Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
12
2 S
13

NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
55
10 H
13
ROMA

13-18.G.41

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

SVAE INTEGRITATI

Vnà cum Clementinis & Extrauagantibus, earumque Glossis restitutus.

Cum priuilegio GREGORII XIII. *Pont. Max. & aliorum Principum.*

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

Ad usum Camerae R.di Abbatis Farfe.

Digitized by Google

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CC XCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum archiepiscopum Ebrudunen̄. & Berengarium episcopum Biteren̄. ac magistrum Richardum de Senis S.R.E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes And. Bononien̄. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA
TITVLORVM ET CAPITVLORVM
LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

Tabula titulorum v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

ACcusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus. lib. v. tit. i. columna 609
Appellationibus. lib. ij. tit. xv. 393
Arbitris. lib. i. titul. xxij. 302
BIgamis. lib. i. tit. xij. 210
CApellis monachorum. lib. iij. tit. xviij. 563
Censibus, exactionibus & procurationibus. lib. iij. tit. xx. 566
Clericis coniugatis. lib. iij. tit. ij. 424
Clericis non residentibus. lib. iij. titul. iij. 427
Clerico ægrotãte vel debilitato. lib. iij. tit. v. 488
Cognatione spirituali. libro iiij. titul. iij. 603
Concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. lib. iij. tit. vij. 493
Confessis. lib. ij. tit. ix. 342
Consecratione ecclesiæ vel altaris. lib. iii. tit. xxi. 578
Consuetudine. lib. i. tit. iiij. 58
Constitutionibus. lib. i. tit. ij. 10
DEcimis, primitiis, & oblationibus. lib. iij. tit. xiij. 537
De desposatione impuberũ. lib. iiij. tit. ij. 600
Dolo & contumacia. lib. ij. tit. vi. 333
ELectione & electi potestate. lib. j. tit. vi. 68
Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. lib. ii. tit. vii. 337
Ætate & qualitate & ordine præficiendorum. lib. i. tit. x. 215
Exceptionibus. lib. ii. tit. xii. 359
Excessibus prælatorum & subditorum. lib. v. tit. vi. 663
FIliis presbyterorum & alijs illegitime natis. lib. i. tit. xi. 217
Foro competenti. lib. ij. tit. ii. 314
HÆreticis. lib. v. tit. ii. 611
Homicidio. lib. v. tit. iiii. 650
IIs quæ vi metusve causa fiunt. lib. i. tit. xx. 296
Immunitate ecclesiarũ, cœmeteriorum & aliorum locorum religiosorum. lib. iii. tit. xxiiii. 582
In integrum restitutione. lib. i. titul. xxi. 298
Iniurijs & damno dato. lib. v. titul. viij. 687
Institutionibus. lib. iii. tit. vi. 491
Iudicijs. lib. ii. tit. i. 307
Iuramento calumniæ. lib. ij. titul. iiii. 323
Iureiurando. lib. ii. tit. xi. 355
Iure patronatus. lib. iii. tit. xix. 564
LItis contestatione. libr. ii. titul. iii. 320
MAioritate & obedientia. lib. i. tit. xvii. 274
NE clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. lib. iii. tit. xxiiij. 591
Ne sede vacante aliquid innouetur. lib. iii. tit. viii. 516
OFficio vicarii. lib. i. tit. xiii. 221
Officio & potestate iudicis delegati. lib. i. tit. xiiii. 225
Officio legati. lib. i. tit. xv. 247
Officio ordinarii. lib. i. tit. xvi. 254
PActis. lib. i. tit. xviii. 275
Pœnis. lib. v. tit. ix. 689
Pænitẽtiis & remissionibus. lib. v. tit. x. 700
Postulatione prælatorum. lib. i. titul. v. 65
Præbendis & dignitatibus. lib. iii. tit. iiii. 429
Præscriptionibus. lib. ii. tit. xiii. 367
Priuilegijs. lib. v. tit. vii. 666
Procuratoribus. lib. i. tit. xix. 276
REbus ecclesiæ non alienandis. lib. iii. tit. ix. 518
Regularibus & transeuntibus ad religionem. lib. iii. tit. xiiii. 544
Regulis iuris. lib. v. 776
Religiosis domib' lib. 3. tit. xvii. 560
Reliquiis & veneratione sanctorum. lib. iii. tit. xxii. 579
Renuntiatione. lib. i. tit. vii. 197
Rerũ permutatione. lib. iii. tit. x. 524
Rescriptis. lib. i. tit. iii. 15
Restitutione spoliatorum. libro ii. titu. v. 328
Restitutione in integrum. lib. i. titul. xxi. 298
SChismaticis. lib. v. tit. iii. 646
Sententia & re iudicata. libro ii. titu. xiiii. 378
Sententia excommunicationis. lib. v. tit. xi. 705
Sepulturis lib. iii. tit. xii. 531
Sponsalibus & matrimoniis. lib. iiii. tit. i. 597
Statu regularium. lib. iij. tit. xvi. 555
Summa trinitate & fide catholica. lib. i. tit. i. 8
Supplenda negligentia prælatorum. lib. i. tit. viii. 201
TEmporibus ordinationum. lib. i. tit. ix. 208
Testamentis & vltimis voluntatibus. lib. iii. tit. xi. 525
Testibus & attestationibus. lib. ii. tit. x. 347
VErborum significatione. lib. v. tit. xii. 753
Vita & honestate clericorum. lib. ii. titu. i. 423
Voto & voti redemptione. lib. iii. tit. xv. 553
Vsuris. lib. v. tit. v. 655
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. ii. tit. viii. 339

Finis Tabula titulorum.

Tabula omnium capitulorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

A B arbitris. de offic. & pot. ind. del. 239
Abbates. de priuileg. 670
Abbate. de sent. & re iu. 380
Ab eo qui appellat. de appel. 409
Ab eo qui contra. de elect. 157
Absolutionis. de his quæ vi. 296
Accusatus. de hæret. 620
A collatione. de appel. 418
Actor qui. de do. & contu. 334
Ad apostolicæ. de sen. & re iu. 375
Ad decimas. de rest. spol. 332
Ad succidendos. de schism. 646
Alma mater. de sen. excom. 750
Altercationis. de biga. 210
Animarum. de sepult. 531
Appellatio. de appel. 416
Auaritiæ. de elect. 87
Auctoritate Martini. de concessio. præben. 510
Auctoritate sedis. de priu. 672

B

BEneficium. de regularibus. 550

C

CLericis. de immu. eccl. 587
Clerici. de vita & honesta. cleric. 423
Clerici. de cleri. coniuga. 425
Collatio. de offi. leg. 254
Commissa. de elect. 166
Concertationi. de appel. 414
Constitutionem. de sent. excom. 728
Constitutionem. de verb. signifi. 756
Constitutionem. de regularibus. 548
Constitutio. de elect. 177
Consuetudinem. de consuetudi. 58
Consuetudinem, de cleric. non residen. 427
Contingit. de iure iuran. 355
Contra Christianos. de hæret. 634
Cordi nobis. de appel. 394
Cui de non. de præben. 469
Cum singula. de præb. 474
Cum in ecclesiis. de præb. 476
Cum de diuersis. de priui. 669
Cum personæ. de priui. 676
Cum in multis. de rescri. 18
Cum aliquibus. de rescr. 22
Cum ęterni. de sent. & re iudic. 372
Cum ab vno. de sent. & re iud. 388
Cum quis. de sepulturis. 533
Cum quis. de sent. excom. 748
Cum medicinalis. de sent. excõ. 704
Cum nullus. de temp. ord. 213
Cum appellationibus. de appel. 407
Cum in tua. de consuet. 62
Cum non deceat. de elect. 155
Cum ex eo. de elect. 162
Cum expediat. de electio. 154
Cum quidã. de exceptio. 366
Cum ex eo. de excessi. prælat. 663
Cum C. laicus. de for. competen. 319
Cum contumacia. de hæret. 619
Cum secundum leges. de hæret. 642
Cum in positionibus. de iureiu. 359
Cum in generali. de offic. vica. 224
Cum plures. de offi. & pot. iud. 235
Cum de beneficio. de præben. 437
Cum in illis. de præb. 452
Cum in ecclesia. de præb. 466
Cum episcopus. de off. ord. 268
Cupientes. de elect. 110

D

DEcet domũ. de immu. eccl. 584
Decernimus. de sen. excom. 726
Decreuit. de hæret. 634
Degradatio. de pœnis. 690
Deliberatione. de offi. leg. 252
Detestanda. de conc. præb. 500
Dilecto. de sen. excom. 716
Discretioni. de dec. 538
Dispendia. de rescrip. 20
Dispendiis. vt lit. pend. 339
Dudum. de præben. 447
Dudum de reb. eccle. non alien. 518
Duobus. de rescrip. 53

E

ECclesiæ. de sup. negl. prælat. 207
Ecclesia. de in inte. rest. 299
Ei cui. de præben. 471
Eos qui. de sent. excom. 746
Eos qui. de temp. ordi. 211
Eos qui. de immu. eccle. 591
Episcopali. de maio. & obedien. 274
Episcopus. ne cle. vel mo. 595
Episcopum. de præscri. 368
Episcoporum. de priui. 679
Et si capitulum. de institut. 492
Et si pignorationes. de iniur. 688
Et si sententia. de sent. & re iu. 390
Eum cui. de præb. 439
Eũ qui. de eo qui mitti. in pos. 338
Eum qui. de dolo & contum. 335
Eum qui. de præben. 456
Exceptionis. de lit. cont. 320
Ex eo quòd. de elect. 158
Executor. de conc. præb. 504
Exigit. de censib. 572
Exiit. de verb. signif. 759
Ex sponsalibus. de spons. 597

F

FElicis. de pœnis. 694
Felicis. de censi. 574
Fideli. de sum. trin. 8
Filii. de hæret. 614
Frequens. de rest. spolia. 328
Fundamenta. de elect. 119

G

GEnerali. de elect. 102
Gloriosus. de reliq. & ven. 580
Grandi. de sup. negl. præl. 203
Gratia. de rescrip. 28

H

HAc constitutione, de offic. & pote. iud. del. 244
Hi qui. de præb. 445
Hoc consultissimo. de reb. eccle. non alien. 521

† 2 In appe

Tabula Capitulorum Sexti Decretalium.

I

In appellationis.de iur.cal. 326
Indemnitatibus.de elect. 179
Indulgentiæ.de pæniten. 761
In electionibus.de elect. 72
In fidei.de hæret. 617
Inquisitores.de hæret. 617
Ipso iure.de rescrip. 16
Is cui procuratio.de elect. 178
Is cui ab apostolica.de of.& pot. 240
Is cui est.de sent.excom. 744
Is cui conceditur.de præb. 458
Is qui mandat.de homicid. 654
Is qui contra.de elect. 138
Is qui.de fil.presby. 217
Is qui a procuratore.de procu. 284
Is qui habet.de sepult. 534
Is qui in ecclesia.de sent.excom. 742
Is qui monasterium.de reg. 544
Iudex.de offi.& pot.iud.dele. 231
Iuris.de iudi. 308

L

Legatos.de offi.legati. 249
Legitima.de appel. 398
Licet ecclesiarum.de præb. 431
Licet episcopus.de præb. 470
Licet ab interlocutoria.de appe. 410
Licet in officialem.de off.vic. 223
Licet is.de procur. 291
Licet Romanus.de const. 10
Licet canon.de elect. 105
Licet pater.de sepult. 536
Licet.de sen.excommuni. 736
Licet vobis.de priu. 684
Licet in tua.de rer.permut. 524
Licet mulieres.de iureiuran. 358

M

Mandatum.de præb. 487
Mandato.de præb. 442
Mediatores.de test.& attest. 348
Mulieres.de iudi. 309

N

Ne aliqui.de hæret. 626
Ne aliqui.de priuil. 674
Ne captandæ.de conc. præb. 501
Nedum.de cogn.spir. 603
Nemo deinceps.de elect. 108
Non est.de consue. 61
Non indiscrete.de procur. 279
Non potest.de præb. 461
Non putamus.de consue. 60
Non solum.de appel. 410
Non solum.de regular. 546
Nulli licere.de elect. 94
Nullam.de iur.cal. 327
Nullus episcopus.de temp.ord. 214
Nullus religiosus.de elect. 152

O

Officii.de off.legati. 247
Ordinarii.de off.ord. 260

P

Pactum.de pact. 275
Pastoralis.de ele.ægr. 488
Per catechismum.de cog.spir. 605
Per exceptionem.de priu. 680
Per hoc.de hæret. 631
Permittimus.de eta.& qual. 216
Perpetuo.de censibus. 577
Perpetuo.de postul.præla. 85
Perpetuo.de elect. 92
Periculoso.de statu regu. 555
Pia.de except. 363
Postquam.de accus. 609
Prælatis.de homic. 653
Præsenti.de offi.leg. 252
Præsenti.de offi.ordi. 272
Præsenti.de præben. 477
Præsenti.de senten.excommu. 730
Præsentium.de test.& attest. 349
Presbyteri.de capel.mon. 569
Præsidentes.de hæret. 618
Priuilegium.de verb.significa. 774
Procurator.de procur. 294
Procurator.de elect. 174
Pro humani.de homicid. 651
Prouida.de elect. 188

Q

Quàm sit ecclesiis.de elect. 89
Quamquam vsurarii.de vsur. 658
Quamquam in casu.de elect. 136
Quamquam pedagiorũ.de cens. 575
Quamuis non plures.de cog.spi. 606
Quamuis alicui.de off.& pot. 232
Quamuis super cessationib⁹.de off. ord. 269
Quamuis plenissima.de præb. 435
Quamuis tibi.de præb. 483
Quamuis ad reorum.de pœnis. 692
Quamuis.de rescr. 29
Quamuis constitutio.de elect. 96
Quamuis procurator.de procu. 281
Quamuis pactum.de pact. 276
Qui ad agendum.de proc. 285
Qui contra certam.de elect. 140
Qui generaliter.de procu. 287
Qui post votum.de regu. 551
Qui pontificali.de offi.& pot.iu. 226
Qui plerique.de offi.ord. 264
Quia sæpe dubitatur.de præb. 450
Quia nonnulli.de immu.eccle. 581
Quia per ambitiosam.de rescrip. 56
Quia sæpe contingit.de elect. 175
Quia periculosum.de sen.exco. 712
Quia ex eo.de pact. 277
Quia cunctis.de concess.præb. 493
Quicumque.de sent.excom. 731
Quicumque hæreticos.de hæret. 612
Quod votũ.de vo.& vo.redem. 553
Quodam.de præb. 486
Quoniam episcoporũ.de hære. 611
Quoniam vt intelleximus.de immuni.eccle. 589
Quoniam episcopi.de priuil. 686
Quoniam aliqui.de renunt. 197
Quoniam electione.de elect. 195
Quoniam ex constitutione.de concess.præb. 512
Quoniam in baptismo.de sent.excommu. 743
Quorumdam.de elect. 145

R

Religiosus.de testa. 530
Religioso.de sent.excom. 745
Religiosi.de sepult. 537
Religionum.de relig.dom. 562
Romana.de suppl.negl.præl. 201
Romana.de sent.excom. 724
Romana.de testib.& attesta. 354
Romana.de censib. 567
Romana.de foro comp. 314
Romana.de offic.vica. 222
Romana.de offic.ordi. 255
Romana.de pœnis. 689
Romana.de pæniten. 700
Romana.de appel. 400

S

Stant cuncti.de elect. 101
Sæculares.de foro comp. 318
Sæpe contingit.de temp.ord. 209
Si a iudice.de appel. 416
Si a subdelegato.de offi.& pot. 243
Si apostolicæ.de præb. 462
Si a sede.de præb. 475
Si apostolica.de præb. 479
Si abbatem.de elect. 168
Si ad solum.de regul. 552
Si aduersus.de in integ.rest. 300
Si annum.de iudi. 312
Si ad episcopum.ne sede vac. 516
Si beneficia.de præb. 459
Si clericos.de sent.excom. 738
Si ciuitas.de sent.excom. 741
Si capitulo.de concess.præb. 504
Si compromissarius.de elect. 170
Si confirmationem.de elect. 174
Si contra vnum.de offi.& pot. 229
Si canonici.de offic.ord. 258
Si clericus.de præb. 443
Si cui.de elect. 144
Si cui.de præben. 480
Sicut nobis.de verb.signi. 774
Sicut cum.de elect. 141
Si duo procuratores.de procu. 288
Si duo ex tribus.de offic.& pot. 218
Si de calumnia.de iur.calu. 324
Si delegatus.de offic.& pot. 233
Si ecclesiam.de consec.eccle. 578
Si episcopus.de suppl.negl.prel. 206
Si episcopus.de præb. 482
Si episcopus.de pæniten. 701
Si episcopus.de offi.ord. 266
Si eo tempore.de rescrip. 31
Si eo tempore.de elect. 190
Si electio.de elect. 150
Si ex tribus.de arbit. 302
Si eum.de præb. 449
Si forte.de elect. 100
Si gratiose.de rescript. 24
Si hi contra.vt lite pend. 340
Si iudex.de sen.exc. 733
Si infantes.de despons.imp. 600
Si is cum quo.de fil.presby. 219
Si is cui.de præben. 484
Si is cui.de accusa. 610
Si is ad quem.de institu. 492
Si is cui.de offi.& po.iudi.dele. 238
Si laicus.de iure patr. 564
Si motu.de præb. 464
Si oblato.de lit.contest. 322
Si Papa.de priu. 682
Si pater.de testa. 526
Si post præstitum.de conf. 345
Si propter.de rescr. 32
Si pro te.de rescr. 52
Si postquam.de ele. 160
Si pro clericis.de præb. 439
Si postquam.de præben. 446
Si pluribus.de præb. 465
Si pauper.de præb. 472
Si quando.de elect. 95
Si quem.de procur. 292
Si qui.de præscrip. 370
Si quis iusto.de elect. 192
Si religiosus.de elect. 151
Si sententia.de sen.exc. 740
Si soli.de concel.præb. 507
Si super.de off.& pot.iud. 237
Si te.de renuncia. 199
Si tibi absenti.de præb. 454
Si tibi concesso.de præb. 468
Solet.de sen.exc. 708
Statuimus.de senten.excomm. 710
Statuimus.de elect. 68
Statuimus.de confessis. 342
Statuimus.j.de offi.& pote.iudi.dele. 226
Statuimus ij.de offi.& pot. 241
Statutum.de rescrip. 35
Statutum.de elect. 142
Statutum.de sent.excom. 736
Statutum ne cler.vel mona. 592
Statutum.de præben. 433
Statutum j.de hære. 625
Statutum ij.de hære. 635
Statuta.de hæret. 644
Statuto perpetuo.de dec. 540
Super eo.de hæret. 616
Super eo.de præb. 438
Susceptum.de rescr. 26
Suscepti.de præb.& dign. 429

T

Tibi qui.de rescrip. 30

V

Vbi periculum.de elect. 74
Vbicumque.de pœnis. 693
Veniens.de ver.sign. 754
Venerabilibus.de sen.exc. 719
Volentes.de priu. 662
Vsurarum.de vsur. 656
Vt apostolicæ.de priu. 675
Vt animarum.de constit. 13
Vt circa.de elect. 82
Vt commissi.de hæret. 631
Vt inquisitionis.de hæret. 639
Vt litigantes.de offi.ord. 265
Vt officium.de hæret. 626
Vt periculosa.ne cle.vel mo. 593
Vt quæstionibus.de arb. 303
Vt quis.de elect. 148
Vt super.de appel. 406

FINIS.

¶ Prima gla.

Digitized by Google

Prima glos. legitur sine recitatione: tamen tria facit: Nam allegatione & causa praemissis, inuocat suffragium diuinum, exprimens ad quid: Secundo ponit operis utilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum sermone loquens, operis defectus excusat, & profectus attribuit Archidiacono quem commendat, & cui submittit hoc opus. Ioan. Andr. in nou. B.

ibi: *Sacrosancta.* In secunda exordium vsq; ibi: *Sane.* In tertia narratio vsq; ibi: *vniuersitati.* In quarta cōclusio vsq; in fine n. Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores & scholares morātes Bononiae, salutat & benedicit. Secundo exordiendo dicit, quod intentus sit sollicite circa commoda subditorum, & voluntarie laborat: & interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipsorū scandala tollat, & lites reprimat: ad quod se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditae, eo quod praeest sanctę Romanae Ecclesiae, quae a Deo praelata fuit cūctis Ecclesijs, & electa totius orbis magistra.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Domini Bonifacij Papae octaui.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei [c], di-

In Vaticano & aliis [illegible] co[illegible] huius volumini habet [illegible] liber sextus Decretalium Domini Bonifacij Papae octaui & haec [illegible] praesenti [illegible] non [illegible] glosas.

Q Via praepositer[a] est ordo prius humana molitura potere, vt illis deficientibus diuini fauoris gratia postuletur. de consecr. dist. 4. omnis Christianus. in fine: idcirco ego Ioannes Andreae Bononiensis in omnibus minimus, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiens huius operis mei fore principium ad inuocationē, honorem & laudem nominis IESV CHRISTI: quod quando recolo, flectere debeo genua saltem cordis. j. de immu. eccle. decet. §. conuenientes. Prius ad eum inquantum possum, humiles porrigo preces, vt non pōderatis humanis demeritis, sua sola clementia in me, sui caelestis irrigui granā influat, scientiae & eloquentiae supplendo defectū, augendo ingenij modulum, & memorię quantitatem: vt possim scripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, aenigmata reserare, nodos soluere, obscura dilucidare, & dubia declarare. j. de reliq. & vene. sanct. cap. 1. §. horum quippe. in fi. §. vt sic seruetur & augmentetur scientia, virtus & gratia in meipso. vt iuxta verbum Psalmistae, De virtute ambulemus in virtutem. de poen. dist. 2. cum sanctam circa princ. plantetur, aedificetur, roboretur, & cōseruetur huius iuris scientia in mentibus desiderantium auditorum. 24. q. 1. aduocauit. in fine. vt per eam ipsorum honorificata & ditata sint corpora. s. de praeben. de multa. in fin. ipsorum q; corporum membra reddantur iustitiae seruitura, vt 47. d. sit omnes. §. nam cum quibusdam. vt sic eruditae sint animae, & a Deo pictae, indutaeque iustitia beatitudinem mereantur. de poen. dist. 2. illa anima. & cap. seq. Sit autem hoc opus memoriale proue&

Psal. 83.

& iuuenes instruat, cum paribus conferat, & desides excusso negligentiae somno. j. de homi. pro humani. in fi. 1. respon. assiduos & vigilantes reddat ad studium: vt sermo meus scintillam amoris huius scientiae in eis inueniens, in illam fluat & nutriat: vt cum creuerit, flammam dignissimam faciat. de poen. dist. 2. si sermo. Laudantes igitur hoc opus meritorius rationibus roborantes, & merito reprehendentes amplector: detrahentibus[1] autem non resisto, sed velut agnus coram tondente, non aperiam os meum. de poen. dist. 2. si enim inquit ad hūc primae colūnae, paratus ab anniculo doceri. 24. q. 3. cap. 1. Adscribatur igitur insufficientiae meae quicquid in hoc opere reprehendendum extitit: me tū reddant aequaliter in his excusatum cognoscendae veritatis affectus, & nō debilis amor, quem corde gero fixum ad studium & studentes: quibus attrahor, & absolute compellor manum ad calamum mittere: licet ad id insufficientissimum me cognoscam. Si quid aūt ibi fuerit notatu dignum & vtile, prius diuinae potentiae adscribo: Secundo Reuerendissimo Patri, sub cuius vmbra quiesco, & Doctor sedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Baysio Archidiacono Bononiensi, ex cuius scriptis & dictis (quę non in glossas recipio, sed in textum: & maxime in lectura per ipsum super libro decretorum nouiter cōpilata) infra scripta collegi. Et licet omnium peritorum huius iuris dicta vel scripta suo iudicio putem esse submissa: vt quod approbat, approbatum, & quod reprobat, habeatur in singulis reprobatū: filiali tamē audacia huius operis scripta eius correctioni subijcio: & profiteor me tenere, quod approbat, & non tenere, quod reprobat. Et si qua in hoc opere suis dictis vel scriptis essent contraria, habere cogito illa pro non scriptis: & per hoc cunctis pateat, me reprehendi non posse. vt 24. q. 1. haec est fides. de summa Trinita. damnamus. in fine.

1 Cōtra detrahentes B. Hieronymus in prologo Bibliae [illegible] scribit sic. Nū[illegible] meum Christo iuuante [illegible] eloquium, etiā [illegible] lingua balbutientis: legant qui volunt, qui nolunt abijciant: [illegible] [illegible] lateant calumniatorum [illegible] vestra [illegible] ad [illegible] qua [illegible] de [illegible] & [illegible] detestetur Ioan. And.

Glo. seq. tria facit: Primo circa quaerenda in principio librorum se duplicter excusando remittit: Secundo diuidit: Tertio casum ponit.

B *Onifacius Episcopus.*] Ea ratione motus, qua in principio secundi, tertij, quarti & quinti libri Decretalium: quaerere non solemus de his quinque vel sex, quae sunt in cuiuslibet libri principio attendenda: sed in principio voluminis sufficit quaesiuisse: In principio huius sexti libri, licet non idem sit auctor, quaerere praetermittam: vt sic breuitatis causa ad ea sufficiat remisisse, quę in principio Gregorianae compilationis per Bernardum notata fuerunt. Et licet antiqua sit Rhetoricorum altercatio, an salutatio sit pars epistolae: id eorum disputationi & solutioni relinquens, hoc prooemium in quatuor diuido partes: In quarum prima salutatio ponitur vsque

stra. Tertio narrat se a multis requisitum instanter, vt elucidaret, quae ex Extrauagantibus editis post compilationem Gregorij noni ab ipso vel alijs Romanis Pontificibus teneri, & quae refutari deberent, & qui fuerint auctores ipsarum: Quod efficere desiderās, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipsas fecit diligentius recenseri, quarum multae resecatae fuerunt, quia tpales, vel iuri contrariae, vel superfluae: reliquas in melius reformatas, cum vtilibus cōstitutionibus per ipsum nouiter editis, mandauit in vnum horū redigi, & sub debitis titulis collocari, illumq; horum vult adiungi quinque libris Decretalium, & vocari Sextum: cum senarius numerus sit perfectus. Dicit demum, quod ideo non mandauit has constitutiones in cōpilatione Gregorij sub suis titulis poni, quia oportuisset multos libros destrui, & nouos fieri cū maximis laboribus & expensis. Quarto cōcludendo, mandat ipsis Doctoribus & scholaribus, quod ipsum librum mature compositum, quem eis sub Bulla transmittit, affectuose recipiant, illo vsuri in iudicijs & scholis: & praecipit, quod vlterius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas constitutiones Romani Pontificis editas post compilationem Gregorij noni Papae, quae in ipso Sexto libro insertae vel reseruatae non sint. Hoc dicit prooemium.

1 Ex Vaticanis [illegible] gatis [illegible] notatis [illegible] dominum Papā non solum ad Bononiā se, sed ad alia etiam gymnasia hunc librū misisse.

Glo. seq. tria facit: auctorem commendat: nominis etymologiam ponit: quaerit obijciendo de lege & tripliciter soluit, legi respondens.

a *Bonifacius.*] Ex praedecessoribus suis eiusdem nominis, licet ipse fuerit octauus, credo, quod vnicam Decretalē habuimus: scilicet j. de praesu. np. nullus [1]. Et dr̄ Bonifacius, quasi bona faciens: & vere est consonans nomen rei, prout esse debet. 21. dist. cleros. de praeben. cum sm̄. Institu. de dona. §. est & aliud. Bonum igitur, immo optimum opus fecit, nostrum ius Canonicum illuminando, & per declarationes antiquorum iurium, & per editiones nouorum vt infra sequitur. Sed solent iuuenes dubitare, qua ratione mutetur nomen in creatione Romani Pontificis, cum nominis mutatio prohibita sit. C. de mut. no. l. 1. hic enim prius vocabatur Benedictus, modo Bonifacius est nominatus. Innocentius quartus prius Sinibaldus. Gregorius decimus, prius Theobaldus, Cęlestinus v. prius Petrus. Ridetur hoc fieri, vt ostendatur ad permutationem nominis, factam mutationem hominis: cum enim prius esset purus homo, nunc vicem veri Dei gerit in terris s. vt eccle. benefi. vt nostrum. Vel ideo: quia omnis actio Christi nostra est instructio. s. de elect. significasti. 2. q. 1. Deus omnipotens. sed in promotione Petri, mutatum est ei nomen: cum primo uocaretur Simon. 21. dist. in nouo. sed Romanus Pontifex vicem Petri gerit. s. qui fi. sint legi. per venerabilem. Vnde ad eius instar, primaeuū mutandū est nomen. Praeterea aequū fuit mutationē fieri: quia posset promotus turpe originale nomen habere: pone exemplum. s. de elect. per inquisitionem. unde nō esset aequum ipsum suo nomine uocari [2]. Lex autem, de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

1 In decretalis [illegible] Bonifacio 9. [illegible] quintus 37. [illegible] cap. & [illegible] cū [illegible] secundū Arch.

Glo. seq. de stylo scribendi remittit: quaerit opponendo soluit, & ex solutione arguit.

b *Episcopus.*] Ante consecrationē & coronationē sic scribitur: Bonifacius electus eps. & adde qd̄ dicā in fine libri sup data. Et quare se uocet epm, cum sint in ecclesia Dei dignitates Epali maiores, dubitari solet: Dic nouē ordines in ecclesia. 21. dist. cleros. circa prin. & 23. dist. eps. & cap. seq. Illorum aūt ordinum Epalis est maior: quia nullum ipso est inuenire maiorem vel parem. facit quod not. 21. dist. in nouo. in princ. 2. glo. & 32. dist. cap. 1. Non ergo a dignitate, sed ab ordine volens nuncupari, se vocat epm. Et est cō theologos, qui dicunt solum esse septem ordines: Dicunt enim, quod Epalis & Psalmistatus non sunt ordines, pro eo quod certum officium circa confectionem Eucharistiae non est illis ordinibus deputatum: Nos iuristae contra [3] per iura pdicta. de hoc s. de purg. canoni. quoties.

2 Ita Saly. l. cum ex populo C. de [illegible] Dec. in cap. [illegible] de [illegible] in elec. [illegible] in ver. [illegible] de [illegible]

Glossa sequens recs. per quaestionem vel obiectionem, quam soluit quadrupliciter, & remittit.

c *Seruus seruorum Dei.*] Non simpliciter se dicit seruum, sed ser-

3 Sequitur D. [illegible] in cap. prouida. j. eod. de [illegible] Ioan. An. in c. 1. j. [illegible] de [illegible] Ion.

uum seruorum Dei: quasi de his, quæ sunt foris, nihil ad eum. 2.q. 1. multi. §. quid enim mihi. Vel quia his non seruit, qui Deo non seruiunt: sed illos iudicat: His autẽ qui seruiunt, seruit, vt ĩ. de offi. lega. officij. Vel dic, seruorum Dei, scilicet Apostolorum Petri & Pauli, quorum vices gerendo, seruire ipsis dicitur: ad hoc 1.q.7. quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, secundum quam negat se vniuersalem Papam. 99. dist. ecce. & submittit se iudicio seculari. 2.q.7. nos si. & voluntariæ purgationi. 2.q.5. mandastis. Vel dic, vt notatur in procemio Gregorij.

¶ In vno manuscripto, Padux rómorantibus in altero Vaticano ita Bononiæ, Parisijs, Aurelianisq; commorantibus.

ADDITIO. Legitur in chronica Martiniana, quod beatus Gregorius fuit primus, qui sic se scripsit. Habetur autem hæc clausula 1.q.3. saluator. in tit. & cap. ex multis. in tit. 30.q.3. cap. 2. in tit. de senten. excomm. relatum in fine, secundum Archidiaconũ. Io. An.

cap. vnico. ad princip. Per deuotam pectoris tunsionem. de pœn. dist. 1. tres sunt autem actiones. secundum Hostien. qui hoc not. de pœn. & remis. omnis. Et quod dixi de remissione venialium, intelligas verum in eo, qui non est in mortali. vt not. de pœn. dist. 1. perfecta. in vlt. glo. Mortale enim sine veniali potest dimitti, sed non ecõuerso: quia mortale opponitur charitati, veniale feruori charitatis: sublato vero priori, tollitur posterius: sed non econuerso.

lectis filijs a Doctoribus b & scholaribus c vniuersis Bononiæ d †commorantibus e, salutem & Apostolicam benedictionem f.

SAcrosanctæ g Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis h diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili i prætulit k Ecclesijs, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum l) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditæ nobis dispensationis m officium, subditorum commodis n (in quorum prosperitate vtique prosperamur o) iugi p, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorũ † quiete labores q, & noctes quandoque transimus insomnes r, vt scandala remoueamus ab ipsis: Et quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas s) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum † declaratione t, nunc u vero nouorum editione iuriũ, prout nobis est possibile x, reprimamus. ¶ Sane y, cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro tam prouide z, quàm vtiliter a compilatum, nõnullæ ab eo b, & ab alijs c Romanis Pontificibus successiue d super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent,

† eorum

† Optimus tex. secundũ Doct. qd declarani non nouat similis ex. in l. hæredes palam § sed & si notam ff. de testamen. Fon.

¶ *Glo. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Filijs.*] quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt s. de cri. fal. quod graui. Et licet aliquis Episcopus esset in studio Bonoñ. scholaris vel Doctor, non est propterea rescriptum vitiosum: quia generalius inspicimus, nec est curandum de modico. de consecra. distin. 2. reuera. s. de simo. & si quæstiones.

ADDITIO. In fin. vbi equus Cardinali donatus à fratre Prælati debentis pallium recipere, simoniam non inducit: cum dicatur esse quid paruum, attenta qualitate personæ cui oblata fuit.

b ¶ *Doctoribus.*] Doctor dicitur a docendo, & debet esse cautus, ne proferat tacenda, vel dicenda reticeat. 43 distin. sit rector. in principio. Et debet seipsum, & verba sua secundum audientium capacitatem & ingenium coaptare. 8.q.1. oportet. qui enim ea docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, non eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 43. distin. §. vlt. nec debet esse arrogans, sed humilis. de maiorita. & obed. cap. vlt. in princ. Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant proferre, quæ docent: & recta quæ sapiunt, recte ministrare non possunt. 46. distinct. cap. 1. in princip. & Doctores vniuersitatem faciunt. s. de constitu. ex litteris.

c ¶ *Scholaribus.*] A schola dictis, [quod † Græcum Latine dicitur vacatio: vide Io. And. ĩ. ne cle. vel mona. cap. 2. in prin.] Priuilegiati autem sunt scholares in his, quæ habentur. ff. fam. ercisc. l. quæ pater filio. & C. ne fi. pro pa. in consti. habita.

† Inclusa addita sunt ad glossam.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

d ¶ *Bononiæ.*] Quid de alijs? Dic vt not. in procemio Gregorianæ compilationis.

ADDITIO. Etymologiam huius nominis, Bononiæ, quam ponit hic Ioan. Monachus: & quando hic cœpit esse studium. vide in cle. 1. de magi. in glo. dicitur.

e ¶ *Commorantibus.*] Multi morantur qui parum studẽt †: & hos forte curialiter reprehendere voluit, secundum Hostiensem.

† De quibus dicit glo. in c. tunc qui. de pœn. dist. 1. Bal. in l. 1. de testa. C. de testa. Fon.

ADDITIO. Dicit Ioan. Monachus per hæc verba instrui capientem studere, in quinque: scilicet vt eligat locum aptum: ibi, *Bononiæ.* Doctorem idoneum: ibi, *Doctoribus.* Quòd studio vacet: ibi, *Scholaribus.* Quod se ad diuersa non distrahat: ibi, *Vniuersis.* Quod continuet studium: quod dicit colligi per interpretationem per verbum, *Commorantibus.* Et inducit illud, *Doctrina scholaris, Intercisa perit, continuata viget.* allegat. ff. de lega. 3. legatis. §. ornatricibus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dicit, quid conferat benedictio. & dat 8. similia: & determinationem ponit.*

f ¶ *Benedictionem.*] Per benedictionem † Prælati deuote susceptã, venialia remittuntur. ad hæc 1.q.1. dictum. & cap. maledicam. & cap. sequenti. sicut per generalem confessionem & orationem Dominicam. de pœni. dist. 3. de cotidianis. Per aquam benedictam. de consec. distin. 3. aquam. Per eleemosynam & ieiunia. de pœn. dist. 3. sane cauendum. Et per Eucharistiam deuote sumptam. de consecra. dist. 2. cum omne. Per vnctionem extremam. s. de sacra vnct.

† Ad istam gloss. adde Tho. in 4. dist. 16. Do. Fon.

¶ *Sacrosancta.*] Incipe constructũ: ibi, *Præsidentes.* secundum Ioan. Monachũ. secundũ quem hoc procemium diuiditur in quatuor partes: in Exordium, Narrationem. ĩ. §. *Sane.* Argumentationem ĩ. §. *Quem librum.* Conclusionem. ĩ. §. *Vniuersitati.* Primam subdiuidit in duas: in Exordiũ generale. Secundo, in magis concretũ & speciale. In primo tangit eminentiam Romanæ ecclesiæ in præsidentia, & in subditorum cura. Secundo eius eminentiam in iurium antiquorũ declaratione, & nouorum editione: ibi, *Et quas.* Secunda principalis: ibi, *Sane.* Primo narrat de causa efficienti principali. Secundo: ibi, *Per venerabiles.* de causa efficienti, non principali: sed cooperante vel instrumentali. Tertio: ibi, *In quibus.* finem huius operis ex narratis concludit. Tertia principalis. Primo narrat operis perfectionem ex numero senario. Secundo: ibi, *Nec sine causa.* ex dispendiorum expensarum & laborum euitatione. Quartam non subdiuidit. Ioan. And.

g ¶ *Sacrosancta.*] exordium. Et ideo sacrosancta dicitur: quia consecrata fuit martyrio Apostolorum Petri & Pauli. 21. dist. quamuis. 22. dist. cap. 2. ĩ. de elect. fundamenta. & de reli. & vene. sanct. cap. 1. §. sit alma.

h ¶ *Imperscrutabilis.*] vnde, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm imperscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: ad Rom. 11. & de pœn. dist. 4. si ex bono circa prin.

i ¶ *Incommutabili.*] 22.q.4. incommutabilis. s. de summa Trinit. firmiter.

k ¶ *Prætulit.*] per illa verba. Tu es Petrus, &c. 21. dist. in nouo. & cap. seq. vel, Pasce oues meas. s. de elect. significasti.

l ¶ *Magistratum.*] 21. dist. cap. 1. & 2. s. de summa Trini. cap. damnamus. ad fin. s. de priu. antiqua. C. de sacrosanct. eccl. l. iubemus. & ĩ. tit. prox. cap. vno.

m ¶ *Dispensationis.*] 43. dist. dispensatio.

n ¶ *Commodis.*] in his præcipue, quibus animarũ saluti cõsulitur. ĩ. de præben. cap. 1. de consti. cap. vlt. cum si.

o ¶ *Prosperamur.*] ĩ. de offi. lega. officij.

p ¶ *Iugi.*] idest, continuo.

q ¶ *Labores.*] idẽ dicit Imperator in Authen. vt diui. iuss. subscrip. ha. in glo. quæ est in prin. coll. 8.

r ¶ *Insomnes.*] in Authen. vt iudi. sine quoque suffra. in prin.

s ¶ *Formas.*] C. de ve. iu. enu. l. 2. § sed quia diuinæ.

t ¶ *Declaratione.*] vt ĩ. de elect. statutum. de præben. quia sæpe. cum similibus.

u ¶ *Nunc vero nouorum editione iurium.*] verbum Clementis. ĩ. de præben. cap. 1. cum si.

x ¶ *Possibile.*] hoc dicit quia natura est introductũ, plura esse negotia, quàm vocabula. ff. de præscrip. ver. l. natura.

y ¶ *Sane.*] narratio.

z ¶ *Prouide.*] C. de no. co. compo. in prima constitutione.

a ¶ *Vtiliter.*] dist. 4. erit.

b ¶ *Ab eo.*] vt ĩ. de rescrip. c. 1. de testib. cap. 1. & 2. & de deci. c. 1. de hære. cap. 1. de resti. in integ. cap. 1.

c ¶ *Ab alijs.*] vt per te ĩ. videbis.

d ¶ *Successiue.*] & sicut successiue, sic ordinate poni debuerunt, vt ex ordinatione ipsarum, quæ prior fuerit, pateat: vt in prima consti. C. de no. co. compo. quod in huius libri compilatione bene seruatus: vnde si quæ Decretales Grego. ix. ponuntur in tit. illæ sunt primæ, Bonifacij semper sunt vltimæ. In decretalibus tamen eiusdem au-

dem auctoris dici solet, q hic ordo non semper seruatur: quod solet probari. ?. de offic. Archid. ad hæc. & cap. vt nostrum. & ?. qui fi. sint legi. cautam 1. & 2.

a ¶ *Auctoribus.*] sicut erat in Decre. Greg. ix. ?. de resti. in integ. c. 1. quam quidam attribuebant Alex. iiij. & idem in similibus.

b ¶ *Apicem*] idem verbum habes 40. dist. nonnos. ibi, Quis enim sanctum dubitet, quē apex tātæ dignitatis attollit? altiùs extollit: vt ?. de concess. præben. cap. vlt. in prin.

c ¶ *A multis.*] me teste fuit super hoc requisitus ab vniuersitate Bononien. per nuncium suum ad hoc missum, discretum virum bonæ memoriæ, dñm Iacobum de Castello, mansionarium Bonon. qui homuncio erat, idest, paruus homo corpore: & intelligas, quòd magnus fuit in huius iuris scientia. Cum proponeret coram Papa Bonifacio stans: Bonifacius credens genuflexum, monebat eum vt surgeret: & tunc fertur Portuēsem, scilicet, fratrem Matthæum de Aquasparta dixisse ad Papam, Zachæus est.

d ¶ *Dispendium*] coarctādū fuit. ?. de rescrip. cap. 3.

earumque auctoribus[a] dubitabatur sollicite in iudicijs & in scholis: Nos ad apicem[b] summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti a multis[c] †, ambiguitatem, & incertitudinem huiusmodi dispendium[d] pluribus afferentem†, omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri[e], quæve deberent in posterum refutari[f], gratia suffragante diuina, pro vtilitate publica[g] desiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres nostros Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunen. † & Berēgarium episcopum Biteren. ac dilectum filium magistrū† Richardum de Senis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium[h], iuris vtriusque Doctorem[i], Decretales huiusmodi[k] diligentius fecimus † recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel alijs iuribus contrariæ[l], seu omnino superfluæ viderentur) penitus resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis[m], & aliquibus in toto[n], vel in parte mutatis[o], multisque correctionibus[p], detractionibus[q], & additionibus (prout expedire vidimus[r]) factis in ipsis, in vnū librum: cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumq;[s] † quietem multa statuuntur salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudicijs & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & sub debitis titulis[t] collocari. ¶ Quem librum quinque libris alijs dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum censuimus nuncupari: vt idem volumen[x] senarium[y] † (qui numerus est perfectus[z]) librorum, illo

e ¶ *Teneri.*] scilicet, insertæ in hoc libro, vel reseruatæ.

f ¶ *Refutari.*] scilicet, quæ insertæ vel reseruatæ non reperientur: vt ?. in fin. proœ.

g ¶ *Publica.*] 4. dist. erit. in fin. Ioan. And.

h ¶ *Vicecancellarium.*] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. sancti Eustachij.

i ¶ *Doctorem.*] Hi erant gloriosi non solum doctrina legum, sed etiam experientia rerum: & tales debent esse iuris compositores. C. de no. co. compo. in prima constitutione.

k ¶ *Huiusmodi*] scilicet editas post volumen Gregorij noni.

l ¶ *Contraria.*] quod in iure reperiri non debet. vt ?. in proœ. Greg. ix. & C. de vete. iur. enu. l. tanta.

m ¶ *Abbreuiatis.*] vt est videre in Decre. Greg. ix. ?. de decimis. c. 1. quæ per longiora verba extrauagabatur. & incipiebat, Grauem nobis. cum similibus.

n ¶ *In toto.*] vt patet, in Decret. Innocentij quarti, quæ incipiebat, Graue nimis. quæ per breuia verba ponitur, ne cleri. vel mona. c. 2. & per decre. quæ olim incipiebat, Sicut dilecti. quæ per breuia verba ponitur. ?. de elect. statutum. & in decre. ?. de testam. cap. 1. quæ olim incipiebat. Ioannes Frangiapani. Extrauagans Innocentij. maxime in tex. & multæ sunt similes. Ioan. And.

o ¶ *Mutatis.*] ?. de rescriptis, statutum.

p ¶ *Correctionibus.*] vt ?. de hære. quicunque. ad fin. vt ibi dicam. Ioann. Andr.

q ¶ *Detractionibus.*] vt ?. de rescrip. cap. 1. ad fin. & de resti. cap. 2. ad fin. & dupliciter. ?. de senten. excomm. quia periculosum. vt in omnibus his dicam.

r ¶ *Additionibus.*] vt infra, de regula. non solum. vt ibi dicam. Idem esset videre in decreta. infra, de præben. si pro clericis pauperibus. & ?. de concel. præbend. ne captandæ. ver. licet. & in decreta. executor. vers. potest tamen. habito respectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

ſ ¶ *Vidimus.*] ?. de consang. & affi. non debet.

s ¶ *Correctionem morum.*] quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest. circa fin. & Imperator dicit, Legibus nostris mores intendimus corrigere. C. de secun. nup. l. 1. ad idem 46. dist. cap. 1. ibi, Ne eum elatis moribus, &c. & ?. de vita & honesta. clerico. vt clericorum.

t ¶ *Titulis.*] Notā, rubricas esse Authenticas [a]: ad hoc de pœni. distinct. 1. cap. hæc autem verba. in glo. 1. ?. ne sed. vacan. cap. 1. vt eccle ben. cap. 1. ff. quod quisque iur. l. 1. Item not. rubricas dē textu: per quod collige, scriptorem, qui promulsit textum scribere, illas ponere debere.

x ¶ *Volumen.*] Decretalium.

y ¶ *Senarium*] alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus: de pœn. dist. 1. in summa. in glo. 1. ipsius summæ. contra id, quod ?. in glo seq. nota. Quia perfectus est numerus senarius, qui præcise costat vel resultat ex omnibus partibus suis, aliquotis simul aggregatis. Septenarius numerus non est perfectus: Non obstat glos. præallega. summæ: qa intelligitur ibi perfectus, idest, multis similibus approbatis ī quātitate numeri septenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. missa. cap. 1. in glo fin. Hieron. Clarius Brixien.

¶ *Glossa sequens recitetur per quasi quare numerus senarius dicatur perfectus. Primo dat duas solutiones, quas non approbat: ponit tertiam quam approbat.*

z ¶ *Perfectus*] vt 35. q. 4. cap. vnico. Sex enim ætatibus mundi generatio & hominis status finitur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, est Infantia, quæ durat vsque ad vij. annū. Secunda, Pueritia, vsq; ad xij. vel xiiij. annum. Tertia, Adolescentia, vsque ad xxv. Quarta, Iuuentus, vel virilis ætas, vsque ad l. Quinta, Senectus, vsque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Sic & sex sunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vsque ad Noe. (In hac fuit institutio, & lapsus generis humani.) Secunda, vsque ad Abraham. (In hac fuit generis humani destructio per diluuiū & renouatio.) Tertia vsq; ad Dauid. (In hac fuit circuncisionis, & legis constitutio.) Quarta, vsq; ad transmigrationem Babylonis. (Floruit lex in hac sub regibus & prophetis.) Quinta, vsque ad aduentum Christi. (Fuit in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta, vsque ad finem seculi. (Sub hac humani generis redemptio.) Est autem ad hoc simile ?. de consanguini. non debet. de consecra. distin. 4. de trina. Sed licet sint bonæ istæ similitudines: non tamen inferunt ipsum senarium numerum fore perfectum. Vnde dic secundum Arithmeticos, quatuor esse generationes numerorum: Prima, quæ incipit ab vno, & durat vsque ad decem, & dicitur ista numerorum monadicorum, a menos, quod est, vnum. 16. q. 1. placuit 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorum, à decade, quod est x. & durat vsque ad centum. Tertia dicitur, centedicorum, & incipit à centum, & durat vsque ad mille. Quarta dicitur, milliedicorum, à mille incipiens, & durat vsque ad infinitum. Ex his quatuor generibus numerorum est reperire alios perfectos, paucos tamen: alios imperfectos. Et ex imperfectis est reperire alios diminutos, alios abundantes. Dicitur autem numerus perfectus, qui constat vel resultat præcisè ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Est ergo videndum, quæ sunt partes aliquotæ, & quæ non sunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquotiens sumptæ reddunt suum totum præcise, id est, non plus nec minus: vide hoc in senario, qui est primus perfectorum, & solus inter monadicos perfectus. Nam sex vicibus vnum, sex sunt: ter duo, sex sunt: bis tria, sex sunt. abinde non sunt partes aliquotæ: quia quatuor aliquotiens sumptum faceret octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ sunt hæ: vnum, duo, tria: sed vnum, duo, tria, faciunt sex: ergo senarius numerus est perfectus secundum diffinitionem superiorem, quæ habet, quòd numerus perfectus resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & solus numerus est perfectus, scilicet, xxviij. tolle partes, scilicet dimidiam, & citra. ff. de verb. signifi. nomen. ?. 1. & ?. de decimis. cap. 1. quia vltra dimidiam non esset reperire aliquotas, vt ?. dixi. Quatuordecim, est pars aliquota: quia bis sumptum, facit xxviij. Tre-

‡ In dubio ... (margin note, partly illegible)

† Aliàs, affectantes.

† Ebreduneń.

† Dicitur, q. Dei vocati ... (margin note, partly illegible) ... bus præcipua ff. de verb. sign. Ion.

† Nota, q potestas condendi legem est delegabilis. Do. Ion.

† De his verbis, mutare, corrigere, addere, vide notata ... Ion.

‡ De rubricis huius voluminis, & legū intelligere in rubricas decreti nō est verū. De hoc notat Ioan. 5. q. 3. charitate. in rubrica. & in ?. hæc autem verba. hic allegato. Et de hoc in Spec. tit. de dispu. & allegatio. ?. Ioan And.

† Aliàs sua rum, atq; subditorum quietem.

† Consule Euclidem & alios Mathematicos, ex quibus intelliges cur numerus senarius dicatur perfect[us]. adde Macrobium lib. 1. c. 6. in somniū Scipionis.

‡ Quæ sunt parenthesi inclusa, ex Lectura Ioannis And. huc fuerunt translata ad glossæ declarationem.

decim.

decim.xij.xj x.ix.viij.non sunt partes aliquotæ de xxviij. quia aliquoties sumptæ, non inferunt præcise suum totum: sed plus vel minus. Nam xiij.bis sumptum,facit xxvj.ter sumptum facit xxxix. & sic plus vel minus:& sic de singulis. Septē,est pars aliquota: qa quater sumpta infert suum totum. Sex,& quinq; singulis non sunt partes aliquotæ. Quatuor vero, est pars aliquota: qa septies sumptum infert suū totū. Tria, non est pars aliquota:sed Duo & j.bene sunt partes aliquotę:qa xiiij.vicibus duo, facit xxviij. & xxviij.vicibus vnū facit xxviij. Ergo restat, q oēs partes aliquotæ de xxviij. sunt xiiij.vij.iiij ij.& j. Sed ex his aliquotis simul aggregatis resultat præcise totū: quia xiiij. vij. iiij. ij. & j. faciunt xxviij. Ergo secundum diffinitionem superiorem xxviij. numer⁹ est perfectus. & sic etiam de alijs perfectis. Computauit autem de illo, vt melius intelligeret dictum de senario. Ex imperfectis dici q alij sunt diminuti: de quibus solet poni exemplū ī octonario. Tres enim sunt partes aliquotę de octo:scilicet iiij.ij.& j. sed iiij. ij. & j. faciunt vij. & sic est imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duę sunt partes aliquotæ:scilicet ij.& j.quia bis ij.iiij.& quater vnum, quatuor. Sed ij.& j.faciunt tria: ergo est quaternarius numerus imperfectus diminutus. Vide in ix.cuius etiam duæ tantum sunt partes aliquotæ: scilicet iij.& j.sed iij.& j.faciunt quatuor: & sic est imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti solet exēplum poni in duodenario, cuius aliquotæ sunt vj. iiij. iij.ij.& j. sed istæ aliquotæ simul aggregatæ reddunt plus,q̄ totum:scilicet xvj.ergo est imperfectus abundans. Vide in xx.cuius partes aliquotæ sunt x. quinque,quatuor.ij.& j.quę simul aggregatæ reddunt plus,quàm totum; scilicet xxij & sic est numerus imperfectus abundans. Hæc late & clare etiam computando posui,vt bene intelligatur hoc, quod nō est de materia Iuristarum.

ADDITIO. Isidorus lib.3.etymolo.breuissime hæc ponit. Vide quod notatur de hære.ad nost.am.in Clem.in glo.6.Ioan.And.

Alibi sua: in celebratione rebus agendis.

hoc

Nota tex. hic iuncta superiori. oportet quod scholares & doctores simul faciunt vniuersitatem. Io. Philip. Fran.

Nota q dictio, præter, sequens negatiuam includit. Vide in Ro. consil. 318. Fra.

adiuncto numerum comprehendens, perfectam in rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam. Nec sine causa morem prædecessorum nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte seruare: hæc enim fecimus, ne infinitos libros destrui, & alios non sine maximis dispendijs, laboribus, & expensis de nouo fieri oporteret. Vniuersitati vestræ igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo vtamini de cætero in iudicijs, & in scholis; nullas alias, præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur: in eo, Decretales aut Constitutiones, à quibuscūq; nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionē dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide catholica.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio, tamquam ab vno principio, & vnica spiratione, procedit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Fideli ac deuota professione fatemur, q spiritus sanctus æternaliter ex patre &

l Reseruantur.]sicut decre.exijt qui seminat.reseruata:j.de verb.sign & constitutiones oēs,quæ editæ sunt super negotio hæreticæ prauitatis,non prīæ constitutionibus huius libri,vt j.de hære.cap.vlt.in fi.Idem posset dici de reuocatorijs, de quib⁹ j. de præb.cap.penult.& antepenul.& de concel.præben.cap.vlt.Ioan.And.

m Voluminis.] scilicet,cōpilationis Greg.ix. Et sic vides hodie p hunc finem, quòd decretalis,pastoralis.ē.de fid instr. non habet locū in decretalibus editis post compilationem Gregorij ix.& ante hūc librū:sed posset habere locum in Decretalibus Bonifacij, editis post compilationem huius sexti libri, & in omnibus per eum vel eius successores edendis.

Decretalis pastoralis. de fide instru. quòdo habeat locum.

DE SVMMA Trinitate & fide catholica.

Glo.seq.quærit, an rubrica huius voluminis sint continuanda: & determinat,q non, assignās rationem. Do.

Huius sexti libri rubricę iudicio meo continuandæ nō sunt: Ratio est,quia secundū hoc, q occurrebāt aliqua addēda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda: sic addita, mutata detracta,vel correcta fuerunt habito respectu ad compilationem antiquam, & ipsius rubricarum ordine hic retento:sed nihil in titulo volebat addere vel mutare,illo omisso transibat ad sequentes: vnde, secundum rei veritatem,decretales huius libri in compilatione antiqua debebant sub suis titulis collocari, sed omissum fuit ex causa,vt ē.in procemio.versi.nec sine causa.De istius tamen rubricæ continuatione & materia, dic vt notat Ber.ē.eod tit.

Fideli.]Errore Græcorum,qui dicebant, Spiritum sanctum procedere à solo patre, extirpato per canones; de quo,de consecra dist.5. cap penult. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt, negantes Spiritum sanctum ęternaliter procedere a patre & filio, alijs dicentibus,q ab vtroque procedebat, non tamē ex vno principio,sed tamē ex duobus principijs, & duabus inspirationibus, Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen. primo ponit confessionem suam,quā etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum & Latinorum obseruantiam & doctrinam: scilicet, q spiritus sanctus' ęternaliter à patre & filio,& tamē ab vno principio,& vnica spiratione procedit.Demum reprobando,damnat omnes, qui præmissa negare vel contrarium asserere præsumpserint.

ADDITIO. Secūdum Ioan.Monachum sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrarium sentientes. Ioan.And.

Vide Magistrum,& ibi Doctores Theologos lib 1. senten. distin. 11.& 12. & beatū Thomā par. 1.q.36 art. 2.& 4.

Cōcordat Archi. qui etiam istas non continuat,sed Io. Mo. contra. qui communiter illas cōtinuat: qd non placet, nec fuit illa intentio auctoris per rationem quæ sequitur in hac glossa. Ioan.

De diuersis erroribus circa Spiritum sanctū habetur 24. q.3. c. pen. versi Cathaphrigæ. & ve si Boetiani & versi.Noetiani. & ver seq. & versicul. Macedoniani & hos omnes specificabat hic Franc. Ver sel.Io.An.

a Nec sine causa.]Antipophora est: respondet enim tacitæ quæstioni,qua quæri posset: quare non mandabat istas Decretales poni in antiqua compilatione Gregorij sub suis titulis.

b Prædecessorū.]Inno.iiij.& Greg.x.Scripserūt enim hi in procemijs suis doctoribus & scholaribus,vt decretales, quas mittebant sub suis titulis,prout exprimebatur in ipsis, inseri facerent: vnde quidam faciebant ipsas scribi in fine titulorum compilationis Gregorij:& isti seruabant mandatum. Quidam faciebant de eis volumina.& isti non seruabant mandatū ipsorum,vt hic patet.Io.And.

c Promulgabant.] leges instituuntur, cum promulgantur.4.distin.§.leges.

d Inseruntur]omnes scilicet editos ante huius libri cōpilationem.

e Laboribus.]Nota,maximos labores esse in libris scribendis: & est ꝯ scholares qui semper dum sunt in studio,faciunt scribi libros dum laborare deberent ad studium. laboribus enim talibus & expensis parcendum est.de do.& contu.finem.Ioan.And.

f Vniuersitati.]conclusio.

g Maturitate]quod fieri debet,vt 35.q 9. Apostolicæ. ē.de rescript.ad audientiam 1.

h Illas]alias nō creditur esse mandatum Principis. vt 97.dist. nobilissimus.vbi de hoc.& C.de manda.princ.l.vna.

Glossa seq.dat duas remissiones.

i De cætero.]constitutio ergo respicit futura.Quid de pendētibus dicam j.de elect.licet canon.Quando incipiant ligare constitutiones huius sexti libri,dicam in fine huius libri super data.

In noua ... Ioan.

k Scholis.]hoc expone, vt notatur in procemio Gregorij.

n Fideli.ē.eod.firmiter.& ē.de hęret.dubius.& est simile. C.de his qui ad eccle.confug.l.fideli.& dic, Fideli,quo ad mentem; Deuota,quo ad exteriores actus;quasi dicat, humili. ad hoc j. de immunita.eccle.decet.

o Professione.]idest,confessione.

Glo.seq.obycit,& soluit.

p Aeternaliter.]nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens pariter ab vtroque absque initio semper pariter ac sine fine.ē.co.firmiter.circa prin.de consecr.dist.3.cap.vlt.C.de summa Trinit.in epist.inter claras.Sed opponitur: Trinitas est vnū vniuersorum principium,vt ē eod.firmiter. ergo non est ibi æternitas;quia æternū vere sine principio,sine fine. Solutio: Est principium principians, non principiatum; vt referatur principium ad res creatas,non ad ipsam diuinitatem.

Glossa seq. ponit motiua Græcorum, & responsionem ad illa: in fine obycit & soluit.

filio ᵃ, non tamquam ex duobus principijs, sed tamquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit ᵇ, hoc firmiter ᶜ tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium ᵈ & magistra: hoc habet orthodoxorum ᵉ Patrum ᶠ, atque Doctorum ᵍ Latinorum ʰ, pariter & Græcorum ⁱ incommutabilis & vera ᵏ sententia. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam ˡ, in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere ᵐ cupientes, hoc sacro approbante concilio: Damnamus ⁿ & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter spiritum sanctum ex † patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere ᵒ; quòd spiritus sanctus ex patre & filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex vno procedat.

a ¶ *Et filio.*] Confunditur hic error Græcorum dicentium, spiritum sanctum a solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Ioan. 16. ibi: Spiritus sanctus, qui à patre procedit. Item in symbolo apud eos edito simpliciter continetur. Qui ex patre procedit. Nos addimus, Filioq; ad idem lex C. de sum. Trini. l. 2. vbi dicitur, Spiritum sanctũ, quem ex summo rerum parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia ridetur, quod expressio patris nõ excludit filium, immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia ₁ sint. 28. q. 1. sic enim. § beatior. in fine. de cõsec. dist. 3. cap. vlt. vnde cum pater ₂ & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in prædicta decretali, firmiter. non potest ab vno solo procedere. Nec sumus excõicati (vt dicebant Græci) addendo in symbolo, filioq; quia potius est declarare, quàm addere. Et adde quod nota de cõsecr. dist. 5. cap. penult. Sed objicitur ad hanc constitutionem, quod sit superflua ex eo, quod hoc idem dictum fuerat ⁱ. eod firmiter. ibi Spiritus sanctus pariter ab vtroq;, &c. Sed dic, quod hic expressius modum processionis aperit, dicens, quod non tamq̃ ex duobus, &c. Præterea hic damnantur asserendo vel negando, contrarium sentientes.

¶ *Glossa sequens distinguit.*

b ¶ *Docuit.*] Nota, quod in his quæ sunt de fide catholica, & eius articulis, necessario tenere debemus, & sequi quod tenet & sequitur Romana ecclesia, alias essemus hæretici. s. eo. tit. cap. 1. & 2. sed in aliis non habemus necessario sequi, & tenere quod sequitur: nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolite. vbi de hoc s glo. docere. 12. dist. nouit. 31. dist. aliter. de consec. dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa, vt ibi.

ADDITIO. Ista glo. placet Domi. Phi. quorum distinctionem vide. Fon.

c ¶ *Firmiter*] s. eod. firmiter.

d ¶ *Fidelium.*] de his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. versi. si cogo. 2. q. 1 multi. de diuor gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. q. 1. licet ergo. s. de sacra vnct. cap. vno. § ad exhibendum. 11. q. 3. non sunt. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Orthodoxorum.*] idest, catholicorum.

f ¶ *Patrum.*] 15. dist. cap. 1.

g ¶ *Doctorum.*] quorum est ordo præcipuus in Ecclesia. s. de heret. cum ex iniuncto. § cum igitur. & per Doctores, Prædicatores, & Prælatos intelligas. 43. dist. cap. 1.

h ¶ *Latinorum.*] vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist de libellis. 15. dist. sancta ĩ de reliq. cap. 1.

¶ *Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit.*

i ¶ *Græcorum.*] aliquorũ ₂: vt Ioannis Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini concilij Patrum. Græci enim contrariũ dicunt: vt s. dixi. Vel dic sm Guilielmum, quod in hoc generali Lugdunen. concilio, Græci qd hic dicitur, fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione, Filioque, ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum ₃: vtinam corde credant. 23. dist. Psalmista.

k ¶ *Vera.*] aliàs posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sequenti.

l ¶ *Ignorantiam.*] quæ cunctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia. Nec in his excusat ignorantia: nam ignorans ignorabitur, vt ead. distin. qui ea. ad idem. 16. q. 1 si cupis. 22. q. 2. in quibus. & cap. sequenti.

m ¶ *Præcludere.*] vt 83. dist. error. s. de spon. inter opera.

n ¶ *Damnamus.*] s. eod. damnamus. & dic, damnamus & reprobamus: idest, reprobando damnamus.

¶ *Glo seq quærit, arguit negatiue, & soluit.*

o ¶ *Asserere.*] s. dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur non teneri: quia tacere, est præter illa duo. 12. q. 2. ne quis. ĩ. de reg. iur. is qui tacet. & ff. eod. l. qui tacet. Solu. Licet non ex verbis, tamen ex mente iudicatur hæreticus. s. de hæreti cap. 1. 24. q. 3. hæresis ₄. & cap. hæreticus. Et Deus audit in corde, vt 17. q. 1. cap. fin. §. si ergo. & cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & 15. q. 6. cap. 1.

₁ His catholicis glossæ ... de fidas, sed veras reque... te a Theodo gis, vbi supra.

₂ Vide Magistrum sen ten. lib. 1. dist. 11. § in de etiam.

₃ Refert Fran. Vercellen. quod ibi fuit personaliter ipsorum Patriarcha, & solẽnes nuncij Imperatoris. Ioan. And.

₄ Vide glo. ibi quæ ... net Ara... c. 2. de ... Fon.

† Alias, à patre

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Noua constitutio Principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioann. And.*

CAP. I.

LICET Ro-

DE CONSTITVTIONIBVS.

¶ *Bonifacius viij. conditor huius compilationis tractaturus de iure, considerauit, quod vbi non est fundamentum, desuper ædificari non potest: vt in cap. veniens. de presby. no bap. in ant. Ideirco pro sui operis fundamento præmisit rubricã, de summa Trinita. &c. Quo fundamento præmisso, incedit ad iura condenda. Et quia ius est duplex: scilicet, ius scriptũ, & ius non scriptum vt Instit. de iure nat. gen & ciui. § constat. Et quia ius scriptum est dignius iure non scripto: ideo præmittit de iure scripto, puta de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet, de consuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid sit constitutio. Secundo, vnde dicatur.*

¶ *Pro solutione primæ quæstionis est sciendum, quòd constitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo strictè, prout differt ab alijs partibus iuris scripti: & tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Instit de iure naturali gen. & ciui §. sed & quod principi placuit. Est ergo constitutio strictè sumpta (prout differt à lege, plebiscito, senatusconsulto, & alijs partibus iuris scripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem, & vt subditi vtantur tam in scholis quàm in iudiciis. In scholis, scilicet, Doctores legendo. In iudiciis, Iudices ordinando, & aduocati allegando. Alio modo accipitur constitutio largè, pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue senatusconsultum, principis placitum, edictum Pratorium, responsa prudentum: etiam siue sit ius commune, siue particulare, vt sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis, vel collegij, vel alterius cuiuscumque approbati.*

¶ *Ad secundam quæstionem respõdetur, quòd constitutio dicitur à con, quod est simul, & statuo, statuis quasi simul statutio. Vel dicitur communis statutio, quia lex debet esse communis & generalis omnibus, & non debet edi in fauorem illius, vel istius. cap. erit autem lex. 4. distin & cap. cum omnes de constit. in ant. vbi dicitur, quòd statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesiæ de consensu Episcopi, non valet, quando non omnibus canonicis est commune.*

Licet.] Diuiditur: quia duo facit. Primo similitudinem improbat, rationem reddens: & casum soluit, duas modificationes ponens. Secunda: ibi, *Ipsis.* Ioan. And.

CASVS in hoc cap. posset poni pluribus modis: sed ponamus hoc modo: Cauetur in cap. cum in cũctis. de electio. in ant. quod obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit, dicit ille textus, quod potest priuari sua ecclesia, sed tamen requiritur sententia priuationis: ita quod per lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in cap. licet canon. & in cap. commissa ĩ de elect. dicitur, quod obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum: & si non fuerit promotus, ipso facto vacat ecclesia: ita, quod sine sententia priuationis poterit Episcopus illam ecclesiam conferre. Sic istæ duæ cõstitutiones sunt contrariæ: quia vna dicit, quòd priuatur ipso facto: alia dicit, quòd non priuatur ipso facto, sed per sententiam. Et in dictis cap. licet canon. & cap. commissa non fit expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia in illis non dicitur, quòd ecclesia vacet ipso facto. Non obstante cap. cum in cunctis. quæritur, quod illorum cap. debent obseruare iudices in iudicijs? Respondet Romanus Pontifex, quod cap. licet canon. quod est posterius, licet in eo non fiat expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia Papa condendo posteriorem constitutionem priam primæ, videtur primã reuoca-

re ex eo, quòd Papa sciebat illam contrariam constitutionem, saltem præsumitur illam scire, cum Princeps habeat omnia iura in scrinio pectoris. Sed quid Sanctissime Pater; ponamus, retento eodem themate, quod Papa fecit aliquam constitutionem nouam, quæ non est contraria aliquibus constitutionibus generalibus, sed particularibus aliquorum locorum particularium: puta, alicuius ecclesiæ vel corporis, quia forte in tali ecclesia est consuetudo particularis super aliquo iure, quod non fuerat dispositum per ius commune: Papa fecit aliquam constitutionem contrariam illi statuto, & fecit illam constitutionem simpliciter, non derogando illi statuto particulari: quia non dixit Papa, quod vult vti tali constitutione, non obstante tali statuto: vtrum Papa videatur reuocare illa statuta particularia? Respondet Romanus Pontifex, quod non. Et ratio est, quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: sed Papa præsumitur ignorare illa statuta particularia, quæ consistunt in facto: ideo non videtur reuocare: quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. quod Princeps censetur habere omnia iura in scrinio pectoris sui: ideo si error consistat in iure, non excusat Principem. Simile dicunt Legistæ in l. omnium. C. de testa. Sed hoc ideo est propter sapientes & consiliarios sibi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis: ideo machinans in mortem talium, committit crimen læsæ maiestatis: l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. quod lex noua & posterior Principis, tollit præcedentem legē de directo contrariam: licet in noua constitutione non fiat mentio, quod Princeps intendat reuocare quascunque constitutiones contrarias: quia non est verisimile, quod Princeps voluerit legem istam nouam esse frustratoriam: & esset frustratoria, nisi reuocaret primam contrariam. Sed in statutis particularibus est alia ratio: quia si hæc lex noua non seruatur in loco, vbi seruatur statutum particulare: seruabitur tamen in aliis locis, & sic non erit frustratoria. Et hoc verum, nisi talis constitutio particularis, esset generalis in toto loco: quia tunc videretur reuocari per constitutionem nouam. Sicut in regno Franciæ est consuetudo generalis, quod hæres alicuius defuncti cognoscendo hæreditatem, est hæres, & etiam possessor, absque alia corporali apprehensione possessionis. Ponamus, quod Rex fecit vnam cōstitutionem nouam, quod heres declarando se esse hæredem, non esset possessor absque corporali apprehensione: & in ista constitutione noua nullam fecit mentionem de illa generali consuetudine: nonne erit illa consuetudo reuocata per nouam constitutionem? Certe sic: alias constitutio Principis esset frustratoria, & sine effectu. Quæritur cum glo. in ver. facti. Quod dicitur hic, quod noua constitutio Principis non annullat constitutiones locorum particularium, nisi in ipsa constitutione aliud dicatur: vel quod ipsæ constitutiones non reuocant etiam contraria statuta: quæritur, vtrum hoc sit verum, etiam si tale statutum particulare disponat idem quod ius cōe? puta, Episcopus fecit sua statuta, quæ idem disponunt vt ius commune: Nam plures sunt Epi, qui constitutiones suas Synodales extrahunt a corpore iuris, vt rectores ecclesiarum videant ea quæ pertinent ad officium suū: Ponamus, quod Papa fecit constitutionem contrariam iuri communi, non est dubium, quod illa constitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam statuta particularia, quæ disponunt idem quod ius commune? Respondetur quod sic: & ideo cap. istud intelligitur, quando illa statuta particularia, erant facta præter ius: quia si sint facta secundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa statuta.

manus [a] Pontifex (qui iura [b] omnia in scrinio pectoris sui censetur habere [c]) constitutionem † condendo posteriorem, priorem [d], quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare [e] noscatur [f]: quia [g] tamen locorum specialium † & personarum singularium [h] consuetudines & statuta † (cum sint [i] facti [k], & in facto consistant) potest proba-

Quæ dicitur, quasi cōmune statutum, & verbum statuti respicit ius scriptum. 1. dist. §. cum itaq;. secundum Archidiaconum.

a ¶ *Licet Romanus.*] Noua cōstitutio principis tollit primā contrariam, quamuis id non exprimat: speciales cōsuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat.

a ¶ *Romanus.*] vocantur interdum Episcopi, maximi pōtifices. 21. dist. cleros. §. pontifex. Solus vero Papa, Sūmus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic. 23. dist. in nomine. circa prin. infra tit. proxi. si gratiose. de senten. excom. si summus. in clem.

ADDITIO. De diuersis Papæ nominationibus Archi. hic tractans dicit, quod quandocunq; dicitur Romanus, vel Romanæ ecclesiæ Episcopus. 2. q. 6. si quis eps. Aliquando, vrbis Romæ Archieps, vt 4. distin. statuimus. in tit. melius. 21. distin. cap. fin. Vel, Episcopus, vt 5. q. 4. cap. 2. in tit. C. de sum. Trini. l. inter claras. in tit. Aliquando, Papa vrbis Romæ. 97. distin. victor. in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. dist. cap. vlt. Aliquando simpliciter, Eps. 1. q. 3. saluator. & cap. ex multis. in tit. Et se dicit, Ministrum indignum. eo. cap. veri quapropter. Archidiaconus.

b ¶ *Iura.*] Nota ex hac littera rationem, quare aliud in iuribus, aliud in rescriptis, vt primum ius tollatur per secundum contrarium: sed non primum rescriptum per secundum, nisi de illo fiat mentio. de rescript. cæterum.

¶ *Glo seq. allegat vnam concor. & duo contraria, & remittit.*

c ¶ *Habere.*] C. de test. l. omnium. Contra. 23. dist. præterea. & 30. q. 4. quod autem. in glo. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius qd prędecessor Leo prohibuerat. Solu. vt in prędicto cap. præterea. notatur.

d ¶ *Priorem.*] posteriori directe contrariam.

¶ *Glossa sequens allegat tres concor. dat simile, de qua dat rationem & regulam: & duos casus excipit.*

Dictio, specialium, nō habetur in vetustionb[us] codicibus.

Statuta locorū intelligo illa, quæ generaliter ibi obseruantur, & extraneos transgressores ligant. c. quæ contra mores 8 distin. glo. in l. vel Mela. ff. ad l. Aquil. statuta personarū voco, statuta alicuius corporis, quæ nisi incorporatos ligant. Pet. de Ancha. Fon.

e ¶ *Reuocare.*] de consecr. dist. 1. vasa. de cog. spiri. cap. 1. ff. de legi. l. non est nouum. In legibus ergo contrariis stamus vltimæ. Idem in testamentis. 13 q. 2. vltima voluntas. de celebratio. missa. cum Marthæ. §. cæterum sicut. ff. de leg. 1. si mihi & tibi. §. fina. Ratio est vtrobique. quia vtrunq; pendet ex voluntate vnius tantum: in his autem quæ pendent ex voluntate duorum, dic, vt dixi infra de reg. iur. qui prior. Quod de testamento dixi, scilicet, quod vltimo stamus: intelligas etiam si in ipso de primo non fiat mentio. Fallit in duobus casibus, scilicet, si primum testamentum factum sit inter liberos. C. de testa. Authen. hoc inter liberos. & cum ipse testator legem testandi sibi dixit sic, Si secero aliud testamentum, non valeat: quia tunc secundum faciendo, oportet quòd faciat mentionem primi. ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamenti. Ioan. And.

¶ *Glo seq obycit, & so. uit. Iterum obycit, & remittit.*

f ¶ *Noscatur.*] est contra. s. de præscript. nonnulli. de æta. & qualitam te s. de cap. mo. ex parte. infra de excet præla. cap. vnico. & 25. q. 2. rescripta. & c. dicenti. §. oēs. quæ est l. ex C. si contra ius vel vti. pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura non esse contraria: illa enim de rescriptis datis contra legem loquuntur, quæ non valent nisi in ipsis fiat mentio de lege, & maxime cum ibi cadit error facti, vt cap. nonnulli. hic de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directe contrariam, licet de illa non faciat mētionem. Et potuit esse ratio: quia maturius & deliberatius sit legis promulgatio, quam rescripti concessio: ad hoc s. in prouemio huius libri, in fi. In rescripto etiam dicimus, quod si constaret de certa scientia Principis, valeret rescriptū contra ius elicitum, vt in contrariis notatur: sed prima facie præsumitur per importunitatem obtentum: vnde expectari solet secunda iussio: in Authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. coll. 9. in Authen. de iudi. § omnes autem. coll. 6. & si rescriptum cōcedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen rescripti: & dicendum est priuilegium. 3. dist. priuilegia. de verb. sign. abbate. Item contra: quia antiquiori iuri standum est. 33. q. 2 hoc ipsum, & 50. dist. domino sancto in fi. Dic vt ibi in glo. penult.

Sequitur Anch. & de clausula illa, Non obstante, vide Bart. in extrauagan. ad reprimendā. ad fin. Fon.

g ¶ *Quia tamen.*] diuersitatis ratio.

h ¶ *Singularium.*] Nota, quia per hoc patet, quod generalem consuetudinem bene tollit noua constitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio alias superflua & inutilis esset: sed in singularibus secus: quia licet lex non habeat locum Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

i ¶ *Cum sint.*] ratio rationis.

¶ *Glossa sequens voci. per quæstionem, quam exemplificat, & soluit inducens sex rationes.*

k ¶ *Facti.*] non enim reuocat quæ ignorat: ignorat autem quæ sunt facti. Et puto per hanc litteram terminatam quæstionem illam, qua quæritur, an noua constitutio reuocet statutum Episcopi contrarium, quo solum cauebatur ius commune. Pone in terminis decre. de æta. & qualita. præterea. quæ, quantum ad præsentationes patronorum, est hodie reuocata per decre. infra de institu. cap. 2. Nunquid & sublatum erit statutum Episcopi, quo illud simpliciter cauebatur, quod dicit decre. præterea. Eodem modo potest poni exēplum de decre. s. de conces. præben. accedens. & de decre. eod. tit. cap. 2. & de decre infra de censi. Romana. & cap. exigit. & de decre. eo. tit. felicis. Dico autem, quod sicut sublatum est ius commune, ita & statutum quod simpliciter continebat ius cōe, cum illud non sit facti, nec consistat in facto: immo sit iuris, & consistat in iure: & facit quod not. Innocen. Hostien. & moderni, s. de rescrip. cap. 1. vbi not. quod de rescripto, vel priuilegio, quod simpliciter continet ius commune, in secundo priuilegio, vel rescripto non est necesse fieri mentionem. Quod si contrarium diceremus, iam Episcopi possent tollere potestatem summo Pontifici tollendi iura, in diœcesibus suis, statuendo simpliciter, quæ iure cauentur. Item probo id euidentissima ratione: Ista decre. æquiparat ista duo, consuetudines, & statuta singularia: sed iam sequeretur, quod omnium iurium correctio vel mutatio esset inutilis. Dicam enim, quod licet reuocatum sit ius commune: non consuetudo præscripta, qua seruatū fuit ius cōe, reuocata non sit, eadem ratione, qua id s. diximus de statuto.

Idē dicit de Anch. respon. Ioan. de Ligna. tenentis cōtra glo. Fon.

Idē Phil. v. de fely. in cap. 1. s. de rescrip. Fon.

Et sine dubio si. dicendū est quando lices scādalū, si lex non obseruaretur: not. gl. Do. cap. super eo. s. de cog. spi. Dom. Philip. Fon.

statuto. & id esset absurdum. Item non possumus dicere, quod statuta continentia ius cōe, sint singularium personarum; quod requirit hæc decre. Item si Papa tollit suam constitutionem, quod est plus; multo fortius constitutionem inferioris idem dicentem, quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrumen. pastoralis. vbi dicitur, quod si decre. extrauagans cōsonat iuri cōi, iudicari debet secundum ipsam; quia ius est idē. Igitur dicam in locali statuto: quod si continet ius cōe, sublato iure, tollitur statutum, quod ius cōe est. Si igitur consuetudo & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rationabilia, nec expresse reuocētur, eis non derogatur per constitutionē nouiter editam; alias secus. hoc dicit decre. Ioan. And.

i Nisi alia esset ratio statuti, quā sit vtis cōmunis Do. & plenius vide Imo. Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. Fon.

a ¶ *Ignorare.*] s. vt eccle. bene. vt nostrum.

b ¶ *Ipsis.*] scilicet, consuetudinibus, & statutis.

biliter ignorare[a]: ipsis[b], dum tamen sint rationabilia[c], per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse[d] caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare[e].

¶ Idem.

¶ *Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quod statutum Episcopi, extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.*

CAP. II.

V T[f] animarum[g] † periculis obuietur: sententiis[h] per statuta[i] quorumcumque ordinariorum[k] prolatis, ligari nolumus ignorantes[l]: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina[m]. ¶ Statuto[n] episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint[o], excommunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum[p] extra ipsius diœcesim[q] committentes, minime ligari noscuntur: Cum[r] extra territorium[s] ius dicenti non parcatur impune[t].

f ¶ *Vt animarum.*] hæc decretalis edita fuit ad declarationē decretalis de senten. excom. à nobis 1. & eius quod ibi not. Et eius duo sunt dicta: primum, quod statuta ordinariorū non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum epi extra suā diœcesim, subditum non ligat. Ioan. And.

g ¶ *Animarum.*] ad idē j. de iureiu. cap. 1. & de sepult. cap. 1.

¶ *Glo. seq. rect. per q. & soluit. & huic litteræ respondet dupliciter.*

† Do. hic not. quod licet ligantur statuto Episcopi in fauorem animæ facto, cap. nouit. de Iud. cap. non inter 1 de purg. cano. Fon.

c ¶ *Rationabilia.*] Verum consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici, cum nec certa regula tradi posset secundū Hostien. qui hoc not. in summa. de consue. §. quid sit consuetudo. Ver. consuetudo est vtus. Et bene dicit, Rationabilia: quia hoc solū, quod rationabile est, defendit ecclesia. 34. dist. cap. vlt. & 81. dist. si quis sine. De rationabili autem consuetudine pone exempla. j. de consue cap. 3. & 4 s. de consue. cum dilectus. & facit quod dicam j. de elect. ex eo quod. in fine.

ₓ Idē Phil. & in dubio præsumitur rationabilis. Fonta.

d ¶ *Expresse.*] j. de consue. cap. 1. & 2. de elect. quia sæpe. & cap. cū non deceat. in quibus reuocatur etiam priuilegia & statuta. de cleri. non resid. cap. vno. j. de censi. quamquam. de pœni. & re. cap. 2. de biga. cap. vno. de c. mo. cap. vno. cum sim. quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit. habes exempla hodie circa consuetudines. de æta. & qualita. vt hi qui. in si. cum suis concordan. in Clemen.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit, & opinionem Host. reprobatam dicit.*

ₓ Glo. sequuntur. Phil. Do. nisi consuetudo innitetur noua ratione. Bart. in cap. si. de consue. & ibi Romanus de Curte. Fon.

e ¶ *Derogare.*] contra. ff. de sep. vio. l. 3. §. Diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligit. vt ibi not. & ff. de legi. l. de quibus. Sed inquantum dicere videtur, quod consuetudo vel statutum præ cedens legem, tollatur à lege: dici potest hoc verum, cum Princeps hoc intendit: vt no. Ber. se intelligere illam legem. s. de fide instru. pastoralis. in glo. 1. in fin. quæ solutio approbatur per hanc decre. Reprobatur autem hic opi. Host. qui contra hunc textum not. in summa. de consue. §. & de virtute. vers. sed speciale est.

ₓ Secūdum Ioā. Mo. dic illā legē loqui, quā lex, quæ consuetudinem sequitur, adiuta est iure, quod vtilitatis publicæ, puiudet, vt illa duo iuncta consuetudinem tollant alieg. j. de sortileg. si cct. 10. And.

V T animarum] Duæ sunt partes; Secunda ibi, *Statuto.* In prima ponit dictum, cui determinationem subdit: ibi, *Dum tamen.* In secunda soluit dubium & rationem subdit: ibi, *Cum extra.*

Casus. Eps fecit statutum, vt nullus clericus suæ diœcesis portaret arma, vel comam nutriret, vel aliquid aliud faceret sub pœna excōicationis, quam volebat contrafacientem incurrere ipso facto: Accidit, quod tpe, quo fuit factum tale statutum, nō eram in diœcesi, sed postea sum reuersus in diœcesim, & feci contra statutū: vtrum sum ipso facto excōicatus? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: quia constitutio Epi (idem de quacunque alia constitutione) non ligat probabiliter ignorantes; secus est de ignorantia crassa & supina: quia illa non excusat. Sed quid Sanctissime Pater: ponamus, quòd eps meus fecit statutū, quod nullus clericus arma portaret sub pœna excōicationis: sciebam tale statutum; accidit, quod dum fui extra diœcesim, portaui arma: & sic feci contra statutū: Vtrum inciderim in pœnā statuti? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: & dicit, quod statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habēt vires extra territorium & diœcesim, sed solum in diœcesi. Textus. *Supina.* quæ est ignorare, quod oēs sciunt, vel scire tenentur. Textus. *Furtum.* iura bene dicunt, quod faciens furtum excōicetur: sed non dicunt, quod qui facit furtum, sit ipso iure excōicatus. Nota ex principio cap. quod statuta eporum, vel quorumcunque habentium potestatem statuēdi, non ligant probabiliter ignorantes, qui possunt prætendere iustam causam ignorantiæ: nisi eorū ignorantia fuerit crassa & supina: vt, ponamus quod in hac ciuitate fuit facta constitutio pœnalis: & fuit [illegible] publicata: si dico, quod ignoro talem constitutionem, quia nō fuit mihi notificata: non habeo iustam causam ignorantiæ: quia nō est [illegible] quod constitutio auribus singulorū inculcetur: vt in cap. 1. de postu præla. in ant. tñ quis admittitur ad probandum, quod notificatio illius constitutionis non venit ad eius notitiam. Nota, quod statutum alicuius statuentis non habet vires extra territorium: sed restringitur ad limites territorij facientis statutū: Secus est in infamia & excōicatione, quæ afficiūt psonam, sicut lepra afficit personā leprosi: ideo si subditus epi fuerit excōicatus, & exeat diœcesim, semper remanet excommunicatus.

h ¶ *Sententiis.*] quæ ligant aiam, vt locum habeat proxima ratio: sed idem in alijs sententijs, quæ pœnas tpales inferunt per l. si. de decre. ab or. fa. l. vlt. vbi habes, quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tm: ad hoc C. de testa. l. iubemus. in fin. & potest dici, quod in hoc prouidetur animabus, saltem pp peccatum inobedientiæ quod est maximum 8. q. 1. sciendum. vel de his dixit, quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

† Placet Do. Philip. qui ex glo. infertur, quod venien contra statuta ignorantes [illegible] pœna, vide glo. in [illegible] cap. quod antē. Fonta.

i ¶ *Statuta.*] De generalibus ergo statutis canonum vel legum nō loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debēt. s. de constitu. cap. 1.

k ¶ *Ordinariorum.*] Qui dicantur ordinarij not. Gof. & Ber. s. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Ignorantes.*] Contrarium not. Ber. in pri. decre. à nobis. s. de senten. excom. & non mouebatur ex eo, quia incidebat in factum iam damnatum: & quia in culpa fuit rem prohibitam faciendo: & quærere debuerat: sicut etiam vbi culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod metus causa. l. si mulier.

ₓ Do. hic quod peccat [illegible] mittit pœna alicuius legis nō statuta [illegible] Pau. Fon.

m ¶ *Supina.*] quæ est, ignorare quod oēs sciūt de postu præla. cap. 1. §. verum quoniam. de cleri. excom. mini. Apostolicæ. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut communis aut singularis: statutum enim Episcopi ius facit inter subditos, quod tamen non ligat probabiliter ignorantes, vt hic.

n ¶ *Statuto Episcopi.*] Nota epm posse facere statuta: ad idem. s. prox. respon. s. de maio. & obe. si quis venerit. & legatus in prouincia sua. s. de offi. leg. cap. vlt. & sunt talia statuta perpetua, etiā post obitum vel recessum, vt ibi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, tripliciter soluit. primam approbat, & remittit.*

o ¶ *Commiserint.*] Contra. j. de senten. excom. Romana. §. caueant. vbi dicitur, quod pro futuris delictis excōicatio ferri non debet. Solu. Aliud est, ferre in aliquem excōicationis sententiam pro futuro delicto: vt si dicat, Excommunico te si tale quid feceris, quod ibi prohibetur. Aliud, statutum generale facere, excōicationem fulminans, quod hic permittitur. vt s. de sentē. excom. à nobis 1. Vel licet ibi prohibeatur ferri, tñ lata tenet. vt ibi not. Ber. Vel si dicatur, quod istud, commiserint, sit præteritum, nullum est contrarium. Quod prius dixi, tene & adde quod ibi dicam.

ₓ Istud etiā tenet Io. de Anan. & commēdat glo. ib. præteritum tñ dubio tamē verba intelliguntur, vt sint futuri temporis. Fon.

p ¶ *Furtum.*] quod est, contrectatio rei alienæ inuito dño fraudulosa, & animo lucrandi. Institu. de ob. quæ ex quasi deli. in prin. & §. furtum autem. & §. placuit. & prohibitum etiam in decalogo. 14. q. 5. pœnale. & in secunda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic vt nota. 32. q. 7. quid in omnibus.

q ¶ *Diœcesim.*] In qua tota iurisdictionem habet ordinariam: & in quolibet ipsius loco non exempto, potest pro tribunali sedere. j. de offi. ordi. cum episcopus.

r ¶ *Cum extra.*] ratio. Et nota de omnibus rationem reddendam: quod dic, vt s. de rescrip. si quando.

s ¶ *Territorium.*] suum. s. de offi. leg. nouit. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. Et est Territorium, vniuersitas agrorum infra fines cuiusque ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quod magistratus eius loci intra eos fines terrendi, idest, submouēdi ius habent. ff. de verb. sig. pupillus. §. territorium.

t ¶ *Impune.*] idest, sine pœna, idest, non parens, ex eo pœnam non patitur.

DE RESCRIPTIS.

Ista rubrica continuatur ad praecedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit supra tit. proxi. de constitutionibus, & sic de iuribus: Nam constitutio large sumpta accipitur pro omnibus partibus iuris scripti: verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices qui illa tuerentur, & redderent unicuique ius suum: ideirco visio de iure, restabat videre & de iudicibus, qui iura reddant: Sed quia iudices ut plurimum constituuntur per rescripta: ideirco praemittitur haec rubrica de rescriptis.

TITVLVS III.

De rescriptis.

Vnde sciendum, quod tria habemus rescriptum, privilegium, & beneficium. Rescriptum in iure accipitur dupliciter videlicet, stricte, & large. Rescriptum large sumptum, comprehendit rescriptum stricte, sive in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum stricte & in specie sumptum, dicitur illud, quod emanat ad observantiam iuris communis: puta, cum quis conqueritur Principi, quod aliquis facit contra iura, supplicans, ut princeps det sibi iudicem delegatum, qui faciat observare ius commune. In isto autem titulo rescriptum accipitur large: quia in eo tractatur de gratijs circa beneficia obtinenda. Privilegium vero dicitur illud, quod emanat contra ius cōe in favorem aliquarum personarum: & dicitur Privilegium, quasi privata lex, ut, quia de iure communi omnes habentes praedia, tenentur solvere decimas praediales Ecclesiae parochiali, Papa concedit aliquibus privilegium, ut de laboribus suis non solvant decimas: vel de terris suis, quas colunt sive coli faciunt proprijs sumptibus, non solvant decimas: sicut fuit concessum pluribus religiosis, ut de terris suis, quas colunt, sive coli faciunt proprijs suis sumptibus, nullas solvant decimas. illud vocatur Privilegium. sed beneficium Principis, dicitur gratia, quā princeps facit alicui praeter iura: ut puta, Papa facit mihi gratiam, ut mihi detur beneficium, quod primo vacabit in ecclesia Pictauensi. Et licet privilegium, rescriptum, & beneficium differant (ut dictum est) tamen rescriptum largo modo sumptum, comprehendit omnia ista.

Gregorius nonus.

Rescriptum impetratum ab excōicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis, vel appellationis.

CAP. I.

Ipso iure[a] rescriptum[b], vel processus[c] per ipsum habitus non valeat, si ab excommu-

Ipso iure.] Ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, quam excommunicationis. Ioan. And.

Rescriptum delegatorium ab excōicato impetratum, est ipso iure nullum: nec valet processus per illud rescriptum factus, etiam si oppositum non fuerit. Fallit in rescripto in causa excōicationis vel appellationis. hoc dicit. Pro intellectu huius cap. praesupponendum est, quod habetur ǰ. eod. lib. de excep. in cap. pia. vbi dicitur, quod si excōicatus maiori excommunicatione, fuerit in iudicio agendo, & non fuerit exceptum de excōicatione, valet processus cum eo factus: tamen licet excommunicatio ante litem contestatam opposita non fuerit, poterit opponi in quacumque parte litis, & obtenta absolutione, accipiet excommunicatus processum in statu, in quo erat ante excommunicationem.

Ca memorā Clemēt. lic. x.

Praetendebam te debitorem meum in aliqua pecuniae summa: vel te possidere beneficium meum, eo quod habebam ordinarium loci certa ratione suspectum: nolui te cōuenire corā ipso: sed à Papa impetraui rescriptum delegatorium ad aliquem iudicē, qui cognosceret de huiusmodi causa: tempore impetrationis eram excōicatus maiori excōicatione: praesentaui illud rescriptū delegato, qui virtute illius rescripti processit vsque ad diffinitiuam sniam: postea peruenit ad notitia tua, quod tpe impetrationis rescripti erā excōicatus maiori excōicatione: voluisti proponere nullitatem processus, sententiae, & rescripti: Quaeritur nunquid sis audiendus? Videtur, quod non: quia exceptio proposita in quacunque parte litis, non annullat processum factum antea. Non obstante dicta ratione dubitādi, dicit Romanus Pontifex, quod certe illud rescriptū non valet, nec processus inde secutus. Et ratio est ppter defectum iurisdictionis: quia ex quo fuit rescriptum ab initio nullum, per id nō fuit attributa iurisdictio delegato, sed secus, si iudex alias haberet iurisdictionem: quia esset ordinarius vel delegatus, & impetrans nō erat tpe impetrationis excōicatus: quia processus esset validus, donec esset opposita exceptio excōicationis. Sed quaeritur, an sit verum indistincte, quod rescriptum delegatorium impetratum ab excōicato, sit nullum ipso iure: Rūdet Romanus Pontifex, quod hoc non est verum indistincte: sed fallit, si excōicatus impetret rescriptum in causa excōicationis vel appellationis: puta, Eps Pictauensis me excō [illegible] excōicationem esse iniustam, & vlterius dico, quod sum absoluendus sine emenda, & absque aliqua cautione, accessi ad sedem Apostolicam, & impetraui rescriptum ad aliquem iudicem delegatum, per quod mandabatur, ut si iudici constaret de iniusta excōicatione, me absolueret: quia potuissem adire Ordinariū: & Papa concurrit cum Ordinario: & sic potui adire Papam, & impetrare rescriptum: Alias sequeretur, quod excōicatus iniuste, non haberet aliquod remedium cōtra iniustam excōicationem. Item fallit in causa appellationis, ut si aliquis excōicatus appellet & impetret rescriptum, in causa appellationis rescriptum valet, ut reparetur iniuria sibi facta à iudice à quo. Textus. *Articulo.* vnde articulus est pars intentionis continens illud, quod actor vel reus intendit probare: cap. veniēs 2. in, *Pars autem.* ē. de testi. Et articuli quoque vocantur intentiones, quoque assertiones. Nota primo, quod excōicatus regulariter non potest impetrare rescriptum delegatorium contra suos debitores. Nota secundo, quod processus factus virtute rescripti nullus est ipso iure illius: quia vbi non est fundamentum, desuper aedificari non potest: secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: quia tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos casus exceptos a regula posita in principio cap. in quibus valet rescriptum ab excōicato impetratum: videlicet, in causa appellationis, & in causa excōicationis: Nam in causa excōicationis, excōicatus potest esse in iudicio tamquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excōicatus maiori excōicatione appellare & appellationem prosequi, & rescripta impetrare. Sed vtrū per illud cap. sit correctum cap. pia. ǰ de excep. Dicit gl. in verbo, Processus (& bene) quod non: quia illud cap. pia. intelligitur in excōicato agēte coram Ordinario vel Delegato, qui agens tempore impetrationis non erat excōicatus, sed incidit in excōicationem postquam delegatus recepit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Istud autem cap. intelligitur de excommunicato agente: qui tempore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

Illud cap. procedit in ex. cauo & occulta siue manifesta, exceptis casibus hic positus: sed qd de appellatione hic dicitur, hoc fallit in actu parte extra iudicialiter facto. cap. sicut. supra de elect. ubi tunc. n. ō excipit. sed ag. Phi. & Do. in ud. lectura sua colligit 15. limitationes ad illud cap. quas vide. Fonta.

Glo seq. ponit quod reprobat.

a *Ipso iure.*] Ergo[1] sine exceptionis ope: & sic falsam puto opinionem Tancredi & Innocen. iiij. no. ē. de offic. deleg. prudentiam. §. tertia. & Ber. Compost. not. ē. eod. cap. super litteris. in gloss. hic quaeritur. & Guil. Du. no. in Spec. tit. de rescrip. praesentatione. §. ratione aūt impetrantis. ver. quid de processu qui oes dixerūt quod processus habitus per litteras impetratas ab excōicato, valet, si nō opponatur exceptio: Et hoc dico territus, cū supradicti oēs (excepto Tancredo) hanc viderint decretalem: vnde vel non ponderauerunt hoc verbum, Ipso iure, positum in principio hic, vel hanc decretalem putauerunt esse correctam per decre. pia. quod non credo: cum pars illa, quae correcta est, remota fuerit, ut ǰ. dicam.

[1] Istam gl. probat Do. Ec. et quia [illegible] Paul. [illegible] rescriptum est [illegible] vide. Do. Fon.

Glo. seq. soluit quaestionem, & solutionem probat tribus rationibus.

b *Rescriptum.*] ǰ. eo. dilectus filius Abbas. Et satis hic puto terminatam quaestionem, qua quaeri solet, vtrum reus actorem, quē excipiendo ǰ rescriptum & personam, repulit excōicationis vigore, coram ipso delegato reconuenire possit. Et patet, quod non[2]. Si enim nullum est rescriptum, & conuentio est principale, & reconuentio accessoriū: sublato principali, & accessoriū. ǰ. de reg. iur. accessoriū. cum suis concor. Itē causa conuentionis & reconuentionis simul sunt tractandae. ē. de mu. pe. cap. 1. de ordi. cog. cū dilectus. qđ hic esse nō posset. Item conuentio est expressum, reconuentio tacitum: Sublato igitur expresso, & tacitū est sublatum. C. si reus vel accu. mor. fu. l. vlti. & facit quod not. de cle. coniug. quod a te. & hoc tenuit Tan. Bart. Brix. in quaestione Veneriali, quae incipit, Actor conueniebat reum.

[2] Glo bene dicit secundum Doct. si tamen excipit rei sold contra personā, hec reconuentio: sunt ǰ. de elc. ab ex. Do. [illegible]

Glo. seq. quaerit & soluit distinguendo. Item quaerit de ratione, & ponit [illegible], quam improbat: & quadruplicem, quam approbat.

c *Processus.*] Nunquid ergo correcta est decr. pia. ǰ. de excep. vbi dicitur, quod pcessus habitus cum excōicato tenet, donec opponatur exceptio: & postmodum ipso absoluto, reassumatur causa in codē statu. Sol. Non est correcta: immo potius corrigeret illa per illam, cū illa sit posterior. Est enim Inno. iiij. sed haec Greg. ix. ē. tit. prox. c. 1. Sed neutra p alterā corrigitur, sed in diuersis casibus loquūtur. Nota igitur primo, falsam esse opinionem modernorum, quā Ber. no. in decret. pia. in glo. sed mirū. & in pdicta decr. dilectus. in glo. sic vr. vertic. secus si antiquis. & in decretali, de offi. deleg. prudentiam. in glo. sic vr. & in glo. secus esset. in quibus dixit rescriptum ab excōicato impetratum valere post suam absolutionem. Et vera est ipsius Ber. opi. antiqua, ut per praedictas glo. apparet. & de aeta. & qua. cum bonae. & de cle. excō. mi. proposuit. Circa hanc igitur materiam sic distingue: aut excōicatus maiori agit coram Delegato, aut coram Ordinario: In primo casu subdistingue: quia aut erat

excōicatus

excõicatus tempore impetrati rescripti, aut postea fuit excõicatus. In primo casu subdistinctionis, habet locum hæc decret. vt scilicet non valeat rescriptũ, nec processus per ipsum habitus, nisi impetratum fuerit super causa excõicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. superius allegatis. In secundo casu scilicet, quando post impetrationẽ excõicatus fuit, locũ habet decre. pia [1]. & de offi. deleg prudentiam. §. sexta. Si agit coram Ordinario tunc tria tempora distingue: ẽm vetera iura nõ tenebat processus cum ipso habitus. ĩ. de excep. exceptionem. alias non video quare ibi fieret cõdemnatio expensarũ si tenuisset habitus processus: vt ibi etiam not. Postmodum statuit ibi Grego. in decis. huius decre. q̄ teneret processus habitus cum excommunicato, si reus eum scienter admisit, alias nõ. Secundum moderna vero iura tenet processus, & locum habet decret. pia. & sic nec corrigitur, nec corrigit. Si quæratur, quæ sit ratio diuersi iuris, & si dicatur, quòd excommunicatus impetrans peccauit se ingerendo cõmuni hominum: non valet hæc responsio, cũ eadem ratio sit in Ordinario. Si dicatur, q̄ hæc sit ratio, quia rescriptum impetratum fuit tali veritate tacita, qua expressa litteras nõ habuisset, non valet etiam hęc responsio: quia tunc rescriptum habet elidi exceptionis ope, non ipso iure: supra eod. super litteris. & hoc not Ber. s. eo. ad audientiam 2. Vnde satis mirandum videtur, q̄ si ago coram ordinario, tenet processus: & si ab eo impetro Delegatum nec rescriptũ valeat nec processus. Sed potest esse ratio, q̄a iurisdictio delegata sumit initium ex persona agentis & impetrantis, & ideo cum vitiosum fuerit principium. 1. q. 1. principatus. nec rescriptum valeat, nec processus. Ordinaria autem iurisdictio ab actore agente nõ incipit, & ideo ibi secus. Item iurisdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa: vt s. eod. ad hoc. Itẽ quãdo proceditur coram Ordinario vel Delegato impetrato ante excõicationem: est in aliquo quod imputetur reo, q̄ de excõicatione debebat excipere, si sciebat, alias inuestigare debebat: sed vt plurimum, delegatum impetrat actor absente reo: & ideo nõ valet impetratio, nec processus habitus ipsius impetrationis vigore, vt hic. His ergo rationibus & excommunicati odio, speciale dicaẽ, quòd in hoc casu veritas suppressa ipso iure vitiet rescriptum, & processum habitum per illud.

[1] Dicit enim sequens excõmunicatio nõ vitiat votum eligẽtis sed sola procedẽs: de ele. cũ inter. & sic nec vitiat rescriptum. Ioan. And.

[2] No. gl. istud tex. quæ allegat, q̄ reus desciẽs proponere exceptionẽ reddẽtem iudicium reo nullum punit inexpẽn. Phil. Do. Fon.

nicato [a], super alio [b] quàm excommunicationis [c] vel appellationis [d] articulo, fuerit impetratum [e].

Innocentius quartus in concilio Lugduun.

Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

a *Ab excommunicato.*] maiori excommunicatione: vt s. de excep. à nobis. & j. eo. c. pia.

Glo. seq. quærit, ponit op. cuius tenet contrarium, & respondet allegatis in contrarium.

b *Alio.*] Quid si excõicatus impetrat litteras inquisitionis? Notauit Gof. de offic. deleg. prudentiam. in glos. colligitur, q̄ bene valent litteræ: & hoc ideo, quia fama ibi habetur accusatoris loco: vt supra de accusa. qualiter 2. §. ex quibus. & licet promouẽs ineptus appareat, nihilominus valet rescriptum, & proceditur per illud. s. de accus. cum oporteat. vbi idem tenet Innocen. & Hostien. & hoc quando excõicatus solũ ministerium p̃buit, nec nominatus fuit in litteris [3] idẽ Guil. in Spec. de inqui. §. primo. versi. q̄d si in littera. allegat Innocen. & Hostiẽ. ad hoc C. de preci. impe. off. l. prima. & l. vniuersis. & ff. de inofficio. testamẽ. posthumus. §. 1. & l. si pars. §. vlt. Non enim refert ẽm eos, à quo & quo tpe fuerit nũciatũ. ff. de petitio. hæredi. l. itẽ veniunt. §. a quo. & ff. de euictio. si rem. §. vlt. Per hanc litteram credo cõtrium, cũ in odium excõicati sit hoc inductum, q̄ nullæ litteræ valeant, nisi hic contentæ: nec puto tutum a littera recedere: & ad hoc optime facit: q̄a si excõicatus pro alio litteras impetrat ad agendum, non valẽt [4] s. de probatio. post cessionem. & bene refert interdum, per quem preces offerantur. j. de hære. cap. 2. §. 3. Ad decre. cũ oporteat, r̃nde vt ibi no. ẽm Io. in glos. penult. Præterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrando, sicut excõicatus: vnde agit pro sua iniuria, quod non facit excommunicatus de iudi. intelleximus. 4. q. 6 omnibus.

[3] Placet Do. Ioan. tex. hic loquitur de rescripto ad instantiam impetrantis concessu. Bonus.

[4] Idem Do. & de Ans. Bonus.

c *Excommunicationis.*] s. de senten. excõica. cum pro causa.

d *Appellationis.*] s. de excep. cum inter. & cap. significauerunt. & cap. vlti.

e *Impetratum.*] & sic inspicitur tempus datæ, vel [5] impetrationis. ad idem supra eodem, cum te. & infra eod. tibi, qui. de præben. cum cui. Sequebatur autem olim hic in fine talis littera, Quod coram eo actum est, coram Ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan qui conuenitur, scienter admisisset eundem. Remota fuit, quia reuocata per decret. pia. vt dixi s. in gloss. nunquid ergo. Ioannes Andr.

[5] Glos. sequitur Pau. in principio lecturæ. Fort.

Cum in multis.] Duo sunt dicta, quorum primũ causam p̃mittit secundum submittit ibi, *Quorum* Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli præsupponendum, q̄ aliquando in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponunt ista verba: Sixtus Episcopus seruus seruorũ Dei &c. Conquestus est nobis talis, q̄ talis Titius, & quidam alij super talibus eum iniuriantur. Mittimus quatenus vocatis vocandis, quod iustum fuerit decernas. Aliquando ponitur nõ solum in parte narratiua, sed etiã in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Episcopus, &c. Conquestus est nobis talis, q̄ talis Titius, & quidam alij sibi iniuriant. &c. Mandamus, quatenus dictum Titiũ ad præsentiam tuam conuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

CAP. II.

Cvm in multis iuris articulis [g] infinitas reprobetur: prouide [h] duximus statuendum, vt per illam generalem [i]

CASVS. hoc p̃supposito, sic figuraẽ: Ego à sede Apostolica impetraui rescriptum contra te sub prædicta forma, non est dubium, q̄ virtute illius rescripti possum te cõuenire coram delegato: & etiã alios comprehensos sub clausula, Et quosdam alios. Sed quæritur, vtrum potero conuenire personas tot, quot voluero? R̃ndet Romanus Pontifex, q̄ virtute illius clausulæ non potero nisi tantummodo quatuor conuenire. Sed quid? Ponamus q̄ contra aliquem comprehensum sub illa clausula impetraui a iudice Delegato aliquam citationem: vtrum in ista citatione impetrata contra vnum, ego debeam nominare alios tres? Respondet Romanus Pontifex q̄ sic, quia virtute illius clausulæ, Et quidam alij, non possum nisi quatuor cõuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidam dixerint, q̄ non debebam alias quatuor in citatorio exprimere: cõis sententia Doctorum est, quod debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationẽ contra omnes: & si impetro citationem solum cõtra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: alias citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli, quòd infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota secundo principalem effectum huius capituli, videlicet, q̄ rescriptum delegatorium non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto: sed etiã alias personas non expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quã appareat Papam hoc voluisse. Nota tertio, q̄ per clausulam, Et quidam alij, possunt solummodo quatuor conueniri: plures non possunt cõueniri. Nota finaliter, quòd in citatione impetrata cõ aliquem de comprehensis in clausula, Et quidam alij, omnes sunt nominandi, quos intendit impetrans conuenire: aliter citatio non valeret, vt dictum est: quod est intelligendum, nisi impetrans diceret, q̄ virtute illius clausulæ non intendit conuenire nisi illum quem nominat: puta, q̄ non intendit conuenire nisi Caium, & alios tres non exprimit: quia illos non intendit conuenire, quia cum eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio: sed si simpliciter nominet vnũ, & non fiat mentio de alijs tribus, citatio est nulla: quia iste textus requirit illam expressionem, vt satis dictum est.

f *Cum in multis.*] Per clausulam, quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

Glossa sequens ponit viij. exempla, quibus vitiatur infinitas. In fine ponit casum, & remittit.

g *Multis.*] Exemplifica vt s. de relig. do. c. vlt. & j. eod. tit. religionum. s. de testi. cum causam. §. volentes. & c. significauerunt. §. mandamus ff. de testib. l. prima. in fi. Item in relictis pro redẽptione captiuorum restringitur infinitas. C. de sacrosan. eccles. vt inter diuinum. Item restringitur seueritas, cum multitudo peccauit: de cler. excommu. min. latores. cum sim. Item non oneratur hæres in infinitum fideicommissam soluere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. Itẽ non valet promissio, ne vlla exceptio deferri iudicij obijciatur: puta, promitto q̄ si per casum fortuitũ impeditus fuero, vt comparere non possim, non obiiciam de casu. ff. si quis cautioni. l. sed & si quis. §. quæsitum. Itẽ in stipulatione damni infecti non debet quis esse in infinitũ obligatus. ff. de dam. infecto. l. qui bona. §. vlt. Item legatum, quod non potest sciri ex testamento: puta, Lego centum ei, quem mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de iur. fi. l. ita fidei. & merito reprobatur infinitas: q̄a multitudo est canonibus inimica: supra de præben. q̄a in tantũ. & onerosa, nihil habens honesti: in Authe. de referen. ad fi. coll. 2. & de hoc habes plures concord. de æta. & quali. cap. penult.

[6] Ad ista gl. vide Fel. c. licet 2. de testib.

h *Prouide.*] quia per generalitatem illam derogabatur iurisdictioni ordinariæ, cui per hanc constitutionem prouidetur.

i *Per illam generalem clausulam.*] præter expressos enim poterunt quatuor conueniri.

k [6] *Quidam.*]

Ista clausula locum habet, vbi ponitur post personas expressas in nō[illegible] Dom. Phil. Fran.

a ¶ *Quidam alij.*] supra eodem pastoralis. & cap. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula: vt si dicaꝫ, Titius, & nonnulli homines ciuitatis Bonoñ. vel simili modo. Itē si dicaꝫ, homines talis locī: nā aut conueniet eos vt vniuersitatē, & tūc omnes habentur loco vnius: aut vt singulos, & tunc solos quatuor pter expressos poterit conuenire: vt hic, secundum Innocentium.

b ¶ *Frequenter.*] Et ideo prouidēdum fuit. ff. de legib. nā ad ea. & ĩ de restitutione spolia. frequens. hodie autē hæc clausula non est in vsu.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

Validè, vt [illegible]

c ¶ *In litteris nostris.*] quid de litteris Episcoporum? Dic secundum Host. quod non extenditur ad illas. ad hoc 25. distin. qualis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit. subdit duo, quæ possunt recitari per quæstiones.*

clausulam: Quidam alij [a]: quæ frequenter [b] in litteris [c] nostris inseritur, vltra tres, vel quatuor [d] in iudicium non trahantur: quorum [e] nominā [f] in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi [g] forsitan relinquatur, si circa ea [h] possit [i] libere variare [k].

¶ Idem in eodem.

¶ *Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, non valent litteræ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente, vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.*

d ¶ *Vel quatuor.*] Olim trahebantur quadraginta. argu. de testibus. cum causam & cap. significauerūt. & de clericis excommuni. mini. latores. Si quærat quę sit ratio, quare restricta fuit ad quatuor. dic, ꝙ arbitraria: quia æque potuit restringi ad plus & minus. Posset reddi similitudinaria, quam habes ſ. de consanguinitate & affinitate, non debet. Dico tamen secundum Bernardum, ꝙ super re indiuisibili, puta, iudicio cōmuni diuidundo, familiæ erciscūdę, & similibus, possunt p generalē clausulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor, qui ius habent in re, possunt agere vel defendere ꝓ suo iure coram illo iudice. Arg. ſ. de re iudi. cum super. ſ. de offic. deleg. sup eo. arg. ĩ. de elect. cap. 1.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem. ponit opi. Innoc. secundum Host. tertio Barto. quam approbat. Secundo subdit dictum, cuius ponit opinionem contrariam, quam reprobat. Tertio quærit, & soluit. Quarto quærit arg. pro. & soluit contrarium.*

e ¶ *Quorum.*] scilicet illorum, quos intendit conuenire per clausulam, & debet expressio in actis scribi: de proba. quoniam ſ. ¶. 1. Et dixerūt quidā, scilicet Innocētius ꝙ in qualibet citatione illorū debeant omnia nomina exprimi. Satis potest dici, ꝙ sufficit exprimi in citatione eius, qui primo citaꝫ, & scribātur in actis. vt ſ. dixi secundū Host. Vel secundum Bar. satis est, ꝙ scribant in actis, licet in primo citatorio nō scribantur: qa iam cessat variatio. Quod satis credo [1]: quasi hæc littera dicere velit, ꝙ ante ꝙ̄ fiat citatio, nomina exprimenda sint illorum quatuor. Et credo tutius, ꝙ fiat hæc expressio in prima citatione, quę fit auctoritate rescripti: etiā si fiat de expressis in eo: licet alij contra, dicentes, quod sufficit ꝙ fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: sed ſm hoc non est plene fraudibus prouisum. Et si quæraꝫ, an de non expressis conuenire possit prius, ꝙ̄ conueniat expressum? Et dicendum, ꝙ sic: quia donare, liberare, & remittere potest, nisi forte in fraudem expressisset: secundū formam decre. ſ. eod. sedes. & hoc tenet Bart. [2] in quæstione Venerali, quæ incipit: Aliquis impetrauit. Sed pone: quatuor expressit, postea mutat vnam ex personis: vel neminē expressit, postea alterū conuenit, nihil excipitur: quæritur an valeat iudicium? Et videtur ꝙ sic: quia hæc exceptio dilatoria est, vt dici continetur de exceptionibus duarum dictarum ſ. eod. nonnulli. Itē quia multa fieri prohibentur, &c. de regu. ad Apostolicam. Contrarium dico secundum Bar. quia si nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si in rescripto fuissent expressa. Si non fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si non fuisset ibi clausula. Vnde cum rescripta non extendantur ad alias res, vel personas: de offic. deleg. P. & G. dico quod etiam si non excipiatur, non valet iudicium [3].

[1] Post, Bald. tenet ista glo. sed ante Hostie. Philip. Dom. Fran.

[2] Hic non est Bartolus de Saxoferrato, sed B[illegible] [illegible] interpre[illegible]

[3] [illegible]

f ¶ *Nomina.*] & cognomina, vel certas circūlocutiones. ¶. testes. ſ. de testi. licet ex quadam. & ff si cer. pet. l. certum. vt euitetur æquiuocatio ſ. eod. significante. & cap. quia nonnulli.

g ¶ *Fraudi.*] cui occurrendum est. ĩ. de renun. cap. 2. cum si.

h ¶ *Ea.*] scilicet nomina.

i ¶ *Possit.*] impetrator.

Glossa sequens not. ad brocar. & remittit: secundo notat ad quæstionem.

k ¶ *Variare.*] Nota variationem & inconstantiam reprobari: alibi permittitur: Quod dic, vt plene dixi ĩ. de reg. iur. quod semel. Et nota per hanc litteram, quod per litteras generales ad obtinēda beneficia, ex quo aliquid specificauit sine ꝓtestatione: si succumbat, ad aliud transire non poterit [4]: quia perinde est, ac si in rescripto fuisset expressum illud beneficium quod optauit. ĩ. de concess. præbend. quia cunctis. quod sane intelligas secūdum id, quod habes. ĩ. eod. titu. ne captandæ. Ioan. And.

[4] Tene mente [illegible] ignorant.

D*ispendia.*] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur causa constitutionis: in secunda ibi, *Decernimus.* ipsa constitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo: ibi, *Reum quoque,* pūidet de reo, in quo vnū casum excipiens prędictā pœnam repetit. Ioan. And.

CAP. III.

Dispendia [l] litium æquitatis compendio volentes, qua possumus [m] industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij [n] Papæ noni prædecessoris nostri super hoc editum ampliantes [o]: Decernimus, vt si quis contra alium plures personales [p]

Casus. Ponamus, ꝙ tu debebas mihi decem scuta ex causa mutui veri & legitimi: Item alia decem scuta debebas mihi ex causa venditionis: nolebam te conuenire coram Ordinario propter aliquā causam: vnde accessi ad Papā, & impetraui istas causas delegari pluribus delegatis: quia impetraui vnum delegatum ad cognoscendum in vna causa, & alium in alia: vtrum valeant istæ impetrationes? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iurisdictionem virtute istarum litterarum: & ideo si fecero te conuenire coram illis iudicibus, ipsi debebunt pronunciare, se non esse iudices: & me impetrantem condemnare in expensis. Sed quid erit sanctissime Pater? Ponamus, quòd impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me conuenire coram alio iudice delegato pendente meo processu: vtrum possis? Respondet quòd non: sed debes me reconuenire coram meo iudice delegato. Et sciendum est, quòd littera in fine intendit istud dicere, quòd reconuentio habet locum, quando ab initio reus offert actori libellum in causa reconuentionis, vt facta responsione in causa conuentionis, fiat responsio libelli in causa reconuentionis. Sed aliquando reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eum, postquam actor multum processit in causa, & tunc processus actoris in aliquo non differtur, sed proceditur in eo absque aliquo impedimento, non obstante recōuentione ipsius rei. Et tunc reconuentio non habet priuilegium suum, quando opponitur post litem contestatam, sicut quando opponitur ante litem contestatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia si vnus processus fuerit expeditus in causa conuentionis, debet idem processus expediri in causa recōuentionis antequam expediatur alius processus in causa conuentionis: vt supra de mutu. petitio. in antiquis.

l ¶ *Dispendia.*] Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, nō valent litteræ nec processus earū: & reo condemnabitur in expensis. Et idē in reo conueniente, vel reconueniente actorē, eodē durante iudicio. hoc dicit. vocaꝫ autem dispendium longum & inutile: compendium autem breue & vtile. Ad idem, de accus. qualiter & quando 2. ad fin. Ioan. And.

m ¶ *Qua possumus.*] Ad idem supra in prooemio huius libri: & hoc sufficit. 43. distin. Ephesijs. 47. distin. cap. vlti.

n ¶ *Gregorij.*] hæc est vera littera: & loquitur de decre. ſ. eo. tit. c. vlt. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Ioan. And.

o ¶ *Ampliantes.*] ampliauit in eo, quod statuit, quòd processus nō valeat: & in eo, quod statuit de reo. Nam hæc in decretali, Quia nonnulli. expressa non fuerant.

¶ *Glossa sequens notat à contrario: & quatuor diuersitatis rationes reddit. contra vltimam remittit.*

p ¶ *Personales.*] quasi secus in realibus. 25. dist. qualis. in glos. pe. ff. de iudi. cū Prætor. in gl. 3. & potest esse ratio diuersitatis, qa ꝑsonales alterius naturæ sunt, ꝙ̄ reales, & facilius expediunt. qa sæpius fit inde instrumentū vel scriptura. arg ff. de eden. l. si legaū. & cōiter paruæ sunt ꝑsonales quæstiones: reales vero magnæ. Itē in vna petitione ꝓ pluribus personalibus actionibus agi potest cuiuslibet assignata causa. C. de anna. exceptio. si ex multis. ſ. de libe. ob. c. vlt. ſm Ber. Verior est ratio ſm modernos, quare aliud in ꝑsonalibus, aliud in realibus: qa duæ dietæ, quæ olim dabantur p decreta. ſ. co. nonnulli. vel vna, quæ daꝫ hodie p decreta. ſ. eod. statutum. seruata ipsius moderatione cōputanꝫ a finibus diœcesis, vbi sita est res, quādo agiꝫ reali. ſ. eo. dilectus 2. Contingeret ergo, ꝙ quis nō posset conueniri sup pluribus realibus coram eodem iudice, cū res essent abinuicē remotæ: sed in personalibus, computanꝫ a finibus

dioecesis, vbi habet domicilium. vnde super omnibus ad vnum iudicem commodius impetratur. & ideo in istis aliud quàm in illis. Sed forte ista ratio cessat hodie per decre. j. eod. statutum. Et dic vt ibi dixi in §. cum vero. in glo. olim dicebamus.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

mouere voluerit quæstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus[a] huiusmodi quæstionibus[b] litteras studeat impetrare[c]: Qui vero contrarium fecerit[d], omni[e] commodo careat litterarum: nec processus[f] habitus valeat per easdem †: reo, si eum per ipsas [citauerit vel] fatigauerit, in expensis[g] legitimis[h] condemnandus. ¶ Reus quoque si eodem durante[i] iudicio, actorem sibi obnoxium[k] dixerit, reconuentionis beneficio vel conuentionis[l], (si contra eum litteras[m] impetrare maluerit) de iure suo

a ¶ *Super omnibus.*] sed si reus appellauerit super vna ptonali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita: cum suspectus sit illi. j. de appellat. ad hæc si in vna. Ergo non est commodius agere sub vna quàm sub diuersis: & sic damnosa videtur constitutio hæc actori. Sed potest dici secundùm Bernar. quòd iniquitas iudicis, qui perperam processit, non facit quòd reus propter hoc corà alio iudice possit trahi, & sibi imputet, qui talem obtinuit iudicē: & expectet actor, donec appellationis causa sit finita: quæ si pronunciata fuerit iusta, actor postmodum studeat alium iudicem impetrare: aliàs si fuerit iniusta, procedet in aliis: & idem vr̃ de aliis impedimentis, re non integra.

† In aliquot vetustis codicibus ita: aliàs reo, si eum per ipsas fatigauerit in expensis, & in codice Barbatiæ ita: & reo, si cum per ipsas fatigauerit, est in expensis, &c. tamen illa duo verba citauerit vel: non sunt in vetustis exemplaribus, nec ea apparet cognita fuisse ab antiquis interpretibus.

b ¶ *Quæstionibus.*] & sic ad eosdem, & non ad diuersos debet litteras impetrare: etiam vna lite finita, secundum Bernar. licet quidam contra, dicentes, quòd hæc constitutio, & illa, quia nonnulli. intelliguntur quando eodem tempore actor trahit reum ad diuersos iudices: vel vna pendente coram vno.

¶ *Glossa sequens quærit, & remittit.*

c ¶ *Impetrare.*] quid, si coram delegato conueniat super vna, corā ordinario super alia. de hoc j. eo. c. vlti. in glos. secus.

d ¶ *Fecerit.*] cum effectu, vtendo scilicet pluribus litteris: quia si vnicis tãtum vteretur, bene valebit processus habitus per easdem, secundum Inno. Ioan. And.

e ¶ *Omni.*] aliàs, omnium.

¶ *Glossa sequens quærit argu. pro. & soluit contrarium.*

f ¶ *Processus valeat.*] in hoc ampliauit statutum, Quia nonnulli. Sed pone, processum fuit corā diuersis iudicibus, & nihil exceptū: nunquid valebit sententia, vel processus? Videtur quòd sic: quia hoc est beneficium personale, per quod etiam alteri non præiudicatur, de regula, Ad apostolicam. Sed verius est[t] secundum Ber. quòd processus non valet per hāc litterā: aliàs nihil videret addere hæc constitutio illi decretali, Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innocentius, & dicit per curiam obseruari.

t Idem Pisa. nec contensu partiū cōualidatur c. P & G. de offic. deleg. Fon.

g ¶ *In expensis.*] & in damnis. j. eod. c. vlt. Ioan. And.

h ¶ *Legitimis.*] De hoc dic vt 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. de do. & contu. finem. & hoc est generale, vt fatigans aduersarium, in expēsis puniatur. j. de pœ. calumniam. de rescrip. cæterum. cū similib.

ADDITIO. Alleg. Host. eo. ti. c. fina. de dolo & contu. c. 2. & c. finem. de maio. & obe. ca. si. de appellat vt debitus. Io. And.

a Gl. procedit. vbicunq; aliquis temere trahitur ad iudiciū l eum q temere. ff de dub. At vbi expensæ petuntur ratione victoriæ, dāna nō veniunt. gl. in l. j ff de alie. iudi. mut. de Ancha. Fon.

i ¶ *Durante.*] qualiter habet fieri reconuentio, nota. j. de mu. peti. c. 1. & 2. Ioan. And.

k ¶ *Obnoxium.*] etiam actione reali, secundum Ber.

¶ *Glo. sequens ponit quæstionem, quam alternatiue soluit: secundo quæritur. arg. pro. & ponit sol. Ber. cui dubitando resistit.*

l ¶ *Vel conuentionis.*] Forte ponit hæc duo verba: quia si reconueniatur actor, vna & eadem sententia debet causa terminari: si conueniatur reus, tūc potest prius terminari prima, quam secunda. probatur hoc supra, de mu. peti. capitulo primo, & de ordi. cog. cū dilectus. Vel forte vtroq; casu vna sententia causa terminanda est: & semper eodē durante iudicio, coram eodem iudice agendū est, quo finito coram alio: quia tunc non posset reus agere corā primo delegato, cum finita sit iurisdictio quantum ad cognitionem. j. de officio delega. quærenti. An autē coram ordinario reconuenire possit eundem, eodem durante iudicio, dubitatur. Et videtur quòd sic: cum hic dicat littera: Litteras maluerit impetrare: vnde solum de Delegato loqui videtur: sed quia eadem ratio est vtrobique, idem ius vr̃ esse debere sm̄ Ber. Vel forte non est eadē ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est, & extraordinaria odiosa. & ideo aliud in ordinario dici posset. Ad hoc facit qđ tenet Innocent. j. cap. vlti.

ADDITIO. Idem Archidiaconus. Sed fortiter cōdicit Authent. & consequenter. C. de senten. & interlocu. Fateor locū esse Authē. sed nego pœnam huius decret. habere locum: ita quòd teneret processus, si hoc non exciperet actor. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

m ¶ *Litteras.*] forte est talis causa, quæ nō cadit in cognitionē Delegati sine speciali mandato Papæ. 6. q. 4. si quis Episcopus. supra, de confir. vti. vel inuti. capitulo primo, & secundo. supra, de resti. in integrum. c. penulti. aliàs enim quare oneraret se litteris impetrandi, qui per litteras actoris potest suum expedire negotiū? Ioan. And.

debet apud eosdem iudices experiri[n]: nisi eos vt suspectos poterit † recusare[o]: Simili pœna[p], si contra hoc fecerit, puniendus.

† possit.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioannes And.*

CAP. IIII.

CVM † ALIQVI-

n ¶ *Experiri.*] id est, agere: quia in reconuētione reus fit actor: cōcor. j. de causa possess. pastoralis. alibi ponitur, pro defendere. j. de iudic. c. 1. & 8. dist. quo iure. Ioan. And.

o ¶ *Recusare.*] ab initio antequàm in eos cōsenserit secundū Ber. Vel ex superueniēte causa j de offi. deleg. insinuāte. & pendente suspicionis cognitione, (quam proponit reus cōtra iudicem impetratum ab actore) iudex non procedit in recōuentionis causa per litteras impetratas per reum: quia si contrariū diceretur, facile esset deludere hanc constitutionem, secundum Innocentium.

† De materia vide [illegible] & [illegible] constitut.

¶ *Glossa sequens exponit, & de quæstione remittit.*

p ¶ *Simili pœna.*] superius expressa in actore, scilicet, vt litteris careat, processus non valeat, & in expensis condemnetur. per quem autem fiat talis condemnatio, not. j. eod. titu. cap. vlti.

CVm aliquibus.] Duo sunt dicta principalia. Secundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponēdum est illud, qđ habet in c. hi qui. j. de præbe. eodem libro, & in cap. vlt. j. de conces. præbend. vbi dicitur, quòd si sint aliqui recepti in aliqua ecclesia in canonicos illius ecclesiæ, sub expectatione p̄bendæ: & vnus sit receptus auctoritate Apostolica, alius auctoritate ordinaria: in assecutione præbēdæ p̄fertur receptus auctoritate Apostolica, licet esset posterior in receptione: & debet habere p̄bendam, quæ primo vacabit propter auctoritatem sedis Apostolicæ. Et etiā vlterius præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia est statutum de certo numero canonicorum: & istud statutū est confirmatum per Papā, cū clausula decreti irritantis: Canonici non possunt recipere aliquē super numerū in illa ecclesia, vt quia dixit Papa, tales canonici nobis exposuerūt, vt decætero essent in tali ecclesia viginti canonici, & viginti præbendarij. Nos statutū confirmamus, decernētes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

CASVS. hoc p̄suppolito, sic figuratur: In ecclesia [illegible] canonici fecerunt statutū de certo numero canonicorū in ipsorū ecclesia: & fecerunt postea illud statutū confirmari a sede Apostolica cū clausula decreti irritantis: tractu temporis ipsi canonici affectabāt aliquem recipere in canonicū vltra numerum: vnde miserunt ad Apostolicam sedem, & obtinuerunt, vt possent vnum super numerum vel duos recipere, non obstante eorum statuto confirmato & decreto irritante: Postea virtute illarum litterarum facultatis, receperunt aliquem in canonicum: Quærit, an ille sic receptus censeatur receptus auctoritate Apostolica, vel ordinaria? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut alias receptio p̄tinebat ad canonicos, quibus data est facultas recipiendi aliquem super numerum: & receptus dicit̄ receptus auctoritate ordinaria, nisi aliud diceretur in litteris facultatis: puta, quia diceretur: Damus vobis facultatem, vt non obstante vestro statuto, recipiatis aliquem in canonicum auctoritate Apostolica: tunc enim non diceret̄ receptus auctoritate ordinaria, sed Apostolica: Si autem receptio pertinebat ad aliū, vel ad eos, & alium simul: tunc sunt vsi auctoritate Apostolica, & per cōsequens talis receptus auctoritate litterarum, videt̄ receptus auctoritate Apostolica: licet simpliciter mandaret Papa, vt ipsi talem reciperent, non obstante statuto: licet non fieret mentio, quòd ipsi reciperent auctoritate Apostolica. Ex quo infertur, quòd talis est præferendus quibuscunq; auctoritate ordinaria vel legati receptis postea, vel etiā prius. Nota primo ex isto cap. quòd in ecclesia numerata non possunt canonici recipere vltra numerū: & hoc quando istud statutum de certo numero est confirmatū auctoritate Apostolica, cum clausula decreti irritantis: aliàs si statutum nō esset cōfirmatum per Papam, possent recipere aliquem super numerum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

merum secundum Panor. in cap. cũ accessissent: de constitu in anc. & ibi tractatur de materia. Nota vlterius, ꝙ cum Papa dat canonicis facultatem recipiendi vltra numerum, non obstante statuto, vel confirmatione sedis Apostolicæ: & virtute litterarum facultatis, canonici recipiunt aliquem. talis videtur receptus auctoritate canonicorum, si aliàs receptio pertinebat ad ipsos, & non ad Papã: Simile dicitur in c. licet. de offi. ordi. in anti. vbi dicitur, ꝙ si Papa mandet Ordinario loci, vt aliquid faciat: videtur solum excitare iurisdictionem suam, & non vĩ mandare vt procedat auctoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat: tunc recipiunt auctoritate Apostolica: & sic iste receptus auctoritate Apostolica, licet sit posterior, est præferendus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præ. apponendis.

bus [a] recipiendi aliquem in canonicum alicuius Ecclesiæ, non obstantibus eiusdem Ecclesiæ [b] priuilegiis, consuetudinibus [c], vel statutis [d], iuramento, confirmatione [e] Apostolica, vel quacunque firmitate [f] alia roboratis, per nostras litteras concedimus facultatem [g]: si Canonicorum receptio [h] aliàs in ipsa Ecclesia non spectat ad eos [i], quibus huiusmodi litteræ diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem [k]: is, qui recipitur, auctoritate Apostolica dignoscitur esse receptus. Si vero canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem [l], non Apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus [m]: nisi [n] quòd cum auctoritate [o] nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse [p]:

Glossa prima facit quatuor, dicit vnde sumpta, quærit, & soluit, & dicit quid declarat.

a *Cum aliquibus*] Fuit tracta de extrauaganti Alexan. quæ incipiebat, contingit. & hoc dicit, quòd receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio ipsorum, & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. Sed ante omnia, quæro, ad quid expediat scire, quod dicit hæc decretalis: expedit pp id, quod habes infra de præben. si qui auctoritate. & de concessio. præben. cap. vlt. vers. vel eos. Emanauit autem ad declarationẽ eorum, quæ notant Innocentius & Hostiensis de litteris facultatis. s. de præben. relatum. & Compostellanus, supra eo. cap. vltra duas chartas. vers. quid si Papa. & vers. sed pone quòd abbati.

b *Eiusdem ecclesiæ.*] ad quam recipitur.

c *Consuetudinibus.*] quæ seruãdæ sunt. j. de præbẽ. cũ in ecclesijs.

Glossa sequens duas quæstiones soluit.

d *Statutis.*] Nota capitulũ ecclesiæ posse facere statutum, dummodo sit licitum, vt j. de verb. sign. constitutionem. vbi de hoc, & concordat s. de consti. cum omnes.

e *Confirmatione Apostolica.*] quid operetur confirmatio. not. 17. q. 4. frater. & s. de concel. præben. quia diuersitatem.

f *Firmitate alia.*] puta, vinculo pœnæ, cui se statuentes spõtanee obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis apposito, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.

g *Concedimus facultatem.*] Nota verbum: quia si præciperet omni casu, diceretur Apostolica auctoritate receptus. Et nota, ꝙ per hanc formam cum dirigitur eis, ad quos spectat collatio, quæ hic vocatur receptio, non dicitur grauata ecclesia: adeo ꝙ locũ habeat decre. s. eo. mandatum. & j. eo cap. penult. in fi. qa aliud est concedere facultatem, & aliud præcipere. 14. q. 1. cap. fina. §. quod præcipitur. ad idem s. de arbit. cum olim. ff. mand. l. 2. in fi.

Vide s. de summa trini. firmiter. super glo. & ideo. Ioan. And.

h *Receptio*] sumitur hic receptio, non pro installatione, sed pro collatione, qua ius cõfert. ad idem j. de præb. cum in ecclesiis.

i *Ad eos.*] in quibusdam enim ecclesiis canonicorũ receptio, & præbendarum collatio ad solum spectant Episcopum, vel Prælatũ tantum: in quibusdam ad solum capitulum, vel conuentum. In quibusdam communiter ad vtrumq. hoc probatur s. de elect. cum in ecclesia j. ne sede vacan. c. vno. de reg. cap. vlt.

k *Potestatem.*] recipiendi illum in canonicum.

Glossa seq. recitetur per quæstionem, & solutionem.

l *Ad eosdem.*] tantum, intelligo. Quid si cõiter ad eos & alios? Adhuc idem credo quod in primo casu, cum isti potestatem recipiant ex viribus litterarum. Nam quod prius facere soli non poterant, modo possunt. Et de cõi nullus rectè dicit, hoc est meum. 12. q. 1. §. vlti. & q. 2. cap. episcopus. §. qui manumittitur. & arg. ff. de ser. vrba. præ. l. 1. l. si par. etem. ibi, quia volens nõ solum dominus est. & facit j. de præben. cum in illis. in fi.

Vide ad dictam j. de verb. signif. ver. super ver. tuorum. Io. And.

m *Receptus.*] Si ergo recipiatur alter auctoritate Apostolica, secundus, & non primus primo vacantem præbendã habebit. vt j. de præben. si qui. Ioan. And.

Supple, Partitem cõmunẽ de ... & forte. Ioan. And.

n *Nisi*] istud fuit additũ, quod non erat in extrauaganti decret. contingit.

o *Auctoritate nostra.*] tunc ergo licet ad eos pertineat receptio, Apostolica dicitur auctoritate receptus.

p *Expresse*] sic j. eo. duobus. in fi. j. de præben. si motu proprio. in fi.

Idem.

Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus, si ibi dicatur, Vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius nõ canonice detentis.

CAP. V.

SI [q] [r] GRATIOSE ...

Si gratiose.] Diuiditur: qa ponit distinctionẽ bimembrem, & secundum membrum prosequitur: ibi, *Secus.* & circa vtrumque determinat casum dubium: ibi, *Prætextu vero.*

Præsupponuntur primo ea quę dicuntur in cap. cum in cunctis. de elec. ... in c. de multa. de præben. in antiqua cap. licet canon. j. de elect. ... libro. vbi dicitur, ꝙ si aliquis promoueatur ad Episcopatum, statim quòd fuit confirmatus & consecratus, vel elapsum fuit tempus consecrationis, statim vacant priora beneficia: Similiter si quis habeat beneficium, & accepter aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium.

Quid nomine beneficij intelligatur, vide late per Do. in c. cum olim. de præben. & dignit.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in episcopum & confirmatus; facta confirmatione, ante q̃ consequeretur munus consecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora beneficia non vacarent, sed illa posset retinere: Papa fecit ei gratiam suo his verbis. Tibi concedimus, vt beneficia quæ obtines, cum episcopatu, ad quem fuisti promotus, valeas retinere vsque ad beneplacitum nostrũ: postea Papa mortuus est, verum illa beneficia vacẽt mortuo Papa? Rñdet ꝙ sic: quia mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus ꝙ Papa in sua gratia dicit: sic concedimus, vt possis retinere priora beneficia, vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ: moritur Papa, vtrũ vacent illa priora beneficia? Rñdet, ꝙ mortuo Papa non intelligũtur vacare priora beneficia, nec gratia huiusmodi dicitur extincta per mortem Papæ, quia sedes Apostolica nunquam moritur: tñ si successor eius velit illam reuocare, potest. Sed quid erit? Ponamus ꝙ tempore illius gratię Titius erat intrusus in illis beneficijs, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliquis alius habebat canonicum titulum: quia forte obtinebat illa beneficia per simoniam: vtrum per istam gratiam detur ei nouus titulus & canonicus tenendi illa beneficia, ita ꝙ per illam gratiam videatur licite tenere illa beneficia? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non. Nota primo ex isto capitulo iuncta sua glossa, ꝙ per beneficium incompatibile vacat beneficiũ incompatibile, quod prius tenebat. Et si intelligamus de episcopatu, intelligitur ꝙ per promotionem ad beneficium incompatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile: Si vero intelligamus de alio beneficio: intelligitur post adeptam possessionẽ pacificam: Et hoc est verum, nisi steterit per eũ, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela ꝙ non fieret acceptatio secundi beneficij incompatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia. Quia de iure nõ est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptandum cap. si tibi. infra de præben. Nota vlterius & finaliter, quòd gratia alicui facta vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa: secus si mandetur vsque ad bene placitum sedis Apostolicæ.

Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & qd declaret.

q *Si.*] Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus si ibi dicat, vsq; ad beneplacitum Apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non non canonice detentis. hoc dicit. Habuit autem ortum hæc decre. ab extrauagante Clemẽtis, quę incipiebat, Vt petitioni tuæ cõgrue satisfiat. & ibi Clemens non distinguebat, sed simpliciter dicebat, ꝙ si Papa hanc gratiam concesserit vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, ꝙ per eius obitum non expirabat gratia. Arg. legis dicentis, ꝙ vsusfructus relictus mihi quãdiu Titius remanserit in furore, non extinguitur mortuo Titio, priusquam ad sanam mentem reuertatur: pro eo ꝙ vsque ad omne tempus vitæ mei vsufructuarij, poterat (si mihi superuixisset) non fieri sanę mentis. C. de vsufruct. l. ambiguitatem. sic videbatur dicendum in casu proposito: quia Papa si superuixisset, poterat non mutasse voluntatem. ergo non ex-

non expiraret gratia. Vrbanus autem contrarium ſtiderat, ſcilicet ꝙ expirabat in ſua extrauaganti, quæ incipiebat, Significaſti nobis. hic Bonifacius diſtinguendo veritatem exprimit,& declarat.quod not.Hoſtien.ſ.de preca.cap. vlti.& Vin.de electione cap. dudum. 2.in vltima gloſſ.& Abbas ibidem.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quaſtionem.in quo fuerit gratia.*

a ¶ *Gratioſe.*] In hoc fuit gřa,q̃a plura beneficia ſimul tenere non poterat: vnde ſi primũ curatum erat,& ſcm curatum: poſt receptam poſſeſsionem ſecundi, ſtatim vacat primum: 21.q.2.ſi quis iam.ſ. de præbend.de multa. vel ex quo per eũ ſtat, quo minus poſſeſsionẽ haberet.ĩ.de præbend.licet 2.nili in caſu. ĩ. de præben.ſi tibi 2.Si promoueatur in epiſcopũ: poſt conſecrationem, vel poſt decurſum tempus de conſecrandis Epiſcopis, vacabunt priora beneficia. ſ. de electio.cum in cũctis. Eſt ergo gratia, vt donec voluntas eius durauerit, beneficia ipſa non vacent. Ioan. And.

¶ In vetuſtioribus exemplaribus ita: quæ tẽpore tuæ promotionis obtines, poſſis vſque,&c.

ſe[a] tibi a Romano[b] Pontifice cõcedatur,vt beneficia[c], quæ† tempore tuæ promotionis[d] obtinebas, poſſes vſq. ad ſuæ[e] voluntatis beneplacitum retinere. huiuſmodi gratia per eius obitum, per[f] quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur[g], eo ipſo expirat[h]. Secus autem ſi vſque ad Apoſtolicæ[i] ſedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia† Sedes ipſa nõ moritur[k], durabit perpetuo[l]: niſi à ſucceſſore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis cõceſſionis,quę debet, (cum ſit ambitioſa) reſtringi[m]: ea ſolum beneficia[n], quæ canonice[o] obtines, potes licite retinere.

¶ In codice Barbatiæ ita: quia ſedes Apoſtolica non moritur.

b ¶ *A Romano Pontifice.*] qui ſolus ſub conditione,& ad tempus, ſicut vult, poteſt beneficia & prælaturas conferre. 7.q.1. paſtoralis.§ de hi.presby.veniens.& in his quæ vult,eſt pro ratione voluntas: Inſt.de iure natura.§.ſed & quod princip. Alius autem hoc non poteſt.1.q.2.quam pio. 7.q.1.quamuis. 70 diſt. ſanctorum.55. diſtin.præcepta. Nec enim moribus noſtris expedit temporales habere filios.ff. de adop.l.quæſitũ eſt. alias, ſi tibi.nec actus legitimi,&c.ĩ.de regu.iur.actus.

c ¶ *Beneficia.*] large ponitur. Et nota quod dicit,Beneficia:nõ dicit fructus beneficiorũ, vt ĩ.de pręben.ſi tibi cõceſſo.Hoc dico,vt denotẽ quòd hic beneficia non vacent, ibi tamẽ vacant,vt ibi dicam.

d ¶ *Promotionis.*] forte in epiſcopum.Io.And.

e ¶ *Suæ.*] ſcilicet, Romani Põtificis.& concor.ſ.eo.litteris,vbi per clauſulam, Niſi per nos,& cętera, nõ intelligitur dignitas,ſed perſona ſcribentis.

ADDITIO. Et eodem modo debet diſtingui in reſeruationibus, an reſeruet collationi ſuæ,vel ſedis Apoſtolicæ,ſecundum Archid. Hodie ſæpe exprimit vtrumque: & tunc eſt locus ſecundo reſponſo. Ioan.And.

f ¶ *Per quem.*] ratio.

g ¶ *Extinguitur.*] concor.ĩ.ne ſede vacan.c.vno. in fine:ſic etiã crimina morte extinguuntur. 23.diſt.quorũdam.& ĩ.de hære.accuſatus.§.ſi vero.in fine.prætérquam in caſibus nota.in dicto c.quorundam.& 24.q.2.in ſumma.

¶ *Gloſſa ſequens primo allegat vnam concordan & duo iura in contrarium, & ſoluit: ſecundo obiicit, & ſoluit.tertio iterum obijcit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Expirat.*] Expirante igitur Papa,expirat hęc gratia & concord. ff.loca.l.4.vbi dicitur,quod locatio vel precarium per te mihi conceſſum quandiu voles,obitu tuo finitur. Ad hoc ſignatur contrariũ ſ.de preca.cap.vlt.& ff.de preca. cũ precariũ.§.1.vbi dicitur, quod precarium non finitur morte concedentis. Sed ibi ſimpliciter factũ fuerat precariũ,non adiecta aliqua conditione vel termino, vt not. in prædicta decreta.vlt.de preca. Itẽ contra,nonne voluntas Papæ durare intelligitur donec mutata probetur.s.de baptiſ.& eius effec. maiores.etiam poſt mortem. 25.diſt.qualis. Sed illa in his,quæ ſalutem animæ reſpiciunt. Item valde contradicit prędictis l.ambiguitatem.C.de vſufruct.per quæ iura tenebat Abbas opinionem Clementis.s.de elect.dudum 2.in fin.Sed in lege illa eſt fauor,qui ampliandus eſt:hic odiũ,quod eſt reſtringẽdũ, vt hic in fin.[a] Vel verius,redire vel non redire ad ſanam mentem, no erat in voluntate morientis:ſed hic reuocare & non reuocare gratia,erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adiecit,donec vola:perinde eſt ac ſi dixiſſet,donec moriar,niſi prius reuocauero.

[a] Placet do. Pe.de Ancha. late loquẽti de materia glo.& dic. quòd leges allegatæ loquuntur in [illegible] [illegible] [illegible]

¶ *Gloſſæ duæ ſequentes dant duo ſimilia.*

i ¶ *Apoſtolicæ ſedis.*] Nota ergo, quod aliud eſt cũ ſcribit perſona, aliud cum ſcribit dignitas: ſicut aliud eſt cum ſcribitur perſonæ, aliud cum ſcribitur dignitati.s.de officio delegati. quoniam.ĩ.eod. cap.vlt.& ĩ.de priuileg.ne aliqui.

k ¶ *Non moritur.*] ſic 23.q.2.ſacerti 2.non enĩ poteſt eſſe nulla. 24. q.1.pudenda.§.fina.quia dominus pro ea orauit.de bapt. maiores. in prin. 16.diſt.in ſumma.§.inter eos.verſic.ego pro te.

l ¶ *Perpetuo.*] id eſt,donec vixerit ille cui fuit gratia cõceſſa: ad idẽ ff.pro ſocio.l.1.vbi de hoc. Et nota, quòd ſicut priuilegium perſonale ex parte eius cui conceditur,extinguitur cum perſona. 17.q.1. petiſti ibi,hoc nulli:ſic priuilegiũ perſonale ex parte cõcedentis extinguitur cum ipſo concedente, vt hic: & ſic de vtroq. poteſt intelligi, ĩ.de regul.iur. priuilegium.vt ibi dixi.priuilegium autẽ reale ex parte concedentis,cũ concedente non extinguitur, vt hic.

¶ Idem.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem ſunt diuerſa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expreſſo non venit reliquum. Io. An.*

m ¶ *Reſtringi.*] quia odia reſtringi,& fauores cõuenit ampliari.ĩ. de regu.iur.odia.cum ſuis concordantijs.

n ¶ *Beneficia.*] Nota p hoc, quod hic, & s.in prin. dicit beneficia in plurali, uidetur, quòd quis ſimul plura poſsit habere beneficia. De hoc dicam.ĩ.c.2.

[n] Nota. in materia ſtricta illud cẽſeri omiſſum, quod nõ exprimitur. l. ſi cum doti ff. ſo. ma. l. cum medicũ [illegible] ff. de lib. & poſthu. c. ſi cui.ĩ de ver. ſig. nec fit extenſio ad caſum omiſſum etiã ex maioritate rationis, ca. ſi cui de nõ.ĩ. de præben. Philip. Io. de Ancha. Fontanus.

CAP. VI

SVſceptum[p] ab Apoſtolica[q] ſede mandatũ, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) reſignatione recepta, ipſum alteri[r] conferas & aſſignes: adimplere non potes[s], ſi ille[t] ante quam reſignet, rebus eximatur

¶ *Gloſſa ſeq. dat vnum ſimile.*

o ¶ *Canonice.*] Nõ enĩ noui iuris in beneficijs illis tribuit hęc diſpenſatio: ſed vetus conſeruat & prorogat. Et probatur hoc.ſ.de electio.dudũ 2. in fi.c.[a] ſicut de innouatione dicitur.ſ.de priuile. ex parte. &c. quia intentionis. & de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.

[a] Et beneficium de legato vel legata in vtilitate. 1. reſp. vel ordinatio vel prorogatio dierum cõfirmat legatum inutile Ioan.And.

SVſceptum.] Sunt duo dicta principalia:ſecundum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. Ponit dictum,& rationem reddit:ibi,Cum non. Tertio determinat, vel caſum excipit:ibi, *Niſi.* Secunda pars decidit caſum dubium,rationem interſerens: ibi, *Cum beneficium.* Et incipe conſtructum:ibi, *Non potes.*

CASVS. Ego a ſede Apoſtolica impetraui literas huius tenoris: puta,quia Papa mandauit Archidiacono Pictauienſi, vt ſi Cantor illius eccleſiæ vellet ſuam Cantoriã,ſeu dignitatẽ reſignare,& eidẽ renunciare:quod Archidiaconus ipſam renũciationẽ reciperet authoritate Apoſtolica:& poſtea dictam Cantoriam mihi conferret: Accidit, quòd idem cantor ante quam reſignaret dictã ſuã Cantoriam, mortuus eſt, Archidiaconus illã Cantoriã mihi contulit authoritate Apoſtolica: vtrum valeat talis collatio? Reſpondet quòd non:quia mandabatur Archidiacono, vt illã mihi conferret cũ vacaret per reſignationẽ,& non per mortem. Sed ponamus,quòd vacante aliquo beneficio per reſignationẽ, vel per aſſecutionẽ ſecũdi beneficij,acceſsi ad Apoſtolicã ſedẽ, & impetraui litteras,per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præſens vacans per mortem talis,& tamen vacabat per reſignatione,vel aſſecutionem, alterius beneficij:poſtea alius acceſsit ad Papam,& illud beneficiũ impetrauit,& expreſsit verum modũ vacationis: quæritur quis noſtrum debet præferri? Reſpondet,quod ille ſecundus eſt potior: ideo eſt præferendus, licet ſit poſterior: quia ille litteræ gratiæ ad beneficia ſunt odioſæ, ideo reſtringendæ,& non ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli: videlicet, quod vacatio per mortem, & per renuntiationem, ſunt diuerſa. Ex quo infertur, quod in conſtitutione odioſa, appellatione vnius reliquum non venit: quia in odioſis non fit extenſio de vno ad aliud, ſed verba debent ſtricte & proprie capi. Nota vlterius & finaliter, quòd ſi quis impetrauit a Papa beneficium vacans expreſſo falſo modo vacationis, non valet collatio: & hoc, ſiue Papa conferat, ſiue mandet conferri, niſi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit,vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis,vel etiam quocunque alio modo vacet.

¶ *Gloſſa prima ſummat, & dicit, quid declaret.*

p ¶ *Suſceptum.*] vacatio per mortem,& vacatio per renuntiationẽ ſũt diuerſa:& ideo in litteris ad beneficia impetratis,vno expreſſo, non venit reliquũ.hoc dicit. Emanauit ad declarationẽ eorum,quæ not. Hoſtien.ĩ de offic.deleg.ex parte 1.

q ¶ *Apoſtolica ſede.*] Idem ſi ab alio qui hoc mandare poſſet:puta, legato,qui ad hoc haberet ſpeciale mandatũ:alias legatus hoc non poteſt,vt.ĩ.de offi.leg.c.penul.§.prohibemus.

r ¶ *Alteri.*] expreſſo vel non expreſſo, non curo: licet interdũ ſit differentia,vt.ĩ.de offi.deleg.ſi is cui.& ĩ.de præben.is cui.

ſ ¶ *Ille.*] qui beneficium obtinebat.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium,& ſoluit.*

s ¶ *Huma-*

humanis : cum non per resignationem vacauerit, sed per mortem : nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse. ¶ Si duo super eodē beneficio litteras impetrent: primo eorum, per illius obitum, qui tenebat : secundo vero per cessionem eiusdem, ipsum proponente vacare. Secundus, cum beneficium ipsum cessione non morte vacauerit, debet primo in ipsius assecutione preferri.

¶ Idem.

¶ *Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.*

CAP. VII.

Gratia, quam super beneficio à sede Apostolica te impetrasse proponis : vitiosa reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti, collato, nullam (cū tempore impetrationis nescires) feceris mentionem. Vtrunque tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure teneri)

a ¶ Humanis.] Argu. ℥. ĩ. de offic. deleg. si delegatus. 1. responso. Sol. de propria significatione uocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de uerb. signifi. mulieris. § fin. nō sic in propria significatione dicitur renunciasse (ut. ĩ. dicam) qui mortuus est: cum renuntiatio sit voluntaria, illa coacta : ideo secus. Et strictissime hic interpretatio in rescriptis ad beneficia. ĩ. de præbēd. quāuis. 1. in princip. & concordat ad hoc. ff. de lib. & posthu. l. commodissime.

b ¶ Cum non per resignationem.] ratio. Io. And.

c ¶ Per mortem.] & in his forma mandati diligenter est seruāda. ĩ. de præbē. cui de no. i fine.

d ¶ Expresse.] quia expressit se velle beneficium tali conferri resignatione, vel quocūq. modo vacauerit: & facit s. eo. c. 2. & ĩ. de præbe. si motu pprio i fine.

¶ Glossa sequens ultimo recitetur pobiectionē, quā soluit, & text. fortificat.

e ¶ Primo.] Ex hoc videbatur debere præferri: vt ĩ eo. tibi qui. & ĩ. de præb. eū cui. Sed non est ita: quia licet ille posterior sit tēpore, iure tamē est potior, eo quod verum dixit, primus autē falsum. Eadem ratione dico, quod posito, quod nullus impetrauerit secundo beneficiū illud, nō debebitur impetranti, qui falsum sic expressit nihil enim ad rhombū impetratio secūdi: quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuenientē impetrationem, sine prerogatiua illud perdere non potuisset: & est si. supra de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, cap. discretionem.

f ¶ Qui tenebat.] accipe infra illud, Asserēte vacare. alias, pponēte.

g ¶ Eiusdem.] scilicet, qui tenebat.

h ¶ Secundus.] qui de cessione dixit.

¶ Glos. seq. allegat duas contrar. obijcit, & obiectionē, condimnat per duo simili a demum obiectionem soluit & remittit.

i ¶ Non morte.] Nota ergo quòd aliud est cedere, aliud est decedere: ad idem ĩ. de præb. quāuis tibi. & ĩ. de verbo. significa. capit. vlti. Sed nonne renuncians, quoad ecclesiā habetur pro mortuo? vt 7. q. 1. c. in apibus. § ecce i quibus. sicut & vir ab vxore iudicio ecclesiæ separatus, quantum ad ipsā pro mortuo reputatur. 33. quæst. 2. in summa. in princ. sicut & monachus mortuus reputatur mūdo. 16. q. 1. placuit 2. Sol. dicit lex, quod per fictionem iuris veritas nō confunditur, nec deletur. C. de iur. do. in rebus. in princ. licet igitur renuncians quoad ipsam ecclesiā fingatur mortuus: tamen mortuus nō est: nec idē est per omnia in eo, quod in mortuo: Nā talis de nouo posset ad ecclesiam reassumi. ĩ. de renun. ex transmissa. quod in mortuo esse nō posset. Bene ergo dicit Io. qui no. in præd. capi. placuit. 16. q. 1. quod nūquā mors ciuilis naturali cōparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime. ff. de verborū obliga. ex ea parte. § in insulā. & ff. de donat. inter vir. & vxor. l. sed si mors. § cū aute. Et licet alias in beneficijs larga fiat interpretatio: in litteris tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, fit stricta: vt infra de præben. quāuis. intelligimus stricte de morte naturali, put verbū sonat. & adde quod dicam ĩ. de præben. quamuis 2.

k ¶ Preferri.] Nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tēpore, potior est iure: ad quod facit ĩ. eod. tibi qui. & de præbend. eū cui. intelligitur cū vtrique par est causa: vt ff. de regu. iur. quoties vtriusq. c. & dicā ĩ. de regu. iur. qui prior. Si autem potior est causa posterioris: potior erit in iure, vt hic. & ĩ. de præben. si qui. & cap. si a sede. ff. de priui. credi. l. priuilegia. C. qui po. in pig. ha. l. vlti.

Ratia.] Primo ponit dictum, & sua causam: Secundo soluit dubium emergens. ibi, Vtrumque. Do.

Gratia supponēdū est pro intellectu huius cap. quòd cū quis à sede Apostolica impetrat beneficiū vacans: impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantūcunque modico, imo etiā si impetrat litteras vel expectatiuas ad beneficia à sede Apostolica, vel à legato Papæ, debet facere mentionem de beneficijs obtentis quantumcunque modicis: alias litteræ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficium ab Ordinario.

Ego constitui procuratorē meū ad acceptandū & accipiendum possessionem actualē & realē quorumcunque beneficiorum, & c. mandū in forma cōmuni: postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatū aliquod beneficiū, procurator meus acceptauit illud beneficiū, & ego illa ignorabā: postea vacauit aliquod beneficiū: illud beneficiū impetraui à Papa, vel eius legato: in impetratione mea nō feci mentionē de alio beneficio: vtrum valeat illa collatio beneficij mihi facta? Respondet Romanus Pontifex quod sic. Sed vtrum potero tenere illa duo beneficia simul? Respondet quòd non, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligam vnum vel aliud.

¶ Prima gloss. summar.

l ¶ Gratia.] licet ignorans beneficiū sibi collatum in impetratione alterius, illius mētionē non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si simul teneri non possint.

m ¶ A sede Apostolica.] idē si ab alio: & facit ad hoc. ĩ. de offi. leg. c. vlt.

n ¶ Vitiosa.] Est enim gratia vitiosa, quādo in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficiū quantūcunque modicū: vt ĩ. de præbē. si motu proprio. nisi forte proprio suo motu Papa beneficium conferret: vt ibi. Hinc est, quòd expressio beneficij dispensationem non operatur : sed hoc solū, quod litteræ surreptitiæ non dicuntur : vt eodem titu. infra de præben. non potest. in fin.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorātia probabilis excuset à vitio surreptionis: non tamen dispensat contra conciliū, c. de multa. de præben. Io. Mo.

o ¶ Antea.] quasi post nulla fuisset dubitatio.

¶ Glossa sequens recitetur per quæstionem.

p ¶ Ignoranti.] idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel rata habeat collationē eandem. Cum enim ante hoc beneficiū suū dici non possit, non est necesse de ipso fieri mentionē: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, quod beneficia ecclesiastica licite conferuntur absenti: Simile in procuratore, qui cōstituitur etiā absens: vt ĩ. de procura. licet. & ff. de procurato. l. 1. in fine Sed hic forte procurator præsens: habens mandatū ad talia, ratū habuerat, & acceptauerat, per id quod dicit in fine, Retinere. vel dic, in beneficijs vel litteris ad beneficia impetrādis, nihil debet tacere, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio ante quam acceptet, debet facere mentionem. Ad hoc supra eod. in nostra. & ĩ. de præben. quamuis 1 & cap. si motu. maxime cum habeat ius ad rem: infra de concel præbend cap. vlti. & in prædicta decre. si tibi.

q ¶ Nesciret.] diuinare enim non tenebatur : quia id humanum non est. § vt eccle. benefi. vt postrum. § cum enim. versi. porro. Ioan. And.

r ¶ Vtrunque.] scilicet, impetratum à Papa, & collatum ab Episcopo.

¶ Glossa sequens quærit & remittit: ponit quatuor op. tertiā reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.

s ¶ De iure teneri.] Sed quæ sunt hæc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc vide Spec. titu. de leg. § restat. versi. illud autem. Posset dici, secundum Inn. qui hoc tenet. ĩ. de elect. dudum. de præben. cum iamdudum. quòd habere plura beneficia non curata, & quæ de consuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura : & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Goffred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quod de iure potest quis habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit : allegat eod. titu. conquerente, ad quod facit etiam supra de præben. cum teneamur. Vel dic, quod loquitur de beneficijs vnitis, annexis, vel dependentibus : illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit: per collationem enim vnius haberet vtrunq: & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen. veram esse : quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat : vel saltem opinio Gofre. argu. supra eod. si gratiose. argu. pro & contra. ĩ. de præbend. si cui. Vel dic, quòd littera ista loquitur de ijs beneficijs, quæ prætextu consuetudinis vel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de concel. præbend. ex parte. in fin. Ad secundum de constitu. cum omnes. & est simile de iure, supra vt lit. pen. capit. 1. & § de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra. de consue. cap. 1. ĩ. de concel. præben. litteras. Solu. illud speciale in

le in duobus beneficijs in vna & eadem ecclesia. Secus in diuersis: vnde videntur facere pro. & facit quod not. Hosti. in prædi. decre. litteras. in glo. non obstante. in fin.

a ¶ *Non potes.*] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quem dispensari possit: vide quod no. 70. distin. sanctorum. in glos. 2. 21. q. 2 si quis iā trāslatus. de elect. dudum 2. de præben. de multa. de concess. præben. litteras. & j. de consuet. capi. 1. Ioan. Andr.

habere nō potes[a]: sed eligas[b] quod ex eis malueris retinere.

¶ Idem.

¶ *Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet. Ioan. And.*

CAP. VIII.

QVamuis[c] is, cuius gratia[d] (per quam mandabatur† in certa Ecclesia prouideri[e] sibi de beneficio proxime[f] vacaturo) per nos fuerat reuocata[g], restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem[h], & ante restitutionem prædictas, similis[i] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse[k] diximus) anteferri debebit. Cum talis[l] restitutio, vbi aliud non exprimitur, intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.

¶ *Glos. seq. primo dat simile, secundo quærit. arg. pro & contra. & soluit.*

b ¶ *Eligas.*] sic & olim electio dabatur ei, qui duo beneficia curata simul habebat. s. de præben. referente. & c. præterea 1. hodie sec[*]. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo vno re integra pœnitere poterit, & aliud eligere? Argu. quod sic. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. s. de ele. in causis. §. quia vero. de iure pa. cū autē[t]. quod facit etiā contra. & j. de offi. deleg. quamuis. & j. de procu. quamuis. & j. de. reg. iur. mutare. cū si. Ar. contra. 32. q. 5. horrēdus. de iure iur. quēadmodū. s. eod. lib. de rescript. c. 2. & j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Sol. tamen videretur, quod re integra possit mutare consiliū & aliud eligere per prima iura. Ad hoc j. de præb. si tibi absēti. ff. de opt. leg. l. mancipiorum. Contrariū tene per prædi. reg. quod semel. ad hoc j. eod. c. penult. in fin. & de postu. c. 1.

ADDITIO. Ioan. Monachus j. de præb. si tibi. ita distinguit. Aut optio, vel electio data est in contractibus: & tunc variare licet. ff. de verb. oblig. cum qui certarū. in fin. de actio. empt. l. si sterilis. §. fin. Aut in beneficijs vel vltimis voluntatibus: & hoc dupliciter. Aut tenuit electio. & tunc non potuit variare. ff. de lega. 1. serui electione. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiū. Aut non tenuit, & hoc dupliciter, Aut illā fecit optans iure proprio, & tunc iterato potest optare. ff. de op. leg. l. 2. §. fin. & l. seq. ad instar iudicis ordinarij, qui potest iterato cognoscere cū sententia est nulla. C. de accu. si accusatoribus. & l. libentem. & j. de conces. præ. nec captandæ. 2. respōso. Aut iure alieno, & tunc iterare non potest. j. de elec. si cōpromissarius. §. 1. & vide quod ibi not. in §. de fit. in vlt. gl. ad instar iudicis delegati. C. quomodo & quando iud. l. si vt proponis. §. 1. De materia, vide quod scripsi de testi. præsentata. super ver. optione. Io. And.

QVamuis is, cuius.] Ponit dictum, in quo infert exceptionē: ibi *Nisi.* & ponit rationem dicti: ibi, *Cum talis.*

¶ Præsupponatur primo, quòd inter expectantes auctoritate Apostolica habet locū illa regula: Qui prior est tēpore, potior est iure: vt si sint duo vel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tunc in beneficio quod primo vacabit, est præferendus ille, qui prior est in data.

CASVS. Hoc præsupposito potest sic figurari: Papa mihi in ecclesia Pictauiensi fecit gratiā hoc anno: quia ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me reciperent in fratrē & Canonicū: & præbendam vacantē, vel proximo vacaturā mihi assignarent, cū clausula decreti irritantis, si Canonici facerent in præiudiciū meæ gratiæ: Tractu tēporis accidit, quod Papa reuocauit gratiā mihi factā, & anno sequenti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiā: quia mandauit dictis Canonicis, &c. Accidit, quòd ego primus accessi ad Papam, & petij, vt ipse dignaretur me restituere ad meā gratiam, quā ipse reuocauerat: quod fecit: Post vacauit præbenda in ecclesia Pictauiensi: Quæritur nunc, an præbenda debeatur mihi vel tibi secundo, attento quòd mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, quòd quando restituit aliquē ad gratiam reuocatam, hoc facit sine præiudicio alterius: ideo respondet ad quæstionem, quòd licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum primus habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tēpus restitutionis, & non tempus datæ gratiæ: Et hoc verū, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, quod me restituit ad datā & prioritatē temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis. Nota primo ex textu iuncta glossa, quod si sub eadē collatione sunt plures expectantes, habeātes similes gratias: ille præfertur, qui est prior in data. Et sic habet locū illa regula, Qui prior est tempore: Secus si non haberēt similes gratias: quia aliqui habent aliquas prærogatiuas: puta, si Papa mandet secundum in data præferri quibuscunque: tunc seruanda est voluntas Papæ, quia in his spiritualibus Papa habet plenam dispositionem. Nota secundo principalē effectum, ad quē emanauit illud ca. videlicet, quod cū Papa aliquē restituit ad gratiā reuocatā, nō videt in dubio velle præiudicare iuri alterius: Et illud facit ad decisionem talis quæstionis, videlicet: Aliquis vasallus commisit feloniam contra Regem, propter quod eius bona sunt cōfiscata: pendente illo tēpore Princeps dat feuda alijs: tractu tēporis iste, qui commisit feloniā, restituitur per Principem: verū restituatur ad bona sua confiscata? Textus iste facit, quòd nō: quia Princeps videtur illum restituere sine præiudicio alterius: & hoc verum, si Princeps simpliciter restituat, quia tunc non videtur remouere ius alteri quæsitū.

¶ Idem.

¶ *In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere non poteris, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.*

¶ *Prima glos. summat.*

c ¶ *Quamuis.*] si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

d ¶ *Gratia*] Concessa forte a Nicolao iiij. vel Cœlestino v. Ioan. Andr.

e ¶ *Prouideri.*] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionem deuenerant. vnde habebant ius nō in re, sed ad rem. j. de conces. præben. cap. vlt. Ioan. And.

f ¶ *Proxime vacaturo.*] quod solus Papa facere potest. de conces. præbend. cap. 2.

g ¶ *Reuocata.*] tenorem huius reuocatoriæ constitutionis nō habemus: sed de ipsa fit mētio j. de præben. c. pen. & antepe. & de cōces. præben. c. vlt. Reuocatoria illarū Nicolai incipiebat, Pridem ad apicem. Illarum Cœlestini, Olim Cœlestinus &c. dudum. Io. And.

h ¶ *Post reuocationem.*] idem & multo magis si ante reuocationē.

i ¶ *Similis.*] scilicet de beneficio proxime vacaturo.

k ¶ *Expresse diximus.*] hoc enim Papa facere potest: ad hoc j. de præben. cap. penult.

ADDITIO. facit clem. quoniam. de immunit. eccle.

¶ *Gloss. seq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & contrarijs respondet: secundo arguit ad quæstionem, ponit opi. Gof. contra quam alle. 5. iura. & remittit: demum subdit tres opiniones.*

l ¶ *Cum talis.*] ecce ratio: Et aduerte, quia in contrarium videbatur ex eo, quia restitutio est prioris status reparatio: & restitutus in pristinum ius recidit. arg. 15. q. 6. nos sanctorum. & cap. iuratos. & s. de elect. quia diligentia. 2. q. 3. c. si quem. in fine. & C. de sen. pas. l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, vt nec prosit, nec obsit quod euenit. ff. ex quib. cau. ma. l. prima, 1. responso. & ff. de mino. quod si minor. §. restitutio. Sed contrarium est verum, vt hic: & sic pro parte hac debuit quæstio terminari per decre. de renun. ex trāsmissa. & de simo. ex insinuatione. & concor. C. de remis. pig. l. vlti. vbi, si de voluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterū deueniat ad ipsum debitorē, res illa distracta, nō renascitur hypotheca[*], quā habebat a principio: actio enim semel extincta, &c. de consecra. dist. 4. quæris. §. item per hanc. in gloss. 1. ff. de solu. qui res. §. aream. Ad contraria respondetur, quòd hic non est vere restitutio: immo quædā noua concessio per prædicta iura. Et nota, quod hæc decre. facit in argu. ad quæstionem dominicalē: an scilicet, Episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositum. & determinauit Gofre. de renun. ex transmissa. in fine. quod non: per l. C. de nup. si vt proponis. 2. vbi dicitur, quod in matrimonio restaurando per filiā post diuortium, requiritur consensus patris: sicut a principio in contrahendo. In contrarium facit, de renun. post translationē. de Iudæ. Iudæi de ciuitate. &c. consuluit. de ijs quæ fiunt a præl. cum Apostolica. 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonosor. in princip. Dicebat Hostien. opini. Gofre. esse verā, cum restituitur ab inferiore: secus si a Principe, per iura superius pro restituto inducta. Bartho. Brix. in quæstione dominicali[*] 4. quæ incipit, Sacerdos aliquis fuit: dixit, quòd si depositus appellauit intra decē dies: restitui pot inuito patrono: alias nō. Tan. dixit, quod si Episcopus fuerit in restitutione patronū, valet restitutio, alias no: quod approbat Hostiē. in prædi. decr. ex trāsmissa. & de elect. innotuit. & facit quod not. s. de constitu. cū accessissent. in vlt. glo.

m ¶ *Intelligatur.*] concor. j. eo. c. 2.

[a] . s. de ma. & qualit. eā ve.

[*] Hodie hui[u]smodi mādata de prouidēdo omnino sunt sublata per conci. Triden. sessio. 24 de refor mat. ca. 19.

[t] Et e cum laici vbi de hoc in. 1. gl. Ioan. And.

[*] In antiquis codicib[us] erat nisi hoc expresse diximus.

[*] Not. quod restitutio ad gratiam extinctā nō retrotrahitur ad tēpus primæ concessionis. Vnde si creditori post pactam de non petē do, hæc pactio de petendo, non recuperat interesse neq vsuras medij temporis de An cha. domi. Roma.

[*] Dominica. B. Greg. 64. Et solutio eius communiter approbatur per c. decernimus 16. q. 7. Io. And.

¶ Sic o

Digitized by G

Si eo tempore.] Vnius thematis duo dubia soluit: & vtriusq. causam reddit. Secundum ibi, *Beneficium.*

Præsuppositum dum primo, quod quis non potest obtinere beneficium curatum, nisi attigerit 25. annum.

Quidam Titius minor 25. annis. quia forte in 24. anno a sede Apostolica impetrauit litteras gratiosas ad Episcopū Pictauien. sub hac forma: Mandamus, vt tali prouideas de beneficio cum cura, vel sine cura, si quod de præsenti vacat, alioqn de proximo vacaturo: Accidit, quòd antequā vacaret aliquod beneficiū, iste Titius effectus est maior, quia peruenit ad 25. annum, & vacauit ecclesia parochialis, quā Titius petit sibi cōferri virtute suæ gratiæ: Dicit Episcopus, quòd illud beneficium curatū non comprehendebatur sub sua gratia: quia tēpore impetrationis ipse erat incapax ad obtinendū illud beneficiū curatū: Dicit ex aduerso impetrans, quòd licet tempore impetrationis esset incapax ad obtinendū illud beneficium curatum: tamen nunc ipse est capax: vtrum bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, quod nō: quia requiritur capacitas tēpore impetrationis, & non sufficit capacitas tēpore vacationis: Sed vtrum vitietur beneficiū sine cura per clausulam, Cum cura: puta, quia Papa mandauit, vt Episcopus tali Titio conferret beneficiū vacans vel proxime vacaturū cum cura vel sine cura: vtrū per clausulam, Cum cura, vitietur clausula, Sine cura, ita quòd tota ipsius gratia sit vitiata? Respondet, quòd non: ideo si vacet aliquod beneficiū non curatum, Episcopus tenetur ei illud conferre: & si Episcopus nolit conferre, tunc impetrans habebit recursum ad suum executorē, qui ei conferet illud beneficium non curatum, non obstante recusatione Episcopi: quia vtile per inutile non vitiatur, quando sunt separabilia: secus si essent inseparabilia. Nota primo ex hoc textu iuncta gloss. quòd minor 25. annis non est idoneus ad obtinendū beneficiū curatū: tamen sufficit, q compleuerit xxiiij & attigerit xxv. annum: vt dicitur in cap. cum in cunctis. supra de electio. licet secus sit in Episcopo: quia requiritur in Episcopo, quòd compleuerit annū 30. & inceperit annū 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panormi. in cap. super inordinata de præben. in antiq. Nota vlterius illud, ad quod allegatur illud capitulū: quod respectu illius, pro quo scribitur, attenditur tempus datæ litterarū, & non tempus vacationis: & iste est principalis effectus huius capituli: Et ratio huius potest assignari: quia litteræ fuerunt nullæ respectu illius incapacitatis: ergo tractu temporis non conualescunt. Nota finaliter, quod litteræ ad beneficia possunt pro parte valere, & pro parte non valere: vt in casu huius capituli: Nā si minori viginti quinque annis facta fuerit gratia respectu beneficij curati: litteræ non valent: & tamen respectu aliorū beneficiorū, valent: & sic vtile per inutile non vitiatur.

Quę fuerit ætas in quolibet ordine tracta. Panormi. ... super inordi nata. de præbend.

Alias sua ... ad hoc. alias ...

CAP. IX.

SI a eo b tempore, quo tibi de beneficio cum cura c, vel sine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam d † non habebas ætatem: tibi, licet nūc legitimæ effectus e sis ætatis, auctoritate litterarum huiusmodi (cum tempore datæ f ipsarum adhuc † non esses g idoneus) de beneficio curam h animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium i autem sine k cura (cum ad ipsum sufficientē l tunc ætatē m haberes) per eas licite n poteris obtinere.

Idem.

Gratia generalis non præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, cōsuetudine, vel statuto. hoc dixit. Zenze.

CAP. X.

SI PROPTER

Glossa prima summat.

a *Si eo.*] In litteris ad beneficia impetratis inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: quia licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.

Glossa sequens signat contrarium. & ibi remittit.

b *Si eo.*] contradicit ad hanc infra de præbend. ei cui prouideri. ibi soluitur.

c *Cum cura.*] nisi hoc fuisset expressum, de curato prouideri nō posset. s. de præben. cap. vlt. & j. de præben. cum in illis.

d *Idoneam*] scilicet viginti quinque annorum. s. de electio. cum in cunctis.

e *Effectus.*] spectamus ergo initiū. & facit s. de elect. dudum. 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non valebat. j. de regu. iur. non firmatur. cum suis concor.

f *Cum tempore datæ.*] sic nota inspiciendū tempus datæ: sic supra eod. cum te. & j. eo. titu. qui. & de præben. cum cui.

Glos. sequens recte per quæstionem alleg. pro. & soluit contrarium.

g *Non esses idoneus.*] Propter defectū ætatis, & idē dicas posset de defectu ordinū. argumen. supra. de ætate & quali. præterea. sed hoc est rarum, vt j. de præbend. si pro clericis pauperibus.

Nisi defectum probabili conjectura, quia ... ætate deberet illā ... Ad. Pan. in l. de ætate. & de min. Fel.

h *Curam animarum.*] in his, qui ad curata beneficia promouentur, requiritur maior idoneitas, quam in alijs: & ideo si mandatur prouideri de dignitatibus, personatibus, vel beneficijs, de cura mētione non habita, de curatis dignitatibus, personatibus, vel beneficijs non poterit prouideri. j. de præben. cum in illis.

i *Beneficium.*] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, scilicet, Cū cura, vitiaret in totū reliquū: scilicet, quod nec etiam de simplici posset prouideri: ideo annectit quod sequitur. Et sic not. vtile non vitiari per inutile j. de regu. iur. vtile, cum suis concor.

k *Sine cura.*] quia ex se curā non haberet: si autē haberet annexam parochialē & curatam ecclesiam, dic vt dicam j. de præben. super eo.

l *Tunc.*] scilicet tēpore impetrationis.

Adde ergo, quòd si quis impetrauerit beneficiū cum cura vel sine cura, & tēpore impetrationis est legitimæ ętatis, si vacat, ei debetur: vt in hoc capit. & hic no. in glos. illa antepe. Contrariū no. de præbē. j. c. ei cui. eo. lib. vbi apparet sufficere quòd tēpore vacationis habeat sufficiētē ætatem. Sol. ibi not. in 3. glos. quia prima glos. loquitur in impetratione curati, secunda in impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod nota. eo. titu. non potest. in 4. gloss. Sed credo gloss. c. ei cui. posse sustineri, licet aliqui contra: q a plus est habere curatū in actu & habitu, quàm in habitu tantū: ad hoc quod not. de cleri. non residen. quia nonnulli. super ver. parochiales. & per Hostien. de offi. Archidia. cum satis. & Io. And. super ver. animarum. & optime probat extrauagans Io. caecrabilis. iuxta finem, versi. quantum autē. Et quod not. in præalle. c. ei cui. super ver. licite, in nouella. & vide contra ætatē glo. Grego. Sed adhuc insto per hunc textū in fi. & in gloss. quæ loquitur in beneficio simplici. Vnde potest sic dici, quòd est quædā inhabilitas ratione ætatis temporaliter ad beneficiū, quædam solū ratione ætatis ad qualitatē beneficij curati, quædā sacerdotalis tantū. In prima & secunda inspiciamus tēpus impetrationis, in tertia tempus vacationis: quia plus est aliquē esse inhabilitatum ad totū, quam ad partem, vel ad qualitatē paruā: ad hoc quod notatur hic in nouella, de æta & quali. indecorū. de præbē. super inordinata. & quod not. de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte speciale est in illa qualitate sacerdotali, vt hic sentit Ioan. And. & adde quod notatur s. de cōces. præben. cum nostris. per Innocentiū & Ioannē And. in additione quæ incipit: Et in clementina. Hieronymus Cliarius Brixien.

Glossa sequens quærit, allegat opinio. interserens, & soluit.

m *Ætatem.*] Sed, quæ est idonea ętas in beneficio sine cura: Videtur quod maior quatuordecim ad illa dicatur idoneus: supra de præben. super inordinata. vbi Hostien. hoc tenet in canonijs propter maturitatē consilij, quod requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certū autē est, quòd infans dicitur vsque ad septimū annū: puer autē, de septimo vsque ad duodecimū, vel 14. annū. 22. q. 5. pueri. & C. de falsa moneta l. 1. & dixi supra in proœmio. circa fine.... Sed vt ibi notat Bernardus, dici potest, quod pueri ibi dicantur minores septennio, & illi dicuntur indigni. Septennes autē, & maiores septennio dicuntur idonei: cum enim tales possint ordinari 28. dist. de his. cū glos. 1. ergo & in beneficijs intitulari: argumento, de præben. cū secundū. Ad hoc optime facit j. de ele. ex eo. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quæ sacrū ordinē ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent. & facit quod dicam infra de fil. presb. cap. 1. 1. responso. & probatur expresse j. de præbend. ei cui prouideri. An hodie dispensent Episcopi in ætate, not. s. de elect. cum dilectus. & dicam infra, de electio. licet canon. & de ætate & qualitate, cap. vnico. Ioan. And.

Istam glo. sequ... Do. de ... ta bene com... dicunt. Fel.

n *Licite.*] id dicimur posse, quòd licite possumus. 22. q. 2. faciat. Ioannes And.

Si propter.] Propter multiplicitatē intellectuū glos. Ioan. And. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habēs clausulam generalē, scilicet: Non obstāte, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri speciali ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quæsito. hoc dicit secundū Io. de Fantuzis, secundū quē hoc summariū comprehendit vtranque lecturā positā in glos. Diuiditur secundū Io. And. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi. *Intentionis.* casum exceptū interserens. ibi, *Nisi.*

Papa concessit Episcopo Bonon. debitorū onere grauato priuilegiū, quod fructus beneficiorū primi anni vacantiū in sua diœcesi perciperet: & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura; apposito in priuilegio, quòd non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri concessio: Vacauit quoddā beneficium, cuius reditus primi anni de priuilegio,

Hic casus ... vt j. ... glo. ... And. ... in antiquis ... codicibus reperitur.

legio, conſuetudine, vel ſtatuto ſpectabāt ad fabricam eccleſiæ, vel alium vſum, vel aliquem ſingularem perſonam: quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Rñdetur ſm vnam lecturam, quòd debentur fabricæ, vel illi vſui, vel ſingulari perſonæ: niſi in conceſſione facta epo aliud caueretur expreſſe. Vel dic vt j. in vlt. glo.

CASVS. Secundum veriorem intellectum: Papa fecit epo Pictauienſi gratiam (videlicet pro exoneratione & ſolutione debitorū ei indulſit) vt fructus primi anni omniū beneficiorum vacantium in tua diœceſi percipere: vſq; ad quinquennium: In ipſa diœceſi Pictauienſi erāt aliqua beneficia, quæ habebāt hoc onus, q̧ redditus primi anni erant deputati alicui hoſpitali vel fabricæ: vacauit tale beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an epiſcopus vel fabrica? & vtrum iſta gratia faciat præiudicium fabricæ? Rñdet Romanus Pontifex, quòd per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo minus percipiat fructus vnius anni: tñ eps habebit fructus primi anni, & non fabrica: ſed fabrica habebit fructus ſecundi anni, & inſtitutus in beneficio habebit fructus tertij anni: & ſic fiet ſine præiudicio fabricæ. Et ratio eſt, quia aliàs iſta gratia eſſet inutilis ipſi epo: puta, ſi illud beneficium ſolum vacaret in quinquennio: tunc ſi eps percipere: ſolum fructus ſecundi anni, gratia eſſet ei inutilis: quia ſecundo anno eſſet expirata. Et iſtud verum, q̧ dabuntur fructus epo vel fabricæ deductis oneribus ipſius beneficij: videlicet, q̧ inſtitutus accipiat moderate aliquam portionem pro ſeruiēdo in diuinis: & reſiduum dabitur epo vel fabricæ. Nota primo ex iſto capitulo, q̧ eps non poteſt retinere fructus beneficij vacantis, ſi contingat vacare ᵱ menſium: ſed illos fructus tenetur reſeruare futuro ſucceſſori, quē inſtituet: quia aliàs fruſtra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in tua diœceſi: quia fruſtra precibus imploratur, quod alicui iure communi conceditur. l. vnica. de theſauris. lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, q̧ ſi epo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipſe percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in ſua diœceſi, ſi tales fructus primi anni antea erāt aſſignati fabricæ, vel alicui perſonæ: per gratiam epiſcopi non præiudicatur fabricæ vel perſonæ ſingulari, etiam ſi Papa dixerit in gratia epiſcopi: Non obſtantibus priuilegijs vel conſuetudinibus: ſed debet fieri interpretatio, quia eps habebit redditus primi anni, fabrica autem vel perſona ſingularis habebit redditus ſecundi anni, & inſtituti habebūt redditus annorum ſequentium: licet alicui dicant, quòd fabrica haberet fructus primi anni, & epiſcopus ſecundi, & inſtitutus annorum ſequentium.

ᵃ Hic caſus paulo longior eſt ca. ſuadens Hoſtis.

ᵇ Not. verū hic iungendo ad verbo, ſtatuto. q̧ epiſcopus ſtatuit, q̧ fructus beneficiorum vacātiū debeantur fabricæ Pictau. Dom. & ſeq. Ion.

tua [a] debita perſoluenda fructus [b] beneficiorum primi anni [c], quæ in tua vacabunt [d] diœceſi, tibi (non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus, priuilegijs, vel ſtatutis, per quæ noſtra impediri [e] poſſet conceſſio) vſque ad quinquenniū [f] de ſpeciali [g] gratia concedimus [h]: intentionis [i] noſtræ nequaquam exiſtit, ſi fructus huiuſmodi eccleſiæ tuæ fabricæ [l], vel alteri [k] vſui, ſeu cuicunque ſingulari perſonæ, de ſpeciali conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto [l] forſitan debeantur; quòd eis per conceſſionem [m] ipſam (niſi hoc expreſſe [n] caueatur in ea) præiudicium [o] aliquod generetur.

a ¶ *Tua debita.*] ad idem j. de præbendis. ſi tibi 2.

b ¶ *Fructus.*] Nota, q̧ non habet retinere beneficia, ſed fructus. Vide vt dixi ſupra eodem, ſi gratioſe. in hoc caſu vacant beneficia. vnde is, ad quem pertinet electio, infra tempus ſtatutum neceſſario habet eligere [a]. Et facit quod notat Bernardus de magiſt. quia nōnullis. & probatur hoc ſatis infra, de præbendis, ſi tibi conceſſo. Ioan. Andr.

ᵃ Eligere. Non obſtat ſecūdū Archi. q̧ eccleſiaſtica beneficia debent ſine diminutione conferri ſ. vt eccl. benef. ſi. rubro & nigro: & quod ſpiritualis ſui ſine temporali nō cōſiſtit. 1. q. 3. ſi qui obiecerit. Item quòd ſi aliquis nomen habeat ſine fructibus: quia hoc operatur indulgentia: q̧ patet etiā in omnibus vltra nomen cum auctoritate papali ſuſceptis, & expectat. ſ. de præb. relatum. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit duo dubia: & ſolutioni ſecundæ fingit contrarium, cui reſpondet.*

c ¶ *Primi anni.*] Quid dices? computabitur ne annus iſte à die fructuum colligendorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, à die vacationis computari. Vnde non credo hic ſeruari legem de vaſallo: quæ dicit, q̧ ſi vaſallus decedat poſt Auguſtum & ante calendas Martij, q̧ ad dominum pertinet: alioquin ad vaſallum vel eius hæredem: vt in lib. feud. tit. hic finitur lex regni, cap. ſi vaſallus. Sed credo, q̧ à die vacationis vſq; ad annum quicquid obuenerit beneficio, & ſeparatum erit à ſolo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegiatum vſufructuario, qui fructus ſeparatos & reconditos, ſuos facit. ff. de vſufruct. l. arboribus. §. Iulianus. alias incipit, ſi fur. ſecundum moderationem ſ. decr. j. de offi. ordina. præſenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, q̧ annus iſte habebit ccclxv. dies. vnde ſi vacauerit eccleſia prima die menſis, ſequenti anno prima die eiuſdem menſis finitus ſit annus. & facit quod dicam j. de elect. q̄ ſit eccleſijs. & ſi eſſet biſſextus, illi duo dies cedunt ſibi pro vno: pro vno enim computantur, vt ſ. de verb. ſign. quæſitum. ff. de verbo. ſign. cum biſſextus. ff. de diuer. & temp. præ. l. 2. in vlt glo. Licet ſit arg. contra. ff. de ſtatu liber. l. cum hæres. §. Stychus. Seu illud in pœnis vel odijs, quæ ſunt molliēda: de pœ. diſt. 1. pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. & facit quod not. in præ. decr. quæſiuit. & 55. diſt. cap. 2.

¶ *Gloſſa ſequens ponit quatuor exempla, & ſubdit genus, deinde quærit, arg. negatiue: & contrarium ſoluit.*

d ¶ *Vacabunt.*] morte, renunciatione, depoſitione, tranſlatione, vel quocunq; alio modo. Quid, ſi permutatione? Videtur, q̧ ſecus, per decre. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non poteſt, quin propter permutationē vacet: & æquitas in eo ſolo caſu iuris rigori præfertur, in quo ſcripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo ſpeciali caſu eſt regula danda.

¶ Idem.

¶ *Cauſæ ab Apoſtolica ſede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum eccleſiæ cathedralis. Nec tractari debent, niſi in ciuitatibus vel locis inſignibus. hoc dicit, vſque ad §. ſi vero.*

e ¶ *Impediri*] ſecus ergo ſi differri: & licet intendat per clauſulam, Non obſtante, impedimenta tollere: dilationes tamen tollere non intendit, licet ex dilatione impediri poſſet, vt j. dicam.

f ¶ *Quinquennium.*] factum narrat: idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

¶ *Glo. ſeq. declarat in quo eſt gratia, & quid conferat.*

g ¶ *Speciali gratia*] quia de iure futuris ſucceſſoribus conſeruari debebant, vel in vtilitatem eccleſiarum expendi. j. de elect. quia ſæpe. & de offi. ord. præſenti. & intelligo hanc gratiam, & illam quæ ſequitur, ſm moderationem illius decre. præſe. ti. § porro. ſcilicet, q̧ hoc ſolum intelligatur de illis fructibus eccleſiarum vacātium, quæ ſolutis debitis, ſi qua ſunt, & his, quæ neceſſaria fuerint, pro ſeruitoribus & miniſtris, & alijs incumbentibus oneribus vſq; ad nouos redditus reperta fuerint ſupereſſe.

¶ *Glo ſeq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter reſpondet.*

h ¶ *Concedimus*] An legatus de latere ſimilem gratiam dare poſſit, tractauit Io. de Deo in quæſtionibus ſuis, in princ. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. in fin. & dicunt, q̧ dato, q̧ ex cauſa hoc poſſet: beneficium tamen vel dignitas debet cum aliquo emolumento conferri. Quod verum eſt, vt dixi ſ. in glo. prox. & in glo. nota q̧ non. Notat etiam Bernar. ſ. vt eccle. benef. vt noſtrum. in vlt. glo. q̧ eps ex iuſta cauſa ad tempus poſſet fructus alicuius beneficij retinere: probat per decret. ſ. de verb. ſignif. cap. penult. quæ etiam facit contra, cum id fuerit impetratum à Papa. Sed poteſt dici ſic fuiſſe de facto: ad hoc ſ. de fil. presbyt. litteras. vel illud ſm Goffre. in fructibus omnium beneficiorum vacantium vſque ad certum tempus: vt hic etiam. In vno autē beneficio & eius prouentibus conuertendis ex cauſa in vſum prælati, non erit neceſſaria licentia Papæ: quia cum eps cum capitulo poſſit ſupprimere dignitatem, & propter neceſſitatem poſſeſſiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

Legatus de latere, an poſſit concedere fructus primi anni beneficiorum vacantium.

ADDITIO. Et hoc eſt verum, dummodo illa pceptio non concernat vtilitatem ipſius epiſcopi. Dom. Pont.

i ¶ *Intentionis.*] Nota ad intentionem ſcribentis recurrendum. facit ſ. eod. cap. 1. & j. de conceſ. præben. c. vlt. & ſ. de deci. ex multiplici. cum ſim.

k ¶ *Alteri vſui.*] puta, menſæ capituli.

l ¶ *Statuto.*] Nota, q̧ omnia priuilegia, conſuetudines, vel ſtatuta quacunque firmitate vallata, conceſſa capitulis, conuentibus, vel collegijs cathedralium, regularium, & conuentualium eccleſiarum, ſeu ſingularibus earumdem perſonis: vt bona eccleſiarum ipſarū vacantium à prælatis dimiſſa, uel tempore uacationis obuenientia poſſint ſurripere, diuidere, vel in ſuos uſus conuertere, ſunt hodie reuocata & quaſſata per decret. j. de elect. quia ſæpe. & cap. ſtatutum. in clemen. quæ tamen in alijs beneficijs locum nō habent vt j. de offi. ordi. præſenti. in fin.

m ¶ *Conceſſionem ipſam.*] ſibi factam.

n ¶ *Expreſſe.*] ad idem ſ. eod. cum aliquibus. & cap. ſuſceptum. & cap. quamuis.

¶ *Glo ſeq. ponit duas lecturas: Contra ſecundam dupliciter opponit, & primam approbat.*

o ¶ *Præiudicium aliquod.*] niſi iſtud uerbum eſſet ita generale, iſta decret. ſic poſſet intelligi, q̧ ex ea nil ſequeretur abſurdum: ſcilicet, quod fabrica uel uſus ille, uel aliæ ſingulares perſonæ ſic priuilegiatæ habeant redditus ſecundi anni: iſte autem priuilegiatus

habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur ẽm hoc suũ effectum illa clausula priuilegij, Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, &c. Alij dicunt, ꝙ illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, sed soli successori: Ille autem priuilegiatus habebit redditus secundi, qui sibi est primus; sed quoad successorem vel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullũ præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: Sed ẽm hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratiæ. Pone enim ꝙ in anno quinto, quo finiri debet gratia, vacet beneficiũ: si fabrica primos redditus habeat, eps nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret? Vnde prima lectura magis mihi placet[t], & magis est amica litteræ: vt dicamus, ꝙ ista erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunq;, &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, vel singulari personæ; vt ex quo ex illius priuilegij vigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa rñdet, ꝙ habebũt redditus secundi anni, quasi ille eis sit prior, vt illa clausula, Non obstantibus, non successorem, sed priuilegiatum tantum comprehendat.

[*] Vide qd nouissime sanciuit cõcilium Trident. sess. 25. de reforma. cap. 10.

[t] Ita episcopi est glo. & cõmunis, quamquam Archid. & Pet. de Ancha. disputent. Fon.

CAP. XI.

STatutum[a] † quod[b] circa iudices a sede Apostolica[c] deputãdos nuper edidimus, cum quædam contenta in eo, quæ pro communi[e] vtilitate credebantur[f] inducta, sicut experientia[g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam[h]: sanctione[i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius[k] duximus reformandum[l]. Sancimus igitur, vt nullis, nisi dignitate[m] præditis[n], aut personatum obtinentibus[o], seu ecclesiarũ cathedralium[p] ...

S *Tatutum.*] Principium huius cap. legitur vsque ad §. *Cum vero eiusdem.*

Casus sic figuratur: Præterea ego Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinariũ loci certa ratione suspectũ, nolui ipsum coram ordinario conuenire: sed a sede Apostolica impetraui causam delegari canonico ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis, vel canonico ecclesiæ beati Hilarij maioris, vel simplici sacerdoti, qui nõ habebat dignitatẽ ecclesiasticam, nec personatum, nec canonicatum ecclesiæ cathedralis: Præsentaui litteras meas delegato, qui Titium meum debitorẽ ad præsentiam suam fecit citari: qui in die citationis comparuit, cui obtuli libellũ meum: Qui reus excipiendo proposuit, quod nõ tenebatur litigare coram ipso delegato ꝑ incapacitatem personæ: quia causæ a sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentibus in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute litterarum delegatus ille non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Rñdet Romanus Pótifex, ꝙ sic: Et hoc verum, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet, committẽdo alicui, quamuis non sit in dignitate vel personatu, vel quamuis nõ habeat canonicatum ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur vtrum habentes dignitatem, vel ꝑsonatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi a sede Apostolica commissis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ non: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis sibi commissis cognoscere in ciuitatibus, & aliis locis insignibus, in quibus possit haberi copia peritorum. Nota primo, ꝙ cum statutum positiuum tractu temporis incipit esse damnosum, ꝑ varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si ẽm varietatem temporum statuta varientur humana. cap. non debet. š. de consanguinit. & affinita. Nota vlterius, quæ personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, ꝙ aliquis habeat personatum vel dignitatem? Declarat Panor. in cap. de multa. š. de præben. vbi dicit, ꝙ recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit cõsuetudo ꝙ talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autẽ sit consuetudo, ꝙ talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dr̃ habere personatum, & nõ dignitatẽ. Nota insuper, ꝙ canonicus ecclesiæ collegiatæ, quantumcunq; illa ecclesia sit notabilis, non est capax Apostolicæ iurisdictionis; & sic est correctum cap. præsenti. quod hodie non habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli. Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas: non tñ possunt esse conseruatores. cap. fin. ĵ. de offi. deleg. Nota ꝙ delegati a sede Apostolica non possunt pro libito suæ volũtatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco: sed debent causas examinare in ciuitatibus populosis, vel alijs locis insignibus, vbi sit copia peritorum. Et si alibi cognoscerent, processus non valeret: vt in fine huius capituli, vbi ponitur clausula, quæ irritat facta contra istam constitutionem.

a [*Statutum.*] Licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuidatur: eam tñ in quatuor partes diuido principales: Prima durat a principio vsq; ad §. *Insuper.* Secunda ab inde vsq; ad §. *Proferendo.* Tertia abinde vsq; ad §. *Quicquid.* Quarta vsque ad finẽ. In prima statuitur quibus personis, & in quibus locis causæ a sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsius committi debeant, & tractari. In secunda prouidetur circa exactiones, quæ fiebant in iudicijs ab ipsis delegatis, assessoribus, vel notarijs causæ: & apponitur pœna. In tertia prouidetur circa vocationes testium ad iudicium, quæ sæpius maliciosé fiebant, & causa fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

ADDITIO. Ioannes Monachus diuidens decre. in sex partes: de prima faciebat tres, dicens, ꝙ primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. *Cum vero.* Tertio in §. *In nullo.* circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit. Ioan. And.

b [*Statutum quod.*] Loquitur de decretali sua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiã Decretalem Innoc. iiij. eo. tit. præsenti. quam hodie non habemus. & decre. š. eod. nonnulli.

c [*A sede Apostolica.*] legatis, vel delegatis ab eis, vt infra patebit. Ioan. Andr.

d [*Quædam.*] Ibi non distinguebatur, an actor & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur ꝙ de expresso consensu partium extra locum, quo deputatus est, potest iudex cognoscere & committere, si referas ad decret. præsenti. ẽm illam poterat fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in cathedralibus ecclesijs: vnde ẽm eam videbantur posse causæ committi mansionarijs, & quibuscunq; priuilegiatis in talibus ecclesijs: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, ꝙ solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e [*Communi vtilitate.*] quæ in legibus constituendis attendenda est. 4. dist. erit autem lex. & š. in proœmio huius libri.

f [*Credebantur.*] Et erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g [*Experientia.*] ad idem ĵ. de elect. ꝙ sit. & ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

h [*Ad noxam.*] Et ideo non debuit iudicari reprehẽsibile, si secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutũ. 63. dist. cap. quia sancta. 9. verum. in fin. 35. q. 1. c. 1. ĵ. de senten. excõ. cap. vlt. in princ. š. de consang. & affi. non debet. cum suis concord. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem vel moderationem a principe recipit. š. de deci. suggestum. ĵ. de priuile. c. 1. & cap. auctoritate. & cap. sequenti.

i [*Sanctione.*] Sanctio propriè dicitur, cui adijcitur pœna. quod dic vt notatur 3. dist. in summa.

k [*In melius.*] Laudabilior est aũt qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vete. iure enuclean. l. 1. §. sed neq;.

l [*Reformandum.*] eo ꝙ non in totum[*], sed pro parte corrigitur illud statutum, vt ĵ. videbis.

[*Glo. seq. remittit. obijcit. & dupliciter soluit.*]

[*] Nota ꝙ hac glossa qui & in reformata.

m [*Dignitate.*] Dignitas sumitur multis modis: quod dic vt notat Ioan. 4. dist. deniq;. & Vincen. & Bernar. š. de cleric. non resid. cap. 3. hoc ad litteram de ecclesiasticis dignitatibus intellige. Et nota mirabile: qa possunt cõmitti causæ maioribus xx. ann. vt š. de offi. deleg. cum vicesimum. a quocunq; & etiam minoribus, a Papa: vt ibi, & ff. de re iudi. quidam consulebant. Sed certum est, ꝙ qui est in dignitate, vel ꝑsonatu, debet attigisse saltem xxv. annũ š de elec. cum in cunctis. & sic vr̃ ꝙ minoribus xxv. annis non possunt causæ committi, ijs dico, qui non attigerint. Solutio: Si causæ non possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc procederet obiectio; sed possent etiam cõmitti canonicis ecclesiarum cathedralium; in quibus non requiritur tanta ætas: vt probatur ĵ. de electio. ex eo. & dixi š. eod. si eo tempore. & sic obiectio non procedit. Dico etiam ꝙ dispẽsatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatum, etiam minor xxv. annis. per dispensationem Papæ[†] vel episcopi: primum patet, secundum probatur ĵ. de ætate & qualitate. cap. vnic.

[†] Si tamen talis est inhabilis ad iudicandum, non erit delegatus, quia dispensatio non extenditur ad consequentiam actus dispensati. Dom. Fon.

n [*Præditis.*] id est, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædã præeminentia in ecclesia, vt š. de verb. sign. quamuis.

o [*Obtinentibus.*] Idem de officialibus eporum principalibus & foraneis, & de Prioribus religiosis cõuentualibus & claustralibus. Dic vt in Clemen. eod. tit. & si principalis.

p [*Cathedralium.*] Sufficit ergo ꝙ sit cathedralis. Et sic sublatum est, quod

est quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus: licet adhuc hodie in alio sit comparatio, vt j. de electione. quia sæpe. alibi æquiparantur cathedrales & regulares, supra, de electione, ne pro defectu.

¶ *Glo. seq. primo duo puncta declarat. Secundo quærit. arg. pro, soluit contrarium, & arg. excludit. Tertio ponit intentum. Quarto notat præsumptionem, &c. allegat s. supra. Quinto soluit duas quæstiones.*

canonicis a, causæ b auctoritate litterarum c sedis Apostolicæ d, vel legatorum e eiusdem de cætero f committantur g; nec audiantur h alibi, quàm in ciuitatibus i vel locis k insignibus, vbi possit commode l copia m peritorum n † haberi.

† Nomine peritorum q intelligatur vide per Arch. d. acordum in ca. vt commissi j. de hæret.

¶ *Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non*

a ¶ *Canonicis.*] Habentibus igitur perpetuum officium in ecclesia cathedrali sine dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur j. tit. prox. cap. 1. non poterit causa committi, cum de his non exprimat. Item scias q licet isti canonici delegari possint: Conseruatores tamen dari non possunt: cum decret. vlt. j. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt supra dixi, Canonicus potest esse maior septennio per decreta. j. de elect. ex eo. & dixi de hoc s. eod. si eo tempore, in glo. penult. Si committatur causa tali canonico, nunquid dicemus litteras valere? Videtur q sic: quia ista decretalis vltima de hac materia hoc solum requirit, q sit cathedralis ecclesię canonicus: ergo huic stabimus. Sed contrarium credo, & dico q si tali impuberi committeretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret commissio. Et idem dico, si committatur ab alio, q a Papa, minori xx. per prædictam decre. cum vigesimum. quam non dico, nec credo correctam per hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur. C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitanda. s. de electione. ecclesia. 2. & j. de elect. cum expedit. in princ. nec ista decre. dicit q hoc sufficiat: sed q hoc requiritur. vnde non contradicit: alias eadem ratione dicendum esset, q dummodo sit canonicus cathedralis ecclesiæ uel in dignitate uel in personatu, non possit repelli prætextu exceptionis, excommunicationis, infamiæ, inimicitiarum, uel alia iusta causa: quod est absurdum. & est simile quod notabo j. de elect. licet canon. Et nota quod dicit, canonicis, olim dicebat, institutis: unde uidebatur q cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario possunt causę committi: quod hodie per decret. hanc sublatum est. Nota ergo q pro dignitate & loco ; præsumitur pro aliquo: quanto enim quis melioribus præest, tanto maior & sanctior est: id est esse præsumitur. in Authen. de defenso. ciui. ad finem primæ colum. §. nos igitur. coll. 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano. s. de præsump. cum in iuuentute. 24. distin. quando. de magistris. cap. 1. & c. quia. & c. super tpe. cum si. Et si tpe datæ quis esset canonicus, tempore præsentationis non: puto q procedere possit ; ; non sic econuerso; spectamus enim initium. ad hoc s. eo. cap. 1. & cap. si eo tpe. s. de elect. dudum. & quod ibi not. ff. de Sena. fœminæ. ff. de iudi. l. cæcus. & hoc habes in gl. fin. in cle. gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

Vide L. q § nolit. ff. de gradi. edic. Ioan.

Hæc glossam sequuntur Doctores communiter.

b ¶ *Causæ.*] hæ sine iurisdictione non committuntur. s. de offi. deleg. præterea. non ergo prohibet quin audientia alicuius articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi possit.

ADDITIO. Vnde signanter dicit, Causæ, secundum B. contra arg. ad hoc s. de offic. deleg. super quæstionum. §. 1. vbi dicit, vel iudex quicunque. &c. s. de re iudic. cum Bertholdus. Archid.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.*

c ¶ *Litterarum.*] Pone, Papa in litteris vocat aliquem simplicem clericum, nunquid valebit commissio? secundum Ber. & omnes dic q non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa scienter committit, quia facit & facere potest contra constitutionem istam. Ad hoc optime s. de priuileg. cum olim 2. versi. interim. Et nota q secundum Inno. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hęc exceptio, quare enim imputari debet parti, quę talem iudicem non petiit? quod verum est etiam secundum Bernar. & Hostien. cum hoc ex certa ; scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur; vt j. de præben. si motu proprio.

Tunc autem ex certa scientia dicitur Papa rescribere, vt bene notat Francus hic, cum ex tenore rescripti apparet eum habuisse notitiam facti & impedimenti.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Sedis Apostolicæ.*] Quid de ordinarijs? nunquid comprehenduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic secundum Bernar. & omnes q non; & potest esse ratio, quia episcopi & ordinarij habent melius notitiam clericorum diœcesis suæ, q Papa clericorum totius orbis: vnde, etiam si simplici clerico committant ordinarij, tenet commissio: pone enim q simplex clericus excellens sit Decretorum Doctor. Præterea non est ita absurdum, q aliquis etiam rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, q gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici s. eod. nonnulli. & inferius tangam.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.*

e ¶ *Legatorum.*] quia verbum generaliter positum, &c. 19. distin. cap. 1. Intelligam hanc litteram generaliter in omnibus legatis quorum tria sunt genera: quod dic vt s. de offic. leg. cap. penult. & j. eod. tit. cap. 1. quod verum puto indifferenter: cum ex legationis vigore committunt, & idem intelligas in delegatis, scilicet cum committunt, delegationis vigore. j. eod. cap. § in nullo quoque.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

f ¶ *De cætero.*] Constitutio enim non extenditur ad præterita. s. de consti. cap. vlt. Quid de pendentibus? dicam j. de elect. licet canon. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem, & soluit.*

g ¶ *Committantur.*] Pone q quæstio fuerit commissa, pars non excipit, nunquid valet processus? Dicebat Bernar. & omnes post eum, q tacite & expresse poterat pars huic iuri renuntiare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne scilicet in opprobrium proprium cogatur episcopi & magni clerici coram rudibus & pannosis clericis litigare: & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicam cum suis concordan. Sed hodie per finem istius decretalis, credo contrarium: vbi innuitur, q ipso iure est irritum & inane, quod contra aliquod istorum fit: vnde necessariam non credo exceptionis opem: & facit quod dixi s. eo. c. 1. in princ. Et potest esse ratio, vt s. tetigi: quia hoc vsus non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne vilipendatur in tali ministro. 61. dist. in sacerdotibus. cum similibus.

h ¶ *Nec audiantur.*] Nota q versiculus iste non prohibet circa commissionem, sed circa agitationem: & idem erat in prædicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat commissio, dummodo in his locis causa audiatur, satisfactum est huic statuto secundum Ber. & omnes. arg. s. eod. tit. nonnulli. de excep. olim. & j. §. prox. & eo saluo quod ibi dicitur: & ad hoc ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. 1. vbi dicitur, q cum difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittitur, vt satisdet.

i ¶ *Ciuitatibus.*] Ciuitas ; murorum ambitu terminatur, regulariter tamen, & si in suburbiis audiret, idem credo. arg. j. de senten. excom. si ciuitas. Et bene dicit, ciuitatibus: quia in eis præsumuntur esse periti: sic & episcopi in solis ciuitatibus statuendi sunt. 80. dist. cap. 1. s. de priuileg. cap. 1. Et leges & artes in regijs ciuitatibus sunt docendæ: vt in procemio ff. §. hæc autem. & de magist. cap. 1. & nomine studij, non intelligitur villa vel castrum. de cle. non resi. tux.

Concilia quoque, nomine murum iure sociatos, ciuitatem appellat Cicero de somn. Scipionis.

ADDITIO. Dicit Isidorus in 15. lib. Etymol. q ciuitas est hominum multitudo societatis vinculo adunata, dicta a ciuibus, idest, ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorum consistat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: Ciuitatis autem nomine non saxa, sed habitatores notantur, secundum Isidorum. Archid.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *Locis insignibus.*] Quidam dicunt q hæc determinatio, Vbi, &c. quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc quod dicit, locis insignibus: Sufficit enim q sit ciuitas, licet ibi non sint periti: Et est ratio, quia communiter in ciuitatibus sunt periti: & ea quæ raro accidunt, iurisconsulti non respiciunt, nec eis medentur, sed his tantum, quæ frequenter occurrunt; in Authen. vt sine prohi. ma. ff. de le. ge. quia vero. coll. 7. arg. 4. dist. erit. ff. de legibus, nam ad ea. vix enim est q in ciuitate vel ibi prope, non habeantur periti. Vnde satis eorum copia in ciuitate haberi potest. ff. de rei vendi. quæ religiosis. 7. q. 1. Pontifices. Alij contra dicentes, q ibi est eadem ratio. Primum placuit Inno. & Hostien. ; secundum hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. idest, in quibus locis insignibus. & facit pro hac parte. j. eod. § in nullo.

Et placet Dom. & Philip. ex qua glo. notant q clausula in fine rescripti posita non refertur ad omnia superiora, vbi ratio hoc suadet. facit l. 1. §. 3. ibi Bar. ff. de lib. & posth. Fun.

l ¶ *Commode.*] 22. q. 2. faciat.

¶ *Glo. seq. quærit et soluit quæstionem fortificat, & soluit: circa solutionem duas opi. recitat, & demum solutionem determinat distinguendo.*

m ¶ *Copia.*] tam per aduocatis q assessoribus, & consiliarijs, & alijs q emergunt. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor. ff. ex quib. cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. de vi. & hon cler. cum ab omni. 11. q. 3. no licet. Quid si inter iudices & partes est contentio super hoc, q alter dicit locum insignem, & ibi copiam peritorum haberi, alter negat: quid erit? Dic recurrendum ad communem opinionem vulgi. ff. de supellect. leg. Labeo. & s. de spon. ex litteris. Quid si adhuc super hoc sit contentio? Recurretur ad arbitrium boni viri. ff. de verb. obl. l. continuus actus. non delegatorum q iurisdictioni suæ fauerent: ad hoc C. de arbi. l. nemini. & s. de pæ. dilectus. secundum Ber. & intellige bonum virum iudicem ecclesiasticum illius loci, secundum Innoc. Host. autem dicit hic recurrendum ad arbitrium iudicis, idest, boni viri: & sic intelligitur l. continuus. §. cum ita. eligentur ergo secundum eum arbitri. s. eo. pastoralis. & de offi. deleg. suspicionis. nisi euidenter notorium esset, q ibi peritorum esset copia. ad hoc de app. consuluit 1. Ego credo, q cum iudex se constituit aduersarium, tunc locum habeant supradicta. sed si contentio esset solum inter partes, certe credo q iudex de hoc cognoscere & pronuntiare possit; quia video, q pronunciat, an sua sit iurisdictio: quod plus est. s. eo. super litteris & facit quod recitari consueuit. de proba. post cessionem. & facit j. §. prox. in fi.

n ¶ *Peritorum.*] scilicet, iuris, vt prius fuit in alia decret. præsenti.

a ¶ *Cum vero.*] Hic incipit corrigere & moderari statutum generalis concilij. ꝭ.eod. nonnulli. & summæ æquitatis est, quod sequitur. Ioan. Andr.

¶ Iste §. legitur vsq; ad §. Insuper. & hoc habet: Cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis vel diœcesis, extra ipsam ciuitatem vel diœcesim non est causa delegãda, nisi cum iusta causa: quo casu potest committi extra diœcesim, dũmodo locus nõ distet à fine diœcesis vltra vnam dietam. Et si actor & reus nõ sunt eiusdem diœcesis, & actor nõ velit impetrare in diœcesi ipsius rei: potest impetrare ĩ alio loco, dumtñ locus iste non distet à fine diœcesis rei vltra vnã dietam: Itẽ delegatus deputatus ad cognoscendum in certo loco, non potest causam alibi adire nisi de consensu partium.

debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam: & nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit vsque ad §. Cum autem. Dominicus.

¶ Cum vero [a] eiusdem [b] ciuitatis, seu diœcesis fuerint actor [c] & reus, extra [d] ipsas causa non committatur [e]: nec conueniatur aliquis eorumdem: nisi [f] ab episcopo contra aliquem de sua diœcesi [h], vel ab aliquo [i] contra eum, aut contra eius capitulum [k], seu contra vniuersitatem ciuitatis, villæ, aut castri, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem vel diœcesim intrare non audens [l], aut sui aduersarij potentiam [m] merito [n] perhorrescens, eum [o] infra [p] ipsas nequeat conuenire secure [q]: in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & diœcesim possit [r] contra prædictos [s] causa committi: nullus tamen eorũ vltra vnam dietam [t] à fine suæ diœcesis valeat con-

Casus. Pretendebã Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: eo ꝙ habebã iudicem ordinarium mihi suspectum, corã ipso nolui eum conuenire, sed impetraui delegatum a sede Apostolica: Quæritur vtrum possim impetrare in quocunq; loco? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: quia aut ego actor, & ipse reus sumus eiusdem ciuitatis vel diœcesis: & tunc debet impetrari delegatus in ipsa diœcesi: nisi impetrarem iudicem delegatum ꝯ epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis vel vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi; quia tunc potero impetrare extra diœcesim: sed debeo impetrare in diœcesi vicina: quæ non distet a fine diœcesis rei vltra vnam dietam. Si aũt fuerimus diuersarũ diœcesum: tunc debeo impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi habeam hoĩes illius diœcesis suspectos: quia forte reus est magnus dñs in illa diœcesi, & gentes illius diœcesis vellent sibi fauere. Sed quid sanctissime Pater? Ponamus retento eodem themate, qđ à vobis impetraui ꝯ Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt causam examinare: in tali diœcesi; an possit delegatus causam examinare extra illum locum? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, de consensu nostro. Sed ponamus ꝙ delegatus vult delegare vices suas aliquibus, non est dubium quod potest; sed quibus psonis poterit? Rñdet: ꝙ personis, de quibus dictum est supra, & non alijs. Nota, ꝙ qñ actor & reus sunt eiusdem diœcesis, delegatus est impetrandus in diœcesi, & non extra diœcesim, nisi cum causa: videlicet si impetretur delegatus contra epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi. Nota ꝙ si actor & reus sint diuersarum diœcesum, actor debet impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi homines illius diœcesis habeat suspectos. Nota vlterius, ꝙ quis non potest trahi vltra vnam dietam a fine suæ diœcesis: Fallit in curijs priuilegiorum regalium, Apostolicorum, vniuersitatum; & hoc, quando in priuilegijs vniuersitatis apponitur illa clausula, Quòd conseruatores priuilegiorum possint cognoscere de quibuscunq; personis cuiuscũq; prouinciæ, vel diœcesis.

Nota ꝙ delegatus a sede Apostolica nõ potest causam alibi audire per se nec per alium, q̃ in loco sibi commisso. Nota ꝙ delegatus a sede Apostolica non potest subdelegare, nec committere vices suas, nisi personis habentibus qualitates de quibus dictum est supra: tamen delegatus potest alicui non canonico committere examinationem & receptionem testium: tamen totam causam nõ posset subdelegare.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Eiusdem ciuitatis.*] quia domicilium habent in eadem ciuitate vel diœcesi. Et idem intelligo, cum plura domicilia habent: quod esse potest, vt ff. ad municipal. assumptio. §. 1. quia adhuc dico, ꝙ locum habebit §. iste. & non sequens: quod satis probatur ꝭ. de foro compe. ex parte B. nec negari potest, licet etiam sit iste alterius ciuitatis, quinetiam sit illius: quod §. iste requirit.

c ¶ *Actor & reus.*] vnde dicantur isti, habes ꝭ. de verb. sign. forus. versic. in omni.

d ¶ *Extra ipsas.*] ciuitatem seu diœcesim.

¶ *Glo. seq. ad quæstio. alleg. pro, & contra, & soluit dubitando.*

e ¶ *Non committatur.*] Hoc verum vř, nisi ad id expressus accesserit partium consensus. arg. ĩ. eo. §. in nullo quoq;. quod etiam facit contra, cum in illo casu hoc sit expressum: in isto non. arg. de deci. ad audientiam. tñ id videtur, cum hoc solum sit in partium fauorẽ inductum: de regularib. ad Apostolicam. cum suis concordant. Et licet hoc satis videatur rationabile: non dico tñ hoc asserendo p id quod dř in fine cap. Audiui tamen curiam id seruare, & tales commissiones de curia emanasse: [& [a] eas vidi sub Bulla.]

[a] Hæc verba & eas vidi sub bulla non reperiuntur in antiquis codicibus.

f ¶ *Nisi.*] A generali dicto ponit casus exceptos.

g ¶ *Ab episcopo.*] Hoc æquissimum est, ex eo maxime, quia si in ciuitate vel diœcesi sua aliquem ex subditis suis epis iudicem impetraret, recusari posset vt suspectus: vt ꝭ. vt lite non contest. accedens. 1. §. cum igitur.

h ¶ *De sua diœcesi.*] Idem si de aliena, quia etiam tunc non impetrat in sua, vt ĩ. §. prox. Sed de sua ideo dixit, quia §. iste tractat tantum quando reus & actor eiusdem diœcesis sunt: vnde dictio, Nisi, alias nõ proprie poneretur. Diœcesis dicitur disiunctio, siue diuisio, vel gubernatio; quia diuisa est ab ecclesia alterius epatus: vt satis patet 7. q. 1. epm. 16. q. 3. quicunq;. cap. licet. & cap. inter. Et cõmissa gubernationi vnius. 10. q. 1. vnio. in fin. 21. q. 2. sicut. Archid.

i ¶ *Ab aliquo contra eum.*] Vix enim inueniret actor in ciuitate epi iudicem, qui non faueret episcopo. arg. ꝭ. vt lite non contest. accedens 2. ibi, Et omnes existunt sub districtu, & cætera.

k ¶ *Eius capitulum.*] scilicet, suæ ecclesiæ cathedralis. Quod dic, vt leg. & not. ꝭ. de verb. sign. cum clerici. ꝭ. de test. requisisti. §. secus autem est. & cum de tali cap. loquatur. ad alia non extendam quod hic dicit: & sic seruat curia de facto. Archid.

l ¶ *Non audens.*] forte Gibellinus [a], & ibi regũt Guelphi, vel ecõuerso: vel forte relegatus.

[a] Vide Ioannem Kojam in singularibus si dei, singul. 200.

m ¶ *Potentiam.*] Paritas in iudicijs est seruanda, sed potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mut. cau. fact. quia etiam. in principio.

n ¶ *Merito.*] Nota verbum: quia si diceret se dubitare, vbi non est dubitandum, non excusaretur. ꝭ. eod. cum contingat. de simo. & si quæstiones. cum si.

o ¶ *Eum.*] aduersarium.

p ¶ *Infra ipsas.*] Ciuitatem & diœcesim, cuius sunt ipse reus & actor.

q ¶ *Secure.*] quod in iudiciis requiritur: vt ipsorum iudiciorum exercendorum locus sit idoneus & securus: alias locum habet appellatio. de appel. ex parte 1. & tunc etiam si litteras, de conductu haberet, suis inimicis [b] capitalibus se exponere non teneretur. ꝭ. vt lite non contest. accedens 2.

[b] Etiam si dedisset inimicitiæ causam. l. si metum. C. culpæ. ff. locat glo in l. athletæ. ff. de excus. tu. in cap. quia diuersitatem. ꝭ de concess. præben. Phil. Ip. & Ancha. Fons.

r ¶ *Possit.*] Non dixit, debeat. Vnde dico, ꝙ si contra episcopum vel capitulum vel potentem impetretur in sua ciuitate, vel diœcesi, bene tenet commissio: & idem econuerso, semper saluo recusationis iure. Ioan. And.

s ¶ *Contra prædictos.*] episcopum vel eius aduersarium, contra Capitulum vel vniuersitates, vel ponentes, vel aduersarium eius, qui in eam intrare non audet.

¶ *Glo. seq. formas quæstionem bimembrem: & secundum membrum soluit. Primum dupliciter exemplificat subdens aliud simile dubium: & vtrumque simul soluit.*

t ¶ *Vnam dietam.*] Olim dicebamus de duabus per decr. ꝭ. eo. nõnulli. Sed quid dices, si agať actione reali, nunquid fiet cõputatio à finibus diœcesis vbi sita est res, sm quod olim fiebat; Et nunquid erit ibi computatio duarum dietarum, sm qđ olim erat; vel vnius tñ vt hic? Quod olim sic esset, probatur ꝭ. eo. dilectus 2. de for. cõpe. ex parte. B. Videtur huic nouo iuri hodie stãdum vltimo de hac materia, & sicut generaliter loquitur, est generaliter accipiendum. 19. dist. c. 1. vt habeatur solũ vnius dietæ cõputatio, & non duarũ: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed à quo loco cõputeť, satis est dubitabile; Pone enim ꝙ Bononiensis ꝯ Bononienses super re sita Mediolani litteras impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani, vel loco vicino intra dietam à Mediolano? Item pone, ꝙ Bononiẽses ꝯ Regienses super re sita Mediolani, vbi impetrabit? an Regij, vel loco vicino intra dietã? an Mediolani, vel loco vicino infra dietam? Item vide aliud dubitabile: Quid, si Bononiensis impetrat ꝯ Regiensem domicilio, & Mutinẽsem origine, an habebitur respectus ciuitatis Regień. vel Mutineń. cũ ratione

tione originis dicatur esse de loco: ita, q eps loci eum ordinare, & commendatitias ad ordines sibi dare possit, sic & eps domicilij. j. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. 1. respon. & in loco originis dr domicilium retinere. ff. de Sena. l. penult. Satis vr de mente conditoris esse, q habeatur respectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dicitur quis proprie trahi per illud verbū, Trahatur, supra, eod. nonnulli. quod etiam hic repetitur: & per mentem cōditoris hoc credo tenēdum. Ad hoc j. de sepul. cum quis. vbi de loco originis non habetur ratio. & C. de præscrip. longi temp. l. vlt. vbi procedit præscriptio, vt inter præsentes, ex quo præscribens, & cui præscribitur, sunt in prouincia: licet res sit extra prouinciā: Notat etiam Compostellanus in decreta nonnulli, in 3. glo. Guil. in Spec. de citatione. §. 1. circa princip. q dioecesanus alicuius, vbi aliud non additur, intelligi debet dioecesanus domicilij: & sic disputaui, & determinaui: & sic seruat Curia Romana, vt audiui.

a ¶ *Duobus vltimis.*] scilicet, quando actor reum in ciuitate secure conuenire non potest, quia ciuitatem intrare non audet: vel quia timet aduersarij sui potentiam.

ueniri. Sed & in duobus[a] vltimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commissionis exprimere teneatur, primo[b] fidem iudici[c] faciat, saltem[d] per proprium iuramentum[e]: iudex ipse nullatenus in causa[f] procedat, sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis[g] alteri parti condemnet.

¶ *Actor contra reum diuersæ dioecesis debet impetrare delegatum vel in dioecesi rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam dietam distante. Dominicus.*

¶ Cum autem[h] actor & reus ciuitatum & dioecesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel dioecesi rei iudicem habere[i] recuset[k]: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel dioecesi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit[l] vltra vnā dietam[m] (sicut in casu alio præmittitur) minime sit remotus[n].

¶ *Delegatus extra locum commissionis nec partes citare, nec causam cognoscere potest, sine expresso partium consensu: nec subdelegare locis vel personis alijs, quam hic expressis. Ioan. And.*

¶ In nullo quoque casuum prædictorum[o], iudex extra ciuitatem seu dioecesim, in quibus deputatus[p] fuerit, citet[q] partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem[r] assensus: neq; alibi, quam infra illas[s] & personis duntaxat designatis[t] superius, committat quomodolibet vices suas[u].

¶ *Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate, vel vtilitate non malitiose extra domicilium pergeret. Dominicus.*

b ¶ *Primo.*] Nota & est sim. j. de elect. quamuis. & cap. prouida. ad idem s. de resti. spol. Pisanis.

c ¶ *Iudici.*] Nota pro eo quod dixi s. §. proxi. in fi. iudici enim est intelligere. &c. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti. 30. q. 5. iudicantem.

d ¶ *Saltem.*] Nota quia si aliter fides fieri potest, primo id fieri debet: ad iuramentum enim recurritur solum in aliarum probationū defectum. s. de proba. cap. 2. de procurato. ex insinuatione. ff. de iureiuran. ad monendi. C. de iureiuran. in bonæfidei.

e ¶ *Per proprium iuramentum.*] Nota q iuramentum[a] est legitima probatio: facit quod not. 8. 2. dist. propoluisti. ad hoc de senten. excom. si vero. 2. de excep. pastoralis. j. de elect. vt circa. & cap. nulli. & adde quod dixi. j. de reg. iur. præsumitur ignorantia.

a Vide hyp. positum in rubrica C. de probat.

f ¶ *In causa.*] principali: procedet tamen in absoluendo; cognoscēdo, taxando, & iudicando de expensis: vt sequitur.

g ¶ *Legitimis.*] quod dic, vt notatur 2. q. 1. in primis. de dolo & cōtumacia. finem.

h ¶ *Cum autem.*] s. in prox. §. dixit, qd iuris cum actor & reus eiusdem dioecesis vel ciuitatis sunt: modo dicit hic, quid iuris cū sunt diuersarum. De prælatis aūt ordinum vel locorum, qui impetrant pro membris suis habentibus vel non habentibus speciales administratores vel gubernatores: dic vt in Clemen. eo. tit. abbates.

i ¶ *Habere.*] idest, impetrare.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem.*

k ¶ *Recuset.*] Nota q actor recusat iudicem, & hoc verum est in iudice adeundo, delegato, vel ordinario: vnde si reus plures habeat ordinarios, actor alterum eligit, alterum recusat: sed in iam adito secus: quia tunc actor non recusat, sed reus bene: nisi ex noua causa, vel nouiter ad eius notitiam perueniente. s. de offi. deleg. causam quæ. & cap. insinuante.

l ¶ *Traxerit.*] & in quo deputatus est iudex. j. §. proxi.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

m ¶ *Vnam dietam.*] An dieta ista cōputanda sit legaliter, scilicet, vt xx. milliaria cōputent pro vna dieta. ff. si quis cau. l. vicena. quæ est prima: an vulgariter, scilicet sm regionis consuetudinem? Dic vt not. s. eo. nonnulli. & j. de elect. cupientes. 1. respon. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur j. de præben. præsentia. §. loca.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

n ¶ *Remotus.*] Vnde & si modicum vltra vnam dietam remotus esset locus ille: puta, per vnum milliare non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. sign. l. 3.

IN NVLLO. Primo ponit duo, à quibus vnū casum excipit: ibi, *Nisi.* secundo alia duo: ibi. *Neque alibi.* Ioan. And.

o ¶ *Prædictorum.*] scilicet, cū actor & reus sunt eiusdem dioecesis: & in eadem sunt iudices ipetrati, vel ex causa in alia: vel sunt diuersarum: & in ciuitate rei impetrati sunt iudices, vel in tertia ciuitate.

p ¶ *Deputatus fuerit.*] Nota ergo, q non solū requiritur q non citet ad locum vltra dietam remotum, sed etiam q non citet extra locum, i quo deputatus est[a]: Olim autē dicebamus de duabus dietis: q si iudex exeundo locū, in quo deputatus est, veniat ad locum non remotum vltra duas dietas, procedere poterat: de exceptioni. olim. hodie in prædictis casibus nō sic, vt hic vides.

a Ist quod locus sit in signis, vt s. ver. nec audiantur. Quid ergo si talis locus in quo hæc tria concurrant, haberi non potest & remediū litigantibus, ordinatio non subest puta, quia ab ipso etiā, vel latum iudicium exprimat: hoc Papa, q ibi prouidebit, hoc expressio in rescripto. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem.*

q ¶ *Citet partes.*] Et si citauerit, non tenentur ire: qa citatio irrita est ipso iure. vt in fin. cap. & si ob hoc processerit contra eos, non tenet processus: vt ibi. An aūt citatus teneatur ire pri uilegium vel defensionem allegaturus, dic vt not. 3. q. 2. si episcopus. in glo. 2. & de accu. veniens. in vlt. glo.

a Alias, eorundem

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

r ¶ *Expressus.*] Intantum credo inhærendū huic litteræ, q licet interueniat tacitus consensus: puta, quia non opponitur exceptio: credo q non valeat processus per fin. cap. Idem credo, si interueniat consensus rei, & non actoris, vel econuerso: licet eius tantum, qui consentit, videatur esse fauor eadem ratione, cum littera ista dicat, earundem.

s ¶ *Illas.*] scilicet, ciuitates, seu dioeceses, in quibus deputatus est.

t ¶ *Designatis superius.*] scilicet constitutis in dignitate, vel pfonatu, vel cathedralium ecclesiarum canonicis. Approbata est igitur p hanc litteram op. Ber. & modernorum, qui notabant in decr. præsenti, q idem iuris erat in delegatis a sede Apostolica, quod in legatis. in ordinarijs autem tene, quod habes j. de offi. ord. vt litigantes. & in cap. cum episcopus.

u ¶ *Vices suas.*] secus si audientiam committeret, vel aliquem certum articulum: ad hoc s. de offic. deleg. super quæstionum. & di. 21 s. eod. §. 1.

INSVPER. Ista est secūda pars principalis, vt dixit glo. 1. Potest ista pars subdiuidi: quia primo ponit regulā præmissa ratione, quæ duos casus excipit. Prima: ibi, *Nisi.* & secundo casui excepto quatuor modificationes subijcit: ibi, *Proficisceris.*

¶ Iste §. legitur vsq; ad §. alleffori. & hoc habet: Delegatus à sede Apostolica non debet a partibus aliquid recipere, exceptis esculentis & poculentis liberaliter oblatis: & hoc nisi proficiscatur extra suū domicilium: quo casu licite recipit expensas. hoc dicit.

CASVS. Sic figuratur: Dictum fuit s. in prin. huius cap. q causæ à sede Apostolica nō delegant, nisi ptonis existentibus in dignitate vel ptonatu, vel obtinentibus canonicatum ecclesiæ cathedralis: & q illi sunt capaces iurisdictionis Apostolicæ, & nō alij: sed quæritur, vtrum dicti constituti in dignitate, pro laboribus suis & oneribus, quæ sustinent in examine causæ sibi delegatæ, possint licite à partibus exigere salarium? Rndet q non, nisi esculentum & poculentū, quod possit in pauco tpe consumi. Sed quid sanctissime Pater, nunquid possunt recipere expensas factas? Rndet, q si faciant expēsas non solitas pro examine testiū vel alia iusta causa, quia proficiscitur extra domum, tunc licite possunt affirmare & petere expensas moderatas; & si partes litigantes sint pauperes, ipse delegatus debet proficisci extra domum suis proprijs expensis. Nota, q si testes sint in loco propinquo, ita q potest testes examinare ad domū

 suam,

suam, nõ debet delegatus aliquid accipere. Nota insuper ex isto §. ꝙ delegatus a sede Apostolica, non potest licite aliquod munus vel aliquid aliud a partibus accipere, nisi poculentũ & esculentũ. Et hoc intelligitur de legatis habentibus stipẽdia sufficientia ad victum; quia si essent aliquæ dignitates tenues, possunt licite expẽsas petere à partibus, vt ꝓ Panor. in cap. cum ab omni. de vita & honesta. clerico. in annota. Immo etiam licite exigit qui non habet stipẽdia ecclesiastica vnde possit sustẽtari: vt tenet hic Domi. de San. Gemi. Nota vlterius ꝙ delegatus, qui abundat redditibus, si proficiscatur extra domum pro causa, licite recipit expensas. Sed quærit quas expensas recipiet ipse delegatus? Dicendum, ꝙ non recipiet integras expensas, sed solum illas expensas, quas in domo sua non erat cõsuetus expẽdere.

¶ Insuper [a] vt gratis [b], & cum omni puritate [c] iudicium [d] coram ipso [e] procedat; nullum munus [f], vel quicquid aliud (nisi [g] forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate [h] oblatũ, quod paucis [i] consumi [k] possit diebus: vel nisi cum ipsum propter [l] causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci [m], moderatas [n] expensas) recipere [o] ab eisdem partibus qualitercunque [p] præsumat [q]. Prouisurus attente, quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat [r]: nec plus ab vna parte, quàm ab alia [s] exi-

Nota, ꝙ cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expensæ sunt sibi faciendæ cõiter tam ab actore, q̃ a reo: quia ex quo agit cõe negotium, illud cõibus expensis debet expediri. Nota ꝙ cum delegatus exit extra domum pro causa, & litigantes sunt pauperes: nihil debet delegatus exigere pro suis expensis, sed debet proficisci expensis suis: quia redditus ecclesiastici sunt deputati ꝓ iustitia partibus ministranda. Sicut etiã in Regibus & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

¶ *Glo. seq. continuat, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Insuper.*] Quasi dicat, supra prouidimus de personis & locis, qbus, & in quibus causæ cõmittendæ sunt & tractandæ; nunc prouideamus circa exactiones indebitas, quæ in iudiciis & a iudicib', assessoribus, & notarijs fiebant. De tempore processus nil dixit, qa satis per antiqua iura prouisum erat. s. de testis. cap. vlt. de offi. deleg. consuluit. in Authen. de iudic. §. sedebunt. coll. 6.

b ¶ *Gratis.*] Bene dicit, quia iudicium iustum vel iniustũ nõ licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. non sane. §. ille tamen. de vi. & hone. clerico cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium est qualitatis, id est sine merito: ad hoc 1. q. 1. cap. gratia. & cap. quicquid. cap. emendari. c. dictum. cap. baptizandis. s. de simo. cap. dilectus 2. in fine s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & cap. non licet. 14. q. 5. cap. vlt. iuxta princ. Archid.

c ¶ *Puritate.*] conscientiæ. j. eod. §. assessorem. j. de re iud. cum æterni.

d ¶ *Iudicium.*] Potest hic poni pro sententia, & etiam pro omni eo, quod sententiam præcedit. Sc facit quod dixi j. de reg. iur. in iudicijs. 2. q. 1. sicut.

e ¶ *Coram ipso.*] delegato: idem in conseruatore. j. de offi. deleg. cap. vlt.

f ¶ *Nullum munus.*] Nota ꝙ triplex est munus [a], á manu, á lingua, & ab obsequio: no ergo dixit simpliciter munus, sed dixit, nullum munus: ad idem. 1. q. 1. sunt nonnulli.

a. Vide beat. Thom. 2. 2. q. 100. art. 5.

ADDITIO. De hac dictione, munus, etiam habetur 27. dist. legant. Sed aliquando, munus, sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate. vt 55. dist. præcis. hic tamẽ non ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum, quia scriptum est Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fi. ad hoc 1. q. 1. sunt nonnulli. Archid.

g ¶ *Nisi forsan esculentum.*] Ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valo. eũ recipere nõ potest, nisi esculentum, & cætera.

h ¶ *Mera liberalitate.*] vt exactum vel petitum directe vel indirecte non fuerit; ad idem de simo. dilectus 2 ad finem.

¶ *Glo. seq. restringit per quæstionem, & solutionem.*

i ¶ *Paucis.*] Cum numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni viri relinquendum, habita etiam cõsideratione personarum, ipsius iudicis recipientis, & consuetarum expensarum qualitate, & ipsius dantis. ad hoc de simo. & si quæstiones. §. 2. & saltem duo dies non videntur exclusi, cum pluralis locutio duos numero comprehendat. de cõse. dist. 5. hoc quoq;. ff. de testib. l. vbi numerus. Ad hoc [a] ff. de verb. oblig. l. continuus actus. §. 2.

a. Saltem, quod relinquatur arbitrio boni viri.

k ¶ *Consumi.*] ita ꝙ non producatur ad munerum quantitatem. ff. de off. procon. solent. in fin. Illa enim xenia, non sunt lucra vt ibi & ff. de off. præsi. l. plebiscito. Et tolerãtur ista, quia non est verisimile, ꝙ propter ista moueretur animus iudicantis. de simo. & si quæstiones, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo, quia non est verisimile, &c. ff. de dolo. l. nec est. & lege præcedenti. in fi. & de modico non est curandum. de conse. dist. 2. seuera. alias non distinguitur inter multum & modicum. 14. q. 3. plerique.

& q. vlt. cap. vlt. s. de appel. cap. de appellationibus. de simo. et tuæ. Institu. de re. diui. §. gallinarum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

l ¶ *Propter causam.*] idest, suadente vtilitate, vel necessitate causæ: vnde non debet fingere occasionem: vt sequitur simile. j. de iura. cal. 2. Et per hoc satis videt terminari, quod solet quæri, an si scholari existenti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet enim ille non sit in domicilio suo, sed extra: no est tñ ibi propter causam, sed ꝓpter studium. vnde expensas non habebit p hanc litteram: & de hoc in Spec. de sala. §. 1. versi. si alicui.

Scholaris cui causa à Papa in loco stud. cõmittitur expensas non habebit.

m ¶ *Proficisci.*] Pone exemplum s. §. prox. de præscrip. qa indicãte.

¶ *Glo. seq. primo litteram exponit, secundo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguendo. in fine quærit dubium, & relinquit.*

n ¶ *Moderatas.*] Nota [1] ꝙ minores potest. ff. man. si qs alicui. §. impendia. ad idem ff. de admi. tuto. cum plures §. cum tutor. erunt tñ mediocres & non delicatæ. ff. de pig. act. si seruos. in fi. ad idem de dolo & contu. finem. & cap. seq. de eo qui mit. in pos. cũ venissent. de sequest. pos. cap. 1. ad fi. Nec credo compensandas, vel deducendas in hoc casu expensas, quas domi facturus esset: sm quod dicere cõsueuimus in victore. per l. si. ad exhiben. sed & ff. §. 1. de peti. hære. sed & si. §. quod autem 2. & ff. de rei ven. si res. quia dico, ꝙ in procuratoribus hæ non deducuntur: Sicut & eps visitans vel consecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit. s. de simo. cum sit. Et testis integre expensas percipit. 4. q. 3. venturis. & j. eod. §. penul. alias sequeretur interdum, ꝙ nil haberent, cum interdum tantundem & forte plus expendant in domo propria; præterea iam non esset differentia inter delegatum & ordinarium, qui, quando proficiscitur, expendit quæ domi expensurus erat: vt in Authen. de manda. Prin. §. illud tamen. alij contra. Et nota, ꝙ littera ista nõ distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficientia, vel non. Vnde dico, ꝙ siue abundet, siue non, expensas habebit cum proficiscitur ꝓp causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expensas: ex quo habent sufficientia beneficia: & hoc not. s. de vita & honest. cle. cum ab omni. Et in istis expensis habetur ratio non solum victus, sed etiam vecturarum, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic ꝙ si est delegatus ad vniuersitatem causarum: idem, quod in ordinario: scilicet ꝙ nihil habebit, immo ordinarius ei prouideat. Idem enim est consiliorũ. j. de appel. cap. Romana. & ordinarius est, vt dixi j. de offi. vi. licet. ad hoc s. de offi. ordi. inter cætera. & in Authẽ. vt nulli iudi. §. nulli. coll. 9. & in Authen. de manda prin. §. illud. Si sit delegatus ad specialem causam, & ordinarius ei causam malitiose committit, idem. Si non malitiose, vř idem quod in delegato Papæ sm Innocentiũ ꝙ hoc not. s. de vi. & honest. cle. cum ab omni. Sed an hæ pœnę habeant locum in eo, ꝙ in delegato Papæ hic exprimũtur: vtilis esset declaratio pro eo, ꝙ pœnæ non videntur excedere proprium casum de pœn. dist. 1. pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

1 Glo. sequũtur Do. & Phi. & Pet. de Ancha. Ian.

o ¶ *Recipere.*] Nota ꝙ non solum exigere ab inuito, sed etiã à volente recipere prohibetur. ad idem. j. de censi. Romana §. penult.

p ¶ *Qualitercunque.*] Nota, quia secundum leges delegatus habet sportulas: scilicet, duos aureos in principio, & duos in fine. in Authen. de iud. §. ne autem. colla. 6. & hoc, si causa sit maior centum aureorum [2] alioquin delegatus etiã á principe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum noĩe sportularum, cum ista littera sic generaliter loquatur: & supra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. & quod ibi notatur.

Sportulæ an debeant delegatis iudicibus.

q ¶ *Præsumat.*] Hoc verbum denotat vitium. 8. dist. quę contra mores. 10. dist. cap. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demonstrat bonum actum. vt 5. distin. ad eius. 16. q. 1. monachi. & 7. q. 1. §. hoc tunc. alias, cum vero. versi. præsumentium. 12. q. 2. si quis qualibet. Quod si contra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt j. eo. § notarium. Archid.

r ¶ *Excedat.*] Hoc satis supra dictũ fuerat, dũ dixerat, moderatas.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

s ¶ *Quam ab alia.*] Hoc non habet locum in casu. j. de iudic. mulieres. cum enim testem producens illũ habeat procurare, licet ille pro vtraq; parte testetur. j. eod. §. proferendo. a simili in iudice cũ ad testem ex causa proficiscitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil habet, idem dico vt j. eod. versi. sed & vbi. vnde ibi dicit, litigantes, in plurali: ad hoc de elect. cupientes. §. si vero. versi. nisi forsan. & facit ad idem eadem decre. §. denuq; versi. vt eo.

Iudex qui ex causa ad testes accedit, à quo debeat procurari.

a ¶ *Commu-*

gat, cum commune [a] gerat negotium vtriusque: quódque (vbi causæ sibi commissæ vtilitas [b] vel necessitas non exegerit) occasionem [c] propter habendas expensas proficiscendi extra domiciliũ non assumat: sed & vbi notabiliter [d] fuerint pauperes [e] † litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

¶ *Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem: aliàs de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumet, cum moderato salario à partibus soluendo.*

¶ Assessorem [f] autem, vt quandoque [g] † faciunt aliqui fraudulenter [h], nisi eo indigeat [i], quod conscientiæ [k] relinquatur eiusdem, sibi nequaquam adiũgat [l]: alioquin [m] de suo proprio [n] prouidere te-

a ¶ *Commune*]facit. ĩ. §. proxi. in fine.

b ¶ *Vtilitas vel necessitas.*] Nota ista duo paria: ad idẽ de præbend. exposuisti. & ibi de hoc. Aliqñ nõ sunt paria. de eo qui mit. in pos. cũ venisset. ff. de impen. in re. do. fact. l. impẽsæ. cũ duabus. leg. seq.

c ¶ *Occasionem.*]est sm. ĩ. de iud. mulieres.

d ¶ *Notabiliter.*] Notabilis igitur debet esse paupertas: ad idem ſ. de vit. cum sit.

e ¶ *Pauperes.*]Paupertas non est de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fine. Et not. q etiam sm leges in hoc casu ordinarius non habet sportulas. in Authẽ. de mandã. Prin. §. vt tibi. coll. 3. & magister in cathedrali ecclesia institutus pauperes scholares gratis docet. de magi. cap. 1. & pp paupertatem duæ ecclesiæ vniuntur †. 10. q. 3. vnio. & pauperibus puidere debet prætor de aduocatis. ff. de post. l. 1. § ait prætor.

ADDITIO. De priuilegiis & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit 11. q. 3. pauper. Ioan. And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, *Si autem.* Ioan. Andr.

¶ Delegatus à sede Apostolica non debet assumere assessores vel consiliarios, nisi causa hoc requirat: hoc primo. Item delegatus à sede Apostolica debet cauere, ne Notarius causæ indebitas exactiones occasione sui officij, faciat. hoc secundo. Item Notarius vel iudex, qui aliquid exigit à partibus, tenetur illud restituere, nec partes possunt ei donare. hoc tertio. Item delegatus nõ debet aliquos ad præsentiam vocare pro testimonio ferendo, nisi causa hoc requirat: & potest cogere partes, vt deponant expensas, quas testes sunt facturi. hoc quarto. Item facta contra hanc constitutionẽ sunt ipso iure nulla & irrita: hoc dicit vsque ad finem cap.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius §. qui dicantur Assessores: Vnde assessores & consiliarij, idem sunt, sm Doct. Aegidium de Sostanis in suo libello, De ordine iudiciario: Nam qñ iudex ordinarius vel delegatus reperit in causa aliqua dubia, ad quæ dubia decidenda putat se insufficiẽtem: debet dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in causa vestra, & intendo super his habere consilium: si habeatis consiliarios suspectos, nominetis: ne cõicentur eis dubia: Tunc partes noiabunt aduocatos suspectos, si habeant aliquos suspectos: Hoc facto, iudex assumet vnum vel duos de non suspectis: & eis communicabit dubia, & isti appellantur Assessores, siue consiliarij, & isti pro consilio licite possunt recipere salarium a partibus.

CASVS. Dictum fuit ſ. in §. præcedenti, q delegati à sede Apostolica non debent aliquid recipere à partibus, nisi esculentũ & poculentum, quod possit consumi intra paucos dies: & hoc, nisi proficiscantur extra domum: Sed quæritur, vtrum delegatis indistincte sit permissum assumere assessores siue consiliarios, posito q ipsi delegati sint sufficientes ad decidendum dubia? Dicit, q non, nisi necessitas exigat: ideo si delegatus sit negligens, quia dixit, q non vult studere, ideo quia non recipit aliquid à partibus: hoc non debet facere: quia si sit sufficiens, non debet in grauamen partiũ assumere assessores & consiliarios, qui salariabuntur a partibus: Sed si fecit quod in se est, & comperit se non sufficientem, debet aduocare assessores siue consiliarios, qui recipiunt salarium à partibus. Sanctissime Pater, dixistis qualiter delegati debent se habere circa assumendos assessores, sed vellem informare qualiter se debeant habere circa notarios causarũ? Rñdet q delegati (idem de ordinarijs) debent attendere, ne notarij recipiant salarium immoderatũ: & si vellent exigere à partibus magnũm salariũ, iudex debet facere eos contentari moderato salario. Item statuit, ne delegatus consequatur salarium siue lucrũ, habita conuentione inter ipsum & notarios, vel assessores, vt iudex consequatur partem lucri a notario vel assessore: quia in aliquibus curijs ista practicanẽ: maxime in curiis ecclesiasticis, q iudex non consueuit ferre aliquam sniam, nisi prius habito consilio cum peritis: Quod est ꝯ istud cap. & aliqui iudices diuidebant salarium, inter se & notarios vel assessores. Hoc non debet fieri: immo iudex debet abstinere ab omni lucro. Sed ponamus, q iudex vel notarius fecit ꝯ̃rium, nunquid tenentur ad restitutionem? Rñdet q sic: & partes non possunt eis donare. Sed vellem informari a sanctitate vestra, qualiter delegati se debeant habere circa testes? Rñdet, q nõ debet aduocare ad se aliquos testes, nisi necessitas exigat vel conditio & status causæ requirat, & tunc facient delegati consignare expẽsas a partibus tam in eundo, q̃ redeundo. Et hoc verum, si ipsi testes vocent ex longinquis partibus. Postea in fine dicit Romanus Pontifex, q declarat irritũ & inane, qđ fit ꝯ istud cap. vnde clausula irritans. Quicquid, &c. refertur ad oia capitula istius constitutionis, *Conscientiæ.* quia statur conscientiæ delegati, vtrum sit sufficiens ad decidenda dubia in causa, vel insufficiens. Et si dicat se insufficientem, cum sit sufficiẽs: ædificat ad gehennam, & peccat mortaliter. Nota primo, q iudex non debet habere consiliũ peritorum expẽsis partiũ, nisi necessitas id requirat, videlicet, qñ cognoscit se nõ esse sufficientem ad causam decidẽdam. Nota vlterius, q cõsiliarius vel assessor potest recusari vt suspectus, licet non habeat iurisdictionem: qa consiliarius posset inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduersa. Sed qualiter consiliarij debent impendere consiliũ? Dicit Doctor Aegi. de So. q non tenentur fortificare consilium aliquibus rationibus: sed sufficit q dicant, videtur mihi sic de iure faciendũ: nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non sint pbabiles, nisi quatenus fortificantur rationibus. Verumñ consiliarij non tenentur allegare rõnes, nec eorũ consilia consueuerunt scribi apud acta. Nota vlterius, q notarius debet recipere salarium moderatum à partibus, & in pluribus curiis salarium est taxatum: sed si salarium non est taxatum, potest iudex illud limitare. Nota q partes possunt repetere salarium datum iudici, etiam si fuerit sponte oblatum, nec partes possunt iudici donare. Nota q testes non sunt vocandi ad præsentiam iudicis, nisi status causæ requirat: quia qñ quis vult producere testes super principali, requiritur q lis fuerit cõtestata & iuratum de calumnia, & q ceperit se terminus ad probandum, & iamque porrexerit intentionem suam, idest, articulos probatiuos, super quibus petit testes suos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia sic incipiunt; Intendit talis, &c.

Nota q testis vocatus ad iudicium pro testimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum suam, nisi prius receperit expensas, quas est facturus tam eundo & stando, q̃ redeundo: vt tenet Cyn. in l. quoniam. C. de testibus. Nota quod iudex debet obseruare omnia contenta in hac constitutione: & si secus fecerit, tunc facta contra, sunt ipso iure nulla, etiam sine ope exceptionis.

f ¶ *Assessorem.*] De officio assessoris tangitur ff. de offi. assesso. l. 1. & C. de asse. l. 1. & quasi per totum. Est autem assessor is, quem ille qui potestatem iudicandi habet, sibi associat, vt sibi in causa assideat vel assistat, seque ad causam recte decidendum instruat: vt in princ. l. 1. C. de asses. Archid.

¶ *Glo. seq. allegat duas concordantias, signat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Vt quandoque.*]Nota haberi rationẽ de his, quæ raro fiunt: ad idem. ff. de sta. homi. l. non sunt. & l. vlt. Contra. ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de despon. impu. literas in glo. penult.

h ¶ *Fraudulenter.*] vel vt partes grauent, vel alteram earum: vel vt amicis seruiant, vel vt lucrum percipiant vel participẽt, vt ĩ. sequitur: vel vt seipsos exonerent, quod facere non debẽt. de offi. deleg. pastoralis. in princip.

i ¶ *Indigeat.*] quia forte non est peritus, vt conuenit, ad vniuersa puncta causæ rimanda: vel quia varijs suis negotijs vel infirmitate corporis impeditur.

k ¶ *Conscientiæ.*]sm. de renun. nisi cum pridem. in fi. & ĩ. de hg. cap. vlt. ad fi. & vide quod ibi dicam de triplici causa, qua quis relinquitur conscientiæ. & habes concor. s. de voto. ca. fin.

ADDITIO. Conscientia est cognitio, siue pius cordis, secundum Papieñ.

l ¶ *Relinquatur.*]per hoc verbum credo q pars non possit referre quæstionem iudici delegato: scilicet dicendo, q assessore non eget. Cum enim hoc conscientiæ relinquat ipsius, ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex, vel cognitor. Præterea posito, q summus sit Doctor, & parũ occupatus: ex quo conscientia hoc dictat, potest assessorem assumere, vt hic: caueat tñ sibi, ne conscientia eius improbabilis sit, de simonia, per tuas 3.

ADDITIO. Nota casum in quo relinquitur conscientiæ. sic ĩ. de voto & vo. redempt. cap. vlt. vbi de hoc. & 4. dist. denique. ad idẽ ĩ. eod. lib. de hære. statuta. §. cæterum. in fi. Archid.

m ¶ *Alioquin.*]scilicet, si adiunxerit, cum non egeret.

n ¶ *De suo proprio.*]Proprium est, quasi porro priuatum, separatũ a communione, priuatũ suum, quod alius non pertinet, vt ĩ. dicã

Nota q paupertas excusat ab onere expensarum. Dom.

† Vide concilium Trident. sessio. 21. de refor. cap. 5. & sess. 24. de reforma. cap. 13.

Nota q iura disponunt super quod non fit sæpe, sed quandoq. Dom.

Ab hoc loco vsque in finem, non sunt in antiquis libris.

† Ista gl. est vera. Pan. & Dom. Fallit tamen in casu gl. clem. ... & in equaliter & quãdo. 1. de acu. hon.

B 4 eod. lib.

eod.libr.de elect. nulli. ibi videas. Archid.

a ¶ *Suspectum.*] Nota pro suspectus, qui de facto in causis dantur per partes.

ADDITIO. Patet autem per hunc textum satis esse, quod assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidentibus, in quos forsan partes non conueniunt. Ioan. And.

la. Gregorij. & ?. de homic. dilectus.

SI QVID. Prima punit: Secunda poenam aggrauat: ibi, *Nulla.* Ioan. And.

l ¶ *Receperit.*] scilicet, à partibus præter esculentum, vel poculentum, vel vltra moderatas expensas cum proficiscitur; vel participando lucrum cum assessore vel notario.

neatur eidem. ¶ Si autem indigeat †, ipsum neutri parti suspectum [a] assumens, ei de competenti [b] salario prouide moderando [c] ab eo, faciat à partibus communiter [d] prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet salarium Notariorum, nec participare debet cum ipsis, vel Assessoribus in salario. Dominicus.*

¶ Notarium [e] vero vel Notarios [f] in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas [g] rationis excedunt, vt ad ipsius spectat officium [h] prudenter [i] refrænet [k]: nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. And.*

¶ Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit [l], ad ipsius restitutionem integram teneatur: nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione [m] vllatenus profutura eidem.

¶ *Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causæ requirente: & producens illis administrare debet expensas in veniendo, stando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque testimonio [n] (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum a iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus [o] & expensis [p] fatigent, aut extorqueant [q] aliquid ab eisdem) nullum vllatenus conuocet †, nisi quando conditio [r] & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi à producente [s]) competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari † expensas [t].

¶ *Glo. seq. allegat concordantias, notando casus contra regulam: secundo quærit, & soluit, huic decretali respondens.*

m ¶ *Remissione.*] simile ?. de censi. exigit. ad fi. & in Clemen. de hære. nolentes. versi. quod si secus. Et sic est casus, vbi dñs rem suam in aliú transferre non potest: quod est contra regulam, quæ dicitur: Nihil est tam naturale, quam volútatem Domini volentis rem suam in alium transferre, &c. Instit. de re. diui. §. per traditionem. Quid, si postquam restituit iudex, pars ei donet, nunquid hoc facere potest? Credo quod sic, quia hic hoc non prohibet, sicut nec alia sua bona donare prohibetur. Et est ratio quare aliud in remissione, aliud in donatione: & quare remissio facilius præsumitur fraudulenter fieri, quam donatio; quia facilius remitteret quis multa quam donaret pauca: sic alias simile. ff. ad Vellei. sed ego. vbi dicitur, quod senatusconsultum Velleianum mulieri intercedenti succurrere voluit, non donanti; ideo, quia facilius se obligat mulier, quam alicui donet. Et est causa, quare prohibetur, ne poena interueniat in matrimonio, & non arrha: quia facilius promitteret quis centum nomine poenæ, quam daret decem nomine arrhæ: vt recitari solet, de spon. Gémina. Hæc omnia intelligo vera esse, dummodo contractus ille in fraudem non fiat: quia tunc non credo iudicem absolutum: ad hoc ff. de dona. inter vi. & vxo. si spõsus. §. circa. ff. ad Vellei. quamuis. §. si cum essem & facit ?. de elect. cõmissa. cum si. & quod not. 14. q. 3. plerique. de priuil. quanto. ff. de legib. l. contra. & quod not. Gulielmus olim in decre. de postu. propter aududum. Greg. x. quam hodie non habemus.

† Alias, conuocans

† Sed alia damna non sunt resarcienda. cap. in nostra. de iniur. Bal. in l. fin. in fin. C. de fru. & lit. expen. quod nota, quia si testis caperet, diceretur corruptus. Phil. Fon.

¶ Notandum quod delegatus non debet ...

b ¶ *Competenti salario.*] Spe etenim præmiorum inuitandus est assessor. C. de asses. l. 1. & salarium habere debet. ff. de offic. asses. l. diem functo. debet enim merces constitui pro labore. 12. q. 2. charitatem. nec de proprio beneficium quis facere cogitur. 10. q. 2. precariæ. §. decreuit. in fin. & potest iustum consiliú vendere. 11. q. 3. non licet. adde quod ibi no. & 14. q. 5. non sane. vide in Spec. §. salarium. ver. quid si duobus.

† Not. quod iudex delegatus nó habet salarium: propter hoc non potest exigi assessori salarium, sed datur ei assessoribus. Do.

c ¶ *Moderando.*] Secundum qualitatem causæ, & partium cõditionem, & facúdiam assessoris, & loci consuetudinem; sicut de aduocato dicimus. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

d ¶ *Communiter.*] quia commune gerit negotium. ?. §. proxi. Et si delegatus moritur, vel partes concordent: nihilominus assessor salarium statutú habebit, vel habitum non restituet. ff. de offic. assesso. l. diem functo. ff. locati. qui operas. & l. ex conducto. §. item si. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. Diuus.

Assessor habeat salarium, licet partes concordent.

NOTARIVM. Primo mandat salarium moderari. secundo prohibet iudicem in lucris participare. Dom.

e ¶ *Notarium.*] quem debet habere delegatus, vt fideliter cuncta iudicij acta conscribat. ?. de proba. quoniam. & vocatur seruus publicus. ?. de vsu. quamquam. circa medium. Et priuat ecclesia etiam laicú hoc officio ratione peccati; vt ?. de pœ. felicis. §. 1. cum sim.

Notarius laicus potest priuari officio per ecclesiam.

f ¶ *Notarios.*] Nota plures notarios assumi ad scribendum in vna causa, cum hoc non reperiatur prohibitum, & hic sit cõcessum: & facit ad prædictam decre. quoniam. ?. de proba.

g ¶ *Metas rationis.*] Et est istud quasi crimen concussionis, ratione officij vltra debitum exigere. 1. q. 7. sancimus. C. ad l. Iul. repetund. l. vltima.

¶ *Glossa sequens primo notat, & rationem reddit: secundo de duplici scriptura distinguit.*

h ¶ *Officium.*] Nota iudicis etiam delegati esse, moderari salaria assessorum & notariorú: quia cum causa sit ei cõmissa, &c. de offi. deleg. præterea. & est ff. de mu. ca. vlt. vnde bñ dicebat Guil. in Spec. tit. de sala. §. 2. circa fin. quod aut scriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis: Primo casu, puta in exceptionibus, replicationibus & similibus scribendis ad officium iudicis, coram quo agit, etiam delegati, pertinet talium salaria moderari, & a grauaminibus partes releuare. de pœn. dilt. 1. & nemo 1. de offi. deleg. cú te. & cuncta quæ litigatores impediunt, emendare. 1. q. 1. emendari. de offi. deleg. c. 1. & tales improbos exactores punire. C. de officio præfecti Africæ, in prin. versus fin. §. hoc etiam decernimus. Moderabitur ergo quid detur pro citatione, quid pro termino, quid pro contestatione: & sic de singulis. & in hoc inspiciet cõditionem personarú, & causæ, & consuetudinis fori: & si videbitur, per alios fideles notarios hoc faciet taxari. Si vero sit scriptura extraiudicialis, puta, instrumentú venditionis, de qua agitur, vel depositi, vel absolutionis, vel simulta: expedietur id per ordinarium loci, vel deputatum illi officio: puta, per Consulem tabellionum Bononien. qui si de certo salario non sint conuentum, inspecta qualitate causæ, conditione personæ, & cõsuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos. ff. de var. & extraordi. cog. l. 1. & de simo. cap. 1. 3. q. 7. cap. infames. §. apud vrbem.

Salarium notariorum per quem iudicé debeat taxari.

i ¶ *Prudenter.*] Ad idem de accus. qualiter 1.

k ¶ *Refrænet.*] Alludit vocabulo: & est sim. ?. in proœmio compi-

PRO FERENDO. Prima pars causa præmissa prohibet indifferenter testes vocari; Secunda eis prouidet in expensis: ibi, *Sed nec.* Dominicus.

n ¶ *Testimonio.*] Ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur. 14. q. 2. quamquam. de testi. cogen. peruenit & hoc in ciuilibus: in criminalibus autem quid iuris sit, not. eod. tit. de testib. cogen. dilectorum.

o ¶ *Laboribus.*] in eundo & redeundo.

p ¶ *Expensis.*] Nota ergo, quod iudex non solum parcere debet laboribus & expensis partium. vt ?. de do. & contuma. finem: sed etiam testium, vt hic.

q ¶ *Extorqueant.*] sim. ?. eod. cap. vlt.

r ¶ *Conditio & status.*] Vt si petantur sup principali lite contestata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandum, & porrecta intentione producentis: tunc testes citentur: vel si petantur super dilatoria, ante litem contestatam dato termino per iudicem ad eam probandam, & intentione porrecta. Et nota quod si citauerit contra hanc formam, citatio non valet ipso iure. ?. cap. proxi.

s ¶ *A producente.*] Nota quod licet testis iuret dicere veritatem pro vtraque parte, & quæ capitula iuret, habes 2. q. 4. nullá. & ?. de testi. fraternitatis. in vlt. glo. & ad hoc teneatur 14. q. 5. non sane. & celare veritatem sit peccatum. ?. de cri. fal. c. 1. 11. q. 3. quisquis. tamé solus ille qui producit, procurat testem in veniendo, stando, & redeundo, vt hic. & 4. q. 3. cap. si testes. §. liberi testes. ver. véturis. C. de test. l. quoniam. C. de ap. l. eos. §. si quis autem. & ad hoc cõcor. ?. de elect. cum non deceat. ?. de voto & vo. redem. magnæ.

† Et sic est casus quartio notatus in Specu. de teste. §. qualiter. versi. quid ergo. scilicet, de teste qui iurauit productus articulis. Ioh. And.

ADDITIO. Omnino de his expensis, vide quæ scripsi in Spec. de teste. §. qualiter. super ver. testes autem. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit malitiam aduocatorum, & duo antiqua remedia.*

t ¶ *Expensas.*] Consueuerunt aduocati sua dolositate & imperitia, nescientes

neſcientes aliter partes iuuare, dilationes iuris petere ad teſtes vltramarinos, vel extra prouinciam producendos. 3. q. 3. cap. induciæ. §. ſpatiū. poterat iudex (ſi de malitia præſumebat: ſcilicet vt id fieret cauſa protelandi negotiū) ſacramentū exigere. ȷ. de iura. calum. ca. 2. in fi. ſed ſi iurabatur, videbatur danda dilatio. Conſueuerant iudices aliter prouidere ſecundū formā decreta. de fideiuſſo. cōſtitutus. ſcilicet, ibi amittere receptionē teſtiū recepta cautione ab illo, quòd vadat vel mittat ad videndum illos iurare: ſuper quo vide quod ibi notaui. Hodie puto melius prouiſum per hāc litteram: Si enim dicet pars, habeo teſtes vltra marinos: & iudex dicit, paratus ſum illos citare & expectare: depone ſalariū pro expenſis teſtium in eundo, veniendo, vel ſtando: quod ſi facere nolit, cautam nō differet.

¶ *Geſta, contra hanc Decretalem ſunt ipſo iure nulla. hoc dicit. Et non diuiditur.*

¶ Quidquid autē contra præmiſſa, vel eorum aliquod contigerit attentari: ſit ipſo iure a irritum & inane.

¶ Idem.

¶ *Sola præuenta præſentatio & receptio in canonicum ſecundi impetrantis in eadem eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore ſuæ receptionis, vel poſt à vacante ante ſuam receptionem, vel præſentationem: & hoc, ſi per proceſſum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadē. Dominicus.*

a ¶ *Ipſo iure.*] Nota igitur ius nouū: quia (vt ſuperius dixi in multis capitulis ſuperioribus) valebat olim proceſſus, ſi non opponebatur exceptio: hodie ſecus per hanc litterā: quia nullū eſt exceptionis remedium opportunū.

Tibi qui.] Hæc eſt notabilis decretalis: Et diuiditur, quia primo ponit tres caſus, quibus primus impetrās eſt potior, quos in fine moderatur. Secundus caſus eſt ibi, *Idem quoque*. Tertius ibi, *Quinimmo*. Moderatio eſt ibi, *In prædictis*. ſecundū Io. Mon. Io. And.

Additio Domini Heliæ.

¶ Illud cap. emanauit ad declarationē ca. Capitulū ſanctæ crucis. eo. ti. in anti. vbi quæritur, vtrū in reſcriptis ad beneficia inſpiciat tēpus datæ, vel tēpus præſentationis factæ ipſi collatori: vt cū ſint in eadē collatione duo expectantes, qui habent gratias ſimiles: certum eſt, quòd qui prior eſt tēpore, potior eſt iure. Ibi eſt quæſtio, qualiter attēdatur illa prioritas: vtrū reſpectu tēporis datæ, vel reſpectu tēporis præſentationis: In iſto cap. deciditur iſta dubitatio.

Caſus litteralis domini Heliæ.

Casus. Ego à ſede Apoſtolica impetraui litteras expectatiuas in eccleſia Pictauienſi: Nā Papa mandabat canonicis eccleſiæ Pictauienſis, vt me reciperent in fratrem & canonicū: & præbendam mihi conferrent, ſi qua vacaret: alioquin proximo vacaturā: dato mihi executore, qui in defectu canonicorū reciperet me in fratrem & canonicū, & præbendā conferret: Facta impetratione nō præſentaui litteras meas canonicis: poſtea Papa fecit tibi eandē gratiā in dicta eccleſia Pictauienſi cū clauſula illa, Non obſtante ꝙ pro alijs ſcripſerimus: præſentaſti litteras tuas Capitulo, & Capitulū recepit te in fratrē & canonicum: & ſic es prior in præſentatione, & ego in impetratione: tandē vacauit quædam præbenda: antequam eſſet tibi collata, præſentaui litteras meas, & petij, vt mihi cōferrēt præbendam: tu vero qui eras prior in præſentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis noſtrū ſit prior, & per conſequens cui debeatur dicta præbenda? Reſpondet, quod ex quo tēpore præſentationis mearū litterarū nō erat collata præbenda: licet ſim poſterior in præſentatione, tamen ſum potior in præbēda: & ideo ſū tibi præferendus: quia ſum prior in data. Quid ſi præſentaui litteras meas poſt vacationē: nunquid erit idē, videlicet, vt mihi debeatur præbēda, qui ſum prior in data? Reſpondet, quòd ſic, ſi executor meus iamque proceſſerat in proceſſu, quia inhibuerat canonicis, ne illā præbendā tibi conferrent: vel aliàs per proceſſū executoris præbēda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui ſum prior in data, & non tibi. Sed quid, ſi antequā executor meus feciſſet proceſſum, vel ante quā præſentaſſem litteras meas canonicis, vacauit præbenda, & fuit iamq; tibi collata? vtrū mihi debeatur, & ſit mihi affecta? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſi in gratia mea fuit appoſitum decretū irritans: videlicet, Decernentes irritū & inane quicquid in præiudiciū gratiæ noſtræ feceritis, & per qd poſſet effectus noſtræ gratiæ impediri, &c. tunc præbenda eſt mihi adeo affecta, ꝙ collatio alteri facta non valebit. Nota primo ex iſto capitulo, quòd Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promiſſio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota quòd in reſcriptis impetratis ad beneficia reſpectu prioratis & poſterioritatis, attenditur tēpus datæ, & non tēpus præſentationis. Nota magis ſpecifice, quòd ſi Papa duobus in eadē eccleſia ſimilē gratiā fecerit, primus eſt præferendus: licet ſecundus eū præuenerit in præſentatione & receptione: & hoc verū, dummodo præbenda non eſſet iā ſecundo collata: quia tunc ſecundo deberetur, & non primo: niſi in litteris primi impetrantis fuerit appoſitum decretū irritans: quia tunc afficit canonicos etiā ignorantes. Helias Regnier.

b ¶ *Tibi.*] quia decretalis eſt aliquantulū obſcure dictata: vide caſum litteralem: Ego impetraui gratiā in Eccleſia Bonon. dato executore mihi per Papā, vt faceret me recipi in canonicū Bononień. & prouideret mihi de præbenda, ſi qua tunc vacabat; vel de proximo vacatura: Titius a Papa impetrauit ſecundo loco eandē vel conſimilē gratiam in ipſa eccleſia Bonon. tamē præuenit me in præſentatione litterarū, & receptus fuit in canonicū: Tertio loco ego litteras meas præſentaui, & auctoritate ipſarum receptus fui in canonicū Bononień. & tēpore receptionis meæ vacabat præbenda, vel poſtea vacauit: quærit, cui debeat vel deferat, an mihi primo impetranti, ſecūdo præſentanti, & ſecundo recepto: an illi Titio ſecundo impetranti, primo præſentanti & prius recepto? Rñdetur, ꝙ mihi & non illi debetur, ex quo illi ante præſentationem meā non erat collata. Secundo quæritur, pone retento eodē themate, quod ante receptionē meā vacauit præbenda: & executor meus notificauit aut interdixit ſeu reſeruauit, & forte decretū appoſuit, cui debebitur? an mihi prius impetranti, ſecundo præſentanti: an illi ſecundo impetranti, prius præſentanti, priuſque recepto? Reſpondetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retentis eiſdem terminis, poſt præſentationē & receptionē Titij: Ante præſentationē meam vacauerat præbenda: ſed in litteris meis erat clauſula decreti: quæritur cui debeatur? Reſpondetur, quod mihi. Hæc vera, ſi dolus vel notabilis negligentia mihi prius impetranti imputari non poteſt, hoc dicit. Ioan. And.

C A P. XII.

Tibi b qui c gratiam in Bituren. Eccleſia impetraſti à nobis certo d executore conceſſo, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (ſi qua in eadem Eccleſia tunc vacabat: alioquin de vacatura proxime e) prouideret f: alius ſimilem gratiam poſt tuam impetrationem obtinens in eadē, licet prius quàm tu, ſuas litteras præſentauerit, & in canonicum ſit receptus g: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam poſt vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit h) anteferri non

Bituren. dictarch.

... forma data de prouidendo, & gratias expectatiua. omnino ſublata conc. ſid. Trident. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 19.

c ¶ *Tibi qui gratiam.*] Dic quòd eſt gratia ex parte concedentis, vt infra, eodē libro de præbendis, ſi motu. & capitulo ſequenti. & not. ſ. de præbend. relatū in gloſſa, immo videtur, &c. & ſic accipitur hic. Sed ex parte impetrantis eſt ambitio. ȷ. eodē lib. de præben. quamuis. in princip. & ideo reſtringendū, vt eodem tit. ſi plures. §. 1. Archidiaconus.

d ¶ *Certo*] Executor enim debet eſſe certus, vt not. hæc littera. Habet enim delegatā iuriſdictione, quod patet, quia ipſius materia in illo titulo ponitur. ȷ. de officio deleg. ſi ſuper ſicut de conſeruatore diximus eodē titulo, cap. 1. & vlti. Sed delegatus debet eſſe certus. ſ. eod. ad hæc. ſicut & arbiter & tutor. ſupra de arbitr. innotuit. ff. de teſta. tute. l. tutor incertus. ergo & huiuſmodi executor: & propter hoc dixit, certo.

¶ *Gloſſa ſequens reſpondet per duas quæſtiones: ſcilicet, quid ſi non fuiſſet dictum de proxima? & quid, ſi proxima debetur adverit vtranque ſoluit cum determinatione.*

e ¶ *Proxime.*] Hoc intelligitur, licet nō exprimeretur. ff. de verbo. obligationi. l. cū qui calēdis. niſi aliud diceretur in litteris expreſſe vel tacite: puta, quā duxerit acceptandā. ȷ. de concel. præben. cap. 1. Et intelligitur hæc clauſula & præcedens, de præbenda nulli alij de iure debita: cū talis conceſſio ſine alterius præiudicio fieri debeat. ſ. eodē, quāuis. hoc lib. & ȷ. de præben. cū in eccleſia. & cap. ſi poſtquam. Hæc vera, niſi aliud diceretur: puta, quia haberet prærogatiuam. ȷ. de concel. præben. capi. penul.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit contrarium, & remittit.*

f ¶ *Prouideret.*] Non dixit, compelleret: & ita alius eſt caſus decretalis ȷ. de concel. præben. ſi ſoli. De hac tamen materia diſtingue, & ſubdiſtingue, vt ibi plene dixi.

Additio *Prouideret.*] Ergo erat prouiſor. de compulſore habetur ȷ. eod. lib. de concel. præben. ſi ſoli. Archid.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit obiectionem, impugnat, & remittit.*

g ¶ *Receptus.*] Videbatur ergo ſecundum communē lecturā illius decretalis, capitulum ſanctæ crucis. ſ. eod. titulo. (quæ habebat, ꝙ illud verbum, prius, ibi poſitum eſſet aduerbium) quod ille prius præſentatus debebat conſequi præbendam: ſed abſurdū erat, quod ille ſecundus præcurrēdo læderet ius primi: vt hic, & ȷ. de præben. cum cui. vbi de hoc.

h ¶ *Non extitit.*] Ergo ſi prius erat alteri collata, ſecus. Quod intelligas

telligas verum, cum determinatione sequentium: sed hoc non haberet locum, si canonicatus prius ei collatus fuisset. vt j. de præbē. cum cui & cap. si postquam.

a ¶ *Ante receptionem.*] & post præsentationem: vt bene procedat casus, scilicet, quod infra dicitur de notificatione, &c. & vt differat à sequenti.

debet. Idem quoque si ante receptionem [i] tuam in canonicum, vacauisset præbenda [b], per processum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat [c], quod eam volebat per huiusmodi potestatem cōferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illā suæ reseruauerat collationi; præsertim [d] cum interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum [e] à nobis fuerat irritum & inane, quòd contra ipsam contingeret attentari. ¶ In † prædictis [f] itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius [g], quam impetrator vltimus, obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis [h] negligentia imputari.

b ¶ *Præbenda.*] Tolle quod est j. Affecta per processum, & cætera.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

c ¶ *Notificauerat.*] Sed ad quid necessaria est notificatio, cū sufficiat præsentatio? vt j. de concess. præben. si capitulo? Sol. sufficit præsentatio facta ei, ad quē spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi factam.

† Nota, quod executor habet potestatem inhibendi & decernendi irritum id quod esset factum contra sibi iniuncta præceptis: quod, de hoc c. Raynaldus & de præben. dilectis. Dom.

d ¶ *Præsertim.*] idest, maxime.

e ¶ *Decretum.*] Decretum ergo Papæ afficit etiam ignorantes. j. de concess. præben. cap. 1.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet, quando præbenda vacaret tēpore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo: vel quādo primus nondū erat receptus, sed executor saltem notificauerat: vel quando primus nondum præsentauerat, sed in litteris eius erat decretum.

† Alias legitur in prædictis quoque casibus.

g ¶ *Dolus.*] j. de renun. cap. 2.

ADDITIO. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur j. eod. lib. de renun. si à te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archid.

h ¶ *Negligentia.*] j. de præben. si clericus.

S *I pro te.*] Non potest congrue diuidi, quia constructus pendet vsque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum cōditionis & gratiæ: Quarto dubium diffinit. Secunda: ibi, *Alter*. Tertia: ibi, *Licet*. Quarta: ibi, *In præbenda*. Ioan. Andr.

¶ Præsupponitur primo effectus conditionis: videlicet, quia conditio suspendit actum sub ea celebratum vsque in euentum conditionis: & tunc conditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tempore conditionis: licet secus sit in ratihabitione, quæ trahitur retro. l. licet. C. de iudi. l. penult. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris, ratihabitionem, &c.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, vt ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesiæ Pictauiensis, & etiam de præbenda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula, Si capituli & episcopi consensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti à sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, vt tibi prouideretur de pbenda, si qua vacaret, aliàs de præbenda proximo vacatura: Antequam accederet consensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum Capituli & Episcopi, & similiter sui receptus, sed post tuam receptionem postea vacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetrauerim primo gratiam: tamen reuera non sum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quæ non trahit effectū retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & tamque fueras receptus ante euentum conditionis: ideoque tu es potior, & per consequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quod Papa non solum potest facere gratiam puram sine conditione: sed etiam potest facere gratiam conditionalem, videlicet, vt prouideatur alicui de beneficio, si cōditio talis eueniat: & effectus gratiæ suspenditur vsque in euentum conditionis: Et si pendente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus præfertur: quia primus non censetur impetrasse gratiam, nisi demum conditione adueniente: ideo secundo impetranti debetur præbenda, & non primo.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Si.*] Primo sub cōditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam veniat cōditio, à Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. hoc dicit.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

k ¶ *Alicui.*] executori. Et eadem ratione idem credo, si scripta fuisset ipsi capitulo, vt possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicū & fratrē, vt s. eo. cū aliquibus: quia omne ius impetrantis fert ad diem conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. j. cap. proximo.

† Vt si permittat conferri secundo. Phi. aut si non acceptet intra terminū sibi assignatū. Domi. Roma.

¶ *Idem.*

¶ *Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, prius, quam veniat conditio, à Papa vel executore suo canonicatū obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. Andr.*

CAP. XIII.

SI [i] † pro te alicui [k] directa fuerint scripta nostra [l], vt tibi de canonicatu, & præbenda Ecclesiæ Biturensis †, si ad id [m] accederet Episcopi [n] & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus [o], auctoritate [p] Apostolica prouideret: alter postmodum [q] impetrans, qui ex collatione Apostolicæ [r]

¶ *Glossa sequens vertitur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Scripta nostra.*] Per huius tenoris vel similis scripta, ecclesiam nō puto grauatam, ita quod locū habeat decretalis s. eod. litteris. & cap. mandatum. & cap. abbatem. & j. cap. prox. in fi. Ratio: quia per hoc mandatum nō grauantur. sed eorum voluntati relinquunt: & aliud est permittere, & aliud præcipere. 3. dist. omnis autem lex. 14. q. 1. cap. si. §. qd̄ pcipitur. s. de arbit. cum olim. & mandat. l. 2. in fine.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. cap. 19. vbi mandata de prouidendo sustulerunt.

† Bituricensis.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

m ¶ *Si ad id.*] Conditio fuit, & ad eius conditionis tempus mandatum refertur & decretum: si quod ibi erat insertum, vt in cle. de concess. præben. cum ei quem. 1. respon. & est sim. s. de appel. præterea. de vo. & vo. redem. licet. versicu. scituros. & de condi. appo. super eo. Insti. de verb. oblig. §. ex conditionali. & ff. qui po. in pig. hab. l. potior. 1. respon. licet sit contra. ea. l. 2. respon. & ff. de periculo & commo. rei ven. q. si pēdente. vbi dies conditionis trahitur ad diem obligationis: sed ibi non erat in potestate contrahentis primo sub conditione, contractum conditionalem facere: postea pure contrahendo, reuocare: sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat conditionalem gratiā facere, & etiam in totum tollere si voluisset. j. de conces. præben. cap. penult. & vlt.

n ¶ *Episcopi & Capituli.*] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio. de conces. præben. postulasti. de his quæ fi. à præla. nouit. & cap. quanto. de elect. cum ecclesia. & ibi de hoc: & tunc debent absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem episcopi forent vocandi. j. de præben. cum in ecclesijs, nisi esset consuetudo in contrarium, vt ibi. De consuetudine autem vel priuilegio interdum pertinet ad alterum tantum prædicta receptio: vt j. ne sede vacan. cap. vno. de reg. cap. vlti. & intelligo consentire Capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu, arg. j. cap. proxi. cum suis concordantiis.

¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro, & contrarium soluit: & arg. respondet.*

o ¶ *Assensus.*] Pone, mortuus est episcopus, vel impeditus ita, quod consentire non potest, & canonici cum eo: nunquid executor statim poterit conferre? Videtur quod sic. arg. j. ne sede vacan. cap. vno. in fine. ad hoc s. eod. si gratiose. Sed contrarium credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas, quam transgredi non poterit. j. de præben. cui de non. in fine. & sub cōditione: qua non existente, sed pēdente, cessat ipsius potestas. Et aliud est cōsiliū teneri [t] requirere, vt ibi: & aliud assēsum, vt hic. & facit. s. de arbit. cū olim. & decreta. ne sede vacan. loquit in casu illo, cum ad illū pertinet electio, quam facere habet cū consilio episcopi: hic autē non pertinet prouisio nisi à die conditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam vacante, vbi periculum est in mora, vt ibi: hic autem nullum periculum.

† De hoc articulo pulcherrime Albericus tract. de agnos. assert. q. 26. adde c. cum in ve ... & ibi Antonium de Butrio extra de electi.

ADDITIO. Adde qd̄ dixi. s. de consti. ex parte. in fine. Ioā. Andr.

p ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum. j. de præben. hi qui.

q ¶ *Postmodum.*] Vnde posterior videbatur in iure, sicut fuit in tempore. j. de regu. iu. qui prior. cum suis concor. Quod non est verum, vt ratio j. patebit.

r ¶ *Apostolicæ sedis.*] bene dicit, quia secus de inferioribus: quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiam post receptus auctoritate Papæ. j. de præben. hi qui. & sic prodest scire quod dicitur s. eo. cum aliquibus.

s ¶ Proui-

sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione [a], prius quam Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accederet [b] faciendam [c], canonicatum obtinuit Bituren. licet tu [d] interueniente postea prædictorum [e] assensu, dicti prioris mandati auctoritate, in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus, in præbenda vacante [f] tibi merito [g] antefertur.

¶ Idem.

¶ Hæc est solemnis Decretalis, & per Ioan. And. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non appares prioritas. hac Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent, secundum Ioan. And. licet glossa prima latius summet.

CAP. XIIII.

DVobus [h] † super [i] prouisione simili [k] sibi facienda in eadem Ecclesia, litteras à nobis [m] obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat [n], quis primo [o] impetrauerit [p] ex eisdem: is eorum, cui [q] canonicatum contulimus, est in præbenda [r] præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet prius quam alius, eis, ad quos spectat [s] canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentauerit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus [t]. ¶ Si vero neutri eorum, vel vtrique Canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo præsentauerit, erit potior [x] in præbenda. ¶ Quod si fortan ambo simul in præsentando concurrant [y] hi, ad quos (vt præmittitur) spectat [z] canonicorum receptio & col-

a ¶ *Prouisione.*] quia datus erat ad prouidendū: secus, si ad cōpellendū tantū: quia tunc prouidere non posset. j. de conces. præben. si soli.

b ¶ *Accederet.*] Ergo si prius fuisset præstitus consensus, esset secus, sumpto arg. à contrario huius litteræ j. c. proxi. nā tūc nō haberet locū quod j. sequit. Sed si casus accideret, vbi non posset habere consensum prædictorum: nullā haberet propter hoc potestatem prouidēdi, vnde hoc sibi mādetur sub certa forma duntaxat: ad hoc j. eo. li. de præben. cum de no. cum si. Sed arg. contra j. eod. li. ne sede vacan. cap. 1. Dic quòd non tangit casum istum: nā ibi in ordinario loquitur. Archid.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

c ¶ *Faciendam.*] Quid, si post consensum habitum impetrasset? tūc secus, ad hoc s. cap. prox. in principio.

d ¶ *Tu.*] primo impetrans.

e ¶ *Prædictorum*] Episcopi & capituli.

f ¶ *Vacante.*] quandocunque.

¶ *Glossa ista fortificat.*

g ¶ *Merito.*] quia licet ille posterior fuerit in impetratione, tamē fuit prior in iure [†]. Mandatum enim conditionale, ante conditionē existentem consensum non habet, sicut nec matrimonium conditionale: vnde nec ex ipso oritur publicæ honestatis iustitia. j. de spon. cap. 1. in fine.

DVobus.] CASVS. Vidimus supra, in duobus cap præcedentibus, q si sint duo vel plures expectantes in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita q in vna gratia non sunt prærogatiuæ magis quam in alia, quòd habet locum illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, q gratiæ sunt eiusdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur: Respōdet cum distinctione, quia vel Papa vni istorum contulit solū ius canoniæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbenda ei conferretur: alteri autem non contulit ius canoniæ, sed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatum: ita q iste non receperat canonicā: si à Papa, sed erat recepturus à canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum à Papa, est præferendus isti: Et hoc verum, nisi constaret, quòd vna expectatiua esset prior altera, licet sint eiusdē datæ: puta, si in vna expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datum Romæ hora vesperarū: tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferendus. Sed quid, ponamus quod Papa contulit ambobus ius canoniæ, vel neutri cōtulit canonicatum: quæritur, quis est præferēdus? Respondet, quòd ille, qui primo præsentauerit litteras, est alteri præferendus. Sed quid erit si simul pñtauerunt litteras suas? Respondet, q est in optione canonicorum eligere quē voluerint. Ponamus, quòd canonici vnum elegerunt, & ei contulerunt præbendam, quid de alio? vtrū illius gratia erit vacua, & sine effectu? Respondet, q sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Nō obstante q pro alijs scripserimus: & Papa intendit prouidere ambobus: quia in dubiis Papa nō videt grauare vnam ecclesiā pluribus gratiis: immo si scripserit p vno, aliæ gratiæ censentur surreptitiæ. cap. mandatum. eod. tit. in antiq. Quia ius commune præsumit, quod si Papa fuisset informatus, q talem ecclesiā grauasset vna gratia, illam non grauasset alia gratia: nisi appposuerit clausulā, Non obstante qd pro aliis scripserimus.

¶ *Glossa sequens primo summat, secundo arguit ad quæstionem.*

h ¶ *Duobus.*] Si ex duobus impetrantibus super similī prouisione, nō apparet quis primo: si solum alteri collatus est canonicatus à Papa, ille præfertur alteri etiam prius præsentanti, & primo recepto. Si autem vtrique vel neutri est collatus, aut alter in præsentando præuenit, aut ambo concurrūt: si alter præuenit, ille præfertur: si ambo concurrunt, ille vel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterum tenentur eligere, & ille solus admittetur vel alteri præferetur, nisi Papa vtrique voluerit prouideri. Et facit decreta. ista in arg. ad quæstionē de his, q producunt duo testamenta, & non apparet quod sit primum: & vterque in solidū se dicit hæredem, & in possessionem mittendum: quæ quæstio notatur C. de edicto diui Adriani tollendo. l. edicto. in glossa illa mitti. Ioan. Andr.

i ¶ *Duobus super.*] Idem, si tribus vel pluribus, cum eadem ratio sit vtrobique.

ADDITIO. Archid. dicit illud simile in textu prox. seq. non esse ponendum: quia fuit correctum.

k ¶ *Simili.*] quia vterque impetrauit sibi prouideri de canonicatu & præbenda integra. Si autem impetratio esset dissimilis: puta, quia vnus impetraret super dignitate, alter sup canonicatu: vel vnus ad pbendā integram, alter ad dimidiam: tunc qđ dicitur hic, locum nō haberet: quia si vacat integra, datur ei, qui integram: si dimidia, ei qui dimidiam impetrauit: nec aliud fieri potest. j. de præben. cum de non. vel pone dissimile, vt s. cap. proxi.

l ¶ *In eadem ecclesia.*] quia de diuersis non esset quæstio.

m ¶ *A nobis.*] Si autē vnus à Papa, alter ab ordinario: tene quod habes. j. de præben. si à sede Apostolica.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

n ¶ *Si non appareat.* [‡]] Sic j. de præben. si à sede. & dico apparere posse per ipsas litteras: puta, si diceret in eis, Data die tali ante tertiam: in aliis diceretur, Post vesperas: sed hoc non est in vsu. Potest etiam apparere per testes, per quos probare potest suā petitionē primo eadem die lectam & admissam per Papam: vel per confessionem [§] partis alterius poterit apparere: & facit s. de resti. spol. cum ad sedem. & j. de confes. cap. 1.

o ¶ *Quis primo.*] quia si de hoc appareret ei, primo deberetur. s. eod. tibi. j. de præbend. cum cui. & cap. si post quam.

p ¶ *Impetrauerit.*] Nam tunc illi deberetur s. eod. tibi. j. eod. li. de præb. cum cui. & cap. si postquam. Et hoc videtur corroborare antiquam opin. quæ habet in litteris beneficialibus inspici tempus datæ, non tempus præsentationis. Ad idem s. eo. mandatum. vbi dicit, non inspicimus vbi hoc approbat Hostien. Ad idem s. de offic. deleg. ex parte 2. iuxta finem. Archid.

q ¶ *Cui.*] soli: vt infra sequitur.

r ¶ *In præbenda.*] tunc vel postea vacante.

s ¶ *Spectat.*] de communi vel speciali iure. vt s. dixi. cap. prox.

t ¶ *Receptus.*] Non ergo in hoc casu inspicitur præsentatio vel receptio. s. eod. tibi. Et subaudi hic, & alter omnino careat impetratis, nisi &c. vt in fine. & ita subaudias etiam in versi. seq.

u ¶ *Primo præsentauerit.*] Nota ergo casum in quo, scilicet, cæteris paribus statur hodie præsentationi in litteris ad beneficia: concordat in litteris de iustitia. s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C. qui pot. in pig. l. 2. & ff. de procura. l. pluribus. C. de iu. deli. l. ićinus. §. & si præstatam.

x ¶ *Potior.*] Subaudi & alius carebit penitus impetratis: vt satis colligitur j. versi. proxi. vbi de contraria voluntate Papæ constat euidenter: vt ibi dicitur in fi. Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens arguit ad duas opiniones.*

y ¶ *Concurrant.*] Nota quia primo inspicitur inæqualitas in data, demum in præsentatione: sed si omnia sunt paria, tūc locus est gratificationi. & facit pro opinione Gof. no. s. de Iudæis. cap. 1. & contra. ad hoc ff. loca. in naue. in fine. ff. ad Syllan. si quis in graui. §. cum omnes. s. de iure pat. cum autem. in fine Et no. pro loc. R. Gof. & Bern. not. in dicta decreta. cum autem. scilicet, quòd tunc demum locus est gratificationi, quando quis sit in iure potior, dubitatur [¶].

ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. ff. de reli. & sumpt. fun. l. fin. Archid. alleg. no. de elect. ecclesia 2. in fine vlti. glos. Ioan. Andr.

z ¶ *Spectat.*] expone, vt supra.

[†] Qui habuit ante aliquod ius primo creatum, & ideo potior l. eo. quamuis licet spes esset debitum Io. And.

[¶] Meminisse semper oportet eorum quæ sancitum est in illum Tridentinum sessio 14 de reformat. cap. 19.

[‡] Glo. placet Docto.

[§] Vult quòd aduersarius confessio ... dubiam probationem super beneficiali titulo: quam non ... probet ... liter vbi q. est de prioritate matrimonij canonici, adhuc facit confessio multum facit. Quod not. ... non repetit alibi Prælip. Fonte.

a ¶ Collatio

a ¶ *Collatio præbendarum.*] ad quam vocandi sunt absentes: quod dic vt j. de præben. cum in ecclesiis.

b ¶ *Maior pars.*] Videtur enim à toto Capitulo factum, quod fit à maiori parte. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. de elect. cum inter canonicos. in princ. in glo. 1. de his quæ fiunt à maio. par. cap. ca. 1. ff. ad municip. quod maior.

c ¶ *Voluerint.*] Datur ergo eis optio.

¶ *Glossa sequens ro citetur per quæstionem.*

d ¶ *Eligere.*] Nec in ipsius electi præiudicium poterunt postea variare: ad hoc. de electionib. publicato. 1. de postula. præla. cap. vno, in fine. & j. de regul. iu. mutare. cum suis concordantiis. & probatur hoc satis per litteram, quæ statim sequitur: & facit ad id, quod dixi s. eod. gratia. Ioã. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

latio[a] præbendarum, vel eorũ maior[b] pars, ex eis alterũ, quẽ voluerint[c], eligere[d] teneantur[e], quo electo alius omnino[f] careat impetratis: nisi ex tenore litterarũ ipsius[g] expresse[h] appareat, quod vtrique[i] ipsorum voluerimus[k], prouidere.

¶ Idem.

¶ *Omnes indulgẽtiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorũ in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa se illas in posterũ non daturũ. Ioannes Andreæ.*

e ¶ *Teneantur.*] Nota, tenentur alterum eligere de necessitate, sed non certũ: vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, sed vt alterum eligant. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero discordant in eligendo: quid erit?[r] Credo agendũ coram superiore, vt eos ad eligendũ compellat infra certum tempus, vel ad concordandum: quod si nõ fecerint, credo q superior ipse possit eligere: ad hoc 11 q 3. cum simus. in glo. 3. de sup. negligen. præla. per totum. j. e tit. proxi. cap. vlt. j. de restitu. spol. frequens. j. de præbe. 1. si tibi. & j. de elect. q tit. ff de leg. 1. huiusmodi §. fi. 1a. C. de inge. ma. diffamari. cu n si. & s. de iure patrona. nullus. cum si. Sicut igitur ad superiorem per lapsum temporis deuoluitur potestas eligendi. de concel. præben. cap. 2. ita ex eorum negligentia puto quòd hic deuoluatur potestas prælegendi, de qua hic loquitur.

r ¶ Vide Archid. eligi lentur officio electorum. Ioan. Monachus compellantur a iudice, vterque allegat. infra. in instituto. & dictum: nullus. interius allega. Ioan. And.

f ¶ *Omnino.*] Vt nec præbenda illa, nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.

g ¶ *Ipsius.*] non electi.

¶ *Glossa sequens primo exemplificat, secundo allegat tres concordantias, tertio ponit tres opiniones: quarum secundam dicit hic approbatam, vltimam impugnat, & impugnationi respondet.*

h ¶ *Expresse.*] quia in ipsis litteris apposita erat clausula, Non obstante si pro alio scripserimus, qui huiusmodi gratiam, &c. vel, Nõ obstãte, si p nos fuerit eccle sia vestra grauata. vel similis clausula[s]. Et nota q dicit, expresse. & est sim. s. eo. cũ aliquibus. & c. susceptũ. & j. de præben. si motu. Per hunc autem textum approbatam dico opin. Ber. not. s. eod. tit. mandatum. & etiam reprobatur opin. Gof. in summa huius tit. ante medium. & Inno. & Compo. s. eo. capitulum. qui dixerit, q licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur. secundum recipere: nisi in litteris contineretur, Nisi pro alio, &c. Sed Ber contra, dicens, q secundum recipere non teneretur: quia in litteris intelligitur præ dicta clausula, Nisi pro alio, &c. Et hoc verum, nisi in ipsis litteris diceretur, Non obstante si pro alio, &c. Et hanc opinionem Ber. approbat stylus Curiæ, & huius illius decre.[t] Host. eo. distinguebat, an primus receptus esset sub expectatione præbẽdæ necne: In primo casu non valerent litteræ pro secundo sine clausula, Non obstante. in secũdo, sic. & ita not. in decre. mandatum. eod tit. contra quam opinionem facit ipsa decre. mandatum. sed ibi erat clausula, Si pro alio.

s Puta. non obstante si alium auctoritate nostra in canonicum receperit, vel vt canonicatus nullius, quæ etiam est in vsu. Ioan. And.

t De hoc fecit ex litteræ non valent si me ... Per Archid. Ioan. And.

i ¶ *Vtrique.*] electo & non electo.

ADDITIO. Ex quo enim per clausulam, Non obstante, quã habet secũdus, apparet, quod Papa grauare voluit ecclesiam de duobus, concluditur, quòd vtrique voluerit prouideri. Vel, quia voluit post illum alii prouideri: ergo vtrique. Ioan. Andr.

k ¶ *Voluerimus.*] statur enim tunc voluntati. s. eo. susceptum.

Q ¶ *Via.*] Primo ponit causam impulsiuam & finalẽ huius constitutionis. Secũdo ibi, *Nos volentes.* Statuit primo de præteritis: secundo de futuris: ibi, *Et earum.*

¶ Istud cap. est modicæ vtilitatis: quia solum ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ a Bonifacio.

CASVS. Nonnulli à sede Apostolica impetrauerũt dispensationem vt quandiu essent in scholis, non tenerentur ad residentiam faciendã in suis beneficiis, nec tenerent petere licentiam a suo diœcesano: sed acciperent fructus suorum beneficiorũ, etiam præbendarum, exceptis quotidianis distributionibus. Alij clerici impetrauerunt dispensationes, quæ erant causa magnæ vacationis, & inducebant clericos ad vagandum, & plures erant vagabundi & dissoluti: Vnde Papa reuocauit illas dispensationes, quæ inducebant materiam vagandi & dissolutionis. Et istud cap. seruit in glo. penult. in proœmio Decretalium ad docendum, q quando aliqua dispensatio siue gratia, præbet materiam dissolutionis, vel est occasio mali, superior debet illam reuocare: tamen non ponit ius commune.

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde supra.*

CAP. XVI.

QVia[l] per ambitiosam importunitatẽ[m] petentiũ, tam nos, quàm nõnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas[n] multis[o] concessimus de percipiendis fructibus[p] beneficiorum[q] suorũ, distributionibus[r] quotidianis duntaxat exceptis[s], siue in scholis[t] essent, siue in ecclesiarum suarum altera[u] residerent, aut in Romana[x] curia moram traherent,

l ¶ *Quia.*] Omnes indulgẽtiæ cõcessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorũ in absentia sunt reuocatæ: & profitetur Papa se illas in posterũ nõ daturum. Et potuit ortum habuisse à decretali supra de cleric. nõ resident. cum ad hoc.

¶ Vide concilium Tridenti sess. 10. de reforma. cap. 1. in fine adde Honor. 3. Lu cium tract. de priuileg. Scholarium priuileg. 98.

m ¶ *Importunitatem.*] propter quã Princeps sæpe non concedenda concedit, vt hic vides. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. s. de purga. cano. cum in iuuentute. in princ. j. de relig. do. c. 1. j. de conces. præbend. detestanda. & ideo locum habet ipsorum reuocatio: vt hic. & 35. q. 9. sententiam. de re iudi. cum olim. Et nota q dixit, ambitiosam: qa est importunitas ambitiosa, vt hic: vt cũ petit, qđ tendit ad noxam. est & non ambitiosa: vt cum importune petit qđ est precibus impetrandũ: de pœ. dist. 1. importuna. 100 dist. c. pallium. j. de appella. c. ab eo. cum si.

¶ *Glossa sequens exponit perpetuum, & infert e contrario: secũdo quærit opinionem ponit, cuius contrarium soluit.*

n ¶ *Perpetuas.*] idest, donec vixerint: sic j de ca. mo. c. 1. ff. pro solu. l. 1. & facit, quod dixi s. eod. si gratiose. tẽporales ergo, puta vsq; ad quinquennium vel simile tempus: reuocatæ non sunt: facit ff. cõdi. l. in hoc iudiciũ. §. si conueniat. & quod ibi not. Sed qđ dices, si concessa fuit indulgentia, quæ posset esse perpetua? puta donec erit in seruitio talis principis, vel similis? Dicunt quidam, talẽ indulgẽtiam non reuocatam: quia qđ expresse non mutatur, &c. C. de appellat. præcipimus. sed cõtrarium credo[4], & puto hic casum. Nõne si habeo indulgentiam donec in scholis fuero, dicitur hic perpetua? & sufficit, q indulgentia possit esse perpetua si. de condi. inde. sufficit & quod not. de so. c. vlt. in gl. 1. in fi. Ioan. And.

4 Idem Phil. & nota, q omnis gratia, cuius terminus est incertus, potest dici perpetua. c. si gratiose i. l. iurisperitos. ff. de excu. tuto. 1 prin. Fenus.

o ¶ *Multis.*] reuocari ergo debebat: quia tendebat ad noxam s. de deci. ex multiplici. & c. suggestum & facit ad hunc casum. s. de cleri non residen. cum ad hoc fin. Ioan. And.

p ¶ *Fructibus.*] qui de iure communi tantum residentibus dari debent. s. de cle. no resi per totũ. de consuetudine tamen potest induci contrarium, vel de special. statuto s. de consti. cum omnes.

q ¶ *Beneficiorum suorum.*] Prætextu huius indulgentiæ, quæ ambitiosa est, fructus solum illorum beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterant percipere. s. eod. si gratiose. c. vlti.

r ¶ *Distributionibus.*] quæ interdum manualia beneficia, interdũ victualia nuncupantur: de cleri. non resi. de cætero. j. eo. lib. & tit. c. vno. & s. de præben. licet. Ioan. And.

s ¶ *Exceptis.*] ista nõ dantur etiam studentibus in theologia. s. de præben. licet. nec his, q sunt in seruitio episcopi vel domini Papæ: de cler. non resi. de cætero. & cap. cũ dilectus. vt ibi not. nec debent hæ distributiones dari etiam præsentibus, q diuinis non interiunt officiis, nec valet consuetudo in contrarium: & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur j. de cler. non resi c. vno.

¶ *Glos. seq. commendat licentiam ad studium, & tractat à quo detur.*

t ¶ *In scholis essent.*] vt legẽdi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augmentum vniuersalis ecclesiæ, quæ viris litteratis permaxime noscitur indigere s. de magi c. 1. & per totũ. & j. de ele. cũ ex eo. & non solum Papa, sed etiam inferiores prælati dant clerico licentiam se ob has causas absentãdi: & hoc videtur Ber. intelligere, de episcopis: vt not. de cle. non resi. inter quatuor. Inno & Host. intelligunt hoc etiam de inferioribus prælatis, per decre. eo. tit. relatũ. ibi, Prælatorũ suorum[5], &c. Dispensationem autem, de qua loquitur decre. d. electi. cum ex eo. dico, quod soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cum de eis solis caueatur ibidem: & ibi dicam.

5 Tene qđ dicam j. de elect. licet canon. super glo. pen. Ioan. And.

u ¶ *Altera.*] cum eas obtinent ex dispensatione: vel sunt tales ecclesiæ, quæ simul possunt de iure teneri: quod dic, vt dixi. s. eo. gratia. Ioan. Andr.

x ¶ *Romana curia.*] quæ hodie habet priuilegia studij, vt j. de priuile. c. 2. per quam decre. etiã videtur, quod ii, qui sunt in studio, de iure communi possent percipere fructus suorum beneficiorũ: quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan. And.

a ¶ *Alia*

a ¶ *Alio certo loco.*] puta, quia in indulgentia dicitur, ꝙ perpetuo, (donec in domicilio suo habitauerint) fructus percipere possint.
b ¶ *Vbicunque.*] quia sic generaliter se habet indulgentia. Io. And.
c ¶ *Vagandi.*] quod facere non debent clerici. 46. dist. clericũ. nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlti.

seu alio certo loco, vel etiã vbicunque : ex quo insolentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur) omittitur. ¶ Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus, aduersus futura cauere : omnes huiusmodi & similes indulgentias personis, non ecclesiis vel dignitatibus datas, penitus reuocamus : & earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus.

¶In codice Parthasiæ (?) seu alio etiam certo loco, vel vbicunque: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi.

d ¶ *Dissolutionis.*] quæ moribus & habitu est in clericis amputanda. 34. dist. qui episcopus. & c. seq. 21. q. 4. c. per totum. de vita & hone. cler. clerici. & ĩ. de preben. cum singula.
e ¶ *Augeri.*] s. de consti. c. penult.
f ¶ *Datur.*] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur: cũ sit eius sequela. 81. dist. cos. &c. si qs sacerdotum. 32. dist. pter hoc. & ibi de hoc. & s. de cle. excom. mi. latores. de appel. pastoralis. cũ simi. Ioan. And.

ADDITIO. Plenius in cle. cupiẽtes, de pœ. ad fi. magnæ glo.

g ¶ *Emẽdare præterita.*] 35. q. 9. sententiam. de re iud. cum olim. §. nos igit. 22. q. 4. magnæ. de ap. cũ cessante. de ten. exc. sacro. §. fin. & in Auth. de nup. circa prin. coll. 1. ibi Imperator. Non erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab alijs corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter & quando 2.
h ¶ *Quantum possumus.*] sim. s. in prooemio huius libri.
i ¶ *Cauere.*] Nota futura præcauẽda. 23. dist. in nomine Domini. §. 1. in gl. futuris. de procu. c. 1. de ser. nõ. or. c. 1. & exempla præsentia & c. 82. dist. plurimos. ff. loca. si quis domum. §. 1. Ioan. And.
k ¶ *Indulgentias.*] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.
l ¶ *Ecclesiis.*] iuste innuit indulgentias ecclesiis cõcessas non reuocari. 25. q. 2. cap. 7. & per totum. sed intellige hoc, vt ead. q. cap. postea. §. his ita. & 9. vlti. Archid.

¹ Nota hic aliquid cõcedi ecclesię, quod persona non cõceditur: tamen redundat in personæ vtilitaté. Aliud exemplum, Non conceditur immunitas malefactori bus, ita vul neratus ad legẽ A quil. sed conceditur ecclesiæ, quod venit in vtilitaté malefactorũ facit l. eius statib', de le. 1. Pet. de Anch. Fontanus.

m ¶ *Vel dignitatibus.*] si ergo dignitati vel ecclesię datũ esset tale priuilegiũ: p hanc decre. reuocatũ non est: & potuit esse ratio: qa non tantus fauor personis debetur sicut dignitatibus vel ecclesiis. de elect. cum nobis olim. in fine, cum si. & ĩ. de priuileg. ne aliqui.
n ¶ *Et earũ*] Prouidit hucusq; circa pterita, nũc cauet circa futura.
¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
o ¶ *Temporibus.*] Quid, si tales indulgentias de nouo cõcedat? valent: qa non potuit sibi legem imponere, à qua sibi non liceret recedere. ad hoc ff. de leg. 3. si quis. in princip. ff. pro soc. si fratres. §. idẽ respondet. & primam constitutionem tollit per secundã, licet de ipsa non faciat mentionem. s. eod. tit. proxi. licet.
p ¶ *Indicamus.*] Simile C. de leg. digna vox. indicare potuit, sed non legem imponere: quia par in parem non habet imperium. s. de elect. innotuit. cum suis concordantiis.

DE CONSVETVDINE.

¶ *Visum est supra tit. ꝓximo. de iure scripto: videlicet, de rescriptis, & constitutionibus: nũc vidẽdũ est de iure nõ scripto. scilicet, de cõsuetudine.*

Consuetudinem.] Prima pars damnat consuetudinem decernens illam, etiam si iurata fuerit, non seruandam, vtriusque dicti reddens causam : Secunda statuit ipsius consuetudinis ꝓtrium, quod ad præterita extendit, & decretum apponit. Secũda: ibi, *Statuẽtes.* ¶ Sine dispensatione Apostolica non potest quis obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates, personatus, vel officia, vel vnam dignitatem & officium, vel personatum & officium vel dignitatem & personatum : nec valet consuetudo quantumcumque tempore obseruata fuerit. hoc dicit. Quæritur pro intellectu huius capituli quid sit dignitas, quid sit personatus, qđ sit officiũ? Vnde sciendũ, ꝙ iura nostra aliquando vtuntur istis vocabulis promiscue : vt in cap. cum accessissent. de consti. in anti. vbi Primiceriatus, in prin. illius. c. appellatur dignitas. & in medio cap. vocatur personatus. in fine vero cap. appellatur officium. Tamen proprie ista tria, dignitas, personatus, & officium differunt : Nam dignitatem proprie dicitur quis habere, qui habet administrationem, & cum hoc habet iurisdictionem: sicut abbas, qui habet administrationem,

Dignitas, personatus, & officium, in quo differunt.

rerum sui monasterij. e edoceri. s. de rescrip. in anti. & habet iurisdictionem in monachos: vt in cap. quanto. s. de offi. ordi. Item prior conuentualis. Item ille qui præest alicui corpori, qui habet iurisdictionem in personas illius corporis, vt in l. fi. C. de iur. om. iud. Sed personatum dicitur is habere, qui in ecclesia habet aliquã præeminẽtiam, non tamen habet iurisdictionem : sicut ille qui in Ecclesia, in Capitulo, & aliis honoribus præcedit canonicos. Officium vero dicitur quis habere, q sine iurisdictione & sine præeminẽtia habet administrationẽ rerũ ecclesiasticarũ : sicut est sacrista.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtẽta tenere, et cõtra præsumptum irritum est omnino. Io. And.*

CAP. I.

Consuetudinem quã in vestra ecclesia seruatã asseritis tãto tempore, quòd in con-

CASVS. Ponamus, ꝙ in ecclesia Pictauieñ. à xx. xxx. xl. l. lx. annis fuit obseruatum, ꝙ idẽ obtinebat decanatum, archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates: Vel fuit obseruatum longo tempore, ꝙ idẽ obtinebat dignitatem & personatũ, vel idem obtinebat vnum personatũ & vnam dignitatem, forte cũ dispensatione epi, sed absque dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantum tempus obseruatum, ꝙ de initio non extat memoria : Vtrum valeat talis consuetudo, ꝙ quis possit tenere duas dignitates vel personatus absq; dispẽsatione Papę, vel etiã se defendere in foro cõtentioso? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ quantocunq; tẽpore fuerit illa consuetudo obseruata, quæ dr̃ potius corruptela, quam consuetudo: non potest quis tenere duas dignitates vel duos personatus in eadem ecclesia, vel dignitatem & officium tantũ : tamen valeret consuetudo, vt quis teneat dignitatem & canonicatum cũ præbenda: Etiam episcopus posset dispensare, vt quis teneret vnã dignitatem & canonicatũ cũ præbenda. Nota primo principalẽ effectũ: videlicet, ꝙ non valet consuetudo, vt qs teneat in eadẽ ecclesia duas dignitates, vel personatus, vel dignitatem & personatũ, vel personatũ & officiũ. Nota ꝙ ad hoc, ꝙ valeat consuetudo, requirit ꝙ sit rationabilis: sicut enim in lege scripta requiritur rationabilitas. c. erit autem lex. 4. dist. ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas. Consuetudo autem, ꝙ quis obtineat in eadem ecclesia plures dignitates, vel plures personatus, nõ est rationabilis: qa est inductiua multorum malorũ: Nam primo fundaĩ in cupiditate. Item præstat materiã vagandi. Item diminuit cultum diuinũ: quia quãto sunt plures in eadem, tanto augmentaĩ cultus diuinus. Nota illud ad qđ allegatur illud cap. ꝙ iuramẽtum non debet esse vinculum iniquitatis: id est, non debet obligare aliquem ad obseruandum iniquitatem: & si quis iuraret obseruare damnatam consuetudinem: iuraret peccare: vnde dicit glo. (& bene) ꝙ si quis in sua receptione iuret simpliciter obseruare consuetudines illius ecclesiæ in qua recipitur, iuramentũ suum nõ se extendit ad cõsuetudines irrationabiles, sed solũ ad consuetudines rationabiles: Et si iuraret nominatum obseruare talẽ cõsuetudinem, quæ est irrationabilis: iuramentum suum non est obligatorium, idest, non astringit eum ad obseruandum contenta in suo iuramento, licet ipse iurans peccet temere iurando. Nota, ꝙ quis in eadẽ ecclesia non debet obtinere duas dignitates, vel duos personatus, vel dignitatem & personatum: nec etiam in diuersis ecclesijs. Et hoc verum sine apostolica dispensatione: quia cum dispensatione potest. Sed vtrum virtute dispensationis Apostolicæ, quis possit obtinere duas dignitates, vel duos ꝑsonatus, posito, ꝙ non fiat mentio ꝙ sint in eadẽ ecclesia? Doctores formant istã quæstionẽ in c. de multa s. de præbẽ. & concludũt, ꝙ qs non potest obtinere duas dignitates in eadẽ ecclesia, nisi in dispensatione expresse & nominatim dicaĩ: qa ipse est dispensatus ad duas dignitates, etiã si sint in eadẽ ecclesia.

Casus domini Helie.

*Vide concilium Trident. sessio. 7. de reformat. cap. 2. & 4. & sessio 24. de reformat. cap. 17.

Dignitates duas nemo debet tenere in eadẽ ecclesia.

¶ *Prima glossa summat.*

q ¶ *Consuetudinem.*] Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua Ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere : & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem.*

a ¶ Non

a ¶ *Nõ existit.*] sim. ff. de verb. sign. super quibusdã. & si cõsuetudo ista alias legitima fuisset, non esset necesse in ea titulũ ostendere. j. de præscript. cap. 1. Videt enim cõsuetudo talis ius inducere. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. 1. Sed cũ cõsuetudo talis, corruptela sit: longitudo tanti temporis non prodest: & est in. j. cap. prox.

trarium memoria nõ existit[a]: videlicet, quod ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præpolituras[b], seu administrationes[c], aut duo officia[d], vel eorum alterum[e] cum reliquo insimul & præbendam possint in ea[f] licite[g] absque dispensatione[h] sedis Apostolicæ obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus[i], & de ambitionis[k] radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: volque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento[l] firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum[m] non existat, decernimus non teneri statuentes, vt cum vnum officium[n] vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cætero, nisi vnicum[o] persona-

Stibi not. in gl. si quo modo talis consuetudo probetur, & sic aliqui p Archidiaconum, qui etiam remittit ad libellũ Roff. rubr. de parochia. Ioan. And.

b ¶ *Præpositurus.*] Certa dignitas est in ecclesia: licet alias omnes qui præsunt, præpositi dicantur. ff. de verbo. sign. quamuis.

c ¶ *Administrationes.*] Sic ff. de sta. mona. monachi. §. qui vero. sicut cameraria, vel quisquis sit vestiarius, vel eleemosynarius, vel aliud simile. Archid.

d ¶ *Officia.*] perpetua, vt j. sequitur.

e ¶ *Alterum cum reliquo.*] idest, dignitatem cum personatu, vel præposituram cum administratione, vel officiũ perpetuum insimul cũ præbenda: prout statim sequitur.

f ¶ *In ea.*] eadem ecclesia.

g ¶ *Licite.*] 22. q. 2. faciat.

h ¶ *Absque dispensatione sedis Apostolicæ.*] Nota casum in quo solus Papa dispensat. Duos similes habes j. de præben. cum singula.

ADDITIO. Hic videtur contunui sententia Ioan. Vincen. Gof. Host. & Pet. qui dixerunt, q in talibus dicti episcopi poterant dispensare prout ipsi notant ff. de præben. de multa. in fine. Et idem not. in Specu. de legato. §. videndum restat. versi. sed nunquid episcopus. de hoc etiam no. 70. distin. sanctorum. Archid.

i ¶ *Canonibus.*] 70. distin. sanctorum. de concet. præbend. litteras. & hoc idem dicebat constitutio Vrbani, quæ incipiebat, Prouisionis. vnde tracta fuit decre. ista.

k ¶ *Ambitionis.*] ff. de præben. quia intantum. de elect. dudum 2.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, de quo iuram. nro. &c.*

l ¶ *Iuramento.*] speciali, vel generali, non curo: quia si specialiter iuraret hanc consuetudinem expresse seruare, fuit iuramentũ temerarium nõ seruandũ: & de eo q iurauit, potest & deberet imponi pœnitentia. de iureiur. licet. Si generaliter iurauit se seruaturum consuetudines ipsius ecclesiæ: iuramentum illud ad possibilia & licita tantum extenditur: vt j. de iureiur. cap. 1. Ioan. Andr.

Vide D. Thomã 2. 2. q. 89. art. 7. & ibi Caietanum.

Idem dicas de statuto generali ter loquente: facit l. si quis sub conditione, & ibi Ang. per illum text. ff. de cõd. & demon. Ioannes.

m ¶ *Vinculum.*] idest vinculans, vel obligans in iniquitate: cõcor. 22. q. 4. inter cætera. ff. de iureiur. quanto. & j. de iureiur. c. 1. Ioa. And.

m ¶ *Vinculum.*] idest, non obligat ad aliquod iniquum obseruandum aliquem, nec astringit: sic 22. q. 4. inter cætera. j. eo ti. de iureiur. contingit. quia vero. Archid.

n ¶ *Vnum officium.*] Concor. 89. distin. singula ff. de hære. cum ex iniuncto. v. 1. & j. de præben. cũ singula quæ ponit similem casum: & est simile ff. de cele. mis. te referente. de conse. distin. 1. sufficit.

o ¶ *Nisi vnicum.*] Ergo videtur, q de dispensatione inferioris a Papa, vnicum personatum vel officium cum canonicatu & præbenda possit habere: & sic potest ap. [illegible] optimo posita p Ber. de cõcess. præben. litteras. in fine vlt. glo. Et idē credo, si hoc esset de statuto vel consuetudine ecclesiæ. ff. de rescriptis, cã te. ministrat idem archidiaconus & canonicus: ad idē j. de præben qa sæpe ff. de cõcess. præben. postulasti. j. de appella. a collatione. & j. de pben. cum in ecclesia. & c. si. 2. respon. & in cle. si. de prębē. in quibus habes, q episcopus præbendarius & canonicus est in ecclesia.

p ¶ *Quocunque nomine.*] vnde p hoc etiã cameriangariã vel massariam, vel œconomatum perpetuum credo prohibitum. Ioan. And.

ADDITIO. Idē de vestiario & eleemosynario, secundũ Archid.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

q ¶ *Vel iam obtenta.*] Quid ergo de obtentis? quæro vtrum detur optio quid retinere, & quid dimittere potest? Videtur q sibi detur optio: arg. s. de præben. referente. & c. præterea. & melius j. de præben. cum singula. §. 1. vel dicatur, q sm adeptiõ retinere potest, & non primum, cum vacauerit primum ipso iure per prædictam decre. de concet. præben. litteras. Ad decreta. cum singula. dici potest, quod in alio casu loquitur. Ioan. Andr.

r ¶ *Omnino.*] vt possimus dicere, q omnibus careat, qa omnia illicite concupiuit. facit ff. de transla. licet. & c. quanto. & melius dē præben. cum singula. 1. respon. in fi. Ioan. And.

ADDITIO. Et apertius in constitutione, execrabilis Ioan. 22. j. ver. alioquin. & versi. seq. Ioan. And.

tum, vel dignitatem, aut præposituram, siue administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur[p], cum præbenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: vel iam obtenta[q] tenere. Quod si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritũ sit omnino[r].

¶ Idem.

¶ *Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioan. Andr.*

CAP. II.

Non[s] putamus illam consuetudinem quantocunque[t] tempore de facto[u] seruatam cõsonam rationi, quòd ab officiali[x] episcopi ad eundem episcopum valeat appellari:

Non putamus.] Primo ponit dictum: Secundo rationem assignat: ibi, *Ne ab eodem.*

¶ Præsupponitur primo, q de substantia appellationis est q appelletur de inferiori ad superiorem: nec potest appellari de superiore ad inferiorē, vel de æquali ad æqualem: quia appellatio est de inferiori ad superiorem prouocatio. Item præsupponitur, q consistorium episcopi & sui officialis principalis, dicitur idem consistorium.

CASVS. Ponamus, q officialis P. statuen. protulit contra me aliquam sententiã, à qua appellaui ad episcopũ: Certum est, quòd non valet appellatio de iure communi. Sed ponamus, q in diœcesi Pistauien. fuit lõgo tpe seruatum contrarium: videlicet, q fuit appellatum ab officiali ad epm. & eps sæpius cognouit de causis appellationis: vtrum valeat talis consuetudo, ita quod prætextu illius consuetudinis sit introductum, vt episcopus possit cognoscere de causis appellationis sui officialis principalis? respondet quòd non: quia illa consuetudo esset contra substantiã appellationis: quia appellatio est prouocatio ab inferiori ad superiorem: modo ipse officialis & episcopus faciunt vnũ consistorium. Et hoc verum, loquendo de officiali principali: sed non est intelligendum de foraneis officialibus, qui sunt subdelegati officialis principalis, siue episcopi: qa a eis potest appellari ad episcopum: quia a subdelegato appellatur ad primum delegantem.

*Aliàs, censeatur

Nota q consuetudo antiqu. non declaratur, et sic dicitur ad pterita, et etiam si contra se habeat consuetudinē, quando declaretur non valere. Dom. Paul. Fon.

¶ *Prima glossa summat.*

s ¶ *Non putamus.*] Non valet consuetudo, quòd de officiali episcopi ad episcopum appelletur.

t ¶ *Quantocunque tempore.*] etiam si in contrarium non sit memoria. ff. c. prox.

u ¶ *De facto.*] bene dicit: quia de iure non, vt j. dicam.

¶ *Glossa ista primo dicit de quo officiali loquitur: secundo dat duas opinio. reprobatas, vnam scilicet Gof. alteram Ber. & Hostien: Tertio ponit duplicem reprobationis rationem: Quarto respondet ad rationem contrariam.*

x ¶ *Officiali.*] generali scilicet: secus enim si delegatus esset ad causam specialem ab episcopo: quia tunc ad ipsum episcopum appellari deberet: de offi. deleg. super quæstionem. de ap. dilecti & ibi de hoc super glo. 2. ff. quis & a quo ap. sit. l. 1. & reprobata est per illud cap. glo. Gof. quæ. no. in sum. de off. vica. §. item dubitari. q de officiali episcopi debet ad episcopum appellari: & adde quod dicam j. de ap. Romana. 1. resp. & reprobata est glo. Ber. posita in ipso cap. dilecti filij Prior. de ap. vbi dicebat, q de consuetudine poterat induci, q de officiali ad episcopum appellaretur, sicut inducitur ex ea, q omisso medio appellaretur ad superiorem. Idem dicebat Hostien. j. de ap. Romana. 1. respon. & eadem ratione: sed falsum est, vt hic vides. Et potest esse ratio: quia appellatio, est de minori iudice ad maiorem prouocatio: vt notant summistæ, Gof. & alij in tit. de ap. sed hic non prouocabatur ad maiorem, sed ad parem vel eũdem: vt hic vides. patet ergo ex ipsius appellationis descriptione: q nec appellatio dici non potest: vnde consuetudine induci non poterit id, pp quod appellationis substantia in descriptione mutet ea qua ratione sequitur, q non valeret consuetudo, q ad minorem appellaret, sicut vides in simili: quia nõ valet pactũ factum in precario, per qđ ipsius precarij natura mutetur: vt si vsque ad certum tempus detur: etiam ante tempus reuocabit: ff. de preca. l. cum precario. Præterea licet interlocutoriam suam iudex reuocet, diffinitiuam tamen non. Quod dic, vt not. de ap. cum cessante. cum ergo officialis sententia sit episcopi: non mirum, si ipse adiri nõ potest. Et non obstat q p consuetudinem potest appellari omisso medio: quia appellari gradatum non est de substantialibus appellationis,

*Illam glo. sequitur Doctores.

lationis, sed de circũstantijs: vnde appellaſ ad Papam, & ad Legatum omisso medio: & circunstantiæ contractuũ per pactũ tolli possunt. j. de cōmo c. vno. de depo. bona fides: sic & ista circũstãtia per consuetudinem, vt prædicta decre. Romana.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacta. ff. de contrahen. emp.

ne ab eodē ad seipsum[a] (cum sit idem auditorium[b] vtriusque[c]), appellatio interposita videatur[d].

¶ Idem.

¶ Valet consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. Andr.

CAP. III.

NOn[e] † est (dum tamen aliàs sit præscripta[f] canonice[g] †) consuetudo[h], quam allegat[i] episcopus, reprobanda: quod in inquirendis[k] †, puniendis, & corrigendis[l] subditorum excessibus[m], cōsilium sui Capituli requirere minime teneatur[n].

¶ Idem.

¶ Per rescriptum Apostolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius Ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est, quod si ibi est cōsuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbēdas possint optare gradatim: illo non obstante mãdato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de nō optata prouidebit eidem. Si autem præbendã vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

CAP. IIII.

CVm[o] in tua[p] † ecclesia (in

---

a ¶ *Ab eodem ad seipsum.*] id est, de officiali ad officialem: vel verius, de episcopo ad episcopum.

b ¶ *Auditoriũ.*] j. de appel. Romana. 1. respon.

ADDITIO. Et per hæc iura dixit Archidiaconus, q̄ à delegato officialis appellari potest ad episcopum vel ipsum officialem. Et tu idem dicas etiã de subdito episcopo eadē ratione. Ioan. And.

c ¶ *Vtriusque.*] episcopi & officialis.

ADDITIO scilicet, quoad appellationem, sed non quoad recusationem. j. eo. lib. de offic. deleg. si contra, in fine. & ista littera satis tollit sententiã domini Gofre. qui scripsit officialem episcopi, esse delegatum, non ordinarium: & hæc ipse scripsit in summa, de offi. vica. §. 1. Sed licet hęc sententia tempore suo posset saluari, tñ hodie non est verum, vt hic. Nam cum consistorium ẽpi & officialis sit vnum & idem, ergo talis officialis ordinarius dr̃: & ab ipso sicut & ab episcopo est ad archiepiscopum appellandum. j. eod. lib. de appel. Romana. in princ. Archid.

¶ *Glo seq. signat contrarium, & soluit: secunda pars reci. per obseruationem de cap. si contra.*

d ¶ *Videatur.*] contra. j. de appel. à collatione. vbi de episcopo ad eundem episcopum appellatur. Solu. non est idem consistoriũ episcopi, inquantum est canonicus, & inquantum eps: & ideo si collationi interfuit vt canonicus, ad eũ bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo responderi potest ad iura per Ber. inducta in supradicta gloss. Item nota, q̄ licet idem sit consistoriũ episcopi & eius officialis, ita quòd non appellatur de officiali ad episcopũ: tamen si officialis episcopi recusatur, suspicionis causa coram episcopo est probanda. j. de officio deleg. si cõtra vnum. in fin. Vnde licet dicamus, q̄ appellatio & recusatio paria sint, non est verum per omnia: vt recitari solet. s. de ap. super eo. 2. vnde in recusatione recurritur ad parem: & obtinet etiam in delegatis datis cum clausula, Quod si non omnes. vt in ea. decre. si contra. in princ.

NOn est.] non diuiditur. Et nota quòd quis per hanc consuetudinem iudicatur inter eos, inter quos non assueuit, adaptatur hæc decre. huic tit. aliàs fateor quòd videtur esse præscripto cōtra Capitulum. Ioan. And.

¶ Prȩsupponitur pro intellectu istius cap. q̄ licet episcopus solus habeat iurisdictionem in suos subditos, & canonici non habeant iurisdictionem: illam tamen iurisdictionem debet exercere ipse episcopus cum consilio canonicorum, non dico cum consensu: quia episcopus non tenetur sequi eorum consilium nisi velit. Idē de collatione beneficiorum, vt in cap. nouit. & c. quanto. s. de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap.

CASVS. Episcopus Pictauien. per spacium xl. annorum, & per tempora sufficientia ad inducendum consuetudinē solus exercuit iurisdictionem puniendo subditos suos, inquirendo, corrigendo, &c. postea capitulum ecclesiæ Pictauien. opposuit, q̄ episcopus non habebat nec poterat exercere iurisdictionem solus, nisi requisito consilio capitali: episcopus allegat consuetudinem præscriptam: nunquid prætextu consuetudinis sit acquisita iurisdictio ipsi episcopo, vt non teneatur requirere consiliũ sui capituli? hoc est quærere, nunquid valeat consuetudo legitime præscripta contra c. nouit. & cap. quanto. de his quæ fi. a prȩla. sine consensu. cap. allega? Respondet Roma. Ponti. quod sic. Hen. Reg.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod corrigit.*

e ¶ *Non est.*] valet consuetudo præscripta, quòd episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui capituli consilium requirere non teneatur. Et corrigitur quod notatur per Hostiensem supra de his, quæ fiunt a prælat. sine consen. cap. nouit. & c. ea noscitur. in fine. Ioan. And.

f ¶ *Præscripta.*] super hoc vide quod not. de consuetudine, cap. vlt. & 8. distin. frustra.

g ¶ *Canonice.*] s. cum bona fide & titulo: qđ dic vt j. de præs. c. 1.

h ¶ *Consuetudo.*] quæ describitur esse, ius quoddã moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cũ deficit lex. 1. dist. consuetudo.

i ¶ *Quam allegat.*] & probat. Si enim non creditur, licet episcopus sit. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit.

k ¶ *Inquirendis.*] debet Prælatus inquirere de excessibus subditorum. s. de offi. ordi. perniciosam. quod intelligunt ibi Tan. Gof. Ber. & Innocen. quando fama pręcedit. s. de simo. licet Hely. Archid.

l ¶ *Corrigendis.*] ista omnia generali demandatione epi non transeunt in officialem. j. de offic. vicar. c. 2. nec beneficiorum collatio. eod. titu. cap. vlt.

m ¶ *Excessibus.*] ad quos corrigendos proceditur multis modis: vt s. de simo. licet Hely. Ioan. Andr.

n ¶ *Teneatur.*] ad qđ aliàs tenebatur de iure communi. 15. q. 7. episcopus nullius. de exces. prælat. cap. 1. aliàs irrita esset sententia sua[a], vt ibi, & in cap. episcopus. & concordat, de his quæ fiunt à præla. nouit. & capit. quanto. de talibus senioribus intelligitur. de accusat. qualiter 2. de simo. licet Hely. 15. q. 7. si quid. 87. dist. si q. d. & hic. adde, quod not. 15. q. 7. eps. de offic. ordi. cap. irrefragabili.

CVm in tua ecclesia.] Diuiditur in tres partes: In prima ponitur casus dubij diffinitio: in secũda exceptio: in tertia prouisio. Secunda: ibi, *In præbendis*. Tertia: ibi, *Ne autem*. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, si vacaret, mihi assignarent: alioquin præbendam primo vacaturam. Tractu tēporis vacauit quædã præbenda, canonici receperunt me in fratrē & canonicum: peto vt ipsi mihi conferant illam præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus, q̄ in ecclesia ipsa erat consuetudo, q̄ antiquior canonicus poterat præbendam vacantem optare, & suam dimittere: & sic antiquior canonicus hoc volebat facere: Dicebam ego, q̄ vacans præbenda mihi debebatur, & nō alia: vtrum virtute consuetudinis fiat præiudicium gratiæ: vel econtra, vtrum per illam gratiam fiat præiudicium consuetudini? Respondet, quod non, & dicit, q̄ ille antiquior canonicus poterit prębendam vacantem optare: & si nolit illam optare, secundus antiquior poterit illam optare, & sic deinceps: Et tunc expectans habebit præbendam, quæ dimittetur ab antiquiore, vel illo, qui optauit prębendam vacantem. Et hoc verum, nisi præbenda vacaret in curia Romana: quia tunc antiquior canonicus non posset optare illam præbendam, immo talis præbenda esset assignanda ipsi expectanti. Nota primo, quòd valet consuetudo, vt antiquior canonicus possit optare præbedam vacantem, & suam dimittere. Nota vlterius, quod si antiquior sit negligēs, vel nolit optare præbendam vacantem: tunc executor expectantis tenetur expectare per viginti dies: & vltra non tenetur expectare: & illis viginti diebus elapsis, poterit executor expectantis ipsi expectanti conferre præbendam vacantem. Quæritur vtrum optio habeat locum in præbendis vacantibus ex causa permutationis? Communis opinio Doctorum est, quòd non habeat locum optio: per clementinã vnica n. de re. permu. in cle. vbi dicitur quod beneficia vacantia ex causa permutationis, debeant assignari permutãtibus, & non alijs: & si assignarentur alijs, non valeret collatio.

¶ *Prima glossa summat.*

o ¶ *Cum.*] Per rescriptum Apostolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est, quod si ibi est consuetudo, quod antiquiores canonici vacantes præbendas possunt optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

p ¶ *In tua.*] In Bononia est talis consuetudo, & in multis alijs ecclesijs.

ADDITIO.

Vide Dom. c. 1. in. de consuet.

Alias, legitime.

Alias, requirendis.

Appellatio & recusatio non sunt paria.

Nota, q̄ ex glossa dicit esse Prælati. quod intelligi quoad administrationē, quia Prælatus nō est dominus. de don. c. 2.

Casus domi. Helyæ.

Nota q̄ consiliũ requirendum, & nō sequi. Secus, reddit actũ nullum. Bar. in l. 1. §. si plures. ff. de exerc. Pet. de Ancha. Phili. Fonta.

qua consuetudo [a] habetur, quòd antiquiores [b] canonici gradatim [c] meliores [d], si voluerint, possint cum vacant [e], per se, vel per alios [f] optare præbēdas) prouideri mandamus † alicui de præbenda nulli alij de iure [g] debita: proximo [h] inibi vacatura: huiusmodi nō obstāte mandato [i], poterūt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare cum præbenda vacabit: & illa, quæ optata non fuerit [k] (si nulli [l] sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, cōferenda. ¶ In præbendis vero apud sedem Apostolicam [m] vacantibus [n], cū de ipsis per Romanum Pontificē ordinatur [o], locus prædictæ [p] cōsuetudini † non existit. ¶ Ne autem præ-textu eiusdem consuetudinis, prouisiones [q] auctoritate Apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus [r] deputati, optare volentes per viginti dies [s] duntaxat [t] † expectēt: quibus elapsis, libere in non optatis, ad exequenda sibi mandata [u] procedat, præfata consuetudine non obstante.

TITVLVS V.

De postulatione Prælatorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si aliquis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in

Additio. Vide Hostien. in sum. de maio. & obed. post princip. Ioan. Andr.

¶ Glossa sequens soluit duas quæstiones.

a ¶ *Consuetudo.*] Nota, simpliciter dixit, Consuetudo: nō dixit, præscripta. Nota igitur, quod vbi cōsuetudo rationabilis [a] est, & non cōtra ius, sufficit, si sit lōgæua: licet lx ann. præscripta non sit. Vnde dixit Ioan. tunc sufficere spacium x. ann. hoc nota 12. dist. consuetudo. & facit pro his, quæ no. Inno. & Host. s. eo. tit. cap. vlti. & Compostel. ibidem in 1. glos. vbi dicit, sic iudicatum fuisse per Papam in Mediolan. ecclesia, in qua erat consuetudo seruata xxv. annis, quod antiquior canonicus posset mutare domum, & pronunciauit Papa illam valere: licet xl. annis præscripta non esset: Si enim Papa hic putasset præscriptionem requiri [b], ita hic addidisset, vt s. addidit, cap. prox. Illa vero consuetudo innititur rationi & æquitati iuris: vt patet in glossa sequenti. Et quod hic dicit de consuetudine, puto verum etiam in statuto: ad hoc s. eo. lib. de consti. cap. 1. & quod ibi dixi.

[a] Dixit rationabilis, quoniā consuetudo irrationabilis nullo tempore perficitur. Rubrica consil. 155. lib. 4.

[b] Hæc mandata de prouidendo sublata sunt hodie per concilium Tridentinum sessio. 24. de reformatione cap. 19.

[c] Papa est scribit, non intendit derogare statutis ecclesiæ c. 1. de constit. Hoc falsum, quando ius commune est ad ipsum deuolutum. Per. de Ancar. hic fon.

b ¶ *Antiquiores.*] Non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt. Idē si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota quod consuetudo illa innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos: ad hoc 61. dist. quid proderit. & cap. seq. ad fin. & 74. dist. episcoporum. cum similibus.

c ¶ *Gradatim.*] scilicet, quod primo antiquior mutare possit: & si mutare noluerit primus, poterit mutare secundus: & nolēte secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere. Ioan. Andr.

¶ Glossa sequens non quærit argum. negatiue: soluit in contrarium, & argumento respondet.

d ¶ *Meliores.*] Non enim minores optare volūt. de cle. non resi. c. 8. nec vult quis iactare pecunias suas. ff. de probat. cū de indebito. Et nota quod in præbendis distinctis non reprobatur imparitas, vt vna sit melior altera: & facit ad ea quæ not. de maio. & obe. statuimus. Quid si in tali ecclesia minorē magis forte ex causa sibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonicus, nūquid poterit? Videtur quod non. j. de præben. cui de non sacerdotali. Contrarium credo [d]: quia quod fauore, &c. j. de reg. iur. quod ob gratiam. C. de legib. nulla iuris ratio. in fine. & argu. ff. de vsu & habit. l. vlt. Et satisfactum creditori intelligitur, quomodocunque satisfiat. ff. de pigno. actio. l. si rem alienam. §. omnis. Ad decretal. cui de non. dico illud in mādato speciali, cuius formam transgredi non licet, vt ibi patet: alias regulariter contra: quia cui licet plus, & minus. infra de regul. iur. cui licet. cum suis concordantiis.

[d] Idē Petr. de Ancara. per l. Sabinus ff. de in diem adiect. fon.

e ¶ *Cum vacant.*] Non vacantes ergo optare vel acceptare nō potest: sed hoc, quia consuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, si consuetudo esset: eadem ratione.

f ¶ *Vel per alios.*] Hic enim incidit regula quod id potest quis per alium, quod per se. j. de regul. iur. potest quis, cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi.

g ¶ *De iure debita.*] Per hoc satis patet, quod potest fieri mutatio: cōsuetudo enim est ius quoddā, vt s. dixi. sed de consuetudine debetur hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Non igitur est de iure hæc præbenda debita impetranti, sed alia non optata: vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decretalem, de conces. præben. ex parte. in fine. Ioan. Andr.

h ¶ *Proximo.*] Et si nō adiiceretur, de proxima intelligendum esset: alias qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de verb. oblig. eum qui calendis.

i ¶ *Mandato.*] quo mandat tibi prouideri de præbenda, & cætera.

k ¶ *Non fuerit.*] Ex quo enim vacant præbendæ, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

l ¶ *Nulli.*] puta, priori tempore impetrationis. s. tit. proxi. tibi. & j. de præben. cum cui & cap. si postquam. Ioan. Andr.

m ¶ *Apud sedem Apostolicam.*] Apud, præpositio, per d, scribitur, quia veteres pro apud, sæpe vsi sunt, Ad, duabus litteris subtractis: sic j. eo. lib. de præbē. cap. 2. cap præsenti. cap. si Apostolicæ: sed hic potest exponi Apud pro, in, vt eod. tit. statutum. in princip. Archid.

n ¶ *Vacantibus.*] Illę olim de consuetudine conferebantur à Papa de accu. accedens hodie vero de iure cō: sedes Apostolica illa confert. j. de præb. licet. Et de quibus beneficiis vel præbendis intelligantur, dic, vt eod. tit. præsenti. & c. sequēti.

¶ Glossa sequens obycit, & soluit.

o ¶ *Ordinatur.*] Sed quare dicit hoc, cum alius de ipsis ordinare non possit? vt dixi s. in glo. proxi. Dico, quod interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cum Papa de ipsis nō prouidit infra mensem: vt j. de præben. statutū. & tunc non haberet locum versiculus iste, cū locū solum habeat, cū Papa prouidit: vt patet per litteram. Sed pone de speciali potestate tributa à domino Papa (quia generalis nō sufficit, vt in prædicta decretali, licet.) collata est per alium talis præbenda: nunquid locum habeat ille versiculus. Dico quod sic. arg. s. eod. versi. per se vel alius: vt j. de reg. iur. qui facit. cum suis concor. hoc optime probatur j. de præben. si qui. & s. tit. proxi. cum aliquibus.

[e] De dictione, duntaxat, vide Archid. d. constit. in c. statutum. § in nullo. supra de rescript. & Bartol. & Alexand. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtemp.

p ¶ *Prædictæ consuetudini.*] quia, scilicet, antiquior seruato gradu mutare non poterit.

q ¶ *Prouisiones.*] præbendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri potest.

r ¶ *Prouisionibus.*] Erant ergo dati ad prouidendum, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

s ¶ *Viginti dies.*] similis dilatio tēporis. j. de elect. c. 1. & c. cupientes. & credo hoc tempus currere a tempore sententiæ. s. de conces. præb. quia diuersitatem. cum si.

Additio. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinque dierum. 85. distin. perlatum. alibi duorū. 5. q. 2. præsenti. vbi etiam dr̄ de expectatione septem dierum, & vnius diei Archid.

¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem, cuius solutionis obycit & respondet. Finis soluit aliam quæstionem.

t ¶ *Duntaxat.*] Credo quod littera ista loquatur de omnibus optare volentibus, sicut in plurali probata est: Vnde non solum primus antiquior, sed & secundus, & tertius, & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si enim cōtrarium diceremus, iam sequeretur, quod si viginti essent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum & vltra: quod esset absurdum, & contra mentem istius decretalis: quæ in plurali dicit, Volentes: & dicit, Duntaxat. Et secundum hoc antiquior optare nolens, impediet alios: quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipsum optare: & sic erit casus, quo quis punitur sine culpa, sed nō sine causa. j. de reg. iur. sine culpa. Vel est in culpa, quia Capitulū poterat ipsi antiquiori statuere terminum: puta duorū dierum ad mutandum vel optandum, vt sic locus daretur sequentibus, & sic de singulis: & si hoc non fecit, sibi imputet, fiet enim prouisio in nō optata: & si de expressa voluntate canonicorū apparet, quod mutare nolunt: non habebunt necesse per hos dies expectare. In eorū enim fauorem est hęc dilatio inducta, vnde ei renunciare possunt, & facit quod dixi in glos. non enim.

[f] Consuetudine de optando state, an possit Capitulū præfigere certos dies ad optanda m.

u ¶ *Mandata.*] vt si mandatum est quod prouideant, debeant prouidere: si mandatum est quod compellant, debeant compellere. j. de conces. præben. executor. & duobus capitulis sequentibus.

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM.

¶ Dictum fuit supra titu. præceden. de iure scripto, & non scripto: verū quia parum esset iura esse condita, nisi essent Magistratus, qui ipsa iura tuerentur. l. 2. §. post originem ff. de orig. iur. cap. vbi periculum. § præterea, infra, de electio. ideo nunc videndum est de ipsis Magistratibus seu iudicibus: Verum quia iudices assumuntur altero de tribus modis: videlicet, per postulationem, electionem vel translationem: ideo de istis tribus modis est nunc videndum: & primo de postulatione.

¶ 1 Pro declaratione rubricæ quæritur, quid sit Postulatio? Vnde glossa posita super verbo, vera postulatio, describit, quid sit postulatio: & Panor. super

normi. super rub. eod. tit. in antiq. quòd postulatio est petitio gratiæ facta à superiore. Electio verò, est alicuius personæ ad superioritatem vel societatem fraternam assumptio. Et est sciendum, quòd cum aliquis est electus, & est capax electionis de ipso factæ, superior non potest eum refutare. sed tenetur illum confirmare: & si nolit confirmare, potest compelli per suum superiorem, vel ei præfigi terminus ad faciendum confirmationem cum comminatione, siue intimatione, quòd nisi infra talem terminum confirmet, superior iure deuoluto hoc faciet. Et idem est dicendum in præsentato, si episcopus nolit instituere præsentatum, non fit immediate deuolutio ad archiepiscopum: sed archiepiscopus potest compellere episcopum ad instituendū præsentatum, vel ei præfigere terminum certum, infra quem ipse episcopus habet facere institutionem, cum comminatione: quòd si episcopus infra talem terminum non faciat institutionem ipse archiepiscopus dicto termino elapso instituet: vt tenet Panormi. in cap. Osius episcopus. eod. tit. in antiq. licet vsus aliter obseruet. Quia cum episcopus refutat præsentationem, fit immediate deuolutio ad ipsum archiepiscopum: Secus est in postulato: quia superior non tenetur admittere postulationem, nisi velit: quia postulatio dependet à mera gratia, & postulatio fit de eo, qui non est eligibilis propter aliquem defectum: puta, quia non est procreatus de legitimo matrimonio. cap. innotuit supra, de elect. Vel quia non est perfectæ ætatis. supra de elect. cum in cunctis. puta, si sit assumendus in episcopum, & non compleuit annum xxx. vt d. cap. cum in cunctis. Vel sit assumendus in abbatem, & non fecit expressam professionem, vel alium defectum patitur, propter quem non est eligibilis: tunc si eligentes volunt eum habere in prælatum, est postulandus: quæ postulatio fit à solo Romano Pontifice qui dispensabit circa istos defectus: Quia si episcopus posset dispensare, tunc posset postulari ab episcopo, vel illo, qui posset dispensare circa illos defectus: & sic postulatio est petitio gratiæ.

eligendum: talis electio, vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat: Eligo & postulo prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alterā viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alterā redire nō poterit. Ioan. An.

CAPIT. VNICVM.

PErpetuo[a] prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his formis, quas perniciosa[b] curiositas adinuenit, Eligo[c] postulando, & † postulo eligendo: aut eligo[d] postulandum, seu postulo eligendū: cum nec vera electio[e], nec vera postulatio[f] resultet ex ipsis, quin sibi potius inuicem aduersentur[g]: aut sub illis verbis † : Eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes de cætero[h] procedatur: si secus

† Aliter sus: vel postulo

† Dictio, verbis, deest in manuscriptis codicib.

PErpetuo.] Primo damnat sex formas cum appositione decreti: Secundo damnat septimam etiā cum decreto, sed ab hac excipit vnum casum cum certa determinatione. Secunda: ibi, *Sub ea.* Ioan. And.

CASVS. Quidam constitutus in præsentia Romani Pontificis Bonifacij octaui, quæsiuit ab eodem: Sanctissime Pater, sum in tit. de postul. prælato. occasione cuius materiæ vellem informari, sub qua forma sit facienda postulatio: vtrum valeat sub hac, vt eligentes dicant, & quilibet eorum in scrutinio: Ego eligo talem ipsum postulādo; vel, postulo talē ipsum eligendo; vel, eligo talem postulandum; vel, postulo talem eligendum? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non valet sub illa forma, sed debent dicere: Ego postulo talem, & non debent dicere: Ego postulo talem ipsum eligendo: Sed si probabiliter dubitant, vtrum ille, quem ipsi petunt in prælatum, sit legitimus vel perfectæ ætatis, vel alias sit capax: vtrum poterunt dicere: Ego eligo talem, & postulo, prout melius de iure poterit: an valeat talis postulatio? Rñdet Romanus Pontifex, quòd sic, si illi de collegio vel capitulo verisimiliter dubitant de incapacitate. Sed quid, si facta electione & postulatione sub prædicta forma, eligentes præsentant electo vel postulato illam electionem vel postulationem: vtrū teneatur eligere præcise postulationē vel electionem? Rñdet Romanus Pontifex, quòd licet eligētes possint illo modo variare: tñ postulatus vel electus debet eligere vnam viam, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, si acceptauit electionem, non poterit redire ad postulationem: & si acceptauit postulationem, non poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæsitum ex electione: quia si est impostulabilis, non poterit eligi si semel elegerit electionem. Econtra, si elegit viam postulationis, & reperiatur ineligibilis, non poterit venire ad electionem. Nota primo, quòd nimia curiositas in iure reprobatur: vt sunt quidam qui volūt esse curiosi, vbi non expedit. cap. & si quæstiones. in prin. de simo. cum contingat. §. cæterum. de rescriptis. & per dictum Apostoli: Non plus sapere q̄ oportet sapere. Nota, nō potest fieri postulatio sub hac forma: Postulo talem eligendo; vel, Eligo talem postulando: quia ista continent repugnantiam. Nam postulatio & electio sunt ɔ̄ria: quia postulatio dependet a gratia superioris, electio vero non. Nam confirmatio est de iustitia, & debet sequi electionem: Et allegans contraria, non est audiendus. Nota, quòd postulatio facta cum aliqua de quinque vel sex formis hic contentis, est nulla ipso iure. Nota, quòd postulatio facta sub hac forma: Postulo & eligo prout melius de iure fieri poterit; non valet, nisi probabiliter dubitetur, an postulandus sit capax, vel non: & vtrum debeat eligi vel postulari. Nota, quòd in casu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligendus sit capax vel non: licet in eligentibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipso postulato: sed debet eligere vnam viam: scilicet viā electionis, aut viam postulationis. Nota, quòd vbi datur alicui electio duorum cōtrariorum, electo vno contrariorum, videtur renūciare alteri: ita quòd amplius non potest ad illud redire, sicut hic vna est via gratiæ, alia iustitiæ, quæ sunt contrariæ: & ideo electa vna, videtur alteri renunciare.

Rom. 12.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid prouidet & quid declarat.*

a ¶ *Perpetuo.*] Si aliquis postulando, vel postulandum, vel in postulandum; vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Prouidit ista decretalis contra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. distinct. Valentinianus. & supra, eodem capitulo vltimo.

b ¶ *Perniciosa.*] Sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit, & perniciem inducunt: ad hoc supra, de rescriptis, cum contingat. §. fin. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vltim. ad fin.

b ¶ *Perniciosa.*] idest, morbosa, vel perditiosa, calamitosa, funesta: sic 18. q. 2. perniciosam. C. de proba. l. exēplo. sicut is qui dat opem, vt aliquid perdat. Archid.

c ¶ *Eligo postulando*] Sicut enim postulandus eligi non debet. ī. eod. cap. vlt. supra de elect. innotuit. sic nec eligendus postulari: quia postulatio soli gratiæ innititur. ī. eod. bonæ 2. & cap. penult. electio autem iuri communi. de elect. publicato. & matrimoniale contrahitur vinculum ‡ : de transla. inter, in princ. vnde olim indifferenter vtebamur his vocabulis, Eligo & postulo, & eligebamus postulandum, & postulabamus eligendum. 61. distinctio cap. statuimus §. his omnibus. 63. distin. litteras. hodie non sic propter rationem supradictam: & quia qui postulat, non consentit vt in virum: sed qui eligit, consentit. Nota tamen Innocen. ī. eod. tit. cap. 1. quòd si solemniter postuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta: sed si minus solemniter: puta, quia clericus subditus episcopi petitur ab eo, non est malum: postea tamen solemnem electionem necesse est interuenire.

‡ Per cōsensum: scilicet illorum ad quos spectat eligere quē eo animo exprimit, & per consensum electi secutum. Io. And.

d ¶ *Eligo postulandum.*] Ista forma approbata videbatur per decre. de renun. post translationem. in princ. vel illa de qua sequitur, Eligo in postulandum.

e ¶ *Vera electio.*] per quam habet matrimonium contrahi, quo ad consensum eligentium, subsecuto postmodum electi consensu.

ADDITIO. Illa est vera electio, quæ fit ab his siue ex eorum consensibus, qui ius habent eligendi, & quasi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quem eligunt eo animo, vt sit sponsus suæ ecclesiæ viduatæ. supra de elect. cum inter canonicos. Archidiaconus.

f ¶ *Vera postulatio.*] per quam nullum ius acquiritur; quod tamē isti tribuere intendebant dicendo, Postulo eligendo. Describi enim solet: Postulatio est petitio gratiæ à superiore facta: Electio autem alicuius personæ ad prælationem vel societatem fraternam canonice facta vocatio.

g ¶ *Aduersentur.*] Et sic repellendæ. 74. dist. gesta. 23. q. 7. quemadmodum. ī. de appel. sollicitudinem. C. de fur. l. 1.

¶ *Glossa sequens ponit per q. alleg. pro, soluit contrarium, & contraria rationi respondet.*

h ¶ *De cætero.*] Licet ista constitutio sit iuris veteris declaratoria: puto tñ per hoc verbum, Papam præcedentes electiones sic factas noluisse cōprehendere. Et potuit esse ratio: quia omni cōi iudicio ante istā decretalē hæc forma bona esse putabaī: vnde iniiceretur

Cōsistendo antiqui iura declaratoria, an ita habeat ad præterita, si contractando & cōis opinio prudentum erat in contrarium.

laqueus ei, qui cõi iudicio non peccauit: quod esse non debet. ff. ad Macedon Senatuscon. l. 3. 27. q. 1. de viduis. & facit ī. de transla. inter corporalia. versic. fin. ibi, Maiorum secutus errorem, &c. & bene etiam facit ī. de d uor. gaudemus. in fi & de consec. ecclesiæ. vel alta. aqua. in fi. vnde ſm hoc ad id qđ ĩ. sequit, Si secus actũ fuerit, &c. repete, de cætero.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem.*

a ¶ *Irritum.*] Licet igitur sequatur admissio vel confirmatio talis electionis, vel postulationis, non ppea conualescit: quia à principio nullum erat. ī. de elect. dudum. & c. auditis. 16. q. 3. c. placuit. §. si versi. quæ enim ab initio. ĩ. de reg. iur. non firmat. cum suis concordan. & facit quod dicam ĩ. tit. proxi. quām fit. in fine.

b ¶ *Prout potest melius.* Hanc formã approbat glo. ī. eo. cap. vlt. & Inno. ī. eo. cap. 1. Ioã. An.

c ¶ *Incertitudinem.*] Vota aũt incerta in electionib' & postulationibus, reprobata sunt. ĩ. tit. proxi. cap. 2.

actum fuerit, eo ipso irritum[a] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & postulo, prout potest melius[b] de iure valere (cum incertitudinem[c] contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: nisi quando probabiliter[d] dubitatur, vtrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu[e] is, qui sic postulatus fuerit, aut electus consensus[f] tempore, viam electionis vel postulationis (ne in incerto[g] † vagetur) eligere necessario[h] teneatur, redeundi ad aliam[i], postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta[k].

¶ *Glo. seq. exemplificat, & declarat.*

d ¶ *Probabiliter.*] In hoc igitur casu intelligatur illa Ber. opin. ipse etiam sic intellexit, put ex verbis suis satis apparet. Et potest poni exemplum, qñ dubitatur, an quis in psonatibus vel beneficijs cum cura assumendus attigerit 25. annum: vel an assumendus in epm peregerit 30. annum. ī. de elect. cum in cunctis. vel dubitat de monacho assumendo ad platuram eiu'dem, vel alterius ordinis, an sit expresse pfessus. ĩ. tit. prox. nullus. In his enim & simil. bus casibus potest eligi & postulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, q̃ ratione dub. j admittitur libellus disiunctiuus. ff. quorum legato. ũ. l. 1. §. qui aũt. et qđ hic dicit, intelligo si dubitet in facto: si aũt dubitaretur ignorantia iuris, sic secus credo, tum q̃a peritiores consulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec est pbabilis, nec excusat. ff. de iur. & fac. ignor. l. regula. ĩ. de reg. iur. ignorantia. eo. lib. cum suis concordantijs.

e ¶ *Sic.*] scilicet, ſm hanc vltimam formam, eligo & postulo, & prout melius potest de iure valere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo pmissam, nisi vltimam. Hoc casu cum pbabiliter est dubium, tum quia in eo casu est sola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, vt ī probaui. in alijs aũt casibus insurgit ĩprietas, & res imperfecta, vt patet in textu: tum quia alias non video, quare sic distinxisset illud cap. faciẽdo ibi, sub ea §. & in priori parte ponendo speciale & indeterminatum decretum, in secunda aũt cum determinatione. & facit de deci. ad audientiã. Et hoc pbo etiam per litteram: quæ sequitur, Postulatus & electus: quia ista so la vltima forma dicit, Postulo & eligo.

f ¶ *Consensus tempore.*] quem infra mensem post præsentationem sibi factam exhibere tenetur. ĩ. tit. proxi. quām sit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

g ¶ *Ne in incerto.*] Concordat ad hoc, & ad id, quod sequitur ĩ. tit. proxi. vt quis duas.

h ¶ *Necessario teneatur.*] Quid si nõ elegerit? Dico totũ viribus carere: vt ī. cũ enim ista fuerit pœna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet q̃ locũ habet pœna prædicta.

i ¶ *Ad aliam.*] viam.

k ¶ *Interdicta.*] sic C. de furt. l. 1. ff. de tribut. quod in hæredẽ. §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicẽ istæ viæ: alias enim electione vnius nõ tolleret altera. Facit qđ nota. de hoci. oblatio. c. 2.

DE ELECTIONE ET ELE-

¶ *Dictum fuit ī. tit. proxi. de vno modo instituẽdi iudices, siue ministros iuris puta de postulatione: nunc videndum est de alio modo, scilicet de electione. Et quia dubitari posset de potestate electi ante confirmationem, vel consecrationem, ideo annectitur in rubrica, & electi potestate.*

Statuimus.] Tria facit. Primo ponit statutũ: Secundo pœnam contumacis in non veniendo: Tertio pœnam calumniosi. Secunda: ibi. *Sed si.* Tertia: ibi, *Adycientes.* Et ista tertia subdiuiditur: quia duo facit. Primo ponit objicientem in formam: Secundo illum, qui objicit in personam: ibi, *Qui vero.* Et hæc secunda etiam tria facit: Primo imponit pœnam: Secundo aggrauat: ibi, *Ad quę.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. Mona. dicit q̃ primo ponit statutum, quod secũdo prorogat: ibi, *Hac autem.* Tertio imponit pœnam non probanti: ibi, *Adycientes.* An ille ĩ. *Hoc autem.* determinet, proroget, vel restringat: ibi dicit circa textum.

TITVLVS VI.

De electione & electi potestate.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugduneñ.

¶ *Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorũ interest: à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. And.*

CAP. I.

STATVI-

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius cap. illud, quod habetur in cap. fin. ĩ. eod. videlicet, q̃ cum electio est facta de aliquo, eligentes constituũt procuratorem ad prætentandum electionem superiori, & requirendũ vt illam electionẽ confirmet: superior nõ debet statim electionem confirmare, ne faciat contra dictum Apostoli dicentis, Nemini cito manum imponas: sed debet iste superior videre, an sint aliqui opponentes: Et si sint, debet illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendũ causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illam apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito,

CASVS in hoc cap. sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij sancti Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri abbatis: Electione facta, illã præsentauerunt epo Pictauiensi, & requisierunt vt ipsam electionem cõfirmaret, & electo committeret administratione illius monasterij in spiritualibus & tpalibus: Eps decreuit suam citationem generalem ĩ opponentes: in termino assignato comparuerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas causas oppositionis: videlicet, q̃ ipsi fuerant spreti, & sic opposuerunt aliquid ĩ formam electionis: Nam vocatio est facienda: tñ non est de substantia electionis: hoc est, tenet electio de mero iure, cap. quod sicut. eod. tit. in ant. & cap. quia propter. eod. tit. tñ si opponentes prosequuntur contemptum, faciant ipsam electionem cassare: Vel etiam illi opponentes opposuerunt aliquos defectus in personam electi: puta, q̃ ipse erat imperfectæ ætatis, non aũt q̃ esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculam natalium: Eps noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit. & in effectu fuit appellatum ad Apostolicam sedem: Quæritur, quid debeant facere opponentes & electus? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ ipsi debent arripere iter Romanum infra mensem à tempore appellationis, & debent facere diligentiam secundum cõem cursum, vt se præsentent conspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, q̃ opponentes comparuerunt, electus vero non: vtrum teneantur longo tpe expectare ad hoc, q̃ procedatur in causa appellationis? Rñdet q̃ debent expectare electum per tempus hic contentum: quo tpe elapso si non compareat electus: poterit procedi in causa appellationis. Sed ponamus, q̃ opponentes non probauerunt defectum, quem objiciebant ĩ formam electionis: Rñdet q̃ ipsi opponentes debent mulctari in expẽsis, & vltra sunt suspendendi à perceptione fructuum suorum beneficiorum per triennium: & si infra illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt perpetuo priuandi. & hoc verum, q̃ sunt suspensi à fructibus beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorum quæ obtinent in alia ecclesia. *Nullam super hoc.* Hic ponitur quædam comminatio: Nam Papa posset illum restituere si vellet, nec per hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex illo cap. q̃ ab electione facta, postulatione, vel prouisione potest appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionem ad superiorẽ: vt qñ monachi peccant eligendo indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi: quæ electio deuoluitur ad superiorem immediatum: & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliqñ superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ habent Prioratus cõuentuales sub se, quos conferunt Abbates iure suo, & non eligunt monachi illius Prioratus conuentualis: & talis collatio, quam facit Abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouisio, & ab illa potest appellari. Nota vlterius, q̃ cũ appellatur ab electione, prouisione

uisione, vel postulatione ad Apostolicā sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad curiam Romanam intra mēsem: & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quibus elapsis poterit procedi in causa appellationis: Et sic in causa electionis poterit procedi ad testium receptionem, lite non contestata. cap. qm̄ frequenter. vt lite non cōtest. in antiq. Nota vlterius, q̄ si aliquis ad impediendum confirmationē electionis aliquid opponat ꝯ formam, & non probat illud, condemnabitur in expensis: si vero opposuerit aliquid ꝯ personam electi, etiam condemnabitur in expensis: sed vltra suspensus est triennio a beneficijs suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionē vel electionem voluit impedire.

† Nota q̄ ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formā act°, vel cōtra ꝑsonam, in cuius commodum dirigitur executio actus.

mus[a], vt si quis[b] electionem, postulationem, vel prouisionem[c] factam[d] impugnat[e], in formam[f] † obijciens aliquid, vel personā[g], & propter hoc[h] ad nos[i] appellari[k] contigerit: tam is, qui opponit[l], quām qui defendit[m], & generaliter omnes quorū interest, & quos causa contingit[n], per se[o], vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicā à die obiectionis iter[p] † arripiant infra mensem[q].

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Statuimus.*] primo dicitur quòd si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem, factam ad personatū, dignitatem vel canoniam, in ꝑsonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans, & defendēs, & quorum interest, à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Secundo, quòd si pars altera expectata per viginti dies post aduentū alterius, non venerit, in negotio procedetur. Tertio, quòd nō probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans, quod obijcit in personam est à beneficijs triennio suspensus: & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum non habent, si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit statutū: Secūdo pœnam contumacis in non veniēdo: Tertio pœnā calumniosi.

b ¶ *Si quis.*] vel si qua † . 17. q. 4. si q̄s suadente. & de sen. excom. mulieres. saluo tamen eo, quod dicitur ĩ. eod. indēnitatibus. §. porro. & §. seq. & ad hoc. ĩ. eod. generali. Ioan. And.

† Quando masculinū comprehendat fœmininum, vide Archidiaconū in cap. si quis suadente 17. q. 4. Barto. & Doctores in l. 1. ff. de verb. signif. adde Gozadinum con fol. 41 & 67. & Ruinum consil. 15. & 22. & 105. & 245. lib. 3.

c ¶ *Prouisionem*] factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorum. s. eod. tit. ne pro defectu. de concel. præben. cap. 2. vel suo iure: quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat: quod dic, vt not. de elect. cum inter canonicos. Et dixit hic Innocen. q̄ hæc decret. locum habet ante confirmationem: post vero, non. & hoc verum, nisi eligendo confirmaret: puta per prouisionem factam, vt hic.

¶ *Glo. seq. quærit, ops ponit, & soluit distinguendo.*

d ¶ *Factam.*] quid de faciendaꝛ Dixit Abbas hic, q̄ idem, cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, q̄ si contra certam personam appellat: vera sit opinio prædicta, alias non: & hoc probatur ĩ. eod. qui contra certam. nam quod ibi dicitur de decre. vt circa. ĩ. eod. eadē ratione intelligam & de ista.

¶ *Glo. seq. ponit, & exponit dictum Innocentij.*

e ¶ *Impugnat.*] Dixit hic Innocentius, q̄ nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore: quod in confirmatore verum erat s̄m sua tempora, hodie secus ĩ. eod. tit. cap. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & persona electi: supplet enim in causis electionū de facto. Quod dic, vt not. 18. dist. prius quam. & s. de elect. cum nobis olim. & de postu. præla. bonæ 1.

f ¶ *Formam.*] s̄. eod. quia propter. quædam tamen ibi contenta, sunt de substantia; quædam vero non: vt ibi not. in glossa. Dic vt infra Ber. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens roc. per q. ponit antiquam opi. Ber. & contrarium ipsius & Innocen.*

g ¶ *Personam.*] electi: idem si opponatur in personam eligentium: vtrunq; enim electionem reddit inualidam. s̄. eod. cum in cunctis. cum Vinton. congregato. & in pluribus alijs cap. & s̄. de consue. cum dilectus. s̄m Ber. olim tñ ipse idem dicitur mutasse & dixisse cum Inno. ꝯtrium: maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio s̄m Innocen. dicere, Vitium eligentium reddit electionem nullam; ergo eadem pœna tenetur: quia & vitium formæ reddit nullam electionem: & tñ non est eadem pœna, quæ in persona, vt patet ĩ. dico tamen s̄m ipsum Innocen. q̄ licet non sit idem quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quam contra personam.

Opponens cōtra personas eligentium, an dicatur ꝓpterea opponere contra formā vel personam.

h ¶ *Propter hoc.*] Nota quia exprimi debent omnia & singula, quæ opponuntur, & iuramentum interuenire, & non expressa prosequi non poterit appellans. Quod dic, vt ĩ. eod. circa. & hæc vera, cum in his casibus extra iudicium appellatur: secus si in iudicio: vt ĩ. eod. tit. constitutio.

¶ *Glo. seq. reci. per q. ponit opi. & soluit.*

i ¶ *Ad nos.*] secus si ad alios, s̄m Compostel. Abbas autem neutrū firmauit. Alij contra, scilicet Hostien. satis credo per decre. ĩ. eod. cupientes. & per hoc verbum, q̄ hoc locum habeat solum in appellationibus interpositis ad Papam, cum a iure exorbitet: & sic ad consequentiam trahi non debet ĩ. de reg. iur. quæ à iure. cum suis concord. probat cle. eo. tit. causam. in princ.

† De his terminis vide glossam in cap. personas. s. de appellat.

¶ *Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. Andr.*

¶ Sed si pars alia[r] † non venerit, per viginti dies[s] post aduentum[t] alterius expectata: in electionis[u] negotio, non obstante cuiusquam[x] absentia[y],

† aliqua † altera

k ¶ *Appellari.*] etiam si non appelletur: sed immediata subiectio confirmationes harum deducat ad Papam. In regularibus & cathedralibus ecclesijs tene qđ habes. ĩ. eo. cupiētes.

¶ *Glo. seq. successiue format, & soluit duas quæstiones.*

l ¶ *Opponit.*] sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? R̄ndeo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerunt expresse: alij aūt qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renuntiare, & electioni acquiescere. ff. qñ. ap. sit l. 1. §. solent. ff. de appel. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cū ordo decretum electionis interponat: vt in prædicto. §. solent. victoria tñ eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l. 1. s̄. de appel. tua. cum si. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur † : nunquid qui non appellauit potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur q̄ sic. ff. de appella. l. ab executore. §. alio condemnato. Ber. & Inno. & facit ad hoc vltimum. ĩ. eod. lib. de appel. concertationi.

† Iudex de hoc inquiret, & hoc inuētu cōmina terrasta bit, cap. hu. s. de collu. Dom. Iont.

m ¶ *Qui defendit.*] scilicet, electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Ioan. And.

n ¶ *Contingit.*] sicut adhærentes. ĩ. eod. vt circa.

o ¶ *Per se vel per procuratores.*] in cathedralibus & regularibus ecclesijs hoc restringitur per decret. ĩ. eod. cupientes. vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi. & de personis instructis, dic vt ibi.

p ¶ *Iter arripiant.*] statuitur hic, & ĩ. eod. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic s. de appel. ad hoc. & cap ꝑsonas. & de re iud. cum causa. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. appellatore.

q ¶ *Infra mensem.*] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali ꝓcuratore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factam. Quod dic, vt in cle. eod. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta: vt ibi not. in glo. 1. & in glo. quid ergo.

r ¶ *Pars alia.*] opponens vel defendens. Ioan. And.

s ¶ *Per viginti dies.*] similis dilatio temporis s̄. de consue. cap. vlt. s̄. de cri. fal. dura. s̄. de cleri. excom. mi. illud.

t ¶ *Post aduentum.*] æquior t̄pis computatio est illa, quam habes ĩ. eod. cupientes. §. q̄ si per. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur, hic autem pœna solius processus in absentia.

u ¶ *Electionis.*] postulationis, vel prouisionis.

x ¶ *Cuiusquam.*] prædictorum.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui sit post litem contestatam, petat libellum dari, vel contestationem fieri: & dicit, quod non! Tractat demum, quid si negetur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, quæ in fin. declarat.*

y ¶ *Absentia.*] Vbi enim agitur de spirituali matrimonio ꝯhendo, absentia cōtumacis partis non obest: vt hic, & s̄. eod. dudum. ĩ. & idem in carnali etiam ꝯcto. s̄. vt lite non contest. accedens 2. & cap. qm̄. §. porro. Et citata est hic pars interpretatiue ad idem s̄. de appel. sæpe. terminus enim præfixus loco peremptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas qñcunq; contingente, siue ab initio: quia nō venit, siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit. s̄. de iudi. cap. 1. 11. q. 3. certū. & ĩ. de eo. qui mit. in pos. cum qui. s̄. vt lit. nō contest. qm̄. §. porro. & §. quod si forsan. Et, vt dixit Inno. si processum fuerit ad aliqđ de illis, ad quod non proceditur lite non cōtestata, puta ad receptionē testiū, vel huiusmodi: si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri: audiendus non est †: fecit enim eius cōtumacia, q̄ lis habeat pro contestata. Item si ꝓcuratori postmodum obijciatur, q̄ non sit procurator: non est postea cogendus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procu. Pōponius, §. ratihabitionis. Alij dicūt

† Nota, q̄ prim° actus in summarijs iudicijs, qui in præparatorijs fieri non potest, nisi lite contestata, excludit dilatorias. vnde iuramentum de calūnia in causa beneficiali ꝓclutam est dilatorijs.

Nota secundo, quod contumax veniens debet causam capere, vt eam inuenit.

Tertio not. ibi, non credo tamē exclusus ab exceptionib⁹, potest nihilominus proponere exceptionē, quæ reddit iudicium retro nullum Dom. & Phil. Franc.

& videtur securius ſm Inno. quod licet de ijs, quæ egit ante aduentū partis, non sit cogendus probare mandatum: tñ iudex vlterius non admittet eum procuratorio noīe agentem, nisi mandatum probet: tum ſm eum, cum hoc videatur esse quadam æquitate nō scripta: tum arg. prædictæ legis, Pomponius. Satis videtur, quod si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, quia forte amissa est, quod & tunc non probata procuratione procederet iudex vsq; ad finē causæ. Hæc omnia vera dici possent ad partis petitionem: credo tñ, ne iudex laboret in vanū, quod procuratorem cōpellere poterit exhibere mandatum, vel cauere, si dubitatur. arg. ſ. de procu. cap. 1. & de iudi. cautam quæ. cum ii.

a ¶ *Sicut de iure.*] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens [f], an appellatus, ſm formam decre. j. de appella. cordi. ſm Innocentium.

b ¶ *Hæc autem.*] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nam hæc clausula omnia superiora respicit. ſ. de rescript. olim. §. vlt. Hostien. Archid.

f Vide Spec. tit. de appel. § nunc breuiter. versi. sed nunquid.

¶ Aliàs, aduersa

sicut de iure [a] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [b] in dignitatibus [c], personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

¶ *Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est à beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæ pœnæ locum non habent si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.*

¶ Adijcientes, vt qui plene [d] non probauerit, quod in formam opponit: ad expēsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit [e], condemnetur. ¶ Qui vero in probatione [f] defecerit [g] eius quod obijcit in personam, à beneficijs [h] ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ [i] si infra illud tempus [k] propria temeritate [l] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus [m], nullā super hoc de misericordia spē [n], aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [o] constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ [p] vitio causa probabilis & sufficiens [q] excusaret.

¶ Glo. seq ponit quatuor æquiparationes.

c ¶ *Dignitatibus.*] Hic æquiparantur hæc tria, dignitas, psonatus, & canonia. Alibi æquiparantur dignitas, psonatus, & beneficium cum cura aiarum. ſ de fil. presby. nimis. Alibi personatus, & beneficium curam habēs. ſ. eo. tit. dudū 2. Alibi psonatus, & ordo psbyteralis. ſ. ne cle. vel mona. super specula. §. qa vero. In dignitatibus tñ cathedralium vel regularium ecclesiarum, quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papā spectat, tene quod habes j. eod. cupientes.

¶ Glo. seq. soluit contrarium.

d ¶ *Plene.*] Nota, quia non sufficit semiplena probatio: ratio, quia perit ius alterius: & sic non obstat j. de procura. ex insinuatione. cū ſim. & dic plene & legitime, & modos probandi habes ſ. de restit. spol. cum ad sedem. in fi.

¶ Glo. seq ponit dictum, & soluit contrarium.

e ¶ *Docuerit.*] taxatione & iuramento præmissis: quod dic, vt not. ſ. quod met. cau. cap. vlt. de huiusmodi expensis dic, vt not. de do. & contu. finem. & 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. glo. 1. & adde quod habes j. de appel. cum appellationibus. Et bene dixi, taxatione & iuramento: quia taxatio iuramentum sequi non [z] potest. nec obstat. ff. de in lit. iur. l. videamus. § iurare. quia loquitur de iuramento in litem, quod est de affectione: vnde illud bene potest sequi taxatio, quia nulla fit verecundia iuranti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta: pone exemplum in libro tuo. Sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate: vnde si postq̄ iurauit se centum expendisse, de mandato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti. Ioan. And.

z Vt in Aut. de iud. § oportet. & habetur in Authen. nouo iure. C. de iud.

f ¶ *Qui vero in probatione.*] videtur dicendum plena, vt præmittit ſ. proxi. dicit Hostien. scilicet saltem semiplena: & in hoc iste §. diuersificatur à littera præced. Archidiaconus.

¶ Glo. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra: soluit, & contrarium respondet.

g ¶ *Defecerit.*] hanc pœnam incurret, non simpliciter appellans, sed qui probādi onus assumpserit: quia licitum est ab appellatione recedere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. appellatore cessante. & §. si quis libellos. ff. de in ius vo. l. ĝ quis. & sic recedendo euadet hanc [a] pœnam. Sed nunquid hoc casu appellans qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti? vr quod sic. C. de his qui accu. non pos. qui crimen. nec enim in præiudicium alterius potuit mutare consilium. j. de regul. iur. mutare. cum suis concor. Econtra vr, quia non interest appellati: iam enim in absentia ius procedi potest, ac si præsens esset: & est simile quod not. ſ. de do. & contu. cap. vlt. & ad hoc facit ff. de arb. l. si cum. §. si arbiter. versi. sed si in aliquem. & ff. de pœn. l. sanctio legum. Sol. dic eum teneri ad expensas. nec obstat quod dicitur, quod non interest appellati: quia immo interest: quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat. l. sanctio. quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pœna: sed tamquam interesse appellati secundum Compostellanum.

a scilicet suspensionis à beneficijs, sed pœnam expensarum non euadet in hac litte. si victus fuerit, vt hic notat Antonius Butrius.

¶ Glo. seq. soluit duas quæstiones.

g ¶ *Defecerit.*] Intelligo ſm Compostel. hanc pœnam locum habere siue crimen aliqđ obiectum fuerit, siue detectus: cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat [d] hanc pœnam: si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat. ſ. de rescrip. inter cætera. Item quia pœnam hāc patitur excipiens præter ius cōe. de accusa. super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediūt: sed ex quo vnū probauit, patet quod non fuit in fraude.

d Idem Innocentius, Hostiensis, Compostellanus, Archidiaconus & alij.

h ¶ *Beneficijs.*] quæ in illa ecclesia obtinet, vt j. eod. si compromissarius. in fine.

i ¶ *Ad quæ.*] beneficia.

k ¶ *Tempus.*] triū annorum.

l ¶ *Temeritate.*] secus aūt si auctoritate superioris, vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. accusatorum.

¶ Idem.

¶ *Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & reciduns in pure consentientes. Ioan. Andr.*

CAP. II.

IN electionibus [r] & postulationibus, ac scrutinijs [s], ex quibus [t] ius oritur [u] eli-

¶ Glo. seq. quærit, & remittit.

m ¶ *Priuatus.*] nunquid ille, ad quem collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam j. eod. commissa.

n ¶ *Spem.*] nec enim sub spe veniæ debet quis peccare: vt ſ. de cle. excom. mi. illud. de consec. dist. 4. quando quis.

o ¶ *Manifestissimis.*] 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.

p ¶ *Calumniæ.*] Nota in excipiendo, accusando, & denunciando quem calumniari. de ac. super his. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Ioan. And.

¶ Glo seq. exemplificat, notat, & remittit.

q ¶ *Sufficiens.*] defecerunt testes qui testificari promiserant [s]: probaueram illum excōicatum, qui tñ clanculo se prius absolui fecerat: ad hoc 2. q. 3. Paulum. de cleri. excom. mi. proposuit. Et not. quod in causa appellationis non indistincte condemnatur victus victori in expensis. Quod dic, vt dixi j. de reg. iur. ignorantia.

s Nota quod promittens testificari non est suspectus facit cap. dilect⁹. de capel. mona. Franc.

IN electionibus.] Duo facit: quia primo tria reprobat: secundo: ibi, *Statuentes*. declarat, & punit. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici vel monachi illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici vel monachi erant xij. numero: quidam ex eis dederunt vota sua conditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit: & sic votū fuit conditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talē, vel talē: & sic votū fuit alternatiuū. Vel dixerunt, Ego eligo illū quē talis eliget: & sic votum fuit incertum: vtrum valeat ista electio? & vtrum ista vota cōputentur ad augendum numerum? Rñdet Romanus Pontifex, quod illa vota conditionalia, alternatiua, & incerta, non augent numerum, & sunt nulla ipso iure, ita quod tota potestas eligendi remansit apud alios, qui pure elegerunt.

¶ Glossa prima summat.

r ¶ *In electionibus.*] Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidūt in pure consentientes.

¶ Glo. seq. ponit tres significationes scrutinij.

s ¶ *Scrutinijs.*] scrutinium multis modis dr̄: scilicet catechismi. de ma. & obed. his qui. & de capel. mona. dilectus. & de illis loquūtur canones de consec. dist. 4. ante baptismum. & cap. seq. Item dicitur illorum, qui ad ordines vel dignitates promouentur, examinatio. ſ. de scruti. cap. vno. Item dicitur inquisitio volūtatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis. ſ. eo. quia pp. & sic sumit̄ hic.

ADDITIO. Hostien. ponit hic xiij. modos, quibus dicitur scrutinium. Ioan. And.

t ¶ *Ex quibus.*] s. scrutinijs: & intellige publicatis. ſ. eod. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

u ¶ *Ius oritur.*] saluo eo, quod habes j. eod. perpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factus: quasi dicat, si crimina alias

na aliàs essent malefacta, non recideret in alios ius eligendi. Inno.

a ¶ *Eligendi.*] vel postulandi. s. eod. tit. scriptum.

b ¶ *Conditionalia.*] idest, sub cōditione prolata hoc modo, Consentio in A, & si noluerit, consentio in B: vel cōsentio in A, si nouit iura: vel, si habuit maiorem partem capituli: vel, si decanus in eum consenserit.

gendi [a], vota conditionalia [b], alternatiua [c], vel † incerta [d] penitus reprobamus: Statuentes, vt huiusmodi votis pro nō adiectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice † in alios residente [e].

¶ Alias item & incerta.

c ¶ *Alternatiua.*] eligo A, vel B. Cardinales tñ interdum sub his formis conditionalibus & alternatiuis eligunt: & p has formas veniunt ad duas partes, vt dicūt moderni: & sit i eis speciale sicut & reliqua. j. eod. licet. & j. cap. pxi.

¶ Deponens vota hic expressa, non priuatur potestate eligēdi, sed vox sua non cōputatur. Dom. Fon.

¶ *Glo. seq. primo ponit exemplum, & huius iuris causam, & sui antiquum: Secundo notat inducens quatuor similia: Tertio quaerit & soluit: infert ex solutione, & contrarium tenet.*

d ¶ *Incerta.*] Eligo illum, quē Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent, quia certum consensum non exprimunt: & ideo merito reprobantur, licet olim admitterentur, vt colligitur, & not. 61. dist. studij. & 85. dist. Archidiaconum. sed ex illis cap. illud non colligitur, & etiam sic posset intelligi s. eod. tit. cū terra. Nota ergo, q̄ hi sunt legitimi actus, qui conditionem non recipiunt. ff. de reg. iur. actus legitimi. & j. de reg. iur. actus. vbi de hoc. Certa enim debet esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator. s. de rescrip. ad haec. s. de arbi. innotuit. ff. de testa. tu. l. tutor incertus. ff. de procu. l. 2. De procuratore tñ dic, vt j. de procu. cap. 1. Sed nunquid quod hic dr̄ de postulatione & electione habeat locum in collatione seu prouisione? Dic q̄ sic, s̄m Compost. & pp eandem rationem, nisi sit talis conditio, quae insit de sui natura, puta, confero tibi talem ecclesiam vel p̄bendam, si vacat, vel si capax es: talia enim non faciunt actum cōditionalē: Vt si dicat: Do Titium tutorē si satisdederit: vel Titio lego x. si haereditatem adeat haeres. ff. de tuto. l. mutuo. §. 1. de praeben. significatum. Vnde & Papa & eius executores quotidie conferunt p̄bendas cum conditione, Si vacat. Sed in hoc, quod dicit Compost. q̄ valet electio facta, si vacat: ꝯtrium posset dici, cum tempus eligendi non currat ignoranti. de concess. praeben. quia diuersitatem. non ergo debet eligere prius, q̄ sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit: quia illae sunt de futuro, & insunt: aliàs, quare non eadem ratione valeret: consentio in illum, in quē maior & sanior pars, &c. cum hoc etiā videatur inesse. s. eod. quia pp. Nam & video, q̄ conditio quae inest si exprimatur, facit legatum conditionale. ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit. §. 1. & de hoc vide, quod dixi j. de spon. cap. vno. in vlt. glo. Ioan. And.

¶ Beneficij collatio cōditionalis, seu alternatiua, vel incerta, an valeat.

ADDITIO. Conditio ergo, quae de sui natura inest, non facit ꝯtractum conditionalem: vt not. 8. q. 3. in summa. & not. de elect. significasti. in 2. glo. & de seruis non ordi. eo libentius. in glo. 2. & de resti. spol. olim 1. in glo. 2. Contrarium not. hic in ista glo. Solu. si apponitur & exprimatur, nihilominus facit ꝯtractum conditionalē: Sed non si exprimatur, sed relinquitur dispositioni iuris sic disponentis, & petitur sic fieri, non censetur conditionalis, dato q̄ ius sub conditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. cap. vno, in gl. fin. j. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

¶ *Glo. seq. voci per obiectionem.*

e ¶ *Residente.*] quia si ex xij. canonicis, iiij. sic eligant, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viij. ac si ipsi iiij. de capitulo non essent: ita q̄ valebit electio facta ab illis viij. vel maiori parte ipsorum. Et not. q̄ licet poena decre. cum in cunctis. non habeat locum nisi electione secuta: vt j eo. tit. perpetuo. ista tñ etiā ante electionē locum habet, cum dicat, Scrutinijs: Vnde etiam si non sit ad electionem processum: dūmodo in scrutinium fuerit votū tale depositum, incurrit deponens hanc poenam ex ipso consensu: cum non dicat voce illorum qui elegerint, sed voce illorū qui consenserint.

e ¶ *Residente.*] alias recidente. Ioan. And.

V*bi periculum.*] Diuiditur in vj. partes. Secunda: ibi, *Hoc sacro.* Tertia: ibi, *Porro.* Quarta: ibi, *Praeterea.* Quinta: ibi, *Caeterum.* Sexta: ibi, *Quia vero.*

ADDITIO. Et partes possunt subdiuidi s̄m Ioan. Mon. quia primo tractat de Cardinalibus intrantibus conclaue: secundo, de non ingredientibus vel exeuntibus: ibi, *Sane.* Haec aūt prima iterū potest subdiuidi: qa primo tractat de expectatione absentium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorum. Secunda: ibi, *In eodem.* dat modum habitandi in conclaui. Et haec facit quinq: quia primo p̄hibet velamina. Secundo in §. *Nulli.* p̄hibet accessum, missionem nuntij vel scripturae: & ꝯ facientes excōicat. Tertio in §. *Conclaui.* dat modū habendi cibū & potū in conclaui. Quarto: ibi, *Promissione.* p̄hibet pendente prouisionis negotio aliquid p Cardinales de Camera recipi: & punit ꝯ facientes: ibi, *Idem.* prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boati. in diuisione concordat, & aliud hic non glossat. Franchus diuidit in vij. partes: & primam protendit vsq; ad §. *Verum si quod absit.* secundam vsq; ad §. *Sane.* tertiam vsq; ad §. *Porro.* In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viij. partes: in secunda concordat: tertiā facit: ibi, *In conclaui.* quartā: ibi, *Promissionis.* quintā: ibi, *Idem.* sextam: ibi, *Sane.* septimam: ibi, *Praeterea.* octauam: ibi, *Caeterum.* vsq; ad finem. Io. And.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

¶ *Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioannes Andrea.*

CAP. III.

V BI † PERICV-

† Vide concilium Lateranen. sub Alexan. iij. cap. 1. & Clemen. ne Romani. de electione.

¶ Illud cap. legit̄ vnico contextu vsq; ad finē. Et in principio huius cap. primo ponit̄ causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio: protestando, q̄ nō intendit reuocare cap. licet de vitanda discordia. eod. tit. in ant. vbi dr̄, q̄ si Cardinales in electione Romani Pontificis sint in discordia, & duae partes Cardinaliū conueniant in aliquem: ille est habendus p Romano Pontifice, nō obstante ꝯtradictione tertiae partis: sed si tertia pars Cardinalium opponat exceptionē, non est admittenda. Postea in secunda parte statuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate, siue in alia: vnde in ciuitate, in qua moritur Romanus Pontifex, debet a Cardinalibus electio fieri: & si sint absentes, sunt vocandi & expectandi p decem dies, & quem modū debeant seruare. Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ Papa moritur non in ciuitate vbi est curia Romana, sed moritur extra curiam: quia forte proficiscebatur ad aliquam peregrinationem cū suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dixit, quia eadem forma semper est seruāda. In quarta parte Romanus Pontifex siue concilium generale (qa ista constitutio fuit facta in concilio generali) considerans q̄ Cardinales possent recedere a forma istius constitutionis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionem pp suam discordiam, deputauit executores dños temporales loci, in quo erit celebranda electio. Qui dñi tpales poterunt ipsos Cardinales includere sine metu excōicationis, & eis alimenta denegare s̄m formam contentam in hoc capitulo: quia Cardinales debebunt esse contenti vno ferculo in die: & si infra quinq; dies non possint concordari, dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringant ad aliquem eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat s̄m suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortatur Christi fideles, vt audita morte Romani Pontificis, ipsi cōtinue orent pro Romana ecclesia: & q̄ praelati hortentur subditos suos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet illud capitulum vsque ad finem. Et ista diuisio fit loco positionis casus Textus. *Dispendiu.* idest, damnis & incommodis. *Absentes expectare.* Hic est vnum speciale in electione Romani Pōtificis: videlicet q̄ praesentes non tenentur expectare absentes, nisi per decem dies: nec tenentur illos expectare: licet secus sit in alijs electionibus aliorum praelatorum à Romano Pontifice. Nam in caeteris electionibus vocandi sunt absentes. cap. quia propter. cap. sicut. eod. tit. in ant. *Ex tunc.* idest, elapsis decem diebus. *Seruientibus.* idest famulis: & quilibet Cardinalium non potest secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem: tamē datur sibi Cardinali electio an velit, q̄ sit clericus vel laicus. Et illud verum, nisi Cardinalis esset detentus tam graui infirmitate, q̄ vnus seruitor non sufficeret: tunc enim permitteretur sibi habere duos famulos. *Vnum conclaue.* idest, vnam cameram. *Velamine.* dicit glo. idest cortinis. *Secretam cameram.* pro depositione superflui ponderis naturae. *Conclaui praedicto.* & dicit q̄ debet claudi, ita q̄ nullus intret. Sed quomodo ministrabuntur eis necessaria? Hic prouidet vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria: quae fenestra debet esse ita arcta, quòd per eam nullus possit intrare & exire. *Promissione.* id est, electione. *Intra tres dies.* & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula: sed post tres dies solum eis ministrabitur vnum ferculum. Quid, si vnus velit vnum ferculum, alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas, alius capones, alius perdices? Dicunt Doctores, q̄ est ministrandum vnum solum ferculum omnibus: & non sunt eis ministranda diuersa fercula: qa alias posset fieri fraus: Nā ipsi sibiipsis ministrarent diuersa fercula. *Intromittant.* durante electione non debent se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculum immineret, vt dicit haec littera. *Suffragio.* idest voce. *Ciuitas.* Si ciues videant, q̄ eorum dominus non vult exequi istam constitutionem, ipsi hoc debent facere: alias enim ipsi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nam ex quo culpa est grauis & magna, etiam

debet esse magna poenitentia. *Vbi primum*. idest, q̃ primum. *A clero & populo*. vnde exequiæ Papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus debet contribuere. Nota ex isto cap. notabilia principaliora. Primo nota ex principio capituli, ꝙ vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum. concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instru. C. vbi dicitur, ꝙ in causa criminali iudex debet examinare testes, licet in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, q̃ in ciuili. Nota locum, in quo debet celebrari electio Papæ q̃n moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis, quam debent obseruare Cardinales. Nota, ꝙ si Papa dimissa curia in ciuitate, se transtulit ad alium locũ, & in itinere mortuus est, tũc electio est celebrãda in ciuitate illius loci: Sed si ibat ad peregrinationem, tunc electio est facienda vbi dimisit curiam. Vnde istud cap. limitatur ſm cle. ne Romani. eod. tit. Sed quid, si moritur in mari ? non est in territorio seu dñio alicuius: quia q̃n dominia de iure gentium fuerunt distincta, mare remansit cõe & indiuisum, ſm ꝙ erat de iure naturali. Dicunt Doctores, ꝙ licet mare non sit in territorio alicuius domini, tñ partes maris consueuerunt distingui per ciuitates proximas, & censentur pars ciuitatis. l. insulæ. ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distringente illam partem maris. Si autem illa pars maris non consueuit stringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad quod allegatur istud capitulum, quòd infamibus non patent portæ dignitatum. Nota, ꝙ parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. istud cap. Helias Regnier.

* In concilio Lucdañ. cap. 1. & refertur in c. licet de vitanda. extra de election.

¶ *Glossa prima simul diuidit, & summat.*

a ¶ *Vbi periculum.*] In prima parte, quæ durat vsq; ad ver. *Hoc sacro.* ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. In secunda ponitur quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, *Porro*. ponitur quid iuris q̃n moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta, quæ incipit: ibi, *Præterea*. dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, *Cæterum*. obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponãt omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, q̃ incipit: ibi, *Quia vero*. monet oẽs fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant. hoc dicit in summa.

b ¶ *Plenius.*] aliàs, penitus.

c ¶ *Consulendum.*] 42. dist. quiescamus. 7. q. 1. cap. vlt. ff. de carbo. edic. l. 1. §. sed & si quis.

d ¶ *Exacti.*] idest, retroacti vel transacti: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 43. distin. multis. 34. q. 2. cum per bellicam. supra, de præsump. scribam. & facit de procu. cap. 1. de ser. non ordi. cap. 1.

e ¶ *Manifestant.*] ad idem. j. eod. fundamenta. Io. And.

f ¶ *Hinc nos euocat ratio.*] Nota rationem ¹ legis attendendã non minus, q̃ ipsam legem. C. quæ sit lon. consue. l. 1. ff. de iure pa. adigere. §. quamuis. Et nota, ꝙ vbicunque habet locum ratio, & lex. ff. de interdic. l. 1. cum simil.

¹ Hæc glossa ex annotatione marginali huc irrepsit. & quando liceat arguere à ratione legis vide Nicolaũ Euerardum in loco à ratione legis, ad ipsam legem.

g ¶ *Minoribus.*] scilicet, inferiorum ecclesiarum vacationibus. 50. distin. postquam. de electio. ne pro defectu. & cap. seq. & j. per totum. & 21. q. 5. cap. 2.

h ¶ *Solerter.*] alias solerter: aliàs feliciter.

i ¶ *Periculosiora.*] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio: & est sim. j. de immu. eccle. quoniam.

lum ᵃ maius intenditur, ibi proculdubio est plenius ᵇ consulendum ᶜ. Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti ᵈ consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant ᵉ. Hinc nos euidens euocat ratio ᶠ, vt dum reformandis etiã minoribus ᵍ nostra solerter ʰ vacat intentio, ea quæ periculosiora ⁱ sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode ᵏ relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus ˡ, & præcipue à felicis recordationis Alexandro ᵐ † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate ⁿ manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia ᵒ deesse probauit, præsenti constitutione supplere.

¶ *Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.*

¶ Hoc sacro concilio ᵖ approbante statuimus, vt si eundem Pontificem in ciuitate ᵠ, in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem ʳ diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint, siue non, extunc

k ¶ *Accommode.*] idest, multum commode.

l ¶ *Prædecessoribus.*] 23. dist. c. 1. 79. dist. per totum.

m ¶ *Alexandro.*] s. eod. licet de vitanda. Ioan. And.

n ¶ *In sua firmitate.*] bene dicit, vt patet 25. q. 2. si ea. & cap. ꝙ vero. & cap. ecclesiasticæ. cum sim. Archid.

o ¶ *Experientia.*] sic s. eo. lib. de rescrip statutum. & j. eod. tit. q̃ sit.

ADDITIO. Sic in Authen. hæc consti. in no. consti. &c. coll. 8. & j. eod. q̃ sit. 1. respon. Archid.

p ¶ *Concilio.*] generali scilicet, & edicto Lugdun. Sumit tñ ista constitutio potius vigorẽ ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatione & conseruatione Bonifacij, q̃ ex primæua constitutione Gregorij, ex eo q̃a reuocata fuerat per dñm Hadrianum ², & per dñm Ioan. xxj. Papam. Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebat. Et certe cum constitutio ista tã vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquũ fuit ꝙ absq; requisitione concilij reuocata fuerat. s. de reg. iur. cap. 1. de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super ³ omnia concilia. s. significasti.

² Qui fuit de Fliscο, & nepos Innocentij quarti vixitque minus 40. diebus.

ADDITIO. Iste prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis. de hoc commendatur, ꝙ se pauperibus & diuitibus cõem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Greg. huius decre. auctore, seruata ista constitutione, surrogatus fuit Innocen. v. qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ: & vixit quinq; mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc constitutio, qui parum vixit, vt prædixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus cõstitutionis: quia vero etiam quamplures Cardinales tunc decesserunt: æstimatum fuit ꝙ illarum mortuum causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel suspensa, quoad omnem ipsius effectum. Ioan. And.

³ Vide Turrecrematã in sũma de ecclesia lib. 3. cap. 24. in fine. & cap. 44. vbi late probat hoc dictũ glossę.

ADDITIO. alia Ioan. Mona. dicit, ꝙ fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioan. illam suspẽdit quoad oẽm ipsius effectum. & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papali: & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decre. licet. eod. tit. Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi. Ioan. Andr.

q ¶ *Ciuitate.*] ciuitas murorum ambitu terminatur. j. de senten. excom. si ciuitas. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. in prin. voci per obiectionẽ, quam soluit: & in incidenti quæstione remittit. secundo quærit. arg. pro & soluit. tertio quærit, & soluit.*

r ¶ *Decem diebus.*] Nota ꝙ constitutio ista nõ iubet eos citari, sed tñ expectari: & sic est speciale in electione summi Pontificis, cum in alijs absentes de prouincia sint vocandi. s. eo. coram. vel saltem ſm ꝙ est consuetudo: vt ibi not. & 7. q. 1. factus. & si consuetudo esset, non vocarentur. j. de pben. cum in ecclesijs. Si aũt quæratur quæ sit ꝓuincia Romana: dic vt s. de offic. vica. tua. Sed pone, Cardinales quidam sunt absentes & ita remoti, ꝙ nullo modo possent venire infra decẽ dies ad locum, vbi debet electio celebrari, nunquid poterunt p̃ntes statim ad electionem procedere: vel ante lapsum horum decem dierum? & vĩ ꝙ sic. ff. ad Velleia. l. aliq̃n. §. fin. maxime ꝓp periculum moræ, vt s. Sed cum hic simpliciter dicat, ꝙ expectari debent per decem dies, simpliciter intelligendum est, ſm ⁴ Guli. ff. de alea. l. 1. §. qđ vero. & s. de priui. quia circa. posset enim absentes vti felici diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita, circa finem. vnde ante decendium procedere non debent: & forte audientes de infirmitate Papę, vel alia causa venire cœperant ante mortem: ita ꝙ infra decem dies a morte erunt in loco: & beneficium iuris nemini est auferendum. 28. distin. de his. j. de reg. iur. indultum. & facit optime j. eod. commissa. 1. respon. cum suis concor. Sed pone: aliquis Cardinalis non debito tp̃e expectatus, vult agere

⁴ Idẽ Phi. ex quo nõ ipse quòd pendente dilatione nihil nouandum est, & si certũ sit partẽ nihil agere posse. Iun.

vult agere de contemptu: quæritur vtrum posſit? Dic q̃ ſi electio facta fuit ab omnibus reliquis, vel à duabus partibus eo non computato, nulla obſtat exceptio, & ſic nec actio. ff. eod. licet. & ff. de ſuperſl. l. 1. §. ait. in fin. §.

a ¶ *Omnes.*] præſentes: etiam ſi eſſent pauciores q̃ tertia pars per hanc conſtitutionem.

b ¶ *Habitabat.*] ſim. ff. de iudic. ſi locus. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

c ¶ *Neceſſitas.*] vt forte quia podagras patitur, ita q̃ neceſſe habet per ſeruientes ſuſtineri & portari, vel alia ſimilis cauſa.

d ¶ *Arbitrio.*] vt poſſit habere, vel vult clericos, vel vult laicos: vel alterum clericum, vel alterum laicum.

e ¶ *Conclaue.*] Ad idē 12. q. 1. cap. 1. ȷ. de ſta. reg. cap. 1. & ff. de dam. infec. l. qui conclaue.

ADDITIO: Et ſolet dici conclaue, q̃ pluribus clauibus clauditur: vel ad quod per plures claues itur. Ioannes And.

f ¶ *Velamine.*] vt puta ſeſtorijs vel cortinis.

g ¶ *Aditu.*] 18. q. 2. diſ ſinimus.

h ¶ *Secrete.*] 81. diſtin. clericus. 28. q. 2. in decima.

i ¶ *Vocarentur.*] puta aduocati, vel iuriſperiti, vel religioſi viri, vel tabelliones.

k ¶ *Incurrat.*] Nota canonem latæ ſententiæ. alium habes ȷ. eo. cap. §. q̃ ſi. Alios huiuſmodi iuris noui notaui ȷ. de ſenté. excom. eos. Et cum non reſeruauerit ſibi abſolutionem: dicamus quòd ordinarius abſoluere poterit, vt dicam. ȷ. eod. ſciant cuncti.

l ¶ *Feneſtra competēs.*] ita q̃ nullus intrare p eam poſsit, vel exire: vt ſ. & ȷ.

ADDITIO. Erit cū rota ad modū monialium, ſm Fran. Vercel. vel cum barris ferreis circundata, ſecundum eum. Ioan. And.

m ¶ *Quibus.*] ſcilicet, quinque diebus.

n ¶ *Camera.*] ſic & in clericis collegiatarum cathedralium vel regularium eccleſiarum. ȷ. eod. quia ſæpe. & fuit hoc ſtatutum, quia forte p p hæc habenda eſſent in prouidendo tardiores. Ioan. An.

o ¶ *Commiſſa.*] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij: vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. eo. tamen.

p ¶ *Reſeruanda.*] ſic ȷ. eo. quia ſæpe. & de offi. ordi. præſenti.

q ¶ *Intromittant.*] ſimile ȷ. de hæret. accuſatus. §. ſane. & §. ſeq. An

Margin: In antiquis codicibus legitur, conſid

Margin: In antiquis exemplaribus legitur, illuc

Margin: Et ſunt 33. 32 inductos per ele. ſib. collegi. de ſentent. excom. cap. 1. in glo eſt ſecundum. Ioan. And.

Margin: Præter Philippum Franciſcū hic vide gloſſā in Clemen. 1. de hæret. verbo, tam...

omnes a conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat b: contenti ſinguli, ſingulis tantummodo ſeruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens neceſſitas c id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, eiſdem † electionis arbitrio d reſeruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue e nullo intermedio pariete, ſeu alio velamine f, omnes inhabitent in communi: quod (reſeruato libero ad ſecretam Cameram aditu g) ita claudatur vndiq;, vt nullus illud† intrare valeat vel exire. ¶ Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat, vel facultas ſecrete h loquēdi cum eis: nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant, niſi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præſentium, pro his tantum, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vocarentur i. ¶ Nulli etiam fas ſit, ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel ſcripturam. Qui vero contra fecerit ſcripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecrete loquēdo: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat k. ¶ In conclaui tamen prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur, per quam eiſdē Cardinalibus ad victum commode neceſſaria miniſtrentur: ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus. ¶ Verum ſi (quod abſit) infra tres dies poſtquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipſi Eccleſiæ de Paſtore prouiſum l (per ſpatium quinque dierum immediate ſequentiū, ſingulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, vno ſolo ferculo ſint contenti: quibus m (prouiſione non facta) decurſis: extunc tantummodo panis, vinum, & aqua † miniſtrentur eiſdem, donec eadem prouiſio ſubſequatur. ¶ Prouiſionis quoq; huiuſmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera n Papæ recipiant, nec de alijs eidem eccleſiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: ſed ea omnia ipſa vacatione durante, ſub eius, cuius fidei & diligentiæ camera eadem eſt commiſſa o, cuſtodia maneant: per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſeruanda p. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet redditauū ad eos † ſpectantium abſtinere, donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. ¶ Ijdem quoque Cardinales accelerandæ prouiſioni ſic vacent attētius, quòd ſe nequaquam de alio negotio intromittant q, niſi forſan neceſſitas adeo vrgēs incideret, quod eos oporteret de terra ipſius eccleſiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel niſi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quòd omnibus & ſingulis r Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter f occurrendum. ¶ Sane ſi aliquis ex prædictis Cardinalibus conclaue prædictum (vt ſupra exprimitur) non intrauerit, aut intrans abſque manifeſta cauſa infirmitatis t exierit, ipſo minime requiſito, nec in eiuſdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad† eligendum ſummum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate ſuperueniēte, idem conclaue ex eis aliquem exire u contingat, ipſa etiam infirmitate durante, poterit eius ſuffragio x non requiſito [ad † electionem] procedi: ſed ſi ad alios, poſt ſanitatem y ſibi redditam ſeu ante, redire voluerit: vel etiam ſi alij abſentes, quos per decem dies diximus expectandos, ſuperuenerint. re integra, videlicet z ante quàm eidē eccleſiæ ſit de Paſtore prouiſum, in eodem negotio, in illo ſtatu, in quo ipſum inuenerint a, admittantur: præmiſſa tam de clauſura, quàm de ſeruientibus, cibo, ac potu b, & reliquis, cum alijs ſeruaturi.

collegiū Cardinalium ſede vacāte, Papali poteſtate vti poſsit, dicā ȷ. de ſchiſma. c. 1. ad fi. & eſt expeditū hodie q̃ non: niſi quantū hic conceditur: vel niſi circa ſubſtitutioné camerarij vel pœnitentiariorum deficientium: qđ dic vt in Clemen. eo. tit. ne Romani. vbi etiā determinat hanc conſtitutionem, vel eius partem, tunc per collegium alterari nō poſſe. Ioan. And.

r ¶ *Singulis.*] Licet aliàs dicere conſueuerimus, quod fit à maiori parte dici factum fuiſſe concorditer. 36. diſt. Apoſtolica. in glo. 1. & de elec. cū iter canonicos. & ff. ad muni. qđ maior. niſi minor pars iuſtā cauſam cōtradictionis oſtēdat: de his quæ fiūt à ma. par. cap. c. 1. tñ p hanc litteram quæ hoc hic exprimit, dico omnes debere eſſe concordes.

f ¶ *Celeriter.*] ſcilicet, ſuſpenſo electionis negotio. Et not. q̃ deſideratur celeritas. de hoc dixi infra eod. cap. vlt. Ioan. Andr.

t ¶ *Infirmitatis.*] Alia ergo neceſsitas non excuſat.

u ¶ *Exire.*] Si autē oēs exierint ſimul vel ſucceſſiue: dic, vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. porro.

x ¶ *Suffragio.*] id eſt, cōſenſu. ſic ſumitur ff. de legi. de quibus. in fi. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. §. 1. ad hæc. ff. de decu. ſpuris. §. minores. ȷ. eo. ex eo. aliquā ſumitur pro auxilio, cōſilio, vel ſeruitio. 12. q. 2. quicunq; ſuffragio. C. de ſuffragijs. l. 1. Archid.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, ponit dictū Hoſtien. & ſoluit.*

y ¶ *Sanitatem.*] Quid ſi Cardinalis p p infirmitatem nolens incluſus ſtare, renūciet voci ſuæ: nūquid valeat renunciatio: & nunquid rediens admittetur? Hoſtien. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæſtionem s. de renun. niſi cū pridem. §. p p malitiam. dicens finaliter q̃ pœnitēs & rediens admittēdus eſt: de ijs autē quæ medio tpe facta ſunt conqueri non poterit. & hæc quæſtio ſatis hic terminatur per ſequentia.

z ¶ *Videlicet.*] vide mirabilem expoſitionem huius verbi, re integra. aliter exponitur ſ. eod. in cauſis. §. quia vero. vbi de hoc.

a ¶ *Inuenerint.*] ſim. ȷ. vt lit. penden. cap. 2. in fine.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit negatiue, & ſoluit contrarium.*

b ¶ *Potu.*] Pone: Cardinalis abſens venit poſt diē octauū à die inclauſuræ

Margin: Aliàs iure ad ipſos.

Margin: Id eſt Dom. & hoc eſt propter adiectionem generandi: & idem dicas, ſi in ordinatione aliqua poſſet plena concordia. Philon.

Margin: In antiquis codicibus: ad eligendū ſubſtituendum Pontificem libere procedatur.

Margin: Hic duæ voces ad eleƈtionē: deſunt in antiquis codicibus.

inclusuræ, ita q̃ Cardinales inclusi tunc non habebant nisi panē, vinum, & aquam: vt dictum est s̄. nūquid iste superueniens statim cōpellitur suscipere eorū vitam? & videtur q̃ non: q̃a non fuit in culpa. I. de constitu. cap. 2. dic secus p̄ hanc litteram, & per illam superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, cap. recolētes. & sæpe sine culpa quis punitur ex causa. quod dic vt j̄. de reg. iur. sine culpa.

a ¶ *Curia.*] & erat ordinatum de ipsa curia transferenda. alias si in primo loco remāsisset audientia litterarū & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio: vt in constitu. clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fi.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Territorio*] siue districtu. Quid sit territorium, dixi s̄. de cōsti. c. 1. quo ad hūc casum ponitur pro diœcesi: vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. & per hanc litterā puto, q̃ si moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, p̄ quā locus ille maris distringitur[†] ad hoc ff. de ver bo. sign. l. pupillus. §. territoriū. ff. de iudi. in insulæ Italiæ. & si non distringatur[†] per aliquā ciuitatē, dicerem in viciniori id faciendū. ad hoc s̄. de consuet. cum olim. ff. de verb. sign. notionē. §. 1. ad hoc j̄. §. 1. ibi: in alia viciniori, &c.

Electio Papæ vbi fiet, si in mari moriatur.

† In antiquis legitur, dña.

† Aliàs, distinguitur

† Aliàs distinguatur

c ¶ *Interdicta.*] Nota q̃ in loco interdicto non potest electio celebrari, nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis. & posito etiam q̃ in tali loco celebretur, nihilominus valet: q̃a nulla exceptio admittitur, vt s̄. dixi.

d ¶ *Tueatur.*] vt ff. de or. iur. l. 2. §. post originem. & j̄. de sta. re. cap. vnico. §. & quoniam.

e ¶ *Celebranda.*] secūdum distinctionem superius tactam.

f ¶ *Præsumant.*] quia tunc essent excōicati: sicut & in se defendendo modum excedens. quod dic vt s̄. de resti. spol. olim 1. in fi. Et no ta casum in quo laicus auctoritate canonis po

† In vno codice manuscripto ita: eo ipso excommunicationis vinculo sint nodati.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam, in qua erat cum sua curia[a] residens, contigerit ab hac luce migrare: teneātur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio[b] seu districtu idem Pōtifex obijt, cōuenire: nisi sit forsitan interdicta[c], vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat: quo casu, in alia viciniori conueniant, quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) aperte rebellis. ¶ In hac etiam ciuitate, tam quoad expectationem absentium, quàm quoad habitationem communē, clausuram, & cætera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Pōtifice, in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan. And.*

¶ Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit qui eadem tueatur[d]) adijciēdo sancimus: vt domini †, alijque rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pōtificis electio fuerit celebranda[e], auctoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter, sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari: nec Cardinales vltra quàm præmittitur, arctare p̄sumant[f]. ¶ Super his autem taliter obseruādis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuersis ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter[g] iuramentum. ¶ Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint: cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eoipso † sententiam excommunicationis incurrāt, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateant[h], nec ad aliquod publicum officium admittantur. ¶ Ipsos insuper feudis & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinent, ipso facto decernimus esse priuatos, ita quod ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earumdem ecclesiarum arbitrio, sine contradictione aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta[i], non solum sit interdicto supposita, sed † & Pontificali dignitate priuata[m].

¶ *Obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

¶ Cæterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat[n] affectus: vel ad certum[o] aliquem obligationis cuiusq; necessitas adigit, cessat electio[p], dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eosdē obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur: vt pensantes attētius quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij † Iesu Christi, successoris Petri, Rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis Dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate: necnon condicti, & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt[q], quærant: non commodis priuatis intendant: sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, vtilitatem publicā libere prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas[r] patitur, id acturi tantummodo: vt eorum ministerio acceleretur vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo[s] celeriter eidem ecclesiæ sponso † dato. Qui autem secus egerint, diuinæ[t] subiaceant vltioni: eorum culpa, nisi graui[u] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, cōuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa †, cassamus[x], irritamus, & viribus decernimus omnino carere[y], ita † quòd nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquā ex eorū transgressione notā vereatur fidei nō seruatæ:

testatem habet in clericum, contra id 96. distin. bene quidem. de senten. excom. si vero. ADDITIO. Et dic: canonis id statuentis pp̄ bonum publicum, & superioris defectū. bene facit 79. dist. si q̃s pecunia. alios casus vide 23. q. 5. principes. in glo. 2. Ioan. And.

g ¶ *Corporaliter.*] vide quod not. cap. prox. Ioan. And.

h ¶ *Pateant.*] s̄. de exces. prxla. inter dilectos. j̄. de reg. iuris. infamibus.

i ¶ *Prædicta.*] sic j̄. eo. fundamenta. §. quod si secus. s̄. de pœnis. in quibusdam. & j̄. eo. tit. felicis.

† In aliquo manuscripto ita: sed etiam Pontificali, &c.

k ¶ *Sine contradictione.*] præscribi tamen possunt. quod dic vt j̄. de præscrip. cap. 2.

l ¶ *Prædicta.*] in qua secundum superiorem distinctionem erat electio facienda. Io. And.

m ¶ *Priuata.*] sic j̄. de pœn. felicis. in fi. & 15. q. 3. ita nos.

† In eodem quoribus codicib9 ita: vel ad certū aliqd obligandus, &c.

n ¶ *Captiuat.*] idest, quasi captiuatum facit & tenet. Ioan. And.

o ¶ *Certum.*] puta talem eligendum. Ioan. Andr.

† Vide Turrecremata in summa de ecclesia, lib. 2. c. 56.

p ¶ *Electio.*] quæ libera debet esse, cū ex consensu p̄cedat. ad idem de spon. cum locum.

q ¶ *Sua sunt.*] de cens. cum Apostolus.

r ¶ *Possibilitas.*] quia vltra posse nemo. 22. q. 2. faciat. j̄. de reg. iur. nemo. s̄. de pactis. cap. vltimo.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

s ¶ *Idoneo.*] tenentur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus q̃ nulla exceptio admittitur contra electum à duabus partibus. s̄. eod. licet. Quid ergo si laicum illitteratum vxoratum eligāt? De hoc vide 79. dist. si quis pecunia.

† Vide Turrecremata in summa de ecclesia, lib. 2. cap. 27 & 28.

t ¶ *Diuinæ.*] ad hoc j̄. eod. commissa. in fin.

u ¶ *Graui.*] fuit ergo grauis offensa. 24. q. 1. non afferamus.

x ¶ *Cassamus.*] sim. C. de leg. non dubiū. ff. de pac. l. iurisgētium. §. & generaliter. & si hoc nō dixisset Papa: tñ nō tenebant ꝯ hanc constitutionē, & alia iura. quod dic vt leg. & not. 20. dist. vides. s̄. de spō. duorum. tua. Archid.

† Aliàs, sancta

† Aliàs, sunt vt nullius, &c.

y ¶ *Carere.*] concor. j̄. de offic.

sed non indignæ laudis titulũ potius mereatur: cum lex etiã humana[a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas.

¶ *Monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum & obseruantiam ieiuniorũ indicant. Ioan. Andr.*

¶ Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendũ, quàm de instantia orationis[b] humilis & deuotæ sperandum: huic adiicimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primum[c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solemnibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatẽ, humiles preces fundantur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. ¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districte præcipimus: vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbũ Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius cõgregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tãti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationũ frequentiam, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ[d] pensandæ suaserint) ieiuniorum[e] indicant.

† Aliàs ita: & apud eũ.

† Aliàs ita: sed & obseruantiã, &c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obycere intendunt contra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super nõ expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obyciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur.*

CAP. IIII.

Vt circa[f] electiones[g], postulationes, & prouisiones ecclesiasticas, viam[h] malitijs, prout est possibile[i], præcluda-

J. de offic. ordin. quia plerique.

a ¶ *Humana.*] C. de nupt. Authent. quod eis. & ff. de obseq. l. nullum. ff. de leg. 1. siquis inquilinos. §. fi. ff. de pact. iuris gentium. §. pactorum. Ioan. And.

ADDITIO. Et in corpore vnde sumpta fuit colla. 5. scenicas. nõ solũ si fideius. & c. post princip. & allegat hic Archidiaconus, qđ ibi not. in glossa, sed quære.

b ¶ *Orationis.*] 23. q. 8. in qualibet. ibi: scientes magis religionibus q̃ officiis & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicã contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iustorum, alle. Io. Mo. 45. dist. disciplina. circa fin. 23. q. 5. animę. vide qđ no. in cle. vna. de reliq. & ve. sancto. ad fin. ma. gl. Io. And.

c ¶ *Vbi primum.*] id est, cum primum. Ioan. Andreæ.

d ¶ *Circunstantia.*] puta quia timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

e ¶ *Ieiuniorum.*] ad hoc concor. de vot. & voti redem. magnæ. & vigiliarũ exercitium, vt ibi.

Vt circa.] summa, & diuide prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, cõuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: habito tractatu, cum maior pars vellet Titium postulare vel eligere: vel pp negligentiã canonicorum potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorem: superior prouidere vellet Titio de ecclesia Pictauiensi, fuerũt al. qui opponentes & appellantes ad Apostolicam sedem, ne Titius eligeretur, postularetur, vel prouideretur: quæritur quid debeant appellantes obseruare? Respondet Romanus Pontifex, q̃ debent nominatim exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponunt tam contra formam electionis, quam personam electi, postulati, vel prouisi: & hoc non sufficit: sed vlterius debent iurare, quod omnia quæ opponunt sunt vera, & ea posse probare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q̃ appellãtes volũt iustificare appellationem ex causa non expressa in appellatione: & volunt aliquid deducere contra formam vel personam: quæritur an possint? Respondet q̃ non, regulariter: fallit tamen vbi illud quod opponunt, venit de nouo ad notitiam: vel si de nouo ista emergunt. puta quia electus post electionem perpetrauit homicidium: tunc enim ex istis poterunt appellantes iustificare suam appellationem. Sed vtrum per istud capitulum sit correctum capitulum primum. s̃. eo. titulo, dicit q̃ constitutio Innocentij quarti facta cõtra deficientes in probatione obiectorum, remanet in suo robore & efficacia: deficientes in probatione puniuntur pœna illius constitutionis. *Alioquin.* refertur ad verba: scilicet q̃ appellantes tenentur iurare, q̃ credunt opposita per eos esse vera. Nota primo ex isto capitulo, q̃ malitiis hominum non est indulgendum: sed potius per superiorem obuiandum. Nota vlterius principalem effectum huius capituli, q̃ si opponentes vel appellantes electioni, postulationi, vel prouisioni factæ vel faciendæ, debent ipsi appellantes in suo instrumento appellationis inserere causas, pp quas intendunt impugnare electionem, prouisionem, vel postulationem, vel personas eligendum vel electi: ita q̃ non poterunt iustificare suam appellationem ex causis non insertis in instrumento appellationis. Et sic de nihilo seruit illa clausula, quam communiter inserunt appellantes in suo instrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quòd ob illam causam & alias causas loco & tempore proponendas se opponunt: & intendũt iustificare suam appellationem. Nota causas exceptas, vt appellatio possit iustificari ex causis nõ insertis in appellatione: Primo, quãdo illud quod non erat expressum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emersit. Secundo, cum de nouo superuenit facultas probandi, quæ de nouo nõ superuenerat. Tertio, si illud erat antiquũ: sed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota insuper dispositionem huius capituli locum habere in quibuscunque beneficijs etiã simplicibus: Nã si aliquis appellet à prouisione facta de capellania vel canonicatu, vel alio beneficio simplici: habet locum dispositio huius cap. vt appellans teneat inserere in scriptis, quæcunque ipse vult opponere contra prouisionem: Et si istã formam non seruauerit, nõ est admittendus ad prosequendum suã appellationem. Nota finaliter, q̃ indefinitiua iuris æquipollet vniuersali, vt hic late p glos. ad quam quotidie recurritur.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

f ¶ *Vt circa.*] Appellãtes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendũt contra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, q̃ illa credũt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editũ contra non probantes quæ obiiciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. Et secundũ Gar. & Ioan. Monachum hæc decretalis in sex partes diuiditur: quarum prima vsque ibi: *Adiicimus* in qua ponit cõstitutionis causam. Secunda vsque ibi: *Alioquin:* & ponit ibi constitutionem. Tertia vsq; ibi: *Nisi aliquid,* & ponit ibi pœnam nõ obseruantis constitutionem. Quarta vsq; ibi: *Super huiusmodi:* in qua facit exceptionem. Quinta vsque ibi: *Illa sane:* in qua de iurando ponit super exceptione præstanda. Sexta ibi: *Illa sane:* vsque in finem, in qua corroborat Domini Innocentij decretalem.

g ¶ *Electiones.*] Nota hic tres modos tangi, quibus prouidetur ecclesiis. sic s̃. eo. cap. 1. eod. lib. quorũ primi duo pertinent ad subditos, alius ad prælatos, q eo ipso q̃ prouident, confirmãt: qđ est verum si eodẽ iure spectat ad illos eligere & cõfirmare. 63. dist. in synodo. ff. de aucto. tu. l. 3. secus si diuerso. & sic intelligit. s̃ eod. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instru. inter dilectos. §. cæterum.

h ¶ *Viam malitijs.*] j. cap. proxi. de rescrip. sedes. & c. plerunq; s̃. q ma. accu. pol. significante. ff. de rei vendi. in fundo. §. consuluimus.

ADDITIO. Vide de simo. nobis. super 3. glos.

i ¶ *Possibile.*] Non enim omnibus hominũ malitiis viam præcludere posset.

dere posset.6.q.1.si omnia.malas enim hominū voluntates ad plenum cohibere non possumus.31.q.1.hac ratione.in fin.nihil enim est quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat. in Authen. coll.6.vt hi.qui se.ob.ha.perhi.res mi.in prin.& idem.ff. cōmo.ad eos.ff.de præscriptio.ver.naturalis. C.man.l.ab Anastasio.

ADDITIO. Qui circa lites versantur, legē Anastasij fraudabāt suis machinationibus: sꝫ quas ibi prouidetur. Ioan.Andr.

¶ Vide notandum latissime sub Innocētio suꝑ cap.11.& rescriptum extra de electio.c. ne pro defectu.

a ¶ *Periculose.*] aduerbialiter ponitur. sic de præ. dist.1. periculose. & est periculum in spiritualibus & tēporalibus. s. eod. ne pro defectu.50.dist. postquā. & ȷ.eod.quam sit.

mus, ne diutius periculose^a vacent^b ecclesiæ: vel personatuum, dignitatum^c, & aliorū^d ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo^e prouidemus, vt si quādo aliqui^f electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt, proponēdo aliqua^g contra electionis, postulationis, seu prouisionis formā^h, aut personas eligentium^i, vel electi^k: siue illius, cui erat prouisio facienda^l, siue facta: & propter hoc contigerit appellari^m: appellantes in instrumento publico^n, seu litteris^o super appellatione confectis, omnia^p & singula exprimant, quæ in formam intendunt obiicere, vel personas: Coram^q personis authenticis, aut

b ¶ *Vacent Ecclesiæ*] id est prælatis careant, & ministris: sic & mulier dr̄ vacans, quæ virū nō habet.ff.ad l.Iul.de vi pub.q cœtu.§.q vacāte. Archidiaconus.

c ¶ *Dignitatum.*] de quibus est idem iudicium habendum.s. codē tit. dudum 2.& s.de præben.de multa.

¶ *Glo.seq respondet per quæstionem & solutionem, obijcit rationi & solutioni, quæ est indefinitā æquipollere vniuersali: & obiectioni respondet.*

d ¶ *Aliorum ecclesiasticorum.*] omnium vniuersaliter. 19. dist.c.1. ff.de offi.præsi.l.3.igitur siue super simplici beneficio appellet, siue super alio, locum habet hæc decret. Dici enim solet ꝙ indefinita^r canonis vel legis regulam tradere intēdentis, æquipollet vniuersali^s: indefinita cōis locationis non: secundum iuristas, vel logicos. indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria: vt homo est animal: ergo omnis homo. In materia vero contingenti secus: vt homo currit: ergo omnis homo, non sequitur. Sed contra, ꝙ etiam s̄m iura, indefinita non æquipollet vniuersali: Nam si lego alicui omne marmor: videor legasse & statuas marmoreas, & cæteras species ex marmore factas.ff.de leg.3 hæres meus. §.1. de au. & arg. leg.l.1. & tñ si legetur marmor indefinite: sub legato cōprehendit sola rudis materia: & non species de marmore factæ. ff. de leg 3.l. quæsitum.§.illud fortasse. Item si lana indefinite legetur, tincta nō continetur in legato.ff.de leg.3.l.si cui in princ.& si legatur omnis lana, etiam cedit tincta legato.ff.de au.& arg.leg. l.pediculis.§ labeo.ergo indefinita non æquipollet vniuersali. Item aliud quando transigitur super generali p[...] aliud quando super indefinita: vt not.s.de transact.cap.1.Sed dic, ꝙ quando nō est eadem ratio & conditio (ꝑ aliquod accidens) omniū particulariū in vniuerso cōprehensorum indefinita non æquipollet vniuersali: vt patet in ꝓ-ris: nam tinctura lanę, & species marmoris nō procedunt ex ipsa origine, sed ex accidenti hominis operatione: & posset maioris ęstimationis esse ipsum additum tincturæ vel speciei, q̄ ipsum principale^t: sed quando omnium particularium est eadem ratio & cōditio, vt prius, quia non variantur per aliquod accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine: puta quia alia lana melior & nobilior ex origine: Idem in marmore: tunc indefinita negatiue vel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff.de leg.2.si pluribus. & l.si ita.ff.de reb.dub.l.si is qui.§. vtrum.in fi.

r De materia huius glossæ præter doctores hic vide Dinum in Rubrica de regul.iur. lib.6.& Cinum Coarruuiam lib.1.var.resolut.cap.13.

s Secus de indefinita statutorum, quæ strictæ intelliguntur c. in nostra de iure l. constitutionibus. ff ad muni. sed quōd in definita æquipollet vniuersali, hoc est ex significatione iura, Bar. in l. omnes populi. h.n.

¶ *Glos.seq.ponit 6.modos cognoscendi legem generalem.*

e ¶ *Perpetuo.*] id est generali.s. eo. Maliana. & sunt hæc signa cognoscendæ generalis constitutionis, cum edicti vocabulo nuncupatur, vt hic: si mittatur venerabili cœtui: si præcipitur per omnes populos diuulgari, scriptura publice procedente: si dicatur idem in similibus obseruandum: si lex vel canon appelletur generalis: si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes C. de leg. l.3. Ioannes Andreæ.

t Sequitur Phi. & Dom. item indefinita prolata ad personas odio non æquipollet vniuersali. l.1. §.1 ff. de li. libe.& posthumis. falsis in fauorabilibus.l si q[...] ita §.1 ff. de [...]

¶ *Glos seq.soluit quæstionem: & ponit obseruantiam curiæ.*

f ¶ *Aliqui.*] quorum interest: vt quia canonici, parochiani, vel patroni. 16. q.7. filijs. & si collegium obijcit se, ad hoc tenetur.ff. quod me.cau.l.metum autem præsentem.§.animaduertendum.dixit Gar. quòd Romana curia quemlibet clericum de diœcesi vel ciuitate admittit contra electum episcopum, siue beneficiatus sit, siue inde oriundus: si vult obiicere in personam: contra formam autem non, nisi canonicos admittit.

g ¶ *Proponendo aliqua.*] Si ergo quæ opponuntur non sunt talia: sed directe respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ, constitutio ista non arctat, vt in cle.eo.titu.constitutionem. 1.responso.

h ¶ *Formam.*] vt quia seruata non fuit forma decre.quia ꝑꝑ.in electione. ȷ formam postulationis obiici potest, ꝙ non est concors, vel saltem à duabus partibus celebrata: & hoc quando vnus postulatur, & alter eligitur.s.eo.scriptum. vel ꝙ postulatus est, qui debuisset eligi.s.titu proxi.c.vno.contra prouisionem potest opponi: ꝙ adhuc non sit prouidendi potestas ad superiorem deuoluta: vel qa ꝑ litteras subreptitias sit facta ꝓuisio. de rescriptis.§sup litteris.

i ¶ *Eligentium.*] vt quia sunt excōicati maiori sententia, vel ab homine suspensi.s.eod cum inter.de consuetu.cum dilectus.vel quia priuati a canone: vt qa scienter elegerunt indignum.ȷ.eo.cū in cūctis. vel sunt infames: qbus sunt actus legitimi interdicti. ff. de regul.iuris, actus. sed eligere est actus legitimus.ȷ. de sen. excom. solet. ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio Innoc. & approbari opi. Bernar. antiquam.de quibus s. cap.1.in glo.electi.dic vt ibi. Et vr̄ reprobari quod dixit ibi Inno. & Compost. ꝙ obiectio in personas eligentium proprie dicatur in formam. hic ponit ista vt diuersa.Sed dicit ibi Archi. ꝙ hoc fit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, scilicet criminum & defectuum. Ioan. And.

k ¶ *Electi.*] puta defectus ætatis, scientiæ, & natalium^u .s.eo. cum in cunctis. obiectorum autem defectuum examinatio fiet, vt traditur ȷ.eo.si forte.

u Erit quòd sit leprosus demoniacus paralyticus. Dom. Fon.

l ¶ *Facienda*] quod igitur hic de prouisione dicitur, repetitum intelligatur in postulatione & electione faciendis: quod iuris enim in vno, & in reliquo. & hoc verum, si contra certam personam appelletur, vt non eligatur, vel postuletur: si autem contra incertam huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare. ȷ. eod. qui contra certam.

¶ *Glossa sequens respondet per quæstionem: ponit opi. Guli. & contrarium Gar. quam approbat. secundo ponit dictum Gar. hodie reprobatum.*

m ¶ *Appellari.*] ad Papam secundum Guli.& est ratio: quia appellationes interpositæ ad Papam magis consueuerunt protelare negotia ecclesiarum, de appel.sæpe.& ad ea quę frequentius accidūt, &c.ff.de legi.nam ad ea & ista constitutio videtur supplere illam, s.eod.statuimus.quæ expresse de appellatione interposita ad Papā loquitur. Arg.ad hoc ȷ.eod.is qui.& cap.sequen.Tu dic secundum Gar.ꝙ hæc decre.etiam locum habet in appellationibus ad inferiores interpositis: cum generaliter loquatur: & sic sit generaliter intelligenda.ff.de offi.præsi.l præses 2. 19.dist.cap.1.ff.quod me.cau. l. metum autem.§.animaduertendum.ff.de publi.in rem ac. de pretio. Preterea Hostien. intelligit illam decre.s cod.statuimus. licet ibi exprimat, ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpositis: quod facit pro hac parte: tamen id non puto verum, vt ibi dixi.hæc autem decre.secundum Gar. locum habebat siue in iudicio, siue extra iudicium appellaretur: quod non est hodie verum. non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis^x: vt declaratum est ȷ.eo.constitutio.

Constitutio, vt circa, an habeat locū in appellatione ad inferiorem à Papa interpositis.

x Id Pet.de Anchar. Io.

n ¶ *Publico.*] facto scilicet per manum tabellionis.Quid sit publicum instrumentum, not.s.de fi.instru.cap.2.& dic publico, scilicet super appellatione confecto.

o ¶ *Litteris.*^y] testimonialibus, scilicet sigillo authentico sigillatis ȷ.de offi.ordi.si canonici.& in decre.cum medicinalis.ȷ.de sen. excom. Vel dic, ꝙ sufficit si per suam vel alterius priuati manum fuerint litteræ conscriptæ: probabitur tamen talis scriptura per testes.tñ secundum Guli.prior intellectus præualet: & ideo dictum est de litteris: quia in plerisque locis vsus tabellionum non habetur: sed instrumentorum loco habentur officialium litteræ.

y Hic vide Phil. Fon.

¶ *Glossa sequens quærit. alleg. pro. soluit contrarium. finis glos. dat consilium.*

p ¶ *Omnia & singula*] Quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam, vel excommunicatū: nunquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatum: & diuersæ declarationes factæ dicuntur super hoc, & videtur ꝙ hoc satis sufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidiū repellit^z. Sed dic contra per hanc litteram: alias quare fieret hæc verborū geminatio. & probatur hoc satis ȷ. de exceptio.pia. & melius ȷ.eo.procurator.& in cle.constitutionem.eod.titu.1.responso. ad idem.ff.de dolo.l.sed si ex dolo.§.finali.ȷ.de testib. præsentium. §.testes.2.q.8 per scripta. §. libellorum.de pœn. distinct. quinta, consideret. & tutum est quòd iuret per hunc modum: iuro omnia & singula, & cætera.

z Hæc constitutio non prouidet circa repulsionem sed circa propositionem: & multa valde in probando C.de probatio.quæ non valent in proponendo. vbi ius præsens allegari oportet. ff.de rei ven. l. rem. in prin. Io. Mo. concor. quod no. ȷ. e. is qui. in gl.pe. Ioan. Andr.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Archid. Gar. tamen dicit Nicolaum interlocutum, quòd non sufficit iurare ꝙ credat omnia, &c. nisi etiam addat, & singula, &c. quod hic placet Io. Mo. Ioan. And.

q ¶ *Coram.*] hic sit versi. refertur enim ad inferiora, non ad superiora: coram

riora:coram aliquo autem fieri,dicit quod fit eo sciente,& intelligente:licet non consentiente.ff.de verb.sign.coram.sed & hic eius testimonium requiritur:vt j.dicam.

a ¶ *Aut persona.*] scilicet authentica: & intellige illam personam authenticam hic appellari, quæ præest iurisdictioni. Et habes hic casum in quo creditur vni personæ authenticæ.ad hoc.86. dist.tanta.vbi d hoc.ibi videas in gl.arg. q credit,&c. & 18.dist.placuit 2. in gl.2.& 8. q 3. cap. 1.in gl.2. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. primo soluit duas quæstiones: secundo quærit: ponit opin. Gar. & contrariã Guli. quam approbat in glos.*

b ¶ *Corporali.*]per hoc dicas secundum Guli. & Gar. q si iuret præsente textu Euangeliorum, & non tangat: q huic constitutioni satisfactum non est:& sic Papam Nico.in hoc interlocutum dicũt. Si autem Euangelia tangere: pede vel cubito:si manus habet, non sufficit: quia singula membra singula habent officia. 89. distin. singula.s.de hæret.cum ex iniuncto. facit enim contra generalem consuetudinem,quæ est optima interpres legum.s.de consue.cum dilectus.Quid si sit episcopus qui appellat:quæro an teneatur tangere sacra? Dixit Gar.q sic:quia generaliter loquitur hæc decre.& sic generaliter intelligẽda. 19.dist.cap.1.§.dicendo. ff.de offi.præsi. l.3.Item priuilegium episcoporũ est corpore iuris clausum: vnde per illud tolli vr, ac si ius esset.ff.de constit.licet.eo.lib.cũ suis cõcor. Gulielmus contradicens, q episcopi tangere non tenentur. 11.q.1.cap.testimonium.§.nec honore.C.de epis.& cle.Authẽ.sed iudex de iura.calum.cap.vlt.& hoc credo verius.licet opinio Gar. sit tutior.& facit quod dicã. j. cap.proxi. Sicut enim per illam decre. non tolluntur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante confirmationem de iure veteri:sic & per illam sublatum non credam illum casum in quo quis tangere non tenet, scilicet in epo: procederet hoc dictum si priuilegium episcoporũ esset generale: tunc respõderetur ad contraria infra signata, quæ ponunt casus speciales:sed quia per iura superius allegata:& per Authen.de san.epis.colla.9.§.sed nulli. potius probatur istud speciale in iuramento testium prius prorogatum ad iuramentum calumniæ per prædictam decr.vlt.de iur.calum.ibi: sicut in dicendo testimonio, &c.dicam q in aliis tangere tenentur.ad hoc.1.q.7.quotiens.s.de iureiu.ego N.in fin. de pur.can.quotiens. §.porro. in prin.& in fi. de senten.excom.venerabili.

Ad idem cle. 1. ver. porro nec pręs. ibi vide gl. 2. per quod dicendum quod hic not. Archid. Ioan. And.

Illud in legibus cõbus-hic loquitur cum vna generalis, alia specialis vt in casu l. sanctio. ff. de pœ. Io. mo. & Arch.

Idem Anchar. Bart. in extrauag. ad reprimendum. Fonta.

c ¶ *Præstito.*]in iuramentis quæ iure præcipiuntur,vt est iuramentum testis,& calumniæ,semper est iurandum super sancta dei Euãgelia. 11.q.1.cap.testimonium.§.eps non flagitetur.ad idem. 2. q.7.quotiens. de consec.dist.2.ego Berengarius. s.de iureiur. ego. in fin.s.de iura. calum. cum in causa. s.de purg.can.quotiens.§.1. in prin.& idem in omnibus aliis iuramẽtis,quæ à iure, vel iudice, vel à partibus ex necessitate deferuntur. Archidiaconus.

Idem Pet. de Ancha. Bona.

¶ *Glos.seq.quærit, & soluit:secundo soluit quæstionem: tertio consulit.*

c ¶ *Præstito.*]Pone q vna die appellauit: sequenti die iurauit:quæritur an sit huic cõstitutioni satisfactum? Dixerunt Guliel. & Gar. q non: & sic dicebant fuisse declaratum per Nicolaum. & arg.ad hoc.ff.de dam.infec.qui bona.§.si quis stipulaturus.& s.de elec.quia pp. in quibus habes, q stipulaturus de dam.infec. eodẽ tempore debet iurare & stipulari: alias non est ei cauendum: & publicatio scrutinij,collatio,& electio insimul fieri debent,non ex interuallo: vnde hæc videtur fuisse illius constitutionis mens, q incontinenti super oppositis in appellatione iuretur.ad idem.ff.de testamen.hæredes palam.§.fina. Item secundum eosdem dicas, & bene, q si appellans dicat sic: offero me paratum iurare omnia & singula, & cętera,nõ est huic constitutioni satisfactum:quia cõstitutio ista iuramentum exigit,nõ pollicitationẽ.ad idem.C.de vsur. accepta. vbi dicitur,q aliud est soluere:aliud est paratum soluere. ad idem s.de eo qui mit.in pos.cap.1.Idem sm eos:vt plene & in omnibus huic constitutioni satisfiat:Primo ipse tabellio fidẽ faciat in instrumento de sacramento: faciat etiam fidẽ de tactura: licet enim durum videatur, q ob hoc non valeat appellatio, si aliter probari possit tactura:tamen sic fertur per Nicolaum fuisse declaratum.

Appellans vna die,& sequenti die iurans: an satisfaciat constitutioni, vt circa.

Idem Io. Mo. & Archi.qui dicit quod sic seruat curia. illud cui probat littera j. quæ sic exprimunt nõ dicit expresserunt. Ioã. And.

Idem Pet. de Ancha. Fon.

Additio Quod tamen non placet Guli.qui dicit,q ex quo in instrumento fit fides de iuramento, omnia præsumentur solẽniter acta. Insti.de fideius.§.fi.& C.de contrahen.& commit.stip.l.1.Sed vt dicit Ioan.Mo.& Archid. illud verum de qualitate intrinseca: secus in extrinseca.ff.de pub.in rem act.l.quacunque.ad fi.& inducit Archid.quod not. Compost. s. eo. cum dilecti.ad fin. Est ergo necesse etiam de qualitate iuramenti(quæ de substantia est) fidem fieri. Ioan. And.

persona, quæ super hoc testimoniũ perhibeant veritati, corporali[b] præstito[c] iuramento, quòd credunt ea,quæ sic exprimunt, esse vera,& se posse probare[d]: Alioquin[e] tam opponẽtes, quàm tempore appellationis interpositæ, vel postmodum adhærentes[f] eisdem,obijciendi aliqua, quæ non fuerint in huiusmodi litteris vel instrumentis expressa[g], potestatem sibi nouerint interdictam[h]: nisi aliquid postea forsan emerserit[i], vel super antiquis[k] superuenerit[l] probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter[m] ignorare potuerint, & etiam ignorarint. ¶ Super huiusmodi autem ignorantia[n], & superueniente[o] facultate

¶ *Glos.seq.quærit: opinionem ponit: & contrarium soluit.*

d ¶ *Probare.*] si autem dicat se credere posse probare ea,quæ sufficiant ad victoriam suæ causæ, non est huic cõstitutioni satisfactũ: nec valet appellatio. j. eo.is qui.Quid si appellans quædam probauit ex oppositis & iuratis, quæ bene sufficiunt ad victoriam suæ causæ: & quædam non probauit:quid erit? Dicunt quidam,cum succumbere.ad hoc de proba.licet, veri.item quoq;. & ita dicunt quidam. Nicolaum interlocutũ. Contrarium tamen est verum: quia constitutio ista intendit, vt videatur solam calumniam excludere: non enim iurat q sint vera: sed q credit ea vera: sic etiam intelligit Hostien.s.eod. statuimus. decre. illa,licet. non obstat: quia ibi se astringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit.ff.de probationibus.l.circa.

Opponens plura,& probans alterũ quod sufficit ad victoriam an dicatur succumbere

e ¶ *Alioquin.*] idest,si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponunt, & male. alioquin, id est si non iurauerint. vnde dicunt, q pœna illius constitutionis est solum, q si non iurat non audiatur super non expressis.sed hoc est falsum,quia si nõ seruat cõstitutionem,in nullo valet appellatio: & est expressum j. eod.is qui.& ibi etiam dicam.& probat hoc cle.eo.tit.constitutionem. in fine.

¶ *Glos.seq.voci.per quæstionem ad quam ponit ops.Gar.& cõtrarium Guli.*

f ¶ *Adhærentes.*] Dixit Gar. q adhærentes debent seruare hanc constitutionem,vt principalis,alias non audirentur: alias enim nõ præcluderetur via malitiis,qđ intendit illa cõstitutio.ad hoc j.eo. auaritiæ.& ita dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Guli. contra: quod potius credo,cum hæc cõstitutio (nulla quantum ad hoc de adhærentibus mentione facta)dicat appellantem iurare debere, & crimina specificare.adhærentes ergo, quandiu appellans prosequetur negotium,ad hoc non tenentur: argu. de deci. ad audientiam. nec sit tutum, nec honestum cogi multitudinẽ ad iurandum: illo vero defuncto,vel prosequi omittente: si ipsi velint prosequi bene iurabunt & specificabunt. Et scias q non admittetur ex virtute appellationis adhærentes, nisi infra tempus quo appellasse debuissent, appellationem expresse ratificauerint,& dixerint se adhærere velle. 2.q.6.non solent.ff.rem rat.habe.l.bonorum.

Cõstitutio. vt circa, an afficiat adhærentes.

g ¶ *Expressa.*] singulariter, vt dictum est.

Additio. Satis ergo probat hæc littera, q si aliqua sufficienter expresserit, aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa, dummodo in aliis fuerit seruata constitutio.& patet in cle. constitutionem.§.1.& 2.eod.tit. Ioan. Andr.

¶ *Glos seq.quærit & soluit.*

h ¶ *Interdictam.*]Alius autem qui nõ appellauit,nec adhæsit poterit se opponere: non potest tñ prosequi in causa illa pro interesse communi articulos non specificatos.quod dic vt in cle.eo.tit.constitutionem.§.2.& sic debet intelligi. j.eo.si forte.ibi,aut dabit initium,&c.vel superior ex officio suo inquiret hoc,ne electus forsan criminosus ascendat ad apicem. 23.dist.qui eps. Quid si appellans qui deficit in probatione obiectorum,vel cuius appellatio reiicit, offert se paratum probare incontinenti electum excõicatum? Dic secundum Guli.& Gar.q non admittetur tanquam pars:quod dic vt in cle.eo.titu.constitutionem.§.insuper.nam etiam per modum querelæ non audiretur, vt ibi: sed superior ex officio inquiret de hoc.& hoc si pbationes sint in prõptu:alias non.sic enim retardaret cõfirmatio. taceat ergo.2.q.7.plerũq;.in princi.7.q.2. si tantũ.

i ¶ *Emerserit.*]vt si de nouo homicidiũ commisit,vel aliud mortale.

Additio Exemplum patet.j.de iureiur.c.fi.Ioan.And.

k ¶ *Antiquis.*]tunc notis,sed non oppositis.si vero fuissent opposita circunstantiis omissis, non audiretur volens illa exprimere,etiã cum iuramento quod sequitur:vt in cle. eo.constitutionem. 2. respon.& quæ est ratio, ibi not.

l ¶ *Superuenerit.*] Cum enim ab initio probandi non habuit facultatem, exprimere non debuit. 2.q.7.plerunque. in prin. non sic in casu.j. eod.nulli. vbi dixi. Ioan.And.

m ¶ *Verisimiliter.*]vt quia non consueuerant multam familiaritatem habere cum illo electo:& quæ opponũtur non erant publica: & in facto alieno est probabilis ignorantia.ff.pro suo.l.vlt.Gar.

n ¶ *Ignorantia.*] vt in vltimo casu,quo de ignorantia dicitur.

Ignorantia est probabilis in facto alieno.

o ¶ *Superueniente.*]vt in secundo casu. In primo ergo casu non iurat,nisi vt excludat calumniam, vt sequitur.

¶ Glossa

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem: de regula præsumitur: & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem & solutionem.*

a ¶ *Per proprium.*] Nota, ignorantiam probari per iuramentũ. j. eo. nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerũt ab initio quærere: & quia præsumuntur malitiose hoc opponere: alias quilibet præsumitur ignorans. j. de reg. iur. præsumit. vbi de hoc dixi per hãc litteram, per propriũ. Dixit Guli. ꝙ generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (scilicet habens ad hoc mandatũ) bene. sic dicit se obtinuisse. ad hoc ff. de iureiur. iusiurandum qđ. §. procurator. C. de ꝓcurato. l. in pecuniariis. ad hoc j. eo. ꝓcurator.

1 Iuramentum proprium dicitur quod præstatur per seipsum, vel per procuratorem habentem ad hoc speciale mandatum.

ADDITIO. Vide Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis.

b ¶ *Statuit.*] s. eod. statuimus. ibi enim ponit pœna deficientis in ꝓbatione, hic pœna non seruantis hanc formã in appellando.

probandi, fidem per propriũ[a] præstandum corporaliter faciant iuramentum: hoc adijciendo in iuramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. ¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam vel personam obiecerãt, statuit[b], in suo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito. Ioan. And.*

CAP. V.

AVaritiæ † cæcitas[d], & dãnandæ ambitionis improbitas, aliquorũ animos occupãtes, eos in illam temeritatẽ † impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta[e] nouerint, exquisitis fraudibus[f] vsurpare conentur. ¶ Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum[g] electi: quia eis, iure prohibẽte, nõ licet se ante cõfirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum, (ad quas vocantur) ingerere[h]: ipsam sibi tamquam procuratoribus, seu œconomis committi procurant. ¶ Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum[i]: Nos latius[k] prouidere volẽtes, hac generali constitutione sancimus: vt nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur[l], sub œconomatus[m], vel procurationis[n] nomine, aut alio de nouo quæsito colore[o], in spiritualibus[p] vel

Varitia.] Diuidit in quatuor partes, secundum Ioan. Monachum. Prima ponit ꝓœmium ad dicenda: Secũda narrat fraudẽ ꝯ ius antiquum: ibi, *Nonnulli*: Tertia illã fraudẽ reprobat: ibi, *Cum itaq.*: Quarta pœnam apponit: ibi, *Omnes*. Ioan. And.

a Vide Lambertini de iure patronat. lib. 2. par. 2. q. 5. art. 1.

Pro intellectu illius cap. præsupponendũ est qđ habet in cap. qualiter. eod. tit. in ant. vbi dr ꝙ quantumcũque quis fuerit electus in concordia nemine discrepante, nõ debet se ingerere ad administrationem nisi fuerit per superiorẽ confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi: sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & proprie ante consecrationem non vocatur ep̃s, sed electus: ꝙ si ante confirmationem se ingerit administrationi, priuatus est ipso iure electionis: & eligentes possunt alium eligere. Secundo præsupponendum est, ꝙ vacante ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud capitulum illius ecclesiæ: ita ꝙ capitulum per se potest exercere iurisdictionem. cap. olim. de ma. & obe. in an. Et ea quæ sunt ordinis poterit per alium exercere.

Nota optimum text. q dicitur agere actum temerarie. qa ille qui agit scienter a iure sibi prohibitum sub colore fraudulẽto. vide textum qui hic fuit legitur per venerabilem. vet. vide bar. & Ioa. And. in cle. 1. de sepul.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ cõuenerunt in vnũ tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quendam Titium: quia Titius antequam esset confirmatus, requisiuit a capitulo, vt capitulum ipsum constitueret œconomũ vel procuratorem ad administrandum bona ep̃atus: quærit an sub isto colore posset se igerere administrationi ante confirmationẽ? Rñdet Rom. Pont. ꝙ non: aliãs si se ingerat, perdit ius sibi quæsitum ex electione. ideo electus ante confirmationem nec directe nec indirecte debet se igerere administrationi. ꝙ si fecerit, eligentes vel superior poterit prouidere de alio. nam facta electione ecclesia adhuc dr̃ vacare. Vnde sicut matrimonium carnale initiatur per sponsalia per verba de futuro, perficitur sequente cõsensu per verba de præsenti, & cõsummatur per carnalẽ copulam: sic matrimonium spirituale initiatur per electionem, perficitur ꝑ confirmationem, & consummatur per consecrationẽ. Nota primo id ad quod allegatur iste textus: videlicet, ꝙ auaritia excæcat homines, vt non videant ea quæ sunt recta. Nota insuper principalem effectũ huius cap. ꝙ licet sede vacante capitulũ habeat administrationẽ in spiritualibus & temporalibus, & eam possit alij committere: non tñ potest committi electo vt administret tamquã procurator vel œconomus: alias fieret fraus ad cap. qualiter. alleg. Not. vlterius ꝙ ingerens se administrationi ante confirmationem, perdit ius sibi quæsitum ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi cõfirmationem suæ electionis, ex quo semel fuit vocatus à Deo.

¶ *Auaritia cæcitas.*] De auaro habetur 47. dist. cap. virum. & bonorum 1 & c. sicut hi. per quç iura apparet, ꝙ per hoc vitium quis a Deo separat. & huic largitas obuiat quæ sancta in canone appellatur. 16. q. 2. visis. ver. diuinæ. & c. cupiditas vero sæua nuncupatur s. de Iudæ. ita quorundam. in prin. Archidiaconus.

¶ *Prima glossa summat.*

c. ¶ *Auaritiæ.*] Electus ante confirmationem administrare non debet per se vel per alium, in totum vel in partẽ, sub quocunque colore: qui ꝯ fecerint ipso iure priuati sunt iure ex electione q̃sito.

d ¶ *Cæcitas.*] Nota auarum appellari cæcum & ambitiosum. j. eo. quorundam. excæcant enim illa animos, vt agenda non videant, & a prohibitis non declinent: vt ibi, & 47. dist. virũ. & c. sicut hi. Et qs dicatur auarus, quis largus, quis prodigus, not. s. de consue. ex parte. Ioan. And.

ADDITIO. Io. Monachus auarũ dicit esse cæcũ, vt tetigit hic gl. ĩ prin. & hoc ꝓbat tali ratione: secundum philosophum, Possessio diuitiarum est in distribuẽdo: auarus autem hoc non faciẽdo, non videt fructum diuitiarum: & sic est cæcus. Differt autem s̃m eum cupidus ab ambitioso, vt dicit versus.

Est censu cupidus: sed honore vir ambitiosus. Ioan. And.

e ¶ *Interdicta.*] scilicet ante confirmationẽ administrare. s. eod. nosti. & cap. qualiter. & s. de præbend. cum iamdudum.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, & remittit.*

f ¶ *Fraudibus.*] fiebat fraus quasi de contractu ad contractum, & hoc prohibitum est, quod prosequere, vt not. 14. q. 3. plerique. s. de priuil. quanto. & ff. de leg. contra.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor casus exceptos.*

g ¶ *Ecclesiarum.*] omnium, cum indefinite loquatur: quod verum intelligas, nisi in Papa. s. eod. licet. & idem s̃m Hug. & Io. in imperatore. qui hoc no. 93. distin. legimus. Alij contra. s. eod. venerabilem. & in casu. j. eod. indemnitatibus. §. si vero. & §. cæterum. & in vltramontano concorditer electo immediatæ subiecto domino Papæ. s. eo. nihil, ad finem.

1 Vide Oldrad. consi. 107. ut de ele. & electi potesta. Fon.

h ¶ *Ingerere.*] vocari enim debẽt à Deo tanq̃ Aaron. s. eo. qualiter.

i ¶ *Indulgendũ* 3.] s. c. prox. ff. de rei vẽdi. in fundo. §. constituimus.

3 Vide supra de Simon. c. nobis. in glos.

¶ *Glos. seq. recitatur per obiectionem, quam dupliciter soluit.*

k ¶ *Latius.*] i. late. sic s. de accu. licet. prope fi. ibi, potius. & j. de iniur. & si pignorationes. ibi, districtius. hoc dico, quia idem prouisum est ex mente priorum iurium. Vel dic proprie, quia hæc constitutio latius & clarius exprimit. Item olim irritabatur electio: hodie aliter est, vt j. sequitur.

¶ *Glos. seq. ponit triplicem rationẽ quare, &c. secundo quærit & soluit.*

l ¶ *Confirmetur.*] & tunc administrabit quæ iurisdictionis sunt, nõ quæ ordinis: vt s. c. transmissam. & est ratio quare electi ante confirmationem non administrant: quia aliãs de confirmatione non curarent 4, maxime hi qui non habent consecrari: & etiã confirmatio nil operaretur si administrationem per electionem haberent. Item si contingeret electionem cassari, non possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo confirmato, à cuius confirmatione est appellatum: nunquid si administrabit appellatione pẽdente, incurrat pœnam? & fuit disputatum & terminatum olim Bonoñ. ꝙ administrator talis incurrat pœnam. facit de appe. oblatç. ad fi. per l. ff. de mu. & ho. l. reus. §. eum ꝫ quem 5. & hoc nisi talis esset appellatio quæ non teneret. & sic intelligitur de appel. constitutis 2.

4 Ne se submitterẽt periculo cassationis. Ioan. Andr.

5 Vide supra eod. per inquisitionem. in vlt. glossa.

m ¶ *Oeconomatus.*] Oeconomus, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosan. ecc. l. iubemus. circa prin. Ioan. Andr.

n ¶ *Procurationis.*] Sumebant hãc fraudem ex decre. s. eo. cum nobis olim. in fi.

ADDITIO. Inno. Papa ibi loquitur: nec puto excusari hodie electum per cõmissionem talem, quam faceret inferior confirmator: licet littera hæc ꝯ. & Arch. loquit obscure, quia dicit electum pœnam incurrere, si sine auctoritate legitimi superioris administrat. Et adde quod not. de simo. sicut tuis. in gl. 2. & quod ibi dixi. Io. And.

o ¶ *Colore.*] quicunque fuerit ille, puta vicaria, commenda, castaldionatus: vel dicebat se facere id vt canonicum, secundum opin. Lau. qui notat hoc. s. eo. qualiter.

p ¶ *In spiritualibus.*] vt excõmunicare, absoluere, interdicere, pœnitentias iniungere, & similia. s. de excel. præla. accedentibus.

q ¶ *Temporalibus.*]

a ¶ *Temporalibus.*] vt recipere census & debita: habere curam colligendorum & conseruandorum fructuum, & similia.

ADDITIO Liberet tamen ecclesiam, soluendo quod debet. ff. de neg. gest. soluendo. sed debitorem sibi soluentem non liberaret. ff. de solu. vero procuratori. Ioan. And.

b ¶ *Pro parte.*] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit de hæreditate. ff. de acquir. hære. si seruum. §. si quis seruus.

¶ In manuscriptis ita: aut illis.

c ¶ *Gerere.*] in iudicio, vel extra. ff. de verbo. signifi. verba. & l. licet inter gesta.

d ¶ *Recipere.*] de prouentibus: sic dicit lex in tutore. C. arbit. tut. l. fina.

¶ *Glos. sequens recitetur per quæstionem.*

e ¶ *Eoipso.*] scilicet q se administrationi immiscuit: non autem eo q fecit se procuratorē vel œconomum constitui, si se non immiscuit †. hæc probantur per superiorem litterā: & verba cum effectu, & c. de cler. non resi. relatum. cum sim.

† Vide concilium Lateran. sub Innocētio. iij. cap. 13. refer[illegible] pro defectu. extra de electio. adde sācita in concilio Tridēt. sessio. 7. de reforma. cap. 13.

¶ *Glos. sequens recit. per obiectionem dupliciter, & soluit. suis recit. per obiectionem.*

f ¶ *Priuatos.*] ipso iure: olim vero per sententiā: Nisi velis dicere q administrantes vt electi nullo colore quæsito priuandi sint per sententiam, per antiqua iura: administrantes quęsito colore priuati sint ipso iure, vt hic. quod satis mihi placet, vt euitetur correctio in rium: vt infra eod. cum expediat. Sed primum verius secundū Gar. & pro eo infra eod. cupientes. §. cæterum. Et si electus aliàs nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerat: tenetur ad fructuum restitutionem: & aliàs iudicis arbitrio puniri debet secundū Gulielmum, supra eodem, dudum 2.

† Idē Dom. Philip. ex quo notant quòd constitutio puniens facientem non ligat parantē se ad faciendum. Fon.

ADDITIO. Secunda opin. huius glossæ quæ placet Ioan. Andr. placet etiam Ioan. Monacho, qui inducit illud Gregor. simulata æquitas, duplex est iniquitas: quod est dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc, extra de dolo & cōtu. cum qui. & quod ibi no. Hierony. ad Celantiam. vj. Multo deformior est superbia quæ sub humilibus signis latet. vide quod no. in cle. ad nostrum. in fin. de hæreti.

QVam sit.] Præmissa constitutionis causa, statuit tria tēpora ab antiquis iuribus non prouisa: Primo tempus electionis præsentandæ sine adiectione pœnæ: Secundo: ibi, *Electus*: tempus consensus præbendi pœnam apponens, & vnum casum excipiens: Tertio: ibi, *Cæterum:* tempus petendi confirmationem, & pœnam apponit, & determinat: quod satis not. Host. in summa huius tit. §. fin. ver. quid ergo si capitulum. in fin. Ioan. And.

CASVS Cauet in cap. ne pro defectu. eod. tit. in an. q illi ad quos spectat electio in ecclesia cathedrali, vel collegiata, debent eligere infra tres menses numerandos à tempore vacationis: & sic ibi satis est prouisum circa electionē: sed non fuit prouisum circa tempus infra quod debeant electo præsentare electionem: ad hoc emanat illud c. scilicet, q eligētes debent quācito cōmode possunt electionem præsentare electo: & ipsum requirere, vt cōsentiat vel dissentiat electioni: & illud tempus hodie est redactum ad tempus octo dierū. c. cupientes. ǐ. eod. Sed vellem informari vtrum electus facta pręsentatione & requisitione teneať incōtinenti consentire vel dissentire: vel vtrum deť sibi tempus ad deliberandum? Rńdet q electus facta sibi præsentatione electionis, non teneť incontinenti cōsentire. sed habet vnum mensem ad deliberandū: & infra illum tenetur declarare animum suum q consentit. Si autem non consentiat infra mensem, tunc ipso iure perdit ius sibi quæsitū ex electione: nisi forte cōditio personæ aliud requirat. quia forte erat religiosus, qui fuerit electus in epm, qui non potest consentire sine licentia sui Prælati. cap. si religiosus. infra eod. & non potest in breui tēpore habere licentiam sui abbatis: quia abbas forte est absens in remotis partibus. Sed quid si electus consentit electioni infra mensem? vtrum pro libito suæ voluntatis possit petere confirmationē suæ electionis: vel vtrum sint tempora statuta? Rńdet q infra tres menses tenetur petere confirmationem suæ electionis: & si infra illos tres menses nō petierit, ipso iure perdit ius sibi quæsitū ex electione: & eligentes poterunt alium eligere. Nota primo q celebrata electione nō possunt electores pro libito suæ voluntatis celare electionem: sed illa debēt publicare solemniter clero & populo: & publicata electione, electores debent illam præsentare electo, vt consentiat vel dissentiat. Nota q electus non teneť incontinenti declarare animum suum, immo non debet de honestate: ne videať affectare dignitatem: sꝫ potest si velit. Nota, q electus facta sibi præsentatione electionis, debet consentire infra mensem: & si infra mēsem nō consenserit, electores possunt alium eligere: qa illa ecclesia est libera, & vacat. Nota vlterius ex textu iūcta glos. q Papa potest alicui inhibere ne consentiat electioni de se factæ: & talis inhibitio annullat cōsensum electi, ita q electus nō potest consentire: quia nō minorē habet potestatem Papa in clericos, q̄ Abbas in suos religiosos: & tamen religiosus non potest consentire sine consensu sui abbatis. cap. si religiosus. allegato. Nota finaliter, q facta declaratione per electum, q consentit electioni de se factæ, debet petere confirmationem suæ electionis infra tres mēses: non dico q obtineat: quia sufficit q petat, & faciat qđ in se est. Vnde sciendū q in ecclesiis secularibus sufficit, q fiat electio infra sex menses. cap. 2. de concel. præbend. in an. quia ille ad quem pertinet prouisio, habet sex menses: vt d. cap. 2. qui sex menses currunt à tempore notitiæ. c. quia diuersitatem. eo. tit. de conces. præben. in antiq.

temporalibus [a], per se vel per alium, pro parte [b] vel in totum gerere [c], vel recipere [d], aut † illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionē quæsitum fuerit) decernentes eoipso [e] priuatos [f].

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligentes quamcito commode possunt, electionem electo præsentent: Electus infra mensem cōsentiat: aliàs priuatus est iure quæsito; nisi conditio personæ ipsum excuset: Post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.*

CAP. VI.

QVàm † sit [g] ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura [h] testantur, sed etiam magistra [i] rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis vacationū diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia [k] celebrata, electores electionem ipsam, quam citius [l] commode [m] poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent †: Electus vero illum adhibere infra mensem [n] à tempore præsentationis huiusmodi teneatur †. Quem si ele-

† Aliàs, fuerint.

† Nota vbi validitas actus celebrati pendet ex volūtate alteri[9], ad quod vide l. Iulianus. §. si qs colludente. 1 respon de actus empt. Per. Fonta.

¶ *Prima Glossa summat.*

g ¶ *Quàm sit.*] Eligentes quamcito commode possunt, electionē electo præsentēt: electus infra mensem consentiat, aliàs priuatus est iure q̄sito: nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationē petat infra tres menses: alias electio viribus vacueť.

h ¶ *Iura.*] 50. dist. postq̄. ǐ. eo. ne p defectu. & c. cū inter vniuersas.

i ¶ *Magistra rerum.*] Dicit philosophus, Natura potentem, ars facilem, vsus promptum reddit artificem: & cuilibet artificio præbet experientia nutrimentum. ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

ADDITIO. Ioannes Mon. allegat secundam constitutionem Codicis. §. 1. & C. de iud. l. certi. In prima lege commendatur iurisperiti experientia rerum, in secunda causarum experti iudices dari possunt. Ioan. And.

k ¶ *In aliqua ecclesia.*] Not. quomodo hæc littera loquitur indistincte. ad hoc ǐ. de testam. relatum. in prin. cū cōcor. ibi positis. & ǐ. de coniug. lepro. quoniam. in glos. pen. Archidiaconus.

l ¶ *Quàm citius.*] est hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non terminetur. ff. de iure deli. l. 1. & ǐ. de offi. dele. de causis. & magis intellectu, quàm elocutione certa exprimi potest. de dona. Apostolicæ.

m ¶ *Commode.*] ǐ. eo. quia pp. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos Proculo. si autem electores fuerunt negligentes in præsentādo, non nocet electo: quia non debet per alterum alteri iniqua cōditio afferri. ff. de regu. iur. non debet. & est expressum. ǐ. eod. cupientes. §. cæterum. & tene hodie quod ibi habes: quia si eligētes differunt electionem præsentare intra octo dies, postquā commode poterunt, totaliter quoad se exclusi sunt à prosecutione processus: & ab ecclesiasticis beneficiis, q̄ in illa ecclesia obtinent, p trienniū continuum sunt suspensi: electo per hoc nullum fit præiudicium. hoc habes in prædicto §. cæterum. Et scias q illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: nō in illis tantum de quibus alias loquitur decre. cupientes. vt ibi dicam. & hoc probat principium ipsius decretalis.

¶ *Glossa sequens rec. per quæstionem.*

n ¶ *Mensem.*] subaudi computandum à tempore, &c. Et dic sm Guli. & Gar. q tot dies habebit ille mensis, quot habuerit ille, in quo præsentata fuit electio: & si dies aliqui lapsi erant, supplentur de mense sequenti [2]. & probatur aperte ǐ. de sup. negli. præla. licet. vbi duo semestria faciunt vnum annum. Si enim diceremus q mensis deberet xxx. dies habere, iam non facerent duo semestria integrum annum: sed solum ccclx. dies. si xxxj. essent. ccclxxij. si xxviij. [3] cccxxxvj. Est ergo necessarium concludere, q fieri debet computatio secundum q menses occurrūt, & faciunt ad hoc, quæ notan-

2 Idē Bart. in l cū bissext[9]. ff. de verbo. signi. gl in l. 2. ff. de diue. & temp. Fon.

3 Iuxta qđ vulgus recipit quatuor septimanas pro mense. Ioan. And.

quæ notantur ff. de diuer. & temp. præscrip. l. 2. & idem intellige in tribus mensibus datis ad eligendum, & tribus ad confirmationem petendum, vt ĩ. sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx. dies habere: vt tenet Pet. de sent. excommunicationis sacro. per cap. de illicita. 24. q. 3. & q2 est quoddam mediū: & q2 vulgus sic recipit. Io. And.

a ¶ *Distulerit.*] per hoc patet, ꝙ si impeditus fuerit, non currit ei tēpus: quia impeditus nō differt. de conces. præben. quia diuersitatem. & facit quod in vltimo casu inferius dicitur.

ADDITIO *Distulerit.*] negligentiam notat, & causam iustam, siue impedimentū excludit: vt patet. ĩ. eod. §. vltimo. & ŝ. eod. ne ꝓ defectu. vbi de hoc. & patet in eo quod legitur & notatur 61. distinct. bene nouit. Archidiaconus.

b ¶ *Extunc.*] extremū tempus significat. ff. de condi. & demō. si is. §. si ita. vnde vsque ad finem mensis poterit expectare.

ADDITIO Adde qđ notatur ĩ. de resti. spo. frequens. in glos. quia dies. in fin. Io. And.

ctus ipse vltra præstare distulerit [a]: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) extunc [b] se nouerit eoipso [c] priuatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio [d], vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cum ea celeritate [e], quam superioris ipsius præsentia vel absētia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin si lapso tempore, pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere [f] cōtingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem [g]. ¶ Cæterum quiuis electus, infra tres menses [h] post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationē electionis ipsius petere [i] non omittat. Quòd si, iusto [k] impedimento cessante, infra † huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eoipso viribus vacuetur.

c ¶ *Eoipso.*] nec requiritur alia priuationis sententia: licet vbi dubium esset, declarari posset sententialiter illum esse priuatum. & adde quod dicam. ĩ. eo. commissa.

¶ *Glossa sequens exemplificat, & quæstionem soluit.*

d ¶ *Conditio.*] vt quia Papa prohibuit ꝙ non consentiret electioni de se factæ: vel monachus, canonicus regularis, vel alius frater est, qui sine licentia superioris cōsentire nō possunt. ĩ. eo. si religiosus. 2. respon. Licentia autem obtenta, dico ꝙ habebit mensem integrum. illi enim non currit, nisi ex quo consentire potuit. ŝ. eo. ver. electus. de conces. præbend. quia. C. de anna. excep. l. 1. §. fi.

e ¶ *Celeritate.*] si hoc in dubium reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff. de verborum obligatio. l. cōtinuus. §. secundo. de dona. Apostolicæ.

f ¶ *Obtinere.*] si superior illam dare nolit: dic vt dicam. ĩ. eod. si religiosus: & voluit Guli. intātum adhærere huic litteræ: quod dixit, ꝙ nisi obtineatur: puta quia superior non vult dare, ꝙ electores ad electioné procedere possunt: quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Guli. † vt in gl. sequenti.

† Idē Phil. vnde nos. regulā, quod vbi licentia requiritur, debet expresse obtineri neque sola petitio sufficit, nisi in casibus notatis. in c. 1. ŝ. de rescript. Fontanus.

g ¶ *Facultatem.*] supple & electus iure (si qđ sibi cōpetebat) sit eoipso priuatus, per extrauag. Benedicti. eod. tit. si religiosus.

ADDITIO Et per illam extrauagā. terminatū est, qđ diffuse tractat hic Ioan. Monachus in additione, scilicet, an si post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium: non conualescit ius electi Ioan. And.

h ¶ *Tres menses.*] de diuersis temporibus, vide quod dicam. ĩ. eod. si electio.

¶ *Glos seq. primo not. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & soluit: & solutionem determinat.*

i ¶ *Petere.*] sufficit petere, licet non obtineat, ex quo ꝑ eū non stat. In confirmationibus cathedralium vel regularium ecclesiarū, quæ ex immediata subiectione vel appellatione habent peti a Papa, iuxta decretalem Nicolai. ĩ. eo. cupientes. Et scias sm Guli. & Gar. ꝙ sufficit si electores petant. ŝ. eo. cum inter canonicos. & c. cum dilectus. & cap. dudum. in prin. & electo tunc nil petente vitat hæc pœna. Item electus ꝑ suū procuratoré confirmationé petere poterit. ŝ. de rescrip. causa dilecta. saluo ꝙ semper decre. cupientes. seruetur in suo casu. Sed pone, ꝙ amicus eius nomine confirmationem petiit sine mandato: nūquid sufficit? Sic: dummodo ratū habeat: q2 & ĩ iudiciis, vt ff. de iudi. l. licet. & in ꝯtractibus [2]. C. ad Mace. l. vlt. Et in maleficiis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quotiens. ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato. ĩ. de senten. excom. cum quis. & ĩ. de reg. iur ratihabitionem. vbi dicam de hoc. Et intelligas ꝙ debet ratum habere ante lapsum illorum trium mensium: alias ratihabitio postea facta non prodesset. ff. rem ratam haberi. l penult.

2 Et † quasi cōtractibus ff. de negoc. gest. l. Pomponius. 1. & in distractibus tā de soluto, vero ꝓcura ort. in fine & in vltimis voluntatibus. C. de donat. inter vir. & vxor. l. antepenult.

k ¶ *Iusto impedimento.*] puta infirmitate, viarum discrimine, superioris impedimento. Frequenti curiæ mutatione, vel alio simili. ff. si quis cau. l. 2. ŝ. de pigno. significante. de appel. cū parati. 18. dist. episcopus ad synodum. cum si. Et nota hoc tempus quodammodo vtile: quia non cessantibus non officit. C. de inoffi. testa. cōtra maiores. ŝ. de rescrip. si autem. & c. plerunque.

ADDITIO. Aduerte quòd l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. superius allegata, ponit exemplum in eo qui sistere non potuit ꝓp tēpestatem maritimam, vel terrestrem. vel vim fluminis, vt quia pons fractus, vel nauigari nō poterat. Ioan. And. in nouella.

¶ *Glossa sequens primo ponit duas opiniones: secundam approbat: secundo soluit dubium, tertio quærit & soluit.*

† Alias Item infra trimestre tempus omiserit petere confirmationem.

¶ *Vacuetur.*] dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in isto casu, q̄ superiori: quia maius vinculum contractum est post consensum, q̄ ante, & ideo difficilius rūpitur. Gulielmus ꝯ: qđ puto verum [3]: Cum hic dicat littera, eoipso viribus vacuetur: per quod satis patet, ꝙ est canon latæ sententiæ, non ferēdæ: hoc est ergo ius nouum: nam olim si post præstitum cōsensum non petebat electus confirmationem: nunquam ꝓp hoc cadebat a iure sibi per electionem iam quæsito: sed per superiorem cogebatur ad confirmationem petendam, sm ea quæ notat Innocentius de electio. cū in cunctis. Et nota secundum Gulielm. qđ hic statutum est in electione, intelligi & in postulatione [4]. Quia eadem est ibi ratio. de constitu. translato. Quid si postea confirmationé petat electus, & eam obtineat? Dico non posse conualescere quod à principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatum: nec facit fructus suos: nisi confirmatio scienter fuisset facta per illum, qui alias suo iure conferre potuisset secundum Guli. & facit quod notatur ŝ. de ætate & quali. cum bonæ. Ioan. And.

3 Idem Clericus Irlandus, sonnica Monachus, & Archidiaconus.

4 Secus in prouisione: nam illius non petitur cōfirmatio, vt patet infra de præben. c. si tibi absenti.

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. Hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VII.

PERPE-

PErpetuo.] Primo ponit declaratio: secūdo continuatio: ibi, *Licet.* Io. & hoc habet in effectu: Consentiens scienter in indignum, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ex illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

¶ Præsupponendum est primo ꝓ intellectu istius capituli, illud quod habetur in cap. quia propter. iuncto cap. cum in cunctis. eodem tit. in antiq. & pœnæ illorum, qui scienter eligunt indignum: Vnde sciendum, quod ad electionem de aliquo faciendam, potest procedi vna de tribus viis, videlicet via Spiritusancti: via compromissi: & via scrutinij: vt dicto cap. quia propter. Forma Spiritusancti est, quando nullo habito tractatu inter eligentes, nec cōtentione, statim quòd eligentes conuenerunt in loco solito, clamant vnanimiter: Nos talem eligimus, nullo contradicente, & nulla disputatione facta inter eos: vel vnus eligentium dixit, Ego eligo talem: & omnes alij dicūt similiter. Alia est forma compromissi: & forma compromissi est, cum eligētes vident se in discordia: ita quod non possunt conuenire: tunc transferunt potestatem eligendi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quæ est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo quod eligentes debent conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diem qua procedent in electione facienda: ad quam diem debent absentes citari: qua die aduemente ipsi eligentes conuocati in loco deputato, debent eligere tres scrutatores de ipsorum corpore: qui scrutatores debent se trahere ad partem & locum secretum: & esse in loco tam remoto, quòd vota & deliberationes aliorum non possint ab aliis intelligi: qui scrutatores interrogabunt vnumquemque eligentium, quem eligunt, quæ deliberationes omnium debēt in scriptis redigi: & auditis deliberationibus omnium, isti tres scrutatores debent publicare scrutiniū & legere: & fiet collatio zeli ad zelum: numeri ad numerum: meriti ad meritum: & illa examinatio secreta vocatur scrutinium. Et in cap. cum in cunctis. dicitur ꝙ eligentes scienter indignum, sunt priuati potestate eligēdi ꝓ illa vice. Hoc præsupposito, casu in hoc c. sic figuratur: Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauiensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerunt inter se, ꝙ procederēt

ad electionem

ad electionem per formam scrutinij: vnde ipsi elegerunt tres scrutatores q recipere vota singulorũ: tres vel quatuor ex canonicis nominauerunt scienter indignum, scilicet illegitimum, vel imperfectæ ætatis: anteq̃ procederetur ad electionem, pœnitentia ducti reuocauerunt nominationẽ suam, & voluerunt consentire in aliũ: verum sit locus pœnitentiæ? vel verum sint priuati voce sua ꝑ illa vice: vel requiratur q̀ alij fuerunt secuti nominationem suam? Rñdet, q̀ ipsi non sunt priuati potestate eligendi, sed requiritur perseuerantia vsq; ad electionẽ completam, & q̀ ex votis & nominationibus aliorum sequatur electio. Nota primo q̀ quis in scrutinio nominando sciẽter indignũ, peccat: licet ex nominatione sua non acquiratur ius electo, quominus eligentes possint alium eligere, nisi post publicatum scrutiniũ: quia publicato scrutinio no possunt amplius variare. c. publicato. eo. tit. in antiq. & hoc nisi scienter elegerint indignum: tunc enim possunt pœnitere: vt est hic textus. Nota vlterius, q̀ scienter eligens indignum, est priuatus potestate eligendi ꝑ illa vice: Et si omnes peccauerũt, tũc potestas deuoluitur ad superiorem. Si autem omnes peccauerunt vno excepto, tũc in illo remanet ius collegij: & ipse solus potest eligere.

a In omnibus antiquis cod. ubi[a] ita: per e... & ... ditionis, &c.

f Vide concilium Tridentinum sessio 24 de refor. cap. 1 & sessio 24 de refor. cap. 18.

f P iabrus, legi... ... ... libris.

f Alibi, agit.

g In omnibus antiquis exemplaribus legitur, motum.

tuo [a] sanctionis [b] oraculo [c] declaramus, quòd scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium [d] in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint [e], quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquàm eligendi potestate priuẽtur [f]: licet pro eo quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt: & diuinam vindictam [g], & Apostolicæ vltionis metum, quem qualitas facti suaserit, possint non immerito formidare [h].

Idem in eodem.

Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel noviter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare. Ioan. And.

Prima glossa summat.

a *Perpetuo.*] Si non sequat electio, nõ est quis ex cõsensu in scrutinio sciẽter habito i indignũ, eligẽdi potestate priuatus. hoc dicit.

b *Perpetuo sanctionis.*] i. generali. vel. i. perpetuo duraturo. 25. q. 1. quæ ad perpetuam.

c *Oraculo.*] id est, rñ so. C. de legi. digna vox. Et dr̃ oraculũ: quia orando seu precãdo impetrat. cõcordat ĩ. de verb. sig. cap. si eo. tio.

ADDITIO. Archidiaconus ĩ. eod. tit. cap. fundamenta, in fine, dicit, q̀ oraculum dicitur propitiatorium Exod. 37. Fecit propitiatorium. i. oraculum, & in hoc sensu accipitur fere per totã Bibliam. Pro templo tamen potest accipi 3. Reg. cap. 6. vbi dicit, In ingressu oraculi fecit duo ostiola. Dicitur etiam oraculum, diuinum eloquium, cæleste responsum, vel imperiale rescriptum. C. de sacrosan. eccle. auctoritate... Item dr̃ ab oro oras: & dat ibi versum:

Supplicat, implorat, petit, obsecrat, atq; notat oro. Vnde orator, id est, actor, defensor, patronus, causidicus, aduocatus. Ioan. And.

d *Suffragium.*] id est, consensum in scriptis redactum: cũ scilicet dicit: ego talis ta... nomino in Prælatum, & sumitur suffragium pro auxilio, consilio, seu seruitio. 1 2. q. 2. quicunque suffragio. C. de suffra. l. vna. ĩ. de celeb. missa. cum Marthæ in fi.

Glossa sequens obijcit, & quæstionem soluit.

e *Perstiterint.*] sed nonne publicato scrutinio compellunt ad electionem. s. eo. publicato. & cap. in electionibus [i]. Sed dic illud verum, cum dignum nominat: si autẽ in collationibus forte appareat, vel prius apparebat eum indignum: tũc locum habet hæc decretalis. & quod hic dr̃ de peccato in personam, idem intellige de peccato in formam: & multo fortius, quia minus est peccatum.

i Supra hoc tit. & libro.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

Glossa sequens ponit opinionem, & notat.

f *Priuentur.*] Idem intelligo secundũ Gar. & Guli. de pœna suspensionis a beneficiis: cũ ea non puniantur nominantes, sed eligẽtes. ĩ. eod. cum in cunctis. 5. clerici. Et nota q̀ constitutus in morta li eligere potest: sicut & excommunicatus minori. ĩ de cleri. excõ. mini. si celebrat. & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. s. de iureiur. sicut.

g *Vindictam.*] sic C. de sum. trini. l. 1. & ĩ. eod. vbi. versi. qui autẽ.

Glos. seq. quærit, & soluit.

h *Formidare.*] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius constitutionis? Solu. Dicebant quidã, olim, videlicet Inno. & Host. & Cõpost. s. eo. dudum. q̀ sciẽter nominantes indignum [k] in scrutinio, erant priuati potestate eligendi: & probabã: hoc tali ratione: certũ est quod tempore decre. cum in cunctis. innotuit. cum Vinton. adhuc non emanauerat decreta. quia pp. vnde ex istis contentious videbatur illa pœna inferenda: quia non erat tunc necessaria alia cõis electio. Sed p̃rium est verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo quia illa nera puniunt eligentes tantum. Secundo quia nec

k An sufficiat eligere dignũ, relicto magis digno, grauis est quæstio, de qua vide nota. in c. constitutis 2. extra de appellatio. concilii Trident. sessio. 24. de refor. cap. 18 magis idoneũ eligendum iubet.

nominatio, nec votorum publicatio dici potest cõis electio. s. eo. in Genesi. Tertio quia simplex nominatio non tribuit ius. ĩ. eo. quod sicut. Ad id quod dicitur, q̀ ante decre. quia pp. sufficiebat consensus: verum est, talis qui electionem inferret: vnde non dixit decret. cum in cunctis. q̀ in quenquam cõsenserint, sed elegerint: vnde & olim suo modo necessaria fuit electio: & hodie suo modo adhuc est, vt locum habeat illa pœna: fateor tamen, q̀ pœna decr. s. eo. lib. & eod. tit. cap. 2. bene habet locum ante electionem: vt ibi dixi in glossa penult.

CAP. VIII.

NVlli [i] licere decernimus (postquam in scrutinio [k] nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta [l]: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ [m] cõsensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus [n]) impugnare [o]: vel nisi ei morum [p] ipsius antea celati, de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis [q] vitij, vel defectus [r], quæ verisimiliter [s] ignorare potuerit, veritas reueletur [t]. De huiusmodi.

N *Vlli licere.*] Tria facit secundum Io. Monachum, scilicet primo ponit regulam: secundo dat fallentias ꝯ illã: tertio dat formã ꝓbationis illarũ: Secũda: ibi. *Nisi:* Tertia: ibi, *De huiusmodi.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici vnanimiter & cõcorditer ab initio quendã Titium elegerunt: facta electione, orta fuit discordia inter Titium electum & canonicos: quidam ex istis canonicis voluerunt se opponere dicentes, q̀ erat indignus: & forte re vera erat indignus: vtrũ sint admittẽdi? Rñdet q̀ no: & hoc verum, nisi post electionẽ electus ꝯtraxisset maculã: vel ipsi eligentes tempore electionis illos defectus ignorassent: tunc essent admittendi ad probandum istos defectus. Et hoc verum, q̀ eligentes non possunt impugnare electionem in concordia factã: non tamen per hoc sunt ligatæ manus superioris, quin si velit, possit inquirere de defectibus, & cum repellere si sit indignus. Nota primo, q̀ eligentes aliquem electione secuta non possunt se opponere electioni, nisi in casibus hic expressis. Nota vlterius, q̀ vocatio absentium non est de substantia electionis, quo minus valeat electio: tamen si absentes, qui non fuerunt vocati, velint prosequi oppositionem, faciũt electionem declarari nullam cap quod sicut. eo. tit. in antiq. tamen si velint, possunt ratificare electionem Hel. Reg. Nota ex fine textus, q̀ ignorantia eius qđ dependet a conscientia alicuius, probatur per suum iuramentum. Ad hoc dictum cap. vt circa. & facit quod notat glossa in §. sed & aliena. Institu. de actio. Domi.

Prima glossa summat.

i *Nulli.*] eligens, vel electioni consentiens ꝯ electũ (nisi ex noua causa, vel noviter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare.

k *Scrutinio.*] quid sit, habes s. eo. quia propter.

l *Subsecuta.*] vel scrutinium publicatum: quia post publicationem scrutinij non est locus variationi. s. eo. publicato. & dic vt ibi: nisi in casu præcedẽtis decre. vt ibi dictum est. Et quod dicit, subsecuta: intelligas ex illis cõcessibus. Verba enim sunt cum effectu intelligenda. de cle. non resi. relatum. ff. quod quisque iuris. l. 1.

m *Celebrata.*] Notã hic paria, eligere, vel eligentibus cõsentire [l]: sed non per omnia [s], vt ĩ. de electio ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Et ff. de regulis iuris l. aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Ioan. Andr.

l Et ratio est, quia cõsensus sequens non auget numerum, vt hic tradit Ioan. And. quem cæteri cõmuniter sequuntur.

n *Emergentibus.*] & sic nouo auxilio opus est, supra de officio deleg. insinuante. ff. de interrog. actio. de ætate. in ea causa.

o *Impugnare.*] ĩ. de proba. per tuas. C. de nõ nu. pe. l. generaliter. & sic not quod semel approbatum non possum reprobare. & quomodo hoc intelligatur [4], hic habes. & vide quod præcise dixi infra de reg. iur. quod semel.

4 Vide notata per Bartolum in l. post legatũ. ff. de his qb. vt indig. & per Innocentium in c. cum olim. extra de maio. & ob.

p *Morum.*] debet enim esse moribus temperatus: Et boni mores plusquam diuitiæ operantur. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scire. §. cum reliquis. & decorari non debent pallio moribus indecori. 100. dist. contra morem.

q *Latentis.*] id est, quòd latebat electores tempore electionis: puta luxuriosus erat, vel adulter, vel aliud simile. vnde i redhibitione erat. ff. de ædil. edic. cum tex. & l. ob quæ vitia.

r *Defectus.*] scientiæ, ætatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

s *Verisimiliter.*] aliàs de facili non crederetur: vt circa ea quæ publice facta sunt, vel quæ omnes sciunt. 16. dist. quod dicitis. de postula. prælat. cap. 1. cum simi.

ADDITIO. Concor. ĩ. eodem. vt circa. Gar. Ioan. Monachus.

Glossa sequens quærit opponendo. & soluit.

t *Reueletur.*] quare nõ posuit certum casum, scilicet si super antiquis super-

tiquis superueniat probatio: vt fecit. ȝ. eo. circa? Rñdeo vt ibi dixi, bene fecit appellans non exprimendo crimen qđ probare non poterat: sed hic male fecit eligens eligendo criminosum: licet id probare non posset, cum probatio non quæreretur ab ipso.

a Iuramento.] ȝ. eod. vt circa.

modi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

Idem in eodem.

Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. And.

CAP. IX.

SI quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel auctoritatis ipsorum, reliquis, vel electo ab eis, aliquid opponendi omnem præsenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

Idem in eodem.

Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum Episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quàm Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. Andr.

CAP. X.

QVAM-

S Iquando.] Prima prohibet: Secunda permittit: ibi, *Si qd.* Dom. Præsupponendũ est pro intellectu illius cap. q̃ si aliqua electio fuerit facta à maiori parte, & alia à saniori: illa electio quæ est à saniori parte, præualet: & dr̃ fieri à saniori respectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dr̃ autem fieri à maiori parte respectu numeri ad numerũ: Verbi gratia, Vacãte aliqua ecclesia, in qua erant aliqui canonici consanguinei vel affines Titij: qui ducti affectione carnali ipsum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quendam alium elegerunt: certe electio istorũ valet tãquã facta à saniori parte: tamen vbi est maior pars, præsumitur quòd etiam sit sanior.

Vide Panor in c. 2. de consti. & Bal. cons. 229. par. 1.

Zelus, & meritum in quibus cõsistant, tradit Ioannes de Anania cõsil. 61.

CASVS. Ponamus q̃ in ecclesia Pictauiensi sint xviij. canonici, qui vacante ipsa ecclesia conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri epi. xij. elegerunt Titium, & sex Sempronium: isti sex se opposuerunt electioni de Titio factæ, dicendo q̃ voces illorum xij qui Titium elegerunt, attenuãtur, siue decrescunt diminui: ex eo q̃ ipsi non processerunt ad electionem zelo charitatis: sed affectione carnali potius ducti. Item dicunt isti sex, q̃ Sempronius electus ab ipsis est dignior, q̃ sit Titius electus ab aliis xij. verum bene dicãt: & possit ista opponere ad attenuationem & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ non: nam illud quod dicitur, q̃ debet haberi respectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, est intelligendum, quando vna pars eligentiũ in duplo aliam partem non excedit. Sed quid, sanctissime Pater: ponamus q̃ isti sex opposuerunt, quod aliqui istorum duodecim erant excõicati maiori excõicatione: & sic non poterant eligere, an bene dicant? Respondet q̃ sic: nam excõicatio opponitur: non vt vota attenuentur: sed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex isto textu, q̃ non semper valet electio à maiori parte facta: sed requiritur q̃ illa pars fuerit sanior: vnde sanitas proprie respicit zelum eligẽtium, & merita electorum: sed maioritas respicit numerum eligẽtium. Nota insuper principalem effectum huius capituli: videlicet, q̃ si duabus electionibus celebratis, vna à parte duplo maiori: alia autem à minori parte: non potest minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, q̃ minor pars est maioris auctoritatis: vel q̃ electus a minori parte est dignior vel magis idoneus: vel alia quæ attenuent vota eligentium: dum tamen non annullent eligentium vota: Nam ista quæ annullant vota eligentium, possunt obiici à minori parte ꝯ duplo maiorem: puta q̃ aliq partis duplo maioris erant excõicati maiori excõicatione. Quærit glossa, an valeat electio facta, in qua fuit admissus excõicatus maiori excõicatione? Respõdet glo. q̃ non valet electio, ex quo eligẽtes admiserunt scienter excõicatum maiori excõicatione: immo sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

ADDITIO. *Celebratis.*] vno contextu. ȝ. eo. cõgregato. antequàm diuertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, in esse videntur. ī. eod. officij. §. si certum petatur. lecta si autẽ fiant ex interuallo: dic vt not. ȝ. eod. auditis. in glossa, nota quia. Archidiaconus.

Prima glossa summat: & declarat qd sit extenuatio, et qd annullatio.

b *Si quando.*] Cõtra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Sed scire debes, quod extenuare votum, est illud obiicere, quod non annullat penitus votum: sed illud minoris reddit auctoritatis: sicut ego literatus, tu illiteratus: ego in dignitate, & tu simplex canonicus, vel his similia. Annullare est nullum reddere: vt si quis dicat excõicatus maiori, vel ab homine suspensus, vel incidisse in decret. cum in cunctis. vel in decret. ī. eod. c. 1. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorem duxerit, vel canonicatui renuntiauerit, vel voci suæ. 7. q. 1. quam periculosum. vel his similia. & hic bene obiici possunt à tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

c *Si excedunt.*] in duplo maiori numero.

d *Zeli, meriti.*] de his dic vt ȝ. eod. ecclesia 2.

e *Auctoritatis*] in q-bus cõsistat auctoritas, habetur ī. eod. dudum. 1. & ī. de testi. ĩ nostra. Archidiaconus.

f *Reliquis.*] pauciori bus scilicet.

g *Opponendi.*] post electionem intelligas[1]: quia ante bene fiet de istis collatio: nec hoc hic prohibetur: vnde dixit in principio, electionibus celebratis.

[1] Idem Ioannes Monachus. & Archidiaconus.

h *Interdicimus.*] Nota q̃ numerus duplo maior præfertur auctoritati, & præsumitur Zelus melior: & facit ad ea quæ notant. ȝ. de testibus. cap. in nostra. si autem numerus maior esset, sed non in duplo, est arg. à ꝯrio, q̃ numerus non præfert: sed de hoc notatur ȝ. eo. ecclesia 2. in glo. quæ incipit, Ab hac. Et nota, q̃ in hoc interdicto videtur caueri solũ de electoribus: vnde videtur q̃ contra electum bene posset opponi aliquid, quod ad extenuationem pertineat: sed non est verum secundum Gulielmum per litteram ī. quæ dixit, meriti, quod proprie respicit electum.

i *Nullum redderet.*] pone exempla quæ posui supra. Quid si aliqs ex eligentibus excõicatus erat, an teneat electio? Non: si scienter ei cõicauerunt[2]: alias sic. de sen. & re iudi. ad probandum. de hoc 9. q. 1. nos in hominem. & per modernos. ī eod. illa.

[2] De articulo hui* glo. sc plene hic Geminian*. Francus, & alij, adde doctores in c. illa. ī. eod.

QVamuis.] Diuiditur in quatuor partes sm Io. Monachum. Primo recitat constitutionem Alexandri. Secundo partim illã reprobat: ibi, *Sed cum:* Tertio pmittit ab appellatione certo casu recedi: ibi, *Ceterum:* Quarto dat certam formam ordinario, cũ ab appellatione receditur: ibi, *Inferiores.* Io. And.

ADDITIO. Guli. dicit hic se hãc constitutionẽ pcurasse. Idẽ dicit in Spe. tit. 2. §. superest. 2. col. & de ap. §. qualiter. ver. illud autẽ.

Pro intellectu huius cap. præsupponẽdum est, q̃ causæ electionum eporum & aliorum superiorum: puta, archieporum, patriarcharum, vel primatuum, sunt de maioribus causis, quæ Papæ reseruantur: iuxta notata in cap maiores. de bap. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ vnanimiter & concorditer aliquem in epum elegerunt: & electionem præsentauerunt archiepo Burdegalensi, vt ipsum confirmaret, & electo committeret administrationẽ in spiritualibus & temporalibus: coram quo archiepo fuerunt aliqui opponentes, puta aliqui canonici, vel fundatores ecclesiæ vel parochiani, qui volunt habere vnum bonum pastorem, qui eos doceat exemplo bonæ vitæ. Archieps noluit admittere suas causas oppositionis, sed pronunciauit illas causas oppositionis non esse rationabiles: pp quod appellatum fuit ad Apostolicam sedem: Quæritur nunc quid debeat appellãs obseruare, ad hoc q̃ causa ista deuoluatur ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex dicens, Ipse debet appellare in scriptis: & in instrumento appellationis inserere causam: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerẽt, q̃ ista quãtumcunque friuola, deuoluebat negotium ad sedem Apostolicam, cum sit de maioribus causis, vt dictum est in præsuppositione: Sed dicendum, q̃ illa duo requirunt ad hoc, q̃ deuoluat negotiũ p appellationẽ ad sedẽ Apostolicã. Sed qd? Ponamus q̃ appellans renũciauit suæ appellationi: an sit ei pmissum? Rñdet q̃ sic: si appellatio sua nondũ fuerit p̃sentata conspectui Apostolico; & istud verum, si ipse appellans appellationi renũciet sine prauitate, id est, sine simonia. Sed quis habebit cognoscere an renuncians appellationi renũciauit sine prauitate? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ iudex à quo fuit appellatum, debet inquirere, an sine prauitate fuerit recessum ab appellatione: qui iudex a quo, si inueniat interuenisse prauitatem simoniæ: puta quia electus dedit appellanti aliquod beneficiũ vel pecuniã, vt renunciaret suæ appellationi: tũc iudex a quo, non obstante re-

stante renunciatione, debet partes ipsas citare ad comparendū in causa appellationis corā sede Apostolica. *Sed cum in electionū.*] Vnde sicut qñ appelletur in iudicio, debent illa duo obseruari, videlicet ꝙ appelletur in scriptis: item ꝙ in appellatione inseratur causa rationabilis: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: Illa eadē debent obseruari, si appelletur extra iudiciū: puta, cum appellat̄ ne talis eligatur in pastorē.

Nota primo ex isto textu, ꝙ licet causæ electionum epōrū & aliorum superiorū prælatorū sint de maioribus causis, q̄ de sua natura ptinent ad Apostolicā sedē: tñ non deuoluunt̄ ad Apostolicā sedem p appellationē: nisi sit appellatum in scriptis cū causa legitima. Nota vlterius vnū casum, in quo cū appellatur a diffinitiua, oportet exprimere causam appellationis, & ꝙ appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua non sit opus ꝙ appelletur i scriptis: nec ꝙ inseratur causa rōnabilis in appellatione: sed illud est speciale in causis electionū epōrum, archiepōrum, & aliorum superiorū. Ratio specialitatis est, ne maliciose, & sine causa impediatur prouisio ecclesiæ, quæ est multum periculosa, tam ecclesiæ q̄ subditis. c. quam sit. s̄. eo. c. qm̄. vt lite nō contest. in antiq. Nota insup, ꝙ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, q̄ extra iudicium, debet inseri causa rōnabilis in appellatione: & etiam debet appellari in scriptis. Nota ꝙ appellans in causa electionis potest renunciare appellationi, anteq̄ sit deuoluta ad sedem Apostolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex a quo, debet præfigere terminū ipsis partibus, infra quem partes se præsentent conspectui Apostolico cum suis munimentis, idest, instrumentis: quæ ideo vocantur munimenta: quia muniunt causam: vel possent dici monumenta: quia monent iudicem.

† Causæ electionū episcoporū, & superiorū, sunt de maioribus: de quo vide doctores hic, & plene per Hostien. & Ioan. And. in cap. vlt. extra de crimi. falsi.

...nis [a] constitutio [b] felicis recordationis Alexādri Papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionū [c] episcopaliū, seu super electionibus episcoporū exortas [d], non immerito maioribus [e] † causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet [f] deuolui asserat ad Apostolicæ sedis examē: Nos tamen & temerariam appellantiū audaciam, & effrænatam appellationum frequentiā refrænare volentes: Hac generali cōstitutione duximus prouidendum: vt si extra [g] iudiciū in prædictis electionibus [h], vel in aliis dignitatibus episcopatu maioribus [i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † conti gerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extraiudiciū appellatur, in scriptis [k] †, ex causa pbabili [l], quæ probata deberet legitima [m] reputari, ad sedē ipsam huiusmodi negotia deferātur. ¶ Cæterum in præmissis [n] omnibus casibus liceat [o] partibus [p] ab huiusmodi appellationibus, nulla tamē interueniente prauitate [q], recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præ-

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum epōrum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius q̄ Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And.

b ¶ *Constitutio.*] quæ incipiebat: dilecti filij. Gar. [& Arch.] habebat eam sub rub. de elect. Gul. de rescript. Hostien. de app. qui tractat de ipsa. de accusa. cum dilectus. & Compostelianus. s. eo. statuimus. ad fi. hodie non habemus eam. Et est arg. ꝙ cum vnum ius reuocatur p aliud, facienda sit de ipso mentio: qđ non est verum, vt s̄. eod. lib. de const. cap. 1. vbi de hoc. & 18. dist. quoniam.

ADDITIO. Clericus dicit, ꝙ cōstitutio de qua fit mētio in prin. huius gl. fuit edita pp causam electionis ecclesiæ Heliēsis. Io. An.

c ¶ *Causas electionum.*] principales scilicet.

d ¶ *Exortas.*] accidentaliter, & in processu.

ADDITIO. Et sic patet, ꝙ idem iuris in principali, & in accessorijs, vel exortis, secundum Ioan. Mona. & Archi. bene facit Cle. dispendiosam. de iudi. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus*] quæ sint not. 12. dist. præceptis. in glo. fin. s̄. de officio leg. post translationem.

ADDITIO. Quod aūt non sint de maioribus causæ electionū epōrum, patet: quia illas confirmant archiepī, & patriarchæ, & legati de latere. j̄. eod. si abbatem. 2. rñ. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus.*] vt est dignitas metropolitica archiepālis, primatia, patriarchatus. 21. dist. cleros. Et dixit Guli. Du. ꝙ etiam in inferioribus dignitatibus seruatur quod hic dicitur, & j. de appellat. cap. vt debitus, & cap. cordi. eo. lib. Archidiaconus.

¶ *Glo. seq. vocitatur per quæstionem, quid fuerit. Alex.*

f ¶ *Quaslibet.*] etiam frustratorias: & erat hoc ꝯ ius cōe: & p hoc manebant longo tpe ecclesiæ viduatæ: & ideo fuit correctione dignum, & innixus fuit Alexander opinioni Innocētij, quam nota. s̄. de app. vt debitus. in vit. gl. sua. vbi enumerat causas electionū epōrum inter maiores causas. Sed s̄m Gul. salua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum id dicentiū: illud, saluis, &c. est quædam protestatio, quam Papa facit de iure suo. sic 9. q. 3. saluo. & de supplēda negligen. prælatorum, licet. absurdū enim vr̄ quālibet appellationē illas causas ad Papam deferre: de quibus alius q̄ Papa cognoscere non potest.

g ¶ *Extra iudicium.*] idem si in iudicio, vt j̄. sequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudiciarium, secundum Fran. Vercel. Ioan. And.

h ¶ *Electionibus.*] episcoporum.

i ¶ *Maioribus.*] vt archiepātibus, patriarchatibus, primatijs: sed idē hodie in regularibus. quod dic vt j̄. eod. si postq̄. 1. respon.

k ¶ *In scriptis.*] Nota appellandū in scriptis: & est hoc generaliter verum, siue in iudicio, siue extra appelletur, nisi cū a diffinitiua & incontinenti appellat̄: tunc appellari potest viua voce. ff. de appel. l. 2. C. de app. litigatoribus, ⁊ q. 6. ad finem q. 6. litigatoribus. nisi diceres contrarium in casu huius decre. etiam in diffinitiua. & adde quod dicam j̄. de app. cordi.

l ¶ *Probabili.*] dixit Gar. ꝙ hoc speciale inducit hæc decretalis, ꝙ siue a diffinitiua seu ab interlocutoria appelletur, ꝙ teneatur rationabilem causam exprimere: licet alias regulariter sit secus in diffinitiua. Guli. videtur tenere contrarium, quod satis verum crederem †. sed primum dictum est tutius.

¶ *Glos. seq. exemplificat, quærit & soluit. Iterum quærit & soluit: solutioni obijcit, & respondet*

m ¶ *Legitima.*] Ergo si est expressa legitima, defert negotium ad sedem Apostolicam: sed non manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus non expectatis, vt dicebatur in illa cōstitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorum, vel magister in theologia, vel his similia. [Puta ne eligatur ignobilis genere. s̄. de præben. cap. penult. Gul. & Archi.] Tunc nō defert. Sed quid in dubio? Dic s̄m Gulielmum & Gar. deferri vt illud dubium Papa decidat. 6. q. 4. Osius. Quid si appellauit, & nullam causam expressit? Dicas idem ac si expressisset frustratoriam, s̄m prædictos †. Quia nullum & inutile æquipollent in iure. s̄. de transla. inter. §. sed neq. versi. sicut. ff. quodcuiusq; vni. l. 1. §. & quidem. Fuit enim promulgata constitutio ista, vt refrænaretur temerarius appellandi visus: sed ita potest quis appellare temerarie, non exprimendo sicut exprimendo. videbatur aūt ꝯtrium: quia in causa non expressa nihil immutatum vr̄: ergo antiquo iuri standum est. C. de appel. præcipimus. in fin. seu prius dictum verum est: quia hæc constitutio nō vult ꝙ causæ hic deferantur ad Papam, nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

n ¶ *Præmissis.*] cum scilicet appellatum est ex causa probabili, in iudicio vel extra.

o ¶ *Liceat.*] quod olim non licebat per prædictam constitutionē Alexandri.

¶ *Glossa sequens argu. per pluralem: & argumentum determinat. fin. quæris, & remittit.*

p ¶ *Partibus.*] per hoc videtur, ꝙ nisi ambæ partes consentiant nō potest fieri renunciatio: quod verum puto s̄m Guli. & Gar. re non integra. sed re integra solus appellans hoc poterit, ad hoc de electio. in causis. ff. de reg. iur. nemo. Et adhuc si res non est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse: adhuc poterit permittere s̄m Gul. s̄m ea quæ not. in Spec. tit. de excep. §. vlt. versic. sed numquid iudex. Ex quo tñ appellatio præsentata est Papæ, vlterius recedere non possunt, etiam si vtraq; pars cōsentiat †, qđ probatur j̄. vbi dicit: anteq̄ prælatę sedi, &c. ad hæc de postu. bonæ 2. versi. nec obstabat. versi. si enim. de offi. leg. licet. in fin. & maxime qñ obijciunt crimina vel defectus. de collu. dete. crimina. 24. q. 3. ecce. [Et sit speciale in his maioribus s̄m Ioan. Mona. qui distinguit hic post Gar. causas maiores, medias & minores: quas plenius psequitur Host. de crimi. fal. c. fin. quæ ibi abbreuiaui in glo. quærit hic Host.] Solet quæri, vtrum electus sine superioris licētia suo iuri renunciare possit. de hoc dicam j̄. eo. si electio.

q ¶ *Prauitate.*] vt simoniaca pactione, vel aliqua illicita datione, vel promissione, vel violentia, vel metu. 10. q. 3. præsens. Si aūt electus ius habeat: an liceat vexationem redimere †? Dic vt notatur de simo. dilectus 1. [Dic si plene & iuste habeat, & possideat: potest dare pecuniam ne turbetur. Dom. Font.]

† Friuola causa appellandi quæ dicatur, vide in c. cū appellationibus. j̄. de appella. hoc lib.

† Nota hic cū dicitur in scriptis, &c. casum in quo i appellatione requirit scriptura: alios vide per gl. j̄. de censib. cap. 1. Dom.

† Ea ratione: quia textus dicit de appellatione, quæ in iudicio opponitur, sed prolata diffinitiua nō est iudiciū. cap. forus. de verbo. sign. Do. tamē tenet glo. & Pet. similiter. Fonta.

† Idē Clericus Hisanus, Io. Mona. & Arch.

† In hæc articulo hæc conclusio tenenda est ante ius quæsitum, simoniacum est aduersarium obstacula pecunia redimere: sed post ius acquisitum licet per pecuniā iniusta impedimenta remouere. B. Thomas 2. 2. q. 100. art. 2 ad 5. argumentū.

a ¶ *Præsentatæ.*]ergo nō postea. ad hoc ī. de postula. præla. bonæ 2. §. nec obstabat. ĩ. de offi. lega. licet. Archidiaconus.
b ¶ *Appellatione cessante.*]idest, si appellatio interposita non fuisset.
c ¶ *In hoc.*]in renunciatione appellationis.
d ¶ *Inquirant.*]q si hmôi inquisitione omissa, ad eosdē confirmandos, vel consecrandos processerint: vel alios processus in causā fecerint: cōfirmatio, vel cōsecratio, vel processus illi sunt nulli: & confirmantes & consecrantes ab episcoporum confirmatione & consecratione p annum continuum sunt suspensi. ĩ. eod. tit. prouida. in fin.
e ¶ *Peremptorium.*] & adhuc locū habebit expectatio xx. dierū, s m formam decre. ī. eod. c. 1. s m Guli. & Gar.
f ¶ *Munimentis.*]idest, probationibus & instrumentis: sic dictis, quia causam muniunt: aliàs monimentis. Monent enim & informāt iudicem qd facere debeat. ADDITIO. Et eo respectu dicuntur etiā documenta: quia docent, & informant quid iudex facere debeat. 2. q. 7. plerunq; in prin de proba. quoniam. in fin. Ioan. And.

Dom. & Phil. notāt hic q in sex parages par ti terminū ad diquirendum coram superiore, & sic intromittendū. vnde ejs potest si liem prænge ex exemplo.

sentatæ a. ¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione b cessante, an in hoc c prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant d: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus † intromittant: sed præfigāt dictis partibus terminū peremptoriū e competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis f suis, Apostolico se conspectui repræsentent g.

¶ Idem in eodem.

¶ Si inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus scientiæ, vel personæ: illud ante omnia examinari debebit: Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omniū obiectorum. Ioan. An.

CAP. XI.

SI † forte h inter cætera i, quæ obijciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo k ad aliquam dignitatem l, euidentem m sciētiæ n, vel aliū personæ defectū o opponi contingat p: in discussione obiectorum, illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum: vt promouēdus super defectu ipso ante omnia q subijciatur r examini †: cuius euentus examinandis alijs, aut dabit initium s, aut negabit. ¶ Cæterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones

Glossa sequens recitetur per quæstionem.

g ¶ *Repræsentent.*] q si non venerint, procedatur ad cōfirmandam electionē, ac si appellatū non esset: q a non appellare, & appellare, & appellationem non prosequi, sunt paria ī. de offi. deleg. gratū. de testi. cum venisset. C. de tem. appel. l. 2. in fin licet nō per oia: vt ĩ. de senten. excom. licet. & ī. de eo qui mit. in pos. cum venissent.

Vel illi renunciare: secundum Guli. & Archi. Io. And.

S ¶ *I forte inter.*]Prima dat ordinem: Secunda pœnam imponit: ibi, Cæterum. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel collegiata, canonici vel clerici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi sup electione futuri prælati: & ordinauerūt, q procederent p viā scrutinij: facto & publicato scrutinio, fuit cōpertū, q Titius fuerat electus a maiori parte: Vnde quidam ibi existens appellauit, ne Titius noiatus eligeretur, ex eo q ipse Titius non habeat scientiam sufficientem requisitam illi dignitati: & q erat homicida. Item oppugnabat formam scrutinij, & personas eligentiū: an sit admittendus ad probandum oēs istos defectus simul? Rñdet q non: sed primo est admittendus ad probandum defectum oppositum ꝯ personam electi: qui defectus si pbatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si aūt non possit probari defectus ꝯ personam electi oppositus: ipse appellans cōdemnabitur in expensis: & punietur iuxta tenorem cap. statuimus. ī. eod. ac si in omnibus probationibus defecisset: nec vltra admittetur ad improbandum alia vitia. Heli. Reg.

¶ Prima glossa summat.

h ¶ *Si forte.*]Si inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus scietiæ, vel personæ: illud ante omnia examinari debebit: Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

i ¶ *Cætera.*]vtputa, q est homicida, periurus, excōicatus, vel his similia: quæ ita de facili probari non possunt, sicut euidens defectus scientiæ vel personæ: quæ per oculorum inspectionem, vel examinationem de facili probari possunt.

k ¶ *Promouendo.*] puta per superiorē, ad quem deuoluta est potestas: vel quia plures nominati sunt dño Papæ: & petitur de altero prouideri. 85. dist. Archi. & de hoc ī. eo. q sicut [idem Ioan. Mon.]

l ¶ *Dignitatem.*]non est ergo ad simplicia beneficia hoc extendendum: cū si de eis intelligi voluisset, vel expressisset, vel generaliter locutus fuisset. de deci. ad audientiam. ad hoc ĩ. eod ab eo. & ĩ. de verb. sign. cap. 2. vbi semper hoc repetitur.

¶ Glo. seq. primo duo notat à vi litteræ, & à simili: secūdo quærit, & soluit distinguendo: tertio iterum quærit, & soluit: & solutionē exēplificat.

m ¶ *Euidentem.*] Si ergo defectum opponit, sed non euidentē, nō habet locum pœna: sed si opponit manifestum, idem: cū hæc sint synonyma. ī. de verb sign. cum olim. & est expressum. ĩ. de verb. sign. cap. 2. Sed pone: plures opponit euidentes defectus: alterū probat, alterum non: quid erit? Solu. Si deficit in primo, repellitur ipse opponens: si probat primum, repellitur electus. Si aūt simul examinari fuerint, si sufficiens est defectus, qui verus reperitur, repellitur electus: sed opponens etiam de calumnia punietur: nisi iudex viderit ipsum probabili de causa à calumniæ vitio excusari: vt in Authen. de iudi. §. oportet. coll. 6. ī de accu. accedens. & ī. eod. cap. 1. Si aūt opponeret non euidentia, fateor q sufficiat alterū probari, vt ī. eo. c. 1. & ī. eo. vt circa. de re iud. cum I. & A Sed nunquid iudex ex suo officio talē discussionē facere potest: etiam parte non petente? Dic q sic, s m Gar. quia laborare debet vt breuiētur lites. ff. si cer. pet. l. quidam æstimauerunt. ff. de postu. l. quos prohibet ff. de procu. l. filiusfamilias. §. inuitus. ī. de excep. cap. exceptionē. Hoc idē poterit etiam si ambæ partes expresse renuncient p iura prædicta. & per l. C. de iureiu. prop. cal. dan. l. 2. §. sed quia veremur. Si aūt tacite: scilicet intrādo iudicium & permittēdo examinādo oppositiones tam euidentiū defectuum, q̄ alias, & aliæ reperiuntur veræ: oppositiones vero euidentium defectuum falsæ: non habet locum pœna huius canonis pp impossibilitatem sui. ad idem. ĩ. eo. indemnitatibus. in fi. Pœna enim est q repellitur a prosecutione: sed illi iam sunt prosecuti: & sic non potest habere locum pœna. Nec obstat q non possunt renunciare expresse: quia multa possumus tacite, quæ non possumus expresse. ff. de procu. filiusfamilias. §. veterani. C. de iureiu. prop. calum. dan. l. 2. §. sed quia veremur. & ĩ. de iur. calum. c. 1. Et sufficere debet ad repulsionem electi, q aliquid inuenitur probatum, quod eam repellat: quia vndecunq; crimina clatuerint, &c. 24. q. 3. ecce. & de iudi. exhibita.

Hoc decretum declaratur per Romanos Pontifices ĩ. hoc eod. lib. in c. ab eo. hoc tit & in cap. et uiss in orm. de verb. sign.

De examine eligendorum ad beneficia, vi de sancita in concilio Tridentino sess. 24. de re forma. c. 18.

Dom. & Phil. not. hic, si recipiatur probatio eius q admitti nō debet, ex illa debet seq sententia cōstitutionē eod. tit. & an testis examinatus qui examinari nō debuit, pbet, vide Hippo. in l. 1. §. Cognitio. ff. de quæst. Iont.

¶ Glo. seq. respondet per obiectionem, & solutionem, & distinctionem.

n ¶ *Scientiæ.*] qui etiā in laicis intolerabilis est. 38. dist. si in laicis. Sed nota q est quædam intrinseca qualitas, cum qua homo nascitur, scilicet q aliquis sit castus, pacificus, sobrius: & hanc quis præsumitur habere, sicut not. ff. qui satisd. cog. si vero. §. 1. donec ꝯrium probetur. sic intelligitur, de præsump. dudum de scru. cap. vno. Est quædam extrinseca, vt litteratura: & talis qualitas nō præsumitur, nisi probetur: & ideo super hoc examinatur: & sic intelligitur hic cum suis similibus. [Dicit Io. vbi nil facere habeo cum homine, præsumere debeo illum dignū. Sed vbi sibi dare volo filiā meam, idest, ecclesiā in sponsam: debeo inquirere de dignitate sponsi: saltē quo ad expressa. ī. eo. cum in cunctis. & ĩ. eod. licet canon. Et quia eligens inuenire tenetur conditionem debitam filiæ. arg. ff. de rit. nup. qui liberos. ideo punit hoc non faciens. Io. And.] De negatiua facti iuris, & qualitatis, dic vt 6. q. vlt. accusator. de elect. bonæ 2.

o ¶ *Defectum*]sed si electo opponatur, q sit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic q opponens probat per notata Inno. in c. super his. de accu. & de do. & contuma. cum olim.

Opponens contra electum, q est illegitime natus, hoc probare debet.

p ¶ *Contingat.*]nec poterit postea reuocare. ĩ. eo. tit. ab eo.

q ¶ *Ante omnia.*]Nota q cum plura obijciuntur, quorum quodlibet per se sufficit: illud quod facilius probari potest, primo probandum est. facit de præscrip. auditis.

q ¶ *Ante omnia.*] idest, antequam examinent alia non euidentia, quæ sunt opposita. Archidiaconus.

r ¶ *Subijciatur.*]a iudice, cui fides debet fieri de his quæ coram eo aguntur. 4. q. 3. cap. si testes. §. sæpe. in fi. vbi de hoc. ad hoc 30. q. vlt. iudicantem. Archidiaconus.

¶ Glo. seq. obijcit per locum à diuisione: & quadrupliciter soluit.

s ¶ *Initium*]videtur q hæc pars huius coniunctiuæ locum habere non possit: quia aut electus inuenitur insufficiēs, & tūc penitus repellitur: aut sufficiens, & tunc repellet opponens: & sic nullo casu obiectorum discussio sumet initiū. Dic q vera est obiectio, si insufficiens reperitur electus: sed si sufficiēs reperitur, adhuc locū habebit aliorū obiectorū discussio: quia superior inquiret ex officio suo illo repulso de alijs obiectis, ne p subreptionē t, &c. ī. eo. cū nobis. & ĩ. eo. indemnitatibus. & cap. vlt. Vel admittetur alius cuius interfuit: licet iste repellatur pp eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cū defectus oppositus reperitur verus: sed non sufficiens ad repulsionē electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tñ non debuisset ad opponendum talem defectum. Vel dic quarto, q opponens,

t Placet Dominicus. Iont.

opponens admittetur ad alia probanda, si probabilis & sufficiens causa eum a calūnia excusauerit.s.eo.cap.1.ad fi.vt quia tales fuerant verisimilitudines de defectu illo, q dici vel credi poterat euidens: & sic calumniatus non fuit, secundum Gar.

a ¶ *Opponentes.*] Nota q dicit, opponentes repellendos: non alios, quorū intererit, pro eo quod dixi s. glo. proxi. in secunda solutione.

* Aliàs deest dictio, omnino.

b ¶ *Obiecerunt.*] & defecerunt.

c ¶ *Defecissent.*] vt s. eod.cap.1.

S ¶ *Ciant.*] Non diuiditur: quia totus text' vno contructu clauditur, secundum Gar.

CASVS. Vacāte aliqua ecclesia, dñs tpalis i cuius territorio & iurisdictione erat situata illa ecclesia, scripsit canonicis, & eos rogauit vt suum filium, vel aliquem eius familiarem eligerent in prælatum: Canonici videntes illū filium, vel familiarem non esse sufficientem, nec idoneum ad dictā prælaturam: vel ex alia causa, noluerūt ipsum eligere, sed aliū in suū prælatum elegerunt: Dñs tpalis hoc ægre ferens, cœpit molestare canonicos, & eorum consanguineos: vel inuadere bona canonicorum, & cōsanguineorum: quæritur vtrum ipse dñs tpalis incurrat aliquam pœnam, & quam? Rñdet q ipso facto est excōicatus: nec ab ipsa excōicatione est absoluendus, nisi præmissa debita satisfactione. Nota primo ex hoc.cap. q vota debentium eligere aliqué prælatum, debent esse libera. Nota insuper principalem effectū huius cap. videlicet, q si quis molestauerit clericos, ecclesias, vel consanguineos clericorū pro eo, q eligētes clerici noluerunt eligere aliquē pro quo molestās scripserat: ipse molestās īcurrit ipso facto snīam excōicationis. Nota vlterius casum, in quo iniiciens manus in laicos, incurrit ipso facto sententiam excōicationis: quia quantumcunq; consanguinei clericorum sint laici: iniiciēs manus in ipsos, vel eos molestans, ipso facto est excommunicatus.

* Vide beatum Antoninum in tractatu de excommunicatione. cap. 22.

docuerit veritate destitui: opponētes omnino † à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omniū, quæ obiecerant, defecissent.

¶ Idem in eodem.

¶ *Qui grauauerit aliquam personā ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, q eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. An.*

CAP. XII.

SCiant † cuncti, qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas (ad quos in aliquibus ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis spectat electio) pro eo, quod rogati, seu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint: vel cōsanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficijs, siue alijs bonis suis, per se, vel per alios spoliādo, seu aliàs iniuste persequendo, grauare præsumpserint, se ipso facto excommunicationis sententia innodatos.

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum: Secundo punit clericos et monachos hoc fieri procurātes: Tertio punit clericos se talibus non opponentes: Quarto ponit, qualiter debeant se habere habentes ta.em custodiam ab antiquo.*

CAP. XIII.

GEnerali † constitutione

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Sciant.*] Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, q eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excōicatus est. Ioan. And.

¶ *Glo. seq soluit quæstionem, & respondet contrario.*

e ¶ *Cuncti.*] etiam epi. Nec obstat j. de sent. excō. q. periculosum. quia non de snīa excōicationis, sed suspēsionis & interdicti loquit.

f ¶ *Ecclesiasticas.*] vt Cōuersos, Templarios, vel Hospitalarios: qui licet non sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personæ. 17.q.4. quisquis.in glo.penult.

* Conuersi qui dicātur, tradunt Doctores in c. vt priuilegia. de priuileg. & in cap. non dubiū de sent. excom. adde Couarruuiā in cap. alma mater, d sen ten excom. lib. 6 par. 2. §. 1.

¶ *Glo. seq recitetur per quæstionem.*

g ¶ *Spectat.*] de iure cōi in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio. de iure patr. nobis. 16.q. vlt. congregatio. Si nō est collegiū, spectat ad patronū. s. de iure patr. postulasti. & hoc de iure cōi: nisi aliud inducat de consuetudine. de cau. pos. cum ecclesia. Si aūt non esset ibi collegium, vel patronus, p diœcesanū habet ordinari. 10. q.1. regenda. 16.q.7. oēs basilicæ. & hæc vera quo ad electionē prælati. de inferioribus not. s. eo. cū ecclesia Vulterana. dic vt ibi. Gar.

h ¶ *Rogati.*] An preces inducant simoniam: dic vt not. 8.q.2. in summa. & q.1. Moyses. & j. de ēta. & quali. tuam.

* De hoc articulo, an preces inducāt simoniā, vide D. Thomam 2.2.q. 100. art. 5. ad 3. argumentum.

i ¶ *Inducti.*] per promissiones, vel alio modo.

k ¶ *Consanguineos.*] Nota specialem casum, in quo laicum percutiens, vel aliàs offendens, excommunicatus est ipso iure. ad idem. j. de senten. excom. quicunq;. & de immu. eccle. quoniam.

ADDITIO. Et vsq; ad quem gradum dicātur hi consanguinei, recurre ad not. s. de appel. postremo. in 1. glo. Et quia de affinibus non fit hic mentio, & constitutio est pœnalis: non includit illos. j. de reg. iur. in pœnis. Ioan. And.

¶ *Glo. seq rationem reddit, quam declarat: secundo soluit quæstionem: tertio quarit, arguit negatiue, soluit distinguendo.*

l ¶ *Alios.*] quia qui per alium facit, &c. ff. de admi. tu. ita tñ. §. gessisse sic & in maleficijs tenetur mandator, ac si p se faceret. ff. de vi & vi. ar. l. 1. §. deiecisse. & §. quotiens. & hoc verum de his quæ per alios explicari possunt: secus in adulterio & similibus, quę non possunt per alios explicari. C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aūt. & mandata-

* Vide Bar. in l. non solum. §. si mādato. ff. de iniurijs Alexan. consil. 65. in 4. volu. & Iasoné in §. pœnales. institu. de action.

rius etiam excōicatus hic erit. de sent. excom. mulieres. & cap. vniuersitatis. Sed nunquid huius decre. pœna locum habebit in p̄sentante patrono? Et vī quod non: quia de electione tm̄ loquitur, & non de p̄sentatione: & est pœnalis & restringenda. j. eo. ti. de sent. excom. statutū. Dic q si patronus est clericus, vel persona ecclesiastica, locū habebit constitutio: nec est ob hoc odiosa: immo fauorabilis ecclesiarum fauore, quibus pp hoc melius prouidebitur. & quia decre. indefinite loquitur, indefinite intelligitur. & dicit clericos, &c. Si aūt patronus est laicus, pœna locum nō habebit: cum constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

* Vide cap. felicis. j. de pœnis. cum ibi notatis.

m ¶ *Præsumpserint.*] si. de excel. præla. tanta. s. in anti.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

n ¶ *Sententia.*] sim. j. de senten. excom. quicunque. & sm Gul. epi bene poterūt absoluere ab hac sententia: ex quo conditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit. de sente. excom. nuper. & arg. prædi. decre. quicunq;. in fi.

* Pro intellectu huius cap. vide hic pręcipue Gulielmū Durandum cōmentatorem Speculatorem.

o ¶ *Innodatos.*] ergo est canon latæ sententiæ, vt hic patet. Et cum Papa hic sibi non retineat absolutionem: ordinarius diœcesanus clerico delinquenti indulgere videtur. s. de sente. excom. nuper. ad hoc facit quod not. eo. tit. li quem. in glo. vlt. in h. Archidiaconus.

G ¶ *Enerali.*] Diuiditur in quatuor partes. Secunda: ibi, *Clericos.* Tertia: ibi, *Idos vero.* Quarta: ibi, *Qui autem.* Ioan. And.

ADDITIO. Clericus, & Ioan. Mona. diuidunt in tres tm̄: cōiungunt duas primas: & bene conuenit litteræ suspēsiuæ. sed glo. cōuenit menti. Fran. aūt iungens tres primas partes, diuidit in duas tm̄.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est sm veriorem intellectum ipsius, quid propriè iste textus appellet regalia. Quidam volebant dicere, q regalia accipiūtur pro iuribus imperialibus: de quibus in lib. feudorū. cap. quæ sint regalia: vt si rex donauerit regalia ecclesiæ, & aliquis illa vsurpet: ipso facto est excōicatus. Alij dicunt, q regalia accipiuntur pro iuribus, quæ habet princeps in aliquibus ecclesijs: videlicet q vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus, & ecclesiam conferat.

¶ Hoc præsupposito ponamus hic casum: Vacante aliqua ecclesia, aliquis Comes vel dux, qui dicebat se habere iura regalia in ipsa ecclesia, occupauit custodiam ecclesiæ vacantis: & dicebat q fructus ipsius ecclesiæ ad ipsum spectabant: licet non fuisset vsus ipso iure, an ille Comes vel dux vsurpans illud ius in ecclesia vacāte, sit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex q sic: & dicit q incurrit snīam excōicationis: & clerici illius ecclesiæ sibi non resistentes puniuntur pœna hic contenta. Sed ponamus q rex vel alius princeps non cognoscens superiorem in tpalibus, habet ista iura regalia in aliquibus ecclesijs. & ponamus q vacante tali ecclesia est sylua cædua: tñ nondum venit tempus ipsam syluam cæduā scindendi, siue amputandi: vtrum talis princeps possit illam scindere, siue scindi facere? Rñdet, q non: sed si tempus scindendi & colligendi aduenisset, cum sylua cædua sit in fructu, posset talis rex vel princeps facere scindere huiusmodi syluam cæduā. Nota primo ex hoc tex. iuncta glo. q patronus laicus non habet custodiam ecclesiæ vacantis: sed superior prælatus cui subest ecclesia: secus est de patrono ecclesiastico: ideo patronus ecclesiasticus potest colligere fructus ecclesiæ vacantis: nō vt fructus suos faciat, sed vt illos reseruet futuro successori. Nota insup, q patronus ecclesiasticus non potest p̄tendere ius aliqd in fructibus illius ecclesiæ vacantis: & hoc verū, nisi de auctoritate superioris tpe fundationis retinuerit sibi illud ius. Nota vlterius, q vsurpans de nouo p̄dicta iura, vel procurans vsurpationē, est ipso facto excōicatus. Nota finaliter, q ille qui habet custodiā ecclesiæ vacantis, non potest capere fructus, qui nondum venerunt ad maturitatem: Et illud facit pro archipresbyteris, qui durantibus xl. diebus percipiunt fructus ecclesiarum vacantium: ipsi enim non debent præuenire maturitatem fructuum.

* Casus literalis Domini Helias.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

p ¶ *Generali.*] Decretalis ista diuiditur in quatuor partes, in qua-

rum

rum prima punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum: & durat vsq; ibi, *Clericos*. In secunda, quæ durat vsque ibi, *Illos vero*. punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia, quæ durat vsq; ibi, *Qui autem*. punit clericos se talibus non opponentes. In quarta, quæ durat vsq; in finẽ: ponit qualiter debeant se habere, habẽtes talẽ custodiam ab antiquo.

rapt. §. quòd non solum.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, q̃ isti tales rerum ecclesiasticarum occupatores dicũtur committere furtum & sacrilegium: & non qualecunq; furtum, sed peculatus, quod est furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. glo. [Ioan. And.]

sancimus: Vniuersos[a] † & singulos, qui regalia[b], custodiã[c], siue guardiam, aduocationis, seu defensionis titulum, in ecclesijs, monasterijs, seu quibuslibet alijs[d] pijs locis de nouo[e] vsurpare conantes, bona[f] ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare[g] præsumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant[h]: Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant[i]: eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus † subiacere. ¶ Illos vero clericos, qui se † (vt deberent) talia facientibus non opponunt[k]: de prouentibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore[l], quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus[m]. ¶ Qui autem ab ipsarum ecclesiarũ, cæterorumque locorum fundatione[n], vel ex antiqua[o] consuetudine iura sibi huiusmodi[p] vendicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros[q] in eis sollicite faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, siue redditus[r] prouenientes vacationis tempore, non vsurpẽt: Nec bona cætera[s], quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant; sed in bono statu conseruent.

¶ Nota q̃ dispositio emanat contra vniuersos, non includit singulos compre hensos sub vniuersitate. vide Io. And. de excess. prælat. nimis.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionẽ: an includat fœminas: Et soluit quod sic: alleg. tres leges: & vnam allegat in contrarium, & dat quatuor solutiones.*

a ¶ *Vniuersos*.] & vniuersas: nam appellatione si quis, & si qua continetur. ff. de verb. sign. l. 1. ff. de pac. tres fratres[1]. & de constit. pecu. l. 1. §. 1. Arg. contra. quia si pater exhæredat filium nasciturum: si nascatur filia, non erit exhæredata. ff. de vent. in posses. mit. l. 1. §. sed & si incertum. Communiter dici solet, q̃ in fauorabilibus masculinum concipit fœmininum: in odiosis non. sic soluitur. ff. de verb. sign. l. 1. Alij dicunt, q̃ si masculinum verbum proferatur ab homine, & est odiosum, non comprehendit fœminam: & sic intelligitur prædictus §. sed & si incertum. sed si à lege, siue sit odiosum, siue non: fœmina continetur. ff. de iurisdi. omnium iu. si quis id. Odofredus dicebat, q̃ si etiam à lege proferatur verbum odiosum, non comprehendit fœminam: nisi id lege caueatur. Dic s̃m Gar. q̃ verbum masculinum prolatum à canone, comprehendit fœminas: qđ probatur 16. q. 4. si quis suadente. coniuncto cum cap. de senten. excom. mulieres. quod est verum, nisi eadem vel alia constitutione excipiatur fœmina. j. eod. indemnitatibus. §. sed cum eas.

1 Vide ibi Angelum.

¶ Verbum, decernimus, dicit quodam vetustissimo codice: & videtur abesse oportere: nam tota hæc periodus regitur, a verbo, sancimus, initio capitis posito.

¶ Dicto, clericos, plurimi addunt in recentioribus libris, sed id in omnibus antiquis codicibus.

ADDITIO. Quæ excepta intelligitur in articulis, qui fœminis non cõgruũt. s. de sta. reg. ea q̃. in fi. de hoc Spec. de dispu. & alleg. §. post hæc, vers. vel in masculinum. per Host. de testa. Raynaldus, in princ. per Archidiaconum plenius in prædicto cap. si quis suadente. per Cyn. C. de ser. fugi. quicunq;. Ioan. And.

b ¶ *Regalia*.[2]] idest, collectam, quę fit Regis ratione, vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Regi 11. q. 1. si tributum. sic solet exponi de iure patro. pręterea 2. Vel, idest, iura quæ ad Imperatorẽ pertinere consueuerunt, vt portus & vectigalia: sed illa erant ecclesijs concessa, & modo volebat ea de nouo aliquis occupare: vt in lib. feu. tit. quæ sint regalia, alias est sub. l. Imperialem. Ioan. And.

2 Vide Bertrandu consi. 176 incip. visa consil. &c. par. 8.

c ¶ *Custodiam*.] & cætera quæ sequuntur, expone secundum Gar. idest, iuris patronatus, quod s̃m diuersas regiones diuersa sortitur vocabula. j. de iure patro. quia clerici. & cap. prętererea 2. de sta. mo. in singulis. §. 1. 16. q. 7. piæ mentis. & cap. Frigentius. quocunq; ergo nomine censeatur, vsurpantes de nouo tale ius in ecclesijs, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sunt ipso iure.

d ¶ *Alijs*.] vt hospitalibus, vel alijs quocunq; nomine vocatis.

e ¶ *De nouo*.] scilicet à xl. annis citra, s̃m Gar. de consue. cap. vlt. de præscrip. de quarta 16. q. 3. cap. placuit. §. quas actiones. & hoc per litteram quæ sequitur, vel ex antiqua consuetudine, &c. Chrisma tñ, matrimonium, mancipium, vinum, dicuntur noua, quæ nõ excedunt annum: vetera quæ excedunt. Probatur primum de consec. dist. 3. litteris. Secundum, 35. q. 8. cap. 1. Tertium, ff. de publi. vectig. l. interdum. §. quotiés. Quartum, ff. de vi. tri. & ole. lega. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria: & eius contrarium dicitur vetus[3]. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. fin. & l. in summa. §. 1. s. de verb. sign. cap. super quibusdam.

3 Quod dicatur antiquum tẽpus vide per Mariannum Socinum consil. 87. nec p. in causa agitata.

ADDITIO. Dicit Archi. q̃ hic, & s. eo. auaritiæ. dicitur nouũ, quod nunquam fuit. Io. And.

f ¶ *Bona*.] de quibus nulla est laicis attributa facultas. 96. dist. bene quidem. & de consti. ecclesia.

g ¶ *Occupare*.] in mala parte ponitur, sic s. eo. vt præteritæ. alibi in bona. 7. q. 1. factus est Cornelius. & s. de procu. non mirum. & j. de procu. si duo. & de consec. distin. 5. nunquam. & propriè mobilia dicuntur occupari vel rapi: immobilia dicuntur inuadi: sæpe tamẽ sumitur vnum pro reliquo. 47. distin. sicut a. 12. q. 2. quicunque. s. de restitu. spo. sæpe. C. vnde vi. si quis in tantam. Instit. vi bono. rapt. §. quòd non solum.

h ¶ *Præfulgeant*.] hic assume litteram in fine sequẽti, vers. eo ipso, & c. & maiori pœna sunt digni: quibus cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. cap. quia iuxta. §. si forte presbyteri.

i ¶ *Procurant*.] forte occasione discordiæ inter ipsos suscitatæ. & dicũtur procurare ope, consilio, persuasione, & operatione de homi. sicut dignum. de officio deleg. cap. 1. ff. de ser. corrup. l. 1. §. persuadere.

Procurare quis dicatur quadrupliciter.

k ¶ *Opponunt*.] Nota clericos se debere opponere, pro iuribus ecclesiæ defendendis. ad idem. j. de re. eccle. nõ alie. hoc consultissimo.

l ¶ *Pro tempore*.] idest, pro ea parte temporis. vel idest, ab eo tempore citra.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo.*

m ¶ *Inhibemus*.] Sacriens est transgressor canonis, qui canonem transgreditur prohibitionem continentem. 4. dist. cap. deniq;. in fi. secus si consilium tantum, vt ibi. Sed quæro quæ sit pœna transgressionis canonis? Dic s̃m Gar. q̃ qui transgreditur canonem, credens Romanam ecclesiam non habere potestatem condendi canones: de tali transgressione punitur vt hæreticus. 19. dist. nulli fas. vbi de hoc. Si aũt credit Romanam ecclesiam potestatem habere, sed facit contrarium: quia sic ei placet, est pœna depositionis[4]. vt 4. dist. §. vlt. & adde hoc quod not. s. de treug. & pa. cap. 1.

Pœna transgredientis canones.

4 Vbi non est certa pœna statuta. Ioan. And.

n ¶ *Fundatione*.] fundans enim & dotans ecclesiam de diœcesani consensu potest[5] hoc statuere, vt fructus ipsius ecclesiæ, cum vacabit, suos faciat. 18. quæst. 2. Eleutherius, de iure patro. præterea 2. & cap. nobis.

5 Quantum liceat hodie patronis beneficiorum, ratione iurispatronatus, sanciat concilium Tridentinum sess. 25. de reform. cap. 9. quod omnino videas.

ADDITIO. Licet donationis tẽpe possit doti onus imponi: non tamen tẽpe traditionis, quæ fit ex interuallo. facit C. de pac. con. l. ex morte. in fi. & quod not. de rei vxo. act. l. vna. §. accidit. facit de testa. cog. præterea. cum concor. in vlt. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

o ¶ *Antiqua*.] præscripta. s. de consue. cap. vlt. videtur ergo q̃ consuetudo, qua vsurpari possint bona ecclesiarũ, & sic onerosa præscribi possit: contra id, s. de consuetu. cap. 1. Dic quòd in hoc q̃ quis habeat ius patronatus, custodiam, guardiam, vel similia, bene valet consuetudo: sed in hoc quòd vsurpet, non valet: & sic intelligitur contrarium.

p ¶ *Huiusmodi*.] scilicet, guardiam, custodiam, vel regalia.

q ¶ *Ministros*.] qui res alterius saluare tenentur: & de facto ministrorum tenentur. ff. nau. caupo. sta. l. fin. in prin. 86. dist. an putatis. & culpæ reus est, qui malorum vtitur opera. Insti. de obli. quæ ex quasi deli. §. sed si alicuius. circa finem.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. & soluit.*

r ¶ *Redditus*.] vt sunt syluæ cæduæ: quæ tempore vacationis non sunt in tali statu, quod cædi debeant[6]. Et nota q̃ omnis fructus consistit in redditu. ff. de vsur. Paulus. §. 1. sed non conuertitur: quia partus ancillæ est in redditu, sed non in fructu. ff. de vsur. in pecudum. §. partus. Insti. de re. di. §. in pecudum. Sed quæro an fructus medio tẽpe perceptos faciant tales suos. Ita videtur per hanc litteram. quia non prohibet de fructibus, sed de his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic q̃ fructus conseruari debent futuro successori. s. de elec. ordi. cum vos. s. eod. vbi periculum. §. prouisionis. & j. eo. quia sæpe & de offi. ordi. præsenti. Qui enim custodiam habet, custodire debet, non consumere. ff. vt in pos. lega. l. is cui. §. qui legatorum. habebunt tamen secũdum Gulielmum, q̃ dum custodiæ operam dant, moderata cibaria. argum. 12. q. 2. charitatem. s. de præbend. extirpandę. ff. commo. in rebus. §. possunt. & hic non habet locum hic. & arg. a contrario sensu. C. de epis. & cle. conuenticulam, & ff. de condi. inter. l. 1.

6 Vel sint stagna, vel viuaria, nõ i statu quo piscari debeant. Ioan. And.

s ¶ *Cætera*.] ff. de verb. sign. l. cæterorum. Ioan. And.

Licet.

Licet canon.] Summa & diuide, prout in prima glossa.

Casus. Quidam clericus constitutus in præsentia Romani Pontificis quæsiuit ab eo, Sanctissime Pater, vellem bene informari à vobis, quę idoneitas requiritur in promouendo ad ecclesiam parochialem? Ad quod rñdet Romanus Pontifex, q in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur, q ipse habeat scientiam sufficientem: & sit imbutus bonis virtutibus: ac insuper sit alienus a vitijs: & q compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. q si non attigerit xxv. nulla est collatio ipso iure: Sed quid si promotus ad ecclesiã parochiale habeat omnia ista: quia est ætatis perfectæ, idoneus scientia, & moribus: sed tñ non est sacerdos? Rñdet Romanus Põtifex, q ipse debet effici sacerdos intra annũ computandum à tpe adeptæ pacificæ possessionis ipsius ecclesiæ parochialis: aliàs si nõ promoueatur ad sacerdotium infra illud tẽpus: ipso tpe elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali. cap. commissa. j. eod. & sic correctum est cap. cum in cunctis. eo. tit. in ant. quod requirebat amotionem per sententiam: sed per istud capitulum ipso facto est amotus absq; alia monitione, vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem fuit effectus sacerdos infra annum: vtrũ teneatur residere personaliter in ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire in diuinis? Rñdet q sic: nisi suus prælatus cum ipso dispensauerit, ne resideret personaliter in sua ecclesia: sed vt posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

† Vide constitutionem Lateranen. sub Alexan. iij. cap. 3. & idem habetur in c. eodem lib. 9. & in Tridentino fes. 7. de reformat. cap. 3. vbi hæc decretio confirmatur.

¶ Idem in eodem.

¶ Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.

CAP. XIIII.

Licet [a] † canon [b] à felicis recordationis Alexandro Papa iij. prædecessore nostro editus, inter cætera [c] statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. annũ ætatis attigerit: ac scientia, & moribus commendandus existat. quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo a canonibus tempore [d] in presbyterũ ordinatus, a regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij [e] conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: Nos periculosam [f] illorum negligentiam [g]: volentes iuris executione [h] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [i] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus † moribus, scientia [k], & ætate: Decernentes collationes de parochialibus [l] ecclesijs, his, qui non attigerint [m] vigesimũquintum annum, de cætero [n] faciẽdas viribus omnino carere [o],

¶ Prima glossa summat, & diuidit.

a ¶ Licet.] Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: ille autem cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Et potest diuidi in sex partes. In hac prima ponit constitutionem Alexandri: & statuit cui debeat conferri parochialis ecclesia. In secunda: ibi, *Decernentes*. irritat collationem aliter factam. In tertia: ibi, *Is etiam* ponit de residentia facienda. In quarta: ibi, *Et infra annum*. de promotione ad presbyteratum. In quinta: ibi, *Quod si infra* pœnam non promoti. In sexta: ibi, *Super residentia*. de dispensatione residentiæ.

Additio. Ista diuisio in sex partes placet. licet Fran. diuidat in quatuor tantum: quia coniungebat tertiam & quartã: Item quintam & sextam. Clericus diuidebat in quinq;, coniungendo primas duas: Itẽ Ioãnes Monachus in quinq;, subdiuidendo tertiam. Io. And.

¶ *Glo seq. ponit tria, quæ supplet ipse canon.*

b ¶ Canon.] s. eo. cum in cunctis. qui hic in tribus maxime suppletur: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri prohibebatur tñ, hic irrita decernitur: nisi dicere velis, q id tãtis erat irritũ per ipsam constitutionem: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat factũ non valere † C. de legib. non dubium. nec fuit hoc ꝑ pea superfluum, cum clarius exprimat. ad idẽ s. de sum. Trin cap. vnico. eo. lib. & sic innouat & suscitat illud ius, quasi per abusum abolitum. Item per canonem illum moneri debent ad suscipiẽdos ordines: per istum non. Item per illum priuandus est per sententiam: per istum priuatus est ipso iure. Ioan. And.

† Idẽ Dom. allegat in missem glo. in elect. de suspensione.

c ¶ Cætera.] quia multa alia statuit præter ista.

d ¶ Tempore.] quod erat in proximis quatuor temporibus. 75. dist. quasi per totum. vel dic præfixo ab homine.

e ¶ Alij.] Ergo non primo, ne fiant leges ludibrio: & dicatur solũ verbis lex imposita. j. eo. commissa. §. porro. & dic, alij qui cũ electu faciat id in quo primus fuit negligens. s. de cle. non resi. relatũ. alias remouebitur, vt ibi.

f ¶ Periculosam.] sibi & illis, quos corrigere debebant: & ita cæteruatim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. dist. si Papa.

g ¶ Negligentiam.] Hæc omnia lædit. in Authen. coll. 6. de quæstore. §. hæc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. cap. nihil.

h ¶ Executione.] Nota q quilibet canon qui est latæ sententiæ potest dici executorius: & hoc est verum quo ad iuris executionem.

Additio. An necessaria sit executio facti vel declaratio. not. j. eod commissa. §. 1. Archidiaconus remittitur. de præben. licet 2. Ioan. And.

¶ *Glo seq. quærit, arg. pro soluit contrarium. Itẽ quærit, & soluit.*

i ¶ Parochialis ecclesia.] Sed nunquid erit idem in decanatu & alijs dignitatibus †, de quibus loquitur. §. inferiora. c. cum in cunctis. s. eo. arguendo de similibus ad similia? Vr q sic. cum sub eadem prohibitione manauerit. s. de con. sti. translato. Dicas fm Gar. & Gul. q in illis ꝑ hãc constitutionẽ nihil immutatur: quod enim nõ mutatur, & cætera. C. de appel. præcipimus. & C. de test. sancimus. Habeat ergo sui locum in ecclesia parochiali: nec recedam a verbis. ff. de lega. 3. non aliter. Seruabitur ergo in eis. §. inferiora cap. cum in cunctis. s. eod. Item scias, q non habet locum hæc constitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earum regimen. j. eod tit. statutum. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nunc habere desijt? Dic fm Gar. q non habet locum constitutio: quia & deficientibus personis collegij, desinit esse collegium, vt not. ff. quod cuiusq; vniuersit. l. sicut municipij. §. 1. Si aũt reinciperent ibi esse parochiani, extunc incipiet constitutio locum habere: quia facta est parochialis. & ornuolauit ad 2. 35. dist. ab exordio. quẽadmodum si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locum haberet constitutio. & concord. ad hoc Hostien. s. de cleri. non residen. quia nonnulli.

† Quales xxv. requiratur in promotis ad qualibet dignitates, & habe statuit Alex. iij. in concil. Lateran. cap. 2. & nouissime Tridentin. ses. 24. de reforma. c. 12.

† Idem constituit in cõcil. Lateran. sub Alex. iij. cap. 3. & in concil. Lateran. sub Innocentio iij. cap. 10. & in concilio Tridentin. sessio. 7. de reform. cap. 3. & sess. 24. de reforma. c. 12.

k ¶ Scientia.] quæ requiratur in eo, habes 38. dist. quæ ipsis.

l ¶ Parochialibus.] De talibus ecclesijs habetur 38. dist. quando. in princ. 10. q. 1. regenda. 13. q. cap. 1. Parochia Græce, Latine dicitur partitio: & dicitur parochia, quasi partitio curæ: quia rector ipsius habet curam animarum totius populi infra illos limites congregati: vnde dicitur populum regere. j. de capel. monac. cap. 1. Archidiaconus.

m ¶ Attigerint.] Sufficit ergo in his q attigerint xxv. annum. secus ergo in episcopo. s. de elect. cum in cunctis. & in nouella. j. eo. indemnitatibus. & in casu j de æta. & quali. cap. vno.

Additio. Et in casu, de regularibus, ad nostram. vbi vide cum suis remissis. Ad vtranq; partem facit Cle neu. de statu mona. ne in agro § cæterum. Solue vt ibi in glo. 4. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat, & remittit. secundo quærit de pendentibus. opi. ponit, & soluit distinguendo.*

n ¶ De cætero.] Ad futura tantum extẽditur. & habet hoc locum in qualibet constitutione, præterquã in casibus. s. de const. cap. vlt. dic vt ibi. Quid de pendentibus: nunquid ad illa constitutio extendatur? Et quidem si pendeat per appellationem, negotium decidi debet fm ius quod erat tempore primæ sententiæ: non fm ius quod emanauit appellatione pendente. in Authen. vt cum de appel. cog. in princ. & §. 1. Si aũt principaliter pẽdet, dixit Hostien s. de const. cap. 2. decidi debere fm ius quod emanauit. Goffre. ibi, & Accur. C. de legi. leges. fm ius quod ante constitutionem erat: & vterque allegat prædi. Authen. dic fm Gar. q si constitutio loquatur de ordinatione negotij vel processus: vt de numero testium, de scriptura vel alia solemnitate, vera est opinio Goffre. Non enim pars potuit diuinare. C. de testi. testium. C. de testa. iubemus. 82. dist. propositi. Si aũt constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus: pone exemplum, de iuramen. calum. cap. 1. §. vlt. de senten. & re iud. cap. vlt. potest vera esse opinio Hostien. ita q processum causæ iam factum non tangat, sed sententiam: & q aliás constitutio de sui natura non extendatur ad pendentia: probatur opti. j. de osti. leg. cap. penult. in fine.

† De materia glo. vide Pet. de Ancharan. late in clementin. Ioan.

¶ *Glo seq. de duobus simul quærit, & soluit. Iterum quærit: arg. pro. & soluit contrarium.*

o ¶ Carere.] ipso iure. Si quæratur an episcopi possint in ætate

dispensare

dispensare sm ꝙ olim à quibusdam dicebatur per illam decret. de æta. & quali. præterea. & c. indecorum. & vtrum dispensatiue possint annum prorogare? Dic ꝙ non: per decre. illam, quæ solum sup residentia eis potestatem dispensandi reseruat 1: eo tn̄ saluo, quod habes. j. eod. tit. cum ex eo. De dispẽsatione aũt ordinum nihil hic prohibetur: vnde antiquo iuri stabitur, scilicet illi decre. præterea. Sed nunquid non constitutus in maioribus vel in minoribus de iure cõi ad talem ecclesiam eligi potest? Et videtur ꝙ sic: quia ista decret. nih. l exigit, nisi ꝙ promoueatur infra annũ: sed ad omnes ordines promoueri poterit infra annum. Sed dic contra 2: quia hæc decret. præterea. nihil per istã immutat: immo p istã quodammodo exponitur quod ibi dicit, intra breue tempus.

1 Idem Dominicus. sanus.

2 Idem censet concilium Triden. sessio. 6. de reformatione cap. 2. quod vide ne videas.

3 Idẽ Dominicus. sont.

¶ Is etiam a, qui ad huiusmodi regimen assumetur, vt gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector b extiterit, residere c † personaliter d teneatur: Et infra annum e à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoueri. Quod si intra idem tempus f promotus non fuerit: ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis auctoritate priuatus g. ¶ Super residentia vero (vt præmittitur) facienda,

a ¶ *Is etiam.*] Tertia pars, in qua ponit de residentia facienda.

b ¶ *Rector.*] vel perpetuus vicarius: in quo locum habet quod hic dicitur circa ordinem & ætatem per cle. de offic. vic. quæ de ecclesijs. cuius contrarium dicit hic Archid. per hanc litteram.

c ¶ *Residere.*] Ad hoc etiã tenebatur olim. s. de cle. non resi. relatũ.

c ¶ *Residere.*] Is dicitur residere, qui continue ibi moratur. arg. C. de metatis. l. deuotum. lib. 12. nisi in casibus à iure exceptis: in quibus is qui abest, fingitur esse præsens, & residere: vt j. de cle. non resi. de cætero. cap. ex parte. & c. cũ dilectus. cum si. Archidiacon⁹.

d ¶ *Personaliter.*] ergo non per vicarium: nisi in casu. s. de præben. extirpandæ. quam per hanc tolli non credo, secundum Guli.

e ¶ *Annum*] impedimento cessante. s. eod. tit. lib. 6. quam sit, in fi. & est expressum. j. eo. commissa. & currit ille annus ex quo habuit possessionem pacificam: vel per eum stetit quo minus haberet: nec currit ipso impedito, vt j. eod. commissa. & j. de præben. licet.

f ¶ *Idem tempus.*] nisi cum eis per ẽpos suos fuerit dispensatum: vt litterarum studio insistentes, non teneantur vsq; ad septenniũ 3 promoueri: nisi ad ordinem subdiaconatus duntaxat: ad quem sub hac pœna infra annum promoueri tenentur. j. eod. tit. cum ex eo.

3 Vide Clement. vt h. de ætate & quali. & concilium Triden. sessio. 23. de reformat. cap. 12. & sessio. 22. de reformat. cap. 4. & sessio. 24. de reforma. cap. 12.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit: demum soluit duo dubia: & de tertio remittit: vltimo distinguit circa compulsionem ad ordines.*

g ¶ *Priuatus.*] ipso iure. olim vero per totam. Sed nunquid poterit purgari mora anno elapso per aliquot dies? Dic ꝙ non: arg. h. c. & de supplen. negli. prę la. licet. quia commissa non potest purgari. C. de ꝯhen. & committen. stipu. l. magnã. & adde quod dixi j. de reg. iur. mora. & licet tam modicum tempus restet de anno, ꝙ certum est eum non posse promoueri: non est priuatus. j. eod. commissa. i. rñ. & dico ꝙ pœna istius constitutionis, cum in cunctis. non est remota per istam: quia si talis ecclesia collata fuerit diacono: & monitus promoueri nolit, etiam infra annum priuari poterit sm tenorem ipsius decret. Et si quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem spectat collatio: dicam. j. eod. commissa. Nota aũt ex hac decre. ꝙ compellitur quis ad ordines per subtractionem beneficij. Sed quia iura 4 super hoc variant: distinguas sm Gar. Aut beneficium habet certum ordinem annexum, aut non. Si habet, aut iusta causa excusat illum, vt pote irregularitas, in quam postea incidit sine culpa sua, vt quia oculum vel manum amisit: tunc nec compellendus est, nec priuandus. s. eod. cum in cunctis. § hoc sane. Si autẽ incidit in talem irregularitatẽ culpa sua, debet amittere beneficiũ: & sic intelligitur de æta. & quali. c. 1. Idem si ante adeptum beneficium in illam irregularitatẽ incidit qualitercunq;: quia id in promotione sua tacere non debuit. 24. distin. qu. & cap. vlt. s. de cor. vitia. exposuisti. de renun. nisi cũ pridem. §. personæ. Si aũt iusta causa eum non excusat, aut est parochialis ecclesia: & tũc elapso anno priuatus est ipso iure, etiam si non moneatur, vt hic: aut est aliud beneficium: & tunc si monitus non vult promoueri, priuandus est. s. eod. cum in cunctis §. inferiora. In ẽpatu aũt non requiritur monitio: sed sufficit negligentia electi per tempus a canone terminatum. 100 dist. cap. 1. circa si. Si vero beneficium non habet certum ordinem annexum: & ecclesiæ necessitas vel vtilitas nõ exigit: inuitus cogi nõ debet: & punitur qui eum cõpellit. 74. dist. c. 1. & 2. & can. vbi ista. Si aũt necessitas vel vtilitas ecclesiæ requirit, vt ꝓmoueatur clericus: si se excusat prætextu criminis, qđ se cõmisisse proponit: aut si proponit aliud impedimentum in quod incidit cul

4 Vide infra & concilium Triden. paulo ante citatum.

pa sua: tunc ẽps debet inferiores idoneos promouere, & ipsum clericum ab ipso beneficio penitus amouere: nisi alias valde vtilis & necessarius esset illi ecclesiæ: de æta. & quali. quæris. vbi vero impedimentum tpale ꝓtendit, puta infirmitatem, vel etiam perpetuum ex delicto suo non proueniens; non solum non cogitur: sed etiam si eius excusatio non admittitur, poterit appellare: sicut & tutor appellat ob excusationem rationabilem non admissam. ff. qñ appel. sit. l. 1. § si quis tutor. ꝙ si voluntate sua renuit ordinari, nil ꝓtendens, nisi quia nõ vult: debet compelli appellatione remota p subtractionẽ beneficij & officij. 74. dist. can. 3. & 4. De regularibus dic vt in clementi. de statu regularium. ne in agro. §. antepenultimo.

possit ordinarius h gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.

¶ Idem in eodem.

¶ *Parochialis ecclesia non commendetur nisi constituto in ætate legitima, & sacerdotio: & tali non nisi vna: & illa tunc demum, cum necessitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. An.*

CAP. XV.

NEmo k †deinceps l paro-

¶ *Glo. seq. ponitur per quæstionem.*

h ¶ *Ordinarius.*] idest, suus superior: siue sit ẽps, siue maior vel inferior ẽpo. s. de cle. non resi. relatum. & sic illud intelligunt Inno. & Hostien. d'ũ extensionem autem illius cap. j. eo. cum ex eo. non possunt inferiores episcopis facere. vt ibi dicam.

† Vacātibus ecclesijs parochialibus quid agendum, diligẽter præscribit concilium Triden. sessio 14. de reforma. c. 18.

i ¶ *Ad tempus.*] Bene dicit: quia nec Papa super residentia dat perpetuas indulgentias: & datas per prædecessores reuocat: vt s. eod. lib. de rescript. cap. vlt.

NEmo.] Tria facit: Primo præmittit cui, & qñ fiat commenda parochialis ecclesiæ: Secundo quantum duret: Tertio decretũ apponit. Secunda: ibi, *Huiusmodi autem.* Tertia: ibi, *Statuentes.*

ADDITIO. Et Ioan. Monachus diuidebat in quatuor: Secunda: ibi, *Nec tali.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, ẽps nõ habens ad manus personam idoneam: vel forte patroni cõtendebant de iure patronatus: certum est ꝙ ille ẽps potest ad tempus concedere alicui istam ecclesiam in commendam; Sed quæritur quæ ætas, & quæ aliæ qualitates requiruntur in cõmendatario? Rñdet ꝙ requiritur, ꝙ commẽdatarius compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. annum. Item requiritur, ꝙ ipse sit constitutus in sacerdotio: Nam requiritur ꝙ exerceat ea quæ sacerdos exercet. Item tertio requiritur ꝙ nõ habeat aliam ecclesiam in cõmedam. Sed vtrum in ꝑpetuum poterit ẽps ecclesiam commendare? Certe non: sed solum vsq; ad sex menses. & in effectu potest ẽps ecclesiam cõmendare vsq; ad illud tempus, qđ habet in sua collatione. *Nemo.*] Ista cõstitutio non comprehendit Romanum Pontificem: quia Romanus Pontifex nõ potest sibi legem imponere. Nota primo, ꝙ ẽps (idem est de alio superiore) potest ecclesias spectantes ad suam collationem cõmendare, idest, tradere in custodiam, & alicui committere administrationẽ ad tempus: sed talis cõmendatarius per hoc non habet titulum in ecclesia sibi cõmendata. Nota vlterius, ꝙ ẽps non potest ecclesiam cõmendare vltra sex menses. ideo elapsis sex mẽsibus expirat commenda. sed Romanus Pontifex potest in ꝑpetuum commendare: Vnde sciendum, ꝙ cõmendatarius in ecclesia sibi cõmendata non dr̃ habere titulum, & ideo non vacat p mortem cõmendatarij: Ex quo sequitur, ꝙ si post mortem cõmendatarij impetraretur ecclesia cõmendata tanq̃ vacãs per mortem: impetratio esset surreptitia: quia esset expressus falsus modus vacationis. & hoc verũ: nisi in impetratione esset apposita ista clausula, & hoc quocũq; modo vacet. Nota insuper, ꝙ commenda ecclesiæ parochialis non potest alicui fieri, nisi constituto in sacerdotio: licet ecclesia parochialis possit alicui dari in titulum non constituto in sacerdotiõ. Nota finaliter, ꝙ commendatarius tenetur residere in ecclesia sibi commendata: ideo non posset sibi dari alia cõmenda: quia nemo potest residere personaliter in duobus locis.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Nemo.*] Parochialis ecclesia non commendetur nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio: & tali non nisi vna: & illa tunc demum, cum necessitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra sex menses non duret. Quod contra prędicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. And.

l ¶ *Deinceps.*] Per hoc uerbum apparet, ꝙ hæc constitutio ad præteritas 5 commendas non extenditur. & quia natura constitutionis est, ꝙ non extendatur ad præterita. & de hoc j. cap. prox.

5 Hanc admonitionẽ de temporibus diuersorum cõciliorum ponit Ioannes And. hic in lectura super glossa 2. in verbo: præteritas.

ADDITIO. Fuit hoc cõcilium, vt refert Fran. Vercel. anno Domini

mini 1274. à principio Maij vsq; ad Augustũ. & hoc de Lugduñ. Gregorius x. Prius aũt fecerat Lugduñ. Innoc. iiij. concilium anno Dñi. 1245. vt patet in Spec. historiarum, lib. vlt. in prin De Vieñ. qđ fuit 1311. & xij. vide in Clemen. cum sit. de censi. glo. penult. De Lateraũ. Alexan. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. in fin. De generali Innocen. iij. quod fuit 1215. dixi. s. de deci. cap. penul. Ioan. And.

a ¶ *Parochialem.*] In alijs ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum ſm Gul. ad hoc. C. de appel. præcipimus.

ADDITIO. Specialia igitur parochialium ecclesiarum habes hic, & s. cap. proxi. vbi de hoc in glossa, sed nunquid. & j. de præben. si Apostolica. s. de præben. extirpandæ. §. qui vero. & in Clemen. vnica. de offic. vica. Ioan. And.

[a] Vide concilium Trident. sessio. 7 de refor. cap. 2. & 4. & sessio. 24. de reform. cap. 17.

[a] Quid requiratur adhoc, vt ecclesia censeatur parochia, notat Alexander consil. 74 incip. Visa puncto. volum 4.

chialem [a] ecclesiam, alicui non constituto in ætate [b] legitima, & sacerdotio [c], commendare [d] præsumat: nec tali [e] etiam nisi vnam [f], & euidenti necessitate [g], vel vtilitate [h] ipsius ecclesiæ suadẽte. ¶ Huiusmodi [i] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus [k] vltra semestris [l] temporis spatium non durare [m]: Statuẽtes quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

¶ Nicolaus iij.

¶ *Hæc decretalis fuit multum vtilis suo tempore, antequam Papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuũ. Glossa prima ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus.*

CAP. XVI.

CVPIEN-

b ¶ *Ætate.*] scilicet, q́ attigerit xxv. annum. s. cap. proxi.

c ¶ *Sacerdotio.*] vt possit interim ipsi ecclesiæ in sacerdotali ordine deseruire. Et nota q́ parochialis ecclesia potest intitulata dari, etiam non presbytero. s. cap. prox. j. eod. cum ex eo. j. de insti. cap. 3. commendari autem non: & hoc est nouum: quia ante constitutionem istam hoc non erat.

¶ *Glo. seq ponit quomodo diuersis modis sumitur commendare, & quomodo hic: secundo, circa commendam format octo quæstiones.*

d ¶ *Commendare.*] Idem est q́ deponere. ff. de verb. sign. l. commẽdare. ff. deposi. l. Lucius. 22. q. 2. ne quis arbitretur. s. deposi. cap. 1. Qñq; accipitur cõmendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudatur: vel qñ amicum cõmendo, vt ei verbalem honorem faciã. ff. manda. si vero. §. cum quidam. Et ea quæ cõmendandi causa dicuntur, non obligant. ff. de ædil. edi. sciendũ. ff. de ɔ̃hen. empt. ea quæ. nec cõmendandi sui causa debet quis facere qđ alteri noceat. 11. q. 3. si quis vero. sed hic de cõmenda agimus: quæ est custodia ecclesiæ alicui cõmissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico q́ non: sed procurator tñ: habet tñ legitimam administrationẽ. 21. q. 1. relatio. s. eo. cum nobis olim 2. §. fi. & sic not. 21. q. 1. qui plures. Sed nunquid interim dr̃ vacare? Dic q́ non: quia titulus iste est canonicus, sicut & alij. s. eod. c. dudũ 2. & in p̃dicto c. qui plures. & cum modo debito fit: vt hic. Sed nunquid facit iste talis fructus suos? Dic q́ nõ, ſm Gar. quia custos est: nec in ecclesia ius habet, nec etiam in fructibus: nisi ad colligendũ, & gubernandum, & prouidendũ sibi & ministris: & qđ superest in vtilitatem ecclesiæ conuertendum: sicut & de visitatore dr̃ 61. dist. obitum. & cap. Cauensis. & hoc tenet Hostien. in decret. dudum. de elect. tñ ɔ̃trium fit de facto [3]. Sed nunquid habens talem commendam, impetrans ecclesiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic q́ sic. arg. decre. de concel. præben. cum nostris. & cap. litteras. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic q́ sic: ſm Inno. Hostien. & Gar. arg. 16. q. 7. filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda læduntur. ff. de adopt. l. nam ita. ff. de mino. l. in causæ. s. de offic. Archi. ad hoc §. fin. si aũt fuerint contumaces, vlterius non audientur. s. qui fil. sint legiti. perlatum. Sed quæro, an p ordinarium reuocari poterit, vel interim conferri? Et dic q́ non, ſm Gar. nisi cesset causa, ex qua facta fuerat. arg. de vo. redempt. magnæ. ad fin. 63. dist. cap. quia. §. verum [4]. Quid si concessum sit epo, q́ vsq; ad certum tempus fructus vacantium ecclesiarũ percipere possit. s. de verb. sign. tua. s. eod. lib. de rescript. si pp. j. de præben. si tibi concesso. Nunquid tales indulgentiæ prætextu fructus commendati beneficij poterit retinere? Non, ſm Guli. cum commenda ius tribuat, vt s. dixi. Dicunt autem quidam, q́ eṕs commendare potest tantum vsq; ad illud tempus, quo potest conferre. scilicet vsq; ad sex menses. sed certe hoc ſm Guli. falsum est. si, enim secunda vel tertia die post vacationem commendaret, iam non duraret commenda hæc per sex menses: quod tamen potest per hanc constitutionem: si igitur vltima die sex mensium fiat commenda, durabit per sex menses: & hoc dicit hæc constitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priusquam totum tempus suum labatur, commendam faciat: quia postea se intromittere non poterit. arg. de offi. deleg. de causis. Vel dic q́ etiam illo finito, poterit eam commendare alicui custodiẽdam & saluandã, donec superior prouideat. argu. de appel. cum teneamur. & de offi. ordi. cum vos.

[3] Vnde si ecclesia vacās per mortem cõmẽdetur: finita commenda adhuc dicitur vacare per mortem. Phil. Font.

[3] Vide hodie quid statuerit concilium Tridẽ. initio cap. citatum.

[4] Dicit Philip. si commenda est facta simpliciter, posse ante tẽpus reuocari.

e ¶ *Nec tali.*] scilicet constituto in ætate legitima & sacerdotio.

f ¶ *Vnam.*] Ergo duas commẽdatas habere non licet: sic nec duas intitulatas. sed q́ possit habere vnam intitulatam, & aliam cõmendatam nõ prohibetur [5]; immo permittitur. vt 21. q. 1. qui plures, cui antiquo iuri standum est, cum reuocatum non sit. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.]

[5] Vide concilium Trident. paulo antea citatum.

g ¶ *Necessitate.*] Ista duo in dispensatione ecclesiasticarum rerum attendenda sunt. 12. q. 2. fine. de præben. exposuisti.

ADDITIO. Dicebat ergo Innocen. in decreta. si constiterit. & Hostien. in decret. dudum. q́ cum quælibet ecclesia debeat suum habere prælatum. de præben. cum non ignores. commenda non poterat fieri sine dispẽsatione: quamuis illud relaxaretur ex causa. 1. q. 7. dispensationes. Ioan. And.

h ¶ *Vtilitate.*] sic 16. q. 1. cum pro vtilitate. Et nota q́ ista duo, seu eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiarum dispositione. 12. q. 2. fine. 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius. j. de præben. exposuisti. j. eod. lib. de reb. eccle. non alie. dudum. Archidiaconus.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam constituto in ætate legitima, & in sacerdotio. & ex causa: & de vnica tantum parochiali ecclesia.

k ¶ *Declaramus.*] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

l ¶ *Semestris.*] Olim dubia erat littera illa: quia quidam libri habebant trimestris [6]: quidam semestris: & litteram trimestris dicebat dominus Guli. se habuisse de bulla.

ADDITIO. Et illam litterã potuit de act. vel peti. §. super actionibus. ad finem. versi. item ecclesia. Ioan. And.

[6] In omnibus exemplaribus, quę vidimus Concilij, legitur, semestris.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro. duplicitur soluit. in fine quærit & soluit.*

m ¶ *Durare.*] Nunquid finitis sex mensibus poterit ordinarius eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur q́ sic, ex causis hic expressis. arg. C. de dona. sancimus. §. si quis aũt ex diuersa. q́a tempus Lateraneñ. concilij non currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis ɔ̃dicit: aliás fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg. j. de diuor. quanto. §. fin. & facit optime. j. eod. commissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat intuitu ecclesiæ vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic secundum Guli. q́ non. s. de preca. cap. fin. & de commod. c. vnico. de dona. cum dilecti. [Idem Phi. Font.]

CVpientes.] Illud capitulum ſm dñm Heliam diuiditur in septẽ partes: vt in glo. Nam primo ponit causam suæ institutionis: & intra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem; & qñ confirmatio est facienda per Papam. Secundo: ibi, *Quòd si.* ponit pœnam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, *Ad hæc.* prouidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanum Pontificẽ, quæ instruent Papam de omnibus necessarijs, scilicet an p̃sona electa sit idonea: & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, *Si vero.* ponit quid debeãt facere opponentes, qñ electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, *Cæterum.* qualiter puniuntur eligentes, si non mittunt personas debito modo instructas. Sexto: ibi, *Denique.* ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter: ibi, *Porro.* quid iuris sit de recuperatione expensarum.

Ex domino Helia.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, quæ immediate suberat Romanæ Ecclesiæ: ita q́ facta electione confirmatio ad Papam p̃tinet: aliquis fuit electus; quæritur infra quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Rñdet, q́ debet arripere iter Romanum pro petenda confirmatione intra vnum mensem numerandum à t́pe præstiti consensus: vel numerandum à t́pe habitæ notitiæ ipsius electionis: si eligentes fuerunt negligentes in p̃sentanda electione: & arrepto itinere debet electus se præsentare q̃ citius poterit: attentis conditione suæ personæ, locorum distantia, & qualitate t́pis: & sic tempus illud est arbitrariũ. Sed ponamus q́ illud tempus competens est elapsum, an sit priuatus iure sibi spectanti ex electione? Rñdet q́ non: sed post illud tẽpus competens debet adhuc expectari per viginti dies: Et si intra illos viginti dies se non præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentum; qui nuncius habebit xv. dies: elapsis viginti diebus perdit ius sibi competens ex electione. Sed sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apostolicam sedem? Respondet q́ sic: & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros non extraneos, sed ex seipsis, qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis: an persona electa sit idonea: & an eligentes erãt idonei. Sed quid si eligentes intra prædictũ tempus non miserint ad Apo-

Casus domini Heliæ.

 stolicam

stolicam sedem prædictas personas instructas? Rñdet, ꝙ ipsi sunt præclusi a prosecutione electionis, & petendi confirmationẽ: & cũ hoc sunt suspensi per triennium à perceptione fructuũ beneficiorum suorum, quæ ipsi habent in illa ecclesia: ꝙ si se immiscuerint administrationi durante triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficijs. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti

tes[a] ecclesiarum[b] vacationibus[c] † periculosis[d] occurrere,

ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si bona prælati sint distincta a bonis capituli, debent mitti expensis prælati: quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta a bonis capituli, sed sint cõia: tunc fiant expensæ de bonis cõibus. Sed ponamus ꝙ capitulum non habeat res mobiles? Rñdet, ꝙ in hoc casu capitulũ poterit accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ: quas tñ pecunias futurus successor tenebitur soluere, & ecclesiam exonerare ab illo debito. Sed quid sanctissime Pater, si electio fuit facta in discordia: quia aliqui se opposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Rñdet, ꝙ si fuerunt factæ duæ electiones, tunc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistincte: sicut si esset facta electio in concordia. Postea ostendit quid iuris sit in postulato & postulantibus: vtrum idem ius obseruetur sicut in electo & eligentibus: Et dicit ꝙ postulatus nõ debet consentire nec dissentire postulationi: sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ: licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debẽt mittere personas instructas expẽsis postulati. Item ꝙ in recuperandis expẽsis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. *Insuper.*] Vnde sciendum, ꝙ elapsis viginti diebus concessis electo ad comparendum apud sedem Apostolicam, vel si fuerit impeditus ad mittendum nunciũ: qui infra quindecim dies tenebitur probare impedimentũ electi: quod impedimentum si infra sexagintaquinq; dies nõ fuerit ꝓbatum, habent locum pœnæ sequentes. *Electus vero.*] Ponit quid iuris sit, si electus ꝑsentet se conspectui Apostolico, sed non apportauit munimenta: nam tunc ex sola præsentatione euitabit pœnam iuris sibi quæsiti: Et si petat dilationem ad faciendum fidem in partibus, non auditur: sed debet facere fidem apud sedem Apostolicam. *Vel per procuratorem.*] Nam tenetur mittere procuratorem infra viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuratoris: tunc enim non esset priuatus ipso facto iure si. i. competente ex electione, quin restitueretur: uel ſm alios remanet illæsus ipso iure. *Cæterum.*] Iste §. est generalis ad quoscunq; electos: etiam si confirmatio non spectet ad Papam: & declarat verbum quamcito positum s. eo. in cap. quam sit. videlicet infra octo dies. *Aequitas canonum.* vt in glo. fin. huius cap. quæ pro hoc est singularis.

¶ *Hæc prima glossa ponit casum.*

Hic casus Ioannis Andreæ glossatoris ordinarij est. & in antiquis codicib⁹ reperitur.

a ¶ *Cupientes.*] CASVS. Tria tpa statuerat Gregorius x. circa expeditionem ecclesiarum vtilia. s. eod. quam sit. Primum de electionibus præsentandis electis: Secundum de exhibendo consensu: Tertium de confirmatione petenda. Primum confirmat Papa Nicolaus cum certi tpis adiunctione: statuens, ꝙ si infra octo dies (ex quo cõmode poterunt eligentes) electiones electis distulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, à prosecutione electionis in totũ sint exclusi: & beneficijs, quæ obtinent in ipsa ecclesia ꝑ triennium suspẽsi: ad quæ si intra illud tẽpus se temere vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundum præcise cõfirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationis cathedralium ecclesiarũ vel regularium: quæ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione habent peti à Papa: & statuit ꝙ prædicti electi, post consensum, vel post habitam de electione notitiam: si ipsam debito tpe non contingeret ꝑsentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro confirmatione petenda, & causa prosequenda, cum oĩbus actis & munimentis: Finito aũt mense, siue iter arripuerint, siue non: habebunt tempus arbitrarium, scilicet infra qđ commode venire possint: consideratis quæ circa id considerãda fuerint: adhuc post illud tẽpus arbitrarium habebunt viginti dies, infra quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimentum habuerint: sed infra prædictum tempus id proponi non fecerint: vel proponi fecerint infra debitũ tempus impedimẽtum: sed illud non probauerint infra xv. dies ad hoc assignatos: vel bene proposuerunt & probauerunt debito tpe, tñ non miserunt procuratorem sufficienter instructum, vel miserunt procuratorem instructum, tñ impedimento cessante infra tempus debitum ꝑsonaliter non venerunt. In his casibus quinq;, vt infra patebit: vel ipsorũ altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi ꝑ electionem quæsito. Si aũt in aliquo ꝓdictorum non peccauerunt, priuationis pœnam non patiuntur: sed si sine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam: quia pro ipsis producẽdis dilationẽ extra curiam non habebunt, nisi ex iusta causa. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligẽtium: distinguens, an electio vna vel plures in concordia vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, ꝙ si vna tñ electio in concordia fuerit celebrata: duo de eligentibus sufficiẽter instructi infra supra dictum tempus mitti debent ꝑ capitulum ad curiam, pro instruendo electionis negotio: & mittentur expensis dignitatis: si bona ipsius sint discreta: vel de cõib⁹, vel per capitulum aliunde prouisis: si de illis habere non possint. Si autẽ plures electiones factæ fuerint: tunc pro qualibet parte mittentur illæ duæ ꝑsonæ expensis electorum. uel si vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt: mittantur illæ ꝑsonæ pro parte electi, suis expẽsis: & pro parte opponẽtium, si sint duo uel plures: saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi: & si electi noluerint expensas ministrare ſm qualitatem negotij (nisi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quæsito. Si aũt eligentes supradictas ꝑsonas non miserint: etiam si electi uel opponẽtes neglexerint venire, vel expensas ministrare, priuabũtur à totali causæ prosecutione quo ad se: & prouentibus beneficiorum, quæ habent in ipsa ecclesia ꝑ triennium: hoc uerum, nisi paucitas capituli eligẽtium uel ꝓdicentium ipsos excusaret, seu alia iusta causa: & tunc mittant procuratorem sufficienter instructum: & cessante impedimento mittant supradictas personas: alias patientur pœnã supradictam, & eadem sit pœna opponẽti uel opponentibus, cum unica est electio: tñ licet opponentes uel eligentes in ꝓdictis casib⁹ priuentur à prosecutione processus: electis tñ nullum preiudicium generetur. Et ea quæ dicta sunt de electis & eligentibus in concordia vel discordia (saluo eo quod dr̃ de exhibendo consensu & ministrandis expensis, ad quæ non teneantur postulati) intelligantur repetita, cum suis pœnis in postulatis & postulantibus, si ideo sint postulati: quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiunt. Si aũt ideo postulentur, quia sunt alijs ecclesijs alligati antiqua iura seruentur: postulationes tñ nihilominus pendent ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus ꝙ in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

[c] Nota ex tex. iuncta glo. ꝙ vacatio simpliciter dicta cõtinet oẽm modum vacandi. facit ad cap. suscepti de rescrip. i. eod. Phil. Franc.

¶ *Hæc secunda glossa diuidit.*

a ¶ *Cupientes.*] Decretalis ista est obscura dictamine: & quia Bonifacius dum esset notarius Nicolai, fuit dictator ipsius: ideo eã ꝑ cõpilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit: & est vtilis valde, dummodo quod in ea statutum est, nõ trahatur ad noxã [t], qđ esse nõ debet. ĩ. de deci. suggestum. C. de vsuc. pro empt. l. vlt. [a] Et diuiditur in vij. partes principales ſm Gar. in quarum prima ponit suæ constitutionis causam, & qualiter, & infra quod tempus electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorũ electionũ confirmationes appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam: venire debeant: & durat vsque ibi, *Quod si per xx.* In secunda ponit pœnam electorum non venientium, vel venientiũ sine munimentis: & durat vsq; ibi, *Ad hæc.* In tertia ꝓuidet de personis ad instructionem causæ, qñ facta est electio in cõcordia: & durat vsq; ibi, *Si vero.* In quarta qualiter mitti debeant ꝑsonæ instructæ, & opponentes venire, qñ electio vel electiones in discordia celebrant: & durat vsq; ibi, *Cæterum.* In quinta qualiter puniuntur eligẽtes, si electionem debito tpe non ꝑsentent: vel si personas non mittant instructas: & durat vsq; ibi, *Denique.* In sexta dicit quid iuris sit de postulationibus: & durat vsq; ibi, *Porro.* In septima q̃ durat abinde vsq; ad finem: dicit quid iuris sit de recuperatione expensarum.

[t] Et procedatur in ea velo leuato. C. de naufra. l. de submersis. lib. 11. & exponit ibi glo. [t] remoto velamine. Ioan. And.

[a] Vide de priui. ꝙ nõnullis. super vlt. glo. Ioh. And.

ADDITIO. Ioan. Monachus diuidit in tres: Prima de electis: Secunda de postulatis: Tertia de expensis, quas glo. ponit pro sexta & septima. Iterum primam in duas: Prima de electis in concordia: Secunda de electis in discordia: ibi, *Si vero.* Iterum primam diuidit in quatuor: Prima vt in glossa. De secunda facit duas: & sic Tertia: ibi, *Si electus.* Quarta quam glo. facit tertiam. & vide quod dicam in §. *Si vero.* super i. glo. Ioan. And.

a ¶ *Cupientes.*] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispẽsationis officio: vt §. in procemio huius libri cum suis concordantijs.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium: quarum confirmationem appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam: vt ĩ. sequitur. vel ecclesiarum omnium, saltem quo ad præsentandas electiones, vt dicam ĩ. §. cæterum.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium, vt ĩ. sequitur. & cũ hic dicat, ecclesiarum, patet ꝙ ista constitutio nõ extenditur ad hospitalia. & est ratio, quia cum canones volunt loqui de hospitalib⁹, nomine ecclesiarum non solent comprehẽdere hospitalia: sed alio nomine nominant separatim: vt patet ĩ. eod. sciant. & c. generali. Si igitur voluisset ista constitutio de illis intelligere: de illis expressisset. ĩ. de deci. ad audientiam, cum si. Archidiaconus.

c ¶ *Vacationibus.*] qualitercũq; vacauerint: siue per mortem prælati, siue per cessionem, depositionem, vel alio modo: cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum: nec alterum exprimatur. ã. de rescript. susceptum.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

d ¶ *Periculosis.*] ĩ. eod. ne pro defectu. 50. distin. post q̃. & habet locum hæc

cũ hęc constitutio etiã si vacatio periculosa non sit: puta quia est q ibi in spiritualibus & tẽporalib9 ministrat. 61.dist. obitũ. & c. Cantẽsis. qa tali causa cessante nõ cessat cõstitutio. ff. de postula. l. 1. §. sexum. 32. q. 7. tantum. quia & finalis huius cõstitutionis ratio est: vt celerius expediantur ecclesię 1, ad hoc optime j. eo. si postquã. §. 1. & quære de hoc s̃. de renun. post translationem. & 61. distin. c. statuimus. §. his omnibus. aliàs. c. neophitus.

1 Addo Les haitanti. ff. de nupt. Fo.

ac malignantium a subterfugiis obuiare b: iam prouisis c remediis: alia d (quæ patenter ipsa rerum experientia e, ad earum expeditionem indicauit f vtilia g) remedia experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa decimus prædecessor noster, de electionibus præsentandis h electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo i consensu, salubriter statuit k, in suo robore, cum infra scripti temporis l moderatione m †, in præsentãdis electionibus permanere volentes: sed quod de trimestri tempore post consensum, ad petendas confirmationes instituit n, (quò ad illas, quæ petuntur, vel peti debent o à sede Apostolica) temperantes p (cũ interdum aliquorum locorũ q vicinitas minus exigat: † aliquorum distantia prolixius tẽpus exposcat) Hac generali, & in perpetuum valitura r constitutione sancimus, vt omnes electi s cathedralium, vel regularium t ecclesiarum, (quorũ u electionũ confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examẽ deducit immediata x subiectio, vel appellatio y interiecta deuoluit) infra vnum mensem z post consensum a,

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

a ¶ *Malignãtium.*] Per hoc soluitur ɔ̃rium de canone. 4. q. 4. nullus. i fine. vbi habes ꝙ reorum est subterfugere: potest enim reus subterfugere, opponendo legitimas & veras exceptiones: non autem maliciosas & falsas, vt hic. Consueuit dici, ꝙ qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduersarij potest ꝑ alias repellere 2: nec videtur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. in fin. & sic posset intelligi c. nullus. & de hoc 23. q. 2. dominus noster. & argu. ad hoc. s̃. de iuro. dilectus 1.

2 Not. qualiter debet iudex distantiam moderare: quia debet considerare distantiam, vel ꝓpinquitatem loci à quo citatus trahitur, & secundum illã dare longã vel breuẽ terminum. ad hoc de ap. cũ sit Romana. Dom.

b ¶ *Obuiare.*] Tolle hic verbum, quod est infra. subiungimus.

c ¶ *Iam prouisis remedijs.*] scilicet, ꝙ fiat electio infra tres menses. 50. dist. postquã. & s̃. eo. ne pro defectu. ꝙ fiat in iis ecclesijs de q̃bus hic agitur sub certa forma. s̃. eod. qa propter. Itẽ remedia quæ sunt s̃. eo. c. 1. & s̃. eod. q̃ sit. & 100. dist. c. 1. & alia multa. s̃. eod. tit.

d ¶ *Alia.*] scilicet ꝙ veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis: alias certa pœna puniatur: & ꝙ personæ instructæ mittantur. & quod certo tempore præsentetur electio: & pœna non præsentantium.

3 Cũ fraus & dolus habeant vim mẽdacij, nemini licet eis vti, cum sint illicita: nec sit malum ꝓ malo reddẽdũ. vide S. Thomam 2. 2. q. 69. art. 1.

e ¶ *Experientia.*] magistra rerum efficax. s̃. eo. quàm sit. ad hoc. s̃. de rescript. statutum. in princip. Ioan. And.

f ¶ *Indicauit.*] Aliàs, iudicauit.

g ¶ *Vtilia.*] Et posito ꝙ casus inueniretur, in quo prouisio hæc nõ reperiretur vtilis; vt si diceretur persona nota: & electionis factũ notum in curia vel similis: locum tamen habet constitutio, vt s̃. dixi in simili, super verbo periculosis. nõ enim in cuiuslibet persona, &c. 61. dist. miramur §. sicut enim.

h ¶ *Præsentandis.*] scilicet quàcito commode præsentari poterũt.

i ¶ *Adhibendo.*] infra mensem à tempore præsentationis.

k ¶ *Statuit.*] supra eod. quam sit.

l ¶ *Temporis.*] scilicet octo dierum. j. eod. §. cæterum.

¶ *Glossa sequens moderat. soluit contrarium de decretali vltima, &c.*

m ¶ *Moderatione.*] id est moderati temporis adiunctione: qa verbum, moderationis, diminutioné continet. s̃. de ver. signi. c. vlti. hic autem tempus auget, vt j. §. cæterum. vel quia pœnam apponit, quæ non erat olim apposita: ideo moderari videtur.

n ¶ *Instituit.*] s̃. eod. quàm sit. circa finem. Ioan. And.

o ¶ *Debent.*] ex immediata subiectione vel appellatione, vt sequit̃.

p ¶ *Temperantes.*] scilicet in hũc modũ. nam ad parandũ se statuit mensem. ad expectandũ vero 20. dies. sed ad veniendũ est tẽpus arbitrariũ, non legale, vt j. patet. §. pri. in princi. ibi, moderati, &c. Et est hic arg ꝙ iudex potest arctare, progare, & interpretari inducias à lege concessas. de hoc dic vt no. s̃. de appel. cũ sit. Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

q ¶ *Locorum.*] Sed quomodo ex distantia locorũ aliquod discrimẽ inducitur, qđ lex absurdum reputat. C. de tẽpo. i inte. rest. superuacuã? Solu. lex illa loquit̃ in eo casu, cũ legislator inspectis locorum circunstantiis, certũ tempus limitauit: qđ ad quemlibet locum sufficere reputauit: vt in tempore restitutionis petẽdæ, & ad idẽ. ff. de insti. act. cum interdũ. vbi locus vendendi vel emendi non mutat causam institoriæ actionis 3. Sed quod hic & in similibus dr̃, in tẽpore non limitato, sed arbitrario, locũ habet ẽm Gar. s̃. de do. & contu. cum olim. & cõcor. ff. de eo qđ cer. lo. l. ideo. ibi: quia scimus quam varia sint pretia rerum per singulas ciuitates, &c. Io. And.

3 Vnde nõ refert an institor teneat tabernã, vel nõ. Io. And.

r ¶ *Valitura.*] Idem si hoc dictũ nõ fuisset. C. de appel. pcipimus.

ADDITIO. Statur enim iuri veteri, nisi mutetur.

¶ *Glossa sequens remittit de tribus: secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.*

s ¶ *Electi.*] De postulatis videbis j. §. denique. Et quid de prouisionibus? Dicas idẽ iuris in illis▲ qđ hic in electionibus statuitur. Et quod hic de electis dr̃, etiam de confirmatis intelligas, si à cõfirmatione appellet: hoc habes expresse j. eod. si postquam. §. vlti. Et dixit hic Gar. & Guli. ꝙ hæc constitutio locũ nõ habet in electo in magistrum Hospitalis vel Templi, si appellet ad Papam: tum quia per mortem talis cathedralis vel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in in laicos. s̃. cod. sacrosancta. in antiq. & qa aliud hospitale, aliud ecclesia. ad hoc s̃. eod. sciant. & quia milites sunt, quos arma scire volumus, & non leges. C. de iure delib. l. sancimus. §. sed & veterẽ. C. loca. & condu. l. milites.

▲ Idem Philippus.

* Aliàs itas & aliquorum, &c.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia de monasterijs fœminarũ, & de non principalibus dignitatibus.*

t ¶ *Regularium.*] vtrorũ intelligas: in monasterijs enim monialiũ nõ sibi per omnia locum vendicat hæc constitutio. j. eod. indemnitatibus. §. sed cum eas. Nec habet locũ hæc constitutio in dignitatibus ecclesiarum cathedralium vel regularium, quæ sunt sub episcopo, vel Abbate, vel Priore: sicut sunt archidiaconi, archipresbyteri, superiores, vel Priores sub abbatibus, vel aliis Prioribus. per mortẽ enim talium non dicuntur ipsæ ecclesiæ viduatæ, quod requirit hæc constitutio: & est simile quod dicimus s̃. e. c. ne pro defectu. & c. quia propter. in anti. secundum Guli. & Gar.

Constitutio, cupiẽtes, an habeat locũ in dignitatibus ecclesiarũ cathedralium, quæ sunt sub episcopo, abbate vel Priore.

u ¶ *Quorum.*] electorum. alias quarum: sed prima melior: quia respicit electi. quod est supra.

¶ *Glossa sequens recte. per quinque quæstiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui est in schismate. Item quid si partium voluntate vel arbitrio vel reuocatione causa deferatur ad curiam.*

x ¶ *Immediata subiectio.*] In hoc casu sufficit adire legatum de latere, qui episcoporum & archiepiscoporum exemptorum electiones confirmare potest. j. eo. si abbatem. § huiusmodi. & seruanda erit hæc constitutio: quia satis est illud Apost. sedis examen: ẽm Gar. Guli. hic non determinat. Dicit enim quòd alij dicunt ɔ̃rium per litteram Apo. sedis, & quia in legato non est distantia viarum: ita quod de facili poterit habere quos volet: sed secundũ istam rationem sequeretur, q̃ ista decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. etiã dixit: tamen Guli. fouet contrarium, ꝙ si ecclesia non est aliàs immediate subiecta Papę: puta qa metropolitanum habet: si Metropolitana ecclesia est schismatica, vel a Sarracenis capta, habebit locum hæc constitutio: is enim ꝓximus est, quem nullus antecedit. ff. de ver. sig. l. proximus. ad hoc s̃. eo. quia diligentia. & bene facit pro Gar. j. de offi. dele. is cui. qđ nõ credas verum si solus archiepiscopus ab ipsis Paganis vel schismaticis captus esset: vt j. de sup. neg. præl. si episcopus. Item scias quod si partes sola voluntate vadunt ad Papam, non habet locum hæc constitutio: licet bene facerent si eam seruarent: Ista enim cõstitutio non astringit, nisi in his duobus casibus: scilicet cum immediata subiectio, vel appellatio deuoluit: ergo in aliis locum non habeat secũdum Guli. & Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundum Guli. Graue enim esset tantas pœnas vel cautas imponere in illo casu non expresso. Item dic secundum eum, si Papa reuocat ad se tale negotiũ: quia forte coram ordinario pendebat, nisi in reuocatione exprimat hãc constitutioné velle seruari, & tũc non ex vi cõstitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruandam. sic. s̃. de iudi. quia V.

Cõstitutio, cupiẽtes, an habeat locũ in ecclesia subiecta metropolitano schismatico tamen, vel à Sarracenis capto.

y ¶ *Appellatio.*] In hoc casu non sufficit adire legatum secundum Guli. & Gar. nisi fortan partes concordarent appellationi renunciando. de appel. constitutus. de offi. dele. studuisti. & c. licet. Et dic appellatio non manifeste frustratoria: quia talis non deuoluit negotium ad Papam. s̃. cod. quamuis. & sic non habet locum hæc constitutio, quæ requirit quòd talis sit quæ deuoluat, scilicet interposita in scriptis: & ex causa probabili, vt ibi: & quæ peruenerit ad notitiam appellati. de constit. cognoscentes. quod dic vt in clemen. eo. tit. cautam.

Constitutio, cupiẽtes. an habeat locũ in causa pẽdente corã ordinario, quam Papa ad se reuocauit.

z ¶ *Mensem.*] Iste mensis datur ad parandum se ad iter.

a ¶ *Post consensum.*] subaudi quando debito tempore fuerit præsentata electio: alias locum habebit sequens hæc clausula.

¶ *Glossa sequens supplet circa id, duas opiniones ponens, & secundo obycit, & soluit.*

2 ¶ *Post obten-*

vel post obtentam [a] de ipsorū electione notitiam [b] (si eam debito [c] tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc [d], siue intra præscriptum tempus iter arripuerint, siue non [e], absque fraude [f] quamcito poterunt cōmode [g], locorum considerata distantia, petituri [h] suarum electionum confirmationes, vel prosecuturi [i] electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus [k], & munimētis [l] suis, & processus suos contingentibus [m]) coram [n] nobis personaliter teneantur. ¶ Quod [o]

a ¶ *Post obtentam.*] subaudi secundum Gar. & post tempus in quo debuit præsentari: & quo debuit deliberare: vel postquam deliberauit: absurdum enim esset, q in hoc casu nō haberet inducias ad deliberandum: maxime cū decret. quam sit s̄. eod. hic sit reseruata, vt s. vidisti. quomodo enim veniet, nisi primo deliberet, an cōsentire velit: & quomodo deliberabit, nisi tempus habeat. 50. distin. ponderet. tamē tutius videtur sibi & domino Guli. vt dicamus quòd in hoc casu, cum electio debito tempore non præsentatur: habeat vnum mensem ad deliberandum, & parandum se ad iter: nec illius mensis dimissio sit absurda, quæ fit ex causa: & ne fraudi locus relinquatur, secundum eos: & sufficit sic scriptū esse. ff. qui & à quibus. l. prospexit. Sed nōne rogatus debet recedere: inuitatus fugere: & sola debet illi suffragari necessitas excusandi. C. de epis. & cleric. si quenquam. quomodo ergo se ingeret, nisi inuitet & rogetur? Dicas q ex quo electus est, inuitatus & rogatus videtur: & auctoritate istius constitutionis sine nota ambitionis hoc facere poterit: alias enim laqueus pararetur: quod esse non debet. 17. q. 1. de viduis. de resti. spol. litteras, in antiq.

Electus an possit sine nota ambitionis persequi suam electionem.

Glossa sequens exemplificat, demum quærit, & soluit.

b *Notitiam* [1].] certam & indubitatam, puta quia ibi præsens fuit: erat forte canonicus, vel homines fide digni retulerūt, p certo sic esse. argu. de postu. cap. 1. de cleri. excōmu. mini. illud. i ant. vel inde litterā recepit authenticam: nō enim cuilibet referenti credere tenet. ad hoc de do. & cont. cū olim. & qđ ibi not. Quid si scit se electum, sed nescit appellatum? Dic q si ecclesia non pertinet immediate, non currit iste mensis: immo tenetur seruare decre. quam sit. donec sciuerit appellatum, secundum Gar. & Guli.

Glo. probat Philip. & aliæ glo. a ele. cau. ec. et. quæro eam super verbo. Au thentica. & glo. Tit. o. vnif. oftei tamen est. l. Titio fundus. ff. de cōdi. & demon. & l. pater decedens ... est, quoniam decidens §. fi. ... adtentu. lectura sua est corruptissima. Ion.

c ¶ *Debito tempore.*] scilicet infra octo dies postquam commode præsentari potuit. j. §. cæterum. & sic iste mensis non currit nisi à tempore, quo electio præsentari debuit, secundum Gar.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas istius, extunc, & secundam reprobat.*

d ¶ *Extunc.*] idest, elapso prędicto mense: & designat extremū tēpus istius mensis. ff. de cōd. & dem. si is. ad fin. [Lex quarta est, quā vide de testib. cogen. c. 2. super 1. glo.] Alij exponūt. extunc, id est arrepto itinere, quod est falsum per id qđ sequit, siue infra præscriptum, &c. & sequeret ꝭm id, q post decem annos arripiendo iter, tunc inciperet sibi currere tempus, quod est absurdum. Io. And.

e ¶ *Siue non.*] Et sic de arreptione itineris non curat, dummodo veniat tempore competenti.

f ¶ *Absque fraude*] Si ergo electus duplex habebat domiciliū, dico quòd computatio fiet ab eo loco, vbi tunc erat absque fraude: per hanc litteram: & idem dico si extra domicilium esset, secundum Gar. & Guli.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæst. Primo secundum quas dietas fiat arbitratus. Secundo de electo, qui prius venit, quæruntur duo: Tertio quid de electo in curia: ibi, præsente: Quarto an dies aliqui dentur in tempore arbitrario pro quiete. argu. quod non, soluit contrarium: solutioni signat contrarium: & ibi remittit.*

g ¶ *Cōmode.*] 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sig. nepos. [vide de verbo. sig. intelligētia. sup glos. 3.] Et habet iudex hoc arbitrari inspecta qualitate personarum, locorum, temporum, & ætatum. ff de verb. obliga. continuus. §. 1. & patet in principio seq. §. Et dico q arbitrari debet iudex ꝭm vulgares dietas [2]: vt probat j. de præben. præsenti. §. loca. si enim quod ibi dicitur speciale est, ergo ipsius ꝯrium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire. 4. distinct. erit. & vbi statur etiam ꝯ naturā vocis. ff. de lega. 3 l. vxori. in principio. & multum operatur regionis consuetudo. ff. de fundo instructo. l. cum de lanionis, §. asinam. & in arbitratione vulgarium, semper respiciam conditionem personarum & temporis: vt s. dixi. Non autē arbitrabit ꝭm singulares, quæ sunt cum quis vtitur diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. 2. vel ꝭm legales. ff. si quis cau. l. 1. & si habita computatione aliquid superest: pro illa dabitur vna dies. ff de verb. sig. l 3. si nō apparerent vulgares, nō crederē errari: ꝭm Guli. & Gar. si recurrerent ad legales [3]: dū tamen qualitas causæ, personarum, locorum, & temporum id patiatur. Et scias q si electus venit ante tempus, quod alias arbitraretur iudex: residuum eius arbitrij non pp hoc habet de lucro: quia in eo quod certum est, coniecturis non est locus. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. cum ita. versic. quod si diplomate [4]. Si autem modicum restat de tempore: vtēdo diplomate, pœnam euitat: præueniendo vero nil lucrat per prędictum [5]. Item scias, q si electus, qui per decem dietas distabat in principio mensis iter arripiens, 2j. dic sit in curia: non tenet ex citatione illius canonis (nisi aliàs citetur à Papa) corā Papa cōparere [a], si non vult: nisi primo labatur mensis, & decē dies, quibus venire poterat, & xx. quibus postea debuit expectare: & hoc probat littera superior cum dicit: extunc, siue infra præscriptum mensem venit siue non: & beneficium iuris nulli est auferendum. 28. distin. de his. infra de regul. iur. indultum. cū suis concordantiis. Nec obstat hoc ei, quod dixi s̄. q præueniendo nō lucrat. tempus: qa illud habet locū in tempore qđ iudex habet arbitrari: vnde præueniendo non arbitrabitur iudex, nisi tēpus in quo venit secūdum Gar. sed nunc loquor de certo tempore, & à iure limitato: & de eo in quo venit, quod aliàs habebat iudex arbitrari. Et scias, q si electio facta est i ipsa ciuitate, vbi est curia, & electus est præsens: de tempore arbitrario nihil habebit: sed mensem & illos viginti dies habebit, secundum Guli. & Gar. Ratio, quia in tempore certo & limitato a iure, locorū varietas varietatem iuris non inducit. C. de temp. in inte. resti. l. superuacuam. Sed quæro an iudex arbitrando dare debeat aliquos dies ad quiescendum: pone vnum in septimana? & videtur hic q non, quia illi xx. dies ob hanc causam dati sint. Sed dic ꝯ, secundū Gar. & Guli. cum enim præter mensem, & xx. dies detur hic tantū tempus quātum commode venire possit, quis impius iudex arbitrabitur, q per quadraginta dietas vel plures venire commode possit nō quiescēdo? Nec illi viginti dies ob hoc dati sunt: sed quia iudex in peremptorio non multum debet contra absentem festinare. ff. de dāno infecto. l. finita. §. si forte. Credo q propter æquitatē illius legis seruandam, isti xx. dies dati fuerunt. ad idem supra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen. contra j de offi. ordi. quamuis: ibi, cōtinuatis, &c. sed non est contra, vt ibi dicam.

[1] Nos. secundum dictum Phi. quod verba legis statuti, quanquā a prius dicta, capiuntur secundum commune vsum vulgi. not. in c. ex litteris. 1. de spon.

[2] Vt vigintiquatuor milliaria cōputentur p dieta. Ioan. And.

Si ex diflēne ... notionis ... p ... dicte ... tenetur ... citatum obligat tum.

Dies pro quiete danda est longum iter facturo.

h ¶ *Petituri.*] post consensum.

i ¶ *Prosecuturi.*] Referas ad id quod dixit, post obtentam, &c. quasi dicat, secundum Gar. post consensum poterit confirmationem petere: sed post notitiam petet vt compellantur electores electionē præsentare. Alij dicunt, q post obtentam notitiam potest electioni non præsentatæ consentire: & confirmationem petere. prior lectura magis placuit Gar.

k ¶ *Iuribus.*] id est rationibus consistentibus circa factum: quia Papa omnia iura habet in pectore. de appel. sæpe. C. de testa. omnium. s̄. eo. lib. de constitu. cap. 1.

ADDITIO. Quomodo ius habet varias significationes, prolixe tractat hic Ioan. Mona. vide quod dicam j. de regul. iur. super glo. rubricæ. hic enim minus exq̄site, itē icapediēter hic fuissent posite: cū satis hic glosis ad materiā ptinentibus grauaremur. Io. And.

l ¶ *Munimentis*] idest, his per quæ sua causa muniri potest: instrui vel iurari: vt pote cum decreto electionis, cum instrumēto appellationis, protestationum, & similibus.

m ¶ *Contingentibus.*] Vt dispensatio super pluralitate beneficiorū super natalibus, & similibus, si talia opposita sint: si enim talia opposita nō fuissent à principio: sed modo opponunt, forte eo modo quem habet s̄. eod. tit. vt circa. dico q diuinare nō tenebant: & haberet eo casu dilationē etiam extra curiā. j. eod. ver. electos. & i casu, in quo non est præsentata electio: habeat illa munimenta, quæ habere potest, ad alia non tenet. ff. de regu. iur. impossibilium. argumen. in seq. §. versi. electus. ibi, nisi iusta causa, &c. neque dico q incontinenti quando venit, debeat ostendere munimenta: sed sufficit, q paratus sit illa ostendere termino sibi assignato, vt per sequentia patebit, secundum Guli. & Gar.

n ¶ *Coram nobis.*] Per hanc litteram dicit Archidiaconus, q electus non ueniens Apo. sede vacante: nō incidit in pœnā. Gar. & Io. Mona. ꝯ scilicet q incidit: licet de æquitate pœna remitti deberet. expeditum est quod incidit per cle. eod. tit. ne Romani. in fine.

¶ *Glossa sequens exponit quinque casus, qui eliciuntur ex textu: & ponit ordinem litteræ.*

o ¶ *Quòd si per viginti.*] Secunda pars: Quicquid dixerit hic Gar. & alij. dic plenius, q iste §. ponit quinq; casus, in q̄bus priuatus est electus ipso iure: Primus, cū iusto impedimēto cessante infra tēpus statutū non venit: Secundus, cū iuste fuit impeditus: sed infra tempus debitū impedimentū proponi non fecit coram Papa: Tertius, cū bene fecit proponi impedimentū tempore debito: sed statuto tēpore nō probauit: Quartus, cū statuto tempore proposuit & probauit: sed nō misit intra illud tēpus pcuratorē sufficienter instructū: Quintus, cū misit procuratorē sufficientē, tñ cessante impedimēto intra tēpus debitū psonaliter nō venit. In his casibus, uel altero ipsorū priuatus est ipso iure: si autē in neutro ipsorū peccauit: pœnā non patitur

non patiē priuationis. Vltimo ponit pœnā electi venientis vel mittentis eo casu, quo mittere potest sine munimentis. & sic construe hāc litteram: Quod si expectati p viginti dies, post lapsum tēporis moderādi ex qualitate locorū ɔtempserint personaliter cōparere, & petere suarum electionum confirmationem vel prosecutionem, seu executionem (siue opponentes venerint, siue nō) electiones de ipsis, &c. vsq; ibi, intra priuatos. hæc vera si cōtēpserint nulla iusta causa interueniēte: de qua proposita infra prædictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu aliis deputādo, vel deputandis a nobis, si videbitur admittēda, teneanē īfra

si per viginti dies (post lapsum [a] ex qualitate locorū moderandi [b] temporis) expectati [c]: siue eligentes [d], siue opponentes [e] venerint, siue non: personaliter comparere [f], & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionē, seu executionem [g] petere [h] (nulla iusta [i] causa interueniente) contēpserint [k]: de qua infra prędictos viginti dies proposita [l], infra quindecim dies post tempus [m] huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputādis à nobis, si admittēda videbitur [n]) teneātur apud [o] sedē ipsam facere plenam fidē [p]:

xv. dies post tēpus huiusmodi apud sedē Apo. facere plenā fidem: subaudi, alioquin electiones de ipsis, &c. vsq; priuatos, nisi cōtingeret talia, vel tam verisimilia proponi: vel intra eosdem viginti dies, seu prædictos xv. eo casu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam causam appositā & admissam: quę merito excusaret electos ipsos ab intra scripta (id est supra scripta śm constructum) pœna: & pp quod videretur forsitan indulgendū eidem, scilicet electo (si intelligas præsidenti: cōiunge cū videret) tempus prolixius ad prædictam comparitionem. insuper eo etiam casu, quo contigerit proponi: vel pro, idest, & admitti aliquam iustam causam ad excusandam personalē comparitionem electorū, nisi tunc intra idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficienter instructū ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante. & subdit tunc nihilominus: id est, nō obstante φ procuratorem miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

a ¶ *Post lapsum.*] Rationabilior est hæc computatio, q̄ illa, quæ fit per decret. statuimus. s̄. eod vbi computantur dies post aduentum partis. Quid enim si pars vtatur diplomate? dicta inconueniens sequetur ex eo. Sed non mireris. quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in glossa æquiori.

b ¶ *Moderandi.*] vt supra dixi super verbo, commode.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

c ¶ *Expectati.*] Sed pone, φ facta cōputatione recta in omnibus reperitur vna die venisse post terminum, non allegans impedimentum: nunquid moram purgat? Dic śm Gar. & Guliel. φ cum hæc sententia lata sit a canone pp moram. statim elapso termino commissa est pœna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non poterit. sicut enim a sententia legis vel canonis non appellatur. s̄. de appel. quia nos. ff. de verbo. significa. si qua pœna. sic nec purgatur in eo mora: cum n enim statim electio nulla sit, amplius cōualescere non posset. s̄. eod adunus. & j̄. de reg. iur. non firmatur. & adde qđ dicam j̄. de reg. iur. mora.

Mora in pœna incursa a iure purgari nō potest.

d ¶ *Eligentes.*] Hoc dicit ne credat aliquis, φ venientibus eligentibus non teneatur electus venire: hoc ergo remouet.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

e ¶ *Opponentes.*] Quare punitur electus non veniens, ex quo nō venerunt eius aduersarij: cum in eius aduētu nulla videatur vtilitas. ad hoc ff. si qs in ius voca. l. 2. ad fi. & not. s̄. de dolo. & contu. cap. vlt. Dic φ aduersarius non venientibus, ipse venire tenetur: ideo qa in ipsorū absentia procedi potest. s̄. eo. c. 1. j̄. de eo qui mit. in pos. c. 1. & s̄. vt li. non cōtest quoniam. & etiā cessantibus aduersarijs, ibi locum habet iudicis officium. s̄. eo. cum nobis olim. cū similibus.

Electus adstrictus venire ad curiā p cap. cumēter tenetur venire, & si aduersarij sui non veniant.

¶ *Glossa sequens format, & soluit tres quæstiones.*

f ¶ *Comparere.*] Quid si electus venit intra tempora cōstitutionis, & negotio nondum finito illicentiatus recessit: nunquid incidit in pœnā illius cōstitutionis? Dic φ sic. j̄. eodem si postquam. §. 1. Sed pone, non venit electus infra tempus legitimum, nec post: petit aduersarius pronunciari ipsum in hanc constitutionē incidisse: apparet procurator electi, qui dicit hanc constitutionē in eo locum nō habuisse: puta, quia non pertinet immediate: vel qa appellatio non fuit talis, quæ deuoluere: : Replicatur φ hoc debuit proponi infra tempus, de quo dictum est supra, quærit quid iuris? Dico śm Guli. & Gar. procuratorem audiendum. si enim non habet locum constitutio, satis est clarum, φ non habet locum eius pœna vel tēporis arctatio: de hoc igitur cognoscendū est [1]. Sed pone electum in tempus feriatum incidisse: cuius temporis si fiat computatio, nō venit electus infra tempus, venit tñ post tempus, ante q̄ iudex sedeat pro tribunali: quæritur an incidat in pœnam? & videt φ nō: ad quod enim prodesset venisse: ex quo si venisset, processum non fuisset? Dico tamē śm Gar. & Guli. ipsum in pœnā incidisse: debuit ęnim venire & se præsentare: & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adult. miles. §. sexaginta. si enim ɔtrarium dicatur: eadem ratione sequitur, φ dies festi, & octauę de tali tempore detraherenē. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tempore feriato. arg. s̄. de fer. c. vlt. vbi de hoc not. Innocē. Nec obstat ff. si qs in ius voc. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, φ non committatur pœna: sed φ ptor eā remittere potest, si vult: sic & in hoc casu poterit, si voluerit Papa remittere.

[1] Nota secūdum Dom. & Phil. φ non obstāte quòd disponatur te nō audiendum ob solēnitates omissas, audieris tamen, si vis pbare, quod causa tua nō est contenta sub dispositione. Fon.

g ¶ *Executionem.*] Forte per hęc verba denotare voluit electum præsentem esse debere vsque ad finem causæ: vt per hoc quod dicit, confirmationē, notaret principium causæ: per hoc φ dicit, prosecutionem, medium: per id quod dicit, executionem, finē. & est expressum. j̄. eod. si postquam. §. 1. Vel forte loquitur cum petitur executio latæ sententiæ super confirmatione, à qua appellatū fuit: quia & tunc locum habet constitutio, ut in prædicta decr. si postquā. §. ultimo.

¶ *Glossa sequens reci. per q. an existens in curia pro procuratore, &c.*

h ¶ *Petere.*] Ex quo autem personaliter uenerit ad curiam, secundum Gar. & Guli. etiam per pcuratorem confirmationē petere poterit [2] sicut ante constitutionem hanc poterat: cum enim hoc expresse reuocatum non inuenitur, antiquo iuri stabitur: unde notabiliter posuit, personaliter, prope uerbum, comparere: & non prope uerbum, petere Nec obstat φ aduerbium, personaliter, intelligatur repetitum; quia per subauditionēs & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt: sed potius concordanda. C. de inoffi. do. l. una. & j̄. eo. cum expediat.

[2] Eadem ratione dicit bic ios Mo na idem de eligentibus, vna cum Ac cuid. cōcor. glo. Io. An.

i ¶ *Iusta causa.*] puta infirmitatis, aduersitatis maris, uel hyemis, uel incursus latronum. ff. de excusa. tut. sc. re. §. aliud autem. uer. obseruabunt.

Est sing. secundum Romanum in Authen. ex testamento. C. de collat. Fonca.

k ¶ *Contempserint.*] Non facias hic differentiam inter contemnere & negligere: licet alibi videaē fieri. 10. dist. si decreta. siue enim negligat, siue cōtēnat, puniē. & poaē hoc. j̄. e. penult Guli. & Gar. [4]

¶ *Glos seq. primo soluit dubium, secundo quærit. arg. pro & 2. & soluit.*

l ¶ *Proposita.*] Si misit nuncium ad proponendū: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, non nocebit ei: dummodo postea nō sit negligens. & probatur hoc j̄. eo. versic. insuper. ibi, tali impedimento cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorem habere non potest: protestetur hoc, ne de negligentia notetur: & habetur protestatio pro oppositione. ff. de nau. fe. l. 2. Sed solet quæri, an sufficiat semel pteſtari quod vr̄: quia vnica protestatio currentem præscriptionem temporis interrumpit. supra de appel. si iustus metus. de offi. ord. pastoralis. C. de anna excep. to. l. vt pfectius [canonizata. 16. q. 3. dilectio. §. potest.] & vnica debiti oblatio vsuras currentes impedit. C. de usuris, si per te. Et vnica solēnis depositio impedit iam currentes: dummodo pcedat oblatio & consignatio. C. de vsu. acceptam. Econtra vr̄: cum toties iter apostolis petendi sint. ff. de libel. dimit. l. vna. de app. vt super. & palliū, & litteræ dimissoriæ. 100. dist. prisca. 61. dist. eps. & sollicitus debet esse ad hoc. C. de te npo ap. cū anterioribus. §. in his [5]. Credo śm Gar. & Guli. tutū esse electum pluries protestari, ne de negligentia arguaē, & sic doceat se agere voluisse. quod not. Inno. de præscrip. ex transmissa. ad hoc C. de vsur. pupil. l. fi. Si tñ hora & loco competentibus Papam requisiuit, & eius copiā habere nō potuit: & hoc legitime fuerit protestatus, sibi tempus nō curret, donec Papa copiam sui fecerit: quia talis licet vnica protestatio cursum tēporis impedit. ff. quando ap. sit. l. 1. §. biduum. versi. dies & 2. q. 6. biduum. & arg. in l. vt perfectius. Et si Papa electos ad cameram cōueniat ad mittere, licet in publico non faciat copiā sui: hoc corā ostiarijs, capellione, & personis quæ occurrerint, protestetur. s̄. de appel. si iustus. & prædicta l. vt pfectius. facit cle. qu iam. 1. respon. de appel. & in scriptis protestatē: vt in Auth. de tempo. non sol. pe. §. constitutionē. coll. 7.

[4] Idem Ioannes Monachus, & Archidiaconus.

[5] Loquitur de appellante qui debet esse sollicitus colligendo acta, officiales & apostolos, notarium causam introducendo. Io. And.

m ¶ *Tempus huiusmodi.*] viginti dierum.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

n ¶ *Videbitur.*] Quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non, labitur tēpus: nunquid nocet electo? Credo φ non [6] śm Gar. & Guli. s̄. de appel. ex insinuatione. 2. q. 6 biduum. C. de temp. appel. Auth. sed & his [canonizata. 2 q. 6. Idē. Io. mo. & Archidia.]

[6] Idē Dom. & Phil. vide Bal in l. 1. pri. C. de iura. calumnion.

o ¶ *Apud sedem.*] Ergo non alibi: nisi forte iusta causa suaderet cōtrarium. j̄. eo. versi. electos.

¶ *Glos seq. soluit quæstionem, an opponens, &c.*

p ¶ *Fidem.*] per testes, vel alium legitimum modū probandi. de restit. spo. cū ad sedē. & si ex parte electi probeē iusta causa absentiæ, & opponens uult ɔtrarium dicere, bene audietur: ne quis per testes falsos obtineat. de testib. pꝛentium. & quia probare uolenti mos gerendus est. ff. de proba. circa. iudex tñ accelerare debet quātū potest: quia hæc est eius constitutionis mens, secundum Gar. & Guli.

a ¶ *Nisi vel.*

Nisi vel [a] infra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim [b], eo casu tantum (cum ad prædictam causam propositā [c], vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint) talia, & tam verisimilia [d] proponi cōtingeret, quæ † iudicio præsidētis [e], electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter † quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem [f] tempus prolixius [g] indulgendū. ¶ Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitioné excusandam, aliquam iustam causam proponi cōtigerit, vel [h] admitti: nisi tunc [i] infra idem tempus [k] iusto impedimento [l] cessante, per procuratorem [m] ad præmissa [n] omnia sufficienter instructum †: & nihilominus [o] ipsa causa cessante [p] (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint [q]: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos [r]. ¶ Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus, personaliter, vel per procuratorē (vt præmittitur [s]) præsentauerint. ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu [t] pœna percelli: vt pro exhibendis illis, alibi quam apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa [u]) non possint dilationem aliam obtinere. ¶ Ad hæc [x] vt diligens inquisitio super electionibus [y], & eligentibus [z], & electis [a], ac alijs præmissa [b] contingentibus, plena [c] informatio possit haberi (quam informationē per procuratores: qui vtplurimū constituuntur absentes [d], & processus ignari) cursus causarum nō sentit de facili prouenire [e]: de ipsis electoribus duæ [f] per-

a ¶ *Nisi vel.*] Hic est vers. & exceptio ab eo, quod dictum erat, ꝙ debeant electi personaliter comparere, alias cadant a iure suo: & hoc verum est, nisi, &c. & hoc probat littera j. comparitionem.

¶ *Glossa sequens querit & soluit.*

b ¶ *Quindecim.*] qui dantur ad probandam causam propositā. Sed nunquid iudex datus à Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolongare? Dic ꝙ non, ſm Guli. & Gar. [& Ioan. Mon. & Archid.] cum sit tempus limitatum à iure, sicut nec dies qui dantur ad appellandū. 2. q. 6. anteriorum. & q dantur ad integram restitutionem petendam. C. de temp. in integ. restit. l. superuacuam. & facit ele. de in inte. restit. ab ecclesia [glo. ꝓbat Phi. Bar. in l. 2. de re iudi. Fon.]

Dilationes iuris, an possit iudex abbreuiare, vel prolongare.

* Aliàs ita: quæ in iudicio, &c.

* Aliàs ita: & pp hoc, quæ forsitan &c. sed [illegible] antiquis [illegible] vt [illegible] & [illegible] qd. &c.

¶ *Glos. duæ seq. soluunt tria dubia.*

c ¶ *Propositam.*] Qui eam proponit, debet habere mandatum, alias non videtur huic constitutioni satisfactum: cū j. dicatur, per procuratorem ad præmissa, &c. si tñ gerens negotium sine mādato excusat, & admittat: si electus ratum habet infra hoc tépus, infra quod se debuit excusare, credo ꝙ sufficit. ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi supra eo. quàm sit.

* Not. non [illegible] [illegible] mittēdum, [illegible] bar [illegible] Ioan.

ADDITIO. Item dicunt Gar. Ioan. Monachus, Archi. ꝙ amicus qui proponit excusationem, cauere volens, ꝙ electus infra prædictum tempus ratam habebit, de æquitate admittendus est: & tunc satis est electo, q infra prædictum tempus ratihabeat. Ioan. And.

d ¶ *Verisimilia.*] Si autem proponat causam legitimā quo ad ius, non tñ quo ad factum: & vult ꝓbare infra tépus de iure audiet, quia plena probatio præsumptioni ꝓferenda est. ff. de his q sunt sui. l. filiū. & pone exemplum ſm Gar. [Ioan. Mona. & Archid.] q valde potens homo dicit se ab impotente detentū: vel corā iudice impressionem passum. ff quod met. cau. non est verisim le.

e ¶ *Præsidentis.*] summi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

f ¶ *Comparitionem.*] personaliter faciendam.

g ¶ *Prolixius.*] arbitrarium habita tamen consideratione impedimenti, & qualitatis negotij. [Placet hoc Ioan. Mon & Archid.

h ¶ *Vel.*] pro, &.

i ¶ *Tunc.*] scilicet, cum iusta causa proponit, admittit & probatur.

k ¶ *Tempus.*] intra quod debuit electus personaliter comparere.

¶ *Glos seq. tractat an ipso iure, &c. & instruit iudicem, ne acceleret.*

l ¶ *Impedimento.*] Et sic in pœnā non incidit: si iustum impedimētum aduentum procuratoris impediuit [t]. Et credo ſm Gar. [Io. mo. & Archid.] ꝙ seruetur illæsus ipso iure sine aliquo restitutionis auxilio per hanc litterā. Si autem electus infra tempus nec venit, nec misit: & aduersarius ꝓsens petat pronunciari ipsum in cōstitutionem hanc incidisse: iudex in hoc casu bene faciet non multū accelerando: maxime si sit spes de vicino aduentu. s. de do & cō tu. cum dilecti. sed si processerit iudex: & electus veniens probat impedimentum, ꝓp quod nec venire, nec mittere potuit: restituet contra processum. s de re iudic. cum Bertholdus. ff. de dam. infec. si finita. §. si forte. [Hoc placet Io. Mon. & Archid.]

[t] Vel ipsum [illegible] vt qa [illegible] electº, [illegible] nec ꝓ [illegible] cō [illegible] potest. Io. And.

m ¶ *Procuratorem.*] Specialis casus, cum aliàs in arduis impeditus non compellatur procuratorem constituere. s. de procura. querelā. vbi de hoc. & 5. q. 3. si ægrotans.

n ¶ *Ad præmissa omnia.*] scilicet proponendum, & probandum iustam causam absentiæ: & petendam cōfirmationē, & prosequendā electionem. Et sic nota, ꝙ proponēs causas absentiæ, debet habere mandatum, vt s. dixi.

o ¶ *Nihilominus.*] id est, non obstante ꝙ procuratorem misit.

p ¶ *Causa cessante.*] impedimenti: propter quòd [aliàs propter quam] electus se personaliter præsentare non potuit.

¶ *Glos seq. resi. per q. an habere debeat omne tempus, &c.*

q ¶ *Præsentauerint.*] dato sibi post impedimenti cessationē omni tēpore, qđ à principio hac constitutione dabatur: vnde habebit mēsem ad se parandū, & tēpus arbitrariū, & adhuc xx. dies: & hoc voluit dicere superior littera, vt præmittit. Et qđ dico de mense, q dat ad iter arripiendū: intelligo cū tale fuit impedimentū, qđ non solū iter, sed paramentū etiam impediuit, ſm Gar. [Io mo. & Archid.]

¶ *Glos. seq. resi. per tres quæstiones, quis puniatur, an appelletur, &c. an electus contra coelectum audiatur.*

r ¶ *Priuatos.*] Et pertinet prouisio ad Papam ſm Gar. [t] cum mens cōditoris fuisse videat, ex quo negotium esset in curia, quòd Papa ꝓuidere deberet, alias nō esset celeris ecclesiarū expeditio: & ex potestatis suæ plenitudine potest facere qđ vult: sed de iure credo ꝯtrium, & dico, ꝙ si canonici deliquerunt in personā vel formam: tunc locū habet decre. j. eod. quāquam. Si autem nō deliquerint: electio reuertitur ad eosdem. j. e. si electio. Nec dicam ꝯtrium in hoc casu: cum nō reperiā expressum: nec per subauditiones sunt iura reuocanda, vt dixi s. e. 9. in gl. ex quo autē. [nec obstat cle. vt lit. pen. si duobus. q nō loquitur in electus, vt ibi patet. in prin. & vide quod ibi no glo. secus.] Si autem iudex datus a Papa pronūciat electum incidisse in hanc constitutionem, si cōstat eum nō incidisse, vel est dubiū, admittet eius appellatio: si autem constat eū incidisse, non admittet: quia à pœna legis vel canonis nō appellatur. s. de appel. qa nos. ff. de ver. sig si qua pœna. ſm Guli & Gar. Et si electus priuatus hac constitutione opponat se alteri electo, vel vnus de capitulo, admittendus vr: quia exclusus ab illa parte, vnde liberi; admittit ab illa parte, vnde legitimi. ff. de suc. edic. l. 1. §. q bus. quod intelligo verum, ſm Gar. si in alio capite satisfactum est constitutioni: quia personæ instructæ missæ sunt: priuatus est enim solum iure sibi quæsito per electionem, vt dicit hæc littera.

[t] Idem Archidiacon', qui dicit, ꝙ [illegible] Io. And.

s ¶ *Præmittitur.*] scilicet in casu, in quo mittendo excusatur.

t ¶ *Eo casu.*] scilicet quando veniunt, vel mittunt sine actis.

u ¶ *Ex iusta causa.*] vt quia instrumentum detulit, & amisit: vel aliqua de nouo opponuntur: vt dixi s. in glos. vt dispensatio, quæ est glo. vlt s. in proxima parte.

x ¶ *Ad hæc.*] Tertia pars, postquā dixit ad quid tenentur electi: dicit ad quid tenentur electores: & dic ad hæc, id est, præter hæc.

y ¶ *Electionibus.*] vt si forma decret. quia propter. fuerit obseruata. & quæri debet distincte de quolibet ipsius decretalis articulo, de quo in dubium reuocatur.

z ¶ *Eligentibus.*] vtrum excōicati maiori, ab homine suspensi, priuati a canone, [illegible] cum eligere non possunt. s. eo. cum in cunctis. & c. cum inter R. de consuet. cum dilectus. cum si. Item de alijs, quę circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

a ¶ *Electis.*] Inquiretur circa hoc de his quæ habes. s. eod. cum in cunctis. & 15. dist. vsque ad 49.

b ¶ *Præmissa.*] electiones, electores, & electos.

c ¶ *Plena.*] per hanc litteram & sequentem dico ſm Gar. & Guli. [& Io. Mona.] ꝙ si mittant canonici, qui tñ non interfuerūt negotio, qđ non sufficit: cū & infra dicat, ex ipsis electoribus, & cætera.

ADDITIO. Tamen vt dicit Archidiaconus, non est necesse quod fuerint compromissarij, vel scrutatores. Ioan. And.

d ¶ *Absentes.*] quod aliàs esse potest. j. de procur. licet.

e ¶ *Prouenire.*] Et licet per talem procuratorem posset instructio prouenire: nihilominus veniunt hæ personæ, secundū Guli. Gar. [& Archidia.] & facit quod dixi in prin. super verbo, periculosis.

[t] Ad instructionem [illegible] nem [illegible] Archidiacon.

¶ *Glossa seq. resi. per tres quæstiones.*

f ¶ *Duæ personæ.*] hæ personæ procuratoriū ab eligentibus habere debent [t]: vel alias apparere quomodo transmissi sint. arg. s. de hæ re. cum ex iniuncto. & si istę personæ non venerint, electus tñ vult plenā instructionem facere ꝓ alios: sufficit quo ad se, sed nō quo ad electores:

ſonæ ad minus, ſuper negotio ipſo, vt de electis præmittitur[a], ſufficienter instructæ, (quando electionem concordem[b] eſſe contigerit) infra idem tēpus[c], per† capitulum expenſis[d] bonorum ad Prælatum ipſius eccleſiæ, de cuius electione agitur, pertinentium, ſi ſint diſcreta[e]: alioquin[f] communium: vel per ipſum capitulum aliunde[g] prouiſorum, ſi de ipſis diſcretis, vel communibus tunc haberi non poſſint[h], ad omnia instructæ plenarie, transmittantur[i]. ¶ Si vero[k] in diſcordia electio, vel electiones ipſæ proceſſerint: tūc duæ[l] perſonæ ad minus de parte qualibet, (cum ſint plures[m]) vel de parte electi (cū electio vna proceſſerit) in neceſſariis[n] & moderatis expenſis electorum. Quas ſi electi exhibere contempſerint[o] (niſi fortaſſis ipſos facultatū impotentia[p] pro qualitate negotij excuſaret) omni iure ipſis ex tali electione quæſito priuētur[q]. Et † quādo vnicus[r] eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponūt[s]:

ad electores: quia pœnam incurrēt. j. eo. §. ceterū. Et ſi perſonæ instructæ venerint, & ante instructionem cauſæ deceſſerint: poſtquā ſciuerint hoc eligentes, tenenē alias perſonas mittere infra tantum tempus, quantum ſuperius eſt taxatū: aliàs pp nouum contemptū pœnam incurrent: licet à principio negligentes non fuiſſent ad instar eius quod dicitē de electo ſ. eod. §. proxi. verſicu. inſuper.

a ¶ *Præmittitur.*] ergo venient cum actis, iuribus, & munimētis ad idem j. §. proxi.

ADDITIO. ſm Gar. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus. Poſſet enim contingere ſecundum eos, q̄ electus non deferret munimenta: & ſic etiam illis nō deferentibus cauſa instrui nō poſſet. Io. And.

b ¶ *Concordem.*] licet quidam dicant electionem cōcordem, quæ à maiori parte capituli facta eſt: Tu dic ſm Guil. & Gar. [& Archid.] concordē qñ omnes cōſentiūt nemine diſcrepāte. Ille enim intellectus eſt ꝯ ſignificationem vocis: & probatur hoc ſ. §. proxi. & j. eo. quorundam.

¶ *Gloſſa ſeq. reci per quæſtiones, quid ſi electus ſit remotior, vel propinquior, vel in curia, vel ſi ſint duo, quorum alter ſolus ſit in curia.*

c ¶ *Idem tempus*] infra quod electus debet perſonaliter comparere: & ſi electus ſit remotior q̄ electores, ſufficit q̄ perſonæ instructæ veniant infra id tēpus, infra qđ electus remotior venire debet, ſm Guil. & Gar. ſi autem electus eſſet propinquior: dico eligentes habere mētem, & tēpus arbitrariū, & xx. dies: ad impoſſibile enim non obligatur. j. de reg. iur. nemo. cum ſuis concor. & verba ſunt ciuili modo intelligēda. ff. ad exhi. l. penul. & dico ſm Guil. & Gar. q̄ ſi in curia ſit ille, qui eſt electus vltra montes, habebunt perſonę instructæ tempus ad veniendū, qđ haberet electus, ſi eſſet in eccleſia. & curreret à die eis notificati cōſenſus exhibiti: tutius tñ eſſet, q̄ cum mittunt pro cōſenſu, mitterent etiā perſonas instructas ſecundum formam huius decret. tñ licet hoc non fecerint, nō incidunt in pœnam. Qualiter enim arctari debent ad proſecutionem cauſæ donec ſciant an electus conſentiat. Itē dico ſecundū eoſdē, q̄ ſi duo ſunt electi, quorū vnus eſt in curia, alter in eccleſia: ille q̄ eſt in eccleſia, ſtatim poſt ſuū cōſenſum exhibitū arctatur hoc tēpore: cū enim decret. iſta dicat: poſt cōſenſum, &c. ſtabimus textui: nec dicemus, q̄ habeat vel poſſit expectare cōſenſū alterius electi.

d ¶ *Expenſis.*] neceſſariis, & moderatis: vt ſequitur in ſeq. §.

¶ *Glo ſeq. ſoluit dubium: ſecundo quærit & ſoluit.*

e ¶ *Diſcreta.*] Si autem aliqua ſint diſcreta, aliqua cōia: fiant de diſcretis pertinentibus ad Prælatum, ſi ſufficiunt: alias qđ deeſt, p̄ hanc litteram de cōibus ſuppleaꝰ [ſecundū Archid. & Io. Mona.] Sed ſi de bonis eccleſiæ plus recipit vnus, q̄ alter: dabit ne tantum vnus ſicut alius? Dicas ſecundū Gar. q̄ eſt triplex genus expenſarum: in expenſis quæ fiunt in cauſis vel negotiis generaliter ad totam eccleſiam pertinentibus, fit contributio ſecundum facultates: vt qui plus habet, plus ſoluat. de cenſ. ſopite. & c. cum instantia. ſicut in naui iacturæ ſum nam pro pretio rerum diſtribui oportet: & qui plures res ſaluabit, plus conferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cum in eadem. verſic. iacturæ ſummam. Aliæ ſunt expenſæ pertinentes tantum ad bona diſcreta, puta ad dignitatem: tunc de illis bonis diſcretis fieri debent expenſæ, dummodo ſufficiant. In expēſis vero quæ pertinent ad bona communia: de communibus hæ fieri debent. hoc ſatis probat hæc littera, ſecundum Gar.

f ¶ *Alioquin.*] id eſt, ſi bona diſcreta non ſunt.

g ¶ *Aliunde*] ſhēdo mutuū a. cū manifeſta ſit in hoc eccleſiæ vtilitas. 10. q. 2. p̄carie. 12. q. 3. q̄cūq; vel ſi id comode fieri nō poteſt: à diœceſanis clericis charitatiuū petāt auxiliū. de cenſi. cū Apoſtolus. §. p̄hibemus: tractaꝰ enim ſubditorū ſalus. 61. diſt. miramur.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus alleg. 8. q. 2. cap. 1. & 2.

h ¶ *Non poſſint*] commode. ff. de verb. ſig. nepos.

i ¶ *Transmittantur.*] Nō ergo ſufficit eos eligere, niſi transmittantur. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & tranſmittant: illi autē electi, q̄ venire noluerit, hac pœna tanquā culpabiles puniaꝰ. j. §. cæterum. qđ enim fit à maiori parte capituli, minor pars ſequi tenetur, niſi rationabile quid oſtendat. de iis quæ fiunt à maio par. cap. c. 1. vnde venire tenebantur: ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autem fratres. & quod ibi notatur.

ADDITIO. Idem Io. Monachus & Archid. et ſcias q̄ non excuſantur pro eo q̄ ſint alij in eccleſia ad hoc officium digniores: vt not. 1. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. c. vlti. Ioan. And.

k ¶ *Si vero.*] quarta pars ponit quid iuris de miſſione perſonarū, quando electio facta eſt in diſcordia.

l ¶ *Duæ perſonæ.*] compareant: quod eſt j. & ſi iſtæ perſonæ ſe aduerſarios in iudicio cōſtituant, nihilominus instruere poſſunt: cū & infra dicatur: opponentes instruunt, nec ſunt iſti proprie teſtes: ſed instruunt cauſam cum actis, iuribus, & munimētis: & per hos instruetur Papa, vel auditor in facti veritate.

ADDITIO. Idē Io. Monachus & Archi. q̄ dicunt cum Garſia, q̄ ſi omnes instructores vtriuſq; partis instruūt vt teſtes: & concordāt omnes, vel maior pars: creditur eis. de teſti. c. in noſtra. Si vero non concordat pars maior, creditur eis contra partem ſuam, ſed non contra partem aduerſam, cum ſint ſuſpecti. de excep. cap. 1. & 2. q. 7. teſtes. niſi doloſe dicerent contra partem ſuam. ſ. de ſimo. nobis. Ioan. And.

m ¶ *Plures.*] electiones. & intelligas ſiue ſint duæ, ſiue plures: dummodo omnes ſuas proſequantur electiones [ſecundum Gar. Ioan. Mona. & Archidia.]

n ¶ *Neceſſariis.*] quæ ſunt illæ, quibus non factis res peritura erat, vel deterior futura. Vtiles quæ meliorem cauſam faciunt, & deteriorem eſſe nō ſinunt. ff. de verb. ſign. l. impenſæ. & dico [ſm Gar. quod placet. Archid. & Ioan. Mo.] q̄ condictione ex hac decret. electi non tenebūtur ad vtiles, cum de neceſſariis tantum dicatur: ſed actione negotiorum geſtorum bene. ff. de nego. geſt. ſed an vltro. ſ. de procur. cum pro cauſa.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit. arg. pro. & contra. & ſoluit.*

o ¶ *Contempſerint.*] Sed an teneatur offerre, an ſufficiat q̄ paratus ſit ſoluere, dubitatur: & videtur q̄ teneatur offerre. C. de contrahen. & commit. ſtip. magnam. ff. de leg. commiſſ. l. ſi fundus. ad fi. vbi dicitur, q̄ offerre tenetur, aliàs in pœnam incidit. & ſ. de loc. potuit. Arg. contra. ff. quorum legatorum. l. fi. §. 1. vbi dicitur, q̄ ſufficit ſi paratus ſit ſatisfacere, nec tenetur offerre: ſed morā petenti non facere. ff. de opor. liber. cum patronus. ff. de dam. infect. l. 4. §. hæc autem. Sol. dico ſecundum Guil. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decreta. de iureiur. breui. & j. de ſenten. excom. cum medicinalis. §. quiſquis. verſi exemplum. & per litteram iſtam, quę dicit: contempſerint, q̄ ſufficit ſi ſoluere ſit paratus: & ꝯtra loquuntur, cum ſtatuta eſt dies, quæ interpellat.

¶ *Gloſſa ſequens reciteꝰ per quæſtionem, quis ſoluat expenſas in caſu impotentiæ, vel voluntatis.*

p ¶ *Impotentia.*] Et tunc expenſas dare tenenē electores: vbi enim ius poſtulatum excuſat: incumbit hoc onus poſtulantibus. j. §. penulti. à ſimili, vbi ius excuſat electum, incumbit onus expenſarum electoribus. & ſatis hoc patet j. §. proxi. verſ. vel ſi perſonas. & idē dico ſi electi poſſunt, ſed nolunt has expenſas ſoluere p̄ alleg. verſ.

q ¶ *Priuentur.*] per ſententiam, vbi enim vult decret. hæc. q̄ ſit canon latæ ſententiæ, bene hoc exprimit ita & hic ſeciſſet, ſi hoc voluiſſet. ſ. de deci. ad audientiam.

ADDITIO. Non tamen punientur iſti vt tranſgreſſores canonis pœna depoſitionis: de qua. 4. diſt. deniq; §. fi. cum hic ſit certa pœna ſtatuta. ff. de pœ. ſanctio. Nec debet quis duplici pœna puniri. de iudi. at ſi clerici. in fi. ſecundum Gar. & Io. Monachū. Io. And.

¶ *Gloſ ſeq. reci per q quid ſi ſint plures electi.*

r ¶ *Vnicus.*] Si ergo ſunt plures electi: dico per hanc litteram, & per illam j. §. proximo, opponentis vel opponentium, cum vnicus eſt electus: quòd opponentes venire non tenentur: iſta enim decretal. non compellit alios venire, niſi electos, poſtulatos, & perſonas instructas, & opponentes, cum vnicus eſt electus: à verbis ergo non recedā: immo verbis edicti deſeruiā. ff. de legatis 3. nō aliter. ſ. de reſcrip. ſuſceptū. eod. lib. & hoc itelleꝰ Guliel. & Gar. de his opponentibus, qui ſunt de electoribus: pro illis enim veniūt electi, & perſonæ instructæ: ſed ſi aliqui ſint opponentes pręter electores: puta diœceſani, clerici, vel alij quorum interſit, ipſi venire debent: ſed eadem ratione qua ſupra dici poſſet, q̄ in eis locum nō habeat hæc decretalis, ſed illa ſ. eod. ſtatuimus.

s ¶ *Opponunt.*] in formam vel perſonā, aliquid obiciendo. ſ. e. c. 1.

¶ *Gloſſa ſequens quærit quid de epiſcopo.*

a ¶ *Opponens.*

Margin notes:

¶ Hæc perſonæ duæ in antiquis codicibus ita habeꝰ: per capitulum ex expenſis, de bonis ad Prælatum ipſius eccleſiæ, de cuius electione agitur, pertinentibus, ſi ſint diſcreta, aliunde cōmunibus, vel per ipſum capitulum aliunde prouiſis, ſi de ipſis, &c.

Electio quādo dicaꝰ concors.

2 Vide Bartolum in l. 4. § actor. ff. de re iudi.

a Non tamē alienabunt bona ad epiſcopū pertinentia. 12. q. 2. ſi quæ de rebus. Archid. Ioan. And.

¶ Hæc perſonæ duæ vt plurimū in antiquis exemplaribus legitur ita. Et quando vnicus eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt, in expenſis ipſorum propriis eo caſu tam opponentis, quam opponentes huiuſmodi, ſi duo tantūꝰ vel ſi plures duo ad minus ex ipſis opponentibus in expēſis ipſorum opponētiū, plene, &c.

Contemnere non dicitur, qui non interpellat.

Opponentes an cogantur per conſtitutionem, expenſas, venire ad ſedem Apoſtolicā, quādo ſunt plures electi.

Opponens contra electū vel postulatū, si sit episcopus, non tenetur personaliter comparere et mittit consulto sententiam explicatam.

a ¶ Opponens.] Dicit Guliel. & Gar. quod si archiepiscopus, vel eps se opponit, personaliter venire non tenetur: quia durum esset, quod occasione huius oppositionis suam ecclesiā, vel prouinciā derelinquat: & ideo sufficit si procuratorē mittat sufficiēter instructū, tāquam iusta & rationabilis causa eum excuset.]. i. proxi. versi. vel si personas. &]. e. §. pen. vbi non astringit personaliter venire ecclesiæ alligatum, etsi postulatus fuerit.

¶ Glossa seq. soluit quid si sint plures: solutionis oppon. & respondet.

b ¶ Duo ad minus.] si aūt decē sint opponentes, & diuersa crimina opponūt: vt pote vnus adulterium, alius homicidium, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficienter instructos, secundum Guli. & Gar. cum hæc littera non distinguat: & sic satisfactum dicemus

eo casu tam opponens quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opponentibus, expensis ipsorum opponentium propriis plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructæ compareant: vt per præmissas personas, vel negotium plenarie instrui, vel sedes eadē valeat informari: an ecclesiarum vtilitate pensata, & aliis inspectis circunstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibus-

huic constitutioni: & inconueniens esset tot opponentes compelli venire, & electū per tot distringi. ff. de exer. act. ne in plures. licet sit argu.]. quia si plures de vno crimine accusant, magis idoneus eligitur à prætore: si autem de diuersis, omnes venire tenentur: nec admittit vnus pro alio. ff. de accus. si plures. C. de accus. l. q de crimine. Sed illud, quia vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator interuenire: sed hic agitur ciuiliter: & ideo secus. de accu. super his.

Vide Rubeum Alexandrinum in tract. de potestate procuratoris in causis criminalibus.

c ¶ Expensis.] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur.]. §. proxi versi. vel si personas.

d ¶ Instructæ.] respicit illud duæ personæ: aliàs instructi, & respicit illud duo ex opponentibus, &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi]. eo. cum non deceat.

¶ Glossa seq. soluit quid si vicissim sibi opponant electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrariū: & allegationi respondet.

e ¶ Compareant.] infra idē tempus, infra quod electi venire tenētur: vt intelligat repetitū]. de appel. secundo requiris. & si electus obiiciat opponenti, quod tempora non seruauit: & opponens idē obiiciat electo: primo discutiet de iure opponentis, tanquā de præiudiciali. C. de adul. quoniam.]. de ordi. cog. tua. prius enim personæ opponentiū discutiēdę sunt. 33. dist. illud. de accu. c. 1. & simul de vtroque cognoscere non debet. s. de iudi. exhibita. sm Guliel. & Gar. dico tamen, quod iudex excluso ōdicente, ex officio suo cognoscet vtrum electus tempora seruauerit.]. eod. cum nobis olim in ant. Quid si opponentes à principio nō venerunt infra tēpora, sed post: & se petant admitti ad ea quę de nouo peruenerunt, numquid admittentur? Videtur quod sic.]. eo. c. 1.]. qui ma. accu. pos. cū in tua. Et ne per subreptionem. &]. eo. in antiq. cum dilecti. § nos vero. Sed dic ō per hanc decretalē, quæ excludit eū à totali prosecutione processus: & qui ō te calumniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de accu. si cū. 3. q. 10. si accusatorū. nō obstat decre. vt circa. punit enim ibi q non expressit: sed exprimere non potuit quod ignorabat: hic autem punit quia contēpsit: decretalis autem, statuimus. nō obstat; quia ibi nō priuat prosecutione processus: sed in hoc punit, quod in eius absentia proceditur: veniēs igitur admittetur in eo statu, in quo causa reperietur: dicamus igitur hoc per decre. istā specialiter introductum. non obstat decret. cum dilecti quia officium iudicis non deficiet: vt in prædicta decret. cum nobis.

Electus si obiiciat opponentibus, quod tempora constitutionis, cuiusdem, non seruauit, & opponentibus idē opponat electo de qua obiectione primo discutietur.

f ¶ Instrui.] ita quòd finiri posit.

g ¶ Informari.] quando non est tale quid probatum, per quod negotium decidi posit.

h ¶ Aliis inspectis circumstantiis.] qd enim si per istos informat iudex, quod probationes de facili possunt haberi in curia: vel nōn nisi cū magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionem faciet, vel ad probationem faciendam in curia compellet. Gar.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit.

i ¶ Alibi.] Ad quid fiet ista commissio, cum electus & opponentes ducere teneantur oīa munimenta? Dic illud verū de probationibus per instrumēta faciendis: sed ista commissio fit taxatione probationum faciendarum per testes, quos ad curiam ducere esset difficile. de fideiuss. constitutus. 2. q. 1. c. vlti. Gar. & Guli. & idē posset intelligi si haberet probare per instrumenta, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegium, quod alterius erat, non suum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduersarium, quo minus habere posset, vel similia. ad hoc de fide instru. contingit. & c. accepimus. de test. cogen. peruenit 1. Guli.

Glos. sequens Philip. & ipsa ...

k ¶ Arctandæ.] scilicet testes compellendo ad curiam venire.]. de testi. cog. c. 2.

l ¶ Cæterum.] quinta pars.

¶ Glo. seq. reci. per q. an in aliis electionibus locū habeat qd hic dicitur.

cunq; aliis, sit alibi facienda commissio: vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctandæ. Cæterum si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, infra octo dies, postquam commode poterūt, electis præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quæ in ipsa

m ¶ Electiones.] scias secundum Gar. quòd hoc quod hic dicitur, habet locū non solum in electionibus cathedralium ecclesiarū vel regularium, de quibus hic loquitur decre. sed in omnibus aliis electionibus: qa]. in prin. decre. Nicolaus corroborat quod statuerat Gregorius cum hac tēporis moderatiōe: Gregorius autem de qualibet electione loquit: sic in qualibet electione locū habeat moderatio.

Eligentes qui nō præsentant electionem infra tempus debitū, qua pœna puniantur.

¶ Glossa sequens soluit duo dubia.

n ¶ Octo dies.] & si exiuerunt competenti tēpore ad præsentandū electionem, excusabuntur propter superuenientem casum: si autem exiuerunt eo tempore, quo venire poterant, vtendo diplomate ... impedimentum superueniens non excusat eos. ff. si quis cau. l. 2. ...]. eo. cum in veteri. secundū Guli. & Gar. [...]

¶ Glo. seq. reci. per q. an sufficiat procuratori præsentare: & distinguit.

o ¶ Electis.] Si autem præsentarent generali procuratori electi, nō sufficit: quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur. ff. de acqui. hære. per procuratorem multo minus spiritualis. nec matrimonium carnale per talem contrahitur.]. de proc. c. vlt. ff. de rit. nup. generali. ergo nec spirituale: quod est verum, nisi electus ratū haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit præsentari. ff. rem ra. ha. l. pen. Si autem præsentarent procuratori ad hoc speciali, sufficit per eadem iura. ad hoc]. de præben. accedens. 32. q. 2. honoratur. C. de acquiren. possess. l. 1. cum similibus.

De hoc articulo quid ... vide ...]. de procura. ... lib. 4. ...

¶ Glossa seq. quærit arg. pro per vnam legem: & contra per canonem & legem soluit, & contrario respondet.

p ¶ Qui culpabiles.] si hoc ignoretur, quid erit? Videtur quòd nullus incidat in pœnā: quia sanctius est, &c. ff. de pœn. absentem, &c. Arg. contra: quia si plures percusserint, & vnus solus letaliter, & ignoretur quis: omnes de occiso tenentur. 23. q. vlt. c. vlt. ff. ad l. Aquil. item Mela. sed si seruum plures ... lapsus tēporis probat omnes culpabiles, nisi contrarium aliqui ostendant: puta de sua diligentia: vel quod miserūt & nullus fuit impeditus, vel negligens ... Gar. non tn̄ videtur quod negligentia missi excuset eligentes.]. eod. si compromissarius. primo respon. nisi hic dicas ō per hoc verbum, culpabiles. non obstat contrarium: quia cum sunt plures, & vnus deliquit, & alter non: tunc habet locum lex illa, absentem. sed cum omnes deliquerunt, sed non æqualiter: tunc habeant locum iura pro hac parte inducta: nec enim potest aliquis innocens appellari, vt in l. absentem. sm Guliel. & Gar. [Archid. & Io. Mona.] hic autem omnes præsentare debebant: nisi ergo probetur contrarium, dicam omnes in culpa. ... Facit quod scripsi. s. de homici. significasti. 2. ver. quòd si discerni. Ioan. And.

V. de Antonium ... tomo. ... in cap. ... de homicidio.

q ¶ Totaliter.] per hanc litteram dico, quòd nec electionem alterius partis poterunt impugnare: alias non essent totaliter exclusi. ad hoc]. eod. versicul. opponentes.

r ¶ Excludentes.] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cū eis de facto processum est, si postea excipiat in medio causæ, de tali processu se iuuare non poterunt: iudex tn̄ ex illo processu posset animū informare: cum casus sit iste in quo procedit ex officio suo, vt pluries s. dixi.

ADDITIO. Facit clem. eo. tit. constitutionem. in fin. & concor. Ioan. Monachus, & Archid. Io. And.

¶ Glossa sequens soluit quatuor dubia, scilicet quid de officiis, & quid si officiare nolunt. & an tunc possunt eligere, & an eligi.

s ¶ Beneficiis.] non ergo officiis, & merito: pone enim quod fuissent omnes culpabiles: quis interim officiaret ecclesiā? Et si nollent isti interim officiare, per priuationem beneficiorum compelleret eos eps, si causam rationabile non allegent.]. de cleri. non resi. inter quatuor. vel saltē si vult eos ob multitudinem sustinere: sm Guli. & Gar. de ipsorū beneficiis faciet ecclesiæ deseruiri: vt de cler. nō resi. c. pe. & de ap. peruenit 2. Et si hac suspensione durante vacat ecclesia, eligere possunt: alias decre. cū in cunctis.]. eo. tit. non priuasset eos specialiter hac potestate. ad hoc eo. tit. cum Vintonien. eligi autem non possunt medio tempore in illa saltem ecclesia, in qua suspensi sunt. secundum Gar. & Guli.]. eo. tit. per inquisitionem.

a In ipsa

a ¶ *In ipsa ecclesia.*] Nota suspē sum à beneficio in vna ecclesia, nō propter hoc suspensum in alia. ad idem ĩ.eo.si compromissarius, in fin.& ĩ.de re.eccle.non alie.hoc consultissimo.& ĩ.de offic.ordi.si canonici.secus in excōmunicato, vel ab officio suspēso.4.q.5. quisquis.7.q.1.si quis presbyter.

ecclesia [a], de cuius electione agitur, obtinent: per triennium continuum, ex tunc [b] inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos [c]: Ad quæ si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore [d] ingesserint: illis ipso iure perpetuo [e] sint priuati. Vel [f] si personas instructas, vt præmittitur [g], (etiam si opponentes, vel electi [h], mittere vel venire, seu expensas ministrare [i] contemnant) destinare neglexerint [k]: (nisi eos [l] capituli, vel contradicentium [m] paucitas, seu alia iusta [n] & probabilis [o] causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem [p] sufficienter instructum mittere, & nihilominus [q] cessante causa, dictas personas dirigere teneātur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorū, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur [r]: opponentis, vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia [s] simili pœna [t] plectenda [u]:

b ¶ *Extunc.*] scilicet, post pdictos octo dies.

¶ *Glos. seq. primo soluit duo dubia. secūdo quærit an absoluat episcopus solutos quod non, & respondet contrario. tertio quærit, & soluit.*

c ¶ *Suspensos.*] est ergo canon latę sententiæ. sic s.eod. cum in cunctis. & si eps esset, qui vocē haberet, puta in electione metropolitani [1], cui tat hanc pœnam: cum de ipso non caueatur expresse.ĩ.de sen.excō. quia periculosum.& ĩ.eod. si cōpromissarius. §. huiusmodi. pœnam autem superiorem non euitat, scilicet: vt totaliter à prosecutione, &c. [Sed ad certum tēpus, vt per inferiora patet.] Et si quæratur, an eps taliter suspensos possit absoluere? Dicendum est sm Guli & Gar. q nō argu.decre. s.eod c.1.ibi, nullam, &c.& s.de testi.tam litteris.ibi, donec nostrā mereanē, &c.facti enim quæstio i arbitrio est iudicantis: pœnæ vero prosecutio, &c.2.q 3.si quē. & notandum.ff.de abol.l.1.§.2. iam enim si diceretur contrarium, illuderetur huius canonis pœna, & similium: quod inconueniens esset. non obstat decr. nuper.s.de sent.excom. quia loquitur in excōicatione, sm Gar. vbi maius vertitur periculum: & ideo facilius remouetur: quia nullus vsque ad certum tempus excōicatur, sed donec satisfaciat, vel caueat. de verbo. sign. ex parte in Christo. vnde vere loquendo ibi pœna non remouetur: sed quod ius statuit, adimplet. Sed qd dices, si electio non fuit præsentata tempore debito: electus post notitiā iter arripuit, fecit expensas, postea præsentatur sibi electio: electus reperit eā minus canonicam: non vult consentire: quæro nunquid electores teneanē ei ad expensas, quas facturus non fuisset, si ipsi debito tēpore præsentassent? Dico q sic, secundum Gar.& Guli. alias electo per constitutionem hanc laqueus pararet: ad hoc ff.de peri.& cōmo.rei ven. l.vlti. C.de iudic.sancimus.& ĩ.de offi.ord.si canonici.1.respō.§.1.

[1] Vt suffraganei ecclesiæ Rauen. de consuetu. cum dilectus secundum Archidiaconum.

d ¶ *Alio quæsito colore.*] puta quia se ingerunt de alicuius superioris auctoritate. Vel pone exemplum s.eo.auaritiæ. & quod dixi de superiore, intelligas qui id non possit concedere.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

e ¶ *Perpetuo.*] intelligebatur, & si nō fuisset appositū: ex quo enim priuant, pptuo priuati itelligunē. C.de pœnis, seruus.50 dist c.1. qd dic vt ĩ de cōsti.in antiq.c.ex litteris.& per hanc litterā, perpetuo, dico q si episcopus ipsis priuatis ea vellet de nouo cōferre, nō posset [2]. ad idē.s.eo.cū in cunctis.& c.licet canon.& cap.auaritię. s.eo.& melius.ĩ eo.c.commissa.§.porro.

[2] Idem de notatis de electoribus, et delicto priuatis. Salic.l.si manumissus. C. de lib.& eorū lib. Fon.

f ¶ *Vel si.*] viso qualiter puniant eligentes, si electionem tempore debito non præsentant: est videndū qualiter puniuntur eligentes, si personas, nō mittūt instructas. & hic assume quod sequitur ĩ.scilicet, destinare neglexerint.

g ¶ *Vt præmittitur.*] in §.ad hæc.& in §.si vero.

¶ *Glo. dua seq. quærunt opponendo de duobus similibus.*

h ¶ *Electi.*] sed ad quid debēt venire personę instructę, ex quo nō venit, nec mittit electus: cum ex eo priuatus sit ipso iure? Rńdeo vt instruatur Papa super toto negotio, & forte possibile est q electus qui non venit, impeditus fuit ad veniendū & mittendum: & sic nō est priuatus.s.eod versicu.insuper. & super hoc ipso vtilis esset instructio, & super alijs occurrentibus.

ADDITIO Idem Archid.& Io.Monachus. Itē pœna electi locū non habet, nisi integro tempore elapso.ĩ.eod.commissa. 1.respon. & ecclesiæ instanti locū habet pœna eligentium.s.§.ad hæc.saluo quod ibi not in glos.infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excusari non posse. Ioan. Andr.

i ¶ *Ministrare.*] & ministrabū: tūc electores, qa ipsi tenenē mittere: & missi suis stipendijs nō debent ministrare.10.q.2.pcariæ. sed ex quo electi contemnunt ministrare expensas, priuati sunt. Ad qd ergo veniunt personæ instructæ? Dic vt dixi.s.gl.proxima.

k ¶ *Neglexerit.*] assume hic litterā, & a totali quo ad se, &c.q.est ĩ.

l ¶ *Eos.*] negligentes, & opponentes.

¶ *Glossa seq. obijcit & sol. cui solutioni incidit obiectio & quæstio, quibus respondet.*

m ¶ *Contradicentium paucitas.*] quomodo hoc, cū nō possunt esse pauciores quam vnus vel duo: qui tamē venire tenentur.s.§.proxi. Rńdeo, quia non sunt alij qui ecclesiæ deseruiant, nisi cōtradicentes: qui sunt tā pauci, q si mitterentur, nō essent qui deseruirent ecclesiæ. Sed nonne sunt electores? Forte omnes cōtradicunt, puta, cū superior prouidit: sed illi sunt pauci, vel electores infirmi sunt, vel mortui, vel absētes sunt, ita q nulli ecclesiæ deseruiunt præter pdicentes: & illi sunt pauci. Sed quot dicemus paucos: hoc relinquam arbitrio iudicantis, si reuocetur in dubiū, aliquæ enim ecclesiæ indigent pluribus seruitorio: aliquę paucioribus: & sic no potest electio exprimi. ff. de solu. ratum. & quia respectiue quædam dicuntur pauca & multa 45.dist.disciplina. Insti. de in.perio. §. final.

ADDITIO Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Monacho, & Archidiacono, q quando contradicentes non possent mittere nisi vnum, illū mittere teneantur. arg.s.§.proxi.ver. & quando.ad hoc s.de dolo & contu.cum dilecti. Et idem dicunt de personis instructis, quas eligentes mittere debent: vt scilicet saltem veniat vnus: & his casibus mittant procuratorem: vt hic inquantū potest fieri, cōstitutioni satisfaciat. Ioannes And.

n ¶ *Alia iusta.*] puta, incursus hostiū, infirmitas, nimia paupertas. ad hoc s.§.proxi.ibi, facultatū impotētia. vel est obligatus ecclesiæ cathedrali: vt episcopus, vel archiepiscopus, vt s.dixi. Guli.& Gar.

o ¶ *Probabilis.*] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda: ex quo hic non determinatur, secundum Guli.& Gar.ff.de iure deliberandi.l.1.

p ¶ *Procuratorem.*] etiam extraneum, qui non sit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat sequens littera ibi, dictas personas dirigere teneantur. Gar.

q ¶ *Nihilominus.*] si vero antequā cessaret impedimentū, esset negotium in curia terminatum: non credo q personas dirigere teneātur: cum iam instructioni vlterius non sit locus: ad quid ergo inanibus sumptibus se vexarent. ff.de inoff. testa.l.1.

¶ *Glossa seq. soluit tria dubia. s. quis priuet: quid si se ingerit: & quare aliud hic, quam supra.*

r ¶ *Priuentur.*] per sentētiam: & priuabit eos Papa, vel iudex ab eo datus: & hoc idē facere poterit eps proprius, q debet canones obseruare, & à subditis facere obseruari: & sacrorū canonū est minister.11.dist.§.1. [Et custos 24.q.3. cum quibus. in fi. sm Archid.] Et ideo non credo, sm Gar. q si in isto triennio se ingesserint, q sint priuati perpetuo: vt s.in in alio casu, ex quo repetitum [3]: non est, cum sit pœnale, & restringendū: iudex tñ ex eo poterit eos punire. Sed quærit quare in pcedenti casu priuanē ipso iure: & hic per sententiam? Dixit Gar. hoc ideo: quia Papa reputauit eos amplius deliquisse: & qa hic est iā quasi iudiciale: & ibi quasi extraiudiciale: & ideo forte iudex non esset ita paratus ibi, vt hic.

[3] Nota Philip. q in pœnalibus, sequentia nō trahunt ad præcedētia, nec econtra, si hic pœna extēderetur. Bar. in l. pręter. ff. vi bon. rapt. Fon.

ADDITIO. Si quod not. de pœ. felicis. in vlti glo. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. obijcit & soluit.*

s ¶ *Contumacia.*] vt qa non venit, cum sunt vnus vel duo: vel quia duos ex se non mittunt, cum sunt plures. Sed nōne ex istorū repulsione posset sequi iniquitas: pone enim electū indignum? Sol. licet, isti repellanē, officium iudicis non quiescit: sicut & vbicūq; periculū animæ vertiē, supplet.s.eod.cum nobis.de exceptio.exceptionē. & ibi publica ostendit vtilitas, vt in milite procuratore. C. de procura.l.militem.& de his quæ constant sibi tanquā iudici. de postu. præla.bonæ 1.vbi de hoc. & supplet ea quibus omissis nō valeret processus. de lib.oblat.c.1.& de lit.contest.cap.vnico. cauere etiam debet iudex ne sibi illudaē.ff.de iudic.si prot & ne i vanum partes vexenē.s.de offic.deleg.super quæstionum.§.porro.ad finem.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

t ¶ *Pœna.*] Excluduntur ergo à prosecutione processus, & beneficijs per triennium priuabunē: Sed isti opponentes quare puniunē in beneficijs, nōne à sua oppositione sine pœna desistere possunt? Intellige sm Gar.& Guli [idē Mona.& Archi.] hoc de illis, q in sua oppositione psistunt, vel recedūt ab eo tēpore, & modo quo ab ea recedere nō potuerūt, ĩ.eo.ab eo.s.eo.quauis.& cap.statuimus.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

u ¶ *Plectenda.*] Argue secundum Gar.& Guil. q non est canon latę sententiæ,

ſententiæ,quo ad hoc.& dixit Gar. ꝙ iſti opponentes per modum denunciationis poſſunt dicere electionem nullam. argu.ſ. de accuſa.veniens.& cap. prælatorum, ſed per modum oppoſitionis vel exceptionis non:quia a totali proſecutione, &c.officium tamé iudicis non ceſſat,vt pluries dixi.

Archi. alleg. de iureiur.ſ.ad noſtram 1.c.& c.ſi contiſtus. melius facit c. quéadmodum. Ioan.And.

ADDITIO. In duobus quę ponit hæc gloſſa cócordant. Io. Monachus & Archidiacon.

a ¶ *Nihilominus.*] id eſt, non obſtante ꝙ illi excluduntur.

b ¶ *Præmiſſis.*] ſcilicet cũ eligentes excluduntur:quia electioné non præſentauerunt: vel ꝑſonas inſtructas nó miſerunt: & etiam cũ opponentes puniuntur: quia hanc decre. non ſeruauerunt. Io. And.

c ¶ *Priuantur.*] ſupple vel priuari mandantur, ꝑp caſum pręcedenté.

¶ *Gloſſa ſequẽs quærit, & ſoluit diſtinguendo.§. denique.*

d ¶ *Nullum præiudiciũ.*] Et ita extraiudicialis negligentia eligẽtium nõ nocet hic electo. Sed nunquid proceſſus eligentium habitus ꝯ ipſos nocebit electo, vel alijs qui in iudicio non fuerunt?Dic ſm Gar.ꝙ electo ſcienti præiudicabit,ignoranti non.3 q.6. hæc quippe.ſ.de dolo & contu. cũ olim.ſ.de re iudi quamuis.alijs autem quorum intereſt,non quia ſint electi:ſed aliter nocet & ſcientibus & ignorãtibus:vt in actione populari dicitur,in qua proceſſus ꝫ vnum præiudicat alijs etiã ignorãtibus:niſi doceant de colluſione, vel de proprio intereſſe.ff. de accuſa.ſi cu.ff.de iureiur.cum qui.§.in popularibus.

Proceſſus agitatus cótra eligẽtes, an præiudicet electo.

Nihilominus[a] tamen in præmiſſis[b] caſibus(quibus eligentes vel opponentes, quo ad ſe, proceſſus proſecutione priuantur[c]) electis ſuper hoc in proſecutione ſui iuris nullum[d] præiudicium generetur. ¶ Denique[e] cum ad poſtulationem concordem, vel diſcordem procedi contigerit: & aliqui[f] patientes in ordinibus vel ætate[g] defectum, vel his ſimiles[h], poſtulentur[i] (non qui alijs eccleſijs alligati[k] liberum non habent ſine noſtra[l] permiſſione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris[m] iuris obſeruantia immutamus) poſtulatos[n] huiuſmodi, & poſtulantes eoſdẽ, ea moderata[o] diſtrictione perſtringimus, vt eo ſaluo, quòd poſtulati huiuſmodi, nec ſuis

e ¶ *Denique.*] Sexta pars.& ſ.plene dixit qualiter debeant ſe habere eligentes & electi,& etiam opponentes:modo vult dicere,qualiter ſe debeant habere poſtulantes & poſtulati.Gar.

f ¶ *Et aliqui*] Et, pro id eſt, vel proprie.

¶ *Gloſſa ſequens dicit quis diſpenſet.*

g ¶ *Vel ætate.*] Qui patiantur in his defectum, collige.ſ.eo.cum in cũctis.& c.licet canon.ſ. de æta.& quali. pterea. cum patientibus autem defectum in ordinibus diſpenſant epi,in prædicta decr.pręterea.& eo tit.tuam.in epiſcopatibus Papa.de offi.lega.ꝙ tranſlationem. de exceſſib. præla. ſicut vnire. [De hoc dixi de ætate & quali.a multis.ſuper 3.gloſ.] Cum patientibus defectum in ætate quo ad epiſcopatus ſolus Papa diſpenſat.ſ.eod.tit.in antiq. cũ nobis olim.§.ſi.quo ad dignitates tene quod habes ĩ.de æta.& qualita cap.vnico. Quo ad parochiales eccleſias, tene quod habes ſ. eod.licet canon.

Quod hic not. Ioan. Mon. An dicamus oppoſitum eſt cuius, cum quo per epiſcopum ſuerit diſpenſatum: ibi dicam ſuper verbo, diſpẽſare in fine gl. Io.And.

h ¶ *Similes.*] vt illegitime nati.ſ.eod.innotuit.in antiq.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſt.quid ſi ſpectet immediate.*

i ¶ *Poſtulentur.*] Intelligas iſtum §.indiſtincte,ſiue mediate ſiue immediate pertineat, vel appelletur,ſiue non:quia ex quo non poteſt alius diſpenſare, quo ad hoc immediate dicentur pertinere. Item cum poſtulantur ad regulares eccleſias,& appellatum eſt, vel immediate pertinent eccleſiæ: vel talis eſt caſus, in quo non poteſt alius quam Papa diſpenſare: & quia tunc quo ad hoc immediate pertinere dicentur.

k ¶ *Alligati.*] vt epiſcopi,archiepiſcopi,vel ſimiles.Quid in alligatis inferioribus eccleſijs.puta abbatibus exemptis?Olim erat dubitatio,an tales deberent eligi vel poſtulari: quæ terminata eſt ĩ. eo. ſi abbatem.ſcilicet ꝙ debent eligi: & ſic non habet locum iſte.§.

ADDITIO. De epiſcopis qui renunciauerunt loco,non ordini, an ſint eligendi vel poſtulandi: tenent hic Gar.& Io.Mona. ꝙ ſunt eligendi: ſed Archi. tenet ꝙ ſunt poſtulandi: tene ꝙ diſtinguendo dixi ſ. de renun.poſt tranſlationem.ſuper gloſſa ſecunda. Io.And.

l ¶ *Noſtra.* Non ergo loquitur de his qui ſunt talibus eccleſijs alligati:quia ſufficit alterius licentia.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſt. quid de opponentibus.*

m ¶ *De veteris.*] Seruent ergo illi decre.ſ.eo cap.1.Et ex quo poſtulati in hoc caſu, non tenentur ad hoc ius ſeruandum, niſi propter æqualitatem ſeruandam in iudicijs: dico quòd nec opponẽtes venire tenentur: ſed ſufficit quòd ſeruent ipſum ius antiquum:nã etiam & priuilegium vnius partis ſæpe ad aliam extenditur.C. de fru.& lit.expen.l.vlt.ſ.de mu.peti.cap.1.

n ¶ *Poſtulatos huiuſmodi.*] ſcilicet patientes defectum in ordinibus, ætate,vel his ſimiles.

o ¶ *Moderata.*] Hoc dixit ob id quod ſequit:vt eo ſaluo, &cętera.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit quæſtionem: & duo quæ incidunt.*

poſtulationibus præſtare cõſenſum[p], nec (vt de electis dictũ[q] eſt) exhibere expenſas aliquibus[r] teneantur: ſed poſtulãtes ipſi concorditer vel diſcorditer expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrent[s]: poſtulatos in veniendo(ſi nõ diſſenſerint[t])& poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas[u] (vt in concordi, vel diſcordi electione) per omnia, vt ſupra præmittitur[x], moderatio præmiſſa conſtringat: & negligentes[y] ſtatuta ibidem, ſimilis[z] pœna percellat: nec[a] per hoc quod de poſtulatis pro celeri[b] eccleſiarum expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minus dependere intelligantur a gratia[c], quam antea depẽdebant. ¶ Porro[d] in ſingulis caſibus ſupradictis, in recuperandis, vel reddendis[e] expenſis

p ¶ *Conſenſum.*] Sed ex quo conſentire non debent: quãdo incipiet eis currere tempus?Rñdeo ſecundum Gul.& Gar.quando deliberauerunt de non diſſentiẽdo: vel reſponderint ſe non diſſentire: vnde dixit Gul. ꝙ epiſcopus poſtulatus ad eccleſiã ſic debet reſpondere: Nec conſentio,nec diſſentio: ſed in hoc me voluntati domini Papę ſuppono:ad hoc 8.q.1. in ſcripturis, quod infra menſem facere debent. ſ. eod. ꝗ ſit.Et dico, ꝙ poſtulatio debet præſentari poſtulato: aliás qualiter deliberaret de diſſentiendo, vel non diſſentiendo: & ſi poſtulantes negligentes fuerint in præſentando,punientur vt electores per literã,quæ ſequitur: & negligentes ſtatuta ibidem,ſimilis, &cætera.

Poſtulatus ad eccleſiã qualiter debeat ſe ponderé præſentatio [illegible]

q ¶ *Dictum eſt*] ſupra §.ſi vero.

r ¶ *Aliquibus.*] vt perſonis inſtructis, vel alijs.

s ¶ *Subminiſtrent.*] eadem diſtinctione ſeruata,quæ ſupradicta eſt in eligentibus, ſcilicet,an ſit celebrata in concordia, aut in diſcordia, ſecundum Gar.

ADDITIO Et ſecundo caſu miniſtrant de proprio:& ſi non habent vnde,vt quia ſunt regulares,de communi.ſ.de accu.ex parte. & c.penult.ſecundum Gar.& Ioan.Mona.& idem Archi.ſ.§.ſi vero.& facit quod not.in ſi.vlti.glo. Ioan. And.

t ¶ *Non diſſenſerint.*] Nota medium inter conſentire & diſſentire, ſcilicet,non diſſentire concor.ĩ.de regul.iur.is qui tacet.

u ¶ *Inſtructas.*] Et dic ſecundum Gul.& Gar.licet hic textus non exprimat,ꝙ etiam opponentes tenentur venire: quia propter paré rationé habuit pro expreſſo.ad hoc ſ.eod.cap.1.& c.vt circa.& eadem eſt ibi ratio,ſcilicet eccleſiarum prouiſio.

x ¶ *Præmittitur.*] in §.ad hæc.& §.ſi vero.

y ¶ *Negligentes.*] ſcilicet poſtulantes & poſtulatos,negligentes in veniendo,vel mittendo.

z ¶ *Similis pœna*] inquantum eſſe poteſt: electus enim priuatur eſt iure iam ſibi acquiſito: poſtulatus autem ſolum ſpe gratiæ quã habebat:& idem dico in eligentibus.

a ¶ *Nec per hoc.*] Ne credat aliquis, quòd quia poſtulati coguntur ad veniendum,habeant maius ius,hoc hic remouet.

b ¶ *Pro celeri.*] Nota hic mentem & cauſam huius conſtitutionis. [ſecundum Gar.& Io.Mo.]

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per q.de qua gratia loquatur.*

c ¶ *Gratia.*] Scilicet illa generali,de qua dic t s. de reſcript.ſedes. &c.nonnulli.& c.vlt.& ſ.de iure c. 2.& hoc ſi poſtulatio concors fuit, vel ſaltem à duabus partibus facta in quo caſu ſecundũ quoſdam poteſt peti confirmatio.ſ. eo.cum monaſterium. & c.officij, §.ſi.& ſi talé admiſerit ſuperior, dicetur facere gratiam: & ſi non admiſerit,facit iniuriã. ff.de aqua quoti.& æſti.l.1.§.pen.Si autem non ſit facta in concordia,vel à duabus partibus,& ex cauſa:depẽdet ex gratia ſpeciali ſ.tit.proxi.in anti.cap.poſtulationem. & cap. bonæ 1.ſecundum Gar. qui hic proſecutus fuit quandam materiã extraneam de attentatis,quam videbimus ĩ.de app. non ſolum.

Poſtulatio ſi non admittaſ à ſuperiori, an non admittens dicatur inferre iniuriã poſtulato.

d ¶ *Porro.*] Septima,pars in qua quia ſ. dixerat, electos & eligentes, poſtulatos & poſtulantes teneri ad quaſdam expenſas faciendas: dubitaret aliquis,vtrum poſtea poſſent recuperare:ideo addit quod ſequitur. Gar.

e ¶ *Reddendis.*] Nec dabitur conditio ex hoc canone ad repetitioné ipſarum:qa nulla hic noua obligatio. ff.de con.ex lege.l. vnica. qđ enim ſtatutũ iam erat,hic obſeruari præcipit: potius ergo dabitur,ſm Gul.& Gar.de condictione ex decr.vt præteritæ.ſ.eod.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad Spe.de expen.§.ſi ante litem. Ioan. And.

a ¶ *Eligentium.*

a ¶ *Eligentium.*] idest, quas fecerunt eligentes in prosecutione electionis: & sic expone sequentia.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo inter electionem vel postulationem concordem & discordem. & secundo aut maior pars prosequitur aut minor, subdens dictum Innocen. & facti obseruantiam: & excipit casum decre. nisi[l] est. In opponente distinguit, an prosequatur ius proprium vel commune. & secundo casu, aut succumbit aut obtinet. In fine distinguit regulares à secularibus. Dominicus.*

eligentium [a], electorum, postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit [b].

¶ Idem.

¶ *Glossa prima diuidit, & summat totum textum: vide eam. Dominicus.*

CAP. XVII.

Fundamenta [c] militantis Ecclesiæ in montibus sanctis Propheta [d] rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi edificij fabrica confidenter innititur [e]: qui firmæ bases [f] Ecclesiæ, super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea [h] legis & prophetarum præconio [i] vehebatur [k], per Apostolicam tubam [l] in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est [m]: In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris [n] sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officiũ pertinere, vt in beato Petro Apostolorũ omniũ summo [o] †, principali-

Psal. 86.

1. Corint. cap. 3.

Psal. 18. Rom. c. 10

b ¶ *Iudicabit.*] Sed quid est iustum, vel quid iudicat æquitas canonũ? Rn̄deo ſm Gar. si electio vel postulatio factæ sunt in concordia, possunt eligentes & postulantes expensas facere de bonis pertinentibus ad prælatum: & si de suo fecerint, recuperare possunt factas. s. eod. vt prætéritæ. & s. eod. cap. §. ad hæc. vel iudicis officio: vel condictione prædi. decret. & hoc intelligo siue obtineat siue non, siue dignum elegerint, siue indignum, dummodo ignoranter: sufficit enim q̄ non fuerunt in dolo. ff. de bo. au. iud. poss. l. prætor. § 1. si autẽ electio in discordia fuerit celebrata: & maior pars prosequatur negotium electionis: dummodo vtiliter incipiat prosequi, expensas habeat: non tñ sufficit q̄ sine dolo, vt in casu præcedenti: sed est necesse q̄ vtiliter: vt ff. de neg. gest. sed an vltro. minor aũt pars ita demum habebit expensas, si obtinet: quia apparet q̄ vtiliter cœpit iudicium prosequi. Innocen. tñ dixit, q̄ cum facta est electio in discordia, nulla pars habebit ab ecclesia expensas, de qua postea fuerit diffinitum per capitulum super hoc conuocatum iterum: hoc tñ quod de expensis dictum est, cum electio facta est in discordia: dicit Gar. non seruari: si enim non obtinet electus, sibi satisfaciat. s. de elect. relatum. §. nomine. si vero succumbit, non repetit expensas, quia suum negotium egit. C. de neg. gest. l. 1. & de sta. & ima. l. vlt. Idem de postulato intelligas per eadem iura: & hoc non intelligas in casu illius decre. s. eo. nihil. quia ibi electus administrationem habet. S. autem aliquis se opponit, aut prosequitur ius proprium; puta dicens se contemptum: & tunc nil repetat, quia suum negotium egit; aut egit de iure tangente ecclesiam, dicendo personam non idoneam, vel formam non seruatam; & tunc si succumbit, nil repetit: quia inutiliter excepisse præsumitur. ff. iudi. sol. iam tñ. §. antepe. si obtinet, recuperat a capitulo. arg. s. de procu. cum pro causa. & s. de rebus eccle. non alie. ad nostram. & hic litis terminus declarat negotium expensarum. arg. ad hoc. C. de iudi. rem non nouam. victus etiam condemnatur victori in expensis. & si non est soluendo, restituitur actio aduersus capitulum. Hæc autem vera inter seculares, qui proprium habent: si aũt sit regularis, qui non habet proprium, tunc etiam ad prosecutionem causæ expensas habebit: alias cum ipse nihil habeat, periret ius suum & ecclesiæ. s. de accus. ex parte. & cap. penult. De his vide per Bernar. Innocen. & Hostien. s. eod. vt prætéritæ.

Titulus.

Fundamenta.] Romanus Pontifex in hac constitutione intendit solum dicere, q̄ ad officium senatoris vel rectoris vrbis Romanæ, non sunt vocandi principes & nobiles, vel alij, qui possent superare Papam, & Cardinales: q̄ si ciues ita sint potentes, similiter in eis habet locũ tenor huius constitutionis. Nota ibi, vniuerso senatu: q̄ licet olim essent centum senatores numero; tamen hodie in ciuitate Romana est vnus senator.

¶ *Prima glossa diuidit. & ponit casum.*

Hæc est prima glossa, in qua Ioannes Andr. diuidit, & summat totam decretalem.

c ¶ *Fundamenta.*] Decretalem hanc, quæ localis est, in quatuor partes diuido, quarum prima durat vsq; ad §. *Proinde.* Secunda vsq; ad §. *Quod si secus.* Tertia vsq; ad §. *Vt autem.* Quarta vsq; ad finem. In prima aũt parte ponitur constitutionis causa & origo: In secunda ponitur constitutio: In tertia pœna transgressorum: In quarta quædam cõstitutionis moderatio. Quarum prima subdiuiditur in alias quatuor partes: Prima durat vsq; ad §. *Ne aute.* Secunda vsq; ad §. *Decet.* Tertia vsq; ad §. *Digne.* Quarta vsq; ad finẽ ipsius partis. In prima aũt particula dicit Nicolaus & probat auctoritate Psalmistæ militantem Ecclesiam fundatam esse super Apostolos & prædicatores: quorum fundamentum & solidatio est in Christo Iesu; quorum aũt præcipuus fuit beatus Petrus: cui superna Dei prouisio beatum Paulum adiunxit: qui duo sub vno persecutore, eodẽ die, & loco, ciuitatem Romanã suo glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarunt. Secundo dicit ipsam Ecclesiam diuino miraculo tpalibus adiutam auxilijs, dum scilicet Constantinus Imperator ipsi Ecclesiæ in persona beati Siluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatẽ Romanam: vt ibi collocati Petri sedes gauderet plenaria libertate. Tertio dicit, decens esse oẽm materiam & modum tolli, per quos metus vel terror aliquis imminere possit ipsi Pontifici Romano, vel suis fratribus in consilijs sibi exhibendis, & alijs negotijs Romanæ Ecclesiæ: quæ imminẽt pro tpe facienda in creatione Pontificis: & in promotione Cardinalium, cum occurrerẽt. Quarto dirigens mentem suam ad vrbem, ad memoriã reducit multa discrimina: magnaq; pericula, quæ sustinuit vniuersalis Ecclesia pp peregrina regimina, & senatores incognitos, q̄ p̄ fuerunt ipsi ciuitati Romanæ: & maxime tpe Corradini. In secũda parte principali volens circa futura pericula exhibere salubre remediũ, statuit, q̄ nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel aliquis alius, qui sit notabilis præeminentiæ, dignitatis, potestatis, vel excellentiæ, frater, filius vel nepos ipsorũ, possit assumi ad tempus, vel in ppetuũ, in senatorẽ vel rectorẽ vrbis Romæ: quocunq; noĩe vocetur ipsa rectoria. Item nullus alius præter prædictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annũ. Hæc vera, nisi specialis interueniret Apostolicæ sedis licẽtia, per ipsius sedis literas exprimenda. Tertio ꝯ facientibus pœnam imponens statuit, q̄ nominantes, eligentes, vel assumentes, nominati, vel electi, vel assumpti si consenserint, & eis obedientes, dantes auxiliũ, consilium, vel fauorem, ipso facto sint excõicati: & ipsi assumpti vel electi ex quo consenserint, vel se de regimine intromiserint, sint cum suis posteris in perpetuum priuati oĩbus feudis, priuilegijs, immunitatibus vel gratijs, & honoribus, quæ a Romana vel alijs habent ecclesijs: & hi ad quos illa ptinent, de ipsis disponendi liberam habeant facultatem. Item statuta, præcepta, iura, ꝯtus, & omnia quæ fecerint tanq̃ senatores vel rectores vrbis, irrita decernit & vacua, iudices & tabelliones qui patrocinant talibus, vel instrumenta conficiunt: iudicatus & tabellionatus priuat officiis: præcipit etiam, q̄ a supradicta excõicationis sñia prædicti non possint absolui sine licentia dñi Papæ speciali. Quarto dicit, q̄ Romani origine, vel ibi incolæ ad vnum annum, vel tempus breuius, bene possunt in senatores Romanos assumi, licet supradictorum fratres sint filij, nepotes, aut sub comitatus vel baroniæ noĩe extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuam, vel tpalem obtineant: dummodo non sint tantæ præeminentiæ, vel potestatus, q̄ cu personis supra prohibitis merito debeant numerari. Ioan. And.

¶ Vide Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 5. & 6. vbi hæc prosequitur luculenter.

d ¶ *Propheta.*] Dauid Psal. 86. qui incipit: Fundamenta.

e ¶ *Innititur.*] est enim præcipuus in ecclesia prædicatorum & doctorum ordo. de hære. cum ex iniuncto.

f ¶ *Bases.*] idest columnæ: & dici solent columnæ ex petra durissima.

ADDITIO. Dicitur basis quod supponitur vel suppositur columnæ, ſm Hugonem: Alij dicũt q̄ est basis, quod supponitur Epistilium quod supra ponitur. Ioan. And.

g ¶ *Ponere potest.*] 1. Cor. 3. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. nõ baptiza. veniens.

h ¶ *Antea.*] in veteri testamento.

ADDITIO. Et habes hæc verba vsq; ibi. cui Saluatoris. 19. dist. ita Dominus. Ioan. And.

i ¶ *Præconio.*] 43. dist. sit rector.

k ¶ *Vehebatur.*] i. quasi vehiculo ducebatur, & trãsfundebatur in orbẽ.

l ¶ *Tubam.*] Esa. 57. in fi. aliás 58. in princ. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. 43. dist. sit rector. Io. And.

m ¶ *Scriptum est.*] Psal. 18. Cœli enarrant gloriam Dei.

n ¶ *Muneris.*] prædicandi.

o ¶ *Summo.*] administratione. 80. dist. in illis. in fin. ibi; inter Apostolos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus: non autẽ meritis. Nec obstat infra vbi dicit, pro pari virtute, &c. 2. q. 7. Paulus. & 21 dist. in nouo.

a ¶ Hanc,

a ¶ *Hunc.*]beatum Petrum.
b ¶ *Vnitatis.*] ipſi Chriſto per vnionem charitatis & gratiæ. ſ.de ſum.trini.damnamus.de conſec.diſt. 2.in Chriſto patri. Et nota q̃ vnitatem in militanti eccleſia eſſe voluit, dum ſuper vnum fundauit. 24.q.1.loquitur. Schiſmatici autem conantur hãc ſcindere. ĩ. de ſchiſma.cap.vnico.

ter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet: Hunc ᵃ enim in conſortiũ indiuiduæ vnitatis ᵇ aſſumptum, id quod ipſe erat ᶜ, Dominus voluit nominari, dicendo ᵈ: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ᵉ ædificabo Eccleſiam meam: vt æterni templi ſtructura Deo ædificante conſtructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri conſiſteret firmitate: cui ᶠ Saluatoris noſtri miranda ᵍ prouiſio beatum Paulum in Apoſtolatu gentium per dexteras ʰ ſocietatis † adiũxit. Iſti ⁱ ſunt per quos Euangelium Romæ reſplenduit ᵏ: Iſti ſunt eius patres, verique paſtores: Iſti ſunt, qui vna ˡ die pro merito †, vno loco ᵐ pro gloria, ſub vno perſecutore ⁿ, pro parili ᵒ virtute compaſſi, vrbẽ ipſam glorioſo cruore martyrij, Chriſto Domino conſecrarunt ᵖ: Iſti ſunt, qui illam ᑫ in hanc gloriam prouexerunt, vt ſit gens ʳ ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia: per ſacram beati Petri ſedem caput totius orbis effecta. ¶ Ne autem ipſa mater ˢ Eccleſia in congregatione & paſtura fideliũ temporalibus careret auxilijs, quin potius ipſis adiuta, ſpiritualibus ſemper proficeret incrementis ᵗ: non abſque miraculo factum eſſe concipitur †, vt occaſionaliter Cõſtãtini monarchæ ᵘ à Deo ˣ prouiſa, ſed curata ʸ † baptiſmalibus fomentis infirmitas, quandam quaſi adijceret ipſi eccleſiæ firmitatem ᶻ: qui quarto die ſui baptiſmatis, vnà cum

c ¶ *Ipſe erat.*] ſcilicet Petrus, iuxta id, Petra autem erat Chriſtus.

ADDITIO. Et de conſec. diſt. 2. reuera, poſt princip. Hiero. ſuper Abdiam: Petra Petro donauit, vt petra ſit. Ioan. And.

Matth. cap. 16.

d ¶ *Dicendo.*] Matth. 16. & 24.q.1.loquitur. 21.diſt.in nouo.

Anacletus Papa epiſtola 3.

e ¶ *Petram.*] à ſoliditate fidei ſic dictus 50. diſt.fidelior.
f ¶ *Cui.*]Petro.
g ¶ *Miranda.*] vt in proœmio huius libri, & ĩ. de reliqui. & vene.ſan.cap.1.

† Aliàs, ſocietatis.

h ¶ *Dexteras.*]Per dexteram pignus pacis & teſtis fidei ſolet dari: aliàs dicit manus dextera, quaſi dans extra: vnde illa manu ſolent porrigi dona.

† Hæc ſcribit B. Ambroſius ſermone 66. de nata. Petri & Pauli. refert Gratianus in cap. beati. 2.q.7. vide B. Auguſtinum tom 10. de ſanctis, ſermone 3. in feſto Apoſtolorũ Petri & Pauli.

ADDITIO. Quòd per dexteram pignus pacis, & teſtis fidei ſoleat dari: vt tetigit hic gloſſa. facit 1. Machab. 11. poſt medium: vbi pluries de dextera repetitur: ibi, Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis. gloſ. ibi, cõiungere dexteras ſolet eſſe ſignum concordiæ, qua ſe inuicẽ conſerebant antiqui. Ioan. And.

i ¶ *Iſti.*]ſcilicet Petrus & Paulus.
k ¶ *Reſplenduit*] Sed per Euãgeliſtas cluxit. ĩ.de reliq.& vene.ſancto. Io. And.

† Aliàs, conſpicitur.

l ¶ *Vna die.*] vt ad Chriſtum pariter peruenirent.

† Vide Niceph. orum lib. 7 hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 33. 34. & 35.

m ¶ *Vno loco.*]ne alteri Roma deeſſet.
n ¶ *Vno perſecutore.*] vt æqualis crudelitas vtrunq; perſtringeret. 2.q.7.beati. vbi ſunt hæc verba. & dic perſecutore, ſcilicet Cęſare Nerone. 21.diſt.quamuis. & adde hic quod ibi notatur.
o ¶ *Parili.*] Et ſic Petrus Paulo virtute non præfuit: vt ſ.dixi. & dic pro parili virtute, ſcilicet, vt perennem virtutem & conſtantiã contra perſecutionem in paſsione videantur habuiſſe.
p ¶ *Conſecrarunt.*] ĩ.de reliq.glorioſus. 21.diſtin. quamuis. 22.diſt.n.cap. 2.
q ¶ *Illam.*] ciuitatem Romanam.
r ¶ *Gens ſancta.*]dic ſancta Apoſtolorum affectu. Ioan. And.
ſ ¶ *Mater.*] 2.q.6.ad Romanam.de priuileg.antiqua. & ĩ. de pœnis.felicis.
t ¶ *Incrementis.*] 23.q.5.prodeſt.
u ¶ *Monarchæ.*]ideſt, principis.
x ¶ *A Deo.*] qui omnia quæ fiunt, aut iuſto iudicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri ſinit. 26.q.5.nec mirum.
y ¶ *Curata.*] Medicum enim ſe vocat, Luc. 5. cap. Sed non ſanis: ſed male habentibus opportunum. de pœn.diſtin. 3. adhuc perfidi inſtant. Ioan. And.
z ¶ *Firmitatem.*] iuxta illud Pauli 2. ad Cor. 12. Cum infirmor, tunc fortior ſum. ſ. de renun. niſi cum pridem. §. alia. plerũq; enim infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat: vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium: vt ſ. patet.

a ¶ *Satrapis.*]ideſt, ſapiẽtibus: vnde ſolebant vocari ſatrapæ præfecti Perſarum, & ipſorum principes.

omnibus ſatrapis ᵃ, & vniuerſo ſenatu, optimatibus ᵇ etiã, & cuncto populo, in perſona beati Silueſtri, ſibi Romanam concedendo † vrbẽ relinquẽs, ab eo, & ſucceſſoribus eius, per pragmaticum ᶜ cõſtitutum diſponendam eſſe (decernens in ipſa vrbe vtriuſque poteſtatis monarchiam ᵈ Romanis Pontificibus) declararet ᵉ: non iuſtum arbitrans ᶠ, vt vbi ᵍ ſacerdotij principatum, & Chriſtianæ religionis caput Imperator cæleſtis ʰ inſtituit, illic ⁱ Imperator terrenus ᵏ habeat poteſtatem: quin magis ipſa Petri ſedes in Romano iam proprio ſolio collocata, libertate plena ˡ in ſuis agendis, per omnia potiretur. Nec vlli ſubeſſet homini ᵐ, quæ ore diuino cũctis dignoſcitur eſſe prælata. ¶ Decet ⁿ nanque ipſi Romano Põtifici, per fratres ᵒ ſuos ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales (qui ſibi in executione officij ſacerdotalis coadiutores aſſiſtunt) libera prouenire conſilia: Decet ipſius ᵖ nullo modo vacillare ᑫ iudicia: vt fratres ipſos nullus ſecularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis fauor abſorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri conſilij ſoliditate remoueat: quin, cum per ipſum Romanum Pontificem in quibuſcumque negotijs contingeret ʳ eorum ſ peti conſilia, in conſulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere conſulant, & aſſiſtant: ipſaque Romani Pontificis vicarij ᵗ Dei, quæ ſuis

† Sæpius dictio eſt Perſica, quæ apud nos præfectũ ſignificat. vide Plinium lib. 6. cap. 20. & Suidã.

ADDITIO. Vel iudices ſapientes, ſecundum Ioan. Monachũ. Ioan. And.
b ¶ *Optimatibus.*] quaſi melioribus & ditioribus de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

† Vide Iacobatium tractatu de cõcilio lib. 10. art. 8. adde Couarruuiã lib. 4. cap. 16 variar. reſolution.

c ¶ *Pragmaticum.*] Pragma idem eſt quod cauſa.
d ¶ *Monarchiam.*] Monarchia dicitur à monos, quod eſt vnus, vel ſingularis, & archos quod eſt princeps, vel principat⁹, quaſi vnus & ſingularis principatus.

ADDITIO. Et eſt idem verbum. 12.q.1. futuram. Et ſecundum Iſidorum quatuor monarchiæ fuerunt: prima Aſſyriorum: ſecunda Perſarum & Medorum: tertia Græcorum: quarta Romanorum. Et prima & vltima fuerunt feliciores alijs.

e ¶ *Declararet.*] Habes plenius in illa Palea 96. diſtin. Conſtantinus.
f ¶ *Arbitrans.*] Conſtantinus.
g ¶ *Vbi.*] Romæ ſcilicet.
h ¶ *Cæleſtis*] 11.q.3. Iulianus. in fine. alibi vocatur rex: vt in proœmio decret.
i ¶ *Illic.*]Romæ.
k ¶ *Terrenus.*] quia de terreſtribus & ſecularibus tantum habet diſponere. 96.diſt bene quidem. ſ.de conſtitu.eccleſia.
l ¶ *Libertate plena.*] ſim.ſupra, de ſpon. cũ locum.
m ¶ *Homini.*]Et in hac parte Papa non eſt homo, ſed Dei ᵗ vicarius, vt ĩ. ſequitur. 33.q.2.quos Deus expreſsius ſ.de transla.quanto.

† Vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia lib. 2. c. 37.

n ¶ *Decet.*] Nota inſpiciendum quid deceat. ſic ſ. de voto & vo. redemp.magnæ.circa princ. ĩ. de immunita.eccle. decet. & ĩ.eod. cum non deceat.
o ¶ *Fratres ſuos.*] Nota, q̃ q̃ñ Papa permixtim de Cardinalibus loquitur, vocat eos fratres: vt hic dicitur. & ĩ. de offic. lega. cap 1. cum ſi. Sed cum ſpecialiter, epiſcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios ᵗ. ſ. de crimi.fal.cap.quàm graui.

† Vide notata in cap. Raynutius. de teſtamẽ. verſ. dilect⁹ f. n. O. vbi inuenies, quæ ad hũc locum pertinent.

p ¶ *Ipſius.*]ſcilicet Romani Pontificis.
q ¶ *Vacillare*] Vt 35.q.9. Apoſtolicæ. & cap. ſententiam. ſ. de priuile. ex ore. in princ.
r ¶ *Contingeret.*]quia non compellitur. habet enim in ſe cæleſtis & terreni imperij iura. 22.diſt.cap. 1.

ADDITIO. Vide quod dicam infra, de hære. ſuper eo. & quod not. infra de re iudicata. ad Apoſtolicæ. in prima gloſſa. Ioan. And.

ſ ¶ *Eorum.*]Cardinalium.
t ¶ *Vicarij Dei.*] ſ. eo. tit. vbi periculum. §. cæterum. vt eccle. benefic. vt noſtrum. de transla. præla. quanto. cum ſimilibus.

temporibus occurrerit electio [a], & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen, aciem nostræ cõsiderationis extendimus, vt felici ducta regimine [b], præseruetur à noxijs, & optatis semper proficiat incremẽtis. Nunquid obduxit [c] obliuio [d], quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina [e] regimina? Nunquid nõ hæc destructio mœnium [f], deformatio proueniens ex ruinis [g], luce clarius manifestant? Nunquid non hæc [h] fidelium contrectata † deposita [i]? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuersa est regimine: ipsamque vrbem speculum [k] fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa, quondam Corradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius Ecclesiæ iudicio reprobati [l] prodijsse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris Ecclesiæ manifestis indicijs vna cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei, & suæ matris, ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet †, recepto faueret, cõstituens [m] se per hæc † tam patentis hostis suæ matris Ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuiti, vt gloriosa ciuitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. ¶ Proinde officij nostri debitum [n] circa huiusmodi tam periculosos [o] euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij [p] appositione præcidimus: ne illorum (qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem [q] & scientem [r] omnia retributorem, de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Romanæ Ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula: & † Romanus populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum nostrorum consilio: hac irrefragabili, & in perpetuum valitura constitutione sancimus: vt quandocunque, & quotienscunque [s] senatoris electio, vel alterius quocunque nomine [t] censeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit: nullus Imperator, seu rex Romanorum, aut alius [u] Imperator, vel rex, princeps [x], marchio [y], dux, comes, aut baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum [z], seu quiuis alius, vltra annale spatium, quouis modo, colore, vel causa, per se, vel per aliam personã quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiusdem vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiã assumatur absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis litteras [a] concessionem licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes [b]. Quòd si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuscunque dignitatis [d], vel præeminentiæ, conditionis, aut status extiterint, eoipso sententiam excommunicationis incurrant [e]: ac nihilominus ip-

a ¶ *Electio.*] facienda: quod est j. & eo modo quo dicitur s. eod. vbi periculum. Ioan. Andr.

b ¶ *Regimine.*] seculari: vt patet per sequentia.

c ¶ *Obduxit.*] quasi de mente subduxit.

d ¶ *Obliuio.*] quæ quandoque fallit. 23. distin. præterea.

e ¶ *Peregrina.*] prohibita. 3 q. 6. peregrina. & cap. sequenti.

f ¶ *Mœnium.*] idest, ædificiorum. [C. de summa Trini. l. 2. in fi.] Et proprie dicũtur mœnia ædificia murorum ciuitatis: dicta ab eo quod ciuitatem muniant: & interdum abusiue dicũtur omnia publica ædificia ciuitatũ, & interdum priuata: à Mœnio mœnis, idest, ædifico, ædificas.

g ¶ *Ex ruinis.*] hoc maxime fuit tẽpore Brancaleonis de Andulo ciuis Bonon. qui ciuitatem Romanam multis ruinis reddidit deformem, [cum esset senator Romanus. Ioan. Mona.]

h ¶ *Non hæc.*] proclamant: quod est infra.

i ¶ *Deposita.*] feruntur hæc fuisse tempore Hẽrici fratris regis Castellæ.

ADDITIO. Tunc senatoris Romani cuius tempore templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

k ¶ *Speculum.*] ciuitatem Romanã. 19. dist.

l ¶ *Reprobati.*] infra, de re iudica. ad Apostolicæ.

m ¶ *Constituens.*] ipsa ciuitas Romana.

n ¶ *Debitum.*] j. de offi. deleg. cap. 1.

o ¶ *Periculosos.*] 24. distin. in nomine Domini. & s. eod. tit. vbi periculum.

p ¶ *Remedij.*] huius noui. Ioan. And.

q ¶ *Infallibilem.*] de cõsecra. dist. 2. panem.

r ¶ *Scientem omnia.*] 22. dist. cruciscant. 24. q. 3. Deus quando.

s ¶ *Quotienscunque.*] positum ne quis crederet solum in prima electione senatoris hanc constitutionem locum habere.

t ¶ *Nomine.*] s. eod. tit. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. s. de simo. ca. quæ.

u ¶ *Alius Imperator.*] puta Græcorũ. Ioã. An.

x ¶ *Princeps.*] quasi primum locum capiens: & potest esse dignitatis & ordinis hoc nomen.

ADDITIO. Vide in Clementi. prætereà. de baptis. in glo. simile. Ioan. And.

y ¶ *Marchio.*] in libro feu. tit. q dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuassor, habes ad litteram hæc verba: Qui à prĩcipe de ducatu aliquo inuestitus est, dux solito more vocatur: qui vero de marchia, marchio dicitur: Dicitur autẽ marchia, quia cata, idest, collecta, & iuxta mare plerunque sit posita. Qui vero de comitatu aliquo inuestitus est, comes appellatur. Qui vero a principe vel potestate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inuestitus, is capitaneus appellatur: q proprie maior valuassor olim dicebat. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuassores sunt. Qui à valuassoribus, valuassini: idest, minores valuassores appellantur.

z ¶ *Perpetuum.*] idest, vt ad hæredes transeat: vel idest, donec vixerit. Ad idem s. eod. li. de rescrip. si gratiose, & ff. pro soc. l. 1.

a ¶ *Litteras.*] Nota casum, in quo scriptura requiritur. alios not. j. de cens. Romana. §. postquam.

b ¶ *Exprimentes.*] sic j. de tempo. ordinat. cap. 1. & de appel. cordi. j. de senten. excom. cum medicinalis.

c ¶ *Intendentes.*] idem verbum. s. eod. vbi periculum. §. cæterum. & §. sequen.

d ¶ *Dignitatis.*] etiam si episcopi fuerint: nec obstat j. de senten. excommu. quia periculosum. quæ in sententia excommunicationis non loquitur.

e ¶ *Incurrant.*] & absoluentur à solo Papa. j. eod. § contemptores. Ioan. And.

* Quales Cardinales eligi debeant habetur in concilio Tridentin. sessio 24. de refor. cap. 1. circa finem.

† Aliàs, conculcata.

† Hæc periodus in antiquis exemplaribus cõstanter legitur ita. sub regentis eo tempore nefando subuersa regimine, ipsam vrbem speculum fidei, &c.

† Aliàs, exciperet.

† Aliàs, per hoc.

† Aliàs, per hanc.

Marchio, comes, capitaneus, valuassor quis dicatur.

† Aliàs ita, & Romanorum populus, &c.

† Aliàs, pulchritudine.

† Nepos est descendens ex filio. l. 1. §. 2. ff. de gra. sed vlius quã secundus est, etiam in cõstitutione [illegible] Ba. in l. ost [illegible] in cap. non [illegible] de re. [illegible] nepos est filius fratris vel sororis in [illegible] qua [illegible] item si fratrem, ita capitur hic Io. And. Dom. Philip. Fran.

a ¶ *Liberam.*] etiam illis non vocatis. ʒ.de præbend. licet eps. & hoc intellige saluo eo quod dicitur ʒ.de præscrip.c.2.Ioan.And.
b ¶ *Gloriari.*] ff.de postula.cap.1.
c ¶ *Iudices.*] idest, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, p id quod dicit ʒ.patrocinari: vel proprie ponitur.
d ¶ *Mortis.*] Iste casus semper excipitur. sic 18.q.3. si quis suadente. & ʒ.de offic.ordina. pastoralis. 2.respon.
e ¶ *Potiantur.*] Olim etiam Romani specialia habebant priuilegia. Vnde Paulus aduersus iniuriosos, se Romanum ciuem testabatur, Actuum 22. 10. distin. si in adiutorium.
¶ *Glossa sequens, soluit contrarium.*
f ¶ *Excludat.*] Sicut ergo ciuis Romanus senator illius ciuitatis esse potest: sic & prætor. C.de officio prætor.l.2. [facit l.4. C. de incol lib.10.] alias nō potest quis præsidere, vel assidere in prouincia vel ciuitate sua sine principis licentia. C.de cri. sacrileg.l.vlt. ff.ex quibus causis maio.l.2.qui. & l. sequen. & C.de asse.l.in consiliarijs.

Q Vamquam.] Diuiditur in duas partes principales: Prima loquitur de ecclesijs episcopalibus. Secunda: ibi, *Secus.* de inferioribus. Dominicus.

ADDITIO. De quo conquerebat Hostien. ʒ. de supplenda neglig. prælato. cap. Romana. vt ibi dicam super ver.eorum, in fine. Ioan.And.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, vel alia cathedrali, vel metropolitana ecclesia, oēs canonici peccauerunt in materia: quia scienter indignum elegerunt: vel scienter oēs peccauerunt in forma: certum est, q in primo casu sunt priuati ipso facto potestate eligēdi pro illa vice: in secūdo vero casu non sunt priuati ipso facto potestate eligendi pro illa vice: sed veniunt priuandi per sententiam: Ponamus, q fuerunt priuati potestate eligendi pro illa vice: quæritur quis habebit prouidere illi ecclesiæ de prelato: vtrum Papa vel superior immediatus? Rñdet, q licet pp negligentiam canonicorum immediatus superior possit illi ecclesiæ prouidere: tñ in casu delicti in prædictis casibus potestas prouidendi deuoluitur ad solum Papam: Quid in alijs ecclesijs inferioribus: puta monachi Sancti Cypriani scienter peccauerūt in materia, vel in forma: vtrum superior immediatus, scilicet eps Pictauensis, habebit prouidere ipsi abbatiæ sancti Cypriani? Rñdet q in ecclesijs inferioribus, in casibus prædictis, prouisio spectat ad proximum superiorem: & sic istud cap. nō immutat aliquid de iure antiquo, nisi in ecclesijs cathedralib' & metropolitanis. Nota primo illud, ad qd allegat princ. huius cap. videlicet, nos nō debemus dicere ius antiquū esse correctū: nisi in casibus, in qbus reperit̄ expresse correctū. concor. l. pcipimus. in fi. C.de appellat. ideo licet in capitulo, ne pro defectu. eo.tit. in ant. cōpareat ecclesia cathedralis & regularis: & p hoc capitulum fit recessum a cathedralibus ecclesijs: non tñ p hoc est recessum, ab ecclesijs regularibus. Nota insup principalē effectū, ad quē emanauit psens capitulum, videlicet, q si canonici ecclesię cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia: sunt priuati ī ipso facto potestate eligēdi pro illa vice: si in forma, p sententiā: & potestas puidendi deuoluit ad Papam: Nam res de facili reuertit ad suā naturā: Vnde in principio ecclesiæ solus Papa cōferebat epatus, & alias dignitates maiores: et epi cōferebant oīa alia inferiora bñficia: postea illud fuit immutatū, & fuit ordinatū, q canonici eligerent epm vel prælatū superiorē. Ita similiter ī alijs inferioribus ecclesijs collegia tus, clerici similiter haberent electionē. Itē si essent alia beneficia, & aliqui ea fundarent, q ipsi haberent ius patronatus in illis beneficijs: & ad illa possent clericos psentare: ideo si canonici ecclesiæ cathedralis, vel metropolitanæ, qbus facta fuit illa gratia, delinquant: potestas reuertit ad Papam. Nota vlterius, q licet in cap. ne pro defectu. alleg. ecclesiæ cathedrales & regulares æquiparentur: quia in vtraq. est electio faciēda intra tres menses, tñ discōueniunt. Nā in cathedralibus ecclesijs si peccatū fuerit in materia, vel forma, fit deuolutio ad Papā, i alijs aūt ecclesijs inferioribus fit deuolutio ad proximum superiorē.

¶ Dicit Pet. de Ancha. nisi hoc fuisset expressum, per na priuationis feudi non transiuisset in hæredes: Quod tamē ipse latius distinguit. Ioan.

¶ Quia ecclesia est causa sententiæ (ut in) ..., & idco omnes sacerdotes, qui etiam pœnitētes à quibusuis pœnis, & censuris absoluere possunt, eccl. Trident. sessio. 14. c. 7. de casu reseruato ...

¶ Alias legitur: Vt autem ciues Romani.

¶ Alias, extiterant.

¶ Alias legitur in nominibus.

¶ Alias legitur in omnib', sed lectio impressa est vera.

† Dictio, ea, deest in manuscriptis codicibus.

¶ In generali concilio Lateranē. sub Innocen III. cap. 23.

sos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum † posteros in perpetuū omnibus feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ a prædicta seu alijs tenent Ecclesijs, censemus esse priuatos: Ita quod illi, ad quos eorum collatio, cōcessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi, seu conferendi alijs, seu de ipsis etiā disponendi (prout ad eos pertinet) liberam a habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari b: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, seu quibuscunque alijs vrbis nomine, vel tamquā senatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus exnunc, & vacua nunciamus. ¶ Iudices c vero & tabelliones, qui super his, aut eorum aliquibus, contra præsentis constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere forte præsumpserint: iudicatus, & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos. ¶ Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorū, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquā in mortis d articulo) absolui non possint, nisi per Romanum Pontificem: vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali: Non obstantibus aliquibus priuilegiis, indulgentijs, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus, & statutis quacumque firmitate vallatis; quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus nō tenere. ¶ Vt † autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij, qui in ipsa, eiusve territorio non aduenæ, sed cōtinui habitatores extiterant †, quo ad honores ipsius vrbis, aut regimē, gratiosis functionibus potiantur e: non intendimus, quod præsens constitutio tales excludat f, quin ad vnum annum dumtaxat, vel ad aliud tēpus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum principū, & aliorum fratres, filij, vel nepotes existant: aut etiam si extra vrbē, & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscumque alterius tituli, in hominibus †, vel locis aliquibus iurisdictionem, seu potestatem aliquam temporalem, vel perpetuā obtinerent: dummodo prædicta iurisdictio, vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus existat, quòd eam † obtinentes eius occasione, vel causa, cum alijs exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præter quam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit.*

CAP. XVIII.

Q Vamquam a in casu negligentiæ sit statutum a iure b †, vt ecclesia cathedralis ... ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præterquam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: In inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur, hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. supra eod. bonæ 1. in vlt. glossa. & moderni supra eod. cum in cunctis. & cap. ne pro defectu. vt infra clarius dicam. Et primum dictum huius decretalis fuit sumptum ex decretali Alexandri, dilecti. in fine. de qua facta fuit mentio. supra eod. quamuis.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret, & vnde sumitur.*
a ¶ *Quamquam.*] Canonicis cathedralis ec-
b ¶ *A iure.*] ff.eod. ne pro defectu.

a ¶ Cathe-

a ¶*Cathedrali.*] Et idem in hoc casu statutum est de regularibus, vt ibi: & de inferioribus omnibus. s. de concess. præbend. cap. 2. sed licet quo ad casum negligentiæ sint hæc paria: non tamen quo ad alios casus, vt j. in fine patebit.

ADDITIO. Vt dixi s. eod. in antiquis. quia propter. in glossa 2. Ioan. And.

thedrali [a] vacante, si per eos, ad quos spectat [b], non fuerit electio de prælato infra tempus [c] debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est ad casum alium [d] extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia, vel ipso iure, cum eligunt [e] scienter [f] indignum [g], vel per sententiam, cum formam traditam in generali [h] † concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur: non ad dictum [i] superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem [k] deuoluetur [l]. Secus [m] autem in inferioribus [n] ecclesijs est censendum.

¶Idem.

¶*Constitutioni, vt circa. non satisfecit appellans, qui distinctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.*

CAP. XIX.

IS, QVI CON-

† In generali conc. sub Lateran. Innocē. iij. cap. 24.

b ¶*Spectat.*] Quocunque modo, siue iure com. siue priuilegio, vel præscripta consuetudine. s. eo. cum ecclesia. de causa possessio. cum ecclesia. cum similibus. in antiq.

c ¶*Tempus debitum.*] Trium mensium. 50. dist. post q. s. eo. ne pro defectu. saluo eo quod dicitur j. de præbendis, cap. 2. & 3.

ADDITIO. Dic vt ibi, in glo. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dat tria similia.*

d ¶*Alium.*] a casu negligentiæ: & sic aliud est esse in negligentia, aliud in dolo. probatur idem j. eo. si compromissarius. sicut & aliud est remitti in vno, quam in alio. ff. de his qui notan. infa. l. 1. & 2. ad idem, ff. de suspect. tuto. l. hæc enim. s. eod. tit. super eo. in antiq.

e ¶*Eligunt.*] Hoc intellige, siue simul & semel eligant, siue separatim. in antiq. s. eod. tit. bonæ 1. licet quidam olim dixerint contra. scilicet Lau. sed hoc est tenendum, vt ibi not. in vlt. glo. & idem ibi notant moderni omnes.

f ¶*Scienter.*] secus si ignoranter: quia tunc ad eos rediret electio. & a die cessationis tempus integrum haberent: vt j. eod. si electio.

g ¶*Indignum.*] s. eod. cum in cunctis. in antiq.

h ¶*Generali concilio.*] s. eod. quia propter. & idem dico in alijs casibus quibus priuati sunt, vel priuantur. s. eod. quicquid. & s. eo. lib. & tit. cap. 2.

i ¶*Dictum superiorem.*] scilicet proximum.

k ¶*Potestas eadem.*] eligendi, vel prouidendi in ipsa cathedrali ecclesia.

¶ *Glo. seq. primo ponit antiquam & nouam op. Ber. secundo contra nouam allegat: tertio illam fortificat per simile: quarto illam probat per originariam huius iuris causam: quinto quærit, & soluit.*

l ¶*Deuoluetur.*] Vt plene scias hanc materiam, & huius iuris originem, scire debes, quod Ber. in quadam sua antiqua glo. quam hodie non habemus per decre. s. eo. ne pro defectu. notabat s. eo. bonæ 1. in vlt. glossa, quod quando canonici eligebant scienter indignum in cathedrali ecclesia, quod eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluebatur: Respondens ad decre. bonæ. quod ibi non erat alius superior, quam Papa: sed postmodum cancellata illa glossa in sui additione, quam ibi posuit, dixit contrarium: & opinio eius hic approbatur: dixit enim quod quia in decre. cum in cunctis. Papa in inferioribus expressit ad quos eligendi potestas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit: dedit intelligere, quod ad ipsum in prædictis ecclesijs eo casu potestas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Gof. & Vin. In contrarium videbatur: quia quasi paria videntur non eligere infra debitum tempus, vel non eligere idoneum: ad hoc de transla. inter corporalia. [& ibi vide concor. in versi. sed neque. & de cle. non resi. tuæ. in glo. 2.] sed si illi non elegissent, ad illum superiorem deuolueretur potestas: ergo, &c. & sup hoc vide quod not. Innocen. s. de concess. præben. cum nostris [*]. Sed vt s. dixi. & j. patebit: aliud in vno, aliud in alio: & merito: Nam dicit lex, quod si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra centum dies; locum facit sequenti in gradu. ff. de succes. edict. l. 1. §. decretalis. & §. quod dicimus. Si autem propter crimen vel indignitatem, bonorum possessionem amittit, applicatur fisco. non sequenti in gradu ff. de his quibus vt indi. l. Claudius. & l. mulierem. & C. eod. tit. l. hæreditas. Sicut ergo succedit fiscus propter delictum vel indignitatem, non propter negligentiam: sic & curia in primo casu, non in secundo succedat. Vt igitur huius iuris originem scias, veritatem scire debes, scilicet de antiquo iure & dispositione ecclesiæ, potestates conferendi episcopatus ad Papam pertinere. 22. dist. c. 2. conferendi autem inferiores ecclesias ad episcopos. Sed hæc regula fallit in casibus, qui postmodum a iure fuerunt expressi: Voluerunt enim iura, quod in cathedralibus sibi eligerent canonici, s. eo. cum ecclesia. in inferioribus etiam collegiatis canonici. 21. q. vlt. congregatio. s. eo. c. 1. & statuta fuerunt eis tempora. s. ne pro defectu. & de concess. præben. cap. 2. 50. dist. post q. Scias tamen quod primo emanauit constitutio illa, nulla. de concess. præbend. quam decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiam post decre. nulla si canonici cathedralis ecclesiæ non eligebant episcopum debito tempore, deuoluebatur etiam in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papam, vt s. de concess. præben. dilectus. sed postmodum statutum fuit, quod in illo casu, scilicet negligentiæ, bene deuoluatur ad superiorem proximum: vt in cap. ne pro defectu. in hoc casu ergo seruabimus illud ius: sed ad alios non extendemus: vt hic vides: sed antiquo iuri stabimus. Refert tamen Compostellanus plures suis temporibus tractatum fuisse per Papam, quòd hæc potestas archiepis conferretur, etiam in his casibus: sed finaliter deliberatio in contrarium resedit: vt hic vides: Et fuit ratio: quia prompti essent archiepi in cassandis electionibus, vt prouisionum potestas rediret ad eos. Fuerat etiam olim illa opinio Vinc. s. eod. innotuit. & sequuntur eam Innocē. & Hostien. in decret. cum in cunctis. & sic seruabat curia ante istam constitutionem. Et semper intelligas hęc vera, cum omnes scienter eligunt indignum, siue simul & semel, siue separatim: vt s. dixi. Si autem aliqui eligunt, tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure: vel per sententiam cum peccant in formam, vt in decret. quia propter. facit s. eo. cap. 2. Sed pone: pars eligentium peccauit eligendo scienter indignum: remansit ergo iurisdictio in alios: illi non elegerunt infra tempus debitum: quid erit in casu isto, nunquid deuoluetur electio ad archiepm vel ad Papam? Dico sm Ber. Compost. qui hoc not. s. eo. cum Vintonien. cum pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi, & j. eod. dudum. si capitulum negligat: ad superiorem deuoluitur electio per cap. ne pro defectu. sic & hic, cum finalis culpa fuerit negligentia.

ADDITIO. Et finis est ponderandus. de noui oper. nunc. cap. 2. in fin. Ioan. And.

* Et ibi sed pone, & per ver. quod si fide... Tenet ibi, quod ... eligendo ... non elegerunt in quem ... eadere possit ius digni tatis, qualem dixit esse hominem, non decernetur negligentem ... in tali ... que tale ... non ... exempli ... omnino ... mulier, vel ... ibi vi... Ioh. An.

¶ *Glo. seq. litteram declarat, & rationem reddit. signat contrarium & soluit.*

m ¶*Secus.*] in hoc secus: quia in inferioribus vtroque casu deuoluitur ad superiorem: & est eadem ratio quam supra dixi. ad episcopum enim ex dispositione antiqua pertinebat ecclesiarum suæ diœcesis dispositio: redit ergo res ad suam naturam. 35. dist. ab exordio. [Et si vacat etiam cathedralis, dicit Ioan. Mo. tenendum quod habetur j. ne sede vacan. cap. vno. Ioan. And.] Nota ergo, quod pœna decre. cum in cunctis, habet locum in inferioribus dignitatibus ab episcopatibus: & est expressum s. eo. dudum 1. Contra j. eod. si compromissarius. §. finali. Solu. ibi loquitur de pœna illa suspensionis a beneficijs per triennium, quæ non habet locum nisi in episcoporum & superiorum electionibus: de qua loquitur decre. cum in cunctis. § clerici tamen. sed hic loquitur de alia pœna, scilicet priuationis potestate eligendi, de qua loquitur ipsa decre. cum in cunctis. in fi. Sed cum pœna suspensionis a beneficijs ibi repetita non sit; in illis locum non habeat, vt in contrario dicitur.

¶ *Glo. seq. ponit contrariam obseruantiam curiæ, cui respondet.*

n ¶*In inferioribus.*] quibuscunque ab episcopatibus, etiam in regularibus: olim tamen curia seruabat contrarium interdum in regularibus: quia cum decre. illa, ne pro defectu. æquipararet cathedrales & regulares, sicut in cathedralibus supra dictum est: ita videbatur in regularibus censendum: sed non est ita: nec habet locum ratio reddita supra proximo risto: quia sufficit non denegari diœcesano hanc potestatem, cum in sua diœcesi omnia possit: quod non est in archiepis. [In quibus satis est id eis non concessum. j. de supplen. negli. præla. Romana. cum suis concor.] Et super hoc vide Compost. s. eod. ne pro defectu. ad fi. Approbatur autem hic glo. Io. & Hugo. 17. q. 2. cap. 1. quod ibi not. quod eps alium instituet in abbatem, cum monachi indignum eligunt. & quod not. ipse Ber. in prædicta decr. bonæ. in vl. glo. [& de excep. significauerunt. in 1. glo. Ioan. And.]

IS qui.] Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit ibi, *Cum non.* Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, quod in concilio Bituricen. idem fuerat interlocutus Innocen. v. Ioan. Mona. dicit de quarto. Io. An.

CASVS. Dictum fuit in cap. vt circa. s. eod. tit. in anti. quod appellans ne aliquis eligatur, postuletur, aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione omnia vitia, quæ opponit tam contra formam electionis vel postulationis, quam contra personam electi, postulati, vel prouisi. Item quod debet ipse appellans iurare, quod omnia obiecta per ipsum credit esse vera, & se ea posse probare: Sed ponamus, quòd ipse appellans a prouisione, electione, vel postulatione iurauit sub hac forma, quòd ipse credit omnia proposita in instrumento appellationis, vel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad

 repellendum

repellendum electum, postulatum, vel prouisum esse vera: vtrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni, vt circa? R̄ndet q non: immo debet simpliciter iurare, q oia quæ opposuit in formam electionis, vel p̄sonam electi, postulati, vel prouisi credit esse vera: & ea se posse probare: alias sua appellatio non valet: nec potest impedire cōfirmationē electionis. Nota primo, q appellans in causa electionis ad Apostolicā sedem obijciēdo aliqua in formā electionis & p̄sonam electi, postulati, vel p̄uisi, debet iurare expresse, q oia per eum obiecta credit esse vera: & se posse probare.

Nota vlterius, q si appellās ab electione, postulatione, vel prouisione, iurauerit oia p eum posita in instrumento appellationis se credere esse vera, & posse p̄bare, vel aliqua ex his, quæ tñ sufficiēt ad electum, postulatū, vel prouisum repellendum, non est p hoc satisfactum formæ substantiali appellationis, de qua in cap. vt circa. ideo non est admittendus ad prosequēdum suam appellationem. Heli. Reg.

tra [a] electionis formam, vel electi [b] personam aliqua obiiciens [c], ad sedem Apostolicam [d] appellauit, corporali à se præstito iuramento, quòd illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare: non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus [e]. Cum non simpliciter [f], sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi [g] iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se [h] posse probare: sed indeterminate illa [i], vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem [k].

Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.

a *Is, qui contra.*] Constitutioni, ut circa. non satisfacit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ortum habuit hæc decretalis ex glossa Gar. posita s. eod. ut circa. super verbo, probare. & glossa Guil. ibidem posita, super verbo, se posse. & hic ipsorum approbatur opinio.

b *Vel electi.*] ergo intelligo idem de postulato, vel eo in cuius p̄sonam facta est prouisio: cum decre. illa, vt circa. hæc oia æquiparet: vnde qđ in vno dr̄, intelligatur in alijs repetitum: & idem etiā intelligas de eligendo, si ꝯ certam personam appelletur. j. c. proxi.

c *Obijciens.*] exēpla de his quæ obijci possunt dixi s. eo. vt circa.

d *Ad sedem Apostolicam.*] illa littera videtur facere pro Guil. qui not. in decre. vt circa. q decret. ipsa non habet locum nisi in appellationibus interpositis ad Papam. sed ꝯrū credo, vt ibi dixi, secundum Gar. cum decre. illa indistincte loquatur.

ADDITIO. Pluries meditatus sum, q forsan compositores huius libri in his opinionibus discordabant: certis volentibus, & alijs nolentibus Apostolicā sedē exprimere. Et ideo non fecerūt de his quatuor capitulis declaratiōis decr. vt circa. vnicā decr. diuisam p §. sicut fecerūt de decr. cōmissa. j. eo. q declarat decre. licet canon.

e *Audiendus.*] Nota q illa decre. declarat quæ sit pœna non seruantis constitutionem illam, vt circa. scilicet, q non valet appellatio: dicebant enim quidam, q illa erat pœna non iurantis, q super non expressis non audiretur, sup expressis vero bene: p illum ver. alioquin. qui est ibi. sed hoc est falsum, vt hic patet: qa non iurans, vel iurans alio modo q̄ debuerit, non auditur etiam super expressis: & ille ver. alioquin. exponi debet vt ibi dixi.

f *Simpliciter.*] Nota non recedendum à verbis legis. 6. q. 3. scriptum. de deci. ad audientiam. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de leg. 3. non aliter.

g *Lugdunensi.*] s. eod. vt circa.

h *Et se.*] repete, credere: constitutio enim illa non veritatē quærit, sed calumniam excludit: vt ibi dixi in glo. si autem.

ADDITIO. Licet quandoq; credere ponatur pro scire. de re iudi. cum olim. versi. post hoc. Ioan. And.

i *Illa vel ea.*] Sed ꝯ, si duo proponūtur etiam copulatiue, quæ ad vnum finē tendunt, sufficit alterum probari. s. de iudi. exhibita. nisi superflua p̄batione se oneraret, astringens se ad vtrunq; p̄bandū. s. de proba. licet. ff. de proba. circa. & sm̄ hoc etiam copulatiua dissoluitur in disiunctiuā. ff. de verb. sign. sæpe. 16. q. 3. placuit. Idem est ergo p̄ponere copulatiue vel disiunctiue: cum vtrobiq; sufficiat alterum p̄bari, vt per p̄dicta iura probatur. & s. de rescrip. inter cæteras. R̄ndeo: obiectio supradicta vera est: quia quoad probationem bene sufficit alterū. sed nō quoad obiecta. noluit enim illa constitutio probationibus prouidere, sed obiectionibus, scilicet, q nihil calumniose opponeretur: & ideo voluit q simpliciter super omnibus iuraretur. si enim iurat vera esse, quę ad victoriā sufficiūt iam illud iuramentum omnium obiectorū maliciam nō excludit: immo ex decē obiectis, si vnicū qđ sufficeret, esset verum, reliqua falsa, satisfactum esset illi iuramento. & concor. j. eo. vt qs duas.

k *De eisdem.*] scilicet expressis, vel obiectis in appellatione.

Qui contra.] Ponit casum, quo declarat constitutionē, ut circa. & eius pœnam locū habere. Secunda: ibi, *Alioquin.* Io. And.

ADDITIO. Ipse cū Gul. declarat formam p̄nā in Spec. de appel. §. restat. in prin. Io. An.

Illud emanauit ad declarationem cap. vt circa. s. eod.

¶ Idem.

¶ Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionē, vt circa, seruare tenetur. Ioan. And.

CAP. XX.

Qui contra [l] certam [m], & nominatam [n] † personā ne ab alijs eligatur [o], ad sedem Apostolicam [p], antequam fiat [q] electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa [r]. editæ in concilio Lugdunensi.

CASVS. Dictum fuit i d. c. ut circa. q appellans i causa electionis ad Papā, debet in appellatione sua inserere oiā, quæ intendit obijcere ꝯ formā electionis & p̄sonam electi: Sed vtrū istud sit verū indistincte: etiam si interponat appellationē ꝯ incertā p̄sonam? R̄ndet q non: immo si appellat ꝯ incertam personam, nō tenetur exprimere aliquos defectus: puta si dico, appello ne eligatur excōicatum maiori excōicatione: quia tūc ignorat electum: sed qñ appellat ne talis eligatur, debet oia in appellatione sua inserere, quæ intendit opponere ꝯ formam electionis, & p̄sonam electi: & iurare q credit illa esse vera, & se posse p̄bare: vt dictū est in d. c. ut circa. & cap. proxi. s. eo.

Nota primo iuncta glossa, q cum appellatur ꝯ p̄sonam incertā, ne p̄sona incerta eligať: appellans non teneť seruare c. vt circa. s. eo. quia non teneť aliquos defectus exprimere: sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere: sed non in appellatione sua.

Nota insuper q licet c. vt circa. loquatur in appellato electione secuta: tñ etiam habet locū qñ appellatur ab electione facienda.

Prima glossa ponit summam, & dicit vnde sit sumpta.

l *Qui contra.*] Qui contra certam personam ne eligať, appellat, constitutionem, ut circa. seruare tenetur. Decretalis ista tracta fuit de glossa Gar. posita in decretali, ut circa. super verbo: appellari & Guil. super verbo, facta. & approbatur hic ipsorum opinio.

m *Certam.*] ergo secus si ꝯ incertam: puta ne fiat electio nisi canonica. s. eod. cum nobis. vel ne fiat ꝯ tenorē priuilegiorum ecclesiæ. s. eo. c. considerauimus. vel ne fiat de aliquo excōicato, vel homicida, vel his similia: [Puta ne fiat nisi duplici voce appellāti concessa. de re iud. cum olim. in prin.] tunc enim non habet locū cōstitutio: & ratio p se patet: si enim ante electionem, & ꝯ incertam p̄sonam appello: per te vides q ꝯ formam electionis nihil obijcere vel exprimere possum: cum adhuc non sit facta: & qđ non est, &c. s. de despon. impu. ad dissoluendum. Idem in personam: cū enim nullam exprimam personā, quæ contra illam possum exprimere?

n *Nominatam.*] intelligo hoc, siue sit proprio noie: puta ne Paganus de Mutina: vel appellatiuo, puta ne filius P. vel ne archidiaconus: vel ne primicerius: vel his simile: vel alia certa circumlocutio. ad hoc ff. de rebus credi. l. certum. s. de testi. licet ex quadam.

ADDITIO. Facit j. de senten. excom. constitutionem. & quod ibi not. Ioan. And.

Glossa sequens quærit & soluit.

o *Eligatur.*] vel postuletur. de prouisione non erat dubitatio: qa expressum erat in decr. ut circa. vt iam dicā. Quid si appello, ne ad electionē admittatur? Eodem modo credo distinguendum, vtrū ꝯ incertam: puta ne aliqui excōicati, irregulares, &c. & tunc non teneatur: aut contra certam, & tunc teneať constitutionem ipsam seruare per hanc decret.

p *Ad sedem Apostolicam.*] repete quæ dixi s. cap. proxi.

Glo. seq. recitetur per quæstionem.

q *Fiat electio.*] dubitationis causa fuit: quia in decret. ut circa. dicebatur qñ appellatur ꝯ electum: sed hic non appellatur ꝯ electum, sed ꝯ eligendum: & sic non vr̄ habere locum constitutio: sed secus est, vt hic vides: & sic dicebamus olim per illam litterā, quæ ibi est, prouisio facienda vel facta: quia sicut in faciēda prouisione seruanda erat forma in appellatione: sic & in facienda electione: cum illud capitulum illa parificet ad idem. s. eod. cap. 1. & c. si forte. j. eod. si postquam.

r *Vt circa.*] supra eod. tit.

ADDITIO. Et quia tex. nominat decre. facit secundum Archi. q nomen

Nota arg. q potest dici persona certa: licet suo nomine non nominetur. ad hoc de testi. licet ex quadam.

Not. arg. q alleganti aliud statutum, etsi q alleget principium ipsius, absque eo q totum exstitum producat. Ad hoc. s. cap. prox. Dom.

Vbi dicit Nico sic interlocutū in causa Inhiceñ. Idem dicit hic Io. Mo. & Cle. vbi dicit, q pronunciatio ista fuit facta secūdo anno pontificatus anno Domini 1279. Viterbij.

Appellās ne certa persona ad electionē admittatur, an teneatur seruare constitutionē, vt circa.

q nomen canonis exprimendum sit in exceptione excõicationis: de quo dicam j. de excep. pra. super glo. hoc mco. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

a ¶ *Facta.*] scias q ita intelligebant curiales decre. illam cum eadẽ ratio sit vtrobiq;. Et nota q sicut hæc decr. determinat decre. vt circa. ita dico & determinari decre. s. eo. c. p. i. nam licet ibi dicatur electionẽ, postulationem, vel prouisionem factam seruata illius distinctione: idem dicã in facienda, per hanc decret. vt ibi etiã dixi. Et sic seruat curia. & facit quod not. Gul. in decre. vt circa. in glo. nota ergo.

b ¶ *Pœnæ.*] vt non valeat appellatio: nec audiatur etiam super expressis s. cap. proxi.

S *Icut cum.*] Primo ponit simile, per qd casum decidit: Secundo ponit simile: ibi, *Quamuis.* Tertio determinat ibi, *Alioquin.* Ioan. Andr.

nensi, ac si electione iam facta[a] eum contingeret appellare: Alioquin non obseruans, pœnæ[b] constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

¶ Idem.

¶ *Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XXI.

Sicut[c] † cum per formam[d] scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum[e] pronunciãda & facienda communis[f] electio, secundum canonica in-

¶ Primo p intellectu huius cap. est præsupponendum in quibus electionibus debet seruari forma cap. quia propter. eo. tit. in antiq. videlicet, qñ per formam scrutinij proceditur: nam tunc requirit, q fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum: postea si appareat in quo maior pars cõsensit, q ille eligatur simpliciter per vnũ ex scrutatoribus: dicendo, ego talem eligo, qui fuit noiatus in scrutinio: Et illa forma seruatur in epatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum, quorum morte ecclesia dicitur viduata: sed in alijs inferioribus beneficijs non est opus q illa forma seruetur.

Casus. Vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: qui canonici cum non possent venire ad concordiam, compromiserunt in aliquos: qui compromissarij conuenerunt in vnum: & plures corũ conuenerunt in Titium: puta, cum essent quinq; compromissarij, tres conuenerunt in Titium: vtrum vnus illorum cõpromissariorũ debeat nomine omnium facere electionẽ per verba singularis numeri: videlicet quod dicat, ego nomine meo & nomine talium cõpromissariorum talem eligo: vt in forma scrutinij dicitur, q nominatus in scrutinio a maiori parte debet eligi, per vnum: vt dicto cap. quia propter. alleg. Respondet Romanus Pontifex q sic.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Sicut.*] Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut qn proceditur per formã scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ortum aũt habuit hæc decretalis ex his, quæ notan. per Innocentium, Hostiensem, & Compostellanum s. eod. quia propter. & cap. in Genesi. vt j. patebit.

¶ *Glo. seq. reci. per q. in quibus electionibus, &c.*

d ¶ *Formam.*] Nota q illa decre. locũ habet in his electionibus in quibus debet seruari forma decre. quia p. p. & cap. in Genesi. Et sm Ber. qui hoc ibi not. in prima glo.[1] & Inno. & Compost. in prima glo. decr. illa secum habet in electionibus eporum, vel inferiorum prælatorũ, qui præsunt collegio: & p quorum mortem ecclesia dr viduata, in alijs non. Host. aũt[2] illam intellexit etiam in quocunq; beneficio, vel canonia: cuius electio ad plures, vt ad collegiũ pertinet: vt ibi not. circa prin. primos sequor. Secundũ hoc ergo dicemus, hoc quod hic dr de cõi pronũciatione, habere locum in his, in quibus seruanda est pfecta forma: in canonijs vero vel beneficijs alijs secus: quia ibi sufficiet singulares cõsensus: qđ verum est, si illi sunt capitulum, si consensus præstent in capitulo: alias secus, sm Ber. qui hoc notat in decret. in Genesi. in glo. super verb. communiter. & ibi etiam de hoc per Inno & Hostiensem.

Additio. Faciunt etiã nota. s. in ant. de consti. cum oẽs. in fi. primæ glo concordat quod scripsi in decre. in Genesi. in glo. quis. facit quod not. 63. dist. cap. 1. 2. q 6. c. ei qui. §. notationes. quæ est lex. C. de appella & 3. q. 9. nihilominus. 12. q. 2. sine. & cap. eps §. q manumittitur. s. eo. ecclesia 2. & cap. bonæ. & cap. cum dilectus. ff. quod cuiusq; vni. no. l. nulli. & l. plane. & de reg. iur. aliud. §. refertur. C. de præd. curia. l. vlt. ad ff. de decur. l. 3. in princ. de leg. l. penult. & vlt. lib. 10. & de vend. re. ci. l. ii. lib. 11. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quam reprobat. secundo querit & soluit.*

e ¶ *Per vnum.*] quod ergo dicit decret. quia propter. vt is colla

¶ Vide an electiam scrutinio sit... cap. 14. vbi traduntur variæ electionum formæ.

1 Et adde quod ibi dixi in §. vbi videas Ioh. And.

2 Cuius opinionem hic placet Archid. ponitur p decret. 1. 6. eo. li & tit. & decret. vt circa, quæ ibi facit Ad de decre. 1. tempor. vt ibi dixi sup verb. in formam.

tione habita eligatur: intelligitur p iura postmodum subsecuta, p vnum omnium vice. Notabat tñ ibi Hostiẽsis, q licet hoc seruaret curia, tñ satis erat, si omniũ vno ore sermo procederet. ad hoc C. de episcop. & cleric. l. oñi venerabilis: ibi, ab oĩbus vno ore damnaretur, &c. nec obstat sm id decre. in Genesi. quia ibi singulariter, non vno ore cõiter elegerant. Sed hoc est falsum, vt hic vides. Et quod dicit, vnum, si quæratur per quẽ, dic per eum qui habet primam vocem, vel eum, cui capitulum commiserit: sed si capitulum, vel illi, qui consenserunt, non committant hoc expresse alicui: vnus præsentibus alijs tacita collatione eligat vice capituli, vel consentiẽtium, & satis est, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparantur, saltem in re approbabili & meritoria, sicut est q per electionem canonicam prouideatur ecclesiæ. ff. mand. q. si fideiussor. & C. manda. si fideiussor. & secus in onerosa, vbi requiritur expressus consensus. ff. de procur. filius. §. inuitum. sm Innoc. qui hoc not. in decre. in Genesi. & Compostel. in decret. quia propter.

stituta[g]: sic & per vnum debet fieri[h], cum per formam proceditur cõpromissi[i]: Quãuis in arbitris compromissarijs lex † humana[k] innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissarijs facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat[l] †.

¶ Idem.

¶ *Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.*

CAP. XXII.

STATV-

Additio. Et refert Bona. q Innocen. ita sententiauit: & vide quod post ipsum Innocen. scripsi de maio. & obe. cap. 1. in glo. per hæc. Et quod dicit Gul. in Spec. eod. tit. §. 1. ver. publicatione. & qđ ibi dicam. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

f ¶ *Communis.*] sed nonne sufficiunt singulares consensus. ff. de seru. rust. præd. per fundum. ff. cõia prædi. receptum. ff. de aqua plu. arcen. l. si aũt. Solu. leges istæ loquuntur de actu, qui diuisionẽ recipit: nec est ibi cõio collegiatorum, sed singularium: quod dic vt s. de consti. in antiquis, cum omnes. Sed hic de negotio loquitur, quod diuisionem, transmutationem, vel omissionem non recipit: & ideo secus. ff. de verb. oblig. l. 2.

g ¶ *Instituta.*] s. eod. tit. in Genesi.

h ¶ *Debet fieri.*] & pronunciari communis electio: vt dictum est supra.

i ¶ *Compromissi.*] & vtrobique facienda est per verba singularis numeri: vt j. de re iud. cum ab vno. [Et hoc tenet ibi Archi. qui not. in glo. fin. de epo qui locutus est in plurali: & ibi cõpetentius ponitur.] Dicebat decret. quia propter. qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant: vnde videbatur, q omnes haberent prouidere: quod verum est: sed vnus omnium vice pronunciare, & electionem facere, vt hic.

Additio. Vnde dicit hic Archidiaconus, q compromissarius pronuncians, potest vti verbo, eligo: & verbo, prouideo. Ad primũ. s. eod. cum dilectus. & c. cum in veteri. de sorti. ecclesia. Ad secundum decre. ipsa, quia propter. & s. eo. causam quæ. Ioan. And.

k ¶ *Lex humana.*] ff. de arbit. l. item si vnus. §. item si plures. vbi dr, q aut omnes sententiam dicant, aut nullus: tñ sm nos, vnus alijs præsentibus & mandantibus sententiam, per verba tamen pluralis numeri poterit recitare: & idem in pluribus iudicibus. j. de re iud. cum ab uno. & etiam not. ff. de arbi. l. sicuti.

l ¶ *Subsistat.*] ratio: quia tot uidentur electiones, quot sunt numero eligentes: ut not. s. eo. in Genesi.

S *Tatutum.*] Primo ponit ius antiquũ: Secundo declarationis motiuum: ibi, *Quod cum.* Tertio declarat: ibi, *Decernimus.* Io. And.

¶ Canon pœnalis non debet extendi vltra suos terminos.

Casus. Dictũ fuit in cap. licet canon. s. eod. tit. & l. o. q ecclesia parochialis nõ debet conferri, nisi constituto in xxv. anno. & q ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotiũ intra annum: alias est priuatus ipso iure ecclesia parochiali, ita q non est opus sñia priuationis, nec aliqua monitione: sed quid, sanctissime Pater. ponamus q alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cũ hoc est dignitas in ecclesia collegiata: sicut in ecclesia beati Hilarij de Selia Pictauis, ipsa parochialis ecclesia est dignitas quia abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ: unde iste nõ fecit se promoueri intra annum ad sacerdotium: utrum ipso iure sit priuatus dicta parochiali ecclesia, ita q collator possit illam alicui personæ idoneæ conferre? Videbatur q sic, per illud cap. licet canon. alleg. hoc tamen nõ obstante decidit hic Romanus Pontifex

¶ Nota arg. pro & contra, quòd leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo s. de noui oper. nunt. cap. 1. & 2. Dominicus.

¶ Al. in, subsistat.

rium: nec obstat illud cap. licet. qa loquitur simpliciter de ecclesijs parochialibus: ideo non est extendendum ad ecclesias collegiatas: sed in ipsis ecclesijs parochialibus collegiatis debēt seruari antiqua iura, videlicet q superior potest ipsum monere, vt ꝑmoueaẽ ad sacerdotium infra annum: & si non promoueatur intra annū, anno elapso potest superior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Heli. Reg.

¶ Vide Cardinalem cō. fi. , e.

¶ Prima glossa summat, & rationem reddit.

a ¶ *Statutū.*] Decretalis s. eo. licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesijs, & assumptis ad earum regimen locū non habet. Et nota q decretalis, cum in cunctis. ponebat de dignitatib⁹, & beneficijs curatis, & parochialib⁹ ecclesijs. decre. ergo, licet canon. solū de parochialibus dicens ecclesijs, ad dignitates extendi nō debuit: præcipue cum constitutio sit pœnalis, vt sequitur.

Cap. licet canon. locū habet qualitercunque sit possessio de parochiali ecclesia: cum textus dicat, assumuntur, qd est generale cuilibet modo assumptis.

¶ Nota sententia pœnalia stricte esse interpretanda ad hoc regula, in pœnis. j. de reg. iuris.

tum [a] † felicis [b] recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri de his, qui ad parochialium [c] ecclesiarum regimen assumuntur † promouendis ad sacerdotium [d] infra [e] annum, alioquin [f] eisdem ecclesijs sint priuati [g]: Quod [h] cum sit pœnale, restringi [i] † potius conuenit, quam laxari: Declaramus [k] ad collegiatas [l] ecclesias [m], etiā si alias parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua iura [n] seruari debere potius in eisdem.

¶ Idem.

¶ Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorū) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

b ¶ *Statutum felicis.*] s. eod. licet canon.

c ¶ *Parochialium.*] quę dicant parochiales: dic vt dixi. s. eo. licet canō.

d ¶ *Promouendis ad sacerdotium.*] hoc verum: nisi in casu j. eod. tit. cum ex eo.

e ¶ *Infra annum.*] numerandum à die quo possessionem pacificā habuit: vel per eum stetit quominus haberet. j. eod. commissa. §. 1. j. de præbend. licet 2. nec currit iuste impedito, vt in prædicta decret. commissa.

f ¶ *Alioquin.*] idest, si se non fecerint infra annum promoueri.

g ¶ *Priuati.*] intelligas integro lapso anno: quod dic vt j. eod. commissa. 1. respon.

h ¶ *Quod.*] statutum.

i ¶ *Restringi.*] nam odia restringi, & fauores, &c. j. de reg. iur. odia. cum suis concor. & ff. de libe. & posth. cum quidam. & benignior interpretatio facienda est in pœnis. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concord.

k ¶ *Declaramus.*] hoc olim fuerat etiam declaratum per quandā extrauagantem Alexandri, [& Martini, sm Arch.] de qua dixi s. eo. quamuis. & cap. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

¶ Glos. seq. notat, & remittit: quærit & soluit: iterum quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & soluit distinguendo.

l ¶ *Collegiatas.*] Nota ergo, q aut sunt ibi plures vt collegium: aut non: sed vt singuli. In primo casu locum habebit decret hæc: in secundo non. & super hoc vide quod not. Ber. s. eod. tit. cap. 1. & de iure pat. postulasti [t]. Si quæratur quō hoc cognoscetur? Rñde, qa ibi est rector vt caput, & canonici vt membra: super his tñ vide quod not. de excel. prælā. dilecta. Sed quæro, pone, q ecclesia fuit collegiata, nunc desinit ibi esse collegium: quid erit? habebit ne locum hæc decretalis? Et videtur q non: quia deficientibus personis desinit esse collegium. ff. ad munici. sicut municipium: ad hoc s. eod. tit. & lib. cap. 1. 10. q. 3. vnio. ff. de verb. sign. Neratius. & grex esse desinit, si vnum animal tantum remansit in grege. ff. de leg. 1. si grege. Arg. contra. 19. q. 3. quæ semel. 7. q. 1. pastoralis. cum similibus. Dico & breuiter, q si collegium desinat ibi esse: puta canonicorum morte, locum habet decre. quia alij habent substitui: & si hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tēpus ad superiorem deuoluetur: & sic de singulis vsq; ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno. quod dic vt not. s. de postul. gratū. si aūt destruatur collegium superioris auctoritate: puta quia hoc facit ex causa: tunc non habebit locum decre. Pone exemplum de noui oper. nunc. c. 2. & ibi de hoc per Inno. & facit quod not. Lau. & Ioan. 16. q. 7. & hic diximus.

[t] Vide Oldradū cons. 16. Lapum allegatione 5. & plene Dom. in cap. cū nō ignotū. 1. de præbend.

m ¶ *Ecclesias.*] seculares. nam hodie secus in regularibus: quod dic vt in clem. ne sia regula. ne in agro. §. cæterum.

n ¶ *Antiqua iura.*] s. eod. tit. in anti. cum in cunctis. §. inferiora. Et de hac compilatione ordinum plene dixi s. eo. licet canon. in fine.

¶ *Si cui.*] Primo ponit casum: quem secundo determinat: ibi, *Talis.* modicum interserens: ibi, *Cum præter.* Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu huius capituli est præsupponendum, q ad hoc vt valeat electio, requirit, q fuerit facta à maiori parte totius capituli: & ideo non sufficeret, si esset facta à maiori parte p comparationē aliarum partiū: puta, si in aliqua ecclesia essent xij. canonici, ipsi conuenientes in vnū sup electione celebranda, diuiserūt vota sua in tres partes: sex elegerunt vnum: quatuor alium: & duo alium: Electus à sex, est electus à maiori parte per cōparationem aliarum partium: sed non per comparationē ad capitulum.

CASVS. Vacāte ecclesia Pictauen. canonici cōpromiserunt in quendā Titium, vt ipse Titius sigillatim ac secreto exquireret vota singulorū canonicorū, & illis votis in scriptis redactis, ipse eligeret illum, in quem maior pars canonicorū consentiret, etiam si illi nō facerent maiorē partē per comparatione ad capitulum: vnde Titius exquisitis votis omniū canonicorum, reperit, q sex vnū noiauerāt, tres alium, duo aliū, & vnus aliū. & reperit q noiatus a sex, erat electus à maiori parte p comparationē ad alias partes: licet non esset electus a maiori parte p comparationem ad totum capitulum: an valeat talis electio? Rñdet Romanus Pontifex, q nō: nisi fuerit obseruata forma c. qa ꝑpter. s. eo. in anti. Nam canonici non potuissent eligere nisi illum, in quem maior pars totius capituli consensisset: igitur ipsi nō potuerunt cōpromittere in Titium, vt ipse eligeret illum, in quē maior pars p comparationem ad partem consensisset: quia non potuerunt ei dare maiorē potestatem, q̄ ipsi haberent: ideo talis electio est nulla. Nota primo ex isto textu, q ius eligendi prælatū est delegabile, seu transmissibile in alium: & ille alius in quē transmittitur, dr̄ proprie compromissarius. Nota vlterius, q cū proceditur ad electionem p viam scrutinij, vota eligentium debent scrutari sigillatim & secreto. aliàs non esset opus publicatione: qa publicare scrutinium, nihil aliud est quam manifestare vota singulorum canonicorū. Nota insup principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, q canonici alicuius ecclesiæ non possunt cōpromittere in aliquem, vt eligat illum, in quem maior pars per comparationem ad partem, & non per comparationem ad capitulum consenserit: & ratio huius redditur: quia si ipsi per se hoc non possunt facere, nec in alium possunt illam potestatē transferre: qa nemo in alium potest plus iuris transferre, q̄ ipse habeat.

¶ Non appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius, non autē de maiori parte comparatione aliarum minorum. Domi.

CAP. XXIIII.

SI cui [o] eligendi [p] potestas data fuerit sub hac forma [q], vt ipse secreto [r] & sigillatim votis singulorum de capitulo [s] exquisitis, & in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo paruū † comparatione minorum [t] consenserint: licet consentientes maiorē partem totius capituli non attingant, ipseq; [u] facto huiusmodi scrutinio, & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam, eum, in quem nō maior [x] pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quemquam aliū dire-

¶ Prima glossa summat.

o ¶ *Si cui.*] Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

¶ Glo. seq. sup. & v supplendo soluit tria dubia.

p ¶ *Cui eligendi.*] idem si pluribus, cum ratio capituli semper remanet. & debet ista decre. iungi cum decre. j. eo. cum expediat.

¶ Glo. seq. reddit rationem.

q ¶ *Forma.*] quæ non est de permissis, immo prohibita: vt s. eo. in anti. quia propter. & eo. tit. ecclesia vestra. per hanc enim erat reperire electum non à maiori parte totius capituli præfici ecclesiæ.

r ¶ *Secreto.*] idem & multo magis si non secreto: quia tūc esset obuia concilio, quia propter. & semper locum habet ratio finalis.

s ¶ *De capitulo.*] idem, si non essent de capitulo, sed vocē haberēt vt s. de causa possess. cum ecclesia Sutrina. & s. eod. Cumana.

t ¶ *Minorum.*] puta, cum ex xij. canonicis v. consentiunt in vnum. iiij. in alium. iij. in alium: electus igitur à v. electus est à maiori parte, comparatione partium: sed non à maiori parte capituli: quia quinque non sunt maior pars de xij.

¶ Sic exemplificatur s. eod. ecclesia 1. Ioan. An.

u ¶ *Ipseque.*] in quem trādita est potestas huiusmodi.

¶ Gloss. seq. sol. q. a contrario.

x ¶ *Non maior pars.*] ergo à ꝯrio, si eligerent illum, in quem consensisset maior pars, valeret electio. j. eod. cum expediat. quia illa forma per concilium subsequens, sublata non videtur, vt ibi.

¶ Glo. seq. alleg. vnam concor. & obijcit, & soluit.

a ¶ Prær.

a ¶ *Praeter.*] Nota ista duo æquiparari, pter, & cōtra. sim. de s. instr. pastoralis. Sed nonne nominatus a maiori parte aliorū cōparatione, ex quo placuit omnibus q ipse eligeret, est nominatus ab oīb⁹: vnde & in electione Romani pontificis seruatur interdum hoc, q nominatus à minori quàm à duabus partibus de consensu oīum habeat pro Romano Pontifice. Compostellanus s.e. licet. & Guil. s.e. vbi periculum? Dic q iura voluerūt certas formas seruari: & licet oēs consentiant, si non seruant formæ, non tenet electio. Cardinales nec arctantur, nec de facto seruant formas: sed suf ficit q duæ partes consentiant. s. eo. licet.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

b ¶ *Concilium.*] s. eo. tit. quia propter. Et aduerte, q sicut dixi s. eod. ti. cu: cum illa decr. fundetur super formis concilij: dicam, q vbicunque non hent locum illæ formæ, non heat locum illa decr. Si igit in dignitatib⁹ per quas viduatę nō sunt ecclesię, seruaretur hæc forma, vel beneficijs, vel canonicis, non vitiaretur electio: sup quo vide qđ ibi dixi.

ADDITIO. Quod dixi in prima parte huius glo. idem dicit hic Archi. de transla. voto. quod à certis fieri potest, etiam alijs non facientibus: vbi forma cōcilij seruanda non est, aliás secus: & sic intelligitur quod scripsi de app. constitutus. de elect. scriptum. in antiq. Ioan. And.

xerant vota sua, duxerit eligendum: Talis electio (cū præter formas, quas generale concilium seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Ex vocatione quocunque modo factis in discordia, de religioso mendicante ad Prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet Prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in Mendicantibus. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

Quorundam † oculos sic vitium ambitionis excæcat, quòd quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus abiectis diuitijs, spretisque delicijs, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum, manu missa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ cōscendere moliuntur electionibus, postulationibus, seu prouisionibus de se in discordia celebratis, improuide præstando consensum: præbendi assensum à suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quam obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia nouimus prouenisse; & prouentura maiora in antea verisimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus: vt nulli religioso Prædicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet Mendicantium ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra

ta decretū. Et dicit in summa, quòd ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso Mendicāte ad prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet prælationē de religioso non Mendicante: & secus factū irritum decernit.

¶ *Glossa sequens distinguit triplicem oculum.*

f ¶ *Oculos.*] Est oculus mentis: qui purus esse debet. vt hic, & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. q. 5. qui viderit. [Vide quod dixi in prooemio Gre. super glo. 1 castos & vide Valer. li. 4. c. 3 in primo exterorum exēplo. vbi dicitur, prętoris nō solū manus à pecuniæ lucro, sed etiā oculos a libidinoso aspectu cōtinētes esse debere. Io. And.] Est oculus administrationis, qui debet esse prouidus xciij. di. diaconi. j. & ij. & vj. q. 1. oues. & s. de off. archi. ad hoc.

g ¶ *Excæcat.*] sic. s. eo. auaritiæ.

h ¶ *Immemores.*] mens auida pecuniæ, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati cōsensum. xlvij. di. virū, & j de concess. præben. detestanda.

i ¶ *Honoribus.*] 7. q. 2. scripsi. de sta. reg. ea q.

c ¶ *Non valere.*] ipso iure.

d ¶ *Firmitatis.*] & sic etiam eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt s. eo. quia propter.

Quorundam.] diuide, & summa prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserunt vota sua in tres partes: Ponamus, quod erāt xxiiij. canonici. xij. elegerunt quendam Mendicantem: alij iiij. alium. & viij. alium: verum Mendicans electus a xij. possit consentire, etiam de licentia sui prælati illi electioni factæ in discordia? Rńdet q non: & illud est speciale in Mendicante: q si Mendicans huiusmodi electioni de ipo factæ consenserit: non inijciat matrimoniū inter ipm & ecclesiam, nec aliqđ ius sibi ex illa electione acquirit: secus est in alijs non Mendicantibus. Sed quid si alius non Mendicans fuit electus a maiori parte cōparatione aliarū partiū, & non per respectū ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic q non, nisi fuerit facta a maiori & saniori parte totius capituli. *Subiugarunt.*] Nam religiosus promittit obedientiā .i. abdicat suum velle, & ponit in potātem sui prælati: secundo promittit paupertatē: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, q Mendicantes possunt per canonicā & concordē electionē vocari ad prælaturas: et extra suam religionē: ad alias et prælaturas possunt vocari per postulationē. Nota insuper, q ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit consentire electioni de se factæ ad prelaturā extra suā religionem, requiritur q fuerit facta in concordia; secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta glo. q inter Mendicantes primū locum obtinent Prædicatores: quia hic præponuntur alijs: & valet argumentū ab ordine litteræ: Ratio huius est secundum glos. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Prędicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*]

e ¶ *Quorundam.*] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: in secunda constitutionē circa Mendicantes: in tertia constitutionem circa non Mendicantes: in quarta [illegible]

k ¶ *Diuitijs.*] 1. q. 2. §. verum. retentio. n. propriorum monachatui est, contraria. de sta. reg. c. cum ad monasterium. in fi.

l ¶ *Ditioni.*] 12. q. 1. non dicatis. j. eo. tit. si religiosus.

m ¶ *Missa.*] & sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & s. de vo. & vo. redem. c. magnæ.

ADDITIO. Exponitur hoc verbū de pœ. dis. 2. pennata. Io. And.

n ¶ *Litigiorum.*] quæ a monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. s. de syn. cap. vno. cum suis concor.

o ¶ *Inuoluunt.*] & sic oues conuertuntur in lupos. s. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

p ¶ *Solium.*] s. eod. fundamenta. §. ne autem. in fine.

q ¶ *Electionibus.*] ergo eligi possunt: qđ dic vt dicā j. eod. nullus.

r ¶ *In discordia.*] intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sint electiones, siue vna tm̄ aliquibus ex his contradicentibus, ad quos spectat electio: vt s. eod. cupientes. §. si vero.

s ¶ *Superiore.*] cuius solius licentia alias sufficit j. eo. si religiosus. ij. responso.

¶ *Glossa sequens dat tria similia.*

t ¶ *Extorta.*] & sic non valeret si de hoc constaret, supra de priui. cum olim ij. sicut nec confessio extorta supra, quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. j. de ijs, quæ vi, me. cau. fi. cap. vno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. s. de conuer. coniu. accedens.

u ¶ *Dispendia.*] vitanda s. eo. cupientes. s. de fi. instru. quod super his. j. de vsur. vsurarum. s. eod. de consti. cap. 2. j. de sepul. cap. 1.

x ¶ *Maiora.*] sim. de collu. in tantum.

y ¶ *In antea.*] occurrendum ergo fuit. de fer. non or. c. 1. de procura. cap. 1 cum suis concor.

z ¶ *Prædicatorum.*] Nota semper Prædicatores præmitti: quia antiquior fuit ipsorum institutio. Ad idem s. de exces. præla. c. vno. j. de deci. c. 1. in superscriptione, cum simi. & de relig. do. cap. 1.

¶ *Glossa sequens soluit dubium: secundo quærit, & soluit.*

a ¶ *Mendicantium.*] Mendicantes, qui certas possessiones vel redditus habere non possunt: sed per quæstum publicum eis victum præbet incerta mendicitas. j. de re. do. c. 1. Per quem decre. §. vlt. patet etiam Carmelitas esse Mēdicantes. Io. And. Quid si Mendicans eps postuletur ad archiepiscopatum vel episcopatum alium? Satis puto cum sub hac prohibitione includi: quia licet sit eps, nihilominus

Hoc est generale cōcilij Lateran. sub Innocē. iij. c. 24.

Dic vt s. Diffinitio, &c. decreti in tua nullatenus concordat.

Declarat hoc tex. per ... in Clemente, quod circa ...

Luc. cap. 9.

Multos oculos collegit Barfolus in arbore diuidit ...

Vide s. Thomā 2. 2. q. 88. art. v. & ibi Caietanum.

Lege extra Gregor. Io. xxij quæ incipit, ...

In annis videlicet Do. M. ... firmat̄ fuit ordo Prędicatorū per Honorium iij. quod factū ... Innoc. iij. ipsius prædecessor ... Io. An.

hilominus est de ordine Mendicantium.

ADDITIO. Facit j. glo. pe. ad hoc s. de vi. & ho. cle. clerici. in fin. & quod ibi nota. & s. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

a ¶ *Ordinis.*] in illis enim, [scilicet administrationibus sui ordinis] hic nil noui iuris statuitur. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quarit. sol uit, ponit op. contrariã, remissionẽ, et additionẽ.*

b ¶ *In discordia.*] quid si opponat aliquid qđ votum discordantium nullũ reddat: puta quia tales erant, q si conten sissent electioni huic, & cum aliis elegissent, non valeret electio: vt excõmunicati, suspensi vel irregulares: nunquid tunc poterit cõsentire? Satis crederẽ, q in eo casu non obstaret hæc cõstitutio. Argu. s. eo. si quãdo. & pone exem plũ j. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandum: cuius euẽtus, &c. s. eo. si for te. & hoc maxime cum supradicta dicuntur no toria, & probationes pa ratę offerunt ad hoc s. de resti spo. litteras. ff. ad exhi. l. iij. & alij contradicentes simpli citer debere haberi ra tionem numeri: & su per hoc vide qđ dicã j. eo. indemnitatibus. §. j. Declaratum est hodie q hic simpliciter inspi citur discordia. & j. §. proxi. minoritas. quæ consistit in facto, nõ in fictione vel iuris effectu, vt in cle. eod. titu. quod circa.

Vide Oldradũ consil. 103. & concilium Trident. ses 25. 25. tit. de regul. cap 6.

administrationem sui ordinis praelaturam in discordia[b] de se facta ius de cætero acquiratur[c]: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si Magistri, aut Ministri, vel Prioris[d] generalium eorũdem ad id accesserit licentia, vel consensus: ¶ Circa † religiosos quoque alios[e] cuiuscunq; conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus à minori parte numero[f] ad prælationes quaslibet[g] de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori[h] parte processerint, nullũ prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus, vel licentia suorum interuenerit Prælatorũ[i]. Nos enim quicquid contra præmissa, vel eorum aliquod, à quoquã contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane[k].

c ¶ *Acquiratur.*] ergo confirmatio peti non poterit: quæ ius antiquum habet firmare. s. de fi. instru. inter dilectos.

d ¶ *Prioris.*] secundum q in diuersis ordinibus diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrum: Minores ministrũ: Eremitę Priorẽ.] sic habes idem j. de pact. quia ea co. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

e ¶ *Alios.*] Nota quod per hoc verbum dico q circa Mendicantes vocatos ad administrationes sui ordinis, non habebit locum iste §. sed stabitur iuribus antiquis.

f ¶ *Numero.*] Nota quia licet minor pars esset sanior, non tamen poterit electioni huic consentire per hanc litterã: credo tamen (vt s. §. proxi. dixi) q si maior pars priuata esset ipso iure: ita q vota reciderent in minorẽ: q tunc poterit cõsentire: quia nõ est electus à minori parte: imo a toto capitulo. facit qđ not. de postula. gratũ.

¶ *Gloss. seq. ponit vnam op. & eius contrarium.*

g ¶ *Quaslibet.*] siue proprij ordinis, siue alterius, siue secularium ecclesiarum: & sic generalior est prohibitio hæc quo ad prælaturas, q s. proxima. Alij contra. s. q administrationes proprij ordinis no cõprehẽdat: vt ratio in prin. cap. posita sit generalior ad nõ Mendicantes. primũ teneo, & si Papa id voluisset, expressisset: vt fecit s. pxi. §. ad hoc. de deci. ad audiẽtiã. j. de priuil. si Papa. 1. rñio. in fi.

Idem Ioan. in dist. rẽsc. Ibi. Ioan.

h ¶ *Minori.*] numero, vt s.

¶ *Glossa sequens quarit & soluit.*

i ¶ *Prælatorum.*] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopum vel prælatũ à minori parte numero: nunquid poterit consentire, vel acquiretur sibi ius? Satis videtur q non: per litteram, quæ superius dicit: cuiuscunque conditionis vel status existant. licet enim nihil habeant, cum nihil sit commune. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. tamen negari non potest, quin monachus vel religiosus existat. xvj. q. j. de monachis in fine.

k ¶ *Inane.*] si igitur superueniret confirmatio, ideo non conualesceret: cum à principio sit nullum. s. eod. auditis. cum similibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rationem interferens: ibi, *Cum non*: Secundo illud fortificat: ibi, *Etiam*: Tertio ibi, *Oportet*, declarat aliam rationem interferens: ibi, *Ne cum*. Io. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici conuenerunt in vnũ super futuro Prælato illius ecclesiæ eligendo: qui canonici quendã Titium elegerũt: electione facta dubitauerunt canonici peccasse in forma electionis: ideo reuersi sunt ad capitulum, & aliã electionẽ de eodẽ Titio fecerunt: postea illis electionibus præsentatis Titio, dubitauit Titius quæ electio præualeret, & nolebat vnã eligere: sed dixit q fuerat electus duabus electionibus, protestando q non intendebat habere ius nisi in vna: sic est vnus opponens, qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eliget, vult impugnare: an teneatur eligere vnam vel aliã? Respondet Romanus Pontifex q sic: Sed ponamus, q ipse elegit vnam: vtrum postea poterit ad aliã redire, si videat q ius sibi melius acquiritur ex alia electione? respondet, q si elegit vnam electionem, ipse non potest ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primam electionẽ: ideo debet bene deliberare apud se quam electionem velit acceptare.

¶ Idem.

¶ *Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se cõtentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV.

VT quis[l] duas[m] electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul[n], & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna[o] ipsarum valeat ius habere) rationi[p] consonum non putamus: Etiam si se contentum[q] esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum[r], in initio protestetur[s]. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ[t], vel sui aduersarij[u], si quem habet, discrimine in incerto vagetur[x]) eligere[y] quam prosequi velit ex illis: &

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Vt quis.*] Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentũ altera, per quã consequi possit suæ intentionis effectum. necesse ergo habet alterã eligere: qua electa ad alteram redire nõ poterit. Io. And.

¶ *Glo seq quærit & soluit, solutioni obiicit & respondet.*

Non est hoc cap. posse quẽ obtinere duplicẽ electionẽ in eadẽ ecclesia tamẽ cõfirmationẽ quærere non posse nisi ex vna. Item non posse aliquẽ causare iure suo super eadẽ re, nisi ex vna causa vide textum in cap. inter dilectos. de fide instrum.

m ¶ *Duas.*] ad quid de facto fuerũt duæ electiones factæ de eodẽ? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tẽpus elapsum, fuerat idẽ electus à superiore ex iure deuoluto: & vtrunque prosequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cũ quibus postea processum est ad secũdã: vel aliqua alia solẽnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secũda. Sed dices, ad quid ergo ista bestia prosequitur nisi secũdã? Forte aliquid de his qui fuerant in prima, fuerunt contempti in secunda: vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtranque prosequendo: sed esse non potest propter rationem quæ sequitur.

n ¶ *Insimul.*] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

¶ *Glo. seq. rationem declarat, signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Ex vna.*] Si enim prima valuit, secũda nõ valuit: si secũda valuit, ergo prima non valuit. In contrariũ videbatur, vt s. de concel. præbend. post electionẽ: vbi prosequebatur duplicẽ concessionẽ archidiaconatus: Sed non obstat: quia ibi non dicitur, q fuerit admissus, sed prosequi vnam electionem, quam multiplici iure potuerunt facere eligentes: vt si qui eligant consuetudine præscripta: & priuilegio speciali, non est prohibitum, vt ibi: sed hic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est[z].

z Quia consensus electi non debet esse incertus, sed iste est incertus: item incertũ non cõfirmatur. Dom. sunt.

p ¶ *Rationi.*] quæ idem est q lex. 1. dist. consuetudo. & consuetudini præualet. 8. dist. frustra & exemplis anteponenda est. 9. dist. Lana quippe. & de hoc j. eo. ex eo.

q ¶ *Contentum.*] sim. s. eo. is qui.

r ¶ *Effectum.*] scilicet confirmationem.

s ¶ *Protestetur.*] ergo nil operatur protestatio: per cõtrarium, enim factum protestationi vr obuiare. quod dic vt 27. dist. cap. 1. de consti. cum. M de elect. Cumana. cum similibus.

t ¶ *Ecclesia.*] ad quam electus est.

u ¶ *Aduersarij.*] coelecti, vel aliàs se opponentis. s. eo. cupientes. & j. eod. cap. vlti.

¶ *Glo. seq allegat iij. concor. duo infra in contrariũ, soluit & remittit.*

x ¶ *Vagetur.*] qđ nõ licet. ff. de iur. fis. l. ita fidei. ff. de edẽ. l. 1. §. edere. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. s. eo. in electionibus. s. eo. lib. de rescrip. cũ in multis. s. de rescrip. ad hoc. de appel. c. 2. cum sim. Arg. cõ q liceat in incerto vagari. ff. de rei ven. quæ de tota. § incertæ. ff. cor diui. & si non oẽs. §. si incertũ. sed specialia sunt: qđ dic vt not. de libel. obl. c. 2. Et facit decre. ista ad q̃stionẽ. quã hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiepm, vel ad Papam, super quod dic, vt ibi dixi. j. de offi. deleg c. si is cui.

Vide ad hoc glo. in cap. cum M. de const. in verbo sine præiudicio. & in cap. olim causam. de censi. in verbo. prouisum.

y ¶ *Eligere.*] proponendo ergo non incurrit pœnã. sed sufficit q alteram

Eligere an & quando dicatur quis vnā ex pluribus actionibus sibi competentib.

alteram eligat, & sic tenetur eligere, vt in actionibus dici solet: aut enim sum certus quæ mihi cōpetit actio, & tunc eligere debeo. ff. de trib. actib. ꝙ in hæredem. §. eligere. aut incertus: & distingue tunc: qa aut sum incertus per iuris imperitiā, & tunc nihilominus eligere debeo: qa peritiores cōsulere debui, & ignorantia iuris nō excusat: vt 1. q. 4. §. notādū. ỹ. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut per errorē facti, & tūc subdistingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum successi. si ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia. ff. ad Velleia. l. quāquam. Si pp errorem facti aduersarij, tunc non teneor eligere. ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum successi: eligere teneor. ff. de regu. iur. qui in alterius. in 6. & ỹ. de regu. iuris. is qui in ius. & adde quod dicā ỹ. de re iudi. abbate. in princ.

Si tamen esset excusabilis admitteretur. vt not. in remissiōe quā ponit finis glos. Io. An.

confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [a], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, [c] nullatenus habiturum.

¶Idem.

¶Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Io. An.

ADDITIO: Facit ad hanc glo. & seq. quod dicam post Io. Mo. ỹ. de ap. non solum, super ver. ante omnia. ad h. glo. versicu. ipse. Io. Monachus. Io. And.

¶Glos. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.

a ¶*Renunciare.*] & est ratio: quia sibi sunt contrariæ, vt ỹ. vidisti. & est ff. C. de fur. l. 1. ibi. n. agendo mandati, approbat factum seruī: agēdo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus nūmis seruus se mandauit emi, & emptus est: dñs agit ex vendito ad pretiū: quia ex illo pretio non competit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: sed vna electa sibi præiudiciū facit in alia, ea rōne qua supra. ad idem C. de codicil. l. vlt. ff. de leg. 2. cū filius. §. varus. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commissariæ. Quod ergo dicitur, ꝙ edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam. 2. q. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius: vt hic, & in prædictis concor. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna. in fin. De hac tamen materia plene not. ff. de trib. act. ꝙ in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & quādo possit mutari.

ADDITIO. Et Ancha. hic, quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

SI electio.] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rationem interserit: Secundo solutioné moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio domini Hein.

¶Pro intellectu huius cap. ꝓsupponitur, ꝙ illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis habent tres menses ad eligendum. cap. ne pro defectu. eod. tit. in ant. quia cap. 2. de concess. præb. non est correctum, nisi in ecclesiis cathedralibus & regularibus, imo remanet incorrectum quo ad alias. nā c. ne pro defectu, alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniant correcta. l. pcipimus. C. de appell.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in suum prælatum elegerunt: cui postea præsentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipse consentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit: sed ante confirmationem ipse renunciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationē: quæritur vtrum canonici poterunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Rñdet ꝙ sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua: quia adhuc ecclesia non habet platum, ex quo matrimoniū non erat perfectum: ideo canonici ad nouā electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen non commiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶Prima glossa ponit summam, & quid declarat.

b ¶*Si electio.*] Si electus non consentit: vel post consensum renunciat; vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassat: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hæc decretalis quod tangebatur per Hostiensem & Compostellanū supra eod. ne pro defectu. per Vincen. & Abbatem supra de maio. & obed. cum olim.

c ¶*Effectum.*] confirmationē. ỹ. c. proxi. si enim confirmatus esset, & cassaretur confirmatio: dic vt infra eod. si confirmationem, vel cōsecrationē: si talis ē electus. ỹ. eo. cum in cunctis. ỹ. de acc. sup his.

¶Glos. seq. circa renūciationē electi, qui cōsensit, ponit tres opi. & soluit.

d ¶*Renunciat.*] an electus post consensū sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, fuit contentio inter doctores: & dixerunt Io. Ber. Inno. Pe. de Samp. & Abbas ỹ. de trāsla. inter corporalia. ꝙ potest: & Gof. & Host. ibi tenent contrariū ỹ. Dixit igi Ber. & Inno. ỹ. de resti. in inte. c. 2. ꝙ post consensum & ante cōfirmationem sufficit renunciare in manibus eligentiū. Tu dic ſm Guil. qui hoc not. ỹ. eod. quamuis. ad fin. quod non cōfirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotiū ad superioris deferat examen, aut post: primo casu hoc ei licet. ỹ. eod. cum inter canonicos. de transla. inter corporalia. de resti. in integ. c. 2. 7. q. 1. quām periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quid contra electum quod electionem nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligendi: aut non. In primo casu licet teneat renunciatio quo ad ipsum, non tamen quo ad superiorem, quin facta renunciatione possit super propositis veritatem inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronuntiatum esset. de supplen. negl. præla. licet alias sibi potiet illud. supra in antiq de postu. bonæ 2. nec noceba. & crimina vndecunque: & c. 24. q. 3. ecce. de collu. cap. 1. Sicut ꝙque de iure destituti quærit, vt resti possit de iure superstitis. ỹ. de vrbi ex parte. Item secundus accusator de prioris pręuaricatione docens, admittitur. ff. de preua. l. 3. C. de accu. si quis homicid. In secun do casu tenet in totum renūciatio: in nullo enim præiudicatur superiori coram quo quæstio pendet, puta si dicatur, ꝙ electio facta sit contra formam concilij, quia propter. Ego dico ꝙ etiam si non sit delatum negotiū ad superiorem, vel etiam in secundo casu distinctionis cum delatum est, scilicet & non opponitur id per quod sint priuati, licet teneat renuntiatio quo ad electum, ſm opinionem Ber. & sequacium, quam credo veram esse, tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior tūc prouidere: vt supra eodem quanquam. Dico ergo breuiter, quod in omni casu ante confirmationem tenet renūciatio quo ad electū: quo ad superiorem in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argumen. infra eod. tit. ab eo. Ioan And.

Et Archid. hic dicens quod licet hæc loquatur de renunciatione post consensum & de nullitate confirmationis. Io. Mo. ỹ. vi. lit. pen. ... Io. And.

Idē in electo ad regulare officiū. l. hæc cōditio. §. 1. ff. de condi. & demon. l. filius. §. 1. illo tit. Philip. Fran.

Not. quod diligētia in tēpore facta, & redacta ad nihilū, terminum generat ... ergo si in ... reputatur, secūdo ... Philip. Per.

¶Glo. sequens causam addit, litteram exponit, quærit, & soluit.

e ¶*Occultum.*] idem si propter superueniens defectū, vel factum. Pone ꝙ peccauit in decre. ỹ. eod. quam sit. vel in decre. cupientes. vel in decre. ỹ. eod. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerint: & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent, potestas eligendi non rediret ad eos: sed ad superiorem deuolueretur ſm distinctionem decre. ỹ. eo. quanquam. & sic nō procederet quæstio quantū tempus deberent habere: quia nullum. Sed pone, ꝙ scienter elegerunt indignum, ita ꝙ priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit, nunquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico ꝙ integrum per hanc decret. & per decr. de maio. & obe. cum olim. in antiq. quia integre restitui intelligunt. 23. q. 3. notandū. C. de sen. pas. l. 1. & ita notat Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & obe. cū olim.

Qui tamē scienter elegerunt, quod contra eos ... Sed dicit ꝙ id interpretari non est suum: sed Papæ: qui sit ius legi per venerabilem. Ioan. And.

Nō fit hic restitutio cōtra lapsū temporis, & sic non obstat hoc vlti. glo. Ioan. And.

f ¶*A dissensu.*] vt ỹ. in primo casu.

g ¶*Renunciatione.*] scilicet post consensum.

¶Glossa sequens litteram exponit & ampliat: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.

h ¶*Integrum.*] scilicet trium mensium in cathedralibus vel regularibus ecclesijs. ỹ. eo. ne pro defectu. in minoribus sex menses. de conces. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mente qui datur Papæ ad electionem vel collationem beneficiorum in curia vacantium. ỹ. de præben. statutū [s]. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habent eligere: quia secus si ex iure deuoluto: ſm eas quæ no. Ber. Tan. & Hostien. ỹ. eod. ne pro defectu. qui dicunt negligentes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit: vnde ſm hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & electus dissentit vel renunciat, vel moritur: ad canonicos redibit electio. Sed Gofr. intellexit negligentes priuatos in tota illa vacatione: sed prior opinio verior videtur. quia si culpa ex delicto proueniens, ex prima electione tantum punitur. ỹ. eod. cum Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quæ prouenit ex negligentia

[s] Et idem in personis quo ad tēp⁹ quadrimestre. vel semestre, de quo ỹ. de iure patro. c. vno. Ioan. And.

gligentia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. ş. eo. nihil est. de crimi. fal. ad falsariorum.

¶ *Glo. seq. tex. ampliat secundo notat diversa tempora.*

a ¶ *Aliam.*] eadem ratione idem dico in tertia & quarta: si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, moritur, vel occulto suo vitio cassatur: & idem in vlterioribus. Nota igitur tpa quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium: Primo dantur tres [1] menses electoribus ad eligendum, vel sex mēses ſm distinctionem. ş. eo. ne pro defectu. de concess. preben. cap. 2. & seruata forma illius decret. Ad præsentandum daẽ tempus q̃ citius fieri potest, & adhuc octo dies. ş. eo. tit. & lib. quā sit. & cap. cupientes. in prin. & §. cæterum. Ad consentiendum datur vnus mensis electo, si libertatem habet consentiendi, aliàs quantū iudex arbitratur. Ad petendam confirmationem dantur tres menses. ş. eo. quàm sit. Ad cōsecrationē alij tres. 100. dist. quoniam. & 72. dist. cap. 2. Et si debet palliū petere, hoc faciat à tpe consecrationis intra alios tres menses. 100. dist. cap. 1. In causis aūt regularium, vel cathedraliū, q̃ ex immediata subiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, seruā decre. Nicolai. ş. eo. cupientes.

[1] Idque ex decreto concilij Lateranen. sub Innocētio iij. cap. 23.

[Vide Clement. cum concessa de elect. & extrauag. Benedicti, quæ incipit: Si eclesiarum; de electio.]

ctionem aliam [a] celebrandam: Dummodo nil fraudulenter [b] egerint in præmissis.

¶ Idem.

¶ *Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.*

CAP. XXVII.

SI religiosus [c] (cuius arbitrium [d] non ex sua, cum velle vel nolle non habeat [e]; sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam [f] ecclesiam celebratæ, sui superioris [g], qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta [h], præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat [i]: & in pœnam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ *Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, &* *transeundi licentiam. hoc dicit.*

¶ Quia vero vtrum religiosis [k] consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi, à suis superioribus sine fratrum [1] consilio licētia dari possit (cum iura super hoc sint varia [l]) dubitatur interdum: Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam [m]: & vt ordinationes ecclesiarum, ac monasteriorum, in quibus tales electi [o] extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi, & transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

¶ *Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVLLVS [†] RELI-

¶ *Glo. seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit.*

b ¶ *Fraudulenter.*] pone in vltima die trium mensium dixerunt canonici, eligamus talem qui dissentiet: & sic à die dissensus adhuc habebimus tres menses: & sic fraudem faciendo reperiebantur sex mēses habere in cathedralibus vel regularibus, vel in inferioribus annum: quod esse non debet. ş. eod. auaritiæ. Et dico q̃ qui fraudem allegat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decre. quæ facit pro his quæ not. per Inno. & Hostien. ş. in ant. de appel. ex ratione. qui ibi not. q̃ si vna die quis fuerit impeditus de anno appellationis prosequendæ: habebit integrū annum [a] per prædictam decre. & eo. tit. cum sit. 2. q. 6. ei qui. & in Authen. de his qui ingre. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 8. Sed si beneficio restitutionis id subueniretur, tunc non habebit nisi tantum tempus, quantum amisit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostibus. §. 1. ibi de hoc per eos plenius videre poteras.

Additio. Facit Clement. ab ecclesia. de restitu. in integ. Io. An.

[a] Imo si alia parte non fuerit semper diligens, nota: Post. in d. cap. ex ratione. legitur in Authen. qui. C. de temp. ap. Ioan.

¶ *I religiosus.*] Sunt duo dicta: Secundum ibi, *Quia vero.*

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio: monachi illius monasterij quēdam monachum alterius monasterij in suum abbatem elegerunt: & electione facta sibi eam præsentauerunt, petendo, vt consentiret: aut dissentiret: quæritur vtrum iste monachus possit cōsentire illi electioni sine licentia sui abbatis; vel requiratur vt petat & obtineat licentiam a suo prælato, siue abbate? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ cum monachus cēseatur mortuus, & non habeat velle neq; nolle, non potest consentire electioni de se factæ, nisi petita & obtenta licentia a suo prælato: tñ si ipsius prælatus nollet ei dare licētiam, posset ipse prælatus cōpelli per suum superiorē. Sed quid? ponamus q̃ abbas bene vult ei dare licentiam: sed conuentus non vult consentire; vtrum solus abbas possit ei dare istam licentiam? Respondet q̃ sic, etiam inuito conuentu.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Si religiosus.*] Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio. Secūdo dicitur, q̃ solus superior sine capitulo dare potest consentiendi & transeundi licentiam.

d ¶ *Arbitrium.*] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e ¶ *Non habeat.*] 22. q. 1. non dicatis. & ş. eod. tit. quorundam. j. de sepul. cap. vlt.

f ¶ *Suam ecclesiam.*] in alijs ergo non habet locū hæc constitutio.

g ¶ *Superioris.*] solius etiam sine conuentu: vt j. proximo respōso.

¶ *Glo. seq. litteram exponit, notat, quærit, & soluit: & ops ponit.*

h. ¶ *Obtenta.*] debito modo, & non p extorsionem: vt ş. eo. quorūdam. ad idem j. de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1. Et nota casum in quo non sufficit petere licentiam, nisi & obtineatur: interdum sufficit, vt ş. de reg. licet. §. Sed quid si superior licentiam dare nolit? Dixerunt Tanc. & Ber. ş. in anti. de renū. post trāslationē. i prin. ipsum p suū superiorē compellendum, nisi habeat iustā causam denegandi. ş. de iure pat. nullus. si habeat iustā causam, non compelletur. 63. dist. litteras. 71. dist. cap. 1. & 3. Sed q̄a solius principis priuilegium videtur priuare aliquem re sua, dicunt quidam per superiorem, Papam intelligendum: & sic loquitur illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. An.

ADDITIO. Per superiorem, Papam intelligi dicit Hostien. in decret. nullus. de iure patro. & Abb. in decre. admonet. de renun. qđ placet Ioan. Mona. & Archi. ş. eod. q̃ sit. Nec obstat decre. nullus. quia illud cum est aliquod ius quæsitum: hic de mera gratia; hoc semper saluo, quod habes in extrauag. benedicti, eod. tit. si religiosus. de qua ibi feci additionem. Ioan. And.

[1] Non monachi dicantur fratres. cap. cum sam. ş. de iudi. Dom. alle. ibi. cap. pen. j. eod. de priuileg. Sext.

[Dicit Ioh. Mo. animus hominum generatur de se tradit ad alia, secetet homines & officia: quod animū remouent ... de testa. c. 1. sed non sic homo agrat ad ...

[†] Vide Clement. cum tatoni. de electio.

i ¶ *Non teneat.*] sic ş. eo. quorundam.

k ¶ *Religiosis.*] Mendicantibus, vel non.

¶ *Glo. seq. alleg. pro & contra, & ponit opinio.*

l ¶ *Sint varia.*] Quod enim solus prælatus illā dare posset: videbat per cap. 58. dist. cap. 2. ibi, abbas licet de capitulo nihil dixit. & ş. de renuncia. post translationem. ibi, & sancti Fridiani Priore. & ş. eo. tit. quam sit. ibi, superioris. nil de capitulo dixit. In ɔ̃trium videbatur ş. de verb. sign. abbate. ibi, abbati & conuentui placuit, &c. & est expressum de statu mona. cap. 2. in fi. & 19. q. 3. statuimus. & hoc ſm litteram, quæ ibi est abbatis, ac totius congregationis: sed ſm aliam quæ est sine actione, facit in contrarium. Et prælatus nō potest alienare res ecclesiæ sine consensu capituli. 12. q. 2. sine. ergo nec personas, cum maior sit alienatio personæ, q̃ rerum. ad idem 12. q. 1. præcipimus. & hanc secundam partem tenebat Ioan. And. 58. dist. cap. 2. & Ber. in prædicta decre. post translationē. in 3. glo. prima tamen hic approbatur non tam de iure antiquo, quam de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

a Archi. elleg. 16. q. 1. monach. & cap. ei pro vtilitate. & 18. q. 2. nullam pectestam. 20. q. 4. monacho. Ioan. And.

m ¶ *Tollendam.*] Interpretatio enim & declaratio iurium ad eum spectat. 11. q. 1. c sicut. & ea his. ş. de senten. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et habes etiam de hoc ş. in anti. de postu. cap. 1.

Iurium declaratio ad Papam spectat.

n ¶ *Tales.*] scilicet religiosi, qui non habent liberum arbitriū transeundi, vel consentiendi.

o ¶ *Electi.*] ex multiplicatione huius verbi quod hic habes, not. q̃ religiosi possunt eligi: & dicam j. cap. proxi.

p ¶ *Electis.*] non dixit, eligendis: vnde non valet licentia data religioso, vt consentire possit electioni futuræ, vel prouisioni, etiam cum consensu sui superioris: vt in constitu. Clementi. cod. tit. cum concessa.

NVllus religiosus.] Primo statuit: Secundo decernit: ibi, *Quòd si.* Tertio excipit: ibi, *Ad dignitatem.* sorubcationem interserens; ibi, *Ad quam.* Ioan. And.

CASVS. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis, in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite professi, videlicet per delationem habitus, vel se immiscendo actibus professorum: alij autē sunt ex.

sunt expresse professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite professum, non autẽ expresse, in suum abbatem elegerunt: vtrum ad hoc ꝙ quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? R͞ndet Romanus Pontifex, ꝙ sic: ita qđ tacita professio non sufficeret: & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in cle. ne in agro. §. sane. de sta. regu. Ex quo dicunt Doctores, ꝙ monachus, q fecit tacitã professionem, potest instare, vt prælatus su' ipsum admittat ad ꝓfessionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad ꝓfessionẽ expressam: vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad longum. Nota primo ex capitulo, si

giosus [a] ad Abbatiam, seu prælaturam [b] suæ vel alterius religionis de cætero eligatur [c], nisi antea fuerit ordinem regularem expresse [e] professus: Quòd si secus actum [†] fuerit, eo ipso irritũ [f] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad [†] quam nouitij [g] eligũtur interdum) talem in secularibus vel regularibus [h] ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ *Forma electionis tradita per decre. supra eod. cum dilecti. non est sublata per sequens concilium, quia propter. hoc dicit. Ioan. And.*

religiosus. ꝙ religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle: & illud supponit voluntati abbatis: & hoc verum in licitis & honestis: Nam si abbas sibi præciperet aliqua, quæ essent ꝯ Deum, non teneretur ei obedire: vel etiam si præciperet aliqua, q̃ sunt ꝯ propriam conscientiam: ad cetera aũt alia tenetur ei obedire.

Nota insuper ex dicto cap. si religiosus. ꝙ religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui prælati: & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se trãsferendi ad aliud monasterium. Nota ex hoc cap. nullus. ꝙ ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur ꝙ fecerit professionem expressam. Idem dicendũ in quocunq; prioratu: vt in cle. ne in agro. §. sane. ĩ. alle. Nota ꝙ religiosus potest vocari ad prælaturam episcopalem: posito ꝙ ecclesia cathedralis sit secularis; nec per hoc dicitur descendere, sed potius ascendere: quia episcopi dicuntur religiosissimi.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Nullus religiosus.*] Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatem autem epalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalem ĩ. eod. cum causam. & reprobat quod not. Naso & Compostellanus ĩ. eod. cum in magistrum. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Goffred & Abbas in decretali, cũ causam in secunda approbat quod not. Ber. de statu regular. quod Dei timorem. in magna glosa. Compostellanus ĩ. eod. cum causam. & Hostiensis de voto. per tuas.

b ¶ *Prælaturam.*] puta Prioratum, Guardionatum [t], vel Magistratum s͞m ꝙ diuersa sunt nomina talium prælatorum, qui religiosis præsunt: vt s. eod. tit. cap. quorundam. ad idem ĩ. eod. fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum: vt in cle. de sta. regu. ne in agro. §. sane.

c ¶ *A tertia religionis.*] hodie religiosus eligi non potest ad prælaturam alterius religionis, vel habitus. per cle. eod. tit. cum rationi. Archidiaconus tenebat hic ꝯtrium per hanc litterã, r͞ndens ad cap. 16 q. 7. in nona actione. ꝙ non loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum ad laicos. & sic 19. q. 3. monasterijs. loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. ĩ. in ant. Sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ostendit hic solus quæstionem, de qua ponit duas opi.*

d ¶ *Eligatur.*] eligere tñ potest, si tacite sit professus. ĩ. eo. ex eo ꝙ. in fi. & in cap. indemnitatibus. in prin. Nota expresse, ꝙ monachus vel religiosus eligi potest, nec habet postulari, sed post electionem postulabitur: sine superioris enim licentia, qui eam dare possit, nõ poterit consentire. ĩ. eod. cap. proxi. per quod idem probatur: & ꝑ decre. ĩ eo. quam sit. & s. eo. quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inno. & Host. ĩ. de renun. post translationem. ĩ. in anti. de vo. per tuas Compost. ĩ. in anti. de postula. cap. 1. Gar ĩ. eod. quam sit. & dicebãt quidam (quibus fauebat Innocen. & Compostel.) monachũ extra suũ monasterium debere postulari: non obstante decre per tuas. vbi dicebant abbatẽ electũ in prælatum, alias in episcopum eligi posse, alias extra suum monasterium postulari debebat. Alij dicebant indistincte eum eligendum. Ad decre. post translationem. r͞ndebãt illum fuisse postulatũ ꝑꝑ ordinem epalem: hodie tene eum eligendum per hæc iura.

e ¶ *Expresse.*] ergo non solum secularis eligi non poterit in abbatem: vt ĩ eo. cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus: vt hic, & ĩ. eo. indemnitatibus. in prin. vbi in abbatia, vel prioratu idem dicitur, & tñ per tacitam professionem bene est quis monachus: & votum solemnizat. ĩ. de vo. c. vno non autẽ solus habitus, sed professio facit monachum. s. de regular. porrectum. talem aũt professionem in scriptis [:] facere debent, vt obuiet illis (si postea reclamarent) propria scriptura. 27. q. 1. omnes fœminæ. 1. q. 7. saluberrimum.

f ¶ *Irritum*] olim non erat irritum ipso iure, sed irritandum ꝑ sententiã. ĩ. eo. cũ causam.

g ¶ *Nouitij.*] nedum tacite ꝓfessi. & minus sunt obligati nouitij, quia possunt ad seculũ remeare: nisi appareat eos absolute voluisse vitam mutare: vt ĩ. de reg. non solum.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

h ¶ *Regularibus.*] quasi dicat, interdum cathedralis ecclesia secularis est, idest secularium canonicorum; interdum regularis: vtroq; casu tacite professus in epm eligi poterit. Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur nõ professus: in alijs non: prout dixerunt Lau Tanc. Goff. & Compostellanus in prædicta decre. cum causam. idest, ꝑꝑ excellentiam epalis dignitatis & ordinis: vt eps etiam secularis immediate præsit monachis. & ꝓbatur idem s. de ind causam. ĩ. ne sede vacante. cap. 1. vbi monasterium erat vnitũ cathedrali ecclesiæ, forte seculari. tñ Tanc. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathonien. cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multę in Anglia. sed Ber. videtur tenere ꝯtrium in tertia glo. vnde in cõsecratione religiosus dr̃ etiam religiosior abbate: & eps monachos ad professionem recipit, vt abbas. in Authen. de sanct. epis. §. iubem'. coll 9. & facit ad hoc ĩ. de vo. & vo. redemp. ex multa. & quod not. ĩ. de capellis monacho. cap. 2.

CAP. XXIX.

CVm expediat [i] concordare iura iuribus, & eorum correctiones [†] (si sustineri [k] valeant) euitari: Decretalem [l] felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite [†] compromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim volun-

CVm expediat.] Præmittit declarationis causam generalem: Secundo declarat: ibi, *Decretalem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. ꝑsupponitur primo illud quod habetur in c. cum dilectus. & cap. quia propter. eod. tit. in antiq. Dr̃ in cap. cum dilectus. ꝙ canonici alicuius ecclesię vacantis, possunt compromittere in aliquẽ sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat vota singulorum canonicorũ, & eligat illum, in que consenserit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & concedimus tibi potestatẽ, vt exquiras vota singulorum canonicorũ sigillatim & secreto: & si reperis aliquẽ, in quẽ maior pars totius capituli cõsenserit, illũ eligas: sed ista forma non est seruanda in electionibus aliarũ dignitatũ, ꝑ quas ecclesia non dr̃ viduata. Dr̃ in c. quia ꝑꝑ. alleg ꝙ canonici debẽt eligere prælatum altera de tribus vijs: videlicet ꝑ viam Spiritus sancti, vel cõpromissi, vel scrutinij: Per viã Spiritus sancti, videlicet qñ cõcorditer eligunt aliquẽ, nullo modo habito tractatu inter se. Per viã cõpromissi, qñ eligentes cõpromittũt in aliquo: vt dictũ est in c. perpetuę. ĩ. eo. tit. & ibi. vnde forma scrutinij est multũ difficilis: in qua etiã deficiũt periti, & maxime si non habeant praticã. & in hoc c. decidit verũ per c. quia ꝑꝑ. sit correctũ. c. cũ dilectus. videlicet ꝙ si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligẽdi, ꝙ debeant facere cõpromissum absolutum, nõ determinatũ: vel verũ non sit correctũ illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere cõpromissum cũ determinatione & restrictione? R͞ndet ꝙ ꝑ c. quia ꝑꝑ. non est correctũ. c. cum dilectus. Nam cap. quia ꝑꝑ. nõ dicit, ꝙ illud cõpromissum sit simplex: & nõ sit determinatũ & restrictum: sed solum ponit vnam formam compromissi: quia dicit, ꝙ ex altero de tribus modis est procedendum: & si aliter processum fuerit, non valet electio: Forma autem contenta in c. cum dilectus. continetur sub forma compromissi.

¶ *Prima glossa summat, & notat, & exponit.*

i ¶ *Cum expediat*] forma electionis tradita ꝑ decretalem ĩ. eod. cũ dilectus. nõ est sublata ꝑ sequẽs conciliũ, qa ꝑꝑ. hoc dicit. Et nota ex hoc principio intelligendum quid expediat. de pœni. dist 1. aliud. ĩ. de vot. & uoti redemp. magnæ. [Vide qđ ibi dixi in glo. vt patet in fi.] & proprie expedientia vtilitatem respicit. ut ibi patet. Ioan. An.

k ¶ *Sustineri valeant.*] reprehenduntur hic illi, qui uolunt sustinere iura, quę penitus sunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non sustineantur: alias sustineantur. ad idem C. de inof. testa. si qñ. & s. eod. ecclesia uestra 2.

ADDITIO. Vide quod ĩ. de priuile. accedentibus. dixi super 2. glo. in fi. Ioan. And.

l ¶ *Decretalem.*] ĩ. eo. [cum dilectu, alias] cum dilectus.

¶ *Glo. seq.*

Alias ... factu fuerit.

Alias ... ad ... nouitijs.

t Hic not. Dom. quòd Guardianus fratrum Minorum est in dignitate, ... dat delegatus vt de ... in cap. olim. de maio. & obed. Ioan.

Scriptura tamen non est de necessitate professionis, secus hic.

Correctio iurium est vitanda, & vbi apparet contrarietas, per distinctionem actuũ debet reduci ad cõcordiam. ad hoc ĩ. de test. cap. cũ in & de restit. spoliat. cap. litteras.

Dictio, licite, deest hic in antiquis codicibus.

tatibus omnium inquisitis [a], illum in quem maior & sanior pars capituli [b] consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium [c] † generale: immo potest in ipsis electionibus, vt prius [d], procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eundo hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.

CAP. XXX.

Cum non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus, vt ij, qui iuxta [e] constitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarum suarum † prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes) fructus beneficiorũ suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur; & etiam aliorum, quos reciperent, vel possent recipere in † ipsis ecclesijs residẽdo [f]; integre (quotidianis distributionibus dũtaxat exceptis [k]) recipiant ad sedem propterea [l] veniendo eandem, ibidem hac de causa [m] morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu priuilegijs quibuscunque, per quæ præmissorum effectus [n] posset quomodolibet impediri.

¶ Glos. seq. declarat, & commendat istam formam.

a ¶ *Inquisitis.*] est ergo forma ista partim ex scrutinio, & partim ex cõpromisso: vt hic patet: ; sed principaliter dicet̃ ista forma cõpromissi, sed determinati. Et si bene aduertat̃, ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quã hodie habemus: nõ enim volũt canonici libere ius suũ in alios transferre, & dare illis potestatẽ pficiẽdi prælatum. per formã scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formã seruare: immo & boni iuristæ practicam ignorantes in ea deficiunt; expedientius ergo seruabitur ista forma.

b ¶ *Capituli.*] Nota quia secus si diceret de maiori parte eligentiũ: & cõpromissarij illũ elegissent, quẽ maior pars numero, nõ maior capituli nominasset: quia tunc electio esset nulla. s. eod. si cui.

ADDITIO. Cũ qua hæc deberet iungi: vt ibi dixi, & hic Archi. & Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit motiua opinionis hic reprobatæ, & allegat respondet.*

c ¶ *Concilium*] s. eo. quia pp. dicebant enim quidã, q forma ista sublata erat per decre. quia pp. & hoc videbatur tenere Host. in prædicta decre. in prin. q dicebat diuersas electionum formas: vt s. eo. cũ dilectus. & ppea non tres nisi formæ, vel etiam alios duæ approbari videret̃: & propterea non dr̃, aliter electio facta non valeat: sed primum est verum, vt hic videtur, & propterea ista est forma compromissi: seu cum certa determinatione, vt s. dixi.

d ¶ *Vt prius.*] idest, sicut poterat ante concilium: quia propter. cõcilium tamen & decre. fuerunt eiusdem auctoris.

Cum non] Primo ponit constitutionis causam generalẽ: Secũdo ponit constitutionem, interserens causam specialẽ: Tertio tollit obstantia. secũda ibi, *Statuimus.* Tertia ibi, *Non obstantibus.*

CASVS. Dicitur in cap. cupientes. s. eod. tit. & lib. q si in causa electionis appellet̃ ad Apostolicam sedem: eligentes debeãt mittere ad eandẽ sedẽ duos ex ipsis instructos, similiter q opponentes debẽt mittere duos ex ipsis: Sed quid si illi qui mittunt ad Apostolicã sedẽ sunt de ipsis canonicis: verũ ipsi canonici debeãt reputari residẽtes: hoc est, vtrũ ipsi possint pcipere fructus præbendarũ suarũ? Rñdet, q cũ ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesiæ, debeãt censeri & reputari præsentes: ita q ipsi percipiant fructus præbendarum suarũ: exceptis fructibus distributionũ suarum quotidianarum. Sed ponamus q tales canonici quando erant in ecclesia, cuius negotium tractatur, percipiebãt fructus præbendę, quam habebant in alia ecclesia: sicut in abbatia ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis no potest esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pictauen. & percipit fructus ipsius abbatiæ? Rñdet, q tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ, fructus non solum suarũ præbendarum, quas habent in ecclesia cuius negotiũ prosequunt̃ sed etiã debent percipere fructus, quos perciperẽt, si nõ essent absentes: sed residerent in illa ecclesia. Nota primo ex hoc c. illud ad qd allegat̃ principiũ c. q officium suũ no debet alicui esse damnosum, siue nociuũ. Not. vlterius, q absentes pro vtilitate ecclesiæ censent̃ residẽtes, quo ad perceptione fructuũ suarum pbendarũ: exceptis quotidianis distributionibus, quæ tantũ conceduntur interessentibus diuinis officiis. hoc verũ, nisi talis canonicus esset infirmus, qa debet etiã habere quotidianas distributiones, licet sit absens: vt in c. i. de cle. ægro. in antiq. Not. insuper, q absentes ab ecclesia, in qua sunt pbendati, de iure cõi non debẽt percipere grossos suarũ pbendarum: valet tñ contraria consuetudo vel statutum: vt etiam in absentia percipiant fructus suarum pbendarũ. c. cũ oes. de cõsti. in antiq. Nam pp officiũ, ministeriũ, dat̃ beneficiũ, idest, fructus.

¶ *Glossa prima summat, & notat, allegans quo ad hoc principium suæ concordantias.*

e ¶ *Cum non deceat*] Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decretal. cupiẽtes. eundo hac de causa, stando, & redeundo, integre, præter quotidianas distributiones, pcipit fructus beneficiorũ, quos percipere posset in ipsa ecclesia residẽdo. Et nota ex hoc principio inspici quid deceat: quod proprie honestatem respicit. s. de voto & vot. redempt. magnæ. nec enim honestum est officium suum alicui fore damnosum. 4 q. 3. §. itẽ in criminali vers. vẽturis. s. de rescript. statutũ. in fine. ff. de furt. l. si seruus cõis. ff. ad Vellcian. l. 2. §. 1. C. de adminiit. tut. cum quidam. s. de fideiuss. peruenit. cum similibus.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

f ¶ *Iuxta.*] Nota quia per hanc literam dico, q si talis est casus quo instruens vadat non astrictus per decre. s. cupientes. puta quia non est ecclesia cathedralis, nec regularis: vel si est talis appellatio, vel immediata subiectio, quæ non deuoluit, his casibus, cũ no habeat locũ decre. cupientes. ergo nec illius decre. priuilegiũ. per illam literã: & concor. quod dixi j. eo. si postquã. s. tempon.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem, quam Paduæ disputaui de doctore disputante, qui disputare non tenebatur. quã vide j. de reg. iur. accessorium. Ioan. And.

g ¶ *Constitutionem.*] s. eo. cupientes.

h ¶ *Residentes*] concor. s. de cle. non resi. ex parte.

i ¶ *Residendo.*] pone: habet ecclesia Bonoñ. priuilegiũ, q canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorũ suorũ, quos habẽt in alijs ecclesiis in Bonoñ. ecclesia residendo: vel habet ipse q vadit pro instruẽdo negotio priuilegiũ, q recipiat fructus tales. s. de rescrip. c. vlt. hos illo casu percipiet: hoc vult dicere littera ista.

k ¶ *Exceptis,*] q̃ nec dantur studẽtibus in theologia. s. de pbẽ. licet. nec dant̃ præsentibus, qui nõ intersunt horis canonicis. j. de cleri. non resid. c. vnico. Et licet ista cõstitutio fingat ipsum præsentẽ: non fingit ipsum diuinis officiis interessentem: habeat ergo qđ præsens haberet, q diuinis officiis non interessetve in pdic. cap. vnico. quod etiam est pro: cum dicat distributiones quotidianas concedi iis, qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

l ¶ *Propterea.*] Nota legem pro instruẽdo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem. & facit ad id quod dixi in glo. a.

¶ *Glossa sequens recitatur per duas quæstiones, & solutiones ipsarum.*

m ¶ *Hac de causa.*] si ergo facta instructione, & finito negotio, sola voluntate, vel pro aliorũ suorum negotiorũ expeditione maneret in curia: tũc cessabit priuilegiũ hoc. Et est huic simile qđ dicit lex, q nõ vere reipublicæ causa abesse dr̃ is, qui proprij cõmodi causa in legatione est. ff. ex q. cau. maio. l. non vere. sed postea ex quo redire inciperet, cõpeteret ei hoc priuilegiũ: redit enim de innere qđ ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum. ff. ex qbus causis maio. l. si cui. §. tandiu.] Et est simile huic, quod dicitur de teste. s. eo. lib. de rescri. statutum. in fi. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens exemplificat, quærit, soluit, solutioni opponit, & respõdet: in fine argu. ad quæstionem.*

n ¶ *Effectus.*] puta quia est statutũ, consuetudo, vel priuilegiũ in ecclesia, q quacũq; de causa quis absit, etiam pro vtilitatem ecclesię prosequatur, nihil percipiat. Quid si talem consuetudinem vel statutũ iurauerit? Non credo q tunc locum habeat hoc priuilegium: quia iuramentum illud potest seruari sine periculo animæ. s. de iureiur. si vero, & quia hic non dispensat contra iuramentum: vt de rescriptis, cum aliquibus. s. eo. lib. cum suis similibus. Nec obstat si sustulit statutũ vel consuetudinem, quod est principale: ergo & iuramẽtum [4] de illo seruando, quod est accessoriũ, tolle enim substantiam. s. de iureiur. cũ contingat. & quod ibi not. [Aliqui pro per id qđ dicit, quibuslibet: & subdit, quibuscunq; & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionem, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. s. eo. lib. an duæ personæ de opponentibus [5], quæ vadunt pro instruendo negotio ad curiam,

Ideo notã. quia vbi tres emanãt consurgit ex duobus capitulis litera antiq. facit nouam speciem. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posthu. quãtũ. ł. de rudi Pet. de Ancha. Fon.

† Concilium Lateran. sub Innocentio. iij. c. 24. secerur de electio. cap. 42.

† Idem Dominicus sed Archi. & Anchar. contra. sed opinio prima est cõmunis. Fon.

† Not. quod suum potest dici id, qđ est suum in parte, & sic in totum. nã ecc. ctia ... est tota corpus ... vide glo. j. de præben. ... in illis.

† Alias tres in dictis ecclesiis, &c.

† Alias in quibuslibet consuetudinibus, &c.

† Vide constitutio ... ij. de reformat. cap. 1. in fine.

4 Gl. fi. in dem. ... vers. ... de ... consti... de ... antiq. & pro ... dum ... sola ... ssante ... vide Rom. conlit. ... Ioa.

5 Idem de ... ligentibus ... quo tenentur ad expensas ... Ioan. And.

ad curiam, contribuere debeant ad expensas: fiat quod inter eos conuenit. ff. de deposi. l. 1. si conueniat. si nil erat conuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, pensatis labore & facultatibus mittentium & missorum. [Idem Ioan. An.] cum ista decre. priuilegiet eos in fructibus percipiendis: satis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quaestionē de damnum passo, nūquid cōtribuat cum alijs ciuibus ad emendam? Et dicit quod sic in Spec. de cēs. §. 2. ver. quid si damnum. facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis onustae. §. cum aūt. de hoc. ff. de leg. 1. ab omnibus. §. si filio. Ioan. And.

¶Idem.

¶Is qui opponit euidentem defectū scientiae vel personae, contra promouendum ad aliquam dignitatem, poenitere non potest. causam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

Ab eo a, qui contra electū, vel postulatum, seu promouendum b ad aliquam dignitatē, inter caetera quae obijcit, euidentem c, notorium, seu manifestum scientiae, vel aliū personae defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas d nequeunt postea reuocari: Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate cōtingat) à prosecutione causae debeat omnino excludi e, & puniri, perinde ac si in probatione omnium, quae obiecerat, defecisset f: iustum est, vt (postquam ad oppositionem eandē procedit) nequeat in praeiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius poenitere g.

¶Idem.

¶Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

CAP. XXXII.

Ex eo h quòd ad electionē episcopi i, quae te in pupil-

¶Bene ista aequiparan. euidens, notorium, & manifestū, & sic videntur ista synonyma: de quo videtur j. de ver. signif. c. 2.

Ab eo qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda ibi: *Cū enim.* Domi. CASVS. Vacāte ecclesia Pictauēsi vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani: Pictauenses canonici, vel monachi, quendam Titium in praelatum elegerunt: fuerunt aliqui opponentes, qui opposuerunt contra electum defectum scientiae vel morum, vel defectum suorum natalium: & cum hoc qualificabant illos defectus, videlicet, quod illi defectus erant manifesti: opponentes poenitentia ducti voluerunt recedere ab illo defectu: vtrum possint? Rñdet quod non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non possunt. Sed ponamus quod ipsi nolūt recedere à defectu, sed solum à qualitate: vtrum sit eis permissum? Rñdet quod nō: immo si recedant à qualitate defectus, sunt puniendi, ac si defecissent in probatione defectuū: ideo debent persistere & in defectu, & in qualitate defectus: tñ si dicti opponētes recedāt ab ipsis defectibus vel qualitatibus: poterit superior inquirere de ipsis defectibus vel qualitatibus: vel etiā opponentes, si sint qui praetendant habere interesse.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶*Ab eo.*] Is qui opponit euidentem defectum scientiae vel personae contra promouendum ad aliquam dignitatem, poenitere nō potest. causam reddit.

¶ *Secunda glossa quaestionem soluit.*

b ¶*Promouendum.*] ista igitur tria sunt paria. cōcor. s. eo. tit. vt circa. Et nota quod dicit, dignitatem: & idem dicit s. eod. si forte. & idem j. de verb. sign. constitutionem. per quod apparet, quod decre. illa, si forte. non habet locum in alijs beneficijs, vt ibi dixi.

c ¶*Manifestum*] Illa enim quo ad casum nostrū sunt synonyma, & idem designant: vt j. de verb. sign. constitutionem.

d ¶*Vel eius qualitas*] hoc vult dicere: is qui opposuit, forte vult obiectum reuocare: vnde cum opposuisset euidentem defectum scientiae vel personae, dicit quod vult instare alijs obiectis, & recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, sed qualitatē †: vnde nunc vult simpliciter dicere, quod patitur defectum: sed reuocat id quod dixerat, quod defectus erat euidens: illud est reuocare qualitatem tantum, & neutrum potest: vt hic vides. Ioan. And.

†Et non potest, quia detractio qualitatis mutaret actionem: quia iste exceptiones faciunt actionem. Ioan. An. hunc.

e ¶*Excludi.*] vt s. eod. si forte.

f ¶*Defecisset.*] vt s. eo. tit. cap. 1.

¶ *Glo. seq. quaerit, arg. negatiue & affirmatiue: & pro negatiua soluit.*

g ¶*Poenitere.*] vt sic sibi non liceat mutare consiliū in alterius detrimentum. j. de reg. iur. mutare. cū suis cōcor. ad idem s. de elect. cap. publicato. nam & quod semel placuit, non potest amplius displicere, vbi vertatur alterius interesse. j. de reg. iur. quod semel. nisi in casibus, in quibus iura poenitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. ‡ & est simile huic s. eod. vt quis duas. [Ioan. Mona. & Archid. alleg. ff. de pact. l. fin. depos. l. 1. §. si rem.] Quid dices, post promouendus contentus quod opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non consentit: nunquid hoc poterit opponens? Et vr quod non: quia quos praetor prohibet, &c. ff. de postu. l. quos prohibet praetor. & concor. s. de excep. cap. vlt. maxime cum in huiusmodi electionibus exuberet iudicis officium. s. de electio. cum nobis olim. cum similibus. In cōtrium vr per hanc litteram, quae dicit: in praeiudicium eius, contra quem, &c. & quilibet potest renunciare iuri pro se introducto. s. de reg. ad Apostolicam. C. de legi. quod fauore. j. de reg. iur. quod ob gratiam. Satis vr (per prima iura, & maxime ea ratione: quia si probetur talis obiectus: promouendus illum debet repelli) quod ipse huic iuri renunciare nō possit ‡: cum istud ius licet ei faueat, si nō probatur obiectus: tñ ei nocet, si fuerit probatum: & sic videtur renunciare non posse huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi s. eod. si forte.

‡ Adde quod ibi dicam. vide gl. cap. si diligenti. de fo. compe. Felin. c. cū olim. col. 9. de re iu. in antiq. Fort.

‡ Idem Arch. alleg. § not. 2. q. 7. quaerendū, & c. alieni. Ioan. And.

Ex eo.] Sunt duae partes, quae patent: Et prima ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum tam.* Secundo ponit duo dicta: secunda ibi, *Vel conuersi.* Ioan. And.

¶Pro intellectu huius cap. praesupponendum est illud, quod habetur in c. quod sicut. eo. tit. in anti. vbi dicitur, quod oēs habentes vocem in electione, debent vocari ad electionem faciendam. Item quod illi, qui sunt praesentes die electionis faciendae, non debent vocari: quia frustra vocarentur: sed soli absentes sunt vocandi ad illam diem, qua debet electio celebrari: si sint in loco propinquo vel remoto, sīn statuta illius ecclesiae: tñ si praesentes processerunt in electione absq; vocando absentes, valet electio de se: sed absentes poterūt postea facere cassari illā electioné. CASVS. Vacante eccl. sia Pictauensi, canonici illius ecclesiae cōuenerunt in vnum ad electionem futuri pastoris faciendam: In ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure cōi vel dispensatiue, qui erat tunc absens: Vnde qñ assignauerunt diem ad faciendam electionem, alij canonici non vocauerunt illum impuberem: sed eo spreto ad illam electionem processerunt: vult ille impubes cōqueri de contemptu, & cassare electionem: vtrum possit? Rñdet Romanus Pontifex quod non: quia cum talis impubes non habeat vocé, frustra vocaretur ad electionem: quia ipse impubes caret discretione, quae requiritur in electione: Sed hodie quantumcunq; sint puberes, non habent vocem, nisi sint in sacris constituti: sed impubes non potest esse in sacris: ideo non habet vocem in electione: Secundum vero haec tpa non requirebatur, quod quis esset constitutus in sacris, quo ad electionem actiuam. Sed sanctissime Pater, ponamus quod vacat aliqua ecclesia regularis: in qua sunt monachi professi, & alij non sunt professi: vtrum non professi habeant vocem electiuam, & sint vocandi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: quia ad electionem actiuam requiritur professio: sed tunc in illo casu, scilicet ad electionem actiuam, sufficit tacita professio: sed ad electionem passiuam requiritur professio expressa: vt in cap. si religiosus. s. eo. tit. & in cle. ne in agro. §. sane. de sta. reg. in clemen. Sed quid de conuersis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōtingit in religione beati Francisci sunt laici cōuersi? Rñdet quod tales conuersi non habent vocem in electione: quia illi soli habent vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse professi religiosi: ideo conuersi non habent vocem. Nota primo ex isto textu, quod impubes potest esse canonicus ecclesiae cathedralis. Sed quaeritur vtrum istud possit esse de iure cōi, vel ex dispensatione? Quidam dicunt quod de iure cōi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit quod quis sit egressus infantiam: Cōis tñ opinio Doctorum tenet, quod in beneficio requirente discretionem animi, requiritur quod quis sit pubes: & quod perfecerit xiiij. annum: & attigerit xv. sed in alijs simplicibus beneficijs, in quibus non requiritur discretio animi, sufficit aetas septem annorum. De hoc latius per Panor. in c. super inordinata. de praeben. in antiquis. Nota insuper quod in electionibus prelatorum regularium soli veri religiosi professi & clerici habent vocem electiuam: alij autem, vt conuersi, vel non professi, non habent vocem.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

h ¶*Ex eo*] Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu: non professi cum professis; vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. Emanauit primum dictum ad declarationem eorum, quae notant Vincentius, Tancredus, Gofredus, Bernardus, & moderni de aetate & qualit. ex ratione. Secundū ad declarationé eorū, quae notā: Bernardus, Innocentius, & Hostiensis de institu. cap. 1. & Abbas s. eod. tit. in Genesi.

¶ *Glo. seq. quaerit, arg. negatiue, & contrarium soluit.*

i ¶*Episcopi.*] quid de inferioribus dignitatibus? Ex his vulgaribus iuribus, quibus arguimus à verbis. j. de priui. si Papa. 1. respon. in fi. cum si videretur quod in inferioribus secus: cum si de inferioribus idem voluisset intelligi, id expressisset. s. de deci. ad audientiam.

Contra

Ratio generalis extēdit legem. Dom. Nic. Everardus in loco a ratione legis. ampla. fol.

Contra puto, cum ratio cap. quæ infra sequitur, sit generalis: nec ibi reparatur de episcopo, cum dicitur, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur j. eod. indemnitatibus in princip. Ioan. Andr.

a ¶ *In pupillari.*] quæ est in mare minor xiiij. annis, in fœmina minor xij. nec distinguimus an malitia suppleat: sicut nec in finienda tutela. C. quādo tu. vel cura. l. indecorā. Insti. qui. mo. finiat. tute. in princ. licet secus in matrimonio: vt s. de despō. impu. puberes. vol de hoc. ad idē j. eo indemnitatibus. in prin.

Nota quod suum potest dici, quod est cōmune: cui ad hoc ... vide quod notaui ad ca. pe. j. e. de sen. excom. Fon.

b ¶ *In sua ecclesia.*] Not. quod minor xiiij. annis dicitur idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ. de hoc s. de præbēd. super inordinata. [Host. lib. 3 & de æta. & qual. c. 1.] & s. eo. lib. de rescript. si eo tempore.

No. arg. quod ad prælatum ... dubium, ... validare decisionē ... argumento, vel ratione. vide ... Ant. in c. ... Dom.

c ¶ *Contemptu.*] quod aliàs cassationem inducit, & plus in electione nocet, quam multorum contradictio. s. eo. venerabilē. & c. bonæ 2. in ant.

Vide concilium Trident. sessio. 24. de refor. cap. 14.

d ¶ *Iuris.*] scripti.

lari constituto ætate, in sua[a] ecclesiæ[b] extitit celebrata, cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu[c] conquerii, aut electionem eandem impugnare non potes: Cū tam iuris[d], quàm rationis[e] existat: vt tales (cum discretione[f] careant) ad præstandum in electione suffragium[g] nullatenus admittantur.

¶ *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. hoc dicit.*

¶ In ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs, hi, qui[h] nō sunt tacite[i] vel expresse professi, non debent cū professis; vel conuersi[l] laici cum clericis electionibus[m] interesse.

Ratio allegari potest deficiente iure scripto.

e ¶ *Quàm rationis.*] quæ deficiente iure scripto allegari potest. 8. dist. frustra. & 9. dist. sana quippe. s. eo tit. & li. vt quis. lex enim est omne quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. & Seneca in epistola xxxvij. ad Lucillum. Si vis tibi omnia subijcere, te subijcias rationi.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

f ¶ *Discretione.*] 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & s. de corpore vi. ex parte. C. de fal. mo. l. 1. [De reg. cum virum. in princi. & cap. cū simus. in princi. ff. de iudic. cum prætor. §. non autem] Et per hanc litteram dico idem de furioso per prædictum §. tria. & 15. q. 1. cap. nec is. §. cum itaque. de suc. ab intes. cum dilecta. ff. de minu. l. illud. cum nec tales matrimonium carnale cōtrahere possunt. s. de sponsa. dilectus. 32. q. 7. neque furiosus. nec religionem vouere. de reg. sicut 1.

An isti ob malitiam ... vide ... Anton. cōl. 83. Fon.

g ¶ *Suffragium.*] ff. de in integ. restitu. l. 2. §. impuberés. & dicit lex: Indignum nobis videtur, cum qui stabilē mentem nondū adeptus est, pro priuilegia militum, sapientum hominum iura tractare. C. de test. mili. l. vlt. & minores sportulas de vnio iā accipiunt: suffragiū tamen inter alios non afferunt. ff. de decur. l. spurij. §. minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus: nō vr̄ concessisse, quod sine decreto alienent. vel citra perfectam ætatē liberam administrationē habeāt. C. de his q ve. ætat. impe. l. eos. 2. isti enim accusare nō possunt, nec testificari. 2. q. 1. prohibent. 4. q. 3. nec testamenta facere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. & talis ætas prona est ad malū. 12. q. 1. c. 1. & est hæc littera [Et decre. indēnitatibus. in princip. j. eod.] § Tan. & Bart. brixien. etiam, qui dixerunt in quæstione dominicali 77. quæ incipit, Tutor cuiusdam: quod si pupillus patronus maior 7. annis præsentat vnum, & tutor eius alium: præfertur præsentatus à pupillo. pro c. s. tacit. 16. q. 7. decernimus.

h ¶ *Hi qui.*] s. fratres vel monachi: nec distinguo in his, an sint clerici, prout distinguit in conuersis: vt j. dicam in gl. 2.

i ¶ *Tacite.*] in electis autem requirit expressa professio. s. eo. nullus. sic j. eo. indemnitatibus. in prin. Nouitij ergo nō admittunt. & sic tenebat Abbas in gl. in prin. alleg. ad hoc ff. de sta. libe. l. statu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis: vt j. de sen. excom. religioso. tamen non sunt veri religiosi, vt ibi.

a ¶ *Conuersi laici.*] de couersis ergo hic loquit: monachi ergo vel fratres professi, indistincte admittunt. ad hoc s. de arbi. cū olim. de sen. excom. canonica. & 16. q. 1. generaliter. 93. d. st. a subdiacono. hodie secus: qd̄ dic vt in Clemen. de ætate, & qualita. vt hi, qui.

l ¶ *Cum clericis.*] In plerisque ergo vbi sunt clerici & laici cōuersi, non admittunt couersi laici: ergo in hospitalibus & locis huiusmodi, vbi sunt totū laici cōuersi. isti bene eligunt sibi priorem, rectorem, magistrum, vel massarium. s. de arbit. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc. j. eod. indemnitatibus §. penult.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit, & contrario respondet.*

Cōuersi an possint ... habere ius dignitatis.

m ¶ *Electionibus.*] tale enim ius non cadit in laicum. s. eo in antiq. Massana & c. sacrosancta. cuā cōuersum: vt hic. Quid dices in quæstione facti i aliquo ordine: puta Humiliatorū: [vel sancti Marci.] vel in aliqua ecclesia seculari præscripserunt laici conuersi, quod debeant ad electionē admitti, & vocari: per hāc constitutionem clerici nolunt eos admittere: quærit quid iuris? D. co quod de iure cōi conuersi laici ad electionem nō admittuntur[4]: vt hic. sed decr. ista nō tollit specialium locorum, ordinum, vel personarū consuetudines præscriptas. s. eo. li. de consti. licet. quare illi præscriptæ consuetudini stari debet. Non obstat: quod in talibus nō valeat consuetudo. s. eod. Massana. quia illud dico verum sm̄ Innocē. & Host. qui hoc not. de instit. c. 2. de laicis professione & habitu, non de conuersis: cum ergo cōuersus sit ecclesiastica persona[5] 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale præscribere poterit.

4 Glossa & Cardi. in c. ecclesia. de instit. Fons.

5 Eremita nō est persona ecclesiastica, ... Pet. de Ancha. ... j. eo. tit. ... Fon.

¶ Idem.

¶ *Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pēdente, confirmatio facta per ordinariū non valet. Requirit decret. cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiā cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.*

CAP XXXIII.

SI postquam[n] ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia[o] celebrata, fuerit in scriptis[p] ex causā probabili[q], quæ probata deberet legitima reputari, ad sedē Apostolicam appellatum, electionē ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi cōfirmatio, nisi

S *I postquam.*] Sūt tres partes: Secunda: ibi, *Si vero electus*: Tertia: ibi, *Cum autem*. Dom.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici quendam suū elegerunt: a qua electione fuit appellatū ad Apostolicam sedem: quia forte vnus erat contradicens, & talis solenniter appellauit: appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionē præsentauerunt metropolitano, vt eā confirmaret: qd̄ fecit metropolitanus ad requesta aliorū canonicorū, non curando de appellatione illius: an valeat talis confirmatio, vt electus virtute illius confirmationis receperit potestatē administrandi? Rn̄det Romanus Pontifex quod nō: nam ex quo fuit appellatum ad Apostolicā sede ... suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris: ideo non potuit eū metropolitanus confirmare, & per consequens si ille electus se ingerat administrationi, perdit ius sibi quæsitu ex electione: cū non videatur cōfirmatus: & illud verum, quod superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare illam electione pendente appellatione: nisi appellans renunciasset suæ appellationi: quia tunc per illum recessum ab appellatione superior reassumit iurisdictionem virtute cuius posset ipsam electionem confirmare. Sed sanctissime Pater, dictum est in capitul. cupiētes. s. eo. quod si confirmatio vel infirmatio pertinet ad Papā: electus tenetur ire personaliter ad Apostolicā sedē pro obtinenda confirmatione: Ponamus quod ipse electus postquā fuit in curia Romana sine licentia Papę, post aliquos processus recessit à curia non remanendo vsque in finem causæ: vtru videatur satisfecisse illi constitutioni, cupientes. allegatæ? Rn̄det quod non. Item dictum fuit in dicto cap. cupientes. quod cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanam: & etiam eligentes & opponentes: Ponamus quod electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit à confirmatione: vtrum electus, eligentes & appellantes teneantur mittere ad Apostolicam sedem, secundum distinctionem illius cap. cupientes? Respondet quod sic.

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Si postquam.*] Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesię, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decreta. cupientes. non solum quod electus veniat, sed quod vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.

o ¶ *Ecclesia*] Nota, quo ad cathedralem ecclesiā bene erat statutū, quod appellatio deuolueret: eo ipso quod in scriptis, & causa probabili interposita esset. s. eod. quamuis. sed de regulari non sic erat expressum: parificatæ igit sunt regulares cathedralibus. sic s. eo. in antiquę, pro defectu. & s. eo. tit. & lib. c. cupiētes. secus i casu s. eo. quamq.

p ¶ *In scriptis.*] sic j. de appel. cordi. & de hoc s. eo. tit. quamuis.

q ¶ *Probabili.*] vnde istud speciale in istis ecclesijs, quod sufficit quod appellatio sit interposita ex causa probabili, licet causa sit falsa: ad hoc vt deuoluatur: & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluunt: vt s. de appella. vt debitus. in fin.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem duplicem: scilicet, quid si appellatur ad inferiorem: & quid si ad legatum.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] ergo secus si ad inferiorem: [vt etiam dicit Archid.]

dixit Archid.]cum enim ista decret.ponat suũ casum specialem ꝫ regulam j.de appella.non solũ.2.respon.quo cauetur primo constare debere de veritate causæ, anteq̃ reuocentur attentata post appellationem ante sententiam interiectam:ob hoc igitur à casu expresso non recedam: sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, reuerentia sedis Apostolicæ, & vt melius visitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam: vt in prædicta decret.vt debitus.in 6. Et si appelletur ad legatum non puto hanc decret. locum habere: licet dici soleat: examẽ legati satis esse examẽ Apostolicæ sedis. Sed video ꝙ si appelletur ad sedem Apostolicã, non sufficit adire legatum: nisi partes concordarent appellationi renunciando: de appellat.cõstitutus.& de offic lega. studuisti. & cap.licet.& dixi s.eod. cupientes.circa principium. Ioan.And.

¶ Gesta à legato ante susceptam suam appella. vide notata in c. et si clerici. s.de iudic.

¶ In antiquis codicibus legitur obuiari.

a ¶ *Canonice.*]sine aliqua prauitate, vt s.eo. lib.quamuis. & j.eod. prouida. & primo inquiratur de recessu: vt ibi.

¶ Alijs, renunciare.

prius fuerit canonice[a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit[b] †, de facto præsumpta) nullam obtinebit † roboris firmitatem[c]. ¶ Si vero electus[d], qui iuxta[e] constitutionem[f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente[g] exigit, quod vsque ad finem negotium prosequatur) eo ipso viribus euacuatur † omnino[h]. ¶ Cum autem[i] ab electionis confirmatione[k], vel facta prouisione[l] per eum[m], ad quem

b ¶ *Non potuit.*] sufficit enim ꝙ appellatio sit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ *Firmitatem.*]simile j.eo.prouida.& cap.seq.& cap.vlt.

d ¶ *Si vero electus.*]approbat quod not. Guli. & Gar.s.eo.cupientes.§.quod si.

e ¶ *Iuxta.*]si ergo talis erat electus, qui venerat ad curiã:non adstrictus tamen illa constitutione, licet ante finem causę recedat:cũ non habeat ibi locum hæc constitutio:ergo nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre.cupientes.in prin.super verbo: immediata subiectio.& s.eo.cum non deceat.

f ¶ *Constitutionem.*]s.eod.cupientes.

¶ *Glo.seq.notat arg.contrarium, & soluit dupliciter: & econtrario respondet suae recit. per quaestionem, quam soluit.*

g ¶ *Mente.*] Et ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem & verba.ff.de iurisd.om.iudi.l.si quis. versi. ꝙ si dum proponitur.ff.ad Macedo. sed Iulianus.§.mutui. immo præfertur intentio verbis.s.de verb.sign.intelligentia.& cap.præterea. Et in ꝯtrium videbatur:quia constitutio pœnalis erat: & ideo restringenda.ff.de pœn.interpretatione. Sufficere ergo videbatur, ꝙ venerat prout constitutio dicebat. Sed ꝯtrium est verum: Ista enim sunt paria, nõ venire, & venire, & sine licentia recedere. 11.q.3.certum.s.de iudi.cap.1.ff.de excu.tuto.l.scire.§.aliud autem. versic.obseruabunt. in fine.[alias incipit, & sufficit.& C.de decurioni.lib.10.si qs.]videtur etiam talis offendere verba, ſm quod notatur s.eod. tit.cap. cupientes.§.ꝙ si per xx.super ver.executionem. Non obstat quod dicitur, constitutionem pœnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente[g]; nec puto electum puniri, q eo tpe quo non impeditur processus causæ per xx. vel xxx.miliaria peregrinationis, recreationis, vel simili causa iuit extra curiam: non enim recessisse dicitur, qui statim est reuersurus. ff.de procu. præsens.& l.seq.ff.de diuor.l.3. Et verba ciuili modo non captiose sunt intelligenda.4.distin.erit. ff.de serui. si cui.& hoc tenet Guli. & Gar.in decret.cupientes.

¶ Quomodo vel qualiter mens legis [illegible] vide Archid & Dominicum.

¶ Vide glo. in cap. 1. s. de tempo. ordina.

ADDITIO. Idem Archi.& Ioan.Monachus, qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex contemptu ligari.s.de senten.excom.per tuas.§.nos igitur. Ioan. And.

h ¶ *Omnino.*] quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis sine licẽtia dictum est:eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & personarum instructarum.

i ¶ *Cum autem.*] approbat quod not.Guli.& Gar.s.eod.cupientes. in princip.

k ¶ *Confirmatione.*] in ꝯtrium videbatur: ibi enim non de meritis electionis: sed de iniquitate iudicis agitur. s.de appel. interposita. ad fin. ad quid ergo venirent personæ instructæ? Sed ꝯtrium est verum: licet enim de iudicis iniquitate agatur: nihilominus & de meritis electionis; & sic est necessaria instructio personarum.

¶ *Glo. seq.dupliciter opponit & soluit.*

l ¶ *Prouisione.*]in ꝯtrium videbatur: quia pœnalis erat constitutio, cupientes.[& ideo non extendenda.]& quia si Papa de prouisione voluisset intelligi, id expressisset: sicut fecit de 3 electionibus & postulationibus. de deci. ad audientiam. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones, & postulationes, & prouisiones.s.eo.statuimus. & cap.vt circa quid iuris de vno & de alio, vt hic patet. sed post prouisionem non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locũ constitutio, quæ prouidere intẽdit ecclesijs vacantibus, vt ibi patet, in princ. sed per appellationem suspenditur cõfirmationis & prouisionis effectus. de iureiur.venientes. vnde merito locum habet constitutio.

Sequitur Domi. & Phi lip. & vide not. in l. si quis seruo. C. de furtis. glo. in cap. praesenti. j. de senten. excommu. Fons.

m ¶ *Eum.*]quod dic vt notatur s. ead. ne pro defectu.& c.quamq.

propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo, & mittendo, & alijs, quæ perstringuntur in ea, conuenit obseruari.

¶ Idem.

¶ *Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium: studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: alias sunt priuati: Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.*

CAP. XXXIIII.

CVm ex eo[n], quod felicis

CVm ex eo. Primo ponit constitutionis causam: in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo proueniens: In secunda constitutionem; quæ tria facit: Primo permittit dispensationem septennij: arctat ad subdiaconatum: & causam reddit: Secũdo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum cum quo dispensatum fuit reducit ad ius antiquum. Secunda ibi, *Porro.* Tertia ibi, *Elapso.* Ioan. An.

CASUS. Dictum fuit in cap.licet canon.s.eo.ꝙ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotiũ infra annũ, annumerandum a tpe adeptæ pacificę possessionis: vel a tpe, quo potuit habere pacificam possessionem, & p ipsum stetit: Sed quæritur, nunquid eps possit fauore studij cum tali promouendo dispensare, vt nõ promoueatur ad sacerdotium intra annum? Rñdet ꝙ sic vsq; ad septennium: vt promouendus p illud septenniũ non teneatur promoueri ad sacerdotium: Sed nunquid per illud septẽnium intra annum debeat promoueri ad ordinem subdiaconatus? Rñdet ꝙ sic: & hoc ne possit redire ad seculum, & perciperet fructus illius ecclesiæ: pendente tñ illo septennio, debet in ecclesia parochiali idoneus poni vicarius, qui sustẽtabitur de fructibus illius ecclesiæ; & elapsis illis septem annis, debet ipse rector intra annũ promoueri ad sacerdotium: aliàs si non promoueatur ad sacerdotium intra annũ, ipso facto dicta ecclesia dicitur vacare absq; alia snia vel monitione. Nota primo, ꝙ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum à tpe adeptæ pacificæ possessionis: vel à tpe quo potuit habere pacificam possessionem, & per eum stetit. Nota vlterius, ꝙ eps vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem, ꝙ vsq; ad septennium fauore studij non teneatur promoueri ad sacerdotium: Vnde sciendum est, ꝙ solus eps, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, potest dare illam dispensationẽ: non aũt eps domicilij: licet per cap.nullus eps.j.de temp. ordi.clericus beneficiatus dicatur habere tres epos, quo ad promotionem ad ordines: scilicet epm domicilij, epm originis, & epm beneficij. Nota insuper ibi, litterarum studio insistentes: ꝙ licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio: si tñ litteris non insisterent, non prodesset eis ista dispensatio. Nota etiam, ꝙ durante illo septennio, debet eps vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis: & qui sustentabitur de fructibus illius ecclesiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie eps dispensando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus, & possit affirmare fructus illius ecclesiæ: sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur. Nota finaliter ꝙ est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum redire ad statum secularem. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid dedit causam.*

n ¶ *Cum ex eo.*]Dispensare possunt epi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium stu-

F

nium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: alias sunt priuati: & illo durante septennio, debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: elapso septennio debet rector infra annum in presbyterũ promoueri. Causam dedit huic constitutioni, qd̃ notat Guil. s̃. eo. licet canon. in glossa super verbo: priuatus.

Alibi ita dicitur Gregorius Papa prædecessor noster, &c.

a ¶ *In concilio Lugdunensi*] s̃. eo. licet canon.

b ¶ *Parochialium.*] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & sic in illis non est hæc dispensatio necessaria. s̃. eo. statutum.

¶ numerandum

c ¶ *Tempore.*] idest, ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet. j. cap. prox. §. 1. & j. de præbẽ. licet episcopus.

d ¶ *Personaliter.*] ergo non per vicarium, nisi in casu decret. de præbend. exstirpandæ. §. qui casus per conciliũ mutatus non est: vt ibi dixi. & idem hodie in casu huius capituli.

d ¶ *Resideant.*] dispensari tamen poterat super residẽtia: vt in prædicta decret. licet. in fine. Ioan. Andr.

recordationis † Gregorius Papa decimus prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi [a], vt ad regimẽ parochialiũ [b] ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi cõmissi regiminis tempore [c] connumerandum †: & personaliter [d] resideant [e] in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint [f], huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati. Nonnullis extunc [g] parochiales ecclesias recusantibus acceptare [h], legẽdi, & proficiendi [i] (cũ eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis de alijs beneficijs in plerisque mundi partibus [k] interdum prouideatur eisdem) opportunitas [l] sit sublata, in grãde vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris litteratis permaxime noscitur indigere [m]) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei ecclesia suo tempore afferre valeant opportunũ, vtiliter prouidere [n]: Præsenti constitutione sancimus, vt episcopi [o], eorumque superiores, cum his, qui huiusmodi [p] subiectas [q] † sibi ecclesias obtinẽt [r], vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quod vsq; ad septennium [s] litterarum [t] studio insistẽtes promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus [u] duntaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut a multis de Christi [x] patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur [y], à statu retrocedere [z]

f ¶ *Non fuerint.*] iusto impedimento cessante: vt his in fine. & j. cap. proxi. §. porro.

g ¶ *Extunc*] idest, post illud concilium.

h ¶ *Acceptare.*] quia nolebant sic statim presbyterari.

i ¶ *Proficiendi.*] de mag. cap. 1. & cap. quia nonnullis.

k ¶ *Partibus.*] in quibus forte pauca sunt alia beneficia.

l ¶ *Opportunitas.*] sicut prouident iura, q; opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus. de coha. cle. cap. 1. & eo. fundaméta. j. de sta. reg. c. vnico. 1. respon. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum: vt hic, & s̃. de magi. per totum.

m ¶ *Indigere.*] s̃. de magi. c. vlt. vnde de aduocatis dr̃. q; non minus prouident generi humano, q̃ si patriam armis defenderent. C. de aduo. di. iudi. l. aduocati. & doctorum scientia mundus illuminatur. s̃. de hære. cum ex iniuncto. j. de reli. dom. cap. vnico.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

n ¶ *Prouidere.*] sed nonne satis erat prouisum pauperibus. s̃. de mag. Dic q; sic circa Doctores: sed circa libros & expẽsas non: circa quæ prouidit ista constitutio.

¶ *Glo. seq. primo soluit dubium: secundo quærit, arg. negatiue. alleg. v. iura: affirmatiue alleg. vtq. iura. & sic soluit.*

o ¶ *Episcopi.*] Licet igitur inferiores prælati possint ex causa sup residentia dispensare. s̃. de cle. non resi. relatũ & ita ibi sentit Inno. Hostien. & Gar. s̃ eod. licet. in vlt. glo. hoc tñ casu non dispensabũt minores epis. & in §. porro. j. proxi. idem reperitur. Sed nunquid solus eps sine capitulo hanc & alias dispensationes facere poterit? Et videtur expressum q; non. 1. q. 5. cap. vlt. in fi. vbi etiam de hoc. & 50. distin. ex poenitentibus. & ad idem j. de exces. præla. cap. 1. & s̃. de his, quæ fi. a præla. nouit. & cap. seq. In cõtrariũ videtur per hanc literam: & per decre. at si clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de epis, nulla mentione facta de capitulo. ad idem de or. ab epi. qui renun. epi. cap. 1. & 2. de cle. coniug. sane 2. de cle. pug. in duello. cap. 1. ad idem j. de ęta. & qual c. vnico. de fil presby. cap. 1. cum multis sim. & hoc vltimum credo: & cõiter obseruatur fm Hostien. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus. in fi. mag. glo. & Gul. in Spec tit. de legato. §. antepenult. in princip. ipse tamen Hostien. not. cõtrium. de sta. reg. q; Dei timorem [3]. tamen posito q; de iure solus dispensare non posset: de consuetudine præscripta sibi potest hoc ius acquirere. s̃. de his quæ fiunt a præla. noscitur. in fin. & s̃. eod. lib. de consue. cap. 2.

Dispensare an possit episcopus sine consensu capituli.

Sequitur Archi. cap. 1. de filijs presby. ad iura quæ nequit de epo loquitur supple cum capitulo quia dispensatio est de maioribus negotijs. sed primam opinionem tenet cõsuetudo. Dominicus.

p ¶ *Huiusmodi.*] parochiales scilicet.

q ¶ *Subiectas.*] Nota, quia licet quo ad dandas dimissorias æquiparemus epm originis, domicilij, & beneficij, vt j. de tempo. ordi. cum nullus. 1. resp. quo ad casum istum secus: vnde si Bononien. clericus talem ecclesiã habet Mutinæ: Mutinensis eps, non Bonoñ. habebit dispensare per hanc litteram.

r ¶ *Obtinent*] si iam elapsus esset annus, ita q; priuati essent, tunc eas non obtinent, sed obtinuerunt: & sic huiusmodi dispensatio locum non habet.

¶ *Glo. seq. notat, dubium soluit, quærit & soluit: Iterum quærit & soluit, et declarationem exponit.*

s ¶ *Septennium.*] Nota in septẽnio scholarem esse debere prouectũ, studẽs in theologia in quinquennio. s̃. de magi. cap. vlt. & etiam studẽs in iure ciuili: vt in proœmio ffor ũ. ibi: & in quinto anno, &c. & si voluerint epi in citeriori tpe dispensare, bene id poterunt: sed in vlteriori non. de re iudic. quod ad consultationẽ. de appel. oblatæ. j. de reg. iur. cui licet. [Idẽ Ioan. Mona. & Archid benefacit ff. de vul. sub. si ita quis substituerit. & s̃. de offi. deleg. pastoralis. §. 1. immo commendabile est nõ a principio totũ dare septẽniũ, vt experiatur si proficiant, & tunc detur vlterius tẽpus: alias denegetur.] Sed nunquid eps qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? Puto q; nõ: per reg. j. de reg. iur. decet. & s̃. de fi. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico nisi euidens causa suaderet contrarium: & sic potest intelligi de cle. non resi. cap. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cũ tendit ad noxam. de deci. suggestum. Quid si pendente dispensatione mecum facta de isto septennio, assumor ad aliam parochialem ecclesiam sine fraude: nunquid adhuc poterit in septennio mecum dispensari? Et satis videtur q; non, per hanc litteram: cum videatur inspici tempus ratione personæ: & fm hoc, & per ea quæ dixi in principio glossæ, videtur, q; tempus istud incipiat à tpe dispensationis: & secundum hoc esset reperire quod per nouem annos, vel quasi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis esset declaratio.

Nota quando requiritur dispensatio post lorem superiorem beneficij ille prælatus debet dispensare, qui habet eccliam subiectam, respectu cuius dispensatio nec statim. Dominicus.

ADDITIO. Si enim septennium inciperet a tpe commissi regiminis, per modum de quo j. cap. proxi. § 1. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studio integrum septennium. Io. And.

t ¶ *Litterarum.*] cum non distinguat, intelligo generaliter: siue in grammatica, siue in iure canonico, vel ciuili [a], vel scientia theologiæ studeat. Et caueant epi ne dispensent cum his, qui dociles nõ sunt: tam enim in eis cessat huius constitutionis causa: vnde nec fiat dispensatio. 1. q 7. quod pro remedio. Et habentes dispensationem propter studium, studere debent: non in castris vel villis, sed in studio generali: vt s̃. de cle. non resi. tux. alias priuilegium non habebunt: vt ibi.

a Ista glos. secũdu Philip. vult, q; beneficiatus in sacris, potest studere legibus. ad de quæ dicam. j eod. ne cle. vel mon. cap. 1. Fons.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat, & contrarie respondet.*

u ¶ *Subdiaconatus*]]. et hoc dicunt quidam, q; sine dispensatione de cõi iure potest in minoribus constitutus eligi ad parochialem ecclesiam. ad idem allegant j. de præbend. si pro clericis. & j. de institut. cap. 2. [Hoc placet Archidia. & Ioan. Monac. s̃ eod. cupientes §. penult. in princ.] Sed puto contra: & dico ab antiquo iure illius decretalis s̃. de æta. & quali. præterea. non recedi, nisi inquantum reperitur expressum: Nec obstat hæc decretalis; potuit enim dispensari cum illis per litteras Apostolicas: vel per præsentationem patroni consequi parochialem ecclesiam in minoribus constitutus: & si dispensetur cum tali, necesse habet infra annum subdiaconus fieri: & sic intelligo istum textum: dixi de hoc s̃. in prædicta decretali, si pro clericis.

x ¶ *Christi.*] Nota dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. s. de verb. sign. causa.

y ¶ *Dignoscitur.*] Nota ex præteritis circa futura caueri. 23. dist. in nomine de procu. cap. 1. & s. eo. fundamenta. §. digne.

z ¶ *Retrocedere.*] militando, negotiando, vel vxorem accipiendo: quod possunt ipsi clerici in minoribus constituti. s̃. de clericis coniugat. cap. 1. sed qui sunt in sacris, non. j. de voto. c. vnico.

a ¶ Possit

a ¶ *Poenas.*]priuationis ipso iure.
b ¶ *Exerceatur.*]prouidit haec constitutio ecclesijs & personis. sic s.eod.cum nobis olim.in fi.& j.de reg.beneficium.
c ¶ *Ministrentur.*]non enim debent proprijs militare stipẽdijs. 12. q.2.charitatem.
d ¶ *Septennio.*] idẽ est de minori tpe,si ad minus tempus dispensatum fuisset: quod fieri potest,vt superius dixi.
e ¶ *Alioquin extunc.*] idest, elapso anno à fine septennij.
f ¶ *Poenam.*] priuationis.

valeant clericali)omnino astringi volumus: & nisi receperint, poena contenta in dicto concilio,eoipso percelli. ¶ Porro septennio praedicto durante, ijdẽ episcopi & superiores sollicite prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios† ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur[b]: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus,necessaria congrue ministrentur[c]. ¶ Elapso vero dicto septennio[d]†, hi cum quibus fuerit (vt praemittitur) dispensatum,ad diaconatus,& presbyteratus ordines infra annum se faciant promoueri: alioquin[e] extunc dictam poenam[f] (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Regulariter decet clericos per se diuinis seruire. Fons.

C *Ommissa tibi*] Quatuor sunt dicta:secundũ:ibi, *Annus autem* Tertium:ibi, *Porro.*Quartum: ibi, *Caeterum.* & ista decret.est glo.cap. licet canõ.eo. tit.§.Dominicus.

¶ Notat Petrus. q post dispensationem ... tenetur ... promoueri ... Fons.

Casvs. Dictũ fuit in cap. licet canon. s. eo.tit. q ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum à tpe adeptę possessionis: Sed ponamus, q aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit promotus ad sacerdotium infra annũ:sed annus nondum fuit elapsus: tñ certum est, q ipse non poterit promoueri ad sacerdotium infra annum: quia de anno solum restant duo menses; & infra illos duos menses non celebrantur ordines: vtrum ante finem anni vacet ecclesia? Rñdet Romanus Pontifex, q licet sit impossibile,q talis possit promoueri infra duos mẽses: tñ ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus infra annum, vel non potuit promoueri: quia erat in minori aetate,& habebat ecclesiam cum dispensatione: vtrũ currat annus? Rñdet quod non:sed tñ debet se facere promoueri ad illum ordinem,quẽ ętas sua patitur:Sed ponamus q iste priuatus sit ecclesia sua;quia cũ non esset impeditus, non curauit se facere promoueri ad sacerdotium:nunquid eps potest denuo conferre illi istam ecclesiam,quam perdidit per lapsum anni?Rñdet q non pro illa vacatione.nam ipse est incapax illius ecclesiae pro illa vice Sed quid de fructibus?Ponamus q infra annum ipse non fecit se promoueri ad sacerdotium: vtrum licite poterit retinere fructus ecclesiae, quos percepit durante anno? Rñdet q iste si in principio qñ fuit institutus,non habebat intentionẽ vt promoueretur ad sacerdotiũ infra annum:sed solum vt pciperet fructus; tunc tenetur ad restitutionem fructuum; & etiam collator tenetur reddere ecclesiam indemnẽ; Si vero ille qui habuit ecclesiam parochialẽ habebat bonam intentionẽ:quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua causa superueniente non vult promoueri: qa forte eius frater antiquior vult pmoueri:& ipse vult remanere in seculo, nõ tenetur ad restitutionem fructuũ. Nota ex textu ibi, *Te nolente.*] arg. q beneficium qñ de necessitate est proximò vacaturũ, potest conferri alteri de consensu rectoris; licet aliter non interueniat renunciatio; & sic ille consensus vr habere vim renunciationis: de quo vide qđ not.j.in regula, beneficium.& de ijs quae fiunt à ma. par.cap.ex ore. super verbo,confirmatus.quia illud debet intelligi quando consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

¶ Idem.

¶ *Quatuor dicit: Primo,quòd ad poenam priuationis rectoris parochialis ecclesiae non promoti, requiritur quòd annus integer sit completus: Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito: Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest: Quarto,quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam,vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnẽ. Ioan. And.*

CAP. XXXV.

COmmissa[g] tibi parochialis[h] ecclesia, quamquam tantum[i] de anno transiuerit, quod infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis[k] ad sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit† ipse annus elapsus[l], censenda vacare: nec potest alteri antea, te nolente[m], conferri. ¶ Annus autẽ huiusmodi(qui à tempore illo incoepit†, quo ipsius ecclesiae regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificã[n]† habuisti: vel per te

¶ *Prima glossa diuidit,& summat.*
g ¶ *Commissa.*] Quatuor dicit:Primo quòd ad poenam priuationis rectoris parochialis ecclesiae non promoti, requiritur q annus integer sit completus: Secundo, q annus ille non currit iuste impedito:Tertio,q post priuationem,ecclesia eidem conferri nõ potest:Quarto,q non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet,tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit,ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.
h ¶ *Parochialis.*]non collegiata.j.eod.statutum.
i ¶ *Tantum.*] quia ammodo ante finem anni non expectamus aliqua tempora statuta ad ordines recipiendos. de quibus.s. de tempo.ordi.de eo.vel si superest vnum tempus, adhuc non est diaconus,vel subdiaconus.
k ¶ *Concilij Lugdunensis.*]s.eod.licet canon.
¶ *Glo.seq.obijcit,& soluit.*

l ¶ *Elapsus.*] facta computatione: vt dicitur j.§. proxi. In contrarium videbatur: qa lex dicit, q si promisisti mihi facere insulam infra certum tempus; & iam tempus tantum elapsum est, q ammodo infra illud tempus fieri non potest, licet totum tempus nõ transierit, cõ te agere possum.ff.de verb.oblig.l. hoc iure. & l. si ita stipulatus essem. vnde ex quo certum erat illum infra diem promoueri non posse, videbatur poena commissa. Sed cõtrium est verum; vt hic patet. & hoc tenebat Guli. & Gar. s. eo.licet canon per l.ff. de verb. oblig.l.in illa stipulatione. & l. insulam. vbi expresse dicitur, stipulationem poenalem non committi ante diem; etiam si sic certum parere nõ posse. Item licet certũ sit conditionem extituram expectari debet donec existat.ff.quãdo di leg. ced l.huius legatum. Ad cõtra potest responderi; vt not.in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi posse, quantũ interest opus inchoatum non esse, vt in primis iuribus:sed ad poenam non, vt in secundis, & hic.

¶ Videas qđ ipse not. in Spec. de obl. & solu. §.1. versi quia si promisisti ... ubi erat poenam commi... sed ante diem exigi non posse.

¶ Nota q vbi imponitur poena ex nõ facto infra certum tempus, poena non cõmittitur, nisi ex toto labatur tempus.

¶ Alias,incipit

¶ Pacifica possessio quae dicatur, tradit Geminianus cons. 125. versi. Super tertio.

Additio. Quo ad casum nostrum, scilicet q annus integer debet esse completus,sit efficax ratio: quia vltima die posset obtinere dispensationem Papalem,vel epi:per modum decre. s.prox. In hoc tamen est opinio,sicut ibi dixi super glo. si tam. vbi omnino videas Ioannes And.

m ¶ *Te nolente.*]Et merito non potest cõferri;quia non conferuntur beneficia anteq̃ vacent. s.de concel.praebend cap.1.& 2.anno elapso libere potest conferri, non obstante illius possessione.j. de praebend.licet episcopus. Idem vides in morte naturali:qa licet certum sit clericum moriturum,non tamen confertur eius beneficium ante mortem,vt j.de concel.praeben.cap.1.& 2.

¶ *Glo seq quaerit,ponit opi.& soluit.Iterum quaerit,& soluit.*

n ¶ *Pacificam.*] quid a si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum? Dicunt quidam q nõ currit tempus:secus si maiorem. arg. j.de resti.spol frequens. Dic secundum Guli. qui hoc not.s.eod.licet.q si liberum habet exercitium curae aiarum, tenetur hac constitutione: licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat:quia cura pars principalis est & dignior.de aeta. & quali.cum sit.ad hoc de consecrat. eccle.vel alta q in dubijs.& eius ratione tenetur ad sacerdotium promoueri.s.de praebend.extirpandae.secus si non habeat liberum curae exercitium; licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem s.eod. tit.an antiq.dudum 2.circa principium; vnde dixit hic littera: ipsius ecclesiae regimen, &c. Quid si postq̃ nactus est possessionem mouetur sibi controuersia? Dicit Guli. q si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, & possessio continue turbatur, promoueri non tenetur; quia quae incontinenti fiunt,&c. s.eod.olim. cij.ff.si cert.pet.lecta. & quia non videtur pacifica fuisse,quae non durauit.ad hoc s.eod. si postq̃.§.2. s.de verb. signif. nam & ego. ff.de in rem verso.l.si pro patre. §.versum. de poen. dist. 1.diuortiũ. & litis euentus dubius est.ff.de pecu.quod debetur.posset ergo esse q ecclesiam perderet: & sic in presbyterum ordinatus absque beneficio mendicaret. 93.distin. diaconi vlti. Si autem possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio,hac constitutione arctatur; & sufficit q semel coepit pacifice possidere. s.eod. dudum. ff. de act.empt. l.exempto. in princip. alias suo velle quilibet posset sibi litem contingere in fraudem, huius constitutionis; nec obstat

a De materia glossae,vel definitione, quae dicatur pacifica possessio, praeter dicta,ex hac vide Geminianum cõsil.81. & 87. & 125. & Paulum de Castro consil.165.

Lapsus ex potest p mẽsẽ vel duos. cap. fraternitatis. de frigi. & malefi. tione.

q istc succumbere poterit; quia mala electio est in culpa. C. de acqui. poss. l. vlti. C. de iure delibe. sancimus.

a ¶ *Per te stetit.*]sic j. de præben. licet episcopus.

ADDITIO Archi. alle. j. de reg. iur. cum non stat. & c. imputari. ff. de annu. leg. l. Mæuia. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens explicat, & consulit.*

b ¶ *Iusto impedimento.*] sic s. eod. quam sit. ad fi. Pone q toto illo anno ægrotauit, vel absens erat eps, & commendatitias habere non potuit, vel cum eps ordinare noluit: vel his similia: hę enim sunt iustæ causæ, quæ excusabunt eum. Et pp hanc causam dico, q licet elapso anno statim illo non vocato possit alteri ecclesia conferri, vt in prædicta decre. licet. tñ tutius & honestius esset ipsum citari, & facere pronunciari illum priuatum: si non ostendit dispensationem vel iustum impedimentum: nam si hoc omisso fiat collatio, ipse postea veniens: & de iusto impedimento, vel dispensatione fidem faciens, collationem cassari faciet. s. in anti. de re iud. cum Bertholdus. sed quia iudices, vel illi ad quos collatio spectat, nolunt litigare, vel se aduersarios constituere, nec illi quibus facienda est collatio, nisi primo habeant ius in re: ideo communius eligitur altera via, vt sine alia pronunciatione fiat collatio.

Aliâs, legitimo

Aliâs, idê

In vno manuscripto Vaticano, & in altero itê manuscripto ita tamen priuatus existis, & ad quam ipso facto te inhabilê reddidisti, &c. quod est diligenter obseruandum, pro eo quod notat glossa hic in verbo ea vice.

stetit a, quominus haberes eandem) tibi non currit, si promoueri iusto b †impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶ Porro si infra dictum † tempus non fueris (rationabili causa cessante) promotus, tibi ecclesia ipsa c, qua dicti statuti auctoritate iam † priuatus existis d (ne statutum ipsum fiat ludibrio e, debitoq; frustretur effectu: & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum f, lex imposita videatur) nullatenus ea vice g poterit iterato h conferri. ¶ Cæterum si promoueri ad sacerdotium non intendens i, parochialẽ receperis ecclesiã, vt fructus ex ea per annũ percipias: ipsam postmodum k dimissurus (nisi voluntate mutata l promotus fueris m) tenebe ris ad restitutionem fructuum eorundem: cum eos receperis fraudulenter †. ¶ Illum autẽ, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum n: (præter diuinam, quam exinde incurrit offensam o) ad seruandã indemnem p eandem ecclesiã decernimus obligari.

¶ Idem.

¶ *Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere.*

CAP. XXXVI.

Si q abbatem r ecclesiæ Romanæ immediate subiectũ s in vestrum episcopum t elegistis u, reprehendi exinde x nulla ratione potestis: ei tamen ab alio quam à nobis, vel ab Apostolicæ sedis legato †, si sit in prouincia y de latere z.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ affectantes habere in prælatum abbatem monasterij noui Pictauis, vel alium abbatem exemptum, & immediate subiectum sedi Apostolicæ: dubitauerunt an deberent ipsum postulare, vel vtrum possent illum eligere: super hoc consuluerunt Romanum Pontificem: qui Papa consultus rñdit, q licet abbas exemptus non possit dimittere suum monasterium sine licẽtia Papæ: hoc tñ non obstante, ipse potest eligi in epm, vel alium prælatum. Sed quid, ponamus q in hoc regno est legatus de latere, scilicet Cardinalis: vtrum poterit confirmare illam electionem? Rñdet q sic: sed alij legati, q nõ sunt de latere siue Cardinales, non possunt confirmare illam electionẽ, & dare illi abbati electo licentiam, vt se transferat ad illã ecclesiam, in qua fuit electus. Nota primo, q alligatus inferiori dignitati ab epatu, debet eligi, & non postulari. Dominicus. Nota secũdo, q exemptus & immediate Papę subiectus, nõ potest renũciare beneficio in manibus ordinarij loci. Dominicus.

† De commissarijs probantibus (?) eadem, & de l. Fulcianum ff. de bo. auct. iud. possiden. Fon.

† De triplici genere legatorum vide glossam in cap. 1. de offic. legat.

Hæc lectio inuenitur in manuscripto codice Barbaræ, vt in margine paulo ante notatum est.

c ¶ *Ecclesia ipsa.*] tolle quod est in fin. huius §. ibi, nullatenus ea vice, &c.

d ¶ *Existis.*] quidam habent hic in littera: & ad quam inhabilem reddidisti te.

e ¶ *Ludibrio.*] sic C. de bo. quæ li. l. vlt. §. vbi autem pueriles.

f ¶ *Faciendum.*] vt C. communia. de leg. l. 2. in fi. magis. ergo consideremus sensum, q̃ verba. ad idem s. eo. si pollĩ. §. 1. ff. de verb. sign. intelligentia. & cap. propterea.

g ¶ *Ea vice.*] intelligo, idest in illa vacatione: aliâs lex esset imposita verbis; facile enim esset sibi conferre vni, quẽ sciret nolle consentire: & postea reiterato, illam primo conferre. secundum illos, qui habent in textu: & ad quam te inhabilem, &c. non est dubitatio tanta.

h ¶ *Iterato.*] nam qua ratione posset primo anno finito iterato eidem conferri: eadem ratione finito secundo: & sic dic de tertio: & sic de singulis: & sic canon frustraretur effectu: vt dictum est. concordat s. de testib. licet 3.

ADDITIO. Et j. de consan. & affini. tua. in fi. Io. And.

i ¶ *Non intendens.*] si ergo intendebat à principio promoueri: sed postea mutata voluntate promotus non fuerit: non tenetur ad restitutionem fructuum 2. quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem: in alijs crederem secus eadem ratione.

2 In dubio secũdũ Pet. de Anchar. præsumitur talem mentem habuisse à principio, sicut apparet in sibe. arg. l. si qui adulterij C. de adult. Fon.

k ¶ *Postmodum.*] elapso anno. Ioan. And.

l ¶ *Mutata.*] Nota q fraus purgatur: sic & mora interdum. s. de loca. potui. & j. de reg. iur. mora. vbi de hoc. & nota exitũ spectari, cum vitium consistit in animo; aliâs spectatur initium. s. eod. lib. de rescript. si eo tempore. s. eod. dudum 1. vbi de hoc.

m ¶ *Promotus fuerit.*] ad sacerdotium infra annum.

n ¶ *Promouendum.*] & in veritate promotus non fuisti; aliâs purgatur vitium in vtroque.

o ¶ *Offensam.*] sic s. eo. perpetuæ. cum suis concordantijs.

¶ *Glo. seq. ponit quæstionem, quam soluit.*

p ¶ *Indemnem.*] pone enim illum, qui fructus percepit nõ esse soluendo: ita q inefficax est actio ɔ̃ eum. s. de solu. Odoardus. dabitur in conferentem; vt hic vides. Et hic loquitur non solũ de obligatione in foro animæ; sed etiam in foro iudiciali; dummodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: & qui fraudem allegat, illam probabit. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & probabitur id per coniectura. j. de præsum. cap. 2.

Si abbatem.] Ponit duo dicta principalia: secundum ibi, *Nunsi autem*. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

q ¶ *Si abbatem.*] Abbas exemptus eligitur in epm: sed transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere. Secũdo dicitur, quòd legatus de latere potest confirmare electiones eporum exemptorum reliqui non, sine speciali mandato. Declarat quod notat Bernardus s. de postu. c. vlt. vltra medium glossæ. Compostel. ibidẽ in principio 3; & ea quæ not. moderni de consuet. cum venerabilis. & Gar. s. eod. cupientes. §. denique.

¶ *Glo seq. soluit quæstionem.*

r ¶ *Abbatem.*] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo: quia eadem ratio est.

s ¶ *Subiectum.*] quod cognosci potest per decretalem j. de priuile. si Papa. idem de subiectis epo, quo ad hoc q eligi possunt: sed sine licentia episcopi non transibunt.

t ¶ *Episcopum.*] idem de alijs dignitatibus, puta ad alia in abbatiam. s. eo. cap. nullus. cum si. & eadem est ratio.

¶ *Glos. seq. declarat dubitationis causam, & respondet.*

u ¶ *Elegistis.*] dubitationis fuit causa: eps quia non habet liberum volatum, sine licentia Papę, debet postulari ad alium archiepatum vel epatum: & si eligatur, nõ valet electio. Eadem ergo ratio videbatur in abbate immediate Papæ subiecto, vt per id deberet postulari non eligi. Sed illud speciale in epis. s. de renuncia. nisi cum pridem, non enim quicunq; habet petere licentiam transeundi, postulandus est: vt probatur s. eod. si religiosus. & c. nullus. & in his, quę notantur s. de postu. cap. vlt. in anti.

3 Vbi Ber. sic loquitur q re pridem non potest. Compostel. vero tenuit contrarium dicebat, abbatem exemptum postulandum, nõ eligendum. Ioan. And.

x ¶ *Exinde.*] quia elegistis, & non postulastis.

y ¶ *In prouincia.*] Si enim legatus esset, sed non in illa prouincia, licentiam dare non potest. licet enim quædam possit, quæ voluntariæ iurisdictionis sunt extra prouinciam sibi decretam eundo & redeundo; tamen ea quæ contentiosæ iurisdictionis sunt, non potest: vt hic, & s. de consuetu. cum venerabilis. Primum probatur s. de offic. leg. q translationem. & cap. penult. & s. de senten. excom. ad eminentiam. cum si. & quod dicit, sit in prouinciam missus: quod est infra: quia licet prouinciam exiuisset, dummodo in legatione esset, adhuc licentiam dare potest. s. de offic. lega. nouit. Si autem exiuisset prouinciam, & legationem, secus: & sic possit intelligi hæc littera.

ADDITIO. Idem Archidia. qui dicit hic, q ordinarius prouinciam exiens, habetur pro priuato. de offic. præsi. l. 3. & ideo non habet potestatem iudicandi, vel ius dicendi. ff. de iurisd. om. iud. cap. vltimo. & sic ibi sedere pro tribunali non potest. 9. q. 2. episcopi. vbi de hoc. Ioan. And.

z ¶ *De latere.*] scilicet Cardinalis. j. de offi. legati. cap. 2. in fine. vbi dicam de hoc.

a ¶ Missus

a ¶ *Missus.*] subaudi, vel ab alio, qui haberet sup hoc speciale mandatum: vt in fine capituli.
b ¶ *Deserendi.*] sicut enim inferior non deserit sine superioris licẽtia suam ecclesiam. s. de renun. admonet. sic nec iste sine Papæ licentia: qui sibi proximus est superior, vel sui legati de latere suum monasterium deseret.

ǂ *Glo. seq. quærit & soluit. dicit opi. Host. reprobatam. & Compost. approbatam.*

c ¶ *Transeundi.*] Quid si abbatia nõ sit exẽpta: sed priuilegium habet, q abbas ad epatum nõ possit assumi sine sedis Apostolicæ licentia ex causa forte: q abbates se videntes recessuros à monasterijs, dispergunt: & habes de hoc priuilegio 16. q. 1. hinc est etiam. Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiam? Sa. tis vt illius decre. arg. q sic: quia potest oĩa præter excepta. de offi. lega. q translationem. 16. q. 1. frater. ff. de offi. præfec. præ. l. vnica sed ad hoc j. de verb. sign. cap. 1. in prin. Vnde nota q per hanc decre. reprobata est opinio Hostiensis. not. s. in anti. de consue. cum venerab. his. dicebat enim ibi, & de renun. c. vlt. in prin. q illi legati habe... ant speciale mandatum transferendi abbates exemptos: alias id facere non possent: per decret. de offi. leg. q translationem. sed Compost. ibi contradicens, q ex generali legatione hoc poterant: & eius opinio hic reprobatur, vt hic vides.

1 Nota Phi lip. post Archi. q appellatione sedis Apostolicæ venit legatus de latere: nisi apponeretur dictiones, ipsum, dumtaxat, & similes: [illegible] tenetur suo.

ǂ Al. [illegible]

2 Reprobatur a Dicto [illegible] quia legatus potest dispensare super his, quæ priuilegio Papæ [illegible] contra priuilegium [illegible] [illegible] suas.

nostro missus [a], dari nõ potest licentia suum deserendi [b] monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi [c].

¶ *Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Ioan. And.*

¶ Huiusmodi [d] vero legatus, qui maius [e] omnibus post Romanum Pontificem, in prouincia sibi decreta imperium [f] censetur habere [g]: archiepiscoporum, episcoporũ, & exemptorum electiones potest ex officio [h] confirmare. Alij autem legati [i] hoc [k] nequeunt, nisi id eis à sede ipsa specialiter [l] sit commissum [m] †.

d ¶ *Huiusmodi.*] sumptum ex eo quod notat Gar. s. eo. cupientes. circa prin. sup verbo, examen. & dic huiusmodi, scilicet de latere.
e ¶ *Maius.*] vnde minores legati non exequuntur officium suum eo præsente. s. de offi. leg. c. volentes.
f ¶ *Imperium.*] quia ordinarium est, nec perit morte mandantis. j. de offic. leg. cap. 2. & in eo pares sunt consulibus: vt ibi Ioan. And.
g ¶ *Habere.*] ff. de offi. præsi. l. 4. ff. de offi. proconsul. & ideo.
h ¶ *Ex officio.*] legationis: quia non requiritur speciale mandatũ: & idem dicebamus per decre. s. eod. quia diligentia. vbi hoc tenet Compost. Item quia non erant hæc specialiter reseruata.
i ¶ *Legati.*] scilicet non de latere, vel qui dignitatẽ illam sibi vendicant ecclesiarum prætextu. de quibus s. de offi. lega. c. 1. & penult. & j. eod. tit. cap. 1.
k ¶ *Hoc.*] scilicet confirmare epos, archiepos, & alios exemptos.
l ¶ *Specialiter.*] Nota q non tantum valet genus quantum species. de appel. cap. 2. de hoc de offi. ordi. si sacerdos. s. in ant. & 23. distin. quamquam.
m ¶ *Commissum.*] Nota & breuiter, q si exemptus prælatus inferior epo eligitur ad epatum, tenet electio: tñ transire non poterit sine licentia, quam dat Papa vel eius legatus de latere. Si canonicus, vel alius eligitur in epm exemptum, vel archiepm exemptũ, vel ad aliam dignitatem exemptam, legatus de latere confirmat: inferiores legati non sine mandato speciali. Si aũt eps in epm, vel archiepm postuletur: tunc vt trãsire possit, specialis licentia Papæ requiritur: quia casus, scilicet eporum translatio, est de reseruatis. s. de offi. lega. q translationem. & sic sane decretalem istam intelligas: vnde non dicit hic, q legatus admittat postulationes: sed q confirmet electiones, episcopi autem non eliguntur, vt prædicti.

S *I compromissarius.*] Sunt duæ partes: Prima determinat certos casus dubios circa pœnam priuationis: Secunda: ibi. *Porro.* alios circa pœnam suspensionis. Ioan. And. Posset etiam quælibet pars subdiuidi, quæ patent. Dominicus.

Casus. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, conuenientes in vnum, tractauerunt de electione futuri prælati: potestatem eligendi compromiserunt in aliquos compromissarios: qui compromissarij fuerunt negligẽtes in electione facienda per tres menses: vtrum non solum compromissarij, sed etiam ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rñdet q sic: & sibi imputent canonici, q desides tales elegerunt: ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximum superiorem. Sed ponamus q compromissarij non fuerunt negligentes in electione facienda: sed tñ in electione deliquerunt, q scienter elegerunt indignum: puta scienter elegerunt aliquem Titium patientem defectum in natalibus: vtrũ delictum compromissariorum noceat canonicis, hoc est q canonici sint priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si ipsi indignum scienter elegissent? Respondet q non: immo electio reuertitur ad ipsos canonicos, ita q canonici possunt alium in suum prælatum eligere: & istud verum quod delictum compromissariorum nõ nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratam habuerint electionem per cõpromissarios factam: puta quia compromissarij retulerũt canonicis, q Titium in suum epm elegerunt. & canonici scientes illum indignum, approbauerunt electionem. Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignum elegissent. Sed quid sanctissime Pater: cauetur in cap. cum in cunctis. eo. tit. in antiq. q eligentes sciẽter indignum, sunt suspensi a perceptione fructuum suorum beneficiorum per trienniũ: vtrum non solum compromissarij sint suspensi per triennium a perceptione fructuum suorum beneficiorum: sed etiam ipsi canonici? Rñdet q non: nisi canonici electionem de indigno factam scienter ratificauerint: qa cum ratificatio mandato comparetur: ipsi canonici sunt suspensi per triennium à perceptione fructuum suorum beneficiorũ, quæ obtinent in illa ecclesia: secus est de beneficijs, quæ ipsi obtinent in alijs ecclesijs: vt in fine huius cap dicitur. Sed quid: ponamus q canonici compromiserũt in aliquem epm: vel archiepm: qui eps vel archieps scienter eligit indignum: an ipse eligens sit suspensus à perceptione fructuum dignitatis epalis, vel archiepalis? Rñdet q non: nam cap. cum in cunctis non facit mentionem de dignitate epali, vel archiepali: modo canones pœnales non comprehendunt epos, vel alios superiores, nisi de eis faciant expressam mentionem: & sic iste versiculus: Huiusmodi quoque pœna, &c. est declaratiuus illius cap. cum in cunctis. etiam illa pœna suspensionis à perceptione fructuum beneficiorum per triennium, non habet locum nisi cum peccatur in electione epi vel superioris: & non intelligitur de electione abbatum, vel aliorum inferiorum. Sed qd sanctissime Pater: habuimus in cap. vt circa. q se opponens electioni, & obijciens aliqua cõtra formam electionis, vel personam electi: si deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in formam electionis, condemnatur solum in expensis: Si vero deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in personam electi: non solum condemnatur in expensis: sed etiam suspẽditur a perceptione fructuũ beneficiorum suorum: Vellem informari à vobis, de quibus beneficijs intelligatur? Rñdet q intelliguntur de illis beneficijs, quæ opponens habet in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionem: nõ aũt intelligitur de illis beneficijs, quæ obtinet in alijs ecclesijs. Hen. Reg. Nota optimum textum, q ille ad quem deuoluitur ius eligendi, nõ habet necesse eligere: sed potest prouideri. de quo s. eod. ne pro defectu Dom.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratũ habuerint: Idem si electus idoneus nõ consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum: ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs trienno est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam.*

CAP. XXXVII.

SI [n] cõpromissarius [o], in quẽ

¶ *Prima glossa summat. & dicit quid declaret.*
n ¶ *Si.*] Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint: Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum, ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in epo compromissario, nec in electione inferiorum eporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idẽ in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam. Declarat hæc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincetius & Bernardus s. de conces. præben. constitutus in prima glossa. & ipse Bernardus s. eod. causam. & Innocentius & Hostiensis s. eo. ne pro defectu. & Compostellanus eod. tit. in causis. in fine.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*
o ¶ *Compromissarius.*] vel compromissarij, cum eadem ratio sit in

pluribus: & in vnum, & in plures compromitti potest: vt hic, & s. eo. causam. & cap. in causis. & c. cum in iure. cum similibus.

a ¶ *Episcopo.*] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferioribus dignitatibus, cū semper inferiores locū habeant rationes.

b ¶ *Eligendi.*] & tunc poterit etiam postulare: vt s. eo. in causis. de renuncia. post translationem.

c ¶ *Negligenter.*] aliàs nō curret tempus s. de concel. præben. quia diuersitatem. Quid si dolo neglexerit: nunquid habebit locum qđ hic dr, an quod dicitur j. §. proxi. Puto locum habere quod hic dicitur: sufficit enim ꝙ non eligit. ad hoc j. de ap. ab eo. vbi prætermittere facere qđ quis debet infra debitum tempus, siue dolo siue negligētia id faciat, equiparantur. ad idē de testi. p tuas. in fi. & s. in anti. de referi. plerumque.

ADDITIO. Quidam resistunt huic glo. dicētes, ꝙ quia negligentia fraudulosa, fraus & dolus est: iudicabitur vt de dolo: & locus erit ver. seq. vt hoc casu redeat potestas ad compromittentes: sed hoc est absurdum, vt statim sequitur in gloss. poterant. Ioan. And.

' Nota ꝙ electio potest fieri antequā epūs tradatur sepulturæ: ꝗ hic tantum dicit, defuncto, de quo aliquid s. eod. si electio & in c. bonæ s. eod. tit.

' Dicto, primi, dicit in antiquis codicibus, quæ ex glossa fuit in textum translata.

' Aliàs, eligendi

' Ratio est, quia procurator in committendo, domino nō nocet. l. fin. C. de acqui. poss. vbi ei' de l. al concernit processum, & pœnā. Pet. de Ancha. Font.

defuncto episcopo transfertur eligendi potestas, negligenter infra tempus à iure statutum eligere prætermittat, ad superiorem proximum potestas deuoluitur prouidendi: sibique compromittentes imputent, qui in talem potestatem huiusmodi transtulerunt. ¶ Si vero eligat, sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) siue etiam ignoranter (cum suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem ta-

lem ratam habuerint) libere reuertitur ad eosdem. Idem fit cum eligit idoneum, sed electus renuit cōsentire. ¶ Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur ab eodem: compromittētes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum auctorē teneat) à beneficijs ecclesiasticis triennio, iuxta Lateranense concilium suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoq; pœna, nec in episcopo, si ad eligendum fiat cōpromissarius sic peccante

d ¶ *Tempus.*] trium mensium.

e ¶ *Statutum.*] 50. dist. postquam. & s. eo. ne pro defectu.

f ¶ *Superiorem.*] proximum: vel ad capitulum in inferioribus in casu. de concel. præben. cap. 2. s. in anti.

g ¶ *Imputent.*] puniuntur enim ex proprio facto, non ex alieno: quia negligentem elegerunt.

ADDITIO. ff. de minor. cum mandato. in fi. glo. Ioan. And.

h ¶ *In talem.*] negligentem scilicet.

i ¶ *Huiusmodi.*] eligendi episcopum.

Glo. seq. primo rationem reddit: notat, & remittit: secundo obijcit, & soluit: tertio quærit, & remittit.

k ¶ *Transtulerunt.*] Poterant enim sibi prouidere sollicitum eligendo. Item alio modo, scilicet non dando ei totum tempus qđ habebant. ad hoc de ele. cum in veteri. cum si. Et sic nota, ꝙ negligentia procuratoris nocet dño. de hoc s. vt lit. nō contest. cap. 1. in glo. vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel per alium debito tpe vsi non sunt. ff. quemad. ser. amit. l. vsu. Ad hanc primam partem ꝯdicit expresse. C. de temp. app. authen. si tñ. vbi dr, ꝙ si in causa appellationis eligantur arbitri, non currit biennium appellationis prosequendæ, pendente coram arbitris causa: etiam si mille anni transirent, seu tunc currit, cum arbitrium desertum fuerit. Solu. ibi compromissum factum est de voluntate præscribentis, & eius cui præscribitur: hic aūt de voluntate eius cui præscribitur, sm Innocentium, qui hoc not. s. eod. ne pro defectu. in prin. nec per omnia est idem in arbitris compromissarijs: & compromissarijs datis ad eligendum: vt patet s. eod. sicut. & j. de re iud. cum ab vno. Si quæratur an compromittentes hoc mandatum reuocare possint? Dic vt not. s. eo. in causis. in antepenult. glo.

' Qui mandat alicui qđ ipse facere debet: non excusatur, nec est nox, nisi procuratorem, si is mox ff. mandati. Font.

l ¶ *Eligat.*] infra debitum tempus.

Glossa duas sequentes ostendunt quid approbat, & quid reprobat.

m ¶ *Imputari.*] In hoc concordabant supradicti Doctores in glo. s. in prin. allegatis. c. s. eo. in causis. & Bart. Brixiensis in quæstione venerali, quæ incipit, Canonici cuiusdam ecclesiæ. peccata enim suos debent, &c. j. §. porro. cum suis concor. excepto Compostel. q tenebat in totum ꝯ illum §. in decre. s eod. in causis. in fin. dicebat enim in hoc casu ad superiorem potestatem deuolui, cum vice capituli compromissarij prædicti fungantur.

n ¶ *Ignoranter.*] Hic olim erant opiniones: Ber. tenebat hanc opinionem, quæ hic approbata est. s. eod. causa. n. & in ꝓdicta decr. cōstitutus. s. de concel. pben. & eadem ratione Host. ibi, & Compost. eo. tit. in causis. in fi. dicebant ꝯtrium per decre. s. co. cum terra. quæ decre. non obstat: & intellige eam vt ibi not. Item illa ratione hoc dicebant; quia illi compromissarij funguntur vice capituli: sed capitulum eo casu iterum posset eligere: ergo & ibi compromissarius: sed non est verum, vt hic vides.

Et de hoc 1. q. 7. per illicitam. Ioan. And.

o ¶ *Functus.*] sicut in iudice, siue bene, siue male semel iudicante. s. de offic. deleg. in litteris. & cap. venerabili. ff. de re iud. Iudex. & j. Paulus. cum si.

p ¶ *Scienter.*] bene dicit: quia sicut à principio si ignoranter elegissent, non haberet locū pœna concilij: ita nec si ignorāter ratificēt.

q ¶ *Ratam.*] Trahitur enim ratihabitio retro, & cōparatur mandato. ff. de reg. iur. hoc iure. §. deiecit. & l. semper. §. 1. j. de senten. excom. cum quis. & j. de reg. iur. ratihabitionem. cum suis concor. & bene poterāt ratam habere: quia suo nomine id erat factum: aliàs secus, vt in prædicta decre. cum quis. j. de reg. iur. ratum quis.

r ¶ *Habuerint.*] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam s. eod. quamquam.

s ¶ *Libere.*] quia habebunt liberum tempus, ac si noua esset vacatio: vt s. eo. si electio. simile de maio. & obed. cum olim.

t ¶ *Ad eosdem.*] probabamus hoc olim p decre. de renun. post translationem. in fi. nam ibi non valuit electio vel postulatio facta p compromissarium: & nihilominus Papa mandat ꝙ compromittentes eligant.

' Hoc est concilium Lateranense sub Alexan. 3. cap. 1.

u ¶ *Idem fit.*] scilicet ꝙ electio libere ad eosdem reuertitur compromittentes.

x ¶ *Eligit.*] scilicet compromissarius.

y ¶ *Idoneum.*] s. eod. cum in cunctis.

z ¶ *Renuit.*] vel post consensum renunciat: vel diem claudit extremum. s. eod. si electio.

Glo. seq. ponit quid approbat, & quid reprobat: secundo casum determinat: & subdit duas opiniones.

a ¶ *Consentire.*] Approbantur hic supradictæ glossæ Ber. & reprobatur opinio Hostien. qui in hoc puncto dicebat ꝯtrium in ꝓdicta decre. causam. in fi. ratione p eum in superiori casu reddita: & qa verba cum effectu sunt intelligenda. s. de ele. non resi. relatum. & c. postq. posset ergo & ille qui ipsius vicem gerit. 93. dist. cap. 1. cū si. sed hoc est falsum pp superiorem rōnem: quia functus est, & c. Et qđ dicit iste §. & §. proxi. quo ad secundum casum, verum intelligas, nisi aliud caueretur in mandato: puta ꝙ possit eligere semel, & pluries, &c. & ita terminauit Bart. Brixien. in quæstione dnicali sua, quę incipit, quidam dederunt potestatem. vnde dicebat Damasius s. in prædicta decre. causam. vbi electio defertur a iure, potest sæpius fieri & variari: sed vbi ab hoie, vnica electione consumitur potestas. ff. de verb. oblig. eum qui certarum. §. vlt. Non obstat fin. cum. ff. de optio. leg. l. 2. vbi electio delata ab hoie, vnica electione non consumitur: quia ibi non fuit exhausta tota familia, in qua debebat fieri electio. Distinxerunt quidam, an detur potestas prouidendi, an eligendi: vt in primo casu iterum possit eligere (quia adhuc non est prouisum) & in secundo non: quæ distinctio satis æqua videtur: nec illa decre. contradicit: quia de potestate eligendi loquitur: vt patet in ipsius principio.

' Tanc. & Petrus de Samp. s. eo. causam. & Abbas Sed per. iati s. eo. quia potest. Ioan. And.

b ¶ *Eligitur.*] scienter: quia aliàs pœna suspensionis locū nō habet.

c ¶ *Non conuenit.*] 24. q. 3. si habes. ff. de dolo. & eleganter. C. de inoffi. test. si qs in suo. in fi. C. de pœn. sancimus. j. de iniu. & dam. dat. & si pignorationes. & j. de reg. iur. non debet. & dic vt ibi.

d ¶ *Præmittitur.*] s. § si vero.

e ¶ *Teneat.*] s. de his, quæ fi. à maio. par. cap. q̃ fuit. cū suis cōcor.

f ¶ *Ecclesiasticis.*] quæ in ipsa ecclesia obtinentur: vt statim sequit.

g ¶ *Concilium.*] s. eo. cum in cunctis.

h ¶ *Ipso iure.*] Approbatur i hoc opinio Ber. & Host. qui hoc not. s. eo. innotuit. (in glo. sicut ergo.) Et opinio. Innoc. s. eo. cū in cunctis. & reprobatur opinio Tanc. quam not. Ber. in decre. innotuit. q dicebat, ꝙ requirebatur sententia, per decre. s. eo. quisquis. sed nō est verum: vt hic patet. & decret. illa in alio casu loquitur.

ADDITIO. Scilicet, in his qui eligunt per secularis potestatis abusum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] quod hic dicitur, tenebat Hostien. de elect. cum in cunctis. & s. eo. tit. causam. in fi. & dic huiusmodi, scilicet pœna suspensionis per triennium a beneficijs.

k ¶ *Ad eligendum.*] episcopum vel superiorem: per id quod statim sequitur.

l ¶ *Compromissarius.*] s. eo. causam. & idem si eps eligeret proprio iure: vt quia habet vocem in electione patriarchæ, vel archiepiscopi, uel alterius episcopi: quia eadem est ratio.

m ¶ *Sic peccante.*] L. in eligendo scienter indignum.

¶ Glo. seq.

Glo. seq. recitetur per contrarium, & solutionem.

a *De iure.*] j. de senten. excom. quia periculosum. Nota, quia licet hoc teneat Host. in supradictis glo. & Gar. in decre. cupientes. s. eo. §. cæterum. tñ olim dubitabatur ideo, quia decre. illa, qua periculosum. videtur de sui mente intelligenda de suspensionibus ab officio, vel cohærentibus officio: puta ingressu ecclesiæ, & similib[us]: & i, pp executionem Pontificalis officij, &c. Sed laudetur Deus, & dñs Bonifacius, qui dubitationem illam mihi sustulit per hanc litteram: & potuit esse ratio: quia spiritualia sine episcopalibus diu esse non possunt: quæ habent se vt connexa 1. q. 3. si qs obiecerit. & cap. saluator. & esset verecundum episcopos mendicare. s. de renun. ad supplicationem.

Ratio Ho... Per. est in cap. quia periculosum ... de senten. ex... sibi ... vbi ... non ... de electio & ... tionis.

b *Locum.*] contra s. eo. quamquam. in fine. ibi soluitur.

Glossa sequens signat contrarium, & remittit.

c *Restringitur.*] dicebat Hostiensis in decre. cum in cunctis. q[uod] super hoc puncto necessaria erat interpretatio: fouebat tñ contrariam opinionem. [Idem Petrus de Samp. Ioan. And.]

(cum de iure[a] nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) [b] nec in aliorū quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cū peccatur in ipsis, vendicat sibi locum[b].

¶ Restringitur[c] etiā dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter[d] eligendo, specialiter[e] noscitur offendisse[f].

¶ Et idem in illius beneficijs[g] est censendum, qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionē impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam[h].

¶ Idem.

¶ *Procurator ad appellandum secundum formam cap. vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundum Pau.*

quia indefinite loquebatur concilium: & quia constitutio illa fauorabilis videbatur ecclesijs. Concordat aūt ad hunc §. s. eod. cupientes. §. cęterum. Et nota poenas restringendas. j. de reg. iur. in poenis. vbi de hoc.

d *Taliter.*] scilicet scienter indignum.

e *Specialiter.*] quia & generalem offendit ecclesiam, quę vna sola est. 24 q. 1. loquitur. 7. q. 1. Nouatianus. Ioan. And.

f *Offendisse.*] quantum in eo fuit: licet conatus non habuerit effectum: non tñ fuit voluntas suis terminis cōtenta: & ideo punienda. de pœniten. dist. 1. cap. cogitatio.

g *In illius beneficijs.*] scilicet quæ i ipsa ecclesia obtinet: vt hic vides. & sic declara decret. primam istius tit. circa fi. & sic aliquis est suspensus à beneficio in vna ecclesia, non in alia. sic. s. eo. cupientes. §. cæterum. j. de offic ordi. si canonici. & j. de reb eccle. hoc cōsultissimo. Quid si in his casibus eligens vel opponens non habet in illa ecclesia beneficium? Dic q[uod] pœna extraordinaria puniri poterit. s. de accusa. super his. de Iudæ. ad liberādam. C. de sepul. vio. l. vlt. in fin. cum sim.

ADDITIO. Idem Ioannes Monac. alleg. ff. de pœn. l. prima, ad fin. ff. de in ius vo. l. fina. & facit supra, de male. cap. 1. cum concordantijs. Ioan. Andr.

h *In personam.*] quia à beneficijs ecclesiasticis triennio est suspensus.

P *Rocurator.*] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum, in casu decret. vt circa. s[ecundu]m ibi, *Habeatque.* Dñicus.

CASVS. Habuimus in cap. vt circa. & in cap. cupientes. s. eod. q[uod] appellans ab electione debet proponere oēs defectus, quos ipse intendit opponere contra electionem, vel personam electi. Ponamus q[uod] aliquis non est sufficiens per seipsum: vult constituere procuratorem; Vtrum procurator generaliter cōstitutus possit appellare ab electione, vel se electioni opponere, opponendo defectus tam contra formam electionis, q̃ personam electi? Rñdet Romanus Pontifex q[uod] non: sed debet constitui specialiter, ita q[uod] in instrumento procurationis debent inseri omnes causæ & defectus, quos ipse constituens intendit proponere contra electum, vel electionem. Item debet constitui specialiter ad iurandum in animam constituentis, q[uod] credit omnia per ipsum proposita esse vera, & se posse illa probare: alias non admittetur procurator. Nota ex hoc textu argumentum, q[uod] obijciens contra personas eligentium, non dicitur obijcere contra formam: hoc probat tex. hic, qui dicit, personas, in plurali numero.

i *Procurator ad appellandum.*] extra iudicium. decret. enim ista in his casibus locum habet, in quibus decre. vt circa. sed decretalla locum non habet in appellationibus interpositis in iudicijs. j. eod. constitutio. ergo nec ista: licet aliàs dicamus, q[uod] procurator est qui de mandato domini aliena negotia in iudicio[i] administrat. ff. de procu. l. 1. sed ad negotia constituitur. j. de procura. qui generaliter. & quod dicit ad appellandum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa s[ecundu]m Gar. qui in omnibus appellationibus dixit illam decre. locū habere, licet Guli. contra. vt ibi dixi.

Istud non est in textu legit. Io. An.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandū contra electionem, postulationem, aut prouisionem[k] alicuius† non aliter idoneus de cætero[l] reputetur, quam si omnia quæ in formam[m] obijcere, vel personas[n], & propter quæ appellare intēdit, singulariter[o] & clare in eius procuratorio sint expressa. Habeatq; speciale[p] mandatum[q] iurandi corporaliter in eorum[r] animas, quorū procurator existit, quod ipsi credūt expressa huiusmodi vera esse, & se posse[s] probare.

¶ Idem.

¶ *Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectū iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. Ioan. And.*

CAP. XXXIX.

SI confirmationem[t] ele-

k *Prouisionem.*] factā, vel etiam faciendam, si contra certam personā appellatur. s. eod. qui contra certam. [Idem Archid.]

Dictio, alicuius, deest in manuscriptis codicibus.

l *De cætero.*] extenditur ergo ad futura. s. licet canon.

m *Formam.*] s. eod. quia propter.

n *Personas.*] in plurali dixit, vt comprehenderet electum & eligentes. s. eod. vt circa. Ioan Andr. [Idem Archidia.]

o *Singulariter & clare.*] per hoc satis reputo solutam quæstionē, quam olim formabant Guli. & Gar. in decre. vt circa. §. eo. an scilicet sufficiat opponenti, dicere: oppono homicidium, periurium, & simoniam: & dico per hanc litteram q[uod] non: ad quid enim in procuratorio sic singulariter & clare fieri deberet expressio: si in appellatione id idem fieri non deberet? & de hoc dixi in ipsa decret. vt circa. in glo. quid ergo.

p *Speciale.*] Nota q[uod] non tantum valet genus quo ad speciem, quantum species. de hoc vide 23. distin. quamquam. & s. de offi. ordi. si sacerdos.

Glo. seq. reci. per quæstionem & solutionem.

q *Mandatum.*] non credo[t] q[uod] in casu isto locum habeat decretalis illa j. de procura. qui ad agendum. quia casus iste est specialis, in quo semper requiritur expressio. Idem credo in matrimonio contrahendo: vt eo. tit. cap. vlt.

Glo. seq. reddit rationem.

r *Eorum animas.*] bene dicit: aliàs enim non prouideretur malitiæ: posset enim esse, q[uod] procurator credit ea vera esse, quæ non credit dominus: procurator ergo iurat in animam dni, non in propriam. Super hoc dic vt 63. dist. cum domino. & de iura. calum. in pertractandis. De sacramento autem calumniæ dicam j. de iuramen. calum. cap. 2. 2. responso.

Placet Bo... & ratio est: quia interest aduersarij sic fieri, ne dominus postea dicat se non intellexisse, ita tex. est in l. qui ita §. 1. ff. ad Treb. cle nō possit. de procura.

s *Et se posse.*] repete credunt.

S *I confirmationem.*] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. si postquam. s. eod. tit. q[uod] si ab electione fuerit appellatum ad Apostolicam sedem: superior immediatus non habet potestatem confirmandi electionem, pendente appellatione: Et dicitur, q[uod] si superior electionē ipsam pendente appellatione confirmet, q[uod] non valet confirmatio: Sed nunquid confirmatio superioris facta pendente appellatione præiudicet ipsi electo: ita vt accipiendo confirmationem a superiore perdat ius sibi quæsitum ex electione? Respondet q[uod] non: & ideo poterit petere confirmationem suæ electionis à superiore. Nota primo, q[uod] electio & confirmatio sunt partes totaliter separatæ. vide not. per Innocen. de restitu. in int. eg. cap. 2. Nota secundo in habentibus causam separatam vtile per inutile nō vitiari. ad hoc regula, vtile. j. de reg. iur. Dominicus.

Glossa prima suminat, & allegat duo antiqua iura.

t *Si confirmationem.*] Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. & probatur quod hic dicitur s. de præbend. cum iam dudum. maxime per integram: quia ibi confirmatus fuit electus, & cassata confirmatio propter iuris ordinem non seruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem supra de re iud. ad probandum. vbi cassata est confirmatio propter defectum iurisdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et est huius iuris ratio sm Ioannem Monachum: quia inseparabile inutile adiectum, non vitiat quod erat vtile. de hoc j. de reg. iuris. vtile.

a ¶ *Electionis.*] si autem cassaretur electio, seruandum est quod dicitur s. eo. quamquam. & cap. si electio.

h ¶ *Saepe.*] Debuit igitur ius super hoc prodire. ff. de legib. nam ad ea. j. de resti. spol. frequens. cum si. & est simile j. de praeben. quia saepe. & de hoc s. de despon. impub. litteras. in glo. penult.

i ¶ *Collegiatis.*] in alijs non habet locum haec decr. sed illa j. de offic. ordi. praesenti. & quae dicuntur ecclesiae collegiatae, dixi s. eod. statutum.

b ¶ *Iuris solemnitatem.* s. eo. quamuis. & j. eod. prouida. §. verum. & j. eo. cap. vlt.

c ¶ *Potestatem.*] puta quia aliàs nō erat iudex: vel legitime appellatū erat ab ipso: vel Papa inhibuerat. j. de appel. non solum. vel erat excōicatus publice iudex. s. de re iud. ad probandum. vel ante confirmationé reseruauerat Papa epatum. j. eod. si eo tépore. vel his similiat & propter hoc non valuit ipso iure confirmatio.

d ¶ *Propter hoc.*] ppter cassationem, scilicet cōfirmationis.

e ¶ *Canonica.*] ex personis & forma. s. eo. quia propter. & cap. cum in cunctis.

¶ *Glo seq. notat, quaerit, & soluit.*

f ¶ *Infirmari.*] immo iterum petitur eiusdem electionis confirmatio coram debito iudice: & & seruabitur debitus ordo. Et sic not. ex hac decr. q principale nō sequitur naturam accessorij: licet accessorium sequatur principalis naturam. j. de offi. deleg. si super grat. 2. & de reg. iur. accessoriū. cū suis concor. Sed qd dices, prout apparet ex decre. si iudex cassat cōfirmationem vitio electionis? Clarum est si pp solemnitaté omissam: & hoc est clarū, vt hic. qd in dubio? Satis vr dicendum, inspici debere qd opponebatur: & si q electionem erant obiecta; dicatur facta cassatio vitio electionis: si de solemnitate omissa, tūc locū habet haec decr. in dubio dicatur vitio solénitatis facta cassatio cōfirmationis. ad hoc ff. de suspect. tuto. haec enim. §. 1. & facit qd ibi not. ad idē. ff. de excep. rei iudi. si ex testamento. ff. de poenis. si praeses. & j. de reg. iur. in poenis. & facit qd not. 50. dist. cap. 1. & de cō sti. ex litteris. s. in anti. Consulite tñ facit iudex, si decernit ad instar eius qui remittitur de exercitu. ff. de his qui not. infa. l. 1. & 2. & facit ad hoc qd notant moderni. s. eo. sup eo. & haec vera dicantur, cū iudex cassat confirmationem tñ: secus si confirmationē & electionem; quia tunc non est dubitabilis haec quaestio. Ioan. And.

[b] Secundū Doctores iste textus habet locū, etiā in alijs cōfirmationibus. vide Felinum in cap. constitutus. de resign. Fcon.

[d] Not. q licet ea decretis ad epatus spectant q saepe contingunt. vide glo. de desp. impub. litteras.

ctionis † propter debitam iuris [b] solemnitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo, quia ipse, qui confirmauit, confirmandi non habuit potestatem [c], cassari, seu cassam & irritam nunciari contingat: nō propter [d] hoc praecedens electio (si aliàs sit canonica [e]) intelligitur infirmari [f].

¶ Idem.

¶ *Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personae capituli vel conuentus occupant bona à praelato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene restituant, ab officio, & quibuscunque beneficijs sunt suspensi; non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate vallatis.*

CAP. XL.

Quia [g] saepe [h] † contingit, quòd cathedralibus, & regularibus, ac collegiatis [i] ecclesijs vacantibus [k], capitula, conuentus, collegia †, & singulares earundem [l] personae, bona à praelatis ipsarum dimissa [m], vel vacationis tempore obuenientia, quae in vtilitatem dictarum ecclesiarū expendi [n], vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari [o], occupant, inter se diuidunt, subripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum [p] graue dispendium & iacturā. ¶ Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus praecauere volentes: Decernimus, vt hi, qui praemissa de caetero praesumpserint, eo ipso sint, & tamdiu maneant [q] ab officio [r], & beneficijs [s] quibuscunq; suspensi, donec [t] plene [u] restituerint [x] quicquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegijs,

k ¶ *Vacantibus.*] principali praelato per cuius mortem dicuntur viduatae. s. eod. ne pro defectu. & cap. quia propter.

l ¶ *Earundem.*] Nota quod ad extraneos, & qui non sunt de collegio, non extenditur haec constitutio: vt hic vides.

[†] Quomodo puniantur collegia, vide Barto. ... sunt facta. ff. de poe. ... si contra ... cons. Pe. de Ancharano. Fcon.

m ¶ *Dimissa.*] de quibus an testari potuissent, dicam j. de officio ordina. praesenti.

n ¶ *Expendi.*] vt s. eod. cupientes. & de offi. ordi. praesenti. §. porro.

¶ *Glossa sequens in princip. recit. per quaestionem, quam soluit, & remittit. secundo quaerit, soluit, & solutionem reprobat.*

o ¶ *Reseruari.*] 95. dist. quoniam quidam. 12. q. 2. non licet. & cap. illud. Et fiet haec reseruatio per oeconomum si eum habeat, vt in praedictis iuribus; vel per visitatorem, vel administratoré ecclesiae, si quem habet. j. eo. is cui. & de supplen. negli. praela. ecclesiae. & super hoc adde quod not. Io. in praedicto cap. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante sede certum est, q capitulum succedit [s] in iurisdictionem. s. de maio. & obed. cum olim. & j. eo. tit. c. vnico. & de institu. c. 2. nisi esset visitator datus a Papa. j. eod. is cui. ratione illius iurisdictionis aliqua prouenerunt; puta ex condemnatione, vel sigillo, vel huiusmodi: nunquid in his locum habet decre. puto q non: quia ex quo competit eis iurisdictio: ergo & omnis iurisdictionis fructus, q accessorius est. de reg. iu. accessorium. cū suis concor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuum, quae [3] in vtilitatem, &c. Archidiaconus contra. [Et Ioan. Mona. in addi. cum capitulū, vt administrator legitimus alieno nomine administret. q si suo facere vellet: malae fidei possessor esset, q non praescribit. j. de reg. iu. possessor. Ioan. An.] quod est hodie approbatum per cle. eo. tit. statutum. & ibi vide in glo. hic patet.

[s] De hoc titulo vide plene glo. fuen. in c. ad abolendam. extra de haeret.

[3] Glo. vult secundum Bon. & Hi... relatiuum ponatur hic restrictiue. vide glo. in reg. contractus. j. de reg. iur. Fcon.

p ¶ *Earum.*] ecclesiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

q ¶ *Maneant.*] quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. j. de reg. iur. peccatum cum suis concor.

r ¶ *Officio.*] prouidebitur autem, q de ipsorum fructibus officietur ecclesia. s. eo. tit. cum ex eo. §. porro. & s. de appel. peruenit. Io. And. [Idem Ioan. Mona.]

Q*uia saepe.*] Primo narrat factum reprobum: Secundo motiuū exprimens, illud punit: ibi, *Nos ipsorum.* Tertio tollit obstantia: ibi, *Non obstantibus.* Ioan. And.

CASUS. Certum est q vacante sede epali capitulum succedit, ita q potest exercere per se illa, quae sunt iurisdictionis, & ea quae sunt ordinis, & facere exerceri per epm: Sed quid de bonis dimissis per platum; quia ponamus, q prelatus defunctus plura bona dimisit; vel aliqua bona obuenerunt tpe vacationis: vtrum sit pmissum capitulo illa bona sibi appropriare, & canonicis inter se diuidere? Rñdet q non: immo illa bona debent reseruari futuro successori; vel conuerti in vtilitatem ecclesiae: Quòd si ctrium fecerint, puniantur poenis hic cōtentis: & quod hic dr de ecclesia cathedrali: idem dicendum est de ecclesijs collegiatis, vel regularibus. Nota q lex tollens statuta, non tollit pacta, vel priuilegia; nisi de eis faceret mentionem: de quo s. eo lib. de constit. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

g ¶ *Quia.*] Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personae capituli vel cōuentus occupant bona à prelato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene restituant, ab officio, & quibuscunq; beneficijs sunt suspensi; non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunq; firmitate vallatis. Et aduerte q decre. ista non principaliter facit ad titulum [1]: sed quia vacante ecclesia, cum imminet electio facienda, si canonici videant bona vacantis dignitatis sibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt: ideo hic prouidit: & sic etiam electioni faciendae prouidit. idē dico de decre. s. eo. sciant. & c. generali. & facit s. eod. vbi periculum. §. prouisionis. Ioan. Andr.

[1] Quia ad ... de his ... quae ... tu. super eu. ... de ele. ... Io. An.

¶ *Glo seq. alle. duo iura diuersa: de diuersitatis ratione quaerit: soluit, & solutionem iustificat.*

s ¶ *Beneficijs quibuscunque.*] aliud in casu s. eo. cupientes. §. caeterū. & s. eod. si compromissarius. §. penult. & vlt. Si quaeratur quae est ratio, quare ibi solum a beneficijs ipsius ecclesiae suspensus est: hic vero ab omnibus quae etiam extra illam ecclesiā habet: Breuis est solutio: quia hic ab officio suspensus est: ibi vero non: cum ergo ab officio suspensus sit: & ab omnibus beneficijs dicitur esse suspensus. 81. dist. eos. de cleri. excō. mini. latores. & grauior poena bene debuit hic apponi, cū possit statim sibi prouidere restituendo: ibi suspensus est vsq; ad triennium.

ADDITIO. Si quaeratur quare grauiori poena punitur violans hoc cap. quàm c. cupientes. §. caeterum. s. eo. Rñdetur, q hoc est pp latrocinium sm Archi. qui allegat. 87. dist. irreligiosum. 23. q. 3. sultum. 25. q. 1. violatores. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. senatus. Ioā. Monachus dicit, q hic peccat vt iudex, vel administrator legitimus, ibi peccat vt priuatus. Ioan. An.

[4] Nec posset secundū Archidiaconū praelatus remittere. licet illa poena est iuris, quae nō tollitur nisi per imponentem. Dom. Fcon.

t ¶ *Donec.*] Ipsis igitur restituentibus ipso iure sine alia sententia restituti erunt: vt no. Ioan. 81. dist. si qui. & 17. q. 4. si quis deinceps. & Ber. s. de ma. con. contra interdic. eccle. de muliere.

u ¶ *Plene.*] etiam vsq; ad ouum. 3. q. 1. redintegranda.

x ¶ *Restituerint.*] nō credo hic cautionē sufficere [4], iam enim hoc fuisset

fuisset expressum: sicut j. de vsu. c. 1. ad hoc s de deci. ad audientiā. Sic etiā excommunicato pro manifesta offensa vel contumacia, nō sufficit cauere. j. de senten. excom. venerabilibus.

a ¶ Consuetudinibus.] Multū vigebant hæ cōsuetudines in partibus Gallicanis. [Memor sum ante hāc decre. illarū partiū socios habuisse, qui dicebāt canonicatuum suorū redditus triplicari cum vacabāt ipsorum ecclesiæ.] Et per hanc decre. & s. eo. cum non deceat. potes exemplificare id quod dr s. eo. lib. de consti. c. 1. vt ibi dixi. Io. And.

b ¶ Firmitate] puta confirmatione interpositis a Papa, vel appositione pœnæ, vel his similibus.

c ¶ Quo omnia.] indulgentias, priuilegia, vel statuta: in alijs autē ecclesijs non sunt reuocata prædicta, seruari tñ debet quod dicit j. de offi. ordi. p̄senti. §. porro. & ideo statim sequitur, quo ad hoc.

vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus a, constitutionibus, vel statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate b vallatis: quæ omnia c quo ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa. solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autē antiqua iura seruanda sunt. hoc dicit. Io. And.*

CAP XLI.

Constitutio d felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, edita in concilio Lugdunensi, formam exprimens, secundum quam ab his, qui in † electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari. locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra iudicium appellatur. Quando vero in iudicijs †, in huiusmodi negotijs e appellari contingit: anteriora f iura (cum per eam g immutata h non fuerint) obseruari oportet.

¶ Idem.

¶ *Habens plenam administrationem cathedralis ecclesię in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesię, plena & libera in spiritualibus k & temporalibus à sede Apostolica (cui soli l † hoc cōpetit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium m dūtaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus n, libere exercere. Illa quippe, quæ ministeriū consecrationis exposcūt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri o.

¶ Constitutio.] Sunt duæ partes: Secunda: ibi, Quando vero: ibi, ponit secus in iudicialibus: & causam reddit: ibi, Cum per eā. Io. And.

† Dicto. in, d—it in ma... ipus.

CASVS. Dictū fuit in c. vt circa. alleg. q appellās in causa electionis debet in appellatione sua interere omnia, q intēdit obiicere tam cōtra formam electionis, quàm personā electi: & iurare se credere oīa esse vera, & illa posse probare: sed vtrū illud sit verum indistincte, etiam siue quis appellet in iudicio, siue extra iudicium? Rn: q non; sed tunc demum habet locū illud capitulum, cum qs appellat extra iudicium: Si autem appelleē in iudicio in causa electionis: debēt obseruari iura antiqua: Nā nos non debemus iura antiqua dicere correcta: nisi expresse i nouis iuribus correcta inueniant. c. cū expediat. s e. & l. præcipimus. C. de appel.

Prima glossa ponit summam, & dicit quid declaret.

d ¶ Constitutio.] Declarat decretalem, vt circa. dicens, quòd solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ not. Guil. supra eod. vt circa. in glossa, nota ergo. & Gar. ibidem in glossa, sed nunquid. ibi dicebat contrariū eius quod hic dicitur, scilicet, quod vtrobique decretalis illa locū habeat. allegabant decretalem s. eod. quamuis. & generalem rationē decretalis, scilicet, vt via malitijs præcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, q extra iudiciū z: & ideo maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis, quamuis. in alio casu loquitur.

z Notant Domi. & Philipp. q lex exorbitans nō extenditur ad indulta sub ratione in l. expressa: sed an Com prehēsa sub verbis. Pet. de Ancha. alleg. Barr. in l. s. res. ff. de ... Fon.

d ¶ Constitutio.] s. eod. vt circa. aliàs constitutio, aliàs constitutū.

e ¶ Negotijs.] electionum, postulationum, aut prouisionum.

f ¶ Anteriora.] s. de appella. vt debitus. & j. de appella. cordi. & s. eo. c. 1. cum mille sim.

ADDITIO. Hoc intendit, q si in iudicio appellatur ab interlocutoria, exprimatur grauamen: si à diffinitiua, sufficit dicere, appello ab iniqua sententia: vt ibi. Ioan. And.

g ¶ Cum per eam.] constitutionem, vt circa.

h ¶ Immutata.] nota correctionem iurium euitandam. s. eod. cum expediat. cum suis concordan.

y Simile j. de sen. excom. solet. in fi. & ibi not. ... Ioan. And.

¶ S cui.] Primo tractat de his, quæ sunt iurisdictionis: Secundo de his, quæ sunt ordinis: ibi, *Illa quippe.*

Pro intellectu huius capituli præsupponendum est, q electus in episcopum post confirmationem potest exercere illa, quæ sunt iurisdictionis, vt in c. transmissam. e. tit. in antiq. sicut sunt excommunicare, iudicare, corrigere, &c. Illa vero quæ sunt ordinis, nō potest exercere, nisi post consecrationem. in c. quod sicut. §. præterea. eod. tit. in antiquis.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen.: priusquam canonici conuenissent in unum super electione futuri prælati, peruenit ad notitiā Papæ, q illa ecclesia erat viduata pastore: qui volens ipsi ecclesiæ prouidere, quendam Titium non epm constituit procuratorem, & administratorē illius ecclesiæ Pictauen. cum libera & plena administratione in spiritualibus & temporalibus, absque aliter specificando: quæritur vtrum iste Titius deputatus a sede Apostolica, cū plena & libera administratione, possit exercere omnia illa, quæ posset facere epūs? Respondet q non: sed iste poterit expedire omnia illa, quæ facere posset electus post confirmationem suæ electionis: ita q sicut electus potest per se exercere illa quæ sunt iurisdictionis, & illa quæ sunt ordinis facere exerceri per episcopum: similiter est dicendum de isto administratore. fallit si iste administrator vellet alienare res immobiles ipsius episcopatus: sed bona mobilia etiā preciosa poterit ipse licite alienare. Sed quid si iste administrator sit epūs: nunquid per se poterit exercere etiam ea quæ sunt ordinis? Respondet Romanus Pontifex quod sic.

† Alias, in iudicio.

† Not. solū Papam dare administratorem ecclesiæ cathedralis: & ad casus Papæ reseruatos v. de pet. ... Dominicus.

¶ *Glossa sequens alleg. duas g. e. j. contrarias. & quo ad certum casum non curat.*

i ¶ Et libera.] not. arg. q prælatus habet liberam & generalem administrationem. & hoc not. Io. 5. q. 3. c. vlt. in fi. mag. gl. aliàs not. contrarium. 12. q. 1. c. vlt. pro prima parte facit 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & tēporis. 11. q. 1. relatio. & s. e. in antiq. cum nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberā & generalem, siue generalem & non liberam: siue econuerso: donare no potest, nisi habeat consuetudo, & modica. de dona. cæterum.

Prælatus an habeat liberam administrationē.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

k ¶ Spiritualibus.] Possunt igitur dare litteras commendatitias ad ordines. j. de tempo. ordi. cum nullus. §. pen. & puto quòd iste administrator dispensationem decre. cū ex eo. s. e. tit. & lib. facere possit per hanc decret.

ADDITIO. Idem Archi. alleg. C. de offi. eius qui vi. ali. iudi. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis. l. quæsitam. Ioan. And.

l ¶ Soli.] præterquā i casu. j. de sup. negli. pla. ecclesiæ cathedrali.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionem & solutionem.*

m ¶ Immobilium.] puto quòd mobilia etiam preciosa possit in casu licito alienare 3. De ijs enim quæ seruando seruari non possunt, non est dubium. C. de admi. tu. lex quæ si voluisset Papa quod alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset. sicut fecit. s. eo. tit. i ant. nihil est, in h. & s. de accu. c. vlt. j c. prox. s. si vero. Aliqua enim debent verba operari. j. de priuileg. si Papa. i. respon. in fi. & s. de deci. ad audientiam. C. de codi. ... idem ad hoc verbum illud quod infra sequitur, duntaxat. Et sic not. ex hac decret. & ex prædicta decre. nihil est. & j. c. prox. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus a iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

3 Idem Pet. de Ancha. Domi. Phi. ... Fons.

¶ *Gloss. seq. primo remittit: secundo quærit: & ponit opinionē Compost.*

n ¶ Confirmatus.] quæ sunt ista: vide not. s. eo. transmissam. Dubitari solet an officium administratoris officiū expiret mortuo Papa: & dixit Compost. s. eo. cū nobis olim. ad fi. quod non expirat: ordinariam enim potestatem habet. ad hoc s de iurisdi. om. iudi. l. & quia. & j. de off. leg. c. 2. Nota etiā ibi, quod corpus quod Papa dat administratorem vel visitatorem ecclesiæ cathedrali: si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopum, non tenet electio: quasi Papa dando visitatorem ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia: sed non bene probatur ibi.

ADDITIO. Alleg. tamen ibi de ap. vt nostrum. ff. de acqui. pos. qui absenti. j. de concel. præben. quia cunctis. Ioan. And.

o ¶ Expediri.] concordat 7. q. 1. pontifices. & sic mandat quod per se non potest. quod dic vt s. eo. in antiq. suffraganeis. & s. de transla. cap. 1.

Indemnitatibus.

Indemnitatibus.] Istud capitulum gratia breuitatis legi vsq; ad finē ipsius: Primo pro intellectu eius p̄supponendum est qd̄ habetur in c.qa pp.e.tit in ant. videlicet q circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorū siue mulierum, procedit vna de tribus vijs. Aliquādo enim proceditur per viam Spiritus sancti, quādo eligentes eligūt aliquē inter se habito tractatu: Aliquando procedit per viā scrutinij: & ista est difficilior, de qua vide ī c. perpetuo. eo.tit.& lib. Aliqñ proceditur per viam cōpromissi, quādo eligentes vidētes se in discordia, transferunt potestatem in aliquos.

¶ Idem.

¶ *Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerit expresse professa. hoc dicit prima pars vsque ibi, Sane. Ioan. And.*

CAP. XLIII.

Indemnitatibus[†][a] monasteriorum Monialium, quæ[b] frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispēdia[c] patiuntur, occurrere desiderabiliter affectātes[d]: Statuimus, vt cū in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (nisi duodecimum[e] annum peregerit[f]: & professa fuerit tacite[g], vel expresse) ad eligendum cum alijs[h] admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam[i] (vbi per Priorissam monasteriū gubernatur[k]) de cætero eligatur[l] aliqua, nisi tricesimum[m] annum comple-

† De materia huius primi. §. vide quod nouissime diffiniuit concilium Trident. sessione 25. tit. de Regularibus & Monialibus c. 7. vide concilium Agathense, cap. 19.

Casus litteralis Dominici Helia.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Crucis Pictaueñ. in quo erant aliquæ moniales tacite professæ, puta per delationem habitus professarum, vel cum stant in religione post annum probationis: aliæ erant expresse professæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores xij. annorum: quæritur, quæ moniales habeant vocem electiuam, hoc est, quæ moniales sunt vocandæ ad electionem faciendā? Rñdet, q impuberes, item non professæ, non sunt admittēdæ ad electionem: sed si fuerint professæ, admittunt: & habent vocem electiuam: & tunc in isto casu sufficit tacita professio. Sed qd de electione passiua? Rñdet, q antequā aliqua monialis possit eligi in Abbatissam vel Priorissam, requiritur q ipsa fuerit expresse professa: & insuper requirit, q ipsa compleuerit xxx. annos, & attigerit xxxj. Or sanctissime Pater, ponamus eodē themate retento, q vacante monasterio sanctæ Crucis, moniales ipsius monasterij ad quas spectat electio, cōuenerunt in vnū tractaturæ de electione futuræ priorissę: & inter se ordinauerunt, q ipsæ procederēt per viā scrutinij: quæritur quæ debeant seruari in electione ista: & etiā in confirmatione quid debeat obseruare superior confirmans? Rñdet Romanus Pontifex cū distinctione, Aut electio fuit facta ī discordia: nam cum essent xviij. moniales xij. quādam Ludouicam elegerunt: aliæ sex quandā Catharinam. sex se opposuerunt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicendo, q electa à xij. erat minus idonea: vel q eligentes processerant affectione carnali: an tunc istę sint admittendæ vel non ad proponendū ista, & se opponendū vel appellandum? Rñdet q nō: immo superior, puta eps Pictaueñ. non obstante oppositione vel appellatione istarū sex, debet istā electionē a duodecim factā confirmare: & electæ munus benedictionis impendere: veruntamen superior cōfirmans, poterit & debebit ex officio suo inquirere circa defectus electionis vel psonæ electæ: nam si electam a duodecim inuenerit indignam (forte qa esset illegitime nata) non tenereẗ, immo nō deberet electionē ipsam cōfirmare: Sed qd cū essent xviij. moniales, nouē elegerūt vnam, alię nouē aliā: postea publicato scrutinio aliq̄, puta tres pœnitentia ductæ, antequā se diuerterēt ad alios actus, consenserūt in aliā: vtrum electio illius sit cōfirmanda nō obstāte oppositione vel appellatione alterius partis, ac si ab initio duodecim illā elegissent? Rñdet q sic: dum tamen non interuenerit prauitas simoniaca. Sed quid, si talis monialis electa patiaẗ aliquem defectum: nunquid post cōfirmationem & benedictionem, si sit abbatissa, poterit apud superiorem accusari vel denunciari? Rñdet, q sic. Sed quid, ponamus q aliqua monialis fuit electa non a maiori parte in duplo, sed tamen a maiori parte: quia cum essent xviij. moniales in dicto monasterio: decem illam elegerunt in abbatissam suam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum se opposuerūt vel appellauerunt: vtrū sint admittendæ ad hoc q possit differri confirmatio electionis? Rñdet q sic: veruntamen pendente causa appellationis, ipsa electa administrabit in spiritualibus & temporalibus. Et illud est speciale in electione monialium, vt ipsæ administrent antequam confirmētur suæ electione: tñ ipsa electa nō poterit aliquid alienare de bonis ipsius monasterij. Quid si aliqua fuit electa à minori parte, an valeat talis electio? Rñdet q non. Sed sanctissime Pater, ponamus q moniales nolunt procedere per viam scrutinij ad electionem: sed per viam compromissi: quia cum viderent se in discordia, cōpromiserunt in aliquas moniales, quæ haberent potestatē eligendi vice & nomine aliarū: istæ cōpromissariæ eligunt aliquam monialem: tñ minor pars conuentus se opposuit, vel appellauit: an sit admittenda? Rñdet q non: immo statim fit confirmatio, ꝯdictione vel appellatione ipsius minoris partis non obstante: sed post possessionem adeptam & confirmationē, admittet accusatio vel denūciatio. Sed quid si maior pars conuentus se opponit ab electione factæ per compromissarias: vtrum possit? Rñdet q sic, & differtur confirmatio: sed tñ pendente appellatione, & oppositione, electa administrabit in spiritualibus & tēporalibus: & hæc sunt vera, dū tñ pars quæ opponit vel appellat, non sit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non administraret, nisi sinistra causa appellationis vel oppositionis. Post Romanus Pontifex ostendit verum c. vt circa. & c. cupientes. eod. tit. & lib. s. habeant locum in in electionibus monialium. Consequēter excōicat aduocatos, & alios vocatos in electionibus ipsarū monialiū q vocati seminauerint discordiam inter ipsas moniales: vel etiā qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Consequēter in fine capituli facit quandam p̄testationē, quod! cum in hoc casu contineantur multa specialia, quæ videntur discrepare à regulis iuris communis: quia electiones monialium confirmantur non obstante oppositione vel appellatione. Item secundo: quia monialis electa ministrat ante cōfirmationem, & in multis alijs: vt potest videri per discursum huius constitutionis: per hoc tñ Romanus Pontifex non intendit ponere aliquas specialitates in monasterijs virorum circa electiones de prælatis suis faciēdas: sed vult iura antiqua circa eas disposita obseruari Heli. Reg. Nota primo, q iura debent fieri super his quæ frequenter occurrunt, de quo ī.d despō. impub. litteras. Nota secūdo duo requisita ad hoc vt moniales habeāt vocē in electione abbatissæ: & sic alterum ex eis non sufficeret: vnde si fecisset professionem ante xij. annum, non esset habilis ad vocem dandam. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

a ¶ *Indemnitatibus.*] Diuide decretalē in septē partes: In prima ponit constitutionis causa: & constitutio circa personas eligentes, & eligendas in monasterijs monialiū. In secūda ibi, *Sane.* ponit qd iuris, cum in ipsis monasterijs plures fuerint electę in discordia p formā scrutinij. In tertia quæ incipit ibi, *Cæterū.* ponit quid iuris, cū electę per formā cōpromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi, *Porro.* declarat an decretalis, vt circa & decret. cupiētes. s. eo. tit. habeant locū in causis ipsarum electionū. In quinta ibi, *Districtius.* excōicat aduocatos, & alios vocatos pro dictis electionibus: q discordiā seminauerint, vel exortā nutriuerint. In sexta ibi, *Supradicta.* fit ampliatio constitutionis ad canonicas nō p̄latas: & quæ habent proprium. In septima ibi, *Ad hoc.* fit quædā protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et prima pars hoc dicit. Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annū: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx annum, & fuerit expresse professa.

Idem sed. Mona. sequ dicidendo in viij. faciendo duas partes de prima alias quod in duas, & secundam in 3. partes: sed iterum diuidendo in tres, in constitutionis causam, constitutionem, & constitutionis declarationem & secundam sub diuidit in tres, vel in quinque Io. An.

b ¶ *Quæ.*] scilicet monasteria.

c ¶ *Dispendia.*] ī. eo. in antiq. quia propter.

d ¶ *Affectantes.*] s. eo. tit. cupientes.

e ¶ *Duodecimum.*] quia tunc dicitur pubes. ī. de despon. impu. puberes. & idem est in viro: quia ante pubertatem ad eligendum non admittitur. s. eod. ex eo quod.

f ¶ *Peregerit.*] sic s. eo. in antiq. cum in cunctis. j. de æta. & qual. c. vnico. s. de offi. delega. cum vicesimum.

g ¶ *Tacite.*] idem in monasterijs virorum. ī. eod. ex eo qd. in fin.

h ¶ *Cum alijs.*] professis.

i ¶ *Priorissam.*] idem si alio quocunque nomine vocetur[1], ad hoc ī. e. tit. & lib auaritiæ. & c. fundamenta. §. proinde.

1 Idem Philip. Fran.

¶ *Glossæ duæ sequentes soluunt duas quæstiones.*

k ¶ *Gubernatur.*] j. d sta. reg. c. vnico. & p hāc litterā puto q ī priorissam vel superiorissam claustrale bene possit assumi minor xxx. annis. Et de talibus ī. de sta. mo. cū ad monasteriū. ver. prior aūt. ADDITIO. Licet in ætate differant, in professione conueniunt hodie. Nam & in illis requiritur expressa: vt in cle. ne in agro. §. sane s. de sta. mona. Io. Mona.

Vide hodie qd statuit concilium Trident. sessione cap. citatum.

l ¶ *Eligatur.*] eligi prohibet, sed non postulari: sic in episcopo, qui infra idem tempus non eligitur. s. e. cum in cunctis. sed bene postulatur. ī. eo. innotuit. in antiq. Et puto q debeat postulari a Papa. j. de æta. & quali. c. vnico.

m ¶ *Tricesimum.*] olim abbatissa debebat esse sexagenaria. 20. q. 1. iuuenculas. Sed non vtebamur illo iure: sed per decre. s. e. cum in cunctis. §. inferiora. eligebatur quæ attigerat xxv. annum: nunc autem imposita est certa meta: quam licet in abbatissis seruemus, in abbatibus locum habere nego: vt j. in fi. cap. ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archid. sed sit ratio specialitatis secundum

Quicquid sit de antiquis iuribus, hodie standum est statuendum qd statuit concilium Trident. sessio 25. de Regularibus & Monialibus, cap. 7.

secundum eum fragilius sexus. Nec obstat C. de his qui ve. aeta. l. 2. & quod ibi nota. vbi venia datur mulieri, xviij. annorum masculo, xx. qa illud i administratione proprij patrimonij: hic in ecclesiastica dignitate. Dic qd haec dependent a principum voluntate. Ioan. And.

a ¶ *Expresse.*] Nota qd in eligente sufficit qd sit tacite professa: quod fit cum maior sciens & sponte sumit habitum professorum infra annum, & triduo perseuerat: vel cum stat in religione vltra annum: his modis fit tacita professio. & hoc verum in religionibus non mendicantibus. probatur hoc s. de regu. ad nostram. & c. ex parte. & j. eo. tit. constitutionem. In electa requiritur expressa professio, vt hic. & idem per omnia in monasterijs: vt s. eod. nullus. & c. ex eo quod. in fine.

b ¶ *Sane.* Secunda pars.

c ¶ *Dimisis.*] quod si est, non est nouum, nec reprehensibile. 63. dist. nosse. & c. vlt. & 8. q. 1. nec nouum.

d ¶ *A duabus partibus.* sim. s. eod. tit. si quando.

¶ *Glossa sequentis primae pars recitetur per quaestionem an possit opponi nullitas voti. & hac pars tria facit. Primo ponit tres opi. Secundo defendit primam. Tertio illam impugnat, & vltimam impugnationem approbat.*

fuerit: & expresse [a] professa fuerit ordinem regularem.

¶ *Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa a duabus partibus numero cum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium praesidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant: eligentes possunt accedere ad illam, quae maiorem partem conuentus numero habet: & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen admittitur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam a maiori parte conuentus, quae tamen duas partes nec a principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur: Ipsa tamen (alienatione bonorum & Monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item a minori parte electa nullum ius acquiritur, nec aliae possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. hoc dicit.*

¶ Sane. [b] si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersa diuisis, electiones † per plures in discordia celebrari contingat: ea, quae a duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione, seu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum diligenti examinatione praemissa) si alias inuenta fuerit canonica, confirmetur: & confirmatae electae, si Abbatissa [i] † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus: tunc non obstante quod sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum, possint Moniales, quae in aliam, vel in alias direxerant vota sua: licite per contentum, antequam ad actus diuertant

Secunda pars format. & soluit duas quaestiones.

e ¶ *Non obstante.*] hoc intelligo, nisi opponatur id, quod eligentis votum nullum reddat: ita qd non remanerent duae partes. arg. s. eo. si quando. Pone enim qd opponatur, qd eligentes non sunt tacite vel expresse professae. vel non sunt puberes. s. proxi. respondeo vel qd in monasterijs non mendicantibus sunt aliquae receptae, quarum no valet receptio. j. de sta. reg. c. vnico § sane. Dico tales exceptiones admittendas. ad hoc s. de offi. deleg. ex parte 2. & facit quod dixi s. eo. quorundam. Vbi ergo de duabus partibus constat: nec opponitur aliquid qd illas minuat, aliqua non obstabit exceptio: & sic intelligas hanc literam. Alij sunt dicentes hoc speciale in casu nostro, qd excommunicatae, suspensae, & interdictae, & similes personae, & eligentes scienter indignam, admittentur & computabuntur in numero: sed quae non sunt professae vel minores, non: quia non faciunt numerum. Quidam vero dicunt exceptionem excommunicationis bene admitti contra eligentes: quia excommunicatio priuat voce & numero. 2. q. 1. nomen ibi, de numero collegarum eius supprimere vel delere, &c. Sed scienter eligens indignam, licet priuetur voce, non numero: & ideo non obstat talis exceptio: superioris tamen officium his casibus non deficiet, vt sequitur. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, qd eligentes scienter indignam: tanquam suspensae & irregulares repellantur: & votorum suorum non habeatur computatio: ita qd secundum hoc electio a minori parte numero possit valere: quo enim ad illam electionem, dicam illas in numero non computandas: vt videtur antiquorum iurium correctio. Si enim ita simpliciter stamus numero, quid dicemus si xij. sunt moniales. vij. nolunt eligere: instat finis temporis: aliae v. eligunt: quare non valebit electio facta ab ipsis v? Quid si Papa interdixit vij. Monialibus ne eligant: quare non valebit electio facta a v. Si hoc est in interdicto hominis: quare non erit in interdicto iuris? Non video. Item pone quod aliquae Moniales elegerunt alternatiue, conditionaliter vel incerte: ita qd vota earum transferantur in alias s. e. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte sit minor numero, non valere? his ijs & similibus rationibus, videtur non haberi debere rationem votorum illarum, quae elegerunt scienter indignam. Sed contra hoc facit: quia si non fit collatio in electionibus Monialium, vt j. eo. c. 4. vt autem. ergo poena priuationis in eis locum non habet: sed hoc non est verum, vt ibi infra dicam in gl. nota ex hoc. Item contra id facit finis cap. vbi dicuntur multa specialia statuta in his electionibus. Sed id non obstat: quia praeter illud sunt specialia multa, vt infra patebit. Item obstabit qd litera dicit, numero: Item quia secundum hoc nihil esset quo ad hoc nouum in electionibus Monialium: quia id erat statutum s. eo. si quando. s. alleg. per qd c. ex prin. & fi. & per decre. s. eo. in ant. scriptum, inquantum in illis dicitur, qd contra duplo minorem partem numero potest obijci id qd votum annullat: probari vr, qd votum nullum computetur in numero. Et si dicamus vota talium computari: multo fortius vota contemptorum: Vnde iam in causis succubui: & iudicio meo non solum vtilis, immo & necessaria esset declaratio: & idem dico circa decret. s. eo. quorundam. vbi haec omnia intelligantur repetita. Recepi quod seruat curia, qd in ista decre. & decre. quorundam. praecise stetur numero. ita qd non habeatur ratio excommunicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorum, quae reddunt votum nullum: & audiui Bonon. Papam sic in consistorio dixisse. vide in cle. eo. tit. quod circa. & quod ibi not. Quid dicemus si in concordia vel a duplo maiori parte sit facta electio: erit ne de necessitate, qd fiat proclamatio secundum formam decr. vlt. j. eo. ita ita qd aliter non valeat confirmatio? Et procedit dubitatio ista: quia ex eo casu non admittitur aliqua exceptio: vt hic. Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium, cum illa decre. indistincte loquatur. Praeterea potest esse, Moniales illas non esse professas, vel non esse aetatis legitimae: & istae saltem exceptiones non possunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuant, vt supra dixi. Item forte de consuetudine praescripta vel priuilegio non ad conuentum, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciatur: vel forte tenent eligere de certo loco. s. in antiq. de consue. cum dilectus. de verbo. sig. cu abbate. Item qd dicemus in monasterijs, quae per mares reguntur: Sunt enim quaedam monasteria Monialium, quae per Priorem reguntur. (facit 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima.) & Moniales eligunt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota: habebit ne locum ista decre. in talibus electionibus. & per prin. huius cap. vbi dicit: statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda: & per finem vbi dicit in s. vlt. in prin. in quibuslibet mulierum monasterijs, &c? Videtur qd sic: Satis credo qd inquantum decr. ista inspicit eligentes, & factum earum: etiam in talibus electionibus haberet locum haec decre. puta, qd & tunc eligentes sint professae, sint aetatis legitimae, possint accedere, collatio ne zeli & meriti omittere: & his similia. Sed inquantum constitutio inspicit electam: puta qd sit xxx annorum, quod administret ante confirmationem electa a maiori parte, & his similia: forte in illis locum non haberet. Et iudicio meo circa hoc etiam esset necessaria declaratio.

f ¶ *Officio.*] ex quo examinare habet, & supplere in his casibus, etiam de facto. s. eo. cum nobis olim. in antiq. & ibi de hoc. s. de postu. bonae. 2. in anti. & 18. dist. priusquam.

g ¶ *Diligenti.*] s. eo. nihil. & s. de praeben. graue. nemini enim cito debet manum imponere, vt 24. dist. cap. 1. 9. de his ita scribit. 88. dist. quid est cito. s. eo. cum nobis. & j. eo. c. vlt.

h ¶ *Canonica.*] ex forma debita, & persona idonea: vnde si sit illegitime nata. s. eo. cum in cunctis. de fi. presby. per totum, vel corrupta. 30. q. 1. iuuenculas. vel alias indigna, non confirmabitur.

i ¶ *Abbatissa.*] Nota qd Priorissae non benedicuntur, sed abbatissae, & negligentibus recipere benedictionem infra annum a tempore confirmationis, imponitur poena per concilium Vienen. s. de sta. reg. c. recolentes. per totum.

k ¶ *Electionum.*] ad quas processum fuit per formam scrutinij.

l ¶ *Processum.*] hoc est contra iura. s. eod. publicato. sed est in hoc casu speciale, vt dicitur in fi. Idem in electione summi Pontificis. s. eod. licet de vitanda. in antiq.

¶ *Glossa sequens ponit diuersitatem, & ipsius rationem.*

m ¶ *Diuertant.*] non sic in electione Papae: quia etiam postquam diuerterunt Cardinales ad alios actus, possunt accedere. [Si pendeat scrutinium

[Margin notes, left:]

1 Vide quod ibi not. secundum qd sibi dicunt aliqui probari contrarium. Item excommunicati priuantur, & possunt supprimi de numero: sed sancti... per nominis suppressionem tamen de numero repellantur. qui pro eo tempore non... in... de... Andr.

[Margin notes, right:]

† De articulo huius & seq. vide quod not. ... Tridentin. ... de Regularibus & Monialibus, cap. 6.

† In antiq. eod. tit. ... electionem plures in discordia, &c. absque dictione, per.

† Nota opt. arg. qd electa & confirmata appellatur abbatissa ... ante benedictionem.

Electio abbatissae debet confirmari secundum formam cap. fi. de elect.

Quare si... legitime repellantur sit de Dominicis.

De hoc vide quod notatur per Doctores s. eo. c. licet. in princip.

scrutiniū, super quo vide q̄d dixi. s. eo. licet, in princ.] Sed hic secus. Et potest esse ratio: quia maior constantia est in viro, q̄ in muliere. s. de verb. sig. forus. in fin. cum concor. Et q̄a in electione 1 apæ requiruntur necessariò duæ partes: sed hic non necessariò: & adde rationem ipsius decret. licet: de vitanda. in fi.

¶ *Extraneos.* iuc s. eo. quia p.p. & c. cum post petitam. in antiq. Et est simile quod de teste dicitur. de testibus cog. præterea.

A[illegible] Secundū illa iura, quia pp. & cum petitam. hic antiq. intelligendum est q̄d hic dicitur s̄m Archidiaco. vt sic dicat actus extraneus hic, q est extraneus ab electione, q̄ tunc fit. Ioan. Mona. p intellectu huius verbi remittit. ff. de testa. hæredes palam. §. fi. 1. de duo. re. l. duos. in fin. ff. de verb. oblig. continuus. 1. respon. ad legem Iul. de adul. quod ait. §. quod ait lex. C. de testa. cū antiquitas. Io. And.

b ¶ *Omni prauitate.*] vt simonica datione: vel aliqua pactione illicita, vel coactione, vel extorsione. simile s. eo. quāuis. & j. c. proxi.

c ¶ *Maiorem*] secus de minori. j eo c. [illegible] qua.

d ¶ *Computatis.*] Illi enim dissentire non poterunt: cum de illis cautum non sit.

e ¶ *Benedicatur*] si fuerit abbatissa, vt s. §. pro xi. in fine.

f ¶ *Ab initio.*] j. de reg. iur. ratihabitionem. cū suis concor.

g ¶ *Præmissum.*] scilicet contradictione, exceptione, vel appellatione partis alterius non obstante: præmissa tñ diligenti inquisitione ex officio suo hoc fuit præmissum.

h ¶ *Talis.*] scilicet q̄ ab initio, vel p accessum habuit duas partes.

i ¶ *Possessionem.*] à qua alias non impeditur quis post cōfirmationem, nisi crimen cum infamia opponatur. s. de accusa. accedens.

k ¶ *Facultas.*] sic s. de conces. præben. post electionem. in fi. & de appe. constitutus. in fi. Et hic nota q̄ datur actio, cui denegat exceptio. contra id ff. de reg. iur. inuitus §. cui damus. Sed est speciale. Et adde quod dixi. j. de reg. iur. qui ad agendum.

A[illegible] Quod hic dicitur, est speciale. scilicet q̄ non auditur ante confirmationem, qui auditur post possessionem. hoc dico: quia post confirmationem regulariter non auditur excipiens, contra petentem possessionem: qui tamen postea auditur agens. quod dic vt in remissione quæ præcedit. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet minoris.

m ¶ *Inquirenda.*] scilicet de forma electionis, & persona electa.

n ¶ *Sine strepitu.*] sic s. de accu. olim. vbi de hoc. Verū legatus vel iudex inferior potest cōmittere causā decidendā sine iudiciorū strepitu. q̄d important verba ista, vide quod dixi j. de hære. cap. vlt.

o ¶ *Interim.*] hac causa pendente.

p ¶ *Auctoritate.*] nota nouum casum hic, & j. §. cæterū. vbi electa ante confirmationem administrat. alium habes. s. e. nihil est. alium s. eo. licet. de vitanda. 23. dist. in nomine. alium secundum quosdam in Imperatore. vt sola electione administret 93. dist. legimus.

q ¶ *Libere.*] vt s. eod. cum nobis olim. in fi. & s. cap. proxi.

r ¶ *Rebus*] strictius loquitur, quam s. eod. c. proxi.

s ¶ *Recipiat.*] conuentus tamen recipere potest secundum distinctionem j. ne sede va. c. vnico. & de reg. c. vlti.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

t ¶ *A minore parte.*] audiens te, decre. ista bene determinat quid iuris, quando facta est electio à duplo maiori, & à maiori, & à minori. Quid dices in quarto gradu, cū electiones pares voces habeant numero? Nunquid altera poterit per accessum ratificari? Credo q̄ non accedat. ad hoc quod not. s. eod. ecclesia vestra 2. ad fin. in antiq. Et hoc credo præcipue ista ratione: electio facta à minori parte ad quancunque dignitatem, nulla est ipso iure de religioso quocunque. s. eo tit. quorundā. & infra statim sequit. Hæc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non potest: q̄a quod à sui principio sic nullum fuit, tractu temporis non cōualescit. j. de reg. iur. nō firmatur. cum suis concor. & s. e. auditis. sed electio facta à media parte, etiā nulla est. s. eod. q̄a pp. & c. ecclesia vestra 1. & 2. ergo per accessum ratificari non potest: præterea postulato scrutinio, & c. s. eo. c. publicato. sed illa correctio est vitanda. s. eod. tit. cum expediat. ab illo igitur iure nō recedā, nisi in quantum expressum inuenio: sed in electione facta à maiori parte, inuenio expressum, quod augetur per accessum: hunc igit casum non extendam ad hoc. j. in fi. cap. dicam ergo secundū hoc minorem partem illam, quæ non est maior: ita quod accessus haberi non possit.

u ¶ *Obtinere.*] s. cod. quorundam.

x ¶ *Ipsi.*] electæ, vel nominatæ à minori parte. Io. And.

y ¶ *Quomodolibet.*] vna dictio. hic. j. d. elec. æpro. pastoralis. s. pen. Aliter dicitur quoniodo modo 50. dist. de his clericis. & dicit Archidiaconus, quòd est distributiuum modorum.

¶ *Glossa sequens primo docet reprobatam opinionem: secundo ponit aliam opinionem, quam reprobat.*

z ¶ *Collatio.*] Nota ex hoc, & superioribus, reprobatam opinionē illorum, qui dicebant. s. eo. quia p.p. in prin. q̄ decret. illa iu munerībus locum non habebat, quibus licebat ignorare iura. s. de iur. & fac. igno. l. regula. Et per hanc litteram, quæ dicit, collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum. dicunt quidam, q̄ Monialis eligens scienter indignam, non est priuata potestate eligendi, quam priuatio ex collatione procedat. Sed certum est, q̄ tempore decre. s. eod. cum in cunctis. in electionibus nō erat necesse collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decre. quia propter. & tamen tunc sine collationibus eligentes indignos, erant priuati potestate eligendi: ergo bene infertur, q̄ ex collationibus priuatio non procedit, sed ex electione, vt s. eo. tit. perpetuo nam vt ibi dicitur: etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

a ¶ *Cæterum.*] tertia pars.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

b ¶ *Compromissi.*] Quid si procedatur per formā. s. e. cum dilectus. & c. cū expediat. nunquid habet locum quod hic dicitur: & an quod dicitur in superiori proxima parte? Credo q̄ locum habeat particula huius decre. quia forma illa potius compromissi est q̄ scrutinij: vt probatur per ipsam dec. cum expediat. & dico q̄ illa forma nō est forma per se: sed est quædā species formæ compromissi. Quòd hoc sit verum: probatur ex eo, q̄ omnes aliæ formæ sublatæ erant per decre. quia p.p. Si ergo illa fuisset per se forma, necessario esset concludere illa fuisse sublatam, sed nō fuit: quia species est formæ compromissi

extraneos [a], omni prauitate [b] cessante ad illam accedere, quæ ab alijs maiorem [c] partem conuentus numero facientibus, est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit illis, quæ antea in eam consenserant, computatis [d], confirmetur, & benedicatur [e], ac si duas partes ab initio [f] habuisset, vt in casu proximo est præmissum [g]. ¶ Verū si quæ fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis [h] confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem [i] suæ administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denūciationis vel accusationis, vt à dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per prædicta proponendi minime sit sublata facultas [k]. ¶ Si vero ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) est electa: noluerint aliæ accedere Moniales vel si accesserint: non tot tamen quod cū alijs prius in eam consentientibus faciant duas partes: tunc super obiectibus partis alterius [l], si qui fuerint, & super alijs, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda [m], plene sine strepitu [n] iudicij, & figura, per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio: vel etiā infirmetur: sed interim [o] præsentis constitutionis auctoritate [p], in spiritualibus & temporalibus libere [q] administret: sic tamen, quòd de rebus [r] monasterij nil penitus alienet: nec aliquam in Monialem recipiat [s] quoquo modo. ¶ Si qua vero à minori [t] parte conuentus numero nominata fuerit, vel electa, ex nominatione, vel electione huiusmodi (quas coipso, quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere [u]) ipsi [x] ius aliquod quomodolibet [y] non quæratur: nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formā proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur. Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solū numeri ad numerum fiat collatio [z] in eisdem.

¶ *Electæ per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, libere administrabit, nec confirmabitur: Si autem ei se opponat pars in duplo maior non administrabit, nec confirmabitur: sed expectabit litis euentum. hoc dicit.*

¶ Cæterum [a] si per formam cōpromissi [b] fuerit in electione

¶ Alias, sit & confirmata, & benedicatur.

Alias, expressam.

¶ Intelligitur vulgo recipi ta[illegible] electā[illegible] & hic est hic text. contra Bar. in l. inter[illegible] de hæ[illegible] dicentē, q̄ vertia loquentia de duabus partibus [illegible] respectu duodecimæ par[illegible] Pet. & Domi. fon.

¶ Alias ista sup: obiectis partis alterius que[illegible]

Electus 1 ex[illegible] casibus potest administrare ante confirmationem.

¶ Quinto casu [illegible] est contra[illegible] non recipitur, vt partes in pari [illegible] sint partes. Ioan. And.

¶ Not. quòd appellatione maioris par[illegible] non venit duplo maior [illegible] in [illegible] qua [illegible] in [illegible] sub minori parte bene cōprehēditur dimidia.l. de nō. ff. de v[illegible] abhen. cum Fons.

Monialis eligentes indignam non sunt priuatæ eligendi potestate.

Electio modo[illegible] potest fieri secundū formam compromissi. de elect. l. in antiqua.

¹Et hac glos. sa notandum post Dominicum, quòd actum nimis durus denominandus est ab illo simplici, quem magis intendit agens.

compromissi: vt dixi 1. sicut & compromittitur ad aliā certā metam. ī.eo.cū in veteri.in ant.& facit ȷ.c.prox.§.porro.& hoc ,pbat tex.ipsius decr.cū expediat.ibi,i electionibus cōpromitti. Io.And.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit alternatiue.*

a ¶ *Si maior.*] satis credo,vt dixi ī proxima parte:idē de media.& ſm hoc dicamus minorem partem illam,quæ maior non est: vel necessaria esset in hoc pūcto declaratio,vel standum antiquo iuri.

b ¶ *Vt in forma.*] infra exponit ibi, partis eiusdem, &c.

c ¶ *Statuitur.*] scilicet quādo a principio, vel per accessum electa est à duplo maiori parte. ī.eo.§.sane. & §. sequ.

¶ *Glos. seq. voci. per q. & soluit.*

d ¶ *Confirmetur.*] aduerte,quia in isto casu, & in casu ī. eo. §. sane. & §.seq. non credo q̄ ante confirmationem administrare possit. Et est mirabile: quia si est electa à duplo maiori parte: ergo à maiori.ergo videtur q̄ ante cōfirmationē administrare posset: ī.eod.§. si vero. Item si minor pars se opponit: multo fortius videtur,q̄ administrare possit, q̄ quando se maior pars opponit vt infra sequitur. Sed nō mireris:quia in illis casibus non differt cōfirmatio p̄p obiecta: & ideo non administrabit ante confirmationem, sed in illis differtur: &

Ita sola, ob. spectaculum.

processum, & electæ pars aliqua se opponat: Si minor ª, ipsius (vt in forma ᵇ scrutinii statuitur ᶜ)confirmetur ᵈ electio, & eidem benedictio ᵉ impendatur: partis eiusdem ᶠ contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante ᵍ: sed per hoc denunciādi, vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit præclusa ʰ: Si maior, eius (donec de obiectis † & aliis, vt in eadem forma scrutinii præmittitur ⁱ, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur ᵏ: sed interim ˡ (vt prædicitur ᵐ) libere administret: nisi forsan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum ⁿ potius expectare ᵒ.

¶ *Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatur, constitutio, vt circa. seruabitur: sed Moniales ad sedem Apostolicam personaliter non venient, sed procuratores secundum constitutionem, cupientes. mittent. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro ᵖ si in huiusmodi electionum negotiis contigerit (in illis dūtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta præmissa ᵠ fuerint admittendæ) ad sedem Apostolicam ʳ appellari: appellantes formam ˢ constitutionis felicis recordationis Gregorii Papæ prædecessoris nostri, editæ in concilio Lugdunensi ᵗ diligēter seruare teneantur. ¶ Sed cum eas ᵘ propter sexus verecundiam ˣ †, suæque conditionis statum ʸ, non deceat ᶻ, nec † ipsis expediat ª publico cœtui demonstrari; aut extra sua monasteria euagari ᵇ: nolumus quòd electæ vel etiam eligentes, aut appellantes, seu hæ contra quas appellatum ᶜ fuerit, ad candē sedem personaliter ᵈ veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter ᵉ instructos, iuxta constitutionem ᶠ piæ memoriæ Nicolai Papæ tertii, prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum, ac appellationum, & postulationum suarum prosecuturæ negotia, prout iustitia suadebit: pœnam ᵍ in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint ʰ, incursuræ.

mā enim compromissi,etiā vno ɔ̄dicente,procedi nō potuit. ī.eo. in ant.quia p.p. Aequa igiť fuit ratio in eis diuersum ius statuens.

p ¶ *Porro.*] quarta pars.

q ¶ *Præmissa.*] quia non in electione, quę per formā scrutinii à principio, vel per accessum facta reperiť à duabus partibus: nec in electione quæ facta fuit p̄ formā cōpromissi, cui minor pars se opponit.

¶ *Glossa sequens arg. pro opi. & respondet.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] Not. arg. pro opinione Guil. Duran. q̄ decre.vt circa. non habeat locum, nisi in appellationibus interpositis ad Papam. Sed ɔ̄riu̅ dixi sequēdo Gar. in prędicta decre.vt circa. scilicet, q̄ in omnibus appellationibus locum habeat: & dico q̄ decre. ista hic respicit cap.sequens. quod loquitur de decre.cupientes.quæ locū nō habet, nisi in appellationibus ad Papam interpositis.

s ¶ *Formam.*] scilicet q̄ exprimat omnia & singula, quæ in formā vel personam intendūt obiicere:& singulariter & clare. ī. eod.procurator. & q̄ iuret ſm formam ibi cōtentam. Et est pœna q̄ sup non expressis non audiant, nisi ex certa causa, vt ibi patet.

t ¶ *Lugdunēsi.*] vt ī.eo. vt circa. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. dicit vnde sumpta fuerit pars illa.*

u ¶ *Sed cum eas.*] iste

ˣ De effectu verecundiæ vide hic per Anchara.

† In quodā manuscripto ita. nec exped.at.ipsis publicis demonstrari spectaculis.

ideo ante confirmationem administrabit iuris permissione: & q̄ hoc sit verum, probo: quia q̄ electus ante cōfirmationem administret, est ɔ̄ iura. ī.eod qualiter.& c.nosti.in antiq.à quo iure antiquo dico non recedendum, nisi inquantum permissum inueniam: in aliis ius antiquum seruabo, vt in fi.cap.ad hoc §.de translat.cap. vlt.vbi ad maiorem transire permittitur, sed non ad parem.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super glos. 4. Io.And.

e ¶ *Benedictio.*] si abbatissa fuerit. ī.eod.§.sane.in fine.

f ¶ *Eiusdem.*] scilicet minoris numero.

g ¶ *Non obstante.*] expone vt supra.

h ¶ *Præclusa.*] ī.eo.§.verum.

i ¶ *Præmittitur.*] ī.eo.§.si vero. [s.sine strepitu & figura iudicii.]

k ¶ *Differatur.*] hæc est ergo ratio quare administrat, vt ī. dixi. Ioan. And.

l ¶ *Interim.*] nota pro his quæ supra dixi.

m ¶ *Prædicitur.*] in dicto §.si vero.scilicet, q̄ bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo.

n ¶ *Litis euentum.*] qui dubius est.ff.de pecul.quod debetur.

¶ *Glo sequens facit duas æquiparationes: & soluit quare tertio casu etiam non fit æquiparatio.*

o ¶ *Expectare.*] Nota q̄ electio facta per formā scrutinii à duplo maiori parte, & electio facta p̄ formā cōpromissi, cui minor pars conuentus se opponit, sunt paria: qa in eis statim fit cōfirmatio ɔ̄dictione partis alterius: vel exceptione, vel appellatiōe nō obstāte, & post possessionē adeptā vtrobiq; admittiť accusatio vel denūciatio. Item electio facta à maiori parte p̄ formā scrutinii: & facta per cōpromissum, cui maior pars se opponit, sunt paria. qa vtrobiq; differť cōfirmatio: & iterim administrat, exceptis q̄buldā casibus: sed electio facta p̄ formā scrutinii à minori parte cōuentus, & facta p̄ formā cōpromissi, cui duplo maior pars cōuētus se opponit, non sunt paria: qa prima nō valet ipso iure: nec ratificať p̄ cōsensum: secūda posset valere. [Etiā si omnes dissentirēt.ī.c.causam.] sed nō administrat electus: sed litis euentū expectat. Si q̄rať quare ius diuersum in forma scrutinii, & forma cōpromissi: satis patet p̄ se solutio: qa in secūdo casu omnes consensisse videntur: q̄ cōpromiserūt: [ī.eo.in ant.in causis.ver.p̄p qd.] qd̄ non est ī primo.p̄ for

Electio per viam scrutinii, & electio per viā cōpromissi quandoque parificantur.

tractus fuit ex gl. Gar.posita ī.eod.cupientes.circa prin.super verbo: regularium.vbi dicebat Gar.q̄ satis credebat de mente conditoris non fuisse, quòd fœminæ irent ad curiam: videbatur tamen per verba, quòd ire tenerentur: quia in masculino genere comprehenditur fœmininū. ff.de leg. 3. si ita scriptum sit. 17. q. 4. si quis suadente coniuncto cum decre. ī.de sent. excom. mulieres. Item per iura antiqua in abbatissam electa, personaliter suam electionem prosequi poterat.ī.de rescri.in antiq.cum dilecta.& quod fuerit illa mens conditoris, probat per decre.§. de sen. excommuni.de Monialibus. 18.q. 2.perniciosam.& de cohabi. cleri. per totum.de sta.mona.cap.vlti.§.fin.

x ¶ *Verecundiam.*] nota meliorem conditionem mulierum ad idē ȷ.de iudi.mulieres. In quibusdam vero deterior est; quod dic vt ī. de pœni.& remi.c.noua quædam.

y ¶ *Statum.*] regularem scilicet: & sic duo concurrunt.

z ¶ *Deceat.*] secundum honestatem.

a ¶ *Expediat.*] secundum vtilitatem.ī.de voto. & vot. red.magnę.

b ¶ *Euagari.*] ȷ. de statu regu. cap. vnico. & concor. C. de iis qui ve. æta.impe.l. 2.

c ¶ *Appellatum.*] quæ venire tenebanť ſm formā decr.cupientes.

d ¶ *Personaliter.*] in hoc ergo solo, scilicet in personali aduentu locum non habet decre.cupientes.alias vero bene.

e ¶ *Sufficienter.*] scilicet cū omnibus actis, iurib⁹ & munimētis ad causam spectantibus. §. eo.tit. in decre.cupiētes.§. q̄ si p̄ viginti.

f ¶ *Constitutionem.*] ī.eo.cupientes.

g ¶ *Pœnam.*] scilicet q̄ electæ si infra tempus debitum procuratorem non miserint, sint priuatæ omni iure sibi per electionem quęsito: si autem miserint, sed non cum actis, iuribus, & munimentis sufficienter instructum: pro illis exhibendis alibi quām apud sedem Apostolicam, nisi ex iusta causa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad se à tocali sunt exclusæ prosecutione processus: ita quòd per hoc electus nullum præiudicium generetur. Hæc & alia habes in prædicta decre. cupientes.

h ¶ *Hoc non fecerint.*] scilicet procuratorem non miserint: vel nō sufficienter instructum.

a ¶ *Postremo.*]

a ¶ *Postremo.*] quinta pars.

b ¶ *Hi.*] puta religiosi viri. 63. dist. obeuntibus. vel consiliarij, vel discreti viri ad hoc vocati. Et quod dicit hi, dic vel hæ: quia si religiosas vel discretas mulieres ad hoc vocarent, ipsæ tenentur hac constitutione. & facit quod dixi ṡ. 3. proxi. ṡ. eod. tit. generali.

Mulier semi nans dissen dia sive Moniales super electione facienda excō municationem incurrit.

† Vide concilium Tridenti. supra citatum in hoc cap.

¶ Ponentes vel nutrientes discordias in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Postremo [a] † hi [b], quos ad dirigēdas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps [c] cōtigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri [d]: aliàs eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere [e].

¶ Hæc constitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto, quòd non debeant nisi professæ eligere vel eligi; quod non potest sibi vendicare locum in canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Supradicta [f] siquidem nedū in monasterijs, in quibus sunt Moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis [g] †: sed etiam in illis, vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum [h] consuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec professionem faciunt regularē, sed viuunt vt in secularibus ecclesijs canonici seculares, volumus per omnia obseruari: eo, quod supra [i] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non professæ: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat [k] vendicare: per hoc tamen earum statum, ordinem, seu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

† Aliàsstat sol & in illis etiam, vbi, &c.

¶ Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.

¶ Ad hæc [l] licet præmissa, quæ in multis [m] à iure cōmuni discrepare noscūtur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasterijs faciendas ex † certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: Intētionis tamen nostræ nequaquā extitit [n] †, per illa, quo ad electiones in alijs virorum monasterijs, vel quibusuis ecclesijs celebrandas, aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant † firmitate [o].

c ¶ *Deinceps.*] respicit enim futura.

d ¶ *Nutriri.*] not. ista duo paria esse ad idem de priuileg. cū & plantare. in principio.

e ¶ *Subiacere.*] nota nouum casum: in quo quis excōicatus est ipso iure; & credo quod episcopi tales possūt absoluere: cū Papa sibi non reseruauerit absolutionem. ȷ. de senten. excom. nuper. & adde quod dixi ṡ. eod. tit. sciant cūcti. Ioan. And.

f ¶ *Supradicta.*] Hic sexta pars.

g ¶ *Approbatis.*] ȷ. de relig. dom. religionum.

h ¶ *Prouinciarum.*] vt in Theutonia. & vide quod nota. Ioan. 12. q. vlti. cap. vlti. & Ber. ȷ. de maio. & obedien. dilecta. in glos. penulti.

i ¶ *Supra dicitur.*] scilicet in prima parte capituli.

k ¶ *Nequeat.*] pp facti impossibilitatem: cum non profiteantur, necesse est quod eligātur, & eligant nō professæ.

l ¶ *Ad hæc.*] septima & vltima pars.

m ¶ *In multis.*] vt in electione cōfirmanda, exceptione aliqua non obstante, in administrādo ante cōfirmationē, in recedendo à consensu post publicatū scrutinium, & secutam electionē: & ī multis alijs.

ADDITIO. Dic plenius quod specialia huius constitutionis sunt decem: Primum, de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, quod appellatio duobus casibus non deuoluit: nec impedit officium confirmatoris. Tertiū, quòd post electionem accedunt eligentes ad electam ab alijs. Quartum, quod duobus casibus exceptio vel ɔdictio non recipitur: & post possessionem admittitur actio. In hoc vide quod dixi in hoc præsenti cap. §. verum. super vlt. gloss. Quintū, quod in duobus casibus procedit sine strepitu & figura iudicij: sed hoc hodie in alijs electionibus commune per Clemen. dispendiosam. de iudi. Sextum, quod ante confirmationē electa in duobus casibus administrat cum certa moderatione. Septimum, quod electio per minorem partem numero facta ex fictione aliqua valere non potest. Sed hoc commune religiosis nō Mendicantibus. ṡ. eo. tit. & si. quorundam. §. circa. Sed in hoc posset esse strictior specialitas: quia cū in religiosis Mendicantibus maribus nō habeat locū ille §. circa. vt ibi dixi in prima glos. haberet tñ in fœminis locum ille § si qua. Octauum, quod non fit collatio zeli & numeri. Nonum, quod quo ad personalem comparitionem non arctat decret. cupientes. electas, eligētes vel opponentes. Decimum, de pœna vocatorū ad instruendū, qui discordiam seminant vel nutriunt. Et per prædicta coniuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus est deterior, & in aliquibus melior, & in alijs æqualis conditio mariū & fœminarum. de quo satis in Spec. de procu. §. 1. versi. addenda sunt hæc. Ioan. And.

n ¶ *Extitit.*] alias, extitit.

o ¶ *Firmitate.*] quòd fauorabile & expediens est ȷ. eod. tit. cum expediat.

† In monasterijs quibuscunque certis & rationabilibus, &c.

† Aliàs, extitit.

† Aliàs, maneant.

¶ Idem.

¶ Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionis episcoporum, non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel consecrat: prædicta non tenet: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. Dominicus.

CAP. XLIIII.

Prouida consideratione generale concilium Lugdunen. [p] concessit [q], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [r], ad sedem [s] Apostolicam in electionum episcoporum, & eorum superiorum [t] negotijs interiectis, per quas ad sedem ipsam, eadem negotia deferuntur [u]: partes [x] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ † appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si † in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant; & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminū competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repræsentent.

Prouida.] Primo ponit ius antiquum: Secundo ipsius transgressionem: ibi, *Verum.* Tertio, prouisionem pœnalem: ibi, *Nos.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendū est quod habetur in cap. quamuis. ṡ. eo. illo volumine: videlicet, quod si in causa electionis fuerit appellatum ad Papam, potest appellans renunciare suæ appellationi, & valet renunciatio: dū tamen renunciet sine prauitate simoniaca. In super dicitur, quod si appellans recesserit ab appellatione sua, antequā superior immediatus confirmet electionem: ipse debet primo inquirere, an fuerit recessum ab appellatione cū prauitate simoniaca.

CASUS. Dicitur inter cætera in dicto cap. quāuis. quod superior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: si appellans recessit ab appellatione sua, debet superior inquirere, an fuerit recessum ab appellatione sine prauitate simoniaca: Ponamus, quod superior confirmat electionem sine tali inquisitione, an valeat consecratio postea secuta? Respondet quòd non: immo talis ordo est substantialis ipsius confirmationis: videlicet quia requiritur quòd præmittatur illa inquisitio. Sed vtrum confirmans puniatur, eo quòd cōfirmauit & consecrauit non præmissa tali inquisitione? Dicit quod sic: nam si confirmauit & consecrauit, est suspensus per annum continuum à confirmatione & consecratione episcoporum suorum suffraganeorum. *Verum cum nonnulli.*] Hucusque ponitur tenor illius cap. quamuis. nūc ponitur prouisio & constitutio super inquisitione. *puniantur.*] Et sic quis punitur in eo in quo deliquit. Heli. reg.

† Dictio, Apostolicæ, est in antiquis codicibus.

† Aliàs sed an in hoc, &c.

p ¶ *Lugdunen.*] ṡ. eo. tit. quamuis. Ioan. And.

q ¶ *Concessit.*] quia id prius per Alex. prohibitū fuerat: vt ibi dixi.

r ¶ *Extra iudicium.*] latior est ergo illa decr. & illa. ṡ. eo. tit. quamuis. quam illa. ṡ. eo. tit. vt circa. quæ locum habet solum in appellationibus extra iudicium interpositis. ṡ. eo. tit. constitutio.

s ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in alijs secus, cū cautum non reperiatur.

t ¶ *Superiorum.*] archiepiscoporum, patriarcharum, & primatuum.

u ¶ *Deferuntur.*] nam frustratorie non deferuntur. ṡ. eo. quamuis. licet olim secus, vt ibi.

x ¶ *Partes.*] ergo altera pars tantū hoc non posset: quod dic vt dixi ṡ. eo. quamuis. & sequentia expone etiam, vt ibi exposui.

a ¶ Verum

¶ Verum, cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes [b] †, suam (inquisitione [c] præfata omissa) cognitionem in eisdem negotijs [d] interponant: ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo: Nos super hoc expressius [e] prouidere volentes, confirmationes & consecrationes [f] huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione præmissa non habita, contigerit decætero in talibus negotijs attentari: decernimus, nullius penitus existere firmitatis [g]: & confirmantes & consecrantes eosdem (vt in eo, in quo [h] peccauerint, puniantur [i] †) ab episcoporum confirmatione, ac consecratione, per annum continuum [k] ipso iure fore suspensos [l].

¶ Idem.

¶ Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.

CAP. XLV.

SI eo tempore [m], quo prouisionem [n] alicuius ecclesiæ cathedralis [n], ex quauis causa [o], dispositioni, seu ordinationi sedis Apostolicæ reseruamus [p], inhibentes, ne ad electionem vel prouisionem [q] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter [r]

a ¶ *Verum.*] secunda pars.
b ¶ *Abutentes.*] & sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt, vt ĩ. de priuile tuarum. de senten. excom. cum illorum. &c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum sim.
c ¶ *Inquisitione.*] s. an in illo recessu interuenerit prauitas necne.
d ¶ *Negotijs.*] scilicet episcoporum electione, & suorum superiorum.
e ¶ *Expressius.*] hoc dicit ex eo: quia satis erant nulla, quæ per illos fiebant per ipsam decret. quamuis. quia satis est legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod si factum fuerit, non valere. C. de legi. nõ dubium. & expressius etiam propter pœnam quam addit.
ADDITIO. Vnde dicit Io. Mona. quod licet infra dicatur, decætero, tñ ante hoc. cap ita fuerat diffinitum, vt hic dicitur in facto Ciuitatẽn. Ioan. And.
f ¶ *Consecrationes.*] cõsecrationẽ enim præcedere debet cõfirmatio: aliàs non valet cõsecratio. ĩ. de do. & cõtu. cum olim D. hic autẽ confirmatio nõ præcessit: quia idem est nõ esse, quod nullũ esse. ĩ. de transla. inter corporalia pa. et ergo quod non tenuit consecratio.
¶ *Glos. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit. arg. pro, & contrarium soluit.*
g ¶ *Firmitatis.*] electio tamen pp hoc non viciatur, sed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius cõfirmauerat: quia suspensus est per annum continuũ a confirmationibus episcoporum, vt sequitur. & s. eo. tit. si confirmationem. quam explicare potes per illam: vt ibi dixi. sed si reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt s. dixi. Sed nunquid de nouo cõsecrabitur? Et videtur quod sic per illam litteram: Credo quod cum character impressus fuerit [1] animæ ad instar epi ordinãtis quem ordinare non poterat: puta nõ suum subditum, verus episcopalis ordo collatus fuerit, sed non eius executio: & sic intelligam cõsecrationem esse nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. q. 1. c. 1. & c. ordinationes. & q. 2. cap. 1. & c. epi. ĩ. de tempo. ordi. quod translatio ẽ. secundũ hoc ergo illius ordinis sibi tradetur executio. facit quod ĩ not. de renun. post translationem, ad fi.
¶ *Glossa sequens soluit dubium.*
h ¶ *In quo.*] propter hoc dico, quod si solum confirmauit: à confirmatione tantum suspensus est: si consecrauit & confirmauit, suspensus erit ab vtraque.
ADDITIO. Si vero neutrum facit, licet processerit: à neutro sit suspensus. Ioan. And.
i ¶ *Puniantur*] ĩ. de temp. ordi. litteras. cum simil. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. soluit dub.*
k ¶ *Annum continuum.*] credo quod à die confirmationis incipiet annus suspensionis à confirmatione; à die consecrationis annus suspensionis à consecrationibus.
ADDITIO. Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. ĩ. de app. super eo 2. vide quod dicam j. de præben. statutum. super glo. est ergo. Ioan. And.
l ¶ *Suspensos.*] repete, decernimus. quod est supra.

SI eo tempore.] Fraudulenta renunciatio spectandi nocet. hoc dicit. Duo facit: Primo format casum dubium, quem secundo soluit: ibi, *Præsens.* Io. And.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici conuenientes in vnum super electione futuri Prælati: quendam Titium elegerunt: Papa putans adhuc ecclesiam vacare, reseruauit ecclesiã Pictauen. suæ prouisioni pro illa vice: & inhibuit canonicis cum decreto irritante, ne ipsi procederent ad electionem: Vtrum per istam reseruationem retractetur electio prius facta? Rñdet quod non: Sed si electus adiuit superiorem immediatum: & consecutus est confirmationem suæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit quod nonstante licet electio non sit nulla, tamen omnia quæ sequuntur illam reseruationem, sunt nulla ipso iure: Ideo si electus velit habere confirmationem & cõsecrationem: opus est, quod adeat Apostolicam sedẽ pro habenda confirmatione & consecratione.

¶ *Prima glossa ponit summam, quid causam dedit, & quid declaret.*
m ¶ *Si eo tempore.*] Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. causam dedit huic decret. quia vacãte ecclesia Bonon. per mortem bonæ memoriæ domini Octauiani ipsius ecclesiæ epi: infra biduũ canonici de reseruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ dominum Sclatam [1] fratrẽ suum: postmodũ Papa Bonifacius audiens de morte O. reseruauit, inhibuit, & decreuit: post triduũ audiuit de electione facta de domino Sclata prædicto: & satis gratũ habuit: sed ab astantibus iurisperitis quæsiuit, an ad ipsum, an ad archiepiscopum ipsius electionis spectaret confirmatio: quod hic determinat: & determinatur per hãc decre. quæ not. s. eod. in antiq. innotuit. in fin. Ioan. An. [& vide quod dixi super glo. penul.]
¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro. & con. & soluit.*
n ¶ *Cathedralis.*] Quid de inferioribus? Videtur quod in eis locum nõ habeat: quia si de eis voluisset intelligi: illud expressisset. ĩ. de decimis, ad audientiam. & ad hoc faciunt omnia argumenta quæ inducuntur a verbis: Contra videtur quod idem sit in alijs, cum eadem sit in eis ratio: ergo idem ius. & est simile quod dixi s. eo. tit. ex eo. quod satis potest dici, quod esset standum litteræ: vt in cathedralibus tantum locum habeat decret. nec est verum, quod sit eadem ratio: quia causæ epatuum sunt merito cõnumerandæ maioribus causis. s. eo. quamuis. in prin. quod non est in alijs: & ideo licet iurisdictio Papæ sit præuenta: tamen pp maioritatem suam deferentur ad Papã: in inferioribus vero, quæ non sic connumerantur, maioribus sufficiet præuentio [3]: vnde ex quo præcesserat electio reseruationem, poterit quicquid faciendum imminet per ordinarium expediri: alias graue esset quod propter reseruationem, quæ electionem alicuius beneficiati sequitur, necesse esset pro confirmatione Papam adire: nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, sicut nec s. eod. lib. quanquam. licet æquiparentur. s. eo. si postquam. vnde si post confirmationem abbatis fiet reseruatio ante benedictionem, benedicet ordinarius: hæc vera, nisi Papa aliud in reseruatione iussisset: & sic non habilitabo verba: nec recedam a littera.
o ¶ *Ex quauis causa.*] ea sola etiã voluntate: sibi enim sola volũtas est pro ratione. de concess. præben. proposuit. cum suis concordan.
p ¶ *Reseruamus.*] has reseruationes legati etiam de latere facere nõ possent. j. de offic. lega. deliberatione. in prin.
¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
q ¶ *Prouisionem*] puta faciendam ex iure deuoluto. ĩ. eo. quanquã. Nunquid sola reseruatio sine inhibitione sufficeret? Credo quod non ad cassationem. s. de præben. dilectus. puniendi tñ essent qui elegerunt, postquam reseruationem sciuerant esse factam, vt ibi & j. de concess. præben. si soli. per quã decre. videtur, quod inhibitio bene sufficiat sine decreto: hoc verum ad cassandum ea, quæ scienter post inhibitionem sunt facta: sed ad hoc vt ab ignorantibus facta vitiẽtur, necessarium videtur decretum, vt hic.
ADDITIO. Non sto præcise huic dicto, scilicet quod sola reseruatio sine inhibitione sufficiat ad cassationẽ: nec credo quod curia illud reciperet: vt reseruatio aliquid operetur. facit quod not. j. de concess. præben. si capitulo. in tertia glo. Si tamen bene ponderatur illa decre. facit pro gl. scilicet, quod saltem ante tempus scientiæ reseruatio non afficiat: nam datio executoris ad prouidendũ, satis vr̃ habere vim reseruationis: nec tñ sine decreto afficit ante præsentationem, vt ibi. & s. eo. lib. de rescrip. tibi qui. & plus afficere debet, cũ quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, quam ex nuda reseruatione, in qua ius non est alteri acquisitum. j. de præben. dudum. facit pro gl. stylus curiæ semper submittens hanc clausulam, cũ de reseruatione fit sermo: & decre. j. de præben. si beneficia. in prin. Io. And.
r ¶ *Ignoranter.*] Nota quod decretum ignorantes afficit: sed notare potes contrarium: si enim ignorãtes afficeret, quare hic additum fuisset, vel ignoranter: superflua enim hoc videret nec littera. In decreto Papæ dici-

¶ Nota quod vbi iudici datur iurisdictio sub certa forma, ea non seruata, non valet processus. vide glo. in cle. j. de iure pa.

Confirmatio præcedit consecrationẽ.

Consecratio nulla nõ viciat electionem prius factam.

[1] An in ordine episcopali imprimatur character. vide Theolog. lib. 4. sent. dist. 24.

Alda. Sclatam.

Nota verbum prouisio, inducit totalem prouisionẽ ecclesiæ: & sic electionẽ & confirmationẽ. vide glo. in cle. si eo. tit. Domi.

Reseruatio dignitatis inferioris ab episcopo interueniens post electionem, an afficiat ea quæ sunt ipsius electionis cõsecutiua.

[3] Ita expresse dicit Philip. Franc.

Reseruatio sola sine decreto an afficiat ignorantes.

Papæ dicimus, ꝙ ignorantes afficit. j. de cócef. præben. qa cunctis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

a ¶ *Iam.*] scilicet ante tempus quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico ꝙ si potest appa rere quæ primo: puta per instrumenta electionis & reseruationis: puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes q prædictis interfuerunt: hic nullum dubiũ: Si auté hoc nullo modo potest apparere, dico negotiũ ad Papam deferendũ, vt sua voluntate determinet: per decre. s. de rescrip. cap. penul. eod. lib. cum enim hic de iure Papæ quæratur, quod dubiũ est, non poterit inferior ipso ratificare: & hoc cum reseruauit tantũ: sed si reseruasset & cótulisset, præfertur datus à Papa in eo casu j. de præben. si à sede. Io. And.

Reseruatio & electio si fiant eodé die, quæ illarum sit potior.

¶ Aliás, aliam.

attentatum exstiterit, irritum & inane: iam[a] ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum[b] huiusmodi non afficiant electionem vel alia[c], quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectu[d] careant ea, quæ postmodum[e] subsequuntur.

¶ Idem.

¶ *Absens plures procuratores ad actũ electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominicus.*

b ¶ *Et decretum.*] Nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi.

c ¶ *Vel alia.*] si ergo confirmatio & consecratio præcessissent decretum, esset electi negotium expeditum: si autem sola electio: confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam. Si autem præcessit electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad Papam pertinebit.

ADDITIO. Cum etiam ante consecrationem non sit prouisum ecclesiæ. de transla. cap. 2. Papa reseruando prouisionem, consecrationem reseruasse videtur, secundum Arch. Ioan. And.

d ¶ *Effectu careant.*] si ergo ante reseruationem electus, & post reseruationé confirmatus fuerit: non valet confirmatio, etiã ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tñ propter vitiosam confirmationem non vitiatur. s. eo. tit. si confirmationem. quam per hãc exemplificare potes. & adde quod dixi. s. eo. cap. proxi.

¶ *Glos. seq. colligit argumentum.*

e ¶ *Postmodum.*] scilicet post reseruationem, inhibitioné, & decretum. Et argue ex hac decre. ꝙ si Papa prouidit alicui de episcopatu, alius quàm Papa sine eius mandato illum non poterit consecrare. arg. ad idem s. de accusa. meminimus.

ADDITIO. Nisi aliud habeat consuetudo, vbi dixi per decre. s. eo. in an. nihil est. ad finem. Ioan. And.

SI quis iusto.] CASVS. Dicit hic quia pp. eo tit. in ant. ꝙ si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest coparere in die assignationis pro electione facienda: potest vnum ex canonicis cóstituere nomine & vice absentis: Sed ponamus ꝙ ille absens plures procuratores vult constituere: an possit? Rñdet ꝙ sic: dum tñ istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, vtrum omnes isti cóstituti insolidũ admittentur, vel sit tantum vnus admittendus: & quis debeat præferri? Rñdet pp rationem prædictam: ne ipsi constituti possint eligere diuersas personas nomine eiusdem, non sunt plures admitté di: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus ꝙ omnes constituti se simul præsentant, quis erit præferendus? Rñdet, ꝙ erit in optione capituli quem velit admittere: & ille quem admitteret capitulum, præfertur alijs. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur qs sit præferendus? Rñdet, ꝙ ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus ꝙ aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter: vtrum aliquis admittatur ad eligendum pro absente? Rñdet ꝙ nullus debet admitti, quia nullus habet mandatũ insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum alijs: & sic omnes possent variare & eligere diuersas personas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus ꝙ iste canonicus absens constituat vnum canonicum: vtrum ille constitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Rñdet quòd non: quia non potest habere vnam considerationem nomine suo: & aliã nomine alieno. Et illud verum, nisi in procuratorio caueretur, ꝙ ille procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere: & nomine suo alium, si ille videatur magis idoneus. Sed quia si nullus ex canonicis vult admittere procuratorium: nunquid poterit alium extraneum a collegio siue capitulo constituere? Rñdet ꝙ sic, consentiente capitulo vel collegio: sed

Casus litteralis domini Helias.

dissentiente capitulo non potest. Sed nunquid ad minus poterit ipse absens mittere votum suum per litteras? Rñdet ꝙ sic: sed tamé non prodest tale votum: quia nullus debet exprimere votum suũ ante scrutiniũ. Nota primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Archidia. 93. dist. dominus. & s. qui filij sint legi. per tuas. Nota secundo ꝙ paria sunt, non cóstituere procuratorem, vel cóstituere in forma prohibita à iure: & sic cóparens cum procuratorio minus legitimo, videt contumax. ad hoc de appel. Nicolao. Dominicus.

CAP. XLVI.

SI quis[f] † iusto[g] impedimẽto detentus[h] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio[i] † generali) sed & pluribus[k] committere vices suas, dum tamen eorum cuilibet det insolidũ[l] potestatem: & erit tunc[m] melior conditio occupantis[n]. ¶ Verum si ambo concurrant insimul[o], & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos; sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat[p],

¶ In hoc. declarat cóciliũ Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24. §. illud penitus. refertur in c. quia propter extra de electio.

¶ In concilio generali Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24.

¶ *Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit qd declaret.*

f ¶ *Si quis.*] Hanc decretalem diuido in tres partes: Prima durat vsque ad §. *Porro.* Secũda vsque ad §. *Absens.* Tertia vsque ad finem. Aliquis iusto impedimento detentus, in electionis negotio commisit pluribus vices suas. quæritur an valuerit commissio? Rñdetur ꝙ sic, dummodo insolidum dati fuerint: & erit melior tunc occupantis conditio: si autem nullus occupat, sed ambo simul concurrunt, admittetur ille, quem capitulum vel maior pars elegerit: si auté capitulum non cócordat, ille admittet, q primo in instruméto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos. & sic res nõ haberet exitum. & qd fieret, non valeret. si autem nõ fuerint dati insolidum, tunc neuter admittetur pp superiorem rationem: & sibi imputet, qui sic eos instruxit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratoré in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnũ, & nomine domini alium eligit: quæritur an possit? Rñdetur ꝙ non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatũ. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneum? Et rñdetur ꝙ non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per litteras? & respondet ꝙ non: quia votũ in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantummodo est exprimendum; & non ante scrutinium. Emanauit hæc decre. ad declarationem decr. de elec. quia propter. §. penul. & eorum quæ ibi not.

g ¶ *Iusto.*] hoc relinquẽdum est iudici, quia nec numerari possent: exempla tamen habes ff. si quis cautio. l. 2.

¶ *Glos. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator.*

h ¶ *Detentus.*] & in loco existens de quo debeat euocari: aliás locum non habet commissio. s. eo. in anti. quia pp. §. penultimo[t]. Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidé facere debet iuraméto, vt ibi: vnde non est de necessitate ꝙ iuret in instrumento procuratoris ipse dominus: sed cautum est, ꝙ det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam, quod ipse tali impedimento detétus est sm omnes modernos, qui hoc notant in decretali, quia pp. & est ratio: quia si capitulum requireret iuraméũ, procurator iurare non posset: nec pterea vlterius expectaret: sit enim procurator minus sufficiés, & ideo sibi constituens imputet. ad hoc j. §. si auté. nec debet dicere procurator, dico dominũ in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominũ in tali loco & tali impediméto detentum: puta tali infirmitate, vel talibus inimicitijs: & túc si non admittatur, appellet: sm Hostiensem, qui hoc ibi not.

¶ De iſtrumento præſente notat hic Archi. de quo ibi ſatis ſuper gl. penult in prin c. tenet aduer. hic, ꝙ poſſit procuratorem conſtituere. Io. And.

i ¶ *Concilio.*] s. eo. in antiq. quia pp. Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

ADDITIO. Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

k ¶ *Pluribus.*] idem not. Vincent. & Compost. s. eo. quia pp. & qd dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures: dum tamen insolidum, vt sequitur: quia eadem ratio est.

l ¶ *Insolidum.*] Aliter neuter admitteretur. j. eod. §. si autem.

m ¶ *Tunc.*] cum potestatem habent insolidum.

n ¶ *Occupantis.*] s. de procur. non intuitu. vbi de hoc.

o ¶ *Insimul.*] ita quòd non apparet quis primo.

p ¶ *Duntaxat.*] id est, tãtummodo, vnde isto electo alter omne ius amittit. & est sim. s. in anti. de rescri. c. pe. quod verum credo, nisi in instrumento diceret, melioré non esse conditionem occupãtis, & quod vnus

quem capitulum, vel pars maior[c] elegerit[b]: vel si concordare nequeant[c]: is, qui primo† in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus[d]. ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter[e] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti[f]: sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete[g].

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porro[h] cum vnus est procurator simpliciter constitutus: si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit[i]: nisi de certa[k] eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illam[l] eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire[m].

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens[n] † quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator[o] eiusdem, nec ipse, nolente[p] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votum suum[q]: quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum[r].

¶ Et ratio, quia ex ordine verborum præsumitur ordo intellectus. de consecr. distin. 2. in Christo pater l. si ser. cum communis. de filii. ser. cap. quoniã abbas. de offi. dele. Suas.

Canonicus impeditus, qui ad actũ electionis procuratorẽ non legitime constituit, an debeat maturius citari.

Verum est si habet mãdatũ de certa persona secus si de incerta. Ho.

† Nota quod officiũ procuratoris à principio est voluntarium: & sic non compellitur quis illud recipere: secus si illud acceperit. vide clemen. 1. de procuratoribus. Domi nicus.

quod vnus incepisset, alter finire posset. arg. ad hoc in prædicta decre. in fin. & j. de procura. si duo.

a ¶ *Pars maior.*] sic s. eod. lib. de rescrip. cap. penult. ad idem. 56. distin. Apostolica. de elect. in antiq. cum inter canonicos. ff. ad muni. quod maior.

b ¶ *Elegerit.*] Nec credo quod variare possint: vt s. eo. tit. vt quis duas. de postu. s. eo. lib. cap. vno. in fine. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit vnam quæst.*

c ¶ *Nequeant.*] quia nolunt eligere, vel pari numero discordant. Et nota quod primo recurrendum est ad electionem capituli, secũdo ad ordinem scripturæ: Tabelliones enim præponunt quos volũt in instrumentis: & ideo sunt æquius primo recurri ad electionẽ capituli, per quã magis idoneus eligetur. ad hoc j. de procu. si duo. ff. de accu. si plures. secũdo ad scripturæ ordinem in subsidium.

¶ *Glo. seq. alleg. contor. quærit, & soluit.*

d ¶ *Nominatus.*] per ordinẽ scripturæ. concor. optime j. de præben. mandatum. ad idem 43. dist. sit rector. in si cum suis concor. & s. de rescrip. in ant. cum dilecta. cum suis cõcordan. & facit ff. de leg. 2. cum pater. §. pen. Quid si non apparet, puta quia duo sunt instrumenta, nec apparet quod prius: puto quod mutuo se impediant. ff. de vsufru. l. quotiens. & imputet sibi qui sic eos constituit.

e ¶ *Propter rationem eandem.*] qui possent vota dirigere in diuersos: & sic res non haberet exitum.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit: secundo signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Admitti.*] Quid ergo? nunquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: alias quid sibi imputaret, vt sequitur? Idem enim est non venire, quod non sufficienter venire: contumax ergo fuit: & procedent ipsius socij ad electionem. Sed contra j. de procur. si duo. vbi dicitur quod si in causis electionum sunt dati plures procuratores, sed non insolidum: iudex eliget idoneiorem. Solu. ibi loquitur de procuratore dato ad iudiciarium causis electionum & postulationum vel prouisionũ: hic de procuratore dato ad negotium, scilicet ad ipsam electionem faciendam: & ibi de iure iam nato, hic de nasciture: quod minus fauorabile est: & vtrobique vtilis prouisio ob celerem expeditionem.

Additio. Dicebat ergo Ioan. Monachus, si non assumatur vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam factam, hic imminet periculum: sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

g ¶ *Indiscrete.*] Non enim debent stulti melioris esse conditionis, quàm periti. j. de præben. cum qui beneficium.

h ¶ *Porro.*] Secunda pars. Hic approbatur opinio Vincen. & Compost. s. eod. quia propter. & Abbatis. eod. tit. in antiq. c. congregato. tamen Goffr. & Hostiensis ibi notant quòd satis poterat dici valere, cũ in diuersos consensit: dummodo neuter sit malus; quod falsum est, vt hic vides.

i ¶ *Nihil agit.*] Ratio: quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine: eadem ratione tenetur ad idem nomine dñi sui. ad hoc 46. dist. sicut non suo. & j. de reg. iur. quod alicui. & incerta videntur hæc vota. s. eod. tit. cap. 2. quod dicit, nihil agit: intellige, quia neutrum votum valet. & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recepit à socio. s. de offic. delega. super quæstionum. in §. si vero.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & quid reprobat: secundo quærit & soluit: & solutioni obijcit & respondet: iterum quærit & distinguendo respondet.*

k ¶ *De certa.*] Nota approbatam opinionem Compost. & Inno. & reprobatam op. Vin. qui dicebat s. eo. congregato. quod non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa persona: dicebat enim, quod videbatur singularis electio. & sic non valebat. s. eo. in ant. in Genesi. Item talis commissio est contra concilium, quod requirit, quod committat vicem suam: sed iste non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligẽdo. sed falsum est, vt hic patet: & de hoc per Abbatem. s. eo. congregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere? Dic secundum Compost. quod sic: quia procurator est ad negotiũ: qui alium procuratorem dare potest. j. de procu. cap. 1. §. procurator. ff. man. si procuratorem. §. si quis mandauerit. Est tñ arg. contra j. de offi. deleg. is cui. & s. de offic. deleg. cap. vlt. §. is aũt cui. Solu. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Itẽ quæro nunquid procurator datus ad eligẽdum, compromittere poterit? Dic secundum Compost. quod si liberum mandatũ habuit, cõpromittere poterit: quia id potest quod dominus: si autem ad certam personam, tunc cõpromittere non potest: quia sola necessitatis forma, scilicet scrutinij, tũc intelligitur demandata. arg. ff. de pœ. licet. §. si seruus.

l ¶ *Illam.*] certã personam, de qua habuit mandatum expressum. & nota illam, quia aliã eligere non potest: quia faceret contra formam mandati. s. de rescrip. cum dilecta. & ff. man. diligenter. & j. de præben. cui de non.

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

m ¶ *Consentire.*] Nota arg. quòd habens speciale mãdatum, id potest quod alias non posset: ad idem j. de procu. cap. 1. & vlt. & facit ad quæstionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio quàm à principe, habens speciale mandatum subdeleganui, subdelegare possit: & de hoc dicam j. de offi. deleg. is cui.

¶ *Glossa duæ seq. cum penult. dicunt quid approbat, & quid reprobat.*

n ¶ *Absens.*] Hic in primo dicto approbatur glo. Ber. s. eo. quia propter. in glo. pen. & omnium modernorum idem ibi notatum: sed in secundo puncto reprobatur eiusdem Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host. consentiebat. sed idem Inno. & Ber. & Compost. cõtra. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc litteram de supradicto absente, qui compromittere potest: scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo, &c.

o ¶ *Procurator.*] Dicebat Goff. quod putabat talem canonicum indirecte contemni: Alij dicebant quod compelli debebat aliquis de capitulo, vt ab ipso mandatum susciperet: sed non est verum: à principio enim nullus compellitur procurationẽ recipere. C. de procu. inuitus. Insti. manda. §. mandatum. Io. And.

p ¶ *Nolente capitulo.*] Si enim capitulum vellet: bene tunc posset extraneum deputare, sed inuito capitulo non: & sic debet intelligi decret. quia propter: extraneum enim etiam sine mandato admittere posset: & sibi præiudicare: & in extraneum etiam compromittere. s. eo. in ant. causam. cum si.

q ¶ *Votum suum.*] Ber. cõtradicebat: ita tamen quod publicatio ipsius voti fieret tantum cum aliorum fiebat publicatio: sed non nisi eam quod non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, vt sequitur.

Additio. Et per hoc patet, quod neque in littera aperta possit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continens nomen eius, in quem ille consentit. & licet Ioan. Monachus. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas assertiue. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

r ¶ *Exprimendum.*] Nota, non sola publicatio inspicitur: sed etiã expressio. Sed contra s. proxi. §. vbi exprimit votum consensus ante scrutinium, dando scilicet procuratori mandatum de certa persona eligenda. Solu. falsum est, quod tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo: sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. Vnde aduerte: pone quòd procurator, qui mandatum habuit de certa persona eligenda, non eligit: ille electus fuit à quibusdam alijs: nunquid vox illius absentis & mandantis augebit numerum illius, vt possit dicere quòd electus sit à decem: quia nouem elegerunt, & decimus mandauit de eo eligendo? Absit: Dico ergo quòd aliud est dicere, consentio in talem: & hoc debet fieri in scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic: & tali modo consentit in ipsum

tis in spirituale matrimonium ; & aliud est dicere, do mandatum Titio de tali eligendo; quia istud non est votum, nec per hoc ɔ̄hitur matrimonium: & ideo ante scrutinium fieri potest; vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali; aliud est ɔ̄here, aliud est dare mādatum de ɔ̄hendo: hinc est, ꝙ qui ɔ̄hit, amplius non pœnitet: sed qui mādatū dedit, pœnitet ante ɔ̄ctum.]. de pcu. c. vlt. sic ergo intelligas: nec similitudinem dicas, vbi non est. Ioan. And.

Voniam.] Hæc est solemnis decretalis & quotidie practicatur. Diuiditur aūt in tres partes: Primo ponit confirmatiū abusum, quem prohibet cū decreto: Secundo ponit vocationis formam: ibi, *Vocationē*. Tertio ad electionem cōcordem hoc prorogat: ibi, *Quæ etiam*.

ADDITIO. Quid aūt corrigat, non dico reprobet, videbis in glo. dicebamus. & super ea. Io. And.

¶ Quæ electio dicatur concors, & quæ non, notatur in cap. quorundam. & cod. vide glossam in cap. 1. supra de maio. & obe. dicit Barbatiam consil. volum. 1. & late Alexandrū cōsil. 48 incip. in causa ver. tis. vol. 7.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: tractatu inter se habito, quendam Titium elegerūt, & aliqui se opposuerunt illi electioni vel facta sit duo electi: vnus istorum electorum accessit ad superiorem, & declarāuit, ꝙ ipse fuerat electus in ep̄m ecclesiæ Pictauen. vtrum superior poterit illū confirmare absq; causæ cognitione, non vocato coelecto vel opponente? Rn̄det ꝙ non: Sed quid si electio fuit facta in concordia; vtrum superior illam electionem sine vocatione & citatione illorum, quorum interest, possit confirmare? Rn̄det ꝙ non: immo illi quorum interest, sunt vocandi & citandi peremptorie. Sed quæritur qualiter sunt ipsi citandi? Rn̄det Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut sunt aliqui opponētes, vel est competitor siue coelectus, & tales sunt nominatim & peremptorie citandi, vt ad talem diē veniant dicturi causas pp quas electio nō sit confirmanda. Sed ponamus quòd electio fuit facta concorditer: Rn̄det: ꝙ tūc citatio debet esse generalis: videlicet vt si sint aliqui qui velint prætendere aliquas causas, quare electio non sit confirmanda, ꝙ ipsi compareant peremptorie ad talem diem: & poni debet citatio ista peremptoria in valuis illius ecclesiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, alias confirmatio nō valeret. Hel. Reginer. Nota primo ꝙ iudex non debet esse nimis festinus & celer ad sniam ꝓferendam. Ad hoc ī. de restitu. in integ. cum ex literis. &]. de re iud. cum æterni. Nota secundo, ꝙ actus dr̄ repētinus, qui fit sine citatione & cognitione requisita. vide tex. 48. dist. c. 2. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter cōfirmatio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XLVII.

QVoniam [b] electione non in cōcordia [c] † celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet [d], consueuit interdum suæ cōfirmationis celeritate [e], præterens [f] cupiditatem [g] propriam iuri [h], & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus supplantare: dum nullis vocatis, & non discusso negotio [k] per repentinam confirmationē cito (contra doctrinam Apostoli [l]) imponit manus [m] electo: Nos volentes huic morbo [n] & fraudibus [o] obuiare: præsenti constitutione sancimus, confirmationes tales [p] viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas, & inanes [q]. ¶ Vocationē † autē huiusmodi nominatim [r], vbi est coelectus, vel apparet oppositor [s]: alias generaliter [s] in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere [t], cōpareant assignato peremptorio [u] termino competenti [x], faciendam esse

¶ Prima glossa summat.

a ¶ *Quoniam*.] si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: alias fiet crida in ecclesia generalis: quod se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliàs confirmatio facta non tenet.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia. de tertio remittit.*

b ¶ *Electione*.] idem dicam de postulatione, cum eadem sit ratio: quod verum puto in admissione postulationis, quæ fit à superiore illo, qui postulatum admittendo confirmat: secus in eo qui postulatur a prælato suo, vt monachus electus in ep̄m ab abbate: quia in ea non fiet vocatio. Et idem puto in præsentatione: vt etiā ille cui fit præsentatio, seruare teneatur hanc decre. & sic seruatur. De collationibus dicam in fin. cap.

c ¶ *Non in concordia*.] idem si in concordia quo ad vocationem faciendam: vt dicitur in fi. Io. And.

Pertinere verbū qualiter intelligatur.

d ¶ *Pertinet*.] verbum hoc late patet. ff. de verb. sig. verbum pertinere. vnde intelligo siue pertineat iure cōi, vt ad ep̄m. 16. q. 7. nullus omnino. ī. de hære. cum ex iniuncto. siue iure speciali: puta, ex priuilegio vel consuetudine præscripta, siue iure delegato: quia omnes habebunt hanc formam seruare.

¶ *Glossa sequēs de celeritate ponit quosdam casus, quibus approbatur: & quosdam quibus reprobatur.*

Celeritas in quibus casibus reprobatur, & in quibus desideratur.

e ¶ *Celeritate*.] Nota ꝙ hic reprobatur celeritas: & est generale in omnibus personis promouendis. 8. q. 2. dilectissimi. Item pp rei nouitatem. 25. dist. cōstituimus. vbi de hoc per Archid. 43. dist. cap. 1. vnde Paulus. Item pp reuerentiam sacramenti recipiendi. de consecr. dist. 4. Iudæi. Item pp metum incommoditatis emergentis. 12. q. 2. sine exceptione. Item pp honestatem, vt res carior habeatur. 27. q. 2. institutum. Item pp certitudinem habendam, vt 15. q. 8. si quis incognitus. Item pp reuocandi difficultatem, vt in dandis sententijs. 2. q. 1. Deus omnipotens. & hic. vel in ipsarum executione. 11. q. 3. cum apud. idem in legibus condendis 4. distin. in istis. Item pp sui dignitatem. 61. dist. miramur. Item pp periculosam sacramēti iterationem. de consec. distin. 4. cum itaq;. Interdum aūt desideratur acceleratio pp metum contaminationis. 8. distin. mala. propter metum defectus. 5. distin. baptizati. propter metum vsurpationis. 35. q. 9. loci. propter magnitudinem transgressionis. 27. q. 1. si custos. propter inobediētiæ culpam. 12. q. 2. qui & humanis. pp debitū obedientiæ. 93. distin. cap. 1. pp rectitudinē dispensationis. 45. dist. disciplina. pp periculum imminens: vt in vacatione ecclesiæ. ī. eod. in ant. cu inter vniuersas. vnde & cautio damni infecti celeritatem desiderat. ff. de dam. infect. l. 1. & idem in similibus, vt ī. de re iud. c. 2. de rescrip. in ant. ad hoc. vbi ex certa causa idem est repertū.

1. Tim. 5.

Vide Romanum cōsil. 341. & Barbatiā cōsil. vlt. volu. 4.

Nota textum & vide Innocent. in cap. inter quatuor de maio. & obedien. & Doctores in l. huius de iure delibe.

f ¶ *Præferens*.] sic ī. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundam.

g ¶ *Cupiditatem*.] quæ omnium malorum radix est. 47. dist. bonorum. de pœn. dist. 2. quia radix.

h ¶ *Iuri*.] quod facere non debet. 7. q. 1. si quis episcopus. in fi.

i ¶ *Vnicus*.] sim. ī. eo. cupientes. §. si vero.

k ¶ *Non discusso negotio*.] male faciunt & puniuntur si promouent indignum. vt ī. eo. nihil est. & ī. de præben. grauē.

l ¶ *Apostoli*.] Pauli 1. ad Timoth. 5. cap. 24. dist. §. 1. 78. dist. quid est manus cito. ī. eo. in an. cum nobis olim.

m ¶ *Manus*.] confirmatorias, de quibus loquimur.

n ¶ *Morbo*.] quam quod medicamenta morbi exhibent, hoc iura negotijs. in Authē. hæc constitutio innouat. constit. in princ. col. 8.

o ¶ *Fraudibus obuiare*.] quod faciendum est ī. eo. auaritiæ. & cap. commissa. &]. ut. proxi. cap. 2.

p ¶ *Tales*.] scilicet factas non vocatis competitoribus: vel his qui se vellent opponere, si qui essent.

¶ *Glo. seq. ponit quid prius tenebatur: quærit, & soluit distinguendo.*

q ¶ *Inanes*.] Dicebamus olim: & not. de hoc Inno. & Host. de appel. constitutis 2. de dolo & contum. in ant. c. cum olim. ꝙ confirmatio facta vocatis his, qui vocandi erant, & cum causæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: tanc est ꝙ reuocari non poterit: & si appelletur, appellari potest vt a diffinitiua. Si aūt fiat sine causæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoriæ. tot de hoc plenius per eos videre potes [1]. Sed hodie non valet confirmatio sine vocatione huius decre. vt hic vides. Quid si sic confirmatus administrat? Satis crederem ꝙ si errauit in facto, quia credidit vocationem factam, quæ facta non erat, excusetur à pœna decret. ī. eo. auaritiæ. & cap. qualiter. maxime cum vocatio & citatio ista sit superioris officium, & non partis. Sed si errauit in iure, cum a dicta pœna non crederem excusari. ad hoc]. de reg. iur. ignorantia. cum suis concordan.

Ita enim tenent prædicti Doctores ibi, & in decre. cum dilecti. eod. tit. ad fi. & c. nihil est, & vide qd ibi dixi in glo. dicebat. & Compostel. eod. tit. qui dicit ꝙ non erat necesse vocationem fieri. & sic tempore verū dicebat, & sic seruabatur propter istas occasiones, quibus per prouinciam vel synodalia statuta erat prouisum contrarium, vt Bono. Ioan. And.

r ¶ *Nominatim*.] sim.]. de senten. excom. statuimus.

s ¶ *Generaliter*.] & publice: quia talia edicta in publico proponi debent. de postul. c. 1. & est ɔ̄ illos qui adhuc fraudem faciunt constitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.

ADDITIO. Concor. quod not. in cle. eo. tit. causam. §. verum. in 4. glo. Ioan. And.

t ¶ *Opponere*.] ne electus confirmetur.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

u ¶ *Peremptorio*.] nunquid post hunc terminum veniens audiretur? Super hoc dic vt ī. qui ma. accusa. pos. cum in tua. [Vide secundā quæstionem quam posui super regula, mora.]. de reg. iur. & scripsi in Spec. de cita. §. visto. in prin. Ioan. And. Officium tamen iudicis in his non quiescit, vt ī. eo. cum nobis olim.

x ¶ *Competenti*.] secundum locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.

a ¶ Quæ.

a ¶ *Quæ.*]scilicet dicta de vocationibus faciendis: & quòd non valeat confirmatio aliter facta.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*

b ¶ *Obseruari.*]Quid in prouisionibus vel collationibus: nunquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutum puto & in his hæc fieri. non tñ credo de verbis vel mēte huius iuris hoc esse. & facit ī. de præben. cū in illis. & optime. eo. tit. licet eps. Io. An.

censemus. Quæ [a] etiam si electio in cócordia celebrata fuerit, volumus obseruari [b].

TITVLVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Romanus Pontifex potest libere Papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

Quoniam [c] † aliqui curiosi [d] disceptantes de his, quæ non multum expediūt [e], & plura sapere, quam oporteat, contra doctrinā Apostoli [f], temere appetentes, in dubitationem sollicitam [g], an Romanus Pontifex (maxime [h] cum se insufficientem [i] agnoscit ad regendam [k] vniuersalem Ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui, eiusque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur [l]: Cælestinus Papa quintus prædecessor [m] noster, dum eiusdē [n] ecclesiæ regimini præsidebat, volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiā amputare, deliberatione habita cum suis fratribus [o] Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorū numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit [p], & decreuit: Romanum Pontificē posse libere

DE RENVNCIATIONE.

¶ *Dictum fuit s. tit. proxi. de elect. verum quia nihil est sub sole adeo tā firmum, quin rumpatur: & electio rumpitur per renunciationem: ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, annectitur præsens rubrica de renunciatione.*

¶ Vide Ludouicū Gomesium in regula cancel. de infir. resignantibus. q. 1.

Quoniam.] Diuiditur ī tres partes sm Ioan. Andr. In prima ponitur causa constitutionis Cęlestini: In secunda ipsius cōstitutionis mens: ibi, *Cælestinus.* In tertia ex duplici causa illā inter has constitutiones interserit: ibi, *Nos igitur.* Ioan. And.

Casvs. Papa videns se impotēte ad regendū vniuersum orbē: vult renunciare Papatui: an possit? vr q non: quia obtinens administrationem ecclesiasticā, non potest illi renunciare & resignare in manibus superioris. c. admonet. & c. quod ī dubiis eo. tit. in ant. modo Papa nullum habet superiorem. Non obstante tñ ista ratione dubitandi, deciditur cōtrarium: videlicet q potest renūciare Papatui, & vacat ipse Papatus, ita q Cardinales possunt alium eligere: Et iura loquentia q obtinens administrationem ecclesiasticam nō potest renunciare, nisi in manibus superioris, intelliguntur qñ talis renuncians habet superiorem. *Statutum.*]id est tenorem: quia ipsum statutum non inseritur hic de verbo ad verbum: sed solūmodo tenor ipsius. Nota q nimia curiositas est reprobata. 37. dist. sacerdotes. Nota reprehensibile esse sapere vltra q̄ expediat: & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas commēdatur. de quo de sum. Tri. cap. 1. in ant. Nota insuper, q subsistente iusta causa, potest Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto textu, q beneficiatus habēs superiorem, non potest dimittere beneficium, & se exonerare ab obligatione, qua est astrictus: nisi in manibus sui superioris: & tunc requiritur consensus superioris: ita q superior acceptet renunciationem: Nam superior posset ipsum cogere, vt resideret: quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tñ ex postfacto est necessitatis: & illud verum nisi subesset iusta causa, nam tunc posset superior compelli ad acceptandum renunciationem. c. nisi. de renun. eo. tit. in ant.

¶ *Prima glossa ponit casum.*

c ¶ *Quoniam.*]Quia quidam plusq̄ expediret curiosi, referebāt in dubiu, an Papa possit renūciare Papatui: Cęlestinus quintus dum præsideret ecclesiæ Romanæ regimini, statuit de consilio & assensu suorum fratrum, q summus Pontifex libere possit renunciare Papatui: Quod statutū ne obliuioni daretur, & de prædicto casu dubitaretur vlterius: inter alias huius sexti libri constitutiones de fratrum suorum consilio dominus Bonifacius hic redegit ad perpetuam rei memoriam. Ioan. And.

d ¶ *Curiosi.*]qui maiores curas exhibere volunt, quàm res exigat. ad hoc 4. dist. denique. de conse. dist. 5 quinque modis.

Additio. Et ff. de nouatio. dolo. in fi. 49. dist. c. 2. vers. paruo autem naso & s. eo. tit. de postu. p. c. 1. in prin. Io. And.

e ¶ *Expediunt.*] quod faciēdum non est. C. de sum. trin. l. nemo. ī. de hære. c. 2. & ī. de re iud. abbate. ad fi.

f ¶ *Apostoli.*]Pauli in epistola ad Romanos, cap. 12. & habes eadē verba 43. dist. sit rector.

Paulus ad Romanos cap. 12.

g ¶ *Sollicitam.*]vide ī. deducere minus prouide videbantur.

h ¶ *Maxime*]comparatiuum: vnde etiam si sufficiens sit, renunciare poterit, vt per inferiora patebit.

¶ *Glossa sequens primo ponit dubium, secundo notat, dat simile, & exemplificat.*

i ¶ *Insufficientem.*]pp hoc tñ non posset deponi: quia pp solam hæresim [a] deponitur. 40. dist. si Papa. sed alij prælati pp insufficientiam bene deponuntur, & ecclesiastici & seculares. 18. q. 2. si quis abbas. 15. q. 6. alius. & pp negligentiam. 81. dist. dictum. ī. de hære. excōicamus. in fi. Et nota q licet ois sufficientia esse dicatur in Papa, q ēia iura in pectoris scrinio habeat ī. eo tit. de consti. c. 1. tñ interdum insufficiens esse potest. vt hic. & interdum cum fallit obliuio. 23. dist. præterea, vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctū inuenit, aut sanctum facit. qs enim sanctū dubitet, quem apex tātæ, &c. 40. dist. non nos. & tñ hæreticus potest esse [b]: & pp hæresim deponi. ea. dist. si Papa. & posset ex multis insurgere insufficientia hæc: vt ex defectu litteraturæ, & senectute, ex infirmitate, vel similibus. Ioan. And.

[a] De hoc ac titulo, qui valde est cōtrouersus, & contendūt sūt Iuristæ cū theologis, vide ea latissime.

[b] Vide Albertum Pighium Campensem lib. 4. cap. 8 de ecclesiastica hierarchia, vbi late de hoc.

k ¶ *Regendam.*] ad qd̄ ex officio suo tenetur: vt in prœmio huius libri.

¶ *Glos. seq. ponit rationes contrarias, & eis respondet.*

l ¶ *Videbantur*] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat, renunciare debet in manibus superioris: & aliter matrimonium spirituale nō dissoluitur. ī. eod. de renun. admonet. sed Papa superiorem nō habet: ergo renunciare non potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic vr ossibus habere annexas, q a se abdicare non possit. ad hoc de sta. mona. cum ad monasterium. in fine. [Multæ aliæ rationes inducunt: vt scilicet quia Papatus a solo Deo est: & quæ a Deo sunt vel cōmittuntur, ab inferiori tolli non possunt: Ergo Papalis dignitas à Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli nō potest. Item nullus potest auctoritatem vel potestatē auferre, quā conferre non poterit: sed Papalem auctoritatem nullus conferre potest nisi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret: si valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic per Io. And. in sua nouella.] Sed primum verum est: vt hic vides: & probatur ex eo, quia Marcellinus renunciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist. nunc aut. Item Clemens renunciauit Papatui, cui successit Linus: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterum successit Clemens, vt in chronicis & vide de hoc 8. q. 1. cap. 1. hinc disputat hic mūdus, &c. & hanc opi. approbauit Io. 7. q. 1. c. non autem. Ad id quod dr̄, q renunciatio fieri debet in manibus superioris: fateor id verum vbi est superior: Sed hic pp impossibilitatem ius aliud seruari non potest. & facit optime ī. tit. prox. indemnitatibus. ī. ī. fi. ē. & ī. eo. licet de vitanda discordia. in fin. [Ioan Mona. alle. ff. de ijs quę in testa. delen. l. proxime. melius facit tit. seq. de hære. inhibi l. & hoc Tiberius.] Item inferiores prælati a suis prælatis confirmantur & instituuntur: vnde non est mirum si sine ipsorum licentia renunciare non possunt: Sed Papa a nemine confirmatur: vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciet. ad hoc s. de reg. iur. cap. 1. Ioannes And.

Additio. Dicit Ioan. Mona. q sicut populus Romanus penes quem erat summa potestas lege lata, illam transtulit in principem, Institu. de iur. natura. §. sed & quod Principi. Sic & Papa qui habet potestatis plenitudinem, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam.*

m ¶ *Prædecessor.*] Cum dignitas vacat aliàs quàm per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor: sed dicere deberet præcessor. Prædecessor enim idem quod prædecedens: nisi dicere velis quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7. quæst. 1. §. ecce in quibus. & 33. quæst. 2. §. 1.

n ¶ *Dum eiusdem.*]postea enim ipsius constitutio non valuisset: quia Pontifex non erat, vt ī. patebit.

o ¶ *Fratribus*]Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipsis permixtum loquitur. ī. de offi. legat. officij.

p ¶ *Statuit.*] credendum est Papæ hoc referenti. s. de testi. cum à nobis. in fine.

a ¶ *Resignare.*] hoc expresse notat Ioan. 7. q. 1. non autẽ. in glo. magna. in fi. & facit quod not. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2. q̃ lit.
b ¶ *Temporis.*] hinc est ꝙ antiquorum memoria melius præscripta tenetur. & de hoc vide quod not. s̃. de proba. tertio.
c ¶ *Obliuioni.*] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare. &c. vt s̃. vt eccle. benefi. vt nostrum.
d ¶ *Recidiuam.*] quod esse non debet, vt s̃. de verb. sign. ex parte 2. cũ suis concor.
e ¶ *Memoriam.*] facit j. de re iud. ad Apostolicę. in superscriptione. & quod ibi dicam in prima glossa.

enim quod plus sibi placet: prouiso tñ ꝙ nõ committat simonia. ADDITIO. Et hæc quæstio inter quęstiones collatas in hoc studio fuit prima in ordine disputata per dñm Henricum Anglicum: ponebant tñ terminos ꝙ renũciatio & collatio fuerant factæ clandestine: & super hoc fundabat solutionẽ suam: quare dicebat illas non valere. Io. An.

resignare [a]. ¶ Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis [b] cursum obliuioni [c] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [d] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [e], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectãs illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.

CAP. II.

SI te præbẽdam [f] † vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo [g] vacaturam auctoritate Apostolica [h] expectãte, aliquis præbendam seu dignitatem [i] tenuem obtinens in eadem [k], fraudulenter ei renunciet [l], vt illa [m] primo sic vacante, præcludatur tibi [n] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortẽ alicuius [o], vel aliàs [p] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximò [q] vacatura: per renunciationem huiusmodi dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles conicecturas [r]: vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate grauı detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, ꝓpter quod illius præbenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullũ tibi volumus obstaculum interponi, quo minus præbẽda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata, omissa [s] ꝓposis dictã pinguiorẽ, cum eam, vel aliam [t] si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere veluti tibi debitã [u], & habere. ¶ Cæterũ si prædicto renuncianti huiusmodi præbẽda vel dignitas pinguior forsitan conferatur, eo ipso † dicta fraus in-

f ¶ *Si te præbendã.*] Fraudulenta renũciatio non nocet expectanti. hoc dicit, secundum Zen. Prima prouidet impetrantibus contra fraudes, de quarũ coniecturis ponit exẽpla: ibi, *Vt quia.* Secũda: ibi, *Cæterum.* conuincit, & punit fraudulentos.
¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius capituli, ꝙ Papa aliqñ scribit pro aliquo sub ista forma: Mãdamus, quatenus tali prouideas de præbenda vacante, si qua vacet in tali collatione, alioqn de prima vacatura: Aliquotiens Papa ita scribit: Mandamus, quatenus tali prouideas de præbenda primo vacatura in tali collatione, si ipsam præbendam duxerit acceptandam, alioquin de illa quam ipse acceptandam duxerit. In primo casu iste pro quo scribit Papa, non potest petere nisi primo vacaturam: fallit in casu huius capituli, videlicet quando vacat in fraudem impetrantis.

¶ Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, sublatæ sunt. [illegible]

CASVS. Papa volens mihi facere gratiã in aliqua ecclesia, mandauit alicui epo, vt mihi prouideret de præbenda primo vacante in tali ecclesia. si qua vacaret, alioquin de proximo vacatura: Postea epis cum speraretur vacare quædam præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex, vel fecerat tractatum de intranda religione, vel volebat redire ad seculum, cum nondum esset in sacris: Quidã aduersarius meus prosequens me odio, vt me frustraret illa præbenda, quia habebat vnam præbendam modici valoris, forte vnius florem, fecit vacare suam præbendam per renunciationem: nolo illam acceptare: postea vacat pinguis præbenda: volo illam petere: an possim? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si appareat per coniecturas, ꝙ illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illam præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendam pinguem. Sed ponamus ꝙ præbenda pinguis fuit collata illi canonico, qui renunciauit præbendæ modici valoris: virum eo ipso ꝙ fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic: nec requiritur alia probatio fraudis: ideo debet ipse priuari vtraq; præbenda, scilicet illa cui renunciauit: & illa pingui, quæ fuit ei collata. Nota primo differentiam inter præbendam & dignitatem. & hic patet ꝙ canonicus non dicitur habere dignitatem. ad hoc. s̃. de rescrip. statutum. in princ. de consue. c. 1. eo. lib. Nota secundo ꝙ habens gratiam ad proximum beneficium vacaturum, non potest acceptare aliud: nisi fraudulenter introducatur vacatio primi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dubium soluit.*
f ¶ *Si te præbendam.*] Si in fraudem expectantis primam vacaturã, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque. Scire debes ꝙ quia nemo videtur fraudare eos q sciunt & consentiunt: vt ff. de reg. iur. nemo videtur. j. eo. tit. scienti. puto nec decre. istam, nec eius pœnam locum habere, vbi expectans consentit: quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pote

g ¶ *Proximò vacaturam.*] debebatur enim sibi primò vacans, vt j. de præben. si clericus. & sic per fraudes videbatur via præcludi ad aliam. secus si haberet litteras sup ea, quã duceret acceptandam: q̃a tunc fraus ista sibi non præclusisset viã: quod est verum nisi acceptasset primam, quæ vacaret: quod posset, licet certam & nominatam talis acceptare non possit j. de concel. pręben. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.
h ¶ *Apostolica.*] quod est etiam in casu decr. j. de præben. si qui. & cap. si eum. & s̃. eod. de rescr. p. cum aliquibus. cum si. Alius enim q̃ Papa ad vacaturas contra Lateranẽ. concilium ius non tribuit: vt s̃. de concel. pręben. cap. 2.
ADDITIO. De legatis dic vt j. de offi. lega. c. 3. & 4. Ioan. And.
i ¶ *Dignitatem.*] singula singulis refert.
k ¶ *In eadem*] ecclesia scilicet, in qua expectãs. & idem si expectabat in ciuitate vel prouincia, si in eã fieret talis fraus: cum eadẽ sit ratio.
l ¶ *Renunciet.*] de vacatione per renunciationem dicit: q̃a de illa ad tituũ: sed idem credo si in fraudem decederetur, vel deponeretur, scilicet qui tenuem obtinebat: vt ꝓcluderetur expectanti via ad pinguem. & sm hoc dicam ꝙ expectans primam vacaturã, primam si vacat in eius fraudem, recipere non tenetur.
m ¶ *Illa.*] tenui renunciata.
n ¶ *Tibi.*] cui debebatur prima, & non secunda.
o ¶ *Alicuius.*] quia valde senex est: vel infirmus valde. Ioan. And.
p ¶ *Vel aliàs.*] puta quia tractat ille qui in sacris nõ est, de matrimonio ꝓhendo: vel quia electus est, vel eligi speratur in epm: vel religionem vult profiteri: vel de crimine accusatus, ꝓp quod creditur deponendus, vel his similia.
¶ *Glo. seq. resol. per quæstionem.*
q ¶ *Proximò.*] idem credo si non in proximò: dũmodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id alias cõstare: quia eadem ratio remanet: pone enim ꝙ literas habeo ad primã vacaturã, & Titius licet non speretur de prima vacatione: tñ quia odio me prosequitur, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenũ, vt sic me impediat in pinguibus, si vacarent: certe cum eadem sit ratio, idem credo.
r ¶ *Coniecturas.*] Nota ꝙ dolus probatur ex perspicuis coniecturis [C. de dolo. l. dolum. cum concor. Ioan. Mon. remittit ad id qd plene not. j. de re iu. [dolo. & qui cum allegat, probare illum debet. ff. de prob. l. quotiens. §. qui dolo.
s ¶ *Omissa.*] non enim debet acceptare si hoc sciuit, sed omittere, vt hic vides.
t ¶ *Aliam.*] puta, non vacauit illa, de qua sperabatur, sed alia [a] vnde ex quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit ꝓp illã fraudem, debebitur ei & tenebitur acceptare secundam vacantẽ. de præb. si cui. & c. si clericus. eo. lib.
u ¶ *Debitam.*] Licet enim illa non sit primo vacãs, sed secũdo: tñ rõne fraudis primo vacans fingit. & est si. s̃. de rescr. si ꝓp. eod. lib. & in hoc ꝓfertur æquitas rigori ꝓp fraudem. ad idem C. de iu. l. placuit. C. de fur. & ser. cor. si qs seruo. & j. de re. pmu. c. vno. Et sic nota casum, in quo licet scribatur de prima vacatura: debetur secũda. alios casus habes ad idem j. de præben. c. 2. in fi. eo. tit. & cap. quia sæpe. & c. cum in ecclesia. & c. ex cui. & j. de re. permu. cap. vno.

¶ Ex verisimilitate sponsalium aliquid, ꝙ [illegible] post cõtractum [illegible] de [illegible] C. de ser. fug. [illegible] Philip. Franc.

Idem Philippus Francus.

a Quæ sequuntur ab hoc loco vsque ad finẽ huius glossæ, nõ reperiuntur in antiquis codicibus.

a ¶ *Habita*

a ¶ *Habita.*] cui semel renunciauit: & sic repetere non poterit. 7. q. 1. quàm periculosum. cum sim.
¶ *Glo. seq. soluit dubium.*
b ¶ *Ambita.*] scilicet per cupiditatem & fraudem: & est sim. ī. de trāsla. licet. & c. quāto. 7. q. 1. si qs eps. [Bene facit. ff. de diuor. si filia. ff. sol. ma. si filiæ. Io. Mo.] Suis ergo terminis sit quisque contentus, nec vltra mensuras sui iuris affectet augeri: vt in prædi. c. si qs. in fi. Ambita aūt ideo carere debet: quia expectanti debetur: sed etiā si non deberetur: puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tñ nō debebatur renuncianti, qui eam adeptus est: cum ille suis non distinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

telligatur esse probata: & idem renuncians habita [a] omnino careat, & ambita [b].

TITVLVS VIII.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And.*

CAP. I.

Romana [c] † Ecclesia [d]: & infra. [e] Edictum vero per Remensem prouinciā publicatum [f], vt à subditis episcoporum ipsius prouinciæ, pro audiendis & terminandis eorum causis, [g] libere ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam si tenerentur [h] iidem episcopi pro suis [i] culpis [k] vinculo excommunicationis astricti: non tamen ex culpis [l] ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum [l]) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis, pœna [m] ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

¶ *Si ille, qui præest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. Andr.*

† Hec spectant tradita per Ioan. And. in cap. nouit & per Felinum in c. pastoralis. extra de offic. leg.

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ *Rubrica ista potest dupliciter continuari: Vno modo sic: visum fuit ī. tit. prox. qualiter quis perdat administrationē ecclesiasticam per renunciationem: verum quia aliquotiens quis repellitur ab administratione propter suam negligentiam. ideo post rubricam præcedentem annectitur præsens rubrica, de supplenda negligentia prælatorum. Alio modo potest continuari sic: Quia prælati quandoque sunt negligentes in administratione suorum beneficiorum: posset dubitari, an aliquis possit supplere defectum prælatorum negligentium. ideo ad nos informandum qualiter quis possit supplere negligentiam prælati: annectit rubricam de supplenda negligentia prælatorum.*

Romana.] Sunt tres partes secundum Hostien. & Ioan. Mona primo reuocat edictum: Secundo causam reddit ibi, *Quia etiā.* Tertio antipophorizat ibi. *Sed alia.* Scdm dñm Heli. Reg. hoc c. sic summat: Excōicato epo, iurisdictio sua nō deuoluit ad superiorē. hoc dicit.

Casus. Cum archiepiscopus Remensis prouinciam suam visitaret, non fuit receptus debito modo à suis suffraganeis, vnde eos excommunicauit. Et quia excommunicati nō poterant exercere iurisdictionem: fecit proponi edictum, vt subditi suorum suffraganeorum pro causis suis dirimendis adirent suum officialem: Vnde suffraganei archiepi Remensis conquesti fuerunt: Romano Pontifici, q archieps Remensis vsurpabat suas iurisdictiones, quod facere non debebat; cum iste casus non sit de casibus enumeratis in cap. pastoralis. de offi. ord. in antiq. vbi enumerantur casus, in quibus metropolitanus potest exercere suam iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: Vnde Papa cassauit illud edictum: quia iurisdictio suffraganeorum non poterat deuolui ad ipsum archiepm: & si suffraganei deliquerant, poterat archieps ipsos aliter punire: sed per hoc non est auferenda eorum iurisdictio. Nota primo ex hoc capitulo, q metropolitanus potest totam suam prouinciam visitare, & procurationem a suis suffraganeis petere: qui suffraganei si nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excommunicare pro illa inobedientia. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. q si eps fuerit excōicatus, iurisdictio sua pp hoc non deuoluitur ad superiorem. concor cap. quia diuersitatem de concess. præben. in ant. vbi dicitur, q epo excōicato metropolitanus vel capitulum non potest conferre beneficia spectantia ad collationem solius epi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: nisi negligenti epo per sex menses: modo si eps fuerit excōicatus, non potest dici negligens: quia etiam si vellet, non posset conferre: sed metropolitanus debet expectare q eps sit absolutus: & tunc post absolutionem incipiunt currere illi sex mēses: Et istud verum, nisi eps excoicatus esset negligens in petenda absolutione: quia tunc etiam illi sex menses incipiunt currere à tempore negligentiæ.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

c ¶ *Romana.*] Casus. Dum archieps Remensis visitaret prouinciam Remensem, & non debito modo fuisset a suffraganeis receptus, excōicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remensem, q oēs subditi ipsorum suffraganeorum adirent ipsum pro suis causis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum: & dicit, q licet ipsi suffraganei pro suis culpis excōicati sint, non tñ ad ipsum archiepm iurisdictio ipsorum deuoluitur: cum id cautum nō reperiatur in iure: licet alias pro culpis ipsos possit debita pœna punire. In summa hoc dicit: Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

† Hic casus Ioannis Andr. est, & in eo nihil quo dubitas reperitur.

d ¶ *Romana ecclesia.*] multas decre. eiusdem nois & auctoris, & de eadem causa, quæ erat inter Remēsem archiepm & suffraganeos suos, habebis in processu huius libri.

ADDITIO. Nouē sunt præter istam. & Host. & Io. Monachus hic illas enumerant. de offi. vica. & de offi. ordi. de fo. compe. de testi. de app. de censi. de pœnis. de pœni. & remis. de senten. excom. Romana. Io. And.

Si reuocauit ad petitionem suffraganeorum qui excōicati erant hoc fecerat plenius, ne potestas secundum Bonet. vel non fuit excepta, vel fuerant absoluti, vel forte erāt in hoc rei conuenti, quia non parebāt edicto. Io. And.

Nota q quis potest plures puniri ex eadē culpa, quando perstitit in eius contumacia ad hoc, vt in. non cōtest. quonia. in fi. Dominicus.

e ¶ *Publicatū.*] ex parte archiepi Remensis.

f ¶ *Subditis.*] in quos archieps iurisdictionē non habet: nisi in certis casibus expressis à iure. & not. s. de offi. ord. pastoralis. Et ideo edictū istud reuocari debuit, cum vergeret in præiudicium suffraganeorum, & aliorum inferiorum iurisdictionem habentium: & suum ius absorberet: quod esse nō debet: cum non nisi per appellationem ad ipsum quæstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi potest vendicare, q ei per canones sit concessum. de offi. ord. c. duo simul. 9. q. 3. conquestus. & q. 2. cap. 2. & 10. q. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

Casus in quibus archieps iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum, vide hic per Host. & Ioan. Monachum, qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa. de offi. ordi. §. quid pertinet quos quia ibi habes, hic decido prolixitatem ipsorum. Versus autem sunt hi.

Ossicium varium, forum, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, res, consultatio, defert:
Præsul, canonicus tumidi sententia nequam:
Visitat, indulget custos, quia Papa dat vsus:
Permutat socius suspectus cumque remittit:
Casibus his primas subiectos pro, ulu arcet.

g ¶ *Causis.*] quas inter se habent ipsi subditi: non intelligas de causis, quas haberet subditi ꝯ suffraganeos ipsos: quia tunc licitū esset edictū 11. q. 1. peruenit. & c. si qs cum clerico. & c. si clericus cū si.

h ¶ *Tenerentur.*] hoc dicit quia forte non constabat: an vere fuissent excommunicati.

i ¶ *Pro suis.*] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. si habes.

¶ *Glo. seq. signat. & soluit duo contraria.*

k ¶ *Culpis.*] Nota q licet ex sua culpa excōicatus sit eps, ita q iurisdictionem exercere non possit: non tñ pp hoc ad metropolitanum sui in transfertur iurisdictio. ī. de concess. præben. quia diuersitatem. sed pp negligentiam bene transfertur iurisdictio & præbendarum donatio de epo ad archiepm: vt ibi, & s. eo. tit. per totū. Nota ergo q licet in negligētia epi archieps suppleat vicem eius: non tñ in delicto & concordat optime ī. eo. lib. de elect. quamq̄. Sed ꝯ. ī. de temp. ord. c. 2. vbi vicini epi supplent potestatem, quā perdidit eps pp delictum suum: & illud speciale pp fauorem ordinum suscipiendorum: in quorum dilatione posset esse periculū, & procedit ex concessione expressa ipsius decre. Item ꝯ. ī. de offi. deleg. si is cui. vbi pp delegati excōicationem, de subdelegato appellatur ad primum delegantem. Solutio: non sic dependet iurisdictio eporum ab archiepo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa: ad hoc ī. de re iud. duobus. & in appellatione quæ habet fieri intra certum tempus, & prosequi etiam immitteret periculū, si primus delegans non suppleret; & ideo aliud ibi.

Idem Philippus 5. q. 3. cap. cum somnas fontanus.

Iurisdictio episcoporum nō sic, idest ab archiepiscopo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa.

l ¶ *Concessum.*] sim. ī. de senten. excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum qđ non est concessum. de temp. or. dilectus. de transla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notantur de dispensatione episcoporū. ī. de iudi. at si clerici. & 50. dist. in summa. & c. miror.

m ¶ *Pœna.*] scdm qualitatē delicti, vel causæ. ī. de offi. deleg. sane 2.

G 3 Grandi.

CAP. II.

Grandi non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati regis Portugalliæ fratrem, de deuotione, probitate, ac circumspectione multipliciter commendatū, qui eidem regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberā regni eiusdem, tam pro impediti regis, quàm ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm secularium, necnon viduarum, orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

Grandi] De hac decre. facit additionem Guil. in Spec. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mandatum: Secundo dat ipsius executores ibi, *Alioquin.* Tertio protestatur: ibi, *Per hoc.* Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione, & ad quid detur, & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secundo sibi pareri: Tertio sibi suffragari: Quarto de redditibus illi responderi. Io. An. ¶ Nota primo principalem effectum huius cap. videlicet, quod si ille qui præest alicui communitati sit negligens & remissus, potest suus superior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator. Nota vlterius conditiones requisitas in coadiutore, & in illo qui præest alicui communitati: quia debet esse deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mūdanus. Nota insuper, quod officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tamen ne te fallat glossa finalis, quæ dicit, quod si ille cui datus est coadiutor, non habeat filios: quod ipse coadiutor ei succedet in regnum: Si aūt habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, quod quando datur coadiutor alicui prælato in casibus, in quibus est dandus sibi coadiutor, quod prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si eps Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo epo Pictauen. coadiutor succederet in episcopatu: sed illud est falsum: quia officium coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor: sed glossa ista debet intelligi, quod coadiutor illius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: quia ille comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex nō habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.

¶ *Primo glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

a ¶ *Grandi.*] Casus. Rex Portugalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat: permittebat ecclesias, monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virū comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectū, magnanimum, & potentem: & per quem sperat futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronibus & comitibus ipsius regni Portugalliæ, quatenus dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit, non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant: & eum cum omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant: & sibi auxilium cōtra quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnibus ipsius regni sibi integre respondendo: vt dicto regi secundum quod decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tamen quod personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret) ipsi fideliter conseruare. Notificat aūt eis, quod si ipsi prædicta nō debeat fideliter conseruare, ipse mandauit duobus iudicibus, quod eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cessante, compellant. Protestatur in fine, quod per hoc non intendit regi prælato, vel suo legitimo filio (si quem habuerit) prædictum adimere regnum; sed solum per prouidentiā ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis. hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus: debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

b ¶ *Præfati.*] in decisione, sub illo infra.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

e ¶ *Regis.*] rex iste dissipator & negligēs erat, vt patet per inferiora: & per vtrumq; videtur quod potuerit remoueri: Primum probatur s. de elect. quod licet in fin. 12. q. 2. monemus. Secundum j. de officio s. de elect. quod sicut in fin. 12. q. 2. monemus. Secundum j. de offi. §. cesso. cap. 1. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. 81. dist. & dictum. vbi de hoc. & hic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine geniture conueniu, cū filios non haberet. §. de voto, licet. Dic quod rex, cui per successionem regnum defertur, propter supradicta priuari non debuit: sed curator dari: vt hic factum fuit ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cura. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eod. tit. l. consilio. & tamdiu talis rem eius, cui datur, saluam fore. ff. eo. tit. l. obseruare. & l. seq. & C. de cu. fu. l. vlt. §. sed cū antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suū, vel per ecclesiam cū superiorem non habet. de re iud. ad Apostolicæ. 15. q. 6. alius. & j. de vo. licet. & tunc vel succedet proximus, scilicet cum per successionem defertur: vel eligent illi, ad quos pertinet, alium. s. de elect. cap. venerabilem.

Additio. Archi. in materia, in princ. huius gl. tractat, an videlicet rex pp negligentiā remoueri possit: alleg. de eo. tit. archi. ca quæ de re iud. quam vide in aut. C. de sum. pa. l. 2. lib. 1. & remittit ad notata per Gof. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem neglectum & negligentiam: de primo 11. q. 3. placuit. & illud post monitionem: secundum ante monitionem, in quo locum habet. 1. q. 1. omnequid. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

d ¶ *Fratrem.*] j. tit. vbi pu. mo. vel edu. de. l. 1. & penult. vbi dicitur, quod pupillus apud illas personas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant: & facit s. de conuer. in fin. c. vlt. sed sm Ber. rex ipse non educabitur apud fratrem: sed per se & cum sua honestate. l. familia & cura nec erat ille frater suspecta persona.

c ¶ *Deuotione.*] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

Additio. Dicunt Petr. & Arch. circa fidem catholicā Io. An.

f ¶ *Circumspectione.*] sic ut tunc sit plenus oculis, ad hoc s. de elect. scriptum. tales debent esse etiam attendit. e. c. 93. dist. diacon.

g ¶ *Commendatum.*] iniuitis modis tamen commendare: quod dic vt j. de accusa. per tot. litteras. s. eo. lib. de elect. nemo.

h ¶ *Legitimo.*] illegitimus enim non succedit, vt j. qui fil. sint leg. per venerabilem in fi. nec educari vel ali debet: vt ibi. de quo dic vt j. de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. cum haberet. nec ad ordines, remoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispensatione: quod dic vt j. de fil. presby. cap. 1. Ioan. And.

i ¶ *Iure regni.*] quia debebatur ex successione: hoc vult dicere.

Additio. Remissiones dedi de elect. venerabilem in fin. quæ est contra: sed loquitur in imperio. Ioan. And.

k ¶ *Quique.*] tolle infra, regnum ipsum reformaturus, &c.

l ¶ *Dilectionis.*] quod enim quis non diligit, facile contemnit. c. 20. q. 3. præsens.

m ¶ *Potentia.*] prodest potentia: vt hic. & de hoc in Authen. de ap. constitutus. 2. interdum nocet s. eo. lib. de elect. fundamenta. proinde. cum si. j. de loca. potuit. cum concor.

n ¶ *Liberam.*] licet liberam habeat donare non potest. ff. de pac. quod iuris etatis. ff. de dona. l. filiusfamilias. si tū iusta ratione motus donauerit, valet donatio: vt in prædicta l. filius. Tenetur aūt reuocare ea, quæ male sunt alienata: vt infra, ibi, de perditorum recuperatione: immo ipse rex reuocare deberet, non obstante iuramento de non reuocandis. j. de iureiuran. intellecto. secundum Ber.

Additio. Liberam habens administrationem, de quo fit mentio in princ. huius glo. interdum donare potest: quod habet locū præcipue in curatoribus regum sm Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare sm eū. ff. de admini. tu. cum plures. §. penult. Ioan. Mona. arg. 2. j. de iureiuran. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan. And.

o ¶ *Defensionem.*] ad quam tenētur ipsi principes seculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum. & c. administratores. Io. And.

p ¶ *Monasteriorum.*] Nota arg. nomine ecclesiarū monasteria non comprehendi. ad idem j. de elect. statut. eo. lib. & j. de sent. excō. c. vlt. §. adijcimus. 3. Contra. 54. dist. §. hac aūt auctoritate. Ioan. An.

q ¶ *Viduarum.*] de quibus an pertineant ad iudiciū ecclesiæ dic vt not. j. de foro competen. ex tenore. Ioan. And.

r ¶ *Deperditorum.*] propter regimen malum. §. eod. lib. de elect. fundamenta.

Idē in duce, comite & similib', secūdum Innocentium.

Aliàs iam non minus pro impediti regis, & &c. aliàs tam pro ipso impedito rege, quàm &c.

Hic casus Ioannis An. dicit. & in quibus coadiutor datur separatur.

Potentia prodest, & nocet.

Liberam habens administrationem an possit donare.

Al. verum in curatore... Dom. Ioan.

fundamenta. §. digne itaque.
a ¶ *Pullo.*] ad idem ǰ. de offi. ordi. quia plerique.
b ¶ *Prohibitione.*] non enim potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurandum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.
c ¶ *Confœderatis.*] ad hoc s̄. de iureiuran. petitio.
d ¶ *Honorem.*] vt 7. q. 1. quia frater.
e ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorum ambitu terminantur, vt ǰ. de senten. excomm. si ciuitas. Ioan. And.
f ¶ *Procuretis.*] hucusque est littera suspensiua. B.
g ¶ *Violentos.*] sic enim iuste bellabit se defendendo, 23. q. 2. c. 1. & s̄. de iureiur. sicut 2. & sic obedire debent, ex quo constat iustum esse bellum: sed & idem est cum dubitatur an sit iustum, necne, vt 23. q. 1. quid culpatur. in fi. cum autem certum est bellum iniustum, secus. 11. q. 3. Iulianus. & c. si dominus. & cap. non semper. cum si.
h ¶ *Redditibus.*] generale nomen est: plus enim est in redditu quam in fructu: vt partus ancillæ. ff. de vsu. in pecudum. §. partus. ff. ad Trebel. deducta. §. hæreditatem. & dixi s̄. de elec. generali.
i ¶ *Sine diminutione.*] ad idem s̄. de verb. sig. cum inter vos.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto [a], si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione [b]: dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis [c], debitum eis exhibentes honorem [d], nequaquam obstantibus) in ciuitatibus [e], castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis [f]: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos [g], consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus [h], prouentibus, omnibusque præfati regni iuribus, sine diminutione [i] aliqua, plenarie respondendo: vt de illis dicto regi, secundum quod suam decet excellentiam [k], sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alioquin [l] venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † archiepiscopo, & episcopo Colimbriensi, damus nostris litteris in † præceptis: vt vos ad id monitione [m] præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita [n] ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

epo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat: sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quod Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem: & auferre administrationem ipsi capitulo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.*

CAP. III.

Si episcopus [o] à Paganis [p] †, aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus, sed capitulum [q], ac si sedes per mortem [r] vacaret illius, in spiritualibus [s] & temporalibus [t] ministrare debebit [u]: donec eum

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde orta.*
o ¶ *Si episcopus.*] Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hæc decretalis ex his, quæ notat Hostiensis s̄. de maio. & obed. cum olim.
Additio. Et facit ad ea quæ notantur 7. q. 1. pastoralis. in fi. vlt. glo. & 71. dist. clericos. in glo. 2. Ioan. And.
p ¶ *A paganis.*] vel hæreticis, de quibus idem iuris, vt s̄. de hæreticis, si quis eps. & schismatici dicuntur. 24. q. 3. inter hæresim. Io. And.
q ¶ *Non archiepiscopus.* cum hoc non reperiatur in iure expressum: vt s̄. eo. c. 1. ǰ. c. proxi.
¶ *Glos. seq. notat & remittit.*
q ¶ *Sed capitulum.*] ipsius cathedralis ecclesiæ, cuius eps captus est. Et sic nota quod sicut capitulum cum vacat ecclesia supplet vicem epi in iurisdictione, vt ǰ. c. proxi. de Instit. c. 1. s̄. de maio. & obed. cum olim. & ǰ. de maio. & obed cap. 1. sic & cum quasi vacat, vt hic. Et sic nota ciuilem mortem æquiparari naturali. & est simile C. de dona. inter virum & vxo. res vxoris. vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem C. de epi. & cle. l. vlt. De hoc tamen dic vt not. Io. 16. q. 1. placuit 2. Ioan. And.
r ¶ *Mortem.*] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.
s ¶ *Spiritualibus.*] in his quæ requirunt ordinem, vocabunt vicinos epos cum cautelæ studio. 7. q. 1. pontifices. s̄. eo. lib. de elect. is cui. Beneficia autem quæ spectant ad collationem solius epi, non conferent, vt s̄. ne sede vacan. cap. 2. & ǰ. eo. tit. c. vnico. quia id non facerent, si per mortem naturalem vacarent, vt ibi; nec dant clerico licentiam transeundi ad aliam diœcesim. 71. dist. fraternitatem.
Additio. Vide quod dixi ǰ. cap. proxi. in fi. Ioan. And.
t ¶ *Temporalibus.*] ita quod de immobilibus bonis nihil alienent. s̄. eo. lib. de electio. is cui.
¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.*
u ¶ *Debebit.*] Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: eps a schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & eps confirmare: eligit capitulum T. in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et videtur quod capitulum talem confirmare non possit: quia enim circa inferiores inueniamus permissum capitulo supplere epalem iurisdictionem: circa superiores non reperimus concessum, immo vt prohibitum. ad hoc s̄. de maio. & obed. cum inferior. & 21. dist. inferior. quidam dixerunt Papam & non alium hunc confirmare posse, ad hoc ǰ. de offi. vica. c. 1. Alij de archiepo dixerunt. sed Hostien. in hac quæstione notat de maio. & obe. cum olim. quod capitulum talem confirmabit: licet enim canonici in eo quod canonici, sint inferiores: tamen in eo quod capitulum, superiores sunt. ff. quis & à quo appel. sit. l. 1. ita ad hoc s̄. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. & maxime in eo quod epi vices gerunt. s̄. de offi. deleg. sane 2. & 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. c. 1. & hoc verum credo. arg. ǰ. de app. cap penult.

k ¶ *Excellentiam.*] facit s̄. de præbend. de multa. in fi. 7. q. 1. quis. sed remoto pro crimine sumptus non ministrantur: quia male meriti debent egestate laborare. ff. depositi. bona fides.
l ¶ *Alioquin.*] idest, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comiti contempseritis.
m ¶ *Monitione præmissa.*] quæ semper excommunicationem præcedere debet. 12. q. 2. indigne. 24. q. 3. de illicita. s̄. de senten. excom. sacro. cum si.
n ¶ *In vita ipsius.*] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est; tunc enim potestas ad capitulum pertinet in ecclesia cathedrali. ǰ. c. 1. & 2. mortuo autem rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat istius coadiutoris officium; aut non: & sic ille rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

I episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

Casus. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus; vel fuit captus à schismaticis: idest diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice: Quæritur quis administrabit in epatu Pictauen. vtrum archieps Burdegalensis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauen. Respondet Romanus Pontifex, quod cum episcopus ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis censeatur mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archieps administraret. cap. cum olim. de maio. & obed. in ant. Et illud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret: puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum; tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum: Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare: quia eps fingitur mortuus, licet re vera adhuc viuat.

Nota primo quod captus ab infidelibus dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et sic habes hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide glo. s̄. eod. lib. de rescrip. susceptum. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quod

Facit cap. dilectio. de sen. excom. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi ar. not. in 1. ho stes. ff. de cap. & c. olim. primo. l. de tit. & Pet. de Ancha. Fons.

Vide beatum Thomam 2. 2. q. ... quæst. 1.

Tenet R. in l. quaitum. ff. de iur. fisc. c. consulu. l. de procura. Pet. Fonta.

De his episcopis vide Ioannem Vaxd in annalibus lib. ... c. 10.

Aliàs, itas in mandans.

Præter doctores hic vide Cynd & Bal. in l. si viua matre. C. de bon. mater. Aretinu cõsil. 133. Bar. in l. cum in quocumque. C. de iure deliberandi. & Guiliel. Montfer. ... tract. ... f primo dubio.

Aliàs, eiusdem

Sacrarum ... pirores. Paganos vocant omnes idolorum cultores.

Vide Eymericum in Directorio inquisitorum par. 2. q. ... & Turrecre matam in summa de ecclesia lib. 4. par. 1. cap. 1. & seq.

Capitulum sede vacante potest confirmare electionem archidiaconi ... capitulum ... electo.

ADDITIO. Aliàs sequeretur quod episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

a ¶ *Libertati.*] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. §. vlti. ff. de capti. & postli. reuer. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua: quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. pastoralis. Instit. qui. mo. ius pa. pot. §. si ab hostibus.

b ¶ *Consulendam.*] ad idem ĩ. de cleri. ægro. cap. vno.

c ¶ *Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt ĩ. cap. prox.

Ecclesiæ.] Sunt duo dicta: secundum: ibi, *Huiusmodi quoque.* Et prima pars facit tria: Primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* quos statim limitat: ibi, *Tunc enim.* Ioan. And.

CASVS. Dictũ fuit s. cap. proxi. quòd si episcopus fuerit captus ab infidelibus, vel schismaticis, qui dicuntur hæretici, quia faciunt contra illum articulũ, Vnam sanctam ecclesiam catholicam: potest dari visitator ecclesiæ vacanti, ac si episcopus esset mortuus naturaliter: Sed quæritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Romanus Pótifex, quod solus Papa: Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorem ecclesiæ vacanti? Respondet quòd non regulariter: taliter si capitulum esset negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorem. Sed vtrum visitator a Papa datus, vel ab archiepõ, data negligentia capituli, possit conferre beneficia spectantia ad collationem epĩ? Rñdet quod sic si fuerit deputatus ab Apostolica sede: Si vero ab archiepõ, tũc nullo modo poterit cõferre. *Cognitione.*] & sic aliquid fieri cũ causæ cognitione est vocare partem, & illam audire. Nota quod vbi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando super illo actu iudex cognoscit. ad hoc ĩ. de maio. & obe. cap. infra quatuor. & ĩ. de ele. cap. fin. Dominicus.

libertati [a] restitui, vel per sedem Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum prouidere necessitatibus.) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam [b], aliud contigerit ordinari [c].

¶ Idem.

¶ *Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat: nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causæ cognitione deputaret. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. IIII.

Ecclesiæ † cathedrali [d] vacanti [e], visitator [f] ab alio, quàm à Romano † Pontifice [g] deputari non potest [h]: Nisi forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter [i], aut perperam [k] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato [l], causæque super hoc cognitione præmissa [m]) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ *Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Huiusmodi [n] quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam [o] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi [p], conferre non potest [q], si ab alio [r], quam a Romano Pontifice fuerit deputatus [s].

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Clemens quartus.

¶ *Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras episcopi sui, continentes iustam causam quare nõ sit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quòd etiam à pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes And.*

ipsos vacante sede pertinet administratio spiritualium & temporalium. s. cap. prox. cum concor ibi signatis: Papa aũt ex potestatis suæ plenitudine hoc bene potest de cõcel. præben. proposuit. in anti.

i ¶ *Negligenter.*] ecce primum casum.

k ¶ *Aut perperam.*] ecce sm: Nota hic æquiparari negligentiam & delictum [1]. [Facit de conse. dist. 1. nemo. 2.] alibi differunt. s. eod. lib. de elect. si cõpromissarius. pro vtraque parte. eo. tit. quamquã. Ioan. And.

l ¶ *Eo vocato.*] sunt enim vocandi, quia eorum interest. ĩ. de offi. Arch. ad hæc. de temp. ord. si archieps. & quomodo intersit, s. dixi.

m ¶ *Cognitione præmissa.*] qđ si non fiat, dico visitatoris dationẽ non valere. ad hoc. s. eod. lib. de elect. quãuis. & cap. prouida. Sufficit enim legislatorem aliquid prohibuisse; & si non adijciat, quod s factũ fuerit no valere. C. de legi. nõ dubium.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶ *Legitimam.*] 61. dist. Cath. & cap. quoniam. & s. de elect. cum nobis olim. in fin. non enim sequitur, qs habet administrationẽ legitimam, ergo beneficia confert. vide infra in cap. illa. ibi, vacante sede. s. ne sede vacan. & sufficit dare institutionem, vt 1. q. 1. sicut vrgeri.

p ¶ *Episcopi.*] solius, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt ĩ. ne sede va. c. vno. & de regular. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.*

q ¶ *Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. cap. cũ olim. in ant. Scire debes quod Ioan. & Hug. tenebant cõtrarium: dicebant enim indistincte, quod visitator poterat beneficia cõferre. & hoc not. 61. dist. obitum. Lau. contra. Opinio ergo Lau. vera in visitatore dato ab alio, quàm à Papa: prima in visitatore à Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc ĩ. de præben. si à sede, sicut & delegatus a Papa subdelegatum dat: ab alio nõ. C. de iudi. a iudice. de offi. deleg. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idem ĩ. de præben. hi qui.

r ¶ *Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices: ille diceretur visitator.

ADDITIO. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, sm Arch. qui potest, quod potest archieps: Nam in prouincia maius habet imperium. s. eod. de elect. si abbatem. Io. And.

s ¶ *Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. s. eod. lib de elect. is cui. Ioan. And.

¶ *Prima glossa ponit quod determinat, & vnde orta.*

d ¶ *Cathedrali.*] Opiniones erant olim quis possit visitatorem dare cathedrali ecclesiæ: Item an visitator posset conferre beneficia: Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum habet primum dictum huius decre. ex his quæ not. 61. dist. quoniam Felius. & per Innocen. & Hostiensem s. vt eccle. benefi. vt nostrum. Secundum ex his, quæ not. 61. dist. obitum.

e ¶ *Vacanti.*] idem in quasi vacante, vt s. cap. proxi.

f ¶ *Visitator.*] idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinen. & cap. quoniam Felius.

g ¶ *Pontifice.*] cuius interest ecclesiarum necessitatibus prouidere. s. cap prox.

h ¶ *Non potest.*] hoc præcise tenebat Io. in prædicto cap. quoniam Felius. [illegible] & Hug. ibi contra tenebant: scilicet quod archiepiscopus hoc poterat: sicut & præses dat curatorem. Insti. de cura. §. vlt. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Inno. & Host. s. vt ecc. benefi. cap. vnico. distinguebant vt hic: scilicet quod alius quam Papa sine causæ cognitione, & vocatis his qui vocandi erãt, scilicet capitulo non poterat visitatorem dare: Et est ratio, quia archieps no potest tollere capitulo ius suũ tunc causa, quod est quod ad

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ *Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas posset dubitare aliquis, vtrum omni tempore possint fieri promotiones: etiam vtrum omnes personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quod ista rubrica est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum: Pro quo notandum, quod minores ordines possunt conferri etiam die festo: sed sacri ordines non possunt cõferri nisi certis diebus, videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare & hoc verum loquendo de episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.*

Sæpe con-

Vide Marianum Socinũ tract. de visitatione.

Nota vndi[illegible] Papæ. Abas vide [illegible] quod [illegible] translationẽ. Dom.

Ecce ista duo [illegible] Phi. Font.

Et si prius est [illegible] Font.

1 Quia hi operantur eidem effectũ. Dom. Font.

Vide contra Trident. sessio. 23. de refor. ma cap. 8. & 8. ostend. Papã 1. epistola 3. ad epis. per Lucaniam, c. 13. refert Gratian° in cap. vlt. dist. 71.

Continuatio domini Helæ.

S*Aepe contingit.*] Primo secundum. Ioan. Monachum ponit constitutionis causam impulsiuam: Secundo statuit: ibi, *Nos igitur.* Tertio transgressores punit: ibi, *Eos vero.* Quarto pœnam inhibitoriam addit: ibi, *Omnibus.* Ioannes Andreæ.

CASVS. Aliquis citramontanus quantum ad nos forte de illa diœcesi Pictauen. se transtulit vltra montes ad ciuitatem Bononien. vel aliam ciuitatem in Italia: voluit ordinari ab epo Italiæ: verum eps Italicus posset talem clericum Pictauentem ordinare impune? Rndet quod sic: si talis clericus habeat litteras a sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit epm ordinari. Quid si no habeat litteras a sede Apostolica, an impune possit ordinari ab epo Italico? Rndet quod sic: si litteras habeat ab epo Pictauen. in quibus declaretur, quod ipse clericus est idoneus & perfectæ ætatis: & si non timeatur causa pp quam non potest illum ordinare, tunc enim illis interuenientibus poterit Italicus eps illum clericum Pictauen. ordinare: aliàs punietur clericus ordinatus, quia erit suspensus ab executione suorum ordinum: vnde eps nō debet talem ordinare, nec etiam conferre primam tonsuram fm veriorem opinionem glossæ. Sed quæritur, quis poterit ipsi relaxare illam suspensionem: & dare executionem ordinationum? Rndet quod solus Papa, & sui pœnitētiarij, qui habent specialē potestatem à Papa: alias si non haberent specialem potestatem, non possent cū eo dispensare, & restituere sibi executionem ordinum, nec per se nec per alios suo nomine. *Absque spe.*] Hæc est quædam comminatio ad terrorem, alias textus esset contrarius: quia in fine dicit, si pœnitentiarij Papæ habeant specialem potestatem a sede Apostolica dispensandi cum istis, quod possunt cum eisdem dispensare. *Pœnitentiarijs*] q sunt numero xij. q ordinantur fm diuersitates linguarum sibi aduentium. Nota quod duo epi possunt dare clerico litteras commendatitias ad ordines, scilicet eps beneficij. &c. ad hoc j.c. px. Dam.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Sæpe.*] Episcopus Italiæ vltramontanū non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras epi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factū fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus maneat suspensus: ita quod etiam a pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes Andreæ.

b ¶ *Sæpe contingit.*] fuit igitur prouidendum. s. de ap. sepæ. s. eo. lib. de elect. quia sæpe. j. de resti. spo frequens. ff. de leg. nam ad ea.

c ¶ *Clerici.*] Nota pro his quæ infra dicam.

d ¶ *Excommunicationis.*] de talibus in excōicatione maiori ordinatis dic vt s. de senten. excom. cū illorū. & distingue inter regulares & seculares. & inter scientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

e ¶ *Apostatæ.*] qui excōicati non sunt. de hoc 23 dist. si quis. s. de vit. & hone. cler. si quis. de apo. c. 3. nisi in casu. c. vt periculosa. j. ne cler. vel mon. Qui autem in apostasia recipit sacrū ordinē, etiā si religiosus sit, non dispensat cum eo per aliū quàm per Papam. s. de apo. c. vlti. {Et eo tit. c. 1. de triplici apostasia notat.} quod intellige si vera erat apostasia, per id quod habes s. eo. c. ex parte. & ibi not. apostatæ autem infames sunt. 6. q. 1. infames. & 3. q. 4. si qs a suo. & sic non promouendi. 24. dist. quando. Io. And.

f ¶ *Irregulares.*] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamia, illegitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Patriam.*] de qua inquirere debet examinās ordinādos. 24. dist. quando pp patriam etiam & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic quod si nolit. §. qui mancipia. contra. s. de iudi. cum deputati. Sol. non loquitur in ordinando sed qui subtiliter examinandus est, vt s. de pur. cano. constitutus.

h ¶ *Notitia.*] & ideo in his fieri debet examinatio. s. de elect. postquam. cum suis concordantijs.

i ¶ *Fugientes.*] 19. q. 2. duæ sunt.

k ¶ *Huiusmodi ordines.*] scilicet sacros.

l ¶ *Episcoporum.*] abbates 3 etiam ordines conferunt. 69. dist. quoniam videmus. s. de æta. & qualita. c. cum contingat. sed talibus cōferre non possunt. quod dic vt j. de priui. abbates. in fi. Et presbyteri conferunt psalmistatum, vt 23. dist. psalmista.

ADDITIO. Quod verū est, si ipsi presbyteri habent episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. abbates. in fin. & vide quod scripsi in prædicto cap. cum contingat. super glo. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit contra, & pro, & soluit.*

m ¶ *Italiæ*] quid econuerso si episcop. vltramontanus ordinet Italicum? non vr hæc decr. locum habere, quia pœnalis est, & sic restringenda: & sic pprium non excedit casum. s. eo. lib. de elect. statutū. de pœ. di. 1. pœnæ. In cōtrarium videtur, cum p omnia sit eadem ratio vtrobiq: ergo idē ius: nec vr ista ampliatio vel extensio 4, sin ea quę vides s. eo. de elect. si postquā. vbi cōstitutio illa, cupientes. licet pœnalis locū habere declarat in puisionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quibus ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. a Titio vbi enim est eadē ratio, & penitus omnimoda similitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliā de adult. l. si postulauerit. ff. de eden. quædam. § nummularios tunc enim pœnæ dicuntur extendi, quando ad casum non omnino similem extenduntur: & sic intelliguntur ōria. Facit ad hanc quæstionē quod notāt moderni & Host. præcipue s. de elec. nihil & Gul. & Gar. eo. tit. auaritiæ. dubitando credo per primam rationem, quod hæc decr. in Italicis vltra montes ordinatis, locum non habet: & potest esse ratio: quia vltramontanus citra montes existens, habet duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel a Papa saltem, qui non vocatus est, licentiam postulet: quod non sic facile potest Italicus vltra mōtes existens: habeant ergo in hoc casu locum antiqua & moderna iura: illud autem suum scriptum casum non excedat.

¶ *Glo. seq. quærit arg. negatiue & affirmatiue soluit, & contrario respondet: ponit opinionem contrariam.*

n ¶ *Clericum.*] quid dices si laicū ordinet in clericū? vr quod tunc locum non habeat per iura glo. pxi. allegata. & ad hoc s. in prin. decre. Sed j. c. vlti. cum suis concor. & eadem est ratio vtrobiq: ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericū ordinato hanc constitutionem intellig: & facit quod etiam j. c. pxi. & litteram lege punctando post vltramontanum, & nō post clericum: & sic tunc verum intellectum habebis. & licet proœmium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur, vel dicūtur hic sacri ordines large, vt comprehendantur minores. sic s. de biga. c. 1. de hoc 32. dist. in summa. Alij contra.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem.*

o ¶ *Existit*] subaudi, vel vbi habet domicilium, licet alibi natus fuerit. j. eo. cū nullus. 1. responsio. nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu: quod credo verum 5. Et licet aliàs videā vnum ius suppleri per aliud, vt s. eod. de elect. is cui. tamen istud non credo suppleri per illud, alias facillimum erit vltramontano infamiæ se facere ordinari: quod vetat hæc constitutio.

p ¶ *Litteras.*] hic nota duo specialia: Primo casum in quo scriptura requiritur: & habes de hoc s. de proba. c. tertio. & dixi. j. de cens. cap. 1. Secundo quod non sufficit licentia, nisi exprimatur causa. & est si j. de sent. excom. cum medicinalis.

q ¶ *Absque spe.*] sim. s. de elect. c. 1. in fi. episcopus ergo super executione secum non poterit dispensare, vt olim poterat. 9. q. 2. Lugdunen.

r ¶ *Suspensos.*] in casu isto celebrans irregularitatem incurrit. & de hoc dicam j. c. prox. Io. And.

s ¶ *Speciali.*] sic j. de offi. vica. c. 2. & 3. j. de pœni. & remis. cap. 2. de regu. iur. in generali. Ioan. And.

t ¶ *Dispensari.*] quod enim per se non possunt, nec per alios poterunt, vt 46. distin. sicut. 23. q. vlti. his a quibus. sicut econuerso. j. de regu. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Io. And.

Eos qui.

CAP. I.

SAepo[a] contingit[b], quòd nōnulli clerici[c] vinculo excommunicationis[d] astricti, aut apostatæ[e], seu irregulares[f], vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam[g], in qua de his habetur notitia[h], fugientes[i], se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines[k] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum[l] Italiæ[m], decætero aliquem vltramontanum, clericum[n] ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiā habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit[o] †: per eius patentes litteras[p] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos cōtra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe[q] dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinendæ, suspensos[r]; ac ordinantes pœnitentia condigna puniri. Omnibus nostris pœnitentiarijs inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali[s], cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cum ipsis debeat dispensari[t].

¶ Rest pe hoc dictum glos. sæ uno modo, vt per appellatæ in te... clerici sec... cu... qui ... non ... bantur, qui non sunt ipso iure excommunicati, sed debeat ... extra de apostasia ... in glossa citata.

a Loquitur in administratore digniatis, qui pro illa ad ... admittitur. Ione.

Vide hoc dic quod est ca. hoc decreuerit cōcilium Tridenti ... de ... ma cap. 10.

† Aliàs, extunc

† Vide concilium Trident. sessio. 6. de refor. cap. 5. & sessio. 7. de reformat. cap. 10. & sessio. 14. de refor. cap. 8.

4 Vide Iason. nem. & doctores in auten. quas actiones c. de sacrosan. ecc. cl. & ... in loco à ratio ... ga. & Ioan. cum hoc.

5 Ioannes Mona... & Arch... contra ... ad ... Ioan. And.

FOs qui]Tria facit:Primo punit ordinantem: Secundo ratificat pœnas ordinati: ibi, *His, quæ*. Tertio licentiat clericos ordinandos: ibi, *Clericis*. Io.And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tempore ordinum celebrandorum se præsentauit epo Pictauen. & petiit ab eo ordinari: Eps Pictauen. fuit incautus, & non petiit ab eo clerico Titio, an haberet licētiam à suo epo, quem clericum sciebat ipse eps esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum; vtrum iste Titius ordines receperit? Certum est ꝙ sic: sed tamen est suspensus ab executione suorum ordinum. Sed vtrum eps Pictauen. ordinans puniatur? Rndet ꝙ sic: quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione: Or sanctissime Pater, quæritur, qd interim faciant clerici diœcesis Pictauen. qui durāte illo anno volūt ordinari? Rndet, ꝙ ipsi sine licētia proprij epi poterunt ordinari à ꝓximis epis.

¶ Gregorius decimus, in generali concilio Lugdunen.

¶ *Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorū licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.*

CAP. II.

EOs a †, qui b clericos c parochiæ d alienæ e absque superioris ordinandorum licentia f scienter g, seu affectata h ignorantia, vel quocunque alio figmēto i quæsito præsumpserint ordinare k: per annum l à collatione ordinum m decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuūt n contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶Clericis quoque parochiæ taliter o suspensorum, postquam eorum suspēsio fuerit manifesta p, absque ipsorū etiam licentia q interim r recipiendi ordines ab alijs vicinis s episcopis, aliàs tamen canonice t liberam concedimus facultatem †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex priuilegio; nec officiales episcoporum: sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

Alienæ] idest, non suæ: nam clericus potest esse alienæ parochiæ & suæ: qa clericus respectu domicilij habet ꝓpriā diœcesim: licet ratione originis sit alienæ diœcesis: ideo gl. exponit alienæ, id est, non suæ: nec ratione domicilij, nec ratione originis, nec ratione beneficij: nam clericus quantū ad facultatē recipiendi ordines habere potest tres epos, scilicet epm domicilij, episcopū originis, & epm beneficij, vt ĵ.c.proxi. Heli. Regulier. Nota primo ꝙ ignorantia affectata æquiparat scientiæ concor. iura in glo. Nota secundo ex illo tex. ibi. *Clericis quoque*. ꝙ quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licentia alterius: pro quo vide notata ĵ. de præben. licet epus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Eos*.]Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

b ¶ *Eos qui*.]generaliter loquitur, vt comprehendat quibus competit ordinare. s. de priui. quia circa. [Placet Dom. Fon.]

c ¶ *Clericos*.] de laicis dic vt ĵ.c.vlti.

d ¶ *Parochiæ*.]id est diœcesis. 9.q.2. Lugdunen. quandoque econuerso. de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ *Alienæ*.]idest, nō suæ: siue sit proxima, siue remota. 9.q.2.c.1. & c. epm. 71. dist. per totum. s. eo. quod translationem.

f ¶ *Licentia*.] quam quis dare possit, dicitur ĵ.c.proxi.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro, & soluit.*

g ¶ *Scienter*.]Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare: videtur quod ignorare. ff. de proba. l. verius. ĵ. de reg. iur. præsumit. Dic ꝙ præsumetur sciens, nisi probet ignorantiā, Ad hoc s. de elect. innotuit. ibi: nec probare cogimus, &c. quia quēlibet ordinandū scrutari tenetur: vt 23. dist. qui epis. 34. dist. quando. videtur autē ad eam probandam sufficere iuramentum, vt s. eo. de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur ad hoc de simo. tantum.

¶ *Glos. seq. alle. vnam concor. & soluit duo dubia.*

h ¶ *Affectata*.]æquipollēt ergo sciētia & affectata ignorātia. de clan. desp. cū inhibitio. & dr̄ affectata, ex quo scire potuit, sed noluit: imo dissimulauit. C. de incest. & inut. nup. l. qui 3. Et dico ꝙ si iurauit se ignorare, vt dixi in proxi. glo. altera pars habebit necesse probare scientiam vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. s. de renun. c. 2. eo. lib.

i ¶ *Figmento*.]sic s. eo. de elect. auaritiæ. vel quia forte dicit scholaris est, quē bene ordinare possum: vel fingit licentiā datā fuisse: vel dicit epm ordinandi amicum suum, ita quod bene habebit ratū 9.q.2. Lugdunen. vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem constitutionis huius aliquem in suum familiarem receperit; vel ei beneficium contulit: hæc & similia sunt figmenta.

k ¶ *Ordinare*.] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. primates. de æta. & quali. cum contingat, in antiq. quod dic vt ĵ. eo. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

l ¶ *Per annum*.] continuum. s. de elec. prouida. nota ius nouū, qa olim certa pœna ĝ tales non fuerat statuta sm quosdam: sed sm Guil. hic mitigatur pœna: qa olim per annū à celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9.q.2. nullum. [7.q.2. eps in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1.q.1. si qui epi. s. de his q̄ fi. a maio. par. cap. quæ ibi. Io. And.

m ¶ *Ordinum*.]omniū sm Guil. & Gar. & per hanc litteram: & s. eo. vel non est cōpos. vbi punit in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset, eum tm̄ illo quem contulit priuari expressisset, vt s. eo. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui debet maioribus, qui minoribus caret. tt. de ser. ex por. cui pacto. & de or. ab epi. c. 1.

¶ *Glossa sequens quærit alle. pro & ꝯ, & soluit.*

n ¶ *Statuunt*.]quòd scilicet ordinatio rata non habeatur quo ad executionem. 9.q.2. per totū. 71. dist. cap. 1. quædam iura dicunt eos deponēdos 7.q.1. eps in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione, vel an habeat executionem nisi interdicatur: & vr̄ ꝙ necessarium sit interdictum. s. eo. tit. ꝙ translationem. ibi, interdicenda est, & c. Ad idem de off. archi. significasti. Sed ꝯ: sicut nō tenet sententia data à non suo iudice, sic nec ordinatio, vt 70 dist. neminem. 71. dist. per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure: sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat: seu suspenderatum illa, vt in decre. quod translationem secundū Host. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quæ talibus dat ab Apostolica sede dicitur: ipso iure ab ordinum executione suspenso licet igitur suspensi sint à iure, nihilominus & ab homine suspendetur: quod est verum, nisi in casu. s. c. prox.

¶ *Glos. duæ sequentes soluunt duo dubia.*

o ¶ *Taliter*] quia scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis; & per hoc dico quòd secus erit in alijs canonis, in quibus hoc non inuenitur expressum. ad hoc s. tit. prox. c. 1. de conces. præben. quia diuersitatem. in ant. s. de elect. cum ex generis.

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt: sic & sui sine eorum licentia ordinētur. Ioan. And.

p ¶ *Manifesta*.] per euidentiam facti. s. de cohabi. cle. c. vlt. vel qa est iuris notorium, vt in eo. tit. vestra. & s. de ver. sig. cū olim. alias in dubio à proprio prælato non recedent. 8.q.4. nonne. Io. And.

q ¶ *Licentia*.]quod enim à iure concessum est vlterius non est necesse à iudice postulari. ff. de cond. instit. l. quæ sub conditione. §. vlt. C. de thes. li. x. l. vna. Io. And.

r ¶ *Interim*.]scilicet anno suspensionis durante.

¶ *Glos. seq. ponit opinionem.*

s ¶ *Vicinis episcopis*.] in sua diœcesi: quia non intrabunt absq; sua licentia parochiam suspensi, vt credo secundum Guil.

t ¶ *Canonice*.] scilicet ꝓcedēte debita examinatione, & scrutinio, & temporibus debitis. s. eo. tit. de eo. & modo debito, scilicet non furtiue, vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duobus continuato ieiunio. s. eod. litteras. & c. dilectus.

CVm nullus.]Sunt quatuor partes, quæ patent per §. Et determinat notata per Host. in summa huius §. à quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. super rubr. alias s. cap. 1. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit s. per discursum huius tituli, ꝙ clericus ꝓmouendus ad sacros ordines non potest promoueri ab alio, quam à proprio episcopo, nisi de licentia proprij episcopi: dubitatur qs dicatur proprius eps quantum ad dandum facultatem recipiendi ordines ab alieno epo: & etiam quantum ad facultatem ordinandi: Respondet, ꝙ clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres epos: scilicet episcopum originis, episcopū domicilij, & episcopū beneficij: Et omnes isti possunt ordinare, & dare licentiam recipiē di ordines ab extraneo episcopo: & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiā recipiendi ordines ab alio, quàm ab epo? Rndet ꝙ nō: nisi sibi fuerit specialiter cōcessū à sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos à quo maluerit episcopo

¶ Vide concilium Tridentin. sessio. 23. de refor ma. cap. 8.

Alias, postulatum.

Gloss. reprobat Dominicus, qa iura intelligit loquentia tempore suo cum verum sit quod suspensio ipso iure, de elect. Fon.

Intellige quoad executionem, vt bene notat in principio glossa nam ordinati à nō suo epo recepta tamen ordinatione cum recipiunt characterem.

Idem Dominicus. Sentia.

Vide concilium Tridentini sessio. 23. de refor ma. cap. 5. & 7.

Est verò, hic sos vt ita præsum per scientiam quia tam statutum est non probatur ignorantia, vide de regu. iuris. in proxi. de accusat. Ibi lip. sonia.

Qualiter epi possunt suos familiares ordinare, vide concilio Trident. sessio. 23. de refor ma. cap. 9.

episcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epi, verũ possit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Rñdet q non regulariter, eo ipso q est officialis: nisi de hoc fieret expressa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali ep.? Dicendum q si episcopus sit absens in remotis partibus, vicarius suus generalis poterit dare illam facultatẽ. Sed qd? ponamus q i hac diœcesi est Prioratus depẽdens a monasterio Clunacen. abbas Clunacẽ. contulit Prioratum in hac diœcesi existentem alicui de illis partibus, & iste Prioratus est manualis quia reuocabilis ad nutum abbatis: vtrũ prior & suus cõsocius possint se facere ordinari ab epo Pictauẽn. Rñdet q sic: licet ille Prioratus sit reuocabilis ad nutũ abbatis Clunacẽn. Not. primo q appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. ff. ĩ. c. prox. Nota secundo quo ad potestatem ordinandi potest quis habere tres iudices superiores. Dominicus.

Vide concilium Trident. sessio. 7. de reforma. cap. 10. & sessio. 23. de reforma. cap. 10.

¶ *Primo glossa summat.*

a ¶ *Cum nullus.*] Epus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest: inferiores Prælati nõ, nisi ex priuilegio: nec officiales eporum: sed hi q habent administrationem spiritualium, illas bene concedũt: & possunt epi ordinare priores prioratuũ non exemptorum, & ipsorum socios quandiu morãtur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

b ¶ *Nullus.*] generaliter loquitur, vt dixi s. cap. proxi.

c ¶ *Clericum.*] vel laicum. ĩ. c. proxi.

d ¶ *Parochiæ.*] id est diœcesis.

e ¶ *Ordinare.*] s. c. proxi. cum suis concor.

f ¶ *Hoc casu*] scilicet in danda tali licẽtia, hoc dixi, qa multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro. quod dic vt s. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres absens. §. 1.

g ¶ *Episcopus.*] ergo non inferior. vt ĩ. §. proxi. & est ss. 3. eo. de ele. cum ex eo.

h ¶ *Ordines.*] quoscunque minores, vel sacros.

i ¶ *Oriundus.*] dicitur enim qs ibi domicilium retinere, vnde oriũdus est. ff. de sena. l. penulti.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

k ¶ *Ecclesiasticum.*] ad differentiam alterius beneficij vel prouẽtus secularis: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, vt ĩ. de reg. iur. cap. 1. cum suis cõcor. & intelligo siue istud sit beneficium p p quod ordinem recepit, siue nõ: cum generaliter & non distinguendo loquatur: vnde nec distinguere debeo 1. q. 5. consuluisti. s. de transla. inter corporalia.

Idem dicendum est in talibus cap. quoniam de mag. Phil. Dom. Fon.

l ¶ *Domicilium*] potest quis habere domiciliũ in pluribus locis. ff. ad munici. l. assumptio. §. iuris prudẽtibus. de fo. compe. ex parte B. in ant. s. de rescrip. dilectus 2. qd verũ est, si in vtroq; se æqualiter collocauit, vt ibi. & ĩ. de sepul. c. 2. alias ibi dicetur habere domiciliũ, vbi maiorẽ parte rerum suarũ habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi se. vel cla. senatores. alias sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium nõ facit. ff. ad munici. libertus. §. sola.

m ¶ *In eadem.*] subaudi, vel dominus Papa. s. cap. 1. & ĩ §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. q. 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt s. de fo. compe. c. vlt.

n ¶ *Prælati.*] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his s. de off. archi. significasti. dicit enim canon litteras epi necessarias: & non inferioris. 71. dist. extraneo.

o ¶ *Subditos.*] laicos.

p ¶ *Episcopo.*] dum tamen catholico: & habes de hoc priuilegio s. de præscrip. veniens.

CAP. III

CVm nullus clericum parochiæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus, de cuius diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat oriundus: seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum: seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadẽ. ¶ Inferiores quoque Prælati, religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos, possint à quo voluerint episcopo facere ordinari, à sede Apostolica specialiter sit indultum, vel officialis episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum, seu is ad quẽ tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ *Possunt episcopi ordinare Priores Prioratuũ non exemptorum, & ipsorũ socios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io. And.*

¶ Religiosi vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum diœcesibus oriundi.

¶ Glossa sequens recitetur per quæstionem.

q ¶ *Indultum.*] subaudi, vel nisi habeãt ex cõsuetudine pscripta, vt hoc facere possint: in hoc casu bene valet cõsuetudo ẽm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit quod not. Ber. s. de offic. archid. significasti. nec enim consuetudo reuocatur per nouã constitutione. s. de constit. c. 1. eod. lib.

r ¶ *Non extendat.*] nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vt ĩ de off. vica. c. 2. & 3.

s ¶ *Episcopo*] super hoc vide quod not. Ber. & moderni de off. arch. significasti.

¶ *Glossa sequens quærit, ponit opi. & soluit.*

t ¶ *Remotis.*] quẽ locũ dicis remotum? Dicunt quidã de citra & vltra montes, per decre. s. de ele. ... nisi. sed hoc est falsum, q so ũ talis locus dicat remotus: qa aliud est dicere valde remoti, vt ibi & aliud, remoti: vt hic. sicut aliud est dicere cautio: qa tunc intelligitur nuda cautio, vt C. de vero ... & aliud sufficiens cautio: ... tunc intelligitur pignora vel fideiussores. ff. man. si mandato. §. vlt. Sed videtur q remoti dicãtur extra prouinciam. s. de elec. coram. C. de præscrip. x. vel. xx. an. l. vlti. vel vltra duas dietas, s. de rescrip. nonnulli. vel vltra vnam, vt eo. tit. statutũ. Satis crederem hoc arbitrarium iudici, quis locus dicatur remotus.

Locus quando dicatur remotus.

Aliàs, ipsorum.

... Concor. Hostiensis de sen. excom. relatũ. & Archid. ĩ. de testa. cap. 2. 2. respon. Hodie talibus vicarijs datur super hoc expressa potestas: ita quod etiam episcopis præsentibus tales licentias concedunt. Ioannes And.

u ¶ *Capitulum.*] quod tunc in spiritualibus administrat, vt s. tit. proxi. c. vlti. & penult.

x ¶ *Is.*] puta vsitator. 61. distin. quoniam. s. tit. proxi. c. vlti. s. de elec. is cui.

y ¶ *Religiosi.*] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio: & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio; quia non erant pperui. & hoc est verius.

ADDITIO. Facit cle. de supplen. negli. præla. cap. 1. §. pmissa. p quã reprobatur opinio dicẽtium, q in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis eps talis beneficij non dat comendatitias. Ioan. And.

z ¶ *Socij.*] non enim ibi debent esse soli: quia, væ soli, &c. Ecclesiastici 4. 7. q. 1. illud. & de sta. mona. monachi. & probatur eod. tit. quod Dei timorem.

a ¶ *Oriundi.*] quia tũc possent ratione originis, vt s. e. rñ. & sicut possunt ordinare, ita dico q cõmendatitias ad ordines dare, vt ibi.

¶ *Idem.*

¶ *Episcopus seu alius inferior primã tonsuram infanti non confert, nisi religionẽ intret: nec homini illitterato, nec homini alterius diœcesis, absque sui Prælati licentia; nec etiam coniugato, nisi religionẽ intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciẽs punitur vt hic. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

NVllus episcopus, vel quiuis alius infanti (nisi forte religionem intraret) seu illitterato: sed nec absque sui

Vide concilium Trident. sessio. 23. de reforma. cap. 4.

NVllus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit: ibi, *Qui vero.* Dominicus.

¶ Dictũ fuit in c. eos. s. eo. q eps extraneus nõ potest ordinare extraneos clericos sine licentia proprij episcopi: Sed qd de laico, vtrũ extraneus eps posit laico conferre primã tonsuram impune? Rñdet q nõ: immo est suspensus per vnum annũ a collatione primæ tonsuræ. *Diffinitum.*] vt si vir velit promoueri ad sacerdotium, q fiat cum consensu vxoris suæ: quæ sit antiqua, & voueat cõtinẽtiam: nam si esset iuuenis, oporteret quod intraret religionem.

Vide circa hoc ... Concil. Trident. sess. 23. de reforma. cap. 10.

b ¶ *Alius.*] puta abbas, vel presbyter, qui psalmistatu conferre possunt. 69. dist. quoniam. 23. dist. psalmista.

ADDITIO. Vide qđ dixi. s. cap. 3. sup glo. puta. abbates. Io. And.

c ¶ *Infanti.*] scilicet minori vij. annorũ. septennis ergo potest conferre tonsurã. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & facit s. de elect. ex eo. de præben. super inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

d ¶ *Intraret.*] ergo minor vij. ann. potest religionẽ intrare: quod verum est. [Saltẽ per oblationem parentũ vel tutorum.] sed post se non obligat: vt s. de regular. qa in tnitulis. & cap. ad nostram. & dic vt ĩ. de regul. qui. & c. non solum. & c. seq. Io. And.

De materia huius glossæ vide Pendultime per D. Thomam 2. 2. q. 189. art. 5.

g ¶ *Superioris.*]

a ¶ *Superioris.*] vt ĩ.c.proxi. 1. responso. Io. And.
b ¶ *Homini.*] laico: qđ apparet: quia confert primã tonsurã. Olim volebant quidam dicere, ꝙ clericum alterius epi quis nõ potest ordinare, sed laicũ sic: & hoc dicebant per decre. s. eo. eos qui. & hoc falsum erat, vt 71. dist. primatus. vbi etiã de laico expressum erat.

superioris ᵃ licentia homini ᵇ diœcesis alienæ ᶜ clericalẽ præsumat conferre tonsuram ᵈ: nec etiam cõiugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus diffinitũ ᵉ. ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit ᶠ, puniatur) per vnum annum ᵍ à collatione clericalis tonsuræ duntaxat ʰ nouerit se suspensum ⁱ.

ADDITIO. Intellige de laico, qui non transtulit domiciliũ, vt ibi not. Ioan. And.
c ¶ *Alienæ.*] id est, nõ suæ: quia etiam si alienæ essent, dũmodo & suæ, nihilominus poterit ordinare.
d ¶ *Tonsuram.*] per quã immunitate gaudet, & clericalis ordo confertur. ĩ. de æta. & qualita. cum cõtingat. Io. And.
e ¶ *Diffinitum.*] quod dic vt not. ĩ. de conuer. coniugat. coniugatus.
ADDITIO. Et hic terminantur quæ ibi not. Ioan. And.
f ¶ *Peccauerit.*] de his quæ fi. a ma. par. cap. quæsiuit.
¶ *Glos. sequens quærit, & remittit.*
g ¶ *Annum*] integrum & continuum. ĩ. de elec. prouida. eo. lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Io. 55. dist. c. 2. & Ber. ĩ. de verb. sig. quæsitum.
h ¶ *Duntaxat.*] idest, tãtummodo. Et nota pro eo qđ dixi ĩ. eo. tit. & lib. eos qui. quia si ibi Papa voluisset solum illos esse priuatos à collatione ordinis, quem inique contulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idem ĩ. eo. litteras. & c. dilectus. & s. de deci. ad audientiam. Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsuram contulit: alias etiam in vlterioribus quos contulit, punietur per iura supradicta. & 1 q. 1. si qui
¶ *Glossa seq. quærit, & soluit.*
i ¶ *Suspensum.*] ipso iure. sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quod cum hoc non reperiatur expressum, non videtur sic licere.

TITVLVS X.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

DE ÆTATE, ET QVALITATE, ET [illegible]

Christiani electio [illegible] hic

¶ *Dictum fuit supra de qualitate & ætate promouendorum ad sacros ordines: nunc est videndum de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum, id est, promouendorum ad beneficia ecclesiastica externaliter: ideo competenti ordine annectitur hæc rubrica de ætate & qualitate, &c.*

PErmittimus.] Non diuiditur, quia breue. Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. in antiq. videlicet, ꝙ in promouendis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiritur ꝙ talis xxiiij. annum compleuerit, & attigerit xxv. Casus. Vacante aliqua dignitate simplici, id est sine cura, quia obtinens eam non habebat iurisdictionem in foro pœnitentiali nec contentioso: eps illam dignitatem affectabat conferre Titio minori xxiiij. annorum: quæritur an possit eps dispẽsare cum ipso Titio minori, & sibi conferre illam dignitatem? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: dummodo non habeat ille Titius alium defectũ: quia si esset illegitimus, habilitatio spectat ad Papam quo ad sacros ordines & dignitates: licet eps posset dispensare in minoribus ordinibus: vel etiam si ille Titius minor xxiiij. annorum sit legitimus filius, & in matrimonio natus, sed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu: ꝙ de lege communi minor xxiiij. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum, etiam si sit simplex: hoc est, non habeat iurisdictionem in foro pœnitentiali vel contentioso. Nota vlterius, ꝙ epi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota sinaliter, ꝙ ad hoc vt episcopus possit dispensare, requiritur ꝙ ille compleuerit annum xx & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam c. indemnitatibus ĩ. de elect. eo. lib.

¶ *Prima glossa ponit, quid determinet.*
a ¶ *Permittimus.*] Determinantur per istud cap. notata per Ber. ĩ. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. & eod. tit. cum dilecti. & ĩ. eo. tit. indecorũ. & c. præterea. per ipsum & modernos.
ADDITIO. Et in Spec. tit. 2. 3. nunc de episcoporum. ver. 53. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens tripliciter opponit, & respondet.*
a ¶ *Permittimus.*] videbat permissum etiã in citeriori ætate. arg. à contrario illius decre. ĩ. c. indecorum. & arg. directo illius decre. eod. tit. ex ratione. & arg. à pari illius eo. tit. præterea. nam in decre. ex ratione. dispensant cum decennu., in decre. præterea. dispensant in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic quòd arg. à contrario non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet aliàs sit fortissimum † de his quæ fi. a ma. par. cum Apostolica. in fi. sed cõtrarium reperitur s. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione. dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decret. præterea. dico valde maius esse pati defectum in ætate, quam in ordinibus, vt per te vides: & probatur de insti. c. 2. j. eo. lib. & de preben. si p clericis. noua fit igitur hæc pmissio. & facit ĩ. tit. proxi. cap.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

PErmittimus ᵏ, vt episcopi ˡ cũ his, qui vigesimum annũ cõpleuerint ᵐ, quod dignitates, vel personatus, quibus animarum cura non imminet ⁿ, valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum ᵒ) libere dispensare ᵖ.

l ¶ *Episcopi.*] inferioribus credo vetitum. 3. 1. & 2. respon. s. de elect. cum ex eo.
¶ *Glos. seq. inducit tria similia. secunda pars veri. per quæstionem.*
m ¶ *Compleuerint.*] Nota nõ sufficit attingere, sicut in epo s. de elect. cum in cunctis. & in abbatissa ĩ. de elect. indemnitatibus. 1. responso. & in delegato ĩ. de offic. deleg. cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de xx. an. idẽ, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tempore: quia ista talia, sunt illa de quibus dicit lex, quòd non omniũ quæ a Principibus fiunt, ratio reddi potest. ff. de legib. non omnium. & de hoc ĩ. de rescr. si quando. vñ satis æque concordando ad ali. iura de xvij an. eo. statuisset. sicut in procuratore ad negotia decimus ĩ. de procura. q. [illegible] alter. § vlt. & sicut de aduocato ff. de postu. l. 1. & 3. q. 7. §. tria sed vt prædixi, sic placuit Principi: & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & à qui. prospexit. 6. q. 3. scriptum est in lege. ĩ. de se. c. 2. in principio.
n ¶ *Non imminet.*] in illis ergo secus: sicut & i parochialibus ecclesijs s. eo. de elect. licet canon. & hoc forte voluit dicere Io. qui not. de elect. cum dilecti. in antiq. ꝙ in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniam ætatis: vel forte aliter intellexit.
o ¶ *Canonicum.*] quia non sunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminosi. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. primo quærit & remittit: secundo quærit, & ponit duas opi. contrarias.*
p ¶ *Dispensare.*] Sed nunquid promouẽdo dispensat? de hoc vide 51. dist. qui in aliquo 54. dist. si seruus in prima q. 8. d. st. si quis sine 16 q. 1 ecclesia. in antiq. de concel. præben. litteras. de schis. fraternitatis & per modernos de si. presby. veniens. & de cleri coniu. diuersis. Et satis est euidens argu. ꝙ promouendo non dispensat: quia punitur promouens. s. de elect. nihil est. sed hic determinatũ est de patiente defectum in ætate. Quid de patiente defectum in ordinibus si eligat ad tales personatus vel dignitates sine cura; nũquid necessaria est epi dispensatio, vel an de iure communi ad illa talis eligi possit? Tenent Inno. Ber. & Compost. ꝙ de iure communi ad illa talis eligi possit: arg. a contrario decre cũ in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodẽ arg. per decre. ĩ. eo. præterea. Ad c. 60. dist per totum, respondent illa correcta, per contra consuetudine: vel cũ ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi, nisi sit diaconus: in præpositum nisi sit presbyter: patet illa correctio per decr. cũ in cunctis. §. inferiora. quæ de ordine nihil dixit: & per id qđ ibi dixit: si moniti non fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim. & Compost. eo. tit. dudum 1. Ad decr. dudum 2. dicunt ꝙ idem iudicium est quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hostiensis ĩ. in decr prædicta. præterea. & in decre. cum in cunctis. pro quo facit qđ notat Ber. de his, quæ fiunt a maiori par. cap. ex ore i gl. qa erat. & hæc opinio expressa erat in decretal ipsius decre. ex ore. & probatur optime de elect. dudũ 1. in antiq. Ad id quod dr de capitulis. 60. dist. per totum. in qbus dicitur ꝙ archidiaconus, diaconus, & præpositus presbyter debet esse: dico secundum Host. ibi subaudiendum, vel subdiaconus, cum in episcopum etiam possit eligi. de æta. & quali. a nullus.

† Vide concilium Tridentinum sess. 24. de reformatione, cap. 12.

† In manefesto [illegible] canonicum non obstat.

Ratione de arbitrariis reducere nõ cogimur.

† Si nõ præcedat causa cogn. [illegible] Philippus.

Idem Archidiaconus.

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & alijs illegitime natis.

¶ Sub Rubrica fuit; & alijs non legitime natis: & merito: quia nigrû de primis expresse non loquitur: & propter plura infra dicenda in dispensationis formam quàm rescripto.in Spe.eo.tit.in p. Io.And.

Dictum fuit supra titulis praecedentibus, de promouendis ad ordines & beneficia ecclesiastica verum quia posset dubitare aliquis, vtrum filij presbyterorû de lege communi sine dispensatione possent promoueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo competenti ordine ponitur de filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit videamus. Is qui. Iste est primum capitulum. Is qui. duo dicta secundum ordinem. Ille vero. Dom.

TITVLVS XI.

De filijs presbyterorum, [& alijs † illegitime natis.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint: in alijs dispensatio Papæ requiritur. Io. And.*

CAP. I.

IS, qui[a] defectû[b] patitur† natalium ex dispensatione[c] episcopi[d] licite potest (si ei aliud canonicû[e] non obstat) ad ordines promoueri minores; & obtinere beneficium[f], cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale[g], super quo per ipsum episcopum valeat dispêsari. ¶ Ad ordines quoq; maiores[h], vel† beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ[i] promoueri non potest.

¶ *Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.*

¶ Ille vero, cum quo per sedê[k] dispensatur eâdem, vt præmisso non obstante defectu[l], valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quâ exorbi-

¶ Glossa intelligit istud cap. quod dispensatus vt possit obtinere (non obstante defectu) beneficium curatum virtute dispensationis, nô possit simul obtinere duo beneficia: sed tunc istud cap. non contineret difficultatem per cap. de multa.de præb.in antiq. vbi dicitur, quod quis nô potest simul tenere duo beneficia, etiam si esset legitime natus: ideo in hoc reprehendit glos.nostra. Sed dicût moderni quod istud cap.intelligit, quod illegitimus dispensatus, vt possit obtinere quodcunq; beneficium, non potest obtinere duo beneficia, etiam si vellet dimittere primû, si illud semel acceptauit quia expirauit sua dispensatio in primo beneficio acceptato, vt cap.no potest ĩ de poen. vbi si quis sit dispêsatus ad plura beneficia, est verificata sua dispensatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in casibus huius cap.

CASVS. Certum est quod in promouendo ad beneficiû, etiã simplex, requiritur quod talis sit procreatus ex legitimo matrimonio. c. cum in cunctis.de elect.in antiq. idem est in promouendo ad primam tonsuram: ita quod illegitime natus sine dispensatione nô potest promoueri ad ordines, etiam ad primam tonsurã, vt dixi: Sed quæritur vtrum solus Papa possit dispensare? Rñdet, quod non: immo aliquotiens sufficit dispensatio epi, scilicet quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel si vult promoueri ad beneficia simplicia: si autem vellet promoueri ad sacros ordines, vel ad beneficia sustinentia administrationé, vt dignitatem, vel personatum, vel curata, requirit dispensatio Papæ. Sed quid si Papa dispensat cum illegitime nato, vt possit acceptare quodcûque beneficiû, etiam si illi immineret cura animarû? Accidit quod illi illegitimo fuit collatum vnum beneficium, illud acceptauit: postea fuit ei collatû aliud pinguius beneficiû, vtrum possit licite accipere? Dicit Romanus Pontifex quod non, sm veriorem intellectum: quia dispensatio sua est verificata in primo beneficio obtento, licet glos. aliter intelligat. Sed Dominicus de sancto Gemi. & moderni doctores in hoc reprehendunt glos. quia tunc istud cap. non contineret dubitationem: quia legitime natus non potest obtinere duo beneficia curata.c.de multa.alleg. ergo multo minus illegitime natus: & hæc sunt vera, nisi in dispensatione fuisset dictû, quod obtento vno beneficio, posset aliud acceptare, & primû dimittere, vt fit quotidie. Helt.Reg.tter. Nota primo, quod vbi subsunt plura impedimenta: per remotioné vnius non sequitur remotio alterius: licet enim tollatur illegitimitas, nô per hoc tolluntur alia canonica impedimenta: Ad hoc s.de vsu pallij, ex tuarum.& de priuile.pastoralis. Nota secundo, quod cum illegitimo, vt promoueatur ad sacros ordines, vel obtineat beneficiû curatum, solus Papa dispensat. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Is qui.*] Cum illegitime natis dispêsant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo alias dispensare possunt: in alijs dispensatio Papæ requiritur. Si dispensatû fuerit cum aliquo quod non obstante illo defectu possit ad curatû beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis, non poterit duo beneficia insimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorû quæ notantur s.cod.tit.c.penult.& vlt.

ADDITIO. Et Guil.in Spec.tit.1.§.nunc de eporum.in vlt.col. quod tenere voluit, quod ex causa episcopi dispensare poterant in sacris: fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Ioan.And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Defectum.*] indistinctè intelligo, prout iacet de quocunq; defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis; licet alias quo ad successiones distinguatur: nec ita de facili dispensetur cû vno sicut cum reliquo: & sic intelligatur s. de renû. nisi cû pridem.§.personæ vero, &c. Est enim dignus venia qui alieno vitio laborat.C. de natura.lib.l.legem.

ADDITIO. Idem Archid.alleg.28.q.1.idololatria.ĩ de cle.coniu. cap.2. Idem Ioan.Mona Io. And.

c ¶ *Dispensatione.*] nunquid promouendo dispenset? Vide remissiones, quas dedi s. c. p. xi. Ioan.And.

d ¶ *Episcopi.*] in contrariû videbatur s. eo. litteras. vbi Papa cum talibus in clericatu dispensat: sed ratio est, quia petitum fuit a Papa: nã & episcopus poterat, vt notat Ber eo tit.c.vlt.

e ¶ *Canonicum.*] facit quod dixi s.c.proxi.

f ¶ *Beneficium.*] intelligo simplex: [etiam si sit canonia ecclesiæ cathedralis, sm Archid] quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura, vt s.c.proxi. non credo quod dispensare possint.cap.ad hoc, eo. tit.& de præb. cap.vlt.& de hoc de elect.dudum 2.

¶ *Glossa sequens ponit tres lecturas, & opiniones circa primam.*

g ¶ *Tale.*] quia nô paternum, immediate, super quo non potest eps etiam cum legitimo dispensare sm Vinc.s.cod. ex tua.Goff. in summa huius titu.§.circa aliud. Bart. Brixien.56 dist. in summa. Ber & Pet. de Samp.i prædicta decreta.ex tua.& Innoc.eo tit.cap. vlt.sm Ioan.qui hoc notat 56. dist. in summa. & Tan.in dicta decreta: sed dixit Vincen.quod si tamen esset eps hoc facere non auderet. Goff s.de elect.innotuit. Ray.in summa huius tit & Hostien.in dicta decretali tenent cõtrarium. Ad decre.pe.s.cod tit rñdet, quod de illegitimo loquitur: de tali forte beneficio loqui voluit hæc littera. Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiã curatam annexa: ad hoc ĩ de pœnd super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrû ordinem: quia cum in ordine tali dispensare non posset: ergo nec in beneficio, quod illum ordinem requirit.de consti.translata.1.q.3.si quis obiecerit.& c.si quis præbendas. Et est simi.quod dixi s. de rescrip.si eo tempore.

h ¶ *Maiores.*] hoc intellige de seculari clerico: nam in regulari secus est: quia de iure talis promouetur ad sacros.s.eo.tit.c.1.56.dist. c.1.& c.nasci. & hoc tenet Io. 56. dist in summa Ber. s. eo.c. vlt. Goff.in summa huius tit. §.circa filios.nec per hoc intelligitur dispensatum in episcopatu.arg.de sen. excom. quia periculosum. de conces.præben dilectus.in antiq.vbi de hoc per Inno.& Host. 12. dist.nos consuetudinem.& ĩ.cap.proxi.

ADDITIO. Idem hic Archid.quod idem Compost.s.de elect.cum in cunctis.& Guil.in Spe. tit. 2. §. si. ver. quid si dispensatum. Et de his quæstionibus ad materiam, ibi vide in versi.si præcedentibus.& versi.seq. Ioan.And.

¶ *Glo.seq.soluit dubiû & remittit secunda quæst. & dupliciter soluit.*

i ¶ *Sedis Apostolicæ*] nec sufficit dispensatio legati, vt s. eo.tit. c penul.& dic vt ibi. Sed quæro quare eps dispensat in criminalibus ab adulterio citra, & non in defectu? Sol. Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine: purgatur enim per pœnitentiam: non sic in defectu. 26.dist.deinde.vel maior est irregularitas proueniés ex origine, quã ex crimine, quia prima ex natura, secûda ex accidenti: sed naturalia immutari non possunt. 6.dist.§.vlti.

k ¶ *Per sedem.*] eadem ratione dico idem de illo, cum quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficiû sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

l ¶ *Defectu.*] propter hoc a secularibus non repellitur honoribus. ff.de decuri.l.spurij.& l.generaliter.§.spurios. Io.And.

a ¶ Obtineri.

a *Odiosam.*] j. de reg. iur. odia. cum suis concor.
b *Obtinere.*] Concor. j. de præben. non potest. 2. responso. cum suis concor.

Si is cum quo] Decidit casum, & rationem interserit: ibi, *Cum non sit verisimile*. Ioan. And. Aliter autem diuidi non potest: quia tota littera pendet. Dominicus.

Dispensatio addita dispensationi nō valet: nisi in dispensatione secunda fiat mentio de prima. Titius illegitime natus à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt posit promoueri ad sacros ordines, & ad beneficiū ecclesiasticū etiam curatum: deinde assecuto beneficio curato, virtute suæ dispēsationis videbat beneficiū curatū aliud sibi conferendū: vnde accessit ad Papā, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione non fecit mentionē, q̄ esset illegitime natus: Papa fecerat ei gratiā ad obtinendum beneficiū curatum: an valeat ista secunda dispensatio, ita vt posset obtinere plura beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Rñdet Romanus Pontifex q̄ nō: immo est subreptitia: quia tacuit id quod si expressisset, non obtinuisset secundā dispensationem Papæ, vel saltē cum maiori difficultate: q̄a verisimile est, q̄ Papa non voluisset eū prosequi tanta beneficiorum multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, q̄ dispensatio addita dispensationi non valet: nisi in secunda dispensatione fiat mensio de prima. Nota magis specifice, q̄ si ille cū quo fuit dispensatū sup illegitimitate ad beneficium curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinendorum in futurum tempus debet in secunda dispensatione super pluralitate beneficiorū obtinendorum in posterum, facere mentionem de prima. Nota vlterius, q̄ litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si constiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sūt autem litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratæ tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarum factus: si non excipiatur de subreptitione: Nam tales litteræ non sunt nullæ ipso iure, cap. si motu proprio. j. de præben. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cum quo est dispēsatum sub hac forma: videlicet: Sixtus seruus, &c. dispensamus, vt duo, vel plura beneficia posis obtinere: Dicendum est, q̄ cum dispensatio sit odiosa & exorbitās à iure cōmuni, debet restringi inquantum fieri potest: ideo dicendū est, q̄ dispensatio sub p̄dicta forma, solum extenditur ad tria beneficia. Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma, Dispensamus, vt posis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendum q̄ talis dispensatio solum extenditur ad quatuor beneficia: videlicet ad duo ratione dictionis, duo: & alia duo ratione verbi, plura.

tantem à iure oportet veluti odiosam restringi) nisi vnicū beneficium obtinere.

Idem.

Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat; non valet dispensatio. Ioan. And.

CAP. II.

Si is, cum quo fuit per sedem Apostolicam dispensatum, vt non obstante defectu natalium, quem patitur, ad omnes ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) post modum obtineat à sede præfata, vt duo, aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere, talis dispēsatio (cum non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per subreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

Vide concilium Trident. sessio. 7. de reform. cap. 4. & sessio 24. de ref. ma. cap. & cō cilium Lateranē. sub Innocentio iij. cap. 29.

Prima glossa summat.

c *Si is.*] Si ille cū quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispēsationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

Glossa sequens soluit dubium.

d *Sedem*] quia alius non poterat, j. cap. proxi. & eadem ratione idem credo in episcopo, q̄ si dispēsauerit cum tali, q̄ posit ad minores ordines & simplex beneficium promoueri: & postmodum tacito defectu impetretur dispensatio super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandem rationem: quia non est verisimile, & cętera.

Glos. seq. ponit tres casus prohibitionis.

e *Defectu.*] Iste defectus tribus de causis ordinum & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiuam. 26. dist. cap. pe. & vlti. de excess. prælat. in antiq. inter dilectos. C. de dignit. nequaquam. lamosis. lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punit in filio, vt per id puniatur pater. 24. q. 3. cum ergo. §. sed qui. ff. de eo quod me. causa. l. isti quidem. §. vlti. Tertio pp incontinentiam paternam, quæ imitetur in filio. iuxta illud: Sæpe solet similis filius, &c. 6. q. 1. cap. sunt plurimi. §. verum. & ideo stylus est curiæ: si paterne non sit, &c. defectus autem est, sed non culpa. 56. dist. nasci. & de purg. canonica, accedens.

Illegitimus tribus rationibus ab ordinibus & beneficiorum promotione arcetur.

ADDITIO. Ex his tribus insurgit quarta. scā dalum scilicet illorum, inter quos promouet. Ioan. And.

f *Ad omnes ordines.*] caute ponitur hoc i dispensatione [a]. & super hoc vide quod not. Ber. & moderni. s. eo. litteras.

[a] *Quia si nō poneretur, extenderetur solū ad minores gl. in c. litteras eo. titu. Pet. de Anc. Ioan.*

Glossa sequens obijcit, & soluit.

g *Defectu.*] natalium super qđ dispensationē habuerunt. sed non ne sublatus erat ille defectus per primam dispensationem: perinde igitur debet haberi ac si illegitimus non fuisset: & sic est j. ti. de elect. in. l. quod ita. 50. dist. ferrum. in antiq. de elect. eam te. in fi. ti. de nata. restit. l. quæris. Litera j. cū non sit verisimile, &c. soluit ꝯ Nec obstat l. quod ita. quia hic de originis naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali, qui facilius tollitur, vt s. di xi. c. proxi. Sed c. ferrum. loquit quoad salutē animæ: & de peccatis quæ [per [a] pœnitentiam] purgātur. [A Deo, que nil latet. Sed hic prima dispensatio latebat, fm̄ Ioan. Mo.] Et sic c. eam te. & l. quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

[a] *Hæc duo verba: per pœnitentiās desunt in antiquis codicibus.*

ADDITIO. Non obstat, secundum Io. Monachū in Auth. quomo. na. effi. sui. §. tribus. & §. adoptionis. coll. 7. qa ibi de temporalium bonorū successione: hic de spiritualibus, quę sunt digniora. de maio. & obed. solitæ. in ant. Io. And.

Glossa sequens ponit duas opiniones.

h *S. de præfata.*] Alius enim dare nō posset: ad hoc facit j. de præben. super eo. & c. nō potest. & c. cū singula. hoc tenet. Ber. de elect. dudum 2. in antiq. Bart. Brixien. 70. dist. sanctorum. & Inno. j. de præben. de multa. Hostiensis autem dicit, q̄ in dispensatione, quæ habet fieri pp necessitatem vel vtilitatem ecclesiæ, eandem potestatem habent episcopi post decre. de multa. quam primo habebāt per prædictum c. sanctorum. sed illam, quæ habet fieri ob prærogatiuam personæ, facit solus Papa: & sic intelligit ipse Pet. de Sam. & Abbas dictam decre. de multa. in fi. sed primam seruat curia: & de hoc in prædictis iuribus. 21. q. 2. si quis iam translatus.

i *Duo.*] ex talis dispensationis virtute prima duo quæ habuit, solum retinere poterit, vt j. de præben. non potest. 2. respon.

k *Curam.*] in curato enim & simplici, bene dispensant episcopi, secundum omnes, vt not. in decret. dudum 2. de elect.

l *Momenti.*] Nota litteras subreptitias ipso iure non valere. de hoc dic vt not. s. de resc. ad audientiam 2.

TITVLVS XII.

De bigamis.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, et astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

CAPIT. vnicum.

ALTERCA-

DE BIGAMIS.

Visum est supra titu. proxi. de fil. presby. qualiter non possunt promoueri ad ordines vel beneficia: verum quia dubitare posset aliquis de bigamis, an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica, de bigamis.

Altercationi.] Tria facit: Primo declarat: Secūdo reprobat: ibi, *Et Correctioni*. Tertio prohibet: ibi, *Ipsis quoque*.

ADDITIO. Quòd Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene. 4. & 31. q. 1. quomodo virginibus. Ioan. And.

Certum est quòd promoti ad primam tonsuram gaudent pluribus priuilegijs: nam non tenentur subire onera sordida, nec personalia. l. placet. C. de sacrosan. eccle. cap. non minus. de immu. eccle. in ant. Item si committant delictum, non puniuntur per iudicem laicum, sed remittuntur ad iudicē ecclesiasticum: Ponamus quòd aliquis clericus promotus ad primam tonsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue: quia cōtraxit cū duabus, vel cum

vel cum vna corrupta: an talis sit priuatus omni priuilegio clericali? Rndet Romanus Pontifex q sic: Sed clerici vxorati retinent adhuc duo priuilegia, scilicet, vt non possint distringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegiū cap. si quis suadente. 17. q. 4. Sed verū bigamus possit portare insignia clericalia? Rndet: q nō. Ideo nō potest deferre tonsuram, nec habitum clericalem: & si deferat, potest moneri sub pœna excōicationis ne amplius deferat, & si non desistat, est excōicādus: immo secundum l. cōmittit crimē falsi. l. eos q. 6. q se p milite. ff. ad l. Cor. de falsis. Not. primo q ad Papam spectat declarare dubia iuris, quæ sunt inter doctores. ad hoc s. de rescri. super litteris. & q ff. sunt legi. per venerabilem. Nota secundo, q quis potest dici nudus, q priuatur aliqua qualitate incorporali. ad hoc j. de resti. spo. frequens. Dominicus.

tionis [a] tantiquæ [b] dubiū præsentis declarationis oraculo decidentes, bigamos [c] omni [d] priuilegio clericali declaramus esse nudatos: Et coertioni fori secularis addictos [e]: consuetudine [f] contraria non obstante, Ipsis quoque sub anathemate [g] prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quæ exercet illo excommunicato manente, non valent, si iurisdictione sua ab eo recepta, hoc facit. Io. And.

CAP. I.

Romana [h] Ecclesia: & infra. ¶ Cum Remēsis archiepiscopus in officialē alicuius suffraganei sui excōmunicationis [i] sententiā ex aliqua rationabili [k] causa profert: illos, qui vices ipsius [l] gerunt, propter [m] hoc excommunicationis vinculo non astringit: Cum non communicent ob id [n] officiali eidem in cri-

¶ Prima glossa summat.

a ¶ *Altercationis.*] Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quas decre. determinat.*

b ¶ *Altercationis antiquæ.*] Hoc ideo dicit, quia olim sup hoc erāt opiniones: Dicebat Hug. q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram. s. de vi. & hon. cle. clericus si tonsura. & erat de foro ecclesiæ. arg. 31. dist. d. tam. & ad minores ordines ascendere poterat: 34 dist. si quis viduam. & in fi. & 3rio sentu. & c. lector. ea. di. ft. Io & alij 3 per c. 74. dist. quisquis. & sic hæc altercatio: vbi dr, quisquis clericus viduam aut secundā vxorem duxerit: omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laicali sibi tantum communione concessa: & per illud denudetur, videbatur non esse priuatus, sed priuandus: præsens ergo constitutio declarat hoc. ff. C. arb. tute. l. veteris. C. de postliu. hæc, instit. l quod certatum. C. de fur. apud antiquos.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue, vt qa duas vxores habuit [a] vel cum vidua vel corrupta contraxit. s. eod. de bigamis. 26. dist. deinde. & hoc verum est de his, qui sic in minoribus ordinibus contraxerunt: secus si in sacris: s. eo. nuper. a nobis.

d ¶ *Omni priuilegio.*] quod multiplex est. 17. q. 4. si quis suadente. s. de so. compe. c. 2. & hoc quo ad personam. Item q nō vexentur aliquibus vexationibus in persona vel rebus. C. de episc. & cleri. l. 1. & 2. & l. generali. & s. de vi. & hone. cle. c. vlt. & ideo. dr omni priuilegio: & comprehendit etiam priuilegium fori. & hoc sequet.

e ¶ *Addictos.*] id est astrictos. C. de epis. audien. l. addictos.

f ¶ *Consuetudine.*] quæ erat in quibusdam locis Franciæ: non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in aliis. s. de consue. cap. 1. & 3. s. tit. de electio. quia sæpe. de qua dic vt 8. dist. n. frustra. de consue. cap. vlt.

g ¶ *Anathemate.*] interminatio est, non canon latæ sententiæ [b] qd probatur de iure patronatus. de quo dic, vt s. de sagit. c. vno. de simo. sicut tuis. & per 1020. 63 dist. Salonitanæ.

ADDITIO. Posset ergo excōicari, vt hic pp pœnam. 11. q. 3. nemo epōrum. Item extraordinarie puniri. in Authen. de san. ep. §. pen. coll. 9. C. de epis. audien. l. minime. Insti. de iniu. §. 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica verum quia si promoti quandoque habent suos vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.*

Romana.] Sententia excōicationis in aliquem promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendenda. hoc dic secundum Zen. Et tria facit secundum Io. Monachum. Primo statuit: Secundo rationem ponit: Tertio tacitæ quæstioni respondet. Secunda: ibi, *Cum non.* Tertia: ibi, *Et tamen.* Io. And.

CASVS. Cum archiepiscopus Burdegalensis officialē Pictaueñ. excōicat aliqua rationabili causa: officialis Pictaueñ. non potest exercere iurisdictione epi Pictaueñ. Ponamus q officialis ipse excōicatus aliquem sibi substituit: vtrum ipse substitutus sit excōicatus exercendo iurisdictionem epi Pictaueñ? Rndet q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato, cap. si concubinæ. de senten. excom. in antiq. vbi dicitur, q participans in crimine pp quod aliquis fuit excōicatus: incurrit maiorem excōicationem. Sed quid, Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis, an valeant gesta per ipsum officialē? Rndet Romanus Pontifex cū distinctione: qa aut iste substitutus suscepit iurisdictionē ab officiali excōicato: & tunc non valent gesta per istum substitutum: quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiam potuit alijs committere: aut substitutus ab alio suscepit iurisdictionē, & nō ab officiali excōicato: tunc valebunt gesta p ipsum. Alij intelligunt q officialis excōicatus de facto substituit aliū officialem: quod facere non potest. l. prætor. ff. de iudiciis. iudi. & talis substitutus de facto ab officiali excōicato nō est excōicatus, sed tamen non valent gesta per ipsum. Nota primo ex hoc, cap. q quis sine causa rationabili non debet excōicari: vnde excōicatio nō fert ab homine, nisi pro inobedientia vel cōtumacia: & licet delictū præcedens sit causa mediata, tamen contumacia est causa immediata excōicationis. Nota insuper ex hoc tex. iuncta gl. q officialis episcopi potest excōicari suo nomine dignitatis, & tū excōicatio non extenditur ad successores, nisi participarent cum excōicato in crimine damnato, vt dicto cap. si concubinæ. alleg. quia tunc incurrerent maiorem excōicationem. Nota q eps excōicatus non potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis: & sic nō potest conferre beneficia: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis. cap. transmissam. de electio. in ant. Sed verū capitulum vel superior possit tūc conferre beneficia vacantia? Certe non: c. quia diuersitatem de cōcess. præben. in antiq. quia collatio beneficiorum non deuoluitur ad capitulum vel superiorem, nisi data negligentia: sed modo episcopus excōicatus non potest dici negligens, quia etiam si ipse vellet conferre, non posset.

¶ Vide concilium Tridenti sessio. 25 de reformatione cap. 5.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Romana.*] Successor officialis excōicati, excōicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quæ exercet illo excōicato manente, non valent, si iurisdictione suam ab eo recepta hoc facit. Io. And.

i ¶ *Excōmunicationis*] maioris. nā excōicatus minori, ea quæ sunt iurisdictionis exercet, vt s. de cleri. excom. mi. si celebrat.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

k ¶ *Rationabili causa.*] aliter nō debet ferri excōicationis sentētia. j. de sen. excō. cum medicinalis. & potuit esse rationabilis causa, cū officialis epi peccat in his quæ sunt iurisdictionis: qa idem est cōsistorium epi & sui officialis: tunc archiepi eos sicut epi punire possunt. j. de appel. Romana. i. respon. Si vero officialis epi aliqd possideret vel faceret: vt priuatus: tūc archieps eū plus punire nō posset, nisi sicut alios subditos epōrum in casibus no. s. de offic. ordi. pastoralis. & hoc probatur j. de fo. com. Romana §. 2. & vlt.

¶ *Gloss. seq. primo litteram exponit: secundo format duas quæstiones, & illas soluit.*

l ¶ *Ipsius.*] officialis vel officialatus: nec putes q officialis alium officialem generalem dare possit [a]. Ad hoc s. eo. clericos. vbi de hoc per Host. & Gar. licet specialem causam delegare possit, & etiā plures. ff. de iudi. l. cū prætor. posito tū q generale officialem dederit: licet interdū sit de facto: ille tū excōicatus non est, vt hic dicit. Vel hic non dr q officialis ipse officiale dederit [b]: sed eps aliū officialem dedit excōicato primo: quærit an excōicatus sit secundus? & videbat q sic: cū lata esset sententia in officialem: ad hoc rndet. Quæri solet, quid si quis delegauit causam, postea excōicatur: nunquid expirauit delegati potestas? De hoc recurre s. de offic. deleg. licet. & q non expiret, bene facit j. tit. prox. si is cui. si vero eps est excōicatus, nec ipse, nec ipsius officialis (cum eorum idem sit consistorium) de causis cognoscent: quid ergo tunc fiet? adeatur Papa, vt prouideat. s. eo. lib. de supplen. negli. prælat. c. 1.

m ¶ *Propter hoc.*] scilicet q gerūt vices officialis ex cōmissione epi vel ipsius officialis facta ante excommunicationem. Vel dic vt s.

n ¶ *Ob id.*] scilicet, quòd gerunt vices eius.

a ¶ *In crimine*

[a] Idem Andr. ad c. 1. & de multiplici pœna bigamorum ... de bigamis.

[a] Vbi de hoc & plenius s. Fran. dicit per tex. con. ciliorum episcoporum etiā in minoribus dispensare nō posse. Io. And.

[b] Et procedit hoc etiam si secunda nō fuit vxor propter aliquod impedimentum, quod contrahens ignorabat: licet Archid. hic contra. de hoc dixi s. eo. tit. nuper super verb. quia ... in ipsis. Io. And.

[c] Idem Ancha. Fonta.

[a] Immo de ... cum epi ... ad ... Pan. ip. fonta.

[b] Immo hoc ... Philippus.

[a] Posset responderi quod ... cum non erat integra. Paul. pus.

a¶ *In crimine.*] quia tunc eadem ſententia ſunt ligati.ſ.de ſenten. excom.ſi concubinæ.

b¶ *Qui.*] ita conſtrue: qui ſcilicet officialis nõ arctatur diſtrictione cenſuræ eccleſiaſticæ:& pro eo ꝙ ſuum,&c. ergo ſi ideo eſſent excõicati,tunc ſucceſſores eadem ſententia ligarentur.Pone in terminis: Excõicauerat archiepiſcopus epm:monuerat officialem ꝙ de cauſis nõ cognoſceret, qui non deſinebat: excõicauit eum:ſucceſſor participauit in crimine damnato, vnde ligatus eſt. [Idem ſecundum Inno. in illo q in officialatu ſibi deſeruit,vel ſtat iuri coram illo. Io. And.] Alia littera eſt in plurali, exercent & arctant: quaſi dicat, eo ꝙ vicegerẽtes exercẽt officialis officium, non ligantur ſententia.

c¶ *Ipſi.*] ſcilicet vicarij officialium.

d¶ *Vices.*]officialis ſaltem nunc excõicati.

e¶ *Taliter.*]aliàs tum, aliàs tamẽ: & dic, taliter, id eſt, etiã propter aliam cauſam,non propter officialitatem.

mine[a], qui[b] eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione, pro eo, quòd ſuum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipſi[c] gerendo huiuſmodi vices[d] agunt, eo taliter[e] excommunicato manente (ſi iuriſdictionem tantũ[f] recipiũt[g] ab eodẽ) non poſſunt obtinere vigorẽ[h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex generali commiſſione non poteſt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. Ioan. And.*

CAP. II.

LIcet[i] † in officialem[k] epiſcopi[l] per commiſſionem officij generaliter[m] ſibi factã,

Nota ꝙ genus non includit quodlibet ſpeciẽ comprehenſam ſub illo, quando eſt tacite aliquam rationem, quare non includatur. ad hoc qđ not.gloſ. ĩ.de except. pia.

Placet Dominico.

Vide Eymericum in Directorio par. 3. q.22. & Condiſſaluũ tract. de hæret. q. 39.nu.8.

f¶ *Tantum.*]ergo ſi ab epiſcopo,ſecus: quia officiali excõicato, ſi epiſcopus alij committat,tenet commiſsio,vt ſuperius dixi.

g¶ *Recipiunt.*] de facto:quia de iure ille iuriſdictionem demandare non poteſt, qui excommunicatus eſt. 24.q.1.audiuimus.de re iud. ad probandum.

h¶ *Vigorem.*]non enim potuit excommunicatus quod non habebat,committere. 1.q.7.Daibertũ.de iure pat. quod autem. In caſu tamen excommunicatus vtitur iuriſdictione. ĩ.de hære. præſidentes.& eſt ſpecialis caſus in odium hæreſis.

LIcet.] Primo ponit dictum:Secundo excipit: ibi,*Niſi.* Io.And.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. fecit & creauit ſub terminis generalibus Titium ſuum officialem iuriſdictionis: vtrũ Titius officialis virtute generalis commiſsionis recipiat poteſtatem ab epo inquirendi crimina,& puniendi exceſſus? Rñdet ꝙ non,niſi in cõmiſsione habeat ſpecialem & liberam facultatem corrigendi crimina,& puniendi exceſſus:ſed pro iſtis criminibus eſſet recurrendum ad epm:ideo libellans in criminibus,qui litigat coram officiali,debet dicere in ſuo libello:coram vobis officiali ſpecialiter conſtituto ad inquirendum exceſsus, puniendum, deponendum, &c. nam iſta tribuũt ſibi poteſtatem. Nota primo,ꝙ per commiſsionem officij generaliter factam ab epo, datur poteſtas cognoſcendi de cauſis. Nota ſecundo, ꝙ in generali mandato non includitur poteſtas cognoſcendi de cauſis criminalibus:Ad hoc clem. non poteſt.de procura. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ponit ſummam:& vnde tracta,& quid approbat.*

i¶ *Licet.*]Ex generali commiſsione nõ poteſt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. hoc dicit.& fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauagãti Alexandri quarti quæ incipiebat, Dudum.vbi quidam officialis epi abbatem depoſuerat: qui appellauit ad archiepiſcopum:& officialis archiepiſcopi ſententiam confirmauit: appellatũ fuit ad Papam: & Papa prædictas ſententias infirmauit[l] .quod hic dicitur tenebat Hoſtienſis de inſtit. ex frequentibus.in antiq.

Per hanc gloſ. ſolito ponere exemplum in decre cauſam 3. de iudic. ꝙ ſimilitudo cauſæ reddit iudicem ſuſpectum quandoque: vt ibi ſcripſi ſup ver. per. na. Io.And.

ADDITIO. Ex Guilhel.in Specul.de inquiſi.ad ſi.1.col. Io.And.

k¶ *Officialem.*] qui interdũ miſſus dominicus appellatur. de reg. c.2.de.frigi.& maleſi. c.1. Officialis iſte ordinariam habet iuriſdictionem: interponit enim decretum in alienationibus rerum minorum, & emancipationibus, & omnia, quæ ad iuriſdictionem pertinent, expedit. C. de offi. eius, qui vicem al. iu. ob. l. 2. & ĩ. de iudic. cap. vlti. ſed talia cum cauſæ cognitionem requirant ſecundum leges, non delegantur. ff.de offi. proconſul.l.nec quicquã.§.1. ergo ſequitur ꝙ ex iuriſdictione ordinaria hoc facit, non ex delegata, ſecundum Innoc. & Hoſt. qui hoc not. ſ. eo.tit. ſua & Guli.in Spe.de ordi.in prin.Gof.ꝰ in ſumma illius titu.Primum tene.&adde rationem decre.ſ. eo.li.de conſue.c.2. & quod ibi dixi.licet autem negari non poſsit eos iuriſdictionem habere ordinariam:tamen [illegible] in omnibus recurritur ad eos ſicut ad dantes: hinc eſt,ꝙ de caſibus hic & ĩ.cap.1.expreſsis,ſine ſpeciali mãdato ſe non intromittunt,nec etiam de ſpiritualibus:vnde litteras commendatitias ad ordines dare non poſſunt,vt ſ.eo.lib.de tempo. or-

Officialis epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam.

di.cum nullius.§.1.[4] Nec officialis archiepiſcopi præſente,vel vicino archiepiſcopo in ſuffraganeum excommunicationis, ſuſpenſionis,vel interdicti fert ſententiam. ĩ.de offic.ordi cap. 1.in ſi.

l¶ *Epiſcopi.*]vel cuiuſcunque alterius,cum eadem ſit ratio.

m¶ *Generaliter.*] non ergo tantum valet genus quo ad ſingula, quantũ ſpecies. de hoc 23. diſt. quamquam.de offi. ordi. ſi ſacerdos. in antiq.

Nec etiam ad eos recurrit. ſi appellatur à delegato epiſcopi:& alias fallentias ponit hic Philippus Fran.

cauſarum cognitio trasferatur: poteſtatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos à ſuis beneficijs, officijs † vel adminiſtrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur[n].

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

n¶ *Committantur.*]Sed pone, epiſcopus dedit vicariam generalem:& in mandato expreſsit aliquod de iſtis, quod requirit ſpeciale mandatum, ſecuta clauſula generali:& omnia alia, quæ per nos poſſumus, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale: quæritur an talis omnia ſpecialia poſsit? Et dicit Hoſt. ſ.de offi. archi. ſignificaſti, per ipſam decre. & per decre ſedes.ſ.de reſcrip.& per.l. ff.ſi quis cautio.ſed & ſi. §.quæſitũ.& per ea quæ not. de commo.cap.vno.ꝙ omnia poterit[5] : quod ſatis videtur ad inſtar procuratoris,vt ĩ.de procu.qui ad agendum.§.1.ſecus ſi aliqđ de ſpecialibus non expreſſum fuiſſet,vt ibi 1.reſponſo.

Dictio,officij,deeſt in antiquis codicibus.

¶ Idem.

¶ *Ex generali cõmiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Ioã. And.*

CAP. III.

CVm in generali[o] conceſſione nequaquam illa veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter[p] in ſpecie conceſſurus[q]: nec regulariter[r] donare

Dic ſimilia,vel contra ea expreſſa. Philippus.

CVum in generali.]Præmiſſa duplici ratione ponit dictum,à quo ſecundo excipit. ibi, *Niſi.* Io.And.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. Titiũ ſuũ officialẽ ſiue vicariũ in ſpiritualibus & tẽporalibus conſtituit,creauit & ordinauit : Certũ eſt ꝙ virtute generalis cõmiſsionis ipſe Titius officialis nõ recipit poteſtatem inquirendi, & puniendi exceſſus, vel deponendi, vt dr̃ ſ.cap.proxi. Sed nunquid virtute generalis commiſsionis recipit poteſtatem conferendi beneficia ſpectantia ad ſuam collationem? Reſpondet ꝙ non:niſi collatio beneficiorum ei ſpecialiter committatur: Nota primo ꝙ in officialem ex generali cõmiſsione tranſit iuriſdictio in cauſis ciuilibus : ſed virtute generalis commiſsionis non habet poteſtatem inquirendi,& corrigendi crimina,niſi ei ſpecialiter mãdetur poteſtas inquirendi,& corrigendi, & puniẽdi exceſſus. Nota vlterius ꝙ collatio beneficiorum vocatur donatio: ſed ꝰ hoc facit:quia donatio nullo cogente imperio ex mera liberalitate confertur.ſed collator compellitur conferre beneficium vacans intra ſex menſes: alias priuaretur poteſtate conferendi:igitur &c. Dicendum ꝙ collatio beneficiorum vno reſpectu eſt donatio: videlicet in cui cõferendo:puta mihi,vel tibi,vel illi:ſed alio reſpectu,ſcilicet in conferendo ſimpliciter,non dr̃ donatio:cũ iſta collatio ſiat aliquo cogente imperio, ne perdat poteſtatem conferendi elapſis ſex menſibus:ex quo ſequitur, ꝙ ſi ille in quẽ fit collatio, ſit ingratus,non poteſt repelli:licet ſecus ſit in meris donationibus ciuilibus. cap.penult. ĩ.de dona.l.fin. C. de reuocan. don. Nota ꝙ procurator omnium bonorum cũ libera adminiſtratione & generali poteſtate,vt poſsit facere ea,quæ conſtituens faceret, non poteſt dare bona ſpectantia ad dominum:quia in tali generali cõmiſſione eſt intelligenda iſta clauſula : excepta alienatione bonorum noſtrorum gratuita. Nota principalem effectum huius cap.ꝙ vicarius epi non poteſt conferre beneficia,niſi ad hoc eps dederit ei ſpecialem poteſtatem. Vtrum eps poſsit alicui dare facultatem cõferendi beneficia ad collationem ipſius ſpectantia? Dicendũ ꝙ ſic, vt hic dicitur: ſed nõ intelligitur,ꝙ eps poſsit dare poteſtatem ad conferendum beneficia proximò vacatura,quia fieret fraus concilio generali,ne conferantur beneficia proxime vacatura: quod eſt contra vicariatus ſpeciales, qui communiter dantur.

¶ *Gloſſa prima ponit ſummam, & quid declaret.*

o¶ *Cum in generali.*]Ex generali commiſsione officialis beneficia conferre non poteſt. Declarat notata per Goffredum, Innocentiũ & Hoſtienſem de preben.dilecto.

p¶ *Veriſimiliter.*] Nota inſpiciendum quod eſt veriſimile. concordat ſ.tit. 2.c.vlt. & habet hoc locum etiam vbi eſt generalitas: vt hic.& vbi eſt obſcuritas, vt ĩ.de reg.iur.inſpicimus.

q¶ *Conceſſurus.*] ad idem ĩ.de pœ. & remiſ. ſi epiſcopus. & ĩ.de reg.iur.in generali.cum ſuis concor.& idem in obligatione.C.quæ res pigno.ob.pol.l.1.

¶ *Gloſ.ſeq ponit tres caſus contra regulam.*

r¶ *Nec regulariter.*]ſecunda ratio huius dicti:& ideo dicit, regulariter

lariter: quia casualiter secus: vt si iusta ratione motus donauerit: vt puta magistro: vel si donare ei pmissum sit: vel ratione psonæ ipsius, cui concessa est administratio: vt si sit filius senatoris. ff. de administr. tut. cum plures. §. cum tutor. ff. de tute. & ra. dist. l. 1. §. 1. & ff. de dona. l. filiusfamilias. §. 1. stilo 2. & 3. de hoc not. ff. de pac. contra iuris. in fi.

Vide Bar. in l. ... glo. ... ex ... de ... ad ... cod. ... fonte.

Not. arg. pro & contra, q. dem ... efficere ... q. vi ... de ... hic per Dominicum.

a ¶*Libera.*] in conferendis beneficijs est liberalitas in cui dando: sed nō in dādo, secundum ea quæ not. s. de præben. relatū. & cap. [redacted]

¶ *Glo. seq. opponit de duobus capitulis, quibus respondet.*

b ¶*Non possunt.*] in cōtrarium videbatur per decre. s. de insti. ex frequentibus. & i. de præben. dilecto. sed illa iura non obstant: quia in decre. ex frequentibus. non dicitur, q officiales possint cōferre, sed quod possunt cōfirmare; & hæc sunt diuersa: vt patet in cap. sede vacante. quod bene cōfirmat ab epo confirmandos. s. de maio. & obed. cum olim. i. de insti. cap. 2. & tñ non confert beneficia ad solius epi collationem spectantia. s. ne se. va. illa. & i. co. tit. cap. vnico. Ad idem i. de præben. cum in illis. Decret. dilecto. non dicit q approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

In quodā ... In nocē. ... ca. in concilio Lug.

valeat is, cui bonorum administratio etiam libera [a] est concessa: officialis †, aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt [b]: Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa [c].

TITVLVS XIIII.

De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Conseruator à manifestis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet.*

c ¶*Commissa.*] Nota pro his quæ not. Io. Ber. & Host. s. de cōcess. præben. constitutus. dixerunt enim, q eps non potest specialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quæ nondum vacat: quia id posset fieri in fraudem vacaturarum: quia enim non posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo potestatem conferendi primam: & hoc esse non potest: & sic intelligitur decre. prædicta constitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorū ad se spectantiū bene potest: vt hic. & 16. q. 1. statuimus. [scilicet ei quem facit vicarium. super quo vide qđ not. i. tit. 2. c. pen. in fin. antepenult. glo. & i. de præbē. statutum. in glo. fin.] Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt s. de insti. cum venissent. vel in specie, vt s. de dona. pastoralis. 16. q. 2 visis.

Vide consilium Tridē. sessio. 24 de refor. cap. 19.

ADDITIO Tene quod scripsi de censi. cum venerabilis. in ant. super fin. 2. glo. ver. tamen. hoc puto. Ioan. And.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ *Superiori tit. dictum fuit de officio vicarij: verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad causam sibi commissam: ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica de officio & potestate iudicis delegati.*

S*Tatuimus.*] Sunt duæ partes: In prima permissio: In secunda: ibi, *Nec ad alia.* prohibitio. Ioan. And.

CASVS. Romanus Pontifex aliquos religiosos vel alios exemit à potestate iudicis ordinarij, & eos recipit in sua tutela, & custodia dando eis cōseruatores: Quæritur de potestate illorum conseruatorū? Rñdetur, q potestas eorum in hoc consistit, vt illos quibus sunt deputati, defendant à manifestis iniurijs. Sed quid si iniuria non sit manifesta: sed reqrit plenam causæ cognitionem: vtrum cōseruator possit se impedire? Rñdet q non: sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegijs illorum religiosorū, vel aliorum qbus dati sunt cōseruatores, aliud diceretur: videlicet, vt possent cognoscere de iniurijs & alijs causis: etiam si requirerent iudicialem indaginem, & cōiter in priuilegijs apponitur illa clausula. Nota primo, quòd officium conseruatorum est defendere illos, qui eis committuntur à manifestis iniurijs & violentijs. Nota insuper, q conseruatores simpliciter deputati non possunt se impedire de his, quæ sunt occulta & dubia. Sed quid si offensa manifesta negēt, vtrum cōseruator possit cognoscere an sit manifesta? Rñdet glossa q sic; alias quilibet posset impedire iurisdictionem ipsorum cōseruatorum, quia quilibet conuentus semper negaret iniuriam manifestā: Vnde qñ dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet vel non. l. si quis. ff. si quis in ius voc. non ierit.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶*Statuimus.*] Conseruator à manifestis defendit iniurijs: & iudicialem indaginem non exercet.

¶ *Glossa seq. recitetur per sex quæstiones.*

e ¶*Conseruatores.*] Quia materia cōseruatorū in tit. isto hic & i. c. proxi. & c. vlt. posita est; nota conseruatores delegatos esse ... & vt dicebat Ber. de istis conseruatoribus p iura antiqua parum vel nihil habebamus: Possunt tñ dici conseruatores epi, qui habent cōseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias psonas miserabiles [4] ab oppressionibus & iniurijs. de fo. compe. ex parte B. & c. ex tenore. in ant. 87. distin. c. 1. & 2. 23. q. 5. administratores. s. de censi. licet. i. eo. c. significantibus. Scire debes [sm Inno. & Host.] q isti conseruatores interdum dantur, vt aliquos defendant cō latrones vel pdones, interdum cō eos qui eorum priuilegia infringunt: interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offensis: & in nullo dictorum casuum habent iudicialem indaginem, vt hic, & i. co. cap. vlt. De manifestis ergo solummodo habent cognoscere. Et intellige manifesta illa, quæ notoria sunt, & ita patentia, q nulla probabili tergiuersatione celari possunt: vt de verb. sig. ex parte. in ant. de cohabi. cle. & mu cap. vlt. Sed quid si negetur offensa notoria? negatione videtur fieri res dubia. C. qui. ad. li. procla. non li. l. 3. Dic q bene probationes recipiet conseruator an factum sit notorium, vt sic videat an sit sua iurisdictio [5]. ff. de iudi. si quis ex aliena. s. de rescrip. super litteris. alias enim istorum officium esset inutile: & si inueniet factum notorium, procedet: alias desistet, nō enim habet potestatem simpliciter defendendi iniuriam: sed qualificatam, notoriam scilicet. habet ergo conseruator reuocare reū: & si confiteatur factum, bene quidem: si neget, super notorio probationes recipiat: si aūt confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse: dicunt quidam, q vlterius se intromittere non debet. Alij cō dicentes q probationes recipit super notoria offensa [6]. Ad hoc s. de elect. bonæ. alias facile esset conseruatorum officium deludere: vnde si videat conseruatori probabilis negatio, non procedat: alias puniat sicut notorium. Dicebat aūt olim Ber. q sicut delegatus recusari poterat, sic & conseruator: postea mutauit dicens, q quia in notorijs non admittitur recusatio vel appellatio: conseruator aūt non cognoscit nisi de notorijs: ergo recusari non potest s. de appel. proposuit. & c. cum sit. Dixit etiam talem conseruatorem inuocare posse auxilium brachij secularis. s. de offic. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. administratores.

Idem Ioā. And. & Pet. de Ancha. no. quia eorum officiū ... ad non ... pta.

Vide Pet. de Ancha. consil. 87. incip. consisto primo dubio. & cōsil. 132. incip. in primo dubio. & Iasonem consil. 145. incip. circa duo. volu. 4.

Nota q potestas data alterum defendendi, necessario non concludit ... potestate ... indagin. ... mis.

Quæ dicantur personæ miserabiles tradunt Doctores in c. 1. de pactis ... in c. ... & Bartolum in l. ... alias. ff. de leg.

Idem Pet. de Ancha. fonte.

Idem Pet. de Ancha. fonte.

CAP. I.

STatuimus [d] †, vt conseruatores [e], quos plerunque concedimus, à manifestis iniurijs, & violētijs defendere [f] possint quos eis committimus defendendos: Nec ad alia, quæ iudicialem † indaginem [e] exigūt, suam possint extendere potestatem.

¶ Alexander quartus.

¶ *In coactionibus & pœnis Pontificali dignitati defertur.*

CAP. II.

QVIA PONTI-

ADDITIO. A tpe Inno. hoc tenentis: & hoc placet Hostien. & Archid & ex eadem ratione dicebat Innocen. q procedere poterit parte per contumaciam absente: remittit ad notata de cohabi. cleri. & muli. vestra. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat an iniuria commissa & committenda, &c.*

f ¶*Defendere.*] hoc intelligi potest de commissa & cōmittēda: pone enim paratos ad exercitum & violentiam inferendā illis, quorū conseruator est: prohibere poterit, excōicare, & punire. de senten. excom. sacro. & i. eo. tit. Romana. §. caueatur. In cōmissa defendēt p districtionem ecclesiasticam, compellendo iniuriatores vt satisfaciant læso: & etiā seculare brachiū inuocando, vt superius dixi.

Conseruator potest defendere, non tantum ab iniuria facta ... committenda.

e ¶*Indaginem.*] idest, causę cognitionem, seu ipsius examinationē: quia dubia sunt; & si de talibus se intromittant, pœnam incurrūt. de qua i. eo. cap. vlt. §. vt autem. nec valet quod agitur: vt ead. decr. §. vlt. quæ est glo. istius.

Q*Via pontificali.*] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat: ibi, *Quod.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Istud cap. emanauit ad declarationem cap. sane. & cap. pastoralis. eod. tit. in ant. vbi dicitur, q iudex delegatus potest rebelles cōprimere, & coercere epos, si non obediant in eis quæ spectant ad suam iurisdictionem: tamen deferre debet dignitati episcopali, & mitigare illas pœnas. illud cap. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS. Delegatus Papæ causam subdelegauit epo Pictauen. episcopus non vult acceptare; Certum est q delegatus potest cum

punire:

punire: sed tñ debet mitigare pœnam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare? Rñdet q non debet ab initio epm excõicare: sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiæ: postea si illam pœnam contemnat, debet eum suspendere ab officio sacerdotali, postea procedere ad pœnas grauiores: tñ si delegatus primo processerit ad excõicationem, tenet excõicatio, licet non bene faciat: qa ille tex. loquitur de honestate: verumtamen posset esse tanta cõtumacia, q delegatus inciperet ab excõicatione. He li. Reg. Nota primo arg. q illa quæ exercet eps ratione dignitatis epalis, dicũtur competere ex officio, & non ex ordine: & sic non videtur epatus ordo: de quo per glo. & ibi dixi s. in proœmio huius libri. Nota secũdo, q appellatione iudicis non comprehẽduntur conseruatores [k] quod nota pro iuribus loquentibus de iudicio. Dominicus.

ficali [a] dignitate præditis [b] ob reuerẽtiam sacri officij [c], quod exercent, plurimũ deferri conuenit, & eos plus alijs honorari decet [d]: vt cũ à iudicibus [e], vel cõseruatoribus à sede Apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur: Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus [f] primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale [g] interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter [h] fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas, siue culpa.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid exẽplificet.*

a ¶ *Quia pontificali.*] In coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur s. eod. sane 2. & cap. pastoralis. in principio.

ADDITIO. Guliel. hãc decretalẽ allegabat sub tit. de priuileg. In Specul. de senten. prolat. §. vt autem. versi. quandoq;. Ioan. And.

b ¶ *Præditis.*] idest, præ alijs dotatis.

ADDITIO. Archid. exponit idest, sublimatis & ornatis. Io. An.

c ¶ *Officij.*] concor. j. de sent. excõ. q̃a periculosum. & 11. q. 3. absit.

d ¶ *Decet.*] inspicimus quid deceat. sic s. eo. lib. de elec. cum non deceat. cum suis concor.

ADDITIO. Et decentia proprie respicit honestatem. s. de vot. magnæ. Ioan. And.

e ¶ *Iudicibus.*] potest referri ad hoc qđ j. sequitur, deputatis. vel puncta hic, & iudicibus qui bulcunq;. Io. And. [Idem Archid.]

f ¶ *Ingressus.*] & si durante tali interdicto in ecclesia solemniter celebrat, irregularis efficitur. j. de senten. excom. is cui 1.

Et si monitus: nõ est in eo inter-dicto suspendus. A. chid.

ADDITIO. Et ibi dicam quod hic dicit. Archid.

¶ *Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.*

g ¶ *Sacerdotale.*] sine quo Pontificale officium exerceri nõ potest. s. de excess. prælat. ex litteris [Scias q suspensus à Pontificalibus tãtum, in illis celebrando nõ fit irregularis, sm Guil. in Spec. de leg. §. iuxta. versi. quid si quis eps.] Sed vr̃ q ab ipso principio isti artius q̃ reliqui puniri deberent. 5. q. vlt. cap. quia iuxta. §. presbyteri. quæ est lex C. de episco. & cler. l. patri. vbi dicitur, q multo maiori pœna sunt digni, quibus cum plurimum honoris per nostrã iussionem delatum est, occulto reperiuntur in crimine. lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabatur, scilicet in sacerdote: qui in testimonio dicendo honoratur, vt non torqueatur: & ideo verum tacuit, vel falsum dixit. Vel dic q minor pœna maior est in maiore, secundum ea quæ not. de cle. vena. cap. 1.

h ¶ *Aliter.*] vt scilicet non supportetur tanta modestia: vt quia iniurias vel contumeliosa verba profert in iudicem. s. de pœn. dilectus. Quid si iudex nõ seruata forma huius decre. statim excõicet, vel suspendat epm vel superiorem, tenet ne sententia? Dic q sic: licet reprehendendus sit iudex, q hanc modestiam non seruauit. 11. q. 3. c. 1. s. de senten. excom. sacro.

ADDITIO. Vide qđ dixi i decr. sane. sup verbo, iterdicat. Io. An.

¶ *Si duo ex tribus.*] Non diuiditur: Præmitte q si delegatus Papæ subdelegat non in totum, facit gradum, ita q de eius subdelegato ad ipsum subdelegantẽ debeat appellari: vt j. eo si delegatus. & s. eo. sup quæstionũ. Sed illud fallit in casu huius decre. Dñicus.

¶ Secundum dñm Heliam hoc cap. sic summatur: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorum, non appellatur ad duos delegatos, sed ad Papam. hoc dicit.

CASVS. Papa cõmisit causam tribus iudicibus delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero: duo fuerũt impediti: vnde ipsi vices suas subdelegauerunt: qui subdelegati processerunt cum tertio delegato intantum, q deuentum fuit vsq; ad sententiam, quam cõ te tulerũt: vis ab illa tnia appellare: vtrum potius appellare ad delegatos? Videtur q sic: quia appellare vis à subdelegato: ergo est appellandum ad delegatos, si in totum vices suas nõ commiserunt, sed aliquid sibi retinuerunt: Rñdet Romanus Pontifex, q licet delegati subdelegauerint vices suas, & nõ in totũ: eo tñ q illi subdelegati nõ processerũt soli: sed cum tertio delegato, q est par illis delegatis: ideo non potest appellari ad delegatos: Nã non appellat à pari ad parem, & ideo a subdelegatis est appellandũ ad Papam: ac si omnes delegati simul de causa cognouissent, & sic si delegati in totũ subdelegassent causam, non appellaretur ad delegatos. l. vnica. C. q pro sua iurisdi. iudi. da. vel nõ da. pos. sm litterã quæ habet; ad nos iure iudicia remeabunt, quæ est cõis littera, licet aliqui habeant in littera; ad eos. & tunc ille tex. intelligitur qñ delegati subdelegauerũt in parte, & nõ in toto. Nota primo ex hoc cap. q delegatus Papæ potest subdelegare. l. a iudice. C. de iud. c. pastoralis.

¶ Non q plures diuersam iurisdictionem habentes, in vna causa iudicant: & tunc ad appellatur ut ipse ordine ipsius dignior iurisdictio, l. perpetua. ad fin. C. de appel. vbi autẽ dissentiunt in sententia, statur numero. c. fin. L. de re iudi. l. si. C. de can. largi. lib. 11. Anch. Ioan.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum: ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

SI [i] duo ex tribus [k] à sede Apostolica [l] delegatis, duobus [m] alijs non in totum [n] subdelegauerint vices suas, ipsiq; † subdelegati cum delegato [o] tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis [p], nõ ad condelegatos [q], sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ *Tres casus ponit in quibus suspicionis causa coram arbitris non trans*alle s. eo. l. & qa. ff. de iuris. om. iud. Nota vlterius, q delegatus Papæ subdelegando potest retinere aliquid de iurisdictione. ita q non desinit omnino esse iudex ratione cuius est appellandum ad ipsum delegatum: & iste est vnus casus in quo nõ potest appellari ad Papam omisso medio: & illud pcedit, siue delegatus retinuerit sibi sententiam, siue tantum executionem. Nota insuper principalem effectum huius cap. q si aliqui delegati subdelegent, q subdelegati procedunt cũ vno ex principalibus delegatis, appellandũ est non ad subdelegãtes: sed ad Papam pp mixturam paris respectu illorum subdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, q vbi duo permiscentur quorum vnum sit potentius altero, potẽtius attrahit ad se naturam minus potentis, etiã si minus potens in numero excedat potentius. Ad hoc s. de consi. ec. vel al. aqua. Dom.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

i ¶ *Si duo.*] Edita est hæc decretalis ad declarationem eorum quæ notant. sec. Inno. & Host. s. eo. super quæstionum. §. si vero. ad finẽ.

ADDITIO. Hanc decr. prolixe glossauit Archi. de glossa decre. super quæstionum. & de expeditis j. eod. si delegatus. quæ postea cancellauit Ioan. And. & Guil. in Spec. de appel. §. nũc tractemus. versi. quid si tres. Ioan. And.

k ¶ *Ex tribus.*] idem de vno, & multo fortius: qa maior dubitatio est qñ duo ex tribus subdelegant, q̃ qñ vnus tm̃: videbatur enim inspici debere maiorem numerũ: quia ergo duo erant subdelegati, & tertius delegatus: quia maior pars huius iurisdictionis subdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegantem: sed secus est, vt hic vides: cum enim in hoc casu diuersis respectibus emergant aduersa: eligere debemus qđ minus in se habet captionis. ff. de reg. iur. quotiens. captiosum enim esset si de pari ad parem appellaretur: ad primum ergo appellari delegantẽ debebit.

ADDITIO. Dicit Io. Monachus, q cum hoc casu sinius extra. § porro. c. cũ plures. j. eo. q est exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda est regula hoc casu expresse nõ vitiata. Ioan. An.

l ¶ *A sede Apostolica.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio nõ delegat. s. eo. pastoralis. & c. vlt. C. de mixta iudice.

m ¶ *Duobus alijs.*] idem si subdelegarent illi collegæ: sed de hoc videbatur dictum s. eo. super eo. §. si vero. sm vnam lecturam, quæ ibi amplectenda est: quia si ibi quæreretur de eo qui totum subdelegauerat, non erat quæstio, quia per præcedentia decisa erat.

n ¶ *Non in totum.*] bene dicit, quia si in totum subdelegassent: non esset quæstio: quia tunc semper appellatur ad primum delegantẽ. s. eo. super quæstionum. §. porro.

o ¶ *Cum delegato.*] Nota quia si in rescripto esset clausula, q si nõ oẽs: & duo committerent: tertius se excusaret. nec committeret: in hoc casu ab illis duobus subdelegatis ad delegatos subdelegantes appellaretur, & non ad primum delegãtem: cessat enim ratio; & ᵃ hoc videtur voluisse hæc littera.

ᵃ In antiquis libris ita: & hoc voluit hæc littera.

p ¶ *Ab ipsis.*] delegato & subdelegatis.

q ¶ *Condelegatos.*] quia appellatio est de minori ad maiorem prouocatio, & c. hic autem parum appellaretur de pari ad parem: qđ esse non

esse non potest: & adde quod dixi 3.eo.lib.de consue.cap. 3.

SI contra.] Sunt tria dicta quæ patent: Secundum: ibi, *Cum autem.* Tertium: ibi, *Idem est.* Dominicus.

Istud cap. emanauit ad limitationem iurium dicentium, q cum iudex recusatur vt suspectus 3 sunt eligendi arbitri: fallit in tribus casib' hic enumeratis.

statur: Primus, cum recusatur vnus ex delegatis datis cũ clausula; quòd si non omnes: Secundus, cum recusatur delegatus episcopi: Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI cõtra [a] vnum ex duobus [b] iudicibus cum illa clausula: quod si ambo interesse nõ possunt [c], alter eorum in causa [d] procedat: à sede Apostolica [e] delegatis, suspicionis causa legitima [f] proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato cõiudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari [g], & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula [h] in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶ Cum autẽ [i] ipse [+] delegatus episcopi [k] recusatur: recusationis causa coram episcopo est probanda. ¶ Idem [l] est si officialis recusetur eiusdem: licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari [m].

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, ipetraui a sede Apostolica duos delegatos: videlicet decanũ & archidiaconũ ecclesiæ Pictauen. cum clausula: q si ambo interesse non poteritis, alter vestrum negotium exequatur: accidit q corã illis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij per te rñderi: Tu comparẽs pposuisti, q habebas vnũ iudicem tibi suspectum: q erat consanguineus meus: vel cum consultus fuerat causam & opinionem suam, dixerat: illa causa est pbabilis: qritur coram quo iudice debeas illam causam suspicionis probare: & vtrum sint eligẽdi arbitri? Rñdet q non: sed illam causam suspicionis debebis probare coram tuo cõiudice. Et hoc verum qñ illi duo delegati sunt dati cũ clausula, q si ambo: Si aũt essent simpliciter dati, tunc assumendi essent arbitri sm iura antiqua: quia si non potest condelegatus cognoscere in principali, nec i accessorio. Sed qd si quis vellet recusare officialẽ epi, vel delegatũ epi: vtrũ sint eligendi arbitri? Certe non: sed est causa suspicionis probanda coram epo, qui officialem delegauit.

Nota primo, q cũ causa est delegata duobus simpliciter, neuter eorum sine altero potest procedere, etiam in causis emergentibus siue incidentibus: sicut nec possunt procedere in principali: vnde recusatio est causa emergens: & tñ alter sine altero non potest cognoscere qñ sunt dati simpliciter. Si aũt dati fuerant cũ clausula, q si non oẽs, tunc tota iurisdictio apud alium remanet: non solum quo ad principale, sed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc cap. casus in quibus non recurritur ad arbitros pro causa suspicionis probanda, videlicet cum recusatur alter delegatorum, vel officialis epi, vel eius delegatus: & sic officialis non est delegatus epi: sed habet iurisdictionẽ ordinariã. Nota finaliter, q causa recusationis debet exprimi corã iudice q recusatur: pbatio aũt coram ipso fieri nõ debet. ad hoc 3.de app. cũ speciali. Dñicus.

¶ Prima glossa ponit summam, & quid prima pars declaret.

a ¶ *Si contra.*] Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris nõ tractatur: Primus cum recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula: quod si non oẽs. Secundus cum recusatur delegatus epi. Tertius cum recusat officialis. Et reprobat prima pars, quod notat Innocẽtius 3.eo.cum super. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Abbas. Et probabatur olim p decisiam ipsius decretalis. & ipse Hostiensis 3.eod. super quæstionum. §. qui vero. & j.de appel. legitima. & Guil. in Spec. de recusat. §. vlt. versi. quid si vnus.

b ¶ *Ex duobus.*] idem si ex pluribus, cum eadem sit ratio.

c ¶ *Non possunt.*] est ergo necesse q de eius impotentia pateat anteq̃ collega procedat. 3.eo. in anti. prudẽtiam. secus cum scribitur: vt j.eod. cum plures. 2. responso.

¶ Glossa sequens obycit, & soluit.

d ¶ *In causa.*] principali: vnde non videbatur q de impedimento cognoscere deberet, quod sibi cõmissum non videbatur: sed cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si qs ex aliena. 3. in ant. de rescri. sup litteris. sic & hic cognoscit an collega suspectus sit vt sic videat, an sit iudex sine illo ex culpæ vigore.

e ¶ *A sede Apostolica.*] idem videretur in delegatis ab alio: Nec obstat. j. §. proxi. quia ibi loquitur sm hanc rationem, vbi vnus solus est delegatus: [Vel plures sine clausula.]

ADDITIO. Quod hic dicitur in delegatis à Papa: idẽ est in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis apponere possunt hanc clausulam: sm Gosfr. in summa huius tit. versi. itẽ quid si ordinarius: Nam & in compromisso apponitur. 3.eod. vno delegatorum. sm Archid. punctum tamen glo. non tangit. Io. And.

f ¶ *Causa legitima.*] recusatur iudex pp vnicam causam, scilicet pp suspicionem. j. cap. prox. sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum 3.eo. causam quæ. & c. cum R. & c. insinuante. de iudi. causam quæ. vt lit. non contest. accedens 1. & 2. de appel. ad hæc si in vna. & cap postremo. cum si. Io. And.

Suspicio sola iudicem ... Fa.

ADDITIO. De quibus vide in Spec. tit. 1. §. superest. dicit hic Archi. q iusta causa esset recusandi, si procurasset sibi causam committi: vel si prius per actorem consultus, rñdisset eum ius habere per l. Prætor. ff. de iurisd. om. iud. alleg. quod not. Inno. 3. de offi. ord. irrefragabili. vt ibi scripsi super glo. vel per decanum. & dicã post Host. j. de app. legitima. Io. And.

¶ Glossa seq. queris & soluit, & ponit opi. Inno. secundo querit, arg. pro. & soluit cõtrarium: tertio obycit, & soluit.

g ¶ *Probari.*] bene dicit coram quo habeat probari: & per quẽ habeat expediri: sed non dicit corã quo habeat proponi: Coram quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tñ? Satis vr per istam decr. q corã oibus sit proponenda: & coram collega probãda: olim dicebat Inno. 3. eod. cum super. q licet bonũ esset, q coram oibus proponeretur: sufficiebat tñ si pponeretur tñ coram recusando: cum arbitri deberent cognoscere, q hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula, vt j. sequitur. [Vel cum clausula, q si non oẽs, tu cum altero. & is ad quem sermo dirigitur, recusatur. Et idem in clausula de qua 3. eo. coram Archi. qd placet.] Sed nũquid medio tpe pendente probatione coram collega, poterit ipse collega in principali procedere? & vr q sic: quia medio tpe ille cognoscere non potest: ergo ex vigore clausulæ collega cognoscere poterit. Sed dic cõ: quia primo cõstare debet de impotentia, anteq̃ solus procedere possit. 3. eo. prudentia, sed pendẽte causa suspicionis ille vult interesse: nec adhuc apparet eum non posse: igitur collega in principali non procedet. Sed Io. Card. tenet cõ, & dicit, q medio tpe est locus dictæ clausulæ, q si non oẽs, &c. sed dic q expectari debet finis causæ. ad hoc optime. ff. de excu. tut. l. diximus. circa princ. Sed nonne honor est iudicem esse: vt 3. de appellatio. vt debitus. & C. qñ prouo. non est ne. l. oẽm honorem. & maior honor vr solus iudex esse quam cũ alio. ad hoc j de conces. præben. c. vlt. vr ergo collega suspectus in pronunciando facilius illum suspectum, vt solus iudex remaneat. Sed dic q licet iudici debeatur honor, tñ id est onus: vt 3. eo. pastoralis. ibi, exonerare, &c. & ff. de mu. & ho. l. vlt. § iudicãdi. vnde nõ est ibi tanta suspicio [*]: quia non pũmitur quis appetere onerosa: & ideo taciturnitas in his nõ hr p cõsensu. ff. de pcu. illustrami. §. inuitus. & dixi de hoc j. de reg. iur. is qui tacet. Præterea si male pnũciat in hoc casu, nõ deest appellationis refugiũ. j. eo. ab arbitris.

Recusatio alicuius delegatorũ, an debeat proponi coram omnib', an coram recusando tñ.

[*] Dictio, Ipse, deest in antiquis codicibus.

[*] Nota glo. q in dubio iudex non præsumitur ... pronunciaturum ... dum ... iudex non est. Dominic. Fonta.

ADDITIO. Et si non appellare: grauatus, transiret interlocutoria in rem iudicatam: vt scripsi post Inno. & Hostiẽ. in decre. prudentiam. post princ. super ver. constare. Ioan. And.

h ¶ *Clausula.*] ex quo enim simpliciter dati sunt: vnus sine altero procedere non potest 3. eo. causam matrimonij. & c. vno delegatorum. impedito ergo vno, ita q non possit committere, alij procedere nequeunt. Io. And.

[*] Idem Pet. de Ancha. Fonta.

i ¶ *Cum autem.*] hoc notat Ber. 3. eo. super quæstionũ. §. quem vero. in vlt. glo. & Host. ibidem.

¶ Glo. seq. dat simile quærit de ratione, & respondet.

k ¶ *Episcopi.*] idem in subdelegato delegati Papæ, q delegauit nõ in totum: vt in prædicto §. quem vero. [Vide qd post Inno. dixi in præalle. decr. sup quæstionum. ad h. sup ver. auditores. ibi tenet q etiam si totum delegauit, anteq̃ subdelegatus citet, proponetur: & probabitur recusationis causa coram delegato. bene fa. j. cap. 2. De materia vide quod scripsi 3. de appel. cum speciali. in glo. propriũ. & in Spec. de recu. §. finali. in fi.] Si aũt ipse eps recusaret, eligerentur arbitri. 3. de appel. cum speciali. Sed quare tunc non aditur superior sicut & hic? Ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est. Item nõ ita de facili potest haberi superior ordinarius, licet interdum possit 2: sed ad ea quæ frequentius. &c. ff. de legi. nam ad ea. sicut nec hic de facili potest adiri Papa: & ideo si recusatur delegatus ipsius, itur ad arbitros: omni ergo casu Papa laboribus & expẽsis partium voluit prouidere. 3 Ioan. And.

Per istam rationẽ dicit Pet. de Anch. si eps est procul ab ... cundũ ... ad arbitros. facit c. vlt. ... 5 q. 1. Fonta.

Ad hanc glo. dicit Pet. de Anch. rationem ... quia appellatio ... quæ in epo & ... eadẽ ... sed recusatio adhæret personæ recusatæ. licet ... suspectus, non ideo principali ... Bal. in l. 1. C. si quacunque præd. potest. Fonta.

l ¶ *Idem.*] scilicet, q coram epo probabitur causa recusationis. & hoc notat Host. j. de appel. legitima.

¶ Glos seq. notat, obycit, & soluit.

m ¶ *Appellari.* 4] nec valet consuetudo in 3rium: vt 3. eod. lib. de consue. c. 2. Et sic nota, q licet quo ad quędam sit idem consistoriũ epi & sui officialis, non tamen quo ad omnia. ad idem 3. tit. proxi. cap. 2. & 3. Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria: vt 3. de appel. super eo. 2. responso. Dic q illud intelligitur quo ad modum: vt ibi not. sicut non admittitur frustratoria appellatio, ita nec fru-

ftratoria recuſatio : vnde recuſo & ſi non grauer, tñ non appello, niſi grauer:appello à iudice,in quem conſenſi, quem tñ non recuſo.in multis alijs eſt diſsimile: & quo ad caſum noſtrum eſt ratio: quia licet de natura appellationis ſit, vt eatur ad maiorem:vt dixi ſ.cap.prox.non ſic in recuſatione ; vt patet ſ.1.reſponſo.& in hoc itur ad arbitros, vt ſ. eo.ſuſpicionis.& de appel.cum ſpeciali.

IVdex.] Sunt tria dicta: ſecundum : ibi, *Poſt recuſationem*. tertium : ibi, *Extunc*. Dominicus.

CASVS. Cum eſſem habiturus tecum litẽ, à ſede Apoſtolica impetraui delegatum, corá quo feci te conueniri: iſte delegatus erat tibi certa ratione ſuſpect⁹: anteq̃ cauſa ſuſpicionis fuiſſet per te propoſita coram eo, ipſe iudex cauſam ſubdelegauit:an poſsit? Certe ſic. Sed quid ſi cauſa fuit propoſita,& fuerũt electi arbitri:ſed anteq̃ arbitri cognoſcerent de cauſa ſuſpicionis, ipſe cauſam principalẽ cõmiſit cuidam iudici, & ipſum ſubdelegauit : vtrum poſsit? Rñdet ꝙ ſic,ſi ſubdelegauit in totum re reo conſentiente. Sed ponamus ꝙ iudex recuſatus noluit ſubdelegare:ſed expectauit ſniam arbitrorum, qui pronũciauerunt cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficiẽter probatam : vtrum poterit ſubdelegare poſt pronunciationem arbitrorum conſentiente recuſatore? Rñdet ꝙ non: quia deſinit eſſe iudex ꝑ pronunciationem arbitrorum: & ideo nõ poteſt ſubdelegare,etiam de conſenſu partium : quia priuatorum conſenſus nõ dat iuriſdictionẽ ei,qui nulli præeſt iudicio. l.priuatorum conſenſus.C.de iuriſd. om.iud. Nota primo ex hoc textu practicam, quam debet obſeruare iudex delegatus, qñ cognoſcit ſuſpectum:quia quamq̃ nollet facere iniuſtitiã,cautela eſt, ꝙ anteq̃ de cauſa ſe intromittat,ꝙ cauſam ipſam in totum ſubdeleget: nam ſi ſemel ſe intromiſit de cauſa, non poterit amplius ſubdelegare:niſi de conſenſu recuſatoris. Nota ſuꝑ, ꝙ cauſa ſuſpicionis ſemel propoſita,non poteſt delegatus cauſam ſubdelegare,niſi de conſenſu recuſatoris. Nota vlterius,ꝙ ſi arbitri pronunciẽt cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficienter probatam, tunc iudex recuſatus deſinit oĩno eſſe iudex:ideo de cauſa non poteſt amplius ſe intromittere,etiam ſubdelegando. Nota præterea,ꝙ plus impedit exercitium actus ſnīæ prolatio,q̃ ſola probatio rei ſuper qua ferenda eſt ſententia. Nota finaliter, ꝙ etiam de conſenſu partium non poteſt fieri prorogatio iuriſdictionis,quæ non habetur in perſonam iudicis.vide ſ.eo.tit.ſignificantibus.Dominicus.

Prima gloſſa ponit quid declaret,& ſummat.

a *Iudex.*] Declarat notata per Ber. ſ.de appel.ſecundo requiris. in glo. penult. & per modernos ibidem. & de appella.cum ſpeciali.& per Goffred. in ſumma de appellat. §.dubitari. & eod. tit. poſtremo. & Guil. in Spec. de recuſa. §.vlt. verſ.ſed quid ſi is iudex. Et diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit:quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſsio tenet:aut eſt ꝓpoſita, ſed nondũ pronunciatum ſuper ea, & tunc volente recuſatore cõmittere poteſt:alias non:aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum : & tunc etiam volente recuſatore committere nequit.

b *Ab Apoſtolica ſede.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat,vt dixi ſ.eo.tit.ſi duo.

c *Legitime.*]aliquas concordantias dedi ſ.cap.proxi.

Gl. ſeq. obycit quatuor modis,& tribus alle.pro. & dicit hæc per diſtinctionem concordari.

d *Proponatur.*] in ꝯrium videbatur, quia inefficax eſt apud ipſum iuriſdictio,ex quo eludi poteſt:quia nihil refert an aliquid ipſo iure inefficax ſit,an per exceptionẽ. ff.de reg.iur.nihil intereſt.ff.qui. ex caut. in poſ. ea.l.Fulcinius.§.ſi in diem. ſi ergo inefficax eſt iuriſdictio in delegante,ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur.ff.de iuriſd.om.iud.l.ſolet Prætor.& ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſ.l.1.§.qui mandatam. Item pars iuriſdictionis eſt delegare.ff. de iuriſ.om.iud.l.3.in fin. Cũ ergo alias partes iuriſdictionis aggredi non poſsit:ergo nec iſtam; inſpicimus enim an delegans cognoſcere valuerit:vt ſic demum delegatio valeat. C. qui pro ſua iuriſ. l.vna. hinc eſt ꝙ ſi Proconſul committat cauſam anteq̃ ingrediatur prouinciam,quia tunc cognoſcere nõ poteſt; nec delegatus ab ipſo,niſi tunc demum cum ingreſſus fuerit. ff.de offi. proconſul. obſeruare.§.vlt. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recuſantis. ad hoc ſ.de appel.ſæpe.& cap.oblatæ. Item exceptio quæ oblata vẽditori & emptori. ff.de ꝯhen.empt. l.dolia.§.1. [Facit clemen. religioſus.§.1.de ꝓcura.] Pro iſta parte facit, quia cauſa ſuſpicionis perſonã afficit: vnde ꝯ ſubdelegatum non competit [1]. ff. de diuer. & temp. ꝑſcrip. l.an vitium. & perſonales exceptiones perſonas non egrediuntur. ff.de excep.exceptiones. vnde de mutatione perſonæ. vitium aboletur. 1.q.1. cito.ſ.in ant.de fil. presby.ex tranſmiſſa.ff.vti poſ. ſi duo. §. non videor. Item videmus ꝙ ordinarius etiam recuſatus delegat.ſ.de foro compe. ſi quis contra. & de appel. cum ſpeciali. Item licet iudex ſit ſuſpectus, dum tamen non recuſetur:tenet eius ꝓceſſus [2]. vnde tria tempora diſtinguens hæc decre.altercationem determinat.

¶ Idem.

Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit:quia aut non eſt propoſita recuſatio,& tunc in totum per eum facta commiſſio tenet: Aut eſt propoſita,ſed nondum pronunciatum ſuper ea : & tunc volente recuſatore, committere poteſt:alias non: Aut iam pronunciatũ eſt illum eſſe ſuſpectum:& tunc etiam volẽte recuſatore committere nequit. Ioan.And.

CAP. V.

IVdex [a] ab Apoſtolica [b] ſede datus, quãuis legitime [c] recuſari valeat vt ſuſpectus, poteſt licite vices ſuas cõmittere, antequam recuſatio contra ipſum proponatur [d] : Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius,aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit [e]:quod poſſet [f], ſi ſibi de iuriſdictione aliquid [g] reſeruaſſet. ¶ Poſt recuſationem quoque propoſitam, cõmittere (niſi de recuſatoris [h] procedat aſſenſu) non poteſt : ſed eo volente hoc poteſt, etiam ſi iam recuſatio eadem ſit probata: dũmodo pronunciatum non fuerit ſuper ea [i]. Extunc [k] enim (cum omnino iudex eſſe deſierit [l]) nulla etiam cũ illius aſſenſu [m] poteſt fieri cõmiſſio per eundem.

¶ Idem.

Delegatus ſubdelegans, etiam in totum,re integra cauſam reaſſumere poterit.hoc dicit.Ioan.And.

CAP. VI.

QVAMVIS ALI-

e *Nequibit.*] intellige cũ inceperit ſubdelegatus vti iuriſdictione.j.cap.proxi.

ADDITIO. Idem Ioan.Mona. Et reſpicit gl.verbum,recuſari, non verbum,impugnari:vt ſit ſenſus, ꝙ ſi re integra ſubdelegatũ reuocaret,quod poteſt vt ibi,adhuc recuſari poſſet. Item & ſi ſubdelegatus non recipit ſubdelegationem.Ioan.And.

f *Quod poſſet.*]ſ.recuſari,& facta commiſsio impugnari.Io.An.

g *Aliquid.*]quodcunq; ſit illud.ad idem j.c.2. ex quo enim ſibi aliquid reſeruauit, ſaltem in reſeruato iudex remanet [3]. Item de ſuſpicione ſubdelegati habet cognoſcere. Item,reuocat ad ſe iuriſdictionem.ſ.eo.ſuper quæſtionum.ff. de iudi.l.iudicium.vnde adhuc recuſari poteſt,& commiſsio impugnari.

h *Recuſatoris.*]non eſt ergo neceſſarius conſenſus aduerſarij:habet enim delegatus hoc a lege,vt delegare poſsit : impeditur autẽ in hoc ex facto recuſantis [4] :volente ergo illo, hoc poterit,etſi aduerſarius contradicat.ſ.eo.tit.c.vlt.

i *Super ea.*]ergo iſta non ſunt paria per omnia,aliquid eſſe probatum,& ſecundum probata eſſe iudicatum.

ADDITIO. Ad idem ff. de ijs qui no.inf.athletas.§.calũniator. & §.ſeq & l.non alia.1.reſpon. Io.And.ſ.de verb.ſig.c.cum olim.

k *Extunc.*]ideſt,ex quo pronunciatum fuerit illũ eſſe ſuſpectũ.

l *Deſierit.*]ſ.eod.in litteris.& c.ſignificantibus.& c.venerabili. ff.de re iud.l.iudex.

m *Aſſenſu.*]Cum enim ibi deſinat iuriſdictio, non eſt quid prorogetur [5].de quo dic vt ſ.eo.P.& G.

Q*Vamuis*]Ponit dictum,cuius rationem reddit:ibi, *Cum iuriſdictio*.Ioan.And.

¶ Delegatus Papæ,qui in totum ſubdelegauit,poteſt re integra cauſam illam reuocare:& alteri ſubdelegare: Idem ſi ſubdelegatus moritur.hoc dicit. Præſupponendum pro intellectu cap. ꝙ delegatus Papæ ſubdelegãs in totum,videtur a ſe abdicare iuriſdictionem cum limitatione huius cap.ſi ſubdelegatus incœperit vti iuriſdictione:ita ꝙ res non eſt integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium,vices meas Caio in totum commiſi,nihil retinẽdo de iuriſdictione:& iſta ſubdelegatio fuit præſentata Caio ſubdelegato : tñ non vſus eſt adhuc iuriſdictione:an potero ego reuocare illam ſubdelegationem? Rñdet ꝙ ſic,ex quo res eſt omnino integra.& non incœpit vti iuriſdictione : Sed quid ſi ſubdelegatus re integra eſt mortuus, nunquid potero cauſam reaſſumere,vel alteri ſubdelegare? Rñdet ꝙ ſic : quia nõ eſt abdicata a me iuriſdictio cum effectu; ex quo ſubdelegatus non incœpit vti iuriſdictione ſibi ſubdelegata: & res eſt adhuc integra. Nota primo ex hoc textu argumẽtum a ꝯtrario ſenſu, ꝙ delegatus qui ſubdelegauit in totum, poteſt cõmiſsionem reuocare: & reuocãdo extinguitur iuriſdictio ſubdelegati. l.iudicium ſoluitur.ff.de iudi. Nota vlterius effectum principalẽ huius cap. ꝙ ſi ſubdelegatus

[1] Idē Pet. de Ancha. Fonta.

[2] Nota à contrario, ꝙ ſi recuſet,non tenet. Bart. in l quia poterat. ff. ad Treb. Paul. Domi. hic. fallit tamẽ ſi procedat de obſeruantia textus hic: aut ſi recuſatio notorie eſt iniuſta. Philippus hic. Fonta.

[3] Et ſic notere poſſet, q̃d conſecrandum eſt. de Ancha. l. Labeo. ff de ſtatu libe. Fonta.

[4] Tex. Bar. in l. . c. ſi qua prædi. poſſe. Pet. de Ancha.Fon.

[5] Et dicas idem, ſi iudex ſe pronũciauit incompetẽtẽ, in c.ſignificantibus. & eod. Ancha. Fonta.

subdelegatus cœpit vti iurisdictione, etiam per citationem decretam, licet reus nō sit citatus, ita ꝙ res desijt esse integra, delegatus non potest reuocare commissionem: & in eo non habet locum. l. a lieg. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. Et sic solus actus per quem inducitur vsus iurisdictionis, perpetuat iurisdictionem. de quo hic aliquid p Dominicū.

¶ *Prima glossa ponit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Quamuis alicui.*] Declarat notata s. eod. sup quęstionū. §. si vero. in glossa, patet. & s. eo. venerabili. in glo. penul. & vlt. & ibi etiā not. per modernos. & Guil. in Speculo tit. 1. §. restat. vltra medium. & Hostien. plene in summa eod. tit. §. delegari versi. sed nunquid potest reuocare. l: hoc dicit. Delegatus subdelegās, etiam in totum, re integra, causam reassumere poterit.

b ¶ *A sede Apostolica.*] quia delegatus alius non potest

c ¶ *In totum.*] qđ si reseruasset, iudex remanebat: vnde non erat sic dubitandum in eo casu: videbatur enim in totum committendo ita esse officio suo functus, ꝙ resumere non posset. ad hoc s. cap. proxi. in fin. cum suis concordan. & hoc dixit Tanc. & Ber. olim secutus est eum, sed postea mutauit: vt patet per supradictas glossas.

cui [a] vices tuas in causa tibi à sede Apostolica [b] delegata, in totum [c] commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus [d] fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris: Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter [e] transiuisse.

¶ Idem.

¶ *Si delegatus subdelegauit quotiens abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra, subdelegatus procedit: Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet: etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VII.

SI [f] delegatus [g], quotiens eum abesse [h] contigerit, tibi commiserit vices suas: poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc censeatur abesse) commissum tibi negotiū (dum tamen illo viuente iurisdictione vti [i] cœperis) libere diffinire. Idem [k] poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas [l]: Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi [m], nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra non existit. ¶ Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet. vel qui executionem sententiæ † tantū [o], aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat. non ad delegantem primū appellari debebit: Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ *Plurium delegatorum insolidum quilibet cognoscit: Et vno cognoscente, alij nisi ex causa, se non intromittunt: Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.*

d ¶ *Vsus fuerit.*] qualitercunq; [1] ad idem s. eo. c. licet vndique.

e ¶ *Efficaciter.*] vides enim in casu cōuerso: pone ꝙ moritur subdelegans re integra: certum est quòd subdelegatus non procedet. s. eod. licet. ergo patet, ꝙ adhuc efficaciter iurisdictionem non habet: retinet delegatus etiam potestatem compellendi, nisi malitio. e scriptum, & c. s. eod. pastoralis. Aliud ergo est in procuratore qui habet mandatum ad substituendum; quia dando substitutū, qui mandatū suscepit amplius re integra nequit causam reassumere: aliud in delegato, vt hic vides: & est expressum j. de procurat. is qui. & quæ sit ratio diuersitatis, ibi dicam.

ADDITIO. Et addam quod hic dicit Ioan. Mona. Ioan. And.

SI delegatus.] Sunt tria dicta: Primo ponit primum d. ctum cum sua determinatione: ibi, *Dumtamen.* Secundo secundum: ibi, *Idem.* cum causæ redditione: ibi. *Nam talis.* Tertiū: ibi, *Ad eum quoque.* vbi tria contingit: quæ in fi. fortificat: ibi, *Etiam si*

CASUS. In causa quæ moueri sperabatur inter te & me, impetraui iudicem delegatum forte decanum Pictauen. qui decanus considerans, ꝙ non poterat commode causam nostram examinare, alteri vices suas commisit sub hac forma: Tibi in tali causa vices nostras committimus, quotiens nos abesse contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: iste subdelegatus incœpit vti iurisdictione, & causam examinare: postea delegatus est mortuus: vtrum subdelegatus poterit causam finire & terminare? Rēdet ꝙ sic: si ante mortem delegantis res desierat esse integra: hoc est, quia subdelegatus incœperat procedere in causa. Sed quæritur ad quem est appellandum: vtrum ad subdelegantem, vel ad Papam? Rēdet cum distinctione: quia vel subdelegatus subdelegauit in totum: tunc non est ad ipsum recurrendum: sed est appellandum ad primum delegantem: aut ille delegatus subdelegans sibi aliquid reseruauit de iurisdictione: puta sententiam vel executionem ipsius causæ: & tunc appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam. Nota primo ꝙ delegatus Papæ potest vices suas committere, etiam sub conditione: nam ista verba: quotiens me abesse contigerit, habent vim conditionis, id est, si me abesse contigerit aliquibus assignationibus. Nota ꝙ delegatus mortuus dicitur abesse. Et sic patet ꝙ verbum, abesse, verificatur in absentia temporali: & in absentia ppetua & naturali: quod nota pro statutis, quæ faciunt mentionem de absentia. Nota vlterius, ꝙ morte mandantis expirat mandatum. §. soluitur. Insti. man. l. mandati. C. man. etiam si mandans alio respectu erat mandatarius. Nota ꝙ cum appellatur à subdelegato principis, appellatur ad subdelegantem: nisi ille delegatus subdelegasset in totum: nam tunc esset appellandum ad principem primum delegantem. l. vnica. C. qui pro sua iuri. sm lect. quæ habetur ad nos. Nota insuper vnum, in quo non potest appellari ad Papam omisso medio: videlicet cum appellatur à subdelegato delegati Papæ: qui non subdelegauit in totum vices suas.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbet.*

f ¶ *Si delegatus.*] Si delegatus subdelegauit quotiēs abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit re non integra, subdelegatus procedit: & semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet, etiā post sententiam. hoc dicit. Approbat primum dictū notata per Inno. & Hostien. s. eod. licet vndique. in princ.

g ¶ *Delegatus.*] Apostolicæ sedis: vt s. c. proxi.

h ¶ *Abesse.*] idem dicebant prædicti Doctores per l. ff. de verb. sig. l. mulieris. §. fin. vbi dr, abest ea res, quæ in rebus humanis non est; sed non conuertitur: est ergo de significatione vocabuli, a qua recedendum non est, nisi vbi res aliter talia esse non potest. ff. de legat. 3. l. non aliter. immo tunc vere & finaliter abest, & non reuersurus. ADDITIO. Per hunc modum ergo si in rebus humanis est, nō abest: res enim quæ in rebus humanis est potest abesse. Sed res q̄ in rebus humanis non est, non potest non abesse: ponderatur enim diuersus modus abessendi: vt not. ff. de procura. l. præsens. de quo hic etiam per Archidia. Ioan. And.

i ¶ *Vti.*] qualitercumque; etiam citra litis contestat. s. eod relatum. & cap. licet.

k ¶ *Idem.*] scilicet commissum tibi negotium libere diffinire.

l ¶ *Reuocandas.*] reuocare iurisdictionis est. ff. de iudic. l. iudicium soluitur. retinendo ergo reuocandi potestatem, aliquid de iurisdictione retinuit.

¶ *Glossa sequens ponit contrariam opi. Inno. & rationem qua mouebatur: & ei respondet.*

m ¶ *Committi.*] reprobatur lectura Innocētij & Abbatis, qui not. s. eod. si pro dubitate. ꝙ per talem commissionem nō transferebatur finalis prolatio: quia per illam clausulam, donec duxero, & c. videbatur illam retinuisse: vt illa clausula aliquid operaretur. qđ esse debet. de leg. 1. si qn quis vxori. ad t sem j. de priuil. si Papa. s. responso in fi. Contrarium tenebat ibi Hostiēsis, cuius opinio hic approbatur: n. obstat quod di, ꝙ clausula debet aliquid operari: satis enim operatur: quia reuocare potest delegans, quod simpliciter vel totum committendo non potuisset: item quia ex vigore clausulæ illius ad eum appellabitur: vt dicitur in fin. cap.

¶ *Glo. seq. quærit arg. pro & contra: & solui.*

n ¶ *Morte.*] quia si delegatus viq; ad suæ voluntatis beneplacitū subdelegauerit: videretur prima facie per decre s. de rescrip. si gratiose: quod illo mortuo expiret iurisdictio. Cōtrariam videtur per hanc decr. ad hoc s. de bap. maiores. C. de vsufr. l. ambiguitaté. Nec obstat illa decre, quæ in odiosis & restringendis loquitur: hic autē fauorabile puto: melius est enim hunc iudicem procedere, quam nouo & incognito causam delegare: ff. de vaca mune. l. prætor. s. vlt. arg. 19. q 3. monasterij s. & s. de re iudic. c. 1. & licet hoc videat æquum: primum videtur verius ad idem s. eo. c. 4.

¶ *Glo seq. attendit duas opiniones reprobatas.*

o ¶ *Tantum.*] hic reprobatur opinio Tan. qui dicebat delegatū sibi reseruare non posse tm executionem iudiciæ; & reprobatur opinio

 Ber. &

[Marginal notes:] [1] Dic ita per quamcunq; præuentionem. † Nota ꝙ executio est iurisdictionis, alioquin nō faciunda dist. ferata. de fer. Deminis cum fuum. 1 Adde ꝙ glo. hic... 1 Notat Do...

Ber. & Inno. qui dixerunt, q̄ licet executionem reseruare posit: si tñ appelletur à snia, non appellabitur ad eum, sed ad primum delegantem. Sup hoc vide qđ not. s. eo. sup quæstionū. §. porro. in glo. a. [Et in Spec. de appel. § nūc tractemus. ver. sed quid si delegatus. & ver. seq.] Approbatur aūt opinio Host. qui hoc qđ dī, ibi not. & s. eod. quærenti.

Cum plures.] Sunt tria dicta: Secūdū, ibi, *Porro*. Tertium: ibi, *Iurisdictione*. Dñicus.

¶ Cū causa est pluribus delegata cum clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrū, quilibet delegatus recipit iurisdictionem insolidum: tñ si vnus causam occupauit, alij nō possunt eum impedire, nisi occupans differret procedere malitiose.

CAP. VIII.

Cum^a plures sub illa forma^b: vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatū Apostolicum exequantur; aut alia cōsimili^c iudices vel executores à sede Apostolica^d deputari cōtingit: ipsorū quilibet iniunctū potest libere^e adimplere mandatum. ¶ Porro vno^f eorum negotium inchoante^g cōmissum, alij nequibūt^h se vlterius intromittere de eodē^i: nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum^k contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret^l. ¶ Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente per vnum (eo casu quo^m potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, q̄ cum causa est delegata simpliciter pluribus iudicibus: licet iurisdictio sit indiuisibilis: quia est apud quemlibet iudicium insolidum: tñ exercitium iurisdictionis est apud oēs simul. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. c. pastoralis. eo. tit. in ant. Verūtamen Papa consueuit apponere istam clausulam: q̄ si oēs interesse nequiueritis, alter negotiū exequatur: Aliquotiens etiam ponitur ista clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum negotium exequatur.

¶ Casus. Cum prenderem te debitorem meum: impetraui duos vel tres delegatos sub ista forma: Conquestus est nobis talis, q̄ Titius sup tali re ei iniuriatur: quo circa mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum qđ iustum fuerit decernatis: vnde p̄sentaui litteras meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam citationem: vtrum iste posit procedere alijs irrequisitis? Rñdet q̄ sic: quia forma suæ iurisdictionis hoc habet. Sed qđ: ponamus q̄ vnus istorum incœpit procedere in causa: vtrū alij postea poterūt implere? Rñdet q̄ non: nisi iste qui causam occupauit, non vellet, vel non posset causam finire: qa forte mortuus est, vel est occupatus: vel si malitiose differret procedere, volens fauere vni parti: tūc potest dimitti, & alij poterūt adiri, & de causa se intromittere. Sed qđ si vnus solus incœpit vti iurisdictione: deinde mortuus est Papa: & mortē iste delegatus: volo adire aliū pro parte tua: dī, q̄ nō possum: qa est res integra quantū ad illum: modo re integra mortuo mandante expirat mādatū? Rñdet Papa, q̄ iurisdictione pperuata p vnum delegatorum, pperuata est etiam quo ad alios: licet non incœperint vti iurisdictione. Nota primo q̄ clausulæ plurū delegatorum qñq: dantur disiunctiue: ita vt ex propria voluntate q̄libet ipsorum posit sine alio procedere. Nota scūdo q̄ dictio, plures, includit vltra duo, qđ ex sequētibus illā dictionem apparet loquenté illud voluisse: limita regulā, pluralis. j. de re. iu. Dñicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum plures.*] Declarat & approbat notata per Hostiensem s. eod. prudentiam. 1. responso.

¶ *Glossa sequens distinguit inter formas: ponit, & probat opinionem contrariam, & respondet.*

b ¶ *Forma.*] ista forma est bene aduertenda: aliud enim est cū scribitur cum clausula, q̄ si non oēs: vel, q̄ si ambo: quia tunc iurisdictio datur conditionaliter: tunc igitur vnus vel duo iurisdictione vti poterunt: cū constiterit de cōditione, & de impedimento tertij, vel collegæ: aliter non valet qđ agitur. s. eod. prudentiam. in princ. hic vero iurisdictio datur alternatiue: vnde quilibet est iudex insolidum vigore alternationis. j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Dicebant tñ quidam in casu nostro ꝯtrium, & tali ratione: cum dī in litteris: vt oēs, vel duo, vel alter, &c. videtur Papa intellexisse: q̄ si oēs volunt & possunt procedere, oēs procedant: & si non oēs, duo: & si non duo, vnus. ad hoc ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. §. Papinianus. & gradus disiunctiue interdū considerant̄ sm ordinem scripturæ. ff. de lega. 1. l. hæredes. §. fin. ibi tñ ex certis coniecturis apparebat intentionem scribētis fuisse talem. ad idem ff. de leg. 2. cum pater. §. penult. & j. de præben. mar dato. s. eo. lib. de elect. c. penult. Et si dicatur, q̄ sm hoc non erit differentia inter hanc clausulam, & clausulam, q̄ si non oēs: Rñdebant, immo erit: quia per hanc clausulam, sufficit requirere: sed per clausulam, q̄ si non oēs: necesse est de impotentia constare: vt in decre. prudentiā. & pro eis facit, quia Papa libentius committit causas tribus, q̄ duobus: duobus, q̄ vni, vt ibi: sed ꝯtrium est verum, vt hic patet: vnde non sunt istæ alternatiuæ ordinis, sed præstationis: & est regulare: nec potest negari quin si alter solus procedat, mandatū Papæ sit adimpletum. ff. de solutioni. qui res. §. area. in fin. & in prædicta regula, in alternatiuis. cum suis concordantiis.

Vide not. l. cum quidam. C. de verb. sign. & dicit q̄ cum ... [illegible] ... gloss. ... si ex toto. de l. ... gl. ... inter ... cap. si cōtra ... & ... Sen. de leg. ... l. cū pater. de leg. 2. Font.

c ¶ *Consimili.*] vt si dicatur, q̄ quilibet eorum insolidum & per se iudicare & exequi posit.

Additio. Vel si dicatur, q̄ alter alterum non expectet, vel nō requirat. Ioan. And.

d ¶ *Apostolica.*] idem si ab alio: est enim quo ad hoc eadem ratio.

e ¶ *Libere*] idest, etiā non requisito collega: simili modo exponimus illud, libere, quod habetur s. de præbend. de multa. vt patet j. de pbend. licet episcopus.

f ¶ *Vno eorum.*] idem credo de duobus, vel de omnibus, qui simul inchoauerunt quo ad quid: scilicet, q̄ si oēs incœperunt, omnes finiant, nisi ex causa: vt sequitur. [Vide cap si duo j. de procu. Font]

g ¶ *Inchoante.*] qualitercunque, etiam si lis nondum sit contestata coram eo. s. eo. gratum. & cap. licet. & s. eo. in ant. q̄uis. & j. eo. si a iure delegato. sl. ud in procuratore, qui dicitur occupasse per litis contestationem, vt sit melior eius conditio. j. de procura. si duo.

h ¶ *Nequibunt.*] ecce aliam differentiam inter clausulam: q̄ si non omnes; & clausulam: vos vel alter: quia primo casu quando vno impedito procedit alter: cessante impedimento simul procedunt: hic enim impeditus postea veniens, & cum alio volens procedere, admittetur.

Additio. Vt not. s. eod. quoniam abbas. in glo. 2. & cap. coram. in glo. penult. Ioan. And.

i ¶ *De eodem.*] sic in pluribus procuratoribus datis insolidū. ff. de procu. l. pluribus. ff. man. l. creditor. §. duobus. s. de procurato. non iniuste. j. eo. lib. eo. tit. si duo. alias sequi posset pplexitas, si quilibet per se procedere vellet: quia eodem forte tpe ad diuersa loca citaret: & s. de rescriptis, cap. vlt. ibi vnus excōicaret, alter absolueret: s. in ant. de rescrip. c. cum contingat. & sic se impedirent: sicut duo vsufructuarij. ff. de vsufru. l. quotiens. & necesse esset ad superiorem habere recursum. s. eo. cap. 2. & sic contra iura superfluis fatigarentur laboribus & expensis: tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio: vt res valeret, & non periret. s. de verb. sig. abbate. ad idem. ff. de admi. tu. l. decreto. ad fin.

Immo licet alter habet iurisdictionem in habitu, tamen procedat non valet actus ipso iure. l. 1. ff. de offi. con. sul. per prorogationem tamen possent praul. ... de c. Ancha. Font.

k ¶ *Illum*] scilicet inchoantem.

¶ *Glo seq. ponit vnam differentiam ad procur. & duas conuenientias.*

l ¶ *Recusaret*] tunc ergo poterunt alius vel alij procedere: non sic in procuratoribus datis insolidum: quia vno occupante, & postea impedito, alij non possunt procedere: nisi dictum fuisset in constitutione, q̄ non fieret melior conditio occupantis. j. de pcu. si duo. Et quod dixi delegato impedito, collegam hoc casu pcedere posse: verum intelligo, nisi ille qui inchoauit subdelegatum daret. Argu. prædi. decre. si duo. Puto etiam quòd cum collega propter impedimentum inchoantis procedit; ipse inchoans cessante impedimento suo, causam resumere non poterit: nisi & ille impediretur, vel procedere nollet: ad instar eius quod de procuratore diximus in prædicta decre. si duo.

Tunc ille procedere co... collega ... Dom. Font.

¶ *Glossa seq. so. uit quæstionem, quam solutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam, quam reprobat.*

m ¶ *Quo potest*] vt quia scriptum erat cum clausula: q̄ si non oēs: & collega etiam actu perpetrationis impeditus non poterat interesse: vel scriptum erat cum clausula: vos vel alter. Et patet per hanc litteram, q̄ si iudex processerat cū non posset p illum actū, non fit pperuata iurisdictio: Vnde per hanc litteram, & p decre. prudentiam. terminaui quæstionem de delegato dato in diem vel sub conditione: qui forte volentibus partibus ante diem, vel conditionem fuerat vsus iurisdictione: deinde mortuus fuerat delegans: an per illum actum pperuata esset iurisdictio: Nunne iurisdictio vni sub conditione mādatur per clausulam, q̄ si ambo: & si anteq̄ conditio subueniat, procedit: nihil reputatur egisse. s. eod. prudentiam. in prin. Ergo si ille actus habetur pro nullo, non est pperuata iurisdictio: & sic pperuationem inducere non poterit. vnde satis est ibi casus. Item ex conditionali demandatione nondum est attributa iurisdictio, sed spes iurisdictionis; sicut ex conditionali obligatione sola spes est debitum iri. Instit. de verb. oblig. §. ex conditionali. ergo quod ante conditionem facit: vt priuatus facit, non vt iudex. Item si prorogatur iurisdictio post tempus, requiritur q̄ actor, reus, & iudex consentiant. ff. de iudi. l. 2. & facit quod not. s. eod. P. & G. in principio vltimæ glosæ: & quod recitatur. s. eod. de causis. ita arguendo de posteriore ad prius in pfectione requiretur consensus iudicis; sed ille iudex non erat, conditione vel die non veniente, vt dixi; Sicut statuliber, quæ agit medio tempore, facit vt seruus.

Fa. quod not. in Spec. de cita. §. ver. sed pone Papa. vbi dicit ... per Papam q̄ ille cui mādatur q̄ ... & ... Font.

ſeruus, non vt liber. ff. de ſtatulib. l. ſtatuliberum. Item video q terminus hominis non præuenitur. ſ. de appella. oblatæ. & forma mandati exacta diligentia ſeruanda eſt: ita q ei renunciare non poteſt ĩ. de præbendis. cui de non. Item pendente dilatione, iudicis officium quieſcit ſ. de appel. ſignificauibus. C. de dilationibus. ſiue pars. ad quæſtionem bene facit. ff. de verb. oblig. cum filius. ff. de cond. & demon. l. multum. ff. de conditione indebiti. l. ſub conditione. Item bene facit ĩ. de ſpon. cap. vno. nam vides ibi, q ſponſalia nulla inducunt publicæ honeſtatis [1] iuſtitiam: & tñ ſponſalia conditionalia non: quia ante conditionem conſenſum non habent: à ſimili dicam adhuc minus eſſe de iuriſdictione ſub conditione delata ante conditionem, q̃ in alias nulla: verum eſt tñ, quod Hoſt. not. ſ. eod. licet. q ad perpetuationem iuriſdictionis non requiritur, q ille actus de iure teneat: quod nõ eſt verum, præcipue in caſu noſtro: cum non poſſit perpetuari quod nondum eſt, ſicut nec renaſci quod nondum eſt natum. de conſec. diſtin. 4. qui in maternis. nec relabi qui nondum eſt lapſus. ĩ. de hæret. accuſatus.

[1] Vide concilium Tridentinum seſſ. 24 de reforma. cap. 3.

¶ Idem.

¶ Executor ſuper gratia facta datus à Papa: mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Io. And.

CAP. IX.

SI ſuper gratia [a] cuiquam ab Apoſtolica ſede facta [b] executores fuerint deputati: æquũ eſſe cenſemus, vt ſicut ipſa gratia (licet nondum ſit in eius executione proceſſum) morte non perimitur concedentis, ſic nec etiã re integra perimatur executoribus data poteſtas: quam [c] veluti gratiæ prædictæ acceſſoriam, naturam ſequi congruit principalis [d]. Ne gratiam eandem vel reddi quandoq; omnino inutilem [e], vel ipſius effectum in tempus longius [f] (cum illius diſpendio, cui facta exiſtit) differri contingat.

SI ſuper.] Ponit dictum, qd̃ primo probat per regulam: ſecundo per euitationem abſurditatis: Secunda: ibi, *Ne gratiam.*

CASVS. Papa contulit mihi canonicatũ in eccleſia Pictauenſi, quia creauit me canonicum eccleſiæ Pictauenſis: & mandauit canonicis, vt de facto me inſtallarent: & ponerent me in poſſeſsionẽ canonicatus, præbendamq; mihi aſsignarent, ſi qua vacaret, alioquin proximo vacaturam: & dedit mihi executorem ad compellendum canonicos, anteq̃ meus executor exequeretur mandatum, Papa mortuus eſt: poſtea in contumaciam canonicorum imploraui officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorum fuit mihi oppoſitum, q poteſtas ipſius executoris expirauerat per mortem Papæ: ego dico priũm: quia mea gratia non expirauerat: & executio eſt acceſſoria ad gratiam: Conſultus Papa ridet, q executor poterit facere executione, licet Papa mandans ſit mortuus: & hoc pp rationem textus: quia executio eſt acceſſoria ad gratiam iamque factam: ideo ſecus ſi gratia non eſſet iamq; facta, ſed facienda: tunc enim executor mortuo Papa non poſſet vti ſua executione, ſi res ſit integra, & non inceperit vti ſua iuriſdictione. cap. ſi cui. ĩ. de præbend. Nota primo, q Papa poteſt alicui conferre canonicatum ſine præbenda: & ſic canonia poteſt eſſe ſine præbenda: tñ non debet eſſe diu, & tñ præbenda poteſt eſſe ſine canonia: vt in notabilibus eccleſijs paruuli habent vnam præbendam: non tñ per hoc ſunt canonici: & laicus poteſt eſſe præbendatus in eccleſia, non tñ per hoc eſt canonicus. de hoc in cap. cum M de conſti. in antiq. Nota q ſi Papa poſtq̃ mihi cõtulerit canonicatum, mandat canonicis, vt me inducerent in poſſeſsionem actualem: & præbendam ſi qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturam: datis ad hoc certis executoribus: & accidit q Papa moritur anteq̃ executor in negotio proceſſerit: nõ pp hoc expirauit poteſtas executoris pp rationem textus. Nota inſuper id ad quod allegatur præſens cap. q ſi quis fuerit creatus canonicus per Papam: mortuo Papa non expirat creatio canonicatus: & ſic per mortem Papæ non expirant gratię per eum ad beneficia conceſſæ. Tamen Papa in crastinum ſuæ confirmationis conſueuit reuocare omnes gratias per ſuum prædeceſſorem conceſſas: ne detur materia captandi mortem. Nota deinde q poteſtas executoris non dicitur principalis quo ad gratiam: ſed potius acceſſoria. Nota finaliter, q aliud eſt rem reddi inutilem: aliud eius effectum elongari: & ſic patet q dilatans executionem rei, non ſemper dicitur facere rem inutilem. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.*

a ¶ *Si ſuper gratia.*] Executor ſuper gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra, gratiam exequitur. Et declarat hæc conſtitutio quod not. Gof. & Hoſtien. de reſcrip. conſtitutus. in princ. & Hoſtienſis ſ. eod. quoniam. & cap. licet.

¶ *Gloſ. ſeq. ſoluit contrarium, & remittit.*

b ¶ *Facta.*] iſtud eſt quod ſoluit contra. de decre. ĩ. de præbend. ſi cui. vt ibi dixi in vlti. gloſ.

ADDITIO. Item Ioan. Monachus & Archid. qui alleg. facilius impediri faciendum, q̃ tolli iam factum. 15. q. 1. ſ. vlt. ſ. de iureiuran. quemadmodum. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Duos caſus ponit, quibus de ſubdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: ſcilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus eſt: Alios caſus ponit infra eodem, ſi à ſubdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

SI is [g], cui cauſa (licet proprio nomine nõ expreſſo [h]) à ſede fuerat Apoſtolica delegata, ſubdelegauerit non in totum [i] vices ſuas alicui: à ſub-

c ¶ *Quam.*] ſcilicet poteſtatem datam executoribus ſuper ipſa gratia ſibi facta. [2]

[2] Alias, ipſius.

¶ *Gloſſa ſequens alleg. concor. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Principalis.*] ad idem ĩ. de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concordan. huius contrarium videtur: quia iura inducta s. eod. indiſtincte dicebant poteſtatem delegati perire re integra morte mandatoris. ſ. eod. relatum. gratum. licet. cum ſim ſedex cutor habet delegatã: quod patet, quia tractatus ipſorum ponitur ſub iſto titulo: vt dixi s. eod lib. de reſcrip. tibi qui. ergo eorum poteſtas expirare videbatur. Et non obſtat ſi dicatur illud reſcriptum eſſe executorium gratiæ: quia ſi reſcripta, quæ cauſæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis: multo fortius videbatur in executorijs gratiarum: cum facilius via extraordinaria, quam via iuris communis tolli debeat. (In Authen de rebus eccleſia. nõ alienan. ſ. quia vero veriſimile. colla. 2. Ioannes Mona. Ad idem C. ad Velleia. antiquæ. 2. reſpõſo. ff. de milit. teſta. l. eius militis ſ. 1.) Et ſi dicatur quod gratia poſſet eſſe inutilis, recurretur ad ordinarium: i. cui ſi caſu. ĩ. de præbend. ſi clericus. ſ. verum. ſeu contrarium eſt verum: & ratio ſequitur.

e ¶ *Inutilem.*] puta quia gratiam habebat contra ordinarium: & nullos executores non impetrat.

f ¶ *Longius.*] quia neceſſe habet adire Papam pro conſequẽda iuſtitia: vel pro nouis executoribus impetrandis.

SI is cui.] Ponit dictum, cuius cauſam interſerit: ibi, *Ne abſolutionem.* Ioan. And.

¶ Præſuppõendum primo, q cum appellatur à ſubdelegato Papæ, eſt appellandum ad ſubdelegantem: quando non ſubdelegauit in totum: fallit in caſu huius capituli.

CASVS. Papa cauſam mouendã ſperatã inter te & me delegauit alicui, puta decano Pictauenſi: qui ſubdelegauit aliquem reſeruando ſibi ſententiam: ſubdelegatus incœpit cognoſcere de cauſa: tractu tpis ſubdelegans ſuit excõicatus ex aliqua cauſa rationabili, vel eſt mortuus poſtea ſubdelegatus tulit ſententiam p te: tu vis appellare, quæritur ad quem eſt appellandum? Rñdet q in hoc caſu, qñ ſubdelegãs eſt mortuus: eſt appellãdum ad Papam primum delegantem omiſſo medio. Nota q delegatus Papæ poteſt ſubdelegare in totum nihil ſibi reſeruando de iuriſdictione: vel non in totum: ſed reſeruando ſibi ſententiam vel executionem: in primo caſu non poteſt reuocare ſubdelegationem: niſi re exiſtẽte integra. Item eſt appellandum tunc ad Papã: & non ad ipſum ſubdelegantem: In ſecundo vero caſu poteſt commiſsionem ſuam reuocare: etiam re non exiſtente integra. Item appellatur ad ipſum ſubdelegantem, & non ad Papam: niſi in caſu huius capituli, qñ delegatus eſt excõicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari pp præiudicium quod veriſimiliter litigantibus imminet. ĩ. de re iudic. abbate. ad fin. ſecundum Ioan. Mona. Nota finaliter q litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. ſi quis à catholica. & cap. forte. & c. nimium. in ſi ſm Arch. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa dicit quid declaret, & ſummat.*

g ¶ *Si is.*] declara notata per Innocentium & Hoſtienſem ſ. eod. licet. in fine. & duos caſus ponit, quibus de ſubdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: ſcilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus eſt. Alios caſus ponit infra eodem, ſi à ſubdelegato.

h ¶ *Non expreſſo.*] aliàs non erat dubitatio: ſi enim nomen fuiſſet expreſſum, ſucceſſor non ſuccederet in delegatione. ſupra eod. quoniam Abbas.

ADDITIO. Quæ cum iſta per ſ. iungi debuiſſet. Ioan. And.

i ¶ *Non in totum.*] hoc dicit: quia alias non eſſet dubitatio quo ad

secundum membrum: Si enim delegatus subdelegasset in totum: indistincte appellaretur ad primum delegantem. s. eod. super quaestionum. Sed qui aliquid reseruat: appellari debet ad ipsum delegatum subdelegantem; vt ibi. & s. eo. si delegatus.

ADDITIO. Et quod tot dixi post Host. super prima glo. hic ponit Archid. scilicet, quod qui scribitur dignitati, successor cognoscit: etiam si praedecessori, qui erat tempore datae, rescriptum praesentatum non fuerit. Io. And.

a ¶ *Excommunicari.*] maiori excommunicatione: minori enim excommunicatus bene exercet ea quae sunt iurisdictionis. s. de cle. excommu. mi. si celebrat.

¶ Vide An. cha. j. s. not. de cons... quod cessante ... appellet ad ... cessante ... tempus. fuerit.

b ¶ *De medio.*] id est, de hoc mundo: quod quare dicat medium, vide 23. q. 4. haec autem vita.

¶ *Glo. seq. primo arguit a contrario: secundo quaestionem soluit. & ponit opinionem contrariam: tertio arguit ad aliam quaestionem.*

delegato huiusmodi, si delegatum ipsum excommunicari [a], aut de medio [b] tolli contingat, impedimento tali durante [c] ad sedem ipsam (ne absolutionem vel successorem expectando † illius, praeiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari [d] valeat) volumus appellari.

¶ Idem.

¶ *Ab arbitris iuris appellatur ad Papam, Ioan. And.*

CAP. XI.

AB arbitris [e], qui secundum formam iuris [f], vt de proposita contra iudicem suspicionis causa cognoscant: vel qui

c ¶ *Durante.*] Nota quia sublato impedimento, id est, illo absoluto vel confirmato successore: ad primum delegantem appellari non debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus: credo quod teneret appellatio alternatiua propter probabile dubium †. Ad hoc s. eod. lib. de postula. cap. vno. sicut etiam propter dubitationem probabilem formam: actor libellum alternatiuum. ff. quorum lega. l. 1. §. qui autem. alias non credo: maxime secundum canones, quod liceat alternatiue appellari: ne liceat vagari, &c. s. eo. lib. de electio. vt quis duas. ad idem bene facit eod. tit. cap. 2. vbi non tenent vota alternatiua secundum canones dixi: quia secundum leges non appellatur ad Imperatorem omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de appellationibus. l. Imperatores. vnde si appellet ad Imperatorem, vel ad praesidem: tenere posset appellatio ad praesidem praedicta ratione; sed secundum nos appellari potest ad Papam omisso medio s. de appella. dilecti. vlt. & ad legatum. s. de offi. leg. cap. 1. vnde si appellans de episcopo dicat, appello ad archiepiscopum vel ad Papam: non puto appellationem tenere: nisi alterum eligat intra id tempus, infra quod poterat appellari. Arg. s. de postula. cap. 1. §. fin. ne cum discrimine appellari liceat sic vagari. ff. de iniur. l. praetor. licet Guil. foueat primum in Spec. de appella. §. nunc tractemus. versiculo, sed pone aliquis. & versiculo, quid si dicat. Bene autem facit haec decre. & illa j. eo. si a subdelegato. ad quaestionem non. s. de fo compe. si quis contra clericum. in glo. 2. scilicet ad quem appelletur de delegato episcopi recusato. Et dicebant Vin. & Lan. quod appellari potest ad archiepiscopum, non obstat decre. dilecti. cum hic iam per recusationem sublatum sit medium pro quibus in arg. faciunt ista iura.

Idem si dubitat an ... rectius vel ... & ... per iudi... adversarium, ... non potest. Io. An.

¶ Vide Phil. & Arg. Arc. ... si quis ff. de appel. Fort.

d ¶ *Prorogari.*] circa quod debent iudices prouidere. s. de dolo & contu. finem j. de offi. ordi. vt litigantes.

A Barbitris.] Non diuiditur; quia tota littera vno constructu clauditur. Dominicus.

CASVS. Causam, quae inter te & me mouebatur, vel moueri sperabatur, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauensi, tu voluisti recusare iudicem, quia inimicus tuus capitalis; fuerunt electi arbitri ad cognoscendum de ista causa suspicionis: & tulerunt suam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia illud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum) ab ista sententia interlocutoria vel diffinitiua appellasti: Quaeritur ad quem debes appellare: vtrum ad iudicem recusatum possis appellare? Respondet quod non; nam cum sit suspectus in causa principali, esset similiter suspectus in causa appellationis: Sed est appellandum ad Papam. Sed quid sanctissime Pater: habemus in cap. pastoralis. de rescri. in ant. quod quando sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrum prima commissio reuocetur: vel quid, dicitur ibi, quod si iudices nolint deferre, debent inter se conuenire: qui si non possunt conuenire, debent eligere arbitros ad sopiendum illam quaestionem: an prima commissio fuerit reuocata vel non: Sed quaeritur, si illi arbitri tulerunt suam sententiam, ad quem erit appellandum? vtrum ad ipsos iudices? Respondet quod non: sed est appellandum ad Papam. Nota primo, quod causa suspicionis est proponenda coram iudice, qui recusatur. ad hoc s. eo. suspicionis. & s. eo. tit. & lib. si contra vnum. & cap. iudex. Nota secundo arg. quod illi arbitri non possunt cognoscere de causa principali probatur ex eo, quod dicit de causa

Nota hic ... arbitri ... de causa ... Archid. & Domi. Fort.

suspicionis: de quo in dicto cap. suspicionis Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit quid approbet, & summat.*

e ¶ *Ab arbitris.*] approbat, quod notat Ber. s. eod. suspicionis. circa principium in glo. & Guil. in Specul. de appell. §. nunc tractemus. vers. sed ad quem. Et breuiter dicit, quod ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

cum de reuocatione ambigitur litterarum, iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam concordare [h], ad concertationem huiusmodi sopiendam a partibus eliguntur: est (si grauauerint [l]) ad sedem Apostolicam appellandum [m].

f ¶ *Iuris.*] vbi sunt iura, videbis j. & ista est ratio quare debet appellari ad Papam: quia cum isti arbitri secundum iuris formam fiant electi ad ipsum ius, a quo potestatem habent, oportet appellari: & sic ad Papam, qui est lex animata in terris.

¶ Ista glo. facit quod debeat appellare ad summum, quando per statuta debeat in arbitrum compromitti. Phil. Fort.

¶ Idem.

¶ *Executor datus a Papa, vt prouideat persona, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesiae non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum. & causam reddit. Ioan. And.*

ADDITIO. In authentico de consulibus, ad finem. & colla. 4. Ioan. And.

g ¶ *Iudicem.*] delegatum Papae. s. eod. suspicionis. quod intellige vt s. eo. lib. si contra vnum. & idem si recusetur ordinarius. s. de appel. cum speciali.

CAP. XII.

IS CVI [l] AB APO-

h ¶ *Concordare.*] nec sibi inuicem deferentibus. s. in ant. de rescrip. pastoralis. in princ.

l ¶ *Grauauerint.*] siue in sententia, puta quia inique pronunciant illum suspectum: quia suspectus probatus non est, vel econuerso: vel ante sententiam, puta nimis breuem dilationem dando. s. de dila. c. 1. quod est ipsorum officium. s. eo. suspicionis.

¶ *Gl. seq. obycit & soluit, casum addit: solutionem per simile fortificat.*

m ¶ *Appellandum.*] contra. C. de recep. arbit. l. 1. 2. q. 6. a iudicibus. in quibus dicitur, quod non appellatur ab arbitris. Soluunt quidam arbitri qui compromissarij vocantur; & voluntate adeuntur: & ab istis non appellatur †. Et sic loquuntur contraria: Sunt alij qui de necessitate iuris habent assumi: de quibus loquitur haec decretalis; & a talibus bene appellatur, vt hic; & sic etiam posset intelligi lex illa C. de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decre. locum habere in arbitris electis ad audiendam causam, quam mouet episcopus contra suum subditum; cum etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 11. q. 1. si clericus. & de hoc s. de offi. or. irrefragabili. in glo. pen. sic etiam magis fauet lex ei qui necessariam satisdationem praestare debet, quam ei, qui voluntariam: quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittitur, secundum nos. ff. qui satisd. cog. l. fideiussor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in fi. 1. responso.

† Supplicari ... potest s. de arb. ab ... & not. 2. q. 6. ... quod de arbitris. in fin. pen. glo. Archid.

Is cui.] Sunt duae partes. secunda: ibi, *Sed si.* quae facit tria: Primo ponit dictum: Secundo rationem subiicit: ibi, *Quia circa.* Tertio: ibi, *Nisi.* excipit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauensi, vt prouideret personae idoneae de tali praebenda, quae vacabat, quia forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiam personarum huius patriae; vtrum talis executor sic deputatus a Papa, possit vices suas committere alij? Respondet quod non, nisi Papa daret sibi specialem potestatem, vt prouideret per se vel alium. cap. vlt. eo. tit. in ant. Sed quid si Papa mandauit, vt de illa praebenda prouideret certae personae; puta Titio, verum possit subdelegare? Respondet quod sic: nam tunc non est electa industria personae: ideo potest alij committere; secus est in primo casu, cum est electa industria personae circa personam eligendam: tunc enim non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem a Romano Pontifice; vt dicto c. praeallegato. Nota primo quod cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certae personae, puta Titio, non videtur electa industria personae executoris; secus si committitur prouisio incertae personae. Nota insuper, quod in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, non potest subdelegare: quia industria eius electa est. Nota hic glossam notabilem, quae limitat iura dicentia, quod delegatus alicui a principe non potest subdelegare; verum est, nisi detur sibi potestas specialis subdelegandi: nam delegans dando potestatem subdelegandi, vt ipsemet delegans subdelegare: sicut etiam dominus dando procuratori suo facultatem instituendi. & procurator instituit; videtur ipsemet dominus instituere. Heli. Reg.

¶ *Prima glossa tria dicit: vnde sumpta: quid declaret. & summat.*

l ¶ *Is, cui.*] Sumpta fuit de extrauaganti, quae incipiebat, quaesiuit a nobis. Et declarat ista decretalis & sequens, decretalem vltimam s. eod. tit. & is autem. Et in summa dicit, quod executor datus a Papa vt prouideat personae, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesiae non

expressa

expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno. in gl. fin. qui distinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris: & tunc non committit: An prouideri facias vel compellas: & tunc committit.

a ¶ *Ab apostolica sede.*] speciale enim est delegati a principe, quod subdelegare potest. C. de iudi. a iudice. ī. eo. c. pastoralis. & c. vlt.

b ¶ *Prouisio.*] etiam si committatur ei, quod inquirat de illius vita & conuersatione, vt in cle. eo. tit. iudices.

ADDITIO. Et hoc est quod dixit. Io. Mona. ita seruari in forma pauperum. Ioan. And.

c ¶ *Prouincia.*] ergo nō requirimus, quod beneficium sit certum: sufficit quod sit certa persona, licet incertum beneficium, vt subdelegare possit: in hoc casu non habet locum decretalis vlt. ī. eo. tit.

d ¶ *Non potest.*] & sic intelligatur s. eo. c. vlt. is enim cuius industria eligitur, nō subdelegat & ibi plene de hoc.

¶ Dic quod illa (…) electa (…) Ioa. And. in (…) Anch. Ioa.

stolica [a] sede cōmittitur certæ personæ prouisio [b] de beneficio in certa ecclesia, diœcesi, vel prouincia facienda, potest alij committere licite vices suas. ¶ Sed si non expressa certa persona committatur eidē, vt alicui personæ idoneæ de certa ecclesia, vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam personam eius industria † tunc videtur electa, prouisionē sibi commissam alteri demandare non potest: Nisi forma commissionis habeat, vt per se vel per aliū [e] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ *Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur: ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

STatuimus [f], vt is, per quem ab Apostolica [g] sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud [h] expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra [i] quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorum † eiusdem, non possit hoc exequi eo loco secure [k] (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum, & securum. ¶ Idem faciat si alia rationabilis causa [l] subsit, propter quam in loco decreto pernici nequeat commode [m], quod mādatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri [n].

¶ Idem.

¶ *Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia nō admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ *Glos. seq. allegat. vnā concordantiam, & per illam & istam quæstionem soluit: ad quam solutionem adducit 10. decre. & duas leges.*

e ¶ *Per alium.*] ergo quod de iure communi non potest, ex potestate commissionis poterit: ad idem ī. cap. vlt. §. vices. Et faciunt hæc ad quæstionem quam disputaui: an delegatus ab alio quam principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: Et credo quod sic: quia sicut illi non habent à lege quod subdelegare possint: tn̄ si ad hoc haberēt speciale, hoc possent: sic dicam quod licet delegatus ab alio quā à principe, non habeat hoc à lege, & sic loquūtur ꝯtraria: tamē si habet hoc ab homine, subdelegare poterit. Ad hoc optime facit ī. de proc. c. 1. 2. rn̄so. vbi procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit ex potestate legis, nisi esset datus in rem suam: tn̄ si habet speciale mandatum, substituere potest. ad idem eo. tit. cap. vlt. vbi procurator datus ad matrimonium ꝯtrahendum non substituit, nisi habeat speciale. & compromissarius datus ad eligendum, non eligit vnum nomine suo, & alium nomine domini ex potestate legis: tn̄ si habeat speciale, hoc potest ex potestate hominis. ī. eo li. de elec. c. pe. §. porro. ad hoc etiā facit ī. tit. prox. cap. 1. & ī. tit. prox. cap. 2 & 3. & ī. de re iur. qui per aliū. & in regula, potest quis. Stabo igitur regulæ, cum ꝯtrium non reperiam. Et dicit lex, quod non refert an ipse ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipsum negotium dedit. ff. quod cuiusque vniuer. latem eorum. §. si decuriones. ad hoc etiam facit ī. eo. de rescript. cum aliquibus. & ī. de præbend. hi qui. secundo responso. Instit. de Atti. l. tuto. §. sed quod iure veteri.

† Ita præstat, quia ordinarij delegat (…) Bart. (…) Ioan. (…)

STatuimus.] Primo ponit speciale statutum cum sua causa: Secundo illud generaliter prorogat: & causam reddit: ibi, *Idem*. Ioannes And. hic.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quod mandatarius tenetur fines mādati obseruare diligenter, ita quod si fines sui mandati excedat, non valet: eo quod excessit fines mandati. Secundo præsupponendum, quod inquisitor a sede Apostolica deputatus ad inquirendum excessus, dicitur delegatus. Tertio est præsupponendum, quod delegatus in certo loco, nō potest cognoscere extra illum locum. cap. statutum. §. eo. lib. de rescript.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, quod in monasterio sancti Cypriani Pictauis erat magna dissolutio tam in capite quam in membris: mandauit Papa archidiacono Pictauen. vt ad dictum monasterium accedens, inquireret de dictis excessibus tam in capite, quā in membris, & inquisitione facta totum processum remitteret ad Papam: Archidiaconus delegatus timet, quod monachi eum male tractent: Quæritur vtrum inquisitor deputatus ad certum locum, possit locum mutare ad faciendum inquisitionem, secundum quod sibi fuit mandatum? Videtur quòd non, per c. statutum. alleg. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quòd inquisitor deputatus ad certum locū, si subsit causa rationabilis, poterit locum mutare: & illud cap. statutum. intelligitur, quando non subest rationabilis causa: & hoc ne monachi reportent lucrum ex suo dolo: nam necessitas non habet legem. cap. consilium. de obser. ieiu. in antiq. Nota primo ex isto text. quod delegatus a sede Apostolica deputatus: (Idē in delegato a quocunque alio, cui est iniunctum, vt mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco assignato: nisi subsit iusta causa vt hic. Nota insuper, quòd non solū iudex ordinarius potest mutare locum suorum maiorum. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. sed hoc etiam potest facere iudex delegatus cum iusta causa, nec in hoc requiritur cōsensus partium: sed si non subsit iusta causa, non potest sine cōsensu partiū: sed de cōsensu partium potest prorogari iurisdictio. cap. statutū. ī. eo. lib. de rescript. Nota vlterius, quod si Papa mandauit, vt delegatus aliquam inquisitionem certo loco faciat, si executor timeat potentiam illius contra quem est facienda inquisitio: poterit alium locum idoneum assignare: nec poterit excipi contra delegatum, quòd procedit extra locum sibi deputatum.

† Nota quod partia sunt impedita (…) vel per alios eius fautores. vide de testi. cogendis (…) & de homici. Petrus. & 1. q. 4. quia præsumitur. Dominicus.

Iudex ordinarius non causa potest locū maiorum mutare (…) delegatus causa subsistente.

¶ *Prima glosa summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Statuimus.*] Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Et nota quod dicit, statuimus: quasi innuat, quòd ante hanc decretalem ex quo commissum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat: vt forma mandati diligenter seruaretur. ī de præbend. cui de non. sit ergo hoc de iure nouo.

ADDITIO. Et per hoc patet falsam esse opinionem Vin. quam vide ī. de re iudi. cum I. & A. super versic. ad ecclesiam quam etiā hic reprobat Archid. qui dixerat valere processum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit. soluit arg. pro. soluit contrarium.*

g ¶ *Apostolica sede.*] Quid si ab inferiori ordinario fiat talis commissio, cum eadem sit ratio? Satis videretur idem. ff. de legi. non omnium. & de transla. inter corporalia. Sed ꝯtrium puto, vt illud verbum aliquid operetur. ad hoc ī. de deci. ad audientiam. & ī. de priuil. si Papa. nec est eadem ratio: quia non sic de facili de delegato Papæ per vniuersum orbem recurritur ad Papam, sicut ad ordinarium de prouincia vel diœcesi sua potest recurri: Hinc est etiam, quod licet delegatus Papæ recusetur coram arbitris, quia ibi difficile esset recurrere ad Papam, delegatus ordinarij non, sed recusat coram ordinario. ī. eo. tit. & ī. li. si ꝯ vnum. §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non potest, insinuet ordinario, qui super hoc sua deliberatione prouideat: vel expresse committendo eidem, quod extra locum statutum id possit, vel alio modo.

Nota quod dictio, statuimus, dicit nouum ius (…) glo. in decre. generalem. de (…) verb. statuimus (…) si de rescrip. (…) Ioan. And.

Idem Ar(…) Ioan. And.

Delegatus ordinarij non (…) mutare (…) non mandato.

Iudex (…) & honestus.

h ¶ *Aliud.*] puta pronunciatio, monitio, denunciatio, vel his similia.

i ¶ *Illius contra quem.*] idem si propter aliam iustam causam, vt dictum in fi.

k ¶ *Secure.*] Locus ergo non solum debet esse securus partibus. ī. de app. ex parte 1. sed etiam iudici vel inquisitori, vt hic. debet etiā esse idoneus: quia non in taberna: vel in loco inhonesto expediri id debet, vt hic.

l ¶ *Causa.*] etiam sine dolo & fraude eius, contra quem id imminet expediendum. Ioan. And.

m ¶ *Commode.*] 2. q. 2. facta. ff. de verb. sign. nepos Proculo.

n ¶ *Differri.*] prouideri igitur debet non solum ne impediatur in totum: sed etiam ne nimium differatur. & concor. ī. eo. tit. si super gratia. in fi. Io. And.

Si à subdelegato

S*i à ſubdelegato.*] Ponit ſtatutum, quod ſecundo prorogat: ibi, *Idem*. Tertio cautam reddit: ibi, *A cas*. Ioan. And.

¶ Præſupponendum eſt, quòd cum delegatus Papæ cauſam ſubdelegauit non in totum, ſi appelletur a ſubdelegato, appellandum eſt ad delegatum ſubdelegantem: fallit in caſu hic expreſſo.

CAP. XIIII.

SI à ſubdelegato [a], cui delegatus non in totum [b] commiſerat vices ſuas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram ſe propoſitã, quod antequam per eum, vel per ipſum delegatum in aliquo proceſſum [c] fuiſſet, delegans viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus, admittere recuſauit: non ad delegatum (cum iuriſdictionem negetur habere) ſed ad delegantem potius appellari debebit. [d] Idem fiet [d] in alijs caſibus [e], in quibus delegatus iuriſdictionem habere negatur: Aliàs ſi appellari deberet ad ipſum [f]: eſſet appellans (qui ſic [g] fateri videretur eundem iuriſdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius [h] ſibi ipſi.

¶ Idem.

¶ *Ponit hic qui poſſint eſſe conſeruatores, & vbi cognoſcere, & an & quibus poſſint delegare, & quantum duret eorum poteſtas, & de expenſis talium, hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTITV-

C a s v s. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iuſtum eſſet decerneret: delegatus iſte, quia iſti cauſæ examinandæ non poterat commode vacare, quendam ſubdelegauit non in totũ, ſed reſeruata ſibi ſententia vel executione: accidit quòd corã iſto ſubdelegato feci te cõuenire: in termino aſsignato comparuiſti: cõparitione facta tu reus excepiſti, quod non tenebaris procedere corã iudice ſubdelegato ꝓpter defectum iuriſdictionis: quia ſcilicet delegãs fuerat mortuus, antequam ſubdelegatus decerneret citationem: tu ſubdelegatus interloquendo declarauit iſtam exceptionem non fore admittendam: tu ab iſta ſentẽtia interlocutoria appellauiſti: quæritur ad quem debes appellare? Reſpondet quod in hoc caſu eſt appellandum ad Papam omiſſo delegato: nam appellando ad delegatum eſſes tibi ipſi contrarius: nam tu negas delegatum habere iuriſdictionem: quia per mortem Papæ non ſolum extinguitur poteſtas delegati, ſed etiam ſubdelegati: & appellando ad delegatum, fateris eum habere iuriſdictionem: Idẽ eſt in alijs caſibus, in quibus negas delegatũ habere iuriſdictionem vt in glo. puta ſi proponis reſcriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non eſt audiendus: & ſic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur illud capitulum. & l. 1. C. de fur. & ſeruo cor. & c. ſollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quod per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iuriſdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo. de quo ſ. eo. ti. & lib. ꝑ . namus.

Iuriſdictio perpetuatur per actum ſubdelegationis.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

a ¶ *Si à ſubdelegato.*] Quando à ſubdelegato nõ in totum appellat, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur eũ delegatum habere iuriſdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ *Non in totum*] aliàs non eſſet quæſtio, vt dixi ſ. eo. tit. ſi duo ex tribus & c. ſi is cui. Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit: ſecundo quærit, & remittit.*

c ¶ *Proceſſum.*] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille ſubdelegauit non in totum: demum & antequam ſubdelegatus incipiat vel moritur delegans, ſcilicet Papa: nunquid delegatus vel ſubdelegatus procedere poterunt? Satis credo: quia ſubdelegare, eſt iuriſdictioné delegare, ex quo ſubdelegauit, perpetuata ſit iuriſdictio. & hoc ſonat hæc littera quæ dicit, in aliquo proceſſum: ſ. eo tit. & lib. cum dicit, inchoante. & ſ. eo. licet. dum dicit, vel cœperit. [Et ibi hoc tenet Hoſti. quòd cœpiſſe dicatur, committendo vices ſuas etiam in parte.] Sic & retinere poteſtatem reuocandi, eſt iuriſdictionis ſ. eo tit. & lib. ſi delegatus. 2 reſpon. Sed pone ꝙ omiſſa hac exceptione cum competit procedatur; tenet ne proceſſus? De hoc vide s. de teſti. cum veniſſet.

Tamẽ littera per eum fac. in contrarium: ſed eſt verte- ... ſic loquẽtis. Io. And.

d ¶ *Idem fiet.*] ſcilicet quòd non appellabitur ad delegatum ſubdelegantem: ſed ad primum delegantem. Io. And.

Delegatus multipliciter iuriſdictionem habere denegatur.

¶ *Gloſſa ſequens ponit 11 exempla.*

e ¶ *In alijs caſibus.*] puta quia dicit reſcriptum impetratum ab excommunicato. ſ eo. li. de reſer. c. 1. Vel ipſum delegatum ſubdelegantẽ excommunicatum. ſ. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non eſſe talem, qualem requirit conſtitutio s. eo. li. de reſcr. ſtatutum. 2. reſpon. Vel commiſſionem ad eum factam extra locũ de quibus ibi dicitur. Vel reſcriptum eſſe impetratum per ſubreptionem: ita quòd non valet ſeruata diſtinctione decre. s. in ant. de reſc. ſuper litteris. Vel quòd ipſe delegatus ſubdelegans eſt ſeruus vel infamis. de reſcr. in an. ſeſſoratus. Vel non eſt ætatis idoneæ. ſ. eo. cum vigeſimum. Vel quod ipſe primus delegãs reuocauerat delegatum ſubdelegantem. ſ. de iudi. iudicium. Vel quod ipſe delegatus reſulerat. ſ. de appel. intimatti. Vel ab eo fuerat legitime appellatum. ſ. de app. vt debitus. Hæc & ſimilia coram ſubdelegato opponuntur; et quæ negatur delegatum iuriſdictionem habere.

A d d i t i o. Vltra prædictos caſus poteſt pars allegare delegatũ iuriſdictionẽ nõ habere: quia dicit ipſum hæreticũ. de hoc ſatis hic Archid. alleg. 1. q. 3. cum eſt. Vnde dicit Gar. ꝙ extra eccleſiã nulla eſt iuriſdictio: & ideo ſententia ꝑ talem lata non tenet: ad hoc 24. q. 1. vbi ſana. & c. aperte. & cap. ſeq. ſ. his auctoritatibus. in prin. Ioan. And.

Hoc dictum ſi ad hæreticos reſeratur, vide A ſoſum Caſtrũ lib. 2. cap. 13. de iuſt. hæret. punit. ſi ad alios ſubdele., vide B. Thomã 2. 2. q. 10. art. 10.

f ¶ *Ad ipſum.*] delegatum ſubdelegantem.

g ¶ *Sic.*] ſcilicet appellando ad eum, quem negat iudicem.

¶ Aliàs, negauit. Aliàs, denegarat.

¶ *Gloſſa ſequens recitatur obyciendo, & ſoluit.*

h ¶ *Contrarius ſibi ipſi.*] & ſic non audiendus. de appel. ſollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum ſi. Et hoc eſt mirabile: quia ſi iſte delegatus non ſubdelegaſſet: coram ipſo potuiſſet proponi exceptio, per quam negaretur eum iuriſdictionem habere, & ſuper ipſa poſſet pronunciare [3]. ſ. de reſcri. ſuper litteris. in fin ff. de iudi. ſi quis ex aliena. tamen ſi coram ſubdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, ſed ad primum delegantem: appellando enim fungitur vice actoris [4], & in agendo non licet contraria proponere: quod tamen licet in excipiendo. ſ. de re iu. nullus. ad hoc. j. de excep. cum inter priorem.

3 Idẽ doct. g... ampliore c. de temp. ... appell. cle. 1. de reſcrip.

4 Idẽ Phil. & Domi. vide gl. magnã in de. ſi appellauerit. de appella. Doct. in l. a. q ad cum. ac de appel. ſum.

H*Ac conſtitutione.*] Prima pars circa qualitatem conſeruatorũ ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa proceſſus, loca, ſubdelegationes, & durabilitatem ipſorum prorogans alias prouiſa per decre. ſtatutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

C a s v s. Dictum fuit in cap. ſtatutum. ſ eo. lib. de reſcri. quod ad hoc vt quis ſit capax iuriſdictionis Apoſtolicæ, requiritur quod habeat dignitatem vel perſonatum: vel quod ſit canonicus eccleſiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitul. 1. ſ. eod. titul. & lib. quòd conſeruatores religioſis vel alijs clericis à ſede Apoſtolica deputati, cognoſcunt de manifeſtis iniurijs: Sed quæritur qui poſſunt eſſe conſeruatores? Reſpondet quòd epiſcopi, archiepiſcopi, abbates, & alij habentes poteſtatem: canonici vero eccleſiæ cathedralis non poſſunt: licet poſſint eſſe delegati ad vnam cauſam: Et iſta eſt differentia inter conſeruatores & delegatos ad vnam cauſam. Sed quid: ponamus quod Papa deputauit abbatem ſancti Cypriani conſeruatorem priuilegiorum conceſſorum monaſterio nouo Pictauis: & deputauit abbatem monaſterij noui Pictauis conſeruatorem priuilegiorum conceſſorum monaſterio ſancti Cypriani: vtrum hoc poſsit fieri? Certe non: nam præſumitur quod ſibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conſeruatorem ſibi ſubditum, an poſsit? Certe non: ſed reges & reginæ poſſunt: alij non. et hæc eſt alia differentia inter conſeruatores & delegatos: quia cauſæ poſſunt committi & mutuo. Itẽ poteſt impetrari ſubditus in cauſa: & valet proceſſus ſi nõ fuit exceptum: ſecus eſt in conſeruatore: quia ipſo iure proceſſus conſeruatoris nõ valet. Sed quæritur, in quo loco cognoſcere debent cõſeruatores de cauſis priuilegiorum? Rñdet ꝙ in loco, in quo ſunt deputati, & nõ in alio: etiam de conſenſu partium: licet ſecus ſit in delegato: quia delegatus de conſenſu partium poteſt cognoſcere in alio loco, quam in loco ſibi deputato. c. ſtatutum. allega. & hæc eſt alia differentia inter conſeruatores & delegatos. Sed vtrũ conſeruator poſsit ſubdelegare cauſas ſibi ſpectantes? Rñdet ꝙ non: niſi illud ſibi fuerit ſpecialiter conceſſum in ſua creatione: ſecus in delegato: quia abſque ſpeciali poteſtate poteſt ſubdelegare. Vt ſanctiſsime pater habemus in c. 1. ſ. eo. tit. & lib. ꝙ conſeruatores poſſunt ſolummodo ſe impedire de manifeſtis iniurijs: Sed quid ſi conſeruator de facto exceſsit fines ſuæ poteſtatis? Certum eſt ꝙ proceſſus eſt nullus: Sed vtrum puniatur aliqua pœna? Rñdet ꝙ ſic: quia eſt ſuſpenſus per annum ab officio: delegatus vero nõ punitur, licet proceſſus ſuus non valeat. Et hæc eſt alia differentia inter conſeruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conſeruator excederet fines mandati, an puniatur? Reſpondet ꝙ ſic: nam ipſo facto incurrit ſententiam excommunicationis, a qua non debet abſolui: niſi prius ſatisfacto de expenſis factis ab aduerſa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iuriſdictio conſeruatorum? Rñdet ꝙ ſic, quo ad negotia nõ incœpta. & in hoc æquiparantur conſeruatores delegatis. cap. gratum. eo. tit. in an. Sed quid ſanctiſsime pater: dictum fuit ſ de reſcrip. quod

rescrip. quòd delegati non debent aliquid accipere: vtrum idem sit dicendum in conseruatore? Respondet quod sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit contrarium in omnibus casibus præmissis. an valeat processus? Respondet quod non: immo suus processus est ipso iure nullus. *Non possint*] de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quod qualitates requisitæ in conseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in c. statutum. §. eo. lib. de rescri. quod qualitates requisitæ in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo §. cap. 1. §. allegato. Nota finaliter arg. quod appellatione episcoporum nó comprehenduntur habentes dignitates superiores, de quo j. de senten. excom. quia periculosum. Dominicus.

Notat Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de conseruatoribus laicorum pon... ...ita exceptione, quia exceptio de regula est... ...o legato. Ioan.

¶ *Glossa sequentes huius cap. principaliter insistit in ostendendis differentijs inter delegatos & conseruatores: quas demum colligit penul. glos.*

Aliàs iura vel sequuntur.

...tione[a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniurijs, & violentijs tueantur[b] eosdem) plerunque à sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes[c]: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat cóseruator[d]. ¶ Nec aliquis (regibus† & reginis†, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis[e]) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico[f] vel temporali[g] consistat. ¶ Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesium eorundem trahere non præsumant[h]. ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere[i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio literarum[k]: sed nec tunc[l], nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius[m] sunt expressæ. ¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu[n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs scienter[o] se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eo ipso per vnum annum ab officio[p] sint suspensi[q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat[r]: à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis[s]. ¶ Officium autem quorumcunque[t] conseruatorum, ipso iure[u] quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare[x]. ¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita[y] obseruanda decreuit†. ¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino[z] decernimus irritum & inane.

a ¶ *Hac constitutione.*] Quædã ex istis sumpta fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conseruatoribus.

Additio. De qua Specu. ponit eod. titu. §. vlti. prope fin. Ioan. And.

b ¶ *Tueantur.*] de hoc §. c. 1. in gl. 2.

c ¶ *Obtinentes.*] ecce vna differẽtia inter delegatum & conseruatorem: quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator non: & in hoc constitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.

d ¶ *Conseruator.*] ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse delegatus, saluo iure recusationis [1]. sed in conseruatore secus, vt hic. quod intellige etiam si non opponatur exceptio per fi. huius cap.

1 Quæ fieri posset eo casu in ... Guli. in Spe. ... vers. ... & de ... post Host. j. de appel. ... Io. And.

e ¶ *Exceptis.*] sit sim. j. de priuil. ne aliqui.

f ¶ *Ecclesiastico.*] j. vt lit. non contest. accedens 1.

g ¶ *Vel temporali.*] vt lit. non contesta. accedens 2. & ecce tertium: quia (saluo iure recusationis) subditum mihi bene possum impetrare delegatum, conseruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præsumant.*] idem in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso consensu partium hoc bene posset. §. eo. lib. de rescri. statutum. §. in nullo. quod in conseruatore non credo: quia si hoc voluisset, hoc addidisset hic, sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ *Nulli committere.*] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fin. versic. sed nunquid conseruator. ibi dicebat, quòd conseruator in eo, in quo iurisdictionem habet, vices suas alijs committere poterat [2]. Et ecce quarta differentia inter illum & delegatum à principe, qui potest in totum & in partem committere. §. eo. pastoralis. & cap. fin.

2 Abb. Lom. tit. & lib. c. 1. dicebat, quod conseruatorio casu habebat, quod committere non poterat. Io. And.

k ¶ *Litterarum.*] ad idem §. eo. tit. is cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*] scilicet in primo responso. & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui posset delegari. §. de rescri. statutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ *Metu pœnæ.*] ad idem §. de elect. cum in cunctis. de vi. & ho. cleri. vt clericorum.

o ¶ *Scienter.*] si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata: idem esset. j. de reg. iur. ignorantia. §. eod. lib. de tempo. ordinationis. §. de clandesti. despon. cap. 3.

Ignorantia est multiplex.

p ¶ *Officio.*] & à beneficio, quod est eius sequela. 32. dist. præter hoc. 81. dist. si qui.

Additio. Idem Ioan. Monachus & Archi. vide quod not. in cle. cupientes. de pœ. in glo. not. nouam. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Suspensi.*] ecce quintũ speciale in conseruatore, quod non est in delegato: quia dato quod delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, non propterea locum habet pœna[3] cum in illo non inueniatur expressa.

Suspensus ab officio est ... à beneficio.

r ¶ *Incurrat*] Nota nouum casum, quo quis excommunicatus est ipso iure: alios not. j. de senten. excom. eos.

† Al. satisfaciat.

s ¶ *De expensis.*] ad idẽ j. de immunita. eccle. quoniam. in hoc.

t ¶ *Quorumcunque.*] quasi diceret, siue sint dati ad cõseruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dixi §. eo. c. 1. Ioan. And.

u ¶ *Ipso iure.*] vnde si postea procederet in non cœptis, processus esset nullus. ad idem j. in fin. cap. & secũdum opi. Gof. Innocen. & Bart. Brix. hic est alia differentia. sed secundũ Ber. & Host. secus. de hoc §. de testi. cum venisset.

† Aliàs iussa decreuit.

x ¶ *Expirare.*] saluo eo quod dicitur §. eod. tit. & lib. cum plures, in fin. scilicet, quòd si plures essent conseruatores: quo ad negotium cœptum per vnum, perpetuata sit iurisdictio quo ad omnes [3]. Et nota quòd licet potestas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt §. eod. lib. si super gratia. tamen potestas conseruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

3 Non in alio ... Phil. ...

y ¶ *Edita.*] §. de rescrip. statutum. §. insuper. cum. §. seq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conseruatores: licet discrepent in quinque superius enarratis, scilicet quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus, sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi conseruator, conseruator esse non possum [4]. Tertio, quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi. §. in glo. idem in delegato. Septimum, secundum opi. in glossa. vnde si.

4 Quia ista materia ... tamen ... Pet. de Ancharano.

Additio. Octauum, quia conseruatores dantur ad futura, delegati non, vt scripsi post Inno. §. de restitu. spol. audita. in prin. Ioan. And.

z ¶ *Omnino.*] ergo sine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi §. eo. lib. de rescrip. c. 1. & eo. tit. statutum. in fin.

Additio. Ioan. Andr. circa materiam conseruatorum ponit hic. 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi cordi fuerit.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ *Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papa gerit similiter vices papae ideo, &c.*

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nō possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioannes Andrea.*

CAP. I.

Officii nostri [a] debitum remedijs inuigilat subditorū: quia dum eorū excutimus onera, dum scandala remouemus, Nos in eorū quiete quiescimus, & fouemur in pace [b]: ¶ Proinde praetenti decreto statuimus, vt Ecclesiae Romanae legati [c] quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum praetextu ecclesiarum [d] legationis [e] sibi vēdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem [f]: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendū. Quod in fratribus [g] nostris legatione [h] fungentibus nolumus obseruari quia [i] sicut honoris praerogatiua laetantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

¶ Clemens iiij. S. tit. Sanctae Caeciliae presbytero Cardinali Apostolicae sedis legato.

¶ *Legatus habet ordinariam: vnde per mortem Papae non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.*

Continuatio dictorum Ioan. Domi. [margin]

Officij nostri. Praesupponitur pro intellectu illius cap. illud quod habetur in glossa 3. huius cap. posita super verbo, legati, ꝙ tria sunt genera legatorū: Quidā enim sunt legati Cardinales, q dicunt legati de latere, & hoc ideo, qa assumunt de latere Papae: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciūt vnū corpus, cuius Imperator est caput: & cōsiliarij qui sibi assistunt in secretis, dicūtur esse membra, ita quòd machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesae maiestatis: sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa est caput, & Cardinales sunt membra: Ideo quando aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dicitur sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archiepiscopus Cantuariēsis, vt in cap. 1. de offi. lega in antiq. Alij sunt legati missi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

Est aliquis legatus in his partibus à sede Apostolica missus: durante sua legatione vacāt aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua dioecesi particulari, quae non spectant ad suam collationem: vel vacant beneficia extra suam dioecesim particularem, quae non spectant ad suam collationem, vtrum possit illa conferre? Respondet quod non: nisi in creatione suae legationis fuerit sibi a sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis, quam in legatis missis simpliciter. Sed ponamus quòd est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Respondet quòd sic: exceptis aliquibus beneficijs, de quibus in capitu. praesenti. infra eodem. Et illud verum, quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua dioecesi, dum tamen praeuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex principio cap. ꝙ princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa cōmoda suorū subditorū: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalē effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri a subditis ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura [1] certae personę: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona: tamen potest variare & conferre alteri: & sic ista persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si haberet spem indubitatam: puta si sibi est datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum. ad hoc de praeben. de multa. & s. tit. proxi. cap. si. §. 1. Dominicus.

Legatus nō Cardinalis, licet habeat ordinariam iurisdictionē, tñ beneficia conferre nō potest. [margin]

1 Hoc ordinarie Cardinalis post aliquem... Tolet. 14. de reform. cap. 19. [margin]

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

a ¶ *Officij nostri.*] Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit Innocentius prooemium ad dicenda vsque ibi: *Proinde*. Secundo ponit statutum de legatis non Cardinalibus: vsque ibi: *Quod in fratribus.* ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

ADDITIO. Scias ꝙ auctor huius decretalis Innocentius glossauit hanc decretalem. Ioan. And.

b ¶ *Pace*] ad hoc prooemium concordat ꝓoemiū huius lib. & j. de teſtib. spolia frequens.

¶ *Glos. seq. de paritati- bus legatorū remittit: & ponit quatuor imparia.*

c ¶ *Legati 2.*] Tria genera legatorum distinguit haec decr. & licet quo ad quaedam non sit in illis imparitas, vt dixi. s. eo lib. de rescrip. statutum. 2. responso. in glossa, quia verbum. tamen quo ad alia est imparitas, scilicet in excōmunicatos absoluēdo, vt s. eo. cap. penul. & in confirmationibus exēptorum. s. eo. lib. de elect. si abbatem. & in cognoscendo de causis exēptorū, & illos puniēdo. j. de verb. sig. c. 1. & in collationibus beneficiorū, vt hic. Et qui dicant esse legati de latere Papae not. s. eo. c. pe. Et ꝙ Cardinales dicant esse de latere patet j. ibi dicit: ꝙ in fratribus nostris, & caetera.

Legatorum tres sūt species inter se differentes. [margin]

In manuscriptis ita: q. sicut, &c. [margin]

1 Vide Anch. nic Ho. [margin]

d ¶ *Ecclesiarum.*] suarum: sicut Cātuarieñ. & Eboraceñ. j. eo. cap. 1. & de appel cap. 1. cum si.

e ¶ *Legationis.*] quasi dicat, si alio iure hoc eis competeret: legatio illud non priuat.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Potestatem.*] contra. s. in anti. de supplen. negli. praela. litteras. vbi legati qui Cardinales nō erant: (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia contulerunt: Dic ꝙ illud fuit ex speciali mandato: & sic non 3dicit: sed concordat et quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione quae ex generali virtute legis non licent. de his vide s. tit. proxi. is cui. in fine.

g ¶ *Fratribus nostris.*] Nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat illos fratres [3]. Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s. de testi licet. 3.

3 Et Ve. hic intelligitur de Cardinalibus etiam non episcopis, secundum Fontan. [margin]

ADDITIO De praeben. dilecto. in princi. Io. And.

h ¶ *Legatione.*] repete ecclesiae Romanae, de qua s. tractauerat.

i ¶ *Praerogatiua.*] cōcor. s. tit. proxi. c. vlt. §. 1. & j. de priuil. ne alig.

¶ *Glossa sequens litteram exponit: quaerit, arg. pro. ponit duas opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.*

k ¶ *Ampliori.*] vnde beneficia cōferre poterunt, cū restrictione tñ & determinatione, quā habes j. eo. ꝓsenti. & cap. seq. Sed qd dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorū collatio deuoluta est ad Papam ꝑ Lateran. cōcilium. Videt ꝙ sic [4] per dec. s. de praeb. cap. pe. vbi legatus tale beneficiū cōtulit. Dicebat ibi Vin. ꝙ talis legatus hoc no poterat sine speciali mandato: & ideo ibi insisterat ipse legatus apud Papā, ꝙ illa collationem confirmaret: & sic facere: illā valere. Gof. ibi reprehendebat. Vin. & Inno concor. ibi Gofr & Gul. in Spe. ti. de legato. §. nunc tractemus. circa princ. qui omnes dicunt, ꝙ legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per ꝑdictam decre. immo dixit Gof. ꝙ illa ꝓcipue potest conferre, quae sunt ad Papā deuoluta: cuius vices gerit in ꝓuincia: allegabat etiā decre. s. eo. dilectus. & s. de iure patro. cum dilectus. pro hoc etiā bene facit. s. eo lib. de elect. si abbate. 2. resp. vbi cōfirmat electiones, quarū confirmatio spectat ad Papā & j. de vero. sig. c. 1. 1. rñso. Quod ergo petiit in ꝑdicta decre. pe. ille legatus, ꝙ Papa collatione per eum factā prosequeret benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: qa legato nō parebat. Certum est [5] autem, ꝙ legatus etiā de latere non potest cōferre beneficia vacantia in curia sine speciali mādato, vt j. de ꝓben. licet. 2 si. quod intelligo intra mensem, vt eo. tit. statutū. Et not. ꝙ vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatū: possent tres cōcurrere in collatione beneficij: scilicet Papa, legatus, & ordinarius [6]: & si apparet qs primo contulerit, nō est dubiū: si vero non apparet qs primo cōtulerit: tene qd habes j. de ꝓben. si à sede. Ioan. And.

4 Y. Hic De... gl. Fonta. [margin]

5 Idē Doc. Fonta. [margin]

6 Idē. Doc. Phi. vide Felin. c. ca. l. de consti. Ro. [margin]

Legatos.

LEgatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam. secundo declarat: ibi, *Præsenti.* Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit q Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita q mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, q cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam:(nam si sit legatus de latere, æquiparaẽ proconsuli: Si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incũbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, q legati mittuntur vt euellant vitia, & plãtent virtutes: veruntamen plura alia possunt expedire. Nota secũdo, q legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam. & istud indubitanter verum de his, quæ eis cõpetunt iure suæ legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum q cõis opinio doctorum est, ipsi legati habent delegatam iurisdictionẽ: ideo illa expirat per mortẽ Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione: q quãdo Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tñ fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Hostie. s. de priuile. cum olim. Nota quarto q legatio dicitur esse officiũ. de quo. s. cap. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

* Intellige scilicet recõ. integrat. Sic vero intelligitur per mortem Papæ expirat legatio, dicit igitur hic Pet. de Ancha. Fonta.

CAP. II.

LEgatos [a], quibus in certis prouincijs committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus [f] edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitum, expirasse [g].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habiturus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

a ¶ *Legatos.*] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decre. quod not. Ioan. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in ant. licet. Hostiẽ. de resti. in integ. tum ex litteris. & s. eo. c. vlti. & Guli. in Spe. eo. tit. §. superest. ver. quid de sententia. & §. finitur. ver. pone ergo. & ver. seq. Et nota quia licet decre. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnibus legatis: Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod j. dicit, cæterorumque præsidũ. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi s. c. proxi. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

Et sic dixit Papa s. c. proxi. tulisse sententiam post mortẽ ipsius Clementis in archiepiscopo Rauennaten. Ioh. And.

b ¶ *Dissipent.*] vitia.

c ¶ *Plantent.*] virtutes: & ista proprie sunt ordinariorum. s. de offi. ordi. cap. 1.

d ¶ *Proconsulum.*] Legatos Cardinales æquiparat proconsulibus: reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex cõsulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittiẽ. [Aliter dr̃ proconsul substitutus loco consulis, sic dictus: qa pro cõsulibus fungereẽ.] Præsides autem illi dicunẽ, q cum nõ essent prius consules, mittebanẽ ad regimina prouinciarũ. ff. de offi. præsi. l. 1.: vbi de hoc. & l. 2. & ff. de offi. q̃sto. l. 1.) ex his. vnde arguẽdo a nomine legati: Cardinales q ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistũt enim sibi in secretis consilijs. s. eo. lib. de elect. fundaměta. §. decet.) mittunẽ ad regendam prouinciam: æquiparanẽ proconsulibus. s. de senten. excommu. ad eminentiam. ff. de offi. proconsul. l. 2. Reliqui autem q secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

Sic dicti qa præsunt, & est nomẽ generale vt ibi: scilicet quando nõ adsciuntur ex suis prouincijs. Io. And.

e ¶ *Reputantes.*] hic incipe constructũ: nos reputantes legatos, &c. & merito dicunẽ ordinarij: nec expirat eorum officiũ: faciunt enim statuta perpetua. s. de loca. c. 1. & s. eo. tit. c. vlti. & adeunẽ per querelam. s. eo. tit. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. s. eod. lib. de elect. si abbatem. ff. de off. proconsul l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de off. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

¶ *Gloss. sequens primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario. rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de monachorum ingresso. tertio quærit an cœtus Cardinalium illum reuocet: ponit opin. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*] nõ est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dr̃ in prædicta decre. tum ex litteris. de restitu. in integ. in princip. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequit: nõ enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tñ Goff. in summa istius titu. §. finitur. q morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirũ: legatus enim Papæ dr̃ legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti 2. s. eod. lib. de rescript. si gratiosæ. Et nota q ista decre. nõ distinguit an ille legatus tẽpore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinarijs nõ inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An aute vacãte sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter a Papa & Cardinalibus deputatũ, not. Host. in prædicta. decretum ex litteris. & Guil. in prædicto. §. finitur. ver. sed nunquid. q ex magna & eadem causa hoc possent: alias hoc non debent [3]. De potestate tamen Cardinalium sede vacãte, vide quod dixi infra de schismate. cap. vnico.

¶ Vide concilium Triden. sessio. 24 de refor ma. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad futura beneficia tolluntur.

¹ Idem Philippus, & Dominicus.

ADDITIO: Cle. ne Romani de elect. & s. eo. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

g ¶ *Expirasse.*] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis: j. de hære. ne aliquid.

CAP. III.

PRæsenti [h] declaramus edicto reseruationes † quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secunda: ibi, *Cæterum.* Tertia: ibi, *Quicquid.* Ioan. And.

CASVS. Legatus cardinalis in hac prouincia suæ collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorẽ certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidẽdum in defectum capituli: postea vacauit pbenda: executor tñ eam non contulit: accidit q finita est potestas legati: vtrũ expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quod executor non possit conferre illam pbendam? Rñdet q sic. si executor nondum processerit ad collationẽ: sed si processisset, & illã pbendam cõtulisset, valeret collatio: licet persona illa certa nõ apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistincte, q legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Rñdet q non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnũ collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationẽ: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo arg. q quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere q faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secũdo q potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia. ad hoc j. de præben. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima glossa facit quatuor, dicit quid restringit, quæ pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinet.*

h ¶ *Præsenti.*] Ista decretalis & sequẽs restringit generalẽ potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua s. eo. c. 1. verum est tamen, q primum dictum huius decretalis declaratoriũ est iuris veteris [+], vt in principio patet. Et hoc dicit. finita legatione expirãt reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demũ dicit, q pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationẽ alicuius: legatus in eadẽ ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdẽ, aliam facere no potest: & quod fit ꝯ prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem s. eo. cap. vlt. & per eum & per Ber. s. de iure patronat. cũ dilectus. & Guliel. in Speculo eo. tit. §. nũc tractemus. vers. sed ecce.

+ Vnde Gulim ver. in hac allegato, & Archi. hic dicũt, q Cardinales hoc tenent, dicentes q̃ sẽper ii. faciat declaratum. Io. And.

i ¶ *Sua legatione.*] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc j. de præb. si qui. 2. responso. Et nota quia si legatus non Cardinalis no potest conferre beneficia vacãtia iure legationis. s. eo. tit. & lib. c. 2. multo minus ergo posset reseruare:

seruare: in Cardinalibus ergo habet locum hæc decre.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ *Ad collationem*] ergo non sufficit q vacauerint: nisi priorũ beneficiorum vacantium sit facta collatio: & est si. j. de cõcel. præbẽ. c. vlt. vbi non sufficit quod beneficia vacauerint: & q ab executoribus fuit petitum, vt illa conferant, si ipsorum non fuerit facta collatio: immo habuit locũ reuocatoria.

¶ Archamenum notat, q legatus & vacatura & vacantia reseruat finita tamẽ legatione, quo ad vtrunque reseruatio expirat distincte. quia cũ perit legatio, decretũ & alia omnia vt accessoria pereunt. Item reseruationes ex futuro dependent ergo facilius tolluntur. Fon.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor modos quibus finitur legatio.*

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc potest esse multis modis, puta quia datus fuit legatus ad tẽpus: finito tempore finita est legatio. s. de offic. deleg. de causis. Itẽ quando reuocatus est. ff. de iudi. Iudiciũ. Itẽ quando est egressus [1] legationẽ animo non redeũdi: legationẽ ideo dixi: quia si esset egressus vnã prouinciã, is q est legatus in pluribus, ex quo nõ est egressus legationẽ, adhuc non expirauit eius iurisdictio. s. eo. tit. nouit. sic enim legatus i qualibet parte legationis existens, iurisdictionem exequitur sicut eps i qualibet parte diœcesis. j. tit. pro. xi. cum eps. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati: non tñ morte constituentis. s. cap. proxi. personalis ideo dixi: quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati: nõ expirasset morte legati, vt s. eo. cap. 1. & s. de offic. delega. quoniam abbas. Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sui persona: & quo ad nõ cœpta per delegatos: sed si quas causas eo nimisisset, & res nõ esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas. s. eo. cap. vlt. Et est mirabile: q iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: sed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hoc & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas: & quia præiudicant ordinariæ potestati: igitur sunt restringẽdæ: sed potestas executorum datorum à Papa super gratia facta, etiam re integra: & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papæ [2]: quia Papa potest ius ad vacaturas dare: sed non sic legatus. s. eo. tit. proxi. si super gratia. & j. de præben. si cui. in fi. bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferẽdo: sed finito officio non, vt hic.

¶ Fallit si legatus contulit canonicatũ & præbendã vacaturã reseruauerit, dato executore: nã tali finita legatione conferre poterit. Ph. de Ancha. Fon.

[1] Et reuocatus [illegible] Hod.: & de offi. [illegible] verb. [illegible] hoc not. i. col. cap. nouit. qd hi placet A [illegible] si. ordinarius. s. c. proxi. & alias expresse renunciaute nõ pellet. ergo nec tacite. Io. And.

[2] Vide Specul. tit. de legato. §. 5. nu. 4. sedente [illegible] de Se [illegible] consil. 397. & Geminianum hic.

c ¶ *Restringere.*] Causam huic edicto, & ei quod dr̃ j. cap. prox. dare potuit Cardinalis sanctæ Mariæ nouę, [scilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi s. c. 1. in fi.] qui in pluribus prouinciis legationis Papali fungens officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit: restricta est ergo hodie eorum potestas, vt j. patebit.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo quæ solutioni obstant, respondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*] illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiam debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio: vel iam consecutus est prœndam: vel reuocauit legatus reseruationẽ [3]. tunc bene potest in ecclesia eadem facere aliam [4]: quia illa non pendet: si vero illa pendet, aliam non potest facere: Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C. de dila. sine pars. j. de app. significante. sic & pendente lite contra vnum electum, non potest alius eligi, quod dic vt j. vt lite penden. cap. 1. & 2. & sic attentata pendente appellatione reuocantur per modum attentati: quod dic vt j. de app. non solum. sic & is qui contulit alicui beneficium: pendente termino acceptionis, non potest illud alij conferre, vt s. de præben. si tibi absenti. & sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi de recusatoris assensu, vt s. eo. lib. de offi. dele. iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. s. de accus. omnipotens. nec testificatur. quod dic vt s. de testi. c. vlt.

[3] Quod potest ante collationem: in dubio tamẽ non præsumit. Dom. Fonta.

[4] Nec tenet facere mentionem de prima reseruatione, vbi est clausula motu proprio. si vero nõ est eam debet, nisi me[illegible] [illegible] persona reseruata. Dom. Fon.

nem [a] eorundem beneficiorũ iam vacantium [b] minime sit processum) eo ipso quòd illius finitur [b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata cõferre [1]. ¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere [c] cupiẽtes: Prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquã duxerit faciendam: aliam (illa pendente [d]) faciat aliquatenus in eadem [e]. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud [f] quod ad illius collationem pertineat (quandiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ *Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel conferre non possunt: Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.*

CAP. IIII.

DEliberatione [i] prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias [k]; seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis [l] assumi, suæ ordinationi, collationi,

e ¶ *In eadem.*] quia ista littera non distinguit: non curo an illa beneficia spectent ad collationem vnius, an diuersorum: ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue iidem, siue diuersi habeant conferre: pẽdente vna reseruatione non fiet alia. [Idem Archi.]

f ¶ *Aliud.*] etiam in alia ecclesia: & sic differt à proximo dicto.

g ¶ *Aliud.*] pone, reseruauit legatus beneficiũ quod spectat ad collationẽ episcopi: hac reseruatione pẽdente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius epi & alterius. nunquid valet reseruatio secundi? Credo quòd non [*]: qa licet spectet ad collationẽ alterius, tñ & illius. Et est si. qđ dixi. s. eo. lib. de rescript. statutum. §. cum vero. in gl. 2. Et qui iurat non suum esse, iurat etiã sibi commune non esse ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. Ad hoc ff. de leg. 3. si quis seruos. vbi testatore legãte seruos suos, & qui in totũ & qui in parte sui sunt, legati esse videntur. Nec obstat j. de præbẽ. cum in illis. in fin. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum grauare intendebat, vt ibi dixi in vlt. glos. Nec obstat quod dixi. s. eo. lib. de rescript. cum aliquibus. qa similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

[*] Idem Dominicus Aretinus. Fon.

h ¶ *Præmissa*] omnia comprehẽdit. ad idẽ s. in ant. de rescri. olim. si igitur finita legatione executor conferat, vel processus faciat, nõ tenet, vt in 1 responso. & idẽ in sequentibus casibus, vt in prin. dixi.

DEliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionẽ in quadruplici specie: secundo decretum: ibi, *Decernentes.*

CASVS. Dictum fuit s. cap. 1. q legati Cardinales possunt beneficia conferre, & reseruare: verum sit verũ indistincte, q possint conferre beneficia quæcunque: siue sit ecclesia cathedralis, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Respondet quod non: dum tamen sit principalis dignitas illius ecclesiæ: Aliæ autem dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem. Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quòd iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc proœm. huius libri. Nota secundo arg. quod in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum. ad hoc j. de procura. cap. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cõferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionẽ debent assumi: & contra hoc factum est irritum. Secundo dicitur, quod legatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Ecclesias.*] tolle quod est infra; suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia [6], puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum: vel his similia. & has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequuntur.

[6] Vide q[illegible] [illegible] præben. c. 1. [illegible] gl. [illegible] Io. And.

¶ *Gloss. seq. quærit, opi. ponit. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Electionis.*] aduerte: iam vidi de facto hanc q̃stionem: legatus cõtulit plebaniã, quæ ad collationẽ epi spectabat: quærebat, an collatio eius teneret, & dicebãt quidã [7] q sic per hanc litteram: ex quo nõ per viã electionis, sed collationis assumit ibi prælatus. Sed hoc non est

[7] Archidia. olim, sed postea mutauit, & tenet quod sequitur in glo. Io. And.

non est verū: quia ista littera quæ de via electionis loquitur, tantū in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquit. [Alias sequeret, q etiam cathedralem conferre posset, cui provideret p collationem: quod aliqui fatentur: sed non est verū. Ioan. And.] quasi diceret archidiaconatū in ecclesia cathedrali legatus conferre nō poterit, si ista duo concurrunt: q ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & q per viam electionis archidiaconus ibi assumatur: sed si vnū- que vel alterum desit: tunc legatus illum cōferre poterit: vnde non sine mysterio sic dixisset summam intellectum: ad hoc facit quod sequitur, sive ordinationi, &c. nec obstat j. neque aliqd quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedētia: & ita sic locutus est pro eo q id vt plurimum obuenit: & potest etiam respicere qd hic dicit de dignitatibus cathedraliū ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem sin quam econuerso: & circa alia quę not. ī. in antiq. de rescri. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic q de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo qui præest post epm capitulo, & cōuocat capitulū, & similia facit: hac prohibitione inclusus est. ADDITIO. Idem concludit Philip. Fontanus.

Idem Phi lip. Franc.

Hoc est vt dictum Fran. lap. & Domi nicus. Fran.

Hoc est cō [illegible] Ioan. An- [illegible]

provisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quominus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat[a]: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipso irritum & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & cōtra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus[b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie cuicunque[c] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranen. † concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam cōtra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solū ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia[f] nego tia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ *Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

Collatio beneficij per legatum sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mētio[h] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Archiepiscopus non potest sibi cōstituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquàm fuerit appellatum.*

a ¶ *Interponat.*] Nota q ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat, non potest inhibere electionibus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. ī. de restitu. in integ. cap. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 1. q. 1. sunt quidam. ad finem quæstionis. Archid. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem ī. de offi. deleg. ex parte 1.

ADDITIO. Et Ioan. Monachus refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan. And.

ADDITIO. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*: quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species parificantur: interdū differunt: qd dic vt 23. dist. quamquam. s. de offic. ordi. si sacerdos.

¶ *Glossa sequens soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idē ī. eo. lib. de elect. cap. penulti. in princi. & ad hoc de pœn. dist. 3. adhuc per ludi. militant. 96. d. stin. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni q recipiat, & alter: q demum conferat: quia qua ratione committēdo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et iste est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: ȝ regulam. j. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios numerauit. legatus enim bene potest resignationem beneficij recipere: & postea illud beneficium vacans conferre: sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, q per illum. Et est sim. expressum ī. de concel. præben. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, q conferat certum beneficium cum vacauit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen q legatus bene possit cōmittere alicui q recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri cōmittere, q illud beneficium conferat: & per hanc decretal. [Maxime ꝑ cōsiderato prin. huius. & ibi in genere.] attentari posset, q licet episcopus possit generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, cōferendi beneficia vacatura, ī. eo. lib. de offic. vica. cap. vlt. non tamē alium quàm officialem constitueret.

Possum per me quod nō per alium. Episcopus an possit cōmittere alicui specialiter vt conferat certū beneficium vacaturum.

Ita tenet Phil. & alle gat Rotā decis. 157 tenens hic ea glossa. Ioan.

ADDITIO. Vide qd not. j. de præben. statutum. in viii. gl. Io. And.

e ¶ *Lateranensis.*] ī. de concel. præl. c. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtrunq; de hoc vide ī. de elect. licet canon.

Al. in fine.

ADDITIO. In gloss. ad futura, quam hic ponit. Archid. Ioan. And.

¶ *Collatio.*] Non diuiditur, quia breue est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam à sede Apostolica: ita vitiat collationem obtētam a legato: Secus esset de collatione obtēta ab ordinario: qa illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, cōtulit mihi aliquod beneficium vacans: tacui ei aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe nō: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati a sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo s. eodē tit. & lib. c. 1. Nota secundo, q in litteris beneficialibus quæ imperantur a legato, eadē mentio debet fieri qualitatum & circūstantiarū, quæ requiruntur in litteris a Papa impetratis. Dominicus.

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre nō potest ī. eo. c. 1. in fi. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. j. de præben. si motu proprio? Videtur q non: quia Papa non est ligatus legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concel. præbend. proposuit vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrunq; retinere non possim, vt in cle. de offic. ordin. c. 2. quæ in hoc reprobat quod hic not. archidiaconus. sic & si legatus conferat, tenebit collatio: non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit ī. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decretal. quod sicut impetrans beneficium a Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem: sic & impetrans a legato: alias non valebit collatio: quia impetratio est subreptitia: Vbi vero nō impetrauit, sed legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video, quod impetrationem impedit facti possessio colorata, si de illa non sit mentio. ī. de concessio. præbend. cum nostris. collationem non impedit. j. de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

Motus proprius legati an includat subreptionē sicut motus proprius Papæ.

Vide Burchardū lib. 15. decret. cap. 41. & B. Thomā. 2. 2. q. 56. art. 5.

Idem Pet. de Ancha. Fran.

Quæ proprie [illegible] ad quem [illegible] non [illegible] collatio. Ioan. And.

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ *Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunque ordinarys in causa sibi delegata: nunc restat videre generaliter de quibuscunque ordinarys: ideo ponet titulum sive rubricam de officio ordinary.*

Romana.

R*omana.*] Sunt quinque partes ſm Io. Monachum. Primo ponit prohibitionem. Secundo: ibi, *Nec pro eo.* soluit oppositionem illius prohibitionis. Tertio: ibi, *Quia in causis.* rationem solutionis subijcit. Quarto: ibi, *Officiales.* quandam moderationem officialibus Remensibus iniungit. Quinto: ibi, *Et hoc.* illã ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt sint solũ duæ partes. Ioan. And.

¶ Præsupponendũ est, q archieps potest committere causã suffraganeo, vel subditis suffraganei: sed qñ cõmittit subditis suffraganei, nõ potest eos compellere.

CASVS Archiepiscopus Burdegalensis vult officialem foraneũ in dioeceſi Pictauen. deputare ad cognoscendum de futuris causis p appellationem ad ipsum deuoluendis in futurũ: vtrum possit? Rñdet q non: licet causas deuolutas committere siue delegare possit in dioecesi sui suffraganei: sed non causas in futurum deuoluendas. Ratio est: qa post appellationem iurisdictio est ipsius archiepi: ideo causas potest committere: sed ante appellationem non habet iurisdictionem: ideo non potest committere: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus q archieps per tempus sufficiens ad introducendum consuetudinem, constituit officiales ad cognoscendum de causis in futurum per appellationem deuoluendis: vtrum valeat consuetudo? Rñdet q sic. Sed ponamus q illud ius sibi competit ex consuetudine: & sic cõstituit officialẽ in dioecesi Pictauen. vtrũ possit inhibere officiali Pictauen. vt non attentet aliquid, antequam sibi competat iurisdictio? Rñdet q non, vt in cap. Romana. j. de appel. & ibi latius. Sed vtrum officialis iste deputatus ab archiepo Burdegalensi possit excõicare, interdicere, vel suspendere epm Pictauen. vel alios suffraganeos? Dicit Romanus Pontifex q non, si archiepiscopus Burdegalen. sit præsens vel prope locum: ne epo fiat quodammodo iniuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis personæ: tamen illud procedit de honestate: Nam si officialis archiepi epm suffraganeũ excõicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, q archieps regulariter non potest intrare dioecesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua: fallit in aliquibus casibus: nam archieps potest visitare totam prouinciam suam. de censib. cap. 1. eod. lib.

Notabilis dominus Helias.

Nota secundo ibi; *Disponant, aliquidve.*] iuncta gl. q archieps in dioecesi suffraganei nõ potest sibi sedem constituere, nec ordines celebrare: multo minus potest eps particularis in dioecesi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, q licet archiepiscopus possit inhibere suffraganeis, ne procedant, vel aliqd attẽtent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, vt in cap. Romana. j. de appel. non tñ potest constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondũ sunt deuolutæ: sed si essent iam deuolutæ, posset: quia non tenetur facere inhibitiones personaliter, sed potest alteri cõmittere. Nota quarto, q archieps potest committere causam ad ipsum per appellationẽ deuolutã alicui de suffraganeis suis. cap. pastoralis. eo. tit. in anti. sed non posset compellere subditos suorum suffraganeorum: vt dicto cap. pastoralis.

Nota vlterius, q consuetudo dat iurisdictionem. cap. cum contingat. de foro cõpeten. in anti. l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum. ff. de iurisdi. om. iud. Not. insuper, q archieps non potest per se vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipsum per appellationem: quia ante appellationem nõ habet aliquam iurisdictionem. Nota vlterius, quod quandiu archieps est præsens: suus officialis principalis non debet epos suffraganeos excõicare: sed illud reseruare debet archiepo; si tamen faciat, tenet excõicatio: quia licet officialis archiepi sit minor quãtum ad ordines: tñ quantum ad iurisdictionem est maior: & ei est honor deferendus sicut suo domino: tamen est puniendus, eo q fecit contra canones. Nota insuper in §. *Nec pro eo*] q officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. q iudex qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicatur illam habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

¶ *Prima glossa summat.*

CAP. I.

R Omana Ecclesia a: & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remensis b archiepiscopus in dioecesibus suffraganeorum suorum foraneos c officiales constituat: quia cum metropolitanis, ne suorum suffraganeorũ ingrediantur d dioeceses, vt in eis auctoritate propria iudicent e, disponant f, aliquidve aliud agant g canonica h prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios i exercere. ¶ Nec pro eo k quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt l in suffraganeorum suorum dioecesibus delegare m: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones n faciant, seu compescant in hac parte rebelles: Quia o in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscũtur p: propter quod licite possunt super illis committere vices q suas. Non sic autẽ in alijs †, in quibus nondum r extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos cõstituere pro citationi-

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Archieps non potest sibi constituere officiales in dioecesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nõ possunt priusquam fuerit appellatum. Secũdo dr, quòd donec archieps de facili potest haberi, officialis eius suffraganeũ excõicare, suspendere, vel interdicere non potest pp ordinis epalis reuerentiam. hoc dicit in summa.

b ¶ *Remensis.*] idem de alijs, vt in fi.

¶ *Glossa sequens tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] quia foris in dioecesi cõstituebantur: quod archieps facere non potest: quia in dioecesi sui suffraganei, &c. vt j. sequitur. Vel, foraneos, id est q forum teneant. §. de verb. signi. cap. forus. Vel foraneos: quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicãtur: quorum sunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina. & c. seq. Ioan. And.

¶ Nota q habens iurisdictionẽ solo habitu & non actu: non potest eam delegare hac ratione de sel... non conceduntur ... funem ... & de rescrip. ... ratione tractus temporis futuri ad iudicem nõ spectat. l. de procu. ... dum. ff. de iudi. Ioan.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo visitabũt & procurationem recipient? & sic est § s. de præscrip. cũ ex officij. s. de censi. sopitæ. & cap. nuper. & j. eo. tit. Romana. & c. vlt. cũ suis sim. Sol. hoc nõ possunt nisi in casibus permissis, quorum iste vnus est: & vide quod not. Io. 9. q. 3. c. 1. & c. 2. & Ber. s. de offi. ordi. pastoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali sedendo.

f ¶ *Disponant.*] extra iudicium faciendo coram se celebrari †, & ante se recognosci pctus. j. de foro cõpe. Romana. §. vlti. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priuil. archiepo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines a, sacramẽta, & similia faciendo.

ADDITIO. Vt consecrandó ecclesias, vel altaria. Ioan. And.

† Contrarium, quod sequitur. Io. And.

h ¶ *Canonica.*] loquit de his canonibus 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas. & c. conquestus. & concor. l. in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. vbi præses prouinciæ, qui potest comparari archiepo: nõ prohibet defensorem ciuitatis, qui potest comparari epo, quo minus vtatur iurisdictione sua: non sic autem in epo circa subditos suorum subditorum. de hoc. s. eo. tit. cum ab ecclesiarum, & probatur in Authen iam alleg. in princ. vbi dicitur, q defensor ciuitatis potest de causis inferiorum (prætermissis magistratibus municipalibus) cognoscere: & de hoc 11. q. 1. de persona.

a Vide quod dixi §. eo. lib. de tẽpo. or. cum nullus. Io. And.

¶ *Glos seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per se non potest, nec per alium. 46. dist. sicut. ff. de admini. re. ad ci. per. l. 2. §. 1. Arg. contra. 86. dist. non liceat. j. ne cle. vel mo. c. vlti. cum si. primum est generale: secunda sunt specialia: quod dic vt 88. distin. episcopus gubernationem. qd etiam est contra. j. de regu. iur. potest quis.

k ¶ *Nec pro eo.*] olim hic erat duplex littera: scilicet hæc prout iacet: alia ſm causas per ap. &c. & hanc litteram communiter habebamus: & hanc secutus Ber. posuerat glossam, quæ ſm hanc litterã nec pro eo, falsa est: dicens, q archieps poterat tales officiales in causis appel. constituere: sed de illis in quibus appellatum non est, nullam habebant potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ *Possunt.*] & debent: quod dic vt §. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamen renitentem compellere ad delegationẽ suscipiendam. §. eo. pastorali. 1. respõso. & ibi plene de hoc. & j. de foro compe. Romana. 2. responso.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] scilicet iudici appella. ne vlterius in causis procedat, vt j. eo. cap. §. a quibus. & j. de appella. c. Romana. §. si autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt j. eod. non solum.

o ¶ *Quia in causis.*] similitudinem improbat.

p ¶ *Noscuntur.*] Nota q eoipso quòd appellatum est, iurisdictionem habet in causa: vnde videtur quòd statim possit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam j. de appel. in decre. Romana. §. si autem. & in decretali non solum.

q ¶ *Vices suas.*] quia possunt per alium quod per se. j. de reg. iur. potest quis per alium. cum suis concordantijs.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat. quod autem. & concor. de offi. proconsul. obseruare. §. vlti. de rescript. cap. pastoralis. in fi.

a ¶ *Futuris.*

a ¶ *Futuris.*] tractus futuri temporis, &c. ff. de vsur. l. 1. §. 1. & de hoc i. de procura. auditis in vlt. glo.

ADDITIO. Et s. de sepul. in nostra. j. de homici. c. 2. & de senten. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b ¶ *Consuetudine.*] præscripta s. de consue. cap. vlt. ad idem s. eod. lib. eo. tit. cap. 3. & concordat ad hanc litterã j. eod. tit. vt litigantes. in fin. Ioan. And.

c ¶ *A quibus.*] scilicet officialibus, & idẽ dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. j. de appella. cap. Romana. §. si autem. & §. seq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. voci. per quæstionem, quam dupliciter soluit, & remittit.*

d ¶ *Circa illam.*] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares. j. de rescrip. nõnulli. vel legales, vt j. de præben. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrariũ, & adde qđ dixi s. eod. lib. de temp. ordi. cum nullus. §. episcopo.

e ¶ *Extiterit.*] scilicet archiepiscopus.

¶ *Glo. seq. voci. primo per oĩtest. secundo quærit. arg. negatiue. soluit contrarium.*

f ¶ *Non attentent.*] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: pp eos quorum vices gerunt. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. s. in ant. de offic. deleg. sane 2. tũ inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excõicet: nunquid tenet? videtur q non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si nõ adijciat, &c. C. de legib. non dubium. Sol. dico cum Ber. q tenet: quia speciale est in his sententijs, q inutile[1] latæ ligant. 11. q. 3. cap. 1. s. de senten. excom. sacro. punietur tamen qui hoc fecit, vt ibi.

g ¶ *Metropolitanorum.*] vni de iure scriptum, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. in ant.

h ¶ *Reuerentiam*] s. de offic deleg. c. 2. eo. lib.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Obseruari.*] dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipsorũ archiepiscoporum? Credo q idem, cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. j. de appella. Romana. 1. responso.

SI canonici.] Sunt quatuor partes s̃m Gar. & Ioan. Mona. & Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secũdo: ibi, *Scituri.* ponit non seruantes illam. Tertio: ibi, *Si autem.* punit illos cõtra quos canonice cessatum est: Quarto: ibi, *Cæterum.* improbat quẽdam abusum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauẽ. habent ex priuilegio vel cõsuetudine, q cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare á diuinis: donec sit eis satisfactum: Accidit q quidam offendit vnum ex canonicis: vel aliquod delictum cõmisit, pp quod possunt ipsi canonici cessare a diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet, q in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causam suæ cessationis: & notificare delinquenti, q pp illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant illam formam? Rñdet q ipsi punientur: quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: & satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam consuetudo: quia si delinquens non curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines á suis locis: & ponebant inter spinas vel vrticas: Papa mandat q ista cõsuetudo est irrationabilis: quia est dedecus Dei & sanctorum. *Diuinis cultum.*] illa emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo, q canonici de consuetudine possunt inducere cessationem a diuinis in ecclesia: secus ergo de iure communi. Nota secundo, q parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc s. eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

bus in futuris[a] causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine[b] † obtineat speciali. A quibus[c] etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeũ excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis [melius dixisset, officij] episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.*

¶ Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia, vel circa illam[d] extiterit[e]) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent[f]. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum[g], circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam[h] põtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari[i].

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunẽ.

¶ *Canonici, qui à diuinis cessare possunt cõsuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authẽtico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cõtra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et satisfaciãt de iniurijs illi, cõtra quẽ cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatẽ ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.*

CAP. II.

SI[k] † canonici[l] à diuinis[m] cessare[n] voluerint, prout in ecclesijs[o] aliquibus sibi ex consuetudine[p] †, vel alias[q] vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi[r] quoquomodo procedant, in instrumento[s] publico, vel patentibus litteris[t] sigillorum † suorum, aut alterius[u] authẽtici munimine ro-

¶ *Primo glossa ponit summam.*

k ¶ *Si canonici.*] Canonici, qui a diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimãt in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cõ quẽ cessant. Hoc prętermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tpe perceperint ab ecclesia, restituant: & quę percipere debent, non percipiãt, & satisfaciãt de iniurijs illi, cõ quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatũ consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur cõtrarium facientes grauiter puniẽdos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.*

l ¶ *Canonici.*] seculares: non enim in regularibus locum habet hæc constitutio s̃m Gul. quod est falsum[2]. j. eo. q̃uis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc nõ possent facere. s. de his quæ fi. a maio. par. cap. quæsiuit.

m ¶ *A diuinis*] scilicet, officijs.

¶ *Glo. seq. voci per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.*

n ¶ *Cessare.*] de illa cessatione dicitur s. eo. irrefragabili. §. cæterũ. nec medio tpe dicitur talis ecclesia interdicta: sed suspendunt illi organa sua: vnde tali cessatione durante, potest ibi eps & alij celebrare sine irregularitatis pœna[3], vt in prædicto §. cæterum. quod non esset, si esset interdicta. de cler. excom. mini. postulastis. de excel. præla. tãta. s̃m Gul. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine epo ecclesiã interdicere: de his quæ fi. a maio. par cap quæsiuit. de iure cõi: quia de speciali non loquor. & sic potest intelligi. s. de appel. dilectis. & vacante sede de iure cõi hoc possent. s. de hære. ad abolendam. s. de maio. & obed. cum olim j. eo. lib eo. tit. cap 1.

o ¶ *Ecclesijs.*] vt Lugduneñ. Vieñ. Claremõteñ. Attrebateñ. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

p ¶ *Ex consuetudine.*] Nota q consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9 q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fin.

q ¶ *Alias.*] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. s. de verb. sign. ex parte, vel concessione epi s̃m Guli. vel constitutione synodali secundum Clericum, pro quo facit cle. 1. de senten. excommunica. Archid. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

r ¶ *Huiusmodi*] scilicet posse á diuinis cessare.

s ¶ *Instrumento publico.*] ad idem s. eod. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

t ¶ *Patentibus litteris.*] ad idem de tempo. ordina. cap. 1. j. de senten. excom. cum medicinalis.

¶ *Glossa sequens duo notat.*

u ¶ *Alterius.*] Nota ex vi relatiui sigillũ capituli authenticũ[4]. de hoc de pba. post cessionẽ. & plene p modernos de fide instru. c. 2. & in Spec. de instru. edi. §. vidẽdum. ver. 10. Item nota q potest qs alieno

¶ Non De[illegible] q delegate nõ est iurisdictionis. patet: nam aute appellationem regulariter ac[illegible] delegat nõ potest quia iu[illegible] vt dicit hic [illegible] Doct. [illegible]

Vide Ber[illegible] [illegible]

[1] Vide Ber[illegible] [illegible]

Ex principio [illegible] cap. [illegible]

[k] De materia huius cap. vide glossas in cap. quãuis j. eo. tit. & lib.

[p] In quocũ maiori [illegible] pro ita consuetudine, seu cõcessione, vel priuilegio Papæ, vt [illegible] d. can. &c.

[2] Exponit Anto. [illegible] lorũ [illegible] ad test [illegible] de test. [illegible] ff. de [illegible] [illegible] de c [illegible] j. de appronat.

[3] Idẽ Dom. n [illegible] gl. [illegible] canonici etiam regulares, & materia hæc patitur. Fon.

[t] Saluo qđ habes cle. de sent. ex. õ c. 1. Archidia. nus. de sent. excom. 11 q. 3. nisi, q irregularitas [illegible] Ioan. And.

[4] Ioan. Mo[illegible] tã tenet hoc contra [illegible] ff. de pcura. [illegible] non [illegible] C. de lib. ca. cum procul. Ioan. And.

alieno sigillo signare: sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idẽ 73. dist. in nomine. ad hoc ꝟ. de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archid. ꝙ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumẽtis fiat mentio quo alieno sigillo signatum est. arg. ff. de his quæ in testa. delen. l. 1. §. & ideo. Ioã. An.

a ¶ *Illud.*] instrumentum publicum.

b ¶ *Illas.*] scilicet patentes litteras.

c ¶ *Hoc prætermisso.*] idest, causa non expressa in patentibus litteris: vel instrumento publico: & assignatio ne non facta.

d ¶ *Causa.*] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. ꝟ. eo. irrefragabili. §. cæterum. Et sup ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. ȷ. eod. q̃uis. non enim pro pẽsione subtracta, vel minima offensa fiet cessatio: sed pp grauem iniuriam, puta fiunt statuta ꝫ libertatem: imponunt tallias vel collectas clericis: detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum: vel his similia.

1 Quæ statuta sint cõtra libertatẽ ecclesiæ, vide in cap. si. de immu. ecclesiæ lib. 6 de senten. excomm cap. grauẽ. Font.

ADDITIO. Dicit Archid. hæc discernenda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. oblig. cõtinuus. §. cum ita. ꝟ. in anti. de offi. deleg. de causis. Io. And.

e ¶ *Inuenta.*] per superiorem. ȷ. eo. quamuis. scilicet per Papam.

f ¶ *Illius ecclesiæ.*] sic ꝟ. eod. lib. de elec. cupientes. §. cæterum. & ꝟ. eo. tit. si cõpromissarius. in fin. & nota pœnas restringendas.

boratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud[a] vel illas[b] ei, contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Scituri quòd si hoc[c] prætermisso cessauerint: vel causa[d], quam expresserint, non fuerit inuenta[e] canonica: omnia, quæ de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ[f], in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent[g]. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient[h], sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra[i] quem cessauerant, de damnis[k] & iniurijs satisfacere tenebuntur[l]. ¶ Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem[n] cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertẽdam, superioris arbitrio[o] condemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendæ indeuotionis[p] illorũ, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram[q], & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos, qui contra fecerint, vltrix[r] procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium præsumptione compescat[s].

Glossa sequens tractat quo iure agatur.

Cõdictio ex lege quãdo datur.

g ¶ *Restituent.*] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur condictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt not. ꝟ. de sepul. cum liberum. in glossa 2.] licet secundum canones non intentetur actio. ꝟ. de iud. dilecti. Gar.

h ¶ *Percipient.*] aliàs participent: quia cum contra eos datur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad non soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. ȷ. de regu. iur. qui ad agendum.

i ¶ *Et contra quem.*] episcopo vel alteri cuicunque.

Glossa sequens tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de super iniuria iuretur.

k ¶ *Damnis & iniurijs.*] & hæc superioris taxabũtur arbitrio, vt in casu seq. ad hoc ꝟ. quod met. cau. super eo. C. vnde vi. l. si qñ. Et nota ꝙ petitio damnorum super diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dãnum. §. 1. Insti. eo. tit. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictã. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna nõ impedit aliã. ff. de condi. fur. si pro fure. §. cũ furti. sicut & aliud expensæ, & aliud damna. ꝟ. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor debet resarcire damnũ pupillo, si cessauerit in distractione rerũ, quæ tpe pereunt. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriũ. §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. quidã decedens, in fi. Dico aũt ſm Guli. ꝙ ille ꝯ quem cessatum est, iniuriam æstimabit hoc modo: potius voluissem centum pdidisse de meo, q̃ hãc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitũ iuret. ff. de iniur. l. cõstitutionibus. §. 1. Insti. eo. tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. i hac aũt.

Damni & Iniuriæ petitio diuersa est.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat cõcipi.

l ¶ *Tenebuntur.*] In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensarũ refectione: cum eum non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præbend. cum secundum.

Item punientur per Papam. & quanta pœna arbitraria. ȷ. eo. q̃uis.

m ¶ *Canonica.*] & vera supple: & sic in exhæredatione pater, qui vult filium exhæredare, debet causam legitimam inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera: vt exhæredatio sit efficax. in Authen. vt cũ. de appel. co. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sñiam interpositã. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ab eo aũt. in fi. & ꝟ. de appell. vt debitus.

n ¶ *Occasionem.*] Nota arg. ꝙ qui occasionem præbet interdicto ciuitatis vel alicuiꝰ castri, tenetur ad restitutionẽ damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci occasione iterdicti i eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia q̃ occasionem dãni, &c. de iniu. cap. vlt.

ADDITIO. ſm Guliel. qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolæ & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. An.

o ¶ *Arbitrio.*] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secundũ Guli. Idem Archid. & Ioan. And.

p ¶ *Indeuotionis.*] nam imagines pp reuerentiam illorũ quos imago figurat[2], adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernẽtibus idiotis, vt de con se. dist. 3. perlatum. ita tñ adorare debemus, ne duliam ꝫ in latriam cõuertamus. de hoc de consecra. distin. 3. venerabiles.

2 Vide concilium Nicænum 2. actione 3. & cõcilium Tridenti. sessio. 25. tit. de inuocatione, veneratiõe, & reliquijs sanctorũ, & sacris imaginibus.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debet Deo. dabat Gar. hũc versum, *Latria sit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.

q ¶ *In terram.*] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

¶ *Glo. seq. quærit, respõdet dupliciter: & qualibet in duas subdiuiditur.*

r ¶ *Vltrix.*] hoc est verbum in l. C. de his qui ad sta. cõfu. l. 1. in fi. Sed quę erit pœna[4]? videtur ꝙ tpalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium. §. ad statuas. vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic quod spiritualiter punientur: quia nisi pœniteant & satisfaciant, loci sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5. quicunq;. in prin. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de off. deleg. de causis. in ant.

1 Vide beatũ Thomã 2. 2. q. 84. art. 1. ad primum argumentum & q. 103 art. 3. & Magistrũ & theologos lib 3. sent. dist 9. vbi plene de materia huiꝰ glossæ.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi, multæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Io. And.

s ¶ *Compescat.*] pœna enim vnius, metus est alterius, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1.

4 Vide Bruni de imaginibꝰ cap. 10. Ioannem de Anania & alios in cap. 1 extra de maledicis.

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curã animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestẽtur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispẽsationem possint illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.*

CAP. III.

ORDINARII † LO-

† Hoc decretum expresse innouat & [illegible] sacrum concilium Tridenti sessio. 7. de reforma. cap. 5.

O ¶ *Rdinarij.*] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in nouem: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa cõferenda: ibi, *In conferendis.* Iterum prima tria facit, prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ: & ponit pœnam non exhibentis: secunda: ibi, *Cæterum cum exhibetur.* distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. ſm membrum: ibi, *Si vero.* Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit hæc constitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales: vtrum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostendat quo iure

quo iure teneat illa beneficia? vř ꝙ non: quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l.cogi. C. de peti hære. hoc tñ non obstante dicit Papa, ꝙ ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l.cogi alleg. quia illa loquitur de rebus cõibus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispẽsationem; infra illud tẽpus non exhibuit, nec habuit impedimentum: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rñdet ꝙ lapso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus ꝙ iste infra tempus exhibuit dispẽsationem; quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, ꝙ ipse debet istum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet ꝙ iste sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo ducitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispensatione: an illa verba faciant dispensationem subreptitiam? Rñdet ꝙ eps debet referre Papæ, vt ipse interpretetur illa verba. Or sanctissime Pater, habemus in cap. dudum 2. de elect. in antiq. ꝙ qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunq; beneficiorum: Ponamus ꝙ vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauen. qui eps affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, tñ dispensato ad tria beneficia: vtrum debeat ei cõferre? Rñdet ꝙ non: nisi eps prius videat suam dispensationem validam: videlicet vtrũ Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima? poterit ei illud beneficium cõferre. vt si videat ꝙ erat dispensatus solummodo ad tria beneficia: non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, ꝙ loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, ꝙ eps potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius cõe eis resistat: & sic est casus specialis contra l.cogi. C.de peti.hæredi. Ratio specialitatis est fauor animarum. Nota insuper modum quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminũ ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinẽda. Nota insuper, ꝙ eius est interpretari, cuius est condere. Nota ꝙ beneficium tertium non debet alicui cõferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, ꝙ licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctũ cap. de multa. de præben. in ant. Dicit glossa ꝙ sic: quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium: & collatio secundi beneficij valet.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere intra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint alias collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitatur per q. de quibus ordinarijs loquatur; & duas opi. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc ꝙ dicit ordinarij locorum: videtur tantum de epis intelligere. ad hoc 11.q.1. de persona. tñ dic. Bern. Guil. & Gar. ꝙ etiam hanc compulsionem facere possunt quicunq; inferiores, qui habent institutionem. 63. dist. si in plebibus. de offic. de leg. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem. de præbend. referente. ipsi enim ordinarij sunt. de offic. ordina. in ant. cum ab ecclesiarum. & probatur j. eod. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, q. a canonibus inimica, vt s. de clericis non reside. ... ibus. quia nonnulli. 21.q.1. per totum. ideo odiosa & restringenda. ff. de liberis & posth. cum quidam. & j. de reg. iuris.

corum[a] subditos suos plures[b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum[c] cura immi-net, obtinentes: seu personatum[d], aut dignitatem cũ alio beneficio, cui cura similis[e] est annexa, districte compellant dispensationes[f] †, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate[g] ipsorum ordinariorum[h] moderandum arbitrio, exhibere.

¶ Quòd si forte iusto[i] impedimẽto cessante, nullam[k] dispẽsationem infra idem † tẽpus[l] contigerit exhiberi[m]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispẽsatione aliqua eoipso[n] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere[o] personis idoneis conferantur.

¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter[p] appareat: exhibẽs nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur[q]. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura[r] in eisdem ecclesijs, perso-

odia. & j. de præbendis. non potest.

¶ *Glos. seq. recit. per quæstionem quid de non curatis.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de his: idem [1] in alijs: cum enim pluralitas [2] sit reprobata in beneficijs: de iure cõmuni potest etiam in minoribus ordinarius id petere. s. de procu. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent: quod dic vt s. eo. lib. de rescrip. gratia.

d ¶ *Personatum.*] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. s. de elect. dudum 2. sed nõ per omnia, vt s. de æta. & qualita. cap. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glossa seq. rationem reddit: & obiectionem soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt s. de electione dudum 2 §. insuper. s. de filiis presbyterorum. cap. 1. & j. de præben. non potest. Nec obstat ꝙ beneficium principis ... de verb. signifi. olim. quia ambitio & odium hoc mouerunt. de consanguinitate & affinitate. ꝙ dilectio. de præbendis. cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. j. de præben. quamuis 1.

g ¶ *Qualitate.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. s. de appel. cum sit. si ergo dicitur habere dispẽsationem in remotis partibus: maius tempus ei dabitur, quam si in propinquo habeat. ff. de ede. ... spatium.

¶ *Glo. seq. querit, soluit, & eps. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum.*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. j. eod. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis epatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficiũ obtinet, ipsum compellere poterit ad hanc exhibitionem. 9.q.3. cap. 2. Ad hoc s. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicunt ꝙ ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter eps (in cuius diœcesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. arg. s. de foro competen. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud. cum quædam. sed primum verius secundum Gal. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. s. de elect. ne pro defectu. & cap. quam sit. ... & cap. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de pœni. dist. 1. scindite. de transla. inter corporalia. vers. sed neq; cum concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2.q.5. §. 1. ad hoc dicas [3], ꝙ in his, quæ possunt de iure cõi possideri, verum est illud: sed in alijs secus: vt hic. de præbend. cap. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. sim. de elect. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 100. distin. contra morem. & dixi de hoc j. de reg. iur. cap. 1.

n ¶ *Eoipso.*] ꝙ non ostendit in termino: litteræ enim quæ non apparent, non sunt. ff. de contrahen. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de conse. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] idest, non obstante ꝯdictione tenentis illud. Credo tñ ꝙ si præuenirct ipse clericus epm: vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, ꝙ eps postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. j. de præben. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] idest, manifeste. s. eod. lib. de elect. si forte. & j. de verb. signifi. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10.q.1. regenda. s. eod. irrefragabili. s. de elect. dudum 2. prope princ. & concor. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. s. de appella. perue-

1 2 nit 2.

¶ Nota quando si possessionem nõ suf ficere in iis, q. sine pe ... vel dispensatio ... possunt, obiug: con tra ... vel pa ... de b. de ... sed ... quæstio.

1 Quod id quod sequitur in glossa nõ quo ad ... Ioan. And.

2 Nota Domi. vbi lex ... facto pœnam imponit ... ad pœnam ... defendendum ... non se defendat ... alia sententia pœna in ... secundum j. de hære. Bona.

† Aliàs ita, prouideat tñ ordinarius taliter, ne animaru cura, &c.

2 Vide concilium Tridentinum sessio. 7 de reforma. cap. 4 & sess. 24 de reforma. c. 17.

3 Secũdum Gar. & sic idem Ioan. Mona. & Archid.

nit 2. Et dicit in addi. q licet ordinarius in principali potestate nō habeat pp dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesię, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, ſm istas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessoriorum. ĵ. de reg. iur. Ioan. And.

a ¶ *Dubitetur.*] probabiliter, de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. ĵ. de senten. excom. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] ſ. de iud. cũ venissent. eius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericũ 3. §. ex his. de senten. excommunicationis, inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. ſ. de præben. de multa.

d ¶ *Velit.*] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fine.

e ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

f ¶ *Ostendatur.*] quasi pp iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficium obtinẽdũ. ſ. de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et ſ. de elect. dudum 2. Et de hoc in Spec. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps cum tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

g ¶ *Ex qua.*] Nota q in plurali dicit: ea quæ: tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio: quia odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie ĵ. de præbē. non potest. 2. responso. Ioan. And.

natibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur. ¶ Si vero de dispẽsationis exhibitæ sufficientia dubitetur[a]: super hoc erit ad sedem Apostolicā recurrendum: cuius est æstimare[b] quem modum sui[c] beneficij esse velit[d]. ¶ In conferendis[e] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs cu ram habẽtibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud† beneficium similem curam habens animarum†, alicui plura similia obtinenti non ante cōferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur[f]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quod is, cui est collatio faciẽda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea[g], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter[h] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus[i] facta collatio nullius[k] penitus sit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Quia[l] plerique[m] prælati non† sine multa temeritatis audacia[n], suis subditis aliquādo interdicũt[o], ne ipsorum superioribus[p], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus[q] ad inquirendum, corrigendum[r], & reformandum[s] in eorũ ecclesijs[t], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunq; personis[u], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum[x] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eoque ad hoc celandum iuramentis†, promissionibus, &† obligationibus alijsque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ[y] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciẽdæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiẽtes prædicta[z], & eorum quodlibet attẽtari de cætero districtius inhibemus[a]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attenta-

h ¶ *Aliter.*] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo non renunciat habitis: cũ nō extendat dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Talibus.*] idest, habentibus plura beneficia cum cura: vel dignitates, vel personatus: vel alterum cum altero.

k ¶ *Nullius.*] est ne reuocata decre. de multa: vbi dicitur, q primum simile vacat ipso iure: sed tenet secũda collatio, hic dicitur q non tenet posterioris collatio: quia promptũ est iura iuribus concordare, & expediens. ſ. eo. lib. de elec. cum expediat. Dic ſm Gar. q decre. de multa. loquitur in eo, qui vnum tantum beneficiũ obtinebat, quod erat de iure cōi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius cōe: & qui non est habilis ad aliud obtinendum: nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures. & qđ ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

Quia plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit: ibi, *Præsumptores.* Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. sciens q Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis: vel eps illos excōicauit casu quo aliqua crimina reuelarent: verum valeant ista? Rñdet q non: immo excōicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas: pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliqd, & postea dicant, non pp hoc sunt periuri. Nota primo, q iura debent adaptari ad id quod sæpius fit. vide ſ. de despon. impub. litteras. Nota secundo, arg. q appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gloss. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

l ¶ *Quia.*] Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarũ superioribus inquirẽtibus manifestẽt: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringant: Decernit autem quod q̃ factum fuerit irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eidẽ puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audiẽtiã nostrã.

ADDITIO. De qua faciebat mẽtionẽ Guil. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tñ loquebatur solum in religiosis: hęc vero latius. Ioan. And.

¶ *Glossa omnes sequentes sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre ſ. de accusa. olim.

n ¶ *Audacia.*] ad hoc ĵ. de verb. sign. constitutionem. 2. responso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. q. quis. de cri. fal cap. 1.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebāt suspectos. ſ. de testi. constitutis 2. & se ostendit iniquam causam fouere: vt ibi, & ſ. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. prouidendum. & 2. q. 7 §. verum. ver. si quis autem.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt alijs committere vices suas. ſ. de offi. delega. c. vlt. ſ. eod. lib.

r ¶ *Corrigendum.*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

t ¶ *Ecclesijs.*] quarum appellatione monasteria comprehendunt. 54. dist. cap. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi. ſ eo. lib. de suppl. negli. prælatorum. grandi. in glo. not. Ioan. And.

u ¶ *Personis.*] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes. ſ. de accu. cum dilecti.

y ¶ *Malitiæ.*] sim. ſ. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est qđ dicit lex, q dña accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & à qui. ma. l. non si. l. prospexit.

a ¶ Senten-

† Alibi, aliquod

† Dictio, animarum, deest in manuscriptis aliquot.

Dispensatio ad duo, non potest vnũ vel alterum de cætero absq; alio permutare.

† Vide concilium Triden. sessio. 7 de reforma. cap. 4 vbi de pluralitate cap. de multa.

† In antiquis codicibus, nõ sine multa temeritate, &c.

† Vide Baronium, Scrib. & Augerius ff ad l. Falcid. & c. reuenientes. de iureiuran. & l. in eos. cod. & l. seq. & l. ad Bart. ff. de aqua pluuia. arcen.

† In antiquis exemplaribus, &, obligationibus, atque pœnis, nihilominus, &c.

Ecclesiæ appellatione veniunt monasteria.

a ¶ *Statuentes.*]dico hũc casum specialem in quo non tenet sentẽtia excõicationis ipso iure: & addendũ ad alios qui recitari solent. §. de senten. excom. per tuas. & dicam j. eo. li. & eo. tit. præsenti.
b ¶ *Astringi.*] si nõn tenuit principale nec accessorium. j. de reg. iur. accessorium cum suis concordan. & merito hoc ligare nõ debet: ad hoc vt pots t veritas reuelari. & cõcor. ad hoc §. de testi. cogen. cap. vlt. ¹ Expedit enim peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. eum qui. §. 1.

tum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quẽquã sententiis [a], iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi [b]. ¶ Præsumptores [c] autem eosdem (ne ipsorũ temeritas quoquo modo transeat impunita [d]) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduertione condigna [e] præcipimus [f] castigari.

b ¶ *Præsumptores.*] ipsos prælatos.
d ¶ *Impunita.*] quod esse non debet. §. eod. tit. li canonici. in fin.
ADDITIO. ff. de fideiuss. l. si à reo. ad fin. C. de pœn. l. si operis. Ioan. And.
e ¶ *Condigna.*] intelligam' arbitraria ex quo certa non exprimitur. §. in antiq. de om. uele. de cautis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi §. eod. si canonici. in fin.
f ¶ *Præcipimus.*] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14 q. 1. quod præcipitur. de verb. sign. in his. & sunt culpæ, &c. 28. dist. quia sunt.

¶ Idem.

¶ *Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in aliis non prodest. hoc dicit. Len.*

CAP. V.

VT [†] litigantes [g] releuẽtur à laboribus & expensis [h]: Statuimus [i], ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel alias iure metropolitico [k] deferũtur ad ipsum, alibi quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi [l], aut in eis, in quibus appellatum [m] extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur [n], audiat, vel etiam audiẽdas committat [o]: Nisi sibi aliud de consuetudine [p] † competat in hac parte [q].

ADDITIO Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Archi. de app. cum speciali. ver. sciantque. Io. And.

VT litigantes] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in ppria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet: nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit: Primo ponit cõstitutionis causam: Secundo constitutionem; ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionem. ibi, *Nisi.*

CASUS. Tu & ego litigabamus coram epo Pictauen. qui contra te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellauisti ad archiepm Burdegalensem: archieps vult causam istam appellationis examinare in diœcesi Xanctonen. an possit? Respõdet q non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis a quo fuit appellatum: & illud verum: nisi aliud haberet consuetudo: nam consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, q proprie dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. glo. §. in antiq. de postula. prela. cap. 1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Vt litigantes.*] Emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. §. eod. cap. 1. vers. Nec pro eo, & cætera. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus nõ dicebatur: & eorum quæ ibi not. Hostiensis.

ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Ledenaria, demum epm Vicentinum: vltra iura quæ primo alleg. gloss. inducebat 9. q. 3. nullus. & cap. conquestus. §. eod. tit. in ant. duo simul. per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesibus suffraganeorũ, quam alium episcopum: nisi in quantum inuenitur concessum: sed episcopus non posset. 6. q. 3. scriptum. 13. q. 1. cap. 1. 16. q. 5. cap. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decret. Romana. j. de foro competen. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Expensis.*] ad hoc intendere debet iudex, vt §. de dolo. finem. cum suis concor. Sed pone, de cõsensu partium archieps audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an qđ agitur valeat? Et videtur q sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg. ad Apostolicam. cum sim. ad hoc §. eo. lib. de rescrip. statutũ. §. in nullo. & hoc satis verum puto [a], dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: ista enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet: nisi in casibus concessis. §. eo. tit. & lib. cap. 1. Si aũt causa Bononiæ deferatur: æquum non est, q pp illam posset Mutinæ sedere. Si aũt Mutinen. eps contentus, & ipsæ partes, satis credo q possit: alias non, vt 9. q. 2. & 3. ff. de offic. præs. l. 3. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. & facit. de offic. leg. nouit. & quæ ibi not.

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin. & §. volumus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret. & per id infertur ad tempus præscriptionis.*

i ¶ *Statuimus.*] videtur q noua sit constitutio: alias dixisset, innouamus §. §. de treu. & pa. cap. 2. vbi innouatur quod statutũ erat. 24. q. 3. si quis Romipetas. & cap. paternitatem. videbatur enim q sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed pp rationẽ quam dixi s. proxi. glo. satis videbatur esse constitutio ipsa, vel eius ratio antiqua: quæ idẽ est quod ius. 1. dist. cõsuetudo. Sm quod restaret q legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, scilicet, spatio xl. annorum. vt §. in ant. de cõsuetu. cap. vlt. de causa posses. cum ecclesia. nec sufficeret præscriptio x. annorum. Sm quod est in his quæ sunt præter ius, secundũ ea quod not. 12. dist. consuetudo. & dixi §. eo. lib. de consuetu. cap. vlt.

k ¶ *Iure metropolitico.*]super quo vide quod not. Io. 9. q. 3. in summa. & Ber. §. eod. tit. pastoralis. & aduerte: quia interdũ cognoscit archieps vel legatus Papæ: vt § eod irrefragabili. §. cæterum. & in eo casu forte posset dici, q eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegaret Papæ: quod dic vt not. §. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur; sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hære. ad abolendam. super gloss. fin. & quod dicam infra tit. proximo. cap. vno. super glo. antepenult. Ioan. And.

l ¶ *Vel diœcesi.*]satis per hanc litteram terminatum erat quod dixi j. eod. cum episcopus.
m ¶ *Appellatum extitit.*]hoc cum causa per appellationẽ defert.
n ¶ *Dignoscuntur.*] cũ deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.
o ¶ *Committat.*] Nota qđ nõ potest per se: nec per alium. §. eo. tit. & lib. cap. 1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium; vt ibi, & j. de reg. iur. potest. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq quærit, arguit & soluit.*

p ¶ *De consuetudine.*] sic §. eod. cap. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt §. dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione pp nuptias, vt s. de do. post diuor. resti. cap. vlt. Quid dices: clericus agit ꝯ epm, ad metropolitanum debet quæstio deferri. 11. q. 1. si quis cum clerico. non vult: vel non potest committere in sua ciuitate: nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius epi. Sm id quod dicitur §. eod. lib. de rescrip. statutum. §. cum vero. & satis id videtur per prædictũ §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur; vt dixi s. in glo. 1.

q ¶ *In hac parte.*] scilicet in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & sic nota quod consuetudo dat iurisdictionem. nona quæstione tertia, conquestus. de foro competen. cum contingat. §. eod. lib. de consuetudine. cap. 3. C. de emancipat. liber. l. 1. & fin. & §. eod. tit. cap. 1.

¶ Idem.

¶ *Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

SI † EPISCO-

SI episcopus.]Primo prouidet. Secundo prohibet. ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expensas vicariorum extra victualia: secundo; ibi, *Hi tamen.* circa expẽsas victualium, & causam reddit. Dominicus.

CASUS. Eps Pictauen. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus infirmitate: vel quia hoc habet ex priuilegio: Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare

I 3 necessaria

Margin notes:

¹ Et j. de reg. iur. nõ est in peccato nemo. §. de iure nemo. Ioh. Mona.

[†] Vide notabile in Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 20.

[a] Idem Aca. & Ioan. Andr. sine dicta glo. ... quæ in glo. ponitur. al. 1. q. 6. ... Ioan. And.

[i] Nota signum constitutionis nouæ, & declarationis. Dom. Fonta.

[a] Ergo consensus ... diœcesani ... Archi diac. in cap. ... 16. q. 1.

[†] De materia ... vide ... in Conc. Trident. sess. 24. de reforma. c. 3.

[a] Notat Dom. quod consuetudo contra ius ... delegare ... contra ... iure expressam. Font.

Archiepiscopus potest delegare causam inter episcopum & clericum extra diœcesim ipsius episcopi.

pus suam dioecesim, vbi ei à iure permittitur [b], faciat per alium [c] visitari: licet ipse [d] illi [e] habeat in alijs necessarijs prouidere [f]; Hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium [g] visitanti [h]: Cum secundum Apostolum [i] non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. ¶ Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat †, nil prorsus ab his, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit [k].

¶ Idem.

¶ *In quolibet loco dioecesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officiũ. Ioan. Andr.*

CAP. VII.

CVm [l] †episcopus [m] in tota sua [n] dioecesi iurisdictionẽ ordinariam noscatur habere [o]: Dubium non existit, quin in quolibet loco [p] †ipsius dioecesis non exempto [q], per se, vel per alium [r] possit pro tribunali sedere [s]: causas ad ecclesiasticum forum spectãtes [t] audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint [u]) capere [x], ac carceri [y] deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium [z] libere [a] exercere.

necessaria? Rñdet q̧ vicario visitanti tenebuntur visitati procurare in victualibus: sed si indiget equis, vel conducat famulos: hoc fiet expensis epi: Veruntamen hodie epi habent ex priuilegio, vt possint visitare per alios: & percipient integram procurationem, quæ est hodie taxata ad certam summam: vt in extrava. Benedi. quæ incipit, vas electionis. de censi. Nota primo, q̧ delictum est recipere tpalia pro administratione spiritualium: qđ est verum in casu à iure non permisso. Nota secundo, q̧ eps non visitando personaliter, non debet habere procuratorem respectu psonæ suæ. Dominicus.

1. ad Cor. cap. 9.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si episcopus.*] Si eps cum potest suam dioecesim visitat per aliũ, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autẽ in victualibus puidebunt ipsi vicario visitãti, & non epo. Emanauit aũt hæc decretalis ad declarationẽ eorũ, quæ notat Hostiẽsis. s. eo. inter cætera. super verbo, subministrent. & Guiliel. & Gar. ĩ. de censib. exigit. sup verbo, in speciali. qui omnes tenebant, quod hic dicitur.

¶ Alias visitat

b ¶ *Permittitur.*] scilicet cum id personaliter exequi non potest. s. de offi. ord. inter cætera. & 10. q. 1. epi n. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus. & duobus c. seq & s. de offi. archi. mandamus. nisi ex causa. & tunc etiam pluries id poterit, vt s. de censi. cum venerabilis. & 18. q. 2. visitandi. & c. non semel. cum sim. Io. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

c ¶ *Per alium.*] Sed visitans pdicare debet. 10. q. 1. placuit. & ĩ. de censi. c. 1. sed officiũ pdicandi non delegat, vt s. in ant. de offi. dele. cap. vlt. ergo visitatio delegari vel demãdari non potest. sed dic s̃m Inno. Gott. & modernos, q̧ hoc not. in decr. inter cetera. s. eo. ĩ ant. aut hoc ptinet iure ordinario: & tunc bene demandatur, vt ibi, & hic aut iure delegato: & tũc nõ demãdat, vt i ↄtio: nisi haberet ad id speciale mãdatũ vt s. eo. lib. de offi. deleg. is cui. & c. vlt. s. vices.

d ¶ *Ipse.*] scilicet episcopus.

e ¶ *Illi.*] vicario.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem.*

f ¶ *Prouidere.*] & sic intelligi debet decre. illa, inter cætera. vbi dicitur: epi ipsis vicarijs cum indiguerint, necessaria cõgrue subministrent: scilicet vt parent sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna. [Sicut pararent sibi ipsis si psonaliter visitarẽt,] pter victualia: & sic intelligebat Host. Inn. intelligebat etiã de victualibus: & tũc scilicet cum victualia sine scandalo per vicarios à subditis haberi non poterãt: prima vera, vt hic vides: nec per hoc sedam reprobo.

¶ Illæ expensæ [illegible]

g ¶ *Victualium.*] in victualibus enim tantum debet recipi procuratio. quod dic vt ĩ. de censi. cap. 1. 2. & 3.

h ¶ *Visitanti.*] illi vicario. Ioan. And.

i ¶ *Apostolum.*] Paulum 1. ad Corinth. 9. & habes hoc idem s. de præser. p. cum ex officij. & ĩ. de censi. cap. 3. ad fin.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Debebit.*] de hoc q̃rebatur in glo. de quibus in prin. cap. dixi. Et videbatur q̧ ex quo iure concedente p alium soluere poterat debitum, ad quod subditis tenebatur: suum debitũ recipere posset. arg. s. de elect. significasti. Sed prout dicebat decre. cũ venerabilis. s. de censi. tunc demum eps procurationem habebit, cum accesserit, &c. si ergo nõ accedat, sed mittat: non habebit ipse, sed nullus, vt hic vides: Non enim ferẽdus est qui lucrum amplectitur, &c. C. de cad. tol. l. vna. §. pro secũdo. & ad quẽ spectat onus, &c. 12. q. 2. charitatẽ. & c. quicunq; suffragio. & c. ecclesiasticis. Ioan. And.

¶ Nec debet [illegible] Io. An.

CVm episcopus.] Ponit dictum, cuius rationem præmittit: Secundatibi, *Dubium*. Ioan. And.

CASVS. Eps Pataauen. vel eius officialis, vult sedere pro tribunali, & causas examinare in alio loco quàm in sua ciuitate: vtrum possit? Rñdet q̧ cum eps habeat ordinariam iurisdictionem in tota sua dioecesi, potest sedere in quolibet loco suæ dioecesis pro tribunali, exceptis in locis exemptis ↄ voluntatem exemptorum. Sed vtrum eps habeat capturam malefactorum in qualibet parte suæ dioecesis? Rñdet q̧ sic: nam ex quo habet iurisdictionẽ in tota sua dioecesi, videntur illi concessa illa sine quibus, & cætera. Arguitur ↄ textum de l. ancillæ. C. de fur. vbi dicitur, quòd de casu non dubitabili non est facienda lex. Solutio: Iste textus post istam constitutionem est de casu indubitabili: sed ante istam cõstitutionẽ erat dubium, an eps posset exercere suam iurisdictionem in quolibet loco suæ dioecesis: & vtrũ posset capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, q̧ eps solus habet iurisdictionem ordinariã generalẽ in tota sua dioecesi: vnde territorium est solius epi & nõ archidiaconi, vel alterius inferioris prælati. Et prodest istud: nam si quis extraneus cõmisit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionẽ: quia territorium est solius epi, & non archidiaconi: Secus est si talis delinquẽs esset subditus archidiacono: q̃a tunc posset illũ punire: Idem est dicendum in abbate: nam illi tales non habent proprium territorium, vt dixi. Nota secundo, q̧ eps potest sedere pro tribunali in quacunq; parte suæ dioecesis: & etiam mutato loco suorũ maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, q̧ eps habet captionem delinquentium: & illam captionem potest facere in qualibet parte suæ dioecesis. Nota vnum singulare s̃m Dñicum, q̧ locus exemptus, dr̃ de dioecesi: & sic patet, quod dispositiones & mandata quæ fiunt in dioecesibus, includũt loca exempta: dum tñ fiant per habẽtẽ iurisdictionem in exempto. vide not. s. de rescrip. abbatẽ. & glo sup verbo, primo anno. in cle. frequẽs. de excel. pla.

Vide limitationem ad hoc cap. traditam per Doctorem in c. cum ex de offic. deleg.

[illegible] & secus esse debet [illegible] in parte [illegible]

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Cum episcopus.*] In quolibet loco dioecesis non exempto, per se & per alium potest episcopus p tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

¶ *Glos. seq. dat duo similia.*

m ¶ *Episcopus.*] idem est in legato circa suã legationẽ. s. in ant. de offi. leg. nouit. idẽ in arch. epo circa suã ppriã dioecesim. s. eo. vt litigãtes. sed nõ quo ad puinciã, vt ibi, & s. eo. c. 1. & 9. q. 2. c. 1. 2. & 3.

n ¶ *In tota sua.*] ita q̧ nullus alius in tota sua dioecesi sub eo iurisdictionẽ habeat: in parte aũt bene: quod dic vt not. 25. di. st. pe. lectis. & facit quod not. Host. de offi. archipresby cap. vlt.

o ¶ *Habere.*] ita q̧ intentio sua fundata est de iure cõi: ita quòd qui se dicit exemptum, habet hoc ostẽdere. 100. dist. contra morẽ. quod dic vt ĩ. de priui. cum personæ.

Episcopus [illegible] habet intentionem suam fundatam de iure communi.

p ¶ *Loco.*] honesto tamen, maxime cum tractat causas spirituales. s. de appella. qua fronte.

q ¶ *Non exempto.*] ad cognoscẽdum locum exemptum, vide ĩ. de priuil. si Papa. & bene dicit, non exempto: quia in loco exẽpto cathedram collocare non potest, vt iudicia exerceat: vt expresse probatur 18. q. 2. luminoso.

ADDITIO. Dic celebratione diuinorũ, & benedictione populi dic vt in cle. archiepiscopo. de priuile. Ioan. And.

r ¶ *Per alium.*] quod enim potest per se, & per alium. ĩ. de reg. iur. potest. dic vt ibi.

s ¶ *Sedere.*] quod requiritur in cognitione & decisione causarum. 3. q. 3. §. spatium. ĩ. de re iud. c. vlt. Io. And.

t ¶ *Spectantes.*] vt s. de verb. sign. super quibusdam. in fin. de foro compe. cap. cum sit. vbi de hoc.

u ¶ *Exegerint.*] alias non debet eos detinere, si de parendo iuri dederint fideiussoriam cautionem. ĩ. de sent. excom. si clericos. in fi.

x ¶ *Capere.*] idest, capi facere: quia manus inijcere in aliquem nõ debet eps. 86. dist. non liceat. C. de epis. & cle. Authen. sed neq;. & de ipsius mandato capientes excõicati non sunt. s. de sent. excom. vt famæ. & ĩ. eo. lib. & eo. tit. si clericos. Ioan. And.

y ¶ *Carceri.*] qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est pœna. ĩ. de pœn. q̃uis. & s. de verb. sign. nouimus. in fin.

Carcer est institutus ad custodiam aliquando ad pœnam.

z ¶ *Officium.*] ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.

ADDITIO. Archid. alleg. 68. dist. quamuis. quamplura ad officium ordinarij spectantia colligit breuiter Guil. in Spec. eo. tit. §. officium. Ioan. And.

a ¶ *Libere.*] ac si esset in propria ecclesia, vel palatio iuridico.

ABSQVE. Archidia. exponit, idest, absque alicuius contradictione. Ioan. And.

Q*Vamuis.*] Sunt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquũ: & pro confirmatione causæ ponit transgressionem ipsius: Secunda dat formam cessationibus ante factũ: ibi, *Nos*. Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari: ibi, *Parte insuper*. Dominicus.

CASVS. Dictũ fuit in cap. si canonici. s. eo. tit. quam solemnitatẽ debent obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda pp iniuriam sibi, vel ecclesiæ illatã: Sed ponamus q alīq canonici sunt absentes, & sunt in loco propinquo, in quo essent vocandi in electione facienda, nunquid etiam sunt vocandi in facienda cessatione a diuinis? Rñdet q sic: Et iste est vnus casus ĩ quo canonici absentes sunt vocãdi prõ negotijs capitularibus: licet regulariter soli pñtes sunt vocandi: Alius casus est in negotio electionis: Alij casus ponuntur in cap. præsentium. infra de testib. Sed quid si absentes legitime fuerint vocati, comparuerunt, & deliberauerunt, q vtilensia erat sufficiens ad inducendum cessationem a diuinis: Quęritur quid debent canonici facere ante cessationem? Respondet q causam cessationis debent in scriptis mittere illi iniurianti, & illum requirere, vt satisfaciat pro iniuria commissa: Si aũt non velit satisfacere, poterũt cessare a diuinis: Sed tunc ij si cessantes & delinquentes debẽt mittere ad Apostolicam sedẽ. Nota casum, in quo recipiuntur testes lite nõ contestata, & in absentia partis. Nota primo argumen. differentiam esse inter capitulum, conuentum, & collegium. de quo vide s. de rescript. cap. capitulum sanctę Crucis. Nota secundo, quòd paria sunt non habere rem, vel per eum stare, quo minus illam habeat. s. eod. lib. de elect. commissa. in princ. Nota tertio, q Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo s. eodem lib. de offic. leg. cap. 1. §. quod in fratribus. vbi gloss. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent: vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.*

CAP. VIII.

QVamuis [a] † super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, cõuentibus, siue collegijs secularium vel regularium ecclesiarum multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio † tertio [b], & Gregorio decimo [c] prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunq; compertum, cessationes easdẽ irrationabiliter [d] esse factas: Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari, vel regulari [e] capitulo, collegio, seu conuentu [f] ecclesiæ cuiuscunque, cessationes [g] ipsæ nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi [h]) & deliberatione [i] habita diligenti, ac episcopo, aliove quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem, & deliberationem de cessando habitam requisito, quod irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur: Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit [k], quominus habeant competentem. ¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedẽdum: extunc [l] infra vnius mensis [m] spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum a diuinis cessatur (nisi superueniente cõcordia inter eos cessatio illa cesset) iter [n] arripiant † per se, vel per procuratores idoneos, cum munimẽtis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicã veniendi: & continuatis [o] dietis quamcito commode poterint, se Apostolico conspectui

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quod a cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & cõtra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent, vt vtraq; parte pñte, vel altera contumaciter absente; Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta no seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

b ¶ *Innocentio tertio.*] s. eo. tit. irrefragabili. §. cæterum.

c ¶ *Gregorio decimo.*] s. eo. tit. & lib. si canonici.

d ¶ *Irrationabiliter.*] id est, sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

e ¶ *Regulari.*] Reprobata est igitur opinio domini Guil. Duran. qui not. s. eod. canonici. q decreta. illa non habebat locum in regularibus, sed solum in secularibus: quia dicebat canonici, vt ibi dixi.

f ¶ *Conuentu.*] intelligas quòd sibi vendicet ius cessandi ex consuetudine, vel alio iure: vt s. eo. si canonici in principio.

g ¶ *Cessationes ipsæ.*] aliquatenus attententur: quod est infra.

¶ *Glossa sequens ponit opi. quam partim reprobat: dubium soluit, arguit & remittit.*

h ¶ *Euocandi.*] scilicet de prouincia. s. de elect. coram. vbi de hoc. & 7. q. 1. factus est Cornelius. In his autem vocationib' de q remoto loco fiant, statur consuetudini: vt in anti. de elect. cap. cum inter vniuersas. & cap. bonæ 2. sed an vocentur vel non, non statur consuetudini secundum quosdam: qđ non est verum per decretalem j. de præsen. cum in ecclesijs. vnde credo, q si in ista ecclesia esset consuetudo absentes non vocari ad electionem, nec ad hanc cessationem vocari debebunt per hanc litteram, quæ dicit; prout sunt, &c. Et not. ex hac littera, q in alijs tractatibus ecclesiarum quam electionibus, non debent vocari absentes [1] ... alias quare diceret pro: ut sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius porrectum. & j. de testib. præsentium.

i ¶ *Deliberatione.*] Nota casum in quo pręcedere debet tractatus: sic & in alienatione perpetua rerum immobiliũ ecclesiæ. j. de reb. eccle. non alien. dudum.

k ¶ *Steterit*] sim. supra eod. lib. de elect. commissa. §. annus. & j. de præben. licet.

l ¶ *Extunc.*] idest, post cessationem.

m ¶ *Mensis.*] quot dies computentur in mẽse: dic vt dixi s. eo. lib. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. ponit conuenientiam & differentiam ad cap. cupientes.*

n ¶ *Iter arripiant.*] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & postea tempus arbitrarium ad se præsentandum. sic s. eodem lib. de elect. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes §. siue arripuerit iter infra mensem, siue non, debet postea ire: & post tempus arbitrarium expectatur per xx dies. Sed hic ex quo non arripuit iter infra mensem, habent locum pœnæ decretæ, nec post arbitrarium tempus expectatur.

¶ *Glos. seq. soluit dubium & remittit.*

o ¶ *Continuatis.*] Non credo quod propter hoc compellatur omni die proficisci, & nunquam quiescere. s. Quis enim impius iudex arbitretur q per xl dietas deberet venire non quiescendo? & hoc probatur dum dicit. quamcito poterunt. Et illud dicimur posse, quod possumus de iure & commode 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sign. nepos Proculo. & de hoc dixi s. de elect. cupientes. in prima particula super ver. commode.

¶ De materia cessationis à diuinis vide Panormitanũ & alios in ca. dilecti. extra de appellat. Cardinal. extra. de rer. ecclesiastica in interdicto & Gõf. ... extra de irregularita. ... cap. de interdicto.

¶ Ex causis Innocentius iij. in concilio generali Lateranen. cap. 7.

[1] Idem Doctores notãt, et gloss. q vbi consuetudo disponat in aliquo tractatum casuum separatorum, extenditur ad reliqua, & pro isto dicto est textus hic, ibi prout sunt, &c. Fonta.

[1] Al. iter arripiat

[1] Et nihilominus sic tenetur, secundum Archidiac. alleg. l. de dolo & contra ... cum ... & qđ not. Hostien. j de sent. excõ. cum medicinalis ... tum ... ad deuolutionem partis, nõ nocet si non fuerint tẽpora obseruata. Ioan. And.

¹Dicitur enim aliquid continuatum, ... interuallum ... quod ... Ioan. And.

I 4 a ¶ *Parti-*

a ¶ *Partibus*,] quarum assertione panduntur merita causarum. s. de in integ. rest. cum ex litteris.
b ¶ *Poena docente*.] 38. dist. qui ea. de offi. leg. nisi specialis. in ant.
c ¶ *Et manifesta*.] s. eo. irrefragabili.
d ¶ *In cessando*.] scilicet vt vocent absentes, deliberent, & regrant priusquam fiat cessatio.

¶ *Glo. seq. colligit x. quae praecedunt cessationem & octo quae sequuntur.*

e ¶ *Mittendo*.] scilicet, iter arripiendo infra mensem, & dietas, put congrue poterat continuando. Nota igitur in summa ad hoc qd fiat cessatio, necesse est hęc interuenire. Primo, ꝙ qui cessant, hoc habeat de consuetudine, vel alio iure vt cessare possint. Secundo, ꝙ vocentur absentes ad tractandum de cessatione. Tertio, ꝙ tractēt. Quarto, ꝙ de cessando deliberēt. Quinto, ꝙ sit manifesta offensa pp quā cessant. Sexto, ꝙ sit rationabilis. Septimo, ꝙ ante cessationē instrumento publico vel patētibus litteris authentico sigillo munitis, causam cessationis exprimant. Octauo illud instrumentum, vel litteras tradant ei ꝯ quē cessant. Nono, ꝙ requirant illum qui emēdet competenter iniuriam vel offensam pp quam cessare volunt: quod si non fecerit [1], tunc locū habet cessatio. Post cessationē pars vtraq; debet arripere iter ad sedem Apostolicā infra mēsem per se vel p procuratores sufficienter instructos: extunc continuatis diebus, habet tēpus arbitrarium, quo cōmode possit ire. Omnibus his nō seruatis, non seruetur cessatio: & habeant locum poenae s. eod. tit. si canonici. & praeter illas, arbitraria summi Pontificis, vt hic.

¶ Alias, suspendēda.

[1] Hoc decimum Ioan. And.

repraesentēt: vt partibus [a] praesentibus, aut vna praesente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedē eandem: pars quae culpabilis inuēta fuerit in praemissis, praeter alias poenas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, poena docente [b] cognoscat quantum excesserit, quae cessationi factae rationabiliter causam dedit: vel quae sine rationabili, & manifesta [c] causa cessauit. Parte insuper à diuinis cessante, suprascripta [?] tam in cessando [d], quàm in veniendo siue mittendo [e] ad sedem Apostolicam non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, praesentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus poenam imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia saepe. s. eo. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. And.*

¶ *Rasens.*] Partes patent: Prima sic diuiditur in prohibitionē, exceptionē, & poenā: Secūda: ibi, *Nisi*. Tertia: ibi, *Alioquin*. Io. An.

[Casus.] Aliquis obtinet beneficium in ecclesia, plura bona ex fructibus puenientia sui beneficij reseruauit: & ipse dimisit ea bona: Certum est ꝙ iure cōi sui consanguinei non succedunt ab intestato, nec etiam potest ipse testari de huiusmodi bonis: Sed vtrum fiscus vel eps erit eius haeres? Rńdet ꝙ non: sed in isto casu fiscus erit sua ecclesia: ideo illa bona debent custodiri & reseruari futuro successori in illa ecclesia: Idem est in canonicis ecclesiarum cathedralium & collegiatarum: & istud verum, nisi aliud habeat cōsuetudo. Nota primo, ꝙ appellatione rectorum comprehendūtur etiam habentes dignitatem, vel psonatum, siue prioratum. Nota secundo, ꝙ consuetudo potest disponere ꝙ fructus obuenientes tpe vacationis beneficij, applicentur alteri vsui, quam ecclesiae: de quo in extrauaganti Ioan. xxij. suscepti. Dominicus.

[1] Principiū istius cap. p cedit etiā si isti successores possint reuocari ad claustrum, quia nihilominus debent habere fructus perceptos tpore vacationis, quos cū episcopi nec abbates eis detinere possūt, multominus alij habētes ius in ecclesia. Philip. Fran.

¶ *Prima glossa diuidendo summat.*

f ¶ *Praesenti*.] Primo ponit cōstitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, praesentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus poenā imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia saepe. s. eod. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. Andr.

g ¶ *Superiores*.] archiepiscopi, vel patriarchae.

Additio. Dicit hic Archidiaconus, ꝙ inter archiepm & metropolitanum est differentia. alleg. 21. dist. cap. 1. post prin. & in Authen. de priuileg. archiepi. coll. 9. in prin. ibi, non solum metropolitanus, sed etiam archieps: Si autem habetur illa rubrica post tit. de san. epi quae non legitur, nec glossatur. Io. And.

h ¶ *Ecclesiasticae*.] in secularibus non posset habere h. cum poena inferius posita. Ioan. And.

i ¶ *Vacantibus*.] vacare etiā dicuntur si sine manualia non de mensa, sed habentia bona discreta: & in his locum habet haec constitutio: vt in cle. de supplen. negli. praela. quia regulares: quae determinat quod hic Archidiaconus prolixe not.

Vacare dicuntur beneficia licet sint manualia.

k ¶ *Quibuscunque*.] in hoc differt à decre. quia saepe. s. eod. lib. de elect. vt patet j. i. fine.

CAP. IX.

PRaesenti prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores [g], aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares praelati, aut ecclesiasticae [h] quaecunque personae: vacantibus [i] dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscūq; [k] sibi subiectis seu ad collationem [l], ordinationē, praesentationem, vel custodiā [m] pertinentibus eorundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quae in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari [n] [1]: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo praesumant. Nisi de speciali priuilegio [o], vel consuetudine iam praescripta legitime [p], seu alia causa [q] rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur. Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiae [r] caeteri [s] vero ab officio [t] & benefi-

l ¶ *Collationem*.] inter haec & sequentia magna est differentia. j. de praeben. cum in illis.

m ¶ *Custodiam*.] s. eo. lib. de elect. generali. & 63. dist. si in plebibus. de insti. cum venissent. de appel. bonae. in ant.

¶ *Glossa sequens primo dicit per quem seruetur, & remittit: secundo notat ad quaestionē in qua distinguit cum Host. & Gar. inter clericum administratorem, & simpliciter beneficiatum.*

n ¶ *Reseruari*.] p oeconomum si est in ecclesia: vel eum qui custodiam habet: quod dic vt dixi s. de elect. quia saepe. [Dic ꝙ etiam in monasterio vacāti dare potest eps, vt dicit hic Archid. per decre. cū vos. s. eod. & per ea quę not. Inno. & Host. de sta. mo. ea quae. s. si vero. vers. ꝙ si abbas. & vide quod ibi dixi super versic. prouideatur.] Et nota ꝙ dicit, reseruari: p hoc enim videtur, ꝙ de illis non possint decedentes testari [3]. de hoc not. Gar. de reb. eccl. non alie. hoc cōsultissimo. & distinguebat (prout distinxerat Host. & s. de pecu. cle. si quis sane) inter clericum habentem administrationem, & non habentē: nam clericus habens administrationē, quamdiu viuit & sanus est, dare potest: moderate tñ. s de don caeterum. cōparatur enim vsufructuario: qa eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij: vt in praedi. decre. si quis sane. & s. de dona. consultationibus. s. de pig. cap. vlt. Insti. de vsufru. §. finitur. potest ergo dum viuit voluntatem suā facere, dummodo moderate donet. Cum incipit infirmari, comparatur vsuario, & ita nihil habet nisi vsum tm: eleemosynam tamē facere potest. s. de testamen. ad hoc. testari non. eod. tit. cum in officijs. cum si. Si vero sit clericus non habens administrationem: sed personaliter & simpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciendum fructus suos, & de ipsis potest testari: ecclesia tñ succedit ei in istis, si decedat ab intestato. s. de testamen. relatum. probatur satis ista distinctio. s. de testamen. requisiti. §. illud. & consuetudo generalis quasi vbiq; eam approbat. Et quod dictum est de clerico simpliciter beneficiato, ꝙ facit fructus suos, intelligendum est de perceptis & reconditis: alij vero per iura allegata ad ecclesiam pertinebunt.

[3] Hic articulus valde frequens est, & [illegible] de quo pariter Doctores [illegible] Doctores in cap. cum in officijs [illegible] Panormitanus in repetitione [illegible] Rota [illegible] Barbatia tract. de praestantia Cardinalium par. [illegible] & S. Thomas 2. 2. q. [illegible] art. 7.

o ¶ *Priuilegio*.] s. eod. lib. de rescri. si propter. j. de praebend. si tibi concesso. & s. de verb. sign. c. penult.

p ¶ *Legitime*.] id. annorum spatio. s. de consuet. cap. vlt.

Additio. Archidiaconus remittit ad cap. nullus. 2. q. 1. & 10. q. 3. quia cognouimus. 8. q. 2. seruiturum. & j. de praescript. cap. 1. & pro summa circa praescriptionem remittit. 16. q. 3. in summa. Ioan. And.

q ¶ *Alia causa*.] puta onere imposito in fundatione. 18. q. 2. Eleutherius. & c. seruitium. s. de iure patro. praeterea. vel statuto, vt in praed. decre. quia saepe.

Additio. Quod dixi post Host. vt ec. bene. cap. vnico. super ver. iusta causa. quod hic ponit Archi. Io. And.

r ¶ *Ecclesiae*.] ad idem s. eo. lib. de offi. deleg. c. 2. & si sic suspensus celebraret in ecclesia, irregularis esset, vt j. de sente. excom. is cui. secus [4] si extra ecclesiam, vt ibi dicam.

[4] Prius quam facile non [illegible] consule Doctores tum in c. [illegible] j. de sententia [illegible]

s ¶ *Caeteri*.] inferiores episcopis.

t ¶ *Ab officio & beneficio*.] dic quibuscunque, vt supra de elect. quia saepe.

quia sæpe. non sic in casu ¶. eo. lib. de elect. cupientes. §. cęterum. & c. si compromissarius. in fi. & est ratio: quia hic ab officio suspensus est, ibi non, vt dixi in prædicta decre. quia sæpe.

a ¶ *Quousque.*] facta ergo restitutione, non erit necessaria aliqua absolutio [1], vt not. 10. & 1. dist. 11 q. & 16. q. 7. si qs deinceps. & Ber. de matri. ꝓct. con. iter dec. eccle. de muliere.

[1] Immo videtur necessaria, vt cum notatum est in c. de muliere. extra de mat. contract. contra interd. eccle. fac. vide eum deinde... & c. à no bu. c. l. extra de sen. excom.

ADDITIO. Vide qđ not. in Clement. 1. de decimis, in glo. sic suspensi. Ioan. And.

b ¶ *Restitutionem.*] & sic non sufficit cautio. [Idem Archi.] tamen cum hic fuisset expressum: sic j. de vsuris. c. ad hoc §. de deci. ad audientiā. si. §. de verb. signi. ex parte. j. de senten. excomm. venerabilibus. §. sane. & facit §. de re iudica. cum aliquibus. ff. de pigno. act. l. non est.

c ¶ *Porro.*] sumptum fuit hoc de eo quod not. Host. §. de verb. significa. c. penult.

d ¶ *Supradicta.*] scilicet dimissa tempore mortis, & obuenientia tempore vacationis.

e ¶ *Debitis.*] ad quę remanet ecclesia obligata. & successor [illegible] hæres filius ad paterna, vt §. de solu. cap. 1. sic enim dicit lex, q si mulier dedit bona sua in dotē,

cio tandiu eoipso nouerint se suspensos: quousque [a] restitutionem [b] fecerint de prædictis.

Porro [c] vbi ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta [d]: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis [e] si qua sint, & his, quæ fuerint necessaria pro seruitoribus, & ministris, ac incumbētibus oneribus [f], vsque ad nouos redditus supportandis congrue reseruatis, ex ipsis reperta fuerint superesse [g].

[h] Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus [h] contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares [i] personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium [k] occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari [l].

dedisse videtur quod superest deducto ære alieno. ff. de iure dot. l. mulier. & bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui: quia agris eius sitientibus alios irrigare non debet. C. de serui. præses.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ scripsi post Hostien. §. de arbit. dilecti. in princip. & de verb. signifi. cum inter. super 3. glo. Io. And.

f ¶ *Oneribus.*] fabricæ, hospitalitatis, receptionis legatorum, & nūtiorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus. 21. q. 1. cap. 1. & §. de præbend. de monachis. de præscriptio. accedentes. de censi. cum instantia.

g ¶ *Superesse.*] hodie dic vt in constitutione Ioan. xxij. quæ incipit, suscepti regiminis.

h ¶ *Edidimus.*] §. eo. lib. de elect. quia sæpe.

i ¶ *Singulares personas.*] ipsarū ecclesiarum: de quibus loquitur decreta. quia sæpe.

k ¶ *Vacantium.*] principali prælato, vt ibi dixi.

¶ *Gloss. seq. quærit, & soluit.*

l ¶ *Derogari.*] sed in quo poterat derogari? Sol. In eo q hic reseruantur consuetudines, statuta, & priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte credidisse: aliquis derogatum fuisse.

ADDITIO. Et ideo tam varie: quia ibi lęditur caput per membra: hic econuerso: & capitis læsio grauior est. §. de accus. qualiter. ibi, ne cōcussis, &c. 2. q. 7. sicut a. Ioan. Monachus. Vel absurdum est quod filius in parētem, vel subditus in prælatum, vel ipsius res habeat potestatem. de maior. & obed. cum inferior. plus viget ratio ibi not. in 1. glo. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel eius officialis Titium excōicauit pp suam contumaciam: vel Titius incurrit sententiam excōicationis pp leuem iniectionem manuum in clericum: antequam Titius esset absolutus, eps Pictauen. est mortuus: forte prouisio ecclesiæ differt, & Titius excōicatus petit absolutionem: vtrum capitulū qđ succedit loco epi, poterit eum absoluere? videtur q non: per dictum cap. si eps. 11. q. 3. Hoc tñ non obstante Romanus Pontifex hic decidit ꝯtrium, dicens, q sicut eps si viueret, posset Titium absoluere: sic etiam capitulum quod est loco epi poterit illum Titium excōicatum absoluere per se vel alium: Idem est dicendum de alio, cui deputat ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem. Nec obstat illud cap. si eps. qa illud cap. nō negat quin deputatus à Papa vel capitulū quod succedit, possit absoluere: Vel dicendum ſm glos. q capitulum vel ille deputatus à Papa dicitur successor. & sic continetur suo ulo cap. si eps. Not. primo ex hoc textu, q vacante ecclesia cathedrali capitulū succedit epo in administratione iurisdictionis epalis. Not. secundo magis specifice, q capitulum sede vacante potest absoluere illos excōicatos, quos eps, cuius capitulum vices gerit, posset absoluere: & sic capitulum sede vacante tantam habet potestatem respectu absolutionis, quantam habet eps viuens, & capitulum in hoc succedit ipsi epo: Absoluere enim ab excōicatione dependet à iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Not. tertio, q eps regulariter potest absoluere de omni excōicatione, nisi in casibus Papæ reseruatis. c. nuper. §. de sen. excōi.

Nota finaliter, q capitulum est capax iurisdictionis. §. in ant. de offi. ord. cap. irrefragabili. de fo. compe. c. cum contingat. Habes etiam ex hoc tex. ibi, *Seu is ad quem:*] q iurisdictio epalis potest etiā ad aliū deuolui quam ad capitulum sede vacāte ſm Domini.

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

EPiscopali sede [m] vacante [n], potest capitulum, seu is, ad quem [o] episcopalis iurisdictio [p] tunc temporis [q] noscitur pertinere, iis, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris [r] siue hominis [s] fuerit, absolutionis

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

¶ *Superius dictum fuit de varijs & diuersis prælatis siue magistratibus verum quia inter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores: quidam minores. qui minores debent maioribus obedientia. ideo post rubricas præcedentes, ponit rubricam de maioritate & obedientia.*

Condit dominus Bonifacius VIII.

EPiscopali sede.] Ponit dictum, à quo excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap. illud quod habet in cap. si eps. 11. q. 3. videlicet, quod mortuo epo successor eius potest absoluere excōicatos a prædecessore suo mortuo: & sic cum illud cap. non loquatur de alijs, videtur eis interdixisse ne possint absoluere: & ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in cap. cum olim. eo. tit. in an. videlicet, quod vacante sede episcopali, capitulum succedit in iurisdictione, ita quod potest per se examinare causas.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid determinat.*

m ¶ *Episcopali sede.*] Capitulum, vel is, ad quem administratio ptinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset eps si viueret: nisi a sede Apostolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declarationem eorū, quæ not. §. eod. his, quæ. [2] & reprobat quod tenebat Gof. §. ne sede vacante, illa.

[2] Et licet illa decre. nō in episcopo, sed in Cardinalis loquatur, dicit Ioan. Monachus Papā sibi respondisse, q. Cardinales in suis ecclesijs habent ius episcopale. Et vide qđ dixi post in no. de capel. mo... in gl. ... hoc ... Io. And.

ADDITIO. Et de hoc Guliel. nil approbans in Specul. ne sede vacan. in fine. Ioan. And.

n ¶ *Vacante.*] idem si episcopus à paganis, vel schismaticis captus esset, vt §. eo. lib. de sup. negli. præla. si episcopus.

o ¶ *Is ad quem.*] puta visitator datus à Papa. §. eo. lib. de elec. is cui. vel ab archiepiscopo in casu. §. eo. lib. de supp. neg. præla. c. vlt. vel electus ad hoc per capitulum.

p ¶ *Iurisdictio.*] Circa temporalia & spiritualia: vel saltem circa spiritualia, vt §. de temp. ordi. cum nullus. eo. lib.

ADDITIO. Vnde in multis ecclesijs Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem temporalium. §. eo. lib. de elect. generali. & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium. facit quod dixi §. eo. lib. de offi. leg. cap. pen. super gloss. aduerte. Ioan. And.

q ¶ *Tunc temporis.*] vacante sede.

r ¶ *Iuris.*] à qualibet iuris excōicatione absoluit episcopus, si absolutio non sit summo Pontifici reseruata. §. de senten. excommu. nuper. & dixi. §. eod. lib. de elect. sciant cuncti.

ADDITIO. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos, not. hic. Archid. q sic: & ponit id quod dixi de sen. excom. peruenit. Ioan. And.

s ¶ *Hominis* [3].] puta ipsius episcopi mortui, vel sui vicarij, vel delegati: quod dic vt §. in anti. de offi. deleg. prudentiā. vel inferioris prælati. Vel dic vt §. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

[3] Glo. declarata per Domi. & ... dicendo q... sed excōicatus ab ... diacono suo potest ... absoluere 9. q. ... nullus primus. Ioan.

¶ *Glossa sequens*

¶ *Glossa sequens ponit quorum hac opin. erat: & contrariam Goff. & respondet ad capitulum, per quod mouebatur.*

a ¶ *Impertiri*] hoc tenebant: Hug. Vin. Ber. & Host. Sed Gof. 3. p. c. 11. q. 3. si eps ante damnatu: vbi dicebat, q mortuo epo debebat successor excõicatum à prædecessore absoluere: vnde dicebat q capitulum id nõ poterat: Sed falsum est, vt hic vides. ad hoc s. de hære. ad abolendam . s. eo. cum olim. s. eo. lib. de sup. negli. præla. c. pe. & vlt. j. de insti. c. 2. cum si. Ad illud cap. si eps. dic, q ibi dicitur, q successor poterit illum absoluere: sed non ibi dr, q eps hoc solum facere debeat: & potest etiã dici capitulum vel visitator vel successor: cũ in iurisdictione succedat, vt plura superius allegata probatur.

Dicit Io. Mona. quod in casu illius decret. & quolibet alio in quo episcopus habet generalem de[...] [...] capitulũ. allegat j. de p[...] c. 1. in fi. vide quod dixi in prædic. decr. ad abolendam. super ea. glos.

beneficiũ impertiri a: Nisi ei b fuerit à sede c Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

De pactis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiẽdis aliquibus, vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Io. And.*

CAP. I.

PActum d † cum rectore parochialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos e ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticã sepulturam, omnino seruare debetis: Quãquam sepultura libera f sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint g sepeliri: Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur h.

b ¶ *Ei.*] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalem habenti.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem.*

c ¶ *Sede Apostolica.*] nõ credo inferiorem hoc posse. Et facit quod dixi s. de supplen. negli. præla. c. vlt. & in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. & dixi s. eo. tit. proximo. c. 1.

Vide Antonium de Butrio cap. statutum. de rescrip. lib. & Felinum in c. cum sit generale de foro compet.

Idem Archidiaco. q etiam alleg. C. de sacrosan. eccle. l. omni [...]. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contẽta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.*

CAP. II.

QVAMVIS † PA-

DE PACTIS.

¶ *Dictum fuit supra de iudicibus & magistratibus: nunc vero est videndum de iudicijs. Verũ quia partes litigantes in iudicijs, timore iudiciorum conueniunt & paciscuntur inter se: id. o Romanus Pontifex volens nos informare de istis conuentionibus, præmisit rubricam de pactis.*

Nota tamen differentia esse inter pacta & transactiones: quæ his versibus colligi potest. Incerta de re transactio dicitur esse. Sed sunt certa pacta a fœnore res. vide l. 1 ff. de transac.

P*Actum*] Primo ponit dictum: Secundo soluit obstaculum: ibi, *Quanquam*. Tertio rationem subdit: ibi, *Cum per*. Ioan. And.

¶ Quidam intelligunt q istud pactum de quo in litera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt quòd fuit factum ante priuilegium.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentũ intra limites meæ parochiæ, a sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunq; eligentes sepulturã apud ipsos: qa de iure cõi non possent illos recipere ad sepulturã: Postea tractu tẽporis orta lite inter religiosos & me rectoré super iure sepulturæ: qa dicebam ego priuilegiũ eorũ nõ valere: finaliter conuenimus inter nos, & deuenimus ad illud pactũ, q decætero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: alios vero ipsi possent recipere: nũc in dubium reuocat, an valeat tale pactum? Rñdet q sic: nam per pactũ fuit derogatum priuilegio; ideo sm tenorẽ pacti tenent recedere a priuilegio suo.

Secundum alium intellectum casus sic figuratur, retento eodẽ themate: Religiosi & ego fecimus tale pactum, q ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturã: post impetrauerunt rescriptum & priuilegium, vt ipsi quoscunq; possent recipere ad sepulturã, & in impetratione sua nullam fecerunt mentionem de pacto inter nos inito & facto: vtrũ per illud priuilegium deroget pacto nostro? Rñdet q nõ: ideo priuilegiũ ipsorũ nõ seruabit quo ad homines contentos in nostro pacto. & si cõ fecerint, & aliquẽ recipiãt ad sepulturam, tenebuntur restituere corpora, vna cum emolumẽtis inde perceptis. Nota primo, q solç ecclesiæ parochiales habẽt ius sepulturæ respectu aliorum eligentiũ sepulturas: nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Dominicus super rubr. de parochiis antiq. l: sic est limitatio ad cap. 1. de sepul in antiq. vbi dicitur, q liberum est cuique eligere sepulturã vbi voluerit: nã illud est intelligendũ, dum tñ ille locus habeat ius sepulturæ de iure communi, vel per priuilegium Apostolicum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. sm vnum intellectum, videlicet q si religiosi ex priuilegio habeant liberã sepulturã, possunt priuilegio suo renunciare in toto vel i parte. Not. insuper sm alium intellectũ, q si inter religiosos & rectorem alicuius parochiæ, intra cuius limites sunt ipsi religiosi, fuerit factum pactum super iuribus parochialibus. & religiosi postea impetrant priuilegium generale: per illam generalitatẽ nõ derogatur pacto speciali: pro hoc facit cap. ex multiplici. de deci. in antiq.

Sepulturæ ius regulariter pertinet ad solas ecclesias parochiales.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

d ¶ *Pactum*] Monachi habentes liberam a sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare cõpellunt pactum: nec illos sepelire poterũt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Innocentius & Hostiẽsis de sepult. c. 1.

d ¶ *Pactum.*] Quid sit pactum, habes s. de verb. sig. pactum.

e ¶ *Certos.*] puta masculos vel taies de talĩ domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. de conse. dist. [...] certum. dicit Io. Mona. quòd per primum pactum abrogatũ priuilegio: per hoc enim illi derogatur. ff. de ver. sig. derogatur. Io. And.

¶ *Gloss. seq. recitetur per obie. & solutionem.*

f ¶ *Libera.*] hoc inducebat dubitationem: ex quo enim habebant liberam, videbatur q omnes sepelire possent non obstante pacto: sed non est verum 3: Sicut & ille q liberam habet non donat: vel. s. eo. lib. de offi vica. c. vlt. & de elec. is cui, cum similibus. & C. de inoffic. testa. si quando, in prin. & est ratio huius cap. quia per pactũ priuilegio renunciauerunt, vt sequitur.

g ¶ *Elegerint*] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus q dimissus, vt j de sepul. c. 2. in fin. sed ex virtute pacti huiusmodi electio prædicta caret effectu. Et nota q licet tale pactum inter ecclesias initum valeat 4, non tñ valet pactum quod parochianus promittit, vel obligat, vel iurat se sepulturã electurũ, vel electam nõ dimissurum. j de sepul. cap. 1. ad hoc. s. eo. plerique.

¶ *Glos. seq. concludit per tecum a diuersione.*

h ¶ *Derogetur.*] si pactum secutum est priuilegium, non est dubiũ q non obstat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum est per pactum 5. & est casus s. de præscrip. cum olim. Si autem priuilegium secutum fuerit compositionem, non valuit contra compositionem, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt s. de deci. ex multiplici. omni ergo casu seruandum est pactum.

Q*Vamuis.*] Primo ponit dictum: Secundo rationem reddit: ibi, *Cum non*. Dominicus declarat notata in Specu. eo. tit. in 1. col. vbi etiam datur forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum: quod consiliũ Cynus attribuit Petro de Bel. Per. in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiã distinctionem, quã ibi in Spe. scripsi super ver. & not. in fi. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud qđ dicitur i l. pactum. C. de coll. videlicet, q filia quæ nuptui tradebatur, dixit patri suo, q pro omni sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote: & renunciauit omnibus alijs bonis, no valet tale pactum: quia est pactum de futura successione: ideo ista filia mortuo patre suo poterit venire ad successionem cum fratribus, dum tamen ipsa conferat dotem.

CASVS. Titius pater filiæ suæ dedit dotem sufficientem: & fauore liberorũ induxit suam filiam ad renunciandum omni paternæ successioni: sed q esset contenta sua dote: quod fecit ista filia: nam ipsa bonis omnibus sui patris renunciauit: & vlterius iurauit no venire cõ illud pactum: postea pater est mortuus intestatus: filia vult admitti ad successionem patris cum alijs liberis, an debeat admitti? Rñdet Romanus Pontifex, q ex quo ipsa iurauit nunquã venire cõ illud pactum: & iuramentũ suum non est cõ bonos mores, nec illicitum, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ: ipsa tenetur illud iuramentũ seruare: & ideo ipsa debet esse contenta sua dote: nec debet admitti ad successionẽ cũ alijs fratribus, etiã si ipsa vellet afferre suam dotem. Not. primo, q quis non potest renũciare futuræ successioni. Nota vlterius, q filia non potest cum patre paciscì, vt sit cõtenta sola dote sibi data, vt renũciet alijs bonis patris. Nota insuper, q iuramentũ pstitũ super tali pacto, non est illicitũ: ideo est seruandũ. Et sciendum sm Archidiaconum, q ponderari debet verbum, oĩno, hic positum: nam excludit dispensationem: ita

† Vide Mattheum de Afflictis decisio. 122. Puteum in Hippolyt. Marsilium singula n. 671 in op. nonnulla de præsen[...]. Alexand. consil. 19 lib. 3. & consil. 41. lib. 1 & Iasone consil. 133. vol. 4.

3 Vnde nõ possent p[...] suo priuilegio sepelire illos quibus est interdicta sepultura de quibus not. de sepult. ex parte. secundum Archi. allegat quãdo & de priuileg. vt priuilegia. Ioan. And.

4 Etiam sine auctoritate [...] superioris & si monachi laedantur, non restituuntur. Philip. & Dom. fom.

5 Quod facile fieri potest hoc casu cum per id [...] ad stare natura 11. dist. ab exordio. Io. An.

nem: ita quod filia non potest habere relaxationem iuramenti ab episcopo.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.

a ¶ *Quamuis pactum.*] tolle, lex ciuilis improbet: quod est j. Ioan. And.

b ¶ *Contenta.*] ipsa filia.

c ¶ *Improbet.*] quia est de futura successione, quæ siue sit de succedendo, siue de nõ succedendo, nõ valet secundum leges. C. de inoffi. test. l. si quando. §. 1. C. de pac. l. pactum quod dotali. & l. vlt. C. de coll. l. pactũ dotali cum similibus.

d ¶ *Lex ciuilis.*] prædicta. C. de coll. l. pactũ dotali. Sed mirũ, quare secundum leges nõ valet tale pactũ: cũ secundum eas bene valeat pactũ ne pater filio suo succedat. ff. si à parẽte. l. 1. §. si vel parẽs? Sol. nõ ita debet patri hæreditas filij, sicut patris filio. ff. de inoffi. testa. nam & ii. vel verius nõ vi pacti ibi repellitur, sed propter delictũ: quia pretium emancipationis recepit, vt C. de ope. lib. l. si quã. vel aliter, vt not. in prædicta l. pactum.

ADDITIO. Et in præalleg. §. si parens. & C. de inoffi. testa. si quãdo. §. illud. Io. And.

e ¶ *Non vi.*] an iuramẽtum per metum extortũ obliget, dic vt not. 10. 22. q. 4. inter cætera. & 15. q. 6. auctoritatẽ. & Ber. & de iureiu. si vero. & j. qd̃ met. causa. Abbas. Ista littera. & j. de iureiu. cum contingat. & j. eo. lib. eo. tit. licet. faciunt pro illa opinione quòd nõ obliget.

ADDITIO. Tene quod habes de iureiur. verũ. Io. Mona. dicit hic quod tenet: sed agitur ad relaxationem. Io. And.

Pactum de succedendo, seu de non succedendo, non valet.

a De hac quæstione, vide B. Tiraq. ... Castaneum 22. q. 5. ... argumentum.

ctum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta [b] nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet [c] lex [d] ciuilis: si tamen iuramento non [e] vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari [f] debebit: Cum non vergat in æternæ salutis dispendium [g], nec redundet in alterius detrimentum [h].

¶ Idem.

¶ *Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarũ super parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum conuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri generalis, aut Magistri, vel prouincialis Ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

Quia ex eo [i], quòd fratres Prædicatores [k], & Minores, & alij mendicãtes [l], compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus seu habitationes [m] eorũ existunt, super iuribus parochialibus [n], vel alijs [o] quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus [p] inita, siue facta, seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia Magistri, aut Ministri, vel Prioris generalium, seu prouincialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgunt scandala †; & ipsorũ fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus †: & ab his abstinere propensius, per quæ posit alijs exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. ¶ Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dum tamen alias sint licita [q] & honesta [r]) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò † inuiolabiliter obseruari: non obstante quòd Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorũ generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quod sedes Apostolica in his, quę per prædictos fratres Minores [s] facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

f ¶ *Seruari debebit.*] Approbata est ergo opinio Placẽ. not. in præd. l. pactum. q. hoc dicebat. sed Accursius ibi contra per l. C. de legibus: & consili. non dubium. & C. de nuptijs. Authenti. quod eis signata sup l. imperialis. sed de turpi iuramento loquitur. Qua autem ratione secundum leges tenet contractus puberis, si iurauit, qui alias non tenet. C. si aduersus vendit. Authen. sacramẽta. eadem ratione tenere debet pactum illud iuratum: & idem in casu j. de iureiu. cũ cõtingat. & vide quod ibi not. & j. eod. lib. eod. tit. licet. quæ concordat ad istam decretalem: non tamen multũ faciunt: Et compelli debebũt per censurã ecclesiasticã iudices seculares ad hoc ius canonicũ obseruandũ: per prædictã decretalẽ, licet ad idem de sententia excõicationis. decernimus.

g ¶ *Dispendium.*] tunc enim seruandum nõ esset. 22. q. 4. per totũ. & j. de iureiu. si vero. etiam secundum leges. vt in præalleg. Auth. C. de nup. Authen. quòd eis. ff. de leg. 1. si quis inquilinus. in fi.

h ¶ *Detrimentum.*] scilicet principale: secundario enim ibi posset detrimentum reperiri filijs, vel viro, vel venientibus ab intestato, vel similibus personis.

a Hoc non est verum, si matri filio rum mortis cur vincente ... non habuit ... alterius ... vergere ... principali ... secundũ Do... & Phil. ... iuramentum ad ... hære... Bonus.

Quia ex eo.] Secundum Ioannem Mona. primo ponit factũ: Secundo illud decidit: ibi, *Nos.* Ioannes And.

CASVS. Orta lite inter me rectorem ecclesiæ parochialis, & quosdam Mendicantes super iure sepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit quod conuenimus inter nos cum Guardiano vel Priore cum consensu fratrum illius conuentus: & fecimus pactum inter nos: tamen non interuenit consensus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: vtrum religiosi illi Mendicantes, possint resilire à pacto, eo quod non interuenit cõsensus sui Generalis: vel ex eo quod illa pactio non fuit approbata in capitulo generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non: sed ex quo interuenit consensus Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius conuentus, debet seruari tale pactum quantum ad illũ conuentũ. Nota primo quod Prædicatores præponuntur Minoribus, de quo hic in glossa.

Nota secundo, quod religiosi debent abstinere ab his, per quæ detur alijs malũ exemplũ, aut detrahatur ... Dãcis.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Quia ex eo.*] Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianos de suorum conuentuũ ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo alias sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.

k ¶ *Prædicatores.*] hi præponuntur: quia antiquior ipsorum institutio. ad idem j. de excel. pla. nimus. j. de priui. in his. j. eo. lib. de elect. quorundam. & tot dixi.

l ¶ *Mendicantes.*] vt sunt Eremitani sancti Augustini, vel quis alij.

ADDITIO. Vt Carmelitæ. j. de relig. dom. cap. vnico. §. cæterũ. Io. An.

m ¶ *Habitationes.*] quas mutare, vel alias de nouo acquirere non possunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre sine speciali licentia sedis Apostolicæ, vt j. de excel. præl. cap. vnico.

ADDITIO. Contra facientes excommunicati sunt per cle. de poe. cupientes. 1. responsio. Io. And.

n ¶ *Parochialibus.*] vt exhibitione sacramentorum, decimis, primitiis, oblationibus, iure funerandi: & his similibus.

ADDITIO. De quibus plene per Hostien. in summa de parochijs. §. in quibus consistat. & per Rof. in lib. iuris canonici eod. tit. & dixi super rubrica de parochijs. Io. And.

o ¶ *Alijs.*] extra iura parochialia: prout multa potes exempla per te videre.

p ¶ *Antecessoribus.*] ad quæ tenetur successor, sicut ipse prædecessor. ad hoc de solut. cap. 1.

q ¶ *Licita.*] alias non valent: & facit j. de pactis. c. vlt.

r ¶ *Honesta.*] scilicet & possibilia: quia nullus ad impossibilia obligari potest. s. eo. c. vlt. & j. de regu. iur. nemo potest.

¶ *Glossa seq. vsq. per q. secundo illud decidit. ibi. sed hodie.*

s ¶ *Fratres Minores.*] de eis dixit: quia de ipsorum exemptione cõstabat: vel quia dicebantur priuilegiati, quod nulla ipsorum pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papæ.

ADDITIO. Vel quia bona quæ tenẽt Minores, sunt ecclesiæ Romanæ. j. de verb. sig. exiit. & cle. eo. tit. exiui. §. proinde. Sed hodie dominus Io. Papa renunciauit illi dominio per constitutionem suã quæ incipit, ad conditorem. Io. And.

† Vide B. T... q. ... per totam quæstionem.

† In antiquis ... legitur ... actibus.

† Dicto, &c. deest in ... nuscriptis.

† Nota ... Forte.

DE PRO-

DE PROCVRATORIBVS.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Quia partes quæ non possunt venire ad concordiam super litibus & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad causas suas defendendas: ideirco post rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.*

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.*

CAP. I.

Non[a] indiscrete iudex censetur egisse, procuratorem laicum[c] ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus[d] † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officiũ, idoneus debeat reputari[e].

¶ *Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.*

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo[f], possit (cum dominus sit litis[g] effectus) dari alius pro-

Non indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sũt tria principalia dicta: Secũda ibi, *Licet.* Tertia ibi, *Procurator.* Dñicus. Casus. Aliqs meus parochianus cessauit in solutione decimarũ dicens, quod forte mihi non competeret ius percipiendi decima de fructibus suis. propter quod feci illũ citari corã iudice delegato, vel alio iudice competente: ad istam causã n meã agẽdam constitui meũ procuratorem quendã me re laicum, etiam vxoratum: facta constitutione iste laicus procurator pro me cõparuit in termino assignato: pro parte rei fuit exceptum, quod iste laicus nõ poterat esse procurator in ista causa spirituali: nam laici non possunt tractare spiritualia. in cap. 2. de iudi. in anti. & quod debebam clericum constituere ad istam causam spiritualem tractandam: ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit vtrum iste laicus censeatur idoneus ad comparendum pro me in causa spirituali. Rñdet: Romanus Pontifex, quod iudex potest & debet illum laicum admittere tanquam procuratorem etiam in causis spiritualibus, tam pro actore, quam pro reo: & iudex hoc faciens non facit indiscrete: Nec obstat cap. 2. alleg. quia bene verum est, quod laici tanquam actionem habentes & nomine suo non debẽt tractare res spirituales, vt d.c. 2. sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

Sed quid sanctissime Pater, vtrũ procurator constitutus ad lites possit aliũ procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt cõstitutus te procuratorẽ in aliqua causa, in qua non potes interesse propter occupationẽ aliquam, vtrũ possis substituere aliũ procuratorem? Rñ[illegible] regulariter quod non, nisi post litem contestatam: sed non ante: quia fuisti factus dominus litis per litis contestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialem potestatem substituendi. & tunc ego dominus videor substituere. Sed vtrum ad hoc vt possit dari potestas substituendi, requiratur potestas substituendi certa persona, vt scilicet talem Titium: vel sufficiat quod dicatur tibi potestatem substituendi, nõ expressa certa persona? Rñdet quod talis potestas valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrum sit idem in procuratore cõstituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mandaui, vt talem domũ meam reparares, vel talẽ rem meam venderes: vtrũ poteris aliũ loco tui substituere ad illud negotiũ explicandũ? Rñdet Romanus Pontifex quod sic. *Non prohibetur.*] nam laicus nõ reperitur prohibitus ad exercendum negotium rei spiritualis. *Antea.*] hoc est, ante litẽ contestatã. *In rem.*] id est, nisi fuerit cõstitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit a dño potestas, vt possit substituere. Not. primo ex isto cap. quod iudex dr̃ discrete agere, cum ipse agit siue procedit secundum dispositionẽ iuris: Indiscrete autem agere dr̃, cum procedit contra dispositionem iuris. Nota principale effectũ in prin. huius cap. quod laicus etiã vxoratus & procurator clerici potest causas spirituales tractare, quia tũc illas tractat nomine alieno, scilicet clericorum, & non nomine suo: & in consistoriis episcopalibus sunt plures procuratores etiam vxorati. sed tñ laicus non potest esse iudex in causis spiritualibus, etiã vt delegatus, vt d.c. 2. de iud. in antiq. Not. vlterius, quod edictum de procuratoribus est prohibitorium: ex quo infertur quod quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendum, quod prima facie vr̃, quod edictũ de procuratoribus nõ est prohibitorium, sed permissorium, cum qd̃ regulariter permittitur, dr̃ permissorium. sed hoc non est verum: immo dr̃ edictum permissorium qn materia per se est prohibita: sed in certis casibus est permissa: & dr̃ materia prohibitoria qn materia est de se permissa, sed in aliquibus casibus est prohibita, nam edictum prohibitorium vel permissorium recipit denominationẽ a specialitate, & non a generalitate. & sic ex hoc colligit quod ius coe est pro coparente, quod presumitur idoneus. ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius quod procurator datus ad litem exercendam, non potest alium procuratorem substituere ante litem contest. sed post bene ad litem sustinendam: & ratio est: quia procurator non potest constitui, nisi a dño: modo procurator constitutus ad agendũ, ad lites conte. non est dns litis: sed post litem conte. fuit factus dñs litis, non causæ: & sic potest procuratorẽ substituere: talis si ipse habuit á dño potestatem substituẽdi: vel si sit procurator in rem suam & non simplex. Et dr̃ procurator in rem suã quando emolumentũ litis habet sibi applicari: & dicit in rẽ suam, id est, ad suã vtilitatẽ, puta Titius pater cessit filio suo scholari actiones sibi competentes contra suos debitores: & cum constituit procuratorẽ in rẽ suam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi semel acquisita, est adeo meis ossibus affixa, vt inde non possit euelli: et si velim cedere, actiones directæ semper remanent apud me cedentem: sed vtiles transeunt in cessionariũ: scilicet in illũ cui facta est cessio actionũ: & iste cessionarius intentabit exercitium directarum actionum nomine meo, & vtiles nomine suo, quia vtiles fuerunt sibi quæsitæ per cessionem: & quia iste cessionarius est procurator ad suam vtilitatem, poterit procuratorem substituere etiam lite non contestata.

Nota insuper, quod licet procurator debeat constitui certus, ita quod aliàs non valet talis constitutio: tn̄ potestas data procuratori de substituendo valet: licet sit incertus is quem vult substituere. Nota etiam, quod iudex non dr̃ facere indiscrete qñ facit actum iudicialiter, qui nõ reperitur a iure prohibitus. Nota ibi, *Vel defendendũ:* arg. [illegible] dr̃ legitimum, si datur procurator ad agendum tantum. probat dictio, vel, hic posita: ad qd̃ ff. eo. qui ad agendum Dñicus.

¶ *Glossa prima summat.*

a ¶ *Non.*] Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendẽdũ in causis spiritualibus. procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, antea non: nisi datus fuerit in rem suam: licet a domino habuerit mandatum de substituendo etiã non certã personam: procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

b ¶ *Indiscrete.*] simile ff. eod. non iniuste & ff. de iuram. cal. c. vlt.

c ¶ *Laicum.*] intelligo qui nullum habeat ordinem, nec sit alias ecclesiastica persona. 12 q. 1. c. duo.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit aliud contrarium, cui respondet. alleg. Hostien.*

d ¶ *Spiritualibus.*] ff. ff. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, qui tractant causas spirituales suo nomine, quasi ius in eis habẽtes: & sic non est contra. Notat tamen Ber. ff. de except. Apostolicæ. quod quis non potest agere pro se vel pro alio, pro eo quod possit [illegible] non potest: sed in actibus spiritualibus tũc ea [illegible] habere locum. In iudicialibus autem super spiritualibus locum non habet, vt hic vides. & super hoc vide quod not. Host. in summa huius titul. § qui dari. ver. vlt. & Gul. in Spe. eod. tit. § 1. ver. item quod est laicus. & quod not. ff. de synd. cap. vnico.

Additio. Hug & Lau. 5. q. 3. c. fin. Archid.

e ¶ *Reputari.*] ff. de proc. mutus. § 1. & ibi de hoc. & Insti. per quas perso. nob. acqui. §. vlt. & ff. in teste. ff. de testib. l. 1. & in contrahendo matrimonio. 30. q. 4. qui spiritualem. ff. de spon. cũ apud. cum ergo non reperiamus hunc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum secundum eum modum, quem ff. dixi secundum Ber.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit duas opi. recitat & remittit.*

f ¶ *Ab eo.*] scilicet procuratore: si ergo dns contestatus litem, dat procuratore postmodum ad litem: iste sic datus nõ substituit, vt hic probat. arg. ff. C. eod. tit. [illegible] interesse sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi not. & not. quia approbatam puto opinione Ioan. quã ibi notat Accursius, scilicet: quod procurator datus post litẽ, non substituit. Et Gul. in Spe. huius tit. §. 1. ver. qd si procurator intercesserit. Accursius dicebat, quod forte idem vtrobique dici poterat per l. C. de contor. eius. lib. l. 2.

g ¶ *Litis.*] & exponunt legitimæ, idest instantiæ, vt C. de iudi. propterandum. secundum nos no perit instantia: vnde intelligimus proprie. ff. de iudi. c. pen. Et sic videtur sententia in eum formanda non in dominum, de quo dic vt ff. in ant. de elec. querelam.

¶ *Gloss. seq.*

Notabilia domini Heliæ.

Edictum de procuratoribus est prohibitorium.

† Adde gloss. in ver. procuratorẽ. in c. 1. de renun. sed tẽ, quod laicus cõstituitur procurator ad renũciandum beneficio: & habens gratiam acceptandi, potest acceptare beneficium per laicum in practica: [illegible] Pet. de Ancharan. argu. [illegible] I. de pr. & in illo [illegible] non [illegible] la. cl. est [illegible] & [illegible] omnia cessione transeunt in cessionarium. arg. [illegible] Bart. [illegible] quo [illegible] ad [illegible] possessione.

* Per quam glo. [illegible] Sam. quod laicus non poterat esse procurator in causis spiritualibus. [illegible] Ioan. And.

* Displicet [illegible] lo legitima [illegible] Fom.

¶ *Gloss. seq. reci. per q. & solu. secundo recitat opi. Azonis, quam reprobat. & ipsius rationi respondet.*

a ¶ *Procurator.*] vt C. eo. l. nulla. & l. penult. & l. neq. in fi. & ff. eo. in causæ. & ff. de ap. l. ab executore. §. si & ff. de doli excep. si procurator agit. §. 1. Et hoc verũ intelligo, vbi fuerit simpliciter constitutus, vel nõ expresse prohibitus: alias si constitutus fuerit vsque ad litem cõtestatam, & expresse prohibitus, ne vltra procederet, secus; De quo dic vt not. Innoc. & Host. s. eo. petitio. perficiat ergo dñs per se vel per alium litem cœptam. Et ad instar huius dicit dominus Azo, q delegatus ab alio q̃ à principe post litem contestatam delegare potest: qd etiam nos videtur non verũ, vt s. de appellat. cũ causam. & de hoc s. de re iudi. cum Bertholdus. nec est facienda comparatio: quia etiam post litem contestatã ordinarius reuocat delegatum suum. ff. de iud. l. iudicium. sed procurator non, nisi causa cognita, vt j. eod. cap. proxi. & rationem quære. ff. eo. tit. post litem.

Idem si dator ad litem contestandã tantũ: si vero simpliciter datur ad litem contestata secus. Inno. & Guilel. Spe. ... quid ... post litem Ant. ... & ... Bertholdus ... de ... C. eo ... procurator... tus aduersæ... quod ... post ... vt supra ... de ... petitio.

curator[a]: antea[b] tamen non potest[c], nisi in rem[d] suam sit datus: vel à domino substituendi[e] alium (etiam certa[f] non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

¶ *Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiã quandocunque. hoc dicit.*

¶ Procurator vero datus ad negotia[g], potest libere quandocunque alium deputare[h].

¶ Idem.

¶ *Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.*

CAP. II.

QVamuis[i] † procurator possit ante litem contestatam[k] etiam sine causa libere à domino reuocari[l]; postea[m] tamen ipso nolente[n] nequibit[o]: nisi cum[p] cum † domino inimicum[q] fieri, vel sa, quia forte post contestationẽ litis fuerunt ortæ inimicitiæ inter me & ipsum procuratorem: & timeo, vt aliqua per malitiã in causa omittat: vel si morbo suit impeditus, vt non possit vacare negotio nec causæ: & in effectu cũ subest iusta causa, potest procurator reuocari, etiã lite contestata. Sed ponamus q non subest iusta causa reuocandi procuratorem: sed tñ ego cõstituens habeo suspicionẽ de collusione: puta, quòd procurator meus habeat pactionem cum aduersario, & omittat proponere proponẽda, vel aliqua falso cõfiteatur in præiudiciũ mei domini. Rñdet q licet ego dominus non possim ipsum procuratorẽ reuocare: tñ potero adesse causæ cum meo procuratore, vt videam proposita allegata & producta, ne fiat collusio inter ipsum procuratorem & reũ. Nota ex hoc tex. q licet sit ab initio liberum consti. tuere procuratorẽ. l. fin. C. de procur. ex quo tñ dominus semel procuratorem constituit, & res non est integra: non potest procuratorem reuocare, nisi subsit iusta causa. Nota vlterius, q dominus potest ante litis cõtestationem procuratorem reuocare indistincte. Nota insuper, q ingressus religionis tollit obligationem personalem præcedentem, quæ est incompassibilis cum religione, vt not. de oblig. ad ratiocinia. cap. 1. Dominicus.

Pro hoc cap. vide que tradit Iason consil. 138. incip. reuocatur in dubium. volu. 4. & Felinus in c. ea parte decani. ex tra de rescripte.

Dicto. c. dest in antiquis codicibus.

Additio. In glossa 2. quæ dicit; q hic damnũ pecuniariũ: ibi, non. Item hic ex mutatione personæ grauat aduersarius. Io. And.

b ¶ *Antea.*] id est, lite contestata.

c ¶ *Non potest.*] scilicet dari alius procurator. ff. eo. l. quod quis.

d ¶ *In rem suam.*] vt si titulo donationis cessæ sunt actiones mihi, & datus sum procurator ad eas intendendas: iste est casus C. de don. l. illam subtilem.

Additio. Quomodo ex parte rei detur in rem suam, not. ff. eo. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Io. And.

¶ *Glossa seq. arguit ad quæstionem.*

e ¶ *Substituendi.*] tunc enim substitutus videtur, vel datus ab ipso domino. ad hoc ff. quod cuiusq; vni. l. item eorum. §. decuriones. Et per hoc & alia quædam iura soluit quæstionẽ de delegato ab alio quam a principe, qui habet speciale mandatum subdelegandi: scilicet q subdelegare possit. ad idem s. eo. tit. de offi. deleg. is cui. vbi de hoc. & c. vlt. §. vices.

¶ *Glo. seq. obycit. & obiectionem opinione confirmat: & soluit.*

f ¶ *Certa non expressa persona.*] In contrarium videatur: quia procurator debet esse certus. ff. eo. tit. l. 2. sicut & arbiter. ff. de arbi. item si vnus. §. si in duos. & s. de arb. innotuit. [Ibi pp plures electores timetur discordia, qui timor cessat in vno sm Ioã. Mona. & Arch. & ad not. s. de elec. c. pe. eo. lib. per quã decretalem. §. si autẽ. dicit Io. Mona. q si essent duo non insolidum & discordantes, sibi imputet cõstituẽs. Io. And.] Sicut & tutor. ff. de test. tu. tutor incertus[g]: & l. duo sunt Titij. 1. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt not. Guil. in spe. in tit. 1. §. iam nunc. vers. quid si in delegatione. Et Accur. vt idem tenere. ff. eod. l. 1. in gloss. 1. sed illa gloss. & l. 2. eod. tit. possunt intelligi de procuratore incerto secundũ modum illius. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. quia plures sunt Titij: & fecit Titium procuratorem. & non apparet de quo senserit.

Vide q. per hanc glos. sam & que not. ... Franciscus ... mente Iod. And.

Additio. Datur simile de electo, qui debet esse certus. s. eo. lib. de elect. cap. 2. & tamen procurator datur ad eligendum incertum. eo tit. c. penult. Io. And.

g ¶ *Ad negotia.*] & ad vnum etiã negotium dari potest. ff. eo. l. 1. de neg. ge. l. 3. §. negotium. ad idem. ff. vi bon. rap. l. 2. §. quòd ait.

h ¶ *Deputare.*] ff. mãda. sic procuratorẽ. & sic nota vnã differẽtiam inter procuratorẽ ad negotia, & ad iudicia: aliã videbis j. eo. q generaliter. in fin. tertiã. s. in anti. de rescri. ex parte decani. ff. mãda. si mandassem. & quod hic dr, dic verum, nisi in casu j. eo. cap. vlt.

QVamuis] Prima pars tractat de reuocando: Secunda de adsistendo: ibi, *Verum.* Item prima distinguit duo membra: Secundum: ibi, *Postea.* In quo octo casus excipit, subdens clausulam generalem. Io. And.

Casus. In quadam causa quam coram iudice competente erã tecum habiturus, constitui creaui & ordinaui Titium procuratorẽ meum, qui Titius recepit mandatum & acceptauit: & antequam processisset in causa vsq; ad litis contestationem, ipsum reuocaui, & tibi notificaui reuocationem: quærit an Titius desinat esse meus procurator, & possim eum reuocare? Rñdet q si nondum fuit litẽ contestatus, quæ sit per rñsionem factam libello: & si ad illum statum causæ non fuit processum, potero illum reuocare: sed si fuit litem contestatus, non potero eum reuocare: nisi subsit iusta causa

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Quamuis.*] Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest: post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.

k ¶ *Ante litem contestatam.*] vt Insti. manda. §. pen. ff. mãda. si vero nõ remunerãdi. §. si mãdauero. C. mãda. si pater. ff. de pecu. ante litẽ. s. in ant. de elec. in causis. j. eo ex insinuatione. & est iste casus quo pœnitere licet, qđ dic vt dixi j. de reg. iur. quod semel. quæ est 3.

¶ *Glos. seq. quæris. ponit duas opi. cõtrarias, & tertiã Host. q̃ distinguit.*

l ¶ *Reuocari.*] Sed nũquid in hoc casu reuocatio peruenire debeat ad iudicem, vel aduersariũ: dic vt s. eo mãdato. Et vt q non: arg. à cõtrio illius decre. & hoc ibi tenẽt Tan. & Goff. Ber. & Innoc. tenẽt cõ: & suo audiunt, maxime: & eorum rationes ibi vide. & Guil. in Spec. eo. tit. §. 1. versi. item q mandatum. Host. not. eo. tit. auditis. q reuocatio tenet indistincte quo ad præiudiciũ reuocantis. Si quæratur de præiudicio aduersarij si sit ante litem contestatam, & iudex vel aduersarius certificatus fuit, vel certificari potuit de mandato, non obest reuocatio, nisi ad alterũ peruenerit: debet enim ignorantia probabilis esse excusata. de cle. excom mi. Apostolicæ. ff. dandi. sol. si ante. multo minus valet post litem contestatã, nisi ad alterũ prædictorũ perueniat, quibus semel de mandato extitit facta fides. s. eo. mandato. ff. eo. si procuratorẽ. Sed si etiã et procurator, obligat dño. ff. de do. & eleganter. §. pe. Et si nõ est soluendo, tenet aduersarius, si particeps sit delicti. ff. mand. si procuratorẽ §. 1. Sin alter sibi imputet, qui talem elegit. ff. de mino. cum mandato. in fin. vnde si reuocatio ad iudicem vel aduersarium peruenerat, id super quo conclusum est non impedit: alias sic, vt in prædicta decre. auditis. Si autẽ de mandato non fuit facta fides, & sine satisdatione fuit admissus, tenet reuocatio: & sic intelligat s. c. in nostra. & cap. ex insinuatione. & ff. eo. in causæ. & cõtius sensus s. eo. mãdato. & sibi imputet qui eam non exegit. Si autem satisdationem exegit: in procuratorẽ celantem reuocationem redundabit. & aduersarius erit sine dãno; vnde si erat procurator actoris, commissa est satisdatio de rato. ff. rem rat. habe. l. 2. si procurator rei satisdat iudicatũ solui: & de dolo committet. ff. iudi. sol. l. iudicatum solui. 2. & ff. eo. l. Plautius.

Reuocatio procuratoris non intimata iudici vel parti, an valeat.

m ¶ *Postea.*] id est post litem contestatam: & intelligas ab ipso procuratore, vt dixi. s. c. proxi.

n ¶ *Ipso nolente.*] secus si volente: & sic posset intelligi s. eod. mandato. vt ibi not. Quantũcunq; tñ procurator cõsentiat, non procedet cũ eo post reuocationẽ, quousq; de causa reuocationis cognitum fuerit: nõ enim debet se ingerere procurator. sed debet ei sufficere quod sine suspicionis nota remoueatur. ff. eo. l. quæ omnia.

o ¶ *Nequibit.*] contra. j. eo. si quem. Sol. ibi.

p ¶ *Nisi cum.*] hos casus q sequunt habes ff. eo. tit. l. filius. §. fi. & l. seq. vsq; ad l. sed & ex his. & l. post litẽ. vsque ad l. quæ omnia. §. 1.

¶ *Glos. seq. reci. p q. & solu. cui solutioni signat contrarium, & respondet.*

q ¶ *Inimicum.*] & quæ inimicitiæ hic veniãt, arbitrabitur iudex. facit quod

suspectū [a] : aut aduersario affinitate [b] coniungi, vel eius [c] hæredem fieri †, seu ingredi [d] religionem †, aut in longum [e] peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis [f] detineri contingat; seu alia rationabilis [g] causa subsit, propter quam sit merito reuocandus. ¶ Verum quamquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit [h], dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore (maxime si de collusione [i] timeat) minime prohibetur adesse [k].

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mādatum sub-*

cit qđ diximus de iudice & de teste. 2.q.5.cap.2.in anti.de simo.per tuas.& de accusatio.cū oporteat. Non tñ dico q̄ requirantur capitales: & hoc sonat littera q̄ dicit, vel suspectū: licet videat̄ p̄. ff eo.l. filius.ad fi.& l.si post datū Sed in procuratore pro quo [1] promisit dominus iudicatum solui, loquitur, qui compellitur prosequi: nisi capitales inimicitiæ interueniant: vel aliæ iustę causæ, de quibus ibi dicitur: & ideo lex eo. tit. vel exilio. quæ loqt̄ de casu nostro, non posuit, capitales, in textu.

¶ *Glossa sequens obycit, & tripliciter soluit.*

a ¶ *Suspectum*]& est suspicio allegāda & probanda sicut p̄ iudicem s.de appel.cum specia-li. sed hoc ipso q̄ operas ingerit in inuitum, suspectus est.ff.eo.tit. l.quæ omnia. & sic etiā ex falsa causa dominus poterit ipsum reuocare: quia p̄dicendo suspectus erit: & sic habebit locum hæc littera. Sed potest dici vt not. Accur. ff eo.tit.l quæ omnia. q̄ aut procurator solus resistit, & tūc procedat. & vera sit obiectio: aut aduersarius vel procurator & aduersarius, & tunc secus: & sic possunt intelligi leges præallegatæ, & decre. ista: sed littera ista solum dicit, ipso nolente: vnde & postea dicit idem Accur. dic eum suspectū qualitercunque, sed non ita q̄ remoueatur [2]. vel suspectus est interim, donec causa remotionis tractatur: alias enim ad quid remotionis causa tractaretur non video: licet dominus Mar. ibi primum consueuerit approbare.

b ¶ *Affinitate.*] quia tunc domino timetur periculum. C.de excu. tu. humanitatis.

c ¶ *Eius.*] scilicet aduersarij: & tūc ipse procurator aduersarius est, & poterit dicere p̄trium eius quod primo petebat. Ad hoc 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. si contra patrem. ad idem ff. de pollu. l. vlt.

d ¶ *Ingredi.*] etiam nō profitendo, sed solum probationis causa [3] ad hoc j. de sen. excom. religiosi. 2. rñso. & j. de reg. c. 1. in prin.

e ¶ *In longum.*] arbitrio iudicis credo terminandum: habita consideratione causæ & viarum.

f ¶ *Vinculis.*] prædonum vel hostium potestate. ff. eod. tit. item si suspectus.

g ¶ *Alia rationabilis.*] vt puta ætas nimis decrepita, vel nimis iuuenis: & tunc reuocaretur de facto, vt ff. eo. tit. l. post litē. in fi. Vel quia latitat. ff. eo. l. vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff. eo. tit. l. vel iudicio. & idem in similibus [4].

Additio. In quibus est par vel maior æquitas sicut in causis expressis. arg. eius quod not. C. de iur. & secundum Cor. l. si quis seruo. in glo. fin. Ioan. Mona. & l. eos. Ioan. And.

h ¶ *Non possit.*] inuitus, vt s. vidisti.

i ¶ *De collusione.*] sed nonne ex quo de collusione timet, habet eum suspectum, quare ergo non reuocat, vt s. eo. cap. Sol. timet hoc, sed probare non potest. ad hoc. 2. q. 7. plerique. vel aliter hic non vult dilatare processum causæ, qui esset in cognitione suspicionis, vt s. dixi. & probatur ff eo. l. post litem. Io. And.

¶ *Gloss. seq quærit & soluit.*

k ¶ *Adesse.*] sed quid sibi proderit adesse? proderit: quia poterit testes & probationes inducere, quas ille omitteret: vel saltē ille producere tenebitur nominatos à domino: beneficium enim iuris qđ adesse possit, interpretandum est late: & vt aliquid cōferat. de verb. sign. abbate & de hoc per Accur. ff. de inoff. testa. si suspecta in prin.

Is qui.] Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, *Verum*. Iterum primo ponit dictum, inferens contrarium argu. ibi, *Licet*. Secūdo ponit exceptionem a dicto: ibi, *Nisi*. Ioan. And.

Præsupponitur primo illud quod fuit dictum s. eo. lib. de offi. deleg. cap. quamuis. videlicet, q̄ si subdelegatus in totū cœpit vti subdelegatione: non potest delegatus de causa se intromittere, nec reuocare subdelegationem.

Casus. In quandam causā, quam eram tecum habiturus, Titiū constitui procuratorem meum, cum potestate substituendi: q Titius videns q̄ non poterat interesse negotio meæ causæ, quendam Caium substituit, qui Caius acceptauit substitutionem: ea tñ substitutione non est vsus, quia nō comparuit in causa: vtrum iste Titius meus procurator qui substituit, possit substitutionem reuocare: & eam quere potestatem substituti, & causam reassumere? Rñdet Romanus Pontifex q̄ non: quia quamcito incœpit substi-

a Scientie & nō contradicente ff. eo. tit. l. defunctus. l. 1. Ino & vide qđ not. ff. eo. tit. l. filius. q. si & l. sed hæc. §. pignus. & qđ not. ex tunc, 2 in gl. pcise Io. And.

1 Alias, cessit.

† An nouitius in religione possit esse procurator vide glossa in c. beneficium. j. de regular. & an professus vide in Clement. religiosi. de procurat. adde Arcediac. communiter in c. nullus uel se condo. 2. q. 7.

2 Idem Do. Fonte.

3 Placet Do. Fonte.

4 Aut quia superuenit inimicitia capitalis . Archi. 11. q. 3 . si inimicus. Lo. Fonte.

Adesse sibi proderit . . . . . . malus.

tuere vsus est officio suo: & ideo desinit esse procurator: & hoc verum, nisi ad hoc esset sibi data specialis facultas per dominum cōstituentem in isto procuratorio, vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere. Sed ponamus q̄ constitui Titium procuratorem meum ad plures causas, cum potestate substituendi: Titius quantum ad vnam causam substituit: verum quantum ad alias causas remaneat procurator, non obstante substitutione, quā fecit ad vnam causam? Rñdet q̄ sic: Ratio dubitandi in hoc cap. fuit: quia aliud erat in delegato, videlicet quod re existente integra, potest subdelegatus in totum reuocari, vt dictum fuit in præsuppositione: tamē aliud est in procuratore, vt hic: & rationē diuersitatis assignat glo. posita in verbo, aliud.

Nota primo hic textum notabilem, q̄ per susceptionem mandati non dicitur quis vti mādato: quod not. quia facit ad dubium, quòd susceptio mādati facta per delegatum, non inducat vsum iurisdictionis: & sic non perpetuat iurisdictionem. Not. secundo, q̄ id quod quis non potest a se ex dispositione iuris communis, potest virtute specialis mandati. facit ad notata s. eo. tit. c. 1. Dominicus.

stituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And.

CAP. III.

IS, qui [l] † à procuratore super hoc à domino potestatem [m] habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum [n], etiam si eo vsus [o] non fuerit. (Licet in delegato sedis Apostolicæ [p] vices suas alteri committente aliud [q] censeatur)

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Is qui.*] Procurator habens mandatum substituendi, substitutū à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi: Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit: in alijs remanet procurator. Ioan. And.

m ¶ *Potestatem.*] quia aliàs non poterat, nisi in casibus. s. eo. c. 1.

n ¶ *Susceptum.*] & licet dixerit se nolle suscipere: tamē domino in eadem voluntate manente, adhuc suscipere poterit, vt j. eo. licet.

Additio. Et secundum id oportet intelligi finiri mandatum procuratoris per ipsius renunciationem, re integra: re non integra non, nisi ex causa, vt idem dicatur in renunciatione quod in reuocatione s. c. 1. Ioan. And.

o ¶ *Vsus nō fuerit.*] licet ergo dñs reuocet procuratorē re integra, vel ante lite contestata. insti. man. §. recte. & s. cap. proxi. in prin. cū suis concor. & ipso facto s̄m id quod dr̄. j. eo. si quem. procurator tñ datus ad substituendum hoc non potest post susceptū mandatum: iā enim suo functus est officio, & potius hic constitutus a principali domino, q̄ substitutus a procuratore videtur [5], vt dixi s. eo c. 1.

p ¶ *Sedis Apostolicæ*] quia alius non subdelegat. C. de iud. a iudice. s. de offi. deleg. pastoralis. & c. vlt. de app cum causam.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit. not. vnam differentiam, & rationem reddit, finis rec. per quæstion.*

q ¶ *Aliud.*] scilicet q̄ reuocare possit antequā ille vsus fuerit. & habes hoc s. eo. li. de offi. dele. quamuis. Sed quæro, quare aliud in delegato, quam in procuratore? Sol. credo q̄ sit ratio: quia delegatus principis habet a lege quod cōmittere possit: & ideo donec iudex subdelegatus vti cœperit, reuocare poterit, vt in prædicta decre. quāuis. Sed procurator de quo hic loquit̄, habet hoc ab homine: & ideo cōmittendo suscepto mandato per procuratorē, functus est officio suo: & ideo amplius nō reuocat. [Dicit ibi Io. Mo. & hic Archi. q̄ iudicare licet sit onus, tñ est honor: procurare vero est onus tantum, & vile officiū. C. de decu. l. si qs procurationē. li. 10. quare nō præsumitur qs sic excutere honorem sicut onus, nec sic duos sicut vnum. Io. And] Et nota quia si cōpromissarius datus ad eligendū eligat, & electus renuit consentire, amplius nō eligit: quia suo functus est officio. s. eo. lib. de elec. si cōpromissarius. §. 1. procurator tñ substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatum suscipiat, vt hic vides: & ideo aliud, quia hic procurator causam agere & substituere poterat, ibi solū eligere: & ideo citius illius expirat officiū. Et s̄m superius dicta nota, quia cū tres casus sint positi s. cap. 1. in quibus procurator ad iudicia substituit: hic de altero tātū dicit, scilicet de eo q̄ mandatū habet: vnde de reliquis secus credo, cū habeant potestatē nō ab homine, sed a lege, vt superius dixi ex eo q̄ factus est dominus litis, vel datus in rem suam: alias enim quare non sic de alijs expressisset: & facit s. de deci. c. ad audientiam, & quod recitari solet de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. in fide. cap. 2.

a ¶ Ab illo

† De mandatis reuocatione . . . . vide Cyni & aliorum . mandatis . . . & Io. de Anania . . . & Paulum de Castro . . .

5 Idē Philippus . . . dominum suū ratum habiturum, non substituentem. Phil Fonte.

Delegatus quare reuocat subdelegatū re integra, & procurator nō reuocat substitutum.

a ¶ *Ab illo.*] scilicet substituente: a domino autem bene. habita distinctione, quam habes s. c. proxi.

ADDITIO Eadem distinctio seruabitur in procuratore, q habet mandatum reuocandi sm Archi. Non enim plus poterit in reuocatione quàm dñs: vnde substitutũ a se qui côtestatus est litem, nô reuocabit, nisi eo casu quo reuocaret dñs cóstitutũ a se. Io. And.

¶ Tamẽ habens generale mandatũ ad oia, procuratore in vna causa à se substitutũ reuocat ante lit. côtest. Pet. de Ancha. Fon.

vlterius reuocari ab illo [a] †: Nisi reuocandi [b] potestas concessa fuisset eidem. ¶ Verum si cum ad plures, vel ad omnes [c] causas generaliter constitutus fuisset, in vna tãtum substituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere [d].

¶ Idem.

¶ *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cũ aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

QVi † ad agendum [e] & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiam si mandatum exigant speciale [f] constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet [g]. ¶ Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati † fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expressos [h] etiam admittetur [i]. ¶ Procurator quoque absque speciali mandato [k] iuramentum deferre [l], transigere, vel pacisci [m] non potest: nisi ei bonorum, vel causæ admini-

b ¶ *Reuocandi.*] tunc enim non expirat mandatũ, ex quo penes eũ potestas remanet reuocãdi. & facit optime s. eo. li. si delegatus. de offi. deleg.

ADDITIO Reuocat ergo quod trãstulit nô ex se vel à se: sed ex potestate per dominũ tradita, ex quo dñs poterat. s. c. prox. Io. Mon. Ioan. And.

c ¶ *Ad omnes.*] potest ergo côstitui ad vnam & ad plures, & ad omnes causas procurator. ff. eo. l. 1.

¶ Vide Lapũ allegatione 69. & allegat. 81. & Couarruuiam libr. 1. variar. resolut. c. 5.

d ¶ *Exercere.*] sic & delegatus ab alio quam à principe ad vniuersitatẽ causarũ, vnã delegat, & in alijs iurisdictionem retinet. ff. de iudi. cum prætor. §. 1.

QVi ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cum clausula: Secundo cũ illi formæ adijcit speciale: Tertio ponit tria, quæ requirunt speciale mandatũ: & casum excipit Secunda: ibi, *Sed si.* Tertia: ibi, *Procurator quoque.* Io. And.

¶ Datus procurator ad agendũ & defendendũ, & generaliter ad omnia alia, quæ mandatũ exigunt speciale: non potest agere in causis requirentibus mãdatũ speciale, nisi in procuratorio fuerint expressi aliqui casus requirentes speciale mandatũ, subiecta clausula generali: Item sine speciali mandato non potest procurator transigere vel pacisci, nisi sit constitutus in rem suam. hoc dicit.

¶ Præsupponendũ est quod habeš in glossa magna huius cap. videlicet, q sunt aliqui casus, in quibus quilibet nô potest agere pro alio vt procurator: nisi fuerit sibi data specialis potestas in procuratorio ad hoc: sicut in causa restitutionis in integrum, quis non potest petere releuamentum, nisi habeat mandatum speciale: Itẽ sunt plures alij casus, de quibus in glos.

CASVS. Ego Titium côstitui procuratorem meũ sub ista forma: Titium procuratorem meum generalem ad agendum & defendendum constituo, creo, & ordino, & ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, etiam si talia requirãt mandatũ speciale: tñ non specificaui in mandato procurationis illa specialia: quæritur an meus procurator virtute illius procuratorij sit admittendus ad petendũ in integrum restitutionem: & ad explicandũ alios actus requirẽtes mandatum speciale? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi specificauerit in mandato illa quæ requirunt mandatum speciale. Sed ponamus q ego côstitui procuratorem meum specialiter ad petẽdum in integrum restitutionem, & adiũgo in procuratorio; & alia requirentia mandatum speciale: vtrũ procurator meus possit explicare alios actus requirẽtes mandatũ speciale, posito q illi actus nô sint expressi in mandato? Respondet q sic: Sed ponamus q ego constitui procuratorẽ meum in aliqua causa, vel côstitui procuratorem meum generalem ad omnia negotia: q procurator meus trãsegit cum debitore meo, idest aliquo sibi dato remisso vel retento, recessit ab actione mea: an valeat talis transactio, & mihi obstet, si velim secundo agere? Rñdet q nô potest procurator transigere, nisi sit specialiter constitutus ad transigendum. Sed ponamus q non trãsegit, sed plus fecit: qa gratis nomine ꝓcuratorio quittauit? Rñdet q hoc non potuit facere, nisi fuisset procurator in rem suã: qa donaueram sibi debitũ, & in eum transportauerã meas actiones: quia tunc exercet actiones meas directas in rem suam, idest ad sui vtilitatem: & ideo poterit transigere cũ aduersario: quæ transactio erit in detrimentum sui & mei. Item fallit si fuerit institutus cum libera administratione, hoc est possit facere omnia tanquã si essem in propria persona: tunc nomine meo poterit transigere: & valebit talis transactio. Nota primo, q procurator quantũcunq; fuerit generaliter côstitutus ad omnia negotia: posito q in mãdato fuerit dictum; etiam si talia sint, quæ mandatũ exigant magis speciale: nô potest petere restitutionem in integrum, ꝯhere matrimonium, transigere vel pacisci: nec explicare alios actus requirentes mandatum speciale. Nota vlterius, q si quis procuratori suo dederit mãdatum speciale ad petendum restitutionem in integrum, vel aliqd aliud faciẽdum, qđ mandatũ requirit speciale, & supposuerit clausulam generalem; etiam si talia exigant mandatũ speciale, illa specialitas operatur, vt clausula generalis secuta habeat effectum: licet aliàs si non fuisset posita specialitas, nullũ haberet effectũ: & istud facit ad iura dicentia. Ponamus q aliquis ꝓmisit se præsentare certo die i iudicio sub certa pœna: si fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illam pœnã non tenet: nisi promiserit soluere pœnam, nô obstante impedimẽto, talis renunciatio valet: licet fuerit impeditus alio impedimento, siue alio casu fortuito non expresso: nã potest renũciare omni impedimento aliqbus casibus fortuitis expressis. l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si quis cau. Nota, q procurator constitutus ad agendũ, non potest iuramentum litis decisorũ deferre: & si detulerit, & aduersarius iuramentũ susceperit: nô præiudicat domino: secus si dominus detulisset. Nota q transactio proprie respicit actorem: nam dicitur a transigo: quod est vltra ago, vel litem decido, actionem, scilicet remittendo.

¶ Supple pmissiue non exceptiue; vnde si ꝯs ꝓcurator ad omnia, excepto q. nô trãsigat, per exceptionẽ istã nô potest sub illa generalitate facere alia requirentia speciale mandatum: qa exceptio diminuit, nô auget. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. Pet. de Ancha vide Dec. in l. 1. de regu. iur. Fonta.

e ¶ *Ad agendum.*] datus ad agendum defendere cogitur, vel satisdare de defendendo. ff. eo. l. seruum. in fi.

ADDITIO. De hoc ff. eo. l. sed & hæ. §. pter. Et quomodo hoc intelligit de actionibus tẽpore constitutionis competentibus, vide in Spe. eo tit. § 1. ver. item excipitur quòd licet. Ioan. And.

f ¶ *Speciale.*] vt j. §. vlt. cum similibus.

g ¶ *Non debet.*] & sic nô valet tantum genus quo ad speciem, quãtum species. ad idem s. de app. c. 2. [Concor. vide ff. eo. Pomponius. in prin. Ioan. And.] De hoc habes s. de offi. ordi. si sacerdos. in an. 23. dist. quamuis.

h ¶ *Non expressos.*] non tamen per hoc matrimonium ꝯhere poterit [1], vt j. eo. c. vlt. nec poterit contra electum vel promissum opponere crimina, vel defectus, vt in clemen. eo. tit. non potest.

[1] Idem Io. Mona. per rationẽ ibi notatam.

¶ *Glossa seq. arguit pro opinione Bul. & aliorum doctorum.*

i ¶ *Admittetur.*] Nota pro illa opinione Bulgari, & aliorũ doctorũ legum, q paciscens, q casum fortuitũ nô opponet: aut aliquos expressit secuta generali clausula, aut nullũ, vt in primo casu teneat renũciatio: in secundo vero no: & not. hæc materia per Accur. ff. si qs cau. sed & si. §. quæsitum. & recitari solet s. de depo. bona fides.

Renũciatio generalis casuum fortuitorũ an valeat.

k ¶ *Mandato.*] vel eo q habeat vim ipsius specialis mandati, vt s. proximo responso.

l ¶ *Deferre.*] ff. de iureiuran. iusiurandum. 1. §. fi.

¶ *Gloss. seq ponit xx. casus computatis quos ponit textus, quibus requiritur speciale mandatum.*

m ¶ *Vel pacisci.*] C. de transac. transactionis. vbi de hoc. ff. eo. tit. l. procurator cui generaliter libera. & l. mãdato. & s. de trãsac. côtingit. & de arbi. per tuas. nec i integrũ restitutionẽ pro alio petere. s. de rest. in integ. corã. vbi de hoc. & hoc quando principaliter petit: secus si incidenter. s. eo. tit. sciscitata. C. etiã per procur. causam in inte. resti. agi. pos. l. vnica. Itẽ in causa suspecti tutoris. ff. de ꝓcu. nô solũ. §. fi. Item vbi sunt duo procuratores omniũ rerũ alicuius: tũc enim nô potest vnus ab alio sine speciali mãdato exigere ff. eo. l. q duos. & l. itaq;. Itẽ de interdicto de lib. exhib. & dedu. ff. eo. l. Pomponius. i prin. Itẽ in acceptilatione. ff. de accep. l. 3. Itẽ in rescriptorũ ĩpetratione. s. de rescrip. nônulli & c. ex parte. Itẽ in causa matrimoniali sm Vin. [a] s. q ma. ac. pos. c. ex litteris. i parte decisa [idest in côpilatione antiqua] arg ꝯ. s. eo. tit. accedens. sed ibi parẽtibus agentibus de matrimonio filiorũ, accessit ipsorum côsensus, vt ibi not. Item sm quosdã in voto trãsmarino. s. de vo. ex multa in prin. ver. illis. Item in consumptorũ instrumentorũ exẽplatione. de fide instru. c. vlt. Item in his q sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, qđ dic vt not. in anti. de offi lega. q translationẽ. Itẽ in ꝯhendo matrimonio. j. eo. c. vlt. & in sponsalibus. q cle. vel vo. veniẽs. in côpromisso. s. de arbi. p tuas. Item in absolutione petenda ab excôicatione. de sen. excom. q de his. in fi. & arg de pœni. dist 1. quẽ penitet [3]. Itẽ in oblatione filij idolis faciẽda. de conse. dist. 4. quæris, in prin. Item in ꝯhenda excôicatione. 24. q. 4. si habes. in prin. Item in præstatione iuramenti de calumnia. j. de iura. calum. c. vlt. Item in casu s. eo. lib. de elec. procurator. & de hoc vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item opponitur, quòd licet habeat.

[a] Azo dicit idẽ sub dubio, secus in sum. huius tit. §. et l. & il lud. Io. And.

[3] Et tamẽ iudex non absoluet procuratorem nomine domini: sed mãdabit alteri, vt dominum absoluat. Pet. Fonta.

a ¶ *Concessa.*

a Concessa.] vel datus sit in rem suam. In tribus ergo casibus hoc potest, scilicet quando habet speciale, quando habet generalem & liberam, quando datus est in rē suam: hæc probant ff. eo. l. procurator, cui generaliter libera. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. fin. & l. seq. C. de noua. l. non abstulit. & ff. de solu. l. hoc iure. & C. de transact. l. transactionis.

mādato, vt hic. & est simile ī. de iudi. c. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta ad hoc. ff. ad Treb. ille à quo. §. fi. ff. de in integ. resti. cum mandato. in fin.

Additio. Filiusfamilias pro se non admittitur, etiam contra extraneum, nisi in casibus quos vide not. in Spec. de actore. §. 1. ver. sed & filius. & not. ī. de iudi. cap. fi. in fi. Admittitur etiam ꝯ patrem in casibus qui not. ff. de iudi. l. lis nulla. & ī Spec. præalle. §. ver. item ꝙ est filius. & an tunc egeat consensu sui patris. in eod. §. ver. quid si filius. Io. And.

Qvi generaliter.] Soluit tria dubia: Primū de forma: Secundum de persona: ibi, *Nedum*. Tertiū de ætate: ibi, *Licet autem*. Ioan. And.

Casus. Ponamus ꝙ ego Titium constitui meū procuratorē sub ista forma: Constituo Titium procuratorem meum ad omnia negotia mea, non addito, iudicialia vel extraiudicialia: vtrum virtute illius procurationis Titius poterit agere ꝯ debitores meos: & an poterit experiri, hoc est, defendere ꝯ meos creditores: vel requiratur ꝙ dicam: constituo Titium meum procuratorē ad lites præsentes & futuras, & ad negotia: Rñdet, ꝙ procurator constitutus ad negotia poterit experiri vel defendere ꝯ creditores agentes, & agere ꝯ debitores. Sed q̄d sanctissime Pater, habemus in l. filiusfamilias ff. eod. tit. ꝙ filiusfamilias potest esse procurator: Sed vtrum possit hoc facere sine licētia & auctoritate sui patris: vel vtrum requiratur licētia & auctoritas sui patris? Videtur ꝙ sic: quia ipse filiusfamilias non potest suscipere iudicium nomine suo absque auctoritate sui patris. l. non solū. C. de bo. quæ lib. in pote. consti. in gloss. magna: ergo similiter nec nomine alieno: Hoc tñ non obstante, Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ filiusfamilias poterit agere & defendere pro alio sine licentia patris. Or sanctissime Pater, vellē informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Rñdet quod licet in procuratore constituto ad negotia, sufficiat ætas xvij. annorū: tñ in ꝑcuratore constituto ad lites & ad iudicia, requiritur ꝙ ipse habeat xxv. annos: & ꝙ sit maior xxv. annis. Nota primo, ꝙ verbū, negotia, positum in procuratorio, accipitur large, vt comprehēdat negotia iudicialia & extraiudicialia, vt in cap. forus. de verb. sign. in antiq. vbi habetur, ꝙ negotium dr̄ in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, ꝙ licet filiusfamilias nō possit esse suo ꝓprio nomine in iudicio sine auctoritate patris, alias iudiciū esset nullum: tñ potest esse procurator in iudicio nomine alterius sine auctoritate patris. Vnde sciendū ꝙ filiusfamilias est nomē iuris: & dr̄ ille qui est in potestate alterius: q̄uis habeat liberos vel non habeat: quia non refert: paterfamilias vero accipitur pro eo qui est sui iuris. Nota, ꝙ quis non potest esse procurator ad iudicia, nisi sit perfectæ ætatis: id est, maior xxv. annis. & qui minorem xxv. annis constituit procuratorem, perinde est ac si nullum constitueret. fallit in casu l. exigendi. C. eo. tit. vbi dicitur, ꝙ filius potest suscipere defensionem pro patre suo absente.

stratio libere sit concessa.

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.*

CAP. V.

Qvi generaliter constituitur ad negotia procurator, agere ac experiri potest: exceptis his casibus, qui mandatū exigunt speciale.

¶ *Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.*

¶ Nedum vero ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias absque patris assensu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari potest procurator. hoc dicit. Zen.*

¶ Licet autem quis post decimumseptimum annum procurator ad negotia licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior vigintiquinque annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem.

¶ *Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet: Si vero insolidum, qui primo contestatur litē admittitur, altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. hoc dicit.*

CAP. VI.

Si duo pro-

¶ *Glossa seq. dat simile.*

g ¶ *Decimumseptimum annum.*] Insti. q. ex cau. ma. non licet. §. iuste. sic & aduocatus peregisse debet xvij. annum. ff. de postu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria versicu. veruntamen.

Additio. Quare minor ætas sufficiat in aduocato & teste, q̄ in ꝑcuratore ad iudicia, vide in Spec. de aduocato, §. 1. versi. item ꝙ est minor. & not. in §. initium. statim allegato. & C. eo. exigendi. & ratio est: qa obligat̄ ꝑcurator actione mandati. Itē condemnat: q̄d non est in aliis. Io. And.

¶ *Glos. seq. ponit dictum Hostien. quod recte p. r quæstionem.*

h ¶ *Ad negotia.*] Not. Hostien. ī. eo. non iniuste. in quarta glos. ꝙ procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv. potest agere & experiri: nam ex quo procurator ad negotia, agere potest, vt ī. prox. responso: & minor xxv. annis datur ad negotia, vt hic. ergo & aget, vt ibi. Ioan. And.

i ¶ *Vigintiquinque.*] ff. eo. tit. minor. de his qui ve. æta. impe. l. fi. C. eo. tit. l. exigendi.

Si duo.] ex pluribus procuratoribus quādo vnus sine alio admitti debeat, hic habetur. Zen. Diuiditur s̄m Ioan. And. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, *Sane*. ponit de procuratoribus simpliciter datis, distinguens inter causas spirituales, & non: Medium: ibi *Secus*. ponit de datis insolidum: Primo sine clausula; ꝙ non sit melior, &c. Secundo: ibi, *Nisi*. quando cum clausula: Tertio moderationem subdens: ibi, *Dum tamen*. Quarto casum dubium circa id soluens: ibi, *Cæterum*. secundum eum.

Casus. In causa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores constitui, nō adiecto, ꝙ eos constituebam meos procuratores, & eorum quemlibet insolidum: Quæritur an alter illorum procuratorum sine altero possit causam procurare? vel an sit necesse in oībus actis iudicialibus, ꝙ ambo procuratores sint ꝑsentes? Rñdet Romanus Pontifex, dicēs ꝙ cum duo vel plures procuratores sunt in vna causa constituti simpliciter, non adiecta clausula; & quēlibet in solidū: vnus sine altero nihil potest explicare: sed simul debent interesse: fallit in casu posito in fine huius cap. ī., puta i casu electionis, postulatiōis, vel ꝓuisionis: sec' si fuisset adiecta clausula; & quēlibet insolidū: tunc enim alter sine altero poterit negotium explicare: nam tunc constat de mente constituentis. Sed ponamus ꝙ vnus illorum procuratorū incœpit causam ꝓcurare: vtrum ille qui incœpit causam, erit potior in promotione causæ & solus: ita ꝙ alius non possit de causa se intromittere? Rñdet quod si alter istorū causam occupauerit solus sine alio cōprocuratore, tunc solus habebit facultatē finiendi causam, & nō alius: & hoc verum, nisi esset dictum in procuratorio, ꝙ melior non esset conditio primitus occupantis, vel deterior subsequentis, sed q̄d per vnum ipsorum fuerit incœptum, possit alter terminare, prosequi, & finire. tunc enim isto casu, vno occupante, non erit alius exclusus a promotione causæ: immo poterit causam assumere in eodem statu, in quo alius dimisit, & finire vsque in finē: & illud verū, nisi ille qui causam primo occupauit, aliū substituerit: qa tunc substitutus præferetur comprocuratori. Sed ponamus retento eodem themate, ꝙ si in vna causa constitui duos vel plures, vnus causam primo occupat: postea lite contestata cum aduersario meo iste ꝓcurator fuit impeditus, & non substituit: alius cōprocurator comparuit pro mea causa, postea cessat infirmitas: vult primus procurator causam reassumere, & expellere istum: an possit? Rñdet ꝙ licet cesset impedimentum, tñ non poterit istum procuratorem expellere. Postea Romanus Pontifex, in vers. tunc. excipit casus a regula posita

b ¶ *Qui generaliter.*] Non eget summa: qa satis summat seipsum. Hoc primum dictum ponebat Guil. pro quæstione Spec. eo. tit. §. 1. in fin. & sequente. Vbertus idem dicebat q̄d dicit hæc decr. & idē not. Host. de proc. petitio. in 1. glo. & satis olim hoc dicebamus per decr. dilectus in antiq. eod. tit. vbi est hoc satis expressum: sed glos. videbatur ibi tacite cōsentire, ꝙ generaliter fuerat constitutus ad negotia, & ad iudicia.

Prima glossa ponit quid declaret.

c ¶ *Generaliter.*] Nota quòd generaliter potest fieri procuratoris constitutio: & dicitur hoc. ī. eo. petitio.

d ¶ *Experiri.*] id est, defendere. ī. de iud. cap. 1. alibi ponit pro agere. ī. de cau. pos. pastoralis.

e ¶ *Casibus.*] exempla vide ī. c. proximo.

Gloss. seq. recte per obiectionem & solutionem.

f ¶ *Filiusfamilias.*] non dubitamus quin filiusfamiliās posset constitui procurator. ī. eo. non iniuste. & ff. eo. l. filiusfamilias. §. ipse quoque. sed an sine mandato patris possit constitui, dubitatur: Et videtur ꝙ non: quia pro se non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro se qui non pro alio. ff. de postu. l. 1. §. 2. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. 1. in fi. sed quia nil deperit patri, idcirco admittitur sine

Vide Bart. ... Fonta.

curatores [a] simul [b] (non adiecto, insolidum [c]) deputentur, vnus sine altero non debebit admitti [d]. Secus si sint insolidum constituti. sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem [f] negotium primitus occupabit [g] †. Post occupationẽ autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis [h] dominus sit effectus: nisi dictũ in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis [i]: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel alias impediri contingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum [k]: dum tamen ab † alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri [l] debebit eidem.

¶ Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.

¶ Cæterum vbi nullo substituto [m], alter suscipit negotium prosequendum: is qui occupauit primitus, ipsum [o] resumere postea impedimento cessante [p] nequibit: nisi forsan illum contingeret † impediri [q].

gula posita in princ. capituli, videlicet, ꝙ cum quis constituit plures procuratores simpliciter, nõ adiecta clausula: & quemlibet insolidum, in causa requirente celeritatem, puta in causa electionis, postulationis, vel prouisionis: certe valet talis constitutio simpliciter facta, & oẽs non admittuntur ad promouendum causam, sed vnus dũtaxat. Sed quis admittetur? Certe magis idoneus, & illud relinquitur arbitrio iudicis qs dicatur magis idoneus: nam dicit iudex, gratifico istum, & alios non admitto. Et ratio specialitatis ponitur in textu: quia istæ causæ requirunt celeritatem: & segnius expediuntur negotia cõmissa pluribus: ideo ita cõiter dicunt, ꝙ in causis istis spiritalibus, quæ requirũt celeritatem, est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. clemen. dispendiosam. de iudic. Nota primo, ꝙ illa verba quemlibet insolidum: non sunt verba constitutionis: nam si ponerẽtur illa verba in constitutione, forte non valeret cõstitutio potestate & voluntate ʒdicentibus. cap. cum super. in ti. de offi. & potesta. iudi. delega. in ant.

¶ De occupatione quæ dicatur supra allegationes. [1]

Nota vlterius, ꝙ procurator per litis contestationem efficitur dominus litis: & ad hoc allegatur istud cap. Nota insuper, ꝙ vbi exercitium actus duobus simpliciter & eodem tpe committitur, intelligitur factum vt simul procedant: ad hoc s. in ant. de offi. deleg. cautam. Nota etiam, ꝙ vbi duo habiles concurrunt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit. ad hoc s. eod. lib. de rescript. cap. penult. & sic patet, ꝙ vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, ꝙ non sit melior conditio occupãtis, in procuratorio posita: quia præseruat potestatem procuratoris non occupãtis quo ad habitum potestatis, non autem quo ad exercitiũ: nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

¶ *Glossa prima dicit quod determinat.*

a ¶ *Si duo procuratores.*] Emanauit hæc decret. ad declarationẽ eorũ, q̃ not. Ioan. 2. q. 7. §. forma. & Ber. j. eo. tit. nõ iniuste. & Accursius. ff. eod. tit. l. pluribus. & Innocentius & Hostiensis s. eod. in nostra. & Guliel. in Spec. eo. tit. §. ratione aũt. versi. qđ si duo. [& vers. seq.

¶ *Glossa seq. rect. per quæstionem.*

b ¶ *Simul.*] quia secus si diuersis tpibus. ff. eo. l. si quis cum procuratore. §. fin. & s. eo. non iniuste: & hoc ideo, quia dando secundũ, videtur primum reuocare: vt in prædictis iuribus: & hoc est verũ: nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff. de leg. 1. si pluribus. ad hoc j. eo. si quem. Et hoc verum intelligo [1], si secundus procurator nolit suscipere mandatum. arg. Insti. quibus mod. testa. infir. §. posteriore. vbi dicitur, ꝙ s̃m testamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento aliquis hæres factus nõ sit, vel esse noluerit: sic & hic arg. p̃dictorum iurium. Et hoc tractat Guli. in Spec. eod. tit. §. ratione autem. versi. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super versi. item ꝙ licet. dixi ꝙ sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius [2].

1 Item Archid. j. cap. procu. alleg. ff. de admin. leg. l. & si transferam. & l. lega si 2. §. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd quis dando s̃m procuratorem, videatur reuocare primum, licet secundus acceptare nolit: patet etiam ff. de leg. 1. l. plane. in princ. & Insti. quibus mod. tolli. oblig. §. præterea. & vide quod ibi not. in glo. sed quæ. & quod dicam post Dyn. j. de reg. iur. non præstat. contra. ff. de rescind. vend. l. si id quod. 1. responso. Dic vt ibi Ioannes Andr.

2 Tunc verũ erit admittẽdum: & imputet sibi constituens facidi. not. in cap. duobus. s. de rescrip. Dom. Font.

c ¶ *Insolidum.*] aliquid operatur: sed non per omnia: quod sonat, vt j. patet.

¶ *Glossa sequens primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.*

d ¶ *Admitti.*] aliud in executoribus vltimæ voluntatis, vt j. de testa. cap. vlt. in fin. & in procuratoribus datis ad iudicia spiritalium causarum, vt j. eod. cap. §. sane. & in tutoribus. ff. de admini. tuto. decreto. in fine. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est ratio dicti: quia hi duo censentur pro vno. s. eo. lib. de elect. cap. penult. §. 1. [3] Est ergo hic necesse, ꝙ vterq; admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula. s. in antiq. de offic. delega. causam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus confitetur, & alter negat; qđ erit? Super hoc fuit dissensio: dicunt quidam, ꝙ facta est litis contestatio. & statur confessioni: quod sic probatur: si dñs præsens esset, & confiteretur, & negaret, staretur confessioni, quæ cõtra eum est, ff. de interroga. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui personam domini repræsentant. Alij dicunt ꝙ eligere potest dñs vtrum stetur negationi vel confessioni. arg. s. de re iudica. duobus. & ff. de re iudic. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius s̃m Innocentium, ꝙ per talem rationem non sit litis contestatio: sed procedendum est ɔ dominum tanq̃ contra contumacem, pro eo ꝙ non misit procuratores instructos. s. de iuramen. calum. in pertractandis [4]. Prima opinio placuit Hostié. s. eod. in antiq. in nostra. Mihi placet vltima: quia concessio vel negatio vnius solius, etiam altero non resistente, non valet, vt s. in principio. Multo minus altero resistente: ad hoc s. eod. lib. de elect. cap. penult. §. si autem. Et pp cautanda hæc dicebat Bernar. s. eod. non iniustè: quòd satis erat æquum, ꝙ siue adijceretur, insolidum, siue non: semper iudex eligeret idoneiorẽ. ad hoc ff. de accu. si plures. ff. de admini. tuto si plures. sed non est verum, nisi in casu j. eod. §. sane. Vincen. autem dicebat ob prædictam cautam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu s. eodem lib. de elect. cap. penult. §. si autem. alias non, vt hic vides.

3 ff. de condi. & demõ. cum famulus. Ioa. Mona. & facit cle. placet de iure patro. Io. And.

† Aliàs, ab illo

4 Alias opiniones inuenies de hoc in Spec. de confes. § h. ver. sed pone. Io. An.

† Aliàs, contigerit

e ¶ *Secus.*] scilicet quia tunc vnus admittetur sine altero.

¶ *Glo. seq. alleg. quatuor concor. ponit duos alios modos occupationis: & casum in quo nihil operatur occupatio.*

f ¶ *Litis contestationem.*] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc s. in antiq. de offic. deleg. relatum. & de verb. signifi. ex parte 2. & concord. ff. eod. l. pluribus [5]. Interdum aũt dicitur quis occupare: quia primo ad sententiam deuenit: vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero. ff. de noxa. si quis à multis. quia non præsumitur quis astrictus: & ideo ibi ante sententiam appellatione nõ suspensam, nullus occupare videtur. arg. C. de actio. & oblig. l. negantes. & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum: occupat per quamlibet inchoationem iudicialem. s. eod. lib. de offi. deleg. cum plures. aliqñ nil operatur occupatio. ff. de dam. infec. si finita. §. Iulianus. ff. vt in posses. leg. l. is cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in possessionem mittuntur: licet partes sibi faciant per concursum.

5 Et ff. de legat. si pluribus. in fi. Sed ibi valet ex ... constitutionis quo ad electionem tantum faciendam de re legata, vel pretio. Ioan. And.

g ¶ *Occupabit.*] in bona significatione. sic 7. q. 1. factus est Cornelius: alibi in mala. s. eod. lib. de elect. generali. vbi de hoc.

h ¶ *Litis dominus.*] s. eod. c. 1. cum suis concor.

i ¶ *Occupantis.*] & nihilominus contra volũtatem dñi melior fiet ipsius occupantis conditio: quia statutum iuris immutare non potuit in totum. ad hoc s. de testamen. requisisti. & cap. tua. ff. de leg. 1. l. nemo. Si ergo non valet in totum vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere potest [6]. Ad idem j. de depon. impu. c. 1. §. 1. [Et bene facit C. de fideius. non rectè. & vide quod dixi in ant. de maio. & obed. solitæ. sup glo. ꝙ qñq;. facit etiam ff. de vsufru. leg. si alij. cuius casum vide in decre. de celebra. Mis. in quadam. super glo. antepen.] Et determinatum est hic quod dubie tractabat Guil. in Spec. eo. tit. §. ratione autem. versi. quid si dictum sit.

6 Nota ꝙ verba non operãtur vt sonant iure aliter interpretante. Dom. & Pet. de Anchar. Font.

k ¶ *Inchoatum.*] simile s. eod. lib. de offic. deleg. cum plures.

l ¶ *Præferri.*] est enim constitutus ab eo qui potior est, clausula, non obstante, vt supra vidisti: excludet ergo illum cum vices potioris gerat [7]. ad hoc 93. distinct. cap. vlt. & 94. distin. cap. 2. j. de præbend. hi qui.

7 Neq; poterit ab altero reuocari: quia ambo habeant potestatẽ substituendi, reuocandi. Philippus. Fonta.

m ¶ *Substituto.*] ab occupante. Nunquid hunc reuocare possit? dic vt dixi s. eod. tit. is qui.

n ¶ *Alter.*] collega datus cum eo insolidum.

o ¶ *Ipsum.*] negotium.

p ¶ *Cessante.*] arg. j. s. eo. lib. de elect. cupiẽtes. §. ꝙ si. & j. de sent. excom. eos qui. vbi cessante impedimento tenetur quis ad hoc, ad quod prius tenebatur: sed hic iam alius occupauit, & eo casu quo potuit: vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

q ¶ *Impediri.*] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus. s. eod. cap. 1. §. 1.

Adde ex Bart. in l. ... ante acc... ff. ... famil... clauserit, & dñs de nouo pro ... laudare ... de Anch. Font.

a ¶ *Causis.*] secus in negotiis etiam spiritalibus, vt patet. s. eo lib. de elect. cap. penult. § si autem. quod est contra. & ibi dixi.
b ¶ *Celeriorem.*] de hoc vide quod dixi s. eod. lib. de elect. cap. vlt.
c ¶ *Specialiter.*] Nota ergo ꝙ fauor aliquid inducit contra ius positiuum: quod habuisti s. in princ. decret. Et nota per hanc litteram reprobatam illam opinionem, quæ videbatur æqua Bernardo s. in ant. eod. non iniuste. ꝙ siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere: sed non est verum nisi in spiritalibus: vt hic vides. & facit pro illa opinio. ff de popu act. l. 2. sed non obstat. quia ibi plus tangitur vniuersitas, q̃ priuata persona: & ideo fuit electio magistratus.
d ¶ *Non insolidum.*] si enim insolidum, non esset speciale: quia omni casu iudex eligeret si ambo concurrerent, & simul occuparent. ad hoc s. eod. lib. de elect. cap. penult. § 1.
e ¶ *Intricari.*] vt ex contrariis responsionibus. Parat igitur viam expeditioni negotij: prouidet domino absenti: occurrit partium laboribus & inutilibus expensis: ad quæ omnia tenetur iudex. s. eod. lib. de offic. ordi. vt litigātes. de rescrip. statutum.

¶ *In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis[a] (cum talia celeriorē[b] expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter[c] obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum[d] deputati iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari[e] contingat) idoneiorem[f] ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum[g].

f ¶ *Idoneiorem.*] ff. de accusa. si plures. [Ad idem ff. de damn. infect. in reficiendo. cum concordan.] ff. de adminis. tut. si plures. & videtur idoneior magis honestus, & qui melius merita causæ nouit. s. de iura. calum. in pertractandis.
Additio. Facit C. eod. tit. l. fin. Ioan. And.
g ¶ *Admittendum*] scilicet quando non dedit substitutum, & non potest, vel non vult prosequi.

L*icet*] Non diuiditur: quia textus sub vno constructu pendet. Dominicus.
Casus. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titiū procuratorem meum constitui, & ei misi litteras procurationis p aliquem nuntium meum: qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras, & cū requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratoriū, nec onus assumere, & renunciauit procurationi: postea pœnitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua, ꝙ Titius non erat procurator meus, eo ꝙ renuerat semel accipere procurationem: quæritur an possis eo prætextu eum repellere: & an possit Titius procurationem reassumere? Rndet: ꝙ si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, ꝙ certe ipse Titius potest procurationem reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non refutasset. Nota primo, ex isto cap. quòd officium procurationis est officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius. § inuitus. ff. eod. tit. l. inuitus. C. eod. & hoc verum in officio procurationis singularium personarum: secus est in officio procurationis regiæ: nam onera publica quis inuitus cogitur suscipere. Insti. de excusa. tut. & cura. circa princ. & cum illud officium sit publicum: ideo quis inuitus illud suscipere compellitur. Et sm Doct. quando dicitur ꝙ officium procuratoris est vile officium, non intelligatis ꝙ reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: sed dicitur vile, eo q. viles personæ admittuntur ad exercendum tale officium: & intelligitur de procuratione singularium personarum: non autē de procuratione regia: Nam illud officium est dignitas: quia habet iurisdictionem inter priuatum & fiscum: quia iurisdictio habet dignitatem annexam. Nota ꝙ licet procurator renuerit acceptare procuratorium, & dixerit præcise quòd refutabat: tñ est locus pœnitentiæ, si constituens perseuerauerit in eadem voluntate: nisi dicit glo. ꝙ si in constitutione procuratoris dicat dominus, constituo talem: & casu quo noluerit acceptare procurationē, constituo talem: tunc si primus refutauerit, non est amplius locus pœnitentiæ. Nota vlterius, ꝙ absens potest cōstitui procurator. concord. sunt in glo. & in cap. cupientes. § ad hæc. eod. lib. s. de elect.
Nota insuper arg. ꝙ voluntas semel posita, semper præsumitur nisi contrarium probetur. vide s. de bapti. maiores. in fin. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.*

CAP. VII.

Licet† is[h], qui procurator[i] constituitur ab absente[k], dixerit præsentatum sibi suscipere[l] nolle[m] mandatum: hoc tamen nequaquam obstāte[n], quamdiu[o] constituens in eadē perstiterit voluntate, ipsum[p] acceptare poterit† quādocunque placebit[q].

¶ Idem.

¶ *Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit: vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.*

CAP. VIII.

SI QVEM SVB

¶ *Prima glossa summat.*
h ¶ *Licet is.*] procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.
i ¶ *Procurator.*] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non distinguat. & eadem ratio sit vtrobique.
k ¶ *Absente.*] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eod. l. 1. s de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.
l ¶ *Suscipere.*] ꝙ si sciēter illud sine protestatione recipit, dominus qui pro eo debite cauerat, super hoc iussis in procuratorio defendere cogitur, vt in clem. eo. tit. cap. 1.
m ¶ *Nolle.*] de nolle & velle quomodo alterū extensiuum, alterum non, vide quod not. ff. de verb. oblig. si quis stipulatus sit.
n ¶ *Nequaquam obstante.*] & sic not. speciale contra regulam. j. de reg. iur. ꝙ semel. cum suis concordan.
o ¶ *Quamdiu.*] si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo] secus est: vt dixi s. cap. proxi. in princ. Ad hoc j. cap. proxi. Ioan. And.
p ¶ *Ipsum.*] scilicet mandatum.
¶ *Glos. seq. signat contrarium: soluit, arguit ad simile.*
q ¶ *Placebit.*] arg. contra. ff. de suc. edic. l. 1. § qui semel. vbi si ille qui est primi gradus dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secundi gradus. Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, q̃ ad dñm ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, ꝙ de quadam perseuerantia voluntatis & æquitate, ille vel non desinit esse procurator; vel si desinit, (prout tenet Ioan. Mona.) iure permittente reassumere potest: & forte statutum fuit, ne contingat propter procuratoris defectum negotia protelari ad hoc s. cap. proxi. Credo tamen per prædictam l. & per hanc litteram quamdiu, &c. si dominus dixisset, constituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet tunc locum hæc decret. Et not. arg. ꝙ si electus præsentata sibi electione renuat consentire, adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus poterit consentire, alias non: quod verum est: quia à principio renuunt, & quasi inuiti trahuntur. 8. q. 1. qui episcopatum. & cap. in scripturis. Ioan. And.
Additio. Idem in delegato: & multo fortius cum ipsius officium sit necessarium, secundum Archidiac. alleg. supra de rescript. suscitatus. ff. de offic. præsid. legatus. C. de excu. mu. lib. 10. l. placuit. § si quis. Ioan. And.

S*i quem.*] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, *Secus.* Dominicus.
¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. ꝙ si in aliqua causa mea constitui meum procuratorem, qui causam ipsam incœpit procurare: quia obtulit libellum, sed lis nondum est contestata: si ego dominus compaream personaliter, & aliquem exerceam actū iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.
Casus. Cōstitui Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem constituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam ꝙ intendo causam ipsam personaliter promouere, sed Titium procuratorem constituo quotiens contigerit me abesse: non potui comparere in primo termino: sed Titius meus procurator

† Ad hunc textum vide q dicit Alexander cons. 8 ... in dubiis lib. 5.

† Idem ait Pet. de Ancha. in omnibus aliis cōtractibus inter absentes contractis perfectibilibus, de quibus in l. contensu. ff. de act. & obli. Fonta.

† Ibi not. differentiam inter statutum inuectiuum & statutum conclusiuum ... Do... Fonta.

† Quod intelligere ibi & sequēti.

† Infra num ... quod i. eod. lib. de elect. quàm sic. & vide quod not. & dicit j. de præbē. si tibi absenti. super glo. penul. qui loquitur in procuratore in electione. And.

procurator comparuit pro me: postea in secundo termino comparui personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui; verum eo ipso quod comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non: alias videretur procurator reuocatus per comparitionem domini. & hoc verum, nisi dñs constitutus faciat protestationem, quod non intendit reuocare procuratorem: sed quod comparet citra procuratorum suorum reuocationem: tunc enim talis protestatio impedit reuocationem. Et si feci constitutioné procuratoris simpliciter, & postea in causa compaream: & aliquid in causa noie meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit si faciam protestationé, quod compareo citra procuratorum meorú reuocationem. Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit præsentiam meam: quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendum positionibus: tunc enim comparendo in propria persona non videor procuratorem meum reuocare.

ea [a] forma, quotiens te abesse [b] contigerit, constitueris procuratorem ad causam: non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare: quinimmo procurator idem procuratoris assumet [c] officium quandocunque te contigerit absentare. ¶ Secus [d] si simpliciter a te fuerit constitutus: túc enim siue ante litem [e] contestatam, siue post [f] ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas [g], sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare céteris: nisi dicas expresse, quòd ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstãte) manere [h]; vel nisi quòd non animo reuocãdi hoc facias, ex aliquibus appareat cõiecturis †; vt si fortan aliquis immineat articulus, in quo tu nosti melius veritatem [i]; aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitã se absentet, seu quicquid aliud accidat [k], propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna [l].

¶ Idem.

¶ Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quòd si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

CAP. IX.

PRocurator [m] † non aliter censetur idoneus [n] ad matrimonium contrahendũ, quam si ad hoc mandatum habuerit

¶ Nota Pet. de ancha. quod appo[...] vtrumque ... de prima ... de in integ. restitu. ... Ioan.

* Adde Phili. Pet. de Anchar. Dom. intelligendum cóntradicitur à parte, vel ab ipso procuratore ... quia ... Bar. ... Eod. Fou.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbat.*

a ¶ *Si quem sub ea.*] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligit reuocare: secus si simpliciter: nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Decretalis ista approbat quod not. per Innocentium & Hostiensem s. eod cap. petitio. & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo.

b ¶ *Abesse*] suo hac ergo forma potest dominus procuratorem dare: sic & delegatus sine papæ subdelegatum. s. de offic. delega. si delegatus. eod. lib.

ADDITIO. Et vtrobiq; si moritur constituens re integra, mandatum expirat: tñ aliter dicitur res non integra in subdelegato, quàm in procuratore. Item & aliter in procuratore ad iudicia quàm ad negotia. de hoc not. C. man. l. mandatum. Ioan. And.

c ¶ *Assumet.*] sim. C. de cura furi. l. penult. ff. manda. qui mutuam. §. non ideo.

d ¶ *Secus.*] scilicet quia non assumet, & infra declarat quare.

e ¶ *Ante litem contestatam.*] tunc reuocatur sine causa & inuitus, vt s. eo. tit. & lib. cap. 1. cum suis concor.

¶ *Glo. seq. signat contrarium: ponit opi. quam reprobat: demum soluit.*

f ¶ *Siue post.*] ad hoc s. eo. nõ multis. ff. eo. l. pluribus. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo minus. Sed contra. s. eod tit. & lib. cap. 1. vbi post litem contestatam procurator non reuocatur. Sol. quidam dicunt hunc casum addendum, scilicet quod procuratorem post litem contestatam à se non reuocat dñs, vt det alium procuratorem: sed si causam tractat, bene: sed ad hoc cõdicit finis ipsius decre. quæ dicit, quod adesse potest; sed non tractare. & est expressum C. eod. l. procuratoribus. vbi habes, quod post contestationem à procuratore factam non habet dominus potestatem prosequendi negotium. Dic ergo & verius, quod decret. illa & supradicta iura loquuntur quãdo domino post litem contestatam non contradicitur [a] litis assumptio, vt legitur & not. ff. eo. tit. l. quæ omnia. & ideo illa littera quæ est s. eod. tit. & lib. cap. 1. ibi, ipso nolente: soluit cõtrarium: & ita etiam tenent prædicti Doctores in decret. petitio. s. eo. l. Si autem contradicitur, tunc locum habet decret. illa, quod causa cognita reuocatur, alias non.

g ¶ *Assistas.*] quod potest eo inuito. s. eo. tit. & lib. quamuis. in fi. ff. eo. l. Paulus ff. de inoffi. testa. si suspecta. Ioan. And.

h ¶ *Manere.*] ad idem s. eo. tit. & lib. si duo. & not. pro protestatione: quia hæc saluat, quod sine ipsa perderetur. de hoc. s. in ant. de constitu. cum M. & de elect. Cumana. & 27. dist. cap. 1.

ADDITIO. Io. Mona. remittit. j. de reg. iur. in generali. Io. An.

i ¶ *Veritatem.*] ff. eo. l. si actor. j. de iudi. cap. 1.

k ¶ *Accidat.*] puta quia vinculis detinetur. s. eo. causis.

l ¶ *Opportuna.*] pone procurator non habebat mandatum iurandi de calumnia, vnde oportuit venire dominum & iurare. infra de iura. calum. cap. vlt.

PRocurator] Tria sunt dicta: Secundum. ibi, *Et quamuis.* Tertium: ibi, *Sane.* Dominicus.

CASVS. Titium feci & cõstitui meum procuratorem ad oĩa negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt sit maior dubitatio, quod Titium meũ procuratorem constitui ad oĩa negotia iudicialia & extraiudicialia, cum potestate faciendi oĩa & singula, quæ facere & facere possem, si personaliter interessem: quid fecit ille Titius procurator meus? Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de præsenti: an sit matrimonium inter me & Bertam? Rñdet quod non: quia ad hoc nõ habebat mãdatum speciale, & ista specialitas attenditur etiam circa personam, cum qua est cõtrahendum: aliter nõ est mandatum sufficiẽs ad cõtrahẽdum matrimoniũ: puta si dicam: constituo talem procuratorem meum ad cõtrahendum matrimoniũ noĩe meo cum tali Berta: tunc est matrimoniũ inter nos. Sed ponamus quod constitui procuratorem meũ ad cõtrahendum matrimonium cum tali Berta: procurator meus fuit impeditus, & alium substituit: ille substitutus protulit verba apta ad cõtrahendum matrimonium cum Berta: quia dixit noĩe procuratorio meo talis: accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit: accipio te in virum, vt procuratorem talis: an sit matrimonium? Certe non: nam procurator constitutus ad matrimonium cõtrahendum nõ potest substituere, cum agatur de maximo præiudicio. Sed ponamus quod cõstitui Titium procuratorem meum ad cõtrahendum matrimonium cum tali Berta: reuocaui procuratorium, sed nõ notificaui procuratori, nec Bertæ: ille procurator cõtraxit matrimonium cum Berta noĩe meo: an teneat matrimonium? Rñdet quod non: licet dicamus regulariter, quod reuocãs procuratorem, debet notificare procuratori si fuerit procurator ad negotia: Vel debet notificare iudici & parti aduersæ, si sit procurator ad iudicia: fallit tñ in causa matrimonij: quia quãuis reuocatio notificata non fuerit procuratori: tñ non valet quod procurator egit: nec est matrimonium propter defectum consensus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo casum in quo requiritur speciale mandatum: alios vide per glo. s. eo tit. & lib. qui ad agendũ. Nota secundo. ibi §. & quãuis. quod procurator datus ad matrimoniũ contrahendum, dicitur datus ad negotia. Dominicus.

¶ Vide Andreã Siculũ 6. ... A. de as ... habetur & ... bus dictis seq. Anto ... cõsil. 64. ... cap. A ... & sic & ... seq. ... in 146 ... cap. ... causa & ... 49 ... cessu. ... 4.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

m ¶ *Procurator.*] Tria dicit: primo, quod procurator ad cõtrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum; Secundo, quod talis procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, nõ tenet matrimonium.

¶ *Glos. seq. ostendit de iure veteri, & signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Idoneus.*] an per procuratoré possit cõtrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per cano. item 32. q. 2. honoratur. s. de conuer. coniu. ex parte 2. & qui cle. vel vo. cap. veniens. ad idem de matrim. cõt. c. 2. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. & ff. de ritu nup. l. mulierē. oẽs enim cõctus qui consensu perficiuntur, inter absentes cõtrahuntur. ff. de cõtrah. empt. l. 1. §. est autem. Sed cõ. s. de spon. duo. cap. 1. ibi, corde & ore, &c. Sed dic quod satis dicitur ore cõsentire, qui per procuratorē consentit. j. de reg. iur. qui per alium. Sed an procurator ille debeat ad hoc habere speciale mandatũ, dubitatur? Dicendum aũt quod sic, sicut & in aliis casibus quos not. s. eod. lib. & tit. qui ad agendum. §. vlt. & ad hoc facit s. de despon. impub. c. 1. & Instit. de nup. ... & expressum erat ff. de ritu nup. ... generali. & l. mulierem.

ADDITIO. Vnde dicit Phili. s. de resti. in integ. coram. per iura aliquod non probari, quod in matrimonio cõtrahendo per procuratorem interueniente debeat speciale mandatum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit dictum cui signat contrarium & remittit.*

o ¶ *Matrimoniũ contrahendum*] idem in causam matrimonialē agẽdã:

¹ Qui est in hoc quam ... & ... ho ... quis ... procurator & not. C. ... vel ... mulierum in glo. penult.

vt dixi s. eo. tit. & lib. qui ad agendum. §. vlt. sm Vincē. Sed ad hoc contra. s. eo. tit. accedens. sed sol. vt ibi not. Ber. in fine. vlt. glossæ.

Glos. seq. quærit, arg. pro. soluit contrarium: iterum quærit argu. negatiue contrarium soluit.

a *Speciale.*] sed nunquid si habet generale cum quibusdā expressis, clausula subsecuta, vt s. eo. lib. & tit. qui ad agendum. ɔhere poterit? videtur q sic per illud cap. Sed ɔtrium credo, vt ibi dixi. Dico enim, q illa clausula generalis, quæ sequit, specialia expressa similia includit, sed nō longe maiora, vt est in casu nostro: notabiliter enim tali cōcedi debet: & hoc voluit hęc littera. Ad hoc 12. dist. nos consuetudinē. s. in ant. de rescrip. sedes. C. diuer. rescr. l. 1. ff. de vi. tri. et oleo leg. l. vlt. ī fi. & ad hoc facit finis huius cap. maxime cū requiratur speciale mandatum: & de expressa psona, vt statim dicam: & sic dubitatio ɔcedit. Sed quid dices: nunquid sufficit speciale mandatum ad ɔhendum, vel requiritur speciale de certa persona & expressa? & videtur q non requiratur expressa persona, arg. s. eo. tit. & lib. cap. 1. 2. rñso. Sed dic cōtra per l. ff. de ritu nup. l. generali. ad hoc s. de arbi. innotuit. cum suis concor. & quæ not. 29. q. 1. in summa.

Et ideo non decidit iuramēto per iudicem delato. Bald. in l. admonēdi. Fonta.

Vt in de. non potest. sed. tit. Ioh. And.

Idem Pet. de Ancha. Phil. & Domi. Fonta.

Idem Pet. de Anchara no.

speciale. Et quamuis aliàs is, qui cōstituitur ad negotia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum, quod ex facto tam arduo, posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit reuocatus: cōtractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationē huiusmodi penitus ignorarent) nullius momēti existit: cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiuit.

Additio. Idem Dom. Phil. hic Bar in l. fi. ff. de dona. ad quod facit glo. 30. q. 5. cap. nec illud. quam vide. Fonta.

b *Posse.*] libere & quandocūq; s. s. eo. tit. & lib. c. 1. §. procurator. & ff. mand. si procuratorem.

c *Deputare.*] & sic fallit illa regula. ad idem ff. de ri. nu. generali. in principio.

d *Commissum*] concor. s. eo. tit. & lib. cap. 1. 2. responso. s. de offi. deleg. is cui. & cap. vlt. vices quoque.

e *Sane.*] hoc quod dicitur hic notabat Io. 63. dist. tibi domino. & 30. q. 5. nec illud.

Additio. De hoc ff. de spon. sufficit. per Innoc. de spon. sub sub. quæ glo. cōiter habetur in cap. Iudæis. per Hostien. in summa, de spon. §. qualiter contrahatur. ver. q si pœniteat. Ioan. And.

Glo seq ponit differentiam carnalis ad spiritale.

f *Contraxerit.*] matrimonium dicitur ɔhi per mutuum consensum: & est verum in hoc casu: secus in matrimonio spiritali: quia ex quo clerici elegerunt, licet adhuc non sit per mutuū electi consensum matrimonium spiritale ɔtum, tamen pœnitere non poterunt. s. in ant. de elec. publicato. & cap. cum inter canonicos. & facit ad hoc de transla. inter corporalia.

Matrimonium per quid oblidetur.

g *Reuocatus.*] vel vetitus ne ɔheret. Quid si iurauerat dominus nō reuocare vel pœnitere? Idem, licet periurus sit: & de eo debeat sibi pœnitentia imponi. de spon. sicut, & c inter. in fin. deficit enim consensus: & sic idem iuris cum eadem sit ratio.

Procuratore reuocari posse, licet dominus iurauerit nō reuocare.

Additio. Firmitas ergo ɔtus nec per iuramentum, nec per pœnæ promissionē potest haberi: sed sæpius consului, q post contractum procuratoris fiat ratificatio constituentis. Ioan. And.

h *Ignorarent.*] speciale in hoc casu, cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipsum procuratorem venire debeat: de quo dic vt s. in ant. de rescri. ex parte decani. De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi s. eo. tit. & lib. cap. 2.

Ubi videas plenum de illa materia. Fonta.

Glossa sequens signat contrarium.

i *Existit.*] arg. ɔ ff. de diuor. l. si pœnituit. Reuocatū est ergo mādatū, licet mandatarius hoc ignoret, quamq; agat, ne sine culpa sua dāno afficiatur. ff. mand. si vero non remunerādi. & l. si mādassem.

Additio. Lex si pœnituit. in prin. huius glo. allegata dicit, q si pœnituit me mittere diuortium, tū nuntius ignorans pœnitentiā meam, libellum dedit, durat matrimonium; in hoc pro: nisi is qui recipit, pœnitentia cognita, diuertere velit: in hoc contra. Solu. in contrahendo requiritur vtriusq; consensus: quod non est in diuertendo C. de repu. consensus. Ioan. And.

k *Nequiuit.*] 29. q. 1. cap. 1. & 2. per totum. de spon. cum locum. & cap. tua. & de despon. impub. cap. 1. Et est ratio quare furiosus non contrahit: quia non potest consentire. 32. q. 7. neq; furiosus. & 29. q. 2. dulstrcas, & s. de spon. dilectus.

DE HIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

Visum est supra de his, quæ geruntur spontanea voluntate agentis: & sic valent & tenēt irretractabiliter. vt dicit Iurisconsultus l. 1. ff. de pact. nihil enim est quod magis humanæ naturæ congruit, quàm pacta seruare quando sponte fiunt. Verum quia aliquando accidit, quòd talia fiunt per metum, & dubitari posset vtrum talia teneant irretractabiliter vel non: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricā de his, quæ vi metusve causa fiunt.

Conclusio ti demandi Helm

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metusve causa fiunt.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. And.

CAPIT. vnicum.

ABSOLVtionis benefi-

Absolutionis beneficium.] Duæ sūt partes: Secunda: ibi, *Ne autem.*

Absolutio vel relaxatio ab excommunicatione, interdicto, vel suspensione per metum extorta, est nulla ipso iure: & extorques absolutionem vel relaxationem, incidit in aliam sententiam excōmunicationis: & sic est duabus sententijs ligatus, licet prius non esset ligatus nisi vna sententia: & sic habet verum illud vulgare; sæpe iactorem ferit sua sagitta.

Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd illa quæ fiunt per metum iustum, qui potest cadere in constantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit consensus, licet coactus: modo coacta voluntas est voluntas: veruntamen probato iusto metu, ille actus rescinderetur proposita actione quod metus causa, quæ accipit denominationem à capite edicti. l. 1. ff. eo. nam dicit prætor: quod metus causa gestum erit, ratum non habebo. Fallit in casu nostri cap.

Casus. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (nō refert) me excōicauit iuste vel iniuste, vt sit maior dubitatio. Iuste, quia exigente contumacia & præcedente canonica monitione me excommunicauit: Iniuste, quia non seruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem solum in loco in quo poteram sibi inferre violentiam. & posito gladio ad guttur, minabar eum occidere, nisi me absolueret, vel relaxaret ab excommunicatione: Ille iudex sola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud quod volui: quia me absoluit à sententia excommunicationis iuste, vel relaxauit me ab excommunicatione iniusta: quæritur vtrum sim absolutus vel relaxatus? Respondet quòd non: immo remaneo in pristina excōicatione, & nouam excōicationem incurro, & sum excōicatus duplici excōicatione. Si ille casus non esset casus specialis, absolutio de mero iure teneret: sed iudex posset agere cōtra me, vt ipsa absolutio rescinderetur, & poneret in pristinam excōicationem. Idem est dicendum de sententia interdicti vel suspensionis. Nota primo ex cap. isto casum, in quo gesta per metum sunt nulla ipso iure: quod est ɔ cōem regulam, quæ habetur ī cap. abbas. s. eod. in ant. nam si compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri, nec librum á te possum vēdicare, nisi talis venditio rescindatur per actionem quod metus causa: fallit in certis casibus, in quibus requiritur consensus spontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium ɔhendum, matrimonium est nullum: quia licet ibi sit voluntas: quia coacta voluntas est voluntas, non tn̄ est voluntas spontanea. Item fallit in absolutione ab excōicatione, vt hic: nam si excōicator absoluat per metum, nulla est absolutio: nec est necesse q rescindatur absolutio: sed potest publicari pro excōicato, ac si nullo modo absolutus fuisset. Quæritur quæ differentia est inter absolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur q essent idem: & sic iste tex. esset superfluus: quia in iure nostro non debet esse aliqua superfluitas? vt supra in procœmio decret. ibi, resecatis superfluis: & in procœmio C. dicit glossa, quòd iste text. non ponit superfluitatem: nam verbum absolutio, recipit secundum aliquos absolutionem præstitam cum solemnitate, scilicet, cum psalmo pœnitentiali; Miserere mei Deus: secundum quod ponit Gul. Duran. in Spec. in tit. de mag. ... verbum, relaxatio,

recipit

respicit absolutionem nõ solemnem: vt dicit glos. Absolutio respicit iustam excõicationem: & relaxatio respicit excõicationem iniustam, quæ tñ tenet: sed venit relaxanda iuxta cap. sacro. s. de senten. excom. in antiq. Vel absolutio respicit simplicem absolutionẽ: & relaxatio respicit absolutionem ad cautelam, qñ quis negat se excõicatum: sed tamẽ petit absolutionem ad cautelam, vtrunq; potest saluari sm Doctores. Nota vlterius, q excõicatus potest iterum excõicari. Sed quæritur quomodo est hoc possibile: quia excõicatio ponit aliquẽ extra ecclesiam, hoc est extra cõionem fidelium: & si sit extra ecclesiam per primam excõicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, nõ potest amplius poni extra cap. cum frequens. de resti. spol. eod. lib. Dicendum est, q excõicatio habet duos effectus: vt dicit glo notabilis. cap ita quorundam. de Iudæ. in antiq. Primus effectus est, vt ponat excõicatũ extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus: Secunda excõicatio non potest habere primũ effectum, & sic intelligitur prium, sed habebit secundum effectũ: quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad illum effectum excommunicatus potest iterum excommunicari.

Illud cap. innuit argu. lam decretũ gusta p absolutionẽ quod metus causa, alias limitationes vide in cap. abbas. Lec. Bonu.

cium a ab excommunicationis sententia, vel quamcunque reuocationem b ipsius, aut suspensionis c, seu etiam interdicti d per vim e vel metum extorta f: præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus h. ¶ Ne autem sine vindicta violentiæ crescat i audacia: eos, qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint k, excõmunicationis l sententiæ decernimus subiacere m.

Nota insuper, quòd absolutio à sententijs censuræ, appellatur beneficium. Nota finaliter textum, quòd canon loquens per verbum præsentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ. vide glossam in cap. quam sit. s. eod. lib. de elect. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & quod fuerit dubium declarat.*

a ¶ *Absolutionis beneficium.*] Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet. Secundo dicitur, quòd extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per metum fiunt, valent, & obligant. quod dic, vt not. 15. q. 6. auctoritatem. & s. eod. cap. Abbas. fallit in casibus ibi notatis, ad quos adde istum: & quia sicut iniusta excõicatio ligat: sic videbatur de iniusta absolutione. de pœn. dist. 1. vers. verbum.

b ¶ *Excommunicationis.*] etiam iniustæ: humiliter enim debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoris siue iusta, &c. 11. q. 3. cap. 1. secundum Guil. & Gar.

Excommunicatus iniuste debet humiliter absolutionem petere.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. ponit triplicem differentiam.*

c ¶ *Reuocationem.*] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem: & potest dici absolutio solemnis, quæ fit iuxta formam ecclesiæ. [De senten. excommu. à nobis 2. in fin. Gar. & Archid. remittunt ad not. per Hostien. in summa de senten. excom. §. qualiter hæc absolutio.] Reuocatio verbalis sine solemnitate: Vel vbi tenuit excommunicatio, locum habet absolutio: vbi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio ad absolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de sententia excommunica. sacro. ver. caueant. Ioannes Andr.

d ¶ *Suspensionis.*] intelligo indistincte vt loquitur, idest, ab officio siue à beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ. s. de senten. excommunica. is cui.

ADDITIO. De variis speciebus suspensionum not. in Clemẽ. de pœn. cupientes. in glo. not nouam.

e ¶ *Interdicti.*] ista tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: vnde sequens appellatio non suspendit earum effectum, supra de appella. pastoralis. & cap. ad hæc quoniam. s. de senten. excommu. is cui. & in scriptis ferri debent. s. de senten. excommunica. cum medicinalis. §. & hæc eadem.

f ¶ *Vim.*] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti. ff. eod. l. 1. in fin. & l. 2. & quot modis sumatur, & quot actiones vel interdicta inducat, not. s. eod. ad audientiam. Metus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. eodem. l. 1. & exigitur quòd præsens sit metus, licet futurum sit periculum. ff. eodem. l. metum 2. & quis metus excuset, not. supra eodem. cum dilectus.

Vis quid dicatur.

Metus quid sit.

g ¶ *Extorta.*] sic nec subditi electi à prælatis debent transeundi sententiam extorquere. s. eod. lib. de elect. quorundam.

¶ *Glo. seq. remittit, quærit arg. pro, sed contrarium soluit.*

h ¶ *Vacuamus.*] ipso iure hic vacuatur quod fit per metum, alibi per actionem quod metus causa, alias per constitutionem principum, alias per iudicis officium: quod dic vt not. s. eod. cum dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur q idem, scilicet q ipso iure non valeat: quia per ius ligandi & absoluendi dominus esse voluit. de pœni. distin. 1. verbum. ad hoc 11. q. 3. iniustũ. Sed dic contra secundum Guil. 11. q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionem elidi, vt ibi not. arg. ff. de fur. interdum. §. 1.

Excommunicatio extorta p vim vel metum an teneat.

Glo. sequitur Dominicus: sed Phili. Franc. primo op. Fortua.

i ¶ *Crescat.*] Nam si negligenter ea quæ male, &c. 35. q. 9. loci. s. de vita & hone. cle. vt clericorum.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & solutionem.*

k ¶ *Extorserint.*] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere noluit, non habet locum hæc pœna. [sm Gar. Ioan. Mona. & Archid.] quia verba, &c. s. de cle. non resi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de in ius vo. l. quamuis. alias tamen punietur inferens pro qualitate delicti. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Ioan. And.

ADDITIO. Principium huius glos. non loquitur de pœna cap si quis suadente. 17. quæst 4. quæ bene posset locum habere. Ioannes Andr.

¶ *Glo. seq. arg. remittit, & arg. tollit: secundo quærit, & soluit: tertio soluit tres quæstiones.*

l ¶ *Excommunicationis.*] Nota excõicatum amplius excommunicari: quod dic vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. & de Iudæ. ita quorundam. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum hunc inferat, non excommunicatus erit: & tunc non sumatur prædictũ arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrit hanc pœnam? Dic q sic: si mandauit vel eius nomine factum ratum habuit. s. eod. lib. de elect. sciant. s. de senten. excom. cum quis. Nec dicam istos pœnam euadere: licet absolutor postea ratum habeat illud quod ab initio coactus fecerat: qa statim ab initio ligati fuerunt. [Facit s de senten. excommu. cum desideres.] Absolui tamen poterunt per suum ordinarium: cum conditor canonis sibi non retinuerit absolutionem. s. de senten. excommu. nuper. & dixi s. eo. lib. de elect. sciant. Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amissionis rerum, ad hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt s. eod cap. Abbas.

Vel maioris partis de rebus. l. propter litẽ. ff. de excu tut. Item subtractionis magni h. ts. Cynus in l. interpositas. C. de transac Phil. Anch. hoc sensa.

ADDITIO. Secundum Gar. & Guil.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

m ¶ *Subiacere.*] quid si compulit per vanum metũ, de quo timere non debebat: nunquid tunc locum habet hæc pœna? Dic q non, secundum Gar [& Guil. Fran. & Ioan. Mona] quia talis metus nõ inducit restitutionem, nec proprie appellatur metus. ff. eod l. metum. cum legibus seq. & l. nec timorem. & quis sit iustus metus, not. s. cum dilecti. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocãdũ ea quæ per illum fiunt, ille pœnã constitutionis inducit: alius non.

ADDITIO. Guil. & Archid. dicunt hoc relinquendum arbitrio boni viri. Ioan. And.

TITVLVS XXI.

De restitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum: nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.*

DE RESTITVTIONE in integrum.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de restitutione, quæ regulariter petitur iure actionis contra ea quæ per metum fiunt: nunc videndum est de restitutione, quæ fit officio iudicis nobilis, ita q ad petendum illam restitutionem, non est introducta aliqua actio à iure: sed solum potest implorari officium iudicis nobile. Vnde sciendum, quod restitutiones petuntur duplici iure: scilicet iure actionis, sicut in materia tituli præcedentis: vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionem quod metus causa. vel si dolo me induxisti ad illud faciendum, habeo actionem de dolo. Aliæ sunt restitutiones in integrum, quæ petũtur officio iudicis nobili: vt si minor. xxv. annis passus fuit rem vsucapi: vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, sed per negligentiam omisit facere aliquem actum: iura volunt, vt iudex rescindat illum actum vel vsucapionem: Idem quando quis est absens causa reipublicæ: nam tunc potest petere restitutionem officio iudicis nobilis. & istud fundatur in quadam æquitate. Idem est in ecclesia si fuerit læsa in aliquo contractu ex negligentia prælati vel canonicorum, iura volunt vt possit restitui. de hoc latius in cap. fin. de offi. iud. in antiq.*

Continuatio domini Helie.

E *Cclesia.*] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem a dicto: ibi, *Nisi*. Ioan. Mona.

CASVS. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis feci quendam aduersarium meum conueniri coram iudice competente ordinario vel delegato, pro iuribus meę ecclesię: in causa mea fui negligens: quia omisi aliquos testes necessarios: & fui exclusus a productionibus: vel forte negligentia mea non produxi instrumentum, taliter quod reus fuit absolutus, & ego succubui in causa: non est dubium quin ego possim petere, vt oẽs processus & omnia acta rescindantur vsq; ad illum statum, in quo erat tpe quo debebam facere istam productionem: Ponamus quod ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istam restitutionem: quia elapsum est quadriennium numerandum á tpe sniæ ꝯ quam volo restitui: vel forte ecclesia fuit data in emphyteusim: certum est quod ecclesia potest petere restitutionem infra quatuor annos, eod. tit. in anti. sed vtrũ possit elapsis illis iiij. annis? Rñdet quòd non: quia restitutio solũ durat per quatuor annos: de hoc tex. in l. fi. C. de temp. in integ. resti. Et illud verum, quod ecclesia post quatuor annos nõ debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur: quia forte aduersarius qui obtinuit sententiam contra ecclesiam, fecit cum prælato ecclesiæ, quod non peteret restitutionem infra quadriennium: nam dedit ei intelligere, quod in perpetuo possit restitui: tunc si sit causa rationabilis, quæ debeat mouere iudicem, deberet sibi dare restitutionem: vnde iudices habentes merum imperium, possunt in integrum restituere. l. fin. C. vbi & apud quos in integ. resti. peti possit. Nota primo, quod ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiam potest minor. C. si aduer. senten. per totum. Nota vlterius, quod ista restitutio potest peti vsq; ad quatuor annos, computãdo a tpe læsionis in maioribus & ecclesia: sed in minoribus illud quadriennium non currit, nisi demum post xxv. annos, & á tẽpore perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamentum: & sic in minoribus durat vsque ad xxix. annum ætatis ipsorum: sed in ecclesia currit á tpe læsionis: nam ecclesia semper est censenda minor factus maior. Nota quod cum subest iusta causa, quæ impediuit petere restitutionem infra quadriennium, potest peti post illud quadrienniũ. vnde notat glo. fina. in vno, quod illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, q male administrauit: & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris infra quatuor annos. Nota vlterius, quod appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesia: nam ecclesia cum sit res inanimata, non potest petere restitutionem: & sic qñq; ponitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter sumatur, vide glos. ne prælati vices suas. cap. fin. Nota insuper, quòd fraus prælati non nocet ecclesiæ. ad hoc reg. delictum. ĩ. de reg. iur. Dominicus.

CAP. I.

E Cclesia[a], quæ ad tractandam sententiam[b], vel cõtractũ[c], per beneficiũ[d] restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij[e] spatium post sit lapsum, & negligenter[f] omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda[g] †: Nisi præuaricationis[h], vel fraudis manifestæ[i] probetur[k] super hoc interuenisse commentum[l]: aut alia[m] rationabilis causa[n] subsit, quæ superiorem mouere debeat ad idem beneficiũ concedendum.

¶ Bonifacius octauus.

† Iste versiculus habet tamen locum in aliis personis, quibus ... restitutio ... Pomp. Fon.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Ecclesia.*] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel ꝯctum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decretalis ista: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fuit, vt hic vides: excepto fine, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quę not. in glo. & omnes antiqui & moderni. s. eod. cap. 1.

ADDITIO. Hostiensis hanc decretalem vsq; ad vers. aut. posuit & glossauit eod tit. cap. 1.

a ¶ *Ecclesia*] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ. quod dic vt not. s. eod. tit. cap. 1.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super quarta glos. post Inno. & Hostien. Ioan. And.

4 Vide quæ dixi s. de restitu. inter. super vlti. ... de quo ... Arch. d. Ioan. And.

b ¶ *Sententiam.*] C. si aduer. rem iudic. l. 1. s. eod. tum ex litteris.

¶ *Glossa sequens supplet tria. & de quarto remittit: secundo notat differentiam.*

c ¶ *Contractum.*] C. si aduer. ven. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem. ĩ. cap. proxi. vel aduersus probationem omissam. s. eo. cum venissent. & cap. auditis. An aũt contra præscriptionem restituatur ecclesia? Dic vt not. s. eod. auditis. in glo antepen. [Et de hoc C. de sacrosan. eccle. Authen. quas actiones.] vel contra lapsum tpis, ex quo læsa est: & tunc restituitur infra quadrienniũ a tpe læsionis: sed ad idem tempus tantum quo læsa fuit, vt in Clemen. eod. tit. ab ecclesia. Nota tamen, quod qñ ecclesia contra ꝯctum restitutionẽ petit, maius est suum priuilegium, quàm minoris in hoc: quia si minor iurat non ꝯuenire, non restituitur. C. si aduer. ven. Authen. sacramenta puberum. Si autem prælatus iurat non repetere vel contrauenire in ꝯctu damnoso ecclesiæ: sic iurando deierauit, & ecclesia eodem petere vel alio ex iudicis officio restituitur. 35. q. 9. quod qs. de rebus eccle. nõ alie. si qs de iureiur. sicut. & c. intellecto. de iureiu. cum venissent.

Minor enim iurauit, & iurans non contrauenire, & dat beneficium restitutionis.

¶ *Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.*

CAP. II.

S I ADVER-

d ¶ *Per beneficium restitutionis.*] quia si per viam iuris cõis, secus: vt si diceret sententiam nullam, ꝯctum nullum fuisse: vel in casu ĩ cap. proxi. Et scire debes, quod si præstetur restitutio: quilibet recuperat quod prius suum erat. ff. de mino. quod si minor. §. restitutio. & l. intra vtile. C. de repu. l. vnica. & C. si aduer. vsuca. l. vnica.

e ¶ *Quadriennij spatium.*] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet quod assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in cle. eo. tit. ab ecclesia. C. de tẽpo. in integ. resti. l. petendæ. & l. fin.[a] ff. de mino. l. Papinianus exuli. nisi per iudicem vel reum steterit, vt in d. l. petendæ. in fi. & sic possent intelligi s. eod. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non alie. ad nostram. vt ĩ. dicam.

a In illa lege fi. dicunt Doctores, quemadmodum agẽdo non quæritur restitutio post iiij. annos, ita nec ex pẽdo. qa actio & exceptio idẽ ethe ... eisdem vsq. ... limitatur l. licet. C. de excep. Dom. Fons.

f ¶ *Negligenter.*] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare ecclesiæ, vt not. 16. q. 6. si episcopum. de hoc dicam ĩ. de reg. iur. delictum.

ADDITIO. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de diuer. & temp. præ. l. 1. Ioan. And.

g ¶ *Admittenda.*] reprobata est ergo opi. Ala. Guil. Na. & Goff. qui not. s. eod. cap. 1. & ipse Gofre. in summa huius tit. §. sic computatio. & §. qñ autem. quod etiam indistincte post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probant per decre. prædic. s. eo. c. 1. ibi, semper debeat illæsa, &c. & per cap. s. eo. tit. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non ali. & cap. ad nostram. Approbata autem est opin. Vincen. Bernar. Ioan. Inno. & Hostien. & Abbatis qui omnes dixerunt contra. ad iura in ꝯtrium allegata Respon. vt in ipsis iuribus not.

h ¶ *Præuaricationis.*] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff. ad Turp. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. notandum. sed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur: sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraq; parte consistit: quinimmo ex altera: sic isti fingunt exterius se bene administrare: & tñ spoliant, vel damna inferunt. Vel dic, præuaricationis, quo ad sententiam: fraudis, quo ad contractum. Io. And.

Præuaricator quis dicatur.

i ¶ *Manifestæ*] idest, euidentis: & sic est nomen & casus genitiui. vel est aduerbium, & expone, manifeste, idest, clare.

k ¶ *Probetur.*] quia qui dolum allegat, &c. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.

l ¶ *Commentum.*] idest deceptionem, vel occultum, vel malitiosum tractatum. [Vel confictum machinamentum. 87. distin. cap. 2. s. de testi. cog. peruenit 1. in fi.] Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium: & dolus culpæ præponderat. ff. ad leg. Aquil. item si obstetrix. in fin. in glos. tenebitur.

m ¶ *Aut alia.*] possibile est quod ista verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erant: vnde credo quod addita fuerint per Bonifaciũ, & est sim. de præben. dilectus filius G. in fin.

ADDITIO. Et ĩ. de reg. non solum. Ioan. And.

n ¶ *Causa.*] vt s. eod. tit. tum ex litteris. vel vixit ille prælatus male ꝯtinens tanto tempore: vnde tunc non currit præscriptio[b] 16. q. 3. si sacerdotes. vt tenet Inno. in dicto cap. tum ex litteris. Vel multas nouas mutationes prælatorum habuit ecclesia: vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

b Glossam sequitur Pon. de Andua. per cap. ad nostrã. de reb. eccle. non alie. l. si ex causa. ff. de mi. Philip. Fons.

S *I aduersus.*] Sunt duo dicta principalia: secundum: ibi, *Vbi vero.*

CASVS. Ponamus quod ego litigabam cum epo Pictauen. de & super iuribus ecclesiæ: in qua causa prælatus aliqua confessus fuit, quæ vergebant in læsionem ecclesiæ suæ: non est dubium quin ecclesia possit petere releuamentum aduersus illam confessionẽ. Sed quæ-

Sed quæritur vsq; ad quod tempus poterit petere istud releuamentum aduersus illam confessionem? Dic: Romanus Pontifex, aut alia ecclesia vult petere releuamentum iure speciali, allegando solam confessionem: & tunc potest petere vsq; ad quatuor annos: Aut ecclesia petit istam restitutionem iure cōi, sicut alius priuatus: tūc admittitur qñcunq; vsq; ad finem causæ, puta quia prælatus allegat, q per errorem aliqua confessus fuit: tunc admittitur etiam post quadriennium, probando errorem: qa quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: sed si prælatus solum fundet se in eo q ecclesia est læsa, & non allegat errorem, tunc solum debet petere restitutionem infra quatuor annos.

Nota primo, q quadriennium restitutionis petendæ incipit currere à tempore confessionis. & hic facit pro opin. Ioan. And. s. cap. proxi. Nota secūdo, q confessio reuocatur, qñ errore facti quis fuit inductus ad confitendum: secus ergo videtur si facta fuit errore iuris. Dominicus.

sus [a] confessionem [b] in iudicio [c] à se [d] factam, læsa [e] ecclesia beneficium restitutionis in integrum [f], infra quadrienniū ab ipsius confessionis tempore computandum [g]; petere negligenter [h] omittat: non est (nisi aliquid rationabile [i] appareat, quod aliud [k] insinuet faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto [l] prætendit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuuare [m]: hoc quandocunque poterit [n], donec negotium sit finitum [o].

Prima glossa ponit summam, & quid declaret.

a *Si aduersus.*] Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur intra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris cōis. Declarat quod not. Innocen. Host. & modernis. s. eo. tit. auditis.

ADDITIO. Vide Clemen. eo. tit. cap. vnico. in 3. glo. & Guil. in Spec. 2. par. eod. tit. §. 2. ad fin. versi. sed nunquid. Ioan. And.

Glossa sequens allegat vnam concor. obycit, & soluit.

b *Confessionem.*] Ergo contra confessionem datur restitutio. ff. de confes. certum. §. permit. Sed contra aut confessa est veritatem contra quam non datur restitutio, aut falsitatem: & hoc probato non nocet confessio, vt j. sequitur: Non est ergo recurrendū ad extraordinarium, ex quo ordinarium competit. ff. de mino. in causæ. §. Sol. dicit Host. q posset esse q falsitas confessa probari nō posset: vnde expedit restitutionem dare. Vel dic q fuit confessa per errorem: vel non potest error probari, sed læsio. Vel fuit confessa tempore quo non decuit: vel lata est sententia: tamen est adhuc intra quadriennium à die confessionis, vt j. dicam. Idem si contra sententiam vel contractum, vel aliam læsionem, vt dixi s. cap. proximo.

Dem Phi lip. vt at [illegible] glo. Per de Ancha. sequit eam ibi [illegible] dic q [illegible] confessa & [illegible] ecclesia [illegible] [illegible] Spec. [illegible] in integrum [illegible] ecclesia [illegible] fallere, q [illegible] errorē suū post sententiam: quia hoc etiam facit maior ex clausula generali, & vo lunt Io. An. & h. de confes. Fonta.

c *In iudicio.*] ideo dicit: quia extra iudicium facta non nocet. qd dic vt s. de confes. cap. vlt. Ioan. And.

d *A se.*] vel à procuratore. s. de re iudi. suborta. de confes. cap. vlt. vel ab aduocato parte sciente. s. de appella. cum causam. de centio. olim.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

e *Læsa.*] enormiter: quia pro leui læsione non datur restitutio, vt s. de re. eccle. non alie. cap. pen. ff. de in integ. resti. l. scio illud. ff. de mino. si ex causa. §. respondeo. in fin.

f *In integrum.*] quid operetur dixi s. cap. proxi.

g *Computandum.*] in hoc differt minor à maiore: quia etiam post sententiam intra quadriennium restituitur minor contra cōfessionem, maior non: nisi ante sententiam, & ostenso de errore.

h *Negligenter.*] secus si præuaricatione vel aduersarij fraude, vt s. cap. proxi.

i *Rationabile.*] vt dixi s. cap. proxi.

k *Aliud.*] scilicet contrarium.

l *In facto.*] qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error. dūmodo probetur negotio nondum finito. s. de cōfes. cap. vlt. & hic. error autem iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. & de hoc j. de reg. iur. ignorantia. Ioan. And.

Error est cōsensui contrarius.

m *Iuuare.*] potest ergo aliquis contra factum suum venire: hoc est ratione erroris: quia nil tam contrarium consensui, q error. ff. de iurisdi. om. iudic. l. si per errorem. sic & in matrimonio. de coniug. seruo. cap. vlt.

Glos. seq. signat contrarium, & remittit.

n *Poterit.*] & sic vna via admittitur ad id, à quo alia prohibetur: quia per formam iuris cōis admittitur ad id à quo prohibetur per restitutionis beneficiū: Sic interdum econuerso per formam iuris cōis repellitur: & per beneficium restitutionis admittitur. s. eo. tit. coram. vbi de hoc. Ad hoc contra. j. de reg. iur. cum quid. cum suis concor. sed solue, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q vbi via generalis contineret viam specialem actu, & à speciali quis esset exclusus, per consequens & à generali. ff. de do. excep. l. 2. §. item quæritur. & §. sequēti. Ioan. And.

o *Finitum.*] quocunque modo, puta sententia, vel transactione: qd dic vt dicam j. de lit. contest. cap. exceptionis. & huic decre. concor. j. de appel. concertationi.

Finitum quando dicatur negotium.

Potest etiam negotium dici finitum fm Ioan. Mona. si est conclusum. alleg. s. de procu. audistis. de causa posses. pastoralis. & quod not. C. de adult. quamuis 1. & quia post conclusionē non est cognoscere, sed cognitū esse: & sic non est probatio recipiēda, quæ necessaria est circa errorē. Archid. hoc recitans alleg. de fide instru. cum dilectus ff. de euic. si rem. in fin. Tractat etiam hic, an sit idem renunciare & concludere: de quo scripsi in prædic. decre. pastoralis Ioan. Andr.

TITVLVS XXII.

De arbitris.

Bonifacius octauus.

Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

CAP. I.

Si ex tribus [p] arbitris, se duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet sententia præualere

DE ARBITRIS.

Dictum fuit supra de iudicibus tam ordinarijs, quàm delegatis, qui causas diffiniunt & examinant. verum quia arbitri à partibus electi procedunt ad instar iudicum, tam examinando, quam diffiniendo: ideo post rubricam præcedentem ponit rubricam de arbitris: Alij aliter continuant: Dictum fuit supra de iudicibus: nunc esset dicendum de iudicijs: verum quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum: ideo ponit rubricam de arbitris. Sed secundum modernos Doctores ista continuatio non est bona. nam ista rubrica deberet sequi rubricam de iudicijs.

Cōtinuatio doctoris Hostis.

Si ex tribus [a].] Sunt duo dicta: secundum: ibi. *Licet.* quo ad mentem decret. quamuis quo ad literalem intellectum, diuisionem recipiat Dominicus.

Bal'd. in l. [illegible] & [illegible] leg. per Phi[illegible] dicit [illegible] ex. procedere in tribus sed cōmuniter dicit [illegible] & vnus [illegible] de x. alius de v. q non prosunt. vide ad materiā istam Areti[illegible] in l. [illegible] ff. de verb. oblig. Fonta.

CASVS. Petebam à Titio xl. aureos; tractantibus communibus amicis. Titius & ego compromisimus in tres arbitros, qui de causa cognouerunt: & fuit taliter processum in causa, q fuit deuentum vsq; ad sententiam diffinitiuam exclusiue: quam sententiam dicti arbitri pronunciauerūt hoc modo: Nam duo ex ipsis condemnauerunt Titium ad soluendum summam quadraginta aureorum quam petebam: alius autem condēnauit solum in decem aureos: quæritur quæ illarum sententiarum præualeat? Rñdet q sententia lata à duobus, & sic à maiori partē arbitrorum. Sed ponamus q illi tres arbitri fuerunt discordes in sententia: nam vnus condemnauit Titium in sexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta: quæritur quæ illarum sententiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento q in nulla illarum sententiarum concurrit maior pars arbitrorum: Rndet q valeat sententia quæ lata fuit ab arbitro, qui condemnauit in minori summa: quia oēs concurrunt in minori summa. Nam ex quo condemnauerunt in maiori summa, bene condemnauerūt in minori: quia in maiori summa semper est minor. Nota primo, q etiam in pluribus arbitris cōi consensu partium assumptis, habet locum illa regula qd fit à maiori parte, valet. Nota magis specifice, q si fuit cōpromissum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem sententiā, & alius discordet: valet sententia duorum. Nota vlterius, q in maiori summa inest & minor. Nota vlterius, q si oēs arbitri discordant in summa, valet sententia illius arbitri qui condemnauit in minori summa: quia in illa summa minori oēs alij sunt concordes. Nota insuper arg. q si compromissum fiat simpliciter: intelligitur etiam factum vt stetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in causis & cap. cum in iure. in antiq.

Prima glossa summat.

p *Si ex tribus.*] Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

Glo. seq. ponit opin. reprobatam, residuum vero per duas quæstiones: & prima trimembris.

a ¶ *Duorum.*] scilicet qui condemnauerunt in decem. Et quidã dicebant p̄rium.arg.eius quod statim sequitur: & hoc tenebat Guil. in Spe.eo.tit.§.vlt.in prin.cuius hic reprobatur opinio.qa illud verum,cum omnes dicunt de dispari summa.Et sic reprobatur quod not.Accur.ff.eo.tit.l.diē.§.si plures.& reprobatur opi. Placen. quæ placuit Guil. quando duo protestãtur,ꝙ non consentiunt in minori summa.Et quod dr̄ hic de tertio, qui condemnat in minori summa: dicas idē & multo fortius si condemnaret in maiori: qa tunc minor est dubitatio,vt s̄. dixi. idē si absolueret ¹,vel non pronunciaret,vt j̄. cap. proxi. Et per hoc dicemus idem in termino solutionis faciendæ, vt si duo assignant tres menses. alius vnū: tenet dilatio duorum: si omnes discordant, tenet minor.

ADDITIO. De vnico qui condemnat in quinque,cum decem peterentur:vide in Spec.de sent.prola.§.qualiter.ver.quid si peto.Et vide quod plene scripsi de re iudi.cum inter.in vlti glos. Ioan. And.

b ¶ *Licet cum vnus.*]hoc sumitur ff.eod.tit.diem.§.si plures.

¶ *Glos.seq.rationem reddit,quærit,& soluit.*

c ¶ *De summa minori.*]scilicet de quinque: & est ratio quæ sequitur:plus enim semper in se continet quod est minus Ad hoc 24.q.1.si quis dederit.& j̄.de re.iur plus semper.vbi de hoc.& ff.de reg.iur.in eo quod plus.& in obscuris minimū sequimur.j̄.de reg.iur.in obscuris.quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in xv.protestatur ꝙ ita condemnat in xv. ꝙ non consentit in minorem summam? licet quidam contrarium dicā:,satis credo adhuc tenere sententiam in v.cum illa protestatio impossibilis videatur:& videtur sibi contrarius.de consti.cum M.in antiq.

duorum ᵃ: licet ᵇ cum vnus in xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori ᶜ(cum in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ *Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniēdo negotio interesse,duo procedere poterunt,ac si ille præsens esset: Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. II.

VT quæstionibus ᵈ(quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu maliciosam ᵉabsentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur ᶠ: Statuimus, vt si ex tribus arbitris à partibus electis ᵍ eorum aliquis ab alijs legitime ʰ requisitus ad examinandum vel diffiniendum ⁱ vnà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit cōpromissum, non curauerit (cessante impedimento ᵏ legitimo) conuenire:duo præsentes,penes ˡ quos (licet lex ciuilis ᵐaliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem.

VT *quæstionibus*] Tria facit secundum Io. Mona. Primo ponit proœmium:Secundo statutum:Tertio tacite quæstioni respōdet. Secunda:ibi,*Statuimus*. Tertia:ibi, *Circa*.

ADDITIO. Et determinat s̄m Archi.notata per Inno.& Host. s̄.de testa.Raynaldus in prin.& quod not.Guil.in Spe.de arbi.§.si.in prin.versic.& no.& plenius ibi in versi.quid igitur si se.& versi.seq. dixit Innoc. in prædi.decre. Raynaldus & Host. ponit eius glo.ꝙ quando omnes arbitri sunt præsentes, & vnus non vult cū alijs concordare:etiam si dicat se non instructum:alij qui concordant,pronunciare possunt.ff.de re iudi.duo ex tribus. & l. Pomponius.aliás incipit, si vni.Idem si opinionem suam dixit, & recessit audita opinione aliorum:cessat enim ratio legis,qua dicit, ꝙ alios in suam opinionem ɜ̄here posset,vt j̄.not.secus si illorum opinionem nō audiuisset, dato ꝙ malitiose recederet:licet quidam dicūt, ꝙ ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam, qualitercunque vnus postea recedat,alij præsentes sententiare possunt: quia verū est omnes affuisse ad sententiam ferendam,id est,ad diem ferendæ assignatum:bona ergo fuit hæc constitutio, quæ has perplexitates tollit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap.præsupponitur illud quod habetur in l.si in tres.ff.eo.tit.vbi dr̄, ꝙ si fuit factum compromissum in tres arbitros simpliciter,non adiecto ꝙ duo ipsorū arbitrorum possent procedere sine tertio.si duo procedant sine tertio,non valet eorum sententia:& licet si tertius esset præsens,& ɜ̄diceret duobus,sua ɜ̄dictio non noceret:tamen eius contemptus & contumacia nocet, & reddit processum nullum:sicut dicitur,ꝙ vnius canonici absentia nocet quominus valeat electio per alios canonicos facta.in cap.1.de his quæ fiunt à maio.par.cap.

CASVS. Tu & ego de causa nostra compromisimus in tres arbitros,qui acceptauerūt compromissum:licet non compellantur acceptare nisi velint:licet sit secus in iudicibus etiam delegatis : quia munus iudican:[illegible] est munus publicū:facta acceptatione,duo ex ipsis arbitris erant parati in causa procedere:requisierunt tertium,vt cum eis conueniret ad procedendum in causa:ille tertius licet requisitus noluit venire, vel non potuit venire : vtrū tota potestas illius tertij sit apud duos,qui volūt procedere in ista causa?Rndet ꝙ sic: licet lex ciuilis aliq.alter dicat:videlicet ꝙ duo arbitri absente tertio,licet fuerit requisitus,non possunt procedere, nisi dictum fuisset in compromisso, ꝙ si vnus eorum interesse non posset,alij duo in causa procedere possent:sed de iure canonico est aliud : qa duo arbitri possunt procedere requisito tertio,& nolente venire, vt hic est textus.Sed vtrum istud cap.debeat seruari in foro seculari? Rndet gl.ꝙ non : nam quādo est disconuenientia inter ius ciuile & canonicū,& vtrunq; potest seruari sine periculo animę:tūc ius canonicū seruat in foro suo,& ius ciuile i suo, nisi laicus esset de terris Papæ, & sibi subiectus : nam tunc etiā in foro ciuili seruaret ius canonicū. vt tenet Bar. in l.priuilegia.C.de sacrosan.eccle. & docto. in cap.1.de no.ope.nūcia.in anti.& c.at si clerici.de iu.in ant. Secus si ius ciuile non posset seruari sine periculo animæ,vt in præscriptione xxx.vel xl.annorum cum mala fide, quæ ꝓcedit de iure ciuili, sed non de iure canonico. cap. possessor. de regu. iur. j̄.c.fi. de præscrip. in an.Sed quid in iudicibus? vt ponamus ꝙ causa aliqua fuit a sede Apostolica delegata simpliciter tribus iudicibus,non adiecto ꝙ si vnus nollet comparere, vel etiam non posset:ꝙ alij duo in causa possent procedere:licet eræ fuerunt præsentes duobus iudicibus,qui requisierunt tertiū vt conueniret cum eis:ille tertius nō vult venire,vel non potest venire:quia alijs negocijs occupatus:vtrum isti duo possint procedere,tertio requisito & nolente venire? Rndet Romanus Pontifex,ꝙ non:sed in ipsis antiqua iura seruantur:nam iura antiqua per istud cap.solum sunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnam differentiam inter ius canonicū & ciuile:nam quando est factum cōpromissum i tres arbitros simpliciter de iure ciuili:duo sine tertio etiam si fuerit requisitus, non possunt procedere: Secus est de iure canonico: videlicet ꝙ duo sine tertio poterunt procedere, vt hic. Not.ꝙ lex fingit absentem præsentem:& in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus,quòd veritas præfertur fictioni. Nota vlterius,ꝙ ad esse vniuersitatis requiritur maior pars,& ꝙ conueniant duæ partes ad aliquid exercendum:& quod fit a maiori parte illarum duarum partium, valet.l. plane. & l.nulli. ff.quod cuiusque vniuer. & secundum Doct. in cap. cum omnes. de constit.in ant.Et istud verum, nisi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum:quia tunc si fuerunt conuocati , & non veniant : eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuersitate pro illa vice: & hoc de iure canonico . Nota finaliter, quòd est differentia inter voluntariam absentiam, & maliciosam:& sic probans quē absesse voluntarie, non concluderet absentiam maliciosam .

¶ *Prima glossa summat .*

d ¶ *Vt quæstionibus.*] Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse : duo procedere poterunt ac si ille præsens esset.circa iudices autem antiqua iura seruentur.

e ¶ *Malitiosam.*]vt seruirent scilicet parti quæ eos elegerat,quam videbant succumbere.

f ¶ *Imponatur.*]ad quod prouidere debet iudex.ff. de dolo & contu.finem.ff.si cer.pet.l.quidam.& not.quòd hic desideratur acceleratio:quod dic vt dixi s.de elect.c.vlti.

g ¶ *Electis.*]simpliciter:qa si esset ibi clausula: vos vel alter vestrūm vel,ꝙ si non omnes:non procederet decretalis dubitatio: sicut nec in iudicibus:sicut dicam in fi. Ioan.And.

h ¶ *Legitime.*] per litteras suas, vel nuntium litteratorie destinatum, vel per iuratum nuntium : quod dic vt s̄. in ant. de offi.deleg. prudentiam.

i ¶ *Diffiniendum.*]cum scilicet conclusum est, quòd non restat nisi ferre sententiam.s.de fide instru.cum dilectus.

k ¶ *Impedimento.*] ergo tunc stabimus legi: cum habet impedimentum legitimum : quod rescribere debet collegis , vt in prædi. decr. prudentiam. de delegato diximus.vel pars id coram eis probare debet .

l ¶ *Penes quos*]decernimus totalē potestatem,&c. quod sequitur.

¶ *Glos. seq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis consideratio , remittit ad simile:quærit & soluit.*

m ¶ *Lex ciuilis.*]ff.eo.tit.l.si in tres.aliás est.§.sub Litem si vnus.& bona etiam fuit legis consideratio:quæ voluit ꝙ præsentia, & cōtradictio non noceret, sed sic absentia : quia forsitā si ille præsens fuisset, traxisset alios in partem suam. [facit 36.d.si.Nicæna.] Et est simile cum dicimus,ꝙ alias tenetur cōsilium requirere, & non sequi, vt not.s̄.eo.tit.cum olim. Sic dicit decre. ꝙ in electionibus plus nocet

[Left margin notes:]
¹ Vnde vt dicit Io. Mona. si sunt valet sententia duorum cum tertius contradicit, fortius valere debet cum in aliquo concordat.

Protestatio impossibilis vel cōtraria actui nihil operatur.

Additio domini Helię.

Casus litteralis domini Heliæ.

plus nocet contemptus, quàm contradictio. s. de elect. venerabilē. & cap. bonæ 2. Sed decretalis ista voluit illum fingere præsentem & contradicentem, vt j. sequitur [a] ex cōsideratione equitatis, quæ ponitur in princ. & sic diuerso respectu vtriusque bona fuit consideratio, &c. & est sim. quod not. s. de iureiu. cum contingat. s. de præscript. cap. vlt. Sed quid dices, nunquid seruabitur hæc decret. in foro seculari? Dic q non [b], in locis quæ nō sunt in temporali iurisdictione ecclesiæ: quod dic vt dixi j. de reg. iur. cap. 1.

tem [a], possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & libere [b] diffinire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare †: vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina [c], cum reputari faciat pro præsente [d]. ¶ Circa iudices vero antiqua iura noluimus immutari.

a ¶ *Potestatem.*] si compromittentes dixissent, q si non omnes, &c. hoc possent duo: & hæc decre. supplet [3] ac si ipsi dixissent: & est sim. C. de rei vxo. act. l. vna. circa princ. Ioan. And.

b ¶ *Libere.*] vnde si nolit interesse examinationi, non tenentur ipsum in sententiam vocare per hanc litteram. argu. ad hoc j. de dolo & contu. cum qui. sed dic eum ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

c ¶ *Diuina.*] ad hoc C. de iud. properandum. §. cum autem Hermodicium. s. de dolo & contuma. veritatis. cum sim. j. de eo qui mit. in pos. cap. vno.

d ¶ *Pro præsente.*] per hoc dico q non est idem in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiose, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars. s. cap. proxi. Præterea ille absens habetur pro præsente & contradicente, vt hic vides: ergo neutrius valet sententia. s. de re iud. cap. vlt. nam tunc valet sententia præsentium in hoc casu, quando valeret eo contradicente: alias non [4]. & per hoc dico etiam, quòd si in compromisso hoc actum est, quòd non valeat ipsorum trium arbitrorum sententia, nisi omnes concordent, q non habebit locum decret. ista eadem ratione [5]. [j. de testa. cap. 2. in fin.] vnde tunc locum habet hæc decret. cum simpliciter sunt assumpti, vt s. dixi.

¶ *Glos. seq. distinguit: demum quærit, & soluit.*

e ¶ *Circa iudices.*] protestatio quædam, vel tacitæ quæstionis responsio: Circa eos ergo dic, quòd aut sunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per se & insolidum iurisdictionem habet: & tunc potest alter alterum præuenire. s. de foro compe. cap. penult. & not. s. de appella. vt debitus. aut non insolidum, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel his q audiunt causam presbyteri, diaconi, & subdiaconi: in his casibus omnes citare debent: & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudi. Pomponius. ff. ad municip. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Spec. de senten. prola. §. sequitur. versi. quid si sunt. & §. iuxta. post princ.] ff. quod cuiusque vniuer. planc. de decre. ab or. fac. l. 3. nisi in prædictis casibus vbi certus requiritur numerus. 15. q. 7. si autem. & cap. felix. s. de re iudi. non potest. Aut sunt delegati: & tunc subdistingue, aut sunt dati simpliciter: & tunc vnus sine alio non procedit. s. de offi. deleg. causam matrimonij. aut cum clausula: & tunc iterum subdistingue: quia aut cum clausula ista; vos vel alter vestrum: aut cum illa, quòd si non omnes: In primo casu tene quod habes s. eod. lib. de offic. deleg. cum plures. In secundo quod habes s. de offic. deleg. prudentiam. Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic [6] quòd ius quod minus dictum est à partibus, supplet lex. sic alias ff. eod. tit. item si vnus. §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur, vt s. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo ius in eis supplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege esse non debent. in Authen. de iudi. §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout visum eis est, pronunciant: & plerunque eliguntur amici, & possunt viles esse, & ideo ius magis circa illos prouidere & considerare voluit: vt supra in princ. decre.

[a] Cōtra ff. eodē l. pręcedente § Lucius. Io. An.

[b] Idem Pet. de Anchar. Dom. & Phil. ponēs hæc sex limitationes ad dictum glos. Bonia.

† Adde, aut loqui Pet. de Ancha. & Domi. & tenet Bart. in l. itē si vnus. §. itē si plures. ff. eo. tit. & Phil. his Bonia.

[3] In casu absētię malitiosę, vel voluntarię.

[4] Idē Phil. & Dom. Bonia.

[5] Idē Dom. & Phil. talis tamē in tam erectus: sicut in arbitris iuris. qui contra ius nō pronunciant. Bonia.

[6] Idem Ios. Mona. & est simile quod not. de offi. deleg. cum vir. mum. in fin. vlt. glossæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

¶ *Dictum fuit supra de magistratibus, & iudicibus, & de arbitris, nūc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per illos magistratus.*

ADDITIO. Quindecim significationes iudiciorū notat hic Io. Mona. quas vides ī. de reg. iur. in iudicijs. Io. And.

Vris esse.] Primo ponit dictū: secūdo casus excipit: ibi, *Nisi causa.*

¶ Pro intellectu huius cap. habemus præsupponere duo: vnū in proratione dubitandi, & alterum pro ratione decidendi. Et primo pro ratione dubitādi, q Papa potest compellere partes ad comparendū corā se personaliter, licet causa sit ciuilis & pecuniaria. Itē q delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter ī causa sibi delegata, potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro ratione dubitandi: videlicet, q à iuris beneficio partes habent, vt in causis pecuniarijs possint comparere per se, vel per procuratorem. I. in pecuniarijs. C. de procu. Item q beneficium iuris nemini est auferendum sine causa.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi suspectum, à sede Apostolica impetraui delegatum, cui præsentatis literas delegatorias: delegatus ille mandauit reo, vt compareret personaliter corā ipso, & in causa erat pecuniaria sine ciuilis: & in citatione non exprimitur causa, quare debeat comparere in propria persona. Vtrum Titius teneatur cōparere personaliter? Respondet Romanus Pontifex q non, & dicit q delegatus suus non potest cogere partes ad comparendum personaliter coram se in causis ciuilibus: quia non potest partibus auferre beneficium iuris: licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiam personæ, & illa causa expressa in citatione, vt in l. i. ff. de fer. vbi dicitur, q si tempore feriarum, vindemiarum, vel messium quis citetur: in citatione debet contineri causa, quæ illo tempore possit & debeat expediri: Sic in proposito, quando reus est citatus, vt veniat personaliter, debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire personaliter, puta q veniat personaliter iuraturus de calumnia, vel iuraturus positionibus partis aduersæ, vel ad exequēdum alium actū, qui requirit præsentiā personę: & tunc reus citatus tenet personaliter cōparere: & si mittat pcuratore, nihilominus reputabitur cōtumax, ac si nullum procuratorem misisset. Sed quæri cum istud non esset ambiguum, quare fuit factum istud cap. vt in cap. cum in iure. de offic. deleg. & l. ancillæ. C. de furt. Dicendum, q postquā emanauit præsens cap. illud non erat ambiguū: sed ante bene erat ambiguum: nam cū Papa possit hoc facere, scilicet compellere partes in causa pecuniaria, vt compareant personaliter coram se, videbat q etiam suus delegatus hoc posset facere, vt dictū fuit in ratione dubitandi. Nota primo, q per verbum, videtur, respondetur de iure, quod not. pro doctore vel consultore cui dictū nulla videtur. & vide text. de appellatio. præterea requisiti. Nota secundo, q in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Iuris esse.*] Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partē, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa.

Ambiguum quid sit. & vnde dicatur.

b ¶ *Ambiguum.*] ambiguum est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur. s. de senten. excommunic. inter alia.

ADDITIO. 30. distin. quia sanctitas tua. supra de restitu. spolia. litteras. de æta. & qualita. quæris. & cap. a multis. ī. eod. lib. de electio. si religiosus. & j. de præben. quia sæpe. Deriuatur autem ambiguum ab ambigo, quod cōponitur ab am, quod est circum, & ago interposito b, quasi circum agor & voluor, secundum Ioan. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33. dist. cap. fin. in glos. in ambiguis. Ioan. And.

LIBER SECVNDVS,

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioannes And.*

CAP. I.

IVris esse ᵃ ambiguū ᵇ nō videtur, iudicē delegatum (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale ᶜ) iubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio ᶠ comparere: Nisi causa fuerit criminalis ᵍ.

a ¶ *Non videtur.*] nec est. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quæsitū.

¶ *Glos. seq. vertitur per quæstionem quid de ordinario: secundo signat contrarium & soluit: tertio textum determinat.*

d ¶ *Iudicem delegatum.*] à contrario sensu videtur secus de ordinario. 25. dist. qualis. in glo. penulti. de iis quæ fiunt a præla. cum Apostolica. Sed idem in ordinario secundum Ber. non enim potest compellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus. C. de procur. l. vlt. & ideo de ipso dictum nō fuit: quia de ipso non dubitabatur per prædictam legem: sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse idem quod Papa quo ad illam causam. Liberū enim est cuilibet p se, vel per procuratorem respōdere. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. præsenti. §. cum autem. ff. de procur. l. 1. j. de iura. calum. cap. vlt. supra de procur. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est 28. dist. de his j. de reg. iuris. in beneficio cum suis concor. arg. contra, quod personaliter citatus, personaliter venire teneatur. ī. de dolo & contumacia, cum dilecti. Dic quòd illud obtinet in Papa, vt ibi nota. & sic etiam ī. de maio. & obed. humilis. de dilationibus, cap. vlt. Et habent hæc locū in causis priuatorū. In causis vero ecclesiæ, collegij, vel vniuersitatis de necessitate interuenit syndicus. ī. de iuramento calumniæ. in pertractandis & cap. sequenti secundum Ber.

Hoc verū quo ad illas causas ad quas nō possit expediri sine eius præsentia, secundum Innoc. & Archid. sed alias non hoc potest, ... per procuratorem ergo ... non possunt ... coram se ... venire ... ad ipsum personaliter ... Ioan. And.

Etiam si sit causa ciuilis criminaliter intentata, vel de crimine. & vide qd not. & dic. de formatione, ... Io. And.

ADDITIO. Licet hæc gloss. dixerit in principio secundum Ber. ordinarium non posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudicium possit ipse ordinarius ex causa cogere suos subditos coram se personaliter comparere: vt si eget ipsorum consilio vel personali auxilio, secundum Host. alleg. 22. q. 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quod promoueantur ad ordines. de æta. & quali. cap. 1. Et secundum eum de consuetudine hoc in diuersis casibus experimur: Constat etiam eis in dubio semper obediendum. 23. q. 1. quid culpatur. in gl. fi. Addit Io. Mona. quod vocat abbates, presbyteros, & clericos personaliter ad synodum. 18. dist. cap. vlt. Item clerum & populum congregat ad sermonem. ī. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiam mittit clericum. 16. q. 1. vos autem. in Authen. de san. epi. §. reuerendissimi. coll. 9. Io. And.

c ¶ *speciale.*] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. ī. de procur. c. pen. cum suis concor.

f ¶ *In iudicio.*] de extra iudicium non dubitabatur. & est si. ī. eod. lib. de restitu. in integ. c. 1.

¶ *Glos. seq. textu exponit. secūdo quærit. arg. pro & cōtra ponit opi. Ber.*

g ¶ *Criminalis.*] intelligas criminaliter intentata. Si enim de crimine agitur ciuiliter, bene interueniet procurator. ī. de procu. tuæ. de accu. super his. vnde tunc personaliter venire compelli non poterit. Si autem criminaliter intentatur procurator non interuenit, nisi in casibus not. 2. q. 6. si quando. in gloss. fi. & s. de accu. veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? Et videtur quod sic, si nō opponatur exceptio. C. de procur. ita demum. ff. de proc. si iustanus. l. veteram. & ea quæ fiunt cum falso procuratore valent per consensum. ff. de iudi. licet. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus. Sed contra videtur: quia contra legem actum est. ff. de pub. iudi. l. penul. §. ad crimen. & 5. q. 3. cap. in criminalibus. Dicebat Ber. quòd valet quod cum eo actum est per prima iura: ex quo non fuit obiectū: iudex tamen talem procuratorem ex officio suo potest & debet repellere. s. de excep. exceptionem. cum suis concor. & s. de accu. cum P. Nec obstat si iudex debet repellere, ergo nō valuit iudicium: vide instantiam in excommunicato per prædictam decre. exceptionem. j. de excep. pia. & cum hoc concor. Gul. in Spec. de procura. §. 1. vers. sed pone quod in casu tali.

Procurator in causa criminali an debeat admitti, & an valeat processus gestus cū illo.

ADDITIO. Et Io. Mona. hic, & Archid. eo. li. ī. de procu. qui generaliter. & facit qd not. C. de adul. quāuis indubitati. Sed vt ibi not. Cy. Fran. Accur. resistebat illi glo. quæ innuit hanc exceptionē dilatoriam hac ratione: verba sententiæ referenda sunt ad personam dni. C. de sentent. l. fi. & absens damnari non potest. ff. de pœ. absentem. In

Idem tenet Dominicus allegans quia frustra de vitando sine cum princ. & c. constitutum in ... tamen Petr. de Anch. allegans Bar. in d. §. ... Fone.

tem. In procuratorem autẽ sententia ferri non potest: quia nocens nõ est. C. de sen. & interlo. l. 1. ergo semp opponi poterit. C de pc. licet. ẽm eum: per quod dici potest, ꝙ quo ad fienda repellitur, valebunt tamen prius cũ eo gesta per iura præallegata. Io. And.

a ¶ *Dicenda.*] scilicet ad præstandum iuramentum de veritate quod solum olim præstabat in spiritualibus, hodie secus. j. de iur. cal. c. 1 in fi. & differt ĩ eo à iuramento calumniæ, quia per illud rñdetur de eo quod credit & æstimat. C. de iureiu. pp calum. dan. l. 2. §. fin autẽ. & p illud iuramentum de veritate rñdetur, vt littera sonat. s. de elec. duduũ 2.

Et ad respondendũ per illud ad positiões vel interrogata & pñt, , ossetl dici noẽ de positione taciti per decre. pastoralis, etc. quod dic vt ibi. Ioan. And.

vel nisi pro veritate dicenda[a], vel pro iuramento[b] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit[c] personaliter præsentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimoniũ in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ioannes And.*

CAP. II.

MVlieres[d] † (quas vagari non conuenit, nec virorũ coetibus immisceri[e]) auctoritate litterarum[f] sedis Apostolicæ, vel legatorum[g] ipsius, aut alia[h] quacunque, ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas[i] causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure nõ exprimitur[k]) prohibemus[l]. Sed cum necessarium[m] fuerit testimonium earundem: iudex (in expensis partis producentis[n] easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam[o], ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrerit, quo iure prohibente[p], receptio testium alteri cõmitti non possit: iudex† tunc propter hoc personaliter ad illas accedat[q] †: aut (si talis sit personæ[r] iudicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel nõ possit[s]) mittat[t] ad eas†: prouiso quod casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) nõ fingatur[u]:

¶ *Gloss. seq. recitatur per quæstionem.*

b ¶ *Iuramento calumniæ.*] quod principales personę prętare debẽt. C. de iureiu. pp calum. dan. Auth. principales. ff. de iura. calu. in pertractandis. quod verũ est, nisi procurator habeat ad hoc speciale mandatum. j. de iura. calum. cap. vlt. in quo casu dicam ꝙ delegatus principalem ad iurandum compellere non poterit, cũ ibi tunc nõ sit iuris necessitas, de qua sequitur, nisi forte principalis iustior sit q̃ procurator, & natura causæ hoc requirat: vel scit melius veritatem, vt C. de procura. l. vlt. Et facit ad hoc. s. de procura. si quem. in fi. eo. lib. Io. And.

Vide l. feminæ. de p curat. l. iterum C. de iudic. & l. feminæ. ff de regul. iur.

c ¶ *Exegerit.*] quasi coegerit. Et tractat hic Io. Mona. quomodo exigere ponitur pro complere, pro petere, pro cogere, pro diuidere, pro expellere: ponens versum:

Exigo perficio, peto, diuido, cogo, repello.

Hæc glossula ex lectura Ioannis And. hic est transsu, ea non habetur in antiquis codicibus.

MVlieres.] Primo ponit prohibitio mulieribus in genere: Secũdo: ibi, *Sed cum.* prouisio bimembris circa ipsarum testimonia, cum certa prohibitione & pœna: Tertio prohibitio circa religiosas: ibi, *Cæterum.* Quarto decernit. in fin.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice: fuit taliter pcessum, ꝙ lis fuit contestata: volo probare intentionẽ meã per testes: & dico ꝙ testimonium aliquarum mulierum est mihi necessarium: & peto ꝙ ipsæ mulieres citentur, vt compareãt coram iudice personaliter perhibituræ testimonium veritatis: vtrum iudex poterit cõpellere mulieres, vt coram se personaliter compareant: & se exhibeant in publico pro ferendo testimonio in aliqua causa? Rñdet ꝙ non: nam non possunt exire domum suam vt se immisceant coetibus virorum: Quid ergo fiet, celabitur veritas? Rñdet ꝙ iudex ibit ad ipsarum domum: & ab eis recipiet iuramentum: & in domibus ipsarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus ꝙ iudex est grauis persona: quia est constitutus in dignitate: & non est decens vt iudex accedat ad domos illarum mulierum bassę conditionis? Rñdet ꝙ tunc iudex vices suas committet alicui commissario ad illas mulieres examinandas. Et ista sunt vera: nisi mulieres istę vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam illud capitulum intelligitur ꝙ non possint compelli, vt veniant ad iudiciũ: fallit in religiosis & Monialibus: quæ etiam si vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, nõ sunt admittendæ. *Non fingatur.*] vnde si est talis causa, in qua debent pduci testes & examinari: debet mittere commissarios, & non debet ire personaliter fingendo ꝙ eius præsentia requiratur: & si in fraudem faciat, incidit in excõicationem: puta quia iudex appetit amplexus mulieris: & fingit ꝙ testimonium mulieris est necessarium in causa: & facit cum parte vt pars nominet aliquam mulierẽ inter suos testes, vt possit habere accessum ad illam mulierẽ. *Religiosa,*] vnde religiosæ hic accipiunt specialiter pro illis, quæ fecerunt professionem: non sicut in l prima. C. de summa trinitate & fide catholica. ibi: in tali volumus religione versari. & s. de constit. ecclesia. vbi dicitur, ꝙ laici etiam religiosi non habent potestatem disponẽdi ĩ rebus ecclesiasticis. Nota primo ꝙ vagatio est prohibita mulieribus: & similiter permistio earum in congregatione virorũ. Nota scdo, ꝙ mulieres non possunt trahi ad iudiciũ inuitæ psonaliter: & sic vĩ secus a 9rio de alijs. de quo s. prox. cap. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Mulieres.*] Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdũ mittet: & iudex fraudulẽter vadens, excõicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi nõ possunt: quod ꝯ prædicta fit, est irritum. Ista decretalis Bonifacij extrauagans erat, quia edita ante cõpilationẽ huius Sexti libri. Io. And.

¶ *Glossæ omnes sequentes recitantur in textu. Io. And.*

e ¶ *Immiscere.*] periculosa est enim sexuum commistio. 18. q. 2. diffinimus.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. C. de arbi. l. vlti. Io. And.

Alibi sentit in iudex propter hoc, &c.

f ¶ *Litterarum.*] generalium intelligas: puta quibus causa committitur: si enim specialiter expressum esset in literis, ꝙ mulier trahi posset, secus. ad hoc c. proxi.

Notat Pet. de Ancha. ꝙ cuique priuilegia sua seruanda sunt, & pondere si cause naturam, q̃ priuilegia partium. Ponta.

g ¶ *Legatorũ.*] vel delegatorum multo magis. ad hoc s. de rescrip. statutum.

h ¶ *Alia.*] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

i ¶ *Inuitas.*] volentes ergo possunt: & in hoc differunt religiosæ: vt j. sequitur.

ADDITIO. Idem Ioannes Mona. & Archidiaconus.

Vide Baldum consil. 163. lib. 2. & Tiraquellu de legibus connubialibus, &c.

k ¶ *Non exprimitur.*] 3. c. proxi.

l ¶ *Prohibemus.*] Nota meliorem conditionem mulierum quàm marium: ad idem s. de sentent. excommunic. mulieres. & capit. ea noscitur. ff. de pig. ex litteris. Interdum est deterior: quod dic vt not. s. de pœn. & remiss. noua quædam. ad hoc ff. de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriusq; causa: & de his not. in Spec. de procu. §. 1.

m ¶ *Necessarium.*] quia non sunt alij qui veritatem sciant, vel non ita bene sciunt. 14. q. 2. quamquam.

n ¶ *Producentis.*] 4. q. 3. si testes. §. liberi. versiculo venturis. s. eod. lib. de rescript. statutum. in fi. in glos. à producente. & C. de testib. quoniã. sicut ergo producẽs tenetur expensas ministrare testi producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad eas vadit, vt hic vides.

o ¶ *Idoneam.*] presbyterum, vel alium virum honestum corã quo iurent: & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduersa, vt vadat visura eas iurare, vt s. de testi. cap. 2.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ faceret illum presbyterũ vel virum honestum iurare, ꝙ suum officium fideliter adimpleret, ut sic maior & plena fides illi adhiberetur. alleg. de præsum. illud. de præscri. ad audientiam. 1. q. 7. sancimus. Aliquando tamen talis persona nuncius appellatur. s. de testi. cog. cap. 1. aliquando executor uel auditor. s. de offi. deleg. super quæstionum.

ADDITIO. Vnde dicebat Io Mona. quod melius diceret, personas. alleg. s. de proba. quoniam contra. Io. And.

p ¶ *Iure prohibente.*] vt ĩ criminali criminaliter intentata, ut in Authẽ. de testi. §. & quoniam. & §. hæc omnia. & C. de testib. Auth. apud eloquentissimum.

ADDITIO. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intẽtata: intellige ut not. de uerb. sign. forus. ad fi. & 15. q. 3. ex eo. Io. And.

q ¶ *Accedat.*] expensis producentis, ut not. s. non enim in hoc casu credo locum habere decret. s. eo. lib. de rescript. statutũ. §. insuper.

r ¶ *Personæ.*] puta eps vel superior pp reuerentiam ipsius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non decet: ad hoc s. de offic. ordina. cap. 1. eod. lib.

ADDITIO. Vel aliàs religiosus, & magnæ famæ. Archid.

s ¶ *Non possit.*] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo moratur mulier, vel alia simili.

t ¶ *Mittat.*] tabellionem vel personam idoneam, vt dictum est supra. Ioan. And.

u ¶ *Non fingatur.*] vt iudex posset dominam visitare, faciebat eam nominari in testem.

a ¶ *Incurrat.*

a ¶ *Incurrat.*] non reseruat absolutionem: ergo a lijs conceditur. de senten. excom. nuper.

b ¶ *Morari.*] vt infra de sta. regu. c. vno.

c ¶ *Causa.*] vnde nec seruare tenentur decre. Nicolai quo ad personalem comparitionem, vt ĩ. eod. lib. de electio. indemnitatibus. §. sed cum eas.

d ¶ *Earundem.*] Nota q non potest qs renunciare iuri suo: ad idem ĩ. de foro competenti §. diligenti. & quod ibi not. de senten. excóica. contingit. multos tales casus quære per Accursium. C. de pact. si quis in conscriben. & ff. de pactis. l. pactum inter hæredes. & per Gof. de regu. ad Apostolicam. Sæpe enim procurarẽt Moniales se ad iudiciũ euocari, vt claustrũ exirent: ad idem ĩ. de sent. excom. relatum.

¶ Alias, accesserit.

nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiã excommunicationis incurrat a. ¶ Cæterũ fœminæ religiosæ, præsertim quæ debẽt sub clausura morari b, extra suum monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quauis causa c personaliter etiam si ad hoc voluntas accederet earundem d. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

¶ Idem.

¶ *Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiã delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Ioannes And.*

CAP. III.

SI annum e quartumdecimum f tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus g, necnon & dependentibus h ab eisdem, ac si maior i xxv. annis existeres: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem, (quẽ ad hoc constituendum decreueris) admitti debebis k. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum existas, per te agere, aut defendere non poteris l super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialẽ eiusdẽ m,

S *I anni.*] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, *In huiusmodi.* Prima iterum subdiuiditur: qa primo tractat de minore xxv. qui est maior xiiij. Secundo: ibi, *Si vero.* de minore xiiij. qui est minor vel maior septennio. Ioan. And.

¶ Pro intellectu capituli præsupponẽdum est illud quod habetur C. qui leg perso. standi in iudi. habeant vel non in l. 1. & 2. videlicet q minor xxv. an. non habet personam idoneã in qua posit fundari & subsistere iudicium: sed si habet curatorẽ generalẽ, debet ingredi iudicium cum auctoritate sui curatoris: si non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

CASUS. Quidam Titius ɔ̃xit matrimonium cum Berta: ɔ̃cto matrimonio per verba de præsenti, Berta non vult sibi adhærere tanq̃ marito: certum est q potest agere ɔ̃ ipsam, & petere iudicẽ, vt iudex compellat illam Bertam ad sibi adhærendũ tanquam marito: Sed ponamus q Titius erat minor xxv. an. vtrum posit esse in iudicio in ista causa spirituali sine auctoritate curatoris; Rñdet Romanus Pontifex, cum distinctione: aut iste minor habet xiiij. annũ completum, ita q est pubes: & in isto casu potest esse in iudicio sine auctoritate tutoris, & agere per se sine auctoritate curatoris: & potest constituere suum procuratorem absq; curatore: Si autẽ nondum compleuit annũ xiiij non potest agere sine auctoritate curatoris: & si velit constituere procuratorẽ debet constituere cum auctoritate iudicis, corã quo ventilatur causa, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Idem dicendũ est in causis dependentibus à causis spiritualibus: verbi gratia, Titius minor xxv. annis ɔ̃xit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promisit ei centum in dotem: certũ est q iste Titius minor xxv. an. dummodo sit pubes, potest sine auctoritate curatoris petere illam Bertam in vxorem: Sed vtrum posit petere dotem sibi promissam sine auctoritate curatoris, licet sit minor? Rñde: q sic. Sed ponamus q aliquis qui vult tractare causam spiritualem, est filiusfamilias, qui non potest esse in iudicio sine auctoritate patris, vt in glossa magna. Insti. de pat. pote. Ponamus q filiusfamilias ɔ̃xit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem soluere, vtrum posit iste filiusfamilias tractare causam sine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere i causis beneficij sui: vtrum posit sine auctoritate patris? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: nam in causis istis spiritualibus non curatur de auctoritate patris: Et sic filiusfamilias in causis spiritualibus potest agere sine auctoritate patris. *Infante.*] qui non habet potestatem agendi, nec cõstituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falsa mone. Nota primo ex isto capitulo, q minor vigintiquinq; an. regulariter nõ potest esse in iudicio per se, nec cõstituere procuratorem absque auctoritate curatoris sui, vt l. 1. & 2. allegatis. Not. q quæcũq; causas spirituales vel descendentes à spiritualibus minor xxv. an. sine auctoritate curatoris potest tractare: & censetur quantum ad illas causas maior. Not. q idem est iudicium de causis spiritualibus & descendentibus ab eisdem: sicut dicimus q de causis spiritualibus, & de causis annexis spiritualibus idem est iudiciũ in c. quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non est merum ius spirituale: sed est annexum iuri spirituali, puta institutioni, vt hic dicitur. Nota q impubes non potest causas spirituales tractare per se, nec in eis constituere procuratorem absque auctoritate sui curatoris. Potest poni exemplum in beneficijs dummodo sint præbendæ: vel ex dispensatione Apostolica: quia in pupillari ætate posset obtinere beneficium ex dispensatione Apostolica: sed tũc debet habere curatorem ad illas lites, vel si velit constituere procuratorẽ hoc debet esse auctoritate iudicis. Nota q iudex delegatus potest dare curatorẽ minori xxv. an ad lites ventilãdas coram ipso: sed nõ ad causas, quæ non ventilantur coram se: sed ordinarius potest dare curatorẽ ad omnes causas tam coram se mouendas, quam alibi.

Not. vnum casum in quo filiusfamilias potest esse in iudicio sine auctoritate patris: quod est ɔ̃ l. non solum. C. de bo. quæ lib. puta in causis spiritualibus potest filiusfamilias esse in iudicio sine auctoritate patris: nam ista censentur peculium castrẽse, vel quasi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iste tex. q clericus etiam sacerdos & beneficiatus nõ liberatur à patria potestate: nam nos non legimus q clericatus sit modus tollendi patriam potestatem: legimus tñ de dignitate epali. in Authen. sed epalis dignitas. C. de epis. & cle.

Minor p se potest causas spirituales, aut ab eis dependentes tractare.

Nota vlterius ... [illegible]

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

e ¶ *Si annum.*] Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spirituale: minor xiiij p se nõ agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis & etiam delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. ĩ. de restit. spoliat. ex parte. & de ætat. & qualit. ex ratione. Goffr. Innocent. & Hostiensis eod. tit. indecorum & ĩ. de procurat. accedẽs. ADDITIO. Et Ioan. 15. q. 3. in certis. & Accursius ff. de mino. l. ait prætor. in prin. & principium corrigit quod not. Guiliel. in Specul. de stat mona. vers 31. Ioan. And.

f ¶ *Quartumdecimum.*] in mare hoc intellige, in muliere xij. & sic intellige prædictam decret. de restitu. spolia. ex parte. & probatur ĩ. eo lib. de elect. indemnitatibus. 1. responso. ĩ. de despon. impub. continebatur. Ioan. And.

g ¶ *Spiritualibus.*] puta matrimonio & similibus.

h ¶ *Dependentibus.*] vt dote, quæ depẽdet à matrimonio. de dona. inter virum & vxo. & de dote post diuor. resti. c. 3.

i ¶ *Ac si maior.*] sine curatore sicut maior.

¶ *Gloss. seq ponit quatuor opi.*

k ¶ *Debebis.*] in matrimonio hoc erat expressum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicam ĩ de sen exc. c. licet. in vlt gl. etiam suo tempore non ponderãdam ætatem xxv. annorum in defendente causam matrimonialem.] Sed qa quidam dicebant id speciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata constitutio. Sed q idẽ esset in spirituali, probatur per dec. de elec. dudum 1. & de reg. postulasti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores, de tutelis & curis non posuerunt tanquam de materia nobis nõ multum necessaria. & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indistincte. Inno. dicebat, quòd debebat dari curator secundum quod in ver. seq. de minore xiiij. dicit. Host. autem suo capite & quadam similitudine distinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodire potest in publicum. 3. q. 7. c. 1. §. tria ad hoc ĩ. eo. li. de procu. qui generaliter. in fi. vel xviij secundum ea quæ not. de offi. deleg cum vicesimum. & minores xvij. vt tunc habeat locum opi. Innoc & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de offi. deleg quærenti. hæc not. de æta. & qualit. indecorũ. & in summa eiusdem tit. §. ætas. sed reprobatur hæc opinio, vt hic vides Ioan. And.

¶ Quæ ... de ... ad opinionem Io. And.

¶ Gloss. sup. ... [illegible]

l ¶ *Non poteris.*] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in gloss. vltima.

¶ *Glos. seq. vaci. per obiectionem.*

m ¶ *Eiusdem.*] Non enim sufficit: immo nec requiritur patris auctoritas: non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus id locum ha-

locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non solum. & j. in fin. cap. nec Imperatoris vel alterius iudicis secularis. cũ spiritualis & ecclesiastica sit causa. 96. dist. bene quidem. s. de iudi. at si. & de arbi. contingit. arg. ff. ad Treb. ille à quo. §. fin. & l. seq.

a ¶ *Ad lites.*] ad hoc C. de in litẽ dan. tut. vel cura. per totum. C. de de cura. fu. l. fi. in prin.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spirituales, quasi de temporalibus non dependentibus se intromittere nõ debeat. arg. j. proxi. responso, nisi forte ratione personæ: puta si clericus esset.

¶ *Gloss. seq. querit obijciendo, & soluit.*

c ¶ *Maior infante.*] id est septennio. s. de despon. impu. literas. & c. accessit. minor enim ætas ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. in fi. Sed dices, quam causam spiritualem potest tractare minor infante: matrimoniũ enim vel sponsalia cõtrahere nõ potest, vt in prædictis iuribus: Saluo eo quod habetur de spons. iuuenis. beneficium ecclesiasticũ habere nõ potest, vt not. s. de prben. super inordinata. qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiũ de quo agit vel defendit: vel forte repetit: vel ab eo repetuntur vsuræ. Vel dicitur natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitionum. vel his similia.

tibi curator dabitur ad lites ᵃ huiusmodi ᵇ exercendas: aut tuipse (si maior infante ᶜ fueris) cum auctoritate alterius ᵈ eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo ᵉ, tibi (si non habeas) curatorem ᶠ dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem ᵍ præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ ʰ. ¶ In huiusmodi ⁱ quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas ᵏ, nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter ᵏ esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat ˡ) nequaquam requiri debebit assensus.

¶ Not. at Pet. de Anch. q simplex clericatus non liberat à patria potestate, vide Host. eodem notitia. de ma. & quali. liberat tamẽ quo ad personã, vt personã nõ possit, & ad bona à se tenuta & acquisita post clericatum: ideo vt dixerat Bar. cõn. 65. q filius sacerdos notarius possit in testimonio patri adscribere. Font.

¶ Large dicit tur hæc causa spiritualis, id est, ecclesiastica fori: vt in cle. dispendiosam. eo. tit. de quo dic vt ibi not. & dicã j. de vit. c. 1. Ioan. And.

d ¶ *Alterius.*] episcopi scilicet vel officialis.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundũ Archidiaconũ.

e ¶ *Ab eo.*] delegato ordinarij. nõ dicit: quasi ordinarius hoc delegare nõ possit. ad hoc ff. de offi. proconsul. l. nec quicquã. §. vbi decreto. & super hoc vide qđ not. s. de restitutione in integrum. cap. penult. & quod dixi s. eod. lib. de offic. vicarij. licet.

ADDITIO. Nec etiam dicit, legati, secundum Archidiaconum: nõ enim emanat à sede, quod emanat a delegato: allegat de h. presbyte. dilectus. Graue vr̃ hoc dicere, q delegatus legati non potest quod possit subdelegatus delegati: procederet autem eius dictum, si intellexisset q delegatus legati id non subdeleget. Ioan. And.

f ¶ *Curatorem.*] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.

g ¶ *Procuratorem.*] cum est maior septennio, vt s. ver. proxi.

h ¶ *Ventilandæ.*] delegata enim eis causa, & omnia delegata videntur, sine quibus causa. &c. de offic. deleg. præterea.

ADDITIO. Et cap. prudentia. §. sexta. ad causam vero pertinet, q persona legitima sit i causa. C. qui da. tu. & curato. l. in vniuersis. ergo possunt per quod peruenitur ad illud. ff. de procuratorib. l. ad legatum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spiritualibus & dependentibus.

¶ *Glossa sequens declarat tex. & ponit 7. casus exceptos.*

k ¶ *Regulariter.*] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bonis quæ liberis, cum oportet. & l. cum non solum. Et est hoc verũ suo nomine: secus si sit alterius procurator. s. eod. lib. de procurat. qui generaliter. secundo rñso. & ff. de minoribus. cum mandato. Ideo autem dixit, regulariter: quia casualiter cõ: sicut in castrẽsi peculio: in quo etiam cõ patrem agit. ff. de iudicijs, lis nulla. Item cum impetrat veniam ætatis: dummodo sit maior viginti annis. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. l. secunda. Et in momentanea possessione. C. qui legitimam personam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff. de adulterijs, si maritus. secunda. §. lex Iulia. & l. inter liberas. §. penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibendo. l. tertia §. si mulier. Item secundum canones videtur q indistinctè cõqueratur filius de patre. s. de spon. cap. non est. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc. & 23. q. 4. si ecclesia. Item in casu ff. de iudicijs, si longius. In his & similibus minor & in potestate constitutus agit.

¶ Filiusfamilias in quibus casibus possit esse in iudicio sine consensu patris.

ADDITIO. Materiam glos. vide plene in Spe. de actore. §. 1. ver. item quod est filius. & duabus chartis sequentibus: & specialiter de clericis in vers. sed cum clericorum dicto. & per hoc decido quamplures quæstiones huius materiæ ibi positas. & in l. vlt. C. de bonis quæ liberis. Ioan. And.

l ¶ *Non habeat.*] habet enim locum illa regula in patrimonialibus, vt s. dixi.

DE FORO COMPETENTI.

¶ *Dictum fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotiens accidit, quòd vocati ad iudicium excipiunt de incompetentia fori: & posset aliquis dubitare quod dicatur forum competens. & quid incompetentia: ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.*

¶ Continuatio domini Ioh. Lib.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum, suffraganeis etiã ipsis consentientibus, non cognoscit, hoc dicit vsque ad §. neque.*

† In quodã manuscripto tribuit Innocentio tertio.

CAP. I.

Romana ᵐ ecclesia: & infra. ¶ Nec appellationis articulo

m Romana.] Hæc solẽnis decre. habet vndecim dicta circa forũ competens vel incõpetens secundum Host. Boatriũ & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta: Secũdo: ibi, *Neque.* tria. Tertio: ibi, *Nec etiam.* duo. Quarto: ibi, *Contrahentes.* vnum. Quinto: ibi, *Nec clericos.* ponit alia tria.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus aliqua præsupponere: & primo illud quod dr̃ in cap. pastoralis. de offi. ordi. in an. q regulariter archieps non est competens iudex inter subditos suorũ suffraganeorum in prima instãtia. Item præsupponendũ est, q quando appellatur ab epõ ad archiepm, si appellatio fuerit legitima, causa deuoluitur ad archiepm: & archieps potest retinere cognitionem causæ principalis, si dictum fuerit bene appellatũ, & male iudicatum. cap. vt debitus, de appellat. in antiq.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã epõ Pictauen. qui cõ te tulit aliquam interlocutoriam, a qua appellauisti ad metropolitanum: videlicet ad archiepm Burdegalẽ. fui citatus ad procedendũ in causa appellationis: in termino mihi assignato comparui: tu & ego cõuenimus mutuo consensu, q archieps non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa: an archieps possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Rñdet Romanus Pontifex, q non: quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicem sua iurisdictione. Sed ponamus q in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & coram epõ Pictauen. fuit ad archiepm Burdegalẽ. appellatum: archieps est contentus causam appellationis committere: non est dubiũ q potest, dummodo faciat in diœcesi illius epi à quo est appellatum: Sed quid, delegatus non vult acceptare delegationem: an possit cõpelli? Rñdet q non. Sed ponamus q archieps cognoscit inter partes in prima instantia: altera partium vult producere aliquos testes, qui sunt de illo epatu Pictauẽ. vtrum poterit illos facere cõueniri coram se? Rñdet q non: Qualiter ergo prouidebitur parti? Rñdet q archieps poterit vices suas committere alicui commissario in diœcesi Pictauẽ. & poterit archiepiscopus epm Pictauen. requirere vt compellat commissarium ad suscipiendum delegationem, & testes ad ferendum testimonium veritatis coram ipso commissario.

¶ Casus. §. Neque.

Sed quid, habuimus in principio huius capituli, q archieps non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habeat in officialem & alios officiarios suorũ suffraganeorum: puta archipresbyteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi sit cõtraria consuetudo. Et ponamus q tu & ego qui sumus de illa diœcesi, litigabamus in curia archiepi Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cũ aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalẽ. ille aduocatus meus cõuenit me pro suo salario: vtrum tenear comparere? Rñdet q non: nam pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff. de iudicijs. vbi dicitur, q si quis tanquam viator cõtrahat in aliquo loco, licet ratione cõtractus sortiatur forum, tñ non potest conueniri in illo loco: quia esset absurdum q quilibet viator posset cõueniri in omnibus locis, in quibus cõtraxit, vt dicta l. hæres absens. alleg. modo isti erant ibi tanquam viatores.

¶ Casus. §. Nec etiam.

Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viã appellationis, nõ potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis: etiã si partes consentiant: & sic patet q iudex qui habet iurisdictionem limitatam ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc s. de elec. prouida. Nota secundo ex §. neque. q quis non potest compellere vt recipiatur eius delegatio: nisi illum quem vult compellere vt recipiat eius delegatio, habeat

Iudex appellationis de principali non cognoscit ante appellationis discussionẽ.

ratione

ratione illius iurisdictionis subiectum. Nota tertio ex §.nec etiã. quod quis non potest conueniri in loco contractus, quando fuit factus per aliquem viatorem. de quo in glossa.

¶ Glossa sequens determinans textum, ponit contrarium.

praetermisso [a]: nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit [b]) Remen. [c] archiepiscopus vel eius officialis †, de causis clericorum [d] tanquam iudices [e] (licet in ipsos iidem clerici de facto [f] cõsentiant) absque dioecesanorum suorum voluntate cognoscant.

¶ Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere suas sententias, & praecepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit. Dominicus.

¶ Neque suffraganeorum Remensis ecclesiae subditos ipsorum delegationem suscipere [g]: vel sententias & praecepta [h] exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimoniũ (nisi aliud in his tribus de consuetudine [i] obtineant) perhibere compellant.

¶ Archiepiscopus contra officiales, vel praelatos suffraganeorum (consuetudine aliud nõ disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

¶ Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales [k], aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores praelatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs [l] aduocatorũ, & procuratorum [m]: in causis [n] (quae in Remensi ventilantur curia) cogant querelantibus in sua praesentia respondere [o].

¶ Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum dioecesium in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati noluerint comparere: vel malitiose se occultant, ne citentur, in bonis ipsorum sua dioecesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

a ¶ *Praetermisso.*] licet per appellationem ad archiepm causa deuoluatur: & de ea cognoscere possit, tñ de principali quaestione cognoscere non potest, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partibus cõsentientibus) sine voluntate suffraganei: quia in hoc casu perinde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicem querelã cognosceret: quod non potest facere [illegible] eo. lib. de offi. ordi. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cũ appellatur ante sententiã: nam qñ appellat a sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat [2]. de hoc §. de appella. vt debitus. in glos. penult & per hoc probatur opin. Hostien. qui not. §. eo. lib. de app. cordi. quod illa decre. locum habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locum nõ habet, vt hic vides. sic etiam soluitur contrã illius decret. ad istam. Satis tñ videtur. [Fm Hostien. Pet. de Samp. & Archidia.] quod in quolibet inferiori à Papa locum etiam habeat decre. [illegible], qui per simplicem querelam possit adiri [3]: & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

b ¶ *Extiterit.*] & sic aditur per simplicem querelam.

c ¶ *Remen.*] vel alius quilibet. de offi. ordi. cap. 1. s. eod. lib.

d ¶ *Clericorum.*] in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdictione omnium iudicum, priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secundum Hostien. alleg. supra de poeni. & remis. omnis. & remittit ad id quod not. de despon. impub. cap. 2. & de hoc dixi de offic. deleg. P. & G. super glos. fin. Ioan And.

e ¶ *Iudices*] bene dicit: quia tanquam arbitri hoc possent etiam siue eorum consensu sicut quilibet alij: cũ hoc prohibitum non sit [illegible] ac hoc de arbit. cum tempore. & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti. in fi. 1 glo. Ioan. And.

f ¶ *De facto.*] quia de iure non possunt in iudicem nõ suum, etiam ecclesiasticam personam: & si alias praesit iurisdictioni, sine proprij episcopi consensu e licentia. s. eodem in antiquis, significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Hostien. super prima gloss. hic not. Hostien. & Ioan. Mona. de nouem, scilicet quae requirũtur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

¶ Glos. seq. quaerit, soluit, dat simile, in fi. soluit obiectionem.

g ¶ *Suscipere.*] bene potest archiepiscopus causam vel executionẽ sententiae delegare subditis suffraganeorum suorum: sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis: nisi in his casibus aliud inducat consuetudo. Quid ergo? remãdabit suffraganeo, vt subditum compellat ad testimonium ferendum in causa illa [4], sicut in alijs casibus. & de hoc §. de offic ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causae ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat: & ad iudicem attestationes remittat. C. de fide instrumentorum l. iudices. Et not quod non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in princ. decre. pastoralis.

ADDITIO. Et sic non obstat § de offi. delega. prudentiam. §. pen. & vlt. quae loquitur in delegato Papae. Ioan. And.

h ¶ *Praecepta.*] vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i ¶ *De consuetudine.*] con suetudo ergo in his iurisdictionẽ tribuit, ad idem §. eo. lib. de offic. ordi. cap. 1. de foro compe. cum cõtingat, in antiquis. §. eo. lib. de consue. cap. 3. cum similibus.

k ¶ *Officiales.*] licet enim in episcopum iurisdictionem habeat: nõ tamen in officialem, vt infra in fin cap. dicitur.

l ¶ *Salarius.*] taxata erant olim illa salaria per decre. de postu. properandum. quam hodie nõ habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffra. l. vna. C. manda. salarium. & qua actione petantur. C. manda. l. 1. in vltima glossa. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Specu. de sala. §. 2 & 3.

¶ Glossa sequens obycit & soluit.

m ¶ *Procuratorum.*] quod procuratoris officium debet esse gratuitũ [5]. & si aliquid recipiat, quod bonos mores facit: & redemptor litis esse cẽsetur. C. de procura. litem. C. mand. si contra licitum. ff. manda. si vero non remunerandi. §. vlt. Sed leges illae loquuntur quando paciscitur, vt habeat certã partem eius de quo est quaestio, quod illicitum est. [De hoc. 3. q. 7. cap. ii. fames. §. tria. ver. arceatur. plenius ff. de pactis. l. sumptus. Ioan. And.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic, & ff. mãda. l. salariũ.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto: alias non est mandatũ: sed locatio ff. manda. l. 1. in fine. Io And.

¶ Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

n ¶ *In causis.*] licet enim iurisdictionem habeant in causis, nõ tamen in personas, ratione salariorum ipsorum, cum alia sit causa. Arg. §. C. de iudicijs, properandam. §. illo procuidubio. vbi dicitur quòd propter salariũ aduocatorum omnino debet causae fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hostiensis & Archidiaconus post eum, quòd illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causis salariorum: & sic propter illas lis non protelabitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioannes And.

¶ Gloss. sequens signat contrarium, quod tripliciter soluit. In fine ponit duas opi reprobatas.

o ¶ *Respondere.*] Nota ergo quòd ratione contractus non sortitur quis forum. Contra §. eod. cap. vlt. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta cum Bonon. quis appellauerat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennae initus non fuerat. Vel dic quod lócum habet quando ibi non inuenitur. Vel dic verius, quod de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur [6]. ff. de iudic. l. haeres absens. §. nam vbi sic venit. & haec vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur [7] iudicium, cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff. de iudicijs. l. haeres absens. §. item sciendum. §. eod. dilecti. ibi enim contraxisse videtur, vbi se soluere obligauit [8]. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse. & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duae opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quòd ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directe dixerunt contra, scilicet, quòd conueniri non posset priusquam inde discedat: sed poterit si illuc postea reuertatur. Hae opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistincte quod respondere non cogitur. Nec obstat ff. de iudicijs. l. secunda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istae opiniones: quia in Roma speciale est, quod ibi dicitur, quae communis est omnium patria. ff. ad municipalem, Roma. & §. eod. cap. vlt.

Marginal notes:

† Alias, officiales.

2 Vt fatetur Do. [illegible]

3 Vt est lega [illegible] de offi. leg. [illegible] Do. [illegible] tenet. quod illa decr. non habet locum [illegible] Phil. Fran.

4 Idem Pet. de Ancha. ex qua [illegible] not. Dom. & Phil. quod [illegible] iudices non [illegible] lege [illegible] de [illegible] sine licentia [illegible] Io. Ant. Phil. & Dom. Fra.

4 Quid si in tra terminũ ad hoc assignatũ id nõ fecerit? Archiepis. id faciet secundũ Host. alleg. quod not. eod. de supplea neg. p [illegible]. Romana hoc non placet Archi [illegible] tunc [illegible] subditũ ipsius non. Io. And.

5 Aduocat tamen [illegible] Ioan. And.

6 Intellige hoc, [illegible] Dom. & Phil. [illegible] ad [illegible]

7 Intellige hoc per modũ [illegible] §. Io. And.

8 Idẽ Dom. [illegible] Dom. [illegible] ff. de iud. Phil. Fran.

CONTRA-

¶ Contrahentes ᵃ vero aliarū ᵇ diœcesum, super contractibus initis in Remen. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos ᶜ: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum ᵈ auctoritate citati † comparere contemnāt, possint missionem facere contra eos: vel (si forte malitiose seipsos occultēt, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur ᵉ: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationē ipsorum ᶠ faciet ᵍ huiusmodi missionem.

¶ Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit, ad finem, secundum Dominicum.

¶ Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineundis ʰ vel recognoscendis ⁱ cōtractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi ᵏ iuri stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales ˡ & subditos (pro eo quod vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.

CAP. II.

SECVLARES † IV-

Præsuppositio pro intellectu § contrahentes.

CONTRAHENTES. Sciendum est quando dicatur quis forum sortiri ratione ɔ̃tus: nam ratione solius ɔ̃tus quis non sortitur forum: sed requiritur ꝙ interueniat aliud, videlicet ꝙ tempore ɔ̃tus habeat domicilium in loco, in quo ɔ̃hit: & tunc demum sortitur forum duplici ratione, scilicet ratione ɔ̃tus, & ratione domicilij: donec mutauerit domicilium: sed mutato domicilio, qd potest: tunc sortitur forū ratione solius ɔ̃tus, & non ratione domicilij: vel etiam sortitur forū ratione ɔ̃tus, licet ɔ̃hens non habeat domicilium in loco ɔ̃tus: puta si in vno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliqs vxoratus, qui resideret cum vxore sua Turonis: & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate ratione solius ɔ̃tus sortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius ɔ̃tus nō sortitur forum: sed requiritur ꝙ habeat domicilium in loco. Ex quibus præmissis concluditur, ꝙ ratione solius ɔ̃tus quis non sortitur forum: sed vltra requiritur ꝙ ipse habeat domicilium in loco ɔ̃tus: vel faciat residentiam operando mercantias: vnde quādiu ipse habet domicilium, potest conueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiam: sed mutato domicilio, nō potest amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus ɔ̃tus. l. iuris ordinē. C. de iurisd. om. iu. & foro cōpet. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberem domicilium in diœcesi Burdegalen. ɔ̃xi in ipsa diœcesi: & remansi tibi obligatus ex aliquo ɔ̃tu: antequam me conuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegalen. vis me conuenire coram archiepō Burdegalen. vtrum possit archieps me citare? Rñdet Romanus Pontifex, aut possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis: & tunc auctoritate sua poterit me citare, & illa citatio sua me arctabit: aut non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi: & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione ɔ̃tus: tñ sua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excōicare: sed tñ poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto: quia si non cōparuero, dabit defectum ɔ̃ me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona: si autem non habeam bona, declarabit missionem esse faciendam, & mandabit epō Pictauen. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meā partem aduersam, quæ obtinuit defectum ɔ̃ me, in possessionem bonorum meorū. Or sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegalen. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiendis ɔ̃tibus: & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepī? Rñdet ꝙ non: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiendis ɔ̃tibus in diœcesim suorum suffraganeorum, gesta per tabelliones non valent. Sed ponamus ꝙ archieps Burdegalen. fecit citari officialem Pictauen. Rñdet ꝙ non potest: quia in ipsum nullam habet iurisdictionem. Nota primo ex illo §. ɔ̃hentes. decisam esse quæstionē, quam formauit glo. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. quia si delinquens in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territoriū accessit, eū capiat & mittat ad ipsum iudicē in cuius territorio deliquit: Sed in ɔ̃tibus est aliud: q̄a potest cogere ad litigandum coram se, si inueniat ad locum ɔ̃tus: alias non: & sic in ɔ̃tibus non fit remissio: sed secus fit in delictis in quibus fit remissio ad locum delicti. Nota ꝙ iudex extra suum territorium non potest citare realiter. Pro quo sciendum est, ꝙ citatio realis est captio personæ, quæ non debet fieri extra territorium iudicis, sed debet requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitoribus vinctum. Nota ꝙ sicut iudex nō potest facere citationem realem extra territorium: sic etiam non potest facere citationem ad hoc vt possit iudex ɔ̃tus excōicari: quia excōicatio est pœna afflictiua personæ. Nota ꝙ iudex potest facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in cōtumacia, quantum ad faciendū missionem realem ex primo decreto. Et non itelligatis de præcepto de citando: quod appellatur interlocutoria sententia iudicis: nam extra territorium nō posset iudex facere illud præceptum: sed intelligit de actu citationis: ideo si eps Pictauen. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis, citatio non valet. Not. quod requisitio quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & si iudex vellet excōicationem ferre in aliquem, q non est suæ iurisdictionis, debet facere istam requisitionem: sed quantum ad faciendum missionem ex primo decreto: dicūt doctores, ꝙ illud iuris subsidium non est necessarium.

Aliàs, faciant.

No. idem quod not. hic in 4. notabili: & probatur per con. tex. de de. nō res. item non est necesse territorium de quo se cito, esse meū: patet in arbitro citante qui nullum habet territorium. l. sed licet pe. arbit. §. 1. ff. de arb. nec ob illi cap. cum pa..., qa ibi erat domicilium alterius non reconuentionis, Hos.

Casus §. Contrahentes.

Casus §. Nec clericos.

Remissio fit i delictis, sed non in contractibus.

Aliàs, suorum.

a ¶ *Cōtrahentes.*] dicit hic Bart. Brixien. glo. positam s. eo. c. vlt. super verb. ɔ̃tus. intelligendam secundum qd dicitur in illo §. & intellige istam §. in contractu. quem quis celebrat tanquam domicilium habens, vt cum ibi pergulam habeat vel armarium: aliàs contradiceret s. prox. §.

Vide quæ late tradit Alexander cōsil. & lib. 1.

b ¶ *Aliarum.*] de prouincia, vel extra prouinciam.

c ¶ *Inuitos.*] dicebant enim quidam, ꝙ remitti debebāt sicut in criminibus: cum in hoc parificentur † in Auth. vt omnes obediant iudi. coll. 5. in 2. col. In delictis autem id seruatur in Authen. vt nulli iudi. §. si quis vero & §. sequen. coll. 9. [Et in clem. pastoralis. de re iudi. post medium. ver. ꝙ si punitio. vbi de hoc in glo. sed nunquid.] Alij dicebant, ꝙ si aberat latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebatur remittere: alias debent possideri bona. [De hoc ff. de iudi. hæres absens. §. 1.] expeditum est, vt hic vides.

† Quo ad forum sortiendū, non quo ad executionem iudicium secundum Mo. hic & probatur hoc ff. de in ius vocan. l. 1. Ioan. And.

d ¶ *Eorum.*] archiepiscopi vel officialis.

e ¶ *Noscuntur.*] ipsi contrahentes: Dicebant quidam, ꝙ nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorum hic reprobatur opi. † & de hoc per Host. in sum. eo tit. §. 2. ver. item ratione contractus.

† Et ratio est secundū Pet. de Anc. qa licet propter contractum efficiatur de suo foro, non tñ eius subditus. glos. in c. 1. eo. & ideo nō cogit eum coram se litigare: tamen mittit i possessionem rerum alibi sitarum, vt vigore sui cōtractus. not. in h. c. pastor. de pri... Faciunt notata per Bar. in l. relega... §. interdicere. ff. de in... et relega. Fonta.

f ¶ *Ipsorum.*] archiepiscopi, & officialis.

g ¶ *Faciet.*] ad idem s. eo. postulasti.

h ¶ *Pro ineundis.*] id est faciendis, vel incipiendis.

i ¶ *Recognoscendis.*] tangit consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc s. de iure patro. relatum.

k ¶ *Huiusmodi.*] quia scilicet inierunt vel recognouerunt contractum coram illis.

ADDITIO. Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent ɔ̃tus, non sortiuntur ɔ̃hentes ipsorum forum: & quocunq; fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inno. Io. And.

l ¶ *Officiales.*] licet enim idem sit consistorium epi & officialis sui, vt j. de app. Romana. in prin. non tamen iurisdictionem habet in officialem episcopi. vt s. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas quando peccat extra officialatum, vt s. eo lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glos. Ioan. And.

SECVLARES.] Diuidi non potest: quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius prædicebat me clericum suum debitorem in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulam signo meo manuali signatam: fecit me conuenire coram iudice seculari recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositū in tali schedula, & contenta in eadem: comparui, confessus sum signum meum manuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi præceptum de soluendo intra certum tempus, & mandauit cuidam executori, vt ad hoc me compelleret: an valeat tale præceptum? Rñdet ꝙ non: qa iudex se-

iudex secularis non potest ad hoc me compellere: sed istud pertinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit consuetudo, illa potius est corruptela, quam mereatur dici consuetudo: nam statuta laicorum non astringunt personas vel res ecclesiasticas. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in antiq. Nota argumen. q debitū probatum per litteras cōmittentis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dominicus.

in casibus ī. de fideius. cap. vlt. & cap. constitutum.

l ¶ *Obligaueras.*] olim erat in optione creditoris, quem vellet cōuenire debitorem vel fideiussorem: hodie non: quod dic, vt ī. de fideiul. cap. 2. in 1. glo.

m ¶ *Indemnem.*] Et sic sentiebat damnū vnde præmiū merebatur: qd esse non debet. ī. de fideiussorib. cap. 2. vbi de hoc.

dices; qui (licet ipsis nulla[b] cōpetat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas[c] ad soluendum debita (super quibus coram eis[d], contra ipsas earū[e] exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili[f] præsumptione compellūt[g] †: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos[h].

¶ Idem.

¶ Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico cōuenitur.

CAP. III.

Cum C. laicus (pro quo soluisti[k] certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras[l]) te seruare recuset indemnem[m], contra iuramentum a se præstitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti[n], causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa[o], per censuram ecclesiasticā †, quod te super prædictis (vt tenetur[p]) seruet indemnem, præuia ratione compellat.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugduneñ.

¶ Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.

CAP. I.

Exceptionis[q] peremptoriæ[r], seu defensio-

¶ Prima glossa ponit summā, & vnde sumpta sit.

a ¶ *Seculares iudices.*] iudex secularis, q vult clericū compellere ad debita etiā liquida soluenda, per ecclesiasticū iudicem desistere compellatur. Fuit tracta de fine decretalis extrauagantis, quæ incipiebat, quia non contingit.

ADDITIO. Io. Mona. alleg. extrau. quam fit graue. quam non vidi: sed veritas est q ille ver. quia vero. erat pars decret. quia nonnulli. ī. de immun. eccle. vt ibi dixi in princip. Illa fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

b ¶ *Nulla.*] Obsequēdi enim est eis necessitas, nō auctoritas imperandi. 96. dist. cap. 1. §. cumque lecta. de consecr. eccle. & de reb. eccle. non alie. cum laicis. cum si.

c ¶ *Ecclesiasticas.*] Etiam si ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi. 12. q. 1. duo sunt.

ADDITIO. De clericis coniugatis secus: dummodo non fiat districtio in persona. ī. de cleric. coniuga. cap. vno. Io. And.

d ¶ *Eis.*] secularibus iudicibus.

e ¶ *Earum.*] personarum ecclesiasticarum.

f ¶ *Damnabili.*] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatē. ī. de immuni. eccle. c. vlti. & penult.

g ¶ *Compellunt.*] de facto. [Forte captis pignoribus, vel satisfit ipsorū bonis. Si distringerent personaliter locus esset pœnæ. cap. si qs suadente. 17. q. 4.] Et est hoc ꝯ Bonoñ. qui habent statutum, q omnis contractus factus cum rectore ecclesiæ valeat, & q potestas teneatur illud executioni mandare.

ADDITIO. Bononienses statutum illud habebāt tempore huius glossæ: sed post traditum scilicet per ciues regimen ciuitatis Domino Hostien. sublatum fuit illud statutum.

h ¶ *Compescendos.*] concor. ī. de iureiuran. c. licet. de excep. c. 2. de senten. excom. decernimus.

Cum C. laicus 2.] Istud cap. potest diuidi ī tres partes, licet Io. An. non diuidat. In prima ponit cōsultatio: In secūda responsio: ibi, *Ipsum.* In tertia instruit iudicem ibi, *Vt ipsum.* Dominicus.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo qui promisit mihi q me indēnem redderet tactis sacrosanctis Euangelijs: tu creditor eo q renunciaui Authenticæ. fecisti me cōuenire: ego cōuentus requisiui illum pro quo fideiusserā, vt me liberaret: noluit facere: & fui condēnatus tibi soluere: certū est q habeo ꝯ debitorem actionē mandati & condictionē certi ex stipulatu, volo eū cōuenire, vt me seruet indemnem: vnde feci eum conuenire corā iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino comparuit: & excipiendo proposuit, q erat male conuentus: & petebāt remitti ad suū iudicem vnà cū expensis: Dicebam ego, q in isto ꝯctu interuenerat iuramentū: & ratione iuramēti ipse laicus effectus fuit de iurisdictione ecclesiastica: & sic bene fuit conuentus: & nō remittendus ad iudice laicū: nūquid bene dico? Rndet Romanus Pontifex, q sic. Nota q principalis psona debet seruare indēnē fideiussorē suū: vt hic, & de fideius. c. 2. & 3.

¶ Prima glossa summat, & dicit vnde sit sumpta.

i ¶ *Cum C.*] Ratione iuramenti laicus, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Clementis, quæ incipit satius nobis nobilis uir Henricus. eo. tit.

k ¶ *Soluisti.*] An fideiussor q soluit vsuras illas à debitore repetat? Dic vt not. ī. de fideiul. cap. 3. [Plenius in quæstione quā disputaui, vide super regula, damnū. ī. de reg. iu. Ioan. And.] Et ante solutionem agit fideiussor ꝯ debitorē, vt ipsum a fideiussione absoluat

n ¶ *Iuramenti.*] 22. q. 1. cap. vlt. ī. de iudi. nouit. ver. postremo. de electio. venerabilē. & idē in alijs criminibus ecclesiasticis, quæ not. ī. eo. tit. cum sit.

ADDITIO. Facit qd not. de purg. cano. cap. nos inter. Ioan And.

o ¶ *Præmissa.*] quę semper censurā habet præcedere. 12. q. 2. indigne. in glos. 2. 23. q. 3. de illicita. de senten. excommu. sacro.

p ¶ *Tenetur.*] Ex tribus tenebatur, ex iure cōi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo coram ecclesia conuenit: vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igit iuramētī mutat forum, sicut & quādoque validat ꝯctū. ī. eo. lib. de pac. quamuis. ī. de iureiur. licet. quādoque nil operatur. ī. de reg. iur. non est. sm Ioan. Mona. & Archi. qui ambo sic ad litteram loquūtur: & facit quod post Hostien. scripsi de ordi. cogni. tuam. super vlti. glos. Io. And.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ Dictum fuit supra tit. proxi. de fo. compe. Et quia post disceptationem & sententiam interlocutoriam, an iudex sit cōpetens: compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post rubricam de foro competenti, ponitur ista rubrica de litis contestatione.

Exceptionis.] Ponit regulam in cuius ventre exceptionem inserit: ibi, *Nisi.* quam regulam exaggerat: ibi, *Licet.* secundum Ioan. Mona. Et incipe costructum ibi, *Obiectus.* Io. And.

¶ Exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ad impediendum litis contestationem: sed demum opponitur ad merita causæ: fallit in exceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CASVS. Titium meum debitorē feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato cōparuit: cōparitione facta obtuli ei libellum, cui petij rñderi: ipse accepit terminum ad rñdendū libello: die adueniente ipse excipiendo proposuit, q non tenebatur libello meo rñdere, eo q feceram sibi pactum de nō petendo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptione peremptoriam in vim dilatoriæ: qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus: Dico q ipse rñdeat libello, hoc est cōfiteatur contenta in libello vel neget: & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quærit an bene dicam: ita q sit compellendus directe rñdere libello meo confitendo vel negando? Rndet Romanus Pontifex, q sic: nā istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed qd sanctissime Pater, an istud sit verum indistincte? Rndet q nō: sed fallit in exceptionibus transactionis rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponunt ad impediendū litis contestationē, vt illis positis non requirit litis cōtestatio, idest nec rñsio affirmatiua, nec negatiua ad libellū oblatū, vel ad actionē intentatam, eo q tales tres exceptiones merita causæ non respiciūt: sed & actionem elidunt, & agentem a limine iudicij repellunt: qd per præsentem textum innuitur: & per textum c. proxi. & sequen.

Not. q exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ante litem contestatam. fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

¶ Prima glossa summat.

q ¶ *Exceptionis.*] peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita.

r ¶ *Peremptoria.*] De peremptorijs & dilatorijs dic vt not. ī. de excep. c. exceptionē. in 1. gl. Et est perēptoria quæ intentionem agētis perimit,

¶ Dicit Pet. de Ancha. quod isti sunt casus huiusmodi probationibus sine sententia compellebāt clericos per sua statuta vnde noui q sicut sententia nō artat non iuditiū ita etiā statuta. ca. fin. ī. de edit. eo. lib. Bonon.

¶ Adde de clericis primæ tonsuræ clericis coniugatis, non bigamos & retinentes habitū clericalem. Pet. de Ancha. Phil. Franc.

1 ī. isto cap. ibi, permanebat, &c. quod iuramentum accumulat forū fore. vide Anto. de Butrio in 8. effectu iuramēti in suo tract. de iuramento. Bonon.

¶ Non ergo potest capere personas aut res earū Dom. Pet. de Ancharan. Phil. Francus.

Cōtinuatio dni Hehn.

Exceptio peremptoria quæ sit.

perimit, vt pactum de perpetuo nō petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accusando. ff. de excep. l. 1. & 3. de accus. veniens. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem & defensionem.*

a ¶ *Defensionis.*] Differentiam facit inter exceptionem & defensionem: pactum enim de non petendo siue iuramentum, ipso iure tollit naturalē obligationem sicut numeratio: sed nō ciuilē ipso iure, sed ope exceptionis illam elidit. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Instit. de excep. §. præterea. Defensiones proprie dicuntur, quæ ipso iure actiones tollunt: vt solutio, acceptilatio: qa solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui. mo. tol. ob. in prin. & §. item per acceptilationē. Item renunciatio dici potest defensio. de renun. super hoc. 7. q. 1. q̄ periculosum. de electio. cū iter. huiusmodi enim defensiones non proprie dicuntur exceptiones[1], cum non excludant actionem: qa nulla est ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excludunt agentem, secundum Ber.

nis[a] cuiuslibet principalis cognitionem negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus[b]: Nisi de re iudicata[c], transacta[d], seu finita[e] excipiat litigator[f], litis contestationem non impediat[g], nec retardet: Licet dicat[h] obiector, quod rescriptum nō fuisset obtentum[i], si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita[k] deleganti.

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de excep. §. 1. Ioan. And.

b ¶ *Obiectus.*] idest obiectio.

ADDITIO. Inno. exponit, idest, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderato constructu. Ioan. And.

c ¶ *De re iudicata.*] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. iudicata efficaciter, transacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

d ¶ *Transacta.*] C. de transac. caulas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. eleganter. §. si quis post. vbi glo. alleg. hanc decret. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exponit hæc tria, & rationem reddit: secundo formas, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Finita.*] Sufficiebat hoc dicere, quòd oīa comprehēdit, vt dixi in prin. Et quod dicit ʒ, iudicata, dic cum Ber. ab eo cui iudicandi ius fuit. [ff. de re iud. l. 4. §. condemnatum. ff. de poe. l. rei. §. si ff. de bo. pos. ɔ. tab. non putauit. §. non quauis. vnde si nō fuit iudex, non tenuit eius sententia. de iudi. at si clerici. cum concor. Item si erat excōicatus vel schismaticus non habēs gratiam sedis Apostolicæ. de off. ord. ꝙ sedem. de electio. quia diligentia. de hære. excōicamus. §. credentes. de senten. excomm. nouerit. De excōicato tñ dic vt dixi de re iud. ad procanonum. de quo hic Archi. Item requiritur quod iudicatum sit seruato iuris ordine, alias secus. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est sñia a suo iudice non impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dr̄, etiam si ɔ ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. s. de re iud. cum inter.] Transacta bona fide, vt transactio teneat ʒ. ff. de pact. tres fratres. Finita p consensum vel longo silentio. [Non intelligas de præscriptione, licet Hos. hic ɔ. & male, vt patet C. de pscriptione log. tem. l. emptor. & vide in Spec. prædicta charta versic. sed certe. vbi dicit Guil. ꝙ curia Romana hoc non recipit, ꝙ præscriptio ante lit. contest. possit opponi. Quidam dicunt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc s. de arbit. per tuas. alij dicunt silentiū illius qui appellauerat a sententia, quam appellationem deseruit silendo, vel non prosequēdo: sed istud cadit in primam exceptionem, scilicet de re iudicata.] Et sumpta fuerunt hæc verba [scilicet iudicata, transacta, seu finita.] ff. ad senatusconsul. Tertul. l. 1. §. vlt. ff. de verb. sign. transacta. & l. seq. & quod dix finita consensu: potest intelligi p iuramentum delatum a parte parti: quia tale iuramētum maiorem habet auctoritatem q̄ res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. s. de iureiu. & si Christus. ibi, oīs controuersiæ, &c. & post tale iuramentum nihil est quærendū. ff. eod. nou erit. §. diuus. versi. dato. ad hoc de accu. veniens. Merito ergo ista contestationem impediūt: obligatio enim semel extincta, &c. ff. de sol. qui res. §. aream. de conse. dist. 4. quæris. §. per hanc. in glo. ɔtatur. C. de remis. pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas p sua suscitare rescripta. s. de rescri. nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata a qua non est appellatū, non tenet. C. sen. rescin. non pos. l. impetrata. & p transactionem à lite receditur. C. de transa. fratris tui. & l. causas. de trāsact. c. 1. Item si p iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari nō debet: ideo ista litis contestationem impediunt. Sed pone, dr̄ ꝙ sñia non tenuit: puta quia iudex non fuit qui eam tulit, vel ꝙ transactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium: nūquid audiendus esset? dic ꝙ sic sm Ber. vt patet per pdictas leges. ff. ad Tertul. l. 2. in fi. ff. de verb. sign. transacta. quia pdicialia sunt ista, & prius tractāda. de ordi. cog. tuam. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel ꝙ finita est res: & de hoc bene constat, qūo pronunciabit iudex? Sup principali non potest pronunciare: qa sup eo nō est actum: nec sup eo lis contestata. s. vt lit. non contest. per totū. & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau. pos. cū ecclesia. & cap. seq. Dic sm Ber. ꝙ nō pronunciabit sup principali, sed super exceptiōe rei iudicatæ hoc modo: qa data fuit petitio, petiit talis rem talem à Titio, quā dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiēdo rñsum, ꝙ cum alia vice sup ipsa petitione iudicatum fuerit ɔ ipsum, non est vlterius audiendus ɔ̈ sñiam à qua non fuit appellatum. Iudex[4] contestata lite super illa exceptione ita procedet: qa cōstitit super eo quod talis petit, ꝙ ei obstat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendum, sibi ppetuum silentium imponendo. Ad hoc de accu. veniens. ɔ. si [facit qd not. 11. q. 1. Christianis. & s. de renun. super hoc. in vlt. glo.] Si enim hoc fieri potest vbi actor probauit intentionem: & reus peremptoriam: fortius vbi solus reus probauit. [Vel poterit delegatus dicere: pronūcio litteras nō valere. In his tribus casibus sm Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tunc a principali debito absoluetur.

f ¶ *Litigator.*] reus scilicet.

g ¶ *Non impediat.*] ergo per talem exceptionem nō fit litis contestatio: alias non requireretur an impediret vel non. j. cap. prox.

h ¶ *Dicat.*] exceptionem peremptoriam opponendo: vt nō sequatur absurditas de dilatoria, quæ venit ante litem contestatam.

i ¶ *Obtentum.*] Nota ꝙ peremptoria inter dilatorias proponenda nō est: qa alius est ipsarum effectus: altera differt, altera perimit[5]. In peremptoria enim habet pcedere actio, cui opponatur ipsa exceptio. ff. de except. l. 2. Ber. Scias aūt ꝙ oīs exceptio peremptoria, quæ perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis contestationem & post: si litteras tantum, ante litis contestationem. C. de exceptio. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. s. de rescr. constitutus.

¶ *Glos. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Exposita.*] videbatur ɔ̄rium, quia eadem ratio, &c. s. de rescrip. super litteris. in fin. sed non est verum: quia sm id iam oīs peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriæ; & si de replicatione dixisset, nihilominus litteras habuisset, vt tandem rec. ... solet.

ADDITIO. Item cū actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionem, vt notat Inno. de libel. obla. c. vltimo: ... continuus in rescripto, quod præcedit libellum ... Io. Mona.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato[l] ab actore libello[m], ex parte rei exceptio

S *I oblato.*] Primo ponit decisionem: Secundo ... illam decisionem annectit ibi, *Immo*. exceptione ... *Nisi*. Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam summam pecuniarum: pro qua soluenda A. mutuans, ipsum B. in iudicium traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B. ad solutionem compelli petiuit: Ipse aūt B. contra libellum & petitionem in illo contentam, exceptionem pacti de nō petendo obiecit. Bonifacius Romanus Pontifex consultus qd iuris: scilicet, an per huiusmodi petitionem & exceptionem lis cōtestata censeatur? Rñdet ꝙ non: & ꝙ tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationem, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, quæ litis ingressum impediunt: & licet quidam casum huius capituli aliter formene: tamen prædicta casus forma & positio plus est amica textui, verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. ꝙ copia libelli debet dari sumptibus actoris, cum arctetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. cap. induciæ. §. offeratur. de quo per glo. in clemen. quamuis. de appel. versi. oblatos. & glo. in clemen. causam. de elect. Nota secundo, ꝙ dictio, nisi, sequens negatiuam, stat inclusiue. de quo per glo. in regula, peccatum. j. de reg. iur. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si oblato.*] Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Emanauit decretalis hæc ad declarationem eorum quæ not. Goffre. de elect. dudum 2. j. de do. & contu. prout. & quæ not. Hostien. & Abbas de appellat. cum causam. de except. cum venerabilis. & s. cap. prox. & Guil. in Spec. de litis contest. §. nunc dicamus. versi. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de excep. §. viso. ver. sed nunquid. & reprobat qd tenere videbatur Accur. C. eo. tit. l. vna. in vlt. glo. Ioan. And.

m ¶ *Libello.*] qui est de substantia iudiciarij ordinis. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. supra de libel. obla. cap. 1. quod dic vt not.

[Marginal notes:]

1 Idē Dom. & Phil. not. glo. pro sta... vide Bar. in l. 1. §. si quod ... tamen ... P... glo. ... non ... vale bene solutione & acceptilatione oppon... qa sūt ... Phil. Franc.

Materiam huius glo. plene regere in Spec. de excep. §. dicto in vlo. charta per ... quorū aliqua hic prosequitur Archi. Ioan. And.

Nisi non teneret, vt in casib' notatis in l. post rem. C. de rāsi nō ... Phil. Franc.

4 De hoc in Spec. de excep. vlt. charta. & ibi videas ... Ref. quæ vi... ibi dix... ibi ... & non admittendum fore pronuncio. Io. An.

5 Vide quæ not. de offi. deleg. prudē. tiam. §. scca in glo. 1. Ioan. And.

6 Dic si peremptoria & dilatoria ... & mista proponantur, nō attendit ordo ... ad tempus ... proposita ... qa ... contest. in l. ... cō... C. de re iudic. Phil. Franc.

ADDITIO. Et in clemen. sæpe. de verb.sign.in glo. datur per hoc. Ioan.And.

a ¶ *Exceptio peremptoria.*]de dilatoria non sic dubitatur: quia per eam non respondet sic petitioni:& quia de sua natura contestationem præcedit, vt dixi s.cap.proxi.

b ¶ *Proponatur.*] simpliciter,& solũ in modum exceptionis, vt i. dicam.

¶ *Glos.seq.ponit opinionem contrariam: quam corroborat quinque iuribus.in fin. respondet: in medio fortificat textum.*

c ¶ *Facta.*] dicebant quidam ↄ̃: & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & cõtu. prout. de app. cum causam. vtrobiq; vř cõtestata lis per exceptionẽ pscriptionis: de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de test.

peremptoria [a] proponatur [b]: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta [c]: Immo ea non obstante,(nisi sit de illis exceptionibus,quæ litis contestationem impediunt [d]) fieri oportebit [e] eandem.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ **Bonifacius octauus.**

¶ *Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan.And.*

Rainutius.per exceptionem annalis pscriptionis,vsucapionis,&c. Item instituta actione, & opposita peremptoria exceptione vř esse iudicium.ff.de inter.act si filius.§.exceptionibus. Sed ↄ̃rium est verum:& hoc tenebant oẽs supradicti Doctores; quod optime probat lex, dicens,ꝙ qui vult exceptionẽ doli mali opponere,quæ cõpetit ex transactione ante litem contestatam facta,eo quòd incidit in transactionem, ante litem contestatam id facere debet. ff. de condi.inde.eleganter.§.penult. Item per litis contestationẽ ordinatur iudicium:p peremptoriam exceptionem destruitur: sed eadem res duos effectus ↄ̃rios non potest parere. 26. dist. deinde.in glo.penult s.de bapt.maiores.ff.de solu.qui hoiem.probatur idem expresse.s.cap proxi.si enim per peremptoriam exceptionem non debet impediri vel retardari litis contestatio: ergo per eam nõ fit: alias non processisset quæstio. Ad ↄ̃ria rñdetur hoc modo: aut reus directè rñdet libello:puta cum petitur ab eo decem ex causa mutui:dicit se nõ teneri,& petita fieri non debere:cum pactum de nõ petendo ppetuo sibi factũ fuerit:& tunc facta est litis cõtestatio †, & sic intelliguntur ↄ̃ria.[Et sic intelligatur quod not.Accur.in Authen.de exhi.& introduc.§.sancimus.ver.suscepto.in glo.scilicet. colla.5. Format enim ibi quæstionem in eo qui excipit negatione pmissa:licet in solutione videatur generalius loqui.] Aut simpliciter excipit de pacto de non petendo pscriptione vel alia pemptoria:& tunc non intelligatur facta , vt hic. Idem si excipiendo pponeret se non teneri rñdere libello: eo qđ factum fuerat sibi pactum de non petendo,&c.ad hoc de decimis,dudum.Et in isto casu solemus vocare exceptionem,intentionis exclusionẽ:& qñ pponitur post litis cõtestationẽ,vocatur actionis exclusio.ff.de except. l. 2.in princ.Et hic adde quod dixi i.de reg.iur.exceptionem.

† Idẽ Phil. quia sic loquendo nõ statim fimbus exceptionis, sed vltra procedit.

Idẽ Phil. quia litis cõtestatio fit per responsionem sequentẽ narrationẽ sed exceptionẽ nõ respondet.l. c quamuis §. si iam post. ff. de cond. indeb.Fon.

d ¶ *Impediunt.*]s.cap.proxi.

e ¶ *Oportebit.*]De necessitate iuris:quia aliàs processus habitus post talem exceptionem non valet:cum lis contestata non esset.s. vt lite non contestata, per totum. sicut nec per positiones, & responsiones fit litis contestatio. s.de elect. dudum 2.s.de litis contest.cap.vno.Ioan.And.

Etiam de essentia parum secundum Arch. qui hic narrat id de quo dr s. de offic. de leg. de causis super fine 1. glo. Ioan.And.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ *Ista rubrica hoc ordine continuatur: quia actione in iudicio edita,& contestatione litis facta ex ordine succedit iuramentum calumniæ: Igitur post rubricas præcedentes secundum Goff. & alios scribentes, merito subijcitur hæc rubrica de iuramento calumniæ.*

S*I de calumnia.*]Diuiditur,quia cõtinet tria dicta,quæ patent in rubro.Secunda pars ibi, *Propter*.Tertia ibi, *Quoniam*.Dominicus.

CASVS. Propter diuersitatem & ↄ̃rietatem iuriũ, & opinionum inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater, qñ iurandum sit de calumnia: quidam enim dicunt, ꝙ etiam post receptionẽ testiũ possit & debeat pstari:verũ, immo in quacunq; parte litis vsq; ad conclusionem exclusiue: Alij ↄ̃:videlicet ꝙ statim post litis cõtestationem;& quiuis horum sua intentionem iuribus seu rationibus fundare & coprobare nititur: prout hæc ex glo. 1.huius cap eliciũtur,& habenẽ:Hinc Romanus Pontifex consultus qñ præstandum sit tale iuramẽtum, si quis dicit, ꝙ ij sum præstari debeat statim lite contestata: an bene dicat? Rñde: Romanus Pontifex ꝙ non:& dicit,ꝙ licet illud iuramentũ fuerit emissum: tñ potest exigi à partibus in quacunq; parte litis: Idem est dicendum de iuramento veritatis: quod exigitur in causis spiritalibus:& dř de veritate:quia olim dicebat iudex, iuras rñdere veritatem dum eris interrogatus? Idem in reo: sed non iurabatur in causis spiritalibus de calũnia: sed solum de veritate dicenda:Hodie aũt illud est correctum:quia hodie iuratur de calumnia etiam in causis spiritalibus. Sed ponamus quòd illud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacũq; parte litis, sed fuit omissum: an valeat pcessus? Respondet Romanus Põtifex, quòd si istud iuramentum de calumnia tacite omittatur: non propter hoc erit processus nullus:secus si partes illud iuramentum de calũnia remitterent: quia tunc processus esset nullus: Ex quo sequitur, ꝙ cum illud iuramentum possit omitti:ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij.Sed quid sanctissime Pater, vtrum in causis spiritalibus sit iurandum de calumnia? Dicit ꝙ olim de iure decretalium in causis spiritalibus non erat iurandum de calumnia:Nam iura præsumebant, quod in causis spiritalibus non committeretur ita cito calumnia,sicut in causis profanis:quia spiritalia exiguntur à persona: Sed dicit Romanus Pontifex,ꝙ experientia docente compertũ fuit,plures litigantes commisisse calumniam in causis spiritalibus:ideo ordinat, quod in ipsis causis spiritalibus sit iurandum de calumnia sicut in causis profanis: Et sic in causis spiritalibus pstatur duplex iuramentum, scilicet iuramentum de veritate dicenda,& iuramẽtum de calumnia. Nota primo, ꝙ exordium litis appellatur litis contestatio. Idem dicit glo. in l.1.C.de iud.vbi dř,iudicium cœptum per litis contestationem. Qñq; etiã dicitur iudicium cœptum p citationem simplicem.l.iudicium soluitur.ff.de iudic.l.si quis.ff.de iudic.cap.proposuisti.de foro cõpe. in ant. Nota secundo,ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij, quod iuretur de calumnia. Nota tertio, ꝙ si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti,& debet exigi illud iuramentũ in quacunq; parte litis:& istud verum ꝙ debet exigi non præcise,sed causatiue,videlicet nisi quis velit perdere suam causam: Nam hæc est pœna nolentis iurare de calumnia,vt ipse amittat suã causam. in cap.fi.eod.tit.in ant. Nota vlterius, ꝙ hodie est iurandum de calumnia in causis spiritalibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter differentiam inter iuramentum de calumnia,& iuramentũ de veritate.ad hoc i.eo.cap.1.3.rñso.& i.de testib præsentiũ.Quæ aũt sit differentia, vide in Spec.de iuramen.calum.§.cum aũt.ver. vnde ab huiusmodi.Dominicus.

CAP. I.

SI de calũnia [g], seu de veritate [h] dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari:cũ huiusmodi iuramẽta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij nõ existat [i] †.

¶ *Non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.*

† A contrario. si esset de substantia supplerio postea facta non valeret, sed inutiliter reiterata: sicut in testamento supplerio sequenti testis non confirmat acta coram sex testibus.l. hæredes palã. ff.de testa. arg. contra cap.1 de cl. per salt promo. Pet.de Anch.Font.

¶ *Prima glossa summat,& diuidit:secundo dicit quid declaret.*

f ¶ *Si de.*]Tria dicit:primo quòd non est de substantia quòd statim post litem contestatã iuretur de calumnia: Secundo ꝙ non annullatur processus,licet tacite omittatur calumniæ iuramẽtum:Tertio præcipit, quod in spiritalibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber.de iureiuran.ex litteris.in vlt.glos. Innocentius & Hostiensis s.eod.litteris. Abbas s.eo cap. 1. Guil.in Spec. eod.tit. §. 1.in princ. & vers.quartum.& §. 2.vers.quid si non.& §.restat.& Hostien.in summa eod.tit.§.quando.vers vnum tamen.

g ¶ *Calumnia.*] euitanda.sic 13.dist.nerui.ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem,scilicet,euitandam.

h ¶ *Veritate.*] quod solum olim in spiritalibus præstabatur, vt in fine videbis.

¶ *Glossa seq.obijcit, textum fortificat,& obiectioni respondet.*

i ¶ *Non existat.*]Videbatur ↄ̃: Primo, ex ordine rubricæ s.eod. Secundo, ex ordine illius litteræ.s.de elect.dudum 2. ver. lite vero, &c.& erat expressum.C.eod.l.2.in princ. s.eod.cap.1.& cap.cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ procurator ante litem contestatam præstare debet cautionem de rato:& tunc si præstita non fuerit,postea non præstabitur.ff.de proc.l. Pomponius. §.ratihabitionis. Sed ↄ̃rium est verum: vt hic vides.& sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur.ex litteris 4. Ad hoc s.de fide instrumen.cum Ioannes.vers.verum.& i.de testi. præsentium. ad hoc. ff.de dam. infect.qui bona.§.penult.nec enim semper ordinem scripturæ seruamus.ff.de solu.l.nec ordo.& s.de rescript.causam quæ. [Et vide quod dixi eo.tit.cum dilecta.scilicet super 4.glo.] Et cum in totũ tacite omittatur, vt i.prox.rñso,multo fortius ad tempus.Ad ↄ̃ria rñde,verum esse id fieri debere,vt dicit hæc littera: sed si non fiat, non pro-

4 Sed quid respondebat ad illa, quod ibi extraordinarie petebatur aliud iuramenti præstatio. Ioan. And.

non ꝓpea vitiatur:quia alijs iuribus ſuſtinetur,vt dixi, & facit qđ no: ſ. de ſpon.duo.tua.in vlt glo [Et] de reg.iur.quæ contra ius.] Prædicta l.Pomponius.§.ratihabitione.in alio caſu loquitur,& eſt illud quia per conteſtationem litis factus eſt procurator dominus litis.ſ.de procura.cap.1.eod.lib.

¶ Propter[a] omiſſum quoque tacite[b] in tota[c] cauſa calumniæ iuramētum, iudicialis proceſſus, aliás factus legitime[d], non eſt nullus, nec etiam annullandus[e].

¶ Præcipit ꝙ in ſpiritalibus ſimul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan.And.

¶ Quamuis † in cauſis ſpiritalibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari,canones nō indicant alicui calumniæ iuramentum[f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipſis[g], vtile[h] reputamus, quod ſimul ſicut plerique obſeruant[i],tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eiſdem[k].

a ¶ *Propter.*] Declarat qđ notatur ſ. de teſtibus. in vlt. gloſ. C.de iureiur. ꝓpter calum. dan.l.2.§.ſed quia

b ¶ *Tacite.*] expreſſe vero remitti non poteſt [1]. C.de iureiurā. pp calum. dan. l. 2. §. ſed quia, [vide de foro competen. ſi diligenti. in glo penult.] Nec valet conſuetudo de ipſo non præſtando.de iuramen.calum. cæterum.

[1] Et ſi poſtea, poſtea omitti non debet. Phil. Fonſ.

c ¶ *In tota cauſa.*] nedum in principio cauſæ, vt ſupra proxi. reſponſo.

[2] Cum illi §. non ꝙ iuramentū de calūnia differt à iuramento de veritate l.1. §. quod obſeruari C. eo nā iuramentum de calūnia eſt de credulitate: vnde ſi aliud ſit,non eſt periurus: quēadmodū dicitur de iuramento partis reſpōdentis articulis pertinendis, vel non credit, neq; reſpōdēs cōfitetur, ſed ſolum releuat aduerſarium ab onere probādi. Pet. de Ancharan. Fonſ.

d ¶ *Legitime.*] puta libello dato,lite conteſt. & iudice ſententiante in ſcriptis, ſedendo, & per ſe recitando: quod dic vt ſ. de libel. obla. cap.1.ĩ.de ſenten & re iud.cap.vlt & non die feriato.ſ.de fer.cap.vlt.Ioan.And.

¶ Gloſſa ſeq.docet quid approbat,& quid reprobat S.iſte.

e ¶ *Annullandus.*] Approbata eſt ergo opi.Iac.Bal.Io.Cre.Pilei,& ſequacium,qui hoc dixerant: quia tunc demum exactum præſtari debebat.ff.de nou. oper.nunt. de pupillo. §.qui opus. ff.de iureiu. iuſiurandum.4 §.qui iuſiurandum.ad hoc ff.de procur.filiusfamilias.§.veterani C.eod.tit. ita demum.& ad hoc ſ.de proba.quū ꝯ. vbi dē iuramēto nil dixit.Et reprobata eſt opi. Azo.& Mar.quibus conſentit Hoſtien.ſ.eo.cæterum. & in prædi. decre.tuis.dicentiū, ꝙ etiam ſi tacite omitteretur,non valeat iudicium,ideſt,ſententia. 2.q.6 ei qui.§.diffinitiua. C. de ſent.& interlo. om.iud.prolatum. quam intellige cum fuit exactum:& pro eis faciebat prædi. decre. cæterum.& prædictus §.ſed quia. vbi dicitur,ꝙ ex diſsimulatione etiam non poſsit omitti: ſed expone ibi ſimulatione, ſcilicet cum ſimulant ſe non calumnioſe agere,vt ibi dicit Accurſius.

¶ Gloſſa ſequens ponit rationes antiqui iuris,quas impugnat.

f ¶ *Iuramentum.*] ſ.eod.tit.cap.1.Et erat ratio:quia in ſpiritalibus præſumebatur ꝙ ſemper eſſet Deus in memoria: & ſic nō calumniarentur litigantes: & hoc probat littera ſequens:Reddebat Inno. in prædicto cap.tres rationes:Prima,quia rigor in ſpiritalibus non ſeruatur.de dolo & contu.cap.1. Secunda, quia licet iuramentum non ſit peccatum [a], tñ ex frequēti iuratione ſæpe ſequitur peccatum ſ.de iureiur.& ſi Chriſtus. maxime cū de credulitate ſit hoc ſacramentum:Tertia quia hoc iuramentum eſt à malo non credentis.de elect.ſignificaſti.ſed parum valent hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant,vt per te vides.

[a] Vide B. Thomam 2. 2. q. 89. art.2.

g ¶ *In ipſis.*] Et ſic æquum fuit ex quo ceſſabat cauſa,ceſſaret & cōſtitutio.ſ de appel.cum ceſſante.cum ſimilibus.

h ¶ *Vtile.*] id eſt neceſſarium.ff.quando ap.ſit.l.1.& 2.q.6.biduū. Vel dic proprie: vt ſi iudex videat tales perſonas ,de quibus nō ſit aliqua calumniæ ſuſpicio: exiget ſolum veritatis ſacramentū. primum tutius & verius reputo.

i ¶ *Obſeruant.*] obſeruabat hoc dominus Guil.vt no.in Spec.eo. tit.§.1.ver.quartum no.hoc Ber.æquum eſſe.ſ.eo.c.2. & in prædi. decr.ex litteris.de iureiuran.

ADDITIO. Et in noc.ĩ.de teſti. præſentiū.circa fi.dicit,ꝙ quidam iuramento de veritate adijciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Hoſtien. vt ibi dicam in §.præterea. ſuper 3.gl.Ioan.And.

¶ Gloſſa ſequens quærit & remittit.

k ¶ *In eiſdem.*] ſpiritalibus cauſis. Nunquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not. C.eo.l.1.& ſ.eo.c.1.

¶ Idem.

¶ In cauſa appellationis iurari debet de calumnia,& de veritate dicenda.

CAP. II.

IN † appellationis cauſa[l], quamquam in principali iuratum[m] fuerit, præſtari iubemus calumniæ iuramētum[n]. Et idem in iuramēto de veritate dicēda[o] volumus obſeruari.

¶ Procurator deputatus poſt iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. hoc dicit.

¶ Procuratores[p] quoque, qui poſt[q] iuramentum calumniæ deputantur[r], teneri volumus,

IN *appellationis.*] Continet tria dicta: ſecundū ibi,procuratores: tertium ibi,in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit ſ.eo.c.proxi. ꝙ iuramentum de calumnia debet ab vtraque parte pręſtari in exordio litis,id eſt,ſtatim poſt litem cōteſtatam. Sed ponamus ꝙ in prima inſtantia iuratum fuit p partes de calumnia: vtrū in cauſa appellationis ſit de calūnia iterū iurandū? Videtur ꝙ nō:quia eadem eſt cauſa appellationis cū prima inſtantia:ſed in prima inſtātia iuratū fuit de calūnia:igitur non eſt amplius de calūnia iurandū in cauſa appellationis: aliás in eadem inſtantia ſiue cauſa bis iuraretur de calumnia:hoc tamen non obſtante rñdet Romanus Pontifex,ꝙ in cauſa appellationis iurandum eſt de calumnia:licet in prima inſtantia fuerit iuratum. Sed ponamus ꝙ partes principales litigātes iurauerint de calūnia,poſtea conſtituerunt procuratores ſuos: vtrum iſti ꝓcuratores ſuperuenientes debeāt iurare de calūnia? Reſpondet ꝙ ſic, licet interueniant poſt iuramētum pſtitū à principalibus partib9,aliás ipſi procuratores i cauſa poſſent de facili cōmittere calūniā. Sed Sanctiſsime Pater, vellē iformari a ſanctitate veſtra, vtrū iudex poſsit pluries exigere iuramētum de malitia,licet fuerit præſtitum iuramētum de calumnia? Videtur ꝙ nō: quia iuramentū de malitia continetur ſub iuramento de calumnia. Hoc tñ nō obſtante reſpōdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ licet generaliter in iuramento calumniæ contineat̃ iuramentum de malitia: tñ quia ſolet plus timeri illud quod in ſpecie exigitur, quam illud ꝙ ſolum in genere exigitur:poterit iudex quotiens ſibi videbitur exigere à partibus iuramē. tū de malitia,licet in cauſa ipſa iuratum fuit de calumnia. Nota primo arg. ꝙ aliud eſt cauſa principalis , aliud eſt cauſa appellationis.de quo per gl. ĩ.de teſt.c.ſi. Nota ſecundo iſta duo iuramenta quo ad ꝓſtationem æquiparari: vnum iuramentū calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præſtatur, ibi etiam aliud ſit præſtandum.ad hoc ſ.c.proxi §.fin. Dominicus.

[3] An iuramentum de calumnia præſtari poſſit per procuratorē, vide Felinum in c. licet ex quadā. extra de teſti.

¶ Prima gloſſa ſummat,& diuidit ſecundo dicit quid declaret.

l ¶ *In appellationis cauſa.*] In cauſa appellationis iurari debet de calumnia,& veritate dicenda.hoc primo.ſecundo dicit,quod procurator deputatus poſt iuramentū calumniæ,iurabit de calumnia. Tertio,quod iudex quotiens ſibi videtur exigit iuramētū malitiæ: etiam ſi de calumnia,vel veritate iuratum ſit. Per primum dictum determinantur quæ no.per Accur. C.eo.l.2.in prin.& per Inno.& Hoſt.Pet.& Abo.ſ.e.c.1.ſuper verſ.quæcunque cauſa.Guil.in Spec. eo.tit.§.2.ver.quid de cauſa.Bart.Brix.in q. venereali,quæ incipit, quæritur vtrum in cauſa. Et per prædicta videre potes , ꝙ hic reprobatur opin.Pla.& Azo. qui dicebant,ꝙ ex quo iuratum erat in principali,non iurabitur in cauſa appellationis.in Auth. de ijs qui ingre.ad appel.§.fin.coll.8. & pro eis faciunt omnia iura,per quæ probatur ꝙ eadem ſit cauſa appellationis cū prima. 16.di.habeo. 2.q.6.c.ſi autē. §.ſi quis in quacūq;. C.vt in vna & eadem cauſa. l.1.ff.de iud.proponebatur Io.Cre.Hoſt.Goſ. & ſupradicti doctores ꝯ: quorum hic approbatur opinio:pro eis 6.q.4.Olius. in gl.1. & 2.q.6.ſi quis epiſcopus.in gl.1.C.de iud.properādum. in Auth. vt lit.iur.in prin.ibi tamen Accur.tenet primam.ſ.de dam. inf.qui bona.§.penult.Io.And.

m ¶ *Iuratum fuerit.*] propter hoc erat dubitatio: qa nō videbatur tunc debere iurari:& qa bis iurandum non eſt: & qa tunc ſuperfluum videbatur iuramentum:quod faciendū no eſt.de iureiu. & ſi Chriſtus.de prob.cap.2.

ADDITIO. Et hic not.Arch.quod ibi dixi.Io.And.

n ¶ *Iuramentū.*] ſed de calūnia iurari debet ſtatim poſt litis cōteſtationē,vt ſ.px.Not.ergo arg. ꝙ faciēda eſt litis cōteſtatio i cauſa appellationis [4],de hoc no.ſ.de teſt.c.Raynald9.ver.dilect9.Io.An.

[4] Idē Phi. Io. And. & Barto. in c. Raynaldus. de teſt. Fōt.

o ¶ *De veritate dicenda.*] ſi talis eſt cauſa in qua iuretūr de veritate, vt in fin.ca.dicitur.

p ¶ *Procuratores.*] Emanauit iſte ver.ad declarationem gloſſarum prædictarum.Inn.Hoſt.& Guil.in Spec.eo. tit.§. ſequitur.in fine. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Hoſt. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accur.in Authen.principales.C.eod.tit.in 1. glo.Ioan.And.

q ¶ *Poſt.*] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandū.C. eo.tit.Auth.hoc ſacramentum.

r ¶ *Deputantur.*] ab ipſis principalibus , vel à procuratoribus , q poſt litem conteſtatam ſubſtituere poterunt.ſ.eo.lib.de procu. c.1.

¶ Gloſſa ſequens tex.per quæſtionem & ſolutionem.

(vt calumnia vitetur ab ipsis [a]) ad subeundum huiusmodi iuramentum [b]: etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi [c].

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiamsi de calũnia, vel veritate iuratũ sit. Io. And.*

¶ In omnibus [d] autem causis, ne dum ante, sed etiã postquã lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentũ malitiæ [e], quotiẽs viderit expedire.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioan. And.*

CAP. III.

NVllam† tibi [f] iudex iniuriam [g] fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij [h] constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mãdatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramẽtum [i].

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substãtia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit cõdẽnatio expẽsarũ. Io. An.*

CAP. I.

FRequens † &

a ¶ *Ab ipsis.*] Nota q licet procurator iuret in aiam dñi. 17. q. 4. metuẽtes. in glo. pen. & 100. dist. optatũ. in glo. 2. 63. dist. tibi dño. vbi de hoc. & s. eo. lib. de elect. procurator. sacramentum tñ calũniæ & in aiam dñi, & propriam præbet, vt hic vides: aliàs aũt quare iuraret, ex quo dñs iurauerat: & in hoc casu non est necessariũ speciale mandatum. de syndico vero dic vt s. eo. in pertractandis.

Iuramentũ calumniæ in eamus animã per procuratorem præstatur.

ADDITIO. De hoc in Spec. eo. tit. §. 2. versic. sed nunquid hæres. & ibi in versi. sed nunquid si iudex mutetur. & per Accur. in l. 2. C. eod. tit. in prin. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem: & ponit opin. contrariam.*

b ¶ *Iuramentum.*] Nota ad quæstionem qua quæritur, an hæres vel successor teneat iurare, ex quo defunctus iurauerat? Et dic q sic [1]: p hanc litteram & per Authen. C. eo. tit. principales. & per l. ff. de dam. infect. q bona. §. penul. potuit enim defunctus habere bonam fidem: & hæres vel successor malam. ff. de accus. si cui. C. de rebus cre. generaliter. 1. rñso. licet quidã [2]: quia hæres & successor eadem persona cum defuncto censetur [3] in Authen. iusiurandũ quod à moriente præstatur. §. 2.

[1] Idẽ Phil. & ratio q iuramẽtum non transit de persona in personã: ideo nouari debet. Fons.

[2] De intellectu vide Mathesilanum singulari 149. incip. nota quod si dominus. adde Imolã & Alexand. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infecto.

[3] Hæc ratio non procedit: quia in veritate sũt duæ personæ, & habẽt duas animas. Philippus. Fons.

c ¶ *Instructi.*] In hoc casu recitabunt prædicti Doctores non debere procuratorem iurare: quia qui facit per alium, &c. de reg. iur. qui facit per alium.

d ¶ *In omnibus.*] declaratur per hoc quod not. s. de restit. spol. litteras. in glo. antepenult. & de proba. c. 2. & probatur qđ not. de test. præsentium. in glo. iuramentum. in fin.

ADDITIO. Et quod not. Guil. in Spec. eod. tit. §. 1. versi. secundum. Ioan. And.

e ¶ *Malitiæ.*] licet ergo ex quo iuratum est de calumnia, amplius in eadem causa de calumnia iurandum nõ sit ab eodem, vt C. eod. Authen. hoc sacramentum. & s. proxi. rñso, de malitia tñ bene iuratur: puta cum suspicatur iudex q malitiose proponatur exceptio [4], petatur dilatio. Ad hoc de excep. pastoralis. de testib. vltra tertiam. C. de fide instru. l. vlt. 30. q. 5. iudicantem.

[4] Alia exempla vide in Spec. eo. tit. §. qualiter. vers. sec. ncd. Ioan. And.

NVllam.] Quia breue est, non diuiditur. Dominicus.

¶ Præsupponendum est pro intellectu cap. quod habetur in c. 1. eo. tit. in ant. videlicet, q partes principales debent personaliter præstare iuramentum de calumnia: nisi essent egregiæ personæ. l. ad personas. ff. de iureiuran.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: ad causam meam tractandam constitui meum procuratorem specialiter ad iurandum de calumnia in tali causa: nam requiritur q causa exprimatur: nec sufficit dicere: constituo meum procuratorem in oibus & singulis causis ad iurandũ de calumnia: licet contrarium seruetur in plerisq; curijs: lite contestata procurator meus voluit iurare de calũnia pro me dño suo: Tu aduersarius meus proponis, q ipse procurator non est admittendus ad iurandum de calumnia pro me: sed q teneor illud præstare personaliter: vt in cap. 1. eo. tit. in ant. an bene dicas? Rñdet q non: immo iudex potest & debet procuratorem ad hoc specialiter constitutum admittere ad iurandum de calumnia: & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo vnum casum, in quo requiritur speciale mandatum: alios casus glos. enumerat in cap. q ad agendum. de procura. s. eod. lib. Nota secundo, quod aduersarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro statuta facientibus mentionem de aduersario. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

f ¶ *Nullam tibi.*] Procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia. Emanauit ad declarationem eorum quę leguntur & notantur. C. eod. tit. l. 2. §. si autem absfuerit. & per Bernar. s. eod. cap. 2. & cap. cæterum. & per Innocentium, & Hostiensem supra eodem, cum cautam. & per Guil. in Specul. eod. tit. §. restat. vers. quid ergo.

g ¶ *Iniuriam.*] quam si inferret, iudex non esset. ff. de verb. sign. forus. in fin.

ADDITIO. Quod exponas vt ibi not. s. Ioan. And.

h ¶ *Aduersarij.*] & sic erat procurator singularis personæ, de syndico enim vniuersitatis, vel collegij non dubitamus quin iuret. s. eod. in pertractandis. & cap. seq.

i ¶ *Iuramentum.*] dicunt quidam, q olim procuratores indifferenter iurabant. ff. de damn. infect. qui bona. §. penult. sed fuit postea statutum, q solum principales personæ iurent. C. eod. tit. l. 2. §. si autem. & s. eod. tit. cap. 1. quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum [4]: vt hic. & ff. de iureiur. l. iusiurandum. & ad pecunias. Alij dicebant, quòd procurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura: sed quia non expedit iura corrigi, vt s. eod. de elect. cum expediat. dic l. qui bona. nõ esse correctam, sed loqui in casu decretalis istius, scilicet, cum habeat procurator speciale mandatum. Alij dicebant, q cum procurator per litis contestationem factus sit dominus litis, poterat de calumnia iurare: quod verum est [5], nisi habeat ad hoc speciale, vt hic vides.

[4] Hoc requiritur tamen quòd causa sit specificata: vnde procurator ad lites præsentes & futuras habens in procuratorio, q possit iurare de calumnia: non potest in quacunque causa, licet dominus illam causam specialiter ei non commiserit: & ita practicatur. Philipp. Fons.

† Vide Matthæum de Afflictis decisione. 198.

[5] Supple inquantum dominus.

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de armis actorum contra reos: verum quia ipsi rei conuenti aliquotiens excipiunt de spoliatione facta ab actore: quandoque à tertio: ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit: annectit rubricam de restitutione spoliatorum.*

FRequens, &c.] Hæc est notabilis decretalis. Et duæ sunt partes: In prima procemium & constitutionis causa: In secunda constitutio: ibi, *Statuimus.* quæ tria facit. Primo prouidet quãdo obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus: & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis: Secundo soluit scholasticam dubitationem: ibi, *Solet.* Tertio certo casu prohibet exceptionem: ibi, *Ad hoc.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli habemus præsupponere, quòd si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re, quam possidebam: ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu, in quo eram tempore illatæ violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi. de ordi. cog. in antiq. maxime in cap. fin.

CASVS. Titius vi & violentia te expulit à possessione vineæ vel prati: postea feci te conueniri coram tuo iudice competenti super mutuo vel alia re: tibi obtuli libellum meum, cui petij per te responderi: tu in die qua eras responsurus libello, excipis, q fueras spoliatus à possessione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & q non tenebaris respondere libello meo, nisi primo esses redintegratus: vtrum illo medio possis me repellere ab agendo? Certe non: nisi ego te spoliassem. Sed ponamus q ago contra te criminaliter: tu excipis, quòd talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus non potes defendere & prosequi causam criminalem, an sis audiendus: & vtrum illa spoliatio a tertio facta differat processum quousque sis restitutus? Respondet Romanus Pontifex cũ distinctione: quia vel Titius spoliauit te aliqua re, aut omnibus bonis tuis: Primo modo, videlicet quando Titius spoliauit te aliqua re: tunc illa spoliatio non differt processum meum in causa criminali: Si autem spoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorum, tunc differtur processus vsque ad restitutionem. Sed nunquid à iure est limitatum tempus ad probandum istam spoliationem?

spoliationem rñdet q̃ sic: videlicet tempus xv. dierum & si infra illos xv. dies non probes spoliationem, illis xv. diebus elapsis iudex cópellet te ad procedédum mecum. Sed ponamus q̃ infra xv. dies tu reus probasti spoliationem: quæritur vsq; ad qđ tempus erit differendum, siue prorogandũ istud iudicium super crimine: quia tu reus posses differre restitutioné spoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ iudex poterit tibi pfigere terminũ, & debebit, infra quẽ tu ages ͻ̃ Titium spoliatoré: quo termino elapso iudex compellet te pcedere mecum in causa criminali: & hoc siue a spoliatione fueris redintegratus, siue non. & hoc ne reus de crimine remaneat impunitus. Sed ponamus q̃ ego actor te spoliaui á possessione tuæ vineę non facta restitutione possessionis tuæ vineæ: volui agere ͻ̃ te pro iuribus ecclesiæ meæ: qa dicebam q̃ ecclesiæ meæ debebas legatum, vel aliqđ aliud deuenium, vtrum posis me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione per me facta, vt differaẽ processus donec fueris restitutus? Certe non obstat mihi illa exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, vtputa si noie ecclesiæ meæ te spoliaui: postea ago noie meo priuato: non obstat mihi exceptio spoliationis. Nota primo ex isto textu, q̃ spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo, per quamcũq; actioné agat ͻ̃ me: licet aliqui dicãt, quod solum illum repellit ab agendo ͻ̃ me super illa re qua spoliauit: nec teneris mecum procedere donec sis restitutus. Nota insuper, q̃ violentia alterius nõ debet alijs nocere: ideo violentia tertij sup spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, q̃ exceptio spoliationis á tertio facta, potest opponi agenti criminaliter qñ reus est spoliatus oĩbus bonis, vel maiori parte bonorũ: Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & non potest meditari in defensione sua: ideo iura voluerunt, vt processus sup causa criminali differatur vsq; ad redintegrationẽ. Nota q̃ spoliatio á tertio facta debet probari infra quindecim dies: tñ non computatur dies propositæ exceptionis. Idem dr̃ in exceptione excõicationis, quæ debet probari infra octo dies. ĩ. de excep cap. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exceptionis: secus est in decem diebus datis ad appellandum: nam illi decem dies currunt appellanti de momento in momẽtum, ſm cõem opinionem Doctorum. Nota q̃ exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, q̃ super negotio principali procedatur: ad hoc de iudic. prohibita. Nota arg. q̃ condemnatio expensarũ est pœna. de quo per glo. in c. 1. de elect. ĩ. eod lib. Dominicus.

Alias, continebat

¶ *Prima glossa summat, & ponit antiquam titulationem.*

a ¶ *Frequens & assidua.*] In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quam ab actore. In criminalibus admittitur facta á tertio, dũmodo sit de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies: alias fit condemnatio expensarum. Excipiens de spoliatione facta a tertio, infra certũ tẽpus á iudice statuendum, debet restitutionem petere, aliàs accusabitur exceptione non obstante. Vltimo dr̃, quòd agenti sup rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Hanc decretalem quidam intitulabant olim sub titulo de excep alij sub tit. de restit. spol. & bene, vt hic vides.

a ¶ *Frequens & assidua.*] æquum fuit ergo super hoc ius prouisorium emanasse. ff. de legi. l. nam ad ea.

b ¶ *Circumstrepit.*] idest, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentium venit hoc: vel circum circa strepitũ facit, ſm Io. Mo.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone 74. dist. frequens.

c ¶ *Calumniose.*] sic ŝ. de dolo & contu. finem.

ADDITIO. Ibi tamen peremptoria maliciose proponitur: hic dilatoria. Ioan. Mona & Archid.

d ¶ *Exceptioni.*] spoliationis: de qua supra dictum est.

e ¶ *Intermittitur.*] idest, differtur.

¶ *Glo. seq. rect. per obiect. & solu. cui solutioni obijcit, & respondet.*

f ¶ *Perimitur.*] de facto intelligas, non de iure: quia multi pp tot impedimenta & timore expensarum litem dimittunt. Et sic exponunt ſm Ber. quia exceptio spoliationis dilatoria est, non peremptoria. ŝ. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obstat. l. C. vnde vi. si quis in tantam. quia licet priuatio dñij insurgat condictione ex illa lege: non tñ ex interdicto vel exceptione, vt nota. ŝ. de causa pos. pastoralis.

Frequens & assidua[a] nos querela circũstrepit[b], quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumniose[c] proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat: dum enim exceptioni[d] insistitur: appellationes interponi contingit: & sic intermittitur[e], & plerunq; perimitur[f] causæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores[g] appetimus, vt quietẽ alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus[h], vt in ciuilibus negotijs, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore[i] facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque[k], infra quindecim[l] dierum spatiũ (post diem, in quo proponitur[m]) quod asserit[n], comprobabit: alioquin[o] in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione[p] præhabita, condemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus[q]. ¶ Illum autem spoliatũ intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia[r], vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutũ affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

ADDITIO. Propter hoc q̃ exceptio spoliationis est dilatoria: dr̃ q̃ si ante lit. contest. pposita nõ fuerit, postea pponi non poterit: qđ quidam intelligũt, etiã si nouiter euenerit, vel ad notitiam deuenerit. Sup hoc vide qđ post Innocen scripsi de ordi cog. cap. 2. in glo. id est ante. & glo. hac exceptionem. ver. est aũt dilatoria. Ioan. And.

g ¶ *Labores.*] Hæc verba fuerunt sumpta de corpe Authen. vt: diuinæ iussio. subscri. hab. glos. quæsto. in princ. coll. 9. & pro re publica Imperator noctes duxit insomnes. in Authé. vt iu. sine quoquo suf. in princ. coll. 2. & Papa idẽ de se dicit. ŝ. in proœmio huius libri. Ioan. And.

Nota hic q̃ sunt multi casus in quibus spoliato denegatur restitutio vt videri per Dona. ĩ eod. ex transmissa. in illis ergo casibus in q̃bus nõ agit, etiam non excipit. & il. l. cui inter- dictũ vnde vi. vel vi bono rap. negatur, non cõpetit eadem exceptio, de qua in tex. Pet. de Ancha.

h ¶ *Statuimus.*] Hic fit interpretatio canonum antiquorũ de hac materia loquentium.

i ¶ *Ab actore.*] Hoc erat iniquum, q̃ reus exciperet ͻ̃ actorem de spoliatione facta á tertio: cum in hoc non deliquerit actor: & ideo factũ alterius sibi nõ debebat obesse. C. de inoff. test. si qs suo. versus finem. & ĩ. de reg. iur. non debet. & peccata suos teneant auctores. C. de pœn. sancimus. ŝ. de his quæ fiũt a maio. par. cap. c. quæ- siuit. & recitat hic Ber. se non meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.

k ¶ *A quocunque.*] Ecce differentiam inter criminalem causam & ciuilem, vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quàm ab actore. In criminali sic, cum moderatione quæ sequitur: & rationes ĩ. sequentur.

l ¶ *Quindecim dierum.*] Arctatur tempus probandi: quia maliciose sæpius proponebatur talis exceptio, vt ŝ. dixi: sic in exceptione excommunicationis octo dies sunt dati. ĩ. de excep. pia.

ADDITIO. Hic adde quod ibi not. in glo. licet enim. in princ. tñ hic Ioan. Mona. & Archid. tenent quod ibi probaui. Dicũt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.

¶ *Glo seq. dat tria similia, et vnũ dissimile si recitetur per quæstionem.*

m ¶ *Proponitur*] quia dies illa no computabitur in xv.[t] sic dies in quo proponit excõicationis exceptio ĩ. de exceptionib. pia. sic dies in quo cautum promittitur, & in quo sistere in iudicio oportet, nõ computatur in vicena millia passuũ. ff. si quis cautio. l. 1. & sic dies psentationis litterarũ, cum cõmittitur causa infra certum tempus decidenda. ŝ. de app. super eo. 2 vbi de hoc. Secus in decẽ diebus, q dantur ad appellandum, in qbus tempus latæ prolationis computatur. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. ŝ de re iud. qđ ad consultationẽ. [Arch. alleg. ŝ. eo. tit. audita. ver. mandamus. ŝ. de cleri. nõ resi. qualiter. 18. q. 2. pridem. ver. admonemus. 2 q. 6. pp. 86. dist perlatum. 4. q. 5. cap. 1. 31. dist. tenere. 82. dist. proposuisti.] Et vltimo illorum xv. dierum[2] probari poterit exceptio, sic ff. ad le. Iu. de adult. l pater. §. sexaginta. & l. is cuius. § ex senatusconsulto. Et potest peti bonorum possessio infra centesimũ diem: & centesimus in eo numero computatur. ff. de succes. edi. l. 1. §. si intra. versic. quod dicimus. simile ff. de verb. oblig. qui ante calendas. Ioan. And.

t Placet Dodonibus. idẽ si xv. dies simpliciter assignatæ sint quia intelligitur de plenis. ...cum qui calẽdis. ff. de verb. oblig. ĩ. de præb. non potest in dubio tñ dies termini cõputat. Bart. in l. 1. ff. si quis cau. in glo. cap. anteriorum. 2. q 6. Philip. Fran.

2 Sed quid si ille vltimus, est festiuus certe tunc ... debebas. qñ enim vltimus dies termini ... festiuus, debet illum præuenire. ... de tẽpo. ap. Pet. de Ancar. Phi li. vide per Dom. in ca. cum dilectu, de fo. & consuetudine,

n ¶ *Quod asserit.*] scilicet se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminalibus à quocunq;.

o ¶ *Alioquin.*] idest, si infra illud tempus non probauerit.

p ¶ *Taxatione.*] de qua dic vt ŝ. quod met. cau. cap. v. in glo. quæ incipit, vltra quam. Ber.

q ¶ *Puniendus.*] pœna arbitraria: ex quo non statuit hic certa pœna. de offi. deleg. de causis. §. 1. ff. de iur. deli. l. 1.

ADDITIO. Idem Hostien. & Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. reddit causam: & dat simile.*

r ¶ *Substantia.*] Interpretat & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2. oportet. & 2. q. 2. nullus. vbi sunt hęc verba. Ridiculũ enim videbatur q̃ criminaliter accusatus accusatoré suum per exceptionem spo-

nem ſpoliationis rei modicæ & vilis ab accuſatione repelleretur: Et eſt ſimile quod dicit lex, quod tutor à tutela excuſari nō poteſt ratione controuerſiæ, quæ eſt inter ipſum & pupillum ſuum: niſi forte de oībus bonis aut plurima parte bonorum ſit controuerſia. ff. de excu.tuto.l.pp litē. Inſti.eo.tit.§.item propter litem. licet illud iure Authen. immutatū videatur in Authen.vt hi. qui ob.ſe ha.perhi. res mihi. §. 2. 3. & 4. colla.6.

ADDITIO. Vnde ſumpta eſt Authen. minoris. C. qui da. tuto. poſ.tū vt dicit Hoſt.ratio legis abrogatæ durat, & allegari poteſt: de hoc de iudi. nouit. ver. nec ſit illud. in 1. glo. Dicit aūt Ioan.Mona.quòd æqua fuit hęc interpretatio: cum accidentia ſubiecta non denominent, niſi aſſint in toto vel in maiori parte. a.leg. ff. de leg.3 l.legatis ſeruis.§. ſi vnus. & remittit ↄ. de verb. ſignifi. ſicut. Ioan.And.

In antiquis codicib⁹ita. Solet enim

ordinationem

Aliàs, inducat

¶ *Excipiens de ſpoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice ſtatuendum, debet reſtitutionem petere: aliàs accuſabitur exceptione non obſtante. Ioan.And.*

¶ Solet autem † inter ſcholaſticos dubitari, ſi ſpoliatus à tertio[a], de ſpoliatione contra ſuū accuſatorem excipiat: an ei tēpus[b] à iudice debeat indulgeri, infra quod reſtitutionem imploret: ne forte ſic[c] velit exiſtere, vt omnē accuſationem eludat[d]: quod[e] ſatis æquitati & iuri conſonum æſtimamus[f] †. Quòd ſi infra tempus indultū reſtitutionē non petierit, & cauſam cum potuerit[g] nō ducat † ad finem: non obſtante ſpoliationis exceptione deinceps poterit accuſari.

¶ *Agenti ſuper rebus eccleſiaſticis, non obſtat exceptio ſpoliationis priuatarum rerum, vel econuerſo. Ioan.Andr.*

¶ Ad hoc ſancimus, vt rerum priuatarum ſpoliatio agenti ſuper eccleſiaſticis, vel ecōtrario, nullatenus opponatur[h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Eccleſia quæ petit reſtitutionem decimarum (quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe) non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam. Ioan.And.*

CAP. II.

AD decimas[i] †, quas canonici[k] † ſancti Nicolai ſe aſſerunt[l] infra parochiam eccleſiæ B. clerici poſſediſſe aliquandiu, & eis per eūdem[m] clericum ſpoliatos fuiſſe, nequaquam debent reſtitui, niſi euidenter docuerint, quòd earum

a ¶ *A tertio.*] ideſt ab alio quam ab accuſatore. 3 q. 1. epiſcopi. & q. 2. cum eccleſia.

b ¶ *Tempus.*] arbitrarium: ex quo certum non ſtatuitur, vt dixi ſ.

c ¶ *Sic.*] ſcilicet, ſpoliatus.

d ¶ *Eludat.*] malitijs autem indulgendum non eſt. ſ. qui matri. accu.poſ. ſigni. ficante. cum ſuis concor.

e ¶ *Quod.*] ſcilicet quod iudex terminum ſtatuat.

f ¶ *Aeſtimamus.*] & alij æſtimare debent. ſ. de re iudic. in cauſis. Et ſic compellitur aliquis agere. Ad idem C. de inge. ma. l. diffamari. ſed non præciſe, ſed hoc vt excipere poſſit, vt hic vides. Io. An.

Agere quis compellitur in multis caſibus.

ADDITIO. xvij. caſus in quibus compellitur quis agere notat hic Hoſt. quorum aliquos not. Accurſius. C. vt nemo inui. l. vnic. & ponit primo quatuor in perſonis quibus periculum imminet, ſi non agant: vt tutoribus & curatoribus. C. arbit. tu. l. noīa. & de admi.tu.l. debitoribus. Secundo negotiorum geſtores, ſi ſint cognati dñi abſentis: & facile ſit eis ſatiſdare. ff. de neg. geſt. ſi aūt. Tertio, procuratores. C. mand. procuratorē. & l. a procuratore. Quarto, adminiſtratores ciuitatū. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. vlti. §. 4 & §. pen. Quinto, hæres qui habet neceſſe vindicare mortem defuncti accuſando interfectores ipſius. C. ad Syll. l. 1. Sexto, quicunq; litē conteſtatus fuerit, vel libellum obtulerit inſtāte reo, in Authen. de liti. 3. oēm. coll. 8. Septimo, venditor, qui excepit habitationē domus venditæ quam alij locauerat: Vnde ſi inquilinus domū dederit: cogitur agere contra ipſum, & emptori reddere quæ fuerit conſecutus. ff. de act. emp. Iulianus. alias incipit, inter eū. §. pen. Octauo, magiſter nauis qui inſolidum reddit vectoribus nō detracto dāno proportionabiliter. ff. ad l. rho. de iac. l. 2. Nono, cogitur colonus in dnm agere in caſu quē habes. ff. loca. cum in plures. §. meſſem. Decimo, in caſu ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. ſi quis in ſuo. verſi. idem Nerua ſcribit. Vndecimo, in caſu ff. de leg. 1. ſi ſit legatum. §. fin. Duodecimo, ſ. de offic. ordi. ſignificauit. Tertiodecimo, in matre quæ neceſſe habet petere filio tutorē. C. qui pe tu. l. matris. & l. cum a matribus. Quartodecimo, in appellatione. de app. oblatæ. Quintodecimo, in impediēte matrimoniū. ſ. de clan. deſpon. cum inhibitio. Sextodecimo, in nunciāte nouū opus. de no. oper. nuncia. cap. fi. Decimoſeptimo, cum actor malitioſe tradat reum cōuenire: pone in ſcholari, de quo not. in prææalle. l. vnica. C. vt nemo inui. quem conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad receſſum, vt ſic ſe redimat. ſ. de reſcri. nonnulli. hoc ergo præcaueri debet. de ter. non ordi. cap. 1. Ad inſtantiam ergo ſcholaris bonus iudex aſſignabit terminū ciui, infra quem agat: & poſt quem ciuē illum non audiet arg. hic, & l. diffamari. quam alleg. gloſ. ſ. de proba. licet. ↄ. de appel. legitima. C. de re. pig. ſi eo. ff. de op. leg. mancipiorum. ff. de cura bon. dan. l. 1 ff. de bo. aucto. iu. poſſi. ſi ſeruus. ff. de car. edic. l. 3 §. cautæ. Ioan. And.

g ¶ *Potuerit.*] aliàs non debet ſibi imputari. ſ. eo. lib. de elect. commiſſa. i. de appel. ea inſinuatione. cum ſimilibus.

¶ *Gloſ. ſeq. obiectionem dupliciter ſoluit: & duplicem rationem ſubdit.*

h ¶ *Opponatur.*] intelligit ber. hoc qñ inter eccleſiaſticas perſonas cauſa vertitur, ne ſit contra ſ. de ord. cog. cum dilectus. Vel dic quod ibi de temporalibus contendebatur, quæ proprie priuata dicuntur: quia poſſunt à priuato poſſideri. res autem eccleſiaſticæ vocantur hic, quæ non cadunt in laicum, vt decimæ & alia ſpiritalia. ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & eſt ratio huius dicti: quia agens nomine eccleſiaſtico, nō agit ſuo iure, ſed nomine eccleſiæ: vnde ſicut procurator agens noīe alieno, de iure ſuo nō excipit, ſic nec hic. Ad hoc ff. de do. exce. ſi procurator. Item res eccleſiaſticæ ſunt publici iuris: ſed de publico ad priuatū non ſit compēſatio. C. de compen. l. 1. & 3.

ADDITIO. Hoſtiēſis remittit ad ſummā eod. tit. §. qñ facienda. ver. qd ſi vir. vbi tenet Hoſtien. & idem Spec. de peti. & poſ. §. 1. verſ. quid ſi ago. quod agēti de matrimonio petitorio vel poſſeſſorio, non opponit coniunx ſpoliationem rerum. Io. An.

¶ Prima gloſſa ſummat.

i ¶ *Ad decimas.*] Primo caſum ſoluit rationem ſubdens: ibi, *Quia cum.* Et duos alios modos ſumandi generalius dicam ſuper 4. glo. Et dicitur decr. hæc ſumpta fuiſſe de extrauag. Clemē. iiij. quæ incipiebat, cum inter canonicos: ſed illam non vidi. Ioan. And.

† Vide Mattheum de Afflictis deciſione 316.

† Nota quod illo verbo, canonici venit capitulum in actu, in quo requiritur capitulum, vel maior pars. Dominicus & Philip. An tunc deſignari debet nomina ſingulorum, vide glo. 1. cap. 6. ſ. de procu. ſonia.

CASVS. Canonici ſancti Nicolai percipiebāt decimas de prædiis: quæ prædia erant intra meam eccleſiam parochialem: & conſtat quod ipſi excedebant fines parochiæ ſuæ: & ſic poſſederunt decimas per magna tpa: hoc facto ego rector illius eccleſiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorum prædiorū: Canonici voluerunt contra me intentare interdictum vnde vi, pro recuperanda poſſeſſione: quæritur quid debeāt probare illi canonici pro obtinendo in poſſeſſorio? Rñdet Romanus Pōtifex, quod cum ius cōe ſit contra canonicos: nam ius cōe dictat, quod decimæ prædiales ſoluantur illi parochiæ, infra cuius limites ſunt ſita prædia. Item cum ius cōe ſit pro me rectore: quia conſtat illa prædia eſſe in parochia mea: certe anteq̄ canonici poſſint obtinere in poſſeſſorio vltra ſua poſſeſſionem debent probare titulum medio cuius habuerunt poſſeſſionem: videlicet quod dicant, quod decimæ illæ pertinent ad ipſos ex donatione epi cum conſenſu capituli: vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate epi. Nota primo, quod licet vna eccleſia vel pſona eccleſiaſtica ſit capax iuris decimarū: tū non poteſt decimas percipere, niſi mediante titulo: nec etiā poſſidere, quod plus eſt, niſi cū titulo, & titulus legitimus poterit eſſe donatio epi de conſenſu ſui capituli: vel legitima pſcriptio per xl. annos, tam de iure ciuili, quam de iure canonico. De iure ciuili habemus tex. in Authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. De iure canonico in cap. de quarta. de præſcrip. in ant. Et ideo dicit glo. quod laicus quantocūq; tpe perceperit decimas in aliqua eccleſia parochiali, ſi rector illius eccleſiæ ſpoliauerit laicū: laicus contra rectorē nō poteſt intentare interdictū vnde vi: niſi alleget titulū, ideſt, infeudationem ante conciliū Lateranen. non aūt auditur, ſi alleget pſcriptionē: quia non poteſt pſcribere, cū non poſſit poſſidere. Nota vlterius, quod poſſidēs aliquid contra iuris diſpoſitionem, pſumitur malæ fidei poſſeſſor. Nota finaliter expreſſum tex. quod decimæ pdiales de iure cōi ſpectant ad eccleſiam ſimplicem parochialem: licet nō ſit baptiſmalis. de quo ſ. de deci. cum contingat. Domi.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

i ¶ *Ad decimas.*] Eccleſia, quæ petit reſtitutionē decimarum, quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe: non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam.

k ¶ *Canonici.*] noīe ipſius eccleſiæ agentes: quod poſſunt, vt ſ. de proba. ex litteris. de concel. præben. ex parte. vbi de hoc, cum ſimil.

l ¶ *Aſſerunt.*] ex hoc inſultat præſumptio contra eos, quæ eis veriſimiliter obſtat: ſecus ſi hoc non conſtaret, quod illæ decimæ eſſent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam ↄ. eo. lib. de præſcrip. cap. 1.

m ¶ *Eumdem clericum.*] Nota litteram: quia hoc ius facit pro reo, & contra actorem: Si aūt ſpoliati eſſent à tertio: ius cōe licet faceret cōtra actorem, non tamen pro reo: vnde tunc decret. locum habere non puto: & facit quod dixi ↄ. de præſcrip. cap. 1.

ADDITIO.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, ꝙ agens restitutorio iudicio contra eum, qui iure communi iuuatur, debet docere de titulo: vel dicatur ꝙ spoliatus petens restitui contra illum, qui iure communi probato iuuatur, succumbit: si aliud non ostendat. Ioan. And.

a *Occupasse.*] in mala parte: alibi in bona. 7. q. 1. factus. & ē. eo. lib. de procur. si duo.

Glo. seq. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.

b *Presumuntur.*] Nota secundū opin. Ioan. qui not. 14. q. 1. cap. 1. in glo. possideri. ꝙ laicus restitutionē decimarum petere non poterat, per decret. ē. de præscrip. causam. Bart. Brixien. not. cōtrarium, cū laici decimas interdū possideāt de facto. Ad decret. illam cautam. rñdebat, ꝙ decret. ipsa dicit, detinere: non dicit, possidere. Satis puto hanc decret. facere pro Ioan. vt nisi laicus probet se legitime assecutum, cum sit ꝯ eum præsumptio, non auditur: qui enim restitutionē petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse. ē. eo. cap. olim 1. & 3. Et aliud est possidere, & aliud est in possessione esse. ff. de acq. poss. si quis aūt. Et est tm. ē. eo. ex transmissa & quod ibi not. Hic ergo est præsumptio ꝯ actorem: & ius cōe pro reo: possessio ergo & spoliatio probatæ non adiuuant vt hic restitutio, petitorio, ꝓbato pro reo, ad hoc de cau. possess. cum ecclesia. & cap. cum dilectus. ff. de rei vendi. officium. & idem videtur vbicunq; factum est pro reo notorium. de diuor. significasti. [& hoc tenet Ioan. Mona.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat. ad hoc ff. de superficie. l. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fine.

Possidere & in possessione esse differunt.

Spoliatus contra quē pro reo est ꝓbata proprietas, restitui non debet.

ADDITIO. Dicit etiam Archi. hic, ꝙ pp fatuam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare. ad hoc ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poss. l. si is a quo. ff. de actio. empt. & ven. l. emptorem. in prin. ff. de proba. circa, in fi. Facit quod dixi post Inno. & Compost. de consue. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. An.

c *Aliud ostendatur.*] Vt compositio, titulus præscriptionis, priuilegium, vel aliud simile. de dona. Apostolicæ. ꝯ. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. cum sim.

d *Ecclesiam.*] scilicet B. clerici. Ioan. And.

possessionem legitime assecuti fuissent: Quia eas occupasse[a] iniuste verisimiliter præsumuntur[b], cum proueniant ex prædijs intra alienam parochiam constitutis: Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur[c]) eas de iure communi ad eandem ecclesiam[d] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

Dictum fuit ē. tit. proxi. de fatigatis vi seu potentia aduersariorum: nunc vero est videndum de fatigatis aduersariorum dolo & contumacia: ideo annectit rubricam de dolo & contumacia.

Actor.] Duplex est prouisio contra actoris contumaciam: secunda prouisio: ibi, *Ad citationem.*

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Monac. prima repetit ius antiquū: alleg. de procur. auditis. C. quomodo & quando iudi. Authen. qui semel. C. de fruct. & lit. expen. non ignotet. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Inno. alio iure non cauebatur. Sed Hostien. dicit, ꝙ satis est ꝙ cauebatur alio casu quo minus hoc videret fieri debere, scilicet in Authen. libellum. quæ habetur 3. q. 3. cap. induciæ. §. libellum. & C. de lit. contest. Authen. libellum. & exponit eam hic totaliter, quod ꝓposito cōgruit: scilicet ꝙ sit mens eius, ex quo actor fuit cōtumax, nec ad libellum porrigēdum, nec ad porrectum prosequendū, nec ad aduersarium citandum admittitur: nisi caueatur reo vel iudici: vt ibi de contestanda lite infra duos mēses: suppler etiam ꝙ in terminis comparebit, vt hic: vel omne damnum restituet. Multū violenta est hæc expositio. Inducit etiam ipse Authen. generaliter. C. de episco. & cler. ex quibus dicit sumptam hanc decret. quasi per modum innouationis illorum iurium, quæ non seruabantur: vt etiam not. in præalleg. Authen. libellum. 3. q. 3. c. induciæ. §. libellū. in fin. 1. glo. Quicquid dicat Host. verum dixit Inno. hoc alio iure non caueri: vnde dicit hic Archidiaconus, illas Authen. loqui cū nulla contumacia præcedente. Ioan. And.

CASVS. Titius prætendebat me suum debitorem in decē: fecit me conueniri coram iudice meo competenti: ego reus in termino mihi assignato comparui: ipse vero actor non comparet: quæritur qua pœna veniat actor non comparens pro sua contumacia puniendus? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis, quas pp hoc ego feci. Ite est puniendus alia pœna: quia si velit denuo me conuenire per aliam citationem nouam, quia prima est perempta (l. & post peremptorium. ff. de iud. in fi. legis, vbi edictum circunducitur: idest, citatio extinguit) & est expirata, necessaria est alia citatio: Et ideo si actor velit impetrare nouam citationē, debet mihi cauere sub certa pœna, ꝙ in singulis terminis comparebit: & si actor nolit præstare illā cautionem, iudex debet ei denegare citationem: & hoc verum, si requisit[b] fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, nisi præstet illam cautionem de comparendo in singulis assignationibus: Nam iudex ꝓ ó debet interponere officium suum ad priuatam vtilitatē: nisi requiratur à partibus. l. 4. ff. de damn. infect. cap. 1. de iudic. in ant. ibi: quem cum petijsset aduersarius introduci. Nota primo ex isto cap. ꝙ cum reus ad instantiam actoris citat, vt coram iudice compareat ad certum terminum: actori similiter videtur ille terminus assignari: licet iudex non dicat actori, ꝙ sibi talem terminum assignat: in tantum ꝙ actor non comparens est tanꝗ contumax puniendus. Nota vlterius, ꝙ actor non comparens est condemnandus in expensis, quas reus pp hoc fecit. Quæritur de quibus expensis intelligatur illud? Quidam dicunt vt Dominicus de sancto Gemi. ꝙ verbum, pp hoc factis, positū in hoc tex. refertur ad verbū, veniendo: ita ꝙ reus petat expensas ab actore, quas ipse reus fecit veniendo, stando, & redeundo: sed si fecerit alias expensas: puta, ꝓ concilio aduocatorum, illas non poterit petere per modum præiudicij: sed tñ illas poterit postea petere in fine causæ si obtineat. Contra tñ hanc opin. videtur textus in l. eum quem temere. ff. de iud. vbi dicitur, ꝙ faciens aliquem temere vocari ad iudiciū, debet soluere viatica & sumptus litis. Item facit l. sancimus. C. de iud. vbi dicitur, ꝙ contumax debet soluere oēs expēsas & damna, quæ fecit ipse reus vel actor comparens. Nota insuper, ꝙ actor contumax in primo termino non debet à iudice obtinere aliam citationem pro faciendo citari reum, nisi præstita prius cautione sufficienti, ꝙ fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationibus. Et oneratur tali cautione pp præcedentem contumaciam suā: quia præsumptio est ꝯ eum, ꝙ ipse actor non comparebit sicut non cōparuit in primo termino. Sed pro intellectu huius cap. & totius materiæ, quæritur primo, vtrum tex. iste procedat vt quis condēnetur in expensis pro simplici citatione? Istam quæstionem formauit glo. in cap. querelam. de procu. in antiq. & dicit ibi glo. ꝙ debet fieri condemnatio expensarum post citationem peremptoriam: adeo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis. Nā dicit illa glo. condemnatio expensarum est pro contumacia: modo quis non dicitur cōtumax pro simplici & prima citatione. Doctores dicunt ꝯtrium, ꝙ etiam pro simplici citatione quantum ad condemnationem expensarū est quis censendus contumax, etiam virtute vnius citationis: sed non quantum ad missam dimittitur, vel missionem in possessionem. Quæritur secundo, quid si reus similiter non comparuit: vtrum actor non sit admittendus ad nouam citationem ꝯ reum, nisi mediāte citatione, de qua hic? Rñdet glo. ꝙ tunc non habet locum dispositio huius cap. immo contumacia ꝯ contumaciam compensatur. & illud facit ꝯ glo. i penult. de eo per quem fact. erit ff l. 1. uel 2. ff. si quis in iudi. quæ tenet, ꝙ licet neuter compareat: tñ iudex debet condemnare partes in mulcta pro interesse publico: & hanc opinionē tenent dñi tpales. Pro quo sciendum, ꝙ contumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rempublicā, pro quo uenit condēnandus in emenda: quæ emenda est arbitraria. l. unica. §. fi. ff. si quis iudi. non obte. ¶ ergo contumax offendit suam partem aduersam. & ratione illius debet contumax ergo suam partem aduersam condemnari in expensis & interesse. l. sancimus. C. de iudic. Sed rñ ad quæstionem qn neuter comparet: certum est ꝙ contumacia compensatur, quantū ad partem. Sed quid quantū ad rempublicam? utrum debeat compensari? Glo. alleg. dicit ꝙ non. Sed dicunt Doctores, ꝙ cū impositio mulctæ sit regulāda ꝑ interesse, & damnum partis aduersæ: ut de hoc est tex. notabilis in l. 2. ff si quis in ius uoc. & modo quādo neutra pars comparet, fit compensatio: & postꝗ parti non interest, nec reipublicæ debetur mulcta.

Alias iud. Innocētius iiij. in concilio Lugdunē.

Innocentius quartus[a].

Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.

CAP. I.

ACtor[e], qui ad terminū[f] venire, ad quem citari aduersarium fecerat,

Prima glossa summat.

e *Actor.*] Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur ulterius ad sui petitionē reus, nisi caueat de ueniēdo & cōparēdo.

Glo. seq. recitetur per quæstionem.

f *Ad terminum.*] Cum indulgentie lo[illegible] quatur de quolibet termino, tunc

no, siue peremptorio siue non ¹, intelligêdum videtur: Sicut & in reo dici solet, ꝙ pro qualibet contumacia etiam ante peremptoriũ condemnatur in expensis; licet solum post peremptorium possit excõicari, vel missionem pati. De hoc 74. dist. honoratus. in glo. tot scriptis. 4. q. 5. in summa. & s. de procur. querelam. maior autẽ est contumacia actoris non veniẽtis, quàm rei 4. q. 4. cap. 1.

¹ In fine in principio causæ, siue in 48. dist. Fran. Host. alleg. 19. dist. sun. cap. 1. ac primi. 3a cita ad hi: ff. de pa. de pretio. Ioa. And.

non curauit ᵃ, venienti ᵇ reo in expensis † (propter hoc ᶜ factis legitime ᵈ) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus ᵉ, nisi sufficienter ᶠ cauerit, quòd in termino ᵍ fideliter ʰ debeat comparere.

† Intellige de cap. in quas fecit comparens ex sua cõparitione (y. Rai. in l. fan cimus. C. de iud. de iureo quod cõ a sententia. dic vt notat in cap. finẽ sub de do. & cõtuma. Phili. Fran.

a ¶ *Non curauit.*] cũ potuisset: vnde nota negligentiam vel contemptum. ff. de re iud. cõtumacia. ad idem s. tit. proxi. cap. 1. §. solet.

¶ *Glossa seq. vnum dubium soluit, de alio remittit.*

b ¶ *Venienti.*] ergo nõ venienti non condemnabitur: sed compensetur cõtumacia cõtumaciç. ff. de dolo. si duo. ff. de compen. l. si ambo. Si aũt actor non venit: & iudex fuit absens vel præsens, sed procedere non poterat: an fieri debeat condemnatio? dic vt not. in reo. s. eod. tit. cap. vlt.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Io. And.*

CAP. II.

EVm, qui ˡ à tua interlocutoria, vel grauamine ᵏ, quod per te ˡ sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans ᵐ: Cum protestari ⁿ videatur hoc ipso ᵒ, se nolle coram te de cætero litigare: citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt ᵖ, vel etiam ad sententiam ᑫ audiendam ʳ: Nisi sponte appellationi suæ renunciet ˢ, non teneris ᵗ. Nec ideo minus quòd in eius absentia processeris ᵘ, tuus processus validus ˣ reputari debebit.

c ¶ *Propter hoc.*] scilicet ratione contumaciç. de procura. auditis. j. de excep. pia. s. eo. cum dilecti. & cap. finem. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt not. s. eo. prout. & cap. causam.

d ¶ *Legitime.*] quod dic vt not. 2. q. 1. in primis. s. eo. tit. finem.

e ¶ *Admittendus.*] & sic punietur in quo peccauit. s. de temp. ord. litteras. in fine.

¶ *Glos. seq. veri. per quæstionem.*

Cautio sufficiẽs fit, quando dã tur pignora vel fideiussores.

f ¶ *Sufficienter*] vt sic pignora vel fideiussores deñt. ff. man. si mandato. §. vlt. si autem hanc dare non posset, det iuratoriam. s. de do. post diuor. restit. per vestras. vbi de hoc. ad idem. C. de epi. & cler. l. generaliter. Dicit autem Innocen. ꝙ sufficit verbo cauere; quod potest verum esse seruata prædicta distinctione. Per.

g ¶ *Termino.*] primo scilicet, ad hoc ff. de verb. oblig. cum qui calendis: & j. de præbend. non potest § 1. cũ suis concor. Vel dic termino quocunq; cuo ad eius petitionẽ citabitur reus hæc est enim mens legis q̃ æquipollet : nuncitali, vt dixi s. eod. lib. de elect. vt circa. sic & cautio præstatur de perseuerantia litis vsq; ad fin. C. de epis. & cler. Authen. generaliter.

Additio. Dicit Hostien. quòd ideo loquitur singulariter, vt det intelligere, quòd pro defectu cuiuslibet termini locus est pœnæ. Ioan. And.

h ¶ *Fideliter.*] præsumitur autem malitiose abesse, nisi cõtrarium probetur: scilicet, ꝙ impeditus fuerit. de re iud. cum Bertholdus. de procu. querelam. vbi de hoc.

ˡ In isto cap. ibi, videtur notat Philip. ꝙ iudex nõ tenetur amplius citare, quem præsumit nolle cõparere coram se, & processu sine citatione valet. Io. Andr. Fon.

EVm qui.] Soluit casum dubium, & rationem interserit, ratione ibi, *Cum protestari*. Et vnum casum excipit: ibi, *Nisi*. Io. An.

¶ Præsupponendum est quod habetur in glo. videlicet, ꝙ iudex non potest articulum in causa expedire, nisi pars fuerit citata: aliàs si expediret illum articulum, processus esset nullus ipso iure.

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (non refert:) qui iudex tulit cõtra te aliquã sententiam interlocutoriam: quia cum lis esset inter nos contestata: & vellem producere meos testes contra te: tu opposuisti exceptionẽ, quæ testes repellebat ab examinatione & receptione: vnde nõ obstante tua exceptione, iudex interlocutus est meos testes recipiendos & examinados: à qua interlocutoria appellasti: & petijsti Apostolos tibi dari: qui iudex dedit tibi Apostolos refutatorios: iudex vult procedere in causa, & examinare meos testes: vtrum possit te non vocato & non citato? Rñdet ꝙ sic: nam cum recedendo ab ipso per appellationem videaris protestari, ꝙ non intendis corã eo comparere: frustra te citaret: & ideo te non vocato & non citato, potest iudex in causa procedere, & oẽs alios articulos expedire: immo potest ferre sententiam diffinitiuam te non vocato ad audiendam sñiam. Sed ponamus ꝙ interposita appellatione renunciasti postea appellationi: iudex processit ad alios articulos ꝯ te nõ vocato, nec citatum forte ad sñiam diffinitiuam, vtrum valeant tales processus? Rñdet ꝙ non: quia ex quo renunciasti appellationi tuæ, videris confiteri, ꝙ coram iudice comparebis. Nota primo, ꝙ recedens a iudice appellando, videtur nolle coram illo iudice litigare. Nota secundo, ꝙ qñ fit citatio ad sententiam, debet in ea exprimi, q ad sententiam audiendam citatur. vide tex. & glo. in clemen. sæpe. de verb. sign. Dominicus.

¶ *Prima g[lo]ssa summat, & dicit quid determinat.*

¶ *Eum, qui.*] iudex appellante & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Et determinat notata per Innocentium de accusat. ad petitionem. per Guil. in Specul. de citatione. §. visio de temporum. versi. quid si quis recesserit.

¶ *Glossa seq. recitetur per quæstionem: quia de diffinitiua.*

k ¶ *Grauamine.*] hoc dicit ex eo: quia si appellaret à diffinitiua, iam functus est iudex officio suo. de offic. deleg. in litteris. ff. de re iudi. iudex. Sed & idẽ in illo videtur quo ad executionem, quæ post sententiam imminet facienda eadem ratione.

Additio. Hoc intellige in casibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quod dic vt j. de app. Romana. §. si autem.

l ¶ *Per te.*] loquitur in dici. sic s. de iureiuran. cap. vlt.

m ¶ *Appellans.*] & frustratorie: quia si bene appellaret ex causa & forma, tunc ille à quo appellauerit, iudex non esset: & sic appellãs contumax non esset. De reuocatione attentatorum post appellationem habens j. de appella. non solum.

n ¶ *Protestari.*] Nota ꝙ ius fingit protestationem.

Additio. De protestatione iuris & hominis remittit Ioan. Mona. j. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

o ¶ *Hoc ipso.*] appellando, & recedendo.

p ¶ *Incumbunt.*] considerato eo statu, in quo tunc erat causa.

q ¶ *Ad sententiam*] puta quia lis erat contestata, & liquet de causa: vel talis est causa, in qua sententiari potest lite non contestata. qđ dic vt s. vt lit. non contesta. quoniam. & s. eo. prout.

r ¶ *Audiendam.*] si non esset cõtumax, expresse citari debet ad sententiam audiendã: aliàs non valeret senten. in parte absente. ff. quæ senten. sine appel. rescin. l. 1. § item cum ex edicto. & de hoc not. s. de offi. deleg. consuluit.

s ¶ *Renunciet.*] expresse ¹, quod potest. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. C. de appella. si quis. & tacite etiam litigando coram iudice a quo appellauit, appellationi renunciat. s. de offic. deleg. gratũ. de testib. cum venisset. si tñ interest aduersarij, ad ipsius interesse tenetur: quod dic vt nota. s. de appel. interposita. §. ille denique.

¹ Dictio expresse, quã hic habent recentiores codices, deest in antiquis exemplaribus.

¶ *Glo. seq obycit de tribus decretalibus, ad quas respondet. demum quærit, & soluit: & huic decretali respondet.*

t ¶ *Non teneris.*] videbatur cõtrarium per decre. s. de offi. deleg. cum olim 1. vbi iudices citauerunt appellantẽ, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem s. vt lite non contestata, accedens 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem s. eod. prout. vbi Papa mandat citari eum qui frustratorie appellaret. Sed dic ꝙ de necessitate citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decre. accedens. dic ꝙ ibi factum narratur, non ius ponitur ⁴. Ad decre. prout. dico, ꝙ pro illa parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam: ergo id de necessitate non erat, ꝙ scilicet citaretur, & de hoc consueuit recitari de accusa. accedens. & c. ad petitionem. Sed quid dicemus de contumace: numquid qui in vno actu iudicij fuit cõtumax, ad alios actus citabitur? Dic quod sic, vt supra de testib. cum olim. in fin. vbi citatur contumax ad sententiam audiendam: quia licet in vno actu contumax sit: non propterea protestari videtur quod in alijs contumax esse velit: sed hoc malum contumaciæ suo colore boni, scilicet remedij, appellationis defendit: quod simpliciter contumax non facit.

⁴ Nota glo. & vide glo. in verbo, consueuit. j. de rerum permu. cap. 1. Dom. sua tanus.

Contumax in vno actu iudicij, an sit citandus ad alios actus.

Additio. Nota ꝙ qñ ad certum actum vel articulum facta est citatio, indistincte verum est qđ dicit glo. Sed si citatus esset ad totam causam, Placet Inno. (de procu. auditis. vbi scripsit super ver. conclusum. & in decre. consuluit. de offic. deleg. ad fin. super ver. incumbit.) ꝙ sine alia citatione ad vlteriora, & ad sententiam procedi possit: quod intellexit Hostien. qñ in citatione comminatus fuit se etiam diffiniturum. ibi videas. Ioan. And.

u ¶ *Processeris.*] aliàs de iure.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, soluit contrarium.*

x ¶ *Validus.*] quid de iudicibus datis cum clausula, ꝙ si non oẽs? Oẽs simul non pronunciauerunt, sed duo vnum: tertius vero aliud: illi duo volunt procedere ad executionem suæ sententiæ: quæritur an possint tertio non vocato? Et videtur tertium ipsum non debere vocari. arg. huius decret. & s. hoc lib. de arbi. cap. 1. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipsorũ valeat sñia; ergo & executio. Sed

dic[lectu-

dic. [secundum Io. Mo.] q vocandus est; : nã licet sentẽtia duorum teneat: tamen alius articulus qui emergit, est omnibus cõis: ita q ad illum duo (tertio non vocato) procedere non possunt. ꝭ. de offi. deleg. causam. & c. prudentiam. §. adijcimus. alias sequeretur, q si in aliqua termini assignatione vnus ab alijs discordaret: illi duo, illo non requisito, postea procedere possent: quod est absurdũ.

Verũ si in executione sententiæ sit cognitio ... illud ... iudex ... Panor.

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

DE EO QVI mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ *Dictum fuit supra, tit. prox. de dolo & contumacia: verum quia propter contumaciam rei actor regulariter mittitur in possessionem: ideo post rubricam de dolo & contumacia, annectit rubricam de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruanda.*

Alias hæc Innocẽtius quartus in cõcilio Lugdunẽ.

¶ Innocentius quartus ꝭ.

¶ *Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei, non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.*

Vm qui super.] Primo ponit factũ: secundo ipsius rationem: tertio contumacis punitionem: secunda: ibi, *Ne per hoc.* tertia: ibi, *Sed liceat.*

CASVS. Secundum intellectum glossæ qui approbatur per doct. Ego existens in præsentia domini Papę, ipsi Papę exposui, q Titius erat intrusus in beneficio sine titulo: & sic vacabat: & tãto tempore q collatio ipsius beneficij erat deuoluta ad Papã: petebam vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi cõferret: vnde Papa mãdauit iudicibus, vt si constaret: q talis Titius fuit intrusus in tali beneficio, quod illud beneficium mihi conferrent: Titius citatus corã iudicibus, licet fuerit citatus peremptorie, non comparuit: verum iudices possint me mittere in possessionem illius beneficij? Rñdet quod non: quia cum non habeam titulum, nec institutionem, si mitterer in possessionem ipsius beneficij, haberem ingressum vitiosum: sed iudices non obstante contumacia Titij intrusi, poterunt cognoscere de defectu sui iuris: & examinare testes, & procedere vsque ad diffinitiuam sententiam: & mihi conferre illud beneficium, si eis constet, quod Titius intrusus non habeat ius in beneficio. Alij intelligunt q istud capitulum loquitur in beneficio iam obtento: sed a possessione ipsius aliquis fuit spoliatus: & secũdum istum intellectum casus sic figuratur: Cum essem in possessione alicuius beneficij Titius me spoliauit: ago contra eũ interdicto vnde vi: Titius citatus est contumax, non comparet: peto me mitti in possessionem beneficij in primo decreto: certe nõ sum audiendus: sed non obstante absentia Titij citati (lite non contestata) potero informare iudicem, & docere de iure meo: & iudex proferet sententiam diffinitiuam lite non contestata, non obstante absentia ipsius Titij citati: & si docuero de meo iure, & iudici constiterit, mittar in possessionem: vel alias iudex procedet secundum quod sibi videbitur. Nota q glos. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis: & verbum, ingressus: quæ faciunt contra opinionem illorum qui dicunt, q istud capitulum habet locum in beneficijs iam obtentis. Nota vlterius, q cum agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo: quia de isto non est difficultas, data contumacia possessoris, non fit missio in possessionem in primo decreto: sed debet executor datus cognoscere de iure absentis: & facere ius sibi præsenti, & accusanti contumaciam absentis: alias si iste accusans mitteret in possessionem, in primo decreto haberet vitiosum ingressum: nam adhuc iste nõ habet titulum sine institutione: ideo iudex debet cognoscere de iure absentis, & proferre sententiam diffinitiuam lite non contestata: & iste est vnus casus, in quo potest ferri sententia diffinitiua lite non contestata: contra illam regulam positam in capitulo, quoniam frequenter. vt lite non contesta. in antiquis. Nota vlterius ex primo intellectu huius capituli, q regulariter iudex non potest articulum capere contra absentem non citatum legitime: & si aliquem processum expediat ille processus erit nullus. l. 1. ff. quæ sententiæ sine appel. rescind.

Illud nota bile cum tribus seq. debuit scribi sup. prox. ꝭ. eo.

Nota q vbi constat de intentione absentis, q est deliberatus nõ venire, non est citãdus: nam citatio fit ad istum finem, videlicet, ad explorandum animũ citati an velit venire vel non venire. Nota vlterius, q iudex dicitur esse certus de intentione absentis, q non vult venire si appellet, & a iudice recedat: quia videtur protestari, q non intendit amplius coram illo iudice a quo appellat comparere: sed coram superiore. Nota vlterius magis specifice, q si q appellet ab interlocutoria, iudex a quo, potest procedere non citato eo, qui appellauit. Nota argu. q personatus non est dignitas. de quo plene Arch. ꝭ. de consue. cap. 1. eo. lib. Nota insuper, q iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa sine eum: similis text. ꝭ. de arbi. cap. 2. eod. lib. Dominicus.

CAP. VNICVM.

Vm qui [a] super dignitate, personatu, vel beneficio [b] ecclesiastico [c] obtinendis [d] cũ aliquo litigat possessore [e]: ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per [f] hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus [g]. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam diuina replente præsentia [h], etiam lite non contestata [i], diligenter [k] examinato negotio, ipsum sine debito [l] terminare.

¶ *Glossa prima summat: & ostendit hic infringi duas regulas: & ascit quid declaret.*

a ¶ *Eum qui.*] quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non cõtestata proceditur. Ponit hæc decre duos casus speciales & duas regulas: Regulariter enim quando agitur rea li ob contumaciam rei, fit missio in possessionem causa rei seruãdæ: fallit in hoc casu. Item regulariter non proceditur ad testium receptionẽ vel diffinitiuam sententiam lite non cõtestata: alias in hoc casu: & est ad declarationẽ eorũ quæ not. s. de do. & cõtu. contingit. ARCHIDIA. Et approbat hæc decr. quæ notauit Vin. ꝭ. vt lit. non contest. rur. item decr. illa vt dixit Boatinus non superfluit propter decre. quoniam. §. porro. vt lit. nõ contest. quia ille §. specialiter tractet de electione. illa decre. generaliter de causa beneficij. Item illa non expresse prohibebat fieri missionem: quod facit ista Io. And.

Amplia illud cap. ad fructus beneficiorum, nec hęc eorum se que stratio, nisi in clem. i. de sequest. possess. Panor. Fors.

b ¶ *Beneficio.*] quocunque. [Maximo, medio, & minimo secundum Hostien.] Ad hoc de præben. mater. ibus. de verb. sig. c. penult.

c ¶ *Ecclesiastico.*] secus ergo si super temporali præbenda, vel temporali beneficio agatur: quia cum talia possint sine institutione canonica possideri, non habebit locum decretal.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. & soluit: & solutionem impugnat.*

d ¶ *Obtinendis.*] quia dicemus de obtentis? pone confirmatus est q agit, & in possessionẽ inductus: & tandem spoliatus est, vt ꝭ. de cau. pos. cum olim. & cap. cum super. vel petit q confirmatio de eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum. de concessio. præben. post electionem. de appel. constitutus 2. vel petit possessionem cõdictione ex canone, redit tegranda. vt s. de restitu. spol. sæpe. Nunquid in his casibus ob contumaciam rei fiet missio? videtur q sic per hanc litteram, quæ dicit solum de obtinendis. Sed dic q non fiet hæc missio: tum quia decreta. huius ratio adhuc locum habet: tũ quia ago de obtinendo quod non habeo, scilicet detentionem, saltẽ quæ apud alium est. ff. de rei vendi. officium. Item missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium, qd habet locum solum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in causæ 2. in princip. sed hic procedi potest ordinario iuris ordine, lite non contestata, vt sequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iudi. dispend. otam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores sic teneant: tamẽ obstat littera hic posita, quæ dicit ingressus non dicit, regressus. quasi per id detur intelligi, & per verbum, obtinendis, q in recuperandis non habet locum decretalis.

Not. quod vbi esse a cõtumace non ... in possessioné, & nota est periculo ... ad diffinitiuam ... lite non contestata. Dom. Fors.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

e ¶ *Possessore.*] Quid si nullus possideret: sed duo, pone coelecti petũt? Dic idem propter eandem rationem. s. de rescript. inter cæteras.

f ¶ *Ne per hoc.*] Ratio superius dicti.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

g ¶ *Vitiosus.*] non enim possunt ex possessione haberi: sed solum ex canonica institutione. 2. q. 1. legum. de institu. ex frequentibus. ꝭ. de regu. iur. c. 1. ff. de decur. Hermius. Si vero non ageret de ecclesia tanquam de beneficio, sed tanquam de proprietate: tunc deberet haberet locum missio, vt probatur ꝭ. vt lit. non contesta. cap. 2. de eo qui mit. c. 1. ꝭ. de ver. signi. dilecto.

Recitat hic Innoc. & tamẽ Hostien. & Guil. Spec. de contumacia ... tenetur ... & ibi refert ... de rescrip. capitulo ... in ... Franc. vet.

h ¶ *Præsentia.*] C. de iudi. properandum. §. cum autem. ꝭ. eod. lib. de arbitr. cap. 2. in fin.

i ¶ *Diligenter.*] hoc semper est faciendum. 30. q. vlt. iudicantem.

¶ *Glossa sequens recit. per quæstionem.*

k ¶ *Sine debito.*] vt si liqueat vel liquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundũ ea quæ not. s. de do. & contu. præsenti & est necesse, q constet de iure actoris, ad hoc vt sibi adiudicetur: nec sufficit quod constet possidentem ius non habere, vt s. de rescrip. olim. C. de rei vend. l. vlt.

VT LITE

VT LITE PENDENTE NIHIL innouetur.

¶ *Superiori titulo fuit dictum de quadam innouatione, quae fit circa possessionem propter contumaciam rei: verum quia posset dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari: vel utrum omnia debeant remanere in eodem statu: ideo ad nos informandum de isto, ponitur praesens rub. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex qua rub. colligitur, q lite pendēte regulariter nihil debet innouari: nam rubri. quae habet ordinationem integra, solet facere ius, vt notant. doct. super rubri. vt li. te non contesta. in antiq.*

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causae excludatur: si lite pēdente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

CAP. I.

Amplia l. ... cap. ad ... ... in ... h. & ... ... non potest ... alia parte ... gl. Dom. Bona.

Dispedijs [a]. Ista facit: primo ponit cōstitutionis causam: secundo constitutionem prohibitoriam: ibi, *Statuimus*. tertio decretum: ibi, *Aliàs*.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia collegiata vel regulari p mortem praelati, canonici vel religiosi conuenerunt in vnum tractaturi de electione plati, & diuiserunt vota sua in duos: nam vna pars canonicorum vel religiosorū vnum elegit, alia pars alium: quilibet electorum dicebat electionem suam ꝑualere: nam licet vnus esset electus à maiori parte, alius a minori: tñ iste q fuerat electus a minori parte, dicebat q plures ex alia parte erant excōicati. & sic inter istos duos electos erat controuersia de ꝑualiditate electionis: pendente processu, vnus istorum electorū mortuus est: vtrum pars canonicorum vel religiosorum, quae mortuū elegerat, possit alium surrogare in locum illius mortui: & facere nouā electionem? Rñdet Romanus Pontifex, q isti canonici vel religiosi non debent procedere ad nouā electionem, nisi prius cōstiterit, an electus superstes habeat ius in electione vel non habeat, sed tñ ipsi canonici vel religiosi, q mortuum elegerunt, poterunt assistere ꝑcessui: & cōdito q iste superstes nō habet ius in electione: ipsi canonici vel religiosi poterunt licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex isto casu, q pp diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiae saepenumero patiunt dāna & incommoda, qa non fit confirmatio alicuius: & pēdente ꝑcessu nullus posset administrare: modo lōgqua vacatio solet afferre damnū ecclesiae. c. quoniā. vt lit. non contest. i antiq. Nota q principes debent obuiare īdemnitatibus suorū subditorū: & maxime ecclesiarū. Nota vlterius principalē effectū huius cap. videlicet, q si duo sint electi in discordia, & se opponat ne alia fiat electio, si pendente cōtrouersia alter moriā, illi q elegerunt talem defunctū non possunt aliū eligere donec lis fuerit finita cū superstite. & si constet q superstes no habeat ius, ipsi possunt procedere ad aliā electionem. Quaeritur quae differentia est inter pñs cap. & cap. sequens? Rndet. gl. q in isto cap. nullus istorum litigantium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatem, de qua litigabatur. in cap. vero sequenti alter litigantiū habebat possessionē beneficij. postea alius mouit sibi quaestionem super possessorio: & pendēte lite mortuus est.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Dispendiis.*] si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renuntiet: vel a prosecutione causae excludatur: si lite pendēte cum reliquo, fuerit alia electio facta, non tenet. Emanauit ad declarationē eorum, quae not. Inno. & Host. s. de arbi. ex parte. & de elect. dudū. 2. & de restit. in integ. cap. 2. & Cōpostel. de constit. cū M. ad finē.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. de ap. §. pe. ver. verum. Io. And.

b ¶ *Dispendiis quae.*] dicitur dispendiū longum & inutile: Cōpendium breue & vtile. de hoc de referi. c. dispendia. [ī. hoc libro.]

¶ *Glossa sequens dicit hoc ius nouum: obycit & soluit.*

c ¶ *Statuimus.*] constitutio ista noua est saltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt s. de arbit. ex parte. Sed dices, nonne secūda electio facta, prima non cassata, cassatur. s. de electio. considerauimus? Item nonne secunda electio facta prima non cassata, valet interdum: secundum ea quae not. s. de elec. auditis. scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligendi: Sol. illa iura & quae in illis not. locum habent quando secundo electio fit prima nō cassata, & nondum in litigium deducta: & sic intelligant not. in dicto cap. auditis. Illud cap. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc secunda electio ipso iure fit nulla.

d ¶ *Alibi.*] Videbatur Host. differentiam facere s. de electio. dudū 2. in glos. nunqd in hoc casu. inter causas quae pendebant in curia, & extra curiam. Arg. de cre. de maior. & obed. per tuas. de appel. si duobus. sed quo ad casum nostrum. nulla fit differentia, vt hic vides.

tigantibus [e], super electionibus de se in discordia celebratis, aliquem ipsorum mori [f], vel suo iuri renunciare [g], aut à prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi [h]: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi [i] pendente) nullatenus procedatur: Aliàs attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat [k].

¶ *Glossa sequens respondet quòd quomodo: duas solutiones ponit: primam approbat: in fi. remittit.*

e ¶ *Litigantibus.*] Litigiosa est res de cuius domino quaestio vertitur inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, & per eū futuro reo cognitis. C. de litigio. Authen. litigiosa. Dicunt tamen rē litigiosam non esse nisi per litis contestationē. facit pro eis s. de offi. deleg. relatum. in Authen. de litigiosis. §. omnem. colla. 3. & optime. s. de verbo. sign. si. ex parte 2. Litis contestatio dicitur litis exordium. s. de offic. delega. super quaestionum. §. intentionis. Sed dic contra [a] per supradictam Authent. litigiosa. & probatur s. de offic. delega. gratum. vt lit. penden. cap. 1. & ex ijs quae ibi not. Hostien. s. de testi. causam quae 2 C quando libel. l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in in cle eo tit. cap. vnico. Ioan. And.

[a] Idē Dom. Philip. vide glo. 11. q. 1. c. Sane.

¶ Idem.

¶ *Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum interest) ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Ioan. And.*

CAP. II.

SI HI CONTRA

f ¶ *Mori.*] s. de arbi. ex parte.

g ¶ *Renunciare.*] s. de restitu. in integ c. 2.

h ¶ *Excludi.*] vt s. eod. lib. de elec. si forte. & c. quamuis. & c. cupientes. §. quòd si per viginti. & § sequen.

i ¶ *Electi.*] & in casu isto quaerimus de iure ipsius defuncti, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc. 2 q. 1. in primis. licet enim appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem s. de rescript. olim.

ADDITIO. Dicit Archidiac. q etiam propter eligentes ferenda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remanserat electio: an vero sit ad superiorem deuoluta. s. de electio. cum Vintonien. in antiq. & s. eod. lib. & tit. quamquam. Sic & mortuo homine fertur sententia propter bona. C. si reus vel accusa. mor. fue. l. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens format duas quaestiones quas soluit.*

k ¶ *Non subsistat.*] Quid si postea appareat illum superstitem ius nō habere: nunquid conualescit dignitas vel beneficium in illo? Dic q non: quia qd ab initio, &c. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. s. de elec. auditis. ī. de reg. iur. non firmatur. Sed nunquid de nouo poterit eligi? Credo quòd sic per decre. s. de elect. super eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non est vitium personae, vt qa electus non acceptauit sciens casum, & se liti non immiscuit: licet enim non sit in causa cassationis primae electionis, quae à principio fuerat nulla: hic tamen culpa incidens in facto, nullo faciet cassari secundam. s. de excep. cap. 1. in fine. de concet. praeben. c. 1. & ī. de praeben. si beneficia. Ioan. And.

¶ *Si hi contra quos.*] Primo ponit statutum prohibitoriū interferens causam: secundo decretum: ibi, *Quòd si.* Tertio prouisionem illius cuius interest: ibi, *Sane.*

CASVS. Titius possidebat beneficiū, quod dicebam ad me pertinere, & spectare mediāte iusto titulo & canonica institutione: & dicebam Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde feci eum citari, & conueniri super petitorio vel possessorio (nō refert.) secundū Dominicum de sancto Gemi. forte intentaui interdictū vti possidetis, vel vnde vi, & sic possessorium: vel intentaui petitorium: lite pēdente ipse Titius possessor mortuus est, vel renunciauit iuri suo in manibus superioris: Quaeritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud ꝑsentare idoneam personā, si sit patronus nondū finita lite: quia collator vult cōferre alteri illud

quos [a] super dignitatibus, personatibus, vel alijs ecclesiasticis beneficijs, quæ possidēt [b] †, litigatur [c], lite pendente cedāt, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui malitiose [d] interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari cōtingat: Statuimus, vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi [e], donec contra superstites lis finita [f] fuerit, alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur [g]. Quòd si secus actum fuerit, eoipso irritum habeatur. ¶ Sane † si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum intererit [h], petierint se admitti: eos in illo statu [i], in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

alteri illud ius quod defunctus habebat: an possit? Rñdetur q̄ nō, lite pendēte: & si fiat, nō valet collatio, nec præsentatio, nec electio si beneficiū sit electiuū: secus si petitor esset mortuus, qa alius posset subrogari loco mortui: Ratio est, qa superstitis petitoris interest, vt non fiat subrogatio in locum alterius: nā si faciat docere de iure suo, ipse facilius obtinebit possessionem beneficij, q̄ si alius esset subrogatus loco illius qui possidebat: Sed ista ratio cessat in petitore mortuo: nam possessor pp hoc nō amittet possessionem: & ipsius possessoris non interest: qa paria sunt q̄ subrogatus litiget cum ipso, vel ipse ordinarius: iuxta cap. ordinarij. ś. de offic. ordi. isto met libro. Sed quid, ponamus q̄ mortuo possessore ordinarius vult suscipere defensionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorū interest, possunt adesse causæ, & ipsius causæ suscipere defensionem? Rñdet q̄ sic: dum tamen suscipiant defensionem in eodem statu, in quo defunctus eā dimisit. Nota primo ex isto textu, ibi: dignitatibus & psonatibus, q̄ personatus non est dignitas: aliàs frustra diuersis nominibus appellaretur. l. si idem. C. de codicil. tñ iura vtunť istis nominibus promiscue, vt in cap. cum accessissent. de constitut. in antiq. vbi primiceriatus vocatur dignitas, personatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in cap. de multa. de præbend. in antiquis.

Nota principalem effectum huius capituli, q̄ lite pendēte inter aliquos super beneficio: si moritur conuentus: non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite: Sed hodie impetrať à principe, vt possit fieri subrogatio, nō obstāte isto cap. & hoc quando possessor moritur: secus si petitor, vt dictum est in positione casus. Nota q̄ ordinarius licet non possit alicui subrogare loco defuncti possessoris: potest tñ adesse causæ: & tunc summarie debet probare quod sua interest: quo probato admittetur ad defensionem causæ: & tunc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit: non autem potest petere, vt causa de nouo inchoetur.

¶ Nocant Phil. & Pet. de Anch. q̄ in beneficijs liber est vera possessio, & illa est causa quare in alibus si tunt possessio ... & Dom. nō procedere in petitore de... neque obstat ... quando lis est mota ... à Papa, & cum ad quē spectat pende re. Philip. hac. Fonta.

¶ Iste versi. est notabilis: & ratio huius vers. est quia isti venirent ex persona sui auctoris: secus in ignorante & isto existente extra curiam. Pet. & Dom. Bona.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si hi contra quos.*] Si beneficiatus, ꝯ quē super beneficio litigať, cedit, vel decedit: si alius lite pendente cū superstite fuerit electus, no valet electio: Si vero aliq quorū intersit, ad defensionē litis velint admitti: i eo statu, in quo erat causa, admittenť. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ ś. proxi.

¶ *Glossa sequens diuersitatem præcedentis casus declarat.*

b ¶ *Possident.*] Ista ergo est diuersitas inter istum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: sed de electione litigabant: hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ *Litigatur.*] Expone vt dixi ś. cap. proxi.

d ¶ *Malitiose.*] hoc fiebat isto modo: litigabatur contra me super beneficio meo: cum ego non possem contra aduersarium me defendere: renunciabam, vt beneficium conferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ *Huiusmodi.*] Possessa scilicet per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

¶ *Glossa sequens primo exponit per locum à diuisione: secundo quæstionem soluit.*

f ¶ *Finita.*] si apparuerit illos ius habere, nulla fiat electio: aliàs fiat electio vel præsentatio post sententiam, per eos, ad quos pertinet. Et intelligo decretalē istam, cū illi qui ꝯ illos cedentes vel decedentes litigabant, ex eo litigabant qa dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: alias nulla fieri haberet dilatio. Pone enim q̄ clericus ꝯ clericum agit, petens ipsum ab ecclesia remoueri, qa criminosus vel concubinarius: moritur clericus accusatus lite pendente, cedit, vel decedit: nunquid per hoc impedienť illi ad quos electio vel præsentatio pertinet eligere vel præsentare? Dic q̄ non: quia statim illo cedente vel decedente finita est lis: & sic non habet locum hæc decretalis, quæ dicit expectandum finem litis cum superstite: & crimina extinguuntur morte. 23. dist. quorundam. cum suis concordan. Si autem petit illum ab ecclesia remoueri, & illam sibi assignari, quam dicit ad se spectare: tunc locum habet decretalis. ad hoc ś. de rescript. olim.

¶ Quæ vtili... in re iudicatam ... enim est finita lis. l. 1. ff. de re iud. Philip. Fra.

¶ Quid autem si clericus d... positus appellet: vide notata in c. non solum. in fin. vlt. glos. j. de appell. Fonta.

g ¶ *Præsentetur.*] Nota differentiam esse inter collationem, electionem, & præsentationem: quia hæc tria hic ponuntur pro diuersis: habes hoc expressum. j. de præben. cum in illis. ś. cum autem.

h ¶ *Intererit.*] puta qui eligunt cedentem: vel præsentauerunt, vel contulerunt: vel forte quia expectabant primam vacaturam: & sic illud beneficium velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi: vel similes psonæ.

¶ *Glossa sequens dicit quid declaret: & exprimit fraudem antiquam.*

i ¶ *In illo statu.*] optima fuit prouisio: & declarat quæ notant Inno. & Host. de iudi. qa V. ducebant enim causam illi beneficiati vsq; ad finem: tempore sententiæ cedebant: subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari: & iudiciū incipi [1], qui iterum producebant causam vsq; ad conclusionem, & postea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant: & sic non erat litium finis: & idē fiebat olim de nouiter electis vel pñtatis: sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et ꝯ hoc non dabat Hostien. aliud remedium, nisi q̄ interpellata sedes Apostolica super his prouideret, & veritatem inquireret: sed hic optimum datum est remediū, vt in eo statu admittanť, &c. & sic erit finis litium. & cōcor. ad hoc ś. eo. lib. de electio. vbi periculum. §. sane. & j. de exceptioni. pia.

ADDITIO. Et optime facit ff. de noxa. si quis à multis. §. fin. cum l. sequenti in principio.

[1] Nō enim ex iure primi, sed ex noua collatione secundus sibi ius vēdicat: Vnde licet in beneficijs sit successio, nō tñ hereditaria. 8. q. 1. Moyses. & c. seq. Et sic non obstat ff. de iudi. et ex contractibus. cum simi. secundum Io. Mona. Io. And.

TITVLVS IX.

De confessis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Super facto negatiuo per partē improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.*

CAP. I.

STATVI-

DE CONFESSIS.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de actis respicientibus ordinationem litis: Nunc vero est dicendum de actis quæ respiciunt merita & defensiones causæ, vt sunt confessiones, probationes: quare recto ordine annectitur rubrica de confessis.*

ADDITIO. Dicit Io. Mona. ideo melius intitulatā rubricam de confessis, quam de positionibus: quia positiones non curamus in se, sed pp finem: propter responsionem scilicet ex qua habetur cōfessio: hunc enim finem respicit moralis philosophus: & hæc scientia supponitur ethicæ, id est, morali scientiæ, vt satis dixi in proœ. decre. super. 1. glo. Ioan. And.

STatuimus.] Hæc decre. non diuiditur pp breuitatē: Determinat autē notata per Host. in sum. de prob. §. quis debet probare. versic. nunquid ergo. & in Spec. de posi. §. septimo videndum. versic. 8. Quæ dat intelligere, q̄ dubiū non procedebat in negatiua iuris, qualitatis, vel facti prægnantis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione: & per cōsequens in positione: Remissiones ponit glos. non possunt. Ioan. And.

¶ Decretalis ista śm dñm Heliam sic summatur: Licet positio negatiua non possit probari nisi per cōfessionem aduersarij: est tñ ipsa positio admittenda de æquitate: licet nō esset admittēda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni, quod potest probari.

Summariū & casus dñi Heliæ.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est quæ dicanť positiones: vnde est sciendum, q̄ cum actor libellum cui petit per reum rñderi: & reus rñdit eidē libello facto in prosa: postea lite super eodē libello contestata, actor deducit suum factum qd̄ cōtineť in libello per articulos: & illi articuli vocanť positiones: eo qa sic incipiunt, ponit in iure & iudicio &c. sicut dictū est de articulis probatiuis à libello agentis extractis, q appellanť, intendit: quia sic incipiunt: intēdit talis actor corā vobis. Et fuerunt inuētæ positiones vt ponens releueť ab onere probandi per confessionē aduersarij, & istis positionibus tenet pars aduersa personaliter rñdere per verbū credit vel nō credit mediante suo iuramēto. cap. 2. j. eo. Ite præsupponendū, q̄ iudex non debet indistincte admittere omnes positiones. sed debet videre an sint aliquæ captiosæ & impertinentes: & super illis ferre īterlocutoriam sententiam, q̄ tales positiones, sunt admittendæ: & tales sunt impertinentes & reijciendæ:

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti: lite inter nos contestata feci meas positiones, inter quas erat aliqua positio negatiua: ita q̄ illa positio continebat merū & purum factum,

quod non

quod non poteram probare: vtrum iudex debeat admittere talem positionem negatiuam? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: & licet de rigore iuris talis positio non sit admittenda: tñ de æquitate poterit iudex illam admittere: immo fm Hostien. iudex debet illam admittere: & si non admittat, ab eo poterit appellari: qa licet talis sit mere negatiua, & sic non possit probari: tñ pars aduersa forte confitebitur illum factum negatiuū. Nota primo, q litigantes in causa possunt facere positiones: & ante litē contestatā, & post: licet aliq dicāt q debent fieri post litē contestatā, & nō ante: q a bene verū est, q in pricipali negotio debēt fieri post litē contestatā, vt i c. prox. J. eo. sed i emergentibus & exceptionibus, q opponunt ante litis cōtestationem, possunt fieri positiones lite non contestata. Nota vlterius principalē effectum huius cap. videlicet, q licet mere factū negatiuum non possit probari per testes: tñ illud factum negatiuū potest poni adeo q talis positio est admissibilis: & eidem positioni tenebitur pars aduersa respondere: alias si noluit rñdere, talis positio habebit pro confessata, vt in cap. seq. Nota vlterius glos. quæ ponit decem per modum summæ in materia positionis.

† Vide Paulum de Castro consil. 167. incip. ad primum, in 1. volu. & Cynū in l. 2. & sed quia C. de iuram. calum.

Positiones possunt fieri ante litis contestationē & post.

Negatiuum factum, licet sit improbabile, est tñ ponibile.

mus† a, vt positiones negatiuas b (quæ probari non possunt c nisi per cōfessionem aduersarij d) iudices e admittere possint f, si æquitate suadente viderint expedire.

¶ *Glos. seq. per modum summæ recitetur sic. Circa materiā positionum quærit de decem: Primo quid sit positio. Secūdo, vnde ortū habuit: Tertio, ad quid fiat. Quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, quis respondeat positioni. Sexto, quando fiat: Septimo qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de positionis effectu.*

a ¶ *Statuimus.*] Circa positionū materiā, q nō habentibus practicā noua & ignota vr, scire debes primo, q positio fm Gof. est dictū loco interrogationis positiuum, vt quod olim interrogatiuū dicebatur hodie positiue: pone i terminis. dicebat olim actor: quæro te dñe iudex an sit hæres, & ex qua parte? hodie dr: pono te esse talem hæredem. Itē pono te hæredē ex asse. Sed hodie etiam fiunt interrogationes, & ante litem contestatam: quod dic vt not. de iura. calum. cap. penult. & etiam post lit. contesta. ff. de interrog. act. vbi cunque. etiam si sit conclusum in causa, vt s. de fide instru. cū Ioannes. Vnde potest describi, q depositio est breuis verborum formula, mentē proponentis continens ad veritatem eliciendā concepta [Vincentius dixit, q positio est assertio alicuius dicti vel facti, vt ad ipsum rñdeamus. Ioan. Mona. dicit, q est narratio facti nōdum probati ad experientis intentum directe vel indirecte spectantis, quod i tendit probari per rñsionem aduersantis. Cy. in l. 2. de iureiu. pp cal. dan. ponit diffinitionem. Ioā. de Aret. q dixit, q positio est alicuius substantialis vel adminiculatiui articuli causæ i iure facta expressio seu assertio Iaco. vero de Rauenna diffinit, q est credulitas asserta, habens annexam interrogationem: vel iud cis suppletionem confessionis ad probationem: vel vt ipsum, vel adminiculans. Archid. dicit hic, q positio est assertio alicuius facti, quo per rñsionem ad ipsam pertinētem obligat reus: & actor probandi onere releuat. Cum positio etiam fiat per reum: incaute expressit de reo & actore in descriptione.] Habuit autem hoc verbū ortum non solū ex vsu hominū diu in causis inolito: sed ex antiqua lege. ff. de leg. 3. Offidius. §. ex diuerso. ibi: pone (inquit) in credito, & ad idē s. de at. cōtest. c. vno. de ele. dudū 2. & J. de test. c. psentium. Fiunt autem positiones, vt per confessionē aduersarij releuet ponens ab onere probandi, vt hic, & ff. de iureiur. cum q. 1. rñso. nam & ad hoc fiunt interrogationes. ff. de interroga. act. l. 2. 3. & 4. Differunt autem positiones & interrogationes: qa positiones assertiue fiunt, illę interrogatiue: positiones a parte, illæ a iudice. Et dicunt quidam, q positiones tātum fiunt post litem contest. interrogationes ante tantum: quorū vtrūque falsum est: de interrogationibus supra dixi: de positionibus infra dicam. Ad positiones autē rñdere debet pars, nō autem aduocatus; immo solent cauti iudices tunc rñdentes aduocatos expellere. Scire tñ debes, q aduocatus q docet clientulum falsum rñdere, tenetur aduersario illius damna resarcire, quæ ob hoc pertulit: puta ex onere pbādi vel amissione causæ. 50. dist. sæpe. s. de iniur. c. vlt. ff. ad. l. Aquil. q occidit. §. vlt. vnde solent aduocati dicere cliētuli: si hoc confitearis, causam perdes: nec dicūt: si negaueris, animam perdes. de simo. Matthæus. in fi. Scire debes q positiones fiūt in causa & ad eas rñdetur per iuramentum calumniæ vel veritatis in causa pstitum: vnde vr, q solum post litem contestatam fieri habeat: cum post litem contestatā iuretur. s. eo. lib. de iur. cal. c. 1. Sed dic, q quandocunq; faciendę sunt pbationes, fieri possunt positiones siue ante litis contest siue post. Nec obstat quod de iuramento dictum est s. quia iudex ponērē ante litis cōtest. faciet iurare se credere & æstimare verum esse qd ponit: & aduersarium quod verum rñdebit: possunt enim ante litis cōte. exceptiones opponi, super quibus necessaria est probatio: ad cuius releuationē fiant positiones: pone enim, excipit q actor excōicatus est, qa percussit clericū, & sic ab agendo repellendus: ponet ipse reus, & hoc modo: Pono q percussisti talem. Item q in tali parte corporis. Item q cum gladio. Item quòd in tali loco. Item quòd tali die. Item q talibus præsentibus. Item q turbatus ex tali causa percussisti illum. Item q animo iniuriandi. Item q ille tunc erat clericus. Item q erat in possessione clericatus. Item q sciebas illum clericum esse. Item q vidisti eum tonsuram & habitum clericalem deferentem. his per actorem confessatis, probata est excōicatio: alias reus hoc probet mutando verba & dicendo, intendit pbare, &c. Post litis cōtest. pone q peto ab ecclesia aliquem, quam q iura retinet remoueri: dicam, pono ego talis iuramēto meo, q talis habet & possidet ecclesiam sancti Petri. Item q habet & possidet ecclesiam sancti Marci. Item q quælibet earum habet curā animarum. Item quòd eas post conciliū acquisiuit. hoc confessato succumbit reus: nisi dispensationē vel iustam causam ostendat: & idem in similibus. Scias autem q positiones fieri debent super cōtentis in libello: & ad ea pertinentibus, vel pertinere valentibus: ex parte actoris ad itentionem fundandā: ex parte rei ad extenuandam. 4 q. 4. c. 1. Fieri autē debēt de facto rei: qa ad factum alterius nō cogitur rñdere. ff. pro suo. l. fi. Et sunt in scriptis offerendæ iudici, vt videat an sint impertinentes, impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo quod hic dr: & sic eas repellat. & de hoc dicam. j proxi. quas si admittendas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciet. de proba. quoniam. s. eo. lib. de rescri. cum in multis. ff. de re iud. l. acta. ad illas postmodū faciat aduersarium rñdere: vel de veritate, vel credulitate 1 habita distinctione, an de veritate vel calūnia tātum sit iuratū. j. tit. pxi. c. 2. & rñsiones scribi faciet sic: fatetur, vel negat: credit, vel non credit. Cum autē ex iuramento de calumnia, vel de veritate rñdet: an possit dicere, dubito. not. s. de iura. calum. cum causam. in prima glos. Caueat autem ponens a positionibus suæ intentioni pnijs, vt agat petitione hæreditatis, vel quorum bonorum, non dicat se post mortē possedisse defuncti: Si agat Publiciana, non ponat se emisse a vero dño: Si agat. Vti possidetis, non dicat aduersarium possidere: & idem in similibus. Est autē positionis effectus, vt is q ponit, quod ponit, cōfiteri dicatur 3: vt J. de iureiur. cap. vlt. vbi dicam de hoc: & an positio vel responsio ad eam reuocari possit.

Positionis descriptiones.

Positiones vnde habuerint ortum.

Positiones quare fuerunt introductæ.

Positio & interrogatio qualiter differant.

1 Verū quando cōstat q sit admittenda ... hoc nō confitetur Pontus.

Positiones quando possint fieri.

b ¶ *Negatiuas.*] quę est ratio, quare positio de negatiua, quæ aliter pbari non potest, fieri non poterat 4. Breuis est solutio: negatiuę quædā probari nō possunt: super quod dic vt not. Ioan. 6. q. vlt. accusator. Bernar. s. de elect. bonæ 1. §. 5 vero. Accur. ff. de probatio. l. 2. sed positio in locū probat onis venit: illud ergo in positione debet admitti, quod admitteret i probatione. de hoc not. Gof. s. de electione. dudū 2. Item positio negatiua pbari debet: sed negatiua non probat, vt supra, ergo, &c. Itē negatiua positio nō ponit: sed remouet. Et hoc siue sit negatiua explicata, puta q nō cognoui Bertā. de frigid. cap. 1. vel non fui citatus. de electio. bonæ. siue implicita, vt pono q in electione tantum quatuor canonici psentes fuerunt: de causa pos. cum ecclesia. positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit: sed æquitas eas admittit, si iudici videbitur, vt hic.

Additio. Dicit Ioan. Mona. negatiua dicit carentiam: & sic nō existentiā: & nō entis nō sunt species nec differentiæ, fm philosophū, Cū ergo pbatio habeat fieri per principia, sicut causatum habet ostendi per causam, & principiatum, vt species per genus & differentiam: & quia hoc habet affirmatiua & nō negatiua: ideo affirmatiua probari potest per rerum naturam, id est, per principia, quæ sunt inducentia naturam rei. propter hoc dixerat Pet. de Bellap. q ius ciuile talem probationem non nouit, vt ponit Cy. vt C. de non numer. pec. l. 3. in fine. Ioan. And

c ¶ *Non possunt.*] Pone nego litteras ad lites de mandato domini impetrasse. Vel nego pecuniam numeratā, quam promiseram instrumento solenni: & spe futuræ numerationis. [Vel si pono q nō fui institutus de auctoritate diœcesani. de cleri. peregri. c. ff. de instit. cap. 3. secundum Host.] Hæc & similia non possunt probari nisi per confessionem aduersarij.

Additio. Et ideo cum nō sit nisi vna species probationis, magis succurrendum est ponenti. argu. s. de testi. cap. vlt. & J. de testi. cogen. dilectorum de proba cap. 2. & cap. ad nostram. ff. de testi. l. curent. C. de reb. cre. generaliter. 1. responso. C. de hære. l. penult. secundum Hostien. Ioan. And.

d ¶ *Aduersarij.*] Dicebant quidam doctores antiqui negatiuam positionem admittendam indistincte. Et quod dicitur, q negatiua probari non potest, verum est per testes: per confessionem autem aduersarij bene. & probatur hoc s. de tempo. ordi. dilectus. de æta. & qualita. cap. vlti. Ioan. And.

e ¶ *Iudices.*] ordinarij, delegati, vel arbitri. s. de proba. quoniam ff. de arbi. l. 1.

Additio. Et C de arbit. l. penult. §. vlt. Hostien.

f ¶ *Possint.*] non quicqd iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subiicitur. ff. de iudi. l. non quicqd. ad hoc. ff. de offic. præsi. l. sæpe. &

supe.&l.seq. Per quæ vr̃ q optioni iudicis relinquatur: peccat tñ iudex reijciens, ex quo positio facit ad causam, & æquitas suadet: cum æquitas scripta rigori iuris præferatur. C. de iudi. placuit. de iur. & fac. ig. l. si qs seruo. & æquitatem semper habere debet præ oculis, vt 4. q. 3. cap. 1. & j. de re. permu. cap. vno. ff. de eo qd̃ cer. lo. l. q si Ephesi. in fi. nec sic arctanda probandi copia. 14. q. 2. quamquam. C. de proba. l. vlti. sm Host. tenetur 1: & si non admittat, poterit appellari. Ioan. And.

1 Idem Ios. Mona. & Archi. non dicit Host. & a ij p qd dicit id quod sequitur de appellatione. Io. And.

Si post.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, *Verum.* Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario vel delegato: lite cõtestata super meo libello, dedi meas positiones, & asserui eas medio meo iuramento: dicẽdo, credo illud quod pono esse verum: hoc facto petij, vt tu rñderes meis positionibus: vnde iudex tibi præcepit, vt tu rñderes meis positionibus per verbũ credit, vel non credit: tu autem recusas rñdere: quæritur qua pœna venis puniendus? Rñdetur q meæ positiones habebuntur p confessatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis: nã de petitis cõstat per tuam cõfessionem interpretatiuam, id est, inductam ex interpretatione iuris: & illud verũ, nisi proponas aliquam exceptionem. Sed quid si nõ comparuisti in die tibi assignato ad rñdendũ meis positionibus: an positiones habeatur pro confessatis? Rñdet q non: sed ꝯ te poterit iudex procedere tanquam ꝯ contumacem: nam si nõ liquet de causa, iudex te excõicabit, vel mittet me in possessionem. Not. primo ex isto cap. q facta litis contestatione antequam fiat positiones, debet præcedere iuramẽtum de calũnia: hoc tñ non est de substantia, vt dictũ fuit s. de iuramen. cal. cap. 1.

Nota q si iurato de calũnia ponens fecit iussum fieri aduersario, vt positionibus rñderet: & aduersarius nolit rñdere, tunc positiones habẽtur pro confessatis: & sic tacens habetur pro cõfessato, si confessio vergat in detrimentum & præiudicium suum: Et si negatio tenderet ad suum præiudicium & incõmodum: similiter positiones haberentur pro negatis. Nota vlterius, q qs potest rñdere positionibus suæ partis aduersæ p procuratorem: dum tñ ille procurator habeat ad hoc speciale mandatum, & q positiones sint insertæ in procuratorio: & detur mandatum pcuratori, vt fateatur talem positionem & talem: alias non haberet mandatum sufficiens.

Nota q paria sunt, non venire ad iudiciũ, vel venire, sed contumaciter recedere. cõcor. cap. 1. de iudi. in antiq. Nota q maior est contumacia illius q comparuit, & non vult facere illud quod sibi facere incumbit, q̃ illius q non comparuit. hoc habet præsens cap. nam maior pœna imponitur ei, q comparuit & cõtumaciter recessit, q̃ ei qui nõ comparuit. Not. etiam q taciturnitas habet p cõfessione. Ad hoc de postula. prælato. cap. 1. & de ordi. cogn. cap. cũ dilectus. Nota finaliter q recedẽs a iudicio sine iudicis licentia, punitur tanquam contumax. ad hoc de iudic. c. 1. 11. q. 3. certum. & de elec. si postquam. s. eo. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

a ¶ *Si post præstitum.*] Si reus iussus positionibus, respõdere recusat, vel si contumaciter recedit, habebunt p confessatis: secus si priusquam sic iussus esset, contumax fuerat: sed tunc pcedetur ꝯ eum, tãquam ꝯ contumacem. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Alexan. quæ incipiebat, Retulisti. alias, Dilecto filio. Io. And.

b ¶ *Aut.*] quo ad spirituales causas exponimus p et, in eis enim in vtroque iuratur, vt s. de iura. calũ. cap. 1. §. vlti. & sic est simi. C. de verb. signi. cum quidam.

c ¶ *Iuramentum.*] Nota pro opinione illa quæ habet, q solũ post litem contest. fiant positiones. Sed dic vt dixi s. c. proxi. & respicit quod communiter fieri solet.

¶ *Glossa sequens quærit, opin. ponit, & soluit contrarium.*

d ¶ *Reus.*] Quid de actore vel eius pcuratore? Dicunt qdam q cadit ab instituta actione. s. de iura. calum. cap. vlti. C. de iura. calũ. l. 2. §. quod si actor. Ad positiones enim rñdetur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locũ habeat, quod nõ credo: sed dic vt dixi s. in proxi. glo. q hic respicit, quod cõiter accidere solet, siue potest, scilicet, q actores probare habent, & sic positiones facere: sed idem econuerso, scilicet vt habeatur p confesso: cum actoris & rei sit æqua conditio. j. de reg. iur. non licet. cum simi.

e ¶ *Procurator ipsius.*] Nota procuratoris contumaciam post litem contest. domino nocere. de hoc s. vt lit. non contes. c. 1. in fi.

ADDITIO. Hoc etiam pbatur de taciturnitate: & facit ff. de pcur. non solum. in prin. vbi de hoc. & aliquid dixit Inno. de postul. præla. cap. 1. & Guil. in Spe. de posi. nono. post prin. Io. And.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si reus iussus, positionibus respondere recusat: vel si contumaciter recedit: habebũtur pro cõfessatis: secus si prius quàm sic iussus esset, contumax fuerat: nam tũc procedetur contra eũ, tanquam contra contumacẽ. Io. And.*

CAP. II.

SI post præstitum [a] veritatis aut [b] calumniæ iuramentũ [c], reus [d] vel procurator [e] ipsius, positionibus ab aduersario sibi factis, interrogatus iussusque [f] à iudice † respondere absque rationabili [g] causa recusset, aut nolit, seu contumaciter se absentet: haberi debet super his, de quibus in eisdẽ [h] positionibus interrogatus extitit, pro confesso [i]. ¶ Verum si

¶ *Glossa sequens dicit quæstionem solui.*

f ¶ *Iussusque à iudice.*] Per hanc litteram bene vr̃ determinata illa antiqua altercatio, qua quæritur: si iudex citat partem, etiã post iuramentum præstitum, vt veniat rñdere positionibus: & citata venire non vult, an positiones habeantur p confessatis? Et licet qdam 2 dixerunt quod sic, puto quòd nõ 3: Ecce enim q tex. dicit, iussus à iudice: & ne credat aliqs q talis iussus factus p nuntium sufficeret, præmittit, interrogatus: sic igitur licet sit iussus p nuntium, non per iudicem (& hoc concesso) non tñ est interrogatus à iudice, quod requirit hæc constitutio: vnde & infra submittitur (verũ si antequã rñdere sic iussus fuerit) scilicet ab ipso iudice interrogatione præmissa. Maiorem ergo reputauit contumaciã illius q interrogat a iudice, & ab eo iussus respondere non vult: q̃ illius q citatus p nuntium vel litteras: etiam hoc expresso venire non vult.

2 Quos vide in Spe. de posi. § octauo. ver. itẽ quæritur. & § nono. verbo. verum & §. de citatio. & ver. post. Io. And.

† Not. Hosti. s. c. pa. & Arch. eo. q si in cõtinenti quæritur post positio ad instantiam aduersarij iudice nõ præcipiente rñdeat, tenet ius. ff. de interrog. ac. l. si sine. l. de dolo. prout. vbi de hoc. Io. And.

ADDITIO. Opinionem glos. tenet Archid. & Dy. videtur cõcordare in regula, contra eum. j. de reg. iur.

3 Idẽ Bart. in l. 2. C. eo. Panormi. in c. cũ causã. extra de iura calũ. Guido Papæ consil. 7. & Decius c. 1. lectura i. de iud.

¶ *Glossa sequens vocit per quæstionem, quæ sit rationabilis causa: & ponit 13. exempla.*

g ¶ *Absque rationabili causa.*] Puta si positio sibi pposita superflua esset vel impertinens 4, quæ probata non releuaret. C. de prob. ad probationem. 30. q. vlti. iudicantem. ibi, ad rei veritatem &c. s. de offic. archi. vt nostrum. Vel obscura. 4. dist. erit. de spon. de muliere. C. de transac. vt responsum. Vel generalis. ff. de leg. 2. Titia. 1. respõ. Item si sit de facto alieno, vt dixi s. c. proxi. Itẽ si sit captiosa: puta quæ detegat periurium respondentis, non est admittenda: puta pater conuentus iurauit nil esse in peculio: tutus est igit̃ exceptione iurisiurandi à patre delati: nisi pro rebus postea quæsitis: postea in positione dicunt aliquæ res fuisse in peculio tempore quo iurauit: per hanc detegitur periurium eius: vnde rñdere non cogit̃. ff. de iureiur. l. duobus. §. fi. Nulli enim iniiciendus est laqueus. 27. q. 1. de viduis. Item si sit multiplex, vt pono q possides talem ecclesiam ad tale monasterium pertinentem: vel pono q Titius filius P. debet mihi x. vel his similia: posset enim alterum esse verum, alterum falsum: & ideo petit̃ explicari: vel ipse idem explicet dicendo vtrunque falsum: vel hoc verũ, hoc falsum. Vel poterit simpliciter positionem negare: etiam si alterum verum sit. ff. de reb. dub. si is q ducenta. §. vtrum 5. 3. q. 9. pura. 9. d. sit. si ad scripturas. Vnde vr̃ q ad multiplicem positionem rñdere bene teneatur, cum habeat supradicta remedia. Ad hoc optime j. tit. proxi. præsentium. §. præterea. Consueuerũt aũt aduocati dicere, pono hæc: & si. õ credit cõiunctum, pono disiunctum: ad quam tñ rñdere non compellatur 5, vt quibusdam vr̃ per iura supradicta: non enim ponit vt debet. Item si positio sit iuris, vt pono q impubes potest condere testamentũ: vel his similia: & ad hoc non compellitur respondere 6: cum enim ius quis probare non cogatur, sed factum: ergo nec ponere, cum succedat in locum probationis. s. eod. cap. proxi. ergo tanquam ad superflua non cogitur rñdere. item si sit impossibilis vel ꝯ naturam: vt si ponit virginem peperisse: vel patrem iuniorem filio. 17. q. 2. cap. decreta. §. cum ergo. ad hoc s. de confes. cap. vlt. & quod ibi not. ff. de interro. act. l. cõfessionibus. & l. seq. Item super crimine eius ꝯ quẽ fiunt, non admittuntur positiones 7, de pœ. distin. 1. cap. qs aliquando. §. item illud Ioannis. versi. non tibi dico. Hæ ergo & similes sunt rationabiles causæ pp quas respondere non teneatur. Item si procuratori fiunt positiones super aliquo emergenti, de quo pbabiliter non imputetur domino. si non instruxit pcuratorem, pcne habebit pcurator inducias ad consulendum dñm: secus in principali super quo a principio instrui debuit. s. de iura. calum. in pertractandis. vbi de hoc per Inno. & Hostien.

4 Et de hoc dollat in dubio rati est admittenda iure impertinentis & ita seruatur. Io. And.

5 Verum est si simpliciter dicatur, peto positionibus rñderi: si positio sit cum qua litate iudicatiua vnde si debitũ cõditionale petatur pure, tũc positio negari potest. arg. c. 1. j. de plus pe ti. Dom. Fonta.

6 Bene dicit nisi positio fieret de iure speciali, vt statuto cõsuetudine, aut de iure dubitabili, vt puta de vna extrauaganti. Dom. Fonta.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

h ¶ *Eisdem.*] scilicet quibus respondere non vult: & per hanc litteram dico, q si quibusdam rñdeat: & postea alijs rñdere noluit: illæ quibus iam responderat, non habebuntur pro confessatis, si eas negauerit: pœna enim vlterius non debet extendi, &c. de his quæ fiunt à maio. parte cap. quæsiuit. Ioan. And.

7 Fallit si crimen sit notorium de accus. qualiter & quã do c. de crimine sit infamia. fels. in c. cũ causam. de testibus. Dom. Fonta.

¶ *Glossa sequens quærit, argu. oppositi ponit, & soluit. finis ponit dictum quod additio corrigit.*

i ¶ *Pro confesso.*] Vtrunquid ipso iure, aut per sententiam? Videtur q per sententiam (& hoc tenet Ioan. Mo.) sm ea quæ not. s. de iura. calum. cap. vlt. dicebat Tan. q tacens non habebatur p confesso: nec p negante: per regu. ff. de reg. iur. q tacet. j. eo. tit. is qui tacet, ibi dixi. Quid ergo fiet? sm eum compellitur respondere per excõicationem: in possessionem missionem, captionem pignorum mulctam: &

multâ, & his similia. ſ. vt lite nō conteſt. tua. & cap. quoniâ. ff. de vent. inſpi. l. 1. §. cogenda igitur. ff. ſi quis ius di. l. vna. & facit ſm Hoſt. de elect. bonæ. verſi. ꝯ legati. Sed hodie ꝓ confeſſo haberi debet, vt hic vides. Ad hoc ff. de interroga. act. de ętate. §. q tacuit. & idē iuris de obſcure reſpondente, niſi declaret, vt ea. l. §. nihil. Et quod dicit, ꝙ habetur ꝓ confeſſo, intelige ſi confeſſio eſt damnoſa: aliâs ſi eſſet ſibi vtilis, haberet pro negante ¹, vt ff. de interrog. act. l. non alienum. & l. de ætate. §. 1. vſque ad vj. In interrogationibus procedat hoc: in poſitionibus nō credo, in qbus ſatis ſit ponēti ꝙ habeat intentum ſuum. Ioan. And.

ADDITIO. Diuerſitatis ratio: quia iudex ſuper dubio interrogat, nec iurat: pars vero ponit ſuper certo, & iurat. Ioan. And.

a ¶ *Ratio dictauerit.*] quod dic vt not. ſ. de do. & contu. prout.

antequam reſpondere ſic iuſſus fuerit, eum contumaciter abſentari contingat, tunc pro confeſſo non debet haberi: ſed eſt aliâs contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio dictauerit) procedendum.

1 Idem Ho. & S. Arch. & Guil. in ſpe. depoſi. §. nouo. verſi. itē illud. Ioan. And.

TITVLVS X.

De teſtibus [& † atteſtationibus.]

† Hæc duo verba & atteſtationib⁹ deſunt i pleriſque manuſcriptis.

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugdū.

In manuſcriptis ... dempto, legitur ita: Gregorius nonus.

DE TESTIBVS ET atteſtationibus.

Continuatio dni Heliæ.

¶ *Dictum fuit ſupra titulo proximo de confeſſis. verum quia ſæpe contingit, quod pars aduerſa non confitetur poſitiones alterius, ſed illas negat, & ſic actor arctatur ad probandum ſua facta, quæ poteſt probare regulariter per teſtes, ideo poſt rubricam de confeſſis, conuenienti ordine ponitur rubrica de teſtibus. Notanter dicitur, quòd facta probantur regulariter per teſtes: quia aliquoties ſcriptura eſt de ſubſtantia actus: non tamen eſt de ſubſtantia probationis ipſius actus. l. 1. C. de fide inſtrumentorum.*

M*ediatores.*] Ponit dictum, cui ſubdit duplicem determinationem.

¶ Præſupponendum pro intellectu huius cap. quando dicatur qs agere ciuiliter pro crimine ſimoniæ: Dicēdū ꝙ in crimine ſimoniæ dicitur quis agere ciuiliter etiam ſi agat & tendat vt ſimoniacus priuetur beneficijs ſuis: ſed ſi agat & tendat vt priuetur ordinibus ſuis: dr̄ agere criminaliter. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ aliquotiens qs eſt ſocius criminis & muneris ſimul: aliquando qs eſt ſocius criminis tantū, & nō muneris, vt volebam obtinere ab ep̄o Pictauen. aliquid ſpirituale: ego ſciens ꝙ ipſe diligebat temporalia, habui aliquem de ſuis familiaribus: & conueni cum tertio, vt promitteret aliquem equum ep̄o, vt poſſem habere ſpūale: iſte mediator nihil accepit, ſed gratis fecit: talis dicitur ſocius criminis tantum, & non muneris: aliquando autem conuenio cum mediatore, & aliquid ſibi do pro pœna: tunc talis dicitur ſocius criminis & muneris ſimul.

Caſus litteralis domini Heliæ.

CASVS. Accuſabā Titiū de ſimonia: oblato libello, & ſuper eodē lite negatiue conteſtata, interoque per reū meis poſitionibus, petij me admitti ad ꝓbandum intentionem meam, & produxi aliquos teſtes: accuſatus proponit, ꝙ mei teſtes nō ſunt admittendi ad teſtificandum ꝯ ſe: qa fuerunt ſocij & participes criminis: an illa ſocietas criminis repellit eos a teſtificādo? Rñdet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut ago ꝯ ſimoniacum ciuiliter, vt ipſe priuetur beneficijs ſuis, & non deponatur ab executione ordinū, & tunc diſtinguitur, aut accuſatus opponit ꝯ meos teſtes, ꝙ ipſi fuerūt ſocij criminis & muneris ſimul, & tunc dicit Romanus Pontifex ꝙ iſti teſtes repelluntur à teſtificando: licet ſuper crimine ſimoniæ agat ciuiliter: alij ſunt ſocij criminis tantū, & non muneris: qa pręſtiterunt operam gratis: & tunc admittunt, & eſt ſpeciale in crimine ſimoniæ, vt ſocius criminis admittatur ad teſtificandum: & iſtud eſt ob deteſtationem criminis: aut agitur ꝯ ſimoniacū criminaliter ad depoſitionem ordinum: & proprie ab executione ordinum: qa quātumcunq; qs deponatur actualiter, non priuatur ordinibus ſibi ſemel collatis: immo ſi celebraret, conficeret verū corpus Chriſti, vt tenet glo. in cap. degradatio. j. de pœnis. ideo ꝓprie agitur ꝯ ſimoniacum criminaliter ab executione ordinū, & tunc non admittunt ſocij criminis ad teſtificādum ī cauſa criminali intentata criminaliter. Nota primo ex iſto textu, ꝙ ſocius criminis regulariter non admittitur ꝯ ſocium criminis: qa par delictum teſtem repellit.

Nota vnū ſpeciale ī crimine ſimoniæ: idem ī alijs criminibus exceptis... ī crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis, videlicet ꝙ ſocius criminis admittit ꝯ ſocium ī crimine itentato ciuiliter: dum tn̄ ſit ſocius criminis tantum, ſecus ſi eſſet ſocius criminis & muneris ſimul: ſecus ī crimine criminaliter intentato: qa tunc non admitteretur ſocius criminis tantū: & multo minus ſocius criminis & muneris ſimul. Quæri qualiter accuſatus poteſt opponere ꝯ teſtes ꝓductos ꝙ ſunt ſocij criminis, niſi ipſe accuſatus confiteatur crimē: & tunc ſi confiteatur, non erunt neceſſarij teſtes ad ipſum conuincendum, ſed ſua confeſſio erit ſufficiens ad ipſum condemnandum. cap. 2. de cōf. in antiq. Dicit gloſ. ꝙ poterit accuſatus opponere ꝯ teſtes, ꝙ ſunt ſocij criminis tribus modis: Primo modo accuſatus ꝓponet crimen generaliter, dicendo, ꝙ talis teſtis eſt ſimoniacus: & ſic gloſ. vr̄ ſentiri ꝯtrariū, videlicet ꝙ ſi accuſatus ſimpliciter diceret, ꝙ talis teſtis eſt ſocius criminis, ſua confeſſio eſſet ſufficiens ad ipſum condemnandum. Alio modo dicit gloſ. videlicet, ꝙ accuſatus hoc poterit ꝯ teſtes opponere, ꝙ teſtes fuerunt ſocij criminis, nec per hoc vr̄ confiteri crimen. qa excipiens nihil videtur confiteri de intentione aduerſarij. & ī hoc remanet gloſ. Item qa vr̄ confiteri ꝯtrarium actum: tn̄ ſi hoc modo reſponderet, mendacium committeret. Nota finaliter ꝙ de crimine poteſt agi criminaliter & ciuiliter: & quando dicatur agi de crimine ſimoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimū text. in cap. per tuas. 1. de ſimo. in fine. Dominicus.

¶ *Socius in crimine ſimoniæ admittitur in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.*

CAP. I.

M*ediatores* b †, per quos c ſcelus ſimoniæ plerunque d committitur, ad teſtimoniū e contra ſceleris eiuſdem auctores f, in deteſtationem criminis g, admittuntur: ſi non agatur criminaliter h, ſed ciuiliter i, & emolumentū

† Vide cap. quia ad abolendam tit. de ſimonia, in 2. compilatione, vnde hęc decretalis videt' deſumpta. & c. per tuas. ii primo, cum ibi notatis in hac editione, tit. de ſimonia.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit quod determinat.*

b ¶ *Mediatores.*] Socius ī crimine ſimoniæ admittitur in teſtē, ſi ſit ſocius criminis tantū, & agatur ciuiliter, aliàs non. Iſta decretalis & ſequens fuerant Gregorij, & deberent eſſe in antiqua cōpilatione vltimæ in titulo. & per hanc decretalē modo rationem recipiūt gloſſæ illæ Ioan. & Ber. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. liberi. in 1. glo. quam qdam no habent. & de teſtib. veniens. 1. in gloſ. penult. q indiſtincte dicebant, quod in hoc crimine ſocius criminis tantū admittebatur in teſtem: criminis vero & muneris non: diſtinctio enim illa locū habet, cū ſolum agit ciuiliter: ſi enim criminaliter, ſocius etiam tantum criminis repellitur, vt hic vides. ad hoc ſ. eod. teſtimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod notat Goffr. in ſum. de ſimo. in fine, vbi ſimpliciter dicit hos mediatores a teſtimonio repellendos. Ioan. And.

b ¶ *Mediatores.*] qui proxenetæ dicunt. [Canon vocat illos interemptores. 9 1. diſt. cap. penul.] & ſalarium quod eis datur, dr̄ proxeneticum. ff. de ꝓxene. l. 1. & 2. & ſi in ſpiritualibus ſalarium recepit, vel aliquam promiſſionem commodi temporalis, ſimoniacus eſt. de ſimo. cum eſſent. & tunc non admittitur etiā ſi ciuiliter agatur, vt hic in fine. & ſ. eod. veniens 1. & infamis eſt. 1. q. 1. ſi quis epiſcopus. & 1. q. 3. ſi quis præbendas. & beneficijs priuandus. s. de elect. per inquiſitionem. & deponendus. de confeſ. cap. 2. de ſimo. non ſatis. ibi, vel contenterint.

c ¶ *Per quos.*] id eſt, quorum miniſterio.

d ¶ *Plerunque.*] ergo non ſemper, quia interdum ſine mediatore inter ſe componunt ſimoniaci. de ſimo. de hoc. & c. veniens. cum ſimi.

e ¶ *Ad teſtimonium.*] Nota quod ad pręſumptionem faciendam bene admittentur, ſed non ad probationem. 4. q. 3. cap. ſi teſtes. § liberi. qd̄ dic vt not. 15. q. 3. nemini. de confeſ. cap. 1. de teſti. veniens 1. Et not. ꝙ dicit, teſtimonium, quia circa accuſationem nihil hic ſtatuitur, ſed ſtatur iuri antiquo, 2. q. 1. in primis. in fine. 15. q. 3. ſane. de ſimo. tanta. & c. licet Hely. & c. per tuas. & ei quod not. 2. q. 8. in ſumma.

Teſtis qui nō admittitur ad probationem, admittatur ad præſumptionem faciendam.

f ¶ *Auctores.*] Cum interdum etiam per alios conuinci non poſſint. ad hoc ſ. de teſtib. cogen. c. vlti. vbi ad detegēdam coniurationem inducuntur ſocij & iurati. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duas lecturas.*

g ¶ *Criminis.*] Aliàs tanti criminis. & concor. 1. q. vlt. c. vlt. ſ. de ſimo. tāta. & cap. licet Hely. ibi. cū ad inſtar criminis & c. Et per hāc litteram credo hāc decretal. intelligendā etiā de mediatore, q nō eſt emendatus de crimine, alias qd eſſet ſpeciale in hoc, vt ſ. eo. teſtimonium: vel poteſt dici de emendato debere intelligi, & bene eſt ſpeciale, quod mediator admittatur, vt j. dicam.

h ¶ *Criminaliter.*] ſ. eo. teſtimonium.

i ¶ *Ciuiliter.*] Nota ꝙ regulare eſt, ꝙ ī ciuilibus mediator de cōſenſu par-

su patrium admittat ad testimonium, alias non: in Auth. de testib. §. quoniam vero. collat. 7. Et not. Bernard. de testi. cogend. dilectorum, circa prin. glo. [Et hoc intellige vt ibi dixi.] Hic tamen admittitur etiam, parte contradicente; quod intellige secundum distinctionem decre. de simo. per tuas. & cap. licet Hely. [secundum Hostien.]

tus, & non responsioni ipsius syndici. *Articulis.*] Articulus hic dicitur pars intentionis ipsius partis. s. actoris vel rei. *Interrogatoria.*] Vnde partes communiter dant interrogatoria generalia: de quibus in glos. aliquando etiam dant interrogatoria specialia: & illa interrogatoria sunt ad reperiendum testes in variatione & falsitate. *Specificatione.*] Nam ille qui vult reprobare testes contra se productos, debet specificare crimina: & contra quos testes opponit illa crimina, & per quos testes intendit illa probare: quia debet hoc modo dicere: dico talem testem adulterum, & intendo probare per illos testes. Nota primo ex isto textu, quod licet in rebus incorporalibus, quae non possunt tangi nec videri, vt Insti. de rebus corpo. & incorpor. non sit vera possessio: pro ipsis tamen incorporalibus potest

¶ *Glossa sequens quaerit & soluit: obijcit & tripliciter soluit, & secundam approbat. Ioan. And.*

a ¶ *Assecuti.*] Vides quod iuris in hoc excepto crimine, s. simoniae. Sed quid de alijs exceptis. De crimine laesae maiestatis dic vt 6. q. 1. c. si qs. vers. sane si qs. de confes. c. 1. De crimine haeresis dic vt j. de haere. in fidei fauorem. Sed aduerte: mirabile enim est quod dicit haec decret. quod socius criminis repellatur in criminali criminis & muneris in ciuili: si enim qui petit ipsum a testimonio repelli, dicat: socius mihi in crimine fuisti, non egemus vlterius teste: quia ex hac confessione puniendus est de confes. cap. 2. nec permittit canon vel lex, quod dicat, hoc non feci: quia mendacium, vel aliud peccatum non permittunt. 23. q. 4. quod peccat. & ff. de tribu. illud. §. pen. Sed dic, quod potest in genere dicere, non potes testis esse: quia commisisti hoc crimen, quod me offero probaturum: & sic repellitur: quia par delictum repellit testem. j. eo. personas. cum distinctione decr. de simo. licet Hely. & c. per tuas. vel dic praecise, quod exceptionem obijciens non fatetur. j. de reg. iur. exceptionem. & ibi dicam. Vel pone quod opponatur criminis simoniae exceptio contra testem: & ille qui produxit, dicit eum qui probat, fuisse socium, & sic contra se nil fatetur: sed secundum tene: quia & hic videtur fateri testem suum simoniacum.

¶ Socius criminis quando admittatur contra socium vide Hyppolitum in l. 1. ... de quaest.

a Secundum Host. Et sunt ... praedicti. Tamen secunda ... de simo. quanquam. & de haeret. ad abolendam. Ioan. And.

ADDITIO. Quod not. 79. dist. c. 2. in gl. penul. C. de libe. cau. si filium. in vlt. glo. per Host. in summa. de simo. §. quis ad accusationem. in fin. Et Spec. de accu. §. 1. versic. caue tamen. & in §. ibi praece. qui incipit, item repellitur qui fuit. inuenies casus exceptos, quibus additur socius contra socium. Ioan. And.

exinde non fuerint assecuti[a].

¶ Idem.

¶ *Ponit modum remissionis curiae: & dat modum iurandi super positionibus: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PRaesentium [b] auctoritate mandamus, quatenus in causa quae inter abbatem & conuentum[c] sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte[d], & Priorem & conuentum de Paldigen. Lyconen. dioecesis ex altera[e] (super eo quod iidem abbas & conuentus, se ab ipsis Priore & conuentu de Paldigen. possessione[f] subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos: & super irritanda quadam compositione[g] olim inita inter partes: & rebus alijs[h]) vertitur: ab eisdem abbate[i] & Priore nomine suo, & in animas conuen

¹ Alias Ioan de Spaldingen. Linconien. dioecesis.

² Lingonien.

³ Linconen.

PRaesentium.] Sunt tres partes. Prima tractat de positionibus, iuramento, & responsionibus ipsarum: Secunda ibi, *Testes.* de testibus reprobatorijs probatoriorum. Tertia ibi, *Si vero.* de reprobatorijs reprobatoriorum.

CASVS. Orta lite inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauen. parte ex vna, & priorem & conuentum Lynconen. in possessorio: nam dicebat Abbas & conuentus sancti Nicolai quod ille prioratus Lynconen. suberat monasterio sancti Nicolai: quodque monasterium sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis per tempus sufficiens ad inducendum praescriptionem, & quod a paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitam obedientiam: & sic intentabant interdictum vtile pro recuperando possessorio: Ista causa fuit euocata ad Papam: quod fieri potest, vt in cap. vt nostrum. de ap. in anti. & fuit processum in causa, intantum quod fuit facta litis contestatio: fuerunt factae productiones testium: quia positiones non fuerunt immediate factae post litem contestatam: nam illud non est necessarium, vt in cap. 1. de iuramen. calum. postea abbas voluit facere suas positiones, vt in illis prior Lynconen. responderet personaliter: vnde Papa commisit auditionem positionum archiepiscopo Rothomagen. cui mandauit Papa, vt ipse exigeret iuramentum de calumnia & veritate: quia vtrunque est praestandum in causis spiritalibus, vt d. c. 1. de iuramen. calum. & faceret ipsum priorem respondere positionibus sigillatim: Et si prior vellet producere testes reprobatorios contra testes abbatis productos in principali, eos reciperet: & examinaret: Et si abbas vellet producere aliquos testes ad sustinendum alios primos testes super principali productos, illos similiter reciperet & examinaret: secundum suos articulos & interrogatoria partium. *Possessione.*] id est, quasi possessione: quia vera possessio solum cadit in his rebus, quae possunt videri oculo corporali, & palpari, modo subiectio non potest palpari: ideo non potest dici vera possessio: sed quasi possessio. *Quam super positionibus.*] Nam partes ante commissionem dederant Papae suas positiones articulos & interrogatoria: & omnia ista inseruit Papa in sua bulla. *Contradictione.*] Vnde sciendum, quod licet pars contra quam dantur positiones, possit illas impugnare & dicere captiosas: tamen quia Papa admiserat positiones: ideo mandat archiepiscopo, vt non admittat partes ad impugnandum positiones. *Syndico.*] Sed ad quid interrogatur syndicus? Dicendum quod responsio syndici corroborabit responsionem praelati & conuentus: sed si non sit conformis, sed contra dicat: tunc standum erit responsioni praelati & conuentus,

intentari remedium possessorium, non tamen directum, sed vtile: quod remedium possessorium vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis: sed tamen est idem effectus. Not. quod si subditus recuset obedire superiori: per illam recusationem dicitur spoliare superiorem illa subiectione. Not. quod praelatus agit pro se & conuentu suo: quia forte haec erat causa ardua, quam non poterat deducere sine consensu rationabili conuentus in cap. 1. de proc. in anti. secus si esset causa leuis, vt in cap. edoceri. de rescri. in anti. modo quando praelatus agit pro ecclesia, dicitur causa grauis: & tunc praelatus iurat in animam suam & conuentus. Not. quod sicut reus compellitur respondere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento: ita similiter actor compellitur iurare suas positiones veritatem continere per verbum, credit: videlicet quod credit suas positiones continere veritatem: & ista sunt intelligenda nisi esset causa spiritualis: tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quod credit suas positiones veritatem continere. Not. quod licet regulariter sint faciendae positiones post litem contestatam: si tamen non fuerint factae, sed actor produxit suos testes: testibus productis & examinatis potest actor petere, vt reus respondeat suis positionibus: nam forte probabit per positiones quod non potuit probare per testes. Not. quod cum quis vult producere testes, debet exprimere nomina testium: & secundum communem opinionem doctorum debet exprimere articulos & testes per quos intendit probare. Not. quod reprobans testes debet dicere in specie criminas & contra quos testes opponit illa crimina: & per quos testes intendit illa probare. Not. quod possum testes reprobatorios reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: alias esset processus in infinitum. Nota finaliter, quod in eodem libello possunt accumulari & peti diuersae res & iura: vide de elect. querelam. glos. in versicu. personalibus. in cap. fin. de rescrip. & Inno. in cap. constitutus. de restitu. in integ. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

b ¶ *Praesentium.*] Haec decretalis est practica, & per aduocatos optime scitur: & ponit modum remissionis curiae, & dat modum super positionibus iurandi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi: & modum testes probatorios reprobandi: & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. quod haec decretalis melius scitur per practicam quam per doctrinam.

c ¶ *Conuentum.*] dic vt s. de rescrip. edoceri.

d ¶ *Ex vna parte.*] & actores.

e ¶ *Et altera.*] & reos, vt patet per sequentia.

f ¶ *Possessione.*] id est, quasi possessione: quia de incorporalibus agebatur. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. & de hoc s. de foro compet. conquestus. [Vnde canon 16. q. 1. reuertimini. §. si quis doctus. dicit, quod scientia possidetur.] Et not. secundum Inno. quod hic agebatur possessorio: & tamen iuratur de veritate. quod est contra id quod opponit Bern. s. de iura. calu. can. 2. in glos. 1. in fi. & s. de resti. spol. litteras. sed non prohibet hic iurari, [scilicet de calumnia.] Et hodie iurandum non est per id quod habes s. eo. lib. & tit. cap. 1. [scilicet de iuramento calumniae.]

Glo. sequitur Dom. Pet. de Anch. notantes quod libellus non variatur si quo dicitur possessio quando dicendum esset, quasi possessio. Roma.

g ¶ *Compositione.*] si amicabilis fuerat, valere poterat: Secus si fuisset transactio. s. de transact. super eo. de hoc de praeben. nisi essent. [secundum Hostiensem.]

h ¶ *Rebus alijs.*] commissio facta cum hac clausula non extenditur ad maiora: quod dic vt s. de rescrip. sedes.

i ¶ *Abbate & priore.*] vtraque enim pars petijt positionibus suis, per eos qui principales erant & melius veritatem nouerant, responderi: & ideo super his scripsit Papa Rothomagen. archiepiscopo, vt sequitur. ad

tur. ad hoc ℥. de iura. calum. in pertractandis. ff. de procu. si actor.

¶ *Glossa sequens vocē per obiect. & not. duo.*

a ¶ *Conuentuum.*] id est, singulorum de conuentu, vel maioris partis: quia conuentus sicut vniuersitas non habet animā. ℥. de ten. excō. Romana. §. vlt. Not. ius nouū vt prælatus iuret in animā suam & fratrum vel maioris partis: olim solus prælatus præstabat hoc iuramentum. de hoc ℥. de elect. dudū 2. Et nota ex hac littera, quod confessio solius prælati non nocet ecclesiæ: quia nec etiam confessio minoris partis: cum hic dicat, vel maioris, &c. & facit de his quæ fiunt à maio. par. cap. 1.

¶ *Glossa sequens vocēt per quæstionem ponit opi. Inno. & contraria Hostien. primam approbat.*

b ¶ *Ipsorum.*] ibidem residentium ſm Inno. Ad hoc 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius porrectum. Host. ℥. dicēs absentes vocandos, si possint commode vocari. de elect. quia pp. facit pro eo ℥. de præb. cū in ecclesijs sed opin. Inno. cre lo vera per decret. ℥. eo. lib. de offic. ord. quamuis. ibi, prout sunt in electionis negotio, &c. Si in omnibus tractatibus vocandi essent absentes, non video quare expressisset de negotio electionis plusquam de alijs tractatibus. Speciale: ergo vr in electionibus, & receptionibus, & in casu ipsius decret. quamuis. quod debeant absentes vocari. alias non. 10. q. 2. cap. ea enim § hoc ius porrectum.

A d d i t i o. Ad hoc qđ not. de maio. & obed cap. fin. in 3. glos. & vide qđ dixi de no. ope. nuncia. c. 2. in glos. sic §. versicu. pudētes. Inno. (de quo in prin huius glos.) dicit, quod non sufficit quod in aliqua positione contentiat maior pars iurantiū: nisi esset maior pars conuentus ibidem residentis: Et est hoc ea ratione: quia minoris partis confessio non potest præiudicare toti conuentui. Ioan. And.

c ¶ *Ponendo.*] quia etiā ponēs ℥ria periurus est. ℥. tit. proxi. c. vlt.

d ¶ *Transmissis.*] quibus nil opponi poterit: cū sint examinatæ & approbatæ per Papam. 35. q. 9. Apostolicæ. C. de testa. omnium. & hoc est quod ℥. sequitur, nulla prorsus, &c.

A d d i t i o. Sic & bulla Papæ omnium suspicionem excludit, vt dicit Inno. de fide instrum. ex parte Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Ipsi.*] quia tractabant alias cū conuentu: si autem scientia prælati est ℥ria rñsioni conuentus: dicat, ex parte cōuentus sic dico: sed sic ego credo vel dico. ad hoc ff. de ad in. & per. tut. quotiens. ℥. sicut. ſm Host. Si autem esset in iudicio tanquam prælatus: habes ℥. de postula. bonæ 2. de præscript. cap. vlt. 54. dist. generalis. Sed in casu præmisso cui responsioni stabitur? Dic quod responsioni conuentus: cum prælatus hoc respondeat vt pars conuentus, & maiori parti sit standum, vt ℥. dixi.

A d d i t i o. Secus si super his ageretur, quæ diuisa essent ad solū abbatem spectantia. ℥. de rescript. edocēri. sed hic patet, quod illa erant communia secundum Innocen. & Hostien.

f ¶ *Præterea.*] alias postea, alias præterea: quasi dicat, diximus quod rñdendum est positionibus: volumus instruere iudicem quomodo habeat facere responderi: & ideo dixit, præterea.

g ¶ *Sigillatim.*] quia positio habens plura membra, in vno falsa, in alio vera posset esse: & sic copulatiua posset hic negari, vt dixi ℥. tit. proxi. cap. vlt. ff. de reb. dub. si is qui ducenta §. vtrum. Et ponens debet ponere certum, & rñdens respondere certum. ff. de cōfess. certū. Et omnis disiunctiua est incerta. ff. de verb. oblig. l. vbi. §. illud. ff. de iniur. prætor edixit. §. quod autem.

A d d i t i o. Inn. hic per litteram, super quolibet. notat non sufficere positionem negari, nisi ad singula respondeatur in positione contenta. Idem Petr. & Abb. & dicit Hostien. hoc æquum ℥ cautelosam sutilitatem aduocatorum, sumptam ex dicto §. vtrum. Dic etiam, quod forsan causam dedit ipse huic edicto in causa quam habuit cum Hospitalarijs. Ioan. And.

h ¶ *Sufficienter.*] scilicet sigillatim & clare rñderi: & si rñdere nollent, haberentur pro confessis. ℥. tit. proxi. cap. vlt.

A d d i t i o. Et dilucide, & non solum de scientia, sed etiam de credulitate secundum Host. dicentem, quod quicquid dicatur: iurans de veritate, respondere debet de credulitate. Inducit iura: quod nō credo. Ioan. And.

i ¶ *Contradictione.*] rationem dixi super verbo, transmissis.

tuum[a] eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorū[b], recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tam ponendo quàm respondēdo, dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis[d]) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præterea[f] sigillatim[g] super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias à partibus sufficienter[h] adinuicē respōderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione[i] re-

Marginal notes (left): a Scilicet ab habētis mādatum a capitulo. tunc enim prius dicatur: vt notat in 17. dist. de Gonsal. neapolitana. nisi probaretur attor. ℥. de cō. sc. c. c. ii. Ioā. And. — t Extende glossam ad omnes casus consimiles & arduos, vt vult Abbas in c. 2. de n. o. quę fiunt à maio. par. cap. vlt. de iure patr. & c. Ioā. in cap. 1. omnes. de consti. ut. & in c. pastoralis. de rescript. — t Vide Felinum in cap. 3. extra de re iudi. & Alexandri consil. 151. colum. 5.

¶ *Glossa sequens.*] titubat: quæris, & soluit.

k ¶ *Quid sciat.*] quod si titubat, habebit diem ad deliberandum. ff. de pet. hæredit. si debitor. & si præsumptio est de malitia, potest iudex exigere iuramentum ab eo, quod malitiæ hoc nō petit. ℥. eod. lib. de iura. calum. c. 2. in fin. si autem anima suum ad aliam partē applicare nescit: tunc poterit dicere, nescio, vel negatiue rñdere, vt si quæratur, si talis viuat, dicat, non credo, non sequitur propterea quod credat ipsum mortuū, ſm Inno. & Hostien. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit secundum Bernar.*

l ¶ *Inquiras.*] Quid si syndicus confiteatur ℥rium eius quod prælatus confessus fuerat: licet alij aliter dixerūt. Dic ſm Ber. potius stādum confessioni prælati & capituli, quàm cōfessioni syndici, quod non iurauit: si vero concordet cum prælato, eius confessio adiuuat. [hoc placet Archi.]

cepta. Sine iuramento autem à syndico vtriusque partis quid sciat[k] de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras[l]. ¶ Testes etiam, quos super articulis[m] sub eadem bulla transmissis, pars dictorum Prioris & conuentus duxerit producēdos[n], ad reprobandos testes partis alterius[o] in causa principali productos[p] (quorum nomina[q] in eisdem articulis continentur) vsque ad kalendas[r] Nouembris proximò futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria[s], quæ tibi sub eadem bulla transmitti-

m ¶ *Articulis.*] Articulus vocatur pars intentionis, cōtinens id qđ actor probare intendit. facit ℥. de testibus, veniens 2.

A d d i t i o. Vnde ſm quosdam articulus est nomen græcum, & sonat indiuisionem: inde membra quæ non diuiduntur in alia mēbra, dicunt articuli, vt in articulis digitorum. ff. ℥. de hære. accusatus. in prin. Et sic hic dr, articulus: quia arctat, id est, arte cōponitur. Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi de hæret. cum Christus. arctat ad rñdendum. de hoc hic. Alijs modis sumit articulus, de quibus dantur versus.

Articulus color est, breue membrum, dictio græca:
Articulus numerus per denos multiplicatus.
Momentum articulus, pressuraq; dicitur esse. Ioan. And.

n ¶ *Producendos.*] iuratos tñ: alias testimonium ipsorum non valet, etiam si essent religiosi. s. de testi. nuper. nisi iuramentum remitteretur à parte, vt eo tit. tuis.

o ¶ *Partis alterius.*] scilicet, sancti Nicolai.

p ¶ *Productos.*] corā Papa vel iudice ab eo dato. Et sic nota, quod cōtestata erat lis, aliter non valet testium receptio. ℥. vt lite non cōtest. in rubro & in nigro. Et sic not. quod licet statim post litem contestatā iurandum sit de calumnia, vel de veritate dicenda, secundum quod requirit causa: & faciendæ positiones ante probationes: si tamen hoc omissum fuerit, adhuc post probationes fieri poterit. ad hoc ℥. eo. lib. de iur. cal. cap. 2. hic enim post testes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt positiones.

A d d i t i o. Vt refert Io. Mona. ℥. tit. 2. c. 1. quidam dicebant ℥rium, quasi aggrediendo probationem testium, sibi pars præcluserit viam ponendi. Ad decret. 1. de iuramen. calum. respondet iurari de calumnia non propter partem tantum: sed propter vtilitatē publicam, cuius interest lites dirimi: sed positiones sunt tātum fauore partium. alleg. de foro comp. si diligenti. cum simi. Ipse dicit tenendum cum glos. ne probationis copia sic angustetur. C. de hæreti. l. penult. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Nomina.*] ne esse possit variationi locus. ℥. eo. de rescrip. cap. 2. Et continebantur isto modo: Intendit talis probare talem testē adulterum, pro eo quod talem vxorem talis publice in suam tenuit concubinam: & hoc probare vult per A. B. C. Item intendit probare, quod F. est periurus: quia deierauit corruptus in tali causa: & hoc vult probare per D. E. F. & sic de singulis: quia vnus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterum tantum: & si vellet alios quàm nominatos inducere, vel alios transponere, non credo quod possit ſm Host. arg. ff. mand. l. diligenter ℥. de rescrip. cum dilecta. ℥. de præb. cui de non.

¶ *Glossa sequens vocitetur per quæstionem.*

r ¶ *Ad kalendas.*] & non vltra. ℥. de prob. licet. nec possunt isti delegati terminos prorogare, nisi partes ambæ in prorogationem terminus consentirent. ℥. de offi. delega. de causis.

A d d i t i o Secundū Host. Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens dicit quid sit interrogatoria.*

s ¶ *Interrogatoria.*] Interrogatoria sunt q̄ facit pars testibus productis per te, & dari super articulis, de quibus præmissum est, & formatur ſm circumstantias causæ & personarum productarum, vt i d. c. licet. §. 1. ℥. de prob. & ℥. eo. c. cautam. 1. & c. per tuas. vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui terminus tam ex prædictis

Marginal notes (right): t Vide Decium in c. licet. extra de probation. — t An confessio syndici præiudicet, vide Alexandri consil. 68. in 2. volum. — t Nō enim sufficit dicere, excepto cōtra testes, quod sunt de talibus criminib. &c. sed sigillatim & nominatim debet exprimere de quocū que: Vide dicit lex ad designandum, cuius dolo fit factū ff. de dolo. l. si ex dolo. §. vlt. ad hoc de elect. per inquisitionē, in princi. ℥. de sen. exc. cōstitutionem. cū cōcor. Ioan. And.

prædictis iuribus dari debet, quàm consuetudine generali, quæ est optima, &c. ff. de legi. si de interpretatione. de consue. cū dilectus. Et fiunt interrogatoria hoc modo: Si dixerit testis verum esse qđ primo intentionis articulo continetur, quæratur ab eo quō scit, & si ibi præsens erat, & ad quid ibi erat, & si vidit: Potuit enim præsens esse, & non vidisse. Itē quo anno & die id fuit factum: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an dom⁹ illa sit terranea, vel in solario, & q erāt ibi præsentes: Item si cognoscit illum [1] de quo testificatur, & cuius ętatis, staturę, & coloris: & his similia, ſm quod faciunt ad factū. Et hæc interrogatoria de consuetudine & de iure non dantur parti aduersæ [2], ne posset sup his instruere testes suos: sed iudex per se, vel per assessorem examinat illa: & si qua reperit superflua [3] vel impertinentia illa resecat: hic aūt non habebit locum resecatio cū sit approbata per Papam, vt de articulis superius dixi.

[1] Nam si non cognoscat, non valet. glos. in c. cautum I. de testib. Philip & Dom. Ioan.

[2] Nota quod iudex potest præfigere terminum ad reprobandas personas testium, & publicatis attestationibus ... publicatas non ... quia iudex eas tenebatur remittere. Pet. de Ancha. Ioā.

[3] Dictum ... certe in antiquis codicibus.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur s. eod. cum causam. Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ, vide quod ibi dixi super quarta glos. Consuluit Hostien. quod potius fiant superflua quam omittatur aliquid necessarium, vel vtile: hoc dicitur pp decret. per tuas. s. eod. quia si fuerit factum interrogatorium, & omissum negligenter, vel dolose, non obstante publicatione repetetur: secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura resecabit, q̃ expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberent. C. de fide instru. Authen. apud eloquentissimum. cum ad minus committere deberent personis discretis, idoneis, & honestis. s. eod. si qui testium. de testib. cog. cap. 1. de consang. & affi. cap. 1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia, q̃ testium examinationem. 42. dist. quiescamus. §. circa maiora. Sed quia id est onerosum, ideo facile committitur: etiam per eos qui sportulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secundum naturam. de cleri. coniug. diuersis. infra de præbendis, cum hi. Ioan. And.

[4] Tene mēte quod idem voluit Inno. in cap. per tuas s. eod. Philipp⁹ & Dom. Ioā.

[5] In dubio tamen non præsumitur suspitias ... Do. ... de iud. c. per tuas. Ioan.

a ¶ *Specificatione.*] Nota pro specificatione obiectorum. ad idem s. eo lib. de elect. vt circa.

b ¶ *Et aliorum obiectorum.*] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quæ impediebantur testes esse, puta quod erant vel fuerant aduocati, vel procuratores in causa. j. cap. prox. vel quod erāt minores. 4. q. 3. cap. 2. vel his similia.

ADDITIO. De quibus plene in Spec. de teste. §. 1. Ioan. And.

c ¶ *Conuentus.*] originales actores.

d ¶ *Producendos.*] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ *Proximò.*] intelligebatur si non fuisset appositum. ff. de verb. oblig. cum qui kalendis.

f ¶ *Examinare* [4].] secundum interrogatoria prioris & conuētus Spaldigen. vt s. in proxi. casu dictum est.

g ¶ *Simuli.*] de qua dictum est s. prox. versi.

h ¶ *Obseruata.*] hos autem testes non licebit vlterius priori & cōuentui reprobare, vt s. de testi. licet dilectus.

¶ *Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Iuramento.*] sed quare exigitur iuramentum à procuratore abbatis in hac reprobatione, & non in prima reprobatione, quam fecit prior contra principales testes abbatis? Solu. potius præsumitur quod hoc facit abbas ex malitia quam prior, qui primo reprobauit testes [5] super principalis productos, quasi prouocatus velit vlcisci: & ideo propter illam præsumptionem hoc exigitur iuramentum. sim. de restitu. spolia. litteras. secundum Bernar. Sed dic quod hoc est in potestate iudicis per prædictam decretalem. & per cap. de iuram. calum. cap. 2. in fi. s. eod. lib. vnde & in prima poterit exigere si tibi videbitur, & in secunda omittere si tibi videbitur: iste autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

[4] Et an sit differentia inter recipere & examinare vide Decium in cap. licet. de probat.

[5] Vide Abbatem in cap. præsentium. extra de testibus.

k ¶ *Procedant.*] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam

mus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim specificatione [a] criminum & aliorū [b] obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus [c] aliquos testes coram te produxerint contra testes † ab eisdem priore & conuentu producendos [d] iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testiū productorum prioris & cōuentus in eadem causa † produxerint) recipere, ac eos vsq; ad kalendas Februarij proximò [e] futuri diligenter examinare [f] procures: simuli [g] specificatione criminū, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & cōuentus obiecta fuerint) obseruata [h]: prius tamen præstito iuramento [i] à procuratore dictorū abbatis & cōuentus, quod ad hoc ex malitia non procedant [k].

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causa, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autē (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet: nisi iudici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

R Omana [l] ecclesia: & infra. ¶ In appellationis [m]

non: scilicet ceterum nobis sub sigillo tuo.

Romana.] CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus constitui Titium meum procuratorem: qui causam meam duxit vsque ad finem causæ: & intantum fuit processum, quod iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuum commodum & vtilitatem: ab ista sententia lata procurator meus appellauit, & coram iudice appellationis istam causam introduxit: obtuli libellū meum appellatorium, cui petij per te rñderi: responsione per te facta, petij admitti ad probandum meam intentionem per testes: & ad probandum meum intentum volo producere Titiū, qui fuit meus procurator in prima instantia, non tñ est procurator meus in causa appellationis: an sim admittendus? videtur quod sic; quia alia est causa appellationis à prima causa principali in prima instantia, cum sit ibi alius procurator & ali⁹ iudex: hac tamen ratione dubitandi non obstante, rñdet Romanus Pontifex in contrarium, dicens, quod ille qui fuit procurator in causa principali, nō potest esse testis in causa appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, quod non potest esse testis in causa appellationis. Sed quid? Ponamus quod in causa appellationis ego appellans probaui meum intentum per vnum testem non suspectum, sed omni exceptione maiorem, & sic probaui intentionem meam semiplene: vtrum iudex in supplementum semiplenæ probationis debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: immo est in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. quod procurator nedum in prima instantia repellitur à testimonio: sed etiam in causa appellationis: & ratio est, quia non solum causa principalis in qua fuit procurator, censetur causa sua, sed etiam causa appellationis, & pp affectionem, quam ipse habet ad causam: nam ita faciliter deieraret pro comodo partis, sicut pro suo: quia procuratores cōiter asserunt partibus suis, q̃ illos constituunt, quod ipsæ partes habent bonam causam, & quod obtinebunt in causa: Et eadē ratione aduocatus non potest esse testis.

Nota insuper, quod iudex non arctatur ad deferendū iuramentum necessariū habēti præsumptionem pro se, sed est in arbitrio iudicis deferre actori vel reo ſm cōem opinionem canonistarum in c. vlt. de iureiur. in antiq. licet legistæ tenuerint contrarium in l. bonæ fidei. C. de iureiuran. maxime Bar. & Sali. videlicet, quod iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnam bonā præsumptionem pro se. Nota quod iuramentū in defectū plenæ probationis nō debet deferri, nisi primo adsit præsumptio pro altera parte. ad hoc de iureiu. in cap. fin.

Nota finaliter quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quam alteri. de quo plene Ioan. An. in d. cap. fin. Dominicus.

l ¶ *Romana.*] duo sunt huius decr. dicta & breuia, & idcirco eam non summo.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa: quā exprimit, & ei respondet.*

m ¶ *Appellationis.*] fuit causa dubitationis: quia alia videbatur causa appellationis a principali pp alium iudicem & alium procuratorem & aduocatum, qui frequenter in ipsa interueniunt: quia nō tenent procurator vel aduocatus principalis causæ defendere causam appellationis, vt not. s. de procu. non iniuste. & 2. q. 6. c. si aut. §. secundam. & facit qđ dixi s. de iura. cal. c. 2. 1. rñ. sed non est alia. Vel licet sit alia quo ad quid, tñ procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis non debet testimonium ferre; ne memores sui officij forte contrarium asserant veritatis: sicut & aduocatus nequit esse iudex: ne affectionis suæ memor, &c. C. de asses. l. nemo 3. in fin. Et iudex in causa quam iudicauit non potest esse testis [6]. 2. q. 6. statutum. vbi de hoc. quod intellige ſm determinationem decre. s. eod. dilecto. & c. cum a nobis. in vno ergo & eodem negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet: de cleric. coniug. diuersis. ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuum. 2. q. 1. in primis. de verb. sign. forus. cum sim. in testem ergo multo fortius non recipietur talis in principali per iura prædicta.

[†] In aliquos manuscriptis, reliquis demptis, legitur in eo ... quartus.

[6] Secus in alia. ff. eod. ob carmen. §. 1. Inno. dicit hic ... quod notarius qui scripsit acta bene potest esse testis. allegat quod non est prohibitus, vt certe ... de ... Ioan. And.

ADDITIO.

ADDITIO. De hoc in Spec.de test.§.illud.versic.item ꝙ fuit in eadem causa. Ioan.And.

a ❡ *Fuerat.*] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum: testificari poterit.s.eo.dilecto. Idem in aduocato. & de hoc etiam not.ff.eo.l.vlt.

causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat[a], non recipiatur in testem[b] †. ❡ Neque indistincte ipsi appellanti (praesumptione[c] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis[d] personarum, & ipsius causae circunstantijs, id fuerit faciendum.

TITVLVS XI.

De iureiurando.

❡ Nicolaus tertius.

❡ *Praelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiae seruare: praetextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticae libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Io. And.*

CAP. I.

Contingit[e] † in nonnullis ecclesijs de earũ consuetudine[f] obseruari, quòd † nec ipsarũ Praelati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt[g]) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis[h] ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta[i] & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus[k], castris, & terris, in suis potestatibus[l], rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa[m] † iurauerint) nullatenus admittantur. ❡ Quia vero in statutis & cõsuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiãtia ecclesiasticae libertati[n] †: ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio praebeatur: cum iuramentũ non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum[o], institutũ: Hac generali cõstitutione animarum

❡ *Glossa sequens primo soluit duo dubia, quorũ secundum incipit primo, secundo quaerit & soluit. Ioan. And.*

b ❡ *In testem.*] intelligas pro ipso appellãte; nam pro appellato bene recipietur † sm Bernar. & modernos. [& Accur. in praealle.l.si.ff.eod.] Tum quia ratio prohibitionis cessat: tũ quia non reperitur ꝓhibitum: & edictũ de testibus prohibitorum est.ff.eod.tit.l.1. Et in isto casu qñ procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico ꝙ deponat etiam pro appellante: quia iurat pro vtraq; parte dicere veritatem. ad hoc s.eo.in cap. de testibus. & C. de quaestionibus. l.pridem. & dixi j. de reg. iur. quod ob gratiam. [Pro hoc C. de temp. in integ.resti.l.petẽdae. Archi. inducit qđ not. Inno. & Host. s.de excep. cum venerabilis. super verb. instrumentum.] Quid de procuratore ad negotia? Dic sm Host. ꝙ in negotio qđ procurauit de consensu partium, potest admitti sicut & iste: & sicut mediator. in Authen. de testi. §. qm̃ vero. col. 7. in alijs admittetur etiam parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

† Intellige pro appellãte: nã cõtra bene posset recipi, n. ex l. si. ff. de lib. & posth. facit gl. cap. disciplina. 45. dist. Pet. de Anchar. Font.

† Idẽ conuerso, vt procurator vel aduocat[us] appellati recipiatur ꝓ appellante. & tunc etiam pro appellato deponet. Ioan. And.

ADDITIO ff. de iure fis. l. deferre. §. ijdem decreuerunt. Ioan. Mona. nam vt dicit Archid. administrator bonorum ecclesiae de ꝓctu per ipsum celebrato testificari potest. alleg. 14. q. 2. cap. 1. versic. caeterum. & not. Bart. Brixien. in quaestione venereali. 47. aliquis erat administrator. Ioan. And.

c ❡ *Praesumptione.*] puta quia habet vnum testem. s. de procur. ex insinuatione. 24. q. 3. si habes. ff. de do. praelega. l. Theopompus.

ADDITIO secundum Inno. qui etiam allegat. ff. quemadmo. testa. aperian. l. 1. in fine. & idem Hostien. Io. An.

d ❡ *Inspectis personarum & ipsius causae circumstantijs.*] quod dic, vt not. s. de iureiur. cap. vlt.

† De intellectu vide Decium in Rubrica de constit. in 2. lectura.

† In antiquis codicib[us] haec periodus cõstanter legitur: quòd ipsarum praelati cũ primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur, nec praelati admittuntur, nec canonici antea recipiuntur in ipsis, nisi iurent, &c.

DE IVREIVRANDO.

Continuatio decretalium Hostien.

❡ *Superiori titulo dictum fuit de probatione quae fit per testes, verũ quia pars videns quòd non potest probare suam intentionem per testes, quandoque defert iuramentum litis decisorium suae parti aduersae: ideo ad nos informandum de huiusmodi delatione iuramenti, annectitur rubrica de iureiurando.*

Contingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos: Secundo: ibi, *Quia vero.* constitutionis causam, & constitutionem circa vtrosq;. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. in suo ingressu iurat obseruare consuetudines & statuta ecclesiae Pictauen. Ponamus ꝙ in libro statutorum ecclesiae Pictauen. sunt aliqua statuta impossibilia de iure; quia illa obseruare esset peccatũ mortale, vel sunt statuta, quae obuiant libertati ecclesiae: Postea eps vult facere aliqua statuta ꝯria illis statutis impossibilibus, & obuiantibus ecclesiasticae libertati: Obijcitur pro parte canonicorum, ꝙ non potest, alias incurreret periurium: Rñdet eps, ꝙ in iuramento suo nõ intendebat seruare illa statuta illicita & obuiantia libertati ecclesiae: an bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ eps Pictauen. iurauit expresse seruare illa statuta impossibilia & libertatem ecclesiae: vtrum teneatur seruare iuramentum suũ? Certe non: aliàs grauiter peccaret: ideo vigore iuramenti sui non est astrictus ad seruandum illa statuta: veruntamen iurãdo temere peccauit mortaliter, & pro illo peccato tenetur agere poenitentiã: tñ cautela est, ꝙ eps in ingressu suo iuret seruare statuta ecclesiae, dummodo non sint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnũ in quo iuramentum est permissum: quia regulariter non est permissum iurare sine causa: alias esset iurare temere & in vanum, sed cũ iusta causa est iurandum: sicut praelatus in receptione sua iurat seruare statuta illi[us] ecclesiae ad quam promouetur: & iurando [illegible] peccat, etiã si illa statuta sint irrationabilia: dum tñ nõ habeat animum seruandi statuta irrationabilia: aliàs enim ratione deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, ꝙ iuramentum scholaris vel canonici, vel praelati seruandi statuta, intelligitur de statutis rationabilibus & licitis: nam iuramentũ refertur ad licita & rationabilia: tñ si quis referat intentionem suã ad illicita, non tenetur illa obseruare: tñ peccauit mortaliter temere iurando, & propter intentionem deprauatã. Nota ꝙ appellatione rectorum, comprehenduntur etiam illi q praeficiuntur administrationibus laicorum. ad hoc tex. j. de haer. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. ꝙ potestates & officiales dignitatum tpalium non confirmantur: sed administrationem habent ex sola admissione ad talia officia. probat tex. ibi, admittatur. de quo aliquid per Doct. s. de iudi. cap. si. Dom.

† An sit differentia iurare simpliciter obseruare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Felin. in c. cum accessissent. de constitu.

† Quae statuta obuiẽt ecclesiasticae libertati, vide in cap. si. de immu. eccl. j. eo. & cap. grauem. de senten. excom. Font.

❡ *Prima glossa summat.*

e ❡ *Contingit.*] Praelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel ecclesiae seruare: praetextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticae libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

f ❡ *Consuetudine.*] ad hoc s. eod. clericus.

g ❡ *Accedunt.*] in quo accessu antiquas ecclesiae consuetudines seruare debent, vt s. de praeben. dilecto.

h ❡ *Recipiendis.*] ad hoc vocari debent absentes. j. de praeben. cum in ecclesijs. nisi consuetudo esset in ꝯrium, vt ibi. Io. And.

i ❡ *Scripta* [a].] potes singula singulis referre.

k ❡ *Ciuitatibus.*] quae murorum ambitu terminantur. j. de senten. excom. si ciuitas.

l ❡ *Potestatibus.*] qui gladio vtuntur ad malefactorum vindictam & laudem bonorum. de homicidio, postulasti. & de maiorita. & obedien. solitae. & tunc minister est Dei, vt 23. quaestione 5. miles. & cap. sequentibus.

m ❡ *Clausa* [b].] in hoc erat morbus. & si iurant solum seruare statuta edita, ad edenda sacramenta non tenẽtur, vt s. eo. tit. c. penult.

n ❡ *Libertati*] & ideo statutarij excõicati sunt si intra duos menses ea de statutis deleri non fecerint, vt & qui tales consuetudines vel statuta seruare faciunt, vt s. de senten. excom. nouerit. Ad hoc j. de immuni. eccle. cap. 3. 4. & 5.

ADDITIO In quibus consistat libertas ecclesiae, remittit Archi. ad ibi no. per Inno. Ioan. An.

o ❡ *Vinculum.*] s. eod. quanto. 22. q. 4. inter caetera. ad hoc j. de reg. iur. in malis. & cap. non est obligatorium. Sed de appellationibus dicitur s. de app. ad nostram. & cap. cum speciali.

ADDITIO. Praedicta regula, in malis. probat cum suis concor. ꝙ promissio in malis non obligat: ergo nec iuramentum adiectũ, vt in regula sequenti. secundum Ioan. Mon. remittit Archi. de foro compe. si diligenti. ad finem. & eo. cum contingat. Io. And.

a Domi. reprobat glo. quia sic referẽdo esset incõgruitas: vnde notat ipse ꝙ scriptura nõ est de essentia legis. Font.

b Phil. sequitur glo. idẽ si simpliciter iurasset seruare statuta: quia est stricti iuris iuramentum. facit c. veniẽs. cap. quintauallis. s. eod. Font.

a ❡ *Obsistere.*

periculis obsistere[a] cupientes, præcipimus à quibuscũq; scientibus cõtineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus nõ præstari. Et talia iuramenta ea intentione[b] facienda vel facta, vt etiã illicita vel impossibilia[c], seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiã sub tali intentione præstari nõ possint absq; diuinæ maiestatis offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, nõ seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorãtes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruanda dũtaxat licita, possibilia, & non obuiãtia libertati ecclesiasticæ, iurantiũ referri debet intentio.

¶ Declaramus[e] † quoq; iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercũq;, & sub qualicunq; † verborũ forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia † tantum extendi: ipsosque iurãtes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.*

CAP. II.

Licet mulieres[f], quæ alienationibus dotium & donationum[g] propter nuptias consentiunt non cõtrauenire, proprio[h] iuramento firmãtes seruare iuramentum huiusmodi non vi nec dolo[k] præstitũ, de iure canonico[l] teneãtur: quia tamen quidam iudices seculares[m] eas cõtra præfatas alienationes audiũt, quamuis eis constet legitime de huiusmodi iuramento †: Nos animarũ periculis obuiare[n] volentes, eosdẽ iudices ad seruandum hoc ius canonicum[o], per locorum ordinarios censura ecclesiastica[p] decernimus compellendos[q].

¶ Idem.

¶ *Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directe, (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Io. And.*

a ¶ *Obsistere.*] ad hoc s. eo. lib. de cõst. c. 1. j. de sepul. c. 2. & cũ simil.
b ¶ *Ea intentione.*] dicitur ergo iuramentum illicitum ex animo. sic & sententia excõicationis. s. de senten. excom. per tuas & cap. sacro. vbi de hoc. 22. q. 3. cap. non solum. §. cum ergo. Io. And.
c ¶ *Impossibilia.*] ad hoc nullus potest se obligare. s. de pact. c. vlt. de condi. appo. cap. vlt. ff. de reg. iur. impossibilium. j. de reg. iur nemo potest. Et intelligo ĩpossibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo potest.
d ¶ *Diuinæ maiestatis.*] quam peius est offendere q̃ tpalem, vt s. de hæret. vergentis. & j. de immuni. eccle. clericis. C. de hæret. Manichæos.
e ¶ *Declaramus.*] declaratio igitur antiqui iuris est, & hoc ius not. Ber. s. de his quæ fi. a maio. par. cap. c. 1. in glo. vlt. & Host. eo. cap. in glo. penult. vnde dabat ibi consilium Host. q̃ iurans sic diceret: iuro seruare statuta & consuetudines iustas, possibiles & honestas, quæ de facto & iure seruari poterunt. Et multiplex est impotentia, vt not. s. de rescrip. sciscitatus. Posito tñ quod in genere iuret, sit tñ sm ius cõe interpretatio iuramenti. & probatur hoc satis per decret. s. eod. ad nostrã 3. & s. de verb. sign. super quibusdam. Dic ergo breuiter, q̃ aut quis expresse iurat statuta illicita, impossibilia, inhonesta: & tunc eo ipso largo modo periurus est. sic s. eod. sicut nostris. aut generaliter iurat seruare cõsuetudines & statuta: & tunc distingue: aut tunc sciebat ibi statuta esse illicita, & illa se obligaturum seruare in mente gerebat: & tũc idem quod s. aut nesciebat, nec id in mente gerebat: & tũc non peccauit, & solum ad licita obligatur, vt hic & in prædictis iuribus. ad idem. ff. de transact. qui cum tutoribus. §. vlt. ff. de cond. indeb. si procurator. quasi in fin. ff. de condi. insti. conditiones. & l. seq.

Licet.] Primo ponit factum reprehensibile: contra quod prouidet. Secunda: ibi, *Nos animarum.* Dominicus.

¶ Iudex secularis potest compelli per iudicem ecclesiasticum, vt cõpellat mulierem seruare iuramentum, quæ iurauit nõ venire cõ alienationẽ rei dotalis. h. d. Præsupponendũ q̃ de iure ciuili si mulier millesies consentiat, & iuret non venire cõ alienationem rei dotalis, tñ soluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. l. nõ dubiũ. C. de leg. sec' de iure canonico. c. cũ cõtingat. eo. tit. i. ant. nũc emanauit illud c. p obseruatione illi' cap. cũ cõtigat.

Casvs. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliam rem quam ab vxore in dotem acceperat, & isti alienationi consensit sua vxor, & iurauit ad sancta Dei euangelia non venire cõ huiusmodi alienationem. postea tractu tpis Titius maritus viam est vniuersæ carnis ingressus. certum est, q̃ dos debet redire ad vxorem regulariter, nisi pater fecisset pactum q̃ dos ad eum rediret. nunc mulier vult vendicare istam rem alienatam a possessore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua consensit ipsa mulier: & q̃ iurauit non venire cõ: mulier vero replicat in cõtrium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius q̃ iuramentum nõ valuit, quia cõ legem fuit præstitum. Possessor rei dicit, q̃ licet non valeret de iure ciuili, tñ valet sm canones: Iudex vero secularis super ista causa aditus, vult sequi ius ciuile, & non ius canonicum. verum sic possessori prouisum de remedio: Rñdet Romanus Pontifex, q̃ sic, nã adibit epm qui monebit iudicem secularem sub pœna excoicationis, vt obseruet ius canonicum & non ius ciuile: quod si noluit facere, poterit eps iudicem secularem excõicare. Nota primo ex isto cap. vnam differentiam inter ius canonicum & ius ciuile: nã de iure canonico mulier compellitur seruare iuramẽtum pstitum in alienatione fundi dotalis. c. cum contingat. eo. tit. in antiq. secus sm leges, vt d. l. non dubium. C. de legi. cũ sim. Nota. q̃ vbi vertitur periculum aiæ, laicus tenetur iudicare sm canones, & nõ sm leges. sed istud non facit prohibitio iuris canonici: sed obligatio acquisita de dicto cap. cum cõtingat. simile in cap. fi. de pscr. in antiq. Nota q̃ in materia concernente aiam si iudex laicus velit seruare leges: recurritur ad iudicem ecclesiasticum, vt eum cõpellat ad iudicandũ sm canones, & nõ sm leges. Nota q̃ in obseruantia iuramenti attenditur dispositio iuris canonici, & non ciuilis. ratio hic assignatur pp peccatũ.

Nota finaliter, q̃ qs præcise cõpellitur seruare iuramentum licitum & obligatoriũ. ad hoc dictum cap. cũ contingat. ne plati vltra vas. c. querelam. Dnicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

f ¶ *Licet mulieres.*] Per ecclesiasticum iudicẽ ordinarium loci cõpellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, qd ad prouisionem aiarum statutum est, seruare. Et fuit tracta hæc decretalis p compositores huius libri de extrauagãti, quæ incipiebat: Quia vero contingit.

Additio. Cõiter erat versiculus sub decret. quia nonnulli. Alexan. quarti, quam habes j. de immun. eccle. & vide quod ibi dicam in princ. Ioan. And.

g ¶ *Donationum.*] de his dic vt s. de dona. inter vir. & vxo. & de dote post diuor. resti. c. nuper.

h ¶ *Proprio.*] intelligo siue iurẽt per se, siue per procuratorem, cui ad hoc speciale mandatum dederint. ad hoc 63. dist. tibi. & ibi de hoc in glo. s. de iura. calum. cap. vlt. & de procu. c. vlt. cum sim.

Additio. Vide quod not. s. eo. lib. de elec. vt circa. in glo. pen. & quod super ea dixi. Io. And.

i ¶ *Non vi.*] ergo iuramẽtum metu extortum non obligat. de quo dic vt s. de his quæ vi me. ve cau. si. abbas. & s. eo. si vero.

Additio. Tene quod dicitur eo. tit. verum. Io. And.

k ¶ *Dolo.*] quẽ qui allegat, probare debet, saltem ex pspicuis indicijs. ff. de pro. quotiẽs. §. q dolo. C. de dolo. l. dolũ. s. e. ti. de renũ. c. 2.

l ¶ *De iure canonico.*] vt s. eo. c. cum contingat. vbi de hoc: secus videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Insti. quibus alie. licet vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. fin.

m ¶ *Iudices seculares.*] qui i hac parte ratione periurij cui causam dant, sunt de foro ecclesiæ. s. de iud. nouit. s. eo. lib. de fo. cop. c. vlt.

n ¶ *Obuiare.*] s. c. proxi. cum suis concordantijs.

o ¶ *Ius canonicum.*] sim. j. tit. prox. c. 2. j. de sent. excõ. decernimus. facit s. eo. lib. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & sic Papa tollit legẽ etiã quo ad forum seculare. de quo dic vt dixi j. de reg. iur. c. 2. Io. An.

p ¶ *Censura ecclesiastica.*] quid contineatur eius nomine, habes s. de verb. sign. quærenti.

¶ *Glo. seq. ronẽ reddit, qrit & soluit. solutioni signat cõriũ, cui respõdet.*

q ¶ *Compellendos.*] est enim superior ecclesiastica potestas: & ideo coercet secularem, vt 23. q. 5. administratores. s. de maio. & obed. solitæ. qui huj sunt legi. p venerabilẽ. cum si. [Dicit Arch. hoc pcedere vbi agitur de periculo aiæ: vel vbi est de sua tpali iurisdictione: & vbi mãdat suas snias obseruari: secus ad not. per Inno. de

M ã oth. ords.

¶ Vide Albericum de Rosate tract. de statutis par. 1. q. 29. vbi late.

¶ Alias, quamuis.

¶ Nec generalis principis consuetudo ad illicita, & alia de quibus in textu. Alexander cõs. 59. col. 2. & Decius consil. 172.

¶ Ibi patet q̃ generalis promissio solum illicita respicit. alias dicam' q̃ generale nõ scilicet nisi licita. per ista quæ allegat hic glos. & per l. ff. de cõdit. indeb. si procurator §. pen. ff. ad exhibẽdum l. pen. ff. quæ in fraud. cred. & patet. forum tum Areti. qui remittit ad not. l. eo. ... 23. dist. veri ... in glos. si subditus. Io. An. And.

¶ Vide notata per Romanum singul. 498. ... vbi iuramentum, & singul. 499 incip. ... & p. Bald. Ans. in Con. ... de fori competentia ... cap. extra de iuramur.

¶ De hoc differentia ... Baptista de sancto Blasio in ... tione Rubricæ ... q. ... sententia 14.

offic.ordi.cap.1.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotē vel donationem pp nuptias, nec alienationi consentire nisi ex rationabili causa, & auctorizante iudice: & si consenserit, reuocabit pro posse: postea iudice non auctorizante consensit, & iurauit non ꝯuenire; quid erit? Dic sm Host. ; qui hoc not.s̄.eo.cum contingat. quod primum seruabitur. ad hoc s̄. eod. eam te. & c.intellecto. & in Authen. de non alie.§.sanctissimas.colla.9. Sed contra s̄.eod. tua nos. Solut. ibi primum iuramentum illicitum: & ideo secundum primo præiudicat. hic primum licitum: & ideo derogat secundo.

Idē Ioan. Mona. & Archi. & Guil. in Spec. de emp. & ven. §. tertio loco. versic. & not. generale. & vide qd ibi dicā. Et de materia huius decre. & an teneat obligatio pœnalis ibi vi. ver. sed pone vxor. cū ver. sequētibus. De obligatione fideiussoria dixi in decre. cū contingat in glo. Ioan. And.

CAP. III.

CVm in positionibus [a] super electionis [b] tuæ negotio (post iuramentum [c] in causa præstitum) à te datis [d], seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta [e]: tibi tamquam periuro [f] (nisi iusta [g] causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit [h].

¶ Idem [i] fiet si (te expresse [k] mandante, vel etiam ex postfacto sciente, ac ratum [l] habente, seu non reuocante) positiones, aut respōsiones huiusmodi cōtrarias tuo nomine [m] tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

CVm in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda ibi, *Idem fiet.* & prima loquitur de domino. secunda de procuratore. Io. And.

Approbata a iure, vnde notat Archi. & Ioh. q̄ cōtra manifestū contrarietatem admittitur excusatio, vt cum constat periuriū & eius pœna. c. cū dilecti. s̄ de accu. c. cum olim. de censibus.

Præsupponendū est pro intellectu hui⁹ cap. quod habetur in cap. querelam. eod. tit. in antiq. videlicet, q̄ periurium est sufficiens causa vt qs repellatur à beneficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

Casvs. Aliquis fuit electus ad prælaturā, antequam esset confirmatus, aliqui se opposuerunt. orta lite inter electum & opponētes iurato de calum. electus fecit duas positiones ꝯrias directe: & sic oportet dicere, q̄ altera sit falsa: & per consequens, q̄ ipse electus in vna ipsarum deierauit; nunquid istud periurium est sufficiēs ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Rūdet Romanus Pōtifex, q̄ sic. Idem si pars aduersa dedit positiones de directo ꝯrias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est. Certe est ipse periurus: qđ periurium est sufficiens ad ipsum electum repellēdū à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtento, vt in d.c.querelam.s̄.eo.tit. Nota primo, q̄ positiones sunt faciendæ post iuramentum. & vide s̄.de confes.eo.lib.c.2.

Nota secundo arg. q̄ ponens dicitur confiteri id quod ponit. & sic facit iste tex. pro gl. magna in fi.s̄.de confes.c.1.eo.lib. Dñicus.

Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Cum in positionibus.*] Electus post sacramētum ponens vel rūdens ꝯria directe (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ notat Hostien.s̄.de fide instru.cum Ioannes. super verbo, vnica tantum venditio.

Additio. Et quæ not. Guil. de elect. vt circa. in glo. patet ex hoc. per quas glo. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ *Electionis.*] idem videtur si agatur de iam obtento, cum periurium non solum impediat, sed etiam deijciat. s̄.eo. tua nos. & cap. querelam. & de fideiuss. peruenit.

Additio. Idem Ioan. Mona. & idem Archid. qui alleg. 24.q.3.ecce. Ioan. And.

c ¶ *Post iuramentum.*] quia tunc faciēdæ sunt positiones. s̄.de confes.cap.2. & ibi dixi. & eo.tit.cap.1.

Glossa sequens arguit ad quæstionem.

d ¶ *Datis.*] Not. ad quæstionem quam disputaui [2], an per instrumentum probetur crimen: quod sic probatur, hic enim per scripturas actoru apparet eum posuisse contraria: & sic periurum. de hoc s̄. de maio. & obed. cum in ecclesijs. & per modernos de accus. super his. ad idem j̄. de verb. sign. cap. 2.

De hac quæstione vide Felin. in c. cum in ecclesijs. de maio. & obed.

Additio. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam. Ioan. And.

e ¶ *Manifesta.*] euidens vel notoria. j̄. de verb. sign. constitutionē.

f ¶ *Periuro.*] periuri sunt infames. 6.q.1.infames. & ecclesias regere non merentur. s̄.eod. querelam. nec ad testimonium admittuntur etiam post pœnitentiam. 22.quæst.5. paruuli. in glo. fin. de testi. testimonium.

Fallit hoc in casu notabili per Felin. in c. veniēs. el 1. de testib.

¶ *Glo. seq ponit duo exempla: secundo quærit, arg. pro & contra, ponit duas opiniones, & soluit.*

g ¶ *Iusta causa.*] vt vnum ex ꝯrijs dictis multipliciter potest intelligi. s̄. de accusa. cum dilecti. Vel probare vult se errasse, in altero de ꝯrijs: maxime vbi poneretur vel rūderetur de facto alieno: vbi tolerabilis est error. ff. pro suo. l. vlt. s̄. de confes. ex parte. s̄. eod. lib. de resti. in integ. c. vlt. in fin. [In facto etiam alieno est ignorantia excusabilis. ad hoc ff. de interrog. act. de ętate. §. vlt. ff. de colla. bo. nōnunquam. ad idem 2. q. 3. Paulum. & s̄. eod. lib. de elect. cap. 1. in fi. in Authen. de execu. & his qui conue. in prin. coll. 7. sm Archid. qui ponit exemplum qñ electus est de aliena ecclesia: ꝯ quem opponit cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiam potest probabiliter ignorare numerū canonicorum ecclesię, & his similia.] Sed qd dices; nunquid positio vel rñsio ad ipsam reuocari poterit? Et videtur q̄ non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbum. 43. dist. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C. de non nume. pecu. generaliter. Econtra videtur, q̄ reuocari possit. 32. q. 2. apud. de pœni. dist. 1. diuortium. de verb. sign. nam & ego. ff. de diuor. si pœnituit [5]. Dixit Io. de deo, si data sit positio in scriptis, non potest reuocari; alias potest. ad hoc de electio. scriptum. de confes. ex parte. quod Guil. abhorret in Spec. tit. de positionibus. §. vlt. versic. item si ponens. dicens q̄ ex quo in iudicio proposita est, siue in scriptis siue non, reuocari non poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. contest. cap. vno. de elect. dudum 2. nisi doceret de errore, vt s̄. dixi. Satis videtur q̄ sicut testis a periurio excusatur, si incōtinenti se corrigat, vt s̄. de testi. cog. præterea. sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. And.

Hoc non facile probatur in confessione debite rata. vide qđ not. de diuor. ex litteris. in glo. 2. vt ex bene. vt nostrum. in glo. cum princ. Ioh. And.

Sm & qñ quis possit positiones reuocare, dicet Alexan. consi. 92. vo lu. 3.

Additio. Idem Io. Monachus. & Archi. qui remittit ad no. de app. cū causam. in 5. gl. facit qđ no. de elect. scriptū. in 1. glo. & qđ dixi post Hostien. de diuor. ex litteris. super glos. 2. quod facit pro Io. de deo. Ioan. And.

h ¶ *Debebit.*] nec propter hoc coelectus confirmabitur. 2. q. 1. in primis. s̄. de rescrip. olim. s̄. eo. lib. vt lit. pen. c. 1. & 2. C. de rei vendi. l. vlti. Et sic not. q̄ non inspicitur hic principium, de quo not. s̄. de elect. dudum 1. Nam non solum antiqua crimina repellunt electos. s̄. de temp. ord. c. vlti. sed etiam noua [6]. Probatur hoc idem s̄. de rescrip. olim. s̄. eo. lib. de elect. vt circa. sicut & noua causa non solum antiqua iudicem repellit. de offi. dele. insinuante.

Hoc mirū secundū Io. Mona. & Archi. quia tenente sui electionē peruenit ad seū casū à quo nō poterat habere principiū. ff. ad leg. Aquil. quia in ea. & facit qđ dicam j̄. de reg. iur. factum. super 1. glos. Ioā. Mon. all. eg. ff. de setui. pro parte. Io. And.

Additio. Dicebat ergo Ioan. Mona. q̄ sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. & facit j̄. de re iud. abbate: sic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic. Io. And.

i ¶ *Idem.*] scilicet quia tibi silentium imponitur.

k ¶ *Expresse.*] si ergo dedit mandatum ponēdi & respondendi positionibus generale: sed non expressum, vt sic & sic responderet vel poneret, vt s̄. eo. lib. de iur. calum. c. 2. 2. rñ. in fi. tunc licet procurator ponat vel rñdeat contraria, dominus non deierat nisi in casibus sequentibus. & concor. s̄. eo. lib. de elect. si compromissarius.

l ¶ *Ratum habente.*] & sic in maleficijs locum habet ratihabitio expressa, & tacita. j̄. de senten. excom. cum quis. & de reg. iur. ratihabitionem. vbi de hoc.

m ¶ *Tuo nomine.*] alias ratum non posset habere quod suo nomine factum non est. infra de reg. iur. ratum quis. vbi de hoc. Ioan. Andr.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quòd reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem & nomen excommunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obijciatur & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, q̄ vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quòd iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.*

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ *Sicut in bello naturali requiritur quòd bellantes sint armati, armis sibi necessarijs: sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis visum fuit de armis actorum: nunc videndum est de armis reorum. & quia exceptiones dicuntur esse arma reorum: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricam de exceptionibus.*

Cōbinatio domini Ho- stien.

P in cons.

P*ia consideratione.*] Hæc est notabilis decre. & quotidie prȩcticabilis. [Commendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in sex partes. Secunda: ibi, *Si quis igitur.* Tertia: ibi, *Si vero.* Quarta: ibi, *Promisso.* Quinta: ibi, *Sed si post.* Sexta: ibi, *Et tamen.* Dom.

CAP. I.

Pia[a] † consideratione[b] statuit[c] mater Ecclesia, quòd maioris[d] excōmunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita[e], lites differat[f], & repellat agentes[g], vt ex hoc[h] magis cēsura ecclesiastica timeatur[i], cōmunionis †periculum[k] euitetur, contumaciæ[l] vitium reprimatur, & excōmunicati (dum à communibus[m] actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectū facilius inclinentur: sed hominum succrescen-

De intellectu vide Couarruuia in cap. quāuis. de pact. lib. 6. in 1. par. relectio. § 5. & Ludo. Gomez in reg. cancellariæ de annali possessore. q. 44.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud, quod habetur in cap. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, q̄ regulariter excommunicatus maiori excommunicatione, non potest esse in iudicio agendo; ne ex malitia sua reportet commodum. vlterius est præsupponendum, q̄ exceptiones dilatoriæ, quæ proponuntur causa differendi processum, debent proponi regulariter ante litis contestationem. cap. 1. supra de litis contesta. isto met libro.

Casvs. Titius prætendebat me debitorem suum in aliqua pecuniæ summa. fecit me conueniri coram meo iudice competenti. obtulit mihi libellum, cui rn̄di negatiue. lite contestata & iurato de calumnia, cum ipse Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in suo libello: opposui ei q̄ ipse erat excōicatus maiori excommunicatione: & sic non erat admittendus quousq; ipse esset absolutus. an bene dicam? Videtur q̄ non: quia cum ista exceptio excōicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem contestatam, per cap. 1. de litis contest. ℥. Hoc tamen non obstante, rn̄det Romanus Pontifex in p̄rium, dicens, q̄ ista exceptio excōicationis potest opponi contra actorem ad differendum processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ne ego reus compellar cōicare cum excōicato: & sic incidam in minorem excōicationem. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus q̄ cum haberem litem cum aliquo: ipse malitiose, vt p̄cessus meus differretur, opposuit mihi simpliciter q̄ eram excōicatus maiori excōicatione, nihil aliud exprimendo: vtrum illud sufficiat ad repellendum me agendo? Rn̄det q̄ non: immo ipse reus debet exprimere speciem excōicationis, & nomen excōicatoris; puta, dicet reus, quod non teneor tecū litigare, quoniam tu es excōicatus maiori excoicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel pro contumacia, per talem iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excōicatum maiori excōicatione? Rn̄det q̄ reus tenebitur probare illam excōicationem infra octo dies per litteras vel testes, vel per alia manifesta documenta: alioquin si non fuerit probata ista excōicatio infra octo dies, iudex procedet in causa: & reū cōdēnabit in expensis erga actorem: & compelletur procedere in principali. Sed ponamus q̄ reus opposuit actori maiorē excōicationem: ipse non potuit illam probare intra octo dies, & sic fuit condemnatus in expēsis, & compulsus litigare in principali: postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excōicationem: an sit admittendus? Certe sic, vt actorem repellat ad procedendum in futurū: sed processus prius facti valebunt: & habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat t̄pe quo reus fuit admissus ad probandum excōicationem: nam excōicatio non facit processum nullum Sed ponamus quòd in secūda oppositione reus non probauit excōicationem sed fuit condemnatus in expensis: vult nunc tertio opponere exceptionem: an sit admittendus? Rn̄det q̄ non, nisi allegaret causam rationabilem: puta si dicat reus q̄ actor ꝯxit excōicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipsius rei: in his enim & similibus casibus posset reus opponere tertio excōicationem contra actorem. Sed quid, ponamus q̄ cum haberem tecum litem & esses excōicatus: non opposuisti mihi excōicationem: nec similiter iudex mihi opposuit: & sic non fui repulsus ab agendo. fuit lata sententia ꝯ te reum: quam cum vellem executioni demandari facere opposuisti mihi quod eram excommunicatus: & eam probasti infra octo dies iuxta tenorem huius cap. verum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? Rn̄det q̄ sic: tamen processus facti & sententia pro me lata valebunt; sed differetur solum executio sententiæ vsq; post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excepisti de excōicatione; nunquid iudex ex officio suo poterit mihi obijcere excōicationem absque requisitione partis? Certe sic: & denegabit mihi audiētiam donec fuero absolutus. Nota primo, ex isto textu quod excōicatus maiori excommunicatione non potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo: ne ex malitia sua reportet commodum, vt in cap. intelleximus. de iud. in antiq. qd est fundamētum in hac materia. dicit tn̄ aliquis, q̄ adhuc reus excōicatus tenetur constituere procuratorem, communis tamen opinio est, q̄ reus excōicatus potest se defendere personaliter: nec cōicantes cum eo incurrunt excōicationem: quia cōicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum. Nota ex isto cap. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excōicatio. Nota q̄ reus excipiens de excoicatione, non debet excipere in genere, sed debet exprimere excōicationem in specie: & dicere nomen excōicatoris. Nota q̄ illa exceptio debet p̄bari apertissimis documentis infra octo dies, & dicuntur apertissima documēta, scriptura vel testes. Et licet in sententia excōicationis ab homine, sit de substantia excōicationis scriptura; tn̄ illa potest probari per testes. Nota q̄ retardans processum, ratione processus retardati debet condemnari in expensis. l. non ignoret. C. de fruct. & litium expensis. quæ condemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quòd parti condemnatæ in expēsis ratione processus retardati denegatur audientia, donec fuerint huiusmodi expensæ solutæ. nam sunt præiudiciales, & ideo debent solui ante litis ingressum. l. sancimus. C. de iudic. & illud verum, q̄ denegabitur ei audientia si fuerit actor: sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiens in probatione exceptionis, postea admittitur ad probandum illam exceptionem in alia parte processus. Nota q̄ exceptio excōicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sententiæ.

Nota q̄ iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de dam. inf. c. 1. de iud. c. 3. de offic. iudi. in antiq.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

a ¶ *Pia.*] Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, q̄ reus qui contra actorem de excoicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excōicationis speciem & nomen excoicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: alias iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, q̄ si iterū obijciatur & probetur eadem vel alia excōicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, q̄ vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, q̄ si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, q̄ iudex publice excōicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

b ¶ *Consideratione.*] quadruplici, vt ĩ. sequitur: ibi, vt ex hoc. &c.

c ¶ *Statuit.*] ĩ. eo. exceptionem. Io. And.

d ¶ *Maioris.*] exprimatur ergo ipsius species, vt ĩ. statuitur.

e ¶ *Opposita.*] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorij ad proponendas dilatorias assignati. vt in clemen. eod. tit. excommunicationis.

f ¶ *Differat.*] Nota q̄ ista decre. locum habet solum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt ĩ. dicam.

g ¶ *Agentes.*] sed non defendentes. ℥. de iud. intelleximus. & ℥. eod. tit. cum inter. cum similibus.

Additio. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic not. Arch. tene quod dixi ĩ. eod. dilecti.

h ¶ *Vt ex hoc.*] assignat quatuor considerationes illius iuris.

i ¶ *Timeatur.*] sequatur enim quis magis ex cōtemptu. 11. q. 3. cap. non solum. §. cum ergo. in glo. fin. 3. de senten. excomm. per tuas. in glo. penult.

k ¶ *Periculum.*] quod est tam in excōicato quàm in cōmunicante. de cle. excom. mini. illud. & cap. si celebrat. eod. tit. cum sim.

l ¶ *Contumaciæ.*] ob quam solam excommunicatur quis ab homine. 11. q. 3. nemo episcoporum. in glo. fin.

Additio. De hoc ea. q. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

m ¶ *Communibus.*] olim erat duplex littera, alia ciuilibus, alia cōmunibus. [Et hæc est melior s̄m Host. qui dicit, q̄ quidam actus sunt publici, vt tutela & cura. Instit. de tute. circa princ. q̄ a ciuiles: vt iudicare & arbitrari. ff. de iudi. cum prætor. & q. 7. c. 1. 9. tria. & de arbi. dilecti. quidam cōes, vt officium procuratorum & testium. &c.] Et intelligas cōibus, non solum iudicialibus sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agatur: erunt igitur inter notes, & eorum carebunt suffragiis. C. de aposta. si qui ad sancta. In spiritualibus aut non est dubium eos repelli: quia talium capaces nō sunt. de mai. & maio. & quali. cum bonæ. de cleri. excō. mini. postulasti. cū similibus. & hoc s̄m Host. immo littera hæc cōibus: quasi dicat

Talis. & communionis.

 omnes

omnes actus qui alijs hominibus sunt communes, excommunicatis sint interdicti vbi de ipsorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam j.de senten.excom.decernimus.

a ¶ *Malitia.*] quæ semp crescit. 12.q.1.oĩs ætas. 20.q.3.procliuus.

ADDITIO. Et in Authen.de nup.§.mitiores.coll.4.Hostien.

te malitia[a] †, quod prouisum[b] est ad remedium, tendit ad noxam[c]. Dum enim in causis ecclesiasticis[d] frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, cõtingit interdum differri[e] negotia, & partes fatigari[f] laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi cõmunis irrepsit[g]) dignum duximus cõmunem adhibere medelã[h]. Si quis[i] igitur excommunicationem opponit[k], speciem[l] illius & nomen[m] excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem[n] se deferre debere in publicam notionem[o], quam infra octo dierum[p] spatiũ † (die in quo proponitur minime cõputato[q]) probare valeat apertissimis[r] documẽtis[s]. Quod[t] si non probauerit, iudex in causa procedere nõ omittat: reum in expẽsis, quas actor[u] ob hoc diebus[x] illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione[y] condemnans[z]. ¶ Si vero postmodum instantia durante iudicij[a], & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur[b]: actor in sequenti-

b ¶ *Proni sunt.*] 45.distin.licet.

c ¶ *Noxam.*] idest, delictum. de hoc §.de regula.consulti.in glo.2.

d ¶ *Ecclesiasticis.*] & tamen etiam per ciuilem iudicem debet admitti talis exceptio [1], & seruari forma quæ sequitur, vt j. de senten.excõ. decernimus.

e ¶ *Differri.*] cõtra idest §.de dolo & contu. finem. ff.si cer.pet.l.qdam æstimauerunt.

f ¶ *Fatigari.*] contra id §.de app.vt debitus. §.eo. lib. de offic.ordi. vt litigantes.

g ¶ *Irrepsit.*] idest, latenter inuasit. C.de epis.& cle.repetita.

ADDITIO. Io. Mo.alleg.ff.de consti.pe. qui autem.§.1.Archi. alleg.48.dist.cap.vlt.50 dist. quicunq; pœnitens. 3.q.1.cap.Deus ergo.§.patet. j.eo.lib.de pœnis, felicis. 1.responso.Ioan.And.

h ¶ *Medelam.*] Nota q medicamina morbis, &c. ad hoc 50.dist. vt constitueretur. §.de iura.calum.cæterum.in Authen. hæc constitutio Inno.consti.quæ in prin.

i ¶ *Si quis.*] vel si qua. ff.de verb.signifi.l.1.& dixi §.eod. lib. de elect.generali.

¶ *Glossa sequens soluit tria dubia.*

k ¶ *Opponit.*] intelligas in vim dilatoriæ [2]: quod per superiora & inferiora probatur. Si enim in vim peremptoriæ proponatur, vt si dicatur electus excõicatus excõicatione maiori, vel ab excõicatis electus, tunc dabitur cõpetens dilatio: quia hic perit ius opponentis oppositione non probata, & econuerso, vbi aũt differtur, non perit. ad hoc §.de procu ex insinuatione. Et dic opponat coram quocunque iudice ordinario, vel delegato, ecclesiastico: vel seculari, vt §.dixi. Nec intelligo dilationem huius decret. locum habere vbi negatur iurisdictio, vt si dicatur impetratũ rescriptum per excõicatum. §.eod.lib.de rescrip.c.1.ibi enim non principaliter de actoris persona, vt hic quæritur: sed de iudicis iurisdictione. & sic decret.dilatio locum non habet. [Item nec locum habet qñ excipitur de excõicatione iudicis vel testis: tunc enim assignabitur dilatio congrua ponderatis circunstantijs, secundum Archi.alleg. not. de procura.dilectus] Io. And.

ADDITIO. Quæ dicta sunt locum habẽt vbicunq; opponatur excõicatio: etiam si in curia Romana: sm Host. Io.Mona.& Archi. & Gui.in præalleg.ver.sed & si vbi.& in ver. pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatorijs causarum, quę ibi vertuntur, q nõ datur in illis dilatio extra curiam ad probandum. Et vide etiam quod scripsi §.de appel.cap.1.in prin.alleg.Hostien. §.de priuileg. cum olim essemus, vel sm eum de hoc non est nobis quærendum: quia suum sibi consilium in hoc sufficit. de senten. excom. mulieres.§.1.& c.cum illorum. Io. And.

¶ *Glossa sequens causam reddit & notat.*

l ¶ *Speciem.*] hoc ideo dixit: quia duplex est excõicatio, altera autem ab agendo repellit, scilicet maior: altera non, scilicet minor. 3.q.4. Engeltrudam. in glo.1.§.de senté.excom.si quem. vbi de hoc. Non ergo sufficit in genere aliquid proponere, qñ quælibet species generis illum non sequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet cum alterius damno in incerto vagari. §.eo. lib.de rescrip.c.2.de elect.vt quis duas. ff.de iniu.prætor edixit. [& sic dicit lex q in tanto crimine (de dolo scilicet) non oportet vagari. ff. de dolo.sed & ex dolo, §.fin.& leg.seq.] secus videtur qñ quælibet generis species sufficit. ff.de peti.hæredi. item veniunt. §.a quo. ff. de admin.tut.quidam decedens.§.fi.

¶ *Glossa sequens exponit, reddit causam, arg. ad quæstionem. ponit opinionem, & remittit.*

m ¶ *Nomen.*] proprium & appellatiuum: vel saltem nomen dignitatis. Nomen aũt ideo debet exprimi, sm Ber. vt sciatur an sit ordinarius an delegatus: quia si est delegatus, & excõicatio illius exhibeatur sine iurisdictionis delegatione, non staretur tali excõicationi. de offic.deleg. cum in iure. sed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur q non sufficiat opponenti probare q actor sit denunciatus excõicatus. Tamen not. Hostien. §.de offic.deleg.prudentiam. q credit sufficere ad excommunicationem probandam denunciationem probari [3]. Sed contra hoc est littera infra apertissimis documentis. & adde quod dicam j.de senten.excom.licet in glo.nota.

n ¶ *Eam rem.*] idest, excommunicationem.

o ¶ *Notionem.*] idest, iudicialem notitiã. nomen autẽ notionis ad eos pertinet qui iurisdictionem non habẽt: sed habent de quauis causa notionem. ff. de re iudi. ait prætor. in prin. tñ nomine notionis accipere possumus & cognitionem & iurisdictionẽ. ff.de verb. sign. notionem. vnde expone, notionẽ, idest, cognitionem. & sumptum fuit hoc verbũ C.de proba.sciant cuncti. Ber. 2.q.8. sciant cuncti.

¶ *Glo.seq.ponit per obie. q probationis copia, &c. secundo per q.m maior dilatio dari possit: tertio quærit, & dupliciter soluit: & incidit ex hoc quæstio, quam etiam soluit dupliciter.*

p ¶ *Octo dierum.*] licet enim probationum copia non debeat angustari. 14.q.2.quam.quam.quia tñ ista exceptio malitiose frequenter opponebatur, & est odiosa, ideo restringenda fuit potius q̃ laxãda. §.de deci.tua.in fi. j.de reg.iur.odia.cum iuris cõcor. ad idem §.eo. lib.de resti.spo.frequens.& j.de senten.excom solet. Si ergo non habet probationes, taceat [4]. 2 q.7.plerique.etiam si sit eps.6.q.2.si tantum.& cap.placuit. Notat tamẽ Ber.j.de sent.excom.solet. [& hic Ioan. Mon.] q licet sine causa maior dilatio non debeat dari: in hoc casu tñ cã cognita maior dari poterit, ex illa clausula: si qua mihi iusta causa, &c. ff.ex quib.cau ma.l.1.in fi. Sed primũ verius videtur [5], cum non pereat ius aduersarij. arg.§.de procu.ex insinuatione. [Pro hoc facit quia iterato potest opponi vt sequitur, & hoc tenet Franc.inducẽs etiam rationem: quia istud est priuilegiũ actoris, q sibi reus infra octo dies non probans condenetur in expensis. quod priuilegium iudex auferre non potest. alleg.28.dist. de his.in fi. Simile quod dicam sm eum de sente.excom Romana. sup glo.antepen & vide quod dixi §.eo. lib. de offi.ord. Romana. ad fin.super gl.licet.] Sed quæres, quare non dantur hic xv.dies sicut §.eo.lib.de resti.spol.frequẽs? Dic q in dilationibus quæ dantur a iure, voluntas est pro ratione, sic enim poterat xv. vel x. vel etiam minus dare. & facit qđ recitari solet §.de rescript. c.si qn. ff. de legi.l.non omnium [6]. Vel dic sm Host. hoc ideo statutũ fuisse: quia de excõicatione hominis solet & debet fieri instrumetum. j. de sent.excom.cum medicinalis. sed de spoliatione non: ideo non est mirum si longior ibi data est dilatio. ad hoc ff.de pig. l.cõpetitur. in fi. Sed quare saltem in excõicatione iuris non statuebantur xv. dies. de qua non fit instrumentum: immo est necesse probare factum? Dic sm eum, q idem factum diuersis mensuris metiri non debet. Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet. §.de constit. trar statu. maxime cum circa principale non fiat præiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

q ¶ *Computato.*] sic §.eo.lib.de resti.spol.frequens.& ibi vide concor. de hoc.

ADDITIO. In gl.qa dies. Et hic reperas qđ not.ibi scilicet, vltima die termini probationẽ fieri posse. qđ hic no. Inn. Host. Io. An.

r ¶ *Apertissimis.*] idest, indubitatis & claris [7]. C. de proba. sciant. 2.q.8.quisquis.& cap.sciant.

s ¶ *Documentis.*] idest, instrumentis vel testibus. §.de test.cog.peruenit. ff.de fide instru.l.1.

t ¶ *Quod.*] idest, quam excommunicationem.

u ¶ *Actor.*] originalis.

x ¶ *Diebus illis.*] quibus proposita fuit exceptio quousq; procedatur in principali. de procura.auditis.

ADDITIO. De dolo & contu.cum dilecti.in fin.Host.

y ¶ *Taxatione.*] iuramento præmisso, [scilicet ante condemnationem.] De hoc de his quæ vi metusve causa fiunt.c.vlt.

z ¶ *Condemnans.*] intelligas hoc, nisi errore probabili excusaretur, vt §.de sent.excom.sacro.§.eo.lib.de elect.c.1.in fi.

a ¶ *Iudicij.*] per sententiam non finiti [8]. Ad differentiam eius qđ sequitur j.sed si post.

b ¶ *Probetur.*] infra octo dies, vt §. Io.And.

¶ *Glossa seq. ponit dictum casum diuersum, & ius antiquum. signat contrarium. ponit op. Host. cui respondet.*

a ¶ *Dilatoriis.*

[1] Pet. de Ancha. notat legẽ necessariã nõ reuocãdam si illa abusus contingat, aliter malitiis occurrẽdum. Font.

[2] An & qñ maliuose excipiẽs admittatur, vel repellatur, docent Abbas & Dec. in cap licet. de probat.

Sequitur Pet. de Ancha. & per istam glo. limitat glo. in ver. viuis. in cle. dispendiosam. de iudi. Font.

[2] Idẽ Inn. Pet. Abb. Bon. & Ioã. Mo. & Gui. in Spec. de dilat. §. 1. vers. sed & si sub verb. alio quoque. & dicunt Abb. hoc parere ex eo quia in vim peremptoriæ non potest quæque proponi.

[3] Sed si vltimus dies esset feriatus, an talis inter octo esset computandus docet Felin. in cap. fin. de except.

[3] De hac q̃stione vide Abbat. Felinum & Decium in cap. prudentiam. in §. sexta. de offic. deleg. & decisionem Rotæ. 400. in nouis.

[4] Tunc donec videat se habere probationes ne propriã huic termino satisfieri posse. cui in qualibet pro litis hoc possit, vt in princ. capitulo. Io. An.

[5] Idẽ Phil. similes casus vide per doct. in cap. cum sit l. de app. & per Immol. in l.2. ff. de re iud. Font.

[6] Idem voluit gl. in l. 1. §. puerilitia. ff. de postulã. Font.

[7] An sufficiat iuramẽtum, docẽt Abbas in c. licet. de proba. & Decius in Rubrica de probat.

[8] Nõ enim loquitur de instantia, q̃ secundum leges perit cursu triennij. qđ non habet locum secundum cano. §. de iud. e. pen. & dicit hic Hostiẽ. quòd ratio iuris diuersi sumitur ex decre. super eo a. de app. vt dixi in prædi decr. pe. Io.And.

a ¶ *Duraturis.*] etiam si cum publice excõicato fuerit actum: licet secus in iudice. s. de re iudi. ad probandum. Olim processus habitus cum actore excommunicato non valebat, vt s. eod. exceptionem. aliàs quare fieret ibi cõdemnatio expensarum, & ibi de hoc. Contra s. eod. lib. de rescriptis. cap. 1. vbi processus habitus cum actore excõicato ipso iure præter aliquod exceptionis auxilium non tenet. Hostien. intellexit decretalem istam in occulto excommunicato. Sed tu solue, (vt ibi plene dixi.) scilicet ꝙ decretalis hæc locũ habet in processu habito coram ordinario, vel coram delegato, quãdo excõicatus fuerat actor post impetrationem: illa autẽ quando actor erat excõicatus tempore impetrati rescripti.

¶ De hac re videntur Fe lin. in cap. exceptionẽ. de excep.

ᵗ De materia glossæ vide Ab. in cap. pastoralis de causa poss. & propriet.

b ¶ *Duas vices.*] sic in reprobationibus testium. s. de t. lib. licet 3. in appellationibus & dilationib⁹. s. de appel. sua nobis. ff. de dilatio. l. vlt.

ADDITIO. Bene facit ff. de bo. aucto. iudi. possi. l. vlt. in fi. Io. An.

bus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: his quæ præcesserunt nihilominus in suo robore † duraturis ᵃ. Prouiso quòd vltra duas ᵇvices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio noua emerserit ᶜ: vel euidens & prompta ᵈ probatio superuenerit ᵉ de antiqua ᶠ. ¶ Sed si post rem iudicatã talis exceptio proponatur, executionẽ ᵍ impediet: sed sententia quæ præcessit nõ minus robur debitum obtinebit ʰ. Eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus ⁱ sit publice, & hoc iudex nouerit †, quandocunq; (etsi de hoc reus nõ excipiat ᵏ) iudex ex officio ˡ suo actorem repellere non postponat.

c ¶ *Emerserit.*] s. de offic. deleg. insinuante. & facit quod dixi s. tit. proxi. cap. vlt.

d ¶ *Prompta*] s. de testi. veniens 2. s. de testi. spol. litteras. §. præterea. vnde dicitur; hodie constat, hodie agamus. ff. vt in pos. leg. si is à quo. 1. responso.

¶ Vide Decid. in cap. pastoralis de op pellat.

ADDITIO. Nec dilationem petit. & idem Hostien. & Archidiac. Ioan. And.

e ¶ *Superuenerit.*] & si opus fuerit, de hoc fidem faciet iuramento. s. eod. lib. de elect. vt circa. §. super huiusmodi & s. eod. pastoralis. Vel dic ꝙ non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offert. Hostien.

ADDITIO. Qui alleg. s. eod. exceptionem. & idem Ioan. Mona. & Archid.

f ¶ *Antiqua.*] iam bis proposita. vel dic, etiam non proposita.

g ¶ *Executionem impediet*] Not. ꝙ merus executor debet admittere exceptionem excommunicationis. Idem de alijs quæ not. s. de re iud. ꝙ ad consultationem.

ADDITIO. Quas hic not. Host. & Ioan. Mona.

h ¶ *Obtinebit*] scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset.

i ¶ *Excommunicatus sit publice.*] Host. alleg. hanc litteram pro se, ad probandum ꝙ decret. ista loquitur de occulto excõicato. Sed ego dico ꝙ littera ista facit solum diuisionem inter occultum & publicum quo ad officiũ iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto notorio non occulto. 2 q. 1. cap. Deus omnipotens. §. qñ autem. C. qui & aduer. quos in integrum restitutio. l. 1. de hoc s. de postu. bonæ 2 in glo. 1. In causis autem electionũ supplet indistinctè de facto, vt 28. dist. priusquã. vbi de hoc. & s. de elect. cum nobis olim.

De hoc di. glossa vi de Alexan. consil. 86. incip. visis. vol. 2.

k ¶ *Non excipiat*] hoc forte timore condemnationis expensarum. de qua hic dictum est s.

ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit: sed protestatur, vel omnino silet, secundum Hostien.

l ¶ *Repellere.*] si duret iudicium. si autem est finitum, ab executione poterit abstinere. s. proxi. responso.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. sed Host. qui tenet processum habitum cum actore publice excõicato & notorio non valere, dicit, ꝙ etiam si executus esset iudex reuocaret executionem. Hoc non placet, vt not. s. in glo. etiam fi. Ioan. And.

CVm quidam seculares.] Primo ponit factum reprehensibile secularium iudicum, contra quos prouidet, ibi, *Decernimus.* Secunda. ibi, *Similiter*. prouidet ad casum conuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli, quam alleg. Specul. eodem titulo. §. secundo, versic. & not. sub versiculo, *Porro.* & vide not. infra de immuni. eccle. capitulo primo in principio. Ioan. And.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui: in contractu ipso interuenerat iuramẽtum, ratione cuius iuramenti effectus eram de foro ecclesiastico. cap. fi. de foro cõpeten. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absoluit ab impetitione mea: postea feci eum conueniri coram iudice seculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu alias conuenisti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum tecum, sed peto absolui, & te condemnari in expẽsis iudex laicus noluit admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicẽ laicum? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic. nã eps poterit monere istum iudicem laicum vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eam admittere, poterit ipse iudex excommunicari. Sed quid: econtra ponamus, ꝙ ego conueni te coram iudice laico, & fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice. tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex ecclesiasticus nõ vult eam recipere; vtrum iudex secularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respondet Romanus Pontifex, quod non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem: sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ: puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus burdegalen. Nota quod iudex ecclesiasticus potest compellere secularem in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quòd exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quod sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Dominicus.

¶ Iungendo col. verb. decernimus. not. illud ꝙ ... adso fel. in. in cap. ... de ex. cep. in col. ... a. bus. Font.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.*

CAP. II.

CVm quidam ᵐseculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicẽ iudicata †) in casu quo ad eum pertinet cognitio ⁿ de consuetudine ᵒ, vel de iure ᵖ) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis ecclesiasticæ & contemptum: Decernimus, vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi alias de iure debet

¶ *Prima glossa summat.*

m ¶ *Cum quidam*] Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit regulam, & tres casus exceptos.*

n ¶ *Cognitio.*] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoscit, pronunciet. ff. de iudi. de qua re. s. de causa pos. cum super. vbi de hoc in glo. vlt. [Vbi posui plures alios casus qui. us fallit hæc regula, vbi videas] Tamen interdum cognoscit quod nõ pronunciat. pone exemplum. s. de rescrip. cum contingat. In auditore. s. de testa. Raynutius. Item in casu. 5. q. 4 duodecim. 3. q. 3. accusatus. cum sim.

o ¶ *Consuetudine.*] Nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in glo. antepenult. s. de foro com peten. cum contingat. supra eod. lib. de offic. ordi. Romana & de foro compe ten. Romana cum sim.

¶ *Glossa sequens ponit 7 exempla quibus iudex, &c. Secundo addit tertium casum.*

p ¶ *De iure.*] de iure cognoscit ecclesiasticus iudex inter laicos. vbi habet tẽpale dominium. de iureiur. veniens. j. de c.c. vel mo. cap. vlt. Item in matrimonialibus & spiritualibus causis. de ord. cog. tuam. 33. qui fil. sint legi. causam. Et in ecclesiasticis criminibus, vt not. s. de foro competen. cum sit. s. eod. lib. de foro compet. cap. vlt. Item cum causa delegatur per iudicem secularem. s. de rap. in archiepatu. Item per reconuentionem. 3. q. 8. c. 1. 9. cuius in agendo. Item inter laicos qui sunt de familia ecclesiæ, sm quosdam. 89. dist. iudicatum. [in glo. 1.] Vel vbi laicus iudex est negligens. s. de foro competen. ex transmissa. & cap. licet ex suscepto. vbi de hoc. [Et vide quod ibi not. in 2. glo. & quod super ea dixi.] Et ꝙ dicit de iure, supple vel priuilegio concesso ab eo qui illud concedere possit. ista enim tria æquiparantur 100. dist. contra morem. de offi. ordi. duo simul.

ᵗ Adde Cal de ... 15. ... de ... de mat. ... glo. ... in cap. ... de purga. can. ... Domi. Fon.

q ¶ *Iurisdictionis.*] quod Papa pati non debet, vt j. de immu. eccle. cap. penult.

a ¶ *Admitti.*] scilicet, vbi est idem corpus, siue eadẽ quãtitas: idẽ ius siue causa petendi, & eadem conditio psonarum & ille qui absoluitur possideat tpe litis. alias enim exceptio rei iudicatæ non obstat 1. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. seq. & l. si rem meam. & s. eod. tit. aduersario. & potest proponi hæc exceptio ante lit. contest. & post. ī. eod. lib. de lit. contest. cap. 1. vbi de hoc.

Quando ista exceptio non habeat locum. vide abbatem, & Doctores in cap. nouit. de iud. & Felinum in c. 1. de iudic.

admitti [a]) à locorum ordinarijs compellantur [b]. ¶ Similiter ecclesiastici iudices (si corã ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata [c]) exceptionem ipsam admittant, in his quæ animarum periculũ [d] non inducunt: per superiores [e] suos (nisi fecerint) animaduersione debita [f] castigandi.

b ¶ *Compellantur.*] sic ī eo. lib. tit. proxi. licet. de fo. compe. c. 2. ī. de sent. excõ. decernimus.

c ¶ *Indicata.*] eo casu quo de consuetudine, vel de iure ad iudicem secularẽ cognitio pertinebat, vt ī. in casu cõuerso vidisti.

d ¶ *Periculum non inducũt.*] in his enim canon tollit legem s. de præscrip. cap. vlt. ī. eo. lib. tit. proxi. licet.

¶ *Glo. seq. vect. per obie. quare hac inæqualitas.*

e ¶ *Per superiores.*] nõ enim compelluntur p ipsos seculares qui tulerunt sentẽtiam: quia minor in maiorem, &c. 21. dist. inferior. de maio. & obed. cum inferior. cum similibus. Minor autem est iurisdictio secularis q̃ ecclesiastica. de maio. & obe. solitæ. 96 dist. si imperator. Ioan. And.

Additio. Et in clem. pastoralis. de re iudi. ad fi. Io. And.

f ¶ *Debita.*] arbitraria, ex quo certa non statuitur. de offi. deleg. de causis ff. de iure deli. l. 1.

Additio. Facit de accu. inquisitionis. 1. respon. in fi. & tenebitur parti ad interesse. s. de senten. excom. sacro. ī. de immu. eccle. quoniam. Io. And.

TITVLVS XIII. De præscriptionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, alias debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria. hoc dicit. Io. And.*

CAP. I.

Episcopũ [g] †, qui ecclesias [h], & decimas [i], quas ab eo repetis [k], pponit [l] (licet in tua [m] sint constitutæ diœcesi) se legitime [n] præscripsisse, allegare oportet [o] (cum ius cõmune cõtra ipsum faciat) huius modi præscriptionis titulũ [p] †, & probare: Nã licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius com-

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

¶ *Dictum fuit tit. proxi. de exceptionibus in genere, per quas eli duntur actiones actorum. verum quia per præscriptionem & vsucapionem repelluntur agentes a suis intentionibus sicut per alias exceptiones: ideo conuenienti ordine ponit rubricam, de præscriptionibus.*

Episcopum] primo ponit dictum rationem interserẽs. Secundo rationem explicat ibi, *Nam licet.* Tertio à dicto & ratione vnum casum excipit ibi, *Nisi.* præmitte q eps super subiectione ecclesiarum suç diœcesis, & super perceptione decimarum fundat intentionem suam de iure communi, vt in iuribus alleg. in glo. Dominicus.

Casus. Eps Pictauẽ. detinebat aliquam ecclesiam in diœcesi Xanctonẽ. vnde eps Xanctonẽ, egit ɔ Pictauẽ. epm, & petebat vt iudex declararet illam ecclesiam esse de sua diœcesi, & sibi deberi iure epali. eps vero Pictauẽ. allegauit præscriptionem, & probauit possessionem suam, & pceptionem iurium epalium per tempus sufficiens ad præscriptionem: sed non probauit titulum. vtrum bona fides epi Pictauẽ. sufficiat ad repellẽdum epm Xanctonẽ. à sua actione? Rñdet Romanus Pontifex, q non: sed vltra bonam fidem oportet q alleget titulũ, & probet, puta, si dicat eps Pictauẽ. q eps Xanctonẽ. cum consensu sui capituli dedit illam ecclesiam epo Pictauẽ. cum epo Pictauẽ. resistat ius cõe. Sed ponamus q est materia in qua ius cõe non resistit epo Pictauẽ. quia eps Pictauẽ. possedit pratum, vel vineam spectantem ad ecclesiã Xanctonẽ. vtrum possit eps Pictauẽ. se tueri præscriptione xl. annorum, licet non alleget titulum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: ex quo ius cõe non est ɔ ipsum possidentem. Sed vtrum primũ dictum huius cap. sit verum indistincte, videlicet q qñ ius cõe resistit possidenti, q ipse vltra bonam fidem tenetur allegare & pbare titulum suç possessionis? Rñdet q non. Nam si possessor probet possessionem centum annorum, non tenetur allegare titulum: quia possessio tanti tpis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipse probare possessionem tanti tpis, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tpe: vel si aliqui reperiantur viuere tanto tpe, non tamẽ possent deponere de tanto tpe: quia anteq̃ aliqui sciant deponere, oportet q habeant aliquam ętatem & discretionem animi. de hoc dicetur in notabilibus. Nota primo, q in præscriptione currente ɔ ecclesiam non requiritur titulus, sed sufficit bona fides. Nota q cum ius cõe est contra præscribentem, in præscriptione etiã longissimi tpis titulus requiritur, nec sufficit bona fides. Nota q si vnus eps in diœcesi alterius possideat aliquas ecclesias, non potest se tueri præscriptione, nisi probet præscriptionem, & cum hoc probet titulum, qui præbuit sibi iustam causam possidendi: quia alias præsumeretur habere malam fidem: ideo ad tollendum malam fidem, tenetur probare & allegare titulum. Nota q qñ ius cõe est ɔ præscribentem, tenetur probare & allegare titulum: & hoc siue agat, siue excipiat, licet aliqui dicant q illud verũ est qñ qui præscripserat ceciderat à possessione, & dicebat res illas esse suas ex pscriptione. Nam aliqñ præscriptio lõgi tpis parit exceptionẽ, sed nõ actionem, iuxta l. si quis. C. de pscrip. long. temp. in medio legis. Cõis tñ opinio Doctorum est, q siue agat siue excipiat, si habeat ius cõe ɔ se, debet probare & allegare titulum. Nota vlterius, q possessio centum annorum habetur loco tituli. & iste titulus sm Doctores erit titulus pro suo, q præsumitur ex possessione tanti tpis. Sed quæritur qualiter possessor poterit probare possessionem de tanto tpe de quo non extat memoria: quia testis debet deponere de eo quod percipitur sensu corporeo, & tenetur rationem reddere sui dicti, in l. solent. C. de testi. Rñdet glos. q testes deponent de tempore suo, quod tpe suo talis possidebat talẽ rem, & scimus q talis possidet. & à suis maioribus audiuerunt q talis possidebat talem rem: & sic debet fieri probatio: alias illud capitulum contineret pplexitatem. idem econtra aduersarius poterit probare. Sed quæritur, quibus testibus stabitur? Rñdet, dignioribus. & hoc est expeditum, in cap. in nostra. de testi. in antiq.

De intellectu vide Capycium in decisione. Neapolitana. 169. & Cepolam. in tract. de seruitut. vrban. prediorum c. 24. & Decium in c. ne absentes. de consuetudine.

An sufficiat titulus putatiuus vide Abbat. & Felynum in cap. de quarta & in cap. auditis. de præscrip.

¶ *Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

g ¶ *Episcopum.*] In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius cõmune, vel præsumptio non est contra præscribentem, alias debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio cuius ɔrij non extat memoria hoc dicit. Tracta fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium. de qua facit mentionem Bernardus. ī de præscrip. si diligenti. in vlt. glos. in fin. ad cuius declarationem etiam emanauit: & eorum quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

h ¶ *Ecclesias.*] quo ad proprietatem & iura episcopalia.

i ¶ *Decimas.*] idest, quartam decimarum, quç debetur episcopo. ī. eo. tit. cap. de quarta. vel proprie. s. de deci. quoniam.

k ¶ *Repetis.*] alteri episcopo loquitur, vt patet per sequentia.

l ¶ *Proponit.*] per exceptionem præscriptionis non fit litis contestatio. quod dic vt dixi ī. eo. lib. de lit. contest. cap. 2.

m ¶ *In tua sint.*] & sic ius commune facit pro actore. 16. q. 7. omnes basilicæ. s. eo. de quarta. & de deci. dudum.

n ¶ *Legitime.*] scilicet spatio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra ecclesiam. 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones. ī. eod. de quarta.

Additio. Contra laicum præscribit ecclesia spatio xxx. annorum. Tu dic x. vt dixi ī. eo. illud super 3 glo. Io. And.

o ¶ *Oportet.*] necessitatem importat. ad idem 3. quæst. 9. non oportet. licet alibi honestatem denotet. 25. q. 1. cap. 1. vbi de hoc. [Item Archid.]

¶ *Glossa sequens ponit 6. opiniones, & septimam dicit approbatam. secundo obycit & obiectioni respondet. ponit opinionem quam improbat & distinguit. per id quæstioni respondet.*

p ¶ *Titulum.*] circa allegationem & probationẽ tituli fuerunt opiniones antiquorum: & tales. Primo dixit Io. circa corporalia necesse esse allegari & probari titulum: sed non circa incorporalia. Sed ɔdicit sibi decre. si diligenti. ī. eo. vt ibi not. ad decre. dudum. de deci. rñdebat etiam vt ibi not. Alij distinxerunt inter corporalia quæ habent causam continuam, & quæ non: vt in primis non requiratur titulus: sed in secundis. sic ī. eo. auditis. & si ser. ven. si quis diuturno. Alij distinxerunt: aut quis agit ex præscriptione, aut excipit. si agit, vt 16. q. 3. c. placuit. §. potest & C. de pscrip. xxx. annorum, si quis emptionis. necesse habet titulum probare. Si excipit, vt ī. de proba. ex litteris. tunc non habet necesse titulum probare: tum q a nemo cogit dicere titulũ possessionis suæ. 2. q. 5. §. 1. [in sum. in gl. fin.] C. de pe hære. l. cogi. tum quia non probante actore absoluitũ reus. 6. q. vlt. accusator. vt eccl. bene. c. vnico. C. de proba. actor [1].

1 Sed hæc decre. contra dicit, vt sequitur. Io. An.

Alij

mune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides †: vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur presumptio cõtra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam ᵃtribuat præscribendi †: Nisi ᵇ tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria ᶜ non existat.

¶ Idem.

¶ Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel

Alij dixerunt ꝙ quocunq; modo quis præscriptionem objiciat, siue agendo siue defendendo, tenet titulum ꝓbare, vt s. co. si diligenti. Alij dixerunt, & hęc fuit opinio Gofr. in summa huius tit. ꝙ nõ est necesse ꝓbare titulum, nisi qs possideat ꝓ hærede vel ꝓ possessore. C. de peti. hære. cogi. vel nisi sit præsumptio ꝯ possessorem. C. de proba. siue possidetis. vel nisi se ad hoc obligauerit, vt s. de proba. licet. & in hoc casu ĩtelligebãt s. de deci. dudũ. Alij dicebant ꝙ olim sufficiebat bona fides, per decreta. s. eod. ad aures. hodie requirit titulᵘ. s. eo. si diligẽti. His omnibus opinionibus reiectis, tene qd not. Ber. & moderni s. eod. si diligenti. quorum hic approbatur opinio. Sed obijcio, ꝙ decretalis ista, & eius distinctio potius sit de verbo q̃ de re: quod esse nõ debet. s. eo. lib. de elect. cõmissa. §. porro. ſm hoc enim omni casu necesse erit titulum probari, cum præscriptio semper sit ꝯ ius: & sic ꝯ præscribentem semper præsumendum. sed obiectio non est vera. non enim est ꝯ ius ꝙ aliquis in fundo meo seruitutem acquirat, immo potius pręter ius. licet enim sit ꝯ ius meum, non tñ ꝯ ius cõmune, vt probatur de serui. C. & ff. imputetur igitur mihi si sui negligens & remissus. s. eo. vigilanti. Item voluerunt qdam dicere ꝙ non est ꝯ ius ꝙ vnus eps in diœcesi alterius sibi acquirat iura epalia: sed ꝙ archidiaconus vel iferior epo sibi acquirat epalia, hoc est ꝯ ius: & ideo sine titulo nõ præscribitur. Ad hoc 100. dist. ꝯ moré. de excel. præla. accedentibus. Sed primum quod de epo dr̃ falsum est, vt hic vides. Ad hoc 3. q. 6. per totum. 9. q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & sic breuiter: Interdũ ius commune vetat ne præscriptio procedat. & hoc facit interdum ratione rei, interdum ratione personæ. Et hos casus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. s. de præscrip. cum non liceat. de his nihil ad nos. Interdum ius cõe facit pro petitore, & ꝯ possessoré, vt in exemplis hic positis, & in decret. dudũ. de deci. & tunc est necesse allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. dist. illud. nemo enim debet vti illis ornamentis, nisi ꝓbet a principe hoc sibi fuisse concessum. C. de vesti. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. lib. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & fibulam auream ferre sic etiam intelligitur. 100. dist. ꝯ morem. quod verũ intelligo tam in excipiente, vt hic, & in prædictis iuribus: quam in agente ad hoc s. de restit. spol. ad decimas. eod. lib. item si est præsumptio ꝯ ipsum præscribentem, vt hic. & 10. q. 3. qa cognouimus. C. de proba. siue possidetis. pone exemplũ s. eod. si diligenti. ibi enim ex confessione ipsius archiepi Pisani insultabat præsumptio ꝯ ipsum. vbi vero ius commune vel præsumptio non est ꝯ ipsum præscribentem, bona fides sufficit, vt hic vides. Pone in terminis: Præscribit ecclesia domum meam vel aliam rem meam. ego repeto rem illa quam se iam ecclesia dicit præscripsisse: est ne intentio mea iure communi fundata? certe non. hic ergo præscribenti sufficit bona fides: qa licet illa præscriptio sit ꝯ ius meum, nõ tñ ꝯ ius cõe. notabiliter enim semper habes hoc verbũ, ius commune. secus enim in iure priuato. Pone ergo, Præscripsi ꝯ priuilegiatum. priuilegiatus agit ꝯ me. oppono præscriptioné, habeo ne necesse probare titulum? Certe non: qa ille non iure cõi, sed speciali fundat intentionem suam. Idem si ꝯ eum qui ꝯ me pręscripserat, præscribo. & idem i similibus. Conclude ergo ꝙ vbi petitor fundat intentionem suam de iure cõi, tunc præscribens habet probare titulum: alias non, nisi præsumptio faciat ꝯ ipsum. Et ſm hoc possemus dicere, ꝙ quando vna ecclesia petit decimas ab alia ecclesia, quas possidet in tertia parochia, ꝙ ibi sufficiat præscribenti bonam fidem probare: qa licet ius commune faciat ꝯ præscribentem: non tñ facit pro petente ¹, & sic forte posset intelligi decre. s. eo. ad aures. ſm illos q dicunt ꝙ per illam decre. sufficiebat olim bona fides. & facit ad hoc ff. si ser. ven. l. loci. §. vlti. vbi dr̃, ꝙ si domus mea quę est iuxta te & Seium debet seruitutem Seio altius nõ tollendi: te inuito altius tollam. nam licet no habeam ius tollendi ꝓp seruitutem Seij: tu tamen nõ habes ius prohibendi. Supradicta sunt vera, nisi sit tanti temporis præscriptio, &c. vt sequitur.

¶Quæ nunquam præsumitur nisi allegetur, sed sunt ... de præsump. & Alex. cons. lib. 76. volu. 2.

¶ Vide Abbatem in c. cum ex officij; & secundum ... diligenti eod. ... Decius ... limitantes ...

¹ Idem Do. ... in c. ad decimas de restit. facit tex. hic in principio. sed ... tenet contra glos. per text. hic in medio, & per glos. facit Barba. cõs. 6. ... lib. 5. & Decius consi. 86.

a ¶*Causam tribuat.*] non enim requiritur ꝙ sit iustus titulus, vel talis qui dominium tribuat. ad hoc s. eo. veniens. qa quod meum est ex vna causa, &c. de fide instrumen. inter dilectos. §. cæterum. in fin. sed aliqualis titulus dat causam præscribendi: de quo dic vt s. eod. si diligenti.

b ¶*Nisi.*] istud, nisi, venit exceptiue ad id qđ dixit s. de titulo: non ad id quod dixit de fide: quia non prodesset talis præscriptio cum mala fide. nulla enim antiqua dierum possessio, &c. s. eo. vigilanti. [& cap. vlt.]

¶ *Glossa sequens notat alleg. quinque concor. quærit & soluit. Iterum incidit quæstio qua soluit.*

aliis ecclesiis, illa minori spatio centũ annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribũt spatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Io. And.

CAP. II.

SI qui † ᵈ(exigẽtibus culpis, vel excessibus ab eisdem cõmissis) bonis, quæ à Romana † vel ab alijs tenent ᵉ Ecclesijs, sint per sententiam ᶠ, vel ipso

c ¶*Memoria.*] Nota ꝓ ijs quæ not Bernar. Ioan. & Hostié. s. de verb. signi. super qbusdam. concor. ff. de proba. si arbiter 65 dist. mos antiquus ff. de aqua quotidia. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. §. vlti. Sed quomodo probabitur tanti temporis præscriptio? Dico ſm Host. q hoc. no. de verb. signi. quid per nouale. quod dicent testes præscribẽtis (si talem habẽt conscientiam ²) ꝙ semper viderunt & audierunt ita esse: nec vnquã viderunt vel audierũt ꝯrium. & ꝙ cõis est & fuit semper opinio ꝙ sic fuerit: & ꝙ non exstat ꝯrij vel initij memoria ³. si autem ꝯ hoc aduersarius probare vellet testes su. (si de ipsorum esset conscientia) deberent dicere quod viderunt tali tempore ꝯrium, & audierunt a suis superioribus ꝯrium eius fuisse. Quia ergo si vtraque pars probat? tunc præferuntur testes magis idonei: & q dicunt ꝯ apertora. s. de testi. in nostra. vbi de hoc. & sic illi qui dicunt se vidisse ꝯrium, deberent præferri: cum alij satagant negatiuam. 6. q. vlt. accusator. cum suis simil. [Materiam huius gl. vide plene in Spec. de pręben. §. 1. versic. vltimo quæritur. vsque ad fin §. Io. And.

ADDITIO. Pondera verbum, testes. sæpe in hac glo. repetitum. Nam per instrumenta non videtur posse probari hæc cõis opinio, vel negatiua: cum non sit res de qua instrumentum rogari vel cõfici possit (licet secus sit in negatiua determinata, vt dixi s. de elec. bonæ 1.) Sed ipsius ꝯrium cum sit actus affirmatiuus, bene recipit probationem per instrumentum, per quod poterit memoria contrarij actus probari. Io. And.

SI qui.] Duæ sunt partes quæ patent. Ioan. And. præmittit quòd vbi ꝓp crimen qs ipso iure vel per sententiã erat priuatus suis bonis, si per aliquem illa occupabant vel apprehẽdebantur: præscribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant ſm leges: aliquando per annum: aliquando per aliud tempus secundũ varietatem casuum, vt patet in legibus hic allegatis in glo. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum ꝓp quod bona sua fuerunt confiscata per sententiam iudicis, vel sine ministerio hominis ipso iure fuerunt confiscata. Ponamus ꝙ Titius tenebat res in feudum ab ecclesia Romana, vel alia ecclesia (nõ refert.) Confiscatis bonis ꝓp delictum suum, certũ est quod feuda debent redire ad ecclesiã: tñ ecclesia fuit negligens in petendo feuda. quæritur intra quod tẽpus repellitur ecclesia a petitione feudorum? Rñdet, quod ecclesiæ Romanæ currit solum tempus, & præscriptio centum annorũ. Cõtra alias ecclesias currit præscriptio xl. annorũ. Sed ponamus ꝙ pater meus tempore suo fuit hæreticus: sed tñ hæresis sua fuit occulta: certum est ꝙ est incapax possessionis & dominij omnium bonorum, licet esset reputatus catholicus: post mortem suam fuit detecta eius hęresis, & bona sua fuerunt confiscata. ego tenui bona post mortem ipsius: qa ecclesia no petijt illa bona. vtrũ possim me tueri ꝑscriptione xl. annorum? Certe sic. & hoc verum, siue sit Romana eccle siue alia. Et sic ecclesia Romana vtitur hic iure cõi, videlicet ꝙ ꝯ ecclesiam Romanam currit præscriptio xl. annorum.

Nota primo hic text. declarantem qđ importent illa verba, ipso iure, quia concludunt priuationem rei absque alia probatione sententiæ. vide glos. in cap. 1. de rescrip. eod. lib. Nota secundo, ꝙ legum humanarum appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide. glos. 1. de priuileg. c. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶*Si quis.*] Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet a Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio cẽtum annorum ꝯ Romanam, vel quadraginta ꝯ alias non præscribit. Filij autem hęreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna ꝯ Romanam, & alias ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Io. And.

d ¶*Tenent.*] in feudum, vel alio modo, vt dicam infra.

e ¶*Per sententiam.*] vt quia propter ingratitudinem reuocata fuit donatio. s. de dona. cap. vlti. C. de reuo. do. l. vlti. Ad idẽ s. de pœn. ad aures. j. de schis. c. vnico.

¶ De intellectu Ioannes faber. in l. de vno cap. §. i. ...

² Quid intelligatur hic appellatione ecclesiæ Romanæ docet Pont. ...

³ Quæ propriè ... Io. And.

Vide Felinũ in cap. si diligenti. de præscriptio. & Alex. consil. 16. in 5. volumine qui tenent testes hæc duo debere probare de auditu & de falsis.

¶ *Glossa sequens*

¶ *Glossa sequens allegando 6 concor. ponit. 6. exempla.*

a ¶ *Ipso iure.*] pone exemplum s. de pœnis, in quibusdam. licet ibi quidam dicant contrarium, scilicet eos per sententiam ibi priuando. Ad idem s. eod. lib. de elec. vbi periculum. §. ipsos insuper. & c. fundamenta. § q si secus. j. de pœn. felicis. & supra de sentent. excommunicat. grauem. ad fin. in lib. feudo. de feudis non alie. imperialem §. præterea. cum sim.

b ¶ *Videantur.*], vt in Authent. de san. epis. §. si quis rapuerit. ad fin. tit. per vnam columnam, coll. 9. vnde fuit tractum. 27. q. 1. si quis rapuerit. vbi dicitur, q bona corrumpentis rapientis, vel solicitantis monialem, vendicari debent monasterio. sed si postquam crimen notum fuerit, neglexerit ecclesia per annum petere, tunc applicantur fisco. & facit ff de diuer. & temp. præscri. l. in omnibus. & quod ibi not. [Ioan. Mona. & Archi. alleg. Auth. vt cum. de ap. cog. §. generalem. ver. si vero. coll. 8 vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, deferuntur ecclesiæ, quæ si per annum petere negligat: deferuntur fisco. Ioan. And.]

Notat Petr. de Anc. q post sententiam iuris vel hominis lata ...

iure[a] priuati: Statuimus, vt in apprehendendis† vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur[b]) ipsis ecclesijs temporis lapsus obsistat; nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria[c], vel contra ecclesias alias quadragenaria[d] præscriptio legitime[e] sit cõpleta[f]. ¶ Si † post mortem hæreticorum (qui dũ viuerent catholici putabantur[g]) bona ipsorum à catholicis[h] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque[i], spatio quadraginta annorum fuerint bona[k] fide possessa: Sancimus † eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam) in hoc casu[l] non esse vlterius molestandos: quamquam illi quorum bona fuerant, nunc[m] detegantur hæretici[n] extitisse †.

ADDITIO. Bona ad ecclesiam delata aliquando peti possunt intra annum, vt tetigit hæc glossa. Aliqua iura videbantur dicere de quinquennio. C. de appe. l. leg. 2. & de hæret. Manichæos. & quod ibi. nota. in 3. glo. Alia videntur dicere de quadriennio. ff. de diuer. & temp. præscrip. inter quatuor. C. de quadrien. præscrip. l. 1. Ioan. And.

Alias ... Si vero post mortem, &c.

c ¶ *Centenaria.*] 16. q. 3. nemo. de præscrip. si diligenti. & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter procedit talis præscriptio.

d ¶ *Quadragenaria.*] 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones. s. de præscrip. de quarta. & c. ad aures. cum similibus.

e ¶ *Legitime.*] s. c. proxi.

f ¶ *Completa.*] vt subducantur tempora schismatum, vacationum, hostilitatũ, & similia. s. eod. cap. 1. & cap. ex transmissa. & cap. cum nobis.

In vno ms ... Romana Ecclesia in hoc casu nõ esse, &c.

g ¶ *Putabantur.*] in alijs igitur hæc præscriptio locum non habet. ad hoc s. de præsumpt. nonne.

h ¶ *Catholicis.*] bene dicit: quia secus si essent hæretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totum. 8. distin. quo iure. ergo nec præscribere: quia præscriptio sine possessione non procedit. s. de proba. ex litteris. s. eod. cautam. ff. de vsucap. sine possessione. j. de reg. iur. cap. 3.

De hac differentia vt ... Baptist. ...

i ¶ *Quibuscunque.*] dum tamen catholicis, vt supra.

k ¶ *Bona fide.*] credebant patrem vel testatorem fuisse catholicũ: & sic iusto titulo in ipsos eorum bona transisse.

l ¶ *In hoc casu.*] Not. specialem casum in quo quadragenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam, & fungitur vice aliarũ ecclesiarum. [Vide quod no. 16. q. 4. volumus. in glo. antepe. & quod no. de cap. mo. dilectus. & quod ibi dixi. per quod decido quod hic no. Arch. Sic olim omnes ecclesiæ gaudebant priuilegio centum annorum. C. de sacrosan. ec. eccle. vt inter diuinum.

m ¶ *Nunc.*] scilicet tempore quo ecclesia vult bona vendicare, si referatur ad verbum, detegantur. vel nunc, scilicet tempore mortis suæ: si respiciat verbum, extitisse. alias est in littera, tunc. & clarius.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

n ¶ *Hæretici.*] sed nonne tales damnãtur? & ipsorum memoria etiã post mortem, vt hic, & 23. q. 2. cap. vlti. & s. de hære. si quis episcopus. ergo & bona intelliguntur esse damnata, cum sint accessoria ad personam. C. de bo. præscrip. Auth. bona. [in fin & l. fin. in. fi.] & facit quod no. de ele. cum quod a te. Sol. speciale est in casu propter bonam fidem ipsorum catholicorum hæredum, qui tanti temporis, scilicet xl. annorum præscriptum sibi dominium quæsiuerunt: alias locum haberent contra Romanam & si aliam rem ecclesiasticam præscriptibilem bona fide tanto tempore possedissent, præscripsissent: ergo & ista bona præscribent.

Vide Carpz. tract. ...

ADDITIO. Nisi hæc constitutio emanasset, parum iuuaret hæc ratio. In re enim ecclesiæ præscribebatur ecclesiæ, quæ neglexit petere. Sed hic ante pronunciationem nulla negligentia, vt dixi super versic. sancimus.

TITVLVS XIIII

De sententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex, qui contra iustitiam, & cõtra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cũ ipso dispẽset. Io. And.*

CAP. I.

Cum † æternum ...

DE SENTENTIA & re iudicata.

¶ *Visum fuit supra per discursum titulorum præcedentium, de iudicijs, & præparatorijs iudiciorum, & de allegationibus, & defensionibus, partium. Et quia postquam partes allegauerũt & proposuerunt totum id, & quicquid proponere, & allegare voluerunt, superest solum sententia. & appunctamentũ iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de sententia, & re iudicata.*

Vide Zanchinũ tract. de hæret. c. 24. & 25. Marsilium sing. 307. incip. Bona delinquentis. & Antoniũ Gomezium. ... variarum resolut. cap. 1.

C ¶ *Vm æterni.*] Diuidit in quatuor partes, secundum Ioan. Mona. Primo ponit proœmium. Secundo dat formam sententiandi, supple, & procedendi: ibi, *Caueant.* Tertio contra facientem suspendit: ibi, *Si quis.* Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter: ibi, *Sententia.* Io. And.

De intellectu vide Abbatem in d. cap. 1. de elec. ordina. & Bal. dum in l. fin. C. de pœn. iud. q male iudi.

¶ Pro intellectu huius cap. præmittendum est quod habetur in l. vlt. ff de var. & extraord. cogn. & Insti. de oblig. quæ ex quasi delic. nascuntur. videlicet, quòd iudex si per imprudentiam male iudicauerit, tenetur parti quam læsit. secundum quod bonum & æquum iudici videbitur: & dicitur facere litem suam.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, puta in centum. conueni te coram iudice competenti, tu per pecuniam, vel preces amicorum tuorum corrupisti iudicem, intantum quòd ipse tulit iniquam sententiam contra me, & te ab impetitione mea absoluit: contra tamen suã conscientiam, & iustitiam. quæritur an sit aliqua pœna puniendus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic. nam vltra pœnas legales, est mihi condemnandus in æstimationem litis: & insuper est suspensus per annum, ab officio; & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem: a qua non poterit nisi per Romanũ Pontificem absolui.

Not. primo principium. huius cap. q iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem. in cap. nouit. de iudi. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q iudex male iudicans contra iustitiam & conscientiam incurrit varias & diuersas pœnas hic contentas. Not. q istæ pœnæ imponuntur iudici male iudicanti vltra pœnas legitimas id est à legibus indictas, vt in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. Not. q iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quæ ipsum repellit a testimonio, & à dignitate: ita q non poterit esse iudex, nec aduocatus, nec alium accusare. Item non facit querelam vbi alias locum haberet. Item locum facit querelæ, vbi alias non haberet locum querela.

Nota quòd iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum: & si pendente illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non potest absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc quod iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quod ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quod ipse iudicet contra conscientiam. Tertio quòd sciat quod male iudicat. si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istæ pœnæ: tamen iudex teneretur ad æstimationem litis, vt Institu. de oblig. quę ex quasi deli. nascun. circa princip. Quarto requiritur q iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in læsionem alterius partis, non haberent locum istæ pœnæ. Quinto requiritur, q ipse fuerit motus ad iudicandum male per sordes,

id est, p pecuniã: gratiam, vel preces alterius: vel fauore, vel odio. Sexto requiritur, q ipse grauet partem in faciendo: secus est in negligendo. Illud quidam notant in verbo, fecerit: qa cũ illa constitutio sit pœnalis, debẽt ponderari omnia verba ipsius: ideo dicunt q requiritur factum iudicis. sec⁹ ergo si iudex aliquid omittat: tunc enim non teneretur hic contentis, licet iudex bene teneretur ad interesse partis. Nota vlterius ex isto textu iuncta glos. q iudex debet iudicare ꝭm allegata & probata, verum autẽ posit iudex iudicare ꝫ côscientiam priuatam, tractatur in cap. pastoralis. de offic. & pote. iudi. deleg. in antiq. Et dicũt aliqui, q si iudex habeat conscientiã informatam ex actis, debet iudicare ꝭm illam conscientiam: sed si habeat conscientiam ꝫriã conscientię informatæ ex actis: nullo modo debet iudicare secundũ illam conscientiam. Dominus autem Siculus Barbatia tenet, q iudex debet semper iudicare secundum allegata & probata, non autem ꝭm conscientiam priuatam; & dicit quòd si iudex habeat conscientiam priuatam ꝫtiam conscientiæ informatæ ex actis: debet deponere illam conscientiam priuatam, & se conformare actis iudicialibus. Nam dixit q iudex debet credere, & semper gerere in mente, q diabolus fecit sibi illã conscientiam priuatam, & q apposuit sibi phantasmata, quæ tñ non sunt vera, vt ipse iudicaret. Nota q condemnatus iniuste per iudicem, non censetur condemnatus apud Deũ. de hoc de senten. excom. a nobis. §. nos igitur. ibi, p p quod. Et cum hoc nota quòd licitum est arguere à dictis prophetarum. Nota quòd appellatione causæ comprehenditur etiam sententia: quod nota, quia facit q procurator constitutus ad causam, videtur etiã constitutus ad sententiam. Dominicus.

Psal. 36.

Eccle. cap. 2. 15. q. 7. & c. de ecclesiasticis 25. q. 2.

Prouerb. 16.

ni[a] tribunal[b] iudicis illum reum[c] non habeat, quem iniuste iudex[d] condemnat[e], testante Propheta[f]: nec damnabit[g] eum cum iudicabitur illi[h]. Caueant ecclesiastici[i] iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus[k], nil vendicet odium[l], vel fauor † vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat[m], sed stateram †[n] gestent in manibus, lances appendant æquo libramine[o], vt in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in côcipiendis[p] sententijs & ferendis[q], præ oculis habeant solũ Deum[r]: illius[s] imitantes exemplũ †, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominũ referebat, vt secundum eius inperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius[t], aut etiam delegatus famæ suæ prodigus[u] & proprij persecutor honoris, contra conscientiã †, & contra[x] iustitiam in grauamẽ[y] partis alterius in iudicio[z] quicquam fecerit per gratiã vel per sordes[a]: ab executione officij[b] per annum[c] nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit, nihilominus cõdemnandus[d]. ¶ Sci-

¶ Prima glossa summat.

a ¶ *Cum æterni.*] Iudex, q contra iustitiam, & contra conscientiã aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Io. And.

a ¶ *Aeterni.*] id est, Dei patris. s. de sum. tri. cap. 1. in princi.

ADDITIO. Archi. alleg. 52. distin. erubescant. in fi. 11. q. 3. custodi. 9. q. 3. aliorum. Io. And.

Vide B. Thom. 3. par. q. 59. art. 1.

b ¶ *Tribunal*] id est, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali sedet iudex, qui alias forus vocatur. ĩ. de verb. sig. forus.

c ¶ *Reum.*] à reatu: non enim qui accusatur statim reus est, sed q conuincitur criminosus. 15. q. vlt. c. vlt. de ver. sig. forus.

d ¶ *Iudex.*] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, non est iudex: cum non sit in eo iustitia. 23. q. 2. c. 1.

e ¶ *Condemnat.*] fuit hoc sumptum 11. q. 3. & si ad tempus. & hoc est ideo, qa iudicium Dei innitiť veritati, quæ nec fallit nec fallitur: iudicium hominis opinioni, quæ fallit, & fallitur. de senten. excom. à nobis 2.

Psal. 36

f ¶ *Propheta.*] Dauid in psalmo, Noli æmulari.

g ¶ *Damnabit.*] Deus.

h ¶ *Illi.*] id est contra illum: id est, cum fiet iudicium de illo: & sunt hæc verba 24. q. 3. non in perpetuum.

ADDITIO. Et ibi exponitur. Io. And.

i ¶ *Ecclesiastici*]: i. nõ seculares nõ ligat: cũ nec pœna iferius posita illos ligare possit. & facit s. eo. lib. de elect. indemnitatibus. in fin.

k ¶ *Processibus.*] quibuscunque. s. de proba. quoniã contra falsam.

l ¶ *Odium.*] priuatum. ĩ. de testi. quotiés. [Ad idem 3. q. 7. iudicet. 15. q. 7. cap. 1. 23. q. 4. c. 1. & c. ea vindicta. in prin. facit 11. q. 3. ita enim. & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui. secundum Arch.] 86. distin. odio. 23. q. 4. duo ista.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit. 24. q. 1. odi. hæc quatuor iura probant q licet odire vitia. Et dicit Archi: de tali odio loquitur psalmista psalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittit etiam odium culpę, quo inducta est præscriptio ad negligentiam puniendam. s. de præscr. vigilanti. Io. And.

m ¶ *Non euertat.*] hæc enim quatuor humanum solent peruertere iudicium. 11. q. 3. quatuor. & veritatem in testes. supra de test. quotiens. & cap. licet ex quadam. [Et illa quatuor his versibus comprehenduntur:

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, consensus,
Sæpe solent rectos hominum peruertere sensus.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. q quidam addunt quintum, s. ignorantiam. s. de tempo. ord. vel non est compos. Et alij sextum, scilicet negligentiam. ĩ. de homic. pro humani. lib. 6. Io. And.

n ¶ *Stateram.*] 24. q. 1. non afferamus. q cum recte iudicat, stateram in manu gestat. 45. dist. omnis. q & ita magnũ iudicabit vt paruum. de iudi. nouit. licet in pœnis deferatur dignitati, & personæ. s. eo. lib. de offi. dele. c. 2.

An sit mẽ plis iudicandũ, vide Felinum in c. 2. de præsumpt. & de. ctores in l. nemo. C. de senten.

o ¶ *Libramine.*] sic & ꝯhentes iustas mẽsuras & pôdera debẽt habere. s. de emp. & ven. c. 2.

Vide B. Thom. 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. argumentum & eadem parte q. 67. art. 2. Abbatẽ & Felinum in c. pastoralis. de offi. deleg.

p ¶ *Concipiendis.*] quo ad scripturam, & pronunciationem ipsarũ.

q ¶ *Ferendis.*] hoc quo ad prolationem verbalem. ad hoc ĩ. eo. c. vlt.

r ¶ *Deum.*] à quo sicut iudicabunt, iudicabuntur. C. de iud. rẽ non nouam. & remetientur in qua mensura fuerint mensi, vt de pœni. & remis. cum ex eo.

ADDITIO. De accusa. qualiter 1. Io. And.

s ¶ *Illius.*] Moysi. Exod. 32. & habes idem 11. q. 3. summopere.

t ¶ *Ordinarius.*] fallit in epis ꝫ q aliqua suspẽsionis canonis pœna non comprehenduntur, nisi de ipsis caueatur. ĩ. de sen. excõ. qa periculosum. & s. eo. li. de elec. si compromissarius. §. huiusmodi.

Licet grauius peccent c. cum quidam. de iureiur. c. homo c. mil. & c. pręcipue. 40. dist. & c. 3. cum. 11. q. 3.

u ¶ *Prodigus.*] sic s. de accusa. c. vlt. & sic crudelis est, etiam si conscientiæ suæ confidat. 12. q. 1. nolo.

x ¶ *Et contra.*] Not. ista duo sic copulata: vtrunq; enim requiriť vt locum habeat pœna. Non enim ꝭm conscientiam simpliciter iudicare debet: sed informare debet eam secundum allegata & probata. de hoc 3. q. 7. iudicet. s. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero.

y ¶ *In grauamen.*] ecce tertiũ qđ requiritur, vt locũ habeat pœna.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. quã determinat, fine soluit aliã quæstionẽ.*

z ¶ *In iudicio.*] quid de arbitro: nunquid hæc pœna in ipso locũ habebit? Dic ꝭm Gof. & Ber. q non: quia de ordinario & de legato hic tantum cauetur: & hæc est pœna: & sic non amplianda. de pœni. dist. 1. pœnę. ĩ. de reg. iur. odia. & c. in pœnis. qđ est verum ꝭm Host. [Io. Mona. & Arch.] si sit arbiter cõpromissarius. secus si in locum ordinarij vel delegati succedat. Ad hoc s. eo. lib. de offi. dele. ab arbitris. Et eadẽ ratione dixit Host. q non credit hãc pœnã in auditore, vel in mero executore locum habere: cum & hi non sint iudices. s. de offi. deleg. super quæstionum. §. 1. & §. verum.

Istam glo. sequuntur. Flor. Dom. tamẽ in ho notabilibus appellat se iudicem, vt meretur arbitri. gl. in verbo, iudices, in c. 1. in princ. s. e. de censib. Fontanus.

ADDITIO. Idem Io. Mona & Archi.

a ¶ *Vel per sordes.*] hoc est quartum quod requiriť, vt locum habeat pœna hæc. Et dicitur fieri per sordes, si prece, pretio, timore, vel odio iudex corruptus sit: & ideo de his fecit superius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici potest, q sex sunt, quæ requiruntur, vt iudex incurrat hanc pœnam. Primo, q ꝫ conscientiam. Secundo, q ꝫ iustitiam. Tertio, q in grauamen partis. Quarto, q in iudicio. Quinto, q faciat per ignorantiam: sed in hoc opinio, vt dixi circa text. Sexto, q per gratiam, vel sordes, altero deficiente cessat pœna. Argum. ff. de verbor. obliga. si qs ita stipulatus. Io. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & opi. ponit Hostien.*

b ¶ *Officij.*] quid de beneficio? Dicit Host. q qa pœnæ sunt restringendæ, hoc ad beneficia nõ extenditur. si enim Papa hoc voluisset, id expressisset. de deci. ad audientiam. In suspensione autem hominis posset habere locum, suspensus ab officio, & à beneficio. Huius directe no. ꝫrium Io. 32. dist. prêter hoc. & facit quod dixi s. eo. li. de elect. quia sæpe. & quod no. de app. pastoralis. in fi. plenius in cle. de pœn. cupientes.

ADDITIO. In gl. nota nouam. in fin. vbi etiam inuenies quod ibi no. Ioan. Mona. & Archid. Io. And.

c ¶ *Annum.*] extunc inchoandum. s. eo. lib. de elect. cupientes ꝫ cæterum. Quid si annus fuerit bissextilis? Dic vt not. 55. dist. c. 2. ff. de verb. sig. quæsiuit. §. 1.

ADDITIO. Host. & Io. Mona. hic tenent, q si incurrat in anno bissextili abstinebit ccclxvj. diebus. cum hic agatur de facto animæ. vnde sequendum est certius. alleg. de spon. iuuenis. de cleri. excõ. illud. Io. And.

d ¶ *Condemnandus.*] C. de pœ. iu. qui ma. iudi. l. vlt. & infamis est, vt ibi

vt ibi.ff.de iudi.si filiusfamilias.& iure Authenticorum condemnatur in triplum,si ciuilis sit causa: si criminalis,punitur in confiscatione propriæ substantiæ : & in exilium mittitur.in Authen. vt lit. in exor.li.iurent.§.si quis autem posita.[C.de pœ.iud.q male iud. Authen.nouo iure.] Si autem per imprudentiam iudex male iudicauerit,tenetur ex quasi maleficio inquantũ bonũ & æquum visum fuerit iudici. ff. de var. & extraor.cog.l.vlti.In stitu. de obli. quæ ex quasi delic.in prin.

ADDITIO. Vide quod no.2.q.6.hoc etiam. in glo b.& an hæc secunda pœna locum habeat in arbitro, vide in Spec. de arbitris.§.1. vers. sed & si. & ver. sequenti. Io.And.

¶ Suspensus ingerens se diuinis, an & quãdo fit irregularis, vide glosã § c.is cui. de sent. excõ. eod. lib. & Dominicũ in c. fin. de cleri.excom. & Rotã in titulo de sententia excõmu dec tione j. in an.

a ¶ *Diuinis.*] officijs. nec dicit de beneficijs, secundum Host.

b ¶ *Irregularitatis.*] de qua dicetur j. de sen. excom.cum medicinalis.Io.And.

c ¶ *A quo.*] irregularitate.alias,a quo,scilicet laqueo.

d ¶ *Per summum.*] est enim de casibus reseruatis,vt 11.q.3.si qs episcopus damnatus.& cap.seq.de sen.exc. cũ illorum.& de hoc de cler excom.mi. clerici.

ADDITIO Idem dicit hic Inn.de corpore vitiatis,& illegitime natis,& pœnitẽtibus,& bigamis: & sic seruat Ecclesia Romana secundũ eũ : & hoc dictũ posuerunt Hosti. & Abbas. & Host.alleg. de cor.vit.c.1.de biga.c.1.2.& 3.51.dist. q in aliquo. de illegitime natis expeditum est s.eo.li.de.fil.presby .c.1.Io.And.

e ¶ *Infligunt.*] nec mireris, si de vno delicto plures pœnas volumus irrogari:dignum est enim,&c.& ita cõtinua. & facit quod no. de iudi.at si clerici.in glo.penult.

f ¶ *In tot.*] scilicet in Deũ, iustitiam,officij debitum,humanã naturam:quia cõtra proximum est corruptus:& sic nec Deum timet, nec hominem reueretur.Et facit s.de crimi.fal.cap.1.

ADDITIO. Et j.de app.cordi.in fi.Io.And.

g ¶ *Pœna multiplici.*] & sic sit approbata illorũ dominorũ doctorũ legum opinio,q dicebant in pal. ll. omnes pœnas habere locum.

ADDITIO. Alleg. Host.13. dist.duo mala.94.dist.si quis autẽ. 4.dist.factæ sunt.de celebra.mis.de homine.& de vit.& hone.cleri. vt clericorum.Io.And.

AD Apostolicæ.] CASVS. Orta fuit controuersia inter Romanam Ecclesiam,& Friderichum imperatorem.Nam cum ipse Friderichus imperator plures excessus commisisset,Papa eum citauit,seu citare fecit,vt certa die coram se compareret: q Friderichus noluit comparere:quare Papa eum reputauit cõtumacem: & pro contumacia sua illum anathematizauit,id est excõicauit cũ solennitate.Nam Papa induit vestimenta papalia , & coram duodecim epis indutus vestimentis epalibus,q habebant quilibet vnũ cereum in manu,protulit sententiam excõicationis in ipsum Friderichum,& quilibet eps proiecit suum cereum in terram,& eum pedibus conculcauit,in signum maledictionis æternę.Cum illud deuenisset ad notitiã Friderichi imperatoris, ipse indignatus habuit guerram ꝯ Romanam Ecclesiam,& prælatos Ecclesiæ.Et cũ plati Ecclesiæ vocarentur ad concilium Papæ,ipse Friderichus cum suo exercitu accepit xiij.galeas oneratas prælatis , q ibant ad conciliũ, quos prælatos idem Friderichus incarcerauit , quod cum relatum esset Papæ, ipse Papa misit ei duos epos & vnum Cardinalem in textu nominatos,vna cum articulis,vt in littera contine. Vnde Friderichus imperator noluit acquiescere dictis illorum trium:pp qđ indignatus Papa, & habito consilio cum suis Cardinalibus dictum Friderichum priuauit imperio, & regno Siciliæ,quod regnum dictus Friderichus tenebat in feudum ab Ecclesia, mandando insuper electoribus imperatoris , vt alium imperatorem eligerent: qđ fecerunt ipsi electores . Et sic durante vita ipsius Friderichi , fuerunt duo imperatores electi.

ADDITIO. Refert hic Franciscus,q ipse Friderichus post depositionem tenuit regnum,& eo mortuo filius eius Corradus , & eo mortuo a ter filius Manfredus. Et hęc fuerũt tẽpore Alex iiij.& Vrbani.Deinde Clemẽs.iiij.dedit regnum dño Carolo fratri regis Frãciæ,q bellum habuit cum ipso Manfredo, in quo mortuus est ipse Manfredus.Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnũ ad se spectare , intrauit Apuleam viriliter , & potenter : & ibi deuictus & captus per dictum Carolum decapitatus fuit. Io. And.

Nota q collatio regni Siciliæ spectat ad solum Papam:prouidet tamen cum consilio Cardinalium.Dominicus.

turus , quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit † se diuinis [a], irregularitatis [b] laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones : à qua [c] non nisi per summum [d] Pontificem poterit liberari,saluis alijs constitutionibus , quæ iudicibus male iudicãtibus pœnas ingerunt & infligunt [e] .Dignum est enim , vt qui in tot [f] præsumit offendere , pœna [g] multiplici castigetur.

¶ Idem sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternam.

¶ *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis . hoc dicit,secundum Paulum.*

CAP. II.

AD Apostolicę [h] dignitatis: & infra. ¶ Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Friderichũ præcipuũ [i] principem secularem huiusmodi dissentionis, & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro, pro suis excessibus [k] anathematis [l] vinculo innodatum, speciales nuntios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Albanẽ. & H. † Sabinẽ. episcopos , ac dilectum filium Guilelmum basilicæ xij. Apostolorum presbyterũ Cardinalem, qui salutem zelabantur [m] ipsius , duximus destinandos [n] :facientes sibi propo-

¶ *Prima glossa diuidit, & summat , secundo respondet per duas quæstiones, scilicet quare dicat superscriptio de præsentia concilij , & quare de memoria sempiterna.*

h ¶ *Ad Apostolicæ.*] Decre. hæc potest diuidi in quatuor principales partes. In prima præmittit dissentionẽ, quæ erat iter ecclesiã, & Friderichum imperatorẽ : & oblationes per Ecclesiam sibi factas. In secũda quæ incipit: ibi, *Sed licet* . dicit oblationes non fuisse receptas per eum:& quatuor,quę faciebant ad depositionem eius enumerat, & quintum quod faciebat ad priuationem regni Sicilię. In tertia quę incipit:ibi. *Nos itaque.* ipsum deponit ab imperio, fideles absoluit,fauentes excõicat,dat licentiã electoribus eligẽdi successorem. Vltimo protestatur se prouisurum regno Siciliæ.

† G.

Et not 1.q in superscriptione dr,sacro præsente 1 concilio ad memoriam sempiternam. quod dicit de concilio potius est ad honestatem,quam ad necessitatem:& sine sententia, vel licentia cõcilij sententia Papę sufficeret ꝯ imperatorem,& quemcunq; alium.15. q.6.alius. ibi non er q in concilio facta fuerit depositio: ipse enim habet plenitudinẽ potestatis.2.q.6.decreto.[tot,vt 1 partẽ sint,&c.] s.de vsu pal.ad honorem.[11.dist.c.2.& quod ibi not.] Licet inferiores prælati,q iudicare debent sm canones, præsentiam suorum habere debeant clericorum 15.q.7.eps nullius.de iis quæ fi.a plã nouit.nisi esset consuetudo ꝯria.s.eo.lib. de consue. c.3. Papa vero non subijcitur canonibus 2 , nec ab eis auctoritatem habet:sed eꝯ.s.de ele. sign.fcalit.ipse ergo omnes iudicat,& nullus ipsũ.2 2.dist.omnes.9.q.3.c.epo.§.sola.& c.nemo.Quod autem dicit,de memoria sempiterna,non est hoc speciale:qa omnis sententia est perpetua,& fertur ad rei memoriam:& etiã instrumenta ad hoc hũt, 1.q.7.saluberrimum.17.q.1.omnes fœminæ. [ff.de pig.ꝯtitur.in fi.] .Sed qa hoc negotium grauissimum erat: & raro contingit sententiam depositionis ꝯ imperatorẽ ferri,vt per hoc appareat quãta sit auctoritas & potestas Ecclesiæ: & vt magis timeat Ecclesia, [merito est talis sententia memoriæ cõmendanda.] Ad hoc s. de pœn.in quibusdam.j.de schisma.c vno.de pœ.felicis. Io.And.

1 Non dicit approbante, sicut s.de se. excõ. sacro. in pœn.uero sat ex causa ne crederet aliquis sine approbatione concilij depositionẽ imperatoris per Papã non posse. vnde j. nos itaque dicit deliberatione præhabita. Io.And.

2 Sed vt dicit Archi. L. de oñ or. q dis. iustũ est et qđ alijs imperat ipse seruet.sa. dist.iustum. palea est.Requirat ergo consiliũ pręcipue in arduis.& præcipue fratrũ.Io.And.

ADDITIO. Dicit hic Innocen.q hęc sententia memoranda est, vt sciant omnes quot,& quantis periculis se subiecit Ecclesia Romana,vt subditis pacem procuret,dans exemplum cæteris prælatis subeundi pro suarum ecclesiarum defensione quęcunque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris,terræ,proditionum, al falsinorum,& alijs infinitis submissus fuerit lator huius sententię, vix homo posset enarrare. Dicit tamen quod aliqua in chronicis Romanæ ecclesiæ continentur. Io.And.

i ¶ *Præcipuum.*] potest referri ad auctorẽ.& etiam ad principem.

k ¶ *Excessibus.*] id est cõtumacia excessuum 3 : qa satisfacere nolebat.11.q.3 nemo episcoporum.

3 Super quibus admonitus fuit per Honorium. iij secundũ Bononiam.

l ¶ *Anathematis.*] i.excommunicationis 4 cum solemnitate factę: de qua 11.q.3.nemo.

4 Vide c.cõtra est.24. q.3. & Cardinalem in Clem. 1. de pœnis & solinum c. a nobis. de excepuon.

ADDITIO. Et cap.debent.& in cle. si quis suadẽte. de pœ.versi. & quia. Et vide quod dixi s. de iudi. cum non ab homine. super verb.anathematis. Io.And.

m ¶ *Salutem zelabatur.*] quasi feruẽter amabãt. Ad hoc s.de custo. euch.c.2.Et tales mitti debent:qa cum is q displicet,ad intercedẽdum mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur.3.q.7. in gratiosis, in prin.49.dist.in sum.§.1.

¶ *Gloss.seq.recitatur per quæstionem.*

n ¶ *Destinandos.*] non solum cum Papa legationem iniungit : sed etiam cum inferior prælatus canonico suo,in vtilitatẽ ecclesiæ,suscipere tenetur.Ad hoc 3.q.1.nulli.de hoc.7.q.1.quia frater.16.q. 1.c.vos autem.hoc verum nisi rationabilem excusationem haberet. de iis quæ fi.a maio.par.cap.c.3.Io.And.

¶ *Glossa sequens*

ni per ipsos quòd nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat) pacem per omnia secum habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso. ¶ Et quia Prælatorum clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum quos ceperat in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quàm sui nuntij, antequam ad Apostolatus vocati essemus officium promisissent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre præterea, quòd si Ecclesia eum in aliquo (contra †debitum) læserat (quod non credebat) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quod in nullo contra iustitiam læserat Ecclesiã, vel quod nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, quàm seculares ad aliquem tutum locum, vbi per se, vel per solẽnes nuntios conuenirent † : eratque parata Ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia (quantum cum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de iniurijs & offensis ipsi Ecclesię, suisque per eum irrogatis, satisfactionem ab † eo volebat, & omnes amicos suos sibique adhærentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. ¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate: Idem tamen Pharaonis imitatus duritiã, & obturans † more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elata obstinatiõe, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos cõscientia) iuste animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima (quæ nulla possunt tergiuersatione celari) commisit. Deierauit enim multotiens †, pacem quondam inter Ecclesiam & imperium reformatam temere violando: & infra. ¶ Perpetrauit sacrilegium, capi faciens Cardi-

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

a ¶*Proponi.*] credẽdum erat eis: quia de legatione apparebat: aliàs non. C. de man. prin. l. vnic. Vel dic quia Cardinales & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit. 97. dist. nobilissimus. vbi de hoc. [in glo. 2.]

b ¶*Quantum in nobis erat.*] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12. ad Corin. 8. si fieri potest, quod in nobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. habes hoc. 11. q. 3. inter verba. §. vocandi. ver. Paulus.

ADDITIO. Ad idẽ 3. q. 6. hęc quippe i fi. Io. An.

c ¶*Pacem.*] huiusmodi iudicium ad Ecclesiam spectat. s. de iudic. nouit. Et not. quod Ecclesia, & quilibet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat. idem in eo qui agit contra Ecclesiã. 2. q. 7. accusatio quoque. vbi de hoc. ad hoc [in glo. sed si qs. in fi.] C. de pigno. debitores. sed illud de vrbanitate, vt ibi no. ff. de ser. vrb. prædi. quidam Iberus.

ADDITIO. Vide de simo. licet. in gl. ex hoc. Io. And.

d ¶*Mundo etiam vniuerso.*] cuius dominus est. 9. q. 3. cuncta per mundum. & s. in procemio huius libri.

e ¶*In galeis.*] 32. Ita nuenitur ex quos euaserũt duæ secundum Boatinũ, in quibus erant tres Cardinales legati, qui fuerant per partes diuersas pro conuocando cõcilium: & multi Prælati qui veniebat Romam ad conciliũ conuocatũ per Gregoriũ ix. quibus captis dicit, quod Friderich' misit litteras cõtinẽtes duos versus tales:

Omnes prælati Papa mandante vocati
Et tres legati veniant huc usque ligati. & ita factũ fuit. Subdit ipse Boati. quod ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli, galea, nota hunc versiculum,
Armo caput galea pelagus percurre galea. Io. And.

f ¶*Promisissent.*] credendum est Papæ hoc referenti, s. de testib. cum à nobis. & dixi s. de renun. c. 1.

g ¶*Audire.*] non perficeret: vnde habebãt ad instar auditorum referre. s. de off. deleg. super quæstionum.

h ¶*Corrigere.*] 35. q. 9. sententiam. & c. apostolicæ. s. de re iud. cum olim. in Authen. de nup. in fi. primæ columnæ, coll. 4.

i ¶*Vocare.*] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem suspicioné. ad idem 2. q. 7 nos si incompetenter. in prin.

k ¶*Tutum.*] talem locum assignare debet iudex, aliàs locus est appellationi: etiam si sit scriptum, appellatione remota. s. de app. ex parte. & 33. q. 2. siue de coniugij. ff. de iud. si locus.

l ¶*Parata Ecclesia.*] nõ dixit se reuocare: sed reuocare paratã. Et facit ad rationes quas faciunt iudices appellãtibus ab interlocutorijs sententijs. de hoc s. de app. cũ cessante. & i. tit proxi. si a iudice.

m ¶*Misericordia.*] 45. dist. disciplina. in prin.

n ¶*Quantum cum Deo.*] s. cap. proxi.

o ¶*Satisfactionem.*] quam quis non tenetur remittere, etiã quo ad Deum: rancorem autem sic. 90. dist. si quis contristatus. vbi de hoc. & 23. q. 4. si is qui. & ibi de hoc.

p ¶*Volebat.*] etiam Ecclesia. Io. And.

q ¶*Pharaonis.*] qui monitionibus & flagellis durior est effectus, nec conuerti voluit. 23. q. 4. Nabuchodonosor. in prin. & habes originem. Exo. 7. vsque ad 15. & potest dici de Friderícho imperatore, quod magnus sine cõparatione creatus, sine venia dãnatus fuit: sicut diabol'. de pœni. dist. 2. principiũ. [circa prin. ver. ista arbor.]

r ¶*Aspidis.*] incantatæ: quæ autem alteram calcat in terram, alteram obturat cauda, vt incantationem audire non possit.

ADDITIO. Hoc ponit Isid. ety. lib. 12. cap. 8. Io. And.

s ¶*Elata obstinatione.*] 16. q. 1. vos autem.

t ¶*Grauissima.*] bene dixit: quia maxima causa subesse debuit imperatoris depositioni. Nec est similis depositioni clericorum, qui pro quolibet magno peccato deponi possunt. 81. dist. c. 1. quia vbi maius scãdalum & periculum timetur, agendum est benignius. 50. di. vt constitueretur. cum suis si. hoc autem insurgit in depositione imperatoris, qui quasi præest omnibus Christianis. 7. q. 1. in apibus. Itẽ clerici ministrant sacramẽta: sed non principes. 31. distin. tenere.

u ¶*Tergiuersatione.*] probabili. ad idem s. de cohabita. cle. & mulie. cap. vlt Io. And.

x ¶*Deierauit.*] periurium crimen ecclesiasticum est. s. de iudi. nouit. i. eo. libe. de fo. cõp. cap. vlt. Et grauissimũ crimen in quolibet: præsertim in prælato vel principe: cum eorum facta trahantur ab alijs in exemplum. s. de vo. magnæ. & ideo grauius punitur. 11. q. 3. cap. præcipue.

ADDITIO. Dicit Inn. quod prælati & principis verbũ debet esse firmissimum, etiã sine iuramento. alle. 23. q. 4. innocens. & S. pone. Io. And.

¶ *Glossa sequens primo pacem commendat. secundo ponit sex casus qui pacem impediunt.*

y ¶*Pacem.*] Christus in morte ait, Pacem meam do vobis: pacem meã relinquo vobis. Matth. x. Io. xiiij. facit 23. q. 1. nisi bella. Nõ est ergo hæres Christi qui pacem eius testamento relictã nõ habet: principes autem maxime tenent ad hanc seruandã. 23. q. 1. noli. de treu. & pa. per to. i Auth. de pa. tenẽda. in rubro & nigro coll. 10 Et qui contra pacem Ecclesiæ sunt: si dignitatem aut cingulum habent: nudentur eis. 24. q. 1. qui contra ecclesię. Et solent reddi sex causæ propter quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur malicia, Ecclesiastes 8. quia non profertur cito contra malos sententia: [ideo absque timore vllo filij hominum perpetrant mala.] Ad hoc s. eo. lib. de offic. leg. c. 1. & 23. q. 2. dominus. Secunda, abundantia temporalium. [Hiere. 9. cap.] & Gen. 13. facta est rixa inter pastores Abraham & Loth. Tertia, quia nõ occupamur in pugna contra dæmones. ad Ephesi. 5 Nõ est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, quia nõ consideramus damna guerræ, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere. 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter occiderunt, &c. Quinta, quia non cõsideramus dubium euentum belli 3. Reg. xij. varius euentus belli, &c. Sexta, quia non seruamus præcepta Dei, nec decimas soluimus. Hiere 3. Esai. 48. Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. 16. q. 1. reuertimini. vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus. 16. q. 7. maiores.

z ¶*Sacrilegium.*] quod est etiam crimen ecclesiasticum. s. de foro compe. cum

† Vide Speculatoré in tit. de cõpe. iud. additione §. 1. & Felinum in c. ... de foro compe- tenti.

† In quodã manuscripto deficiunt hæc duo verba contra debitum.

† Hæc glossa nõ habetur in antiquis Codicibus, sed est lectura Io. Andr. ... vt inde apparet.

† Ad hanc glossam vide dem. ... & ... Romanum ... consil. 116. ... Decium consil. 198. & Ruinum consil. 213. lib. 1.

† Aliàs, conuenirent.

† Aliàs, ab ipso.

† An idem iudicandum de adhærentibus quod de principali vide Decium consil. 15. & Socinum consil. 27 in 3. volumine.

† Aliàs, obturantis.

† An iudex periuretur, quoties cõtra veniat iuramento, docent doctores. & in cap. mutare 6. q. 1. vide Speculatoré in Rubr. de sent. & his quæ ipsam sequũt. Specu... & Abbaté & Aretinum, & alios in c. si cut. de iureiu.

nales sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarũ prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum: & infra. De hæresi quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumẽtis, suspectus habetur: & infra. Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium beati Petri, & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutẽque redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remãserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanã Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, quòd mille quidem fartorum annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouẽ annos & amplius soluere prætermisit. Nos itaque super præmissis, & quam pluribus alijs eius nefandis excessibus, cũ fratribus nostris & sancto concilio deliberatione præhabita diligẽti (cum Iesu Christi vices, licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictũ: Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis) memoratũ principem, qui se imperio, & regnis, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum: quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omnique honore, ac dignitate priuatũ à Domino ostẽdimus, denunciamus, & nihilominus sententiãdo priuamus: omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes: auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquam imperatori vel regi, pareat & intendat. Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani in Hispania, & commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hospitalis eiusdem.

¶ Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet maxime postmodum emergentem. Io. And.

CAP. III.

ABBATE SA.

---

compe. cum sit. vbi de hoc [Archi. remittit 17. q. 4. sacrilegium. vbi de hoc not. per modũ summæ. & per Inn. de senten. excom. cum pro causa.] Et talium oblationes recipi prohibent. 17. q. 4. miror. 12. q. 2. de viro. Et sacrilegiũ tale in captione clericorum excommunicationem irrogat. 17. q. 4. si quis suadente. etiam in faciente per aliũ. de senten. excom. mulieres. in si etiam si non irrogetur ipsis aliàs iniuria. eo. ti. nuper.

a ¶ *Cardinales.*] istud est crimen læsæ maiestatis: & cõtra tales prodita est noua pœna per decr. j. de pœnis, felicis. Io. And.

b ¶ *Hæresi.*] propter qđ crimen non solũ imperator, sed etiã Papa deponi debet. 40. distin. si Papa. suspectus etiã de hæresi si se non purgat, & si per annum sic steterit, & iurare noluerit, punitur vt hæreticus: vt supra de hære. excõmunicamus. §. si q vero. & est idem in excõmunicato ob contumaciam in causa fidei. j. de hære. cũ cõtumacia.

ADDITIO. De quadruplici pœna hæreticorum secundũ canones: scilicet excõmunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione, remittit Arch. ad no. per Gof. in summa de hær. §. punitur hæreticus. & vide plenius per Host. in summa istius tit. §. qua pœna feriatur. Io. And.

ADDITIO. Habes ex hoc tex. q argumenta euidentia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probatione sufficientem ad conuemnãdum. de quo hic per Dominicum.

c ¶ *Patrimonium.*] 93. dist. cap. 1. in fi. 11. q. 1. peruenit. 10. q. 3. relatum. Io. And.

d ¶ *Offendere.*] offenditur enim pater in filio. 24. q. 3. cum ergo. §. sed qui. ff. quod me. cau. l. isti quidem. j. de præsump. afferte. Dominus in seruo. 2. q. 7. accusatio. Iudex in subdito. 23. q. 2. cap. 2.

ADDITIO. Vide quod not. j. de priuileg. auctoritate. in gloss. fi. Io. And.

e ¶ *Reprehendi.*] quasi ista sit causa qua priuari posset regno Siciliæ: sed non imperio.

f ¶ *Fartorum.*] genus monetæ, ad idem de consel. c. 2. de emp. & vend. ad nostram. ad fin.

ADDITIO. j. de priuileg. cum olim. 2. Io. And.

g ¶ *Per nouem annos.*] sufficit quòd emphyteuta ecclesiæ cesset per biennium a pensione. de loca. c. potuit. vbi de hoc. [Emphyteuta autem priuatur per triennium. C. de iure emphy. l. 2. §. 1. & in gloss. biennium.]

h ¶ *Vices.*] de transla. quanto. vt eccle. benefi. vt nostrum.

ADDITIO. Et ibi remittit Ber. ad gl. vnde dicitur. Io. And.

i ¶ *Dictum.*] Math. 16. & 24. q. 1. quodcunque. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quæst. 2. c. 2. Io. And.

k ¶ *Ligaueris.*] claue non errante. j. cap. proxi.

ADDITIO. Et 24. q. 1. manet. & facit de pœ. dist. 1. quem pœnitet. ver. Dei s. ibi: sed oportet vt iustus misereatur iuste. Io. And.

¶ Glossa sequens ponit sex casus, quibus &c. rationem reddit & remittit.

l ¶ *Priuamus.*] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorẽ, vt hic. Idẽ cũ est inutilis, 15. q. 6. alius. & dat coadiutores ipsis male administrãtibus. s. eo. lib. de sup. neg. præla. grandi. per negligẽtiam ipsorũ iurisdictionẽ assumit. s. de fo. cõp. licet. Cõpellit ipsos iustitiam facere. 23. q. 5. administratores. & ius canonicum etiã debitis casibus obseruare. supra eo. lib. de foro compe. cap. 2. de iureiuran. licet. infra de sen ten. excommu. decernimus. Vnum enim oportet esse principatum ad quem omnes recurrãt. 7. q. 1. in apibus. qui fi. sint leg. per venerabilẽ. [circa fi. versi. is vero &c.] & de hoc vide quod no. Inn. & Host. de foro compe. licet ex suscepto.

m ¶ *Absoluentes.*] 15. q. 6. iuratos. s. de hære. c. vlt.

n ¶ *Subiacere.*] absolutionem sibi non reseruat, & sic alijs videtur permittere. s. de senté. excom. nuper.

¶ Glossa sequens dicit qui sint electores: secundo quærit & sol.

o ¶ *Illi autem.*] s. archiepiscopus Magũtin. Colon. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatin⁹ comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgen. & Rex Bohemiæ, olim dux. Et dicunt quidam, q rex Bohemiæ de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant: nec illud ius habuit ab antiquo: sed hodie de facto tenet. & hoc per Host. de elec. venerabilem. Canõ dicit, q exercitus Imperatorem facit. 93. dist. legimus. versic. nam & Alexandriæ. ff. de orig. iur. l. 2. §. postea. & §. deinde cũ esset. & §. deinde quia difficile. & §. nouissime. Inst. de iu. na. §. sed qđ. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. hoc etiam nihilominus. Sed nunquid Papa posset principes electione priuare, & per se eligere imperio vacante? Dicit hic Ber. q nõ: dummodo ipsi velint eligere. Secus videtur si nollent eligere, vel concordare nõ possent. hoc probat per decre. s. de elec. venerabilem. §. obiectioni veri. nunquid enim. & hoc maxime in laicis locum habet. Ad hoc j. de iure pa. cum dilectus. & qđ ibi not.

ADDITIO. Præfati electores Imperatoris his versibus continentur.

Magna Maguntia, crassa Colonia, Treueris alma:
Atque Palatinus dapifer, dux portitor ensis:
Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus,
Romanum regem statuendi dant sibi legem.

¶ Glossa sequens recitetur per quæstionem.

p ¶ *Eligant.*] non statuitur à iure certũ tẽpus principibus ad Imperatorẽ eligendũ. hinc est q Papa non potest eligere nisi prius illos admoneat. s. de elec. venerabilẽ. qđ nõ est in ecclesijs, in quibus siue sint cathedrales, siue inferiores: statuta sunt tẽpora. s. de elect. ne pro defectu. de concess. præb. c. 2. vnde temporis lapsus sufficit: quia dies statuta, &c. s. de locato. c. potuit.

A ¶ *Abbate sane.*] Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ, q quælibet actio siue personalis, siue realis, habet duas causas, scilicet causam ꝓpinquã, & causam remotã. Causa ꝓpinqua actionis realis dicitur dominiũ, vel quasi. Causa remota dr̃ esse titulus mediante

---

Addo. c. mandata. & ibi doctores de præscrip. & in c. 1. 94. dist. & in cle men. Romani. de iureiurando.

Math. 16.

Vide gl. in c. si Papa. 40. dist. Innocentium & Doctores in c. nouit. de iud. & Felinum in c. ex suscepto. de foro cõpe.

Nota q dignitates seculares de iure plures simul teneri possunt absq; dispẽsatione: licet secus sit in ecclesiasticis: de quo in c. 1. de cõsuetud. & in c. de multa. de præbẽd.

Idem 15. q. 6. c. alius. & c. nos sanctorũ. & c. iuratos. & de electio. venerabilem.

Alias, & decernẽdo.

Idest, absque monitione. ita Decius in c. reprehẽsibilis de appell. & consil. 158.

mediante quo fuit acquisitum dominium. Et de hac causa remota loquitur præsens capitulũ. Actio personalis habet similiter duas causas, videlicet propinquam, & remotam. Causa propinqua dicitur esse obligatio. Causa remota est contractus. De hoc tractat gl. in c. 2. de libel. obl. in antiq.

CASVS. Orta lite siue controuersia inter Abbatẽ de Bonefacto actorẽ ex vna, & hospitalarios sancti Ioãnis, reos siue defensores ex alia ꝗ & sup castro siue loco de Rosellis. dicebat Abbas ꝓ se et suo conuẽtu, ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud castrũ ad ipsos spectare, & reos condẽnari ad illud castrũ restituendum vna cum fructibus & emolumẽtis inde perceptis. & sic Abbas in suo libello exprimebat causam remotam, scilicet ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragonum, quod tñ non erat necesse: qa in reali actione sufficit exprimere causam propinquã. ꝓ parte vero reorum ex aduerso propositum extitit, ꝙ ille locus ad ipsos spectabat iure dominij. vnde partes ipsæ lite inter ipsas negatiue contestata, fuerunt admissæ ad probandũ sua facta. pro parte Abbatis & conuentus de Bonefacto fuerunt producta nõnulla instrumenta, & inter cætera vnum instrumentũ in quo cauebatur, ꝙ Rex Aragonũ donauerat locũ in quo erat dictũ castrũ de Rosellis monasterio Populeti, & postea monasteriũ de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abbas non probauit donationẽ suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonũ: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionem donationis monasterij de Populeto constitit, ꝙ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefa. actori post litem contestatã in huiusmodi causa. his visis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propositum, ꝙ ipsi rei debebãt absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet qa Abbas nõ ꝓbauerat causam ipsam in suo libello. Et cũ qs allegat causam certam, oportet ꝙ illã probet: aliàs cadere debet ab instantia. Itẽ dicebant isti hospitalarij, ꝙ dicto Abbati actori superuenerat dominium post litẽ contestatam: & sic non videtur in iudicium deuenisse. l. non potest. ff. de iudi. vnde quidam Cardinalis de causa cognoscens ipsos reos absoluit ab instantia Abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa causa propinqua & nõ remota: & tempore sententiæ ferendæ probauisset, ꝙ ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati. & sic est bona limitatio ad l. illam, non potest. alleg. ꝙ non intelligatur in causa propinqua, sed in remota. *Allegabatur.*] Hospitalarij rei dicebant, ꝙ longe ante donationem Regis Aragoniæ (de qua loquitur actor) alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis. pro parte vero actoris fuit replicatum, ꝙ illa donatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat inter manus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere huiusmodi donationem. pro parte autẽ reorum fuit responsum illud qđ sequitur. *Mu'tum quoque.*] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur, ꝙ Rex Aragoniæ donauerat castrũ monasterio Populeti, & ordinauerat, ꝙ monasterium Populeti fundaret aliud monasteriũ. qđ fecit. nã monasteriũ Populeti fundauit monasteriũ de Bonefa. & ei donauit prædictũ castrũ: & sic Abbas de Bonifac. probauit aliã causam quàm expresserit in suo libello: ideo dicebant rei, ꝙ actor non probauerat causam expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condẽnandus in expensis erga ipsos reos. *Pro parte altera.*] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac. nam dicebat Abbas, ꝙ actor & reus nõ debent ad imparia iudicari. & certũ est, ꝙ si rei reperiuntur possidere tpe sententiæ, sufficit: licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed ista ratio non profuit Abbati: & rationem diuersitatis ponit gl. & latius ponit Cy. in l. 1. C. de ali. in. mu. causa facta. *Cæterum.*] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat causam specialẽ, si reus patiatur, & nõ obijciat, valebit processus & litis contestatio. l. fi. C. de an. excep. Tamen reus poterit petere vt actor exprimat causam specialẽ.

Not. ex prin. c. ꝙ vendicans rem ab aliquo, sufficit ꝙ exprimat causam propinquã, licet nõ exprimat causam remotam, tñ poterit exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliquando nocet exprimere causam remotam. Nocet, quia si exprimat causam remotam, & non probet: etiam si lite cõtestata dominiũ ei veniat, succũbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt contrariũ per l. non potest. alle. videlicet, ꝙ si veniat dominiũ post litem cõtestatã, pro eo põt ferri snia. & hoc voluit Papa in fi. huius cap. dũ dixit. Et licet aliquibus curiosis, &c. Not. insup principalẽ effectũ huius cap. ꝙ cũ quis egit actione personali vel reali expressa certa causa, debet illa prouare: & nõ sufficit ꝓbare, quòd dominiũ venerit ad ipsum ex alia causa. Not. finaliter, ꝙ ꝓcedit libellus porrectus per Prælatum, licet non dicatur ꝙ agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo & clericorum. qđ no. de quo, de dilationibus. c. literæ. & de prob. ex literis.

*De simil facto. vide Ioann. Fabrum Instit. de act. §. sic itaq; discretio.

ne [a]: & infra †. ¶ Abbas de Bonefac. pro se, & conuentu [b] suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij [c] vel quasi, & cum suis finibus ex largitio-

ADDITIO. Præmitte ꝙ Rex Aragonum castrũ Caruariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, qui tũc erat in potestate infidelium, donauit hospitali sancti Ioannis, sub conditione, si ad manus fideliũ, &c. Demũ mortuo illo rege nepos qui successit in regno illo, de manibus infidelium acquisiuit: & donauit monasterio Populeti, volens ꝙ in loco de Bonefac. ibi incluso ædificaretur vnum monasteriũ: demum cum esset quæstio inter monasteriũ de Bonefac. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasteriũ Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefac. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit diuisionem, & summam.*

a ¶ *Abbas de Bonefac.*] Diuiditur hæc decre. in sex partes. In quarũ prima ponitur actorum petitio, & eius causa. In secunda quæ incipit: ibi, *Allegabatur.* ponitur triplex defensio reorũ. In tertia quæ incipit: ibi, *Pro parte.* ponitur duplex actorũ replicatio. In quarta quæ incipit: ibi, *Sed ad hoc.* ponitur reorum duplicatio. In quinta: ibi, *Præfatus.* ponitur causæ diffinitio per Cardinalem facta. In sexta: ibi, *Nos igitur.* ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa: Qui petit rem certã causa expressa, si illam causam nõ probat, succumbit: licet aliã probet, maxime postmodũ emergentẽ.

b ¶ *Conuentu.*] qđ facere debet. qđ dic, vt s. de rescriptis, edoceri.

ADDITIO. Dicũt quidã, ꝙ sic agitur, quia locus petitus cõiter pertinebat ad Abbatem & couentũ. Itẽ constat securius esse quando simul agunt etiã de proprijs. s. de iud. causam. licet quisque pro suis agere possit. Ioan. Aud.

¶ *Glossa sequens obycit, & dat sex solutiones instando circa primam quando competat rei vendicatio, & quando publiciana: & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de Auth. malæ fidei. & soluit.*

c ¶ *Dominij vel quasi.*] 1 videtur ꝙ talis libellus admittendus nõ sit, cũ hæc sint aduersa. Ex iure enim dominij dicit se dominum: ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & non dominum: & sic quasi cõtrarius deberet repelli. de ap. solicitudinem, cum suis concord. nec debet iudiciũ esse in pendenti vel dubium. ff. de iudi. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota ꝙ petitio illa: peto talẽ rẽ iure dominij, habet locũ, cũ quis emit rem ab eo qui illius rei dominus est, & ei rem tradidit, & sic dñiũ. ff. de acq. re. do. l. traditio. in prin. [& de pact. traditionibus.] Recte 2 ergo se dominum dicens, dominiũ siue causam suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dominij locũ habet: cum quis bona fide rẽ emit à non domino, & rem sibi traditã bona fide recipit, credẽs vendentem rem vẽditionis & traditionis tempore dominum esse. ff. de publi. l. eum qui. §. vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet 3 venditor malam fidem habuerit, & callido cõcilio vẽdiderit: vt ea. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat à possessione cadit, petit rẽ à possessore iure quasi dominij, & appellatur actio publiciana. Si autem post vsucapionẽ à possessione cadat, tunc non competit publiciana: sed datur ciuilis actio, scilicet rei vendicatio, secundum quosdam vtilis, secũdum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem publiciana à Publicio auctore qui eam inuenit: vt Insti. de act. §. aliæ. Ad hoc autẽ vt actor obtineat, oportet eum probare titulũ, & rem sibi fuisse traditam 4, & bonam fidem habuisse tpe emptionis & traditionis, (quod præsumitur 5, nisi contrariũ probetur) & quod credat modo venditorẽ vel donantẽ tpe contractus dominũ non fuisse, alias publiciana nõ cõpeteret. Et formatur libellus: Peto talẽ rem mihi restitui iure dominij vel quasi: hoc est dicere quasi dominij, ac si vsucepissem qđ non vsucepi: & de sola consuetudine admittitur talis libellus sub disiunctione: vnde dicere deberet, Peto talem rem iure quasi dominij: quia modo certus est reus. In supradicto autem libello quamcunque partem disiunctè probauerit actor, obtinebit secũdũ formam petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partẽ disiunctè, non ob. exceptione rei iudicatæ 6: quia hæc est modo alia causa quam prima. s. de cau. pos. c. vlt. & de hoc Insti. de ac. §. aliæ. sicut cum in iudicio peto rationẽ tutelæ, & prosequor alteram speciem tantũ: licet fiat absolutio i illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero. si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iud. licet. Sed ei quod dictũ est, ꝙ mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, cõtradicit. C. de præscri. long. tẽp. Auth. malæ fidei. quæ dicit in malæ fidei possessore alienante, cessat longi tẽporis præscriptio. Dic ꝙ licet prædictæ leges corrigãtur per Auth. vt bona fides tradẽtis exigatur: nihilominus quod de publiciana dicitur, locũ habet: vt qui rem habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malã fidẽ,

& nocet

1 De materia illius glos. vide Cornelium cons. 1. & cõs. 89. lib. 1. Ruinum. cons. 25. & cons. 54. lib. 4.

2 Vide Alexandrũ cõs. 121. in 1. vol. & cõs. 101. in 2. vol. et cõs. 89. in 4. vol.

3 Vide Alexandrũ cõs. 89. in 5. vol.

4 Alia necessaria sunt: quia sunt autem interrotis. gl. in §. al. q. iust. de a.t.

5 Quod suffi. hoc fuisse accipiẽte, licet nõ à tradente. est tamen necessario allegãda ait Paul. citans Ang. in l. super longi. C. de præscri. long. temp.

6 Sed Doctores hic & in leg. minor. §. 1. ff. de euic. supple quando alteram expresse prosecutus est. & commutatur generaliter pertinere, succumbens in probatione dominii non intentab. publicianã ... & eadẽ. § a tio ff. de re iud.

& licet accipiens vsucapere non possit propter malam fidē tradentis: tamen à quocunq; possessore preterquam à domino publiciana rem vendicabit. Contra dominū aūt non currit præscriptio, licet tradens habeat bonā fidem. Distinguitur tñ vtrum dñs scuerit suam rē taliter alienatam: & tunc currit ei præscriptio longi tēporis, nisi res esset furtiua: quia tunc nō currit ei præscriptio propter vitiū, qđ ei adhæret. Si ignorauit, præscriptio longi tēporis ei nō currit: præscriptio aūt longissima bene currit: vt in prædicta Authentica malę fidei. hoc ergo nō vetat Auth. quin locū habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradētis [1]. Sed ad hoc vt lōgi tēporis præscriptio locū habeat, requiritur tradentis & accipientis bona fides secundū leges. secūdū canones vero sola præscriptio xl. annorū locū habet, & semper cum bona fide. ī. de præscri. c. vlt. Bercutus fuit hæc glo licet non per omnia ad litterā, quā hic ꝓpter suas remissiōes posui, quas alibi facit ad eā. Et vides qđ sentit Ber. talē libellū de cōsuetudine admitti: & satis esse potest, cū consuetudo sit optima legū interpres. ī. de cōsue. cū dilectus. & hoc etiam no. Guil. in spe. de cau. pos. & ꝓpric. §. notandum. ver. aliæ. & §. seq. in fi. Alij vt Tancr. dicunt, ꝙ illi subtilitati ciuili, ꝙ libellus alternatiuus nō recipiatur, non est stādū secūdū canonicā æquitaté. Ad hoc ī. in fi. cap. & s. de iudi. dilecti. de in inte. rest. cōstitutus. §. quare. vbi de hoc per Inno. & Host. & per Host. de elec. querelam. Alij dicunt, ꝙ hic & in similibus non fuit obiectum: quia bene fuisset repulsa talis petitio propter rationes alleg. in prin. gl. & sic intelligunt prædictā decr. constitutus [2]. Alij dicunt, ꝙ vbi actor incertus est ex facto alieno, & nil sibi potest imputari: tunc admittit alternatiuus libellus. ff. quorū leg. l. 1. §. ga aūt no nunquam. alias nō: & sic soluunt cōtraria Gofre. & Inn. dicunt, ꝙ vbicunq; quis probabiliter dubitat, non solū ratione alieni facti, sed etiam proprij pōt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, ēt si se no cōpatiantur: & sic intelligatur decr. cōstitutus. alias si nō est probabile dubiū, eligere cogitur. ff. de tribu. quod in hæredē §. eligere. vbi plene de hoc. & adde quod dixi ī. eo. lib. de elec. vt quis duas. Alij dicunt, ꝙ licet iste libellus videatur contrarius, non est: quia rei vend. & publiciana non sunt cōtraria, sed diuersa: cum ad eūdem finē tendant: cum autem tendunt ad diuersum finem, tunc habēt locum cōtraria. & hoc tenet Guil. in spe. vt ī. & super hoc adde qđ dixi ī. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. Io. And.

[1] Idem Doctores hic. Spe. tit. de cau. poss. §. nec dicendū. ver. pe. ibi vide de publiciana. Font.

Monasterium Populeti a fundamentis erexit, & multas diuitijs auxit Alfonsus primus rex Aragonum, & comes Barcinonæ, vbi reges Aragoniæ [illegible] [illegible] [illegible] gia historię.

[2] Ita sit bellus [illegible] [illegible] [illegible] Rayn. [illegible] ra. C. de [illegible].

ne [a] Regis Aragoniæ ad ipsum monasterium pertinere [b]: petijt adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri. ¶ Allegabatur [c] autem pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem [d]: quia ipsi donationi rerum donatarum natura [e], vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile [f] quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox [g] cum peruenerunt ad ipsos [h], fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum [i] quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia etsi liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbati, & conuentui de Bonefac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, vel mandasse donari. ¶ Nec pro eo quòd voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construēdo monasterio donauisse [k]: cum illa potius sua videretur intentio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorū largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius, pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat [l]. ¶ Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime, quòd post litem contestatam & processum iudicij facta fuerat: sicut clare patebat ex instrumento præfato. Vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minime deduxisset: (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit [m]) pronunciari vtique super petitis non poterat ex eadem. ¶ Pro parte [n] autem altera dicebatur, quòd cum Rex ipse

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

a ¶ *Ex largitione.*] sed per hoc nō habebat locum vendicatio: cū nō dicatur, ꝙ traditio secuta fuerit. C. de rei vend. l. seruum. vbi emptor seruum non traditum sibi præsentem vendicare nō potest. Ad idem C. de hære. vel actio. ven. qui tīo. ff. de rei ven. si ager. Sed dic illud verum in priuato: secus in ecclesia. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. vt ī. de consue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expressione succubuit Abbas, vt infra patebit.

ADDITIO. Et sic expressa nocēt. ff. de reg. iur. expressa. Hanc autem expressionem tacere nō tenebatur: vt plene no. de lib. ob. cap. 2. Io. And.

b *Pertinere.*] hoc verbum late patet. ff. de ver. sig. verbum illud. de noc inltu. inter [illegible].

¶ *Glossa sequens ponit decisam, quam iure approbat.*

c ¶ *Allegabatur* [3].] Secunda pars: propositū fuit primo pro parte Hospitalariorū, ꝙ auus ipsius regis castrum Curuariæ cum suis finibus intra quos erat locus de Rosellis, prius Hospitalarijs contulerat. responsum fuit per monasterium, ꝙ talis donatio nō valebat: cum facta fuisset eo tempore quo res donata erat in potestate hostium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, qa liber homo, fundus hostium; & quæ natura fieri nō cōcedit, in stipulationem venire non possunt. ff. de verb. obli. liber homo in stipulatum. & l. si stipuler. & si aliquid alicui sit relictū quod propter qualitatem relictū haberi nō potuit, non tenet legatum: licet interdum ęstimationem habeat cum distinctione legis ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si seruo. Contra hanc allegationem monasterij allegabat Hospitale, vt sequitur.

d ¶ *Habere vigorem.*] scilicet adueniente conditione, vt sequitur. Ad hoc ff. de ac. emp. & vē. l. vlt. & legatum quod non valet pure factum, si legetur sub conditione, valet cōditione adueniente. ff. de le. 1. l. cætera. §. 1. ff. de condi. & dem. qui hæredi. in fi. & l. qui sub cōditione.

e ¶ *Natura vel qualitas.*] quia res donata non erat liber homo, vel res sacra, vel religiosa, vel inęstimabilis. ff. de ver. ob. inter stipulantē. § sacrā. Reges enim qui spiritalia possidere non possunt, nec illa possunt donare: & recipientes sunt sacrilegi. 16. q. 7. si quis deinceps. Io. And.

f ¶ *Laudabiles.*] quasi diceret: nec ex virtute conditionis debuit infringi donatio: quia erat laudabilis & honesta.

g ¶ *Mox.*] C. de sacrosl. eccl. vt inter diuinū. vt supra dixi in 4. gl.

h ¶ *Ad ipsos.*] scilicet Christianos.

i ¶ *Multum.*] bonus aduocatus Hospitalariorū, primo confirmauit ius ipsorum. secundo impugnat ius monachorū [4] duplici ratione. & hæc est prima. dicebant Hospitalarij; monachi non ostendūt donationem Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, satis esse ꝙ ostendebant donationem factam a Rege monasterio Populeti. & ab ipso monasterio Populeti monasterio de Bonefac. respondebant Hospitalarij multum distare, vt sequitur.

k ¶ *Donauisse.*] bene dicebat: quia ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio Populeti patebat fuisse hanc voluntatē donantis, ꝙ locus de Rosellis daretur monasterio de Bonefac. & ecce quod sequitur, cum illa, &c.

ADDITIO. Alleg. Inn. C. de do. promis. l. 1. Ad idem ff. de ver. ob. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Io. And.

l ¶ *Non valebat.*] ad hoc de eccle. ædi. ad audientiā 2. vbi de hoc. de despon. impu. ad dissoluendū. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Io. And.

ADDITIO. Dicebant Inn. & Io. Mona. ꝙ in l. si seruitus. §. fin. ff. de serui. vrb. præd. & l. seruos. ff. de lib. cau. non quæritur ius in re: sed personalis obligatio. Io. And.

m ¶ *Accidit.*] & ideo alia interpellatione opus est. ff. de iud. non potest. & l. solemus. iudex ergo no posset ex alia donatione pronūciare, ex qua actum non fuit, vt in prædicta l. solemus.

n ¶ *Pro parte autem altera.*] scilicet monasterij de Bonefac. & hæc est tertia pars. Et bene allegassent hic monachi, si res donatæ non pertinuissent ad regnū: quia nihil disponere potuisset: sed quia ad regnum

[3] In hoc §. iuncto fine cap. ib. Absoluentes. notat Petr. de Anch. ꝙ non fertur sententia super iure rei, per se in iudiciū deducto, sed tantū absolutione ab aduersarij impetitione, potest tamē super iure rei pronunciari, & declarari dominium notant Doctores in c. ex conquestione. de resti. spol. Fonta.

Vide Bartolū & Alexandrū in l. habebat. ff. de [illegible] & Alexandrū in l. diuus. ff. de re iud. & Felinum in c. licet. de probation.

[4] Iuxta Io. Annam [illegible] doni [illegible] est [illegible] [illegible] deinde obiecta confutat [illegible] Io. Mo.

regnum pertinebāt, licet illa nō possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit. ff. de fun. do. si fundū. maxime sub conditione, vt s. & ad hoc obligare potuit successorem. Vel male allegabant monachi, eo q cōditionalis obligatio bene adstringit successorem. Instit. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de proba. si pactum.

h ¶ *Alia.*] puta quia petebatur res ex causa donationis: modo petitur ex causa venditionis, forte factæ post litem contestatam.

i ¶ *Similis.*] vt cum peteretur ex causa donationis factæ à Rege: modo fit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa. sed ab alia psona & alijs loco & tempore, & ijs quæ comitantur causā.

sua probitate, ac studio, ab infidelibus [a] loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cū ad cultum fidei peruenirent, Regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab alijs bonis hæreditarijs separata [b]. ¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudiciū causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo [c]) intersit ipsius tempore sentētiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc [d] pars vestra respondit, quòd cum tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur †. ¶ Cæterum [e] prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali [f] causa, & postea [g] siue alia [h] siue similis [i] ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cū iudex tunc [k] prospicere ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino eadē, quæ prius expressa extitit, vtpote quæ tūc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. ¶ Secus autem cū egit vel petiit in genere, nullius certæ vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium [l] esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris: vnde si de hoc ex causa etiā postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam [m] & cū petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium [n] subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam [o] iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in cōtrarium posset cum libera conscientia [p] & secura. Non prodesset [q] etiam multū reo, si tunc forte in ipsum ex huiusmodi superuenienti causa, condemnatio non ferretur: cum mox alio instituto iudicio [r] foret ex illa merito condemnandus. Vnde & si actori suam ex superueniēti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc [t] † etiam competenti causa fundarit. ¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosellis cum suis terminis ad ipsum monasterium, ex prædicti Regis [s] largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostēderit autem donationē quondam factā illi de his ab abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiā ante [u] facta, nul-

a ¶ *Ab infidelibus.*] Not. q acquisita ex bello gesto contra infideles, efficiuntur capientium. de quo per Innoc. de voto, quod sup his. Et dic q iste rex acquisiuerat ab infidelibus p iustum bellum initum ꝯ ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in glo. 2. & de hoc per Innoc. olim 1. de restitu. spolia. & prædi. c. quod super his. Dominicus.

b ¶ *Separata.*] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casibus. not. ff. de separa. l. prima. Ioan. And.

ADDITIO. In 2. gl. dicunt quidam, q hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hæreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hæreditas. ff. de vulga. & pup. sed si plures. §. fi. Io. And.

¶ *Glossa sequens declarat quod dicitur de reo, & diuersitatis rationem reddit.*

c ¶ *In reo.*] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tempore sententiæ sine dolo desijt possidere, absoluitur. Si vero tempore litis contestatę nō possideat, & tempore sententiæ possidet, condemnatur. ff. de rei vend. sinautem. §. 1. ff. ad exh. l. tigni. §. si qs. s. de excep. c. pe. Sicut ergo ex causa superueniēti post litem contestatam absoluitur vel condemnatur reus: sic videtur in actore, vt ex causa post litem cōtestatam superuenienti sibi debeat reus condēnari: sed hoc non est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio: quia qui agit ex certa causa, maximè post litem contestatam, mutare illam nō potest, nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta: & ita ex causa illa ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatæ, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus si id constituisset: imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. tigni. §. si quis. & §. cæterum. & de hoc supra de excep. c. pen.

d ¶ *Sed ad hæc.*] quarta pars, in qua respondetur ad duo proxime dicta.

e ¶ *Cæterum.*] responsio ad secundum de quo dixerat in ver. porro. Ioan. And.

f ¶ *Speciali.*] in libello expressa: vt hic, puta ex causa donationis factæ à Rege. Io. And.

g ¶ *Postea.*] id est post litis contestationem ex prædicta causa.

k ¶ *Tunc.*] scilicet tēpore litis contestatæ. Ioan. And.

¶ *Glossa sequēs recipit per quæstionē, quæ distinguitur de sensu & remissis.*

l ¶ *Obnoxium.*] talis generalis libellus in psonalibus actionibus non debet admitti. s. de libel. obla. cap. vlti. tamē valet si recipiatur & sibi imputet reus q causam non fecit exprimi in libello. C. de an. excep. si ex multis. In realibus communiter admittitur. ff. de excep. rei iudica. l. si mater. §. eadem. & l. & an eadem. §. actiones. & de hoc plene s. de libel obla. cap. 2. & ff. de eden. l. 1. Io. And.

m ¶ *Quoniam &c.*] proximu dictū tribus rationibus probat. Io. An.

n ¶ *Tenuit iudicium.*] ac si iuste petijsset, dum modo iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruari debet, & sententia tenet contra eū & pro eo, licet feratur contra ius litigatoris, nisi fuerit appellatum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. s. e. ti. cum inter vos.

o ¶ *Nec de*] secūda rō.

p ¶ *Conscientia.*] si enim generaliter dixerint eum obnoxium, & illum iudex tēpore sententiæ nō obnoxiū reperit: si eum absoluerit, contra conscientiam iudicaret: & in hoc casu, ex absolutoria fuit ppetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatæ: [ff. de excep. rei iudi. si mater. §. eandem.] Sed non sic cū ex certa causa petit: quia tunc tantum ex illa causa paratur exceptio de causa poss. c. vlt. & dixi s. in magna gl. Io. And.

q ¶ *Non prodesset.*] tertia ratio.

¶ *Glo. seq. arguit. & ponit triplicem lecturam.*

r ¶ *Iudicio.*] videtur hic, q si iudex cōdemnet reum: ex superueniente causa, eædem probationes habitæ in primo iudicio valeant in alio instituto ex eadem causa: contrariū tenetur: q2 alia noua causa, & nouū est iudiciū. vnde cū sint lite nō contestata recepti, quātum ad hoc non deberent valere iuxta illam reg. [illegible] testes recepti lite non contestata nō valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur s. de testibus, præsentata. C. eo. l. vlt. Bernar. Vel dic, q generalis illius negatio qui se negat obnoxium, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergenti. Vel dic, q hæc verba sunt allegatio partis: nec ponunt ius. Io. And.

s ¶ *Regis.*] realis vel personalis, vt dixi super ver. obnoxium. Io. An.

t ¶ *Tunc.*] id est, tempore litis contestatæ.

u ¶ *Ante.*] scilicet ante petitionem: vel litem super ea cōtestatā.

a An & qñ bona capta in bello fiant capientium, docet Felinus in c. extra. Bart. & doctores in l. hostes. ff. de captiuis & postlim. reuer.

¶ Vide decis. nouam Rot. 176. in nouis.

¶ Vide de hoc Bartol. in l. pro herede. §. plane. ff. quod vi aut clam.

¶ In quodā monasterio legitur.

¶ In casu diuerso, scilicet cū desinit actor habere ius, qd habebat tēpore litis cōtestatæ, distinguitur: quia aut ex facto ppetuo: & tunc reus absoluitur: aut ex facto eius: & tunc non absoluitur. ff. de rei vend. si possessor. & de condi. fur. si seruus furtiuus. & sol. ma. si cōstante.

¶ Alias & tunc: etiam.

¶ Præter q ex causa superueniente de nouo secundū doctores hic, quod si iam vt Pan. & hoc de æquitate.

¶ Hoc placet Io. Mon. dicit Archi.

arbitrorum [a], vel iudicum [b], (alijs præsentibus, & mandātibus [c]) scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata †. ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, nō vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica, & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis [h] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit, hoc dicit. Io. And.

CAP. V.

ET † si sententia diffiniti-

& est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sniæ vni eorum. sed tamen est honestius vt recitationem sniæ vni eorū committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Not. q̄ recitatio facienda est plurali numero. Et sic per argumentum a contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquātur p̄ verba pluralis numeri quando loquuntur ratione officij. Not. q̄ cū procedit ad electionē per viam scrutinij, vel compromissi, electio est proferenda per vnum: ad denotandum q̄ electio est vnica, & cōmunis. Si autem procedatur per viam spiritus sancti, illud non est necesse: vt puta si procedatur per viam compromissi, quod est factum in tres: & illi conuenerūt in vnā psonā: vnus debet eligere ī singulari numero. Quid si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauen. super eligendo Abbate sancti Cypriani: & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauen. eligimus talem; verū vitietur electio? Certe non: nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter q̄ licet electio conficiatur ex plurīū consensu: tamen ea deducta in esse dr̄ actus vnius. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Cum ab vno arbitrorum.*] Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (alijs præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam, tenet sententia. Electio autem pronuncianda est p verba singularia. Hoc dicit. Dubitatio decretalis huius fuit ex eo, quod dicit lex, quòd ex pluribus arbitris aut omnes debent sententiam dicere; aut nulli. ff. de arbitr. l. item si vnus. in §. item si plures, sed tamen omnes videntur dicere, cū vnus alijs præsentibus, & mandantibus, per verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idē tenebat Accursius. ff. de arbitr. l. sicuti. Io. And.

ADDITIO. Et de hoc in Specula. de arbit. §. si. ver. pone ergo. vbi inuenies qd̄ hic posuit Archidiaconus de Azone & socio. Io. And.

b ¶ *Iudicum.*] ordinariorum, vel delegatorum. fit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros. ad idem de offi. dele. vno delegatorum. licet interdum sit grandis differentia. s̄. eo. tit. c. vlt. s̄. eo. lib. de arbitris. c. 2. cum similibus.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & consulit.*

c ¶ *Et mandantibus.*] ergo si alij præsentes essent: sed non mandarent secus [1]: & sufficit ita esse scriptum. ff. qui & à quibus. l. prospexit 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas nō habetur hic pro mādato. & facit j̄. de reg. iur. is qui tacet. & quod ibi dixi: nec enim in sententijs procedit ratihabitio sicut in alijs actib. de hoc 9. q. 2. c. 1. in gl. 2. s. de ijs quæ fiu. a præla. cū nos. Caute ergo facit is pro quo lata est sententia ab vno solo recitata: si de mandato aliorum possit fidem facere sicut de sententia. & facit quod not. s̄. de offi. deleg. cum in iure. in glo. 2.

d ¶ *Scripta.*] quod dic, vt j̄ c. proxi.

e ¶ *Oportet.*] necessitatē importat [2]: aliàs enim si per verba singularis numeri pronūciaret, haberet locū ille §. si plures. l. itē si vnus. ff. de arbi. quod verū intelligas, nisi collegæ, qui tamē hoc possent, commisissent illi vices suas: non solum in recitando, sed etiam in pronunciando. Tunc enim ille verbis singularis numeri vteretur. Interdū tñ verbū, oportet, honestatē designat. 25. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ *Statuimus.*] hoc verbum rem perfectā significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt s̄. eo. de ver. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbū percipimus, vim habet sniæ s̄ de trā sa quanto. sed si esset tñ vnus iudex & diceret sentētiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum j̄. excipiatur tm̄ de electione facienda. s̄. eo. li. de elect. sicut cum. alias non valeret electio, vt ibi dicitur. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. remittit, quærit, soluit, contra solu. alleg. solutionem fortificat, consilium dat. secundo quærit & soluit.*

g ¶ *Electione.*] de hoc dic vt s̄. dixi de ele. sicut cum. eo. lib. Sed qd dices: compromissum fuit in tres vt deberent eligere, qui secedentes in partem, postea redierunt dicentes, q̄ concordauerunt, & cōmiserunt vni electionem, & pronunciatione illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo resistunt dicētes, q̄ nō de illo, sed de Seio fuerat cōcordatum; quæritur an debeat illis duobus credi? Host. qui dicit hanc quæstionem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eam tractauit s. de proba. c. tertio loco. & dixit ibi se inter Cardinales obtinuisse credendum esse illis duobus: tum quia magis credendum est duobus quàm vni [3]: & quia duobus creditur donec contrarium probetur: & vt fraus euitetur, alias qui pronūciaret, semper posset ius suum subtrahere illi in quem communiter concordassent. & quia facultas probationū non est angustanda. s̄. vt lite non contest. quoniam. & quia impossibile est alio modo probari. in quo casu etiam interdum hæretico creditur. [4] C. de hære. quoniā multi. in fin. & conspiratori. j̄. de testi. cogen. cap. vlti. Itē cum de conscientia alicuius quæritur, creditur vni soli, scilicet qa aliter probari non potest. de homi. significasti 1. ver. fin. [in gloss. antepe.] & ad hoc bene facit ipsa decretalis, tertio. Et sic dixit intelligendam decretalem, cum dilectus. de elect. vt illi tres vel duo deponant & de consensibus aliorum, & de proprijs. In contrarium videbatur, scilicet quod credendum esset tertio tanquam a duobus ad id officium deputato [5]. arg. ff. si mens. fal. mo. di. l. 1. s̄. de test. cogen. præterea nec videtur credendum duobus, cum videantur in suis testimonijs singulares. 3. q. 9. pura. de elec. cum dilectus. de accu. cum dilecti. Item videtur isti testificari de proprio facto: & sic non sunt testes idonei. C. de testi. l. omnibus. 4. q. 3. c. si testes. §. item nullus idoneus. Sed negari non potest, quin isti duo possint probare saltem dissensum tertij, scilicet quod ipse tertius pronuncians non consenserat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Consiliū tamen est tutum ad has fraudes euitandas, quod ipsi compromissarij habeant tabellionem, & scribi faciant publicum instrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi socio vt eligat & pronunciet, aut ipsi ijdem scribant & sigilla apponant, vt scriptura & sigillum obuient contrarium asserenti. 1. q. 7. saluberrimum 27. q. 1. omnes fœminæ. C. de non num. pecu. Auth contra qui propriam Quærebat etiam ibi Host. an ipsi compromissarij ex quo deliberassent & consensissent in aliquem, possent mutare voluntatem. Et dixit q̄ non: quia vicem capituli tales obtinent; vnde talis consensus habet saltem vim scrutinij publicati. s̄. de elect. publicato.

¶ *Glossa seq. successiue de duobus quærit & soluit.*

h ¶ *Singularis.*] Nota ad quæstionem quæ fuit de facto. episcopus compromissarius ad eligendum Abbatē ratione dignitatis sic locutus est in plurali: Nos talis eps Bononien. compromissarius, &c. opponebatur, q̄ non valebat electio; quia facta per verba pluralis numeri. non credo hoc nocere hic; quia vere est vnica & communis, ex quo fit per vnum solum: nec habet locum hæc decretalis, vt p te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locū hæc decretalis, vt si ad plures spectat collatio necesse sit eā fieri ab vno: & per verba singularis numeri? Non credo. Dico enim vt dixi s̄. de elec. sicut cum. q̄ vbi non habet locum decretalis, quia propter. non habebit hæc locum, sed in collationibus non habebit locū decretalis, quia propter. ergo nec ista. Ad idem j̄. de præben. cum in illis. & quod dixi s̄. de elec. c. vlti. [eo. lib. in vi. gl.] Io. And.

ADDITIO. Idē scilicet q̄ collatio non sit facienda ab vno, &c. tenet Archi. s̄. eo. lib. de elec. sicut cum. inducit, q̄ episcopi consueuerunt sic de se loqui de consec. dist. 2. reuera. ver. forte dicis, &c. in Christo patre. circa princ. ver. de natura. & vers. hoc autem. 13. q. 2. quam præposterum. ver. idem nobis & 73. dist. per totū. & facit quod scripsi post Host. de bap. c. 1. sup ver. te. & facit j̄. de pœn. c. 2 in fin. Io. And.

ET si sententia] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & casum exceptū, cui dat limitē. Secunda ponit regulam bimembrem: secunda: Et, *Sententia*. Io. And. Potest sic summari secundum Zen. Sententia in scriptis per iudicem & non per alium, & sedendo, regulariter debet ferri. hoc dicit. Dominicus.

¶ Iudex debet per se ipsum sniam recitare: & non per aliū: aliàs snia esset nulla fallit in episcopo qui sententiam per eum faciendā potest per alium recitare, ad exemplum illustrium personarū. Itē si iudex tradidit sententiam in scriptis sine recitatione, no valet sententia. Idem si pronunciat deambulando, & non sedendo. hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non episcopo. lite cōtestata cōclusio & renūciato in causa, iudex assignauit nobis terminū ad audiendū sniam. Termino adueniente iudex non recitauit sniam, sed tradidit notario recitādam, an valeat talis sententia? Vel sit de substantia ipsius sententiæ, quod iudex ea ore proprio recitet? Respōdet quod nisi esset episcopus iudex, per se tene-

[Marginal notes, left:] [a] Vide §. sa adc. in Authen. vt iudices nō expectent. — [b] An si sententiæ ferendæ nomē appellationum sit præpositū proprio, vel contra. vide Baldū in l. 1. C. de sen. ex peric. & Philippū Franchum hic. — [1] Facit l. si. C. de arbi. & vide Bar. solum in l. fin. ff. de iudic. & Bartolo in l. 1. ff. de sen. ex peric. — [2] Verbum, oportet, quæ necessitatem importat, & quando honestatem. vide Io. And. Archidiaconum & dominum in c. de prœp. & in c. de iure. & in c. qui de rest. lib. 6. & Bartolum & doctores in l. 1. ff. de iust. & iure.

[Marginal notes, right:] [3] Placet Philip. ex quo not. q̄ plus creditur duobus testibus super negatiua q̄ vni super affirmatiua. Fortunius. — [4] No. Phil. q̄ quando res aliter probari nō potest, creditur idoneo testi. Bar. in l. quoties. C. de naufrag. li. 11. Fōta. — [5] Vide Abbatē in c. cum nobis. de sent. & re iud. & Felinum & Decium in c. licet causam. de proba. & Decionem Rotæ 409. in nouis & Ancharanum cons. 1. lib. 1. — Vide Felinum in c. 1. de testi. Cyn. in l. ... dicat. C. de tes. l. Theopompus. ff. de dote prælig. Per. de Anc. Pontanus. — Electio facta per episcopum compromissarium per verba pluralis ... & an valeat. Vide Archidiaconum in c. si cut de elec. lib. 6.

N 8 tur

ua a (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio † de scripti recitatione proferri b (aliàs nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse c) episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit d honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium e personarum) per alium recitare.

¶ Sententia, quam scriptam edi f, à iudice litigatoribus nõ recitari, vel quam ab ipso stando g non sedendo h proferri cõtingit; nullius penitus est momenti i.

tur sententiam recitare: aliàs non teneret snia: nec esset necesse ab ea appellare. Sed ponamus ꝙ iudex non fecit recitari sniam, nec eam personaliter recitauit: sed eam in scriptis tradidit partibus: an valeat snia? Rñdet ꝙ non: quia iudex tenetur eam ore proprio recitare: aliàs sententia est nulla. Sed ponamus ꝙ iudex legit sententiam proprio ore: sed tamen illam legit deambulãdo, vel stando, & non sedendo pro tribunali in loco maiorum suorum, vel in loco mutato ex iusta causa? Rñdet ꝙ non valet talis snia. nam requiritur ꝙ iudex eam pronũciet proprio ore sedendo pro tribunali.

a Valli vetetur. si hoc habeat consuetudo: & in inquisitore hæresis. c vt commissi. j. de hæret. item in notorium. glo. in Authen. vt iudi. sine quo. suffrag. Phil. Franc.

Nota primo, ꝙ sententia diffinitiua debet in scriptis proferri. istud tñ non seruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt sniam: alij iudices legunt verba dispositiua: sicut sunt condẽno, vel absoluo. Nota ꝙ iudex debet sniam diffinitiuam recitare per se, & non per alium: nisi esset psona illustris. Glo. ponit casus in quibus non requiritur ꝙ snia recitetur in scriptis: puta in causis summarijs in quibus potest omitti libellus in scriptis: immo snia potest recitari cordetenus. Nota vlterius, ꝙ ad validitatem sniæ requiritur ꝙ iudex recitet per se, vel per alium, qñ est psona illustris. Nota ꝙ iudex recitans sniam debet pro tribunali sedere. Quid si non potest commode sedere: quia dolet in ano? Dicit glo. ꝙ debet se ponere in tribunali: & sedere eo modo quo potest sedere. Nota ꝙ existens in maiori dignitate plus priuilegiatur q̃ existens in minori dignitate. vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuam esse nullam prolatam per iudicẽ stãtem: & sic aliud est stare, aliud sedere. vide de vita & honest. cleri. c. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa arg. à contrario illo argumento: signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Diffinitiua.*] Not. ꝙ secus de interlocutoria. Sed huic contra. s. de proba. qm contra falsam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in scriptis: vt ibi, sed non est necesse ꝙ proferatur vel recitetur de scripto. poterit ergo iudex interloqui: & postea interlocutoriam illam tabellio rediget in scriptis: nec est etiam de necessitate ꝙ redigatur in scriptis: sed alias non creditur iudici, nisi id pateat per scripta actorum, vt ibi.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Proferri.*] Quid si iudex nouiter excæcatus est, vel nescit legere: cum tales iudicare possint. ff. de iud. cæcus. vbi de hoc. C. de iud. l. certum. Sol. vel deleget causæ diffinitionem alteri, vel faciat per alium legi petitionem, & allegationes partium, & per seipsum ab alio instructus proferat verba diffinitionis causæ, scilicet condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ quod tñ Hostien. non approbat. in sum. eo. tit. §. qualiter. Iudices tñ debent esse litterati & habere peritiam canonum. s. de consang. & affi. cap. 1.

i Ad hanc glossam vide Specul. in tit. de sent. prolat. § sequitur. & Fe. quum in c. scisitatus de rescript. & in cap. quoniam contra. de pba.

ADDITIO. Quod sufficiat iudici dicere condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ, placet Accur. C. de sent. ex breui. reci. l. fi. in s. glo. Sed vt dicit Archid. idem faciunt Cardinales & auditores curiæ: & communiter hodie omnes iudices. Io. And.

c ¶ *Necesse.*] 2. q. 1. in primis. in fi. & C. de sent. ex peric. recit. l. 1. 2. & 3. ff. de arbi. l. nõ distinguemus. §. ꝙ si. s. eo. tit. c. 1. nec confirmatur talis sententia a per appellationem. non obstat ff. rem rat. haberi. l. 3. §. tantus. quod dic vt not. s. eod. c. 1.

a Vide Felinum in c. 1. de sent. & re iud. & in c. dilecto. de appell.

ADDITIO. Appellatio vero licet in hoc casu non habeat effectum suspendendi vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi fm Ioan. Mona. & Archid. De hoc, & an simul possit appellans prosequi iniustitiam vel nullitatem per Inno. & Host. s. de appel. dilecto. Io. And.

d ¶ *Conuenit.*] s. de offic. deleg. sane 2. s. eo. lib. eo. tit. c. 2. j. de hæret. inquisitores. & c. vlt. j. de priuil. c. vlt. j. de senten. excom. quia periculosum. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. ponit inq. casus quibus valeat sententia sine scripto. & alios duos in quibus est oppositio. in fine dat consilium.*

e ¶ *Illustrium.*] C. de sent. ex peric. reci. l. 2. & in Authen. de illustri. & qui super eos sunt. §. sancimus igitur. colla. 5. [ibi not glos. quinq; gradus magistratuũ: & vide satis in Spec. de iurisd. om iud. in 1. & 2. col.] Habes ergo casum in quo iudex non recitat per se sententiam. Sunt b & casus in quibus valet snia sine scripto, vt cũ breues sunt causæ & maxime vilium personarum. Et breuis poterit dici duorum aureorum. ff. de dolo ma. l. idest. & l. pcedenti. in fi. Inspiciatur aũt qualitas psonarum, & relinquatur iudicis arbitrio. si de iure celeb. l. 1. s. de offic. deleg. de causis. vel inspiciatur cõsuetudo loci vel fori. 11. distin. consuetudinis. Item cum eps de causa cuiusdam iudicat inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico. & hoc habes C. de senten. ex peric. reci. Authen. nisi. Item in casu, scilicet

b Vide Romanum in sing. incip. quod sententiæ scilicet Felinum & Ferrarien. c. sicut de rescript. & in c. quoniam. contra. de proba. Abbate & i c. c. ceteri in c. de appellationib. de appellat. & Ii [illegible] Bachu [illegible]

cum pses deposito officio conuenitur, vt reddat administrationẽ. in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. Item cũ Papa a per se pronuntiat. valet enim snia, licet nõ tulerit eam in scriptis: ipse enim solutus est legibus. C. de legi. digna vox. & q̃a eius psentia oẽm supplet solemnitatem. C. de testa. l. omnium. Item fm quosdam valet snia lata i causa matrimoniali sine scripto, p decre. s. de testi. Albericus. & hoc videtur ibi tenere Bernardus, Ioan. Goff. Innoc. Sed Hostien. intelligit ꝙ ibi bene fuerit snia lata in scriptis, sed nõ publicis. & hoc teneas per clemen. de verb. sig. sæpe. circa fin. de hoc in Spec. de senten. prola. §. iusta. versi. non valet. Vel dic distinguendum, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij, vt primo casu teneat snia sine scriptura, in secundo non: vel an pcedat in figura iudicij vtraque parte psente, an altera contumaciter absente, vt in primo valeat, in secundo non: & hoc dixit verissimum. allegat. s. vt lit. non contest. c. 1. & cap. quoniam. Item fm Ioannem, & Laurentium q̃ hoc notant. 2. q. 1. in primis in fi. de consensu partium potest snia ferri sine scr pto. Sed Bernardus & Hostien. ꝯ, vt s de offic. deleg. de causis. fatetur tñ ibi Hostien. ꝙ partes c bene possent iudiciario ordini renũciare, ita ꝙ nec locus esset libello, nec prolationi sniæ: & de plano inquireretur veritas, & mandata sua daret: vel aliter vt sibi videretur ordinaret. ff. de officio proconsulis. nec quicquam. §. de plano. & C. de tempo. appel. l. fin. sed ꝙ iudicando & pronunciando omittatur scriptura: dicit fieri non posse. Et dant Doctores consilium ꝙ iudex in ipsa snia dicat; in his scriptis. C. de testamentis. Authen. hoc inter. §. nisi forte. C. de fide instr. ꝯtus. Et dicunt quidam aliter latam sniam non valere. C. de senten. ex peric. recit. l. 2. & vlt. quod non est verum d. Sufficit enim ꝙ in scriptis feratur, vt hic arg. C. de test. l. cum antiquitas. §. fin.

a Idem in Imperatore tenet Dec. consil. 198.

c An & qualiter partes possint renunciare ordini iudiciario, vide Doctores in Auth. offerratur. C. de lit. contest. & in l. properandu C. de iudic. & in c. in litteris. de offic. deleg.

ADDITIO. De hoc in Spec. de senten. prola. §. iusta. versic. non valet etiam. & an præsumatur in scriptis lata, ibi not. Et videas etiam quod not. in Spec. de appel. §. 1. versi. & notabiliter. Io. An.

d Vide Alexan. consil. go. lib. 1.

f ¶ *Edi.*] Non cures si aperta sit vel clausa: & habes hoc C. de senten. ex peric. reci. l. 1. Argumen. contra. j. tit. proxi. appellatio. ibi soluitur. Ioan. And.

g ¶ *Stando.*] In casibus in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij: dic vt in clemen. de verb. sign. sæpe. circa fin. glo. Io. And.

¶ *Glossa sequens textum fortificat. alleg quinque iura. quærit, & soluit. & ex eo infert solutionem. ad simile ponit ops. contrariam. finis recit. per quæstionem.*

h ¶ *Sedendo.*] Sedere enim debent iudices e non solum cum diffinitiue pronũciant, sed etiã cũ res quæ agitur plenã cognitionẽ desiderat. ff. qs ordo in bono. possess. seruetur. l. 2. §. dies. i Authen. vt ab illustri. & q̃ sup eos sunt. §. sancimus igit. coll. 5. in Authen. de iud. §. sedebũt. coll. 6. 23. q. 1. paratus. ibi, sedes me iudicare, &c. 3. q. 3. c. induciæ 2. §. à iudice. Quid si sedebat in alta turri vel palatio: & partes erãt inferius? Dic ꝙ valet snia. Potuit enim tuitionẽ sibi locis prouidere, si forte timebat. argumentũ s. de sponsa. cum locũ. de elect. bonæ 1. ff. de acq. possess. l. qd meo. §. si venditorem. [De hoc C. de senten. ex peric. recit. l. 1. & in Spec. de senten. prola. §. iuxta. ver. qu si pronunciat. & oĩno vide qd ibi dicam, & ver. seq. & per Host. in pallegato. §. qualiter. eo. tit. post principium.] & arg. C. vbi sena. vel clar. l. 3. ante mediũ. ad hoc s. eo. lib. de offic. deleg. statuimus. & j. de hære. c. vlt. Et idem possumus dicere de eo qui super equum sedendo tulit sentẽtiam, scilicet ꝙ snia valeat f, licet enim non videatur sedere: videtur tñ quasi sedere. ff. de seruit. rustic. prædio. l. qui sella. de homi. dilectus. & c. significasti. Alij ꝯ. C. de sent. & interlocu. prolatã. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. in princ. Talis enim non videtur sedere, sed baiulari. C. de offic. eius. cui manda. est iurisd. l. honorati. Et nota quod dicitur de sedendo, intelligunt Doctores ꝙ iudex in sede sua sedere debeat, & nõ stare. [Anima enim sedendo & quiescendo fit prudentior. & Hieronymus super Danielem 8. cap. ibi antiquus dierum sedit. sic dicit: Sedens describitur, vt maturitas sententiæ comprobetur] Vnde quid si in cullo doleret, ꝙ sedere nõ posset? Item quid si in ipsa sede nec sederet, nec staret: sed iaceret? Satis forte fuit de mente iuris ꝙ sedere intelligatur. & sic in sede sua de plano iudicando quocunq; modo ibi moretur [Dedi remissiones s. de dila. c. 2. ad l. volui. ff. de interrog. actio. & ad Spec. de dilat. ad fin.] Tamẽ primum teneas: quia minime sunt mutanda quæ interpretationem certam semper habuerunt. ff. de legib. l. minime. Io. And.

e Ad hanc glossam vide Bartold in l. 2. C. de sent. & Baldum in l. 1. C. de sent. ex peric. & Spec. in tit. de sentent. prolatio. §. iusta.

f Idem glo. in l. 1. C. de sent. ex peric. & glo. in c. postulastis. 3. q. 7. Fonte.

i ¶ *Momenti.*] Ita ꝙ nec est appellare necesse. s. proxi. responso.

D d

DE APPELLATIONIBVS

¶ Dictum fuit supra tit. proxi. de sent. & re iudicata. Verum quia aliquoties partes grauantur in huiusmodi sententiis & appellationibus iudicum: & dubitaret aliquis an possit pars grauata appellare: & quomodo sit appellandum: ideo annectit rubricam de appellationibus.

TITVLVS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

¶ Appellans ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententiis diffinitiuis interpositis, nil mutatur. Demum vtrique contrafacienti imponitur pœna. Io. An.

CAP. I.

Cordi nobis[a] est lites minuere[b], & à laboribus releuare subiectos[c]. Sancimus[f] igitur vt si quis in iudicio[d] vel extra[e] super interlo

Cordi nobis.] Ista est solemnis et quotidiana decret. quæ diuiditur in quatuor partes. Secunda pars: ibi, *Sancimus.* Tertia: ibi, *Hi qui.* Quarta: ibi, *Quod si.* Sed Ioan. Monac. diuidebat in sex, de secunda faciendo tres partes: quia primo eum dat primam formam appellandi ante diffinitiuam. Secunda: ibi, *In quibus.* informat quid facturus sit iudex a quo est appellatum. Tertia: ibi, *Post hoc.* tractat viam in huiusmodi procedendi. Demum de quarta facit duas. nam primo ponit appellantem: secundo appellatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum. feci te conuenire coram tuo iudice competente ordinario, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum. cui petij per te rnderi. cap. assi. terminum ad respondendum meo libello. quo termino adueniente, cum deberes rndere libello: tu excipiendo proposuisti, quod libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis. ego aut dico in contrarium. super quo iudex tulit sententiam interlocutoriam: & dixit libellum meum esse admissibilem, & te debere eidem respondere. a qua sententia appellauisti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rndet Romanus Pontifex, dicens quod si quis appellauit a sententia interlocutoria: debet appellare in scriptis. Et illud non sufficit: sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem: talem videlicet quod si esset vera, deberet legitima reputari: & quæ si esset vera, necessario inferat appellantem fuisse grauatum. Item appellans debet requirere iudicem a quo, vt sibi det apostolos. Sed verum appellanti tenebitur iudex a quo statim dare apostolos: verum possit appellanti assignare terminum intra quem dabit sibi apostolos? Rndet Romanus Pontifex, quod iudex non compellitur statim, & illico dare apostolos: sed potest petere terminum ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: verum reuerentiales vel refutatorios. Sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios, ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat; quæritur verum iudex a quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendum appellationem? Rndet quod sic. & terminus iste assignabitur per iudicem a quo, consideratis qualitatibus personarum & negotij: & etiam considerata distantia locorum. Sed ponamus quod appellatus petijt, vt iudex a quo remittat totum negotium ad curiam Romanam, verum sufficiat quod appellatus mittat procuratorem instructum in causa & negotio principali, vel in causa appellationis solum? Rndet quod appellatus debet mittere ad Apostolicam sedem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa procedere in negotio principali, & hæc eadem quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria: sunt similiter intelligenda si quis appellet a grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis a diffinitiua sententia: verum appellans teneatur obseruare ista? Rndet quod non: sed tunc seruantur iura antiqua, videlicet quod appellans non tenetur appellare in scriptis, nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: sed sufficit appellare verbo, & iudex a quo tenebitur deferre sui appellationi. cap. cum sit. de appellationibus, in antiq. postea Romanus Pontifex in fine huius cap. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex principio huius cap. quod iudex debet laborare inquantum potest vt lites abbreuiet. l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur. cap. finem. de dolo & contu. in antiq. Nota vlterius, quod appellans a grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et iste est vnus casus in quo scriptura est de substantia: alios casus ponit glo. in cap. 1. de cens. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter aut scriptura non est de substantia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur. ff. de pigno. vbi dicitur, quod scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuenta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quatuor requisita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali. Primo, enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur quod ipse exprimat causam suæ appellationis. Tertio, quod illa causa sit rationabilis, idest talis quæ si esset vera, necessario inferret istum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Nota quod apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tamen incontinenti: sed potest petere terminum ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: an reuerentiales, dimissorios, vel refutatorios. Vnde sciendum quod plures sunt Apostoli: quidam enim sunt reuerentiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de quibus videas late per Panor. in cap. cum cessante. eod. tit. in antiq. Nota quod iudex à quo appellatur, potest terminum iuris ad prosequendum appellationem abbreuiare: nam de iure appellans habet annum ad prosequendum suam appellationem: & ex causa biennium. in cap. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. & hoc verum respectu appellationis prosequendæ: non autem respectu appellationis finiendæ. Nam iudex a quo cum sit inferior, non potest ligare manus superioris. Nota quod si appellatus petat, vt iudex a quo remittat totam causam principalem ad sedem Apostolicam: debet tam appellatus quam appellans mittere procuratorem sufficienter instructum non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis. secus si appellatus non petit istam remissionem fieri: tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendum causam appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos. Nota insuper quod archiepiscopus cognoscens de causa appellationis non potest retinere causam principalem. in cap. 1. de foro compet. isto libro. nam archiepiscopus non potest de principali negotio cognoscere, etiam de consensu partium: nisi finito articulo appellationis dicat; bene appellatum & male iudicatum: quia tunc posset articulum principalis causæ retinere: secus in Papa: quia potest retinere causam principalem, etiam si dictum sit, bene iudicatum & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibere iudicibus, vt non se intromittant amplius de causa: sed ipsam causam vna cum partibus remittant ad Papam. cap. vt nostrum. eod. titulo. in antiq. l. iudicium soluitur. ff. de iud. vnde istæ euocationes quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius l. iudicium soluitur. ff. de iudi.

¶ Prima glossa diuidit & summat.

a ¶ *Cordi nobis.*] Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato constitutionem non seruantibus imponitur pœna. Et potest diuidi decretalis in quatuor partes, in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia, ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna. Ioan. Andr.

ADDITIO. Sic incipit l. 1. C. de emen. Iustin. Codi. & idem verbum C. de iudi. apertissimi. circa finem. Io. And.

b ¶ *Minuere.*] sic ff. si certum petatur. quidam æstimauerunt. in fin. de rescript. nonnulli. de dolo & contumacia, finem. cum suis concordan.

c ¶ *Subiectos.*] s. in procemio huius lib. & de offic. lega. c. 2. de offic. ordi. c. vt litigantes. s. eod. lib.

d ¶ *In iudicio.*] quod habet locum postquam quis citatus est. s. de foro compe. proposuisti. s. de offic. deleg. gratum. & cap. licet. Hostien. & dic in iudicio, idest ab actu iudiciali in quo est iudicium, id est iuris partium disquisitio. Archid.

¶ Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellatione extra iudicium vel à iudice interlocutoria, locum habeat hæc constitutio: & ponit duas opiniones, & secundam dicit tutiorem.

e ¶ *Vel extra.*] hoc debet intelligi quando extra iudicium appellatur, tamen a iudice: quod patet per id quod de apostolis sequitur: secundum Inno. [Ioan. Mon. & Archid. & facit clem. eo. tit. appellanti.] Ad hoc j. vers. his quæ in appellationibus. ibi enim excipitur: sed alias non esset vera exceptio, si non includeretur sub præcedentibus. ff. de penult. l. nam quod. §. fin. Et secundum hoc quod infra dicit, interlocutoria, ad actum iudicialem refertur: quod dicit, grauamine, ad

f Ad intelligent. à vice Bar. in l. 1. § fin. ff. de appel. Felinum in c. si quando. de offic. deleg. & Bapt. Siculum de iudicio. Elano. Repetitione Rubr. ex 2. Decreta q. 24 ... tia à vo potest ... etiam cum talleum ...

actum extraiudicialem referas: tñ per iudices illatum. Sed alij ꝯdicentes cum appellatur extra iudicium etiã si non a iudice, seruari debere [1]. arg. j. eo. concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Ioan. Mona. super glo. 2.] Ad id quod dicitur de Apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur. [Tutum est etiam cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus apostolos petere sm Francis. & ita seruatur. vnde dicit appellans: apostolos peto si sit qui eos dare posset. & not. j. eo. vt super.] Ad id quod dicitur de versiculo, his quæ. respondetur, ꝙ illa non est exceptio, immo determinatio vel protestatio quædam: & hoc est tutius. & tenet hoc Bernar. s. de elect. considerauimus. in 1 glos.

[1] Et idem sequitur Domi. & Phil. Fran.

[2] Etiam secundum ius nouiss. Bar. in l. cautum. ff. de appel. vt iudex deliberet, vt non vagetur pars. & ita tenet in contra glo. in l. 1. ad ff. ff. eod. & vide Ang. Are. in d. l. 1. Fran.

...cutoria [a], vel grauamine aliquo ad nos [b] duxerit appellandum [c]: causam appellationis in scriptis assignare deproperet [e], petat apostolos [f], quos ei præcipimus exhiberi [g]. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris reuerentia sit delatum [k]. ¶ Post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto [l], si voluerit appellatus & petierit [m], princi-

Alij ꝯ: & facit pro eis s. de probationib. quũ contra. ad quod dicit Hostien. ꝙ licet non fuerit in scriptis redactum, poterit fides fieri. [Per alia documenta, vt ibi patet in fine. & dicit sic determinandũ. quod not. in sum. eod. tit. §. qualiter, fatetur tñ Hostien. ꝙ ꝯria opinio est expediens: non tñ sic astringit ꝙ ad non scribentem pœnã huius cõstitutionis extendat.] Sed nunquid qualibet scriptura sufficiet? Dicit Innocen. ꝙ sic. satis enim est ꝙ forma qua appellatum est in scriptis probari possit. Expedientius tamen est & melius, ꝙ scriptura sit publica, vel authenticum sigillum. s. de fide instrumen. cap. 2. & facit s. eo. lib. de elect. vt circa.

ADDITIO. Vnde sm Innoc. priuata scriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formam: cum tñ scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti si variare vellet. 1. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. & quod not. 20. q. 2. vidua. Dicit Hostien. ꝙ licet cõsuetudo habet ꝙ priuata scriptura sufficiat: non tñ per id satisfactum videtur menti huius constitutionis, quæ vult varietatem euitari: quare tutius dicit quod sequitur in glo. allegat etiam j. de senten. excom. cum medicinalis. §. exemplum. vide in Spec. 4. parte. eod. tit. §. 1. versi. & notabiliter.

Glo. seq. notat ponit duas opiniones Gof. & contrarias Bernar.

a ¶ *Interlocutoria.*] Nota ius nouum, appellantem ab interlocutoria debere in scriptis appellare [3]: & æquiparatur appellationi interpositæ à diffinitiua ex interuallo vsq; ad decem dies: tunc enim est appellandum in scriptis: sed si incontinenti appelletur, sufficit viua voce appellari. ff. de appel. l. 2. & 2. q. 6. ad fin. §. litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti, & ex interuallo appellandũ est in scriptis, vt hic. & dixit Goff. & Hostien. post eum, ꝙ aliud etiam ius nouũ hic inducitur, ꝙ qui appellat, causam cur appellat debet exprimere in appellatione: sed p vetera iura sufficiebat dicere: appello ab iniqua interlocutoria: sicut in diffinitiuis. & induxerũt ad hoc s. de elect. cum dilectus. de test. significauerũt. ver. mãdamus. s. eo. dilecto. & c. dilecti. & c. ex parte. Sed Bernar. ꝯ, dicens hoc nouum non esse: dicẽs ꝙ in illis decretalibus bene exprimebatur causa appellãdi, & cum Bernar. credo per decretalem. s. eo. vt debitus. Item dixit Gof. ꝙ olim extra iudicium non cõpellebatur quis causam exprimere: vnde & quo ad hoc istud ius nouum dicit. Sed Bernar. ꝯ [4]: dicens ꝙ sm antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat, causam exprimere. & de hoc notatur s. eod. cum causam. in glo. vlt. & c. seq. in vnica glossa. Istud ergo solum dicit Bernar. hic quo ad ius nouum induci, ꝙ i scriptis appelletur in iudicio & extra. Causa aũt ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio, an iusta fuerit, vt sic appellantem admittat vel repellat. vnde semper Papa in committendo appellationes à grauamine interpositas, scribit, si est ita.

[3] An idem sit in interlocutorijs habentibus vim diffinitiuæ. Vide decisionem Rotæ 13. in nouis, & Iamolã & Angelum in l. 5. ff. de verb. obligat.

[4] Idẽ tenet glo. in d. c. vt debitus. in vers. rationabili. Bart. in leg. eius qui & in l. si ff. de appella. rec. Philip. Francus.

ADDITIO. Concordantias vide j. eod. c. non solum. 2. responso. in 1. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellationibus ad alium quàm ad Papam, locum habeat hæc constitutio ponit duas opiniones cõtrarias, quas in fine determinat.*

b ¶ *Ad nos.*] maxime sm quosdã. [Videlicet Pet. de Samp. & Bontin. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quo ad deuolutionem, vt sequitur.] Secundũ Hostien. [5] in his quæ de nouo inducit hæc constitutio, locum nõ habet: nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur. & cum sit pœnalis, & sic restringẽda. [& s. de elect. cap. statutum. sic etiam priuilegia restringuntur, sm Hostien. de priuileg. sane. de offic. lega. ꝙ translationem.] Et quòd solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur: satis probatur p decretalem de foro compe. Romana. 1. rñso. vbi habes, ꝙ archieps de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso: ergo necesse est dicere, ꝙ decretalis ista loquatur in Papa. Sed sm primam opinionem posset dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per simplicẽ querelam cognoscere possit, vt legatus, vt cap. 1. de offi. lega. Sed archieps per querelam cognoscere non potest, & ideo primo est sibi videndum an appellatio deuoluat.

[5] Et Archi. quem vide 3. q. 1. quia suspecti. & hæc vera quo ad deuolutionem negotij principalis, hic probat quod sequitur in glo. Ipse tñ Host. latius intellexit, vt patet in gl. 2. Ioan. An.

c ¶ *Appellandum.*] verbo, quia adhuc hodie sm Hostien. poterit facto appellare, vt s. eo. meminimus. & c. suggestum. & cap. ad hæc sicut. de hoc s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Inno. ꝙ facto appellans prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro qbus vadit, vel nuncium mittit. Nam si qñ appellat viua voce, ad hoc tenetur vt sequitur: quare non qñ facto. & hoc idem not. in c. vt debitus. facit qđ not. s. eod. dilecti. in glos. qñ plus dicit Archid. ꝙ dato ꝙ appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in istam constitutionem. & ponderat ꝙ Innoc. dixit eum prudenter facere, quasi non necessario. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit dubium: secundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio signat contrarium, quod quadrupliciter soluit.*

d ¶ *In scriptis.*] Illud speciale in appellatione ad Papã interposita.

e ¶ *Deproperet.*] scilicet festinet [6], vel valde properet: præpositio de, hic auget. sim. C. de iud. properandum. [ff. depo. l. 1. in princ. & vide quod dixi post Hostien. de consue. ad nostram. Io. And.]

[6] Infra quantum tẽpus assignanda sit appellationis causa. Ruinus consil. 118. lib. 5.

f ¶ *Petat apostolos.*] instanter [7] & intra xxx. dies. j. eod. ab eo. & in clemen. quamuis. eod. tit. [Dixerat hic Innocen. ꝙ non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum velle prosequi appellationem, vt si ad illam prosequendam mittat. hoc reprobatur in prædicta decretali ab eo.] Et non intelligas de Apostolis Petro & Paulo: sed de litteris dimissorijs. ff. de lib. dimit. l. vnica. ff. de verb. sign. l. dimissoriæ.

[7] Quomodo & quando petendi sint apostoli docet Felin. in cap. cum te. de offi. deleg.

ADDITIO. Dicit Hostien. & Petr. ꝙ dicũtur apostoli ab apo, quod est de, & stolon, ꝙ est missio: quasi missio quã facit vnus iudex ad alium. sic etiam de apostolis dicimus, ꝙ à Deo vel de cælo missi fuerunt. vide in Spec. 4. par. eod. tit. §. sequitur. vbi ponit Guil. v. species apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipsarum formas. Ioan. And.

g ¶ *Exhiberi.*] ꝙ si nõ exhibeatur, & postea [8] iudex in causa procedat: nisi appellationi renunciatum esset, inualidus est processus. j. eod. vt super. quod est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat: vel infra debitum tempus negligenter vel malitiose tradere prætermittit. j. eod. ab eo. 2. responso. Et nota quòd iudex tradendo apostolos, videtur appellationi deferre. s. eod. tit. dilectis. ad finem. quod est verum, quando tradidit dimissorios vel reuerentiales. secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam j. eod. tit. cum appellationibus.

[8] Idest ex quo petiti fuerũt apostoli. secundum Host. Et not. quia hæc pars vult ponderari tempus petitionis nõ de egatione. contrarium not. j. eod. vt sup. in glos. ante penult. & vide qđ ibi dicam. Io. And.

h ¶ *Appellationis.*] admittendæ vel non: & tunc sequentia veniunt expositiue ad causam ob quam appellatum fuit.

Glo. seq. ponit opinionem quam determinat.

i ¶ *Superioris.*] non dixit Papę. Et sic not. pro his quæ s. dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Hostien. per hoc satis patere qđ de Apostolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere. Io. An.

k ¶ *Delatum.*] solet fieri in dubio cum dubitatur [9] de veritate appellationis. alias caueant pœnam. s. tit. proxi. c. 1.

[9] Ad hoc j. eod. ol speciali. §. excessus. Io. And.

ADDITIO. Secundum iura dicit Hostien. ꝙ illam pœnam non incurret: dummodo id nõ fecerit in grauamen alterius partis per gratiam vel per sordes, vt ibi not. Io. And.

ADDITIO. Potest dubitari vel de veritate appellationis, vt dictum est: Vel de iustitia, puta propter dubium opinionum secundum Abba. qui ponit exempla per not. in decretali, vt debitus. eod. tit. Ioan. And.

l ¶ *Indulto.*] a iudice à quo [9] est appellatum. de quo dic vt s. eod. tit. cum sit Romana.

[9] Vide cap. fin. de accusat. & Romana singul. 165 in cap. iudex à quo. & Felinũ in cap. cum Bertoldus de re iudicata.

m ¶ *Petierit.*] quia non sufficit ꝙ hoc geras in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verb. oblig. l. quidquid astringendæ in principio. Et nota ꝙ secundum iura vetera, aut recipiebatur appellatio à iudice vel à parte, aut non: nec statuebatur terminus. In secũdo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum & ꝯdicendum. In primo debet mittere procuratorem ad prosequendam causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura. hodie aũt si hoc petat appellatus, tenetur mittere non solũ ad prosequendam causam appellationis, sed etiam principalem, vt hic vides: si huius constitutionis pœnas euitare voluerit: & sic addit solũ ista constitutio.

¶ Dic text. procedere antequam literæ sunt p appellãtem impetratæ, vel nuncius missus ad alia te non intergia nõ procedere. Phil. Fons.

constitutio t, & non derogat. Sed j. s. eod. qua fronte. vbi hoc vř esse in optione appellantis. Solu. Quidam exponunt ibi; si maluerit aduersarius, scilicet appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, q decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit, non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic q ibi datur optio an velit coram eo ad quem appellatur litigare, vel delegatum impetrare: & hoc cum appellatus non cõtradixit, vt hic.

a Pluribus iudicibus concurrentibus ad quos appellare licet. Domi. Fons.

a ¶ *Per se.*] Non datur optio vt personam trahere possit, sed causam. vnde illud, vel, qđ sequitur, non refertur ad potestatem appellati, sed appellantis.

ADDITIO. Aliâs sm Pet. & Abb. vilis clericus litigans cum epo, ipsum epm litigãtem vrgere posset ad psonale iter ad curiã. Idem de milite, vel alio litigante cum rege: quod esset absurdum. Ioan. And.

b ¶ *Munimentis.*] idest, priuilegiis, & instrumentis, & omnibus his per quæ potest causa muniri. s. de dolo & contu. cap. fin. de elect. cupientes. s. eo. lib.

ADDITIO. De testibus tamen hic non intelligitur. s. de fideiuss. constitutus. versic. præterea licet causam muniat. Inno. Archid. Io. And.

pales personæ per se a, vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis b ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito c appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso d, procedatur in negotio principali quantum de iure poterit & debebit. His quę in appellationibus à diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas e statuit f, non mutatis. Quod si appellator quæ præmissa g sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus h. ¶ Si autem appellatus contempserit hoc statutũ: in eum tamquam in contumacem tam in expensis, quam in causa (quantum a iure permittitur) procedatur k. Iustum est

c ¶ *Finito.*] per approbationem vel cassationem appellationis: qđ est officium iudicis appellationis. 2. q. 6. ad finem. Io. And.

d ¶ *Omisso.*] quod non posset archiepiscopus. s. de foro competẽ. Romana. 1. respon.

a De priuilegio antiquitatis vide Felinum in cap. 1. de maio. & obed. & in c. si quis testib. extra de testib.

e ¶ *Antiquitas.*] reuerenda t. s. de translationibus, quanto. §. 1.

f ¶ *Statuit.*] scilicet quòd appellans in eis appellationis causam non teneatur exprimere: sed sufficit dicere: appello ab illa iniqua sententia. & iudex debet appellationi deferre, & potest statuere terminum appellanti ad appellationem prosequendam. eod. tit. cap. cum sit.

g ¶ *Quæ præmissa sunt.*] idest, si causam appellationis non expressit in scriptis, & Apostolos non petijt: & instructus non venit, vt hic dicitur, [vel non misit.]

ADDITIO. Secundũ Innoc. cuius est glo. quam posuit Bernar. in additionibus. & tñ in alia glo. tenuit Inno. quod prędixi. Io. An.

h ¶ *Condemnandus.*] non dixit, condemnatus. vnde dicit Hostien. q iudex t principalis causæ habet condemnationem facere. Sed dic q etiam iudex appellationis ipsam potest facere. j. eod. cum appellationibus. 1. respon. in fine.

¶ Vide decisione Ro. 151. in nouis.

i ¶ *Contempserit.*] quare hoc dicit, cum in volũtate appellãtis resideat ire vel nõ ire? Hoc intelligitur sm Bernardũ, cum appellatus hoc approbauit: scilicet cum volebat corã superiore causam prosequi. Si igitur postea non seruauerit hoc statutum, idest si non veniat instructus vt debet, contra ipsum tamq̃ contra contumacem procedet tam in expensis q̃ in causa. Et qualiter procedatur ꝯ contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel nõ contestata, vel quasi contestata, plene not. s. de dolo & contu. prout.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. quod not. s. eod. sæpe. in glo. vt si lis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not. Inno. & Ioan. Mona. Io. And.

t An vero sequatur non citatio sui per principalis vide Abbatem in c. sæpe de appellationib.

k ¶ *Procedatur.*] s per illum ad quem est appellatũ. s. eo. sæpe. & c. per tuas. nec est mirandum, si tales taliter puniãtur. iustũ est, &c.

l ¶ *Ius.*] s. eod. in principio.

m ¶ *Iudicem.*] qui appellationẽ recepit, & terminum assignauit.

n ¶ *Partem.*] quæ venit instructa coram Papa.

o ¶ *Eludit.*] quod reprobatur. s. de alien. iudic. mut. causa facta. c. 1. de postu. prælat. bonæ 2. j. nec nocebat. ff. de iud. l. prætor.

ADDITIO. Et ff. ne quid in loco publ. l. fin. Ioan. Mona. & C. de sportul. l. vlt. in fi. Io. And.

LEgitima.] Primo ponit factum sæpe contingens, cui secundo prouidet. ibi, *Volentes*. Hostien. facit tres partes, dicens q in prima ponitur dubitatio. In secunda solutio. In tertia dicitur, q iudex procedat. partes istæ patent: Sed Ioan. Mona. dicit apertius, q primo narratur iuris antiqui prouisio. Secundo: ibi, *Volentes*. ponitur noui iuris adiectio. Vel dic q prima pars ponit morbum, cui secunda medetur. Ioan. And. Præmitte quod habes in cap. suspicionis. 1. respon. s. de offic. deleg. scilicet, q vbi iudex recusatur, eliguntur arbitri, qui de causa suspicionis cognoscant. Dominicus.

equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius l & iudicem m & partem n eludit o †.

¶ Idem.

¶ *Iudex qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendã causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Io. And.*

CAP. II.

LEgitima p suspicionis q causa contra iudicem r assignata †, & arbitris a partibus (secundum formam iuris s) electis, qui de ipsa cognoscant t, sæpe contingit, quod ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotij vt tenentur, iudex proferat u excommunicationis sententiam contra ipsos †: quam ipsi tum propter odium x, tum propter fauorẽ

Aliâs, illudit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa. tu eum vis recusare vt suspectum: quia dicis, quod ipse est affinis meus. certũ est q debemus eligere arbitros ad cognoscendum de ista causa suspicionis; coram quibus arbitris teneris probare istam causam suspicionis. Sed ponamus q iudex recusatus timet q arbitri sint negligentes in finiendo istam causam, nunquid poterit præfigere arbitris terminum ad finiendã causam suspicionis? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. & si arbitri non finierint causam recusationis infra illũ terminum, poterit iudex recusatus reassumere iurisdictionem. Nota primo, q iudex potest assignare arbitris terminum infra quem causam decidant. quod intellige de arbitris iuris, de compromissarijs non loquitur iste tex. Nota secundo, q quando sunt electi tres arbitri, videtur data potestas duobus, vt quod maior pars ipsorum fecerit, valeat. Ad hoc s. de arbi. c. fin. eod. lib. Dominicus.

Amplia textum ad exceptionẽ concernentem iudicis famam, vt si dicatur infamis, excõmunicatus. Pet. de Ancha. contra Inno. in cap. quoniam super abbatia. de offi. deleg. Fons.

Nota q iurisdictio extenditur ad personas non inclusas rescripto: quia impediunt illud propter quod rescriptum concessum est. Petr. de Anch. Fons.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid supplet.*

p ¶ *Legitima.*] Iudex, qui accusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiẽdam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Emanauit ad suppletionem decretalis s. de offic. deleg. suspicionis. Io. And.

ADDITIO. Et in Spec. de reg. §. fin. versic. sed quid si actoris. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

q ¶ *Legitimæ suspicionis.*] de veritate causæ non dubitatur quin habeat arbiter cognoscere. Sed quis cognoscet an causa sit legitima? Dic quod idem arbiter a, vt not. s. eod. cum speciali, in 3. glo.

ADDITIO. Et in cap. suspicionis. s. de offic. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recusa. §. qualiter. in princ.

r ¶ *Iudicem.*] ordinarium vel delegatum à Papa. s. eod. cum speciali. de offic. deleg. suspicionis. Si aũt esset delegatus epi vel eius officialis, vel essent plures delegati cum clausula, q si non oẽs. & vnus ex his recusetur, tunc non itur ad arbitros. quod dic vt not. s. eod. lib. de offic. deleg. si contra vnum. Et coram ipso iudice qui recusatur, dandus est libellus recusatorius. s. eod. secundo requiris. C. de iudi. apertissimi.

Nisi sint notorie iniustæ, quas iudex repellere potest. v. de Lapum allegat. 1. & Franchum hic.

ADDITIO. Libellus recusatorius dandus est coram recusato iudice, si sit ordinarius vel delegatus, vt in prædicto c. cum speciali. & c. suspicionis. Hostiensis.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor quæ requiruntur in arbitro.*

s ¶ *Formam iuris.*] s. eod. cum speciali. & non debent esse laici b vel tales arbitri: quia cum habeant testes compellere, & alia facere quæ pertinent ad hunc articulum, talis spiritualis iurisdictio non caderet in eos sm Bernar. ad hoc 96. dist. bene quidem. de iud. decernimus. Item non debent esse suspecti: aliàs possent sicut iudices recusari. Item nec debent esse multum remoti. s. eod. secũdo requiris. & c. cum speciali. Item debent esse in locis competentibus, vbi possit haberi copia peritorum. s. eod. lib. de rescrip. statutum.

Idẽ Arch. de hoc in Spec. de renũtiationibus. § fin. ver. & nunquid. Io. And.

t ¶ *Cognoscant c.*] & pronuncient. ff. de iud. de qua re. s. de causa possessionis. cum super. & j. patet. Io. And.

u ¶ *Proferat.*] quod potest s. de offic. deleg. suspicionis.

x ¶ *Odium.*] caueant tales arbitri iuris a pœna. s. tit. proxi. c. 1. licet arbitri compromissarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

Verbum cognoscant est iurisdictionale. vide Cardinalem in clemẽ. 1. q. 11. de offi. deleg. & Decium cõsil. 189.

ADDITIO. Dicit Hostien. ꝙ arbitri iuris pœnam d. c. 1. incurrunt, faciendo, vel omittendo aliquid per gratiam vel per sordes. Nam delinquere potest omittẽdo, sicut peccare faciẽdo. s. de exce. dilectæ. & c. significauerunt. de rescriptis, significante. Ioan. And.

a ¶ *Vilipendunt.*] & ex eo magis ligantur. s. de sent. excom. p tuas.

b ¶ *Causa ipsa.*] scilicet recusationis †.

† Causæ recusationis ponuntur p Decium in cap. postremo. de appellat.

ADDITIO. Decem & octo iustas recusationis causas not. hic Hostien. vide plenius i Spec. tit. 1. §. superest. & per ipsum Hostien. in sum. de offic. deleg. §. quæ sunt iustæ causæ. Ex illis 18. vide sex not. de offic. deleg. causam. in 1. gl. & vide qd̃ nota. s. eo. lib. de offic. deleg. si ꝯ vnum. in 6. glo. & quod super ea dixit Io. And. qui hic in sua nouella peculiariter explicat ipsas causas incipiendo à septem vsq; ad 18. inclusiue.

† Non tamen cessat remediũ aliquod, scilicet, restitu. arg. l. quotiens. ff. de adit. & obl. ... præsens ... ad sententiam ... aliquid nõ ad corrigendum facit l. 1. §. d... aliquid ff. de publ. Pe. de Anch. Font.

...pertium diutius vilipẽdunt[a]: quare causa ipsa[b] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo[c] huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem[d] competens[e] terminus præfigatur †, infra quem in idem conueniant, vel tertium cõcorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin[f] iudex extunc in principali negotio procedere non omittat[g].

c ¶ *Morbo.*] s. eod. lib. de except. pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum. vbi de hoc in glos. 1. & dicit Archid. morbum dictum: quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Io. And.

¶ *Glo. seq signat contrarium ꝗ ponit & soluit.*

d ¶ *Per iudicem.*] ipsum recusatum ordinarium vel delegatum. ꝯ. s. de offic. deleg. suspicionis. Sol. ista corrigit illam sm̃ Bernar. & sic O. reuolauit ad A. idest, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem suspicionis. Sed dic ꝙ decretalis ista nõ corrigit illam. Illa enim decretalis loquitur in termino partibus assignando ad probandum, idest, parti quæ suspicionem vult probare: quem non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi. Ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Io. And.

Ad hanc glossam vide Abbatẽ in cap. secundo requiris. de appell. & Felinum in cap. pastoralis. de excep.

ADDITIO. Idem Hostien. Pet. de Samp & Abba.

e ¶ *Competens.*] ꝙ si minus competentem terminum assignaret, locus esset appellationi. s. de dila. cap. 1. Io. And.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur, non per arbitros. quod intellige, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum non diffiniuissent, tunc eorum interest appellare. Ioan. And.

f ¶ *Alioquin*] scilicet si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

g ¶ *Non omittat.*] videtur ꝙ constitutio ista sit iniqua. sic probo: Pone ꝙ iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur ꝯ ipsum: arbitri in fauorem partium vel partis, non finiunt negotium in termino: iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponitur recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur corã iudice suspecto reus litigare? Dicunt quidã [Pet. de Samp. & Abb.] ꝙ pars petet a iudice, vt s̃m acta coram arbitris negotium finiat. ad hoc s. de testib. præsentata. & si male pronuntiauerit, appellet. Vel dic quòd si arbitri nolunt pronunciare, vel male pronuciant: appellandum est ad Papam. s. eod. lib. de offic. deleg. ab arbitris. Io. And. [Idem Archid.]

Romana.] Hæc est famosa & notabilis decretalis, quæ (omissa prolixitate Hostien. & diuisione Ioan. Mona. quę nimis est cõfusa) potest diuidendo summari sic. Hæc decretalis de duobus tractat, scilicet de appellatione ad archiep̃m interponenda: & de ipsius potestate circa eam interiecta. Circa primum decidit tres casus quibus dubitabatur an posset vel deberet ad archiep̃m appellari. & hoc in 1. & 2. respon. & in §. *Debet.* Circa s̃m facit quinq;. Primo, decidit qñ citare possit vel delegare: ibi, *Cum autem.* Secundo: ibi, *Si vero.* quando possit inhibere: distinguens circa hoc tres casus. Tertio: ibi. *In aliam.* de ipsius potestate in aliam personam, vel aliam causam. Quarto: ibi, *Sententiam.* de potestate reuocandi censuram. Quinto & vltimo de necessitate remittendi male appellantem. Dominicus.

Casus am- plissimus & ... ...

CASVS. Officialis Pictaueñ. cognoscit de aliqua causa īter duos subditos suos. tulit sniam diffinitiuam vel interlocutoriam, non refert. vna partium vult appellare: quæritur ad quem iudicem sit interponenda appellatio: hoc est, vtrum possit pars appellans appellare ad ep̃m Pictaueñ. dominum ipsius officialis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ certe non: & licet eps sit maior suo officiali: tñ qa idem est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad ep̃m: ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo. c. 2. s. de consue.

¶ Sed quid: ponamus ꝙ aliquis prælatus inferior, puta archidiaconus, vel archipresbyter existens sub ep̃o tulit aliquam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuã: vna pars vult appellare: quæritur ad quem sit appellandum? Certe appellandum est ad ep̃m: non autem ad archiep̃m omisso medio. valeret tñ ꝯtria consuetudo vt qs appellaret a prælato inferioris ep̃i ad archiep̃m: nam cum consuetudo dat iurisdictionem non habenti: multo magis potest iurisdictionem prorogare habenti.

Casus §. ab archidiacono.

¶ Sed ponamus ꝙ fuit appellatum ab officiali ep̃i ad archiep̃m, vel ab inferiori prælato ep̃i ad ep̃m, an iudex appellationis ad solam assertionem partis appellantis possit decernere citationem, ad citandam partem appellantẽ, & iudicem à quo est appellatũ priusq̃ sibi cõstet quòd appellatio fuit interposita ex causa probabili: hoc est, vtrum anteq̃ iudex appellationis decernat citationẽ suam, debeat sibi liquere ꝙ fuerunt obseruata omnia illa quæ requiruntur ad deuolutionem causæ ad superiorem per appellationem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic: & ideo appellans debet comparere corã iudice appellationis, vt eum informet de omnibus istis: alias iudex appellationis non deberet decernere suam citationem. hoc dicit præsens tex. vsq; ad §. *Si vero.* in quo sic figuratur

Casus §. cum autem.

¶ Idem.

¶ *De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.*

CAP. III.

ROMANA ECCLE-

CASVS. Certum est ꝙ iudex appellationis consueuit inhibere, iudici à quo ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

¶ Sed ponamus, ꝙ pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, ꝙ appellans nõ appellauit infra decem dies: vel aliquid omisit pp quod reputatur non appellans: nunquid debet iudex appellationis anteq̃ decernat citationẽ prius de istis cognoscere, & super his interlocutoriam ferre? Rñdet ꝙ sic: a qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus litteralis §. si vero.

¶ Sed ponamus, ꝙ pars appellata non proponit non fuisse appellatum infra decem dies: sed dicit ꝙ causa inserta in appellatione non est de causis insertis & approbatis a iure: dicit appellans, ꝙ licet causa non sit inserta in corpe iuris: tñ est similis vel maior q̃ sint causæ insertæ in iure. nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an alia causa inserta in appellatione sit iusta vel non, anteq̃ faciat inhibitiones iudici a quo? Rñdet ꝙ sic. & nõ intelligatis ꝙ iudici ad quem, debeat constare de veritate appellationis: sed intelligitur sibi constare an causa inserta in appellatione sit rationabilis vel non.

Casus §. qd si obijciat.

¶ Sed ponamus ꝙ fuit appellatum à snia diffinitiua: verum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici a quo, non præmissa cognitione? Rñdet ꝙ non: nisi fuerit appellatum a snia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio: puta quia aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione, & appellauit. tunc enim debet inseri iusta causa in appellatione, & debet fieri fides iudici ad quẽ, an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus §. si autem.

¶ Sed quid: ponamus ꝙ erat quæstio super prædio qđ possidebas. lata est sententia contra te: & ab ea appellauisti, postea quidã tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis possis eum facere conueniri? Certe non: sed debet conueniri coram tuo iudice immediato. Et illud verum, nisi per illam turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis. hoc dicit vsq; ad §. *Cum vero.*

Casus §. in alium.

¶ Sed ponamus ꝙ pendente appellatione conueni te coram iudice a quo, super alia re; vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici a quo, ne cognoscat de ista causa? Certe non: veruntamẽ posses ipsum iudicem à quo recusare vt suspectum, probato grauamine quod tibi intulit in alia causa a quo appellasti.

Casus §. cum vero.

¶ Sed ponamus, ꝙ eps Pictauensis habet iurisdictionem tpalem in aliquo loco suæ diœcesis, tulit aliquam sniam per se, vel per auditorem suum. vtrum debeant appellare ad metropolitanum, puta ad archiep̃m Burdegaleñ. vel ad præsidem prouinciæ: puta, Senescallum, vel eius locum tenentem? Rñdet ꝙ est appellandũ ad Metropolitanum: & sic ad iudicem ecclesiasticum: nisi eps teneret in allodium illam iurisdictionem non faciendo aliquam pensionem domino tpali. secus si teneret in feudum: nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glo.

Casus §. debet.

¶ Sed quid: ponamus ꝙ iudex a quo, excommunicauit appellantem, ipsum reputando contumacem; vtrum iudex appellationis possit relaxare, vel declarare nullas istas sententias, anteq̃ cognoscat vtrum bene vel male fuit appellatum? Respondet ꝙ non. & illud

Casus §. sententiam.

& istud verum, nisi immineret periculum animæ: quia tunc posset illas relaxare: sed non declarare nullas.

Casus si. [illegible]

¶ Sed ponamus ꝙ iudex appellationis pronunciauit bene sententiatum, & male appellatum: quale debet esse officium iudicis ad quem? Respondet ꝙ ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem à quo,

sia [a] † : & infra. ¶ Cum suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorumque officialium (qui generaliter [b] de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem [c] consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos [d] † (ne ab eisdem ad seipsos [e] interponi appellatio videatur) sed de iure [f] ad Remen. est curiã † [g] appellandũ.

† Decretalibus cap. [illegible] concilium Tridentinum Sessio. 24. de reformat. cap. 7.

vt ipse cognoscat de principali causa. *Idem consistorium.*] Per hoc enim excluduntur officiales foranei, q sunt delegati Episcopi. licet enim ipsi habeant iurisdictionem ad vniuersitatem causarũ: tñ ab eis appelletur ad Episcopum, & non ad metropolitanum. *Quid si.*] sed qualiter pars appellata potest opponere, ꝙ iudex appellationis cognoscat an causa inserta in appellatione sit iusta vel non? Dicendũ ꝙ aliquæ sunt causæ, quæ non sunt expressæ in iure: puta quia sunt similes vel maiores: & in illis debet iudex appellationis cognoscere an illæ causæ sint iustæ vel non. si aũt causa inserta in appellatione esset vna de causis insertis in iure: tunc nõ haberet iudex appellationis cognoscere an illa causa esset iusta vel non. Vnde sciendũ ꝙ iudex appellationis haberet ferre duas sententias: vnam interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta, vel ne: aliam diffinitiuam respectu articuli appellationis: videlicet an bene fuerit appellatũ vel male: & an bene iudicatum vel male. Not. primo ex principio c. ꝙ ab officiali Episcopi non põt appellari ad ipsum Episcopum: nec valeret cõtraria cõsuetudo, vt c. 2. s. de cõsue. & istud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principali: quia si appellaretur ob officiali foraneo, esset appellãdum ad Episcopum.

¶ Per istã [illegible] dicit Petr. de Anch. illud [illegible] procedere in quocunque generaliter alteri vices gerente [illegible] ad ipsum cuius vices geruntur, sed ad eum superiorem appelletur, sed an supplicari possit: vide no. [illegible] in lit. [illegible] in reg. [illegible] Fon. [illegible]

† Vnde c. si quis [illegible] 2. q. 6.

Appellari non potest omisso medio regulariter.

Nota ꝙ non potest appellari omisso medio regulariter: nam ab Archipresbytero non potest appellari ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed quid si Archipresbyter est sub Archidiacono: an possit appellari ad Episcopũ omisso Archidiacono? Cõmunis opinio Doctorũ est, ꝙ sic. nam concurrit cum quibuscunque inferioribus Prælatis: exceptis Abbatibus respectu suorũ religiosorum. c. quanto. de offi. ordin. in antiq. Nota vlterius, ꝙ valet consuetudo vt omisso medio possit appellari. Nota ꝙ iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi ꝙ appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili. & istud verum, quando causa est exprimenda in appellatione: videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua in casibus in quibus prohibetur appellatio à iure. Et si iudex appellationis videat, ꝙ causa inserta in appellatione non sit iusta, debet denegare audientiam appellãti. Nota vlterius tñ, ꝙ si obijciatur, ꝙ non solum potest appellari propter causas insertas in iure: sed etiam pp alias causas maiores, vel æquales, puta nos nõ habemus in iure, ꝙ iudex posset recusari vt suspectus propter compaternitatem: si tamen de iure patriæ sit tãta amicitia inter cõpatres, sicut inter consanguineos: ista est sufficiens causa recusandi iudicem, vt suspectum. Nota, ꝙ si pars appellata proponat, ꝙ causa inserta in appellatione nõ est rationabilis: iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non.

Appellans à diffinitiua in casu prohibito debet causam inserere.

Nota ꝙ qñ appellatur à diffinitiua in casibus a iure prohibitis: necesse est vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem: vt puta si confessus in iure appellet: debet inserere in appellatione sua, ꝙ cõfessus fuit per errorem, vel metum: & debet de errore & metu fidẽ facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. Nota ꝙ iudex appellationis non recipit iurisdictionẽ nisi inter partes: puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum est: nisi iste tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis. cap. 1. de offic. & potesta. iudicis delegati. in antiquis.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Huius Decretalis vndecim sunt partes: sicut & vndecim eius dicta. Primum, ꝙ de officiali epi nõ ad epm, sed ad archiepm appellatur. Secundũ, ꝙ de subdito epi ad ipsum nõ ad archiepm appellat: nisi aliud esset de cõsuetudine. Tertiũ, ꝙ archiep. causam appellationis ab epo interpositæ nõ debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa. Quartum, ꝙ si negetur p appellationẽ negotiũ deuolutũ, nõ inhibebit Archieps iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. Quintum, ꝙ si dicitur ex in iusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere nõ potest: nisi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate. Sextum, quòd licet dicatur appellatũ a diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, põt inhibere, ne snia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiscopus in tertiam personã (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionẽ exercere non potest. Octauum, quòd Archiepiscopus appellantem in alijs causis à iurisdictione Episcopi non potest eximere. Nono dicitur, quòd ab Episcopis in causis, quibus iurisdictionem tẽporalem habent, de iure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. Decimo, quòd censuram ecclesiasticã in appellantẽ prolatam p Episcopũ, Archiepiscopus reuocare non põt: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quòd ex quo Archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sniam: statim debet causam ad suffraganeum remittere.

¶ *De subdito Episcopi ad ipsum non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.*

¶ Ab Archidiaconis vero alijsque inferioribus Prelatis [h] suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam [i] (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine [k] competat in hac parte...

¶ *Glossa sequens notat officialem ordinarium, reprobans opinionẽ Goffre. & excusans opinionem Bernardi.*

b ¶ *Generaliter*] Nota per hãc litterã, ꝙ officialis [1] est ordinarius non delegatus, & sic est reprobata opinio Goffre. qui not. in sum. de offi. vica. §. item dubitari, ꝙ officialis Episcopi delegatus est, nõ ordinarius, & ob hoc dicebat de ipso ad Episcopum esse appellandum, & hoc idem videbatur tenere Bernar. s. ne præla. vic. suas. c. 2. in gl. 2. vbi dicit, ꝙ Episcopus non potest de iure ordinarium dare: sed solum princeps vel lex. Vel dici posset, ꝙ per hoc non negat officialem esse ordinarium: quia dici posset, ꝙ habeat a lege. Vnde ipse Bernar. hic & Inno. Host. & omnes. Io. Mona. & Archidia. not. officialem ordinariũ esse, quod ex hoc dicto necessario concluditur hic: & probatur hoc, vt dixi s. e. lib. de offi. vic. licet. ad hoc s. de offi. vica. sua. in Auth. de iud. circa prin. coll. 6. [& §. illud custodiẽdo. & C. eo. tit. si quando. Io. And.]

1 Officialis episcopi an sit ordinarius, vel delegatus & quid de Vicario, vide dec. [illegible] Rotæ 179. in nouis.

c ¶ *Idem.*] nõ tamen per omnia [2]: vt s. eo. lib. de offi. deleg. si cõtra vnum. §. vlt.

ADDITIO. Et s. e. lib. de offi. vica. c. 2. & 3. [vnde dicebat Inno. Episcopum posse prohibere officialem ne iudicet. sed non econuerso. ff. de iudic. l. iudiciũ. & in multis alijs differũt. Dicit Host. ꝙ illa diuersitas habetur s. eo. lib. de offi. or. Romana. in fine. Io. An.]

2 Ad hanc glossam vide glossam. in c. non potest. de p [illegible] eo. [illegible] & in c. significauit de sent. exc. & Philippũ Franchum. hic.

d ¶ *Suffraganeos.*] et si consuetudo esset, ꝙ appellari posset ad eosdem vt s. de consue. c. 2. eo. lib. & vide quod ibi dixi.

e ¶ *Ad seipsos.* [3]] qđ esse non potest: appellatio enim est de minori ad maiorem, &c. Si autem appellatur de officiali ad episcopum, non appellatur de minori ad maiorem: imo de eodem ad eundem: & sic non potest dici appellatio.

3 Istam gl. cum textu [illegible] de iure [illegible] l. Bar. in l. 1. §. [illegible] & a quo. l. præcipimus C. eo. [illegible] Fonta.

f ¶ *De iure.*] quasi diceret, de cõsuetudine posset secus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: quod falsum est, vt supra de consuetud. c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Bernar. & Host per §. proximum tenent talem consuetudinem posse induci, & vltra id inducit Host. ꝙ licet si per errorem de superiore ad inferiorem appelletur, nulla sit appellatio: non tñ nocebit error, si appelletur ad maiorem q̃ debuerit, vel ad parem ff. eo. tit. l. 1. §. pen. valeat ergo cõsuetudo quo ad parẽ: licet nullo modo valere possit quò ad minorem, cum sit irrationabilis & inepta. 2 1. distin. inferior. de consuetud. cap. fin. secundum eum. Et licet hæc procedere possent in pari (quẽ consuetudo quo ad hoc faceret maiorem) nõ tamen procedunt in eodem: vt ibi. Io. And.]

g ¶ *Curiam.*] nisi appellare vellet ad Papam: ad quem omisso medio [4] appellatur. 2 q. 6. Romanam. & c. si quis putauerit, & idem in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. secus secundũ legem. ff. de appellationib. imperatores.

4 Ad hanc glossam vide glossam in c. dilecti filij. eo tit. & Doctores in c. 1. de off. dc. deleg. & Bartolũ. & Imolam in l. 1. §. pen. ff. de appel.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per saltum appellatum sit, remittit ad illum ad quem ex ordine debuerat appellari. Io. And.]

h ¶ *Prelatis.*] qui iurisdictionem habent. quod dic, vt s. de offi. ordina. cum ab ecclesiarum.

i ¶ *Curiam.*] Remen. de qua s. dixi.

k ¶ *Consuetudine.*] [5] quæ dat iurisdictionẽ. s. de fo. cõp. cũ contingat. s. eo. lib. & tit. Romana. de offic. ordina. Romana. & in hoc casu possumus intelligere s. de præben. referente. de no. oper. nunciat. significantibus. idem si de priuilegio, cum ista sint paria. 9. q. 3. conquestus. s. de offic. ord. duo simul.] §. debet. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Io. And.]

5 Etiã per præscriptionem sic possit [illegible] si media [illegible] non esset catholicus. c. si [illegible] de offi. del. [illegible] non opponatur ex eo [illegible] Fontanam.

a ¶ Quò

a ¶ *Qui pro tempore.*] quasi diceret, istud nō est ius speciale & personale, quod extinguatur cum persona: imo perpetuū est. ī. de trās. de cætero. & in alijs archiepiscopis etiam seruādū est. s. eod. lib. de offi. ord. Romana. ad fi.

b ¶ *Diffinitiuam.*] quia in appellationibus à diffinitiua, nō est necesse causam exprimere, vt dixi s. eo. cordi. & sic ibi nō haberet locū quod sequitur.

¶ *Glossa sequens recitat per quæstionem an arceat citatio contra hoc facta. soluit: dat generalem doctrinam, & remittit.*

c ¶ *Citent.*] & si citauerint, impune nō paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nam ius dicēti extra territorium, vel s. iurisdictionem suam, impune nō paretur.] Et hoc intelligas vbicūq; quis citatur ab aliquo, & cōstat, q citatus nō est de iurisdictione citātis, 1 non tenetur cōparere: nisi causa talis in citatorio exprimatur, p quā apparet illū iurisdictionem habere 2, si vera sit illa causa. ff. qui satisda. cog. l. si vero. [vbi dicitur, q si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari debet: secus si euidenter est locuples.] facit etiam ff. de fer. l. 2. [vbi nō tenetur venire citatus ad diem feriatam ēt fauore hominum.] In dubio melius est cōparere. 23. q. 2. c. quid culpatur. ff. de iudi. si quis ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. si episcopus. [in gl. 2.] de acc. veniēs. [in gl. vlt.]

d ¶ *Expressa.*] dupliciter pot intelligi, scilicet q archiepiscopus nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [fm Inn.] expressa in citatorio, vel cōmissione: quia in commissione vel citatione exprimet probabilē causam ob quā sit appellatum 3. Sed p. ī. eo. tit. si duobus. vbi archiepiscopus causam in citatione nō expressit: & tamē tenuit citatio. Sed illud per illud supplendū est: [vel nondū statutū erat quod appellaret expressa causa fm Inn.] Vel citare non debet vt hic: si citauerit expressione nō facta, tenet: vt ibi, q multa fieri, &c. fm Host. [Allegat de iureiur. quemadmodum. verb. q si post. melius habes de regularibus. ad Apostolicam. Io. And.]

¶ *Glossa sequens arguit, declarat, & remittit.*

e ¶ *Interlocutoriam.*] ergo interlocutoria trāsit in rem iudicatam: nisi ab ipsa intra decem dies fuerit appellatū. ī. de electione, cū dilectus. in fi. quod verum est quò ad partē, sed non quò ad iudicem: quod dic vt ī. eo. tit. cum cessante. & ī. eod. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla.*

f ¶ *Simile.*] vt si dicatur appellationi renūciatū tacitē 4 vel expressè. s. de offi. deleg. gratū. Vel dicatur ex probabili causa nō appellatū. ī. proximo responso. Vel dicatur non appellatū in scriptis: eo casu quo debuit in scriptis appellari. ī. eo. c. 1. ante ergo q de his constiterit, priorū iudicum non impediet officium. Io. And.

Additio. Vide in Spec. de excep. §. dicto, versi. sed pone, q in causa. vbi soluitur, q opponuntur has exceptiones peremptorias esse differendas post litem contestatā. de quo hic Archidiaconus quasi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Io. And.

g ¶ *Totaliter.*] id est talem fuisse appellationē, quæ deuoluat negotium: licet forte causa sit falsa, [secundum Inn. & Hostien.]

h ¶ *Ne in causa illa.*] s. quando appellatum est ante sententiam.

i ¶ *Sententiæ.*] s. quando appellatum est à diffinitiua.

k ¶ *Non præsumant.*] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. ī. de rescri. super litteris. ad fi. Innocentius.

1 De intellectu vide Felinum in c. pastoralis. §. quoniam. de exceptio.

1 In satis est, q : de iurisdictione licet nō sit de suo foro, & . . . Inn. Io. And.

2 Quia de hac . . . sufficiente . . . nisi causa exprime . . . Roma . . . 49. gl. . . .

3 Ad hanc gl. . . . Sachū hic.

4 Exemplū de . . . Io. And.

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interpositæ non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorū officialium audientia fuerit appellatum: Remen. archiepiscopus (qui pro tempore [a] fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam [b] sententiam citent [c] partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiusdem causa probabili, seu legitima non expressa [d].

¶ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicē principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.*

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nō infra decem dies post interlocutoriam [e], vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile [f], sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: iidem (nisi prius ipsis cōstiterit causam ipsam ad eos totaliter [g] fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa [h], vel ne ad executionem procedatur sententiæ [i] non præsumant [k].

¶ *Si dicitur ex iniusta causa appellatū, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione vt probabili, incipiat cognoscere de causa veritate. hoc dicit.*

¶ Quòd † si obiiciatur ex iniusta causa, seu minus [l] legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere [m], ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera [n].

¶ *Licet dicatur appellatum à diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.*

¶ Si autē post sententiā in casibus a iure prohibitis [o] (vt pote à sententia sup manifesto, & notorio [p] † crimine, vel de quo [q] quis in iure [r] confessus extitit, promulgata) vel cōsimilibus [s]

l ¶ *Minus legitima.*] cum causa non est in iure expressa ff. de legā. nō possunt. ī. eod. pastoralis. in princ. & hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit: & si male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. & l. sequen. Si aūt causam in iure expressam negaret esse legitimā, non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

Additio. Vel si reprobatam vellet dicere legitimā. Inn. & Host.

m ¶ *Prohibere.*] partibus, vel iudici a quo fuit appellatū, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum.

Additio. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: aliàs melius adaptaretur. 5 præced. Io. An.

n ¶ *Vera.*] licet 6 eā quo ad cōmissionē faciēdam sufficiat, q probabilis sit causa, vt ī. §. cum aūt. probari tū habet veritas causæ appellationis, nisi se offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus: vt ī. eod. interposita. & dic vt ibi.

o ¶ *Prohibitis.*] multo ergo fortius hoc in nō prohibitis locum habebit. Argum. a minori. ī. de elect. cū in cunctis.

p ¶ *Notorio.*] in quo non admittitur appellatio. s. eod. cū sit Romana. & cap. peruenit. & cap. cōsuluit. & dic, notorio per euidentiā rei: vt differat ab eo notorio iuris per confessionem, de quo sequitur.

¶ *Glossa seq. tractat an sola confessio impediat appellare. ponit opinionē Azonis, & contrariam quam approbat.*

q ¶ *Vel de quo.*] Non alternatiuam. nam videtur quòd tria concurrere debeant ad hoc, quod in crimine non debeat appellari, scilicet, quòd sit confessus, testibus conuictus, & argumentis superatus. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt etiam quorum. versicul. nullus. C. quorum appella. non recip. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd nisi omnia illa tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi, [Dictum Azonis 7 quidam intelligunt. cum criminaliter agitur, contraria cum ciuiliter.] Alij dicunt & forte bene, quòd confessus in iure, non auditur appellans. si tamen ita sit confessus quòd standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. & hoc tam in ciuili quàm in criminali: nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. & hæc opinio per literam satis probatur, quæ disiunctiue loquitur. [Ad hoc facit quā quod quisque sua voce, &c. s. de probationibus, per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc secunda quæstione 6. quicunque. vbi de hoc.] Nec posset negari crimen per confessionem fore notorium. supra de cohabi. cleric. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. quæst. 6. quicunque. & secunda quæstione prima, in primis.

Additio. De hoc in Spec. de appel. §. in quibus. post princ. & confes. §. fin. ver. sed nunquid confessus. Io. And.

r ¶ *In iure.*] aliàs non præiudicaret confessio super crimine. ī. de confes. cap. vltim. saluo eo quod habes de excep. prælato. quam sit graue.

s ¶ *Consimilibus.*] 8 puta, si appelletur ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hæres in possessionem mittatur. [vide secunda q. 6. in summa. & c. ei qui. §. sunt etiam quorum. & §. sequen.] ff. de appella. recip. vel non l. penul. & vltim. supra eod. constitutis 2. vel per contumaciem in non veniendo, vt 24. quæst. 3. de illicita.

Additio.

5 Nō enim ōmnes . . . causa appellationis . . . in iure expressa. Inn. & ideo ius . . . hoc distinguit ī. cod. pastoralis. . . . Io. An.

5 Ad intelligēt §. vide Abbatē & Felinū in c. dilectus el secundo, de rescr. & Decisionē Rotæ 11 & 412. c. sub nouis.

6 Vide Alexandrū cōs. 91. volu. 5.

7 Quid sit notoriū, & quotuplex, & quod eo rū plus operetur, Abbas cons. 45. lib. 2. Felinus in c. exceptionē. & c. accep. Card. matricis, de electione. 105.

7 Intellige Azo. . . . est argumentis superatus, post a testibus cōuictus, sed nō cōfessus, appellat. l. . . . C. de prob. Dom. . . . in l. repeti. ff. de quæst. & videRomanū sing. 19. incipiente, de iure ciuili, per quod li . . . di . . . ictum illius glossæ.

8 In quib[us] casibus appellare nō liceat, vide Speculatorē in tit. de appel. §. in quibus. cautiane, 37. . . . & in glossam in summa. & q. 6.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:
Appellare vetant scelus, excellentia, pactum,
Contemptus, minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res quae perit: & si longus adit. id est prolata. Io. An.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

a ¶ *Mandetur.*] ergo notorius criminosus & cõfessus in iure audi tur appellans cõtra iura superius signata? põt dici, q notorius criminosus appellare põt: sed iudex nõ tenetur appellationi deferre: vt in cõtrarijs. ad idem ṡ. de appel. pastoralis. nisi exprimeret causam rõabilẽ, puta se timore tormentorũ confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff. de cõfes. l. vlt. & pen. aliàs ergo anteq̃ superior de appellatione cognoscat & inhibeat, põt iudex sñiam exequi, postea nõ. j. eo. non solum.

[a] Ad hanc glossam vide Abbatẽ in c. ad nostrã. & c. cõsoluit. de appel. Felinũ. in c. 2. de rescrip. & in cod. & Romanum singul. 19. incip. de iure comuni.

b ¶ *Alium.*] s. ab appellante, appellato, & iudice. iste enim alius non trãstulit ad Archiepiscopũ causam suã: & ideo simpliciter põt adversariũ corã suo iudice cõuenire, & nõ coram archiepiscopo, cũ nullam habeat potestatẽ in ipsum. de offi. ord. pastoralis. ṡ. e. tit. & lib. Romana. i prin. ad hoc ṡ. eod. cũ teneamur. tales ergo citare nõ põt. quod verum est, nisi iurisdictionem suã impedirent. j. de poenis. Romana [sm̃ Inn. & Hostien. & de hoc p eos. ṡ. de offi. dele. c. 1. Io. An.

Vide Dec. in c. cum teneamur. de appellat.

[b] Praestabit tamen cautionem post sessori, q si obtineat, illũ defendet contra accepta. notat. Specul. in ti. de teste. si iudex a quo. ff. de pet. hered. l. pe. secundum Ber. Io. And.

c ¶ *Huiusmodi.*] Cum casus iste non sit expressus i iure. ṡ. de off. ord. pastoralis.

d ¶ *Aliqua causa.*] in qua tantũ est exemptus appellãs a iurisdictione sui iudicis. archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullã habet potestatẽ, vt hic dicit. ad hoc ṡ. eo. proposuit. vbi de hoc. licet enim ipse subditus appellans fortassis posset illũ recusare vt suspectum, vt ṡ. e. ad haec si in vna. archieps tñ de hoc se intromittere nõ hẽt, vt hic.

e ¶ *Eos.*] scilicet archiepiscopos.

f ¶ *Temporalem.*] quam in criminibus per alios exercẽt: quod dic vt j. eo. lib. ne cleri. vel mona. c. vlt. Et hoc qđ hic dicitur, probabamus olim per decretalẽ. ṡ. de delict. pue. c. 2. vbi de hoc. ṡ. de maio. & obed. solitae. & ibi ẽt de hoc. & vide quod no. Host. in sum. eo. ti. §. de quo ad quẽ, & ver. sed pone. & ver. seq. [in Spec. eo. tit. §. nũc tractemus. in fi. vbi dr̃ in regno Franciae hoc nõ recipi. Io. And.]

g ¶ *De consuetudine.*] praescripta: aliàs non valeret. ṡ. de consuetud. cap. vlt.

h ¶ *Iure alio.*] puta in causa feudi. ṡ. de foro compet. ex trãsmissa. & c. verum. de maio. & obed. solitae.

[h] Vide Decium. in c. ex tran. de appel. in fine.

ADDITIO. Vel secundum Boati. reseruauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) episcopus ius appellationũ: quod potuit. facit ṡ. de iurepa. praeterea 2. 18. q. 2. Eleutherius. ṡ. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Io. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] in hoc sunt ista paria. ad hoc. j. de sentẽ. excom. is cui. in fine.

k ¶ *Vocatis partibus.*] ṡ. eo. cap. §. si vero. nam merita causarũ, &c. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc ṡ. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Reuocent.*] vel absoluãt, & intelligo hoc verum, vbi periculum nõ est in mora: quia tunc bene possent absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare. ad hoc ṡ. eo. qua frõte. §. primo. de senten. excom. sacro. ibi, absque periculo, &c. Et j. de senten. excom. venerabilibus. §. sane. Io. And.

[l] Vide Ab. in c. ex ... qua fronte. de appell.

m ¶ *Ante sententiam.*] quia aliud si à sñia: quia ibi aggreditur iudex statim cognitionẽ principalis negotij. qđ dic vt not. s. e. vt debitus. in gl. penul. Quis aũt habeat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. ṡ. de offi. dele. pastoralis. §. praeterea.

[g] Vide glossam in c. ... de consuetud. lib. 6. & Ruinũ cõsi. 3. 9. lib. 4.

n ¶ *Cognito.*] legitime scilicet partibus praesentibus: vel altera per contumaciã absente. ṡ. eo. interposita. Io. And.

o ¶ *Minus rationabilem.*] vt quia peccatum fuit in decretalẽ, cordi. vel in decretalẽ, vt debitus. vel causa non est reperta vera. Io. And.

p ¶ *Remittere.*] quid de attentatis? videbis j. eo. nõ solũ. [de quo hic Inn. & breuius. Host.]

[k] Dictio, nullatenus, quid importet, vide per gl. in clem. 1. de seque. poss. & per Cardinalem cum cõs. j.

appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere coeperint vtrum sit recipienda, vel nõ appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionẽ exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium[b] quoque qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi[c] iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellantẽ in alijs causis à iurisdictione episcopi non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua[d] causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionẽ ipsam in alijs impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionẽ temporalẽ habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. hoc dicit.*

¶ Debet autẽ ad eos[e], ab episcopis praefatae prouinciae super causis, in quibus temporalem[f] iurisdictionem exercẽt, nisi forte de consuetudine[g] †, aut priuilegio, siue iure alio[h] speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis[i] in appellãtem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi vocatis[k] partibus, & de appellatione legitime cognito, reuocent[l] aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiã: statim debet causam ad suffraganeum remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam[m] appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito[n] constiterit eam minus rationabilẽ[o] extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere[p] non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.*

CAP. IIII.

VT † super[q] appellatione

V T *super.*] Pro intellectu huius est praesupponendum illud quod dr̃ in c. non solũ. j. eo. tit. videlicet quòd validitas gestorũ post appellationem ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: ita quòd gesta per iudicem a quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: nisi in fine appellationis, postq̃ fuit dictum bene appellatũ, & male iudicatum.

CASVS. Praetendebã te debitorem meum: & ca te conueni coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquã interlocutoriam, a qua appellaui: & eum requisiui, vt daret mihi apostolos, id est responsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra cõtumacem processit: vtrũ valeat eius processus post appellationem & requisitionẽ apostolorũ, supposito q appellatio sit frustratoria? Respondet Romanus pontifex, q vt facilior habeatur instructio apud iudicem appellationis, praecipit vt iudex à quo, det apostolos: ẽt si appellatio sit frustratoria: alias suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum. j. eo. *Requisitus.*] nam à iudice à quo, debent peti apostoli congruo tempore. c. ab eo. j. eo. tit. Not. primo causam propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causae appellationis valeat haberi: ẽt si appellatio sit frustratoria: & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius q iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendũ q requisitio apostolorũ est necessaria quantũ ad poenã huius cap. & c. ab eodẽ. j. eod. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectũ istius capituli: Si iudex à quo requisitus dare apostolos, illos non det, sed in causa ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur p iudicem appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc non retractaretur eius processus: nisi ille quẽ fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

[q] Hanc decre. vt sup. olim interpretabatur, et probatio. Et nota causam quare iudex debet dare apostolos: quia per illos facilius instruitur causa appellationis. cõcordan. tex. C. de appel. eos. §. super his.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, diuisionem, & quid suppleat.*

q ¶ *Vt super.*] Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appelationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum, in secunda poenam iudicis nõ seruantis. Ex emanauit

nauit suppletorie ad decretalem supra eod. cordi.
a ¶ *Causa.*] debet enim apostolis causa appellationis exprimi. & causa delationis vel repentionis. s. eo. c. 1.
b ¶ *Facilior.*] concord. s. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad haec.
c ¶ *Ille.*] Iudex scilicet qui extra iudiciu, a quo appellatur, cosueuit appellans dicere: & apostolos peto, si sit qui ipsos dare possit & debeat.
d ¶ *Constitutionis.*] s. eod. tit. cordi.
e ¶ *Requisitus.*] cu debita instantia, loco & tempore congruo: alias poena sequens locum non habet. j. eod. tit. ab eo. 2. responso.
f ¶ *Ex tunc.*] id est, ex quo negauit expresse, vel infra tempus debitum negligenter vel maliciose non tradidit. j. e. tit. ab eo. in fine.
Additio. Host. s. eo. cordi. dicit, quod si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequam sint exhibiti, irritus est processus: allegat hanc decre. & secundum hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit: quod non placet. & istud, ex tunc, reperitur in decr. ab eo. Io. And.
g ¶ *Renunciatum.*] tacite vel expresse. s. de offi. deleg. gratu. de test. cu venissent. Io. And. [Idem Archidiaconus.]
¶ *Glossa sequens soluit dubium.*
h ¶ *Irritus.*] supposito, quod alias valeret de iure: puta quia frustratoria esset appellatio cui deferendu no est. j. c. pxi. [Archid. tenet idem.]

Non à iudice, & vide quod not. s. eod. cordi. in 4. gl. Io. And.

Ante processum iudex: quia si post renunciaret; illa non valida ret. Io. And. Pet. de Anc. Fontanus.

Vide Petrus in c. de prima ex tra de appel lat. & Lapo. lam cautela 45.

Et ita tamen quam attentatum debet reuocari ita tenet Rota eod. tit. deci. ... non tamen ... prout in decis. Romana ... & in nouis.

ac eius causa[a] instructio facilior[b] valeat in processu haberi: districte praecipimus, quod ille[c] à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis[d] nostrae super hoc editae) tribuat requisitus.[e] Si vero non exhibuerit: extunc[f] si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum[g] fuerit). † eius inualidus & irritus[h] sit processus.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis iniquae appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, no fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. V.

Cum † appellationibus[i] friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum[k]: si iudex inferior[l] appellationem minus legitimam non admittat[m], eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas[n]) sine difficultate remittat; eadem die[o] condemnationem faciens expensarum. ¶ Si vero iudex admittat eandem[p], licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari[q] †: quia tamen iudex ipse quantum in se[r] fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens[s] minus iuste, totius causae decisio in superioris est potestatem transfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda[t]: Saluis iis, quae super appellationibus post sententiam in-

¶ *Cum appellationibus.*] Prima pars loquitur de appellatione cui no defertur: Secunda ibi: *Si vero*: de illa cui defertur: Tertia protestatur: ibi, *Saluis*. Io. And.
¶ Emanauit istud cap. ad declarationem cap. vt debitus honor. s. eod. tit. in antiq. & c. Romana. s. eo. ... tamen cap. vbi dicitur, quod si iudex appellationis dicat bene iudicatu, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem a quo: & appellantem condemnare in expensis. Istud cap. limitat illa iura: videlicet quod intelliguntur quando iudex a quo, non detulit appellationi: quia si detulerit, no tenetur iudex appellationis facere remissionem, nisi velit.
Casus. Tu & ego litigabamus cora aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoria, a qua appellasti, & certa causa in tua appellatione, quam iudex a quo, sciebat falsam: vel forte illa causa expressa no erat falsa: sed tamen no erat rationabilis: Certu est, quod iudex a quo, non deferet huic appellationi: nec debet timere, quod iudex ad que, retineat cognitione causae principalis: Sed ponamus, quod iudex a quo, dedit apostolos reuerentiales vel dimissorios: & sic admisit appellatione; postea iudex appellationis pronunciauit male appellatu, & bene iudicatu, certu est, quod debet te appellante condemnare in expensis. Sed vtru teneatur remittere causam principale ad iudicem a quo? Respondet quod no: na ex quo iudex a quo, detulit appellationi friuolae, vr abdicasse a se cognitionem causae principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere causam principale: tamen si velit, remittet ad iudicem a quo. Quando iudex a quo, praesumit appellatione friuola: non deferat appellationi, sed det appellanti apostolos refutatorios. *Faciens expensarum.*] quae condemnatio expensarum eadem die fieri debet in l. Paulus. alleg. in gl. vel et potest fieri condenatio expensarum, sicut profertur sntia: nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, quod inhaeret actioni, ideo finita actione non curat. Nota primo, quod iudex a quo, non debet deferre appellationi friuolae, quae interponitur sine causa, vel causa est irrationabilis, aut est falsa, imo si deferat, peccat mortaliter. Nota quod cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem à quo, quod est veru in alio iudice a Papa: nam Papa posset retinere negotium principale, licet pronunciet bene iudicatum, & male appellatum. Nota vlterius, quod iudex appellationis qui pronunciauit male appellatu & bene iudicatu, debet appellantem in expensis condemnare, sed condenatio debet fieri tpe prolationis sntiae, vel ad minus eade die, quia expensae no petuntur, nisi officio iudicis mercenario: quod non potest implorari: nisi durante causa. Et si fiet condemnatio expensaru eade die, dr fieri durante instantia: Nam quae incontinenti fiunt, inesse videntur. l. lecta. ff. si cer. pet. secus de expensis, quae petuntur rone contumaciae, nam illae petuntur iure actionis in factu descendente ex edicto, si quis in ius vocatus no ierit de quo in l. sancimus. C. de iud. c. 2. de procur. in antiq. Nota quod si iudex à quo, iniuste admittat appellatione, potest iudex appellationis etiam ab initio antequam cognoscat de meritis causae appellationis retinere causam principale: & sibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolae: multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionem causae principalis. Nota finaliter, quod ad iudicem ad que pertinet cognoscere de legitimitate appellationis. ad hoc s. de rescri. dilectus. secudo, in pri. Dominicus.
¶ *Prima glossa summat.*
i ¶ *Cum appellationibus.*] Iudex appellationis iniquae appellantem ante sntiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expesis codenare, & hoc si principalis iudex no detulerat appellatioi: sed si detulit, no fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a diffinitiua, antiqua iura serue. Io. An.
¶ *Glossa sequens reddit causam, & dat simile.*
k ¶ *Deferendum.*] habet enim iudex iustitiam imitari. de verb. sig. forus. in fi. & merito no est deferendum appellationi friuolae: non enim fuit inuenta, vt esset iniquitatis defensio, sed innocentiae psidiu. s. eo. ad nostra. & c. cu speciali. §. porro. sic & iuramentu, no fuit inuetu vt esset vinculu iniquitatis. s. eo. lib. de iureiur. c. 1. cu suis concord.
l ¶ *Iudex inferior.*] à quo appellatum fuit ante sententiam.
m ¶ *Non admittat.*] tradere tamen apostolos non est deferre: vt dixi s. eod. cordi.
n ¶ *Canonicas.*] s. eod. vt debitus. & eo. tit. & lib. c. Romana. in fi. hoc verum nisi iudex deferat, vt j. eo. c. 2. in fi.
o ¶ *Eadem die.*] ea enim quae sntiam concomitantur, eade die qua principale expediri debent: sicut fructus & expensae. ff. de re iudi. l. Paulus. de hoc 35. q. 9. c. loci. §. quia ergo. alias incipit, his ita. & dicam j. de reg. iur. contra eum.
p ¶ *Eandem.*] scilicet friuolam appellationem.
¶ *Glossa seq. vsq. per quaestionem, & solutionem distinguentem.*
q ¶ *Refutari.*] per hanc litteram dico, quod si iudex detulit appellationi frustratoriae, & superior ad quem appellatu fuit, remisit: eo non obstante, quod detulerat, quod ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata qua habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delatione: ergo ille remanet iudex qualis erat. j. Haec vera, nisi superior hoc expresse ageret, tenetur, quod delegatum cu ad causam daret: qd posset, cu ipsius causae sit iudex, vt sequit.
r ¶ *In se.*] Nota pro iis quae not. supra de renun. quod in dubiis. & c. vltimo in glo. 2.
s ¶ *Deferens.*] & male. & talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de necessitate ergo non fiet ad ipsum remissio. ff. sol. matri. si ab hostibus. §. 1. ff. de pact. l. tres fratres.
Additio. Facit j. de haere. vt commissi. in fine. & c. 2. §. ad hoc. Ioan. Monachus.
¶ *Glossa seq. litteram exponit, & dat simile, secundo quaestionem soluit quatuor rationes inducens, sed primam impugnat.*
t ¶ *Remittenda.*] ad ipsum iudicem qui detulit, volutarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet. & est simi. de renun. c. vlt. Et nota 4. per hanc litteram terminata quaestionem, qua quaeritur, an termini assignatio, qua facit iudex à quo appellatum est, habeat vim delationis, vides enim quod si detulit, non reassumit iurisdictionem, et si frustratoria fuerit appellatio, sed elapso termino assignato, & appellatore negligente, reassumit iudex iurisdictionem. s. eod.

Et ratio: quia culpa alicuius nō debet alium plus grauare, quam velit. arg. no. in l. si quis plu. ... ff. de le ga. 1. Arch. licet petiturus non praestat iuramentum bonorum sed oneris, ne culpa sua alius grauet. Fontanus.

Idē Arch. alleg. not. per Inn. de rescrip. ab excommunicato. in glo. 2. Inducit & litteram, remittenda, quae sequitur, cum enim possit voluntarie remitti: ergo remisit iurisdictio apud eum, ad hoc in contrario de iure delegantis, de proc. in qui. secundum hoc ergo intelligenda est littera, transfusa, quae sequitur. Io. And.

Idem hic Archid. Io. And.

§.eo.sæpe. Vel satis posset dici, quòd decre. ista locũ habet cum appellans prosequitur: si enim non prosequeretur, tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionem per iura prædicta: & per hanc litterã quæ dicit supra: appellatore nihilominus, &c. ad hoc facit, quod no. Bernar. de ma. 5ct. 3 inter. eccle. c. 2. in 4. gl. sed probatur id optime p decre. §. eo. oblatæ. § prin. vbi deferre, & terminũ ad prosequẽdũ assignare, ponũtur vt diuersa. [In dicto c. oblatæ. remisi ad Spe. eo. ti. §. nũc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, si notarius scripsit, q iudex benigne recepit.] Item vẽ, q aliter debeat mittere appellans, qñ delatum est, & aliter qñ sol' terminus est præfixus, qd dic vt not. §. de renun. venientis. in glo. sed non vẽ, & patet s. eo. sæpe. Item si 5rium diceres, iam sequeretur, q omni appellationi deferre tur a iure: cũ ab ipso iure ipsi prosequenti statutus sit terminus. 2. q. 6. ex q. §. eo. cũ fit. & c. ex rõne. sicut ergo ius terminũ simpliciter statuendo non detulit, & sic de iudice eadem ratione est dicendum. vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

Additio. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis restringit sibi terminũ iuris quod potest. s. eo. cum fit. ergo non potest dici, q per id illi fauear, cum a sua iurisdictione laxando. §. de translat. c. 2. ver. nec q. & facit qd hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. 2. qstionis. Io. An.

¶ *Glo. seq. reddit rationem diuersitatis, & in fi. quærit, & remittit.*

a ¶ *Statuta.*] est aũt ratio quare illud in appellationibus à diffinitiua interpositis; quia iuste potuit iudicare iudex, scilicet sm allegata & probata, & iuste posset ipsius contrarium iudex appellationis pronunciare propter nouas probationes. C. de temp. repara. appel. per hanc de testib. fraternitatis. s. de fide instru. cũ Ioannes. & ideo deferendo appellationi a diffinitiua interiectæ, non potuit increpari iudex: Sed secus in appellatione ante diffinitiuam interposita: qa ibi fit querela tñ de iniquitate iudicantis, ad hoc §. eo. interposita. §. vlt. An aũt si iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatũ: ipse idem vel primus iudex habeat exequi sñiam. not. §. de offi. deleg pastoralis. 9. præterea. in gl. vlt.

Additio. Et vide §. eo. Romana. §. fi. super 1. gl. Io. And.

A *Beo.*] Primo ponit tps petendorum apostolorũ: Secũdo declarat capitulũ, vt super. §. eo. Secunda ibi, *Illud aũt.* Dfiicus. Casus. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice: qui tulit aliquã sñiam 3 te, a qua appellauisti in scriptis, inserta causa rõnabili i tua appellatione, certũ est, q teneris petere apostolos iudicis à quo. c. 1. §. eo. Sed vtrũ teneris petere statim? Respondet q nõ: sed illos debes petere instanter & sæpius infra xxx. dies: qui xxx. numerantur à tẽpore sñiæ latæ, quando fuit appellatum infra x. dies: si autem appellatum fuit post x. dies. tunc isti xxx. dies currunt à tempore secutæ sñiæ. l. 2. & 3. C. quõ & quando iudex: & non à tempore notitiæ, puta si fuerit lata sñia 3 absentem, & appellauit forte à die sñiæ post xv. dies. Sed ponamus, q appellans nõ petiit apostolos? Respondet Romanus Pontifex, q habetur pro non appellãte, & vẽ renunciare appellationi: ita q iudex a quo, procedat ad vlteriora ac si non esset appellatum. Sed quid, appellans petiit apostolos, sed iudex noluit dare? Dictum fuit supra, quòd non valet processus. Sed vtrum illud sit verũ indistinctè, posito q semel requisiti fuerint apostoli? Respõdet, q nõ: sed debet iudex requiri instanter iteratis vicibus congruo loco & tpe, aliàs perinde est ac si non esset requisitus. Nota primo, q apostoli sunt petendi per appellantem, non per appellatum. Nota secundo q non est necesse, quod apostoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: sed possunt peti ex interuallo: dumtamen infra xxx. dies. & idem not. glo. in clem. 2. eod. titu. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

terpositis sunt statuta [a].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si appellans infra xxx. dies instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos nõ tradit, sed postea procedit: nõ valet eius processus. Io. An.*

CAP. VI.

A Beo [b] qui appellat infra triginta dies [c] instanter [d] apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur ¶ appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat [e] aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. ¶ Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa iiij. prædecessor noster statuendum decreuit [f], vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti nõ tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco [g], & tempore congruo requisitus, eos expresse [h] denegat, vel infra præmissum tempus malitiose aut negligenter [i] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And.*

CAP. VII.

NON † SO-

b ¶ *Ab eo*] Si appellans infra triginta dies instanter non petit apostolos, appellationi renũciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus.

¶ *Glossa seq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: soluit dubium, & solutionem declarat.*

c ¶ *xxx. dies.*] 2. q. 6. c. ei qui. 9. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabatur solũ qnque dies. 2. q. 6. ab eo. Et currunt isti dies a die sniæ, vt in prædicto. §. iudicibus. & prædicta l. iudicib'. qd verũ intelligo quando est appellatum infra x. dies, cum enim nõ teneatur quis appellare nisi a tpe sententiæ. ad hoc 3 eo. con certationi. pone, q p̃ost xxx. dies appelletur: tũc impossibile sunt tẽpora à die sniæ cõputari, & tũc puto illos xxx. dies à die sententiæ computari. ad hoc. C. de tẽpo. appel. l. 1.

Additio. Determinat 3. & determinatio hoc intendit, q tempora petendorũ apostolorũ currere incipiunt vna cum tẽpore appellationis interponendæ, & sic á tpe sniæ. Et similiter quod not. ff. de excu. tuto. l. quinquaginta. Sic et no. in clem. eod. tit. c. 2. in 3. glo. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. allegat duo similia, secundo quærit, arg. pro. & pro hac parte opinionem recitat, & soluit contrarium.*

d ¶ *Instanter.*] sic 100. dist. prisca. §. de renun. quidam. Quid si qs dicat, apostolos peto, & iterum ¶ peto, & cũ instantia peto, nunqd dicetur instãter petiuisse? Videtur q iterationes illæ habeantur solũ pro vna petitione: sicut cũ quis dicat, appello, appello: vnica est appellatio 3 1. q. 2. Lotharius. §. præterea ¶. Consuetudo quæ est optima legum interpres. §. de cõsue. cũ dilectus. interpretatur talẽ petitionem instantem dici, quod tenet Gul. in Spec. tit. de appel. §. sequitur. ad fin. dicens, q hoc nunquã vidit opponi: & q satisfacit, qui instanter in ipso actu appellandi illos petit. Tu dic [cum Archid.] q debet illos iterũ petere, cum textus dicat eos instanter & sæpius petendos. [2. q. 7. si quis erga. exponitur sæpissime. id est iterato] 2. q. 6. post appellatione. & 3. dicit. cũ debita instãtia. & ad hoc 3. de senten. exc. constitutionẽ. in fi. hodie dic, vt in cle. eo. ti. quamuis. 1. responso. Iudex tamen & nõ petenti apostolos dare debet. C. de appella. quoniam. & melius. l. eos. in fi. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tũc non det, nõ habet locũ pœna de qua 3. secundo responso.

Additio. Vide quod dixi post Hostien. §. eod. cordi. super ver. præcipimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obycit, & dupliciter soluit.*

e ¶ *Vadat*] sed nonne iter arreptũ habetur pro appellatione. §. eo. dilecti filij 1. Forte illud hodie correctũ est per decre. vt debitus. de appella. Vel licet habeatur pro appellatione, cũ tamen appellatum est verbo, nõ habetur pro apostolorum petitione, vt hic. [Idẽ archidiaconus.] Et fuit hoc statutũ, vt facilior instructio per apostolos habeatur. s. eo. vt super. simile est vbi non sufficiat factũ: quia requiritur verbum. s. de elect. ecclesia vestra.

Additio. Cũ cõcordantiis quas ibi dedi super glo. 2. Io. And.

f ¶ *Decreuit.*] supra eod. tit. & lib. vt super. Io. And.

g ¶ *Loco ¶.*] quia non cum equitat, vel per viam pergit. & quod dicit, tempore, idest intra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum est in prandio, vel missa.

h ¶ *Expresse.*] hoc est aperta vel manifesta rebellio. ad idem 3. de senten. excom. venerabilibus. §. secus.

i ¶ *Negligenter.*] hic dolus & negligentia æquiparantur. & facit ad ea quæ dixi. §. eo. lib. de elect. si compromissarius. Io. And.

N ¶ *On solum.*] Hæc est solemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianam. Sunt duæ partes. prima loquitur de appellatione interiecta à diffinitiua, secunda de interiecta post: ibi, *Illa.* In qualibet harum a suo generali dicto vnus casus excipitur. In prima: ibi, *Exceptis.* In secunda: ibi, *Nisi.* Præmittet quod sit temedium

¶ De intellectu vide Alexandrum consi. 89. in 1. vol. & Imo. la in cle. 1. de cau. poss. & propriet. vers. notabo nũ dictum.

Iterata petitio habetur pro vna sola. vide Felinum in c. 1. de testib. & I cet litteris. extra de fide instrum.

Et facit q not. de illo qui non instanter interdat solue. ff. de pigno. act. l. si conuenerit in gl. fi. Io. An.

Adde ad gl. h. i. 1. § adcunda. ff. qñ appel. sit. ib. de Ancona. Fontanus.

dium attentati, & in quo differat ab interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inn. in c. ex parte. s. de rescrip. de maio. & obed. dilecti. per glo. in clem. 2. vt lite pendente. Dominicus.

¶ Praesupponendum est quod habetur in l. quae incipit. praeses. C. eod. tit. videlicet, quod cum appellatur à diffinitiua, si iudex à quo, aliqua attentauerit, forte exequendo sententiam; vel aliquid innouando post sententiam: iudex appellationis ante omnia debet illa cassare & reducere ad primum statum. Illud c. declarat de quibus attentatis intelligitur. Casus. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato, qui tulit aliquam sententiam contra me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit post sententiam, ante appellationem, & post appellaui, releuaui, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: verum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet, quod sicut à ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: etiam ante appellationem post sententiam, & non solum post appellationem. Sed quid de attentatis post appellationem ad interlocutoria: verum iudex ad quem, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoscat de meritis causae appellationis? Dicit quod non; sed cognito de meritis causae appellationis, & pronunciato bene appellatum, & quod male fuit interlocutum: reuocabit attentata, & hoc verum, nisi attentata de quorum reuocatione quaeritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quem, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici à quo, ne procederet in causa, & si hoc non obstante iudex à quo processit, tunc illa attentata debent reuocari antequam cognoscatur de meritis causae. Nota primo quod ad officium iudicis ad quem, spectat cassare, reuocare, annullare attentata post sententiam diffinitiuam, etiam post appellationem: & hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causae appellationis, an bene vel male iudicatum fuerit. Nota quod gesta per iudicem à quo, post appellationem ab interlocutoria non reuocantur: sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causae appellationis, videlicet, quod probatum sit, quod causa inserta in appellatione sit vera. Nota quod iudex appellationis non potest inhibere iudici à quo, ne in principali procedat: quousque constiterit iudici appellationis, quod negotium sit ad ipsum deuolutum: & hoc per instrumentum appellatorium. & hoc verum, loquendo de interlocutoria. cap. Romana. s. eod. tit. & lib.

† Alias, contingeret.

lum [a] innouata post appellationem à diffinitiua [b] sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus [c]; in quibus iura post sententiam prohibent appellare) ante [d] omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quae medio tempore inter sententiam & appellationem (quae postmodum infra decendium [e] interponitur ab eadem) contingit † innouari [f], ac si post appellationem eandem innouata [g] fuissent. ¶ Illa vero quae post appellationem interpositam ante diffinitiuam [h] sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex [i] appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotium deuolutum [k]) inhibeat canonice iudici a quo appellatum extitit, ne procedat: tunc enim quicquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatum, est (licet causa [m] eadem non sit vera)

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Non solum.*] Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam, a qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis, etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quae no. Inn. & Hostien. s. eod. bonae. de offi. deleg. pastoralis. §. praeterea. de excep. dilecti. de elect. dudum 2. & plene per Gar. de elect. cupientes. §. penult. in fine.

b ¶ *A diffinitiua.*] distinguit igitur haec decre. inter appellationem a diffinitiua & ab interlocutoria interpositam: vt etiam praedicti doctores dicebant: & ratio infra patebit.

¶ ¶ *Glossa sequens exemplificat, & rationem reddit, secundo quaerit, & distinguendo soluit.*

c ¶ *Casibus.* [1]] vt quia contumax fuit in non veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius. ad hoc. s. eod. tit. & lib. Romana. §. si aut. s. eo. proposuisti. 24. q. 3. de illicita. & idem in aliis casibus quos habes 2. q. 6. et qui. §. sunt et quorum. C. quorum appel. non rec. l. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de appel. reci. vel non l. pen. & vlt. s. eod. obstitutis 2. in his casibus esset iniquum, quod appellatio executionem sententiae impediret: cum tali appellationi non sit deferendum, vt in praedictis iuribus. Sed quid dices: pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit: & ideo talis appellationis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati: appellans contradicit ei, et e in terminis: dicit enim fuisse vere contumacem in non veniendo, appellans negat. quid erit in dubio: fietne reuocatio? Dixit in hac quaestione Gar. [& Ioan. Monac.] fore distinguendum; verum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam, dicens, hoc constat, &c. an dilationes longiores expetat. In

1 Ad hanc glossam per Franciscum hic vide Ol dradum cons. 28. & notata per Baldum in l. ad solicitam. C. de episcopali audientia. & in l. no. C. si a non competenti.

primo casu non fiat reuocatio: in secundo fiat Ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. ibide. de restit. spol. literas. s. eod. tit. de excep. pia. s. de testi. veniens 2. ff. vt in poss. leg. si is a quo. cum simi. alias semper contumax negaret se contumacem: & idem in similibus.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Ante omnia.*] & sic non expectabitur euentus litis, vt in proximo casu. Scias tamen, quod de hoc primo constare necesse est, scilicet quod fuerit diffinitum & appellatum, & post attentatum: vnde vides quod supra ponit pro constanti: scilicet quod sint innouata. Sed contra videtur dicere lex ff. de appel. cum ex causa. quae dicit, quod extunc reuocabitur quod factum est per appellationem, cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quin etiam ante reuocari possit, [2] quod conceditur per alias leges. fi. in inn. app. pen. in rub. & nigro, & sic vacat ibi arg. a contrario, sicut & C. de epis. & cleri. l. conuenticulam.

2 Idem dicit Io. An. & Hostiensis per textum, quod dicit, attentatoria reuocatio peti potest per quemcunque in causa, & vide hic in de illis attentatis & dictis de maio & obe. Fontanus.

e ¶ *Infra decendium.*] secus si post; quia tunc non teneret appellatio, nec ipsius praetextu fieret attentatorum reuocatio. s. eod. tit. & lib. Romana. §. si vero. Sunt aut isti dies vtiles à principio, & in progressu continui, & fit ipsorum computatio de momento ad momentum. quod dic vt plene no. 2. q. 6. anteriorum. in gl. 1 & 2.

f ¶ *Innouari.*] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si, &c.

¶ *Glossa sequens reddit rationem textus.*

g ¶ *Innouata fuissent.*] Et est ratio; quia sicut post appellationem a diffinitiua nil attentari debet, vt s. 1. responsio. sic nec pendente iure quod competit condemnato ad appellandum, scilicet vsque ad decem dies. Indultum enim a iure beneficium, &c. j. de reg. iur. indultum. 28 dist. de his in fi. [Vnde sicut ius alicui non debet auferri, ita nec spes ad ius. ff. vsufruct. quemadmodum caue. l. si vsusfructus mihi. in prin. ff. de adult. si vxor. §. 1.] Tunc enim proprie dicitur iudicatum, quando intra illud appellari non potest. s. de re iud. quod ad consultationem. Et an hoc habeat locum in sententia excomunicationis, vide quod dixi j. de senten. excom. venerabilibus. §. porro. & notabatur quod hic dicitur. h. in inno. app. pen. l. 1. in prin. in 1. gl. ff. de verb. sig. si qua poena. circa medium.

Additio. ff. de appel. constitutiones. & per Gof. de accu. ad petitionem. Ioan. And.

h ¶ *Ante diffinitiuam.*] scilicet ab interlocutoria vel grauamine. huiusmodi aut dicti est ratio; quia in casu illo appellatio debet interponi expressa causa probabili. [Et ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non potest, vt in cle. 1. eo. tit. appellanti.] Nec sufficit causam esse probabilem, nisi sit vera. s. eo. interposita. in prin. Est igitur necesse, quod prius constet de veritate [3]. In euentum ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne & est simile s. de iurisi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouum: immo probatur expresse per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationibus ante sententiam interiectis mandat, si est ita, reuocato in irritum, &c. s. de rescrip. significante. & duobus c. seq. s. de iud. exhibita. s. eo. significantibus. cum multis similibus.

3 Glossam sequitur Do. ctores & precedit etiam si iudex à quo sciret, quod iudex ad quem in cappellet cognoscere & si hoc innuisse, quia in limatio sit ut expressa probatio, ne cum non ligat. Font.

Additio. Alleg. Archid. de dilat. c. 1. s. eo. saepe. ver. quod si. & ca. ex parte 2. & quod no. 54. dist. quis autem. Io. And.

¶ *Glossa seq. addit alium casum.*

i ¶ *Nisi iudex.*] ponit vnum casum exceptum a primo generali dicto. Alium casum posses addere, quando scilicet iudex ipse detulerat appellationi. s. eo. tit. & lib. cum appellationibus. Io. And. [idem Ioan. Monachus.

k ¶ *Deuolutum.*] Aliàs inhibere non posset. s. eo. tit. & lib. Romana. §. si vero. & §. seq.

¶ *Glossa sequens recte per quaestionem.*

l ¶ *Quicquid.*] intellige, quod per ipsum iudicem attentari non possit. hoc dico; quia quaedam possunt iudices a quibus appellatum est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit: omittere tamen debet articulum super quo appellatum est. s. eo. tit. cum teneamur. [Vide quod ibi dixi, remittendo etiam ad xvj. tales casus, quos colligit Guil. in Spec. 2. par. eo. tit. §. pen.] Item si appellans nimis prolixum terminum assignauit, potest moderari. s. eo. cum sit Romana. & cap. consuluit. in fine.

m ¶ *Causa.*] propter quam appellatum extitit.

¶ *Glossa*

per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum ᵃ.

¶ Idem.

¶ Qui appellat extra iudicium, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Io. And.

¶ Glossa sequens tractat quid de attentatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimembrem distinctionem. ad primum membrum obycit, & dupliciter soluit. In secundo distinguit hec membra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum. & si licitum, aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis. in fine quaerit, & soluit.

a ¶ *Reducendum.*] decretalis ista loquitur in ijs, quæ sunt attentata per iudicem, & hoc apparet ex eo, quod dicit; inhibeat canonice iudici, &c. Si aūt aliquid attentetur á tertio, id est quod non fuit pars vel iudex in causa illa: attentata non reuocātur per modum attentati á iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum proprium iudicem cognito de causa, seruato iuris ordine. s. eo. ti. & lib. Romana. §. in alium. ff. de rei vendicatio. is a quo. non enim præiudicat alijs res inter alios acta. ff. de re iudica. quamuis. quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illā iurisdictionem iudicis impediret. s. de offic. deleg. c. 1. Non obstat s. eod. bonæ. vbi videtur attentatum á tertio, reuocari per modum attentati: ibi enim fuit generaliter appellatū nequis super possessione, &c. & ideo molestans nō potuit dici tertius, sed potius pars ᵉ appellata. Alij dicunt, quod illud reducitē in pristinū statum per interdictum vnde vi, nō per modū attentati: & secundum hoc non obstat. Idem & per eadem iura intellige si tertius aliquid attentat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamen omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. [Ad hoc ff. de except. rei iud. si à te. §. fin. in prin. & l. exceptio. Io.] aliàs secus. s. de constitut. cum M. in fine. vt lite penden. ecclesia 2. Si autem aliquid attentetur á parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsa: alius eorum cum ea per verba de pñsenti contraxit, ét post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, scilicet cū perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. s. de matri. contract. cōtra interdict. eccle. c. 1. & vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitū, vt quia appel. penden. pars spoliat partem, reuocatur per modū attentati. de appellatio. bonæ. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendū. [Et ff. de aq. plu. arc. l. supra. iter. §. officium.] Et fit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio: vt lite penden. c. 1. & per totum. [Fit inquam de plano, & sine libello. facit quod not. ff. de interrogat. act. super rubricam.] Tenetur tamē duo probare, quod innouatum fuerit, & quòd lite penden. vel appellatione, vt lite penden. per totum. Si vero aliquid attentetur, qd alias esset licitum, vt si quis facit quæ de iure communi sibi competunt, puta appel. pen. collegiū eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio ᶠ, talia attentata non reuocantur per modum attētati: sed pendent ex euentu futuro. s. de electionib. cum inter. &c. cōsiderauimus. C. de rei vend. si fundum. Si autem in iudicio fuerat interposita: hic fuerunt opiniones not. de in integ. restit. c. 2. de iure patro. ex litteris. Dic tamen secundum Gar. quod si lite vel appellatione penden. quis vtitur possessione eo modo quo ante, nil innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 8 q. 4. nonne. ¿imo circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc s. eo. bonæ. de iure patrona. ex litteris. alias pendent ex futuro euentu. de rest. in integ. c. 2. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat s. de pb. inter cætera. s. de desponsa. impub. ad dissoluendum. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. Vnde vnū scias, quod si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex á quo appellatū est, perinde ac si non fuisset appellatum. s. eo. an sit. secundum casum Innocen. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciet male appellatum, nunqd illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionē appellationis, cū processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis perseueret. C. de adul. Gracchus. Item illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. s. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendeat ex euentu appellationis: sed sola dependentia appellationis ᵍ ad reuocationem sufficiat, vt hic, & s. de iureiuran. venientes. quicquid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatū. pronūciata igit appellatione legitima, de nouo iterum procedetur. de accusationibus, qualiter & quando 2.

ADDITIO. Nam vt dicit Innocentius de exceptionib. dilecte. nulla est absurditas, si qd male factum est, reuocatur, & illud idē legitime repetatur. facit s. de elect. dudū 2. vers. tandem. de re iudic. ad probandū. s. eo. lib. de elect. si confirmationem. Io. And.

e ¶ Vt appellata ... (marginal note, partly illegible) ... Io. And.

f ¶ De hoc ple ... (marginal note, partly illegible) ... Io. And.

g ¶ Simile fu ... c. lib. vt lite penden. c. 1. & 2. ... Io. And.

CAP. VIII.

Concertationi ᵇ antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus ᶜ actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum ᵈ se reputans, per ap-

b ¶ Vide Decium in c. cū sit Romana. & Perusin. in c. consuluit. extra de appellat.

C *Oncertationi.*] Primo ponit motiuū constituentis. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutionem, quæ distinguit an per appellatione vel aliter petatur reuocari grauamen. Et secundū membrum: ibi, *Sed si.* cui determinationē interserit: ibi, *dummodo.*

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, quod eps Pictauensis contulit alicui beneficium tanquam vacans, quod dicebam meum, & nō vacans: & sic dico, quod collatio est facta in præiudiciū meū. volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tamē appellem infra decem dies numerandos a tempore notitiæ meæ: postea non possum appellare. Sed per hoc tñ nō videor renunciare iuri meo, quin via iuris cōis possim prosequi ius meum, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel etiam manutentionem ipsius beneficij petere. vel potest poni casus in electione hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vno excepto elegerunt quendam simoniacū. certum est, quod vnus poterit appellare: & pro causa appellationis dicere, quod ille est incapax, dummodo appellet infra decem dies. si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere, ne talis simoniacus confirmetur, sed amplius non audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, quod altercatio quæ est inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, pōt dici concertatio: quia simul pugnāt iaciendo iacula & rationes: & de hac cōcertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrum ab actibus extraiudicialibus debeat appellari infra decē dies. Nota vlterius, quod ab actibus extraiudicialibus potest quis appellare, sed tamen proprie loquendo dr̄ prouocare & nō appellare. c. cū sit Romana. eo. tit. in antiquis.

Concertatio quæ dicitur, est inter doctores.

Nota quod ab actibus extraiudicialibus debet appellari infra x. dies, q currūt á die notitiæ grauaminis, & nō a die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de sancto Geminiano: & ponit exemplum. Ponamus, quod eps Pictauensis contulit tibi beneficium quod erat mihi debitum: & ignorabam, quod esset mihi debitum, cū sciebam collationem esse tibi factam, post sciui quod illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certum est, quod possum appellare infra decem dies, qui numerantur a die notitiæ grauaminis, quo sciui, quod collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Appellandū est infra decem dies ab actibus extraiudicialibus.

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Concertationi.*] Qui appellat extra iudiciū, infra decem dies, ex quo sciuit grauamen, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nō per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioannes 2. q. 6. biduum. & Hostien. de appellat. vt debitus. & Inn. s. eo. bonæ.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. de appellat. §. restat. versic. sed quid dices 2. Ioan. And.

c ¶ *Extraiudicialibus.*] siue fiant á iudice, siue á priuato. supra eod. cap. 1.

¶ Glossa seq. fortificat textum, & ponit opin. Hostien.

d ¶ *Grauatum.*] Nota quod decretalis ista locum habet in appellatione interposita a grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cū ex probabili causa timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quod infra decem dies appellandum sit a grauamine extra iudicium, alioquin daretur talis ratio: si appellari possit vndecimo die, eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime non creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus cōtradicat. ff. de decurionibus, Imperatores. §. fi. & infra id tempus infra quod appellandum est. argumentum C. eod. si qui ad ciuilia. & l. nominationes. 2. q. 6. cap. ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur sententia. ff. quando appellādum sit. l. 1. §. quod in sententijs. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Hostien. in decre. vt debitus. ad finem de appellatio. quod in electionibus ante & post, etiam post decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa probata irritabitur electio postea secuta. s. de electio. cōsiderauimus. & s. eod. constitutis 2. alias non reuocabitur: vt supra dic. c. proxi. post electionem & ante confirmationem, appellatur etiā

post

post decem dies ne fiat cõfirmatio. & sic posset intelligi quod not. Innocen. in decret. bonæ. quòd extra iudicium appellatur post decem dies: cum enim extraiudicialis appellatio nõ sit aliud quàm ad causam prouocatio. ꝟ. eodem, cum sit. sicut læsus quandocunque potest læ détem ad iudicium vocari facere: sic cum potest prouocare ad causã extraiudicium appellando: non enim transit grauamen in rem iudicatam sicut sententia, vt ꝟ. eod. tit. & lib. Romana §. si vero. In iudicialib' autem actibus vel quasi, necesse est infra decem dies appellari a & sic intelligitur leges prius inductæ: loquũtur enim in electionibus, in quibus decretum decurionum, quod est quasi iudiciale vel præsidis, interponitur. ad hoc ff. quando appellandũ sit. l. 1. Sed decretum canonicorum eligentiũ non est iudiciale vel quasi: immo oino extraiudiciale. Expeditum ergo sit per hãc decretalem quòd à grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decem dies appellari: & sic intelligatur ꝟ. de electionib. c. 1. & c. vt circa. & c. cupiétes. alias appellatio non deuolueret. ꝟ. eo. Romana. §. si vero ... autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

pellationis beneficium grauamen illatum desiderauit reuocari, infra decem dies† (postquam sciuerit a) si velit, appellet: post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi.

¶ Sed si per contradictionem debitam b, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamẽ: ei (dummodo medio tempore his non consenserit c) lapsus decendij non obsistat d.

¶ Idem.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenze.*

a ¶ *Sciuerit.*] est enim tempus vtile à principio, licet continuũ in progressu. & de hoc plene not. 2. q. 6. anteriorũ. & fit de momento ad momentum computatio, vt ibi. Et intelligo sciuerit, non solum actum illum factum: sed per illum se grauatum. Quid enim si sciui te electum: & post decem dies sciui quod prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? adhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo: quia modo scio me grauatum. & hoc sonat hæc littera.

Additio. Ad hoc ꝟ. eod. lib. de rescrip. c. gratia. Io. And.

b ¶ *Debitam.*] vt si corã superiore excipiatur, vel cassatio petatur: vel his simil.

Additio. Ioannes Monachus ponit exemplum per decretal. licet episcopus. ꝟ. de præbend. quando scilicet prouisum est tibi de beneficio qđ possidebam, possum appellare. Item expectare quod vocer propter possessionem quam habeo. Sit autem secundum eum huius iuris ratio: quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptum in vna, vt in via appellandi, non propter hoc præscriptũ est in alias vt in via contradicendi. ff. de appellat. si expressum. Io. And.

c ¶ *Non consenserit.*] scienter: propter ea quæ ꝟ. dixi: nil enim tam contrarium co nsensui, sicut error. ff. de iurisdictione omnium iudicum. si per errorem. & intellige si assenserit etiam tacite. de officio delegati. gratum. de his quæ fiunt a maiori parte capituli. ex ore. cum suis concordantijs.

d ¶ *Non obsistat.*] optime concordat ꝟ. eod. lib. de restitut. in integr. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

A *Ppellatio.*] Quia breue est, non summatur, neq; diuiditur,

A ¶ Appellans in scriptis nõ tenetur legere appellationem iudici à quo: sed sufficit quod appellet, vt in littera cõtinetur. hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum, appello: sed sufficit ostendere chartam iudici à quo.

Casus. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice cõpetenti, qui tulit aliquã interlocutoriã contra me, à qua appellaui in scriptis ex causa rationabili: & appellationẽ meam redegi in scriptis, quam infra decẽ dies exhibui & præsentaui iudici a quo: sed tamẽ eam nõ legi: vtrum vitietur mea appellatio? Videtur quod sic: nam iudex tenetur legere sententiam suam; alias sententia sua non valet. c. fi. ꝟ. eod. lib. de re iudi. ita videtur, quod in appellatione requiratur recitatio: & vt appellans legat suam appellationem iudici. Hoc tamen ratione dubitãdi non obstante, dicit Romanus Põtifex, quod ego appellãs nõ teneor legere appellationem iudici a quo: sed si petat copiam appell. debeo ei tradere: si autem non petat, non teneor: ... Ex quo patet, quod nõ sunt necessaria ista verba, quæ ponũt communiter notarij in instrumentis appellationis, quod ipse appellãs fecit lecturam. Nota primo, quod licet iudex a quo, teneatur sententiam diffinitiuam legere partibus: ita quod non sufficit si eam tradat partibus: ita secus est in appellatione, vt est hic textus. Nota quod appellatio est interponenda coram iudice à quo: nõ aũt sufficeret si interpor eretur coram aduersario: & hoc verum, si posset haberi tutus accessus ad iudicem: nam secus si quis commode non habeat tutum accessum, vt in cap. fi. eo. tit. in antiq. Nota vlterius, quod appellatio est porrigenda iudici, non appellato quantum ad validandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum causam, ad sit porrigẽda appellatio? Dic vt in clemen. causam. de elect. Nota finaliter quod impugnatio & exceptio, quæ non est rationabilis, nõ est admittenda. Dominicus.

Petrus de Anch. notat hoc consuetudinẽ appellationem iudicialem & extraiudicialẽ, & ponit satis pulchras differentias ĩ secundũ.

Alias, sciuerit.

Doctores dicunt verũ si iudex extraiudicialiter ... contra me ... appellabo ... dicit ... scripturas ... reuocet esse ... me ... si nolit, appellabo. Io. And. F6.

Et etiam infra illos dies debet fieri adiectio ... glo. in ver. adhæreret. Ic vt circa. supra eo. li. Philip. F6.

Et sponte secundũ Archid. alleg. ... & qđ ibi nota. Io. And.

CAP. IX.

A Ppellatio e f quàm in scriptis f iudici g (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis h: non potest ex eo quod coram ipso lecta i nõ fuerit, rationabiliter impugnari.

¶ Idem.

d *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam: quia facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. hoc dicit. Zenze.*

CAP. X.

S I † A IVDICE ...

¶ *Prima glossa dicit qđ approbet.*

e ¶ *Appellatio.*] Hoc notat Guil. in Specul. eod. tit. §. qualiter autẽ. in princ.

f ¶ *In scriptis.*] sic enim est appellandum ante sententiam: & à sententia ex interuallo. quod dic vt not. ꝟ. eod. tit. & lib. cap. 1.

¶ *Glo. seq. recit. per quæstionem an coram iudice necesse sit appellare.*

g ¶ *Iudici.*] Nota appellandum coram iudice, de hoc per Ioan. 2. q. 6. biduũ. §. adeundi. in glos. 1. & per Bernard. ꝟ. eod. suggestum. indistincte teneas (cum in iudicijs, vel extra à iudice appellatur) coram iudice appellandũ. ꝟ. eod. lib. cordi. ꝟ. eo. vt debitus. ibi, coram eodem iudice, &c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publico: nõ in hortis vel villa suburbana. 2. q. 6. biduum §. adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excuset. s. eod. tit. c. vlti. Si vero sũt plures iudices: dic vt in clemen. eod. tit. si à iudicibus. Io. And.

Additio. Hãc opi. glo. de appellando coram iudice &c. tenet Archid. qui etiã alleg. ff. quando appellan. sit. l. 1. §. dies. & §. si quis. C. eod. tit. in offerendis. in Authen. de appell. §. 1. coll. 4. Recitat tñ opi. Goff. qui dixit quod appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulẽter, vt dixi in decret. suggestum. ꝟ. eod. qđ videtur placere Innocen. in decret. dilectis. eod. tit. ad fin. vbi dicit quod per appellationem etiam factam in absentia iudicis, appellãs est exemptus ab ipsius iurisdictione. in ipsi Innocen. placet in decre. si iustus. quod sequitur ista glo. Dicit etiam Arch. d. quòd si bene videatur decret. si duobus 1. respon. in fine, satis demonstrat quòd appellatio non protegit appellantẽ a iudice suo, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur. & idem ibi Pet. de Samp. Io. And.

h ¶ *Proponis.*] & probas ꝟ. de concess. præben. cum super quæstione. ergo vt dixi ꝟ. eo. c. 1 non est necesse quòd scriptura appellationis sit authentica 4. dummodo possit probari: tutũ est tamen quod per notarium de hoc fiat scriptura publica: quia qđ continetur in charta difficile est probare.

¶ *Glossa sequens fignat contrarium, & soluit.*

i ¶ *Lecta.*] Videbatur contra arg. eius quod dicitur. ꝟ. tit. prox. cap. vlt. in fine cum suis concordan. sicut enim requiritur quod sententia legatur per iudicem, nec sufficit quod in scriptis edatur, vt ibi: sic etiam videtur non sufficere quod appellatio in scriptis edatur, nisi etiam legatur. Sed non tanta solennitas requiritur in appellando, quanta in diffiniendo: alias sequeretur quod die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet sedere & non stare: & hæc sunt falsa. cum ergo decretal. vt debitus. & decretal. cordi. hoc solum requirat, quod assignetur vel exponatur causa probabilis, & in scriptis: assignare autem fit verbis, nutu, testamento, vel codicillis. ff. de verb. signi. assignare. [Et Instit. de assig. li. per totũ. Io. Mon.] ff. de assigna. lib. l. 1. §. assignare. ergo & in scriptis assignando & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc. s. eod. lib. de offi. ordin. si canonici 1. Sicut enim ibi sufficit causam cessationis scribere, & scripturam assignare ei cõtra quem cessatur: sic & hic in appellatione. Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellum repudij, quod sufficiebat: licet non legeret: de quo dicitur in procemio decret. probatur hoc etiam 2. q. 6. cap. ei qui. ver. si quis libellos appellatorios ingesserit, & l. biduum. §. adeundi. versic. si quis ipsius sit, vt ei libellos daret. Et quod hic de appellationibus dicitur, de exceptionibus intelligo, vt sufficiat illas dari in scriptis: licet nõ legãtur. ad hoc ꝟ. de probatio. quoniã cõtra. Io. An.

S *I à iudice*] Glo. nõ summat. Diuiditur autem illud c. in duas particulas. Prima ponit thema, cuius duo dubia soluit: vtriusque reddẽs rationem: ibi, *Nec coram.* Secunda particula quæ est ibi, *Nisi ad hoc solum:* secundum dubiũ terminat, & declarat Io. And.

¶ Pro intellectu illius cap. habemus præsupponere, quod licet iudex non possit reuocare suam sententiam diffinitiuam. l. 2. C. de senten. ex breuic. recitan. potest tamẽ reuocare interlocutoriã sententiam. l. quod iussit. ff. de re iudi. c. cum cessante. eo. tit. in antiq. Secundo

De intimatione appellationis vide Lapum al legatione 19. incip. an valeat. & allegatione 119. incip. quamuis.

vide Rotã decisio. 7 & decisione 74 in nouis.

Quia sit solummodo ad informandũ actum ... scribere ... probandum ... scriptura de bet esse authen. ... causam. de elect. Arch. Fonte.

Dicit Io. Mona. quòd illa decret. & illa probant quod assignare est porrigere idem est quod ppresentare ... appellatio vero non ... hoc ... Archid. de concordia.

Secundo habemus præsupponere, ꝙ appellās p appellationē eximitur à iurisdictione iudicis a quo appellauit, quantum ad illam causam. cap. Romana ī eod. tit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cōtra me, à qua appellaui solemniter,

ce[a] à quo (propter grauamen[b] quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se[c] id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris[d]: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendā:

& in scriptis, iuxta tenorem cap. vlt. eod. tit. Officialis fecit me citari vt coram eo comparerem, facturus fidem de grauamine: an tenear comparere? Respondet ꝙ non, nam iudex debet esse certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus ꝙ iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic: & si non cōparearem, & iudex reuocet suam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquā contra contumacem: quia reuocato grauamine est extincta appellatio mea. *Reuocauerit cum effectu.*] & realiter, nō verbo: & hoc si grauamen fit realiter illatum. Nota primo, ꝙ iudex a quo potest suam interlocutoriā reuocare, & sic est vna differentia inter sententiam diffinitiuam & interlocutoriam. Nota ꝙ si iudex a quo citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans comparere; quia iudex debet cognoscere vtrum appellantem grauauerit: secus si appellans esset citatus ad videndum reuocari grauamē; quia tunc teneretur comparere coram iudice a quo. Et si citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndum reuocare grauamen, tenetur comparere, non ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota ꝙ cessante causa finali, cessat effectus: secus est de causa impulsiua. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum a postulādo. Item illud intelligitur, ꝙ cessante causa finali cessat effectus, quando est vnica causa finalis: secus si essent plures; quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Institu. de nupt. §. affinitatis. de hoc per doctores in c. etsi Christus. de iureiuran. in antiq. in fine cap.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & exponit.*

a ¶ *Si à iudice.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & Moderni supra eo. cum cessante. Et dic, iudice ordinario, vel delegato: & idem si esset arbiter iuris a quo potest appellari. s. eo. lib. de offic. deleg. ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul. de except. §. viso. versi. sed si iudex. & seq. & corrigit quod not. Ber. supra eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. versi. eratque parata.

b ¶ *Grauamen.*] secus enim si à sententia diffinitiua, quam iudex reuocare non potest; functus est enim officio suo semel iudicādo, siue bene, siue male. ff. de re iudic. iudex. ī. de offic. deleg. in litteris. & c. venerabilis. intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriā, siue præter interlocutoriam inferatur.

c ¶ *Per se.*] Debet enim esse de facto suo certus. ī. de rescript. ab excommunicato. C. de rescindenda venditione. quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt ī. eod. tit. & lib. Romana & cap. cum appellationibus. ergo non coram iudice a quo appellatur: saluo eo quod dicitur ī. eod. tit. interposita.

¶ *Glo. seq. quærit arg. pro & contra. soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.*

d ¶ *Teneris.*] Quid si compareat, & coram iudice ipso à quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur[1] recessisse? Videtur primo ꝙ sic, per decret. ī. de off. deleg. gratum. ī. de testi. cum venisset. in quibus dicitur, ꝙ si appellans post appellationem probationes inducit coram illo a quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, ꝙ per appellationē suspensa sit iurisdictio iudicis. si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc ī. eo. sollicitudinem. cum suis concord. contra ī. eod. interposita. vbi dicitur, quòd appellans potest probare, si vult veritatem causæ corā iudice a quo appellat. Sed responderi potest decret. illam locum habere ante appellationem [illegible] satis credo cum per actum illum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam[2], quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera quæ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur quod dicitur de allegante contraria, cum ista non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi ī. de reg. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum venisset. respondetur, ꝙ illæ probationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius sibi: sed hic secus. facit pro hac parte ꝙ iste prouocatus est. ad hoc ff. de cōdi. fur. & ideo. in prin. ī. de excep. cū inter priorem. & accedant quæ not. 3. q. 3. ca. induciæ 2. §. offeratur. ī. de re iud. c. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali capedinis compendio, quam per exactam subtilitatem lōgo prorogari dispendio. ī. tit. proxi. abbate sane. in fine. præterea legitime tenetur comparere ad id quod sequitur, & tamen comparēdo non renunciat appellationi.

Vide Alexandrum cōs. [illegible] in 4. vol. & Dominicum in c. gratū. in 4. not. extra de offic. deleg.

[1] Hic colligit Dom. ꝙ [illegible] coram iudice à quo remittitur appellationi [illegible] interponenda. Foe.

[2] [illegible] per viā simplicis informationis [illegible] tamquam coram iudice [illegible] contraria. Dom. Foec.

aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu[e]: poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset[f].

¶ Idem.

¶ *A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XI.

A COLLATIONE

e ¶ *Cum effectu.*] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt ī. de cleri. non resid. relatum. cum suis concor. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc s. de eo qui mittit in possess. causa rei seruan. c. 1. & ad hoc s. tit. prox. ad Apostolicæ. versi. eratque parata. Et si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis; si reale, non sufficit verbalis: nisi re etiam reuocetur.

ADDITIO. Idem archid. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionibus. vbi not. quod non sufficit quòd iudex dicat; ergo reuoco, nisi recedat à grauamine interlocutionis. Io. And.

f ¶ *Non fuisset.*] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. s. eo. cum cessante. Io. And.

A *Collatione.*] Duo facit; quia circa vnum thema distinguit: Primum: ibi, *Non ad ipsum.* secundum ibi, *Aliàs si.*

¶ Appellans a collatione facta per episcopum & capitulum, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus, secus si vt canonicus; quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, ꝙ quis potest appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius. c. 1. eod. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quod quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appellet infra decem dies numerandos à tempore notitiæ suæ. cap. concertationi. ī. eod. tit. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in c. 2. vt lit. pend. isto met libro: vbi dicatur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, non debet alius surrogari in locum defuncti, donec sit cognitum de iure superstitis, & si fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata, sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

CASVS. Tu possidebas beneficium quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te conueniri coram iudice competenti: pendente cōtrouersia ista, tu es mortuus: Episcopus Pictauen. & capitulum ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationē de illo beneficio: nō obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiū, volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quē debeā appellare, vtrum ad archiepiscopū, vel ad ipsum episcopū? Respōdet cū distinctione, aut eps interfuit collationi vt plātus, aut interfuit vt simplex canonicus: si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopum, vel ad Papam, & nō ad episcopum; quia tunc appellarem ab eode ad eundē: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli.

Nota primo, ꝙ a collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. Nota quod episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numeru. Item potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, ꝙ repræsentat mediam partem capituli: & ꝙ ipse & vnus canonicus faciūt maiorem partem capituli. de hoc in cap. proposuit. de concess. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet ꝙ non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem cōcludendi secundum maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad qd emanauit præsens capitulum, videlicet quod cum appellatur a collatione facta communiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopū si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum subsit episcopo, &

po, & appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt simplex canonicus? Doctores hàc materiam tractant in cap. postulastis. de concess. præben. Et dicunt quod si in ecclesia sit statutum, quod ordinet, vt sit in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto; si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

beneficij[a], quam communiter per episcopum & capitulum in tuum præiudicium[b] factam esse proponis: Non† ad ipsum episcopum (si in ea vt prælatus interfuerit†) sed ad superiorem[d] te oportuit appellare. Alias si vt canonicus[e] interfuisset in ea, potuisti[f] appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ *Per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans; aliàs non. Io. And.*

† Inducit Io. And. & Pet. de Anc. ad quæstionem an donata ambasiatoribus ac quæratur sibi, vel illis à quibus mittuntur. vide Bar. in l. vero. ff. so. ma. & .. secū q. §. n. ff. pro socio. Fouia.

† Aliàs, interfuit.

¶ *Prima gloss. dicit quid approbat.*

a ¶ *A collatione beneficij.*] Hoc notat Hostiensis de except. sub prælato. cap. 1.

ADDITIO. In cap. postulastis. de concess. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Innocen. qui dicit de electiône episcopi & capituli ad episcopum appellandum: qui licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione, forte dixi: quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. And.

b ¶ *Præiudicium.*] Alias appellare non licet. 2. q. 6. non solent. s. de elect. cum inter. R. ff. de appel. l. 1.

¶ *Glo. seq. soluit dubium. quærit, & soluit.*

c ¶ *Prælatus.*] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo constabit an sit ibi vt prælatus, & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet s. de conces. præben. postulastis. Si est in primo loco, & ei primo scribitur, tunc apparet eum esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse vt canonicum. ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio. & obe. statuimus.

Qualiter cognoscatur an episcopus sit in ecclesia vt episcopus an vero vt canonicus.

d ¶ *Superiorem.*] Papam vel proximum. s. eo. tit. dilecti. vlt.

e ¶ *Vt canonicus.*] s. de conces. præb. postulastis. s. de præb. cum in ecclesia ne sede vac. c. 1. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.*

f ¶ *Potuisti.*] simi. 17. dist. in. multis. vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepiscopus. ad idem ff. quando appel. sit. l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad præsidem. Et quod dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam, cum gradatim sit appellandum. s. eod. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare[1], cum satis sit suspectus[2]: ne velit venire contra factū suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum. de hoc 3. quæst. 7. c. infames. §. item si contra partem. s. de elect. querelam. in prima glo. & C. de appella. eos. in principio.

1 Esset in no. & Host. de offi. ord. irrefragabili. Io. And.

2 Vide. insi. mili Arctinū in c. insuper. extra de testib. & Gemin. ansi in cap. auaritia. in 2. oppositione de elec. lib. 6.

L *Icet.*] Sunt duo dicta, secundum ibi, *ubi vero.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue contestata, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello: probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo; vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere illam exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria: hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in causa appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ à iudice à quo fuit mihi repulsa? Videtur quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante respōdet Romanus Pontifex, quod illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statū, in quo erat immediate post litem contestatam, sed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid: ponamus quod in causa principali proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis: vtrum possim? Respondet q non: quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem, vt d. l. ita demum. sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum, In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex isto c. bonum argumentum, quod si actor dicat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc habet interloqui, an illa exceptio perēptoria sit admissibilis vel inadmissibilis: Et ideo est cautela aduocatorū peritorū, dū volūt appellare ab interlocutoria, q petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant isti cautelæ dicēdo: admittimus illam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hāc cautelam ponit glos. in c. cum contingat. de officio deleg. in antiq.

CAP. XII.

L Icet[g] ab interlocutoria (per quam pacti[h], vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans[i], vel iudicium nullum reddens[k], exceptio est repulsa) non fuerit[l] appellatum[m]: si tamē à diffinitiua (quæ postmodū, etiā vltra[n] decendium promulgatur) appellatum, rem iudicatam, vt hic est textus. Nota q exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetere in causa appellationis.

Nota quòd si iudex non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet à diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peremptoriam repetere: nec dicitur repulsio transire in

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid determinat.*

g ¶ *Licet.*] per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, aliàs non. Et determinatur hic altercatio Innocentij & Hostiensis notata per eos supra de re iud. quod ad consultationem. & supra quod met. caus. cap. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

h ¶ *Pacti.*] de perpetuo non petendo, vel similis.

i ¶ *Præiudicans.*] quod in peremptorijs regulariter est videre.

ADDITIO. De quibus vide satis s. eo. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

k ¶ *Reddens.*] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet. s. de excep. cū venerabilis. s. de procu. in nostra. vel exceptio cōtra rescriptum quod ab excomunicato fuerit impetratū. s. eo. lib. de rescrip. c. 1. cū simil.

l ¶ *Non fuerit.*] secus si a repulsione fuisset appellatum secundo, & succubuisset appellans: quod dic. vt in clemen. eodem tit. cum à repulsione.

m ¶ *Appellatum.*] Et sic videatur transisse in rem iudicatam. s. de elect. cum dilectus. in fine. de testi. significauerunt, cum simi.

¶ *Glo. seq. quatuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur.*

n ¶ *Vltra decendium.*] Hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebāt enī quidam, q si non fluxerat decendium cum appellauit à die interlocutoriæ, sic reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est, quod aliter appellatur ab interlocutoria, quam a diffinitiua, & etiam a diffinitiua continente plures articulos in vno potest appellari, in alio non: de testa. Raynaldus. cum sim. Et ob hoc dicebant secundi, quòd ex quo appellatum erat à diffinitiua indistincte, omnes exceptiones admissas & nō admissas, siue fuerit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint siue non repetere licebit. [Et videtur hoc satis expressum. ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlti. & l. 2. & 3.] & ff. quando appel. sit l. 1. Ex quo enim admittitur ad decedium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas enim semper est iuuanda. s. de iureiur. ex litteris. & in clem. sæpe. de verb. sig. præterea iudex appellationis succedit in locum principalis. l. cū apud. ff. iudica. solui. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, qui in dare possit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur satis in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant sub §. primo, versi. veruntamen si appelletur. Ioan. And.] dicebat, quod cum secundum leges[1] regulariter ante sententiam non appelletur. [supra eodem super eo 2. C. quorum appel. non reci. l. ante. Ioan. And.] omnia grauamina illata in causa habent releuari per appellationem interpositam a diffinitiua. Sed secundum canones a qualibet interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quandocunque a diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

1 Per quas quis decipitur si grauamen ante diffinitiuā illatu p appellatione à diffinitiua reuocari nō posset: q esse non debet. C. de his qui vi. ... l. 1. Io. Monachus.

ADDITIO. Circa secundam opin. prius tactā, dicebat Io. Mon. ante sententiam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus processus ordinetur ad diffinitiuam, & ideo cum læsio consumetur per diffinitiuam, appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. nom. caue. l. 1. §. si quis sub conditione. ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. de tut. & ra. distrah. l. si cum. Ioan. And.

a ¶ *Appel-*

pellari contingat, potest † in appellationis causa ipsum grauamē per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emēdari. Vbi vero interlocutoria super eo profertur, quod non parat præiudicium negotio principali, vel iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationem à diffinitiua postea interiectam, grauamen illatū nequaquam poterit reuocari.

a *Appellari.*] infra decem dies à die sententiæ, vel ex quo sciuit. ff. eo. concertationi.

b *Emendari.*] sicut enim conclusio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura possint in appellationis causa produci. ff. de testi fraternitatis. & de fide instru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hāc. ita nec interlocutoria præiudiciū parat, quo minus vetera iura repeti possint, vt hic. aliàs enim quid prodesset sup diffinitiua appellasse.

c *Non parat.*] sicut est videre in dilatorijs, vel in condemnationibus expensarum super eo, q in exceptione succubuit: vel propter aliā causam similem.

d *Vel.*] repete super eo quod non.

e *Appellatum ab ipsa.*] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere i causa: petit pars cōtra quā lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur, an sit audienda? & videtur quòd sic; quia beneficium, & c. 28. dist. de his. ad fi. ff. de reg. iur. indultum. cum suis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorū. vbi dicitur quòd decem dies dantur ad appellandum, vt liceat infra ipsum spatium plenissime deliberare an appellādum ei sit, vel quęscendū: sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissime deliberare non potest. Sol. dico q non est audienda. & hoc not. Guil. in Specu. tit. de appellatio. §. restat videre. in fin. & est eius ratio, quia quò ad iudicem non transit in rem iudicatā sentētia, & ideo cum possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse. & vide eādem rationem, si cōtrarium diceres, nūquam esset litium finis, in qualibet enim interlocutoria, termini assignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quęscatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod esset absurdum.

f *Interiectam.*] Intelligo etiam si infra decem dies à die ipsius interlocutoriæ à diffinitiua fuerit appellatū propter rationes quas dixi §. in glo. hoc dicit. in principio. Io. And.

g *Reuocari.*] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sententiam. Io. And.

Habes hic dictū Lapi limitatum, q dixit in c. §. ex. de rescrip. quòd si iudex interloquatur reiecipsū nō esse impetratum post ea communicationem, valet iudiciū. quia hoc nō procedit si appelletur à diffinitiua. Dom. Font.

De hoc articulo vide Abbatem in c. sollicitudinem. in fin. extra de appellat.

Ibi dicit Dom. Phili. & Anch. ne quę per actū partis videtur ipsa pars renunciare appellationi interponendæ, & bonū esset q protestaretur. Fontanus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

L I B E R T E R T I V S.
D E V I T A E T H O N E S T A T E
clericorum.

¶ *Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum: nūc videndum est de eorum vita & honestate: ideo annectit rubricam de vita & honestate clericorū.* ¶ *Opponitur quòd rubrica de vita & honestate clericorum non fuerit bene formata: quia sufficiebat alterum ex istis, dicēdo, de vita clericorum: vel de honestate clericorum; quia quidquid attribuitur vitæ, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuitur, pertinet ad vitam; quia honeste viuere, respicit etiā vitam. arg. in proœ. compil. Greg. & sic habet rubrica superfluitatem, cōtra id quod Papa protestatur in proœmio huius libri. Sol. dicit Ioan. And. q̄ Hostien. in summa huius tit. diuisit istam rubricā, per quod intendit docere duo. Primū, qualiter clerici viuere debeant: Secūdum, in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Clericus iaculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Io. And.*

CAP. I.

Clerici [a], qui clericalis ordinis dignitati [b] non modicū detrahentes †, se ioculatores [c] seu goliardos [d] faciunt, aut bufones [e], si per annum [f] artem [g] illam ignominiosam [h] exercuerint, ipso iure †: si autem tempore breuiori [i], & tertio moniti [k] non resipuerint, careant [l] omni [m] priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: alias non. Io. And.*

Clerici.] Duo membra distinguit: Secundum membrū prosequitur: ibi, *Si autem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q̄ clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gloss. s̄. de biga. cap. vnico.

CASVS. Certum est q̄ clerici nō debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorum, ioculatorum, & histrionum. cap. clerici. s̄. eo. in antiq. Sed ponamus q̄ aliqui clerici exercuerunt illas artes: puta quia fecerunt in publico spectaculum sui corporis, an sint puniendi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, q̄ si clerici exercuerint illas artes per vnum annū: sunt ipso iure, id est, ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Sed ponamus, q̄ isti clerici non exercuerunt istas artes per vnum annū integrū: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium, an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet q̄ non, sed requiritur q̄ eps illos monuerit primo, secundo, & tertio, & sic canonice & competenter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, episcopus per suam sniam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta glo. q̄ clericatus dicitur esse dignitas. hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia: nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius, q̄ clerici exercentes artes istas de quibus in tex. priuātur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si qs suadēte diabolo. 17. q. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, q̄ clericatus dicitur dignitas. concor. sunt in glo. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de sancto Geminiano.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Clericus ioculator anno, vel tertio monitus nō desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadam æquitate dicebat Hostiensis supra de sent. excom. perpendimus. in summa eod. tit. §. quis possit. versi. quid. & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

b ¶ *Dignitati.*] Nota q̄ clericatus est dignitas. ad idem 4. dist. denique. vbi de hoc. & de clerici. non residen. c. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegium perdere debēt, qđ non personæ, sed dignitati confertur: vt s̄. de foro compen. si diligenti. & de senten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam contra tales allegat cap. si apud. 23. quæst. 5. Ioan. And.

c ¶ *Ioculatores.*] quasi ioci latores in publicum. s̄. eod. tit. cum decorem. faciunt enim spectaculum proprij corporis. ad hoc. ff. de ijs qui notan. infam. l. 2. §. fi. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Ioannes de Citharistis, & ijs qui varijs vtūtur instrumentis. 86. dist. donare. in 1. glo.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg. l. 2. §. fi. ff. de infamib.

d ¶ *Goliardos.*] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dicti: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

e ¶ *Bufones.*] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Canon tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de consec. dist. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. verum. & vide quòd dixi s̄. eo. clerici. in princi. alias buso idem est qđ rana terrestris. Io. An.

Ideo dicunt doctores, q̄ omnes & singuli clerici possunt tales accusare & extēdunt illud cap. ad monachos. cap. duo sunt genera. 12. q. 1. Fontanus.

f ¶ *Annum.*] ad hoc j. de hære. cum contumacia. s̄. de regul. statuimus. in Authen. de sanct. epis. §. interdicimus. coll. 9. & hoc est ius nouum: cum alias nisi monitione trina pmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale: vt s. de senten. excomm. in audientia. & cap. contingit 2.

† Illud verbum ponderando dicit Phil. cōtrarium alijs, q̄ desistētes ab illis artibus recuperant priuilegiū. facit textus in Auth. de sanctis epis. §. interdicimus.

g ¶ *Artem.*] Nota actum damnatum appellari artem. sic vsura ars appellatur. 47. distin. sicut 2. & cura animarum. supra de ætate, & qualita. cum sit. in princip. 39. distin. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars nūcupatur. 5. q. 3. quia episcopus. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q. 1. Petrus. & C. de malefi. & math. l. 2. & 4. & multis alijs legibus sequentibus. eod. titu. & coqui dicuntur habere artem. de conse. distin. 5. ne tales. Archidiaconus.

† Et tales & lucra huiusmodi artiū gabellā soluet. Do. Ancha. tamen tex. in l. quæ sui. de fundo instr. in h est contra eius hunc additione. Fel.

h ¶ *Ignominiosam.*] ff. de ijs qui not. infam. l. 4. §. ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus, & histrionibus. s̄. eo. clerici. j. respon. [34. distin. presbyteri. de conse. distin. 5. non oportet 1. C. de epis. & cleri. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent. ad hoc 44. distin. non liceat. vbi dicitur, quod non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere. vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium. in fine. s̄. de apostat. cap. 1. 46. distinctio. clericum scurrilem. ne cleri. vel mona. cap. 2.

Qualiter hoc possit procedere vide late hic per Philippū Franch.

i ¶ *Breuiori.*] Nota infra annum dici breue tempus: post annum longum, vel vetus. ad hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & s̄. de ver. signi. quid per nouale.

k ¶ *Moniti.*] hoc de veteri iure: sed per quem mouebuntur? Dic, quòd per suum prælatum vel iudicem, vt supra de senten. excom. in audientia. ibi, si à prælatis suis, &cæt. & c. contingit. secunda ibi, si a tertio.

l ¶ *Careant.*] repete, ipso iure.

m ¶ *Omni.*] hoc dicit: quia multiplex est clericorum priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de biga. altercationis. vbi idem est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secūdum Archid. alleg. q̄ littera indistincte loquitur. & q̄ illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. distin. homo. de iureiu. cum quidam. Sed Io. Mona. hic contra; dicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenētur propter caracterem impressum. alleg. s̄. qui cleri. vel vouen. c. 1. & 2. & s. de cleri. cōiug. sane 2. prima placet. Io. And.

D E C L E R I C I S
coniugatis.

¶ *Dictum fuit s̄. tit. proxi. de clericis & eorum vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit rubricam de clericis coniugatis.*

C *lerici.*

C*Lerici.*] Prima pars reseruat clericis cōiugatis duo priuilegia cū certa moderatione. Secundum: ibi, *Et cum.* Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, *In cæteris.*

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cū quadam Berta virgine, quæ nō fuerat corrupta, & prius non cōtraxerat matrimoniū cū aliquaquarē, verū amittat priuilegia clericalia? Rñdet q sic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium. cap. si quis suadente. 17.q.4. Nā si quis verberaret talē clericū, man⁹ violētas inijciēdo, incurreret iniam excōicationis: a qua nō posset absolui nisi à Papa, si iniuria esset grauis. Itē aliud priuilegiū retinet, vt nō possit cōueniri corā iudice seculari. Sed vtrum ista sint vera idistinctè, vt quilibet clericus cōiugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dum tamen contraxerit cum vnica & virgine? Respōdet q nō, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus cōiugatus deferat vestes clericales & tōsurā: nam si nō deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet cap. si quis suadente. & pro suis excessibus puniri posset per iudicē secularē. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & c. fin. ī. de vita & honest. cler. in antiq. q clerici nō debent vexari collectis, tallijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit gl. in c. vnico ī. de biga. Vtrū clericus cōiugatus gaudeat istis priuilegijs? Respōdet q nō: ēt posito casu, q deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus cōiugatus solū retinet duo priuilegia, scilicet priuilegiū cap. si quis suadente. & priuilegium ne conueniatur corā iudice seculari pro delictis. Not. q clericus cōiugatus amittit oia priuilegia clericalia, exceptis duobus, de quibus in littera. Not. q clericus in minoribus ordinibus cōstitutus potest cōtrahere matrimoniū: secus si esset in sacris ordinibus positus. De hoc habemus rubricā specialē, qui cleri. vel vouen. matrimo. ɔ̄trahere possunt. in antiq. No. q clericus cōiugatus debet deferre habitū clericalē, q cōsistit in duobus. s. in habitu & tōsura: & si nō deferat, oia priuilegia clericalia pdit, ēt ista duo posita in textu: nā tūc reputatur laicus, & vt laicus pōt puniri. Nota ibi, *Vestes:* q cōiugatus clericus non solū debet deferre habitum clericalem ī veste superiori, sed ēt in inferiori, & alijs. & istud verū: nisi illa vestis sit latens, & nō appareat, & in hoc ponderatur verbū, vestes: alias si sit indecētia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquam laicus pōt puniri, ideo Tholosæ quidā clericus cōiugatus eo q habebat caligas bibertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquam laicus fuit condemnatus; nam fuit laqueo suspensus. Nota q clericus cōiugatus in alijs omnibus priuilegijs reputatē laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera, à quibus eximūtur clerici. Sed vtrū etiam talis clericus cōiugatus possit esse vicarius episcopi? Rñdet q nō: nā iurisdictio ecclesiastica non cadit in laicū. c. 2. de iud. in antiq. & iste clericus cōiugatus, exceptis duobus priuilegijs reputatē laicus.

Nota arg. à cōtrario sensu (quod est fortissimū in iure. cap. cum Apostolica. §. penul. in gl. 2. de his quæ fiunt à pla. in antiq. l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict.) q bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, ēt istis duobus priuilegijs. Nota q tonsura hic accipitur pro clerica: nam proprie tonsura est illa abscissio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant: sed clerica est abscissio capillorū in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

¶ Vide concilium Trident. sessio. 23. de reformat. cap. 6.

¶ Aliàs, tenentur.

¶ Vide Alexandrū cōs. 8. in 1. vol. & Rot. decisione 102. in nouis.

CAP. I.

CLerici ᵃ †, qui cum vnicis ᵇ & virginibus ᶜ cōtraxerunt ᵈ, si tonsuram & vestes ᵉ deferant clericales, priuilegium retineant † canonis ᶠ † ab Innocentio Papa ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis ᵍ. ¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium ʰ) nullus clericus ⁱ distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari: Præsenti declaramus ᵏ edicto, huiusmodi clericos coniugatos ˡ pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi nō posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare; nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnā viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur ᵐ) vllatenus condemnari. ¶ In cæteris ⁿ autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram ; vel ; vestes deferant clericales: etiā in præmissis ᵒ eos gaudere nolumus priuilegio clericali ᵖ.

¶ *Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Si clericus coniugatus ferat habitū & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: alias nō. Et fuit tracta de fine cuiusdā extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorūdam. Et emanauit ad declarationem eorū, quæ no. 23. dist. clerici. in 1. gl. & eo. tit. c. Ioannes.

b ¶ *Vnicis.*] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent: nec possent etiam portare tonsuram. ī. cod. lib. de bigamis, altercationis.

c ¶ *Virginibus.*] secus si cum corruptis ¹, vel viduis cōtraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quam in viro, quære de biga. debitum, in gl. pen.

¹ Etiā q eas credebāt virgines, vt no. 32. dist. nemo. Io. An.

¶ *Glo. seq. arg. pro opi. recit. contrariam, quam approbat.*

d ¶ *Contraxerunt.*] Nota pro opi. Hug. & Host. q mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo deflorauit quis mulierē, & postea cum illa contraxit, non videē q promoueri possit. ad hoc 30. q. 5. qualis. vbi de hoc [in gl. 2.] & 32. dist. nemo. Præterea carnis commistio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta: oportet ergo q cōmistio, quæ illud designat, fuerit facta in vtero virginali: quòd si ante illam corrupit, esse non pōt. & bene facit ad hoc 33. dist. maritū. Sed cōtrarium credo ² secundū Tan. & Gof. q hoc not. in summa huius tit. de biga. §. itē qd si quis. Licet Ber. contrariū not. de cle. coniug. sane ³. Et Bart. Brixie. in quæstione dominicali, quæ inc. pit: quis cognouit virginē. Ber. ī. de biga. debitū. in gl. vlt. tum quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi: tum quia sequēs matrimoniū fingitur præcessisse, vt ī. qui filij sint legi. tanta.

² Et bene glos. c. de vtil. de biga. & sicut ibi & in c. sane 3. de cle. coniuga. vide Thol. decisione. q. 119. Fonta.

³ Aliàs, &c.

⁴ Et sibi plenius scripsit super vir. gl. cōtres, quas inducit Hostié. Io. An.

ADDITIO. Quomodo hanc rationem Host. impugnat, ibi dixi in gloss. per hanc.

e ¶ *Vestes.*] 21. q. 4. omnis iactantia [in tex. & gloss. 1.] & per totam quæstionem. & ī. de vita & honest. cleric. clerici.

f ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

g ¶ *Clericalis.*] huic ergo fauori clericus renunciare nō potest. de sent. excom. contingit. ȷ̄. de fo. compe. si diligenti. Sed nunquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Barth. Brix. in principio quæstionū suarū, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit. [& est 9. dominicalis.] q non: quia contrahēdo matrimoniū renunciauit per ipsum factū ⁵, & animū deposuit. [Quasi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro dereli. l. 1. & vlti.] Et hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re: multo fortius ergo ad rem, secundum ea quæ no. ī. eo. c. 2. ad hoc ȷ̄. de cōces. præb. cap. vlti. [& in clemen. de rescript. gratiæ.] Item cōtrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 32. q. 2. solet ibi, & potest quidem. ī. de condi. appo. cap. vlti. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. ī. eo. lib. de postu. præla. cap. vnico. in fi. de cle. vt quis duas. ad hoc ȷ̄. eo. ca. vbi dicit: in cæteris, & cætera.

⁵ Et facto renūciat quis iuri suo, de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. C. de iure do. impetr. l. 2.

h ¶ *Concilium.*] ī. de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea. 9. q. 1. cap. 2. Ioan. And.

i ¶ *Clericus.*] cuiuscunque ordinis ⁶. ī. de iudic. cum non ab homine. & patet in cap. de quo fit mentio ī. de foro competen. cap. nullus. Archidiaconus.

⁶ Etiam primæ tonsuræ aut seruitio ecclesiæ deputati. ca. 21. q. de Achas. Fons.

¶ *Glos. seq. not. opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam ab. & tripliciter soluit.*

k ¶ *Declaramus.*] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. not. 23. distin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, q clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tonsura incederet: quomodo ergo respondebitur ad decret. ī. eo. Ioannes? Triplex est solutio: Prima est, q ex sola delatione tonsuræ sine habitu [supple, & econuerso] non retinet priuilegium. Vel ibi cum vidua vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est detinare, dic tertio & verius, q de alio priuilegio loquitur, & sic concordat, vt ȷ̄. cod. §. in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionē gl. ista in princ. dixit approbatā) intellexisset q gauderet omnibus priuilegijs, partum approbatur eius opinio, & partum reprobatur in §. cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc no. & media hic approbatur, q in omnibus gaudeat incedens vt clericus: & hoc placuit Guil. in Spec. eod. tit. post prin. Secunda, q in nullo. Tertia, q in quibusdam. Io. And.

l ¶ *Coniugatos.*] deferentes tonsurā vel habitum, vt infra dicitur.

m ¶ *Denegatur.*] ȷ̄. de reg. iur. cum quid. vna cum suis concor. ibi vide de hoc. Ioan. And.

n ¶ *In cæteris.*] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de epis. & cler. l. 2. ī. de vita & honest. cler. c. vlt. Ioan. And.

o ¶ *In præmissis.*] priuilegio scilicet canonis Innocentij, & priuilegio concilij Parisien. Io. And.

p ¶ *Clericali.*] & sic intelligatur decret. ī. eo. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS in ecclesia, vel præbenda

¶ *Dictum fuit š. de clericis & eorum vita: verum quia clericis dantur stipendia, vt melius vacent diuinis, quæ stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrum clerici teneantur residere in suis beneficiis: ideo ad nos informandum ponit rubricam de clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.*

TITVLVS. III.

De clericis † non residentibus in ecclesia vel præbenda.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Consuetudinē[a], quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones[b] † quotidianas (quæ aliàs manualia[c] beneficia seu victualia[d] nuncupantur, & tantum residētibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu alijs locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes[e], licet diuinis officijs non intersint, ex integro percipiunt †, ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirent, penitus improbantes[f]: Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunq; rebus consistant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis ecclesiarū ipsarum[g], qui eisdem officijs in ipsis ecclesijs adfuerint[h], tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem[i] rationabilem iam factam, seu etiam faciendā. ¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas[k] † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidēs ecclesiæ vtilitas[l] excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas[m], immo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit[n], te-

¶ Vide concilium Trident. sessio. 6. de reformat. ca. 1. & Sessio 21. de reformat. ca. 3. & sessio. 24. de reformat. cap. 12.

Consuetudinem.] Primo recitat cōsuetudinē, quam reprobat: Secundo statuit: ibi, *Statuimus*. Tertio pœnā apponit, à qua duos casus excipit: ibi, *Qui vero*. Vltimo prorogat: ibi, *De distributionibus*.

¶ Præsupponendū est pro intellectu istius ca. q fructus præbendarum consistunt in duobus, scilicet in corpore ipsius præbendæ: quod in aliquibus locis vocatur grossum, puta cum præbendæ sunt inter se distinctæ, quilibet canonicus habet certas possessiones pro sua præbenda. Secundo consistit præbenda in quotidianis distributionibus, quæ dantur interessentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius est præsupponendum, q istæ quotidianæ distributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt si non amore Dei, saltem cupiditate pecuniæ interessent diuinis seruitijs.

¶ Vide Decium consi. 2[?] ... de his quotidianis distributionibus.

CASVS. Canonici ecclesiæ cathedralis Pictauen. per longū tps sufficiens ad introducendum consuetudinem (si alias esset rationabilis) consueuerunt, vt canonici nō solum interessentes diuinis horis, sed etiam absentes haberent & perciperent quotidianas distributiones, ac si interfuissent diuinis horis: an valeat talis consuetudo, & sit rationabilis? Respondet q non: nam canonici ēt si sint in eodem loco, dum tamen nō intersint horis diuinis, nō debēt habere quotidianas distributiones, quæ alias vocant manualia beneficia clericorū, eo qa dant ad manū: puta q interessentes Missæ, habebunt duodecim denarios: in aliquibus ecclesijs non dantur istæ quotidianæ distributiones in pecunijs, sed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, q quandoque alij clerici, q canonici recipiunt quotidianas distributiones in ecclesia. Item quandoque etiam distributiones dantur in alijs ecclesijs inferioribus cathedralibus. & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. Nota secundo, q illi dicuntur præsentes qui sunt in ciuitate vel castro: sed tamen tales non dicuntur interessentes diuinis, nisi personaliter intersint. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod iure veteri hoc probetur.*

a ¶ *Consuetudinem.*] distributiones quotidianæ solū præsentibus, qui intersunt diuinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. š. de præb. licet.

b ¶ *Distributiones.*] ī. de præben. licet.

c ¶ *Manualia.*] vt š. de ver. sign. olim.

d ¶ *Victualia.*] š. eod. de cætero.

e ¶ *Præsentes.*] Quid enim prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adsunt propter quæ sunt beneficia constituta.

f ¶ *Improbantes.*] Licet igitur de consuetudine corpus præbendæ deberi possit absentibus, qui diuinis non intersunt. š. de constitut. cum omnes. secus in distributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ *Ecclesiarum ipsarum.*] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ *Adfuerint.*] Nota q si quis impetrat q in absentia pcipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispēsatio hæc faciet eum reputari pro pñte, sed nō pro interessente diuinis officijs †. sed si præsens esset, & officijs non interesset, has distributiones non perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore perciperet. Sed si diceretur in gratia quòd reciperet ac si præsens esset, & diuinis officijs interesset, tunc secus ratione prædicta. Sit igitur impetrās in hoc cautus, vt secundum hanc formam impetret, si potest.

† Hoc non admittit Bc. I.c.d. ... in glo. 2. Item nec Host. in c. ad liberandā. de Iudæ. Io. And.

ADDITIO. Non tamen memini vidisse talem formā ab Apostolica sede manasse: si tamen daretur, tunc haberemus quartum casum exceptum, scilicet quando per apostolicum priuilegium illa perciperet. Existens tamen in seruitio Papæ illas non percipit, vt no. š. eo. cum dilectus fructus tamen præbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur esse in seruitio Papæ, & quid de illo qui residet cum Cardinali, dixi post Hostien. super verb. circa nos. & super glos. vlti. quod hic ponit Archi. Ioan. And.

¶ Alias, percipiant.

i ¶ *Ordinationem.*] vt puta, q tantum detur ei qui interest in Missa, & tantum ei qui interest in matutino. & sic de singulis horis.

ADDITIO. Vide qđ not. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. in glo. nota pro cōsuetudine. & in cle. 1. de reliq. in fin. Io. And.

k ¶ *Infirmitas.*] quæ à celebratione diuinorum excusat, vt ī. de præben. significatum. aliàs clerici ad omnes tenētur. quod dic, vt š. de celebra. Missa. c. 1.

¶ Nota his Dom. & Philip. ... non priuat stipēdio debito: sic famulus ... habebit salariū. allego gl. in l. ... §. & illo. ff. de vsufr. Bar. in l. si cum dotē. §. ... ff. solu. ma. vide decis. Tholo. q. 359. Fon.

¶ *Gloss seq signat contrarium, & soluit.*

l ¶ *Vtilitas.*] hæc duo solent dispensationē inducere. ī. de præb. exposuisti. Et signatur huic contra. š. eod. lib. de elect. cum non deceat. vbi illi qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones non percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi, tamen si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alij dicunt hoc loqui in præsentibus, illud in absentibus †. vt præsentes qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones percipiant, absentes non, vt ibi. Primum credo.

† Vide Dominici cōs. ... Bonifacii in clem. cupientes. de pœnis. & Ioannem Monachum in c. vlt. de verb. sig. lib. 6.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in ecclesijs, in quibus est consuetudo, q absentes illa percipiant, quæ toleratur in casibus hic expressis: contrarium in ecclesijs in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente à diuinis, potest conuenire litteræ, alias non. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & remittit: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Suas.*] de his ergo non potest fieri eleemosyna. quod dic, vt not. 14. q. 5. in sum. & s. de deci. ex transmissa. Quid si illi quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est canonicus absolutus? Satis videtur, q sic. Instit. de re. di. §. per traditionem. cum hic non sit additum remissionem non prodesse, vt s. eo. lib. de rescrip. statutum. §. antepenul. & ī. de censi. exigit. in fin.

ADDITIO. Arch. dicit, q forte contrarium est verum: nam ex quo non potest illas recipere, vt hic, nullo modo suæ fieri poterūt, quin ad restitutionem teneatur, cum illas recipiat contra mentem, & prohibitionem huius constitutionis.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quam reprobat quadruplici ratione. secundo quærit & soluit, & solutionem fortificat: Tertio quærit, argu. pro, & contra, & soluit.*

n ¶ *Receperit.*] dicunt quidam etiam in præteritum: vt sic constitutio ista præterita cōprehendat, maxime cū videatur ius antiquum. ī. de præben. licet. Sed contrarium credo. (Idem Archi.) tum ex eo quod ī. dicit, statuimus, tum ex eo quod dicit hic, contra huiusmodi nostram constitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionem recepit, contra hanc constitutionem non recepit, quia pœna legis ex tempore legis. 32. q. 4. dixit Sara. Præterea licet statutum esset has distributiones solum ijs qui diuinis intersunt officijs dari: non tamen erat expresse statutum, consuetudinem contrariam nō valere. Item nec pœna addita, qđ facit constitutio hæc. Sed quid dices de ecclesijs, quæ non habent aliquo modo distinctas præbendas,

das, sed tantum singulis diebus dantur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot mensuræ vini, & sic de singulis? Credo ꝙ de illis non loquitur decre. cum illæ potius sint præbendæ, quam distributiones, aliàs esset canonia sine præbenda in talibus ecclesijs: qđ esse non debet 1. 2. q. 3. si quis obiecerit. ꝟ. de præben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decre. ꝟ. de verbo. sign. olim. certum enim est, ꝙ quotidianæ distributiones non dantur absentibus, etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decre. licet. & tamẽ in talibus ecclesijs dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prædicta decre. olim qui verus est decre. ĩtellectus, alias nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in prædicta decre. licet. de præben. plus dico ꝙ in ecclesijs in quibus sunt distinctæ præbendæ, & postea est mensa communis grossa, & postea distributiones, solũ in his distributionibus, & non in illa mẽsa grossa locum habeat hæc decret. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianæ. & ꝟ. dum dixit, quæ tantum residentibus, &c. [Hoc ergo tenendum, ꝙ priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononiæ, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residẽtes) totum illud percipient, quod perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod not. ꝟ. in gloss. not. quòd] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia; qui vadit ad talem horam tantum habebit, &c. vadit canonicus ad horã principaliter pro denario, a nũquid simoniam committit? Videtur ꝙ sic, argu. de simo. suam nobis. & cap. sicut pro certo. Contra. ꝟ. de præben. significatum. Solu. dic secundum Host. qui hoc no. ꝟ. de ver. sign. olim. quòd tales non committunt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. ꝟ. de simonia, tua nos. & cap. vlt.

a ¶ *Idem.*] scilicet ꝙ hi, qui non intersunt, nil habeant, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur,

c Vnde dicit Archid. secundum Bonagũdã Curiam tenere, ꝙ litteræ impetratæ super habẽdis distributionibus, non extenduntur ad illas. Io. An.

¶ In vetustioribus codicibus constanter legitur, Clemẽs quartus

¶ Aliàs, per quas

a De hac q̃one vide S. Thomam quodlibeto 8. q. 6. Decid. in c. ex parte. el primo de officio dele. & Summistas verbo: simonia.

neatur. ¶ De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem [d] decernimus obseruandum.

TITVLVS IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus ¶.

¶ *Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Io. And.*

CAP. I.

Suscepti regiminis [b] nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipue, per † quas animarũ [c] saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [d] solicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt diœcesani locorum ad præsentationem religiosorum [e] nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum [f]; vnde iura episcopalia possint soluere [g], & congruam sustentationem habere. ¶ Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti [h] de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari [i], & episcopalia iura persoluere, ac alia

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Cõtinuatio domini Hehe.

¶ *Dictum fuit ꝟ. de clericis, & eorum vita: verum quia præbendæ & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi præbendis & dignitatibus, ideo annectitur rub. de præben. & dignitatibus.*

Suscepti.] Diuiditur in quatuor partes. Secunda ibi, *Sane*. Tertia ibi, *Verum*. Quarta ibi, *Nos itaq.* Io. An. Casus. Dicitur in c. de monachis. ꝟ. eod. quòd religiosi habentes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi cum consensu sui capituli, possunt ad illas præsentare personas idoneas, & tenentur ipsi religiosi assignare dictis personis, quas ad ecclesias illas præsentant congruam portionem vnde possint sustentari, & onera ecclesijs incumbentia supportare, & hospitalitatem tenere, & iura episcopalia soluere; qui religiosi si nolint ista facere, poterit episcopus loci tales religiosos ad hoc compellere. Sed quid, verum illud cap. de monachis. sic verum indistincte, etiam si illi religiosi sint exempti, & subsit immediate ecclesiæ Romanæ? Respondet quòd sic, & hoc vt possint reperiri personæ idoneæ, quæ ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet contraria consuetudo.

Nota primo, quòd prælatus superior ex necessitate sui officij tenetur prouidere necessitatibus suorum subditorum; nam sibi sunt assignati redditus, vt liberius vacet vtilitatibus suorum subditorũ.

Nota quod differentia est inter recipere præsentatum, & admittere. Hoc colligit Dominicus de sancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc deciditur quæstio in facto: Nam quidam patronus præsentauit quendam clericum ad aliquam ecclesiam: & rogauit episcopum vt illum admitteret? Respondit episcopus, & bene, notarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat; vtrũ notarius cõmiserit crimen falsi? Videtur ꝙ sic: quia si verbum, admittere, non sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idẽ quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quòd instituere. Dicendum quod aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit episcopus, solum operabatur approbationẽ personæ præsentatæ, non autem institutionem, & ideo instrumentum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, quòd diœcesanus non tenetur aliquem instituere, immo, nec admittere ad præsentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personæ præsentatæ, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant præsentato certam portionem pro victu & vestitu. clemen. 1. infra de iure patro. in clemen. Nota quòd episcopus non tenetur recipere præsentatum, nisi prius facta assignatione congruæ portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicendum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruam portionem, vt dicta clemen. 1. etiam si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur non idoneo. facit c. extirpandæ. ꝟ. eo. cum si. Nota finaliter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per glo. in clem. 2. de pœnis.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

b ¶ *Suscepti regiminis.*] Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo. Et diuide in quatuor partes: in prima arengat: in secunda antiquam constitutionem recitat. In tertia ipsius transgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

c ¶ *Animarum.*] ꝟ. eo. libr. de constit. c. 1. ꝟ. de sepult. c. 1.

d ¶ *Innouatione.*] nunc antiquorum declaratione. ꝟ. in proœ. huius libri ad finem exordij.

e ¶ *Religiosorum.*] de monachis statutum fuerat. ꝟ. eo. de monachis. de alijs religiosis eadem ratione idem dicebamus, per decre. ꝟ. eo. auaritiæ. & cap. in Lateranen.

f ¶ *Assignatum.*] quod p eos augeri vel diminui non poterit: dicit Arch. s. eo. auaritiæ. & habent circa hæc prouidere diœcesani etiã quo ad exemptos, vt in cle. de supp. neg. prę;la. quia regulares.

g ¶ *Soluere.*] hospitalitatem tenere, vt in prædi. decr. de monachis. & dic, vt ibi. & 21. q. 1. c. 1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.

h ¶ *Exempti.*] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exempta; aliàs non intromitteret se episcopus. s. de priu. quoniam. & de sup. neg. præl. sicut. hodie secus: vt in clem. eo. tit. quia regulares.

Idẽ Ioan. Mo. & Archidiacon.

¶ *Glossa sequens exponit. ponit opin. & declarationes varias.*

i ¶ *Sustentari.*] forte dimittebant quartam quartæ, id est, sextam decimam decimarum. ꝟ. eo. tit. extirpandæ. in prin. solebant ꝙ eis generarentur podagræ. de consec. dist. 5. legimus quosdam. Notauerunt autẽ Tan. & Gof. & Ber. ꝟ. eo. de monachis. ꝙ si monachi hãc portionẽ assignare nollẽt, elapsis sex mensibus eps ordinaret eccle

ſiam. alleg. decret. de ſup. negli. prælа. in antiq. ſicut. Idē notauerunt Inno. & Hoſti. Sed Arch. hic reprehendit: dicens ꝙ decr. ſicut. loquitur de defectu perſonæ præſentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quod hoc caſu epiſcopus non ordinabit, ſed coget illos ad portionem aſsignandā. Dic vt ī. dicā in add tione. Hodie dicœceſanus ad hanc aſsignationem faciendam ſtatuet eis terminū, intra quē ſi non fiat, præſentatum admittet: & poſtea faciet hāc aſsignationē: in qua taxā in pluri vel minori nō debet excedere. qđ dic vt in cle. de iure patr. vt cōſtitutio.

a ¶ *Onera.*] hoſpitum receptionis nuntiorum Apoſtol. ſedis, & ſimil.

b ¶ *Animarum.*] quarum regimē eſt ars artium. ſ. de æta. & qualita. cū ſit. in antiq. eſt .n. anima ꝑcioſior corpore. 1 2. q. 1. præcipimus. Ioan. And.

c ¶ *Alios.*] clericos intelligo; quia laici nihil percipiunt. ī. in ant. de iure patro. præterea. & ſic etiam intelligitur ſ. eo. tit. extirpandæ. in princi.

ADDITIO. Intellige clericos patronos: ſcilicet de quibus hic loquitur ſecūdum Arch. per decre. ſtatim alleg. hic autem intelligit de habentibus ius inſtituendi. ſed ſalua pace non adaptat litteræ, niſi dicatur per eos fieri præſentatio ſolum ad curā populi de iam inſtituto Per ipſos ad regimen Eccleſiæ: vt ſcripſi de præber. de monachis. ſuper ſi. 2. gloſ. Io. And.

d ¶ *Conſuetudine.*] cum enim animabus ſit periculoſa, vt ſ. probatum eſt, ergo extirpanda. ſ. eo. tit. extirpandæ. de conſue. in antiq. c. vlt. & de hoc ibi plene. Io. And.

incumbentia eis onera [a] ſupportare: propter quod ſæpe cōtingit, quòd non inueniuntur perſonæ idoneæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere ſicq; frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum [b]. ¶ Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi: Præſenti decreto ſtatuimus & mandamus, conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos † eccleſiarum religioſos tam exemptos, quàm non exemptos, & alios [c] inuiolabiliter obſeruari, conſuetudine [d] contraria non obſtante.

¶ Idem.

¶ *Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Io. And.*

CAP. II.

Licet eccleſiarum [e], perſonatuum, dignitatum [f], aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificē pertinere, ita quòd nō ſolum ipſa cum vacant poteſt de iure conferre, verum † etiam ius in ipſis tribuere vacaturis [h]: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum & beneficiorum apud ſedem Apoſtolicam vacantium, ſpecialius cæteris antiqua conſuetudo [k] † Romanis Pontificibus reſeruauit. ¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi conſuetudinem, & eam auctoritate Apoſtolica approbantes, ac nihilominus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadem auctoritate ſtatuimus [l], vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quæ apud ſedem ipſam deinceps vacare [n] contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio ſeu collatio [o] ad eum pertineat, ſiue litteras ſuper aliquorum prouiſione generales vel etiam ſpeciales ſub quacunque forma † verborum receperit, (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in curia Romana vacātibus ſpecialis

Licet.] Dicit Clericus, ꝙ ſecundo anno Pontificatus Clementis emanauit hoc capitulum: & ſimul cū hac decret. legere ſoleo decreta. ſequentem, & decre. ſi Apoſtolica quæ hanc reſtringūt, & decret. præſenti. quæ hanc exponit, vt patet in glo. Io. And. Facit tria: Primo recitat antiquā conſuetudinem: Secunda ibi, *Nos itaq.* illam approbat & inhibet: Tertia ibi, *Nos enim.* decernit. Io. And.

CASVS. Titius tenens beneficium canonice, quod ſpectat ad collationem epiſcopi Pictauen. mortuus eſt in curia Romana: epiſcopus Pictauen. ad quē ſpectabat collatio huius beneficij, ſciuit illā vacationem: quia forte erat in curia: vtrum poterit conferre illud beneficium ac ſi vacaſſet extra curiā? Reſpondet ꝙ non: & dicit ꝙ licet prouiſio quorumcūque beneficiorum ſpectet ad Papam: ſpecialius tamen antiqua conſuetudo voluit ad ipſum ſpectare collationem beneficiorū vacantiū in curia: quā conſuetudinē approbat hic Papa, & cōſtituit vt nullus talia beneficia vacātia in curia audeat coferre. Et illud verū: dummodo Papa conferat infra mēſem: quo elapſo poterunt epiſcopi ad quos ſpectat electio, conferre per ſe vel per vicarios ſuos generales in ſpiritualibus & temporalibus in ſua diœceſi dimiſſos: Tamē ſi Papa inuenit illud beneficium vacans, etiam elapſo menſe poterit conferre: ſi non fuerit facta collatio per epiſcopum, vel ſuum vicarium dimiſſum in partibus. Hoc dicit præſens capitulum. Nota primo, ꝙ Papa habet plenam diſpoſitionem beneficiorum in quacunque parte orbis ſitorum: nam ipſe ſuit vocatus in plenitudinem poteſtatis, vt ipſe cōcurrat cum omnibus alijs prælatis: ideo inter ipſos eſt locus præuētioni. Nota ꝙ bñficia vacātia in curia ſunt reſeruata diſpoſitioni Papę. Nota vlterius quod ius commune poteſt diſponere illud quod antea diſponebat conſuetudo: & ſic de conſuetudine fit ius cōmune: vnde Papa ponderat hic conſuetudinem ad ſe excuſandum: videlicet ne videretur ordinarijs collatoribus, ꝙ eſſet cauſa auferendi ab eis collationem iſtorum beneficiorum: tamen ceſſante conſuetudine illud idem potuiſſet ordinare. Nota caſum in quo beneficiū debet conferri per Papam infra menſem, aliàs perdit qualitatem collationis: Nam ante nullus alius poterit conferre niſi Papa, poſt mēſem vero alij cōcurrunt cum Papa, & eſt locus præuentioni. Nota quòd iſte menſis currit a die vacationis. nec computatur dies vacationis: & ideo illud nō ſtatuitur in odium negligentiæ Papæ, qa tunc non curret mēſis iſte niſi a die notitiæ, ſed ſtatuitur illud tempus i fauorem eccleſiarum, ne diu maneant ſine paſtore: ideo currit iſte menſis, à die vacationis, vt dictum eſt: ſecus in alijs temporib⁹ relictis cæteris prælatis in odium negligentiæ eorum: quia illud tempus currit à die notitiæ ipſorum.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

e ¶ *Licet eccleſiarum*] Beneficia vacantia in curia alius quam Papa cōferre nō poteſt: qđ ſi fecerit, irrita eſt, collatio.

¶ *Gloſſa ſequens quærit & ſoluit.*]

f ¶ *Dignitatum.*] quid de epiſcopatibus: nunquid comprehendūtur hac cōſtitutione? [Clem. ī. y. ī. c. proxi. tenuit quòd ſic propter verbū, eccleſias, quod hic ponitur quod cathedrales comprehēdit. ī. de ver. ſig. cū clerici. Io. An.] Satis videtur quod nō: quia ea quæ ſpeciali nota ſunt digna, niſi ſpecialiter notētur, neglecta intelliguntur. ff. de iniu. item apud §. hoc edictum. ī. eod. tit. quamuis. ī. de ſenten. excommu. quia periculoſum. cum ſim. & facit. ſ. de procura. cap. vlt. & qđ ibi dixi. ſ. de filijs presby. c. 1. Eſt enim non dignitas, ſed dignitatum culmē. ſ. eod. venerabilis & c. cum olim. & hoc ſeruat curia; quæ reſeruationes in his cum vacāt facere conſueuit: quod etiam interdum in abbatijs facit, vt ſic per iſtam comprehendantur ſolum prouiſa per concilium Lateranen. non per generale. ſ. de elect. ne pro defectu ad hoc ī. de concel. præb. cum dilectus.

ADDITIO. Not. Io. Mo. ī. de hæreti. inquiſitores. quòd declarari vidit appellatione dignitatis abbatiam non contineri. facit 16. q. 7. ſi quis deinceps. Et ſecūdum hoc dicit Arch. idem de prioratibus per quos principaliter reguntur monaſteria: ſicut ſunt prioratus de Boſco, & ſancti Ioānis in monte: in quibus eadem eſt ratio; nec per variationem nominis ius immutatur: ſed quantum percipio curia hoc non recepit. Ioan. And.

g ¶ *Pertinere.*] 3 2. diſt. omnes. & vide quod dixi ſ. e. lib. de elect. quamquam. Io. And.

h ¶ *Vacaturis*] quod alius non poteſt, vt ſ. de conceſ. præben. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt ſ. eod. tit. dilectus filius Γ.

i ¶ *Apud ſedem.*] quæ dicantur apud ſedem ipſam vacare, dicetur ī. eod. præſenti.

k ¶ *Conſuetudo.*] patet ex facto. ſ. de accu. accedens.

l ¶ *Statuimus.*] ſit ergo de ſpeciali conſuetudine ius commune. ſic ſ. de clande. deſpon. cum inhibitio. & eſt ſi. de fideiuſ. quod quibuſdam. de priuile. quòd nonnullis. Allegatur tamen Romanæ eccleſiæ conſuetudo pro iure in antiq. ſ. de conſtit. ex litteris.

m ¶ *Sedem ipſam.*] non vacantem, alias parochiales eccleſiæ conferūtur p illos ad quos collatio ptinet: quod dic vt ī. e. ſi Apoſtolica.

n ¶ *Vacare.*] an beneficium dicatur in curia vacare cum duobus ibi ſuper eo ſibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clemen. vt lit. pen. ſi duobus.

¶ *Gloſ ſeq. tractat quid de præſentatione.*

o ¶ *Collatio.*] nihil dixit de præſentatione; vnde ſæpius reperitur receptum in curia; Papam per hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præſentationem laicorum. Sed eadem ratione non cōferret quæ pertinent ad præſentationem eccleſiarum, vel monaſteriorum, vel monachorum, ī. c. proxi. pro hac parte facit ī. eod. tit.

¶ Alios caſus quibus excēpti ſubſunt ordinarijs, vide ī. eo. tit. cap. 3. de pœn. & remi. per glo. ibi Phil. Fon.

¶ Not. Dom. ꝙ dictio aliam, nō includit diuerſa. vide Feli. in c. ſedes. de reſcr. in antiq. Font.

¶ Aliàs ſeruendā ius ad ea tribuere vacatura.

¶ Quæ facie ne Papæ noceat ordinarij præuentio, vnde ſtetiſſe Dom. & Pet. de Anch cōſuetudinem fortificare ius commune: & hæc fortificatio ſumit ſibi nomen à cōſuetudine, non à iure cōi per l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure. & hic. Font.

¶ Procedit etiam ſi habeatur clauſula, non obſtante quod oporteret expreſſam mētionē de verbo ad verbū heri in litteris Apoſtolicis. Pet. de Ancha. Domi. & Phil. Font.

¶ Facit clemē. de rend. c. vno & dicit Car. ī. c. ꝓxi. hoc probari p litteram ibi, conferre valeat. de epiſcopatibus enim non ſic obſeruetur, & dicit Nic. ibi, ſic interpretans eſt in eccleſia Bracharen. Io. And.

¶ Idem Io. Mona. dicit tamen Arc. quòd Papa illa reſeruare potuiſſet, ſi voluiſſet. Io. And.

cum in illis.§.cum autem.ad hoc ī.de iure patr.cum dilectus. Sed per litteram quæ supra dicit quacūque auctoritate: & per id quod dicit, prouisio. [Et quia præsentatio Patroni clerici habet vim electionis, vt not. Inn. de iure patr. cum autem. secundum Archidia.] satis videntur comprehendi prædicta.

ADDITIO. Comprehenduntur etiam illa quæ possent laici cōferre ex priuilegio Papali. secundū Archid.

a ¶ *Expressa.*] Nota vnum casum, in quo vacat præbenda in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacatura, non consequitur illam. alium habes ī. de rerum permu.c.vnico.

ADDITIO. Adde qđ not. ī. eo. quia sæpe. in vlt. gl. Io. And.

b ¶ *Conferre.*] infra mensem a die vacationis numerandum; quia post illum possunt ea conferre, quod dic vt ī. c.proxi.

c ¶ *Statutum.*] Ponit constitutionē Clementis, cuius moderationem subdit ibi, *vt ij.* quam postea restringit ibi, *Tantummodo.* Dominicus.

v 2. Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud quod habetur in c.præcedenti, videlicet, ꝙ ecclesiæ, dignitates, personatus, & beneficia quæ vacāt in curia, cōferri nō possunt per aliū, quā per Romanū Pontificē. Hoc præmisso dicit cap. præsens, ꝙ si Romanus pontifex beneficia in curia vacantia intra mensem a tempore vacationis numerandum, non conferat, illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio spectat, mense elapso illa conferre poterunt statuto Clementis primo, cap. immediate proximo non obstante, dummodo ipsi collatores per seipsos illorum collationem faciant. Sed quid si ipsi à suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferret? Respondetur, ꝙ eorum vicarij generales qui erunt in ipsis diœcesibus collationem facere poterunt, dum modo habeant speciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, ꝙ appellatione Romanæ curiæ venit sedes Apostolica: hic enim dicit, in curia Romana. & ī. c.proxi. dixerat, apud sedem Apostolicam. Nota secundo, ꝙ ista decre. modificat cap. præcedens. Sed quæstio est an habeat locum in beneficijs electiuis? Videtur ꝙ non: quia text. dicit, collatio: sed collatio & electio diuersa sunt, vt c. cum in illis. ī. eo. appellatione igitur vnius alterum nō comprehenditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet ꝯtrium: quia istud c. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus c. ī. proximum. Sed præcedens c. habet locum in electiuis, vt patuit ibi, electio, prouisio, seu collatio; igitur istud in illis locum habere debet. Nota finaliter effectum huius c. ꝙ nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in curia vacante: tunc ordinarius poterit cōferre. & ex hoc elice quatuor specialia, quæ hic ponit gl. est ergo expressum, &c.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Statutum.*] Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

d ¶ *Statutum felicis.*] supra cap. proximo.

e ¶ *In curia.*] & sic idem est dicere in curia, quod apud sedem Apostolicam, vt ī. c. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis. ī. c. præsenti.

f ¶ *Moderandum.*] hoc arctationem respicit, non augmentum. ī. de verb. sig. c. vlt.

ADDITIO. Interdum ponitur pro gubernatione: vt ibi dixi super gloss. penul. Io. And.

g ¶ *Mensem.*] De huiusmodi computatione dicitur ī. eod. libr. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. alleg. contrarium, & op. ad illud ponit opi. contrariam, quam approbat. & respondet ad contrarium: secundo tractat an tempus currat sede vacante, tertio notat quatuor specialia.*

h ¶ *Numerandum.*] est ergo expressum istud tempus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere: licet videatur contra. ī. de concess. præbē. quia diuersitatē. ad fi. ī. de sup. neg. præl. licet. is enim qui nescit potestatē experiendi non habet. 2. q. 6. biduum. ff. de calū. l. annus. & hoc tenuit hic Guli. Sed contrarium credo sm Gar. quia hoc statutū fuit in fauorē ecclesiarū, ne contingeret beneficia diu vacare, non aūt in odiū summi Pontificis negligentis: quia tunc nō nisi à tēpe scientiæ curreret præscriptio, vt in cōtrarijs. Item per hāc redit ad ius cōe: extendēda est igitur vt de facili ad suā naturam redeat. 35. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus. præsertim, vbi statuens contra se statuit: alias enim quare nō sic expressisset a tempore scientiæ. de deci. ad audiētiā. ad hoc ī. de reg. iu. contra eū qui. Vnū scias, licet illud tēps currat ignorāti, nō tamē sedi vacanti ³, quod satis probatur. ī. eo. si Apostolica. si enim ibi specialis est casus: ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressum: sed illud non. Et sic not. specialia in hoc casu: Primum, ꝙ cum in alijs detur maius tēpus: de conce. præben c. 2. hic datur solū mensis. Secūdum, ꝙ illud tēpus currit ignorāti. Tertium, ꝙ nō fit cōputatio de momēto ad momentū: sed dies vacationis nō cōputatur in mense ³, vt hic patet, dū dicit, à die, &c. & fi. ī. de excep. pia. de resti. spo. frequens. Et clemen. sicut appellationem. de appel. & vide quod dixi ī. eo. lib. de elect. prouida. in glo. pe. Quartū ꝙ cū alias cōter potestas deferatur ad superiorē, hic redit ad iferiorē: & hoc facit impossibilitas casus. ad hoc ī. de elect. licet in fi. & ī. eo. lib. & eo. tit. indemnitatibus. in fin.

ADDITIO. Tenuit Guliel. tēpus istud de quo fit mētio in prin. huius gl. currere à tempore scientiæ: qui ēt dicebat, ꝙ nouo Papæ currebat à tempore electionis vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione competat illi plena iurisdictio. ī. de elect. licet. & de facto patet, ꝙ ante coronationem beneficia confert, & quandoque si non vult conferre, reseruat. Et quomodo scribat ante coronationem, & qualem bullam det, not. in fin. huius libri super da[ta]. Io. And.

¶ *Gl. seq. Dicit quid dedit causam cōstitutioni. secūdo quærit, & soluit.*

i ¶ *Per seipsos.*] habebāt episcopi ante constitutionē Clementis procuratores in curia, qui statim cum vacabant beneficia, conferebant illa, & sic præueniebant Papā: vnde motus Clemens promulgauit cōstitutionem. ī. c. proxi. demum Gregorius quia multū præiudicialis erat cōstitutio illa ⁴, in concilio Lugdunensi moderatus est eā. Sed ne adhuc exercerēt illas malitias, scilicet quod haberent procuratores in curia, qui statim mense elapso illa cōferrent, ideirco hoc addidit, Papa enim ēt post mensem posset conferre si vellet, dummodo præuentus non esset ⁵. ī. cap proxi. in prin. Sed littera ista dicit, per seipsos. Nunquid si præsentes sunt per alios cōferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterūt, nisi in casu qui sequitur: potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere: & legem quam voluit, 16. q. 2. Eleutherius. ff. de pact. in traditionibus de conditio. ap. verum.

ADDITIO. Inquantū hæc glo. dicit quod ēt præsentes per alios conferre non poterunt tria specialia not. sm Gar. & Archid. scilicet ꝙ possum per me, quod nō possum per alium. Item ꝙ possum per aliū, quod non per me, cum horum contrariū sit regulare. ī. de reg. iu. potest. vbi de hoc. Item ꝙ potestas conferendi redit non libera, sed onerata, vt hic patet. Io. And.

¶ *Glo. sequens ponit opinionem, quam reprobat.*

k ¶ *In remotis.*] sic ī. eo. lib. de temp. ord. cum nullus. §. episcopo. Et dixerunt quidam per hanc litteram, quòd quis extra suam diœcesim existens beneficia conferre nō poterat: sed hoc est falsum ⁶, licet in hoc casu posset concedi: & probatur hoc olim. ī. de concess. præben. post electionem. in parte decisa. & hoc not. Ioan. & Ber. ī. in antiq de offi. leg. cap nouit.

¶ *Glossa seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.*

l ¶ *Id canonice.*] dicebant olim quidam, id, scilicet vicaria, nā eo ipso

---

& expressa ᵃ ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre alicui, seu aliquibus non præsumat. ¶ Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Io. And.*

CAP. III.

Statutūᶜ † felicis ᵈ recordationis Clementis Papę prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficijs in curia ᵉ Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum ᶠ; ¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio † (statuto non obstante prædicto) demum post mensem ᵍ à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum ʰ, ea conferre valeant tantummodo per seipsos ⁱ, vel (ipsis agentibus in remotis ᵏ) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice ˡ sit commissum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Io. And.*

ᵃ Vide extrauag. Bonifacij octa. quæ incipit Præsidentes ubi habetur inter cætera. de præb. & dignit.

¹ Idem Pe. de Anch. Domi. per rationem gl. Fōt.

² Large capiunt Domi... habe... ꝙ ... in omni casu quo præcedens. ... §. fin. in Authen. de hl. ante do. in stru. Font.

³ Placet Domi. Fonta.

³ Idem dicunt Pet. de Anch. Domi... ter de ista p... positione. a Fonta.

⁴ Quod patuit ex diuturna vacatione ecclesiæ Romanæ post obitū Clementis iiij. secundū Guli.

⁵ Placet Phili. & Do mi. in referuat. §. de quibus ordinarius nō disponit. gl. in de. si de beneficio. de præben. Fōt.

⁶ Sequitur Dom. Font.

Idē Guli. & Gar.

Vicarius episcopi an, & quando possit conferre beneficia vacantia in curia Romana.

ipso q vicarius generalis erat, beneficia conferre poterat. sed hoc est falsum, vt s. eo. lib. de offi. vica. cum in generali. In talium ergo collatione per ordinariū facienda, requiritur quòd mensis elapsus sit: q per seipsos conferant, si præsentes sint: vel q per generales vicarios non speciales: & q habeant speciale mandatum beneficia conferendi; & sic expone, id, scilicet, beneficia conferre.

CAP. IIII.

QVamuis [a] † plenissima [b] sit aliàs in beneficiis interpretatio faciēda: litteræ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi [c]. Et ideo si alicui vsque [d] ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione [e], sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri: nisi de pensione in nostris litteris mentio habeatur expressa. ¶ Quamquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehēdatur aliàs [f] ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorē, sub hac generalitate nolumus hoc casu includi [g]) se mandatum huiusmodi nō extendit [h]. Secus † autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ [i] prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato: cum vberiorem [k] hoc casu, quàm alio impetrāti gratiā facere videamur.

¶ Idem.

¶ *Impetranti beneficium seculare prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo. Dominicus.*

ADDITIO. Archidiaconus (cuius dictū vt tutius cōsulo ante factū; post factū sto glo.) exponit, id est collatio beneficiorum sic in curia vacantium. Adde quintum, quòd infra diœcesim conferant. Ioan. And.

Vide Oldradū consil. 168.

QVamuis.] Primo ponit regulam; Secundo instantiā: ibi, *Et ideo.* Tertia: ibi, *Quamq.* decidit sm dictā instantiā, & duos casus subiicit. Quarta ibi, *Secus.* contra instantiā alium casum subiicit: sm Io. Mo. Ioan. And.

CASVS. Papa voluit mihi facere gratiam: & mandauit episcopo Pictauensi, vt pro sustentatione meæ vitæ mihi prouideret vsq; ad summam quinquaginta librarū: vtrum virtute istius gratiæ posit assignare vsque ad illam summam in pensione super aliquo beneficio? Respondet q non, nisi in litteris meæ gratiæ fiat expressa mentio de pensione, sed virtute illius gratiæ solū mihi fiet prouisio vsque ad summam quinquaginta librarū in beneficiis ecclesiasticis, & non in pēsione: & rationē ponit: nā litteræ istæ sunt odiosæ & ambitiosæ: & ideo sunt restringēdæ. Sed quid, ponamus q Papa mandauit sub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbēda vacante, vel proximò vacatura in aliqua ecclesiarū ciuitatis Pictauensis: vacauit aliqua præbenda in ecclesia cathedrali Pictauensi, an virtute meæ gratiæ possim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, q non intendit q mea gratia extendatur ad ecclesiam cathedralē: licet in fauorabilibus sub nomine ecclesiarum ciuitatis Pictauensis contineatur cathedralis ecclesia. Sed quid si Papa mādauit mihi prouideri in aliqua ecclesiarū prouinciæ Burdegalensis: vtrum ecclesiæ cathedrales cōprehenduntur sub mea gratia, adeo q posit mihi prouideri de bñficiis ecclesiæ cathedralis Pictauensis, vel aliarū ecclesiarū cathedralium prouinciæ Burdegalensis? Rñdet: q sic: Et non solum ecclesiæ cathedrales suffraganeorū cōtinētur sub mea gratia, sed etiā ecclesia metropolitana: nā videtur mihi fecisse vberiorem & pleniorē gratiā, quam quādo mādat mihi prouideri in ecclesiis alicuius ciuitatis: & ideo appellatione ecclesiarum in hoc casu continentur ecclesiæ cathedrales. Nota primo, q verba inserta in dispositionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus sunt interpretanda largissime: ad hoc de don. cum dilecti. Nota secundo, q verba rescriptorum beneficialium sunt interpretāda stricte. Dominicus.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Quamuis.*] In beneficiis vel impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsq; ad certā summam pensio non debetur. per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non cōprehenditur cathedralis: sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extrauaganti [Innocentii iiij.] breui responso & c. licet in beneficiis. Et emanauit ad declarationē eorū, quæ not. Tan. Ber. & moderni s. in antiq. de æta. & qualit. accepimus. in fi. de præben. pro illorū. in prin. Ber. & Cōpost. de rescript. cap. sanctæ crucis. in glos. quia quæstiones. §. itē quæritur. de hac forma. & §. seq.

ADDITIO. Et p Inno. & Host. s. de iurepa. cū dilectus. Io. And.

b ¶ *Plenissima.*] s. de don. cum dilecti. in fin. s. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. beneficiū. [vide qd plene dixi d. c. olim. super vlt. glo. Archid. remittit ad not. de consan. & affi. quod dilectio.] Et debent esse mensura. j. de reg. iu. decet. cum suis concord.

c ¶ *Restringi.*] sic s. eo. lib. de fi. presby. c. 1. & 2.

d ¶ *Vsque ad certam.*] aliud puto cum Papa scribit vt prouideatur impetranti vsq; ad talem summā: aliud dum Papa scribit vt prouideatur ei de præbēda tanti valoris vel summæ: quia in primo casu potest prouideri de minori, sed non de maiori: in secundo vero de maiori, sed non de minori, quia forma mandati est seruanda [l] j. eo. tit. cui de nō. Et cū istud, vsque, ponitur in litteris, intelligo q veniat ascensiue: quasi Papa scribēdo q prouideatur vsq; ad summā centum librarum, velit q prouideatur de summa à lx. vsque ad centum: sed nō vltra id s. e. lib. de arbi. c. 1. cū suis concord.

Per istam tōrē Domi. & alij reprobant glo. quia prouideri nō potest nisi de expressa. Fe.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de verb. ob. l. 1. §. si stipulanti. & l. inter stipulantē. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. qui quinque. Io. And.

¶ *Glossa sequens rationem reddit.*

e ¶ *In pensione.*] Papa videtur mandasse ei prouideri de eo quod prouidens per se non poterit retinere sicut beneficia: Quia licet ibi sit liberalitas, nō tamen est in collatione: sed in eo q magis isti quàm illi confertur. quod dic vt s. de præben. relatum. probatur hoc j. de insti. c. vlti. Et licet in fauorem eius hoc dictū videatur, nō tamen illi fauori renūciat propter intentionem Papæ, quæ talis fuit: & propter formā mādati, q seruanda est, j. eo. tit. cui de non.

In quibus quoribus conditionibus ... Secus est cū mādatum.

ADDITIO. Per beneficia quis intitulatur & obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiā. s. de cleri. non resi. c. fi. sed per pensionē nō intitulatur, nec ad residētiā tenetur. 16. q. 1. possessiones. & q. 6. illud, cū illa posit etiam laico concedi, vt ibi. Io. And.

Pensio non obligat ad residētiam.

f ¶ *Alias.*] vt 100. dis. palliū. de auth. & vsu pal. c. 1. [vbi de hoc p Hosti.] s. de testa. requisisti. ad hoc de ver. sig. cū tibi. imo ēt interdū solū cathedralis comprehenditur: vt s. de verb. sig. cum clerici.

ADDITIO. Quod est speciale propter periculum, quod imminere potest ex periurio, vt ibi dixi. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. alle. vnam concord. & ponit opi. pro secundo ponit opi. contrariam, quam soluit.*

g ¶ *Includi.*] sic j. de sen. excom. quia periculosum. & hoc tenebat Cōpost. in supradicta glo. [Et facit. C. de aquæduc. l. eos. li. 11. Io. Mo. & Arch. ibi dicitur q habētes aquæductū, nō attētēt matrices fistulas.] Sed Ber. & Tan. videbātur tenere cōtrarium in prædicta decr. accepimus. in ant. in glo. penul. Sed forte bonū habuerunt intellectū si ad casum decre. se retulerūt. s. in iis qui primo erant obligati prouidere: obligauerat enim se episcopus ordines cōferendo, vt s. e. in ant. cū sm Apostolū ad si. prouidere vel in cathedrali vel alia. litteræ igitur ibi īpetratæ fuerūt litteræ iustitiæ: sed hic de litteris gratiæ loquimur: vnde in hoc casu p cōmunē formā in cathedrali vel aliis prouidere tenebitur [2]. & sic decre. illa loquatur in suo casu & nec sit correcta per istam. ad hoc. s. eo. lib. de elect. cum expediat.

[2] Tenet Domi. cū glos. Fontanus.

¶ *Glossa seq. quærit. arg. pro, soluit contrariā secundo quærit & soluit.*

h ¶ *Non extendit.*] quid si mādetur sub hac forma: nūquid in capellania vel māsionaria maioris ecclesiæ cathedralis poterit prouideri? Et videtur Papa solū canonicos & ipsorū excepisse præbendas. ad hoc s. in tex. vbi dicit; propter ipsius honorē. ad hoc. s. e. lib. de rescri. statutū. & s. de verb. sig. cū clerici. Satis credo, cū hæc littera sic indistincte loquatur: q in nullo beneficio cathedralis ecclesiæ poterit prouideri: nō enim dicit, q nō includatur canonicatus ecclesiæ cathedralis: sed q nō includatur ecclesia: ergo nullū ipsius ecclesiæ beneficiū includetur. ad hoc optime. j. de priuil. per exceptionē. & s. 1. respōso. [Hanc opinionē tenet Archid. qui refert sic pronunciatū per archiepiscopū Rauen. de mādato Papæ in forma pauperū. inducit ēt ad hoc. j. de sen. exc. c. vlt §. adiicimus.] Sed pone, impetraui prouideri mihi in ecclesia sancti Petri Bononien. nō est alia sancti Petri ecclesia quā cathedralis: nūquid in ea prouidebit mihi? Videt pp stylū curiæ; gratia surreptitia: qa in cathedralib' ecclesiis non solet exprimi nomē sancti: sed in inferioribus sic. qd credo, nisi aliter p litteras appareret Papā de cathedrali itellexisse p illud ca.

i ¶ *Prouinciæ.*] & in hoc casu loquit decre. s. eo. ti. p illorū. vnde nō aduertebāt qui decret. istā allegabant, q per litteras quibus prouideri mādabatur in aliqua ecclesia ciuitatis, potest prouidere in cathedrali, cū ibi archiepo de ecclesiis suæ prouinciæ scriberetur.

[1] Qui potest de ele. in an uq. dudum 1. & 2. & c. Cumana. & c. Sacrosancta. cum si. Io. And.

k ¶ *Vberiorem.*] si ergo quæratur diuersitatis ratio, sufficiat ista: licet quo ad metropolitana ecclesiam non multum efficax videatur: sed sufficit sic per Papam declaratum in anti. de re iudic. in causis.

ADDITIO. Vide quod not. Host. s. eo. pro illorū. post prin. & in sum. de

sum. de verb. sign. §. à quo fieri. post princ. ver. quid si praecipiatur. vbi dicit, q ciuitas & dioecesis sunt correlatiua. sicut pater & filius: & sic vnum nō est reliquum: sed prouincia non est correlatiua ad ciuitates, sed illarum collectiua vel conclusiua: ita quòd etiam ciuitatem propriam concludit. facit vj. q. iij. scitote. iij. q. vj. non liceat. & seq. c. Io. And.

CAP. V.

Cum † de beneficio ecclesiastico consueto clericis secularibus assignari, prouideri mādatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno [a] vel pluribus secularibus clericis institutis [b] in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, vt praescriptio legitima [c] sit completa, etiā si ante [d] vel post [e] † religiosi quandoque † ministrauerint in codē. ¶ Quando vero scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu [f] alicui clerico seculari [g] prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum [h] praemissum) est solitus gubernari: Nisi hoc in litteris caueatur expresse.

¶ Idem.

¶ *Habere personatum cum cura,*

¶ Vide demum. l. tit. de supplen. neglig. prael. vel. p... ... in c. ... strarum de excep.

Cum.] Duae sunt partes: Secūda ibi, *Quando.*] Et haec secunda ponit dictum a quo casum excipit ibi: *Nisi.* & hoc verbum, beneficio, large ponitur, siue de parochiali ecclesia, vel de praelatura: vel de pbēda tractet. Io. And.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, qd̄ cōsueuit assignari clerico seculari: Erat aliquod beneficiū qd̄ fuerat regulare, tamē fuerat possessum per seculares clericos per spatiū xl. annorū, sufficiēs ad inducendū praescriptionē: verū videatur mutatū beneficiū? Rńt q sic: nam ex spatio tanti tēporis praesumitur mutatio status talis beneficij, ideo cōtinetur in gratia mea, ac si semper fuisset seculare, & nō regulare.

¶ Tene menti istū tex. cū sua glo. tamē si variae p diuersos beneficium fuit gubernatū, attenditur status vltimus. Dom. & Philip. Fonta.

¶ Ergo si tēpore impetrationis religiosi bona fide illud beneficium possideant, nō valent litterae, nisi mentio fiat de possessione. cap. no. de deci. Philip. Fra. de Anch. Fonta.

Sed quid, pone q Papa mandauit vt mihi prouideretur de prioratu: quaeritur de quo prioratu intelligatur? Rńt q de prioratu seculari congruo meo statui, nisi in gratia mea contineretur expresse, vt mihi prouideretur de prioratu, etiam si illud esset regulare.

Nota primo q appellatione consuetudinis intelligitur de praescripta: vt nota. in c. Cumana. de elec. in anti. Nota secundo quae possessio inducat praescriptionem: quia requiritur quòd sit continua & pacifica. ad hoc de praesump. illud. Dominicus.

a ¶ *Ab vno.*] Nota pro iis quae not. Ber. §. de causa pos. & proprie. cū ecclesia Sutrina. in glos. ex hoc videtur [facit §. in anti. de fil. presby. constitutus.

b ¶ *Institutis.*] ergo si de facto tantū occupatū esset per eos, non haberet locum praescriptio: vel si ibi non vt rectores, sed vicarij vel conductitij seculares clerici rexissent.

Additio. Idem Io. Mona. & Archid. qui ponderat, q hic requiritur praescriptio, non consuetudo tantum: propter ea quae dixi §. eo. lib. de consue. c. fi. in 3. glos. Ioan. And.

c ¶ *Legitima.*] scilicet xl. annorum in anti. de praescript. de quarta. de causa pos. cum ecclesia. de consue. c. vlt. [idem Archi.]

d ¶ *Ante.*] inceptam praescriptionē; sed secus si post inceptam, & ante completam: & ideo dixit §. in tex. continue.

e ¶ *Post.*] [i] non tamen continue & pacifice spatio xl. annorū. & ideo dicit, quandoque. illa igitur administratio praecedentis temporis tollitur per praescriptionem sequentem. administratio autem praescriptionē sequens illam non tollit, nisi alia interuenirent, quae ius aliorum haberent perimere.

[i] Placet Philip. quē vide Fonta.

Additio. Idem Archidiaconus.

f ¶ *Prioratu.*] Prioratus est generale verbū, quod ad prioratum secularē, vel regularē potest extēdi: sed ratione personae impetrantis, qui clericus secularis est, sibi regularis prioratus conferri non potuit, vt arctetur id solū ad seculares: nam graue est inexpertos, & c. 19. q. 3. monasteriis, in anti. de elect. cū ad nostrā. & c. officij.

Prioratus est duplex.

g ¶ *Seculari.*] quid si tempore impetrationis secularis erat impetrans, modo factus est regularis: nunquid de tali prioratu sibi poterit prouideri? Credo quod non [k] per decre. §. eo. lib. de rescrip. si eo tempore.

[k] Philip. vtl. fit ea glos... Fonta.

h ¶ *Iuxta modum praemissum.*] supra proxi. respōso, scilicet per xl. annos continue & pacifice ab vno vel pluribus institutis in ipso.

Super eo.] ¶ Non diuiditur: dici tamen pōt, q decidit casum, & rationem interserit: ibi, Cum hoc. Io. And. Praemitte, q pluralitas beneficiorum curatorū est prohibita. §. eo. de multa. Domi. ¶ Praesupponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. de multa. eo. ti. in anti. videlicet, q si quis obtineat dignitatem vel personatum, & ei cōferatur aliud beneficium simile, vel ecclesia parochialis: primum vacat habita possessione secundi beneficij: & si contendat retinere primum, vacat vtrunque.

Casus. Cum obtinerē dignitatē vel personatū, episcopus Pictauēsis mihi cōtulit praebendā, cui erat annexa ecclesia parochialis: acceptaui praebendā cū sua annexa, & apprehendi possessionē, an vacet mea dignitas vel personatus? Respōdet q nō: quia ecclesia parochialis est simplex beneficiū & cōpatibile cū dignitate vel psonatu: ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica: secus si ecclesia parochialis esset per se: quia tunc esset necessaria dispensatio à sede Apostolica: Ratio diuersitatis est: quia quando ecclesia parochialis est annexa praebendae, dicit esse suppressa & extincta: ideo censetur simplex beneficiū. *Personatibus*] nno intelligatis q vnus & idem posset obtinere plures personatus: sed loquitur iste tex. de pluribus beneficiis, ex pluribus personis quibus conferuntur. Nota primo, q magis dignū potest annecti minus digno: Nam magis est digna animarum cura quàm canonicatus. de aeta. & quali. cum sit in antiq.

& praebendam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale. Io. And.

CAP. VI.

Super eo quod [i] praebendas, quibus parochiales ecclesiae sunt annexae [k] †, in quibus spiritalem iurisdictionē secundū ecclesiae vestrae consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationē curam animarum habetis, simul cum personatibus [l] (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem [m] ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio [n] † non obuiet [o]) dispensatio [p] necessaria non existit.

¶ Vide q̄d de ista vnione no. clem. si vna. de reb. eccle. non alienan. & c. si vnice. de excess. prael. Pet. de Ancha. Fōt.

¶ Hoc est generale cō... in Lateran. suo in noct. 10 iij. cap. 29.

¶ Idem.

¶ *In impetratione beneficiorum inspicitur data, non praesentatio vel receptio. Ioannes And.*

Nota secundo q est possibile ex cōsuetudine ecclesiae retinere in eodem corpore personatus curam & praebendam: etiam si praebendae sit annexa ecclesia parochialis. de consue. c. 1. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid declaret.*

i ¶ *Super eo quod*] Habere personatū cum cura, & praebēdam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra conciliū generale. Et reprobatur per istā decretalē opinio Ber. supra eod. tit. extirpandae. §. qui vero. cui fauet Guil. in Specul. tit. de legato. §. videndū, vers. quid si habeo. & approbatur opinio Innocentij & Hostiens.

Additio. Et dicit Archid. q hoc dicebat constitutio extrauagans Inn. iiij. salubriter. & dicit, q audiuit a Spe. q vidit illā sub bulla. In ver. tamen praealleg. dicit, q nunquā vidit hoc diminutū, qd̄ tamē vidit saepius agitari: nec ego vidi illā cōstitutionē. Io. An.

k ¶ *Annexae.*] in quibus deseruire debet per vicariū perpetuū, vt in prooe. §. sed an ipse vicarius, vel ipse praebēdarius curā animarū illius parochiae habeat de hoc fuerūt opiniones diuersae, vt sequitur: vicarius enim curā animarum habet [q], quod probatur §. in anti. de offi. vic. ex parte. sed vt vicarius: vt ibi not. Ber. cum ergo rector spiritualē iurisdictionē ibi habeat, & super vicarium existat: quia excōicare potest, & similia facere: ergo quin curam habeat negari non potest [r]. §. de elect. dudum ij.

[q] In actu, quo ad forū poenitentiale. Domi. Phil. p. fōt.

[r] Verū est in habitu. Domi. Philip. Fonta.

l ¶ *Personatibus.*] & sic videtur q vnus possit plures personatus, & praebendam etiam cū parochiali annexam in ecclesia obtinere sine dispensatione Papae: vnde contradicit aperte §. eo. lib. de consue. c. j. Sed hic Papa pluribus loquitur, vt vides. j. vbi dicit, obtinetis. vnde pluribus canonicis eiusdem ecclesiae de hoc quaerentibus consultus Papa respondit: & sic non est contra.

m ¶ *In eadem ecclesia.*] idē & multo fortius in diuersis. ad hoc §. de concel. praeben. litteras.

n ¶ *Concilio.*] §. eo. de multa.

o ¶ *Non obuiet.*] cū enim accessoriū habeat sequi naturā principalis. §. e. lib. de of. deleg. si super gratia. j. de reg. iu. accessoriū. cū suis concor. & de praebenda nō est cautū q vacet, ergo nec vacabit capella accessoria ad praebendā. ad hoc. ff. de ser. ru. praedi. l. vna est via. ff. quēadmodum ser. amit. si cōmunem. ad hoc j. eo. quia saepe. praeterea cessat ratio prohibitionis. quia in ecclesia annexa praebendae non tenetur residere, vt §. eo. c. extirpandae. ergo constitutio, de multa. hic locum non habeat.

p ¶ *Dispensatio.*] intelligo Papae, de qua loquitur concilium, de quo mentionem fecit: alias in praebenda & dignitate bene requiritur dispensatio episcopi, nisi consuetudo ecclesiae aliud induceret, vt illa sine dispensatione simul possint de iure teneri [s]. ad hoc §. e. lib. de rescri. gratia. & quod ibi dixi. Dicebant ergo Inn. & Host. §. eo. extirpandae, hunc esse casum, in quo de iure communi, vel saltē de cuiuslibet superioris dispēsatione ēm diuersas opiniones, quas

[s] Placet doct. Fonta.

quas not. §. eo. titu. cum iam dudum. quis plures curas habebat.

E *Vm cui.*] Decidit casum, cuius dubium fortificat:ibi, *Licet isti.* Ioan. And.

Casus. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi: & mandauit decano & capitulo ecclesiæ Pictauensis, vt de facto me reciperent in fratrē & canonicum, & me installarent: postea Papa in eadē ecclesia Pictauensi fecit ibi similem gratiā: quia te creauit canonicū ecclesiæ Pictauensis, & mandauit decano & capitulo ipsius ecclesiæ, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum. tu fuisti diligentior me: quia licet essem prior in impetratione, tamē tu primò præsentauisti litteras tuas decano & capitulo, qui te receperunt in fratrem & canonicum: ego postea p̄sentaui litteras meas: & secundo me receperunt in fratrem & canonicū: Accidit quòd statim post vacauit quædam præbenda: quæritur cui nostrum debeatur? Respondet ꝙ mihi qui primus fui in impetratione: licet fuerim posterior in præsentatione litterarum. Nota primo, ꝙ ex canonicatus collatione acquiritur ius etiam sine alia receptione in canonicum. ad hoc j. eo. si clericus. Nota secundo, quòd idem est prouisio ꝙ collatio: patet hic: quia dicit, iuxta suæ prouisionis. & ē. dixit de collatione. Dominicus.

a Nota hoc: quòd si à capitulo nō assisceret præbenda. not. Doct. 1. eod. inter cetera. Pet. de Ancha. Fon.

† Si isti illorum executores contra ipsum fulminarent censuras, non ligaretur: quia eis cēsuræ non ligant nisi iniustè & de facto exsistentes. I. eo. pro illorum. Pet. de Ancha. & vide hic Fel. in c. cum te. de sent. Fon.

CAP. VII.

E Vm, cui [a] canonicatus alicuius ecclesiæ à sede † Apostolica est collatus [b], licet nondum sit in ea receptus; decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinē) omnibus præferendū [c] †, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis [d] gratia est concessa: Licet isti [e] primo suas litteras præsentauerint: & primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem.

¶ *Per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis tēpibus promoueri. Io. And.*

CAP. VIII.

S I pro clericis [g] pauperibus, vel alijs [h] nostras litteras, vt eis de beneficijs prouideas, etiā si animarum [i] cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eisdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficijs curam habētibus licite prouidere [l]; nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit [m] tamen, vt ipsi ad ordines, quos requirunt [n] † collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure [o] temporibus promoueri [p].

¶ Idem.

¶ *Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto, prouisio auctoritate Papæ intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. IX.

S I EVM SVPER

Prima glos. ponit summam, & quid declarat.

a *Eum cui.*] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ not. supra de rescript. capitulū. & reprobatur cōmunis opinio.

b *Collatus.*] longe diuersum est conferre, & mandare conferri. ad hoc ē. eo. lib de resc. tibi qui. & c. duobus.

Additio. Et plene not. j. de cōce. pb. si soli. in vlt. glo. Io. And.

c *Præferendum.*] nisi in casu. j. eo. si clericus. §. verū ad hoc. ē. eod. lib. de rescript. tibi qui. in fi.

† Plura De Floribus. Fonta.

d *Similis.*] ideo dixit, quia secus si maior: vt puta ꝙ omnibus prioribus præferatur: vt j. de concess. præb. au ctoritate. ad idem in casu. j. c. quia sæpe.

e *Isti.*] posteriores impetrantes.

Glossa sequens iustificat textum.

f *Primo.*] approbatur ergo illa lectura decre. capitulum. quòd ibi, prius, sit nomen non aduerbium: Et certe satis erat absurdum dicere. ꝙ per cursum tuum tu me præuenires in iure iā mihi acquisito. Et scire debes, quòd sicut primo impetrans præfertur omnibus secundo impetrantibus in hoc casu: sic præfertur omnibus quibus præbenda vacans etiam ab ignorantibus conferretur, vt j. eo. si postquam.

a Item not. in præalleg. decret. tibi qui. de rescrip. Io. An.

S *I pro.*] Primo decidit casum, quem secundo determinat: ibi, *Oportebit.* Ioā. And. ¶ Pro intellectu huius cap. habemus p̄supponere illud quod habetur in c. cum in cunctis. de elect. in anti. Videtur quod ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatum, quatuor sint requisita: videlicet ætas, scientia, certus ordo: licet de ordine non fiat mentio in dicto cap. cum in cunctis. Itē quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas istorum quatuor, vel alicuius istorum quatuor, reddit litteras subreptitias.

Casus. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit episcopo Pictauen. vt de beneficio spectante ad suam collationem tibi prouideret, si quod vacaret: alioquin de proximo vacaturo: etiam si illi beneficio immineret cura animarum: & in litteris Papæ nihil dicebatur de defectu ordinis: vtrum virtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato, ita quòd taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas subreptitias? Respondet Romanus Pontifex, quòd licet patiaris defectum ordinis: tamen litteræ tuæ non sunt subreptitiæ: posito quòd in eis nulla fiat mētio de defectu ordinis: Nam sufficit quòd possis promoueri ad beneficium curatū infra annum. c. licet canon. de elect. ē. eo lib. & c. cum in cunctis. alleg. secus si patiaris defectum in ętate, vel sciētia: nam tunc litterę tuę essent subreptitię, & virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota textum iuxta glos. quòd in promouendo ad ecclesiam parochialem requiruntur quatuor, s. ętas, scientia, morum honestas, & ordo: patiens defectum in tribus primis non promoueretur auctoritate Apostolica: secus si pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. Nota beneficiū curatum potest conferri nōdum promoto ad ordinem: sed sufficit quod promoueatur infra annum.

Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.

g *Si pro clericis.*] per litteras Apostolicas nō facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficia prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Tracta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, venerabilibus fratribus. alias, super prouisione, & fuit Alexandri.

† Vide concilium Trident. sessio. 21. de reformat. cap. 4.

Glo. seq. dicit quare illud, alijs, fuerit additum. & quid declarat, & hoc iustificat.

h *Alijs.*] hoc fuit nō sine mysterio dictum, quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant secus in alijs. & declarat hic qđ not. Compost. in ant. de rescr. capitulum. in gl. quia quæstiones. §. item quæritur an collatio. Et not. ꝙ quatuor requiruntur in promouendo, scientia, ætas, mores, & ordo. in primis tribus patiens defectū, auctoritate litterarū sedis Apostolicæ nō promouetur: nisi fiat mentio. ē. in antiq. de æta. & qual. cum te. & c. seq. in quarto si, vt hic vides. & sic caute decre. illa quartū omiserat.

i *Animarum cura.*] aliàs enim nisi hoc esset expressum, de curato prouideri non posset. ē. de præben. c. vlt. j. eo. tit. cum in illis.

k *De defectu ordinum.*] secus in defectu ætatis. ē. eod. lib. de rescrip. si eo tempore. Et nota ꝙ bene probat ista littera, & inferior, quæ idem repetit: ꝙ promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur. & facit ad id quod dicam j. glo. proxima.

Glo seq. ponit opinionem quam non approbat.

l *Prouidere.*] olim de iure cōi tales ad talia beneficia non poterant assumi. ē. de æta. & qual. præterea. hodie dicunt quidam [§] indistinctè, ꝙ possunt. ad hoc s. eo lib. de ele. cum ex eo. j. de insti. c. 2. & hic. Sed non sum ausus corrigere decr. præterea [4]. & dico ab ea recedendum solum in casibus, in quibus hoc expressum inuenio, vt hic, & j. de insti. c. 2. in alijs salua maneat: & s̄m hoc intelligo decre. cum ex eo.

§ Et hoc placet Archid. Io. And.

4 Saluo quo ad parochiales ecclesias, de quibus loquitur. Io. And.

Additio. Vt ibi not. in glo. per hoc. vide quod dixi de elect. dudum 1. super ver. vel ordinibus. Io. And.

m *Oportebit.*] vnde solet exprimi in litteris, s̄m stylum curiæ: ita tñ ꝙ idem clericus se faciat statutis à iure, &c. & p̄sonaliter, &c.

n *Requirunt.*] de iure communi, consuetudine, vel statuto ecclesiæ. ad hoc quod dixi ē. de fil. presby. cap. 1. 1. responso.

o *A iure.*] vt in quatuor tēpibus anni, & in sabbato sancto, & sabbato mediæ quadragesimæ. in Authen. de temp. ord. cap. 2. & 3. minores autem conferri possunt in festiuis diebus, vt ibi, & eod. tit. cap. 1. Ioan. And.

Ordines quibus temporibus possunt conferri.

Glo seq. distinguit, & in secundo membro tres casus excipit.

p *Promoueri.*] ꝙ si moniti nō fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet. s. in antiq. de elect. c. cum in cunctis. in §. inferiora. [Hodie imponitur noua pœna reseruatis antiquis per cle. vt hi qui. de responso. de æta. & quali.] Si autem beneficium sit curatum, [†] priuatus est ipso iure: nisi sacerdos fuerit itra annū. s. eo. lib. de elect. licet canon. nisi esset ecclesia collegiata, vt eo. tit. [iam alleg.] c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum. eo. tit. commissa. §. 1. vel secum fuerit dispensatum. eo. tit. cum ex eo.

† Contra diffinem parochialis ecclesiæ. Ioan. And.

S *I eum super cuius.*] Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alterius: ibi, *Et ideo.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ cum in aliqua ecclesia sunt plures expectantes: aliquis auctoritate Apostolica, alius

cuius prouisione Apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas litteras, quibus obtemperatum non fuerat, destinarat: Mandemus auctoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibique prouideri de præbenda iuxta ipsius legati continẽtiam litterarum: talis receptus huiusmodi nostri auctoritate mã dati, non legati, sed nostra intelligitur auctoritate receptus: Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem auctoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

¶ Idem.

¶ *Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur, hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. X.

Mandato nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit (siue ad tuam, siue ad illius collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem fortan spectantia simul vacent: tunc scripturæ ordinem seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

ca, alius auctoritate ordinaria bñficiũ: primũ vacans nõ potest deberi oibus: nã beneficiũ debet esse vnius, sed expectãti auctoritate Apostolica est conferendum: quia ille præ cæteris est pferendus. Casus. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrem & canonicum: & ei promiserunt pbẽdam primo vacaturam: tñ ista promissio non est obligatoria: item legatus Cardinalis mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis vt quendam Caiũ reciperent in fratrem & canonicum, & sibi reseruauit primã vacaturam. Ille Caius litteras suas pſentauit canonicis ecclesiæ Pictauen. q ipsum noluerũt recipere in fratrem & canonicũ: vnde accessit ad Papam: qui mandauit ipsis canonicis sub hac forma: Mandamus, quatenus talẽ Caium pro quo scripsit talis Cardinalis legatus, recipiatis in fratrẽ & canonicum: & ei pbendam primo vacaturam conferatis ſm cõtinentiam litterarũ ipsius legati: quæritur vtrum iste videaẽ receptus auctoritate Apostolica vel legati? Rñdet q vr̃ receptus auctoritate Apostolica, & non legati: & ideo pfertur oibus alijs habẽtibus similem gratiam in ea ecclesia. Nota primo iuncta glo. q Papa potest dare ius ad beneficium primo vacaturum: legatus vero nõ potest: licet possit reseruare beneficium primo vacaturum in fauorem certæ psonæ: Ratio diuersitatis est: quia ille non tñ procurabit mortẽ viuentis, sicut si haberet ius ad beneficiũ primo vacaturum: nam licet legatus reseruauerit tale beneficium primo vacaturũ: in fauorẽ istius: tñ potest legatus illerecedere à reseruatione, & illud beneficium alteri conferre: & ideo non ita procurabit mortẽ viuentis. Nota q si Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorem litterarum sui legati: licet Papa se referat ad litteras sui legati: tñ iste talis dr̃ receptus auctoritate Papæ, & non auctoritate legati. Et ad hoc emanauit pſens cap. & illud verum, nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud cap. fuit: quia dicebat Papa, recipiatis talem Caium iuxta tenorẽ litterarũ talis legati, Sed ratio decidendi: quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt iste Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota vlterius, q inter receptos auctoritate Apostolica quando habent similes gratias, qui prior est tempore, potior est iure: sed illa prioritas attenditur à tempoe impetrationis litterarum, & non a tempore præsentationis earundem. ſ. eod. tit. cap. cum cui. Nota etiam q litteris legati creditur super collationibus beneficiorum ad eum iure legationis pertinentium. materiam vide de probat. cap. post cessionem. Nota finaliter quòd verbum, auctoritate nostra, inducit actum delegationis. vide ſ. eodem lib. de rescript. cum aliquibus. Dominicus.

¶ In contrarium adducit Pet. de Anchara l. si seruus ff. de her. inst. & l. vnum ex famil. ff. de leg. 2. sol. vincere cõtrarias si per istc. datio- nem legati alteri ius acquireretur, sed non. Ioann.

Ratio dubitand. & decidendi.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.*

a ¶ *Si eum super omnes.*] Tracta fuit de extrauagãti, quæ incipiebat dilectus filius. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Compost. ſ. de rescrip. capitulũ. in glo. quia qͥstiones. ver. sed pone qđ prior. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. vers. qd si p.

b ¶ *Litteras.*] reseruationis: nam legatus vacaturam non confert, vt ſ eo. tit. in antiq. c. dilectus filius T. sed bene reseruat collationi suæ: & super ea conferenda cum vacabit dat executores, vt ſ. eod. lib. de offi. leg. c. 3. & 4. & ĩ. eo. tit. si Apostolicæ.

c ¶ *Auctoritate nostra.*] Litteræ igitur gratiosæ sic missæ faciunt illum censeri auctoritate Apostolica receptum: ex quo sic exprimit. ad hoc ſ. eod. lib. de rescrip. cum aliquibus. in fi.

d ¶ *Receptus.*] post impertitã enim auctoritatem à Papa, talis gratia Papalis intelligitur. ĩ. eod. si Apostolicæ. & C. de veteri iure enuc. l. 1. ante medium.

¶ Quod hic not. Io. Mo. ibi dicit sup glo. non in forma. Ioan. And.

e ¶ *Eadem.*] nam si minori pfertur, etiã prioribus, vt ĩ. eo. hi qui.

Mandato nostro.] Ponit thema, cuius dubiũ soluit distinguẽdo: primũ membrũ: ibi, *De beneficio*. Secundũ ibi, *Si vero*. Io. An.

Casus. Papa mãdauit epo Pictauensi sub hac forma: Mãdamus vt tali cõferas bñficiũ primo vacaturũ, spectãs ad tuã collationẽ, vel alteri placi: nũc vacat bñficiũ spectãs ad collationẽ epi Lemouicen. illud voluit mihi cõferre eps Pictauẽsis: Dicit eps Lemouicẽ. nõ cõferatis, q Papa mãdauit nobis alternatiue: ideo expectetis qđ priꝰ vacet bñficiũ spectãs ad vestrã collationẽ: an bñ dicat? Certe nõ: sed poterit eps Pictauẽsis mihi cõferre bñficiũ spectans ad collationẽ epi Lemouicẽsis. Sed ponamus q eodẽ tpe vacauit bñficiũ in diœcesi Pictauẽ. & aliud bñficiũ i diœcesi Lemouicẽsi: qđ illorũ bñficiorũ mihi cõferet? Rñdet q ex eo q eps Pictauẽsis primo fuit noiatꝰ litteris Apostolicis, debebit seruare ordinẽ litterarũ, vt primo cõferat beneficiũ spectãs ad collationẽ suã. Sed quid si in litteris dicat, q eps Pictauẽ. cõferat mihi beneficiũ spectans ad collationẽ epi Lemouicẽ. vel suũ? Certe licet tunc vacẽt duo beneficia, vnũ in diœcesi Lemouicensi, aliud in diœcesi Pictauensi: poterit cõferre illud beneficium qđ vacat in diœcesi Lemouicensi, qđ spectat ad collationem epi Lemouicẽ. Nota q beneficium primo vacãs debet pcise qñ Papa mandauit de beneficio primo vacaturo. Et illud verũ, nisi primũ beneficiũ fuisset vacans in fraudẽ: q tunc possum omittere primũ, & petere scđm. Sed cessante fraude debeo acceptare primum, q si omittã petere primum, non possum postea petere scđm. Et verum nisi in litteris meis diceret hoc modo: mandamus quatenus conferas tali primũ beneficium primo vacaturũ, si illud duxerit acceptandum: aliás eidẽ cõferas primũ beneficiũ qđ ipse acceptandũ duxerit. quæ verba hodie comiter ponit Papa in suis litteris. Nota insup, q qñ Papa scribit de beneficio spectãte ad collationẽ vnius vel alterius, ita q sunt duo grauati: tunc beneficiũ spectans ad collationẽ primo noiati, debet illi pro quo Papa scribit. Et hoc verum, siue ille cui scribit sit primo noiatus, siue alter. Nota vlterius in alternatiuis dispositionibus illud adimplendũ, qđ prius puenerit ad casum i dispositione inclusum. Nota finaliter, q in alternatiuis pstationibꝰ est seruandus ordo scripturæ, qñ qualitas secũda iuncta alternatiuæ additur in defectum vel subsidium primæ. vide glo. fin. 63. dist. metropolitano. & glo. in regula in alternatiuis. ĩ. de reg. iur. Domi.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.*

f ¶ *Mandato.*] Hęc decretalis satis plane tracta fuit de extrauaganti Alexandri quarti, quæ incipiebat: Sua nobis, Et emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Compostel. ſ. de rescrip. capitulũ. in glo. quia quęstiones. §. sed quid si in hac forma.

Additio. Ibi ponit de duabus formis: scilicet, tuam, vel alterius & tuam alioquin ad cuiuscunq; collationẽ spectante. Et dicit hic Archi. q in ista secunda forma hic non corrigitur dictũ Alex. de quo præmisi: quasi intendat q plus importat istud, alioquin, q̃ alternatiua, vel Guil. posuit secundam formam tantum in Spec. de act. & peti. §. super actionibus. ver. item si scribitur. Io. And.

¶ Qui dixerat ex quo is cui scribitur habet beneficia ad suam collationẽ spectãtia, etiam si non vacent qd de alijs puidere nõ potest, quod hic reprobatur. Io. And.

g ¶ *Ad collationem.*] de illo igitur quod pertinet solum ad præsentationem vel institutionem, non poterit talis prouidere: nec econuerso. ĩ. eod. tit. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ *Primo vacabit.*] intelligo sine fraude per decre. ſ. eo. lib. de renun. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

i ¶ *Ad illius.*] est ratio: quia de primo prouidendum est, aliás eadẽ rõne de centesimo. ad hoc ff. de verb. obli. cum qui calẽdis. de illo igit puideatur, ne videat extingui gratia. ſ. eo. tit. & lib. cum cui. & ĩ. c. proxi. quod verum est, nisi in litteris esset clausula. qd duxerit acceptandum. ĩ. de concel. pręben. quia cunctis. & c. ne captandæ.

k ¶ *Simul vacent.*] pone mortuus vel promotus est clericus, q habebat ista duo beneficia, vel duo clerici simul mortui, vel promoti vel renunciauerunt, nec apparere potest quis primo. ad hoc ſ. eo. lib. de rescrip. duobus.

l ¶ *Scripturæ ordinem.*] & est si. ſ. eo. lib. de elect. si qs iusto. §. 1. in fi. 43. dist. sit rector. in fi. ff. de vsufr. quotiẽs. 1. rñso. ad hoc facit qđ dixi. ĩ. de re. iu. i alternatiuis. & facit ff. de leg. 2. cũ pr. §. vlt. & ff. ad Treb. l. hęredes. §. si. & vide qđ not. ſ. in ant. de rescrip. cũ dilecta.

¶ Ordo scripturę seruãdus est, vide late Decrã in cap. quonã abbas. de offic. deleg.

¶ *Glos. seq. ponit rationem, & duos casus soluit.*

m ¶ *Ad te.*] alias esset in potestate illius cui scribitur se exonerare.

¶ Idem.

¶ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Io. An.*

CAP. XI.

SI clericus, pro quo à sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea in canonicū ipsius ecclesiæ recipi faceres & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. ¶ Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstante, ac per consequēs ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo

rare. Dico tamen, q idem iuris esset in ordine conuerso, s. quando scribitur ad alterius, vel tuam, &c. quia tunc et si simul vacent, prouidebit de spectāte ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruādo, vt s. dixi. & expone, ad te, id est, ad tui collationem. Et qd dicit decre. hic, per omnia. verum intelligo, cum et tertiæ personæ scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectāte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacāte prouidebo, alias scripturæ ordinem obseruabo, eadē ratione. [Idē Archidiaconus.]

c Supple & aliū onerare: & hoc fieri non debet. ff. de eo quod cert. lo. l. 3. in prin. Arch. Ioan. And.

SI clericus.] Soluit duos dubios casus circa illum qui negligit gratiā prosequi. & primo primum, rationem subdens: ibi, *Cum facta*: secundo secūdum: ibi, *Verum*: rationem diuersitatis interserens ibi, *Cum remanserit*: determinat: ibi, *Dummodo*. & declarat: ibi, *Et eidem*. & decretum apponit: ibi, *Aliàs facta*.

y Vide concilium Triden. sessio. 24. de refor. cap. 19. vbi mandata de prouidēdo tolluntur.

† Pet. de Anch. hic id gerdo hæc verba postea in canonicū notat, q collatio præbēdæ non infert necessario ius canoniæ. c. cū in ecclesia. j e. vnde mādatum de conferenda præbenda non confert ius canoniæ, principale enim ab accessorio non vestitur. l. penult. C. de pact. j. de conces. eccl. c. 1. sed Arch. quem sequitur Philip. not. contrarium. Ioan.

¶ Præsupponendum primo pro intellectu huius cap. q cum Papa scribit canonicis pro aliquo, aliquādo mandat vt præbendam ei assignent si vacet, alioquin proximo vacaturam: & postea eum recipiant in fratrem & canonicum: & tunc si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petenda præbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mandat canonicis vt illum pro quo scribit, recipiant in fratrem & canonicum, & sibi assignent præbendam si vacet, alioquin proximo vacaturam: isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc est extincta sua gratia. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, & postea mihi cōferrent ius canonicatus: accidit quod postea vacauit præbenda in ecclesia Pictauensi: Certum est, q illa est mihi debita & non alia: fui negligens in petenda præbenda: vtrum gratia mea sit expirata, ita q non possim petere aliam præbendam? Respondet q extincta est mea gratia: ratio est: quia adhuc non habeo ius canonicatus, virtute cuius possum petere præbendam mihi deberi. Sed quid? ponamus, q Papa contulit ius canoniæ, & mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua præbenda, fui negligens in petenda illa præbenda: vtrū expirauit mea gratia? Respondet q non; quia iam iamque fui creatus canonicus, propter quod ius canoniæ si inueniam aliquam præbendam vacare, potero illam petere. Et ista sunt vera, dum tamen in ecclesia nō sit alius expectans auctoritate Apostolica: & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica, non expirat gratia mea, sed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor solum recipit potestatem, vt mihi prouideret de pbenda primo vacatura: sed collatio est fienda per ordinarium, & si ordinarius alteri conferat, collatio erit nulla ipso iure. Not. primo, q Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans. Not. vlterius, q extincta gratia Apostolica, extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequendam: quia potestas executoris est accessoria ad gratiam. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, q si Papa mandauerit alicui prouideri de præbenda, & postea mandet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura est illi conferenda, & non alia. Nota insuper, q cum quis habet ius canoniæ sub expectatione præbendæ, si nō petat primam præbendā, non est extinctus primus canonicatus, sed virtute eius poterit petere aliam præbendam. Est illud verum vt dixi, si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica; quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota etiam q impetrans beneficium debet exprimere, quòd sit clericus. vide de rescri. in antiq. cap. postulasti. & de transact. ex litteris. Not. finaliter, q per negligentiam quis perdit ius suum, & sic iura non subueniunt negligentibus. Domi.

Canoniam habens, licet nō petat primam præbēdam, nō ob id perdit ius suum.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si clericus.*] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam, extincta est gratia: Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendam, dum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corriguntur quæ not. Compostel. de rescript. mandatum. in glo. 2. in fine.

ADDITIO. Et dicebat Archid. q vsque ad §. verum. sumpta fuit de quadam decret. Nicolai tertij. postmodum disputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando ista dictio non esset in rescripto, executor cui scriberet sub hac forma, posset illum recipi facere antequam vacaret præbenda: & & soluendo tenuit, q non. alleg. iura quæ probant formam mandati & ordinem scripturæ seruādos: sufficit ad primum. j. eo. cui de non. ad secundum. s. c. proxi. cum concor. Io. An.

b ¶ *Postea.*] scilicet prouiso sibi de præbenda. & hæc est noua forma, quæ non multum habet vsum curiæ. Si aūt mādasset sibi de canonicatu statim prouideri, & postea de præbenda quando vacaret: & prouisum fuisset de canonicatu, tunc idem quod in secundo casu.

De hac & alijs formis dicam j. de concel. præbē. si soli. in prin. Ioan. And.

c ¶ *Faceres.*] erat ergo datus in hoc ad compellendum. de quo dic vt dicam j. de concel. præben. si capitulo. & c. si soli.

d ¶ *Debitam.*] scilicet proxime vacaturam, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & dubium soluit.*

e ¶ *Negligenter.*] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius; quia credebat illam præbēdā deberi primo recepto auctoritate capituli vel inferioris à Papa. Si aūtem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat a mente, vel captiuatus, vel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat qui mortuus tunc erat, vel his similia: tunc hoc casu præbendam non perdit, adhoc supra eodem lib. de elec. commissa. non enim potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit, ad hoc. supra in antiq. de elect. cap. vlt. & de concel. præben. quia diuersitatem. Quando aūt dicatur negligens, arbitrio boni viri. i. iudicis relinquēdum credo. ff. de ver. ob. continuus. §. cum ita. Nec enim dico q statim post mortem necesse habeat petere. immo aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet an præbenda sibi debeatur de iure vel non. ad hoc s. eod. lib. de contue. cap. vlti. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij, personarum & loci. ad hoc s. eod. lib. de elect. cupientes.

Negligens quādo dicatur impetrās primam vacaturam.

C. qui pe. tu. l. cum à matrimo.

f ¶ *Aliam.*] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto: sed si neglexi petere debitam, tamen adhuc non est alij collata; dico quod illam adhuc possum petere, ad hoc. j. eod. si tibi absenti. in fin.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhuc vacantem: not. in clem. de concel. præben. c. 1. in gl. iste terminus. Io. And.

Vide quæ dixi de rescrip. capitulo. super gl. & ita. Nec ab hoc dicto recedo y decr. deinde. de concel. præben. cum ei quem in h. illa cum determinat quis impetrans dicatur scire: hic loquitur quando dicatur negligere, vt ibi dixi in penul. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum, & ponit op. contrariam.*

g ¶ *Extincta.*] & sic extincta debet esse potestas executoris, secus econuerso. de offi. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc. s. e. tit. & lib. super eo. & j. de reg. iur. accessoriū. cum suis concor. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptū super vno beneficio tantum, scilicet primo vacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. deleg. ex parte j. ex quo igitur sciuit rem suam agi, & se non opposuit, sibi imputet. in antiq. de re iud. quāuis. alias sequeretur, q ius haberet in pluribus præbendis, quod est absurdum. Quidam tamen dicebant olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illū præbēdam habere: vnde si non habet primā, habeat secundam. ad hoc. s. eo. dilectus 3. s. de concel. præben. cū super. nec dicitur ius habere in duabus præbendis: quia desinit ius habere in prima. & hoc putauit Compost. in prædicta. glos. magna, æquum. Io. And.

ADDITIO. Quod tamen hic distinguitur: ibi placuit Innocē. in 1. glos. Ioan. And.

h ¶ *Effectus.*] quia Papa contulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia, quod factum fuit.

i ¶ *Negligentia.*] qua neglexit petere præbendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit.*

k ¶ *Dummodo.*] per istum versiculum probo, q non præfertur expe-

expectantibus qui impetrauerunt post negligentiam, nam de ijs qui ante negligentiam impetrauerunt, dictum erat s. ibi; nulli alij de iure debita. superflueret ergo hæc littera, nisi & de posterioribus intelligeretur. hoc sonat ergo littera, quod quandiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica siue prius, id est, ante negligentiā, impetrans, siue post, ille negligens non habebit præbendam. [Idem Archidiaconus.]

non sint aliqui eadem [a] auctoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [b] non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat [c] in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri [d] debebit [e]: Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat [f].

¶ Idem.

¶ *Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est alijs in præbendis. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XII.

HI qui [g] auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea [h] in eadem. ¶ Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter [i] in hac parte concessa fungentis, recipitur: auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.

a ¶ *Eadem auctoritate.*] præfertur igitur receptus auctoritate inferiorum. j. c. proxi.
b ¶ *Mandatum.*] cuius fines diligenter seruandi sunt. j. eod. tit. cum de non. sed illud esset mādati fines excedere.
c ¶ *Spectat.*] quocunque iure cōi vel speciali. j. ne se. vacā. c. vnico. j. de regula. c. vlt. cū similibus.
d ¶ *Prouideri.*] scilicet de pbenda, de qua scriptum non fuit.
e ¶ *Debebit.*] idē dicebāt olim quidā in casu decre. s. eo. lib. de offic. deleg. si super. vt ibi di. Io. And.
f ¶ *Non subsistat.*] intelligas nisi etiam negligens esset in ipsa petenda; quia & tunc perderet ius in illa, sicut & in superioribus casibus dictum est. Nota igitur quod potior est gratia secundi rescripti q̄ primi. Secundus ergo negligēs in præbenda, non propterea amittit canonicatū, quem iam habuerat: sed amittit potioritatem in præbenda respectu Apostolicorum, qui duplici iure iuuantur: non autem respectu aliorum, vt vidisti.

HI qui.] Sunt duo dicta, q̄ satis patent. Primū diffinit de prerogatiua receptorū: Secundū, de ipsorū qualitate. sm ibi, *Eū quoque.* CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sua ordinaria receperūt aliquem in fratrē & canonicū sub expectatione præbendæ, postea auctoritate legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in canonicum sub expectatione præbendæ: postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur? Respondet, quod debetur illi q est receptus auctoritate Apostolica, nam talis est cæteris præferēdus, licet sit posterior receptus. Sed quid, ponamus quod Papa mandauit suo legato Cardinali, vt faceret recipi Titium in canonicū ecclesiæ Pictauen. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicæ mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt Titiū reciperent in canonicum: Vtrum ille videatur esse receptus auctoritate Apostolica, vel auctoritate legati? Respondet, quod dicitur esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verum, quādo legatus habebat speciale mandatum a Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiæ Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum, censeretur receptus auctoritate legati, & nō auctoritate Apostolica, licet legatus haberet potestatem generalem a Papa. Nota primo, quod vbi concurrūt diuersi habentes ius à Papa & inferiore, nō procedit regula, quod ille q est prior tpe sit potior in iure: qd est verū qn agitur de iure ad rem: secus si agatur de iure in re. etiam ita procedit. j. eo. si a sede. Nota secūdo, quod gestū a legato, non dr gestū Apostolicæ sedis, vt s. eo. tit. & lib. si cum. Domini.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Hi qui.*] Decretalis ista emanauit ad declarationem eorū, quæ not. Innocentius, & Hostiensis, & moderni. s. eo. relatum. Ber. Compostel. supra de rescrip. capitulum. in glo. magna. §. item si vous primo. & probabatur hoc olim per decretalem de accusat. accedens. in parte decisa. & tunc ponebatur de concessio. præbend.

¶ *Glossa sequens ostendit hoc exponi regulam illam, qui prior, &c.*

h ¶ *Antea.*] Not. quod regula illa, qui prior est tpe, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est causa, quod probatur. ff. de regu. iur. quoties vtriusque. & dixi j. de reg. iur. qui prior. ad hoc s. eod. tit. & lib. cum cui. Si autē dispar est causa, non habet locum regula, vt hic. hinc est, quod lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore, q̄ ex causa. ff. de priui. credi. l. priuilegia. & creditor detalis præfertur quibusdam creditoribus etiam anterioribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

i ¶ *Specialiter.*] auctoritate ergo huius specialis mādati fungitur potius delegatus, q̄ legatus, & sic delegantis auctoritate videtur esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicētes, quod speciale mandatum legato directū nō inducit nouā auctoritatē Papæ, sed veteris potestatis legati prorogationem. arg. ff. de præcar. sed & si manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati prorogata receptus videtur [b]. vnde postponitur secundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere cōstitutio Alexandri, execrabilis. Sed contrarium est verum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manēte. quæ loquitur, cū prima & secunda concessio sunt eiusdem naturæ & formæ: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidendi vel cōferendi auctoritate Apostolica postea concessa eodē modo per se: & gratiosa data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio [c], execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerum [d], vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis. vel sit correcta. in nn. proœmij huius libri.

¶ Idem.

¶ *Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & præbenda, Bononienses canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

SI postquam [k] canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus [l], & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit † ibi postmodum [m] motu proprio [n] ignorantes tibi gratiam factam alij

SI postquam.] Primo diffinit casum: secundo rationem reddit, ibi, *Nam eo ipso.* Io. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi, & mādauit canonicis, vt me reciperēt de facto, & installarent cū assignatione pbendæ vacantis, alioquin primo vacaturæ: antequam psentassem litteras meas canonicis Pictauēsis ecclesiæ, & sic antequā essent certificati de gratia mihi facta, vacauit pbenda, quā tibi cōtulerunt: & tu similiter ignorabas gratiā mihi factam: nunquid valeat tua collatio? Rñdet quod nominā gratia mihi facta ex qua sum creatus canonicus, ligat manus collatoris, vt non possit pbendam alteri cōferre ēt ignoranti, & si alij cōferat, nō valet collatio. No. quod gratia per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarij ēt ante scientiam ordinarij. Et iste est principalis effectus ad quem emanauit præsens capit. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canoniæ? De hoc in cap. si capitulo. & cap. si soli. de concess. præben. j. eo. lib.

¶ *Prima glossa summat, & dat simile.*

k ¶ *Si postquam.*] Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & pbenda Bonon. canonici hoc ignorātes & ignorāti pbendam cōferūt post vacantē, nō tenet collatio. Nota ergo quod sicut inspiciē tps datæ, quo ad sm impetrantem a Papa [s. eo. tit. & lib. eū qui.] sic etiam inspicitur quo ad illum, qui postmodum recipit a capitulo etiam ignoranter. Ioan. And. [Idem Archid.]

¶ *Glo. seq. quærit & remittit.*

l ¶ *Contulimus.*] quid si non contulit, sed conferri mandauit? Dic vt j. de concess. præben. si capitulo. & cap. si soli.

ADDITIO. Dicit Archid. quod fortius in illis procedit hoc, qd dicit per hunc textum clare patet. vide quod not. in clem. vnica. de concess. præb. in gl. sic determinabat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro: soluit contrarium.*

m ¶ *Postmodum.*] quid si tūc temporis vacabat pbēda, quæ postmodum fuit collata? Videtur quod teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed ista iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in si. s. eo. tit. & lib. Et ideo est stylus curiæ, pbendā si qua vacat, vel q̄ primo vacauerit, &c. Satis credo idem per rationē quæ infra se quit, nā eo ipso, &c. ad hoc. j. eo. si beneficium. Io. An.

n ¶ *Motu proprio.*] quia secus si contulissent expectanti auctoritate Papæ. j. eod. cap. proximo.

a ¶ *Vaca-*

[a] Et ille cō fert vt ordinarius et quia nihil aliud est præmaturi, nisi dicendi lege debitum ordinarium c. cū ad monasterium. de offi. ordi. Domi. Fonta.

[b] Remanet tamen sibi ius saluū in terrae: & cū effectu decret. secundum Archi.

[c] Quia isti non habens ius in vacantem propter literas esse concessas sed Papa habet q. a Papa cōcessas non licitatur de eis significatione antiq. dat ius in vacantem, quod legatorū receptio nō impedit, ex quo Papa eos cōtra se nō priuilegiauit cōtitutione instantia. l. annis sim. §. si. ff. de vacat. mu. Pet. de Anc. Fonta.

[b] In eo vero quod dicitur vt legatus, delegabilis esset potior. de offi. le. studuisti. In antiq. Io. And.

† In antiquioribus libris continebatur legatis, vacauit.

[d] Hoc insertum ligas per id quod sempsi super fine p allegati ver. de illa. Io. And.

† Hic glossa sequitur doctores cōiter. vide glo. in cle. i. verbo nouitas. de concess. præb. & gl. c. dilectus el secondo cor. & Roynum cons. 81. num. 16. lib. 5.

a ¶ *Vacat iteram.*] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, q̄ in vacan. c. s. de conces. præben. nulla. &. eod. tit. dilectus filius. f.

b ¶ *Nequiuit.*] ille tamē cui sic collatum fuerat, si dimisit aliquod beneficium propter illud habendam, recuperat illud, si sine difficultate cognito præbendā illi debet., eam ibi. dimiserit: alias non. j. eo. tit. si beneficia.

D *Udum.*] Primo ponit metem duarū gratiarum Apostolicarum. Secundo ibi, *Cumque.* ponit processus habitos p illas. Tertio ibi, *Nos igitur* multis argumentis ostendens partem alteram potiorem, illi dat iudices. Vel sūt duæ partes tantum, & primæ duæ contineantur sub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

† Cōditio de ea certa vel in antiq. [illegible] Pet. de Anch. Flor.

c . . . . Papa destinauit legatum suum in his partibus cum potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorumcunque beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia conferre psonis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidam camerario de præbenda primò vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, q quidā canonicus resignauit suam præbendam simpliciter, & non causa permutationis in manibus ipsius legati, qui legatus recepit illam resignationem, & dictam præbendam cōtulit fratri suo, q legatus ignorabat gratiam factā camerario: Postmodum camerarius sciens illā præbendā vacare per resignationē factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiam canonicorum illā præbendā camerario contulerunt. Collatione facta, cū camerarius vellet accipere possessionē illius pbēdę, iste cui legatus pbendā ipsam contulerat, dictū camerariū impediebat, quare camerarius accessit ad Papā, supplicans sibi de remedio prouideri opportuno: qui Papa mandauit certis iudicibus, vt si eisdem constet de gratia camerario facta, cōpellerent illum cui legatus præbendā contulerat, vt dimitteret camerariū in pace: Nā dicit Papa, q camerario cōpetit præbenda, & nō illi cui legatus pbendā cōtulit: & hoc probat Romanus Pontifex per aliquas rationes, quæ claræ sunt in textu. *Calendario.*] hic recitatur effectus. l. eius qui. ff. si certū pet. videlicet, q si quis proposuerit seruum suū calendario, id est, certæ negotiationi, puta ad mutuādū pecunias, & dñs seruum suum reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, non transfert dominiū pecuniæ in accipientē, licet accipiens ignoret reuocationē. No. primo, q legatus nō Cardinalis, sed alius, puta legatus missus vel legatus natus, nō habet potestatē recipiēdi resignationes beneficiorū vacantium in sua prouincia, neque illa cōferre personis idoneis: sed legati Cardinales habent illam potestatē ex sua generali legatione, primi vero nō, nisi habeant mandatū speciale à Papa. Not. insuper, q si legatus missus, vel legatus natus habeat specialē potestatem recipiendi resignationes beneficiorum inter manus suas, & illa beneficia cōferre personis idoneis, si Papa postmodū faciat alicui gratiā cū decreto irritante, poterit iste expectans petere beneficium vacans per resignationē inter manus legati factam, nec poterit legatus illud beneficium conferre in præiudicium expectantis. Not. ad quod allegatur præsens c. videlicet, q generi per speciē derogatur, licet in specie nō fiat aliqua mētio de genere. concordat. c. 1. de rescrip. in antiq. Not. vlterius, q decretum irritās appositū in reseruatione, ligat ignorantes, nec est necessarium, q gratia cum decreto notificetur collatori: sed absque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatæ, q beneficiū vacans non pōt alij conferre. Not. q vbi agitur de pŕiudicio reuocandi gratiā alteri datā, nō est necesse q gratia alteri notificetur.

Not. q si quis pposuerit seruū negotiationi ad mutuandū & numerandum pecuniā, p mortē dñi expirata est eius potestas: nā seruus nō potest mutuare pecuniā sine volūtate domini, quæ est extincta p mortē ipsius domini.

... duxerint conferendam talis collatio in tuum præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam corpso quod canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quamcito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti: & ideo a prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit [b].

¶ Idem.

¶ *Si Papa det licentiam legato suo recipiēdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat, vel quam primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Io. And.*

CAP. XIIII.

D Udū [c] venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestrino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate [d] nostra resignationē ab obtinentibus beneficia [e] ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere [f] in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis [g] conferēdi per nostras litteras potestate [h] concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nō habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatum [i] Lexon. ecclesiæ, quæ [k] in partibus illis [l] existit, & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem [m]. Si vero nulla talis [n] præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandum: decernentes extunc irritū & inane, si secus super hoc à quoquā contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset,

¶ *Prima glo. summat.*

c ¶ *Dudum.*] Si Papa det licentiā legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorū legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia cōferendi, secūdo Papa de pdicta potestate nō habita mentione canonicatū & pbendam si vacat, vel q̄ primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi cōferat, tertio canonic⁹ ipsi⁹ ecclesiæ renūciet, & legatus ēt ignorans collationē mihi factam cōferet tibi pbendā prædictam, non tenet collatio legati, sed mihi illa pbenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

† Alibi, [illegible]

ADDITIO. Et p hāc decret. terminata fuit qō de legato, cui Papa cōmiserat, vt sibi rebelles in pace facienda vel cōseruāda priuare posset bñficijs, & illa alijs cōferre, q priuauit pp causam illam Titiū, q in præiudiciū expectantis i illa ecclesia primā vacaturam nō posuit illud alteri cōferre: vt sic illa cōmissio intelligat sine pŕiudicio iuris alieni: cui. s. tpe vacationis, vel priuationis, beneficiū esset affectū prius vel post cōmissionē pdictā. s. eo. li. de rescri. quāuis. hodie tñ in terminis pdictis, vel de quibus loquitur decret. vel similibus: ponitur in litteris clausula derogatoria, per quā quo ad beneficia illa præiudicat expectantibus, cū protestatione q in alijs non fiat eis pŕiudiciū. simile quod dixi s. c. proxi. in b. Io. An.

† Alibi sunt certis sibi super hoc &c.

¶ *Glossæ omnes huius capituli recitantur in textu.*

d ¶ *Auctoritate nostra*] hoc fortificabat dubiū: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat, in secundo mādato de illa prima potestate mentio fieri deberet: alias enim si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubiū terminatum. s. eo. tit. c. proxi.

e ¶ *Beneficia.*] sumitur hic beneficium large, vt ad beneficia ecclesiarum cathedralium extendatur, vt per inferiora patet. Arg. contra s. eo. tit. & lib. quamuis.

ADDITIO. Vltimus §. illius decret. est pro: & sol. cōtra. Io. An.

f ¶ *Libere.*] nō enim pactio vel cōditio in his locū habet. s. de trāsact. super eo. & facit de elect. cum inter R. & quod ibi not.

g ¶ *Idoneis.*] & sic non pueris, vel alijs beneficiatis. s. eod. in antiq. super inordinata. s. eo. tit. l. s cui.

h ¶ *Potestate.*] hanc potestatē legatus non demādat ex se. & est casus in quo potest quis per se, quod non per aliū, vt in antiq. de offi. deleg. c. vlt. in fi. & est ratio, ne det via ad vacatura, vt ibi no. Io. An.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decre. is cui. de offi. deleg. s. eo. lib. puto q nec iste legatus potestatem hanc coniunctum delegare posset. Ioan. And.

i ¶ *Canonicatum.*] & sic affecta erat præbenda primò vacans sine alio decreto, vt s. c. proxi. & j. sequitur.

k ¶ *Quæ.*] Lexoñ. ecclesia, &c. Io. And.

l ¶ *Illis.*] scilicet Gallicanis.

m ¶ *Eisdem.*] scilicet canonicatu & præbenda.

n ¶ *Talis.*] scilicet canonicatus, & nulli alij de iure debita.

a ¶ Prædi-

& dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstãte prædicta[a]) litterarũ nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quẽ dictus presbyter[b] (prætextu † collationis per dictum episcopum sibi factæ) quod præbendam ipsam pacifice[c] possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendẽtes, quòd etsi memorato episcopo prædictã concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem[d] potestas etiã in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus[e] potestatem, potior debet esse conditio: præsertim † quod secundum canonicas & legitimas sanctiones[f] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quod nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa:[g] † quia foret absurdum[h] si tam lata † nostra[i] impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionẽ: Et quod decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationem per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto[k] non esset editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptãdi[l] potestatem haberet: & idcirco per illud etiã expressisse videmur, ne alius posset conferre: & potestatem prædictam quantum ad præsentem speciẽ reuocasse[m], q̃ in hoc casu, vbi de lucro[n] dicti G. tantũ agitur, & nõ de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationem huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar[o] etiam serui[p] kalendario[q] præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipiẽtis nõ[r] facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans[s] fuerit ignorata. Et domini[t], qui peculiũ quod proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa[u], per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) nõ obstante, dicto camerario præbendã ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: alias non. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

QVIA SAE-

---

a ¶ *Prædicta.*] facta à legato ipsi G. vasalli.

b ¶ *Presbyter.*] G. vasalli.

c ¶ *Pacifice.*] si igitur præbenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur se facere promoueri. s. eod. libr. de elect. commissa. §. 1. & c.

d ¶ *Eadem.*] est maior & eadem diuerso respectu.

ADDITIO. Ordinaria enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Ioan. Mo. dicit Archid. fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. Ioan. And.

e ¶ *Præoccupauimus.*] sic s. de procu. non iniuste. eod. lib. eod. tit. si duo. & de offic. delega. cum plures.

† Aliàs occasione.

f ¶ *Sanctiones.*] supra de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offic. leg. studuisti. [in antiq.] j. de reg. iur. generi & ibi vide de hoc. & ff. de reg. iur. in toto. optime concor. j. eod. quamuis. 1. & 2. responso.

ADDITIO Archid. alleg. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. felicissimo & l. seruis vrbanis. § vlt. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus in principio. Ioan. And.

† Aliàs ita: eo præsertim quod secundum &c.

g ¶ *De ipsa.*] scilicet potestate data legato. valent ergo litteræ cum non sit talis veritas tacita, qua expressa nihilominus litteras habuisset. s. eo. tit. [scilicet de rescrip. alleg in glos. proxima.] c. super litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis generaliter nõ sit verum: vt j. eo. tit. si motu. &c.

¶ Vide Felinum in cap. super litteris extra de rescript.

h ¶ *Absurdum.*] Nota bonum modũ argumẽtandi ex sequela absurditatis. sic s. [in ant.] de excepti. cum inter priorem.

† Ista regula non est generalis in litteris ad beneficia, vt vult gl. hic faciunt notata in c. ex parte B. de foro cõpetẽ. & in Specul. de lib. conceptione. §. ad huius tit. cõsummationẽ. vers. cum sit actor. Pet. de Anchara. Fon. ca.

ADDITIO. Ad idem ff. de neg. gest. Pomponius scribit. ff. sol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemijs, & c. de leg. 3. l. Auñ it. ff. de contrahen. emp. l. in lege in fi. Io. And.

i ¶ *Nostra.*] Papa non debet iustitiam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet: vt j. de immu. eccle. quoniam.

† Aliàs latam.

k ¶ *Incerto.*] sicut cum scribitur alicui prouideri de beneficio, quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, vt s. eod. titu. & libro, quamuis. incertum est quòd beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexoñ.

l ¶ *Acceptandi.*] vt j. de concel. præb. quia cunctis. & cap. ne captanda, & c.

m ¶ *Reuocasse.*] licet enim eandem retinuerit potestatem: & tamẽ maiorem scilicet reuocandi etiam tacite, vt hic vides.

n ¶ *Lucro.*] de damno enim eius non agitur: quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundum formã decre. j. eo. si beneficia.

o ¶ *Ad instar.*] coadiuuat proximam rationem per duo legalia argumenta. sic j. de concel. præben. quia cunctis. de senten. excom. si iudex.

p ¶ *Serui.*] habes hoc ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia. hic enim non agitur de damno serui: & sic ab ignorante seruo potestas reuocatur. sic inducit ad propositum.

q ¶ *Kalendario.*] id est, nominibus faciendis. ff. de leg. 3. qui filiũ.

ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

r ¶ *Non facit.*] debitorem sũ soluentem sibi, & hoc ignorantem liberat: vt in prædicta l. eius qui. & ff. de sol. si quis seruo. & l. cum quis §. 1.

s ¶ *Reuocans.*] sic s. eo. lib. de rescr. si gratiose. 1. responso. vbi de hoc j. ne sede va. c. vnico. in fi. ff. loc. l. 4. Insti. man. §. recte.

t ¶ *Et domini.*] repete ad instar. & habes hoc ff de pecu. l. nõ statim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin. si pater. Archid.] & est hoc casu quodã speciale contra regulã. s. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re non tantum verbis constituitur ff. de pecul. peculium 1. §. si vero nomina. & tamen verbis tollitur: vt hic, & in prædicta l. non statim. Ioan. And.

u ¶ *Præmissa.*] semper enim præcedere debet. 12. q. 2. indigne. s. de senten. excomm. sacro. cum similibus.

Q*via sæpe.*] Primo ponit dubium, qđ secundo distinguendo declarat: ibi, *Nos dubitationem.* Et secundum membrum: ibi, *Nisi.*

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius c. q quando sunt plures expectantes in eadem ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tẽpore, potior est iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesiæ Pictaueñ. & mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me de facto reciperent & installarẽt cum assignatione præbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturã: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiã, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictaueñ. & mandauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam si qua vacaret, tibi assignarent: aliàs præbendam proximo vacaturam: & si ipsi non conferrent tibi primam vacantem, q ipsi conferrent dignitatem cum præbenda: postea vacauit præbenda & dignitas: quæritur quis nostrum habebit præbendam? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi debetur præbenda & dignitas, aut nõ est annexa: & tunc mihi debetur & non tibi, licet tua gratia possit nunc in totum impleri. Et ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. nam cum tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur q tibi deberetur præbenda & dignitas: Sed ratio decidendi in contrarium fuit: quia cum præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi.

Not. primo q iura fiunt de iis quæ sæpe accidunt: vt glo. de despon. impu. in antiq. c. litteras, in principio. Nota secundo q de

iure annexionis consequitur quis id quod principaliter obtinere non posset. ad hoc facit s. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod declaret.*

a ¶ *Quia sæpe.*] Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori: qui solū præbendā impetrauerat, si præbēda dignitati est annexa, alias non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorū, quæ not. Innocentius & Host. s. eod. tit. cap. vlt. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compostel. de rescrip. capitulum. in glo. magna. §. verum capitulum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præfferri: & sic dicebat Cōpostel se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonon. ecclesia, in dignitate archipresbyteriali: approbata est autē opinio Hostiensis.

† Cuius officij laicus capax non est quia præcedētia minuū: signi ficationē se prædict. §. Sunt dal cla. de vi. tri. & olim le' Scig. §. Cum. de fund. inst. vel instru. leg. Pe. de Aucha. Fo.

præ[a] dubitatur [b] á multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] (cum se facultas obtulerit) prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodū debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus [f] edicto, primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mandatum secundum præiudicari [h], aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandātis contraria non apparet [i], præferendū esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa [k]: nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferetur in ipsa.

¶ Idem.

¶ *Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata non includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.*

CAP. XVI.

Cum [†] in illis [l], quibus beneficia curam animarum habentia cōmittuntur, maior, quam in iis, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [m]:

† Vide cōcilium Tridentinum sessio. de reformat. c. 1. & B. Thomam 2. 2. q. a. art. 6.

ARGVMENTO. Quo ad not. in præ dicta decret. statuimus. facit hæc decret. pro Innoc. & contra Host. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum præferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. s. & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ *Dubitatur.*] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic s. eo. lib. de elect. quia sæpe. s. vt lit. non contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiā hæc dubitatio nostris temporibus in Bon. ecclesia.

c ¶ *Præbenda.*] tantum.

d ¶ *Officio.*] perpetuo in ecclesia: vt s. eo. lib. de consue. c. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. And.]

e ¶ *Vacat.*] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ *Declaramus.*] Nota: quia ius nouum non facit, sed vetus declarat. Facit quod dixi s. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ *Anterior.*] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtrusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi s. eod. tit. & lib. si qui.

h ¶ *Præiudicari.*] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris præiudicio. s. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ *Apparet.*] quia tunc secus. j. eod. c. penult. & de conces. præb. auctoritate.

¶ *Glos. seq. ponit rationem inducens duo iura: demum ponit decem casus, quibus secundo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primam expectans, illam non consequitur.*

k ¶ *Annexa.*] ex quo enim habet vnum connexorum, & reliquum habere debet. de constitu. [in antiq.] c. translato. ad hoc s. eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti præfertur. Alium habuisti s. eo. si clericus. Aliū j. eod. c. penult. Alium j. de conces. præbend. cap. penult. Interdum habes q vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non consequitur vnum casum habes s. eod. tit. cap. 1. in fine. Alium j. eod. cum in ecclesia. Tertium j. eod. tit. ei cui. Quartum j. de rerum permu. cap. vnico. Quintum s. eod. lib. de renun. cap. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescript.

Impetrās secundus præfertur primo impetranti in multis casibus.

Cum in.] Hæc est notabilis decret. Sunt quatuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratijs Apostolicis appellatione beneficiorū & etiam dignitatū non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatum vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas quis consueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnius appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandetur alicui prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam sub hac forma: quia mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad eius collationem, siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficiū curatū: vtrum sit comprehensum sub mea gratia? Respondet q non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficiū curatū: ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, q mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu, etiam si illi beneficio immineat cura animarum. ¶ Sed quid ponamus q papa mandauit epō Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate vel personatu vel officio in ecclesia Pictauen. vacauit dignitas ad quam quis cōsueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur sub mea gratia? Respōdet q nō, nisi fiat expressa mentio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi cōferretur dignitas, vel personatus, vel officiū: etiam si ad illam dignitatem, personatum, vel officium quis consueuerit per electionem assumi. ¶ Sed quid ponamus q Papa scripsit epō Pictauen. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationem, vacauit beneficium spectans ad suā collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet q nō: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsentationis nō venit collatio, nec institutio. ¶ Sed quid ponamus q Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficiū spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauen. vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tantum, puta ad collationē decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauen. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, cōmuniter vel diuisim. Sed quid? ponamus q Papa mandauit prouideri de beneficio spectante ad collationem episcopi Pictauen. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauen. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi ponitur ibi; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur q de beneficio spectante communiter ad collationem epi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa nō intendit per meā gratiam grauare nisi solum episcopum Pictauen. Not. primo q in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quām in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei committuntur corpora, sed animæ. Not. vlterius, q in gratijs expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia: & hoc propter rationem positam in principio huius cap. Not. ibi, *Illis vero.* q appellatione dignitatis comprehendūtur solum dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem. non autem comprehenduntur illæ dignitates, ad quas quis consueuit assumi per electionem: nisi in litteris expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, q differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris. quia tunc non esset curandum de verbis. cap. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, q præsentatio dī electio personæ, vt præsentetur superiori: & instituatur: & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam præsentationem non acquiritur ius in beneficio: sed solum acquiritur ius in hoc, vt patronus non possit variare si sit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dicitur, quæ fit ad præsentationē patroni, quæ alio modo dī confirmatio. Sed collatio dī quādo prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tū communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. Not. q si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectante ad collationē duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectante ad collationem alterius tantū: nisi in litteris gratiæ dicatur, communiter vel diuisim. Not. q Papa non intendit grauare nisi illum de quo fecit mentionem in gratia.

Casus §. Illis vero.

Casus §. Cum autē.

Casus §. Si vero.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

l ¶ *Cum in illis.*] Declarantur hic, quæ not. per Ber. Innocentium, & Hostiensem s. eod. c. vlt. per Compostel. supra de rescript. capitulum. in glo. magna. §. sed quid in his.

m ¶ *Requiratur.*] est enim ars artiū, regimē animarū. s. de ætate & quali.

quali cap.penult. ad hoc s.eod.graue.& c.seq.in antiq.& s. eod. titu.& libr.c 1.

Additio. Dicit Archi. quod quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur. 63.distin.ii in plebibus. 95.distin. ecce ego Ioan. And.

a Hic ponit Archi. quod ibi dicitur de intentione, vel processu delegati contra intentionem de eplus. Ioan. And.

a ¶ *Intentionis.*] ad cuius recurrendum est, vt s. eo. c. vlt. & s. de deci. ex multiplici. vbi de hoc. Illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & delegati. s. [in an.] de rescr. super litteris. in fin.

b ¶ *Cura.*] etiam si in litteris prouideri mandetur, quod animarum cura no negligatur, si qua imminet dignitati. quod dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatem. 1. responsio.

¶ *Glos. sequens fortificat textum per simile, & per rationem: secundo querit. arg. negatiue, contrariu soluit.*

c ¶ *Prouideri.*] hinc est quod cum patientibus defectum in ætate dispensant episcopi in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: s. eod. libr. de æta.& qual. c vn. eo. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. s. eo. lib & est hoc propter beneficiorum impetrationem, quæ est ambitiosa & restringenda. s. eod. tit. & libr. quamuis a. cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includantur, vt s. de verb. sig c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali beneficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Videtur quod non. arg huius cap. Ad hoc s. eo lib. de fil. presby. c. 1. Sed dic contra. j. eo. ei cui. Ad idem s. eo. si pro clericis. nisi pateretur in ætate defectum, ita quod ad illum ordinem promoueri non posset: vt ibi. & s. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. Ioan. And.

¶ Hic comprehenditur etiam vniuersitas. Ioa. And. Fert te Archi. cum enim ista iura in vniuersitatem cadunt: ergo ipsa comprehenditur facit l. 1. §. fin autem. & l. omnibus ff. ad Treb. Fonta.

a Et sic respondetur adid quod dicitur nil excellentius dignitate. C. de consul. l. 1. lib. 12. Ioan. And.

b Vide quod ibi dixi post Ioan. Mo. & idem Archidia. cum hæc ab illa generalitate excipiat solum benefi. curata. Io. And.

intentionis[a] nostræ nequaquam existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura[b] mentione nō habita) prouideri mādamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri[c].

¶ *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

¶ Illis vero pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeāt animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque† prouideri nequibit de prelaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem[d] ij, qui eis[e] habent præfici, assumuntur[f].

¶ *Beneficiales litteræ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur[g]: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit†, nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatū super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit: & econuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto[h] communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio[i] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mibi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiā post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI tibi[k] absenti per tuum

by. c. 1. Sed dic contra. j. eo. ei cui. Ad idem s. eo. si pro clericis.

d ¶ *Electionem.*] electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis: cum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est si. s. eo. lib. de offic. leg. deliberatione. 1. responsio. & facit quod dixi s. eod. lib. de elect. c. vlt. & j. c. proxi. 2. responso in glo. sed nonne.

e ¶ *Eis.*] scilicet prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

f ¶ *Assumuntur.*] etiam si inhibeatur in litteris, ne electores eligāt. vt in clemen. eo. tit. si dignitatem. 1. responso.

g ¶ *Noscatur.*] hinc est quod capitulum vacante sede non confert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi. s. ne se. va. c. 1. & j. eod. li. eod. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo. j. eo. lib. de insti. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario. s. de insti. ex frequentibus. s. eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

h ¶ *Non adiecto.*] ex quo Papa hoc non adiicit, alterum tantū grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis j. eo. tit. c. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quę incipiebat, Contingit interdum sicut te, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

i ¶ *Cum alio.*] absurdum enim esset illū grauari, de quo Papa non intellexit. In contrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alterius: nā & qui iurat suum no esse, iurat & sibi cōmune non esse. ff. de ver. sig. pupillus. §. vlt. [cum sua gl. & vide quod dicitur j. de verbo. sig. c. vlt.] Et qui legat seruos suos, & qui in totum, & qui pro parte sui sunt, videtur legasse. ff. de leg. 3. l. si quis seruos. Sed hoc facit contraria intentio Papæ. idem est ergo dicere ad collationem talis, & solius talis.

Additio. Bene facit ff. de leg. 2. legatis. vbi legatum factum vxori de iis quæ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius & viri. Dicebat Io. Mo. quod est commune mihi & alteri, proprie nō est meum. ff. de rit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie sumi debent. alleg. s. eod. titu. & libr. cum de beneficio. in fine. & remittit ad regulam in generali. j. de regu. iur. Ioan. And.

SI tibi absenti.] Circa beneficium collatū absenti nondum acceptatum soluit quinque dubia: Primum, an sit illius. ibi, *Licet*. Secundū, an possit alteri conferri: ibi, *Ipse tamen*. Tertiū, an si conferatur, valeat collatio: ibi, *Quod si*. Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, *Sed si*. Quintum, quid si prouisus post terminum præueniat collatorem: ibi, *Antequam*. Ioan. And.

† Si autem ad suā collationē spectet, & simul ad præsentationē alterius patroni clerici, res est dubia: quia Papa non videtur cogitasse de beneficio, in quo cōmunicat cū altero: vt in fine. istius c. & cap. fin. j. eo. si autē alter esset laicus patronus, clarum est, quod nō posset. de eff. delega. dixi. Ioan. And. de Ancha. Fonta.

Casus. Episcopus Pictauen. alicui Titio absenti & ignoranti contulit aliquod beneficiū: non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationem pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic, adeo quod collator nō poterit amplius variare, nec illud beneficiū alteri conferre. Sed vtrū Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio: Respondet quod non, nisi Titius illud beneficium acceptauerit: sed facta acceptatione est sibi ius acquisitū sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus quod Titius postquam sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationē. an episcopus collator possit illud beneficium alteri conferre? Respondet quod non statim: sed poterit Titio assignare certum terminum, intra quem tenebitur suam declarare voluntatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapso poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus quod collator elapso termino illud beneficium non contulit: vtrum possit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri contulerit: ita quod per illam acceptationem acquiratur sibi ius in beneficio? Certe sic. Not. primo, quod beneficium potest conferri absenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, quod ille cui confertur beneficium, illud acceptet. Not. statim quod si absens sciuit beneficium sibi fuisse collatum, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitum in beneficio: & potest lato modo dicere illud beneficium suum: ratione cuius potest agere rei vendicatione lata. Et sic etiam solo titulo acquiritur ius in beneficio & dominium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo nō acquiritur dominium. ideo l. quotiens. C. de rei ven. non habet locum in beneficiis. Not vlterius, quod in iure non est aliquod certum tempus præfixum ad acceptandū beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. insuper, quod non est necesse esse per præsentem cui beneficium confertur: nec etiam alia persona quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. gratia. Not. finaliter casum in quo vacat beneficium, tū conferri non potest: Nam non dicitur beneficium hic istius, & tū dicit quod nō valet collatio. Alios casus vide de consti. cum accessissent. Dominicus.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & soluit quæstionem.*

k ¶ *Si tibi.*] Beneficium mihi collatum ante dissensum meū, alteri conferri nō potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum

esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur potero cõsentire. Emanauit hęc decr. ad declarationé & approbationem eorum quæ not. Inno. & Host. & Mo. etiam s. eo acce de s. & Host. in sum. de instit. §. quis institui. sciebamus enim quod absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur. & quod dicit, absẽti, idẽ & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

a ¶ *Episcopum.*] factum poni: non ius: quia idem si per aliũ [Idem Ioannes Monachus, & Archid.]

b ¶ *Habueris.*] acceptãdo, vel consentiẽdo, vel ratum habendo, si negotiorũ gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum. quod dic vt not. s. eod. accedens. Ad hoc ff. de negot. gest. si ego. ff. de solut. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

¶ Quod potest cũ nullo mediãte. Pet. de Anchara. secus in aliis contractibus, qui inter absentes fiunt nam ibi intermediat aliquid. not. in l. cõsensu. ff. de actio. & obli. Fonta.

Beneficiũ non acquiritur mihi per consanguineum ante acceptationẽ.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nõ libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum [f] competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuũ poteris (non obstante quod lapsus sit terminus) præstare consensum [h]: & extunc de ipso nõ poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVIII.

EVM †

Additio. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus. qui consensu eligentium & electi acquiritur. s. in ant. de elect. cum inter canonicos. s. de spon. cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sed & hæc vnde dicit Host. licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia.*

c ¶ *Non acquiras.*] secus in legato speciei: quia tũc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter. ff. de leg. 2. cum pater. §. fundo. facit ff. de cond. & demõst. l. legata. per quæ ista dicebant quidã quod hic dr. Item per id quod habes s. de elect. cum inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Alij dicebant quod si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret. bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi j. de reg. iu. qui prior. Tertia opinio erat, quod aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter: in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic: tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc s. eod. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. j. de concess. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Sticho.

Additio. Archid. attribuit hanc tertiam opinionem Hostiẽsi, & verum est quod Hosti. ponit illam in decre. accedens. sed recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse a proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ *Alius.*] puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. s. de off. leg. c. 2. illud autem conferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberum, vt j. sequitur.

¶ *Glossa sequens format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Personam.*] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre: scilicet si ille non acceptauerit? Not. s. eo lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit. s. de concess. præben. c. 2. ad hoc. s. de rescr. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed aliàs puta vniendo, vel religiosum locum constituendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio. s. de eccl. ædi. ad audientiam 2. s. eo. exposuisti. 12. q. 2. c. antepenult. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

¶ Scilicet, quia priusquã agnoscat. potest repudiare. quod autẽ dicit, acquiri dominium, dic re vera adita hæred. Ex ratione tamen dicitur acquisitum post mortẽ ff. de furt. si iussu § vlt. & l. a Titio & ff. qui. mo. ser. amit. si partem. §. vlt. ff. de condit. institut. l. si quis ita hæreditatẽ

Beneficiũ collatum absenti an possit alteri conferri sub conditione, si ille non acceptauerit

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

g ¶ *Terminum.*] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mensis. s. eod lib. de electio quàm sit nec vr quod de beneficio iuris possit eps diminuere. infra de regulis iuris indultum. cum suis concordantijs? Dic decret. illam loqui in electis, qui adhuc habent confirmationem petere: istam in his quibus fit collatio: in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra, cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret. quam sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire: hic autem etiam post terminum consentire potest, dum res sit integra: vt sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

g ¶ *Eo lapso.*] quasi dissensisse videatur. sic s. eod. lib. de appel. ab eo. vbi etiam ista ponuntur vt paria. Et per hanc litteram vr idem dicendum si dissenserit: scilicet quod adhuc re integra possit consentire. quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc s. eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

Additio. Ibi tñ glo. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ *Cõsensum.*] ad hoc ff. de opti. leg. l. mancipiorum.

Eum qui.] Sunt duæ partes, quæ satis patent. secunda: ibi, *Insuper*. Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictũ: cuius postea duas rationes subdit: ibi, *Non enim*. Io. Mo. dicit, quod primum dictum ponit peccatũ in facto, & in modo: secundum in modo tantũ. Io. And. Præmitte quod habes in c. de multa. s. eod. in ant. Domi.

¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eod. tit. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis: vbi dr, quod si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficiũ: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primũ beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

Vide extrauagan. Io. xxij. incip. Execrabilis eod. tit. & concilium Trid. de ref. de ref. sess. 24. ma. cap. 17.

Casus. Secundum communẽ intellectum huius cap. mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem: quidã tertius intrauit in possessioné ipsius beneficij collati: ego non expectaui quod episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet quod sic: alias sequeretur, quod stultus esset melioris conditionis quam sapiẽs. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens nõ habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo? Respondet quod sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio: & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tñ nullum habebam. c. si beneficia. j. eod. tit. Sed nunquid per istam violentiam vel intrusionem debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Not. primo quod non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: sed debet expectare inductionem superioris, quæ inductio in possessionem beneficiorũ de iure communi spectat ad archidiaconum, qui hoc, faciet auctoritate episcopi: tamen hodie Arch. istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficiis. Not. quod quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati: sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, quod institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei: & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij: sed solũ per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dr in l. 1. ff. de acqu. vel amit. pos. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessioné rei venditæ. Et sic intelligitur tex. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. quod per adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum, quod licet istud cap. nõ loquatur nisi in ecclesijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum est, quod etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam illud c. venit limitatiue ad illud c. de multa. alleg. ideo secundum illud c. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. quod constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ, nisi aliud dicatur in constitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. quod lex, si quis in tantum. C. vnde vi. & similia iura etiã habent locum in eum, qui expulit à beneficio, videlicet quòd talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quod iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato.

Not. finaliter quod sicut non est possibile duo curata simul retinere

quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actũ: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de senten. excom. statutum. Dominicus.

¶ Prima glos. summat, & dicit quod declaret.

qui [a] beneficium, cui animarũ cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt stultus melioris, quam peritus conditionis existat [e]; vel quod inuasor ĩ eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti [f], qui auctoritatẽ (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcũque ecclesiastica beneficia non verentur [g], & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine [h] à suæ temeritatis audacia refrænẽtur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficiis occupatis taliter [i], vel ad ea [k] ipsis forsitan competebat, amittant.

a ¶ Eum qui.] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorũ, quæ not. Innocentius & Hostiensis supra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate intrabit secundum curatũ, & arguebant quod ipso iure videatur renunciasse primo. 21. q. 2. si quis. tã recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit Ioannes Andr.

¶ Not hic q ad delicti punitionẽ sufficit aliquid fieri de facto cap cũ a per. de biga. not. in cap plerunque. de don. inter virum & vxorem. & Hippol. in l. diuus ff. de sic arg. tamen ad sacrũ non sufficeret aliquid fieri de facto l. hæc conditio ff de condit & demonstra. dei. Ancha.

¶ Glossa sequens arg. à contrario: secundo quærit & soluit.

b ¶ Cura.] alias non haberet locum pœna decre. s. eo. de multa. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primũ, sed perdit ius si quod habebat in secundo: vt j. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbendam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic q non: sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. s. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: alias non. Et est si. quod dicimus de bigamia (vel eius pœna) quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Io. And.

¶ Glos. seq. soluit dubium per contrarium litteræ, sed cum distinctione.

c ¶ Scienter.] ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. j. eo. tit. si beneficia [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. j. de regu. iur. ignorantia, cum suis concor.

¶ Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.

d ¶ Obtinebat.] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa. dicam idem de decre. cum in cunct. s. s. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, puta, lite pendente: q vacẽt priora beneficia sua, ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum [a] propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, q si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, q litteræ non valeant: ne sit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc s. eo. ut & lib. quamuis. & sic intelligitur. j. eod. si motu. & idẽ etiã secundum id dici potest de decre. non potest. j. eo. scilicet, q si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnũ erat occupatum: & tacito de illo super aliis impetrauit dispẽsationẽ, dispẽsatio nõ valet.

a Sic refert Ioan. Monachus Archidiaconum. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. q cũ interdictum erat regnũ (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos, & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamen q elapso tempore de consecrãdis, vacabant ipsorum priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virũ & vxo. in Authẽ. de restitu. & ea quæ pa. 9. fin. j de excel. præla. tanta. s. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentii. Ioan. And.

e ¶ Existat.] 16. q. 1. legi epistolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus. ff. de sur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionẽ suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. s. de senten. excomm. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. s. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei: vt patet ex not. ff. de rei ven. rem. §. fin. Ioan. And.

Intrusio & violentia differunt.

f ¶ Violenti.] Not. q latius loquitur pars prima, q̃ hæc secunda: q̃a loquitur hic solum in violento, non in alio se iniuste intrudente: vt in prima parte. & innititur ille §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Io. And.

g ¶ Non verentur.] vereri deberet, cum sine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt j. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantiis.

¶ Glos. sequens tractat de triplici timore.

h ¶ Formidine.] 62. dist. docendus. de elec. cum in cunctis. de vi. & ho. cle. vel clericorum. Ad idẽ C. de emen. ppin. l. vna. accedat quod dr̃, Oderũt peccare, &c [a]. Et vocatur talis timor seruilis [a], qui p se præmiu nõ habet, nisi quia solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & exercetur opus si speraretur immunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & proprie ad filium pertinet.

a Vide hoc versus de offic. o. di. i. refragabili in Vit. glo. Ioan. And.

a Vide B. Thom. 2. 2. q. 19. a. 2. & ibi Caietanum.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. sicut feta. Io. And.

i ¶ Taliter.] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi, &c.

k ¶ Ad ea.] differentia est inter ius quod competit in re, & qđ competit ad rem: vt videbis j. de concel. præben. c. vlt.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicã personæ idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP. XIX.

IS cui [l] conceditur, vt aucto-

l ¶ Is cui.] Primo determinat duos casus. Secundus: ibi. *Si vero.* Secundo decretum appo. ibi, *Prouisio quoque.* Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* & secundum determinat: ibi, *Tunc enim.* Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quem dirigebatur: puta quia Papa fecit gratiam abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationẽ alterius prælati: tunc in illa gratia non est necesse q fiat mentio de beneficio obtẽto. Item non mandabat prouideri certæ personæ: tamẽ si etiã certæ personæ mãdaret prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia vel alia: iste executor voluit mihi prouidere de tali beneficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari: vtrum possit mihi prouidere de alio beneficio simplici? Respondet q non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tunc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus q in gratia ipsius prælati siue executorum dicatur vt possit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? respondet q mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus q obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt illud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum beneficium dumtaxat. Sed ponamus q Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt ille executor possit prouidere de beneficio alicui etiam obtinenti plura beneficia. aliquis obtinet tria beneficia, vtrũ possit sibi conferre aliud beneficium? Respondet q non: nam illa pluralitas verificatur in duobus bñficiis. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. q obtinens sufficiens beneficium, non est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit conferre, fiat concessio. Not. magis specifice, q si Papa mandat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis non prouidet personæ obtinenti beneficium sufficiens, nisi illud primum beneficium dimittat. & hoc verum, nisi aliud exceretur in gratia. Not. q in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringetur ad duo beneficia tantum, & adhuc requiritur q illa duo beneficia non sint curata.

¶ Prima glossa dicit quod approbet, & reprobet.

l ¶ Is cui.] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. s. eod.

tit. cap. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocentij ibi not. & Compostellani. not. supra de rescript. cum a sco. in fine. Et fuit de facto in Mediolan. archiepiscopo hæc quæstio primi dictu.

¶ *Glossa sequens dubium soluit.*

a ¶ *Idoneæ.*] & si non apponatur. hoc idē intelligo s. de ele. causam quæ. s. de rescri. cū adeo. Ad hoc de præsum. c. vlt.

ADDITIO. Ad hoc littera. j. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum. & idem Host. in præalleg. decr. vlt. eo tit. Ioan. And.

¶ *Glos. sequens arg. a contrario, & remittit.*

b ¶ *Sufficiens.*] ergo si nō est sufficiens, secus est. i. Ad hoc. s. de rescri. postulasti. [& cap. cum adeo. s. eod. cum teneamur. & c. dilect⁹. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac sufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. s. eo. tit. de monachis. Ioan. And.

¶ *Glos sequens ponit motiuum opi. contrariæ.*

c ¶ *Non potest.*] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu nō fiebat gratia prouiso, sed prouidenti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cū ad sui instantiam nihil fuerit obtentum s. eod. tit. & lib. quamuis. j. eo. si motu proprio. Sed contrariū est verū: quia beneficiatus idoneus nō est. s. eo. super inordinata. & iure cōmuni beneficiatus beneficiari non mādatur. s. eo tit. quia in tantum. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. q genus facilius patitur debilitatem vel annihilationē quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secūdum ius commune, de qua s. Ioan. And.

† Hæc dictio dei permittat ly prouidere: certo si nō es ... habet, quibus alias habuerit, vel eius de curatis, cū his hic gratia prouidentis leo est in sui fraudem ampliandã. Per de Anchara. Fontanus.

† Idem Archid. dum modo in collatione faciat mētionem de primo. supra eo. tit. de officio leg. collatio.

† Vide Dominicum consil. ... prop. forma ... & Lapum allegatione 4.

ritate Apostolica possit vni personæ idoneæ [a] in sua vel alia ecclesia prouidere. alicui aliud beneficium sufficiens [b] obtinenti prouidere non potest [c]: Nisi primo ille beneficiū quod obtinet, omnino dimittat [d]. Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim [e] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine [f] cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat [g].

¶ Idem.

¶ *Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam; si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And.*

CAP. XX.

SI † beneficia [h], quæ per sedem [i] Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab his [k] ad quos alias pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationē seu reseruationem ignorātibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebāt antea, & † post prædictorum adeptionē dimissa [l] per eos aliis assignari: [m] Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa [n]) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatiōe prædicta postea certiores [o] effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modū in dimittendo recepta, & recuperādo dimissa quo ad omnes [p] alios, qui fortan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ *Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item: promissio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.*

d ¶ *Dimittat.*] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri. & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficium primum dimittere, si tunc tacuit. j. eo. si motu. ¶ Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

ADDITIO. Quia nulla potest notari surreptio improuiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est quòd sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. And.

a Io. Mo. & Archi. allegat de ele. dudū 2. & qd ibi not. i glos. not. quod tēpus. Ioa. And.

e ¶ *Tunc enim.*] Not. interpretationem strictam. Ad idem s. eod. cum in illis. Ioan. And.

f ¶ *Sine cura.*] si igitur vtrunque vel alterū sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de regu. iur. pluralis. cum suis concordantiis.

g ¶ *Non subsistat.*] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: sed si ille possidet, nō poterit sine cognitione causæ de possessione repelli. j. eo. licet.

SI *beneficia.*] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, *Eundem.* Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, *Ne talis*: Tertio prouidet parentibus: ibi, *Statuimus*; Quarto vero resistentibus, *Alioquin.*

CASUS. Cum obtinerem aliquod beneficiū incompatibile, episcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium. & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiū mihi collatū alteri contulerat, qd tamen ignorabam: ego videns q non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Rndet q si, cū statim fui debite informatus q in secundo beneficio nō habeba ius, nō expectato exitu causæ, dimisi illud secundū beneficium: possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus aliis, qui illo modo dimiserunt beneficia: nā poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris etiam ignorantis illam: ita q collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit. & lib. s. c. si postquā. Not. secundo quòd vbi ex vna causa sit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradibus sequentibus. Dominicus.

† Dictio, &, deest in antiquioribus codicibus.

¶ *Prima glos. decretalem summat, & commendat. & glossæ reliquæ sunt textuales.*

h ¶ *Si beneficia.*] Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papā: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp illud dimissa, aliàs non. Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorantiæ puidet.

i ¶ *Per sedem Apostolicam.*] idem si per alium qui conferre posset: puta per legatum. j. eod. tit. si a sede. quia non ius ponit, sed factū. [Idem Archidiaconus.]

k ¶ *Ab his.*] scientibus vel ignorātibus; nō curo: vnde si bene aduertis, hæc decre. nō requirit ignorantiam in cōferēte, sed solū in eo cui cōfertur. Præsumitur autē ignorātia, nisi probet sciētia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Io. Mo. & archi.] quod intellige vt ibi dixi.

l ¶ *Dimissa.*] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioan. And.

m ¶ *Aliis assignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc nō sint aliis assignata, vt s. eo. tit. & lib. s. tibi. in fin.

n ¶ *Sine culpa.*] & sic deberent esse sine pœna. de const. [in ant.] cognoscentes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio nō veretur. Io. And. Hoc placet Arch.

† Archidia. remittet de cle. excom. ministr. illud. versi. licet autem. Io. And.

o ¶ *Certiores.*] & sic cuilibet referēti credere nō tenetur. de simonia p tuas. 2. [Sed nō debet se dicere dubitare vbi cert⁹ esse debet. d rescri. in an. c. cū cōtingat. & est si. 33. dist. habuisse. s princ.

ADDITIO. Ibi, te concubinā manifesta veritate cōperimus. ad idē 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nullū. alibi dr clara probatione vel cōpetentib⁹ indiciis j. de reg. nō solū. alibi manifestis j. de hære. accusat⁹. §. licet. s'm Arch. Dat tñ innuendi cōsilium, vt sibi taliter prouideat, q clare ostēdere possit bñficium dimissum ad aliū pertinere, absque vel intimata, vel alio modo. Io. And.

¶ Certus quis dicitur cū animus non potest alia ratione in contrariū inclinari. Gozadinus cōsil. 23. nu. 19.

p ¶ *Omnes alios.*] hoc vult dicere. beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat, & fuerunt collata C. cuius C. priora beneficia fuerunt collata D. age: A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet a D. & sic de singulis.

Non

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum: ibi, *Illud*. Tertium: ibi, *Cum vero*. rationem sui subdens: ibi, *Hoc enim*.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura beneficia: tamen tacui ꝙ obtinerem aliud beneficiū: vtrum litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex, ꝙ sic. Sed pone ꝙ aliqs a sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt licite posset retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit ꝙ illi dispensato fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimisit vnum illorū beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficiū curatū: vtrum possit illud recipere virtute suę dispensationis? Respondet Romanus pontifex ꝙ non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringēdæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duobus primis beneficiis: ideo nō poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud beneficium, nisi aliud diceretur in dispensatione: Nam in istis odiosis inspicienda & attendenda sunt verba gratiæ secundum eorum proprium significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt possem obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videatur Romanus pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respōdet Romanus pontifex, ꝙ seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nō erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio ꝙ obtinebam aliud beneficium: sed tamen propter hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura beneficia. Not. primo arg. ꝙ subreptitio in dispensationibus beneficiorū vitiat gratiā ipso iure ad hoc. ȝ. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. secundo, ꝙ in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset, vitiat litteras: nam si expressisset minimū beneficium, obtinuisset dispensationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc j. eo. si motu proprio. vide qd dixi ȝ. eo. dudum. Domi.

Vide Felinū in c. in nostra. extra de rescript. & Panormitanum in c. ad aures. la . not. de rescrip.

Vide Cōcilium Tridēt. sessio. . de reformat. c. 2. & seq. & sessio. 2. . de reformat. cap. 2.

CAP. XXI.

NOn † potest [a] dispensatio super pluralitate beneficiorū concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcūque modicum [b] beneficiū subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis [c] indultū, vt quis duo beneficia curam [d] animarum habentia †, si aliàs canonice [e] conferantur eidē, possit recipere, ac simul licite retinere [f], intelligitur de duobus primis [g] beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundē [h]. ¶ Cū vero tibi (non obstante quod aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri cōtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solū prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia [i] iudicari.

¶ Idem.

¶ Mādatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.

CAP. XXII.

SI APOSTOLI-

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

a ¶ *Non potest.*] Emanauit hæc decretal. ad declarationem eorū quæ not. Innocent. supra de elect. dudum 2. in glos. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hostiensis. & de rescript. postulasti. & de præbend. super inordinata. in fine, & Compostel. in decretal. capitulum, de rescript. ad finem glo. magnæ. vers. Item quæritur de hac & c. in nostra. in glos. penul. & Gar. supra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum sequen. ad finem.

¶ Glos. sequens fortificat tex. & circa duo remittit.

b ¶ *Modicum.*] si enim in impetratione hoc locū habet. ȝ. de rescri. si proponente. j. eo. si motu. multo fortius in dispensatione locum debet habere, cum etiam ipsæ dispensationes sint ambitiosæ & restringendæ. ȝ. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70. dist. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus. & ȝ. eod. titu. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi ȝ. de rescri. gratia.

c ¶ *Apostolica sedis.*] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, quòd solus Papa dispenset in curatis.

¶ Glossa sequens quærit: arguit pro: soluit contrarium.

d ¶ *Curam animarum.*] Pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, vt liceret sibi recipere aliud beneficium, etiam si sit personatus similem curam non habens, & cum priori tenere: confertur sibi archidiaconatus: quæritur an possit illum retinere? Et videtur quòd sic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tamen curam similem curæ parochialis ecclesiæ: vt ȝ. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc ȝ. qui fi. sint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam potest dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo. 28. q. 1. sic enim. ff. de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requiritur. ȝ. de transla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positum, gratiose interpretandum est ȝ. de verb. sig. olim. Sed hic contra. secundum Guli. qui hoc not. in Spe. titu. de lega. §. videndum. ver. quid si habens ecclesiam. & ȝ. de offic. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species, sed ad genus refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda: vt hic vides. ȝ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presby. c. 2. C. de sena. consul. l. 1.

ADDITIO. Dicit Boetius super Topica Tullij, lib. 3. quòd similitudo est rerum singularium vel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur. de consti. vti. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui fi. sint legi. per venerabilē. post princip. & versi. verum. si. ff. de admi. tut. si pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recusare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. causam quæ 2. de consti. translato. super vlt. glo. & de transla. c. 2. super glo. arg. quòd. Ioan. And.

e ¶ *Canonice.*] con cor. ȝ. eo. lib. de rescrip. si gratiose. & supra de elect. dudum 2. ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo. Io. And.

Quando dicatur beneficiū canonice retineri docet hic Felinus ex Specul. quem videto.

¶ Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.

f ¶ *Retinere.*] quęro de duobus: primo: Nunquid per talē indulgentiā videat cōcessum, ꝙ in neutro residere teneat? Videtur ꝙ sic, ne inutilis sit indulgentia. & hoc videt tenere Io. 7. q. 1. si quis in clero. in glo. 2. causa enim prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia residere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, ꝙ ad hoc non teneatur. Dic secundum Gul. qui hoc notat in præ. §. ver. quid si indulgetur. quòd tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitiosæ enim sunt tales indulgentię & restringendę: vt ȝ. dixi. resideat ergo in altera quam vult: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non residet, faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit, valet dispensatio & beneficiorum retentio? Respondeo secundum Innocent. & Host. & Compost. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præsum. c. vlt. & Guli. qui hoc not. in præ. si. §. 1. vers. sed quid si indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vnico] quòd bene tenet dispensatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: sed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tute. l. muto. C. commi. epist. per totum. & vide quod dixi j. de reg. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam eo iuste priuari. ȝ. de cleri. non resi. relatum.

De hoc articulo præter doctores hic, vide Archidiaconum in c. si quis in clero. 7. q. 1.

Vide duo similia quę scripsi supra de elect. eo. lib. licet cano. Ioan. And.

g ¶ *Primis.*] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. sign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. cum qui calendis. & idem erat satis expressum per decre. ȝ. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur; vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

h ¶ *Eundem*] per receptionem ergo tertij vacant duo prima: vt in cle. eod. titu. si plures.

Beneficiū tertium recipiens, facit duo prima vacare.

ADDITIO. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in glos. si intelligas. Ioannes And.

i ¶ *Subreptitia.*] quod fieret exceptis duobus casibus. ȝ. de rescrip. gratia. & j. eod. si motu proprio. Not. ergo quòd sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI *Apostolica.*] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secundo ibi, *Certum est* soluit dubiū insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, *Cum ipsa*. fortificatio: ibi, *Etiam*. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans authoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse confirmaret gesta per suū legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiam à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica cōfirmauit illam gratiā mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret; alioquin proximo vacaturā. Deinde Papa fecit tibi similē gratiā: Nā cōtulit tibi ius canonicæ in eccl'ia Pictauen. & mādauit canonicis vt te reciperēt in canonicū cū assignatione præbē-

dæ: postea vacauit quædã præbenda, quæritur cui nostrũ debeatur? Tu ꝓ parte tua allegas ꝙ tibi, nõ mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autẽ est auctoritate legati, & nõ Papæ: Ego autẽ dico ꝙ ex quo mea gratia est cõfirmata per Papam, ꝙ à tempore confirmationis dr̃ gratia Apostolica, & nõ solũ gratia legati, q̃ritur an bñ dica? Rñdet ꝙ sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbẽda mihi & non tibi debet. Nota primo ꝙ legat⁹ in suis actibus gestis virtute legationis, nõ debet dicere; auctoritate Apostolicæ sedis: sed auctoritate legationis. qđ nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, ꝙ executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debẽt esse certi. de quo ꝑ glo. in cap. tibi qui. de rescrip. s. eo lib. vbi habetur quid ď Apostolicis. Domi.

¶ *Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.*

a ¶ *Si Apostolica.*] Quod hic dicitur, habuisti s. eod. si eũ. & emanauit ad declarationẽ eorum quæ ibi dixi; nec est differẽtia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonia statim conferri, præbendã autem cum vacaret: hic canoniã & præbendã conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

† Hæc duo verba: ipsius legati: desunt in manuscriptis codicibus.

b ¶ *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim nec conferre, nec reseruare posset s. eo. lib. de offic. lega. c. 1.

c ¶ *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc faceret: non esset alia cõfirmatio necessaria. s. eo. lib. hi qui. s. respõso.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.*

d ¶ *Ecclesia.*] in qua eiusdem legati alia reseruatio non pendebat. quod dic vt s. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt j. dicitur.

e ¶ *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, ꝙ legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem s. eo. lib. de offi. lega. præcenti. & dicam j. de concess. præbend. quia cunctis.

Additio. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg. §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f ¶ *Eos.*] scilicet canonicatum & præbendam.

¶ *Glossa seq. exponit, quærit & soluit.*

g ¶ *Confirmamus.*] non in forma cõi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. s. de confir. vti. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationẽ à Papa per formam ne inane canonici nomẽ, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est cõfirmat auctoritate Apostolica: cũ clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendã nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur? Super hac quæstione multotiés fuit a me petitũ consiliũ & sigillum; & dubitãs de ea plura lucra respui. Sed cõmuniter tenent doctores per hanc. decr. & per decr. s. eo. tit. & lib. si eum. quòd præferatur receptus & confirmatus ʒ. & benefacit ꝓ eis s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. And.

ʒ Ita tenet Pet. de Ancha. quia clausula de qua in glo. multũ confirmat receptionem canonicorum: immo facit illam censeri Papalẽ, arg. l. quærebatur. ff. de milit. test. 1. idem Dom. & Paul. Fors.

h ¶ *Conferendum.*] quod plus est, quàm mandare conferri: vt s. eo. lib. de rescri. duobus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

i ¶ *Præferre.*] præfertur ergo: & hoc consequitur ꝙ gratia sua est perpetua: cũ aliàs si cõfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. s. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, ꝙ cũ per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, ꝙ talẽ confirmationem impetrans de prioribus beneficiis tenetur facere mentionẽ: & idem dico de recepto proprio motu capituli. ad hoc s. eo. tit. & lib. c. quamuis. & melius eo. tit. c. non potest. si enim in litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitũ auget, eius immutando naturam: vt hic patet. & sic seruat curia ʒ. ‡ Nam & qui cõfirmat, donat. ff. de verb. signifi. l. lege obuenire.

ʒ Vt etiam not. Arch. j. c. prox. vbi dicit se Bonifaciũ sic respondisse a b auditoribus consultum. Ipse tamẽ ibi prius tenuerat contrariũ. Io. And.

k ¶ *Postmodum.*] scilicet post confirmationẽ & auctoritatem impetratam s. ver. certum est, &c. si qui igitur medio tempore impetrauerũt à Papa, scilicet post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferẽtur. Plus est ergo quoad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit: vt s. eo. ti. & lib. hi qui.

cæ[a] sedis legatus[b] volens tibi suæ legationis[c] auctoritate in certa ecclesia[d] prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat[e] irritũ & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos[f] tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus[g], & eisdẽ executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quod (cum ipsa prouisio [ipsius legati †] post impetratam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum[h] eisdem) de iure præferri[i] debebis in præbenda postmodum[k] inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ *Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. XXIII.

SI motu † proprio[l] alicui aliquod beneficiũ[m] obtinenti conferamus aliud de illo nõ habita mentione: nõ ob hoc[n] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcun-

† De clausula, motu proprio vide Felinũ in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. causam quę el 2. de testib. & in c. cum inter priorẽ. de except.

SI motu.] Distinguit duo membra: Secundum ibi, *Secus.* Et primum determinat ibi, *Motu quoq. proprio.*

Casus. Mihi obtinẽti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiã: quia contulit mihi aliud beneficiũ: in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi contulit beneficiũ suo proprio motu, tūc litteræ meæ nõ sunt subreptitiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficiũ vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego ꝙ facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respõdet Pontifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio quãdo in collatione nostra exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nõ ad petitionem suam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc s. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mandato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nõnulli. in antiq.

¶ *Prima glos. commendat, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si motu proprio.*] Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de rescrip. si proponente.

¶ *Gloss seq. quærit, ponit opi. contrarium soluit.*

m ¶ *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidã [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed qđ sequitur: vt multitudo beneficiorum vitetur. Sed credo ʒ cõtrarium: cum ratio proprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nõ propterea poterat beneficia retinere: cum per hoc secum dispensatum nõ sit. s. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit s. eo. lib. de rescript. gratia. Et per ista & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

ʒ Idẽ Archid. Ioan. And.

n ¶ *Ob hoc.*] scilicet, ꝙ mentio non fuit habita.

Additio. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exẽpla ď defectu nataliũ vel ętatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, q̃ licet ꝑ viã subreptionis parti opponi nõ possint: opponuntur tñ per viam iuris cõis, cũ proprius motus taliũ dispensationẽ nõ faciat. Et decr. eam te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales ꝑ litteras Apostolicas nõ recipiendos, nõ distinguẽdo an fuerint vel nõ ꝓprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioa. And.

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*]Opinio ergo Ber. quã cõsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiã approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inno. & sequaciũ, qui ibi not. distinguendũ inter tacentem & mentientẽ: vt in primo casu valerẽt litterę, si modicum erat beneficium: in secundo non. Vinc & Got. distinguebant: s. eod. cũ teneamur. s. de rescri. postulasti. inter tacentem tale beneficiũ per simplicitatem: vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decre. de rescrip. [in anti.] super litteris.

a Dic tu simpliciter quia rescriptum non valet, ex quo taceatur illud, quod iure habẽte exprimendũ est. not. c. dudum supra eo. Do. Fonta.

que modicum [a] beneficium taceatur [b] in ea, ipsam veluti subreptitiã vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tũc solum gratia fieri censeatur, cũ hoc expresse [c] cautum fuerit in eadem.

¶ Idem.

¶ *Collatio facta motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra, hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus [d] simul in aliqua ecclesia vacantibus [e] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [f], dignitatem [g] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [h] proprio eã fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [i] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [k], duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius [l] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [m] cõgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [n] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eã quã is, ad quem ipsarũ spectat collatio intra dictum tempus [o] elegerit [p], postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eũ pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extũc electio libere deuoluatur [q].

¶ *Glo seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*]In distinctione intelligo: cũ enim ius non distinguat, nec ego distinguã: vnde siue per malitiam, siue per simplicitatem taceat, locum habeat hæc decret. illam tamen distinctionẽ approbant Inno. & Compost. s. de rescr. postulasti. per decr. eo. tit. super litteris. quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

a Non dicit per ignorantiã propter de. re. gratia. s. e. lib. de rescrip. Ioã. Andr.

c ¶ *Expresse.*] concor. s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. s. eod. tit. & lib. c. 2. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locũ habeat secundum dictum, & non primũ. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo. sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à qui. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

Additio. Et è cõuerso: quia si Papa exprimit quod motu proprio, quantumcunque aduersarius velit probare, quod ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa: non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papam arguere de mendacio, quod non licet: & vide quod not. in cle. de proba. litteris. in glos. antepenult. Ioã. And.

Si pluribus.] Primo ponit thema: ex quo dubium oritur, quod distinguendo soluit: ibi, *Gratiam.* Secundum membrum prosequitur: ibi, *Si vero*: & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro.*

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tempore illo vacauerunt tres vel quattuor dignitates: certũ est, quod nõ possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi conferre vnam: ego autem peto aliam: quæritur cui dabitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sũt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi nõ debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione episcopi quã voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papã ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quam voluero: & isti decem dies nõ currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currunt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri competebat. s. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorũ alterũ tantũ est debitum: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret.

Additio. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super vers. cuiquam super 2. glos. Ioann. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quando scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quod neutra primo.

f ¶ *Incerti.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

Additio. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic distinctioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatẽ vel præbendã.*] nõ sunt ista verba litterarum; Sed mãdauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de præbenda: & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

f Est ergo hæc alternatiua canonis non bois. simi. ff. ex quib. cau. ma. l. si quis stipulatus. in princi. Ioã. And.

h ¶ *Motu proprio.*] quod non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt s. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*] Maioritas cõsistit in multis. quod dic vt s. de testi. super eo 2. & not. s. de rescri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatẽ valoris. scit enim quod clerici hoc magis cupiunt. s. de cleri. nõ resi. quia nonnulli. s. eod. auaritiæ, excæcantur ergo auaritia. vt s. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

¶ Idem.

¶ *Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zenze.*

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

K ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorãti, sicut nec decendium datum ad appellandum. s. eo. lib. de appel. concertationi. simi. de concel. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit, vel alterius, vt s. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] s. eod. tit. & lib. quamuis. & c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] j. de reg. iur. in obscuris. s. de censi. ex parte. ff. de leg. 2. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus.*] scilicet decem dierum.

¶ *Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit.*

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quã vult, & sit liberatus: vt ff. mãda. l. fideiussorem. ff. de leg. 1. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & s. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secũdo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secundo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non possit. infra eodem. cum de non. ita nec hic [a]: cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

a Placet do ctoribus. Fonta.

p ¶ *Elegerit.*] simi. supra de rescript. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuetu. c. vlti. in fine.

Additio. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. statu liberum. §. Stichũ. & quod not. de rescript. inter cætera. in glos. penul. Ioan. And.

Cvm in ecclesia.] Decidit casum dubiũ, duplicẽ rationẽ interserens. Et prima ratio: ibi, *Ne contra.* scda: ibi, *Et dictus.* Ioa. And. Pro intellectu istius cap. est præsupponendum illud quod habetur in c. a collatione. s. de appell. eodem libro: videlicet, quod episcopus potest esse in capitulo tamquã canonicus, & habere vocẽ in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

Casus. Ponamus quod in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, quod episcopus haberet vocem in capit. tãquam canonicus, licet nõ esset canonicus: & quod haberet vnam præbẽdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiii. præbendæ, licet non essent nisi xii. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possum

ſum illam præbendã petere? Certe non: ſed debeo expectare quouſque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare conſuetudini illius eccleſiæ: & cum per conſuetudinem eccleſiæ illa præbenda debeatur futuro epiſcopo, non poſſum illã petere. Nota primo quod eccleſia poſt dici epi: quod intellige quo ad adminiſtrationẽ, nõ quo ad proprietatẽ. de dona. c. 2. Nota ſecundo arg. quod conſuetudine induci poteſt, vt quis habeat principalẽ prælaturam eccleſiæ, & canonicatũ in eadem. de quo aliquid j. Dom.

Prima gloſ. dicit quid approbat, not. et remittit.

a *Cum in eccleſia.*] Approbatur quod not. Hoſtien. ſ. de conceſ. præb. poſtulaſtis. in fi. & ponit terminos in eccleſia Ebredun. [Vide quod not. 13. diſt. c. 2. de canonico electo in epiſcopũ, qui retinet præbendam. quod ſecundũ Lau. ſeruatur in eccleſia Compoſt. & vide quod not. Hoſt. in ſum. eo. ti. §. cui ſit. verſ. beneficiũ ſæculare. Archid.] Habes hic caſum quo vacat præbenda, & nõ debetur primo expectanti. & de hoc dixi ſ. eod. quia ſæpe. in fine.

† Hæc mãdata de prouidendo ſublata ſunt per concilium Tridenti. ſeſſio. 24. de refor. ma. c. 19.

ſia [a] tua, quæ xii. canonicorum, & xiij. præbẽdarum [b] habet numerum, conſuetudinem [c] eſſe proponas: vt epiſcopus qui eſt pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus non exiſtat: & vnam de dictis præbẽdis, ſicut vnus canonicus obtineat in eadẽ. certũ eſt eũ cui auctoritate Apoſtolica prouideri mãdatur † de præbẽda nulli alij de iure debita proximo in ipſa eccleſia vacatura, præbendã, quã per mortem epiſcopi vacare contingit (ne contra dictam conſuetudinem [d], cui per prætatum mandatum non intelligitur derogari, futurus epiſcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non poſſe: ſed expectare debere quouſque vacet alia, oportebit eundem.

b *Xiij. præbendarum.*] Eſt ergo in eccleſiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & ſ. de mag. c. penult.

ADDITIO. Sicẽ cõuerſo. de cõſtitu. cũ M. ſ. eo. relatũ. Ioan. And.

c *Conſuetudinem.*] valet talis conſuetudo, vt in prædicta decret. poſtulaſtis. & ſ. eod. lib. de appella. à collatione.

Gloſ. ſeq. format quæſtionem, arguit negatiue, contrarium ſoluit.

d *Dictam conſuetudinem.*] not. argum. ad quæſtionem Mediolan. Conſuetudo eſt Mediolani, quod archiepiſcopus cõfert beneficia omnium clericorum vacantia per vxorationem vel interfectionem ipſorum clericorum: Vel pone, eſt conſuetudo in aliqua eccleſia, quod canonicus electus in epiſcopũ conferat canonicatum ſuũ & præbendã. eſt expectans auctoritate Apoſtolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo caſu: vel promouetur canonicus in epiſcopum, vt in ſecundo: executor confert expectanti præbendam, archiepiſcopus vel epiſcopus cõfert: quæritur quis ſit potior? Vi. quod Papa nõ intendat derogare conſuetudini, vt hic: & ſic nõ valet executoris collatio [e]. Ad hoc ſ. de conſtitu. capit. 1. Sed certe ſatis credo quòd valeat: quia Papa intendit iſti prouidere de prima vacante ad quemcumque ſpectet collatio ſiue iure, ſiue conſuetudine, ſiue priuilegio: quod probatur ſ. eod. dudum. & j. eo. quamuis tibi. hic autem duo conferebant: quia infringebatur cõſuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur epiſcopo. ſ. eod. quia ſæpe. Credo autem ſatis probari per hanc decret. quod ſi xiij. ſint præbendæ in eccleſia, & xiij. canonici: quia alteri annexũ eſt onus magiſtri, quod ſi illa præbenda vacat, non debeatur expectãti. Conſuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nõ derogatur: ſed conſuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non ſcribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem titut. capit. vltimo.

e Hoc tenet Io. Monachus ſe ſic in ſecũdo caſu ſenteſtaſſe, alleg. ff. de contrahen. emp. ſiſtulas. §. 6. C. de ſe. omnes iudices in fi. j. de re per. mu. cap. vno. hoc etiã olim tenuit Arch. ſed poſtea mutatur. tenent quod ſequitur. Io. And.

SI *tibi.*] Diuiſione nõ eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo ſurgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Aequum eſt.* Et pro declaratione textus præmitte quod habes ſ. eo. de multa. Dom.

Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet quod ſi alicui obtinẽti beneficium curatũ conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet: poſt adeptam pacificam poſſeſſionem, ipſo iure vacat primum: ita quod epiſcopus poterit illud alteri conferre.

Caſus. Cum epiſcopus Pictauen. eſſet grauatus mole debitorũ, acceſſit ad Apoſtolicam ſedem, & a Papa impetrauit gratiam, vt ipſe perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in ſua diœceſi: vt inde ex illis fructib⁹ poſſet ſoluere ſua debita. accidit quod vacauit eccleſia parochialis: epiſcopus Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit iſtã eccleſiam parochialem, quam acceptaui & adeptus ſui poſſeſſionem: nunquid pendente anno quo epiſcopus Pictauen. percipit fructus illius eccleſiæ, cenſebitur meum primum beneficiũ vacare, ita quod poſſit alteri conferri per epiſcopum? Reſpondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati conſonum eſt, vt pendente anno quo epiſcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiã fructus illius beneficij, non dicor plene habere poſſeſſionẽ illius ſecũdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficiũ. & ſic iſtud cap. declarat c. de multa alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehẽduntur etiam curata. vide de verb. ſig. c. pen. in antiq. Nota ſecundo caſum, in quo quis ſimul poteſt retinere titulos duorũ beneficiorum curatorum abſque diſpenſatione. Domi.

Prima gloſ. ſummat, & dicit quid declaret.

† Propter appellatione beneficiorũ an con præbendæ, præbendæ, penſiones, & præſtimonia vide de ſcriptũ in c. poſtulaſti. extra. extra de reſcript.

Idem.

Per adeptionem ſecundi beneficij curati, cuius fructus alius ex cauſa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI tibi [e] conceſſo à nobis, vt fructus [f] beneficiorũ [†], quæ vſque ad certum tempus in tua vacabunt diœceſi percipere valeas, pro ſoluẽdis debitis [g], quibus eſt tua eccleſia onerata [h], beneficiũ vacans poſtmodum curam habens animarum annexam alicui ſimile beneficiũ obtinenti te [i] conferre contingat: Aequũ eſt, vt quamdiu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari † vacare [k].

Idem.

Cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: ſacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

e *Si tibi.*] Per adeptionem ſecundi beneficij curati, cuius fructus alius ex cauſa percipit, non vacat primũ. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. ſupra cod. titu.

Gloſ. ſeq. not. duo: ex ſecũdo infert obiectionem, & remittit.

† Nota bene ſecundũ Dec. quod in veritate vacet, per c. de multa. ſ. eod. non poteſt ergo iſtud ſecundum beneficiũ ſe retinere. arg. regulæ quod ſemel. Fonta.

f *Fructus.*] Not. quia alia eſt iſta cõceſſio ab illa quam habes ſ. eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. ibi enim conceſſum fuit de beneficijs; hic autẽ de fructibus. hoc dico: quia in illo caſu virtute indulgentiæ nõ vacant beneficia: hic vacant: & neceſſe eſt illa debito tẽpore conferri: aliàs locum haberet Lateran. conciliũ. vt ſ. vt eccle. benefi. vt noſtrum. & not. de magiſtris. c. penult. in vlt. glo. & Hoſt. in decre. ſ. de verb. ſignif. c. penult. Et intellige quod ſi aliqua ſint onera [¹] incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa ſubire. quod dic vt ſ. eod. lib. de offic. ordi. præſenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. ſuſcepti. de quo ibi dixi. Ioan. And.] Quos autem fructus talis habere debeat: & quod dies habeat annus hoc caſu. dixi. ſ. eod. lib. de reſcri. ſi propter. Et per illum §. porro. ſatis videtur iſta decre. & eius ratio eſſe ſuperflua: cum miniſter debeat expenſas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de ſecundo recipit ſaltem victum. Sed potuit eſſe ratio, quam dixi in glo. quia non eſt.

¹ Facit extrauagans Ioan. 22. quæ incipit. Suſcepti tit. de elect. & electi poteſtate.

g *Debitis.*] ad idem ſ. de verb. ſig. c. pen. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſi propter. & idem ſi propter aliam cauſam.

ADDITIO. Etiam ſi non reſpiciat eccleſiam, ſed nobilitatẽ vel prærogatiuam perſonæ. facit. ſ. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exẽplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate ſine culpa. alleg. ſ. de cenſi. cum Apoſtolus. de dona. Apoſtolicæ, de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & temporis ſecundum Hoſt. Ioan. And.

h *Onerata.*] ad quæ ſoluenda tenebatur eccleſia: ex quo nomine eccleſiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. ſ. de ſol. c. 1.

i *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem ſit ratio. & facit quod dixi ſ. eod. tit. ſi tibi.

Gloſ. ſeq. rationem reddit, dat ſimile, ſubdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, ſoluit contrarium, ad quæſtionem obijcit & ſoluit.

k *Vacare.*] quia non eſt adhuc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & ſic non videtur plene tranſlatus. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. nam licet res data ſit, vacua poſſeſſio tradita non eſt. ff. de vſur. ſtipulatus. 1. reſponſo. & ſic ad plenũ recepiſſe non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. reſponſo. Et idem credo. de decre. cum in cunctis. ſcilicet quòd ſi elapſum eſt tempus de conſecrandis epiſcopis, vel iam eſt conſecratus, beneficia propria tenebit, ſi fructus epiſcopatus alteri ex cauſa debeantur eadem ratione. Et cauto [³] faciet epiſcopus qui talem indulgentiam habet, ſi beneficium vacans conferat alias beneficiato: pone enim quod habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus ſecundi beneficij: ſecundo anno vacabit primum, & tunc habebit fructus primi, ſi adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iſte teneatur intra annũ promoueri? Et videtur quod non, per iſtud cap. nec videtur poſſeſſionem adeptus viquequaq;: nec integre. & facit ſ. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidam [⁴] tenent aſſertiue. Sed contrarium credo, & dico quod bene currit tempus; ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad hoc

³ Non dicit, recte faciet, ſed caute; ab hac. n. & ſimilib⁹ cautelis abſtinendũ eſt vniuerſis.

⁴ Ioh. Monacus hic & ibi.

hac š. eod. lib. de elect. commissa. §. 1. ❡ propter illud enim ordinari debet. Ad decre. cũ in cunct. §. cũ vero. ibi, ecclesiasticorũ bonorum administrationem, &c. dico, ꝙ administrationem ille habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte š. eod. lib. de elect. licet canon. ibi, vt gregis sibi crediti, &c. Item quid dices in parochiali ecclesia, vbi non esset aliquis redditus: puta quia dos eius casmate vel alluuione perisset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicas igitur ꝙ qui tale beneficiũ recipit, sibi imputet. 91. di. clericus uictũ. Sed oppones ꝙ quæstio nõ procedit ex quo habebat primum beneficium quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur: Dico ꝙ procedit: pone ꝙ prima ecclesia curata sit collegiata, vt š. eod. de ele. statutum. eod. libr. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non fecit se promoueri, priuatus est prima: nũquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decreta, ne clerici mendicare cogantur, ꝙ primum beneficiũ simile non vacet: sed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt š. dixi.

a Idẽ sibi Archidiaconus.

❡ Vide regula, quã hinc colligit Archidiaconus con. sil. 131. incip. Ex serie testamenti.

† Alias, mãdatur.

Promotus ad curatũ debet infra annum ad ordines promoueri, si et ecclesia nullos habeat redditus.

CAP. XXVII.

Qui ᵃ † de non ᵇ sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. ❡ Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ ᶜ præbendæ habentur, mandetur † integra ᵈ conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri ᵉ. Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda ᶠ certi valoris, vt in præbẽda minoris valoris etiã illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata, quorum fines diligenter ᵍ seruari oportet, debẽt ad casus alios, quàm expressos extendi.

C*Vi de non.*] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Io. And.

❡ Pro intellectu huius c. præsupponendũ ꝙ in quibusdã ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliç subdiaconales: & illud fuit introductũ vt melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, al. quæ sunt præbẽdæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundo, ꝙ in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

C*asus*. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen. accidit ꝙ vacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum eps virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit epo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integrç, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam præbendam? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus, ꝙ Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, ꝙ quandoq; in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis. ad hoc clo. vt hi qui. de æta. & qualit. Not. secundo, ꝙ in mandato cuius forma est obseruanda, nõ põt illa omitti: etiam de partiũ consensu. Domi.

❡ *Prima glossa summat.*

a ❡ *Cui de non.*] Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ❡ *De non sacerdotali.*] istud videbatur in eius fauorẽ appositum: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita ꝙ etiam si velet sacerdotalem habere non poterit. & ratio est in fin. c. & vide quod dixi j. de reg. iur. quod ob gratiã.

c ❡ *Dimidiæ.*] si vna præbendã diuideretur in duas: quælibet per se diceretur integra. š. eod. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integrç & dimidiæ: quia medietatem redditum forte habebant respectu integrarum.

d ❡ *Integra.*] quid si simpliciter mandetur prouideri de præbenda? Dic si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars à toto iã separata, nõ est pars, sed totũ: tunc de dimidia poterit prouideri: quia sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc j. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

e Idẽ Ios. Mo. qui dicit si fuisse tentasse. & idẽ Archidiaco.

f Placet Dom. si diuisio sit facta ante datam litterarum, secus post: quia litteræ beneficiales non extenduntur ad creata post datam. de rescript. Fouta.

A*dditio*. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. § 1. Ioan. And.

e ❡ *Prouideri.*] vide j. in tex. ibi, Non enim, &c.

f ❡ *De præbenda.*] & tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo. tit. & lib. quamuis. 1. responso.

g ❡ *Diligenter.*] ff. mã. diligenter. & š. de rescrip. cum dilecta.

A*dditio*. Allega. Ioã. Mona. ff. de acqui. hçr. l. si qs mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. d̃ restit. spol. c. si. Io. An.

❡ Idem.

❡ *Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.*

CAP. XXVIII.

Licet ʰ † episcopus ⁱ beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem ᵏ) possit alteri de iure conferre ˡ: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato ᵐ (cum tibi vim

L*icet episcopus.*] Primo dicit beneficiũ de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in dãda possessione dicit illum vocandum: ibi, *Illum tamen*. Ioan. And.

❡ Præmitte ꝙ habens beneficium curatum, & obtinens secundũ, ipso iure est priuatus primo: & libere potest cõferri. š. eod. de multa. hic declarat qd importat verbũ, libere. Dom.

❡ Illud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anti.] vbi vñ ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatẽ, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dr in cap. commissa. de elect. š. eod. tit. lib. ꝙ etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipisceatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiũ ac si apprehẽdisset possessionẽ pacificã: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eps possit illum, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis, inducere in possessionem realem absque cognitione causæ. Rñdet ꝙ non: immo debet eps facere citari primũ possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primũ beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficij: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eps inducere illum cui secundo contulit illud beneficium, in possessionem realem ipsius beneficij. Not. primo, ꝙ per solam beneficij collationem non dr quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, ꝙ licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamẽ nõ potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

❡ *Prima glo. dicit quod declaret.*

h ❡ *Licet episcopus.*] Edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. š. eod. tit. & ad probationem eorum, quæ ibidem not. Innoc. & Hostien. quæ not. Guil. š. de elec. licet canon.

A*dditio*. & Compostel. de rescript. capitulum. in glo. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Io. And.

i ❡ *Episcopus.*] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistincte loquitur. is quoq; ad quẽ prioris decret. & c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt š. d. 21.

k ❡ *Eãdem.*] sic š. eod. lib. de elect. commissa. §. 1.

❡ *Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.*

l ❡ *Conferre.*] Not. ex hoc tex. ꝙ decret. illa š. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides ꝙ non facta aliqua vocatione, potest fieri collatio ad idẽ facit š. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia illud est regulare ꝙ rẽ ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quocunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ad hoc š. eo venerabilis. š. de feud. c. 2. de possessione aũt fiet qd sequitur.

❡ *Glo. seq. fortificat textum.*

m ❡ *Te non vocato.*] non ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione: quia ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de concei. præb. cum nostris. de restit. spol. in litteris. de cau. pos. c. 1. [in anti.] & est expressum C. de rei vendica. l. fin. Hinc est ꝙ vsufructuarius vsufructu finito non potest a quasi possessione expelli. immo š cum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præ. dicta. ff. si vsusfruct. petat. l. vti frui. & resp. on. fin. tit. quemadmodum caue. l. 1. § hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedetur summarie possessore vocato. C. si per vim

† Vide Felinum in c. licet, causa, de probat. & Hyppolitũ singul. incip. nemo potest an dus est.

❡ Idẽ Dec. facit glo. cap. cum in nostris. de cõcei. præb. Fouta.

l Cognoscẽ autẽ debet de canonica collatione per eum, & de iniusta detẽtione possessoris secundum Ant. in c. de rescript. cum dilectũ. in prædi. de rec. cũ nostris. super gl. e. Ioan. And.

vim vel alio modo. l. vlt. [Alleg. Archi. s. de rest. in integ. cum ex litteris. ad fi. ff. de requir. reis. l. 2. & 3. q. 9. iudicas. Ioan. And.] Nemini enim licet rem etiam suam sua auctoritate occupare. C. vnde vi. si quis in tantā. 16. q. 6. placuit. s. eod. tit. & lib. eum qui. 2. responso. ad hoc s. de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo secundum prædictos doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure. pone in terminis. s. de elect. licet canon. licet vtilis esset declaratio, vt s. dixi eo. tit. commissa.

ADDITIO. Vide quæ dixi per Inno. & Host. de concel. præb. cum nostris. in antiq. super gl. pen. ad fi. Ioan. And.

a ¶ Retinendi.] vt si sufficienter secum dispensatum esset. s. eod. tit. & lib. non potest. vel ad tempus hoc concessum: vt. s. eod. lib. de rescrip. si gratiose. vel ex causa non percipit fructus secundi beneficij. s. eod. tit. & lib. si tibi concesso. vel habet commendatam eam s. de elect. nemo eo. lib.

¶ Mandata de prouidendo sustulit concilium Tridentin. sessio 24. de refor. c. 19.

forsan ius possit competere retinendi a) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ *Sacerdotalis præbenda per simplex mandatū de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. hoc dicit secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari vtrique lecturæ positæ in tertia glossa. Dominicus.*

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur † simpliciter b de præbenda proximo vacatura, sacerdotalis c præbenda conferri non potest †, si nondum d in ætate e ta

¶ Hic est vnus casus quo primum impetrans non obtinet primū vacans: alios vide per gloss. quia sæpe. s. eod. tit. & lib. Do. Fonta.

[Id]em.] Decretalis tria facit: Primo ponit formam prouisionis: Secundo soluit illius dubium: Tertio solutionem declarat. Secundum: ibi, *Sacerdotalis*. Tertium: ibi, *Sed aliam*. Ioan. And.

CASVS. Cū in ecclesia Pictauen. essent aliquæ præbendæ sacerdotales, aliæ non; sed erant diaconales, vel subdiaconales Papa fecit mihi gratiā sub hac forma: quia mandauit epo Pictauen. vt mihi prouideret de præbēda in ecclesia Pictauen. simpliciter absq; alia specificatione: vacauit præbenda sacerdotalis: vtrum eps illam mihi non promoto ad sacerdotium possit conferre? Respondet quòd non. Sed quid si nondū sum promotus ad sacerdotiū: sed tamen sum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad sacerdotium: an de illa præbenda sacerdotali vacante possit mihi prouideri? Certe sic. Et ista sunt vera: nisi aliàs constaret de mente Papæ, puta si in litteris Papæ diceretur, non obstantibus quibuscunque, per quæ effectus litterarum nostrarum posset impediri aut differri: nam tunc etiam de præbenda sacerdotali posset mihi prouideri: licet nondum essem ætatis legitimæ, in qua possem promoueri ad sacerdotium. Not. primo arg. quòd mandatum directum simpliciter super præbenda, includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Not. secundo secundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de indiuiduis non potest impleri, implebitur in alio. s. eod. tit. & lib. cūm ecclesia. & vi. concor. in dist. c. quia sæpe. in gl. fi. Domi.

¶ *Prima glossa soluit dubium.*

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim in litteris contineretur, non obstantibus aliquibus &c. per quæ effectus gratiæ nostræ impediri valeat, vel differri: hic secus: quia patet quòd Papa vult sibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptæ. & super hoc vidi declarationem sub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modū constitutionis: sed in quadam causa, vt mihi videtur Nouarien. præbēdæ obtinuit impetrās contra opponentem: quia ipse nō habebat ætatem ad sacerdotium, quam requirebat præbenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super sententia editis, quòd impetrans habebat in litteris gratiæ clausulam, non obstantibus iis per quæ effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio consuetudine, vel statuto ecclesiæ.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in ecclesia Bonon. iamdudum in ipsa ecclesia contrariū consului, scilicet in ea tunc non esse præbendas sacerdotales: vnde ex eo quia non erat expresse onus sacerdotij, vel alterius ordinis præbendis annexum: licet ibidem bene fuerat statutum quòd essent tot diaconi, tot presbyteri &c. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo nō inspicimus tempus datæ, sed tempus vacationis: vel si tunc est in ætate, bene quidē: aliàs sequentem expectet. Sed contra s. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. vbi non inspicitur tēpus, quo vacat beneficium cum cura: immo solum tempus datæ. Sol. In curatis beneficiis & in ipsorum impetratione maior idoneitas requiritur, quam in sacerdotalibus præbendis. s. eo. tit. & lib. cum in illis. s. de elect. isto lib. statutum. & ideo fauorabilior est hæc gratia quàm illa. præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter est intelligendum l. i. ff. de seruit. l. si cui. præterea gratia illius decret. saltem in altera parte est duratura. hic autem posset gratia in totum extingui. Pone enim quòd omnes præbendæ ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi prouideri de beneficio cum cura vel sine cura, tunc non erat ætatis idoneæ: pro ea parte

¶ Idem videtur sentire Domi. contra illas glos. & Panor. cap. cū dilectus. s. eod. quia hic no fuit surreptio, sicut in d. cap. si eo tempore, Fonta.

qua de curato expressit, sunt litteræ vitiosæ: si autē simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatum non debebitur. s. eo. cum in illis. sed secus cum impetro prouideri de pbenda: vt hic vides. Io.

¶ *Gl. seq. quærit, arg. & soluit. iterum quærit, arg. pro & contra, & soluit.*

e ¶ *Ætate.*] quam dicis hic congruam ætatem a? Dicendum videtur quòd ætas 30. annor. 78. dist. c. i. & 3. vbi est expressum. [Et hoc tenet hic Archid sequens Hostien. cuius opinionem posui. in §. inferio ra. super glo. i.] Sed hodie si attigerit xxv. annum, satis est in ætate legitima: per decret. s. de elect. cum in cūctis. & 78. dist. c. vlt. & hoc approbat clemē. de ætate & quali. generalem: & non dico hodie seruanda interstitia temporū. de quib' habes 78. dist. cap. 2. & 3. & per totū. Sed quid dices si iam erat sacerdos, licet non esset in ætate legitima: nunquid debebitur sibi præbēda? Videtur quòd non: quia non est in legitima ætate: quod requirit hæc littera: & nō debemus respicere quid factum sit, &c. vt s. de elect. cum cautam. cum suis concord. [bene facit ff. quando dies lega. cedit l. penultima. ff. qui satisda. cogan. l. quoties. cum suis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus est iam, quid quærimus ætatē ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non est compos [in ant.] Primū credo, cum tali interdicenda sit executio ordinis sic suscepti: vt in pro. ii. decre. vel non est compos. & quia non debet esse melior conditio eius qui deliquit. s. eo. titu & lib. cum qui.

¶ De mente ordinādorum vide quæ demum sancitus concilium Trident. sessio 23. de reforma. c. 12.

¶ Multis modis quis dī pauper. vide Alexādrum consil. 57. incip. consultus sum. lib. 7. ad Ide Barpolum in l. si constante. ff. solut. ma.

li existat, quòd possit ad sacerdotium promoueri: Sed aliā f expectare debebit.

¶ Idem.

¶ *Ex mandato sedis Apostolicæ expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXX.

SI pauper † g clericus, cui cū beneficium nullū haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere h sibi episcopus (cū

f ¶ *Aliam.*] non sacerdotalem, vel etiam sacerdotalem, si tunc peregerit ætatem idoneam, vt s. dixi. Ioan. And.

¶ Idē his Archidi. qui etiam inducit quòd tatis cum velit vti facto diplomate, puniendus est. ff. ad l. Cor. de fal. l. eos. §. fi. Ioan. And.

S ¶ *pauper.*] Decidit casum dubiū, rationē interserēs ibi, *Cum cesset.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quòd hic datur instantia ad regulā, factum legitimæ. j. de reg. iur. & ibi remittit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de beneficio competenti secundum merita ipsius Titij, vt inde posset sustentari: ante quam episcopus Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat sustentari: postea vacauit beneficium in collatione episcopi Pictauen. vtrum de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur quòd sic: alias sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrarium: videlicet quòd episcopus Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius est: quia cum modo habeat beneficium ex quo potest viuere: & sic cesset causa sex gratiæ, debet cessare effectus. Nota primo quòd pauper dicitur non habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige vt sit pauper respectu bonorum patrimonialium. Nota secundo quòd cessante causa mandati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cum cessante in anti. Domi.

¶ *Glos prima rect. per quæstionem, quam distinguendo soluit.*

g ¶ *Pauper.*] Nota quia non sine mysterio dictum puto: si enim in gratia speciali prouisum sit alicui: & postea ante vacationē adipiscatur aliud beneficium, non expirat gratia. Hæc enim decretalis loquitur de forma, quæ prouidet necessitati pauperum, quæ est iustitia +, vel quasi in an. de præben. cum f in. Prouisione igitur facta impetranti, cessat causa iuris: & sic ipsius executio. & facit. j. eod. si episcopus. i. respon. in fi. ibi, per eum vel aliū, &c. ius enim beneficiatum non beneficiat. s. eo. quia in tantum. Et hoc verū puto, nisi adeptum beneficium se non cōpateretur cum prima gratia, si iam haberet effectum: vt in duobus curatis. s. eod. de multa. cum enim in eo casu periret ius in re: multo fortius ad rem. j. de conces. præben. c. vlt. & hoc approbat clemen. de rescrip. gratiæ.

¶ Iustū est clericū beneficiari in vico potissime de quo est. C. de episco. & cler. in ecclesiis. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd gratia specialis alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in sua q. 23. primi lib. vbi dicebat, quòd si in litteris continebatur eum nullum habere beneficium: & sic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronunciabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula: & tene quod dictum est in glo. Ioan. And.

¶ Facit quod de litigante dixi post Inno. s. de rescrip. in nostra. Io. And.

h ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiæ non extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in cle. eo. tit. per litteras.

¶ *Glos. seq. exponit quærit, & soluit etiam distinguendo.*

a ¶ Cesset

a ¶ *Cesset causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebat beneficium: & sic causa iustitiæ potius quam gratiæ, vt s. dixi cócor. de ap. cum cessante. in ant. cú si. Sed quid dices, pone, eſt illi prouisum de vicaria: nunquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & j. de reg. beneficium. s. d appel. peruenit 2. [s. de vo. c. fi. s. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & const. lo. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt s. eo. extirpandæ. tunc secus. s. de rescripti. postulasti. [Idem Archidiacon⁹.]

* Ergo si haberet possessioné in titulú, illa tacita gratia non valeret. Fô.

cesset causa ᵃ mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXI.

SI † a sede Apostolica, vel legato ᶜ ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodé die idem beneficium conferatur, nec appareat quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis ᵈ ‡. Si vero neuter ᵉ possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter côferentis ampliorem prærogatiuam ᶠ) erit alteri ᵍ præferédus.

* Vide Alexandrũ consil. 19. incip. ad modũ lib. 2. & late Philippum Probũ in c. cum col. supra hoc eod. tit.

‡ Not beneficiũ tutiũ adiudicari a possessione: iusta dicto. l. vis eius. C. de proba. ubi est causam de prob. & sufficit possessori etiam simpliciter probare, quia penitus ius reddas dubium. not. l. bona fidei. C. de reb. cre. Fonta.

SI *a sede.*] Soluit casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, *Si vero,* Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficiũ: quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi. Respondet Romanus pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor: & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus q neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respondet q ego qui habeo collationem a legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tñ non possit apparere per testes vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadé die: tñ potuit esse q episcopus Pictauen. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane: & q legatus fecit mihi collationem hora vesperarum: tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet q si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadé die (ita q non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationé illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius q factum legati non dr factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. s. eo. tit. & lib. 6 si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter q in collatione beneficij eodé tépore possunt concurrere tres potestates conferendi. Domi.

¶ *Glos. primo soluit quatuor dubia.*

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. s. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

ᶜ Vide qd not. de offic. lega. cap. penul. in glo. 2. Ioan. And.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit, ‡ vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. duobus. vbi idem verbum habes.

‡ Vterque ergo probare poterit: & obtinebit, qui melius probauerit. de tenuta. super hoc. de proba. ex litteris. Ioã. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. j. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

Additio. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totũ. Io. n. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono j. de reg. iur. cum suis. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus. 2. responso. in princip.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic s. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri.*] cui contulit ordinarius.

¶ Idem.

¶ *Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.*

CVm *singula.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secundo ibi, *Circa:* prouidet circa præterita sub eadé pœna: Tertio ibi: *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nô committéda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committétibus & recipientibus.

Casus. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum: vtrum talis monachus possit illud recipere dum beneficium absq. auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nô: alias ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tãquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est siue ij si monachi detinuerint illis prioratibus, & ecclesijs curatis per se ipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. titu. in antiq. nisi vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tũc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet: Romanus Pôtifex q nô: nisi cũ auctoritate Apostolicę sedis, qd verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personę idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneę, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: veruntamen securius esset, q requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus q de facto factum fuit contrarium: vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondet: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capitu. q singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distin. c. 1. in principio. Nota insuper quòd cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. cap. dudum. de elect. Nota vlterius, q religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratũ alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutionem. Nota etiam q pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter q religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. q. 1. questione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argumen. q appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Domi.

Vide cõ cilium Tri. de... sess... c. ... re formati. cap. ...

Casus s. prohibemus.

CAP. XXXII.

CVm † singula ʰ officia sint

¶ *Glos. prima summat, & dicit quid declaret.*

h ¶ *Cum singula.*] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia

centia alterius monasterij monachis nō committantur, nec commissa dimittantur: qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea uice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes sunt ineligibiles ipso iure. Eminauit ad declarationem eorum, quæ not. Hostiensis. s. eo. de multa.

singulis committenda personis [a], & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda [b]: Præsenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alii † pluribus prioratibus [c], vel ecclesiis curam habentibus animarum, etiam si eadem cura nō per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos habeat exerceri, absque [d] sedis Apostolicæ auctoritate præesse præsumat: nisi † forte vnus ex eis ab alio dependeat, vel adinuicem sint annexi. [e] † Statuentes, vt quicūque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens aliū receperit: primum, quo sit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur [f], per eum ad quem pertinuerit libere [g] alteri conferendum. Quod nisi fecerit [h]: extunc eo ipso efficiatur ineligibilis [i] †, & tamquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autē, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt intra mēsem [k] postquam præsens constitutio peruenerit [l] ad eosdem, vnum ex ipsis quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere [m] teneantur: alioquin extunc [n] pœnis subiaceant supradictis [o].

¶ Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (alias eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.

¶ Prohibemus insuper, ne prioratus, vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterii consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda [p], nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasteriis [q], quorum vnum ab alio non dependet [r], nec aliorum monasteriorum (nisi canonice [s] transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionē præsentem prædicta decætero alienis monachis cōmiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice [t] ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & † de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alioquin per sedem [u] Apostolicam ordinentur †. Ii † autem qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure [x].

¶ Idem.

¶ Contemptum possunt prosequi si ad receptionem vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur, nisi consuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIII.

CVM IN ECCLE-

Additio. Dicebat Ioan. Mona. quod hæc decretalis obuiat ambitioni Monachorum, & eam multiplicibus pœnis astringit. Ioa. And.

a ¶ *Personis.*] 89. dist. c. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent: vt ibi. ad idem 16. q. 1. presbyteros s. eod. tit. quia inanitum. C. de assess. l. nemo.

b ¶ *Auferenda.*] ad hoc s. eod lib. de elect. si religiosus. 1. responso. & cap. quorundam. & c. indemnitatibus. §. sed cum eas. j. de sta. reg. c. vnico s. ne cler. vel mo. c. 2. monasterium enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit 2. de sen. excomm. vt famę [in an.]

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

c ¶ *Prioratibus.*] potest dici etiam non curatis. & quod j. dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de ecclesijs: per decr. s. eod. de multa. s. de elect. dudum 2. & hoc approbat concilium Vien. de supplen. neg. præl. quia regulares in fine. In causa autem est dissimilitudo inter personatus & parochiales ecclesias: quam habes j. ne cle. vel mo. cap. 1.

Additio. Idē Ioā. Monac. & Archidiaconus.

d ¶ *Absque sedis Apostolicæ.*] Nota argu. pro illa opinione, quod in duobus curatis ¹ solus Papa dispenset. ad idem s. eo. titul. & lib. non potest.

e ¶ *Annexi.*] in his casibus nullius dispensatio est necessaria: cum hæc duo pro vno reputentur. s. de elect. dudum 2. vbi de hoc. s. eo. tit. super eo. & c. extirpandæ §. qui vero.

f ¶ *Teneatur.*] inquātū possidet de facto: quia de iure priuatus est.

g ¶ *Libere.*] s. eo. tit. & lib. licet episcopus.

h ¶ *Quod nisi fecerit.*] id est si statim omnino non dimiserit.

¶ *Glos. sequens obijcit, & soluit.*

i ¶ *Ineligibilis.*] ad idem s. de elect. quisquis. & j. in fi. cap. exaggeratur igitur pœna in religiosis, & merito, vt s. in princ. ad hoc 16. q. 1. alia est causa. Sed nunquid hoc [scilicet quod vacaret primū] erat statutū per decretalē, de multa. Dicebat ibi Hostiē. quod in prioratibus conuentualibus vel curatis bene habebat locū decretal. de multa. vt religiosos respiceret in iis à quibus ad voluntatem abbatis remouentur [a]: vt quod plures possent habere: cum potius quasi custodes essent, quàm priores. Indistincte autem intelligo hanc decretalem. etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur. & approbatum est hoc hodie per concilium Vien. de supplen. neglig. præla. quia regulares in fine & hoc non erat ita clare statutū per decretal. de multa. & pœnæ etiam sunt additæ. vt hic vides.

k ¶ *Mensem.*] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio: dixi de elect. quam sit. s. eod. lib.

l ¶ *Peruenerit.*] & sic si perueniat ante duos menses à tempore publicationis. statim incipit eis tēpus currere: & si nō peruenerit infra duos mensēs, adhuc tempus non currit. & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs cōstitutio principis ex quo fuerit publicata post duos menses omnes adstringat [1]. in Auth. vt factę nouæ consti. circa princip. ad hoc s. de postu. cap. 1. & dicam in fi. huius libri super data. Ioan. And.

m ¶ *Eligere.*] ad idem. s. eod. referente. & cap. præterea.

n ¶ *Extunc.*] id est, post mensem.

o ¶ *Supradictis.*] vt scilicet fiant ineligibiles: & tanquam ambitiosi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

p ¶ *Gubernanda.*] quid si in ipso monasterio nō est aliqs idoneus? Tūc satis credo quod aliunde [4] posset assumi ad hoc s de elec. ne pro defectu. & cap. indemnitatibus. eod. lib. de elect. s. in fi. & s. de verb. sig. c. abbate, in fin. satis tamen tutum esset auctoritatē Papæ requiri per superiorem litteram.

q ¶ *Monasterijs.*] s. de relig. do. c. vlti. in fi. sicut nec diuersorum monasteriorū abbas esse, vt ibi. & 10. q. 4. monachū. vel presse monasterio & ecclesiæ seculari. 16. q. 1. presbyteros.

r ¶ *Non dependet.*] nec adinuicem sunt connexa, vt s.

¶ *Glossa sequens voci, per quæstionem & solutionem, cui signat contrarium, & respondet.*

s ¶ *Canonice.*] vt si transeat ad strictiorem religionem, sufficiat licentiam sui prælati requirere: etiam si nō obtineatur. s. de regul. licet. Sed si transiret ad laxiorem sine causa, solus Papa dispēsat: cum sit contra iura. 3. de concess. præben. proposuit. Si ad parem, ex causa transire poterit de licentia abbatis & conuentus 19. q. 3. statuimus. & non obstat supra de electio. eod. libr. si religiosus. 2. responso. quia illud locum habet cum transit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

Additio Innocen. supra de renun. c. filio. dicit quod quando vult religiosus transire ad parem, requiritur dispensatio & auctoritas epi. quod placet hic Ioan. Mona. & Archid. in decret. si religiosus. in fi. vide quod nota. in Specu. titulo 1. §. sunt quoque. versi. 24. & quod dixi de regu. non est. super 1. glossa. Ioannes. And.

t ¶ *Ea vice.*] id est, in prima ordinatione. supra de elect. cum in cunctis. & cap. cum Vuintoni.

u ¶ *Per sedem Apostolicam.*] vel legatum de latere. si sit in prouincia. ad hoc s. eo. lib. de elect. si abbatem. 1. & 2. responso. Ioan. And.

x ¶ *Ipso iure.*] & collatio non tenet, vt s. eod. ibi. & per eos ad quos pertinent, &c.

Additio. Et facit ad not. in clement. eo. titul. si plures in glos. si intelligas. Ioan. And.

CVm in ecclesiis.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, *Nisi*: exceptionem: Tertio: ibi, *Alioquin*: pœnam. partes patent. Io. And.

Casus. Vacante succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauen. canonici conuenerunt in vnū, & ad succentoriam vel aliam dignitatem quendam Titium elegerunt: verumtamen erant aliqui absentes quæritur, nunquid debebant ipsi absentes vocari ad ele-

† Alias, alijs.

† In quodam manuscripto codice ita: nisi forte vnus vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios casus quibus retinentur plura beneficia, dicit glo. 21. q. 1. in sum. vide quæ dixi in c. gratia ī. de rescrip. Fonta.

‡ Ergo prius erat eligibilis. vide gl. 16. q. 1. in sum & cle. 1. de ele. Philip. Fōt.

¹ Vide qd de hoc articulo sancitum sit nouissime in concilio Tridentin. sessio 7. de reformat. c. 2. & seq.

a. Idē not. s. de statu mo. cap. 2. in gl. pen. & quæ sen psi i eo. li. de offic. or. præsenti. in 1. gl. & ve... demū. Iol. And.

¹ Vide B. Thomam 1. 2. q. 90. art. 4. Sotum lib. 1. de iust. & iure q. 1. art. 4. Decium & alios in cap. cognoscentes. extra de constit.

4 Vide edictum Trident. sessio. 25 tit. de Regularib' & Monialibus. c. 7.

† Aliàs ita & de ipsis.

† Aliàs, ordinetur.

† In manuscripto exemplari: Ii autem qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint, &c.

¹ Vide B. Thomā 2. 2. q. 189. art. 8. & Hostiēsem in sūma titu. de Regularibus. §. & qualiter.

suis [a] canonicorum receptio,† aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda [b], absentes canonici (si commode [c] fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus [d] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium sed curialium, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi: conferri nequeũt per alium quàm per Papam. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRæsenti [e] declaramus edicto statutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs: quæ legati aut nũtij sedis eiusdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipsa obtinere noscuntur: si eos in locis vicinis [i] † ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerentur. ¶ Idem est si aliquis curialis (etiam Ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium [l] seu domus [m] propria non existat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidẽ curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas

ad electionem? Respondet Romanus pontifex ꝙ sic: si ipsi commode poterant vocari: & hoc siue sint in prouincia, siue extra, dummodo commode possint vocari. Sed ponamus ꝙ per longum tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem sint obseruatũ, ꝙ in electionibus faciendis de succentoria & alijs dignitatibus ecclesiæ Pictauen. soli præsentes eligebantur: nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus pontifex, ꝙ sic: secus si non esset talis consuetudo: Nã tunc canonici absentes possent allegare & dicere ꝙ fuerũt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competentem facere cassari electiones istas: veruntñ si ipsi absentes nihil opponerent contra istas electiones, nec personas electorum: ipso iure valerent electiones factæ per præsentes: Nam vocatio absentium nõ est de substãtia electionis. c. ecclesia 2. de elect. in antiq. Not. arg. ꝙ quandoque collatio beneficiorum vel canonicatuum spectat ad solos canonicos, de quo supra de elect. cum ecclesia Vulterana. Dom.

† Not. hic esse differentiam inter receptionẽ canonicorũ, & collationem canonicatus vel præbendæ. Et sic videtur quod sola receptio nõ tanda [illegible] consuetudine [illegible] Io.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

a ¶ *Cum in ecclesijs.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni supra de re iudic. cum olim. in fine.

¶ *Glos. seq. ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui respondet.*

b ¶ *Facienda.*] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata tantum habebamus in decr. quia propter. in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi, plena omnium qui præsentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficijs non vocandos absentes: quod hic reprobatur [1]. vnde intelligimus ibi præsentes: qui sunt in loco, vnde debent vocari. C. de præscrip. long. temp. l. vlt. ꝫ. de ma. & obe. c. vlt. vel ibi consuetudo erat absentes ad talia non vocari, vt sequitur.

ADDITIO. Et sic dicit Archid. se habuisse à canonico illius ecclesiæ Ioan. And.

[1] Tamen fallit in exceptione facienda ad præceptum superioris, quãdo maior pars, aut duæ partes præsentes sũt. scito tamen quod in casu quo isti non sũt vocãdi, poterũt contra processum & personam obijcere. Phil. Fon.

¶ *Glos. seq. ponit dictum, et opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decr. adiungit tres rationes: demum quærit, & soluit.*

c ¶ *Si commode.*] sic ꝫ. de elect. quia propter. siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si cõmode vocari possunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ꝫ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Host. quæ placet Archid.] Sed de quàm remoto loco vocentur, statur consuetudini. de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidam, ꝙ an vocarentur vel non, non stabitur consuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere ꝙ hic non loquitur de electione prælatorum: & dicit littera; ad talia, &c. Sed dico ꝙ cõsuetudo dat ius eligendi, & ita potest intelligi de causa possessionis. cum ecclesia. Item dat iurisdictionem iudicandi: ergo & sine absentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. ꝫ. de elect. ecclesia 2. Sed nunquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent absentes? Credo ꝙ non. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc. per decreta. ꝫ. eod. lib. de offic. ordina. quamuis. vbi dixi de hoc. & ꝫ. de testi. cap. præsentium.

d ¶ *Eis instantibus.*] poterunt ergo contemptum [2] prosequi, & collationem illam facere cassari: ratificari etiam poterunt, si volent. ꝫ. de elect. ꝙ sicut.

[2] Facit l. filio præterito. cũ notatis ibi in glo. in verbo, turbatur. ff. de iniusto. rup. & irri. fac. testa.

PRæsenti.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, & tertium respicit prima duo. Secundum: ibi, *Idem est.* Tertium: ibi, *Loca.* Quartum: ibi, *Sane.* Quintum: ibi, *Porro.* Dominicus.

Illud cap. venit limitatiue ad cap. licet. ꝫ. eod. tit. isto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. alleg. ꝫ. ꝙ solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus ꝙ nuntij sedis Apostolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in sua legatione mortui sunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen decesserunt in curia: vtrum comprehendantur sub c. licet. ita ꝙ solus Papa possit beneficia eorum vacantia conferre personis idoneis? Rñdet ꝙ sic: & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac si ipsi obijssent in illo loco vbi residet curia. Idem dicendum est in curialibus, qui proficiscuntur ad peregrinationem, & moriuntur in locis proximis ipsi curiæ. vt etiam solus Papa possit sua beneficia conferre secundum tenorem illius capit. licet. videlicet dummodo Papa huiusmodi beneficia conferat infra mensem: nã ipso mense elapso possent collatores huiusmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis, qualiter cognoscã ego ꝙ aliquis sit mortuus in loco vicino curiæ Romanæ? Respõdet Romanus pontifex, ꝙ in isto casu illa loca appellamus vicina curiæ Romanæ, quæ distant a loco vbi est Papa cum sua curia per duas dietas legales: hoc est per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. si quis cautionibus. Sed ponamus ꝙ aliquis clericus habens domicilium Parisius, cũ curia ibi esset residẽs, mortuus est: vtrum beneficia sua dicantur vacare in curia? Respondet ꝙ non: & ideo solus Papa nõ posset illa beneficia conferre: sed si ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus ꝙ curia Romana cum esset Parisius vult se transferre ad ciuitatem Romanam: postea aliquis curialis non potuit sequi curiam, sed remansit infirmus Parisius, & postmodum mortuus est: vtrum beneficia sua censeantur vacare in curia Romana? Respondet ꝙ sic: & per consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tñ conferat infra vnum mensem, vt dictum est. Not. primo appellatione prædecessoris comprehenditur prædecessor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpositus fuit Greg. x. vt patet in c. statutum. ꝫ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. secundo arg. differentiam esse inter nuntium sedis Apostolicæ, & eius legatum. ad hoc ꝫ. de præscrip. accedens. de cens. in antiq. cum instantia. Dominicus.

† Not. ex loci vicinitate cõtrahi communione, quã etiã quo ad p... [illegible] tantum [illegible] ff. si certum. & qui dicantur vicini, vide l. si tertias. de aqua. & pluuia. arc. l. 4. §. si tã vicinum. ff. de dam. infec. de Pet. Anch. Fonta.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

e ¶ *Præsenti.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Guil. & Gar. ꝫ. eod. tit. statutum. Ioan. And.

f ¶ *Statutum.*] ꝫ eod. tit. c. 2.

g ¶ *Alij.*] curiales vel non.

h ¶ *Recedentes.*] dicebat Gar. ꝙ cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur. ff. de verb. signi. l. 2. sic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum suis suburbijs intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel illicentiati recesserant: in alijs secus. Ioan. And.

i ¶ *Vicinis.*] dr præsens ille qui est in hortis. ff. de procur. l. præsens. vel qui est in prouincia. C. de præscript. long. temp. l. vlt. ꝫ. determinabit quæ intelliguntur loca vicina.

k ¶ *Decedat.*] hoc dicebat Guil. si recesserat animo cito redeundi: vt de pæni. dist. 1. diuortium.

l ¶ *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi potest. ff. ad muni. assumptio. supra, de rescript. dilectus 2. de fo. compe. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in 3. gloss. & de parochi. c. fin. in 1. glos. hic ponit Archid. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens notat, quærit, solutioni obijcit dupliciter, & prima respondet, in secunda remittit.*

m ¶ *Domus propria.*] ergo licet sola domus possessio in ciuitate comparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. sola. tñ quantum ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices si est in domo sibi & alijs communi? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc ꝫ. de postu. c. 1. Et res communis omnium illorum est. ff. de ritu. nup. illud [1]. Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus §. vlt. Et cũ quis legat seruos: & qui in toto, & qui in parte sui sunt, legati intel-

[1] Facit. ff. de iudic. l. Iulianus aut si alter. vbi æquiparatur tamen fieri litigatoris hæredẽ in tota vel pro parte. Ioan. And.

esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur potero cõsentire. Emanauit hęc decr. ad declaratione & approbationem eorum quæ not. Inno. & Host. & Moderni s. eo accedens. & Host. in sum. de institu. §. quis institu. sciebamus enim q absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur. & quod dicit, absẽti, idẽ & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

¶ Quod potest cuĩ nullo mediãte Pet. de Anchara. secus in aliis contractibus, qui inter absentes fiunt. nam ibi intermediat aliquid. not. in l. cõsensu. ff. de actio. & obli. Fonta.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nõ libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione, ad consentiendum terminum [f] competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuũ poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum [h]: & extunc de ipso nõ poterit aliter ordinari.

a ¶ *Episcopum.*] factum ponit non ius: quia idem si per aliũ (Idem Ioannes Monachus, & Archid.)

b ¶ *Habueris.*] acceptãdo, vel consentiẽdo, vel ratum habendo, si negotiorũ gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum. quod dic vt not. s. eod. accedens. Ad hoc ff. de negot. gest. si ego. ff. de solut. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

Beneficiũ non acquiritur mihi per consanguineum ante acceptationẽ.

ADDITIO. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus, qui consensu eligentium & electi acquiritur. s. in ant. de elect. cum inter canonicos. s. ie spon cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sed & hæ. vnde dicit Host. licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia.*

c ¶ *Non acquiras.*] secus in legato speciei: quia tũc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter: ff. de leg. 2. cum pater. §. surdo. facit ff. de cond. & demõst. l. legata. per quæ iura dicebant quidã quod hic dr. Item per id quod habes s. de elect. cum inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Alij dicebant q si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret: bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi j. de reg. iu. q prior. Tertia opinio erat, q aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter: in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic: tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc s. eod. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. j. de concess. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Sticho.

i Scilicet, quia prius quã agnoscat. potest repudiare. quod autẽ dicit, acquiri dominium, dic re vera adita hæred. Ex fictione tamen dicitur acquisitum post mortẽ. ff. de furt. si pullo. § vlt. & l. a Titio & ff. qui. mo. les. ami. si partem. §. vlt. ff de condit. instit. l. si quis ita hæreditatẽ

ADDITIO. Archid. attribuit hanc tertiam opinionem Hostiẽsi, & verum est q Host. ponit illam in decre. accedens. tñ recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse a proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ *Alius.*] puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. s. de off. leg. c. 2. istud autem conferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberum, vt j. sequitur.

¶ *Glossa sequens format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Personam.*] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre: scilicet si ille non acceptauerit? Not. s. eo. lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit. s. de conces. præben. c. 2. ad hoc. s. de reier. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed aliàs puta vniendo, vel religiosum locum constituendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio s. de eccl. ædi. ad audientiam 2. s. eo. exposuisti 1 2. q. 2. c. antepenult. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

Beneficiũ collatum absenti an possit alteri conferri sub conditione, si ille non acceptauerit

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

g ¶ *Terminum.*] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnius mensis. s. eod. lib. de electio. quam sit. nec vr q de beneficio iuris possit eps diminuere. infra de regulis iuris in ultum. cum suis concordantijs? Dic decret. illam loqui in electis, qui adhuc habent confirmationem petere: istam in iis quibus fit collatio: in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra, cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret. quam sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire: hic autem etiam post terminum consentit. dummodo res sit integra: vt sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

g ¶ *Eo lapso.*] quasi dissensisse videatur. sic s. eod. lib. de appel. ab eo. vbi etiam ista ponuntur vt paria. Et per hanc litteram vr idem dicendum si dissenserit: scilicet q adhuc re integra possit consentire. quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc s. eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

ADDITIO. Ibi tñ glo. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ *Cõsensum.*] ad hoc ff. de opti. leg. l. mancipiorum.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVIII.

EVM †

E*um qui.*] Sunt duæ partes, quæ satis patent. secunda: ibi, *Insuper.* Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictũ: cuius postea duas rationes subdit: ibi, *Non enim.* Io. Mo. dicit, q primum dictum ponit peccatũ in facto, & in modo: secundum in modo tantũ. Io. And. Præmitte qd habes in c. de multa. s. eod. in ant. Domi. ¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eod. tit. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis: vbi dr, q si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficiũ: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primũ beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

Vide extrauagan. Io. xxij. incip. Execrabilis. eod. tit. & concilium Trid. [illegible] de ref. [illegible] & seq. & sessio. [illegible] de [illegible] ma. cap.

CASVS. Secundum communẽ intellectum huius cap. mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem: quidã tertius intrauit in possessionẽ ipsius beneficij collati: ego non expectaui q episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet q sic: alias sequeretur, q vir stultus esset melioris conditionis quam sapiẽs. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens nõ habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo? Respondet q sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio: & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tñ nullum habebam. c. si beneficia. j. eod. tit. Sed nunquid per istam violentiam vel intrusionem debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Not. primo q non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: sed debet expectare inductionem superioris, quæ inductio in possessionem beneficiorũ de iure communi spectat ad archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate episcopi: tamen hodie Arch. istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficiis. Not. q quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati: sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, q institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei: & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficii: sed solũ per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dr in l. 1. ff. de acqu. vel amit. pos. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionẽ rei venditæ. Et sic intelligitur tex. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. q p adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vide sciendum, q licet istud cap. nõ loquatur nisi in ecclesijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum est, q etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam istud c. venit limitatiue ad illud c. de multa. alleg. ideo secundum illud c. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. q constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ. nisi aliud dicatur in constitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. q lex, si quis in tantam. C. vnde vi. & similia iura cum habent locum in eum, qui expulit a beneficio, videlicet q ò talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quod iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato.

Not. finaliter q sicut non est possibile duo curata simul retinere

quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actū: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de sentent. excom. statutum. Dominicus.

loquitur hic solum in violento, non in alio se iniuste intrudente: vt in prima parte. & innititur ille §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. siquis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Io. And.

qui [a] beneficium, cui animarū cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt stultus melioris, quam peritus conditionis existat [e]; vel quod inuasor [f] eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcūque ecclesiastica beneficia non verentur [g], & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine [h] à suæ temeritatis audacia refrænētur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficiis occupatis taliter [i], vel ad ea [k] ipsis forsitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicā personæ idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP. XIX.

IS cui [l] conceditur, vt aucto-

¶ Prima glos. summat, & dicit quod declarat.

a ¶ *Eum qui.*] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorū, quæ not. Innocentius & Hostiensis supra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate inuasit secundum curatū, & arguebant quod ipso iure videatur renunciasse primo. 21. q. 2. siquis. iā recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit. Ioannes Andr.

¶ Not. hic ad delictū puniendū non sufficit aliquid fieri de facto. cap. cū in per. de biga. not. in cap. plerunque de don. inter virum & vxorem. & Hippol. in l. diuus ff. de sic arg. tamen ad factū non sufficeret aliquid fieri de facto l. hæc conditio. ff. de condit. & demōstra. dec. Ancharā.

¶ Glossa sequens arg. à contrario: secundo quærit & soluit.

b ¶ *Cura.*] alias non haberet locum pœna decre. s. eo. de multa. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primū, sed perdit ius si quod habebat in secundo: vt j. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbendam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic q non: sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. s. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iniustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: alias non. Et est si. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna] quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Io. And.

¶ Glos. seq. format dubium per contrarium litteræ, sed cum distinctione.

c ¶ *Scienter.*] ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. j. eo. tit. si beneficia [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. j. de regu. iur. ignorantia, cum suis, concor.

¶ Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.

d ¶ *Obtinebat.*] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa. dicam idem de decre. cum in cunct. s. s. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, puta, lite pendente: q vacēt priora beneficia sua, ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum [o] propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, q si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, q litteræ non valeant: ne sit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc s. eo. tit. & lib. quamuis. & sic intelligitur. j. eod. si motu. & idē etiā secundum id dici potest de decre. non potest. j. eo. scilicet, q si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnū erat occupatum: & tacito de illo super aliis impetrauit dispēsationē, dispēsatio nō valet.

[o] Ille refert Ioan. Monachus Archidiaconus. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. q cū interdictum erat regnū (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos, & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamen q elapso tempore de consecrādis, vacabant ipsorum priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virū & vxo. in Authē. de restitu. & ea quæ pa. 9. fin. j. de excel. præla. tanta. s. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentij. Ioan. And.

e ¶ *Exstat.*] 16. q. 1. legi epistolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionē suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. s. de senten. excomm. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. s. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei: vt patet ex not. ff. de rei ven. rem. §. fin. Ioan. And.

Inter iustos & violentos differentia.

f ¶ *Violenti.*] Not. q latius loquitur pars prima, q̄ hæc secunda: ga

g ¶ *Non verentur.*] vereri deberet, cum sine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt j. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantiis.

¶ Glos. sequens tractat de triplici timore.

h ¶ *Formidine.*] 62. dist. docendus. de elec. cum in cunctis. de vi. & hone. cle. vel clericorum. Ad idē C. de emen. ppin. l. vna. accedat quod dr. Oderūt peccare, &c [a]. Et vocatur talis timor seruilis [b], qui p se præmiū nō habet, nisi quia solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeretur opus si speraretur impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & proprie ad filium pertinet.

[a] Vide hoc ver. ... de offic. ... irrefragabili ... Ioan. And.

[b] Vide B. Thomam ... & ibi Caietanum.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. sicut seta. Io. And.

i ¶ *Taliter.*] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi, &c.

K ¶ *Ad ea.*] differentia est inter ius quod competit in re, & qd competit ad rem: vt videbis j. de concet. præben. c. vlt.

l ¶ *Is cui.*] Primo determinat duos casus. Secundus: ibi. *Si vero.* Secundo decretum appouit: ibi, *Prouisio quoque.* Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi*: & secundum determinat. ibi, *Tunc enim.* Io. And.

[c] Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quem dirigebatur: puta quia Papa fecit gratiam abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationē alterius prælati: tunc in ista gratia non est necesse q fiat mentio de beneficio obtēto. Item non mandabat prouideri certæ personæ: tamē si etiā certæ personæ mādaret prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia vel alia: iste executor voluit mihi prouidere de tali beneficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari: vtrum possit mihi prouideri de alio beneficio simplici? Respondet q non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tunc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus q in gratia ipsius prælati siue executorum dicitur vt possit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? respondet q mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus q obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt aliud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum beneficium dumtaxat. Sed ponamus q Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt ille executor possit prouidere de beneficio alicui etiam obtinenti plura beneficia. aliquis obtinet tria beneficia, vtrū possit sibi conferre aliud beneficium? Respondet q non: nam illa pluralitas verificatur in duobus bnficiis. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. q obtinens sufficiens beneficium, non est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit conferre, fiat concessio. Not. magis specifice, q si Papa mandat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis non prouidet personæ obtinenti beneficium sufficiens, nisi illud primum beneficium dimittat. & hoc verum, nisi aliud decerneretur in gratia. Not. q in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringetur ad duo beneficia tantum, & adhuc requiritur q illa duo beneficia non sint curata.

¶ Prima glossa dicit quid approbet, & reprobet.

l ¶ *Is cui.*] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. s. eod.

tit. cap. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocẽtij ibi not. & Compostellani. not. supra de rescript. cum a deo. in fine. Et fuit de facto in Mediolañ. archiepiscopo hæc quæstio primo dicta.

¶ Gloss sequens dubium soluit.

a ¶ *Idoneæ.*] & si non apponatur: hoc idẽ intelligo. s. de ele. cum sam quæ. s. de rescri. cũ adeo. Ad hoc de præsum. c. vlt.

ADDITIO. Ad hoc littera. j. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum. & idem Host. in præalleg. decr. vlt. eo tit. Ioan. And.

¶ Glos sequens arg. a contrario, & remittit.

b ¶ *Sufficiens.*] ergo si nõ est sufficiens, secus est. j. Ad hoc. s. de rescri. postulasti. [& cap. cum adeo. s. eod. cum teneamur. & c. dilect^a. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quod autem veniat in hac sufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. s. eo. tit. de monachis. Ioan. And.

¶ Glos sequens ponit motiuum opi. contrariæ.

c ¶ *Non potest.*] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu nõ fiebat gratia prouiso, sed prouidẽti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cũ ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. s. eod. tit. & lib. quamuis. j. eo si motu proprio. Sed contrariũ est verũ: quia beneficiatus idoneus nõ est. s. eo. super inordinata. & iure communi beneficiatus beneficiari non mã datur. s. eo tit. quia in tantum. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. q̃ genus facilius patitur debilitatem vel annihilationẽ quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secũdum ius commune, de qua s. Ioan. And.

¶ Glos. seq. ponit differentiam inter duas formas.

d ¶ *Dimittat.*] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri. & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficium primum dimittere, si tunc tacuit. j. eo. si motu ^a. Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

ADDITIO. Quia nulla potest notari surreptio improuiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est quòd sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. And.

e ¶ *Tunc enim.*] Not. interpretationem strictam. Ad idem s. eod. cum in illis. Ioan. And.

f ¶ *Sine cura.*] si igitur vtrunque vel alterũ sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de regu. iur. pluralis. cum suis concordantiis.

g ¶ *Non subsistat.*] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: licet si ille possidet, nõ poterit sine cognitione causæ de possessione expelli. j. eo. licet.

SI beneficia.] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, Eundem. Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, *Ne talis.* Tertio prouidet patenti. ibi, *Statuimus.* Quarto vero resistentibus: ibi, *Alioquin.*

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficiũ incompatibile, episcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium. & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiũ mihi collatũ alteri contulerat, qđ tamen ignorabam: ego videns q̃ non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per alium cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Rñdet q̃ sic, cũ statim fui debite informatus q̃ in secundo beneficio nõ habebã ius, nõ expectato exitu causæ, dimisi illud secundũ beneficium: possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus aliis, qui illo modo dimiserunt beneficia: nã poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris etiam ignorantis illam: ita q̃ collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit. & lib. s. c. si postquã. Not. secundo quòd vbi ex vna causa fit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradibus sequentibus. Dominicus.

ritate Apostolica possit vni personæ idoneæ ^a † in sua vel alia ecclesia prouidere: alicui aliud beneficium sufficiens ^b obtinenti prouidere non potest ^c: Nisi primo ille beneficiũ quod obtinet, omnino dimittat ^d. Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim ^e prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine ^f cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat ^g.

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam; si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And.

CAP. XX.

SI † beneficia ^h, quæ per sedem ^i Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis ^k ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationẽ seu reseruationem ignorãtibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebãt antea, & † post prædictorum adeptionẽ dimissa ^l per eos aliis assignari: ^m Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa ^n) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatiõe prædicta postea certiores ^o effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modũ in dimittendo recepta, & recuperãdo dimissa quo ad omnes ^p alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtentis ad duo prima recepta refertur. Item promissio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.

¶ Prima glos decretalem summat, & commendat. & glossæ reliquæ sunt textuales.

h ¶ *Si beneficia*] Siquis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papã: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp illud dimissa, aliàs non. Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorãtiæ prouidet.

i ¶ *Per sedem Apostolicam.*] idem si per alium qui conferre possit: puta per legatum. j. eod. tit. si a sede. quia non ius ponit, sed factũ. [Idem Archidiaconus.]

k ¶ *Ab iis.*] scientibus vel ignorãtibus; nõ curo: vnde si bene aduertis, hæc decre. non requirit ignorantia in cõferẽte, sed solũ in eo cui cõfertur. Præsumitur autẽ ignorãtia, nisi probet sciẽtia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Io. Mo. & archi.] quod intellige vt ibi dixi.

l ¶ *Dimissa.*] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioan. And.

m ¶ *Aliis assignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc nõ sint aliis assignata, vt s. eo. tit. & lib. si tibi in fin.

n ¶ *Sine culpa.*] & sic deberent esse sine pœna. de consti. [in ant] cognoscentes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, tulissent in culpa, & sic tali priuilegio nõ vterẽtur. Io. And. Hoc placet Arch.

o ¶ *Certiores.*] & sic cuilibet referẽti credere nõ tenẽtur. de simonia p tuas. 2. ¶ Sed nõ debet se dicere dubitare vbi cert^a esse debet. d. referi. in an. c. cũ cõtingat. & est si. 33. dist. habuisse. s princ.

ADDITIO. Ibi, te concubinã manifesta veritate cõperimus. ad idẽ 2. q. 1. Deus ver. mala. not. 30. q. vlt. nullũ. alibi dr̃ clara probatione vel cõpetẽtib^a indiciis. j. de reg. nõ solũ. alibi manifestis. j. de hære. accusat^a. 9. licet. sm Arch. Dat ĩ ĩ suo ĩ ĩ tẽdĩ cõstinũ, vt sibi tali ter prudeat, q̃ clare ostẽdere possit bñficiũ dimissum ad alium pertinere prinstinum, alias vel intimata, vel alio modo. Ioã. And.

p ¶ *Omnes alios.*] hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat, & fuerunt collata C. cuius C. priora beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet a D. & sic de singulis.

Non

† Hæc dictio det. & ... p̃uisus ... quasi ... ad ... ex ... qui ... fauore ... Per de Anchara Fonsanus.

· Idem Archid. dum modo in collatione fuerit mentionem de primo supra eo tit. de officio leg. collatio.

† Vide Dominicum consil. 47. incip. ... & Papam allegatione ...

^a Ioã. Mo. & Archi. allegat de ele. dudũ 2. & qđ ibi notat glos. not. quod tẽpus. Ioã. And.

† Dictio, & ... in antiquioribus codicibus.

† Archidia. remittit de ele. exceem. ministrum. illud. verũ. licet autem. Io. And.

^q Certus quis dicitur cũ aniraus non potest aliqua ratione in contrariũ inclinari. Gozadinus cõsil. 19. nu. 19.

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum: ibi, Illud. Tertium: ibi, Cum vero. rationem sui subdens: ibi, Hoc enim.

CAP. XXI.

NOn † potest [a] dispensatio super pluralitate beneficiorũ concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcũque modicum [b] beneficiũ subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis [c] indultũ, vt quis duo beneficia curam [d] animarum habentia †, si aliàs canonice [e] conferantur eidẽ, possit recipere, ac simul licite retinere [f], intelligitur de duobus primis [g] beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundẽ [h]. ¶ Cũ vero tibi (non obstante quod aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri cõtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solũ prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia [i] iudicari.

¶ Idem.

¶ Mãdatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.

CAP. XXII.

SI APOSTOLI-

Casus. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura beneficia: tamen tacui q obtinerem aliud beneficiũ: vtrum litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex, q sic. Sed pone q aliqs à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt licite posset retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit q isti dispensato fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimisit vnum illorũ beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficiũ curatũ: vtrum possit illud recipere virtute suę dispensationis? Respondet Romanus pontifex q non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringẽdæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duobus primis beneficiis: ideo nõ poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud beneficium, nisi aliud diceretur in dispensatione: Nam in istis odiosis inspicienda & attendenda sunt verba gratiæ secundum eorum proprium significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt possem obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videatur Romanus pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respõdet Romanus pontifex, q seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nõ erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio q obtinebam aliud beneficium: sed tamen propter hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura beneficia. Not. primo arg. q subreptitio in dispensationibus beneficiorũ vitiat gratiá ipso iure ad hoc. s. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. secundo, q in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset, vitiat litteras: nam si expressisset minimũ beneficium, obtinuisset dispensationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc j. eo. si motu proprio. vide qd dixi s. eo. dudum. Domi.

[Marginal note: Vide Felinũ in c. in nostra. extra de rescript. & Panormitanum in c. ad aures. in 2. not. de rescrip.]

[Marginal note: Vide Concilium Tridẽt. sessio. 7. de reformat. c. 1. & seq. & sessio. 24. de reformat. cap. 17.]

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

a ¶ *Non potest.*] Emanauit hæc decretal. ad declarationem eorũ quæ not. Innocent. supra de elect. dudum 2. in glos. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hostiensis. & de rescript. postulasti. & de præbend. super inordinata. in fine, & Compostel. in decretal. capitulum, de rescript. ad finem glo. magnæ. vers. Item quæritur de hac & c. in nostra. in glos. penul. & Gar. supra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum sequen. ad finem.

¶ Glos. sequens fortificat tex. & circa duo remittit.

b ¶ *Modicum.*] si enim in impetratione hoc locũ habet. s. de rescri. si proponente. j. eo. si motu. multo fortius in dispensatione locum debet habere, cum etiam ipsæ dispensationes sint ambitiosæ & restringendæ. s. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70. dist. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus. & s. eod. titu. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi s. de rescri. gratia.

c ¶ *Apostolica sedis.*] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, quòd solus Papa dispenset in curatis.

¶ Glossa sequens quærit: arguit pro: soluit contrarium.

d ¶ *Curam animarum.*] Pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, vt liceret sibi recipere aliud beneficium, etiam si sit personatus similem curam non habens, & cum priori tenere: confertur tibi archidiaconatus: quæritur an possit illum retinere? Et videtur quòd sic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tamen curam similem curæ parochialis ecclesiæ: vt s. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc s. qui fi. sint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam potest dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo. 28. q. 1. sic enim. ff. de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requiritur. s. de transla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positum, gratiose interpretandum est. s. de verb. sig. olim. Sed hic contra. secundum Guli. qui hoc not. in Spe. titu. de lega. §. videndum. ver. quid si habens ecclesiam. & s. de offic. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species, sed ad genus refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda: vt hic vides. s. eod. lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presby. c. 2. C. de sena. consul. l. 1.

Additio. Dicit Boerius super Topica Tullij, lib. 3. quòd similitudo est rerum singularium vel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur. de consir. vti. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui fi. sint legi. per venerabilẽ. post princip. & versi. verum. si. ff. de admi. tut. si pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recusare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. causam quæ 2. de consti. translato. super vlt. glo. & de transla. c. 2. super glo. arg. quòd. Ioan. And.

e ¶ *Canonice.* [2..] concor. s. eo. lib. de rescrip. si gratiose. & supra de elect. dudum 2. ad fi.

Additio. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo. Io. And.

[Marginal note: Quando dicatur beneficiũ canonice retineri doceat hic Felicus ex Specul. quem videto.]

¶ Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.

f ¶ *Retinere.*] quęro de duobus: primo: Nunquid per talẽ indulgentiã videaẽ cõcessum, q in neutro residere teneaẽ? Videtur q sic, ne inutilis sit indulgentia. & hoc videẽ tenere Io. 7. q. 1. si quis in clero. in glo. 2. causa enim prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia residere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, q ad hoc non teneatur. Dic secundum Gul. qui hoc notat in præ 1. §. ver. quid si indulgetur. quòd tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitiosæ enim sunt tales indulgentię & restringendę: vt s. dixi. resideat ergo in altera quam vult: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non residet, faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit, valet dispensatio & beneficiorum retentio? Respondeo secundum Innocent. & Host. & Compost. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præsum. c. vlt. & Guli. qui hoc not. in præ li. §. 1. vers. sed quid si indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vnico] quòd bene tenet dispensatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: sed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tute. l. inuito. C. commi. epist. per totum. & vide quod dixi j. de reg. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam eo iuste priuari. s. de cleri. non resi. relatum.

[Marginal note: De hoc articulo præter doctores hic, vide Archidiaconum in c. si quis in clero. 7. q. 1.]

[Marginal note: Vide duos sin. 1 x q. 9 [illegible] scripsi supra de elect. eo. lib. licet cano. Ioan. And.]

g ¶ *Primis.*] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. sign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. cum qui calendis. & idem erat satis expressum per decre. s. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur; vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

h ¶ *Eundem*] per receptionem ergo tertij vacant duo prima: vt in clẽ. eod. titu. si plures.

[Marginal note: Beneficiũ tertium recipiens, facit duo prima vacare.]

Additio. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in glos. si intelligas. Ioannes And.

i ¶ *Subreptitia.*] quod fieret exceptis duobus casibus. s. de rescrip. gratia. & j. eod. si motu proprio. Not. ergo quòd sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI Apostolica.] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secundo ibi, Certum est soluit dubiũ insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, Cum ipsa. fortificatio: ibi, Etiam. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans authoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

Casus. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse confirmaret gesta per suũ legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiam à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica cõfirmauit illam gratiá mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturá. Deinde Papa fecit tibi similẽ gratiá: Nã cõtulit tibi ius canonicæ in eccsia Pictauen. & mãdauit canonicis vt te reciperẽt in canonicũ cũ assignatione præbẽ-

dæ: postea vacauit quæ iā præbenda, quæritur cui nostrū debeatur? Tu p parte tua allegas q tibi, nō mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autē est auctoritate legati, & nō Papæ: Ego autē dico q ex quo mea gratia est cōfirmata per Papam, q a tempore confirmationis dr gratia Apostolica, & nō solū gratia legati; quæritur an bñ dica? Rñdet q sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbēda mihi & non tibi debet. Nota primo q legat⁹ in suis actibus gestis virtute legationis, nō debet dicere; auctoritate Apostolicę sedis: sed auctoritate legationis. qd nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, q executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debēt esse certi. de quo p glo. in cap. tibi qui. de rescrip. s̄ eo lib. vbi habetur quid d̄ Apostolicis. Domi.

Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.

a *Si Apostolica.*] Quod hic dicitur, habuisti s̄. eod. si cū. & emanauit ad declarationē eorum quæ ibi dixi; nec est differētia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonia statim conferri, præbendā autem cum vacaret: hic canoniā & præbendā conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

ca[a] sedis legatus[b] volens tibi suæ legationis[c] auctoritate in certa ecclesia[d] prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat[e] irritū & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos[f] tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus[g], & eisdē executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quod (cum ipsa prouisio [ipsius legati †] post impetratam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum[h] eisdem) de iure præferri[i] debebis in præbenda postmodum[k] inibi vacatura.

† Hęc duo verba: ipsius legati: desunt in manuscriptis codicibus.

b *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim nec conferre, nec reseruare posset s̄. eo. lib. de offic. lega. c. 1.

c *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc fecerit: non esset alia cōfirmatio necessaria. s̄. eo. lib. hi qui. ‹ respōso.

Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.

d *Ecclesia.*] in qua eiusdem legati alia reseruatio non pendebat. quod dic vt s̄. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod ibi dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt j. dicitur.

e *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, q legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem s̄. eo. lib. de offi. lega. præsenti. & dicam j. de conces. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg. §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f *Eos.*] scilicet canonicatum & præbendam.

Glossa seq. exponit, quærit & soluit.

g *Confirmamus.*] non in forma cōi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. s̄. de confir. vti. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationē a Papa per formam ne inane canonici nomē, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est cōfirmat auctoritate Apostolica: cū clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendā nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur? Super hac quæstione multotiēs fuit a me petitū consiliū & sigillum, & dubitās de ea plura lucra respui. Sed cōmuniter tenent doctores per hanc. decr. & per decr. s̄. eo. tit. & lib. si eum. quòd præferatur receptus & confirmatus ‡. & bene facit p eis s̄. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. And.

‡ Ita tenet Pet. de Ancha. quia clausula de qua in glo. multū confirmat receptionem canonicorum: immo facit illam censeri Papalē. arg. l. quæsitū ff. de mili. test. idem Dom. & Paul. Fosa.

h *Conferendum.*] quod plus est, quàm mandare conferri: vt s̄. eo. lib. de rescri. duobus.

Glos. seq. recitatur per quæstionem & solutionem.

i *Præferri.*] præfertur ergo: & hoc consequitur q gratia sua est perpetua: cū alias si cōfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. s. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, q cū per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, q talē confirmationem impetrans de prioribus beneficiis tenetur facere mentionē: & idem dico de recepto proprio motu capituli. ad hoc s̄. eo. tit. & lib. c. quauis. & melius eo. tit. c. non potest. si enim in litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitū auget, eius immutando naturam: vt hic patet. & sic seruat curia ‡: Nam & qui cōfirmat, donat. ff. de verb. signifi. l. lege obuenire.

‡ Vt etiam not. Arch. j. c. proxi. vbi dicit Bonifaciū sic respondisse ab auditoribus consultum. Ipse tamē ibi prius tenuerat contrariū. Io. And.

k *Postmodum.*] scilicet post confirmationē & auctoritatem impetratam s̄. ver. certum est, &c. si qui igitur medio tempore impetrauerūt à Papa, scilicet post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferētur. Plus est ergo quoad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit: vt s̄. eo. ti. & lib. hi qui.

¶ Idem.

Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXIIII.

SI motu † proprio[l] alicui aliquod beneficiū[m] obtinenti conferamus aliud de illo nō habita mentione: nō ob hoc[n] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcun-

† De clausula, motu proprio vide Feeinū in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. causam quę. el ‹ de testib. & in c. cum inter priorē. de except.

SI motu.] Distinguit duo membra: Secundum ibi, *Secus*. Et primum determinat ibi, *Motu quoq. proprio*.

CASVS. Mihi obtinēti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiā: quia contulit mihi aliud beneficiū: in impetratione tacui q haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi contulit beneficiū suo proprio motu, tūc litteræ meæ nō sunt subreptitiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficiū vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego q facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respōdet Pontifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio quādo in collatione nostra exprimimus, q fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nō ad petitionem suam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur q fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc s̄. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. q quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mandato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nōnulli. in antiq.

Prima glos. commendat, & dicit quod declaret.

l *Si motu proprio.*] Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de rescrip. si proponente.

Gloss seq. quærit, ponit opi. contrarium soluit.

m *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidā [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed qd sequitur: vt multitudo beneficiorum vitetur. Sed credo ‡ cōtrarium: cum ratio proprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nō propterea poterat beneficia retinere: cum per hoc secum dispensatum nō sit. s̄. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit s̄. eo. lib. de rescript. gratia. Et per istā & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

‡ Idē Archid. Ioan. And.

n *Ob hoc.*] scilicet q mentio non fuit habita.

ADDITIO. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exēpla d̄ defectu natalíū vel ętatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, q̄ licet p viā subreptionis parti opponi nō possint: opponuntur tñ per viam iuris cōis, cū proprius motus taliu dispensationē nō faciat. Et decr. cam te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales p litteras Apostolicas nō recipiendos, no distinguēdo an fuerint vel nō pprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioa. And.

a *Glos.*

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*]Opinio ergo Ber. quã cõsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiã approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inno. & se quaciũ, qui ibi not. distinguendũ inter tacentem & mentientẽ: vt in primo casu valerẽt litteræ, si modicum erat beneficium: in secundo non. Vinc. & Got. distinguebant: ʒ. eod. cũ teneamur. ʒ. de rescri. postulasti. inter tacentem tale beneficiũ per simplicitatem: vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decre. de rescrip. [in anti.] super litteris.

Dic ex simpliciter quia rescriptum non valet, ex quo tacetur illud, quod iure subête exprimendũ est. not. c. dudum supra eo. Do. Santa.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*]In distincte intelligo: cũ enim ius non distinguat, nec ego distinguã: vnde siue per malitiam, siue p simplicitatem taceat locum habeat hæc decret. illam tamen distinctionẽ approbant Inno. & Compost. ʒ. de rescr. postulasti. per decr. eo. tit. super litteris. quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

Non dicit g ignorantiã propter decre. gratia. s. e. lib. de rescrip. Ioã. Andr.

c ¶ *Expresse.*] concor. ʒ. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. ʒ. eod. tit. & lib. c. 1. ad fin. vnde dico, quòd licet probare-tur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locũ habeat secundum dictum, & non primũ. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo. sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à qui. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

ADDITIO. Et è cõuerso: quia si Papa exprimit φ motu proprio, quantumcunque aduersarius velit probare, φ ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa: non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papam arguere de mendacio, quod non licet: & vide quę not. in cle. de pba. litteris. in glos. antepenult. Ioã. And.

SI *pluribus.*] Primo ponit thema: ex quo dubium oritur, qđ distinguendo soluit: ibi, *Gratiam.* Secundum membrum prosequitur: ibi, *Si vero*: & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro.*

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tempore illo vacauerunt tres vel quattuor dignitates: certũ est, φ nõ possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi conferre vnam: ego autem peto aliam: quæritur cui dabitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sũt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi nõ debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris. tunc est in optione episcopi quã voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papã ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quam voluero: & isti decem dies nõ currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currunt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri competebat. ʒ. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorũ alterũ tantũ est debitum: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret.

que modicum [a] beneficium taceatur [c] in ea, ipsam veluti subreptitiã vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tũc solum gratia fieri censeatur, cũ hoc expresse [c] cautum fuerit in eadem.

¶ Idem.

¶ *Collatio facta motu proprio Papa pluribus beneficiis in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus [d] simul in aliqua ecclesia vacantibus [e] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [f], dignitatem [g] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [h] proprio eã fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [i] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [k], duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius [l] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [m] cõgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [n] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eã quã is, ad quem ipsarũ spectat collatio intra dictum tempus [o] elegerit [p], postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eũ pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extũc electio libere deuoluatur [q].

¶ Idem.

¶ *Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zenze.*

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

ADDITIO. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super vers. cuiquam super 2. glos. Ioann. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quando scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quòd neutra primo.

f ¶ *Incerti.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

ADDITIO. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatẽ vel præbendã.*] nõ sunt ista verba litterarum: Sed mã dauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de præbenda: & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

Est ergo hæc alternatiua canonis non hois. simi. ff. ex quib. cau. ma. l. si quis stipulatus. in princi. Ioã. And.

h ¶ *Motu proprio.*] qđ non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt ʒ. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*] Maioritas cõsistit in multis. quod dic vt ʒ. de testi. super eo 2. & not. ʒ de rescri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatẽ valoris. scit enim φ clerici hoc magis cupiunt. ʒ. de cleri. nõ resi. quia nonnulli. ʒ. eod. auaritiæ. excæcantur ergo auaritia. vt ʒ. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

k ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorãti, sicut nec decendium datum ad appellandum. ʒ. eo. lib. de appel. concertationi. simi. de concel. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit, vel alterius, vt ʒ. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] ʒ. eod. tit. & lib. quamuis. & c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] ʒ. de reg. iur. in obscuris. ʒ. de censi. ex parte. ff. de leg. 2. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus.*] scilicet decem dierum.

¶ *Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit.*

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quã vult, & sit liberatus: vt ff. mãda. l. fideiussorem. ff. de leg. 1. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & ʒ. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secũdo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secundo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non posset. infra eodem. cui de non. ita nec hic [a]: cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

a Placet doctoribus. Fonta.

p ¶ *Elegeris.*] simi. supra de rescript. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuetu. c. vlti. in fine.

ADDITIO. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. statu liberum. §. Stichũ. & quod not. de rescript. inter cætera. in glos. penul. Ioan. And.

CVm in ecclesia.*] Decidit casum dubiũ, duplicẽ rationẽ interserens. Et prima ratio: ibi, *Ne contra*, scda: ibi, *Et dictus*. Ioa. And.

Pro intellectu istius cap. est præsupponendum illud quod habetur in c. à collatione. ʒ. de appell. isto met libro: videlicet, φ episcopus potest esse in capitulo tamquã canonicus, & habere vocẽ in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus φ in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, φ episcopus haberet vocem in capit. tãquam canonicus, licet nõ esset canonicus: & φ haberet vnam præbẽdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiii. præbendæ, licet non essent nisi xii. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possim

ſum illam præbendã petere? Certe non: ſed debeo expectare quouſque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare conſuetudini illius eccleſiæ: & cum per conſuetudinem eccleſiæ illa præbenda debeatur futuro epo, non poſſum illã petere. Nota primo q̃ eccleſia poſt dici epi: qđ intellige quo ad adminiſtrationé, nó quo ad ꝓprietaté. de dona. c. 2. Nota ſecundo arg. q̃ conſuetudine induci poteſt, vt quis habeat principalé prælaturam eccleſiæ, & canonicatũ in eadem. de quo aliquid j. Domi.

Prima gloſ. dicit quid approbat, not. et remittit.

a *Cum in eccleſia.*] Approbatur quod not. Hoſtien. ſ. de conceſ. præb. poſtulaſtis. in fi. & ponit terminos in eccleſia Ebreduñ. [Vide qđ not. 13. diſt. c. 2. de canonico electo in epiſcopũ, qui retinet præbendam. quod ſecundũ Lau. ſeruatur in eccleſia Compoſt. & vide quod not. Hoſt. in ſum. eo. ti. §. cui ſit. verſi. beneficiũ ſæculare. Archid.] Habes hic caſum quo vacat præbenda, & nó debetur primo expectanti. & de hoc dixi ſ. eod. quia ſæpe. in fine.

ſia [a] tua, quæ xii. canonicorum, & xiij. præbẽdarum [b] habet numerum, conſuetudinem [c] eſſe proponas: vt epiſcopus qui eſt pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus non exiſtat: & vnam de dictis præbẽdis, ſicut vnus canonicus obtineat in eadẽ: certũ eſt eũ cui auctoritate Apoſtolica ꝓuideri mãdatur † de præbẽda nulli alij de iure debita proximo in ipſa eccleſia vacatura, præbenda, quã per mortem epiſcopi vacare contingit (ne contra dictam conſuetudinem [d], cui per prætatum mandatum non intelligitur derogari, futurus epiſcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non poſſe: ſed expectare debere quouſque vacet alia, oportebit eundem.

† Hæc mandata de prouidendo ſublata ſunt per concilium Tridenti. ſeſſio. 24. de reform. c. 19.

b *Xiij. præbendarum.*] Eſt ergo in eccleſiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & ſ. de mag. c. penult.

ADDITIO. Sic ẽ cóuerſo. de cõſtitu. cũ M. ſ. eo. relatũ. Ioan. And.

c *Conſuetudinem.*] valet talis conſuetudo, vt in prædicta decret. poſtulaſtis. & ſ. eod. lib. de appella. à collatione.

Gloſ. ſeq. format quæſtionem, arguit negatiue, contrarium ſoluit.

d *Dictam conſuetudinem.*] not. argum. ad quæſtionem Mediolañ. Conſuetudo eſt Mediolani, q̃ archiepiſcopus cõfert beneficia omnium clericorum vacantia per vxorationem vel interfectionem ipſorum clericorum: Vel pone, eſt conſuetudo in aliqua eccleſia, q̃ canonicus electus in epiſcopũ conferat canonicatum ſuũ & præbendã. eſt expectans auctoritate Apoſtolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo caſu: vel promouetur canonicus in epiſcopum, vt in ſecundo: executor confert expectanti præbendam, archiepiſcopus vel epiſcopus cõfert: quæritur quis ſit potior? Ví q̃ Papa nõ intendat derogare conſuetudini, vt hic: & ſic nõ valet executoris collatio [1]. Ad hoc ſ. de conſtitu. capit. 1. Sed certe ſatis credo quòd valeat: quia Papa intendit illi prouidere de prima vacante ad quemcumque ſpectet collatio ſiue iure, ſiue conſuetudine, ſiue priuilegio: quod probatur ſ. eod. dudum. & j. eo. quamuis tibi. hic autem duo conferebant: quia infringebatur cóſuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur epiſcopo. ſ. eod. quia ſæpe. Credo autem ſatis probari per hanc decret. q̃ ſi xiij. ſint ꝑbendæ in eccleſia, & xiij. canonici: quia alteri annexũ eſt onus magiſtri, q̃ ſi illa præbenda vacat, non debeatur expectãti. Conſuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nõ derogatur: ſed conſuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non ſcribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem titut. capit. vltimo.

[1] Hoc tenet Io. Mo. dicens ſe ſic in ſecũdo caſu ſententiaſſe, alleg. ff. de couat en. emp. ſtitu las §. fi. C. de ſe. omnes iudices in fi. j. de re. permu. cap. vno. hoc etiã olim tenuit Arch. ſed poſtea mutatur. tenet quod ſequitur. Io. And.

SI tibi.] Diuiſione nõ eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo ſurgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Aequum eſt*. Et pro declaratione textus præmitte quod habes ſ. eo. de multa. Dom.

Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet q̃ ſi alicui obtinẽti beneficium curatũ conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet: poſt adeptam pacificam poſſeſſionem, ipſo iure vacat primum: ita q̃ epiſcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum epiſcopus Pictauen. eſſet grauatus mole debitorũ, acceſſit ad Apoſtolicam ſedem, & à Papa impetrauit gratiam, vt ipſe perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in ſua diœceſi: vt inde ex illis fructib' poſſet ſoluere ſua debita. accidit q̃ vacauit eccleſia parochialis: epiſcopus Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit iſtã eccleſiam parochialem, quam acceptaui & adeptus ſui poſſeſſionem: numquid pendente anno quo epiſcopus Pictauen. percipit fructus illius eccleſiæ, cenſebitur meum primum beneficiũ vacare, ita q̃ poſſit alteri conferri per epiſcopum? Reſpondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati cõſonum eſt, vt pendente anno quo epiſcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiã fructus illius beneficij, non dicor plene habere poſſeſſioné illius ſecũdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficiũ. & ſic iſtud cap. declarat c. de multa alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehéduntur etiam curata. vide de verb. ſig. c. pen. in antiq. Nota ſecundo caſum, in quo quis ſimul poteſt retinere titulos duorũ beneficiorum curatorum abſque diſpenſatione. Domi.

¶ Idem.

¶ Per adeptionem ſecundi beneficij curati, cuius fructus alius ex cauſa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI tibi [e] conceſſo à nobis, vt fructus [f] beneficiorũ, quæ vſque ad certum tempus in tua vacabunt diœceſi percipere valeas, pro ſoluẽdis debitis [g], quibus eſt tua eccleſia onerata [h], beneficiũ vacans poſtmodum curam habens animarum annexam alicui ſimile beneficiũ obtinenti te [i] conferre contingat: Aequũ eſt, vt quamdiu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari † vacare [k].

Idem.

¶ Cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: ſacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

† Et appellatione beneficiorũ an comprehendantur præbendæ, penſiones, & patrimonia vide ſcanũ in c. poſtulaſti. extra de reſcript.

Prima gloſ. ſummat, & dicit quid declaret.

e *Si tibi.*] Per adeptionem ſecundi beneficij curati, cuius fructus alius ex cauſa percipit, non vacat primũ. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. ſupra eod. titu.

† Nota bene ſecundũ Io. et. quod in veritate vacet, per c. de multa. ſ. eod. non poteſt ergo iſtud ſecundum beneficiũ ſe retinere. arg. regulæ quod ſemel. Fom.

¶ Gloſ. ſeq. not. duo: et ſecũdo infert obiectionem, & remittit.

f *Fructus.*] Not. quia alia eſt iſta cõceſſio ab illa quam habes ſ. eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. ibi enim conceſſum fuit de beneficijs; hic autẽ de fructibus. hoc dico: quia in illo caſu virtute indulgentiæ nõ vacant beneficia: hic vacant: & neceſſe eſt illa debito tẽpore conferri: aliàs locum haberet Lateran. conciliũ. vt ſ. vt eccle. benefi. vt noſtrum. & not. de magiſtris. c. penult. in vlt. glo. & Hoſt. in decre. ſ. de verb. ſignif. c. penult. Et intellige q̃ ſi aliqua ſint onera [2] incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa ſubire. quod dic vt ſ. eod. lib. de offic. ordi. prætenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. ſuſcepti. de quo ibi dixi. Ioan. And.] Quos autem fructus talis habere debeat & quod dies habeat annus hoc caſu. dixi. ſ. eod. lib. de reſcri. ſi propter. Et per illum §. porro. ſatis videtur iſta decre. & eius ratio eſſe ſuperflua: cum miniſter debeat expenſas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de ſecundo recipit talem victum. Sed potuit eſſe ratio, quam dixi in glo. quia non eſt.

[2] Facit extrauagans Ioan. 22. quæ incipit, Suſcepti. de elect. & electi poteſtate.

g *Debitis.*] ad idem ſ. de verb. ſig. c. pen. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſi propter. & idem ſi propter aliam cauſam.

ADDITIO. Etiam ſi non reſpiciat eccleſiam, ſed nobilitaté vel prærogatiuam perſonæ. facit. ſ. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exẽplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate ſine culpa. alleg. ſ. de cenſi. cum Apoſtolus. de dona. Apoſtolicæ. de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & temporis ſecundum Hoſt. Ioan. And.

h *Onerata.*] ad quæ ſoluenda tenebatur eccleſia: ex quo nomine eccleſiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. ſ. de ſol. c. 1.

i *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem ſit ratio. & facit quod dixi ſ. eod. tit. ſi tibi.

¶ Gloſ. ſeq. rationem reddit, dat ſimile, ſubdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, ſoluit contrarium, ad quæſtionem obijcit & ſoluit.

k *Vacare.*] quia non eſt adhuc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & ſic non videtur plene trãſlatus. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. nam licet res data ſit, vacua poſſeſſio tradita non eſt. ff. de vſur. ſtipulatus. 1. reſponſo. & ſic ad plenũ recepiſſe non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. reſponſo. Et idem credo. de decre. cum in cunctis. ſcilicet quòd ſi elapſum eſt tempus de conſecrandis epiſcopis, vel iam eſt conſecratus, beneficia propria tenebit, ſi fructus epiſcopatus alteri ex cauſa debeantur eadem ratione. Et caute [3] faciet epiſcopus qui talem indulgentiam habet, ſi beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim q̃ habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus ſecundi beneficij: ſecundo anno vacabit primum, & tunc habebit fructus primi, ſi adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iſte teneatur intra annũ promoueri? Et videtur q̃ non, per iſtud cap. nec videtur poſſeſſionem adeptus vſquequaq;: nec integre. & facit ſ. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidam [4] tenent aſſertiue. Sed contrarium credo, & dico q̃ bene currit tempus, ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad hoc

[3] Non dubium eſt, recte faciet, ſed caute ab hac. n. & ſimilib' cautelis abſtinendũ eſt viris piis.

[4] Io. Monacus hic & ibi.

hæc s. eod. lib. de elect. commissa. §. 1. propter illud enim ordinari debet. Ad decre. cũ in cunctis. §. cũ vero. ibi, ecclesiasticorũ bonorum administrationem, &c. dico, q administrationem iste habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte s. eod. lib. de elect. licet canon. ibi, vt greg s sibi crediti, &c. Item quid dices in parochiali ecclesia, vbi non esset aliquis redditus: puta quia dos eius casmate vel alluuione perijsset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicã igitur q qui tale beneficiũ recipit, sibi imputet. 91. di. clericus uictũ. Sed oppones q quæstio nõ procedit ex quo habebat primum beneficium quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur: Dico q procedit: pone q prima ecclesia curata sit collegiata, vt s. eod. de elec. statutum. eod. libr. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non fecit se promoueri, priuatus est primo: nunquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decreta, ne clerici mendicare cogantur, q primum beneficiũ simile non vacet: sed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt s. dixi.

a Idẽ sibi Archidiaconus.

Vide tamen gl. quã hinc colligit Archidiaconus conf. 99. incip. Ex serie testamenti.

Alias, mãdatur.

Promotus ad curatũ debet infra annum ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos habeat redditus.

CAP. XXVII.

Qui de non sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ præbendæ habentur, mandetur integra conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, et de ipsa non poterit prouideri. Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, vt in præbẽda minoris valoris etiã illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata, quorum fines diligenter seruari oportet, debẽt ad casus alios, quàm expressos extendi.

Qui de non.] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Io. And.

Pro intellectu huius c. præsupponendũ q in quibusdã ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliç subdiaconales: & illud fuit introducta vt melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, al. quæ sunt præbẽdæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundo, q in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen. accidit q vacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum eps virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit epo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integrç, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam præbendam? Rñdet q non. Sed ponamus, q Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, q quandoq; in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis. ad hoc cle. vt hi qui. de æta. & qualit. Not. secundo, q in mandato cuius forma est obseruanda, nõ pot illa omitti: etiam de partiũ consensu. Domi.

Prima glossa summat.

a Cui de non.] Cum mandatur alicui non sacerdotalis, uel integra, vel certiualoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b De non sacerdotali.] istud videbatur in eius fauorẽ appositum: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita q etiam si volet, sacerdotalem habere non poterit. & ratio est in fin. c. & vide quod dixi j. de reg. iur. quod ob gratiã.

c Dimidia.] si vna præbenda diuideretur in duas: quælibet per se diceretur integra. s. eod. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integrç & dimidiæ: quia medietatem redditum forte habebant respectu integrarum.

d Integra.] quid si simpliciter mandetur prouideri de præbenda? Dicas si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars a toto iã separata, nõ est pars, sed totũ: tunc de dimidia poterit prouideri: nam sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc j. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

Additio. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. § 1. Ioan. And.

e Prouideri.] vide j. in tex. ibi, Non enim, &c.

f De præbenda.] & tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo. tit. & lib. quamuis. 1. responso.

g Diligenter.] ff. mã. diligenter. & s. de rescrip. cum dilecta.

Additio. Allega. Ioã. Mona. ff. de acqui. hęr. l. si qs mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. de restit. spol. c. si. Io. An.

c Idẽ Ios. Mo. qui dicit se sic sẽtentiasse. & idẽ Archidiaco.

d Placet Dom. si diuisio sit facta ante datam litterarum, secus si post: quia litteræ beneficiales non extenduntur ad creata post datam litterarum. Fonta.

Idem.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

CAP. XXVIII.

Licet episcopus beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem) possit alteri de iure conferre: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cum tibi

Licet episcopus,] Primo dicit beneficiũ de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in dãda possessione dicit illum vocandum: ibi, Illum tamen. Ioan. And.

Vide Felinum in c. tit. c. ca. de pr.... & in ...

Præmitte q habens beneficium curatum, & obtinens secundum, ipso iure est priuatus primo: & libere potest cõferri. s. eod. de multa. hic declarat quid importat verbũ, libere. Dom.

Illud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anti.] vbi vr q si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatẽ, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. & in cap. commissa. de elect. s. eod. illo lib. q etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiũ acsi adeptus esset possessionẽ pacificã: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eps possit istum cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ. Rñdet q non: immo debet eps facere citari primũ possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primũ beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficij: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eps inducere illum (cui secundo contulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficij. Not. primo, q per solam beneficii collationem non dr quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, q licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamẽ nõ potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

Prima glo. dicit quid declaret.

h Licet episcopus.] Edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. s. eod. tit. & ad probationem eorum, quæ ibidem not. Innoc. & Hostien. quæ not. Guil. s. de elec. licet canon.

Additio. & Compostel. de rescript. capitulum. in glo. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Io. And.

i Episcopus.] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistinctè loquitur. is quoq; ad quẽ prioris decret. & c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt s. d. 21.

k Eadem.] sic s. eod. lib. de elect. commissa. §. 1.

Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.

l Conferre.] Not. ex hoc tex. q decret. illa s. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides q non facta aliqua vocatione, potest fieri collatio. ad idẽ facit s. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare: q rẽ ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quocunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ad hoc s. eo. venerabilis. s. de feud. c. 2. de possessione autẽ fiet qd sequitur.

Glo. seq. fortificat textum.

m Te non vocato.] non ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione, ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de concess. præb. cum nostris. de restit. spol. in litteris. de cau. poss. c. 1. [in anti.] & est expressum C. de rei vendica. l. fin. Hinc est q vsufructuarius vsufructu finito non potest a quasi possessione expelli. immo contra eum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita. ff. si vsusfruct. petat. l. vti frui. & vsusfructu. quemadmodum caue. l. 1. § hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedentur summarie possessore vocato. C. si per vim

Idẽ Do. facit gl. in cap. cum nostris. de cõcess. præb. Fonta.

Cognoscẽre autẽ debet de canonica collatione petentis, & de iniusta detentione possessoris secundum Archi. s. de rescript. ... & in ... supra in præd. decret. cũ nostris. super gl. 1. Ioan. And.

vim vel alio modo. l. vlt. [Alleg. Archi. ʒ. de rest. in integ. cum ex litteris. ad fi. ff. de requir. reis. l. 2. & 3. q. 9. indicas. Ioan. And.] Nemini enim licet rem etiam suam sua auctoritate occupare. C. vnde vi. si quis in tantā. 16. q. 6. placuit. ʒ. eod. tit. & lib. eum qui. 2. responso. ad hoc ʒ. de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo secundum praedictos doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure. pone in terminis. ʒ. de elect. licet canon. licet vtilis esset declaratio, vt ʒ. dixi eo. tit. commissa.

ADDITIO. Vide quę dixi per Inno. & Host. de cōcel. praeb. cum nostris. in antiq. super gl. pen. ad fi. Ioan. And.

a ¶ *Retinendi.*] vt si sufficienter secum dispēsatum esset. ʒ. eod. tit. & lib. non potest. vel ad tempus hoc cōcessum: vt. ʒ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. vel ex causa non percipit fructus secundi beneficij. ʒ. eod. tit. & lib. si sibi concesso. vel habet commendatam eam. ʒ. de elect. nemo eo. lib.

forsan ius possit competere retinendi a) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ *Sacerdotalis praebenda per simplex mandatū de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. hoc dicit secundum Zen. Et illud summarium potest adaptari vtrique lecturae posita in tertia glossa. Dominicus.*

CAP. XXIX.

E I, cui prouideri mandatur † simpliciter b de praebenda proximo vacatura, sacerdotalis praebenda conferri non potest c, si nondum d in aetate e ra-

tionis

Text.] Decretalis tria facit: Primo ponit formam prouisionis: Secundo soluit illius dubium: Tertio solutionem declarat. Secundum: ibi, *Sacerdotalis.* Tertium: ibi, *Sed aliam.* Ioan. And.

CASVS. Cū in ecclesia Pictauen. essent aliquae praebendae sacerdotales, aliae non; sed erant diaconales, vel subdiaconales. Papa fecit mihi gratiā sub hac forma: quia mandauit epo Pictauen. vt mihi prouideret de praebēda in ecclesia Pictauen. simpliciter absq; alia specificatione: vacat autem praebenda sacerdotalis: vtrum eps illam mihi non promoto ad sacerdotium possit conferre? Respondet quod non. Sed quid si nondū sum promotus ad sacerdotiū: sed tamen sum in aetate legitima, puta xxv. annorum, in qua poterō promoueri ad sacerdotium: an de illa praebenda sacerdotali vacante possit mihi prouideri? Certe sic. Et ista sunt vera: nisi alias constaret de mente Papae. puta si in litteris Papae diceretur, non obstantibus quibuscunque, per quae effectus litterarum nostrarum posset impediri aut differri: nam tunc etiam de praebenda sacerdotali posset mihi prouideri. licet nondum essem aetatis legitimae, in qua possem promoueri ad sacerdotium. Not. primo arg. quòd mandatum directum simpliciter super praebenda, includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Not. secundo secundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de indiuiduis non potest impleri, implebitur in alio. ʒ. eod. tit. & lib. cūm ecclesia. & vt. concor. in dist. c. quia saepe. in gl. fi. Domi.

¶ *Prima glossa soluit. dubium.*

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim in litteris contineretur, non obstantibus aliquibus &c. per quae effectus gratiae non debet impediri valeat, vel differri: hic secus: quia patet quod Papa vult sibi praebendam dari: ordinem autem recipiet cum aetatis erit ad hoc aptae & super hoc vidi declarationem sub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modū constitutionis: sed in quadam causa, vt mihi videtur Nouarien. praebēdae obtinuit impetrās contra opponentem: quia ij se nō habebat aetatem ad sacerdotium, quam requirebat praebenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super sententia editis, quod impetrans habebat in litteris gratiae clausulam, non obstantibus iis per quae effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio consuetudine, vel statuto ecclesiae.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in ecclesia Bonon. iamdudum in ipsa ecclesia contrariū consuluit, scilicet in ea tunc non esse praebendas sacerdotales; vnde ex eo quia non erat expresse onus sacerdotij, vel alterius ordinis praebendis annexum: licet ibidem bene fuerat statutum quod essent tot diaconi, tot presbyteri &c. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo nō inspicimus tempus datae, sed tempus vacationis: vt si tunc est in aetate, bene quidē: alias sequentem expectet. Sed contra ʒ. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. vbi non inspicitur tēpus, quo vacat beneficiū cum cura, immo solum tempus datae. Sol. In curatis beneficiis & in ipsorum impetratione maior monetas requiritur, quam in sacerdotalibus praebendis. ʒ. eo. tit. & lib. cum in illis. ʒ. de elect. isto lib. statutum. & ideo fauorabilior est haec gratia quam illa. praeterea hic loquitur generaliter, quod generis contrarium est intelligendum. 1. ff. de serui. l. si cui; praeterea gratia ista decret. saltem in altera parte est duratura. hic autem posset gratia in totum extingui. Pone enim quod omnes praebendae ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi prouideri de beneficio cum cura vel sine cura, tunc non erat aetatis idoneae; pro ea parte

qua de curato expressit, sunt litterae vitiosae: si autē simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatum non debebitur. ʒ. eo. cum in illis. sed secus cum impetro prouideri de pbenda: vt hic vides. Io.

¶ *Gl. seq. quarit, arg. & soluit. iterum quarit, arg. pro & ʒ, & soluit.*

e ¶ *Aetate.*] quam dicis hic congruam aetatem. Dicendum videtur quod aetas 30. annor. 78. dist. c. 1. & 2. vbi est expressum. [Et hoc tenet hic Archid sequens Hostien. cuius opinionem posui. in §. inserio ra. super glo. 2.] Sed hodie si attigerit xxv. annum, satis est in aetate legitima: per decret. ʒ. de elect. cum in cūctis. & 78. dist. c. vlt. & hoc approbat clemē. de aeta. & quali. generalem: & non dico hodie seruanda interstitia temporū. de quib⁹ habes 78. dist. cap. 2. & 3. & per totū. Sed quid dices si iam erat sacerdos, licet non esset in aetate legitima: nunquid debebitur sibi praebēda? Videtur quòd non: quia non est in legitima aetate: quod requirit haec littera: & nō debemus respicere quia factum sit, & c. vt ʒ. de elect. cum causam. cum suis concord. [bene facit ff. quando dies lega. cedit l. penultima. ff. qui satisda. cogan. l. quoties cum suis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus est iam, quid quaerimus aetatē ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non est compos [in ant.] Primū credo, cum tali interdicenda sit executio ordinis sic susceptī: vt in p. de decre. vel non est compos. & quia non debet esse melior conditio eius qui deliquit. ʒ. eo. titu & lib. eum qui.

si existat, quòd possit ad sacerdotium promoueri: Sed aliā f expectare debebit.

¶ Idem.

¶ *Ex mandato sedis Apostolicae expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXX.

S I pauper † a clericus, cui cū beneficium nullū haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suae probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere b sibi episcopus (cū

f ¶ *Aliam.*] non sacerdotalem, vel etiam sacerdotalem, si tunc peregerit aetatem idoneam, vt ʒ. dixi. Ioan. And.

S *pauper.*] Decidit casum dubiū, rationē interserēs ibi, *Cum cesset.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quod hic datur instantia ad regulā, factum legitimae. j. de reg. iur. & ibi remittit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de beneficio competenti secundum merita ipsius Titij, vt inde posset sustentari: ante quam episcopus Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat sustentari: postea vacauit beneficium in collatione episcopi Pictauen. vtrum de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur quod sic: alias sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrarium: videlicet quod episcopus Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius est: quia cum modo habeat beneficium ex quo potest viuere: & sic cesset causa suae gratiae, debet cessare effectus. Nota primo quod pauper dicitur non habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige vt sit pauper respectu bonorum patrimonialium. Nota secundo quod cessante causa mandati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cum cessante in anti. Domi.

¶ *Glos. prima rect per quaestionem, quam distinguendo soluit.*

a ¶ *Pauper.*] Nota quia non sine mysterio dictum puto: si enim in gratia speciali prouisum sit alicui: & postea ante vacationē adipiscatur aliud beneficium, non expirat gratia. Haec enim decretalis loquitur de forma, quae prouidet necessitati pauperum, quae est institutua, vel quasi in an. de praeben. cum f m. Prouisione igitur facta impetranti, cessat causa iuris: & sic ipsius executio. & facit. j. eo. t. si episcopus. 1. respon. in fi. ibi, per eum vel aliū, &c. ius enim beneficiatum non beneficiat. ʒ. eo. quia in tantum. Et hoc verū puto, nisi adeptum beneficium se non cōpateretur cum prima gratia, si iam haberet effectum: vt in duobus curatis. ʒ. eod. de multa. cum enim in eo casu periret ius in re: multo fortius ad rem. j. de concess. praeben. c. vlt. & hoc approbat clemen de rescrip. gratiae.

ADDITIO. Quòd gratia specialis alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in sua q. 23. primi lib. vbi dicebat, quod in litteris continebatur eum nullum habere beneficium: & sic erat tempore datae rei veritas: iudex pronuntiabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula: & tene quod dictum est in glō. Ioan. And.

b ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiae non extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in cle. eo. t. per litteras.

¶ *Glos. seq. exponit quarit, & soluit etiam distinguendo.*

a ¶ *Cesset*

† Mandata de prouidēdo sufficit contrarium Tridenti. sessio 24. de refor. c. 19.

* Hic est vnus casus quo primo impetrans non obtinet primū vacans: alios vide per gloss. quia sie. ʒ. eod. tit. & lib. Do. Fonta.

† Idem videtur tenere Domini. eta mas gloss. & Panor. cap. cū dilectus. ʒ. eod. quia hic no fuit surreptio. & ius in d. cap. si eo tempore. Fonta.

† De aetate ordinādorum vide quę decretum sanctum Tridenti. sessio 23. de reforma. c. 12.

† Multis modis dicitur pauper, vide Alexādrum consil. 51. incip. consultus sum. lib. 7. adde Bartolum in l. si constante. ff. solut. mat.

* Idē hic Archidi. qui etiam inducit textum velit vti facto diplomate, putiendus est ff. ad l. Cor. de fals. l. eos. §. fi. Ioan. And.

* Istū est clericū beneficiari in vico potissime de quo est. C. de episco. & cler. in ecclesiis. Ioan. And.

† Facit quę de litigante dari post Inno. de rescrip. in nostra. Io. And.

a ¶ *Cesset causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebat beneficium [1]: & sic causa iustitiæ potius quam gratiæ, vt s. dixi. cócor. de ap. cum cessante. in árt cú si. Sed quid dices. pone, est illi prouisum de vicaria: nunquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & j. de reg. beneficium. s. d appel. peruenit 2. [s. de vo. c. fi. s. eod. lib. de elect. cú ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt s. eo. exstirpandæ. tunc secus. s. de rescripti. postulasti. [Idem Archidiacon[9].]

1 Ergo si haberet personatum in titulū, illa tacita gratia non valeret. Fb.

cesset causa [a] mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXI.

SI † a sede Apostolica, vel legato [b] ipsius vni, & ab ordinario alteri, codē die idem beneficium conferatur, nec appareat [c] quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis [d] [1]. Si vero neuter [e] possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter cōferentis ampliorem prærogatiuam [f]) erit alteri [g] præferēdus.

† Vide Alexandrū consil. 19. incip. ad modū. lib. 2. & late Philippum probū in c. cum col. supra hoc eod. tit.

¶ *A sede.*] Soluit casum dubium distinguens duo membra; Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficiú à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen tibi contulit illud beneficiu. quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficium: vtrú ego qui habeo collationem a legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi. Respondet Romanus pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus q neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respondet q ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus Et ista sunt vera: dum tñ non possit apparere per testes vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadē die: tñ potuit esse q episcopus Pictauen. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane: & q legatus fecit mihi collationem hora vesperarum: tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet q si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadē die (ita q non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationē illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius q factum legati non dr factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. s. eo. tit. & lib. si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter q in collatione beneficij eodé tēpore possunt concurrere tres potestates conferendi. Domi.

‡ Not. beneficij titulū adiunari a possessione: iusta diro. l. vn. eius. C. de proba. & l. et causam. de prob. & suf ficit possessori etiam semipl ene probare. q pententis ius reddat dubium. not. i l. bona fidei. C. de reb. cre. Fonta.

¶ *Glos prima soluit quatuor dubia.*

b ¶ *Legato.*] intelligas de legato de latere [2]: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. s. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

2 Vide q̃ not. de offici. lega. cap penul. in glo. 2. Ioan. And.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit [1]: vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. duobus. vbi idem verbum habes.

1 Vterque ergo probare poterit: & obtinebit, qui melius probauerit de tenun. supra hoc de proba. ex litteris. Ioã. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. j. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

ADDITIO. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totú. Ioan. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono j. de reg. iur. cum sim. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus. 2. responso. in princip.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic s. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri.*] cui contulit ordinarius.

¶ Idem.

¶ *Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.*

CAP. XXXII.

CVm † singula [h] officia sint

CVm singula.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secundo ibi, *Circa:* prouidet circa præterita sub eadē pœna: Tertio ibi: *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nō committéda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committēti & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum: vtrum talis monachus possit istud secundum beneficium absq. auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nō: aliàs ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tāquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesijs curatis per se ipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. titu. in antiq. nisi vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia túc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Pōtifex q nō: nisi cú auctoritate Apostolicæ sedis, qđ verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneæ, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: veruntamen securius esset, q requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus q de facto factum sint contrarium: vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondet: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capitu. q singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distin. c. 1. in principio. Nota insuper quod cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. cap. dudum. de elect. Nota vlterius, q religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratū alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutionem. Nota etiam q pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter q religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argumen. q appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Domi.

† Vide cō cilium Tri dēt. sessi. ... & 14. de reformat. capi. ...

Casus § prohibemus.

¶ *Glos. prima summat, & dicit quid declaret.*

h ¶ *Cum singula.*] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia

fiis [a] canonicorum receptio,† aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda [b], absentes canonici (si commode [c] fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus [d] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium sed curialium, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi: conferri nequeũt per alium quam per Papam. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRæsenti [e] declaramus edicto statutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs: quæ legati aut nũtii sedis eiusdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipsa obtinere noscuntur: si eos in locis vicinis [i] † ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerentur. ¶ Idem est si aliquis curialis (etiam Ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium [l] seu domus [m] propria non existat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidẽ curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas

ad electionem? Respondet Romanus pontifex q sic: si ipsi commode poterant vocari: & hoc siue sint in prouincia, siue extra, dummodo commode possint vocari. Sed ponamus q per longum tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem fuit obseruatũ, q in electionibus faciendis de succentoria & alijs dignitatibus ecclesiæ Pictauen. soli p̄sentes eligebant: nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus pontifex, q sic: secus si non esset talis consuetudo: Nã tunc canonici absentes possent allegare & dicere q fuerũt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competentem facere cassari electiones istas: veruntñ si ipsi absentes nihil opponerent contra istas electiones, nec personas electorum: ipso iure valerent electiones factæ per præsentes: Nam vocatio absentium nõ est de substãtia electionis. c. ecclesia 2. de elect. in antiq. Not. arg. q quandoque collatio beneficiorum vel canonicatuum spectat ad solos canonicos, de quo supra de elect. cum ecclesia Vulterana. Dom.

¶ Prima glossa dicit quid declares.

a ¶ *Cum in ecclesiis.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni supra de re iudic. cum olim. in fine.

¶ Glos. seq ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui respondet.

b ¶ *Facienda.*] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata tantum habebamus in decr. quia propter. in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi, plena omnium qui præsentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficiis non vocandos absentes: quod hic reprobatur †. vnde intelligimus ibi præsentes: qui sunt in loco, vnde debent vocari. C. de præscrip. long. temp. l. vlt. ĩ. de ma. & obe. c. vlt. vel ibi consuetudo erat absentes ad talia non vocari, vt sequitur.

ADDITIO. Et sic dicit Archid. se habuisse à canonico illius ecclesiæ Ioan. And.

¶ Glos. seq. ponit dictum, et opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decr. adiungit tres rationes: demum quærit, & soluit.

c ¶ *Si commode.*] sic ĩ. de elect. quia propter. siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si cõmode vocari possunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ĩ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Host. quæ placet Archid.] Sed de quàm remoto loco vocentur, statur consuetudini. de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidam, q an vocarentur vel non, non stabitur consuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere q hic non loquitur de electione prælatorum: & dicit littera; ad talia, &c. Sed dico q cõsuetudo dat ius eligendi. & ita potest intelligi de causa possessionis. cum ecclesia. Item dat iurisdictionem iudicandi: ergo & sine absentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. ĩ. de elect. ecclesia 2. Sed nunquid in alienatione & aliis tractatibus vocari debent absentes? Credo q non. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc. per decreta. ĩ. eod. lib. de offic. ordina. quatenus. vbi dixi de hoc. & ĩ. de testi. cap. præsentium.

d ¶ *Eis instantibus.*] poterunt ergo contemptum [a] prosequi, & collationem illam facere cassari: ratificari etiam poterunt, si volent. ĩ. de elect. q sicut.

PRæsenti.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, & tertium respicit prima duo. Secundum: ibi, *Idem est*. Tertium: ibi, *Loca*. Quartum: ibi, *Sane*. Quintum: ibi, *Porro*. Dominicus.

Illud cap. venit limitatiue ad cap. licet. ĩ. eod. in isto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. alleg. ĩ. q solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus q nuntij sedis Apostolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in sua legatione mortui sunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen decesserunt in curia: vtrum comprehendantur sub c. licet. ita q solus Papa possit beneficia eorum vacantia conferre personis idoneis? Rñdet q sic: & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac si ipsi obiissent in illo loco vbi residet curia. Idem dicendum est in curialibus, qui proficiscuntur ad peregrinationem, & moriuntur in locis proximis ipsi curiæ: vt etiam solus Papa possit sua beneficia conferre secundum tenorem illius capit. licet. videlicet dummodo Papa huiusmodi beneficia conferat intra mensem: nã ipso mense elapso possent collatores huiusmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis, qualiter cognoscã ego q aliquis sit mortuus in loco vicino curiæ Romanæ? Respõdet Romanus pontifex, q in isto casu illa loca appellamus vicina curiæ Romanæ, quæ distant à loco vbi est Papa cum sua curia per duas dietas legales: hoc est per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. si quis cautionibus. Sed ponamus q aliquis clericus habens domicilium Parisius, cũ curia ibi esset residẽs, mortuus est: vtrum beneficia sua dicantur vacare in curia? Respondet q non: & ideo solus Papa nõ posset illa beneficia conferre: sed si ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus q curia Romana cum esset Parisius vult se transferre ad ciuitatem Romanam: postea aliquis curialis non potuit insequi curiam, sed remansit infirmus Parisius, & postmodum mortuus est: vtrum beneficia sua censeantur vacare in curia Romana? Respondet q sic: & per consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tñ conferat infra vnum mensem, vt dictum est. Not. primo appellatione prædecessoris comprehenditur prædecessor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpositus fuit Greg. x. vt patet in c. statutum. ĩ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. secundo arg. differentiam esse inter nuntium sedis Apostolicæ, & eius legatum. ad hoc ĩ. de præscrip. accedens. de cens. in antiq. cum instantia. Dominicus.

¶ Prima glossa dicit quid declaret.

e ¶ *Præsenti.*] Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Guil. & Gar. ĩ. eod. tit. statutum. Ioan. And.

f ¶ *Statutum.*] ĩ eod. tit. c. 2.

g ¶ *Alij.*] curiales vel non.

h ¶ *Recedentes.*] dicebat Gar. q cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur. ff. de verb. signi. l. 2. sic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum suis suburbiis intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel illicentiati recesserant: in aliis secus. Ioan. And.

i ¶ *Vicinis.*] dr præsens ille qui est in hortis. ff. de procur. l. præsens. vel qui est in prouincia. C. de præscript. long. temp. l. vlt. j. determinabit quæ intelliguntur loca vicina.

k ¶ *Decedat.*] hoc dicebat Guli. si recesserat animo cito redeundi: vt de pæni. dist. 1. diuortium.

l ¶ *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi potest. ff. ad muni. assumptio. supra, de rescript. dilectus 2. de fo. compe. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in 3. gloss. & de parochi. c. fin. in 1. glos. hic ponit Archid. Ioan. And.

¶ Glossa sequens notat, quærit, solutioni obijcit dupliciter, & primæ respondet, in secunda remittit.

m ¶ *Domus propria.*] ergo licet sola domus possessio in ciuitate comparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. sola. tñ quantum ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices si est in domo sibi & alijs communis? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc ĩ. de postu. c. 1. Et res communis omnium illorum est. ff. de ritu. nup. illud ; . Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus §. vlt. Et cũ quis legat seruos: & qui in toto, & qui in parte sui sunt, legati intel-

† Not. hic esse differentiã inter receptionẽ canonicorũ, & electionem canonicatus vel præbendæ. Et sic videtur quod sola receptio nõ indiget collatione. de rel. in c. eã.

† Tamen valet in receptione facienda ad præceptum superioris, quãdo maior pars, aut duæ partes præsentes sũt. scito tamen quod in casu quo isti non sũt vocãdi, poterũt contra receptũ & personam obijcere. Phil. Fon.

a Facit l. filio præterito. cũ notatis ibi in glo. in verbo, tuebitur. ff. de Iniusto. rup. & irri. fac. testa.

† Not. ex loci vicinitate cõtrahi communionẽ quãdam etiã quo ad p̃mium, pœnam, mores de præmit. dist. 1. §. sed contraria. l. nõ tantum §. 1 sed & si. ff. de excu. tut. & qui dicantur vicini, vide l. si terras. de aqua. & pluuia. arc. l. 4. §. si tã vicinum. ff de dam. infec. de Pet. Anch. Fonta.

a Facit. ff. de iudic. l. Iulianus ait si alter. vbi æquiparatur iudicem fieri litigatoris hæredẽ in tota vel pro parte. Ioan. And.

intelliguntur, ff. de leg. 3. si quis seruos. Nec obstat 12. q. 2. c. eps. §. qui manumittitur. & ff. de in ius vocan. l. sed & si hac. §. qui manumittitur. quia ibi erat commune pluribus, vt collegio. probatur hæc solutio ff. eod. tit. communis libertus. non obstat 12. q. 2. §. vlt. quia ibi soluitur. Ioan. And.

a ¶ *Legales.*] secundum quas xx. miliaria computantur pro die. ff. si quis cautio. l. vicena milia. & si modicum etiam superesset, nō includeret sub loco. ff. de verb. sign. l. 3. Ioā. And.

b ¶ *Specialiter.*] si hoc est speciale: ergo ipsius contrarium est generale. & facit ad ea q̄ not. s. de rescrip. nonnulli. & quæ dixi eod. lib. de rescript. statutum. §. cū autem. de elect. cupientes. 1. responso. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

c ¶ *Originis.*] certe satis idem puto si ibi habet continuum domicilium: licet inde non sit ortum ius. ad hoc 10. dis. si in adiutorium. & optime s. de elect. eod. lib. fundamēta. §. vlt. s. eo. lib. de temp. or. c. 3. 1. respon. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi senato. vel clariss. l. senatores. nec rationem diuersitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conductam: cum eadem sit ratio. ad hoc ff. de legib. non possunt. vnde quod dicit; originis suæ domum, & de domo propria, & de domo habitationis potest intelligi. Io. And.

legales^a (quas hoc casu sic specialiter^b volumus computari) a loco vbi moratur ipsa curia non existunt. ¶ Sane si quis in loco vbi† degit curia, suæ originis^c domū habēs, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur† statuto quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur^d. ¶ Porro cum curiā de loco ad locum transferri contingit: si curiales in itinere (dum curiā sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantuncūque locus vbi decedunt, ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

† Aliàs ita: Vbi degit ipsa curia &c.

† Aliàs. includuntur.

¶ Idem.

¶ *Mors Papæ tollit ne parochiales ecclesiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXV.

SI Apostolica sede vacante aliquas parochiales^e ecclesias vacare de cætero cōtigerit apud ipsam: Statuimus, vt de eis (ne ipsarum^f vacatio diutina periculū valeat animabus afferre^g) per eos ad quos pertinet†, possit libere ordinari: constitutione felicis recordationis Clemētis Papæ prædecessoris nostri de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia^h quauis contraria super hoc edita non obstante. ¶ Idem volumus & de illis, quę ibidem ipso Romano Pontifice viuente vacabunt: si de ipsis per eum ante ipsius obitū^i nō fuerit ordinatum.

¶ Idem.

¶ *Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.*

CAP. XXXVI.

SI cui^k (nulla personarū facta expressione^l) sit gratio-

d ¶ *Moraretur.*] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solum conferri per Papam.

Additio. Est simi. quod scripsi post Vin. s. de offi. deleg. eod. lib. c. si. super verbo, non possint. scilicet q̄ multum præiudiciale esset clericis prouinciæ, si percussores ipsorū possent absolui per legatos perpetuos: scilicet ratione ecclesiarū habētes officiū. Io. And.

SI *Apostolica.*] Ponit duo dicta. secundum: ibi, *Idem.* & rationem interserit: ibi, *Ne ipsarum.*

Additio. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacantes in curia.

Casus. Dicitur in c. 2. eod. tit. q̄ solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: dum t\ illa beneficia conferat intra vnum mensem. Sed ponamus q̄ Apostolica sede vacante aliquis clericus habens ecclesiam parochialem, vel aliud beneficiū curatum decessit in curia: vtrum ad ecclesiam Romanam spectet solum collatio huiusmodi beneficij curati: ita q̄ prouisio huiusmodi ecclesiæ parochialis seu beneficij curati debeat differri vsque ad futurum successorem, qui eligetur in Romanum Pontificem? Respōdet Romanus Pontifex q̄ cum vacatio ecclesiæ parochialis, & beneficij curati sit periculosa animabus subditis: præcipit Papa, q̄ si sede Apostolica vacante vacet huiusmodi beneficium curatū in curia Romana, vel in locis proximis curiæ, q̄ ordinarius possit huiusmodi beneficium conferre: non obstante dicto cap. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficijs curatis. Sed ponamus q̄ vacauit istud beneficium curatum adhuc viuente & superstite Romano Pontifice, accidit q̄ Papa est mortuus antequā prouideret alicui de isto beneficio curato: vtrum ordinarius possit illud conferre, etiam si nondum sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat prouidere? Respondet q̄ sic: quod verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortem.

Nota primo q̄ Apostolica sede vacante possunt ordinarij conferre ecclesias parochiales etiam si vacauerint in curia: nō obstante c. 2. s. eod. & istud est speciale in ecclesijs parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarū: vt dicit principium textus. Et quod sequitur, q̄ cum istud sit speciale in ecclesijs parochialibus, q̄ ius commune seruatur in alijs beneficijs ecclesiasticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota quòd mensis qui conceditur Papæ ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

¶ *Prima glossa arguit à contrario.*

e ¶ *Parochiales.*] speciale fit in eis propter curam: in aliis ergo ius antiquum remanet. Ad idem s. eod. lib. de elect. nemo. Et per hoc latis patet, quòd in alijs non currit mensis sede vacante; currit tamen ignoranti: vt s. eod. tit. & lib. statutum. dixi (in glos. est ergo.)

Additio. Quòd speciale fit in parochialibus ecclesijs quod hic dr̄, tenet Archid. vnde licet posset vrgere eadē ratio in alijs ecclesijs curatis non parochialibus: detractio iuris veteris non habet locum in illis: super qua vide infra de verbor. signif. cōstitutionem. & quod ibi not. in quarta glossa. Ioan. And.

† Vide Decis. in cap. bonæ in princ. 10. extra de appellat.

f ¶ *Ne ipsarum.*] rationem hic ponit. & est simi. s. eod. lib. de offic. deleg. si is cui. & j. ne sede vacan. cap. vnico. in fine.

g ¶ *Afferre.*] supra eo. tit. c. 1.

h ¶ *Alia.*] vt s. eod. tit. statutū. & s. cap. proxi.

i ¶ *Obitum.*] scilicet cum decessit infra mensem: alias nō esset quæstio. s. eod. statutum.

Additio. Quia scilicet etiam Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. And.

SI *cui.*] Sūnt duæ partes. secunda: ibi, *Secus.* Prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti; ibi, *Quam cum.*

Casus. Papa concessit episcopo Pictauen. facultatem, vt forte in ecclesia sua cum ad ipsum non spectaret collatio præbendæ, sed ad decanum & capitulum: vel etiam in alia ecclesia, posset prouidere personis idoneis: Antequam episcopus Pictauen. prouidisset illis personis, Papa mortuus est: vtrum illo mortuo expirauit gratia data episcopo Pictauen. vel vtrum non obstante morte Papæ possit dictus episcopus prouidere personis idoneis? Respondet q̄ si antequam episcopus Pictauen. prouideret personis idoneis: & sic re ipsa existente integra Papa mortuus sit, non expirat mandatum: ideo non obstante morte Papæ poterit prouidere personis idoneis: quod verum est quando in gratia nō fuerunt expressæ certæ personæ. Sed quid si gratia prouidendi in aliqua ecclesia respiciebat fauorem certæ personæ: & antequam episcopus prouideret, mortuus est Papa: vtrum expirauerit gratia? Respondet q̄ tunc per mortem concedentis expirata est gratia. Nota primo ex principio capitu. q̄ gratia iam facta, per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vteretur: & ista fuit ratio dubitandi ad istud capitu. secus est in gratia alicui concessa: & sic cessat contrarium glossæ. de cap. si super gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto cap. si super gratia. q̄ mortuo Papa antequā vacet præbenda, non expirat potestas executoris: quia non expirat gratia: ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiam. Sed ibi iam iamque erat facta gratia: hæc autem in secundo dicto huius cap. non erat facta, sed mandabatur fieri: sed in primo dicto gratia erat facta: quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiam: & ideo quātum ad ipsum dicitur facta gratia.

Nota argu. q̄ inferior à Papa, non potest conferre beneficia ad Apostolicam sedem deuoluta: vt in clemen. si de beneficio. eo. tit.

Nota q̄ gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam si nondum eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Si cui.*] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

l ¶ *Expressione.*] multum ergo operatur expressio personæ. & facit j. cap. proxi. & supra de offic. deleg. is cui. eod. lib.

g ¶ *Idoneis.*]

se concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis a in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime b deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi cōcessio (quam cum specialem gratiā contineat, decet c esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam d, sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur e.

¶ Idem.

¶ Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXXVII.

SI † episcopus f, cui nullis personis expressis in genere commisisti g, vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros h ordines promouerit quempiam titulum i nō habentem: et (cum in culpa k fuerit taliter l ordinando eundē) tenebitur vitæ necessaria ministrare m, donec sibi per eum vel alium n de competenti beneficio sit prouisum. ¶ Si vero certas o commisisti † eidem ordinare personas, tu (qui prævidere hoc casu an haberent titulum debuisti) taliter ordinato

---

a ¶ *Idoneis.*] vt s. eod. tit. super inordinata. & c. is cui. eo. lib.

b ¶ *Legitime.*] scilicet secundum statuta Laterenensis [1] vel generalis concilij. s. de concess. præbend. c. 2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, qui sunt in prouincia, conferre possunt. s. eod. venerabilis.

[1] Vide pro aliis Philip. Francis.

ADDITIO. Et not. s. eo. lib. de offic. leg. cap. 1. in vlt. glo. & vide qđ ibi dixi. Ioan. And.

c ¶ *Decet.*] j. de reg. iur. decet. cum suis concor.

d ¶ *Suam.*] quando ergo est gr̃a eius cui scribitur, non expirat, vt s. secus qñ alterius, puta pro quo scribit, vt hic.

[2] De hac clausula vi de Zabarellam in clemen. 1. §. contradictores. de relig. dom. & Feli. in c. super eo. extra de off. & deleg.

¶ *Glo. seq. amplificat tex. obijcit, & soluit solutione opponit, & respondet.*

e ¶ *Moriatur.*] vel renuntiet. s. de renun. c. 1. eod. lib. Ad hunc finem expresse contradicit s. eo t. lib. de offi. deleg. si super gratia. vbi dicitur, q̃ executorum potestas datorum super gratia alicuius non expirat re integra: sicut nec gratia, cum sit accessoria ad gratiam: hic ɔtrium dr̃. Solutio [3]. Facti diuersitas soluit ɔtrium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit text. gratia facta, &c. hic dicit prouisione faciēda. si ergo Papa concedat canonicatum & præbendam si vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & super hac gratia per se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus, & iam sit facta gratia: potestas executorum velut accessoria, non expirat [4]. si Papa non facit gratiam, sed mandat nobis: puta prouideri mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est, & expirat re integra. Sed quare non expirat in s. proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda? Solu. ibi etiam iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

[3] Idem ibi Ioa. Mona. & Archid.

[4] Vide tex. not. in cap. auctoritate. j. de cōcess. præb. de materia istius glos. vide Philip. hic. remissi. & Fontan.

SI episcopus.] Sunt tres partes quarum prima decidit quid iuris cum per proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de personis data est prædicta licentia. Secunda: ibi, *Si vero.* Tertia: ibi, *Eis autem.* harū quælibet exprimit suam causam. Prima. ibi, *Cum in culpa.* Secunda: ibi, *Tu qui.* Tertia: ibi, *Cum eam.* Ioan. And.

¶ Si episcopus alteri episcopo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posset ordinare, & fuerunt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & non dans potestatem, incurrit pœnam. c. cū secundum Apostolum. eod. tit. in antiq. nisi dans potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos: nam tunc dās potestatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est quòd habetur in c. alleg. cum secundum Apostolum. videlicet q̃ episcopus non debet aliquem clericum ordinare ad sacros ordines, nisi constet sibi q̃ talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & si ɔtrium fecerit, tenetur ep̃s illi dare necessaria vnde possit viuere, donec fuerit assecutus sufficiens beneficium, ne cogatur mendicare.

CASVS. Episcopus Pictauen. dedit episcopo Angolimen. potestatem, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauen. ep̃s Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quæritur, quis ep̃orum tenebitur ordinato ministrare necessaria vitæ, donec habeat vnde possit sustentari? R̃ndet Romanus Pontifex cum distinctione: aut ep̃s Pictauen. dedit potestatem ep̃o Angolimen. celebrandi ordines in diœcesi Pictauen. non facta expressione personarum: & tunc ep̃s Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personam expressam: tunc per se ep̃s Pictauen. illi tenetur ministrare necessaria: quia tunc v̄r dedisse potestatem ep̃o Angolimen. vt illum ordinet, siue fuerit idoneus, siue non: sed in primo casu v̄r dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei: non autem dicuntur idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid, Sanctissime pater, ponamus q̃ ep̃s Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines à quocunque mallem ep̃o (quia de iure communi non possum recipere ordines nisi à proprio ep̃o) non habebā aliquem titulum ecclesiasticū: vnde cum istis litteris accessi ad ep̃m proximum, & ab eo recepi ordines: quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet q̃ meus proprius ep̃s: quia non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico. Hodie tñ ep̃i dant istas litteras licentiæ nō facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciunt mentionem: dū tñ vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiā nostram exonerando.

Nota primo iuncta glos. q̃ quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine licentia proprij ep̃i: nec posset in sua diœcesi ordinare clericos alterius diœcesis: tñ teneret ordinatio si fieret de facto: sed ordinans esset suspensus, & ordinatus non haberet executionem ordinum. [5] Not. principalem effectum huius cap. q̃ ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeant titulum ecclesiasticum: nam si ordinet absque titulo, incurrit pœnam c. cum secundum Apostolum. alleg.

[5] Vide cōcilium Trid. sessio. 21. de reformat. cap. 2.

Nota q̃ cū proprius ep̃s cōmittit alteri ep̃o ordinationem certorū clericorum & nominatorum: ep̃s cui facta est commissio, non tenetur inquirere an nominati sint idonei vel ne: sed debet præsumere q̃ committens præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandum committenti, & nō ordinanti.

Not. vlterius q̃ ep̃s non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio ep̃o: nisi constet sibi q̃ tales habeant titulum. [6]

[6] Aliàs cōmisisses.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

f ¶ *Si episcopus.*] Emanauit ad declarationem decretalis s. eod. non liceat. & c. episcopus si. & c. cum secundum Apostolum.

ADDITIO. Et eorum quæ not. Inno. & Host. de ætat. & qualit. c. antepenult. & penult.

g ¶ *Commisisti.*] quod aliàs sine pœna facere non posset. vt s. eod. lib. de temp. ordi. c. 2.

h ¶ *Ad sacros.*] ideo dicit quia pro ordinatis ad minores non scribit ecclesia, vt ordinatores compellat, vt not. s. eo. tit. c. 1.

¶ *Glos. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.*

i ¶ *Titulum.*] saltem patrimonij [7]. Vnum scias quod Ioan. Gof. & Inno. tenent s. eod. ep̃s. q̃ quantuncunque clericus habeat patrimonium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet actionem ɔ ordinantem ad ea quæ dicuntur j. Tan. & Host. ɔ: dicentes eum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum, ita q̃ deficiet actio: quibus ego consentio per prædictam decre. ep̃s si. aliàs illud, nisi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptiue veniret: & per decre. tuis. eod. tit. in antiq. Et de hoc habes per Host. s. de rescrip. postulasti.

[7] Circa hoc vide quid sanciuit cōcilium Trid. sessio. 21. de refor. ca. 2. §. patrimonium vero.

ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. super si. vlt. gloss. per quod videbis q̃ licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Hostien. non tñ dico patrimonium esse titulum, nisi expresse fuerit sic actum. Ioan. And.

k ¶ *In culpa fuerit.*] & sic esse debet in pœna, vt 38. dist. qui ea. & 28. dist. quia sunt. Ioan. And.

l ¶ *Taliter.*] scilicet sine certo titulo.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

m ¶ *Ministrare.*] Videbatur q̃ puniri deberet ille qui mandauit: & imputare sibi debuit q̃ talē elegit, & per aliū fecit, vnde idē ac si p̃ seipsum elegisset. de reg. iur. qui per aliū. sed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt statim sequitur. & facit s. de elec. si cōpromissarius.

ADDITIO. §. 1. Alleg. Ioan. Mo. ff. de cond. indeb. si procurator. in princip. vbi generali mandato nō committo procuratori, q̃ soluat indebitum. Ioan. And.

n ¶ *Alium.*] Not. pro ijs quæ dixi s. eod. tit. & lib. si pauper.

o ¶ *Certas.*] & expressas intelligo: quia si commisisset ei ordinare clericos talis villæ vel loci: adhuc est hic genus & non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certū & expressum [8], facit j. de concess. præben. ne captandæ.

[8] Philip. & Dom. not. q̃ vbi requirit certa & expressa mentio, debet fieri p̃ verba specialia non generalia. Fontan.

ADDITIO. Per quod patet, q̃ aliter sumitur hic expressio & s. eod. lib. de rescrip. c. 2. quàm s. eo. lib. & tit. c. 2. ad fin. Ioan. And.

ad prædicta [a], donec per te [b] beneficiatus fuerit, obligatus existis. ¶ Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint à quo voluerint [c] episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa [d], si titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVamuis † tibi [e] nuper in genere [f] potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum [g] cedētium [h] vel decedentiū auctoritate nostra personis idoneis [i] conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post [k] prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, cōferre non potes: cū illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat [l] posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. ¶ Simili ratione si post facultatem tibi cōcessam a nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicam deuoluta) nos eorum aliquod antequā tu conferas, conferamus [m] specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

¶ Idem.

¶ Renocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsito. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. XXXIX.

SI

a ¶ *Ad prædicta.*] scilicet vitæ necessaria.

b ¶ *Per te.*] vel per alium. ſ. proxi. responso. nec poterit sibi indignitatē ad beneficiū obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. ſ. de æta. & qua. accepimus. quod dic vt ibi.

c ¶ *A quo voluerint.*] dum tamen catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit. ſ. de præscrip. veniens.

¶ *Glos. seq. exponit, quæ., arg. negatiuè & affirmatiuè, & duas opin. ponit.*

d ¶ *Ad præmissa.*] scilicet vitæ necessaria, donec eis de competenti beneficio sit prouisum: & trāsit talis obligatio ad successorē, vt ſ. eod. tit. cum secundum Apostolum. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros, promisit epō quod cum super his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obstante agere poterit? Vr̄ quod non, ex quo renūtiauit. 7. q. 1. quam periculosum. de elect. cū inter R. in ant. E contra: quia illud vr̄ ius publicum, quod remitti non potest. de fo. compet. si diligenti. de sent. excom. cōngit. [etiam in antiq.] Et beneficio quod nondū habebat, renuntiare non potuit: sicut nec hæreditati nōdum delatæ ff. de acqui. hære. l. qui superstitis. & alimenta [1] pacto alimentarij non tolluntur [2]. ff. de transact. cū hi. dixit Da. quod valet pactum. Bart. Brixień. dixit hoc verum, si post ordinationem interuenerit: sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus. supra de simo. cap. penult. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto quod episcopus ordinet.

† Vide Deciū in c. 1. de rescrip. super 1. gl. & eundem consil. 147.

1 Futura: secus in præteritis. C. de trāsact. l. de alimētis. Ioan. And.

2 Sine pretoris auctoritate: 1 & in rel. tit. ff. de transac. vel. teneatur ... ex testamento, vel causa mortis, alias secus: vt ibi. l. planè. & de ho. in Specul. qui sit. sint leg. ver. sed quæritur vtrū.

QVamuis.] Sunt duo dicta. secundum: ibi, *Simili.* Et in fine primi reddit rationem vtriusque: ibi, *Nam primæ* Ioan. And.

CASVS. Papa dedit epō Pictauen. facultatem conferendi beneficia sex clericorum cedentium vel decedentium: & isti clerici possidebant beneficia spectantia ad collationē alterius episcopi quàm epī Pictauen. data ista facultate vacauit beneficium cōprehensum sub tali facultate: forte per decessum vel renuntiationem illorū clericorum: vnde postea Papa fecit collationem de vno illorum beneficiorum, vel dedit facultatem conferendi speciale beneficium: licet non fieret mentio de generali potestate epi, an valeat ista specialis collatio? Rńdet Romanus Pontifex quod cum generi derogetur per speciem, valet illa specialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo quod in beneficijs cōferendis Papa habet plenam potestatem: & ideo potest conferre beneficia in quacunque parte orbis sita: nam concurrit cum quibuslibet ordinarijs: immo posset reseruare dispositioni suæ beneficia ad alios spectantia cum decreto irritante. Not. ad quod allegatur præsens capitulum quòd generi per speciem derogatur. concordat cap. 1. de rescrip. in antiq. Not. principalem effectum huius cap. quòd si Papa alicui dederit generalem facultatem conferendi beneficia: postea alteri dederit specialem potestatem conferendi certum beneficium sub generali facultate concessum: valet collatio specialiter facta.

¶ *Prima glossa summat, & dat concor.*

e ¶ *Quamuis tibi.*] Si primo loco Papa dat licentiam cōferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. Ad hanc decretal. concordat eod. tit. dudum.

f ¶ *In genere.*] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit, tunc secus: quia vtrumque speciale, & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & [3] Idem est si ante secundam specialem gratiam iam erat descensum ad speciem ex virtute primæ generalis [3]. Ad hoc ſ. de fi. presby. ex tua. de offic. dele. ex parte [3].

3 Idē Ioan. Monachus. Ioā. And.

g ¶ *Tuorum.*] qui dicantur sui clerici hoc casu & similibus, habes j. de verbo. signifi. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens notat, quærit & soluit: secundo quærit, arg. pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.*

h ¶ *Cedentium vel decedentium.*] ista duo sunt diuersa, maxime in impetrationib' vel gratijs: vt probatur ſ. de rescript. susceptum. 2. responso. Sed nunquid si clericus suus cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius beneficium conferre? Dic quod non [4], nisi haberet ad hoc mandatum expressum: vt ſ. eo. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices ille cui facta est talis gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationem clerici sui: vel per adeptionem episcopatus, vel secundi beneficij curati: nunquid poterit? Et videtur quod sic: iam enim tacite ipso facto renuntiasse videtur. ad hoc ſ. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. de offic. deleg. gratum. Credo [Idem Archid.] quod cum tales indulgentiæ restringātur. ſ. eod. tit. & lib. is cui. & c. quāuis. quod talia beneficia conferre nō poterit [5], cum potius priuatione iuris, quàm renuntiatione vacent. quod patet ex eo quod compelluntur ad illa dimittenda: vt ſ. de cleric. cōiug. c. 1. ſ. eod. de multa. & c. licet episcopus. & cap. cum singula. ſ. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, susceptum. nam similiter posset dici, quod cedens esset mortuus quo ad beneficium cui cessit. 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. §. 1. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorum, moriuntur duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, vult pinguius conferre, nunquid poterit? Videtur distinguendum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut non: vt primo casu possit pinguius conferre, secundo non [6]: vt ſ. eod. titul. & lib. si pluribus. Sed dic quod illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorum suorum decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictum [7]: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominus Ioan. And.

4 Idem Archi. de verbo. signi. c. fi. Io. And.

5 Verum, si ordinatio præiudicatur. c. sane. ſ. de priuileg. si soli concedētur. Inno. c. cum dilecti. supra de donat. Phil. Fot.

6 Immo potest, si conferendo solū Papæ præiudicetur. Philip. post Dom. Fot.

7 Immo de rigore sic intelligendum est. c. potest. §. 1. & eo. l. nec cōditio. ff. de cond. & demon. aliud de æquitate, vbi de paruo agitur præiudicio. Fonta.

i ¶ *Idoneis.*] supra eod. lib. & tit. is cui.

K ¶ *Post.*] aliàs non fuisset tanta quæstio, ex quo primum mandatum speciale genus præcessisset. Ioan. And.

l ¶ *Derogat.*] vt infra de regulis iur. generi. cum suis concordan. Ioan. And.

m ¶ *Conferamus.*] penes Papam enim remansit eadem potestas, & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipse præoccupauit, melior est ipsius conditio, vt ſ. eod. dudum.

SI licet.] Circa reuocatoriam gratiarū decidit tres casus dubios: Primum, contra expectantem in eo solum quod expectat: secundum & tertium, pro expectante: ibi, *Non sic.* & ibi, *Sed & si.* vtriusque rationem ponit Ioan. And.

¶ Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in glos. posita super verbo, verba: videlicet quòd Bonifacius viii. cōditor huius voluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Cælestinum: & verba illius constitutionis erant ista: Gratias factas per tales, & per quas ius non est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

CASVS. Nicolaus quartus vel Cælestinus quintus contulerat Titio canonicatū: & mādabat canonicis, vt sibi prouiderent de præbēda, canonicatu, dignitate, vel officio: virtute suæ gratiæ Titius assecutus fuit præbendā, & expectat dignitatē vel officium: Pendente illo tēpore Nicolaus quartus mortuus est & ei successit Bonifacius octauus, qui reuocauit gratias factas per prædecessores suos: postea vacauit dignitas: illā petebat Titius virtute gratiæ sibi factæ per Nicolaum

is [illegible], cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai [b] vel Cælestini [c] prædecessorū nostrorum litteras, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore canonicatū & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam [d] erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus nō intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonice assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidē, iuxta verba [e] dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. [f] Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantū canonico consuetis [f], fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cum ius magis dignū [g], quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidē saluū remanet ad præbendam nulli alij debitā, Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. [h] Sed & si [h] ex episcopi vel alterius cuiuscunque [i] collatione vel prouisione, adeptus fuerat in eadē ecclesia dignitatem, personatum, siue officium conferri tantum canonico consueta; præfatus, qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat: idem [k] erit censendum.

[a] Idem.

¶ *Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiam ignoranti. hoc dicit. Zen.*

CAP. XL.

QVodam [l] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Cælestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiā ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri [m], cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio [n] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & con-

colaum quartum: dicebat capitulum q non tenebatur sibi illā dignitatem conferre: quia gratia sua fuerat reuocata per Bonifaciū octauum. Dicit Titius q cōstitutio reuocatoria intelligitur dumtaxat [illegible] non fuisset sibi acquisitum ius in re: & quia fuerat præbendam assecutus, ideo dicebat suam gratiam non esse reuocatam: E contra allegabat capitulū, q cum ista dignitas esset separabilis a canonicatu. & licet Titius consecutus fuisset præbendam, tñ nō habebat ius in re quantum ad dignitatem: nunquid capitulum bene dicat? Respōdet q sic. & ideo dicit Romanus Pontifex, q sua gratia erat extincta quantum ad dignitatē, personatum, vel officium. Sed pone q Papa creauit me canonicum, mandauit mihi conferri præbendam, & etiam vt cōferretur mihi dignitas vel officiū: vacauit præbenda, quæ consueuit assignari soli canonico: assecutus sui dignitatem, sed adhuc sum sub expectatione præbendæ: pendente tēpore fuit reuocata mea gratia, postea vacauit præbenda: nunquid illā possum petere? Respondet, q sic: licet gratia mea fuerit effectum sortita quantum ad canonicatum & dignitatem. Sed quid si Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: postea vacauit dignitas, quæ consueuit assignari simplici canonico: & fuerunt reuocatæ gratiæ: vtrum ista videatur reuocata, ex quo nō sum adhuc adeptus præbendam? Respondet Romanus Pontifex q non. Nota primo q per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re existente integra: ideo est opus reuocatione. Nota q si in ecclesia sit statutum q dignitas non conferatur nisi canonico: sufficit q talis habeat ius canoniæ, licet non habeat præbendam. Et hoc nisi statutū magis specifice loqueretur: quia diceret, nisi canonico præbendato: nam tunc essent obseruanda verba statuti: vt hic est textus.

Nota q ius reuocatorium superueniens, tollit ea quæ sunt in fieri: non autem illa quæ sunt in perfecto esse. Nota in §. non sic. q consuetudine induci potest in ecclesia, q quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc s. eo. cum in ecclesia. & de consuetud. c. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit vnde habuit ortum.*

a ¶ *Si is.*] Habuit ortum ex cōstitutionibus reuocatorijs, quas fecit Bonifacius statim post promotionem suam, de gratijs factis à Nicolao iiij. & Cælestino v. per quas ius quæsitum erat ad rem, non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. illa vero Cælestini incipit: Dudum circa promotionis: & de his etiam constitutionibus tractat j. cap. proxi. & j. de concess. præben. cap. vlt. plenius.

b ¶ *Nicolai.*] quarti.

c ¶ *Cælestini.*] quinti.

d ¶ *Non annexam.*] quasi in annexis secus s. eod. titu. & lib. super eo. & c. quia sæpe. & j. proxi. responso.

¶ *Glossa sequens ponit verba reuocatoria.*

e ¶ *Verba.*] quorum mentem habes j. de conces. præben. c. vlt. sed ad literā erat hæc: Omnes collationes, prouisiones, reseruationes super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officijs, portionibus, prælatiis, ecclesijs parochialibus, ruralibus, vel alijs: nec non super quibuscunque beneficijs ecclesiasticis vacaturis cū cura vel sine cura. in quibus non sit ius quæsitū in re, licet ad rem per dictum antecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, concessas seu commissas: & ea quæ ab ipso super his, vel circa ea quomodolibet processerunt, Apostolica auctoritate in fratrū nostrorum præsentia vj. Kalendas Ianuarij cum adhuc (sicut præmittitur) essemus Neapoli, omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus; cassas, irritas, & vacuas nuntiauimus, nullius etiam decreuimus fore firmitatis: & quod extunc secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari: & cetera. ideo igitur dixit ista verba: quia per verba illa cassatur ius quęsitum ad rem: sed ius in re non sic intelligitur reuocatum.

[illegible] De reuocatione aliorum priuilegiorum Cælestini vide in cōstitutione Ioannis: sancta Romana. & dicam j. tit. 2 cap. vlt.

f ¶ *Consuetis.*] per hoc non reuocatur gratia: est enim æquius, q propter ius in re seruetur ius ad rem in hoc casu, quàm propter ius ad rē extingueretur ius in re contra mentem constitutionis.

[illegible] Est si. ff. de lib. & posthu. si ita. §. regula. cuius casum vide de offi. deleg. præterea. super gloss. vlti. Ioan. And.

g ¶ *Magis dignum.*] s. de consecrat. eccle. vel altaris quod in dubijs. cum suis concor.

[illegible] Pro & s de offic. delega. super quæstionum. §. si vero. in antiq. vbi de hoc. Ioan. And.

h ¶ *Sed & si.*] tolle, qd est infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem ecclesia ex episcopi, &c. Ioan. And.

i ¶ *Cuiuscunque.*] ad quem pertinebat collatio: vel forte legati.

k ¶ *Idem.*] scilicet quod canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Q[illegible] *Vodam.*] Decidit dubium exortum ex duabus gratijs Nicolai & Cælestini: & processu facto per primā secuta post reuocatoria, & decisionis causam exprimit: ibi, *Prima enim.* Ioan. And.

CASVS. Papa fecit mihi gratiā in ecclesia Pictauensi: quia cōtulit mihi ius canoniæ, & mādauit canonicis, vt mihi cōferrēt pbendā si qua vacaret, alioquin proximo vacaturā, cū decreto irritāte: datis mihi executorib⁹: postea Papa fecit tibi similē gratiā cū clausula, anteferri: quia voluit te præferri quibuscūque prioribus, quibus facta erat similis gratia: vacauit præbēda: certū est q tibi debebatur virtute clausulæ, anteferri: tñ meus executor contulit mihi præbendā vacantē: quia forte ignorabat tuā gratiā: postea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi contulit istā præbendā: quæritur cui debeatur præbenda? Rñdet q nulli nostrū debetur: primū nō mihi debetur, pp clausulā de anteferri. Itē nec tibi: quia tēpore quo fuit tibi collata pbenda, iāque tua gratia fuerat reuocata: ideo nullus nostrū habet ius in illa præbenda. Not. primo limitationē ad regulā illā, q in gratijs expectatiuis habet locū illa regula. Qui prior est tēpore, potior est iure: fallit illud quando apparet de cōtra volūtate ipsius mandantis: quia voluit q secūdo receptus omnibus prioribus præferretur: sed quando aliter non apparet de voluntate Papæ, habet locū illa regula: Qui prior est tēpore, potior est iure.

l ¶ *Quodam.*] aliàs hoc erat de iure cōmuni. s. eo. tit. & lib. hi qui.

m ¶ *Anteferri.*] ad idem j. de concess. præben. auctoritate.

n ¶ *Constitutio reuocatoria.*] de qua vidisti s. proxi. cap.

[illegible] Petr. de Ancha. & Archid. quod rescriptum impetratum a Papa de dignitatem, non facta mentione consuetudinis, de qua nō obtineret per l. honores. §. 3. ff. de decu. est subreptitium. Panta.

[illegible] Expectatiuas ad vacatura, omnino sublatas in concilio Triden. sess. 24. de reformat. cap. 19.

De clausula, anteferri, vide late per Felinum in ca. capitulū. extra de rescriptis.

Q 2 a ¶ Igno-

a ¶ *Ignoranti.*] s. eo. tit. & lib. si postquam. & c. dudum. & c. si beneficia. &c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idem j. de concess. præben. 1. quia cunctis. & vide quod dixi s. eod. tit. & lib. si Apostolicæ. Ioan. And.

mus canonicus: vacantia secundo, secundus: tertio tertius: & sic de singulis. Vel quod beneficia familiarium suorum spectantia ad collationem capituli vacantia canonici conferant. tales consuetudines & statuta sunt in multis ecclesijs Gallicanis.

ADDITIO. Idem secundum Archid. sic capitulum communiter ordinat: quod quisque canonicus dum viuit, conferat certa beneficia. sicut suo tempore dicit factum in ecclesia Bononiensi. Ioan. And.

tra decretum à dicto Cælestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignorantia) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cum nostram reuocationem eius collatio [b] non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

¶ Idem.

¶ *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XLI.

MAndatum [c] Apostolicũ tibi directum, vt T. clerico de beneficio [d] spectante ad collationem [e] Narboñ. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli [f], siue dentur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdẽ ecclesiæ singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de cõsuetudine vel statuto [g] merito comprehendit †. Ad beneficia tamẽ ratione dignitatum, personatuũ, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia, mandatum huiusmodi minime se extendit [h]. ¶ Idem esse censemus, si ratione præbẽdarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter [i] pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quod eidem clerico prouideas de beneficio ad collationẽ Narboñ. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficijs, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum [k] poteris prouidere.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante, [vel † debilitato.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit: tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quã cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

PASTORA-

b ¶ *Collatio.*] quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic non fuisset reuocatum per constitutionem reuocatoriam. c. proxi. de cõcess. præb. c. vlt. Et sic nota quod quis impedit alium in eo quod per se non consequitur. ad idem j. de concess. præben. auctoritate. sed ibi aliquid consequitur, quia habet secundam præbendam: alias solum habiturus esset tertiam. Ioã. And.

MAndatum.] Tres casus dubios cum scribitur ad collationẽ capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secũdus: ibi, *Ad beneficia.* Tertius: ibi, *Idem.* exceptio, ibi, *Nisi.*

CASVS. Papa mandauit episcopo. Pictaueñ. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in ecclesia Pictaueñ. cuius collatio spectat ad ecclesiam Pictaueñ. vacauit nunc beneficium, cuius collationem habet canonicus solus. & nõ omnes canonici simul: vtrum illud beneficium comprehendatur sub gratia mihi facta? Rũdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut ille canonicus fecit collationem illius beneficij vice & nomine totius capituli: quia forte propter discordias euitandas fuit factum statutũ, vt vnus solus canonic⁹, puta antiquior conferret beneficia vacantia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada: & sic de alijs: & tunc comprehenditur sub gratia mea: quia tunc idẽ est ac si totum capitulũ conferret. Si autẽ ille solus canonicus non habet facere collationẽ vice & nomine capituli, sed ratione suæ præbendæ: tunc non cõprehenditur sub gratia mea, nisi diceretur in litteris meis aliud: puta quia apponeretur clausula ista: de bñficijs spectantibus ad ecclesiam Pictaueñ. cõiter vel diuisim. Et sic est intelligendũ capitulũ, cũ in illis. alleg. videlicet, quod cũ mandatur alicui prouideri de bñficio spectãte ad capitulũ alicuius ecclesiæ, nõ potest prouideri de bñficio spectãte ad collationẽ singularis canonici: Nã hoc intelligit verũ, nisi singularis conferret vice & nomine capituli. Nota primo quod qñq; collatio bñficiorũ põt spectare ad solũ capitulũ. Not. secdo quod mandatũ factũ vniuersitati cõiter vel diuisim, cõprehẽdit materiã spectantem ad eos vt collegium: vel ad eos vt singulares. Domi.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

c ¶ *Mandatum.*] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalem s. eo. tit. & lib. cum in illis. in fi.

ADDITIO. Tolle litterã infra. merito cõprehendit bñficia. Iõ. And.

d ¶ *Beneficio.*] de curato non prouidebitur. s. eod. tit. cum in illis. in fine. nec de dignitate s. eod. tit. cap. vlt.

e ¶ *Collationem.*] de spectante ad præsentationem, institutionẽ, vel electionem, non poterit prouideri. s. eod. cum in illis. §. cum autẽ.

f ¶ *Capituli.*] idem enim est facere per alium quod per se. j. de reg. iur. qui per alium. cum suis concord. ff. quod cuiusque vniuer. nõ eorum. §. si decuriones. [Vbi dicitur quòd non refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine. Ioan. And.]

g ¶ *Statuto.*] est forte consuetudo vel statutum, quod beneficia vacantia primo mense pertinentia ad collationem capituli conferat pri-

h ¶ *Extendit.*] quia Papa non intendebat grauare alteram dignitatẽ capituli, sed totum capitulum. s. eod. cum in illis. ad fin.

i ¶ *Singulariter.*] quasi non vice capituli, vt in primo responso. Io. And.

k ¶ *Præbendarum.*] vel dignitatũ, vel officiorum ipsius ecclesiæ, vt in secundo responso. Et nota quod dicit, ratiõe huiusmodi præbendarum: quasi dicat, si pertineret ob aliam causam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia ecclesia: mandatum, tunc non comprehendit illa.

DE CLERICO ægrotante, &c.

¶ *Visum est de clericis nõ residentibus, & de præbendis non conferendis eisdẽ. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus vel debilitatis sint prouentus ecclesiæ subtrahendi: ideo post præcedentia subiecit istam rubricam.*

PAstoralis.] Primo declarat cuius sit dare coadiutores epõrum & superiorum. Secundo prouidet, cum episcopus coadiutorem vult: ibi, *Verum.* Tertio: ibi, *Si vero.* cum est demẽs. Quarto: ibi, *Si autem.* cum epũs coadiutorem non vult. Quinto: ibi, *Præsenti.* de coadiutorum expensis & potestate. Sexto: ibi, *Ceterum.* ad superiores prorogatur, quod de episcopis dixerat. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur, quod si epũs sit taliter impeditus, vt non possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidendum: Sed quæritur ad quẽ spectat prouidere de illo coadiutore: vtrũ ad metropolitanũ, vel legatum, vel solũ Papam? Rũdet Romanus Põtifex, quod datio coadiutoris epõrum, archiepõrum, & aliorũ superiorum, est de maioribus causis reseruatis Papæ: ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Põtifex, quod ipsis prælatis inuitis poterit puidere de coadiutore. Sed quæritur, nũquid epũs vel superior alius senio confectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rñdetur quod sic: de consensu tñ sui capituli, vel maioris partis capituli: sed non posset accipere coadiutores dissentiẽte capitulo vel maiore parte. Sed ponamus, quod epũs est demens vel furiosus, certum est quod non potest sibi eligere coadiutores. Sed nunquid suum capitulum poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Respondetur quod sic: dumtñ totum capitulũ consentiat: vel saltem duæ partes capituli. Sed ponamus quod epũs dicit quod nõ indiget coadiutore: nũquid capitulũ suũ eo inuito poterit dare coadiutorẽ? Rñdet quod nõ: sed Papæ debebit capitulũ notificare statũ epi & ecclesiæ: qui Papa puidebit ecclesiæ. & dabit coadiutorẽ, si videat id fieri decere. Sed vtrũ coadiutor tenebit pstare officiũ coadiutoris expẽsis suis, vel plati cui est dat⁹ coadiutor? Rñdet Romanus Põtifex, quod coadiutor accipiet sumptus moderatos de puẽtibus ipsius plati, cui est dat⁹ coadiutor: nec poterit alienare bona ecclesiæ, quæ seruãdo seruari possũt, licet possit alienare bona mobilia, quæ seruando seruari nõ possunt: ad similitudinẽ tutoris dati pupillo, vel

† Petrus & Anchar. notat mandatũ etiã adst. ingere generẽ vices eius cui manda tur. similiter mandatum sa hi viuẽ gerenti quãde fisc: pari patis, debet postea per principalem cõmoda recipientẽ imperi. l. secunda. na tura. ff. de reg. iur. neque poterit per vicẽ gerentem sim. de 1. 10 his enim mãdatis in te agit re stitere in ea dem stita. l. 1. ff. si ex noxa. cau. ag. Fora.

† Et mandatum generale extendat ad singulos vel de Abbatẽ & alios in c. eam te. extra de rescriptis.

† Hæc duo verba vel debilitatos desunt in vetustioribus exemplaribus etiam impressis.

2 Ista rubrica est nigro generalior: tamẽ huiusmodi rubrica nõ restringuntur a spectalitate nigro. Iason in l. 1. ff. si certũ pet. Doctor supra eod. de fun. trinit. Fonta.

vel curatoris adulto. Sed nunquid coadiutor qui legauit fructus ecclesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum administratorum. Respondet quòd sic: non solum in foro pœnitentiali, sed etiam in foro contentioso: & poterit compelli ad reddendum rationem siue computũ ipsi prælato, cui est datus coadiutor, vel successoribus suis. Nota primo quòd datio coadiutoris episcoporum vel aliorum prælatorum superiorũ est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequitur, quòd legatus Cardinalis non potest dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialem potestatem à Papa. c. quod translationem. s. de offic. leg. in antiq. Nota vlterius, quòd cõtra Romanam Ecclesiã nõ currit præscriptio in his quæ sibi reseruauit in signum generalis dominij. Nota insuper quòd eps senio cõfectus, vel alio impedimento perpetuo detentus, potest sibi assumere vnũ coadiutorem, vel plures: dummodo consenserit suũ capitulum, vel maior pars. Nota quòd si episcopus non possit eligere coadiutorẽ: tũc capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostolica sibi data per istud cap sed tunc requiritur quòd omnes de capitulo consentiant, vel duæ partes capituli.

¶ Quis aut [illegible] habeat coadiutores dari episcopis senib⁹, vel infirmis, latè docet Oldradus consilio 44.

Nota quòd alius à Papa non potest episcopo inuito dare coadiutorem. Not. ad quod allegatur præsens c. quod quis non tenetur militare suis proprijs expensis: Nam hic dr̃ quòd coadiutor debet habere expẽsas moderatas de ꝓuentibus epĩ cui est datus coadiutor. Nota quòd coadiutor non potest alienare bona ecclesiæ. &. hoc verum de immobilibus vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

lis [a] officij debitum exequentes: Declaramus, atque statuimus, coadiutorum † episcoporum & superiorum prælatorũ dationem intelligendam esse de causis maioribus [b], & referendam ad sedem Apostolicã, ac ab ea (consuetudine non obstante [c] contraria) tantummodo [d] postulandam. ¶ Verũ ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipue in remotis [e]) dispendia patiãtur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeo impeditus perpetuo [f], vt officium suũ nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli, vel maioris [g] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate [h] Apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequendum. ¶ Si vero episcopus demens [i] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tũc eius capitulum, vel duæ ipsius partes [k] eadem auctoritate, vnum aut duos [l] coadiutores assumãt idoneos, qui eius officium [m] † exequantur. ¶ Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimẽto detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit [n], licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu, & etiam proximo [o] idem capitulum episcopi & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circunstantias [p] vniuersas, quam cito poterit fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter im-

¶ Prima glossa dicit quid declaret, & summat.

a ¶ Pastoralis.] Emanauit ad declarationem decretalis s. eod. ex parte. in fine. & eorum quæ ibi not. Hostien. & eod. tit. de rectoribus. in fine. & hoc dicit: Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis. & spectat ad solum Papã: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

b ¶ Maioribus.] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notatas s. de translat. c. 1. de offic. lega. quod translationem. de excess. prælat. sicut vnire.

c ¶ Non obstante.] Nota per hanc litteram, quòd contra Romanam Ecclesiam nõ currit præscriptio [1] in his, quæ sibi in signum specialis priuilegij reseruauit [2] sicut nec contra priuilegiũ prælationis. de hoc supra de præscript. cum nobis.

1 Vide Felin. in c. cum dilectus. de fide instru. & Abbatẽ in c. cum contingat. de foe. cõp.

¶ Glossa sequens dat simile: exponit, & contrarium soluit.

d ¶ Tantummodo.] sic s. eod. lib. de supplen. neglig. prælat. ecclesiæ. ergo non ab archiepiscopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia non transeunt. in præ dicta decretali, quòd translationem. Ad decretalem j. eod. ex parte. in fine respondetur, quòd illud fuit de speciali auctoritate vel mandato domini Papæ. & quòd ita esset per antiqua iura, probatur per cano. 7. q. 1. c. 1. & c. quamuis sit triste. cum multis capitulis eiusdem quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ. & in antiq. de regul. licet. versicu. illa tempora. de renuntiatio. nisi ad finem.

2 Quæ sint Romanæ sedi specialiter reseruata, tradit Hostiensis in summa. tit. de offi. legat. §. qd pertinet. & Turrecremata in c. hinc soli. 17. dist.

Additio. Archiepiscopus, vt tetigit hic glos. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum potest in prouincia sibi decreta, quod à iure reperitur concessum, vel ex prisca consuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus. s. eod. lib. de supplen. negligen. præla. cap. Romana. Ista ergo potestas concessa epõ & capitulo vel maiori parti, seu soli capitulo, metropolitano non competeret episcopo viuente: licet datio visitatoris quandoque competat eo mortuo. s. eod. lib. de supplen. negligen. præla. ecclesiæ. Ioan. And.

e ¶ In remotis.] his enim præcipue prouidendum fuit. Ad hoc s. de elect. nihil est. ad finem.

f ¶ Perpetuo.] & sic nota quòd licet ægrotans laboret infirmitate incurabili, non remouetur, sed datur coadiutor. ad idem s. eod. tit. ex parte. & sic reprobat opin. Bernard. de qua not. s. eod. tua.

Additio. Dicit Archid. respondens, posse quòd hic in epo loquitur. Ioan. And.

g ¶ Maioris.] regulariter enim tenet quod facit maior pars. de iis quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. & dr̃ totum capitulum fecisse. 56. dist. Apostolica. cũ simili. sed hoc fallit j. proxi. casu.

† Generaliter in omnibus quæ sunt iurisdictionis diœcesanæ & dignitatis episcopalis: item beneficia conferret, itẽ cognosceret de causis delegatis sub nomine dignitatis Dom. not in c. fi. s. eod. Pet. de Ancha. Font.

h ¶ Auctoritate Apostolica.] sunt igitur illi delegati Papæ in hac parte. & concor. s. de offi. ordi. irrefragabilis. s. de hære. ad abolendã. in fine. & j. de statu reg. c. vnico. & in cle. de sup. neglig. prælat. quia regulares. cum concord.

i ¶ Demens.] de suc. ab intest. cum dilectus. 3. q. 9. indicas. & est simi. quòd dicit lex, quòd quando pater est furiosus, filius datur curator patri. C. de curat. furio l. si pater. ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubescit lex filios esse castigatores [3] parentum. in Authen. de nup §. si quòd sanctũ. colla. 3. de maior. & obed. cũ inferior. hinc est quòd ipsi inuito coadiutorem nõ dabunt, vt in seq. responso.

3 Vide E. Th[illegible] art. [illegible]

¶ Glossa sequens dat quatuor similia, & ponit regulam.

K ¶ Duæ ipsius partes.] sic non sufficit maior pars. & est speciale. ad idem in antiq. de elect. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem s. eod. tit. alleg. cap. scriptum. vbi in postulatione quæ concurrit cũ electione, duæ partes etiã requiruntur. ad idẽ s. eo. lib. de elect. si quis. & cap. indẽnitatibus. §. 1. licet autem hoc sit speciale, quòd duæ partes debent consentire: regulare est quòd duæ partes collegij vel vniuersitatis debẽt esse pñtes. ff. quòd cuiusque vniuer. l. plane. ff. de decret. ab ord. fac. l. 3.

Additio. Vide quòd not. de maior. & obe. c. si. in 3. glo. & de ijs quæ fi. à maio. par. cap. in glos. penul. & quòd sup ea dixi. Ioan. And.

l ¶ Aut duos.] hanc litteram, quam s. habueras, hic videas repetitam: per quam litterã credo quòd si plures dare vellent, nõ possent. [4] & potuit Papa ad hoc motus esse ex eo quòd coadiutores debẽt sumptus habere ab ecclesia, vt j. eod. §. præsenti. stemus ergo scripturæ [5]: quia Papa si de pluribus voluisset, hoc expressisset. de deci. ad audientiam. in antiq. & sufficit ita scriptum esse. 6. q. 3. scriptũ. ff. qui & à quibus. l. prospexit. cum etiam illi nõ ordinaria, sed delegata potestate fungantur: vnde habent seruare metas mandati. s. titulo prox. cũ de non. s. de rescript. cum dilecta.

4 Idẽ Philip. & Domi. Font.

5 Nota formam datã ab homine seruãdam, sicut formã datã a iure. Domi. Font.

m ¶ Officium.] est ergo coadiutoris [6] officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus est.

6 De potestate coadiutoris vide Oldradum consilio 44.

¶ Glossa sequens not. differentiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.

n ¶ Noluerit.] non est ergo idem tacere quod contradicere, quia si ep̃s dicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet secus, vt in proxi. casu. ad hoc facit j. de reg. iur. is qui tacet. vbi dicã de hoc. Et not. arg. ex hoc textu, quòd coadiutor non datur inuito. ad hoc 7. q. 1. scripsit. & c. qualiter. & c. quamuis. §. ecce. sed hoc est falsum: quia inuito datur. ad hoc de eccle. ædifi. ad audientiam 1. in fi. & not. s. eo. ex parte. in vlt. glos. Et iura illa nõ in coadiutore, sed in substituto loquuntur, qui non dantur inuito. coadiutor autẽ in casu isto ꝑ capitulũ inuito epõ nõ datur: aliàs autem per eum ad quem pertinet, bene datur inuito, vt ibi dixi. sed hic Apostolica auctoritate datur: sed hoc casu non dabitur: quia capitulum in hoc casu mandatũ non habet à Papa, ad quẽ datio eius pertinet, vt in principio.

o ¶ Proximo.] scilicet quando demens est episcopus, & nescit vel non potest exprimere quid velit.

p ¶ Circumstantias.] aliter enim ad veritatem peruenire non posset. 2. 3. q. 8. occidit. s. de testi. cum causam.

a ¶ *Moderatos.*] ad idem ȝ. eod. titu. de rectoribus. & c. seq. non enim coguntur proprijs militare stipendijs. 10. q. 2. precariæ. 12. q. 2, charitatem.

¶ *Glos. seq. tres concor. alleg. & quæstionem soluit.*

b ¶ *Abstinentes.*] ad idem ȝ. de elect. nihil est. & eod. lib. & tit. is cui. & c. indemnitatibus.

§. si vero. Et intellige de alienatione immobilium vel mobilium pretiosorum: aliàs mobilia quæ seruando seruari non possunt, alienare poterunt ad instar tutorum. C. de admi. tutor. lex quæ tutores. Ioan. And.

pleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adijcimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiãt moderatos [a], ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinẽtes [b]; rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prælatorũ successoribus (si hoc antea nõ fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur, ad superiores etiã prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITVtionibus.

Continuatio domini. Helix.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis: verũ quia posset dubitari ad quem pertinet collatio & institutio præbendarũ, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informandum annectitur rubr. de institutionibus. Pro quo sciendum, quòd institutio hic accipitur large: & sub se comprehendit collationem: Nã collatio proprie dicitur quando beneficium est liberum, & in mera dispositione episcopi, ita quod disponit de illo beneficio iure suo ordinario absque aliqua præsentatione: Sed quando beneficium non est liberum, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni episcopus instituit: illud proprie dicitur institutio. Prouisio vero dicitur quando fit iure deuoluto: scilicet quando superior prouidet in refutationem inferioris.*

TITVLVS VI.

De institutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum sede vacante, licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit. Zen.*

E*T si capitulum.*] Sede vacante capitulum succedit episcopo in potestate instituendi. sed non in potestate conferendi beneficia. hoc dicit secundũ Ioã. de Fan. Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, *Præsentatos.* quod dubium fortificat: ibi, *Licet.* Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c. cum olim. de maior. & obe. in antiq. videlicet quòd capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per alium, puta, per aliquem episcopũ. Item est præsupponendum, ꝙ cõferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exerceri extra territorium. in cap. nouit. de offic. lega. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictaueñ. per mortem prælati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua beneficia spectantia ad collationem episcopi: certum est quòd capitulũ succedit loco episcopi; sed vtrũ ista beneficia vacantia poterit capitulum conferre? Respondet Romanus Pontifex ꝙ non; sed collatio istorum beneficiorum reseruabitur futuro episcopo: nec valet contraria consuetudo: vt tenent doctores in dicto cap. cum olim. alleg. Et rationem assignant; quia capitulum non potest incipere præscriptionem: cum præscriptio nõ incipiat, nec currat contra ecclesiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum potest instituere præsentatos? Respondet ꝙ licet capitulum non possit conferre beneficia vacantia (vt dictum est) tñ poterit instituere ad præsentationem patroni. Not. primo vnum casum, in quo capitulum sede vacante non exercet iurisdictionem episcopalem, scilicet in collatione beneficiorum spectante ad solum episcopum, sed poterit instituere ad præsentationem patroni, id est [2], in confirmandis electionibus: vt in iure alleg. in glos. Nota ibi, *Admittere,* ꝙ differunt admittere & instituere. Et per hunc textum deciditur vna quæstio, quæ est in facto: Nam quidam patronus quendam clericum præsentauit vicario episcopi: & rogauit illum, vt illũ admitteret; vicarius respondit, placet; vnde notarius instrumento suo inseruit qualiter vicarius illum admisit & instituit: nunc redarguitur instrumentum de falso: quia vicarius ep̃i admittendo personam, non per hoc instituit. Iste tex. facit ꝙ instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non vꝭ illum instituere.

CAP. I.

E*T si capitulum* [c] † sede vacã te beneficia, quæ ad collationẽ episcopi [d] pertinẽt, conferre non possit [e]: Præsentatos [f] tamen à patronis potest admittere, si sint idonei [g], & eos instituere in beneficijs, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad episcopum [h] (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret †.

¶ Idem [In eodem †.]

¶ *Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. hoc dicit. Zenze.*

CAP. II.

SI is [i], ad quem rectoris præsẽtatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertinere, quempiã non constitutum in sacris præsentet ad cã ipsum † (dum modo aliàs sit idoneus, & intra tempus à iure statutum [k] ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

Not. casum prohibitum capitulo sede vacante. Alios vide per Ioan. And. in c. 1. ȝ. de mai. & obed. eod. lib.

Not. ꝙ potestas instituendi in beneficijs deuoluitur sede vacante ad habentem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Domi.

¶ Variæ significationes huius vocis, capitulum, ponit Ioan. And. in c. capitulũ. ȝ. de rescrip.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

c ¶ *Et si capitulum.*] Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. supra de maior. & obedient. his quæ. & cap. cum olim.

d ¶ *Episcopi.*] solius. qđ dic vt ȝ. ne sede vac. c. vnico.

¶ aliàs, pertinerent.

¶ *Glo. seq. alleg. concord. obijcit & soluit.*

e ¶ *Non possit.*] vt ȝ. ne sede vac. c. illa. [1] Sed obijcies, si potest confirmare quod est plus: quare non conferre? Solu. est falsum, quòd confirmare sit plus: quia q confirmat, non donat. de fide instru. inter. sed qui confert donat. ȝ. eod. libr. de offic. vica. c. vlti.

¶ Hæc duo verba: in eodem. nõ sunt in manuscriptis codicibus.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Præsentatos.*] quid de electis per clericos ad quos electio spectat? Dic idem. sed de illis erat expressum in prædicta decret. cum olim. de maio. & obe. ideo de præsentatis solum hic dixit: & poterat de præsentatis dubitari: quasi præsentatio inniteretur gratiæ, & non iuri communi: vt sic potestas huius gratiæ vacante sede in capitulum non transiret.

¶ Not. idoneitatẽ & tempus hic per copulã ponit. vnde non sat est quod intra tẽpus iuris possit promoueri: sed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Petr. de Ancha. Fõ.

g ¶ *Idonei.*] intelligitur si non sit appositum. de elect. causam quæ. in antiq.

ADDITIO. Arguit hic Archid. per c. 28. dist. priusquam. & per not. 63. dist. c. 1. in fi. quòd si cõfirmator, episcopus, capitulum, vel confirmator ipsorũ dicit: talem non debuistis eligere: per idipsum reprobasse videtur. Ioan. And.

¶ Opinio Guli. Spec. de præsentatione nõ facienda capitulum vacante sede, & quomodo commendã facere potest secundum Vinc. quas ibi scripsit, hic ponit Archidiaconus. Io. And.

h ¶ *Episcopum.*] solum [2]. ea enim quæ sunt iurisdictionis, trãseũt in capitulũ sede vacante: vt in iuribus superius allegatis. ad idẽ de hæret. ad abolendam. in antiq. quod verũ intelligas, nisi interdictũ eis esset a Papa: vt ȝ. eod. lib. de maiorita. & obedien. capi. vnico.

¶ De articulo huius glo. vide late Hostien. in c. ad abolendã. vers. sede vacante. extra de hæret.

i ¶ *Si is.*] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali patronus illius ecclesiæ præsentauit Titium clericum constitutum in minoribus ordinibus, diœcesano: qui clericus erat aliàs idoneus: vtrum propter istud defectum, ꝙ non est promotus ad sacerdotium, sit repellendus à beneficio? Respondet, ꝙ propter defectum sacri ordinis non est à beneficio repellendus: dum modo alias fuerit idoneus, & possit promoueri ad sacros ordines intra annum. Nota primo ꝙ appellatione rectoris comprehenditur ille, qui præficitur parochiali ecclesiæ. vide in clemen. dudum. de sepul. Not. secundo, ꝙ idoneitas in præsentato ad ecclesiam requiritur tempore præsentationis quo ad alias qualitates quàm ordinum sacrorum. Domi.

i ¶ *Si is.*] quod in decret. ȝ. de æta. & qualita. præterea. de dispensatione olim fieri poterat: est hic hodie ius commune. quod verum intelligo in hoc suo casu: scilicet cum præsentatur quis ad rectoriam ecclesiæ parochialis per patronum. Dic autem vt dixi ȝ. eod. lib. de præb. si pro clericis pauperibus.

ADDITIO. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudum. 1. super versic. vel in ordinibus. Ioan. And.

k ¶ *Statutum.*] ȝ. de elect. eod. lib. licet canon. [vide glos. fi. c. 2. ȝ. de rescrip.]

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Ecclesiæ non vacantis.

¶ Visum fuit supra de præbendis & aliis beneficiis ecclesiasticis: etiam visum est de institutionibus ad illa beneficia ecclesiastica: verum quia posset aliquis dubitare quid iuris sit de beneficiis non vacantibus, verum possint aliis conferri: ideo ponitur rubrica, de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

TITVLVS VII.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano nostro.

§. Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.

CAP. I.

Quia cunctis [a]: & infra [b]. ¶ Proponebatur itaq; pro parte tua, quòd cum prædicta [c] præpositura dum vacabat [d] tibi per eum [e], qui cõferre potuit ipsam, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maxime cum nulla per Priorem [f] ipsum, quæ illam impedire posset [g] inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, quòd cum præmissæ [h] litteræ sede Carnoteñ. vacante fuissent in capitulo publicatæ [i], ac præfatus episcopus tũc de capitulo ipso esset [k], ibique præsens existeret, ignorare non potuit mandatũ Apostolicũ super conferenda memorato D. prębẽda vel dignitate sine cura [l], quã ipse duceret

Quia cunctis.] Hæc est famosa decretalis, & copiosa, & subtiliter glossata per Innocẽtiũ: Abbas sic summat: q̄ executor datus sub forma, q̄ conferat tali qđ duxerit acceptandum: ante acceptationem nihil facere potest. Sed dicit Ioan. And. q̄ istud non vr̃ bene dictum. Sed dic q̄ intellexit illud nihil, q̄ afficiat: & sic debet intelligi glos. in §. *Sub obtentum* infra, q̃ incipit, *Nota quòd quando.* Dom. Illud cap. diuiditur in sex partes: vt in gl. Nam in prima ponitur actoris petitio. In secunda, exceptio rei: In tertia ponitur agentis replicatio: In quarta parte ponũtur duplicationes: In quinta, triplicationes: In sexta & finali parte ponitur sententia. Prima est in prin. Secũda: ibi, *Dicebat autem.* Tertia: ibi, *Ex parte.* Quarta: ibi, *Sed extitit:* Quinta: ibi, *Econuerso:* Sexta: ibi, *Nos itaque.*

CASVS. Innocentius quartus fecit gratiam cuidam Draconi in ecclesia Carnoteñ. sub hac forma: quia mandauit canonicis illius ecclesiæ, vt Draconem reciperent in canonicum & in fratrem, & præbendam vel dignitatem si qua vacaret eidem conferrent, quam duceret acceptandam; alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante, & datis sibi executoribus ad compellendum: Draco iste præsentauit gratiam suam executori: qui executor accessit ad illã ecclesiam in qua erat subdecanus illius ecclesiæ: & ipsi Draconi contulit præbendam proximo vacaturam: & sic contulit antequã Draco illam acceptaret: Deinde in ipsa ecclesia vacauit præpositura Normaniæ, quæ erat dignitas sine cura: qua vacante quidam legatus Cardinalis in illis partibus existẽs, rogauit episcopum, vt de dicta præpositura prouideret cuidam Andreæ nepoti dñi Papæ: Episcopus respondit quòd quantum ad hoc committebat vices suas illi legato Cardinali: qui legatus præposituram contulit Andreæ nepoti domini Papæ: postea Draco acceptauit illam dignitatem: Modo fuit orta controuersia super illa dignitate inter Andream nepotem Papæ, qui habuerat collationem à legato nomine ordinarij: & dictum Draconem qui habuerat collationem à suo executore: fuit dubitatum quis haberet potius ius in ipsa dignitate: vnde fuerunt allegatæ plures rationes hincinde: tandem auditis allegationibus hincinde per partes propositis, Papa tulit sententiam definitiuam pro suo nepote contra Draconem, & ipsi Draconi imposuit perpetuum silentium: Ratio motiua Papæ fuit: quia Draco acceptauerat dignitatem istam post collationem ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicam concipiendi libellũ, cum agit quis pro beneficio, quod dicit ad se pertinere: nam non sufficit dicere quòd habuit collationem a tali: sed vlterius addat in libello, & qui habebat potestatem conferendi. Not. principalem effectum huius cap. q̄ si mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quam ipse pro quo scribitur, duxerit acceptandam: potestas ordinarij non est ligata, nisi is pro quo scribitur acceptauerit: nam executor non potest facere collationem nisi facta acceptatione: sed facta acceptatione potest executor suam potestatẽ exercere, etiã priusquam vacet dignitas. Nota quòd in iudiciis non est facienda acceptatio personarum: qđ est contra aliquos iudices, qui grauant suos consanguineos, vt videantur iustiores: tñ prudentes iudices se exonerant à talibus causis, ne videantur hominibus iudicasse affectione carnali. Nota q̄ decretum irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatum; quod purificatur dum gratia est purificata. Et non dicitur purificata gratia, nisi ipsa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ est facta de beneficio vacante: & per illum qui potestatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet non sit necesse in libello tollere defensionem partis aduersæ, vt not. Inno. de re iudic. cum Bartholdus. tñ ex illa nõ vitiat libellus: vt patet hic dũ dicebat q̄ nõ erat facta inhibitio. Domi.

¶ Prima glos. summat, & ponit prouisionem inuentam contra casum.

a ¶ *Quia cunctis.*] Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Cõtra hunc casum stylus curiæ clausulam adinuenit, qua statuit terminum acceptandi, inhibens infra illũ collationẽ fieri cũ decreto. quod dic vt in clemen. eo. tit. cũ ei quẽ. 2. respõ. ADDITIO. Formã illius clemen. ibi vide notatam in glos. iste terminus. Ioan. And.

¶ Secunda glos. supplet decisam, & diuidit decretalem.

b ¶ *Et infra.*] sub hoc infra intelligas factũ: [1] scilicet quod Inno. [2] dedit gratiam Draconi super prima præbẽda vel dignitate sine cura, quę vacaret in ecclesia Carnoteñ, quam duceret acceptandam dato sibi Priore quodã in executorẽ: vt in litteris suis erat decretũ: Prior, ille accessit ad ecclesiã Carnoteñ. q̃ tunc vacabat: & ibi in capitulo, in quo erat subdecanus, gratiam publicauit: & contulit ibidem illi D. dignitatem sine cura, vel præbẽdam, quæ ibi primo vacaret, quam duceret acceptandam: inhibens ne quis veniret contra suam collationem, & pronuntians irritum secus factum: Post hoc præpositus Normaniæ in vltramarinis partibus decessit, prius electo & confirmato subdecano ipsius ecclesiæ Carnoteñ. in episcopũ Carnotensem: præpositura autem illa erat dignitas [3] sine cura in ecclesia Carnoteñ. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partibus illis legatus supplicauit epõ, vt dignitatem illam conferret Andreæ nepoti domini Papæ. epſ ille commisit illi Cardinali, vt cõferret: qđ factum est. Prior autem ille executor Draconis audiens dignitatẽ illam vacasse, commisit cuidam archipresbytero, q̄ illum Draconem, qui ipsam dignitatem acceptauit, deberet de ipsa inuestire: quod factũ est. Modo inter D. & A. super hac dignitate q̃stione suborta, partes fuerunt coram Papa: & primo allegauit A. vt sequitur. hæc patent in decisa, & ex ijs quæ sequentur infra. Et diuide in sex partes: In prima quæ durat vsque ibi, *Dicebat autem:* ponitur Andreæ petitio. In secunda quæ durat vsque ibi, *Ex parte:* ponitur Draconis defensio. In tertia quæ durat vsque ibi, *Sed extitit:* ponuntur replicationes A. In quarta quæ durat vsque ibi, *Econtra vero:* ponuntur replicationes Draconis. In quinta quæ durat vsque ad §. *Nos itaque.* ponũtur triplicationes A. In sexta p̄ A. sentẽtia fertur. ADDITIO. Hostien. qui facit nouem partes in hoc capitul. de secunda facit tres: dicens q̄ contra A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro D. alia ratio inducitur. Item de tertia dr̃, quòd quinto replicatur: Sexto, replicationi additur. hoc non placet: quia potius sunt partium diuisiones, quàm partes. Ioan. And.

[1] Quartus auctor decret. dicit Hostien. & Boati post eũ, qui semper fuit nobilibus gratiosus: & iste Draco fuit filius domini de Borbonio. Ioan. And.

[3] Dicit Io. Mona. q̄ hic nõ fuit disputatũ an esset dignitas, vel officium: tamẽ vt dicit ipse Inno. de præbẽ. de multa. in fin. quòd præpositurę ecclesiæ Carnoteñ. sũt officia, non dignitates. Ioan. And.

c ¶ *Prædicta.*] in decisa. sic infra de reb. eccl. non alien. dudum.

d ¶ *Vacabat.*] notabat factũ partis alterius: quasi dicat. illi D. fuit collata præbenda seu potius dignitas per executorem suum, antequam vacaret: sed mihi vacans collata fuit.

e ¶ *Per eum.*] scilicet per epũm seu eius auctoritate, vt s. dixi. interdum etiam solus epſ talia confert: interdũ cum capitulo secundũ diuersas consuetudines. quod dic vt not. de elect. cum ecclesia Vulterana. j. ne sede vac. c. vnico. & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio non valuisset, quia pro nõn dato habetur, quod ab illo datur, &c. de iure patr. quod autem. in antiq. ibi de hoc.

f ¶ *Priorem.*] qui fuerat executor Draconis, vt s. dixi.

g ¶ *Posset.*] Nota quòd aliqua præcesserat: sed non talis, quæ impedire posset. & erat ratio: quia fuerat facta ante acceptationẽ, vt patet j. versi. subiunctum.

h ¶ *Præmissæ.*] in decisa impetratę p̄ illũ D. ad Priorẽ executorẽ suũ.

i ¶ *Publicatæ.*] vnde per hoc videbatur dignitas affecta, vt j. eo. §. capitulo. sed non est verum hoc casu, vt ibi dicam.

k ¶ *Esset.*] sic s. de rescript. eam te. & licet hoc non ignoret: non tñ ignorabat collationẽ per Priorẽ factã ante vacationẽ & acceptationẽ nõ valere: & ideo illæ allegationes ignorantiæ parum prosunt.

l ¶ *Sine cura.*] etsi hoc non fuisset adiectum, de tali intelligendum erat, vt s. eod. lib. de præbend. cum in illis. 1. responso.

acceptandam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatã cõferendi huiusmodi dignitatẽ: propter quod videbatur [a], quod nec per se nec per aliũ præfatã præpositurã, curã non habentẽ animarũ annexam (quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) poterit alicui personæ conferre. Præsertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentẽ, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, cõtulisset: nec aliàs etiam (prout allegabatur [b]) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede Apostolica concedatur, quòd excommunicari nõ possit [c]; licet id forsan suus ignoret episcopus, nõ tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter [d] si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. ¶ Nec obstaret si forte obijceretur, quod lex seu constitutio & mandatum nullos astringunt, nisi postquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut nisi post tempus [e] infra quod ignorare minime debuissent: quia in priuilegijs [f] & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quòd ad illorũ, quibus conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cum indulgetur alicui, quod excommunicari non possit: sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale [g] ¶. Adijciebatur insuper, quòd cum sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentẽ [h] depositionis [i] sententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus & inane, quidquid super huiusmodi præbenda vel dignitate cõtra nostrum contigerit attentari mandatũ: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretũ (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura, per se vel per aliũ fecerat, non valebat [k] ¶. Ex parte vero tua extitit replicatũ, quòd hæc de illis priuilegijs & indulgentijs (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam [l] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur perueniunt: ex quorum tenore liquido nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: vt pote cum alicui conceditur, quòd excommunicari non possit. ex [f] hoc enim euidenter apparet alijs ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendã, siue certam [m], siue incertam [n] tribuatur potestas: non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbẽda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur [o]: nisi prius ille sibi notificet, quòd eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum [p], si secus de ipsa præsumat. Quia [q] cum illi nõ amplior detur potestas, quàm ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam insinuet voluntatẽ)

a ¶ *Videbatur.*] male intelligentibus: subtiliter autem intuentibus hoc non videbatur. supra de translation. inter corporalia. §. 1.

b ¶ *Allegabatur.*] pro parte ipsius D. ad corroborandam exceptionem, vel defensionem suam.

c ¶ *Non possit.*] vt j. de priuileg. volentes. talia tñ priuilegia non extenduntur ad sententias ordinariorum, nisi in casibus, vt j. eod. tit. [iam alleg.] ne aliqui.

d ¶ *Similiter.*] parum valet hæc similitudo: quia alia ratio reformat pactum, vt patet j. §. ex parte.

e ¶ *Post tempus.*] quod est duorum mensium à tempore publicationis. postea vero non valebit ignorantiam allegare: vt in Authen. vt fa. no. cõsti. coll. 5. circa prin. & s. ne cle. vel mo. super specula. Et hic adde quod dixi in fi. huius lib. super data Romæ. in vlt. glo. Ioan. And.

Constitutio noua ligat post duos menses a tempore publicationis de quo articulo vide B. Thomam 1. 2. q. 90. art. 4. & Sotum lib. 1. de iust. & iure. q. 1. art. 4.

ADDITIO. Facit etiam s. de senten. excõ. nouerit. dicit Hostien. ꝙ putat ibi speciale in constitutionibus principis: aliàs autem hoc tempus erit arbitrariũ. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & ideo sufficit ꝙ sit publice promulgata ad hoc vt omnes astringat. s. de postulatio. prælat. c. 1. 16. dist. ꝙ dictus. de cõstit. c. 2. de hac materia, & quæ sit ratio diuersitatis, plene not. i sum. de constit. §. quando constitutio. in princi. Hostien. cuius dictum ponunt. Ioan. Mo. & Archid. Opinionem autẽ Ioan. quã ponit Archi. vide in remiss. quæ sequitur in gl. Subdit autem Archid. ꝙ mandatum ligare non debet, nisi ex quo peruenit ad eos, quibus mittitur. ff. de acquirẽda possessione. qui absenti. Et not. Innocen. s. de elect. innotuit. in vltima glos. sua. & vide quod dicam super glossa sequenti. Io. And.

† Vide Decium & doctores in c. cognoscentes. extra de constit. & Turrecre matam in c. in istis. §. leges. dist. 4.

f ¶ *Priuilegijs.*] Hæc allegatio intelligitur secundum responsionem aduersæ partis. j. eod. §. ex parte. & poterat esse ratio: quia constitutiones sunt pœnales: & sic ex se odiosæ: priuilegia gratiosa, & sic fauorabilia. ad hoc j. de reg. iur. odiosa. sed licet hoc probabile videatur secundum prædictum §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicunt Innocen. & Hostien. ꝙ hæc ratio, scilicet: quia constitutiones sunt pœnales: non est perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis constitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo ꝙ quia lex omnibus est communis, & omnes astringit. s. de constitu. cap. fin. C. de leg. leges sacratissimæ. ideo ibi est tempus vniforme. Sed indulgentia est lex priuata. 3. dist. priuilegia. quam sola concedentis intentio contemplatur. Ioan. And.

g ¶ *Speciale.*] quasi secundum intentionem allegantis littera pro D. directa priuilegium est censenda: & sic non requiratur episcopi scientia: sed non ita vt sequitur. Ioan. And.

h ¶ *Absentem.*] contumaciter, aliàs. 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. s. de maio. & obedien. inter quatuor. Archid. remittit 3. q. 9. in sum. de dolo & contumac. veritatis. in antiq. Ioan. And.

i ¶ *Depositionis.*] idem in inhibitione, suspensione, vel excommunicatione vt. ad hoc de dolo & contuma. cap. veritatis. in fine.

k ¶ *Non valebat.*] hoc verum esset, si de certa præbenda vel dignitate mandatum fuisset: vel in casu illo post acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioannes. And.

l ¶ *Vim suam habent.*] priuilegium enim datum alicui statim vim suam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, ꝙ si scripsi seruo meo, vt in libertate moretur: non statim liber est: sed tunc cum littera ad ipsum peruenerit. ff. de acqui. pos. l. quod absenti seruo. in princip. † Sed non sic cum dat alicui potestas conferendi præbendam: vt j. versicul. non sic autem &c.

† Hostien. dat hic aliud simile. [illegible] vide not. de præben. accede [illegible] & [illegible] Ioan. And.

m ¶ *Certam.*] expressam vel non expressam: puta primam, quæ vacauerit.

ADDITIO. Quæ dicitur certa pro tãto, quia refertur ad vnicã: vere tamen prius est incerta.

n ¶ *Incertam.*] sicut est dare præbendam conferas, quam duxerit acceptandam: vt in casu nostro.

f alias ex hoc. n. euidenter apparet alijs excommunicandi ei adẽptam, &c.

o ¶ *Adimatur.*] s. de præbend. dilectus. 2.

p ¶ *Et irritum.*] Nota quòd executor qui habet potestatem conferendi, potest interdicere collationem ei ad quem pertinet de iure, & reseruare sibi collationem, & decernere irritum quod postea fieret, sicut & legatus de iure patr. cum dilectus. & not. de hoc de præben. c. vlt. & sic habes hic tres casus, in quib[us] præbenda afficitur. de his videbis j. eod. si capitulo. & c. si soli. Io. And.

Executor habens potestatẽ conferendi, potest interdicere ei ad quem alias de iure pertinet conferre.

ADDITIO. Quòd possit executor talis sibi reseruare, & decernere, &c. not. Innocen. qui dicit satis hic patere, ꝙ executor suspendit ordinarium à collatione beneficij. Sed Hostiensis intelligit hæc verba quando in rescripto est clausula; decernentes, &c. supra de præbendis, inter. & refert quod alij generaliter intelligunt. & Archid. dicit opinionem Hostien. confundi. j. eod. si soli. Ioan. And.

q ¶ *Quia cum illi.*] optima responsio, & sm Innoc. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre potest. s. de præbendis. c. 2. & tñ illi ad quos collatio spectat, possunt illas conferre: nisi Papa prius insinuet illis ꝙ non conferant cum decreto, sic per talẽ potestatem datam executori non aufertur ei ad quẽ pertinet cõferendi potestas, nisi in litteris id dicatur: scilicet ꝙ conferre non possit.

a ¶ Illi.]

alicui non aufertur, similiter & per eam, quæ taliter illi [a] ab ipso [b] conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquā insinuet ille sibi quod eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas nō tollitur conferendi: nisi forsan quod ipsam conferre nō possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionē fortassis ignoret; sua tamen collatio, si postmodum præbendā ipsam cōferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur: sicut cū indulgetur alicui, quod excommunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum. ¶ Subiunctum [c] etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas litteras mandassemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia prædicta cōferret. idē prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate ipsa (nisi post [d] acceptationem ipsius) † non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpedicta præpositura fuerit ibi (antequam illam idē D. acceptaret [e],) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis [f] mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendā seu dignitatem, quā prædictus D. acceptaret, referri [g] debebat: alioquin super incerto fuisset editū, nec aliquē astrinxisset [h]. ¶ Sed extitit ex aduerso [i] respōsum, quod & si [l] præfatus Prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiusmodi cum vacaret, ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licite posset & libere acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre nō potuit: quinimo ipsius collatio (cum idē D. præposituram ipsam postmodum acceptauerit) irritari debebat, & concessio per iam dictum archipresbyterū [k] sibi facta debet stabilis permanere. Sicut cum legatur [l] alicui vnus ex seruis, quem elegerit [m], vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquē, vel alienat ex illis: profecto manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille [n] legato, si legatarius eum duxerit eligendum. ¶ Econtra vero pro parte tua propositū extitit, quod id in vltimis [o] volūtatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris [p], quēadmodū in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis [q], sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio, quoddamque incongruum [r] videretur, si quando mandaretur ali-

a ¶ Illi.] executori.
b ¶ Ab ipso.] Romano pontifice. Ioan. And.
c ¶ Subiunctum.] pro parte ipsius Andreæ, cui scribitur.
d ¶ Post acceptationem.] intelligitur autem acceptare petendo per executorem suum sibi conferri beneficium, quod poterat acceptare: vel recipiendo illud sibi præsenti collatum: vt in cle. eo. tit. cum ei quem. §. responso.
e ¶ Acceptaret.] Not. q̃ quādo scribitur sub hac forma; quam duxerit acceptandam: decernentes irritum & inane, executor tūc ante illam acceptationem nil potest facere: & si fecerit, nō valebit tamquam super incerto prolatum. arg. ff. q̃ cuiusque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda, quam duxerit acceptandam, sine clausula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequam ei nuntietur [†] de acceptatione. Si autem Papa mandat alicui prouideri de præbenda, quam acceptauerit, cum clausula; decernentes: tunc acceptatione facta, statim executor interponit auctoritatem suam, prohibendo ne contra prohibitionem suā aliquid disponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid postea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam sic ei sit concessum: nec valebit prouisio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius præbendę collatio, etiam ignorante huiusmodi acceptationem & decretum. Bernar.
f ¶ Talis.] scilicet quā duxerit acceptandam.
g ¶ Referri.] licet igitur dicatur in litteris; decernentes, &c. nihil operatur decretū priusquam fiat acceptatio: aliàs decretum esset super incerto: prout sequitur: Papa enim non vult q̃ statim assumat illud decretum suum vigorem: sed tunc cum acceptauerit, valet: etiam si ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: quia tunc decretum sumit vigorem, & ligat ignorantes: vt hic, & s. de præbend. eod. lib. dudum. Secus enim est in casu vel decreto, quod prohibet aliquid fieri: & quod cōtra factum fuerit, cassat: quia statim ligat. 35. q. 3. contradicimus. & s. de elect. quia propter. ver. aliter, &c. quando non apponitur clausula illa; decernentes, sæpe locum habet regula illa, Multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. de regul. ad Apostolicam. in antiq. secundum Ber.
h ¶ Astrinxisset.] concor. clem. eod. tit. cum ei quem. §. responso.
i ¶ Ex aduerso.] scilicet ex parte Draconis.
k ¶ Archipresbyterum.] cui Prior qui erat executor Draconis commiserat collationē præposituræ, vt patet in integra. & dixi in princ.
ADDITIO. Alij dicunt, q̃ ille Prior factus erat archipresbyter: & sic erat eadem persona quæ prior: per hoc ius non variatur: tñ ex integra patet contrarium. Ioan. And.
l ¶ Legatur.] ponit tenorem legis. ff. de optio. leg. si cum optio. Ioan. And.
ADDITIO. Dicit Hostien. q̃ fortis est allegatio, quæ locum habet, siue homo indistincte legatus sit, siue plurium data sit optio: quia singuli sub conditione videntur legati. ff. qui & a quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cū dominus. §. fin. ff. de optio. leg. si ubi. §. fin. & l. si optio. & si lapsi sint anni xx. videtur quòd optare possit: & quòd beneficium ei debeatur. Arg. expressum ff. de condi. & demonstr. l. fin. Io. And.
m ¶ Elegerit.] Not. q̃ in legato generis data optione eligendi speciē, nō pōt fieri alienatio alicuius speciei ante electione legatarij.
n ¶ Ceditque ille.] scilicet seruus manumissus vel alienatus, antequam legatarius elegerit. legatarius ergo poterit illum seruum manumissum, vel alienatū vendicare si voluerit: forsitam seruus ille alijs seruis melior erat, & hęres legatario electionem auferre nō potuit. Eodem modo videbatur q̃ episcopus non potuerit auferre electionē isti Draconi: & sic collatio archipresbyteri valere debebat. hoc intēdit hæc allegatio: sed non est vera. Bernard.
o ¶ In vltimis voluntatibus.] cómunis reij onsio aduocatorum nostri tēporis ad leges intortuas, speciale in vltimis voluntatibus. Sed dicant, quare? Vnde admirando dicebat Hostien. Domine dominus noster, & cetera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficijs, in quibus est adhuc plenior interpretatio facienda. s. de dona. cum dilecti. Sed nō aduertit quòd ista non sunt talia beneficia, quæ sic large sunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudū. & habes s. de præbend. eo. lib. quāuis 1.
ADDITIO. Hostien. qui dicebat in beneficijs pleniorem interpretationem faciendā, addebat, q̃ princeps non debet in facto suo fraudem aliquam adhibere. s. de donatio. p tuas. nec aliquem propter beneficium suum decipere. C. de ijs qui ve. æta. l. 1. nec alicui inijcere laqueum. 27. q. 1. de viduis 2. nec verbum suum variare. 23. dist. psalmista. Nec primo impetranti præiudicare, vt nota. de rescrip. c. 1. & cap. litteris. de iure patr. cum autem. in fin. Et dicit quòd nescit si prædictis omnibus consideratis, ipse pro nepote suo iudicasset. Honeste & iuste hoc tenuisset, si ponderasset quod ipse not. in princ. suæ summæ. Ioan. And.
p ¶ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum nasciturum de grege, quem eligere voluerit. & fuit huius mādati forma similis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, quam duxerit acceptandum. Legatum de præsenti est; lego tibi vnū de seruis meis, quem elegeris. in his à tempore aditæ hæreditatis intelligatur rei legatæ dominium fuisse legatarij: vnde nec seruum legatum sub cōditione hæres manumittendo facit liberum. ff. de manumis. l. seruum.
ADDITIO. ff. qui & à quib. l. cum is. & vide quod dixi super glos. post. & quod ibi dixi in textu. Ioan. And.
q ¶ Illis.] legatis de futuro: ibi non potest ad eligendum terminus assignari vt sequitur: Sed in legatis de pręsenti bene assignatur terminus legatario ad eligendum. Assignabit enim sibi prætor terminum, vt eligat: quod si non fecerit, hæres poterit seruos vendere. ff. de optio. lega. l. mancipiorum & l. si tibi. in prin. & l. si optio. §. vlt. ad hoc facit de restit. spol. frequens. s. eod. lib.
ADDITIO. Facit s. eod. si pluribus. & cap. si tibi. & s. eod. lib. de consue. cap. fin. Ioan. And.
r ¶ Incongruum.] i. eod. executor.

Acceptare dicitur qs bene id. eo ipso qd petit illud sibi conferri.

† Facit (in gute Phil.) s. de appe. cap. super eo a. Font.

¶ Do. not. hic, quòd executoris ad conferendum beneficium, qd impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, intimatio, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinariū: quia potestas in euētum conditionis non exercetur ante purificatam cōditionem. facit cap. si pro te. i. e. de rescrip. Bonia.

† Not. cautum modum allegandi: videlicet, vt loquatur conditionaliter, q̃d si sic esset, tū, &c. Et hoc est cautum ne videatur tenere intentionē aduersarij. ar. hoc de verb. sign. cap. abbate. §. ad hoc. & 1. de except. cū venerabilis. secundum Host. & Io. An.

Legatum est & de futuro & de præsenti.

Legata de futuro, & de præsenti differūt.

a ¶ Periculo.]

cui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret, prouideri: oporteret ipsum † in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo a fortitan ipsorum collatione †) requiri. vnde cum sæpe præfato Priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendã vel dignitatem, quam acceptandã duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbẽdas vel dignitates tales b ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quãdo vacarent, collatio impediri: nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret c: vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa d vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. ¶ Nos itaque tã tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis: quia sæpedictã præposituram ad te nouimus e pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus f: ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

CAP. II.

DEtestanda g † iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis h, digne plerunque officium excitat præsidentis ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda i. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum k, quod † hi, qui promittũt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas l se obtu-

a ¶ *Periculo.*] In beneficijs ergo læditur res publica: in legatis priuata: in quibus & testator quam vult legem sine alicuius iniuria potest imponere. C. de sacrosanct. eccle. l. 1.

b ¶ *Tales.*] scilicet sine cura.

c ¶ *Acceptaret.*] Not. quod ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptando sine præsentia & collatione executoris impedire collationem epi: quod verũ est, si est ibi clausula, decernentes, &c. vt superius dictum est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando præueniat. Ad idem j. eod. ne captandæ. in fine. & ff. de ijs quæ in frau. cre. l. pupillus. in fin.

Additio. Quod possit impediri collatio epi acceptando sine præsentia & collatione executoris: tenent Inno. Io. Mo. & Archid. adhiberi tñ debent testes idonei: secundum Host. alleg. de offi. ord. pastoralis. in fi. melius facit de sent. excomm. sacro. in princ. in anti. Sed Compost. vr velle quod coram executore facienda sit acceptatio s. de rescri. capitulum. in glo. magna. ad fin. versi. quid si littera. & versi seq. Sed vt didit archid. hoc non est iure cautum, immo contrarium hic apparet: cũ sic indistincte loquatur, non dicendo corã quo acceptet. Ioan. And.

d ¶ *Causa.*] ergo sine causa non potest, vt dixi j. eod. ne captandæ. & vna acceptata non poterit aliã acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiũ. nisi fuisset deceptus: vt quia debeatur alii, & ignorabat: vel pro dignitate simplex beneficium acceptauit.

Additio. Idem not. Innoc. & Host. post eum. alleg. ff. de opti. lega. l. 2. & s. de præsum. quia verisimile. vide quod not. s. de elec. causam. & quod scripsi s. eod. lib. de rescrip. cum in multis. super vlti. glo. quod dicam j. eod. ne captandæ. ad fi. Io. And.

e ¶ *Nouimus.*] ipsum ergo mouit iustitia, non carnalitas. & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronuntiant contra suos.

Additio. Vt dicit Hostiensis de quodam Parisiensi scholari, qui reuersus ad patriam, pronuntiabat contra suos iustas causas fouentes pro extraneis, vt iustissimus videretur. Ioan. An.

f ¶ *Curauimus.*] quia collatio ibi facta præuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

DEtestanda.] Primo ponit secundum Ioan. Mona. arengam vel exordium: Secundo ius antiquum, & sequelam ipsius: ibi, *Sane.* Tertio illud reuocat: ibi, *Nos.*

¶ Præsuponendum est illud quod habetur in c. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet quod licet non valeat promissio ista, promitto tibi beneficiũ cũ vacabit: vel promitto tibi beneficiũ vacaturum per mortem: valet tamẽ ista promissio, promitto tibi de beneficio prouidere, cũ facultas se obtulerit: quia nõ est tantũ votũ mortis alterius captãdæ sicut in prima promissione: nã multis alijs modis quàm per mortẽ possunt beneficia vacare: puta cũ facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ: iuxta cap. cum M. Ferrariẽsis. de constit. in antiq. ideo emanauit præsens capitulũ ad declarationẽ illius capituli, accedẽs.

Casus. Eps Pictauensis, ad quem spectat collatio præbendarum ecclesiæ Pictauensis, promisit mihi assignare præbendam cum vacaret: vtrum ista promissio sit obligatoria, ita quod possim agere contra epum Pictaueñ. ad suam promissionem: & si nõ adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & interesse, si propter hoc feci aliquas expensas? Rñdet Romanus pontifex, quod illa promissio non est obligatoria. Sed ponamus quod eps Pictaueñ. fecit mihi promissionẽ sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium cum primum facultas se obtulerit: nunquid valet ista promissio? Rñdet quod olim valebat ista promissio: & virtute illius poterat agi cõtra promittentem ad damna & interesse: sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortem proximi: nec virtute illius potest agi. Not. primo ex hoc textu, quòd abusus est iusta causa cassandi illa quæ alias iusta erant. Nam propter abusum multotiens princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iustitiarij regij huius regni † qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegiis nobis cõcessis. Not. principalẽ effectũ huius c. quod beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Not. quod promissio continens turpitudinem, non est obligatoria: & sic promissio beneficij vacaturi non est obligatoria: vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo censetur promissio ista impossibilis impossibilitate iuris. No. id quod est prohibitum directe, nõ potest promitti per obliquum. vtrum per istud c. sit correctum cap. relatum. de præb. in anti. Rñdet. gl. & bene, quòd non: immo receptus in canonicum potest licite petere præbendã ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed quid si conferatur præbenda alij: vtrũ teneat collatio? Respondeo quod sic: sed tamen iste in canonicum receptus, potest agere contra capitulum, vt sibi prouideat de redditibus cõibus, donec fuerit sibi prouisum de aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautum: tamen doctores communiter insequuntur Innocẽtium, qui hoc not. in tit. de maiori. & obe. in anti. Not. vlterius, quòd importunitas petentiũ inducit hominẽ ad concedendũ id quod non concessisset. concor. sunt in glo. Not. finaliter quòd extorqueri dr̃ illud, quod obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid corrigit, & declaret.*

g ¶ *Detestanda.*] Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura est reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionẽ decretal. supra eod. accedens. & ad declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.

Additio. Et exponit Archid. detestanda, idest, abominanda, & execranda. Sic etiam sumitur supra, de fil. presbyt. ex transmissa. in fi. & s. de sepul. c. 1. in fin. & s. qui fil. sint leg. per venerabilem. in fine. Alibi sumitur pro denuntiatione. ff. de verb. sign. subtignatum. §. detestari. & l. seq. quæ dicit, quod detestatio est denuntiatio facta cum testatione. Ioan. And.

h ¶ *Cõcessis.*] Fuerũt hæc verba sumpta de canone 47. dist. virũ catholicum. ibi dicit, mens auida potentiæ nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati consensum. nam (& vt dicit canon) mens cupiditati alligata cito deuiat à vero. 83. dist. nihil. & 96. dist. bene quidem. & aibi, Omniũ malorum radix est cupiditas. 47. dist. bonorum. de pœni. dist. 2. quia radix. ad ho. de contt. nam concupiscentiam.

i ¶ *Reuocanda.*] ad hoc optime 63. dist. §. verum. s. de consang. & affin. non debet. de deci. suggestum. vbi & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam † [& 12. quæst. 1. certe. s. eod. lib. de rescriptis. statutum. in princip.]

k ¶ *Decretum.*] s. eod. tit. accedens.

¶ *Glo. seq. ponit dictum Host. quod improbat.*

l ¶ *Facultas.*] antiquis iuribus generalior visa fuit hæc forma, quàm illa cum vacabit: quia multis casibus potest se facultas offerre, quod non est mors canonici expectanda: sed vt dicebat Hostien. in decreta. accedens. etiam potest beneficium propter mortem vacare: puta renuntiatione, depositione, præbendarum diuisione, & similibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio esse posse. vnde voluit dicere quòd voluntas ibi erat pro ratione: sed hæc littera supra-

† Alias, ita: oportet ...

† Hic notat Philip. quod ordinarius, cui mandatur conferre beneficiũ Titio quod duxerit acceptandum: potest beneficiũ ante acceptationem alteri conferre: nisi litteras esset terminus Titio præfixus ad eligendum. cle. 1. §. secus j. eod. Fonta.

† Alias, ita: memorato D. super eo. &c.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reforma. cap. 19.

† Alias, ...

† Vide notata in c. quod g nonnale. extra de verbo. signifi.

ſuprapoſita, iuſta fuerunt conſideratione, &c. dicit contrarium: vnde oportet dici, ꝙ ratione generalitatis licebat olim, quod ſpecialiter & expreſſe non licebat. ad hoc de offic. ordi. ſi ſacerdos. in antiq. & quod ibi not. & 23. diſt. quamquam. & j. cap. proxi.

a *Experientia.*] quæ eſt efficax magiſtra rerum. de elect. quàm ſit. ſ. eod. lib. cum ſuis concordantijs.

lerit, prouidere, promiſſiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen (ſicut experientia a docuit) per promiſſiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiens conceduntur b) & per ambitionem improbã vt plurimum extorquentur, aperitur via ſub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter † contra Lateranenſe c concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & eccleſijs, ac prælatis, & perſonis eccleſiaſticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiuſmodi & animarũ periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem, & alias quaſcumque ſub quouis modo, aut forma d verborũ decętero e faciendas, per quas directe vel indirecte f aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus: decernentes per eas, g vel ipſarum aliquã ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

Additio. Et 50. diſt. vt conſtitueretur. & ſ. eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. in principio. Ioan. And.

b *Conceduntur.*] ſ. de reſcrip. c. vlt. eo. lib. & ſ. de pur. cano. cum in iuuentute. j. de relig. dom. c. 1. C. de peti. bono. ſubl. l. 1. lib. 10. & eſt ibi importunitas ambitioſa, & nõ ambitioſa, vt dixi de reſcrip. cap. vlti.

c *Lateranenſe.*] ſ. eo. cap. 2.

d *Formæ verborum.*] putà, cũ in genere promittitur eccleſiaſticum beneficium, vt notatur ſ. eod. accedens.

e *De cætero.*] ad præterita ¹ ergo non extenditur hæc conſtitutio: tum quia non eſt iuris veteris declaratio, immo correctio; tum quia de præteritis non cauet in ea. ad hoc ſ. eo. lib. & conſue. c. 1. de offi. leg. c. penulti. ad fin. ad hoc 32. q. 4. dixit Sara. de cõſtit. c. 2. in antiq.

Gloſſa ſequens quærit, & diſtinguendo ſoluit.

f *Indirecte.*] nunquid omnia indiſtincte reuocata dicentur, per quæ via paretur ad vacaturas, ſicut receptiones canonicorum: & ſic ſit reuocata decre. ſ. de præben. relatum. de conceſ. præben. cũ ſuper. & reſeruationes. de iure pat. cum dilectus? Dico ² ꝙ non. Vnde breuiter dic. ꝙ aut recipitur quis in canonicum ſimpliciter: aut recipitur & promittitur ſibi de præbenda, cum ſe facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur, ſed ſolum promittitur ſibi de prębẽda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbenda cũ primo ſe facultas obtulerit: vel cum poterit, vel ſimpliciter. In primo caſu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendam ³. Quod eſt verum niſi ſit ibi expectans auctoritate Papæ. ſ. eo. lib. de præben. hi qui. In ſecundo caſu etiam debet habere præbendam nõ ex virtute promiſſionis, ſed ex virtute receptionis: & ſic intelligantur contraria, relatum. & cum ſuper. In tertio caſu, ſcilicet cum non recipitur: ſed ſimpliciter prouideri promittitur de præbenda cum vacabit, non tenet promiſſio, vt ſ. eo. ex tenore. & c. 2. Si vero nõ recipitur, ſed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittens ſecundum iura antiqua obligatus erat: ſecundum hæc noua nõ: vt hic vides. Et ꝙ per hoc verbum indirecte, non ſit reuocata expectantium receptorũ prouiſio, probatur ex eo, quia vitanda eſt quantum fieri poteſt iurium correctio. ſ. eo. lib. de elect. cum expediat. cum ſuis concordantijs. hic autem nil de expectantibus, ſed ſolum de promiſſionibus dſ: quod etiam quadruplicatum eſt in textu. & ſic hoc ius correctorium non dilatemus. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionum emanare à curia ſicut olim: licet à quibuſdam audiuerim quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iuſtitiæ: niſi eas Papa concedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & per formam iuſtitiæ ſaltem iudices concedi deberent, ſcilicet cum clauſula: ne inane canonici. &c. {Vide quod dixi poſt Io. Mona. ſ. eod. lib. de præben. ſi Apoſtolicæ. ſuper glo. nõ in forma. Ioan. And.} Tertio, quia eadem ratione ſequeretur reſeruationes legatorum ſublatas. quod eſt falſum. ſ. eod. libro de offi. lega. c. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex ſola promiſſione quis expectat, non valet promiſſio, vt hic: ſed vbi ex receptione vel reſeruatione, ſecus: vt in prædictis iuribus: quia caſus illos non tangit hæc decretalis.

g *Eas.*] ſcilicet promiſſiones.

N*e captandæ.*] Præmittit conſtitutionis cauſam: Secundo ſubdit conſtitutionem: ibi, *Declarandum*: in qua ponit thema, de quo ſoluit duo dubia affirmatiue: & tertium negatiue. Primum: ibi, *Licet*. Secũdum: ibi; *Aut*. Tertium: ibi, *Certum*. Tertium proſequitur: ibi, *Quod ſi*. Ioan. And.

Casus. Dictum fuit ſ. eod. in cap. quia cunctis. ꝙ quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo ſcribit duxerit acceptandum, executor datus non recipit poteſtatem conferendi illud beneficium niſi facta acceptatione: ſed vtrum poſſit acceptare certum beneficium antequam vacet dicendo, Ego accepto talẽ præpoſituram, vel talem præbendam: & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factæ? Reſpondet ꝙ non: & ſic iſtud capitulum venit ad limitationem illius capituli, quia cunctis. in §. penul. in fi. Verumtamẽ dicit Papa, ꝙ ipſe poſſet iſto modo facere acceptationẽ: Accepto beneficium quod primo vacabit: vel qđ ſecundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quãdo ſubeſt iuſta cauſa ne acceptetur beneficium, quod primo vacabit. Not. primò limitationem ad cap. quia cunctis. ſ. eo. tit. & lib. ꝙ illud capitulum intelligitur, quando ille pro quo Papa ſcribit, vult acceptare in genere: quia non poſſet acceptare certum beneficium: vt hic dicitur: quod ſi acceptauerit certum beneficium, quod talis tenet: tunc caſſantur & annihilantur omnes proceſſus inde facti: verumtamen ſi acceptet certum beneficium, & poſtea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, ſed virtute gratiæ ſibi factæ.

Not. ꝙ multa licent in genere, quæ licent in ſpecie. Nota vlterius vnum caſum, in quo excommunicatio eſt nulla ipſo iure: videlicet ſi meus executor promulgauit excommunicationẽ poſt meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea eſt nulla ipſo iure, non valent proceſſus inde ſecuti: & per conſequens non valet excommunicatio. Not. ꝙ quando Papa ſcribit vt tali prouideatur de beneficio, qđ duxerit acceptandum: manus ordinarij non ſunt ligatæ ante acceptationem.

Not. ꝙ ille pro quo ſcribitur, debet acceptare primum beneficium, & non ſecundum, niſi ſubſit iuſta cauſa: puta quia dubitatur an poſſit illud acceptare: & an ſibi debeatur, vel non: tñ (vt dictum eſt) manus ordinarij ſunt liberæ ante acceptationem. quod verum eſt, niſi apponeretur iſta clauſula: præfigendo tibi terminũ vnius menſis ad acceptandum à tempore vacationis: inhibendo collatoribus & alijs quibuſcunque, ꝙ pendente illo termino non conferant, decernentes id irritum, &c. Not. inſuper ꝙ per conceſſionem beneficiorum vacaturorum datur occaſio & votum mortis alienæ, & ſic eſt hic tex. pro dicto Goſ. ſ. eo. propoſuit.

Nota finaliter, ꝙ expectans virtute ſui reſcripti, poteſt iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, ſi prima acceptatio fuit nulla. de quo. ſ. eo. tit. & lib. c. 1. circa fi. & de reſcrip. cum in multis. etiam eod. libro Domi.

Idem.

Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes, proceſſus & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

CAP. III.

NE captandæ h alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur i: Declarãdũ duximus, quod is, cui ab eadem ſede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio beneficio in † aliqua prouin-

Prima gloſ. ſummat, dicit vnde ſumpta, & quid declaret.

h *Ne captandæ.*] Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda quod duxerit acceptandum: certum acceptare non poteſt, ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes, proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Et fuit tracta hæc decre. de decre. extrauaganti. eod. titu. quæ incipiebat: licet. aliàs, audiuimus. & ver. licet, in genere additus eſt. {Vt ſciatur quid poſſet facere executor: vt dicit Archid. ſe habuiſſe à domino Bitteleñ. Ioan. And.} Et emanauit hæc decret. ad declarationem decret. ſ. eod. titu. & lib. quia cunctis. §. penult. in fi. & eorum quæ ibi not. Inno. & Hoſti. & quæ not. Compoſt. de reſcrip. capitulum. verſus finem. in §. item quæritur qualiter fiat, & quando fiat acceptatio.

Additio. Et ibi not. in ver. ſequentibus. Hic not. Archid. ſcilicet, ꝙ is pro quo ſcribitur cum priuilegio acceptandi in prouincia: acceptare poteſt in certa diœceſi vel eccleſia, in qua Papa id facilius conceſſiſſet. Ioan. And.

i *Tribuatur.*] contra concilium Lateranenſe, & contra decret. proximam ſupra.

a *Quem.*]

¹ Nota ꝙ contrauentiens iuri, peccat. glo. de pœnit. diſtin. 1. in ſũma. immo incurrit notam infamiæ. c. illud. de maiorit. & obedient. Bartho. in l. ſi quis ꝓ eo. ff. de fideiuſ. vide glo. in c. 1. de ſeru. in ord. faci. vide quæ dixi ego in c. perpetuæ, ſ. de elect. Font.

² De materia huius gloſſæ vide Goſ. & doctores in c. licet canõ. verbo, de cætero. ſ. de electio. hoc eodem lib. & Bartolũ & doctores in l. ita ſtipulatus. ff. de verb. oblig.

³ Idem Archidiacon⁹ & quoad reſeruationes. idem Ioãnes Monach⁹. Ioã. And.

⁴ Nõ intelligas quod ita ſit debita, quod ſit affecta: vt not. j. eod. ſi ſoli. in gl. vlti. vltra mediũ. verſi. vtrique. Ioan. And.

† Ponit differentiã inter illas ꝓpoſitiones in, & de. de qua re vide Barto. in l. 1. §. plures. ff. de exerc.

a ¶ *Quem.*] scilicet personatum: aliàs quam, scilicet præbendam vel dignitatem. Ioan. And.
b ¶ *Quod.*] scilicet beneficium.
c ¶ *Executoribus.*] siue ad prouidendum, siue ad compellendum, non curo: licet alias distinguatur. j. cap. proxi.

cia, diœcesi, vel ecclesia, quẽ a † seu quod b duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus c deputatis gratia no scitur esse facta. Licet in genere d primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturũ: Aut secundum seu vlterius (si rationabilis causa e subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum priusquam vacet, acceptare non potest. ¶ Quod si fecerit, etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerint reseruatio, inhibitio, varijque processus, ac sententiæ promulgatæ: tã acceptatio † ipsa, quàm processus viribus careant, f nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptator ille dignitatem, præbendã, personatum, seu beneficium taliter g acceptatum & reseruatũ per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipso h fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri i.

¶ Idem.

¶ *Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Domi.*

CAP. IIII.

EXecutor k † super prouisione alicuius à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia l deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadẽ prouincia spectat collatio, ne ad prouisionẽ aliquorũ procedât, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, nõ potest generaliter inhibere: Nisi expresse m in ipsis litteris facultas huiusmodi n inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eidem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem o reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

¶ Idem.

¶ *Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. And.*

CAP. V.

SI CAPITV-

† Aliàs lta: quam, seu quod duxerit, &c. quã varietatem euã agnouit glo. hic.

d ¶ *In genere 1.*] & sic licet in genere, quod non licet in specie: & interdum est econuerso. quod dic vt supra de offic. ordi. si sacerdos. 23. dist. quamquam.
¶ *Glossa sequens notat, quærit, & soluit.*

e Vide clemen. cũ ei. de concess. præben. & Rotam decisio 4. 1. in nouis.

e ¶ *Causa subsit.*] Nota ergo q ille pro quo scribitur de præbenda acceptanda, potest primã acceptare: sed non vlteriorem, nisi ex causa, vt s. eo. titu. & libr. quia cunctis. circa fin. & j. c. proxi. Sed quæ potest esse causa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fin.
ADDITIO. Sic hic Archid. & idem Inno. & Hosti. s. c. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

† Philip. & Domi. notant q non valet actus factꝰ tẽpore prohibito: licet cotempori tempus permissum sa ciunt not. in c. bonæ 2. i. de electio. ratio huiꝰ est ipsa prohibitio. d. eo quæ dux. in matr. quã pollu. c. 1. & in l. per fundũ. ff. de seru. rustico. præd. neq; dicas (ait Superantius) sicut do. Philip. d. prin. actus quia bõnei acceptatio est secur vnus & indiuiduus actꝰ. Fontanus.

f ¶ *Careant.*] Not. casum in quo sententia excõmunicationis non ligat. alios videbis j. de sen. excom. præsenti.
g ¶ *Taliter.*] scilicet certum & expressum, vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. And.
h ¶ *In ipso.*] super hoc vide quod habuisti s. eo. lib. de præbend. si is cui. & cap. seq. & j. eo. cap. vlt.
i ¶ *Prouideri.*] non ergo necesse habet expectare, q ille acceptet: vel sibi terminum ad hoc concedere, vt s. eo. quia cunctis. §. penult.
EXecutor.] Primo ponit dictum negatiuum: & ipsius casum exceptum: ibi, *Nisi.* Secundo: ibi, *Potest.* ponit affirmatiuum cum suo decreto: ibi, *Quod autem.* Ioan. And.

¶ Executor deputatus super alicuius prouisione facienda sibi in certa prouincia, non potest prælatis, ad quos beneficiorum spectat collatio, facere inhibitioné generalem, donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionem autem specialem facere potest de primo, secundo, vel tertio beneficio vacaturo: & si fieret collatio contra huiusmodi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. hoc dicit.
CASVS. Papa mandauit Decano ecclesiæ Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, si vacaret in prouincia Burdegalẽ. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis litteris executor videt nullum beneficium vacare: vult inhibere archiepiscopo Burdegalẽsi, & quibuscunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalensis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum: vtrum possit facere istam inhibitionem generalem? Respõdet q non. Sed ponamus q Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum: acceptaui beneficium primo vel secundo loco vacaturum: nunquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouinciæ Burdegalensis ne tale beneficium conferant? Respondeo quòd sic. Et si prælati fecerint aliquam collationé contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Not. primo principalẽ effectũ huius capituli, q executor deputatus per litteras generales, vt prouideat alicui in aliqua prouincia, non potest ipse executor inhibere prælatis generaliter ne beneficia in prouincia vacantia conferant, sed bene specialiter. Sed vtrum sit idem dicendum in executore deputato ad prouidendum in aliqua ecclesia, vel in aliqua diœcesi, videlicet vt non possit facere inhibitionem generalem? Respondet gloss. q tunc non habet locum istud capitulum. Not. q executor deputatus potest beneficium primo vacaturum reseruare suæ collationi: & hæc reseruatio & inhibitio afficit beneficiũ, & ligat manus ordinarij, vt istud bñficiũ conferre nõ possit.
¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta, quod additum, et quid declaret.*
k ¶ *Executor.*] Fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, quæ incipiebat eo s. tit. sicut ex parte. & § potest tñ. additus fuit. Et emanuit ad declarationem eorum quæ proxi.
ADDITIO. Et eius qđ not. Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. pen. & vlti. & eius qđ not. Inno. & Host. s. de iure. pat. cum dilectus. Et vide qđ scripsi post Cõpost. de rescrip. pastoralis. super vlti. glo. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in prouincia, expiret per mortẽ Papæ. Ioan. And.

† Nota q executor datus ad prouidendum, seu conferendum non potest reseruare, vel inhibere in genere, sed in specie sic: & rationem ponit hic I. And. & Innocentius in c. cũ dilectus. supra de iure patron. Francus.

l ¶ *Prouincia.*] idem in deputato de ciuitate, diœcesi, vel ecclesia ppter eandẽ rationẽ. ad hoc s. eod. c. proxi. & j. pxi. respõso. Sed dic contra vt hoc verbum inferius etiam repetitũ aliquid operetur. s. de deci. ad audientiam. j. de priuileg. si Papa. §. 1. & in fi. ad idẽ s. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. nec est eadem ratio: cũ grauius sit totam prouinciã impediri, quàm diœcesim vel ecclesiã. 6. q. 3. scitote. ad hoc s. eo lib. de præben. quãuis. 1. & 2. responso.

a Pro hac gloss. vide quod plenissime Iic tradit Philip. Francus.

m ¶ *Expresse.*] ratione ergo expressionis hoc tunc poterit. ad hoc s. eod. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. vices. & de procu. c. 1. & vlt. s. eod. lib. Ioan. And.
n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet generalis. de qua s. dixerat.
o ¶ *Talem.*] scilicet specialem: de qua dixit in proxi. responso: nam q fieret contra generalem, valeret: cum illa non teneat, vt s. dixit. ad hoc s. cap. proxi.
SI *capitulo.*] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formam gratiæ: cuius duo sunt dubia: Primũ, quando afficit secundum, quod sit officium executoris. Primum soluit: ibi, *Per solam.* & solutionem exponit: ibi, *Absque.* Ad secundum respondet: ibi, *Immo.* & incidens dubiũ soluit: ibi, *Etiam sine.* Ioan. And.
CASVS. Papa mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauẽ. ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem: & præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore ad prouidendum negligente capitulo: Præsentaui litteras meas Decano & capitulo Pictauen. ecclesiæ: Insinuatione facta meus executor non notificauit potestaté suam, nec fecit reseruationem: nec etiam inhibitionem secundum communem opinionem: licet glossa in hoc laboret: sed solum stetit in simplicibus denuntiationibus meæ gratiæ. postea vacauerunt canonicatus & præbenda. Decanus & capitulum huiusmodi canonicatũ cum præbenda contulerunt alteri: nunc requisiui Decanum & capitulum, vt mihi prouiderent secundum q eis mandatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor

lo [a] alicuius ecclesiæ cum ad ipsum canonicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat [b], vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret; vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur [c], directa fuerint scripta nostra: Per solam illorum [d] præsentationem capitulo [e] ipsi factam [f], absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferẽdo [g] scriptum extiterat, adeo est affectum [h], quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem [i]. ¶ Immo si capitulum infra terminum competentem [k] sibi ab executore præfixum, mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit [l] non duxerit adimplendum: extunc [m] in ipsum executorẽ potestas prouisionis huiusmodi transferatur; & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam sine alia capituli vocatione [n] vel monitione) si vacat, vel cum obtulerit se facultas.

illos monuit, vt mihi canonicatum & præbendam conferrent: ipsi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere? Non est dubium ꝙ sic: nam per præsentationem fuit affectum mihi beneficium & mihi debitum, ita ꝙ non potuit alteri conferri: licet meus executor nullam fecerit reseruationem nec prohibitionem. Et adhuc non vacante præbenda, poterit meus executor monere Decanum & capitulũ ecclesiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrem & canonicum: quod si recusent facere, poterit meus executor mihi conferre canonicatu in ecclesia Pictauẽ. sub expectatione præbendæ: Et cũ vacabit præbenda, poterit præbendam conferre capitulo nõ monito: & hoc ideo, quia capitulum fuit cõtumax in prima monitione: ideo ius præsumit ꝙ adhuc esset contumax in secunda monitione: Nam qui semel malus, semper præsumitur malus, in eodem genere delicti. Not. primo, ꝙ de iure speciali donatio præbendarum potest spectare ad capitulum sine epo: & ecõtra. Sed quæritur ad quem de iure communi pertinet: Communis opinio doctorum est, ꝙ ad epm & capitulum simul in ecclesia cathedrali: collatio vero aliorum beneficiorum spectat ad epm: de consilio tñ sui capituli. De hoc latius per doctores in c. cum ecclesia Vulterana. de elect. in antiq. Not. principalem effectum huius c. ꝙ per præsentationem factam ordinario est affectum beneficium comprehensum sub gratia, absque eo ꝙ executor insinuet suam potestatem. quod verum est, summodo in gratia fiat mentio de potestate executoris: vt quia dr; nouerítis nos tali executori dedisse in mãdatis, &c. Not. vlteri[us] ex hoc capitulo ꝙ si ordinarius cui scribitur vt prouideat de canonicatu & præbenda, sit contumax in prouidendo de canonicatu: postea vacante præbenda non est necessario monendus vt præbendam conferat: quia ius præsumit ꝙ postquam semel fuit contumax, ꝙ etiam sit contumax in assignatione præbendæ. Not. ꝙ quandoque ad capitulum spectat collatio canonicatuum. Ad hoc s. eod. lib. de præben. cap. fin.

¶ *Prima glossa dicit quod declarat, quod reprobat & approbat, secundo summat.*

a ¶ *Si capitulo.*] Hic determinatur decretalis s. eod. proposuit. & corrigitur opinio glossæ ibi not. in glos. quæ incipit: Innocen. in fine in qua glo. dicebat Ber. quòd Cælestinus illi fecit iniuriam: cũ collatio præbendæ per capitulum sibi facta valeret: potuit tñ id facere de plenitudine potestatis. Approbatur autem opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hostiẽsis. & opinio Pet. de Sam. & Abbat. qui posuerunt in illo cap. casum secundum istud cap. & Compostel. etiam dicebat hunc verum intellectum s. de rescript. capitulum. in glos. magna. vers. si vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc in summa. Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factã capitulo, affecta est præbẽda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statututum me recipere, & præbendam conferre) non reuocato capitulo id exequi poterit.

¶ *Glossa due sequentes, & glos. secus, cum duabus sequentibus. & glos. penul. & vlt. possunt recitari per 7. contraria: & vnam questionem, qua incidit secundo contrario glos. nota. quarta & sexta formant & soluunt tres questionẽs.*

b ¶ *Pertinebat.*] de speciali priuilegio, vel præscripta consuetudine. s. de elect. cum ecclesia. j. ut. prox. c. vnico. in princip. j. de reg. cap. vlt. alias secus [supra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. & cap. ea noscitur. Ioan. And.]

c ¶ *Exequatur.*] istud est quod soluit contrarietatem. j. proxi. decre. quia hic executor datus fuit ad prouidendum: ibi ad compellendum tantum. Et si quæras quæ ibi sit ratio huius diuersi iuris: Sol. est in promptu [a]: quia in primo casu cum dat Papa executorem ad prouidendum, videtur ad se, vel ad suum executorem prouisionẽ reuocare: & sic per consequens ordinario a similiter. ad hoc de appel. vt nostrum. Sed vbi dat solum ad compellendum, tunc potestatem ad se non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipsum permittit, dum vult ipsum ad prouisionem compelli. Ioan. And.

a Secundũ Compost. in præalle. versi. & idẽ Archi. j. c. proxi. Ioã. And.

d ¶ *Illorum.*] nunquid requiritur ꝙ scripta directa executoribus, præsententur capitulo: an sufficit ꝙ præsententur ipsius capituli litteræ, id est, sibi directæ? Licet sit cautius & illa præsentari: puto iã sufficere, si ipsi capitulo præsententur litteræ ad ipsum directæ: hoc verũ, si de intentione Papæ per ipsas patet litteras [a], puta quia in litteris directis capitulo dr; nouerítis nos T. mandasse, vt vobis negligentibus mandatum nostrum exequi non postponat. in hoc casu vel simili, credo sufficere si hæ litteræ fuerint præsentatæ. Si autẽ per litteras capituli de datione executoris, & ꝙ sit ad prouidendum non apparet: tunc credo necessarium executorum litteras capitulo præsentari. hoc vñ sensisse Compost. in versicu. supradicto, & vers. seq.

a Facit de. vt lite pen. c. 1. in fin. Ioan. And.

e ¶ *Capitulo.*] Nota ꝙ si fit præsentatio litterarum capitulo, & postea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam est affecta etiam antequã executoribus hæ litteræ præsententur hoc sonat hæc littera.

Additio. Patet etiã per hanc litterã, ꝙ præsentatio facta solis executoribus, non afficit: & secundum intellige quod not. de præbend. c. fi. in glos. 2. & Inno. & Host. de iure pat. cum dilectus. Ioan. And.

f ¶ *Factam.*] Quæro quomodo fiet hæc præsentatio capitulo? Requirat illum qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel per sonum campanæ, vel per alium modum in ecclesia solitu. si autem se incluserent, vel impedirent ne fieret præsentatio: perinde est ac si præsentatio esset facta ad instar eius qui latitat, vel impedit ꝙ citari non possit. s. vt lit. non contesta. quoniam. §. porro. Poterit etiam compelli [a] per executorem ille qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel ipse idem cõuocare: licet priuatus sit. ad hoc de offi. deleg. præterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic ꝙ sufficit præsentare Decano, vel ei qui ibi est maior: & his canonicis qui cum eo sunt præsentes. ad hoc vt capitulo adimatur potestas: vt hic dr. nec requiritur ꝙ probet, ꝙ maior pars præsens ibi fuerit. In dictis enim citationibus, & denuntiationibus vniuersitati faciendis, sufficit ꝙ in loco congruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. dist. quod diuitis. s. de postu. cap. 1. & in hoc concordant doctores s. de elect. bonæ. 1. [vbi de hoc in gloss. 1. solu.] Et si diceres, ꝙ de necessitate haberet probare, ꝙ maior pars ibi fuerit præsens: pone ꝙ maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt: ijs ergo qui vocati veniunt fiat præsentatio, & tutus est. Sed quid si collatio pertinet ad duos, puta ad epm & ad capitulum: nunquid per præsentationem alteri factam adimitur vtriq; potestas? Dic ꝙ sic: secundum Compost. qui hoc not. in prædicta gloss. versi. item quid si collatio. ex quo enim potestas adimitur vni sine quo alius conferre non potest: ergo & alteri: sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij procedere nõ possunt. s. de offi. deleg. vno. ff. de arbit. si in tres & l. seq. ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ sufficit denuntiatio facta vni ex illis qui habet domum cõmunem. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo §. si plurium res. Ioan. And.

Capitulo qualiter præsentabantur litteræ Apostolicæ.

a Vide qd dixi de maio. & obe. cap. 1. in glo. § hoc. Ioan. And

Præsentatio mãdati Apostolici facta vni ex collatoribus, an afficiat alium.

g ¶ *Conferendo.*] secus si fuisset scriptum de eo quod duceret acceptandum. s. eo. quia cunctis. & c. ne captandæ.

h ¶ *Affectum.*] licet sit affectum, non tñ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici possit. s. eo. lib. de præben. si tibi absenti. sed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. j. eo. tit. c. vlt. Ioan. And.

i ¶ *Firmitatem.*] Contra. s. eo. lib. de rescrip. tibi qui. 2. respon. in fi. Sol. ibi non scribebatur capitulo, sed soli executori, qui etiam partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero scribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operatur hic quam ibi simplex præsentatio litterarum. Ioan. And.

k ¶ *Terminum competentem.*] aliàs posset appellari, vt s. de dila. c. 1. Et sic not. executorem præfigere terminum. fi. s. de præben. si tibi absenti. eod. lib.

l ¶ *Poterit.*] vt ex nunc recipiant in canonicũ: cum poterunt, prouidebunt de præbenda.

m ¶ *Extunc.*] extremum tempus designat. ff. de condi. & demon. l. si is. §. cũ ita. & hoc intelligo de executore, q hoc habebat in mãdatis, vt capitulo negligẽte exequeretur. Si autem simpliciter esset datus: puta quia [a] soli executori esset scriptum; tunc non haberet necesse negligentiam expectare. & facit quod dicam j. c. proxi.

a Vide Abba. cap. & Decis. in c. super eo. de offi. deleg. item Decis. con sil. 129.

n ¶ *Vocatione.*] hoc tenebat Compost. in prædicta glos. versi. sed quid si postquam executor. Et licet de canonicatu hoc satis videretur, tñ de præbenda contrarium videbatur: quia licet capitulum fuerit

fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuersa sunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & contu. cum dilecti, & de hoc s. de rescrip. constitutus. sed ex quo fuit negligens in vno, iam præsumitur in reliquo. ad hoc de præsump. scriptam. & optime s. eod. lib. de dolo & contu. eum qui.

... Facit ff. de suspect. tut. l. 3. §. quæri potest. quæ quid dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus. in glos. 4. Ioan. And.

a Soli.] Primo iungit tres casus, quibus littera beneficialis nõ afficit: Secundus: ibi, *Vel ordinario*. Tertius: ibi, *Aut soli*. Secundo: ibi, *Nisi nos*, ponit alios tres casus, quibus afficit. Secundus: ibi, *Aut executor*. Tertius: ibi, *Vel nisi*. Est sciendum, quod habemus in iure executores sententiarum, negotiorum, vel præceptorum: Item testamentorum, item gratiarum. De executoribus sententiarũ plene not. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero. & de senten. & re iud. de cetero. & c. quod ad consultationem. & habetur de his rubrica in Specul. parte 2. De executore negotiorum, literam, & præceptorum s. de oblig. ad ratio. cap. vnico. & de offic. delega. super quæstionum. post princip. ff. de negot. gest. l. 3. §. si executor. & de testib. l. fin. vbi de his not. & quandoque missus vocatur. de immu. ecclesi. cap. 1. de his. in Specu. parte 1. rubrica penult. De executoribus testamentorum j. de testa. cap. 2. & satis scripsi s. de testa. Ioannes. & in Spec. de his plenius de instru. edi. §. nunc vero aliqua. De vltimis circa quos versatur propositum, est sciendum quod ipsorum variæ sunt formæ. Sunt enim prouisores, compulsores, & mixti: scilicet partim ad compellendum, & partim ad prouidendum: de quibus s. de rescrip. ubi qui. De compulsoribus s. de rescri. abbatem, &c. Ioan. And.

Nota primo quod quando Papa scribit ordinario, vt conferat sine alio executore fasta ne ad hoc de rescrip. c. 2. te. Not. secundo argu. quod in impetratione debet mentio de canonicatu & præbenda. Et sic videtur quod non facit erat capere illo tantum alterum. Domi nicus.

¶ Item.

¶ *Si soli ordinario vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretũ, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. VI.

SI soli [a] ordinario [b] † pro te beneficiando executore nõ dato, Vel ordinario & executori, vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat [c]: aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diœcesi, seu prouincia prouideri [d]) mandatum Apostolicum sit directum: per talis præsentationẽ mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat puniendus [e] existat; ei tamen potestas sic nõ adimitur [f] conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane, quod fieret contra [g] ipsam: Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans [h] potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati Apostolici prouidendum) interdixisset [i] eidem: præsertim cum interpositione decreti: Vel nisi tu iuxta dictum [k] mandatum esses in canonicum iam [l] receptus: tunc enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem [m] aliquam non haberet.

quæ plene not. Compost. s. de rescrip. capitulum. in glos. magna. ad princ. [& Inno. & Host. s. eo. quia cunctis. & ibi Pet. & Abb. in distinctionibus. & ipse Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. ad horum solutionem] Et ad correctionem pro parte eorum quæ not. s. de præben. c. vlt. Et hoc dicit in summa. Si soli ordinario, vel soli executori ad compellẽdum, vel ordinario & tali executori sit scriptum, per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretũ, aut executor ille insinuasset, & interdixisset maxime cum decreto, vel ratione mandati iã esset facta receptio ad canonicatũ. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbẽda, ita quod collatio alteri facta non tenet.

b ¶ *Ordinario*.] per ordinariũ intellige illũ, ad quem collatio pertinet [1]. Et in hoc casu intellige supra de præbendis. cap. dilectus 2.

[1] Vide quæ not. de offic. ordinarij in glo. 1. Ioa. And.

c ¶ *Compellat* [2].] secus si fuisset datus ad prouidendum. s. cap. prox.

[2] Alias prædictum.

d ¶ *Prouideri*.] De hac forma not. s. de rescrip. abbatem. s. de præb. propositum. de concel. præben. cum nostris.

[3] Vide Petrũ de Anchara. consil. 14. Incipit. quia primo inquirendũ.

e ¶ *Puniendus*.] de præben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam. § addijcimus.

f ¶ *Non adimitur*.] rationem dixi s. c. proxi.

g ¶ *Contra ipsam*.] & tunc etiam ante præsentationem litterarum affecta est in casu. s. eo. lib. de rescr. tibi qui. §. quinimmo. alias nec per præsentationem afficitur, vt hic. Ioan. And.

h ¶ *Insinuans*.] s. eo. lib. & tit. quia cunctis. §. ex parte.

¶ *Glos. seq. ponit opi. reprobatam & approbatam: pro approbata inducit decret. cui respondebatur. deinde inducit rationem.*

i ¶ *Interdixisset*.] Not. reprobatam opinionem Ber. not. s. de præben. c. vlt. vbi dicebat, quod executor datus ad compellendum non poterat interdicere [4]. Compost. contra in prædicta glo. allegabamus decret. quia cunctis. §. ex parte. eo. tit. & lib. sed in prouisore loquitur: sed illud vicinum est mandato, vnde satis mandatum intelligitur. s. de elect. in causis. ff. iudi. sol. iam tamen. §. in hac.

[4] Idem Nost. in decret. pro ... lorum. Sed Innoc. dicit ibi, quod interdicere & reseruare pot. Ioan. And.

k ¶ *Iam receptus*.] tunc enim negotium prouisionis faciendæ de præbenda post receptionem vacante est deuolutum ad Papam, & sic capitulo ademptum. 3. q. 6. dudum. de appel. vt nostrum. de offi. leg. licet. de præben. inter cetera. vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam deuoluto, non valuit collatio ordinarij de præbenda, quæ permutari debebat.

l ¶ *Tunc enim*.] scilicet in his tribus casibus, vel altero eorum: scilicet cum erat decretum, cum executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

¶ *Glos. seq. habet duas principales partes: secunda ibi*, Videndum. *Prima habet tria principalia membra: secundum ibi*, Si autẽ canonicatus. *quorum primum distinguit duo: secundum, alia duo. primum quorũ subdiuidit in tria. tertium distinguit in alia tria. Secundum principale primo membri distinguit quatuor. tertium principale distinguit tria. Pars secunda principalis habet duas partes: secunda ibi*, Si autẽ non contulit. *quæ subdiuiditur in duo: & hvius secunda distinguit quinque: ibi*, Si autem de canonicatu.

[5] Et magistra. Dom. & Pet. de Ancha. & ordinaria ... singula in secundũ Phili. Fõt.

m ¶ *Firmitatem*.] Ad plenã & breuem indaginem veritatis huius materiæ primo videndum est de expectantibus quis alteri præferatur: secundo, quæ gratiæ præbendas afficiant. Ad primũ distingue, aut vterque expectat auctoritate Apostolica, aut alter tantum, aut neuter. In primo casu subdistingue: quia aut vtrique collatus est canonicatus à Papa, aut vtrique mandatur conferri, aut alteri est collatus: alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus est canonicatus à Papa: si apparet quis primo impetrauit: ille præfertur quantumcunque secundo impetrans primo suas præsentet litteras, & primo recipiatur. de præben. eod. lib. cum cui & sic debet intelligi de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis. hoc fallit in casibus [6], in quibus præfertur secundus impetrãs. Primo, si primus fuit negligens petere præbendam sibi debitam. s. eod. lib. de præben. si clericus. §. verum. de rescrip. tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur dignitas secundo, quæ habet præbendam annexam. s. eo. lib. de præben. quia

Impetrãs a sede Apostolica, an & quando præferatur alijs impetrantibus.

[6] In quib. casibus secundus præfertur primo & vide Felin. ... c. capitulũ. extra de rescript.

C A S V S. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, non dato executore ad prouidendum & compellendum: & præbendam mihi assignarent si vacaret: alioquin proximo vacaturam, vel etiam scripsit cantori beati Hilarij maioris Pictauen. executori, vt compelleret Decanum & capitulum ecclesiæ Pictauen. vt mihi canonicatum cum præbenda conferrent, vel etiam ambobus scripsit: quia mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt me reciperent in canonicum & fratrem, & præbendam mihi assignarent si vacaret; alioquin proximo vacaturam. Et mandauit cantori ecclesiæ beati Hilarij, vt Decanũ & capitulum compelleret ad conferendum mihi canonicatũ sub expectatione præbendæ. Hoc facto, præsentaui litteras meas executori meo in secundo casu: qui executor eas notificauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vtrum affecta sit mihi præbẽda primo vacatura, ita quod alteri conferri non possit? Respondet quod nõ regulariter: Fallit si in gratia mea erat decretum irritans: sicut si in primo casu mandabat Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt mihi decanatum & præbendam conferrent: decernentes irritum, &c. Vel etiam si decretum irritans non erat appositum in gratia mea: sed executor notificauit gratiam meam, & sibi reseruauit præbendam primo vacaturam: & decernebat irritũ, &c. Vel si iam fueram in canonicum receptus: In his enim casibus esset mihi affecta præbenda: alias secus esset, si executor esset datus ad prouidendum, vt in præcedenti capitulo. Nota primo, quod cum Papa scribit ordinario, vt prouideat præsentato, non ligat regulariter manus ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Item est cum executor fuit datus ad compellendum tantum, videlicet vt faciat prouideri: fallit in gratia, in qua fuit appositum decretum irritans. Nota quod recepto in canonicum est affecta præbẽda proximo vacatura. cap. relatum. de præbend. in antiquis. Nota quod si est scriptum ordinario & executori ad compellẽdum, est necesse quod executor insinuet ordinario potestatem suam, & faciat inhibitionem cum decreto irritante, ad hoc quod affecta sit illi præbenda pro quo scribitur.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Si soli*.] Emanauit ad declarationem decre. s. de præben. dilectus 2. & 3. & eorum quæ ibi not. per Berd. & modernos: & eorũ

ben. quia sæpe. Tertio, quando secundus ex se habuit prærogatiuã. §. de præben. c. penult. Quarto, quando secundus non ex persona sua, sed ex persona tertij impetrantis super primum prærogatiuam habet. j. cap. proximo. Quinto, si vacauit sacerdotalis præbenda, & secundus est in ætate, & nõ primus. §. eod. lib. de præben. si cui. quod tñ sane intelligas prout ibi dixi. Idem putant quidam in casu decre. eod. tit. si pauper. [1] sed dic vt ibi dixi. hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autẽ non apparet ex data vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit in præsentando, aut ambo concurrunt: si alter præuenit, ille præfertur: si autem ambo concurrunt: ille vel illi vel ipsorum maior pars ad quos collatio & receptio spectat, alterum eligere tenentur: & ille solus admittetur, vel alteri præferetur: nisi Papa vtrique voluerit prouidere: vt §. eod. lib. de rescrip. duobus. 1. responso. Si autem neutri collatus sit canonicatus: sed vtrique conferri mandatur: aut constat quis primo impetrauit, aut non: Si non constat, tunc dic vt §. prox. dixi, quando vtrique collatus erat per decre. de rescrip. duobus. 2. respon. §. eod. lib. Si constat: aut mandatur vtrique pure conferri, aut alteri sub conditione, alteri pure; aut vtrique sub conditione. Si constat quis primo, & mandatur vtrique pure conferri, datis executoribus ad prouidendum: si primus primo præsentauit, & primo receptus fuit, hic nulla est q̃stio. Si vero secũdus primo præsentauit, & primo fuit receptus adhuc indistincte in præbenda vacante post receptionem primi, vel etiã ante si adhuc non erat collata secundo præfertur primus impetrans. de rescrip. tibi qui. 1. respon. §. eod. lib. si autem tempore receptionis primi iam erat præbenda collata secundo: aut in litteris primi erat decretum, & tunc indistincte præbenda illa primo debetur. §. eo. lib. de rescrip. tibi qui §. quinimo. aut non erat decretum in litteris: & tunc aut executor insinuauit, reseruauit, & inhibuit maxime cum decreto: aut non: In primo casu præbenda vacans post reseruationem & insinuationem collata secundo, primo & non secundo impetranti debetur, vt supra eod. cap. § idem quoque. In secundo casu potietur præbenda sibi collata secundo impetrans, primo prætermisso: vt eo. tit. tibi qui. 1. responso in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo casu præferri: intelligas sane, vt etiam præferatur secundus in casibus, quos §. proxi. parte notaui. Si vero mandatur alteri sub conditione, alteri pure conferri: si prima est pura, secunda conditionalis: idem quod §. si vero prima gratia est conditionalis: puta vt prouideatur si accesserit consensus capituli: si secundus pure impetrans priusquam consensus accedat, à Papa vel executore suo obtineat canonicatum, præfertur primo: aliàs præferetur primus. §. eod. lib. de rescrip. si pro te. [a] Si vero vtrique mandatur sub conditione cõferri: puto in hoc casu, q̃ qui primo ad prouisionem & conditionem peruenerit, ille præferatur in assecutione præbendæ tunc vel post vacantis. arg. prædictæ decre. si pro te. iam enim dies datæ ad diem conditionis refertur. ad hoc §. de appella. præterea. de voto. licet. de condi. appo. super eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit: tatis esset seruandum quod dr̃ §. de rescript. capit. penult. Si autem canonicatus alteri collatus est, alteri conferri mandatur, aut primo impetranti collatus est: secundo vero cõferri mandatur, aut econuerso, aut ignoratur quis primo impetrauit: In primo autem casu dubium non est primo impetrantem præferri. §. eo. lib. de præben. eum cui. In secundo adhuc primus impetrans præfertur secundo. §. eod. lib. de rescrip. tibi qui. de præben. si Apostolicæ. ad fin. quod verum puto, nisi in casu in quo supra dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, secundum primo præferri. §. eod. lib. de rescrip. tibi qui. 1. responso. in fin. si autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indistincte tunc præfertur cui collatus est canonicatus. §. eod. lib. de rescript. duobus. 1. responso. Si vero alter tantum Apostolica auctoritate expectat: ille siue sit primus siue secundus, præfertur inferiorum legatorum vel quorumcunque auctoritate receptus vel expectantibus. §. eod. lib. de præben. hi qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habentis specialem mandatum à Papa, auctoritate Papæ receptus intelligitur: vt ibi 2. responso. Interdum etiam recepti per litteras facultatis, intelliguntur recepti auctoritate Apostolica. qđ dic vt §. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, secundus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus confirmationem & executores à Papa, adhuc præfertur secundus: sed ille primus præfertur omnibus post suam confirmationem impetrantibus a Papa. §. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. & cap. si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica, aut vterque ex reseruatione legati, aut vterque ex receptione capituli; aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem; & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt §. eod. lib. de offi. lega. præsenti. §. cæterum. aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quæstio: quia ex quo ad collationem iam vacantium processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eod. c. 1. respõso. Si vterque auctoritate capituli expectet. de æquitate deberetur primo præbenda: si tñ capitulum eam secundo vel neutri, sed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus. §. eod. cap. 2. & de hoc §. de præben. relatum. per Inno. & Hostien. Et dicunt quidam, q̃ tales receptiones nõ valent hodie per decre. supra eod. detestanda. quod non credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto q̃ siue sit primus siue secundus, illi pro quo reseruata est a legato, debetur: quia cum potuerit reseruare præbendam nulli debitam, vt §. de iur. patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli conferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si contra illam inhibitionem, reseruationem & decretum, alteri conferatur, non valet, vt in prædicta decre. cum dilectus. §. eod. lib. de offi. leg. præsenti. 1. responso. Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ præbendas afficiant. Et dic breuiter, q̃ si Papa contulit canonicatum [1], statim affecta est præbenda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij de iure debita. §. eod. lib. de præben. si postquam. & c. dudum. ita q̃ si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, non valet collatio, vt ibi. Si autem non contulit canonicatum statim, sed mandauit conferri: aut mandauit conferri primam, quã acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo casu non est affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantis, vel primæ vacaturæ, vel ex causa secundæ vel vlterioris, vt §. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. penul. ad fin. certam autem & expressam antequã vacet, talis acceptare non potest, vt §. eo. tit. & lib. ne captandæ & si talem acceptet, per talẽ acceptationem præbenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & præbenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mandat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vt compellat, aut illi & executori vt compellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarum non afficitur præbenda, nisi in tribus casibus, vel altero ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum: tunc enim statim per præsentationem litterarũ est affecta præbenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus: tunc per receptionem affecta est præbenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto & Hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quando scribitur illi, ad quem pertinet collatio, dato executore, vt prouideat, hic per præsentationem litterarum factam collatori, afficitur præbenda, ita q̃ collatio postea alteri facta non tenet. §. c. proxi. & sic intelligi debet. §. eod. proposuit. quod quidam verum putant, nisi executor ille pronuntiasset se executorem non esse: per decre. §. de præben. dilectus. 3. quod verum non puto [4]: nam affectio præbendæ, quæ per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniqua pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlti. glossæ si executor datus fuerat ad prouidendum, vt §. c. proxi. dico tñ tutum impetranti, q̃ ab illa pronunciatione appellet [5]. In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solam insinuationem executoris, & notificationem eius q̃ vult præbendam per illam potestatem conferre, etiam si non interdicat, puto affici præbendam. §. eod. tit. & lib. quia cunctis §. ex parte [a]. & sic erit ista differentia, quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vt afficiatur præbenda, habet insinuare & interdicere, vt hic: secũdo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex ijs quæ dixi §. c. proxi. in glos. 1. Ioan. And.

[1] Scilicet, quando primus canonicatus est aliud beneficium Philip. post Io. And. Font.

[a] Vide not. ibi, & per glos. in ver. executorẽ. j. eo. cle. Ioan. And. Paul. Fota.

[1] Idem si conferat aliud beneficiũ vt c. si beneficia. §. eod. de præb. ibi vide Philippũ. Fonta.

[4] Not. Domi. q̃ iudex delegatus per suã interlocutoriã nunquam tollit effectũ litterarum deductum in esse. vide eundẽ cap. si super gratia. de offi. deleg. i. eo. Fonta.

[5] Nota q̃ sententia, qua iudex pronuntiat se non iudicem, nõ extinguit iurisdictionẽ, & licite ab eadem appellatur. c. significantibus. §. de offi. deleg. Philip. Fõta.

[a] Vide c. 1. §. eod. in glos. 1. Philip. & de rescript. tibi qui. 2. responso Io. And. Fota.

[a] Idem.

¶ Si tres expectantes sint in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

CAP. VII.

AVctoritate Marti-

A*uctoritate*.] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadem ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primũ: ex quibus quæstionem format: secundo: ibi, *Cum igitur*. soluit rationem reddens, & argumentum inducens: ibi, *Licet enim*. facit qđ not. §. de rescrip. capitulum. in 1. glos. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem ecclesia diuersis temporibus, & virtute gratiæ debet præferri secundus: ipsis conferentur præbendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

Casus.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in ecclesia Pictauensi antequam gratia esset effectu sortita, Martinus mortuus est: successit ei Bonifacius, qui non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiam in ipsa ecclesia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula prælationis: quia volebat eum præferri omnibus receptis auctoritate suorum prædecessorū, non autem sua: postea vacauit præbenda: quæritur cui debeatur, vtrū Titio primo expectanti? Respōdet Romanus Pōtifex ꝙ nō: quia clausula plationis facta tertio, Titiū excludit: nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipsum præcedit: & Bonifacius noluit Sempronium præferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorū: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius secundā, & primus habebit tertia: Et sic Caius consequitur per alium, scilicet per tertiū, quod per se non posset consequi: quod probatur per simile: Nam si quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre suis superstitibus: si pater tempore mortis defuncti desierat esse agnatus, quia se dederat alicui in adoptionē: tunc frater qui est agnatus, succedet: cum pater amplius non sit agnatus, sed frater: Et quia remāsit mater quæ est cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc secundum iura antiqua: quia illud est immutatum per iura noua Codicis & Authentic. Et sic si fuisset tantum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam si se dedisset in adoptionem: sed quia reperitur agnatus, scilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponamus ꝙ moriar relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionem: si dimisissem solummodo patrem & matrem, pater mihi succederet, non mater: Sed cum frater meus excludit patrē, ideo nunc mater mea excludet fratrem: & sic mater per meum fratrem consequitur, quod per se nō fuisset consecuta. Similiter hic Caius secundus consequitur per tertium, scilicet Sempronium, quod per se non posset consequi. Not. primo: ꝙ cum in eadem ecclesia sunt plures expectantes in ordine consequendi præbendas, debet attendi & seruari voluntas Papæ. Not. magis specifice, ꝙ si in eadem ecclesia sunt plures expectantes, & vltimus habet prærogatiuam: ille præfertur primo, sed non secundo, si secundus sit receptus auctoritate eiusdē Papæ. Not. ad quod allegatur iste textus, ꝙ quis per aliū consequitur quod alias per se nō posset consequi. Not. si iste ordo non seruaretur, tunc intentio Papę esset violata.

† Alias, similiter.

¶ De clausula anteferen, vt in c. Felinum in c. capitulum. e. titu. de rescriptis.

† vacat, legitur in antiquioribus libris.

† Nota, ꝙ mens & tenor gratiæ est obseruanda. ad hoc de præben. cui de nō. 3. eod. lib. Dom. vnde ... ex ... primus habebit primā, tertius secundam, & secundus tertiam. Fontā. post Ioan. And. dicentem, tertio præferri in ... casibus: vt si dicatur, præferatur omnibus vltra tale tempus expectantibus. Fonta.

ni[a] Papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendā primo in Parmensi ecclesia vacaturā nulli alij de iure debitā in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem[b] † gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri †: post hæc autem quædam vacauit † præbenda in ecclesia memorata: quæritur quis eorum alteri præferatur[c], & secundum quem ordinem præbēdas assequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio a nobis concessæ appareat euidenter, nos voluisse[d] primo tertium, & secundum tertio, anteferri: Decernimus quòd primam[e] secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minime seruaretur[f]. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet: Sicut contingit[g] in successione illius, qui ab intestato relictis patre[h] (in adoptiua familia cōstituto) matre[i] atq. fratre decedit, in qua successione pater[k] ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus[l], materque vincit agnatū: mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

¶ Idem.

¶ *Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiā si percipiebant distributiones quotidianas; secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, si nondū est deuentum ad collationem. hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. VIII.

QVO-

¶ *Prima glos. dicit quod declaret, & corrigat, & summat.*

a ¶ *Auctoritate Martini.*] Pulcher casus istius decretalis similis illi, quem habuisti 3. de præb. c. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorū, quæ not. Compost. 3. de rescript. capitulum. in glos. magna. §. item si duo recepti sunt. & breuiter dicit capitulum, quòd si tres expectantes sunt in vna ecclesia: vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdē auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis nō auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus: secundam tertius: tertiā primus. quod probatur argumento legali.

a ¶ *Martini.*] ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cælestini non procedebat dubitatio, propter reuocatoriam Bonifacij, de qua dicitur infra c. proxi. & 3. de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ *Similem.*] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ *Præferatur*] in illa præbenda.

d ¶ *Voluisse.*] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum. 3. eo lib. de præben. cui de non. cum similibus.

e ¶ *Primam secundus.*] contrarium dicebat Compost. in prædicto loco in simili, vel eadē quæstione, quæ talis est, primus receptus fuit per litteras generales, secundus per speciales, tertius per speciales, cum hac clausula, ꝙ deberet præferri omnibus receptis in ecclesia auctoritate generalium litterarū: quærebat secundū quem ordinē deberent prædicti pbendas assequi: & dicebat Compost. ꝙ tertius excludebat primū: sed quia primus excludebat secundū, qui secundus postponebat tertiū ex persona ipsius secundi, & si nō ex sua, primus debebat habere primā: secundus secundā: tertius tertiam: secundū regulā, si vinco vincentem[1] &c. ff. de diuer. & temp. pscr. l. de accessionibus. ibi, nam qui me. ad hoc 3. de offic. lega. dilectus. sed hoc est falsū, vt hic vides: & satis id patet per considerationem intentionis Papæ, vt dicit littera: intentio enim eius fuit secundū præferri tertio[2]: & tertiū primo[3]: & sic seruetur ordo: & sic etiā fallit hic, nec locum habet regula illa; si vinco, &c. de qua not. 34. q. 1. rogamus. & fallit etiam illa regula in casu l. j. post. ff. ad Tertul. æquissimum. §. si ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. in Auth. de æqua. do. §. is. ff. qui pot. in pig. hab. l. Claudius Felix.

ADDITIO. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus post Pet. sic soluit Brocardicum: aut quæritur de diuersis casibus: & tunc licet vincam vincentem te, non propterea vinco te: vt in hac Authen. & l. 3. & j. proxi. alleg. Aut de eodē: & tunc refert an sit eadem causa vincendi te: qua vinco vincentem te, aut non: primo casu vera est regula, vt in l. de accessionibus. secundo casu non, vt in l. Claudius. j. alleg. Ioan. And.

1 De qua regula Oldra. consil. 98. in folio 61. post mediū Fonta.

2 Quia prior in data secundum Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

3 Quia in littera tertij est clausula derogās primo, nō secundo. Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

f ¶ *Minime seruaretur.*] quæ tamen diligenter est seruanda. 3. eo. lib. de præben. cui non. cum suis concord.

g ¶ *Contingit.*] ponit casum l. ff. ad Tertul. l. 2. §. obijcitur. versic. sed si sit agnatus. aliàs est ibi §.

h ¶ *Patre.*] carnali; sed adoptato; vt sequitur.

i ¶ *Matre atque fratre.*] non constitutis in adoptiua familia: de de carnalibus intellige.

k ¶ *Pater*] carnalis, constitutus in adoptiua familia: vnde desijt esse agnatus.

ADDITIO. Inst. de leg. ag. tu. ad finem. & tit. seq. de cap. dimi. §. minima. vbi patet per minimam capitis diminutionē (quæ est cum is qui sui iuris erat, alieno iuri subijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem desinere esse agnatum. Ioan. And.

¶ *Glo. sequēs exponit ponēdo tres regulas, secundo notat, & dat simile.*

l ¶ *Agnatus.*] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas: Prima, ꝙ pater carnalis adoptatus excludit matrē carnalem: Secunda, ꝙ mater excludit agnatum[4]: quod hodie secundū iura Cod. & Auth. locum nō habet[5]. C. ad Tertul. l. vlt. & Auth. cū solis. & Auth. defuncto: Tertia, ꝙ agnatus excludit patrē carnalem in adoptiua familia constitutum. Pone ergo patrem primū impetrantem: matrem secundū, agnatum tertiū, cum prærogatiua: & sic intelliges. Et sic not. ꝙ in assecutione primæ præbendæ tertius nocet primo; & sibi quo ad illam non prodest: tamen sibi prodest in hoc, quia citius suam consequitur. Et est simile, vxor legitima excludit naturales non legitimos: quia alias si non esset proles vel vxor legitima, succederent in duabus vncijs: & tamē ipsa vxor excluditur ab agnatis. C. vnde vir & vxor. l. 1. sed si ipsa nō superest, naturales excludūt agnatos in duabus vncijs. hæc probantur C. de natu. lib. Auth. licet. & in Auth. quib. mo. nat. effi. leg. §. si quis autē. coll. 6.

ADDITIO. Hosti. in sum. qui fil. sint legi. §. an vtrumque genus succedat. ver. quod autem dixi. Ioan. And.

4 Secundum iura Digestorū, vt patet per sequētia. quod etiā secundū iura illa in fratre procedere non videtur, vt dixi in tex. Ioan. And.

5 Ne credas tamen illud antiquū ius per hanc decretalem renouatum, etiā in terris ecclesiæ. Pet. & Ancha. & alij post Archi. vnde notāt ex iste correcto posse argui, vt not. l ca. nouit. s. de iud. glo. 1a l. 1. ff. de cōiug. cum eman. lib. & tradunt Doctores in §. 1. Instit. de testamen. ordinan.

Q ¶ *Vontam.*] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo: ibi; *Præsenti.* declarat quinque dubia circa illam, primo, tertium: secundo, quartum: ibi, *In illis.* tertio, quintum: ibi, *Sane.*

Et hic

¶ Et hic iunge litteram, quæ est infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multæ dubitationes insurgunt ex constitutione.]

¶ Istud capitulum emanauit ad declarationem constitutionum reuocatoriarum, quas fecit Bonifacius: de quibus dictum fuit s. de præbend. cap. si is. & c. quodam.

Casus. Paulus vltimo mortuus fecit gratias in aliquibus ecclesijs: cui successit Sixtus, qui reuocauit & cassauit gratias factas per suum prædecessorem, per quas ius in re non fuerat quæsitum, licet bene ius ad rem: vtrum per istam constitutionē sint reuocatæ gratiæ sui prædecessoris, etiam si expectantes erant recepti in canonicos, licet sub expectatione præbendæ? Respondet Romanus Pontifex, q si solum erant recepti in canonicos, illę gratię sunt reuocatæ. Sed quid: ponamus q fuerant recepti in ecclesia, in qua erat certus numerus canonicorum, sed nō erat certus numerus præbendarum: & sic iste supernumerarius recipiebat præbendas cum alijs: mortuo vno de numerarijs canonicis, portio sua erat augenda, sicut portio aliorum canonicorum: vt ponamus q in illa ecclesia sunt viginti canonici, & diuisio præbendarum fit in viginti partes: recipitur alius canonicus supernumerarius, tunc fit diuisio xx. & vnius præbendarū: moritur vnus de numerarijs: certum est q augmentatur portio istius canonici supernumerarij: vtrum per constitutionē reuocatoriam cassetur ista gratia reuocatoria? Rndet q non: Causa dubitandi in isto primo casu fuit: quia præbendæ iam erant affectæ per adeptionem canonicatuum factā auctoritate Papæ. Ratio vero decidendi: quia de mente iuris & reuocatorū est q tollantur iura ad rem, sicut hic erat ad p̄bendas vel portiones priuilegiatas sm Ioan. de Lig. Dominicus.

Not. primo, q ante collationem beneficij non dr ius quæsitum in re, sed ad rem. ad hoc tex. hic in fine. Not. secundo, q in reuocatione priuilegiorum Pontificum Romanorum Papa no requirit consilium Cardinalium: cum hic dicat tātum de præsentia. Dom.

† Vide Rotam decisione 9. de concessio. præben. in nouis. & decis. 144. in nouis. & Feinum in c. causam quæ. & in c. 1 nostra. extra de rescript.

[Quo]niam [a] ex constitutione [b] nostra, per quam paulopost [c] promotionem nostram ad summi pontificatus apicem [d] omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concessiones super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbēdis, officijs, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuscūque beneficijs ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur: ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset quæsitum in re, licet ad rē [f]) a felicis recordationis Nicolao Papa iiij. & Cęlestino v. prędecessoribus nostris factas, siue concessas auctoritate Apostolica in fratrū nostrorū præsentia omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas, irritas & vacuas nuntiauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, vt vnde prætatæ constitutionis reuocatoriæ processit editio, interpretatio eius quoque procedat [e]: Præsenti declarandu duximus sanctione, quòd in illis (qui editionis tempore supradictæ vltra statutum numerum erant per eosdem prædecessores canonici sub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum [f] habet. Si autem huiusmodi [g] recepti vltra numerum distributiones, & alia, vt canonici de numero existentes, sic tempore dictæ reuocationis habebant, quod per cessionē vel decessum [h] illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionū seu partium suarum augmentum (cum forsan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autē portionum numerus, vel præbendarum distinctio [i] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiuslibet ecclesiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientiū portiones [k]: ad istos [l] vel eos [m], qui per litteras [n] facultatis dictorum prædecessorum nostrorū in aliquarū ecclesiarū canonicos erāt recepti (licet præbēdas vel alia beneficia expectarent) constitutionē cer

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

a ¶ Quoniam.] Emanauit declaratorie ad reuocatorias, de quibus dixi supra de præbend. c. penult. & antepenul.

b ¶ Constitutione.] à principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit constitutio, postmodū fuerunt duæ: vna super gratijs Nicolai, alia super gratijs Cælestini, vt dixi de præben. si is cui. s. eo. lib.

c ¶ Paulopost.] scilicet, sexto calendas Ianuarij, vt ibi dixi, idest, quinto die exeunte Decembri. & super hoc vide quod dixi in fin. huius lib. super data.

d ¶ Apicem.] sic s. in procemio huius lib. §. sane. & 40. dist. nō nos.

Additio. Vide qd dixi in cle. Romani. de iureiu. in prin. Io. And.

e ¶ Procedat.] 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. de sen. excom. inter alia §. vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habes in prædicto §. ex his. & de postu. c. 1. Ioan. And.

Additio. Dicit Archid. q illa decre. 1. contradicit: sed ibi de interpretatione iudicis, hic de interpretatione principis.

f ¶ Locum habet.] habes igit primū casum declaratoriū, scilicet in his receptis vltra numeru expectantibus portiones vel præbendas.

g ¶ Huiusmodi.] scilicet auctoritate Nicolai vel Cælestini.

h ¶ Decessum.] vel depositionem, vel iuris priuationem. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu. veritatis.

¶ Glos. seq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartam Host. quam probat, & respondet quatuor obiectionibus.

i ¶ Distinctio.] Nunquid impetrans in tali ecclesia, vt sibi prouideatur de canonicatu & præbenda si vacat, vel quam primo vacauerit, vel se facultas obtulerit in tali ecclesia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidam q non: quia conditio nō est extitura: quia ibi præbenda no vacat, nec vacare pōt. de præben. dilecto. quia etiā talia rescripta vt ambitiosa, sunt restringenda de elect. dudū. s. eo. lib. de præben. quamuis. 1. Alij dicunt, q si simpliciter scribatur vt recipiatur, non obstāte certo canonicorum numero, sed nō adijciatur: q prouideatur sibi de præbēda si vacat, vel q primo vacauerit, tūc statum recipietur, etiam si numerus canonicorum ibi statutus nō esset: qa illud, nō obstāte, nō minuit, sed addit scilicet, q statim recipiat, licet ibi certus sit numerus: sed ex quo adijcitur, de præbenda si vacat, &c. patet q de tali ecclesia non potest intelligi, vt superius dictū est. Tertij dicunt, q si non est distinctus numerus canonicorū, nec præbēdarū, tali impetranti non prouidebitur: sed si numerus canonicorū statutus est, vt in quæstione proposita, & in casu nostro: per cō. equis statutus intelligitur certus numerus portionū. ad hoc de cōsti. translato. & idē dicunt ecōuerso. hoc poteris videre per Inno. s. eo. tit. ex parte. & per Compost. de rescr. capitulū. in glo. magna. §. ite quia si Papa mādat aliquē. & c. constitutus. in n. Host. autē in decr. præal. ex parte. dicit indistincte, q etiā si non sit certus numerus canonicorū, nec præbendarum: etiam si rescripto caueatur, q assignetur præbenda vacans, vel quamprimum se facultas obtulerit, & non obstante certo canonicorū, & c. valet rescriptum. sequitur enim sm eum, q si Papa intendat prouidere in ecclesia, in qua certus numerus est, qd est minus impetrabile, q multo fortius in ecclesia in qua non est certus, quod magis est impetrabile [a]. allegat s. de deci. ex parte. §. qui fil. sint legi. per venerabilem. de transla. c. vlt. [b] in cle. litteras. de rescri. in glo. fin. nec obstat q talis statim canonicatum & præbendam habebit: quia & si hoc durum sit, obediendum est. de rescr. si q̄n. nec obstat q nō extabit cōditio, si vacat: qa illud, si vacat, no fuit appositū, vt receptionē cōditionalē reddat, vel vt impedimentū inducat. facit s. de rescri. constitutus. sed vt impedimentū remoueat, si quod esset [c]. Et quæ causa dubitationis tollendæ in rescriptis inferuntur, ius eius non lædēt, nec mandatū impedient. ff. manda. qui mutuā. in prin. ff. d mili. testa. si miles. nec ambitiosum est pauperem clericum sibi beneficium impetrare. de æta. & quali. tuam. de præben. cum sm. Non obstat decret. ex parte. & decr. dilecto. quia licet in tali ecclesia (in qua nullus est numerus) Laterañ. conciliū locū nō habeat, vt ibi: prouisio tñ Papalis locū habet. ad hoc 9. q. 3. cuncta per mundum. & c. per principalem. fatetur tñ q obstabit impetranti penuria ecclesiæ [d], si tanta sit q non sufficiat pluribus, non qualitercunque, sed q quilibet honeste de sua portione viuere possit secundum consuetudinem prouinciæ, vel in eadem ecclesia antiquitus obseruatam. supra de insti. cap. 1. & 2.

Additio. Vide quod not. de vita & hone. cle. quoniam. in fi. 1. glos. & quod ibi dixi. Ioan. And.

k ¶ Portiones.] de consti. cum M. in principio.

l ¶ Istos.] tales q p vacationē nil recipiunt, nisi portionū augmētū.

m ¶ Vel eos.] Tacite aggreditur alium casum, quem reuocatoria non comprehendit.

¶ Glossa sequens respicitur per obiectionem.

n ¶ Litteras facultatis.] concessas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautum erat in litteris illis, q auctoritate Apostolica id facere possent. hoc dico per decret. s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. & per verba ipsius reuocatoriæ, quæ scripsi in prædicto capitulo, si is cui. vbi dicitur per dictū antecessorem nostrum, seu

R eius

‡ Ad hanc glosā vide not. Dom. Anton. & aliorum c. constitutus. s de rescr. vbi vide casum & hanc glos. bont.

† Vide Panor. ca. & Felinū in c. constitutum extra de rescript.

[a] Quamuis doctores sequantur Host. tamen sua ratio non videt bona, quia nō arguitur sic in beneficialibus, vt not. de rescrip. postulasti. c. cui de non sacerdotali. s. de præb. Fonta.

[b] Facit ff. de leg. 1. si cui certum vel legatus letum, ... & hi debentur, qui nō habent peculium. Io. And.

[c] Sic quandoque ponunt clausulas ad exequendam gratiam, & non ad augendam, vt in clem. 1. in fi. de præben. Ioan. And.

[d] Idem Dom. & Philippus. Fontanus.

tum est non extendi præfatã a. ¶ In illis vero, qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum, plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit b. ¶ Sane in ijs, qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel alijs ecclesijs, seu beneficijs quibuscunque, à dictis prædecessoribus nostris litteras impetrauerunt, etiam si per executores illorũ factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones, varijque processus; & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrãtes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent; non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant c factæ †: locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationẽ processum, & sic per cõsequẽs ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

TITVLVS VIII.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorũ effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vsq; ad §. cũ vero. secundũ Domi.

CAP. VNICVM.

Si † ad episcopum d & capitulũ cõmuniter pertineat † collatio præbẽdarum: mortuo e episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso f, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: etiamsi g episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus h.

---

eius auctoritate factas, concessas, seu commissas, & cætera.

a ¶ *Præfatam.*] ratio, quia non sunt ipsorum Pontificũ, sed recipiẽtium auctoritate recepti, vt dixi in prædi. decret. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio est huius tertij casus: primos enim duos non respicit Ioan. And.

b ¶ *Non existit.*] Ista igitur est differentia inter hunc casum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis: hic certam præbendam vel portionem dandam solum ijs, qui erãt de numero: ad illã igitur expectationẽ reuocatoria nõ extendit: ad istam sic. Ioan. And.

c ¶ *Erant factæ.*] Nota ꝫ regulã, quod per me nõ stat, & c. ĩ. de eo, qui mit. in pos. cap. 2. vbi d̃ hoc. nam per me nõ stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorẽ: & tñ reuocatoria habet locũ. & est iste excogitatus casus propter reuocatoriam, quæ reuocauit omne ius ad rem: sed per petitionẽ ius ad rem, nõ in re ius habebã. & sæpius habes simile, ꝙ non sufficit quid petere, nisi obtineatur ĩ. de renun. quidam. & eo. lib. de elect. si religiosus. cum similibus.

† Vnde § l'i videtur acceptalis: vt in clem. eod. tit. c. [illegible] pen. Ioan. And.

NE SEDE VA- [illegible] &c.

¶ Visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: merito hinc sumpta occasione compilator posuit hic rubricam generalem, ne sede vacante.

† Domin. not. ꝙ sola collatio tribuit ius in beneficio non reseruatio, non processus inde secutus. Imnó ait Archi. nec sententia [illegible]

Si ad.] Sunt tres partes: secunda: ibi, *Cum vero.* tertia: ibi, *Vbi vero.* Prima cum collatio est communis, soluit dubium quod fortificat: ibi, *Etiamsi.* Secundo conuertit: ibi, *Idem.* Secunda principalis (cum collatio est solius episcopi) soluit dubia, & à solutione excipit: ibi, *Nisi.* Tertia principalis soluit duo dubia: secundũ: ibi, *Nec etiam.* & vtriusque rationem subdit: ibi, *Quia.* Ioan. And.

¶ Præmitte quod habes eod. tit. illa. videlicet ꝙ non reperitur iure cautum ꝙ sede vacante capitulũ succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, ꝙ quandoque ad solum epm̃ spectat collatio præbendarum, quandoque ad solum capitulũ, quandoque simul, quandoque cõi consensu. quandoque cum consilio. de quo de elect. cum ecclesia. Itẽ ꝙ suspensus, vel excõicatus non potest conferre præbendas. de concess. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbendarum alicuius ecclesiæ pertinet ad episcopum & capitulum simul: moritur ep̃s, vel est suspensus: & sic vacat ep̃alis dignitas: postea moritur aliquis canonicus, & sic vacat præbenda & canonicatus: vtrum capitulum poterit conferre huiusmodi canonicatum & præbendam? Respondet ꝙ sic. Et idem viceuersa impedito capitulo potest ep̃s præbendas conferre, licet collatio spectet ad epm̃ & capitulum simul. Sed ponamus ꝙ collatio præbendarum spectat ad solum epm̃, licet teneatur requirere consensum sui capituli: vtrum impedito ep̃o vel suspenso possit capitulum præbendas conferre? Respondet ꝙ non, nisi episcopus esset in mora petendi absolutionem vel relaxationem: quia tunc inciperet esse in negligentia, & tunc collatio inciperet competere ad capitulum, vt in c. 2. de concess. præben. in antiq. Sed ponamus ꝙ de consuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius ecclesiæ cathedralis, tñ debet requirere consilium ep̃i: nunc vacat præbenda, tñ non est ep̃s, cuius consiliũ possit requiri: quia sedes ipsa vacat, vel ep̃s est absens: vtrum ille talis possit conferre præbendas non expectata confirmatione ep̃i, vel non expectato ꝙ episcopus fuerit reuersus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: & rationem ponit, ne periculum immineat beneficio. Not. primo iuncta glo. quòd donatio p̃bendarum ecclesiæ cathedralis quandoque spectat ad ep̃m & capitulũ simul; & tũc vnus sine altero nihil põt facere: & sic ep̃s posset differre collationem si vellet: quandoque collatio spectat ad solum ep̃m, quandoque ad solum capitulum. Sed de iure cõi spectat ad ep̃m & capitulũ simul. glo. tñ hic tenet, ꝙ spectat ad solum ep̃m. de consensu tñ capituli. Sed in hoc est magna differentia: Nam primo modo quando collatio spectat ad episcopum & capitulum simul, potest capitulum conferre sede vacante: sed secũdo modo non posset. Not. vlterius ꝙ capitulum vel vniuersitas non debet excõmunicari per modum vniuersitatis: sed si singulares delinquant, sunt paricularıter excommunicandi. Not. ꝙ sede vacante capitulum non potest conferre beneficium spectans ad solum episcopum, licet collatio ad ep̃m spectet cum consensu capituli. Idẽ si ep̃s fuerit suspensus: quod verum est, nisi ep̃s esset negligens in petenda absolutione. Ratio est, quia quando ep̃s est suspensus, non potest dici esse in negligentia: q̃a si vellet, conferre non posset: ideo ꝫ ipsum nõ currunt sex menses, nisi (vt dictum est) esset in negligentia se rehabilitandi: quia tunc inciperent currere sex mẽses: quibus elapsis posset capitulum illa conferre. Sed quæritur quo tẽpore incipiunt currere sex menses? Dicendum ꝙ à tempore vacationis, & non à tempore negligentiæ. Aliqui tñ intelligunt, ꝙ si fuerit negligens per sex menses (licet à tempore negligentiæ non vacet beneficium) ꝙ lapsis sex mensibus potest capitulum conferre beneficia. Sed tñ dicendum est, ꝙ non dĩ negligens quando beneficium nondum vacat: ideo sex menses solum computãtur à tẽpore vacationis. Not. ꝙ collatio aliorum beneficiorũ spectat ad ep̃m cũ consensu sui capituli. c. quãto. & c. nouit. de iis quæ fiunt à ma. par. cap. & hoc de iure cõi: nam de iure speciali potest spectare ad alium q̃ ad ep̃m. Not. ꝙ quando quis conferre debet beneficia cum consilio ep̃i: intelligitur si consilium episcopi possit haberi.

† Ad intellectum huius cap. vide Panormitanũ in c. ex parte. extra de constitut.

† Nota. illud dicitur cõmuniter pertinere: quando æquale ius quilibet pars habet in actu. Not. secũdo istud dictum, ꝙ appellatione præbendarum (late sumpto vocabulo) cõprehenduntur alia beneficia ecclesiastica, quado ratio est eadẽ in omnib⁹. facit q̃d not. in c. 1. de electio. eod. lib. vbi idẽ dicitur de canonia. Domi.

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

d ¶ *Si ad episcopum.*] Emanauit ad declarationem decretal. ĩ. eod. illa. & ad declarationem, & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Hostiensis de concess. præbend. quia diuersitatem.

e ¶ *Mortuo.*] idem est si quocunque alio modo vacet sedes: renuntiatione, & depositione, vel quouis modo. ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

f ¶ *Suspenso.*] pone ꝙ peccauit. in decre. ĩ. de præben. graue.

¶ Glos. seq. exprimit opiniones.

g ¶ *Etiamsi.*] hoc dicit propter dominum Inno. a & Hostien. qui dicebant, ꝙ si ep̃s intererat in capitulo vt canonicus, propter mortem eius non impediebatur capitulum conferre, nisi sicut per mortem alterius canonici: si autem vt prælatus, eo mortuo conferre nõ poterat: non est verum, vt hic vides.

a Aliàs Vincentiũ. Et hæc est vera littera: vt patet in additione posita in fine huius glossæ.

ADDITIO. Vincentius de quo ĩ. in decr. 2. eo. tit. dicebat ꝙ siue ad solum ep̃m, siue ad eũ cõiter cum capitulo spectaret collatio: vacante sede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inno. est corrupta: ipse enim Inno. in decre. quia diuersitatem. nõ distinguendo dicebat, ꝙ si ad ep̃m & capitulum simul spectat electio, suspenso ep̃o solum capitulum eliget. Sunt enim vnum corpus capitulum & ep̃s quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Hosti. determinabat in glo. Ioan. And.

h ¶ *Vt prælatus.*] Interdũ enim est vt canonicus. de conces. præb. postula-

postulastis. de præbend. cum in ecclesia. de appella. à collatione. supra eod. lib.

a ¶*Singulariter.*] hoc dicit: quia capitulum, vel vniuersitas, vel collegium excommunicari non debet. j. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem.

ADDITIO. Io. Mon. & Archid. alleg. ff. de adm. n. tu. quidam de cedens. §. Pap. in anis. & l. Titium. in prin. & §. 1. Ioan. And.

b ¶*Maioris.*] si enim minoris, eligere possét. de cleri. excom. mi. si celebrat. Suspensi autē vel maiori excommunicatione ligati, non eligunt, nec eliguntur, vt de elec. cum inter. & de consue. cum dilectus. vbi de hoc.

† Ad hunc textum vide Felinū ī c. cam te. ext. a de rescriptis.

c ¶*Assensu.*] hoc dixit Compo. esse de iure cōmuni in ipsis præbendis cathedralis ecclesiæ, vt not. ī. de elect. cū ecclesia Vulterana. Scire debes ꝙ cum eps habet conferre præbendā cum consensu capituli, si sunt viginti canonici & decem consentiant, non valet collatio: quia nō habet maiorem partem capituli: sed si haberet vocē in capitulo vt canonicus: tunc diceretur facta ab xj. & sic à maiori parte capituli. de concef. præben. postulastis. Inter ista autē duo, scilicet consiliū & assensum est magna differentia. qđ dic vt not. ī. de arbi. cum olim. de elect. cum in veteri.

Idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspēdi contingat, vel singulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excōmunicationis vinculo innodari.

¶*Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum. hoc dicit.*

¶Cum † vero ad solum episcopum præbendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu [c] defuncto episcopo vel suspenso (nisi [d] episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora [e]) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶ *Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit Domi.*

¶Vbi [f] vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorū collatio ad aliquem cum † cōsilio episcopi [g]

† Assensu, de consilio episcopi. Et vide Bartolū in l. 2. §. si plures. ff. de exerci. & Albertinū citatū supra glos. 1 vers. cū consilio episcopi.

d ¶*Nisi.*] istud nisi, venit exceptiue à suspenso.

ADDITIO. Ac si dicat, ꝙ ad partem, quæ loquitur de episcopo defuncto, non competit exceptio. Io. And.

¶ *Glo. seq. not. à contrario: quærit, arg. pro & contra: soluit: iterum quærit & soluit.*

e ¶*In mora.*] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere capitulū. Sed quæro nunquid capitulū hoc casu canonias statim ex quo eps fuerit in mora, possit conferre: vel an post morā petendi sex mēses habeat expectare? Et vř ꝙ ex quo fuit in mora petendi absolutionem, demū post sex menses & nō ante conferre possit [1]: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: postea incipit currere. de concef. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. si eps simpliciter sine consensu capituli haberet conferre, locū haberet quod ī. dixi sed hic, de consensu capituli habet conferre, vnde vř a contrario sensu istius literæ, ꝙ statim ex quo fuit in mora, capitulū possit conferre. Sed cū hic æquipararet consilium & consensum, verum puto quod prius dixi. Sed quando dicetur esse in mora? Hoc ipso quod quàm cito potuit, licentiam non petijt. ff. ad Tertul. l. 2. §. cōsestim. non tamen amara facienda est interpretatio. ff. de dona. inter virum & vxo. si id quod. §. si quis secundum operas. nec calumniosa. ī. de priui. in his. ff. ad exhi. l. pen. Arbitrabit ergo hic bonus iudex [2]. ff. de iure deli. l. 1. Si autē malitiose impediatur ne petere possit, subuenietur ei: quia non est in mora. de conce. præben. postulastis. nisi ipse hoc pcuraret. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. pastoralis. §. fin.

1 Idem Archid. dicēs ꝙ Vinc. & Hosti. hoc tenent in decret. vlt. de elect. ᵹ j. allegat. Ioan. And.

2 Idem Archid. post Hostien.

ADDITIO. Casum vide ī. & concor. cle. multorum. de pœn. ver. illis pœnam. Ioan. And.

f ¶*Vbi vero.*] facit ad ea quæ not. Hosti. de elect. c. vlt. in fine. & Vincen. & Compost. de insti. c. vlt. in fi.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.*

g ¶*Cum consilio episcopi.*] quid si cū consensu? Idē vř, cū eadē sit ratio vacationis diutinæ in hoc casu. & ad hoc ī. de præb. si Apostolicæ. & aliquando consilium ponitur pro cōsensu. ī. de offic. dele. venerabili. de foro competē. c. 1. Contrarium credo: quia cum habet eligere de consensu, non sic liberam habet potestatem, sicut de consilio: vnde minus habet expectare hoc casu, quàm in illo: dico tamen quòd non curret sibi tempus, cū non possit eligere de concef. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. præterea ponamus in requisitione consilij absentiā pro cōtradictione. ad hoc ī. de arbi. c. 2. eod. lib. qđ in ꝯtemptu esse non potest. & facit pro

3 De materia huius glossæ vide plenissime per Albertinū tract. de agnoscēdis assert. catho. & hære. q. 26.

hac parte qđ dixi ī. eod. lib. de rescript. pro te. in glos. sed pone.

h ¶*De medio.*] id est, de hac vita, & expone vt dicitur 23. q. 4. hæc autem vita. in prin. & quare dicatur media, ibi not. in glo. 1.

i ¶*Ab eo.*] simile ī. eo. lib. de rescrip. si gratiose.

ADDITIO. & de pœni. dist. 1. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. item a mortuo. velut ab eo qui non est: perit confessio. Ioannes And.

noscitur pertinere: sublato episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tūc peti ab eo [i]) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiā si egerit in remotis [k], ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere [l].

k ¶*In remotis.*] arbitrarium erit hoc terminare secundum considerationem temporis, quæ sequitur infra.

¶*Gloss. seq. alleg. simile. obijcit, & soluit.*

l ¶*Imminere.*] habes similē casum ī. de offic. deleg. si is cui. eo. lib. Et not. ꝙ difficultas præstationis reddit obligationē inutilē. ꝫ id. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. Itē nec seruatur forma, quę inerat collationi: ergo non valet quod agitur. ff. de arbi. l. parui. Sollicet in ꝯtlibus grauis vel impossibilis modus vel conditio vitiet ꝯctū, secus in spiritalibus. ī. de cōdi. appoi. cap. vlti. reijcitur ergo: nec rem inutilem reddit. Item periculum vacationis quæ imminet, immutat ius quod aliàs esset seruandū. sic j. de testa. cap. 2. eod. lib. de offi. deleg. si is cui. eodem libr.

TITVLVS IX.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶Innocentius quartus.

¶*Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.*

CAP. I.

DV-

DE REBVS ECCLESIÆ, &c.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, vtrū res beneficiorum deputatæ pro sustentatione clericorum beneficiorum possent alienari: sicut res aliorum priuatorum, cum quilibet sit legitimus administrator suarum rerum: ideo ad nos informandum ponitur rubrica, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio domini Heliæ.

DVdū] In hoc capit. sunt tres partes: In prima, actoris decisa petitio: in secunda rei defensio: ibi, *Dictus vero.* In tertia: ibi, *Quia vero.* Papæ diffinitio tribus fulcita rationibus. Secunda: ibi, *Quia etiam.* Tertia: ibi, *Præsertim* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali in diœcesi Pictauensi, episcopus Pictauēsi. cum consensu sui capituli donauit decimas illius ecclesiæ parochialis archidiaconatui suæ ecclesiæ: quia redditus archidiaconatus illius ecclesiæ erant ita tenues, quòd non poterat archidiaconus ex illis sustentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo præcedente tractatu: postea illa ecclesia parochialis fuit alicui collata, qui petijt decimas à dicto archidiacono: quas cum recusasset soluere, fecit archidiaconum conueniri coram iudice competenti: & in suo libello petebat vt iudex declararet illas decimas spectare ad rectorem illius ecclesiæ, & imponeret perpetuū silentium ipsi archidiacono: archidiaconus excipiendo proposuit, quòd decimæ fuerāt sibi donatæ per episcopum cum consensu sui capituli. Econtra replicabat rector illius ecclesiæ, quòd donatio huiusmodi non valeret: eo quia tempore donationis ecclesia ipsa vacabat, & nullum habebat defensorem. Item dicebat rector, quòd non suberat iusta causa alienandi decimas. Item quòd dicta donatio non fuerat facta solemniter, idest, tractatu præcedente: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hincinde, declarauit decimas spectare ad ipsum rectorem & imposuit silentium archidiacono. [*Et infra.*] Sub hoc infra, continetur qualiter rector ecclesiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petijt ꝙ iudex declararet decimas spectare ad suam ecclesiam: quo facto imponeret silentium archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerso proposuit excipiendo, vt sequitur. [*Concessit: & infra.*] Sub hoc infra, ponitur replicatio rectoris allegantis donationem factam Archidiacono per episcopum non valere, propter causas prædictas in positione casus: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium sententiauit vt sequitur: Nam decimas ipsas adiudicauit dicto rectori: & perpetuū silentiū imposuit archidiacono.

chidiacono. Not. primo duos casus, in quibus est præmissa alienatio rei ecclesiasticæ, videlicet euidens necessitas, vel ecclesiæ vtilitas. vide 12.q.2. in summa. Nota secundo optimum text. quod licet in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ narretur vtilitas vel necessitas alienandi subesse: nisi aliter probetur, non adhiberetur fides: Nam supra dr̃, quod in instrumento hoc continebatur: & tñ Papa dicit, quod non suberat. de quo hic in glo. Dominicus.

dum[a] : & infra[b]. ¶ Dictus vero archidiaconus ex aduerso[c] respondit[d], illas decimas illi ecclesiæ restitui nō debere[e]: proferens[f] in medium[g] ordinationem quādam episcopi Dulmeñ. de consensu capituli[h] † sui factam, inter alia continentem, quòd idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues[i] & exiles, quod non sufficiebant ad eius onera[k] † supportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit: & infra. ¶ Quia vero in concessione[l] huiusmodi prædicta ecclesia[m] (cum vacaret) legitimo caruit defensore[n], qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus[o] solemnis & diligēs, qui in talibus concessionibus perpetuis[p], & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & cōcessionem ipsam (præsertim[q] cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas † nō subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ[r] tam quam pertinentes[s] ad eā, sententialiter adiudicare curātes.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis, absque*

¶ *Prima glos. summat.*

a ¶ *Dudum.*] perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis, & nō præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet.

† Petrus de Anchara. & Dom. not. in alienatione rerum ecclesiæ, requiri consensum capituli ecclesiæ cathedralis: quod non seruato dicit Petrus, consensum valida secundū eu) arg. cap. 1. de consuetud. eo lib. & glos. in verbo, consentiente. clem. 2. eo. tit. Fonta.

b ¶ *Et infra.*] Intelligas quod quidam rector cuiusdam ecclesiæ diœcesis Dulmeñ. petebat sibi & ecclesiæ suæ restitui & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmeñ. percipiebat in sua parochia, quæ de iure & consuetudine antiqua pertinebant ad ipsam ecclesiam: dictus vero, & cetera.

c ¶ *Ex aduerso.* ad petitionem ipsius rectoris.

d ¶ *Respondit.*] cōtestando litem. & facit quod dixi de lit. contest. cap. 2.

e ¶ *Non debere.*] nec adiudicari, vt in decisione dixi: & patet in fine: nam sententia, &c. de or. cog. cum dilectus.

Vide Oldradum in consil. 1. &c. cū duobus sequēt. hoc eod. tit.

f ¶ *Proferens.*] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris.

g ¶ *In medium.*] id est, in iudicium: vbi est medium inter actorem & reum.

h ¶ *Capituli.*] Per hoc videbatur valere. de his quæ fi. à præla. c. 2. & 3. sed hoc non sufficit, ex quo dirigens forma seruata non fuit: nec causa suberat, & vacabat ecclesia, vt sequitur.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit: solutionem obiicit & respondet.*

i ¶ *Tenues.*] Iusta videbatur causa: sed non apparuit vera, vt dr̃ in fine. Sed nunquid dices istam iustā causam indistinctè, si aliàs fuisset tunc vera? Certe sic. s. de præben. expoluisti. nam etiam capellas posset annectere ob hanc causam, vt ibi dr̃. eps enim de consensu capituli sui potest ecclesiam & res suas ex iusta & honesta causa alteri dare. de his quæ fiunt à præla. c. 3. & c. pastoralis. sed contradicit expresse. 16. q. 1. ecclesiæ. vbi dr̃, quia antiquæ ecclesiæ decimis priuari nō debent, vt nouis oratorijs tribuantur. per quod cap. indistinctè dicebat Hug. quod eps inuito sacerdote non poterat de iure vnius ecclesiæ alteri dare. Sed non est verum, vt ibi notatur. & de hoc per Ber. de relig. domi. constitutus. in glos. à quocunque. Dic ergo quod cap. illud loquitur quando iusta causa non subest, vel potest loqui quando ipsa ecclesia in nullo sibi abundat. ad hoc s. de præben. cum causam. pro ista parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam 1. & c. tua nos.

k ¶ *Onera.*] scilicet congruæ sustentationis archidiaconi, hospitalitatis, & episcopalium iurium. s. de præben. de monachis.

l ¶ *In concessione huiusmodi.*] facta, scilicet de decimis ecclesiæ tunc vacantis: secus si concederetur vel vniretur ipsa ecclesia vacans: quod dic vt in clemen. eod. tit. si vna.

m ¶ *Ecclesia.*] quæ agebat. Et not. quod non solum in cathedrali ecclesia locum habet, quod sede vacante, &c. sed etiam in minoribus ecclesijs. de offi. ordi. cum vos.

ADDITIO. Idem secundum Host. in qualibet dignitate vel personatu, qui remittit ad sum. ne sede vacan. §. & de qua sede. & vide quod not. s. de exces. prælato. cap. 2. in 1. glossa. Ioan. And.

t Quæ sunt sit iure minoris. 1. de test. in integ. c. 1. Sicut ergo pupillo nō habenti tutorem vel legitimum defensorem, debet bonus defensor vel aduocatus dari per iudicem. ff. de reb. eorum qui sub tu. l. ma. ... eo. ... non passim in tu. & ecclesiæ vacātis. Ioan. And.

n ¶ *Defensore.*] Si igitur ecclesia † caret prælato, debet episcopus sibi alium deputare defensorem vel œconomum, qui res eius colligat, conseruet & gubernet. 75. dist. quoniam quidam. ibi, redditus vero. de offic. ord. cum vos. C. de episco. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. & ad huius officium pertinet excutere & denunciare iudici, quare fiat alienatio. & si fiat propter soluenda debita, an pecunia possit haberi aliunde, an de fructibus satisfieri posset, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, quam distrahere: an de minus vtilis possessionis pretio liberari posset. & caueat iudex ne talis possit corrumpi. ff. de rebus eorum. magis. §. non passim. & §. seq. His omnibus consideratis defensor rem distrahere poterit: & nihilominus episcopus suam interponit auctoritatem. s. eo. tit. c. 1. de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. Si vero episcopus rem immobilem suæ alienet, hoc faciat de consensu capituli sui. & archiepiscopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. cap. 2. 96. dist. bene quidem. circa fi. secundum Hostien.

ADDITIO. an hoc sit necessariū, vide quod dixi de his quæ fiūt à præla. c. 1. in fi. Inno. hic dicit hoc secundum quosdam. & pro hoc not. facit quod ipse Inno. notat. eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archid. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittes ad not. per se. s. eod. lib. de sup. negli. præla. Romana. quæ videas in sum. de offi. ord. §. quid pertinet. versic. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. §. 3. versic. res autem. Idem Ioan. Mona. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens remittit & coniungit: secundo quærit. ponit duas opi. & soluit. tertio iterum quærit. ponit solu. Ber. & contrariam Host. demum ponit distinctione post Inno. & Hostiensem.*

† Vide Hostiēsem in sūma hoc eod. tit. vbi assignat quæ causas alienationis rerū ecclesiasticarum.

o ¶ *Tractatus.*] secundum quod not. de his quæ fiunt à præla. tua. & debet diligenter fieri, & vule ... est sæpius id facere, ne decipi possit. de probat. tertio. ibi, quotiens &c. Solet dubitari, Nunquid valeant consensus canonicorum non habiti in communi? Et dicit Lau. quod non. ad l. ff. de seru. rusti præd. per fundum. Respondetur illud verum in re cōmuni pluribus vt singulis. & idem tenet Host. in dicta decret. tua. & approbare videmur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Host. de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. & in sum. ipsius tit. circa princip. dicit contra: nam licet inueniatur in electione quod requiratur communis consensus. de elect. in Genesi secus in alienatione, in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. si qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. qui dixit, quod speciale erat in electione, quod à principio erat nullum, postea non conualescebat. s. de elect. auditis. In alienatione tamen quod à principio non valet, conualescit subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Dici potest, quod vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic: secus si præcessit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consentiat, valeat consensus: & locum habeat secunda opinio. Sed quærit hic Ber. nunquid solemnitas authenticæ, hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccl. in alienatione rerum ecclesiæ locum habeat? Et dixit Ber. quod non de necessitate, dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat quod sit incorporatum in canonibus [id est, in volumine decretorum vide quod dixi de rescrip. c. 2. super glo. penul.] Quia alij canones de eo nō faciunt mentionem: & fuit positum vt seruetur affectus principis ad ecclesiam. Host. contra propter rationem supradictam[. Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesijs onerosa: & sic tollenda. de consuetud. c. 1.] Sed tanta solemnitas in desuetudinem per vsum contrarium abijt. 4. dist. c. in istis §. leges. Distinxerunt autem hic Inno. & Host. inter decretū, auctoritatem, & consensum siue collaudationem. Decretum est sententia qua iudex contractū futurum iustum fore decernit, auctoritatem suam interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. si finita. §. Iulianus & §. si forte. & interponitur ante contractum. ff. de rebus eorum. l. magis. §. non passim. & §. seq. Auctoritas autem est auctorizabilis consensus, qui cōpetit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores & curatores. ff. de auctori. tu. in rubro & nigro. Consensus autem siue collaudatio, est multorum voluntas, ad quos res pertinet simul iuncta. Et dicunt quidam, quod in alienatione rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo s. dictum est, sed causæ cognitio, auctoritas episcopalis, & consensus cleri.

† Non dicit necessariū: quod patet hic quod singulare: non enim dicit tractatus solemnes & diligētes. Sed ponit singulare, & est sim. quod not. in clemen. de elect. causā. §. verū. in glo. licet ergo de hoc tractatu & eius forma vide in Specul. de locato. §. sequitur veri & litas. Ioan. And.

† Et Inno. hic concor. Ioan ... q. 1. vidētes. in ... glo. & facit quod not. 1. q. 2. §. quod si. 12. q. 2. in sum. & 17. q. ... nul. & Frāc. hic dicit, quod illa solemnitas de facto non seruatur. Ioā. And.

p ¶ *Perpetuis.*] Nota quòd in temporalibus, in quibus non ita læditur ecclesia, sufficit tacitus consensus. s. de his quæ fiunt à præla. c. 2. in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2. fine. secundum Ber.

q ¶ *Præsertim.*] Ecce tertium propter quod non valuit concessio

r ¶ *Ecclesiæ.*] †Nota formari sententiam in personam domini. de hoc s. de elect. querelam.

† Aliàs hæc glossa legitur ita. non formatur sententia in personam domini, &c.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

s ¶ *Pertinentes.*] de iure communi. s. de deci. cum contingat. & c. in tua. contra eo. tit. dudum. dic vt ibi.

Hoc

HOc *consultissimo.*] Diuiditur in quatuor partes: Secunda: ibi, *In §. contractus.* Tertia: ibi, *Et nihilominus.* Quarta: ibi, *Ex contractibus.* Garsias diuidit in quinque, faciens quartam: ibi, *Laici.* Boatinus diuidit in septem, faciens secundam: ibi, *Non concedendo.* sextam: ibi, *Laici.* septimam: ibi, *Quæ vero.*

ADDITIO. Et dicit Ioan. Mo. q hic, & ī. de immunita. eccles. c. 1. prohibentur quidā modi alienationis, vel dationis in reb⁹ immobilibus. de mobilibus (vt dicit) certa regula dari non potest: quia secundum q donum est paruum vel magnum, tenet vel non tenet: & si dator est paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. ī. de dona. c. 1. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1. possessiones. Io. And.

consensu capituli & licentia Papæ. Secundo cassat contractus quacumque firmitate vallatos cōtra hoc decetero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, & clericos non contradicentes, & laicos qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. hoc dicit Ioan. And.

CAP. II.

HOc consultissimo[a] prohibemus edicto, vniuersos[b] & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia[c], seu iura[d] † ipsarum[e] laicis submittere, subijcere, seu supponere[f] absq; capituli sui consensu[g], & Apostolicæ sedis licentia speciali[h]. Non concedendo[i] bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienādo[k] in forma, & casibus[l] à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tamquam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando[m], prout in quibusdā partibus[n] vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum[o] statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti[p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu cōtigerit celebrari) & quicquid ex eis secutū[q] fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuāt, nec præscribēdi[r] etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint, ipso facto ab officio[s] & administratione[t], clericos

¶ Personæ ecclesiasticæ non possunt se supponere laicis sine speciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap. quòd habes in glo. posita super verbo, speciali. Secundo præsupponendum est, q nos habemus ʒctum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuerium. Et in his partibus nullus potest rem tenere in allodium, nisi sit nobilis persona ecclesiastica: immo si alia persona teneat rem aliquam, & pro illa re non soluat aliquod ius, poterit castellanus loci petere ab illis personis à quo tenent illam rem: & si à nullo teneāt, poterit imponere certum ius & deuerium.

CASVS. Aliqui castellani certarum castellaniarum conceperāt odium ʒ personas ecclesiasticas, eas grauando & opprimendo, sicut fit hodiernis temporibus: quia mittunt milites ad possessiones personarum ecclesiasticarum: vnde personæ ecclesiasticæ videntes se opprimi, asserebant tenere suas possessiones ab illis castellanis, & alijs personis laicis potentioribus, vt defenderentur ab eis. Istud capitulum hoc prohibet, ne fiat sine speciali licentia sedis Apostolicæ. Nota primo arg. q iura incorporalia possunt concedi in emphyteusim sicut bona immobilia. Nota secundo q recognoscere, & tenere rem ab aliquo, idem importat q confiteri rem esse illius. ad quod ī. de elect. venerabilem. Domi.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Hoc consultissimo.*] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat vsq; ad §. ʒctus. prohibet submissionē ecclesiarum, suorum immobilium bonorū vel iurium fieri laicis absq; consensu capituli & licentia Papæ. In secunda vsq; ibi: *Et nihilominus:* cassat ʒctus quacunque firmitate vallatos ʒ hæc de cetero faciendos. In tertia vsq; ibi, *Ex contractibus.* punit prælatos ʒfacientes, & clericos non ʒdicentes: & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta vsq; ad finem, præcipit laicos per tales ʒctus eo casu quo valent, vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit.

a ¶ *Consultissimo.*] id est, cum multo consilio facto: sic fieri debent iura. 35. q. 9. Apostolicæ. & C. de legi. humanum. vel, id est, per quod ecclesijs valde consulitur.

b ¶ *Vniuersos.*] & feminas comprehendit. De hoc dixi ī. de elect. generali.

ADDITIO. in glos. 2. Et per hoc vr q ecclesia iura sua, vel nomen debitoris non cedat sine decreto: de minore vide in Spe. de cess. act. §. 1. versi. sed nunquid minor. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens notat à contrario, quærit & remittit.*

c ¶ *Immobilia.*] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non consueuerunt tales fieri submissiones, non extenditur: licet tā mobilia quàm immobilia prohibeātur alienari. ī. eod. c. 1. nisi quæ seruando seruari non possunt. C. de admini. tut. lex quæ. Quærit hic Garsias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus suos[1] & testari & donare possit? Dixi de hoc ī. eo. lib. de offi. ordi. c. præsenti.

d ¶ *Iura.*] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia[2] bona: hic enim in vtrisque idem ius statuitur. ad hoc C. de longi. tēp. præscr. l. vlt. incorporalia enim præscribi habent vt immobilia, vt ibi. ad idem C. de sacros. eccle. iubemus. 2. §. 1.

† Not. illa glo. in ... immobilia cēseri iura incorporalia maxime si adhæreant immobilibus. Bar. l. 2. in 1. col. C. vbi in rē actio. per l. § aliena. ff. de viuca. Ponta.

¹ De hoc articulo vide plene p Docto. in c. cum in officijs. & glo. & Doct. in c. quanto. ... c. relatis de testam.

² Vide Bar. in l. mouētum. ff. de verb. signi. & Alexād. consil. 16. & consil. 38. lib. 1.

ADDITIO. Et in Authenti. de non alie. §. vult enim. colla. 2. facit quod not. in Spec. de rest. spol. §. nunc dicamus. ante fi. Io. And.

e ¶ *Ipsarum.*] scilicet ecclesiarum. Et not. bonorum ecclesiasticorum dominium penes ecclesiam esse. de quo dic, vt not. 16. q. 1. c. vlt. 12. q. 1. expedit. de verbo. signific. causa.

ADDITIO. Dicit hic Gar. & post eum Ioan. Mo. q Ecclesia, id est, congregatio fidelium, cuius Christ⁹ est caput, habet dominium: Sed pauperum sunt quo ad sustentationem, & clericorum quo ad administrationem. & sic dicit concordari contraria. Ioan. And.

f ¶ *Supponere.*] pro eodem ponuntur; vel singulis singula referas.

ADDITIO. Scilicet secundum ordinem litteræ submittere ecclesias, subijcere bona, supponere iura Ioan. And.

g ¶ *Consensu.*] Iste requiritur regulariter in alienatione, & etiam præter hanc constitutionem requirebatur in hoc casu.

h ¶ *Speciali*¹ .] nō sufficit hoc casu generalis, & hoc est ius nouum & statutum: quia in talibus submissionib⁹ maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in alijs alienationibus est agēdum. 42. dist. quiescamus. ibi, circa maiora. de elect. vbi periculū. in prin. ī. eod. lib. ff. ad Carbo. l. 1. §. sed & si quis. quia quædam seruitus erat [Facit ī. de accus. veniens. de iureiu. nimis. & humanioris est. & c. 16. q. 1. circa medium.] Et vt laici qui sæpe vexabant, vel vexari permittebāt ecclesias, vt eis fierēt tales submissiones, videntes illas vlterius fieri non posse, desistant à talibus. ad hoc ī. eod. lib. de concess. præben. detestanda. ī. de immu. eccl. aduersus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit vnam opi. quam reprobat.*

i ¶ *Non concedendo.*] quidam [vt est clericus Pisanus] male intelligentes dicunt hic prohiberi emphyteusim, & alios ʒctus à iure permissos: sed non est verum, & ī. est posita disiunctiua: sed huic intellectui ʒdicit: neque enim credendum, & c. de electio. ecclesia vestra 2. circa finem. ī. eod. lib. eo. tit. cum expediat. hoc ergo sonat littera: quia non prohibet Papa bona ipsa alienari forma & casibus aliàs à iure permissis, sed[4] prohibet submissiones fieri.

ADDITIO. Idem Guli. Gar. Ioan. Mo. & Archidiaconus.

k ¶ *Alienando.*] vendendo, permutando.

l ¶ *Casibus.*] casus habes not. 12. quæstione secunda in summa.

ADDITIO. Qui licet sint multi, reducuntur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ *Aduocando.*] id est, tamquam ab aduocatis recognoscendo. [aliàs aduohando.]

n ¶ *Partibus.*] Gallicanis.

¶ *Glos. seq. resp. per q. in qua duas opi. ponit.*

o ¶ *Non modicum.*] ad modicum ergo tempus possunt vocari in patronos vel defensores: quia tunc in modico tempore non est periculum. ff. de iudi. l. si debitori. in fi. Potest autem dici modicum tēpus infra decem annos, vel secundum Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic non determinatur, inspecto statu ecclesiæ & imminenti periculo & conditione personarum, vt ī. de offi. delegat. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archid. vide quod not. in clem. eod. tit. monasteriorum. in glo. fi. Ioan. And.

p ¶ *Iuramenti.*] non enim debet esse vinculum iniquitatis. ī. eod. lib. de iureiur. c. 1. §. quia vero. cum suis concor.

q ¶ *Secutum.*] ī. de reg. iur. accessorium. cum suis concord.

¶ *Glos. seq. alleg. vnam concor. & contrarium soluit.*

r ¶ *Præscribendi.*] C. de agri. & cen. quemadmodū. in fi. lib. 11. & est hoc speciale: cū aliàs[3] ex inutili ʒctu transferatur dominiū: & minus iustus titulus det causam præscribendi. & de hoc not. de pscri. si diligēti. in glo. fi. ff. de dolo. & elegiter. C. de suffra. l. vnica.

s ¶ *Officio.*] id est, officij sui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] q & à beneficio est suspēsus. de app. pastoralis. vbi de hoc.

ADDITIO. Vide qd no. ī. eo. lib. de re iudicata. c. 1. sup ver. officij.

t ¶ *Administratione.*] temporalium. de solu. si quorundam.

¹ Ex expressa. l. negotium. C. de nego. gest. vñ oportet quod Papa sciat quare & de quibus rebus sit licentia concedēda ff. de reb. eor. l. magis. §. non tantum. & C. de præm. l. ab eo ca. qui ad agendū. super verbo, generali. ī. de procur. Fontanus.

⁴ Domi. & Phili. not. pro rescriptis & statutis, quòd sed, positū in materia prohibitiua post orationem negatiuā, stat inclusiue: sic vt positū in oratione negatiua, stet exclusiue. Fontanus.

³ Vide Baldum in l. fin. C. si quis alteri vel sibi. & Bart. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acqu. possess.

a ¶ *Denuntiare.*] sumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Authen. colla. 2. de non alie. aut permu. re. ec. §. 2. qui incipit, oeconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere, denuntiare debet: quod si non fecerint, puniuntur, vt hic. & si iurasset non accusare, nihilominus 1 denuntiat. s. de iureiur. quemadmodū. in fin. & non obstante promissione obedientiæ accusat. de accu. ex parte.

1 Vide B. Thomam. 2. 2. q. 7. art. 1. ad secundū argumentū.

b ¶ *Sic grauata.*] Ad idē s. eo. lib. de elect. cupiētes. §. cęterum. & c. si compromissarius. in fi.

c ¶ *Triennio.*] Hoc referas tam ad suspensionem prelatorum, quàm clericorum.

Additio. Idē Guli. & Archidiaconus.

d ¶ *Hactenus.*] Idem secundum Guli. & Gar. si post istam constitutionem infra duos menses à tempore publicationis. in Auth. vt fac. no. cōstit. in rubrica in princip. quod verum puto, nisi prius 2 hoc sciuerint. ad hoc s. eo. lib. de præben. cum singula.

2 De hoc articulo vide B. Thomam. . . q. . art. 4. doctores j. c. cognoscentes. extra de constit. & Sotū lib. 1. de iust. & iure. q. 1. art. 4.

e ¶ *Competentem.*] scilicet trinam. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. de sen. excom. sacro. nisi facti necessitas aliud suaderet. j. de sent. excom. cōstitutionem.

f ¶ *Dimittant.*] Tolle quod est j. excōicationis &c. in isto igitur casu necessaria est monitio: sed in sequenti non.

g ¶ *Ex contractibus.*] Nunquid debeat obseruari in contractibus, licite factis annectit.

h ¶ *Lege.*] vt si lex vel pactum fuit appositum in ɔ̄ctu, illud seruetur: aliàs fiat quod exigit natura contractus: & sic contractus ex conuentione legem accipiunt. j. de reg. iur. contractus. cū suis concor.

i ¶ *Secus.*] vsurpando contra naturam vel pactum appositum.

k ¶ *Restituendo.*] & sic non sufficit à grauaminibus abstinere, nisi vsurpata restituant. 14. q. 6. c. 1. in prin. j. de reg. iur. peccatum.

etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare [a] neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata [b], triennio [c] statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus [d] compulerunt, nisi post competētem [e] monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metū exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant [f]: Illi vero qui decætero prælatos, vel personas easdem ad talia faciēda compulerint, cuiuscunque sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex cōtractibus [g] præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege [h] permittitur, aliquid nō vsurpent. ¶ Qui vero secus [i] egerint (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo [k] etiā ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, libere procedatur.

† Dictio. ea, deest in antiquioribus codicibus.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Continuatio domini Helie.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de rebus ecclesiæ non alienandis: Et quia dubitari posset, vtrum vna ecclesia posset cum alia permutari: ideo ponitur rubrica, de rerum permutatione.*

Licet.] Nō diuiditur: Ponit tñ primo thema de permutare volētibus vbi sunt expectātes: quod definit: ibi, *Nolumus.* exponit motiuū: ibi, *Aequitatem:* & eius rationem: ibi, *Quæ alias.* & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. And.

Casus. Papa Titio fecit gratiam: & mandauit epo Pictaueń. vt beneficiū cum cura vel sine cura, etiam si esset dignitas vel personatus Titio conferret, si de præsenti vacaret: alioquin proximo vacaturū, dato certo executore ad compellendū: hoc facto volumus permutare nostra beneficia: vñ causa permutationis fiendæ & non alias nec alio modo resignaui meum beneficiū in manu epi Pictaueń. Facta resignatione Titius venit ad epm, & petiit sibi conferri illud beneficiū tamquā vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebam ego, q meum beneficium nō resignaueram nisi causa permutationis: & sic nō vacabat simpliciter: nec continebatur sub gratia sua: vnde eps Pictaueń. dubitans an illud beneficium caderet sub gratia sibi facta, consuluit Romanū Pontificē. Qui consultus rñdet, q licet de rigore iuris ista beneficia resignata cadant sub gratia Titio facta: tñ de æquitate præcipit, q huiusmodi permutationes nō impediant p expectationes: Et ponit rationem: nam isti permutantes non essent beneficia sua resignaturi, nisi causa permutationis. Et istud verū, nisi per fraudē fieret huiusmodi permutatio & resignatio: qa probata fraude, expectans posset petere illud beneficiū ac si vacasset per mortem vel resignationē, nō causa permutationis. Not. primo, q potest fieri permutatio beneficiorū non obstantibus gratijs expectatiuis: & ad hoc emanauit principaliter istud capitulum. Not. q de rigore iuris resignatio beneficiorū causa permutationis, cadit sub gratia expectatiua: non tñ de æquitate, vt hic tex. Not. q si resignatio fit facta in fraudē expectantis: facta resignatione poterit expectans petere illud beneficium. Not. insuper id ad quod allegatur præsens capitulū: videlicet, q affectus agētis nō extēditur extra suā intentionē. l. certi. ff. si cer. pet. Not. vlterius, q æquitas est præferenda rigori in l. placuit. C. de iudicis.

¶ *Prima glossa summat, notat, & remittit.*

l ¶ *Licet in tua.*] non obstātibus expectationibus beneficiorū permutatio fieri pōt. Nota q q expectat primā vacantē, primam cōsequi debet. fallit hic. & in casibus quos dixi s. de p̄ben. quia sæpe. & de cōces. præben. si soli.

¶ *Gloss. seq. ponit dictum, ad quod allegantur quatuor concord. & soluit vnum contrarium: secundo ponit secundū, ad quod alleg. vnam concord. & vnum contrarium soluit.*

m ¶ *Diœcesi.*] Non excludit, immo includit ciuitatem 3. Ad idem 63. dist. sanctorū. s. eod. lib. de temp. ord. cū nullus. 1. responso. de offi. ordi. cum eps. ad hoc. ff. de ser. expor. cum pacto. Non obstat de rescrip. Rodulphus. quia in rescriptis ad lites loquitur, quę sunt odiosa. Et includatur etiā ecclesia cathedralis. ad hoc. s. de ver. sig. cū clerici. Non obstat. s. eod. lib. de præb. quamuis. 1. §. 1. quia ibi est ambitio.

TITVLVS X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus [Bitereń. † epo.]

† Hæc duo verba. Biteren. episcopo, desunt in antiquioribus exēplaribus.

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. And.*

CAP VNICVM.

Licet † in tua [l] diœcesi [m] aliqui auctoritate [n] Apostolica beneficia proximo [o] vacatura expectent: illos tamen qui secū dum formā iuris [p] sua beneficia [q] in eadē diœcesi ad tuā collationē [r] spectantia permutare volentes, libere [s] ac sine frau-

† Vide decisi. 1. n. de rerum permut. & 3 materia Behamerā tract. de p̄mutatione beneficiorum, & Decium consil. 141. lib. 1. incip. ad plura dubia. & consil. . . incip. viso pūcto. lib. . .

3 Idē Ioā. Mo. & hic etiā posuit Archid. qd postea cancellauit ppter opinionē suā: de qua dicam super gl. quod si. nec posset opponi qd ampliaret verba textus Io. An.

n ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Idem puto & multo fortius si expectat Auctoritate reseruationis legatorū, vel receptionis capituli. Io. A.

o ¶ *Proximo.*] idem & multo fortius puto si expectarent, quam dicerent acceptandam: nam plus afficitur præbenda per istam gratiā, quàm per illam: vt dixi s. eo. lib. de conces. præben. si soli. ad fi.

p ¶ *Iuris.*] s. eod. quæsitum.

q ¶ *Beneficia.*] hic large intellige: vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiam comprehendat. 1. q. 3. si quis datos. s. de conces. præbend. c. 2. s. de verb. sign. tua. quod optime etiam probatur. j. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

¶ *Gloss. seq. quærit de tribus: arguit negatiue: soluit contrarium.*

r ¶ *Collationem.*] Quid si non spectant ad collationem, sed ad confirmationem tantum? Item quid si pertinent ad collationem sui & alterius: vel sint illa in diuersis diœcesibus? In his q̄stionibus primo vr̄ q non habeat locum hæc decre. 4 ratio: quia per permutationē non possumus negare quin vacent beneficia: debetur ergo expectāti prima vacatura de rigore & veritate iuris: sed æqtas scripta vult q non debeatur: est ergo tenēda regula, nisi in ea parte quæ vitiata reperitur. C. de appel. præcipimus. & sic nō vr̄ à littera recedendū: & nisi casus mutetur, regula non vitietur. Ad hoc facit. s. eod. lib. de præben. cum in illis. vbi aliud est dicere ad collationē: aliud, ad confirmationē. ad idem eo. c. in fi. & eo. tit. c. vlt. vbi aliud est dicere, ad collationem tuam: aliud, tuā & alterius. Satis potest dici 5 ɔ̄trium: & de hoc dictum fuit: quia sic fuit quæsitum: vnde per illa verba potius factum vr̄ narrari, quam iuris diuersitas poni. In prima igitur quæstione impeditur expectās. Sed ad hoc vt teneat permutatio, erit necesse q interueniat illorum cōsensus, qui habent eligere. ad hoc de offi. archid. ad hæc. in fi. in scd̄o casu fiet in manibus vtriusque libera resignatio, vel quilibet in manibus sui epi: vel alter alteri cōmittet: quod melius vr̄. ad hoc de sen. excom. cū illorum. nec video quare aliud in casibus istis, quàm in expresso. Intueamus ergo solū an licite fiat permutatio, vt per expectationes non impediatur. hoc dicit decret. ad hoc facit vnus huius cap.

4 Et hoc tenet Archid. & ratione quæ sequitur. Io. And.

5 Idē Ioā. Mon. & ita seruat. Io. And.

s ¶ *Libere.*] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

a ¶ *Sine fraude.*] Pone in terminis per decre. s. eo. l. lib. de renun. c. 2. scilicet cum permutatur beneficium, quod sperabatur in proximo vacaturum, vt præcludatur via expectanti.
b ¶ *Resignant.*] & si resignata conferantur alijs quàm permutare volentibus, non valet collatio, vt in cle. eod. ti. c. vnico.
c ¶ *Rigori.*] sic C. de iudi. placuit. C. de fur. & ser. cor. l. si quis seruo. de hoc s. de transact. c. vlt.
d ¶ *Minime.*] Istud facit pro eo quod s. dixi. nã inspicit Papa, quod nil deperit expectanti: quia alijs non resignasset.

de ᵃin manibus tuis ipsa resignant ᵇ: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferẽtes in hac parte rigori ᶜ) circa faciẽdam permutationem beneficiorum huiusmodi, quæ alias minime ᵈ resignassent, vllatenus impediri.

TITVLVS XI.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

D. TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Superioribus titulis dictum fuit de contractibus inter viuos: nunc videndum est de contractibus celebratis à defunctis: ideo ponitur rubrica, de testamentis & vltimis voluntatibus: vnde sub clausula, & vltimis voluntatibus, comprehenduntur codicilli & donationes causa mortis.*

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Ioan. And.*

CAP. I.

Si pater ᵉ † filium & filiam habens impuberes ᶠ, & vxorẽ ᵍ, filiã in re certa ʰ, filiũ vero in cęteris bonis suis vniuersalẽ hęredẽ instituit ⁱ, & vxori aliqua

Si pater] Istius decr. duplex diuisio. Prima in quinque partes, secundum quam ponit primo testamentum patris tria continens: institutionem filiorum, vxoris legatum, & substitutionem, quam fecit filius. Secunda: ibi, *Testatore mortuo*, narrat quæ postea emerserunt. Tertia: ibi, *Absque.* soluit dubium ex testamento & emergentibus prædictis exortum. Quarta: ibi, *Præmissa.* ponit solutionis rationem, & rationis expressionẽ. Quinta: ibi, *Licet.* rñdet obiectioni quæ solutioni fieri posset. Sed quia ponderato quod per dictionem monosyllabã, *Si*, quæ ponitur in prin. c. tota littera pendet vsque: ibi, *Præmissa*, vñ diuidenda solũ in tres partes, vt sic primę tres coniungantur sub vna: secunda & tertia tunc vbi ponebantur quarta & quinta. Et est huic simile quod dixi s. eod. libr. de elect. generali. super 1. glos.

Addido domini Heliæ.

¶ Pro clariori intellectu istius capit. est pręsupponendum, quod habetur in glossa posita in verbo, *Absque deductione.* in versicu. *Ad clariorem* autem intellectum: videlicet, quod multiplex est substitutio: de quibus dĩ in glossa. Aduertendum tñ est, quòd in substitutione breuiloqua quando fit impuberi, comprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares. Si autem fiat puberi, comprehenduntur solum duæ vulgares. Secundo præsupponendum est, quod substitutio nihil aliud est quàm secunda institutio.

Casus litteralis domini Heliæ.

¶ Casus secundum glos. sic figuratur: Quidam Ioan. habebat filium & filiam impuberes: filiam suam instituit hæredem in certa pecunia, filium autem in cæteris bonis: & vxori reliquit vsumfructum quorundam bonorum (sed istud non facit ad casum istius capituli) vnde iste Ioannes filium suum instituit in cęteris bonis, vt dictum est: & adiecit: quòd si iste filius suus moreretur sine liberis, quod moreretur ad vtilitatẽ filiæ suæ, hoc est, sororis ipsius filij: Et si filia moreretur sine liberis, quod moreretur filio, id est, ad vtilitatem filij: Et si vterque moreretur sine liberis, pauperes instituit hæredes: & dedit executores. Mortuus est testator: deinde mortuus est filius impubes: & filia similiter impubes absque liberis: Executores petierunt hæreditatem nomine pauperum à matre: Dicebat mater, quod substitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicommissaria: Et dicebat, quod de substitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitã iure naturæ & similiter quartam Trebellianicã. Similiter à substitutione filiæ ad pauperes, easdem quartas volebat detrahere: Dicit executor, quod ista substitutio erat directa: & quod non habebat locum detractio istarum quartarũ. Super hoc consultus Romanus Pontifex respondet, quod non debet fieri aliqua detractio quartarum: sed bona debent restitui pauperibus. Not. primo quod filius non potest priuare matrem sua quarta: tñ ipsa priuatur si pater faciat testamentum pupillo. Not. quod substitutio dĩ fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum testatoris. Et dĩ fieri per verba obliqua, quando habet hæreditatem per manum hæredis vel alterius. Et dĩ fieri per verba communia, quando illa verba sunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit testator, quod filia moreretur filio suo.

Nota quod dictio, *Et cætera*, scripta extense, est apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not. arg. quod appellatione cęterorum bonorũ, veniũt mobilia & immobilia, de quo vide eo. tit. rel. tũ. 2. in prin. & ff. de verb. sig. bonorũ. Not. quod substitutio põt dici institutio, vt patet hic, de substitutione pauperũ. Et sic omnis substitutio dĩ institutio sub conditione. ff. de vul. & pupil. substi. qui liberis. in prin. & not. ff. de lib. & posth. Gallus. in prin. secundum Archidiaconũ. Not. quod hæredi instituto in re certa potest fieri substitutio. Not. vlterius quod hic agitur de substitutione cõpẽdiosa, vnde si talis fiat à milite, valet iure directo, etiam si filius deuenerit ad pubertatẽ. & postea mortuus sit, nisi mater sit in medio. l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & ibi per doctores iuris ciuilis: nã tũc valet substitutio iure fideicõmissi. Si autem fiat à pagano, certe valet iure directo, si moritur in pupillari ætate: sed si deuenerit ad pubertatẽ, expirat substitutio pupillaris, vt hic.

¶ *Prima gl. facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit sumpta: secundo ponit casum litteralem: tertio summarium.*

e ¶ *Si pater.*] Tracta fuit hæc decret. de extrauagãti Inno. iiij. quæ incipit Ioan. Frangiapani: & satis nimis fuit decisa. Et sic pone casum. Ioan. Frangiapani habebat vxorẽ nomine Sarracenã: & ex ea filiũ & filiã impuberes, Petrũ & Philippã: in extremis positus condidit testamẽtũ, & filiã sibi hæredẽ instituit in certa pecuniæ quantitate: filiũ vero in cæteris bonis suis: & vxori vsumfructũ quorundam bonorũ suorũ sub certo tenore reliquit: & adiecit, vt si decederet filia sine liberis, moreretur filio suo: & si filius sine liberis decederet, moreretur filiæ. si autẽ vterq; sine liberis decederet, pauperes hæredes instituit, & executores testamẽto reliquit. Mortuus est Ioã. ipse testator: demũ mortuus est Petrus filius suus adhuc impubes: & demũ filia etiã impubes: ipsa scilicet matre superstite, contra quã agebãt executores, & ab illa domina, vel eius procuratore petebãt corã Papa bona, quæ fuerãt testatoris & filiæ, sub quibus & bona filij cõprehẽdebãt: dicebat procurator dominæ, quod substitutio facta de filio ad filiã, & de filia ad pauperes, fuerat fideicõmissaria: vñ in substitutione filiæ ad filiũ debebat deducere tertiã iure naturæ debitã filio, & quarta Trebellianica. Itẽ in substitutiõe pauperũ ad filiã pro residuo nomine filiæ eãdẽ tertiã & quarta habebat. Pro parte vero executorũ allegabatur, quod substitutio fuerat directa & pupillaris, & cõueniebat talis substitutio personis & verbis: vñ nõ habebat locũ quartarũ deductio. Itẽ quod pater in testamẽto quod faciebat impuberi filio, matrẽ portione iure naturæ debita priuare poterat, licet filius id suo testamẽto facere nõ posset. Per has vltimas allegationes pronunciauit Papa bona illa deferri pauperibus absque aliqua deductione tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde sic summa: In fideicõmissarijs substitutionibus locũ habet quartarũ deductio, in directis nõ. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant uerbis & personis institutis.

f ¶ *Impuberes.*] scilicet filiam minorem xij. annis, filium minorẽ xiiij. annis, ff. de verbo. sig. pupillus. in prin. C. quando tu. vel cu. esse desinant. l. inde coram & Insti. qui. mo. tu. fi. in princ. licet quo ad matrimonium non inspiciamus solum annos, sed ætatem, qua pubescere possit. quod dic vt not. s. de despon. impu. puberes.

ADDITIO. Nõ inspiciamus solũ annos quo ad matrimoniũ carnale: in spirituali secus, vt not. s. eo. lib. de elec. ex eo. in 3. gl. Io. And.

g ¶ *Vxorem.*] puberem intelligas, & matrem ipsorum filiorũ: alias dubitatio non processisset. & hoc patet in fin.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, an institutus in certa re, &c.*

h ¶ *In re certa.*] instituit 3: quod est infra: quod si nõ fecisset, egisset filia de inofficioso. Nunc autẽ nõ posset agere nisi ad supplementũ. si aliquid deesset portioni de iure naturæ debitæ. C. de inoffi. test. l. omnimodo. & l. seq & l. quĩ nouella. & l. si quando. & de hoc s. eo. Raynutius. in princ. Scire debes quod in certa re institutus habetur loco legatarij, ita quod creditoribus nõ tenetur. C. de hære. insti. quotiẽs. & hoc cũ est alius vniuersaliter institutus: si. n. nullus alius institutus est, in totũ succedit hæres. ff. de hæred. insti. l. 1. §. si ex fundo & l. si ita quis hæres. Si autẽ plures instituti sũt in certis rebus, & nullus alius vlterius: pro virilibus erũt hæredes: nisi in casu, vbi duo sũt instituti cõiũctim, & alter diuisim. ff. de hær. insti. si alterius, & l. seq. I. A.

¶ *Glos. seq. quærit ponit sex opi. & primam dicit tutiorem.*

i ¶ *Instituit.*] Nunquid quo ad filiã sufficeret legasse? De hoc fuerũt opiniones tactæ. s. eo. Raynutius. in prin. [in gl. relinquẽs. in Auth. nouissima. & C. de libe. pteri. in Auth.] Et cũt quidã quod tutius est quod necessaria sit institutio. in Auth. vt cũ de ap. cog. §. aliud quoque & §. hæc autẽ. col. 8. & C. de inof. test. in Auth. nouissima. & C. de lib. pter. in Auth. nõ licet. dicentes. C. de inoffi. testa. l. omnimodo. & l. cum quæritur. & Auth. nouissima. per Authen. illã po-

De materia huius cap. per Doctores ... in ... Raynutius extra de testa. & ... cibus. C. de ... & ...

Induc ... Ob... signi... pon ... prin. Ioa. And.

Not Domi & Philip. hic & in substi. col. quod ætas non an... testamen... tamen ... si impubes ... expirat pupillaris. Fonta.

Vide quod not. ... qualiter ... datur ... Ioa. And.

Reprobant Bald. Ang. & ... dixisse ... Fonta.

Tacebat hoc domino ... legibus, & placet sac. de Rauen. & ret. Io. And.

steriorem esse correctas. Alij 5, per prædictas leges & per decre. Raynuti[r]. vbi nihil d[icitur] q Alterocha fuerit instituta. Azo distinxit an testator voluerit solemniter testari, vt quia vocauit testes, septé signacula & subscriptiones rogauit: & tunc est necesse, q in aliquo instituat vt in Authen. vt cum. de appel. cog. colla. 8. aut non solemniter, sed nuncupatiue: & tunc sufficit quocunque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dicút alij, q si relinquat in testamento, necesse est iure institutionis relinqui: si in codicillis, sufficit quocunque relinquat titulo. & de hoc not. C. de inoffi. testam. Authent. nouissima. Alij dicunt q secundum canones sufficit quocúque relinquat titulo, vt in decre. Raynutius. secus secundum leges & hoc ibi tenet Host. vt talis perniciosa subtilitas euitetur. Alij distinguút, q aut testator inter filios tantum testatur: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocúq. relinquat titulo, vt in antiq. legib. quia inter ipsos imperfecta simplex & plena voluntas sufficit, dummodo de ipsa appareat. C. eod. tit. hac consultissima. § ex imperfecto. & C. fa. erci. l. fi. & Authen. ibi signata. In secundo casu, scilicet cum extraneos instituit, non sufficit quocunque relinquere titulo, nisi fiat institutio. & sic intelligitur Authen. vt cú. de appel. cogn. Sed vt s. dixi, primum tutius: & ideo tenendum vr. de pæn. dist. 7. nullus. & verbum illud, relinquit, in decre. Raynutius. nó vr poni proprie, vt patet etiam ex institutione Adiectæ. idem in decre. Raynaldus.

in suo testamēto legauit[a], adijciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio[b], & si ipse absque liberis[c] obiret, filius præfatæ filiæ[d] moreretur, Christi pauperes[e] instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis mori contingeret filiorum: testatore mortuo[f], ac deinde filio subsequenter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione[g] Trebellianicæ[h], siue partis iure naturæ de-

a ¶ *Legauit.*] de facto, vt dixi in casu: legauerat vsum fructú quorundam bonorum altero solum superstite ex filijs: augebat in testamento legatum, & nemine superstite adhuc augebatur. & ex hoc etiam, vt patet in integra, allegabatur per pauperes, q patebat, q intentio testatoris fuerit vxori filiam anteferri.

¶ *Glos. seq. obycit, & tripliciter soluit.*

b ¶ *Eidem filio.*] moreretur, quod est infra. Sed 3: ista filia nec exhæredata erat nec instituta: quia in certa re, vt. s. dictum est: ergo nec ei pupillariter potest substitui. Insti. de pupi. substi. §. non solú. ff. de vulga. substitu. l. sed si plures. Solu. licet hæc pupilla non fuerit instituta hæres in primo gradu, tñ fuit instituta in secundo, scilicet post mortem filij, & sic ei pupillariter substitui potuit. Vel dic q si ex liberis est vnus ex certa re: alter vniuersaliter institutus: vterque est hæres, licet alter teneatur ad credita vel legata. & sic intelligitur hic, & s. eo. Raynutius. secus si non ex liberis: quia tunc institutus in certa re habebitur loco legatarij, vt supra dixi. & C. de hæred. instit. l. quotiens. Vel hic non quæritur an tenuerit substitutio de filia ad filium: sed econuerso: quia de facto prius decessit filius.

c ¶ *Liberis.*] Sufficit vnus. ff. de verb. signi. l. non est sine liberis. C. de cōdi. inser. l. 1. & super hoc vide quod not. de proba. in præsentia. in prima glos.

d ¶ *Filia moreretur.*] id est, ad opus filiæ 8. Quasi dicat q hæreditas filij directe & immediate ad filiam perueniat: & econtra. si vero in successione mater esset media: iam non filiæ, sed primo matri moreretur. & sic allegabatur pro parte pauperum.

e ¶ *Pauperes.*] Licet certa persona hæres institui debeat, & nomē specificari, tñ pauperum institutio valet: & de pauperibus loci proprij domicilij sensisse intelligitur, vbi fomentum viuens, consolationes & seruitia à multis recepit. C. de episcop. & cleri. si quis ad declinandum. l. nulli licere. de hoc dic vt s. eod. cum tibi.

[illegible] Pauperes institui possunt: quia vniuersitas pauperū gerit vicem certæ personæ: & ita valet, sicut si institueret collegiú licitum. ff. de fideiuss. l. mortuo. ff. de condi. & demon. l. municipibus. C. de sacrosan. ec. l. 1. ff. ad Treb. l. omnibus. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. secundum Archid. Ioan. And.

f ¶ *Mortuo.*] executoribus relictis, qui petebant bona testatoris postmodum ab vxore, vt dixi in casu.

Glos. seq. primo ponit allegationes matris: ad quas secundo respondet, ponens distinctionem substitutionum: & de reliquis remittendo prosequitur compendiosam.

g ¶ *Absque deductione.*] Hic decidit quæstionem. Dicebat autem mater q habebat tertiam & quartam in bonis testatoris ex persona filij, & sic sola dimidia restituenda fuerat filiæ. Item in alia dimidia habebat etiam tertiam & quartam ex persona filiæ, & sic dimidium: & sic facta computatione videbatur secundum eam restitutio facienda pauperibus solum in tribus vncijs 9 eius partis, in qua fuerat filius institutus, & in dimidia eius partis, in qua fuerat instituta filia. Et probabat hoc ex eo, quia dicebat q substitutio de filia ad filium, & de pauperibus ad illam erat fideicommissaria & hoc probabat tali modo: Directa substitutio fit per hæc verba; ei hæres esto: vel ille ei sit hæres. Indirecta per verba: rogo, volo, vel mando vt restituas, &c. sed per ista verba: alteri moreretur: non potest dici directa & pupillaris substitutio: immo vr intellectus fuisse, q mater filio ab intestato succederet, & ab intestato hæreditatem restitueret substituto. Item dicendo, sine liberis: apparebat testatorem puberi substituere voluisse: vnde fideicómissariæ non pupillares intelligi debebant substitutiones, & de filijs adinuicem, & de pauperibus ad eos. Rńdebatur pro parte executorum & pauperum, quod supra dixi in glo. de facto. & in glos. 8. & quod infra sequitur. Ad clariorem auté intellectú nota, q substitutionum alia directa, alia indirecta siue obliqua. Directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff. de vulgari substitutio. iam hoc iure. scilicet cú testator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes instituo, & eos inuicem substituo. habent enim hæc breuia verba in personas cuiusque duas substitutiones, vulgarem & pupillarem: alia cōpendiosa. de his prosequere, vt not. s. eo. Raynutius. circa prin. Sed ad vltimam, & ad propositum veniamus: Compendiosa, quæ fit his verbis, quandocúque filius meus decesserit vel sine liberis decesserit, filia sit hæres: hæc si fiat à milite siue fiat puberi, siue pupillo, iure directo valet quandocunque decedat institutus, sicut verba sonant. ff. de mil. testa. l. in fraudem. §. miles. & l. miles ita hæredem. §. 1. C. de testa. mili. l. in testamento. hoc verum: nisi miles hanc substitutionem filio fecerit, cuius mater est in medio quo casu valebit iure fideicōmissi, si iam factus pubes filius decedat. C. de impu. & alijs substit. l. precibus. Si autem paganus eam per superiora fecerit verba: & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure directo admittitur substituta: vbi autem iam pubes factus moritur, substitutio omnino extinguitur [illegible] & venientes ab intestato succedunt in totum. ff. de vulg. subst. l. verbis ciuilibus. & in l. pupillari. & l. Centurio. Si autem testator sic dixisset: quandocunque decesserit filius, vel sine liberis decesserit, filiam substituo: vel volo q ei filia succedat: tunc licet directe nō valeat, valet tñ indirecte iure fideicōmissi. ff. ad Treb. Scæuola. & l. hęredibus. C. de inst. & substit. l. generaliter. §. vlt. Hoc viso satis patet, q hæc substitutio, quæ forte compendiosa dici potest, admittit substitutos iure directo: ex quo instituti decesserunt in pupillari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuissent locum habere matris allegationes.

¶ *Glos. seq. rect. per quæstionem, an cum hereditas per fideicommissum restituenda sit pauperibus, detrahatur Trebellianica: & facit tres partes. In prima arg. quod sic, per contrarium huius litteræ: secundo inducit vnam legem: tertio rationem. In secunda allegatur in contrarium inducens duos §. de corpore. secundo rationem, tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primum dictum, quod coadunat per simile: & respondet ad rationem inductam in contrarium.*

h ¶ *Trebellianica.*] Ergo quia substituti veniunt iure directo, non fideicommissario, non habet locum deductio Trebellianica: argue per 3rium: q si locus esset fideicommissariæ substitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in ijs quæ leguntur pauperibus, vel ad pias causis. C. de episco. & cle. si quis ad declinandam. & C. ad l. Falci. Authen similiter [illegible] secus vr in Trebellianica per hanc litteram. ad hoc ff. ad leg. Falci. l. 1. § ad municipium. si enim conditor legis in Trebellianica id voluisset, sicut expressit de Falcidia, ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audientiá. ad hoc j. de priuil. si Papa. & quod nō est sanctorum patrum decreto, & c. de transla. capit. 2. §. sed neque. ad fi. §. ff. de publi. in rem actio. l. de pretio. [Et casus omissus iure authenticorum relinquatur iuri antiquo. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. suiceptum. ff. de liber. & posthu. commodissime.] In 3rium vr in Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres. ibi: omni falcidia vacante. collat. 9. Sed dixit Azo in sum. de hæred. & fal. q Trebelliana continetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit [illegible]: nam nil excipit qui omnia dicit. de maio. & obedien. solitæ. §. nos autem. in fin. & satis vr terminari p dictum §. si autem hæres. si cōiungatur cú §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum nec occurrit inter ista ratio diuersitatis: vnde idem ius censebitur. supra de transla. cap. 2. [§. sicut. versi. vide] s. de rescrip. inter cæteras. ff. de legi. nó possunt. ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. s. de sepul. cap. 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperum institutionem filij non priuantur: nam qui vult exhæredato filio ecclesiam hæredem facere, alium quærat quàm Augustinum: & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. c. vlt. & sic etiam not. Accursius in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinanda. n. non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec est per omnia eadē ratio in vtraque: quia si rogatus restituere nō detrahit

1 Quod nō debuit Philip. Fonta.

2 Sic videtur ibi tenere Barb. Fonta.

3 Immo est vtilissima per septem rationibus per Philip. & Domin. hi potius. Fontanus.

4 Quod Philip. Bal. nō placet. Fōt.

5 Phili notat q relinquere rem singularē, nō est instituere: sec' si relinquātur omnia bona glos. in Authē. de hær. & Falcid. §. si vero nulla. hic de verbo, relinquo, late Phili. & ibi Barb. Fōta.

6 Sed tunc esset instituta sub cōditione casuali, qua pendente censetur p̄terita, & sic nullum est testamē tum. l. si pater. C. de cōdi. insti. Pet. de Ancha. & Philip. Fonta.

7 Idem de filio nisi quo ad excludendú quærelā. not. l. si qs prio re ad Trebel. Docto. Fonta.

8 Facit ff. de reb. dub. qui duos. post princ. ibi, quasi vtriq. vltimi sibi successisse. vid Anto. Ioa. And.

9 Male videbatur ei, q filia debuit succedere cum matre Authe. it. defuncto. C. ad Tertul. vnde legitima matris computari debebat respectu eius quod habitura fuisset ab intestato Auté. nouissima. Domin. & Phil. Fota.

10 Est communis opinio Bar. in l. Cēturio. & ibi Galiaula Ful. in l. precibus. Soleno hic tenet contra Fonta.

11 Archid. hic dicit assertiue sed vers. pmissæ dicit eas directas pupillares. sed intelligatur secū dum emer genuū casum, cū scilicet decesserūt intra pubertaté.

12 Ibi Lud. Roman' latissime loquēs dicit hanc glos. lucidicam. ide Archi. cui hærendum est secūdū Old. consil. 42. Fonta.

13 Ita Bar. in l. Marcellus. ad Trebel. Domi. & Phil. dicit hoc verum, etiā si mediate solū fieret restitutio: arg. l. cum dotem. ff. ad leg. Fal. Fonta.

14 Immo patre substituente filio pauperes quādocumq; decedat: ex quo ista substitutio est pro anima patris. glo. in l. si qs Titio & lega. 2. pauperes nunquā habebunt bona filij: quia illa nō ptinēt ad animā patris. Galiaula in l. Centurio, col. ... adde q ista iura no militant in legatis pijs factis per defunctum in peccato mortali allegāt Bal. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. Fot.

detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fecit multa legatã, & inter alia quædam ad pias causas: & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit de alijs: & sic nõ erit hæres in vanũ.

a Debita.] de his quartis dic vt not. s. eod. Raynutius. in glos. nota ergo quòd quartarum.

bitæ[d] facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra[b], & de illis ad pauperes: directæ debent intelligi pupillares[c]: Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda[d] (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis[e] & personis[f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua[g]: quamquam directa interdũ[h] ad fideicommissum ex causa trahatur. ¶ Licet[i] autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit[k]: pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest[l]: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum[m].

b ¶ Econtra.] scilicet de filia ad filium.

¶ *Glossa sequens dicit quomodo fiat pupillaris substitutio: & quomodo exemplaris: & quare fuerunt inuentæ.*

c ¶ Pupillares.] quæ expresse fit per hæc verba: si filius meus decesserit infra tempora pubertatis, filia sit hæres. Instit. de pupil. subst. 1. respõso. & expirat statim, cũ ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit autem inuẽta hæc substitutio: quia cum multum prosit hæredem habere, & pupillus testari non possit, vtile fuit pupillis modũ inuenire ne decederent intestati, vt in p̃dicto loco. Inst. de pup. subst. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc, quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. & alijs substi. l. humanitatis.

ADDITIO. Differt etiam exemplaris à pupillari in alijs. quæ dixi in decre. Raynutius. super 2. glos. Ioan. And.

d ¶ Facienda.] Vide quod est j. vt substitutio, &c. postea videas, dummodo, & cetera.

¶ *Glos. seq. exponit & fortificat tex. & dicit reprobatam glos. Accursii.*

e ¶ Verbis.] Dixit testator, si sine liberis decedat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est q̃ non designat certam ætatem: nam & ante pubertatem, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo patet q̃ substitutioni pupillari bene conueniũt verba[1]. immo maxime pupillari: cum tunc liberos habere non possit. Et vide q̃ expressa vulgaris habet tacitam pupillarem dummodo personis conueniat. ff. de vul. substi. l. 4. multo potius verba quæ sapiunt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referenda: & sic reprobatur quod not. Accursius C. de impub. & alijs substi. l. precibus. in glos. pen. [& Inno s. eo. Raynutius. Ioan. And.]

1 Non expresse, sed interpretatiue arg. & Soleno notans ex hac glo. iuncto text. verba sui natura non directa interpretari directa ad fer mandam vltimam voluntatem. Philip. declarat hic quid sit familia, genus, stirpes, & similia. vide Bart. in l. liberorũ. de ver. sign. Opiz. Ciotum in l. filiusfamilias, §. diuus. de lega. 1. Fõt.

f ¶ Personis.] quia vterque impubes erat: & ante pubertatis tempora decessit, vt s. vidisti.

g ¶ Obliqua.] scilicet indirecta, vel fideicommissaria.

h ¶ Interdum.] vt ff. ad Trebel. l. Scæuola. ff. de vulg. sub. l. Centurio. §. verbis. C. de impu. & alijs substi. l. precibus.

i ¶ Licet autem.] Respondet obiectioni, quæ fieri posset ex eo q̃ filius non potest matrem priuare debita portione: ergo portio illa matri debetur, non substituto.

k ¶ Non possit.] C. ad Tertul. l. matri. & l. vlt. & Authen. in testamẽto. ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato: hic istis filijs non succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

ADDITIO. Quod dictum est filium non posse priuare matrem portione iure naturæ debita: verum est, nisi ex causa, vt in prꝗalleg. Authen. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum, de appel. §. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ Potest.] Est expressum ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur q̃ mater nõ impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ Censendum.] vt in prædicta l. Papinianus. & Inst. de pup. subst. §. liberis. ff. de vulg. & pup. substi. l. qui plures liberos in fi.

Religiosus.] Sunt duæ partes. secunda ibi, *Sane*. Prima ponit dictum, cuius rationem reddit ibi, *Cum velle*. Secunda vero vno themate casum distinguit trimembrem, & rationẽ reddit: ibi, *Ne voluntatem*. & casum excipit: ibi, *Nisi* Ioan. And.

CASVS. Titius veniens ad mortem, suum vltimum condidit elogium, & plura legata dimisit: ad melius implendum suam voluntatem deputauit executores suos aliquos religiosos: nũquid religiosi possunt suscipere huiusmodi onus, & exequi testamentum siue vltimam voluntatem defuncti? Respondet q̃ non: quia religiosus non habet velle neq; nolle: sed voluntas sua est posita in potestate sui superioris. Sed ponamus q̃ testator deputauit simpliciter plures executores: vnus moritur vel se absentat: vtrũ vnus sine altero possit exequi voluntatem testatoris? Rñdet Romanus Pontifex, ne differatur voluntas testatoris, vnus solus poterit voluntatem defuncti exequi: qđ verũ est, nisi aliàs constaret de mente testatoris: puta quia voluit q̃ alter executor sine altero non procederet. Nota primo, q̃ executor vltimę voluntatis dr̃ habere officium. Not. secundo, q̃ vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actũ præcedere. Ad hoc de reg. licet. & cle. si. de elect. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. II.

Religiosus[n] † executor ab aliquo in sua volũtate vltima deputatus, non potest (cũ velle vel nolle non habeat[p]) huiusmodi officium[q] suscipere, vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta[r].

† De materia huius cap. vide Vitalẽ Nemausen. in reper. cap. Ioãnes. extra eo. tit. Dectũ consil 424. incip. Quod supra. & consi. 459. incipit. In causa. & Felinũ in c. pr̃ dentiam. extra d̃ offi. dele.

¶ *Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis existente, vel exequi nolẽte, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem disponeretur. hoc dicit secundum Zen.*

¶ Sane[s] pluribus à testatore simpliciter[t] executoribus deputatis, vno eorum mortuo[u], vel in remotis[x] agente, aut id

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

n ¶ Religiosus.] Emanauit ad declarationem decre. s. eod. tua. & eorũ, quæ plene not. Guil. in speculo. d̃ instr. e. tit. §. nunc vero. vers. sæpe etiam quæritur.

ADDITIO. Aliàs est uers. sub §. compendiose. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. primo soluit dubium: secundo quærit: arg. & consuetudinem inducit.*

n ¶ Religiosus.] intelligam indistincte, siue sit monachus, vel regularis canonicus, mendicans vel non[2]. Et de claustralibus intelligo, in quibus sequẽs ratio locũ habet. Sed quid de minore xxv annis, vel de muliere: nunquid possunt deputari executores, & q̃a maior xvij annis potest procurare negotia, vt s. eod. lib. de procu. qui generaliter. in fi. Vĩ q̃ possit esse executor. Contra: quia nõ habet personam standi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc s. de ætą. & quali. c. indecorum. C. de legiti. tu. l. vlt. Itẽ de femina. ff. de procu. l. neque femina. C. eod. tit. de procu. l. alienam ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. §. tria. Quicquid sit de iure, consuetudo optima interpres legum habet, q̃ tales exequi possint. Ad hoc facit hæc decre.

2 Saluo q̃ de fratrib. Minoribus dicitur in clemen. de verb. signi. exiuis p̃ inde. & §. verum.

ADDITIO. Et s. de arbi. dilecti. & de his in Spe. prææalleg. §. circa finem. vers. quid de minore. & ver. seq. Ioan. And.

o ¶ Ab aliquo.] clerico, vel laico.

p ¶ Non habeat.] s. eo. lib. de elect. quorundam. & c. si religiosus. 12. q. 1. non dicatis. j. tit. proxi. c. vlt.

ADDITIO. Allegat Arch. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 1. Io. And.

q ¶ Officium.] Hodie rationem huius officij ordinarius loci exigit à religiosis etiam exemptis: & si circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eod. tit. religiosus.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, per quam soluit contrarium, & alleg. pro.*

r ¶ Obtenta.] Ergo tunc potest[3]: misericordiæ enim est tale officium. 86. dist. non satis. Sed videbatur ꝯ per c. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. vbi dr̃ duo requiri, scilicet q̃ exposcat vtilitas monasterij, & q̃ abbas imperet: pro ista parte faciebat decre. tua. s. eod. tit. & extrauagans Ioan. Frãgiapani, de qua fuit tracta. proxi. decr. vbi quidam frater Prædicator fuit executor. hoc expeditum est.

3 Vide q̃ per hanc glossam notat hoc loco Philippus Frãcus.

s ¶ Sane.] Hoc tractabat idem Guli. in eod. §. ver. sed si alter. cum vers. seq. & vers. hic. quid si sint plures Ioan. And.

t ¶ Simpliciter.] sine clausula, vt ipsi, vel eorum alter: & si non omnes[4] aliàs non esset quæstio.

4 Vide Ioannem Calderinum consil. 45. hoc eod. tit.

¶ *Glos. seq. rect. per q. quam soluit: & duas opinio subdit.*

u ¶ Mortuo.] Not.[5] ex littera q̃ mortuo executore, eius officium non transit in hæredem [Et de hoc in prææallega. §. circa fi. vers. insuper.] Vĩ enim industria & amicitia eius electa. Ad hoc s. de of. deleg. c. vlt. ff. pro socio. l. actione. §. morte. ff. mandati. l. mandatũ. in fi. [& ff. de tut. l. antepe. in fin. vbi idem not.] Quidam dicebãt tale officium transire in hæredem executoris per l. ff. de aliment. & cib. leg. l. cum vnus. & l. a filio. in princ. & l. alimenta. in princ. [Vide quod ibi not. q̃ nõ transeat officium, licet ibi transeat onus non personale] Alij distinguebant, an res esset integra vel non: sicut s. de elect. in causis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi non transire in hæredem, verum est, nisi testator expresserit, sicut & de compromisso dicimus. s. de arbit. c. vlt. quid autem tunc fiet, dixi j. in glo. vt quia. Ioan. And.

5 Vide Bartol. in l. A filio. ff. de aliment. & cibα. leg.

x ¶ In remotis.] Si ergo non multum distat, vocabitur: & si in termino assignato non venerit, procedet socius sine illo: si autem remotus est[6], nec vocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia propter.

6 Quod terminetur arbitrio boni viri, secundum Archid. & facit quod not. s. eod. lib. de tep. ord. cũ nullus. §. pen. in glos. 2.

propter. & c. cum inter vniuersas. & c. quod sicut.
a ¶ *Contingat.*] si. s. eo lib. ne sede va. c. vnico. ad fi. de offic. deleg. si is cui.
¶ *Glos. seq. exponit & notat: secundo ponit & soluit duas quæstiones.*
b ¶ *Expresserit.*] vt quia vetuit ne alter sine altero procederet. [Bene facit ff. de exer. l. 1. §. si plures.] Aliud est ergo tacere, aliud expresse vetare. ad hoc de bap. maiores §. sed adhuc. & § seq. j. de reg. iur. is qui tacet. [Ioan. Mo allegat. C. de nego. gest. l. fin.] Quid ergo tunc fiet ex quo alter nō vult exequi, vel mortuus est. Si testator sibi prouidet, illud seruabitur: alioquin eps exequatur. s. eo. si hæredes. & c. tua. Quid si abbas sancti Proculi datus est executor, & mortuus est: nunquid hoc officium transibit ad successorē? vr distinguendum, an fuerit propriū nomen expressum, nec ne. s. de offi. deleg. quoniam. quod satis posset dici in extraneo: sed in propinquo vr, q licet nomen non fuerit expressum, tñ affectione personæ hoc factū fuerit: vnde non transeat ad successorem. ad hoc 12. q. 3. Pontifices. de testa. requisiti. [De hoc plenius in prædicto §. circa finem. ver. quid erit. Ioan. And.
c ¶ *Adimplere.*] est si. s. eod. lib. de procu. si duo. §. sane. & ff. de adm. tut. decreto. §. vlt. & est in his speciali fauore testantium, causarum, & pupillorum.

exequi forte nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat[a]: poterit alius (nisi testator aliud expresserit[b]) officiū executionis iniunctæ libere adimplere[c].

TITVLVS XII.
De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Hic probibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnibus sepulturæ obuentibus restituendus est: aliàs pœna incurritur hic contenta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

ANimarum periculis[d] & scādalis, quæ frequēter ex his proueniunt, obuiare volētes[e], vniuersis religiosis & secularibus clericis, cuiuscunque status vel conditionis existant †, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ[f], districtissime prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum[g] inducant, vt apud eorū ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talē decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi à se factum, materiam habeant veniendi[i]) possint eligere[h] sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas[l] sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si vero iidem religiosi vel clerici, prædictos[m] in suis ecclesijs vel cœmeterijs præsumpserint sepelire: ad restitutionē tam se-

† Plures modos quibus Papa præcipit, ponūt Domi. & Ancha. & isti plenis contratacens, licet no excōmunicetur, grauiter peccat. cap. 1. de maior. & obed. 7. q. 1. sciendū. Similiter ille motus, indignationem bea. Apo. Pet. & Pau. loss arbitrariam pœnā. notat Bal. in l. 1. C. de sacro san. eccle. Superstitio[illegible] Fōta.

d ¶ *Animarum periculis.*] Emanauit ad suppletionem decretal. s. de pacto. plerique. & propter ea quæ in fine not. Hostien. dicens, o, quot & quantorum animas constitutio hæc astringit, nam quasi omnes sibi talia attrahunt, & tales alliciūt, vt infirmare contingat medicos, q sanare debuerāt.
e ¶ *Volentes.*] ad hoc s. de offi. lega. officij.
f ¶ *Aeterna.*] hodie trāsgressores excommunicati sunt ipso iure: nec absoluuntur ab alio q̃ à Papa, nisi in mortis articulo. per cle. de pœnis. cupientes. in fi. quæ etiam reseruat pœnas infra positas.
g ¶ *Promittendum.*] nō enim facit Deus differentiam inter ista. 22. q. 5. iuramenti.
ADDITIO. Vide qđ scripsi de iureiur. debitores. super verb. cogendi. & quod not. eod. tit. c. vlt. in vlt. gl. Io. And.
h ¶ *Sepulturam.*] cum enim hoc sit speciale, pacto interueniri non debet. 1. q. 2. quàm pio. §. cauete ergo. de pact. pactiones.] quod intellige cum sepeliendo. Inter duas enim ecclesias bene valeret pactum, qđ dic vt s. eod. lib. de pact. c. 1. Ioan. And.] Sumitur autem sepultura multis modis. quod dic vt not. 13. q. 2. cap. clerici. §. item quæritur. & s. eod. cap. penult.
i ¶ *Veniendi.*] licet non teneat principale, tenet accessorium quoad quid & est speciale. ad idē de iureiuran. debitores. vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.
k ¶ *Eligere.*] punitur ergo in quo deliquit. de tempo. ordi. litteras. de his quæ fi. a mai. par. cap. quæsiuit.
¶ *Glos. seq. exponit, quærit, & ad vtranque partem arguit.*
l ¶ *Apud quas.*] scilicet vbi sunt maiorum suorum sepulchra. 13. q. 2. fiction. cum c. seq. & s. eod. c. 1. in prin. [1] quod de intestato debet intelligi. Quid si ecclesia ista[2] de qua promiserat, sit illa in qua ab intestato sepeliri debebat? declarari debuisset: quia si dicamus q ibi non debeat sepeliri, vbi ergo sepelietur: & littera dicit, non apud illas &c. vnde posset dici, q ibi sepelietur non obligatione promissionis, sed potestate iuris: sicut cum ex duabus seruitutibus remittit altera, altera remanet. ad hoc de vsu pal. ex tuarū. ff. de serui. vrb. præd. si domus tua. In 3rium vr quod s. dixit, nec apud electas ecclesias vllatenus sepeliri. præterea secundum hoc semper illi apud quos est sepulchrum maiorum etiam ex electione vel promissione, quia priuati erunt potestate eligendi, habebunt obtentum: quod esse non debet. 33. q. 5. hæc imago s. de procu. tuæ. j. de reg. iur. cum quid.

1 Et ibi dixi quid iuris si de sepulchro maiorum non appareret. de quo hic Arch. Ioa. And.

2 Vide Felinu in c. nonnulli. col. 11. ver. sed contra istā. extra. de rescript.

m ¶ *Prædictos.*] quos sic induxerunt: non ergo prohibet decre. quin possint eligere: sed prohibet inductiones & promissiones.
ADDITIO. Et sit ratio secundum Ioan. Mona. quare non possum voto firmare id quod licet facere: quia electio sepulturæ est pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de sacrosanc. eccle. l. 1. arg. in. de spon. Gemma. cum concord. Item cum prouisum sit a iure non eligenti: illa iuris prouisio impediri non debet, nisi mera liberalitate testantis. Et adde quod not. super 5 glos. Addebat ipse Ioan. q electio sepulturæ est ius speciale inductum 3 ius commune, vt s. verū. prox. & tale ius solus princeps qui supra ius est, potest inducere: quare sicut alius à principe non potest tollere ius commune: sic nec ad ius speciale adijcere, quo arctetur ius cōmune, & ex hoc dicit concludi quare hic punitur deceptus, sicut attentans contra iura. Ioan. And.

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio domini Hein.

¶ *Visum est supra tit. proxi. de testamentis: verum quia testator in testamento quandoque eligit locum suæ sepulturæ: ideo annectitur rubrica, de sepulturis.*

ANimarum.] Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, *Nos enim.* Secunda punit eligentem: ibi, *Statuentes.* Tertia punit inducentem: ibi, *Si vero.* & pœnam aggrauat in non parentem: ibi, *Quam nisi.* Ioan. And.
¶ Pone casum per te, quia textus clarus est.
Nota primo ex princ. tex. q officium prælati est obuiare periculis animarum suorum subditorum. Nota ibi, sub interminatione maledictionis æternæ, q veniens 3 istam constitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, q religiosi inducentes aliquem ad promittendum, iurandum, vel vouendum, q eligat sepulturam penes se, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes. de pœnis. in cle. Sed quid si induxerunt solum ad eligendum: vtrum puniantur ista pœna? Respondet q non: nam licet per votum, iuramentum, vel promissionem tollatur libera facultas, non tñ per electionem: quia licet elegerit quis sepulturam in vno loco, potest postea eligere in alio. Nota si quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret sepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem sepulturæ decedit intestatus. Idem dicendum est, si nulla promissione, voto, vel iuramento præcedente elegerit sepulturam in vno loco & postea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio sepulturæ cassatur. Nota iuncta glos. q si quis non eligat sepulturam, tunc est sepeliendus in loco suorum maiorum, si habeant certum locum pro sua sepultura. Si autē certum locum non habeant, tunc est sepeliēdus in cœmeterio ecclesiæ parochialis, in qua recepit sacramenta. Not. q sepelientes aliquem indebite, tenentur restituere quicquid exinde receperunt, etiam si non fuerunt requisiti. Not. q tenentur restituere ossa cadaueris, si fuerint requisiti & moniti ab ecclesia: aliter non. Not. q si requisiti & moniti non restituant ossa defuncti intra decem dies, ecclesia ipsa

a ¶ Sepul-

pultorum [a] corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eosdē, intra decendiū [b] integraliter faciendam [c], ipsos obligatos esse censemus. Quā nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnō & cœmeteria earūdem, extūc eo ipso sint, & tandiu maneant ecclesiastico supposita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

Idem.

Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus, si sunt plures.

CAP. II.

Cum † quis [e], cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri [f], ea dimissa eligit alibi sepulturā: canonica [g] portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi dumtaxat [h], in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia [i] se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se † diuidere [k] canonicam portionē.

In loco etiam minus religioso potest noua eligi sepultura. hoc dicit secundum Zenze.

Si quis [l] antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionē huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. hoc dicit secundum Zen.

CAP. III.

Is †, qui habet domicilium in ciuitate vel castro, quan-

a *Sepultorum corporum.*] s. eo. ex parte. [& c. fraternitati. & c. cum liberum Ioan. And.]

Glossa sequens recitetur per quæstionem.

b *Decendium.*] Illud decendium in restitutione corporis currit, ex quo petitum fuerit: sed in restitutione rerum credo quòd statim currat: & ideo in rebus non fuit additum si petantur. Illa enim constitutio nō intēdit minuere, sed addere ad decre. plerique s. de pact. Sed ibi sine aliqua petitione dicebat eos obligatos ad restitutionē: ista imponit ips & pœnā.

† Computato die perceptionis, secundum Arch. & intelligēdum momento ad momentum. Ipse autem remittit s. de rest. spol. frequens. Ioan. And.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

c *Faciendam.*] non dicit cui ecclesiæ: credo quòd ecclesiæ cui facta est iniuria, videlicet apud quam sepeliri debebat: parochialis ecclesia iā habuit suam canonicā, & sic non obstat j. c. proxi. quæ in alio casu loquitur. Si ergo ipsa eadem fuerat dimissa, cui soluetur pœna? vnde extincta vr actio, sicut cum creditor succedit debitori ff. de sol. Suchus. §. à diuo.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

d *Interdicto.*] Ergo propter transgressionē vnius fratris ecclesia tota & cœmeterium punietur: sufficit ita scriptum esse. & potest esse ratio: quia ex quo illū sciebant suū non esse, inuestigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 25. de refor ma. ca. 13. & Cardinalem consi. 90. incip. episcopus Feltren.

Cum.] Diuisio patet per paragraphos. Præmitte quòd canonica debetur ecclesiæ, in qua defunctus cælesti pabulo refici consueuit. s. eod. c. 1. Et per hoc videbatur quòd parochiali. Item ei à qua corpus assumitur. s. eod. de his. & prouidebatur quòd ei in qua sunt sepulchra maiorum. Domin.

Præ supponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. certificari. eo. tit. in antiq. videlicet, quòd quando quis eligit sepulturam in aliqua ecclesia dimissa sua parochiali ecclesia, illa ecclesia debet habere canonicā portionē, quæ cessante cōsuetudine est quarta pars omnium illorū, quæ obuenerūt occasione funeris. Casus. Prædecessores cuiusdam Titij consueuerunt sepeliri in ecclesia fratrum Minorum: quia ab antiquo habent ibi sepulturā; Titius autem elegit suam sepulturam in quadam tertia ecclesia, non in propria ecclesia parochiali, nec in ecclesia suorum prædecessorum: vnde illi tertiæ ecclesiæ plura obuenerunt occasione sepulturæ ipsius Titij: Certum est, quòd illa tertia ecclesia debet canonicam portionem. Sed quæritur cui ecclesiæ: vtrum ecclesiæ parochiali Titij, vel ecclesiæ prædecessorum suorum? Rñdet Romanus Pontifex, quòd ista portio canonica soluenda est ecclesiæ parochiali ipsius Titij, in qua audiuit diuina, & non alteri ecclesiæ vbi sunt sepulti maiores: Nā ista canonica portio datur in recompensationē laborum, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & ministrando sacramenta defuncto, tēpore suæ vitæ. Sed quid ponamus quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque se collocabat pariter, puta in æstate faciebat residentiam in vno domicilio, in hyeme in alio: quę domicilia erāt in diuersis parochijs: iste Titius mortuus est electa sua sepultura in quadam tertia ecclesia dictum fuit s. quòd ecclesia sepulturæ debet canonicam portionē: sed quæritur quæ istarum ecclesiarum habebit canonicam portionē: vtrū illa ecclesia in cuius parochia est mortuus, vel alia? Quidā dicunt quòd illa ecclesia in cuius parochia est mortuus: Veruntñ Romanus Pontifex decidit hic contrarium, videlicet, quòd illæ duæ ecclesiæ parochiales diuidant inter se illā canonicā portionē. Aliqui dicebant, quòd quilibet poterit eligere sepulturā dimissa parochiali ecclesia, dummodo eligeret in loco magis religioso, hoc est, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit si aliquis eligit sepulturam in loco minus religioso, & dimisit locum magis religiosum: puta quia elegit sepulturam suam in vna capella, in qua forte semel in anno celebrantur diuina? Rñdet quòd quis potest eligere sepulturam in loco minus religioso dimisso loco magis religioso, licet olim esset contrarietas inter doctores. Nota primo, quòd quis potest eligere sepulturam dimissa ecclesia parochiali, & etiam dimissa ecclesia, in qua sepulti sunt sui maiores. Et canonica portio est soluenda ecclesiæ parochiali, in qua recepit sacramenta, & nō ecclesiæ in qua est sepultura suorum maiorū: & sic non est soluenda canonica portio illi ecclesiæ, in qua fuisset sepultus, si non elegisset sepulturam: nam sepulchrum maiorū nō præfert ecclesię parochiali. cap. proxi. s. eod. Nota quòd ista canonica portio non soluitur ecclesiæ parochiali, eo quòd ecclesia est dimissa: sed soluitur in recompensationem laborū, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & administrando sacraméta ipsi defuncto: ideo solui debet ecclesiæ parochiali, & non ecclesiæ, in qua est sepultura suorum maiorum. Nota vlterius, quòd quis potest habere plura domicilia: & tūc si eligat sepulturam in aliqua tertia ecclesia, debet solui canonica portio ambabus ecclesijs, in quibus ipse defunctus habebat domicilia. Quid si haberet vnum domicilium solū quod partim esset de vna parochia, & partim de alia: cui ecclesiæ est soluenda canonica portio? Dicit glo. quòd idem, videlicet quòd soluatur duabus ecclesijs per mediū. Cōiter tñ seruatur, quòd ille est censendus parochianus illius ecclesiæ in qua souet larem. Nota quòd quis potest eligere sepulturam suam in loco minus religioso: cautius tñ faciet si eligat locum magis religiosum: nam plus proficiunt speciales orationes quàm cōes. & licet in vniuerso mundo fiant orationes communes pro omnibus defunctis, tñ specialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius ecclesiæ.

† Notant Dominic. & Philip. quod assignatis certū pro certo actu faciendo, & plures faciunt actū simul diuidatur quod certum inter eos. exemplum primo intrantes arcē promissa sunt certa: tres intrāt simul inter se diuidēt illa cētum. Imo. in cle. & si principalis. de rescrip. Bart. in l. hoc art. ff. de here. in fi. Ang. de ag. succes. §. proxim. Fonta.

† Vide Conradū Brunū lib. 4 de cæremonijs ca. 4. circa finem.

Prima glossa dicit quid declaret.

e *Cum quis.*] primum dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni s. eod. de his. & approbatur opinio Innocentij, & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f *Sepeliri.*] Vnde si intestatus decessisset, ibi sepeliri debuisset, vt dixi s. c. proxi. & s. eod. tit. c. 1.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

g *Canonica.*] saltem quarta, vel stetur consuetudini. s. eo. certificari. in ijs qui eligunt sepeliri apud Minores vel Prædicatores taxata est quarta per extrauag. Bonifacij, quę incipit, super cathedrā. in tit. de sepultu. quæ fuit reuocata per Benedictum: hodie innouata per clem. eod. tit. dudum.

Additio. In quarta, vt in minori, omnes canones cōcordant. facit s. eod. lib. de arbit. c. 2. & ibi concordantiæ. & vide quod not. eo. tit. certificari. in vlt. glo. & quod super ea scripsi. Ioan. And.

h *Dumtaxat.*] quia etiā si apud debitam sepultus fuisset, habuisset parochialis ecclesia canonicam 2. s. eod. c. 1.

i *Domicilia.*] quod esse potest. de rescrip. dilectus. 2. ff. ad municip. l. assumptio. Item posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quærens quo se collocet. ff. ad munici. l. Labeo. in princ. & l. eius. & quod dicit hic de diuersis domicilijs, satis putarem esse æquū in vno, quod æqualiter esset in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domum in confinio duarum parochiarum, vel duas domos coniunctas habitat, quæ sunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.

† Vide quæstionē, quā hic disputat Frācus de decedēte monasterio infra annū probationis: an tunc ecclesia parochialis debeat habere canonicam.

Additio. Facit quod post Inno. scripsi. s. de parochijs. super eo. in glo. limes. & quod not. 16. q. 3. licet. in glo. pone quòd. Io. And.

k *Diuidere.*] fi. s. de testa. relatum. 2. ad fi. [illegible]

l *Si quis.*] hic terminantur quæ not. 13. q. 2. c. 1. §. nunc autem quæritur. & s. eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Io. & Gof. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Berner. quam etiam Host. magis dicebat iuri consonam.

Is qui.] Partes patent: Secunda: ibi, *Mulier*. & prima soluit dubium, & solutionem moderatur: ibi, *Dummodo* Ioan. And.

Si ciuis alicuius ciuitatis tempore æstiuo, vt fructus colligat, accedat

cedat ad suam coloniam, & ibi mortuus est: non sepelietur in ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam ecclesiam parochialem. hoc dicit.

Casvs. Titius huius ciuitatis ciuis, qui habebat mediatariam, vel coloniam, tempore aestatis ad illam accessit pro recolligendis fructibus, vel forte pp pestem, & ibi mortuus est intestatus quantum ad sepulturam: vtrum sit sepeliendus in ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe non: sed est portandus ad suam ecclesiam parochialem, si cõmode fieri possit: Sed quid sanctissime pater: certũ est q mulier vidua sepelienda est cum suo marito: Ponamus q aliqua mulier habuit plures maritos: quaeritur cum quo sit sepeliẽda? Respondet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatẽ ex vltimo marito. l. femina. ff. de senatoribus. vbi mulier habet dignitatẽ ex persona sui mariti. Et si mulier q̃ nupsit senatori, postea nubat plebeio, perdit dignitatem primi mariti.

† Si vxor prius mortua quam vir, vbi sepeliri debeat, praeter Francum hic, vide c. quia cõiunct. & c. vnaquaeque 13. q. 2. & cap. de vxore extra de sepult.

Not. q in iure villa accipitur dupliciter, vt in gl. de re. diui. Instit. circa princ. Vno modo accipitur pro congregatione aedificiorum, nõ fortificata muris: quia si esset fortificata muris, diceretur castrum vel ciuitas. Not. q ex sola mora facta in loco quis non censetur parochianus illius loci: sed oportet q animo sit perpetuae morae, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiam, nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tñ censentur domiciliarij illius loci.

† Vide Abbatẽ in c. super eo. extra de testib.

† Haec duo verba † in eodem: desunt in antiquioribus codicibus.

Nota q cum quis decessit non electa sepultura, est sepeliendus in loco suorum maiorum: aliàs mulier est sepelienda cum viro suo; & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Not. differentiam inter ciuitatem, castrum, & villam, de qua j. de senten. excom. si ciuitas. Nota finaliter q dictio, potius, stat correctiue, secundum Archid. Dominicus.

doque ad villam ruralem se trãsfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa[a] sepultura decedat ibidem, nõ in ecclesia dictae villae, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorũ ipsius ab antiquo[b] sepultura extitit, sepeliri debebit: Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari[c].

¶ *Mulier mortua, quae pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur.*

¶ Mulier[d] † autem, quae plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat[e], est cum viro[f] vltimo, cuius domicilium retinet & honorem[g] †, tumulanda.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pubes autem eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quo ad titulum: sed non quo ad textum. vnde posset addi, Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia. Dominicus.*

CAP. IIII.

Licet[h] † pater minores filios, qui nequeunt antequã ad annos pubertatis[i] perueniant, eligere[k] sepulturam, possit (si consuetudo[l] terrae id habeat) quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parochiali[m] ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis[n] autem filiusfamilias[o] absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam[p]; pro anima tamen sua † praeter ipsius assensum (nisi peculium castrense[q], aut quasi castrẽse[r] habeat) aliquid iudicare[s] non potest[z].

a ¶ *Non electa.*] aliàs non esset quaestio: quia apud illam sepelietur. s. proxim. c. in fin.

¶ *Glossa secunda quaerit, quaestionem declarat: pro vtraque parte arguit & soluit.*

b ¶ *Ab antiquo.*] q d' dices ‡, auus proauus & alij ab antiquo sunt sepulti in aliqua ecclesia: pater elegit sepulturam in alia, & ibi sepultus est, filius decedens intestatus sepelietur in sepulchro patris, vel in sepulchro aui & aliorum? & intelligo vt bene procedat dubitatio, q potest sepeliri commode in vtroque: pro vtraque parte inuenies textũ. 13. q. 2. c. vnaquaeque. §. Ioseph. & ver. econtra, qui aliàs est §. Per istam litteram, quam etiam habemus s. c. proxi. in prin. satis videretur habendam rationem antiquae sepulturae aui, proaui, & aliorũ, potius quàm paternae. Ad idem s. eo. c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parentum copulatiue dictum: quasi nõ sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item viuente patre sepelietur in sepulchro aui. j. cap. proximo.

‡ De hac quaestione vide Abbatem in ca. 1. extra eodem tit.

c ¶ *Deportari.*] simile j. eo. c. vlt. imminens ergo periculũ immutat jus cõmune, vt hic vides. Ad idem s. eo. lib. de procu. si duo. §. sane. Additio. Archid. allegat. ff. ad munic. eius qui. §. penult. ff. de judi. haeres absens. ibi: nam vbi sic venit, &c. & s. de eccle. aedi. ad audientiam. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit quid declaret pars vltima.*

d ¶ *Mulier.*] hic terminaẽ qd' not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquaeque. Additio Et corrigit quod not. Vin. s. eod. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quàm viri sequendam: allegat quod de onere sepulturae dixi in textu, super versi. vlt. Ioan. And.

e ¶ *Eligat.*] eligere enim potest cum quo voluerit, vel cum nemine sepeliri. s. eod. de vxore.

f ¶ *Viro.*] si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. si. [Idem Io. Mo. & Archidiaconus.]

g ¶ *Honorem.*] ff. ad municip. l. filij. §. 2.

Additio. Ad idem. l. vlti. eo. tit. §. 3. qui §. dicit mulierẽ quandiu nupta est, incolam esse ciuitatis mariti. facit ff. de iudi. exigore. ff. de sena. feminae. C. de nup. cum te. C. de dig. mulieres. & patet s. de foro compe. ex parte. C. de incolis, l. fi. Ioan. And.

Licet.] Sunt duae partes, quae patent.

¶ Pater potest filio impuberi eligere sepulturam, si hoc habeat consuetudo. Item filius familias potest eligere sepulturam sine cõsensu patris, licet non possit testari. hoc dicit.

Casvs. Certum est quòd impubes non habet rationem: ideo non potest eligere sepulturam. Sed quid, mortuus est impubes, in quo loco erit sepeliendus? & vtrum pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturam, & eligere aliam? Respondet quòd sic: si hoc habeat cõsuetudo, aliàs nõ. Sed quid, vtrũ filius familias possit eligere sepulturam? Rñdet quòd licet filiusfamilias non possit testari de peculio profectitio vel aduẽtitio, tñ poterit sibi sepulturam eligere sine cõsensu patris. & sic pro anima põt testari sine consensu patris: sed non pro alijs rebus. l. fi. C. q testa. fac. possunt. Nota primo quòd consuetudo quandoque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Nota secundo arg. quòd filius moriens ante patrẽ, necessario non est sepeliendus in sepulchro patris. probat tex. qui vult q pater non possit sibi eligere sepulturam: vnde dato q pater eligat alibi pro se, non tñ potest pro filijs.

† Vide Antonium de Butrio in c. ii vxore. extra de sepulturis.

† De hoc articulo vide late Philippũ Francum in c. eodem lib. in rubri. tit. de testam. nu. .. .ver. sexto quaerit. & Bar. in l. qui in potestate. ff. de testa.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

h ¶ *Licet.*] Emanauit ad declarationẽ decr. s. eo. de vxore. 2. respõso.

i ¶ *Pubertatis.*] scilicet xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic vt s. dixi de testa. cap. 1.

k ¶ *Eligere.*] sicut nec aliàs testari. ff. de testa. qua aetate. aliàs, in qua. 2. q. 6 cap. ei qui. §. item si sententia. C. quando prouoca. non est neces. l. 2.

¶ *Glossa sequens dat duo similia.*

l ¶ *Consuetudo.*] Sicut ergo consuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi praelatum, de for. comp. cum contingat. de cau. pos. cum ecclesia. sic etiam dat ius eligendi sepulturam, vt hic vides. Additio. Et si dicas hanc consuetudinem esse contra ius cõe, per quod diffinita sunt loca sepulturarũ: satis est q ius assistat. de quo plene dixi de consue. c. fi. super glo. penult. Ioan. And.

¶ *Glos. seq quaerit, alleg. pro & contra: ponit consuetudinem.*

m ¶ *Vel in parochiali.*] haec est disiunctiua. Nunquid ergo datur electio? quod vr̃ j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. & cõtra vr̃ ordinem scripturae seruandum. 43. dist. sit rector. ad fi. in glo. penul. s. eod. lib. de ele. si quis iusto. §. 1. & s. de praeben. mandato. & hoc tutius ‡. Ad hoc s. c. proxi. nec semper in alternatiuis est electio § vt dicam in prae iacta regula, in alternatiuis. consuetudo tñ habet, q parentes vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt: & graue vr̃ puerum octo dierum semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

‡ Et placet Archidiacono.

§ In alternatiuis nõ semper datur electio, de quo vide Felinũ in c. cũ dilecta. extra de rescrip.

n ¶ *Quamuis.*] De hoc tractabat Hostien. in sum. huius tit. §. & apud quam. ver. si vero is.

o ¶ *Filiusfamilias.*] maior tñ pubere. & est huic si. s. eo. lib. de procura. qui generaliter. §. 1.

p ¶ *Sepulturam.*] quia electio refertur ad id tempus, quo solutus est à patria potestate. ad hoc s. eo. de vxore. 1. responso.

q ¶ *Castrense.*] scilicet quod à parentibus vel cognatis in militia gẽtibus donatũ est, vel qd' ipse filiusfamilias in militia acquisiuit: qd' acquisitum nõ fuisset, nisi militasset. ff. de castre. pec. l. castrẽse.

r ¶ *Quasi castrense.*] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in postulando: Nam & ipsi aduocati militant. C. de aduo. diuer. iudicio. l. aduocati.

Additio. Vide quod not. eo. tit. l. fori. & quod dicam in Spe. de actore. §. 1. ver. super. s. Item quod agit de peculio. Ioan. And.

s ¶ *Iudicare.*] id est, in vltima voluntate 4 relinquere: iudicium enim hic sumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis. qd' dic vt dicam j. de reg. iur. in iudicijs.

4 Non tamen in testamento sed per quo vide q̃ scripsi s. eo. li. de testam. si pater. in principio. Ioan. And.

z ¶ *Non potest.*] ff. de dona. cau. mor. l. tam his.

Religiosi.]

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Religiosi, nisi multu remoti a monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. hoc dicit secundum intellectum Zen.*

CAP. V.

Religiosi [a], nisi à proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, quod ad ea cum moriuntur commode [b] portari nō possint †, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant [c]) sibi eligere sepulturam [d]: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

TITVLVS XIII.

De decimis [primitijs, † & oblationibus.]

Religiosi.] Ego sequor intellectum Ioannis And. secundum quē potest sic summari: Religiosi sunt sepeliendi in suo monasterio, nisi in remotis moriantur. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rationē interserit: ibi, *Cum velle*. Et exceptionē primitiuit: ibi, *Nisi*. Dom.

Casvs. Aliquis religiosus sub potestate abbatis existens habebat deuotionem ad aliā ecclesiam: ipse veniens ad mortem vult eligere sepulturam in alia ecclesia, an possit? Respondet. nō potest quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi commode potest apportari ad locum monasterij sui: & sepeliendus est cum suis fratribus: secus si esset in loco remoto. Not. primo, q religiosus non pōt eligere sepulturam, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam q sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Communis opinio doctorū est q sepeliendus est in ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est. Nec obstant iura dicentia, q religiosi sepeliendi sunt in monasterio vbi degunt: Nam iura intelliguntur quando religiosi moriuntur in loco proximo non multum distante à suo monasterio: vel si fuerunt missi in aliquo monasterio causa perpetuæ residentiæ: sed alias vbi moriuntur in locis remotis non electa sepultura, certe sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriuntur. Nota q eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.

† Hæc duo verba: in eodem, de sunt in manuscriptis exemplaribus.

† Alias, possunt.

† In antiquioribus codicibus desunt hæc verba: primitijs, & oblationibus.

Prima glos. dicit quid declaret, approbet, vel reprobet.

a ¶ *Religiosi.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Inno. & Host. s. de exces. præla. nimis iniqua. & Host. s. eod. tit. de vxore. & approbatur opinio Inno. reprobata opinione Hostiensis.

Additio. Dicit Archid. q per distinctionem hic concordātur istæ opiniones: quod nō placet. quod collige ex vlt. glo. Ioan. And.

b ¶ *Commode.*] Nota ratione incommoditatis id permitti, quod alias non permitteretur. sic s. eod. lib. & tit. is qui. Item causa incommoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. q. 2. terrulas.

c ¶ *Non habeant.*] sic s. tit. proxi. c. vlt. cum suis concord.

Additio. Et per hoc intellige de claustrali, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

d ¶ *Sepulturam.*] hoc tenebat Innocentius, sed Hostiensis 5 per decre. s. eod. tit. de vxore. scilicet q talis electio ad illud tempus, scilicet post mortem, refertur, quo solutus est monachus a iugo, vt ibi dicitur de vxore. Ad idem s. c. proxi. 1. responso. & hoc etiam probabat per decret. præced. de exces. præla. nimis iniqua. & per decr. de priuil. vt priuilegia. vbi dr, q illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primum respondeo, q licet vxor vel filiusfamilias sint in potestate viri vel patris, non tā intantum, quin aliquid habeant, & velle & nolle: quod nō est in monacho. & facit s. eod. lib. de procu. qui generaliter. §. 1. Ad decret. nimis. &, vt priuilegia. dic q non loquuntur in veris religiosis, sed in ijs qui assumuntur in confraternitatem. vel intelligatur secundum istud, scilicet, quando à monasterijs sunt remoti. Ioan. And.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, &c.

Continuatio domini Helæ.

¶ *Superiori tit. visum est de iure sepultura, quod est vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimandi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informandum, de isto iure decimandi siue decimabili, annectitur rubrica de decimis, &c.*

Discretioni.] Hic in suprascriptione Prædicatores præmittuntur. de quo hic Archid. vt not. s. eo. lib. de elect. quorundam. Et primo inhibet: secundo præcipit: ibi, *Immo*.

Casvs. Episcopus & capitulum Pisanam exposuerunt Romano Pontifici grauamen & quērimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus coram multitudine populi, q soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, q soluere aliquam quotam quantumcunque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahebantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ, vt dignaretur de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibendo, ne decetero prædicent aliqua, per quæ populus retrahatur à solutione decimarum: sed vt suadeant & moneant populum ad solutionem decimarum.

Nota primo ex superscriptione, quòd Prædicatores præferuntur Minoribus, de quo hic Archid. vide quod not. eo. lib. de elect. quorundam. secundū Io. And.

Nota secundo prædicantem populo abstinere debere ab his quæ inducūt corruptionem animarū. Dominicus.

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Populus vt ecclesiis iura debita persoluat, est in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

Discretioni [e] † vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum [f], seu aliarum [g] rerum ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel aliás ani-

¶ *Prima glossa dicit vnde decisa: inchoat casum, & ponit ius nouissimum.*

e ¶ *Discretioni.*] Decr. est Gregor. ix. decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat, Grauamen nobis. Et prout ibi patet, ex querela archiepiscopi & capituli Pisani peruenit ad Papā, quòd Prędicatores & Minores prædicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo contingebat q laici remissi fiebant remissiores.] Scribit Gregor. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non competit recipere decimas, vt in clemen. de pœnis, cupientes. 2. responso. Ioan. And.

† Vide concilium Triden. sessio. 25. de reform. cap. 12. & Bea. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.

¶ *Glossa sequens circa decimas ponit quinque opiniones, & secundam & vlteriorem improbat.*

f ¶ *Decimarum.*] In decimarum solutione an debeantur ex præcepto, an consuetudine tollantur, diuersæ fuerunt antiquorum sententiæ. Et dixerunt quidam quos secutus est Inno. in glos. quam posuit super ista rubrica †, q decimæ indistincte debentur & personales & prædiales: probat per auctoritates veteris & noui testamenti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ. & q. 7. quicunque. & c. omnes. & in multis capitulis. Dicunt * quidam theologi, & hoc scripsit Petrus Lombardus, q præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram seruanda: vt non occides, & c. & quædā cæremonialia, & hæc non seruantur ad litteram, vt de purificatione post partum. c. vnico. quædā mystica. & hæc sunt sacrificiorum præcepta, quorum non verba, sed mens seruanda est. & sic dicunt in decimis, vt scilicet sint mystica, vel partim moralia, vt sufficiat aliquid dari p decima ex vigore consuetudinis: puta centesimam, vel vlteriorem, vel citeriorem partem. ad hoc 5. dist. in princ. 6. dist. §. vlt. s. cod. commissum. & in c. in aliquibus. in fine. & c. ad Apostolicæ. cum simil. Sed hæc opinio est falsa & reprobata per omnia iura, & per conciliū generale. s. eod. in aliquib⁹. vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alij theologi dicunt q hodie decimæ non debentur: quia olim iustæ erant dari clericis, qui nihil aliud habebant, vt Numeri 18. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse contentos: hodie vero habent prædia: vnde eis decimæ nō debentur. & hæc opinio reprobatur s. eo. tua nobis. Alij dicūt q decimæ in illis regionibus, in quibus nō est consuetudo vt soluant, nec exigunt, nec prædicantur, non soluere non sit peccatum: quasi ex tolerantia Papæ dispenset: quod vr posse secundum ea quæ not. s. eo. a nobis. vbi autem exiguntur & prædicantur, non soluere est peccatū. quæ opinio per hanc decret. & per omnia concilia † & decreta. s. eod. tit. reprobari videtur: in quibus satis patet q Papa non tolerat. sed contradicit expresse. ad hoc Exod. 22. ibi, Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. Hostien. not. s. cod. in aliquibus. & cap. à nobis. q prædiales decimæ debentur lege diuina, personales vero non: & ideo in primis non admittitur consuetudo: In secundis vero sic: vnde si consuetudo est personales nō præstari, non debentur: & sic intelligit finem ipsius decret. Sed hoc Innocent. execratur, vt dixi in princ. & eius in hoc opinio tutior est: & ideo tenenda est. de pœn. dist. 7. nullus.

† Alias est glo. illa super illa de cler. non r. & paroch. Io. And.

* De materia huius glossæ, vide quæ plenissime scribit B. Thomas, & ibidem Caietanus 2. 2. q. 87. art. 1.

† Multos antiquos patres & multa concilia hoc dicendo enumerat hic Archidiac. & post eu Io. And. & vide B. Thom. paulo antea citatum.

Additio. Et penitus vide quod dixi in quæstione posteriorū in quarta parte. & quod scripsi s. eo. à nobis. in magna suppletione ante medium. ver. adueniente autem tempore gratiæ. Ioan. And.

Alia Additio. Dicit Archid. q opinio Hostiensis scilicet q prædiales decimæ debeantur de lege diuina, personales vero nō: fuit opinio fratris Hug. de sincera magistri in theologia.

g ¶ *Aliarum rerum.*] puta primitiarum ‡ oblationum, canonicarum portionum debitarum ex funeribus, & eorum quæ debentur propter illas laudabiles consuetudines. de simo. ad Apostolicam. olim soluebantur quatuor genera decimarum. s. eod. c. 1. & ideo homines

‡ De materia glossę vide beatū Thom. &. ibidem Caietanū 2. 2. q. 86. per totam quæstionē.

homines bonis omnibus abundabant. 16. q. 7. maiores. nunc nec vna bene soluitur: & ideo homines ad decimam conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dñs locustas non increpat, nec plagas amouet. 16. q. 1. reuertimini. & tollit fiscus quod non accipit Christus: vt in prædicto cap. maiores.

ADDITIO. Hæc tria per glossam tacta bene experiuntur Italici decimas non soluentes. Econtra quadruplex est remuneratio bene soluentium: fructuum vbertas, corporis sanitas, remissio peccatorum, & acquisitio cælestiũ præmiorũ, vt in præ dicto c. decimæ. Ioan. And.

a ¶ *Animas.*] aliàs animos. ad hoc s. eo. quãuis. de nat. ex lib. vent. c. vnico.

b ¶ *Sermonibus.*] tale officium priuilegiatum est de sta. monac. quod Dei timorem [ad finẽ. & in glo. penult.]

c ¶ *Vel alibi.*] puta in collationibus, disputationibus, vel in cõfessionibus, in quibus iniũgere debent confitentibus, ꝙ aliena restituant: quia non dimittitur peccatum, &c. j. de regu. iur. peccatũ. cum suis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemosynas recipiunt. de sent. excom. cum voluntate. §. 1. priuilegium ergo illud merentur amittere ꝓrium suggerendo. 11. q. 3. priuilegium. cum suis similibus.

d ¶ *Voluntatis.*] voluntarium militem sibi eligit Christus. 15. q. 1. non est quod cuiquam. 33. q. 5. qui sitit. in fin.

mas [a] corrumpant audientiũ, in sermonibus [b] vestris, vel [c] alibi proponere de cætero præsumatis. Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorũ promptæ voluntatis [d] animo sint intẽti.

¶ Alexander Quartus.

¶ *Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. hoc dicit vsque ad §. statuimus. secundum Dominicum.*

STatuto.] Ponebatur olim hæc decret. vt dicit Archid. sub titu. de statu mona. et incipiebat, *Cum persona.* Guli. alleg. *Quia persona.* qui fere totam hanc decret. posuit in Spec. de dec. ver. in summa. Scias quòd quæstionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis nõ soluendis certis religiosis concessum, extendatur ad decimas, quas laici per antiquum feudum possident) plene tractaui s. eod. cap. penult. vbi ad probandũ, ꝙ non extẽdatur, per quinque modos, hanc decr. induco. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ aliqui religiosi percipiunt decimas ex donatione laicorum, quas laici habebant infeudatas cum consensu epi, etiam sine consensu capituli, cap. ad Apostolicam. de ijs quæ fiunt à prælato sine consensu capituli: & tunc religiosi qui solum habent illas decimas ex donatione laicorum, nõ percipiunt decimas noualium, sed solũ illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religiosi impetrabant à sede Apostolica priuilegium, vt ipsi possent percipere decimas noualium pro illa portione, pro qua ipsi percipiebant decimas antiquas.

Casus. Monasteriũ sancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici sibi facta ex consensu epi: vnde abbas ipsius monasterij impetrauit à sede Apostolica priuilegium, vt in mea parochia posset percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector ecclesiæ parochialis erã in possessione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij sui possit percipere decimas in quarum possessione eram tempore impetrationis priuilegij? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium suum non se extẽdit ad illas decimas, in quarum possessione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus ꝙ dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quæ erat circa flumen: postea à sede Apostolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea: vtrum possit virtute sui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua non percipiebat antiquas? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringitur ad loca, in quibus percipiebat antiquas. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ abbas sancti Cypriani non erat in possessione nisi percipiendi tertiam partem decimarum antiquarum, licet re vera ad ipsum spectaret media pars: accessit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt posset percipere decimas noualium in parochia mea. Pro illa parte, pro qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegiũ suũ se extendat ad mediam partem quæ sibi debetur: vel solum ad tertiam partem, sicut est in possessione percipere? Respondet ꝙ priuilegium se extendit solum ad tertiam partem quam possidet, & nõ ad aliam partem quæ sibi debetur. Sed ponamus ꝙ abbas percipit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit rescriptum, vt perciperet decimas noualium pro ea parte, pro qua percipiebat decimas antiquas: vtrum virtute priuilegij sui percipiat omnes decimas noualium? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringetur ad mediam partem noualium: quia non est verisimile quòd Papa dedisset illi illud priuilegium in grauamen ecclesiarum parochialium, si impetrans expressisset, ꝙ ipse percipiebat integre omnes decimas integras. Vtrum sit verum indistincte in omnibus religiosis, vt non debeat percipere nisi medietatem noualium? Rñdet ꝙ non: sed fallit in religiosis Cisterciẽsibus & Carthusiensibus: nã isti percipiũt integras decimas, secundũ ꝙ est eis indultum per Papã. Sed quid faciet ecclesia parochialis & rector illius ecclesiæ, si isti Cistercieñ. & Carthusieñ. percipiant decimas cũ integritate: quia rector ecclesiæ parochialis nõ potest sup portare onera parochialia & non habet vnde possit sustentari? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ episcopus loci poterit prouidere: nam si videat episcopus, ꝙ rector ecclesiæ parochialis non habet aliunde ex quo possit sustentari, tunc compellit istos Cistercieñ. & Carthusieñ. ad faciẽdum rectori congruam portionem vnde possit sustentari, & onera parochialia supportare. hoc dicit præsens text. vsque ibi, *Sane quamuis.* Not. primo quòd ad solum Papam spectat declarare verba ambigua suorum priuilegiorum. Ad hoc s. de offic. ordin. Not. secundo, ꝙ quantum ad vim comprehensiuam priuilegij, attendimus tempus datæ: & sic priuilegium non extenditur ad futura. Ad hoc de priuileg. cum capella. Domi.

† Pro materia vide Socinũ cõsil. 236. incipi. in præsenti consultatione.

CAP. II.

STatuto [e] † perpetuo declaramus [f], quod indultũ illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt [g], ad illas noualiũ decimas (quas tempore [h] illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alij [†] possidebant [i], cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias [k] etiã, nisi in his tantum locis, vbi ve-

† Nota ꝙ priuilegiũ mihi concessum vt percipiam decimas & similia de aliquo loco. est subreptitium non facta mentione de alio existẽte in possessione ista percipiendi. l. impuberũ. ff. de ad mi. tut. s. de priuile. dudum. ne cũ nemo ista percipere. Pet. Anchara. Fontanus.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

e ¶ *Statuto.*] Hic Alexander in prima parte ponit quasdam declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus, vt noualiũ percipiant decimas pro ea portione, qua percipiebant antiquas. Et à quibusdã ex ipsis declarationibus duos excipit ordines hic vsque ad §. *Vbi.* ibi, *Prouidet parochijs pauperibus*, quarum decimæ alijs debentur, vsque ad §. *Sane.* Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vsque ad §. *Diœcesani.* Quarto prouidet circa decimas soluendas à religiosis, & circa diœcesanorum potestatem super his, vsque ad §. *Nec pro eo.* vbi statuit noualium decimas religiosis non accrescere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

f ¶ *Declaramus.*] Not. quia hic Alexander non statuit ius nouum, sed antiquum declarat: vnde primum dictum habebamus in casu supra de priuil. cap. antepenult. quod incipit, dudum.

Declarans nõ dicitur ius nouum edere, sed antiquum declarare.

g ¶ *Contingunt.*] forte priuilegio, vel compositione, vel feudatione, vel præscriptione, vel receptione de manibus laicorum, vt dicit in fine: vel alio quocunque modo. iure communi non est reperire simpliciter, ꝙ debeatur certa pars, nisi forte in episcopo, qui iure communi petit quartam. supra de offic. ordin. conquerente. de præscriptio. de quarta.

h ¶ *Tempore illo.*] sic in his inspicitur datæ tempus. Ad idem s. de rescript. eam te. cap. si eo tempore. eod. libr. de elect. dudum 1. in antiq. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

i ¶ *Possidebant.*] iure suo tamquam sibi debitas. [Idem Archidiaconus] tunc non debet illis obesse priuilegium hoc tacito impetratum. supra de priuile. dudum. Idem potest dici si bona fide possidebant, sed proprietatẽ iuris non habebant, vt sola bonæ fidei possessio vires priuilegij impediat. Si autem esset violenta, vel malæ fidei possessio, vires priuilegij non impediret [†], secundum Innoc. & Hostien. qui hoc not. in præ li. decre. dudum. allegant, de restitut. spoliat. grauis. de præscriptio. cap. vltimo. de donatio. inter virum & vxorem. & si necesse. ob hoc etiam ibi dicunt, quòd si abbas impetrat priuilegia exemptionis pro se & capellis sibi subiectis: quòd si aliqua capella sua sub alio monasterio bona fide possideatur, impedientur vires priuilegij, alias non per eadem iura.

Possessio sola bonæ fidei impedit vires priuilegij. vide Abbatem in c. veniens. de præscript.

† Dic quo ad illam. Ioa. And.

ADDITIO. Sic vt sola litis pendentia, (etiam si dolose non taceatur), impedit vires priuilegij, vt lit. pendent. capitu. finali. Ioannes Andr.

k ¶ *Nec ad alias.*] Secunda declaratio. Pone, debebatur mihi medietas decimarum antiquorũ prædiorum certæ parochiæ: impetraui vt perciperem pro ea parte noualia, pro qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, sed solum in certa parte: pone citra flumen percipiebam partem illam decimarum: in illa solum parte recipiam noualia non in vlteriori.

¶ *Et pro*

teres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea[a] solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebāt antiquas.

¶ Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, nō potest vltra dimidiam includere: fallit in Cisterciensibus & Carthusiensibus. hoc dicit.

¶ Statuimus[b] præterea, quòd idem indultum obtentum ab ijs qui tēpore impetrationis totaliter veteres percipiebāt decimas, vltra medietatē[c] decimarū noualiū nullatenus extendatur: quia[d] non est verisimile, si tūc de plena & integra perceptione veterū fuisset expressū, quod Apostolica sedes pariter, & similiter noualiū decimas, in tā graue parochialiū ecclesiarum dispendium indulsisset, quòdque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel percipi plus quàm medietas decimarum ipsorum noualium: etiā si amplius in veteribus habebatur: cum non sit[e] dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamē Cistercieñ. & Carthusieñ. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate[f] decimarum noualium) comprehēdi nolumus vel constringi.

¶ Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesijs parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dom.

¶ Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum redditibus congrue[g] sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus tantum de illarum[h] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere †, & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera[i] debita supportare.

¶ Decimæ per laicos ante Lateranen. concilium in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domi.

¶ Sane quamuis forte à religiosis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & ijdē laici quòd illas ab ipsis religiosis in feudū teneāt, recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionē sic de facto præsumptā, huiusmodi decimas de manibus laicorū ipsorū acquirere, vel recipere, absque diœcesanorū episcoporū assensu[k]. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateraneñ.[l] † concilium ipsis laicis in feudū perpetuo[m] fuere concessæ.

a ¶ *Et pro ea.*] Tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, sed non dabatur nisi tertia: impetraui priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiā in noualibus habebo.

b ¶ *Statuimus.*] sequentur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam scias, quòd aut ille qui impetrabat tale indultū, percipiebat integras decimas, aut plus quàm dimidiam, aut dimidiā, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram vel plus quam dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solam habebit dimidiā: si percipit dimidiā vel minus antiquorum, tantundem percipiet noualium.

c ¶ *Vltra medietatem.*] Nomine portionis dimidia† continetur. ff. de verbo. signific. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. etiam.

† Portionis appellatione media pars continetur. vide Decij consil. 69.

Additio. Quandoque propter incertitudinē appellatio partis comprehēdit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in princ. quid dicat Bern. vide de rescript. nonnulli. super 4. glo.

d ¶ *Quia non est.*] ratio.

e ¶ *Cum non sit.*] diceret aliquis, quare fit tā stricta interpretatio & aspera? Respondet.

f ¶ *De medietate.*] bene ergo comprehenduntur tribus declarationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus istius §. statuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. si ergo percipiant integrā vel plus quàm dimidiam in antiquis: & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

g ¶ *Congrue.*] quod dic vt s. de præbend. de monachis. 21. q. 1. cap. 2. in gloss. penult.

† Alias, grauamina.

h ¶ *Illarum.*] decimarum parochiæ suæ.

i ¶ *Onera.*] legatorum, nuntiorū sedis Apostolicæ, collectarum, & similium. ad idem supra eodem lib. de præbend. cap. 1.

† In manuscriptis, & alijs codicibus impressis paulo antiquioribus constanter legi: distinctione. Et pro, possit, manuscripti habēt: posset.

Additio. Ioan. Monachus & Archid. allegāt de supplen. negligen. prælat. sicut. & de præbend. de monachis. & c. auaritiç Ioan. And.

¶ Sane. Pro intellectu istius §. est præsupponendū primo, quod si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante concilium: & ideo illas iuste tenet secundum communem opinionem doctorū, potest ipse laicus istas decimas restituere ecclesiæ parochiali sine consensu diœcesani: sed si vellet dictas decimas alteri ecclesiæ donare, non posset sine consensu epi. secundo est præsupponendum, quod si laicus teneat decimas à religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque consensu episcopi.

¶ Casus hoc præsupposito in isto §. sic figuratur: Quidam religiosus ab antiquo, scilicet ante concilium, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, à quo non tenebat dictas decimas: certum est quòd illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, à qua tenebat dictas decimas etiam sine consensu episcopi: sed alteri ecclesiç vel loco religioso non posset donare sine consensu episcopi. Sed vtrum episcopus debeat immediate præbere consensum huic donationi? Respondet Romanus Pontifex quod non: immo antequam episcopus consentiat donationi, debet inducere laicum ad reddendum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si per monitionem suam non possit laicum inducere vt reddat decimas ecclesiæ suæ parochiali, poterit præbere consensum, vt illas donet alteri ecclesiæ parochiali, vel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus quod religiosi aliqui exēpti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet ecclesiæ parochiali. faciebāt quòd ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re vera non teneret: vtrū illa ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, vt decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respondet quòd non. Sed ponamus quòd religiosi monasterij noui, qui sunt exempti à iurisdictione episcopi Pictauensis acquirūt de nouo alias terras existentes in mea parochia, ipsi recusant soluere decimas ex illis terris: nunquid potero tales exemptos facere conueniri coram episcopo Pictauensi, vt ipse compellat eos ad soluendum decimas ex illis terris? Respondet quod sic: & sic iste est vnus casus in quo exempti possunt coueniri coram ordinarijs, videlicet si exempti recusent soluere decimas ecclesiæ parochiali: sed tunc non possent conueniri per citationem communē, sed oportet quod citatio fuerit formalis, & specialiter faciat mentionē quòd veniant responsuri tali rectori ecclesiæ parochialis super iure decimandi. Sed ponamus quòd de consensu episcopi laici donauerunt decimas aliquibus religiosis exēptis, quas habebāt infeudatas ante concilium Lateranē. vtrū dicti religiosi exēpti possint percipere decimas noualiū: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantū tēpus de cuius initio memoria hominū non existit, de nouo fuit redacta ad agriculturā, fuerunt seminata aliqua noua semina in illa terra: vtrū ex fructibus superexcrescentibus possint religiosi exempti percipere decimas virtute donationis à laicis sibi factæ? Respondet quòd non. Nota quòd laicis est prohibitum recipere decimas in feudum perpetuum post Lateraneñ. conciliū: ergo videtur secus in temporali, vt not. in c. cum Apostolica. s. de ijs quæ fiunt à præla. Dominicus.

† Petr. de Ancha. notat post Io. And. obscurius tamē loquentem, quod ex donatione priuilegiata Papæ nō aufertur ecclesiæ priuilegium, ne conueniat vltra id quod facere potest. l. in cōdemnatione l. inter eos. ff. de reg. iur. Fontanus.

† Hoc est concilium Lateran. sub Alexandro tertio, cap. 9.

k ¶ *Assensu.*] laicus habebat decimas quas religiosis donare volebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum, vt sic quasi restitueret ipsas eisdem sine consensu episcopi: sed talis fictio non prodest, vt hic vides.

l ¶ *Lateranense.*] de priuile. cum & plantare. 1. responso.

m ¶ *Perpetuo.*] secus si ad tempus. & concor. de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica. in fine.

Additio. Et si non apparet an ante vel post concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioānes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Host. Ioan. And.

a ¶ Exem-

¶ *Diœcesani compellunt religiosos exẽptos soluere decimas parochialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domi.*

¶ Diœcesani vero parochialiũ ecclesiarum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget: quæ quidem alias ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis [a] agatur) exhibeant iustitiæ complemẽtum.

¶ *Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis & acquirendis, ecclesiis parochialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterum iidem religiosi, tã exempti, quàm non exempti, de terris & possessionibus acquisitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre soluant illis ecclesiis, quibus eædẽ possessiones & terræ prius fuerant decimales: nisi super hoc speciali iure [b] vel priuilegio sint muniti.

¶ *Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.*

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, seu partem illorum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdẽ petere, vel percipere noualium decimas eorundem [c]: nisi rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius a se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio, quòd viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioan. And.*

CAP. I.

I S[d] † q monasteriũ ante xiiij. annum [e], vt monachus efficiatur, ingreditur [f]: nisi

---

a ¶ *Exemptis.*] id est, de ipsis decimis: vel decimis exemptorum prædiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, id est, de decimis pertinentibus ad ecclesias exemptas. Ioan. And.

b ¶ *Iure.*] supra eod. ex parte. 1.

¶ *Glo. vltima signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Eorundẽ.*] sicut enim ipsi laico non accrescebant noualia: vt supra eodem, tua. 1. sic nec ipsis religiosis, qui à laicis perceperunt. ad idẽ 3. eod. cum contingat. Argum. contra. infra de iure patro. cap. 1. Sol. ibi res à laico donata mutat naturam in nullius præiudicium: hic fieret præiudicium ecclesiæ parochiali. ad hoc supra §. 1. in fine.

DE REGVLARIBVS, & transeuntibus ad religionem.

S qui.] Prima pars tractat de impubere monasterium ingresso. Secunda de pubere: ibi, *Qui vero.* Tertia declarat distinctionem habituum: ibi, *Distinctos.* Prima distinguit, an egrediatur ante finem decimiquinti anni an post: & primũ permittit, sed tres casus excipit. secundum prohibet ibi, *Quod si.* si sint habitus indistincti, secus si indistinctissimi. Secunda principalis puberẽ professum esse dicit, si per annum tulit habitũ indistinctum: etiam si sit indistinctissimus: & diuersitatis rationẽ reddit ibi, *Quoniam.* Ioan. And.

ADDITIO. Guli. in Spec. eod. tit. ver. & scias. dicebat hanc decre. fuisset Greg. ix. sed fuit Innocentij, vt hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij. annis intrauit aliquam religionẽ, puta, religionem sancti Benedicti: postea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno assumpsit habitum professorum: vtrum videatur fecisse tacitam professionem: Respondet quòd sic: quod verum est, secuto postea triduo: ideo non potest redire ad seculum. idem dicendum si fecerit professionem expressam: vel si ante xiiij. annum fecit professionem expressam: postea ipso facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam professionẽ. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit professorum, sed alium habitum portauit per totum annum xv. quia incepit sextumdecimum annum: an videatur fecisse professionem? Respondet quòd si in tali religione habitus nouitiorum sunt distincti à professis: & iste nouitius portauit habitum nouitiorum & non professorũ: non videtur fecisse tacitam professionem: Sed si habitus nouitiorum non sunt distincti ab habitibus professorum: tunc per delationem istius habitus per totum xv. annum videtur fecisse professionem tacitam: quod verum est: nisi conuersi & donati portarent eundem habitum. Sed quid, ponamus ꝙ erat aliqua religio. in qua non solum erant nouitij, sed etiam conuersi & donati: aliquis post xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per vnum annum integrum sine reclamatione: vtrum videatur fecisse tacitam professionem? Respondet ꝙ sic: licet secus sit si talem habitum accepisset ante xiiij. annum: & sic ante discretionem animi. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis qualiter dicantur habitus distincti? Respondet Romanus Pontifex, quòd intelliguntur habitus distincti, siue distinctio sit patens, siue non: quia habitus nouitiorũ non sunt benedicti: & habitus professorum sic: & tunc est distinctio latens: multo magis si distinctio illa esset patẽs in scissura, colore, vel aliàs. Not. primo ex principio cap. ꝙ durante anno probationis nouitius potest facere professionem expressam vel tacitam. Sed sciendum ꝙ quando facit professionem expressam, obligatur illi monasterio, in quo fecit professionem: sed quando fecit tacitam professionem, ipse solũ obligatur religioni in genere: ita ꝙ potest trãsire ad religionem laxiorem. Fallit istud in Mendicantibus: quia qs non potest profiteri intra annum, & si faciat expressam professionẽ, est solum obligatus in genere religioni. Not. vlterius, ꝙ impubes nõ potest facere professionem expresse. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non potest contrahi in ætate impuberi: quod verum est. nisi malitia & vigor naturalis suppleret ætatem: quia tunc ante xiiij. ann. in posset quis matrimonium contrahere: sed in religione, hoc est in matrimonio spiritali, requiritur ꝙ quis compleuerit annum decimumquartum. Not. ꝙ si impubes non fecerit professionem post xiiij. annum: non obligatur religioni, nisi fecerit expressam professionem: vel si se ingesserit actibus conuenientibus professis, vel professionem prius factam ratificauerit. Not. vlterius, ꝙ ex delatione habitus professorum per annum, inducitur tacita professio: & hoc quando in monasterium non sunt conuersi: vel si sint conuersi habentes habitum distinctum. Not. ꝙ si habitus professorum & nouitiorum sint omnino distincti, si impubes ante xiiij. annum accipiat habitum professorum, ex delatione habitus per annum non inducitur tacita professio: secus si accipit post xiiij. annum: quia tunc ex delatione ipsius habitus per annum inducitur tacita professio. Nota vlterius iuncta glo. ꝙ impubes maior septennio dicitur habere intellectum, non tamen plenum: minor vero nullum dicitur habere intellectum: nam vt dixit l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas quid videat. Not. insuper, quòd quantum ad obligandum quem religioni, requiritur ꝙ annus pubertatis sit completus: & sic non sufficit annus cœptus. Not. finaliter, ꝙ professio ante annos discretionis, non ligat profitentem, sed põt ex post facto ratificari. Et sic vĩ ꝙ id qđ est à principio nullũ, possit ratificari: qđ est verũ virtute noui consensus: & ratificatur vt exnunc, & nõ vt extunc. de quo j. in regula, ratihabitionẽ. Do.

† De materia huius tituli vide quæ nouissime sanciuit concilium Tridẽt. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. titu. de Regularibus & Monialibus c. 15. vbi de tempore professionis aliud quàm hic statuitur.

¶ *Prima glo. summat.*

d ¶ *Si qui.*] Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitũ pfessorũ receperit, vel expresse ratã habuerit professionẽ prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio ꝙ viuẽtes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitũ per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur pfessus. In fine declarat q sint habitus indistincti. I. A.

e ¶ *Annu.*] stamatũ: q a nõ sufficit incepisse. qđ dic vt s̃ e. ad nr̃am.

ADDITIO. Hostien. hic ponit quatuor casus quibus pubes, & quatuor quibus impubes obligatur religioni. & post eũ hic Io. A.

f ¶ *Ingreditur.*] hic tolle quod est. j. in tex. in versi. libere potest.

a ¶ *Sequenti.*] scilicet in xv. anno. sic 20. q. 1. illud.
b ¶ *Vel.*] repete eo completo, &c. Ioan. And.
c ¶ *Prius.*] scilicet ante xiiij. annum.
¶ *Glos. seq. ostendit quid approbat, & quid reprobat.*
d ¶ *Expresse.*] & sic reprobatum est quod Ioan. not. 20. q. 1. illud. & Ber. s. eod. significatum. qui dicebant, quod si professioné fecerat ante xiiij. annum: tacite ibi moram trahendo post xiiij. annú, vr eam ratá habere. argu. de despó. impu. litteras. & c. accessit. in antiq. Hostieñ. auté qui hanc vidit decret. [& glossauit vt patet ex superioribus.] in decret. significatum tenebat qd hic dicitur.

† In antiquioribus codicibus constanter legitur ita: infra ipsú sequenté annú, &c.

e ¶ *Sequentem.*] scilicet xv ætatis suæ.
¶ *Glos. seq. exemplificat, quærit & soluit.*
f ¶ *Videtur.*] ecce ergo quartú casum post xiiij. annum. ergo bene habet ratam professionem factam ante illud: sed tunc demú cum lapsus fuerit annus xv. & in ipso portauerit habitum distinctum.
g ¶ *Communem.*] vt seruientes capellani & seculares clerici: & si habitus ille religiosus nó esset, sed forte secularium clericorum: id esset per episcopum corrigendum. de testa. c. 2. in antiq. s. eo. sicut nobis. Sed nunquid compellitur talis profiteri non præcise, sed causatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt s. de elect. cú causam. in fi. ad hoc s. eo l. vt clerici.

† Continuum scilicet, per not. in Rubrica ff. de diuer. & té po. præscri. item præpositio, per notat continuationem l. vrbana. §. propostare. ff. de verbo. signifi.

eo completo professionem faciat in sequenti [a], vel [b] habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionem à se prius [c] factá ratam expresse [d] habeat: libere potest infra † sequentem [e] annú ad seculú remeare. ¶ Quod si per totum sequentem annú in monasterio permanserit, vbi professorum & nouitiorú sunt habitus indistincti, professioné per hoc fecisse, vel si quá prius fecerat, ratam habuisse videtur [f]: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quod & professi, & nouitij, ac etiam alij cómunem [g] vitam cum eis ducétes simili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero post quartumdecimum annum [h] habitum religionis assumpserit: si per annum † illum gestauerit, extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi a nouitijs dissimilitudine [i] habitus minime distinguuntur [k], etiam [l] si alij degentes cum eis similibus vestibus coutantur: quoniam cú iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit [m] † & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probauerit spatio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum [n] non habeat intellectum.

h ¶ *Annum.*] ad idem s. eo. ex parte.
i ¶ *Dissimilitudine.*] patenti in colore, sciffura vel forma: secus quo ad hunc casum de alia latenti. de qua loquitur hic finis, vt in clem. eod. tit. eos qui. & vide quod ibi not. in glo. 2. & glo. licet ergo.
¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*
k ¶ *Distinguuntur.*] sed nonne ibi recipiendo habitum qui datur professis vr tacite professus, vt s. Illud verum est quádo distinctus est habitus: vbi vero nó est distinct⁹, secus, vt hic vides. & sic intelligas sane quod not. Ber. s. eo. ex parte. in vlt. glos. ad fin. & probatur idem s. eod. statuimus.
l ¶ *Etiam si.*] propter hoc aduersatur illud, qui vero: quod in principio §. positum est.
m ¶ *Agnoscit.*] id est cognoscere debet.
ADDITIO. Vel præsumitur. s. de sentent. excom. cum illorum. in fin. Ioan. And.
n ¶ *Plenum.*] maior septennio impubes intellectum habet, sed nó plenum, vt hic vides. minor autem septennio ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1.

Infans quod videat ignorat.

ADDITIO. C. de in. deli. fi infanti. ff. de alie. indi. mu. causa fac. nam & si. de conse. dist. 4. eos. in fi. secundum Archid. qui dicit quod §. quod vero reprobi. de pæ. dist. 2. vbi dí, quod neque virtus neque vitium in nobis locum obtinet vsque ad certum tempus, quo grauat infirmitas. de tali tempore vel ætate intellige, quæ non est capax. 15. q. 1. firmissime. in fin. & cap. seq. Ioan. And.
o ¶ *Aliud.*] vt quia dentur à certis personis, vel in certis diebus, vel formis.
ADDITIO. Vel secundum Hostien. & Ioan. Mona. non ponitur supra chorum, vel non habet vocem in capitulo, nisi sit professus. Sed ista exempla non placent: quia non sonant in distinctionem habitus, sed actuum. & de hoc vide s. eod. vidua. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. diuidit, & dicit hic poni exceptionem a regula.*
N *On solum.*] Duo principaliter facit, Primo ponit procemium siue causam constitutionis. Secundo: ibi, *Vobis.* ponit constitutionem, in qua primo inhibet. Tertio: ibi, *Quod si forte.* ponit triplicem pœnam. Præmitte quod ingredienti religionem datur annus ad probandum regulam. 17. q. 1. Gonsaldus. Sed huic anno potest ingrediens & recipiés renuntiare, & statim profiteri. s. eod. tit. ad Apostolicam. Sed istud vltimum hic prohibetur in duabus religionibus. Dominicus.
ADDITIO. Et hæc suprascriptio est talis qualis. s. eod. tit. prox. c. 1. sed alterius auctoris. Ista vero decret. non fuerat inter Innocentianas sicut nec præcedés: sed extrauagabatur, & qui glossauerunt Innocentianas, non glossauerunt istam partem: tñ eam posuit & exposuit Hostiensis in decret. statuimus. supra eod. titu. Ioan. And.

¶ *Hic declarat qui sunt habitus distincti. hoc dicit.*

¶ Distinctos † quoq; seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouitijs siue professis dissimiles vestes dentur: siue benedicantur cum profitentibus conceduntur: siue etiam aliquid aliud [o] fiat, per quod nouitiorum à professorum habitu discernatur.

¶ Alexander quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini; & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei consueuit infligi. Ioan. And.*

CAP. II.

NOn † solum [p]: &

CASVS. Dictum fuit supra capitu. proximo, quòd quis in anno xv. & sic in anno probationis potest facere professionem tacitam vel expressam: sic quæritur an istud sit verum indistincte in qualibet religione? Respondet Romanus Pontifex quòd non: sed fallit in ordinibus Mendicantiú: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis, non debent aliquem recipere ad professionem. Sed quid sanctissime pater, ponamus quòd ipsi fecerunt contrarium: puta quia intra annú xv. & sic intra annum probationis admiserunt aliquem ad professionem sui ordinis: an sint puniendi aliqua pœna, & qua pœna debent ipsi puniri? Respondet, quod ipsi puniuntur, quia ipso facto sunt suspensi à receptione aliorum religiosorum ad professionem. Item debent puniri aliqua pœna, quæ seueret illis imponi pro grauiorib⁹ delictis sm consuetudinem vel ordinationem suæ regulæ: & receptus sic ad talem professionem intra annú probationis, non est obligatus ipsi religioni in specie, in qua fecit professionem: est tñ bene obligatus religioni in genere, ita quod tenetur profiteri aliquam religioné approbatam. Sed quid de Eremitis sancti Augustini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum sit idem dicendum, vt non debeant aliqué recipere ad professionem intra annum probationis: & quod si contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Respondeo quod sic: [*Dispendium.*] Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant professionem: & cum sentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebantur apostatæ: & ideo ordinatú fuit, ne deceræ ro Mendicantes reciperent aliquos ad professionem suæ religionis intra annum probationis: qui annus probationis fuit introductus in fauorem vtriusque, videlicet in fauorem monasterij, vt monasterium cognoscat mores intrantis: & in fauorem intrátis, vt ipse videat an poterit sustinere duritias religionis. cap. ad Apostolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, quod Mendicantes non possunt aliquem recipere ad professioné durante anno probationis. Not. vlterius differentiam inter tacitam professioné & expressam: quia expressa professio in aliquo monasterio facta obligat illi monasterio in specie. quod verú est, nisi quis vellet transire ad strictiorem religionem: sed ad laxiorem non potest, nisi petita & obtenta licentia: sed tacita professio obligat solum in genere: sed tunc adhuc requiritur quod sit ętatis perfectæ: & quod fecerit professionem scienter: & quod perseuerauerit per triduum. Nota insuper, quod ex professione facta in religionibus, dí anima ingredientis lucrifieri Domino. quod est verum, si regula obseruetur. Sed si non seruatur, perditur anima & corpus. ad hoc 47. dist. quantúlibet. Not. finaliter quod conscientia non regulata ratione, inducit dispendium salutis æternæ. quod facit contra illos qui ex quolibet momento vel instinctu mouent conscientiam suam ad aliquid agendum. vide de simo. per tuas. Dom.

† De materia huius §. vide clement. eos. qui. tit. de regularib⁹ & ibi late Zabarellá Imolam, & alios.

† Alibi ita: Idem scili cet Innocé tius quartus, cuius est antecedens decretalis, & continuo videtur Innocentio adscribenda, vt indicat initium sequentis decretalis, constitutione in Innocétianam.

† Vide omnino quod nouissime sancitum cócilium Tridentinum circa professionem emittendam. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus c. 15.

¶ *Prima glossa summat, & dicit hic poni exceptionem à regula.*
p ¶ *Non solum.*] Prædicatores & Minores infra annum probationis

tionis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Excipit decretalis ista à regula quam habuisti s. eod. ad Apostolicam.

a ¶ *Et infra.*] decisum hoc fuit: quia habebatur s. eod. ad Apostolicam. & c. statuimus.
b ¶ *Zelum.*] quasi dilectionis feruorem. ad idē s. eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. in princ.
c ¶ *Expedit.*] de baptismo. maiores. s. eo. lib. de elect. cum expediat. & c. cum non deceat. Ioan. Andr.
d ¶ *Rationis* †.] ratio enim quæ à discretione procedit, non debet deesse. est enim omnium virtutum mater discretio. 1. q. 5. præsentium. s. de o fic. custo. cap. 1. Ioan. And.
e ¶ *Subsequatur.*] ad idē de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq.
¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem, solutionem, & remissionem.*
f ¶ *Sub pœna.*] contrafaciens nō erit propter hoc excommunicatus: vt s. de iure patrona. relatum. quod dic vt not. 63. dist. c. Salonitanæ. de simo. sicut 2. de tagit. cap. vnico.
g ¶ *Annum.*] Interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio. & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Consaldus. s. eod. ad Apostolicam.
h ¶ *Recipere.*] præsumatis, quod est in fine.
i ¶ *Transeat.*] sequebatur in antiqua: sicut de sua volūtate. & c quod est infra. iste igitur versiculus qui sequitur vsque ibi: sicut. additus est per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, ꝙ talis non posset redire ad seculum: quia solum dicebatur, ad religionem, &c.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. . art. vbi rationem numerat inter partes prudentiæ.

† In manu . . . & . . . i . . . ita: seu renuntiationem tacitam seu expressam, & absque addictione, in.

infra[a], ¶ Licet zelum[b] animarum habentes, eas lucrari Domino sollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit[c], vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis[d], ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur[e]: Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna[f] excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum[g] probationis elapsum (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quemquam ad professionē vestri ordinis, seu † renuntiationem in seculo faciendam recipere[h], nec constitutum infra huiusmodi annū aliquatenus impedire, quominus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat[i]: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod[k] tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indicijs[l] ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. ¶ Quod si forte cōtra hanc nostram prohibitionē quemquam recipere[m] præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro[n] esse ordini alligatum: vosque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos[o]: & insuper[p] pœnæ subijciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit[q].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Decretalis, No solum. extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs vero professio expressa, religioni cui fit, tacita autem generaliter obligat intra annū. hoc dicit secundum Zenze.*

K ¶ *Quod tamen.*] ad declarationem eius quod habes s. eod. consulti. & c. statuimus.
l ¶ *Indicijs.*] vt si beneficio renuntiauit ☩, vel de bonis proprijs verbo & re disposuit: vel similibus modis.
Additio. Dominus Aluarus Hispanus decretorum doctor de bonis proprijs re & verbo disposuit, cum ingressus fuit ordinem Minorum: de quo sic refert Archi d. & mihi constat. Ioan. And.
m ¶ *Recipere.*] scilicet ad professionē infra annum probationis.
n ¶ *Vestro ordini.*] Nota quia professio tacite vel expresse facta infra annum probationis non obligat ordini: tamen obligat ꝫ religioni, vt supra.
¶ *Glo seq recitetur per quæstionem.*
o ¶ *Suspensos.*] dixit Hostiensis ꝙ superior qui non peccauit, potest ipsum absoluere. Arg. de sent. excom. nuper. in antiq.
Additio. Dicit Archid. ꝙ hoc vix credit, cum hoc non sit cōcessum: & ideo absolutionem reseruat illi, qui ligauit. Ioan. And.
¶ *Glo seq. recitetur per obiectionem & solutionem.*
p ¶ *Et insuper.*] Nota quòd quis multiplici pœna punitur: ratio, quia altera per se non sufficiebat, vt not. s. de iud. at si clerici. in fi.
q ¶ *Consueuit.*] ipsa consuetudine inspecta, vel ordinationibus, quæ sunt secundum regulam.

☩ Sine protestatione ꝙ non intendit per id dimittere seculū, re obstet. s̄ de renūtia. ex trāsmissa. Ioā. And.

† Vide cōcilium Tridēt. in ino cap. citatō, cuius verba contrarium indicant.

Constitutionem.] Pars prima de Mendicantibus: Secunda de non Mendicantibus: ibi, *In alijs*. Iterum prima facit duo: Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem: ibi, *Vnde*. Secunda etiam facit duo. Primo ponit regulam, quam distinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, *Sed expresse*. Secundum ibi, *Tacite*. Ioan. And.

Præmitte quod habes in c. præcedenti. Domi.

Casus Litteralis huius cap. patet in c. s. prox. quoniam casus ibi positus hoc & illud comprehendit. Not. primo quòd appellatione conuersorum pot sunt comprehendi illi, qui sunt in religione ad probationē regulę. Nota secundo, quod ad solum Papam pertinet extendere legem exorbitantem ad alios casus non expressos. Dominicus.

CAP. III.

Constitutionem[r] † Innocētianam, quæ prohibet conuersorum professionem recipi ante annum probationis elapsum: piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædecessor noster, ad fratrum Prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit[s] extendi: Vnde nos pari † similitudine rationis inducti[t], declarationem eandē ad aliorum Mendicantium ordines prorogamus[u]. ¶ In alijs autem religionibus[x] professio expresse vel tacite fieri potest licite[y] infra annū. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non mutato[z]) illi religioni præcise obligat, quam profitens est professus: Tacite vero facta infra[a] probationis annum per susceptionem habitus[b], qui profitentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat[c]: si ætatis[d] aptæ sit: si

r ¶ *Constitutionem.*] s. cap. proxi.
s ¶ *Declarauit.*] eius declarationem hodie non habemus.
Additio. Idem Ioannes Monach. & Archidiaconus.
t ¶ *Inducti.*] s. de transla. inter corporalia. de rescrip. inter cæteras. in antiq. C. ad l. Fal. l. vlti.
u ¶ *Prorogamus.*] prima facie ista decret. videtur facere ad quæstionem, qua quæritur an constitutio, Super cathedram: extrauagans Bonifacij: quæ habetur in cle. de sepul. dudum. extendatur ad alios Mēdicantes, quàm Prædicatores & Minores: & videtur ꝙ sic, per hanc litteram. Sed contrariū pronuntiaui ♦, vt dixi j. de regu. iur. quæ à iure & ibi vide & decre. ista facit pro hac parte. Dico enim quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: sed dixit, prorogamus: vnde licet eadē ratio esset in alijs Mendicantibus, quæ in Prædicatoribus & Minoribus: tamen constitutio illa non extenderetur ad illos, nisi hic per Bonifacium prorogata fuisset: vnde Alexander declarauit: sed Bonifacius prorogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri standum est, nisi inquantum reperimus recessum: vt in prædicta regula dixi.
Additio. Facit j. de pœn. cap. Romana. de hære statutum. 2. in fine. 1. respons. Et facit quæstio canonici Mutisi. in fin. argumentorum. & in principio solutionis, quam vide in regula, odia. infra de reg. iuris. Ioan. And.
x ¶ *Religionibus.*] scilicet non Mendicantium.
y ¶ *Licite.*] In Mendicantibus etiam potest fieri, sed non licite: vt s. c. proxi. dixi. [Item archidiaconus.]
z ¶ *Non mutato.*] ad idem s. eod. sicut nobis. habitus enim non facit monachum, sed professio regulæ. s. eod. tit. porrectum.
a ¶ *Infra probationis.*] ergo de illa tacita quæ fit per lapsum annī non loquitur hic de qua s. eod. c. 1. §. qui vero. & s. eo. ex parte. in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in ista: quia non reperitur de illa hic statutum.
b ¶ *Habitus.*] hoc vbi distincti non sunt habitus professorum à nouitijs: vt s. eod. c. 1. dixi.
Additio. Hoc sonat, quòd si habitus est communis & indifferens: tunc requiritur perseuerantia animi tridui tantum: vt s. tit. proxi. post princ. Ioan. And.
c ¶ *Obligat.*] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non Mendicantes: vt supra eodem cap. proxi. sed sic in expressa: quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus: in Mendicantibus solum religioni in genere: vt ibi & hic.
d ¶ *Aetatis.*] maior 14. in mare. 12. in fœmina.

† Hic quoque tenendum quod sanciuit cōcilium Tridēt. sessio. 25 de Regular. & Monialib. cap. 15.

† Aliàs stat paris similitudine ratio nis, &c.

♦ Hodie prorogata est per Clementem ad Eremitas sancti Aug. & per D. nostrū Papam Io. ad Carmelitas. & hoc constat. Ioan. And.

a ¶ Scient.

a Sciens.] secus non intelligens, vt si furore laborat. s. eod. sicut tenor.

ADDITIO. Nisi postea ratificet. & hic ponit Archid. obiectionem de simulante, quam post In. o. scripsi. s. eod. tit. in antiq. c. 2. super ver. per vim quod ibi decido Ioan. And.

b Voluntarius.] secus si inuitus. 20. q. 3. praesens. s. eo. cum virum.

c Glo. ij. recitat tres opi. antiquas.

c Triduo.] terminata sunt varie notata s. eo. tit. ad nostram. Quidam dicebant quod istud cuique statue loquebatur: alij, quod illud speciale propter electionem: alij, quod

Hug. plus dicebat, quod non habebat illam pro decretali. hoc not. 17. di. ffin. quod interrogasti & Ioan. ponit eius dictu 2c. q. 1. c. . Io. And.

sciens[a], & voluntarius[b], ac triduo perseueret.

Idem Parisien. capitulo.

d Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata ci-

quinque ibi concurrebant. propter quae poenitentia tridui locum habuit. Primum quod sine deliberatione intrauit: Secundum, quod illectus: Tertium, quia sine probatione suscepit habitum professorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum poenituit. [Non perseuerando in habitu: alias secus: vt hic in fin.] Et hoc tenet ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vt tes quod hodie ius esse commune declaratur, scilicet quod per professionem tacitam factam per receptionem habitus professorum infra annum probationis, quis non obligatur, nisi triduo perseueret. similis dilatio temporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

B Eneficium.] Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo: ibi. Nisi. quatuor casus exceptos: Tertio: ibi, Sed interim. prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionem, & accepit habitum, tamen non fecit adhuc professionem tacitam vel expressam, sed adhuc in anno probationis est: Eps ad quem spectat collatio illius beneficij vult illud conferre durante anno probationis: an possit? Respondet Romanus Pontifex quod non. quod verum est nisi in casibus certis: Primus casus est, si intrans religionem infra annum probationis consentiat, vt eps possit tale beneficium conferre: quia tunc eps posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renuntiatione: Secundus casus est, si intrans religionem durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiam si illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat quod intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere seculum: & tunc statim quod constaret de mutatione vitae, poterit conferri beneficium. Sed sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet quod illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis: & pro sustentatione vitae habebit congruam portionem ex redditibus beneficij. No. primo principalem effectum, ad quem emanauit praesens cap. quod pendente anno probationis non vacat beneficium intrantis religionem: ideo eps illud beneficium conferre non poterit, nisi in casibus hic expressis. Not. quod si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare, quia declarauit animum suum quod nunquam rediret ad seculum: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius, quod cum beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, dioecesanus debet prouidere constituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario assignabitur congrua portio, & residuum reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrans religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Rndet quod non: sed fructus conseruabuntur: & si intrans religionem reuertatur ad seculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipse intrans durante anno probationis. Ratio est: quia existens in anno probationis, debet esse in summa paupertate: alias non posset experiri asperitates religionis.

e Prima glossa dicit quod declaret, & quid ponit.

d Beneficium.] Emanauit ad declarationem decre. s. de renun. ex transmissa. & eorum quae not. Ber. & moderni. s. eo. statuimus. & Ioan. 27. q. 2. desponsatam. & 17. q. 2. Consaldus. Et ponit haec decret. regulam & quatuor casus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Parisien. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Praedicatorum, cuius praebenda fuerat infra annum collata: & fertur quod prius eps per procuratorem vocato notario illum requisiuerat, quod expresse profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui respondit, in hoc ordine profiteri non licet, scilicet infra annum. s. e. 2. renuntiare non placet. exire non decet. Et ista dictio, bnficium, sumitur hic large, vt comprehendat etiam maiora. facit s. de ver. sig. c. penul. & de hoc j. de reg. iur. c. 1. l. A.

f Glossa sequens soluit quaestionem.

e Probationis annum.] per hanc litteram credo quod si minor xiiij. annis ingrediatur religionem, quod ante finem xv. anni beneficium suum non poterit conferri: quia xv. annus est annus probationis. s. eod. tit. & lib. c. 1. quod verum est, nisi post annum xiiij. alt-

Idem hic Archidiaconus

quod de ijs quae sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

g Glossa seq. primo signat contrarium: quod cupiciter soluit: secundo soluit dubium: tertio quarit & soluit: quarto quarit, soluit, & solutionem declarat: quinto quarit. arg. pro & contra, & soluit.

dem substituto congrua portione, vnde viuere possit. hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. IIII.

B Eneficium[d] illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis[e] annum alicui conferendum[f]: Nisi ad

f Conferendum.] s. vt in praedicta decre. s. de renun. ex transmissa. vbi senuit collatio facta infra annum probationis. sed dic sm Host. quod ibi cum recuperauerat bona sua, renuntiauerat bnficio suo expresse in ingressu vel ante ingressum: quod tatis v[illegible] alias quare decr. illa poneret-

tur sub tit. de renunt. Vel dic, quod illa intelligitur sm primu casum infertius exceptum. Secundo alios non potest intelligi: quia Papa no mandasset postea illu de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non est conferendu: ergo tempus non currit ei ad quem spectat conferre. in antiq. de conces. praeben. quia diuersitatem de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tempus cum nonnisi a vacatione currat. s. de elec. ne pro defectu. de conces. praeb. c. 2. Sed quid dices, si non habebat ius in re, sed ad rem: nunquid perit infra probationis annu ius illud? Credo eadem ratione quod non: & in decr. de conces. praeb. c. vlt. illud fuit propter reuocatoria & eius verba. ad ide de praeb. cap. antepe. Sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? Puto quod no: quia dubius est status, & tam singuntur illi religiosus quoad ius legum immunitatis. j. de sent. exco. religioso. 2. responso. & statuere[illegible] no promouetur ad militia. ff. de re mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate. & ta per hoc induceretur ad religionem. diminuenda. quod s. de non debet s. de elect. quoniam. 12. q. 2. bonae rei. ita plantare religionem, & plantatam souere debemus s. de priuileg. cum & plantare. & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri non possit, ad quam aute in secular. & regulari ecclesia talis eligi potest. s. eo. l. b. de elect. nullus. Sed nunquid canonicus ecclesiae cathedralis, qui est in probatione habitus & regulae in alio monasterio, vocari debet ad electione epi, quae tunc imminet facienda: & dicamus monasteriu esse in loco vicino, de quo alias vocari deberet: & quod non apparet illum vitam voluisse mutare, & vi quod sic[c] per istam decre. retinet enim beneficium suum: ergo & iura ex eo prouenientia, nec enim ex eo quod ad bonum aspirat, & vitam religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior. 15. q. 1. sunt nonulli. Item video quod ibi matrimonium carnale: ergo & spiritale fiere poterit: licet enim de vno ad reliquum arguere. 21. q. 2. sicut. de transla. per totum. Item eligere praelatum ecclesiae etiam epm, cadit in religiosum etiam professum. s. de elect. Cum manasimo & religiosi ad talia sunt vocandi. 63. dist. obeuntibus. Ite video quod in statu libero inspicimus statum pristinu. ff. de statulibe. l. statuliberu. & l. statu liberi a caeteris. sic & in nouitio pristinum, & no statum regularem, qui forte erit, & forte non erit, considerare debemus, maxime cum praecedens status certus sit, & sequens incertus. ad hoc de pe. dist. 7. c. vlt. Ite iacens haereditas obtinet vicem defuncti, qui certus fuit, non haeredis, qui est incertus: quia licet certus sit institutus, forte repudiabit. insti. de haere. insti. §. seruus alienus. Item appellatione, denuntiatione, & lite pendente nil debet innouari in praeiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 2. q. 6. c. post appellationem. § appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. s. de no. oper. nunt. per totu. s. vt lit. pend. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in praeiudicium nouitij, eo absente no fiet electio. Ite dato quod nollet, vel no posset venire, procuratore constituere poterit per concilii: quia pp. de elec. in antiq. pro hac parte facit. ff. de bo. poss. ex testa. mili. l. vnica. in fi. & ff. d le. 2. l. quaeritur. 1. rnso. & ff. de fun. instr. & instru. leg. l. Seiae. §. Pamphilae. & l. praedia. In 2ium vero quia in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. & de sta. mona. cum ad monasteriu. & ex exitu claustri timetur periculum. de paenit. dist. 5. c. 1. ad fi. & qui simile cu alijs vitam suscipiunt, & c. de sta. mo. recolentes. & talis quis esse putatur, qualem habitu ostendit. j. de sent. exco. si iudex laicus. & dissimiliter viuere debet nouitius, ne videatur seculum mutare, no fugere. 53. dist. legis & pp similitudine computatur quis in eoru numero, in quorum numero in veritate non est. s. de biga. in. per. Ite talis quo ad immunitatem religiosus censetur. j. de sent. exco. religioso. 2. rnso. & bene facit littera ipsius decretalis, quae dicit tale no esse religiosum cu effectu. quasi diceret cu religiosum sed reuocabiliter, ad instar eius quod di de tacite professio. quod j e in antiq. c. 2 i no itra. vnde nuta. s. eod. sup. eo. colenti postulasti. statuimus. & s. eo. lib. & c. 2. dicat tale retinere vel renuntiare ad secul: patet ig. ut quod tenen exuerat, alias redire no posset & est simile de colec. dict. 3. qui in maternis. & s. de haere. accusatus. debet ergo ille nouitius

Vide con c[illegible] dec. sestio, 13. de [illegible]

Professio tan [illegible]

Potest 5. do, vt s. do ma. Fonta.

Ita De. [illegible]

Archid. [illegible]

Ista mo. tiua Arch. [illegible] electione [illegible]

Pure Io. And. [illegible]

aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, sicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia respuere. ff. de administ. tuto. cum quæritur. ad idem de consec. dist. 2. comperimus. Item dato q in alijs tractatibus capituli absentes nō debeant vocari secundum ea q iæ not. 10. q. 2. hoc ius. & dixi s. de testi. præsentium. tn non potest negari, quin debeant vocari ad receptiones canonicorum: & ad celebrationes diuinorum faciendas. s. eod. lib. de præben. cum in ecclesijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionē prælati, & ad prædicta vocabitur, & sic sæpe discurret, quomodo monasteriū probabit mores eius? Forte tunc inhoneste viuet cū exibit claustrum: & sic infrigentur decr. ad nostram. s. eo. tit. in antiq. Item iste incertus d sta tu suo, certam legem dicere non potest: ff. de testa. l. qui in domini. & l. seq. & idem in eo q ignorat an sit captiuus, an à latrunculis captus. ff. de leg. 3. l. 1. 1. responso. ergo nec electionem facere, quæ debet esse certa. s. eod. lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleric. vel vouen. cōsuluit. vbi dr q habitus sine professione impedit ne contrahatur. ad idem s. de offi. dele. iudex. eod. lib. vbi per solam propositionem recusationis etiam ante causam finitam impeditur delegatus Papæ facere qd alias sibi de iure competit, scilicet delegare, nisi volente recusatore. sic dicam q ante professionem per solam probationem impediatur talis eligere, nisi de gratia per capitulum vocaretur. ad idem bene facit s. eod. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fi. & j. de priuileg. cap. 1. in fi. vbi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime s. eod. lib. de procurat. c. 2. duobus modis: Primo, quia ibi ingressus religionis, intelligo etiam causa probationis, vt ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparantur: sed si in remoto loco iste esset absēns, non deberet vocari: ergo nec ingressus religionem. Itē ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit vsum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere vsum vocis, quam in capitulo habebat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem. C. de curat. furio. cum alijs. & hoc verum credo. puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Quia propter. volunt & possunt &c. quasi iste sic in probatione manēdo interim videatur nolle. Nec obstat hæc decre. non enim simpliciter ex iure beneficij procedit ius eligendi: quod probatur s. de elect. cum in cunctis. & c. cum Vintonien. & s. eod. lib. eod. tit. ex eo q. cle. vt hi qui. de ætate & quali. cū si. Secus crederem in patrono, vel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari: quam quod spectat iure collegij: & facilius euellitur secundum, quàm primum: vt patet per not. de consti. cum omnes. In prima glos. in anti. hinc est etiā q ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. 19. q. 3. si qua. Ioan. And.

[Margin: † Aliàs, cō sensus.]

[Margin: † Ab episcopo deputādum, concilium Tridēt. sess. 6. de reforma. c. 1.]

[Margin: † Vide D. Thomam. 2. 2. q. 88. art. 9 & q. 189. art. 4. & 8.]

[Margin: ¹ Sequuntur. Ioan. And. Do. per l. 1. s. si ante. ff. de succes. edic. l. 1. s. respon. de leg. .. Fon.]

[Margin: ² Istæ rationes pertinent ad q̄stionē glos. Fon.]

id ipsius accedat assensus[a] †, aut constet[b] quod vitam voluerit absolute mutare, vel professionem[c] expressam fecerit, seu[d] scienter[e] habitum receperit professorum[f]. Sed interim[g] eidē beneficio per aliū† deseruiri debebit[h], assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione[i].

¶ Idem.

¶ *Secundum votum solemne religionis derogat priori simplici. hoc dicit. Ioan. de Fan.*

CAP. V.

QVi† post[k] votum à se de certa religione intranda[l] emissum, religionem aliam etiam laxiorem[m] ingreditur, & profitetur in ipsa: potest (vo to non obstāte priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia[n] imponenda.

¶ Idem.

¶ *Vacante monasterio conuentus nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

SI ad solum[o] abbatem pertineat[p] creatio monachorū:

a ¶ *Assensus.*] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & sic intelligatur decr. s. de renunt. ex transmissa.

b ¶ *Aut constet.*] secundus casus. dic, constet, clara probatione, vel competentibus indicijs. s. eo. tit. & lib. non solum.

c ¶ *Vel professionem.*] tertius casus intelligo alicui de approbatis religionibus: vt j. tit. proxi. c. vnico.

d ¶ *Seu.*] quartus casus.

e ¶ *Scienter.*] s. eod. sicut tenor. & s. c. proxi.

f ¶ *Professorum.*] vbi distinctus est, vt dixi s. eod. tit. & lib. c. 1.

¶ *Glos. seq. dubium & obiectionem soluit.*

g ¶ *Sed interim.*] prouidit personis: modo prouidet ecclesijs. ad idē s. de elect. cum nobis olim. & c. cum ex eo. eod. lib. & prouisio executioni mandabitur per epm: vt in prædict. decre. cum ex eo. s. porro. sed sponsæ non sic est per vicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ *Debebit.*] in officijs diuinis, etiam in cura, si curatum esset beneficium.

¶ *Glos. seq. recitat vt per quæstionem.*

i ¶ *Portione.*] & reliqua portio conseruabitur ipsi eidē. Io. And.

Vel in vtilitatem ecclesiæ expendetur. s. eod. lib. de elect. quia sæpe. de offic. ord. præsenti. s. porro. eod. lib. Nec credo q dari debeat ipsi qui est in probatione: iam enim non bene probaret, si tales redditus interim haberet. Barth. Brixi. contradicens q Tanc. sic tenebat, scilicet q interim debeat habere fructus: quia adhuc non est monachus, & potest reuerti. hoc dixit in q̄stione, quidā clericus, circa finem quæstionū suarum. Et venerealis. 69.] Fatetur tn̄ ibi q consuetudo se habet in contrarium.

[Margin: ¹ Archid. qui tenet cum Tan. & Bartho. Brixien. respōdet ad hęc duo capitula, q loquūtur in ecclesijs vacantibus: istud autē non vacat, vt hic patet. Ioan. And.]

QVi.] Simplex voti de certa religione intranda tollitur per sequens solemne alterius religionis & laxioris. hoc dicit. Et ponit dictū, cuius rationē interserit: ibi, *Cui tamquā.* & subdit de pœna: ibi, *Pro voto.* Præmitte qd est dare votum solemne, & votum simplex: de quibus. j. tit. proxi. cap. 1.

CASVS. Ponamus q ego feci votum de intranda religione sancti Benedicti: & steti in simplicibus finibus voti: postea voto non cōpleto intraui religionem laxiorem, puta religionem sancti Augustini & feci votum solemne: nunquid per illud votum solemne est ruptum primum votum simplex? Respondetur q sic: tn̄ peccaui rumpendo primum votum simplex: & pro illo peccato debeo confiteri & agere pœnitentiam: Secus si primum votum esset solemne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam solemne.

Nota primo q vouens expresse intrare etiam certam religionem, dr vouere simpliciter, & non solemniter. Nota secundo q non adimplēti votum simplex, imponitur pœnitentia: licet alio simili voto se adstrinxerit, maneat tn̄. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

k ¶ *Qui post.*] Emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. s. eod. porrectum.

ADDITIO. Et secundum Archid. eorum quæ not. 27. q. 1. in sum. & cap. 1. Ioan. And.

l ¶ *Intranda.*] Nota verbum: quia aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando vel profitendo. In primo casu non loquitur hæc decre. quia talis etiam seculari habitu non mutato iā monachus illius religionis est. s. eod. sicut vobis. & c. constitutionem. ilo titulo. & lib. supra] quia habitus. & c. s. eo. porrectum. In secundo casu loquitur decret.

m ¶ *Laxiorem.*] quia de strictiori non dubitatur: quia etiam si esset professus, posset ad strictiorem transire. s. eod. licet. sed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori: & ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Professus si ad strictiorem transiret, non esset locus imponendæ pœnitentiæ de qua hic loquitur, secundum Archidiaco. qui allegat q votum vel propositum non infringit, qui commutat in melius. supra de iureiur. peruenit. supra de voto. scripturæ. supra de regula. licet. Ioan. And.

n ¶ *Pœnitentia.*] tanto durior, quanto manifestius fuit votum. j. tit. proxi. cap. vnico in fine.

SI *ad solum abbatem.*] Distinguit duo membra: secundum: ibi, *Aliàs.*

CASVS. Ponamus q de consuetudine vel priuilegio creatio monachorum monasterij sancti Cypriani spectat ad solum abbatem: quia de iure communi spectat ad abbatem & conuentum simul: ita q solus abbas de iure communi non posset creare monachos sine consensu sui conuentus: Accidit q abbas est mortuus: vtrum mortuo abbate possit conuentus solus creare monachos? Respondet q non: Secus si creatio monachorum spectaret ad abbatem & conuentum simul: nam in isto casu mortuo abbate posset solus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo q monachus ad monachatum non eligitur, sed creatur. vide glos. quæ incipit. nunquid, in cle. dispendiosam. de iudi. Not. secundo q congregatio monachorum appellatur conuentus. vide in antiq. de rescript. capitulum. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

o ¶ *Si ad solum.*] Emanauit ad declarationem decret. supra de elect. officij. & eorum quæ ibi not. Monach. & Guil. in specu. de stat. mona. versi. 21.

p ¶ *Pertineat.*] de consuetudine præscripta vel priuilegio: aliàs de iure

Idem Io. Mo. & Archi. Ioan. And.

de iure pertinet simul : ad vtrunque. supra de ijs quæ fiunt à prælat. ea noiectur.

¶ Glossa sequens dat simile.

a ¶ Creari.] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert. 5. eod. lib. ne sede vacan. cap. vnico. quod cum isto concordat.

Additio. Et secundum illam intelligas istam, quòd scilicet vbi solus abbas hoc facit, licet de cōsensu vel consilio monachorum: illo mortuo non transit in capitulum. Ioan. And.

† In antiquioribus codicibus constanter legitur, spectat.

¶ Glossa vltima soluit dubium.

† Alias Biteris episcopo Biterrensi.

b ¶ Ad vtrunque.] multo fortius si ad conuentum tantum: & quia de hoc non dubitabatur, ideo fuit omissum.

DE VOTO ET voti redemptione.

Cōtinuatio.

¶ Dictum fuit supra tit. prox. de voto in specie, puta de voto religionis: nunc videndum est de voto in genere: ideo post rubricam præcedentem annectitur rubrica, de voto & voti redemptione.

† Vide D. Thomam & ibidem Caietanū 2. 2. q. 88. art. 7.

eo defuncto nequibit nouus monachus à cōuentu creari a: Alias poterit, si eorum creatio spectat † insimul ad vtrūque b.

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Biteresi. † episcopo.

¶ Votum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum: aliàs solum impedit & non dirimit. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. VNICVM.

Qvod † votum c debeat dici solemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti: Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta: matrimonij vero vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ d instituente vnionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis e: Aut per professionem expressam, vel tacitam f factam alicui de religionibus per sedem Apostoli-

Qvod votum.] In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Nos igitur.* quæ præmittit motiuum. secunda: ibi, *Præsentis* ponens solemnis voti duas species. secunda. ibi. *Aut.* tertia: ibi, *Reliqua.* ponit de nō solēni, & pœna transgressoris.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in gloss. magna, in cap. rursus. qui cle. vel vo. in antiq. videlicet q̄ votum castitatis solemne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autem sit votum simplex, impedit matrimoniū contrahendum, sed non dirimit iam contractum. istud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum solemne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidam dicebant quòd votum solemne dicitur, quando quis promittit exnunc continentiam: Sed votum simplex dicitur quando quis exnunc vouet q̄ post annum vouebit perpetuam continentiam.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Episcopus Biteresi. in præsentia Papæ constitutus quæsiuit ab eodem: Sanctissime pater, iure cautum reperio, q̄ votum castitatis solemnizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero simplex non dirimit matrimoniū iam contractum: licet veniens contra, peccet mortaliter. Item reperio altercationem inter doctores, quòd votum dicatur simplex, & quòd votū dicatur solemnizatum: occasione huius vellem informari quod votum appellatur simplex, & quod solemne? Respōdet Romanus Pontifex, q̄ omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de præsenti, siue de futuro: dummodo non sit solemnizatum per professionem tacitam vel expressam: quia tunc diceretur votum solemne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis suscepit sacros ordines, puta subdiaconatus, dicitur votum solemne: aliàs autem dicitur votum simplex, siue quis dicat, exnunc voueo castitatem: siue etiā dicat, promitto q̄ post annum vouebo castitatem: & sic patet q̄ istud capitulum non facit ius nouum: sed solum declarat illa quæ notantur in dict. cap. rursus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex isto cap. q̄ solemnitas voti est inducta ex constitutione Ecclesiæ: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: sed est ipsa constitutio ecclesiæ. Ex quo patet, q̄ constitutio ecclesiæ potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra potest inhabiles habilitare: Nam de lege diuina quando aliqui erant in dispari gradu distante æqualiter à stipite, non poterant contrahere, vt pro hoc est glo. not. in cap. litteras. de restit. spol. in antiq. Nota q̄ matrimonium fuit institutum in statu innocentiæ: quia secundum doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocentiæ ante peccatū primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad euitādum fornicationem: & illa fuit facta post peccatum Adæ: & sic intelliguntur iura facientia pro contrario. Not. vlterius, q̄ vinculum matrimonij est indissolubile: Sed vtrum istud intelligatur q̄ vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel non consummato: Communis opinio doctorum est, q̄ matrimonium non consummatum potest Papa rumpere: licet Panor. teneat contrarium in c. ex publico. de conuer. coniug. in antiq. & mouetur per istam rationem: quia quos Deus cōiunxit, homo non separet. Sed ad istam rationem respondent doctores, dicendo, q̄ illud intelligitur de copula carnali ita vt sit sensus, quos Deus coniunxit copula carnali, & post matrimonium consummatū homo non separet.

Not. vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q̄ votum castitatis dicitur solemnizatum quantum ad dirimendum matrimonium iam contractum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitam vel expressam. Ex quo patet, q̄ sacer ordo habet annexum votum continentiæ, licet expresse non dicatur in susceptione sacri ordinis q̄ ipse suscipiens vouet castitatem. Nota q̄ ad hoc vt votum religionis obliget profitentem, oportet q̄ faciat professionem alicui religioni approbatæ.

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

c ¶ Quod votum.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio. & cap. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes rursus.

Additio. Et Innocen. de regular. porrectum. de frigid. fraternitatis super vers. alioquin. Ioan. And.

d ¶ In statu innocentiæ.] id est, ante peccatum. Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per hæc verba: Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genesi 2. cap. in fin. & 27. q. 2. lex diuinæ.

Additio. Vide quod dixi supra de frigid. cap. fin. super glos. simile. Ioan. And.

¶ Glossa sequens recitatur per quæstionem ad quam arg. pro. & soluit contrarium per text. per euitationem absurditatis, & per rationem addens illum approbatum: & huic decre. respondet.

e ¶ Sacri ordinis.] vt 3. qui cle. vel vo. c. 1. & 2. In minoribus autem licite contrahitur. vt 3. in anti. de cler. coniug. cap. 1. Et ex eo q̄ hic æquiparat professionem religionis & sacrum ordinem, videtur q̄ sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de præsenti: sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur: sic & alibi æquiparantur ista 20. q. 2. c. 1. & 3. de vita & honesta. cleri. clericus. Sed iam disputaui & terminaui contrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis † antiquæ: scilicet sponsalia de præsenti non dissolui per receptionem sacri ordinis: per decr. ex parte 2. de conuer. coniug. vbi etiam de hoc [in glos. penul. super qua scripsi opinionem Host.] & 27. q. 2. desponsatam. non enim recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in seculo: & tamen tale votum castitatis in seculo seruandæ non dissoluit sponsalia de præsenti, vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito: quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. q. 1. alia. in solo ergo casu expresso dicamus separari: quod enim non est sanctorum patrū decretis, & c. 3. de transla. inter. Et si diceremus 3trium, iam hic non esset æqualitas: quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere non potest. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis: quia mortui sunt mundo. 16. q. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone: de conuersio. coniuga. verum. & cap. ex publico. quæ ratio deficit in clerico seculari. Non obstat hæc decret. immo potius concordat: quia æquiparat ista quo ad dirimendum matrimonium post 3tū, quasi quo ad dirimendum prius contractum paria non sint: immo disparia rationibus prædictis: plura enim profitendo promittit monachus, quam recipiendo sacrum ordinem clericus.

f ¶ Tacitam.] quæ fit cum maior sponte & sciens recipit habitū professo-

Quando & quibus verbis fuit matrimonium institutum vide Magistrum lib. 4. sent. dist. 26. § coniugij autem. & §. seq. & ibi latiniane doctores Scholasticos. adde concilium Tridēt. sess. 24. de sacramento matrimonij in principio.

† Habetur hodie inter extrauagantes Ioan. 22. eod. tit. & incipit Antiquæ concertationi.

fessorum, vbi est distinctus. ꝰ. tit. proxi. c. 1. & cap. constitutionem. vel cum habitum indistinctum, fert per annum, vt ꝰ. eod. tit. cap. ex parte. & cap. 1. eod. libro.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] aliàs enim non potest, vt ꝰ. de relig. domib. c. vlt. & eod. tit. cap. vnico. ꝗ. eo. l. lib. Ioan. And.

a Vel distinctũ distinctione latẽ tacitam de. de reg. eos qui. Io. A.

¶ *Glossa seq. soluit duas quæstiones.*

b ¶ *Approbatis.*] ergo si profitetur religionem non approbatam: si postea contrahit, tenet matrimonium: quod verum puto etiam si quando profitebatur credebat illam approbatam. & eadem ratione dico quòd si recipit quis subdiaconatum ab eo quem credebat episcopum, sed non erat: si postea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixiensis s'm Tanc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

c ¶ *Contrahendum.*] vt supra qui cler. vel vouen. rursus. Ioan. And.

d ¶ *Debeatur.*] ex manifestatione igitur grauius fit peccatum ad hoc ꝰ. de pœnitent. & remis. c. 1. de hoc dic vt not. 32. quæstio. 4. nemo. 81. d. itin. clericus plus. & supra de celebratione Missarum. de homine.

ADDITIO. Et 19. distinctio. Anastasius. Archid.

Hanc cõstitutionẽ renouat cõcilium Tridẽt. Tit. 25. titu. de Regularib' & Monialibus ca. 5.

cũ approbatis[b] ¶ Reliqua vero vota & si quandoque matrimoniũ impediant contrahendum[c]: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplũ, durior pœnitentia transgressoribus debeatur[d]: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu regularium.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Moniales tacite vel expresse professæ, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. hoc dicit.*

C. VNI.

PEriculoso[e] † & detestabili quarũdam Monialiũ statui (quæ honestatis laxatis habenis[f] & monachali modestia sexusque verecundia[g] impudenter abiectis[h], extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarũ discurrũt, & frequenter intra † eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea[i] deuouerunt graua men, offensam[k], in † religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupiẽtes[l]: Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, vniuersas & singulas Moniales præsentes[m] atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus[n] existẽtes, sub perpetua[o] in suis monasterijs debere decætero permanere clausura: ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professæ[p], sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum

ligioni opprobrium. vide textum in capitulo, nec aliqua. 27. q. 1.

Nota quòd etiam legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialium sine speciali licentia superioris. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

e ¶ *Periculoso.*] In quatuor partes diuido hanc decretalem. 1 In quarum prima quæ durat vsque ad §. sanc. ponit causam constitutionis, & cõstitutionẽ de clausura monialium: In secunda præcipit vltra facultates monasteriorũ non Mendicantium nullam recipi: & contra factum irritum decernit, vsque ad §. verum. In tertia prouidet quid iuris quando Moniales habent facere fidelitatem vel homagiũ temporalibus vel secularibus dominis: & quando in ecclesiastico, vel seculari foro causas habent: & hoc vsque ad §. & quoniam. In quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, protestando quòd per hoc in ipsis exemptis quoad alia nihil iurisdictionis sibi vendicẽt.

ADDITIO. Et vt infra dicit glos. præmitte hic literam illam, cupientes, salubriter prouidere. Et Archid. exponit, periculoso, pernicioso, detestabili, execrabili. Ioan. And.

1 Io. Mo. diuidit in septem de prima, tertia & quarta, qualibet ipsarũ faciens duas. Io. And.

† In antiquis legitur, infra.

† Dictio, ſũ, deest in vno manuscripto. in alio item manuscripto ita: & religionis opprobriũ, & scandalum plurimorum.

f ¶ *Laxatis habenis.*] similitudinarie ad equũ, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dil. ctus in antiq.

g ¶ *Verecundia.*] 30. q. 5. nec illud. & 33. q. 5. hæc imago.

h ¶ *Abiectis.*] sic ꝰ. eod. lib. de election. c. quorundam.

i ¶ *Spontanea.*] aliàs non obligarentur: vt 20. q. 3. præsens clericus. ꝰ. de regula. cum virum. in fine.

K ¶ *Offensam.*] 27. q. 1. nec aliqua.

l ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

m ¶ *Præsentes.*] sed quo præsentibus Monialibus districtior vita imponi potuit contra id. 15. q. 1. nec is 32. q. 1. integritas. 20. q. 3. præsens. cum & nemo crescere compellatur. 74. dist. gesta. & ibi de hoc? Potest dici quòd illud verum de regula: sed hic ad regulam nihil adijcitur: sed modus habitandi secundum naturam rei taxatur. [Idem Ioannes Monachus.] Vel dic supradicta vera in clericis secularibus: In religiosis qui velle vel nolle non habent, secus: quia illis potest strictior vita indici etiam ex regula secundum Innocentium, qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & clementina eod. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod omnes.

1 Religiosis an possit imponi asperior status per Papam, de quo vide Abbatem & alios in c. ad nostrã extra de appellation.

ADDITIO. Et per hæc iura patet Papam circa professos multũ posse in cibis, vestibus, modo manendi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ: reseruata tamen naturali sustentatione & substantialibus regulæ. de quibus dicitur ꝰ. eo. cum ad monasterium. in fine. In bonis autem naturæ, gratiæ, vel gloriæ. non est tanta Papæ potentia: quod per se patet: Illa enim Deus cuius vices gerit, non transtulit in eum. Ioan. And.

4 Vide Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 2. c. 114.

n ¶ *Partibus.*] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrum restitut. l. superuacuam. Et nota ꝙ dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum 9. nona quæstione tertia. cuncta per mundum. & in procœmio huius libri, cum suis concordantijs.

5 Eiusdem religionis & habit': qd dic vt in cle. 1 de electio. Io. And. Et vide cõcilium Tridẽt. sessio 25. titu. de Regularibus & Monialibus cap. 7.

¶ *Glos. seq. soluit duo dubia.*

o ¶ *Perpetua.*] non credo [Idem Archidia.] quòd decretalis ista tollat, quin possent si vellent ad strictiorem religionem humilitatis & puritatis causa transire. ꝰ. de regu. licet. petita licentia, vt ibi. Item quin vna Monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi ꝗ ꝰ. eod. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper enim erunt in clausura.

p ¶ *Professæ.*] quod dic vt ꝰ. tit. proxi. c. 1. & c. constitutionem. §. ergo

DE STATV REGVLARIVM.

¶ *Dictum fuit supra de religiosis et monachis: verũ quia posset aliquis dubitare de eorum statu & vita: ideo ad nos informandum ponit Romanus pontifex rubricam de statu monachorum. Helias.*

PEriculoso.] CASVS Quidã cõstitutus in præsentia Bonifacij octaui quæsiuit ab eodẽ, Sãctissime pater, vellem à vobis informari in quo statu debeant viuere Moniales? Rñ. sed Romanus põtifex, ꝙ cum sit inhonestũ & multũ periculosũ, ꝙ mulieres admittant in monasterijs suis viros, statuit ꝙ decætero Moniales maneãt sub perpetua clausura, & nõ recipiãt viros in suis monasterijs, etiã si sint viri religiosi, ꝯ quos nõ est præsumptio. & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiã statuit ꝙ si Moniales debeant facere homagium, ꝙ illud faciant ꝑ procuratorem si possit fieri: sed si dñs nolit eas recipere per procuratorem, debent ire ad ipsum dñm in decẽti comitiua: & facto homagio debẽt redire ad monasteria. [Bonis sitis prouẽtibus.] ne Moniales habeãt occasionẽ exeũdi monasteria, nõ debent in monasterio suo recipi aliquæ Moniales, nisi quot possint viuere ex redditibus & prouẽtibus ipsius monasterij: & si recipiantur vltra, non tenet receptio: licet sit secus in monasterijs virorum: quia licet etiam non deberent recipi viri: nisi quot possent viuere ex redditibus monasterij, tamen si recipiantur, tenet receptio: quia in illis cessat ratio, de qua in hoc capitulo. [*Porro ne Moniales.*] In aliquibus partibus erat talis consuetudo, quòd quis in causa sua vel suæ ecclesiæ tenebatur litigare per se vel per procuratorem. constitutum apud acta coram iudice: & ꝙ veniret semel in causa personaliter coram iudice, vnde ne detur Monialibus occasio vagandi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos temporales, vt ipsi admittant procuratores Monialium, licet non fuerint constituti apud acta, sed intra monasteria. [*Dimini iudicij.*] Et sic executores negligentes peccant mortaliter. hoc habent ista verba, obtestatione diuini iudicij, & interminat one maledictionis æternæ. [*Ordinario iure subiectis.*] Nota quòd archiepiscopi & Primates sunt executores huius constitutionis: & ideo Moniales sibi subiectas & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exemptas compellent auctoritate Apostolica sibi commissa per istud capitulum. Nota quòd corrumpens Monialem professam dicitur grauem offensam inferre Deo, & re-

ergo professa non erat huius constitutionis tempore, non tenetur.
a ¶ *Honesta.*] vnde nec monachi ad eas accedere debent, vel cum eis colloqui: nisi in præsentia abbatissæ per modica verba. 18. q. 2. diffinimus. nec debent esse monasteria duplicia, vt ibi. & infr. seq.
b ¶ *Causa.*] sicut in medicis, barbitonsoribus, sartoribus, carpentarijs cum eguerint, & his similibus.
c ¶ *Opportunitate.*] 18. q. 2. diffinimus.
¶ *Glo. seq. quæstionem de facto ponit, & soluit.*
d ¶ *Absque penuria.*] Nota nõ dixit, commode: nam in quadã quæstione de facto opponebatur contra quasdam Moniales quod earũ receptio non tenebat, quia facultates non sufficiebant: & formatus fuerat articulus in hæc verba: Intendit probare, quod ex facultatibus monasterij sancti Petri nõ possunt tot commode sustentari. Opposui quod intentio probata non releuabat: quia posset esse quod non possent commode: tñ possent absque penuria. iam enim dico quod canonicus Bononiensis de centũ florenis non posset commode sustentari: & tñ de xxv. sustentaretur absque penuria. Idem dico de meipso: nam in illa commoditate inspicitur consuetudo regionis, & qualitas personæ: vnde licet non possum cõmode sustentari, tñ possum sine penuria. Penuria enim secundum deriuatores habet in se egestatem, indigentiam, & defectum necessariorũ. Hoc ergo voluit constitutio, quod constitutæ in monasterio non Mendicantium, non haberent necesse mendicare propter necessariorum defectum. Si autem considerato antiquo statu monasterij, vel alijs monasterijs ciuitatis non possunt commode sustentari, tamen possunt absque penuria: tenebit receptio: hoc enim ius nouum quod receptionem vitiat, extendendum non est: & sic obtinui.
AUDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formant in ponderando verba. & facit quod dicã j. de homi. c. 1. super ver. Christianorum. & c. 2. in prin. & de vsu. c. 2. in prin. Ioan. And.

¶ Incautũ enim esset hoc ante probationẽ opponere ad aduersarium instituendum. & est s. quod dixi de lib. obla. c. vlt. in s. Io. And.

¶ Vide cõcilium Triden. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. cap. 3.

aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ[a] (nisi rationabilis & manifesta causa[b] existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & lasciuiendi opportunitate[c] sublata, eidem corda sua & corpora, in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ *In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sanè† vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasterijs ordinum non Mendicantiũ aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria[d] sustentari[e]: si secus actum fuerit, irritum[f] decernentes.

¶ *Abbatissa principibus secularibus ad fidelitatis sacramentum præstandum astricta, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasterium iurabunt, absque dilatione ad monasterium reditura. Dominicus.*

¶ Verum quãdo Abbatissa vel Priorissa cuiusuis monasterij, pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali[g], sibi debebit homagium[h], vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quòd per procuratorem illud præstet[i], possit efficere apud eum[k]) de monasterio cum honesta & decenti societate[l] exire poterit eo casu licenter; homagio facto, quamprimũ commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium è vestigio[m] reuersura: sic quòd in fraudẽ[n] residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ *Compelluntur domini temporales per censuram ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant abbatissas per procuratores litigare: Ecclesiastici vero in temporalibus & spiritalibus earum procuratores admittere debent. Domi.*

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus† per viscera misericordię Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quòd Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus[o] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero cõtra præsumpserint, exhortationi huiusmodi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes: cum sit iuri contrarium, quòd mulieres (præsertim religiosæ) per se ipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat[p], ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autẽ & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque iniungimus, quod & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curijs eorundem: siue sint homagia, fidelitatis sa-

AUDITIO. Bene facit quod not. 81. dis. c. penul. Et facit iste s. per Ioan. de Deo, qui libr. 3. q. 10. tenuit, quod si virgines dicentes se meretrices ingrediuntur monasterium institutum ad recipiendas solas meretrices pœnitentes & non alias, non tenet receptio: nec possunt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioan. And.
g ¶ *Domino temporali.*] in ecclesiastico enim secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet j. eod. §. episcopus.
¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*
h ¶ *Homagium.*] contra s. de regul. iur. c. vlt. Sol. pro spiritalibus non præstatur homagium: quia illud est simonia. s. de simonia. ex diligenti. sed pro temporalibus iurisdictionib. vel similibus bene præstatur: & sic intelligatur hoc. ad hoc 18. dist. si episcopus & s. cod. lib. de appel. Romana. § debet. in Authent. quomodo oport. episcopos. §. illud. colla. 1.
i ¶ *Præstet.*] & sic iuratur per procuratorẽ: vt 63. dist. tibi domino. vbi de hoc.
k ¶ *Eum.*] dominum temporalem.
l ¶ *Societate.*] habebit secum duas vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Ioan. And.
AUDITIO. Abbatissa igitur non exeat sine societate: Valet enim societas ad suspicionem tollendam. 18. q. 2. diffinimus. in fine. & 34. dist. fraternitatis. vide quod dixi post Hierony. de præsump. cum in iuuentute. post princip. Sicut & ad informationem morum. 12. q. 1. cap. 1. poterit & secum habere suum spiritalem patrem. 18. quæst. 2. in decima. Archidiac.
m ¶ *E vestigio.*] id est, statim, vel continuo.
AUDITIO. Idem verbum ff. de nego. gest. diuortio. post princip. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.*
n ¶ *Fraudem.*] sic s. eod. lib. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quã ibi magis delinquitur.

¶ Nota Domin. & Phil. quod verba supra in materia præcepti stant præceptiue glo. 11. q. 3. cap. 10. go. rot. in l. age C. de transact. & quo vide Tiraquellum tract. de pœnis temperandis aut remitten. causa. 15.

Societas tollit suspicionẽ, & mores informat.

e ¶ *Sustentari.*] de instit. c. 1. & cap. auctoritatem. de vita. & honest. cleric. quoniam vt ait. in antiq.
¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem, & ipsius solutionem.*
f ¶ *Irritum.*] hoc speciale dictum videtur in talibus monasterijs fœminarum: Secus puto in monasterijs virorum. [Idem Ioan. Monac. et Archid.] licet enim & in illis vltra quàm sustentari possunt, recipi non debeant: si tñ fuerint recepti, tenebit: quia & hominum cœtibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt. de consecra. dist. 5. nunquam.

Receptio monachorum facta vltra facultates conuentus an valeat.

o ¶ *Partibus.*] Anglicorum & Normannorum. Et volebant forte quod licet possent per procuratorem agere, tñ illos haberent constituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Ioan. And.
p ¶ *Inducat.*] merito igitur potuit Papa super hoc legem dare. ad idem s. eod. lib. de foro competenti. cap. vlt. & de iureiuran. licet. j. de sentent. excommunica. decernimus. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

a ¶ *Tractari*] sed nonne hoc est ius commune omnium mulierum, quod personaliter non trahantur ad iudicium. s. eod. lib. de iudic. mulieres. sic q non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in §. cæterum. & hic.

b ¶ *Demandarent.*] s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

c ¶ *Patriarchis primatibus.*] ista sunt nomina diuersa, tñ idem est officium. 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Archid. satis hic instat in his, repetens quod legitur. & not. 21. dist. cleros. post princ. dicit autem q de illis patriarchis loquitur hic, de quibus s. de priuileg. antiqua. de primatibus autem habetur 18. dist. 1. c. 75. dist. de persona. 3. q. 6. hęc quippe. 6. q. 4. si inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maior. & obed. cap. fin. de dilat. cap. fin. in antiq. Ioan. And.

d ¶ *Sua.*] auctoritate. quod est ¡ Ioan. And.

e ¶ *Clausura.*] faciẽda. quod est ¡. Ioan. And.

f ¶ *Secularis.*] 23. q. 5. prodest. & exhibebitur non ad præiudicandũ, sed ad ea quæ Deo sunt placita exequendum. s. de offic. ord. c. 1. in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24. q. 5. administratores.

g ¶ *Per hoc.*] protestatio quædam. simile s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & s. de hære. ad abolendã. in fi. saluo eo quod habes in cle. eo. tit. attendentes. in prin. Io. And.

t Not. glo. referendo ad tex. q ordinarij locorũ possunt facere statuta ad obseruantiam iuris communis, exaggerando pœnas iuris communis. not. c. vt singulæ. de offi. archipresby. c. administratores. 24. q. . Do cto. Fonta.

...cramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciãt, & tractari[a].

¶ *Ordinarij locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debitæ demandarent[b], Patriarchis[c], Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientię, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipiẽdo mandamus, quatenus eorũ quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua[d], in ijs vero quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti quam non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcũque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis de clausura[e] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialibus includendis quamprimum commode poterunt prouidere procurent: si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censurã ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis[f]. Per hoc[g] autem in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributã.

DE RELIGIOSIS domibus.

Continuatio domini Helæ.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorũ præcedentium de regularibus et religiosis, qualiter obligantur religioni per tacitam vel expressam professionem, & de eorum statu Nunc videndum est de ipsorum domibus: ideo ad nos informãdum ponitur rubrica de religiosis domibus. vel sic: Visum fuit supra de personis & statu religiosorum tamquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorũ domibus, ideo ponitur rubrica, de religiosis domibus.*

R*Eligionum.*] Istud cap. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Pontifex repetens ius antiquũ & ordines Mendicantes nõ confirmatos per Papam inquantũ processerunt de facto, reuocat. In secunda parte: ibi, *Confirmatos* prouidet de ordinibus approbatis q professores eorum possunt remanere loca nõ vẽdendo, nec aliquid innouãdo. Tertio: ibi, *Sane.* dicit q ista cõstitutio nõ extẽditur ad Mẽdicantes, qui præcesserũt conciliũ. In quarta parte quæ incipit: ibi, *Ad hæc.* concedit personis ad quas ista cõstitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos.

Casus litteralis domini Helæ.

CASVS. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quæ diuersitas erat tã in modo viuendi, quàm in diuersis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicã, q professores in illis ordinibus remanerent quamdiu viuerent, sed q nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professoribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, q isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruauit Papa suæ dispositioni. Circa vero alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post concilium, statuit Papa, q professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, q ista cõstitutio non comprehenderet Prędicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses: sed vult Papa, q illi possint noua loca acquirere: nam longe ante istã constitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes suarum religionũ: sed erant alij Mendicantes, qui de nouo inuenerant nouũ ordinem, & nondum obtinuerãt approbationem à sede Apostolica: vnde isti qui erãt recepti ad istos nouos ordines, non habebant facultatem recipiend. aliquem ad sepulturã, nec prædicandi publice. Not. primo, q diuersitas religionum inducit confusionem. Not. secundo, q propter importunitatem petentium quandoque conceduntur non concedenda. concord. sunt in glos. & pondera text. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta: quod not. pro statutis quæ requirunt liberam cõcessionem: quia ista non vr esse libera. Dominicus.

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

RELIGIONUM[a] diuersitatẽ nimiã[i], ne confusionẽ induceret, generale concilium[k] † consulta prohibitione vetauit †. Sed quia non solum importuna[l] petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verumetiã aliquorũ præsumptuosa[m]

a ¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

h ¶ *Religionum.*] In prima parte repetens ius antiquũ, ordines Mendicantes inuentos post concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte quæ incipit: ibi, *Confirmatos*: de approbatis prouidet, q professores illorum possint in ipsis remanere nullũ ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo sine licentia Apostolicæ sedis: irritans contra factũ, & excommunicans facientes contrarium. In tertia parte quæ incipit: ibi, *Sane.* constitutionem dicit ad Prædicatores & Minores non extend: propter euidentem vtilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas vel Eremitas: quia concilium præcesserunt. In quarta parte quæ incipit ibi, *Ad hæc.* cõcedit personis singularibus ordinũ, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos, sed non conuentus ad conuentum sine licentia Papæ. Ioan. And.

i ¶ *Nimiam*] pene nil immensum bonum. Authen. vt determinatus sit nu. cle. in princi. collat. 1. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus. 14. q. 5. scriptum. de consec. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quàm multos malos habere ministros. s. de æta. & quali. c. penult. ad idem s. eod. lib. de rescrip. c. 2. cum suis concordan. Ioan. And.

k ¶ *Concilium.*] s. eod. tit. c. vltimo.

l ¶ *Importuna.*] s. eod. lib. de rescrip. c. vlt. de concess. præben. detestanda. de pœn. dist. 1. importuna. in Authen. vt differ. iudic. in principio, &c.

m. ¶ *Præsumptuosa.*] reus enim violatæ legis habetur, qui contra legem ausus fuerit sperate quod licitum non est. C. de petit. bon. sub. l. 1. in princip. lib. 10. contra legem autem est absque licentia principis nouum ordinem vel collegium. ; instituere, vt in prædicto c. & s. eod. c. vlt. ff. de col. illic. l. 1. & 3.

† Concilium Lateranense sub Innocentio tertio cap. 13.

† Aliàs, vitauit.

t Gar. faciẽs sex partes, hos solũ ponit & prima, & tertiã diuidit in duas. Sed clericus Pisanus & Ios. Mon. faciũt quinque & diuidunt solũ tertiam in duas. s. primam cum glo. sed Boat facit septẽ partes: de secunda enim facit tres s. ibi, si vero. & ibi, personis. & duas de tertia, vt s. Ioan. And.

t An autẽ sufficiat tamquã collegio videat aliud approbare vide Felinum in Rubrica proœmij Gregoriam.

a ¶ *Repetita.*]

a ¶ *Repetita.*] sic C. de epis. & cleri. repetita. C. de emen. Iusti. C. l. 1. in inutio.

b ¶ *Habitum.*] hoc intellige in pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eandem religionem profitentibus: alias singularis persona sectas non inueniens, & seorsum habitans, nouum habitu inducere sibi posset. 41. dist. parsimoniā.

n ¶ *Loca.*] profana: de alijs non erat dubium. ꝫ. de rerum permut. mancipia. Instit. de rerum diui. §. sacra.

o ¶ *Ordinarios.*] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mādato vel licentia, per id quod ꝫ. dixi in text. ibi, dispositioni sedis Apostolicæ.

c ¶ *Affatim.*] id est generaliter [Alleg. Guli. 23. dist. præterea. in fin. & hymnum, Primo dierum omnium &. Summe Deus clementiæ. Eius significatio patet in his verbibus.]

Si dicas affatim, tunc significabis abunde;

Affatim dicens, facunde significabis.

† In antiquioribus codicibus vt plurimū legitur ita: Cunctos affatim religiones, & ordines, &c. quidā manuscriptus habet ita: Cunctas affatim religiosos, & ordines Mendicātiū, &c.

ADDITIO. Dicunt derituatores, ꝙ primum debet scribi per vnum f. & vltima littera n. secundum per duplex ff. & vltima littera m. & addunt versum:

Est afatos primi caput, affatusq; secundi. Io. An.

d ¶ *Mendicantes.*] reprobatur mendicitas. 93. distinctio. diaconi. vlti. licet paupertas non sit de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fin.

† Aliàs, processerunt.

e ¶ *Processerant.*] de facto.

f ¶ *Professio.*] id est, religio vel regula quam profitentur. vnde quod sequitur, venit expositiue: & hæc sunt reperire in Minoribus & Prædicatoribus. ꝫ. de excel. prælat. nimis 2.

‡ Qualiter paupertas sit bona, vel mala, vide beatū Thomā li. 1. contra Gentiles. cap. 133.

g ¶ *Publicum.*] id est, publice facien tū. ad idem de men. vali l. vnica. li. 11. habent igitur eleemosynas quærere vnde viuant: quia certos redditus vel possessiones non habent, vnde sequitur incerta mendicitas.

h ¶ *Subsistere.*] Aliàs subsidere.

i ¶ *Si volunt.*] quasi ad religionem aliam transire poterunt, vt in fin. c. dicitur, ad seculum non poterunt redire. secundum Guli. ad hoc ꝫ. tit. 2. non solum. & c. constitutionem.

temeritas diuersorum ordinū præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinē adinuenit: repetita[a] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis decætero nouū ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum[b] nouæ religionis assumat: Cunctas † affatim[c] religiones & ordines Mendicantes[d] post dictū concilium adinuentos, qui nullā confirmationē sedis Apostolicæ meruerūt, perpetuæ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant†[e], reuocamus.

¶ *Religiosi Mendicantes per Papam post concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus est. hoc dicit. Dom.*

¶ Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamē concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio[f] siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstū publicum[g] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere[h] infrascripto: vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere si velint[i], quòd nullum deinceps ad eorum professionem[k] admittant[l], nec de nouo domum[m] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca[n] quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios[o], vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio[p], nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque[q] bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrariū facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinū omnino interdicimus quo ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut† etiam sepulturam[r].

¶ *Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos et Carmelitas non comprehendit. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines[s] (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentē non patimur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictū

¶ *Glo. seq. recitetur per §. & duplicem solutionē.*

p ¶ *Receptio.*] quo ad recipientē, sed forte sic quo ad receptū, vt aliā laxiorē ingredi debeat. ad hoc ꝫ. tit. 2. non solū. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. ca. hoc consultissimo. §. cōtractus. Vel dic, quòd si hunc tantum ordinem intendebat profiteri, nō est obligatus, alias sic: & crederetur ei: quia non est verisimile ꝙ sit immemor salutis suæ. 1. q. 7. sancimus. secundum Guli.

ADDITIO. Et remittit ad Spec. de sta. mo. ver. 19. & ver. 40. Archid. alleg. ꝙ Deus cor interrogat 14 q. 5. si quid. & decre. cum voluntate. ꝫ. de sent. excom. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. recit per q in qua alleg. pro & contra.*

q ¶ *Cæterorumque.*] satis videtur quòd tantū de mobilibus deberet intelligi: quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata permittunt. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & tales partes in substitutione fieri intelliguntur quales in institutione præcesserunt. instit. de vulg. & pupil. substit. §. & si ex disparibus. & permisso eis manere in ordine, & ea sine quibus ibi esse non possunt ¹. Cum autem interdicatur eis officium prædicandi, & reliqua vt sequitur, de quo viuent, nisi interdum ornamenta & libros & similia vendant? In ꝯrium vſ: quia verbum cæterorum, omnia comprehendit. ff. de verb. signifi. l. cæterorū. & per verbum. cætera. in omnibus fi: institutio hæredis. ꝫ. de testamen. c. Raynutius. Item verbum. loca, comprehendit immobilia. ff de verborum significa. locus. ad quid sequeretur cæterorum, si immobilia etiam sola cōprehenderet? Et præterea possunt sibi prouidere ordinem exeundo. sm Guli. necessaria fuisset declaratio. [quod not. 26. dist. deinde. in prima glo. & ff. de procura. non solum. §. quæritur. Ioan. And.

† In marg. ... ac etiā sepulturam.

¹ Remittit Guiel. ad Specul. de statu mona. ver. 4. Ioa. And.

ADDITIO. Quod verbum, cæterorum, comprehendat omnia, placet Archi. sia qui etiam allegat quinquagesimam dist. vt constitueretur. & quod ibi not. de pœni. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

k ¶ *Professionem.*] hic habes ꝙ Papa per suam prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Hosti. de regular. quia in insulis. in antiq. Domi.

l ¶ *Admittant.*] & sic desinent in se ipsis. in Auth. vt deter. sit nucler. § sancimus igitur. colla. 1.

ADDITIO. Alleg. etiam Guli. in Auth. coll. 3. de mensu. ordi. cle. §. sancimus. Qui dicit, ꝙ ne ecclesia videatur laqueum iniecisse: ex quo fuerant confirmati, omnes in vnum ordinem conflari debuissent, vt sic non exterminaret qd̃ fecerat: subdit ꝙ hoc aliàs factum fuit: puto ꝙ loquatur de ordine Eremitarum sancti Augustini, qui ex pluribus ordinibus factus fuit. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

m ¶ *Domum.*] veterem ecclesiam bene poterunt reficere. ꝫ. de Iudæ. c. Iudæi. & c. consuluit. & si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere, ² ex eleemosynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, non dicitur ad eos venisse, quia nō dicitur versum, &c. ff. de in rem ver. si pro patre [§. versum. ad idem ꝫ. de verbo. sig. nam & ego] secundum Guli & Gar.

² Vide Alexandrū in l. apud Iulianū. §. cōstat. ff de lega. 1. Bal dū in l. cōquestus. C. de legat. & Abbatē & Decium in c. l. plenus. extra de probation.

ADDITIO. vide quod ipse Guli. not. generaliter de Mendicantibus in Specu. eo. tit. §. 1. ver. 3. & vers. 4. & quod scripsi post Innoc. & Host. de proba. in præsentia. super ver. minor annis. & de hoc ver Cynum C. de episc. & cleri. Deo nobis. in vl. 1. q. de fratribus Minoribus dic vt in consti. Nicolai, Exiit. §. ad hæc cum fra-

r ¶ *Sepulturam.*] prædicare ⁴ in aliena parochia non licet, nisi licentia habita à rectore. de hæret. cum ex iniuncto. in antiq. absoluere alienum parochianum non licet sine proprij sacerdotis licentia. ꝫ. de pœnit. & remis. omnis. nec ipsum ad sepulturam admittere, nisi elegerit: & tunc parochiali relinquetur canonica. ꝫ. de sepul. c. 1. inter se autem ista omnia poterunt exercere: cum littera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo isti habebant priuilegium, vt quoslibet possent ad sepulturam admittere, illud cessat. &c.

⁴ Vide concilium Triden. sessio. 5. de reformat. cap. 2. & sessi. 24. de reform. cap. 4.

ADDITIO. Quod probat littera, omnino. Ioan. And.

s ¶ *Ordines.*] per hoc duos ordines fides illuminata est: & dicitur ecclesia exaltata. de excel. præla. nimis.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo. sm Gar. facit ꝫ. de vo. c. fin. Ioan. And.

a ¶ *Processit.*]

a ¶ *Praecessit.*] vnde tangi non debent, cum concilium ne nimia futura respiciat: ibi, ne quis de caetero [in textu. §.]
b ¶ *In solido.*] alias solito: & hoc detrahit Bonifacius de concilio Gregorij: sic enim dicebat littera, in suo statu volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: intendimus siquidem tam de illis quàm de reliquis etiam non Mendicantibus ordinibus, prout animarum saluti, & eorum statui expedire videbimus, prouidere. hoc est decisum. & dicebatur quod Gregorius volebat aliquem Mendicantium dimittere, nisi Praedicatores & Minores: de non Mendicantibus tres, Cistercien. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalarijs vnum ordinem facere.
c ¶ *Ad haec.*] id est praeter haec.
Additio. sic 32. dist. ad haec. alibi exponitur: id est, contra haec. 14. q. 1. §. ad haec. alibi, id est, circa haec. 16. q. 3. §. potest. ad finem versic. ad haec. Archid. Ioan. And.
d ¶ *Totaliter.*] Not. nõ idem in toto quo ad totum, quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo sacrorum vel conuentus ipsius ordinis ad alium ordinem vel conuentũ se transferre non poterit.
Additio. Not. etiã Gul. licere singulariter, quod non licet vniuersaliter. alleg. ad idem ff. de rebus dubijs. cũ senatus. C. de Iudaeis. l. 1. Ioan. And.

cõcilium generale praecessit[a], in solido[b] statu volumus permanere.

¶ *Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad haec[c] personis ordinum, ad quos constitutio praesens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter[d] transferat†, sedis eiusdẽ super hoc permissione specialiter nõ obtenta.

† Alias transferri.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Instituti in ecclesiis monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum praesentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituẽdi. hoc dicit. Dominicus.*

DE CAPELLIS MONACHORVM.

Continuatio domini Heliae.

¶ *Dictum fuit per discursum titulorum praecedentium de religiosis & eorũ domibus: nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur rubrica, de capellis monachorum.*

Presbyteri qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum debeant.*

Casvs. Ponamus quod abbas sancti Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauen. cum consensu sui capituli, & illae capellae siue ecclesiae sunt ipsi abbati subiectae pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad epm: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curae, vt ponamus quod abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curae necesse est quod institutus adeat epm pro committenda cura animarũ: vnde ad aliquam illarum ecclesiarum abbas instituit aliquem, & eps sibi commisit curam animarum: Or accidit quod institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illũ priuare? Respondet quod non: sed illud spectat ad episcopum, qui sibi cõmisit curam animarum: quia eps poterit eum priuare, si subsit iusta causa. Ex his patet, quod abbas vel inferior praelatus potest praescribere institutionem tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizabilem possit ipse praelatus inferior praescribere? De hoc est magna controuersia inter doctores. Not. primo ex isto cap. quod beneficia secularia debent esse perpetua: & quis non potest remoueri à beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Not. quod licet de iure communi dispositio beneficiorum in dioecesi epi pertineat ad epm: tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione episcopi: sed praesentatio spectat ad illum praelatum, vel etiam collatio: & episcopus instituit ad praesentationem alterius. Not. iuncta gloss. quod licet institutio tituli collatiua, vel praesentatio pertineat ad inferiorem praelatum ab epo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum episcopum: ideo solus eps potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Not. arg. quod quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curae tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Not. quod illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit ff. pro soc. l. 1. & vide. §. de rescript. cap. fin. eod. lib. Dom.

¶ *Prima glo. dicit quod declaret.*

e ¶ *Presbyteri.*] Emanauit ad declarationem decret. supra eod. c. 1. & eius quod ibi not. Inno. & Hostien.

CAP. VNICVM.

Presbyteri, qui ad curã populi p monachos in eorum ecclesijs prẽsentãtur[f] epis, & instituũtur ab ipsis[g] (cũ debeãt esse perpetui[h]†) consuetudine[i] vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesijs (nisi per episcopos[k], & ex causa rationabili[l]) amoueri.

TITVLVS XIX.

De iure patronatus †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Donatio iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi, nõ tenet: tamẽ praeiudicat iuri epi. hoc dicit. Dominicus.*

C. VNI.

Ilai-

Additio. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.
f ¶ *Praesentantur.*] praesentationes tales fieri debent à praelato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere, vt §. de his quae fiunt à praela. ea noscit.
g ¶ *Ipsis.*] scilicet epis: & sic nõ pleno iure habent illas, cum ad eas nõ spectet institutio (ad curam populi) de prauicum & plantare.
Additio. Dato & quod instituatur ad regimen ecclesiae. de quo satis dixi de praebend. de monachis. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcord. & remittit: & subdit tria similia.*
h ¶ *Perpetui.*] nõ enim beneficia dantur ad tẽpus. 55. dist. praecepta. 70. distin. sanctorum. & de hoc de fil. presby. veniẽs. i. antiq. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale. de condi. appos. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem. j. de regu. iur actus. nec moribus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. si tibi. alias quaesitum (vt ibi in glo. dicitur) Papa si potest dare praelaturas ad tempus, vt 7. q. 1. pastoralis. immutat[l] enim substantialia rei, de concess. praebend. propotuit.

¶ Dicto, perpetuus, quid signi ficet, vide Fulgosium consil. 157. incip. in causa Benedicti. & Alexandrũ consil. 6. incip omissis multis quae. in 1. volu.

† De materia huius titul. vide quae nouis sime decreuit concilium Tridẽt. sessio... 5 de reformat. cap..

¶ *Glo. seq. dicit quod reprobat, & dubium soluit.*
i ¶ *Consuetudine.*] contrarium not. Innoc. & Hosti. in praedi. decr. qui dicebant quod ex consuetudine praescripta abbas tales potest remouere. Et not. quod consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papae, sicut de Humiliatis fertur.
Additio. & Praemonstrantensibus: & hoc dictũ placet Arch.
k ¶ *Per episcopos.*] intelligas remoueri per episcopos, quando per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouetur: vel per delegatos. §. eod. lib. de offi. vic. licet. j. de regu. iur. qui per alium.
l ¶ *Causa rationabili.*] 16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in praedi. c. inuentum. & 68. distin. cap. 1.
Additio. Non debet etiam quis remoueri pro graui; quae in populi notitiam nõ peruenit. 30. q. 1. c. vlt. Ad hoc 50. dist. sacerdotes. & c. seq. & c. Ioan. And.

¶ Intelli ge hoc dictum glos sae sano modo, sicut notatũ est in c. 3. extra de trãslatione in glossa sup verbo: ven Dei vicẽ. in hac editione.

DE IVRE PATRONATVS.

Continuatio domini Heliae.

¶ *Dictum fuit supra, de praebendis & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quam regularibus. verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata: & dubitaret aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iurepatronatus: ideo ponit rubricam, de iurepatronatus.*

Si laicus.] Duae sunt partes: secunda ibi, *Verum.* Prima ponit dictum: Secunda protestatur: ibi, *Per praefatam.* Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat: ibi, *Et omnino.* Ioan. And.

Casvs. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua ecclesia. quia forte eam fundauerat, id est, donauerat fundum ad eam aedificandam: vel eam aedificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul: iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi ecclesiae, & eam quietare, vt de caetero sit in libera dispositione dioecesani: vel vult donare alteri ecclesiae: vtrum possit sine auctoritate dioecesani? Vr quod non: quia si laicus detineat decimas: tamen non potest illas donare alteri ecclesiae sine consensu epi. cap. cum Apostolica. de his quae fiunt à praelatis sine

cus [a] iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidem [b], vel alteri [c] ecclesiæ, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absq; assensu episcopi facta fuerit, efficax est censenda [d]. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari [e].

¶ Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum; ecclesia vero semestre, licet à laico acquisiuerit iuspatronatus. hoc dicit. Dominicus.

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre [f] duntaxat: ecclesia tamen vel mona-

sine consensu capituli: sic in proposito videbatur, quod laicus non posset iuspatronatus transferre in ecclesiam sine consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, quod laicus potest alteri ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani: tñ per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano: & ideo ecclesia habebit collationem & præsentationẽ: sed diœcesanus habebit institutionem. Sed ponamus quod laicus donauit iuspatronatus alicui ecclesiæ: vacat nunc ecclesia patronata: vtrum ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum sicut laicus? Vr quod laicus habet tantum quatuor menses ad præsentãdum: similiter ecclesia debet solũ habere quatuor menses: quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pontifex ista ratione dubitandi nõ obstante decidit in contrarium: videlicet, quod ecclesia habebit sex menses ad præsentandũ: quia mutata persona, mutatur etiã qualitas ipsius bñficij: Et sic ecclesia habebit sex menses: licet patronus laicus, in cuius locũ successit ecclesia, habet solũ quatuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Not. primo quod laico põt competere iuspatronatus. qđ verum est ex dispensatione iuris, sed nõ de mero iure: quia iuspatronatus est annexũ iuri spiritali, id est, institutioni quæ est ius spiritale: & de spiritali & eius annexis est idem iudicium: sed illa facultas fuit concessa laicis vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas, vel dotandas: vnde istud iuspatronatus cõsistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam: quia patronus põt eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione: quia cum patronus primum venit ad ecclesiã patronatã, ministri ecclesiæ debent illi ire obuiã processionaliter, & eũ in ecclesia recipere processionaliter. qđ verum est, qñ status suæ personæ illud requirit: puta, quia est rex vel dux: alias si status personæ non requirit, non deberet recipi processionaliter: nec ministri ecclesiæ debent illi obuiam ire. Item in alio consistit iuspatronatus: quia patronus in ecclesia patronata est præ cæteris honorandus in sessionibus & sepultura. Itẽ si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Not. quod laicus põt iuspatronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. Not. quod laicus patronus ad præsentandum habet solum quatuor menses: sed persona ecclesiastica habet sex menses: & ideo eps non potest instituere absq; præsentatione: nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est: quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulatiue: & sic potest variare: & diœcesanus potest acceptare quem voluerit: ideo debet in alio grauari quod non habet nisi quatuor menses ad præsentandum: sed clericus patronus nõ potest variare: & sic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentãdum. Sed quæritur qualiter dr̃ fieri præsentatio ad hoc vt clericus patronus non possit variare? Dicendum quod sola datio litterarũ patroni non dr̃ præsentatio: sed requiritur quod fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationẽ corporalem poterit variare. Hoc tenent doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur, quod si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis: si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illũ restituere. Not. quod patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesiæ, cuius est patronus. ad hoc s. de testi. significauit.

¶ Prima glossa dicit quid approbat, & quid reprobat.

a ¶ *Si laicus.*] Hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, Bartholomæi Brixieñ. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innoc. & Host. qui hoc not. s. eod. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in præ sic. cano. & Goffre. & Bernard. not. s. eod. illud. & c. cura. & in multis alijs capitulis.

ADDITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius cap. nemini. 16. q. 7. s. allegati, vbi etiam remittit in quantum de commutatione loquitur: quòd si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus, poterit cõmutare, vt ratione societatis liceat, quod aliàs non liceret. alleg. 23. q. 2. non potest.

¶ Glo. seq. dat simile, quærit, & soluit.

b ¶ *Eidem.*] & sic ecclesia erit patrona sui ipsius: & sic in alijs casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus. s. eo. tit. quia clerici. de pœnis, in quibusdam. cum similibus. Sed pone quod capella est vnicũ habens pñsbyterum: quis præsentabit ibi presbyterum cũ vacabit? Dico quod si non est ibi alius patronus, eps prouidebit ecclesiæ: hoc enim dicimus regulare, cum ecclesia patronum non habet: per c. 16. q. 7. omnes basilicæ & c. seq.

sterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tempus habet semestre [g]. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus [h] reputari.

† In antiquioribus codicibus ita: cui facta est a laico iuris collatio patronatus.

[t] Vide notata per Archidiaconum in c. frater. 18. q. 4.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius quartus.

¶ Archiepiscopus volens prouinciam visitare, prius debet visitare ecclesiã, ciuitatẽ, & diœcesim propriã, clericos & laicos eorundẽ. hoc dicit. Dominic.

ADDITIO. Si donetur epo iuspatronatus capellæ sibi subiectæ. vide qđ scripsi. eo. significasti. in fi. vbi concordando opiniones cõtrarias Goff. & Host. distinguo, an eps habeat cõpatronum necne. Ioan. And.

c ¶ *Vel alteri.*] sufficit quod redeat ad ecclesiam. ad idem s. de his quæ fiunt a prælat. cum Apostolica. 16. q. 1. c. vlti. & res ad sui naturam redit de facili. 35. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus §. quod si non vt totum.

¶ Glo. seq. allegat vnam concor. signat contrarium: dupliciter soluit: solutionem impugnat, & respondet.

d ¶ *Censenda.*] s. eo. illud. Contrarium videbatur per decre. s. eod. nullus. vbi dr̃ quod nihil ecclesiastici iuris sine consensu epi transfert in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decre. illud. Vnde de spiritalibus intendebat prohibere, sed non de spiritalibus annexis: sicut iuspatronatus. s. de iudi. quanto. secundum Host. sed quia decre. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum: satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum concedi sine auctoritate epi: sed satis facit ad titulum, inquãtum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu epi.

e ¶ *Derogari.*] alias derogaretur, si assensum prohibuisset, secundũ formam quam habes s. de dona. pastoralis.

ADDITIO. D. c. vt ibi: & hoc teneas, quod vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus epi illi donationi præstitus in nullo læderet ius episcopale. Ioan. And.

f ¶ *Quadrimestre*] non habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. s. eo. c. 3. & c. cum propter. quæ tñ hoc expresse non dicebant: habebamus gl. s. de offi. ordi. cum vos.

¶ Glo seq. reci per obiecti. & solu demum soluit q. contra solu. alleg. vnã decret. soluit. alleg. aliam, & remittit.

g ¶ *Semestre.*] de concess. præb. in antiq. c. 2. Et sic not. quod qui in ius alterius succedit, non vtitur eodem iure contra regulam j. de reg. iur. is qui in ius. & ff. eod. tit. is qui in ius. & est hoc ideo: quia ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri. Et idem dicebatur olim per decr. de præben. dilectus. vlti. in antiq. & per ea quæ ibi not. sic est etiam videre in conuentionibus: vbi ex persona successoris forus mutatur, vt in prædicta regula dixi. & bene facit hæc decr. ad quæstionem de excommunicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes: an ille cui facta est cessio, possit illo excommunicato manente illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in quæstione veneriali: quidam cum esset. secundum Tanc. quod sic: quia illud vitium excommunicationis personæ adhærens, ad successorem non transit: per l. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. an vitium. & C. de acqui. poss. l. vitia. & idem Guli. in spec. de procu. §. vlti. circa princ. & ad hoc optime facit s. qui ma. accu pos. cum in tua. in fin. Arg. contra s. de testi. licet ex quadam. sed illud in teste, vt ibi not. Item contra s. eod. lib. de deci. c. 2. in fi. vbi soluitur in vltima glossa.

¶ Glo seq. ponit primo tria exempla: secundo quærit, & soluit.

h ¶ *Ecclesiasticus.*] vnde legatus posset illas conferre. s. eo. cum dilectus. non poterunt variare. s. eod. pastoralis. priuatur si præsentauit indignum, quod dic vt not. s. de offi. ordi. cũ vos. Quid dices [a] si ecclesia & patronus laicus simul habent præsentare: nunquid habebunt sex menses, vel quatuor tantum: vel alter sex, alter quatuor? Dico quod habebunt sex menses: ita quod ratione communionis priuilegium ecclesiæ transeat ad laicum, ad instar eius quod dicimus de eo qui habet rem communem cum pupillo. ff. quemadmod. ser. amit. l. si communem. ita quòd per ecclesiam consequetur, quod per se obsequi non posset. sim. s. de concess. præben. cap. penult.

[a] Vide Iasonem in l. neque pacto. C. de transact. in 1. not. & in l. si emancipati. C. de colla.

DE

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Continuatio.

¶ *Dictum fuit supra titulo proximo de quodam iure competente in beneficijs & ecclesiasticis: verum quia episcopi in beneficijs ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura: ideo ad nos informandum de istis iuribus annectitur rubrica, de censibus, exactionibus, & procurationibus.*

† De materia huius decretalis præter statuta in cōcilio Lateranē. sub Alexandro iij. ca. 4. & in concilio Lateran. sub Inno. iij. cap. 33. vide omnino quæ nouissime sanciuit concilium Trident. sessio. 24. de reformatio. cap. 3.

R*omana.* Istud capitulū ponit formam, quam debet archieps obseruare volens suam prouinciam visitare. Et diuiditur in tres partes: In prima enim parte ponit quomodo & quādo possit archiepiscopus suam prouinciam visitare: In secunda parte: ibi, *Sane.* ponitur quid debeat facere archiepiscopus in visitando suam prouinciam. In tertia parte: ibi, *Procurationes*, ostenditur quomodo, & in quibus rebus debeat recipere procurationem.

CAP. I.

Romana [a] † Ecclesia: & infra. ¶ Statuimus, vt quilibet archiepiscop' suā volēs visitare [b] prouinciam, prius [c] ecclesiæ suæ capitulum, ac ciuitatē & diœcesim propriam plene [d] visitare procuret. nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum [e] ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiā populorum visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate [f] accedere [g] ad vnā quanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum [h] clericos & laicos [i] studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ *Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Deinde liceat ei per totā prouinciam [k], vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarū capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia [l] lo-

CASVS. Sicut episcopus debet suam diœcesim visitare: similiter archieps per totam suam prouinciam visitare: & non solum potest archieps visitare suam diœcesim particularem, sed etiā diœceses suorum suffraganeorum. Sed quæritur quam formam debet obseruare archiepiscopus in visitatione facienda? Respondet Romanus pontifex q ipse debet incipere visitationem à capite, primo visitando capitulum suum & ecclesiam suam metropolitanā: deinde ecclesias suæ ciuitatis: deinde ecclesias suæ diœcesis: & postea poterit visitare diœceses suorum suffraganeorum: videlicet illam quam primo maluerit visitare. Sed si vnam semel incœperit visitare, illam non poterit dimittere, & incipere aliam visitare: qd si fecerit, non poterit reuerti ad diœcesim semel visitatam: qd verū est, nisi fuerit requisitus ab epo illius diœcesis, ad quam vult reuerti: vel de consensu omnium suorū suffraganeorum. Sed ponamus q archiepiscopus cœpit visitare vnam diœcesim, & est vna ecclesia pauper, quæ non potest ministrare necessaria archiepo: quid debebit facere archieps? Respondet q ipse poterit notificare duabus ecclesijs, vt conueniantur simul, & eum procurent: qd verum est, si illæ ecclesiæ possint commode conuocari: si autem commode non possent conuocari, ipse archieps teneretur visitare illam ecclesiam pauperem suis expensis: hoc dicit præsens textus, vsque ad versiculum, *Postquam*: qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt q archieps non poterit visitare totam prouinciam, nisi semel in vita, nisi faciat qd sequitur: videlicet q ipse faciat prius cōciliū, & de concilio suorum suffraganeorum ordinet, q decætero ipse visitabit totam prouinciam quolibet anno: & istud factum fuit vt archieps induceretur ad celebrandum concilium prouinciale. Alij autem intelligunt, q in vno anno nō poterit iterare visitationem, etiam si subsit iusta causa, nisi prius celebrato concilio suo prouinciali: & constituto in scriptis de cōi consensu suorum suffraganeorum q possit iterare visitationem. Et si in prima visitatione dimiserit aliqua loca, debet in secunda visitatione incipere ab illis locis dimissis. Quod verum est, nisi videat q alia loca prius visitata magis indigeant visitatione, quàm ista loca non visitata: quia ibi vigent mala magis quàm in alijs locis. Sed quæritur, quid primo debet facere archieps visitans? Rñdetur quòd primo debet prædicare verbum Dei: deinde debet inquirere de vita & moribus habitantiū ibidē: videlicet clericorū, laicorū: & debet illos examinare sine iuramento: licet aliàs examinatio testis non valeat sine iuramēto. Et si inueniat aliquos diffamatos, & crimina nō sint notoria, nō debet illos punire: sed debet denūtiare suo suffraganeo: hoc est ordinario, vt illos puniat: sm exigentiā criminis. Quòd sit crimē si notorium, tunc archieps poterit illos punire: quia tūc cōstat de negligentia sui suffraganei: & tunc iurisdictio suffraganei est deuoluta ad ipsum archiepm. [*Clerus & populus*] appellatione populi, vniuersi ciues continentur: non autem comprehenduntur clerici: quia hic ponuntur tamquam diuersa: Ex quo sequitur q si interdicatur populus alicuius loci, vel inducatur aliqua pœna populo etiā per iudicem ecclesiasticum, non comprehendūtur clerici: quia in istis odiosis verba stricte sunt accipienda. [*In scriptis*:] Iste est vnus casus in quo scriptura est de substantia actus: regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ, vt in l. pactū. C. de pact. Fallit in casibus hic enumeratis per gloss. & ad eā quotidie recurritur. Postea Romanus Pontifex in §. *Procurationes*. inhibet sub pœna maledictionis æternæ, ne archieps visitans audeat recipere procurationē in pecunia numerata: etiam si procurantes & visitati voluerint eum procurare in pecunia numerata: sed q solū ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item præcipit Romanus Pontifex, q ipse archieps à visitatis non accipiat aliquod munus: q si cōtrium fecerit: ipse tenebitur restituere duplum illius muneris qd receperit. Not. primo archiepm non posse visitare generaliter prouinciam, nisi primo incipiat à propria diœcesi. Not. secundo, q si eps nō possit accedere particulariter ad quemlibet locū, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruū locū illius viciniæ. Do.

¶ *Prima glo. diuidit.*

a ¶ *Romana.*] In prima parte dr quomodo & qñ archieps possit suam prouinciam visitare. In secūda parte quæ incipit: ibi, Sane. dicit, quid in visitando facere debeat, & quæ crimina punire possit. In tertia § incipit: ibi, *Procurationes*. dicit, quomodo & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. In quarta ibi, *Hanc autem*: constitutionem prorogat ad alios visitantes & protestatur. Hostien. autem & Boatinus diuidunt decre. in ix. partes, faciendo scilicet de quolibet §. partē. Sed Ioan. Mona. diuidebat in duas partes: dicens, quòd primo tangit formam visitationis per archiepm faciendæ: secundo ibi, *Hanc autē*: formā illā ad alios prælatos extendit. Prima iterū in duas: quia primo tangitur modus circa visitationē faciendā, secūdo, in §. *Procurationes*: circa procurationē recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secundo in §. *Sane*: modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinem visitandi capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatem & diœcesim: secundo. §. *Deinde*: tangit ordinem visitandi prouinciam. Ioan. And.

b ¶ *Visitare.*] per se vel per alium, cum per se id non potest. ṡ. de offi ord. inter cætera. 10. q. 1. epm & quomodo tunc debeat solui procuratio, dic vt ṡ. eod. lib. de offic. ordi. episcopus.

c ¶ *Prius.*] à capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & q alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regu. ea quæ §. si vero. in antiq. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. exponit: quærit, arg. pro & contra, soluit contrarium.*

d ¶ *Plene.*] ita q nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed nunquid sufficiet synodum conuocare & plene inquirere? Videtur q sic ṡ. de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic ꝙ: quoniam in tam breui tempore non posset singulorū inquisitio fieri: tū quia ibi nō cōueniunt oēs clerici, & laici qui sunt visitandi, vt j. patet. tum quia subijcienda est res oculis: & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. si irruptione §. ad officium. ṡ. de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

ADDITIO. De his in arbore consang. post prin. Ioan. And.

e ¶ *Minorum.*] ad hoc de appel. cap. de appellationibus. in antiq. cum suis concor. de præbend. maioribus.

f ¶ *Difficultate.*] forte propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de eccles. ædific. ad audientiam. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis iudicio.

g ¶ *Accedere.*] patet ergo q ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

h ¶ *Congruum.*] id est honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. ṡ. de fide instru. accepimus. j. de priuil. cum personæ.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Laicos.*] nunquid populus procurabit? Non: vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.*

k ¶ *Prouinciam.*] hoc intellexit Ber. ‡ verum, si suffraganei erant negligentes: alias secus. Sed dic contra, vt j. eod. c. vlt.

‡ Hostien. hic contra. quod videtur placuisse Innoc. Ioan. And.

l ¶ *Pia loca.*] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

ADDITIO.

ca, cleros† & populos [a] libere [b] visitando, ac procurationes à locis tãtum recipere visitatis [c].

¶ *Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.*

¶ Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit [d]: numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua [e] denuo fuerint visitatæ. Quòd si forte eadem diœcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarũ visitatione intermissa, redeat ad eandẽ, si a loci diœcesano † requisitus [f] extiterit, vel de omnium, aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod iidẽ se pronos exhibeant, ne animarũ profectus aliquatenus negligatur. Si vero maliciose [g] in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licẽtiam super hoc à sede Apostolica postulet confidenter.

¶ *Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorũ, et diffinitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ diœceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio [h] & ipsius [i] diffinitione [k] super hoc habita coram eis, quæ in scriptis [l] redigi volumus, vt pos sint‡ aliis esse nota) visitationẽ per eandem reiterare prouinciam iuxta modum superius adnotatum: etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati [m]: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

¶ *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento: infamatos ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officiũ ipsum spectant absque coactione [n] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita † nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi à Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si

ADDITIO. Grangias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit. ỹ. eod. cap. si. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Et populos.*] non simul, sed separatim, cum talium vita sit separata 12. q. 1. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda. C. de testa. consulta. & melius procedit inquisitio quã fit sigillatim. de accu. inquisitionis. §. tertiæ. in antiq. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: alias in genere fiat inquisitio. ỹ. eod. sane.

‡ Aliàs, clericos.

b ¶ *Libere.*] scilicet iurisdictione, præscriptione vel appellatione nõ obstante. de præscriptione. in antiq. c. cum ex officij. & c. accedentes. ỹ. eod. cap. vlt.

ADDITIO. Et supra de offic. ordi. licet. Ioã. And.

c ¶ *Visitatis.*] loca intelligo visitata: siue sint illa quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. ỹ. prox. responso. in fine.

d ¶ *Cœperit.*] cauent quod compleat: aliàs in illa visitatione non poterit reuerti: vt sequit.

ADDITIO. Per quod not. Hostien. cœpta cõplenda. C. de emen. Iustin. co. l. cordi. ad Sillania. l. vlti. in fine. fac. ỹ. de rescript. litteris. Ioan. And.

† Not. hic quod certo casu superior potest iudicare inferiores subditi sui de illius consensu: quãquam illi inferiores non consentiant. dũmodo iudicet superior in diœcesi subditi: quia extra sine cõsensu inferiorum iudicare non posset. glo. in c. vt liti gantes. ỹ. eo. de off. ordina. Domi. & Philippus. Font.

e ¶ *Sua denuo.*] vt sic secundum modum superius dictum visitationẽ secundam incipiat.

f ¶ *Requisitus.*] ergo nõ aliter: cum per exitum renuntiauerit visitationi illius anni [facit c. quod ad consultationẽ. de re iud. in antiq.] nisi in casu qui sequitur. si autem maior pars episcoporum prouinciæ cõsentiret ipsum reuerti, & diœcesanus episcopus contradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus, vt sequitur.

ADDITIO. 65. dist. c. 1. & 2. Host. & archidiaconus.

g ¶ *Malitiose.*] qui allegat fraudem, probare debet illã. ff. de proba. quoties §. qui dolo. sed eo quod indigentia est notoria, fraus p̃sumitur. ad hoc supra de renun. c. 2.

h ¶ *Consilio.*] in concilio quod annuatim facere debet. de accusa. sicut olim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. ỹ. proxi. responso. quia siue concordent siue discordent, hoc diffinire ad ipsum pertinet. vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

i ¶ *Ipsius.*] scilicet archiepiscopi.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

k ¶ *Diffinitione.*] dicit Inno. quòd hoc modo fiet diffinitio: diffinimus per nos procedendum ad visitationem prouinciæ nostræ. & dixit quod à tali diffinitione cum sit super executione officij sui, non poterit appellari. de officio ordin. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Host. & Archid. qui etiam dicunt non requiri quod hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.*

l ¶ *In scriptis.*] Not. casum [b] in quo scriptura requiritur. Alius, cũ quæritur de antiquissimo facto quo testibus probari non potest. ff. de prob. census. de præscr. ad audientiã. in anti. de probatio. cum causam. Tertius, in priui. ỹ. de priui. porro. Quartus, in dimissoriis 90. dist. extraneo. Quintus, in redeunte ad hæresim. 1. q. 7. saluberrimum. Sextus, in profitente. 27. q. 1. omnes feminæ. Septimus, in electione. de electi. quia propter. in antiq. Octauus, in emphyteusi. C. de iu. emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticæ. 12. q. 2. sine. 10. q. 2. hoc ius. de iis quæ fiunt à præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. ỹ. eod. lib. de appella. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem constitutum. ỹ. de procur. c. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat contractus, nisi in scriptis redactus sit. ỹ. de pact. c. 2. C. de fide instru. contractus. ỹ. de reg. iur. cõtractus. Decimustertius, in sententia excommunicationis. Decimusquartus, in requisitione trãscripti sententiæ excommunicationis. ỹ. eo. lib. de senten. excom. cum medicinalis. Decimusquintus, in casu. ỹ. eod. lib. de electio. vt circa. Decimussextus, in casu ỹ. de off. ord. si canonici. eo. lib. Decimusseptimus, in casu. ỹ. eod. lib. de electio. fundamẽta. Decimusoctauus, in donatione quæ excedit quingentos aureos. C. de dona. si quis argentum. Decimusnonus, secundum quosdam, in fideiussore. C. de fideiussorib. l. penultima. Vicesimus, in minore iurante se maiorem. C. si minor se maiorem dixer. l. 3. Vicesimusprimus, si pactũ fiat cum aduocato de re mobili sibi danda. C. de suf. l. vnica. secundo respon so. Vicesimussecundus, in solutione debiti in instrumento publico contenti. C. de testibus. l. testium. Authentica. rogati. Vicesimustertius, si quis cauit de debito in scriptis ex causa antecedenti: & vult probare. C. de non numera. pecu. generaliter. Vicesimusquartus, in testamento in scriptis redigendo. C. qui test. face. poss. hac consultissima. §. hac cum humana. Vicesimusquintus, in delegato Papæ. de offic. delega. cum in iure in antiq. C. de mand. princ. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali vel ciuili. ỹ. de libel. obl. c. 1. 2. q. 1. legum. Vicesimusseptimus, in causa. ỹ. de tempo. ordi. c. 1. & 2. q. 1. legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. ỹ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus. de pœn. & re. cum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu extrauag. Boni. proinde. in fine. Tricesimusprimus, in alia extrauaganti eiusdem quæ incipit: iniunctæ. & hos duos addit Ioan. Mona. Tricesimussecundus, in casu de elect. causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudũ. Tricesimusquartus, in constitutione Io. execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis & testibus probari potest. supra de fide. instrumen. cum Ioannes. sit tamen probatio leuius, facilius, & securius per [a] scripturam. ff. de pigno. l. contrahitur.

[b] In quibus casibus scriptura requiratur præter doctores hic, vide Abbatem in c. 2. de prob. Imolam et Barbat. in c. cum iure de offi. de leg. Feliuã in Rubrica de constit. & Alexandrum cons. 93. li. 4.

‡ Alias, possit.

† Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformat. c. 3.

m ¶ *Visitati.*] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. ỹ. in § quod si forte.

n ¶ *Coactione.*] à principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere constringatur: ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

[a] Ad istam glos. vide not. modernorum. l. siue apud acta. C. de transl. & Hip. in rub. C. de prob. Font.

ADDITIO. Idem Hostien. Io. Mona. & Archidi. & vide in Spec. de inquisitio. §. 2. versi. licet autem. & versic. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

a ¶ *De ali-*

de aliquibus[a] orta fuerit infamia contra eos: ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denunciet, si viderit expedire. Notoria vero crimina, quę examinatione nō egeāt (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia[b] eorūdem) libere corrigat, pœnam pro illis debitam[c] infligendo.

¶ *Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij: nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus[d] † constitutum: nullā tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij[e], aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod[f] munus quodcunque, sit, & qualitercunq; offeratur præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu † Christi. Quod si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur[g]. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ *Forma visitationis premissa seruari debet in episcopis & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hanc autem visitandi formā ab vniuersis etiam episcopis, alijsque prælatis ordinario iure suos subiectos visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis super hoc rationabilib[h] & approbatis religiosorum cōsuetudinibus, & regularibus institutis[i].

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Quia decret. Inno. iiij. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illum confirmat, pœnas adijciens. Ioan. Andr.*

CAP. II.

EXigit[k] peruersorum audacia[l] †, vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus[m]. Constitutionem[n] itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri editā super non recipiēdis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire[o], volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam: Statuentes[p], vt vniuersi & singuli, qui ob procurationē sibi ratione visitationis[q]

a ¶ De aliquibus.] de quibus interrogati de plano nil dicunt: & tunc denunciabunt episcopis, vt inquirant secundum formam decre. de accu. qualiter 2. in antiq.
b ¶ Negligentia.] 86. dist. peruenit.
c ¶ Debitam.] scilicet statutam in iure, nisi ex causa fieret commutatio: aliàs arbitraria infligatur s. de offi. deleg. de causis.
d ¶ Canonibus.] 10. q. 3. relatum. s. eo. cum Apostolus. & cap. sopitæ. & cap. cum nuper.
e ¶ Officij.] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.
ADDITIO. Allegat Hostien. de simo. cap. 1. & 1. q. 2. sicut episcoporum. in Auth. vt iudi. sine quo § hæc omnia. & §. sic igitur. colla. 2. Ioan. And.
f ¶ Aliquod munus.] ex hoc tex. nota, quòd visitans nō potest recipere aliquod munus: concordat in delegato quo ad non esculenta: sed quo ad esculenta quæ paucis possent consumi diebus, discordat: vt s. eo. lib. de rescript. statutū. §. in nullo. Dominicus.
g ¶ Liberetur.] additur pœna. j. c. proxi.
h ¶ Alijsque.] scilicet archidiaconis, & plebanis. s. eo cū Apostolus.
i ¶ Saluis.] ad hoc s. de sta. monac. in singulis.

EXigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda ibi, *Constitutionem*. finé decre. s. c. proxi. repetit addens mētem. Tertia: ibi, *Alioquin*. pœnā apponit, distinguendo status delinquentium. Ioan. And.

¶ Episcopus vel alius ad quem pertinet visitare, non potest procurationé recipere in pecunia, etiam à volentibus: nec etiā in victualibus à locis non visitatis: nec etiam dona recipere debet: quòd si contrarium fecerit, punitur pœna hic contenta hoc dicit. Istud capit. emanauit ad declarationē illius qđ dicitur in cap. præcedēti, in fi.

CASVS. Dictum fuit in §. procurationes. s. c. proxi. quòd exigentes procurationem pro visitatione in pecunia etiam à volentibus, vel in victualibus à locis non visitatis: & recipientes aliqua munera à personis visitatis, quòd ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperunt sub pœna maledictionis æternæ: à qua absoluendi non sunt, nisi prius restituerint duplum illius quod acceperunt: Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus pontifex per istud cap. aggrauat illam pœnam: videlicet quòd exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius quod acceperunt intra mēsem: alias elapso mense sunt interdicti: & si decederent durante interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cœmiterio. Et habet locum hæc pœna in episcopis & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspensi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplum. Et posito quod dantes munera vellent eis remittere: nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum. Not. primo ex princ. cap. rationem quare fuerunt pœnæ inuentæ à iure, videlicet vt delinquentes abstineāt à malo talē formidine pœnæ. cap. felicis. infra de pœn. Not. quòd visitans non debet recipere procurationem in pecunia. sed in victualibus: nec debet exquirere delicatas epulas: sed communibus epulis debet esse contentus. Not. quòd visitans non debet recipere procurationem etiam in victualibus à locis non visitatis. Not. quòd delinquens contra tenorem c. 1. s. eod. tit. & lib. in § procurationes. tenetur restituere duplum illius quod accepit. Not. vlterius iuncta glo. quòd vbi venit imponenda pœna affligens personam, mitius puniuntur existentes in dignitate quam alij inferiores: & hoc quando afflictio venit imponenda in pœna corporali: secus si imponeretur pœna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus quòd pro eodē delicto grauius puniuntur archipresbyteri quam episcopi. Not. vlterius, quòd istud cap. quantum ad pœnā corrigitur per cap. seq. Not. insuper quare addatur pœna legibus prohibitiuis: videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Not. finaliter quid sit exigere: quia non est recipere à volente, sed potius extorquere ab inuito.

¶ *Prima glo. ponit constitutionis causam.*

K ¶ Exigit.] quia decretalis Innocentij iiij. s. proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualib[9], non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis; illam confirmat, pœnas adijciens Et bene dixit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideius. si à reo. §. id quod. & fuerunt sumpta hæc verba ex Authen. de depo. §. sed ne per hác. colla. 6.

l ¶ Audacia.] in mala parte ponitur. sic 4. dist. factæ. C. de sepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona, vt 8. q. 1. audacter. C. de iudi. rem nō nouam. in fin.

ADDITIO. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit Ioan. Monac. quòd audacia proprie est vitium: cuius vitij contrarium vitium est pusillanimitas, quorum medium est fortitudo. Ioan. And.

m ¶ Imponamus.] vt quos Dei timor, &c. de vi. & honestat. cleri. vt clericorum. 82. dist. plurimos. in fin. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercet. j. de pœ. felicis. §. in præmissis.

¶ *Glo. seq. specificat tria repetita hic.*

n ¶ Constitutionem.] s. cap. proxim. §. 1. & §. procurationes. vbi tria statuta erant, quæ hic confirmantur apposita pœna. Primum, quòd procuratio recipiatur solum à locis visitatis: Secundum, quòd solum in victualibus: Tertium, quòd visitantes vel familiares munera non recipiant.

o ¶ Præterire.] maledictionis pœnam ibi appositam non curantes: nec excusantur quia multi: quia non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi.

p ¶ Statuentes.] qđ s. c. proxi. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare.

q ¶ Visitationis.] in alijs ergo procurationibus, quæ debentur legatis, vel nuntijs Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione vel consecratione appositi, non habent locum ex decret. de quibus habes supra eod. quanto. & cap. procurationes. & cap. cum nuper. & 18. quæst. 2. Eleutherius.

Marginal notes:
† Ex fine huius glos. constat eam non esse Ioan. And. sed ex libro Dominici nunc translatam.
† Hoc caput non habetur in concilio Lateranensi in capitulo citato.
† Aliàs deest dictio, Iesu.
† Aliàs, subditos.
† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 3. §. quod si quisquam.
† An & quæ audacia sit peccatum, vide B. Thomam. 2. 2. q. 127. art. 1.

a ¶ *Exigere.*]id est, ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem.

b ¶ *Pecuniam.*]secundum Innoc [1]. Host. Guil. & Gar. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere possunt, si indigeant.

[1] Bene tenuit hic Inno in c. procurationes. eo. tit. vt ibi scripsi super ver. procurationum. sed ipse intendit de ea parte q delegatis & nuntiis loquitur. Ioan. And.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit gloss. de regulis iuris. quod non est. in antiq. Ioan. And.

debitam exigere [a] pecuniam [b], vel etiam a volente [c] recipere, vel alias constitutionem ipsam recipiendo munera [d], siue visitationis officio [e] non impenso [f] procurationem in victualibus, aut aliquid aliud [g] procurationis occasione violare præsumpserint: duplum [h] eius quod receperint, ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur [i]. Alioquin extunc [k] Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant [2] interdictum [l]. Inferiores [m] vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos [n], quousque [o] de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura [p].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Visitator recipere potest procurationem in pecunia, volentibus visitatis: Sed vna die vltra vnam procurationẽ non recipiet, licet plura visitauerit loca. hoc dicit. Dominicus.*

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Volente.*] quod dic vt j. cap. proxi. Not. casum specialem in quo parificatur ista duo exigere, & à volente recipere. sic s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. insuper. cum §. seq. sic. C. lib. 12. publicæ lætitiæ vel consulum nuntia. l. vnica. in fin. cum aliàs sæpius sit licitum recipere quod non licet exigere. 18. distin. de eulogijs. de simo. dilectus. ff. de va. & extraor. cog. l. 2. §. est quidem.

[2] In veteri exemplari deest, sentiant. Et obesse poterit indicat glossa hic in verbo interdictũ.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem et opinionem.*

d ¶ *Munera.*]consulte facit visitans si ab omni munere se abstinet. 1. q. 1. sunt nonnulli. & s. eo. tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. q si modicum esculentum vel poculentum recipiat [3], q non sit verisimile quod aliquem moueat: vel donantem pauperiorem faciat, non habet locum pœna. arg. de simo. & si quæstiones. ff. de offi. præsi. l. plebiscito. quia talia nõ trahuntur ad munera. ff. de offi. procu. l. solent. ad finem. ad hoc. s. de dona. inter vir. & vxo. cap. vlt. s. eo. de rescri. statutũ §. insuper.

[3] Exponendum non tunc edendum, vel bibendum: quia non esset dubitatio cum tunc procuretur, puta si porret aliquos capones, cascos vel fiascos vini. bene facit, si etiã ab his abstinet. & vide q dixi s. c. prox. §. cancell. super vers. quodcũque. Io. And.

e ¶ *Officio.*] quod qualiter exercere debeat, colligitur. 10. q. 1. placuit. s. cap. proxi. & §. sane.

f ¶ *Non impenso.*]ille cui ex ordinaria potestate competit visitare, impeditus per aliũ visitare potest. & ille visitans procurabitur, nõ ille qui commisit. quod dic vt s. de officio ord. si eps. eod. lib.

g ¶ *Aliud.*]14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

h ¶ *Duplum.*]23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 1. concussionis. & c. sequen.

i ¶ *Teneantur.*] saluo eo quod dicitur. j. proxi. [Et vide quod ibi not. in 1. glo.]& tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum. 76. dist. an putatis. s. eod. li. de elect. generali. §. vlti.

k ¶ *Extunc.*]elapso mense.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

l ¶ *Interdictum.*]nouerint: quod est. j. à tali pœna incipit cũ istis maioribus: vt s. eo. lib. de offi. deleg. cap. 2. & si durante interdicto isti moriantur, non sepeliuntur in cœmiterio: & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiũtur: vt j. de sent. excom is cui.

m ¶ *Inferiores.*] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. dist. homo christianus. & s. de iureiur. cum quidam.

n ¶ *Suspensos.*] si interim celebrent vt prius, sunt irregulares: nec poterunt ab alio quàm à Papa absolui. s. de re iudi. cum æterni. j. de senten. excom. cum medicinalis.

o ¶ *Quousque.*] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. dist. si qui. cum suis concor. de ipõsa. non est. in antiq.

ADDITIO. Propter dubium satisdationis facienda esset declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. capit. 1. ad fi. in glo. sic suspensi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem, & remissionem.*

p ¶ *Valitura.*] Not. casum vbi rem meam vel mihi debitam remittere non possum licet nil sit tam naturale, quàm voluntate domini rem suam in alium transferri. insti. de re. di. §. per traditionẽ. & de hoc dic vt dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. si quid autẽ.

F*elicis.*] Sunt quatuor dicta: Primo recitat ius antiquum. Secundo ibi, *Verum.* illud temperat in parte secunda. Tertio ibi, *Adijcientes.* addit & declarat: Quarto ibi, *Cætera*: in reliquis ius antiquum conseruat. Ioan. And. Procuratio potest licite recipi in pecunia, sed non exigi. hoc dicit. Et sic per istud cap. est correctum cap. præcedens.

CAP. III.

FElicis [q] [4] recordationis Gregorius Papa x. prædecessor noster prohibuit in concilio Lugduneñ. [r] ne aliqui [s] ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere [t] pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente [u]. Verũ quoniam rerum experientia [x] nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & ecclesijs visitatis multa incommodorum dispendia [y] prouenire: concedimus [z], vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij quibus ex officio [a] competit visitare, à volẽtibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adijcientes, quòd non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit siue plura [5]: etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationẽ integram persoluendam [b]: cum eis...

[4] Vide concilium Trid. sess. 24 de refor mat. ca. 3. §. Sit tamẽ in optione eorum.

¶ *Cætera.* Dictum fuit s. cap. proxi. quod habens visitare, potest à locis visitatis recipere procurationem in victualibus, sed non in pecunia, etiam à volentibus soluere in pecunia: Sed vtrum istud sit verum indistincte? Rñdet Romanus pontifex dicens, quòd illa constitutio vertebatur in grande detrimentum prælatorum, & etiam soluentium procurationem: ideo statuit, vt siquis velit conuenire cum prælato, poterit vt pro procuratione recipiat aliquam certam pecuniã: sed si velit procurare prælatum visitantem, non tenebitur dare pecuniam. & quo ad cætera remanet cap. præcedẽs incorrectum. Veruntamen dicit Romanus põtifex, quòd si eps velit visitare vna die plura loca, potest: sed non exiget nisi vnam solã procurationem: sed hodie prælati habent dispensationem à Papa visitãdi plura loca vna die: & à qualibet recipere integrã procurationẽ; & ista prohibitio cum sit à iure positiuo, potuit tolli per contrariam dispensationem: licet non deberet fieri sine iusta causa. Not. primo quòd Papa est ille, qui facit constitutiones in concilio. Not secundo quòd quandoque ex antiqua constitutione inducitur incommodum: sed illa constitutio debet mutari ad hoc de consangui. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

[5] Per hõc textum. nota prouisionẽ procurationis diei assignatã, non multiplicari, quamquã. vno die faciat quod alius faciendo occupat duos.

¶ *Prima glo. dicit vnde sit sumpta.*

q ¶ *Felicis.*] Ortum habuit ab his, quæ not. Guil. supra cap. proximo, vbi dicebat se à domino Gregorio audiuisse, de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo reuoluebat litteram, vt hunc saperet intellectum, vide ibi super verbo, non impenso.

r ¶ *Lugdunen.*]s. cap. proxi.

s ¶ *Aliqui.*] Inno. iij. [6] in archiepiscopis prohibuerat principaliter: & demum ad omnes extenderat. s. c. 1.

[6] Legendũ hic videtur Inno. iiij. cuius est c. 1. hic citatum à glossa. in manuscripto exemplari simpliciter legitur: Innocentius.

t ¶ *Exigere.*]circa hoc nil corrigitur vel mutatur.

u ¶ *A volente.*]hoc est quod infra recipit mutationem.

x ¶ *Experientia.*] sic s. eod. lib. de elect. quàm sit. cum suis concor.

y ¶ *Dispendia.*]presbyter ruralis, qui non habent nisi vnum gausape forte sine manutergio, & vnicum lectulum: quomodo procurabit, & hospitabit epm, cum nec forte domus sufficiat, posito q abundarent reliqua: & eps quomodo in vili domo manebit? Vtilis ergo fuit hæc constitutio, quæ tollit hæc dispendia.

¶ *Glo. seq. ostendit quomodo ius antiquum renouatum est.*

z ¶ *Concedimus.*]hic O. releuauit ad A, idest, extremitas ad principium. 35. dist. ab exordio. Olim enim ab ijs qui procurationem victualium parare debebant inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat 10. q. 1. relata. sed volentibus bene poterat in pecunia recipi, & certa summa taxari. 10. q. 3. relatum. idem est hodie per hanc decre. & est æquissimum. vt dixi in proxi. glo.

[7] Portatio etiam victualiũ ad locum cõpetentem esset onerosa. Io. A.

a ¶ *Officio.*] satis hoc puto locum habere non solum in ordinario officio, sed etiam delegationis: cum vtrobique eadem sit ratio. non obstat quod j. dicitur, personaliter: quia intelligo q cum personaliter visitant, pro suis victualibus à visitatis pecuniã recipiant: cum autem per alios, non ipsi sed illi victualia vel pecuniam pro eis recipient: vt s. eo lib. de offi. ord si episcopus.

b ¶ *Persoluendam.*] aliàs enim posset totam ciuitatem vna die visitare: & tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiæ: quod esset

esset absurdum [Et esset accessorium maius principali: vt dixi in text.] Numerus ergo procurationum non excedat numerum dierū. §. eod. procurationes.

a ¶ Caetera vero.] scilicet circa exactiones statuta: & circa procurationes etiam in victualibus non recipiendis à locis non visitatis: & circa munera non recipiēda à visitantibus, vel eorum famulis cū poenis superius statutis.

c ¶ Pedagiorum.] quid sint guidagia, & quid pedagia, vide §. de verb. sign. super quibusdam.

d ¶ Canonico.] prędicta decre. super quibusdam.

e ¶ Ciuili.] C. vect. noua instit. non pos. l. non solent. C. de sacrosanc. eccle. l. placet.

dem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritalia subministrat. Caetera [a] vero in eiusdē praedecessoris cōstitutione cōtenta, in suo volumus robore perdurare.

¶ Idem.

¶ Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quòd dioecesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. titul. praesenti. Ioan. And.

CAP. IIII.

Quamquam [b] † pedagiorum [c] exactiones tam iure canonico [d], quam ciuili [e] regulariter merito sint damnatae †; tanto tamen districtius ne ab ecclesijs & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maioris [f] inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur. ¶ Cum igitur ecclesiae, ecclesiasticaeque personae, ac res † ipsarum [g] non solum iure humano [h], quinimo & diuino [i], à saecularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem [k] felicis recordationis Alexandri Papae quarti praedecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi [l] deferunt, vel deferri faciūt seu transmittunt:) Volētes propter multorum insolentiam & abusum poenae adminiculo adiuuare [m], adijcimus districtius inhibendo (contraria consuetudine [n] quorumcunque, quae dicenda est corruptela verius, nō obstante) vt nec collegium [o], nec vniuersitas, nec aliqua etiā singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis aut status, à prefatis ecclesijs, aut personis, pro personis ipsis aut rebus praedictis [p] talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium [q], suo nomine vel etiam alieno [r], aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. ¶ Qui vero contra fecerint, si personae fuerint singulares [s], excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas [t] ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationē obtineant, donec exacta plenarie restituerint [*], & de trāsgressione satisfecerint [u] competenter.

¶ Idem.

¶ Archiepiscopus visitare potest prouinciam, ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & poenitentias imponere. hoc dicit. Dominicus.

Quamquam.] Primo ponit exordium: Secundo prohibitione. ibi, Cum igitur: Tertio poenas transgressorum: ibi, Qui vero. Et haec decret. plenius prouidet quàm Alexandrina. cum quia nonnulli. infra de immunitate eccle. prouidisset: vt ibi dicā in princ. Ioan.

Pro intellectu huius cap est pręponendū quid sit pedagium & guidagium: de quo in glo. in c. super quibusdam. de verborum signifi. in anti. Vnde sciendum, q pedagium dr illud tributum, quod soluitur pro reb' quae trasferuntur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal. Guidagiū vero dr illud tributum, quod datur pro salariādis hominibus, qui secure conducunt transeuntes extra loca periculosa.

Addit. Certum est q tam constitutione diuina quàm humana clerici, ecclesiae, & res clericorum sunt exemptae, & immunes à prestatione exactionum, & tributorum, quae consueuerunt praestari per homines seculares: Sed ponamus q aliquis fecit §rium: quia § talem prohibitionem, quae est tam à iure diuino, quàm canonico, fecit indebitam exactionē, & compulit clericos ad soluendū pedagia, guidagia, & alias exactiones pro se vel pro reb' suis: quaeritur, qua poena veniat puniendus? Rndet q si sit persona singularis, quae fecit istas exactiones: tunc ipso facto incurrit sententiam excōicationis: si aūt sit vniuersitas vel collegium, puta cōitas vel vniuersitas scabinorum alicuius ciuitatis, tunc illa vniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico: non autem incurrit excōicationem. Hodie autē emanauit cle. praesenti. eod. tit. quae praecipit epis & alijs locorū ordinarijs, vt ipsi publicent istas poenas & sentētias: & praecipit illis sub poena excōicationis, nesint remissi in publicandis istis poenis. Not. q si clerici transferant personas suas de loco ad locum, licet faciant causa negotiationis: tn pro persona sua non tenētur soluere exactiones vel alia tributa: nec etiam si transferant res beneficiorum. Sed si transferant fructus patrimoniales causa negotiationis, tenentur soluere pedagia & alias exactiones: secus si necessitate sua: quia tunc non tenerentur soluere pedagia neque alia tributa.

† Vide concilium Lateran. sub Alexandro iij. c. 2. & concilium Tridēt. sess. 25. de reforma. c. 20.

† Ergo eas facere prohibit hoc sibi licere. § cap. a de immu. eccle. l. 1. C. vecti. pot. Demin. & Philippus.

† Nō patrimoniales Phili. cum glo. ij. sarū. in fine per glo. in d. l. 1. Lod Ro. in l. fi publicanus. § de rebus ff. de publ. Fonta.

b ¶ Quamquam.] Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excōicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, q dioecesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. praesenti. Ioan. And.

Additio. 16. q. 1. c. generaliter. §. placet. alias sub. §. nouarum. Ioan. And.

f ¶ Maioris.] scilicet q si exigantur à laicis [Idē Archidiaconus.]

g ¶ Ipsarum.] scilicet ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum: nā res clericorum eodem priuilegio gaudēt, quo res ecclesiarum: vt 16. q. 1. similiter. & rationē ibi not. Ioan. & Ber. §. de pigno. ex litteris. in glo. penul. nec est illud vniuersaliter verum: vt not. Io. 15. q. 4. cap. 1.

h ¶ Humano.] positiuo: vt dictum est §.

i ¶ Diuino.] legitur Ge. 47. vltra mediū. Subiecit Ioseph. omnē terrā Aegypti Pharaoni, & cūctos populos eius à nouissimis terminis Aegypti vsque ad fines eius praeter terram sacerdotum. & sequitur sic: ex eo tempore vsque in praesentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars regib' soluitur: & factum est quasi in legem praeter terram sacerdotalem, quae libera ab hac conditione fuit. Item Esdrae c. vij. vltra medium, vbi dixit rex Artaxerxes suis ministris: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & Leuitis, cantoribus & ianitoribus & ministris domus Dei: vt vectigal & tributū & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & concordat ad hoc §. de immu. eccl. nō minus.

Esdrae 4.

k ¶ Constitutionē.] quā habes. j. de immu. eccl. cap. 1. & pro parte eius mentē vide hic decisā.

† Per istā cōpulsionē non sufficere restitutio è (quae sufficeri debeat d. vt Domini. hic) sed requiritur etiam poenitentia. c. sicut dignum. de homi. ad hoc de hac ret quicūque in no. Fontanus.

l ¶ Negotiandi.] ad hoc de vi. & ho. cle. c. vlt. Et not. in ijs quae negotiationis causa portātur, nō in proprijs, vel in ijs quae portant ad vtilitatē fisci, soluunt exactiones istae. C. de vect. & cōmiss. l. vniuersi.

m ¶ Adiuuare.] §. eod. exigit. in princ.

n ¶ Consuetudine.] ad idem. §. eo. tit. & lib. Romana. §. procurationes. §. de capel. mona. cap. vnico. cum simili.

o ¶ Collegium.] ex quibus haec cognoscantur: vt not. §. de excess. praela. dilecta.

p ¶ Praedictis.] proprijs scilicet, quas causa negotiationis non deferunt.

q ¶ Per Alium.] j. de reg. iur. qui per alium.

r ¶ Alieno.] 47. dist. sicut non suo. j. de reg. iur. quod alicui.

¶ *Glo. duae seq. recitari possunt per duas quaestiones.*

s ¶ Singulares.] etiam epi: quia decre. quia periculosum. de sententijs suspensionum & interdicti loquitur [Idem Archidiaconus.]

t ¶ Vniuersitas.] in collegium enim vel vniuersitatem excōicationis sententia proferri non debet. j. de sententia excōicationis. Romana. §. in vniuersitatem. vbi de hoc. & intelligo hoc etiā de vniuersitate vel collegio ecclesiastico [Idem Io. Mo. & Archid.] vt §. de personis dixi in proxima. glo. & facit. ff. si ser. vendi. l. altius. & de not. ex lib. ven. c. vnico. de deci. quamuis. in antiq.

u ¶ Satisfecerint.] ad instar excōmunicati pro manifesta offensa. §. de

ſ.de verbo.ſignifi.ex parte.1.& c.ſeq.j.de ſen.excom.ſolet.& c.venerabilibus.

P)*Erpetuo declaramus.*]Sunt duæ partes. Secunda:ibi, *Poteſt etiam.* Et prima ponit dictũ de viſitatione, iteratione, & procuratione. Secunda vitiat conſuetudinem contrariam:ibi, *Conſuetudine.*

CASVS. Dictum fuit ſ.eod.tit.& lib.c.1.ꝙ archiepiſcopus non ſolum poteſt viſitare totã ſuã diœceſim, ſed etiã ſuam prouinciam, id eſt, diœceſes ſuorum ſuffraganeorum: vtrum iſtud ſit indiſtinctè verum, etiam ſi epiſcopi adhibeant diligentiam in viſitando ſuas diœceſes? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: & dicit, ꝙ licet epiſcopi non ſint negligentes in viſitandis ſuis diœceſibus, tñ nihilominus poterit archiepiſcopus illas diœceſes ſuffraganeorum ſuorum viſitare: & non ſolum ſemel, ſed pluries. & iterare ſecundum quod dictum fuit ſ.eod.in c.1. Sed vtrum archiepiſcopus viſitando prouinciam ſuam poſſit audire confeſſionem ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum, & ipſis confeſſionibus auditis imponere pœnitentiam ſalutarem? Reſpondet ꝙ ſic. Et iſte eſt vnus caſus in quo archiepiſcopus habet iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum: alios caſus habes in c.paſtoralis.de offi.ord.in anti.

! Vide concilium Trid. ſeſſio. 24. de reforma. ca. 3.§. A metropolitanis vero, vnde intelliges qualiter hodie procedat diſpoſitio huius cap.

† Nota argumentum ex ordinaria litera, ꝙ confeſſor debet abſoluere confitentem, & poſtea ſibi imponere pœnitentiã. Et ſic eſt hic text. contra glo. in verbo, audire. in clemen. dudum.de ſepult.

CAP. V.

PErpetuo [a] † declaramus edicto, archiepiſcopum poſſe ſecundum tenorem conſtitutionis [b] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editæ, ſuam prouinciam viſitare libere, licet non ſint eius ſuffraganei negligentes [c], & iterare [d] viſitationem eãdem: ac procurationes à locis recipere viſitatis: Conſuetudine (ſi qua forſan ab ipſis ſuffraganeis, vel ab alijs [e] allegetur) præmiſſis [f] contraria non obſtante [g]. ¶Poteſt etiam idem archiepiſcopus dum viſitat, confeſſiones ſubditorum ſuffraganeorum audire, ac † abſoluere [h] confitẽtes, & ipſis pœnitentias iniungere ſalutares [i].

Not primo ꝙ ille dicitur libere exercere actum, qui poteſt alterius negligentia non expectata. Nota ſecundo caſum, in quo archiepiſcopus habet iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, videlicet quo ad forum pœnitentiale: ſed tamen hæc poteſtas eſt limitata ad certum tempus. Domi.

¶ *Prima gloſ dicit quid declaret, & corrigit.*

a ¶ *Perpetuo.*] Emanauit ad declarationem decret.ſ.eod. Romanam.& correctionem eorum quæ ibi not.Ber.& ſ.eod. nuper. & ſupra de accuſat.ſicut olim.

ADDITIO. Et Ioan.9.q.2.nullus Primas.& facit eadem cauſa & q.vlt.§.vlt.Ioan.And.

b ¶ *Conſtitutionis.*] ſ.eod.c.1.

c ¶ *Negligentes.*] contrarium not. Ber.in prædictis locis. ſed aliud eſt viſitare, aliud de criminibus inquirere, vt dixi ſ.c.1.

d ¶ *Et iterare.*] repete, ſecundum conſtitutionem, &c. quod eſt ſ. & idem repetas in proxi.ver.

e ¶ *Ab alijs.*] puta ſubditis ſuffraganeorum.

f ¶ *Præmiſſis.*] viſitationi, iterationi, & procurationi.

g ¶ *Obſtante.*] ad idem.ſ.c.proxi.cum ſuis concor.

¶ *Gloſſa ſequens dat vnum ſimile de alijs remittit.*

h ¶ *Abſoluere.*] Nota caſum in quo archiepiſcopus in ſubditos ſuffraganeorum iuriſdictionem habet. Item per totam prouinciam dat litteras indulgentiarum.ſ.de pœnit.& remiſ.noſtro. alios caſus habes 9.q.3.in ſumma.ſ.de offic.ordi.paſtoralis.

i ¶ *Salutares.*] non nimium auſteras.26.q.7.alligant.& in eis imponendis conſideret quæ leguntur de pœnit.diſt.5.conſideret.& ſ.de homi.ſicut dignum.

DE CONSECRATIONE ECCLEſiæ vel altaris.

¶ *Viſum eſt ſupra de cenſibus: ſed quia in conſecratione eccleſia ſolent dari immunitates, & cenſus imponi: ideo poſt rubricam præcedentem ſubijcit iſtam.*

S*I eccleſiam.*] Determinat quatuor caſus. Secundus: ibi, *Secus.* Tertius: ibi, *Non ſic.* Quartus: ibi, *Non vnum.* Ioan.And.

CASVS. Certum eſt ꝙ ſi quis per iniuriam aliũ verberet in eccleſia, & effundatur ſanguis in eccleſia: item ſi effundatur ſemen hominis: ꝙ eccleſia eſt cenſenda polluta. Sed quid de cœmiterio, ponamus ꝙ eccleſia aliqua fuit polluta: eſt aliquod cœmiterium prope eccleſiam: vtrum fuerit cœmiterium pollutum? Reſpondet ꝙ ſic: quia eſt acceſſorium ad eccleſiam: & ideo antequam cœmiterium illud fuerit reconciliatum, non debet in eo aliquis ſepeliri. Sed quid e contra, cœmiterium aliquod fuit pollutum: vtrum eccleſia quæ eſt iuxta cœmiterium eſt polluta? Rñdet ꝙ non: quia eccleſia non eſt acceſſorium ad cœmiterium: & maius dignum non trahitur ad minus dignum. Sed quid, ponamus retento priori themate, ꝙ aliquod cœmiterium fuit pollutum: eſt aliud cœmiterium illi cohærens, quia eſt ibi quidam paries diuidens vtrumque cœmiterium: vtrum illud cœmiteriũ cenſeatur eſſe pollutũ? Rñdet ꝙ nõ. [*Sanguinis.*] ſequitur ꝙ ſit effuſio ſanguinis humani iniurioſi; ideo ſi me defendendo effudam ſanguinem in eccleſia: non propter hoc dr̃ eccleſia polluta: immo ſi quis ſe defendendo, ſuũ aggreſſorem in eccleſia occiderit, non eſt irregularis cenſendus. [*Contiguum.*] id eſt, ſine medio: quia contigua ſunt, quæ duobus extremis ſe contingũt.

TITVLVS XXI.

De conſecratione eccleſiæ vel altaris.

¶Bonifacius octauus.

¶ *Polluta eccleſia pollutũ eſt cœmiterium illi contiguum, ſed non remotum. Pollutio cœmiterij eccleſiam non polluit, licet contigua exiſtat. Polluto vno cœmiterio aliud illi contiguum pollutum non eſt, licet per portam de vno in aliud detur ingreſſus. hoc dicit. Dominicus.*

C. VNIC.

SI † eccleſiã [k] pollui [l] ſan-

Nota primo ꝙ eccleſia vel cœmiterium polluitur effuſione ſanguinis humani: & hoc qñ effuſio illa ſanguinis eſt iniurioſa: ſecus ſi iuſte vel iocoſe fuerit facta: vel etiam ſi euenerit naturaliter ſine aliqua percuſſione. Item requiritur ꝙ illa effuſio ſanguinis fuerit facta in magna abundantia: ideo ſi ſolũ eſſent effuſæ duæ vel tres guttæ nõ diceretur eccleſia polluta. Not.vlterius, ꝙ et ã cœmiteriũ vel eccleſia dr̃ pollui per effuſionẽ ſeminis humani. Et dicũt aliqui ꝙ requirit ꝙ illa effuſio fuerit adulterina: ſecus ſi matrimonialis Hanc opinionẽ tenet Archidiaconus Et rationẽ ponit ipſe Archid.quia reddere debitũ eſt meritoriũ: ſed gloſſa iſta cõcludit ſtrium: quia aliqua ſunt illicita ratione loci, quæ alias de ſe ſunt licita. nec obſtat ratio Archidiaconi, ꝙ reddere debitũ vxori eſt meritoriũ: quia bene ſequitur, reddere debitũ vxori eſt meritoriũ: ergo nõ meretur pœnã: ſed non ſequitur quin eccleſia ſit polluta. Itẽ dicit Dominicus de ſancto Gemiuiano quòd in omni loco nõ eſt reddendũ debitũ carnis. Nota ꝙ in cœmiterio polluto non ſunt ſepelienda corpora ante reconciliationem debito modo factam.

† De materia huius decret.al. vide plene Turrecre. in tractat. de aliq. ſa. c. eccleſ. & conſecrat. diſt. 1.

Nota ꝙ polluta eccleſia etiã dr̃ pollutũ cœmiteriũ, ſi ſit cõtiguũ eccleſiæ: ideo aliquis non debet in eo ſepeliri: tñ non eſt neceſſe ꝙ reconcilietur cœmiteriũ: quia venit acceſſorie ad eccleſiã: ideo per reconciliationem eccleſiæ vr̃ cœmiteriũ eſſe reconciliatũ. Nota vlterius ꝙ paries intermedius diuidit res diuerſas, vt cenſeantur res diuerſæ. Nota ꝙ porta, ingreſſus, vel aditus non facit propter hoc contigua. Et iſtud facit ad quæſtionem: & ponamus ꝙ habeo vnum domicilium, porta domicilij eſt in vna parochia, & reſiduũ eſt in alia parochia. quantum ad iura parochialia non ſum parochian' illius eccleſiæ in cuius parochia eſt porta domicilij: ſed ſum parochianus illius eccleſiæ in cuius parochia eſt reſiduum domus.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret, & ponit differentiam.*

k ¶ *Si Eccleſiam.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hoſtien.ſ.eod.tit.c.1.propriè eccleſia dicitur conſecrata: baſilica non conſecrata.de religio.dom.c.1. Sed cõtra non conſecrata polluitur, ſed aliter reconciliatur.ſ.eod.c.vlt.

ADDITIO. Quòd propriè eccleſia dr̃ conſecrata, patet hoc de conſe.diſt.1.non oportet.16.q.5.poſſeſſio.quandoq; eccleſia vocatur oratoriũ.ea.q.lator.42.d.c.pen.& vlt.quãdoque vocatur domus orationis.16.q.7.& hoc diximus.& ſ.de immu.eccl.cum eccleſia.quandoque dr̃ templum, vt ibi, & 88.diſt.eiiciens.1.q.3.ex multis.2.q.7.accuſatio.2.reſponſo. Alibi tabernaculum.de conſe.diſt.1.c.1.36.diſt.c.vlt.quandoq; domus Dei.1.q.3.non ſolum.& j.tit.2.decet.& eſt ratio: quia ſpecialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit: dr̃ enim domus eſſe tutiſſimum refugium. ff.de in ius vo.l.plerique.ſecundum Archid.And.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per obiectionem & ſolutionem: ſecunda pars per quæſtionem & ſolutionem: & ſolutionis contrario reſpondet.*

l ¶ *Pollui.*] quo ad opinionem hominum, qui eam polluiſt quantũ in eis eſt [e]: quæ enim ſunt ſancta coinquinari nõ poſſunt.15.q.vlt. cap.vl.de coha.cle.& mu.veſtra. & qd firmũ erit aut ſtabile, ſi ſanctitas incorrupta corrũpatur. C.de epiſc.& cle.ſi quẽquã.& ob hoc dico, ꝙ ſi pollutio fuerit occulta, nõ debet recõciliari. Dicunt enim theologi, ꝙ ideo recõciliatur eccleſia, vt videntes laici eccleſiã ſic lauari quæ nõ peccauit, cogitent intra ſe quantũ pro lauatione peccatorũ laborãdũ ſit. & probatur hoc iure: quia eccleſia nõ iudicat de occultis.32.diſ.erubeſcãt.de ſimo.tua.nõ obſtãs de adult.

e Et eſt hoc expreſſum 1.q.1. quod quidem in ſi. Ioan.And.

significasti. quia dico q adulterium ibi publicum erat: quod patet ex eo q adultero indicta fuit purgatio.

¶ Glo. seq primo soluit 7. dubia in fine quarit, arg. pro & 5, & soluit.

a ¶ Sanguinis] humani & iniuriosi. [Facit de priuileg. quarum. in princ. in antiq.] Vnde si ibi occidatur canis, vel humanus sanguis casu effundatur, vel si quis ibi minutionem faciat[1], ecclesia non est reconcilianda. & si sine sanguinis effusione occidat ibi homo, puta cũ terlorio ad collũ: bene reconciliatur propter criminis horrorem, fm Hug qui not. hoc de consec. dist. 1. ecclesijs[2]. Et est casus 5. eod. proposuisti. vbi dr q propter homicidia & vulnera reconciliatur ecclesia: non dicit an in eis fuerit sanguinis effusio necne. ad hoc ff. ad legem Aquil. qua actione §. 1. Et si extra ecclesiã vulneratus ad ecclesiã fugiat, & ibi sanguinem spargat, non recõciliatur ecclesia. secus e contrario[3], vel cũ sanguinẽ colligit in scutella. Si autem supra tectum, pone cũ sagita homo interficitur: Dixit ibi Hug q non est facienda reconciliatio: quia extra ecclesiam vr factum. [Eadem ratione dr idem, quando sub ecclesia in cella, cauerna, vel spelunca ibi sita. ad vtrũque faciunt iura loquẽtia de ingressu ecclesiæ. 5. eod. lib. de offi. dele. c. 2. & j. de sen excom. is cui.] Sed quid si sanctus vir ibi occidatur: nunquid reconciliatur ecclesia? Vr q sic: quia iura indistincte loquuntur: & sceleratius est iustum & sanctum occidere quàm iniustum. 23. q. 5. si non licet. In contrarium vr cum ecclesia sanctificata sit, non polluta. [Ad hoc 5. eod. lib. de elect. fundamenta. post prin. vers. isti sunt. & 21. dist. quamuis.] Sed hoc verum est ex sanguinis effusi passione: sed ex ipsius effusi actione bene polluitur, iuxta illud: Actio displicuit, passio grata fuit[4]. Vnde primum teneas: locũ tamen sanguinis non lauabunt.

[1] Idem si occidatur sub lapide aut ligno cadente. Phil per c. ecclesijs de conse. dist. 1. Font.

[2] Et Idem Arch. hic & ibi vt remittit. Io. And.

[3] Secundũ Vincen. q hoc not. 5. eod. proposuisti in gl. allegat. ff. ad legem Aqui. huic scripturæ. Ioan. And.

[4] Seneca lib. 3. declama. etiam vbi remedium est mori scelus est occidere. Ioa. And.

guinis[a] aut seminis[b] effusione contingat, ipsius cœmiterium si contiguum[c] sit eidem, censetur esse pollutum[d]: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri: Secus si remotum fuerit ab eadem. ¶ Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto[e] cœmiterio quamuis ecclesiæ contiguo, debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, maius[f], aut accessoriũ, principale[g] ad se trahere videatur. ¶ Nõ vnum, sed plura cœmiteria esse noscũtur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete[h] tamen medio seiunguntur. Ideoque violato eorũ altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum[i].

TITVLVS XXII.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Festa xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub officio duplici debent solemniter celebrari. Ioannes And.*

ADDITIO. Si vir sanæ mentis seipsum occidat in ecclesia: vel vulneret irato animo ad sanguinis effusionem: ex quo publicum est, reconciliabitur ecclesia. Ad hoc sufficit quod scripsi 5. de sen. excom contingit. super verb. excommunicetur. in fi. Ioan. And.

¶ *Glo seq. in quæstione duas contrarias opi. recitat. secundam approbat.*

b ¶ Seminis] humani, non canum. Et intelligunt hic quidam de semine fornicario: vnde si vir cognoscit vxorem in ecclesia, non reconciliabitur. hoc tenet Hug. cuius glossas posuit Ioannes de consecra. dist. 1. ecclesijs. Vin. & Gandolphus. Sed ipse Ioannes 5. qd verũ puto. Allegabat ff. de solu. l. quod dicimus & hoc not. 31. dist. quoniam. 63. dist. ecclesijs. 33. q. 4. Apostolus. nam multa licita, ex loco sunt illicita. 2. q. 7. accusatio. de immu. eccle. c. 1.

ADDITIO. Archidiaconus etiam tenuit, q coitus coniugalis non polluit ecclesiam: qui dicebat q licet in ecclesia non debeat regulariter debitum reddi vxori: si tamen petat & reddatur, non potest dici adulterium vel fornicatio. Facit de consecra. dist. 1. si motum. Ioan. And.

c ¶ Contiguum.] contigua dicuntur quorum extrema se contingunt.

ADDITIO. Fuit dictum Aristotelis. 5. Physi. qui subdit illa esse contigua, quorum terminus est vnus. & idem datur exemplũ de aqua in vase: est. n. vasi contigua, sed in se cõtinua, &c. Io. And.

d ¶ Pollutum.] concor. j. de sent. excom. si ciuitas. vbi idem de ecclesia interdicta distinguitur. Ioan. And.

e ¶ Polluto.] sanguinis vel seminis effusione, vt supra, vel quia ibi fuit aliquis excommunicatus sepultus. 5. eod. consuluisti. [Idem hic Archidiaconus.]

f ¶ Maius.] ad se trahere videatur: quod est infra; & hoc esse non debet. 5. eod. quod in dubijs. vbi de hoc. ad idem 5. eod. lib. de præben. c. antepenult.

CAP. VNICVM.

Gloriosus[k] † Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis cõprehensa, recti censura iudicij cælestia pariter & terrena disponit; & si cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cælestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna repẽdat) potioribus attollit insignijs dignitatum, & præmiorũ vberiori retributione prosequitur, quos[1] digniores agnoscit, & cõmẽdat ingentior excellentia meritorũ. Sic & alma mater Ecclesia eius sacra vestigia prosequẽs, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cælestibus cõstitutos studijs honorare sollicitis & sonoris efferre præconijs nõ desistat: gloriosissimos tamen Christianę fidei principes, athletas Dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mũdi, videlicet Christi redẽptoris Apostolos numero duodeno[l] cõtẽtos, qui viuentes in carne prædictam Ecclesiã suo pretioso san-

g ¶ Principale.] quod esse non debet: immo potius econtrario. j. de reg. iur. accessorium. cũ suis concord.

h ¶ Pariete.] paries igitur diuisionem inducit. ad idem 5. eod. lib. de electio. vbi periculum. §. in eodem.

[4] Vide Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 3. consideratione 10. & multis sequentibus.

i ¶ Violatum.] Nota q licet accessoriũ sequatur principale contiguum: non tñ sequitur accessorium etiam contiguum, vt hic: multo ergo minus principale sequetur accessorium, vt 5. proxi. responso.

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

Continuatio.

¶ *Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris. verum quia in ecclesijs consecratis solent poni reliquiæ sanctorum: ideo ad nos informandum ponit rubricam de reliquijs & veneratione sanctorum.*

[1] Not. hic Pet. de Anch. q in paradiso sũt etiam ordines dignitatũ. vide tex. & j. dic. c. ad hoc. & Io. And. hic. Font.

Gloriosus.] Primo Bonifacius ponit exordium de diuina prouidentia, quæ digniores extollit. Secundo ponit imitationem ecclesiæ militantis: ibi, *Sic & alma.* vbi facit tria: Primo commẽdat Apostolos, Euangelistas, quatuor doctores Ecclesiæ diuisim. Secundo: ibi, *Ideoque.* ponit præteritam prouisionem Ecclesiæ circa ipsorum excellentiam. Tertio: ibi, *Nos itaque.* ponit suam additionem de festis illorum sub officio duplici celebrandis. Ioan. And.

¶ Istud capitulũ solum habet quòd festa principalia xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, scilicet Gregorij. Augustini, Ambrosij & Hieronymi debent celebrari sub duplici solemnitate: Vnde dicunt aliqui, q festum alicuius sancti dr celebrari sub duplici solemnitate, quando in principio psalmi dr tota antiphona, & iterum in fine psalmi dr similiter tota antiphona. Et dicitur celebrari sub simplici officio & solemnitate quando antea psalmũ dicitur solum principium antiphonæ. Et dicitur Missa celebrari sub duplici officio, quando in Missa dicitur, Gloria in excelsis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrum exordium, in quo potes notare, q Deus in retributione meritorum magis amplificat illos qui plus meruerunt ex ipsorum operibus: & sic patet, q in gloria paradisi est differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ Gloriosus.] Festa duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi sub officio duplici debent solemniter celebrari.

¶ *Glossa secunda ponit nomina xij. Apostolorum.*

l ¶ Duodeno.] hoc dicit propter Paulũ, & illos qui non fuerunt de numero: Hi autem sunt xij. Petrus, Ioannes, Iacobus Zebedęi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus, Iacobus Alphæi, Simõ, Iudas Iacobi: Et Matthias q fuit i locũ Iudæ Iscariotis.

ADDITIO. Mathæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocatur Thaddæus. Et de his omnibus habetur Lucæ 6. Ioan. And.

a ¶ Quatuor.]

guine plantauerunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerendissimos etiam patres, viroq; clarissimos quatuor [a] Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem Ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores Ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis [b] Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos† antistites, ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos prætere a quasi luminosas ardentesque lucernas super candelabrũ in domo Domini positas, errorum tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tamquam sydus irradiat matutinum. Eorũ etiam fœcunda facundia cælestis irrigui gratia influente scripturarũ enigmata reserat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari† gloriosius sublimata, coruscat. ¶ Ideoque circunspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solerter exequitur quæ sunt Dei) præmissa sollicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrãs, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit riteque prouidit, Apostolos, Euangelistas, & Confessores eosdem in vniuersali Ecclesia honorificentiæ potioris impendijs attollendos: vt ab ea tanto propensius honorari se sentiant, quãto ipsam præ cæteris excellentius illustrarũt. ¶ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos† prædecessores nostros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequẽtes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebrãda) imitari sollicite intendentes: eorundem Apostolorum, Euãgelistarum, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrũ nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici[c] per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari.

a ¶ Quatuor.] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.

¶ *Glos. seq. primo probat quinque rationibus, quod solus Papa canonizat: allegat duo iura in contrarium, & soluit: secundo tractat quid per canonizationem consequitur sanctus: & an prius possit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione sit inquirendũ, ponẽs quatuor quæ in miraculo requiruntur.*

b ¶ *Sedis Apostolicæ.*] solus. Papa habet non solum certos de sanctis præ alijs extollere: sed etiam eos canonizare, multiplici ratione: Primo, quia ista est vna de maioribus causis, quæ inter Christianos proponi possit: & sic est ad sedem Apostolicam referenda. de baptis. maiores. Secundo, quia miracula attribuuntur fidei: hæc igitur quæstio cũ sit de fide, præcipue est ad sedem Apostolicam referenda. 24. q. 1. quotiens. Tertio, quia ad Papam spectat declarare dubia scripturarũ. qui fil. sint legiti. per venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculum vertitur: ideo &c. s. de elect. vbi periculum. [eo. lib. 5.] Quarto, ne propter multorum episcoporũ simplicitatem, populũ decipi contingat. s. eo. tit. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum cõtingat sanctos multiplicari: & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere. 80. dist. episcopi. vñ tñ ad id 5. s. de ferijs. cap. vlt. de conse. dist. 3. c. 1. vbi videtur quòd episcopi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis: non enim omnium festa vbique coluntur. Hoc autem cõsequitur sanctus per canonizationem: quòd Ecclesia pro eo solemniter & pro aliquibus solemnius dicit officium, vt hic. Itẽ inter alios sanctos in litanijs nominatur & inuocatur: & si ecclesia in canonizatione erraret (quod non est credendum, licet accidere posset. de sententia excommuni. à nobis 2.) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & gratæ sunt: per fidem enim Christi omnia purgantur. de coha. cle. & mulie. vestra. & esto quòd veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapti. debitũ. de presby. non bapti. c. 2. & 3. Dicimus. n. quòd cuilibet licet in secreto alicui defuncto quẽ sãctũ credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deũ intercedat, licet solẽnes preces publice emittere, vel solemne officium publice dicere nequeat, vt dixerunt Innoc & Hostien. s. eod. tit. c. 1. Ad canonizandum autẽ sanctos inquirendum est ;; an illi de quo canonizando quæritur, prior vita testimonium præbeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strenuis. 61. dist. miramur. Oportet enim hoc præsenti testificatione prædicari & bonæ famæ præconijs non taceri. 12. q. 1. quatuor. & maxime quæri debet de simplicitate & humilitate: quia superbis Deus resistit: humilibus autem dat gratiam. Item debet quæri, an in vita persecutiones passus fuerit. 7. q. 1. omnis qui. &c. ibi, adunati. & an passus fuerit ex charitate. 1. quæst. 1. vide. Quærendum etiam est de miraculis factis in vita & post mortem. Et quantum ad hoc quòd sit miraculum, quatuor requiruntur: Primo quòd ex Deo, nõ ex arte contingat, nec ex diabolo: nam miracula quandoque fiunt per malos ¶. 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. necesse est enim martyres à Deo impetrasse quæ mandant. 50. dist. si quis præpostera. Secundo, quòd sit contra naturã: sicut de virga Moysi mutata in colubrum: & de asina loquente ad Balaam. s. de hære. cum ex iniuncto. Tertio, quòd non ex vi verborum, sed hominis merito id contingat, nam panis & vinum potestate & virtute verborum transsubstantiantur in corpus & sanguinem. s. de cele. Mis. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Quarto, quòd sit ad corroborationem fidei: herba enim ministerio hominis transit in vitrum: sed hoc nil ad corroborationem fidei: & ideo ad canonizationẽ (nisi hæc quatuor concurrant) miracula non prodessent, secundum summistas, quòd hoc not. s. eod. tit. [per totum.] & moderni. s. de testam. cap. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, quòd fiat in instanti, & an sit contra rationem miraculi liberatum in liberatione dolere: tractat Archidia. 26. q. 5. nec mirum. versi. nec ideo. Ioan. And.

c ¶ *Duplici.*] Dicunt quidam officium duplex cum tota antiphona dicitur ante psalmũ, & tota post psalmum: cum aliàs non tota, sed solum principium dicatur ante psalmum: alij aliter: clericis hoc relinquo.

ADDITIO. Remittit Archidia. ad Rational. Guliel. lib. 7. Rub. de festiuitatibus sanctorum. versi. quædam autem festa. Ioan. And.

TITVLVS XXIII.

De immunitate† Ecclesiarum, cœmiteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

¶ Alexander quartus.

¶ *Seculares Potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahẽdum, vel extra manum, suam ponendũ. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

Quia† nõ-

DE IMMVNITATE ecclesiarum, &c.

¶ *Dictum fuit supra de beneficijs & ecclesiis tam secularibus quam regularibus, & etiam dictum fuit supra de censibus & exactionibus, & procurationibus in cap. quamquam. quod ecclesia & ecclesiastica persona sunt immunes a pedagijs, guidagijs, & alijs exactionibus secularibus: verum quia posset dubitari an alia immunitate gaudeat ecclesia: ideo ad nos informandum annectitur rubrica generalis, de immunitate ecclesiarum. Vel sic potest continuari: Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum, quia ecclesia post consecrationem gaudet immunitate: ideo ad nos informandum, ponit rubricam de immunitate ecclesiæ.*

Quia nonnulli.] Tria facit secundum Ioannem Monachum. Primo recitat in genere tyrannidem secularis potestatis. Secundo: ibi, *Sane:* narrat in specie. Tertio prouidet contra istam: ibi, *Volentes.*

ADDITIO. Scire debes, quòd Alexander quartus, cuius

¶ Quod ad solum Papam spectet canonizatio sanctorum docet plene Turrecremata in c. 1. de consecrat. dist. 3. q. vlt. & Troil. Mal uetius in tractat. de canonizatione sanctorũ, dubio. 2.

† Aliàs, recolendos

† Aliàs, singulari

¶ Vide B. Thomam quodlibeto. 9. art. vlti. & B. Antoninũ. 3. par. tit. 12. c. 8. § 1. & Mel chiorẽ Canum lib. 5. de locis Theolog. c. 5.

¶ De hoc item vide Turrecremata tract. de canonizatione sanctorũ dubio. 3. & Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 3. consider. 49. & 50.

¶ Vide omnino B. Thomam par. 1. q. 12. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 2.

¶ Expone sano modo id est, supra naturã. vel præter ordinẽ totius naturæ. B. Thomas par. 1. q. 110. art. 4. ad 2. argumentũ.

† Aliàs, ita: nonnullos prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificũ, &c.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reformat. c. 5. vbi priuilegia & immunitates ecclesiarum, & personarũ ecclesiasticarum innouantur & confirmantur.

Continuatio domini ticlæ.

† Vide concilium Lateranẽs. sub Alexandro iij. ca. 19. & cõcilium Lateran. sub Leone. x. sessio. 9. tit. de reformatione curiæ. §. Et cum à iure.

fuit hæc decretalis prouidit contra septem grauamina, quæ laici inferebant ecclesijs & clericis: Et quod hic habetur, fuit primum. De secundo formata fuit decret. quamquàm. §. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omissum ex causa: continebat enim ꝙ de legatis ecclesiæ vel ad pias causas, vel pro male ablatis nil posset diminui per communitates occasione alicuius impositionis factæ post mortem testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudē. Quartam habetur j. de senten. excommun. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cū quidā. §. de exception. eo. lib. De sexto, decret. licet. §. eod. lib. de iureiur. De septimo, decreta. 2. §. de foro competen. Ioan. And.

a Præsupponendum est illud quod habetur in l. placet. C. de sacrosan. eccle. per quam Imperator exemit qualcunque ecclesias à solutione tributorum sordidorū & extraordinariorū, & quorumcunque super indictorum.

CASVS. Certum est ꝙ per illam l. placet. allegatam, ecclesiæ sunt immunes à quibuscunque muneribus sordidis & alijs exactionibus: facta tali constitutione per Imperatorem, ecclesiæ acquisiuerunt de nouo aliquas possessiones: vnde laici dicebāt ꝙ ecclesia solueret tallias respectu illarū possessionum de nouo acquisitarum post illam l. placet. vel ꝙ illas possessiones poneret ecclesia extra suam manum: illud fuit notificatum summo Pontifici, qui ordinauit, ꝙ quæcunque potestates seculares, vel quicunque iudices laici non compellerent personas ecclesiasticas ad soluendum tallias pro possessionibus nouiter acquisitis: nec etiam compellant ecclesias vel ecclesiasticas personas ad ponendum extra sues manus possessiones de nouo acquisitas.

Nota primo illud ad quod allegatur principium huius cap. ꝙ ecclesia Romana non solum est mater aliarum ecclesiarum, sed etiā ipsa est tutrix & curatrix aliarum ecclesiarum. Ex quo infertur ꝙ Papa concurrit in administratione cum quibuscunque alijs administratoribus. Idem dicendum in epo respectu ecclesiarū suæ diœcesis: & ideo potest eṗs agere vel defendere pro ecclesijs suæ diœcesis: quia sua interest, licet non immediate, sed mediate interest ipsius administratoris immediati: puta rectoris ecclesiæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quæritur quis etiam erit præferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarum? Cōmunis opinio doctorum est, ꝙ administrator immediatus erit præferendus, & hoc quando administrator immediatus est bonus administrator, nō suspectus: & licet eṗs cum eo concurrat: tñ est præferendus ipsi episcopo. Not. vlterius id ad quod principaliter emanauit præsens cap. videlicet quòd clerici non debent soluere aliquas exactiones vel tallias pro suis possessionibus de nouo acquisitis: quia aliquibus videbatur ꝙ de possessionibus de nouo acquisitis post dictam l. placet. allegatam, ecclesiæ tenerentur contribuere pro solido & libra. Vnde sciendum secundum doctores, ꝙ quando taxantur tallíæ, quilibet debet tradere veram æstimationem rerum suarum: & si probetur & possit inueniri ꝙ res suæ plus valent, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponent cuilibet suam taxam pro solido & libra: tamen istud in his partibus non seruatur. Sic isti laici volebant imponere tallias suas super possessionibus ecclesiarum. Alij dicunt ꝙ istud cap. non seruatur in hoc regno: quia compelluntur ecclesiæ ponere extra manum bona de nouo acquisita. Sed est dicendum secundum Ioan. And. ꝙ si quis teneat possessionem in allodium: ita ꝙ pro illa possessione non soluat aliquid domino temporali, potest illam possessionem transferre in ecclesiam: ita ꝙ dominus tēporalis non potest compellere ecclesiam ad ponendū extra suam manum. Sed quando est talis res, quæ debet domino temporali aliquod ius reale, videlicet quia post mortem illius qui tenet illam possessionem, res debet reuerti ad ipsum dominum: quia tunc ipsius domini temporalis interest, ꝙ non ponatur inter manus ecclesiæ quæ est immortalis: ideo poterit impedire huiusmodi acquisitionem, vel compellere ecclesiam, vt ponat illas possessiones extra suā manum.

¶ Aliàs, opponatur.

¶ Aliàs, locentur.

¶ Vide Ancharanum consil. 46. incip. Super dicto dubio Deciū consil. 45. incip. in causa do... & sonē consil. 83 incip. dicta prædia. vol.

nulli habentes temporale [b] dominium, vel potestatis gerētes officium secularis, libertatē & immunitatem ecclesiasticā lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit quod per diligentiam & auctoritatem sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra taliū ausus & conamina opportunū remedium apponatur: vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur, ac detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas propulsetur. Sane intelleximus quod in regno Franciæ [c], cōmuniæ, Scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij qui iurisdictionem in ipsis communijs, ciuitatibus, castris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesijs super pluribus, & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas, & tallias, & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum [d], quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluāt, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) sollicite prouidere, totque temerarijs ausibus, congruis præsidijs obuiare: auctoritate Apostolica, præhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione: decernimus, non licere præfatis communijs, Scabinis, & ijs, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam tēporalem exercent, tallias vel collectas, seu exactiones [e] quascunque, ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, vel personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis: etiam si ipsæ ecclesiæ vel personæ, vel res huiusmodi sint intra illorū districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum [f] acquisita iam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consilijs vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquijs, negotiationibus, & nundinis ac iudicijs secularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit vsque ad §. ordinarij. Dominicus.

CAP. II.

DECET DO-

¶ Prima glossa summat.

a ¶ *Quia nonnulli.*] Seculares potestates ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones, pro rebus vel possessionib9 acquisitis vel acquirēdis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. hoc dicit.

b ¶ *Temporale.*] qđ ecclesiastico mitius esse, dubium non est. 96. dist. si Imperator. §. de maior. & obed. solitæ.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

c ¶ *Franciæ.*] accidentiam facti exprimit, non localem decretalem facit: vnde eam generaliter prosequitur infra & supra de censi. cap. 1. eod. lib.

d ¶ *Bonorum.*] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur ecclesia ad tributum? Dic ꝙ sic: quia res transit cū onere suo. 10. q. 2. cap. enim. §. sicut autem. & §. sequen. 16. q. 1. si quis laicus. de decim. cum in tua. in antiq. ad hoc. supra de censi. capitu. primo, vbi de hoc.

... Archid. alleg. j. de hæreti. accusatus. §. si vero. in fin. Ioan. And.

e ¶ *Exactiones.*] adhuc prouidetur. j. eo. c. clericis.

f ¶ *Ponendum.*] dſ de Iudæis ꝙ tenentur ad decimas prædiales: quia si ipsi non colerent, alij colerent. §. de decimis. de terris. sic dicebant isti laici: aut extra manum vestram ponatis hæc prædia, aut exactiones soluatis, vt vel à vobis vel ab alijs collectas & tallias de ipsis possessionibus habeamus.

D *Ecet domum.*] Istud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur constitutionis causa: In secunda parte: ibi, *Sit itaque*: ostendit qualiter homines debeant se habere in ecclesijs: Nam instruit primo qualis debeat esse ingressus ad ecclesiam: itē docet illa à quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens ꝙ quis debet intrare ecclesiam cum deuotione & humilitate: Et ꝙ quis in ecclesia nō debet exercere deābulationes & cauillationes: ne in loco in quo debet obtinere veniam peccatorū: ipsa peccata cōmittat. Item statuit, vt iudices seculares nō exerceāt iudicia in ecclesia, nec ꝯhentes celebrent ꝯtus in ecclesia: tñ valen. ꝯtus, sed ꝯhentes peccant. In tertia parte: ibi, *Ordinarij.* præcipitur ordinarijs locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, *Qui vero*, comminatur pœnam contrafacientibus. hoc dicit in longum. Not. primo qualis

¶ Secularē, leguntur constantes in veteri o... tibus codicibus.

¶ Hoc verbum latius patet ꝙ alienare: vnde non potent concedere. similiter ponere in manu, latius verbu est. Bal. consil. 167. 2. volumi. Domi. Fonta.

¶ Idē Ios. Monac. & Archid.

¶ Idē Ios. Mo. quia ducebat etiā quòd concedens non videtur concedere nisi ius quod habet in re. ff. de contrahenda emptio. § tabernas, &c. Ioan. And.

¶ Videtur ergo quod aliquis cedendo rei parte: quā obligatur, liberetur ab obligatione de quo latius Bart. in l. ... cum quo. ff. de aqua pluuiali arcen. Anch. Fontana.

qualis debet esse ingressus ad ecclesiam: quia debet esse cum signo humilitatis & deuotionis. Et quis per exteriora debet ostendere signa humilitatis, ad informationem & instructionem aliorum: licet in animo suo non gerat deuotionem neque humilitaté. Nota q̄ homines non debent conuenire in ecclesijs pro suis negotiationibus exercédis. Nota vlterius q̄ homines existentes in ecclesia debent cessare à confabulationibus rerum secularium, maxime ut tpibus & inhonestis. Et si velint aliqua tractare de secularibus negotijs quod ipsi exeant ecclesiam, & intent locum profanum. Nota q̄ iudex secularis non potest sedere p tribunali in ecclesia: & si faciat actum iudicialem, non valet: ideo si in ecclesia det præceptum de citando aliqui clienti, non valet citatio, sed iudex ecclesiasticus potest sedere pro tribunali in ecclesia. capit. qua fronte. de appella. in antiq. Nota quòd volentes contrahere nō debent celebrare contractum in ecclesia, si tamen de facto contrahant: tenet contractus, sed contrahentes peccant mortaliter, quia ista constitutio respectu nullitatis loquitur de processibus iudicum secularium, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, quòd actus intrinseci ostenduntur per signa extrinseca: patet hic, quia dicit quòd genua flectantur cordis, & per inclinationem capitis illud ostendatur.

Nota finaliter quòd appellatione causæ cōprehenditur criminalis & ciuilis. Dominicus.

Psal. 92. Isai. 75.

Aliâs, placida.

Vide B. Crysostomū super cap. 1. epistolę Pauli ad Galatas.

Ad Philippenses cap 2.

Aliâs, mysteria.

Aliâs, cōsilia.

mū [a] Domini sanctitudo [b], decet, vt cuius in pace [c] factus est locus, eius cultus [d] sit cum debita veneratione pacificus [e]. Sit itaque ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspiciētibus placita †, quæ cōsiderantes nō solum instruat [f], sed & reficiat [g]. Conuenientes ibidem [h] nomen illud, quod est super omne nomen (á quo aliud sub cælo nō est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu [i] Christi, qui saluum faciet populum suum a peccatis [k] eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur †, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum aguntur Missarum sacra ministeria †) gloriosum illud nomē quandocunque recolitur, flectant genua cordis [l] sui, quod vel [m] capitis [n] inclinatione testentur. attendantur in locis eisdem intentis [o] præcordijs sacra solemnia; deuotis orationibus insistatur: nullus in locis eisdē, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationē moueat, impetumve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatū quarumlibet concilia †, conciones, & publica parlamenta [p]. Cessent vana, & multo fortius fœda & profana colloquia. Cessent cōfabulationes quælibet. Sint postremo quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare [q] officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorū est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi [r]. Cessent in Ecclesijs earumque cœmiterijs [s] negotiationes [t], & præcipue nundinarum, ac fori cuiuscunque tumultus: omnis in eis secularium [u] iudiciorum strepitus conquiescat; nulla inibi causa per laicos criminalis maxime agitetur: sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contrafacientes puniri debent. hoc dicit. Dominicus.

Ordinarij locorū hoc faciant obseruari: suadenda [x] suadeāt: interdicta huius canonis auctoritate compescant [y]: ad hoc alios etiam in Ecclesijs ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus [z] iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorū & deputandorū [a]

22. dist. c. sacrosancta. [illegible]

Additio. Dicit Archidiaconus, secundum Isidorum, quòd Saluator græce dī Soter: vere autem dī Saluator qui cunctis saluti fer venit. Ioan. And.

k *A peccatis eorum.*] Neminem enim vult perire. de baptis. maiores §. caute.

Additio. 37 q. 4. qui. de pœniten. dist. 1. quia diuinitatis. 13. q. 8. his à quibus. in fine. Ioan. And.

l *Cordis.*] Ad cor enim respicit Deus. 14. q. 5. §. quid inuenisti.

m *Vel.*] id est, saltem.

Additio. Sic de pœniten. distinctio. 4. benedictus Deus. ē. de consuetud. cap. fina de præbend. extirpandæ. Ioan. And.

n *Capitis.*] 50. dist. in capite.

Additio. Ad hoc de consec. dist. 1. Apostolica.

o *Intentis.*] vt nil animus cogitet, quàm precetur: ad quod sacerdos populū excitat, Sursum corda, dicendo de consec. dist. 1. quando.

Additio. Dantur versus:

Non vox, sed votum: non chordula musica: sed cor.

Non clamor, sed amor clamat in aure Dei.

Ioan. And.

p *Parlamenta.*] Nota cōtra vniuersitates Italiæ, quæ frequenter faciunt in ecclesijs talia parlamenta.

Additio. Dicit Valerius lib. 1. c. 1. q̄ Caius consulatu Galliæ, & Scipio consulatu Corsicæ priuati fuerunt, q̄ parlamenta faciebant in templo Ioan. And.

q *Turbare.*] ad hoc ē. de sententia excom. veniens. in Authen. de sanc. episco. §. si quis tam sacra. coll. 9.

Prima glo diuidit.

a *Decet domum Domini.*] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: vsq. ibi, *Sit itaque.* In secunda qualiter homines debeant se habere in ecclesijs: & a quibus abstinere: vsque ibi, *Ordinarij.* In tertia q̄ ordinarij per se vel per alios hoc faciant obseruari: vsque ibi, *Qui vero:* ibi comminatur pœnam in contra facientes.

Additio. Et decentia proprie respicit honestatem. supra de vot. magnæ. post princip. Ioan. And.

b *Sanctitudo.*] sumptum ex psalmo: Dominus regnauit, decoré.

Additio. Et composita fuit secundū stylum legis C. de ferijs. dies festos, secundum Archidiaconum.

c *In pace.*] ex psalmo, Notus in Iudæa.

d *Cultus.*] Nam erit cultus iustitiæ silentium. 5. q. 4. in loco.

Additio. & C. de his qui ad ecclesiam confu. l. denuntiamus. ex qua etiam sumi potuerunt aliqua de ijs quæ ex textu sequuntur. Ioan. And.

e *Pacificus.*] Est enim rex pacificus, & venit pacem docere. 23. q. 1. c. nisi bella. Ioan. And.

f *Instruat.*] per bonum exemplum. 7. q. 1. § cum vero [& 61. dis. §. his omnibus. Ioan. And.]

g *Reficiat.*] per doctrinam. 56. dist. si quis vult. nam anima cibo spiritali nutritur. ē. de offi. ord. inter cætera.

h *Ibidem.*] Attollant, quod est infra.

i *Iesu Christi.*] Iesu Hebraice, dicitur latine Saluator: Christus græ. c. latine dī vnctus. Christiani a Christo. de sacra vnctione. c. vnico §. in fronte. & primo apud Antiochiam fuit nomen illud.

r *Committi.*] non enim debent ibi misceri sceleribus, vbi de peccatis est venia postulanda. in Authe. coll. 8. vt lice. matri & auiæ. §. quia vero ita. & ē. eo. tit. immunitatem. ad idem de accusa. qualiter. & C. vnde vi. meminerint.

s *Cœmiterijs.*] l. eod. cum ecclesia.

t *Negotiationes.*] nam Dominus negotiatores eiecit de templo: & mensas nummulariorū euertit. 1. q. 3. ex multis. 88. distin. eijciens. palea est. & est ratio: quia talia difficile fiunt sine peccato: vt ea. distinction. quoniam non cognoui. & de pœnitentia distin. 5. qualitas.

Negotiationes non debent fieri in teplo.

u *Secularium*] idem ē. eo l. c. 1. ecclesiastica vero iudicia ibi tractari possunt. 2. q. 2. c. vlt. & ē. de appell. 1. qua fronte. Ioan. And.

x *Suadenda.*] quæ scilicet dicta sunt vsque ad ver. nullus.

y *Compescant.*] per censuram ecclesiasticam, vel aliam arbitrariam pœnam. ē. de offi. deleg. de causis. Ioan. And.

Glo. s. seq. quærit & soluit.

z *Processus.*] quid de contractibus initis in ecclesia, nunquid valebunt? Dic quòd non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tantum processus & sententias iudicum irritet: & pœnalis sit constitutio, pœnam non extendam. infra de regu. iur. in pœnis. cum suis concordantijs.

Contractus celebratus in ecclesia valeat.

Additio. Idem Galiel. Garz. Ioannes Monach. & Archidiaconus.

a *Deputandorum.*] id est, illorum quos debet ordinarius deputare assiduos, & ad ista idoneos.

a ¶ *Acrimoniam.*] id est, acrem pœnam. & dr quasi acris monitio. Vel, id est, pœnam excommunicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.

ADDITIO. Vel sit arbitraria, s̃m Gulielmum. & idem. versi. ꝭ. eod. lib. de statu regu. c. vnico. ad finem. & ibi cócor. Ioan. And.

b ¶ *Abstinere.*] hæc est vera pœnitentia. de pœ ni. dist. 3. c. 1.

Quærebat Ioan. Mon. in isto cap. Quid si fiat impositio talis non eccl. siasticis personis. sed coram hominibus : nunqd esset locus pœnæ huius c. Et di cebat. q̃ sic: quia sit fraus leg. de qua j. d. re. iur. c. si. & s. de pri uileg. quia co. tiūt ꝭ. eo. c. eos secundum Lap. Abb. Dom. Phi. dicit q̃ nul lo casu habebit locū hæc constitutio quia penitus reuocata cū suis declarationib', nec vllus doctorum eam legit. Fonta.

¹ Alias, dolentes.

C Lericis.] Benedictus in sua extrauagāti quæ incipit: Quod olim. restrinxit hāc decre. ad exigentes tantū: sed Clemens reuocauit hanc decretalem cum suis declarationibus, ita q̃ voluit haberi pro nō facta per suam extrauagantem, quæ incipiebat : Pastoralis. quæ est inter clement. eod. tit. & incipit, quoniam. & vide quæ ibi dixi in 1. glos. Circa istam igitur insistandum non est. & Archid. etiam non glossauit. Ioan. And.

Pro intellectu huius capit. præsupponendū est quod habetur in c. non minus. & c. aduersus. eo. tit. in antiq. Dē in cap. non minus. q̃ clerici propter necessitatem laicorū possunt eis subsidiū sponte cōferre. In cap. aduersus. dicitur, q̃ laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia: sed clerici gratis p modum doni gratuiti possunt contribuere : cum consensu tñ sui epi. Sed clericis per illud cap. non erat imposita aliqua pœna : vnde eueniebat q̃ multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc cap dr̃, q̃ si clerici contribuunt per modum donigratuiti absque auctoritate Papæ: q̃ ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares : si autē sit vniuersitas, quę facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico. Item addit illud cap. q̃ laici compellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excommunicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiam canonis. Item q̃ non possint ab homine excommunicari: Dicit Romanus Pontifex quòd exigentes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiæ, incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto: non obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. q̃ laici clericis sunt infesti, & communiter ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius c. q̃ clerici etiam cum auctoritate diœcesani non possunt contribuere ad tallias laicorum, etiam per modum doni absque licentia Papæ: & contra facientes incurrunt excommunicationem ipso facto : à qua non possunt absolui nisi à Papa, præter quàm in articulo mortis. Et istud fuit introductum in fauorem clericorum.

ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterūt acrimoniam a formidare, donec suū confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere b.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.*

CAP. III.

Clericis † c laicos infestos oppido d tradit antiquitas e: quod & præsentium experimenta temporum f manifeste declarant, dum suis finibus non contenti g nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quam sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas h: Ecclesiarū, prælatis, Ecclesijs, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorū prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suæque submittere ditioni i: & (quod dolenter ¹ referimus) nonnulli Ecclesiarum prælati ecclesiasticæque personæ trepidantes vbi trepidandum non k est, transitoriam pacem l quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam m, talium abusibus nō tam temerarie, quam improuide acquiescunt : sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ *Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit : quæ pœna locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur : & ab his sententijs solus Papa absoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.*

¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque prælati, ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorū sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore n, absque auctoritate sedis o eiusdem: necnon Imperatores, Reges seu principes, duces, comites, vel barones, Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine p censeantur, ciuitatem, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exege-

¶ *Glossæ prima summat simul & diuidit.*

c ¶ *Clericis.*] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, q̃ talibus consentiebant. Secundo ibi: *Nos igitur.* præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant nec occupet quocunque modo deposita Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit : quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiā ante hanc constitutionem si postmodum sol uantur vel recipiantur, & ab his sententijs solus Papa absoluit præterquam in mortis articulo. Tertio, in vers. *Non obstantibus.* omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

d ¶ *Oppido.*] id est valde.

e ¶ *Antiquitas.*] 2. q. 7. laicos. & c. laici. & antiquitati creditas & reuerentia debetur. 11. dist. catholica. & c. ecclesiasticarū. ꝭ. de transla. quanto.

f ¶ *Temporum.*] ꝭ. eod. libro, de censi. felicis. & de electión. fundamenta.

g ¶ *Non contenti.*] & male. 13. q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. j. de priuileg. c. 1.

h ¶ *Potestas.*] 96. dist. bene quidem. de consti tu. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.

i ¶ *Ditioni.*] vt peioris conditionis sit sacerdotium quàm fuerit sub Pharaone. ꝭ. eod. non minus.

k ¶ *Non est.*] de rescri. cum contingat. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vlt. ad fin. Ioan. And.

l ¶ *Pacem.*] huius seculi.

m ¶ *Æternam.*] & male, cum potius contrarium facere debeāt. ꝭ. de hære. vergentis. cum suis cōcor. Faciant prælati Ecclesiarum, q̃ sint imitatores Nabuthæ q̃ vineam suam cruore defendit. 3. Regum 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem : Si vultus corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem ¹ tamē fugere poterit seruata distinctione; quam habes 7. q. 1. §. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. §. propter malitiam. in antiq.

Prælati sint similes Nabuthæ & Ambrosio.

¹ Vide B. Thomam 2. 2. q. 185. art. 5. vbi plene de hac re.

n ¶ *Colore.*] qui non excusat: vt ꝭ. eod. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. de simo. intantum.

o ¶ *Sedis eiusdem.*] nunquid correcta est decret. ꝭ. eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero inspicienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic q̃ decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, q̃ etiam illo casu id facere non possent præter licentiam Apostolicæ sedis : non ergo corrigit istam, sed pœnam addit.

p ¶ *Nomine.*] sic ꝭ. eod. lib. de elect. fundamenta.

a ¶ Interro

a ¶ *Interdicto.*] in vniuersitatē non fertur sententia excōicationis, vt j. de sen. excom. Romana §. in vniuersitatem.

† Aliàs, soluerint.

b ¶ *Prælatis.*] hucusque dixit d' ijs, qui post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de ijs qui ante constitutionē vel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

† Aliàs, saisiri.

† Aliàs, saisita.

c ¶ *Mortis articulo*] iste semper excipitur, vt 17. q. 4 si quis suadente.

d ¶ *Dissimulatione.*] dissimulatio est peccatum mortale in prælato. 44. dist. sit rector. & cap. Ephesis. & 47. dist. cap. vlt. & s. de offic. ordi. irretragabili. Ioan. And.

e ¶ *Non obstantibus.*] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excom. c. vlt. in fi. & priui. ne aliqui. & sic regula illa, decet concessum, & c. j. de reg. iu. nō habet locum in ipso principe, vt ibi dixi.

† In manuscriptis constanter legitur ita: & confessionis.

QVoniam, *vt intellexi mus.*] Primo recitat abusum secularium potestatum. Secundo cōtra illum statuit: ibi, *Nos iustitiam*. Tertio transgressoribus pœnam imponit: ibi, *Si quis vero*, secundum Ioan. Mona. Ioan. And.

† Aliàs, pertinent.

Casvs. Aliquis laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summā, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicem ecclesiasticum. cap. fina. s. de foro compet. isto met lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectū: à sede Apostolica impetraui delegatum: volui laicum ipsum conuenire corā iudice delegato, vel forte coram epo: Vnde laicus istud notificauit iudici seculari, qui iudex præstat impedimentum, quo minus ipse laicus conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum conueniam coram iudice ecclesiastico, vel saccando bona mea, vel parentū meorum: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquam incurrat pœnā, & quam? Respondet, q̄ ipso facto incurrit sententiam excommunicationis: & non solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excōmunicationis: sed etiā laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniam perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sunt excommunicati: à qua excommunicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. Nota primo casum in quo faciens iniuriam laico, incurrit excommunicationem ipso iure. Alius vide s. de elect. sciant cuncti. eod. lib.

† In articulo mortis nulla est casus in reseruatio, & tūc omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt: concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de casuū reseruatione.

rint, vel receperint; aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarū, vel ecclesiasticarum personarū vbilibet arrestauerint, saisiuerint †, seu occupare præsumpserint: vel arrestari, saisiri †, aut occupari mandauerint aut occupata, saisita †, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxiliū, consiliū vel fauorē publice vel occulte: eo ipso sententiam excōmunicationis incurrant. Vniuersitates quoque quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto a. Prælatis b & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis † factarum hactenus vel faciēdarū in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorū peruenerint, nil soluant: nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidāt ipso facto. ¶ A supradictis autem excommunicationū & interdicti sententijs nullus absolui valeat, præterquam in mortis † articulo c, absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione d transire.

¶ *Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.*

¶ Non obstātibus e quibuscunque priuilegijs, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis: quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinarijs vel delegatis ecclesiasticis litigari. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVoniam f (vt intellexi mus) quorundā iustitiariorum, balliuorū, iudicumve secularium ac temporalium dominorū in quibusdam partibus g præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine h ad forum † ecclesiasticum i pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas litteras iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel a lite, causa seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia cōfouemus k: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorum, vel impetrātium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum l ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundē, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum m)

¶ *Prima gloss. summat.*

f ¶ *Quoniam.*] Excommunicati sunt qui impediunt super causis q̄ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis corā ordinarijs vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.

† Quę sint illæ causæ notat in c. 1. ext. de foro compet. in antiq. Bar. in extrauag. ad reprimendā. in verbo, denunciamus c. Andre. Burgus Hispanus consueg. 8. notab. casus c. 1. de emp. & vend. [illegible] 16. & an in talibus ecclesiasticis [illegible] Lupus Hispanus in c. per vestras [illegible] de do. inter vi. & vxo. ko.

g ¶ *Partibus.*] sicut olim erat in ciuitate Ianuensi. s. de sentent. excom. grauem.

h ¶ *Consuetudine.*] quæ datur in ... 9 q. 3. conquestus. de foro competen. cum contingat. in antiq. ad idem s. eo. lib. de excep. cap. vlt.

i ¶ *Ecclesiasticum.*] de secularibus non intromittit se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus s. de foro compet. licet ex suscepto.

k ¶ *Confouemus.*] sic s. de sup. negl. præ. licet. nam & ordinata charitas à seipsa incipit. 23. q. 5. si non licet. de vsu pal. nisi specialis.

† Vide S. Thomam 2. 2. q. 26. art. 4. & 5.

Additio. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectātibus quàm de alijs. 1. q. 1. multi. in princ. C. de ser. & aqua. l. præses. s. eo. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro.

¶ *Glo. seq. not. & dat duo similia.*

l ¶ *Propinquorum.*] Nota casum in quo laico iniurias excōicatus est. sic s. eo. lib. de electio. sciant. j. de sentent. excom. quicunque.

m ¶ *Satisfactum.*] ergo nō sufficit † cautio: immo debet præcedere satisfactio: sicut cū quis excōicatus est pro manifesta offensa. s. de verborum significat. o. ex parte 1. & cap. 1. seq. vel pro manifesta contumacia † vt infra de sententia excommunicat. venerabilibus. §. secus.

† Vide Decium in c. 1. in glo. in verbo, donec de iudic. in 2. lectura.

a ¶ *Absoluatur.*] tunc demum poterit ab ordinario absolui: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sentent. excommunication. nuper.

Ios qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum talia.* Ioan. And.

Casus. Dictum fuit supra cap. clericis ꝙ laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias siue collectas. Etiam dr̃ in cap. quoniam. s. eod. quòd non possunt compellere laicos ad litigandum coram eis, si velint litigare coram iudice ecclesiastico. vel si reus nollet litigare corã iudice ecclesiastico, sed si actor vult litigare, & causa est ecclesiastica vel etiam mista. Sed quid, sunt aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellũt clericos ad soluendum tallias: nam sine obsequijs illorum non possent clerici viuere: vtrũ sint puniendi aliqua pœna? Respondetur ꝙ sic: nam ipso facto sunt excommunicati.

Nota ꝙ prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte præiudicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

nullatenus absoluatur[a].

¶ Idem.

¶ *Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

Eos qui[b] temporale dominium obtinentes, suis subditis[c], ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationẽ libertatis[d] ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere[e].

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

b ¶ *Eos qui.*] Contra hos, cõtra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto in glos. 1. in fine.

¶ *Glossa sequens recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Subditis.*] Licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum consequendum: quæ competit quotiescunque aliquid dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo leg. 1.

Additio. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

d ¶ *Libertatis.*] Isti licet quo ad verba non viderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem, faciendo fraudẽ de persona ad personã. de quo dic vt 14. q. 3. plerique. supra de priuileg. quanto. ff. de legi. contra. j. de regulis iur. cap. vlt. & contra tales habebas prouisum. supra de sententia excommu. grauem.

Additio. Hic vt dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff. si quis aliquem test. prohi. l. 1. & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem. ff. de itine. actuque. l. veteres vbi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioã. And.

e ¶ *Subiacere.*] In statutarijs, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ: dic vt supra de sentent. excommu. nouerint.

Additio. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innocent. Ioan. And.

NE CLERICI VEL MONACHI SECVLARIbus negotijs se immisceant.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs verum quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se secularibus negotijs: ideo ad nos informandum ponit Romanus Pontifex rubricam: Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.*

Statutum.] Ponit declarationem veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, *Nisi.*

Casus. Dicitur in capitulo, super specula. eo. tit. in antiq. ꝙ clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum parochialium: vt rectores parochialiũ ecclesiarũ qui audiunt leges vel physicam, incurrerent pœnam capituli, super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Respondet ꝙ non: sed solũ intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, id est, quæ sub se habent capellas: in quibus capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam.

Nota primo, ꝙ non est licitum decanis, archidiaconis, ꝑpositis, cantoribus, & alijs obtinẽtibus dignitates audire leges vel physicã: tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispẽsat. Not. ꝙ rectores ecclesiarum parochialiũ qui sub se non habẽt capellas, dũmodo nõ sint sacerdotes, licite possũt audire leges. Quæritur, quare isti qui habent dignitatem, vt sũt decani, præpositi, archidiaconi, nõ possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, ꝙ istud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quàm leges vel physica: vt dic super Specula. Nota ꝙ rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotiũ, & non promouendi ad sacerdotium.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, Super specula. prohibens audientiã legũ vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebania habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

Statutũ[f] † felicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis[g], Cantoribus, & alijs clericis habentibus personatus audire leges[h] vel physicam[i] interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis[k] Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus[l] præsentis constitutionis oraculo ratione[m] ecclesiarum huiusmodi

f ¶ *Statutum.*] s. eo. super specula.

g ¶ *Plebanis.*] quod intellige vt dicitur.

h ¶ *Leges.*] non enim debent velle videri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de epis. & cle. repetita.

i ¶ *Physicam.*] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum s. eo magnopere.

k ¶ *Clementis.*] quam non habemus, sed eis mentem hic inserit: & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

¶ *Glos. seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respondet.*

l ¶ *Declaramus*] Nota approbatam opinionem Gos. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & cõcordat Pet. de Samp. & Abbas & est ratio: quia constitutio illa pœnalis erat, & ideo restringenda. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concordantijs. non obstat. s. de electio. dudum 2. vbi dr̃ ꝙ idem iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. itẽ quo ad ordines: vides enim ꝙ archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatum. de electioni. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam animarũ: sed hoc est falsum, vt s. eo. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Inno. s̃m quosdam libros, & Hostiensis qui dicebant ↄtrium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo ꝙ quis habet curam, sacerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curã habentes. Item ex eo ꝙ constitutio fauorabilis erat: & sic amplianda. j. de reg. iur. odia. Item ex eo ꝙ prædicare tenetur: vt in clementina dudum. § huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos. 16. q. 1. adijcimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura, cõprehẽduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum: vt supra eod. lib. de electione statutum. vel pone ꝙ annus non est elapsus. Vel pone tecum dispensatum per decretalem. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

m ¶ *Ratione.*] quasi diceret: si haberent dispẽsatiue vel alio modo perso-

Vide Ancharanum consi. 11. incip. factum super quo petitur consilium. & Lapum allegatione 95. incip. inspeximus.

Vide doctores & in primis Panormitanum in c. nõ magnopere. & in c. fin. extra ne clerici vel monachi. & Innocentiũ in c. firmiter extra de sum. trinit. & fide catho.

Vide doctor. eod. tit. cap. super specula. & ibi Panor. nã ista glossæ ratio tantum valet sicut d. c. super specula. immo ꝑpter regimen temporaliũ, quod habet ecclesia, est vtile scire leges. arg. c. si in adiutoriũ. 10. dist. & gl. c. ad hoc. 38. di. nulli sacerdotum & qui sciat canones & leges, ille vere sciat iura. Bal. c. cum causam. de testi. 1. col. Fontanus.

Continuatio domini [illegible].

personatum cum illis ecclesijs, bene tenentur constitutione: vel si essent presbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

Glo seq quærit, arg. & soluit. contrario arg respondet.

Leges an sit licitum audir. clerico obtinenti ecclesiam parochialem habentem sub se vnicam capellam tantum.

a *Capellas.*] quid si vnica habet capellam? Si arguamus à verbis, saltem duæ debēt esse. ad hoc. j. de reg. iur. pluralis. cum suis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere. ad hoc ff. vi bo. rap. l. prætor ait 1 §. homines. insti. eo. tit. in prin. ad idem. s. eo. lib. de elect. c. pe. 1. respon. s. de priui. vt priuilegia. ibi: aperiantur ecclesiæ, id est, ecclesia. 1. dist. omnes leges. cum suis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obstat arg. à verbis: quia non dicit hoc nisi fuerit plebania habens capellas, sed dicitur in plurali plebaniæ habētes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referē. Arg. prædi. decret. vt priuilegia.

Multa hoc spectantia vide per Calderinum, consil. 1. tit de magistris, & per Abbatē consil. 64. lib. 1.

ADDITIO. Hoc videtur tenere Guil. in Spec. eo. tit. post prin. vbi dicit, quod plebania est habens diuersas capellas, in quibus, &c. Ioan. Mona. dicit hic quòd ex quo plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archi. s. nil dicit de hoc. Ioan And.

non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas[a] habentes, in quibus instituantur clerici perpetui[b] nequeuntes ab ipsis[c] absque causa rationabili[d] amoueri.

Idem.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationē incurrunt. hoc dicit. Dominicus.

CAP. II.

VT[†] periculosa[e] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque[f] religionem tacite vel expresse[g] professus[h], in scholis, vel alibi temere[i] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarū, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus[k], vel maioris partis eiusdem, sibi eūdi ad studium licentia[l] primitus sit cōcessa. Si quis autem horum[m] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto[n]. † Doctores quoque[o], siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso[o] leges vel physicam audientes sciēter[p] docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere[q]: simili[r] eo ipso sint sententia innodati.

Idem.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiā exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.

b *Perpetui.*] s. eod. lib. de capel. mona. c. vnico.

c *Ab ipsis.*] scilicet plebanijs, vel capellanijs, & melius.

d *Absque causa rationabili*] de capel. mona. ca vnico. vbi de hoc.

VT *periculosa.*] Primo causā præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorum: ibi, *Si quis.* Tertio ibi, *Doctores.* illam declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. s. de reg. c. fi. Est etiam periculosa propter exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in antiq. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasteriū sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studiū generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quod non: quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodē themate, quod religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale: ipse autem dubitans quod non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitum suum vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. quod sic: nā ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio suo, & illum non expellit, est ipso facto excōicatus. Not. primo ex isto cap. quod religiosus fauore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandam: vtrum suus eps? Dicendum quod non: licet dicamus, quod eps regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in c. cum ab ecclesiarū. de offi. ordi. in an. & l. fin. C. de iurisd. om. iud. vbi dr, quod quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tñ datur actori optio conueniendi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandā istā licentiā abbas dr prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad epm? Rndetur, quod sic: si abbas non sit exemptus à iurisdictione epi: si autem sit exemptus, recurrendum esset ad Papam. immo dicunt plus doctores quod eps vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: quod nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, quod tempore illo elapso episcopus conferet.

Prima glo dicit vnde sumpta.

e *Vt periculosa.*] Tracta fuit de extrauaganti grauis. &c, dolore non vacua.

f *Quamcunque.*] iunctā approbatam. s. de vo. c. vno. eod. lib.

g *Vel expresse.*] s. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. & in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. s. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. s. eod. c. 3. vtrumque: scilicet vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione adstringatur introductu in fauorem religionis & animarum salutem. Ioan And.

h *Professus.*] Nam professus non potest redire ad seculū: quod dic vt s. de regul. consulti.

i *Temere.*] Ex causa enim licet habitū transformare, si iusta sit, puta timor. s. de vita & hone. cler. clerici in antiq. in glo clerici arma.

Glo. seq. recitari potest per obiect. & solutionem.

k *Conuentus.*] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuētus. s. eod lib. de elec. si religiosus. 2. responso. sed illud fauore ecclesiarū vacantiū. ad idē s. de testa. c. vlt. & illud fauore vltimarum volūtatū: & quia piū executionis testamentorū onus.

l *Licentia.*] & tunc potest omnia sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt not. 2. q. 7. cū pastoris de accu. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not in fi. penul. glo. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligit Archid. nisi actum fuisset quod alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus, &c. Ioan. And.

m *Horum.*] id est, quod apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

n *Ipso facto.*] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata nō est excōicatus[1], sed excōicandus, secundum quod not. Inno. & Ber. 23. dist. si quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

[1] Similis glo. supra hoc. lib. ca. 1. ī tempore verbo, apostata. & intellige hoc dictu prout in dicta glossa notatū est.

Glo seq Quærit, arguit negatiue, solu contrarium.

o *Dimisso*] quid si non dimiserit habitum? Videtur quod tunc doctores non sint excōicati: quia hæc pœna non est amplianda. j. de reg. iur. in pœnis. Dic cōtra, quia cōicant in crimine: & sic eadem & non minori excōicatione ligantur. de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quam nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet quod doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam nō dimisso sint excommunicati, sequitur Archid. & hoc teneat saltem postquam monachus incidit, vt sic cōmunicet iam excōmunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de senten. excomm. contingit. 1. Io. A.

p *Scienter.*] vbi incederent in habitu, non haberet locum ignorantia verisimiliter. Sed vbi dimiserant habitum, probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholarium & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarum loco manentis, quòd licet in habitu intraret, excusaretur doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo. s. eo. lib. de reg. c. 1. vbi in fin. Ioan. And.

Glo. seq. primo soluit vnum dubium; secundo quærit & soluit, tertio iterum quærit & soluit.

q *Retinere.*] Not. officium doctoris scholarē de scholis expellere. & per id quod dicit, retinere, dicas quod licet doctor sciat[2] monachū haben[illegible] domum iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhab[illegible] dire: excōicatus non est[3]. iam enim inhibere nō posset quin [illegible] in domo propria. & facit quod dixi j. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus non vult exire scholis? Vr per hanc litterā quod licite vi possit expelli. ad hoc de sent. excom. veniens. in antiq. & hoc maxime si vera esset opinio, quod excōicatus non gauderet priuilegio canonis: quod non est verum, secundum Ioan. Ber. & Hostiē. qui de hoc not. 17. q. 4. si quis deinceps. de senten. excom. contingit. Quid si nō potest expelli? Exeat scholis doctor ad instar eius quod dicimus: cum excōicatus intrat ecclesiam: vt not. 11. q. 3. sicut Apostoli. & per mode: nos. s. de senten. excom nuper.

[2] Idē Ioā. Monac. & Archid.

[3] Ipse doctor, scilicet enim in monacho cui prohibetur auditus & studium. s. eod. c. fin. Io. And.

r *Simili.*] quia communicant in crimine, vt dixi. & quia conditor libri

tor sibi non reseruauit absolutionem, alijs indulsisse vt. s. de sent. excom. nuper. & facit quod not. s. eod. super specula.

E Piscopus.] Ponit dictum cuius causam reddens soluit obstaculum; ibi, *Nam licet*.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iurisdictionem temporalem, deputauit aliquem balliuum vel iudicem ad illam iurisdictionem exercendam: deinde cum dictus balliuus vel iudex haberet in suis carceribus vel vinculis aliquem malefactorem: ipse prælatus clericus dicto iudici vel balliuo mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iustitiã: vnde iudex iste vel balliuus secularis magis excitatus ex iussione domini sui, talem reum & criminosum condemnauit vltimo supplicio: vtrum episcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet ꝙ nó, dummodo nõ mandauerit, vt illum condemnaret vltimo supplicio: sed solum mádauerit, vt faceret bonam iustitiam: Nam si iudex secularis excessit, non est imputandum ipsi epõ vel prælato. Not. primo hic optimum tex. ꝙ delegatus inferioris à principe, potest exequi sententiam suam, si hoc in commissione exprimatur. de quo de foro competen. in anti. si quis contra clericum. Not. secundo casum, in quo quis potest per alium, quod non potest per seipsum. de quo j. de reg. iur. potest quis. Domi.

Prima glo. dicit quid declarat.

CAP. III.

EPiscopus [a] †, seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc [b] veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia [c] mediante. Nã licet clericis causas sanguinis agitare non liceat [d], eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalẽ) debẽt & possunt [e] metu irregularitatis cessante alijs delegare.

FINIS LIBRI TERTII.

a Episcopus.] Emanauit ad declarationem eorum quæ notant Ber. Innoc. & Moderni. s. eod. clericis. vbi videbatur glo. & Host. sentire, ꝙ generalem vicarium vel balliuum posset dare ad talia; sed non specialem. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt ꝙ si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiam secundum eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habentibus, habes hic, & quomodo eam committere possint. Quid iuris de clericis iniuriam passis, & quomodo de ipsa conqueri possunt, habes j. de homi. prælatis.

ADDITIO. Conformiter ad glossam & Host. s. eo. clericis. dicebat Gof. de Rapto. in archiepatu, ꝙ cõsulebat plato habẽti iurisdictioné téporalé, ꝙ nó cõmittat in specie laico puniédũ corporaliter, sed generaliter deleget causarum vniuersitaté, quæ sunt ad pœnam sanguinis. Et si Goff. intellexit ꝙ non exprimat de pœna corporali inferenda in speciali concessione, hæc decretalis non resistit huic consilio. Io. A.

Glo. seq. infert & ponit dictum Hostiensis.

b Super hoc] maleficio. ergo & specialiter cõmittitur: dicit Host. s. eo. clericis, quod sibi placeret, ꝙ aut daretur clericis licentia tales causas iudicandi per seipsos, aut taliũ causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cũ cõmissio sit ꝯ ius. ff. de of. eius cui man. est iu. l. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id quod not. de rap. in archiepatu. in vlti. glo. nam saltem vltimum supplicium & membri mutilatio non delegatur etiam iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in text.

Glo. se. j. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Io. And.

c *Iustitia mediante.*] Quid si ꝯ iustitiam? Dic idem [1]: Nam eps qui mandauit iustitiam fieri, non est in culpa si iusticiarius delinquat, & abst ꝙ ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5. de occidendis. non obstat j. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præcessit: & casus qui culpam sequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. sicut dignum. in antiq. hic nulla culpa præcessit.

d *Non liceat.*] s. eod. clericis. & c. sententiam.

e *Possunt*] Ergo potest quis per alium quod non per se. de hoc dixi j. de reg. iur. potest quis. Ioan. And.

† Præter doctores hic vide notata in capitul. ex litteris. extra de excessibus prælat. & in c. in archiepiscopatu de rapt. prohib.

Prælatus iurisdictionem obtinens temporalem, potest etiam specialiter causam [illegible] delegare.

1 Conco. Arctiud. al. [illegible] mandato non venit aliquid [illegible] tum. concord quod scripsi s. tit. 1. cap. vltim circa medium [illegible] glossæ. Ioan. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

Continuatio domini Heliae.

Visum fuit supra in tribus libris praecedentibus de illis quae spectant ad clericos: nunc videndum est de illis quae spectant ad laicos: videlicet de matrimonijs: ideo merito ponitur rubrica de sponsalibus & matrimonijs.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

Bonifacius octauus.

Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quae habet dirimere sequentia sponsalia, sed non praecedentia.

CAP. VNICVM.

EX sponsalibus [a] † puris & certis [c], etiam si consanguinitatis [d] affinitatis [e], frigiditatis [f], religionis [g], aut alia quauis [h] ratione sint nulla, dummodo nõ sint nulla ex defectu consensus [i]: oritur efficax ad impediendum & dirimendũ sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad praecedentia dissoluendum [k], impedimentum iustitię publicae honestatis [l]. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cũ aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem [m] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicae honestatis iustitiã ex secũdis spõsalibus subsecutam minime derogatur [n])

EX sponsalib. Sunt duae partes. Prima tractat de sponsalibus puris: Primo in genere: Secundo in specie: ibi, *Quare*. Secunda tractat de conditionalibus ibi, *Ille vero*. Ioan. And.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 2. de reformatione matrimonij ca. 1. confert enim multum pro textu & glossa.

Pro intellectu huius cap. praesupponendum est quid sit publicae honestatis iustitia. Vnde iustitia publicae honestatis est quoddã impedimentum qđ impedit matrimoniũ ꝯhendum, & dirimit iam ꝯctũ, qđ oritur ex consensu praestito in sponsalibus, vt si monachus contrahat cum aliqua, tunc consanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honestum est, ex quo monachus consensit in illam, ꝙ aliquis consanguineus eam habere nõ possit. Et fuit introductum hoc impedimentum propter honestatem duntaxat. de hoc per Panor. in c. iuuenis. eo. l tit. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius contraxit sponsalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro ꝙ ego accipiam te in vxorem: & e conuerso illa Berta promisit & iurauit illum Titium accipere in virũ: tractu temporis Titius contraxit secunda sponsalia cũ cõsanguinea Bertae: & sic orta fuit iustitia publicae honestatis inter Titium & consanguineas ipsius Bertae, & inter Bertam & consanguineos Titij: quaeritur vtrum Titius poterit contrahere matrimonium cũ ista secunda sponsa? Respondetur ꝙ non, obstante impedimento iustitiae publicae honestatis, quod est sufficiens impedimentum ad impediendum matrimonium contrahendum: & si de facto contraheret cum secunda, dirimeretur istud matrimonium vigore illius impedimenti: & non obstante ista secunda, sponsa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus ꝙ Titius contraxit sponsalia cum Berta sub aliqua conditione: postea pendente conditione contraxit matrimonium de pręsenti cum consanguinea Bertae: vtrum per istud matrimonium de praesenti fuerint soluta priora sponsalia? Respondetur ꝙ sic: quia per sponsalia cõditionalia non contrahitur iustitia publicę honestatis: Secus si sponsalia essent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriatur iustitia publicae honestatis, non frangerentur priora sponsalia: immo Titius compelleretur contrahere cum Berta, cum qua primo contraxit sponsalia: vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Not. primo, ꝙ publica honestas impedit matrimonium contrahendũ, & dirimit iam contractum. Not. ꝙ antequam ex sponsalibus oriatur iustitia publicae honestatis, requiritur ꝙ sponsalia sint pura & certa. Not ꝙ ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur publica honestas: ideo si monachus vel presbyter contraheret, aliquis ex consanguineis monachi vel presbyteri non posset eam habere in vxorem: ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensus: quia monachus habet consensum: quia consensus est de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensus: sed sunt nulla propter susceptionem sacri ordinis. Not. ꝙ si quis contraxit spõsalia de futuro: & postea ꝯhat per verba de praesenti cũ consanguinea primae spõsae: debet remanere cũ prima. Sed quid si ipse cognouit secundam? Dicendum ꝙ neutram debet habere, non primam propter affinitatem subsecutam: quia contrahendo cum secunda & eam cognoscendo contracta fuit consanguinitas cum prima. Et licet affinitas superueniens non dirimat matrimonium: tamen dirimit sponsalia: nec habebit secundam propter impedimentum publicae honestatis. Not. vlterius ibi, *Ille vero*. ꝙ si quis cõtrahat sponsalia conditionalia, quia promisit aliquam accipere in vxorem sub aliqua conditione honesta & licita: (quia si esset conditio turpis, tunc sponsalia remanerent pura) ista conditio honesta & licita suspendit effectum. Si ergo suspensus contrahat per verba de praesenti cum consanguinea primae sponsae, habebit secundam, puta consanguineam primae sponsę: quia fuit contracta publica honestas. Sed quid si contraxit cum consanguinea primę sponsę per verba de futuro: quia si cõtraxisset per verba de praesenti cum ista secunda, non est dubium, quia debeo habere istam secundã & non primam? Rñdet glo. ꝙ idem esset sicut si contraxissem cum secũda per verba de praesenti: quia ex quo inter me & secundam nõ est impedimentũ, sum obligatus secundę & non primae. Not. quatuor impedimenta quae inducunt nullitatem sponsaliorum respectu vinculi matrimonialis. haec sunt expressa in textu. Not. ꝙ affinitas inducit nullitatem, sicut consanguinitas. de quo de cõsan. & affi. non debet. Dominicus.

† De impedimẽto iustitiae publicae honestatis quid sit, & vnde proueniat, vide B. Thomam in quaestionibus ad diuinad tertiam partem q. 55. art. 4. & doctores scholasticos li. 4. sentent. dist. 41.

Prima glo. dicit quid declaret.

a *Ex spõsalibus.*] Emanauit ad declarationem eorum quae not. 27. q. 2. si quis desponsauerit & s. eod. tit. ad audientiam.

b *Puris.*] conditionalia non inducunt publicae honestatis iustitiam, vt dicitur in fine.

c *Certis.*] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij: incerta sunt quando promisit ducere vnam ex filiabus Titij. ad hoc s. eod. ca. ex litteris 2.

d *Consanguinitatis.*] scilicet intra gradum quartum. s. de consan. non debet. & iste erat casus. s. eod. ad audientiam.

e *Affinitatis.*] in primo genere & quarto gradu, vel citeriori. s. de consan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando pręcessit: secus si secuta fuerit: de eo qui cogn. cons. vg. vxo. suae discretionem.

f *Frigiditatis.*] s. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et vide distinctionem quam scripsi eod. tit. de frigid. cap. fraternitatis, in fine. Ioan. And.

g *Religionis.*] praecedentis. s. de vo. c. vnico. quia tunc nullum est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia: vt s. de conuer. coniu. ex publico. & c. 2.

h *Aua quauis.*] sicut dicebat praedictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multae aliae causae reperiuntur: puta votum solenne, cognatio spiritalis & legalis, & reliqua impedimenta: vt dixi in summa. 4 lib.

i *Consensus.*] puta cõtracta ab infante vel furioso. s. eo. dilectus. & de despon. impu. literas. & c. accessit.

ADDITIO. Vel per iocum, vbi iocus est potens, secũdum Vin. qui sic not. eo. titu. ad audientiam. & Archi. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne quis. versi. illud autem. facit s. de sent. excom. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. duo pueri. super 5. glo. Ioan. And.

k *Dissoluendum.*] bene ergo † dicebant Hug Io. & sui sequaces: qui dicebant monachum, sacerdotem, frigidum, & similes personas contrahendo cum aliqua impedire omnes consanguineos contrahere cum eadem: vt not. in praedi. c. si quis desponsauerit.

† Sequitur Petrus de Ancharano. Fonsg.

l *Publicae honestatis.*] s. eod. sponsam. Publicae enim honestatis est, ex quo consanguineus meus viuens vel mortuus consensit in Bertam, ꝙ ego illam habere non possum.

ADDITIO. Vide quod scripsi de hoc impedimento publicae honestatis. in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunensi. in decre. non debet. de consangui. & affi. super glo. vt melius.

m *Idem fecit.*] scilicet quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarũ promissio. ff. eo. tit. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo contraxit, & secundam cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatem superuenientem: quae soluit sponsalia de futuro, vt s. de eo qui cogno. consang. vxo suę. veniens 1. & c. ex litteris. secundã habere non poterit: quia publicae honestatis iustitia illum contractum impedit & dirimit, vt s. proxi responso.

Sponsalia quid sint, vide per Theologos lib. 4. sent. dist. 27.

Glo. seq. tacet per obiectionem.

n *Derogatur.*] No. ꝙ licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de

falia de futuro: superueniens tamen iustitia publicæ honestatis ip sa non dissoluit, & in tito: secunda enim sponsalia tolluntur per publicæ honestatis iustitiam ex primis inductam: non ergo ex secundis pot esse honestas, quæ tollat prima. & est si. 57. dist. si quis.

a ¶Obligatus.] nisi cum alia non ipsius consanguinea contraheret per verba de præsenti. s. eo. si iter vel superuenitet aliquod de ijs impedimentis, quæ dixi in summula, circa principium.

¶Glo seq. dicit quid approbat & reprobat ille §.

b ¶Ille vero.] reprobatur opinio Ioan. not. de spon. duorum. cap. 1. vbi dicebat quod per sponsalia sub conditione contracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Hostien. contra s. eod. ad audientiam. Io. And.

c ¶Ante.] secus si post: quia tunc non deesset consensus, sed esset perinde ac si à principio pure contraxisset.

¶Glo. seq. querit & soluit.

d ¶Præsenti.] quid si contrahit cum consanguinea primæ, de qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia conditionalia? Credo quod sic: si enim prima sponsalia inducūt publicæ honestatis iustitiam, per iustitiam publicæ honestatis superuenientē, ex secundis non soluuntur, vt j proxi. respons. sed si per prima non inducitur iustitia, puto quod per iustitiam superuenientem ex secundis bene soluantur prima, licet in veritate prima sponsalia dicenda non sint ex quo consensus defecerat, vt hic: sic enim est in alijs impedimentis. s. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. veniens. cum si. vnde si post secundum contractum superueniat conditio: dico quod primum matrimonium consummare non potest: publica enim honestas non insurgit à die contractus, sed à die conditionis. & ideo publica honestas quæ præuenit conditionem, habet matrimonium impedire & dirimere: vt s. 1. respon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiurand. quemadmodum.

¶Glo seq. primo soluit duo dubia: demum ponit opi. Host. quæ recitetur per quæstionem.

e ¶Conditionem.] Hæc vera intelligas nisi interueniat carnis copula [f] quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. 1. & de hoc satis eod. tit. per tuas. Et sic esset ibi consensus & matrimoniū: vnde tum propter affinitatem, tum propter iustitiam non teneret matrimonium postea cum consanguinea contractum: & intellige de conditione honesta, non de tali quæ habeatur pro non adiecta. s. de condi. c. vlti. quia illa inducerent publicam honestatem, ac si pure contracta fuissent [g]. & not. Hostien. s. eod. ad audientiam quod si quis sub tali conditione contrahat cum aliqua, promitto quod te ducam in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum consanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam si non apponatur [h] tamen quando non exprimitur, consensus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de condi. & demonstra. l. conditiones extrinsecus. & not. de iureiur. quemadmodum. tacitum tamen si exprimatur, facit rem conditionalem. s. ff. de leg. 1. si ita legatum § 1. vbi conditio si volet, posita in persona legatarij facit conditionale legatū. vide quod not. ff. de con. & demon. l. aliquan. &c. & expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa.

ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus [a].

¶*Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan. And.*

Ille vero [b] qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante [c] conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti [d]: cum secunda remanere debebit: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem [e] extantem, sicuti [i] consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶Dictum fuit supra tit. proxi. de quodam impedimento quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimento publicæ honestatis: nunc videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti siue sponsalia de præsenti: ideo ponitur rubrica, de desponsatione impuberum. Vnde scien dum quod sponsalia dicuntur à spondeo spondes, quod est promitto l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie sponsalia. sed matrimonium improprie appellatur sponsalia; sic ideo appellatur sponsalia, quia sponsus promittit contrahere matrimonium carnaliter.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶Bonifacius octauus.

¶Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenientiā maioris ætatis nō validantur, nec publicā honestatem inducūt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. hoc dicit vsq; ad §. idē quoque. Dominicus.

CAP. VNI.

I nfantes [f] [a] [†] adhuc...

¶Infantes adhuc etc.] Sunt tres partes. Prima tractat de sponsalibus contractis per infantes ambos vel alterū: Secunda: ibi, *Idem quoque*. de matrimonio contracto per impuberes. Tertia ibi, *Porro*. de sponsalibus contractis per parentes pro filijs, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

Additio. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30. q. 2. cap. vnico. & s. eo litteras. aliæ diuersæ determinationes j. ponuntur in glo. Ioan. And.

Casvs. Duo infantes contraxerunt sponsalia per verba de futuro: puta masculus promisit quod feminam acciperet in vxorē, & femina promisit quod masculum acciperet in virum: certum est quod non tenent sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus quod ipsi infantes sic steterunt vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu temporis validentur sponsalia? Rñ. secus quod ex solo cursu temporis sponsalia non assumunt vires, nisi verbo fuerint validata: vt quia masculus vocat eam sponsam, & econuerso illa vocat masculum sponsum: & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur quia in illis partibus sponsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & istud faciebant isti iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Idem dicendum est de impuberibus respectu matrimonij quādo isti impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimonium: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorem, vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solent facere vir & vxor: sic enim ex illo actu matrimonium assumit vires. Sed quid? ponamus quod pater Titij contraxit sponsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & verū ex illis sponsalibus oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum publicæ honestatis, ac si idem filius personaliter contraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expresse nec tacite, & tunc non est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. Not. primo quòd minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere possunt. Et ratio huius est quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habent consensum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescunt per diuturnitatem temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quod impuberes non possunt contrahere per verba de præsenti: fallit si malitia supplet ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci quod malitia supplet ætatem? Dicit Hostien. quod requiritur quod se cognoscant carnaliter. sed istud non placet glo. nec doctoribus: quia potest esse quod aliquis iuuenis intra xiiij. annū cognouit alias mulieres carnaliter, & illa sponsa fuit cognita ab alijs masculis: & sic constat quod illi iuuenes sunt potentes ad coitum: nec refert an sponsa fuerit cognita per sponsum vel non. Not. quod matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. quod si pater contrahat matrimonium pro filio præsente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacens videtur consentire: licet agatur de actu oneroso. Regulariter autem in actu oneroso tacens non habetur pro consentiente. l. filiusfamilias. ff. de procura. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro consentiente. Vnde sicut existens in mari exponit se multis periculis, similiter contrahentes matrimonium exponunt se infinitis periculis. Not. quod pater non potest filium ignorantem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. Not. quòd vbi datus per militiæ habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concursus habilitatis in vtroque. de quo j. in regu. v. l. de reg. iu. Not. tres modos quibus possunt minores ratificare sponsalia, quæ non tenuerant. Dominic.

a ¶Infantes.] Vbi sponsalia contrahere non possunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc supra eodem lib. de

---

Marginal notes:

[f] In manuscriptis ex impressis ac vetustioribus etiam impressis constanter legitur ita: sicuti ex cōsensum nō habentibus &c.

[g] Si tamē sponsalib' fuerit renunciatū, aut sponsalia publice fortitata cū alijs fuerint, tunc sequens copula non inducit matrimonium, quēadmodū. de iureiur. Felix cum M. de con sti. col. pe. Idem si cōditio ista ponatur, ducere in vxorē, vel dabo tibi centū. post copulam liberatur ab illo centū. Afflict. in sua sum. 11. par. tit. lib. 7. q. 2. titu. 3. circa fi. Fputa.

[h] Idem intelligas de conditione de futuro, nō de præsenti, vel præterito. quod probat Ioan. Mo. per hāc litteram quæ dicit, ante conditionem, &c.

[i] Sequuntur doct. ne ista tractent inutile aliquādo si de conditione & demonstra. glo. in l. ad quam si de pact. Fong.

[†] Vide D. Thomam in quæstionibus additis ad 4 partem q. 43 ar. 2. & 3. & doctores lib. 4. sent. dist. 27. & Dominicum consil. 14. &c. Qua dist. v. se.

[a] De ætate infantili, seu de primis hominis ætate vide Ioan. Ananiam in rubrica de delictis puerorum. Baldum in repetitio. si pater de testa. lib. 6. & Cynum in l. si infan ti. C. de iure delibe.

lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

Glo. seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.

a *Septennio.*] Not. q licet quo ad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum ſ. eod. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiā secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & ſ. eod. literas. & cap. accessit.

ADDITIO. In sexu est differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim nō est in sexu differentia. In vtroq; enim sexu finit xxv. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. fac. sine decr. rata habe. l. fin. insti. de cura. in princ. Ioā. And.

b *Eis.*] ignorantibus vel scientibus nō curo: sed aliter in maioribus: vt j. §. porro. Ioannes. And.

c *Verbo.*] quia post septennium adinuicem vocant se sponsos.

d *Vel facto.*] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & sic non refert an quid fiat verbo vel facto. de ap. dilecti 1. & cap. nostrum. & ad hoc concor. de resti. spo. ex parte.

Sponsalia contracta ante septēnium ratificantur verbo vel facto.

e *Conualescunt.*] j. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc c. solutionem quam dixi j. de regu. iuris. non firmatur. eod. lib. scilicet q solo temporis tractu non firmatur qd à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdū expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

inuicē, vel vnus maior septennio a & alter minor sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis b: nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu alias verbo c vel facto d ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti tēporis minime conualescūt e: & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiā non inducūt f.

Sponsalia per verba de præsenti cōtracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. hoc dicit. Dominicus.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat g, per verba contraxerint de præsenti: spōsalia enim illa, quę iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro h (licet verba consensum exprimētia de præsenti haberēt, & matrimonium i contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimoniū ętate nō tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum k alium contrahentes eosdem cū eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filijs non tenent: nisi ipsis pręsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex postfacto. hoc dicit. Dominicus.

Porro m ex sponsalibus, quę parentes pro n filijs puberibus vel impuberibus plerunque cōtrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cōtradixerint o, obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorātes eadem sponsalia p post sciētes ratificauerūt tacite vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filijs, nec ipsi filij obligātur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit q.

illud generale: Si non valet vt ago, valeat vt valere potest. ſ. eod. à nobis.

k *Modum alium.*] vt quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur vt coniuges.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium præter carnalem copulam. cōtra de matri. contract. capitu. 1. Archidiaconus signat, sed non soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. q sponsalia de futuro verbis & mente contrahentiū per amplexus, oscula, & his similia, non transeūt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt. vt ſ. de spon. cap. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu consensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

Sponsalia de futuro quandoq; sine copula transeūt in matrimonium.

l *Pubertatis.*] Statim ergo fugere debet q̄ cito potest. quod dic vt ſ. de spon. ad id quod. & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. ſ. co. tit. cap. vlt. per Abbatē.

ADDITIO. Vt ibi scrip. in fin. Ioan. And.

m *Porro.*] Declarat notata per Innoc. & Hostiensem ſ. de restit. spolia. ex parte.

n *Pro filius.*] non eis mandantibus: quia tūc idem est ac si ipsi contraherent. ſ. eod. libro de procura. cap. vlt.

o *Contradixerint.*] Ergo qui tacet, hoc casu non consentit. j. de regulis iuris. qui tacet. cum suis concord.

† Intellige tamen q aliud factū concurrat cum illa taciturnitate, scilicet copula, aut aliud simile. Io. An. de Anchara. addenotata. Bar. in l. quo enim. ff. rē m. habe. Fonta.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto. allegat ff. loca. item quæritur. §. fina. & l. seq. Ioan. And.

f *Non inducunt*] ſ. eod. cap. proximo.

Glo. seq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tancre. quam etiam improbat per rationem.

g *Supplebat.*] ſ. de spon. veniens. & ca. ad id quod. ſ. eo puberes. & cap. de illis. Et sic not. q si malitia suppleat ætatem, contrahere poterunt matrimonium. & concord. ſ. eod. cap. vlti. & c. de illis. & est hoc contra opin. Tan. & Hostien. 1 qui dixerunt in prædic. decre. de illis. q ad hoc vt teneat matrimonium contractum inter minores, in quibus malitia supplet ætatem, requiritur q inuicem se cognouerint, cum de hoc aliter constare non possit, ex quo sunt minores. Sed Gof. ibi contra. cui concord. Bernar. Innocen. & Abbas. & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij. annis à pluribus est cognita? Hi contrahunt matrimonium. [Simul vel cum diuersis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere? Ioan. And.

1 Qui ad hoc hic plane. Anto. Ioan. And.

Glo. seq. dist. quid approbat, & illud coadiuuat.

h *De futuro.*] Approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Innoc. & Hostien. ſ. eod. à nobis. Probabatur olim hoc per decre. cap. attestationes & c. vltim. & ſ. de condic. ap. super eo. Sæpe enim extra id quod agitur tacita nascitur obligatio. ff. commo. si is qui cōmodatum. §. vltimo.

ADDITIO. Ad supradicta inducitur q nō sēper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan. And.

i *Matrimonium.*] & non sponsalia. vnde non videbantur sponsalia. ad hoc ſ. de offi. deleg. cum super. in antiq. ff. de sponsali. quæsitum. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. nec matrimoniū: quia ætas prohibebat: sed primum falsum, vt hic vides. Et sic not.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Monach.

Glo. seq. recitetur per q. & ponit opinionem Host. & contrariam Innocen. & primam approbat.

p *Sponsalia.*] contracta per parentes. & idem eadem ratione intelligas de quolibet alio ſ. de spō. ad id quod. & supra de matrim. contract. contra interdic. eccle. cap. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hostien. sed Innocen. ibi not. contrarium dicens speciale in patre, vt nomine filiæ præsentis & non contradicentis possit sponsalia contrahere. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. & l. seq. C. de nup. viduæ. secus in tutore. ff. de spon. si puellæ. & non obstat de spon. ad id quod 2. quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundum eum. sed verius videtur quod dicit Host. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inno & q decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inuenimus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quàm in præcedentibus casibus.

2 Hæc loquitur in viatice, sequens infratte. decret. ex parte. superius allegata in patruo. Ioan. And.

q *Surgit.*] Reprobatur opinio Rainutij in summa, de sponsal. §. pone quòd. & Petri de Samp. & Abbatis supra eodem titulo, capitul. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur quòd pater filium non adultum potest cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalibus contractis à patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia. & nitebantur idem probare per decretalem. supra eodem, accessit. ad finem, quæ non facit, vt ibi not. approbatur tamen opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notant. & erat casus expressus. vigesimaoctaua quæstione secunda. l. diuinæ. palea est. Ioan. And.

DE CO-

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Visum est supra de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, et dirimit iam contractum: ideo annectit rubricã, de cognatione spirituali.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

Bonifacius octauus.

Inter baptizatũ & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. hoc dicit vsque ad §. ex confirmatione. Dominicus.

CAP. I.

Nedum [a]† inter baptizatum & illum, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundẽ baptizatum & suscipiẽtis filios & vxorem [b]ante susceptionem carnaliter cognitam [c]ab eodẽ: immo etiam inter suscipientem [d]patremque baptizati & matrem [e], cognationem spiritualem [f]in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post cõtractum [g]. Et eadem [h] quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.

Ex confirmatione quoq; seu frontis [i]chrismatione spiritualis cognatio eisdem [k] modis cõtrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

Idem.

Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.

Edum. Potest diuidi in tres partes. Primo ponit quatuor spirituales cognationes prouenientes ex leuatione in baptismo. Secunda: ibi, Et eadem: ponit eadẽ quæ ex baptizatione proueniunt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex confirmatione. secundum Io. An.

CASVS. Titius Bertã leuauit de sacro fonte: non est dubiũ ꝙ inter leuantem & Titium suscipientem, & Bertã leuatam, idest, susceptã cõtrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis: scilicet inter baptizatum & filios leuãtis patrini. Item inter baptizatum & vxorem leuantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: immo etiam cõtrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur ꝙ effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium contrahẽdum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent contrahere: & si de facto ꝯhant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest cõtrahi matrimonium inter filiolum & vxorem patrini, nec inter cõpatres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Rñdet Romanus Põtifex ꝙ sic: dicẽs ꝙ illa quæ fuerũt dicta de leuãte & leuato, debent etiã intelligi de baptizante & baptizato: vt ponamus ꝙ laicus in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idẽ dicendum est de sacramento confirmationis: vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicẽdum in alijs sacramẽtis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. No. ꝙ cognatio spiritualis cõtrahitur inter leuantem & leuatum: vnde iura communiter vtuntur istis verbis, leuans, leuatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum ꝙ plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum ꝙ aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. ꝙ inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis cõtrahitur: ita ꝙ vxor leuantis dicitur matrina leuati: nã vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. ꝙ ex sacramento confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. Not. ꝙ leuatus de sacro fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum. de quo ꝫ. eod. cap. 1. & cap. super eo. Not. quòd iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos, contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Domi.

a *Nedum inter baptizatum.*] cognationem spiritualem, & quod est infra

b *Vxorem.*] nunquid idem de concubina [1] leuantis prius cognita. de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlti. glo.

c *Cognitam.*] Et dixi post Inno. ꝫ. eod. Martinus. vbi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archid. hic tenebat ꝙ non cõtrahatur per rationem quam ponit in glo. fin. Ad decre. contracto. ꝫ. eod. respondendum. ꝙ loquitur secundum opinionem mulierum: vt ibi dixi. Ad id quod dicitur de affinitate, respondendum, quòd illud in vinculum carnale: quod per carnalia & illicita contrahi potest. Ioan. And.

c *Cognitam.*] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor, post & non primo carnaliter sit cognita: quia per vnionem carnis sequentẽ non potest transire in vnionem spiritus præcedentem. 30. q. 4. post vxoris. vir ergo & vxor sibi communicant actiones spirituales. 30. q. 4. si q̃s vnus. ꝫ. eod. tit. Martinus. licet non passiones. vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuãs alteri cuius filius non est, compater non est: vt ĩ. eod. probatur. quod dic vt not. ꝫ. eod. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. ꝙ illud quod agit pars corporis, æquum est vt alteri parti communicetur: sed non sic communicatur alteri, quod in persona filij alterius tãtum agitur: & ista fit ratio. Vel dic quòd satis est leuanti habere communem matrem, matrem ipsius leuati. Et not. ꝙ si leuãs primo cognouerat vxorem, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel nõ: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d *Suscipientem.*] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitã. 30. q. 4. si quis vnus. ꝫ. eod. tit. Martinus.

e *Et matrem.*] Not. non dixit, patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem. si igitur de prima vxore vel concubina vir procreet filium: ille qui leuat filium est compater concubinæ, & vi ri: sed non eius vxoris, vt ꝫ. dixi.

f *Spiritualem.*] quæ dignior est q̃ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spiritualis, attinentia proueniens ex sacramenti datione, vel ad id detentione. est etiã cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

g *Contractum.*] si igitur leuans & leuatus, vel leuatus & filius leuantis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans [1] & parentes leuati contrahunt, non tenet matrimonium. Scire debes quòd pater spiritualis si copuletur sorori filiæ spiritualis, bene tenet matrimonium. 30. q. c. vlti. & vt ibi not. Io. bene potest pater sumere filiam spiritualem filij carnalis, & ecõuerso, scilicet filiam carnalem filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat: vt ꝫ. eo. c. 1. & c. super eo. non tamen ascendit, cum cautum non reperiatur: & edictum de matrimonio prohibitoriũ est. supra de spon. cum apud.

h *Eadem.*] vt scilicet si baptizans & baptizatus, vel baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat. ad hoc. ꝫ. eod. tit. c. vlti. & non est ita in eo qui recipitur ad pœnitentiam: vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & est expressum ĩ. eod. c. vlti. in fin.

ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

i *Frontis.*] hoc fit à solo episcopo [a] de conse. distin. 5. manus. ꝫ. de consuetu. quanto. in vertice autem chrismant presbyteri. de cõsecra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramẽto confirmationis non dicitur quis verus [a] Christianus. de conse. dist. 5. c. 1.

ADDITIO. Confirmatio ista debet fieri in fronte, vt hic. locus est enim de substantia sacramenti. remittit Archidiaconus de consecra. dist. 5. nouissime. Ioan. And.

k *Eisdem modis.*] scilicet inter confirmatum & suscipientem, & confirmatum & filium suscipientis, & confirmatum & vxorem suscipientis prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem suscipientis prius cognitam. Item inter ipsum confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmantis, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parentes confirmati. hoc vult dicere, quos eisdem modis. vnde xx. sunt casus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in summa quartι libri.

ADDITIO. Nec est plures reperiri qui dirimant. ĩ. cap. proxi. Isti

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij, ca. 2. & B. Thomã in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 56. per totum. & theologos lib. 4. sent. dist. 42.

[1] De hoc articulo ꝓter doctores hic, vide interpretes in cap. Martinus. extra de cognat. spirituali.

Cognatio spiritualis quid sit vide p̃ theologos in 4. sent. dist. 42.

[1] Vel ipsius vxor prius cognita. Io. And.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 7. de cõfirmat. cano. 3. & sessio. 24. an prin cip. cap. 4.

[a] Melius dixisset, plenꝰ Christianus, q̃ verus Christianus: vt habet textus, quem citat in c. 1. de conse crat. dist. 5.

Isti autem omnes pertinent ad paternitatem & filiationem, aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus consistit omnis cognatio spiritualis: non enim habemus auos vel nepotes spirituales. & vide quod scripsi supra eodem tit. super rubrica. & cap. Martinus. in fine. Ioan. And.

Per catechismum.] Pônit dictum quod secundo probat: ibi, *Vt ex prædecessoris.* tertio illud determinat: ibi, *Per illam.*

† Vide theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 42. & B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 59. art. 2.

Per catechismũ contrahitur cognatio spiritualis, eius tamen effectus est impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractũ. Vnde sciendum, quòd catechismus est instructio, quæ fit communiter hodie ante fores Ecclesiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri solis adultis.

Casvs. Ego tenui puellam ante fores Ecclesiæ antequàm portaretur ad fontes: postea quando fuit baptizata non tenui eam super fontes: vtrum inter me & ipsam & filios meos sit contracta cognatio spiritualis? Respondetur quòd sic: sed non est tanti effectus sicut illa cognatio spiritualis, quæ contrahitur in baptismo: quia ista impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iá contractum: hoc est, non debemus contrahere. & si durantibus bannis aliquis se opponeret, & allegaretur cognatio spiritualis, impediretur matrimonium: sed si non allegaretur ista cognatio spiritualis: & si de facto ɔtraheremus, non dirimeretur postea illud matrimonium. Not. ꝙ baptismus est fundamentum & ianua omnium sacramentorum. c. veniens. de presbytero non bapti. in anti.

Not. ꝙ baptismus est fundamentum aliorum sacramentorum. concord. sunt in glo. quem tamen præcedere debet catechismus.

Not. ꝙ illud dicitur euidenter probari, quod colligitur ex determinatione iuris. Dominicus.

CAP. II.

PEr† catechismum [a], qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum, & ianuam [b] reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ iij. decretali [c] colligitur euidenter: dicendo enim quod talis res [d] vix contrahendo matrimonio impedimẽtum afferret, velle videtur quod afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit [e]. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime [f] separatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamẽ si plures interuenerint, cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, dicit quid determinat, & quid sit catechismus.*

a ¶ *Per catechismum*] terminatur not. 31. q. 1. c. 1. & s. eod. tit. contracto. Et dicit in summa, quòd compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Catechismus dicitur à catechizo, quod est idem quod instruo. vnde ante baptismum instrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de consecrat. dist. 4. ante xx.

Additio. Secundum Hug. catechizare grecum, idem quod adiurare: sicut de exorcismis dicimus quòd in eis fit adiuratio. de consecrat dist. 4. siue paruuli. & cap. sicut nostris. Ioan And.

b ¶ *Et ianuam.*] 12. dist. 5. verũ. s. de presb. non bapti. cap. veniẽs.

c ¶ *Decretali.*] s. eod. contracto.

d ¶ *Res vix.*] scilicet compaternitas in catechismis contracta.

Additio. De hoc. 93. dist. miratus. in princ. & 12. q. 2. hæc huius. iuxta fin. sic ponitur 19. dist. in memoriã. in prin. de cle. nõ resi. conquerente. Ioan. And.

e ¶ *Non existit.*] ff. de iud. l. vix certis ex causis. ad idem. 15. q. 1. merito quæritur. Ioan. And.

f ¶ *Minime separatur.*] Ad idem s. eod. lib. de vot. cap. vnico. s. de iureiurand. quemadmodum. cum similibus. Ioan. And.

CAP. III.

QVamuis [g] † non plures quàm vnus [h] vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta [i]: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur [k], matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idẽ [l] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum [m], cognatio spiritualis nequaquàm oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissoluat.

Quamuis.] Sunt tria dicta, quæ satis patent.

Casvs. Duo aliquã puellã super sacros fontes tenuerunt, cum baptizans proferret ista verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritussancti, cũ aspersione aquæ: Vtrum inter omnes illos contrahatur cognatio spiritualis? Respondetur ꝙ sic. Idem est in sacramẽto confirmationis: licet sufficeret, ꝙ vnus leuaret: secus est in alijs sacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptismi, & ꝙ mulier potest leuare infantem. No etiam ꝙ licet prohibeatur actus à iure, tamẽ factus tenet. ad hoc s. c. prox. Dominicus.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij c. 2.

¶ *Prima glo. dicit quid determinat.*

g ¶ *Quamuis.*] notat hoc Hostiensis s. eod. Martinus.

h ¶ *Vnus.*] Immo si vrgeret necessitas in catechismo, & baptismo, & confirmatione, vnus potest esse patrinus: licet hoc non habeat consuetudo Romana. de consecra. dist. 4. in catechismo.

i ¶ *Instituta.*] de consecra. dist. 4. non plures. & potuit esse ratio, quæ redditur in adoptione, vel cognatione legali, quæ imitatur naturam: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam, vel cognationem carnalem: scilicet vt vnus solus sit in sacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. vt ibi not. & s. eo. tit. c. vlti.

k ¶ *Contrahitur.*] scilicet cum omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. s. eo. c. proxi.

Additio. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & istius decretalis, secundum Archid. puto ꝙ vbi consuetudo non resistit, & fortius si assistit, leuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda. de accus. cum dilecti. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] scilicet vt plures in confirmatione tenere non debeant: tamen si teneant, omnes sunt compatres vel compatrini.

¶ *Glo. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.*

m ¶ *Sacramentorum.*] scilicet pænitentiæ [†], corporis Christi, extremæ vnctionis, ordinis, & coniugij. Renascimur enim in baptismo & chrismatio frontis illam confirmat: quod non est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. quæst. 1. omnes. & s. eod. cap. vlti. Ioan. And.

† Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem. q. 50. art. 2.

LIBER QVINTVS.
DE ACCVSATIONIBVS. &c.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra quo ordine sunt tractandæ & desinendæ causæ pecuniariæ & etiam spirituales: Verum quia etiam sunt causæ criminales: ideo de ipsis est nunc videndū. Et quia in causis criminalibus solet procedi quandoque per viam accusationis, quandoque per viam inquisitionis & per officium iudicis, quandoque etiā p via denūtiationis: ideo ponit rubricā de accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationib*[9].

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus †, inquisitionibus, & denuntiationibus.

† De materia huius tituli vide plene per Hostiēsem in summa eod. tit.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex cōfessione corā delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur cōfitēs, licet dicat se prius diffamatū nō fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. hoc dicit. Dom.*

CAP. I.

Postquā[a] † corā eo, qui contra te super certis criminibus Inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus[b], frustra confessionem tuam (quo minus puniaris ex ea, prout iustitia[c] suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quód super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quod per eundem Inquisitorē capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt[d].

¶ Idem.

¶ *Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit, secundum Ioan. And.*

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat[e] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante[f], aut quie-

Postquā.] Tollit duas exceptiones inquisiti, qui confessus est crimē. Scđa: ibi, *Vel quod.* ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ antequam iudex ex officio suo ʒ aliquem procedat per inquisitionē, debet primo ille ʒ quem proceditur esse diffamatus: q̄a infamia debet præcedere inquisitionem, sicut monitio charitatiua debet præcedere denuntiationem, ita ꝙ si iudex procedat per viā inquisitionis contra aliquem non diffamatum, potest ille contra quem proceditur per inquisitionem, dicere: Domine iudex non potestis procedere contra me per viam inquisitionis: quia non commisi tale crimen: & posito & non confesso ꝙ tale crimen commisissem, adhuc non potestis procedere contra me: quia de tali crimine non sum diffamatus. Item dr in dicto c. qualiter. ꝙ iudex debet exhibere capitula super quibus vult inquirere: ita ꝙ ille contra quem proceditur, non tenetur respondere ad interrogationem iudicis, nisi prius sibi traditis capitulis super quibus fuit diffamatus.

† Vide Perusinū in c. dilecto. & appellat. & Alexādrū consil. 51. lib. 5. & Felinum in cap. 1. de except.

CASVS. Cum non essem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: immo istud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incœpit inquirere contra me, & pro faciendo inquisitionem fecit me vocari & citari ex officio. vt comparerē personaliter in die assignata: comparui personaliter: iudex me interrogauit super crimine furti vel homicidij: illud crimē fui confessus: postea cum iudex vellet me punire secundum exigentiam criminis, proposui ꝙ non eram diffamatus de illo crimine: item ꝙ ipse non exhibuerat mihi capitulum: vtrum sim nunc admittendus ad proponendum ista? Respondetur ꝙ non: quia antequam iudex me interrogasset, debebā ista proponere: & si noluisset me admittere, debebam appellare: & sic forma tradita in capitulo, qualiter. non est substantialis: ideo potest omitti tacite vel expresse, vt hic tex.

Not. primo quòd in confessum nullæ sunt partes iudicis, quod verum est in cognoscendo: sed bene in condemnando. Not. ꝙ ʒ confitentē est ferenda sentētia in scriptis. quod verū est si lis fuerit contestata, vel oblatus libellus in scriptis: sed si solū fuit proposita petitio, bene ferenda est sententia: sed non in scriptis: sed fm formam traditam in l. 2. C. de sent. ex breuicu. reci. sed dixi, nō est ferenda in scriptis nec solemniter: sed sufficit si verbo feratur: & in iure vocatur præceptū de non soluendo, vt est glossa notabilis. in l. si debitori. ff. de iudicijs. Not. effectum principalem huius c. ꝙ iudex non debet ʒ aliquem inquirere, nisi sit de crimine diffamatus. & potest ille ʒ quē inquiritur allegare & proponere, ꝙ nō est diffamatus: & hodie cōiter prius aliquis citatur ex officio super crimine, & fit inquisitio & examinatio siue informatio secreta, & factis informationibus, si constet iudici ꝙ talis est diffamatus super illo crimine: iudex præcipit vt citetus ad comparendum personaliter: & si compareat debent illi tradi capitula super his super q̄bus debet fieri inquisitio: iuxta cap. qualiter. alleg. Nota vnū præambulum requisitū ad inquisitionem, vt videlicet primo discutiatur super infamia. Ad hoc ʒ. eo. tit. qualiter 2. & c. inquisitionis. §. ad hæc. & c. licet Heiv. de simo. cum similibus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret ista decretalis & sequens.*

a ¶ *Postquam.*] Decretalis ista & sequens emanauerunt ad declarationem decretalis. ʒ. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigūtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 2. glos. vltra vnā columnā, ver. quid si inquisitor. & in 4. glo. & quod not. in c. cū oporteat. super verbo, subdito. ver. quærit si inquisitor. similiter & in secūdo, qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guli. in spe. tit. de inq. sit. §. nuc tractemus. ver si. quid si inquisitor p- misstim. Ioan. And.

b ¶ *Confessus.*] Nullæ[1] igitur sunt partes iudicis. nisi vt ferat sentētiā. quid enim quæremus d infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. & elec. per inquisitionē. de confes. cum super. in ant. &. de iudi. si debitori. Iam enim est notorium crimen. de coha. cleri. & mu. vestra. & c. fin.

1 Vide L. r. & 1. ff. de confe. & Felinum in c. 1. de excep. & Hyppolitum in Rubrica de probat.

ADDITIO. De reuocanda confessione, dixi in text. in princip. magnæ glos. Ioan. And.

c ¶ *Iustitia.*] scilicet imponēdo pœnā à iure statutā, vel arbitrariam si nulla pœna est statuta. ʒ. de off. deleg. de causis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. §. notandū. & de pæn. dist. 1 mensuram. Ioan. And.

¶ *Glos. seq rationem reddit, reci opi. contrariam, cui respondet.*

d ¶ *Fuerunt.*] Si infamatus nō erat, ad inquisitionem procedi nō debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: sed ille debuit appellare & non respondere. vnde imputet sibi[a]. idem dico de capitulis quæ tradi debuerunt. ʒ eo. qualiter 1. §. debet. si petita non fuerunt, & confessus est crimen, sibi imputet: potuit enim iuri pro se introducto renuntiare, & tunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. Pomponius. §. rati. Sed Hostien. ʒ, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procur. finius. §. mutus. & hunc dicebat casum ipsius decre. & decr. eo. tit. ad petitionē. nā ibi psente & nō ʒ dicēte illo ʒ quē inquirebatur, nō fuerat seruat' ordo, q debuerat seruari, vñ pcessus cassari nā fuit: sed de alio ordine intelligatur (vt ibi not. in fi. 4. glo.)

a Glos. sequitur Pet. [illegible] in l. ordinarij C. [illegible] ve uti. cap. 1. de rest. spolia. Font.

S *Is.*] Non diuiditur.

1 Idē Domi Font.

ADDITIO. Et vt dicit Io. Mo. istius c. & præcedentis eadem est ratio: quia vtrobique renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. And.

CASVS. Papa cōmisit alicui inquisitionē simpliciter faciēdā sup aliquo crimine: & fuit facta inquisitio ad requestā alterius, nō autē ex officio: certū est ꝙ ille inquisitor debet facere duos pcessus: Primū sup infamia, an ille sit diffamatus, & si p inquisitionē reperiat eū nō diffamatū, nō pcedet ad inquirēdū de veritate criminis: Si vero reperiat eū diffamatū: tūc pcedet ipse ad inquirendū & interrogandū de veritate criminis. Sed ponamus ꝙ inquisitor omisit istū ordinē: q̄a primo fecit inquisitionē sup veritate criminis, & criminosus nō opposuit ꝙ debebat primo facere inquisitionē sup infamia: postea inquisitione facta sup veritate criminis, ipse ʒ quē facta fuerat inquisitio, voluit allegare ꝙ primo debebat iudex inquirere sup infamia, q̄ super veritate criminis: an sit admittēdus ad pbandū & allegandū ꝙ pcessus non valet: quia fuit omissus primus pcessus sup infamia? Rñdetur ꝙ nō: q̄a est sibi imputādū quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquā cōstaret de infamia: q̄a cū istud fuerit introductū in fauorē sui, potuit illi fauori renuntiare. Et sic ista forma nō est de substātia pcessus: q̄a licet debuerit seruari si tñ non opponatur, non minus valet processus. Nota ꝙ licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo: si tñ nō seruatur, & pars tacet: valet processus de quo ʒ. c. proxi. super glos. fi.

¶ *Prima glos. distinguit, quærit, & remittit.*

e ¶ *Fuerat.*] ad petitionē alicuius: q̄a si Papa pprio motu cōmittit inquisitionē criminū alicuius: iā illū approbat infamatū: cū eps & metropolitanus pcedāt etiā ad inquisitionē omisso tali articulo. 2. q. 5. omnibus. ʒ. eo. tit. sicut olim[a]: sed si ad petitionē alterius cōmiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. ʒ. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrauit sit excommunicatus? Dixi ʒ eod. lib. de rescrip. cap. 1. & c.

a Vide ibidē hoc. & in c. ex parte. in glos. fin ʒ eod. de offi. ... de ...

¶ *Glos secunda ponit dictum Hostien quod improbat.*

f ¶ *Reclamante.*] Dicebat Hosti. in supradictis glo. ꝙ taciturnitas habe-

V

ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterũt acrimoniam [a] formidare, donec suũ confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere [b].

[c] Bonifacius octauus.

¶ *Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.*

CAP. III.

CLericis [†] [c] laicos infestos oppido [d] tradit antiquitas [e]: quod & præsentium experimenta temporum [f] manifeste declarant, dum suis finibus non contenti [g] nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quam sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas [h]: Ecclesiarũ, prælatis, Ecclesiis, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorũ prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifariè subiicere seruituti, suæque submittere ditioni [i]: & (quod dolenter [†] referimus) nonnulli Ecclesiarum prælati ecclesiasticæque personæ trepidantes vbi trepidandum non [k] est, transitoriam pacem [l] quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam [m], talium abusibus nõ tam temerariè, quam improuidè acquiescunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ *Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus Papa absoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.*

¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quod quicunque prælati, ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorũ sub adiutorii, mutui, subuentionis, subsidii, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore [n], absque auctoritate sedis [o] eiusdem: necnon Imperatores, Reges seu principes, duces, comites, vel barones, Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine [p] censeantur, ciuitatem, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alii cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exege-

a ¶ *Acrimoniam.*] id est, acrem pœnam. & dr quasi acris monitio. Vel, id est, pœnam excommunicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.

ADDITIO. Vel sit arbitraria, sm Gulielmum. & idem, versi. s. eod. lib. de statu regu. c. vnico. ad finem. & ibi cõcor. Ioan. And.

b ¶ *Abstinere.*] hæc est vera pœnitentia. d. pœni. dist. 3. c. 1.

C ¶ *Lericis.*] Benedictus in sua extrauagãti quæ incipit: Quod olim. restrinxit hãc decre. ad exigentes tantũ: sed Clemens reuocauit hanc decretalem cum suis declarationibus, ita quod voluit haberi pro nõ facta per suam extrauagantem, quæ incipiebat: Pastoralis. quæ est inter clement. eod. tit. & incipit, quoniam. & vide quæ ibi dixi in 1. glos. Circa istam igitur instandum non est. & Archid. etiam non glossauit. Ioan. And.

Quærebat Ioan. Monach. isto cap. Quid si fiat impositio talis non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus? nunquid esset locus pœnæ huius c. Et dicebat, quod sic, quia fit fraus legi. de qua j. de re. iur. c. fi. & j. de priuileg. quã. to. facit j. eo. c. eos. secundum Lap. Abb. Dom. Phi. dicit quod nullo casu habebit locũ hæc constitutio quia penitus reuocata cũ suis declarationib., nec vllus doctorum eam legit. Ponta.

Pro intellectu huius capit. præsupponendũ est quod habetur in c. non minus. & c. aduersus. eo. l. tit. in antiq. Dr in cap. non minus. quod clerici propter necessitatem laicorũ possunt eis subsidiũ sponte cõferre. In cap. aduersus. dicitur, quod laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia: sed clerici gratis p modum doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tñ sui epi. Sed clericis per illud cap. non erat imposita aliqua pœna: vnde eueniebat quod multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc cap. dr, quod si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ: quod ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autẽ sit vniuersitas, quę facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico. Item addit illud cap. quod laici compellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excommunicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiam canonis. Item quod non possint ab homine excommunicari: Dicit Romanus Pontifex quòd exigentes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiæ, incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto: non obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. quod laici clericis sunt infesti, & communiter ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius c. quod clerici etiam cum auctoritate diœcesani non possunt contribuere ad tallias laicorum, etiam per modum doni absque licentia Papæ: & contra facientes incurrunt excommunicationem ipso facto: à qua non possunt absolui nisi à Papa, præter quàm in articulo mortis. Et istud fuit introductum in fauorem clericorum.

† Aliàs, dolentes.

¶ *Glossa prima summat simul & diuidit.*

c ¶ *Clericis.*] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, qui talibus consentiebant. Secundo ibi: *Nos igitur.* præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant nec occupent quocunque modo deposita Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis cũ ante hanc constitutionem si postmodum soluantur vel recipiantur, & ab his sententiis solus Papa absoluit præterquam in mortis articulo. Tertio, in vers. *Non obstantibus.* omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

d ¶ *Oppido.*] id est valde.

e ¶ *Antiquitas.*] 2. q. 7. laicos. & c. laici & antiquitati credulitas & reuerentia debetur. 11. dist. catholica. & c. ecclesiasticarũ. s. de transla. quanto.

f ¶ *Temporum.*] s. eod. libro, de censi. felicis. & de election. fundamenta.

g ¶ *Non contenti.*] & male. 13. q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. j. de priuileg. c. 1.

h ¶ *Potestas.*] 96. dist. bene quidem. de consti tu. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.

i ¶ *Ditioni.*] vt peioris conditionis sit sacerdotium quàm fuerit sub Pharaone. s. eod. non minus.

k ¶ *Non est.*] de rescri. cum contingat. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vlt. ad fin. Ioan. And.

l ¶ *Pacem.*] huius seculi.

m ¶ *Æternam.*] & male, cum potius contrarium facere debeãt. s. de hære. vergentis. cum suis cõcor. Faciant prælati Ecclesiarum, quod sint imitatores Nabuthæ qui vineam suam cruore defendit. 3. Regum 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem: Si vultis corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem [†] tamẽ fugere poterit seruata distinctione, quam habes 7. q. 1. §. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. §. propter malitiam. in antiq.

Prælati sint similes Nabuthæ & Ambrosio.

† Vide D. Thomam 2. 2. q. 185. art. 5. vbi plene de hac re.

n ¶ *Colore.*] qui non excusat: vt s. eod. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 5. plerique. de simo. intantum.

o ¶ *Sedis eiusdem.*] nunquid correcta est decret. s. eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero inspicienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic quod decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, quod etiam illo casu id facere non possent præter licentiam Apostolicæ sedis: non ergo corrigit istam, sed pœnam adiicit.

p ¶ *Nomine.*] sic s. eod. lib. de elect. fundamenta.

a ¶ Intero

rint, vel receperint; aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarũ, vel ecclesiasticarum personarũ vbilibet arrestauerint, saisiuerint †, seu occupare præsumpserint: vel arrestari, saisiri †, aut occupari mandauerint aut occupata, saisita †, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxiliũ, consiliũ vel fauorẽ publice vel occulte: eo ipso sententiam excõmunicationis incurrant. Vniuersitates quoque quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto a. Prælatis b & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quódque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis † factarum hactenus vel faciẽdarũ in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorũ peruenerint †, nil soluant: nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidãt ipso facto. ¶ A supradictis autem excommunicationũ & interdicti sententijs nullus absolui valeat, præterquam in mortis † articulo c, absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione d transire.

¶ *Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.*

¶ Non obstãtibus e quibuscunque priuilegijs, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis: quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinarijs vel delegatis ecclesiasticis litigari. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Quoniam f (vt intellexi mus) quorundã iustitiariorum, balliuorũ, iudicumve secularium ac temporalium dominorũ in quibusdam partibus g præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine h ad forum † ecclesiasticum i pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas litteras iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel a lite, causa seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia cõfouemus k: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorum, vel impetrantium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum l ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundẽ, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere †: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum m)

a ¶ *Interdicto.*] in vniuersitatẽ non fertur sententia excõicationis. vt j. de sen. ex com. Romana §. in vniuersitatem.

b ¶ *Prælatis.*] hucusque dixit ď ijs, qui post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de ijs qui ante constitutionẽ vel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

c ¶ *Mortis articulo*] ille semper excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ *Dissimulatione.*] dissimulatio est peccatum mortale in prælato. 44. dist. sit rector. & cap. Ephesis. & 47. dist. cap. vlt. & ĩ. de offic. ordi. ir refragabili. Ioan. And.

e ¶ *Non obstantibus.*] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excom. c. vlt. in fi. ď priui. ne aliqui. & sic regula illa, decet concessum, & c. j. de reg. iu. nõ habet locum in ipso principe, vt ibi dixi.

Quoniam, vt intellexi mus.] Primo recitat abusum secularium potestatum. Secundo § illum statuit ibi, *Nos iustitiam.* Tertio transgressoribus pœnam imponit: ibi, *Si quis vero.* secundum Ioan. Mona. Ioan. And.

Casus. Aliquis laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summã, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicem ecclesiasticum. cap. fina. ĩ. de foro compet. isto met lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectũ: à sede Apostolica impetraui delegatum: voluit laicum ipsum conuenire corã iudice delegato, vel forte coram epõ: Vnde laicus istud notificauit iudici seculari, qui iudex præstat impedimentum, quo minus ipse laicus conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum conueniam coram iudice ecclesiastico, vel saccando bona mea, vel parentũ meorum: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquam incurrat pœnã, & quam? Respondet, ꝙ ipso facto incurrit sententiam excommunicationis: & non solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excõmunicationis: sed etiã laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniam perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sunt excommunicati: à qua excommunicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. Nota primo casum in quo faciens iniuriam laico, incurrit excommunicationem ipso iure. Aliũ vide ĩ. de elect. sciant cuncti. eod. lib.

¶ *Prima gloss. summat.*

f ¶ *Quoniam.*] Excommunicati sunt qui impediunt super causis ꝙ ad forum ecclesiastici de iure vel de consuetudine pertinent litteras a sede Apostolica impetrari, vel super ipsis corã ordinarijs vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.

g ¶ *Partibus.*] sicut olim erat in ciuitate ...fana ĩ. de sentent. excom. grauem.

h ¶ *Consuetudine.*] quæ dat iurisdictionẽ. ... q. 3. conquestus. de foro competen. cum contingat. in antiq. ad idem ĩ. eo. lib. de excep. cap. vlt.

i ¶ *Ecclesiasticum.*] de secularibus non intromittit se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus ĩ. de foro compet. licet ex suscepto.

k ¶ *Confouemus.*] sic ĩ. de sup. negl. præ. licet. nam & ordinata charitas à seipsa incipit. 23. q. 5. si non licet. de vsu pal. nisi specialis.

Additio. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectãtibus quam de alijs. 1. q. 1. multi. in princi. C. ď ser. & aqua. l. præses. ĩ. eo. lib. de offic. ordi. præsenti. § porro.

¶ *Glo. seq. not. & dat duo similia.*

l ¶ *Propinquorum.*] Nota casum in quo laico iniurias excõicatus est. sic ĩ. eo. lib. de electio. sciant. j. de sentent. excom. quicunque.

m ¶ *Satisfactum.*] ergo nõ sufficit cautio: imo debet præcedere satisfactio: sicut cũ quis excõicatus est pro manifesta offensa. ĩ. de verborum significatio. ex parte 1. & capit. seq. vel pro manifesta contumacia, vt infra de sententia excommunicat. venerabilibus. § secus.

† Aliàs, fecerunt.
† Aliàs, saisiri.
† Aliàs, saisita.
† In manuscriptis constanter legitur ita: & concessionis.
† Aliàs, peruenerint.
† In articulo mortis nulla est casuum reseruatio, & tũc omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt: concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de casuũ reseruatione.
† Quæ sint hæ causæ ... in c. ... de foro compet. ... Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in verbo, denunciatione ... Hispanus ... notab. ...
† Vide D. Thomam ... q. 16. art. 4. & 5.
† Vide Decium in c. ... in glos. in verbo, donec de iudic. in 2. lectura.

a ¶ *Absoluatur.*] tunc demum poterit ab ordinario absolui: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sentent. excommunication. nuper.

Eos qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum talia.* Ioan. And.

Casus. Dictum fuit supra cap. clericis ꝙ laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias siue collectas. Etiam dr in cap. quoniam. s. eod. quòd non possunt compellere laicos ad litigandum coram eis, si velint litigare coram iudice ecclesiastico, vel si reus nollet litigare corã iudice ecclesiastico, sed tñ actor vult litigare, & causa est ecclesiastica vel etiam mista. Sed quid, sunt aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellũt clericos ad soluendum tallias: nam sine obsequijs illorum non possent clerici viuere: vtrũ sint puniendi aliqua pœna? Respondetur ꝙ sic: nam ipso facto sunt excommunicati.

† Vide Ancharanum consil. 11. incip. factum super quo petitur consilium. & Lapum allegatione 51. incip. inspeximus.

Nota ꝙ prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte præiudicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

nullatenus absoluatur[a].

¶ Idem.

¶ *Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

Eos† qui[b] temporale dominium obtinentes, suis subditis[c], ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationẽ libertatis[d] ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere[e].

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.

¶ *Prima glos dicit quid declaret.*

b ¶ *Eos qui.*] Contra hos, cõtra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto. in glos. 1. in fine.

¶ *Glossa sequens resistetur per obiectionem.*

c ¶ *Subditis.*] Licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum consequendum: quæ competit quotiescunque aliquid dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo leg. 1.

Additio. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

d ¶ *Libertatis.*] Isti licet quo ad verba non viderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem, faciendo fraudẽ de persona ad personã. de quo dic vt 14. q. 3. plerique. supra de priuileg. quanto. ff. de legi. contra. j. de regulis iur. cap. vlt. & contra tales habebas prouisum. supra de sententia excommu. grauem.

Additio. Hic vt dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff. si quis aliquem test. prohi. l. 1. & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem. ff. de itine. actuque. l. veteres. vbi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioã. And.

e ¶ *Subiacere.*] In statutarijs, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ: dic vt supra de sentent. excommu. nouerint.

Addictio. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innocent. Ioan. And.

NE CLERICI VEL MONACHI SECVLARIbus negotijs se immisceant.

Continuatio domini Ilium.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs: verum quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se secularibus negotijs: ideo ad nos informandum ponit Romanus Pontifex rubricam: Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.*

Statutum.] Ponit declarationem veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, *Nisi.*

Casus. Dicitur in capitulo, super specula. eo. tit. in antiq. ꝙ clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum parochalium: vt rectores parochialiũ ecclesiarũ qui audiunt leges vel physicam, incurrerent pœnam capituli, super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Respondet ꝙ non: sed solũ intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, id est, quæ sub se habent capellas: in quibus capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam.

Nota primo, ꝙ non est licitum decanis, archidiaconis, pposits, cantoribus, & alijs obtinẽtibus dignitates audire leges vel physicã: tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispẽsat. Not. ꝙ rectores ecclesiarum parochialiũ qui sub se non habẽt capellas, dũmodo nõ sint sacerdotes, licite possũt audire leges. Quæritur, quare isti qui habent dignitatem, vt sint decani, præpositi, archidiaconi, nõ possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, ꝙ istud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quàm leges vel physica: vt dic. super Specula. Nota ꝙ rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotiũ, & non promouendi ad sacerdotium.

† Vide doctores & in primis Panormitanum in c. nõ magnopere. & in c. fin. extra ne clerici vel monachi. & Innocentiũ in c. similiter. extra de sum. trinit. & fide catho.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, Super specula. prohibens audientiã legũ vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

Statutũ[f]† felicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis[g], Cantoribus, & alijs clericis habentibus personatus audire leges[h] vel physicam[i] interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis[k] Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus[l] præsentis constitutionis oraculo ratione[m] ecclesiarum huiusmodi

f ¶ *Statutum.*] s. eo. super specula.

g ¶ *Plebanis.*] quod intellige vt dicitur.

h ¶ *Leges.*] non enim debent velle videri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de epis. & cle. repetita.

i ¶ *Physicam.*] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum. s. eo magnopere.

k ¶ *Clementis.*] quam non habemus, sed eis mentem hic inserit: & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

¶ *Glos seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respondet.*

l ¶ *Declaramus.*] Nota approbatam opinionem Gof. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & cõcordat Pet. de Samp. & Abbas & est ratio: quia constitutio illa pœnalis erat, & ideo restringenda. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concordantijs. non obstat. s. de electio. dudum 2. vbi dr ꝙ idem iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. Itẽ quo ad ordines: vides enim ꝙ archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatum. de electioni. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam animarũ: sed hoc est falsum, vt s. eo. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Inno. sm quosdam libros, & Hostiensis qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo ꝙ quis habet curam, sacerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curã habentes. Item ex eo ꝙ constitutio fauorabilis erat: & sic amplianda. j. de reg. iur. odia. Item ex eo ꝙ prædicare tenetur: vt in clementina dudum. § huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos. 16. q. 1. adijcimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura, cõprehẽduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum: vt supra eod. lib. de electione statutum. vel pone ꝙ annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

† Vide doctor. e d. tit. cap. super specula. & ibi Panor. nõ ista glossa ratio tantum valet sicut d. c. super specula. imo ppter regimen temporaliũ, quod habet ecclesia, est vtile scire leges arg. c. si in adiutoriũ 1e. dist. & gl. c. ad hoc. 88 di. nulli sacerdotum & qui sciat canones & leges, ille vere sciat iura. Bal. c. cum causam. de testi. 1 col. Fontanus.

m ¶ *Ratione.*] quasi diceret: si haberent dispẽsatiue vel alio modo

perso-

personatum cum illis ecclesijs, bene tenentur constitutioni vel si essent presbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt su pra dixi.

Glo. seq. quærit, arg. & solut. contrario arg. respondet.

Leges an sit licitum audit. clerico obtinenti ecclesiam parochialem habentem sub se vnicam capellam tantum.

a ¶ *Capellas.*]quid si vnicã habet capellam? Si arguamus à verbis, saltem duæ debet esse. ad hoc. j. de reg. iur. pluralis. cum suis con cord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere. ad hoc ff. vi bo. rap l. prætor ait. §. homines. insti. eo. tit. in prin. ad idem. s. eo. lib. de elect. c. pe. 1. respon. s. de priui. vt pri uilegia. ibi; aperiantur ecclesiæ id est, ecclesia. 1. dist. omnes le ges. cum suis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obstat arg. à verbis: quia non dicit hoc nisi fuerit plebania habens capellas, sed dici tur in plurali plebaniæ habẽtes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referã. Arg. prædi. decret. vt priuilegia.

Multa huc spectantia vide per Calderinum, consil. 1. tit. de magistris, & per Abbatẽ consil. 84. lib. 1.

ADDITIO. Hoc vi detur tenere Gul. in Spec. eo. tit. post prin. vbi dicit, quod plebania est habens diuersas capellas, in quibus, &c. Ioan Mona. dicit hic quod ex quo plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archi. d. nil dicit de hoc. Ioan And.

non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas[a] habentes, in quibus instituantur clerici perpetui[b] nequeuntes ab ipsis[c] absque causa rationabili[d] amoueri.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationẽ incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. II.

VT[†] periculosa[e] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque[f] religionem tacite vel expresse[g] professus[h], in scholis, vel alibi temere[i] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarũ, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus[k], vel maioris partis eiusdem, sibi eũdi ad studium licentia[l] primitus sit cõcessa. Si quis autem horum[m] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto[n]. ¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso[o] leges vel physicam audientes scienter[p] docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere[q]: simili[r] corpso sint sententia innodati.

¶ Idem.

¶ *Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiã exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.*

b ¶ *Perpetui.*] s. eod. lib. de capel. mona. c. vnico.

c ¶ *Ab ipsis.*] scilicet plebanijs, vel capellanis, & melius.

d ¶ *Absque causa rationabili*] de capel. mona. ca. vnico. vbi de hoc.

VT *periculosa.*] Primo causa præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorum: ibi, *Si quis.* Tertio ibi, *Doctores.* illam declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. s. de reg. c. fi. Est etiam periculosa propter exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in anti. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasteriũ sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studiũ generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quod non: quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodẽ themate, quod religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale: ipse autem dubitans quod non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitum suum vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. quod sic: nã ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio suo, & illum non expellit, est ipso facto excõicatus. Not. primo ex isto cap. quod religiosus fauore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandam: vtrum suus eps? Dicendum quod non: licet dicamus, quod eps regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in c. cum ab ecclesiarũ. de offi. ordi. in an. & l. fin. C. de iurisd. om. iud. vbi dr. quod quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tñ datur actori optio conueniendi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandã istã licentiã abbas dr prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad epm? Rñdetur, quod sic: si abbas non sit exemptus à iurisdictione epi: si autem sit exemptus, recurrendum esset ad Papam. immo dicunt plus doctores quod eps vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: quod nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, quod tempore illo elapso episcopus conferet.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

e ¶ *Vt periculosa.*] Tracta fuit de extrauaganti grauis, &, dolore non vacua.

f ¶ *Quamcunque.*] sumtũ approbatam. s. de vo. c. vno. eod. lib.

g ¶ *Vel expresse*] s. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. & in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. s. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. s. eod. c. 3. vtrumque: scilicet vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione adstringatur introductum in fauorem religionis & animarum sa lutem. Ioan And.

h ¶ *Professus.*] Nam professus non potest redire ad seculũ: qđ dic vt s. de regul. consulti.

i ¶ *Temere.*] Ex causa enim licet habitũ transformare, si iusta sit, puta timor. s. de vita & hone. cler. clerici in antiq. in glo clerici arma.

¶ *Glo. seq. recitat potest per obiect. & solutionem.*

k ¶ *Conuentus.*] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuẽtus. s. eod lib. de elec. si religiosus. 2. responso. sed illud fauore ecclesiarũ vacantiũ. ad idẽ s. de testa. c. vlt. & illud fauore vltimarum volũtatũ: & quia piũ executionis testamentorũ onus.

l ¶ *Licentia.*] & tunc potest omnia sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt not. 1. q. 7. cu pastoris de accu. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in fi. penul. glo. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligit Archid. nisi actum fuisset quod alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus, &c. Ioan. And.

m ¶ *Horum.*] id est, quod apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

n ¶ *Ipso facto.*] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata nõ est excõicatus[†], sed excõicandus secundum quod not. Inno. & Ber. 23. dist. si quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

† Similis glo. supra hoc. lib. ca. 1. & temp. ord verbo, apostata. & intellige hoc dictu prout in dicta glossa notatũ est.

¶ *Glo. seq. Quærit, arguit negatiue, solu contrarium.*

o ¶ *Dimisso*] quid si non dimiserit habitum? Videtur quod tunc doctores non sint excõicati: quia hæc pœna non est amplianda. j. de reg. iur. in pœnis. Dic cõtra, quia cõicant in crimine: & sic eadem & non minori excõicatione ligantur. de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ & in hoc poterit dici hoc potius veniread declarationem iuris veteris, quam nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet quod doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam nõ dimisso sint excommunicati, sequitur Archid. & hoc teneat saltem postquam monachus incidit, vt sic cõmunicet iam excõmunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de senten. excomm. contingit. 1. Io. A.

p ¶ *Scienter.*] vbi incederent in habitu, non haberet locum ignorantia verisimiliter. Sed vbi dimiserant habitum, probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholarium & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarum loco manentis, quòd licet in habitu intraret, excusaretur doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo. s. co. lib. de reg. c. 1. vbi in fin. Ioan And.

¶ *Glo. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit & soluit, tertio iterum quærit & soluit.*

q ¶ *Retinere.*] Not. officium doctoris scholarẽ de scholis expellere. & per id quod dicit, retinere, dicas quod licet doctor sciat[†] monachũ habentem domum iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhabitat audire: excõicatus non est: iam enim inhibere nõ posset quin fiet in domo propria. & facit qđ dixi j. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus non vult exire schol:s? Vr per hanc litterã quod licite vi possit expelli. ad hoc de sent. excom. veniens. in antiq. & hoc maxime si vera esset opinio. quod excõicatus non gauderet priui legio canonis: quod non est verum, secundum Ioan. Ber. & Hostiẽ. qui de hoc not. 17. q. 4. si quis deinceps. de senten. excom. contingit. Quid si nõ potest expelli? Exeat scholis doctor ad instar eius quod dicimus: cum excõicatus intrat ecclesiam: vt no. 11. q. 3. si cut Apostoli. & per modernos. s. de senten. excom nuper.

† Idẽ Ioã. Monac. & Archid.

† Ipse doctor, secus enim in monacho cui prohibetur audi tus & studium. s. eod. c. fin. Io. And.

r ¶ *Simili.*] quia communicant in crimine, vt dixi. & quia condi tor sibi

CAP. III.

EPiscopus[a] †, seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc[b] veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia[c] mediante. Nã licet clericis causas sanguinis agitare non liceat[d], eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalẽ) debẽt & possunt[e] metu irregularitatis cessante alijs delegare.

FINIS LIBRI TERTII.

† Præter doctores hic vide notata in capitul. ex litteris. extra de excessibus prælat. & in c. in archiepiscopatu de rapt.

tor sibi non reseruauit absolutionem, alijs indulsisse vt. s. de sent. excom. nuper. & facit quod not. s. eod. super specula.

a Episcopus.] Ponit dictum cuius causam reddens soluit obstaculum; ibi, *Nam licet.*

CASVS. Episcopus Pictauen. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iurisdictionem temporalem, deputauit aliquem balliuum vel iudicem ad illam iurisdictionem exercendam: deinde cum dictus balliuus vel iudex haberet in suis carceribus vel vinculis aliquem malefactorem: ipse prælatus clericus dicto iudici vel balliuo mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iustitiã: vnde iudex iste vel balliuus secularis magis excitatus ex iussione domini sui, talem reum & criminosum condemnauit vltimo supplicio: vtrum episcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet quod nõ, dummodo nõ mandauerit, vt illum condemnaret vltimo supplicio: sed solum mãdauerit, vt faceret bonam iustitiam: Nam si iudex secularis excessit, non est imputandum ipsi epõ vel prælato. Not. primo hic optimum tex. quod delegatus inferioris à principe, potest exequi sententiam suam, si hoc in commissione exprimatur. de quo de foro competen. in anti. si quis contra clericum. Not. secundo casum, in quo quis potest per alium, quod non potest per seipsum. de quo j. de reg. iur. potest quis Domi.

Prima glo. dicit quid declarat.

a Episcopus.] Emanauit ad declarationem eorum quæ notant Ber. Innoc. & Moderni. s. eod. clericis. vbi videbatur glo. & Host. sentire, quod generalem vicarium vel balliuum posset dare ad talia; sed non specialem. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt quod si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiam secundum eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habentibus, habes hic, & quomodo eam committere possint. Quid iuris de clericis iniuriam passis, & quomodo de ipsa conqueri possunt, habes j. de homi. prælatus.

ADDITIO. Conformiter ad glossam & Host. s. eo clericis. dicebat Gof. de Kapto. in archiepiscopatu, quod cõsulebat prælato habẽti iurisdictionẽ tẽporalẽ, quod nõ cõmittat in specie laico puniẽdũ corporaliter, sed generaliter delegaret causarum vniuersitatẽ, quæ sunt ad pœnam sanguinis. Et si Gof. intellexit quod non exprimat de pœna corporali inferenda in speciali concessione, hæc decretalis non resistit huic consilio. Io. A.

Glo seq infert & ponit dictum Hostiensis.

b Super hoc] maleficio. ergo & specialiter cõmittere: dicit Host. s. eo. clericis, quod sibi placeret, quod aut daretur clericis licentia tales causas iudicandi per seipsos, aut taliũ causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cũ cõmissio sit contra ius. ff de of. eius cui man. est iu. l. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id quod not. de rap. in archiepiscopatu. in vlti. glo. nam saltem vltimum supplicium & membri mutilatio non delegantur etiam iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in text.

Prælatus iurisdictionem obtinens temporalẽ, potest etiam in specialitate causarum [illegible] alij delegare.

Glo se. j. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Io. And.

c Iustitia mediante.] Quid si contra iustitiam? Dic idem [illegible]: Nam epĩs qui mandauit iustitiam fieri, non est in culpa si iusticiarius delinquat, & absit quod ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5. de occidendis. non obstat j. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præcessit: & casus qui culpam sequitur bene imputatur. de hoc p. cne de homi. sicut dignum. in antiq. hic nulla culpa præcessit.

† Conco. Archid. allega quod in generali mandato non venit aliquid illicitum. concord. quod scripsi s. tit. 1 cap. vltim circa medium [illegible] gosi [illegible]. Ioan. And.

d Non liceat.] s. eod clericis. & c. sententiam.

e Possunt.] Ergo potest quis per alium quod non per se. de hoc dixi j. de reg. iur. potest quis. Ioan. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.
DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

Continuatio domini Helie.

¶ Visum fuit supra in tribus libris praecedentibus de illis quae spectant ad clericos: nunc videndum est de illis quae spectant ad laicos: videlicet de matrimonijs: ideo merito annectitur rubrica de sponsalibus & matrimonijs.

Ex sponsalibus. Sunt duae partes. Prima tractat de sponsalibus puris: Primo in genere: Secundo in specie: ibi, Quare. Secunda tractat de conditionalibus ibi, Ille vero. Ioan. And.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformatione matrimonij ca. 3. conferet enim multa pro textu & glossa.

Pro intellectu huius cap. praesupponendum est quid sit publicae honestatis iustitia. Vnde iustitia publicae honestatis est quoddam impedimentum quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, quod oritur ex consensu praestito in sponsalibus. vt si monachus contrahat cum aliqua, tunc consanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honestum est, ex quo monachus consensit in illam, quod aliquis consanguineus eam habere nō possit. Et fuit introductum hoc impedimentum propter honestatem duntaxat. de hoc per Panor. in c. iuuenis eod. tit. in antiq.

Casus. Aliquis Titius contraxit sponsalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro quod ego accipiam te in vxorem: & e conuerso illa Berta promisit & iurauit illum Titium accipere in virum: tractu temporis Titius contraxit secunda sponsalia cū cōsanguinea Bertae: & sic orta fuit iustitia publicae honestatis inter Titium & consanguineas ipsius Bertae, & inter Bertam & consanguineos Titij: quaeritur vtrum Titius poterit contrahere matrimonium cū ista secunda sponsa? Respondetur quod non, obstante impedimento iustitiae publicae honestatis, quod est sufficiens impedimentum ad impediendum matrimonium contrahendum: & si de facto contraheret cum secunda, dirimeretur istud matrimonium vigore illius impedimenti: & non obstante ista secunda, sponsa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus quod Titius contraxit sponsalia cum Berta sub aliqua conditione: postea pendente conditione contraxit matrimonium de praesenti cum consanguinea Bertae: vtrum per istud matrimonium de praesenti fuerint soluta priora sponsalia? Respondetur quod sic: quia per sponsalia cōditionalia non contrahitur iustitia publicae honestatis: Secus si sponsalia essent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriatur iustitia publicae honestatis, non frangerentur priora sponsalia: immo Titius compelleretur contrahere cum Berta, cum qua primo contraxit sponsalia: vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Not. primo, quod publica honestas impedit matrimonium contrahendū, & dirimit iam contractum. Not. quod antequam ex sponsalibus oriatur iustitia publicae honestatis, requiritur quod sponsalia sint pura & certa. Not. quod ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur publica honestas: ideo si monachus vel presbyter contraheret: aliquis ex consanguineis monachi vel presbyteri non posset eam habere in vxorem: ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensus: quia monachus habet consensum: quia consensus est de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensus: sed sunt nulla propter susceptionem sacri ordinis. Not. quod si quis contraxit sponsalia de futuro: & postea contrahat per verba de praesenti cū consanguinea primae sponsae: debet remanere cū prima. Sed quid si ipse cognouit secundam? Dicendum quod neutram debet habere, non primam propter affinitatem subsecutam: quia contrahendo cum secunda & eam cognoscendo contracta fuit consanguinitas cum prima. Et licet affinitas superueniens non dirimat matrimonium: tamen dirimit sponsalia: nec habebit secundam propter impedimentum publicae honestatis. Not. vlterius ibi, Ille vero. quod si quis contrahat sponsalia conditionalia, quia promisit aliquam accipere in vxorem sub aliqua conditione honesta & licita: (quia si esset conditio turpis, tunc sponsalia remanerent pura) ista conditio honesta & licita suspendit effectum. Si ergo suspensus contrahat per verba de praesenti cum consanguinea primae sponsae, habebit secundam, puta consanguineam primae sponsae: quia fuit contracta publica honestas. Sed quid si contraxit cum consanguinea primae sponsae per verba de futuro: quia si cōtraxisset per verba de praesenti cum ista secunda, non est dubium, quia debeo habere istam secundā & non primam? Rndet glo. quod idem esset sicut si contraxissem cum secūda per verba de praesenti: quia ex quo inter me & secundam nō est impedimentū, sum obligatus secundae & non primae. Not. quatuor impedimenta quae inducunt nullitatem sponsaliorum respectu vinculi matrimonialis. haec sunt expressa in textu. Not. quod affinitas inducit nullitatem, sicut consanguinitas. de quo de cōsan. & affi. non debet. Dominicus.

† De impedimēto iustitiae publicae honestatis quid sit, & vnde proueniat, vide B. Thomam in quaestionibus additis ad tertiam partem q. 55. art. 4. & doctores scholasticos in 4. sentent. dist. 41.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quae habet dirimere sequentia sponsalia, sed non praecedentia.*

CAP. VNICVM.

Ex sponsalibus[a] † puris & certis[b], etiam si consanguinitatis[c] affinitatis[d], frigiditatis[e], religionis[f], aut alia quauis[h] ratione sint nulla, dummodo nō sint nulla ex defectu consensus[i]: oritur efficax ad impediendum & dirimendū sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad praecedentia dissoluendum[k], impedimentum iustitiae publicae honestatis[l]. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cū aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem[m] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicae honestatis iustitiā ex secūdis spōsalibus subsecutam minime derogatur[n])

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

a ¶ *Ex spōsalibus.*] Emanauit ad declarationem eorum quae not. 27. q. 2. si quis desponsauerit. & ℨ. eod. tit. ad audientiam.

b ¶ *Puris.*] conditionalia non inducunt publicae honestatis iustitiam, vt dicitur in fine.

c ¶ *Certis.*] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij: incerta sunt quando promisit ducere vnam ex filiabus Titij. ad hoc ℨ. eod. ca. ex litteris 2.

d ¶ *Consanguinitatis.*] scilicet intra gradum quartum. ℨ. de consan. non debet. & iste erat casus. ℨ. eod. ad audientiam.

e ¶ *Affinitatis.*] in primo genere & quarto gradu, vel citeriori. ℨ. de consan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando praecessit: secus si secuta fuerit: de eo qui cognouit cons. ng. vxo. suae discretionem.

f ¶ *Frigiditatis.*] ℨ. de frigi. per totum.

Additio. Et vide distinctionem quam scripsi eod. tit. de frigid. cap. fraternitatis. in fine. Ioan. And.

g ¶ *Religionis.*] praecedentis ℨ. de vo. c. vnico. quia tunc nullum est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia: vt ℨ. de conuer. coniu. ex publico. & c. 2.

h ¶ *Alia quauis.*] sicut dicebat praedictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multae aliae causae reperiuntur: puta votum solenne, cognatio spiritalis & regalis, & reliqua impedimenta: vt dixi in summa. 4. lib.

i ¶ *Consensus.*] puta cōtracta ab infante vel furioso. ℨ. eo. dilectus. & de despon. impu. litteras. & c. accessit.

Additio. Vel per iocum, vbi iocus est potens, secūdum Vin. qui sic not. eo. titu. ad audientiam. & Archi. hic. ad hoc. 32. q. 2. nequis. versi. illud autem. facit ℨ. de sent. excom. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. duo pueri. super 5. glo. Ioan. And.

k ¶ *Dissoluendum.*] bene ergo † dicebant Hug Io. & sui sequaces: qui dicebant monachum, sacerdotem, frigidum, & similes personas contrahendo cum aliqua impedire omnes consanguineos contrahere cum eadem: vt not. in praedi. c. si quis desponsauerit.

† Sequitur Petrus de Ancharano. Fonte.

l ¶ *Publicae honestatis.*] ℨ. eod. sponsam. Publicae enim honestatis est, ex quo consanguineus meus viuens vel mortuus consenserit in Bertam, quod ego illam habere non possum.

Additio. Vide quod scripsi de hoc impedimento publicae honestatis in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunensi. in decre. non debet. de consangui. & affi. super glo. vt melius.

m ¶ *Idem fecit.*] scilicet quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarū promissio. ff eo. tit. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo contraxit, & secundam cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatem superuenientem: quae soluit sponsalia de futuro, vt ℨ. de eo qui cogno. consang. vxo. suę. veniens 1. & c. ex litteris. secundā habere non poterit: quia publicae honestatis iustitia illum contractum impedit & dirimit, vt ℨ. proxi responso.

Sponsalia quid sint, vide per Theologos lib. 4. sent. dist. 27.

¶ *Glo. seq. ___ per obstrictionem.*

n ¶ *Derogatur.*] No. quod licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de

salia de futuro: superueniens tamen iustitia publicæ honestatis ip sa non dissoluit, & in primo: secunda enim sponsalia tolluntur per publicæ honestatis iustitiam ex primis inductam: non ergo ex secundis potest esse honestas, quæ soluat prima. & est si 57. d. It. si quis.

a Obligatus.] nisi cum alia non ipsius consanguinea contraheret per verba de præsenti. s. eo. si iter vel superuenirent aliquod de ijs impedimentis, quæ dixi in summula, circa principium.

Glo. seq. dicit quid approbat & reprobat ille §.

b Ille vero.] reprobatur opinio Inno. not. de spon. duorum. cap. 1. vbi dicebat quod per sponsalia sub conditione cotracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Hostien. contra s. eod. ad audientiam. Io. And.

c Ante.] secus si post: quia tunc non deesset consensus, sed esset perinde ac si à principio pure contraxisset.

Glo. seq. quærit & soluit.

d Præsenti.] quid si contrahit cum consanguinea primæ, de qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia conditionalia? Credo quod sic. si enim prima sponsalia inducunt publicæ honestatis iustitiam, per iustitiam publicæ honestatis superuenientem, ex secundis non soluuntur. vt j. proxi. responso. sed si per prima non inducitur iustitia, puto quod per iustitiam superuenientem ex secundis bene soluantur prima, licet in veritate prima sponsalia dicenda non sint: ex quo consensus defecerat, vt hic. sic enim est in alijs impedimentis. s. de eo qui cog. consang. vxo. suæ veniens. cum si. vnde si post secundum contractum superueniat conditio: dico quod primum matrimonium consummare non potest: publica enim honestas non insurgit à die contractus, sed à die conditionis, & ideo publica honestas quæ præuenit conditionem, habet matrimonium impedire & dirimere: vt s. 1. respon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiurand. quemadmodum.

Glo. seq. primo soluit duo dubia; demum ponit opi. Host. quæ recitetur per quæstionem.

e Conditionem.] Hæc vera intelligas nisi interueniat carnis copula [1]: quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. l. i. de hoc satis eod. tit. per tuas. Et sic esset ibi consensus & matrimoniū: vnde tum propter affinitatem, tum propter iustitiam non teneret matrimonium postea cum consanguinea contractum: & intellige de conditione honesta, non de tali quæ habeatur pro non adiecta. s. de con. si. c. vlti. quia illa inducerent publicam honestatem, ac si pure contracta fuissent [2]. & not. Hostien. s. eod. ad audientiam quod si quis sub tali conditione contrahat cum aliqua, promitto quod te ducam in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum consanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam si non apponatur: tamen quando non exprimitur, consensus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de condi. & demonstra. l. conditiones extrinsecus. & not. de iureiur. quemadmodum, tacitum tamen si exprimatur, facit rem conditionalem [3]. ff. de leg. 1. si ita legatum § 1. vbi conditio si volet, posita in persona legatarij facit conditionale legatū. vide quod not. ff. de con. & de. non. l. aliquan. so. l. et expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa.

> [1] In manuscriptis exemplaribus ac vetustioribus etiam impressis constanter legitur ita: sicuti ex cōsensum nō habentib. &c.
>
> [2] Si tamē sponsal. b. fuerint renunciatū, aut sponsa publice fornicata cū alijs fuerit, tunc sequens copula non inducit matrimonium quemadmodu. de iureiur. Feli. c. cum M. de con. sti. col. pe. Idem si cōditio ista ponatur, ducite in vxorē, vel dabo tibi centū, post copulam liberatur dādo centū. Alla. in sua sum. ij. parte, lib. 7. atq. 1. titu. 8. circa si. spon.
>
> [3] Idem intelligas de conditione de futuro, nō de præsenti, vel præterito. quod probat Ioan. Mo. per hanc litteram quæ dicit, ante conditionem, &c.
>
> Sequuntur aucti. de ista tractant in l. item aliquando si de con. & demonstra. plenius & ité quia si de part. sent.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

Dictum fuit supra tit. proxi. de quodam impedimento quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimēto publicæ honestatis; tunc videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti siue sponsalia de præsenti ideo ponitur rubrica, de desponsatione impuberum. Vnde sciendum quod sponsalia dicuntur a spondeo spondes, quod est promitto l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie sponsalia. sed matrimonium improprie appellatur, sponsalia sed ideo appellatur sponsalia, quia sponsus promittit contrahere matrimonium carnaliter.

ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus [a].

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan. And.

Ille vero [b] qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante [c] conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti [d]: cum secunda remanere debebit: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem [e] extantem, sicuti [1] consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

Infantes adinuicem.] Sunt tres partes. Prima tractat de sponsalibus contractis per infantes ambos vel alterū: Secunda: ibi, *Idem quoque.* de matrimonio contracto per impuberes. Tertia ibi, *Porro.* de sponsalibus contractis per parentes pro filijs, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

Bonifacius octauus.

Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenientiā maioris ætatis nō validantur, nec publicā honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. hoc dicit usq; ad §. idē quoque. Dominicus.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30. q. 2. cap. vnico. & s. eo litteras. aliæ diuersæ determinationes j. ponuntur in glo. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt sponsalia per verba de futuro: puta masculus promisit quod feminam acciperet in vxorē, & femina promisit quod masculum acciperet in virum: certum est quod non tenent sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus quod ipsi infantes sic steterunt vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu temporis validentur sponsalia? Rñdetur quod ex solo cursu temporis sponsalia non assumunt vires, nisi verbo fuerint validata. vt quia masculus vocat eam sponsam, & econuerso illa vocat masculum sponsum: & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur quia in illis partibus spōsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & istud faciebant isti iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Idem dicendum est de impuberibus respectu matrimonij quādo isti impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimonium: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorem, vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solent facere vir & vxor: tūc enim ex illo actu matrimonium assumit vires. Sed quid? ponamus quod pater Titij contraxit sponsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & vtrū ex illis sponsalibus oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum publicæ honestatis, ac si idem filius personaliter contraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expresse nec tacite. & tunc non est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. Not. primo quod minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere possunt. Et ratio huius est quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habent consensum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescunt per diuturnitatem temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quod impuberes non possunt contrahere per verba de præsenti: fallit si malitia supplet ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci quod malitia supplet ætatem? Dicit Hostien. quod requiritur quod se cognoscant carnaliter. sed istud non placet glo. nec doctoribus: quia potest esse quod aliquis iuuenis intra xiiij. annū cognouit alias mulieres carnaliter. & ista sponsa fuit cognita ab alijs masculis: & sic constat quod isti iuuenes sunt potentes ad coitum: nec refert an sponsa fuerit cognita per sponsum vel non. Not. quod matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. quod si pater contrahat matrimonium pro filio præsente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacens videtur consentire: licet agatur de actu oneroso Regulariter autem in actu oneroso tacens non habetur pro consentiente. l. filiusfamilias ff. de procura. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro consentiente. Vnde sicut existens in mari exponit se infinitis periculis, similiter contrahentes matrimoniū exponunt se infinitis periculis. Not. quod pater non potest filium ignorantem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. Not. quod vbi datur permistio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concursus habilitatis in vtroque. de quo j. in regu. vt l. de reg. iu. Not. tres modos quibus pro l. [illegible] ratificare sponsalia, quæ non tenuerant. Dominic.

f Infantes.] Hi sponsalia contrahere non possunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc supra eodem l. o. de

> Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem q. 43 ar. 1 & 2. & doctores lib. 4. sent. dist. 27. & Dominicum consil. 10. in si. Qua dist. vse.
>
> De ætate infantili, seu de prima hominis ætate vide Ioan. Anan. in rubrica de delictis puerorum. Baldum in repetitione l. si pater de testa. lib. 6. & Cynum l. si infanti. C. de iure deliber.

<CAP. VNI.>

CAP. VNI.

Infantes [f] adinuicem

lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

Glo. seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.

a *Septennio.*] Not. quod licet quo ad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum s. eod. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiã secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & s. eod. literas. & cap. accessit.

ADDITIO. In sexu est differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim nõ est in sexu differentia. In vtroq; enim sexu finit xxv. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. fac. sine decr. rata habe. l. fin. insti. de cura. in princ. Ioã. And.

b *Eis.*] ignorantibus vel scientibus nõ curo: sed aliter in maioribus: vt j. §. porro. Ioannes. And.

c *Verbo.*] quia post septennium adinuicem vocant se sponsos.

d *Vel facto.*] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & sic non refert an quid fiat verbo vel facto. de ap. dilecti 1. & cap. nostrum. & ad hoc concor. de resti. spo. ex parte.

Sponsalia contracta ante septénium ratificantur verbo vel facto.

e *Conualescunt.*] j. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc c. solutionem quam dixi j. de regu. iuris. non firmatur. cod. lib. scilicet quod solo temporis tractu non firmatur qđ à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdũ expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

inuicẽ, vel vnus maior septennio[a] & alter minor sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis[b]: nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu alias verbo[c] vel facto[d] ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti tẽporis minime conualescũt[e]: & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiã non inducũt[f].

Sponsalia per verba de præsenti cõtracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. hoc dicit. Dominicus.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat[g], per verba contraxerint de præsenti: spõsalia enim illa, quę iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro[h] (licet verba consensum exprimẽtia de præsenti haberẽt, & matrimonium[i] contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimoniũ ętate nõ tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum[k] alium contrahentes eosdem cũ eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filijs non tenent: nisi ipsis pręsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex postfacto. hoc dicit. Dominicus.

Porro[m] ex sponsalibus, quę parentes pro filijs[n] puberibus vel impuberibus plerunque cõtrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cõtradixerint[o], obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorãtes eadem sponsalia[p] post sciẽtes ratificauerũt tacite † vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filijs, nec ipsi filij obligãtur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit[q].

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto. al legat ff loca. item quæritur. §. fina & l. seq. Ioan. And.

f *Non inducunt*] s. eod. cap. proximo.

Glo. seq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tancre. quam etiam improbat per rationem.

g *Supplebat.*] s. de spon. veniens. & ca. ad id quod. s. eo puberes. & cap. de illis. Et sic not. quod si malitia suppleat ætatem. contrahere poterunt matrimonium. & concord. s. eod. cap. vlti. & c. de illis. & est hoc contra opin. Tan. & Hostien.[1] qui dixerunt in prædic. decre. de illis. quod ad hoc vt teneat matrimonium contractum inter minores, in quibus malitia supplet ætatem, requiritur quod inuicem se cognouerint, cum de hoc aliter constare non possit, ex quo sunt minores. Sed Gof. ibi contra. cui concord. Bernar. Innocen. & Abbas. & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij. annis à pluribus est cognita? Hi contrahunt matrimonium. [Simul vel cum diuersis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere? Ioan. And.

1 Quæ adhuc hic placet. Archi. Ioan. And.

Glo. seq. dist. quid approbat, & illud coadiuuat.

h *De futuro.*] Approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Innoc. & Hostien. s. eod. à nobis. Probabatur olim hoc per decre. cap. attestationes & c. vltim. & s. de condic. ap. super eo. Sæpe enim extra id quod agitur tacita nascitur obligatio. ff. commo. si is qui cõmodatum. §. vltimo.

ADDITIO. Ad supradicta inducitur quod nõ séper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan. And.

i *Matrimonium.*] & non sponsalia. vnde non videbantur sponsalia. ad hoc s. de off. deleg. cum super. in antiq. ff. de sponsali. quæsitum. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. nec matrimoniũ: quia ætas prohibebat: sed primum falsum, vt hic vides. Et sic not. illud generale: Si non valet vt ago, valeat vt valere potest. s. eod. à nobis.

k *Modum alium.*] vt quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur vt coniuges.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium præter carnalem copulam. cõtra de matri. contract. capitu. 1. Archidiaconus signat, sed non soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. quod sponsalia de futuro verbis & mente contrahentiũ per amplexus, oscula, & his similia, non transeũt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt, vt s. de spon. cap. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu consensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

Sponsalia de futuro quandoq; sine copula transeũt in matrimonium.

l *Pubertatis.*] Statim ergo fugere debet quàm cito potest. quod dic vt s. de spon. ad id quod. & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. s. eo. tit. cap. vlt. per Abbaté.

ADDITIO. Vt ibi scrip. in fin. Ioan. And.

m *Porro.*] Declarat notata per Innoc. & Hostiensem s. de restit. spolia. ex parte.

n *Pro filiis.*] non eis mandantibus: quia tũc idem est ac si ipsi contraherent. s. eod. libro de procura. cap. vlti.

o *Contradixerint.*] Ergo qui tacet, hoc casu non consentit. j. de regulis iuris. qui tacet. cum suis concord.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Monach.

† Intellige tamen quod aliud factũ concurrat cum illa taciturnitate, scilicet copula, aut aliud simile. Io. An. de Ancharana. addenotata. Bar. in l. quo enim. ff. rẽ ra. habe. Fonta.

Glo. seq. recitetur per q. & ponit opinionem Host. & contrariam Innocen. & primam approbat.

p *Sponsalia.*] contracta per parentes. & idem eadem ratione intelligas de quolibet alio s. de spõ. ad id quod. & supra de matrim. contract. contra interdic. eccle. cap. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hostien. sed Innocen. ibi not. contrarium: dicens speciale in patre, vt nomine filiæ præsentis & non contradicentis possit sponsalia contrahere. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. & l. seq. C. de nup. viduæ. secus in tutore. ff. de spon. si puellæ. & non obstat de spon. ad id quod[1]. quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundum eum. sed verius videtur quod dicit Host. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inno & quod decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inuenimus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quàm in præcedentibus casibus.

1 Hæc loquitur in vitrico, sequens in fratre. decret. ex parte. superius allegata in patrem Ioan. And.

q *Surgit.*] Reprobatur opinio Rainutij in summa, de sponsal. §. pone quòd. & Petri de Samp. & Abbatis supra eodem titulo, capitul. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur quòd pater filium non adultum potest cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalibus contractis à patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia. & nitebantur idem probare per decretalem. supra eodem, accessit. ad finem, quæ non facit, vt ibi not. approbatur tamen opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notant. & erat casus expressus. vigesimaoctaua quæstione secunda. l. diuinæ. palea est. Ioan. And.

DE CO-

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Visum est supra de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, et dirimit iam contractum: ideo annectit rubricā, de cognatione spirituali.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Inter baptizatū & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. hoc dicit vsque ad §. ex confirmatione. Dominicus.

CAP. I.

Nedum a † inter baptizatum & illum, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundē baptizatum & suscipiētis filios & vxorem b ante susceptionem carnaliter cognitam c ab eodē: immo etiam inter suscipientem d patremque baptizati & matrem e, cognationem spiritualem f in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post cōtractum g. Et eadem h quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

¶ Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ex confirmatione quoq; seu frontis i chrismatione spiritualis cognatio eisdem k modis cō trahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 24. de reformatione matrimonij, ca. 2. & 8. Thomā in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 56. per totum. & theologos lib. 4 sent. dist. 42.

Nedum. Potest diuidi in tres partes. Primo ponit quatuor spirituales cognationes prouenientes ex leuatione in baptismo. Secunda: ibi, *Et eadem*: ponit eandē quæ ex baptizatione proueniunt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex *confirmatione*. secundum Io. An. CASVS. Titius Bertā leuauit de sacro fonte: non est dubiū ꝙ inter leuantem & Titium suscipientem, & Bertā leuatam, idest, susceptā cōtrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis: scilicet inter baptizatum & filios leuātis patrini. Item inter baptizatum & vxorem leuantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: immo etiam cōtrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur ꝙ effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium contrahēdum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent contrahere: & si de facto ɔ̄hant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest cō trahi matrimonium inter filiolum & vxorem patrini, nec inter cō patres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Rñdet Romanus Pōtifex ꝙ sic: dicēs ꝙ illa quæ fuerūt dicta de leuāte & leuato, debent etiā intelligi de baptizante & baptizato: vt ponamus ꝙ laicus in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idē dicendum est de sacramento confirmationis: vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicēdum in alijs sacramē tis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. No. ꝙ cognatio spiritualis cōtrahitur inter leuantem & leuatum: vnde iura communiter vtuntur illis verbis, leuans, leuatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum ꝙ plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum ꝙ aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. ꝙ inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis cōtrahitur: ita ꝙ vxor leuantis dicitur matrina leuati: nā vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. ꝙ ex sacramento confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. Not. ꝙ leuatus de sacro fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum. de quo ĩ. eod. cap. 1. & cap. super eo. Not. quòd iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos, contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Domi.

a ¶ *Nedum inter baptizatum.*] cognationem spiritualem, &c. quod est infra

b ¶ *Vxorem.*] nunquid idem de concubina, 1 leuantis prius cognita. de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlti. glo.

1 De hoc articulo ꝑter doctores hic, vide interpretes in cap. Martinus. extra de cognat. spirituali.

ADDITIO. Et dixi post Inno. ĩ. eod. Martinus. vbi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archid. hic tenebat ꝙ non cō trahatur per rationem quam ponit in glo. fin. Ad decre. contracto. ĩ. eod. respondendum. ꝙ loquitur secundum opinionem mulierum: vt ibi dixi. Ad id quod dicitur de affinitate, respondendum, quòd illud in vinculum carnale: quod per carnalia & illicita contrahi potest Ioan. And.

c ¶ *Cognitam.*] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor, post & non primo carnaliter sit cognita: quia per vnionem carnis sequentē non potest transire in vnionem spiritus præcedentem. 30. q. 4. post vxoris. vir ergo & vxor sibi communicant actiones spirituales. 30. q. 4. si q̄s vnus. ĩ. eod. tit. Martinus. licet non passiones. vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuās alteri cuius filius non est, compater non est: vt ĩ. eod. probatur. quod dic vt not. ĩ. eod. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. ꝙ illud quod agit pars corporis, æquum est vt alteri parti communicetur: sed non sic communicatur alteri, quod in persona filij alterius tātum agitur: & ista fit ratio. Vel dic quòd satis est leuanti habere commatrem, matrem ipsius leuati. Et not. ꝙ si leuās primo cognouerat vxorem, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel nō: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ *Suscipientem.*] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitā. 30. q. 4. si quis vnus. ĩ. eod. tit. Martinus.

e ¶ *Et matrem.*] Not. non dixit, patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem. si igitur de prima vxore vel concubina vir procreet filium: ille qui leuat filium est compater concubinæ, & viri: sed non eius vxoris, vt ĩ. dixi.

f ¶ *Spiritualem.*] quæ dignior est q̄ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spiritualis, attinentia proueniens ex sacramenti datione, vel ad id detentione. est etiā cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

Cognatio spiritualis quid sit vide p theologos sūma lastricos li. 4. sent. dist. 42.

g ¶ *Contractum.*] si igitur leuans & leuatus, vel leuatus & filius leuantis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans 1 & parentes leuati contrahunt, non tenet matrimonium. Scire debes quòd pater spiritualis si copuletur sorori filiæ spiritualis, bene tenet matrimonium. 30. q. c. vlti. & vt ibi not. Io. bene potest pater sumere filiam spiritualem filij carnalis, & ecōuerso, scilicet filiam carnalem filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat: vt ĩ. eo. c. 1. & c. super eo. non tamen ascendit, cum cautum non reperiatur: & edictum de matrimonio prohibitorū est. supra de spon. cum apud.

1 Vel ipsius vxor prius cognita. Io. And.

h ¶ *Eadem.*] vt scilicet si baptizans & baptizatus, vel baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat. ad hoc. ĩ. eod. tit. c. vlti. & non est ita in eo qui recipitur ad pœnitentiam: vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & est expressum ĩ. eod. c. vlti. in fin.

ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

i ¶ *Frontis.*] hoc fit a solo episcopo ; de conse. distin. 5. manus. ĩ. de consuetu. quanto. in vertice autem chrismant presbyteri. de cō secra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramēto confirmationis non dicitur quis verus 4 Christianus. de conse. dist. 5. c. 1.

¶ Vide concilium Tridēt. sessio. 7. de cōfirmat. cano. 1. & sessio. 24. in princip. cap. 4.

ADDITIO. Confirmatio ista debet fieri in fronte, vt hic. locus est enim de substantia sacramenti. remittit Archidiaconus de consecra. dist. 5. nouissime. Ioan. And.

K ¶ *Eisdem modis.*] scilicet inter confirmatum & suscipientem, & confirmatum & filium suscipientis, & confirmatum & vxorem suscipientis prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem suscipientis prius cognitam. Item inter ipsum confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmantis, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parentes confirmati. hoc vult dicere, eisdem modis. vn de xx. sunt casus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in summa quarti libri.

4 Melius dixisset, plenꝰ Christianus, q̄ verus Christianus. vt habet textus. quem citat in c. 1. de conse crat. dist. 5.

ADDITIO. Nec est plures reperiri qui dirimant. ĩ. cap. proxi.

Isti

Isti autem omnes pertinent ad paternitatem & filiationem, aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus consistit omnis cognatio spiritualis: non enim habemus auos vel nepotes spirituales. & vide quod scripsi supra eodem ut. super rubrica. & cap. Martinus. in fine. Ioan. And.

P*er catechismum.*] Pōnit dictum quod secundo probat: ibi, *Vt ex prædecessoris.* tertio illud determinat: ibi, *Per illam.*

¶ Vide theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 42. & B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 59. art. 2.

Per catechismū contrahitur cognatio spiritualis, eius tamen effectus est impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractū. Vnde sciendum, quòd catechismus est instructio, quæ fit communiter hodie ante fores Ecclesiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri solis adultis.

Casus. Ego tenui puellam ante fores Ecclesiæ antequàm portaretur ad fontes: postea quando fuit baptizata non tenui eam super fontes: vtrum inter me & ipsam & filios meos sit contracta cognatio spiritualis? Respondetur quòd sic: sed non est tanti effectus sicut illa cognatio spiritualis, quæ contrahitur in baptismo: quia ista impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iā contractum: hoc est, non debemus contrahere. & si durantibus bannis aliquis se opponeret, & allegaretur cognatio spiritualis, impediretur matrimonium: sed si non allegaretur ista cognatio spiritualis: & si de facto ɔ̄heremus, non dirimeretur postea illud matrimonium. Not. ꝙ baptismus est fundamentum & ianua omnium sacramentorum. c. veniens. de presbytero non bapti. in anti.

Not. ꝙ baptismus est fundamentum aliorum sacramentorum. concord. sunt in glo. quem tamen præcedere debet catechismus.

Not. ꝙ illud dicitur euidenter probari, quod colligitur ex determinatione iuris. Dominicus.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, dicit quid determinat, & quid sit catechismus.*

a ¶ *Per catechismum*] terminatur not. 31. q. 1. c. 1. & ī. eod. tit. contracto. Et dicit in summa, quòd compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Catechismus dicitur à catechizo, quod est idem quod instruo. vnde ante baptismum instrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de consecrat. dist. 4. ante xx.

Additio. Secundum Hug. catechizare græcum, idem quod adiurare: sicut de exorcismis dicimus quòd in eis fit adiuratio. de consecrat. dist. 4. siue paruuli. & cap. sicut nostris. Ioan. And.

b ¶ *Et ianuam.*] 23. dist. 5. verū. ī. de presb. non bapti. cap. veniēs.

c ¶ *Decretali.*] ī. eod. contracto.

d ¶ *Res vix.*] scilicet compaternitas in catechismis contracta.

CAP. II.

Per† catechismum [a], qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum, & ianuam [b] reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ iij. decretali [c] colligitur euidenter: dicendo enim quod talis res [d] vix contrahendo matrimonio impedimētum afferret, velle videtur quod afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit [e]. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime [f] separatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamē si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

Qvamuis [g] † non plures quàm vnus [h] vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta [i]: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur [k], matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idē [l] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum [m], cognatio spiritualis nequaquàm oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissoluat.

Additio. De hoc. 93. dist. miratus. in princ. & 12. q. 2. hæc huius. iuxta fin. sic ponitur 19. dist. in memoriā. in prin. de cle. nō resi. conquerente. Ioan. And.

e ¶ *Non existit.*] ff. de ind. l. vix certis ex causis. ad idem. 15. q. 1. merito queritur. Ioan. And.

f ¶ *Minime separatur.*] Ad idem ī. eod. lib. de vot cap. vnico. ī. de iureiurand. quemadmodum. cum similibus. Ioan. And.

Qvamuis.] Sunt tria dicta, quæ satis patent.

Casus. Duo aliquā puellā super sacros fontes tenuerunt, cum baptizans proferret ista verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti, cū aspersione aquæ: Vtrum inter omnes istos contrahatur cognatio spiritualis? Respondetur ꝙ sic. Idem est in sacramēto confirmationis: licet sufficeret, ꝙ vnus leuaret: secus est in alijs sacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptismi, & ꝙ mulier potest leuare infantem. No etiam ꝙ licet ꝓhibeatur actus à iure, tamē factus tenet. ad hoc ī. c. prox. Dominicus.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 24. de reformatione matrimonij c. 2.

¶ *Prima glo. dicit quid determinet.*

g ¶ *Quamuis.*] notat hoc Hostiensis ī. eod. Martinus.

h ¶ *Vnus.*] Immo si vrgeret necessitas in catechismo, & baptismo, & confirmatione, vnus potest esse patrinus: licet hoc non habeat consuetudo Romana. de consecra. dist. 4. in catechismo.

i ¶ *Instituta.*] de consecra. dist. 4. non plures. & potuit esse ratio, quæ redditur in adoptione, vel cognatione legali, quæ imitatur naturam: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam, vel cognationem carnalem: scilicet vt vnus solus sit in sacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. vt ibi not. & ī. eo. tit. c. vlti.

k ¶ *Contrahitur.*] scilicet cum omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. ī. eo. c. proxi.

Additio. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & istius decretalis, secundum Archid. puto ꝙ vbi consuetudo non resistit, & fortius si afflictileuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda. de accus. cum dilecti. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] scilicet vt plures in confirmatione tenere non debeant: tamen si teneant, omnes sunt compatres vel compatrini.

¶ *Glo. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.*

m ¶ *Sacramentorum.*] scilicet pænitentiæ †, corporis Christi, extremæ vnctionis, ordinis, & coniugij. Renascimur enim in baptismo & chrismatio frontis illam confirmat: quod non est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. quæst. 1. omnes. & ī. eod. cap. vlti. Ioan. And.

† Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem. q. 56. art. 2.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Continuatio domini Ioan.

¶ *Dictum fuit supra quo ordine sunt tractanda & desinenda causæ pecuniaria & etiam spirituales: Verum quia etiam sunt causæ criminales: ideo de ipsis est nunc videndū. Et quia in causis criminalibus solet procedi quandoque per viam accusationis, quandoque per viam inquisitionis & per officium iudicis, quandoque etiā p viā denūtiationis: ideo ponit rubricā de accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationib[a].*

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus †, inquisitionibus, & denuntiationibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex cōfessione corā delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur cōfitēs, licet dicat se prius diffamatū nō fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. hoc dicit. Dom.*

CAP. I.

Postquā[a] † corā eo, qui contra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus[b], frustra confessionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iustitia[c] suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quòd per eundem Inquisitorē capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt[d].

¶ Idem.

¶ *Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit, secundum Ioan. And.*

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat[e] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante[f], aut quie-

† De materia huius tituli vide plene per Hostiensem in summa eod. tit.

Postquā.] Tollit duas exceptiones inquisiti, qui confessus est crimē. Secūda: ibi, *Vel quod.* ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eo. tit. in antiq. videlicet, quod antequam iudex ex officio suo contra aliquem procedat per inquisitionē, debet primo ille contra quem proceditur esse diffamatus: quia infamia debet præcedere inquisitionem, sicut monitio charitatiua debet præcedere denuntiationem; ita quod si iudex procedat per via inquisitionis contra aliquem non diffamatum, potest ille contra quem proceditur per inquisitionem, dicere: Domine iudex non potestis procedere contra me per viam inquisitionis: quia non commisi tale crimen: & posito & non confesso quod talè crimen commisissem, adhuc non potestis procedere contra me: quia de tali crimine non sum diffamatus. Item dī in dicto c. qualiter. quod iudex debet exhibere capitula super quibus vult inquirere: ita quod ille contra quem proceditur, non tenetur respondere ad interrogationem iudicis, nisi prius sibi traditis capitulis super quibus fuit diffamatus.

† Vide Petrusinū in c. dilecto. de appellat. & Alexādrū consil. 51. lib. 3. & Felinum in cap. 1. de except.

CASVS. Cum non essem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: immo illud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incœpit inquirere contra me, & pro faciendo inquisitionem fecit me vocari & citari ex officio. vt comparerē personaliter in die assignata: comparui personaliter: iudex me interrogauit super crimine furti vel homicidij: illud crimē sui confessus: postea cum iudex vellet me punire secundum exigentiam criminis, proposui quod non eram diffamatus de illo crimine: item quod ipse non exhibuerat mihi capitulum: vtrum sim nunc admittendus ad proponendum ista? Respondetur quod non: quia antequam iudex me interrogasset, debebā ista proponere: & si noluisset me admittere, debebam appellare: & sic forma tradita in capitulo, qualiter. non est substantialis: ideo potest omitti tacite vel expresse, vt hic tex.

Not. primo quòd in confessum nullæ sunt partes iudicis, quod verum est in cognoscendo: sed bene in condemnando. Not. quod contra confitentē est ferenda sentētia in scriptis. quod verū est si lis fuerit contestata, vel oblatus libellus in scriptis: sed si solū fuit proposita petitio, bene ferenda est sententia: sed non in scriptis: sed s'm formam traditam in l. 2. C. de sent. ex breuicu. reci. sed dixi, nō est ferenda in scriptis nec solemniter: sed sufficit si verbo feratur: & in iure vocatur præceptū de non soluendo, vt est glossa notabilis. in l. si debitori. ff. de iudicijs. Not. effectum principalem huius c. quod iudex non debet contra aliquem inquirere, nisi sit de crimine diffamatus. & potest ille contra quē inquiritur allegare & proponere, quod nō est diffamatus: & hodie cōiter prius aliquis citatur ex officio super crimine, & fit inquisitio & examinatio siue informatio secreta, & factis informationibus, si constet iudici quod talis est diffamatus super illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum personaliter: & si compareat debent illi tradi capitula super his super quibus debet fieri inquisitio: iuxta cap. qualiter. alleg. Nota vnū præambulum requisitū ad inquisitionem, vt videlicet primo discutiatur super infamia. Ad hoc s. eo. tit. qualiter 2. & c. inquisitionis. §. ad hæc. & c. licet Heli. de simo. cum similibus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret ista decretalis & sequens.*

a ¶ *Postquam.*] Decretalis ista & sequens emanauerunt ad declarationem decretalis. s. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigūtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 1. glo. vltra vnā columnā, ver. quid si inquisitor. & in 2. glo. & quod not. in c. cū oporteat. super verbo, subdito. ver. quærit si inquisitor. similiter & in secūdo. qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guli. in spe. tit. de inquisit. §. nūc tractemus. ver si. quid si inquisitor pmistim. Ioan. And.

b ¶ *Confessus.*] Nullæ igitur sunt partes iudicis, nisi vt ferat sentētiā. quid enim quæremus de infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. de elec. per inquisitionē. de confes. cum super. in ant. ff. de iudi. si debitori. Iam enim est notorium crimen. de coha. cleri. & mu. vestra. & c. fin.

† Vide L. 1. & 7. ff. de confess. Felinū in c. 1. de except. & Hyppolytum in Rubrica de probat.

ADDITIO. De reuocanda confessione, dixi in text. in princip. magnæ glos. Ioan. And.

c ¶ *Iustitia.*] scilicet imponēdo pœnā à iure statutā, vel arbitrariam si nulla pœna est statuta. s. de off. deleg. de causis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. §. notandū. & de pæn. dist. 1. mensuram. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, reci. opi. contrariam, cui respondet.*

d ¶ *Fuerunt.*] Si infamatus nō erat, ad inquisitionem procedi nō debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: sed ille debuit appellare & non respondere. vnde imputet sibi[a]. idem dico de capitulis quæ tradi debuerant. s. eo. qualiter 1. §. debet. si petita non fuerunt, & confessus est crimen, sibi imputet: potuit enim iuri pro se in eo introducto renuntiare, & tunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. Pomponius §. rati. Sed Hostien. contra, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procur. filius. §. mutus. & hunc dicebat casum ipsius decre. & decr. eo. tit. ad petitionē. nā ibi præsente & nō contradicēte illo contra quē inquirebatur, nō fuerat seruatus ordo, qui debuerat seruari, vñ processus cassari mādatur: sed de alio ordine intelligat (vt ibi not. in fi. 4. 5. glos.)

a Glos. sequitur Pet. ... in l. ordinarij C. de rei vendi. cap. 1. de rest. spolia. Font.

SI is.] Non dicitur.

1 Idē Domi. Font.

ADDITIO. Et vt dicit Io. Mo. istius c. & præcedentis eadem est ratio: quia vtrobique renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. And.

CASVS. Papa cōmisit alicui inquisitionē simpliciter faciēdā sup aliquo crimine: & fuit facta inquisitio ad requestā alterius, nō autē ex officio: certū est quod ille inquisitor debet facere duos pcessus: Primū sup infamia, an ille sit diffamatus. & si p inquisitionē reperiat eū nō diffamatū, nō pcedet ad inquirēdū de veritate criminis: Si vero reperiat eū diffamatū: tūc pcedet ipse ad inquirendū & interrogandū de veritate criminis. Sed ponamus quod inquisitor omisit istū ordinē: quia primo fecit inquisitionē sup veritate criminis, & crimi notus nō opposuit quod debebat primo facere inquisitionē sup infamia: postea inquisitione facta sup veritate criminis, ipse contra quē facta fuerat inquisitio, voluit allegare quod primo debebat iudex inquirere sup infamia, quā super veritate criminis: an sit admittēdus ad pbandū & allegandū quod pcessus non valet: quia fuit omissus primus pcessus sup infamia? Rñdetur quod nō: quia est sibi imputādū quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquā cōstaret de infamia: quia cū istud fuerit introductū in fauorē sui, potuit illi fauori renuntiare. Et sic ista forma nō est de substātia pcessus: quia licet debuerit seruari si tñ non opponatur, non minus valet processus. Nota quod licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo: si tñ nō seruatur, & pars tacet: valet processus de quo s. c. proxi. super glos. fi.

¶ *Prima glos. distinguit, quærit, & remittit.*

e ¶ *Fuerat.*] ad petitionē alicuius: quia si Papa pprio motu cōmittit inquisitionē criminū alicuius: tā illū approbat infamatū: cū eius & metropolitanus pcedāt etiā ad inquisitionē omisso tali articulo. 2. q. 5. omnibus. s. eo. tit. sicut olim[4]: sed si ad petitionē alterius cōmiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. s. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrauit sit excommunicatus? Dixi s. eod. lib. de rescrip. cap. 1. &c.

4 Vide ibi dē hoc, & in c. ex parte in glos. fin. s. eod. de offi. ordin.

¶ *Glos. secunda ponit dictum Hostien. quod improbat.*

f ¶ *Reclamante.*] Dicebat Host. in supradictis glo. quod taciturnitas habe-

habebatur hic pro dissensu & contradictione. quod nõ est verum, vt hic vides: immo tacendo tacite iuri suo renuntiat. j. de reg. iur. qui tacet. & dixi de hoc eod. tit. in qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri super Inquisitione infamiæ: & si hoc non fieret, debuit appellare, vt dixi s. c. proxi.

a ¶ *Primitus.*] id est antequam quæreretur de veritate.

b ¶ *Nequibis.*] Nõ ergo ordo iste ita est de substãtia, ꝙ ei renũtiare non possit. Facit. s. de ser. c. vlti. & quod not. supra de offic. deleg. de causis.

¶ Vide quod dixi s. cap. proxi. super vit. gl. Ioan. And.

¶ Et qualiter probari debeat infamia alicuius, vide Romanũ consil. 167. & Cardinalẽ consi. 3. de testibus.

quam super hoc excipiẽte (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminũ inquirendam: processum huiusmodi ex eo, quod nõ fuit de infamia primitus[a] inquisitum, vlterius impugnare nequibis[b].

DE HÆRETICIS

¶ *Dictum fuit supra de modis quibus proceditur ad inquirendum de veritate criminis: nunc videndũ est de ipsis criminibus: verum quia inter crimina crimen hæresis est maius: quia per ipsum offenditur diuina maiestas: ideo primo de ipso est videndum. Nam istud crimẽ est grauius crimen, quàm sit crimen læsæ maiestatis, quia grauius est lædere diuinam maiestatem, quàm humanam, in Authent. vt non luxurientur homines contra naturam. §. 1. 1. respon colla 6.*

¶ Vide omnino concilium Trident. sessio. 25. de reformatione cap. 4. & Albertinum in repetitione huius cap. & textum & ibidem doctores in cap. degradatio. infra eo. lib. tit. de pœnis.

TITVLVS II.

De hæreticis.

¶ Gregorius ix. Remensi archiepiscopo, & suis suffraganeis.

¶ *Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum solus eius episcopus degradare poterit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

QVoniã[c] † episcoporum numerus ad degradationẽ clericorum à canonibus[d] constitutus, non potest de facili conuenire: Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus cõstitutum (cum pro hæresi fuerit seculari curiæ relinquendus[g], aut perpetuo immurandus[h]) conuocatis Abbatibus, alijsq; prælatis, & religiosis personis, ac litteratis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus[i] possit episcopus degradare.

QVoniã.] Præmittit causã iuris noui, quo statuitur: ibi, *Concedimus.*

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius cap. ꝙ cum quis presbyter perpetrauit aliquod delictũ dignum degradatione, puta quia commisit homicidiũ per insidias pensatas, ꝙ est dignum degradatione, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. vel commisit aliud crimen quod est dignum degradatione, certum est ꝙ episcopus solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiendo de fide, & sic est hæreticus. Pœna hæresis est, si nunquã aliàs inciderat in hæresim, ꝙ degradetur, & postea perpetuo immuretur, vt agat perpetuam pœnitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris: Si autem postea liberetur: forte propter iucundum aduentum principis, & labatur in hæresim, est dandus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Sed vtrum ad degradationẽ sacerdotis sufficiat solus proprius eps; vel vtrum requiratur ꝙ vocentur sex epi? Respõdet Romanus Pontifex quòd solus proprius eps conuocatis abbatibus & alijs honestis personis suæ diœcesis poterit talem sacerdotem hæreticũ degradare, & dare curiæ seculari, si iterum inciderit in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim poterit eum degradare & perpetuo immurare. & istud est speciale in crimine hæresis: Secus est in alijs criminibus, in quibus requiritur ꝙ interueniãt sex epi. Nota primo iuncta glossa & iuribus quæ allegat, quòd si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, non autem debet tradi curiæ seculari: sed est immurandus, id est perpetuo carceri tradẽdus. vt agat pœnitentiã in pane tristitiæ & aqua doloris. Vnde iste carcer nõ debet esse ita arctus qđ abbreuiet dies illius incarcerati: quia satis est ꝙ viuat in pane tristitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, ꝙ prælati qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis.

Nota ꝙ vbi clericus est relapsus in hæresim, est tradẽdus curiæ seculari vt comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 3. C. de hæreti. Not. casum in quo solus eps potest præsbyterum vel clericum in sacris constitutum degradare, ita quòd non tenetur secũ adhibere numerum episcoporum requisitorum ad degradationẽ clerici, veruntamen debet secum adhibere suum capitulum, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt abbates. Nota ꝙ clericus pro hæresi degradatur: etiam si non sit tradendus curiæ seculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Quoniam.*] Incipiebat: Et si s. & bñ đ medietate decurtata est.

d ¶ *Canonibus.*] 15. q. 7. si quis tumidus. & duobus cap. seq. & debent esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi, & ita de subdiacono videtur, vt s. de ser. non ordi. miramur.

e ¶ *Facili.*] Bene est possibile: sed non facile. lex enim non debet esse impossibilis 4. dist. erit autem.

f ¶ *Pro hæresi.*] In alijs igitur criminibus si immineret degradatio facienda, seruentur antiqua iura: quia in hoc crimine hoc introductum est speciale. Ad idem. j. eod. in fide.

g ¶ *Relinquendus.*] Quod dic vt s. de verbo. signi. nouimus. & infra de pœn. c. 2.

h ¶ *Immurandus.*] s. eo. excommunicamus 2. in fi. & s. eod. accusatus. in fi. & c. vt commissi. ver. & illorum. Ioan. And.]

i ¶ *Solus possit eps.*] Excludit episcopos, non capitulum suum. Ad idem 15. q. 7. si autem. & §. seq. & c. eps. 18. q. 2. cap. nullam.

ADDITIO. Idem scilicet quod non excludatur capitulum, tenet Ioannes Monach. sed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & definitione causæ: in actu degradationis sufficiat seruare quod hic dr. circa hoc vide quod satis dicam in decretali 2. infra de pœ. super ver. numero. Ioã. And.

¶ Hodie tamen est decretum concilii Trident. sess. 13. de reformatione cap. 4. quod cessat illius glossæ opinio.

¶ Alexander quartus.

¶ *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora: locus vero priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. inhibemus. Dominicus.*

CAP. II.

QVicunque † hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores

† Vide Tuscum in suis conclusio. lib. 4. [illegible]

QVicunque.] Quinque sunt partes, quæ patent per partes. Prima imponit pœnam scienter sepelientibus hæreticos. Secunda aggrauat: ibi, *Nec absolutionis.* Tertia accumulat: ibi, *Et locus.* Secunda duo facit. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam: ibi, *Qui vero.* Tertio etiam duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit: ibi, *Quod si.* Quarta priuat, & distinguendo aggrauat: ibi, *Volentes.* Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Velut.* Ioa. And.

CASVS. Dictum fuit s. tit. proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus quòd aliquis meus parochianus lapsus est in hæresim, & ego illud sciebam, nõ fuit accusatus: postea morte præuentus decessit in errore suo: hoc tñ non obstante eum tanquam verum catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: quia incurro sententia excõicationis, à qua non sum absoluendus, nisi prius meis proprijs manibus ipsum extumulauero publice & non occulte: sed cunctis volentibus videre. Et hoc facto potero obtinere absolutionẽ Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ: nunquid etiam punietur locus ipse? Rñdetur quòd sic. quia ille locus reputari debet & cẽseri profanus: & in eo non sunt amplius corpora fidelũ sepelienda. Idem dicendum est de fautoribus & receptatoribus hæreticorũ, & eis credẽtibus. hoc est si sepeliui fautores vel receptatores hæreticorũ. vel eis credẽtes: hoc est, qui publica voce dixerũt quòd credebant errorẽ talis hæretici: tunc enim incurro sententiam excõicationis. Sed vtrum sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rñdetur ꝙ non. De hoc legistæ habent propriam rubricam de sum. tri. & fide cath. & ne liceat de fide catholica publice disputare. Sed vtrũ filij hæreticorũ aliquã pœnã incurrant? Rñdet Romanus Pont. ꝙ sic: Nam supposito ꝙ hæreticus non sit de hæresi accusatus: tñ ipse & filij sui sunt incapaces quorũcunque beneficiorũ ecclesiasticorũ: & quorumcunque officiorum publicorum: ideo non possunt esse iudices, nec notarij, nec tabelliones. [*Laica persona.*] Dicunt quidam ꝙ nõ est licitũ laicæ personæ, id est illiteratæ de fide catholica publice disputare. & istud est vulgare Gallicorum. qui hominẽ litteratum appellant magnum clericum. & iste tex. loquitur sm vulgare Gallicorum. Alij dicunt ꝙ non licet laicis, quantũcunque litteratis, disputare de fide catholica. Et hæc est verior opinio [*Ad hæc.*] Si sciam ꝙ hæreticus pro me preces emisit apud prælatum, vel pro me intercessit pro aliquo bñficio habendo, nõ debeo illud beneficium acceptare: nec tenet collatio mihi facta: & si contendã illud retinere, sum illo priuandus: & insuper sum incapax ad obtinendum quæcunque alia beneficia ecclesiastica Et sic argumẽto à 3rio sensu possunt emitti preces pro digno: dum tñ fiant à digno. [*Emancipationem.*] eo ipso ꝙ pater labitur in hæresim, statim filius est sui

est sui iuris: ideo si filius emancipetur à patre, non tenet emancipatio: quia iam erat sui iuris: nam statim quòd pater labitur in hæresim, perdit ius patriæ potestatis, quod habebat in filios suos. Nota differentiam esse inter credentem, receptantem, defendentem vel fauentem: & sic tacit quod si imponatur pœna exbannitus quòd non includeretur taliter fœcum communicantes, nisi exprimeretur. Nota q̄ q̄sque ex delicto punitur res inanimata. concord. sunt in glossa.

a ¶ *Scienter.*] Ignorantia ergo probabilis bene illos excusat. ꝫ. de cleric. excommu. mini. Apostolicæ.

¶ *Glossa secunda dat duo similia, & remittit.*

b ¶ *Sepulturæ.*] Sic & manifesti vsurarij non traduntur sepulturæ ꝫ. de vsu. quia in oībus & qui moriuntur in torneamentis. ꝫ. de tor. c. 1. & de hoc de sepul. ex parte. in vlt. glos. Dī an tē sepultura multis modis, vt not. 13. q. 2. §. itē quæritur. & ꝫ. de sepul. c. pe. vlt.

c ¶ *Vsque.*] Hic licet satisfaciant, sequi debet absolutio, vt patet per id quod sequitur.

d ¶ *Proprijs manibus.*] Nota casum, q̄ possum per me q̄d non possum per alium. de hoc dixi j. de regu. iur. potest. sicut enim exhibuerunt membra sua seruire iniquitati ad iniquitatē, sic exhibere debēt illa seruire iustitiæ ad iustitiā: sicut dicit Apostolus ad Roman. 6. c. & sunt hæc verba in canone 47. dist. omnes huius.

e ¶ *Publice.*] quia quæ publice peccantur, publice emendentur. de pœni. & remis. c. 1.

f ¶ *Extumulent.*] hoc verum intelligo, q̄ si ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni: aliàs secus. ꝫ. de sepul. factis. Ioan. And.

eorum scienter [a] præsumpserint † ecclesiasticæ tradere sepulturæ [b], vsque [c] ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint † subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur †, nisi proprijs [d] manibus publice [e] extumulent [f] †, & proijciant † huiusmodi corpora damnatorum. Et locus [g] ille perpetua † careat sepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte disputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cuiquam laicæ [h] personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero cōtra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur [i].

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorū, ipsorumq; filij [k] † vsque ad secundam [l] generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium [m], seu officium publicum [n] admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarū, dignitates [o], personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus [p] taliter acquisitis: volentes quòd tales & habitis careant perpetuo: & si receperunt † illa scienter [q], ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur.

¶ *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorū emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam [r] huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cum dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorū desierint [s] potestate.

¶ Idem Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationē, non admittuntur ad probandum quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

FILII,

k ¶ *Filij.*] Nota casum in quo pro delicto paterno punitur filius: & hoc etiā procedit in crimine læsæ maiestatis: quod est minus hoc crimine, quo læditur æterna maiestas. ꝫ. eo. vergentis. & si ꝫ hominis illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt, multo magis q̄ ipsum dominum blasphemat dignus est supplicia sustinere. in Auth. vt non lux. ꝫ nat. 1. responso. & §. 1. colla. 6. nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, qui nostra probra deleuit. ꝫ. de Iudæis. in nonnullis. Quod enim in religione diuina cōmittitur: in omniū fertur iniuriam. C. de hære. Manichæos. ad idem 17. q. 4. sicut aliàs regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto. q̄d dic vt no. 1. q. 4. in summa. & 23. q. 3. in summa. & intelligas hoc de filijs nō infectis. Illi enim puniren vt ipsi, ex pprio delicto non ex alieno.

ADDITIO. Idem Io. Monach. & Archid. & sic ad proximum fiet relatio. allegat ff. de postu. l. 1. §. dei re adiecit.

l ¶ *Secundam.*] hoc intellige secundum determinationem decret. j. eod. tit. statutum 2.

m ¶ *Beneficium.*] large sumitur. de hoc dixi j. de reg. iur. c. 1.

n ¶ *Publicum.*] vt iudicatus, notariatus. & his similia. ad idem j. de pœnis, felicis. §. q̄ si quis. in principio.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro & contra.*

o ¶ *Dignitates.*] nunq d & Pontificalis dignitas includitur pro & ꝫ. j. de pœnis. felicis. §. q̄ si quis, in princip.

ADDITIO. Crederē non includi. vide ꝫ. eo. lib. de præbend. c. 2. in glos. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

p ¶ *Priuamus.*] Nota speciale: quia aliàs non refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offi. l. vniuersis.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. q̄ hoc facit criminis immensitas. ꝫ. de elect. si alicuius. vbi etiam non prodest ignorantia.

q ¶ *Scienter.*] scilicet sciendo illos qui preces offerebant esse tales.

r ¶ *Etiam.*] quia maior est dubitatio, quàm si ante emancipationem hoc apparuisset. Ioan. And.

s ¶ *Desierint.*] Nota ergo q̄ crimen hæresis paternum, etiam antequàm per ecclesiam fuerit declaratum, liberat à patria potestate filium: & sic interdum paternum odium, interdū filij fauor: tale vinculum soluit. 54. dist. si seruus. ꝫ. qui filij sint leg. per venerabilem. post princ. verb. per simile. Ioan. And.

g ¶ *Locus.*] Punitur res inanimata. sic ꝫ. de pœ. in quibusdam. ꝫ. de elect. vbi periculū. §. ciuitas. & j. de pœ. c. vlt. in fin. 15. q. 1. mulier.

ADDITIO. Archi. ita alleg. 1. q. 4. §. econtra. & §. seq. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, scilicet de quibus laicis, &c.*

h ¶ *Laicæ.*] Forte intellexerunt de laico ad modū vltramontanorū, qui illiteratos laicos vocant, & litteratos clericos vocant. 88. dist. inutile. quid enim est dicere q̄ ruralis clericus disputando de fide non incidat in hanc pœnam, & doctor decretorū laicus incidat? sufficit ita esse scriptū, & solum duo sunt Christianorū genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo sunt. & cōcor. ad hoc. C. d̄ sum. tri. l. pe.

¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro & contra.*

i ¶ *Innodetur.*] Nunquid per sententiam vel ipso iure? vī q̄ ipso iure per id quod dicit, laqueo, quasi ipsum factum damnatum illa queat. In contrarium vī, quia in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concor. est igitur benignius vt intelligamus canonem esse ferendæ sententiæ, quàm iam latæ: ergo est hæc pars amplectēda, vt ibi. Ad hoc y. dist. sana quippe. Præterea si voluisset q̄ esset canon latæ sententiæ, dixisset, sit innodatus: vel, eoipso: vel similia verba.

ADDITIO. Ista vltima opinio placet Archid. alleg. ꝫ. eo excommunicamus. §. quia vero. & dicit monitionem præmittendam. 12. q. 2. indigne. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. obiectionem soluens dicit contrarium regulare, & hoc casuale cū dat casum similem, & rationem reddit: in fine textum exponit.*

FIlij.] In casu dubio distinguit: & secundum membrum prosequitur: ibi, *Alioquin.* quod determinat: ibi, *Non tamen.*

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd aliquis hæreticus potest accusari de crimine hæresis etiam post mortem, nō vt condemnetur ad sustinendum aliquam pœnam: sed vt memoria eius condemnetur: & bona eius sibi auferantur, & applicentur fisco. Secundo est præsupponendum, q̄ regulariter quis admittitur ad probandum contra illud quod aduersarius suus probauit: vt si actor proponat aliquod factum, & reus similiter proponit aliud factum contrarium: tunc admittuntur probationes hincinde. fallit in casu huius cap. & iste est principalis effectus ad quē emanauit præsens capit. Tertio est præsupponendum, q̄ inter illos qui dicuntur credētes hæreticis, & sunt hæretici cēsendi, vt in c. proxi. ꝫ. eo.

V 2 non

Margin notes:

† Aliâs ꝑ sumpserint.

† Aliâs, no[illegible].

† Aliâs, me[illegible].

† Aliâs, extumulet.

† Aliâs, proijciat.

† Aliâs, perpetuo.

† Et eo etiam casu sunt hodie excommunicati contra iacentes. per c. de sepult. eo lib. A.

† Vide Caietanum apud B. Thomam 2. 2. q. [illegible] artic. [illegible] & Conradū Brunum lib. [illegible] de hæret. c. 4. & lib. 6. c. [illegible]

† Vide Gōdissaluum trac. de hæret. q. 24. num. 7.

† Vide Gōdissaluum trac. de hæret. q. 24. & Repertoriū Inquisitorū verb. filij.

† Vide glossam in extrauaganti Ioan. xxij. incip. Dictum tit. d̄ pœnis. in verbo. quo modolibet adde textum in c. nisi cum pridem. §. personæ. extra de renunt.

† Aliâs, receperunt.

† Dignitatis episcopalis. hoc volunt cōcordantiæ. Ioan. And.

non solum sunt illi qui aperta voce fatentur errorem hæreticorũ: sed etiam illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiunt manus impositionem. Veruntamen quando infirmus recipiebat consolationem ab hæretico: si ipse infirmus propter infirmitatem iamque perdiderat iudicium rationis: tunc nõ puniebatur tali pœna quali puniuntur recipientes consolationem ab hæreticis: si nondum perdiderat iudiciũ rationis.

Casus literalis domini Helix.

CASVS. Aliquis accusauit patrem meum de hæresi, dicendo ꝙ in infirmitate sua more hæreticorum recepit consolationem ab hæreticis cum manus impositione. & prolatiõe aliquorum verborum: & sic dicebatur quòd pater meus erat hæreticus: & fiscus petebat bona sua. Vel cum vellẽ obtinere aliquod beneficium ecclesiasticũ, vel officiũ publicum, fuit mihi obiectum, quòd pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate sua receperat consolationem ab hæreticis cum manus impositione & prolatione certorum verborum: & ꝙ tunc erat sanæ mentis. Probatum fuit quòd pater meus erat sanæ mentis, volo nũc probare factum ɔ̃trium, videlicet ꝙ erat insanæ mentis: an sim admittendus ad probandum illud factũ contrarium? Videbatur ꝙ sic: quia regulariter quis admittitur ad probandum factum ɔ̃trium, vt dictum fuit in secunda præsuppositione: iudex dubitans an essem admittendus ad probandum illud factum ɔ̃trium: cõsuluit Romanũ Pontificem. Qui Romanus Pontifex consultus rñdet cum distinctione: Aut pater meus in vita sua erat diffamatus & suspectus de hæresi, & tunc nõ sum admittendus ad probandũ ꝙ nõ erat sanæ mentis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæresi, & tũc debeo admitti ad illud factum ɔ̃triũ probandum: dum tñ non producam testes familiares, sed alios testes fide dignos: & maxime Christi fideles & zelatores fidei Christianæ. Nota primo principalẽ effectũ huius c. ꝙ infirmus qui ab hæreticis recipit cõsolationẽ suo more videlicet per manus impositionem cum prolatione certorum verborum: & qui erat diffamatus de hæresi tempore quo viuebat, hæredes sui non admittuntur ad probandum factum ɔ̃trium: videlicet ꝙ ille perdiderat iudiciũ rationis nec erat sanæ mentis quando recepit consolationẽ ab hæreticis. & sic nota ꝙ præsumptio excludit probationẽ faciẽdam in ɔ̃trium. Et illud est speciale fauore fidei: sed regulariter non excludit probationem faciendam in ɔ̃trium, sed aggrauat: quia requiritur ꝙ probetur clarioribus probationibus. Nota vlterius, ꝙ vxor non admittitur ad testificandum in causa mariti: nec filius admittitur testis pro patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela est, quando quis vult producere aliquos familiares suos in testes: ꝙ illos expellat a domo sua antequam producat: tũc poterunt admitti, dum tñ non fiat in fraudem. Et est præsumptio fraudis quando statim post productionem & testificationem ipsi familiares reuocantur. de quo videatis latius per doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de testib. Nota arg. ꝙ filij necessario non semper dicuntur hæredes: quia possunt se abstinere ab hæreditate illã repudiando: non est ergo bona consequentia, iste filius ergo est hæres. Nota ꝙ consuetudines introductæ per hæreticos, nõ inducunt vinculum: quia dicuntur pessimæ, vt dicit hic textus. Domin.

† In manuscriptis & vetustioribus etiã impressis constanter legitur, cõsolatos. quidam recentiores habent: consolatores.

Qualiter colligatur & probetur aliquẽ non esse sanæ mentis ꝑter glossam & doctores in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. soluto matri. vide Alexãdrũ consil. 14. lib. 1. Barbatiã consil. 6. lib. 2. & Ancharanum cõsil. 5.

† Familiares qui dicantur vide plene per Felinũ in cap. litteris. de testibus.

vel hæredes [a] illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent, secundum pessimã consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandũ quod ipsi defuncti consolationem illam, immo verius desolationẽ, non [b] sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iã loquelam (cum tamen moris sit, vt dicitur, apud eos, quod nullum taliter cõsolentur, qui non sit sanæ mẽtis, & memoriã habeat ordinatã) admitti non debent: si dum viuebant [c], diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime [d] cõstiterit, quod sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierũt. Alioquin [e] admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa [f]. Non tamen per vxores, filios, familiares†, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos [g], & specialiter fidei zelatores.

¶ Idem eisdem.

¶ Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ seculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

SVper † eo [h] quod scriptum legitur [i], Ecclesia nulli claudit gremium redeunti [k]: quodque [l] hi, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia † reliquendi [m]: cum scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem [n] edoceri Apostolicam postulastis. ¶ Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorũ cõsilio respondemus, quod taliter deprehensis, etiã si

† Vide 25 clunũ ... de hæret. cap. 10.

† Alios ca... sus quos ... au ... la, ponit ... dist. Fontana

¶ Prima glossa diuidit & dicit vnde sumpta, dupliciter exponit, & recitari potest per quæstionem.

a ¶ *Filij vel hæredes.*] Decurtata est de narratione facti, & incipiebat olim: Ex parte. & dic, filij, licet hæredes non sint: interest enim eorum, vt supra cap. proximo, hæredes. etiam si filij vel propinqui non sint, & illorum interest propter vitandam confiscationem bonorum, vt ꝫ. de hæret. vergentis. infra. eod. titul. cum secundum leges.

b ¶ *Non sanæ.*] vnde quod tunc faciebant, eis non debet imputari: quia nullum maleficium sine consensu. 14. q. 5. si quid. 15. q. 6. c. 1. in fin. sed furiosus non habet consensum, vt ꝫ. de spon. dilectus. 15. q. 1. illud. ꝫ. de succes. ab intestato. cum dilectus. & ꝫ. de reg. iur. sicut tenor Ioan. And.

c ¶ *Viuebant.*] illi parentes, vel testatores consolati.

d ¶ *Legitime.*] igitur nota casum in quo probatio non admittit probationem in ɔ̃trium.

ADDITIO. Aliàs regulariter fundata intentione actoris, reus probat peremptoria de do. & cõtu finem. ꝺ testib. c. testibus. probationẽ tñ directe probationi primæ non facit per testes, primis attestationibus publicatis, vt in cle. 2. de testi. Io. And.

e ¶ *Alioquin.*] id est, si hoc legitime non constat: nec ipsi dum viuebant infamati erant, vel suspecti.

f ¶ *Præmissa.*] scilicet ꝙ tunc non erant sanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

g ¶ *Fide dignos.*] hæc clausula quæ olim erat obscura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

SVper.] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos itaque.* Dicebat Ioã. Monac. ponitur duorũ iurium aduersio: secundo ipsorum interpretatio.

¶ Istud c. emanauit ad declarationem duorum iurium, quæ videbãtur inuicem ɔ̃triari.

CASVS. Dicitur in aliqua parte iuris, ꝙ si quis labatur in hæresim, & postea errorem suum abiurauerit, id est illi errori suo renũtiauerit cum iuramento de non redeundo: si postea incidat in hæresim, dĩ relapsus quantumcunque vellet errorem suum deponere & abiurare: ita ꝙ est tradẽdus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Item in alia parte iuris dĩ, ꝙ Ecclesia non claudit gremium redeũti. Quæritur qualiter possunt intelligi ista duo iura? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ primum ius intelligitur de salute corporis: aliud vero ius intelligitur de salute animæ. hoc est quantumcunque aliquis sit relapsus in hæresim, & recognoscat suum peccatum: si petat sacramenta ecclesiæ, sunt sibi danda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ: sed per hoc non euitabit pœnam corporalem: quia si relabatur in hæresim, tamquam relapsus est puniendus: hoc est: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Nota primo ꝙ ad Papam spectat cõcordare duo iura, quando videntur adinuicem contrariari. quod verum est de generalibus iuribus: quia iura particularia possunt interpretari conditores illorum iurium.

Nota quòd relapso in hæresim, & condemnato per curiam secularem: si appareant signa contritionis & pænitentiæ, non sunt ei deneganda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ. De alijs autem sacramentis frustra quæritur: quia illa sacramenta non potest habere, nec etiam extremam vnctionem: quia illa solis tendentibus ad mortem datur. cap. vnico de sacra vnct. in antiq. Nota arg. quòd sola apprehensio inducit probationem delicti. de quo de iudic. cum non ab homine.

¶ *Prima glos. dicit quid declarat.*

h ¶ *Super eo.*] terminatur quæ not. ꝫ. in cap. ad abolendam. §. illos. & cap. penult. §. si qui.

i ¶ *Legitur.*] 23. q. 4. duo. & C. de sum. tri. l. vlt. ad fin.

ADDITIO. Archi. alleg. 42. dist. quiescamus. 86. dist. non satis. & c. qui clementiam. 16. q. 1. si cupis. Hinc est quòd Romana Ecclesia dicitur liberalis. ꝫ. eo. lib. de rescrip. sedes, in princip. vbi de hoc. Ioan. And.

k ¶ *Redeunti.*] vel redeundi: hinc est quòd omnibus dicitur liberalis. ꝫ. eod. de rescrip. sedes.

l ¶ *Quodque.*] repete, & super eo quod scriptum legitur, quòd hi qui post.

m ¶ *Relinquendi.*] vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

n ¶ *Per sedem.*] ad quam in talibus recurrendum est: vt supra, qui fil. sint leg. per venerabilem.

a ¶ Deus-

a ¶ *Denegada.*] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute animæ. Secunda in corporali pœna.

ADDITIO. Animæ quam creauit Deus, non vult mortē. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis. & cap. sicut primi. in fi. vbi etiam patet ꝙ propter peccatum Deus homini mortem inflixit. A corporali ergo pœna nō liberat in hoc casu quo loquitur secunda auctoritas. Ioan. And.

I *N fidei.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionē: ibi, *Concedimus.* quā fortificat: ibi. *Præsertim.* & moderanda determinat: ibi, *Et ex numero.* Dominic.

CASVS. Ad notitiam Inquisitoris fidei Christianę à sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: vnde ipse Inquisitor fecit inquisitionem, & vocauit testes ad præsentiam suā: qui testes vocati dicebantur participes criminis. Dictum fuit pro parte illius Titij contra quem fiebat Inquisitio, ꝙ tales non erant admittendi ad testificandum ꝯ ipsum, quia erāt participes criminis: alij erāt infames, alij erant excōicati: vtrum infames, excommunicati, vel participes in crimine sint admittendi ad testificandum ꝯ ipsum? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius istud crimen possit detegi, isti infames excommunicati, & participes criminis admittuntur ad testificandū ꝯ ipsum hæreticum, licet sit secus in alijs criminibus, si procederetur per viam accusationis: quia accusator debet quærere testes omni exceptione maiores. Nota vnum speciale in crimine hæresis, ꝙ infames & excommunicati admittuntur ad testificandum. Simile est in crimine læsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excommunicati, & infames. Idem in crimine simoniæ: regulariter autem in alijs criminibus non admittuntur isti ad testificandū. Ratio autem specialis in crimine hæresis redditur in principio huius cap. Nota ꝙ isti infames & excommunicati nō admittuntur indistincte ad testificandum in crimine hæresis: sed quando est præsumptio ꝙ ipsi dicunt verū. Nota ꝙ propter fauorem fidei multa statuuntur contra iura communia. Nota ꝙ circunstantiæ sunt considerandæ ad hoc vt fides adhibeatur testi maxime inhabili. Dominicus.

a De serecl. [illegible] § illeum Archinum in cap. fin. extra de te[stibus]. & Palacium Rubiū in allegatione de hæresi. §. 6.

(vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramēta pœnitentiæ ac Eucharistiæ denegāda [a].

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

IN fidei [b] † fauorem, Concedimus, vt in negotio Inquisitionis [c] hæreticæ prauitatis excommunicati [d], & participes [e], vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præterim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum: si ex verisimilibus coniecturis [f], & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quàm eorū contra quos deponitur [g], qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *In fidei.*] decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat: Consuluit.

b Et hoc tenet Archi. allegat eum 2. q. [illegible] si hæretici quæ tamen nō tenet, vt ibi not. qd patet: quia alias nec [illegible] ne [illegible] [illegible] Ad [illegible] tiones ve ro quæ sequitur in glos. Eade per not. su pra de reg. cōstitutionem eod. lib. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.*

c ¶ *Inquisitionis.*] quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: nunquid admittentur tales? Vī ꝙ sic [b]: quia eadē ratio, scilicet fidei fauor & odiū criminis, versatur vtrobique: ergo idem ius. de rescript. inter cæteras. cum si. ꝯriū credo, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimoniū admitti non debere, nō recedā, nisi inquantū inueniā permissum. qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vt Inquisitio. ad hoc 2. q. 7. si qs eps. Et verbū illud debet aliqd operari: aliàs quare fuisset expressū. ad hoc ḋ deci. ad audiētiā. cū suis cōc. & j ḋ priu. si Papa. 1. tlo. in fi.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquisitoribus Ioan. And.

d ¶ *Excommunicati.*] si. j. c. prox. tales aliàs non admittuntur: immo etiam iudices seculares censura ecclesiastica compelluntur tales à testimonio in suis foris repellere. j. de sentent. excom. decernimus.

¶ *Glossa sequens de duobus remittit.*

e ¶ *Participes.*] quid de alijs exceptis criminibus: an scilicet tales admittantur? Dic vt s. eod. lib. de testib. c. 1. s. de confes. c. 1. & 6. q. 1. §. verum. Quid de periuris? habebis j. eod. accusatus. §. licet.

f ¶ *Coniecturis.*] quas ipse iudex examinans melius scire poterit. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Et pone exemplum s. de præsump. litteras & concor. j. eo. accusatus §. licet Ioan. And.

g ¶ *Deponitur.*] vt facilius credatur ipsis deponentibus ꝯ infamatum, vel suspectum de hæresi, quàm ꝯ non infamatum nec suspectū. ad idem s. eod. filij.

¶ Idem eisdem.

¶ *Ordinarij vel eorum delegati & Inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideāt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

PRæsidentes [h] † regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci licet excommunicati [i], vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales [k], ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut Inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine moræ dispendio [l] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiā exequi, possunt & debent contra hæreticos, credētes, fautores, receptatores, & defensores eorū, iustitiam & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis [m] incurrunt. Non tamē præsidentibus

I *Præsidentes regimini.*] Ponit dictum quod ampliat: ibi, *Nec requirentes.* Et protestat: ibi, *Non tamen.*

¶ Præsupponendum est primo ꝙ excōicatus nō potest esse iudex: & si iudex incidet in excōicationem, pendente tēpore quo est excōicatus, non habet exercitium iurisdictionis. Itē præsupponendum est, qui occupat & detinet aliquod regnū, vel prouinciam, non habet iurisdictionem, cum re vera nō sit dominus regni vel prouinciæ.

CASVS. Aliquis iudex secularis est excōicatus maiori excōicatione: certum est ꝙ participantes & communicantes cum ipso sunt excōicati excōicatione minori, hoc est peccant mortaliter: In illis partibus est Inquisitor fidei à sede Apostolica deputatus: vult capere realiter aliquem hæreticū: non tñ potest capere talem hęreticum propter potentiam ipsius hæretici: vult inuocare brachium seculare: hoc est potestatem illius iudicis secularis excōicati: tñ timet ꝙ participando cum ipso incurrat minorem excōicationem: nunquid licite potest inuocare brachium iudicis secularis absque eo ꝙ incurrat sententiā minoris excōicationis. Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic. & hoc verum si excōicatus non habeat superiorem. Idem est de tyranno qui occupat aliquod regnum vel prouinciam & de facto habet iurisdictionem, non autem de iure: sed tñ per illam inuocationem non acquirit ipse tyrannus aliquā iurisdictionem in dicto regno vel prouincia. Nota primo casum in quo valet processus habitus per iudicem excōicatum. vide materiam de re iudica. ad probandum. in antiq. Nota secundo, ꝙ Papa potest statuere, ꝙ participans excommunicato non incurrat excommunicationem. ad hoc s. de sent. excom. si vero. &c. Inquisitionis. Dominicus.

† Vide glossam fin. in c. 1. de off. vicarij hoc eod. lib. & Gon dissaluam trac. de hæret. q. 19.

¶ *Glossa prima dicit vnde sumpta.*

h ¶ *Præsidentes.*] Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuisti.

i ¶ *Excommunicati.*] maiori excommunicatione, & publice. [Idem Archi.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. [de cler. excom. mini. si celebrat. Ioan. And.]

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *Officiales.*] Nunquid officiales excommunicati iudicare possunt? Dic vt s. eo. lib. de supplen neg. præla. Romana.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem & solutionem.*

l ¶ *Dispendio.*] qñ ergo sine moræ dispēdio hęc possunt, tunc essent excōmunicati eos requirendo: quia excōicans cum excōicato, excōicatus est, seruata. tit. de sentent. excom. nuper. in antiq. fallit hic. vbi ergo non est casus ille, ergo nec fallit regula.

ADDITIO. Idem Archid. alleg. 6. q. 3. sicut Apostoli. cum tribus cap. seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas.*

m ¶ *Excommunicationis.*] minoris. & si intelligeres ꝙ isti essent excōicati, qa iurisdictionē illā exercebant: tunc qui cōicauerunt illis in iurisdictione, excōicati essent excōicatione maiori. s. de sent. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est: quia illam pœnā euitant. & sic dicamus excōicationis, scilicet etiā maioris, vel minoris. & facit qđ dixi s. eo. lib. de sup. negli. præl. Romana.

i Vide glossam in Clement. 1. de priuileg. & in cap. penult. extra de sentēt. excom.

a ¶ *Prælibatis.*] scilicet excommunicatis, vel tantum de facto iurisdictionem habentibus, & est similis protestatio .s. eo. lib. de sta. reg. c. vnico. [Et ibi concor. in vlt. glo.]

CVm.] Præmittit constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, *Si suspectus.*

prælibatis [a], vel officialibus eorundem propterea in alijs casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicatus propter contumaciã non respondẽdi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VII.

CVm [†] cõtumacia [b] (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adijciat vehementem [c], si suspectus de hæresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat [d], excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus [e] condemnetur.

¶ Idem eisdem.

¶ *Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem: si*

¶ Et dicit Ioannes Monachus, quod deciditur hic dubium. not. 11. quæstio. 3. rursus. Et quomodo multis modis contrahitur contumacia, remittit Archid. 11. q. 3. certum. & vt dicit, est graue peccatũ. 8. q. 1. sciendum. & not. 4. q. 1. in sum. Ioan. And.

Casus. Aliquis denunciauit epo, quòd quidam Titius erat hæreticus: vnde eps fecit fieri secretas informationes per quas legitime sibi constitit, quòd Titius erat suspectus de hæresi: fecit ipsum citari ex officio suo citatione formali, vt veniret de fide responsurus: in termino sibi assignato nõ comparuit: quare eps reputauit eum contumacem, & illum tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: iste Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: sed corde & animo induratus pertinaciter sustinuit per vnum annum: nunquid censetur hæreticus, vt tamquam hæreticus possit condemnari? Respondetur quòd sic: quia per informationes erat præsumptio vehemẽs vt citaretur personaliter responsurus de fide: & sua contumacia facit præsumptionem vehementem transire in præsumptionẽ violentam sufficientem ad condemnandum de crimine. iuxta cap. afferte. de præsump. in antiq. Nota differentiam inter præsumptionem & suspicionem. super quo vide not. per dominum Anto. in repetitione cap. vestra. de coha. cler. Nota quòd malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: secundum Ioan. Mona. Dominicus.

[a] *Prima glos. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *Cum contumacia.*] olim incipiebat: Consultationi.

[c] *Glos seq. not. in præsumptione tres successiues gradus.*

c ¶ *Vehementem.*] Nota [†] ex hac decretali suspicionem vehementẽ, præsumptionem violentam. propter suspicionem citatur vt veniat rñsurus: si contumax est, iam dr̃ vehementer suspectus & excõicatus. si per annum in illa persistit: iam illa quæ erat vehemens præsumptio transit in violentam: vnde extunc vt hæreticus condemnatur, vt hic. Inde est quod not Ber. s. de præsump. litteras. in glos. penult. q̃ nõ vehemens præsumptio, sed violenta condemnationẽ inducit. [Allegat Arch. de pur. cano. inter. ver. attendentes. & j. c. pxi. in prin.] Et est si. ad hoc qđ not. de simo. insinuatũ. in vlt. glos.

d ¶ *Respondeat.*] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur q̃ hoc expressum sit in citatione, vt scilicet de fide veniat responsurus [‡], sicut & in sententia requiritur q̃ citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiam: aliàs sine appellatione rescinditur. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cum ex eo.

Debet citari pars vt veniat auditura sententiam, etiã ferendã in casibus, quibus proceditur simpliciter & d̃ plano, vt in cle. de verb. sign. sæpe. §. penul.

e ¶ *Hæreticus.*] sic & in alijs criminibus excommunicatus: quia non venit responsurus de crimine, si in excõicatione stat per annũ: post annũ habetur pro conuicto. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque.

Additio. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus. s. eo. §. qui autẽ. in anti. in glos. videtur. in fi. Ioan. And.

f ¶ *Censetur.*] Istud c. legitur vsque ad §. *Eum.* Et pro intellectu ipsius est primo præsupponendũ, q̃ alia pœna imponitur lapsis in hæresim: alia pœna relapsis. Nam lapsis in hæresim imponitur pœna degradationis, cum perpetua immuratione, vt vita agant in perpetua pœnitentia, cũ pane tristitiæ & aqua doloris: sed qñ sunt relapsi, debent tradi curiæ seculari, & sunt subijciendi ignibus.

Casus. Aliquis fuit accusatus de hæresi, vel quia erat suspectus

[†] De intellectu vide Albertinũ tract. de agnosc. assert. q. 30. nu. 73.

[‡] Dictio, si, deest in antiquioribus codicibus etiam impressis. & series orationis indicat abesse oportere.

[†] De materia huius glossæ vide Eymericũ in Directorio Inquisitorũ par. 2. q. 55. & 56.

[‡] Idem Archid. & facit clemẽ. vt lite pendente. cap. 2. Ioan. And.

de hæresi: eius superior cœpit ꝯ eum inquirere: iste non potuit cõuinci per sufficientes probationes & testes ad illum cõdemnandũ de crimine hæresis: tñ quia erat suspectus de hæresi, fuit sibi indicta purgatio ad iudicium epi: vnde ipse suspectus de hæresi, suam hæresim abiurauit, id est, illi penitus renunciauit cum iuramento: postea fuit repertus in huiusmodi hæresi quã abiurauerat: vtrum ex abiuratione cẽseatur relapsus: ita q̃ sit puniendus tamquam relapsus? nam non est dubium q̃ si de prima hæresi fuisset conuictus, q̃ puniretur pœna relapsorum: sed de prima hæresi nõ cõtestabat ad plenum: Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut d̃ prima hæresi erat vehemens suspicio ꝯ ipsum, & illam purgauit ad iudicium epi cum abiuratione: tunc si postea reperiatur in eadem hæresi, censetur relapsus, & tamquam relapsus debet puniri: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus supponatur: Aut erat modica suspicio, & hæresim suam abiurauit cum purgatione ad iudicium epi: & tũc non censebitur relapsus, sed solum lapsus, & tanquam lapsus est puniendus: quia debebit degradari, & perpetuo immurari. Not. ibi, *censetur.* q̃ talis non dr̃ vere relapsus: quia non erat conuictus de prima hæresi ad plenum: sed ius fingit q̃ est relapsus, eo q̃ nunc cõuincitur iuxta præsumptionem vehementem primæ hæresis, eo q̃ inuenitur in eadẽ hæresi. Not. q̃ ius fingit quandoque id esse quod tamen vere nõ constat. vide quod not. 50. dist. ferrum. & de spon. is qui. in antiq.

Not. q̃ delictum non dicitur plene probatum, etiam si constet de plena præsumptione vehemẽti: qđ nota pro iuribus & statutis, quæ requirunt plenam probationem. Dominicus.

iterato labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit vsque ad §. Eum vero. Dominicus.

CAP. VIII.

ACcusatus [f] [†] de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens [g] suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadã iuris fictione [h] relapsus, licet ante abiurationẽ suam hæresis crimẽ plene probatum nõ fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit [i], quamquam ex hoc [k] sit grauius [‡] puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna [l] puniri.

¶ *Culpabilis in vno articulo hæresis, generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum. hoc dicit. Dom.*

¶ Eum vero qui in vna hæresis

¶ *Prima glossa diuidit.*

f ¶ *Accusatus.*] Diuide decretalem in tres partes: In quarum prima ponuntur tres casus, quibus quis dr̃ relapsus. & durat vsque ad §. *Licet vero*: Ibi secunda, in qua dr̃ q̃ periurus in causa hæresis certis casibus testimonium perhibet. & durat vsque ibi, *Sane.* Ibi tertia in qua ponuntur sex casus olim dubitari, an ad officium inquisitorum spectarent, vsque ad § *Religiosi* Ibi quarta in qua dr̃ religiosos in hæresi delinquentes grauius alijs puniendos.

A. Idem Io. Mo. & in subdiuisione non insto, quæ per prædicta satis patet. Et dicit Archi. q̃ olim incipiebat: Quod super. sed illa non vidi. & dicit §. eũ vero. additũ per Bonifaciũ. Io. And.

g ¶ *Vehemens.*] non violenta. de præsump. litteras. & facit quod dixi s. c. proxi. [Idem Archidiaconus.]

h ¶ *Fictione.*] ideo dicit, quia vere non potest dici relapsus, de quo non constat an fuerit lapsus: sicut dicit canon, q̃ non potest dici renatus, qui prius non fuit natus. de conse. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. Neque enim dici in eum regeneratio potest, quem generatio non præcessit, vt ibi dicitur. propter vehementem ergo suspicionem fingitur [‡] lapsus: ita q̃ post abiurationem rediens, fingitur relapsus: sæpe enim iura talia fingunt. de hoc. 50. distin. ferrum.

i ¶ *Ex hoc.*] scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus.

k ¶ *Grauius.*] scilicet quàm si nunquam abiurasset.

l ¶ *Pœna.*] s. eo. ad abolendam. §. illos quoque. & s. eo. super eo.

¶ Iste §. legitur vsque ad §. *Licet vero periurus.* Casus in eo sic figuratur: Aliquis Titius fuit accusatus de hæresi, & de vna secta hæreticorum (Quot autem & quæ sint sectæ hæreticorum, habetur in c. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit accusatus de hæresi, eo q̃ errabat in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ: abiurauit generaliter omnem hæresim: postea incidit in aliam sectam hæreticorum, vel errauit in alio articulo fidei vel sacramento Ecclesiæ, vtrum censeatur relapsus, vel tantummodo lapsus? Rñdet Romanus Pontifex dicens, q̃ licet iste prius fuerit cõuictus de vna specie hæresis, vel in vna secta, vel in vno articulo fidei, vel in vno sacramẽto Ecclesiæ errauit si abiurauerit hæresim simpliciter,

[†] Olim incipiebat: Quod super nonnullis & habetur impressa in Bullano litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis. pag. ... inde hoc cap. magnam accipiet lucem.

[‡] Alias, fuit.

[‡] Idem Io. And. ne verbũ, fictio, frustra ponatur. cap. si Papa. de priuileg. bene facit. l. si q. adulterij. C. de adulte. ibi ius fingit adulterium commissum, & punit, qđ prius propter allegatam consanguinitatem transiuit impune. Fonta.

pliciter, non restringendo ad illam sectam, vel ad illum articulum fidei, aut sacramentum Ecclesiæ, censetur relapsus: Secus autem si ipse tantummodo abiurasset suam hæresim in illa secta, vel in vno articulo fidei: quia si postea relaberetur in alia secta vel alio articulo, censeretur lapsus, non autem relapsus. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q aliquis fuit conuictus de hæresi, & illam abiurauit: postea non incidit in illũ errorem saltem aperte, sed fuit fautor vel receptator hæreticorum, q in illo errore erat, vtrũ censeatur lapsus vel relapsus? Respondetur q censeri debet relapsus: & ideo pœna relapsorũ erit puniendus. Nota primo, q hæreticus dr̃ committens in vnum articulum fidei tantum.

†Alias ita: si extunc in alia etiã hæresis spe cie, siue secta, aut alio articulo, &c.

Nota secundo, quòd dispositio generalis posita post enumerationem speciei alicuius, includit etiam alias species separatas. ad hoc s̃. eod. lib. de procura. qui ad agendum. Dominicus.

a ¶ *Secta.*] multas potes videre 24. q. 3. cap. penult.

b ¶ *Fidei articulo.*] quos habes explicatos s. de sum. tri. & fi. firmiter. in ant.

¶ *Gloss. seq. recitatur per quæstionem: secundo quærit remittit & arguit.*

†In aliis impressis receptoribus legit. acceptat.

c ¶ *Simpliciter.*] per hæc verba puto q si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus ‡. Et nota q indefinita æquipollet vniuersali. Ad idem de priuileg. supra, quia circa. licet nunquam de vno articulo infamatus se teneatur de omnibus expurgare, notatur de cõsec. dist. 3. ego Berengarius. & puto hanc literam pro illa parte facere, q non teneatur: tamen si id faciat, valet: & habebit postmodum locum pœna relapsorum ‡, vt sequitur.

†In recentioribus impressis legitur, approbata, contra veterum codicum fidem.

‡ Sic vult glo. & doc. ibi in versi. fatione s. eod. tacite c. ad abolendam. s̃. eo. tamen cõsuetudo habet q si specifice in vno articulo cogitur omnẽ hæresim generaliter abiurare Fõ.

‡ Hacet Ioan. An. Sent.

‡ Idem Ioan. Mona. allegat 26. q. 2. sed & illud. ibi dicitur, q si vnum membrum in totum corpus diffunditur macula. Ioan. And.

¶ *Gloss. sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Iudicari.*] contra. C. de transactio. si de certa. ff. de transact. qui cum tutoribus. §. 1. vbi generalis transactio restringitur ad id de quo specialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis ‡: sed hic omnes hæreses sunt connexæ: quia habent caudas adinuicem colligatas: & de vanitate conueniunt in id ipsum. s̃. eo. excommunicamus 1. & 2. vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæresim, in quam prius fuerat lapsus: sed quærimus, an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus.

e ¶ *Munera.*] Differentia est inter donum & munus. Munus enim ex causa datur: donum ex causa & sine causa. ff. de verborum significatio. inter donum [l. munus. eod. tit. ad principium tituli, dicit q munus sumitur tribus modis: pro dono, pro onere, & pro officio. Ioan. And.]

f ¶ *Non possit.*] puta propter necessitatem famis. 42. dist. quiescamus. 76. dist. nõ satis. vel ignorabat illos hæreticos: & sic per ignorantiam excusatur. j. de reg. iur. ignorantia. [Ioan. Mona. allegat de consti. c. 2. in antiq. Ioan. And.]

g ¶ *Verbis vestris.*] sic supra de rebus ecclesiæ non alienandis. hoc consultissimo. [& clemen. de priuil. c. 1. de pœniten. & remissio. c. 2. Ioan. And.]

h ¶ *Id.*] scilicet receptare, deducere, visitare, associare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

specie vel secta a commisit, aut in vno fidei articulo b seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter c vel generaliter abiurauit, si † extunc in aliam etiam hæresis speciẽ, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari d.

¶ *Qui post abiurationem hæresis de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis; relapsus dicitur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiuratione constiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos receptet †, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera e eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari nõ possit f, etiam sine adoratione: (vt verbis g vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus: cum illũ ex approbati † a se prius erroris consequentia non sit dubiũ id h fecisse.

¶ *Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. hoc dicit.*

q LICET. Iste §. legitur vsque ad §. porro si propter huiusmodi. Et in principio huius paragraphi, Casus secundum veriorem intellectum sic figuratur: Titius fuit accusatus de hæresi: fuerunt producti testes ad ipsum conuincendum: qui testes (vt moris est) iurauerunt deponere veritatem: ipsi tñ testes falsum deposuerunt, dicentes q nesciebant illum hæreticum: postea pœnitentia ducti, reuersi fuerunt ad iudicium: & voluerunt deponere contra illud quod prius deposuerunt: dicendo q sciebant illum hæreticum: vtrum sint admittendi? Vr̃ q non: quia deponendo falsum, commiserunt periuriũ: modo periuri repelluntur à testimonio. Hac ratione non obstante respondetur, q ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & istud est fauore fidei: quod verum est, concurrentibus verisimilibus circunstantijs, de quibus in littera, videlicet si appareat q isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater vellem informari à vobis, vtrum Inquisitores speciales à sede Apostolica deputati ad inquirendum & puniendum de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationibus & sortilegijs? Respondet q non. quod verũ est: nisi illæ diuinationes vel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorũ, dæmones cõsulere, & eorum responsa suscipere: tunc enim de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Itẽ non possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris. Et hoc ideo: quia si Inquisitores haberent examinare istas causas, possent retardari causæ inquisitionem fidei tangentes: cum aliæ causæ sint à fide extraneæ. Nota q periurus repellitur à testificando etiã post peractam pœnitentiam. ad hoc s̃. de test. testimoniũ. Not. q testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictum suũ. Quid aũt in alijs causis, vide d̃ test. cũ clamor. & d̃ test. cog. pterea.

†De intellectu vide Albericum in repetitione cap. 1. d̃ hæret. in hoc eo. lib. q. 16. nu. 79.

¶ Licet † vero periuri à testimonio etiam post pœnitentiam repellantur i: si tamen ij qui coram inquisitoribus iurantes tã de se, quam de alijs super facto hæresis dicere veritatem, eam celando k deierent, & postmodum l velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponẽdo: cum crimen huiusmodi sit exceptum; si ex manifestis indicijs m appareat tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ: sed zelo fidei orthodoxæ dictũ suum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerant, reuelare: in fauorem fidei, nisi aliud obsistat n, stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

¶ *Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegijs non sapientibus hæresim manifestam. hoc dicit. Dominic. s.*

¶ Sane cum † negotium fidei, quod summe priuilegiatũ o existit, per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ, à sede Apostolica p deputati, de diuininationibus, aut sortilegijs (nisi hæresim saperẽt q manifeste r) intro

†Vide 28 clinam. tract. de hæret. c. 22.

i ¶ *Repellantur.*] 6. q. 1. quicunque. & s̃. de testi. testimonium.

ADDITIO. Archi. alleg. 22. q. 5. paruuli. de accusa. cum oporteat. de testi. sicut. in fine. Not. etiam q ferre testimonium dignitatis est. 33. q. 5. præceptum. vbi. de hoc. & not. in c. testimonium. in glo. 1. Ioan. And.

k ¶ *Celando.*] Duplex est forma iurandi. quod dic vt s̃. de accusa. qualiter 2.

l ¶ *Postmodum.*] Ex interuallo: vt sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: aliàs nihil esset hic fauoris, vt s̃. de testib. cog. præterea.

m ¶ *Indicijs.*] sic s̃. eod. in fidei. & sic per indicia statur probationi. & de hoc. s̃. qui fi. sint legi. trasmissæ.

ADDITIO. Et s̃. eod. excommunicamus. §. vlt. de cleri. pere. inter quatuor. de homi. pro humani. in fin. Ioan. And.

n ¶ *Aliud obsistat.*] scilicet, quàm prædictũ periurium: vnde si de falso redarguerẽtur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

Hæresim sapere manifeste quæ dicantur.

o ¶ *Priuilegiatum.*] Nota magis priuilegiatum anteponi. s̃. de offic. lega. volentes. 11. dist. denique. ff. de offic. procon. l. vlt.

p ¶ *Apostolica.*] multo minus alij [Idem Archidiaconus.]

¶ *Gloss. seq. reci. per q.*

‡ De materia vide Oldradum consi. 210. incip. Regularis habet traditio.

q ¶ *Saperent.*] sicut est circa ‡ aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum responsa suscipere. 26. q. 2. hi qui. & q. 4. igitur. vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos. vel faciant prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus vt possint habere respõsa, puerum rebaptizant. vel his similia.

¶ *Glossa sequens recitatur per oblectionem & solutionem.*

‡ Vide Felinum in c. si clericũ laicum. de for. comp. & Arelatanũ tract. de hæret. notab. 5.

r ¶ *Manifeste.*] in dubio ‡ ergo hoc casu non habent iurisdictionẽ. & licet aliàs iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionẽ habere. ff. de iudi. si quis ex aliena. quæ in ordinario loquitur: hic tamen nisi id manifeste appareat, se non intromittit. & est si s̃. eod lib. de censi. c. 1. §. notoria & j. de pœ. c. 1. s̃. de offic. deleg. c. vlti. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

mittere se non debẽt; nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniẽdos.

¶ *Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. hoc dicit.*

Alias in de quæstionibus præterea vsurarum motis, & contra illos, &c.

¶ De quæstionibus † præterea vsurarum motis etiam contra illos [a], quibus restitutionem vsurarũ in pænitentia pro hæresis crimine iniunxerũt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio Ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum [b] negotio fidei præparetur.

¶ *Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendã pænitentiam iniũctam in bonis temporalibus: secus si mortui sint antequam fuerit pænitentia iniuncta. hoc dicit. Dominicus.*

† In nonnullis codicibus ita: Si vero in his, &c.

¶ Si vero † pro his, quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos [c], seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis pænitentiã & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit: si per huiusmodi pænitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem [d], in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent hæredes [f], vel alij, ad quos cum suo onere [g] bona huiusmodi deuenerunt. ¶ Porro si propter huiusmodi hæreticorũ receptationem, defensionẽ, seu fauorem, quis ad faciendã pænitentiam, quam Inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pænitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus nõ est satisfactio pro extincto [h] iam crimine iniungenda.

¶ *Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.*

¶ In eo vero casu [i], quo hæredes ad successionẽ non debent ob hæresim sui auctoris admitti, non obstante quòd auctore ipso viuẽte hoc nõ fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad † confiscationem bonorũ post mortem [k] eiusdem nihilominus procedatur.

† Aliàs, ad occupationem.

¶ *Clerici instruentes testes, ne Inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sacerdotes insuper & alij clerici, qui negotium inquisitionis, instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire [l]: (cum non sit dubium eos † ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per Inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari [m], tam per captionẽ personarũ, quàm aliàs, prout culpa exegerit delinquentis [n]. ¶ Religiosi [o] etiã sunt immurationis [p] † pœna, vel alia grauius puniẽdi, quàm

† Aliàs, ipsos ea facere, &c.

a ¶ *Etiam contra illos.*] quasi dicat multo minus si contra alios.

b ¶ *Offendiculum.*] Pluribus intentus minor est ad singula sensus. & sæpe qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de assessio. nemo.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*

c ¶ *Hæreticos.*] Contra s. eod. tit. c. pen. vbi defensores & fautores hæreticorum hæretici sunt. Solu. non in fauente & defendente: sed in credente loquitur ibi. ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

d ¶ *Ad salutem.*] vt puta vt fundaret, vel ædificaret Ecclesiam: hospitale, vel alium pium locum; vel faceret simile pium opus: vt in Authen. de eccle. tit. §. si quis ad ædificationem. collat. 9.

e ¶ *Temporalibus.*] hoc dicit: quia secus si in ieiunijs, vigilijs, orationibus, vel similibus constiterit illa pænitentia. idẽ esset si nõ posset illud iniunctum licet salutiferum, expleri per alium: sicut esset theologiã audire, vel similia. ADDITIO. Licet ieiunia de quibus supra per cognatos possunt impleri, vt dicit Ioann. Mona. 13. q. 2. animæ. non tamen sunt in bonis temporalibus exequenda; vnde bis competit hoc exemplum.

f ¶ *Hæredes.*] 12. q. 2. eps qui filios. de sepul. c. vlt. de rap. in litteris. [& de sen. excom. à nobis. & in his omnibus. de hoc. Ioan. And.]

g ¶ *Onere.*] 16. q. 1. si quis laicus. de deci. pastoralis. & c. cũ non sit. C. de seru. & aqua. l. & in prouinciali. s. d pig. ex litteris.

Casus literalis domini Helie.

¶ PORRO. Iste §. legitur vsque ad finẽ capituli, & in eo casus sic figuratur: Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel aliàs eis auxilium præstitit: tñ non erat hæreticus: certũ est quòd venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam C. de receptatoribus. quia (vt ibi dr) sine illis latrones diu latere non possunt. Or ponamus quòd ipse receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quæ consistebat in temporalibus, puta quòd ipse ædificaret ecclesiam: nondum ecclesia ædificata, sed tñ incœpta, ipse receptator mortuus est: vtrum sui hæredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pænitentiam, quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendam dictam pænitentiam: ideo si quis fuit accusatus de hæresi, & pendente accusatione moritur, non est extinctum crimen: sed c hæredes potest causa prosequi ad finem, quòd bona sua fisco applicentur: nam ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incœpit esse dominus. Item ad alium finẽ, vt memoria ipsius defuncti damnetur: immo si durante vita hæretici, non fuisset incœpta accusatio: post mortem eius posset accusari ad istum finem, vt memoria eius damnetur, & bona eius fisco applicentur. Postea in fine c. dr q clerici non debent dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi rñdebunt ad singula capitula sibi proposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterunt Inquisitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire sm quod eis videbitur. Nota primo ex isto cap. iuncta glo. quòd aliquis non dr relapsus in hæresim, nisi cõstet eum plene & perfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed non dr vere relapsus, si prius erat solùmodo præsumptio c ipsum: sed dr ficte relapsus. tñ est puniendus pœna relapsorum, ac si esset vere relapsus.

Nota vlterius ex §. *Cum vero.* q si quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ, vel in vna secta hæreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter: puta qa abiurauerit suam hæresim in vno articulo fidei, aut sacramento Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labatur in alio articulo, vel sacramẽto: vel in alia secta hæreticorũ, non dr relapsus, sed tantùmodo lapsus: secus si abiurasset generaliter & simpliciter suam hæresim. Nota ibi, *Ille quoque.* q si qs fuit cõuictus de hæresi, & illam abdicauerit: si postea receptet hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, q credat eorũ errori: nam ex consequentia prioris erroris præsumptio est q credit errori ipsorum, & censetur relapsus.

Nota in §. *Licet.* q testis non solum deierat dicendo falsum: sed etiã celando veritatem. Itẽ nota casum, in quo testis periurus admittitur ad testificandum. Item nota casum in quo testis ex interuallo potest dictum suum corrigere. licet regulariter c: sed istud est fauore fidei. Not. ibi, *Si vero.* q res transit cum onere suo reali, ad quẽcunque possessorem vel successorem perueniat res ipsa. & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata & hypothecata: licet rem illam alienes, tñ remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.

† Quæ sit illa, dixi s. eod. c. 1. & ista pœna est à can. nõ legibus inuenta. l. aut damnum § solent. ff. de pœn. c. quamuis. de pœn. s. eo. Ana. c. à nobis. in 1. colla. de aposta. Fõ.

h ¶ *Extincto.*] crimina extinguuntur morte. [t]: vt 33. dist. quorundam. 23. q. 2. admonere. ff. de ijs qui mor. si. consci. l. vlt. ex quo igitur extinctum est crimen, & pænitentia non est imposita pro crimine iam extincto, non imponatur vlterius.

† Crimina regulariter morte delinquentium extinguũtur l. 2. & 3. c. si reus vel accu. mor. fue. fallit in crimine hæresis, vt dicunt doctores in cap. filij. s. eo. & Gondis. Saluũ tra. de hæres. q. 22.

i ¶ *Casu.*] scilicet quia non fuit reincorporatus vnitati Ecclesiæ.

k ¶ *Post mortem.*] 24. q. 2. sane 2. & C. ad l. Iul. maiest. l. vlt. [t] intellige hoc vsque ad xl. annos. nam postea abdicari non poterunt, etiam à Romana ecclesia à filijs catholicis: qui illa tanto tempore bona fide possederunt. quod verũ est, si parentes catholici putabantur, vt s. eod. lib. de præscript. c. vlt.

l ¶ *Impedire.*] manifeste vel non manifeste: dummodo hoc constare possit.

m ¶ *Castigari.*] sic j. de pœ. Romana.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. caueant tamen episcopus & Inquisitores ne impedimentum officij falso imponãt alicui. quod dic vt in cle. eo. tit. c. 1. §. pen. Ioan. And.

n ¶ *Delinquentis.*] nam grauius delictum est grauius vindicandum. 24. q. 1. non afferamus. s. de excess. præla. tanta. & in æqualibus delictis æquales sint pœnæ. j. tit. proxi. c. vnico. in fi.

† Hæc lex probat idẽ in crimine læsæ maiestatis. Ioa. And.

o ¶ *Religiosi.*] isti si reperiantur hæretici, non sunt dicendi religiosi, sed religionis obumbratione fucati. s. eod. tit. ad abolendam. §. 1. & c.

p ¶ *Immurationis.*] s. eod. tit. cap. penult.

a ¶ Secu-

a ¶ *Seculares.*] scilicet clerici vel laici, & concor. optime supra, ne cleri. mona. c. sed nec.

b ¶ *Consimilibus.*] de quibus vidisti. ꝫ. proxi. §.

seculares [a], si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus [b] deliquisse.

¶ Vrbanus quartus.

¶ *Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.*

CAP IX.

STatutũ † ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ prauitatis directe [c] vel indirecte [d], ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari [e], nullius existere firmitatis: ipsiusq; ciuitatis vel loci dominum, Potestatem, Capitaneũ, Consules, vel rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas seu locus regitur, quocunque nomine [f] censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano vel eius vicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ [g] dispendio † exhibendum: & si tale [h] inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltẽ eatenus moderãdũ, quod per illud inquisitionis processus non impediãtur, vel aliquatenus retardentur [i], per censuram ecclesiasticã decernimus compellendos [k].

STatutum.] Primo irritat statutum per quod directe vel indirecte impeditur vel retardatur inquisitionis officium. Secundo: ibi, *Ipsiusque.* officiales ad quos spectat, iubet excõicari, si illud non reuocent vel temperent. Dicit Archid. ꝙ olim incipiebat, multorum. & fuit multum abbreuiata. & aliud hic non glossat Ioan. Monac. dicit, ꝙ inter terminos istius decre. & ꝫ. proxi. §. sacerdotes. non cadit iuris diuersitas: cum tã laici quàm clerici subiecti sint inquisitionis officio. & hoc minus dubium: quia ibi fit vt à priuato; hic autem vt à iudice: qđ est grauius. Ioan. And.

CASVS. Communitas huius ciuitatis fecit vnum statutum, per qđ statutum impeditur inquisitio contra hæreticos facienda: quia fecit statutum ne aliquis ciuis posset de crimine hæresis accusari, vel ne aliquis ciuis huius ciuitatis posset ferre testimoniũ in crimine hæresis: Quęritur quale erit officium inquisitoris fidei à sede Apostolica deputati circa tollendum huiusmodi statutum? Respondetur, ꝙ ipse inquisitor fidei cõuocabit ciues & eos cõpellet, vt sibi exhibeant illud statutum: & si videat, ꝙ per illud statutum impediatur inquisitio prauitatis hęreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud statutum, vel ad modificandum illud statutum, vt non tollatur inquisitio hæreticę prauitatis. Not. primo arg. ꝙ quælibet vniuersitas potest sibi facere statuta. de quo ꝫ. de consti. cum omnes.

Nota secundo quòd ordinarius loci potest petere editiones statutorum laicorum, vt videat si sint aliqua contra fidem catholicã. Dominicus.

† Concordat rescriptum Innocentij iiij. incip. Ad extirpanda. §. ceterum teneatur. & aliud rescriptum Alexandri iiij. incip. implacida relatio. quæ habentur impressa in bullario Litterarũ Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

† Faciunt no. per Doc. c. fin. ꝫ. eo. de immu. Ecc. dicentes, quòd episcopus cogit laicos fateri qđ non intendunt statutis suis pręiudicare ecclesiæ. arg. glos. 2. c. peruenit. de arbi. & quę no. Archi. 2. q. 1. c. quæ Lotharius. Font.

c ¶ *Directe.*] puta ne aliquis ciuis illius loci accusari possit, vel cõtra eum inquiri super crimine hæresis: vel ꝙ nullus contra alium de crimine hæresis audeat testificari: vel his similia.

¶ *Glo. duæ sequentes notant duo, & in secundo fit remissio.*

d ¶ *Indirecte.*] puta vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo quàm à Potestate; vel vt nullus alius quàm Potestas possit aliquem capere vel capi facere; vel vt nullus nisi sit de familia Potestatis possit arma portare, vel his similia.

e ¶ *Retardari.*] nota contra generale illud, qđ differtur non aufertur. 14. q. 6. c. 1.

f ¶ *Nomine.*] ꝫ. eod. lib. de elec. fundamenta.

g ¶ *Moræ.*] Nota moram vitandam. de hoc dixi ꝫ. de elect. c. vlti.

ADDITIO. Concor. constitutio Ioan. execrabilis. §. qui vero. & §. porro. Ioan. And.

h ¶ *Tale.*] scilicet qđ directe vel indirecte impediat vel retardet.

i ¶ *Retardentur.*] vnde statuto de non portandis armis excipietur inquisitorum familia, & his similia.

ADDITIO. Non tamen debent Inquisitores abuti concessione portationis armorum, vt in cler. eod. tit. cap. nolentes.

k ¶ *Compellendos.*] sic ꝫ. de iureiur. cap. licet. de excep. c. vlti. ꝭ. de senten. excom. decernimus.

NE aliqui.] Primum ponit dubium, quod secundo declarat: ibi, *Præsenti.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponẽdum primo illud quod habetur in c. gratum. de offi. deleg. in antiq. videlicet, ꝙ iurisdictio delegata expirat morte mandantis, re existente integra. Item secundo est præsupponendum, ꝙ Inquisitores à sede Apostolica deputati habent iurisdictionem delegatam.

CASVS. Papa deputauit aliquem Inquisitorem in prouincia Burdegalen. iste Inquisitor cœpit inquirere contra aliquos qui erãt suspecti de crimine hæresis. vel non incępit inquirere nec exercere suam iurisdictionem delegatam: postea hoc pendẽte Papa mortuus est: nũquid est expirata iurisdictio Inquisitoris ad minus quo ad causas nõ incœptas? Videtur ꝙ sic per dictũ cap. gratum. allegatum in præsuppositione. Respõdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ fauore fidei ipse statuit & ordinat, vt per mortem Papæ non sit extincta iurisdictio inquisitoris, etiam si crimẽ hæresis nondũ erat ortum: puta quia tempore mortis Papæ Titius nõ erat hęreticus. postea mortuo Papa incœpit esse hæreticus male sentiendo de fide: certe Inquisitor poterit inquirere de isto crimine & Titium punire. & hoc est fauore fidei. Nota primo arg. ꝙ concessio facta sub nomine summi Romani Pontificis vt facta contemplatione dignitatis & non cõtemplatione nominis proprij, de quo ꝫ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Nota secundo, ꝙ multa statuuntur pro fauore fidei contra regulas iuris communis. Dominicus.

¶ Clemens quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Officium inquisitoris hæresis morte concedentis non expirat: etiam quo ad negotia prius nõ cœpta vel exorta. hoc dicit.*

CAP. X.

NE † aliqui [l] dubitationem sollicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis sollicitudini vestræ infra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret [m] per mortem Romani Pontificis qui cõmisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negotia viuente mãdatore incœpta [n], immo etiam quo ad integra & non cœpta [o], & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequaquam emerserant [p], in fauorem [q] fidei post committentis obitum perdurare.

† Vide Decium in c. causam matrimonij. extra de offi. deleg. & Arelatanum tract. de hære. notabili 4.

¶ Idem eisdem.

¶ *Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cum vere redierint.*

CAP. XI.

VT † OFFI-

¶ *Prima glo. dat simile, & summat.*

l ¶ *Ne aliqui.*] Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, vt ꝫ. de offic. legat. c. 2. sic & officium Inquisitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, vt hic.

ADDITIO. Et intellige de Inquisitore dato simpliciter. nam si cum clausula: & vsque ad voluntatis beneplacitum, distingue vt ꝫ. eod. lib. de rescript. Si gratiose. Ioan. And.

m ¶ *Expiret.*] sicut potestas delegatorum datorum ad causas: ꝫ. de offi. deleg. licet vndique. & c. gratum. & c. relatum.

n ¶ *Incœpta.*] de quibus nõ dubitabatur per iura proxime inducta. & not. incœpta: quia per quemlibet iudicialem actum etiam prętercitationem iurisdictio perpetuatur, vt dici solet in decret. de offi. deleg. licet ibi vti non cœperit.

o ¶ *Non cœpta.*] Not. quia si hoc esset speciale fauore fidei catholicæ. vt ꝭ. dicitur: ergo vbi non est fauor eius, contrarium est regulare. & sic nota terminatam quęstionem not. ꝫ. de offi. deleg. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs per easdem litteras delegato commissis. ad idem ꝫ. eod. lib. de offi. deleg. c. vltim. §. officium. & est in hoc differentia inter istum Inquisitorem & conseruatorem, vt ibi patet.

p ¶ *Emerserant.*] vt si tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: postea lapsus senserit hæresim: de hoc poterit cognoscere Inquisitor.

q ¶ *Fauorem.*] sic ꝫ. eod. in fidei fauorem. & ꝫ. eod. accusatus. §. licet. cum si. in hoc tit.

† Concordat rescriptum Vrbani. iiij. incip. Licet ex omnibus. vnde hoc ca. accipiet lucem habetur impressum in bullario litterarum Apostolicarum pro officio sãctissimæ Inquisitionis.

Nota ad quæstionẽ. Iurisdictio perpetuata in vno articulo, an censeatur perpetuata in alijs articulis.

VT officium.] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Compescendo.*

ADDITIO. Et dicit Archid. ꝙ olim incipiebat, licet. Ioan. And. Ioan. Mon. qui diuidit decret. in quatuor partes, de hac facit partẽ secundam ibi: *Si vero.* in alijs concord. Ioan. And.

¶ Præsupponamus primo illud qđ habetur in cap. cum causam. de offi. deleg. in antiq. videlicet, ꝙ si à sede Apostolica committatur aliqua causa simpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus non potest procedere absq; alio: & si procedat, suus processus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegalen. deputauit duos vel tres Inquisitores

Inquisitores fidei simpliciter: vnus illorum Inquisitorum alio non consulto, cœpit inquirere contra aliquos hæreticos vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius contra quem inquirebatur, fuit oppositum & allegatum, quod ipse solus non poterat procedere: quia ipse & alij duo inquisitores fidei fuerant simpliciter deputati: & sic non potest procedere solus absque alijs per cap. cum cautam. alleg. & quod si vellet procedere ad vlteriora contra ipsum, quod ipse appellaret: Vnde consultus Romanus Pontifex respondit, quod fauore fidei ordinat, si committatur officium Inquisitionis fieri duobus vel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorum fautores siue receptatores: omnes Inquisitores simul vel separatim poterunt procedere, secundum quod eis videbitur quod causa hæresis poterit melius tractari. Sed ponamus quod aliquis suspectus de hæresi, vel fautor & receptor hæreticorum, non potuit ad plenum conuinci de hæresi: veruntamen erat suspectus: Inquisitor indicit sibi purgationem: ipse autem ad iudicium Inquisitoris se purgauit cũ abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatem Ecclesiæ: verum sit recipiẽdus? Rñdet quod sic: tamen Inquisitor debet esse cautus, & videre an tales redeuntes ad vnitatem Ecclesiæ fingant se redire, & ne decipiant ipsos Inquisitores sub specie agni. hoc dicit vsque ad §. *Verum*. Not. primo quod si aliqua causa à sede Apostolica committatur pluribus simpliciter: vnus delegatus non potest in causa procedere sine alio: & si procedat, potest pars aduersa appellare. Istud colligitur ex isto c. argu. a speciali: quia si speciale sit fauore fidei, vt in causa hæresis vnus Inquisitorum deputatorum simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius commune est in contrarium. Not. quod si hæreticus abiuret hæresim, & velit redire ad Ecclesiam: Ecclesia non debet sibi claudere gremium. Not. quod talis hæreticus rediens ad Ecclesiam est absoluendus secundum formam traditam in cap. cũ desideres. de sent. excom. in antiq.

[f] In plerisque codicibus mendose legitur ita: diuinoque timore postposito. Et in quodam manuscripto habetur ita, hominum metu, Domini non timore postposito, procedatis.

cium [a] inquisitionis contra hæreticos, in prouincia [b] in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica, possitis efficacius adimplere: Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vbique [c] in præfata prouincia simul vel separatim [d], aut singulariter (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuino [e] [f] timori postposito) procedatis [f]. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe [g] primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem: ei iuxta formam [h] Ecclesiæ [i] absolutionis beneficium impendatis, & iniũgatis eidem, quod iniungi talibus consueuit [k]. Prouiso solerter, ne simulata [l] conuersione redeãt fraudulenter, & vos (immo seipsos) fallentes [m] sub agni specie lupum [n] gerant.

Instruit Inquisitores in modo examinationis testium: & in personis quæ testificata scribere debeant. hoc dicit.

Verũ [o] quia in tã graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ ac dignæ seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prędicto, ipsumque cõtingentibus oportuerit, adhibeatis duas [p] religiosas & discretas [q] personas: in quarum præsentia per publicam (si commode potestis habere) personam, aut per duos viros ido-

Prima glo. diuidit, & summat.

a *Vt officium.*] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat Inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores, & etiam in eos absoluendo cum vere redierint: & durat vsque ibi: *Verum quia*. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant, vsque ad §. *Compescendi*. Ibi incipit tertia pars, in qua eos instruit circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

b *Prouincia.*] inspicit factum; quia idem in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco.

c *Vbique.*] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire, & pro tribunali sedere. s. eod. lib. de offi. ord. cum episcopus. ad idem de offi. leg. nouit.

Glossa sequens ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.

d *Separatim.*] regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeat. s. de offi. deleg. causam. & c. cum plures. s. eo. lib. Sed hoc speciale fauore fidei, vt efficacius, &c. vt s. dixi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs, quorũ quilibet per se procedere potest. ff. de offi. proconsul. l. 1. quod de ordinariis intellige, qui insolidum iurisdictionem habẽt: sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne fil. pro patre. Authentica, habita. secus in ijs, qui non habent insolidum, sicut est cum capitulũ cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex. ad hoc quod not. 15. q. 7. episcopus nullius. & de offi. ord. irretragabili. & concord. ad hanc decr. s. eod. per hoc. Ioan. And.

e *Diuino.*] 11. q. 3. Iulianus. sic s. eod. lib. de immunita. eccle. clericis. ad idem s. eod. vergentis.

ADDITIO. Et c. à nobis 2. in fi. Archid. hic tractat an valeat absolutio non seruata forma, & tenet quòd valet. & vide in prẹal- leg. c. cum desideres. Ioan. And.

f *Procedatis.*] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo. tit. multorum.

g *Labe.*] generaliter vel simpliciter. Vel dic ea de qua suspectus vel conuictus erat. de hoc dixi s. eod. accusatus. §. 1. Ioan. And.

h *Formam.*] 11. q. 3. cũ aliquis. s. de sent. excõ. cum desideres.

i *Ecclesiæ.*] quæ gremium non claudit. s. eod. super eo.

k *Consueuit.*] 1. q. 7. quotiès cordis. & cap. saluberrimum. de consecrat. dist. 2. ego Berẽgarius.

l *Simulata.*] 27. dist. quòd interrogasti. 1. q. 1. sicutficti. 12. q. 5. cauete. est tamen interdũ vtilis simulatio. 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 14. q. 1. officij.

m *Fallentes.*] mentiri Deo possunt: fallere autem ipsum nõ possunt. de consecra. dist. 2. panem de altari.

n *Lupum.*] s. de renũnsi. §. propter malitiã. & 23. q. 4. tres personas. & 81. dist. oportet. Ioan. And.

o VERVM QVIA. Iste §. legitur vsque ad §. compescendi. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis Inquisitor hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de hæresi cœpit inquirere. ipsum vocari fecit ad comparendum coram se respõsurum de fide: qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinando testes, vtrum possit illos examinare in præsentia solius notarij, vel loco eius in præsentia duarum honestarum personarum, quẽadmodum fit in alijs causis: vt in c. quoniã contra falsam. de proba. in anti. vel vltra illas duas personas debeat adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, quod in crimine hæresis debent examinari testes in præsentia notarij, vel loco eius in præsentia duarũ personarum: & vltra debent adhiberi duę aliæ honestæ personæ: ita quod notarius postquam legerit depositiones testium, debet legere coram illis personis attestationes & dicta testium: quæ personæ habebunt approbare quòd ipse fideliter redegit in scriptis dicta ipsorum testium. Or sanctissime pater, dicitur in cap. sicut. ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant: quòd si notarius vel tabellio efficiatur religiosus, non debet amplius exercere officium tabellionatus vel notariatus. Sed vtrum in negotio fidei possit religiosus exercere officium notariatus, hoc est, vtrum possit redigere in scriptis dicta & depositiones testium examinatorum in causa hæresis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: non obstante quocunque statuto vel iure suæ religionis seu ordinis, puta si habeant statutum quòd nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij vel tabellionis. Not. ex hoc §. *Verum.* ibi, [*Religiosas & discretas.*] quòd ista coniunctio copulatiua, &, ponitur expositiue pro, id est: nam non requiritur quòd illæ personæ sint religiosæ, dummodo sint discretæ & honestæ. Nota vlterius, quòd acta iudicis non requirũt testium inscriptionem. cap. quoniam contra falsam. de proba. in antiq. Secus esset dicendum in actis extraiudiciarijs: quia subscriptio est de substantia instrumenti. veruntamen in actis extraiudiciarijs quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia vnus notarius æquipollet duobus testibus. l. dominæ. ff. de testi. Nota quòd ratione fidei testes in causa hæresis sunt examinandi in præsentia duarum honestarum personarum. Ratio specialitatis est, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela est procedendum. Nota si notarius efficiatur religiosus vel presbyter, non potest exercere officium notarij: quia istud officium est seculare: nam specialiter fauore fidei religiosus vel presbyter potest exercere officium notarij in causa hæresis: ergo ius commune est in contrarium.

p *Duas.*] Integrum enim est iudicium: quod plurimorum sententijs confirmatur. s. de offic. deleg. prudentiam. & ad idem. 20. distin. de quibus.

q *Discretas.*] Semper enim qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. s. de consang. & affini. c. 1.

a *Idoneos.*]

a ¶ *Idoneos.*] ſic ĩ. de proba. quoniam contra falſam. & dic vt ibi. Et in extrauag. debent. quam allegat ſequens glo. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. not. ad quæſtionem de tabellione facto monacho, & c. & ponit opinionem Guli.*

b ¶ *Præmiſſa.*] Per hãc litteram bene patet, ꝙ tabellio factus monachus non poteſt exercere quo ad alia tabellionatus officium, & hoc etiam bene patet ex extrauaganti Bonifacij, Debent ſuperioribus. de offi. ord. circa medium decr. & idẽ probabam olim p decre. ĩ. ne cler. vel mo. ſicut. per l. C. de ſacroſanct. ecc. l. antepen. 16. q. 1. § nouarũ. C. de epiſ. & cleric. l. placet. not. tamen Gul. in Specul. de ſtatu mona. verſi. 17. ꝙ veteres rogationes complebit: ſed nouas non aſſumet. ff. fami. erciſ. alienationes ff. de poſtulan. l. 1. §. calum. ff. de neg. geſ. nam & ſeruus. §. ſi vno. ad idẽ ĩ. de Iud. Iudæi de ciuitate. cũ ſimilibus.

¶ Vide reſcriptũ Alexandri cap. irrip ne commiſſæ & reſcriptum Pij. in inſp. [illegible] officij cu. habentes impreſſa inter literas Apoſtolicas, pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.

c ¶ *Canones.*] ĩ. ne clerici vel monachi. ſicut te.

ᵃ Aliàs ita: habuerint & exercuerint.

¶ COMPESCENDI

Iſte §. legitur cauſa breuitatis vſque ad finem capituli. Et in eo caſus ſic figuratur: Papa deputauit Inquiſitorem in ciuitate Pictauen. eſt aliquis hæreticus, qui fuit conuictus de hæreſi: vnde Inquiſitor conuocauit populũ ad prædicandum hæretico: ſuperuenerunt quæſtores qui portabant indulgẽtias, & voluerunt facere quæſtam illo tempore, quo populus erat cõgregatus ad prædicandum hæretico: nunquid Inquiſitor poteſt inhibere quæſtoribus, vt tẽpore illo non exerceant officiũ quæſturæ, quouſque ſit finitus ſermo Inquiſitoris? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: & illos quæſtores ad hoc faciendum poterit compellere cenſura eccleſiaſtica, remota appellatione. Sed ponamus ꝙ Inquiſitor non poteſt capere aliquem hæreticum propter impotentiam: quia ſunt aliqui qui impediunt ne hæreticus poſſit capi: nunquid Inquiſitor poterit inuocare brachium ſeculare ad capiendum iſtos impedientes ne hæretici poſſint capi? Reſpondet ꝙ ſic: dicens vlterius, ꝙ ipſe ordinet vt Poteſtates ſeculares obſeruẽt, & faciant obſeruari à ſuis ſubditis conſtitutiones factas contra hæreticos, vel eorũ fautores, vel receptatores: & ꝙ ad iſtud faciendũ ordinarij locorum vel Inquiſitores hæreticæ prauitatis compellãt ipſos iudices vel poteſtates ſeculares mediante ipſorum iudicum ſecularium & Poteſtatum iuramento. Sed quid ſi ipſi Poteſtates & iudices ſeculares noluerint præſtare huiuſmodi iuſiurandum, quod obſeruabunt, & à ſubditis ſuis facient obſeruari conſtitutiones factas per ſedem Apoſtolicam cõtra hæreticos vel fautores eorum vel etiam conſtitutiones à ſede Apoſtolica approbatas? Reſpondet ꝙ ipſi ſunt priuandi officio & regimine ſuæ dignitatis. & tamquam infames & fautores hæreticorum ſunt habendi. hoc dicit in longum.

ᵈ Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit concilium Tridẽt. ſeſſio. 5. de reformacap. 2. §. vlt. & ſeſſio. 21. de reforma. cap. 9.

neos ᵃ, fideliter eorundem depoſitiones teſtium conſcribantur. ¶ Ad conſcribendas quoque huiuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia quæ in commiſſo vobis officio ad ſcriniarij, ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cum per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres, qui dum eſſent in ſeculo tabellionatus officium habuiſſe, aut exercuiſſe noſcuntur: & illos etiam quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotij fidei fuit ab Apoſtolica ſede commiſſum, & in poſterũ committetur: Concedentes huiuſmodi fratribus, necnon & alijs religioſis quibuslibet, qui ſimiliter dum eſſent in ſeculo tabellionatus officium habuerunt† & exercuerunt, quibuſuis etiam clericis ſecularibus officiũ ipſum habentibus (etiã ſi ijdem fratres religioſi & clerici ſint in ſacris ordinibus conſtituti) exercendi libere officiũ ipſum quo ad præmiſſa ᵇ, non obſtante ſtatuto aliquo cõtrario canonis ᶜ vel ordinis quocunque vallato munimine, poteſtatem.

¶ *Inſtruit Inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet vel differri inquiſitionis negotium. hoc dicit.*

¶ Compeſcendi præterea monitione præmiſſa ᵈ, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita ᵉ, prædicatores quæſtuarios ᵗ (vbi contigerit pro inquiſitionis ſeu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentũ aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipſos ᶠ nullatenus pertinet (quorum intereſt tantum charitatiua ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam ſi forte habent exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrum concedimus auctoritate præſentium facultatem ᵍ. ¶ Denique vt circa præmiſſa plene vobis & ſingulis veſtrum coerctionis expedita & inuiolabilis adſit auctoritas; volumus vt ea omnia viriliter exequamini (ſi opus fuerit) inuocato auxilio brachij ſecularis, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Non obſtantibꝰ aliquibus priuilegiis vel indulgentijs, quibuſcunque perſonis cuiuſuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, comitatibus † vel vniuerſitatibus ciuitatum & locorum ſpecialiter vel generaliter, ſub quacunque verborum expreſſione vel forma à memorata ſede conceſſis, vel in poſterũ concedendis: cum ex huiuſmodi vel aliis priuilegiis & indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obſtaculum interponi: & cõſtitutione de duabus dietis edita in concilio generali. ¶ Statuimus inſuper, vt Poteſtas, Capitaneus, ſeu rector, vel conſules, ſeu quiuis alij, qui ciuitati pręſunt, vel loco alteri ad pręſens, aut præerunt in futurum, ad requiſitionem diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſeu Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, iurent præciſe attendere inuiolabiliter & obſeruare, ac facere à ſuis ſubditis obſeruari toto tempore ſui regiminis in terris ſuæ iuriſdictioni regimiue ſubiectis ᵏ, conſtitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, ipſorumque filios & nepotes à ſede Apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas ˡ: quas qui iurare noluerit & ſeruare, vt infamis & tam-

Not. ꝙ quis non eſt trahendus extra ſuam diœceſim vltra duas dietas. c. nonnulli. ĩ. de reſcrip. Sed vtrum ſit correctum. cap. ſtatutum ĩ. eod. lib. de reſcrip. quod cap. loquitur de vna dieta? Dicendum eſt ꝙ non: niſi inquantum ad iſtum articulum, & hoc fauore fidei. & eſt ſpeciale hic in fide: nam illud ca. ſtatutum. loquitur generaliter. Not. vlterius quale debet eſſe officium quæſtoris: videlicet ꝙ non debet pdicare, ſed ſimpliciter debet exponere ſuas indulgentias: & requirere à populo charitatiua ſubſidia. Et illud verũ, ꝙ quęſtor non debet prædicare, niſi alio iure eſſet ſibi permiſſum. Nota ꝙ Inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt quæſtoribus inhibere ne faciant quæſtam tempore quo vacat pro fide: & ipſum oportet facere congregationem populi. Not. ꝙ Inquiſitor poteſt inuocare brachium ſeculare ad capiendũ illos, qui impediunt ne hæretici poſſint capi. Not. ꝙ ſi iudices ſeculares nolint præſtare auxiliũ Inquiſitoribus ad capiẽdum hæreticos, vel eorum fautores: ſunt ipſi iudices ſuſpecti de hæreſi, & priuantur iudicatura.

ᵗ In manuſcriptis legitur, communitatibus.

Hic Papa videtur imponere legem ſucceſſori, contra c. ſi. de reſcri. 1. eod. & loquitur hic textus de priuilegio perſonæ & ordinis, ſecundũ Lapũ. allegatione ſua. 1. cõ citatũ per Philippũ. Fonta.

d ¶ *Præmiſſa.*] hoc eſt regulare, vt dixi, vt 12. q. 2. c. indigne. de ſenten. excom. ſacro. in an. Ioan. And.

e ¶ *Poſtpoſita.*] quid hoc operetur. habes ĩ. de appell. paſtoralis. & not. eod. tit. vt debitus.

ᶠ Aliàs, ſuerunt.

f ¶ *Ipſos.*] ſcilicet quæſtuarios.

g ¶ *Facultatem.*] hoc vult dicere, ꝙ ſi facta per Inquiſitores congregatione pro negotio fidei veniant aliqui de Rũgiuallis, vel alij quæſtuarij, & velint ibi pdicare: poſſunt compelli per cenſuram eccleſiaſticam deſiſtere.

ᵍ Aliàs ita: & ſeruare.

h ¶ *Auxilio.*] 23. q. 5. prodeſt. de offi. ord. c. 1.

¶ *Glo. ſeq. allegat quæ. vti. arg. pro. ſoluit contrarium.*

ʸ Idẽ Iol. Monac. & Archidiaconus.

i ¶ *Duabus dietis.*] ĩ. de reſcrip. nonnulli. Quid dicemus de noua decre. ĩ. eod. lib. ſtatutum. de reſcrip? Vides quòd iſta decre. fuit Clementis: & ſic quo ad hoc videtur iſta decre. per illam correcta, cũ ſit poſterior. ad idem ĩ. eo. lib. de conſti. c. 1. cũ ſuis concord. Contrarium dico, quia decre. illa locum habet in literis impetratis à parte contra partem: licet in conſeruatoribus locum habeat, vt ĩ. eod. lib. de offi. deleg. cap. vlti. §. conſeruatores. Sed iſtud eſt quoddam ſpeciale fidei fauore, quod non tollitur per generalem conſtitutionem, licet poſtea ſubſecutam: ad hoc ĩ. de reg. iur. teneri. & quod ibi dixi. Ioan. And.

Ratio eſt: quia inter iſtas conſtitutiones nõ eſt prioritas neque poſteritas: ſimul. n. approbatæ ſunt, facit ad hoc ſecundum Dom. text. & glo. l. C. de teſta. tut. Fonta.

k ¶ *Subiectis.*] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de conſti. c. 2. ĩ. eod. lib. ff. de iuriſdi. om. iud. l. vlt. & hoc qđ hic dicitur habebamus ĩ. c. excommunicamus. 1. §. moneantur.

l ¶ *Approbatas.*] omnia enim noſtra facimus, quibus auctoritatẽ noſtram impertimur. C. de vet. iur. enuc. l. 1. §. ſed neque [& ĩ. eo. lib. de

lib. de præben. §. Apostolicæ. Ioan. And.

a ¶ *Publicum.*] sic. j. de pœ. felicis. & j. c. proxi.

VT *commissi vobis*.] Ponit septé vtilia pro exhiben lo officio inquisitorũ. Secundũ: ibi, *Aduocandi*. Tertiũ: ibi, *Conuocandi*. Quartũ: ibi, *Et contra illos*. Quintũ: ibi, *Necnon*. Sextũ: ibi, *Priuandi*. Septimũ: ibi, *Sint antẽ*. Dom.

CASVS. Papa deputauit Inquisitorem hæreticæ prauitatis in prouincia Burdegalẽ. quærit de potestate ipsius Inquisitoris: vtrũ poterit publicare & publicari facere excõicatiões, quas protulit in hæreticos & eorum fautores: puta quod aliquis hæreticus fuit citatus, vt veniret perẽptorie & personaliter responsurus de fide corã tali Inquisitore: in die assignata nõ cõparuit: vnde Inquisitor reputauit eum cõtumacẽ & tamquam contumacẽ excõicauit: nunquid Inquisitor illã excõicationẽ poterit publicare in prouincia Burdegalẽ. in qua est deputatus inquisitor? Rñdet Romanus Pontifex dicens, quod vt facilius causa hæresis possit examinari, & veritas super crimine hæresis possit haberi: statuit & ordinauit, vt Inquisitor possit hæreticos citari facere per alios, & sententias a se latas possit executioni facere demandari: & vlterius quod possit vocare peritos vt sibi assistant, & præbeant ei consilium, qualiter ipse debeat procedere ad prolationem sententiarum contra hæreticos. Itẽ quod Inquisitor habeat potestatem cõuocandi populum ad prædicandũ contra hæreticos, vel eorum fautores. Sed ponamus quod aliquis hæreticus incidit in hæresim in prouincia Burdegalẽ. postea se trãstulit ad prouinciam Turoñ. nũquid iste Inquisitor deputatus in prouincia Burdegalẽ. poterit ipsum prosequi etiam in prouincia Turoñ? Rñdet Romanus Pontifex quod sic, & vt facilius possit veritas criminis haberi, poterit Inquisitor præcipere quibuscunque personis, vt apud eum producant & exhibeant libros siue processus & registra facta contra hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorum, qui fuerunt condemnati ad perpetuã immurationẽ vel aliã pœnam, sm̃ quod videbitur ei expediens. Sed ponamus quod aliquis clericus beneficiatus incidit in hæresim, & coram Inquisitore fuit cõuictus, nunquid Inquisitor poterit talem hæreticũ priuare quibuscunque beneficijs suis? Rñdet quod sic: dum tñ illud faciat cum consilio epi siue diœcesani. Vel si diœcesanus fuerit absens, quod faciat illã priuationẽ cũ consilio vicariorũ ipsius epi. Et istud verum, quod requirendi sunt epi vel eorum vicarij in priuatione hæreticorum vel eorum fautorum & receptatorum a beneficijs & alijs dignitatibus ecclesiasticis: nisi dicti epi vel vicarij scienter contulissent huiusmodi beneficia prædictis hæreticis, vel eorum fautoribus & receptatoribus: nam tunc non essent requirendi, immo absque cõsilio eorum posset inquisitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis. Nota quod Inquisitor hæreticæ prauitatis potest cõmittere alijs, vt ipsi publice denuntiẽt sententias excõicationis, quas ipse Inquisitor contra hæreticos protulit. Ratio dubitandi fuit: quia videbatur quod Inquisitor hoc facere non posset: eo quod vr̃ electa industria suæ personæ. c. vlt. s. de offi. deleg. Sed ratio decidendi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dĩ. No. quod vbi criminosus inuenitur, potest ibi de crimine conueniri. l. 1. C. vbi de crimine agi opor. No. quod cum inquisitor priuat hæreticum & filios hæreticorum beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, requiritur consilium diœcesani: quia sicut institutio in beneficijs ecclesiasticis fit cum auctoritate epi: ita similiter destitutio debet fieri cũ consilio ipsius. c. cum ex iniuncto. eod. tit. in ant. Secus esset dicendum cum Inquisitor priuat aliquem officijs publicis, quia tunc nõ requiritur consilium epi. Not. vlterius, quod si eps scienter contulerit beneficium ecclesiasticum alicui hæretico vel eius filio: poterit Inquisitor fidei talẽ hæreticũ vel eius filiũ priuare dicto bñficio absque consilio epi. Verum tñ dicit glo. quod non præsumitur quod eps scienter contulerit beneficiũ ecclesiasticũ tali hæretico: immo præsumitur quod ignorabat ipsum fuisse hæreticum. c. præsumitur. j. de reg. iur.

† Aliàs, ad aliquam, &c.

quam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius Potestas, Capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo: aut decætero in † aliquam dignitatem, vel officium publicum [a] vlterius assumatur: & quæ vt Potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

¶ Bonifacius octauus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerum & populum vt eis assistant: dat potestatem procedendi contra illos qui de sua in aliam prouinciã se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas: priuandi & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores, eorum; ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorum suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

‡ Vide rescriptũ Vrbani. iiij. incl. Licet ex omnibus. & vt ergo extat impressũ inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

VT [b] † commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri & Clementis prædecessorum nostrorum vestigijs [c] inhærentes, vobis & vestrũ singulis [d] committendi citationes, & denuntiationes sententiarum [e], quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis [f]: Aduocandi quoque prout expedierit [g], peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consilium opportunũ: ac eis, quòd super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis Inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen cõstiterit cõmisisse, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi [h]: Necnon faciendi a quibuslibet [i] assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus Inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorũ eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stãt propter hæresim in carcere vel muro reclusi, pœnam, vnà cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi

¶ *Prima glo. sup scriptionem exponit & summat.*

b ¶ *Vt commissi.*] Hic incipiunt decret. Bonifacij, & habent quidã hic rubricam de Inquisitoribus hæreticæ prauitatis; sed non debet hic esse rubrica: & fuit error scribentium ex suprascriptione prouenĩẽs: qui putauerunt quod Bonifacius viij. esset suprascriptio: & residuum esset rubrica. Et comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorũ: dat enim eis potestatem cõmittendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerũ & populum vt eis assistant: dat potestatẽ procedendi cõtra illos, qui de sua in aliam prouinciam se trãstulerũt: dat potestatem repetendi libros & processus: commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum; ita tamen quod hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorũ suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia cõtulissent. hoc dicit. Ioan. And.

c ¶ *Vestigijs.*] in diuersis commissionibus, quas suis temporibus fecerant Inquisitoribus hæreticæ prauitatis Ioan. And.

d ¶ *Singulis.*] possunt enim procedere simul & diuisim s. c. proxi. in prin. Ioan. And.

e ¶ *Sententiarum.*] has etiam committunt conseruatores: sed de Inquisitoribus maior erat dubitatio: quia illorum ministerium videtur electum. s. de offi. deleg. c. vlti.

f ¶ *Tuleritis.*] Vide j. circa fi. c. ibi, plenam concedimus facultatẽ. & hoc idem repetas in fine. cuiuslibet versiculi.

g ¶ *Expedierit.*] sic s. c. 1. & c. proxi. §. verum. & j. eod. cap. vltim. Ioan. And.

ADDITIO. Cum enim ibi dicatur quod oportet cum multa cautela procedi: ad tantam cautelam sunt peritorum consilia opportuna Ioan. Monachus.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Procedendi.*] Quid in casu conuerso, in eo scilicet qui alibi crimen hæresis commisit. & modo est in prouincia huius inquisitoris? Dic quod poterit cognoscere [a]: quia vbi inuenitur, conuenitur quis de crimine. C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & sic secundum hoc esset reperire quod interdum duo Inquisitores cognoscerent. Pone, peccauit in Rauennati, & transiuit ad Mediolanũ, sm̃ hoc Rauennas & Mediolanensis poterit cognoscere: nec est mirum, vt j. eo. c. per hoc.

a Et illud omisit, quasi indubitatum. Ioan. And.

ADDITIO. Forsan peccauit adorando vel degradizando. hoc dico quia vbicunque sit male credens, ibi peccat. & vide quod post Io. & Pet. not. Cy. C. de sum. tri. l. 1. in fin. Ioan. And.

i ¶ *Quibuslibet.*] siue sint ipsi scribentes, vel alij ad quos quomodocumque

docunque deuenerint dicta scripta.

¶ Glo. seq. vocatur per contrarium, & sol.

a ¶ *Vel mutando.*] Regulariter contra. ff. de reg. iur. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & ꝫ. de offi. deleg. in litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene vel male. vt ibi. Ioan. And.

vel mutandi [a], cum videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus ac alijs beneficijs ecclesiasticis, de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorũ consilio, et officijs publicis, ac honoribus [b] quibuscunq;, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorũ, eorumque filios & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficijs huiusmodi requirendi: Nisi forte constaret legitime, quòd iidem scienter [c] huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus; sed potius à suo iudice puniendos [d].

¶ Idem.

¶ Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur.

¶ Glo seq. exponit distinguendo.

b ¶ *Honoribus.*] Nota in ea parte qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus ecclesiasticis & ecclesiasticis bñficijs, requiritur consiliũ diœcesani, vel eo absente eius vicarij: q̃a sicut institutio fit eis auctorizantibus: sic etiam debet fieri destitutio. de insti. ex frequentibus. de hæreticis. cum ex iniuncto. in fi. Sed cum priuat officijs publicis & honoribus, non requiritur consilium eorum, vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo q̃a cessat in illis superior ratio. Ioan. And.

Additio. Sed hodie dic vt in clem. eod. tit. multorum. Io. And.

c ¶ *Scienter.*] simile ꝫ. eod. c. 2. ad hoc. & j. eod. decreuit. & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. j. de reg. iur. præsumitur. ff. de proba. verius. quod sane intelligas, vt not. in dicta regula. præsumitur.

d ¶ *Puniendos.*] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fin. 16. quæst. 1. cap. legi. cum simi.

C*Ontra.*] Primo soluit dubium, quod secũdo fortificat: ibi, *Etiã si.* Tertio illud ampliat: ibi, *Et sicut.* Præsupponendum pro intellectu huius c. q̃ si quis baptizetur coacte: quia per violentiam fuit portatus supra fontes, & fuit immersus cũ prolatione verborum: Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritussancti: talis non recipit sacramentum baptismi. Secus si coactio esset conditionalis: puta propter metum mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc enim licet fuerit coactus: tñ recipit sacramentum baptismi. Idem est præsupponendum q̃ per sacramentum baptismi obligantur infantes, & etiam ignorantes, vt in c. maiores. de baptismo. in antiq.

Casus. Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana se transtulit ad ritum Iudæorum: vnde Inquisitor fidei fecit ipsum conuenire coram se citatione formata, vt veniret responsurus de fide: & fuerunt ꝯ eum producti testes qui deposuerunt, q̃ aliàs susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renuntiauerat, & se transtulerat ad ritum Iudaicum: ipse autem ad sui excusationem proposuit, q̃ per coactionem fuerat compulsus suscipere sacramentum baptismi: & q̃ ob hanc causam non fuerat obligatus fidei Christianæ: Vnde Inquisitor dubitauit vtrum ꝯ istum posset procedere tamquam contra hæreticum: Consuluit Romanum Pontificem qui consultus rñdit cum distinctione: Aut iste dũ fuit baptizatus, fuit præcise coactus ad suscipiendũ baptismũ: tũc non est procedendũ ꝯ talẽ vt hæreticũ: Aut nõ fuit præcise coactus, sed metu mortis suscepit sacramentum baptismi: & tunc dicit Romanus Pontifex, q̃ tam ipse quam eius fautores, & receptatores sunt tamquam hæretici condemnandi. Idem dicendum est de infante minore septennio, qui à parentibus suis vel aliis fuit portatus supra fontes, vt baptizaretur: nam si renuntiet fidei Christianæ, ꝯ ipsum & suos fautores poterit Inquisitor fidei procedere tamquam contra hæreticum. Not. principalem effectum huius c. q̃ Christiani transeuntes ad ritum Iudæorum, sunt hæretici censendi: & tamquam hæretici sunt puniendi. Not. vlterius, q̃ infantes baptizati ante septennium, licet ignorent quid agant, tamen p sacramentum baptismi obligantur ad fidem Christianam obseruandã: & sic ad sacramentũ baptismi obligantur etiam ignorãtes.

e ¶ *Redierint.*] forte prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani: isti dicuntur redire: hi qui nunquam fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

Additio. Et sciendum q̃ contra secundos habetur in officio Inquisitionis littera Clementis quarti. data Viterbij, pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque littera Gregorij x. data Lugduni suo anno secundo: & vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mãdabant Inquisitoribus quod hic dr̃. Item in vtraq; sequebatur sic: Iudæos autem qui Christianos vtriusque sexus ad eorum ritũ execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenerit is de cætero inducentes, pœna debita puniatis: ꝯ dictores, & c. inuocato, & c. Constat autẽ q̃ decre. vlti. j. eod. tit. in fi. reseruat mandata prædecessorum illius libri constitutionibus nõ obstantia: vbi autẽ prædicta littera non esset, videretur q̃ Iudæi talia facientes non caderent in officium Inquisitorum. Sicut enim non cadunt propter hæresim, cum constet eos large hæreticos: quia non credunt articulos fidei, maxime respicientes humanitatem Christi, vt not. 24. q. 3. c. illi qui. §. quia vero. sic nec proprie cadit in eos fautoria, &c. Ioan. And.

hoc dicit. secundum Zen.

CAP. XIII.

COntra † Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint [e] Iudæorum, etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes [f], aut mortis metu, nõ tamen absolute [g] aut præcise coacti baptizati fuerunt, erit † tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos [h] conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est [1] procedendum [i].

¶ Idem.

¶ Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorũ. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XIIII.

DECRE-

¶ Secunda glo. obiicit & soluit.

f ¶ *Infantes.*] scilicet minores septennio: vnde videbantur non obligati ad fidem: quia ętas illa ignorat quid videat [2]. C. de fal. mone. l. 1. vnde nec sponsalia tales contrahere possunt. ꝫ eod. lib. de spon. c. vnico. sed contrarium est verum: quia tali sacramento obligati sunt, etiam ignorantes. ꝫ. de bap. maiores. de conse. dist. 4. quæris. { Et ratio ibi patet in parte prima: & not. de hoc ea distin. nihil } Sicut & punitur etiam ignoranter rebaptizatus ead. dist. qui bis. & c. seq.

Additio. Per baptismum obligantur non solum ignorantes, sed etiam furiosi: dummodo non obstet præcedens contraria voluntas, vt ibi Ioan. And.

¶ Tertia glo respondet per distinctionem & quæstionem.

g ¶ *Absolute.*] ergo absolute coactus [3] non recipit sacramentum baptismi: sed conditionaliter, & metu mortis coactus bene. 45. dist. de Iudæis ꝫ. de bapt. maiores. coacta enim voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quæritur. Est autem absoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes & cum verborũ prolatione immergitur. & est si. 50. dist. presbyteros. ꝫ. quod metus causa. c. sacris. [vbi de hoc. in 1. glo Io. And.]

h ¶ *Iudæos.*] non ergo possunt isti se iuuare per professionem quã contempserunt. C. de aposta. l. hi qui sanctam. licet aliàs infidelis non recipiatur ad testimonium. ꝫ. de testi. c. 1. Ioan. And.

¶ Vltima glo. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.

i ¶ *Procedendum.*] erit ne per istud capitulum canon ille correctus 1. q. 4. Iudæi. vbi dr̃, q̃ bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios, sed bona hæreticorum sunt confiscata. j. eod. cum secundũ. quia correctio iurium est vitanda. Dicendum vr̃ q̃ non, vt istud c. loquatur de pœna personali, non de damnatione bonorum: maxime quia hæc noua iura quando corrigere intendunt, hoc exprimunt. ꝫ. de concess. præben. c. 2. j. de sen. excom. c. vlti. Contra videtur cum aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipsorum bona non deuoluuntur ad filios. j. eod. cum secundum. quod tutius videtur [4]. Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. ꝫ. eod. de consti. c. 1. Ioan. And.

Additio. Quod ibi loquitur de Iudæis præuaricantibus in Christum, intelligitur de alia præuaricatione, non de ista, de qua loquitur hoc c. Ad id 11. q. 1. relatum. & 3. existimant. secundum Archidiaconum.

D*Ecreuit.*] Ponit dictum quod secundo determinat: ibi, *Quod intelligendum.* Ioan. And.

Casus. Innocentius quartus in quibusdam suis commissionibus dicebat, q̃ propter hæresim maritorum non debent dotes mulierum confiscari: Quęritur vtrum istud sit verum indistincte? Rñdet Romanus Pontifex q̃ non: immo fallit qñ mulier scienter contraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos sua debet confiscari: immo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hæresi suspectam potest contra ipsam procedi. Not. primo q̃ si maritus cõmittat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehenditus

† Vide Albertinum tract. de agnosc. assert. cathol. & hæret. q. 21 nu. 51. & q. 15 nume. 14.

† Aliàs, est

[1] Verbum, est, deest in manuscriptis.

[2] Quo ad hoc, quo puniatur vt maior: dicit Ioan. Mona.

[3] De materia huius glossæ vide theologos scholasticos lib. 4. & 5 & 8. Thomam par. 3. q. 69. art. 9. & 10.

[4] Idem Archid.

dıtur dos mulieris: ſed à bônis ipſis deducenda eſt ipſa dos. Not. vlterius, ꝙ mulier contrahens matrimonium cum hæretico, eſt ſuſpecta de hæreſi: ideo contra ipſam vt contra ſuſpectam de hæreſi eſt procedendum: & ideo ipſa perdit ſuam dotem.

a ¶ *Decreuit.*] in commiſſionibus per eum factis ſuper hæretica prauitate.

† Vide Zãchinũ tracta. de hæret. c. 25.

b ¶ *Confiſcari.*] vt ſic mulier mariti odio non grauetur. j. de reg. iur. non debet. cum ſuis cõcor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro mari. per totum. niſi in cauſa principalarij. C. in quibus cau. pig. vel hypo. contra. l. ſacris.

A ... Vide de conſue. c. pen. in antepe. glo.

¶ *Vltima glo. ſoluit duo dubia.*

c ¶ *Tunc.*] ſcilicet tempore contractus. ergo ſi tunc ignorabant: licet poſtea ſciuerint, nõ habet locum pœna, vt ſic inſpiciatur initium. ſ. de emp. & ven. cum dilecti 2. Præſumuntur autem ignorare, niſi probentur ſcire. ff. de proba. verius. de hoc ſ. c. 2. & j. de re. iur. præſumitur. Ioan. And.

1 Idem Archidia. qui eum alleg. de cle. du dum. & facit hoc ad not. in cle. de conſan. & affinita. cos qui. in 3. glo. Ioã. And.

uit [a] † felicis recordationis Innocentius, Papa quartus, quòd propter hæreſim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant cõfiſcari [b]. Quod intelligendum fore cenſemus, niſi forte mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos hæreticos tunc [c] ſciebant.

¶ Idem.

¶ *Filij hæreticorum vſque ad ſecundã lineam paternam, ad primam vero maternam, ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum vel officium ſeculare, ſi patres ante mortem, Eccleſiæ reincorporati non fuerint. hoc dicit ſecundum Dominicum.*

CAP. [1] XV.

† Vide Gõdiſaluum tract. 3. n. 1. & Zanchinũ de hæret. c. 18.

STatutum † felicis recordationis Innocentij [d] & Alexãdri [e] prædeceſſorum noſtrorũ, ne videlicet hæretici, credẽtes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationẽ, ad aliquod beneficiũ eccleſiaſticũ, ſeu publicũ officiũ admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit, ſit irritum & inane [f]: Primum & ſecundum gradũ [g] per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus [h] hoc extendi.

¶ Hoc ſane de filijs & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiuſmodi, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, intelligendum eſſe [i] videtur: non autem illorũ, quos emendatos eſſe conſtiterit, & reincorporatos [k] Eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe: quam ipſi vel iam perfecerunt, vel humiliter proſecutioni eius inſiſtunt [l], vel parati [m] fuerint ad recipiendam eandem.

STatutum.] Primo ponit ius antiquum. Secundo, duas determinationes ipſius. Prima: ibi, *Primum.* Secunda: ibi, *Hoc ſane.* Ioan. And.

CASVS. Iure cautum eſt, ꝙ ſi quis efficiatur hæreticus, ꝙ filij ſui puniuntur pro delicto patris: ita ꝙ ipſi filij ſunt incapaces quorumcunque beneficiorum eccleſiaſticorum & dignitatum etiam ſecularium: & hoc vſque ad ſecundam generationem: Quæritur qualiter illud intelligatur? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ intelligitur in deſcendentibus per lineam maſculinam, ꝙ ſunt incapaces beneficiorum eccleſiaſticorum vſque ad ſecundam generationem: ſed alij liberi non deſcendentes per lineam maſculinam non ſunt incapaces vſque ad ſecundam generationem: ſed ſolum vſque ad primam generationem. Et ſecundum glo. eſt ſenſus: Titius eſt de hæreſi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia ſit incapax beneficiorum eccleſiaſticorum vel dignitatum ſecularium? Rñdet ꝙ non: ſed ſolum nepos deſcendens ex filio eſt incapax illorum beneficiorum eccleſiaſticorum & dignitatum ſecularium. Vel etiam ponamus ꝙ mulier hæretica habet filium, ex eo nepotem: certe ſolus filius eſt incapax: & ideo nepos non ſubiacet prohibitioni. Sed vtrum illud ſit verum indiſtincte, ꝙ filij hæreticorum puniuntur vſque ad primam vel ſecundam generationem, ſiue pater eorum deceſſerit in errore ſuo, ſiue ſit emendatus & correctus, & ſic incorporatus Eccleſiæ? Rñdet ꝙ non: ſed illud intelligitur de illis qui in errore ſuo deceſſerint, non autem de illis, qui fuerunt emendati & incorporati Eccleſiæ. Nota primo vnũ caſum in quo filius punitur pro delicto patris: puta quando pater fuit hæreticus. Item eſt in crimine læſæ maieſtatis. in l. quiſquis. C. ad lege. Iul. maie. vbi dicitur, ſi quis committat crimen læſæ maieſtatis quia machinatus eſt in mortem principis vel ſuorum conſiliariorum, qui ſunt pars lateris ipſius principis, debet decapitari: & bona ſua debent cõfiſcari & applicari fiſco: & filij ſui puniuntur: quia ſunt incapaces cuiuſcunque doni, ſicut doni legati etiam paſſiue: quia vt ibi dicitur, debent eſſe fœtidi, & debiles, vt vita ſit eis tędium, & mors ſolatium. Simile eſt in crimine læſæ maieſtatis diuinæ, vt hic. Not. vlterius ꝙ dictio, *Vſque.* ſtat incluſiue: quia dicit, vſque ad ſecundum gradum: & tamen ipſe ſecundus gradus comprehenditur. Et iſtud aliquando eſt in facto, vt ſi vendam ubi aliquam petiam terræ vſque ad talem arborem: aliquãdo eſt quæſtio vtrum arbor ſit incluſa vel excluſa.

¶ *Prima glo. reſpondet per quæſtionem de quo Innocentio.*

d ¶ *Innocentij.*] ſi loquatur de quarto, habebamus id in commiſſionibus per eum factis, vt dixi. ſ. c. proxi. Si dicamus de tertio, poſſet loqui de decre. ſ. eod. vergentis. & cap. excõicamus. §. credentes.

e ¶ *Alexandri.*] iiij. ſ. eod. tit. & lib. quicunque. §. hæretici.

¶ *Glo. ſeq. dicit quid declarat: ſecundo litteram exponit & declarat: dicit gloſſam Accurſij reprobatam, & dat regulam: tertio obijcit & ſoluit.*

f ¶ *Inane.*] hucuſque durat antiqua conſtitutio: modo ſequitur declaratio, in qua declarantur notata per Hoſtien. ſ. eo. vergentis. & hanc declarationem ſic intelligo: Si Titius fuerit hæreticus, receptator, fautor, vel defenſor, & habuit filium & filiam: vterque ipſorum ſubiacet prohibitioni, & ſi ille filius habeat filium, ipſe nepos ex filio prohibitioni ſubiacet: ſed ſi filia habeat filium, nepos ex filia non ſubiacet huic prohibitioni. Item ſi mulier aliqua eſt hæretica & habeat filios, ſoli filij includuntur hac prohibitione: ſed nepotes ex filijs non. & hoc intendit hęc declaratio. Et hoc ſecundo caſu cũ mater fuit hæretica intelligas verum ſi pater fuit catholicus, vt eius reſpectus nõ habeatur. & facit in hoc contra id quod not. Accurſius C. ad leg. Iul. ma. l. quiſquis. vbi dicit, ꝙ eadẽ eſt pœna cum mulier committit crimen læſę maieſtatis quo ad deſcendentes ſicut cũ vir. Eſt tamen ſciendum, ꝙ vbi alias non caueretur de deſcendentibus per maternam lineam, illi nullo gradu comprehenduntur per ſententiam iuris vel hominis, vt j. de pœ. vbicunque. ſed ꝙ filij etiam filiarum includerentur, vř probari per decre. ſ. de pœnis. in quibuſdam. §. iacri. vbi punit poſteritates. & j. tit. proxi. cap. vnico. & videbantur illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia ſunt deſcendentes: & à verborum ſignificatione non eſt recedendum. ff. de leg. 3. l. non aliter. & differentia agnationis & cognationis hodie ſublata videtur: in Authen. coll. 9. de hære. quę ab inteſta. defer. & de mente idem videbatur: quia voluerat conſtitutio punire hæreticum in filijs. 24. q. 3. c. cum ergo. §. ſed qui. & ff. quod me. cau. l. iſti quidẽ. ſi enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios. idem videtur de mente: ideo ne quis ducat filiam hæretici in vxorem: ſicut enim vir infidelis ſaluatur per mulierem fidelem, ſic & damnari poſſet. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia, de origine ſolet quærere. ff. de ædil. edic. quod ſi nolit. §. qui mancipia. ſed de iure ſecus eſt, vt in prędicta decre. vbicunque. j. de pœnis. niſi. vbi aliud cauetur, vt hic. & bene facit. ff. de ſena. l. liberos. vbi dicitur ſenatores vocari debere ipſos ſenatores & filios eorum & nepotes natos ex eis: nepotes vero ex filiabus nati, ſenatores non dicentur, ſed patris ſui conditionem ſequentur.

Mulieris hæ. ticæ filij puniũtur, non autem nepotes.

g ¶ *Primum & ſecundum gradum.*] id eſt, filios & nepotes. & hoc patet etiam ex § ſeq. & ſ. eod. tit. & lib. vt commiſſi. ad finẽ. & eſt caſus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi ſ. eod. tit. & lib. c. 2. §. heretici [in glo filij.]

¶ *Glo. ſeq. primo facit vim in verbis textus: ſecundo arg. ad quæſtionem.*

h ¶ *Volumus.*] ſ. dixit, declaramus: hic dicit, volumus: quia inquantum punit deſcendentes per maſculinum, declarat ius vetus: inquãtum deſcendentes per femininum, ſtatuit ius nouum. ad idem. j. de pœ. vbicunque. Et bene facit hæc littera ad quæſtionem, quæ quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione? & videtur ꝙ non: quia non ſunt in patris poteſtate. inſti. de nupt. circa finem. ſed ꝙ poteſtas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit deſcendentes per maternã lineam primi gradus, cum tamen filius in poteſtate matris non ſit. & hoc [2] ęquum ne plus habeat luxuria quàm caſtitas. in Authen. de reſti. & ea quę pa. in fin. coll. 4. licet interdum ſecus. ſ. de biga quia circa. verum eſt tamen ꝙ iſti alio capite prohibentur, & à ſucceſſione, vt ſ. qui fi. ſint legi. per venerabilem. in fi. & ab honoribus. 56. diſt. per totum. ſ. de fil. preſbyte. per totum.

2 Idem Io. And. Phil. notantes ex glo quãdoque appellatione filiorum venire illegitimos. Bal. in l. prouiſ... Imol. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus ff. ad Trebel. pulchre Hipp. l. in ſaos ff. de ſicar. Fons.

i ¶ *Eſſe.*] nunc quia viuunt.

k ¶ *Reincorporatos.*] quia lapſi fuerant ſimpliciter, non relapſi. de quo dic, vt ſ. eod. tit. & lib. accuſatus.

l ¶ *Inſiſtunt.*] ad hoc ſ. de tempo. ordi. ex tenore. & ſ. de fur. c. vlti.

m ¶ *Parati.*] ex quo non ſtat per eos, non eis debet imputari. de hoc ſ. de eo qui mit. in poſ. c. 1. & 2.

] *nquiſitores.*]

Inquisitores.] Primo ponit dictum, à quo vnum casum excipit: ibi, Nisi. Secundo Inquisitores informat, quando exceptio locū non habeat: ibi, Si tamen. Ioan. And.

Casus. Papa deputauit aliquos Inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma: Mādamus, vt auctoritate Apostolica possitis inquirere de prauitate hæretica ꝯ quascūque personas cuiuscunque dignitatis, auctoritatis, vel prærogatiuæ existant: vtrum Inquisitores virtute istorū verborum generalium possint inquirere ꝯ epos? Rñdet ꝙ non: nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi cōtra epos: ita ꝙ non sufficiunt verba quantuncunque generalia: ideo licet Inquisitores sciant aliquem epm hæreticū, non poterūt virtute suæ commissionis inquirere ꝯ epm: sed poterūt & debebunt illud denuntiare Romano Pontifici, vt det eisdem Inquisitoribus facultatē specialem inquirendi contra epos: vel vt alijs cōmittat illud negotium: vel vt aliàs faciat secundum quod sibi videbitur. Not. primo ꝙ in cōstitutione odiosa nō comprehenduntur epi. nisi fiat expressa mentio de ipsis. Not. ꝙ vbi requiritur expressa mētio alicuius, nō sufficit mētio generalis quātūcunq; fiat p verba generalia, quæ videntur comprehendere personam de qua debet fieri expressa mentio.

¶ Vide concilium Tridēt. sessio. 24. de reforma. ca. 5. & Repert. totiū Inquisitorū, verbo Episcopus.

¶ Idem.

¶ *Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra Episcopū; sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ. hoc dicit. Io. An.*

CAP. XVI.

Inquisitores[a] † hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alio vel alijs quibuslibet[b] deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeūt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in litteris commissionis Apostolicæ[c], quod hoc possint, contineatur expresse[d]. Si tamen Inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæresos commisisse, aut eos de hoc diffamatos extitere, vel suspectos: id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare[e].

¶ Idem.

¶ *Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & Inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordant, debent Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum Inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XVII.

Per† hoc quod negotiū hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica sede generaliter[f] in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata[g] (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. ¶ Verum vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quod per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim[h]: & si diuisim processerint, teneantur[i] sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri[k]: & nisi hoc casu Inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum[l], per vtrosque simul sententia[m] proferatur: in qua ferēda si non cōuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicā

¶ Prima glo. summat.

a ¶ Inquisitores.] Inquisitor Papæ super hęresi sine speciali mandato nō inquirit ꝯ epm: sed si eum culpabilē sciuerit, nūtiabit Papæ.

b ¶ Quibuslibet.] de quibus minus dubitatur.

c ¶ Apostolicæ.] Not. hanc litteram: non dicit in litteris commissionis Apostolicæ, vel aliorum à quibus deputati fuerint, secundū quod dixerat in princ.[1] per quod omissum vī ꝙ Inquisitor deputatus ab alio quàm à Papa, etiam si habeat expressum mandatū, inquirere non possit ꝯ epm. & licet antiqua iura dicant ꝙ synodus audit causam criminalem epi, licet definitionem Papę reseruet. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. tamen committere non poterunt in hoc casu: & isti Inquisitores non poterunt inquirere, etiam vt instructam[2] remittant causam ꝫ. de app. constitutis. quia non solum definitio, sed processus & inquisitio est ipsis interdicta per hoc. cap.

Additio. Concor. j. eod. vt inquisitionis. §. prohibemus. & quæ ibi not. in glo. 2. in fi. Ioan. And.

d ¶ Expresse.] quantuncunque igitur sint verba expressa generalia: puta vt inquirere possit contra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, non inquireret contra episcopos: nisi id exprimatur propter prærogatiuam episcoporum. ad idem j. de sent. excomm. quia periculosum.

e ¶ Nuntiare.] quàm cito poterunt propter periculum qđ ex facto posset insurgere. concor. ꝫ. eo. lib. de cler. ægro. c. vnico.

1 Et simile in clemē. de præbē. per litteras vt ibi not. in glo. antepe. & ibi remittam. idem Ioā. Monac. & Archid. Io. And.

2 Vide Gōdissaluum tract. de hęre. q. 7. nu. 15.

Per hoc quod negotium.] Tres sunt partes quæ patent: Secūda ibi, Verum. Tertia ibi, Sane. Ioan. And.

Casus. Papa deputauit Inquisitorem in diœcesi Pictauēsi cōmittendo sibi facultatem inquirendi generaliter contra quoscunque hæreticos: vtrum Papa per illam commissionē videatur ademisse potestatem ordinario iudici, vt non possit inquirere contra hæreticos? Videtur quòd sic: per cap studuisti. de offic. lega. in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causę spectantis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illam ademere à iudice ordinario: ita quòd manus ipsius ordinarij sint clausæ, vt non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur in negotio fidei: cum Papa committit alicui Inquisitori negotium fidei, ꝙ videatur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex in ꝯtrium, ꝙ per hoc non est suspensa neque ligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos non est locus præuentionis: immo quilibet ipsorum poterit per se cognoscere contra c. dispendia. ꝫ. de rescriptis. isto met libro. & istud fuit ordinatum in fauorem fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere contra aliquē hæreticum: vtrum ꝯ eundem & eodem tempore possit Inquisitor inquirere & procedere? Rñdet ꝙ sic. & si velint, possunt simul procedere: sed si velint, possunt separare & separatim procedere. Sed demum concluso & renuntiato in causa, debent Inquisitor & ordinarius conuenire in eodem loco, & communicare suos processus. Et si possunt conuenire in eadem sententia: certū est ꝙ habent ferre sententiam: si vero nō possunt concordare, debēt referre ad Papam. Not. ibi, Sede Apostolica. ꝙ ordinarius procedens ꝯ aliquem hæreticum, debet obseruare illum ordinem, quem obseruaret Inquisitor deputatus à sede Apostolica. Sed quæritur, quis est ille ordo, quem obseruaret inquisitor Papæ? Rñdet ꝙ partim est expressus in corpore iuris communis: & partim est expressus in sua cōmissione. Not. vt dicitur in c. ad abolendam. eod. tit. in antiq. ꝙ si exempti sint suspecti de hæresi, Papa facit ordinarios suos delegatos tamquam ad aliud crimen hæresis, vt auctoritate Apostolica non ordinaria procedant contra tales exemptos: sed quantum ad non exemptos, ipsi procedant auctoritate ordinaria.

† Declaratur hoc ca. per extrauagantem Benedicti Incl. Ex eo. habetur tit. de hæret.

¶ Prima glo. notat à contrario.

f ¶ Generaliter.] Bene dicit: quia secus esset, si fieret de certis[3] criminibus & personæ specialis commissio quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati. vt ꝫ. de offi. deleg. studuisti. quia generi per speciem, & c. j. de reg. iur. generi. cum suis concord.

Additio. Idem cum glo. tenet Archid. & idem Ioan. Monac. licet prius effuderit multa verba, &c. Ioan. And.

¶ Glo. secunda specificat dupliciter delegationem hominis & iuris.

g ¶ Delegata, si habent.] forte habent delegatam[4] ab homine: quod accidit in ordinario cum Papa sibi committit crimen: secus si eū monet ad suū officiū excitando. qđ dic vt ꝫ. de offi. ordi. licet. & c. graue. vel habent delegatam à iure: sicut est videre in hoc crimine super exemptos. ꝫ. eod. tit. ad abolendam. in fine.

h ¶ Diuisim.] & sic plures Inquisitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. ꝫ. eod. tit. & lib. vt officium. saluo eo quod dicitur j. eod. multorum. in clement.

i ¶ Teneantur.] Not. ꝙ non dicit, possint: vnde non relinquitur eorum voluntati: cum ius hoc necessitati subijciat. Ioan. And.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. quærit, & soluit.

k ¶ Veritas inueniri.] ad quod elaborare iudex debet. 14. q. 2. quāquam ꝫ. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus isti inueniantur esse contrarij? tunc ipsi considerabunt, qui vero proximiora loquātur: & per ipsorum dicta se iudices informabunt ꝫ. de testi. in nostra. ff. de testi. l. 3. §. 9. dist. ego solus. Si autem episcopus secundum suum pronuntiare vult processum, Inquisitor secundum suum: quid iuris. j. sequitur.

l ¶ Deferendum.] ad idem ꝫ. de rescrip. pastoralis.

¶ Glo. seq. soluit contrarium.

m ¶ Sententia.] licet ergo de vnius delicto inquiratur per plures etiam diuisim: vnica tamen sententia fertur. Et sic non obstat ꝫ. de

3 Vide Philippum Decium consil. 157.

4 Quis possit vti ordinaria & delegata potestate, & an quādo iurisdictio datur inferiori intelligatur data priuatiue, an vero accumulatiue, vide late Felinū & Decium in cap. cęterum de iudic.

offic.

offi.leg.licet.ff.nau. cau.sta. licet. vbi dicitur ꝙ de delicto vnius sæpius non quæritur: quia illa loquuntur qñ iam pronuntiatũ est. quod dic vt no:. 2. q. 5. habet hoc proprium. & ſ.de accuſ.de his. Additio. Item tenet Ioan. Monac.& Archid. qui alleg.not. per Innocentium de pur.cano.c.penul.Ioan.And.

a ¶ *Remittatur*.] quid iuris alias cum iudices discordant, habetur ſ. de re iud.c.vlti.

b ¶ *Iura communia*,] ſ. & j.hoc eod.tit.

c ¶ *Ordinationes*.] etiã hoc volumine non insertas, dummodo non his constitutionibus cõtraria.j.eo.c.vlti.in fin. sunt enim ibi reseruatæ: & de his loquitur procemium huius lib. in fin.

¶ Vide Zãchinũ trac. de hæret. cap. 16. & Repertoriũ inquisitorum verbo. Episcopus. & quãdo episcopus.

VT *Inquisitionis*.] Iudices seculares tenentur obedire in negotio fidei epis & Inquisitorib[9], præcipue in ijs, de quibus in littera. Itẽ crimen hæresis est mere ecclesiasticum: ideo iudex secularis de eo nullo modo potest cognoscere: nec principaliter nec incidẽter. hoc dicit.

Casus. Eps Pictauen.vel Inquisitor a sede Apostolica deputatus vult ꝯ aliquẽ hæreticum procedere: forte ad ipsius captionem & incarcerationem: videt ipse eps vel Inquisitor ꝙ non est sufficiens ad ipsum capiendum, requirit iudicem secularẽ vt sibi præbeat auxiliũ: vtrũ iudices seculares teneantur obedire epo vel Inquisitori sedis Apostolicæ in captione & incarceratione suspectorum de fide? Rñdet Pontifex dicens, ꝙ leges factas à Federico Imperatore. inquantum respiciunt fauorem fidei illas approbat: postea præcipit, vt iudices seculares in prædictis pareant & intendãt episcopis & Inquisitoribus fidei à sede Apostolica deputatis. Sed quæritur vtrũ iudices seculares possint de isto crimine cognoscere saltem ꝯ mere laicum? Rñdetur ꝙ non: quia crimen hæresis est mere ecclesiasticum: hoc est, crimen hæresis est mere de foro ecclesiastico: & ideo iudices seculares non poterũt de eo cognoscere, nec principaliter neque incidenter. Postea imponitur pœna potestatibus secularibus facientibus ꝯ istam cõstitutionem. [*Olim*.] Not. ꝙ Federicus fuit aliàs Imperator Romanus, sed postea per Innocentium quartum fuit depositus eo ꝙ erat schismaticus. c. Apostolicæ. ſ. de re iud. eo lib. [*Terminetur*.] Si eps vel Inquisitor habeat carcerẽ põt eligere vt suspectus de hæresi reponatᷣ in suo carcere, vel in carcere iudicis secularis: & pro captione & cõductione hæreticorum põt requirere potestatem secularẽ, vt sibi præbeat auxilium circa suspectos de hæresi: sed tamen potestas secularis nõ adhibebit custodiam ad custodiendum illos suspectos: sed ipse eps vel Inquisitor. [*Indilate*.] Vnde sententia lata in causa criminali potest mandari executioni statim non expectato lapsu decem dierum: ideo dicit textus, *Indilate*. Veruntamen tenet Panor. ꝙ etiam in causa criminali non debet sententia exequi, nisi prius lapsis decem diebus: licet illud non seruetur, immo illa die qua fuit lata sententia demandatur executioni [*De hoc crimine*.] Istud crimen est mere de foro ecclesiastico: sacrilegium est mixti fori: ideo si laicus sit sacrilegus potest accusari coram iudice ecclesiastico vel seculari: sed inter eos est locus præuentionis: iuxta notata in cap. cum sit generale. de fo. compe. Not. ex isto capitulo principalẽ effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, ꝙ si eps vel Inquisitor prauitatis hæreticæ cognoscat se impotentem ad capiendum suspectum de hæresi, vel alium malefactorem, potest re-

¶ Hæ Federici Imperatoris leges, quarũ hic meminit Bonifacius, iussu Illustrissimorũ Cardinalium Inquisitorum generalium in vniuersa repu. Christiana. sunt impressæ inter litteras Apostolicas ꝗ officio sanctissimæ Inquisitionis, Romæ anno Domini.1578.

remittatur[a] †, ¶ Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt & debent per iura[b] communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes[c] sedis Apostolicæ obseruare.

¶ Idem.

¶ *Episcopis & Inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: aliàs prout dicitur hic puniũtur. hoc dicit. secundum Zen.*

CAP. XVIII.

VT inquisitionis[d] negotiũ contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmẽtum fidei nostris temporibus prosperetur, leges[e] † quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorẽ, tũc[f] in deuotione Romanæ persistentẽ Ecclesiæ promulgatas, quatenus[g] Dei & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequũtur, & statutis canonicis nõ obsistunt approbantes, & obseruari volentes: Vniuersos seculi Potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarũ, ciuitatum, aliorumque locorũ rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus[h] censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles[i], ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis a sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporũ, aut Inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint, infra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducãt, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos[k] à præfatis episcopis, seu Inquisitoribus vel eorum aliquo[l] deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneantur. donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminetur. ¶ Vtque de hæresi à diœcesano episcopo, vel Inquisitore seu Inquisitoribus condemnatos, præfati Potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nũtii sibi relictos statim recipiant indilate[m] animaduersione de-

quirere iudicem secularem: & quod plus est, poterit eum monere sub pœna excommunicationis: & potestas secularis tenetur sibi imperiri auxilium. Idem dicendum est ꝯ, vt si potestas secularis habeat aliquem subditum quem non potest cõprimere, si ille subditus potestatis secularis timeat excommunicationem, potest iudex secularis requirere iudicem ecclesiasticũ, vt talem suum subditũ excommunicet: & hoc facere tenebitur ipse iudex ecclesiasticus. c. 1. de offi. ordi. in antiq.

Not. vnum casum in quo iudex secularis nõ potest suum subditum, puta mere laicum condemnare: videlicet qñ crimen est mere ecclesiasticum, vt si sit crimẽ hæresis. Not. vlterius ꝙ iudices seculares facientes contra istam cõstitutionem sunt excommunicati: tamen ab illa excommunicatione poterit iudex ordinarius absoluere, ex quo Papa non reseruauit sibi absolutionem cap. nuper. de sen. excom. in antiq.

No. ꝙ iudex secularis si illam excommunicationis sententiam sustinuerit per annum, corde & animo indurato, est censendus hæreticus: & tanquam hæreticus poterit cõdenari. ¶ *Prima glo. diuidit & summat.*

d ¶ *Vt inquisitionis*.] Primo approbat, & seruari præcipit leges canonibus non contrarias per Federicum contra hæreticos pmulgatas. Secundo præcipit rectores locorum parere Inquisitoribus, ordinario, vel alteri eorum in inuestigatione, captione, custodia, & punitione hæreticorum, & fautorum suorum: eorum proclamationibus vel appellationibus non obstantibus; ita tamen quòd de illo crimine (cum sit mere ecclesiasticũ) nec iudicent nec cognoscant: [nec ob hoc captos sine licentia relaxent, nec exequi detrectent, vel ipsorum processus impediant] Cõtrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat: quam si per annum sustinuerint, vult eos vt hæreticos condemnari. hoc dicit.

e ¶ *Leges quasdam*.] has leges fertur ꝙ Clemens sub bulla redegerat: sed eas aliter non habemus quo ad verba, habemus tamen quasdam authenticas Federici: de quibus etiam forsitan intellexit hic Bonifacius. C. de episc. audi. Authen statuimus. signata super l. iubemus. C. de hære. & Manichæ. Authen. credẽtes, Authen. si vero dominus. & Authen. Gazaros. habebamus etiam olim quãdam ipsius constitutionẽ in quarta compilatione, quæ incipiebat: Hac edictali. aliàs hac decretali. & erat sub tit. de consti. & eadem compilatio quæ incipiebat. Gazaros sub tit. de hæreticis.

f ¶ *Tunc*.] hoc dicit: quia postea recessit à deuotione Romanæ Ecclesiæ: & per Innocentium quartum in concilio fuit depositus ob certas causas. ſ. eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ.

g ¶ *Quatenus*.] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor. 10. dist. c. 1. & facit qđ not. 37. dist. si quid vero. 19. dist. c. 1.

h ¶ *Nominibus*.] concor. ſ. de elect. fundamenta. eod. lib.

i ¶ *Fideles*.] quis enim fidelis qui non doleat fide læsa? j. de pœ. felicis. ad fin.

k ¶ *Catholicos*.] vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta suspecti sunt. & est si. ſ. de Iudæis. c. penult.

l ¶ *Vel eorum aliquo*.] hodie dic vt in cle. eo. tit. multorum. §. sane. & § seq.

m ¶ *Indilate*.] Not. ꝙ sententia lata super crimine. statim dilatione postposita mandada est executioni. qđ idem probatur. 2. q. 1. sicut. de

Sentẽtia sup crimine lata, statim est executiõi mãdanda.

cut.de

cut. de pœni. dist. 1. Adam. fallit in casibus not. 11. q. 3. cum apud. Quid iuris de alijs sententijs latis super personalibus vel realibus actionibus, not. s. de offic. deleg. quærenti.

a ¶ *Puniendos.*] quid si Inquisitor & ordinarius discordant † in mādato: quia vnus mandat puniri per se condemnatum, alter mandat relaxari per se absolutū? satis vr̄ super se sendum donec consulatur Papa s. cap. proxi.

† De hoc articulo vide textos in cap. proxime præcedēti circa finem.

Additio. Vide qd̄ hic dixi super versi. alterius. Ioan. And.

b ¶ *Ordinationem.*] de ordinationibus loquitur Inno. Alex. & Clemens, quæ sunt referuatæ j. c. vlt.

c ¶ *Imperialem.*] ipsius Federici, quam non habemus: sed approbata est s. in prin. Ioā. And.

d ¶ *Quoquo modo.*] id est, principaliter, vel incidenter. concor. s. de ord. cog. tuam. s. qui filij sint legi. lator. cum si. aliàs tñ cognoscit iudex † incidenter, quod non cognoscit principaliter. C. d̄ iudi. quotiēs. s. de resti. in integ. cap. pe. cum suis concord.

† Aliàs in se capax: quem facit incapacē magnitudo causæ, secundum Io. Mona. vide Abbatem in c. cum sit. de foro compet.

¶ *Glos. seq. ponit regulam & tres casus exceptos.*

e ¶ *Cognoscāt.*] Nota q licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronuntiare debeat. ff. de iudi. de qua re. s. de cau. pos. cū sup. tñ hoc fallit interdum: sicut cū delegans reseruat prolationem sententiæ. s. de offic. deleg. super q̄stionum. synodus cognoscit de causa criminali epi, & non pronuntiat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. idem in casu s. de rescript. cum contingat. vbi ad sui instructioné de iurisdictione cognoscit is, qui super illa nō pronuntiat. Hic tñ vtrunque expresse vetatur, scilicet cognitio & pronuntiatio: quia iudex huius rei nō est capax. & cócor. j. de sen. excō. si iudex. [& s. eo. inquisitores. vt ibi not. in fine tertiæ glos.]

† In antiquioribus constanter legitur, detrastent.

bita puniendos[a]: Non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cum tam secundum ordinationem[b] prædecessorum nostrorum, quam secundum legem imperialē[c], appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis, & credentibus, ac eorū receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictū. ¶ Prohibemus quoq; districtius Potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorumdemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cū mere sit ecclesiasticum) quoquo modo[d] cognoscant[e], vel iudicent: siue captos pro eodē crimine absque dictorum episcoporum siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia vel mandato, à carcere liberent: aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel Inquisitoribus, seu Inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent †: vel alias diœcesanorum, aut Inquisitorum iudicium, sententiā seu processum, directe vel indirecte[f] impedire præsumant. ¶ Si quis vero de prædictis Potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis cōtra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo vel Inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter[g] in prædictis dederit auxilium, cōsilium vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum[h]: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur[i].

¶ Idem.

¶ *Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. And.*

CAP. XIX.

CVm secundum leges[k] ciuiles, nefarias, naturæ[l] contrarias incestas nuptias contrahentes, eo ipso[m] suarum dominium rerum perdant[n]: Et mulier[o], humanam[p] legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis nō consentientibus) raptoris † nuptias eligēs, bona omnia, quæ per legem sibi obuenerāt à raptore, ac alijs cōsortibus[q] raptus, ipso iure[r] amittat: certoque[s] casu deferantur in fiscū: Ac etiam illicitas[t] species transuehens: Aut rerū vectarū professionē[*] omittens[u], earundem specierum & rerum

f ¶ *Indirecte.*] ad idem s. eo. tit. & lib. statutum 1. Ioan. And.

g ¶ *Scienter.*] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem s. eo. tit. & lib. c. 1. in prin. & c. vt commissi. in fi. & c. decreuit.

h ¶ *Percussum.*] Nota canoné latæ sñiæ: & qa nō reseruat absolutioné Papæ, ordinarius absoluere poterit. de sen. excō. nup. in 1. nt.

i ¶ *Condemnetur.*] ad idem s. eo. tit. & lib. cum contumacia.

C*Vm secundum.*] Duæ sunt partes. Prima loquitur de confiscatione. Secunda, de apprehensione: ibi, *Confiscationis.* Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, *Bona.* Secundum argumentum: ibi, *Et mulier.* Tertium: ibi, *Ac etiam.* Quartum: ibi, *Aut rerum.* Ioan. And.

¶ Præ mitte pro euidentia, quod habetur s. eo. titu. excommunicamus. 1. & 2. respon. vbi dicitur quòd bona hæreticorum cōfiscantur. Dominicus.

Casus. Aliquis Titius, qui plura bona possidebat in diuersis territorijs, diabolo suggerente & instigante fuit lapsus in hæresim: nunquid ipso facto perdit dominium suorum bonorum, & dominium ipsorum transit in fiscum? & q istud sit verum, ostendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipso facto fit confiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine heresis: qd̄ est maius crimen, q̄ sint illa tria crimina. Sed sanctissime pater, vtrū fiscus possit capere illa bona tāquam sua antequā Titius sit de crimine condēnatus? Rñdetur q primo oportet q ipse Titius per suū iudicem ordinariū, qui est suus iudex competens fuerit hæreticus declaratus: & tunc demum facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo q nuptiæ 5tæ cum consanguineis, dicuntur esse 5 ius naturale.

Nota secundo, q Imperator potest auferre dominium rerum singulis personis causa legitima subsistente. vide Innocent. de consti. quæ in ecclesiarum. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Cum secundum leges.*] Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dñm secularem, nisi prius pronūtiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticū, qui hoc possit. Io. And.

l ¶ *Naturæ contrarias.*] in quibus sexus perdit formam: & scelus est tale q non proficit scire: Venus mutatur in aliam formā. C. d̄ adul. l. cum vir. & omnium carnalium criminum pessimum † est vsus 5 naturam. 32 q. 7. adulterij. & si totus mūdus vteretur illo vitio non excusat. ead. cau. & q. flagitia.

† Peccatū contra naturā est omnium carnalium pessimū, de quo vide plene B. Thomā 2. 2. q. 154. art. 12.

m ¶ *Eo ipso.*] propter hoc facit ad propositū.

n ¶ *Perdant.*] C. de incest. nup. l. cū ancillis. & l. seq. & l. si quis. ff. de rit. nup. l. incestæ. & inst. d̄ nup. §. si aduers.

o ¶ *Et mulier.*] repete. & cum secūdum leges ciuiles, mulier, & c. quare hoc dicam, videbis j. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virgi. l. vnica. §. & siquidem. in ancillis enim & libertinis non habet locum pœna malorum, vt ibi.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de reformatione matri. cap. 6.

p ¶ *Humanam legem.*] C. de raptu virginum. l. vnica. & bñ dicit humanā, id est, ciuilé: q a sm canonū legé secus: rapta enim sm nos licite 5hit cū raptore, si prior dissensus transeat in consensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & s. de rap. cap. penul. & vlt.

† Aliàs, proiectioné.

q ¶ *Cōsortibus.*] delictī. vt q a comitati sūt raptoré in inuasione vel rapina, vt in p̄dicta l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. §. pœnas autē.

r ¶ *Ipso iure.*] propter hoc facit ad propositum: & habes hoc in Auth. de rap. mu. quæ ra. nu. in fi. coll. 9.

¶ *Glo. seq. primo exponit litterā: secūdo q̄rit. ponit opi. Io. & 5triū soluit.*

s ¶ *Certoque casu.*] cū parētes, mulieris nō supersunt, nec alter eorū: vel supersunt ipsi, vel alter consenserit talibus nuptijs. hoc casu bona deuoluuntur ad fiscum, vt in prædicta Auth. de rap. mulie. in fin. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum sm canones licite 5hat, vt s. dixi? Notat Ioan. † 36. q. 2. de puellis. aliàs §. quibus. q pœna ista locum non habebit sm canones, sm quos cessat interdictum: nisi cum sponsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutum. & accedat quod not. 2. q. 3. § notandum. in fin. de secun. nup. c penult. & vlt. & sm hoc bene dixi. s. repete, & cum sm leges ciuiles: quia sm canones 5. Sed satis vr̄, q licet sm nos teneat matrimonium, pœna legis habeat locum in ijs quæ non essent de temporali iurisdictione ecclesiæ: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij: & pœna illa sibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare non potest †? & accedat quod dixi j. de reg. iu. c. 2. secus forte in pœna, de qua in prædicta decre. vlt. de secun. nup. ibi enim priuat lex eo qd̄ non contulit. [Facit ff. de adop. si arrogator. Ioan. And.]

† Quod hic videtur placere Archid. Ioā. And.

† Quasi sub conditione tulerit si raptori non nubat.

t ¶ *Illicitas.*] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis de Iudæis, ita quorundam Ioan. And.

u ¶ *Omittens.*] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. fi. §. diuus. in m lite non, vt C. eo tit l. 3 & habes hoc qd̄ hic di ff. eo. tit. l. commissa. C. eod. tit. l. omnium, & l. si quis. cum similibus.

X a ¶ Bona

a ¶ *Bona hæreticorum.*] secus in bonis Ecclesiarum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, vt in cle. eod. titu. volentes. post principium. Ioan. And.

b ¶ *Grauius.*] ergo sunt grauius puniendi. 24. q. 1. non afferamus.

c ¶ *Quàm prædicti.*] scilicet ꝯhentes nefarias nuptias: rapta quæ cum raptore ꝯxit: transuehens illicitas species: vel rerum vectarum professionē omittens. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit determinatum antiquum dubiū: & dicit à quo tempore, causam prorogat. arg. ad quæstionem, & remittit.*

d ¶ *Ipso iure.*] determinatum sit ergo quod olim dubitabatur per decre. ŝ. eo. excommunicamus 1. 2. responso. vbi dicebatur: ita ꝙ bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur. intelligamus ergo confiscentur ipso iure, vt hic vides. & intelligo ipso iure confiscata à tempore commissi criminis. C. eo. tit. l. 4. Idē dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de dona. l. donationes. secus est in alijs criminibus. ff. de dona l. post ꝯctū [t].

proprietate hoc ipso priuetur: & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur: Bona [a] hæreticorum (qui grauius [b], horribilius, ac detestabilius quam prędicti [c] delinquūt) ipso iure [d] de fratrum nostrorū consilio decernimus confiscata. ¶ Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorū ipsorum occupatio fieri nō debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorij Papæ prædecessoris nostri declarationem [e]) antequam per episcopum loci, vel aliam personam ecclesiasticā [f], quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Item.

¶ *In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XX.

STatuta [g] quædam [h] felicis recordationis Innocentij, Alexandri, & Clementis [i] prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis & additis recensentes: Concedimus, quòd in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio [k] procedi possit [l] simpliciter & de plano [l], & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura [m]. ¶ Iubemus tamen, quod si accusatoribus vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas

[t] Si tamē alienatio facta esset per volentem cōmittere male ficiu, quod postea cōmisit, vt in Specul. de dona. vers. Item pone aliqui. & quod ibi dixi Ioan. And.

Et puto confiscationem hanc locum habere, etiam si ille catholicos filios habeat. & iste textus non distinguit: super hoc tamen fuerunt opiniones not. ŝ. eod. tit. vergentis.

Bona damnatorum de hæresi, sunt ipso iure confiscata à tempore commissi criminis, intantum ꝙ vendicantur ipsa bona per officium vel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio per quotcunque manus transiuerint, vel aliquid loco pretij esset in bonis hæretici. Arg. ff. solu. matri. si cum dotem. §. fi. & l. seq. ff. de leg. 2. l. Imperator. & l. seq. & c. Ioan. And.

e ¶ *Declarationem.*] quam hodie non habemus.

f ¶ *Ecclesiasticam.*] secularis enim super hoc ecclesiastico crimine iudicare non potest. ŝ. c. proxi. §. penult.

¶ *Statuta.*] Istud capitulum diuiditur in tres partes. In prima parte ostendit, ꝙ in causa hæresis est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. In secunda parte: ibi, *Iubemus.* ostendit qualiter in causa hæresis sit procedendum, si immineat periculum accusatoris & testium. In tertia vero parte: ibi, *Constitutiones*, confirmat constitutiones suorum prædecessorum.

Certum est, ꝙ à iure communi est certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obseruari in examinatione causarum tam ciuilium, quàm criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis contestatio, vt ŝ. de litis contestatione, cap. vnico. in antiq. & in Authent. offeratur libellus. C. de litis cōtestatione. Item ꝙ quædam sunt de substantia iudicij ordinarij, ita ꝙ sine illis processus non valeret. Sed vtrū ista sint obseruanda in crimine hæresis, cum iudex procedit ꝯ hæreticum? Rňdet ꝙ nō: immo ꝯ hæreticum poterit iudex procedere sine figura & strepitu iudicij: Vnde ista verba, sine figura & strepitu iudicij, important, vt possit procedere sine datione libelli in scriptis concludentis: sed tamen debet fieri petitio verbalis scripta apud acta. Item illa verba important, vt possit procedi sine litis contestatione, vt probata veritate criminis, fiat condemnatio: tamen si reus cōpareat, est fienda litis contestatio. Item non debent omitti probationes: tñ dilationes breuiores possunt tradi. de hoc videatis latius in clem. sæpe. de verb. signific. Or sanctissime pater, certum est vt habetur in c. qualiter & quando. de accus. in antiq quòd quando ꝯ aliquē criminosum proceditur per viam accusationis vel inquisitionis, debent sibi exhiberi capitula super quibus accusatur, vel ꝯ ipsum inquiritur. Item nomina & dicta testium ꝯ ipsum productorum: & etiam nomina accusatorum. Sed quid si aliquis accusetur de hæresi, an iudex teneatur accusato tradere nomina accusatoris & testium ꝯ ipsum productorum & examinatorum? Respondet Romanus Pōtifex cum distinctione: aut imminet periculum accusatori vel testibus, aut eorum consanguineis: quia iste accusatus de hæresi habet amicos potentes, qui possent reprimere vel molestare accusatorem, vel testes, vel eorum consanguineos, tunc iudex nō debebit tradere accusato nomina accusatoris neque testium: sed tenebitur illa ostendere alijs personis, videlicet Inquisitori si eṗs procedat ꝯ suspectum de hæresi. Si vero Inquisitor procedat: tunc tradat nomina accusatoris, vel testium eṗo, vel eius vicario, si ipse eṗs fuerit absens, & alijs personis honestis. Sed ponamus ꝙ Inquisitor timet ꝙ eṗs vel eius vicarius, aut illæ personæ honestæ reuelent parentibus & amicis hæretici nomina accusatoris & testiū, vel alia secreta? Respondetur, ꝙ Inquisitor poterit in eos ferre excōicationem casu quo reuelabunt secreta, dicendo hoc modo: Profero in vos sententiam excōicationis, quā incurretis ipso facto, quotiens reuelabitis secreta illa. Si autem eṗs vel Inquisitor videat periculum non imminere, potent exhibere accusato nomina accusatoris & testium: & etiam dicta & depositiones testium: & sic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculum esse vbi est, & non esse vbi non est [a] videlicet cum videat quòd non imminet periculū, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem videat imminere periculum, non faciat exhibere. Nota primo, ꝙ declarans non dicitur addere: cum hic ponantur ista verba tamquàm diuersa. vide tex. in clemen. 2. de elect.

[a] De ista clausula vi de Lanri-cum clem. sæpe. 12 nu. ... & ibi alios doctores. & ... in ... gano, Ad ... dū, in verbo, summarie.

Not. secundo arg. ꝙ in causis vbi proceditur simpliciter & de plano, non admittuntur aduocati: & sic à ꝯrio: secus vř in plenarijs, cum tex. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitum. Nota ex §. iubemus. ꝙ in causis debet fieri publicatio nominum testium, etiam si immineat periculum graue ꝯ tales personas: quia est speciale in causa inquisitionis: contrariū est regulare.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

g ¶ *Statuta.*] In prima parte vsque ibi, *Iubemus.* concedit in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione nominum accusatorum & testium ipsis periculum immineret: & quid si nō immineret: & fictiones [a] vitare præcipit, ne dicatur periculum vbi non est: vel econuerso. In tertia: ibi, *Constitutiones*, statuta prædecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus non aduersa, corroborat. Ioan. And.

[a] Ioā. Mo. ꝙ facit quatuor partes de hac parte facit tertiam. Ioā. And.

h ¶ *Quædam.*] alias quorundam: aliàs quædam.

i ¶ *Clementis.*] iste & alij hic expressi multum ampliauerunt officium inquisitionis: intantum ꝙ quia tendebat ad noxam, habuit restringi per alium Clementem in cle. eo tit. c. 1. & 2. Ioan. And.

Hæ duæ glossulæ desunt in antiquioribus codicibus, & ex lectura Io. And. hic fuerūt translatæ.

k ¶ *Negotio.*] idem [s] in alijs quatuor casibus, qui habentur in clemen. de iudi. dispendiosam.

l ¶ *Posse.*] non dicit, per quos: intelligo ergo & per Inquisitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eod. tit. per totum. in fin.

¶ *Glos. seq primo ponit distinctionem modernorum hodie terminatam per cle. secundo quærit. arg. pro & contra, & soluit.*

m ¶ *Figura.*] distinxerunt moderni qui notant istam materiam. ŝ. de accus. olim. Inno. & Host. Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur [a]. si autem detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbum, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciarium ordinem seruari teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione iuramenti & testium receptione, & sententiæ prolatione, & alijs: sed operabuntur illa verba, ꝙ si aliquid omittatur, non ideo vitiabitur processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilem strepitum refrænare: tñ omittere non poterit litis contestationem, vel aliud substātiale, qđ etiam de consensu partium omitti non posset, vt not. ŝ. de offi. deleg de causis. ŝ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. In secundo casu qñ additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinem iudicarium seruare teneatur. arg. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similiq; modo [a]. tunc enim sufficiet sententia, quamuis omissa solemnitate, vt probatur & not. C. quorū leg. l. vnica. hodie dic in clem. de verb. sig. sæpe. c. & vide qđ ibi not. in §. glo. Sed dubitari solet an inferior à Papa etiam legatus in casu aliàs non permisso à iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam committere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vř ꝙ non [b]. absurdū enim esset dicere ꝙ minor legem maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tol-

[a] Arg. hoc tractat supra eo. lib. de cle. indemnitatibus. §. si vero. & Ioā. Mona. hic quæ omnia recido propter Clementinam Ioā. And.

[a] De hoc in Spe. tit. 2. §. superest. in fin. 3. col. Ioā. And.

[b] Idē. Dy. Flac l. nec quicquā. ibi Bald. ff. de offi. proconsu. Immo. c. si. de confir. vti. vel inu. Fon.

tam tollere possit: de elec. c. ecclesiastica vestra. 1. 21. dist. inferior. C. de inoffic. testa. l. si qu. Et in cle. de elect. ne Romani. in principio licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, illam tollere possit. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. C. de elec. innotuit. s. eo. lib. de conces. præbe. c. 1. & ipse idē conditor qui condidit.

c ¶*Haberi commode possit.*] 22. q. 5. faciat homo. ff. de verb. sign. l. nepos. Ioan. And.

d ¶*Promulgare.*] vbi ergo nō fiet talis promulgatio, licet indicatur secretum: reuelans excommunicatus non esset. Additio. Idem Archid.

† Videlicet Phil. quod non ponet clausulam, nō obstante. glo. in cle. 1. in fi. de rescr. quia illa ponitur à solo principe. Bal. in l. rescripta. C. de precibus impe. offer.

† Hodie semper præsumitur imminere tale periculū, & ideo indistincte solet obseruari, vt in criminibus nunquam publicentur nomina accusatorū, vel testiū. vide extrauagantem Innocētij Papæ, quā affert Repertorium inquisitorum verbo. nomina.

† Dictio, per, deest in manuscriptis codicibus.

† Præsumitur tamen quod id faciat ex iusta causa. vide Baldū in c. de allodijs, in usibus feudorū. & Gaston in l. Gallus. §. & quid si tātum. ff. de liber. & posthu.

tum. §. 1. & præterea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere. j. de re. iu. indultum. 18. dist. de his. In cōtrarium φ possit, vī: quia legatus omnia pōt, quæ Papa specialiter sibi nō reseruat: gerit enim vices eius: & si est de latere, maius omnibus post principem imperium censetur habere. s. eo lib. de elect. si abbatem. Item legatus qsi sibi vs, secundum æquitatē procedit. s. de trans. c. vlt. & dicit Apostolus in cuius locū vs esse legatus: Omnia mihi licent. 11. q. 1. aliud. Ad idem ff. de offi. procōsul. sed in aliā. in fi. dici pōt p iura prius allegata, φ inferior à Papa etiā legatus, iuris solēnitates quæ ad hoc tollere nō possit in casib' nō expressis: vnde ē inferi tres non seruantes pdita sunt appellationū remedia. 2. q. 6. per totum. solus autem princeps potest ius alterius auferre: cognoscat ergo & committat etiam legatus ordine iuris seruato. Ad hoc ī. d verb. signi. super quibusdam. de iureiuran. ad nostrā. §. & cap. ego. No. ad hoc. ff. de offic. proconsul. l. nec quicquā. §. de plano. & §. vbi decretū. legatus enim habet instar proconsulis. ī. de offi. lega. c. 2. eo. lib. & proconsul ea quæ communia sunt præsidibus seruare debet, vt in pręcida l. nec quicquam. in fine. nec in generali demandatione vs mandatū qd specialiter mādaturus non fuisset. s. eod. lib. de offi. vica. c. si in generali. & j. de reg. iur. in generali. & delegatus à Papa in causa sibi delegata maior est legato. de offic. lega. studuisti. & ordinario. ī. de offic. delega. sane 2. & tā tenetur ordinem iudiciarium obseruare. ī. de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap. 1. & 3. de lit. cont. c. vnico. cum similibus. Io. An.

inquiritur) videant episcopus vel Inquisitores graue periculum [a] imminere †, si contingat fieri publicationem nominum eorum: ipsorum nomina non publice, sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente [b] ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus corā Inquisitoribus, si haberi [c] commode possit copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus, siue Inquisitores processerint aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per † totū processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante quod illis, cōtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorū non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionē iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. ¶Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: pręsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel Inquisitores secretum possint indicere illis, quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo, vel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare [d]: sic tamen quòd Inquisitores episcopū [e], vel episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa; sed ipsi ex iniuncto exnunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. ¶Cessante vero periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs [f]) publicentur. ¶Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculū esse dicant [g]: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculū immineret, super hoc eorundem conscientias [h] onerantes. ¶Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis [i] super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere.

e ¶*Episcopum.*] s. ī. eo. tit. Inquisitores.

f ¶*Iudicijs.*] ī. de accusa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debēt nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: sed si hoc omitteretur parte tacente, non puto vitiari processum. ad hoc s. eod. lib. de accusa. c. 1. & 2.

g ¶*Dicant.*] simi. supra de rescrip. cum contingat.

h ¶*Conscientias.*] s. s. eod. lib. de rescript. statutum. §. assessorem.

i ¶*Permanere.*] nō obstāte eo φ in huius sexti libri volumine insertæ non sunt. sunt enim reseruatæ per hunc textum: & de his exemplificat quod dicitur supra in proœmio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

† In antiquioribus constanter legitur, suprascriptis.

a ¶*Periculum.*] timetur mors, vel detruncatio ipsorum filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum, vel his similia.

b ¶*Absente.*] ergo diœcesano præsente coram officiali non fiet: nisi forte vt coram honesta persona, de qua sequitur. Ad idē s. eo. vt cōmissi. ī. eo. lib. de off. ord. c. 1. in fi. de tēp. ordi. cū nullus. §. 2.

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶Bonifacius octauus.

¶In prima parte ponit arengam vsq; ad versi. Iacobum videlicet. in qua dicit, quòd Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentiū & memoriā futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad versi. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit cōtra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad versi. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui decætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versic. Hac & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.

C. VNIC.

A D succidē

DE SCHISMATICIS.

¶*Dictum fuit supra titulo proxi. de hæreticis. verum quia schismatici incidunt in hæresim, vt cap. inter hæresim & schisma, 24. q. 3. ideo post rubricam de hæreticis, annectit rubricam de schismaticis. Sed pro declaratione rubricæ quæritur qui dicantur schismatici? Dicendū quod schisma accipitur dupliciter, prout ad propositum sufficit. Vno modo strictè; & tunc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures. Et licet fateatur vnum esse Papam: putat tamen alium habere potestatem. Et sic diuidendo Ecclesiam venit cōtra illum articulum, vnā sanctam Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus large pro illo qui non diuidit potestatem Ecclesiæ, ita quòd non putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere potestatem. Helias Regnier.*

Continuatio domini Heliæ.

Nota φ schismatici diminuūt vnitatem Ecclesię: & sic cōmittunt contra articulum fidei, & vnam sanctam. vide quæ differentia sit inter schismaticum, & hæreticum 24. q. 3. inter hæresim. Dominic.

A D *succidendos.*] Hodie nō legitur, cū in parte reuocata fuerit per extrauag. Bndicti, quæ incipit: dudū bonæ memoriæ. vbi restituit istos ad omnes pœnas hic insertas & non insertas, præterquam à depositione Cardinalatus, beneficiorū, & ecclesiarū, & inhabilitate ad Papatū: & ad bona cōfiscata,

quæ erant alijs concessa. Sed post eum Clemens quintus clemēter illos ad Cardinalatū restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sūt. ¶ Et post Clemētem dominus Io. Papa xxij. iuxta interpretationē nominis gratiosus ad Cardinalatum gratiose promouit reuerendū in Christo patrem (quem dignitatis altitudine commendatū commendari non expedit) dominū Ioannem natū ex milite, in quo virtutum viget aceruus domino Stephano illius domini Ioannis filio: q cum posthumus fuerat hic damnatus: ac demū ipsius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobū qui hic licentiatus in legibus vno anno in eis extraordinariam sedem rexit, ecclesiæ Lonboricen. p.æfecit episcopū.

† Huius appellatione non veniunt bastardi de Arch Phi. dixi ī tit. prom. c ss tutum addo glos in clem ı de bap Ni. de Vbal in tractatu ā succes ab intest. Fo.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebāt alium fuisse canonice electum: & sic erant vere schismatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma: vnde ipsi noluerūt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti processus contra eos: videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuscunq; bonis mobilibus & immobilib⁹, & beneficijs ecclesiasticis, & effecti fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorū similiter fuit priuatus quibuscunque bonis & quibuscunque dignitatib⁹. Et sic istud c. solum ponit processum, qui fuit habitus ꝯ istos duos Cardinales.

Alibi irat in verba blasphema & schisma tica.

dos[a] infructuosos[b] palmites pestiferos & nociuos, quos (qua si ficus fatua) domus[d] de Columna produxit, nescientes[e] in semitis iustitiæ[f] dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pænitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobū videlicet de Columna & Petrū nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales[g], & filios quondam Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorū) in virtute altissimi exurgentes, spiritaliter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendētibus in profundum[h] malorum, & molientibus inconsutilem tunicam[i] Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere vnitatē, & vt gladium[k] acuentibus linguas suas, & prorumpentibus noxiam in verba[?] blasphemiæ & schismatica, quàm insana[l], quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi, vtebantur[m], per vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem, facundiam & maledicere cōscientiæ bonæ signum[n], & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare[o] conuitijs præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus nō dare responsum[p], vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patēs veritas[q] per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spiritales & temporales pœnas & sententias continentes, & mulctas: quorum quia † totum tenorem constitutionis in præsenti interere longum esset, ex eis quædam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet quód ex caussis[r] quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & † Petrū à Cardinalatibus eiusdē Ecclesiæ, & ab omni Cardinalatus cōmodo & honore, ipsosq; iudicauimus schismaticos, & blasphemos, & tanquā hæreticos puniendos expositis[s] personis eorū a fidelibus capiendis; omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitati-

† Alibi sine quia totū tenorē cōstitutioni ſ̄ceret interere, &c.

† Propter istam copulatiuam dicit ā Ancha. pœnā non cōmitti, si fauerit solum alteri per not. in l. si seruus. ‡ plurium. ff. si quis cau. facit l. demonstratio. ff. de cōd & demon. Fon.

ı De interlectu cap. præsul ı. q. 4. vide B. Thomā 2. 2. q. 7. art 1. ad 3. argum.

præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit Ioan. And.

b ¶ *Infructuosos.*] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi & in ignem mitti censetur, vt terra, quæ sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebatur, per nouam plantationem ad fructificandum culturā recipiat congruentem, vt supra de dolo & contu. veritatis. in prin in parte decisa.

c ¶ *Ficus fatua.*] Matthæi vij. Lucæ vij. Cum esuriens, veniens ad ficum non inuenisset ibi fructum: perpetua sterilitate. sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ *Domus.*] non damnat totam domum: sed quosdam infructuosos palmites ex domo, vt s. dixi. & qui sunt illi. j. dicet.

e ¶ *Nescientes.*] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. id optando. sed iudicando 37. dist. cap. ideo prohibentur §. vt itaque.

f ¶ *Iustitiæ.*] cum sederit iustus super sedem, non aduersabitur sibi quidquam malignū. C. de sum. tri. in epistola, inter claras. vnde Psal. Fiant viæ eorum tenebræ & lubricū: & Angelus Domini persequens eos. 23. q. 4. cap. Nabuchodonosor §. itē qui per prophetam.

¶ *Glossa sequens primo exaggerat, secundo tractat quo numero testium damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic seruatus.*

g ¶ *Cardinales.*] quanto maiores erant, ingrati beneficiorum se ꝯ Ecclesiā erigendo & malignando, grauius puniri debebant. de pœ. dist. 1. principium. & non debent Cardinales damnari, nisi certo numero testium. eps Cardinalis 72. presbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 5. præsul. ı & forte hunc numerum seruauit hic Papa: & forte non: nec enim adstringebatur: lex enim indicari sibi potuit, sed imponi non potuit. s. eo. lib. de rescrip. c. vlt. C. de leg. l. digna vox. s. de elect. innotuit.

h ¶ *Profundum.*] s. de iud. cum non ab homine.

i ¶ *Tunicam.*] inde Domini vestimentum scissum non fuit: sed super eum iactauerunt sortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. sicut Domini vestimentum, per quod denotatum fuit, q Ecclesia scindi non debet, quæ in vnitate tota consistit, vt ibi not. & 24. q. 1. per totum.

k ¶ *Gladium.*] sumptū de Psal. Miserere mei Deus. & habes in canone de pœn. dist. 1. periculose. vnde & sicut gladio, sic & lingua quis occidit. 50. dist. si quis viduam Ioan. And.

Sequitur textus. [*De Columna.*] hodie nō sunt nisi duæ domus antiquorum ciuium, scilicet domus de Colūna, & domus de Vrsinis. [*Spiritualiter.*] eos excōicando; *Temporaliter.*] eos multando [*Ex causis.*] istas causas non exprimit: ex quo infertur q iudex in sententia sua nō tenetur exprimere causas suæ sententiæ. licet sit honestū q exprimat [*Perpetuo.*] isti perpetuo non poterunt obtinere aliquod beneficium in curia Romana, nec extra curiā vsque ad quartam generationem, vt sequitur. [*Non inueniat successores*] Hic ponitur principalis effectus huius c. videlicet, vt similes excessus perpetrantes puniātur simili pœna. Not. principalem effectum ad quem emanauit præsens c. videlicet q schismaticus perseuerās in rebellione Ecclesiæ: quia scindit & diuidit vnitatem Ecclesiæ: est priuandus quibuscunq; honorib⁹ & beneficijs ecclesiasticis: & est inhabilis ad beneficia obtinenda. Item punitur confiscatione bonorum. Item præstantes ei auxiliū, consilium, vel fauorem, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Ad succidendos.*] In prima parte ponit arengam vsque ad versi. *Iacobum videlicet.* in qua dicit q Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales. & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundū malorū descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad vers. *Contra natos.* Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad vers. *Omnem.* Ibi quarto imponit pœnas his, qui decætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versi. *Hæc & alia.* Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea

l ¶ *Insana.*] de sum. trini. damnatus. in fi.

m ¶ *Vtebantur.*] primo sigillo post depositionem vti non debebant. Ad hoc s. de appel. vt nostrum.

n ¶ *Signum.*] cum potius sit ꝯrium æstimandum. 24. q. 3. cū sancti.

o ¶ *Lacerare.*] habet enim hoc proprium antiqui hostis inuidia. vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente deijcere non valet: opiniones eorum falsas simulando dilaceret. 2. q. 1. habet hoc proprium.

p ¶ *Responsum*] si. C. si quis Impera. maledix. l. vnica. [vide de cle. ma. c 1. in glos 2.] de pœni. dist. 2. si enim inquit.

q ¶ *Veritas.*] quæ semper vincit. 8. dist. veritate.

r ¶ *Ex causis.*] eas non expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem s. de re iudi. sicut.

s ¶ *Expositis.*] ad idem s. de Iudæis ita quorundam.

¶ *Glossa*

¶ Glossa sequens aduenit tex. soluit dubium, quod remittit.

a ¶ *Publicatis.*] labores ergo impiorum iusti edent: & thesaurizabunt iustis eorum diuitiæ. Sapientiæ 23. Prouerbiorum 28. & 23. q. 7. quemadmodum. & c. 1. & redeuntes non reciperarent bona sua: ex quo sunt expresse damnata. de hoc s. de cle. coniug. ꝙ a te-

¶ Glos. seq. recitetur per obiectionem, quam soluit duplici ratione.

b ¶ *Contra natos.*] cōtra hos licet laici essent, procedere potuit: tum ratione ecclesiastici criminis, tum propter temporalem iurisdictionem, quam habebat in eos: & habet in vrbe per concessiones Lodouici & Cōstantini. 63. distin. ego Lodouicus. 96. distin. Constantinus. palea est. s. eo. lib. de elect. fundamenta. Ioan. And.

† Aliàs ita: eorum bonis & iuribus etiam confiscatis

c ¶ *Alibi.*] scilicet extra Romanam Ecclesiā & eius curiam. & sumitur hic Ecclesia Romana stricte.

d ¶ *Futuram.*] si. s. eo. ne aliqui.

e ¶ *Cardinalis.*] episcopi bene comprehendūtur: quia constitutio j. de sen. excom. quia periculosum. de excommunicatione non loquitur.

f ¶ *Habuerit.*] Nota casum in quo punitur deliberata cogitatio, cū aliàs cogitationis pœnam nemo mereatur. de pœnit. dist. 1. cogitationis. de hoc ea. di. §. cogitatio. Ioan. And.

† Et facit ad nota in cle. de hæreti. multorum ad fi. in glos hic patet. Ioa. And.

¶ Glossa sequens arg. pro & contra, & remittit: demum id prosequitur per modum quæstionis ponens opinion. & rationes Hostien. demum soluit, & obiectioni respondet. in fin. allegat ius nouissimum.

g ¶ *Sede vacante.*] Nota: arg. ꝙ collegiū Cardinalium vacante sede non fungiť iurisdictione Papæ. Et cōtrium arg. etiā posset sumi, quasi si hoc hic non vetuisset Papa, collegiū id potuisset. & de hoc not. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius. Hostien. de pæ. & remis. cum ex eo. in fi. in antiq. Sed quid dicemus: succedet collegiū in iurisdictione, & eius exercitio, necne? Dixit Host. ꝙ sic, saltem in ijs quæ de grandi necessitate euidenti & imminenti expediri oportet. pro eo facit quo ad hoc decre. s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. idem quoque; . quod etiam multum facit cōtra. mouebatur autem Host. his rationibus: dicebat enim, alia collegia hoc habēt. de maio. & obe. his quæ. & c. cū olim. & s. eo. lib. eod. tit. c. vnico. tum quia sic vtuntur Cardinales. arg. s. de elect. venerabilē. §. obiectioni. ver. ꝙ autem. s. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. de fo. compe. cum contingat. tum quia alius iudex non superest. s. de ele. licet. in fin. in quo casu conceduntur, quæ alias non cocederentur, vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff. de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. tum quia necessitas non habet legem. s. de reg. iur. quod non est. tum quia non est verisimile, ꝙ Deo placuerit cōtrius intellectus. ne videatur gregē suum & Ecclesiam sine pastore reliquisse. j. tit. prox. c. 1. Nec obstat secundum eum, ꝙ ali qui dicunt, ꝙ Cardinales sunt sine capite: hoc enim non est verū: immo habent caput Ecclesiæ generale & ꝓprium, scilicet; Christū: immo illud sentire ab hæresi no est longum. 24. dist. c. 1. & 2. & enim res monstruosa de offi. ordi. quoniam in plerisque. Nec obstat quod d. ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diuinā

† Vide Felinum in cap. ex literis. extra de consti.

† Vide q̄ ibi nota. in glos. Io. And.

† Idē. Do. Philip. & Innoc. in c. cum non ignores. supra 3 præbend.

bus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddētes inhabiles ad habenda, cunctis eorū bonis mobilibus & immobilibus, iurib⁹, & iurisdictionibus publicatis[a], ¶ Contra natos[b] insuper & posteros dicti Ioannis spiritaliter & tēporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum; bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & femininā lineam descendētibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in Ecclesia memorata vel eius curia: alibi[c] vero vsque ad quartam generationem. ¶ Omnem personam præsentem & futuram[d] cuiuscunque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiam si foret sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis[e]) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberate pro Cardinalibus habuerit[f], & tenuerit, aut ad Cardinalatū admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electionē Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit: seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sententia duximus innodandū, a qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolui, nec etiam per collegium Apostolicæ sedis, eadem sede[g] vacante, eamque prælatione, dignitate, statu, & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, alias[h] & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel schismate persistentibus, excommunicationis[i] sententia innodantes, Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in litteris nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, cōfirmamus, & etiā innouamus, eandēque; de nouo facimus de fratrum nostrorum consilio prædictorū. ¶ Et vt dictorum malitia non inueniat successorē, & punitæ transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem[k] veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus †, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur: & quod similes[l] excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

† Aliàs, decernimus.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi.

§ *Per assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententias incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. hoc dicit secundum Zen.*

suscitari: quia id posset esse verum, si indistincte concederetur: sed restringi debet ad necessaria vel vtilia Ecclesiæ seu reipublicæ: quibus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo debent ne nimis laxent habenas. ff. de offic. proconsul nec quicquam. §. vbi decretum. & §. de plano. & §. seq. Præterea ad potestatem Cardinalis spectat vacante sede delinquentes anathematizare. 79. dist. si quis pecunia. & anathema mucro † est episcopalis. 16. q. 2. c. 1. & maior pœna in ecclesia. 24. q. 3. corripiantur, in prin. vnde si possunt maiorē pœnam imponere, ergo & minorem. s. de deci. ex parte 3. Itē canon dicit ꝙ epi Cardiles vacante sede vicem metropolitani obtinēt. 23. dist. in nomine Domini. & exponi debet, id est, Papæ qui & metropolitanus est. s. de offic. vicarij. & sua. nec alius posset Romanæ Ecclesiæ metropolitanus esse. nec debemus omnium quærere ius expressum. multa enim supplentur. qđ patet de celeb. mis. cu Marthæ. §. 1. & concedi oportet, ꝙ saltem illam iurisdictionem habet collegium, quam & legatus Apostolicæ sedis, quæ non expirat mortuo Papa. s. de offic. lega. c. 2. eod. lib. non enim illa duraret, nisi collegium sedes Apostolica censeretur. & posset dici, ꝙ Cardinales habent potestatis plenitudinem habitu tunc inquātum Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12. q. 2. liberti 2. s. eo. lib. de rescrip. si gratiose. etiam si vnus tantum Cardinalis collegij superesset. 65. dist. si forte. s. de postu. gratum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictū. Quicquid Cardinales de facto obseruent, vř ꝙ vacante sede non debeant se intromittere, nisi de prouisione, & ijs quæ ad prouisionē pertinent: nisi ex grandi causa & imminenti periculo: per prædictam decre. s. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. idē quoque. Nec obstat si minora collegia possunt, ergo & illud: quia ob accelerandam prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid status debuit. & est si. s. eod. lib. de hære. accusatus. §. sane. dic vt in cle. ne Romani. de elect.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 25. de reforma. c. 5.

† In antiquioribus libris ita: eademq; de nouo, &c.

h ¶ *Aliàs.*] scilicet etiam extra Cardinalatus officium.

¶ Glos seq soluit quæstionem.

i ¶ *Excommunicationis.*] quia istius excommunicationis sicut superioris absolutionem sibi non reseruauit, intelligatur illam ordinarijs concessisse. de sen. excom. nuper. in antiq.

k ¶ *Obliuionem.*] si. s. de testi. significauit. & cap. Albericus.

l ¶ *Similes.*] in æquali delicto, similes sunt pœnę. in Auth. vt fra. fil. in fi. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22. q. 1. non afferamus. Ioan. And.

DE HOMICIDIO.

¶ Dictum fuit supra de hæreticis & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ: verum quia homicidæ maxime, de quibus in primo c. huius tituli committunt offensam in fidem Christianam, videlicet cū infideles occidunt Christianos: ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de homicidio.

Continuatio domini Heliæ.

PRo humani.] Et est præmittendum, q hanc decre. non glossarunt (quod constat) Inno. Ber. Petrus, & Abbas, qui tñ Innocentianas alias glossauerũt: Fran. autẽ & Bon. scripserũt, sed nihil vtile. Host. autem satis prolixe prosecutus est istã. & (vt dicit Host.) hoc procemium ponit quare Dei filius fuit incarnatus: quomodo & quare beatum Petrum reliquit ouium suarum pastorẽ: & quomodo summus Pontifex successor est Petri, & Dei locum in terris tenet. per quod sollicita cura Dominici gregis ad eum pertinet. Ioan. And.

† De intellectu vide Albertinũ in repet. c. 2. de hære. lib. 6. adde multa huc spectantia per Antoniũ Capycium in decisione Neapolit. 155. in princip. Notarius Marcus.

Istud capitulum est locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. secundo: ibi, *Cum igitur.* ponit maleficium assassinorum. In tertia parte: ibi, *Sacri.* proferuntur plures pœnæ ꝫ istos assassinos.

In quadam Montana eundo ad ciuitatem Romanã erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui non timebant mortem: vnde erant cõplures, qui cum sciebãt Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanã, mandabant istis assassinis, vt istos occiderent: q assassini multos Christianos occidebant: Romanus Pontifex volens obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Christi fideles eũtes ad ciuitatem Romanã occiderentur. [*Nos.*] Innocentius iiij. [*Animarum.*] quia plures Christianos reperiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. [*Impetrare.*] id est, saluum conductum accipere à domino istorum assassinorũ: & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluũ conductũ ab istis assassinis. [*Non sequatur.*] & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. [*Diffidatus.*] q a quilibet Christianus poterit ipsos diffidare, & bona sua occupare: & erit iustũ bellũ. Not. primo q redẽptio facta p Christũ, nõ cõcernit omnia animalia, sed tantũ humanũ genus. Not. scdo, q solus Petrus habuit à Christo generalẽ curã toti' gregis. 21. dist. in nouo. Dom.

† Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 2. c. 55. & 56.

CAP. I.

PRo † humani redemptione generis, de summis cælorũ ad ima mũdi descendens, & mortẽ[b] tandẽ subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio[c] sanguinis gloriosi redemptũ ascẽsurus post resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret[d] ipsius curam beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate[e] fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorũque mentes ad salutis opera, suæ accẽderet[f] deuotionis ardore) commisit. vnde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti[g]) successores †, & ipsius redemptoris locum in terris (quanquam indigne) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigilijs[h], & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere summouẽdo noxia, & agendo profutura debemus[i], vt excusso à nobis negligentiæ somno[k], nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere[l] sua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestãdaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarũ[m]: (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritalibus præmuniti[n]) ac omnis potestas tribuatur à Domino[o] ad iustitiam rectumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire: vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat: præsertim[p] cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes[q], coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare: sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam: Sacri approbatione concilij statuimus, vt quicunque princeps, prælatus[r], seu quæuis alia ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum † per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit[s] (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit[t], vel defenderit, seu occultauerit, excõmunicationis[u] & de-

[f] *Accenderet.*] verbo, opere, & exẽplo. 8. q. 1. qui episcoparum. & c. seq. 43. dist. sit rector. [ĩ. de vo. magnæ. § 1. de sacra. vnct. cap. vnico. §. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan. And.]

[g] *Immeriti.*] humiliat se, vt Aug. in canone dicens, Secundus locus gubernaculorum traditus est mihi, qui remum tenere non nouera. 40. dist. ante omnia. in fin. Ioan. And.

[h] *Vigilijs.*] š. in procemio istius libri. š. de offic. lega. c. 1.

[i] *Debemus.*] ad idem š. de priui. cum & plantare. in prin.

[k] *Somno.*] 86. distin. fratrem.

[l] *Deo lucrifacere.*] ĩ. eo. lib. d regul. nõ solũ.

[m] *Animarũ.*] qd plus est. 12. q. 1. pepimus.

[n] *Præmuniti.*] Et ideo dat canon consilium, q nullus expectet in vltimis pœnitere. de pœni. dist. 7. c. vlti.

[o] *A domino.*] Potestates igitur sunt à Deo. vnde Christus Pilato, Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, & c. Et canon, Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. 11. q. 3. q resistit. Et vniuersitas nõ posset aliqua ratione constare: nisi tantus eã differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

ADDITIO. Illud qd Christus dixit Pilato, Non haberes in me potestatem, & c. fm Arch. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: quasi diceret, super me nullam potestatem habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 1. cap. mouet te. § sic etiam. siue iubẽte, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur iuxta fin. 2. q. 4. quæsitum. Ioan. And.

† Assassinos & tam nefarias præsumptiones

† Hæc autem qualitas probari debet, vt eleganter tradit Alexander cõsil. ... & cõsilio vlt. lib. 1. & Felinus in c. Im quorundã. in principio extra de legatis.

[p] *Præsertim.*] pro maxime.

[q] *Formidantes.*] probabiliter. maxime propter qualitatem assassinorũ, qui nõ timẽt mortẽ, & dicũtur esse del Vezo dela Montagna.

ADDITIO. Iste est quidam baro Sarracenus: & prout ai', sunt illi sui serui ita nutriti, q parendo mandato domini sui credunt saluari. Et dicit Host. q multi Christiani principes per tales mortui sunt. Et dicit Archid. per hanc particulam probari decretalem non loqui de ijs, qui nõ sunt sub alicuius dominio: sed pro pecunia homines occidunt: qui vulgariter assassini dicuntur. facit pro eo littera, per prædictos. quæ sequitur. Ian. And.

[r] *Prælatus.*] etiam episcopus: quia decre. quia periculosum. de sen. excom. ĩ. eo. lib. non eximit illos à pœna excommunicationis.

¶ *Glos. seq. recit. per obiect. & solutionem.*

[s] *Mandauerit.*] Si mandauit, ergo cogitatio non stetit in suis finibus: & ideo non est mirum si punitur: aliàs secus. de pœ. dist. 1. cogitationis. mitius proceditur cum mandante in casu. ĩ. eo. lib. de senten. excom. quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto q etiam si reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex solo mandato iam prius ligatus esset. & ad hoc facit quod statim sequitur.

ADDITIO. Quod ligatus esset ex solo mandato patet quia hoc ipsum mandare est delictum consummatum. super quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: sed nõ perfecit, ad finem quæstionis quã posui ĩ. de reg. iur. in pœnis. in Mercu. Ioan. And.

[t] *Receptauerit.*] tenentur receptatores, vt aggressores. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. pessimi enim sunt receptatores sine quibus delinquens diu latere non potest. ff. de rece. l. 1.

[u] *Excommunicationis.*] ex quo Papa non reseruauit absolutionẽ, puto q

¶ *Prima glossa diuidit.*

[a] *Pro humani.*] In tres diuide partes: In quarũ prima ponit procemium vsque: ibi, *Cum igitur.* ibi ponit horrendum assassinorum factum vsque: ibi, *Sacri.* ibi imponit pœnã multiplicem illis, qui per tales quemquam Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. hoc facit.

[b] *Mortem.*] vere igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. š. de cele. Mis. cum Marthæ. circa medium. fuit enim verus homo, de sum. tri. c. 1. š. de hære. cum Christus.

[c] *Pretio.*] vnde dicit canon, quis nos potest amplius amare, q̃ Christus, qui animã suã posuit pro ouibus suis? 23. q. 4. quis nos.

[d] *Desereret.*] Nota ꝫ prælatos se etiam ex nulla causa absentantes, qui non dimittunt vicarios: & sic dimittunt gregem suum sine pastore. & per hanc litteram satis patet quòd potestas Petri transiuit ad posteros: aliàs post Petrum sine pastore remãsisset Ecclesia, quod non est verũ, vt ĩ. sequitur. Ad idẽ. 43. dist. c. 1. & idẽ potest hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat sedes, vt dixi š. tit. proxi. c. vnico. Ioan. And.

[e] *Stabilitate fidei.*] hac debem' armari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fi.

puto q ordinarius possit absoluere. s. de sen. excom. nuper. ad hoc s. tit. proxi. c. vnico.

a ¶ *Libere.*] etiā illo nō vocato si possideret s. eo. lib. de pb. licet a.

Additio. Host. exponit, id est, non obstante appositione vel contradictione cuiusquam. Ioan. And.

PRælatus.] Primo ponit dictum, quod secundo probat per euitationem absurditatis: ibi, *Alioquin.*

Casus. Aliquis laicus famosus latro surripuit clerico siue sacerdoti bona sua, & sic tenebatur ipse latro actio ne furti, quam clericus poterat intentare criminaliter vel ciuiliter: vnde ipse cleric. deposuit querimoniam de ipso laico coram iudice seculari, non accusando directe ipsum laicū, vel t'm Dominicum de sancto Geminiano etiā accusando directe: sed protestando q solum tendebat ad recuperationē bonorum sibi surreptorum, non autem ad pœnam sanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confessionem ipsius laici famosi latronis: siue per testes si se dignos & omni exceptione maiores sibi iudici legitime constitit, q ipse laicus commiserat sacrilegium, vel aliud crimen commiserat, quod erat dignum vltimo supplicio: ideo ipse iudex secularis eum condemnauit ad mortem, vt suspenderetur ad patibulum: vtrum clericus qui accusauit ipsum, sit effectus irregularis, li cet expresse protestatus fuerit, q nō tendebat ad pœnam sanguinis? Respondet Romanus Pontifex, q ipse clericus absque nota irregularitatis potuit talem laicum accusare coram iudice seculari: aliàs sequeretur q clerici non possent cōqueri de istis latronibus.

† Diffidatæ, quid sit præter doctores hic, vide Petrū Godofredū in Authent. Gazaros C. de hæret.

† Vide Decium consil. 109. & Felinū in ca. afferte. extra de præsump.

† Præter doctores hic, vide Felinum in c. querelam. extra de iureiurand.

positionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa libere[a] alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferātur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquā Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus†. Et postquam probabilibus† constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quòd ad pœnam sanguinis non intendunt. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PRælatis[b] † vel clericis quibuscunque, qui de laicis[c] suis malefactoribus querelam penes secularem[d] iudicem deponentes, petunt emendam[e] sibi fieri, & prouideri[f] ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando[g] expresse, quod ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis aliàs in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari[h], si iudex mortem illis inferat iusti tia[i] exigente. Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi, quia iudex ad pœnam sanguinis posset † procedere, de suis malefactoribus taliter[k] conqueri non auderent, daretur plerisque materia[l] trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

¶ Idem.

¶ *Mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. III.

IS† qui[m] mandat aliquem verberari, licet expresse[n] inhibeat, ne occidatur vlatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius[o] fines mandati

Nota primo q appellatione prælatorum non comprehenduntur inferiores clerici. Nota secundo q iudex potest pronuntiare etiam super iniuria de facto non inferenda. vide de sepult. in nostra. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

b ¶ *Prælatis.*] Sine pœna irregularitatis posssūt clerici de suis malefactoribus cōqueri corā iudice seculari, etiā de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, q ad pœnam sanguinis non intendunt. Et emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum solum. & s. eod. tit. postulasti.

Additio. Et ad quæstionem venerialem 11. & 14. eod. tit.

c ¶ *Laicis.*] Si enim de clerico vel ecclesiastica persona coram iudice laico conquereretur, habet locum pœna. s. de foro compe. si diligenti.

d ¶ *Secularem.*] poterunt etiam conquèri coram ecclesiastico iudice. s. de foro compe. cum sit. dic vt ibi.

e ¶ *Emendam.*] Licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. dist. si quis contristatus. de hoc 23. q. 4. si is qui.

¶ *Glos. seq. dat tria similia, & obiec. dupliciter soluit.*

f ¶ *Prouideri.*] Prouidet ergo iudex in futurum, sicut & in seruitutibus. ff. si ser. ven. l. egi. & l. harū. sicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. si quis. §. alimenta. & circa futuras expensas. s. de procura. audius. in fin. vbi de hoc. [Et j. de sen. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.] & s. de sepult. in nostra. licet dicat lex q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsur. l. 1. §. 1. illud enim locum habet in vsuris quæ sunt odiosæ, vel non spectat, ita q statum detur exactio. hic autem prouidebit statuendo pœnas comminando, vel pœnam malefactoribus imponēdo, & sic metus pœnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio. s. cap. proximo.

Iudex an possit prouidere circa ea quæ habent tractum & futuro.

Additio. Vide quod dixi in tex. Ioan. And.

g ¶ *Protestando expresse.*] Non requiritur expressum, vbi nō sufficit tacitum. ad idem s. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus. in princ. & caute facit clericus si de hac protestatione confici faciat publicam scripturam. ad idem s. de simo. ex diligenti. in fi. de cle. excom. mini. proposuit. & quod not. de offi. delega. cum in iure.

h ¶ *Irrogari.*] In casu quo non debebat irrogari, habebamus casum s. eod. postulasti.

¶ *Glo. seq. voca. per obiec. & solutionem.*

i ¶ *Iustitia.*] Idem si s iustitiam, cum clericus non fuerit in culpa. & absit vt ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. 23. q. 5. de occidendis. & facit qd dixi s. ne cle. vel mon. c. vlt. quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionē habentibus. nec obstat j. c. proxi. vt ibi dixi.

Additio. Et in decret. vlti. ne cleri. vel mon. Ioan. And.

† Aliàs, possit

k ¶ *Taliter.*] scilicet cū expressa protestatione, vt dictum est supra.

l ¶ *Materia.*] hoc idem dicebatur in prædicto canone. 23. q. 5. vnum solum. in fine.

IS qui.] Ponit dictum cuius causas subdit: ibi, *Cum mandando.*

Casus. Ego clericus vel sacerdos concepi odium s aliquē, volens de eo assumere vindictam, conueni cū aliquibus familiaribus meis, vel cum alijs, vt ipsi eū verberarent, tñ eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent. Isti acceptauerunt istud mandatum damnatum, & eum taliter verberauerunt, q mors est inde secuta, vel detruncatio membrorum: vtrum sim factus irregularis? Videtur q non: quia illis inhibueram, ne eū taliter verberarent q mors posset inde sequi, vel membri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitandi respondetur, q nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo sunt mihi omnia imputanda quæ possunt sequi ex illa re illicita: quia debui cogitare q inde sequeretur mors vel mutilatio membri: Nam debui cogitare, q alius se defenderet, & q isti sunt animati contra ipsum, & inde eum taliter verberarent, q sequeretur mors vel mutilatio membri. Et istud verum: quia propter mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio, q inde facta fuerit separatio membri. Nam si quis clericus verberet aliquem intantum q reddat membrum inutile, nō propter hoc efficitur irregularis, nisi fiat detruncatio alicuius membri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? Ista quæstio præsupponit aliam, videlicet vtrum digitus sit membrum hominis: Vnde dicendum secundum doctores, q digitus non est membrum, sed officium membri. ff. de statu ho. l. non sunt. §. partus. ideo si quis alicui amputat digitum, non propter hoc efficitur irregularis.

† De intellectu vide Antoniū Gomeziū tom. 1. varia resolut. c. 3. de homicidio nu. 1. Radde Deciū in c. 1. de offi deleg. & Alexandrū consil. 14. lib. 2.

Nota quòd quo ad pœnam irregularitatis paria sunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem. 1. eod. tit. & ibi glo. quæ alleg. concor.

¶ *Prima glossa dicit, quid declarat.*

m ¶ *Is qui.*] Determinat notata per Innocentium & Hostiensem supra eod. titu. ad audientiam. & per Hostientem. eod. titu. Petrus.

Additio. Guil. de hoc tractat in Specul. de lega. §. iuxta. vers. sed quæritur quando. sed non exprimit de illo, qui expresse prohibuerat Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit.*

n ¶ *Expresse.*] Per hoc videbatur non teneri: quia plus est expresse contradicere, quàm minime consentire. s. de bap. & eius effe. maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. [Facit eod. tit. dilectus. & c. significasti 2. de cleri. pug. in duel. c. 2.] ergo multo minus expresse contradicens. Ioan. And.

o ¶ *Mandatarius.*] iste etiam tenetur. quod dic vt not. s. de senten. excom. mulieres.

a ¶ **Culpa.**] istud est regulare, ꝙ vbi culpa præcessit, quis tenetur de casu. quod dic vt plene not. s. eo. tit. sicut dignum. sicut & quando culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod met. cau. l. si mulier. fallit in matrimonio. s. de spon. veniens 2. [Et per hanc litteram patet decre. locũ nõ habere in illo qui licite verberari mãdabat.]

ADDITIO. Ista duo, scilicet culpa & mora, adstringunt ad casus, q sequuntur. C. de cond. ob tur. cau. l. fin. C. de cond. fur. l. 2. Io. Mona. hoc patet de commo. cap. vnico. de depos. c. 2. Ioan. And.

excedens mutilet vel occidat: Cum mandando in culpa [a] fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare [b].

b ¶ **Cogitare.**] s. eo. de cætero. c. continebatur. ff. ad legem Aquil. l. q occiderit. §. in hac.

TITVLVS V.

De vsuris.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

DE VSVRIS.

Continuatio domini Helix.

¶ *Dictum fuit supra titu. proxi. de homicidio: verũ quia vsurarius est homicida sui ipsius & animæ suæ, vt in c. 1. infra eod. iuncta glo. ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica, de vsuris.*

¶ *Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. concilium contra vsurarios editum vsque ad versi. Et quia. Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere; & quòd aliquis eis ad hoc domos nõ locet, vsque ad versi. Qui vero. Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vsq; ad versi. Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis; & hoc facit vsque in finem. Ioan. And.*

VSurarũ voraginem.] Dicit Fràc. ꝙ hęc constitutio facta fuit propter Florentinos, Senenses, Pistorienses, Lucanos, Astenses: qui circuibant diuersas prouincias ad exercendum vsuras immoderatas: & quia per multos prælatos & principes recipiebãtur, ideo hic prouisum. Ioan. And.

CASVS. Statutum fuit in concilio Laterañ. quod habetur in c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. ꝙ vsurarij manifesti in vita nõ debent admitti ad communionem, & post mortem non debent admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Item ꝙ rectores ecclesiarũ parochialium non debent admittere oblationes talium vsurariorũ manifestorum. Vlterius dr ꝙ clerici admittentes vsurarios manifestos ad communionem vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipientes eorum oblationes, sunt suspensi ab officio suo. Sed vtrum puniantur alia pœna? Respondetur ꝙ sic, scilicet pœna maledictionis æternæ: quia peccant mortaliter: Mandat enim Papa illam constitutionem concilij Lateranensis obseruari sub interminatione æternæ maledictionis: hoc est, sub pœna peccati mortalis. Et sic presbyter admittens vsurarium manifestum ad communionem altaris, vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum sint alia remedia inuenta ad cõpescendum istud crimen vsurarum? Respõdeo ꝙ sic: nam vt cesset istud crimen vsurarum, statuit Romanus Põtifex, vt nulla persona ecclesiastica siue sit collegium vel vniuersitas, vel etiam persona particularis admittat vsurarios manifestos, nec patiatur ꝙ ipsi exerceant vsuras in suis locis & terris, siue in eis collocent locum ad exercendum vsuras: immo clerici compellent tales vsurarios infra tres menses: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam si sint epi, sunt ipso facto suspẽsi. Si vero sint inferiores prælati, incurrunt sententiam excommunicationis, nisi eos expellant infra tres menses à suis terris. Si autem illæ terræ pertineãt ad collegium vel ad vniuersitatẽ ecclesiasticam, sunt interdictæ quousque fuerint expulsi dicti vsurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vsurarios manifestos, vt ipsi locent domos in suis terris? Respondet ꝙ illud quod dictum fuit de sententijs suspensionis, interdicti, vel excommunicationis habet locum in personis ecclesiasticis: sed laici nõ incurrunt illas pœnas ipso facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vsurarios à suis terris expellant: aliàs poterunt illos excommunicare. Et excommunicatio respectu laicorum non est canon latæ sententię, sed ferendæ, secundum communem opinionem: Nã dictio, *Cæterum.* est aduersatiua, quæ nõ esset nisi sic intelligeretur. [*Alienigenas.*] id est, alios non oriundos de terris suis. [*Conducere.*] Et sic non prohibet quin vsurarius possit locare domum: dummodo non exerceat vsuras in illis terris: licet alibi per suos fautores exerceat. [*Cæterum.*] ponit qua pœna puniendi sunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vsuras suas in sua iurisdictione. [*Ordinarios.*] id est, diœcesanos. [*Compescantur.*] id est moneantur & excommunicentur, vel etiam suspendantur. c. qui per censurã. de verb. signi. in antiq. Not. primo ex isto c. iuncto c. quia in omnibus. alleg. ꝙ recipiens vsurarium manifestum ad communionẽ altaris, peccat mortaliter. Idem est dicendum de illo qui vsurariũ manifestum tradit ecclesiasticæ sepulturæ: vel qui oblationes suas recepit. vnde illud c. aggrauat pœnam illorum, qui admittunt manifestos vsurarios ad communionem altaris vel ecclesiasticam sepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem: quia dicit ꝙ peccant mortaliter. Et sic addit ad c. quia in omnibus. allegatum. Sed qualiter illud intelligitur; ꝙ clerici non debent recipere tales manifestos vsurarios ad cõmunionem? Aliqui exponunt, ad communionem, id est, non debent eis tradere corpus Christi. Alij dicunt, quòd non debent recipere ad communionem, id est, ad auditionem diuinorum seruitiorum, sed eos debent ab ecclesia expellere quando dicuntur diuina officia, sicut expelluntur excõmunicati. Dicit Panor. ꝙ ille intellectus est verus. & de iure procedit. Sed quæritur qui dicuntur vsurarij manifesti? Glos. dicit ꝙ vsurarius manifestus dr ille, qui de illo crimine fuit cõuictus vel confessus. & sic manifestum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notorium crimen dr, quando quis illud crimen fuit confessus indifferenter, vel de illo fuit conuictus. Vel dicendum est, ꝙ manifestus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancam publicam ad vsuram & offert se cuilibet volenti recipere pecuniam sub vsuris. Not. ibi, *aderit* ꝙ legislator debet subditis suis tollere libertatem delinquendi. quod est ꝯ plures, qui per statuta sua diminuunt pœnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia statuta non debent valere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nam quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tanto homines habent maiorem libertatem delinquendi. Nota principalem effectum huius cap. ꝙ habentes temporalem iurisdictionem, siue sint clerici, siue laici, non debent permittere, ꝙ in terris suis alienigenæ locent domos ad exercendum vsuras: immo si sciant tales iam conduxisse, debent expellere intra tres menses. Quid de indigenis? Respondet glo. ꝙ cum illud cap. sit pœnale, non se extendit ad indigenas, sed solũ ad alienigenas. Rationẽ diuersitatis ponit glo. ꝙ indigenæ expellerentur cum maiori scandalo: nã eorũ parentes scãdalizarentur. Itẽ ꝙ alienigenæ non habent talem affectionem ad illos inter quos se collocauerunt: ita ꝙ inhumanius consueuerunt ab eis extorquere pecunias, q̃ indigenæ. Ex hoc tñ non sequitur quin aliæ pœnæ possint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. cap. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

CAP. I.

VSurarum [c] voraginẽ [d], (quæ animas [e] deuorat, & facultates [f] exhaurit) compescere cupientes, constitutionem [g] Lateranensis † concilij contra vsurarios editam sub diuinæ maledictionis [h] interminatione præcipimus inuiolabiliter obseruari. Et quia quo [i] minor fœneratoribus aderit fœnerandi cõmoditas, eo [k] magis adimetur [l] fœnus exercendi libertas: Hac

† Lateranen. concilij sub Alexandro 14. cap. 25.

¶ *Prima glos. diuidit & summat*

c ¶ *Vsurarum voraginem.*] Primo innouat, & obseruari præcipit Laterañ. cõcilium contra vsurarios editum, vsque ad vers. *Et quia.* Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarũ, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendũ fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos nõ locet; vsque ad vers. *Qui vero.* vbi imponit pœnam clericis ꝯfaciẽtibus, vsque ad vers. *Cæterum.* vbi imponit pœnam laicis. & hoc facit vsq. in finem.

d ¶ *Voraginem.*] lex dicit vsurarum dulcedinem [1] ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. si quid in fraudem. vers. si vero.

1 Dulcedo dicitur in recipiente, vorago dicitur in soluente.

e ¶ *Animas.*] recipientium. & bene deuorat [2] animas ipsorum: quia prohibitæ sunt vsuræ in nouo & veteri testamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. s. eod. per totum. & forte hodie iure ciuili secundum ea quæ not. s. eo. quia in omnibus.

2 Lucantur Hinc vsurarij, sed dumque in tẽpore fœnus. Io. And.

f ¶ *Facultates.*] soluentium. s. eo. tit. quanto.

g ¶ *Constitutionem.*] s. eod. tit. quia in omnibus. quæ prohibet vsurarios manifestos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat ecclesiasticam sepulturam: & clericos contrafacientes punit. & j. de sepult. eos. in clement.

h ¶ *Maledictionis.*] id est, pœnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ *Quo.*] id est, quanto.

k ¶ *Eo.*] id est, tanto. sic s. de consti. cum M. in prin.

l ¶ *Adimetur.*] Nota ꝙ tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsufructu,

Occasio delinquendi tollenda est.

fructu, l. æquissimum. & vtilius esurienti panis tollitur. & c. 5. q. 5. non omnis. ad idem. ḡ. de cohabita. cler. & mulie. c. 1.

ADDITIO. Ex ḡ. eod. lib. de statu mona. vnico. in fi. 1. respon. Io. Mona. alleg. C. de latı. lib. tol. l. 1. 5. sed nec furandi. Archid. alleg. 14. q. 4. nec hoc prætereundum quoque. Ioan. And.

Collegiũ vnde dicitur.

a ❡ *Collegium.*] dictum à colligendo. & de hoc ḡ. eod. de elec. c. 1. de excel. præla. dilecta. ff. quod cuiusque vniuers. l. 1. § quibus.

❡ *Glo. seq. reci. per quæstionem rationis, secundo per q. quid si sit ciuis vel incola. tertio, quis dicatur oriundus. in fi. de differentia quinque verborum remittit.*

¹ Secundũ G lıel. & Gar. & dicit Franci. se habuisse à compositoribus huius constitutionis apud Lugdunũ. Ioã. And.

b ❡ *Alienigenas.*] hæc ergo constitutio nõ extẽditur ad indigenas 1: & tũ illi sunt alias pœnis vsurariorum puniẽdi. & potuit esse ratio: quia maius scandalum est in alienigena vsuras exercente, quàm in indigena: & minus scandalum in expulsione illius quàm istius: & magis consueuerunt vereri inter suos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum. & dato ꝙ isti alienigenæ essent ciues vel incolæ, locum habet hæc constitutio in eis [secundum Guliel. idem Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiam si sint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dr̃ is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico. vel etiam si pater eius inde originem duxit. C. eod. tit. l. assumptio. §. filius. & C. lib. 10. de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autem differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. 1. & C. de inco. l. ciues. lib. 10. [Archi. alleg. ff. de verb. signi. pupillus. §. incola. & §. aduena. & C. de la. lib. tol. l. 1. in princ. Ioan. And.

† Alias

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dr̃ qui ibi ortus est: vel cuius pater inde originem duxit. Non sic in auo: aliàs inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, vt not. in præalleg. §. filius. & in præalleg. l. filios. & vide ḡ. eod. lib. de sepul. is qui. super glo. a. Ioan. And.

❡ *Glo. seq. reci. per quæstio. qui sint manifesti.*

c ❡ *Manifestos.*] manifesti dicuntur illi de quibus notorium est de iure, vt quia confessi vel condemnati; vel de facto: vel quia habent operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, vt quia tenet altare suum paratum. poterit autem eṗs eos publicare si conuicti fuerint, vel confessi coram ipso: vel si ꝫ eos fiat probatio testium: vel sint certa argumenta cum fama. ḡ. eod. cum tu. & cap. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Archid. sufficere quo ad constitutionẽ istam per eadem iura. dat simile in hæreticis. de hære. excõicamus. §. 1. & in adulterio. ḡ. de adult. maritus. Ioan. And.

d ❡ *Tres menses.*] ergo tempus duorum mensium quo tempore publicationis regulariter ligat constitutio. de hoc ḡ. de postu. cap. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & ḡ. eod. lib. de præben. cum singula. de hoc. j. in fi. lib. super data.

❡ *Glo. seq. dat tria similia, reliquum per quæstionem.*

e ❡ *Expellant.*] sic doctor monachum audientem leges vel physicã de scholis suis expellere debet. ḡ. eo. ne cle. vel mona. c. 1. in fi. sic & lenones debent de ciuitatibus expelli. in Authen. de lenonibus. §. sancimus igitur. colla. 2. & leprosi. de coniugio lepro. c. 1. & propter simplicem alicuius denuntiationem non debet dñs terræ eũ qui dr̃ esse talis, expellere: sed tunc debet inquirere: & si verum esse repererit, expellere. ḡ. de offi. ordi. cap. 1. ff. de offi. præs. l. præses. prouideat autem in his conscientiæ suæ. si. ḡ. de hære. cap. vlt.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus ꝙ permitti posset bãnum, ꝙ omnes fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terram sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio. qui ma. ac. pos. qui in tua. Ioan. And.

generali constitutione sancimus, vt nec collegium [a], nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status alienigenas [b] & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos [c] omnes infra tres mẽses [d], de terris suis expellant [e], nunquàm aliquos † tales decætero admissuri. Nemo illis ad fœnus [f] exercendum domos locet, vel sub alio titulo [g] quocũque concedat. ❡ Qui vero contrafecerint [h], si personæ fuerint ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi [i], suspensionis: minores [k] vero personę singulares, excommunicationis: si autem collegium seu alia vniuersitas, interdicti [l] sententiã ipso facto se nouerint incursuros. Quam [m] si per mensem animo sustinuerint [n] indurato, terræ ipsorum [o] (quamdiu [p] in eis iidem vsurarij commorantur) extunc [q] ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterũ si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante [r] priuilegio, per censuram [s] ecclesiasticam compescantur.

Idem

❡ *Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem, Lateran. concilij pœnã incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere. hoc dicit. Io. An.*

CAP. II.

QVAM-

f ❡ *Ad fœnus.*] quid ergo si aliquis locauit domum alicui vsurario quem vsurarium ignorabat: vel non locauit ad exercendũ fœnus? Dic ꝙ probabilis ignorantia illum excusabit. ff. loca. si quis ignorans. ḡ. de sent. excom. si vero 2. & c. in audientia. in dubio tamen præsumuntur ad hoc cõducere, si consueuerunt vsuras exercere 1. ff. de accusa. l. si cui. quia semel malus, & c. j. de reg. iur. semel. & ex quo scit, debet eum repellere. ḡ. de loca. propter. quia peruerse conuersantur in ea, vt ibi, &c.

¹ Sentit glo secundum Phil. si scienter locet vsurario, non poterit eũ expellere. idẽ si me e contrario. vide not. in l. non aliter ff. de vsu & habita. tamẽ expellent vsurarij, inhonestas istas personas. Pau. in l. nullus. C. d sum. tri. Sali Bal. l. metres C. loca. Font.

❡ *Glo seq. exemplificat, prorogat, in q arg. negatiue, & ponit opi. Gulı.*

g ❡ *Titulo.*] puta pignoris, commodati, depositi, precarij & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi sinere: esse. 45. dist. recedite. sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbum, cõcedat: quod solus vsus concessionem, non dominij trãslationem notare videtur. Sed Gul. dixit idem si manifeste apparet, ꝙ ad exercendum fœnus vult accipere. quia præsumitur etiã in fraudem agi. ḡ. de pigno. illo. & de empt. & vend. ad nostram. nam verbum concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus cui adiicitur. arg. ff. loca. l. si vno. & hi etiam sunt tituli ff. & C. pro emptore. & pro donato.

ʹ Aliàs ita: Idem in eodem.

· Ad idem relatiuum alio, nisi de cas. · implicat per illud, quecũque. facit qd not. s. eo. lib. de sch. do. c a. vnico. sup verb cæterorum. Io. And.

ADDITIO. Hoc quod tenet Gul. placet Archi. qui dicit ꝙ idẽ tenuit Io. de Gersona magister suus. Ioan. And.

h ❡ *Contrafecerint.*] scilicet talibus locando, vel permittendo habere domos conductas, vel non expellendo infra tres menses. nec obstat verbum, contrafecerint. quia & qui non facit, facere videtur. ff. de reg. iur. qui non facit.

ADDITIO. Concor. ḡ. eod. lib. de hæret. vt inquisitionis. §. vbi. in princ. Ioan. And.

i ❡ *Episcopi.*] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pœnam. j. de sen. excom. quia periculosum.

k ❡ *Minores vero personæ.*] repete ecclesiasticæ.

l ❡ *Interdicti.*] in vniuersitatem enim vel collegium non fertur excommunicationis sententia, ne contingat innoxios irretiri. j. de sent. excom. Romana. §. vniuersitatem.

Excommunicatio nõ fertur in collegium.

m ❡ *Quam.*] intellexit Gul. sententiam excommunicationis, suspẽsionis, & interdicti.

n ❡ *Sustinuerint.*] scilicet prælati, singulares personæ, collegium seu vniuersitas.

o ❡ *Ipsorum.* scilicet prælatorum, clericorum, collegiorum, seu vniuersitatũ; & dic, idest ipsorũ iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alter pro alterius delicto. qđ dic vt 1. q. 4. in sum. 24. q. 4. in sũma.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

p ❡ *Quamdiu.*] illis ergo recedentibus cessabit interdictum. 81. dist. si qui. de hoc ḡ. de ma. contra. c. vlti. ḡ. de spon. non est.

q ❡ *Extunc.*] extremum tempus mensis designat. ff. de cond. & demon. l. si is. §. si ita. Ioan. And.

r ❡ *Cessante.*] sic ḡ. de hæreti. ad abolendam. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. Authen qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 1.

s ❡ *Censuram.*] ḡ. de verb. sig. quærenti. sed quia à capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legẽ quam ipse tulerit. ff. quod quisque iuris. l. 1. ḡ. de consti. cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua curia facere obseruari. decet enim eum secundũ leges [t] viuere. C. de legi. digna vox.

ADDITIO. Secundum Gul. qui alle. quod de Christo legitur, ꝙ legem quam dederat, carnaliter impleuit. 15. q. 1. c. ideo. §. si ergo. circa medium: subdit ꝙ sæpe subditi conqueruntur, ꝙ alligantur eis onera importabilia, quę imponentes, digito suo tangere nolũt. 26. q. 7. alligat. Ioan. And.

[t] Vide Burchardũ li. 15 decretorum c. 4. & S. Thomam 1. 2. q. 95. art. 5.

Q*vamquam.*] Tres partes secundum Gar. & Ioan. Mona. primo prouidet quando sint sepeliendi vsurarij manifesti. secundo: ibi,

do: ibi, *Omnes*. punit facientes contrarium. Tertia: ibi, *Nullus*. ponit duas prohibitiones, & irritat testamenta.

ADDITIO. Et dicit Boati. quod præcedens respicit alienigenas: ista vero omnes. Dic secundum Fran. quod decre. præcedens prouidit ne exigantur vsuræ. ista prouidet vt exactæ restituantur. Et subdit quod hæc constitutio, vt thesaurus est obseruanda, per quam ad restitutioné vsurarû indirecte vsurarij compelluntur. & repete quod dixi s. eod. lib. de foro compe. Romana. §. contrahentes. in prin. Ioan. And.

a Supple, cũ effectu: ideo sit cautus, dicût Io. An. Do. aduocatus ne in isto casu simpliciter formet articulum, quod mutuauit ad vsuras: qa in mutuantibus tantum, ni si probentur recepisse, tex. non loquitur. faciunt no ta. in simili s. ti proxi. c. 1. & promissio de dando non concludit dationem. 1. q. 1. con. Fonta.

quam[a] vsurarij manifesti[b] de vsuris, quas receperant: satisfieri[c] expressa quantitate vel indistincte[d] in vltima voluntate mandauerint[e]: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur[f], donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates[g] eorum) plenarie satisfactum: vel illis quibus[h] facienda est restitutio: si præsto[i] sint ipsi, aut alijs qui eis possint acquirere[k], vel eis absentibus loci ordina-

Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. præterea. & in ca. quia in omnibus. eod. tit. in antiq videlicet quod vsurarius manifestus non debet tradi ecclesiasticæ sepulturæ: secus si vsuras restituerit, vel restitui mandauerit in testamento.

CASVS. Titius vsurarius manifestus veniens ad mortem, in testamento suo ante mortem præcepit hæredibus suis, vt ipsi restituerent vsuras illis personis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus est: eo mortuo hæredes sui voluerunt eum tradere seu tradi facere ecclesiasticæ sepulturæ: dicebant creditores vsurarij, à quibus ipse Titius acceperat vsuras, quod erat sibi deneganda ecclesiastica sepultura, donec & quousque ipsi hæredes restituissent vsuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris sit: Vnde consultus Papa rñdet, quod ipse defunctus non debet sepeliri neque tradi ecclesiasticæ sepulturæ, donec sui hæredes tradant & restituant vsuras illis personis, à quibus fuerunt extortæ: vel præstent cautionem cũ fideiussoribus vel pignoribus: & sic reddant creditores certos de pecuniis recuperandis & habendis. Sed quibus præstabitur ista idonea cautio? Rñdet quod illis a quibus fuerunt extortæ vsuræ, si sint præsentes. sed quid si sint absentes? Respõdet quod tũc præstabitur ista cautio epõ vel eius vicario: vel rectori ecclesiæ parochialis. qui stipulabitur pro absente de vsuris restituendis: ita quod absenti acquiritur actio ac si ipse præsens stipulatus fuisset vsuras sibi tradi. Sed vellem informari, quam summam debebit continere ista cautio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut certum est quantum à quolibet est receptum pro vsuris: & tunc illud debebit continere ista idonea cautio: puta promitto restituere tali decem scuta, quę talis pro quo fideiubeo accepit pro vsuris: & tali quinque scuta: & sic de cæteris: Aut non est certum quantũ à quolibet fuit receptum pro vsuris: tunc cautio ista debet continere summam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris ecclesiæ parochialis: & debet scribi quot annis ipse exercuit vsuras, & quantum singulis annis potuit accipere pro vsuris. Saluo, quod si appareat plus vel minus receptum fuisse pro vsuris, illud plus vel minus restituetur. Postea statuit, quod nullus vsurarius possit testari: nec aliquis intersit eorum testamentis, nisi facta fuerit satisfactio vsurarum, vt dictum est. [*Sermo publico.*] id est, notario. [*Arbitrio.*] si male arbitrentur dictæ personæ, tunc tenentur de malo arbitrio: & male arbitrantes de suo restituere tenentur. [*Subiacere.*] non intelligitur quod si religiosi admittant vsurarium ad ecclesiasticam sepulturã, quod ipsi sint priuati communione altaris: sed ipsi incurrunt pœnas suspensionis & excõicationis editas per cap. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. vt istud cap. addat ad illud cap. quia in omnibus. videlicet, quod si vsurarius ordinauerit vsuras restitui, non debet sepeliri, nisi prius præstita cautione cum fideiussoribus vel pignoribus. [*Nullus intersit.*] in testamento vsurariorum. Not. primo, quod hæc decre. non habet locum nisi in manifestis vsurarijs. Not. secundo quod indistincta dĩ dispositio, quæ sit in genere, non expressa certa specie. ad hoc de reg. iur. c. 1. eod. lib. Dominicus.

Prima glo. summat.

a *Quamquam.*] Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos cõtra hanc constitutionem, Lateran. concilij pœnam incurrunt. Testaméta ipsorũ aliter facta nõ valẽt, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad cõfessionem admittere. hoc dicit Io. An.

Glo. secunda de q. remittit, & soluit.

b *Manifesti.*] qui dicantur vsurarij manifesti, dixi s. c. proxi. Tamen quo ad casum nostrum satis posset etiam dici manifestus, si coram sacerdote[i] & testibus publice fatetur[2] se vsurarium, & vsuras restitui mandat: forte libros rationum tradens secundũ Guli. [ad quos edendos cum de vsuris agitur, hodie cogi potest per clem ex graui. eod. tit. §. cæterum. vide quod dicã. j. super glo. antepen Ioan. And.]

1 Idem si coram notario. Phil. Fonta.

2 Quia aliud a clam dessine. Philip. Fõ.

ADDITIO. Vsurarius potest dici manifestus, si fatetur se vsurarium publice corã testibus & sacerdote, qui est iudex illius, quo ad recipiendum forum animæ. de pœn. dist. 1. quẽ pœnitet. vltra medium. versic. quare qui. & distin. 6. cap. 1. vltra medium. versi.

caueant. 11. quæstio. 3. absit.

c *Satisfieri.*] debet autem satisfieri ei à quo pecunia est extorta, vel eius hæredi; illis non extantibus, [vel non petentibus, vel non curantibus] pauperibus erogabitur. s. eod. cum tu. & c. Michael. dicit sic Guil. quod hoc casu debet publice proponi edictum in locis à quorum incolis sunt extortæ, quòd omnes à quibus extortæ sunt, veniant: & si aliqui appareant, quibus fides est adhibenda, potius restituetur illis, quàm pauperibus erogetur. ad hoc facit de homicid. sicut dignum. §. eos.

d *Indistincte.*] id est, non expressa aliqua quantitate: quia mandauit in genere restitui quæcunque extorserat per vsurariam prauitatem.

Glo. seq. primo ponit quid dedit causam constitutioni: secundo de vsurario non mandante notat duo.

e *Mandauerint.*] dicebat Lateran. concilium. s. eod. c. 3. quod vsurarij si in hoc peccato decedebãt, non admittebantur ad ecclesiasticam sepulturam: ex quo autem mandauerant de restituendo, non decedebant in illo peccato: & sic non habebat locum pœna constitutionis. huic ergo elusioni[3] prouidit hic Gregorius. Et scire debes, quod dato quod vsurarius de restituendo non mandet: hæres nihilominus restituere tenetur s. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam si ad hęredem de vsuris nihil peruenerit: tenetur tamen inquantum se extendũt vires hæreditatis. quod dic ut 12. q. 2. eps qui filios. s. de sepul. c. vlti. si autem vsurarius restitui non mandet, licet hæres paratus sit restituere: denegabitur illi sepultura, cum in peccato decesserit: nisi alias de mortui contritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. s. de sent. excom. a nobis 2.

3 Dicebat hic Gul. quod illi fœnerator es & Tusc. dicebant, quod soli vlumus de genere damnabitur. ex quo omnes prædecessores mandauerãt vsuras restitui. Io. And.

ADDITIO. Hæres vsurarij tenetur secundum vires hæreditatis, & non vltra: si fecit inuentarium. C. de iure delibe. scimus. & in Authen. de hære. & fal. §. hinc nobis. secundum Guli.

Glo. seq. notat, inducens duo iura secundum dupliciter obiicit & sol.

f *Denegetur.*] est ergo hic opus facto, scilicet restitutione vsurarum in cautione. nec satis est hic bene velle. 86. dist. non satis. quia & verba sunt cum effectu intelligenda. s. de cle. non resi. relatum. Sed nonne qui mandat, soluere videtur. ff. de solu. l. qui mandat. ergo mandatum hoc sufficere deberet? sed illud locum habet facta solutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per se facere vr. j. de reg. iur. qui per alium. sed videtur quod ex quo iste [de quo loquitur tex. qui scilicet mandauit vsuras restitui] peccatum confessus est: & sic diuino iudicio iam relictus, sepultura priuandus non sit. 50. dist. ponderet. ibi. peccator in quacunque die, &c. sed imponitur hæc pœna, nõ quod de salute ipsius desperetur propter hoc: quia sepultura nec prodest[4] nec nocet quo ad Deum. s. de sepul. sacris. & est sim. s. de rap. super eo.

4 Similis glo. in c. fe licis. de pœ neamét & in c. super eo. de raptor. intellige tamen eam prout docet B. Augustinus in libro de cura pro mortuis gerenda, & B. Thomas lib. 4. sent. dist. 45 q. 2. art. 3. q. 3.

Glo. seq. declarat textum: secundo quærit, opinionem ponit, & soluit.

g *Facultates.*] paupertas igitur excusat. quod verum est, si sit nota. s. eo. cum tu. vnde si nihil potest restituere, nihil restituat: si partem, illam restituat. [Et totam, non habita ratione ne egeat, vt no. eod. tit. cum tu. in glo. antepen. & ibi dixi qui concordant illi glo. quod hic Archid.] Vnde prius deducentur vsuræ tamquam æs alienum, quam soluantur legata: & alia quæ relicta sunt titulo lucratiuo. intelligitur enim hæreditas ære alieno deducto. C. de leg. l. si vniuersitæ. Quæri solet an hęres vsurarij, quando hęreditas non sufficit, satisfacere debeat primo veniẽtibus? Dixit hic Gul.[5] quod non: immo fiet eis & alijs satisfactio pro rata vnumquenque contingẽte. argu. s. de testa. relatum 2. in fi. ff. de pact. l. si plures. satis videretur hoc casu haberi debere considerationem temporis, vt ille qui prius soluit vsuras, recipiat quod suum est integraliter: & sic de singulis secundum regulam. j. de reg. iur. qui prior. cum istorum par sit causa, vt ibi dixi. & in hypotheca hoc cõsideramus. C. qui pot. in pig. ha. l. si fundus. sed videntur esse bona vsurarij hypothecata. s. eod. cum tu. [Et not. s. eod. tua. in prima glo. Io. And.]

5 Idem Clericus Pisanus, & Archid.

h *Vel illis quibus.*] tolle hic litterã, quæ est j. bene per 12. lineas: ibi, idonee de restitutione facienda sit cautum illis, quibus, &c. vsque, de ipsa parochia. postea accipe quod est infra, aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato. deinde redeas, supra quibus quidem, &c.

i *Si præsto.*] id est, præsentes.

Glossa sequens primo exemplificat: secundo quærit, argu. pro & contra. & sol. distinguendo.

k *Possint acquirere.*] vt serui proprij filij in potestate patris, serui in quibus habemus vsum fructum, serui alieni bona fide possessi, & liberi homines. quos bona fide possidemus vt seruos. Insti. per quas perso. nobis acqui. per totum. ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino absente hanc personalẽ obligationem acquiret? Et videtur quod sic: quia procurator qd ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. In contra-

riũ

rium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiuſſores recipit, domino non acquiret perſonalem contra fideiuſſorem: niſi dominus ſit priuilegiata perſona. ff. ſi cer. pe. l. pecunia. Item ſi procurator ſtipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acq. poſ. l. poſſeſſio quoque. §. & ſi poſſeſſio. Dixit Gar. ſic diſtinguendũ: aut procurator ſtipulatur in iudicijs, aut in contractibus: Si in iudicijs, ſemper acquirit dño abſenti vtilem. ff. de procur. l. ſi procurator. Si in cõtractibus: aut præſente domino, aut abſente: Si præſente, acquirit vtilem. ff. de ver. obli. procuratori preſenti. Si abſenti, aut ex re domini, vt quia ſtipulatur penſionem domus domini, & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. l. quod procurator. Si autem extra rẽ domini, aut dominus eſt perſona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus, & tunc acquirit vtilem. ff. ſi cert. pet. l. ſi pecuniam. Aut nõ eſt dominus perſona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, ſed tenetur per actionẽ mandati cedere actionem. ff. de acqui. poſſeſ. l. poſſeſſio quoque. §. & ſi poſſeſſio Et dicitur procurator tunc ex re domini ſtipulari, quando acceſſoria prouenientia ex re dñi ſtipulatur, vt penſionem domus, fructus, & ſimilia. Extra rẽ, quando ſtipulatur ipſam rem, vel aliquid extraneum non proueniens ex re. in hoc ergo caſu ſecundum eum cum ſtipuletur rem ipſam principalem dño debitam, ſcilicet vſuras: quæ licet ſint acceſſoriæ quo ad recipiẽtem, quo ad ſoluentem & poſtea repetentem ſunt ipſa res principalis, quæ ſunt ipſa res debita repetenti: procurator non acquiret dño, per d. l. poſſeſſio quoque. §. fin.

Et poſt eum Ioan. Mona. Guliel. remittit ad not. in prędi. l. ꝙ procuratoc. ff. de procura. & in Specu. ꝺ procura. §. vt autem. verſ. & nota ꝙ large. Ioan. And.

ADDITIO. In fructibus de quibus loquitur hæc glo. quin procurator poſſit illos ſtipulari dño, non dubitatur. Sed de penſione quæ non germinat, ſed ex ↄ̃ctu debetur, communiter legiſtæ contra: niſi in ſubſidium. alleg. ff. de inſti. l. 1. & de exer. l. 1. § ſed ex contrario. & idem Franc. Accurſius in l. Iulianus aliàs, inter eum. §. ſi procurator. ff. de act. emp. ſimile quod ſcripſi de deci paſtoralis. ſuper 1. glo Ioan. And.

rio [a], aut eius vices gerenti, ſiue rectori parochiæ [b], in qua teſtator habitat corã aliquibus fide dignis de ipſa parochia [c] (quibus quidẽ [d] ordinario, vicario & rectori prædicto modo, cautionem huiuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere: ita quòd illis [e] perinde [f] actio acquiratur) aut ſeruo [g] publico de ipſius ordinarij mandato [h] idonee [i] de reſtitutione facienda ſit cautum. Cæterum ſi receptarum vſurarum ſit quantitas manifeſta, illam [k] ſemper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin [l] aliam recipiẽtis cautionem huiuſmodi arbitrio moderandam: ipſe tamen ſcienter non minorem, quàm veriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur [m]. ¶ Omnes autem religioſos, & alios, qui manifeſtos vſurarios contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ [n] Lateranenſis concilij contra vſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubiacere [o]. ¶ Nullus manifeſtorum vſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad cõfeſſionem admittat, ſiue ipſos abſoluat [p]: niſi de vſuris ſatiſfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatũ præſtent (vt præmittitur) idoneam cautionem. ¶ Teſtamen

¶ Glo. ſeq. ſoluit duo dubia: ſcilicet de quo loco, & quo ordinario.

Ordinari⁹ quis dicatur.

a ¶ Loci ordinario.] intelligas de loco in quo degit vſurarius. Et per ordinarium intelligas epm de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, vel abbate: quia aliàs de conſuetudine iuriſdictionem haberet in ſpiritalibus, ſecundum Guli. & vide quod ſcripſi de teſta. cap. Ioannes. ſuper ver. diœceſanum. Et non eſt mirum ſi per ordinariũ vel eius vicarium actio acquiratur, cum etiam ſi ipſe det aliquem qui recipiat cautionem, vtilis actio acquiratur per illum. ff. rem pupil. ſal. fo l. 3.

¶ Glo. ſeq. alleg. concor. reddit rationem, & prorogat.

Rector parochialis dicitur publica perſona.

b ¶ Parochia.] ſic ſ. de conuer. coniu. dudum. Eſt enim illa publica perſona. 1. diſt. ius publicum. & quod dicit de rectore parochiæ in qua teſtator habitat, intelligas idem multo fortius de rectore parochiæ illius, cui faciẽda eſt reſtitutio: ei enim acquirit, cum quaſi iudex & miniſter ſuus ſit, ſecundum Gar. [Io. Mona. & Archi.] ff. de in ius voc. l. eum pro quo.

c ¶ Parochia.] quia magis creditur indigenis notis, quàm extraneis ignotis. in Authen. colla. 6. de teſti. §. ſi vero ignoti. ſ. de elec. poſtquam. & erunt ſaltem duo. j. de reg. iur. pluralis. vt per eos ſi opus fuerit, cautio probari poſſit.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ ſint de parochia, non putat de ſubſtantia, ſed de bene eſſe: vnde ſufficiet ꝙ ſint idonei: allegat ad hoc 4. q. 3. c. ſi teſtes. § ad fidem. 3. q. 9. cap. teſtes. §. ſi debitum. & quod not. 3. q. 5. canonica. in 1. glo. Ioan. And.

d ¶ Quibus quidem.] Interpoſitio eſt, quæ circa tabellionem non ponitur: quia de illo non dubitabatur.

e ¶ Illis.] à quibus ſcilicet vſuræ fuerunt extortæ, vel eorum hęredibus, vel ſucceſſoribus.

f ¶ Perinde.] id eſt, ex tali ſtipulatione: aliàs perinde, ſcilicet ac ſi ipſi idem ſtipularentur.

Tabellio dicitur ſeruus publicus.

g ¶ Seruo publico.] id eſt, tabellioni, ſic dicto, quia publicum exercet officium, non ꝙ ſit ſeruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l. 1. §. pen. cum concor. Ioan. And.

h ¶ Mandato.] Ergo tabellio hoc caſu non acquirit actionem extraneo ex ſua ſtipulatione, niſi eam faciat de ordinarij mandato. & idem videtur dicere antiqua lex. ff. rem pup. ſal. ſo. l. 2. ibi, profecto dicemus ſeruum publicum apud prætorem ſtipulari debere.

¶ Glo ſeq. primo ſoluit duo dubia, qua cautio ſit idonea, & quid ſi idoneã dare non poteſt: ſecundo ſoluit: tertio ſoluit alia duo dubia.

i ¶ Idonee.] Nomine idonee, pignora vel fideiuſſores intellige. ff. manda. ſi mandato ſiuj. §. fin. aliàs verbũ, cautionis, nudam promiſſionem deſignat. C. de verb. ſign. ſancimus. ſi autem pignora vel fideiuſſores dare non poteſt, iuret ſe pignora vel fideiuſſores dare nõ poſſe, & ſe facturũ quod cauet. C. de epiſco. & cler. in Authen. generaliter. ſupra de dona. inter virum & vxo. per veſtras, inſti. de ſatiſda. §. ſed hodie. infra de ſen. excom. c. vlti. §. illis etiã. hoc maxime quãdo ſic eſt veriſimile eum ſcilicet aliam dare non poſſe. Sed cum ſoluentes vſuras habeant actionem ad repetendum: quare ſic ſollicitus fuit hic Papa prouidere illis per cautionis remedia? Sol. ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. leg. l. 3. Item quia magis ſunt ſecuri per fideiuſſores vel pignora. ff. qui ſatiſ. cogan. l. 1. & fit hoc non tantum in fauorem illorum, quantum in odium vſurariorum. Et ſcire debes, ꝙ ſi recepta huiuſmodi cautione nomine eorum quorum intereſt, vſurarius manifeſtus vſuras repetit, non audietur. ſ. eod. quia fruſtra. Et poſſet in animarum fauorem epiſcopus iſtas vſuras recipere, & ſoluere illis à quibus iſte petitor extorſerat. [Alleg. Ioan. Monac. ff. de nego. geſt. ſi liber homo. in fin. de pigno. act. l. ſolutum. § ſolutam.] Et idem ſecundum Gul. & Gar. ſi non eſſet manifeſtus, & hoc probare poſſet petitorem, ſcilicet vſurarium. ſi autem iſte vſurarius qui ſic ſatiſdedit, conualuit: tenebitur ex ſatiſdatione ſecundũ eos: quia & ſi nõ ſatiſdediſſet, tenebatur. ſ. eod. cum tu. & ſi petitor eſſet notorius vſurarius, etiam ſi hæres non exciperet, dixerunt præ dicti doctores ꝙ ex officio ſuo iudex eum repellet. ſupra de excep. exceptionem. ff. de poſtu. l. quos prohibet. ſecus ſi notorius vel manifeſtus non eſſet.

Alias, ſatiſfactione

Idẽ Bernar. eo. tit. quia fruſtra. ad finem 2. gl. Ioan. And.

k ¶ Illam.] ſcilicet quantitatem manifeſtam.

¶ Glo ſeq. exponit, quærit, & ſoluit.

l ¶ Alioquin.] id eſt, ſi quantitas manifeſta non apparet. & repete, exprimi volumus aliã. Sed quomodo fiet expreſſio & moderatio, de qua loquitur iſte verſiculus. Reſpondeo conſiderabit iudex quãto tempore ille vſuras exercuit, & quantum nũc habet in bonis, & quãtum habebat tempore quo fœnerare incœpit: & ſuper hoc cõſiderabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei proſpere ceſſerit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. hæ & ſimiles circunſtantiæ ſunt circa hoc conſiderandæ: & ſecundum eas magis vel minus arbitrandũ. C. de bonis quæ libe. cum oportet. §. 1. 22. q. 5 hoc videtur.

m ¶ Teneatur.] propter ſui malitiam parti læſæ reſarcire tenetur. C. ſi tu. vel cu. inter. l. etiam. & facit litem ſuam. ſ. eod. lib. de re iudi. cum æterni. inſti. de obli. quæ ex quaſi delic. in prin. Et ſi nullam quantitatem moderatur, tunc tenetur in totum: nam & reſidui commemoratio totum admittit. C. de hære. inſti. l. 2. ff. de ver. ſig. l. cæterorum. caute ergo faciet ſi in cautione certam veriſimilem exprimit quantitatem: & adijcit ꝙ etiam vltra illud ſatisfiet, inquantum conſtabit eum vſurarum ratione teneri.

ADDITIO. Idem conſuluit Guli. Cleri. & Archi.

Vſurarij, quamdiu non reſtituunt vſuras, nõ debent ab aliquibus peccatis abſolui.

n ¶ Pœnæ.] ſupple ſtatutæ in Lateranenſi concilio edito ſupple contra vſurarios: hoc dico, quia hic non habet locum pœna contra vſurarios ſtatuta, ſed habet locum pœna ſtatuta in recipientes eos ad oblationes & eccleſiaſticam ſepulturam.

o ¶ Subiacere.] hodie ſunt excommunicati ipſo facto, non obſtantibus exceptionibus vel priuilegijs. per cle. de ſepul. eos qui.

p ¶ Abſoluat.] etiam ab aliis peccatis. 24. q. 2. legatur. quod patet: quia nec ad confeſſionem debent admitti, vt ſ. dixi. Nec dimittitur peccatum, & c. j. de reg. iur. peccatum. caueant ergo religioſi qui interdum de præda plus quàm de anima ſolliciti ſunt.

¶ Gloſſa ſequens exponit litteram: ſecundo quærit, arg. pro: & ſoluit contrarium. tertio ſoluit obiectionem: quarto quærit: ponit opi. ſed aliter ſoluit.

a ¶ Aliter

a ¶ *Aliter facta.*] scilicet non facta satisfactione, nec praestita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Vt φ valeant: diuersa enim sunt. C. de codicil. l. si idem. & haec constitutio est poenalis: ergo est restringenda. s. eod. lib. de ele. statutum. & prohibitis maioribus, minora petere non prohibetur. ff. de iudiciis expor. l. cui. qui filij sint legi. per venerabilem. circa princ. Dic φ secundu Guli. & Gar. [Ioan. Mo. & Archidi.] Et hoc patet ex principio vbi dixit, in vltima voluntate. & Arg. s. de testa. cu esses. quia large codicilli sunt testamentu: quia mentis testatio. 13. q. 2. c. placuit. §. sed aliud. insti. de testa. in prin. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. & l. ab intestato. alias facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem de qualibet vltima voluntate: & quia istud crimen ecclesiasticum est, potuit Papa irritare testamenta laicorum per quae in alios transferebantur bona, & fiebat durior conditio exactorum: erit ergo quod cum cere valebunt & habere. s. vt lit. pen. ecclesia 1. in fi. habet enim rationem huius criminis iurisdictionem in talibus. s. de iud. nouit. s. qui filij sint legi. per venerabilem. s. eo. lib. de fo. cope. c. vlt. Quid si primo testamentu fecit, postea cauit? Dixit hic Gar. [& etiam Io. Mo.] φ no firmatur per hoc testamentum: quia ab initio non valuit, vt j de reg. iur. non firmatur. cum suis concor. Satis vr sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur. s. de celebr. Miss. cum Marthae. Nec obstat regula, non firmatur. quae de solo tractu temporis loquitur.

ADDITIO. Communiter legistae non reciperent hoc dictu per leges. ff. de testa. superius alleg. & hoc est in testamentis: in codicillis bene. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. & vide quod ibi not. & ff. de bo. possess. secundum tabu. l. 1. §. exigit. Ioan. And.

Haec duo verba: & subditorum: desunt in antiquis codicibus, & in recentioribus magis emendatis.

Placet Io. And. Phil. & alijs Fo tanus.

Secundu Guliel. & Gar. & ide Ioan. Mon.

Specialiter allegat Gar. & Io. Mo. ff. de testa. l. 1. & l. eius qui apud hostes & l. si filiusfamilias. Io. A. vide quae not. cle. 1. de sepul. Bon.

ta quoque manifestorum vsurariorum aliter [a] facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

TITVLVS VI.

De excessibus praelatorum [& subditorum.]

Bonifacius octauus.

¶ *Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licentia Papae: quae de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

CVm ex eo [b] quod Praedicatores, Minores, & religiosi alij Mendicantes [c] in ciuitatibus, castris, villis, aut alijs locis ad habitandum [d] domos vel loca de nouo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala [e] quandoque proueniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps [f] aliquis, vel aliqui de praedictis quibuscunque super hoc priuilegijs muniti existant (quae ipsis contra tenorem constitutionis praesentis nullatenus volumus suffragari [g]) in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quaecunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis [h] titulo quocunque in alios transferre praesumant,

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & subditorum.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum praecedentium de varijs delictis subditorum: sed ne praelati superbirent, ponit nunc generalem rubricam de delictis tam praelatorum, quam subditorum.*

CVm ex.] Tria facit. Primo ponit prooemium: Secundo, prohibitionē cū decreto: ibi, *Nos super hoc.* Tertio, prohibitionis determinationē: ibi, *Per hoc.* Significatum fuit dño Papae, φ fratres Praedicatores vel Minores, vel alij Mendicantes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis a dñis locorum: & in illis locis nouos conuentus aedificabant, mittendo religiosos aliorū conuentuum ad illū locum: vnde insurgebant magna scandala: Ea propter supplicatū fuit dño Papae, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: Qui Papa volens obuiare futuris scandalis, ordinauit, φ Mendicantes nō acquirerent noua loca nec mutarent: sed essent cōtenti suis locis acquisitis, & aedificatis ante istam constitutionē, nisi obtenta licentia a Papa: & φ in licentia Papae ponatur ista clausula, non obstante cōstitutione, cū ex eo. de exces. prala. & subdi. ita φ apponat clausulam derogatoriā ad istā constitutionē. Et hoc locum habet, qñ isti Mendicantes vellēt locū acquirere in locis populosis, puta in ciuitatibus: si aut in eremo vellent ducere vitā eremiticam, tunc ista cōstitutio non extenditur ad illa loca: & sic Mēdicantes sine licentia speciali ipsius Romani Pontificis possunt de nouo acquirere loca in eremo ad habitandū, & ibi aedificare oratorium [*Scandala.*] inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialium, ideo dum erant prope ecclesiā parochialē, infligebāt damna ecclesiae parochiali quantum ad commodum bursale: & pp ista damna insurgebant magna scandala inter rectores ecclesiarū parochialiū, & ipsos Mendicantes: ideo supplicatū fuit dño Papę, vt de remedio dignaretur prouidere opportune: qui Romanus Pontifex prouidit vt sequitur. [*Loco*] populoso. alias obstaret vers. seq. [*Mutare.*] Sed vtrum possint mutare loca acquisita cum licentia Papae: quia Mendicantes diu obtinuerunt a sede Apostolica vt possent in hac ciuitate aedificare conuentum, cum ibi nullus esset conuentus fratrum mendicantium: tunc volunt mutare ad aliū locum forte extra ciuitatem: vtrum respectu mutationis requiratur noua licentia Papae? textus iste dicit φ non: sed de hoc dicam statim. [*In eremo.*] & in locis nō populosis. Not. principaliter φ Mendicantes licet eorum religio sit approbata, tn̄ non possunt nouū cōuentū aedificare sine speciali licentia Papae, nec noua loca acquirere: & hoc propter scandala, quae ex huiusmodi noua acquisitione oriebantur inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialiū quibus appropinquabant. Not. vlterius φ Mendicantes nō possunt antiqua loca sibi a sede Apostolica cōcessa mutare transferēdo de vno loco ad aliū absque speciali licentia Papae: non est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam cōstitutionem? Haec constitutio fuit disputata Bonon. nam Bonon. habent de more, φ qñ insurgit aliquod dubium super aliqua re, tenentur illud dubium disputare publice: nam fratres Minores de obseruantia inceperunt aedificare ad latus cuiusdam montis, qui dr̄ mons beatae Mariae, iuxta Bononiam: & inceperunt aedificare in parte montis vbi vigebat ventus Australis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an possent: Dicit Dñicus de sancto Geminiano, φ ille qui disputauit illa quaestionem, tenuit φ ipsi Minores de obseruantia non poterant transire ad aliā partē montis sine speciali licentia Papae: sed tn̄ iste tex. facit φ: quia dicit, *Hactenus.* id est, vsq; ad hāc constitutionem: & cum ista constitutio sit poenalis, debet intelligi in suis proprijs terminis: ideo putat Dñicus de sancto Geminiano, φ absque licentia Romani Pontificis ipsi Minores possunt mutare locum de vna parte montis ad aliā partem. [*Eremiticam.*] & sic Mendicantes possunt eligere vitam eremiticā, de consensu tn̄ suorum praelatorum: nec requiritur consensus conuentus, & in eremo possunt acquirere nouum locū: nec requiritur licentia Papae: quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat scandalum in littera. Not. etiam φ ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non vr̄ prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tn̄ posset induci in φrium cum hic ista aequali prohibitioni subiaceant.

Not. finaliter hic tres titulos, qui cōcludunt alienationē rei. vide de rebus ecclesiae non alienan. nulli. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid determinat.*

b ¶ *Cum ex eo.*] Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare absq; speciali licentia Papae, quae de hac prohibitione faciat mentionē. in acquirentibus tn̄ loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hęc decre. not. s. eo. nimis 2. in vers. ad hoc.

c ¶ *Mendicantes.*] hi dicūtur Mendicantes quibus victū tribuit incerta mendicitas: & qui redditus aut possessiones ex regula, vel cōstitutionibus habere nō possunt. s. eo. lib. de reli. do. c. vnico. & quo ad casum decre. nostrae in omnibus Mendicantibus idē ius. concor. s. eo lib. de Regular. cōstitutionē. q. enim similē cū alijs vitā suscipiūt, similē sentiat in legibus disciplinā. s. de sta. mo. recolētes.

¶ *Glo. seq. notat, quaerit, & remittit.*

d ¶ *Ad habitandum.*] Not. quia de locis acquisitis ad habitandū tantum fit hic prohibitio: ergo aliās quàm ad habitandum bene possunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo sunt Mendicantes? Dic vt dixi s. eo. lib. de relig. do. c. vnico. in glo. veterem.

e ¶ *Scandala.*] bene ergo fecit hic prouidendo: quia sui officij est scandala remouere. s. eo. lib. de ofn. leg. c. 1.

f ¶ *Deinceps.*] futura igitur comprehendit haec constitutio: olim enim hic prohibitum licebat, vt s. eo. nimis 2. ver. ad hoc.

g ¶ *Suffragari.*] ergo Papa priuilegium suum reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse mansurum. j. de reg. iur. decet. vbi de hoc.

h ¶ *Alienationis.*] intelligo etiam per quem non transferatur dominium:

Dominicus no. hic, φ non valet priuilegium contra ius cōe, nisi adiecta derogatoria. Feli. s. c. 1. Felinus. col. 1. Felinus.

Alienatio quid contineat.

minium: cum sic large loquatur, dicendo cuiuslibet. ad idem ſ. de reb. eccle. non alie. nulli. & C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. licet interdum sumatur solum pro eo contractu, quo transfertur dominium, C. de fun. do. l. 1. Ioan. And.

a ¶ *Mentionem.*] Ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic vt ſ. eo. lib. de confi. c. 1. in glo. quæ incipit, est contra.

Per istud excluditur hi. legatus de latere. Phil. Font.

A[DDITIO]. Ibi etiã de hoc not. Archid. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de instru. edi. §. nunc autem. ver. & scias. vbi de priuile. loquitur & de rescript. vide de rescrip. præsenti. §. ratione causæ. ver. itẽ quòd est contra ius. Ioan. And.

b ¶ *Decernentes.*] Hodie transgressores sunt ipso facto excommunicati per cle. de pœnis, cupientes. 1. respõ.

absque sedis Apostolicæ licentia † speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem ᵃ: si secus egerint, irritum decernentes ᵇ. ¶ Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticã seu solitariam eligendam ᶜ, de maiorum suorum licentia ᵈ, quin cellas, mãsiones, seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominum habitatio de propinquo ᵉ, possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

c ¶ *Eligendam.*] Isti sunt digni conuenienti honore. 16. q. 1. qui vere & pure. & an tales subsint episcopo, ibi not. & possunt eremitę aliàs non religiosi habere proprium. 19. q. 3. § econtra Paulus.

d ¶ *Licentia.*] ergo not. ꝙ religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest vitam eremiticam eligere.

Religiosus mendicãs de licentia sui prælati potest vitã eremiticã eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in antiq. de reg. sane. in fin. vltim. glo. Ioan. And.

e ¶ *De propinquo.*] De hoc ȷ. de verb. signifi. c. penult. Ioan. And.

DE PRIVILEGIIS.

¶ Dictum fuit supra de excessibus Prælatorum: verum quia multotiens excessus prælatorum præstant causam, vt subditi obtineant a Papa priuilegium exemptionis, eo quod prælati grauant subditos: ideo post rubricam de excessibus prælatorum, annectit rubricam de priuilegijs. Vnde hæc rubrica non solum tractat de priuilegijs exemptionis, sed de pluribus alijs. sed occasione sumpta a priuilegijs exemptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegijs.

VOlentes.] Primo præmisso prœmio vel exordio ponit declarationem circa priuilegiũ exemptionis, & declarationi obijcit, & soluit, & protestatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna censurę. Secunda: ibi, *Et idipsum.* Tertia: ibi, *In eos* Sed Ioan. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & solutione tertiam.

C[ASVS]. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictaui. obtinuerũt priuilegium à sede Apostolica, vt essent exempti à iurisdictione epi Pictauensis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanę, datis sibi certis conseruatoribus: Isti exempti perpetrauerunt delictum in diœcesi Pictauẽsi in loco non exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti corã episcopo Pictauensi vel eius officiali habente ad hoc specialem potestatem: Nam ex generali commissione non posset officialis epi inquirere de criminibus, nisi haberet ad hoc specialem potestatem ab epõ: Iste conuentus coram officiali Pictauensi proposuit, ꝙ non tenebatur litigare coram officiali Pictauensi, eo & pro eo quòd erat exemptus à iurisdictione epi Pictauensis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & conseruatorem suorum priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, ꝙ non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit, an deberet remitti ad suum iudicem: Vnde Papa consultus rñdet, ꝙ non: sed tenetur litigare coram episcopo, & puniri secundum ordinationem episcopi. Idem si exemptus conueniatur pro contractu celebrato, vel pro re existente extra locum exemptũ. Sed quid sanctissime pater, vtrum ex istis tribus modis priuilegium exemptionis de nihilo sibi seruiat? Respondet ꝙ non erit priuilegiũ inutile: sed de multis sibi seruiet: Nam posito quòd exemptus deliquit vel contraxit in loco exempto, qui locus est intra limites diœcesis episcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœcesim Pictauensem, & ita tñ deliquit vel ↄxit in loco exempto: licet ratione domicilij posset aliàs conueniri coram ordinario: tñ non poterit propter priuilegiũ suum. Item ponamus quòd exemptus deliquit, vel contraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiã extra diœcesim illius epi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij posset coram illo epõ conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requirat: sed tamen quia est priuilegiatus, non poterit coram illo epõ conueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione contractus, vel rei existentis extra locũ exemptum, & diœcesim intra quam habet domicilium.

TITVLVS VII.
De priuilegijs.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugduneñ.

¶ Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non.

CAP. I.

VOlentes ᶠ † liber-

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. . de reformat cap. 14. vbi hæc decretalis innouatur.

Sed si deliquit extra locum, exemptum, scilicet in diœcesi, in qua habet domicilium, ꝙ ista duo concurrant, cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quòd aliquis impetrauit priuilegium à sede Apostolica, vt non posset conueniri, nec teneretur respondere, nisi sub certo iudice, vtrum in tribus dictis casibus possit conueniri coram alio iudice? Respondet ꝙ sic, videlicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, vel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quòd aliqua ecclesia obtinuit priuilegium, vt religiosi illius ecclesiæ non possent à quocunque iudice suspendi interdici, vel excommunicari: vtrum possint suspendi, interdici, vel excommunicari ab ordinario si conueniantur pro delicto, contractu, vel pro re? Respondet Romanus Pontifex, quòd non, ad quẽcunque locum se transferant, nisi se transferrent ad certum Prioratum: tunc possent ab ordinario suspendi, interdici, vel excommunicari quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus sint remouabiles ad nutum prælati. [*Volentes.*] Textus exigit, vt si delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, si autem non habeat certam pœnam, imponatur pœna extraordinaria: vel sicut ius exigit, vt si contumaces fuerint, excõmunicentur, vel mittantur in possessionem: iuxta illa quæ habentur in c. quoniam frequenter. ſ. vt lit. non contest. [*Non vtique.*] Id est, non carent omni commodo exemptionis. & respondet tacitæ quæstioni, quasi dicat, non carebit omnino commodo exemptionis, vt dixi in casus positione: videlicet si domicilium sit in diœcesi, & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij: licet alias cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra diœcesim & extra locum exemptum: si domicilium sit in diœcesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœcesim domicilij: si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, vt faciat citari talem, vt comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis: & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis. Not. primo, ꝙ si exemptus delinquat extra locum exemptum, potest conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in diœcesi ordinarij. & istud verum, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis. Nam iste text. intelligitur quando Papa dixit in priuilegio suo: Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus à iurisdictione ordinarij. Sed vt dicit Ioannes And. in nouella, plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia: videlicet vt non possint conueniri coram ordinarijs, nisi coram certo iudice etiam pro delicto vel contractu, vel re existente in diœcesi ordinarij, tunc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istam constitutionem. Sed adhuc est quæstio, vtrum sufficeret, si Papa diceret, nõ obstante cõstitutione Innocentij quarti? Quidam dicunt ꝙ non: quia illa constitutio aliàs prohibuit illud quod illa prohibet: sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere, non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugduneñ.

¶ Prima glo. summat, & subdit quid declaret.

f ¶ *Volentes.*] Exempti vel priuilegiati vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non. Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari nõ possint cessat in illos ordinariorum iurisdictio quoad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quoad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manẽt. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuse not. 6. q. 4. cap. vlt. & supra eod. titul. ex tuarum.

ADDITIO.

ADDITIO. Et quæ not. Innoc. s. eo. recipimus. & Hostien in summa huius tit. §. final. sub §. sed & dici posset. & eius excusat prolixitatem ibi positam dicens q ante hãc constitutionem, totũ illud scripterat: & se extollit quod iura noua pro magna parte suas opiniones approbant. Ioan. And.

s. de præscrip. versi. chrisma. per quam patet q chrisma, oleũ sanctum, consecrationes basilicarum, & ordinationes clericorũ, & his similia, sunt a diœcesanis epis postulanda: nisi aliud ipsorum priuilegiis concedatur. & alleg. etiam Host. q. 1. interdicimus. Io. And.

i ¶ *Et idipsum.*] scilicet quod dictum est de exemptis.

tatem, quam nonnullis Apostolica sedes priuilegio exemptionis indulsit, sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant^b, & ipsi eius limites non excedant^c †: Declaratione irretragabili diffinimus, quod quantũcunque† sic exẽpti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, siue contractus, aut rei^d de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conueniri; & illi^e quo ad hoc suã in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nunquid^f ergo carent omnino in his cõmodo libertatis? non vtique: quia nec corã ordinarijs ipsis, dummodo sit in loco exẽpto^g commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahãt, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habẽt aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta^h. Et idipsum^i decernimus circa illos^k, quibus vt non nisi sub vno certo^l iudice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico priuilegio est concessum.

¶ Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. hoc dicit.

¶ In eos^m † autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultũ: sicut sunt religiosi quãplures, in quorum priuilegiis continetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro vlla causa, vllove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: ijdem ordinarij iurisdictionem suam quantum^n ad ista vbicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorũ Prioratus ordinariis eisdem subiectos (vt vel gerant eorum †regimẽ, vel in eis tamquam proprij locorum ipsorum monachi resideant^o) fuerint destinati. tunc enim & si libere possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem † vtrobique locum habere monachicũ †) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere^p: ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis, etiã quo ad præmissa^q, quamdiu^r morantur in illis, licite vti possunt.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes And.

¶ *Glo. secunda roci. per duas q. in quarum prima remittit.*

a ¶ *Exemptionis.*] Per quæ verba dicatur data exẽptio, videbis j. eod. tit. si Papa. & propriè Apostolicæ sedis est eximere. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus etiam de latere hoc non posset. s. de cõsit. vti. c. si. vt dicit Abbas. Nec eps. de excess. p. ęla. c. 2. nec archieps. eo. tit. sicut vnire. Io. A.

b ¶ *Infringant.*] isti seueritate ecclesiastica coercentur. s. eo. quanto. & Papa solet taliũ priuilegia decurtare. s. eo. dilecti.

c ¶ *Excedant.*] s. eod. porro. & c. patentibus. ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3. priuilegium s. eo. tuarum. limites enim transgredie ndi nõ sunt. s. de sepul. c. 1.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & 9. q. 2. c. 2. Ioan. And.

d ¶ *Aut res*] hęc vera, si cõtus sit initus, vel maleficium factum in loco non exempto. & res litigiosa non exempta, vt j. patebit.

e ¶ *Ad hoc.*] tria superius enarrata. Ioan. An.

¶ *Glo seq. declarat ob. et sol. quam facit textus.*

f ¶ *Nunquid ergo.*] quia videretur aliquibus, q per hoc exempti æquiparẽtur non exemptis, vt indistinctè possent corã ordinarijs conueniri: ideo de hoc obijcit & soluit: & hoc dicere intendit, quòd indistinctè ratione domicilij † sunt exempti, vt iudex domicilij nec potestatẽ habeat cognoscẽdi, nec remittendi: & tñ ille est vnus modus sortiendi forum s. de fo. compe. c. vlti. Item si delictum, cõtus, aut res litigiosa sint in loco exempto, gaudebunt exemptione. si enim Anglicus delinqueret Bonoñ. nonne puniretur per iudicem Bononieñ. Fingamus ergo & æquiparemus Anglicum exempto †, vt sicut ille qui alias nõ est de iurisdictione, ratione delicti efficitur de iurisdictione: sic exemptus qui aliàs de iurisdictione non est, ratione delicti de iurisdictione efficitur. idem in contractu & re.

¶ *Glo seq. roci. per q & solutionem.*

g ¶ *Exempto.*] dicit hic Ber. q monasterio exempto ecclesia, cœmiterium, domus monasterij, atria, hortus, areæ, quæ sunt iuxta ecclesiam, intelliguntur exempta, 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniuit. & c. id cõstituimus. s. de immu. eccl. c. 1. & de cẽs. c. 1.

h ¶ *Instituta.*] vt s. de hære. ad abolendam. in fin. s. eo. lib. de præben. c. .. de sta. reg. c. vnico in fi. Idem si capellas haberent nõ exẽptas. s. eo ex ore & c. cum capella. sic s. de consue. c. cum inter vos s. de sen excom. nonnulli. & j. eo. tit. auctoritate. [Vide qđ no. in cle. đ sepul. dudum. in gl multotiẽs & de pœ. & re. c. 2. in gl. pẽ.

ADDITIO. Bene facit ad propositum huius glo. decret. veniẽs.

ADDITIO. Tam circa conuentiones, quàm circa remissiones. I. A.

k ¶ *Illos.*] non exẽptos, sed priuilegiatos tantũ, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. roci. per obie. & duplicem solutionem.*

l ¶ *Certo.*] istud soluit cõtrium de decre. s. de rescrip. ad hæc. quia hic certus iudex datus fuerat a Papa, ibi incertus. quem Imperator duceret eligendũ: præterea ibi per modũ rescripti & iuris cõis facta fuit interpretatio: hic in modum gratiæ & priuilegij qđ etiam apparet ex titulo, & ex littera quæ sequitur, Apostolico priuilegio.

m ¶ *In eos autẽ*] Istud qđ sequit intellig s sane, sm determinationẽ decr. j. eo. tit. ne aliqui.

n ¶ *Quantum ad ista.*] scilicet interdictum, suspensionem, & excõicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere non possint ordinarij, possunt tñ causam eorũ audire & iudicare: si non pareãt, poterũt in possessionẽ mittere, & similia facere.

ADDITIO. Dicit Host. quòd etiã deponere illos poterũt, & in arctũ monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati enim ordinariorum non detrahitur, nisi inquantum est expressum: sicut & de pscriptione dł s. de præscriptionibus, auditis. & c. cum olim. Io. And.

o ¶ *Resideant.*] ad idem s. eo. quoniam. & c. cũ capella. & nota litterã: q a si irent illuc causa visitãdi, vel causa solatij, vel vt viatores: illos quo ad ista non coercẽt ordinarij. ff. de iud. l. hæres absens.

ADDITIO ver. nam vbi. & procedit hoc etiam si ibi delinquãt tunc vel contrahant secundum Inno.

¶ *Glo seq. alleg duas concor. soluit contrarium. finis roci. per quæstionẽ.*

p ¶ *Dependere.*] concor. s. eod. lib. de præben. cum singula. & si. s. de præben. extirpandę. §. qui vero. nec obstat decre. de elect. constitutis. quę loquitur cum monasteria non sunt annexa nec pendentia. Et talis habebit vocem in vtriusque prælati electione, si est cõsuetudo: aliàs conuentus eligeret. 16. q. vlti. c. vlti. s. de elect. c. 1.

ADDITIO. secundum Host. Idem Ioan. Mona. & Archid. Vide qđ dixi post Inno. de reli. do. c. fi. §. vlti. qui distinguit, an habeat electionem superioris: & an prioratus bona sint distincta. Ioan. An.

q ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet suspensionem, excommunicationẽ, & interdictum. & intelligas hoc quando prioratus ille talem priuilegium non habet nec ex se, nec ex superiori monasterio: quia si matris monasterium haberet priuilegium, q monachi sui & prioratuũ sibi subiectorum a quoquam excommunicari nõ possent, & c. [illegible]

r ¶ *Quamdiu morantur.*] ergo post reuocationẽ eorum eps quo ad præ[illegible]

† Not q priuilegiatus non debet excedere metas priuilegiorũ. ad hoc s. eod. c. sane. & cap. porro.

† Aliàs ita: quod quãtocunq; &c.

† Aliàs ita: & illi quo ad hoc

† Hoc & qđ sequit declarant in text. super vertic. nec vbi.

† In quo tamẽ plus habet diœcesanus Bonoñ. quam in Anglico. propter causas speciales, quib' sibi subest, vt j. gl. 2. Io. And.

† Exempto monasterio ecclesia, cœmiteriũ, hortus, area intelliguntur exempta.

† De intellectu vide Decium in cap. tuarũ. nu. 4. extra de priuileg.

† Aliàs, & locum.

† Aliàs item aliquẽ sic vtrobique, &c.

† Aliàs, monachum.

† Priores nõ habent ius eligẽdi prælatũ in maiori monasterio, à quo prioratus eorum dependẽt.

† Cui resistere non possunt, de sta. mo. c. 1. ad monasteriũ. ver. tales. Io. And.

ad prædicta in eos iurisdictione vti non poterit [nisi præueniatur. de fo. compe. proposuisti. secundum Holt. & Ioan. Monachum.]

Cum de.] Præmissa causa prouidet, & prouisionem declarat: ibi, Vnde. Hic priuilegiatur locus studij. de priuilegiis doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. ff. de exc. tu. l. sed & reprobari. §. vlti. Ioan. And.

CAP. II.

Cum de diuersis [a] mundi [b] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi [c] matrem: Nos ad communem [d] tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna sollicitudine intendentes, vt sit eis mora huiusmodi fructuosa, prouidimus, quod ibidē decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet [e] & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem [f] eandem, talibus priuilegiis omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, vbi generale regitur studium, ac recipiant integre [g] prouentus suos ecclesiasticos, sicut illi.

Alexander quartus [1].

Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. And.

CAP. III.

ABBA-

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum primo illud quod habetur in cap. super specula. de magi. in antiq. videlicet, ꝙ clerici præbendati & beneficiati existentes in studio generali, de licētia suorum prælatorū (quia hoc est necesse) percipiant fructus beneficij & grossum præbendæ, sed non distributiones quotidianas: q̃a existēs in studio, licet reputetur præsens vt percipiat fructus bñficij sui, & grossum præbendæ: non tñ reputatur interesse diuino officio. Secundo est præsupponendū, quòd habere studiū generale depēdet à potestate principis concedentis priuilegiū. Casus. Aliquis clericus beneficiatus est in curia Romana, & studet in iure diuino vel humano, id est, in iure canonico vel ciuili: vtrum possit percipere fructus beneficij quasi studens in studio generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd iustis de causis ad hoc animum suum mouentibus iamdiu disposuit, quòd in curia esset studium generale: sic quòd studēs in curia Romana perciperet fructus beneficij sui, quasi studeret in studio generali. Vnde curia Romana nō accipitur pro ciuitate Romana, nisi tamdiu quam diu est ibi curia: nam regentes sequuntur curiam. [Quasi] aliqui exponunt quasi, pro, vt: quia re vera Ecclesia Romana est mater Ecclesiarum omnium. Alij dicunt quòd stat proprie: quia Ecclesia Romana non est vera mater, sed quasi mater: quia mater proprie dr̃ illa, quæ peperit filium: Ecclesia autē re vera non parit, sed dr̃ quasi mater: quia quasi parit, videlicet spiritaliter in regeneratione quæ fit per baptismum. [Ciuilis.] Ista verba veniunt expositiue ad duos terminos sequentes, scilicet diuini & humani. Alij dicūt ꝙ veniunt expositiue ad vocabulum humani: ita ꝙ ius canonicum vocetur ius humanum: vel ius ciuile dr̃ ius humanum. Vnde ius humanum dr̃ ius factum ad conseruationem humani generis.

Not. primo ex prin. cap. secundum vnam expositionem, ꝙ quādo dictio, quasi, iungitur qualitati veræ, accipitur prout hic intelligitur ex isto cap. si dicamus ꝙ Ecclesia Romana sit vere mater: sed quando dictio, quasi, iungitur qualitati, non vere diminuit. Not. vlterius, ꝙ studentes non solum dicuntur sibi proficere, sed etiam omnibus aliis, id est, ad profectum omnium aliorum. nam Ecclesia vniuersalis indiget viris litteratis ad sui regimen. Not. ꝙ licet ius canonicum sit extractum à iure diuino, tñ dr̃ ius humanū: quia fuit factum ad politiam humani generis: sicut exponitur in procemio decretalium: ibi, *Humani generis*. Not. principalē effectū huius c. ꝙ studentes in studio generali percipiunt fructus siue redditus suorū beneficiorū ac si residerēt, id est, percipiūt fructus quos percipere deberent ratione p̄sentiæ. Glo. fin. dicit ꝙ non oēs studētes in studio generali percipiūt fructus suorū beneficiorū, sed soli theologi. cap. super specula. ne clerici vel monachi secula. nego. se immisceāt. qđ loquitur de studentibus in theologia. nec obstat iste tex. quia debet interpretari secundum illud cap. super specula. Istud non placet modernis doctoribus: immo dicunt, ꝙ studētes in quacunque facultate debent percipere fructus beneficiorū, quos perciperent in præsentia: maxime si studeant in iure canonico vel ciuili. nec obstat cap. super specula. quia dicit specialitatē in theologis respectu contrarij statuti: ideo valeret statutum ꝙ studentes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorum: sed in theologia non valeret tale statutum. Not. etiam ꝙ sedes Apostolica appellatur quasi mater omnium. Not. finaliter, ꝙ curia Romana habet priuilegium studij: & sic locus vbi studium deputatur, habet certa priuilegia. De priuilegiis vero doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. & ff. de exc. tu. l. sed & reprobari. §. si. Dominicus.

Prima glo. summat.

a *Cum de diuersis.*] Curia Romana habet studiū generale, & eius priuilegia. hoc dicit.

b *Mundi.*] Bene dicit: quia Apostolicus totius orbis est dñs. ꝫ. de foro compe. c. vlti. & ꝫ. in procemio huius lib. cum suis concor.

c *Quasi matrem.*] 2. q. 6. ad Romanam. 19. dist. in memoriam. & quasi, ideo dicit: quia Ecclesia [2] iam genitū natura, gignit per gratiā: vnde debet dici renatus. ideo dixit, quasi: quia mater proprie, dicitur quæ parit.

[2] Cur Ecclesia dicatur mater fideliū luculēter docet Turrecremata in summa de Ecclesia li. 1. cap. 40.

Additio. Idem Io. Mo. qui dicebat quòd Ecclesia de non esse (cum essemus natura filij iræ, ad Ephesi. 2.) ducit ad esse spiritale per sacramentū baptismi. vnde ille iam natus est auctus per gratiam, quæ gratia non destruit naturam, sed perficit, secundum Augusti. Ioannes And.

d *Communem.*] debet enim lex esse cōis 4. dist. erit autem. & ꝫ. in procemio huius libri.

Vide concilium Tridēt. sessio. 5 de refor. c. 1. in fine.

Glo. seq. ponit duas lecturas.

e *Videlicet.*] Istud posset venire expositiue ad vtrumque. q. d. diuini, id est, canonici, humani, id est, ciuilis: sed melius est [Idē Ioan. Mo.] ꝙ veniat expositiue tantum ad verbum, humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis. & quod dicit diuini. intelligatur proprie de sacra pagina.

[1] In manuscriptis ita: Alexander iiij.

Glo. seq. quærit & soluit. secundum & tertium dictum reci. per duas quæstiones.

f *Sedem eandem*] Nunquid intelligimus qđ hic de sede Apostolica dicit, late, vt comprehendat etiam loca vicina per duas dietas legales prout dr̃ ꝫ. eod. lib. de præbend. præsenti? Nō credo. sed intelligam per sedem, ciuitatem, vel locum vbi est curia cum suis suburbiis tantum. ad hoc ī de sen. excom. si ciuitas. aliàs sequeretur, ꝙ curia vel studio existente Bonon. studentes Imolæ vel Mutinæ gauderēt priuilegio: quod esset absurdum. ꝫ. de cle. nō resi. tuæ. prorogatio igitur illius decret. præsenti. suum specialem casum cōtingat. & puto ꝙ Viterbien. studens Viterbij, veniēte curia & permanēte, gaudebit hoc priuilegio: sed curia recedente cessabit gaudere: sicut & ego studēs Bonon. gaudeo priuilegio studij: & si cras tolleretur Bono. studium, vel eius priuilegium gaudere cessarem. Non obstat prædicta decre. præsenti. §. sane. quia ibi odium [3]: hic fauor. & horum diuersa est ratio ī de regul. iur. odia. cum suis concor. Si vero aliquis existens in curia pro impetratione faciēda, vel ibi procurator vel aduocatus existens, in fraudem scholas intraret, vt huius constitutionis beneficio gauderet, fraus sibi non proderit ꝫ. de renunt. c. 2. cum suis concor. Sicut nec vere causa reipublicæ abesse dr̃, qui causa proprij commodi in legatione est. ff. ex quib. caus. maio. l. non vere. & facit quod ibi not. & quod not. moderni, de magistris. c. vlti. in antiq.

[3] Per quod præiudicaretur ordinatio collatori: fauor enim respicit studētem: vt hic in princip. Io. An.

Glo. seq. reci. per duas quæstiones.

g *Integre.*] quotidianis distributionibus exceptis. ꝫ. de magistris, cap. vlti. ꝫ. de præben. licet. illæ enim non dantur etiam præsentibus qui non intersunt diuinis. ꝫ. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico. Nec intelligas quòd de iure communi existentes in studio percipiant corpus præbendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus: sed hic intendit dicere quòd si ex dispensatione, consuetudine, vel statuto ecclesiæ existens in studio potest percipere præbendā, hoc poterit studendo in curia.

Idem Io. Mona. qui dicit ꝙ talem denominabit ab eo in quo se plus occupat. & remittit. ī. de verb. signifi. cap. fin. Io. An.

Additio. Pro existentibus in studio quòd percipiant corpus præbendæ, est arg. 82. dist. proposuisti. in glo. sufficit. & 37. dist. de quibusdam. Cōtra eos est quod not. 12. q. 2. Vulteranæ. & 16. q. 1. generaliter.

Abbates.] Sunt duæ partes. Prima tractat de benedictione super populo fienda, & per abbates super hoc priuilegiatos. Secunda: ibi, *Nec eis.* De collatione tonsuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tempus. Secunda: ibi, *Alibi.* ponit quid non liceat. & exceptionem subdit: ibi, *Nisi.* Secunda principalis miscendo quid liceat, ponit quid non liceat, à quo excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

Si Abbas à sede Apostolica obtinuit priuilegium, vt possit impertiri solemnem benedictionem: istud priuilegium restringitur quādiu est in monasterio, vel in capella sibi pleno iure subiectis. hoc dicit. Præsupponendum est, ꝙ simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni: soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humiliate vos ad benedictionem. 95. dist. c. ecce ego dico.

Casus. Aliquis abbas obtinuit à sede Apostolica priuilegium, vt posset impertiri solemnē benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco: sed simpliciter fuit ei concessa facultas, vt posset impertiri

impertiri solemnem benedictionem. Iste abbas inuitatus ad funus cuiusdam defuncti voluit impertiri illam solemnem benedictionem: aut cum esset in aliqua processione, voluit impertiri benedictionem solemnem: vtrum possit? Rndet Romanus Pontifex dicēs, q nisi aliud fuerit dictum & nominatim expressum in priuilegio suo, non poterit impertiri benedictionem solemnem, nisi in monasterio suo, & in capellis sibi perpetuo iure subiectis: in quibus ipse Abbas est tamquam eps. Sed vtrum sit permissum abbati conferre primam tonsurā extraneo, non suis conuersis? Rndet q non: etiam si illi extranei conuolarent ad monasteriū animo conuertendi se vt fierent monachi. [*Insigniuit*] scilicet simplici te.. [*Elargiri.*] quia in huiusmodi consueuerūt epi benedictionem solemnem impertiri populo. Not. primo q benedicere populū benedictione solemni, cō petit solis epis, qui tenent locum Apostolorum, & alij inferiores prælati, puta rectores ecclesiarum parochialium tenent locum lxxij discipulorū. Not. q abbates de iure cōi non habent facultatem impertiendi benedictionem solemnem: sed possunt à sede Apostolica obtinere priuilegium, vt illam benedictionem solemnem possint impertiri.

¶ Allās, expresse.

† Vide cōcilium Trident. sessio. 23. c. 10. de reformat. c. 10.

tes [a] quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesijs, quæ ad eos pertinent pleno [b] iure, quando in eis diuina officia celebrant. possunt post Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solemnem [c] super populū elargiri. Alibi [d] autem publice aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant: Nisi hoc eis expresso [e] † Apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis † licitum sit alijs, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint [f], & in quos ecclesiasticā, & quasi episcopalem [g] iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram [h]: Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto [i].

¶ Idem.

¶ *Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt; nec in exemptis sine licentia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

AVCTORITA-

Not. tres horas, in quibus eps potest benedicere populum benedictione solemni: videlicet post laudes, post Missarum solēnia, & post vesperas. Not. quòd Abbates possunt conuersis suis conferre primam tonsuram, per quam confertur ordo clericalis. Not. q si Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione solemni: istud priuilegium non extenditur extra monasterium ipsius abbatis, & loca sibi pleno iure subiecta: nā istud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epal's: ideo debet strictè interpretari, vt minus lædat. Et si abbas daret benedictionem populo extra monasterium vel loca sibi pleno iure subiecta, ipse delinqueret, & posset eum eps punire non obstante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum valent quantum sonāt.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Abbates.*] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Ioan. And.

¶ *Secunda glo. veri. per quæstionem.*

a ¶ *Abbates.*] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, vel alijs, quibus hoc priuilegium concessum esset, cum eadem sit ratio: ista autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat: Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in Spe. co. tit. Ioan. And.]

ADDITIO. Opinionem glo. tenet Archid. propter identitatem rationis. alleg. s. de consti. translato. bene facit j. eod. vt Apostolicæ. Ioan. And.

b ¶ *Pleno iure.*] scilicet in spiritualibus & temporalibus. s. eod. cum & plantare. §. in ecclesijs. & s. cap. quoniam per contestionem.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum scripsisse. q tunc ecclesiæ pleno iure pertinent ad monasteria, qn in eis sacerdotes instituunt, & omnes obuentiones percipiunt præter stipendia ministrorum. de præb. auaritiæ. & cap. de monachis. vbi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in summa. Ioan. And.

Ecclesia quando dicatur spectare pleno iure ad monachos

c ¶ *Solemnem.*] scilicet quam faciunt epi solemniter dicendo: Sit nomen Dñi benedictum, & c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri simplices. 95. dist. ecce ego dico.

Benedictio solēnis qualiter fiat.

ADDITIO. Non tñ præsente epo. 21. dist. denique. Ioan. And.

d ¶ *Alibi.*] scilicet extra ecclesias sibi pleno iure subiectas.

ADDITIO. Dicit Archid. q multi priuilegiū hoc male obseruant, propter qd esset eis priuilegium auferēdum. 74. dist. vbi ista. & c. seq. Ioan. And.

e ¶ *Expresso.*] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: nisi id in priuilegio sit expressum, & c. fi. s. eo. lib. de hæret. inquisitores.

f ¶ *Conuolauerint.*] vt ibi conuertantur & fiant monachi.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat. datur consilium q hoc non fiat intra annum probationis: quia certum est, quòd postea exire posset, & frau. fieri, quæ præcauenda est. de ser. non ordi. c. 1. pro & contra. s. de sent. excom. religioso. Ioan. And.

g ¶ *Quasi episcopalem.*] Hoc dixit: quia vere epalem habere nō posset, s. vt posset chrismare, & alia facere, quæ sunt epalis ordinis. si igitur abbas in parochia sua vel alio loco habet iurisdictionem in spiritualibus: qd aliàs de iure debet habere eps: etiam puros laicos nec conuersos, nec conuertendos poterit clericare: alias non. sicut enim eps laicum non suæ iurisdictionis ordinare non potest absque licentia sui episcopi. s. eod. lib. de tempo. ordi. c vlt. sic nec iste abbas talem poterit ordinare.

h ¶ *Tonsuram.*] Confertur [i] enim per ipsam clericalis ordo. s. de æta. & quali. cum contingat. & hoc intellige secundū determinationē illius de abbate benedicto & presbytero: saluo eo quod habes de sup. negli. præl. c. 1. & possunt tales abbates cōferre etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. 69. dist. cap. 1. in prædi. c. cum contingat. [Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Hostien. & hic Archid. quòd alteri conferens imprimit characterem. Ioannes And.]

[i] Vide omnino Tur-recrematā in cap. de- ri. 1. . . di. stin. vnde intelliges, an prima tonsura sit ordo.

ADDITIO. Faciunt hęc quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia. de quibus s. de sacra vnctio. c. vnico ante finem. de conse. dist. 1. vestimenta. nam si benedicunt & consecrant personas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. A consecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ cap. vnico. abstinere debet in alijs superioribus & similibus vbi fit solum verbalis benedictio, sustineri potest, qñ ad opus suarum ecclesiarum id agunt: aliàs abstinere debent, cum nec solemniter benedicant populum, vt hic. nec aquam etiam benedicant solemniter. s. de conse. eccle. vel alta. aqua. maxime quia eorum benedictio simplex est, vel ad plus mista, vt not. in cle. de sta. monac. attendentes. §. statuimus. De mitratis dicam j. eo. vt Apostolicæ. s. 2. glo. Ioan. And.

i ¶ *Indulto.*] puta quia habent priuilegium: quia quoscunque etiā non subditos volētes ab eis ordinari, clericare & ordinare possint: tenor etiam priuilegiorum seruabitur. s. eod. porto.

A*Vctoritate.*] Sunt tres partes. Prima ponit triplicem prohibitionem contra exemptos. Secunda ꝯ facientes iubet compesci per ordinarios: ibi, *Quod si.* Tertia prouidet ordinarijs ꝯ conseruatores. ibi, *Et si quas.* Secunda, principalis: ibi, *Inhibemus.* ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, *Causas.* ponit illam inhibitionem, quam declarat: ibi, *Etiam.* Ioan. And.

¶ Præsupponendum est illud quod habetur in cap. cū olim. §. insuper. eod. tit. in antiq. videlicet, q nullus debet ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eam dotare, vel altare nouum exigere sine licentia diœcesani: & si quis ꝯtrium fecerit, tam capella, seu oratorium, vel altare, quàm fructus sui cedunt diœcesano: non vt percipiat fructus tamquàm suos, sed vt in tali ecclesia vel oratorio possit instituere clericum absque consensu fundatoris.

CASVS. In diœcesi Pictauensi est monasterium exemptum vel ecclesia exempta: isti exempti ædificauerunt vel dotauerunt de nouo aliquam capellam aut oratorium sua propria auctoritate: vtrū licite fecerint? Respondet q non, si sine licentia diœcesani illam capellam de nouo ædificauerunt in loco non exempto. Sed vtrum in loco exempto possint capellam erigere sua auctoritate propria? Rndet q non absque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœcesani: alioquin perderent capellam cum fructibus: ita q si patronus diceret: ex quo nō vultis vt habeamus iuspatronatus in tali capella, recuperabo dotē, non est audiendus: immo illā dotē iāque assignatam non poterit recuperare. Sed quid sanctissime pater, sunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis possessiones: sed tamen ipsi homines sunt domini directi: quia illas possessiones tenent ad aliquem censum annuum: isti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti possint petere, vt isti sui homines remittātur ad suos conseruatores? Respondetur q non: si causa super qua fuerunt conuenti, sit commodum ipsorum hominum: secus si esset cōmodum exemptorum, & tangeret ius suorum exemptorum, & dominiū directum illarum possessionum esset apud exemptos: quia tunc pro hominibus conuentis possent suscipere defensionem, & petere remissionem ad suos conseruatores: sed quando commodum possessionum spectat ad ipsos homines, non possunt exempti pro eis

pro eis suscipere defensionem: nec petere vt causa remittatur coram suis conseruatoribus. [*Causas.*] Et dicuntur causæ suorum hominum quando commodum & incommodum spectat ad ipsos homines: ita q ex fine litis non sunt exempti consecuturi aliquod commodum vel incommodum. Not. primo, q exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri possunt per ordinarios. ad hoc eod. tit. & lib. c. 1.

Not. secundo q legati excõicatio lata in casu non ibi commisso, est nulla. ad hoc s. de præben. c. si. Dominic.

Prima glos. summat.

a *Auctoritate.*] exẽpti in locis non exẽptis oratoria vel capellas sine diœcesanorũ licẽtia cõstruere nõ possunt: nec in exẽptis sine licẽtia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit Ioan. And.

b *Oratoria.*] oratoria debent esse id quod verbum sonat. 42. dist. cap. vlt. & penul. & ista publica oratoria sine diœcesanorum licentia non construent in loco non exempto. & de his oratorijs habetur supra de censib. cap. vlt. s. eo. patẽtibus. priuatim autem orare in domo sua cuilibet licet: non erigendo ibi altare [1], nec Missam celebrando.

[†] Vide Romanũ consil. 409. La pum allegatione. 41. Calderinum cõsil. 4. Felinum consil. 13. quibus cognoscitur an liceat oratoria ædificare dioecesano inconsulto.

te [a] † sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria [b], vel capellas in locis non exemptis [c], sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis [d], nec tempore interdicti [e] (casibus expressis in iure duntaxat exceptis [f]) celebrent, vel faciant celebrari diuina. Quod si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorũ ordinarios compescantur [g]: Et si quas propter hoc exemptorũ ipsorum conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus [h]. Inhibemus insuper ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis [i] Apostolicæ speciale. Causas [k] quoque siue lites proprias [l] suorum hominum liberorũ [m], quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent [n], iidem exempti suo nomine, siue vt actores, siue vt defensores aliquatenus nõ assumant: Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

Clemens quartus.

Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit cõcessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. V.

NE aliqui [o] de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias & priuilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque [p] sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, quod interdici à quocunque [q] vel excommunicari

iniuriam meam illud factum sit. arg. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente. & ff. depos. l. .. §. si quis tabulas. De furto tñ eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodierunt: nec iniuriarum, si non sit factum in iniuriã [3] domini, sed propter speciale odium subditi. Et istud habuerũt pro indubitato, q dominus in iudicio nomine subditi agere nõ potest, vt eis satisfieret, cum nec istud eius principaliter intersit, nec sit eius procurator, alioquin eadẽ ratione ius subditi remittere posset: isti autẽ exempti, forte vt duriorem causam aduersariorum illorum suorũ hominum redderent, assumebãt in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

[3] Dicit tamẽ hic Archidiaconus quod dñi agere possunt, ne eorum subditi inno lœdantur.

NE *aliqui.*] Præmittit duplicem constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, *Omnes.* in qua exceptionem interserit: ibi, *Illis.*

Dicit Fran. s. eod. cap. 1. q priuilegiũ de quo hic loquimur, Inn. iiij. concesserat multis laicis, clericis & religiosis: Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit præter concessa regibus, reginis, regum filijs & fratribus, vel similibus personis, quæ antiquitus talem gratiam à sede Apostolica habuissent: & incipiebat illa constitutio: Ad perpetuam rei memoriam. Clemens cuius fuerat hæc constitutio clementior Alexandro, sic temperauit, vt scilicet præter exceptos non extẽderetur ad sententias ordinariorum: & temperationis causa pulchra fuit & formosa, quam ponit exordium: & eiusdem Clemen. fuit decr. ne aliquis. s. eod. lib. de hære. Ioan. And.

[4] De differentia inter indulgentias & priuilegia vide in c. cum personis. j. eo. Archidiaconũ & Dominicum a q. 4. § fin. Baldũ in c. 1 & in c. et si clerici de iudic. & Ioannẽ de Anania in cap. ex infirmatiõe. de furto.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi cõcessum fauore meæ personæ, vt à quoquam non possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus q in priuilegio meo nõ fuit facta expressa mẽtio de meo ordinario, quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque etiam diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictũ, vt non possem à quocunque excõicari, suspendi, vel interdici: vtrum per huiusmodi priuilegium adimatur meo diœcesano potestas, vt nõ possit me excommunicare, interdicere, vel suspendere? Respondet Romanus Pontifex q non: quia meum priuilegium nõ extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt vera quando priuilegium tale fuit concessum certæ personæ particulari: secus si esset concessum alicui ordini vel loco religioso, puta tali monasterio: tunc enim religiosi illius monasterij non possunt excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque iudice etiam ab ordinario: sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorũ filij: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspendi, nec interdici à suis ordinarijs. Not. primo, q quandoque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiam alijs iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Nota secundo differentiam esse inter indulgentiam & priuilegium. vide de sepultur. in nostra vide Ioan. And. de verb. sign. cum olim. Domi.

Prima glo. summas docens quomodo olim incipiebat.

o *Ne aliqui.*] Priuilegium Papæ, quod quis excõicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorũ: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretalis ista extrauagans erat, & incipiebat: Quia pro qualitate. alias, Quoniã.

p *Cuiuscunque.*] j. moderabitur istud verbum.

q *A quocunque.*] Intelligas nisi à Papa vel legato de latere. j. de verb. signifi. veniens. 1. respon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi. si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti. j. eod. si Papa. § similiter.

[1] Intellige si altari cũ ara consecrata: nõ enim prohibet altãs erigi altaria cũ imaginib⁹ sanctorum ad orandum.

ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod dic vt de conse. dist. 1. vnicuique. & duobus cap. seq. Ioan. And.

c *Non exemptis.*] sicut enim si Anglicus in ciuitate Bonon. vellet ecclesiam erigere, hoc nõ posset sine diœcesani licentia: sic nec exemptus habita comparatione, vt dixi s. c. 1. ad idem de cõsecra. dist. 1. nemo ædificet. in Authen. de eccle. tit. §. si quis autem voluerit. colla. 9. in Auth. vt nullus fa. orato. do. colla. 5.

ADDITIO. Vide eod. tit. cum olim 1. super glos. nota q & idẽ. §. seq. Ioan. And.

d *Constructis.*] tolle quod est infra, celebrẽt vel faciãt celebrari.

e *Interdicti.*] hodie religiosi etiam exempti violantes generale interdictũ, quod seruat mater Ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de exces. præla. ex frequentibus.

f *Exceptis.*] s. eod. vt priuilegia. & c. q nonnullis. s. de senten. excom. permittimus. hodie dic vt j. de sen. excom. c. vlt.

g *Compescantur.*] ecce ergo q exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario. s. c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exempto quo ad tertium membrum, q de celebrantibus loquitur. Ioan. And.

h *Reuocamus.*] conseruatores enim priuilegiorũ ad hunc casum iurisdictionem suam extendere nequeunt: cum se ad hũc casum priuilegia non extendant. supra cap. 1. nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniurijs. supra eod. libr. de offic. delegat. cap. 1. & vlti.

i *Sedis Apostolicæ.*] quia [2] sicut episcopus est diœcesanus in loco non exempto, vt supra: sic & Papa est diœcesanus in loco exẽpto: puto tamen q hoc casu sufficeret licentia legati de latere. arg. j. de verb. signifi. veniens in prin. & s. de cle. si abbatem. & ad hoc facit quod dixi s. eo. lib. de elec. cupientes. circa prin. in glo. in hoc casu.

[2] Hinc notant doctores Papam esse diœcesanum & iudicẽ ordinarium exemptorum. vide glos. not. in cap. nul la. 93. dist.

k *Causas quoque.*] & facit iste §. ad ea quæ notant Innocentius & Host. s. de appel. dilectis.

l *Proprias.*] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. ff. quando app. sit. l. 1. §. 2. q. 6. biduum. ver. palam.

m *Liberorum.*] in seruis enim secus: & in hoc nulla dubitatio.

Glossa sequens recitatur per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & istud.

n *Pertinent.*] dicebant Inno. & Host. in præ. li. decre. q si aliquis turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, s illum datur mihi vtile interdictum, Vti possidetis: & etiam actio iniuriarum, si in

a ¶ *Concessa.*] tolle quod est j. de fratrum nostrorum &c. redeas. ȝ. illis. & tolle quod est j. dumtaxat exceptis, per quæ, &c.
b ¶ *Filijs.*] est simile quod habes supra eod. lib. de offic. deleg. cap. vlti.

¶ An priuilegiū concessum uno filius, vel filijs regum, duret rege mortuo, tradit hic Jo. An. Fracus & alij. faciunt notata in c. ex parte. su pra de fo. compet.

A... Et in cle. de bap. præsenti. Est tñ etiam dissimilitudo: quia decret. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præsenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.
c ¶ *Ratione.*] sic ergo intelligatur ȝ. eod. tit. & lib. c. 1. §. in alios. & sic nulla correctio, vt ille §. loquatur de priuilegio concesso religiosis, nō propter personam, sed propter locū, vel ordinem, vt si ordo Prædicatorum vel Minorum sit in hoc priuilegiatus, vel monasterium sancti Proculi. Si autem religiosus aliqs suæ prærogatiua personæ haberet hoc priuilegium, secus esset.
V T *Apostolicæ.*] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo constitutionem ponit: ibi, *De fratrum.* & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis conciliorū: secundo de alijs: ibi, *In alijs.* Iterum prima statuit de exemptis: Secunda de non exemptis: ibi, *Non exempti.*
¶ Pro intellectu huius c. est præsuppositum, q eps dr̄ celebrare in vestimentis episcopalibus, quando est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quatuor: scilicet mitra, baculus pastoralis, annulus, & compagus: Vnde mitra, quæ habet duo cornua designat duo testamenta, vetus scilicet, & nouum. Et fuit ordinatum q epi haberēt mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornutus à monte vbi accepit legem Dei, & ignorabat q esset cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis, qui dicitur crossa. Aliud est annulus, qui datur episcopis in signum matrimonij inter ipsos & ecclesiam. Aliud dicitur compagus siue calligæ episcopales, quæ alio nomine dicuntur sandalia.

¶ Abbates an dicantur esse §. la. 1. de Geminianum in c. præsenti. de offi. ord. lib. 6.

¶ Vide Barbatiam in cap. volentes. extra de offi. deleg.

non possint: nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa [a]: (Illis per quæ regibus & reginis eorūque filijs [b], necnon & religiosis quibuscunque non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorū vel locorū ratione [c], in hoc immunitas huiusmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorū consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

¶ Idem.

¶ *Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ: si sunt exempti in prouincialibus & episcopalibus concilijs, vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtentur, in alijs locis vtantur vt indulta permittunt.*

CAP. VI.

VT Apostolicæ [d] sedis benignitas: quæ nonnullis Abbatibus [e], alijsque prælatis, quibus non competit [f] ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum [f] suarum gloriam & honorem, quod mitra [†] & alijs pontificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur: sic tamē [g] quod ipsi priuilegiati suorū priuilegiorū nō frustrētur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuū, maioritas appareat dignitatum [h]: De fratrū nostrorū cōsilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates, & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, & episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur [i]) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamē aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, vti possint: Non exempti vero simplicibus [k], & albis ac planis vtantur. In alijs [l] vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt [m].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi: Si autem. quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quòd si tales. quid iuris cum allegat vtrumque. Ioan. And.*

CAP. VII.

CVM † PER-

totaliter non frustretur suo effectu. Dominicus.
¶ *Prima glos. summat decretalem, & illam commendat.*
d ¶ *Vt Apostolicæ.*] Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exēpti in prouincialibus & epalibus cōcilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, nō habētibus laminas aut gēmas: & si non sunt exēpti albis & planis vtantur: in alijs locis vtantur vt indulta permittūt. Aequissima fuit huius decretalis prouisio, vt infra patebit.
e ¶ *Non competit.*] quia sunt ipsi prælati inferiores episcopis.
¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*
f ¶ *In ecclesiarum suarum.*] Idem puto, si alicui inferiori prælato personaliter propter ipsius personæ prærogatiuam fuerit priuilegiū tale concessum: quod interdum contingit, vt ȝ. de præsumpt. cum in iuuentute: vbi propter prærogatiuā personæ, concessum fuit episcopo ornamentum archiepiscopale.
g ¶ *Sic tamen.*] concor. ȝ. eo. c. 1. in principio.
h ¶ *Dignitatum.*] 100. dist. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditissimus in hoc priuilegiatus ad concilium episcopale, habens pulchriora ornamenta & mitram episcopo: ita q ipse per inspectionem ornatuū videbatur episcopus. idem in prouinciali: ibi enim in ornamentis præcellebat alios episcopos: quod satis erat indecens, & scā dalizabantur episcopi: prouidere ergo æquiter voluit, ita q scandalum tolleret, & priuilegiū aliquod cōferret. Et nota q non est pompositate respuendū, immo ratione defendendum q doctores togati, variati, & ornati incedant, vt per illa dignitas doctoratus ‡ appareat: sed sunt scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.
i ¶ *Tenentur.*] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.
k ¶ *Simplicibus.*] vt non solum non habeant laminas vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiaturas.
l ¶ *Alijs.*] à prouincialibus & episcopalibus synodis & concilijs. puta cum celebrant in ecclesijs suis vel alienis.
m ¶ *Permittunt.*] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum, & seruandus. j. c. proxi. ȝ. eod. porro.

¶ Et merito cum fortiora sint priuilegia data personis contēplatione celsitatum, quam contemplatione ipsarū. ȝ. c. proxi. Ioan. And.

† Vide Antoniū Capycium decisione neapolit. 129.

‡ Quæ sint insignia doctoratus, vel militiæ vide per Signor. de Homo deis consil. 13. & consil. 129.

CAsvs. Aliquis abbas à sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra & alijs ornamentis epalibus: iste abbas comparuit in synodo epali vt tenebatur: quia non erat exemptus: vel erat exemptus, tñ habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur cōparere in synodo: & certum est, q iste abbas debet esse in eo tem statu, in quo celebrat Missam, & ipse fert mitram pretiosiorem mitra epali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas vel argenteas: vtrum possit vti ista mitra? Rñdet q non poterit vti tali mitra, quantumcunque sit exemptus. Vtrum autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata non habente laminas aut gemmas? Respondet q sic. si autem non sit exēptus, vtetur mitra alba & plana non aurifrisiata, quandiu erit in synodo & in concilio. Et istud ordinatum fuit ne detrahatur auctoritati & honori epali: quia ignorantes putant q ille qui habet maiores ornatus, sit maioris auctoritatis: iuxta illud: Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant. [*Ecclesiarum suarum.*] vnde matrimonium ȝhitur solum inter epm & ecclesiam: ideo eps debet portare annulum. Ex quo sequitur q alij inferiores prælati nō debent portare annulum: ideo dicit Ioan. And. q clericus annulatus aut est eps aut fatuus. quod verum est, nisi habeat aliam dignitatem, vt quia est doctor: tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam, potest deferre annulum. [*Aurifrisiatis.*] id est, non habentes laminas neque lapides pretiosos. Not. primo q de iure cōi abbatibus & alijs inferioribus prælatis ab epis non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, q priuilegium licet sit strictè interpretandum: tñ debet taliter intelligi, vt

C Vm persona.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars potest subdiuidi: quia primo tractat quando priuilegium sufficit: vel dat causam præscribendi: Secunda; ibi, *Si vero*: quando neutrum horum occurit.
CAsvs. In diœcesi Pictauensi sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exempti à potestate ordinarij: prætextu quorū priuilegiorum plura nefanda committunt, confidentes de suis priuilegijs: ita q sæpissime exinde oriuntur plura scandala: vtrum eps potest eos compellere & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt videat an sint taliter exempti à sua iurisdictione, q nō possit eos punire pro suis criminibus? Rñdet q pōt eps tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi epo, vel suis cōmissarijs: & q eps vel eius cōmissarius possit legere priuilegia integra litter etiam si petatur q priuilegia illa exhibeantur occasione articuli super quo est controuersia: sed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorum, non habebit copiā omniū, sed solū illius articuli, de quo est controuersia. Sed quæritur vltra, nunquid eps pendente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficientia ad impediendum suam iurisdictionem, poterit in eos exercere suā iurisdictionem? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti pri-

isti priuilegiati ad fundandam suam intentionem, id est ad probandum suam exemptionem allegant priuilegiũ exemptionis tãtum, aut priuilegium & præscriptionem simul: aut allegant solum præscriptionem, & sunt in possessione exemptionis: tunc pendẽte litigio super exhibitione priuilegiorum suorum, non poterit eps eos turbare in sua possessione exemptionis: neque in eos poterit exercere suã iurisdictionẽ: Si autem allegant solũ præscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, non extinctiue, ita q̃ nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicũt præscripsisse libertatẽ translatiue: hoc est non subsunt ordinario naturali, sed alteri: & in isto casu quandiu probabitur præscriptio, reputabuntur subditi epi: ita q̃ eps poterit in eos exercere suam iurisdictionem. Ratio diuersitatis inter priuilegium & præscriptionem: quia priuilegium est plus fauorabile, quàm sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pendente iudicio super præscriptione, eps vtetur iurisdictione sua ordinaria? quamquam reuera talis non sit sibi subditus. [*Infamiam.*] quandoq; infamiam iuris: nam quæ iã sunt delicta, quę ipso iure irrogant infamiam, idest, ipso facto. de quibus in l. 1. ff. quibus irrogatur infamia. Alia sunt delicta, q̃ non irrogant infamiam ipso facto: sed per sententiã iudicis. [*Loco securo.*] vbi eps non possit exẽptis inferre violentiã: quia forte eps sibi remoueret eorũ priuilegia, & illa nõ possent recuperare sine magnis laborib' & miserijs. [*Integraliter.*] Licet pro præsenti nõ sit cõtrouersia de omnibus articulis, sed de vno solo tantum. Not. primo q̃ exemptus à iurisdictione ordinarij dr̃ habere libertatem. ad hoc j. eo. tit. & lib. c. 1.

Not secundo arg. differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc s. eod. tit & lib. c. ne aliqui. vide not. 21. q. 2. in summa. & de sepul. in nostra. in princ. Dominicus.

¶ Supplẽt Domin. & Philip. seu alij, quorum iurisdictio fundata est in iure communi, aut statuto priuilegio notorijs: quia notorium facti, vt late Ancha. hic. operatur idẽ q̃ notorium iuris. Fon.

¶ Tamen non est dãda copia totius, sed illius solum articuli, super quo cõtenditur. c. contingit. de fide instrum. Pet. de Ancha. alleg. Bar. in rubr. ff. de noui. ope nũtia. vnde legatario petẽti copiam instrumenti, tradetur sola particula ad ipsum faciẽs. l. prætor. ff. de eden. Fonta.

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares plura præsumant, quæ ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionẽ [c], prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi qui se asserunt, per priuilegia seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos: à locorũ ordinarijs requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cõgruo & securo [d], aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carentibus [f], ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminũ competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum [h], iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [k] exhibere: necnon de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere [l] teneantur. ¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solũmodo [m] præscriptionem canonicam [n] duxerint opponendã: eisdẽ ordinarijs [o] vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi [p] facere debent fidem. ¶ Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos [q]: priuilegium quidem ipsũ exhibeãt, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum nõ ad plenum per se [r] sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam prębeat præscribendi: coram personis prædictis [s] annorum [t] quadraginta præscriptionem teneantur probare: præscriptionisque probatione pendẽte, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione, non violenta [u], non

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Cum persona.*] In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda: ibi, *Si autem.* quid iuris cũ super hoc præscriptionem allegat. In tertia: ibi, *Quod si tales.* quid iuris cum allegat vtrumque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia prima tractat quando priuilegium vel sufficit, vel dat causam præscribendi. Secunda: ibi, *Si vero.* quãdo neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex Extrauaganti Alexandri iiij. quæ incipit: Quia personæ. de qua etiam mentionẽ facit Guil. in specul. de appellat. §. restat. vers. si autem iudex. & hoc eod. tit. vers. & not.

b ¶ *Infamiam.*] s. tit. proxi. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudeles erant negligendo famam suam. 12. q. 1. nolo.

c ¶ *Læsionem*] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent. s. eo. tit. & lib. c. 1. in principio.

d ¶ *Securo.*] ad idem s. de fi. instr. accepimus. vnde si locus non est securus, licet parti appellare. s. vt lit. nõ contest. accedens 2. s. de appel. ex parte 2. & j. de sent. excõ. venerabilibus. §. & hoc ipsum. alia litera est, secreto.

ADDITIO. Sed prima verior, secundum Ioan. Mo. & Archid.

e ¶ *Prudentibus.*] s. de consan. & affi. c. 1.

f ¶ *Carentibus.*] 3. q. 5. q̃ suspecti. vnde bonum est, q̃ de ipsorum consensu assumantur. de offi. deleg. super quæstionum.

g ¶ *Competentem.*] s. de dila. c. 1. aliàs posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc quę habentur s. de appellat. cum sit.

h ¶ *Moderandum.*] sic s. eod. lib. de appel. legitimã.

i ¶ *Impedimento.*] sic s. eod. libr. de electio. quàm sit. & cap. cupientes. §. q̃ si. & c. commissa. §. 1.

: In omnibus codicibus quos videre licuit, constanter legitur, secreto.

¶ *Glos seq. rationem reddit dicens opi. Inno. approbatam, & Hosti. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.*

k ¶ *Integraliter.*] ne præcedentia vel sequentia arctent articulum de quo contenditur. ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem. & à capite edẽda est ratio. ff. de eden. l. argentarius §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non vr̃ & approbatur hic opinio Innocent. j qui hoc quod hic dr̃, notabat. s. d̃ fi. instr. contingit in fi. [2] Et reprobatur opinio Hosti. qui ibi not. Zrium: scilicet, q̃ priuilegium erat legendum & exhibendum solum in illo capitulo, de quo erat quæstio: nam si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigandi materiã sicut editio: quod est Z mẽtem ipsius decret. cõtingit. quæ debet verbis præferri. de verborum signi. intelligentia. sed non statur huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigandi materia sicut ex transcripto, quod pluribus diebus & noctibus videntes & pręlegentes aduocati litigia inde sumunt, vt ibi. & licet vtraque opinio satis habeat æquitatẽ, prima tñ mag. r̃one & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

¶ *Glos seq. obycit & sol.*

l ¶ *Tradere.*] sed quare reus probare compellitur & edere propria instrumenta Z se: Z id supra de proba. c. 1. C. de eden. l. qui accusare? Dic q̃ iste priuilegiatus siue agat siue excipiat, habet probare ex eo quod de iure communi intentio episcopi est fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata vel propria scriptura, qua quis vsurus non est: porro in communi vel propria scriptura, qua quis vsurus est, locum non habet. quod Dic vt not. in præ dicto c. 1. de proba. & s. de fi. instru. G. perpetuus. ff. de eden. l. 1. §. editiones. & in cle. de vsu. ex graui in gl. vide quod ibi. Ioan. And.

m ¶ *Solummodo.*] quia non simul allegant priuilegium & præscriptionem, de quo in seq §. tractabit.

n ¶ *Canonicam.*] xl. annorum, vt j. sequitur cum titulo: quod dic vt s. eo. lib. de præscrip. c. 1. Ioan. And.

¶ *Glos seq. obycit & dupliciter soluit.*

o ¶ *Ordinarys.*] Mirum est quomodo ordinarij cognoscunt in causa sua: Z id 4. q. 4. c. 1. C. ne q̃s in sua causa. in rubio & nigro. Sol. ordinarius bene cognoscit d̃ causa Ecclesiæ licet nõ de propria. quod dic vt not. 2. q. 7. si quis erga. de cle. male. c. 1. & j. de pœn. Romana. Item ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: & bene cognoscit an sua sit iurisdictio [4]. s. de rescr. litteris. ff. de iud. si quis ex aliena. Sed ad omnem suspicionem vitandam melius vr̃ id expediri per delegatos, vt sequitur. s. de for. compe. si quis contra. & ff. de iurisdict. om. iudi. prætor.

ADDITIO. Idem Io. Mo. Archid. remittit ad not. per Inno. de dilat. præterea. de censi. venerabili. de verb. sig. ex parte. Ioan. And.

p ¶ *Huiusmodi.*] canonica scilicet: nec potest subditus obediẽtiã præscribere Z prælatum quod dic. vt s. de præscrip. cũ non liceat.

q ¶ *Munitos.*] & sic allegans hæc duo simul, auditur, vt s. de præscri. auditis [Vide de hoc de verbo. sig. abbate.] Contra eo. tit. veniens. dic vt dixi j. de reg. iur. nullus pluribus.

ADDITIO. Archid. remittit ad not. 23. dist. quamquam. in glo. sic ergo. Ioan. And.

r ¶ *Per se.*] sine præscriptione.

s ¶ *Prædictis.*] supra 1. & 2. responso.

t ¶ *Quadraginta annorum.*] quia minor non currit Z Ecclesiam. 16. q. 3. c. placuit 2. ver. quas actiones. s. de præscrip. de quarta.

u ¶ *Violenta*] sic possidentes cum pati debeant pœnam, ergo nõ præmium. j. eo l. licet s. eod lib. de præben. cum qui. 16. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioan. Monach. allegat de transla. inter corporalia.

[2] Vide q̃ ibi not. in vlt. gl. & q̃ ibi dicit. Ioa. An.

¶ Placet Philip. etiã si allegetur præscriptio Dom. Vide tamẽ Inn. c. venerabili. de verbo. signifi. Fonta.

[4] Hoc verũ si quæstio sit tantum inter iudicẽ & partem: & hoc potest: q̃a ius suũ defendit. c. delicto. & ibi Inn. de sen. excom. si autem esset quæstio inter partes iudex tanquã alteri fauens nõ se pronunciabit competentem secundum Dominic.

§.sed neque.ff.so.mat.si ab hostibus.Ioan.And.

¶ *Glos seq. allegat vnam concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

a ¶ *Precario.*] sic s̄.de restit.spo.olim 1.licet enim ista sit iusta causa possidendi: non dat tñ titulum præscribendi, ne ille qui precario concessit, ex liberalitate sua illiberalitatem recipiat contra naturam contractus. ff. de preca.l.1.

b ¶ *Turbentur.*] hoc idem si solum priuilegiū allegarent, vt probatur in sequenti §. in principio.

c ¶ *Iure communi.*] 16. q.7.omnes basilicæ.

d ¶ *In eosdem.*] Nota quantus fauor priuilegio debetur: est etenim priuilegium ex se fauorabile, sed præscriptio odiosa. s̄. de deci. tua: & c.ex parte.& dixi de hoc j.de reg.iur.odia.

E ¶ *Piscoporum, & aliorum.*] Primo ponit quadruplicem prohibitionem: Secundo pœnam adijcit pœnis antiquis: ibi, *Qui vero.* [illegible] Propter delictum comitis Pictauen. fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauensis: in quo comitatu Pictauen. sunt aliqui exempti. secundum veriorē intellectum: qui putantes se non teneri ad interdictum, quod diœcesanus imposuit, eo quia sunt exempti, contemnunt illud interdictū, & celebrant diuina officia ianuis apertis & alta voce: Certum est ꝙ à iure antiquo sunt aliquæ pœnæ introductæ ꝫ non obseruantes interdictum: Sed vtrū

† Vide Clement. ex frequentibus d̄ sen. excō. Calderinū cōsil.4 tit de sent. excō. & iste Felinū in c. à nobis extra de exception.

clandestina, nec concessa precario [a], de qua fidem corā eisdem fecerint, non turbentur [b]. ¶ Si vero priuilegium per se sufficiens quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale quòd præscriptioni canonicæ causam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum: cum de iure communi [c] ordinariorum intentio sit fundata: sua iurisdictione vti possint libere in eosdem [d]: donec de præscriptione canonica (vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Idem.

¶ *Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VIII.

EPiscoporum [e] † & aliorum prælatorū querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares quantū-

vltra illas pœnas sint aliæ pœnæ introductæ? Respondet ꝙ sic: quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec fuerit satisfactum ad arbitrium epi. Et notanter dr̄, ad arbitrium: quia non tenētur satisfacere ad dictum epi: nisi vt bonus vir fuerit arbitratus. Sed quid, pone ꝙ eps Pictauensis protulit in aliquos suos subditos sententiā excommunicationis, & mandauit eps, vt tales subditi non reciperentur ad diuina? Certum est ꝙ tales non debent ad diuina admitti. Sed quid? quia licet eps mandet subditis, vt illos non reciperent ad diuina, non tñ mandat exemptis: nunquid exempti possunt tales excommunicatos admittere ad diuina? Respondet ꝙ non: & si priam fecerint, incurrunt prædictam pœnam: quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ, & efficiuntur irregulares. in c.is qui.de sent.excom.j.eod.lib. [*Conceditur.*] vt in c.alma.j.de sent.excom. eod.lib.scilicet, bassa voce, & ianuis clausis. Not. primo ꝙ diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis: & celebrantes in locis interdictis incurrūt graues pœnas & maiores pœnas incurrunt exempti quàm non exempti.l presbyteri.C.de epis. & cler. vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimum honoris à principe susceperunt: ideo si exempti delinquant, grauius sunt puniendi quàm cæteri. Item quia isti priuilegiati confidentes de suis priuilegijs, plus cæteris violabant interdictum: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, ꝙ plus cæteris punirētur. Nota vlterius iuncta glos. ꝙ celebrans præsente excommunicato non est irregularis: sed est ei interdictus ingressus ecclesiæ tñ est proximus irregularitati: quia si se immisceat diuinis, efficitur irregularis. c.is qui.de sent. excom.istomet libro. Nota vlterius, ꝙ appellatione sacramentorum ecclesiæ nō venit sepultura. Not. insuper. ꝙ decreti appellatione comprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum, vide glo.s̄.eod.lib.de reb.eccle. non alie.c.2. Nota finaliter, ꝙ eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans. ad hoc cle.grauis.de sent.excom. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

e ¶ *Episcoporum.*] interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis: nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit. hodie aggrauata est pœna. quod dic vt de sepult.in clem. eos. & in clem.de sent.excom. ex frequentibus.

f ¶ *Communitis.*] de formis videbitis j.eod.tit. si Papa.

g ¶ *Interdictis.*] vide clem.de senten.excom. cap.1.

h ¶ *Ordinarijs.*] sic s̄. eod. tit. cum & plantare.

i ¶ *Delegati.*] delegati ergo interdicere possunt.ad idem s̄.de offi. deleg.c.1.& c.sane.2. Additio. Saluo qđ habes ī extrauagāti Bonifacij prouide attendentes.Ioan.And.

k ¶ *Vel à iure.*] vt s̄.eo. lib.de elect. vbi periculum. §. ciuitas. & s̄. de censi.quamquam.& j. de pœ.felicis.in fine.

l ¶ *Officia.*] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, non est irregularis. j.de sent.excom.is qui. vbi de hoc. interdum tamē licet celebrare præsentibus interdictis. qđ dic vt j.de sent.excom. c.vlti.

m ¶ *Sepulturam.*] vide cle.de sepul.eos qui.

n ¶ *A iure statutas.*] sicut diuersa sunt narrata, sic diuersæ prouisiones iuris, si qui celebrāt in ciuitate, castris, vel

† Ciuitatis appellatio ne qđ veniat, vide per Felinū in c.Rodulphus. extra de rescrip.

cunque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicæ priuilegijs communiti [f], cuiuscunque ordinis, religionis, status, vel cōditionis existant, scienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus †, castris, villis, (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis alijs interdictis [g] ab ordinarijs [h] siue delegatis [i] iudicibus, vel à iure [k]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia [l], seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam [m] admittant. Qui vero contra præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas [n], ingressum [o] ecclesiæ sibi nouerint interdictū, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt [p] †, satisfecerint competenter.

† Alias, cō tēpserint.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo quando ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et ista ordinate declarat, in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquendo, secundum Ioan. Andr.*

CAP. IX.

PER † EXEM-

villis, nisi quantum eis à iure permittitur, compescantur per ordinarios.s̄.eo.auctoritate.si celebrant in loco interdicto, vltra quàm à iure permittitur scienter, sunt irregulares.j.de sentent. excomm. is qui.sed si præsentibus excommunicatis celebrant, secus, vt ibi, & supra dixi.

† Præter doctores hic, vide Decrū consil. 151.

¶ *Glossa sequent primo ostendit vicinitatem irregularitatis secundo tractat an in non exemptis locum habeat ista pœna.*

o ¶ *Ingressum.*] Hoc aduerte: quia vt s̄.dixi, licet quidam ex istis non sint irregulares: tñ per decretalem istam sunt vicini irregularitati ꝯhendæ: quia si post huiusmodi interdictum in ecclesia celebrauerint, vt prius irregularitatem incurrunt, vt j.de sent.excom.is cui. Scire debes ꝙ quidam hanc decretalem & eius pœnam dicunt locum habere tantum in exemptis: & pro eis facit, quia multo maiore pœna sunt digni, quibus cum plurimum honoris per iussiones principum est delatum, reperiuntur in crimine. C. de epis. & cle. l. presbyteri. Et est canonizata 5. q.vlt. presbyteri. vnde dicatur hoc statutum circa eos tantum, ne priuilegiorū prætextu flagitiorum crescat auctoritas. C.de priuileg.schola.l.2. lib. 12. sed ꝯtrium credo, scilicet hanc decr.& eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litterā, quæ s̄.dicit, quantumcunq; &c. quasi dicat decre. ista, ꝙ vult. etiam exemptos nedum nō exēptos hac constitutione ligari. ad idem s̄.de præben.c.8. cum simi.

† Ioā. Mo. in prædic. decreta. is cui. Ioan. And.

p ¶ *Contempserunt.*] sic s̄.de immunit.eccle. quoniam.

P ¶ *Er exemptionem.*] Eximitur quandoque ecclesia, quandoque ipsius canonici, quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decretalis, quæ satis patent. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Si autem.*

Casus. Papa per suum priuilegium vel indultum exemit aliquā ecclesiam à iurisdictione diœcesani, per vnam de formis in cap. sequen. quia dicit Papa: talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij: vtrū per hoc videatur Papa nō solum exemisse ecclesiā à iurisdictione ordinarij, sed etiam ministros ipsius ecclesiæ? Rňdet ꝙ non. Vt ponamus ꝙ est aliqua ecclesia conuentualis, vel

collegiata, in qua est rector habens administrationem? Papa illam ecclesiam exemit à iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem ecclesiam eximimus, vel per aliam formam: vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiã rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Respondet q per illud priuilegium vr solum exemisse ipsius monasterij religiosos, clericos & conuersos: sed non vr exemisse vicarium perpetuum, neque populum ipsius parochiæ: & ideo ipse vicarius remanebit sub iurisdictione episcopi. Sed quid, ponamus q Papa per suum priuilegium exemit canonicos ecclesiæ Pictauen. in qua sunt ministri diuersi status: q2 ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici: vtrum videantur exempti capellani? Respondet q non: etiam si essent ministri habentes dignitatem: dum tñ non haberent canoniam in ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit. Nos eximimus à iurisdictione ordinarij clericos ecclesiæ Pictauen. quia tunc vr exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nota primo q exempta aliqua ecclesia à iurisdictione epi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ista exemptio ecclesiæ dr exemptio realis, & se extendit ad personas. Nota q quando eximitur ecclesia, vr locus exemptus, & etiam ministri illius ecclesiæ: non tñ vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochiali: neque parochiani illius ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti à iurisdictione diœcesani. Nota q appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota q appellatione clericorum veniunt omnes ministri ecclesiæ.

¶ Not. ergo post Pet. Ancha. & alios hic, quòd per istã exemptionẽ episcopus nihil perdit in parochianis. In noc. c. recepimus. ṡ. eo. & ratio est, secundum Host. quia laici non tam annectun: ecclesiæ, q clerici. sed ista priuilegia quis aliqualiter: praxis d. cant. restringunt: ideo laici conueniut hic, quamquam bene in sententia, qua omne ius episcopo adiudicatur, secundum Ioã. Andr. hic Pons.

a Prima glos. diuidit, dicit quid declaret, & vnde sumpta.

a ¶ *Per exemptionem.*] Tria dicit hæc decretalis, quæ satis patent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Innocen. & Hostien. ṡ. eod. cum capella. & cap. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Innocentij, quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tñ in Specul. eo. tit. vers. Item licet. allegabat, cum super. quæ in summa dicebat, quòd Abbas ꝯ epm agens super exéptione ecclesiæ monachorũ & parochianorũ succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

¶ *Glossa secunda soluit quæstionem, & remittit.*

b ¶ *Ipsa ecclesia.*] cum atrio, sm ea quæ dixi sm Ber. ṡ. eod. c. 1. & subintelligatur exépta. & bene patet per hoc c. & per decr. illam ṡ. eo lib. de præben. quamuis 1. q eximit ecclesiam cathedralem, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ *Non autem.*] subintelligitur exemptus, &c.

d ¶ *Curam habet.*] vnde tales presbyteri habent institui ab epis, & intelliguntur esse perpetui. quia nequeunt absque rationabili causa extunc ab epis amoueri. ṡ. eod. lib. de capel. monach. c. vnico. & hoc casu pp hanc curam & populum non exemptũ, prælatus exéptus vadit ad synodum episcopalem. ṡ. eo. tit. & lib. vt Apostolicę.

¶ *Glossa sequens dat simile secundo obijcit & soluit.*

e ¶ *Parochiani.*] Sicut aliud est clericus, aliud est populus. ṡ. eod. ex parte 1. & infra de sent. excom. si sententia. 1. respon. sed huic 1. responso vr ꝯdicere supra de verbo. signi. cum clerici. vbi nomine ecclesiæ 1 cathedralis, intelligitur solum capitulum, non inferiores clerici vel conuersi. sed ibi de iuramento loquitur, qđ stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum. ṡ. de iureiur. c. pe. iurisdictio autem ita pendet penes epm & capitulum, q non penes inferiores clericos. intelligatur ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis. ad idem ṡ. de iureiur. ad nostram 3. ṡ. de verb. signifi. super quibusdam.

¹ De varijs significationibus, quas habet ecclesia, ibi not. & in cont. Io. An.

ADDITIO. Concordat Archid. ṡ. eod. lib. de præbend. quamuis 1. sed Ioannes Monachus quid voluerit non capio. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens arg pro Ioan. & Ber.*

f ¶ *Non autem ecclesiæ.*] Bene ergo dixit. Ioan. & Ber. qui not. ṡ. de testa. requisiti. in glo. hic respondent. q si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum ecclesiæ. per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super glo. præalleg. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. affirmatiue: & soluit contrarium.*

g ¶ *Alij eius clerici.*] Sed nunquid per hoc erunt exempti Conuersi & oblati non clerici? Arg. q sic. 12. q. 1. duo. Contrarium credo per hoc. c. q stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis vt sonant. & quia non repetit de Conuersis & oblatis, vt ṡ. 1. responso. quod si voluisset intelligi, expressisset ṡ. de decl. ad audientiam Ad idem ṡ. eo. lib. de elect. ex eo q. Ioan. And.

... ptionem [a] ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia [b] & ipsius monachi vel canonici, clerici etiam & conuersi, perpetuoque oblati (non autem [c] ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parochianorum curam [d] habet, quo ad ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani [e] etiam) intelliguntur exépti [f]. Verum si canonici alicuius ecclesiæ eximantur; ipsi soli canonici, non autem [f] ecclesiæ, vel alij eius clerici [g] sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximuntur, non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

¶ Idem.

¶ *Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioannes Andr.*

CAP. X.

SI Papa [h] in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter [i] super dona...

SI *Papa.*] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguẽs inter verba narratiua & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit: Secunda: ibi, *Et est idem.* ponit alias octo, & sic quatuordecim: vsque: ibi, *Non sic.* Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio: vsque ibi, *Licet.* vbi de formis alijs protestatur. Ioan. And.

¶ Illud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Eps Pictauen. vel eius officialis volebat punire & corrigere Titium de aliquo excessu: vnde fecit ipsum citari ad cõparendum personaliter ad se purgandũ super tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato comparuit, & opposuit, q erat exemptus à iurisdictione epi: & ideo petebat remitti ad suum iudicem siue cõseruatorem suorum priuilegiorũ: Certũ est q intentio epi, siue eius officialis est fundata de iure cõi: ideo iste Titius tenetur probare suam exceptionem. ṡ. eod. tit. & lib. c. cum personæ. vnde Titius ad probandum suam exceptionem produxit quoddã instrumentum delegatorium: in quo dicebatur: Conquestus est nobis talis Titius Romanæ Ecclesiæ immediate subiectus; vtrum fuerit sufficienter probata exemptio? Rñdet q non: quia illa verba narratiua non faciunt fidem, sed solum verba dispositiua: nisi in verbis dispositiuis contineretur, q talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sunt necessaria ad hoc, q aliquis dicatur eximi à iurisdictione ordinaria: & per quæ verba põt probari exemptio? Rñdet q pluribus modis potest probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis quæ sequuntur in litera: videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis: Nos talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij. vel sic: Dicimus talem ecclesiam pertinere ad proprietatem beati Petri. vel sic: Dicimus vel declaramus talem ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere. vel, asserimus talem ecclesiam nullo medio ad Romanã Ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus q in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia: Nos talem ecclesiam asserimus exemptam à iurisdictione ordinarij: vel, asserimus talem ecclesiã spectare ad ius & ꝓprietatem beati Petri; vtrum sufficienter probetur exemptio? Rñdet q sic: Nã omnes ecclesiæ de iure cõi spectant ad Romanã Ecclesiam: ideo si Papa in priuilegio suo, vel sentẽtia apposuerit ista verba, in verbis dispositiuis vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed qd, quia Papa dixit in suo priuilegio, q talis ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; vtrum sit probata sufficienter exéptio? Rñdet q sic. Idem si dicat Papa; talis ecclesia in signum libertatis soluet annuum cẽsum. Secus si diceret solum Papa indefinite, q talis ecclesia soluet annuum cẽsum Ecclesiæ Romanæ. Idem si dicat q in tali ecclesia non audeat ordinarius collocare suam sedẽ: tunc enim vr talis ecclesia priuilegiata. Sed quid, ponamus q Papa dixit in aliqua sententia vel priuilegio: Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros proprios & specialiter subiectos Romanæ Ecclesiæ: an videantur illi exempti à potestate ordinarij? Rñdet q sic: Secus si dixisset Papa. Nos tales recipimus in proprios & speciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non possint excõicari vel suspendi: & q in signum huius soluant Ecclesiæ Romanæ annuũ cẽsum: nã per illa verba nõ videntur exempti à iurisdictione diœcesani. Postea dicit Romanus Põtifex in fine, q pro pręsenti nõ potuit cogitare omnes formas quibus potest conferri exemptio: Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo constet de mente Papæ. Not. q posita in lege gratia exempli, non restringunt legẽ ad casum expressum: sed extenduntur etiã ad alia similia. Not. q exéptio appellatur libertas, & q illam allegans debet eam probare. vide ṡ. eo. tit. & lib. c. cum personæ. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid declaret.*

h ¶ *Si Papa.*] Formas priuilegiorũ ponit hæc decretalis, quarũ quædam exemptionem conferunt, quædam non. Et de hoc not. per Innoc. & Hostien. ṡ. eo. recepimus. & per Hostien. ṡ. eo. cum capella.

¶ *Glossa secunda exemplificat.*

i ¶ *Principaliter.*] puta impetrat litteras prælatus super reuocatio

ne rei ecclesiasticæ male alienatæ: quibus dñ, conquestus est nobis T. prælatus talis ecclesiæ nobis immediate subiectæ, quod prædecessor eius, &c. vnde talia verba solemus vocare narratiua, non aliter tiua. vnde ĩ sequitur, talia verba narret. ad hoc bene concor. 3. q. 6. hæc quippe. & quod ibi not. in 1. gloss.

ADDITIO. Vide quod not. in cle. de proba. literis. in glos. narratiuis. Archi. remittit ad sum. Azo. de fal. cau. adie. & 19. dist. c. 1. ver. itaque. in glo. est hic arg. subdit etiam hic tolli opinionem quam not. Bernard. de rescrip. nonnulli. in glo. hic ergo, vltra medium. Ioan. And.

¶ Glos. seq. signat contrarium, & soluit.

a ¶ Probata.] Contra vñ quod not. Ber. ſ. de censi. cum olim. in 1. glo. vbi dicit, quod statur publicæ scripturæ in qua continetur de finibus episcopatuum: licet ista sint ficta ob aliud: sed illud habet locum in ipsa probatione finium, quæ fit per argumenta. ſ. de probat. cum causam. & cui ius commune non est contrarium: sed hic ius commune est contrarium: & sequerentur hoc casu plenæ probationes, & ideo secus.

b ¶ Asserat.] Nota quod ſ. dixit, narret. ergo hic de assertiuis, ibi de narratiuis. hodie plene probant narratiuæ litterarum Papalium, si sunt de suo facto, & super his fundetur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de proba. litteris. & vide quod ibi not. in glo. antepenult.

c ¶ Ecclesiæ.] ſ. de resti. in integ. c. 2. de arbi. cum tempore.

d ¶ Sine medio.] ſ. eod. cum olim 1.

¶ Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.

e ¶ Debeant.] Optime concord. ſ. eod. in his. [Et concor. quas hic al leg. Archid. ibi inuenies in vlt. glos. Et nota arguendum à verbis. ſ. de deci. ad audientiam. de quo dic vt not. 22. q. 5. humanæ. & supra de verb. sig. propterea. lex tñ non debet imponi verbis, sed rebus. supra eod. lib. de elect. commissa. ad fin. Ioan. And.]

f ¶ Et est idem.] scilicet quòd ecclesia debet plene iudicari exempta.

g ¶ Libertate.] supra eod. cum olim 2.

h ¶ Indefinite.] quia secus si post determinationem alicuius certæ libertati, concessæ, vt infra §. idem.

i ¶ Collocare.] in locis enim exemptis hoc non possunt episcopi. 18. q. 2. luminoso. ſ. eod. lib. de offic. ord. cum episcopus.

¶ Glos. seq. voci. per duplicem obiec. prima ad quid valeat confessio: secunda, de duobus legibus, & vtrique respondet.

k ¶ Non existunt.] sed sunt priuilegiati, vt ĩ. de verb. signi. veniens. t. respon. recipien. do ergo illos in filios, vñ illos recipere in amorem filialem: sicut subdiaconus ordinatus à Papa non in exemptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos quos in patres elegit, nõ vult alijs subijci, vt in Authen. consti. quæ de digni. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suum filium, dñ ei libertatem concessisse. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. similique modo. sed ibi sibi soli sit præiudicium: hic autem heret præiudiciũ ordinario, cuius iurisdictioni potius est fauendũ. ſ. eod. tit. & lib. cum personæ. 11. q. 1. peruenit. vbi ergo Papa exprimit aliquos speciales subiectos. si essent alij subiecti, non essent speciales subiecti: & ideo illa verba exemptionẽ faciunt. vt ſ. proximo responso. [Hoc patet etiam ſ. in quarto exemplo: sufficit enim quod dicatur specialiter ad Romanam Ecclesiam pertinere, vt ibi.] Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quòd sit specialis subiectus: quia vnius potestatis filius, alteri potestati posset esse subiectus ſ. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

l ¶ Censum.] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt cẽsum: nec omnes quæ censum soluunt, sunt exemptæ. ſ. eod. tit. recepimus. vnde probat hoc esse, & c. C. de proba. ad probationem. ſ. de offi. deleg. cum contingat.

m ¶ Idem dicimus.] scilicet quòd non propter hoc exempta censebitur.

n ¶ Non possint.] de quo dic vt ſ. eod. tit. & lib. ne aliqui. Ioa. And.

¶ Glos. seq. notat, alleg. concor. & dat simile.

o ¶ Subiecti.] ergo not. quod vnum & idem verbũ diuersificatur secundũ adiuncta ¶. ff. de contrahẽ. emptio. l. quod sæpe. §. venena. & ff. de verb. sig. l. qui venena. vnde si indefinite dicatur, quod ad iudicium perceptæ libertatis soluat censum, exẽpta dñ, vt ſ. §. & est idem. si post certam libertatem: non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic. & est simi. ſ. de dona. pastoralis.

Alias, de done.

Narratiua verba Papæ probãt pleně, si sunt de suo facto, & super his fundetur intentio ipsius.

Argumentum à verbis valet.

† Alias, ordinatia

Papa recipiendo aliquos in filios, non censetur eos eximere.

tione † vel sententia exemptionis, seu etiã libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata [a], nisi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegiũ concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando (cũ de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat [b] ipsam ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ [c], vel ad Romanã Ecclesiam specialiter, aut sine medio [d], vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plene debet exempta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes ecclesiæ per orbẽ diffusæ ad Romanam Ecclesiã pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea per sentẽtiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil aliàs allatura concessio, ei cui conceditur, & sententia nullũ aliter datura subsidium, ecclesię, pro qua fertur, prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant [e]) conferat gratiæ specialis. ¶ Et est idem [f] si priuilegium cõtineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera: seu quòd potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate [g]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinite [h], quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ iudicium libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quod nõ audeat illic episcopus cathedram collocare [i]: aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquã potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exẽpti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exẽpti propterea non existunt [k]. Si vero dicatur simpliciter, quòd aliqua ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum [l] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem [m] dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de cẽsu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus quod ab alio quàm à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint [n], vel aliquid aliud specialiter à sede Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quòd Ecclesiæ Romanæ ad indicium † libertatis perceptæ annuum cẽsum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti [o]. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesijs, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc dicit. Dominic.

CAP. XI.

LICET † VO-

Licet.] Sunt quatuor dicta per §§. diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASUS. Ponamus quod aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excõicatis: vtrum poterunt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Rñdet Romanus Pontifex quod nõ; si ẽtrium fecerint, incurrunt pœnas à iure indictas. Et illud verum nisi transeuntes vel peregrini habeant

† Sicut & filius meus mihi & alteri potest esse seru. ff. ad leg. Fal. l. pretia. Io. An.

† Alias, iudicium.

† Aliàs, sic. scriptũ priuilegiati articulis. Alias, tantũ sic in certis priuilegiati articulis &c.

¶ Et secundum materiam: vt dicam ĩ. ſ. sent. exco. si ciuitas. in fi. 1. respon. Ioa. And.

† De materia vide latissime in cap. alma mater. infra de sen. excom.

haberent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus quod ista persona priuilegiata vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum possit secum introducere suos familiares, vel verum possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Rndet Romanus Pontifex, quod sic: secus autem esset di cendum in familiaribus conuentus: & hoc verum, nisi in casu necessitatis: puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto: tunc ista persona priuilegiata posset talem sanum facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus quod ista persona sit priuilegiata: vtrum possit facere celebrari in locis interdictis. & possit secum introducere eius familiares: habet enim plures ministros siue familiares: sunt aliqui, qui non audierunt Missam: vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, quod de iure tempore interdicti non est licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma. infra de sent. excõ. Nota secundo quod priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quàm expressas. Dominicus.

bis [a] concessum existat [b], vt interdicti tẽpore ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis [c], voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati [d] existant) recipere nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur singulari personæ [e], vt modo præmisso [f], tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici [g] ad audiẽdum cum ea, & celebrandum sibi diuinũ officium, licite admittuntur [h]. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est cẽsendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent [i]. ¶ Huiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa [k] seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen quòd non violent interdictum. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XII.

QVoniam Episcopi [l] † eorumque superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesijs & diœcesibus absentare [m] frequẽter, nec semper possunt commode [n] ad ecclesias accedere pro Missa celebrãda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet [o] absque causa rationabili vllam † diẽ: Præsenti constitutione indulgemus [p] eisdem, vt altare pos-

¶ Familiares & domestici quod dicātur, docet Specul. tit. de teste. §. 1. adde glo. in cap. litteris. verbo, de familia. extra de testib.

† Aliàs, fuerit.

ligi concessum & ijs qui sub eis sunt. ad idem. ff. de condi. & demonst. l. municipibus.

¶ Glossa sequens reddit diuersitatis rationem quærit & soluit.

i ¶ *Non debent.*] Et est ratio diuersitatis: quia in primo casu aliàs priuilegium esse posset inutile: quod esse non debet. s. eod. in his. sed in hoc secũdo casu conuentus potest sine familiaribus per se celebrare diuina: & ideo priuilegium [a] est restringendum. s. eod. vt priuilegia. versus fin. Quid dices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nũ quid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. quod sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius quod dr de singulari persona supra § proxi. ADDITIO. Dicit Archid. quod non audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de incluso not. de consecr. distin. 1. hoc quoque. Ioan. And.

a Priuilegium, an, & quando sit late vel stricte interpretandum, vide Felinũ & Decium in cap. cum ordinem. de rescrip.

[a] Tran ap pellatione episcopi veniat electus, vide Felinũ in cap. cũ te. de rescrip. verb. Tertio restringitur.

† Aliàs ita, nulla die.

k ¶ *Causa.*] ad idem s. eod. quod nonnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum: tamen prohibentur appropinquare altari. j. de senten. excom. cap. vlt. § penult.

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

a ¶ *Licet vobis.*] Declarat notata per Ber. Innocentium & Hostien. s. eod. quod nonnullis.

b ¶ *Existat.*] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum. [Idem Archidiaconus.]

¶ Glossa sequens aperit dubiũ quod vocit. potest per modum obiecti. secundo opponit, & dupliciter soluit.

c ¶ *Exclusis.*] Illud erat quod inducebat dubitationẽ per eius cõtrarium, quasi à cõtrario non excommunicatos, nec interdictos, & aliunde venientes admittere poterant. & arg. à contrario fortissimum est. supra de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica, in fine. sed hoc non est verũ, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet: quia ex quo locus interdictus est, vr omnibus interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegium vnius alteri penitus prodest. ad hoc s. eo. sane. & præterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & ideo amplectendum erat. de homi. ad audientiam. de sponsa. iuuenis. Sed oppono quod hæc decretal. est superflua: cum hodie sine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt infra de sentent. excom. cap. vlt. Potest dici, quid iuris in concessione per priuilegium dictum est, idem in cõcessione per ius cõe, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, supra concessum, non dicens qualiter. Vel dic quod etiam per priuilegium posset habere locum casus noster. & subauditus primæ glossellæ. Pone enim quod Papa interdicendo locum venisset celebrari, etiam secundum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam istius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilem ad litteram. Contra istam decretalem vidi olim seruari in ciuitate Bononien. tempore generalis interdicti: quia religiosi sic priuilegiati admittebant forenses ad diuina.

d ¶ *Priuilegiati.*] vt si accipientes signum [a] crucis pro subsidio terræ sanctæ in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alij.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de sentent. excomm. cap. fina. in fine. Ioan. And.

e ¶ *Personæ.*] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

f ¶ *Modo præmisso.*] scilicet ianuis clausis, &c.

g ¶ *Domestici.*] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumpti, vt j. de verb. signi. c. vlt.

h. ¶ *Admittuntur.*] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium [a]. vbi si quis precario rogauit vt in fundo morari liceat, & de suis quoque concessum vr. ad idem ff. de vsu & ha. l. 2. §. 1. & l. seq. & ff. de verb. oblig. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. vbi dr concessum primatibus intel

a Vide extrauagantem Innocentij, iiij. incip. Malitia huius temporis. extat impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis.

¶ *Voniam*] Primo præmittit constitutionis causam: Secundo concedit episcopis priuilegium altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu cap. quòd diuina officia, maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

CASVS. Aliquis episcopus proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum est quod qualibet die debet celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus quod non potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet quod sic: dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. quòd Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

¶ Prima glossa summat.

l ¶ *Quoniam episcopi.*] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

m ¶ *Absentare.*] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. s. de cleri. non resi. ex parte. peregrinari tamẽ ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papæ. de consec. dist. 5. non oportet. 2. s. de vo. & vo. redemp. magnæ.

n ¶ *Commode.*] Et sic dicuntur tunc posse. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. signific. intelligentia. super 3. glos. Ioan. And.

o ¶ *Non decet.*] Inspiciendum ergo est in concessione priuilegij quid deceat. ad idem s. eod. libr. de electio. cum non deceat. cum suis concor.

¶ Glossa sequens facit quatuor, primo ponit septem indulgentias episcoporum: secundo alios habentes hoc priuilegium: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia.

p ¶ *Indulgemus.*] Ista est igitur iuris indulgẽtia, quam habent episcopi. aliam habes s. eod. quod nonnullis. aliam s. de pœnit. & remis. c. vlt. aliam s. eo. lib. de offi. dele. c. 2. aliam de sent. excom. quia periculosum. aliã s. de iur. calum. c. fi. adde aliam per cle. de cele. Mis. dignũ. (Et de priui. c. 2.) Eandẽ indulgentiam habent Prædicatores & Minores, vt s. eod. in his [a]. & ista indulgentia possunt vti episcopi absque dioecesanorũ vel parochialium presbyterorũ licẽtia: absque tñ parochialis iuris præiudicio, vt ibi dr. Cum isto autem altari viatico poterit eps (pone vadens ad curiam) de mane ante campanam diei, dicere vel facere dici Missam, & pergere vias suas:

Episcopi habẽt multa priuilegia à iure communi cõcessa.

[a] Ibi dicit an episcopus hãc indulgentiã concedere possit. Ioã. And.

 & sic

& sic non impedietur in dieta: qđ fieret si haberet necesse expecta re diem & horam solitam, & opportunitatem ecclesiæ.

b ¶ *Transgressione.*] Licet enim possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictum violando. s. eod. quod nonnullis.

DE INIVRIIS & damno dato.

¶ *Dictum fuit supra de delictis & criminibus publicis: nunc videndum est de delictis priuatis, cuiusmodi est iniuria: ideo post rubricas præcedentes annectitur rubrica de iniurijs & damno dato, id est de damno, quod punitur per legem Aquiliam.*

E *T si.*] Primo ponit prohibitionis causam: Secundo: ibi, *Vt tamen.* prohibitionē. Tertio: ibi, *Illi autem.* cum moderati temporis adiunctione infligit pœnam. Dominicus.

sint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunque absque interdicti transgressione [a] illis permittitur celebrare vel audire diuina.

TITVLVS VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Represalia contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent: contra facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.*

¶ Pro intellectu huius c. est sciendum quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur qñ aliud pro alio exigitur, & appellatur represalia, vt qñ est guerra inter duos principes & fiūt treugæ, si aliquis subditus vnius principis delinquat, & nō possit haberi iustitia de eo apud suū dominū, princeps alterius dabit ei represalias, id est, dabit ei potestatē accipiēdi aliquē d' illa societate seu patria, & istud appellam' marchā. ¶ ... Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiā ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illum retinerem donec esset mihi satisfactū: Hoc facto reperi epm vel clericū de illa patria: Rñdet Romanus Pontifex, q̄ si simpliciter ꝯ homines illius regionis sit mihi ꝯcessa marcha, non possum illam extendere ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona. Sed ponamus q̄ de facto accepi aliquam personam ecclesiasticam, vel princeps concessit mihi expresse marcham ꝯ personas ecclesiasticas, quæritur qua pœna sum puniendus? Rñdet q̄ vltra pœnas à iure ciuili introductas, sum excōicatus: si autem esset vniuersitas, tunc esset interdicta. [*Pignorationes.*] Istæ pignorationes concedebantur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regē Angliæ.

Not. q̄ vulgaris loquutio est attendenda seu consideranda, & debet proferri proprio significato: maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dr̄ vulgaris loquutio illud quod dr̄ à plebe & populo. Et secundum Ioan. And. debet scribi loquutio per literam q, sicut eloquens; non autem per c, quia descendit a verbo loquor, quod per q, & non per c, scribitur. Not. q̄ pignorationes regulariter sunt prohibitæ, accipiēdo pignorationes prout hic accipiūtur, scilicet cum alius pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus pro vxore, nec vxor pro marito. Not. q̄ represaliæ concessæ homini alicuius regni nō debent extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus: vtrū possint se extēdi ad scholares? Certe nō: Auth. habita. ne filius pro patre. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tñ est eadem ratio in studentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico. Not. pœnam qua puniūtur concedentes pignorationes ꝯ personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendentes ad personas ecclesiasticas. Nota q̄ vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et q̄ quandoque attendimus vulgare modum loquendi. Alibi dr̄ quandoque vulgaris quæst. 10. de pæ. dist. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis: quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

¶ *Prima glossa summat, et construit.*

b ¶ *Et si pignorationes.*] Represaliæ ꝯ personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi: contrafacientes nisi reuocent infra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ hoc dicit. Et sic cōstrue: Et si, id est, quamuis pignorationes sunt iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat represalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

c ¶ *Eloquutio.*] intelligas quorundam locorum. & not. considerandum qualiter vulgus loquatur. ff. de fun. instruc. & instru. lega. l. cum de lanionis. §. asinam. s. eod. lib. de reb. eccle. non alie. hoc consultissimo. & s. de spon. ex litteris 1.

¶ *Glos. seq. inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia: tertio quærit & soluit distinguendo; quarto iterum quærit & soluit.*

CAP. VNICVM.

E T si † pignorationes [b], quas vulgaris eloquutio [c] represalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur [d], tamquam graues legibus [e], & æquitati naturali [f] contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis [g] tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius [h] inhibentur eas concedi [i] contra personas prædictas, seu bona ipsorum †, aut quantūcunque generaliter prætextu cuiusuis cōsuetudinis (quam potius reputamus abusum [k] fore) concessas, ad illas extendi [l] præsenti

d ¶ *Prægrauatur.*] quod esse non debet. s. de ijs quæ fiunt à maior. par. cap. quæsiuit. C. de inoffi. test. si quis suo. j. de reg. iur. non debet. cum suis concor. Non obstat q̄ hæres bonorum possessor cōuenitur pro defuncto: quia eadem persona censetur. idem in successore ad prædecessorem. s. de sol. c. 1. C. si certum pet. l. 1. nec obstat de fideiussore, qui ratione suæ obligationis conuenitur: tamen conuenietur seruato tenore illius authen. C. de fideiuss. authē. præsente. & qđ not. j. de fideiuss. c. 2. in 1. glos. sed q̄rebat hic Gar. an condenato debitore intelligatur cōdēnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu condemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. §. si cum fideiussore. ibi enim dr̄ q̄ agitur cum vtrisque: si enim condemnato debitore condemnaretur & fideiussor, ad quid ageretur cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti: condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit qđ promisit: videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. si autem iudicatum solui promisit condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Guli. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt concessæ, captus est: an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decre. locū non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tū quia constitutio pœnalis est, & restringenda. ad hoc s. eo. lib. de elect. statutū.

e ¶ *Legibus.*] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fi. pro pa. per totum. [Et authent. & omnino. ibi posita sumpta de corpore, vt non fi. pigno. §. 1. collat. 5. Ad idem ff. quod met. caus. l. extat. C. de act. & obligat. authent. immo.] & C. vt nullus ex vica. pro alie. vica. debi. tenea. l. 1. libr. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare. ff. de pœnis. absentem. Bene est tamen interdum reperire quò i lege permittente punitur aliquis sine culpa, sed non sine causa: quod dic vt j. de reg. iur. sine culpa.

f ¶ *Naturali.*] Concor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est q̄ alter alterius odio non grauetur: & q̄ quis non locupletetur cū alterius iactura. j. de reg. iur. non debet. &c. locupletari. & quod quis alteri non faciat, &c. 1. dist. in princ. s. de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant. s. eod. lib. de re. permu. c. vnico. cum suis concor. [& ff. qui & à qui. l. prospexit. quæ quid dicat vide de ser. cap. 2. super 1. glos. Ioan. And.]

g ¶ *Ecclesiasticis.*] Clericis, Templarijs, Hospitalarijs, Conuersis, & Deo deuotis. 12. q. 1. duo. s. de sentent. excom. parochianos. s. eod. lib. de elect. sciant.

h ¶ *Specialius inhibentur.*] Tolle quod est j. præsenti decreto districtius inhibemus. & redeas supra, eas concedi, &c. solet enim plus timeri quod specialiter. & c. 24. distin. quamquam. & s. de hære. si aduersus.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.*

i ¶ *Concedi.*] pro credito clerici vnius diœcesis contra clericos alterius diœcesis in qua sit debitor constitutus, seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis contra laicos, & clericos alterius diœcesis, quod grauius esset. Dicūt tamen doctores c. illud 23. q. 2. dominus. non esse correctum, tunc scilicet quando dominus vel ciuitas requisiti non vult iustitiam facere: ita q̄ & tunc ad clericos non extendantur.

k ¶ *Abusum.*] quia ꝯ libertatem ecclesiasticam. s. de immu. c. 1.

l ¶ *Extendi.*] Facit differentiam inter concedi, & extendi: quia ciuitas vel superior dr̄ concedere: ille cui cōceduntur dicitur extendere:

† De materia huius cap. præter doctores hic, vide Ioannē de Lignano tract. de represalijs, doctores in cap. Dominus. 23. q. 2. Iacobū à Canibus, & Martinū Laudēsem in tract. de represalijs & summistas verbo, represaliæ.

† Aliâs, ipsarum.

† Per quæ iura, & hanc decret. dicūt Card. & archid. episcopum non posse cōcedere, vt clericus pro clerico pignoret. Guliel habet hoc pro dubio. Io. And.

Cleric⁹ occasione cuius represaliæ fuerūt concessæ, an si capiatur, cessat pœna cap. primi de iniurijs.

† Vide B. Augustinū in lib. 83. quæstionū q. 10. & B. Thomam 2. 2. q. 40. art. 1.

dere: puta quia ciuitas Bonon. dedit represalias ciui suo contra Florentinos, quas ille extendit contra clericos.
a ¶ *Districtius.*]id est, stricte, vel proprie, scilicet quam per ciuilē constitutionem inhibitum esset.
b ¶ *Præsumptionem.*] id est, concessionem vel extensionem represaliarum.

¶ *Gl. seq. primo remittit: secundo quærit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.*
c ¶ *Mensem.*]Quot dies habere debeat mensis, dixi. s. eod. lib. de elect. quàm sit. Quid si infra mensem illum processum fuit ad actū, quia fuit persona ecclesiastica pro alio pignorata: nunquid habebit locū hæc pœna infra mensem? Dic secundū Gar. quod in statum pristinum reuocandum erit infra mensem. j. de sent. excom. quicunque, vel secundum Guli. reuocatio re integra fieri debet antequam procedatur ad actum: aliàs locū habet pœna. arg. ff. mā. si mandasset. ff. ad Maced. si tamen. & l. filius. s. de rescri. ex parte decani. sed si ante istā cōstitutioné concessæ erāt vel extensæ represaliæ contra clericos, non habet locum pœna: quia constitutio futura respicit. s. de consti. c. vlti. non tamen amplius vtetur illis, nec eas extendet. alias huius constitutionis pœna locū habebit, quæ est latæ sententiæ, vt patet ex verbo, subiaceat.

¶ Vide Alexandrum consil. 155. lib. 1. inci. circa Primum dubium vnde intelliges quando quis possit esse iudex in propria causa.

Additio. Idē Gul. Archid.

decreto districtius [a] inhibemus. ¶ Illi autem qui contrafecerint, aduersus personas easdē pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas nisi præsumptionem [b] huiusmodi reuocauerint à cōcessionis vel extensionis tempore infra mensem [c], si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrāt: si vero vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionē suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.*

CAP. I.

ROmana [d] t. Ecclesia: & infra. ¶ Licet [e] autē Remeñ. Archiepiscopo suam prouinciam visitanti [f] eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut alijs [g] quos propter hoc per eandem prouinciā dirigit, & etiā quādo cōciliū cōuocat, eos qui nūtijs suis, quos pro illo [h], vel aliàs per prouinciā ipsā sua debita [i] iurisdictione vtēdo trāsmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire [k]: nisi amplius ei de Remeñ. ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur. ¶ Sibi etiam et metropolitanis alijs [l] in suis prouincijs, dum sic in illis iurisdictionem exercent, puniendi manifestas et [m] notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde [n] impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

DE POENIS.

¶ *Visum fuit supra tit. proxi. de pœnis in specie: verùm quia non est nouū vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus. §. inquit ff. ad l. Aquil. ideo post rub. præcedentem ponit rubricam de pœnis.*

ROmana.] Primo cum duplici modificatione declarat ius vetus: & exceptionem subdit: Secundo ibi, *Sibi etiam.* illud prorogat, secundam moderationem tollens, & forsan tertiam temperās. & dicebat Host. quod hic erat vnum mirádum, quod primū, dictum statim corrigitur per secundum. Io. And.
¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendū, quod regulariter archieps in sua prouincia non potest exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorum suorum, scilicet suffraganeorum per viam simplicis querelæ, nisi esset legatus natus, vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Item est prę supponendum, quod regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocare nisi in sua particulari diœcesi.
Casus. Archieps Remeñ. visitat suam prouinciam: infertur sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suæ familiæ infertur iniuria: vel etiam ipse Archiepiscopus non visitat suam prouinciā: sed suū mittit nuntiū ad citandū suos suffraganeos, vt tali die compareant in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nuntio iniuria; verū archieps possit punire inferentes iniuriā? Rńdet Romanus Pontifex, quod olim de iure antiquo poterat punire si impediebatur eius iurisdictio: aliàs non, nisi consuetudo magis tribueret. Sed hodie etiam cessante cōsuetudine potest archieps punire tales iniurias, etiam si per eas nō impediatur eius iurisdictio.
d ¶ *Romana.*] De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suā exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur; aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.
e ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
f ¶ *Visitanti.*]Quod singulis annis facere potest seruata forma decre. s. eod. lib. de censi. Romanę. etiam si epi non sint negligentes. eo. tit. c. vlti. Et tolle hic quod est infra, propria auctoritate punire eos qui tunc, &c.
g ¶ *Alijs.*] quibuscunque, etiam si de familia sua non sint.
h ¶ *Illo.*]transmittit quod est infra.
i ¶ *Debita.*]quod dic vt not. 9. q. 3. c. 2. s. de off. ordi. pastoralis.
Additio. Host. remittit ad decre. Romana. s. eod. lib. de sup. neg. præl. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. alleg. vnam concord. obijcit per quatuor iura: remittit: & soluit distinguendo.*
k ¶ *Punire.*] Et sic est iudex in causa sua. ad idem 23. q. 4. Gulianus. Sed contra: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. 33. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & 4. q. 4. c. 1. de hoc vide 2. q. 7. si quis erga. s. de cleri. malefi. cap. 1. [Hosti. alleg. C. de his qui ad eccle. confu. l. denuntiamus. ff. de iud. l. Iulianus. quorum leg. l. 1. 1. respon. de iur. omn. iud. qui iurisdictioni. de offi. præt. senatus.] Dixit hic Bernar. quod si iniuria illata prælato ipsum tantum contingit; nō potest aliquem pro iniuria illa punire: si vero tangit ecclesiam, vel publicam vtilitatē: potest iniuriantes punire: Immo nec talem iniuriam remittere posset. 61. dist. Salonitanæ, ad instar filiifam. lias, qui potest remittere iniuriam sibi factā in quātum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi vel suis illatam, per quam eius iurisdictio impeditur, poterit punire archieps, si notoria fuerit, aliàs non de veteri iure: nisi consuetudo amplius tribueret, puta quod etiam notorias, & eas quæ iurisdictionem non impedirent, punire possent: consuetudo enim iurisdictionem tribuit. s. de for. compe. cum contingat. sed modo Inno. iurisdictionem ipsorū prorogando huius decre. beneficio concedit, quod tales iniurias: etiam si iurisdictionem non impediant, punire possint.

Prælatus potest iniuriam ecclesiæ illatam punire.

l ¶ *Alijs.*] Ad idem s. eod. lib. de offi. ordi. c. 1. in fine.
m ¶ *Et.*] pro, id est. Vel secundum alios, proprie, vt scilicet etiā manifestos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire possint.

¶ Immo etiam occultas, dū modo de illis constare possit, secundum Host. & Archidiaconum.

n ¶ *Exinde.*] id est, ex iniurijs supradictis.

¶ Bonifacius octauus Bittereñ. episcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.*

CAP. II.

DEGRADA-

DEgradatio qualiter.] Duo facit principaliter. In prima ponitur consultatio In secunda responsio: ibi, *Super quo.* Et hæc duo facit. Primo tractat de verbali. Secundo de actuali: ibi, *Actualis.* Iterum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam subtractionis insignium. Secundo formam verborum: ibi, *Poterit autem.* Et determinat not. per Guli. in Spec. de accu. §. secundo loco. vers. & nota. & versi. seq. & §. quarto. per totum §. & per Franc. Vercel. s. eod. lib. de re iudi. ad Apostolicæ. sumpta occasione à depositione Imperatoris, de qua ibi. Ioan. And.

¶ Scilicet Host. Ioā. Mo. & Archidiaconus.

¶ Istud capitulum ponit formam, quam debet obseruare eps in degradatione actuali.
Casus. Iure cautum reperitur, quod clericus etiam sacerdos potest non solum deponi verbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, sed etiam degradari actualiter, vt in crimine hæresis: in homicidio per insidias pétratas: nam si clericus aliquem per insidias pen-

dias pensatas occiderit, eum ab altari euelles. vt in c. 1. de homicidio, in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ fit eo modo, quo princeps sæcularis cōsueuit exauctorizare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more qñ exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaria, & postea deponuntur gradatim secundum q̃ eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradādo vel alio clerico: quia debent ei tradi ornamēta sibi tradita in promotione: & postea debet illa gradatim remouere, dicen'o in remotione cuiuslibet vestimēti verba cōtraria verbis prolatis in promotione. [*Ordinibus.*] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia volens ordinari debet per gradus, non per saltum ordinari. Vel ideo dicūtur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [*Numero.*] sex in degradatione episcopi, & tres in degradatione presbyteri vel subdiaconi. [*Castris*] id est, exercitio seu collegio aliorum militum, vt dicit Ioan. And. in nouella. [*Vas.*] id est, calicem. [*Tunc.*] id est, remotis vestimentis. [*Poterit.*] tamen non est necesse.

Not. primo q̃ verbū, degradatio, in genere sumptum, potest comprehēdere degradationem & depositionem.

Not. secūdo, q̃ licet Papa simpliciter consulatur: nihilominus respondet quandoque distinguendo: tñ quandoque non vult rñdere, vt in c. de muliere. de spon. Dominicus.

† Qualiter hodie fieri possit degradatio vide conci. Triden. sessio. 13. de reformat. c. 4. adde citates in c. 2. de hæret. eod. libro.

tio † a qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est à proprio episcopo sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero diffinito canonibus b facienda: quamquam proprij episcopi sententia sine aliorū episcoporum præsentia c sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperūt. ¶ Actualis vero siue solemnis cælestis militiæ militis, id est, clerici d degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet vt exauctorizatio eius qui militiç deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia e, sicque à militia remotus castris reijcitur, priuatus cō sortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librū, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentū ad ordinem suum spectans f, ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint † tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigiū remaneat in eodem g. ¶ Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetç: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorū insignium similibus verbis vtēs. In ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum infrascripto vel alio simili modo pronuntiet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filij, & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio h clericali.

Aliàs, fuerint.

† Aliàs, traditur.

¶ Idem.

¶ *Quãuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tempus. Ioan. And.*

CAP. III.

QVAM-

¶ *Prima glo. ponit constitutionis causam, & summat.*

a ¶ *Degradatio.*] Bene sciebamus qualiter clericus degradatus tradendus erat curiæ seculari, supra de verb. signi. nouimus. sed prius erat sciendum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicens in summa quibus assistentibus fieri debeat degradatio, quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat hæc spoliatio: & quibus verbis vtatur ipse degradans.

b ¶ *Canonibus.*] 15. q. 7. felix. & §. si autem. & c. seq. adiūget enim sibi episcopus in causa presbyteri sex † episcopos. in causa diaconi tres, vt ibi: & dicamus q̃ eod. iure censebitur subdiaconus s. de ser. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in casu s. eod. lib. de hære. ca. 1. & sic verum est dicere, q̃ spiritualia facilius cōstruāntur, quàm destruantur: quia solus eps dat ordinem, quem solus tollere non potest. 15. q. 7. episcopus sacerdotibus. s. de transla. inter corporalia.

† Tene hoc quod nouissime sanxit concilium Trident. sessio huius cap. citatum.

c ¶ *Præsentia.*] Requiritur tamen præsentia capituli a. s. de accu. qualiter 2. de excess. præla. c. 1. 15. quæstio. 7. episcopus nullius. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. s. eodem lib. de consue. c. 3.

d ¶ *Id est clerici.*] s. de cleri. ægro. c. 1. [& ibi concordatiæ Io. An.]

e ¶ *Insignia.*] ff. de ijs qui not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, vt ibi. Ad idem ff. de re mili. l. 3. § pœna, & c. Authen. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlti. coll. 9.

Archidi. remittit ad id quod post eum dixi s. eod. lib. de hæret. cap. sup. vltim. glo. Ioan. And.

Additio. Talis cui militaria detrahuntur insignia est infamis, etiam si non exprimatur causa, ex qua exauctoratur. secus si simpliciter remitteretur, vt ibi. Ioan. And.

f ¶ *Spectans.*] super quo vide. 24. dist. eps. cum c. seq.

Additio. Ioan. Mona. & Archid. remittunt ad quartum sent. dist. 24. & ad librum pontificalem, quem allegare licet, vt scripsi de ser. non ordi. consuluit. Ioan. And.

g ¶ *In eodem.*] Ita faciunt monachi apostatæ. faciunt enim se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus.

¶ *Glo. seq. ostendit quæ opi. approbata, & quæ reprobata: secundo argu. ad opi. & contra opi.*

h ¶ *Priuilegio clericali.*] Approbata est igitur opinio Alani & Barth. Brix. en. & reprobata opinio Hug. Io. & Ber. qui dixerunt, q̃ percutiens degradatum incidit in canonem propter characterem, quē ille retinet: & in memoriam etiam pristinæ dignitatis. ff. de decu. l. vl. ti. de conte. dist. 3. ostēditur not. ante ho. 50. distin. accedens. & 54. dist. c. 2. 81. dist. dictū. s. de hære. ad abolendā. §. 1. s. de sent. excom. contingit. quæ opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, de quo loquit principiū, & in actualiter degradato habeat locum iste finis: sicut & in ipsorū restitutione est distinctio inter eos, vt not. 2. q. 6. ideo 2. facit et iam hæc littera pro opinione Bar. Brixien. not. 9. q. 1. in summa. & contra opinionē Ioan. ibi positam: & contra opinionem Lau. Ala. Tan. & Ber. not. s. de cle. excom. mini. c. 2. qui dixerunt degradatum cōficere verum sacramē tum Eucharistiæ.

a Hæc sententia est vera & catholica, & ... hæc vetus ... Thomas. 3. part. q. ... degradatus enim vere conficit ... sacramentum ... se tire ... fatque em tamo est sepuenda.

Q Vamuis.] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secūdo ampliat: ibi, *Nos tamen.* vel præmittit quid de ciuili iure, cuius contrariū submittit de iure canonico. Et secundum Io. Mo. & Archi. fit ratio: quia Deus nō vult mortem peccatoris, & c. Ezech. 18. & 3. q. 4. hi qui. 23. q. 8. his à quibus. in Authen vt non luxu. contra nat. in princ. coll. 6. Ioan. And.

Casvs. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum, propter quod si esset laicus, esset sibi imponenda pœna mortis: Episcopus videns, non potest eum punire pœna mortis, quia non habet sententiam sanguinis: & dñ q̃ tale delictum non est dignum degradatione: vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus: vtrum possit? Vñ q̃ non: quia carcer fuit inuentus ad custodiam reorum, non autem ad pœnam. l. 1. & 2. C. de custodia reorum. non obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet q̃ eps vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium potest aliquem condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus. Nec obstat q̃ carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice, qui potest condemnare ad mortem: sed episcopus vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ, poterit condemnare ad perpetuos carceres, vel ad certum tempus. puta ad septem annos, vel aliud tempus: quia iudex ecclesiasticus non potest aliquem condemnare ad mortem. [*Reorum.*] non conuictorum, sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus: & causam debet dicere in vinculis. nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus Not. primo, q̃ licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pœnam. Not. magis specifice, q̃ iudex ecclesiasticus potest subditos suos condemnare ad agendum pœnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris ad perpetuos carceres.

ceres, vel ad tempus: tamen cõiter boni prælati in præcipuis festis consueuerunt captiuos suos visitare, & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pœnam? Dicẽdum ꝙ omnis iudex habens merum imperium.

Prima glo. summat.

uis a † ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur b: Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi c clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cæterisque circunstantijs prouida deliberatione pẽsatis) in perpetuum d, vel ad tempus prout videris expedire e, carceri mancipes ad pænitentiam peragendam f.

Idem.

Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ feminee, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. hoc dicit. Zen.

CAP IIII.

VBicunque † alicui & eius filijs seu posteris g vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam h nõ

† Vide Io. Anan. in c. a nobis. de apo sta. & reli- num. in c. cum sit de foro compe.

a Quamuis.] Quamuis inuestio carceris fuerit ad custodiam: tñ potest quis puniri pœna carceris perpetuo, & ad tempus. hoc dicit.

b Noscatur.] C. de custo. reorum. l. 1. & vlti. vbi dicitur de ijs quos carcer tenet inclusos, aperta definitione sancimus, vt aut conuictos velox pœna subducat: aut liberãdos custodia diuturna non commaceret: ad idem. ff. de pœn. l. aut damnum. §. solent.

Additio. Ad idem 19. dist. in memoriam. 2. q. 5. Mennam. vide satis de hoc per Hostien. in sum. de accu. §. qualiter. & in vlti. col. Ioã. Andr.

Gl. seq. cum sequentibus duabus vers. possunt per tres quæstiones.

† Præter doctores hic, vide aliqua per De. ium in cap. nouit. de iudic.

c Tibi.] Cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum in episcopo, sed etiam in quocunque qui iurisdictioni pẽst. & delicta punire potest. ad [illegible] idem j. de sentent. excommu. si clericos. & quod ibi dixi. [Idem Archidi.]

d In perpetuum.] Si hoc exprimatur, an in perpetuum, an ad tempus, stabitur expresso: si simpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non temporaliter damnatus. C. de pœn. l. seruus. de quo dic vt 50. dist. cap. 1. s. de consti. ex litteris. ff. de postu. l. puto. §. 1.

Additio. Archid. remittit. 81. dist. dictum. 20. q. 1. sicut qui. Ioan. And.

e Expedire.] Sicut in carcere quo ad custodiam non debet fieri mistio sexuum, vt C. de custo. reo. l. 3. sic dico quòd in carcere quo ad pœnam non fiet mistio. & est simile quod dicimus de monasterijs, quod non debent esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est enim talis commistio. s. eod. lib. de statu. reg. c. vnico.

f Peragendam.] Hoc idem probatur j. de hæret. cap. penul. in fin. j. de verbo. signi. nouimus. in fin.

Quia ista mansio est mala. l. si hominem ff. depos. & est durius ibi sedere, ꝙ toto die in agro todere. l. 1. n ser- uorum. ff. eo. & condemnatum carceribus ad tẽpus, intelligit ad 2. annos de Ancha. alleg. l. fi. fine ff. eo. de carceribus lare Gulier. Lerouille lib. 5. tit. de commẽtarijs, in compendio suo de iusti. & in insti. Font.

VBicunque.] Ponit regulam cum sua exceptione: ibi, Nisi. Nec vr ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi. sit aduerbiũ loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicunque sepeliamur. est enim etiam aduerbium temporis: tñ vbicunque, idest, qñcunque. facit s. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. penult. cum concor. & c. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis. quæ non prosequor. & dato ꝙ dicamus vbicunque: in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Io. And.

Casus. Iure cautum reperitur in pluribus locis, ꝙ pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pœna non solum delinquenti, sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet ꝙ intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam femininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor constitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dominicus.

g Posteris.] pone exemplum s. eod. tit. in quibusdam.

h Masculinam.] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit feminas. ff. de mune. & hono. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. [Vult glo. ꝙ tales nõ gaudeant priuilegio: ergo non arceantur pœna.] Præterea ex quo quis de nuptijs natus est, patrem sequi debet, & nõ matrem. ff. de sta. ho. l. cũ legitime. quod omnino verum est, & qñ agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus. & l. si ille. li. 10. & C. de pœn. l. decurionũ filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. de decurio. l. fi. §. in filijs. & est ratio: quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. [De hoc s. de conuer. in fin. c. 2. super 3. glo.] Et nobilitantur ipsi filij radijs patrum, sicut & vxores radijs maritorum. in Authẽ. de consul. circa medium. coll. 4. ff. de sena. l. 1. & l. feminæ. & l. liberos. & adde quod dixi s. eo. lib. de hæreti. statutum 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit ff. de vẽ. in poss. mit. l. 1. §. 1.

per femininam lineam descẽdere dinoscuntur: Nisi aliud in iure i vel sentẽtia k sit expressũ.

Idem.

Primo punit insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio ipsis insectatoribus pœnam addit. Quarto, quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant: & quid per absolutionem consequãtur. Quinto, de nudis consiliarijs, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sexto ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papæ vel Cardinalium. Octauo ponit de occidentibus Cardinales. Nono dicit Potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contrafacientibus pœnam imponit. Ioan. And.

CAP. V.

FELI.

i Iure.] s. eo. lib. de hære. cap. 2. & c. statutum 2.

Glo. seq. quærit, & opponit, quam determinat. ad quod vers. per contrarium, & soluit.

k Sententia.] s. eod. lib. de schismat. c. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradũ iure vel sententia damnata est vtraque linea masculina & feminina: ego non damnatus cum filia sic damnati contraho matrimoniũ, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien. s. eod. tit. in quibusdam. & dixit distinguẽdum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij vsque ad expressam lineã: aut ignoranter, & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolem legitimã: alias de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. s. de clan. despon. cum inhibitio. s. qui filij sint legit. ex tenore ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eum. c. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombard. quod dic vt not. s. de ser. non ordi. c. vlti. quod dicit de sciente, præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verum in ignorantia facti, scilicet ꝙ nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia nesciebam illum talem esse, sed ignorabam ꝙ ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc j. de reg. iur. iuris ignorantia. sed in ignorantia facti videtur ꝙ. sicut si quis credens ꝙ here cum libera, contrahat cũ serua: tamẽ filij sunt serui domini ancillæ. a Sed ibi non est mirum si ignorantiã non excusat: per quam ipsi domino fieret præiudicium si excusaret: sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

a Vide quæ dixi s. qui fil. sint legi. ex tenore, super 2. glo. Io. An.

FElici.] Diuiditur in nouem partes, quæ satis patent. Secunda in §. Quod si quis. Tertia: ibi, Præsenti. Quarta: ibi, Cum autem. Quinta: ibi, Illud. Sexta: ibi, Cæterum. Septima: ibi, Præmissis. Octaua: ibi, Si quis. Nona: ibi, Per hoc. Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septem faciens vnam partem, dicens, ꝙ tractat de insecutoribus Cardinalium, & eorum complicibus citra mortem: & hãc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam: ibi, Quapropter. Dicit Archid. ꝙ sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat s. eod. lib. de cen. felicis. Ioan. And.

Casus. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando; sed forte in loco honesto: vel insecutus est eum hostiliter; licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniendus? Respondet ꝙ ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, & sic efficitur intestabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum siue domus debent destrui, & nullo tempore debẽt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores nõ tenentur eis respondere, nec debita sibi soluere. Item si ab ecclesia obtineãt aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficijs: ita ꝙ ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotẽ vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem: an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Rñdet ꝙ sic: Nã dicit Romanus Pontifex, ꝙ ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus

ipsius quibuscunque beneficijs & dignitatibus, etiam si esset præsul tus dignitate episcopali, vel alia maiore aut minore dignitate: & vlterius factus est incapax cuiuscunque beneficij ecclesiastici decætero obtinendi in ecclesia: & non solum efficitur talis filius vel nepos incapax beneficiorum ecclesiasticorum, sed etiam quoruncunque officiorum publicorũ vel seculariũ: nec potest admitti ad testimonium. Postea dicit Romanus Pontifex, ꝙ non solũ persequentes & detinẽtes vel insecutores Cardinalium puniũtur prædictis pœnis, sed vltra has pœnas incurrũt ipso facto sententiam excõicationis, à qua nõ possunt absolui, nisi à solo Papa. Et hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta in articulo mortis: nam tũc possent absolui etiam à simplici sacerdote, præstita tñ prius sufficienti cautione & idonea, ꝙ ipsi facient pœnitentiã, quæ eis imponetur pro huiusmodi excessu. Sed quid si aliquis non perpetrauit istos excessus circa personas Papæ, vel Cardinalium; verũ tamẽ dedit consilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis, an sit aliqua pœna puniendus? Rñdet ꝙ sic: quia erit puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis secundũ exigentiam criminis. Sed ponamus ꝙ aliquis non tenuit Cardinalẽ, neque illum fuit insecutus, sed in odium ipsius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de suis familiaribus: vel etiam fuit aliquis qui hostiliter insecutus est aliquos clericos: nunquid est puniẽdus aliqua pœna? Certe sic: nam iudex illos punire debet secundũ sui criminis exigentiam. Postea Romanus Pontifex in fine ostendit quas pœnas debent pati illi, qui occidũt Cardinales: & ꝙ iudices seculares vltra istas pœnas in hoc capitulo contentas debent istos malefactores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel incarcerantes punire pœnis legalibus, secundum ꝙ leges ciuiles disposuerunt. Item præcipit Papa hanc constitutionem obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit. sequitur textus. [*Læsæ maiestatis.*] Crimen læsæ maiestatis committit non solum machinans in mortem principis, sed etiam machinans in mortem suorum consiliariorum sibi assistẽtium. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. ideo machinans in mortem Cardinalium, est reus istius criminis. [*Diffidatus.*] & sic auctoritate istius cap. constituitur iustum bellũ inter ipsum criminosum & Christianos respectu Christianorum, non autem respectu sui. [*Intestabilis.*] actiue & passiue. id est, non possit facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, vt sequitur. [*Desertæ.*] id est, debent manere in perpetua ruina, vt sit perpetua memoria de ipso, vt sequitur. [*Postulandi.*] Nam aduocatus esse non potest infamis: quia aduocandi officium, est laudabile officium. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorum iudiciũ. Secus est de officio procuratoris. Nam infamis potest esse procurator. [*Dispensationis.*] quædam cõminatio: nam Papa non potest sibi imponere legem. [*Incurrat.*] Et iste est casus specialis, in quo quis incurrit ipso facto sententiam excommunicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter contra. cap. si quis suadente. decimaseptima q. 4. [*Accensis.*] & extinctis: ac in signũ maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. [*In mortis articulo constituti.*] Nam in articulo mortis possent absolui a simplici sacerdote. [*Idoneæ.*] id est, cauere debent quod æquo animo sustinebunt pœnam sibi imponendam. [*Non negetur.*] licet dictum sit, ꝙ nullus debet sibi in iudicio respondere: tñ impleta pœnitentia poterit prosequi iniuriam suam, vel suorum, vel pro contractibus post pœnitentiam celebratis poterit conuenire suos debitores. [*Suadebant.*] Dictum fuit s. quod non solum committentes prædicta puniuntur iam dictis pœnis: sed etiã eorum posteriores descendentes per lineam femineam. Sed quid de linea transuersali, vt sunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnam extendere ad collaterales? Dicit ꝙ sic: sed collaterales non incurrunt pœnam ipso facto. [*Ediderunt.*] l. si quis in hoc genus sacrilegij. C. de episc. & cleric. [*Primata.*] vult dicere si delictum sit perpetratum: immediate debent eps & rectores ciuitatis insurgere cõ tales, secũdum quod leges ordinauerunt, vt in dict. l. si quis. alleg. Et si non fecerint, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis, & vltra debẽt priuari sede epali, vel archiepiscopali. & nihilominus sit interdicta ciuitas.

† Vide processũ bullæ in cœna Domini. §. 11. & de materia textus Hieronymum de Torres cõsi. 10 quodam, quod reperies in fine consiliorum Antonij de Butrio.

Vide Decium in c. 1. de offic. delegati.

† Diffidare. & bannire quid significet, docent Angelus & Perusio cõsil. 2 §. Geminianus in c. 1. de homicid. lib. 6. & Petrus Goldofredo I Auth. Gazarus c. de hæret.

Felicis † recordationis Honorij Papæ iij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes [b], quibusdam additis & detractis [c] de cõmuni fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: Vt si quis deinceps in hoc sacrilegij [d] genus irrepserit, quòd sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem [e] fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit [f], aut ceperit, vel socius [g] fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factũ ratũ habuerit [h], aut cõsilium [i] dederit vel fauorem [i], aut postea receptauerit [k], vel defensauerit scienter eundẽ: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus †, nihilominus & bannitus: sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus, minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant † habitationes eius desertæ: & vt non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quidquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua [l]. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus eccle-

Prima glo. summando diuidit.

a [*Felicis.*] In prima parte punit Bonifacius insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios vsque ad §. *Quod si quis*, vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vsque ad §. *Præsenti*. ibi ipsis insecutoribus pœnã addit vsque ad §. *Cum autem*. ibi ponit quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant, & quid per absolutionem consequantur vsque ad §. *Illud*. vbi tractat de nudis consiliarijs vel simpliciter fauentibus huic crimini vsque ad §. *Cæterum*. vbi ad collaterales permittit has pœnas extendi vsque ad §. *Præmissus*. ibi ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares Papæ, vel Cardinalium vsque ad §. *Si quis*. vbi ponit de occidẽtibus Cardinales vsque ad §. *Per hoc*. vbi dicit nihilominus potestates seculares pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

† Psal. 68

b [*Inhærentes.*] ad idem s. de iura. calum. c. 1. cum si.

c [*Detractis.*] ad idem s. in proœmio huius lib.

d [*Sacrilegij.*] quod tanto maius esse censetur, quanto persona quæ patitur maior est. de pœniten. dist. 1. aut facta. C. de episco. & cle. l. si quis in hoc. & j. eo. §. præmissis. [Alleg. Archidia. quod no. 22. quæstio. 5. cap. 2. & quod habetur ea. causa. q. 1. mouet.] De multiplici sacrilegio tractatur 17. quæstio. 4. cap. sacrilegium. & cap. sequentibus.

ADDITIO. Et notatur s. eod. cap. sacrilegium. & quamplures ipsius species ponit hic Archid. quem vide. Ioan. And.

e [*Cardinalem.*] Contra percutientes, capientes, & bannientes episcopos prouisum est hodie per clement. de pœnis, si quis suadente.

f [*Percusserit.*] Hoc intelligo in illo, qui non iure hoc facit, quia non se defendendo: tunc enim cessaret pœna. s. de homi. significasti 2. de sent. excom. si vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4. qui peccat.

g [*Socius.*] Cum enim eum comitetur per facinus, pari pœna punietur. C. de episco. & cleri. l. sed quemquam. in fi. & de hoc. 2. q. 1. notum. & s. de offic. deleg. cap. 1. s. de senten. excom. quantæ. 23. q. vlti. cap. vlti.

Glo. seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.

h [*Ratum habuerit.*] Intellige hoc si eius contemplatione vel nomine sit factum, vt j. de reg. iur. ratum quis. & j. de sentent. excom. cum quis. 2. respon. Alij [a] contra, dicentes hoc speciale, ꝙ pœna locum habeat in ratificante, licet non fuerit suo nomine gestum. sed credo standum regulæ.

[a] Vt Ioan. Monac.

ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe prosequitur.

i [*Fauorem.*] non nudum nec simplicem: quia de illis ostendet j. §. illud. [Idem Archid.]

k [*Receptauerit.*] pari enim pœna sunt puniendi pessimi receptatores, sine quibus delinquentes diu latere nõ possunt. ff. de recep. l. 1. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. nisi [a] essent consanguinei vel affines. ff. eo. tit. l. 2.

[a] Excipit à paritate pœnæ. nã vt dicit lex illa non absoluuntur, nec tam seuere puniuntur extranei. Io. And.

Glo. seq. recitetur per contrarium.

l [*Damnentur & sua.*] regulariter contra: quia bona damnatorum transeunt in hæredes, & non in fiscum. C. de bonis damnatorum. Authent. bona. sed hic fallit in hoc crimine læsæ maiestatis. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. & est canonizata. 6. quæstione capitul. quæro ergo. §. verum. & in crimine hæresis supra eodem libr. de hæreti. cum secundum. & in casibus ibi positis.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. ꝙ propter immensitatem criminis non putat locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdict. & relegat. quæ distinguit inter paterna & acquisita. Ioan. And.

a [*Dispensat.*]

a ¶ *Disponant.*] illis nõ vocatis, etiam si de facto possiderent. s. eod. libro de præben. licet 2. & hoc sonat versi. libere. s. positus.
b ¶ *Per rectam lineam.*] De collateralibus enim tractat j. §. cæterum.
c ¶ *Pontificalem.*] Aliàs enim tales non includebãtur, nisi fuisset de ipsis expressum s. de con cess. præbẽ. dilectus. ad idem s. eod. libro de hereti. Inquisitores. & j. de sentent. excom. quia periculosum. Ioan. An.
d ¶ *Virili.*] Intelligebatur nisi aliud fuisset expressum s. c. proxi.
e ¶ *Beneficium.*] De dignitate supra dixerat, hic de beneficio dicit idem.
f ¶ *Insecutione.*] De percussione & captione non erat dubium: sed de insecutione hic specialiter statuit hæc pœna.

† In vulgatis codicib. legitur, notorie.

ADDITIO. Et facit ad not. de pænit. distin. prima. si quis pulsatus. cum enim in specialẽ pœnã hoc inducatur. quod insequens sit excom municatus: eius cõtrium est regulare, quòd insequens & vibrans non tamen percutiens clericum, excommunicatus non fit, & idem Archi. 16. q. 4. sicut qui. Ioan. And.

† Aliàs, ascensus

† Aliàs, omnino

¶ *Gloss. seq. quæstionem soluit.*
g ¶ *Vicinarum.*] Quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquendum. & possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. s. de rescr. nonnulli. vel legales. s. eod. lib. de præbẽ. præsenti. §. locati. vel non distantia vltra vnã dietam. s. eo. lib. de rescri. statutum. vel infra prouinciam. s. de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.
ADDITIO. Vel infra finitima & propinqua, secundum Archi. facit pro eo de pœn. si quis suadente. versi. quod si terra. in cle. ipse autẽ alleg. 2. q. 5. si eps. 65. dist. c. si. Ioan. And.

† Loca vicina quæ dicatur vide per Alexan. consi. 97. lib. 3.

† Aliàs, nũtientur

h ¶ *Articulo.*] simile 17. q. 4. si quis suadente. de offic ord. c. pastoralis. cum similibus. Ioan. And.

† Quoniã in mortis articulo nulla est reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunque peccatis & censuris absol-

i ¶ *Et idonee.*] scilicet per pignora vel fideiussores. ff. man. l. si mandato. §. Paulus respondit. aliàs verbum cautionis nudã promissionẽ continet. C. de ver-

sijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quæ sic libere ad ecclesias reuertantur, quod ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponãt[a]. ¶ Quod si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam[b] descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio, etiam si põtificalem[c] adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure priuati: ipse promotionis omnino sublata. Nulli preterea talium filiorum atque nepotum ex virili[d] sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi negata facultas: sit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In iudicijs eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus; sit ad beneficium[e] vel officium ecclesiasticũ denegatus accessus † ; & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni † spe dispensationis adempta. ¶ Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, vt ex insecutione[f] prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua cõtumacia perdurarint, singulis diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnõ ciuitatum & dioecesum vicinarum[g] † excommunicati publice denuntientur † ; nec ab alio, quàm à Romano Pontifice, possint absolutionis beneficium obtinere: nisi dũtaxat in mortis † articulo[h] constituti. ¶ Cũ autem fuerint absoluendi primo sufficienter & idonee[i] caueant, quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pænitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur: ituri postmodũ vltra[k] mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licẽtia, vt suam & suorum iniuriã prosequatur[l]: & debitorum illorum, quæ cõtracta fuerint † de postmodum acquisitis[m] repetitio non negetur. ¶ Illud autem non duximus omittendũ, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici[n] fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium possit[o] extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione contẽtas circunspectio Romani Pontificis, prout circunstantiæ rationabiles suadebunt. ¶ Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, vt si quisquam aliquo prædictorum[p] excessuum quemquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinaliũ afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo excessu respondẽte, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet[q]. ¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalẽ (quod absit) vel dederit causam[r] mortis: vltra quàm præmissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quod cõtra vitæ subsidium mortis solatium inuocet, viuens pœnæ nõ culpæ, vindictæ speculum non offensæ. ¶ Per hoc quoque secularibus Potestatibus non adimimus[s] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici princi-

bor. signi. sancimus. sed si hoc casu sufficiẽtem cautionẽ dare non posset, dabit iuratoriã: vel cauebit sub hypotheca suarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. & ff. vt leg. no. caue. l. filio. in fin. & facit quod dixi s. eod. lib. de vsu. ca. secundo. & quod not. s. de dote post diuor. restit. per vestras. Ioan. And.

vere possunt. ita cõcilium Tridẽt. sessio. 14. cap. 7. de casuũ reseruatione.

k ¶ *Vltra mare.*] & si Christiani nihil haberent vltra mare, esset hæc pœna in aliam cõ mutanda. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. 2. responso. ff. ad l. Pompe. de parri. l. pœna.

† Aliàs, fuerunt.

ADDITIO. Idẽ Archidiacon. allegat not. 82. distin. presbyter. de vo. cap. 1. Ioan Monac. dicit idem. & alleg ff. de admini. re. ad ciui. perti. legatum. Io. An.
l ¶ *Prosequatur.*] 4. q. 6. omnibus.
m ¶ *Acquisitis.*] quia prius acquisita erant confiscata.
ADDITIO. Ad hoc ff. mand. si mandauero. §. si is cuius. Io Monac.
n ¶ *Simplici fauore.*] nudum consilium, vel simplex fauor intelligitur illius qui ad maleficiũ faciendum nihil adijcit †.

† Aliàs ita: nihil adducit.

o ¶ *Possit extendere.*] quædam iudicatio. si. s. eod. lib. de rescr. cap. si. nam & præter hanc permissionem Papa eo modo id poterat, cum non habeat imperium par in parem. s. de electio. innotuit. Io. And.
p ¶ *Aliquo prædictorũ.*] scilicet insecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horũ criminum.
q ¶ *Coercet.*] s. de vita & honest. cleri. vt clericorum.
r ¶ *Causam.*] proximã, non remotam; quod dic vt s. de hom. de cætero. de testibus. sicut. [Idem Archid.]
¶ *Glo. seq. alleg. vnam con cor. obyc. & soluit, & arguit.*
s ¶ *Adimimus.*] concor. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi primo per ecclesiasticum iudicem, secundo per secularẽ quis punitur, & sic in casu nostro propter criminis horrorẽ †. est enim regulariter secus vbi criminaliter agitur. s. de accusat. de his. vbi de hoc, & secunda q. 5.

† Aliàs loquendo de laicis, videtur esse ordo connectẽdus. 17. q. 4. de presbyterorũ. 23. q. 5. sũt quædam. Ioan. And.

q. 5. habet hoc proprium. sunt enim paria, aliquem esse absolutum vel condemnatum, & soluisse. ff. de except. rei iud. si quis cum totum. §. plane. & facit hæc decre. ad id quod not. s. de iud. at si clerici. in glo. penult.

Glo. seq. alleg. duas concor. & specialiter duas rationes reddit.

a *Priuata.*] simile 2 5. q. 2. ita nos. & s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas 1. excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: si enim ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiā inferiores ecclesiæ: cum totius orbis eps sit Romanus Pōtifex. & ptęterea ibi promptiorē habemus iudicem, scilicet Papam, qui huic rei potest adhibere remedia, & pœnas imponere. ad hoc optime C. de ijs. qui ad eccl. confug. l. vlt. in principio.

1 Alleg de hæreti. ad abolendā. In fi. sedibi non est priuata, sed priuari iubetur. Ioā And.

pes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponēte Domino caput est & magistra) casibus istis subijcitur? si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa, lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem nō fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius infra mēsem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia præter vrbē, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata [a], & nihilominus remaneat interdicta.

DE PÆNITENTIIS & remissionibus

Dictum fuit supra tit. proxi. de pœnis imponendis in foro contentioso: nunc autem dicendum est de pœnis imponendis in foro pænitentiali: verū quia pœnæ in foro pænitentiali remittuntur per pænitentias & remissiones: ideo post rubricam præcedentē annectitur rubrica de pænit. & remiss. Quæritur quæ pœna veniat imponenda pro quolibet peccato mortali? Dicendum quòd licet olim illa pœna esset taxata à canonibus: tamē hodie istud est relictum arbitrio confessorum seu presbyterorum, in c. Deus qui. eod. tit. in antiq. tamen non debet confessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pænitentia: quia pænitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri, & non pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte. de consti. in anti. & c. Quintauallis de iureiur. in antiq.

Continuatio domini Heliæ.

R *Omana.*] Sunt tria dicta: Primū & tertium inhibitorium: Secūdum commissorium: ibi, *Super benigna*. Tertium: ibi, *In concedendis*. Ioan. And.

Licet archieps possit remissiones seu indulgentias concedere non solum ijs qui sunt in diœcesi sua particulari, sed etiam illis, qui sunt in tota sua prouincia: non tamen potest excedere numerum indulgentiarum sibi à iure taxatum.

CASVS. Cum ecclesia Rauen. magnis ædificijs & structuris indigeret: archieps Rauen. videns q fructus ecclesiæ Rauen. non sufficerent pro isto ædificio complendo, voluit mittere quęstores per totam suam prouinciam pro colligendo eleemosynas fidelium: & vt Christi fideles essent magis inclinati ad dandum & contribuendum illi ecclesiæ, voluit ipse eps eis impertiri de thesauro ecclesię, remittendo partem pænitentiarum iniunctarū omnibus & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complendū: sed timens q suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officium quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis diœcesibus: vtrum possit? Rńdet q non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducāt populum ad porrigendum manus adiutrices pro isto opere pio complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerum dierum poterit indulgere archiepiscopus, vtrum possit dare indulgentias pro libito suæ voluntatis? Rńdet q non: sed solum secundum q est statutum in concilio generali in cap. cum ex eo. eod. tit. in antiq. videlicet remissionem xl. dierum. & in hoc æquiparantur epi & archiepiscopi: nam eps potest similiter concedere xl. dies indulgētiarum. Not. q carens iurisdictione, non potest cōmittere potestatem citandi sibi non subditos: nam hic archieps non est iudex subditorum suffraganei: ergo non valet talis commissio. Not. q licet archieps non habeat iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum in foro contentioso, & hoc in prima instantia: tamē in foro pænitentiali potest exercere iurisdictionem, eis concedendo remissiones & indulgentias. Nota q licet subditi suffraganeorum archiepiscopi admittant quæstores ipsius archiepiscopi, non propter hoc efficiuntur de iurisdictione archiepiscopi: ita q eos poterit punire: secus si mitteret nuntios pro exercendo iurisdictionem suā contentiosam: quia tunc posset punire impedientes iurisdictionē suam. s. tit. proxi. cap. 1.

TITVLVS X.

De pænitentijs & remissionibus.

Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentijs non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

CAP. I.

Romana Ecclesia: & infra. Quæstorib' [†] autem fabricæ [b] Remeñ. ecclesiæ, Remensis archiepiscopus, seu eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiæ subditos (quos ijdem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt super hoc [c] compareāt coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem [d]. Super benigna vero ipsorum [e] receptione, ac subuentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remensis prouinciæ [f] charitatiue monere [g]. In concedendis quoque indulgentijs nō ex-

Nota si quæstores veniant ad ecclesias parochiales pro petendo & colligendo charitatiua subsidia fidelium, si rectores ecclesiarum parochialium nolunt eis permittere vt declarent indulgentias suas, & vt conuocent populum: ipsi sunt puniendi. & hoc verum, dummodo isti quæstores compareant debito modo cū litteris Apostolicis, vel diœcesani loci: & hoc quando faciunt quęstū p alijs: secus si p se. c. cū ex eo. eod. ti. in ant.

† Prædicatores quæstuarios [illegible] sustulit cōcilium Tridēt. sessio. 5. de reformat. c. 2. in fine. & sessio. 21. de reforma. cap. 9.

Not. q archiepiscopus non potest indulgētias concedere vltra numerum taxatum in concilio generali: videlicet in dict. c. cū ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi qui habent speciale priuilegium & indultum, vt possint concedere indulgētias vltra xl. dies: Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgētias vsque ad centum dies. Et dicit Pano. in dicto cap. cum ex eo, eod. tit. in antiq. q quando quis lucratus fuit indulgētias, est in arbitrio suo an velit interpretari istas indulgentias in hoc seculo, vel reseruare in futuro: vt ponamus q pro excessibus meis est imposita mihi pęnitentia, vt ieiunarem xl. diebus: episcopus contulit xl. dies indulgentiarum omnibus porrigentibus manus adiutrices ad tale opus: possum in hoc seculo accipere istos xl. dies vt non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnę sunt multo grauiores, quàm sint pœnæ huius seculi.

Primæ glossæ principium & finis respondet per quæst. vel obiectionem.

b *Fabrica.*] quia conferentibus ad opus fabricę dari solent remissiones: ideo de his quæstoribus in hoc tit. posuit. Quis autem teneatur ad opus fabricę, dic vt s. de eccl. ædi. c. 1. & c. de his. sed cū quarta fabricæ & clericorum subsidia non sufficiunt: fieri solet ad prædicta sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc s. eod. lib. de sta. reg. cap. vno, ad fi.

ADDITIO. Quarta fabricæ pertinet ad ordinationem episcopi. 12. q. 2. vobis & c. vulteranæ. 10. q. 3. vnio. vbi de hoc. secundum Archid. Ioan. And.

c *Super hoc.*] scilicet quod resistunt, vel parere nolunt.

d *Potestatem.*] sicut nec possunt foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt s. eod. lib. de offi. ordi. Romana.

e *Ipsorum*] quæstorum.

f *Prouinciæ.*] quasi velit notare, q indulgentia non prosit ijs, qui subiecti non sunt. quod dic vt s. eod. tit. quod autem.

g *Monere.*] & remissionum & indulgentiarum litteras concedere, vt s. eo. t. nostro Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorū. alij not. de offi. ordi. pastoralis. & 10. q. 3. c. 2.

ADDITIO. Dicit hic Archid. q confirmatus in episcopum non sacerdos, istas indulgentias concedere non potest. nec capitulum vacante

vacante sede. In contrarium alleg. ȝ. eod. lib. de sup. negl. præla. si episcopus. & c. ecclesiæ. vbi di ꝙ capitulum vacante sede administrat in spiritualibus. vide quod scripsi de excel. præla. accedentibus. in antiq. Ioan. And.

a ¶ *Remensis.*] vel alius quilibet. ȝ. eod. lib. de offi. ord. Romana. in fi. s. tit. prox. c. 1. in fine.

b ¶ *Generalis.*] s. eo. cũ ex eo. & si excesserit, non valet. ȝ. eo. cap. vltim. Ioan. And.

¶ Scilicet concilij Lateranẽ. sub Innocẽtio iij. c. 62. refertur in cap. cum ex eo. extra de pœnit. & remiss.

cedat Remensis[a] archiepiscopus statutum concilij † generalis[b].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Concessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. hoc dicit. Zen.*

CAP. II.

SI episcopus suo subdito[c] cõcesserit, vt sibi possit idoneum[d] eligere confessorem: ille, quẽ is elegerit, in casibus, qui eidem episcopo specialiter reseruantur[e] †, nullam habet penitus potestatem: Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus[f]. Nulla quoque potest cõsuetudine[g] introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere[h] valeat, qui eum possit soluere, vel ligare[i].

¶ Idem.

¶ *Decretalis, cum ex eo. in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. hoc dicit. Zen.*

CAP. III.

INDVLGEN-

S *Episcopus.*] Primo ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum in generali.* Secundo cõsuetudinem reprobat: ibi, *Nulla quoque.* Ioan. And.

¶ Si episcopus subdito suo contulerit facultatem eligendi confessorem doctum & idoneũ, qui eũ possit absoluere ab omnibus peccatis: non poterit confessor à casibus episcopalibus absoluere: nec valet consuetudo, vt quis pro libito suæ voluntatis sibi eligat confessorem.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 14. de sanctissimo pœnitentiæ sacramento, cano. 11.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap omnis vtriusque sexus. eo. tit. in antiq. licet olim omnes sacerdotes receperint eandem potestatem & missam, ita ꝙ nõ erãt parochiæ distinctæ. tñ propter quasdam diuisiones inter Apostolos & discipulos, & postea inter sacerdotes fuerunt diuisæ & distinctæ parochiæ, & territoria in foro pœnitentiali, sicut in foro contentioso.

¶ Item secundo est præsupponendum, quòd postquam fuit facta illa distinctio parochiarum, fuit ordinatum ꝙ quilibet teneretur cõfiteri proprio sacerdoti, & non alteri: & si alteri confiteretur, non teneret absolutio: quia sententia à non suo iudice, est nulla. cap. at si clerici. de iud. in antiq.

¶ Item tertio præsupponendum est, ꝙ quis dr̃ habere plures proprios sacerdotes, scilicet rectorem ecclesiæ parochialis, episcopũ legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Christianorum: & sufficit habere licentiam ab altero istorum: Mendicantes vero sunt delegati à sede Apostolica, per cle. super cathedram. de sepulturis, in clement.

CASVS. Cum haberem meum curatum suspectum ex certa causa: vel videbam imperitum, & nolebam sibi confiteri, accessi ad epm meum, vt daret mihi potestatem eligendi confessorem: vnde eps dedit mihi facultatem eligendi confessorem sub hac forma per verba generalia. Damus tibi facultatem eligendi confessorem idoneum, qui te possit & valeat absoluere de quibuscunque peccatis tuis: non tamen apposuit istam clausulam, etiam nobis reseruatis: vtrum per istam facultatem videatur eps dedisse licentiam absoluendi de casibus epalibus? Rñdetur quòd non: sed iste confessor meus habebit illam potestatem, quam haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ꝙ longo tempore fuit obseruatum, vt quilibet sibi eligeret confessorem pro libito suæ voluntatis: an valeat talis consuetudo? Respondetur ꝙ non. Not. ꝙ quis tenetur confiteri proprio sacerdoti: nec valeret ↄria consuetudo: & in hoc addit istud cap. ad cap. omnis vtriusque sexus. allegat. scilicet vt nõ valeat contraria consuetudo. Not. ꝙ eps est generalis rector suæ diœcesis, ideo potest concedere facultatem alicui, vt possit eligere suum confessorem: quia concurrit cum quibuscunque rectoribus suæ diœcesis. Not. ꝙ eps concedendo facultatẽ, vt possim eligere confessorem idoneũ, qui me possit absoluere de quibuscunque peccatis meis: non videtur dedisse potestatem eligendi confessorẽ, qui me possit absoluere de casibus epalibus. Sed q̃d de rectore parochiali? ponamus ꝙ meus rector parochialis dedit mihi facultatẽ eligendi confessorem idoneum: vtrum possim eligere simplicem sacerdotem, vel vtrum sit necesse vt eligam sacerdotem habentem simplicem potestatem, videlicet curam animarum? Respondetur ꝙ si rector meus parochialis det mihi simpliciter facultatem eligendi confessorem, tunc non possum confiteri simplici sacerdoti: sed requiritur ꝙ talis habeat curã animarum. Sed qñ meus rector dat mihi licentiam confitendi tali sacerdoti, quem sibi nomino, tunc possum tali sacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. cap. si. de offi. & pote. iu. deleg. in antiq. cap. omnis vtriusque sexus. allegato. Not. ꝙ potestas dandi licentiam confitendi peccata, dependet à superioritate: vnde concedens debet esse superior illius, cui concedit. ad hoc eod. tit. omnis. Nota finaliter, ꝙ habens auctoritatẽ eligendi confessorem, debet eligere idoneum: & si non eligit idoneum, vr̃ esse in culpa. Dominicus.

¶ *Glo prima. exponit, quærit arg. negatiue, & soluit contrarium.*

c ¶ *Suo subdito.*] puta archidiacono, archipresbytero, abbati, priori, vel similibus personis, quæ immediate subsunt episcopis. Quid dicemus de inferioribus, puta laicis parochianis certæ parochiæ: nunquid illis eps potest licentiam dare, vt sibi confessorẽ eligant? Vr̃ ꝙ non. ȝ. eod. omnis. de pæni. dist. 6. placuit. de paro. nullus. Dic ↄ: quia quilibet de diœcesi potest recurrere pro pœnitentia, & ad proprium sacerdotem, & ad epm, vel archipresbyterum cathedralis ecclesiæ: qui quo ad hoc est vicarius episcopi: vt ȝ. de offi. archipresby. officium. [vide quod ibi dixi.] Vnde credo ꝙ sufficiat alterius licentia: scilicet vel epi, vel parochialis sacerdotis. ADDITIO. Vide quod not. in cle. de priuileg. religiosi. in glos. puto. Ioan. And.

¶ Idẽ Pet. de Ancha. & expresse Do. Phil. secundum quem benefacit. de. dudum §. in ecclesiis de sepul. c. quęcũque 10. q. 1. c. licet. supra de ser. doctores in cap. omnis vtriusque sexus.

d ¶ *Idoneum.*] qui sciat circũstantias considerare, & diuersis medicamentis vti ad sanandum ægrotum. s. eod. omnis. de pæ. dist. 6. qui vult. de homicidio. sicut dignum.

¶ *Glo. seq. quærit qui sunt casus, & octo exprimit.*

e ¶ *Reseruantur.*] sed qui sunt isti casus? Dic ꝙ absoluere excõmunicatos maiori excõicatione, non competit simplici sacerdoti, sed epo, vt s. de sent. excom. nuper. Imponere pœnitentias blasphematoribus Dei & Sanctorũ. ȝ. de cle. male. c. 2. sortilegis. ȝ. de sortile. c. 2. Commutatio quorumlibet votorum, vt ȝ. de vot. & vo. redemp. c. 1. Dispositio male ablatorum incertorum vel certorũ, qñ non extant hi quibus faciẽda est restitutio. ȝ. de Iudæ. cum sit. [Et ibi hoc tenet Host. secundum Archi. Contra s. eod. lib. de testa. cap. 2. vt ibi dixi super ver. libere.] Pœnitentia matrimoniorũ clandestine contractorum, vel contra interdictum ecclesiæ per episcopos solet imponi. s. de clande. despon. cum inhibitio. & de matrimonio contracto ↄ interdictũ eccle. c. 1. & vlti. Solent epis reseruari pœnitentiæ omnium publicorum enormium criminum, oppressionis filiorum ex proposito vel ex casu, cuiuscunque homicidij, falsi testimonij, vel falsi instrumenti, periurij, incestus, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. ad hoc 50. dist. miror. & c in capite. 33. q. 2. quicunque. cũ similibus casibus, vt not. Host. in sum. huius tit. §. cui confitendum sit, in fin. 2. colum. ADDITIO. Vide per Ray. in sum. huius tit. §. item nunquam parochialis. per Guli. satis in repertorio. eod. tit. §. sequitur videre. Io. Monac. tract. in decre. super cathedram. hodie innouata in cle. de sepul. dudum. & vide quod ibi not. ver. per huiusmodi. in glo. hoc intendit. Ioan. And.

¶ Casus Episcopis reseruatos referunt communiter Summarum cõpilatores.

f ¶ *Concessurus.*] vt ȝ. de reg. iur. in generali. cum suis concor. ad idem s. eo. lib. de offi. vica. c. vlti.

g ¶ *Consuetudine.*] est enim onerosa ecclesijs: ideo non valet. s. in antiq. de consuetu. c. 2. & ex ea frangitur ecclesiasticæ disciplinæ neruus. supra de consue. cum venerabilis. etiam esset hoc ↄ obediẽtiam principis præscribere: quod esse non potest. ȝ. de præscript. cum non liceat.

h ¶ *Eligere.*] epi, & archiepi, & superiores, & inferiores ab epis exempti, habent à iure licentiam ꝙ idoneum confessorem sibi eligunt: qui potest eos soluere & ligare. ȝ. eod. tit. c. vlti.

i ¶ *Ligare.*] ideo dixit: quia cuicunque volo possum confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animę consilium: sed ille non potest ligare vel soluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: ꝙ possumus ei confiteri, sed ipse non potest soluere: quia non habet claues. de pœ. dist. 1. quem pœnitet [ver. tanta. & eadem verba habentur dist. 6. cap. 1. post princi.] Et not. de offi. ordina. pastoralis. Ioan. And.

I *Ndulgentiæ.*] Quia breue est, non diuiditur, & se summat.

¶ Et dicit Archid. ꝙ quandoque indulgentia demonstrat remissionem pœnæ. 2. q. 3. c. si. in fi. Quandoque concessionem gratiæ. ȝ. vt lit. pen. c. fin. de priuil. dudum. Quandoque dispensationem. 77. dist. c. vlti. in fi. & ȝ. de elec. dudum. Quandoque ius commune. 33. q. 2. interfectores. & 35. q. 3. de incestis. vtrobique de hoc. Quandoque ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur; indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est. Ioan. And.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat concilium generale, non valent indulgentiæ. hoc dicit.

CASVS.

tiæ [a] †, quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus, vel aliis quibuscunque casibus [b] conceduntur: vires non obtinent [c], si statutum excesserint cōcilij [d] † generalis.

TITVLVS XI.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

¶Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrāt vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

CVm† me-

CASVS. Certum est, q̄ epi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarum: quia aliqui erant ita largi, q̄ claues ecclesiæ contemnebantur: vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesiæ omnes qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur vnum annum indulgentiarum: sed aliàs nō possent epi concedere nisi xl. indulgentiarū dies. Sed ponamus q̄ eps aliquis fecit cōtrariū: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarum: vtrum valeant dictæ indulgentiæ? Respondet Romanus Pontifex q̄ nō. Sed quomodo intelligitur q̄ non valent indulgentiæ? Rńdet glo. q̄ non valent in eo q̄ excedūt: quia numerus dierum est separabilis. & in separabilibus vtile p̄ inutile non vitiatur: sed in numero quem non excedunt, valent dictæ indulgentiæ. Dominicus de sancto Geminiano dixit, quòd non valent etiam in eo, quod excesserunt in ignominiam ipsorum eporum, qui excesserunt conciliū generale, ipsum contemnendo. sed Panor. dicit q̄ valent vsque ad numerum taxatum. Not. primo arg. q̄ est licitum allegare sine certa determinatione quotæ legis vel canonis. de quo per Io. And. in c. vestra. de coha. cle. & mul. Not. secundo arg. q̄ factum contra legem prohibentem, est nullum: licet non sit appositum decretum. Dominicus.

[a] Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 26. art. 3.

[†] Scilicet Lateranē. sub Innocentio iij. cap. 62. & refertur in cap. cū ex eo. extra. de pœnit. & remis.

¶ *Prima glo. dicit quid declarat.*

a ¶ *Indulgentiæ.*] Declarat opinionem not. ī. eo. tit. cum ex eo. Et reprobatur opinio Io. & Ber. ibi not. & approbatur opinio Hostiē.

b ¶ *Casibus.*] ad pia opera: puta ædificationem vel reparationē ecclesiæ, refectionem vel ædificationem pontium vel viarum, sustentationem hospitalariorum, vel similia.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit per tres rationes: ponit opinionem contrariā, cuius rationi respondet.*

c ¶ *Non obtinent.*] quid dices: nunquid saltem, in eo q̄ poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur q̄ sic: quia regulariter vtile per inutile non vitiatur. ī. de reg. iur. vtile. ibi vide. arg. de hoc pro & contra. Præterea hæc est quædam liberalitas: & in liberalitatibus vel donationibus dicimus q̄ tenent pro parte vsque scilicet ad legitimum modum, & in residuo non, vt C. de dona. l. sancimus. 12. q. 2. si quos de seruis. Præterea hic agimus de re separabili, scilicet de numero dierū: vbi non vitiatur vtile per inutile. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § Trebatius. [Vide de censi. cum Apostolus. super glo. quid ergo.] Et hoc verum puto [f]. Alij contra. [scilicet Io. Mo.] dicentes indulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud, 11. q. 3. priuilegium. cum similibus. sed non est verum, q̄ qui abutitur priuilegio, perdat illud, licet mereatur perdere. sic dicit cap. vnde principis erit æstimatio. quod dic vt not. Innocen. ī. de deci. suggestum.

d ¶ *Concilij.*] generalis. ī. eod. cum ex eo.

[f] Idem Archi. qui & alle de despō impu. c. vnico. § 1 in fi. eo. lib. 11. q. 5. qa lo 17. q. 4. quesiti. & 1. q. 1. non ne de consecrat. dist. 1. si nō sanctificatur. in fi. & qd ibi not Ioan. And.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS, suspensionis, & interdicti.

[a] *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de pœnis delictorum imponendis tam in foro pœnitentiali, quam contentioso: verum quia excommunicatio est pœna delicti, cum profertur à iure; quandoque est pœna contumaciæ, cum profertur ab homine: ideo annectitur rubrica de sententia excommunicationis: & quia sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur rubrica suspensionis & interdicti.*

CVm *medicinalis.*] Primo ponit procemium: Secundo statutum circa excommunicationem faciendam: ibi, *Quisquis.* Tertio pœnam non seruantis: ibi, *Si quis.* Quarto aggrauat vel pœnas addit: ibi, *Superior.* Quinto, statutum prorogat ad suspensionis & interdicti pœnas: ibi. *Et hoc eadem.* Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, *Caueant.* Ioan. And.

[b] Idem Ioan. Mo. sed. Host. diuidit in septem de secunda faciens duas Ioan. And.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali apud Lugdunū congregatis expositum, q̄ nonnulli prælati sæpe suos subiectos indiscrete excommunicabant: & licet excōicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tamen tendebat ad mortem: propter quod fuit supplicatum, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo statuit & decreuit concilium, vt iudices ecclesiastici decætero sint discreti in proferenda sententia excommunicationis: Et inter cætera statuit, q̄ nullus prælatus excōmunicet subditum suū, nisi subsit causa rationabilis: & proferat sententiam in scriptis: non autem simplici verbo seu verbotenus. Et in illa sententia exprimat causā propter quam illum excōmunicat, vt appareat an illa causa sit iusta vel iniusta: & vtrum sit digna excōmunicatione. Item decreuit concilium, vt si excommunicatus petat tradi sibi copiam sententiæ excōmunicationis, quòd excommunicator hoc facere teneatur infra mēsem, si fuerit requisitus. Sed ponamus q̄ aliquis iudex ecclesiasticus non seruauit tenorem huius capituli: quia protulit excommunicationem simplici verbo seu verbotenus, vel etiā protulit in scriptis: sed non expressit causam rationabilem dignam excōicatione: vel noluit tradere copiam excōicationis ipsi excōicato petenti: an sit puniendus aliqua pœna? Rńdet Romanus Pontifex, q̄ statuit cōcilium, q̄ dicta sententia excōicationis tamquam iniusta relaxetur sine difficultate, id est, sine aliqua cautione de stādo iuri, & sine expensis: etiam excōicator condemnabitur excōicato in expensis occasione iniustæ excōicationis factæ. Item vltra hoc ipse excōmunicator erit suspensus ab ingressu ecclesiæ per vnum mensem: & si durante illo mense se ingerat diuinis, incurrit irregularitatē, à qua non poterit absolui, nisi per solum Papam. [*Medicinalis.*] quia plures rubore confusi eo q̄ vident se vitari ab alijs, & priuari legitimis actibus, reuertuntur ad bonum obedientiæ: & sic excōmunicatio retrahit excommunicatum à peccato ad bonum obedientiæ. [*Contemnat*] licet excōicatus sit in peccato: tamen si contemnat excōicationem, eius peccatum aggrauatur. [*Scriptis.*] si proferatur sententia sine scriptis, tenet sententia: aliàs non absoluetur excōicatus. & tamen dicit littera, q̄ superior eum absoluet: ergo erat excōicatus, tamen excommunicatio erat iniusta: ideo punitur excommunicator, vt sequitur. [*Expresse.*] oportet q̄ excōicator exprimat causam expresse: & non sufficit dicere, talem Titiū causis rationabilibus in his scriptis excōicamus: sed requiritur, q̄ exprimat causam, propter quam illum excōicat: puta quia talis fuit contumax, & sua exigente contumacia in his scriptis excommunicamus. vel sic dicendo: Talis recusauit facere tale quid, licet fuerit debite monitus: quare ipsum in legendo scriptis excommunicamus. [*Publicum instrumentum.*] istud non est de necessitate, sed de consilio. si excōicatus petat copiam excommunicationis, vt petat confici instrumentum, vt si excōicator negaret se requisitum esse, q̄ excommunicatus possit probare requisitionem. [*Animaduersione.*] id est, pœna arbitraria, ex quo non est iure taxata. [*Fulminare.*] hoc est proferre indeliberate & indiscrete: sed quando plene deliberat cum discretis, dicitur proferre. Et hæc est differentia inter fulminare excommunicationem & proferre: tñ vnum sæpe ponitur pro reliquo [*Obseruari.*] id est, vt proferatur in scriptis: apponatur causa rationabilis, & detur copia. [*Sanctiones.*] immo efficiuntur irregulares. Not. primo ex isto c. q̄ iudex ecclesiasticus debet esse discretus in proferenda excōicatione: & debet exercere officium corrigentis & medentis: ideo si iudex ecclesiasticus videat subditū suum non curare de excommunicatione: & sic videt excōicationē non proficere: non debet bonus iudex illum excommunicare sana conscientia: sed debet in eum exercere aliam pœnam, scilicet captionem personæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex debet in contumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de sancto Geminiano, q̄ si iudex ecclesiasticus ignorans conditionem contumacis illum excommunicauerit, & videt q̄ excommunicatio non proficit: quia excōicatus non curat de excōicatione: debet illum absoluere inuitum, & communioni ecclesiæ restituere: licet beneficium absolutionis regulariter non conferatur nisi pœnitenti: & dicit beatum Thomam hoc tenere. Not. vlterius, q̄ sententia excōicationis debet proferri in scriptis:

† Vide concilium Tridēt. sessio. 25. de reforma. c. 3. Et cur excōmunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Ioānes Roffensis aduersus Lutherum art. 2. & Costarruuias in cap. alma mater. de sen. excom. ll. 6. in initio.

ptis: tñ istud non est de substantia excõicationis, sed est de iustitia: Nam teneret excõicatio, etiam si non esset lata in scriptis: Secus esset de sententia diffinitiua: quia de substantia sententiæ diffinitiuæ est, ꝙ feratur in scriptis: aliàs non valeret sententia, nisi in causis summarijs, in quibus valet sententia: licet nõ feratur in scriptis. l. 1. vel 2. C. de senten. ex breui. recit. in Auth. nisi breues. eod. tit. in cle. sæpe. de verb. sig.

Not. ꝙ excõicator debet in excõicatione inserere causam propter quã excõicat: & in hoc differt sententia excommunicationis à sentẽtia diffinitiua: quia in sententia diffinitiua non tenetur iudex exprimere causas mouentes ipsum ad sententiandum: licet sit honestum vt illas exprimat. Not. ꝙ excõicator tenetur infra mensem tradere exemplum excõicationis excõicato si requiratur. Idem dicẽdum est de alijs actis causæ: videlicet vt exẽpla tradantur parti: originalia tñ debent remanere apud notarium. cap. quoniam ꝯ falsam. de proba. Not. ꝙ sententia excõicationis lata sine scriptis, vel sine causa rationabili expressa, tenet de mero iure, licet sit iniusta. Hoc probat iste textus dũ dicit, ꝙ si excõicator violauerit istam constitutionem, ꝙ superior relaxabit excõicationem: ergo talis excõicatio tenebat. Nota ibi, Superior vero ad quem. ꝙ vbi notorie constat de iniustitia excõicationis, superior non debet excõicatum remittere ad excõicatorem, sed potest eum absoluere non facta remissione: secus si notorie non cõstaret: quia tunc deberet ipsum remittere ad excõicatorem. Sed qualiter constabit de iustitia excõicationis? Dicendum ꝙ apparebit de iniustitia excõicationis ex lectura sententiæ, si non lata sit in scriptis: vel si in scriptis, tñ est lata absque expressione alicuius causæ rationabilis: vel per instrumentum publicum: per quod habetur ꝙ iudex noluit excommunicato tradere copiam excommunicationis: aliàs superior non absolueret, nisi esset appellatum. Nota ꝙ si suspensus ab ingressu ecclesiæ diuinis se immisceat, contrahit irregularitatem, à qua non poterit absolui nisi per Papam.

Prima glo. summat.

a *Cum medicinalis.*] Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa.

b *Non mortalis.*] vt 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum.

c *Non contemnat.*] & tunc amplius ex contemptu ligatur. 24. q. 3. notandum. 11. q. 3. §. cum ergo. & ŝ. eod. tit. per tuas. Crescit igitur homo per meritũ obedientiæ parendo iniquæ sententiæ. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d *Corrigentis.*] siue plectendo, siue ignoscendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, vt 23. q. 5. prodest.

e *Medentis.*] sanabit & medebitur quantum in se erit: aliàs non erit quid sibi imputetur. 43. dist. c. Ephesis. 47. distin. c. vlti. Faciat igitur ꝙ sententia sit iusta ex animo, ex ordine, & ex causa. de quibus dicitur ŝ. eod. sacro.

f *Excommunicat.*] suspendit, vel interdicit. j. eo. c. §. & hæc eadẽ.

g *In scriptis*[1].] Nota casus in quibus scriptura requiritur. de his plene dixi ŝ. eo. lib. de censi. c. 1.

Glossa sequens exemplificat: secundo quærit: ponit opinionem, & soluit: tertio notat duas differentias.

h *Causam.*] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit comparere, & de iustitia responsurus: vel quia iussus, vt infra talem diem centum Titio solueret, ad quæ sibi ex causa depositi tenebatur, facere recusauit: idcirco, &c. & est hic ordo retrogradus: quia primo debet causam exprimere, & postea excõicare. Sed nunquid hæc constitutio locum habet, cum excõicatio fertur ꝯ incertam personam, vt 5. q. 1. quidam. & ŝ. de offic. ordi. si sacerdos? Dicunt quidam ꝙ non. [Et hoc placet Ioan. Mo. & Archi.] ad hoc ŝ. eo l. lib. de elect. qui ꝯ certam. Sed tutius[2] est tenere ꝯtrium: tum quia hæc constitutio generaliter loquitur: tum quia certam personam, sed non expressam ligat sententia, quæ tñ postea exprimetur. ad hoc j. eod. Romana. §. caueant. Et nota ex hac littera duas diuersitates inter sententias excõicationum & alias diffinitiuas: quia vtraque debet ferri in scriptis, sed si diffinitiue non feratur in scriptis, non tenet, vt ŝ. eod. lib. de re iud. cap. vlt. sententia autem excommunicationis licet non sit lata in scriptis, tenet. sed locum habẽt pœnæ, quæ infra sequunt. Item in definitiuis nõ est necesse exprimere causam. ŝ. de re iudi. sicut. sol in sententia excõicationis secus, vt hic vides.

dicinalis[a] sit excommunicatio, non mortalis[b]: disciplinãs, non eradicans: dumtamen is, in quem lata fuerit, non contemnat[c]: caute prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigẽtis[d] fuerit † & medentis[e]. Quisquis igitur excommunicat[f], excommunicationem in scriptis[g] proferat, & causam[h] excommunicationis expresse conscribat, propter[i] quam excommunicatio proferatur. Exemplum[k] vero huiusmodi scripturæ teneatur excõmunicato[l] tradere infra mensem, si fuerit requisitus[m], super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales cõfici sigillo authentico[n] consignatas. Si quis autem iudicum[o] huiusmodi constitutionis temerarius[p] extiterit violator, per mensem[q] vnum ab ingressu ecclesiæ[r] †, & diuinis officijs nouerit se suspensum. Superior[s] vero ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate[t] relaxans †, latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse cõdẽnet, & aliàs puniat animaduersione con-

i *Propter quam.*] & licet falsa[3] sit causa: ligat tñ excõicatio. 11. q. 3. c. 1. & 3. ŝ. eo sacro. de absolutione dic vt ŝ. de offi. ord. ex parte.

k *Exemplum*] totale: aliàs non esset exemplum, sed pars. Io. And.

Additio. Vnde dicit Hosti. ꝙ continere debet excommunicationem de verbo ad verbum, & annum & diẽ. argu. de rescri. eam te. 2. q. 6. per scripta. §. libellorum Ioan. And.

l *Excommunicato.*] per hoc videtur loqui, cum excommunicatur certa persona: fateor hoc quo ad traditionem exempli.

Additio. Quasi diceret, nihilominus ferri debet in scriptis & exprimi causa, q̃ ita conuentat generali sicut speciali sententiæ: immo plus generali q̃ non debet ferri nisi ex causa. j. eo. Romana. §. caueant. plus dixit Host. ꝙ si innominatus qui comprehendi poterat sub generali, petat exemplum, debet sibi concedi. Ioan. And.

Glossa sequens circa requisitionem hanc quattuor dicta ponit.

m *Requisitus.*] aliàs ergo non habebit locum pœna quæ sequitur. & est si. ŝ. eod. lib. de app. vt super. & c. ab eo. & intelligo ꝙ requisitio fiat loco & tempore competentibus. arg. præ. c. ab eo. & ŝ. de elect. cum in veteri. & intelligo mensem à die sententiæ, non à die requisitionis. sic. 2. q. 6. c. vlt. §. diffinitiua. & ea. q. & eod. c. versi. iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. si autem requiratur post mensem, non habet locum hæc constitutionis pœna: sed nihilominus illam dare tenetur, sicut & cætera acta causæ. de proba. quoniam contra. ad hoc de do. & contu. cum dilecti.

Glossa sequens allegat duas concordantias: quærit, argu. affirmatiue, & contrarium soluit. secunda pars soluit quæstionem.

n *Authentico.*] ista sunt paria. ŝ. de fid. instru. c. 2. ad idem ŝ. eo. lib. de offi. ord. si canonici. Sed nunquid sufficerent testes? Vr̃ quòd sic. C. de fide instru. l. in exercendis. ŝ. de fide instru. cum Ioan. dic illud regulare: sed hoc speciale[4], sicut & alia q̃ dixi ŝ. de cẽsi. c. 1.

Additio. Host. Ioan Mo. & Archid.

o *Iudicum.*] quorumcunque, vt etiam sacerdotes excommunicantes hoc seruare debeant[5]. ŝ. de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Pœna tamen suspensionis, de qua infra loquitur, in episcopis locum non habet, vt j. eod. quia periculosum.

p *Temerarius.*] nũquid requiritur ꝙ sit in dolo? Quod vr̃ per hãc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2. §. doli mali. Dic ꝯ: quia sufficit ꝙ negligentia, stultitia, vel fatuitate hoc fecerit[6]. ad idem ff. de iudi. cum quem temere. & est si. ŝ. eod. lib. ne cle. vel mo. c. 2. & per litteram istam puto, ꝙ si excõicator non fuit in aliqua culpa: puta non erant necessaria ad scribendum, & periculum erat in mora: credo[7] ꝙ non habeat locum pœna. ad hoc ff. de vsufructu. æquissimum. & ŝ. eod. lib. de elect. indemnitatibus. in fi.

q *Per mensem.*] quo lapso ipso iure restitutus est. 81. dist. si quis amodo. & ŝ. de spon. non est nobis.

Additio. Dicit Hosti. hoc verum, si sententiam seruauit & peccatum confessus sit, & pœnituerit: aliàs semper quo ad se suspensus remanet. ŝ. de coha. cle. & mu. c. fi. Ioan. And.

r *Ab ingressu ecclesiæ.*] de hac suspensione habes j. eod. is cui. & adde quod dicam j. eod. is qui.

Additio. Innocentius in decretali, sacro. ŝ. eod. in antiq. recte tenuit, quod terminatum est in d. c. is cui. 1. & 2. responso. hic vr̃ innuere ꝯtrium: ꝙ sic suspensus celebrans non sit irregularis, cum suspendere ab ingressu ecclesiæ non sit suspendere ab officio: cum etiam extra ecclesiam celebretur. Et Host. ponendo hoc dictum Innocen. expresse ponit de eo qui celebrat in ecclesia. ipsi tñ ꝯtrium tenuerunt in decretali, sacro. & hic loquitur Inno. opinionem recitando quorundam, vt patet ex eius verbis. Ioan. And.

s *Superior.*] istud satis habebamus ŝ. eod. sacro.

t *Difficultate.*] scilicet cautionis exigendæ, vel remissionis faciendæ.

Additio. Vnde dicunt Ber. & Hostien. quòd sine mora sine

Z caus-

† Alià, est.

[1] Et an scriptura sit necessaria vide Felinum in Rubrica de const.

[2] Secundũ Hostiẽ. qui etiam hãc opinionẽ attribuit Innocẽtio, Ioan. And.

† Vide Abbatem in cap. ad nostra ei primo. extra de iureiurand.

† Nota hic ex mente Domin. ꝙ non potest domi in oratorio celebrare. Font.

† Ergo sententia excõmunicationis lata contra formã iuris, tenet. Phi. & sic limitatur l. latam C de senten. & interlo. omn. iu. Fonta.

[4] Idem Dom Phil. Font.

[5] Idẽ Hosti. & cum eo Io. Mo. & Archid.

[6] Sequitur Dom. Phil. Ioan. And.

[7] Idẽ credit Philip. & procedit, ꝙ est secundũ Io. And. & Philip. etiã si excõicatio iusta non tenuit. Font.

digna, vt pœna [a] docente discāt iudices, quam graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententijs volumus obseruari [b]. ¶ Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuersi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniā si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius [c], irregularitatem [d] non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua non nisi per summum [e] Pontificem poterit dispensari.

¶ Idem in eodem.

¶ *Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

SOlet [f] † a nonnullis [g] in dubium reuocari, an cum aliquis per superiorem [h] absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullā †, sine contradictionis [i] obstaculo munus ei debeat absolutio-

satisdatione, sine causæ cognitione, & sine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cum euidenter appareat contra hanc constitutionem latam fuisse. Ioan. And.
a ¶ *Pœna.*] sic s. de aucto. & vsu pal. nisi specialis. 38. dist. §. q ea.
b ¶ *Obseruari.*] & sic ista tria sunt paria. & habes si. j. eo. tit. is cui. ad idē s. de app. ad hæc quoniam. & cap. dilectus. de consue. cum dilectus. de eiect. cum inter R. cum si. & intelligas de interdicto vel suspensione etiam à spiritalibus prolata: secus si interdiceretur ingressus ciuitatis vel pomerij. ff. de ter. expor. cui pacto. ff. de inter. & releg. per totum. secundū modernos qui de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

Interdictū rei spiritualis differt ab interdicto alterius rei temporalis.

c ¶ *Sicut prius.*] quasi in officio suo agens, vt dicit canō. 11. q. 3. si qs eps in concilio. Et j. eo. is cui. in si. 1. respon. qd verum est in quocunq; officio cantando & in qbuscūq; horis officiet ecclesiā, vt in pdicto canone. & ɔcor. s. eo. lib. de re iud. cū æterni.
Additio. Idem hic Ber. & Host. dicebat Fran. q si intrat chorum cū alijs legendo & cātando, locus est irregularitati: & sic intelligitur illud quod prius positum est in c. si quis eps. Ioan. And.
d ¶ *Irregularitatem.*] quod ergo in antiquis canonibus statutum erat de excōicatis, extendit ad suspensos. 11. q. 3. c. si quis eps dam natus. & c. si quis episcopus in concilio & s. de re iu. li. cū æterni.
e ¶ *Summum.*] Nota casum specialiter reseruatum Romano pontifici. alios habes de offi. leg. quod translationem. & de excep. præla. sicut vnire. in antiq.

a Multos casus Romano Pontifici reseruatos refert Hosti. [illegible] tit. de offi. leg. § qd pertinet. & [illegible] c. huic [illegible] 17. dist.

SOlet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex quæstio. secunda: ibi, *Et an.* In secunda: ibi, *In prima.* ad vtramque responsio. Et primo soluit primam: secūdo excipit: ibi, *Nisi* tertio, exceptionem moderatur: ibi, *In quo casu.* Secunda secundæ distinguunt iudicialia & extraiudicialia. secundum: ibi, *Extra iudicium.*
Casus. Certum est cum quis prætendit excōicationem in se latam esse nullam aliqua rationabili causa, (quia prætendit appellasse legitime antequā in ipsum proferretur excōicatio: & sic erat exemptus à iurisdictione excōicatoris; Vel dixit, q in excōicatione fuit expressus error intolerabilis: quia continebat præceptum qd erat ɔ Deum & conscientiam illius, cui præcipiebatur) potest petere absolutionem ad cautelam (si & inquantum indigeat) ad tollendum murmur & scandalum populi. Sed ponamus q excōicator vel aduersarius se opponit, ne iste absoluatur ad cautelam: verū superior debeat illum absoluere non obstante oppositione? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut opponēs dixit, q ille fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & offert probare infra octo dies: tunc differenda est absolutio per illos octo dies: Et si probatum fuerit q ipse fuit excōicatus pro manifesta offensa, non absoluetur nisi præmissa satisfactione & cautione de stando iuri. Si autem opponens non offerat se probare infra octo dies, q sit excommunicatus pro manifesta offensa; tunc superior eum absoluet ad cautelam. Sed quid, ponamus q ille qui fuit excommunicatus, dixit excommunicationem esse nullam propter aliquam causam: & non petit absolutionem ad cautelam, sed vult admitti ad probandum illam causam, vtrum pendente illo articulo probationis sit euitandus tamquam excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex q sic in iudicijs: nam non poterit suos debitores conuenire pendente illo articulo probationis: & de facto si conueniat, poterunt excipere debitores q non tenentur cum ipso processum facere, eo q est excommunicatus: nam est sibi imputandum quare non petijt absolui ad cautelam: sed in alijs actibus extraiudicialibus, puta in electione & postulatione non euitabitur: ideo probatione ista pendente poterit eligi in prælatum alicuius ecclesiæ: sed si postea appareat excommunicatum esse, non tenebit electio de ipso facta [*Innodatum.*] & sic excommunicationem nullam. [*In prima.*] sequitur responsio ad vtramque quæstionem. [*Emenda.*] id est, satisfecerit; vel si proponatur q fuit excommunicatus pro manifesta offensa, absoluetur præstando cautionem de stando iuri. Nota primo ex prima parte huius capituli, q dicens excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam: nec in hoc est sibi ipsi ɔtrius, qa per hoc non fatetur se excommunicatum; secus est de illo qui petit directe absolutionem: quia tunc fatetur se excommunicatum. Nota vlterius iuncta glo. q sententia excommunicationis lata post appellationem in appellantem, est nulla: & hoc verum post appellationem legitimam interpositā ex causa rationabili, & vera: aliàs exprimendo mendose causam rationabilem quilibet posset se eximere à iurisdictione sui iudicis. Nota vlterius q sententia excommunicationis dicitur esse nulla, quando in ea fuit appositus error intolerabilis: puta, si in excōmunicatione dicat iudex: cum aliàs monuerimus talem Titium vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemosynā daret: ipse tn̄ nihilominus noluit ipsum occidere, vel noluit furtum facere: vel eleemosynā dedit, ob quam causam eum in his scriptis excommunicamus: versitamen respectu eleemosynæ non est verum indistincte, vt excommunicatio dicatur continere errorē intolerabilē, si aliquis fuit excommunicatus eo q dedit eleemosynam: nam si aliquis pauper sit contumax, & noluerit iudici obedire: potest iudex monere suos subditos ne illi pauperi tradant eleemosynam: sed prima facie præceptum de non dando eleemosynam esset irrationabile: nisi aliàs qualificaretur. Nota q dicens excommunicationem esse nullam, si petat admitti ad probandum causam nullitatis, pendente probatione nullitatis est vitandus in iudicijs, sed in extraiudicijs non est vitandus: immo si sciat pro certo se nō esse excommunicatum, licite potest Missam celebrare. Nota etiam q absolutio ad cautelam petitur quando dicitur nulla excōmunicatio. ad hoc de off. deleg. cū contingat. Not. finaliter duos casus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

† Vide Abbatem. Felinum, & alios in c. Apostolicæ extra de excep. vbi multa tradunt de absolutione ad cautelā huc spectātia.

† Dicit Felin. (Sed male) q idem si iniustam qd est falsum, quod patet s. eod. per tuas. quod latius hic refellit Io. And.

¶ *Prima glossa summat.*
f ¶ *Solet.*] Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioannes Andr.
g ¶ *A nonnullis.*] scholasticis, vel iure peritis conflictum rationum habentibus. sic s. de resti. spo. frequens.
Additio. De quibus philosophus. Dubitare de singulis non est inutile. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. vsq. per q. an etiam delegatus absoluat ad cautelam: ponit duas opi. contrarias: ad secundam obycit, & respondet dupliciter.*
h ¶ *Per superiorem.*] excommunicatoris. quod dic vt s. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ sic generaliter loquitur: dixit Bernardus q quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc absolutionem impertiri potest. Innocen. & alij [a] contra in delegato, dicentes, q delegatus etiam Papæ non absoluit ad cautelam ex generali causæ commissione: delegata enim potestas est stricti iuris, & id solum potest, quod ei specialiter est commissum, & sine quo causa expediri non potest. s. de offic. deleg. cap. 1. & cap. prudentiam. sed sine absolutione ad cautelam bene potest causa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam absolui, vt in cap. prudentiam. sed q delegatus Papæ absoluat ad cautelam, vr̄ expressum s. de appella. ad præsentiam. Sed qui tenent contrarium, dicunt, q illud fuit propter specialem commissionem. Vel illud in auditoribus: secus in delegatis: quasi auditores habeant ordinariam. de hoc de rescript. auditor. in clemen. in 1. glossa.

a Ioã. Mo. & Hostien. sed Arch. non vult accedere huic dicto. Ioan. And.

Additio. Ber. de quo in prin. huius gl. in duobus errauit: Primum dixi in textu super vers. nullam. Secundum sumpsi ex eo q decre. per tuas. eod. tit. in antiq. dixerat, q sedes Apostolica consueuerat concedere absolutionem ad cautelam: & quasi intelligeret id inferioribus non licere: dixit hoc nouum per hanc decre. inductum, q quilibet, &c. vt sequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad designandum aliquid speciale in Papa: sed ad instruendum quale remedium posset haberi in illo dubio. Ioan. And.
i ¶ *Contradictionis.*] ipsius excommunicatoris vel aduersarij, qui illum fecit excommunicari, vt supra de appella. qua fronte. & infra sequitur.

nis impendi? Et an[a] ante absolutionem huiusmodi[b] is, qui se offert in iudicio[c] probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorẽ[d] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris[e] (excepto probationis illius[f] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti[g] absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat[h]: Nisi eum excommunicatũ pro manifesta[i] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum[k] indulgebitur sic[l] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur[m] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda[n]: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia[o] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is qui ad probandum[p] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor[q] † in iudicijs attentauerit, interim euitetur. Extra[r] iudicium vero in officijs[s], postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur[t].

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus, canonica monitione nõ præmissa, non tenet. Ioan. And.*

CAP. III.

STATVI-

a ¶ *Et an ante.*] secunda quæstio.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet ad cautelam. Idem puto etiam si non peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt s. eod. per tuas.

c ¶ *In iudicio.*] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de proba. l. quinquaginta. s. eo. lib. de rescr. statutum. §. cum vero. cum sim.

d ¶ *Errorem.*] pone exemplum. j. eo. venerabilibus. §. potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in alijs quos dicam. j. eod. præsenti.

e ¶ *Cæteris.*] iudicibus, &c.

f ¶ *Illius.*] scilicet de præcedẽte legitima appellatione.

g ¶ *Petenti.*] humiliter. s. eod. per tuas. de offic. deleg. cum contingat. Potest etiam nõ petens absolui. 2. q. 5. quanto.

ADDITIO. Vide qđ not. de eo qui dux. in ma. significasti. in vlt. glo. Ioan. And.

h ¶ *Opponat.*] quia periculum est in mora: iã enim sic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem q's facilius moriatur. 11. q. 3. episcopi. ad idem s. de app. qua fronte. ff. de app. reci. vel non. l. vlt.

¶ *Glossa sequens exponit: prorogat dubium, quod per quatuor iura exemplificat.*

i ¶ *Manifesta.*] id est, notoria. quod dic, vt s. de verb. signific. cum olim. & cap. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta contumacia, vt j. eod. venerabilibus. §. secus. & idem putarem si peteret absolui ad cautelam à sententia excõmunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionem, vt s. eod. lib. de offi. dele. c. vlt. §. pars vero. & s. de censi. quamquam. in fi. & de immuni. eccle. quoniam. in fi. & de hære. quicunque. in princ. cum suis similibus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.*

k ¶ *Octo dierum.*] dixit Ber. q' hic & s. de resti. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tñ dic vt ibi dixi in gloss. licet enim.) & vbicunque certus terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet. C. de temp. in integ. restitu. l. petendæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postulat per prædictam legẽ petendæ. immo etiam post terminũ ipsi reo datum: per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

Et quando incipiãt currere, vide Rotam decisione 208. in nouis.

ADDITIO. Dixit Innocen. idem dicendum in exceptione spoliationis & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum Ioan. And.

l ¶ *Sic.*] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.

m ¶ *Relaxetur.*] etiam ad cautelam, vt formata fuit quæstio.

n ¶ *Emenda.*] in spiritalibus non semper habet locum, quod ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia vel offensa: Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Innocentium, & modernos supra de præbendis. pro illorum [vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.]

o ¶ *Dubia.*] & sic non ostẽdit de nullitate prout dicebat. Io. And.

p ¶ *Ad probandum*] de nullitate. scilicet quòd sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel quòd contineat intolerabilem errorem, &c.

q ¶ *Vt actor.*] secus sit vt reus. supra de iudic. intelleximus. de exceptio. cum inter. s. eod. lib. de rescrip. c. 2. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. s. de exceptio. exceptionem.

¶ *Glossa sequens de ratione quærit, & tres reddit.*

r ¶ *Extra iudicium.*] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber. * super hoc tres rationes: Prima, quia in iudicijs non tollitur actio, sed differtur. s. eod. lib. de excep. pia. & sic non est multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. q. 5. c. 1. sed in extraiudicialibus magnum est præiudicium: quia non sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodum testa. aper. l. sed si quis ex signatoribus. Secunda, quia facilius interdicuntur iudicialia. [C. de hæ. et ue. quoniam] quam extraiudicialia [ff. de procura. mutus. 1. res. on. cũ concor] & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam seruis. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, leuius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iuri nostro innitimur.

* Et hic Innoc. & Hostiensis.

† Vide Decium in c. intelleximus extra de iudicijs.

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium nõ est paratus iudex medius sicut in iudicio facit. s. de appellatio. sæpe. §. cum sum Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. And.

s ¶ *In officijs.*] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. s. de appel. ad præsentiam nostram & c. dilectus.

¶ *Glo seq. recitetur per quæstionem an statim efficax sit admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.*

t ¶ *Admittatur.*] non statim est efficax admissio sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: si autem, apparebit tũc illum excõmunicatum: & sic non valere vocem suam. vel dic vt not. s. de appel. pastoralis. in glos. penulti. contra. j. eod. licet. ibi soluitur in vlt. glos.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secundo dat modum quo ferri potest: ibi, *Quod si.* Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, *Aliter.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q' monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excõmuncationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus. in cap. sacro. eod. tit. in antiq.

CASVS. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum: certũ est, q' non potest talem excommunicare nisi monitione præmissa: videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus q' aliquis eps vel alius iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum iuste excommunicauit: certum est q' Christifideles debent illum excommunicatum euitare in locutione & alijs actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & bonũ obedientiæ: & si faciant contrarium, incurrunt sententiam excommunicationis: Eps videt aliquos fideles, qui illum excommunicatum non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis dicendo: excõico tales, eo q' cõicant & participant cum tali excõicato: vtrum teneat excõicatio? Videbatur q' sic: quia sunt excõicati minori excõicatione: Respondet Romanus Pontifex, q' cum quis vult excõicare maiori excõicatione participantes cum excommunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excõicatio. Et istud fuit specialiter ordinatum ad resignandum motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicandum participantes cum excommunicatis. Sed vtrũ illud sit verum indistincte, q' iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respondet quòd no: sed fallit in ijs qui participant in crimine damnato. Forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excõicata: hoc non obstante, aliquis

Z 2 sciens

satisdatione, sine causæ cognitione, & sine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cum euidenter appareat contra hanc constitutionem latam fuisse. Ioan. And.

a ❡ *Pœna.*] sic ī. de aucto. & vsu pal. nisi specialis. 38. dist. §. q ea.

b ❡ *Obseruari.*] & sic ista tria sunt paria. & habes sī. j. eo. tit. is cui. ad idē s. de app. ad hæc quoniam. & cap. dilectus. de consue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum si. & intelligas de interdicto vel suspensione etiam à spiritalibus prolata: secus si interdiceretur ingressus ciuitatis vel pomerij. ff. de ter. expor. cui pacto. ff. de inter. & releg. per totum. secundū modernos qui de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

Interdictū sei spiritalis differt ab interdicto alterius sei temporalis.

digna, vt pœna [a] docente discāt iudices, quam graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententijs volumus obseruari [b]. ❡ Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuersi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniā si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius [c], irregularitatem [d] non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua non nisi per summum [e] Pontificem poterit dispensari.

❡ Idem in eodem.

❡ *Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioan. And.*

c ❡ *Sicut prius.*] quasi in officio suo agens, vt dicit canō. 11. q. 3. si qs eps in concilio. Et j. eo. is cui. in si. 1. respon. qđ verum est in quocunq; officio cantando & in qbuscūq; horis officiet ecclesiā, vt in pdicto canone. & ɔcor. ī. eo. lib. de re iud. cū æterni.

Addition. Idem hic Ber. & Host. dicebat Fran. ꝙ si intrat chorum cū alijs legendo & cātando, locus est irregularitati: & sic intelligitur illud quod prius positum est in c. si quis eps. Ioan. And.

d ❡ *Irregularitatem.*] quod ergo in antiquis canonibus statutum erat de excōicatis, extendit ad suspensos. 11. q. 3. c. si quis eps damnatus. & c. si quis episcopus in concilio. & ī. de re iudi. cū æterni.

e ❡ *Summum.*] Nota casum specialiter reseruatum [1] Romano pontifici. alios habes de offi. leg. quod translationem. & de excep. prę la. sicut vnire. in antiq.

[1] Multos alios Romano Pontifici reseruatos recitat Hosti. s. sum. tit. de offi. leg. § qd pertineat. & Tur recremata in c. huic sedi. 17. dist.

Solet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex quæstio. secunda: ibi, *Et an.* In secunda: ibi, *In prima.* ad vtramque responsio. Et primo soluit primam: secūdo excipit: ibi, *Nisi.* tertio, exceptionem moderatur: ibi, *In quo casu.* Secunda secundæ distinguunt iudicialia & extraiudicialia. secundum: ibi, *Extra iudicium.*

Casus. Certum est cum quis prætendit excōicationem in se latam esse nullam aliqua rationabili causa. (quia prætendit appellasse legitime antequā in ipsum proferretur excōicatio: & sic erat exemptus à iurisdictione excōicatoris: Vel dixit, ꝙ in excōicatione fuit expressus error intolerabilis: quia continebat præceptum qđ erat ɔ Deum & conscientiam illius, cui præcipiebatur) potest petere absolutionem ad cautelam (si & inquantum indigeat) ad tollendum murmur & scandalum populi. Sed ponamus ꝙ excōicator vel aduersarius se opponit, ne iste absoluatur ad cautelam: vtrū superior debeat illum absoluere non obstante oppositione? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut opponēs dixit, ꝙ iste fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & offert probare infra octo dies: tunc differenda est absolutio per illos octo dies: Et si probatum fuerit ꝙ ipse fuit excōicatus pro manifesta offensa, non absoluetur nisi præmissa satisfactione & cautione de stando iuri. Si autem opponens non offerat se probare infra octo dies, ꝙ sit excommunicatus pro manifesta offensa; tunc superior eum absoluet ad cautelam. Sed quid, ponamus ꝙ ille qui fuit excommunicatus, dixit excommunicationem esse nullam propter aliquam causam: & non petit absolutionem ad cautelam, sed vult admitti ad probandum illam causam, vtrum pendente illo articulo probationis sit euitandus tamquam excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic in iudicijs: nam non poterit suos debitores conuenire pendente illo articulo probationis: & de facto si conueniat, poterunt excipere debitores ꝙ non tenentur cum ipso processum facere, eo ꝙ est excommunicatus: nam est sibi imputandum quare non petijt absolui ad cautelam: sed in alijs actibus extraiudicialibus, puta in electione & postulatione non euitabitur: ideo probatione ista pendente poterit eligi in prælatum alicuius ecclesiæ: sed si postea appareat excommunicatum esse, non tenebit electio de ipso facta [*Innodatum.*] & sic excommunicationem nullam. [*In prima.*] sequitur responsio ad vtramque quæstionem. [*Emenda.*] id est, satisfecerit; vel si proponatur ꝙ fuit excommunicatus pro manifesta offensa, absoluetur præstando cautionem de stando iuri. Nota primo ex prima parte huius capituli, ꝙ dicens excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam: nec in hoc est sibi ipsi ɔrius, quia per hoc non fatetur se excommunicatum; secus est de illo qui petit directe absolutionem: quia tunc fatetur se excommunicatum. Nota vlterius iuncta glo. ꝙ sententia excommunicationis lata post appellationem in appellantem, est nulla: & hoc verum post appellationem legitimam interpositā ex causa rationabili, & vera: aliàs exprimendo mendose causam rationabilem quilibet posset se eximere à iurisdictione sui iudicis. Nota vlterius ꝙ sententia excommunicationis dicitur esse nulla, quando in ea fuit appositus error intolerabilis: puta, si in excōmunicatione dicat iudex: cum aliàs monuerimus talem Titium vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemosynā daret: ipse tñ nihilominus noluit ipsum occidere, vel noluit furtum facere: vel eleemosynā dedit, ob quam causam eum in his scriptis excommunicamus: verū tamen respectu eleemosynæ non est verum indistincte, vt excommunicatio dicatur continere errorē intolerabilē, si aliquis fuit excommunicatus eo ꝙ dedit eleemosynam: nam si aliquis pauper sit contumax, & noluerit iudici obedire: potest iudex monere suos subditos ne illi pauperi tradant eleemosynam: sed prima facie præceptum de non dando eleemosynam esset irrationabile: nisi alias qualificaretur. Nota ꝙ dicens excommunicationem esse nullam, si petat admitti ad probandum causam nullitatis, pendente probatione nullitatis est vitandus in iudicijs: sed in extraiudicijs non est vitandus: immo si sciat pro certo se nō esse excommunicatum, licite potest Missam celebrare. Nota etiam ꝙ absolutio ad cautelam petitur quando dicitur nulla excōmunicatio. ad hoc de off. deleg. cū contingat. Not. finaliter duos casus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

† Vide Abbatem, Felinum, & alios in c. Apostolicæ extra de exc. pr. vbi multa tradut de absolutione ad cautelā huc spectātia.

† Dicit Felicis (Sed male) ꝙ idem si iniustam qđ est falsum, quod patet ī. eod. per tuas. quod latius hæc refellit Io. And.

CAP. II.

Solet [f] † à nonnullis [g] in dubium reuocari, an cum aliquis per superiorem [h] absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullā †, sine contradictionis [i] obstaculo munus ei debeat absolutio-

❡ *Prima glossa sommat.*

f ❡ *Solet.*] Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioannes Andr.

g ❡ *A nonnullis.*] scholasticis, vel iure peritis conflictum rationum habentibus. sic ī. de resti. spo. frequens.

Addition. De quibus philosophus: Dubitare de singulis non est inutile. Ioan. And.

❡ *Glo. seq. tect. per q. an etiam delegatus absoluat ad cautelam: ponit duas opi. contrarias: ad secundam obycit, & respondet dupliciter.*

h ❡ *Per superiorem.*] excommunicatoris. quod dic vt ī. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ sic generaliter loquitur: dixit Bernardus ꝙ quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc absolutionem impertiri potest. Innocen. & alij [1] contra in delegato, dicentes, ꝙ delegatus etiam Papæ non absoluit ad cautelam ex generali causæ commissione: delegata enim potestas est stricti iuris, & id solum potest, quod ei specialiter est commissum. & sine quo causa expediri non potest. ī. de offic. deleg. cap. 1. & cap. prudentiam. sed sine absolutione ad cautelam bene potest causa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam absolui, vt in cap. prudentiam. sed ꝙ delegatus Papæ absoluat ad cautelam, vē expressum ī. de appella. ad præsentiam. Sed qui tenent contrarium, dicunt, ꝙ illud fuit propter specialem commissionem. Vel illud in auditoribus: secus in delegatis: quasi auditores habeant ordinariam. de hoc de rescript. auditor. in clemen. in 1. glossa.

[1] Ioā. Mo. & Hostien. sed Arch. non vult accedere huic dicto. Ioan. And.

Addition. Ber. de quo in prin. huius gl. in duobus errauit: Primum dixi in textu super vers. nullam. Secundum sumpsi ex eo ꝙ decre. per tuas. eod. tit. in antiq. dixerat, ꝙ sedes Apostolica consueuerat concedere absolutionem ad cautelam: & quasi intelligeret id inferioribus non licere: dixit hoc nouum per hanc decre. inductum, ꝙ quilibet, &c. vt sequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad designandum aliquid speciale in Papa: sed ad instruendum quale remedium posset haberi in illo dubio. Ioan. And.

i ❡ *Contradictionis.*] ipsius excommunicatoris vel aduersarij, qui illum fecit excommunicari. vt supra de appella. qua fronte. & infra sequitur.

nis impendi? Et an[a] ante absolutionem huiusmodi[b] is, qui se offert in iudicio[c] probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorē[d] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris[e] (excepto probationis illius[f] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti[g] absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat[h]: Nisi eum excommunicatū pro manifesta[i] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum[k] indulgebitur sic[l] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur[m] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda[n]: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia[o] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is qui ad probandum[p] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor[q] † in iudicijs attentauerit, interim euitetur. Extra[r] iudicium vero in officijs[s], postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur[t].

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus, canonica monitione nō præmissa, non tenet. Ioan. And.*

CAP. III.

STATVI-

a ¶ *Et an ante.*] secunda quæstio.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet ad cautelam. Idem puto etiam si non peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt s. eod. per tuas.

c ¶ *In iudicio.*] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de proba. l. quinquaginta. s. eo. lib. de rescr. statutum. §. cum vero. cum sim.

d ¶ *Errorem.*] pone exemplum. j. eo. venerabilibus. §. potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in alijs quos dicam. j. eod. præsenti.

e ¶ *Cæteris.*] iudicibus, &c.

f ¶ *Illius.*] scilicet de præcedēte legitima appellatione.

g ¶ *Petenti.*] humiliter. s. eod. per tuas. de offic. deleg. cum contingat. Potest etiam nō petens absolui. 2. q. 5. quanto.

Additio. Vide quod not. de eo qui dux. in ma. significasti. in vlt. glo. Ioan. And.

h ¶ *Opponat.*] quia periculum est in mora: iā enim sic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem quis facilius moriatur. 11. q. 3. episcopi. ad idem s. de app. qua fronte. ff. de app. reci. vel non. l. vlt.

¶ *Glossa sequens exponit: prorogat dubium, quod per quatuor iura exemplificat.*

i ¶ *Manifesta.*] id est, notoria. quod dic, vt s. de verb. signific. cum olim. & cap. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta contumacia, vt j. eod. venerabilibus. §. secus. & idem putarem si peteret absolui ad cautelam à sententia excōmunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionem, vt s. eod. lib. de offi. dele. c. vlt. §. pars vero. & s. de censi. quamquam. in fi. & de immuni. eccle. quoniam. in fi. & de hære. quicunque. in princ. cum suis similibus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.*

Et quando incipiat currere, vide de Rotam decisione 308. in nouis.

k ¶ *Octo dierum.*] dixit Ber. quod hic & s. de resti. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tū dic vt ibi dixi in gloss. licet enim.) & vbicunque certus terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet. C. de temp. in integ. restitu. l. petendæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postulat per prædictam legē petendæ. immo etiam post terminū ipsi reo datum: per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

Additio. Dixit Innocen. idem dicendum in exceptione spoliationis & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum Ioan. And.

l ¶ *Sic.*] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.

m ¶ *Relaxetur.*] etiam ad cautelam, vt formata fuit quæstio.

n ¶ *Emenda.*] in spiritalibus non semper habet locum, quod ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia vel offensa: Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Innocentium, & modernos supra de præbendis. pro illorum [vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.]

o ¶ *Dubia.*] & sic non ostēdit de nullitate prout dicebat. Io. And.

p ¶ *Ad probandum*] de nullitate. scilicet quòd sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel quòd contineat intolerabilem errorem, &c.

q ¶ *Vt actor.*] secus fit vt reus. supra de iudic. intelleximus. de exceptio. cum inter. s. eod. lib. de rescrip. c. 2. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. s. de exceptio. exceptionem.

¶ *Glossa sequens de ratione quærit, & tres reddit.*

r ¶ *Extra iudicium.*] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber.[a] super hoc tres rationes: Prima. quia in iudicijs non tollitur actio, sed differtur. s. eod. lib. de excep. pia. & sic non est multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. q. 5. c. 1. sed in extraiudicialibus magnum est præiudicium: quia non sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodum testa. aper. l. sed si quis ex signatoribus. Secunda, quia facilius interdicunt[ur] iudicialia. [C. de hæretic. quoniam] quàm extraiudicialia [ff. de procura. mutus. t. res, o.a. cū concor] & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam serui. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, leuius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iuri nostro innitimur.

Additio. Quarta, quia extra iudicium nō est paratus iudex medius sicut in iudicio fa cit. s. de appellatio sæpe. secundum Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. And.

[a] Et hic Innoc. & Hostiensis.

† Vide Decium in c. intelleximus extra de iudicijs.

s ¶ *In officijs.*] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. s. de appel. ad præsentiam nostram & c. dilectus.

¶ *Glo seq. recitetur per quæstionem an statim efficax sit admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.*

t ¶ *Admittatur.*] non statim est efficax admissio sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: si autem, apparebit tūc illum excōmunicatum: & sic non valere vocem suam. vel dic vt not. s. de appel. pastoralis. in glos. penulti. contra. j. eod. licet. ibi soluitur in vlt. glos.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secundo dat modum quo ferri potest: ibi, *Quod si.* Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, *Aliter.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excōmunicationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus. in cap. sacro. eod. tit. in antiq.

Casus. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum: certū est, quod non potest talem excommunicare nisi monitione præmissa: videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus quod aliquis eps vel alius iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum iuste excommunicauit: certum est quod Christifideles debent istum excommunicatum euitare in locutione & alijs actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & bonū obedientiæ: & si faciant contrarium, incurrunt sententiam excommunicationis: Eps videt aliquos fideles, qui istum excommunicatum non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis dicendo: excōico tales, eo quod cōicant & participant cum tali excōicato: vtrum teneat excōicatio? Videbatur quod sic: quia sunt excōicati minori excōicatione: Respondet Romanus Pontifex, quod cum quis vult excōicare maiori excōicatione participantes cum excommunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excōicatio. Et istud fuit specialiter ordinatum ad resignandum motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicandum participantes cum excommunicatis. Sed verū illud sit verum indistincte, quod iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respondet quòd non: sed fallit in ijs qui participant in crimine damnato. Forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excōicata: hoc non obstante, aliquis

sciens eam esse excõicatam: vel suus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipse participans est excommunicatus ipso facto cap. si concubinæ. š. eo. tit. in antiq. & vltra iudex potest illum excõicare absque canonica monitione præmissa: & sic est excõicatus duplici excõicatione, scilicet a iure, & ab homine. [*Ab eo.*] secus si ab alio: quia monitio non est de substantia excõmunicationis, sed de iustitia: ideo si eps vellet excõicare participantes cum excõicatis ab alio, quàm à se sine monitione, teneret excõicatio. Ratio est: quia iudices sunt magis incẽsi quando auctoritas eorũ contemnitur, quàm qñ contemnitur auctoritas aliorum. [*Et alijs.*] scilicet in mensa, in osculo, in salutatione, in choro, & in alijs tẽdẽtibus ad commodum excõicati: q̃a permissum est participare cum excõicato in damnum ipsius: aliàs excõicatus ex dolo suo perciperet commodum; quod est ꝫ cap. intelleximus. de iud. in antiq. [*Damnato.*] non præmissa monitione, quia ipso facto incurrunt excõicationem maiorem, & indigent solemni absolutione: vt in dicto cap. si concubinæ. [*Indurescat.*] Nam cum excõicatus videt se admitti ad omnes actus, non curat de excõicatione, quia excõicatio non aggrauat ossa: ideo contemnit auctoritatem & claues Ecclesiæ: sed cum videt se vitari, vt leprosum: dimittit inobedientiã, & reuertitur ad gremium Ecclesiæ. Not. primo ex isto c. ꝙ excõicatus maiori excõicatione, vitandus est in locutione & osculo, vt si forte aliquis canonicus excõicatus sit in ecclesia dũ offertur pax non debet ab alijs canonicis osculari: aliàs osculans incurrit excõicationem minorem. Nota ꝙ licet participans cum excõicato maiori excõicatione, incurrat minorem excõicationem: tñ non potest excõicari maiori excõicatione, nisi prius fuerit monitus, vt desistat ab ista participatione: sed monitione facta si non desistat, poterit excõicari. Ex quibus sequitur ꝙ participans cum excõicato maiori excõicatione peccat mortaliter: & hoc qñ quis fuit publicatus & denuntiatus: sed ante denuntiationem non peccaret mortaliter, sed solum venialiter: nisi faceret in contemptum auctoritatis Ecclesiæ. Nota ꝙ participans cum excõicato in crimine damnato pro quo fuit excõicatus, potest excõicari sine monitione. Not. vnum casum in quo monitio debet præcedere sententiam: licet regulariter monitio non sit de substantia sententiæ, sed solum de iustitia. Ratio est: quia multoties iudices videntes se turbatos, indiscrete & iniuste excõicabant participantes, licet de participatione non plene cõstaret: ideo ad refrænandum istud, fuit ordinatum ꝙ monitio non solum esset de iustitia excommunicationis, sed de substantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excõicatis nõ debet excõicari maiori excõmunicatione, nisi monitione præmissa, vtrum excommunicator possit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per præsentes omnes & singulos Christifideles, ne cum tali excõicato cõicent seu participare præsumãt, edendo, & bibendo, loquendo, sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna excõicationis, quam elapsis sex diebus in his scriptis proferimus, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secũdo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino eisdem assignamus. Vel vtrum ad hoc quod participãtes cũ excõicato maiori excõicatione sint excõicati, requiratur ꝙ fuerint particulariter moniti, videlicet quòd moneat Petrum: & si monitione facta non desistat, quòd illum excõicet. Cõis tñ opinio doctorum est, ꝙ si iudex intendat excõicare generaliter omnes participantes cum excõicato, debet esse monitio generalis: si vero intendat excõicare particulariter, debet fieri monitio specialis. Nota quòd est dare duplicem speciem excõicationis, scilicet maioris & minoris, vide de excep. à nobis. Nota finaliter hic tex. expressum, ꝙ faciens actum ꝫ legem, puniri debet: licet actus per eum gestus non teneat. ad hoc š. de regul. non solum. eod. lib. de reli. do. cap. vnico eo. lib. Dominicus.

†De participantibus cum excõmunicatis vide cap. sicut Apostoli. 11. q. 3. & ibi late Turrecrematam & B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 23. art. 1. 2. & 3.

mus ᵃ†, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ᵇab eo in locutione & alijs ᶜ, quibus ligatur participãs excõmunicatione minori, ante monitionem ᵈcanonicam excommunicare maiori excõmunicatione præsumat: saluis constitutionibus ᵉcontra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. ¶Quod si ex locutione & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat ᶠ: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes ᵍconsimili ʰ damnare censura. Aliter autẽ in participantes excommunicatio prolata non teneat ⁱ: & proferentes pœnam ᵏ legitimam poterunt formidare.

¶Idem in eodem.

¶Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

QVIA †

¶Prima glos. tria facit, ponit summam, declarationem, & prorogationẽ.

a ¶ *Statuimus.*] Excõicatio lata in participantes excõicatis in locutione, & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Declaratur autem hæc decretalis j. eod. constitutionem. Et ad sententias interdicti & suspensionis extenditur. j. eod. statutum.

Additio. Et illæ duæ sunt in scholis cum ista legendæ: quæ & coniunctæ fuissent, nisi obstitisset diuersitas auctorum. Ioan. And.

b ¶ *Excommunicatis.*] maiori excommunicatione.

c ¶ *Alijs.*] puta osculo, salutatione, mensa, choro, & similibus. [Dabat Hostien. versum. *Si prædictis anathema quis efficiatur. Os, orare, vale communio, mensa negatur.*] Sic enim scienter communicantes excommunicato, sunt excommunicati minori excommunicatione ipso iure. 11. q. 3. cum excommunicato. & cap. qui communicauerit, & à quibus repellant hæ excommunicationes, habes 3. q. 4. Engeltrudã. & de excep. à nobis. de cleri. excom mun. mini. si celebrat. Sunt autem quædam personæ exceptæ, quæ sine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. q. 3. quoniã multos. de sentent. excõm. quod in dubijs. & cap. inter alia.

Additio. Plenius per Host. in remis. quas dedi in c. cum desideres. in 4. glo. eod. tit. in ant. ad fin. eo. tit. §. fi. sub §. vtile. Ioan. And.

d ¶ *Monitionem canonicam.*] hoc est regulare in excommunicatione hominis, vt semper præcedat monitio, vt š. eo. tit. de sent. ex. com. sacro. 24. q. 3. de illicita. & dr quo ad hoc monitio canonica, vt moniti exprimantur nominatim, & tribus monitionibus moneatur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: nisi necessitas aliud suadeat. j. eod. constitutionem.

¶Glossa sequens allegat tria iura: tractat quæstionem de episcopo communicante excommunicato per se: ponit opinionem Ber. & contrariam in fi. alleg. pro prima.

e ¶ *Constitutionibus.*] š. eod. nuper. & c. si concubinæ. & interdum qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus est excommunicatione maiori, vt š. eo. significauit. quod verum est si quinq; concurrant, quæ ibi in textu notantur. Not. autem hic Ber. ꝙ si episcopus communicat in crimine cum excommunicato à se, ꝙ non incurrit maiorẽ excõicationem: quia sic cõicans peccat in eũ qui damnauit, & ab eo est absoluẽdus. š. eo. nup. sed sibi sua sententia se ligare non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iud. l. Iulianus. ⁊ si dicit quòd minori excommunicatione [illegible] ꝫ hitur. Alij ꝫ dicentes, ꝙ & minor & maior excõicatione, scilicet per communionem in crimine & in locutione contrahitur à iure, non ab homine. & hoc tenet Host. š. eo. nuper. ꝓbat hoc per verbũ, quamuis enim & tunc, &c. quod bene facit pro prima parte: quia absoluitur ab excommunicatione cõmunicãs in crimine: ergo non est sententia canonis: quia tunc absolueretur à proprio ordinario.

f ¶ *Indurescat.*] quia uidet se habere cõmunionem hominum, quam non haberet, & inter homines esse est grauis pœna. C. de apostatis qui sanctam.

g ¶ *Participantes.*] scilicet in locutione & similibus.

h ¶ *Consimili.*] scilicet maiori.

Additio. Vt sic contumacia crescente crescat & pœna. 31. dist. quoniam. in fi. vt lit. non contesta. quoniam. §. vlti. Ioan. And.

i ¶ *Non teneat.*] Nota casum in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia. & fuit hoc statutum propter episcopos, qui statim excõmunicabant cũ participibus: alios dicã j. eo. præsenti.

k ¶ *Pœnam.*] š. eo. sacro. vbi puniũtur qui admonitione non præmissa excommunicant subditos.

Additio. Host. & post eum Io. Mo. & Archid. dicunt, ꝙ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. &c. temerarium. Et de sacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum. & carebit ad tempus arbitrarium communione hominũ & ingressu ecclesiæ. ea. q. de illicita. & ad has pœnas cõtra eum agetur coram ipsius superiore. j. eo. venerabilibus. §. 2. Ioan. And.

Quia.] ¶ Tria facit. Primo præmittit constitutionis causam. Secundo cõstitutionem ponit priuilegiantem episcopos: ibi, Nos. Tertio excipit ibi: Nisi. Et istud uerbum, *Quia*, est redditiuũ rationis & causæ. Ioan. And.

Casus. Dictum fuit š. eo. tit. proxi. c. 1. quòd iudex volens suum subditum excommunicare, debet caute & discrete procedere: quia debet proferre sententiam excommunicationis in scriptis, non verbotenus: & in excommunicatione debet exprimere causam rationabilem: & dare copiam ipsius excommunicationis intra mensem excommunicato si fuerit requisitus: aliàs est suspensus a diuinis: Sed utrum illa constitutione ligetur episcopus, qui excommunicat suum subditum sine scriptis, vel si in scriptis, excommunicauit sine causa rationabili, vel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Respondetur quòd non: quia in constitutione pœnali ponitur, vt aliquis faciat tale quid: & quòd non faciens incurrat

†An dispositio l[illegible] c. habeat locum in [illegible] non [illegible] [illegible] in iure [illegible] dele. g.

[illegible]

i Non sic [illegible] nulli. Io. And.

†Inno[illegible] Io. Mo. & Archid. Hostie[illegible] eod. tit. §. & quæ sit pœna. sub §. quid si episcopus. Ioan. And.

incurrat pœnam suspẽsionis vel interdicti aut excõicationis: eps non incurrit illam pœnam, nisi de ipso fiat expressa mentio in constitutione pœnali, puta si dicatur q faciens tale quid, vel non faciens, incurrit sententiam excõicationis vel suspensionis: etiam si fuerit eps: non tñ negat, quin sententia illa fuerit iniusta, & debeat eps excõmunicator cõdemnari in expensis, & non possit declarari nulla vel relaxari per superiorem: sed epi non incurrunt pœnam excõicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi de ipsis fiat expressa mẽtio. Nota primo periculosum esse epos impeditos fore circa illa quæ concernunt pontificale officium. Nota secundo, q in generali suspensione non includuntur epi, si non exprimantur. Dominic.

periculosum [a] est episcopis & eorum superioribus [b] propter executionem pontificalis officij [c], quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis [d] incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati, nullius constitutionis [e] occasione, sententiæ [f] siue mandati [g], prædictam incurrant sententiam [†] vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis [h] de episcopis [i] expressa mentio habeatur [k].

¶ Idem †.

¶ Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, nõ relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterint. Ioan. And.

†Etiam si essent verba generalia, quisque, quilibet. Ioan. And. Philip. de quo vide not. c. 2. de præben. li. eod. lib. alia tamen pœnalis cõstitutio ligaret episcopũ. glo c. statuto. c. cupientes. §. cæterum. in ver. suspensos. li. eo. & elect. Dominic.

¶ Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.

a *¶ Quia periculosum.*] & ideo vitandum. 42. dist. quiescamus. li. eod. lib. de elect. vbi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 2. [vel 3. vide de iuracalum. c. 2. super gl. 1.] Quia igitur officium eporum & superiorum communius & generalius est: & plures grauarentur si illud impediri contingeret: ideo Papa non tam epis, quàm subditis per hanc constitutionem voluit prouidere: consistit enim istorum officium in chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium consecratione: & sic multum periculum in suspensione ipsorum.

b *¶ Superioribus.*] Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus [1].

¶ Glo. seq. recitetur per q ponit opinionem antiquam & modernam contrariam, & pro ratione remittit.

1 Aliàs itas Idẽ l eodẽ. aliàs itas Innocentius quartus in concilio Lugdunẽ.

c *¶ Officij.*] per hanc litteram non credebam olim q constitutio ista haberet locum in pœnis suspensionum à beneficio: licet Host. 3. li. de elect. cum in cunctis. & Gar. eod. tit. cupientes. li. eod. lib. tñ hodie non dubito, q etiam in suspensionibus à beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio: hoc probatur li. eod. lib. de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. & quæ potuerit esse ratio ibi dixi.

2 De Cardinalibus vide Felinum in c. quod super his extra de fide instrument.

d *¶ Suspensionis.*] secus in excommunicatione: quia in illa priuilegiati non sunt: & noluit Papa eos intantum priuilegiari, q tolleret quoad eos canonem, si quis suadente. & alios similes, [vt li. eod. lib. de homi. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocent. Hosti. Ioan. Monac. Fran. & Archid. Ioan. And.

3 Vide Decium in c. præterea. in vlt. not. de offi. deleg. & Felinum in c. quod super his de fide instrumẽt.

e *¶ Constitutionis.*] li. eod. sacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de solu. c. 2. de elec. cum in cunctis. cum similibus.

f *¶ Sententiæ.*] aliud est constitutio, aliud sententia, vt j. proxi. c. §. caueant. si ergo Papa, vel legatus, vel alius ferat aliquam sententiam suspendendo 3 facientes: hæc non comprehendet episcopos.

g *¶ Mandati.*] vbi si mandat Papa q omnes prælati & clerici soluant tantam pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminũ assignatũ: per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata epi non comprehenduntur. neglecta enim huiusmodi maiora videntur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniur. item apud Labeonem. §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de rescrip. sedes. super 3. glo. in antiq. Io. And.

h *¶ Ipsis.*] constitutione, sententia, vel mandato.

¶ Glo. seq. ponit antiquam litteram, & opinionem Host. quam improbat.

i *¶ De episcopis.*] Nota q caute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, q̃ sic dicebat: de epis & corũ superioribus expressa, & c. per quã dicebat Host. q licet in sententia diceretur de epis, q non comprehendebantur archiepi: plus dicebat, q si dicebat de epis & superioribus, nomine superiorum intelligebantur archiepi, sed non patriarchæ. Ad hoc de rescript. sedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura restringẽda. Sed dic 3 [1]: quia nõ est superiorem ordinem epo reperire: & ob hanc causam Papa se vocat epm: vnde eoipso q de epis exprimitur, veniunt superiores: quia non inspicimus dignitatem, sed officium Pontificale. vt in prin. c.

1 Idẽ Ioã. Monach.

k *¶ Habeatur.*] hic erat olim plus de textu: & erat quædã declaratoria illius decret. solet. quæ non habebat rationẽ: vñ fuit sublata.

ADDITIO. Dicebatur ibi, quòd id quod dicit finis illius capituli, solet. non extenderetur ad sententias episcoporum vel archiepiscoporum: vt ibi etiam dixi in fin. Ioan. And.

Romana.] Partes patent per §. Ioan. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius prælatus subditus epo Pictaueñ. protulit in aliquem subditum sententiam excõicationis: qui subditus excõicatus dixit excõicationem iniustam: & per hoc adiuit metropolitanũ omisso medio, videlicet epo Pictaueñ. vtrũ archiepiscopus Burdegalensis, qui est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia vel iniustitia ipsius excõicationis? Dicit q non, qa non est iudex excõicantis, nec excõicati in prima instantia: nisi sit cõsuetudo, vt possit adiri metropolitanus omisso epo. c. cum contingat. de foro compe. l. more maiorum. ff. de iur. om. iudi. l. 1. C. de eman. lib. Sed quid sanctissime pater, ponamus q archiepiscopus fecit statutum proferendo sententiam excõicationis generaliter in quoscunque violantes illud statutum: Quæritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrum ad illos qui sunt de sua particulari diœcesi tantum, vel ad alios? Rñdet quòd se extendit solum ad illos, qui sunt de sua particulari & ppria diœcesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suæ prouinciæ & diœcesim suorum suffraganeorum, nisi in negotio cõmuni, & de consensu suorum suffraganeorum. Sed vtrũ eps vel alius iudex possit ferre sententiã excõicationis in aliquem non præcedente canonica monitione, vt aliquis perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absque monitione? Respõdetur q non; & si de facto excõicet, illa excõicatio est iniusta, & relaxabitur per superiorem: tñ tenet excommunicatio. Et hoc verum, quando lata fuit pro criminibus seu excessibus præsentialibus: sed pro futuris culpis non poterit ferre excõicationem, nisi culpa vel mora præcesserit: vt iudex in actione personali condemnauit aliquem reum ad soluendum actori aliquam pecuniæ summã infra certum tempus, reus nõ satisfecit: certum est q eps poterit illum excõicare ex tunc, nisi soluat infra tale tempus: vel videt q clerici sunt negligentes & remissi in diuino officio: vel si est alia iusta causa vt excõicator datus in defectum ordinarij, potest excõicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis infra tale tempus: alioquin, id est, si 3trium feceritis: vos exnunc, prout extunc: & econuerso, extunc prout exnũc vos excõico. Sed vtrũ iudex possit excõicare collegium vel vniuersitatẽ? Rñdetur q non: sed si sint aliqui in vniuersitate culpabiles, sunt excõicandi nominatim: alias si vniuersitas esset excõicata, quicunque subrogati postea essent excõicati: licet non essent culpabiles, quod esse nõ debet. Nota primo ex isto c. q archieps non põt relaxare sententiam excõicationis latam à subdito sui suffraganei, etiam si notorie appareret iniusta: quia non est iudex excõicatoris. Not. q valet consuetudo, vt posset adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excommunicato potestatem adeundi superiorem omisso medio. Nota q iudex non debet subditum suum excõicare pro delicto, nisi prius ipsũ monuerit, vt desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illum excõmunicare: & tunc excommunicatio erit iusta, & tenebit: aliàs esset iniusta, & debebit relaxari per superiorem sine difficultate. Not. q pro futuris culpis non debet quis excommunicari: nisi ex causa rationabili, quæ debeat mouere iudicẽ. Nota q non potest ferri sentẽtia excõicationis in corpus vniuersitatis vel collegij. Sed quid si de facto excommunicetur collegium vel vniuersitas, vtrum vniuersitas sit excommunicata vel collegiũ excommunicatũ? Aliqui dicunt quòd non: quia collegium non est capax illius censuræ, vt hic dicitur. Sed dicit glossa, tenendum est q collegium vel aliud corpus est excommunicatum: & omnes de collegio sunt excommunicati. quod verum est quantum ad istam ecclesiam militantẽ: & illi qui erunt postea surrogati, debent se tenere pro excommunicatis: & petere relaxationem à dicta excommunicatione.

Not. primo q prælati inferiores, ab epis possũt ferre sententiã interdicti. de quo de ap. dilectis. Not. secundo, q excommunicatio lata ab homine, debet remoueri per protestentem. Dominic.

CAP. V.

ROmana Ecclesia. & infra. [a] Cæterum interdicti, suspẽsionis, vel excõicationis sentẽtias latas ab officialib9 archi-

¶ Prima glossa diuidendo summat.

1 *¶ Romana.*] Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quod archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet.

Secundum quod generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sentẽtia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam cõmissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem, vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

a ¶ *Archidiaconorum.*] vel ipsis archidiaconis: & sic nota inferiores epõ iurisdictionem habere. de hoc 25. dist. perlectis. s. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

ADDITIO. Et hic p Archidiaconum.

b ¶ *Non relaxent.*] qđ si fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excõmunicantium, nec excommunicatorum sint iudices, vt j. eod. titu. venerabilibus. 1. respõso. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudine.*] & sic consuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem s. eo. lib. de offic. ordi. Romana. & de so. compe. Romana. §. 1. [Ioan. Monac. alleg. đ no. ope. nun. significãtibus magis proprie facit de præben. referente. quæ loquitur de Remeñ.] Idem intelligas, si haberet priuilegium super hoc à Papa: ista enim sunt ad hoc paria, priuilegiũ & cõsuetudo. 9. q. 3. conquestus. s. de officio ord. duo simul. cum similibus.

¶ *Glo. seq ponit differentiã inter canonẽ archiepiscopi & eius sententiã.*

d ¶ *Sententiæ.*] canon quem facit archieps in concilio prouinciali, iste ligat subditos totius prouinciæ. 18. dist. c. vlt. ad hoc de pbgraue. de accu. sicut olim† sentẽtia autem lata ab archiepo, puta, quicunque furtum fecerit, sit excõicatus: ista nõ cõprehendit subditos totius prouinciæ, sed solius diœcesis suæ. & de hac loquitur hic: nec etiam ipsi subditi probabiliter ignorãtes ligantur. vt s. eo. lib. de consti. cap. 2. intelligo tñ delinquentes in diœcesi ipsius archiepi scienter illa sententia ligari: quia iam per delictum effecti sunt subditi. de so. compe. c. vlt. de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti est: quia sicut in specie non potest ligare, subditũ suffraganei sui: sic nec in genere, immo multo minus arg. de recri. pastoralis.

e ¶ *Subiectos.*] & de hoc demum cum in sua diœcesi delinquunt. vt s. de constitu. c. 2. 2. responso.

f ¶ *Specie.*] excõico P. quia furtum fecit, vel sacrilegiũ commisit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia ædificat vel ædificauit in cœmeterio ecclesię: secundum Innocen. qui idem repetit de generali. de qua in seq. glos. Ioan. And.

g ¶ *In genere.*] excommunico omnes qui sacrilegium cõmiserũt.

h ¶ *Competenti.*] j. eo. sacro. & c. statuimus.

ADDITIO. Et j. eo. constitutionem. & ibi dicam quod hic not. Host. de nõ ferẽda sentẽtia, quã iudex credit nõ proficere. Io. And.

i ¶ *Iniustas.*] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione. fallit in casu. j. eod. statuimus. incurrit ergo excommunicator pœnam cõstitutionis. s. eo. sacro saluo eo quod habuisti j cap. proxi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit. Iterum signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Futuris.*] quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsu. l. 1. j. ff. si seruí. ven. l. egi. cum si. ff. de libe. agno. l. si quis. §. alimenta. Dic q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ita q statim detur exactio. Vel dic q lex loquitur in vsuris, quæ sunt odiosæ, scilicet q non condẽnabit ad futuras vsuras, quæ committuntur ex mora: alias bene prouidet iudex in futurum. C. de vsur. l. in bonæ fidei sicut in alimentis, vt in prædicto. §. alimenta. Vel loquitur lex cum non est obligatus: si vero est obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum; vnde & propter præsentem contumaciam condemnat ad futuras expensas, vt s. de procura. auditis. vbi de hoc, & s. de sepul. in nostra. & s. eod. lib. de homi. c. 2. sed quantum ad casum nostrum expresse j. dicit. de sen. excom. à nobis 1. vbi fertur sententia excõicationis pro futuro delicto. & s. eo. lib. de consti. c. 2. Sol. dic q aliud est statutũ, & aliud sententia: statutum enim bene potest fieri pro futuris delictis hoc modo: statuimus, vt nullus hoc faciat: & q fecerit sit excõicatus ipso facto: aliud est sententia, quæ sic profertur Excõico Tan. si furtum fecerit. & hoc hic prohibetur. aliud ergo est statutũ, & aliud sententia, vt pbatur s. c. proxi. & dixi s. eo. cap. 6. porro.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

l ¶ *Infra tale tempus.*] est ne ergo correcta decret. s. de appel. præterea 2. Nõ: sed declaratũ est quo casu possit hoc modo proferri sentẽtia.

m ¶ *Mora.*] condemnatus in actione personali, si nõ soluit intra quatuor menses vt debuit, postea poterit iudex pcipere, vt soluat intra certum tempus: alias sit excommunicatus, hic enim mora præcessit.

ADDITIO. Inno. & Host. idem ponunt, cũ primus terminus fuit hominis, vt quia præcepat iudex q intra xx. dies solueret. Ioã. And.

n ¶ *Culpa.*] quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes qui non interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præcessit casum.

¶ *Glossa sequens ponit exemplum: quærit obijciendo, & soluit.*

o ¶ *Offensa.*] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, separetur ab ea, & excõicetur si vlterius redeat ad ipsam. s. eod. si con ci binæ. Sed dices quando erit reperire casum, in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa? Sol. si statim post condemnationem factã in personali iudex præcipit, q soluat intra certum tempus ferendo sententiam excõicationis: hic non præcessit mora: vadit ad ecclesiam, inuenit clericos sollicites circa horas: hic non intercessit culpa: vel inuenit clericos bene cõtinentes: excõicat eos qui nõ seruãt continentiam: hic non præcessit offensa.

p ¶ *Causa.*] pone exemplum s. de testi. constitutis. sed ibi præcesserat offensa pro parte. sed potest poni in executoribus, qui excõicant conferentes beneficia: quia præiudicari posset ei qui debet acceptare sm formam decret. de concel præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Vel pone per decre. ad nostram 2. de iureiur. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inno. dicit & Host. q iusta causa esset si excõicaret cruce signatos, non portantes publice crucem: non enim debet subtrahere bonũ exemplum, supple nec se celare. vel secundum eos excõicat tolerantes hæreticos vel consimiles. s. de hære. excommunicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

q ¶ *Collegium.*] an vniuersitas vel collegiũ possint accusari de crimine, not. 12. q. 2. eps qui mancipium. & s. de simo. c. dilectus 2.

ADDITIO. Ibi dedi alias remissiones. vbi etiam scripsi an possit vniuersitas de publico crimine per syndicum accusari. & vide qđ dixi s. tit. 2. cap. vlt. super glos. pe. de singulari. an puniri possit vniuersitate punita. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. reci. per q. & ponit duas opiniones.*

r ¶ *Penitus.*] per hanc litterã dicunt quidã [scilicet Host. Io. Mo. Archi. & Fran.] q nõ tenet sententia: & põt esse ratio: q a vniuersitas vel collegiũ nõ est materia capax ad recipiendũ tale sententiã. Ber. j dicens, q si sententia fuit lata, bene tenet: & hoc est tutius.

s ¶ *Irretiri.*] intelligas quo ad ecclesiam: secus quo ad Deum. cuius opinio nec fallit nec fallitur. de sen. excom. à nobis 2.

t ¶ *Culpabiles.*] sicut prælatus, vel consules, & huiusmodi maiores, vt s. de simo. dilectus.

diaconorũ a, seu quibuslibet alijs iurisdictionem habentibus suffraganeorum Rementis ecclesiæ subditis, Remeñ. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent b: salua cõtraria super hoc cõsuetudine c si quam habent. ¶ Porro excommunicationũ sententiæ d à Remẽsi archiepiscopo suisq; officialibus generaliter promulgatæ, subiectos e eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie f, nec in genere g pro culpis, & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti h monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas i nouerint esse illas. ¶ Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis†, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris k culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma: si de illis infra l tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumãt: nisi mora m in exhibenda satisfactione vel culpa n seu offensa o præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quã in ipsis sententijs exprimant) causa p subsit. ¶ In vniuersitatẽ vel collegium q proferri excõmunicationis sententiam penitus r prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri s: sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles t esse cõstiterit, promulgetur†.

¶ Idem [in eodem† .]

¶ *Prælatus contra potentiam temporalem etiam spiritali gladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

DILE-

D *ilecto.*] primo ponit allegationem & conclusionem generalẽ, ex qua secundo infert specialem: ibi, *Et quoniam.* quam in tertia fortificat per argumentum à minori: ibi, *Et quidem.*

¶ Et

¶ Dictio, excõmunicationis, & est in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

† Idẽ Ioan. Host. Ioan. Mo. Archi. & Franc. Fa. 8. dist. quæ cõtra. vbi vide g eum quod hic ponit circa hoc Archid. & in Spe. e const. vet. & nota de hoc. & hoc eod. ut. à nobis 1. Ioan. And.

† Vide Alexandrum in l. filiusfamilias §. diui. ff. de legat. 1. & Abbatem in cap. P. & G. de offic. deleg. & in cap. ex litteris. el a. de spõsal.

¶ Dicendo secundum Ioan. And. & Phil. excõmunicationem omnem illius vniuersitatis, qui in eo mandato sibi [illegible] excõmunicatum [illegible] ab inter [illegible] Innocẽtius super [illegible] s. de Sponsa, [illegible] in [illegible] co interdi[illegible]

† In [illegible]

† De contumaciosu: [illegible] potest [illegible] tuere [illegible] doctrina peteret, q prius in iudicio petit de confessus iuit. Ioan. And.

¶ Et dixit Host. ꝙ hæc decret. dirigebatur cuidam fratri Minori & pœnitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabatur frater Ioannes Lemouicensis, qui super hoc Papam consuluerat, an Decano liceret vtroq; gladio se tueri. Cōquestus enim fuerat: secundū Hostien. & Boa. balliuus corā eo, ꝙ ipse Decanus omnia Cæsar erat: quia vt presbyter, & vt miles, nunc censura, & nunc armis procedebat cōtra ipsum, & eius terram. Ioan. And.

c ¶ *Vim vi.*] ĩ. de homi. significasti 2. vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in gl. magna, quæ posset hic repeti. Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: ac si diceret, quædam leges & quædā iura, scilicet de hac materia loquētia. Ber.

d ¶ *Prædictus.*] in parte decisa sub illo infra.

† Quod fa cit Host. & si quod ad dit, vid. vbi supra tenui simus. Io. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. quēdā Titiū dñm temporalem, puta balliuū, vel aliū dominū temporalē propter aliquod crimen vel cōtumaciā excommunicauit: ipsumque pro excōmunicato in tota sua diœcesi fecit publice denuntiari: vnde ipse balliuus videns se à populo vitari vt leprosus, in corde suo fuit ira cōmotus cōtra episcopū Pictauen. & ipsum episcopū Pictauen. in odiū huiusmodi excōicationis spoliari fecit aliquibus bonis suis, & illa bona violenter occupauit tanquā sua: Episcopus Pictauen. videns se spoliari bonis suis, & illa per violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini tēporalis, & mādauit illud interdictum seruari vtrum licitum fuerit episcopo Pictauen. pro iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terrā domini temporalis bona occupantis? Respōdet Romanus Pontifex ꝙ sic: nam cuicunque est permissum à iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriā. ff. de iusti. & iur. & quia episcopus non erat potens ad se defendendū defensione tēporali contra potestatem illius dñi tēporalis ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totam terrā ipsius dñi. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenetur) defendere suum proximū cum sibi infertur iniuria: aliàs si negligeret ipsum proximum defendere, videretur esse particeps & fautor iniuriātis: ergo multo magis permittitur alicui se defendere cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis. Nota primo ex hoc c. effectum principalem huius cap. ꝙ prælatus ecclesiasticus gladio spirituali potest se defendere contra potētiam tēporalem: ideo si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, potest ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriātem excōicare, vel terram suā supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus. & ad hoc allegatur semper præsens capitulum.

Nota vlterius ex principio capituli illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not. ꝙ excōicatio, interdictum, & aliæ censuræ dicūtur esse propria arma Ecclesiæ. Nota ꝙ Ecclesia habet apud se gladium tēporalem & spiritualem, sed habet gladium spiritualem actu & habitu: gladium autem temporalem habet solum in habitu. Not. ꝙ quilibet tenetur defendere suum proximum ab iniuria eidem proximo illata. Not. insuper, ꝙ negligentes defendere proximum iniuriatum, videntur esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriantem. Not. vlterius, ꝙ socius & vicinis licet de iure defendere iniuriam consocij & vicini. Nota finaliter, quòd licitum est spiritualem potestatem iuuari temporali. & sic econuerso, temporalem spirituali. Dominicus.

† Vide Decium in c. cum nō ab homine in primo not. de iudic. & in ca. significasti. de offi. deleg.

† Hæc verba: ab eodem Decano desunt in manuscriptis.

cto[a] filio Decano[b] Aurelianensi: & infra. ¶ Præterea cum omnes leges omniaque iurà vim[c] vi repellere, cunctisque sese defensare permittant: licuit vtique ipsi Decano (si prędictus[d] balliuus eum bonis[e] suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare[f] præsumpserit, vt superius[g] est expressum) contra illius violentiā iniuriamque se tueri. Et quoniā aduersus eius nimiam[h] potētiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet vtē do ecclesiastico[i], defensare: ac recurrere propter[k] hoc ad arma spiritualia, quæ sunt Ecclesiæ propria, & pro suo munimine illis vti: præsertim cū dictus balliuus post latas in eum [ab † eodem Decano] ex aliis causis excommunicationis sentētias, sicut idem Decanus asseruit, ipsum tanquam exinde prouocatus[m] sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem[n]: & propter hoc postmodū ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodē occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarū cōtemptum illatam. ¶ Et quidē cum liceat cuilibet suo vicino[o] vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impertiri auxiliū; immo si potest & negligit, videatur iniuriantē fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet[p] subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriam sua propria spirituali defensione tueri: sicque vtrūque[q] quodammodo gladiū & temporalem & ecclesiasticū, alterū videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij cōsueuerunt exigente necessitate sibi adinuicem suffragari[r], & in iuuamē alterius subuentione mutua frequētius exerceri.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos a suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. hoc dicit. Ioan. And.*

e ¶ *Bonis.*] ergo licet defendere non solū personā: sed bona: tamen pro defensione bonorū non licet sic sæuire, sicut pro defensione personę. ĩ. de homicid. c. 2. ibi: te tuaque. eo. tit. suscepimus. & dic vt eod. tit. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & q. 3. in principio.

f ¶ *Occupare.*] vt non sit geminatio verborū, spoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ *Superius.*] in parte decisa.

h ¶ *Nimiam.*] respectu temporalis potentiæ ipsius decani: nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. l. 3.

i ¶ *Ecclesiastico.*] dicit Ambrosius[3] & ex nimia humilitate loquitur, quòd arma sua sunt lacrymæ. 23. q. vlt. conuenior. gladius autem hic continet quod censura. ĩ. de verb. signi. quærenti.

3 Epistola 33. ad Marcellinā sororem.

K ¶ *Propter hoc.*] scilicet quia tēporalis defensio sibi non aderat.

l ¶ *Munimine.*] Nota ꝙ nō loquitur hic de prælato, qui vlciscitur, qđ vtrū facere possit. not. ĩ. de maledic. c. 2. 2. q. 7. si quis erga. sed solū de eo qui se defendit.

m ¶ *Prouocatus.*] id est, turbatus vel commotus. ad idem ĩ. de offic. deleg. suspicionis. aliter sumitur ĩ. de ap. cum sit Romana.

A. Scilicet prouocatione ad causam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat Ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Archid.

n ¶ *Eisdem.*] contra tales prodita est pœna per constitutionem. ĩ. eo. quicunque. quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ *Vicino.*] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum suū defendere, vt 23. q. 3. non inferenda. & c. fortuito. 83. distin. error. & ĩ. eo. quantæ. vbi de hoc [& C. de commer. & mer. l. 2. vbi plures concor. de hoc] multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

¶ *Glos. seq. obiicit & soluit per diuersitatem vsus.*

p ¶ *Sibimet.*] quia ordinata[1] charitas à se incipit. 23. q. 5. si non licet. Sed videtur ꝙ hoc nō licuerit isti Decano; excessit enim moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. ĩ. de restit. spo. olim 1. ĩ. eo. si vero. & de homi. significasti 2. ad fin. maior enim est pœna spiritualis quæ ligat animā, q̃ temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima pretiosior est corpore. 12. q. 1. præcipimus. ad idē 11. q. 3. nemo. 24. q. 3. corripiantur. & hæc forte fuit dubitatio decretalis. sed Papa hic approbat hanc defensionē: & ita quocunque modo licitū est se defendere, dummodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sentētiæ sunt medicinales. ĩ. eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fi.

1 Vide D. Thomam. 2. 2. quæst. 26. art. 4. & seq.

q ¶ *Vtrumque.*] ergo duplici defensione, pōt quis vti, vt ĩ. de reg. iur. nullus pluribus. cum suis concordantiis.

A. Dicit Ioan. Mona. quòd ista non sunt aduersaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia, vt hic. Io. And.

r ¶ *Suffragari.*] 23. q. 5. prodest. ĩ. de offi. ord. c. 1. tamē[4] videtur ꝙ temporali gladio vti non potuerit: quia post aduentum Christi sueruns gladij & potestates diuisæ. 10. dist. quoniam. 96. dist. cum ad verum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modū iustitiæ; sed hic loquimur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non nisi iudici: & sic non obstat.

4 Vide Turrecrematā in ca. cum ad verum. 96. dist.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Dilecto.*] Prælatus contra potentiā temporalem, etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri pōt. hoc dicit.

¶ *Glos. secunda. veri. per obiect. de cap. quæsiuit.*

b ¶ *Decano.*] Decanus iste de consuetudine vel priuilegio habebat ordinariam, vel saltem potestatem fulminandi censuram. & concor. ĩ. de ap. dilectus. de offi. ord. irrefragabili. §. excessus. ĩ. de verb. sig. ex parte 1. aliàs secus de his quæ fi. a maio. par. ca. quæsiuit. de hoc ĩ. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

CAP. VII.

VEnerabilibus[a] & infra. ¶ Cæterum Rothomagensi[b] archiepiscopo vel eius officiali, non licet excõmunicatis ab archidiaconis vel alijs subditis[c] suffraganeorũ ipsius archiepiscopi (cũ nec excõmunicantium, nec excõmunicatorũ sint iudices) absolutionis beneficiũ impertiri[d]: excõmunicatos autẽ ab ipsis suffraganeis, vel eorũ officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigãtibus ad eos† fuerit prouocatũ[e]. Neutra vero partiũ appellante, si qua ipsarũ per archiepiscopũ vel eius officialem ab excõmunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel aliàs coram eis de parte[f] aduersa querimoniam sine appellationis[g] interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis[h] (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna[i], & pro suo interesse super iniusta excõmunicatione querelam, audire vtique debent[k] eum: secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio[l] promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione[m] † iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio†, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam[n].

VEnerabilibus.] Aliàs incipit, Cæterũ. & sic alleg. eam Io. Mo. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsque ad §. *Porro.* ostendit quando habeat vel nõ habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluendi excõicatos a subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsq; ad §. *Sed si.* ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendã nisi in casib[9]. Tertio: ibi, *Sed si.* & §. pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelã dãda, qñ de nullitate sententiæ dubitat. Quarto: in §. *Sane.* q.d. qñ nõ de nullitate, sed de iniustitia quærit. Quinto inde in §. *Denique.* quandã cõsuetudinem approbat. Summabitur autem secundum has partes. Dicunt Io. Mo. & Archid. quòd inter archiepiscopum Rothomageñ. & eius suffraganeos grandis fuit quæstio coram Inno. iiij. & vt dicunt ex registro patere. Primo proponebant suffraganei contra archiepm querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi respondebat ad illa: & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Inno. fuit sententiatum & constitutum vt hic: & quàm plura etiam de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis, & de eodem Rothomageñ. & suffraganeis loquitur decre. ad reprimendã. de offi. ordi. Dicit autem Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet quòd Gals. in Specu. de comp. iud. ad §. sequitur. in fi. male dicebat hanc decre. fuisse Alex. iiij. Suspicor autem quòd hic in principio decretum continebat id quod ib. habetur ante finem vers. item not. & propter id allegabatur pro rubrica, de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archieps non est competens iudex, cum excõicatus ad petitionẽ partis sine appellatione petit absolui: vel alias de parte conqueritur, cum nõ suffraganeus, sed is pro quo lata est sententia illam defendere debeat. Si vero petat suffraganeum pro iniusta excõmunicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui a sententia lata per suffraganeũ procedentẽ ex officio. Io. And.

† Amplia in alio casu not. vt per Abbatem in ca. in litteris. de offic. de leg. vbi vide omnino Decisionem.

¶ Istud cap. legitur vsque ad §. porro.

CASVS. Archidiaconus Pictaueñ. vel archipresbyter, vel abbas monasterij S. Cypriani subditus episcopo Pictaueñ. protulit in subditum suum sententiam excõicationis: excõicatus dicit sententiam excõicationis iniustam, vel non dicit iniustã: sed adiuit metropolitanum archiepm Burdegaleñ. vel eius auditorem omisso epo Pictaueñ. vtrum possit metropolitanus cognoscere an sententia sit iusta vel iniusta, vel absoluere ipsum excõicatũ? Respondet quòd nõ: quia non est iudex, nec excõicatoris, nec excõicati. Idem si eps Pictaueñ. vel eius officialis excõicauit aliquem subditũ suum: nã tunc archieps Burdegaleñ. nõ posset talem subditũ absoluere: & hoc verum est, nisi fuerit appellatũ ad ipsum archiepm: nam tunc posset eũ absoluere. Et iste est vnus casus in quo archieps habet iurisdictionem in subditos suorũ suffraganeorum. Sed quid si non fuit appellatũ ad superiorem: vtrũ possit metropolitanus cognoscere de iustitia vel iniustitia excõicationis? Respondet quòd non: nisi in duobus casibus, quando aliquis subditus suffraganei fuit excõicatus ad instantiam partis: sed corã archiepo petit suffraganeum puniri de iniustitia iuxta c. sacro eo. tit. in antiq. Alius casus est, quando eps suffraganeus non processit ad instantiã partis, sed ex suo officio: in his enim casibus potest excõicatus conqueri de iniusta excõicatione suffraganei coram archiepo. Not. primo quòd archieps non potest absoluere excõicatum à subdito suffraganei: quia non est iudex nec excõicati, nec excommunicatoris. Nota insuper tres casus in quibus metropolitanus cognoscit inter subditos suorũ suffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum à suffraganeo, vel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit à suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicationis apud metropolitanum, vt metropolitanus illum puniat, iuxta cap. sacro. eod. tit. in antiq. Tertius casus est, quando subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota vlterius, quòd archiepiscopus non potest adiri per viam querelæ à subditis suffraganeorum. & sic patet, quòd aliud est via querelæ, aliud via appellationis. de quo de offic. leg. c. 1. Not. finaliter quòd archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per viam querelæ, & sic proprie loquitur iste textus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat principium.*

a ¶ *Venerabilibus.*] Excommunicatos a subditis suffraganeorũ, archiepiscopi nõ possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatũ fuerit. hoc dicit principium.

b ¶ *Rothomagensi.*] idẽ in alijs archiepis. s. eo. lib. de pœnis. Romana. & s. eo lib. de offi. ord. Romana. in fine.

c ¶ *Subditis.*] ergo inferiores epis bene possunt excõicare. quod dic vt 2. q. 1. nemo. s. de off. ord. cũ ab ecclesiarũ.

d ¶ *Impertiri.*] nisi hoc habeat de cõsuetudine. s. eod. tit. & lib. Romana. c. respon. in fine.

e ¶ *Prouocatum.*] seruaro tñ eo qđ habes j. §. sed si ex causa. & §. sequen.

f ¶ *De parte aduersa.*] no dicit de iudice, quia tũc sec[9], vt patet p sequetia.

† Not. reg. bene secũdũ Dom. & Philip. facit. s. ca. pz. & not. in c. venerabilis. de censi vnde inferiũt, quòd tunc posset excõicare extra territoriu, vide not in c. postulasti. de offic. leg. & Innoc. c. ex parte. de verb. sign. Fonta.

g ¶ *Appellationis.*] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est enim vnus de casibus in quo iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum. not. s. de offic. ord. pastoralis.

h ¶ *Ipsis.*] archiepiscopo vel officiali eius.

i ¶ *Pœna.*] s. eo. sacro. & o. cum medicinalis. [eo. tit. & lib. s.]

ADDITIO. Vide quod dixi s. eod. statuimus. super vlt. glos. Ioan. And.

k ¶ *Debent eum.*] quia tunc archiepiscopus est competens iudex, scilicet rei: & sic vna via permittitur quod alia prohibetur. quod dic vt j. de reg. iur. cum quid.

l ¶ *Pro alio.*] secus enim si ex officio, vt patet in proxi. §.

m ¶ *Defensione.*] vt s. c. proxi. & est similis distinctio. s. de appel. cum speciali.

ADDITIO. Vide quod ibi not. in glo. sed qualiter. & s. eo. sacro. ver. cumque eo. in 1. glo. Ioa. And.

n ¶ *Causam suam.*] & ante omnia ille absoluetur. j. §. 2. nisi in casu ibi posito.

† Not. quòd quando agitur de iniustitia actus gesti per iudicem ex officio procedentem: tunc ipse cum eius principaliter interesse etc. glos. circa s. c. cũ speciali s. de appella. vide l. r. c. hum. de maiori. & obe. hac in l. 1. ff. de adul. Fontanus

¶ PORRO. Iste §. hoc dicit. In casibus in quibus supra fuit dictum, iurisdictionem deuolui ad archiepm: archiepiscopus absoluit excõicatum antequã de causa incipiat cognoscere: & hoc nisi dicatur excõicatus pro manifesta offensa: tunc non absoluitur nisi facta satisfactione. hoc dicit. Iste §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima. & in eo casus sic figuratur: Dictũ fuit s. quòd si suffraganeus subditum suum excõicauit iniuste: ille excommunicatus potest conqueri de iniustitia corã superiore excõicatoris in aliquibus casibus, videlicet cũ fit appellatum ad superiorem: vel quando nõ fuit appellatũ, sed eps procedebat ex officio suo non ad instantiã partis, vel si ad instantiã partis: sed petit excõicatorẽ puniri de iniustitia, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrum archieps antequã excõicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia vel iniustitia excommunicationis: puta si iudex à quo, dicit excommunicationem iustam: ita quod pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Romanus Pontifex, quòd archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressum debet excõicatum absoluere recepta prius ab eodẽ cautione idonea de stando & parendo iuri, & hoc verum: nisi excommunicator vel actor diceret excõicatum pro manifesta offensa: quo casu differtur absolutio vsque ad octo dies: intra quos probaretur quòd est excõicatus pro manifesta offensa: tunc enim nõ absoluitur, aliàs absolueretur: & hoc quando fuit appellatum à definitiua, vt meus episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam intra octo dies: Certum est quòd episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet: tamen si lapsis octo diebus me excommunicet, tenet excommunicatio: lapsis octo

* Vide Abbatẽ & Felinum in ca. dilectus el 1. extra de rescript.

diebus

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumacia præsumpta & manifesta ponit exempla. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro archiepiscopus, vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequã audire causam incipiant, in casibus in quibus eis iurisdictio competit, iuxta Ecclesiæ formam[a] debent absoluere: vt pote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos fuerit appellatu[b]: exceptis casibus[c], in quibus iura prohibent post sententiã appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit[d]. Idem est[e] etiã si quemquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quod absoluẽdus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: ipseque respõdeat quòd recte contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus[f], vel etiã alio

diebus appellaui: volo dicere quod iniuste sui condemnatus, & iniuste excommunicatus: peto coram archiepiscopo me absolui: Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis: vel quando fuit appellatum ab interlocutoria ante diffinitiuã, vt episcopus me excommunicauit pro suo iure defendendo, vt in cap. prox. vel me monuit vt soluerem procuratori meo aliquam pecuniæ summam: adeo superiorem, peto absolui: certe sum absoluendus in principio causæ. Idem si fui excommunicatus pro contumacia dubia: & appellaui à sententia ad metropolitanum tãquam à sententia iniusta: quia volo probare quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudiciũ, & sic non fui contumax: peto vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiendus. Secus si pateret me esse contumacem: vel mea contumacia esset manifesta: tunc enim non essem absoluendus, nisi solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid, ponam[*] quod iudex fecit me citari vt comparerem in certo loco: sum certus ꝙ inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri: vnde misi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminum ad illud probandum: quia in termino non comparui, iudex me excommunicauit: ego appellaui ab excommunicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinẽda absolutione, & peto absolui, non sum audiendus. Sed ponamus ꝙ iudex habuerit in se istam cautelam: quia pronuntiauit illum locum esse tutum: nõ appellaui ab interlocutoria infra decẽ dies: postea reputauit me contumacem, & vt contumacem me excommunicauit: volo nunc adire metropolitanum pro obtinenda relaxatione ab excõicatione: & dico ꝙ locus non erat mihi tutus: Certe non sum audiendus: quia per interlocutoriam à qua non appellaui, fuit decisum & terminatum principale, scilicet ꝙ locus est mihi tutus, & etiam accessorium, & teneor soluere expensas antequam sim absoluendus. [*Formam.*] quæ olim erat vt excommunicatus veniret ad episcopum ante fores Ecclesiæ, qui episcopus haberet secum duodecim sacerdotes: & debet excommunicatus se prostrare ad terram: Postea dicit episcopus psalmum pœnitentialem, Miserere mei Deus, &c. Huiusmodi psalmo dicto & totaliter finito episcopus accipit excommunicatum per manum, & ponit eum infra ecclesiam à qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus à communione fidelium: Nam ecclesia dicitur communio fidelium in gratia existentium. Hodie autem non seruatur hæc forma: sed sufficit si episcopus dicat, Ego te absoluo ab ista excõmunicatione absque aliqua alia solennitate. [*Appellatum.*] vt in notorijs, quia si in casu prohibito appellaretur, non fiet absolutio ante examinationem causæ. [*Offerat.*] infra octo dies. ʒ. eod. c. solet. in antiq. & durantibus illis octo diebus debet differri absolutio. [*Protinus.*] id est, prius cognoscatur an sit contumax vel non. [*Minime.*] nã quis non dicitur verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, non comprobo. Sed si in iudicio dixerit, non comparebo: tunc est verus contumax. Not. primo, ꝙ cum excommunicatus dixit excommunicationem iniustam: & pro relaxatione excommunicationis adiuit superiorem: antequam probet excommunicationem iniustam, est absoluendus in principio causæ: nisi excommunicator vel aduersarius offerat se probaturum infra octo dies, ꝙ ipse fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & si probetur ꝙ fuit excõmunicatus pro manifesta offensa, non relaxabitur, nisi prius satisfecerit. Not. ꝙ citatus non comparens dicitur contumax præsumptus: quia præsumptio est ꝙ spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tamen dicitur contumax manifestus: quia admittitur ad probandum contrarium, videlicet ꝙ fuit impeditus & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. ꝙ ille dicitur manifestus contumax, qui in iudicio dixit iudici quòd non compareret: & ideo non est amplius citandus: quia citatio fit vt habeatur coniectura de animo citati an velit comparere vel nõ: Secus si diceret extra iudiciũ, puta nuntio ꝙ non compareret. Sed quæritur, quia certum est ꝙ nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse. Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius ꝙ habuit præceptum à iudice viua voce super præcepto iudicis: an credatur nuntio. Dicit Ioan. An. in nouella, ꝙ nõ: nã põderare debemus illa super quibus iurat: quia iurat fideliter exequi mandata iudicis & illa referre: non autẽ iurat aliud: ideo non est iuratus, nisi iudex dederit sibi pceptum. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, ꝙ faciat illam redigi apud acta. Item ponamus ꝙ nuntius siue executor dixit ꝙ citatus eum verberauit: vel citatus dixit ꝙ non compareret: verum de istis credatur nũtio siue executori: Dicit Ioan. And. ꝙ non: quia quantũ ad ista non est iuratus: & sic regulariter creditur nuntio in ijs quæ concernunt executionem suam, super qua est iuratus: in alijs autem nõ ei crederetur: ideo cautela, est quando citatus infert iniuriam nuntio citanti, ꝙ vocentur testes, & petat instrumentum sibi fieri. Not. ꝙ si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus: poterit coram iudice ad quem, probare illam dilatoriam. Et sic habet locũ etiam in interlocutoria illud commune dictum: non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: non probata probabo: & non solum quando appellatur à diffinitiua.

a ¶ *Formam.*] ʒ. eod. cum desideres.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem contrariam.*

b ¶ *Appellatum.*] post diffinitiuam sententiam, & post excommunicationem[†]. Et hic terminari puto dubitabilem quæstionem, quia quæritur ex decret. non solum. ʒ. eo. lib. de app. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet per modum attentati excommunicationem medio tempore inter sententiam & appellationem latã, sicut reuocat alia attentata? Et per illam litteram est dicendum ꝙ non: immo est necessaria absolutio[a]. De tali enim sententia loquitur iste §. & quod ita sit verum, patet: quia excommunicatio aut statim valet, aut statim non valet. sed pone ꝙ post latam diffinitiuam sententiam infra decem dies iudex excommunicat partem non parentem: postea illa pars non appellat: non est dubium ꝙ bene ligat sententia. speciale ergo fit in illa, ꝙ per appellationem sequentem non annulletur: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excommunicando: cum tolleret ibi beneficium iuris, scilicet appellandi: quod esse nec debet. j. de reg. iur. indultum. Alij dicunt[‡] hoc esse immutatum per decre. non solum. quæ est posterior: quod non credo ratione prædicta.

c ¶ *Casibus.*] quos vide supra eodem lib. de appella. Romana. §. si autem.

ADDITIO. dicit Ioan. Monac. ꝙ licet illis casibus non relaxetur excommunicatio: iudex tamen appellationis postquam cognoscere incepit, an sit recipiẽda appellatio, inhibere poterit ne dicta excommunicationis sententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶ *Innodauit.*] ʒ. eod. solet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶ *Idem est.*] scilicet ꝙ primitus debet absolui, vt dicitur in fine.

¶ *Glo. seq. voci. per q. an captus à priuato, &c.*

f ¶ *Captus.*] sic ʒ de pig. cap. significante, & quod dicit captus, intelligere possumus etiam à priuato: quia ex quo venire nõ potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. quæstio. 3. nemo episcoporum. sed quo ad restitutionem expensarum bene distinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo casu non condemnetur ad expensas: secundo sic: quia habet regressum contra illum priuatum capientem. ff. si quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas captus, non sui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

[*] Abbas, ipse

[*] Per viã supplicationis, restitutionis in integrũ, appellationis Dom. Font.

[†] Quia per appellationem non suspenditur excommunicatio. ʒ. de offic. ord. ad reprimenda. Ioan. An.

[a] Idẽ Gul. in Specu. de appell. §. de cõnexis, ver. si vero post Ioan. And.

[‡] Io. Mon. hic. & ʒ eo. tit. is cui. §. fina.

ADDITIO.

ADDITIO. Et probatur per clem. de pœ. multorum. ver. illis. Ioan. And.

a ¶ *Impedimento.*] puta valetudine, tempestate, vi fluminum. [sicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currentibus annis Domini MCCCXXV. quod ita creuit, quòd pluribus diebus transiri non potuit.] Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio. l. 2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimentum subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ʒ. de in integrum restitu. ex litteris.

impedimento[a] detentus in termino comparere nequiuit: tũc protinus sibi iuxta formam Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio[b] quòd minime cõpareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa[c]) non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. ¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum[d], & iudex postea in eum (quia non probauit hoc nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus: cum presumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decendium[e] prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam,*

1 Pet. de Anchar. se remittit ad nota. de. 1. de do. & contu. not. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. ff. probat Feli. c. consuluit. 4. col. de of. de leg. Fontanus.

2 An negans velle comparere semper dicatur contumax, vide Decium in cap. consuluit. de off. deleg. & Abbatẽ & alios in capi. cum parati. de appellatio.

b ¶ *In iudicio.*[1]] quia si extra iudiciũ hoc dixerit, secus: sicut nec nocet confessio extra iudicium facta, quod dic vt ʒ. de confes. c. vlt. vnde per hoc videtur, quòd si nuntio citanti dixerit se nolle[2] venire, & nuntius sic retulerit: nõ propterea dicatur vera cõtumacia. & facit quod dixi ʒ. de confes. c. 2.

c ¶ *Offensa.*] ʒ. de ver. signifi. ex parte. & c. cum olim.

d ¶ *Tutum.*] iusta erat excusatio, si vera fuisset ʒ. de appel. ex parte. ʒ. eo. lib. de priuileg. cum personę. cũ sim. [ʒ. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.]

e ¶ *Decendium.*] sic ʒ. de ele. cum dilectus. ad fi. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si infra decẽ dies non fuerit appellatum quo ad partem: sed nõ quo ad iudicem. quod dic vt ʒ. de appel. cum cessante. Ioan. And.

¶ SED SI. CASVS. Dictum fuit ʒ. §. proxi. quòd si quis dicat excommunicationem iniustam, & petat absolui à superiore, est statim absoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt cõparerẽ in aliquo loco mihi nõ tuto, quia ibi sunt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tamen scio veraciter quòd statim sunt reuersuri: misi procuratorem meum ad me exonerandum & proponendum istam exceptionem declinatoriam, quòd locus non est mihi tutus: iudex assignauit mihi in personam procuratoris mei terminum peremptorium ad probandum illam dilatoriã: produxi aliquos testes. & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locum esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excommunicauit: vel forte me excommunicauit ante appellationem, sed in excommunicatione sua expressit errorem intolerabilem: ego adiui superiorem, & coram eo petij sententiam excommunicationis declarari nullam: vtrum iudex superior debeat statim me absoluere & dicere sententiam nullam? Respondet quòd non: sed debet me absoluere ad cautelam: & si quatenus absolutione indigeam. Not. quòd excommunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. Not. cum quis dicit sententiam nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione potest excommunicatus absolui ad cautelam.

f ¶ *Ibec.*] ante enim quàm de nullitate pronuntiet, oportet quòd doceatur de veritate causæ appellationis: nec sufficit ad hoc pronuntiandum quòd ostendat se ex causa legitima appellasse. ad idẽ ʒ. de appel. interposita. in prin.

¶ SANE. CASVS. Iste §. legitur vsque ad finem cap. & in eo casus sic figuratur: Episcopus Pictauen. excommunicauit aliquem suum subditum, & excommunicatio est iusta: quia fuit excommunicatus pro manifesta offensa, excommunicatus vult adire archiepiscopum Burdegalensem pro obtinenda eius absolutione: vtrum archiepiscopus Burdegalen. possit talem absoluere, ac si excommunicatio esset iniusta? Respondet quòd non: sed debet eum remittere ad excommunicantẽ episcopum, vt eum absoluat, facta prius satisfactione. Si autem constaret archiepiscopo, quòd dicta excommunicatio esset iniusta, tunc statim deberet absoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum est, nisi talis remissio fieret ad confutationem excommunicatoris: quia aliqui iudices malunt sententiam suam iniustã retractari per alios, quàm per se. Sed si dubitetur an sit iuste vel iniuste excõicatus, debet eũ relaxare: nec tenetur remittere ad excommunicatorem, nisi vellet deferre excõmunicatori: quia posito quòd aliquis est contumax, iudex potest illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire[1] pœna pecuniaria? Respondet quòd sic. & iste est verior intellectus: licet aliqui dicant, quòd iudex ecclesiasticus non debet imponere multam nisi id habeat consuetudine: aliàs sine consuetudine nõ põt aliquem multare. Communis tamen opinio doctorum est, quòd iudex potest contumacem multare: siue id habeat consuetudo siue non: tamẽ non debet esse facilis ad imponẽdam multã: sed illã debet cõuertere in pios vsus. Sed ponamus quòd excommunicatus dixit archiepiscopo, quòd sententia excommunicationis à suo suffraganeo lata est nulla: quia continet errorem intolerabilem: vt si dicat excommunicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemosynã tali pauperi, eum excommunicamus: excommunicator vero asserit illam excommunicationem esse iustam: vtrum archiepiscopus statim debeat excommunicatum absoluere priusquã sibi constet de nullitate sententiæ? Respondet quòd non: sed eum potest absoluere ad cautelam. Idem dicendum, si excommunicatus dixit se excommunicatum post appellationem legitime interpositam: tunc archiepiscopus illum absoluet ad cautelam, si & in quãtum absolutione indigeat, priusquam cognoscat de meritis causæ. [*secundum cõsuetudinem.*] Illud nõ refertur ad emenda, sed ad casus in quibus iurisdictio pertinet ad archiepiscopũ siue de iure, siue de consuetudine. [*tribuebat.*] puta si dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus sub pœna excõmunicationis canonice, & cõpetenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemosynam: hoc tamen non obstante dedit eidem pauperi eleemosynam: ea propter ipsum Titiũ ob hanc causam in his scriptis excommunicamus. Verũtamen licet illud prima facie appareat iniustum, potest tamen esse iustum: quia iste pauper forte est rebellis, & non potest conuinci nisi illo modo, scilicet necessitate famis.

Casus litteralis compositus Helie.

etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.

¶ Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus, & post appellationẽ huiusmodi excõmunicatione ligetur, ac deinde constet superiori quòd ad ipsum ex tali causa extitit prouocatũ, non tamen illico pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed[f] potest eam ad cautelam iuxta formã Ecclesię relaxare.

¶ *Si certum est excommunicationem esse iustam, fit remissio: si certum est eam iniustam, non fit: si est dubium, fieri potest relaxatio; sed honestius est remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio. hec dicit. Ioannes And.*

¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse[g] iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquẽ promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excõmunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet; nec debet eum absoluere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficiũ deneget exhibere[h]. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittẽdus est ad suum excommunicatorem excommunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quod si dubitetur, vtrum iusta sit vel iniusta, superior

1 Alias, forte.

g ¶ *Nec debet.*] tamen si absoluerit, tenet absolutio, vt j. §. vbi autẽ.

h ¶ *Exhibere.*] ʒ. eo. per tuas. ʒ. de off. dele. cũ contingat. & c. prudentiã.

i ¶ Com-

a ¶ *Competit.*] Si igitur ei non competeret, non teneret absolutio propter defectum iurisdictionis: vbi cōpetit, tenet: licet iniusta, sicut & iniusta excōicatio. 11. q. 3. c. 1. par enim ius dominus esse voluit ligandi & absoluendi. de pœni. dist. 1. verbum.

b ¶ *Constitutionis.*] ad idem 2. q. 6. §. diffinitiua. & s. de re iudic. cum inter.

† Vide Felinū in c. quæstioni, de appel. & Felinū in ca. qđ super his. de fide instrum.

ADDITIO. Io. Mo. alleg. ff. quæ sen. sine app. re. l. 1. §. item cū. & ff. de tu. & cur. da ab his, l. scire. Ioan. And.

c ¶ *Innodare.*] excommunicatio enim non est pœna, sed medicina quædam. s. eod. cap. 1. ante ergo quàm excommunicet pro satisfactione delicti in absolutione vel post, pœnam pecuniaria imponere poterit. & facit ad ea quæ not. s. de pœnis. licet. Ioan. And.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere post absolutionem, est honestius quàm id facere in absolutione: nec obstet decret. ad aures. de simo. & vide quod ibi dixi super verbo, cōtrarium. vbi etiam allego 49. constitutionem concilij generalis, cuius mentem posui de accu. sicut olim. Ioan. And.

† Pet. de Anchara. hic remittit ad 23. q. 5. cap. si vos 11. q. 3. si qs cuiuslibet. qđ nō est i libro meo: & an ecclesia possit exigere pœnas conuētionales s. de arbi. c. dilecti. Iō.

d ¶ *Intolerabilem.*] 11. q. 3. si is qui præest. & quomodo hoc intelligatur, vide s. eo. per tuas.

e ¶ *Iustitia.*] sicut si præcepisset, vt hominē percuteret: & dicit se hoc fecisse pro exequenda iustitia: vel propter delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc quis prohibetur ab oblationibus. 17. q. 4. c. miror. vel propter delictum illius cui eleemosynam tribuere volebat: quia vultus panis esurienti tollitur, quàm & c. 5. q. 5. non omnis. Io. An.

(nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Ecclesiæ potest illam: quamquā honestius & cōuenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit[a] de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet fortitan sit iniusta: quoniam etsi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cōstitutionis[b] absoluit,

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias† potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare[c].

¶ *Summatur supra in §. Sed si ex causa. ibi videas.*

¶ Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam Ecclesiæ nonnunquam impendere ad cautelam, vt pote si asseritur in excōmunicationis sententia intolerabilem[d] errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod cōmuniter, vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis se à suffraganeo excōmunicatum fuisse pro eo, quòd eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est: aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum; & suffraganeus ipse asserat, quod pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia[e] hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam† absoluere[f] potest eum.

¶ *Summarium habes supra in §. Sed si ex causa. ibi vide*

¶ Similiter[g] si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excōmunicationis astrictum: potest archiepiscopus postquam[h] sibi de hoc constiterit etiā priusquam incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ impertiri.

¶ Alexander quartus.

¶ *Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VIII.

DEcernimus†, vt iudices se-

f ¶ *Absoluere.*] aliàs vbi ita replicaretur, denūtiaret sententiam nullam. s. eod. per tuas.

g ¶ *Similiter.*] quod hic dicit, dixerat s. eod. §. sed si ex causa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in textu, in vlt. glo. Ioan. And.

† Et quod ille qui dicit se excōmunicatū post appellationem, debeat hoc tēpus probare, vide per Aretinum & Felinum in c. cum tu. de testibus.

h ¶ *Postquam.*] De hoc not. ꝙ necesse est prius constare appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excommunicatione, quæ dicitur lata post: & per hoc iam obtinui in causa qua petebatur absolutio ad cautelam excommunicationis, quæ dicebatur lata post appellationem legitimam: & eodem die lata fuerat excōicatio & interposita appellatio: nec apparebat quæ primo. dicebant enim ꝙ petens habebat hoc necesse probare, scilicet ꝙ prius appellatum fuerat: licet non habeat necesse probare veritatē causæ: quia illa probata nō absolueretur ad cautelam, immo pronuntiaretur nulla sententia. s. eod. per tuas. de offic. deleg. cum cōtingat. & ita est verum per hanc litteram. tunc ergo iudex appellationis absoluit ad cautelam, quando constat, ꝙ post appellationē lata est sententia excommunicationis: nec adhuc constat de veritate causæ.

ADDITIO. De hoc per Inno. & Hostiēs. eo. tit. per tuas. Io. An.

i ¶ *Priusquam incipiat.*] Plus ergo potestatis habent in hac absolutione ad cautelam, quàm in inhibitione, quam facere non possunt: nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis interpositæ ante diffinitiuam. quod dic vt s. eod. lib. de appel. Romana. §. quòd sim.

Not. primo quod iudex ecclesiasticus

DEcernimus.] Commode non diuiditur secundum Ioan. And. Decernit tñ qui sunt cogendi, qua pœna, per quem, qua forma, & ad quid, & hoc trimembre est.

¶ Et de hac decre. (eam tamen non allegando) fecerat mentionē Abbas de except. pia. dicens, ꝙ Alexander quartus statuerat etiam in seculari foro tales repellēdos. & hæc decr. fuit pars illius, quia nonnulli. supra de immu. eccle. eodem libr. vt ibi dixi. in princ. Ioan. And.

¶ Iudex ecclesiasticus per censuram ecclesiasticam potest iudicem secularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obseruet, & faciat obseruari. hoc dicit.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendū ꝙ cum excōicato maiori excōmunicatione nō est communicandū: & peccant cōicantes quādoque mortaliter, quādoque venialiter: mortaliter, quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, qñ nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquātum actor. c. intelleximus. de iudi. in antiq. in c. pia. de exce. eod. lib. Item repellitur à testificando ab officio aduocationis, & alijs actis quibuscunq; tendentibus ad sui honorem & commodum.

CASVS. Titius excōmunicatus maiori excommunicatione: fecit me conueniri coram iudice seculari (ꝙ forte erā laicus) coram quo iudice seculari mihi obtulit libellum in scriptis concludentem: cui per me petijt responderi: die adueniente ego excipiendo proposui, ꝙ eidem libello non tenebar respondere, eo & pro eo quia Titius actor erat excommunicatus maiori excommunicatione: Titius excommunicatus replicādo proposuit ꝙ ista exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro seculari: vnde iudex secularis non curat de ista exceptione: sed non obstante ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excōicati: nunquid est mihi prouisum de aliquo remedio? Respondetur ꝙ sic: nam debeo adire iudicem ecclesiasticum, scilicet epm loci, vt ipse moneat sub pœna excōicationis dictum iudicem secularem, vt admittat istam exceptionem in foro seculari: & si non admittat monitione præmissa, ipsum excommunicabit. Idem de aduocato, vt si aduocatus mei aduersarij sit excommunicatus maiori excommunicatione, possum ꝯ eum proponere exceptionem excōicationis: & si iudex secularis nolit illam exceptionē admittere, possum adire epm, vt illum moneat, quatenus in suo foro seculari admittat istam exceptionem. Not. primo ex hoc cap. ꝙ excōicatus non potest esse in iudicio vt actor. de hoc in dictis c. intelleximus. & cap. pia. alleg. In aliquibus tñ casibus potest esse in iudicio tamquam actor, vt qñ dixit se iniuste excōicatum. Not. ꝙ excōicatus non potest esse aduocatus, cap. possessionem. s. de proba. nec procurator, nec notarius. & in effectu in quibuscunque actis iudicialibus repellitur. Not. ꝙ excōicatus non potest ferre testimonium. Not. ꝙ exceptio excōicationis potest etiam proponi in foro seculari: non solum in iudicio ecclesiastico. Et istud non solum procedit de iure canonico, sed etiam de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de sacrosanc. eccl. sed tamen hodie in foro seculari istud non seruatur. Sed non video quomodo iudex secularis, qui potest repellere actorem excōicatum ab agendo, & non repellit, sed cum eo cōicat, possit euitare maculam peccati mortalis. Glo. hic quærit, vtrum excōicatus possit facere testamentum. glo. arguit pro & ꝯ: postea inclinat in hanc partem, quòd excommunicatus

potest cōpellere iudicem laicum vt seruet iura canonica cōtra laicos disponentia in materia peccati, quia peccatum est communicare excōmunicatis. Not. secundo hic tres actus iudiciales, qui sunt prohibiti excommunicatis. Dom.

† Et quando quis debeat absolui ad cautelā, vide per Abbatem in c. venientes. de testibus.

† Vide Felinū in ca. vlti. extra de except.

municatus non potest facere testamentum: quæ decisio glossæ nō placet Doctoribus. sed cōis opinio Doctorū est, quod excōicatus maiori excōicatione potest facere testamentum: quia speciale est in aliquibus casibus à iure cōi expressis, vt quis non possit facere testamentum: ergo ius cōe est in contrarium. Vtrum notarius excōicatus possit conficere instrumentū testamenti? Respondetur quod non.

¶ Gloss. prima fortificat textum; & allegat tria similia.

a ¶ *Seculares.*] certum est quod potestas secularis minor est ecclesiastica. s. de maio. & obedien. solitæ. & ei subest: vt ibi, & 96. dist. duo sūt. [& clementina de iureiu. Romani. de re iu. pastoralis. ad fin. vers. nos tam.] & ideo censura ecclesiastica coerceri potest, vt sequitur. Et quid continetur nomine censuræ, habetur s. de verbo. signifi. quærenti. & concor. ad hanc decre. s. eod. lib. de so. compe. c. 2. & de iureiur. licet. s. de excep. cap. 2. Io An.

Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica.

culares [a] per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus, canonica [b] monitione præmissa, repellere excommunicatos ab agendo [c], patrocinando [d], & testificando [e] in suis curijs & iudicijs compellantur.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Nō valet excōmunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Io. And.*

b ¶ *Canonica.*] 24. q. 3. de illicita. 12. q. 2. c. indigne. s. de sentent. excommu. sacro. & illa recte dicetur canonica, de qua cauetur j. c. proxi. 2. responso.

¶ Glo seq. ampliat textum in vno, in secundo remittit.

c ¶ *Agendo.*] & reconueniendo: quia sicut nec agere, sic nec recōuenire potest. s. de excep. cum inter priorem. A defendendo autem non repellitur, vt s. de iudic. intelleximus. ratio ibi patet. Et quid de impetrando, vidisti s. eod. lib. de rescrip. c. 1.

d ¶ *Patrocinando.*] ecclesia ergo priuat aliquem (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi. & concord. s. de hæret. si aduersus. & c. excōicamus. §. credentes. s. eod. lib. de pœnis. felicis. §. quod si quis. ad fi. & procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & sunt illi partim de ordine non postulantium: quia etiam pro se postulare non possunt in agendo, de quo dic vt 3. q. 7. §. tria. Est autem postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere: vel alterius desiderio contradicere, vt ibi. & ff. de postu. l. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed etiam in procuratore. s. de prob. post cessionem. si enim non auditur pro se, multo minus pro alio. 4. q. 6. omnibus. ad hoc s. eod. dilecto.

¶ Glo. seq. primo tex. coadunat: secundo querit, & circa id dat quatuor remissiones arg. pro op. ponit. ad quam inducit textum pro & contrā: tertio quærit, & ponit opinionem pro & contra, & tertiam distinguentē.

e ¶ *Et testificando.*] excōicatus ergo (maiori intelligas) testificari non potest [1]. s. de testi. veniens 2. in fi. vnde si dicatur excommunicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerūt absolui ad cautelam: vt ibi vides quod non potest testificari. Sed nunquid excōicatus poterit testari? [2] De hoc per Inn. de do. & cōtu. veritatis per Host. [& Archi.] de excep. pia. per Gar. [& Io. Monac.] de vsur. quamquam. per Guli. in Spec. de instru. edi. §. compendiose. circa prin. & vr quod licet ista iudicialia prohibeantur, extra iudicialia non, sicut s. eod. solet. ad fin. secundum Host. & Gar. testari non potest: quia separatus est à cōione ecclesiæ: & separato à cōione ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur. & Gul. sequens Innocen. & Pet. de Samp. tenet. s. de excep. pia. quod potest testari. & Pet. de Vndalla tenuit opinionem Host. & Gar. & hoc propter periculum cōionis cum excōicato, cui communicandum non est, denegatur. in Authent. de priuileg. do. hære. mu. non præstan. §. antepenult. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic. & est similis secundum eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa. eius cui. §. 1. arg. pro & contra. s. de hære. excōicamus. §. credentes. Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum confectum per excōicatum valet? Videtur valere. arg. prædi. §. credentes. vbi dr de excōicato, quod si satisfacere contempserit infra annum, extunc instrumenta per ipsum confecta non valent: ergo à contrario prius, id est, ante annum confecta valebant, licet esset excōicatus. Alij cōtra: pro quibus optime 3. q. 4. nullus. ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conscribuntur. s. eod. nouerit. Alij, vt Hostien. & Gul. dicunt quod quamdiu eius excōicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectū: vel si sit manifesta: nec potest probari. arg. ff. de offi. præsi. Barbarius. 3. q. 7. §. tria. C. de testa. l. 1. s. de re iudi. ad probandum. de excep. pia. §. si vero. secus si sit notoria. de excep. exceptionem. de cohabita. cle. & muli. vestra. sicut enim ibi notorius concubinarius suspensus est quo ad se & quo ad alios, ita notorie excōicatus tabellio, & prætor publice nūtiatus, repellitur etiam ab extra iudicialibus. j. eo licet. Ioan. And.

[1] Etiā contra excommunicatū. de hoc in Spe. de teste §. 1. vers. sed nūquid excommunicatus & vers. seq. Io. And.

[2] Vide Antoniū Gabrielium lib. 2. communium opinionū, tit. de testamen. conclusio. 1.

Excommunicatus an possit instrumenta conficere.

ADDITIO. Excōicatus an post absolutionem testificari possit prolixe tractat hic Archid. de quo satis. 4. q. 1. in sum. & dixi plene post Inno. s. de testi. testimonium. cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi. vide quod hic dixit. Ioan. And.

Constitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat constitutionem Inno. Secunda ibi: *Statuimus.* dat formam monitionum, & vnum casum excipit ibi, Nisi. Ioan. And.

¶ Emanauit præsens c. ad declarationem c. statuimus. s. eo. tit. & lib. vbi dr, quod licet participātes cum excōicatis maiori excōmunicatione, incurrant minorem excōicationem, & peccent mortaliter: tn non possunt ratione illius peccati excōicari, nisi prius fuerint moniti canonice & debite, vt desistant à participatione. Illud c. declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CAP. IX.

Constitutionē [f] felicis recordationis Innocentij [g] Papæ quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione [h], quæ solam mi-

† Ed. Deteris, vt vult gloss. hic, & vide Pau. Arez. l. 1. ff. de verbo. oblig. cap. lex diuina 27. q. 1. & nu. tu dicimus loqui etiā vbi lex expresse meminit de verbis. c. cū apud. de spon. Fon.

Casus. Dictum fuit in d. c. statuimus. quod antequam excōicator excōicet participantes cum excōicatis à se, debet illos monere canonice: alias nulla esset excōicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rūdet quod illa monitio dr canonica in illo casu, qñ fuerunt participantes moniti nominatim, vt desisterent à participatione: & sic non valeret monitio generalis: Nam dicit textus, quod monitio debet fieri nominatim. itē debet esse trina, id est, facta tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorū dierū, & non incontinenti: nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absq; aliquo interuallo dierū, vt si quis moneatur, vt restituat vxorem alicuius, vel desistat à participatione ipsius: si daretur interuallū dierū, ille detinens vxorē interim teneret eandē, licet iniuste: & intra illud tēpus non posset excōicari: ideo debet arctari tempus, vt intra diē ne tempus restituat, forte intra xxiiij. horas: vel aliud diem ne tempus. [*Non tenere.*] hucusq; durat tenor illius constitutionis. [*In hoc casu.*] ponderetis ista verba in hoc casu, quia faciunt ad multa, vt dicā statim. Not primo ex hoc, vt dicatur monitio canonica in casu c. statuimus. aliās debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illa? Rñdet Host. quod intelligendū est qñ monens intendit aliques excōicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt si iudex intendit excōicare Petrū, debet illū nominatim monere. sed si iudex nō intendit excōicare nominatim, sed solū in genere: sufficit monere in genere hoc modo: Monemus sub pœna excōicationis oēs parochianos talis ecclesię, ne tali excōicato maiori excōicatione participent seu cōicent. Si postea inuenio Petrū participasse cū ipso, non possum excōicare nominatim, sed solum generaliter & in confuso. Verumtñ glo. tenet contrarium: & mouetur per hæc verba hic posita: in hoc casu: quia textus intendit inducere specialitatē in hoc casu. & tñ non esset aliqua specialitas in hoc casu, si prædicta opinio esset vera. ideo dicunt moderni, quod in hoc casu. siue excōicator intendat excōicare generaliter siue nominatim, debet nominatim monere hoc modo, Moneatis tales vt desistant à participatione. Not. quod tres monitiones quę debent præcedere excōicationem, debēt habere interualla: nec possunt fieri continue: & ad minus inter quamlibet monitionem debent esse duo dies: ex quo ille textus loquitur in plurali. & si fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet continere sex dies. pro hoc est glo. in l. properandum. C. de iudicijs l. ad peremptorium. ff. de iud. potest tñ excōicator ex causa abbreuiare illud tempus: vnde potest dicere, Moneo te vt intra tres dies desistas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & si nō desistas, moneo te secundo vt desistas: & elapso termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt desistas. Quibus tribus terminis elapsis, poterit illum excōicare: vel si velit te expedire vnico contextu, poterit dicere: Monemus omnes & singulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro omnibus, vt desistant infra sex dies à participatione. Quorum sex dierū duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio, & perēptorio termino assignamus.

Not. arg. quod allegans statutum in iudicio, debet totum illud edere: sic facit hic Grego. de decret. Inno. Not. effectum declarationis: quia tollit dubium quod erat in dispositione præcedenti: & sic declarans nihil addit. Dominicus.

¶ Prima glo. summat.

f ¶ *Constitutionem.*] Nō valet excōicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dr, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit.

g ¶ *Innocentij.*] s. eod. statuimus.

¶ Glo. seq. distinguit duplicem participationem: & soluit quæstionem.

h ¶ *Participatione.*] denotat quod est quædam participatio, quæ inducit maio-

cit maiorem, scilicet quæ in crimine fit. ȝ. eod. si concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorem, vt cum quis participat scienter excommunicato maiori in locutione, osculo, mensa, & similibus. Et ab hac excipiũtur certæ personæ: vxor, filius, seruus, & alij, de quibus. 11. q. 3. quoniam multos. ȝ. eod quod in dubijs. & cap. seq. Et secundum Guli. & Gar. [& Ioã. Mo. & Hug. in dicto c. quoniã multos.] incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nũtium vel litterã excommunicato, ac si ille personaliter loqueretur. ad hoc ȝ. eod. lib. de elect. vbi periculũ. §. nulli [1]. Ipse enim loqui vr, nũtium mittendo vel litteras. ff. de consti. pecu. l. & licet.

[1] Ille §. loquitur de excommunicatione maiori: sed sic æquiparantur loqui, vel nuntiũ mittere, vel litterã. Ioan. An.

Addit̃io. Fac. 17. q. 2. lex diuinæ. in principalea est. Ioan. And.

a ¶ *Minorem.*]de ipsius effectu habetur 3. q. 4. Engeltrudam. & ȝ. de excep. à nobis. Ioã. An.

norem [a] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere [b]: ad tollendum omnẽ ambiguitatis scrupulum [c] declarantes: Decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc [d] casu, si alijs rite seruatis [e] eos qui monentur, exprimat nominatim [f].

¶ Statuimus [g] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excõmunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna [h] pro omnibus, obseruẽt aliquorum dierum competentia [i] interualla: Nisi facti necessitas [k] aliter ea suaserit moderãda [†].

¶ Idem in eodem.

¶ *Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus [l] edicto, beneficiũ relaxationis ad cautelam [m], quò

b ¶ *Non tenere*]idem in suspensione & interdicto. ĩ. eo. statutum.

c ¶ *Scrupulum.*]hoc dicit: quia ante istam constitutionem si iudex monebat in genere, q̃ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicam: alij contra; quod dubium hæc constitutio declarat.

d ¶ *In hoc casu.*] scilicet quando propter participationem vult participantes excommunicare maiori.

Addit̃io. Quasi diceret, q̃ aliàs bene potest fieri monitio generalis. ȝ. de offic. ordi. si sacerdos. ȝ. de Iudæ. & si Iudæos. in fi. de vsu post miserabilem. vide concor. ȝ. eod. tit. & lib Romana. §. caueãt. super glo pone exemplum. Ioan. And.

e ¶ *Seruatis.*] scilicet q̃ inseratur causa super qua fit monitio: & quòd sint præsentes per quos possit probari: & q̃ sint ibi interualla. ȝ. eod. sacro. & ĩ eo. cap.

¶ *Glo. seq. dicit primo quæ sit nominalis monitio: secundo ponit opinionẽ quam non approbat; tertio quærit. arg. pro, & soluit contrarium.*

Monitio quando dicatur nominatim facta.

f ¶ *Nominatim.*] scilicet proprijs nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus circunstantijs, quæ habeãt vicem proprij nominis. ff. si cer. peta. l. certum. ȝ. de testib. licet 2. ȝ. eod. lib. eod. tit. c. 2. Itẽ si dicat, moneo filium Petri: cum ille vnicum filium habeat. ff. de lib. & posthu. l. 2. & instit. de exhære. liberorum. §. nominatim. secus si duos haberet: quia tunc neuter eorum monitus vr vt ibi. Dicunt tamen quidam [2], q̃ hæc decretalis locum habet quando singulares & nominatæ personæ excommunicantur: quia tunc requiritur monitio specialis: si autem generaliter ferretur sententia, tũc dicunt sufficere generalem: & sic adhuc remaneant antiqua iura. sed tutius est dicere quòd hodie in genere excõmunicatio in participantes ferri non possit: & sic sit sublatum quod dicitur ȝ. eod. quod in dubijs. in fi. Sed valebit ne monitio, si iudex generaliter monet omnes de collegio vel vniuersitate? Et vr q̃ sic: quia tantũ valet generalis monitio quo ad omnia, quantum specialis quo ad quædam. ff. de admini. tut. si duo. in fin. & quia semper generalibus specialia insunt, vt ff. de regu. iur. semper in generalibus. sed contrarium est verum. Guil. hic per hanc constitutionem, & secũdum eum si ignorat nomina illorum de conuentu, cogat rectorem conuentus vel vniuersitatis ad indicandum sibi illa nomina. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. fi.

[2] Scilicet Host. ȝ. eo. tit. & lib. statuimus. quem excusa [illegible] quia non vidit hãc decretalem. Sed Gar. etiam super hoc cap dicit hanc opinionem iuri cõsonã: licet cõtraria sit secunda. Io. A.

Addit̃io. Simile quod not. ȝ. eod. lib. de conces. præben. si capitulo. in princ. 6. glo. Ioan And.

g ¶ *Statuimus.*] Sic construe: statuimus quoque vt iudices siue monitionibus vtantur siue vna pro omnibus, obseruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciunt, vt sententia excõmunicationis canonice promulgetur.

Ponit tres formas trinæ monitionis.

h ¶ *Vna pro omnibus.*]dicit ergo iudex interdum: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, & c. Interdum vna monitione facit tres: monemus te q̃ vsque ad diem talem pro primo: talem pro secundo: talem pro tertio, &c. Interdum vnam tantum dat dilationem, vt monemus te, q̃ vsque ad talem diem pro primo, secundo, & tertio peremptorio à communione talis, & c. & hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam.

Addit̃io. Secundum Guli. & Gar. & Archid. Sed Ioan. Mon. dicit, q̃ hoc non consonat litteræ. Ioan. And.

i ¶ *Competentia.*]hoc iudex moderabitur pro personarum & negotij qualitate. ȝ. de appel. cum sit Romana. de off. deleg. de causis.

k ¶ *Necessitas.*]vt quia partes sunt ad rixã vel arma paratæ: nec curant monitiones episcopi. ff. de vsufr. l. æquissimum. interdũ enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare consilium. ff. de exer. act. l. 1. 1. respon. o.

Addit̃io. Et quandoque res celeritatem desiderat. ff. de dam. insec. l. 1. Ioan. And.

PRæsenti.] Breue est, nec eget diuisione vel summa: licet multum egeret notione rationis, vt in glo. Et est sciendum q̃ Guli. hic quasi [illegible] integram, & Archid. post eum dicunt, q̃ quidam [illegible] se post appellationem excommunicatum, & interdictum in vxorẽ, familiam, & terrã suã prolatum: petiit ad cautelam absolui ab excõmunicatione, & prædictum interdictum relaxari? Respõdetur quòd generale interdictũ in loca vel terram, non relaxatur ad cautelam. Et ex hoc not. Guli. speciale in vxorem & familiam relaxari posse, vt in glo. penul. Io. And.

¶ Tex. pro Inno. c. 1. de consti. dicitur, q̃ ob causas emergentes, licet transgrediatur leges [illegible] [illegible] D. ma. Ponta.

Casus. Dictum fuit. ȝ. c. venerabilibus. isto tit. & lib. q̃ quando quis dixit excõicationem ꝯ se latam esse nulla, & petit relaxari ab excommunicatione ad cautelam, quòd ipse est audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, non autem excommunicatus: & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Rñdetur quòd non: quia relaxatio ad cautelam non habet locum in interdictis, sed solum in sententia excõicationis: sed differetur relaxatio interdicti vsque ad finem causæ. Not. primo quòd relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & sic nõ videtur quòd iudex necessitetur ad hanc relaxationem, de quo ȝ. eo. solet. Not. secundo, q̃ interdictum dr generale qñ refertur ad locum generalem. vide de ver. sig. cum in partibus Dominicus.

¶ *Glossa prima obiiciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.*

l ¶ *Declaramus*] Not. quòd quidam olim contrarium dicebant, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus passibus ambulare videbantur. ad hoc ȝ. de appel. ad hæc quoniam. ȝ. eod. l. cum medicinalis. ȝ. eod. Romana. in princ. & c. venerabilibus in princip. isto eod. tit. & lib. ĩ. eod. statutum & c. is cui. cum similibus. vnde sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, vt ȝ. cap. solet. & c. venerabilibus. §. eo & fi. §. penult & vltim. sic de interdicto videbatur: immo multo magis: quia per interdictũ plurimum puniuntur non obnoxij: sed per excommunicationem non sic. ȝ eo. tit. & li. Romana. in fi. vnde potius videbatur in eo, quam in excommunicatione subueniendum: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit & quia aliàs sunt paria. ĩ eo. is cui. ȝ. eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reprobatis aliorum solutionibus: quorum quidã dixerunt, sic placuit Gregorio, quæ reprobantur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerunt hoc factum, vt magis timeretur censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius sit exordium. C. de fruct & lit. ex pen. terminato. [Vide de do. & contu. c. finem. in fi. glo. sed nunquid.] cum hæc ratione non roborentur: Dic [3] q̃ hoc statutum est propter communionis periculum in excommunicato: ergo ad aliorum cautelam fit hæc absolutio: sed in participatione interdictorum nõ est tantum periculum, & ideo secus: vnde etiam interdicti tẽpore quædam sacramenta ministrantur, & interdum celebrantur. ȝ. de sponsa. non est vobis. de pænit. & remis. q̃ in te. ȝ. eod. responso. & cap. permittimus. ĩ. eod. quoniam. & c. vlti. Sed contra ȝ. de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic q̃ ideo aliud in excõicatione quàm in interdicto: quia excommunicatio est mortis æternæ damnatio: & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excõicationem, redintegretur Christo per absolutionem. Maioribus enim malis debet syncera charitas subuenire. 50. dist. vt constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tantum periculum, & ideo nec tantum festinandũ. Ea etiã ratione: quia in interdicto volunt iura vnum pati pro reliquo: in excommunicatione secus, vt ȝ. dixi. Præterea excõmunicatio non potest suspendi: nisi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habet absolutio ad cautelam: interdictum potest suspendi: & ideo non est necessaria relaxatio ad cautelam. supra de appel. ad hæc quoniam.

Relaxatio interdicti ad cautelã, quare nõ habet locũ sicut relaxatio excõmunicationis.

[3] Vide Felinum in cap Apostolicæ. extra de excep.

¶ *Glo. seq. ponit 12. casus in quibus est excommunicatio nulla.*

Excõicationis sententia in quibus casibus dicatur nulla.

m ¶ *Ad cautelam.*] quod fit in excommunicationis sententia tunc quando dicitur nulla, vt si post appellationem legitima. Secundo, si con-

si continet intolerabilem errorem, vt s. eod. tit. & lib. venerabilibus. cum si. Tertio in casu s. eo. tit. & lib. statuimus. Quarto si dicatur quod iudex non erat is qui tulit sententiam. de consue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, si a iudice suo lata est, sed excõicato. 24. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum quis excõicatur à delegato contra delegantis intentionem. s. de præbend. cap. vlti. & s. de priuileg. auctoritate. eo. lib. Septimo, si ab intruso, vel à iurisdictione suspenso. 11. quæstion. 3. cap. alienationes. Octauo, si feratur à violante interdictum hominis. s. de excel. prælatorum. Nono, vbicunque prælatus subditum excõicat contra priuilegij sui tenorem s. de priuileg. cum capella. & c. quanto. Decimo, secundum quosdã quos sequor in casu s. de excel. præla. cum ad quorundam. Plures ex his casibus comprehenduntur sub quarto. Vndecimo, si feratur à delegato impetrato ab excõicato in casu non permisso. s. eod. lib. de rescr. c. 1. Et adde nouum casum s. eod. lib. de off. ordi. quia plerique.

Istos octo notauerat Host. s. eo. solet. duos sequentes posuerant hic Gar. & Ioan. Mo. & Fran. addebat casũ s. eod. lib. de offi. ordi. Romana in fin. Sed dic vt ibi. not. Io. And.

Glossa seq. remmittit, querit & soluit.

a *Generaliter.*] quid sit generale, habes s. de verb. sig. cum in partibus. Quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam? Dic quod bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Arg. à contrario istius litteræ: quia specialiter interdicto omnia sacramenta negantur ante absolutionem: & sic idem quod in excommunicato.

Idem si generaliter, puta in vniuersitatẽ vel collegium, secundum Foan.

ADDITIO. Idem scilicet quod tunc possit fieri absolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Io. Mona. & Archidia. Ad hoc s. eod. venerabili. per quam decre. hoc tenuit Inno. s. de appel. ad hęc quoniam. in 1. glo. scilicet quod fiebat absolutio ad cautelam in interdicto, sicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto personæ, non loci per hanc decreta. Ioan. And.

b *Non habere.*] vnde si id fiat, non valebit relaxatio: per hanc litteram. & est simile s. de ijs quæ vi metusve causa fiunt. c. vnico. eo. lib. [Idem Gar. Ioan. Mon. & Archid.]

Q*Vicunque.*] Ista decretalis, vt dicit Io. An. habuit breuiloquũ dictatorem, ita quod multa ipsius membra vix possunt breuius summari: propter quod glossam non summauit. tñ ipsam diuidendo potest dici vt in rubro.

ADDITIO. Et dicit Franc. quod quia multi prælati timebant quandoque exercere censuram proter grauamina quæ eis vel suis inferebantur: ideo edita fuit hæc constitutio. Io. And

Dans licentiam occidendi, vel capiendi, vel grauandi excommunicatorem, vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, incurrit sententiam excõicationis ipso facto, nisi re integra licentiã datam reuocaret: & si excõicationem ipsam per duos menses sustinuerit: ab ea absolui non poterit, nisi à Papa. hoc dicit.

CASUS. Aliquis iudex secularis eo quod perturbabat iurisdictionẽ ecclesiasticam fuit excõicatus auctoritate iudicis ecclesiastici: ipse ex hoc indignatus dedit mandatum subditis suis occidendi excõicatorem, vel eum incarcerandi, vel ipsum aut parentes suos seu amicos grauandi: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõmunicatio: vtrum ex datione huius præcepti incurrat aliquã pœnam? Rñdet Romanus Pontifex quod nisi præceptum suum reuocauerit re integra: ipso facto incurrit sententiam excõicationis: & si per duos menses illam sustinuerit, non poterit absolui nisi à Papa: & si processum fuerit ad captionem bonorum (nisi restituerit infra octo dies) incurrit sententiam excõicationis. Quid de illis qui acceptant licentiam: vtrum incurrunt aliquam pœnam? Respõdet Romanus Pontifex quod sic: Nam incurrunt excõicationẽ ipso iure: & si illam per duos menses sustinuerint, non poterunt absolui nisi à Papa. Idem si suo proprio motu volentes complacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio: vel eorum consanguineos & affines vel amicos: nam incurrunt excõicationem: quam si per duos menses sustinuerint, non poterunt absolui nisi a Papa. Not. primo quod licitum est re integra reuocare qđ quis fecit. vide in reg. quod semel . de reg. iu.

Not. secundo, quod aliud est satisfacere pro re, aliud rem restituere: & sic obligatus ad rem restituendam non adimplet satisfaciẽdo pro illa. Domi.

ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel quælibet alia loca, siue terras aliquas generaliter a promulgatas, locum aliquatenus non habere b.

Idem in eodem.

Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticã censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundo ibi, Eadem. pœnam prorogat ad vtentem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem. pœnam aggrauat. hoc dicit. Iosn. And.

CAP. XI.

Q*Vicunque* c *pro eo quòd in reges* d, *principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros* e *eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis vel suorum* f *grauandi* g *eos, qui tales sententias protulerũt, siue quorũ sint occasione* h *prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolẽtes (nisi licentiam ipsam re integra* i *reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licẽtiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum* k *spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa* l*) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant* m. *Eadem* n *quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licẽtia data vti* o, *vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias* p *committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficiũ obtinere* q.

Glo. prima dicit vnde prius fuerit dubium, & solutionis vestigium.

c *Quicunque.*] potuit poni ex facto decr. s. eo. dilecto. & dic, quicunque etiam epi. Nec obstat s. eod. quia periculosum. quia non loquitur in sententijs excommunicationis.

Nisi si propter iniustum tacitã alterius aggrauẽtur, non contra aggrauantem, dicit Pet. de Ancha. agent. sed contra illũ cuius occasione, grauati sunt. allegat Bal. in l. his scb. ff. sol. matri. Bar. in l. eam & seruitia. ff. de ne. gest. facit l. quoniam multa. C. ad leg. Iul. de vi. & cap. licet. ... de test. Fontana.

ADDITIO. Dicebat Guliel. quòd vniuersale, quicunque, singulos comprehendit ff. de insti. l. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. si necessarias. §. si annua. de offi. præ. l. 3. s. de ma. & obedien. sol. ... ad finem. pro quod patet etiam imperatorem includi, vt dicit hic Archid. tamen vt dicit Guli. signa vniuersale quandoque ponitur pro particulari. 1. q. 7. si quis omnem. 15. q. 1. mulier. Ioan. And.

d *Reges.*] est autem ordinarius regis is eps in cuius diœcesi delinquit, vel domicilium habet. 96. dist. si Imperator. & c. duo sunt. vbi de hoc. [& supra de maiori. & obed. omnes.]

Idẽ Philip. addo dos. e omnes s. de ma. & obedi. glo. ... ca. Valentinensis. Fonta.

e *Ministros.*] ad clericos potest referri: & sic proprie sequitur verbum, suspensionis.

f *Suorum.*] consanguineorum vel familiarium. & sic nota casum in quo percutiens & mandans percuti laicum, excõicatus est. iud idem s. eod. lib. de elect. sciant cuncti. & de immu. eccl. quoniã.

g *Grauandi.*] puta ne quis emat ab eis, vel eis vendat: vel his similia. concordat s. de priuileg. quãto. de immu. eccl. c. vlti. eo. lib.

h *Occasione.*] quorum interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs. s. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2. in fi.

Vide quęego ibi notaui ad prĩcipiũ text. & ratio est quia fit occasione ... per illo. Pet. de Ancha. Fon.

i *Re integra.*] littera sequens contradicit isti: vbi dr: quod licet res non sit integra, intra octo dies potest fieri emendatio. Potest dici quod hoc locum habet in iniuria personali, illud in reali, vt in prima statim sit excõicatus in secunda tunc quando infra octo dies non restituerit. [Idem Archid. & hoc videtur voluisse Guli. qui dicit rem integram hic dici priusquam ad grauandum personas processit sic. Sed Gar. & Io. Mo. exponunt, re integra: idest, iniuria nondum illata in persona vel rebus.] Vel dic quod id qđ sequitur, respicit tẽpora istius constitutionis, vt si tempore istius constitutionis prętextu illius licentiæ aliqua erant occupata: nisi infra octo dies reddantur, habeat locum pœna. & est si. s. de re. eccle. non alie. hoc consultissimo. §. laici. vbi in cõpulsionibus iã factis datur tẽpus ad reuocandũ: in faciendis ipso facto imponitur pœna. primũ verius.

k *Octo dierum.*] similis dilatio temporis. s. de excep. pia. & s. eo. tit. & lib. solet.

l *Impensa.*] scilicet cum res non extat, vel placet læso. Simile s. eod. lib. de vsu. quamquam. ff. commo. l. 3. §. 1.

m *Incurrant.*] & si prius excommunicati erant, modo duplici funiculo sunt legati: quod esse potest, vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. s. de Iudæ. ita quorundam.

n *Eadem.*] scilicet maioris excommunicationis.

o *Vti.*] & sic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur sic ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quoties. nec excutat hic iussus maioris: qđ dic vt dixi j. de reg. iur. qđ quis. ff. ad legẽ Aquil. liber homo. 2.

Mandans & mandatarius pari pœna puniuntur.

Glo. seq. querit, & soluit.

p *Alias.*] id est, præter aliquam licentiam Sed nunquid ille sic ratam habens excõicatus erit? Distingue, vt s. eo. cum quis.

Glo. seq. dat simile.

q *Obtinere.*] simile in incendiarijs ecclesiarum: qui ex quo denũtiati fuerunt, non possunt absolui ab alio quàm à Papa. s. eod. tua. & si Papa hoc non expressisset, perpetuo potuisset ordinarius ipsum absoluere. vt s. eod. nuper.

quod iudex.]

Si iudex.] Hic incipiunt cõstitutiones Bonifacij, & ista prima est expediens & vtilis valde, & sæpissime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit q ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere (tñ parte vocata) de clericatu, quem allegat captus per iudicem laicum: & causam reddit: Secũda pars: ibi, *Et si notorium*, subdiuitur in tres: Primo ponit tres casus, quibus ante cautionem fit remissio: Secundo ibi, *Idem*: addit quartũ, quẽ probat triplici argumento legali. Tertio: ibi. *Non sic*. ponit quintum quo non fit remissio ante cognitionem; iudex tñ laicus interim non procedit.

Casus. Aliquis Titius erat suspectus vel diffamatus de aliquo delicto: propter illam suspicionem fuit per iudicẽ secularem captus & incarceratus: postea cũ iudex secularis vellet de crimine cognoscere, & ʒ cũ procederet: ipse excipiendo proposuit, q erat clericus, & q cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum: quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum: vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit: iudex vero secularis noluit eum remittere: sed dicebat quòd ipse non erat clericus. Ex isto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, vtrum ipse criminosus sit clericus vel non: hoc est vtrum iudex ecclesiasticus cognoscit de ista causa, vel ipse iudex secularis. Secundo quæritur, supposito quòd cognitio huiusmodi causæ spectet ad iudicem ecclesiasticum: an remaneat ista sub custodia iudicis secularis, vel sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quæritur, supposito quòd iste debeat remanere apud vnum istorum iudicum: an debeat iudex secularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quòd cum in casu isto agatur de re spirituali, iudex secularis non potest cognoscere de ista causa: nec fiet probatio coram iudice seculari. Ad secundam quæstionem respondetur: aut iste detentus per iudicem laicum reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi: & pro clerico se gerebat ante captionem: & in isto casu fiet remissio ad iudicẽ ecclesiasticũ: & si postea appareat q sit laicus: iudex ecclesiasticus illum remittet ad iudicem secularem. Si aũt cõi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis secularis. Sed vtrum pendente ista cognitione an sit clericus vel non, vtrum iudex poterit procedere ad cognitionem causæ principalis? Rñdet q illa quæstio est præiudicialis: & faciet sopire quæstionẽ principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ: vocato tñ iudice seculari, & illo cuius interest: qa forte fuit captus ad istantiã partis. Et causa quare isti sunt vocandi est ista: quia forte iudex ecclesiasticus pronunciaret istũ clericum, & forte esset clericus qui esset degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorum interest, sunt vocandi qñ cognoscitur an iste sit clericus vel non. [*Vestes*.] Non dicit vestem in singulari: quia in vestibus inferioribus non debet habere habitũ difformem: ideo iura loquentia de ista materia loquuntur semper in numero plurali. Not. primo q iudex secularis sine metu excõicationis potest capere clericum in delicto deprehensum: licet textus hoc non dicat. Sed vtrũ istud verũ sit, etiã sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dicũt, q si iudex secularis videat q clericus criminosus non sit in periculo recedendi: & possit habere licentiã à iudice ecclesiastico, non debet talem clericum capere auctoritate sua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed si videt q periculum sit in mora: & q talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitũ: potest talem clericũ capere absq; metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: sed ad finem ipsum remittẽdi suo iudici ecclesiastico. Et quamuis iura dicant, q qñ quis temere iniecit manus violentas in clericũ, incurrit sententiam excõicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit excõicationem. Not. q qñ clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem: & petatur remitti ad iudicem ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrũ talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ. l. omni innouatione cessante. C. de sacrosan. ecc. vbi dr. q si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. Not. q pendente quæstione ista, an sit clericus vel laicus, nõ debet iste remanere sub custodia iudicis secularis, sed ecclesiastici: si ante deprehensionem reputabatur clericus. Item nota q si ante captionem gerebat se pro laico, nõ debet remitti ad iudicem ecclesiasticum, donec sit cognitum an sit clericus. Not. q licet captus ante captionem gerebat se pro laico: tñ quæstio an sit clericus vel non, est quæstio præiudicialis: & facit dormire & quiescere causam principalem.

¶ Vide Alexandrũ cõsil 8. lib. 1. & cõsil 61. lib. 4 Baldum in l. si quis per calumniã. C. de episco & cler. Canonistas in c. cũ non ab homine. extra de iud. late Couarruuiam in practicis q. ff c. 33. & Grammaticum deci sione 81.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

Si iudex[a] † laicus malefactorem captum detineat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tamquã suũ clericum repetat[b], iudice[c] illũ inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit qui repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum[d] (quia de re ecclesiastica & spirituali[e], vocato tamen iudice seculari, vel alio cuius interest[f]) cognitio pertinebit. Et si notorium[g] fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat[h], statim absque alia cognitione, vel[i] fama publica de hoc extiterit, aut[k] ipse pro clerico communiter habebatur[l]: incontinenti etiam ante cognitionẽ[m] de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem esse censemus si reus ipse ante deprehensionem pro laico publice gerebat, ...

¶ Prima glossa ponit summam, & quid declarat.

a ¶ *Si iudex.*] Si malefactor captus à iudice laico dicat se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticũ spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel cõi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idẽ si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio donec fuerit de clericatu probatum: sed interim ʒ eum iudex in nullo procedet hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea quæ not. Innocentius & Hostien. ī. eod. vt famæ.

¶ *Glo. seq. inducit tria similia.*

b ¶ *Repetat.*] sic & ciuitas repetit suum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 2. ff. ad. muni. l. de iure. sic & petit suo ciui iustitiam fieri, & violẽter ablata restitui. 23. q. 2. dñs. sic & pater repetit filium. quod dic vt ī. de conuer. in fi. cap vlti. sic & miles armatæ militiæ per magistrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iurisdi. om. iud. l. magisteriæ. sic & clerici coram suo iudice. ī. de iudi. at si clerici. Ioan. And.

c ¶ *Iudice.*] seculari, qui malefactorem detinet.

d ¶ *Ecclesiasticum.*] vide quod est infra, cognitio pertinebit in textu.

e ¶ *Spirituali.*] de qua[1] nec principaliter nec incidenter habet secularis iudex se intromittere. ī. de ord. cog. tuam. qui fi. fiũt legi. per venerabilem. & c. lator. cum similibus.

[1] Et in dubio ecclesiasticus est iudex, ita Perusinus in cap. dilecto. de appe. in fine.

f ¶ *Interest.*] puta aduersario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & sic hi sunt vocandi quorum interest. sic. ī. de maio. & obed. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & ī. de empt. & ven. c. fi. si autem non est aduersarius: puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex, vt ī. dicit. & concor. ī. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 1.

g ¶ *Notorium.*] facti, scilicet quod nulla possit tergiuersatione celari. ī. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur pro clerico, vt archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his similes: vel si est notorium iuris. ad idem ī. de verb. signifi. cum olim.

h ¶ *Debeat.*] hoc ideo dicit: quia si esset clericus buso vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non destitisset: vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus[2], vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet. vt ī. eod. lib. de vita & honest. cler. c. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. tit. de cle. coniug c. 1. de biga. cap. vnico. de pœnis. c. 1. in fi.

[2] Saluo qd not. ī eod. lib. de biga. c. vnico. in glo. verc. Io. An.

Additio. Idem Archid. hic. vide quod scripsi ī. eod. tit. perpendimus. & c. contingit 2. super glo. & per hoc fine distinctionum prolixitate videre potes casus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

i ¶ *Vel.*] repete, si [Et dicas, vel si fama, &c.]

k ¶ *Aut.*] repete [iterum præfatam coniunctionem] si.

l ¶ *Habebatur.*] sic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offi. præto. Barbarius. ī. de iure patro. consultationibus.

m ¶ *Cognitionem.*] scilicet cum est fama vel communis existimatio: quia si est notorium, ibi non est necessaria cognitio.

Additio.

ADDITIO. Vnde ſ. dixit, abſque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

a ¶ *Clericales.*] ſ. de vita & hone. cleri. vt clericorum. & c. clerici.

b ¶ *Reputare.*] vt in quo ſtatu reperitur, in eo iudicetur pro præſenti: licet poſſet inquiri de alio ſtatu. ff. de iniur. ite apud. §. ſi quis virgines. & j. in fi. cap.

k ¶ *Præſumptionem.*] Nota q̃ præſumptio eſt, non ſufficit poſſeſſio: niſi fiat fides de titulo. & concor. ſ. eod. lib. de præſcri. c. 1.

l ¶ *Interim.*] id eſt, pendente probatione de titulo clericali: eſt enim hoc præiudiciale, de quo primitus debet cognoſci, vt ſciatur, an vt clericus ab eccleſiaſtico, vel vt laicus à laico puniri debeat. & eſt ſi. C. de ord. cog. l. vlti. 3. q. 11. in fi. Ioan. And.

blice ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali: tonſuram videlicet & veſtes deferens clericales[a]: nam talem debemus clericum (donec cõſtet de contrario) reputare[b]. Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab alio libertinus, legalis[c] ſanxit auctoritas, vt probandi neceſſitate non ipſe, ſed aduerſarius adſtringatur. Iuſtum eſt enim vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu (quouſque appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe cuius fert habitum, comprobatur[d]. Ex ſtigmate[e] namq; conſueto Fabricenſibus† imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur[f]. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis infigi ſolet annotatione ſignati[g] manifeſti ſunt omnibus & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicuius eſſe videtur, in quo ipſe deprehẽditur, donec contrarium doceatur†: ¶ Non ſic autem volumus obſeruari, ſi ante deprehenſionem pro laico publice ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehenſionis tempore repertus fuerit in habitu clericali[h]: tũc enim reſtituẽdus non eſt, quouſque fidem de titulo fecerit[i] clericali, cuius eidem probationis onus incũbat propter præſumptionem[k], quæ aduerſus ipſum orta eſt ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eum tamen interim[l] quius proceſſus[m] iudicis penitus conquieſcat.

¶ Idem.

¶ *Non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes: non præmiſſa monitione canonica. hoc dicit. Io. An.*

CAP. XIII.

STatutum[n] Gregorij[o] Papæ decimi factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ[p], quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ ſolum † minorem inducit[q], maiore excommunicatione ligari monitione canonica[r] non præmiſſa: in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis (quæ pro huiuſmodi participatione plerunque ab ordinarijs, vel delegatis † iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obſeruari †: Decernentes eaſdẽ ſententias non tenere aliter[f] promulgatas.

¶ Idem.

¶ *Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem, excommunicatio poſt eam lata non conualeſcit: ſed poterit tunc denuntiari, & debebit vitari donec de ſententiæ nullitate docuerit. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. XIIII.

LI.

ADDITIO. Archid. alleg. 23. diſtin. qualis. 24. q. 2. nec quiſquam. & ſ. eod. in præſentia. Ioan. And.

c ¶ *Legalis.*] C. de lib. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. liberis. §. ſi. & l. cũ neceſſitas. ff. de proba. l. circa.

d ¶ *Comprobatur.*] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum ſolent clerici eſſe: vnde iſte putetur clericus ſicut habitus demõſtrat: vt qui ſimilem cũ alijs vitam ſuſcipiunt, & c. ſ. de ſtatu mona. ſeculentes.

e ¶ *Ex ſtigmate.*] idem verbum habes 33. q. 2. hoc ipſum.

f ¶ *Agnoſcitur.*] hoc habes. C. de fabric. l. ſtigmata. lib. 11. Et dr̃ Fabricenſis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio q̃ reponat in publicis armamentis. Et eſt ſtigma inſtrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impreſſum nomen Imperatoris: facies vero non figurabãtur. C. de pen. ſi quis. & eſt ſi. huic. ſ. de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO. Dicit Archid. q̃ ſtigma eſt coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores q̃ eſt ſignum, character, cicatrix, coctura, inuſtio, quæ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata dñi mei Ieſu in corpore meo porto. Ioan. And.

g ¶ *Signati.*] C. de aquædu. l. decernimus. ad fi. & annotatio eſt: quia ſingulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces † autem dicuntur ab hydria quod eſt vas vbi aqua defertur: vel hydro, aqua. philatton, id eſt, cuſtodire. inde Hydrophilaces, id eſt, cuſtodes aquarum. & eſt ſi. quod de gazophilacio dicitur. ſ. de proba. c. 1.

h ¶ *Clericali.*] multo ergo fortius ſi etiam deprehenſus ſit in habitu laicali. & hoc denotat quod dicit; quãuis, & c. & licet dicamus q̃ vltima mora nocet. ff. de peri. & commo. rei ven. l. illud. hæc vltima poſſeſſio non releuat in hoc q̃ fiat remiſſio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. q̃ eſt ratio digna not. quia hic plura faciebat contra ipſum quàm pro ipſo, vt patet in textu: & ideo à pluribus denominabitur, etiam ſecundum illum iudicabitur, vt not. j. tit. prox. c. q̃ri. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. primo ſignat contrarium, & ſoluit: ſecundo quærit oppoſendo: & dupliciter ſoluit.*

i ¶ *Fecerit.*] coram iudice eccleſiaſtico. [Idem Io. Mo. & Archid.] vt ſ. 1. reſponſo. & ſic continentia cauſæ diuiditur ꝫ id ſ. de ſequeſtra. c. 1. & eſt ideo: quia natura cauſæ requirit alium iudicem de ordi. cog. tuam. qui fil. ſint leg. lator. cum ſi. Sed detentus in ſeculari curia quomodo litigabit coram eccleſiaſtico? Dic q̃ forte relaxabitur datis fideiuſſoribus: ſed non propter hoc remittetur. j. eod. ſi clericos, in fin. vel litigabit per procuratorem: natura enim facti hoc habet, q̃ interdum per alium quis proſequatur cauſam. ſ. de iudi. mulieres. de ſtatu reg. c. vnico. ff. de cuſto. reo. l. diuus. hanc autem fidem faciet per publicum inſtrumentũ ordinationis ſuæ. 2. q. 1. legũ per teſtes poterit & hoc pbare ſ. d cle. pereg. tuæ.

ADDITIO. Idẽ Arch. vide q̃d dixi I regula, nõ licet. j. d reg. iu. l. A.

m ¶ *Proceſſus.*] Ergo nõ ſolum iudicare prohibetur, ſed etiam procedere ad idem ſ. eod. lib. de hæret. c. vt inquiſitionis. §. penult.

STatutum.] Duo facit: Primo ponit conſtitutionẽ prorogantẽ: cui ſecundo decretum adijcit: ibi, Decernentes.

Et vide quàm difficile eſt puidere malitijs: quia faciles erant iudices excõicarẽ cũ participibus, emanauit decretalis, Statuimus. quę vetuit participãtes excõicari maiori, niſi monitione præmiſſa: faciebant iudices fraudẽ faciendo monitionem generalem: & ꝫ hos prouidit Greg. in c. conſtitutionem. Sed demum iudices q̃ excõicare nõ poterant participantes, niſi nominatim monitos: ſine monitione dicebant; excõico talem, & ſuſpendo à diuinis omnes ſibi participantes: vel faciebant generalem monitionem de non participando ſub pœna ſuſpenſionis vel interdicti. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit ſ. in c. ſtatuimus. eod. tit. q̃ iudex non poteſt excõicare participãtes cũ excõicatis à ſe maiori excõicatione, niſi pceſſerit canonica monitio: Sed nunquid ſine canonica monitiõe põt ſuſpendere vel interdicere participantes cum excõicatis à ſe maiori excõicatione? Rñdet q̃ non: quia idẽ eſt dicendum in iſtis duabus ſententijs ſicut dictum fuit in ſententia excõicationis: videlicet, vt non poſſit iudex ſuſpendere vel interdicere participantes cũ excõicatis, niſi præmiſſa monitione canonica.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

n ¶ *Statutum.*] Non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes, non præmiſſa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

o ¶ *Gregorij.*] ſ. eod. tit. & lib. conſtitutionem.

p ¶ *Innocentiana.*] ſ. eod. tit. ſtatuimus. iſto met lib.

q ¶ *Inducit.*] dic vt dixi ſ. eod. conſtitutionem.

r ¶ *Canonica.*] quod dic vt ſ. eod. conſtitutionem.

f ¶ *Aliter.*] ſcilicet non præmiſſa canonica monitione & nominatim: parificata igitur ſunt in hoc excõicatio, ſuſpenſio, & interdictum. ad idẽ j. eo. is cui. in fine. & concor. ſ. eo. tit. c. 1. §. hæc eadẽ.

LIcet.] Primo obiectioni reſpondet. Secũdo quæſtionem ſoluit, ibi, Excommunicatus.

CASVS. Pone q̃ fui conuentus coram iudice eccleſiaſtico, coram quo propoſui aliquam exceptionem declinatoriã: forte quod erat conſanguineus aduerſarij mei: vel aliquam exceptionem dilatoriã propoſui: Iudex noluit admittere iſtam exceptionẽ: ſed pronuntiauit q̃ ea non obſtante procederet in principali: vnde appellaui in ſcriptis, & legitime expreſſa cauſa rationabili in mea appellatione: & ſibi petij cũ debita inſtãtia, vt mihi daret apoſtolos: qui iudex dedit mihi apoſtolos refutatorios, aſſignãdo mihi terminũ ad pcedendũ corã ipſo in principali: qua die aduẽniẽte nõ cõparui: ideo tanquã contumacẽ me excõicauit: certũ eſt, q̃ ſi cauſa inſerta in mea appellatione ſit vera, non ſum excõicatus. Accidit q̃ non fui proſecutus meã appellationem: ſed ipſa mea appellatio fuit

† Vide Alciatum li. 1. prætermiſſorum, verbo, militia.

† Ex iſto ver. not. q̃ præiudicia li quæſtione pendente, principaliter mota geſcit. cap tuam, de ordin. cog. l. per fena C. ad leg. Fabiã, & plag. nec interim laicus. clericũ relaxabit. Inno. c. vt famæ. Pet. de Ancha. Fons.

† Vide An. Alciatũ in l. decernimus. C. de aquæduct. lib. 10.

† Aliàs, ſolam

† No. q̃ delegati poſſunt excõmunicare, ſuſpẽdere, interdicere. quamquam hoc in litteris delegationis non exprimatur: ſecundũ doctores. vide not ſ. eod. ſtatuimus. Fontanus.

† Si tamen iudices procedant contra iſtos aliter quàm per cenſuras, tex. nõ procedit ſecũdũ doctores poſt. I. And. quia ſuperſunt alia remedia. Fons.

fuit deserta: quid debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorem ad procedendum in principali. Sed ponamus q causa inserta in appellatione mea propter quam appellaui, erat vera: & non fui prosecutus meam appellationem: licet causa quare appellaui sit vera, tñ præsumitur falsa: ex quo non sum prosecutus meã appellationem, vt est verisimile, q causa ista est falsa, & iudex debet me (hoc non obstante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare q excommunicatio est nulla, quia appellaui ex causa legitima? Certe sic: non tñ coram iudice ad quem appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excommunicatum, nisi petam beneficium absolutionis ad cautelã. Nota ex hoc, q quamtuncunque qs appellauerit à sententia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione, videlicet tali, quæ si esset vera, deberet legitima interpretari: propter hoc non est suspensa iurisdictio iudicis à quo: sed ea appellatione non obstante poterit in principali negotio procedere. Nota insuper principalem effectum ad quem emanauit præsens c. videlicet, q si appellans per negligentiam suam non prosequatur appellationem: sed appellatio efficiatur deserta: non propter hoc conualescit excommunicatio contra eum lata post appellationem legitimam: tamen est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

† Vide Abbatem in cap. testimonium. extra de testibus.

cet [a] excommunicationis [b] sententia post appellationem legitimam [c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minime prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat [d]: Excommunicatus tamen nominatim vel specialiter & expresse [e], qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiã asserit in se latam: si appellationem eãdem infra tempus † ad ipsam prosequendam ab homine [f] vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publice nuntiari [g], & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quod post appellationem legitimam [h] excommunicatus fuerit, vel aliàs [i] de ipsius sententiæ docuerit [k] nullitate.

¶ Prima glossa ponit quid declarat, & summat.

a ¶ *Licet.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. ĩ. de appel. sæpe. Et hoc dicit: per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata, non conualescit: sed poterit tunc denuntiari: & debebit vitari donec de sententiæ nullitate docuerit.

¶ Glossa sequens recit. per quæstionem & solutionem.

b ¶ *Excommunicationis.*] licet de excõicatione exprimat: idem puto [Idem Archid.] de sententia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio. ad hoc ĩ. cap. proxi. & ĩ. eo. c. 1. & j. eo. is cui. in fi. & ĩ. de appel. ad hæc quoniam. & idem in qualibet sententia, quæ nulla est ipso iure: ita q non esset necesse appellare. ĩ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc conualesceret sententia eadem ratione. quod dico verum: nisi talis esset casus, quo ratificaretur per appellationem sententia nulla: vt lata cum falso procuratore. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. de quo vide ĩ. de re iud. c. 1.

c ¶ *Legitimam.*] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sentẽtia est nulla. ĩ. eod. per tuas. sed nisi prius appareat de eius veritate, nõ poterit denuntiari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam ĩ. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. sed si ex causa. & §. vlt. si ergo fuit nulla: solo tractu temporis non potuit cõualescere. ĩ. eo. lib. de despon. impu. c. vnico. & j. de regu. iur. non firmatur. cũ suis concor.

¶ Glossa sequens obijcit & soluit.

Infamia retro notatur ille, qui appellationem a sententia non prosequitur.

d ¶ *Conualescat.*] contra ff. de his qui not. infa. l. furti. vbi retro notatur infamia condemnatus de furto, qui appellationem non prosequitur. sic vr retro debere censeri excommunicatus ex quo appellationem non prosequitur. Sed non obstat, quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sententia: hic de appellatione emissa ante sententiam: vnde ibi appellatio suspendit effectum sententiæ iam latæ. ĩ. de iureiuran. venientes. hic ante sententiam iurisdictionem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

ADDITIO. Idem Archid. qui alleg. ĩ. de consuet. ad nostram. & C. si à non compe. per totum. Ioan. And.

Excommunicatio aliquãdo fertur in personam incertam.

e ¶ *Expresse.*] interdum enim fertur sententia excommunicationis in personam incertam. 5. q. 1. quidam. supra de offic. ordi. si sacerdos.

f ¶ *Ab homine.*] de quo dic vt not. ĩ. de appel. cum sit Romana. Ioan. And.

¶ Glossa sequens arguit negatiue: ponit opi. contrariam quã condemnat, & condemnationi respondet.

Denunciatio excommunicationis nõ sed

g ¶ *Nuntiari.*] Nota non sequitur, iste denuntiatus est excommunicatus: ergo excommunicatus est. hic enim denuntiatur qui forte excommunicatus non est. & facit ad quæstionem de qua dixi ĩ. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denuntiationem excommunicationis? Videtur enim quòd non: per hunc textum. & per rationem dictam superius: cũ illa decret. pia. dicat id probari debere apertissimis documentis. Hosti. tamen not. contrariũ [& ibi Archi.] vt ibi dixi. & pro parte illa facit hæc decret. nam hic per talem denuntiationem vitatur à iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, vt sequitur: licet forte excõicatus non sit, vt prædixi. sic dicã q ex quo de denũtiatione non dubitatur, vitatur & repellatur ab agendo, donec ostendat se absolutum, vel sententiam nullã. sed si volumus tenere primũ: huic respondetur q hic non solũ de denuntiatione, sed etiã de sententia excõicationis constabat.

dit quẽ excommunicatum. Vide Abbatem, & alios in c. prudentiam. in §. sexta de off. deleg. & in c. pastoralis. §. verum. de appel.

h ¶ *Legitimam.*] idest, ex legitima & vera causa interpositam, vt superius dixi.

ADDITIO. Hęc glossella procedit in appellatione interposita ante sententiam. Ioan. And.

† Vide Alexandrũ cõsil. 8. lib. 1. incip. videtur sup primo dubio. & cõl. 149. lib 6 incipien. i causa inquisitionis

i ¶ *Alias.*] tolle exempla quæ dixi supra eod. tit. & lib. præsenti.

¶ Glossa sequens recitetur per contrarium, quod dupliciter soluit.

k ¶ *Docuerit.*] potest exponi, idest, docere cœperit: quia pendente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur: & sic cessabit contrarium decreta. ĩ. eod. titu. & lib. solet. in fi. Vel dic illud habere locũ in eo qui debito tempore appellationem prosequitur: istud in eo qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialibus, donec docuerit, &c. & sic stabit proprie hoc verbum.

* Ad hoc gl. ma accul. po insuper & qd ibi not. in 1. gl. Io. And.

ADDITIO. Idem Archidiaconus, qui etiam dicebat, quòd pro denuntiatione iudicis prima facie præsumitur. de renun. in præsentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet per illam amplius non ligetur. de appella. pastoralis. in fi. Ioa. And.

¶ Idem.

¶ *Prælatus capi faciens, & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

SI † CLE-

Si clericos.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Eosdem.* Prima facit tria: soluit dubium, quod dupliciter fortificat: ibi, *Etiam per.* & ibi, *Licet.* causam reddit: ibi, *Cum in his.* Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit: ibi, *Nisi.*

¶ Et not. quòd dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacris: in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi distinctio. 45. dist. cum beatus. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum spectat ad iudicem ecclesiasticum & non secularem. Et præsupponendum quòd iudex ecclesiasticus non debet clericum detinere in vinculis.

CASVS. Est aliquis clericus qui est suspectus de delicto, non tamen est incorrigibilis: iudex ecclesiasticus videns quòd non potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra septa domus episcopalis, mandauit iudici seculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipse iudex secularis: vtrũ capiens & etiam episcopus mandans, & executores mandati sint excommunicati? videtur quòd sic: quia inijciens manus violentas in clericũ, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales non incurrunt sententiam excommunicationis. Sed ponamus quòd ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex secularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici eum sibi restituit: iste clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti: vtrum iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respondet q sic: nisi crimen esset adeo graue, quòd verisimiliter timeretur de absentia istius clerici, quòd dimittat suos fideiussores & fugiat: quia tunc non esset liberandus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili: quia criminosus non est detinendus in carceribus si offerat fideiussores: nisi crimen esset tam graue quòd timeretur de fuga criminosi. Not. primo, quòd laicus capiens clericum de mandato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excõicationis: quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Not. illud ad qd alleg. præsens cap. q detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excõicationis: & pauci iudices in hoc euadunt sententia excõmunicationis: quia multoties propter ma-

litiam detinent clericos corporaliter in carceribus suis, & sic incurrunt sententiam excommunicationis. Not. ꝙ criminosus captus pro delicto suo, si offert dare fideiussores, est demittendus.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & dicit quid corrigit, & declarat.*

a ¶ *Si clericos.*] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiã ipsi capientes. Secundo dicitur: Talis si dat fideiussores de parendo iuri detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. Et corrigit prima pars q̃ not. Ber. s. eod. vniuersitatis. in vlt. glos. & c. vt famæ. & declarat quod ibi notant Moderni.

¶ *Secunda glos. respondet per quæstionem.*

b ¶ *Tuæ iurisdictioni subiectos.*] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iurisdictionẽ habente: siue de communi iure, siue priuilegio vel consuetudine. Ad idẽ C. de spor. l. vlt. & facit quod dixi s. eo. lib. de pœnis. quãuis. ADDITIO. Intellige glos. de habente iurisdictionem puniendi crimina, vt j. 4. glos. & in remissione quam dat si. glo. & facit clem. 1. j. de cele. Mis. ad fi. Ioan. And.

[Cle]ricos[a] tuæ iurisdictioni subiectos[b] propter commissos excessus, etiã per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna[c] debita postea castigandos, includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles[d] illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari[e]: Cum in his nisi aliàs ex proposito excedatur[f] in ipsis temeritas vel iniuria[g] nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos[h], si de parendo iuri tibi fideiussoriam[i] dederint cautionem, detinere nõ debes: Nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis[k] eos suaserit detinendos.

¶ Idem.

¶ *Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso. Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Ioan. And.*

c ¶ *Pœna.*] quia carcer non est pœna. quod tamen dic vt supra eod. lib. de pœnis. quamuis.

d ¶ *Incorrigibiles illos esse.*] Huius ↄtrium not. Ber. in præd. glos. dicens, ꝙ si apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos sine pœna: aliàs non. & sic etiam soluebat ↄtrium de decre. vniuersitatis. ad decre. vt famæ. s. eo. tu dic vt in sequenti glossa.

¶ *Glos. seq. alleg. septem concor. signat vnum contrariũ: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum soluit.*

e ¶ *Nodari.*] Concor. s. eo. vt famæ. ↄ s. eod. vniuersitatis. vbi excõicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipsius mandato monachum verberabant. Ber. & Host. soluebant, vt dixi in glos. proxi. quod est falsum, vt hic vides. Alij dicunt: ꝙ decre. vt famæ. loquit in epo: decre. vniuersitatis. in abbate: sed hoc patet falsum per istam decret. quæ loquitur in quolibet iurisdictionem habente, vt dixi s. glos. 2. Dic ergo ꝙ decret. vt famę. & ista loquuntur in captione & inclusione, quæ de mandato prælati cuiuscunque, qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat: decre. vniuersitatis. de verberibus loquitur, quæ si prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, sed iniuriose, non est dubium, si in modum iustitiæ, vel disciplinæ (de regu. c. vlt.) hoc tñ per laicum facere non debuit, sed per clericos, vel per semetipsum, si erat minor episcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt, vt ibi.

> Io. Monach. olim hoc tenuit: sed postea addidit vt sequitur in glo. Io. And.

f ¶ *Excedatur.*] Ad idem s. de resti. spo. olim. 1. in fi. & hoc vult dicere, si clericus captus quiete se duci permittit, & ducentes eum non resistentem calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto: isti bene sunt excõicati, hoc sonat littera.

ADDITIO. Imponenda est enim sæuientibus freni temperies. C. de custo. reo. l. 2. in fi. Ioan. And.

> Sequẽtibus imponẽda est tẽperies freni.

¶ *Glossa sequens alleg. duo iura, arguens ad quæstionem, & ponens tres solutiones.*

g ¶ *Iniuria.*] 17. q. 4. si quis suadente. & s. de senten. excom. contingit. & facit hæc littera ad quæstionem dominicalem de illo qui fugiens inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equũ petiit, vt fugere posset: quem cum ille negasset, sibi per vim abstulit, & postea remisit, an talis sit excõicatus? Barth. Brix. in q. dominicali. 82. quidam cum fugere. opiniones posuit: quarum vna fuit, talem excõicatum non esse: quia id non fecerat diabolo suadente: ad cautelam tamen ab episcopo absolui poterat. alia fuit talem excommunicatum, sed mitius puniendum. 50. dist. presbyteros. s. quod metus causa. sacris. Tertia fuit Tan. quam ibi sequitur Bar. talem excommunicatum: sed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ *Clericos.*] idem in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex ff. de custo. reo. l. diuus.

¶ *Glos. penult. respon. per quæstionem.*

i ¶ *Fideiussoriam.*] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius si pignora darent[a], cum sit melius pignori incumbere, quàm in personam agere [Insti. de ob. quæ ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui se promisit satisdaturum, satisdat si pignora vel fideiussores det. ff. de constitu. pe. l. promissor. in fine.

> a Idẽ Archidiacon9.

k ¶ *Causa rationabilis.*] cũ plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestantem alios capere possit.

ADDITIO. Fa. 23. q. vlt. c. vlt. s. de consec. c. 1. s. eod. lib. de hære. in fidei. & c. accusatus. §. licet. Ioan. And.

CAP. XVI.

SI sententia[l] interdicti profe ratur in clerum[m], non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam econuerso[n]. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterum cum propter delictum domini[o] vel rectoris, est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint

SI *sententia.*] Sunt duę partes quæ patent. Prima soluit dubium & excipit: ibi, *Nisi.* & solutionẽ declarat: ibi, *Vnde.* secunda: ibi, *Cæterum.* soluit secundum dubium, duas limitationes interserens: ibi, *Qui culpabiles.* & ibi, *Dummodo.* Tertio: ibi, *Cum vero.* soluit tertiũ, rationem interserens: ibi, *Ne sententia.*

CASVS. Ponamus ꝙ clerus ciuitatis Pictauen. est interdictus, vtrum etiã populus? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ propter delictũ domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta: nunquid ciues qui nõ sunt culpabiles possunt audire diuina extra ciuitatem? Rñdet ꝙ sic: non autem in ciuitate. Sed ponamus ꝙ eps Pictauen. supposuit interdicto ecclesiastico populum istius ciuitatis: vtrum sola vniuersitas videatur interdicta, vel etiam omnes particulares de populo sint interdicti? Rñdet ꝙ non solum tota vniuersitas vř interdicta, sed etiam omnes particulares ciuitatis. Not. primo ꝙ licet de iure cõi sententia excõicationis non possit proferri in collegium siue vniuersitatem, tñ potest proferri sententia interdicti: & in hoc differunt sententia excõicationis & interdictum. Not. ꝙ interdicto clero alicuius loci, non vř interdictus populus: nec econtra, interdicto populo non vř clerus interdictus: Nam licet appellatione populi comprehendantur omnes ciues, non tñ comprehenduntur omnes homines alterius professionis, vt sunt clerici: Nam duo sunt genera hominum: quidam sunt clerici, alij sunt laici. Not. ꝙ interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti: ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. Not. effectum interdicti quando profertur in personam, videlicet, vt illi personæ denegetur auditio diuinorum officiorum. & etiam denegentur sacramenta: tamen sacramentum baptismi, confirmationis, & pœnitentiæ possunt recipi ab interdicto, & etiam in loco interdicto.

> Not. primo quid operetur interdictum prolatũ in hominẽ: quia talis non debet recipi ad diuina.
>
> Not. secundo ꝙ interdictum potest proferri in vniuersitatẽ licet sec9 sit in excommunicatione s. eod. tit. & lib. Romana. §. I vniuersitatẽ. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbet, & declaret.*

l ¶ *Si sententia.*] interdicto clero non est interdictus populus, nec e conuerso. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues nõ interdicti extra ipsam audiunt diuina. interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Et approbat primum dictum quod notat Host. s. de priuileg. ex parte. super verbo: populum. Secundum & tertium declarant notata per Ber. Inno. & Hostien. s. de priuileg. quod nonnullis.

m ¶ *In clerum.*] interdicto clero alicuius ecclesiæ, non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta: vnde alij clerici licite celebrãt in illa. ad hoc. s. eod. lib. de priuil. per exemptionem. in fi.

> Interdicto clero alicuius ecclesię ꝓpter hoc non intelligitur ecclesia interdicta.

ADDITIO. Sed per eandem decre. vř ꝙ interdicta ecclesia, interdicti sint eius clerici, sicut exempti sunt exempta ecclesia. Sed ↄtrium sumitur. j. §. proxi. quo ad non culpabiles. & ad decret. per exemptionem. responde per regulam, in pœnis. j. de regu. iur. & per decre. statutum. s. de elect. eo. lib. Ioan. And.

¶ *Glos seq. fortificat textum per tria iura sibi contraria, & soluit.*

n ¶ *Econuerso.*] hoc idẽ probabatur olim per decr. prædi. ex parte. vbi lata fuit sententia interdicti in clerũ & populum. sed ibi vnũ esset superfluum si interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum. & ad idem s. de præben. c. 1. 64. dist. nosse. cum si. vř tñ arg. ↄ. insti. de iur. nat. §. plebiscitum. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, etiam connumeratis patritijs & senatoribus: sed illi eiusdem professionis sunt: isti vero alterius. ad idem 12. q. 1. duo sunt. sicut & expresso laico in rescripto per generalem clausulam, non conuenitur clericus, vt not. s. de rescrip. sedes.

o ¶ *Domini.*] Nota quia secus si propter delictum ciuium: & hoc etiam patet. j. dum dicit, qui culpabiles non existunt.

a ¶ Inter-

a ¶ *Interdicti.*] aliud ergo est interdicere solum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues [*Aliud ciues tantum.*] Et not. q poena spiritualis, scilicet interdicti bene punitur vnus pro delicto alterius. de hoc 1. q. 4. in summa. 24. q. 3. in summa. si igitur sunt interdicti, audire non possunt diuina. j. §. proxi.

ADDITIO. In cap. s. proxi. interdictum eneruabatur, vel effectu carebat. hic aliqualem effectum habebat, sed vilipendebatur. & concor. s. de priui. vt priuilegia. in fin. Ioan. And.

l ¶ *Continentibus.*] satis vr iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia. & non dicit, contiguis, vt in proximo responso.

b ¶ *Extra ipsam.*] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. j. c. prox.

c ¶ *Careat.*] & sic violaretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: quod esse nō debet. s. de consue. cum inter vos. & sic not. intelligendū, vt res potius valeat quàm pereat. s. de verb. sig. abbate. ff. de re. du. l. quotiens.

d ¶ *Non competant.*] q a vniuersitas est res inanimata, in quam non cadunt talia. s. eod. tit. & lib. Romana. in fin. [a] vbi autem tractamus de his quæ vniuersitati competunt: ita dr̄ illud esse penes vniuersitatē, quod non penes singulos. ff. de in ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittitur. canonizata. 12. q. 2. qui manumittitur. populus autem est idē hodie, qui fuit ante centū annos: vnde tunc interdicto populo & nondū relaxato, qui nūc est, dr̄ interdictus. 7. q. 1. denique. 16. dist. habeo. ff. de iudi. proponebatur.

a Nam vt ibi satis scripsi, ista cadunt in animā rationalem, & personā veram, nō representatam. Ioan. And.

† Et an appellatione ciuitatis veniant terræ sibi recomendatæ vide Ancharanum in clemen. ne Romani. § sane. de electio. vbi asserit nō venire. & quæ sit ratio, vide Curtiū Iuniorē consil. 204. lib. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis tradit Felinus in cap. Rodulphus extra de rescript.

interdicti [a]) possunt extra [b] ipsam licite interesse diuinis. ¶ Cum vero alicuius terræ populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat [c], cum diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant [d]) non debent alicubi [e] (casibus expressis [f] à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

¶ Idem.

¶ *Interdicta ciuitate, suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI ciuitas [g] †, castrum, aut villa subijciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia [h], & continentia ædificia eoipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta [i] videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi [k] valeat sententia interdicti (quod fieret, si posset in ipsorū suburbijs, vel cōtinētibus [l] ædificijs licite celebrari vt prius [m]) expedit interpretationem fieri latiorem. ¶ Ratione quoque simili, si sit ecclesia interdicto [supposita †, vel] subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis [n] poterit sepeliri [o]. Secus si ei contigua non existant [p].

¶ Idem.

¶ *Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Dominicus.*

CAP. XVIII.

IS qui [q] in ecclesia sanguinis [r], aut seminis effusione polluta, Vel qui præsentibus maiori excōicatione nodatis [s],

m ¶ *Vt prius.*] hoc dicit: quia celebrari pōt: licet nō vt pri⁹. j. c. vlt.

n ¶ *Contiguis.*] contigua sunt quorum extrema se inuicem contingunt.

ADDITIO. Vide q̄d dixi eod. lib. de conse. eccl. vel alta. c. vnico. super glos. contigua. Io. And.

¶ *Glossa seq. dat similes quærit, & soluit.*

o ¶ *Sepeliri.*] est si. j. eod. is cui. 2. respon. si enim alicui interdr̄ ingressus ecclesiæ, & sepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi sepultum: & postea relaxatum est interdictum: nunquid talis exhumabitur? non, si pœnitens decesserit secundū Innocen. qui hoc not. s. de excel. præla. c. vlt. quia res deuenit ad eum casum, &c. Host. not. contra. s. de conse. eccl. vel alta. consuluisti.

ADDITIO. Facit q̄d not. eod. tit. à nobis 2. in fin. pen. glo. & vide quod not. in cle. de sepul. eos qui. in gl. sed qui. Ioan. And.

† Hæc duo verba: supposita, vel. desunt in manuscriptis codicibus.

Nota primo duos actus per quos ecclesia polluit. de quo s. de consec. eccl. c. vnico eo. lib. Nota secūdo, q ille dicitur temerarie agere, qui scienter facit actum à iure sibi prohibitū. de hoc s. de ele. auctoritate. eod. lib. Dominicus.

e ¶ *Alicubi.*] etiam in loco non interdicto.

f ¶ *Expressis à iure.*] j. eod. c. vlt. quo ad diuina. quo ad sacramenta habes s. de pœnit. & remis. q in te. & j. eo. quoniam.

SI ciuitas.] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Ratione.* Prima soluit dubium, & obiectioni respondet: ibi, *Nam licet.* Secunda pars distinguit secundum membrum: ibi, *Secus.* Ioan. And.

CASVS. Ponamus q Papa vel legatus vel alius iudex ecclesiasticus supposuit hanc ciuitatē sub interdicto ecclesiastico, non facta mentione de suburbijs, & burgo sancti Hylarij, quod non est de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur suburbia esse interdicta? Respondet q sic: ita q non est licitum populo audire diuina in suburbijs: aliàs interdictum esset modici effectus: nā habitatores de facili haberent accessum ad suburbia. Sed ponamus q aliqua ecclesia est supposita interdicto: vtrū capellæ ipsi contiguæ sint interdictæ? Rn̄det q sic: & non solum capellæ, sed cœmeteriū proximum. Not. primo q differentia est inter ciuitatem, castrū, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dr̄ ciuiū vnitas: & sic ædificia & structuræ murorum non dicuntur ciuitas, (sed congregatio hominum appellatur ciuitas) sed appellatur vrbs: nec est de substantia ciuitatis q ibi sit eps: Nam antequam essent epi, erant ciuitates: & administrabant epi cōiter, sed voluerunt contendere inter se: ideo fuerūt distincti: ita q vnus administraret infra certos limites: & sedes eius collocaretur inter ciues. Castrum dr̄ quasi casa arcta: nam non debet esse diffusum, ne tempore guerræ egeat magna custodia hominum & victualibus. Oppidum dr̄ magnum & amplum castrum, & necesse est q sit amplum, vt homines tempore guerrarum possint in eo retrahere bona sua. Villa stricte accipiendo, accipitur pro illa parua casa, quæ est in rure ordinata ad reponendum instrumenta agri, vt sunt aliqui in agris & vineis suis, q habent aliquam paruam casam, in qua reponunt instrumenta sua: sed large accipitur pro congregatione hominum se collocantium infra ædificia, quæ non sunt vallata muris, nec clausa murorum ambitu. Not. q in loco interdicto non est quis sepeliendus.

¶ *Prima glossa summat.*

g ¶ *Si ciuitas.*] Interdicta ciuitate, suburbia, & continentia ædificia dicuntur interdicta: Et interdicta ecclesia capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit.

h ¶ *Suburbia.*] ad idem ff. de verb. sig. l. 2. & l. ædificia. & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

i ¶ *Prædicta.*] scilicet ciuitas, castrum, vel villa.

k ¶ *Vilipendi.*] ad idem s. cap. proxi. in fin. & s. de consue. cum inter vos.

p ¶ *Existant.*] idem habuimus in pollutione. s. eo. lib. de consec. ecclesi. vel alta. c. vnico. Est autem secus econtrario, vt ibi: scilicet q cœmeterio interdicto, nō dicitur interdicta ecclesia etiam contigua: & ibi patet ratio.

IS qui in.] Duæ sunt partes. secunda: ibi, *Is vero.* Prima soluit duo dubia. secundum: ibi, *Vel qui.* & rationem interserit: ibi, *Cum id.* Secunda ponit poenam violantis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

CASVS. Aliquis Titius in ecclesia aliquem iniuriose verberauit vsque ad sanguinis effusionem: vel aliquam mulierē cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & sic ecclesia est polluta: nunqd celebrantes in tali ecclesia polluta efficiuntur irregulares? Rn̄det q non: nam celebrantes in loco polluto non ɔhunt irregularitatem, nisi fuerit cautum in iure & expressum. Idem dicendum est de illo, qui celebrat scienter præsente excōicato maiori excōicatione. Sed ponamus q aliqua ecclesia est supposita interdicto ecclesiastico: aliquis in ea celebrauit: vtrum efficiatur irregularis? Rn̄detur q sic: nisi impetret à Romano Pontifice, vt possit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrantē in loco interdicto solus Papa potest absoluere: & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & passiue: hoc est non pōt eligere nec eligi. Not. primo q effusione sanguinis humani iniuriose facta, polluitur ecclesia. Not. q in ecclesia polluta nō debent diuina celebrari: sed prius per epm̄ debet talis ecclesia reconciliari. Not. q celebrans diuina in ecclesia polluta, est puniendus ad arbitrium superioris. Nota q celebrans in loco interdicto ɔhit irregularitatem: puta q irregularis efficitur ineligibilis actiue & passiue. Nota q celebrans præsente excommunicato, non contrahit irregularitatem: sed est proximus irregularitati, quia est suspensus: & durante suspensione non debet celebrare; & si faceret, est puniendus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

q ¶ *Is qui.*] Declarat & approbat quæ not. Ber. s. de priuileg. tuarum. in 2. glos. Innocen. & Hostien. de excess. prælat. tanta.

ADDITIO. Et Host. de consec. ecc. c. si. Pet. & Abbas de pb. in Laterā. Guil. in Spec. tit. 2. §. iuxta. ver. illud quoque. vbi etiā dicit idem de celebrante in Ecclesia, cuius ostia clausit eps. & reliquias sustulit pp discordiam patronorū. de iure patro. c. 1. & 2. Io. And.

r ¶ *Sanguinis.*] intelligas humani & iniuriosi. de semine etiam intelligas humano etiam vxorio. & de hoc vide plenius s. eod. lib. de consecra. eccl. vel alta. c. vnico.

s ¶ *Nodatis.*] istis interdictus est ingressus ecclesiæ. s. eo. lib. de priuileg.

priuileg. eporum. [Vide quod ibi dixi super glo. pe.] Vnde caueat, quia proximus est irregularitati. j. eo. tit. is cui. 1. responso. Io. And.
a ¶ *Tamen.*] aliàs, inde. aliàs, tamen.
b ¶ *In iure.*] Suspensi ergo à confessoribus suis ab officio ad certũ tempus, eadem ratione si celebrant, non incurrunt irregularitatẽ.

tuntur sacramenta, in quibus vtimur chrismate: & vetus chrisma non debet esse vsui: ergo restat ꝙ permissum intelligitur eo tempore die cœnæ chrisma conficere: quia concesso principali, & accessorium. j. de regu. iur. accessorium. cum suis concor.
ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. ŝ. de offic. deleg. præterea. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Ioan. And.

ADDITIO. Idẽ Hostien. de cleri. excom. mini. c. si. & Guli. in ŝ. alleg. §. iusta. ver. in suspe. §. s. Ioan. And.
c ¶ *Scienter.*] secus ergo si ignoranter: nisi talis esset ignorantia, quę excusare non deberet. ŝ. de cle. excõ. mi. Apostolicæ. ŝ. de postu. c. 1.
d ¶ *A iure.*] j. eo. c. vlt.
e ¶ *Liberari.*] Ad idem ŝ. de cleri. excom. mini. Apostolicæ. ŝ. eod. de re iudi. c. 1. & ŝ. eod. tit. & lib. c. 1.
f ¶ *Ineligibilis.*] & etiã impostulabilis. ŝ. de postul. cap. 1. quia violans interdictum, etiam postulari non potest, vt ibi.
g ¶ *Cum alijs.*] Amittit ergo potestatem eligendi actiuam & passiuam. & de hoc solet recitari ŝ. de elect. ne pro defectu.
Q ¶ *Voniam.*] Ponit dictum, cuius rationem vrgentem præmittit. Ioan. And.
¶ Pro intellectu cap. est præsupponendum primo, ꝙ sacramentum baptismi & sacramentum confirmationis tempore interdicti licite conferuntur. Item præsupponitur secundo, ꝙ in his duobus sacramentis vtimur chrismate: nam in sacramento baptismatis imponitur per presbyterum in vertice capitis: & in sacramento confirmationis per episcopum. Item est præsupponendum ꝙ chrismate veteri non est vtendum: nam chrisma debet comburi in fine anni.

† Vide textum, & ibi doctores ĩ cap. nõ est, in fine. extra de sponsalibus.

scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen[a] (cum id non sit expressum in iure[b]) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Is vero qui scienter[c] in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure[d] sit cõcessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari[e]: & adeo efficitur ineligibilis[f], quòd nec ad eligendum cum alijs[g] debebit admitti.

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti chrisma die cœnæ Domini confici potest. hoc dicit.*

CAP. XIX.

QVoniam[h] in baptismo[i] & confirmatione (quæ[k] nedũ pueris, sed & adultis[l] propter moræ periculum exhiberi possunt licite tempore interdicti[m]) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ Domini confici, dubium[n] non existit.

¶ Idem.

¶ *Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrans est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XX.

IS cui[o] est ecclesiæ interdictus[p] ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa[q] diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: non debet in ecclesia, vel cœmeterio[r] ecclesiastico (nisi[†] pœnituerit) sepeliri. ¶ Sane sicut excõmunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationẽ

† In manuscriptis codicibus ita: nisi prius pœnituerit, &c.

I ¶ *S cui.*] Diuisio patet: quia sunt tria dicta. Ioan. And.
CASVS. Alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: quamuis esset exemptus vel non exẽptus secũdum aliquos: puta ꝙ iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum excommunicauit non in scriptis vel alio modo: certum est ꝙ sibi est interdictus ingressus ecclesiæ: Ponamus, ꝙ durante interdicto ingressus Ecclesiæ talis celebrat, nunquid efficitur irregularis? Certum est ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: durante interdicto non est ingressus ecclesiã, nec celebrauit diuina: & sic non cõtraxit notam irregularitatis: sed antequam esset finita illa interdictio, mortuus est: vtrum sit ei interdictus ingressus cœmeterij vel ecclesiæ? Respondet ꝙ sic: ideo post mortem non debet sepeliri in cœmeterio ecclesiastico: nisi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus ꝙ aliquis fuit suspensus vel interdictus: Ille appellauit, vtrum per appellationem sit suspensa sententia interdicti vel suspensionis? Respondet ꝙ non. Nota primo ꝙ vbi interdicitur principale, censetur interdictum consequens & proueniens ex illo. Nota secundo ꝙ suspensus efficitur irregularis quæcunque diuina officia celebret. de quo per Inno. cap. si. de exces. præla. Dominicus.

CASVS. Certum est ꝙ sacramentum baptismatis & confirmationis possunt conferri tempore interdicti: Or ponamus ꝙ ciuitas Pictauen. fuit supposita interdicto. vtrum chrisma tempore cœnæ possit confici in ciuitate Pictauen. Respondet ꝙ sic: quia in die cœnæ Domini pro exercitio illius anni debet confici chrisma propter indigentiam: quia non vtimur chrismate veteri post annum.
Nota ꝙ permisso tempore prohibito, vsu rei, intelligitur esse permissa creatio illius rei: Et sic permisso consecutiuo, necessario videtur permissum antecedens Dominicus.
¶ *Prima glos. ponit summam, & quid declaret.*
h ¶ *Quoniam.*] Tempore interdicti chrisma die cœnæ Domini cõfici potest: & causam reddit. Et declarat not. per Hostien. ŝ. eod. permittimus. per quam olim probabatur quod hic dicitur.
i ¶ *Baptismo.*] post baptismum enim sacerdos vngit chrismate in vertice non in fronte: quod est solius epi. ŝ. de consue. quanto. primum patet de conse. dist. 4. postquam. & duobus c. seq. & cap. presbyteris & c. nullus ministrorum.
k ¶ *Quæ.*] scilicet baptismus & confirmatio.
l ¶ *Adultis.*] idem hodie in pœnitentia. quod dic vt j. eod. c. vlt.
m ¶ *Interdicti.*] vt ŝ. eo. responso. & ŝ. de spon. non est vobis.
ADDITIO. Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi post Inno. Tamen est aduertendum, ꝙ illa iura loquebantur de baptismo paruulorum tantum: hic exprimitur de adultis: quod placuerat Vin. in decret. responso. in anti. Ioan. And.
¶ *Vltima glossa iustificat textum.*
n ¶ *Dubium non existit.*] quasi dicat, concesso baptismo & confirmatione tempore interdicti, satis est concessum confici chrisma. Et est ratio: quia vetus chrisma non debet esse vsui: nec de illo veteri chrismate debet quis chrismari: & deponitur sacerdos qui de illo veteri chrismate vngit baptizatũ, nisi in mortis articulo. de consecra. dist. 4. si quis de alio. vnde omni anno in die cœnæ debet chrisma confici, & vetus cremari. de consecra. dist. 3. litteris vere ergo insurgit huius decreta. dictum: quia si tempore interdicti permit-

† Vide cõcilium Tridẽ. sessio. 7. de confirmatiõe, cano. 3 vbi scribit ita: Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinariũ ministrũ non esse solum episcopũ, sed quemuis simplicem sacerdotẽ, anathema sit.

¶ *Prima glossa docet quod approbet.*
o ¶ *Is cui.*] Approbatur quod not. Innocen. & Hostien. ŝ. eo. sacro.
ADDITIO. Quia Innocen. videbatur contrarium dicere in decret. cum medicinalis. ŝ. eod. & ideo vide quod ibi scripsi super glos. de hac.
p ¶ *Interdictus.*] ab homine vel à iure. ŝ. eod. sacro. ŝ. eod. tit. & lib. c. 1. §. si quis. & ŝ. eo. lib. de priuil. episcoporum. cũ similibus.
q ¶ *In ea.*] Ergo secus si extra eam: & hoc not. etiam supra vbi dixit, in ipsa. si igitur sub aere, vel sub tentorio, vel in domo priuata celebret vel concelebret: forte celebrantibus cum altari viatico, vt supra de priuilegijs, in his. & j. eod. tit. cap. vlt. irregularis non erit.
ADDITIO. Idem Inno. & Hostien. in dec. sacro. & Gul. in Spec. de leg. §. iuxta. ver. quid si quis suspenditur. & Archid. hic, & ŝ. de offic. leg. c. 2. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens dat simile, & quæstionem soluit.*
r ¶ *Cœmeterio.*] Sicut ergo interdicta ecclesia, interdictum est cœmeterium. supra eod. si ciuitas. in fi. [isto libro.] ita interdicto mihi ingressu ecclesiæ, & cœmeterij, vt hic. nec hic distinguendum credo, an cœmeterium sit contiguum vel non, vt ibi distinguitur: quia illa distinctio habet locum vbi res interdicitur, scilicet ecclesia: quia res ecclesiastica contigua ipsi ecclesiæ interdictæ est interdicta, vt ibi: sed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non sit contiguum vel sit? & per hoc illuderentur censuræ si posset in isto, licet non in illo cœmeterio sepeliri.
ADDITIO. Et talis illusio reprobatur supra eod. tit. & libr. si sententia. §. vlt. & cap. seq. 2. respon. cum concor. & j. eod. eos qui. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens alleg. concor. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & remittit, duas opiniones ponit, & soluit.*

a ¶ *Sequentem.*] ista ergo sunt paria quo ad hoc, sicut quo ad id. 3. eo. tit. c. 1. & 3. eo. statutum. isto lib. cum si. & concor. ad hoc 3. de appel. ad hæc qm. Et intelligas proprie de suspensione ab ingressu ecclesiæ, vel diuinorum, vt sonat littera: quia in suspensione à temporalibus puta ingressu possessionis vel pomerij, vel interdicto aqua & igni [a] non haberet hoc locum. ff. de appel. l. non tantum. talium enim suspensionum vel interdictorum effectus bene suspenditur per appellationem sequentem: nisi esset casus in quo ad damnatum publice interest statum puniri. ff. eod. constitutū. Quid in suspensione à beneficio? de hoc per Innocē. & Hostien. in prædi. decre. ad hæc quoniam. & placuit Innoc. [a] q in omni suspensione ecclesiastica non suspendat appellatio. Host. distinguit: aut suspenditur à beneficio: & tunc cum ipsum beneficium spirituale sit, vera est hæc opinio: aut suspenditur a perceptione beneficij, de qua constat quòd est temporalis: & tunc bene suspendet appellatio eius effectum. idem secundum eum si dicat, suspendo te à præbenda: secus si dicat, suspendo te à canonia: quia illa spiritualis est. satis videretur per hanc decretalē quòd suspensio à beneficio bene releuetur per appellationem sequentem: cum hic dicat, ab officio & ab ingressu ecclesiæ &c. si idem esset in suspensione beneficij, hoc expressisset. Puto igitur solum in his mere spiritualibus, per quæ ligatur anima, decret. hanc locum habere.

[a] ff. de feriis expostandis cui pacto. ff. de inter. & relega. per to ff. Io. An.

[a] Licet Archidiacon' contrariam opinionē sibi attribuat. Ioa. And.

† Vide Felinū in c. cum deputati. extra de iud. & Iasonē in l. penul. ff. de iurisd. om. iud.

† Idem hic Archidiac. eadem ratione. Ioa. And.

R Eligioso.] Diuisio patet. secunda: ibi, *Quamuis.* Et satis se summat. Ioan. And.

Casus. Habemus q si religiosi alicuius monasterij se verberauerint in claustris monasterij, q abbas illos potest absoluere in illis casibus, in quibus eps potest absoluere. Item habemus, q si religiosus iniecerit manus violentas in clericum, debet absolui à Papa: & non potest absolui ab alio quàm à Papa. Sed vtrum hoc sit verum indistinctè, siue iniectio violenta sit leuis vel atrox? Rñdet q iura hoc dicentia sunt intelligenda in his casibus, in quibus qs injiciens manus violentas in clericū non posset absolui à suo epo: Nam etiam si sit inops religiosus, vel detentus infirmitate, vel alia causa legitima possit excusari, vt non accipiat iter Romanum: potest eum eps absoluere etiam de casibus reseruatis sedi Apostolicæ. Sed ponamus q quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapso anno probationis faceret professionem: accidit q durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum sit excommunicatus? Respondet q sic: eo q erat spes de clericatu & religione. Not. q religiosis est interdicta vagatio. ad hoc 3. ne cle. vel mo. c. 2. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret, & approbet & reprobet.*

b ¶ *Religioso.*] Prima pars declarat decret. supra eod. cum illorum. versi. quod si clericum. Secunda reprobat quod not. Inno. & Abbas supra de regul. iur. statuimus. & approbat quod ibi not. Hosti. & 3. eo. c. 2.

c ¶ *Eo casu.*] puta quia leuiter [c] percussit. 3. eod. peruenit. Vel est debilis vel delicatus. 3. eo. mulieres. & c. ea noscitur. Vel est æger, vel in mortis articulo. 3. eo. quod de his. Vel habet inimicitias capitales. 3. eod. de cætero. idem in similibus.

[c] Nō ergo restringo ad leuissimā. super quo vide qd ibi satis not. super fin. 1. glo. Ioa. And.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

d ¶ *Exhiberi.*] Contrarium videbatur per decre. prædictam cum illorum. vbi dr̄, q si clericum percusserit secularem, non nisi per sedem Apostolicam (vt scandalum euitetur) absolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur q indistinctè monachus percutiens clericum absoluendus esset a solo Papa propter scandalum, quod est cum monachus clericum percutit: cum dignior sit cœtus clericorum. 16. q. 1. legi. sed textus ille sane debet intelligi secundum determinationem huius decre. nec enim pro eo q monachi sunt, debet eorum cōditio esse deterior. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fi. Et puto q si monachus non habet vnde vadat: & monasterium etiam pauperrimum, sibi prouidere non potest: absoluet illum episcopus eo iure quo absoluit inopes. 3. eo. c. quod de his.

[d] Similis glos. in c. qualiter. lo 2. extra de accusa. sed qualiter hoc possit intelligi, vide B. Thomā 2. 2. q. 184. per totum. & q. 186. art. 5.

¶ *Glossa sequens vers. per contrarium.*

sequentem [a] minime suspenduntur.

¶ Idem.

¶ *Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu quo absolueret clericum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XXI.

RELIGIOSO [b], qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo [c] casu absolutionis beneficium exhiberi [d], quo seculari clerico [e] posset, si alium clericum percussisset.

¶ *Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Quamuis † autem is qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit [f], donec sit tacite vel expresse professus: si quis tamen violentas [g] manus in eum iniiciat, excommunicationis latæ à canone [h] vinculum non euadit.

¶ Idem.

¶ *Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo alias absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.*

CAP. XXII.

EOS qui [i] à sñia canonis [k] vel hominis (cū ad illum,

e ¶ *Seculari clerico.*] supple vel laico.

f ¶ *Non possit.*] & ob hanc causam dicebant Inno. & Abbas 3riū in præ si. decre. statuimus. & pro eis facit lex. ff. de statu lib. l. statu liber. vbi statuliber quæ facit medio tempore, facit vt seruus, non vt liber: sed 3rium est verum, vt hic. Nec obstat q cras poterit laicari: quia idem in clerico seculari in minoribus ordinibus: & præterea tunc est ecclesiastica persona. 18. q. 4. quisquis.

g ¶ *Violentas.*] idem puto si volētes in casu. 3. eo. contingit. 1.

h ¶ *A canone.*] 17. q. 4. si quis suadente. quo priuilegio etiam interdum gaudet clericus coniugatus. supra, eod. lib. de cleric. coniug. cap. vnico.

EOs qui.] Sunt duæ partes, quæ patent. Secunda ibi, *Idem.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendū q incidens in canonē: si quis suadente diabolo. 17. q. 4. non potest absolui à suo epo, sed à solo Papa, si iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui etiam si iniectio fuerit mediocris: & hoc nisi in articulo mortis. vel nisi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non posset ire ad Papam pro obtinenda sua absolutione.

Casus. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & sic sum excommunicatus, à qua excommunicatione non possum absolui nisi à Papa: sed eo q eram in periculo mortis cōstitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij beneficium absolutionis à meo diœcesano vel simplici sacerdote: fui absolutus, lapso impedimento perueni ad sanitatem, vel sui regressus à bello vel mari, nunquid tam cito quam potero debeo adire Papam pro obtinenda absolutione: quia me absoluens absoluit cum hac cautione, vt parerem mandatis Papæ? Respondet q sic: & si non fecero, ipso facto incido in pristinam excommunicationem. Sed quid, cum incidissem in excommunicationem pristinam, accessi ad Papam & obtinui absolutionem sub hac forma, q Papa me absoluebat: sed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remisit me ad meum diœcesanum pro pœnitentia suscipienda & satisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menses præsentarem me conspectui diœcesani: intra illum terminum non præsentaui me coram meo diœcesano: nunquid reincidam in pristinam sententiam excommunicationis? certe sic.

Not. primo q constitutus in periculo mortis potest absolui à sententia canonis vel hominis, & à simplici sacerdote: etiam si absolutio sit reseruata Romano Pontifici. Nam in reseruatis Apostolicæ sedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis potest quis absolui à simplici sacerdote à quacunque excommunicatione. Not. duos casus in quibus absolutus ipso facto incidit in pristinam excommunicationem regulariter contractam: Primus casus quando fuit absolutus propter imminens periculum, q cessante periculo non potuisset absolui nisi à Papa: & se præsentare debet coram Papa quàm citius potest cessante periculo. Alius casus est, quando quis absolutus fuit à Papa, qui Papa eum remisit ad diœcesanum vel ad alium: si non repræsentat se intra tempus, ipso facto incidit in pristinam excommunicationem. Nota insuper q quandoque sententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo q absolutio facta ab excommunicatione per illum qui non est iudex propter periculum imminens, non est apta durare perpetuo, sed tantum limitatur ad tempus impedimenti. Dominicus.

Glos. prima dicit quod corrigit, & summat.

i ¶ *Eos qui.*] Corrigit notata per Ber. & alios 3. eod. de cætero. Et hoc dicit: Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo aliàs absolui debebat recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

¶ *Glossa secunda enumerat xxxij casus excommunicationum huius libri: & remittit ad ij casus Clementinarum.*

k ¶ *Canonis.*] multi sunt casus [a], in quibus est quis excōicatus à cano-

[a] Xxx. casus iuris veteris colligit Hostiē. in summa. eo tit. §. 5. in prin. Io. And.

à quo aliàs de iure fuerant absoluēdi, nequeunt propter imminētis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum,[a] pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi, se illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quamcito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi prout iustitia suadebit: Decernimus[b] (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere ipso iure. ¶ Idem[c] statuimus de his, quibus (cum à sede Apostolica vel a legatis ipsius absolutionis beneficium à quibusuis sententiis consequuntur) iniungitur, vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc[d] cum primū commode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Idem.

¶ Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes And.

CAP. XXIII.

CVm quis[e] absque tuo mādato[f] manus iniicit in clericum[g] tuo[h] nomine violentas: si hoc ratū habueris, excommunicationē latā à canone incūctanter incurris[i]: Cū ratihabitio retrotrahatur, & mādato æquiparatur, id est, sum excommunicatus ac si mandassem.

à canone: & quidam scilicet 32. inducuntur per constitutiones huius sexti libri, quos hic omnes ordinatim enumerabo: Primus s. eodem lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. Secundus, eod. ca. §. quod si præmissa. Tertius, eod. tit. sciant cuncti. Quartus, eo. tit. generali. Quintus eo. tit. fundamēta. §. quod si secus. Sextus eo. tit. indemnitatibus. §. postremo. Septimus de off. deleg. c. vlt. §. pars verò. Octauus. s. de his quæ vi metusve cau. fi. ca. vlt. Nonus, de iudi. mulieres. Decimus, de re iudi. ad Apostolicæ. in fi. Vndecimus, s. de re. eccle. nō ali. hoc cōsultissimo. §. laici. Duodecimus, eo. c. i fi. Tertius decimus, de reli. do. cap. vnico. Quartusdecimus, de cē si. quamquam. §. qui vero. Quintusdecimus, de immu. eccle. clericis. §. nos igitur. in fin. Sextusdecimus, ea. decre. ver. prælatis. in fin. isti duo hodie sunt sublati per cle. de immu. eccl. quoniā. Septimusdecimus, eo. tit. quoniam. Octauusdecimus, eod. tit. cap. vlti. Nonusdecimus, s. ne cle. vel mo. ca. 2. in princ. Vicesimus, eo. c. in fi. Vicesimusprimus, de hære. c. 2. 3. respon. Vicesimussecūdus, eo. c. 2 resp. sed potius credo illū canonē ferendæ sententiæ. vt ibi dixi. Vigesimustertius, eo. titu. vt inquisitionis. in fi. vigesimusquartus, de schismа. c. vnico. ver. omnes. Vigesimusquintus, eo c. versi. & nihilominus. Vigesimussextus, de homi. pro humana. ad fi. Vigesimusseptimus, de iniuriis & damno dato. cap. vno. Vigesimusoctauus, de pœn. felicis. §. præsenti. Vigesimusnonus, eo. ca. ad fi. Tricesimus. s. eo. quicunque. Duo autem inducuntur per hanc decre. qui de iure veteri non erant, vt not. s. eo. decætero. Casus quem habuimus s. eo. c proxi. & quem habebimus. j. c. proxi. sunt declaratorij veteris iuris, & non nouo iure promulgati: & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta tales casus expressos & duos tacitos inductos per cle not. in cle. 1. j. eod. tit. in glos. est sciendum. ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi not. 16. sunt Papales id est. reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi. in suprascriptis vero pauci sunt Papales, scilicet quintus. 23. & 28. Itē tricesimus post perseuerantiā duorū mensiū, sed non prius. decr. clericos. de immuni. eccle. omitto: quia est renouata. Ex his etiam casibus quatuor requirunt satisfactionem ante absolutionem, quos vide supra eo. solet. in glo. 1. est, notoria. Ioan. And.

a ¶ *Legitimum.*] aliqua exempla posui s. c. proximi.

b ¶ *Decernimus.*] Non dicit declaramus. & sic suo tempore. vera fuit 1 opinio Gof. Ber. & Host. qui dicebant eum nō recidere. dicebat tamen Host. hoc prætextu multi illudunt censuræ, vnde prouidendum esset. modo igitur est prouisum.

c ¶ *Idem.*] scilicet quòd in sententiam recidant ipso iure.

d ¶ *Hæc.*] scilicet duo superius dicta, scilicet præsentare pœnitentiarijs, & satisfacere iniuriam passis. Io. And.

C*Vm quis absque.*] Sunt duo dicta. secundū ibi: *Si vero.* & vtrunque subdit rōnem sui ibi, *Cū ratihabitio.* secundū ibi, *Cum quis.* Do. CASVS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris volens mihi complacere & vindictā sumere, nomine meo sine mādato Titiū verberauit iniiciendo in eū manus violentas: certū est quod ipse est excommunicatus: sed vtrum sim excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione, aut habui ratam iniectionem? quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudando factum: & tunc incurro sententiam excommunicationis: aut nō habui ratum illud factum, & tunc non sum excommunicatus. Sed quid: ponamus quòd non fecit nomine meo, sed alio nomine: tamen postquam sciui quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratum, & gauisus sum: vtrum incurram sententiam excommunicationis? Certe non: quia quod nomine meo non fuit gestum, ratum habere non possum. Sed quid in primo casu qn ex ratihabitione incido in excōicationem: vtrum sim excōicatus à tēpore ratihabitionis, vel à tēpore iniectionis? Rñdet quod à tempore ratihabitionis, & non à tempore iniectionis: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, id est, sum excommunicatus ac si mandassem. Et secundum doctores ratihabitio habet suum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. Not. primo quòd si quis nomine meo delinquat, non sum puniendus, nisi illud delictum factum habeā ratum. Not. magis specifice, quòd si quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, non sum excōmunicatus, nisi illā iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligit: vtrū necesse requiratur, quod sit ratificatio apparēs: vel sufficiat quod sit ratificatio non apparens: Puta aliquis meum inimicū verberauit nomine meo: ego postquam sciui factū, illū celaui in domo mea: Certum est quod sum excōmunicatus quia ista ratificatio est apparens: Sed quid si non ratificaui per exteriora signa: sed in corde meo fui contentus, & ipsum laudaui: sed per exteriora dixi quod nō ratificabam tale factū, & illū repuli à domo mea? Respondet glo. quod quantum ad Deū sum excommunicatus, & peccaui mortaliter: sed quantum ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat de occultis, nō sum excommunicatus. Not. quòd ea quæ non sunt gesta nomine meo, non possum rata habere. Not. quòd si quis verberauit inimicum meum, licet habeam ratum, dummodo non sit nomine meo: non sum excommunicatus. Not quòd ratihabitio trahitur retro, & operatur idem ac si in principio actus interuenisset. vide in reg. ratihabitionem. j. de reg. iur. Not. quòd dictio, *Si vero*, est aduersatiua & aduersatur in facto & in iure: quia in præsenti verb. ligatur, & in seq. non. Dominicus.

¶ Prima gloss. dicit quid declarat, & quid approbat, summat, & subdit exemplum regularum.

e ¶ *Cum quis.*] Declarat & approbat no. per Io. 17. q. 4. omnes ecclesiæ per Ber. & modernos supra eod. mulieres. Et hoc dicit: si percussionem in clericum sine meo mandato tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis. & regulam, ratihabitionem.

¶ Glossa secunda quærit: ponit opi. contra quam alleg. duo iura: demum subdit alias duas opiniones, & secundam approbat.

f ¶ *Mandato.*] Quid si quis mandauit clericum verberari: & postea ante manuum iniectionem reuocauit mandatum: demum mandatarius percussit antequam reuocatio perueniret ad eum? In hac quæstione videtur tenere Ber. s. eod. mulieres. talem esse excommunicatum. ad quod bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadē iura ibi tenet Host. est tñ arg. contra. ff. de acqu. hære. si quis mihi bona. ad fin. & s. eod. lib. de procu. c. vlti. in fi. Inn. ibi dixit talem excōicatum nō esse 3: tenetur tamē de culpa, de qua alias puniri possit: canon enim dolum requirit. Barth. Brix. in h. quæstionū suarū venerialium, in quæstione quæ incipit: aliquis mandauit [& est 89.] dixit quod talis quo ad Deum non tenetur, tamē quo ad ecclesiā excōmunicatus est. quod verū videtur. ADDITIO. Quosdam casus quibus pœnitentia liberat à pœna, posuit de iure patro. cum laici. super 1. glo. Io. And.

g ¶ *Clericum.*] large summitur, vt 12. q. 1. duo sunt.

¶ Glossa sequens exemplificat, quærit, & opi. ponit.

h ¶ *Tuo nomine.*] puta tui 4 contemplatione seruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realem vel verbalem intulerat, percussit: quem tu postea ratum habendo receptasti, & magis amicum habuisti. Sed quid dices retento hoc themate: si ille amicum vel seruitorem talem non receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere quòd ratum habuerit: sed tamen in veritate ratum habuit in corde? Dixit Host. s. eo. mulieres. talem quo ad Deum esse ligatum, non tamen quo ad ecclesiā militantē, quæ nō iudicat de occultis. de simo. sicut nobis. & s. eo. a nobis 2.

¶ Glos. seq. resp. per quæstionem.

i ¶ *Incurris.*] Et ratihabitione prædicta. dico ergo eum excommunicatum ex nunc, scilicet ex quo ratū habuit, nō ex tūc quo fuit facta iniectio:

Marginal notes:

1 De inferiis loquitur gl. hoc dico: quia vna reseruata addit aliū casum scilicet j. ti tu proxi. exiit in fi. duos etiā inducit Bonif. post cōpilationē huius libri per extrauagantes, detestādæ. c. statuim'. Io. And.

2 Supple iuxta appositas facultates secūdū An. harānum per c. ea noscitur supra eod. in antiqua. quem sequitur hic duc. quia de facultatibus ecclesiæ, quas ad vsum habet ad hoc non tenetur. Phil. alleg. 16. q. 3. §. vlt. quæ 10. q. 6. c. fi. § fi. vnde inferunt, quòd fructus ecclesiæ capi nō possūt pro delicto clerici. c. 2. s. de solu di. xi in rep. mea. c. si iudex laicus. de sen excom lib. 6. Ponta.

1 Idē sent. Mona. hic in prin. Io. And.

† aliàs, iniecerit.

3 Hostien. hic posuit dictum Inno. sed ipse Inno videtur hic tenere quando tam tar de pœnituit, quod non potuit reuocare: aliàs secus. hæc distinctio colligitur ex principio & fine huius glos. Ioan. And.

4 Obserua ex hac glo. modum probandi ratificationem actus per alium gesti. de quo vide not. in l. j. ff. de adimen. le. & in l. quo enim. § 1. ff. rem rat. habe.

iniectio: licet j. dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia satis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet exnunc: nec enim sententia excōmunicationis trahitur retro, sicut aliæ sententię. s. eod. licet. quæ statim ligat, aut nō ligat, nec suspendit effectum suum. s. de appel. pastoralis. & facit quod dixi s. eod. venerabilibus. §. porro. in glo. post diffinitiuam. Ioan. And.

debeat cōparari.[a] Si vero iniectio eadem tuo nomine nō[b] sit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius † vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum[c].

¶ Idem.

¶ Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excōmunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciant vel caueāt prout possunt. Item illo tempore Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionū, sicut prius in ecclesiis celebrantur ianuis clausis: plane sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum. Et reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Ioan. Andr.

a ¶ *Cōparari.*] vt j. de reg. iu. ratihabitionem. & dic. vt ibi not.

b ¶ *Non sit facta.*] puta inimicus inimicum sibi clericum percussit: ego gaudeo, & forte illum postea recepto, & illi communico.

† Alibi, li- bero

Additio. Tunc tamen incurro minorem: & secundum hoc exemplum quod dixit tex. vltius. intelligendum esset de maiori. Io. And.

c ¶ *Gestum.*] infra de reg. iur. ratum: quis. & dic vt ibi.

A *Lma mater.*] diuide prout in prima gl. ¶ Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cust. ca. 2. super eo verbo. & habetur idem verbum s. eod. lib. de relig. & ve. san. c. 1. post prin. Ioan. And.

Casus. Vidimus s. per totum discursum huius tit. maxime in c. si sententia. & in cap. si ciuitas. & in pluribus aliis cap. quòd tempore interdicti diuina officia non debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramenta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari sacramentum pœnitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt: Respondet Romanus Pontifex, quòd non solum morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo nō sint excommunicati. Item dummodo non sint illi propter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed vtrum sit indistincte verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quòd non: sed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non cantando, sed submissa voce: & præbendati non interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarentur alta voce: sed istud fallit in quattuor festiuitatibus: videlicet in festo Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor festiuitatibus, licet locus sit interdictus, poterunt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admissis interdictis in auditione diuinorum officiorum: & cum illis qui sunt causa interdicti: sed debent remotius stare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Pontifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantibus illis, quæ in contrarium statuuntur. Not. primo quòd interdictum quandoque refertur ad locum, & non ad personas loci: quandoque sit econuerso, vt s. eod. tit. & lib. capit. si ciuitas. Not. secundo, quòd ex non celebratione diuinorum & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

d ¶ *Alma mater.*] Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. item illo tempore, Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in Ecclesiis celebrantur ianuis clausis, plane, sine excommunicatis, interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt: & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum, & reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Et potest diuidi in quattuor partes in prima præmittit prooemium vsque ibi: *Sane*, ibi secunda, in qua tractat de sacramento pœnitentiæ, quomodo & quibus sit exhibēdum tempore interdicti vsque ad §. *Adiicimus*. ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia sint illo tempore celebranda vsque ad §. *Cæteris*. ibi quarta & vltima. in qua quo ad cętera seruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

CAP. XXIIII.

ALma mater[d] Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consulte, quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius ac rationabilius reuocat, † in meliusve commutat[e]. ¶ Sane à nostris dudum fuit prędecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico supposítis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis[f] exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrētur ecclesiastica sacramēta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt[g], ac Ecclesiis sine culpa[h] earū debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure[i] prolati, non tantummodo morientes, sed † etiam viuentes, tam sani[k] etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pro-

† Not. q rationabiliter factū mutatur. l. 1. C. de cadu. tollen. vbi dicit Bal. q sicut medici secūdum tēpora alterat medicinas, ita legislator leges. p text. in. & cap. nō debet. de cōsan. & affi. c. 3 etiam probat l. relegatis. ff. de pœn.

¶ *Glossa secunda alleg. duas concor. dat simile, & ponit notabile,*

e ¶ *Commutat.*] quia secundum varietatem tēporum statuta expedit variari. supra de consang. & affi. non debet. & optime. 63. distinct. quia sancta. §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. supra de deci. suggestum. Et not. quòd raro inuenies & forte nunquam (saluo eo quod dixi supra de hær. contra Christianos) quòd constitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & supra eod. lib. de rescrip. statutum. s. de concess. præben. c. 2. de censi. felicis. s. eod. licet hoc non sit necesse, vt supra eod. lib. de de consti. ca. 1. est tamen vtile. vnde non debemus esse faciles ad dicendum per suas constitutiones vetera iura esse correcta, vbi id non exprimit: quia si hoc intenderet, in illis expressisset, vt in istis ad hoc supra de cele. Miss. cum Marthæ. versi. Ioannes cum suis concor.

† Alibi: sed & viuētes.

¶ *Glossa seq. specificat sacramenta permissa.*

f ¶ *Sacramentis.*] permittebatur enim baptisma paruulorum, pœnitentia morientium, & viaticum, confirmatio in fronte. supra de spon. nō est 1. de pœnit. & remiss. quòd in te. s. eod. respon. permittebatur etiam confectio chrismatis. s. eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro conficiendo corpore Christi pro infirmis s. eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti, cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori. s. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. significasti. licet enim illud sit sacramentum: non tamen sic confertur gratia per illud, sicut per alia 2. de hoc. 1. q. 1. quicquid.

1 Ibi dicit de sacramēto ordinis post Innocen. Io. An.

g ¶ *Insurgunt.*] & omnibus his fuit prouidendum s. de consti. cap. 2. de sepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tempore steterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illius loci xxx & xl. annorum qui nunquam audiuerant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

Additio. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obsidione, qui non desiderabant quam non nouerant libertatem. Ioan. And.

h ¶ *Sine culpa.*] quod regulariter esse non debet, infra de reg. iur. sine culpa. cum suis concor.

i ¶ *A iure.*] pone exemplum supra eod. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de censi. quanquam. de immu. eccle. de vsu. cap. 1. de pœnis. cap. vlt.

k ¶ *Sani.*] vide quòd verificatur hic falsa opinio, quam posuerat Gof. supra de spon. non est nobis. in fin. vbi dicit textus pœnitencias morientium, dicebat Goffre. [Tancre. & Vin.] & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda est pœnitentia. allegat. de pœnit. & remiss. quòd quidam. de pœnit. dist. vlt. cap. vlt. prophetauit

2 Fatetur ergo glos. quod 1 matrimonio confertur gratia, & cōtrariū asserere est hæreticum. cōcilio Trident. sessio. 24. de sacramento matrimonij. cano. 1 autē in matrimonio tanta conferatur gratia, quanta in reliquis sacramentis cōsule Theologos lib. 4. sen. dist. 26.

nitatem & facilitatem hominum ad peccandum[a], summe necessaria est) licite admittantur[b]: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquā in mortis † articulo[c]) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam[d] dederint cautionem: aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint[e], quod cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos qui facere ipsam debent & possunt, præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pænitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio[f] interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pænitētia salutaris. ¶ Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis[g] & monasteriis[h] Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut[i] prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis[k] exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur[l]: si ad officia non venerint supradicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent. ¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis[m] Virginis gloriosę, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) prætatis diebus participationem permittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictū huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquēt[n]. ¶ Cæteris quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusuis priuilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exēptis & non exēptis, sub quauis forma vel expressione verborū ab Apostolica sede concessis[o], quæ cōtra tenorē præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent supradictis.

phetauit. & suo tempore falsum dixit, licet hodie per hanc decre. sit verum.

a ¶ *Ad peccandum.*] quia procliuus est cursus ad voluptatem: & natura imitatrix est vitiorum. 20. quæstione 3. procliuus. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. 12. quæstione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. si vero his. col. 1. vnde est pænitētia secunda[1] post naufragium tabula, qua sustinemur post casum. de pænit. dist. 1. secunda post naufragiū. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. supra de summa trini. firmiter. ad finem.

¶ *Glossa. quærit. arg. pro, soluit contrarium.*

b ¶ *Admittantur.*] sed nunquid talibus sanis post pænitentiam dari posset Eucharistia? & videtur quòd sic: cum ipsa per pænitentiam intelligatur. supra de pænit. & remis. quod in te. Sed dic cōtra[2] nam licet eo casu per pænitentiam intelligatur viaticum, vt ibi; nō tamen simpliciter Eucharistia: nam ista est regula à canone tradita, quòd nulli pænitenti est denegandū in morte viaticū[3]. 50. distin. pænitentes. in fi. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tēpore permittatur his qui sunt in via huius seculi, non tamen sanis reperio permissum: & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus. ad hoc ī. §. proxi. in fin. vbi dicit, solummodo. ADDITIO. Sic circa sacramenta nihil sit immutatum, nisi quo ad pænitentiam. & idem Archid. Ioan. And.

c ¶ *Articulo.*] tūc enim ipsi pænitentes absolui possunt à sacerdote. ī. de sepul. c. fina. etiam si tale esset excommunicationis genus, quod non possent absolui nisi à Papa. 17. quæst. 4. si quis suadente.

d ¶ *Idoneam.*] ergo non nudam, sed pignora vel fideiussores. C. de verb. signifi. sancimus.

e ¶ *Iurauerint.*] ad idem supra de do. inter vi. & vxo. per vestras. C. de episco. & cle. auth. generaliter.

f ¶ *Relaxatio.*] facit ad ea quæ not. de pænit. & remis. quod in te. in fi.[4] igitur si is propter cuius culpam latum est interdictum, satisfacere vult, tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius ipse punitur, eius satisfactio non requiritur. supra eod. tit. & lib. si sententia §. 1. si autem culpabilis sit, puta consiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pænitentia, non relaxabitur interdictum.

g ¶ *Ecclesiis.*] non intelligas de ecclesiis interdictis, sed sitis in loco interdicto. quod patet supra. §. 1. ibi, terris seu locis. ad idem supra de verb. sig. cum in partibus. sic etiam loquitur supra de pænit. & remis. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod scripsi ī. eod. tit. & lib. c. præsenti. super versi. loca. Io. And.

h ¶ *Monasteriis.*] & nomine ecclesiarum intelliguntur monasteria. 54. dist. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi ī. eod. lib. de supplen. negli. prælat. grandi. in ver præsertim. in gl. not. & super ipsa. Io. An.

i ¶ *Sicut prius.*] hoc statim determinat per sequentia.

¶ Et[5] per hoc dic quòd non solum Missæ ordinariæ poterunt dici, sed etiam peculiares & pro pecunia.

¶ *Glossa sequens quærit arg. affirmatiuè, sed contrarium soluit.*

k ¶ *Interdictis.*] quid de non interdictis? Videtur a contrario quòd eis præsentibus possit celebrari: sed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati. & videtur expressum ī. eo. lib. de priui. licet. quæ decre. etiam videtur superflua per istam. Sed dic vt dixi in princ. immo si decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris cōmunis, puta dato hodie per hanc decre. ibi esset casus.

l ¶ *Tribuuntur.*] & illis tantum, non aliis tribui debent: & consuetudo contraria non valet. ī. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico.

¶ *Glossa. sequens definit altercationem[6]: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Assumptionis.*] Not. terminatam altercationem quærentium quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis[6] Virginis gloriosæ: habet enim Ecclesia quòd sit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides. & ī. de obser. ieiu. c. 1. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic quòd in vigilia festi ad vesperas[7]: quia tunc quò ad officiorum celebrationē incipit dies 75. dist. quod die. & ī. de fer. c. 2. & credo quòd cōtinuare poterunt officium vsque ad vesperas festiuæ diei inclusiue. completorium autem & reliqua post vesperas cantare non poterunt secundum hanc formam per iura prædicta.

n ¶ *Appropinquent.*] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccauerunt[8]: & merito. nam & speciale est in hac sententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. supra de iniur. & damno dato, c. vnico.

¶ *Gloss. seq. exemplificat, secundo soluit duo dubia.*

o ¶ *Concessis.*] Erant fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata: & puto [Idem Archid.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hospitalariorum, quo in eorum iocundo aduentu semel in anno aperiebatur vna ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur diuina. supra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegiis, quæ respicit hæc constitutio, non de posterioribus: cum sibi vel successoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuisset. supra eod. lib. de rescrip. cap. vlti. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit in antiq.

[1] Vide concilium Tridēt. sessio. 6. capit. 14. de lapsis. & eorū reparatione

[4] Nam in mortis articulo nulla est casuū reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possūt iuxta concilium Tridēt. sessio 14. ca. 7. de casuū reseruatione

[2] Idem Archidiaconus.

[3] Quid sit istud viaticū, Panor. ponit quòd in te. hic alleg. tex. in c. interrogo. 1. q. 1. Fonta.

Cautio idonea pignora vel fideiussores cōprehēdit, non nudā promissionem.

[4] Et vide ibi quòd post Innoc. dixi super si. vit glo. Io. And.

[5] Hæc verba vsq. in finē huius glossulę nō sūt de glossa Ioannis And. nec habētur in vetustioribus codicibus. Illa autem verba, & pro pecunia: intellige quòd potest recipi pecunia non tāquā pretium, sed ad sustētationē & pro eleemosyna.

† Aliās effectum.

[6] Vel Annunciationis, de quo plus videbitur. Io. An.

[7] Idem Archidiaconus & facit de. c. de reliq. & vene. in fi. & hoc ex obseruantia est indubitatum. Io. And.

[8] Dicit Io. Mo. gratia effusa plus vel minus affluit prout subiectum gratiæ plus vel minus se coaptat influenti. alleg. quod not. 16. q. 1. possidēs & ff. de vsu & habi. plenum. § 1. & §. equitij.

Continuatio domini Abbat.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum praecedentium de variis constitutionibus editis seu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimonia, & circa delicta: verum quia aliquotiens dubitatur de significatione verborum positorum in dictis constitutionibus: ideo annectitur rubrica praesens, de verborum significatione.

TITVLVS XII.

De verborum significatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiae Romanae. & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Ioan. And.

V Enisti.] Illa de cre dicitur tatur inquinque partes: Primo declarat quid conferat priuilegium hirationis. Secundo ibi, Illum. quis locus dicatur desertus, & circa ecclesias talium locorū quatuor articulos declarat: Tertio in §. *Caeterum*: diffinit articulum decimarum: Quarto ibi, *In alijs*: fit reseruatio iuris episcopalis & parochialis: Quinto ibi, *Per declarationem*: fit protestatio de iure vtriusque. Et scias prout infra tangit glossa quę incipit: *Sed in quo.* quòd fratres Templi & Hospitalis in quaestione quam habebant cum episcopo Tyberiacensi produxerunt quaedam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur quid significarét: quòd hic in principio diffinitur. Sed Innocentius tangit, & Abbas clarius, quòd hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur sancti Iacobi, & est in Hispania: & sunt laici vxorati certis diebus in septimana abstinentes à thoro vxorum: habent tamé clericos in suo ordine: & sic legendo cessarent aliquae obiectiones, de quibus infra dicetur. Et quod in cap. sequitur, ideo non summaui: quia non respicit titulum. Io. And.

Casus. Romanus Pontifex. Hospitalarios S. Ioannis recepit in proprios & speciales filios sedis Apostolicae, secundum communé intellectum huius capit. & super hoc fuit confectū instrumentum authenticū ad fidem super hoc faciédam: postea accidit, q aliqui istorum Hospitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta ratione quorum fuerunt conuenti corá ordinario loci in cuius dioecesi perpetrauerant delicta: qui Hospitalarij conuenti excipiendo proposuerunt, q non tenebantur litigare coram dioecesano: quia erant exempti a sua iurisdictione: & produxerunt dictum instrumentū: Ad illud probandum dicebat dioecesanus, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios*: non erant exempti à iurisdictione ordinarij, & per consequens tenebantur coram eo litigare: Consultus Romanus Pontifex interpretando seu declarando illa verba, respondit, quòd per illa verba non videtur data fuisse eis exemptio à iurisdictione ordinarij: quid ergo importát illa verba? Respondet Romanus Pontifex, quòd illi qui sic sunt recepti in proprios & speciales filios Romanae Ecclesiae non poterunt excommunicari, suspendi, vel interdici à quoquam iudice, quam à Papa, vel eius delegato, & hoc important illa verba: sed per hoc non sunt exempti a iurisdictione ordinarij. Sed ponamus quòd Romanus Pontifex Hospitalariis sancti Ioanis dedit priuilegium, vt ipsi in locis desertis ad ipsos spectantibus possint capellas aedificare sine licentia dioecesani: Item quòd possent praesentare dioecesano clericos idoneos ad seruiendum in illis capellis: Dubitandum fuit de isto vocabulo, *Desertus*, quis locus diceretur desertus? Consultus Romanus Pontifex respondet, quòd ille locus dicitur desertus in hoc casu quantum ad propositum nostrum, qui non fuit cultus à memoria hominum à Christianis vel Sarracenis, vel etiá si fuit cultus à Sarracenis, non tamen à fidelibus à memoria hominum: tunc ille locus dicitur desertus quantum ad effectum priuilegij, vt ipsi Hospitalarij possint in eo aedificare capellas, & vti priuilegiis à sede Apostolica sibi concessis in locis desertis. [*Recepimus*] hucusque durant illa verba. [*In praemissis*] quia in aliis casibus dicitur desertum à tempore quo quis renuntiauit appellationi: licet non sit lapsum tempus memoriam hominum excedens. [*Subiecit*] licet dicti fratres haberent facultatem constituendi ecclesias in locis desertis & instituendi clericos ibi: tamen quia non est commissa cura animarum ipsis clericis: ideo debent praesentare dioecesano, vt committat illis curam animarum. Et licet isti Hospitalarij possint instituere clericos in illis capellis, institutione quae dicitur institutio collatiua tituli: non tamen possunt instituere institutione auctorizabili: sed requiritur quòd adeant dioecesanum: vt praedictum est. [*Reseruato*] quia si isti Hospitalarij habeant proprias possessiones in locis desertis, quas possessiones ipsi colunt propriis manibus vel propriis sumptibus coli faciunt: ipsi soluunt decimas istis clericis sui ordinis, & nō parochialibus ecclesiis. Sed vtrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant soluere quartá episcopo? Respondet quòd non: immo in hoc sunt priuilegiati, vt non soluant aliquam portionem episcopo pro iure decimandi: sed de aliis possessionibus, quas non colunt, nec coli faciunt propriis sumptibus, debet soluere decimas episcopo. [*Derogari.*] Hoc refertur ad primum dictum capituli: hoc est, per illa verba, *Recepimus vos in speciales filios Romanae Ecclesiae*: non probant exemptionem: tamen dixit Romanus Pótifex, q si isti fratres obtinuerunt à sede Apostolica exemptionem, non intendit per hoc praeiudicare aliis suis defensionibus, per quas possent probare exemptionem maiorem: sed solum intendit declarare, q per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios sedis Apostolicae*, non probatur plena exemptio.

CAP. I.

V Eniens ᵃ; & infra. ¶ Per ᵇ illa verba priuilegij: in speciales & proprios Ecclesiae Romanae filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non ᶜ intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdē Ecclesiae filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano Pontifice, vel legato ab eius latere ᵈ †

Nota primo principalem effectum principij huius capituli: videlicet, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanae Ecclesiae*, non probatur plena exemptio: secus si Papa dixisset, recepimus vos in proprios & speciales subiectos Romanae Ecclesiae: vt in cap. si Papa. de priuilegiis. Nota secundo quid important illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanae Ecclesiae*: nam important, vt illi fratres non possint excommunicari, vel suspendi, aut interdici ab alio quàm à Papa, vel legato de latere. Et licet textus non faciat mentionem de suspensione, tamen est idem dicendum sicut de interdicto: nam suspensio est quoddam interdictum: vt dicit glossa. Nota q locus dicitur desertus, qui à memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellatur nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, quae non fuerat culta à memoria hominū. Et ponderáda est dictio, *Hominum*, per hoc enim soluitur quaestio vtrum illa terra dicatur noualis, quae non fuit culta à centum annis: nec fuerūt percepti fructus: sed tamen apparent sulci, & apparet q aliàs fuit culta? Dicendum, quòd nihilominus dicitur talis terra noualis. quia sulci nō sunt in memoria hominū. Et sic licet in aliqua terra appareant signa: dum tamen nō fuerit culta à memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota q quis non potest aedificare ecclesiá in loco non exépto sine licentia dioecesani. Quid si de facto aedificauit absque licentia dioecesani? Dicendū q locus ille non debet destrui: sed dos applicabitur episcopo, qui poterit de illa ecclesia disponere, & in ea clericum instituere: non ad praesentationem aedificantis, & illi clerico assignare illam dotem.

Nota quòd fratres sancti Ioannis non sunt a iurisdictione dioecesanorum exempti, priuilegio clauso in corpore iuris: quia dicit textus, q bene apparet q fuerunt recepti in proprios & speciales filios Romani Pontificis: sed potestatur Papa, quòd non intendit derogare eorum priuilegiis si habeant ampliora priuilegia. Nota vnum casum, in quo decima non soluitur ecclesiae parochiali, sed clericis illius ordinis: vt si fratres sancti Ioannis habeát possessiones, quas excolunt vel excoli faciunt propriis sumptibus, non soluunt decimas ecclesiis parochialibus, sed clericis sui ordinis.

Nota casum, in quo episcopus non consequitur quartam decimarum: videlicet à clericis fratrum sancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis à terris, quas excolunt propriis manibus, vel propriis sumptibus excoli faciunt: secus si dederint illas possessiones aliis excolendas, vel in emphyteusim, vel ad perpetuum censum: ideo fratres sancti Ioannis, qui tradunt aliis suas possessiones sub hac qualitate: tradimus tibi tales possessiones quittatas & exéptas à solutione cuiuscunque decimae male faciunt: nec illo mōdo possunt tradere suas possessiones: & hoc verum nisi habeant amplius priuilegium: nam priuilegium tantum valet quátum sonat. Nota etiam q per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio. de quo vide s. de priui. si Papa. Nota finaliter arg. q legatus de latere, potest se intromittere de reseruatis Romano Pontifici. de quo supra de offi. deleg. quod translationem. Dominicus.

† Pet. de Anchar. negat per hunc tex. probate legatos non posse de causis exemptorum, quia hic est priuilegium, ... item à papa fatur ordinariis, qui exceptis nō iudicant: not. j. de off. leg. translationē. Pōtanus.

¶ *Prima gloss. summat.*

a ¶ *Veniens.*] Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiae Romanae. Et quis locus dicatur esse desertus.

b ¶ *Per illa verba.*] quasi dicat possent illi habere alia priuilegia, per quae essent exempti, sed per ista non sunt: est enim quaedam declaratio per quā nō praeiudicatur aliis defensionibus, vt dicit in fi.

c ¶ *Non intelligi.*] idem habes s. eo. lib. de priui. si Papa. §. similiter. & vide j. de hoc in glo. sed in quo sunt isti priuilegiati.

d ¶ *Latere.*] Nota igitur differentiam inter legatos de latere & reliquos,

quos. ad idem ℥. de offi. leg. c. pen. & ℥. eod. tit. c. 1. Satis est ergo hic quòd verba aliquid conferant & aliquid operantur. s. eod. tit. Abbate.

rũ per eos cõstructarũ in locis desertis nihil lege diœcesana debẽt episcopo. Tertio, ꝙ propter eas excõicari vel interdici nõ possunt. Quarto quòd solum per suos clericos eas gubernant. Quinto ꝙ decimas laborũ & noualiũ, & alia quæ colũt, clericis sui ordinis, & sic sibiipsis soluunt. Sexto ꝙ de illis decimis quartã episcopo non soluunt. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

a ¶ *Interdici.*] satis puto idem in suspensione: cum illa sit quoddã interdictum 1: & omnia ea continentur sub appellatione cẽsuræ. ℥. eo. tit. quærẽti. Et quod dicit, à quoquam, intelligo etiam ordinario. Nec obstat ſ. eo. lib. de priuil. ne aliqui. quia vt ibi dicitur, illa decret. non habet locum in religiosis, quibus concessum est priuilegium tali ratione loci vel ordinis ad idem. ſ. eod. lib. de priui. ca. 1. § in eos.

1 Hoc patet ſ. eo. s. tit. is cui cõmissio §. respon cõ 1. & 2. Ad idem ℥ tit. 2. cap. 1. si quis cõtra eos cum ad decr. sa cro. eo. tit. & sect. epi scopus. ſ. eo lib. de priuileg. & decr. : s. e. li. de offic. de. eg. 10. And.

b ¶ *Penitus.*] scilicet quia non est memoria quòd habitatus vel cultus fuerit à Christianis vel Sarracenis: & idem in sequenti casu, scilicet qñ habitatus vel cultus fuerit, scilicet à Sarracenis: nec est cõtrarij memoria, scilicet ꝙ à Christianis fuerit habitatus vel cultus.

c ¶ *Detentus.*] supra de re iudi. abbate. eod. lib.

d ¶ *Construendas.*] petita licentia a Papa, vt ℥. ver. quas in locis.

e ¶ *Legis diœcesanæ.*] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis, de quibus plene not. 10. q. 1. in summa. & ℥. de offic. ord. dilectus. Suberunt ergo lege iurisdictionis: præter id quòd sunt exempti per priuilegium Alexandri vt sequitur.

ADDITIO. Vnde sub diœcesanis poterunt conueniri secundum Innocentium. & vide quod not. supra eodem lib. de priuileg. cap. 3. § in eos. in gloss. 1.

destinato, interdici [a], vel excommunicari à quoquam nõ valeant, declaramus. ¶ Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus [b] neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus [c]: censentes ecclesias in talibus desertis locis à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas [d], in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipsis legis [e] diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possunt interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita [f] à sede [g] Apostolica licentia construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi [h] episcopis præsententur: vt ab eis [i] curam recipiant animarum, cũ plebes episcopis sint subiectæ [k]. ¶ Cæterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, & aliis bonis [l] sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus [m] quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant [n], salua moderatione concilij generalis [o]: In aliis [p] eorum possessionibus iure cõmuni, seu quolibet alio ecclesiis parochialibus & diœcesano episcopo reseruato. Per declarationem [q] autẽ huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

¶ Nicolaus tertius †.

† In pleris que antiqu codicibus etiam impressis inest Nicolaus quartus.

¶ *Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare quo ad casum decreta de elect. si forte. Ioan. And.*

CAP. II.

CONSTITV-

o ¶ *Generalis.*] ℥. de decimis. nuper. scilicet ꝙ de possessionibus quæsitis post concilium soluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno. ꝙ hoc vult ista moderatio, quòd iste ordo S. Iacobi de q̃sitis post conciliũ integras decimas soluat, intellige parochiis quibus debentur. Ioã. And.

p ¶ *In aliis.*] scilicet quas aliis colendas tradunt, vel ab aliis colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierẽt noualia magni prouẽtus proueniebant: Vel quæ sunt ipsorum quo ad primæuũ & directũ dominium: tamẽ parochiani eas possident & tenẽt: pone habẽtes eas per emphyteusim. ad hoc ℥. de deci. dilecti. & c. licet. & ℥. eo. quid per nouale. ad si. de acquisitis post consilium dixerat ℥. proxi.

¶ *Glossa sequens tract. per obiec. & solutionem.*

q ¶ *Per declarationem.*] Nota verbum si ageretur de exemptione, & exemptio nõ probaretur. & pronuntiaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: saltem quo ad eum, licet nõ quo ad superiorem. ſ. de priui. cum olim. de resti. in integ. c. 2. quia si non appellatur à sententia prætextu priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. ſ. de re iudic. inter monasteriũ. & c. suborta. sed hic nõ diffinitiue pronuntiat: sed declarat quodãmodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium qui sunt recepti in filios, non sint exempti: si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti: vt dixi in prin. non enim pronuntiat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in aliis casibus, de quibus ℥. dicitur.

h ¶ *Examinandi.*] ne ad animarũ regimen promoueantur indigni: cum hoc casu promotori inferatur pœna. ſ. de elect. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. ℥. de æta. & quali. cum sit.

i ¶ *Ab eis.*] scilicet diœcesanis episcopis.

k ¶ *Subiectæ.*] concor. ℥. de præben. in Lateranen. & c. de monachis. & eo. lib. & eo. titu. ca. 1. ſ. de priui. cũ & plantare. §. cum in ecclesiis. Et tales rectores sic instituti sunt ppetui vicarij, nequeũtes absq; causa rationabili remoueri. ſ. eod. lib. de capel. mo. c. 1.

l ¶ *Bonis.*] vndecunque proueniant, licite tamen acquisitis. de hoc 14. q. 5. in summa. ſ. de deci. ex transmissa.

m ¶ *A quibus.*] clericis scilicet ordinis sui.

¶ *Gl. seques obiicit et soluit exprimẽdo sex, in quibus obtinẽt isti fratres.*

n ¶ *Persoluant.*] sed in quo sunt isti priuilegiati quo ad hoc: nõne isti fratres de iure sunt priuilegiati, ꝙ nõ teneãtur ad decimas laborũ & noualiũ. ſ. de deci. ex parte 1. sunt enim isti de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hospitalarij Hierosolymitani: qui cum Tyberiacen. episcopo quæstionem habebant super diuersis articulis: in qua causa produxerunt priuilegia superius dicta. Sciendum est ꝙ isti fratres laici sunt ex ordine: quia ordinem clericalem nõ habẽt: quidã ex eis sunt milites. ſ. de senten. excom. canonica. alij sunt clerici. Isti igitur fratres de laboribus & noualib⁹ quæ colunt, soluẽt decimas sibiipsis, id est, clericis fratribus ordinis sui: qui clerici de his decimis episcopo nõ dabũt quartã, quã aliàs de iure cõmuni deberet habere. ſ. de offi. ord. c. coquerente. de præscript. de quarta, est enim quarta de lege diœcesana. ſ. de offi. or. conquerente. à qua nulli sunt exempti: vt ſ. vidisti. Si igitur bene aduertis p hæc sua priuilegia, isti obtinẽt prius in eo: quia ex quo sunt proprij & speciales Ecclesiæ Romanæ filij: ab ipso episcopo interdici vel excommunicari nõ possunt. Item ꝙ ratione ecclesia-

2 Dicebat ergo Hostie. & post eum Ioan. Mo. & Arch. ꝙ isti grauantur in vno: quia soluunt ad quod non tenentur ꝙ pradi. de cætalem, ex parte. Sed itaum releua tur in alio, quia soluunt de suis ordi nis fu: iur ta regulam ꝙ de parochia. c. & si. ne laic. cum quia p . . Ioan. And.

C*onstitutionem.*] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, *Cæterum*. Tertium ibi, *Statutũ quoque*. Et olim incipiebat, *Coniurationem*: & fuit multum decisa. Ioan. And.

¶ In hoc cap. ponuntur duæ declarationes: Primò quòd quantum ad materiam capit. si forte. ℥. de elect. non est differentia inter euidens & manifestum, sed idem significant. Secundò ponitur, ꝙ illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesiis. & sunt vt conspiratores puniendi.

CASVS. Dicitur in cap. si forte. alleg. quòd si inter cætera, quæ opponuntur electo, opponatur euidens defectus, qui cõcernit personam suam: puta quia caret oculo, vel quia patitur defectum scientiæ, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius: punitur ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidens, sed manifestum: & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur quod semel factũ semper durat. capi. euidentia. de accu. in antiq. sed manifestũ dicitur qđ nõ durat in apparẽti, sed tamẽ potest probari de facili) vtrũ sit idem? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic: quia quantũ ad hoc euidens & manifestum idẽ significant. Sed ponamus ꝙ canonici ecclesiæ Pictauen. simul conuenerunt, & adinuicem promiserũt mediate iuramẽto, & sic est cõiuratio: vel sine iuramẽto, & sic est simplex conspiratio, ꝙ non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent: vtrum tanquam conspiratores sint puniendi? Respondet quòd sic. Et si per modum statuti hoc fecerint, non valet huiusmodi statutum. Not. primo iuncta gl. differentiam inter euidẽs & manifestũ: nam euidẽs accipitur pro notorio facti euidentis, quod cũctis apparet. Not. vlterius quòd licet cap. si forte. allegatum dicat, ꝙ si opponatur cõtra electum

electum euidens defectus, quòd de illo est prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur ac si in probatione omnium defecisset: idem est dicendum de defectu manifesto: sed hoc poterat colligi in dicto cap. si forte. quia ibi fit mentio de defectu scientiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, sed manifestus: quia probatur faciendo debitā examinationem. Nota quòd differentia est inter cōiurationem & conspirationem: quia coniuratio est, quando plures simul conueniūt de stando contra aliquem, & suam conuentionem firmant iuramento: Sed conspiratio est quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de stando contra aliquem, sed conueniunt sine iuramento. Et dicitur conspiratio à con, quod est simul; & spiratio, quasi simul, id est, vna spiratio. Vel dicitur à con, quod est contra. Et tales coniurationes & conspirationes tam secundum leges, quàm secūdum canones sunt prohibitæ. secundum leges est tex. in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccl. confu. l. vnica. C. de monopo. & imponitur secundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos quibus potest prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & postulationem. Nota finaliter, quòd patiens defectum in memoria vel intellectu est inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus quòd talis defectus possit esse euidens & manifestus. Dominicus.

tionem [a] felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri editam in concilio Lugdunensi [b], vt si forte inter cætera quæ obiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate, a causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & alias puniatur ac si in obiectorum probatione omnium defecisset [c]: In illo qui manifestum [d] defectū in visu [e], auditu, & aliis corporis † sentibus, nec non & in memoria, & etiam intellectu [f], opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem [g] constitutionis ipsius, manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

† Aliàs, corporeis.

¶ Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerint & statuerint de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Ioannes And.

¶ Cæterum canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum [h] fecerunt solemniter, & iuramento firmarunt, quòd ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sentētiam, quantum possent ad iudicium domini Papæ vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quod quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo [i] subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: Conspiratores & coniuratores contra sanctam Romanam Ecclesiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac coniuratores, secūdum sanctiones canonicas [k] puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum multis ex causis est detestabile & illicitum. hoc dicit.

¶ Statutum quoque ipsum

¶ Prima glossa diuidit & summat: & dicit quod primo declaret.

a ¶ *Constitutionem*] Primo declarat manifestum & euidens, esse synonyma, & idem significare quo ad casum decret. de elect. si forte. secundo declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Tertio declarat tale statutū detestabile & illicitum multis ex causis. Secunda ibi: *Certum*. Tertia ibi: *Statutum quoque*. Et declarat primum dictum vt supra dixi decretal. supra eo. lib. de elect. si forte. Et quæ ibi not. Gar. & Guil.

b ¶ *Lugdunensi*] s. eo. lib. de elect. si forte. cuius verba ad litteram. infra sequuntur vsque ad verbum. in illo. vbi ponit declarationem & hæc omnia vsque ibi expone, vt ibi dixi.

c ¶ *Defecisset*.] vt s. eo. lib. de elect. c. 1.

¶ Glossa sequens obiicit, soluit, solutionem fortificat.

d ¶ *Manifestum*.] videbatur contra: quia constitutio, si forte. loquebatur in euidēti & nō manifesto: & aliud videtur euidēs, & aliud manifestū. Euidens enim est quod semper palā est & euidēter apparet [†]. Arg. 2. quæstione 1. vt euidenter. & s. de accusa. euidentia. ff. de cōtrahen. emptio. l. ea quæ. quod enim est in euidēti, nulla pōt tergiuersatione celari. s. de cohabita. cle. & mulier. c. vl. s. de of. ord. ca. ordinarij. §. cæterū. eo. li. Manifestū vero aliquando probatione indiget. 11. q. 3. corū. de hoc no. 2. quæstione 1. manifesta. supra de coha. cle. & mu. vestra. Sed cōtrariū est verū per hāc constitutionem, & merito: nam constitutio, si forte. requirit probationem examinis in euidēti defectu. & probatur manifestum supra de electio. bonæ 1. C. si mi. se ma. dix. l. 2. ibi: Nisi palā & euidēter ex instrumentorū probatione, &c. & præterea hæc duo vidētur synonyma. s. eo. tit. cum olim. Nam & si opponatur euidēs defectus scientiæ, non palam hoc apparet: sed est necesse examinationem fieri: examinatione autem hoc fiet certū [†]. ff. si certū petatur. l. certum. immo etiā not. Guli. in decreta. si forte. quòd si obiiciatur cōtra electum quòd est omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter vel manifeste: in exceptione habebit locū

† Macrobius super sōnio Scipionis. lib. 2. charta 23. negari non potest quod visus affirmat. Io. And.

† Sint ergo paria aliquid esse vel leuiter posse fieri certū. ff. de dam. infe. l. 1. §. Sabini. C. de adulte. quamuis 1. Io. And.

decreta. ipsius forma: quia idem est verborum sensus, & ideo idē ius esse debet. s. de consti. translato. ff. ad l. Aquil. illud. & ad hoc facit instit. de excusa. tut. §. similiter eum qui litteras nescit, &c. & formulæ verborum hodie sunt sublatæ. instit. de ver. oblig. §. 1. C. de formu. & impetra. act. subla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere sensui: sed econtra. s. eo. tit. intelligentia. & c. propterea. & 1. q. 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifestum, cuius probatio est in euidenti & manifesto: licet id in exceptionis forma non exprimatur: aliàs sequeretur quòd si dico electum cęcum, ex quo non addo euidenter vel manifeste, non haberet locum constitutio, quod esset absurdum.

e ¶ *In visu*.] Vnde oculo carens non promouetur. 55. dist. si Euangelica.

Oculo priuatus non promouetur.

f ¶ *Intellectu*.] Ergo siue memoria, siue intellectu careat, non promouebitur ad dignitatem. 39. dist. Petrus.

g ¶ *Ad intentionem constitutionis ipsius*.] quasi dicat interdum bene sunt diuersa, vt dixi s. in gl. videbat. in prin.

¶ Gl. seq. not. ad quæstionem quam solent distinguendo.

h ¶ *Statutum*.] Ex hoc & ex eo quod dicitur in fine, videbatur ꝙ canonici possunt facere statuta, [†] dummodo aliàs sint licita. Solet dici, ꝙ capitulū sine episcopo statuta facere nō potest, quæ tangant generalem statum ecclesiæ, vel tangant episcopū, vel eius iura. sic intelligatur de consue. cū consuetudinis. s. de iis quæ fiunt à præl. nouit. est enim prælatus caput, à quo non licet membrū recedere. de præscri. cum non liceat. & hæc vera sunt, etiam si capitulū talia statuat cum archidiacono suo, vel præposito, vel alio, qui post episcopum præsit capitulo. Si vero statuant super iis quæ non tangunt episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotia: puta quòd certis modis quotidianas obuentiones distribuant, vel quòd certo modo ad capitulum vocentur: puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia: satis potest dici, quòd super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo alias licita & legitima. ad hoc supra de rescript. edoceri. supra de constit. ex litteris. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. l. 1. §. 2.

† De materia huius glossæ vide Felinū in cap. cū omnes. extra de constit.

ADDITIO. Et de hoc scripsi post Compost. Inno. & Hostien. de consti. cum omnes. in princ. & ibi videatur quomodo rńdetur ad decre. cum dilectus. de clerico non residen. & vide quod scripsi de rescrip. constitutus. super ver. per decanum. Ioan. And.

i ¶ *Prædicto modo*.] scilicet cum procuratorio capituli & communibus expensis.

¶ Glo. seq. primo ponit pœnam conspiratorum, & tres actus à quibus repelluntur, & vnde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæstionem.

k ¶ *Canonicas*.] 11. q. 1. coniurationum. & cap. conspirationum. cap. sequenti. & est pœna talium depositio, vt ibi. Item conspiratores repelluntur ab accusatione, denuntiatione & testimonio contra eos [†] contra quos conspirauerunt. 3. q. 4. conspiratores. s. de accusatio. qualiter & quando. & cap. cum oporteat. de simo. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Est autem coniurare simul vel in vnum iurare. Conspirare simul vel in idem spirare. credo autem quòd prælatus qui huic constitutioni per capitulum factæ auctoritatem interposuisset, eadem pœna puniretur: omnia enim nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de veteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & supra eodem lib. de præben. si eū. & c. si Apostolicæ. Per hanc decretalē probatur ꝙ

† Quid de aliis, vide de re iudi. cum I. & A. in vlti. gl. & quod super ea dixi.

per

per instrumentum probatur crimen: producitur enim publicũ instrumentum, in quo cõtinebatur quòd tales canonici tale statutum fecerint: per quod probabitur illos esse conspiratores. Ad idem ĩ. eod. lib. de iure iuran. cum in positionibus. [Vbi etiam de hoc in 4. gl.] 1. quæst. 6. cap. et qui. §. diffinitiua. versi. nullus. supra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. in fine.

† Alias ita: & Pontificis Romani, &c.

ADDITIO. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in senatus. in 1. glo. & C. ad legem Aquil. contra negantem. in 1. gl. vide disputationem in regula. semel malus. Io. And.

a ¶*Libertatem.*] exhibendi, quod est infra.

b ¶*Laudabile votum.*] ĩ. de syndi. c. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de alie. iudi. mu. causa fact. l. item si res. in fine. & magnum est commodum à lite recedere propter quod indebitum per transactionem solutũ non repetitur. C. de transact. l. 2. ff de cond. indebi. in summa.

† Alias ita: Nicolaus quartus. Et videtur hæc decretalis Nicolao quarto tribuenda, vt colligitur ex extrauaganti Ioan. 22. incip. Gloriosam Ecclesiam. quæ extat impressa inter litteras Apostolicas pro obtentu sanctissime in quintinis.

c ¶*Ad peccandum.*] Ad quod statuto, consuetudine, vel iuramento adstringi non possumus. ĩ. de consue. c. penul. & vlti. 22. q. 4. in malis & c. si aliquid. & per totũ ĩ. de regu. iur. non est obligatorium. & cap. in malis. ĩ. eod. lib. de iureiuran. cap. 1.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis ita: Exijt qui seminat: & infra. & mox subsequitur decretalis: Priuilegiũ. ex prima etiam glo. hic, cõstat olim non fuisse sublatum appositum integra: sed decise, id est, tantum tantum.

ADDITIO. In dicto cap. non est obligatorium. habes casum legis obuenire. ff. de pact. doct. quam hic alleg. Ioan. Mona. & Archid. Ioan. And.

d ¶*Exijt qui seminat.*] Ne crederet aliquis hanc constitutionem esse sublatã: ideo sic decise hic ponitur, vt habeatur pro reseruata: & de ea loquatur proœmium huius libri in fine, vt ibi dixi. Et quia sic decise venit sub bulla, & quia infra etiam prohibetur glossari, prohibitioni parcebo.

† Luca 8.

ADDITIO. Hẽ Archid. dixit. Ioan. Mona. ideo sisto ratem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Io. xxij. suspendit ad Apostolicæ sedis beneplacitum per constitutionem suã, quia nonnunquã. Ioan. And.

(quod capitulo prelibato & singulis eius personis libertatem^a, obedientiam eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiã & † Pontificum Romanorum iudicium seu speciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, cõtra legitimas sanctiones laudabile^b votum execrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccãdum^c) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifeste, ac alias detestabile prorsus; illicitum reputamus.

¶ Idem †.

¶ Constitutio amplissima pene cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid propriũ habere: & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentissime resolutis.

CAP. III.

Exijt qui seminat^d † seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus verbum Euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra semen suũ doctrinam Euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolauit. ¶ Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit † secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petrã, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus conculcatũ: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum vero legitur in ordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Dei filium insitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio †: vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis Ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens à patre luminum, per eius filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum sanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis.

Iacob. 1.

† Non tamẽ per omnia, vt in extrauagã. Quia quorundam. §. Adhuc. Fẽtanus.

Hæc est cui (attestante Paulo Apostolo) nemo de cætero debet esse molestus, quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. ¶ Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimonijs communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis Ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruantia mandatorum. ¶ Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant; dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, cum ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata,

Galat. 6.

† Quos ponit Antoninus circa sed. partis suæ chronicæ.

† Vel potius decimum. Iste Gregorius decimus concilium Lugdun. celebrauit in quo fuerunt quingentũ epi. sexaginta abbates, & alij prælati circa mille, vt patet in chronicis.

rata, pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. ¶ Nos autem qui à teneris annis ad ordinē ipsum affectus nostros † ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris sociis, quibus eius vita & cōuersatio nota erat: super ipsa regula, & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experiētia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdē prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quàm etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nōnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus: plura etiā ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur.

† Idem dicit Io. xxij. in extraua. quorundam. versi. nunc vero. post princi pium. Fontanus.

Regulam diui Francisci Nicolaus iij. declarare incipit. & primo an illius professores sint ad Euangelij consilia obligati, vide hic clemen. exiui 1. §. cū igitur. eod. tit. Fōtanus.

¶ In primis quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis tam ad consilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euāgelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo quòd in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obediētiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam quia in fine ipsius regulæ cōtinentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulū & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatē ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nōnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare; & quod in fine subiungitur: & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quòd firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruātiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulā in illis tribus modificatam, vel determinatam seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctū verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatū, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere: Et vtriusq; iuris argumenta nos doceant †, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium: & ea quę in fine, ad vtrunque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato quod absolute diceretur: omnino promitto sanctū Euangelium obseruare: cum † professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare (quod vix aut nunquam posset ad literā obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absq; intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur.

Declaratio regulæ sancti Francisci.

† Quę vide in gl. sub. j. cod. de reg. iur. tit. proxi. Fontanus.

† Aliàs ita: non profes sor, &c.

Quem intellectum etiā in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij: nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquentis intentio †, quod fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis cōscientias plenarie serenandas: Declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie seu sub verbis æquipollentibus exprimūtur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data consilia eò magis secundum exigentiam sui status tenentur plusquam cæteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorū. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continētur tam præcepta quam consilia, quàm cætera, ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quę in eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs indicūtur.

An Cordigeri sint obligati ad obseruationem omnium consiliorū Euāgelij.

† Ecce ex verbis colligitur intentio. Fontanus.

Cæterorū vero obseruantiā, quæ sub verbis monitorijs, exhortatoriis, informatorijs, & instructorijs, seu quibuscunque alijs cōtinentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos prosequi, quò imitatores tanti patris effecti, Christi semitas elegerunt. ¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domū, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratū per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum & nonnullos alios hoc seruare debere tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur: Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deū meri-

Fratres Minores an possint habere aliqd proprij.

meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserãt, volentes perfecte viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. § Nec his quisquam putet obsistere quod interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis alijs infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque. § Nec quicquam ex his insurgat erroneum †, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, viuendi discrimini se committant. Sic † enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de ijs quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs quæ mendicantur humiliter, vel de ijs quæ conquiruntur per laboricium, sustententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) numquam deficiet fides Ecclesiæ: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur †: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris, sic nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendũ sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema † necessitas sit exempta: nec talẽ abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vsus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tamquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc quòd proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renuntiasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimmo necessariarũ rerum tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodã concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præsenti serie continetur: Nec his obuiare dinoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructum à dominio perpetuo † separari: quod ne dominiũ dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino: cum sit meritoria ad æterna, & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimmo contrariũ in ipsa conscripsit, contrariũ viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quod fratres sui habituri essent vsum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quod Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales sollicitam curam gerant secundum loca & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiãt.

In alio quoque capitulo cõtinetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quòd in prædicatione quã fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed constans est quòd hęc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium †: exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorũ.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula: ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam: sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur. § Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios trãsferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata, vel persona Romani Pontificis Christi vicarij, qui pater est omnium & fratrum Minorum nihilominus specialis: Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium: cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant: omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfru-

† Vide extrauag. Io. xxij. incip. Quia quorundã tit. de verb. signi. & Turrecremati in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 111 ad. 10. argumentum.

† Aliàs, errones

† Vide omnino B. Thomã 2. 2. q. 186. art. 3. & li. 3. contra Gẽtiles ca. 131. & aliquot sequẽtibus.

† Immo possent laici compelli officio iudicis eleemosynas facere glo. c. 1 dist. 1. c. domino sãcto 50. dist. c. exigunt 1. q. 7. Abba. c. 1. de emp. & ven. Fonta.

† De consecrat. dist. 5. sicut. & §. eod. dist. 4. c. sanctã. c. quod nõ est cũ glo. de reg. iur. Fonta.

† l. omniũ ff. de vsufru. l. antiquas. C. eo. Fonta.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 5. de reform. c. 2.

† Libri sũt ad scientiam necessarij. vide Oldradum consil. 84. incip. An expediat habere multos libros.

† De hoc dominio vide extra ua. Io xxij. tacip. Ad conditorē canonum. tit. de ver. signific. & extrauag. Quorundā eod. tit.

vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominiū † (quod & felicis recordationis Innocētius Papa quartus prædecessor noster fecisse dinoscitur) in nos & Romanam Ecclesiam plene & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuū valitura sancimus. ¶ Præterea loca empta de eleemosynis diuersis, & oblata seu concessa fratribus sub quacunque forma verborū (licet fratres sibi cauere debeant, quod huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habētibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habētes, nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca vero seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia quàm ad futura in ius & proprietatem nostram & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiantur assensu. & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in cōcedendo concedens præter inhabitationem fratrum, speciale † dominium in ius Ecclesiæ sæpedictæ non trāseat, sed potius plene liberum maneat concedenti. ¶ Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (nō enim omnium rerum vsum habere debent, vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo vt ea distrahant siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurū, nec alia occasione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorū, Ministri & Custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullę aliæ circunstantiæ plus minusve ac aliter prouideri requirant. Ista tamen sic faciant, quòd semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta. ¶ Cæterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios, denarios vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur: Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quàm nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipsi a mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat †: possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorū

† Alias, tamen.

† Quis ibi de meo fit tuum. qā pro nomen fratr. Minori nō cōuenit. & hanc prouisionē circa pecuniā approbat clem. exiui. ibi vide à §. Porro. vsque ad §. Proinde Fontanus.

necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemosynam, per se vel per alium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionē faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquorū sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum: ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis: Ita tamē, quòd penes ipsū dantē, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsq; ad cōuersionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra, actionem, persecutionē, aut aliquod aliud ius intentēt, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: licet tamen fratribus suas necessitates insinuare ac specificare vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare quod soluat †. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat: Ita tamen, quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si vero personam huiusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando, & aliis (si ad primum dantem non possit vel nolint habere recursum) cū ista persona facere, sicut supra proxime declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. ¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus

† Quid de hæredibus talis personæ, vide §. eod. §. eo casu. Fontanus.

tatibus, non solum illis pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum temporis habet, vt in libris scribendis, ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradicto salubriter prouideri: Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circũstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quo ad dantem eleemosynam, quàm quò ad nominatum vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum †: quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata, frequenter casus acciderent: in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret quòd per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem; seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tẽpore, vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ, ac professorum eius omnimodam puritatem: Quòd si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuntius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocãdi sibi pecuniã ipsam, penes ipsum semper vsq; ad conuersionẽ † ipsius in rẽ deputatam libere remanente, vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia, per quẽcunque (iuxta modum annotatum superius) vti possint. ¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouisionis serie declaramus, quod fratres (præfatis modis, vt prædicitur, circa pecuniam in supportandis eorũ præteritis & ingruẽtibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam à correctione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. ¶ In eo vero casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quod persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso concedente viuendo vel moriendo contingeret, siue cõcedens huiusmodi hæredem reliquerit, siue non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere †, sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. ¶ Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus: cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) superierit, consentiat ipse concedens, quòd residuũ præfatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur: quo non consentiente prædictis, ipsum residuũ (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd sollicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram. ¶ Et quia † prædictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili posset errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus; volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quãdo pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosynæ suæ sine expresione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri †, vel effectu doni, vel suæ cõscientiæ puritate fraudentur. ¶ Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorũ declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterũ, prouidendo legantibus, & fratrũ cõscientijs præcauẽdo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quod si testator modũ secundũ quẽ fratribus (eorũ conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando, vt si legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret: lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendẽdam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta, in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum,

† Al. annexum.

† Quomodo probatur illa. vide Bart. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. doctores Authẽ. hoc ius porrectum C. de sacrosan. eccle. Fontanus.

† Obseruatis modo & forma, § ita tamẽ i. eo. Fontanus.

† Al. ita: Et quia in prædictorum, &c.

† Al. & illi

† Al. prouidere

Legata sibi relicta an possint fratres Minores agnoscere. Vide §. ad nostrã. in cle. exiui & ẽ ibi dicat Cardi. in sua glo. in ver. Secundo quæro. & Franc. in suo tra. Mino. Fontanus.

† Nota quod iudex secularis interponit se circa legata pia. Fontanus.

statorũ, quàm executores se liberales exhibeant† : Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel cõsuetudine prouisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ cõgruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio : ac ipsi fratres pauperes oportunis auxilijs non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur : in hoc legato sic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuũ præsenti constitutione iubemus, quòd supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa, voluimus ac expressimus obseruari: videlicet, vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum : ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. ¶ Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint dominij aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dinoscitur, interdum contingit seu expedit vendi, vel etiam commutari : fratrum vtilitatibus & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de Generalium & Prouincialium Ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat : quibus etiam de dispositione vsus taliũ rerum concedimus ordinare.

Si vero res huiusmodi æstimato pretio vendi cõtingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu prætium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere, per †procuratorẽ à præfata sede vel à Cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorũ suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri. ¶ † Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus nõ vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia Ministrorum & Custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis, cũ eis videbitur (pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum, & regulam attendendæ videntur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cum etiam in ipsa dicatur expresse, quòd Ministri & Custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula cõtineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum Ministri tantum & Custodes sollicitam curam gerant & dictio illa, tantum †, adeo Ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quòd

† Tales procuratores reuocantur per extrauag. ad cõditorem. §. rursus. Fõ.

† Quomodo considerantur vilitas rei, glosa in verbo, vilitas. Ja. de exi. co. Fontanus.

† Vide eundem exi. §. præterea. & extrauagan. quorundã. in primis. Fontan.

† Nota constitutionem de extatione superflua ampliat.

ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen sollicite considerare nos conuenit & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad cõparationem præsentem numero pauci erãt, & forsan Ministri & Custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere : ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem : nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis Ministris & Custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi Ministri & Custodes possint per alios huiusmodi curæ sollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis Ministris & Custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter. ¶ Cõtinetur quoque in regula, quòd fratres quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborẽt fideliter & deuote: Ita quòd (excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritũ nõ extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ trãsgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quòd consideratis verbis prædictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, nõ videtur ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio, vel diuinis officijs, & ministerijs exequendis, manuali labori seu operationi subijceret, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Christi & multorum sanctorum patrum, labor iste spiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent †, nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur, (ne otiose viuant) verba prædicta declaramus extendi:

Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministerijs non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel alijs diuinis officijs & ministerijs vacantium seruitijs inhærentes tantum, pro seruitijs eisdem cum ipsis quibus seruiunt, sustentari merentur : quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. ¶ Verum quia expresse continetur in regula, quòd fratres non prædicent † in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum : nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quod prædictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, obseruetur : nisi per sedem Apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro Generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum: Nos & statũ præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam

Nota secundo, iudicio corda tempora & mores: & concordabis scripturas. Ja. ... & statutũ. ... Fontanus.

Fratres Minores ad laborem potentes, an laborare teneantur. Et an religiosi manibus operari teneantur. vide omnino S. Thomã 2. 2. q. 187. art. 3.

† Hoc est, non concionantur ad plebẽ, non phallunt, non legũt. Fon.

Lib. 1. Reg. c. 30.

† Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 5. de refor. ma. c. 2. & sessio. 24. de refor ma. c. 4.

centiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatē & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri: quā quidem licentiam præfati Ministri reuocare & suspendere valeant & arctare, sicut quando id eis videbitur expedire. ¶ Sed quoniā in desiderijs nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris, personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij vero Prouincialium Ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur. Caueant tamen ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit, fidelibus cōsilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantū, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac alijs proficere per exemplum.

Ad ordinē B. Frācisci recipiendi quales esse debeant.

¶ Insuper dubitātibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quod in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, à Prouincialibus Ministris & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, intersint: Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo Prouinciali Ministro pro seipsis ad capitulum dirigant, voces aut vices suas committētes eidem. Quod etiam cōstituerint per seipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse.

Ministro Generali decedēte, qui debent ad electionem conuenire.

¶ Denique† quia cōtinetur in regula supradicta, quod fratres non ingrediātur monasteria monacharū, præter illos quibus à sede prædicta cōcessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasterijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cū eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi?

† Vide concilium Trident. sessio. 25. cap. de Regularibus & Monialibus. c. 5. & extrauagantem Pij Papę V. Incip. Et si Mendicantium.

Nos vtique generaliter id esse prohibitū de quarumlibet cœnobijs monialium respōdemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere: ijs quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licētia speciali: quod etiam ipsum idē prædecessor noster Gregorius nonus, in eo casu dicitur respondisse. ¶ †Cæterū sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ (cuius mandatum, ipsius dicitur testamentum) quod verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quod sic vel sic intelligi debeat, non dicatur: adiiciēs quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari: propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiā testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum petierunt de ipsorum conscientijs amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum, & difficultates quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientiis amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri: quod sine consensu fratrum & maxime Ministrorum, quos vniuersos tangebat, obligare nequiuit, nec successorem suū quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum.

† Franciscus beatus prohibuit in extremis suis regulā glossari, & litteras Apostolicas super ipsius relaxatione impetrari.

¶ † Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus: nec per ipsas litteras statui fratrū prouidero† in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum a fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam.

† Hunc §. & §. quia sub colore. allegat Baldus ... hic ... Authen. si qua mulier. C. de sacrosanctis ecc. ... [illegible] ... dubium de leg. Roma.

† Alias prouideretur.

¶ Cum igitur ex prædictis & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & uolumus existere perpetuæ firmitatis: In uirtute obedientiæ districte præcipientes, quod hæc cōstitutio sicut cæteræ cōstitutiones: vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam, in legendo, exponendo, atq. glossando possent dirum uirus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionū diuersitas ac distortio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos uiam ipsis ad prædicta precludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. ¶ Itaque sub pœna excommunica-

Excommunicatio lata ...

Ex glossa istam decretalē, non obstātibus quibuscūque priuilegijs circa excommunicatiōis absolutionē sibi Papa reseruat.

PRiuilegium.] Non diuiditur : quia pendet vsque ad vltimam dictionem.

CASVS. A sede Apostolica fuit concessum priuilegium quibusdam religiosis: videlicet ꝙ fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipsæ cellæ nō possent excōicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inserto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij. Rñdet ꝙ cella in hoc casu accipitur pro loco solitario segregato à cōitate hominū: ideo si fratres illi⁹ ordinis haberent Prioratus in loco populoso, priuilegium suum nō se extenderet ad tales religiosos, sed solum ad illos, qui habēt cellas separatas à cōi victu hominum. Nota primo ꝙ in materia priuilegiorum, per quæ conceditur exemptio religiosis habitantibus in cellis monasterij, appellatione cellæ veniunt solummodo loca solitaria: largo tñ modo accipiendo cellam, appellatione cellæ venit parua camera, quam non debent habere religiosi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodē dormitorio, & debent omnes esse in aperto, & dr̄ cella à celando : quia vnus religiosus non debet celari ab alijs nec occultari, & vnus religiosus debet videre alios religiosos in dormitorio & refectorio.

Nota secundo optimum tex. ꝙ idem est dicere fratres, q̄d monachi. vide de iudi. causam. Nota vlterius, ꝙ excōicatio & suspensio referūtur ad homines : interdictū ad loca. 11. q. 3. nemo epōrum. de cle. excō. min. postulasti. 2. rñ. Io. Mo. & Io. And. Dominicus.

Prima glossa summat.

a *Priuilegium.*] Exemptis cellis alicuius monasterij, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit.

Glossa sequens soluit dubium.

b *Legato.*] Intelligo generaliter, sicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & est simile quod dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. 1. respon. in gl. quia verbum.

c *Commorantes.*] Large loquitur : quia interdum sunt instituti perpetuo : interdum ad tempus: interdum ad solam moram ibi trahendam. de sta. mona. c. 2. ad fin supra eod lib. de temp. ordin. cum nul-

Aretinus sol. hanc glo. in c. appellantur. de accusatio. ad probādū. quòd etiā in materia priuilegiorum idē dicatur habitare, q est in loco ad tempus allegat Baldum in l. 1. ff. de statu hom.

nicationis & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram : concordantiæ, cōtrarietates, seu diuersæ vel aduersæ opiniones à lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan per quas verbū vel verbi sensus, seu cōstructio, vel ipsa constructio quasi Grāmaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentē deprauetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud quàm littera ipsa sonat. Et ne secundū prædicta contra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscūq; preeminentiæ, conditionis, aut status, districte præcipimus, ne cōtra prædictam regulam & statū fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu praue loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquē in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictę sedis Apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio : cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. ¶Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus : Doctores vero insuper & lectores dum docent in publico, ex certa scientia & deliberate intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscūque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere : à qua per neminem nisi per Romanū Pontificē possint absolui. Insuper † tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam : vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis, compescat rigor Apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, cōfirmationis, & cōstitutionis, infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Siriani xviij. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Exemptis cellis alicuius monasterij: quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And.

CAP. IIII.

PRiuilegium a monasterio tuo concessum, vt monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus † habitantes, ab alio quam à Papa, vel eius legato b excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint: non fratres in Prioratibus, ecclesijs, seu capellis eiusdem monasterij commorātes c, aut ipsos Prioratus, ecclesias, vel capellas ab ordinariorū iurisdictione in aliquo d, sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est e loca secreta f & solitaria, quæ ab hominum separata conuictu g sunt ad contemplandū h, & Deo vacandū specialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorum suorū : quid appellatio clericorum suorum designet ostendit. Ioan. And.

CAP. V.

SICVT NO-

lus. in fin. & de capel. mona. cap. vnico. sed quo ad casum nostrum non est curandum.

d *In aliquo*] Tolle, defendat, quod est in fi. & iterum repete, sed defendat residentes tantum, & cætera.

e *Hoc est.*] Propter hoc facit ad titulum nostrum de verb. signi.

ADDITIO. Alias locari potuisset. s. proxi. vel sub tit. de priuileg. Ioan. And.

Glo. seq. declarat textū.

f *Secreta & solitaria.*] Cella dr̄ à celando & occultando, & sic hoc casu locus solitarius: & talem vitam ducentes digni sunt conuenienti honore. 16. q. 1. q. vere. & ad has cellas religiosi etiam Mendicantes de prælatorū licētia transire possunt. s. eo. lib. de excel. prælat. c. vnico. Aliàs autem large sumē lo dicimus cellas quæ sunt etiā infra clausuram monasterij: vnde ex causa, puta propter infirmitatē monachi, dispensat abbas cum eo, vt habeat suam cellam extra cōe dormitorium: tamē intra monasterij septa. 20. q. 4. c. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegium intelligitur.

g *Conuictu.*] id est, communi victu.

ADDITIO. Dictio composita à com, & viuo: vnde & simul comedentes conuiuere vere dicuntur Archid.

h *Contemplandum.*] de vita cōtemplatiua & actiua dī s. de renū. nisi cum pridem ad fi.

ADDITIO. Archi. inducit illud Gregorij ꝙ quies ex corde nobis est appetenda 8. q. 1. in scriptur s. versic. quies. per quod vr̄ contemplatiua præcellere. Ad idē ea. q. qui episcopatum, quod dicit verum, secundū Aug. nam duodecim sunt in quibus vita contēplatiua præeminet actiuæ, vt dicitur in sum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuam. & vide quod scripsi de reg. sane. in magna glo. Ioan. And.

SIcut nobis.] Communis diuisio : quia in prima consultatio à verbis duplicis gratiæ causata : In secunda littor responsio : ibi, *Verum.* Vel ibi, *Breui respondemus,* latitudo responsionis patet in versi. similibus. & in versi. etiam si. Dominicus.

CASVS. Eps Pictauen. à sede Apostolica impetrauit priuilegiū, vt posset conferre beneficia suorum clericorū

In isto versi. not. quod Papa potest sibi rebellātes excommunicare, & vltra ad hoc aliter punire Io tanum.

Vide omnino B. Thomā 2. 2. q. 182. art. 2.

Nō quo ad proprietatem, c. cum olim. s. de priuileg. sed quo ad correctionem monachorum cum ecclesijs. de ma. & obed. quo ad administrationē eorum de rescript neque meum, tuum, sem per dominium importāt Ancha c. seq. §. eo. Font.

Petrus & Ancha. dicit illud c. procedere quocūq; habente gratiam, & qua hic, ex quo nullā certo cōpetat. Fon.

cedentium & decendentium: eps habet clericos beneficiatos in alijs dioecesibus: dubitabatur quid contineretur appellatione clericorum suorum? Rndet, quod appellatione clericorum suorū continentur illi soli clerici, qui sunt in cōtinuo seruitio epi, & viuunt expensis proprijs epi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo epi, sed viuebant expensis suis, & non expensis epi priuilegiati: illi nō sunt censendi sui clerici quantū ad materiam priuilegij. [*Oraculo*.] vnde oraculum dr̄ responsio facta ad interrogationē alterius. Not. q̄ si alicui à sede Apostolica concedatur priuilegium, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium: appellatione clericorum suorum veniunt soli illi, qui sunt in continuo seruitio priuilegiati, & viuunt expensis suis proprijs: & hoc verū in priuilegijs, quæ sunt odiosa: alias vero appellatione clericorum suorum veniunt omnes subiecti. s. eod. cum tibi. in antiq. Not. q̄ gratia quandoque fit alicui, vt non effectus gratiæ deriuetur in eum, sed vt ipse alijs conferat vtilitatem. Ad idem de præben l. si cui. & c. si is cui. eo. lib. Not. vlterius. q̄ breuitas desideratur etiā in iuribus condendis. Ad hoc s. de iureiur. breui. & de breuitate vide not. de pœni. & remis. significauit. & s. eod. lib. de testa. si pater. super 1. glos. Ioan. And. Domi.

bis[a] significare curasti, tibi gratiose concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentiū, vel decedentium [b] possis conferre: quodque iidem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesijs personaliter residerent [c]. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus [d] oraculo, quòd illos in his & similibus [e] casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti [f] propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet, vere tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continue [g] domestici commensales: etiam [h] si quos ex illis aliquando pro tuis [h] gerendis negotijs abesse contingat.

Prima glo. summat.

a ¶ *Sicut nobis.*] Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, & cætera.

b ¶ *Decedentium.*] Nunquid talis posset conferre beneficia suorū clericorum cedentium vel decendentiū in curia Romana? [t] Item nunquid posset conferre beneficia clericorū suorū alio modo vacantia? dixi s. eo. lib. de præbē. quāuis 2. [in gl. ista duo. Io. And.]

c ¶ *Residerent.*] Ex sola residentia si non interessent diuinis, non perciperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. s. eod. lib. de cleri. non resi. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. not. q̄ si quis dominus.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

d ¶ *Respondemus.*] Per hoc vi q̄ ista decre. sit veteris iuris declaratoria [z], non noui promulgatoria: licet arg s. j. dum dicit, volumus. & q̄ sit declaratoria patet: quia tractat de verbi significatione. ad hoc s. eo. c. 2. respon. 1. in fi. nec bene occurreret ratio quare hoc esset ius nouum, & non vetus. præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papam circa priuilegium prius concessum: sic est responsum. per quod patet q̄ à concessione priuilegij etiam antequam emanasset hæc decre. priuilegium sic erat intelligendum. Ioan. And.

Glos. seq. exemplificat, obycit, soluit, & rationem reddit.

e ¶ *Similibus.*] Pone conceditur ei priuilegium, vt cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, vel dignitatum dispensare possit: vel eis conferre ius ad vacaturas, vel similia. Et bene dicit, in his, & similibus: quia in alijs casibus dissimilibus appellatio clericorum omnes subiectos clericos comprehendit. s. eo. cum tibi. & potest esse ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioso [*]: quia per primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus: & non deseruiens ecclesiæ recipit stipēdiū: ergo bene ambitiosa & restrigenda sunt talia indulta. s. eo. lib. de præben. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Ioan. And.

f ¶ *Quæsiti propterea.*] Sic s. de elect. c. officij. s. eo. lib. de rescri. statutum. §. insuper. de iudi. mulieres & de renun. c. 2. sic & affectata tutela immunitatem non præbet. C. de his qui spon. mune. sube. lib. 10. l. 1. & 3.

g ¶ *Continue.*] ciuili [c] modo intelligendum est verbum: ff. de ser. ii cui. de consecra. dist. 5. nunquam. sicut & seruitus dr̄ continua, & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. præd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. q̄ autem. & fluuius dr̄ continuus, qui quandoque exarescit. ff. de flu. [& ne quid in flu. pub.] l. 1. 2. respōso.

Glossa sequens soluit duo dubia.

h ¶ *Pro tuis.*] s. de cle. non resi. ex parte. Et si ægrotaret, [s] seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hæres § Stichus. Nec sumo ita ampliè verbum, quin etiam pro suis proprijs interdum possit abesse. Ad hoc s. eo lib. de præben. præsenti. 1. & 2. responsio. sicut iudex. propter sua propria negotia differre potest & dimittere causam. ff. de iudi. si longius.

ADDITIO. Quod clericus pro suis proprijs negotijs possit abesse, tenet etiam Archi. qui tn̄ signat 5rium. s. eo. lib. de elect. si postquam. §. 1. non soluit. Tu dic q̄ illud speciale, ne propter eius absentiam protelētur vacatio. Item ibi sibi potuit prouidere si iustam causam habebat absentiæ obtinendo licentiam. Item nec ille textus amarissime sumitur. vt ibi not. in gl. & ita. in fin. Ioan. And.

[t] De hoc hic Archi. tenens, q̄ nō posset: vt ibi dixi. Ioan. And.

[z] Idē Ios. Mo. & eadem ratione Ioan. And.

[*] Cum occurrunt fauor & odium, dicimus priuilegia odiosa exēpla, vide nota. supra de foro compe. in 1. gl. & c. Ioan. And.

[c] Vide Bar. in l. 1. ff. so lut. mat. & pleue Felinum in proœmio Decreta. & in cap. ex te nore. de re scrib.

[s] Hoc melius intelligitur per notata supra de voto super uti. in. 1 glo. Ioan. And.

SEQVVNTVR regulæ iuris.

¶ *Quarum cognitio cum vtilis & necessaria sit teste Alberico in rubri. ff. eod. damnetque Sab. est in l quod te ff. si cer. pe. l. quod Nerua. ff. depo. qui solis singularibus doctrinis student: Quas & sine vituperio ipse Pontifex nescit. gl. cap. veniens. de prascri. negligentes integrum iura regularia: quarum ignorantia nulle modo excusabilis est. l. si nō. ff. de confes. gl. l. professio. C. de mu. pa. libr. 10. Ideo aduertant tibi ad glos. quicquid melioris doctrinæ est in Mercu. Ioan. And. commentarijs Phil. Petri de Anchar. Dyni, Alberici Rosatis. Ioan. Vankel. Iaco. Fon. Burgen.*

De regulis iuris.

¶ *Glo. ista primo cōtinuat rubri. Secundo ad situationē opponit, & duplicē ter soluit. Tertio p modū summæ de regula quærit quinq; & de iure tria.*

NOn est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat, vt 49. dist. per totum. 23. q. 5. de occidendis. s. de proba. quoniam 5 falsam. s. eo lib. de procu. qui ad agendum. ff. ad leg. Aqui. si seruus seruū. §. inquit lex in fin. C. de sacros. eccle. l. generali. Idcirco post rubricas supra positas, quæ secundum suas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuersas: De regu. iuris. Si quæratur quare in principio compilationis non posuit Bonifacius hanc rubricam. cum sæpe præmittatur clausula generalis secutis postmodū tñ speciebus, vt s. de prob. cū rubricis sequentibus [1]. de reb eccles. nō alie. cū rubricis sequētibus. de reg. cum rubricis seq. ff. de serui. cū rubricis sequēbus? Posset dari cōloratoria responsio: quia quæ vltimo dicuntur, melius memoriæ cōmendantur. de cōsecra. dist. 2. liquido. Est autē vera [~] solutio, ideo hunc ordinem obseruatum, vt ostenderetur ius non sumi ex regula, sed regulā ex iure. si enim à principio posita fuisset, forsitā crederet aliquis q̄ ius sequēs regulas, ex regulis sumeretur: in fine igitur ponitur, vt appareat ex iure qd̄ p̄cessit, regulas sumi. ff. eo. l. 1. Videndū est igitur primo q̄ [a] sit regula, vnde dicatur, qualiter constituatur, & qd̄ sit eius officium, & quæ ipsius sit potestas. Scdō videndū quid sit ius, vnde dicatur: & quomodo hic sumatur. Tertio q̄ sunt hæ iuris regulæ, singulariter & clare eas prosequendo videbimus.

¶ Circa primum. Regula secundum Grammaticos, est multorum similium collectio. Lex autem describit regulam eam esse, quæ rē quæ est, breuiter enarrat. ff. eo. l. 1. Dr̄ autem regula, quia regit vel normā recte viuendi præbet. & ab hac regula quæ dr̄ norma recte viuendi, dr̄ regularis. Dr̄ etiam regula eo quòd recte ducit, nec aliorsum trahit, quasi à rega, vel regula, quæ idem est quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit scriptor modum recte scribendi: secator modū recte secandi. & sic de singulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoscimus. ad hoc. 3. dist. regula. Est autem regula latine, idem quod canon græce. 3. dist. canon. Et dicitur regula proprie quasi regulariter vera. quamuis patiatur exceptiones in se. Quæ an contineantur sub regula, fuerunt opiniones, q̄ not. ff. eo. l. 1 [*] & facit qd̄ not. di. 3. regula. Subtilitatibus tñ circa hoc omissis, breuiter & grosso modo sic dico, q̄ quo ad potestatem verborum, quæ in ea proferuntur, vniuersaliter vel saltem indefinite affirmando vel negando comprehendit exceptiones [s]: aliàs non diceretur exceptio: sicut si dicerem: omnis homo currit, excepto equo Titij. hæc enim non est exceptio: quia equus non comprehendebatur sub illa propositione, omnis homo: sed si dicerem, omnis homo currit excepto Titio, tunc propria est exceptio, quia propositio, omnis homo, bene comprehendebat Titiū. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam de qua fit sermo. vt scilicet dicatur non currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehenditur sub regula: quia 5tra rationem: & plus est in exceptione q̄ in regula. hoc ergo operatur exceptio, vt illud quod alias sub verbis regulæ comprehendebatur, ad determinationem regulæ exceptionis virtute tollatur. Constituitur autem regula (vt supra dixi) per verba quæ de sui natura omnia comprehendant: id est, per signa vniuersalia affirmatiua, quæ omnia comprehendunt s. eo. c. omnis res. & c. deficit. ff. eo. l. omnis definitio. & homines actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcunque. Itē per verba negatiua, quæ vniuersaliter negando excludunt omnia, vt: j. eo. nemo potest. 1. & 2. j. eo. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo. & l.

[t] Aliàs ita: etiā si ex illis aliquos aliquando &c.

[1] Istud declarat Anchara. hic. Fonta.

[~] Idem do ctores. Fontanus.

Regula qualiter designatur.

Exceptiones an sub regula contineantur.

[*] Ibi Decius, hic Dynus. Font.

[s] Bar. in l. si cu § qui intutariū. ff siqs cau. Font.

Regula per quæ verba constituatur.

nemo. & l. nullus. Item per verba indefinita, quæ simpliciter prolata æquipollēt vniuersalibus 1 . 19. dist. c. j. š. de priuileg. quia circa. C. de hære. ven. l. vlt. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affirmatiua vel negatiua, vt š. eod. & j. eod. & ff. eod. titu satis apparet. Officiú autē regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, vt ff. eo. tit. l. 1. Quæ sit potestas regulæ, an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & vr ꝙ ius de nouo nunquam cōstituat: quod iure & ipso facto probatur. Iure. ff. eo. l. 1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis non est vnam etiam solam inuenire, quæ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit. Econtra vr: quia regula Catoniana de nouo statuit, ꝙ legata quæ sunt inutilia ratione legantis tantum, vel ratione legantis & legatarij, vel legatarij & eius à quo legatum est præstandum, vel ratione rei tantum, vel nulla ratione rei legatæ & personæ legatarij, tractu temporis non constituantur: etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg. Catoni. l. 1. in princi. ff. de lega. 1. l. cætera. §. 1. ergo ipsa regula constituit ius de nouo. Ad hæc faciunt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, vt š. de constitu. cap. 2. de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. de iudi. nouit. š. de foro compe. si diligenti. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & de præsump. dudum. de excep. cum venerabilis. de reg. ad Apostolicam. de consang. & affi. c. vlt. cum mille similibus. ex quibus vr ꝙ ius sumatur ex regula. Subtiliter dixerūt doctores, ꝙ tres species casuum est considerare: quidam sunt iam determinati, & in illis regula non constituit ius, quia inuenit iam constitutum. Item sunt quidam excepti à legis determinatione & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidā sunt in quibus est eadem æquitas, quæ est in casibus à iure determinatis, nec tñ reperiuntur in iure positi: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis ius similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 2 . ꝙ aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur: & tunc proprie habet locum distinctio prædictorum casuum, vt videlicet in iam determinatis & exceptis non faciat ius: in non determinatis in quibus est eadem ratio, ius constituat: sed vbi non est ius constitutum ante regulæ dispositionē, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ, tūc ipsa regula est ius vel iuris cōstitutio: & nō ab alio sed à constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc satis per antiquas regulas. š. eo. tit. quas veritate inspecta esset inuenire præcessisse iuris traditionem: vides enim pro maiori parte ꝙ vbi sunt decre. Alexandri iij. sunt primæ in titulis, maxime post concilia antiqua, vt š. de rescrip. de renun. cum duabus rubricis sequenti. de offic. vica. cum duabus rubricis sequen. de ijs quæ vi metusve cau. fiunt. cum duabus sequen. de dolo & contu. cum duabus seq. & multis alijs: & tñ omnes regulæ š. eo. tit. præcesserunt Alexand. iij. excepta vltima, quæ fuit Lucij iij. qui ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula š. eo. tit. exemplificetur per decre. š. de sponsa. præterea 1. secunda per decret. & si quæstiones. de simo. tertia per decre. de voto. magnæ. & sic de singulis, dico ꝙ regulæ illæ dicta iura præcesserant, vnde regularum dispositio non potuit ex ipsis iuribus sumi, quæ nondum erant: imo potius vr determinatio ipsorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ, in quibus Papa pronuntiat per regulas. Ego tñ non recedo à verbis legis, & dico ꝙ per regulā non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video quomodo posset dici, regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire, lignū scilicet, vel ferrum, ad hoc ꝙ disponatur ex eis regula: sic in regula iuris necesse est ius, quod est ibi materia, præuenisse, ad hoc, vt regula possit inde disponi: & tunc proprie loquitur dicendo de regulis iuris. aliàs dicere debuisset de iure regularū. Et si dicatur ꝙ in casibus non expressis à iure, vbi est ratio similis, regula facit ius: hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de rescrip. inter cæteras. de transla. inter corporalia. ff. de legi. non possunt. cum similibus. Et si obijciatur de regula Catoniana, dico ꝙ non proprie 3 dr regula, nec inter regulas ponit. ff. eo. tit. Et si dicatur ꝙ aliquæ regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem: dico ꝙ ius quod est idem ꝙ ratio, vt. 1. dist. consuetudo. 9. dist. sana quippe. ab exordio rationalis creaturæ præcesserat. 5. dist. in prin. vel saltem dispositione concedentis regulam, ius præcessit: videns enim formator regulæ sic esse debere de iure, quod in eius saltem mente sedebat, formauit regulam. allegatur tñ regula pro iure, non tā ex origine, quàm ex forma; & potior est eius causa pro quo facit regula 4 : habet enim aduersarius necesse ostendere rationem quare in illo casu regula non loquatur. & facit qđ dicā. j. eo. vult. Ad fin

1 Vide Dynum hic, & Bart. in l. si pluribus. ff. de legat. 2. & Albeti. ibi. in l. de pupillo. §. si nuntiat. ff. de noui. oper. nunt.

2 Alii aliter idem.

Casus sunt triplices.

3 Idē Dynus & male secundū Phil. dicentē Bar. in rub. ff. eo tenere hanc glos. ibi. ego tamen non accedo Fō.

Regula ex iure sumitur.

3 Hoc est eo modo quo iura isto titulo posita vocantur regulæ. Fon.

4 Idē Philippus. similis glos. in l. omnis definitio. ff. eo. allego c. 1. in fi. de con. in. lepros. Fonta.

quo quæritur quid sit ius, & vnde dicatur, & quomodo hic sumatur: dicendum est breuiter, ꝙ ius est ars boni & æqui. & c. ff. de iustitia & iure. in prin. & dr à iustitia, vt ibi, & š. de verb. signifi. ius autē. quam summum in rebus bonū est colere. 11. q. 1. cum deuotissimā 5 . Ius autem est generale nomen, habens multas species. 1. dist. ius generale. cuius species diuidas & subdiuidas, vt ibi per totū. & ff. & inst. de iusti. & iure. per totū. Sumitur autē hic ꝓ nostro iure canonico, non autē pro iure ciuili, vt probatur j. eo. in secunda regula, quæ de iure ciuili non procedit, quod dic vt ibi dicam. Tertio autem ordinate has regulas est videre, & primo primam.

5 Philipp. quærit an nomine iuris veniat statutum, consuetudo vide Lud. Rom. ff. de arbi. recēptores. c. si de contine. Font.

Bonifacius octauus †.

REGVLA I.

Eneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

Eneficium.] Casus in hac regula potest figurari per cap. si quis deinceps. 16. q. 7. & primo in actore: Cum ego actor tenuissem aliquod beneficiū per spatium x. vel xx. annorū, cecidi à possessione mei beneficij: feci te nouum possessorem conueniri coram iudice competente intentando petitorū: videlicet ꝙ illum beneficium ad me pertinebat & spectabat: quare petebam & supplicabam & requirebam, vt iudex compelleret te ad restituendum mihi beneficium vnà cum fructibus: tu possessor negauisti contenta in meo libello: ad probandum intentionē meam, super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt, ꝙ tenui illud beneficium quiete & pacifice per decem, viginti, vel triginta annos: tñ de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum ꝙ viderūt me illud beneficium possedisse per x. xx vel xxx. annos: vtrum illud sufficiat ad probandum ꝙ beneficium est meū? Rñdetur ꝙ beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum. Ego tenui aliquod benefiñ per xx. vel xxx. annos: quidam alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri corā iudice cōpetente, & fecit fidē de sua canonica institutione: Ego autē allego & dico ꝙ tenui illud beneficiū per spatium xxx. annorū pacifice & quiete; & sic præscripsi quamuis non sim canonice institutus, vtrum bene dicā? Certe nō: quia non sufficit detentio beneficij sine canonica institutione. Sed hodie extat regula de triēnali possessore, in qua cauet, ꝙ si quis ꝑ triennium possederit beneficiū ecclesiasticū pacifice & quiete, potest se defendere ꝯ quēcunque, quāuis non ostendat de canonica institutione. ¶ Pro expeditione glos. quæritur qualiter hic accipitur beneficiū. Dicendū ꝙ beneficiū i iure accipitur multis modis. Nam aliquotiens appellatione beneficij veniunt simplicia beneficia, vt capellaniæ: aliquotiēs appellatione beneficij veniūt omnia beneficia ecclesiastica. Et dicit glos. ꝙ beneficiū hic accipitur large pro quocunque beneficio ecclesiastico, & sic quodcunque beneficiū siue sit simplex, siue aliud, nō pōt obtineri sine canonica institutione, qđ verū est, qñ illud beneficiū habetur in titulū: secus si non habetur in titulum. Nā præbenda aliqua, id est, grossum aliquid assignatur paruulis: aliqñ vero laicis, vt pulsatoribus campanæ: & in illis non requiritur canonica institutio. Sed quia hic fit mentio de institutione: quæritur quid dicatur institutio: Rñdet ꝙ institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere. Sed quæritur, ad quem pertineat institutio? Rñdet gl. ꝙ de iure cōi pertinet ad epm. in c. conquerente. š. de offi. ordi. in antiq. glos. opponit de cap. ad hæc. š. de offi. archi. in antiq. vbi institutio pertinet ad archidiaconum. Dicendum ꝙ triplex est institutio: Quædam est institutio tituli collatiua: Alia est institutio auctorizabilis quo ad commissionem curæ animarū: Alia est institutio realis & actualis: quæ vocatur inuestitura vel inductio in possessionem realē & corporalem: duæ primæ pertinent ad epm: sed tertia pertinet ad archidiaconum: quia qñ epus instituit aliquem, debet mandare archidiacono, vt illum inducat & ponat in possessionem corporalē. Postea quærit glos. an sit differentia inter institutionem, & collationem, & præsentationem? Rñdetur ꝙ sic. Vnde præsentatio dr illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico, sed solum a patrono præsentatur persona idonea, & illud quod patronus facit, dr præsentatio. Institutio vero stricte sumpta dr dupliciter: videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanum ad præsentationem patroni: & sic epus instituēs dat titulum in beneficio: Alio modo accipitur pro confirmatione, qñ superior confirmat electū. Collatio autem dr quæ fit de beneficio non patronato: qđ spectat ad epm pleno iure sine præsentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positæ in verbo, obtineri, opponitur ꝯ textum: & vr ꝙ beneficium ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione. c. cura. in tit. de iure patrona. in anti. Glossa soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis, tamquam proprietarius: aut iure administratiuo, tamquam administrator: In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo, vt monasterium percipiens ab ecclesia parochiali certam pensionem vicario perpetuo: si possedit longo tempore sine titulo, potuit præscribere iure proprietatis. In secundo autem casu qñ possidet beneficium tamquā administrator, nō potest beneficium acquiri sine titulo. Et iste textus intelligitur de isto titulo administratiuo, qui nō pōt acquiri sine canonica institutione. ¶ Quæritur insuper vtrū existens in pacifica possessione beneficij teneatur facere fidem de sua canonica

Beneficiū multis modis capitur.

Institutio quid dicatur.

Institutio est triplex.

Præsentatio quid dicitur.

Institutio quid dicatur.

Collatio quid sit.

nica institutione: vel vtrũ sit defendendus in sua pacifica possessione absq; eo q̃ probet q̃ fuit canonice institutus? Rñdetur q̃ ad instantiam diœcesani cuius interest scire an possidens beneficia possideat iniuste absque periculo animarum, & etiam ad instantiam subditorũ beneficiati, si exigunt, vt ipse faciat fidem de titulo administratiuo, tenetur facere fidem: sed non ad instantiam alicuius priuati præcedentis ius in beneficio. ¶ Vtrũ quis possit obtinere beneficium ecclesiasticũ respectu iuris possidendi, absq; eo q̃ probet canonicam institutionem, vt si quis dicat se possedisse & expulsum fuisse, an sit necesse q̃ probet canonicam institutionem? Quidã dicunt q̃ sic per istud c. Ex quo sequitur q̃ quis non põt probare possessionem, nisi probet titulum & institutionem. Et simile est in viro repetente vxorem: quia licet homo non possit possideri: tñ cum titulo matrimoniali possidetur: ideo si vir dicat possedisse vxorem, & se spoliatum fuisse, nõ admittitur, nisi probet matrimoniũ præcessisse. Sic in spiritualibus beneficijs doctores formant istã quæstionem in c. litteras. de restit. spol. in antiq. & sunt varij: Nam q̃dam dicunt q̃ petens restitutionẽ beneficij, tenetur allegare & ꝓbare titulum, id est institutionem & collationem: Alij dicunt q̃ nõ tenetur allegare nec ꝓbare titulũ, sed sufficit q̃ alio modo coloret suam possessionẽ. Alij dicunt q̃ non requiritur q̃ coloret suã possessionẽ: sed sufficit probare q̃ ipse exercuit actus conuenientes tali beneficio: puta q̃ habuit stallũ in choro, & vocẽ in capitulo: & sic de alijs. Cõis conclusio doctorum antiquorum & dominorũ de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorũ opinione) est, q̃ ille q̃ agit possessorio pro recuperatione beneficij, nõ tenetur de necessitate probare canonicã institutionem: sed tenetur colorare suã possessionem vno de tribus modis: Primo probando q̃ habuit possessionem illius beneficij auctoritate superioris: & non per dictã institutionem, sed per testes vel instrumentum in quo cõtinetur qualiter eṗs mãdauit alicui tali, vt poneret me in actualẽ possessionẽ, vel quia intraui possessionẽ sciente superiore, vel quia possedi longo tempore. Alij dicebant q̃ tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet q̃ non est necesse probare, allegare, nec colorare titulũ prædictum. c. litteras. de resti. spo. in fine illius cap. & c. in litteris. eo. tit. vbi dr̃, q̃ prædo venit etiam restituẽdus: Nã ex quo quis fuit spoliatus, est restituendus: veruntamen, vt dixi, seruatur q̃ non admittitur nisi colorauerit titulum altero de tribus modis.

Vxor possidetur titulo matrimoniali.

¶ Glossæ primo ponunt exempla, & ius nouum super huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant causam imprescriptibilem, & de similibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem significationem beneficij. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat & circa illud duas obiectiones soluendo. Quinto de dictione, potest, ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuam locutionem. Sexto signant & soluunt tria contraria loquentia in proprietate ecclesiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæstionem de clerico, a quo titulus petitur, arguunt pro & contra: ponunt duas opiniones, quas distinguendo concordant.

¶ BENEFICIVM ECCLESIASTICVM. Pone casum per c. 16. q. 7. si quis deinceps. ĩ. de insti. ex frequentibus. ff. de decuri. l. Herennius Modestinus. Super ratione autẽ huius regulę fundatur decret. ĩ. eod. lib. de eo qui mit. in poss. cap. cum qui. quia proceditur cũ agitur de beneficio ecclesiastico in absentia partis lite nõ contestata: nec fit missio in possessionem causa rei seruandæ: quia sic sine institutione canonica beneficium obtineret. Consideratur igitur in beneficijs canonica institutio, nõ antiqua possessio: & sic nota casum in quo non currit præscriptio idẽ est in matrimonio carnali 34. q. 5. quod Deo. ĩ. de consan. & affini. non debet. & idem in alijs casibus, qui not. 16. q. 3. clerici. & ĩ. de præscrip. cum non liceat. Sumitur autem hic beneficium largo modo, vt comprehẽdat dignitates, personatus, ecclesias omnes cum cura & sine cura, quæ cum tit. habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. ĩ. de conces. præbẽ. nulla. ff. de ser. expor. l. seruus. Sumitur autem interdum stricte, vt distinguatur à præbenda. 12. q. 2. alienationes. de conces. præb. ex parte. alias includit præbendam. 1. q. 3. c. vlt. de verb. signi. tua. in antiq. Alibi stricte sumitur. pro solis simplicibus beneficijs sine cura. ĩ. de præb. c. vlt. & ĩ. eo. tit. & lib. cũ in illis. & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica institutio, vt hic: videndum est quid sit institutio. Instituere autem est ius canonicũ in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. quod dic. vt not. ĩ. de instit. auctoritate. in antiq. Et iure cõi ad eṗm spectat. 16. q. 7. nullus omnino. de hære. cũ ex iniũcto. in fi. Non obstat de off. archi. ad hoc. q̃a institutio ibi sumitur pro inuestitura, & sic intelligatur decre. de instit. cum venissent. & quod ibi not. Vr̃ q̃ etiam capitulum vacante sede instituere possit. arg. 7. q. 1. pontifices. de hære. ab abolendam. ĩ. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. Arg. ꝯ. 24 dist. presbyteri. 71. dist. fraternitatẽ. ne sede vac. c. 2. Dic, vt not. ĩ. de maio. & obe. cũ olim. & terminatur hoc ĩ. eo. lib. de insti. c. 2. inter collationem autem, præsentationem, & institutionẽ magna est differentia, vt ĩ. eo. lib. de præb. cum in illis. §. cum autem.

Possessio la beneficijs non attenditur.

Beneficiũ cõprehendit dignitates, personatus: quia materia patitur. hic. Phil.

Institutio quid sit.

ADDITIO. Sciendum est q̃ Dynus non fuit canonista: vnde dicebat glossam Bern. in cap. auctoritate. de institu. superius allegatam esse in decre. ex frequentibus. de insti. & de casu decre. quæstionem formabat. j. eod. indultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copiose glossare. sicut de prima filia patres familias facere cõsueuerunt, se contulit ad summam Host. de instit. & aliquid vltra, & contra ibi descripta subtiliter posuit. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA II.

POSSES-

[Text in larger type, at the head of the left column:] clesiasticum non potest [a] licite [b] sine institutione canonica obtineri [c].

a ¶ *Non potest*.] Hæc dictio, potest, negatiue posita, vt hic. necessitatem importat: cum autẽ affirmatiue ponitur, necessitatẽ non inducit. Ad primum 2. q. 1. c. 1. ĩ. de accu. de his. Ad secundum 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. potest. de præbẽ. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad finem. ff. de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex, q̃ verbum potest, necessitatẽ non importat. ff. de offic. præsi. sæpe. & l. sequen.

a Põt verbum negatiue prolatum, necessitatem importat. Q̃d non est indistincte verum. l. infra dies. ff. de re iudi. cap. quasto de præscript. Cortet. in singul. incipien. verbũ, potest.

b ¶ *Licite*.] Superabundat. id enim dicimur posse, quod licite possumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potentia. & ĩ. de rescrip. sciscitatus. per Ber. & Inno. de conces. præben. accedens.

c ¶ *Obtineri*.] Contradicit huic regulæ. ĩ. de iurepa. cura. Sol. ibi nõ præscribitur ecclesia tamquã beneficiũ, sed vt proprietas. Item necessitatis causa vel pietatis, vel causa impensi obsequij sine canonica institutione possidet quis ecclesiasticos ꝓuentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus proprie dr̃. 12. q. 2. quicunque suffragio. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si eṗs. ĩ. de magi. quoniam. Eodem modo respondetur ad c. 32. dist. si qui vero. 12. q. 1. quia. 50. dist. studeat. de cleri. pug. in duel. Henricus. Item arg. contra. ĩ. de electio. in Genesi. ĩ. de iurepatr. consultationibus. vbi possessio dat ius eligendi & præsentandi. ĩ. de causa posses. cum ecclesia [1]. Solu. per possessionem acquiritur ius eligendi & præsentandi: quia procedit ex actibus nostris. ff. de acquirenda posses. l. 1. Institutio autem procedit ex actibus aliorum, quæ ad hoc, vt valeat. debet esse canonica, vt hic, in qua præcipue quatuor requirũtur. Primo q̃ persona sit quæ institui uere possit. 16. q. 7. nullus. Secũdo, q̃ instituens sit talis, qui possit institui. de instit. c. fina. quia non laicus, vt ibi. vel ipse idem instituens. eod. tit. c. vlt. Tertio, q̃ illius beneficij institutio ex iure proprio, vel deuoluto, vel delegato ad instituentem pertineat. eod. tit. c. 3. [Vnde secundum Dynum vicarius eṗi vel capitulum vacante sede, id non posset. q̃d dic, vt ĩ. eo. lib. de offic. vica. c. si. de insti. c. 1. ne sede vacan. c. vnico.] Quarto, q̃ seruetur forma constitutionis illius. ĩ. eod. lib. de elect. c. vlt. [3] [Dic, vt ibi not. in vlt. glo. in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi. Item dat exemplum per decret. 2. eod. lib. de elect. & per regulam, actus. hoc eo. tit.] Et not. q̃ hæc regula est in argumentum ꝯ clericũ, qui est in quieta possessione beneficij sui: & petitur ab eo titulus possessionis scilicet institutio, quòd teneatur illã ostẽdere: nã & libertus Ecclesiæ licet sit in quasi possessione libertatis, probat manumissionẽ suã. 12. q. 2. c. longinquitate. & cap. seq. & hoc probat decre. de appel. personas. in parte decisa: vbi de hoc per Lau. nam & possidens pro hærede vel possessore, cogitur probare titulum. C. de peti. hære. l. cogi. ad hoc facit quod not. de dolo & contuma. contingit. in glo. vlt. circa medium. In ꝯrium vr̃ argu. 20. q. 1. quem progenitores. ĩ. de reg. vidua. & in prædicta l. cogi. 2. q. 5. § 1. & pro hoc facit q̃d not. Inno. de procurato. ex insinuatione. & Ber. Compo. de rescr. capitulum. in glo. 5. §. item quæritur an executor. ver. sed secundum hæc. primam opinionem tenebant Mel. & Ber. Isi. per iura prædicta. Ioan. & Lau. not. 100. dist. ꝯ morẽ. q̃ clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum: habenti autem vnum solum, sufficit possessionẽ ostendere. arg. ad hoc ĩ. eod. lib. de rescri. c. 1. & de offi. ordi. eo. lib. c. ordinarij [4]. Dici potest primam partem veram cum eṗs ex suo officio vult videre institutionem clerici, hoc probatur de præben. dilecto. vt eccl. benefi. c. vnico. Secundam cum alius agit, forte dicẽs se ius habere in præbenda: tunc actor quod asseruerat, & c 6. q. vlt. actor. & in præal. c. vnico. vt ecclesia. benefi. & C. de proba. actor. & hoc probatur ex ijs quæ not. Inno. Ber. Compost. in prædict. gl. & per Host. & de hoc de simo. licet Hely. super ver. officij sui debitum. [Cuius verba posuit Archi. in decre. ordinarij. Ioan. And.]

1 Dicebat Ioan. Mo. q̃ contraria loquuntur in potestate actiua hic loquitur de passiua & ista differunt. fa. it de cler. excom. si celebrat ĩ. eod. lib. de electi. [illegible] lus [illegible] cip & c. ex c. q̃ [illegible] Ioan. And.

3 Idẽ Dynus [illegible] si [illegible] esse [illegible] fa. ff. de vẽ. inspi. l. 1. in p. Font.

4 [illegible] hoc per Archid. & licet plura ibi recitet, omnia habentur per remissiones huius glos. tenet autem q̃d sequitur in glos. cum moderamine quod statim subdam. Ioã. And.

POssessor.] Istud capitulum habet duos intellectus secundum duos modos punctuandi textum: Nam quidam faciunt punctum post dictionem fidei: Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in glos. posita super verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides, & quis dicatur bonæ fidei possessor, & quis malæ fidei possessor. vnde fides hic accipitur pro conscientia, vt dicamus possessor malæ fidei, id est, conscientiæ, vllo tempore non præscribit. quis autem dicatur bonæ fidei possessor, illud colligitur ex cap. si virgo. 34. q. 2. & l. apud antiquos. circa medium. C. de fur. & ser. corru. nam ille dicitur bonæ fidei possessor, qui putat se dominum rei, quam possidet: & ignorat rem esse alienam: Econtra vero is dicitur malæ fidei possessor, qui habet conscientiam rei

c Videbis Panor. c. accedens num. xiij. & ac. Fer. de Anc. nu. 9.

ſiã rei alienæ. ¶ Caſus ſm primũ intellectũ ſic figuratur: videlicet faciendo punctũ poſt dictionẽ, fidei. Aliquis Titius vendit mihi rẽ q̃ non erat ſua: puta, vineã, domũ, pratum, vel aliquã aliam rẽ: ſed erat cuiuſdã alterius, & illã mihi tradidit: ego emptor ab initio bene ſciebã rẽ eſſe alterius, & non vendentis: & ſic qñ res fuit apud me, ſciebã illã eſſe alterius: hoc tñ nõ obſtãte detinui illã rem per xx. vel xxx. annos: Elapſo

ſor.ᵃ malæ fidei ᵇ vllo tempo-

illo tẽpore dñs rei vendicauit ſibi illam rem, & fecit me cõueniri, petẽdo, vt iudex declararet illũ dñm eſſe iſtius rei, & me cõpelleret ad ſibi reſtituendũ vnà cum fructibus: Ego autem excipiẽdo propoſui, ꝙ illam rem poſſederam per longum tempus, videlicet per xxx. annos: & ꝙ illo medio præſcripſeram: ille replicando propoſuit, quòd non poteram præſcribere propter malam conſcientiam: quia ſciebam rem eſſe alienam: & illud probauit: Quæritur q̃d iuris: vtrum poſſum me tueri præſcriptione? Rñdet ꝙ non, etiã ſi longiſſimo tempore poſſedero: quia poſſeſſor malæ fidei nõ præſcribit vllo tempore: ſuppleatis, nec longiſſimo: quia poſſeſſor malæ fidei eſt continue in peccato mortali: & diuturnitas tẽporis non diminuit peccata, ſed auget. c. ſi. de præſcri. in antiq. ¶ Alij faciũt punctum poſt dictionem, tempore. Et ſecundum hunc intellectum caſus ſic figuratur: Titius vendidit mihi rem alienam: puta pratum vel vineam, putabam illum eſſe dominum tempore traditionis: in iſta bona fide perſeueraui per magnum tempus, ſed non per totũ tempus præſcriptionis: poſtea ſuperuenit mala fides, id eſt, ſciẽtia rei alienæ antequam compleuiſſem præſcriptionẽ, vtrum poſſim præſcribere? Rñdetur ꝙ non poſſum complere huiuſmodi præſcriptionem: quia requiritur ꝙ habeam bonam fidem in omni tempore præſcriptionis: Nam malæ fidei poſſeſſor vllo tẽpore, id eſt, q̃ in aliquo tẽpore præſcriptionis habet malam fidem, non præſcribit. ¶ Pro expeditione primæ gl. vĩ ꝙ poſſeſſor malæ fidei poſſit præſcribere longiſſimo tempore: & arguitur de l. cum notiſſimi. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum ibi præſcribitur res longiſſimo tẽpore, & cum mala fide. Gl. facit differentiam inter ius canonicũ & ciuile: & dicit ꝙ ↄ̃trium procedit de iure ciuili, quod non habuit reſpectum ad ſalutem animarum: ſed ad bonum cõe duntaxat: & ideo cum mala fide procedebat præſcriptio lõgiſſimi temporis: ſed ius canonicum habuit reſpectum non ſolum ad bonum cõe, ſed etiam ad ſalutẽ animarũ: Nam ſubiectũ ſcientiæ iuris canonici eſt homo dirigibilis nõ ſolum in bonum cõe, ſed in Deum: & ius canonicũ conſiderauit ꝙ poſſidens cum mala fide eſt continue in peccato mortali: & tanto aggrauatur peccatum, quãto diutius infelicẽ animam detinet alligatam: ideo noluit, vt poſſeſſor malæ fidei poſſet præſcribere. ¶ Sed vtrum leges ciuiles ſint correctæ per ius canonicum. gl. exorditur materiam, vtrum leges ſuccũbant canonibus, & hoc in terris imperij? Rñdet ꝙ vbi verſatur periculum animæ, leges ſucumbunt canonibus: ideo leges illæ ſunt correctæ, ita ꝙ eſt iudicandum ſm ius canonicum, & non ſm leges: ſed in materia non concernente periculum animæ, leges ſunt ſeruandæ in foro ſuo, & ius canonicum in ſuo: Nam Papa nõ poteſt tollere leges quo ad iudicium ſeculare: niſi in ijs in quibus vertitur periculum animæ: cum poteſtates ſint diſtinctæ: videlicet eccleſiaſtica à poteſtate ſeculari: Ideo dicit Ber. ꝙ præſcriptiones longiſſimi temporis quæ procedunt ex ſola negligentia nõ petentis, & nõ ex facto poſſidentis præſcribuntur cum mala fide, vt puta, debeo tibi decem ſcuta ex aliquo ↄ̃tractu: tu non petis illa decem ſcuta per ſpatium xl. annorum: iſta præſcriptio currit mala fide, licet ſciam me eſſe debitorem tuum: ideo ſi poſtea facias me conuenire, potero me tueri præſcriptione longiſſimi temporis: quia iſta præſcriptio eſt ex ſola negligentia tui creditoris: de qua in c. fin. de præſcr. in antiq. Verũ in præſcriptione requiratur bona fides durante toto tempore præſcriptionis: an ſufficiat habere bonam fidem ab initio præſcriptionis, licet poſtea ſequatur mala fides? Rñdet ꝙ in omni tẽpore præſcriptionis requiritur bona fides, vt eſt hic tex. ſm vnum intellectum. Sed quid erit ſi completa præſcriptione ſuperuenit mala fides, vt ponamus quòd aliquis vendidit mihi rem Titij: putabam vendentem eſſe dominum rei, & ſic habebam bonam fidem, & cũ iſta bona fide tenui iſtam rem vſque ad præſcriptionem completam: Completa præſcriptione ſciui ꝙ res erat Titij: vtrum tenear ſibi reſtituere & facere conſcientiam? gl. in dicto c. ſi virgo. 34. q. 2. concludit quòd non teneor ſibi reſtituere, licet ſuperueniat mala fides: q̃a ex quo completa eſt præſcriptio, per præſcriptionẽ res eſt facta mea, ſaltem quantũ ad dominium vtile: & ſm alios quantum ad dominium directum: ſed in vſucapione res efficitur mea completa vſucapione quãtum ad dominium directum: de hoc per Panor. in c. fin. de præſcri. in antiq. Quæritur, vtrum ad hoc, vt q̃s poſſit alienam rem præſcribere, ſufficiat bona fides? Rñdet ꝙ non: ſed vltra bonam fidem requiritur titulus: & hoc in præſcriptione longi temporis x. vel xx. annorum: vel in præſcriptione longiſſimi temporis, cum quis præſcribit rem eccleſiæ: vel eſt præſumptio contra ipſum: vel ſibi reſiſtit ius commune, niſi allegaret præſcriptionem centum annorum, vt in cap. 1. de præſ. eod. lib. vt quando

Iuris canonici ſubiectũ dicitur eſſe homo dirigibilis in Deum & in bonũ cõmune.

Dominiũ quale quæritur per vſucapionẽ, & præſcriptionẽ.

quis præſcribit decimas in parochia meã, non ſufficit probare poſſeſſionem per xl. annos: ſed requiritur ꝙ ipſe alleget & probet titulum, vel alleget poſſeſſionem centum annorum, aliàs non requiritur titulus. c. de quarta. de præſcri. in antiq. Quæritur quid ſit vſucapio: & quid ſit præſcriptio. Gloſ. remittit ad ea quæ habentur in ſumma. 16. q. 3. vbi dicit gloſ. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem temporis poſſeſſionis lege definiti. quam definitionem accepit à l. 3. ff. de vſuca. Sed præſcriptio eſt exceptio ex tempore ſubſtantiam capiens: quæ actione perſonali vel in rem, id eſt, reali opponitur. ¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præſcribit. vĩ quòd quis præſcribat cũ mala fide: & arguitur de c. placuit. 16. q. 3. c. 1. de præſcr. ſ. in antiq. vbi dr̃, ꝙ ſi populus alicuius diœceſis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapſus in errorẽ hæreſis, ſi eṕs proprius ſit negligens in reuocando populũ ab errore, eṕi vicini poſſunt illum requirere, vt adhibeat diligentiam pro reuocando populo: & facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapſo ſi vicinus eṕs reuocauerit huiuſmodi populum: & populus ſibi obediuerit per tres annos, præſcribit, licet ſciat populum alienum: & ſic præſcribit cum mala fide. Dicit gl. quòd regulariter præſcriptio non procẽdit cum mala fide, ſed eſt ſpeciale in illo caſu fauore fidei contra regulam communem, vt vicini epiſcopi ipſe lucri reuocent populum ab errore hæreſis.

Vſucapio quid ſit. Præſcriptio quid ſit.

¶ *Gloſ. prima ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere ſecundum leges niſi dicantur correcta: circa quod ponit duas opiniones contrarias, & tertiam quæ diſtinguit. Tertio ponit aliud diuerſum inter leges & nos. Quarto dat remiſſionem de mala fide, quæ præſcriptionem ſequitur. Quinto ſubdit etiam titulum requiri: ſignat contrarium & ſoluit. Sexto remittit de præſcriptione, vſucapione, & interruptione.*

a ¶ *Poſſeſſor.*] pone caſum. 34. q. 2. ſi virgo. ſ. de præſcri. c. vlt. Hæc regula ſecundum leges vera eſt in præſcriptione x. vel xx. ¹ annorum. C. de præſcr. long. temp. auth. malæ fidei. In præſcriptione autem xxx. vel xl. annorum non requiritur bona fides. 16. q. 3. c. placuit. vt §. poteſt. ſ. de præſcri. vigilanti. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum, cum notiſſimi. Niſi velis dicere leges eſſe correctas ² per prædi. decret. de præſcrip. c. vlt. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non poſſe tollere leges, niſi quo ad ſuum forum. Alij vero dicunt Papam indiſtincte quo ad vtrumque forum poſſe leges tollere. de hoc. 10. di. conſtitutiones. de teſta. cũ eſſes. In his autem tenens medium, credo ꝙ Papa vbi non habet temporalem iuriſdictionem, non poſſit tollere legem quo ad forum ciuile, niſi in his in quibus vertitur periculũ animæ: cum poteſtates diſtinctæ ſint. 96. diſt. cum ad verum. 10. diſ. quoniam. vbi de hoc. & qui filij ſint legit. cauſam 2. In his autem in quibus periculum animæ vertitur, quo ad vtrunque forum tollit legem. probatur hoc de iudi. nouit. de præſcri. c. vlt. & de ſecun. nup. cap. pen. & vlt. ſ. eod. lib. de foro compe. cap. vlt. de iureiur. cap. 2. eo. lib. de excep. cap. 2. de ſenten. excommu. decernimus. nam in his leges ſacros canones imitari non dedignantur. ſ. de iudi. clerici. in Authẽ. vt non luxu. contra natu. propterea. colla. 6. in Authẽ. vt clerici apud proprios eṕos. §. ſi vero eccleſiaſticum. ex quibus ſatis poſſet inferri: idem de iure canonico circa hoc quod de iure ciuili. Sciendum eſt autem, quòd ſecundum nos nõ ſolum ab initio, ſed in qualibet parte præſcriptionis ³ debet præſcribens etiam agnoſcere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in quibus etiam ſecundum leges requirebatur bona fides, ſufficiebat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vt in prædicto §. poteſt. & l. cum notiſſimi. Si autem quæratur de eo qui completa præſcriptione incipit habere malam fidem, an teneatur rem reſtituere? Dic ⁴, vt not. 14. q. 6. cap. 1. & 34. q. 2. ſi virgo. & ſ. de præſcri. vigilanti. non ſolum autem in præſcriptione requiritur bona fides, vt hic: ſed etiam ⁵ titulus, qui det cauſam præſcribẽdi. de hoc. 10. q. 3. quia. 16. q. 3. dilectio. de præſc. ſi diligenti. Arg. contra. eod. titu. de quarta. & c. ad aures. & c. vlt. vbi non ſit mentio de titu. Sol. dic breuiter, ꝙ ſi ius commune vel præſumptio non eſt contra poſſeſſorem, ſufficit bona fides: alias neceſſe eſt allegari titulum & probari, niſi allegetur præſcriptio tanti temporis, cuius contrarij non ſit memoria. ſ. eod. lib. de præſcri. c. 1. Quid autem ſit præſcriptio, quid vſucapio, quæ in eis requirantur, quis eorum effectus: plene not. 15. q. 3. in ſumma. Quomodo interrumpatur, ea. q. §. poteſt. ver. hæc de præſcriptionibus. & ſ. de præſcr. c. illud.

¹ Habita diſtinctione inter pſentes, vel abſẽtes, & qui quo ad hoc dicantur præſentes & quid de ille qui nullum habet domicilium, vel habet plura: nota. C. de præſcri. longi temp. l. fi. vide Spe. de præſcr. ver. quando aliquis. Ioan. And.

² Dicit Dynus, & ratio eſt ſecũdũ Pet. de Anchara. peccatum.

³ Idem doctores.

⁴ Albe. & Anchar. dicunt quòd no: etiam in foro cõſcientiæ.

⁵ De hoc, & an ſit neceſſe ſaltẽ allegare titulũ, & an in præſcribendo vſũ fructũ vel libertatẽ alicuius ſeruitutis ſit titulus neceſſarius. hic per Dynum. Ioa. And.

Addit. Quòd in præſcriptione ſufficiat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vĩ ꝙ melius dicant leges quàm canones: cum à principio legitime factũ vitiari nõ debeat per illud ſuperueniens, à quo non poterat inchoari. j. eo. factum legitime. ff. eo. tit. in ambiguis. §. non eſt nouũ. Sol. vt dicit hic Dynus regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis: ſecus in inchoatis tantum, vt hic: & probatur ſolu. ſecundũ eum. ff. de verb. obl. ſi ſub vna. §. 1. & l. pluribus. & de ſer. l. pro parte. de ſer. ruſt. præ. l. via §. quæcunque. Ioan. And.

¶ *Secunda gloſ. de ſignificationibus fidei remittit.*

b ¶ *Fidei.*] multis modis ſumitur fides: quod dic, vt not. ſ. de fide catho. in rubri. & 22. q. 1. monet. hic ſumitur pro conſcientia. ſic 28. q. 1. omnes deinceps. §. ex his. ſi. de præſcr. c. vlt.

¶ *Tertia gloſ. ponit duas lecturas.*

a ¶ *Vllo tempore*] potes facere punctum ante & post: & sic habebis duos intellectus: Primus est, ꝙ nulla antiqua dierum possessio, &c. ȝ. de præscri. vigilanti. Secundus, ꝙ nullo tempore præscriptionis debet agnoscere malam fidem. ȝ. eo. c. vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

¶ *Glo. vlt signat contrarium: et dupliciter soluit. Secundo signat aliud, in quo remittit. Tertio quærit, & remittit. Io. And.*

re non præscribit [b].

¶ Idem.

Ratio secundū Io. Mon. quia peccat, & ex eo meretur pœnam: ergo non præmium. de trāsa. præla. c. 2.

b ¶ *Non præscribit*] si ergo possidens conscientiam habet rei alienæ non præscribit. Contra 16. q. 3. placuit. vt quicunque. ȝ. de præscri. c. 1. ibi præscribit, qui certus est rem esse aliena. Sol. illud speciale in fauorem fidei catholicæ, sicut alia. 2. q. 7. si hæreticus. ȝ. eo. lib. de hæret. c. 1. & 4. C. de epis. audien. l. nemo. cū simi. Præterea satis vr̃ suam conscientiam purgasse, & bonam fidem agnoscere, qui verum dñm requisiuit. arg. j. eod. scienti. cū suis concor. & sic auctoritate canonis excusat. sic ff. de noxa. l. generaliter, vbi vsucapit qui scit seruum alienum, qui sibi ab alio bonæ fidei possessore fuerat datus pro noxa: ex quo verus dominus requisitus noxiam emendare non vult. Item ꝯ ȝ. de iure pat. cura. Sol. vt ibi & 16. q. 3. si sacerdotes. in 1. glos. vltra medium, quod etiam vr̃ contra. Si quæratur quis dicatur bonæ fidei possessor & mala [a]: dic, vt notatur de præscri. si diligenti. in glos. penul.

a Ad mercu. respondet Arch. nu. 18. ꝙ per statutum præscribatur, debito certo tēpore nō petito.

ADDITIO. Et hic per Dynum repetentem quo ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

S*ine possessione.*] Casus in hoc capitulo figuratur pluribus modis: Et primo per capitulum, causam. de præscr. in anti. Vnde sciendum, ꝙ iura spiritualia non cadunt in laicum, nec respectu habendi, nec respectu possidendi: hoc est nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana. de elect. in anti. c. decernimus. de iudi. Scđo est præsupponēdū, ꝙ ius decimādi est ius spirituale: & sic non cadit in laicū: licet fructus decimales sint res tēporales.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Quidā laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo titulo percepit decimas cū bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & proposui in meo libello ꝙ eram rector talis ecclesiæ: & in ea fueram canonice institutus: & ꝙ eram fundatus de iure cōi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia: & ꝙ iudex condemnaret talem laicum ad restituendum mihi decimas per eum perceptas, & ad cessandum in futuro: Laicus cum deberet respondere meo libello, excipiendo proposuit, ꝙ illas decimas perceperat p x. xx. xxx. xl. annos: & sic illas præscripserat: Ego rector replicando proposui, ꝙ ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatē: quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam, ita ꝙ non obstante detentione facti nō possit se tueri præscriptione contra me? Respondetur quòd laicus se non pōt tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem adminiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulū, porro. certum est ꝙ hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: nunquid pōt præscribere res quas apud se detinet bona fide? Respondetur ꝙ nō: quia præscriptio non procedit sine possessione: & cum hæreticus nō possit possidere, ideo nō potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certum est ꝙ seruus nō potest aliquid possidere nomine suo: sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiam non potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

Possessio duplex.

¶ Pro expeditione primæ glossæ positæ in verbo, *Sine possessione.* quæritur quotuplex est possessio? Dicendum est ꝙ duplex est possessio: Nam quædam est possessio quæ habet plurimū iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima possessio est, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. c. cum nostris. ȝ. de conces. præbend. in antiq. nam ista habet plurimum iuris & parū facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factū hominis, & illa possessio non parit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, ratā habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris: sicut illa quæ per nosmetipsos acquiritur. Et illa dr̃ habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrum ad præscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris? Rñdetur ꝙ non sufficit possessio facti, quæ dr̃ quasi pedū positio: sed requiritur possessio iuris, id est, quæ habeat adminiculū iuris, id est, ꝙ præscribēs sit capax possessionis, vt in primo exēplo dictum est: videlicet de laico respectu iuris decimādi.

¶ Vtrum ad hoc ꝙ quis possit præscribere, requiratur ꝙ possideat continue per tempus sufficiens ad præscriptionē, vel sufficiat possidere per interualla: licet non continue? Dicendum ꝙ possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx. annos: si requiratur ad præscriptionem spacium xxx. annorum: ita ꝙ non fiat coniunctio temporū: & non interuenerit interruptio: quæ interruptio quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aqua innūdatus: & ista interruptio prodest hominibus quorum interest: & pluribus alijs modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam: quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscri. xxx. vel xl. annorum. Et ista interruptio ciuilis non

REGVLA III.

Sine possessione [c]

prodest omnibus quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamē credebam esse ipsius Titij, & non alienam: & sic habebam bonam fidem: nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus: & sic interrupit meam præscriptionem: ista interruptio non proficit vero domino, nec eius hæredibus: sed solum interrumpenti.

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tñ habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis: vtrum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo. Respondet ꝙ de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis: sed si actor dimittat processum, puta quia renuntiat instantiæ, & reus acceptat istam instantiam, vt in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, tñ remanet effectus. vt non possit currere præscriptio: & sic debet incipere præscriptionem de nouo: sed de iure canonico non potest præscribere, q̃a incipit esse malæ fidei. Sed ꝯ istam regulam arguitur de cap. cū ecclesia. de causa. posses. & proprie. vbi dr̃, ꝙ ius eligēdi potest præscribi, & tñ non pōt possideri, quia est incorporale: & res incorporales non possidentur: ergo male dr̃ in regula nostra, quòd sine possessione præscriptio non procedit. Gloss. metu contrarij subaudit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione & licet iura incorporalia non possideantur, tamen quasi possidentur: & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio: quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione gloss. fina. positæ in verbo, procedit, vr̃ ꝙ quis potest præscribere sine possessione: Et arguitur sic, Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio. & qui possidetur, nō possidet. l. qui in seruitute. ff. eod. & tñ captus ab hostibus præscribit l. iusto. §. vltimo. ff. de vsucap. Rñdet glossa, ꝙ captus ab hostibus non possidet per se: sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos suos vel famulos, vel filios suos, durante captiuitate possidet: Et ipse reuersus recuperat possessionem: & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo ꝙ possidebat à tempore captionis: secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere. Item secus si non possidebat per seruos vel alios quos habet in potestate, sed per seipsum possidebat ante captionem: quia tunc perdit possessionem: & sic non posset præscribere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: & ponit & specificat exempla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione.*

c ¶ *Sine possessione.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in seruitute est. per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3. porro. & ȝ. de præscr. causam quæ. Seruus cū ab alio possideatur, nō possidet, vt in primo casu: hæreticus & Paganus, vt in secundo: laicus spiritualia, vt in tertio. Sciendum est autem ꝙ possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti: & hæc interdum habet plurimum iuris & minimum facti: interdum eꝯ. quod prosequere. vt not. ȝ. de conces. præbend. cum nostris & C. de acquiren. poss. l. 2. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure de facto planū est: quia qui nō possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret. 16. q. 3. clerici. de restitu. spolia. cū venisset. in fine. de præscr. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionē requiritur ciuilis possessio [3], id est, ꝙ talis sit persona, in quā cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14. q. 1. in princ. Et quod ibi not. & de proba. ex literis. in fine. ff. de vsucapion. sine possessione. hoc dico: quia laici de facto interdū possident decimas & spiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14. q. 1. in prin. 1. glo. magnæ & in fine. ad hoc ȝ. eod. lib. de restitu. spo. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not. ꝙ hæc possessio facti debet esse ꝯtinua: quia si interrūpatur possessio, interrupta est pscriptio. 16. q. 3. c. placuit. vt §. potest. de præscr. illud. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. cum notissimi. si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, ſm canones vr̃, ꝙ amodo non currat præscriptio: quia præsumitur titubare, & malam fidem habere [4]: sed leges quæ de mala fide non curant, nouos xl. annos requirunt, vt in prædicto §. potest. & hoc not. Ioan. 16. q. 3. c. 1. Et quod dicit regula de possessione, hoc intelligas, vel de quasi possessione: quia incorporalia non possidentur,

3 Prolixe tractat hoc Dynus. ꝙ ad præscriptionē requiritur ciuilis & naturalis possessio: vel ciuilis tantum: scilicet quæ animo retinetur. Sed naturalis tamen non sufficit vbi alius ciuiliter possidet, &c. quem vide Ioan. An.

4 Verum si actum sit in iudicio quoniam frequenter, vt hic nō cōtes penul. attamē actus extraiudicialis ante præscriptionē inceptam, constituit reū in mala fide. l. si fundū. C. de rei vendi. Philip.

dentur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ff. de acqui. poss. l. 3. in princ. & tamen præscribuntur. 3. de cau. poss. cum ecclesia.

ADDITIO. Idem Dynus qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide. Ioan. And.

a ¶ Præscriptio.] nec vsucapio. ff. de vsuca. l. 3. & l. fine.

præscriptio a non procedit b.

¶ Idem.

¶ *Gl. vlt. præmissa ratione regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. obijcit de decr. cōtingit. et tripliciter sol.*

a Exponit Dynus, id est, nō inchoatur: licet quandoque inchoata sine possessione continuetur. Ioan. And.

b ¶ *Non procedit.*] præscriptio est verbū iuris: parit enim actionem vel exceptionem ex tempore: & ex eo acquirit dominiū, etiā directum secūdum Marti. Io. 3. de hoc. 16. q. 3. § potest. circa principiū a. Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsuca. l. 3. ex quibus satis patet ratio regulæ, quæ 3rium patitur de lege dicente, φ captus ab hostibus vsucapit. ff. de vsuca. l. iusto. §. vlti. & tñ nihil possidet cum ab alio possideatur. ff. de acqui. poss. l. cum hæredes. §. in his. Sed lex intelligit, φ vsucapit per alium quem habebat in potestate tempore quo captus fuit: vnde rediens postliminio recuperat potestatem, quam eius fictione vr continuasse, & sic vsucapione dñium quæsiuisse: sed si per se possidebat, perdit possessionē: & licet postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur ad possessionem, quæ consistit in facto: & sic nec ad vsucapionem quæ ex possessione procedit. ff. de capt. & postli. reuer. in bello. §. factæ. & de vsucap. l. fi. is qui pro emptore. vbi de hoc. Itē opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui. poss. l. licet. & l. quemadmodum. & tñ ignorans præscribit. ff. pro solu. l. 2. §. Celsus. Solu. c Ignorans per se possessionem non quærit, tñ bñ pōt ignorans quærere possessionem ministerio filij vel serui, quem habet in potestate, vt in 3rio, & sic vsucaperet, vt ibi. Item opponitur de decre. 3. in an. de dolo & contu. contingit. ibi enim præscribit annaliter ille qui non possidet. Sed potest illud dici speciale in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandæ: vel iam missum expulit: ne sit melioris cōditionis contumax q̄ obediens, vt ibi. nec debent stulti esse melioris conditionis quàm periti. 16. q. 1. legi. 3. eo. lib. de præben. cum qui beneficiū. ff. quod vi aut clam. seruus vel aliter ibi loquitur de quodā temporis lapsu, qđ habet aliquem constituere possessorem tantū: hic autē loquitur de quodam temporis lapsu, qđ per præscriptionē inducit dñium, vt 3. dixi: & sic non obstat. Vel dic φ canon fingit illum possidere in odiū illius contumacis, vt 3. dixi. ad hoc. ff. de bo. au. iudi. poss. l. quàuis. sæpe enim iura fingunt ex causa qđ non est. 50. dist. ferrū. vbi de hoc. de transla. inter corporalia. C. de rei vxo. act. l. vnica circa principium. & de hoc 3. de spon. is qui.

a Io. And. in reg. possessor. in 24. col. & tis tenet cum lo. tide Dynum ibi Fel. in rub. de p̄scrip. dicētem dominium non acquiri p̄scribendo. qđ fallit nouem casibus.

b Idem Dynus.

c Idē hic Dynus Io. And.

Peccatum non dimittitur.] Istud capitulum potest intelligi de remissione peccati quò ad Deum item quò ad ipsam Ecclesiam, id est, de absolutione facienda à sacerdote. Itē potest intelligi de vitio reali: id est, de vitio afficiente rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: ita φ ista vitia reddūt rem furtiuā impræscriptibilem vel inusucapibilem. Et secundum istum intellectū pōt p figurari casus per l. sequitur. §. quod aūt. ff. de vsucap. Ponamus φ Titius furatus fuit mihi rē meam: certū est φ illam rē ipse nō potest vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malā fidem: Secundo, quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed pa iste fur rem ipsam furtiuā vendidit cuidā bonæ fidei emptori: nūc emptor rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bona fide: Vtrū iste secundus emptor possit rem vsucapere, ita φ sit purgatū vitiū furti: attento φ bona fides reperitur in alienante, & in illo cui est alienata? Rñdetur φ non: quia furtum est vitium reale quod afficit rē furtiuam, & eam sequitur quocunq; vadat: sicut lepra sequitur leprosum: nec purgatur istud vitium, nisi res fuerit restituta dño cui fuit subtracta, intantum φ ipsum vitium reddit rem furtiuam inusucapibilem: quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatū, id est, vitium furti donec restituatur ablatum, id est donec res furtiua fuerit restituta dño cui fuit subtracta.

Pat, rem per cū subtractā, duplici d causa non vsucapi.

¶ Secundum alium intellectum casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rem alienam scienter facta subtractione, ipse forte ad cor rediens, habuit displicentiam de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionem suo sacerdoti: tñ vult remanere in simplicibus contritione & confessione absq; satisfactione & restitutione rei: licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere: & petit impendi sibi beneficium absolutionis: vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Rñdetur φ non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Secundus casus.

¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Rñdetur φ non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. quod est verū si ipse habeat facultatem restituendi. cap. si res aliena. 14 q. 6. [Peccatum.] secundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quascunque manus ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño cui fuerit substracta. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucapi. sed facta restitutione dño tunc dr purgatum vitium. Vel secundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, idest, non debet dimitti à sacerdote per canonicam absolutionem, nisi restituatur ablatum. cap. quamquam. 3. de vsur. isto lib. Et dicit Panormita. in cap. cum tu. de vsur. in antiq vbi dr, φ quis non debet admitti ad confessionem & absolutionem, ille textus loquitur copulatiue: ideo dicit Panormita. φ non debent impēdi ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue: sed potest tñ admitti ad confessionem: & si nolit facere, non est absoluendus.

REGVLA IIII.

Peccatum † c nō dimittitur,

† Ex B Augustino epistola. 54. ad Macedoniū refert Ivo in Decreto, par. 13. ca. 4. & par. 15. c. 25.

¶ Pro expeditione glo quæritur quæ differentia est inter peccatū, delictum, & crimen? Rñdetur φ peccatum consistit in faciendo: quia dr prauus actus: sed delictum dr desertio boni, & dr delictum quasi derelictum. Sed crimen est peccatum graue accusatione & damnatione dignum: & dr illud quod potest duci in publicā accusationem: & in foro contentioso potest puniri. ¶ Vtrum sit verum indistincte φ non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum? Rñdetur φ non: sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituendi, sed si non habeat facultatem restituendi quia est inops: si habeat propositum restituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Peccatum, delictum, & crimen differunt.

¶ Sed quid: ponamus φ res est perempta: & sic eam non potest restituere, quia fuit combustus liber furatus, vtrum surripiens liberetur? vel vtrum teneatur restituere æstimationē? Rñdet glo. φ si non habeat facultatem restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua: quia eo ipso φ subtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad se periculum interitus: & ideo tenebitur soluere æstimationem rei: secus si non possit restituere rem, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrum propter paupertatem sit omnino liberatus? Rñdetur cū distinctione: aut ipse sustinuit pœnam corporalem: quia cum esset debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipse lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciendum cessionem bonorum, si pars requirat vt puniatur in corpore: & iudex illum punire debet corporaliter: & si postea perueniat ad pinguiorem fortunam, nō tenetur satisfacere: secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel est debitor ex 3ctu: & tunc potest facere cessionem bonorum: l. 1. C. de ces. bono. capitu. Odoardus. de solu. & cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur satisfacere. ¶ Alia glo. in verbo, restituatur: quærit vtrum ad dimissionem peccati requiratur actualis & realis restitutio rei subtractæ ita φ non sufficit obtinere remissionem ab illo cui facta est subtractio. Panor. format istam quæstionem. c. cum tu. de vsur. in anti. & Dynus hic. Sed dicit glo. φ nō requiritur realis siue actualis satisfactio: sed sufficit φ alio modo satisfaciat, quàm per realem & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum est verbū, liberaliter. secus ergo si extorqueretur remissio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicūt, subtraxi tibi talem rem: remittas si velis. sed debet esse liberalis restitutio, vt si dicat: subtraxi tibi rem tuam: sum paratus tibi restituere: si alius dicat, dono vel remitto: ista restitutio dr fieri liberaliter: & habet pro actu & reali restitutione. Et intelligitur φ remissio generalis prodest, nisi in casibus in quibus quis non potest remittere, vt in iuribus alle. in gl. in quibus debet interuenire realis restitutio. ¶ Quæritur cuius expensis debet mitti res subtracta ad eū cui est subtracta, si non sit in eodem loco? glo. non soluit: sed remittit ad notata in cap. epi. §. sed notandum. 3. q. 1. Sed Panor. in cap. cum tua. de vsur. in anti. concludit, φ si ille qui rem subtraxit, se absentauit à loco, & rem secum transtulit: tunc suis expensis rē debet mittere illi cui est subtracta: secus si ille cui facta est subtractio, se absentasset a loco. ¶ Sed quæritur cui est facienda restitutio indebite subtractorum? Rñdet φ illi cui est facta subtractio, vel eius hęredibus: ita φ non sufficeret si elargiretur pauperibus: nam facere eleemosynā de alieno est species furti: sed si non sint hæredes, debet dari pauperibus. ¶ Vtrum sit verū indistincte φ indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtractū, si sit præsens, vel eius hæredibus, & potest haberi copia sui vel hæredum? Rñdet glo. φ si in subtractione sit turpitudo ex parte subtrahentis tantū: tūc est facienda restitutio illi cui res est subtracta, vel eius hæredibus si possit haberi copia ipsorum: sed si sit turpitudo ex parte vtriusque, vt in eo quod quis est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non potest licite retinere, nec restituere illi à quo lucratus est: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si illi facta est iniuria. 3. de simo c. de hoc in antiq.

Rei æstimatio restituēda est, si res subtracta perijt.

Per an absoluatur si rei subtractā sibi remittatur.

¶ *Glo prima ponit exempla: Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quod si restitui non possit.*

c ¶ *Peccatum non dimittitur* §.] Hic ponitur pro regula verbū Augustini quod habet. 14. q. 6. cap. 1. 3. de vsur. cum tu. Et per hoc potes ponere casum per l. ff. de vsucap. l. sequitur. §. quod autem. Et nota quid est peccatum, delictum, & crimen. Inter hęc secundum Augusti.

§ Dicit Io. An. quod æquitas huius regulæ probatur per doctrinam, quæ datur de resolutione contractus. C. qđ licet ab emptio. di. l. 1. & 2. Io. And.

Augusti. hæc est differentia: quia peccatum est idem quod prauus actus: Delictum vero boni desertio, quasi derelictum: Crimen vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum. 81. dist. c. 1. in fi. de hoc not. de pœnit. dist. 1. § peccatum [& dist. 3. ille rex. ad fi. & de hoc. C. si aduer. deli. super rubrica. alias l. 1.]

Peccatum, delictum, & crimen, differunt.

Quod autem dr̃ in hac regula: verũ intelligas: si illud ablatum restitui potest, vt in prædictis iuribus: si autẽ restitui non potest, restituetur eius æstimatio: etiam si res illa casu perierit sine culpa sua: quia in ipso instãti fuit in mora. ad hoc 16. q. 1. decimæ. s. de commo. c. vnico. C. de fur. subtracto. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops: tunc bene dimittitur peccatum: remanet tñ obligatio: & si postea ad pinguiorem fortunam perueniret, teneretur. Arg. 26. q. 6. si quis. s. de solu. Odoardus. ff. de cessio. bon. l. is qui. Nota tñ ꝙ inops qui debet ex cõtu, sufficit si bonis cedat. C. qui bo. ced. pot. l. vlti. Inops qui debet ex maleficio, castigatur verberibus. 12. q. 2. fraternitas. quod ergo s. dixi, ꝙ tenetur si peruenerit ad pinguiorẽ fortunam: verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit: aliàs secus, vt not. Ber. in Lau. de homici. sicut dignum § eos. in 3. glo.

nisi restituatur[a] ablatum[b].

¶ Idem.

REGVLA V.

PEccati[c] venia non datur nisi correcto.

¶ Glo. seq. ponit casum exceptum. Secundo dicit cui fieri debeat restitutio, Tertio quærit, remittit, & soluit.

a ¶ *Restituatur.*] quod dicit de restitutione, intelligas nisi is cui facienda est restitutio, liberaliter remitteret: quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. item liberatus. in prin. ff. de accu. si rem. § satisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud sit restituere, aliud remittere. ff. de verb. sign. si cum prætor. & l. plus est. & l. restituere. Et quod dico de remissione: verum intelligo, nisi in casibus vbi remissio non liberat, vt s. de rescrip. eod. lib. c. statutum. § si quidem & s. de censi. exigit. in fi. Restitutio autem ista facienda est ei à quo fuit extortum: vel eius hæredibus, si extãt. 18. dist. quoniam. de vsu. cum tu. C. de solu. inuito. Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sint remoti, not. 4. q. 1. § sed notandum. & in prædic. decre. cum tu. & tene quod ibi not. Host. his autem non extantibus soluetur pauperibus, vt ibi: & eis extantibus pauperibus soluens non liberatur: quia onus non remittitur, & c. 14. q. 5. forte. de iureiur. eam te. ff. de consti. pecu. l. si vero. & expressum est de homici. sicut dignũ. § eos. Et quod s. dixi, restituẽdum ei à quo fuit extortum: intellige si fieri potest. Si vero nescitur à quo: pone casum de iudæ. c. cum sit. pauperibus erogabitur prouidentia epi, vt ibi. Item dico id verum cum turpitudo versatur ex parte recipientis tantum: si vero ex parte vtriusque & transfertur dñium, nec repetitio competit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabitur. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si sibi facta esset iniuria. s. de simo. de hoc. Arg. cõ. s. co. tit. veniens. Sol. vt not. in prædi. decreta. de hoc. 1. q. 3. si quis dator. vbi de hoc. Pone ꝙ superest ille à quo extorsi, excõicatus tñ est: nũquid ei debeo restituere? super hoc vide quod not. 15. q. 6. nos sanctorum. & s. de hæreti. c. vlti. Satis posset dici deponendum in ædẽ sacram. Arg. C. de iur. emphy. l. 2.

a Vide Abbatem in cap. 1. de iureiu. vbi ait posse iudicẽ ex officio cogere detentorem ad restituẽdũ rem, quã sine peccato retinere nõ potest.

ADDITIO. Hoc quod dixit hæc glo. s. in prin. de liberali remissione, intelligit Dynus cum res est restitutioni parata, quasi tunc fingatur restituta, & postea restituerit donata. arg. ff. de donat. inter vi. & vxo. l. 3. in fi. de iure do. l. vir ab eo. si certum peta. singularia. circa fi. & de solut. l. proculo. vel non remittitur peccatum ei qui restituere potest propter rationem positam in glo. multum puto in his animum ponderandum: nec tutum puto illum qui gerit in mente non restituere remissione non facta. Io. And.

¶ Glo. seq. quærit, & soluit.

b ¶ *Ablatum.*] pone, nihil abstuli, sed iniuste damnũ dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idem. teneor enim damnum passo: alias non remittitur peccatum. 12. q. 2. si quis de clericis. de iniur. & dam. da. c. 1. ff. de eiect. & effu. l. vlti. Tenetur etiam hæres meus: licet ad me vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio, secũdum canones. quod dic vt not. 12. q. 2. epũs qui filios. de sepul. c. vlti. secundum leges v. C. ex delic. defun. in quantum hæ. con. l. vnica. Hæc regula sic exposita non patitur instantiam: & adde quod dicam .j. c. prox.

P *Eccati venia.*] Præsupponendum est ꝙ illud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autem de venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc seculo: quia dimittitur talis pœna qñq; non correcto, vt in iuribus allegatis in glo. Casus in hoc c. potest figurari per c. vnicum de schismati. eod. lib. & c. quod quidam. de pœni. & remis. ꝙ quidam. Titius perpetrauit aliquod peccatum: quia forte tenuit aliquã concubinam, & tenet adhuc: tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse, non est correctus nec emendatus de crimine: quia non habet propositum abstinendi se in futuro: quæritur vtrum ista confessio sit fructuosa? Rñdet ꝙ non quantum ad vitam æternam: quia peccati venia non datur nisi correcto. Verumtñ quantumcunque appareat sacerdoti aliquem esse in peccato, si velit confiteri, nõ debet ei denegari confessio, vt in dicto cap. ꝙ quidam. de pœni. & remis. Sed audita confessione debet eum inducere ad debitam correctionem, & propositum non redeundi. Si autem non possit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet nec potest eum absoluere, sed tñ debet sibi iniungere pœnitentiam: quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam: quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei: & non potest mereri quo ad vitã æternam, sed proficiet sibi ad multa bona: videlicet ad minus supplicium patiendum. Itẽ ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad veram pœnitentiam. Item quia dæmon habebit minorem potestatem in eo, quam si esset vacuus omni bono. Item vt ipse reddatur assuefactus in bono. Arguitur cõ textum de c. denique. 4. dist. vbi dr̃ ꝙ plures faciebant magnos excessus circa vsus carnium in diebus dñicis, quadragesimæ, & eis videbatur ꝙ nisi facerent istos excessus, non possent peragere tempus quadragesimæ, vnde plures fuerunt moniti per superiorem vt desisterent ab illis escis: Dicit ibi textus, ꝙ cum verba relinquantur: & sic datur venia non correctis. Glo. rñdet, quòd ibi accipitur venia pro impunitate, quæ est imponenda in hoc seculo. & talis dimittitur non correcto propter scandalum euitandum: sed venia culpæ non dimittitur nisi correcto.

si correcto.

¶ Idem.

REGVLA VI.

NEMO PO-

¶ Prima glo. facit quatuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria. Quarto iustificat contrarium regulæ.

c ¶ *Peccati venia.*] Colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. s. eo. lib. de schisma. c. vnico. C. de hære. Manichæos. per quæ pones casum. Ad huius autem regulæ euidentiam scire debes, ꝙ peccator non solum delinquit in Deum, sed etiam in ecclesiam: per contritionem autem, quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatum quo ad Deum, & per pœnitentiam susceptam à sacerdote ostenditur[a] deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pœni. dist. 1. ꝑ totũ. licet tñ per contritionem deletum sit quo ad Deum: tñ adhuc de crimine accusari potest. 33. q. 2. admonere. vbi de hoc. & de accu. de his. ad hoc ff. de ædi. edic. l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel cõteritur & pœnitet, vlterius non cogetur pœnitere: si in iudicio accusatus absoluitur, vlterius non poterit accusari, nisi in casibus not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & in prædicto c. de his. Remissiones ergo quæ fiunt ab Ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, vel alia pia loca, nõ prosunt nisi correctis. de quibus dic vt plene not. de pœni. & remis. ꝙ autem. Signatur cõtrium ad hanc regulam. 4. dist. denique. ibi enim datur venia non correcto: sed ibi exponitur venia, id est, impunitas. loquitur ergo hæc regula de venia culpæ, nõ pœnæ: quos pater dũ dixit, peccati venia. propter scãdalũ enim vitandum interdum relinquuntur peccata impunita. 50. dist. vt constitueretur. 23. q. 4. quidam. cũ similibus. pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet & temporalis. de pœnit. dist. 1. si peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex causa: & sic loquitur cõtrium: interdũ sine causa. 27. q. 1. si qua. æterna autem non: & hoc dicit hæc regula. Item cõ. de pœnit. & remis. ꝙ quidam. & c. officij. vbi datur pœnitentia nõ correcto. Sed dic ꝙ licet ibi imponatur pœnitentia, nõ tñ datur remissio: & ideo pœnitentia illa inutilis dr̃ quo ad vitam æternam. de pœnit. dist. 3. ad finem. & dist. 5. falsas. Merito ergo datur peccati venia correcto: quia correctionem necessario habet dolor peccati præcedere: Nam vt dicit Augustinus[b] in canone. Quo modo gaudebis te fore correctũ, nisi te primo doleas fuisse peruersum? 23. q. 7. c. vlti. Correctus autem vlterius peccator dicendus non est. 50. dist. ferrum. 32. q. 1. apud misericordem.

a Caute intelligendũ hoc: dictũ glo. si, nec inde inferas nõ esse necessarium confiteri: nam quãtumuis quis sit contritus, si habeat copiã sacerdotis, tenetur debito tempore ei cõfiteri: & virtute sacramenti tam attrito ꝙ contrito dicũtur dimitti peccata. vide concilium Trident. sess. 14. de sacramento pœnitentiæ. cap. 4. & 5. & canone 9. & B. Thom. lib. 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 1. & seq.

b Id habet B. Augustinus epistola 50. ad Bonifaciũ.

ADDITIO. Ad propositum materiæ de peccato tacto in princi. huius. glo. dicit Ioan. Mon. ꝙ omne peccatum committitur in Deum, vt in psalmo, Tibi soli peccaui: propter quod necessaria est ipsius remissio. est etiam necessaria peccantis dispositio: cum actus actiuorum secundum philosophum sint in patiente prædisposito. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens: Instrumentale in hoc est homo pœnitens: quia gratia diuina præueniente fit adiutor Dei secundum Apostolum. 1. ad Corint. 3. inducit illud Aug. Qui fecit te sine te, &c. & sic soli cõtrito dat veniam. Io. A.

N *Emo potest.*] Casus variatur multis modis secundum ꝙ multiplex est impossibilitas: de quibus impossibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impossibilitate iuris, secundum l. inter stipulantẽ. § sacram. ff. de verb. obli. Aliquis Titius mihi stipulanti promittit dare rẽ sacrã: puta ecclesiã vel calicẽ: certũ est ꝙ illud est impossibile: quia dare est accipientis facere, & res sacra est in bonis Dei: Vtrum valeat talis stipulatio? Rñdetur ꝙ non: quia est impossibilis de iure, & nemo potest ad impossibile cõbligari. Vel aliquis promisit mihi liberũ hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti: aliquis promisit transferre ecclesiam Pictauen. ad ciuitatem Parisiẽ. vel ad aliud locum: talis promissio non valet: quia continet impossibilitatem

litatem facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia istud est impossibile: etiam si apponatur pœna, non est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

¶ *Prima glo. primo ponit vnde sumpta: & triplicem impossibilitatem, & cuiusque exempla: Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locũ habeat: Quarto supplet de turpi.*

Nemo potest ad impossibile obligari[b]. ¶ Idem.

a ¶ *Nemo potest.*]hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. impossibilium. Scire debes, quod impossibilitas proprie triplex est: iuris, & facti, & naturæ [1]. De prima pone casum. 54. dist. abbati. de pact. c. vlt. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secunda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si id promitto quod impossibile est de facto, vt montes Alpium vltra mare deferre. ff. de statulib. l. cum hæres §. 1. Item si dare promitto quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunam, & Stellas: Vel facere quod natura est impossibile fieri, vt cælum ascendere, vel digito tangere. ff. de verb. oblig. l. si stipuler. 1. & 2. resp. [2]. Huius autem regulæ ratio satis patet: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. sed quod non est nec esse potest, dari vel fieri nõ potest: ergo ibi constitui nequit obligatio. Item obligatio actionẽ parit. ff. de procu. l. licet. §. ea. sed quod non est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequendi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 1. resp. De bere autem est de alio habere: sed quod non est nec esse potest de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio. & sic nec obligatio. [Idem Ioan. Mon.] Not. tñ. quod hæc regula locum habet in matrimonio. & vltimis voluntatibus [3], & singulis contractibus, in sententiis & præceptis. ff. quæ sen. sine appel. re. l. vlt. 1. & 3. resp. in confessionibus. ff. de inter. act. l. confessionibus. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius. §. vlt. not. s. de consel. c. vlt. Item in legibus [4], & constitutionibus, quæ debent esse possibiles. 4. dist. erit. Est tñ in hoc differentia, quod impossibilis conditio apposita in contractu, vitiat contractum, vt in præallegatis legibus ff. de actio. & obli. l. non solum. & instit. de inuti. stipu. §. impossibilis. In testamentis tñ & matrimonio ob ipsorum fauorẽ habetur pro non adiecta [5]. de condi. app. c. vlt. vbi de hoc. & C. de insti. & substitu. l. reprehendenda. Et quod dicit hæc regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi. & de hoc dicam. j. eod. non est obligatorium. & c. in malis.

ADDITIO. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, & c. antiqui dabant versus:

Vltra posse meum non lex me nulla coegit.
Nec potest esse reum, qui totum posse peregit.

¶ *Glo secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœna promissione. Secunda pars respondet per quæstionem, quam negatiue soluit præter certum casum: Solutioni opponit: & dupliciter respondet, subdens opinionem.*

b ¶ *Obligari.*]etiam iuramento: quia temerarium est. 22. q. 4. per totum. & s. de iureiuran. sicut. s. de appel. quæstioni. nec obligatur etiã naturaliter. vnde dicit lex. ff. eo. tit. impossibiliũ nulla est obligatio. vniuersale igitur negatiuũ omnem obligationem denegat, nec committ. tur stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. oblig. si homo mortuus [6]. Nota ergo quod si Bononiæ constitutus, promittam cẽtum hodie Romæ me tibi daturum: quia impossibile est promissũ, non nascitur obligatio, vt hic: & est expressum. insti. de ver obli. §. loca. præterquam in casu ff. de verb. obli. l. vlt. §. si inter eos. scilicet quod stipulator & promissor Bonon. constituti notificauerunt dispensatoribus suis Romæ constitutis, stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori vt solueret: & stipulator suo, vt reciperet ea die. Argu. contra s. de dolo & contu. cum dilecti. ff. de arbi. Celsus. ff. man. l. si mandato 2. §. Paulus respondit. Dic solu. ibi est vnum mandatum duo possibilia continens [7]: & ideo ad vtrunque obligatur: & si deficiat primũ, tenetur ad secundum. hic autẽ vna est obligatio tantum, & tota impossibilis, vel ad minus primũ impossibile: ex quo sequitur secundum. Præterea contractus sunt volũtarij. C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium autẽ redditur in inuitũ. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. & ob hoc etiam notauerunt Goff. & Host. in dicta decre. cum dilecti. quod si iudex citet aliquem eo die, quo impossibile est eum comparere [8], quod non est omnino inutile mandatum: immo licet non teneatur comparere in die propter impossibilitatem, tñ tenetur comparere post diem: & potest esse ratio huius: quia principale est ibi quod veniat: accessorium, quod veniat tali die: & principale non vitiatur propter accessorium, sed potius econtra: vt dicam j. eod. accessorium. Ioan. And.

ADDITIO. Pet. de Bel. aper. contra super quo vide Cynum C. de fer. dies festos in q. 2. in fi. & quæ dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fi. Ioan. And.

PRiuilegium personale.] Casus in hoc capitulo figuratur per c. 2. s. de aucto. & vsu pallij. Romanus Pontifex alicui archiepo cõcessit pallium: quod est insigne ornamentum assumptum de corpore, hoc est, de altari beati Petri: quia consueuit Papa ibi celebrare: & quamdiu celebrat, illud pallium est supra altare: postea Romanus Pontifex assumit illud, & tradit, archiepo, si est præsens, vel nuntijs, si est absens: Ponamus quod Papa dedit vni archiepo palliũ: vtrum suus successor possit eo vti, vel vtrum requiritur quod successor obtineat aliud pallium? Rñdet Romanus Pontifex, quod cum istud priuilegiũ sequatur personam, & extinguatur cum persona: quia etiã archieps sepelitur cum isto pallio: ideo requiritur quod suus successor obtineat aliud palliũ. ¶ Vel potest poni exemplum in viro, qui habet priuilegium, vt nõ conueniatur à muliere pro dote, nisi inquatum facere potest, vt puta, contraxi matrimonium cũ Berta per verba de præsenti, & recepi dotem ab ipsa Berta, vt possem sustinere onera matrimonij: postea solutum fuit matrimonium: soluto matrimonio, mulier vult repetere suã dotẽ, quã mihi dedit: Certũ est quod non sum excutiendus in solidũ: quia habeo istud priuilegiũ, vt non conueniar nisi inquantum facere possum: & hoc ne compellar egere. Sed quid? vtrum mei hæredes habeant istud priuilegium: videlicet vt non conueniantur insolidum, sed deducta ratione ne egeant: quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Rñdetur quod hæredes mei non habebunt istud priuilegium: quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

REGVLA VII.

PRiuilegiũ [c] personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

¶ *Prima glo primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit regulam non procedere in iure communi: sed bene conuenire rescripta, pacto, & compromisso personali: Tertio distinguit duplex personale priuilegium, dicens quid de reali: Quarto dicit priuilegium prius quandoque extingui, & remitti: Quinto successiue signat duo contraria: & vtrumque dupliciter soluit.*

c ¶ *Priuilegium personale.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. l. priuilegia quædam. & l. in omnibus causis. Pone casum. 7. q. 1. petisti. de aucto. & vsu pal. c. 2. C. de legi. leges. in fi. ad idem. ff. de consti. princ. l. 1. ætatem. in fin. & ff. sol. mat. maritus 2. & l. seq. vbi hæres mariti extraneus condemnatur insolidũ, nõ habita ratione ne egeat [9] [10]: cum maritus condenaretur inquantum facere potest habita ratione ne egeat [11]. Item in personali priuilegio quod datur patri, patrono, & militi [12], vt condẽnentur inquantum facere possunt: quod cum persona extinguitur. ff. de re iu. l. sunt qui in id. & l. patronus. & l. item miles. Et nota, quod dicit priuilegium: quia ius cõe ad vnam personam directum ad omnes extenditur. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. ff. de iuris & facti ignoran. l. regula. §. vlt. Et idem in rescriptis directis ad personas: quia cum personis extinguuntur. s. de offi. dele. quoniam. sic & pacta personalia personas non transgrediuntur. s. de transactio. de cætero. & c. veniens. ff. de pact. iurisgentium. §. pactorum. & compromissum non extenditur ad hæredes, nisi de ipsis caueatur. s. de arbi. cap. vlt. Et intelligitur hęc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso. Idem si esset personale ex parte concedentis, vt s. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Priuilegiorum ergo aliud personale, aliud reale, vt s. de præsum. mandata. si autem simpliciter concedantur, an dicantur personalia, an realia? Dic vt notatur 25. quæst. hic. secunda. in summa. 16. q. 1. possessiones. & s. de institu. cũ venisset. & quod dr hic, quod priuilegium personale extinguitur cum persona: intelligas idem in reali, vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium. 16. q. 7. & hoc diximus. de verborũ significatio. Abbate. in fin. ff. qñ dies lega. ced. l. si vsusfructus. quod dic verum, qñ ipsæ res vel loca, puta ecclesia, ciuitas, vel loca alia sacra vel profana destruuntur superioris auctoritate, secũdum Io. & Lau. qui hoc not. in prædicto cap. & hoc diximus. ad hoc de consecra. dist. 1. placuit. de noui operis nuntia. cap. secundo. & in prædic. l. si vsusfructus. non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius ecclesiæ: vel municeps illius loci. Si autem destruatur ab hostibus, retinet omnia sua priuilegia: & remanent ibi clerici. 7. q. 1. pastoralis. 19. q. 3. qui semel. Item si auctoritate superioris transferatur ad aliũ locum, vel alij vniatur. 16. q. 1. & temporis. & cap. seq de relig. dom. quia monasterium. ff. de contrahend. empt. l. æde. secundum Inn. qui ad hoc bene not. s. de noui operis nuntia. ca. 2. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona: interdum etiam ante extinguitur, vt cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui. 11. q. 3. priuilegium. & in casibus ibi. not. & 22. distin. cap. renouantes. & de constitu. cum accessissent. & de priuileg. accedentibus. & de deci. suggestum. Ad hoc autẽ quod dr hic, quod priuilegium sequitur personam, contra dicit. s. de vsu pal. ex tuæ. Solu. priuilegium indeterminate concessum personã sequitur: præcise, vt hic: priuilegium autem vsu pallij conceditur cum determinatione loci & temporis & ideo extra locum personam nõ sequitur [13]. tenor enim priuilegiorum attendendus est & seruandus. s. de priuileg. porro & cap. recepimus. Vel dic vt j. dicam contra de priuileg. antiqua. 21. dist. denique. ff. de offi. proconsul. l. vlt. vbi præsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu. speciale est ob superioris reuerentiam: & dic vt s. Vel dic quod sequitur personam tempore habitu, licet non actu. sic est vbi ad tempus suspenditur iurisdictio. 81. dist. si quis. vel ob reuerentiam superioris. s. de offi. leg. volentes

[1] Io. Mon. addit impossibile morti. de iureiuran. Quintaual lis. ff. de cõdi insti. si. sim cõm. nis. impossibile includit naturam, & mores. & facit quod dixi in ca. fin de pac. in fi. Ioan. And.

[2] Post quã promisisti scribere librum, manus tua amputatur. Pet. de Anchar. remittit ad Bar. l. continuus §. illud. ff. de verbo. obli. Item per statutũ effici exconlidus: sed es cæcus, quid fiet? vide Ioan. An. Phili.

[3] Verum si adijciatur impossibilis modus: secus si cõditio. Dynus Pet. de Anchar.

[4] Idẽ Dynus hoc tractat in eo dum quæstionis. & puto quod ca none, qui sequit intendebat allegare, dñ dicit, vt in c. cũcta. in prin. decr. Ioan. And.

[5] Distinguit Dynus quem hic vide. Ioan. And.

[6] Idẽ Pet. tenet ibi do & hic Dynus. Io. And.

[7] Idẽ Pet. de Anc. in principio allegis. d. c. dilecti.

[8] Idem vi dei u dies est secunda. Ioan. An.

[9] Bene facit s. eod. lib. de priuileg. cap. 1. & vlti. ibi, vbi un que isti sue sint vt ibi s. pe Ioã. And.

[10] De hoc s. de don. inter vir. & vx. ...a. Io. And.

[11] Vide Alexan. l. si maritum. ff. sol. matri. sol. s de do. inst. ac. acti. add. Cam pegium in tractatu de dote ii. 5. par. 6 q. tione. 35. vsq; ad finem.

[12] Etiam calenti militu. gl in l. insinu. ff. de re iu. vid tamẽ Mathesila num sing. 68.

[13] Facit c. quoniam. s. de priuileg. v. sup. alleg. a. Bal. l. non si e reali. C de test. tenentem contra gl. tex eis & glo in c. tua. & a dist. addo. tibi Rotã Cur. c. fin. de consue. porrentem an Cathedrans extra suam diocesim vestiantur nisi diebus sabbatis

volentes, vel ob causam, C. de cura. fur. l. penult. §. 1. de hoc dicā j. eod. quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso, ita q persona sit proxima causa priuilegij, vt in dictis exemplis. & sic solui quod opponitur de in integrū restitutione minoris, quę transit ad hæredes. ff. de in integrum restitutione, non solum. ff. de minori. l. interdum. Et de Velleiano, qd etiā transit ad hæredes. C. ad Velle. hæredes. i his enim persona non est proxima & immediata causa priuilegij: sed læsio, &c. Ioan. And.

sonam sequitur, & extinguitur cum persona.

¶ Idem.

REGVLA VIII.

Semel[a] malus, semper præsumitur esse malus.

[1] Io. And. Anch. Philip. dicunt hic crimē directe no probari in instrumēto, sed bene indirecte.

Semel malus [1].] Casus in hoc capitulo formatur multis modis: Vno modo per capitulum, paruuli. 22. q. 5. hoc modo. Quidā Titius fuit in aliqua causa productus in testem: qui productus iurauit deponere meram & puram veritatem sine falsitate: postea deposuit falsum, & sic deierauit: quo facto in aliqua alia causa fuit in testem productus: fuit 3 ipsum propositum pro parte aduersa, q non erat admittendus ad ferendum testimonium in illa causa: quia in quadam alia causa deierauerat: & præsumptio erat q adhuc deieraret in ista causa: an sit admittendus? Rñdetur q nō: quia ex quo est conuictus de periurio, non est admittendus ad testimonium ferendum: nec recipitur eius iuramentum, quod tēdit ad suū commodum: secus ad iuramentum oneris. Alio modo potest figurari casus per capitul. scribam. de præsumptio. in antiq. quod capitulum habet duos intellectus, vt ibi dr, & per cap. nouit. de iudiciis. in antiq. vbi dr, si qs videat fratrem suum in peccato: debet ire ad eum, & illum monere secundum doctrinam Euangelicam, vnde lotio exterior non delet maculam, sed interior: & appellamur omnes fratres: ideo ponamus q video fratrem meum peccantem: monui eum secundum q dr in d. c. nouit. video q mea monitio non proficit, sed efficitur deterior: vtrum tenear eum amplius monere? Rñdetur q non: quia ex prima monitione neglecta, apparet, q secundam negliget monitionem, vt dr in d. c. scribam. Fm vnum intellectum: ideo non teneor eum amplius monere: quia ex quo semel malus, & contumax, præsumptio est q adhuc erit malus: quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere delicti: & hoc verum, quando quis fuit malus in fine actus: quia qui fuit malus in aliquo actu, & tandem se maxime correxit, & fuit bonus in fine illius actus præsumitur bonus: Nam qui exercuit actum bonum, præsumitur bonus, nisi faciat actum 3rium: sed si fecerit actū contrarium, præsumitur malus, donec de emendatione appareat.

¶ *Prima glos. ponit exempla. Secundo, quomodo hæc præsumptio potest dici hominis, facti, & iuris, sed meo de iure, interferens circa præsumptionem duas remissiones, & conuertens regulam subdit vnde procedat hæc præsumptio. Tertio dat simile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præsumptionem quandoque ad filios transire. Ioannes. Andr.*

[2] Pet. de Anchar. dicit regulā velle q qui semel peccauit in aliquo actu, reiterare poslea ab eodem: no vt puniatur, si iam alī quod crimen factū est, quale ipse prius commisit.

Præsūptionum, alia facti alia iuris.

a ¶ *Semel malus* [2].] Pone casum in semel periuro. 22. q. 5. paruuli. In semel contumace 3. de præsump. scribam. In semel calumniante. ff. de accu. l. 3. ad hoc. 25. dist. c. vlti. 3. de elec. super eo. ff. de decur. l. eos. Hic ergo præsumitur eum qui semel malus fuit, semper malum esse. & potest hæc dici præsumptio hominis: quia 3 hominem sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio facti: quia ex semel facto sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio iuris: quia ius sic præsumit ex facto, vt hic vides, & in iuribus 3. signatis. de quibus diuersis præsumptionibus psequere vt not. p Io. 50. dist. ferrum. 53. dist. fraternitatem. per Bernar. de spon. is qui. per Accur. ff. quod met. cau. l. non est verisimile. Hic ergo vides q præsumitur ex præterito circa præsens & futurum: interdum præsumitur ex præsenti circa præteritum; interdum circa præsens; interdu circa futurū: quod prosequere vt not. 44. dist. multis. 34. q. 2. cū per bellicam. de præsum. scribam. & in prædi. c. is cui. Licet autem vt 3. dixi. hæc posset dici præsumptio iuris, non est iuris & de iure: admittit enim probationem in 3rium: & probato q pœnituerit, vl tertius malus non dicetur. 50. dist. ferrū. de consecra. dist. 4. c. 2. de iteri. eam te. de test. testimonium. ff. de ædi. edic. quod ita. saluo eo quod dr. de hære. ad abolendam. § illos quoque. 3. eod. lib. eod. tit. super eo. Not. ergo q si semel fuit bonus, semper præsumitur bonus. 61. dist. miramur. & 3. de præsump. mandata. & prima facie quis præsumitur bonus. 11. q. 3. in cunctis. de præsump. dudum. ff. de lega. 2. cum pater. §. rogo. Qui autem semel malus, semper præsumitur malus[3], vt hic, & ff. de re milit. l. non omnes. §. a barbaris. C. de suscep. & arca. l. si aliquid. lib. 10. Et procedit hæc præsumptio, tum ex præsumentis natura corrupta: tum quia natura humana prona est ad delicta. 11. q. 1. omnis ætas. in Authen. de mona. §. si vero his. coll. 1. Item in simili quilibet præsumitur pauper: quia nudus natus fuit. 47. dist. sicut hi. C. de proba. l. ex persona. ff. de

[3] Vide singul. Hipp. 74. glo. in c. ppositi. de elec. ex commissi.

magistra. conue. l. 1. §. si magistratus. vbi tñ probatur semel esse soluendo: adhuc idem præsumitur[4], & sic intelligitur lex. ff. de priuileg. cred. l. si creditores. in fine. Quæritur autem quare quis præsumatur virtutibus plenus, & non diuitijs? vide per Ber. & Hosti. de seru. c. vnico. Et not. q hæc præsumptio interdum transit ad filios: quia qui patrē incontinentē habuit, incontinens præsumitur, & ob hoc illegitimus nō pmouetur. 56. dist. per totum. & memitur crimē parentis in filio. 6. q. 1. si quis cū. ad hoc 3. eod. lib. de hære. statutum. de schisma. c. 1. ad hoc. ff. de ædili. edi. q si nolit. aliās, si seruus. §. qui mancipia.

[4] Anchar. remittit ad glo. l. 6 si. de iussor. voluit allegare in l. si vero. in ter sic dubitetur. ff. 3 in qui satisda. cogan.

¶ Idem.

REGVLA IX.

Ratum[b] † quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

† Vide Rol num con. fil 17. lib. 4. & consil. 12. eod. libro.

ADDITIO. Facit hęc regula, semel malus, & c. ad quæstionem de notario, qui fecit vnum instrumentum falsum, an valeat postea confecta per ipsum: quam ponit Gul. in Spe. de instru. edi. §. si restat. ver. quid si tabellio. Io. And.

Ratum.] Casus potest figurari multis modis: Primo. per cap. cum quis. de senten. excom. Aliquis Titius verberauit quendam clericum, meum inimicum, non tñ nomine meo: postea sciui q illum clericum verberauerat: illud mihi placuit in corde meo, & laudaui, & ratificaui quod fecerat, vtrum incurram sententiam excōmunicationis? Certe non: quia non possum habere ratū quod nomine meo non est gestum.

¶ Alio modo pont casus per l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de nego. gest. Filius meus existens in mea potestate habebat peculium: quidam Titius gessit negotia in illo peculio, non nomine meo, sed nomine filij mei, & exposuit in administratione aliquid de suo: postea ratificaui istam gestionem, vtrum gestor debeat agere contra me peculio tenus vel insolidum: quia non est dubium q si gessisset illa negotia nomine meo, essem ei obligatus insolidum ad il la quę exposuit de suo? Rñdetur, q hic non teneor nisi peculio tenus: quia ex quo nō gessit nomine meo, nō possum habere ratū.

¶ Pro declaratione istius regulæ opponitur 3 textum de capitulo Lugduneñ. 9. q. 2. & c. quod sicut. de elec. in antiq. Dr in d. c. Lugduneñ. q quidam eps promouerat ad ordines clericos alterius diœcesis proprio epo non consentiente: postea proprius eps sciens ratificauit illam ordinationem: dr ibi q illi ordinati remanebunt in ordine suscepto: & tñ non fuerant ordinati nomine proprij epi. Dr in c. sicut. 3. de elect. q si canonici alicuius ecclesiæ procedant ad electionem aliquo canonico spreto: si canonicus ratificet illam electionem per alios canonicos factam, illa electio assumit vires: ergo male dr q quis nō potest habere ratum illud quod nomine suo non est gestum. Rñdet glos. ad cap. Lugduneñ. q ille eps alienus ordinauit clericos nomine proprij epi, & sub spe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipsos episcopos. Vel melius dicendum est q illa ratificatio non validat collationem ordinationis, quia de se valeat: quia eps alienus potest ordinare clericos alienos, & recipiunt ordinem, sed non ordinis executionem: sed vbi proprius eps ratificauit & dispensauit cum eis. Et ad c. sicut. dicendum, q loquitur de consensu confirmante.

¶ *Prima glos. ponit exempla. Secundo allegat 3. iura in contrarium: & ponit tres solutiones: quarum primā reprobat, & demū soluit. Tertio sic quat contrarium de vna l. & soluit. In fine remittit.*

b ¶ *Ratum.*] pone casum. 9. quæstio. 2. cap. 1. supra eodem libr. de sentent. excommunic. cum quis. 2. respon. ff. de nego. gest. si pupilli. § sed si ego. vbi si liber homo gessit negotium filij vel serui peculiare tantum. contemplatione ipsius ratihabitio sequens patris vel domini nihil operatur: quia per ratihationem non tenetur vltra id, ad quod prius tenebatur, scilicet ad quantitatem peculij [5]. Contradicit ad hanc litteram. 9. quæstio. 2. Lugduneñ. 16. q. 2. c. vlti. 3. de elect. quod sicut. de iis quæ fi. à præla. cum nos. de iure pa. cura. in his iuribus habet quis ratum quod suo nomine non est gestum. Sol. dixerunt quidam, q secundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta, vt not. de resti. spol. cum ad sedem. in glo. penult. sed hæc solutio extirpatur per hanc regulam. Alij dixerunt hoc fallere in spiritualibus, in quibus ratum habeo qd meo nomine nō est gestum, per iura prædicta, & hæc not. in prædi. decre. quod sicut. in glo. sic patet. Vel quòd in capitulo Lugduneñ. fuit ordinatio facta nomine proprij episcopi: & spes in eo posita, q ratum haberet, vt ibi not. Verius dic, q ordinatio facta à non proprio epo bene tenet quo ad ordinem, licet non quo ad executionem. 3. de tempo. ordi. q translationem. 3. eod. lib. eod. tit. cap. 1. & 2. Ibi igitur eps proprius nō ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem, quia non erat necesse: sed executionē illi dispensatiue contulit, quam nō habebat. Alia etiam iura non proprie loquuntur de ratihabitione, sed de quodam nouo consensu: quę sunt valde diuersa. & super hoc vide quod dicam j. eod. non firmatur. Item 3. C. ad Macedo. l. vltim. vbi ratum habet pater contractum filij suo nomine non gestum.

[5] De hoc satis etiam per Dynū per te videas: qui etiam ponit exemplum. l. si seruus. ff. de precar. vbi si filius meus suo nomine rogauit precario ratum habē domnō plus teneor 3 prius, scilicet de peculio. Io. And.

ftum. Sol. dupliciter potest esse gestum meo nomine: vocaliter, vt ʒ. eod. lib. de sent. excom. cum quis. & realiter, ad mei præiudiciū: vt qñ filius meus mutuum ꝯhit sine meo assensu, fit in mei præiudicium. ff. ad Mace. l. 1. & hoc possum ratū habere: quia quod ibi ius reprobat per dissensum, approbat per cōsentum. An autē vnus iudex possit ratam habere sententiam latā per aliū? Dic vt not. 9. q. 2. c. 1. de his quæ fi. a præla. cum nos. de offi. de leg. prudentiam. in glo. 2. in fin. per Barto. Brixien. in quæstione venereali, quę incipit, episcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod j. dicam. cap. proxi.

¶ Idem.

REGVLA X.

Ratihabitionem † a retrotrahi, & mandato non est

a Vide Bar. in l. si pupilli. §. itē quæn. ff. de nego. gest. Salicetum in l. nō deo minus. C. de accus. vbi docet qualiter hęc regula procedat in delictis. adde Romanū singul. 511. Mathesilanū singul. 180.

Additio. De quatuor modis quibus negotiorum gestoribus actio competit, notatur ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. quid ergo. vide libel. in Spec. de iudi. §. 2. versi. ex prædictis, & vide quod dixi super glo. in regula. Ratihabitionem. Ioan. And.

Ratihabitionem.] Casus in hoc c. sic figuratur per c. vlti. ʒ. de iureiuran. & l. licet. ff. de iudicijs. & habet locum in iudicijs. Ponamus sic casum per dictam l. licet. Quidam Titius asserens se esse meum procuratorem cum non esset, quandam actionē deduxit in iudicio nomine meo ꝯ meum debitorem: nō fuit ei oppositum ꝙ non esset procurator meus: certum est ꝙ processus factus cum falso procuratore non tenet. Sed quid? ponamus ꝙ postea ratificaui, approbaui, & laudaui gesta per ipsum, vtrum valeat processum ac si ab initio mandassem ei, vt nomine meo prosequeretur ꝯ meum debitorem? Rñdet ꝙ sic: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ¶ Alio modo potest figurari casus p c. fi. ʒ. de iureiuran. eod. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam causam: lite contestata inter nos & iurato de calumnia, seu veritate dicenda, si causa erat spiritalis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: i quibus positionibus asserui duas positiones ꝯrias: nunquid sum periurus? Rñdet ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illa positiones de directo ꝯrias: sed procurator meus illas fecit, & postea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an sim periurus? Certe sic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo potest poni casus per capitulum, cum quis. ʒ. de sen. excom. isto met libro: Cum quidam clericus intulisset mihi iniuriam, quidā Titius meus familiaris volens mihi complacere, absq; mandato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violētas iniecit nomine meo: postea cum sciuissem istud factum, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur nunquid sum excōmunicatus, ac si mandassem illum clericū verberari? Rñdet ꝙ sic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato cōparatur. ¶ Alio modo potest casus figurari per l. finalem. C. ad Maced. Filiusfamilias existens in potestate sui patris recepit pecunias mutuo in casibus non permissis: & sic ꝯ senatusconsultum Macedonianum: Certum est ꝙ pater suus non poterat conueniri à creditoribus pro illis pecuniis. Sed quid? Pater postea ratificauit, & approbauit ꝯtum filij sui: nunquid poterit conueniri pater ac si mandasset filio suo, vt contraheret? Certe sic: & hoc per rationem istius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad secundum signat contrarium. Tertio successiue exprimit quatuor casus exceptos, & ipsorū rationem reddit: Quarto ponit simile. Quinto soluit vnum dubium. Ioan. And.*

a Idem hic Dynus allegat. ff. si tacest. nul. est. l. 1. §. ita autem. & in Authē. de iis qui ingr. ad app. §. si vero. C. de re. cre. si quis vsuras de condi in fer. l. vlt. & ff. qui satisda cog. l. de die. & vbi Ioan. And. Puls.

a ¶ *Ratihabitionem.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. l. hoc iure. §. decreti. & l. semper qui. §. 1. Pone casum in iudicijs 2. q. 6. nō solēt. ʒ. eo. lib. de iureiuran. capit. vlt. ff. de iudi. licet. In maleficijs. ʒ. eod. lib. de sent. excommunica. cum quis. 1. responso [Et intellige de maleficijs, quæ per alios fieri possunt: secus in iis quæ personæ cohærent, vt in adulterio & similibus, vt not. in §. dececit. & hic per Dynum.] In ꝯtibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hæc regula in casu. ʒ. cap. proxi. scilicet qñ meo nomine gestum est: quia tunc ratū habere possum: & ratihabitio retrotrahetur, & mandato comparabitur. Vnum nota, ꝙ si infra certū tēpus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebam, debeo illud ratum habere: aliàs ratihabitio non prodesset. 2. q. 6. non solent. ibi, quod mox reus ratū haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis. b Arg. ꝯ. ʒ. eo. lib. de præb. si tibi 1. Hæc autē regula fallit in casu. ff. de iis q not. infā. l. quid ergo. in prin. nō enim notatur infamia pater, qui non iussit filium ꝯhere cū muliere, quæ erat infra tempus luctus: licet postea consenserit: vel ratum habuerit: Ratio: quia ibi spectatur initium: vt ibi. Vel est ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mādato, vt hic, non tñ iussui, vt ibi. iussus enim necessitatem imponit, mandatum non, vt not. ex l. ff. qd iussu. l. 1. §. sed ego quæro. & ff. quod cum eo. l. 1. & l. si mandator. Nec comparatur mandato quo ad speciem actionis: quia datur actio negotiorum gestorum 2. ff. de nego. gest. l. ait prætor. & l. si pupilli. §. idem ait. vbi mandādo datur actio mandati. ff. de procurato. l. licet. §. ea obligatio. comparatur autem quo ad effectum: & ideo nō dixit ꝙ ratihabitio fit mandatum, sed ꝙ mandato comparatur. Itē fallit in casu. ff. de offi. proconsul. & lega. l. obseruare. in fine. proconsul enim dando legatum antequam ingrediatur prouinciam, nil agit: si autem postquam ingressus est, dationem illam ratam habuit, valet: non tñ retro trahitur ad totum tempus, sed ad id tantū qñ ingressus est prouinciā, vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non potest, nisi quod posset mādatum expressum. Item fallit. ff. de acquiren. hæreditate. si quis mihi bona. §. iussum. vbi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur. & esset idem inuenire in omnibus, in quibus consideratur initium: & sic non est ꝯ. 16. q. 3. §. potest. ff. eodem quod initio. & ʒ. eod. non firmatur. & ibi dicam. & de hoc per Ber. ʒ. de pact. c. 2. & per Goffredum ʒ. qui ma. accu. pos. insuper. Item fallit in casu. ʒ. de rescrip. nonnullis. vbi de hoc. & cap. ex parte decani. in fin. vbi non valet rescriptum impetratum sine mandato: licet ille cuius nomine impetratum est postea ratum habeat. & hoc facit ius acquisitū illi ꝯ quē facta est impetratio: quod auelli ab ipso inuito, non potest. ad hoc ʒ. eod. lib. de elect. ab eo qui ꝯ. Et est simile huic regulæ in eo quod dicit, ꝙ ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, ꝙ appellans condemnatus de futuro, si non prosequitur appellationem, retro notatur infamia: vt enim ratam habere sententiam. ff. de iis qui not. infam. l. furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione post appellationem lata. sed dic vt ʒ. eod. lib. de sent. excō. licet. Et scire debes ꝙ si faciens condemnatus est, & satisfecit sententiæ: non agitur amplius ꝯ ratum habentem ad interesse: sed ad pœnam bene. ff. de vi & vi arma. l. 1. § quotiens. ff. de adm. tuto. l. tres tutores. ff. de iurisdi. om. iud. l. adeo.

b Arg. ꝯ. ʒ. eo. lib. de præb. si tibi

2. Et qui gessit pro absente: nam si pro se eam egisset, daret actio mandati, vt no. in d. l. semper qui. alleg. in prin. gl. & hic per Dynū Iod. And.

† Vide Pelium in cap. ex litteris. de prob. & Ruynum consil. 114. & 151. & 149 lib. 5.

Additio. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe prosequitur. Ioan. And.

dubium comparari.

¶ Idem.

REGVLA XI.

Cum † sunt b partium iura

b Idem Io. Mo. & doc. docent qd sententia lata ꝓ vel contra delinquentē operet in mandante ratum habente. Ancha. ponit de procuratore etiā: in persona cū qua ꝯtrahetet matrimonium: cuius factum dominus ratificat, post quam ratihabitio nem mulier dissentit.

Cum sunt.] Casus in hac regula sic figuratur per capitulum, in nostra. de testi. & attesta. in antiq. Tu actor & ego reus habebamus litem inter nos coram iudice competente: proponimus facta ꝯria: & fuimus admissi ad illa probanda: tu actor ad probandū tuam intentionem produxisti quatuor testes: ego etiā reus ad probandum meum factum ꝯrium, produxi alios quatuor testes. Isti nostri testes sunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponunt æque verisimilia: & in effectu sunt omnino æquales: & sic iura nostra videntur esse dubia: quæritur quorum testium dicta debeat iudex insequi: & pro qua parte debet ferre sententiam? Rñdetur ꝙ sententia est ferenda pro me reo ꝯ te actorem: quia cum partiū iura sunt obscura, reo fauendum est potius quàm actori: & hoc verum in decisione causę: nā ab initio potius fauendū est actori quàm reo: ideo si actor in suo libello posuerit verba ambigua, potest illa interpretari secundum vnum intellectum. l. si quis. ff. de iud.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regula. Quarto distinguit, opponit, et soluit.*

b ¶ *Cum sunt.*] Hæc regula sumpta est ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores. Pone casum. 3. q. 9. indicas. ʒ. de fide instrum. inter dilectos. ff. de act. & obliga. Arianus. Hęc autem regula vera est, nisi actor foueat fauorabilem causam: puta matrimonij, libertatis, testamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauendū est actori. 33. q. 1. si quis acceperit. ʒ. de probat. ex litteris. ff. de manumis. l. antepenult. Et habet hæc regula locum non solum in sententia ferenda, vt ʒ. sed etiam in iam lata: puta à duobus ordinariis: vno absoluente, & altero condemnāte: tenet enim sententia pro reo lata, nisi in supradictis casibus. ʒ. de re iud. c. vlti. ff. de re iudi. inter pares. Et not. ꝙ dicit obscura: si enim certum esset reum esse obnoxium punitetur: quia culpa est relaxare vindictā. 28. distinctio. qa sunt. & hoc dico, cum est certum iudici vt iudici: secus si vt Deo. ʒ. de offi. ordi. si sacerdos. vel vt homini. 3. q. 7. iudicet de offi. dele. pastoralis. §. quia vero. si certum est eum non esse obnoxium, absoluitur: idem si dubium, vt hic vides. sanctius est enim nocentem absoluere: quàm innocentem condemnare ff. de pœnis. absentem. & sic in re dubia fertur certa sententia. Contra 11. q. 3. graue. & de spon. de muliere. ad hoc. C. de transact. vt responsum. sed hic nō est dubium, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus absolui. 6. q. vlt. actor a. vt ecclesia. beneficia. vt nostrū. C. de proba. actor. sic notat Ber. de spon. iuuenis. Et vide quod de triplici ambiguitate not. 33. dist. c. vlti.

a Aliàs accusator.

Additio. Not. ꝙ dicit, partium, in plurali. Fortius autē si iura actoris tantum: non sic si iura rei tantum, vt in fi. Dicit Io. Mon. quod huius regulę, triplex est ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit. alleg. instit. de interdic. §. commodum, C. de dila. si quando. Secunda, quia nullus præsumitur obligatus, vel obnoxius in Authent. collat. 6. quib. mod. natu. effi. sui. §. natura si quidem. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de noua. l. 3. & Prouerb. 22. qui mutuum

tum accipit, seruus est fœnerantis. Ioan. And.

a **Reo.**] sic dicto à se quæ petitur, vel super qua impetitur. ꝫ. de verb. signifi. forus.

Gl. secunda signat contrarium: soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.

b **Actori.**] ꝫ. ff. de re iud. si quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretamur. Sol. Illud i principio litis in quo fauet actori: hoc in fine in quo fauetur reo. qđ dic vt not. de restitut. spoliato. cum ad sedem. in glo. 1. in fi. In summa igitur not. ꝙ in obscuris potius fauetur reo quàm actori, nisi fauor causæ aliud inducat, vt ꝫ. dixi. Hinc est ꝙ cũ semiplene probauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de proba. sciant cuncti. C. de dolo, dolum & C. quod met. cau. l. metum. absoluitur reus. Si autem talis est causa, in qua sit deferendum, deferri debet reo, nisi ex circunstantijs personarum & causæ videatur iudici illud deferendũ actori. de iureiuran. c. vlt. [Vide & adde quod ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam ꝫ. eo. contra eum. Ioan. And.

Idem hic Dynus, & est ratio, quia reus semper nititur se sic fuisse, & iustus tributur. Ioan. And.

Vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 63. art. 1. & 4. adde Hippolytũ Marsiliũ singul. 168. In inæqualitas semper seruanda.

obscura, reo fauendum est potius quàm actori. b

Idem.

REGVLA XII.

In iudicijs non est acceptio personarum habenda.

Idem.

REGVLA XIII.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

In iudicijs.] Casus figuratur in capitulo, necesse. 3. q. 9. Certum est quòd accusatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere personaliter: ita ꝙ non admittitur eius procurator. l. fi. C. de procura. cap. tua. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen. ff. de public. iudi. Sed quid de accusatore: vtrũ accusator debeat etiam comparere personaliter? Rñdet ꝙ sic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum. Alio modo potest poni casus per capitul. nouit. de iudi. in antiq. Ponamus ꝙ coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) conuenitur aliquis cõstitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimicus: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere à debita iustitia, ita ꝙ fauore personæ possit aliter iudicare, quàm in persona alterius, in quo non est illa prærogatiua? Rñdet ꝙ non: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare vt paruum.

Item potest poni casus per cap. statutum. §. insuper. ꝫ. de rescriptis. eodem libro, vbi dr: si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expensas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet esse acceptio personarum. Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus ꝙ si arbiter assignauit partibus locum ad audiendum sententiam: si partes non possunt honeste accedere ad locum, non tenentur comparere: & si non compareant, non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere: altera autem non poterat honeste comparere. ista pars quæ poterat comparere, non comparuit: vtrum sit commissa pœna? Respondetur ꝙ non, vt seruetur æqualitas, & non sit acceptio personarum. Glo. format plura contraria: sed in hoc remanet, ꝙ quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudicijs, non debet esse acceptio personarum: sed in multis alijs potest esse acceptio personarum, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obe. in antiq. Nam in aduentu episcopi vel imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & sic quantum ad honores est habenda acceptio personarum. Item est habẽda acceptio personarum in impositione pœnæ: quia quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cum persona constituta in dignitate, quàm cum alia persona. c. 2. de off. deleg. ꝫ. eo. lib.

Prima glo. ponit exempla. Secundo signat in contrarium quatuor canones. 4. decret. & 2. leges soluit, & dat quinque similia. Tertio ponit quatuor modos quibus dicitur iudicium. Quarto et vltimo notat, et instruit.

c **In iudicijs.**] Pone casum. 3. q. 9. necesse. ꝫ. de iudi. nouit. & ꝫ. eod. lib. de rescr. statutum. §. insuper. & §. seq. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Aliorum enim honores alijs non debent esse occasio nocendi. C. de sta. & imagi. l. vlti. ad hoc 11. q. 3. si quis vero. Signatur ꝯtra ad hanc regulam. 40. dist. c. 1. 45. dist. cum beatus. 97. dist. nobilissimus. 24. q. 1. qui ꝯ pacẽ. ꝫ. de off. delega. sane 2. eo. lib. de off. deleg. c. 3. & de senten. excom. quia periculosum. ff. de pœnis. aut facta. C. de mo. mul. eos. in fi. & ꝫ. de simo. per tuas 1. vbi de hoc. Sol. in pœnis defertur dignitati & personæ, vt ibi. & de hoc de transac. c. vlti. Arg. contra ꝫ. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in sedendo vel assurgendo. 93. dist. non oportet. & not. 3. q. 9. c. vlti. In iudicijs autem vel sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas est seruanda. C. de proxi. sac. scri. l. in sacris. lib. 12. [Et l. vnicuique. lib. 12. vnde & priuilegiũ vnius litigantiũ transit ad alterum. C. de fruct. & lit. expen. l. fi.] Signatur ad hoc ꝯtrium Instit. de iure natura. §. sed & quod principi. vbi de hoc. & hic per Dynum. Idem in pœnitentiæ exhibitione. 26. q. 7. sacerdos. in princ. in fide Christi suscipienda. de consecra. dist. 4. nec quemquam. & in alijs sacramentis. de consecr. ieiuni. cap. 1. Et in pauperum susceptione, cum sufficere possunt. 42. dist. quiescat aius. & in alijs operibus pietatis. 16. q. 1. si cup. hoc ergo quod dicit, in iudicijs, soluit contraria. Et not. quòd iudicium interdum ponitur pro eo qđ præcedit sententiam, vt hic. & 2. q. 1. sicut sine iudicio. & cap. in primis. Interdum pro condemnatione. de cõsecr. dist. 2. timorem. Interdũ pro discretione. 3. q. 7. §. tria. Interdũ pro vltima volũtate. ꝫ. eo. lib. de sepul. c. penult. [Ioa. Mo. ponit 15. significationes sup rubr. de iud. quas dat per hos vers.

Actio, ius, auctor, forus, arbiter, vltima velle:

Quæstio, discere, sententian discutio, posse.

Peruictes, pœna, protrusus indicta.]

Et not. ꝙ licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione personarum, vt hic, & in concor. tamen vtile est in arbitrarijs iudicẽ gratiosum habere. ꝫ. de offi. deleg. c. consuluit. & facit de accusatio. nulli. & quod ibi not. Caueat tamen iudex ne in faciendo gratia incurrat pœnam constitutionis, de re iud. cum æterni. ꝫ. cod. lib. Ioan. And.

Adde gl. Instit. quibus nõ est permis. sacere. testa. §. præterea.

Præter doctores hic, vide Alexãdrum consil. 105. incip. dubitatur an mulier rustica. lib. 6. & Marianũ Socinum consil. 52. volumi. 4.

Ignorantia facti.] Casus in hac regula primo potest figurari per capitulum, si sacerdotes. 16. q. 3. secundum tertium casum, qui ponitur in dicto cap. si sacerdotes. hoc modo: Ponamus ꝙ quidam laicus donauit monasterio sancti Cypriani aliquam ecclesiã: quæ donatio non valuit: quia laicus non potest donare ecclesiam, sed eps cum consensu capituli: accidit ꝙ prælatus ecclesiæ monasterij sancti Cypriani, qui recepit donationem, mortuus est: cui alij accesserunt, qui credebant illam ecclesiam monasterio suo donatam ab epo cum consensu sui capituli: nunquid isti potuerunt præscribere illã ecclesiam? Rñdetur ꝙ sic: quia ipsi prætendunt ignorantiã facti: quia putabant ecclesiam illam donatam esse ab habente potestatem: sed prædecessor prælatus cui donata fuit illa ecclesia non posset præscribere: quia habebat ignorantiam iuris.

Item potest poni casus per cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. & etiã per cap. si beneficia. ꝫ. de præben. eo. lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficium incompatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reseruatum per Papam, qđ ignorabam: dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionẽ secundi: eo ꝙ istud secundum beneficiũ erat magis pingue quàm primum: postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papæ, & fuit à me euictum: volo nunc redire ad primum: quæritur an possim? Rñdetur ꝙ sic: quia ignorabam illud beneficium esse reseruatum Papæ: & sic errabam in facto: secus si errassem in iure, quia sciebam reseruationem Papæ, sed ignorabã ꝙ illa reseruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illam regulã sequitur ꝙ qui habet iustam causam litigandi, licet postea condemnetur in principali: non tñ in expensis, vt not. Bart. in l. destitisse. ff. de iudi. vbi habetur ꝙ si quis credebat habere bonam causam litigandi, & pendente lite superueniat mala fides, & si desistat à lite seu instantia, non debet condemnari in expensis. Sed vtrũ habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi euitet expensas? Quidam dicunt quòd non: quia esset ignorãtia iuris: nam in causa appellationis ex actis principalis causæ iudicandum est. Glo. respondet quòd si fuit iudicatum ex eisdem actis, procedit illa opinio, vt in causa appellationis quis debeat condemnari in expensis: licet habuerit iustam causam ignorantiæ. Sed si fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condemnari in expensis: quia potest prætendere iustam ignorantiam.

Io. And. Albe Vad. intelligit textum de ignorãtia probabili nõ supina, & dicit Io. And. & alij ꝙ rescriptũ non valet vbi tacetur expectatiua aut reseruatio: & cap. in nostra de renũp. quæ tria. de præben. lib. 6.

Prima glo. ponit exempla, & remittit. Secundo ponit, & exponit vnum notabile. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria.

d **Ignorantia facti.**] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à simoniaco. 1. q. 1. si qui à simoniacis. In eo qui ignorabat beneficium reseruatum per Papã, vel alij collatũ. ꝫ. eod. lib. de præben. si beneficia. simile ꝫ. eod. lib. de rescri. gratia. In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca. l. si ignorans. non enim disciplinam contempsit qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum. 1. q. 4. §. notandum. in fi. ꝫ. eod. lib. de præben. eum qui ibi statius, & c. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. Hæc regula non indiget glossis: cum eius materia plenissime habeatur. 1. q. 4. §. notandum. in textu & glo. 38. distinct. in summa. & de hoc dic vt ibi. Vnum not. quòd cum quæritur de condemnatione expensarum, dicimus quòd in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione. 2. q. 3. cap. Paulum. de electio. cap. 1. in fi. ꝫ. eod. lib. sed in causa appellationis indistincte victus condemnatur victori in expensis. 2. q. 6. omnimodo. ꝫ. de appel. eos. §. ne temere. Ratio autẽ huius diuersi iuris

Vallit. si pœna lege vel statuto vel forma imposita est contra. Bal. l. nomo. l. prin. C. de summa. Sulip.

Hinc gl. cõmendat doctores ibi, vnum not. & Dynus hic ponit multiplicem ignorantiã & eius effectus in dãno vitãdo, captando lucro, l. pœna & de iure Phili ignorantia iuris non excusare refiscos sugaces l. Athletæ §. de iu fisca. ff. de excu. tuto.

iuris colligitur per hanc regulam. in principali enim causa est error facti: quia in ea ex probationibus, quæ in facto consistunt, proceditur: sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causæ: vnde ibi est error iuris: & ideo non excusat a condemnatione, vt hic. Et ideo not. Inno. & Host. s. de dolo & contu. finem. ꝙ si in causa appellationis nõ proceditur per sola antiqua acta, sed inducantur probationes nouæ, per quas pronuntietur; tũc probabilis error bene excusat victum à cõdemnatione expensarum. quod verum puto: & videtur casus prædictæ decr. s. eo. lib. de electio. c. 1. in fin. Ad primũ dictũ huius regulæ signatur ꝫrium. 34. q. 1. in lectũ. vbi imponitur pœnitentia probabiliter ignoranti factum: sed illud ad cautelam. Item cõtra de consecra. dist. 4. qui bis. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa: subest tamen causa, scilicet iniuria primi sacramenti. Vel dic vt ibi not.

Error probabilis excusat à cõdemnatione expensarum in causa prin cipali.

Dicit hic Ioan. And. & Alb. & alij, ꝙ clericus cognoscens ꝫ. solutã, suã tamen & aliorum opinione maritatã: punitur vt adulter: quia culpa in opere, dolus in animo, opinio in qua latitat præsertur veritati. nug. de sent. ex com. si tamen pœna statuti grauior esset pœna iuris communis nõ puniretur [illegible].

¶ Idem.

REGVLA XIIII.

Cvm† quis in ius succedit alterius, iustam ignorãtiæ causam censetur habere.

¶ Idem.

ADDITIO. Item contra. ff. de fideiussor. l. 3. vide quod ibi not. in glo. fina. Ioan. And.

Cum quis in ius.] Casus figuratur per capitulũ, si sacerdotes. 16. q. 3. prout dictum fuit in primo casu præcedentis cap. qui casus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap. cura. de iure patrona. in antiq. Ponamus ꝙ quidam obtinuit per sententiam rem alienam non spectantem ad illos, qui fuerunt mihi condemnati, sed ad alios: tenui istam rem per tempus sufficiens ad pscriptionem: vtrum potui præscribere? Rñdetur ꝙ non: quia habui malam fidem. Sed quid: ponamus, ꝙ ego sum mortuus: vtrũ meus successor poterit illam rem præscribere? Rñdetur ꝙ sic: quia ipse habet iustam causam ignorantiæ: Nam qui in locum alterius succedit, censetur habere iustam causam ignorantiæ.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta & ponit exempla: Finis dicit quòd exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo, scilicet regulam loqui quando cum successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluens vnum contrarium distinguit.*

b ¶ Cum quis in ius.] Hæc regula sumpta est ex lege. ff. eod. tit. l. qui in alterius. Pone casum 16. q. 3. si sacerdotes. sed tertiũ casum ibi nota. & de iurepatro. cura. & ff. de deposi. l. 1. in fine. & l. 2. ibi enim hæres vendens rem depositam credens illam fuisse defuncti, non tenetur ad rem, sed ad pretium. Quod autẽ in hac regula dr̃, verum est, si cum ipso successore agatur: secus si ipse agat: quia certus debuit esse de facto suo cum ad iudicium prouocat, vt in prædicta l. qui in alterius. c Et est simile, quia deliberatoriæ dantur reo, sed non actori: quia certus debet esse ad iudicium prouocandũ. de hoc dicam j. eod. non licet. cum etiã si agat, probabilis posset esse ignorantia. Intelligitur autem hæc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de quibus dicam j. eod. is qui in ius. quæ vr̃ ꝫ, sed non est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæreretur de præscriptione, in qua sufficit bona fides: quod dic vt not. s. eod. lib. de præscriptionib. ca. 1. præscriberet d succes̃sor bonæ fidei: quod non præscriberet prædecessor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustũ titulum habuit prædecessor, talem qui non det causam præscribẽdi: successor qui eodem iure vtitur, non præscribit. ff. de diuer. & tempo. præscriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificatiue ad præcedentem: ignorantia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius successit alterius, vt hic.

c Et ideo pœna tũc committitur cum effectu: nisi sit: esset fuerit pridius. ff. de verbo. oblig. si cũ filius §. in ha. stipul. Dynus. Io. And.

d Inchoando præscriptionem. Phili. Io. And. Sed vide fmo. e. si diligẽti. col. 5. de præscrip.

Odia restringi.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per cap. quædam lex. §. quod scripsi. 35. q. 3. & per capit. tua 1. s. de deci. in antiq. Dr̃ in d. §. quod scripsi. ꝙ Anglici erant nouiter conuersi ad fidem catholicam: vnde à sede Apostolica obtinuerunt priuilegium e. vt possent ꝫhere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: & Papa concessit eis istud priuilegiũ generaliter, vt possent ꝫhere matrimonium cum suis affinibus: postea quidam alius populus fuit de nouo conuersus ad fidem catholicam: dubitabitur vtrum priuilegium Anglicorum esset extendẽdum ad istum populum de nouo conuersum? Respondet ꝙ non. ¶ Vel dr̃ in dicto §. quod scripsi. ꝙ Anglici postquam fuerunt roborati in fide catholica, voluerunt vti dicto suo priuilegio, & ꝫhere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: vtrum possint vti tali priuilegio? Rñdetur ꝙ non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium quod fuit eis concessum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum cap. tua 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante concilium Lateranense decimæ fuerunt laico concessæ in feudum: & erant aliquæ terræ steriles, quæ postea fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic fuerunt facta noualia: Laicus voluit percipere decimas in istis noualibus, vtrum possit? Rñdet ꝙ non: sed solum percipiet decimas in terris, quæ erant arabiles tempore infeudationis, non autem in terris de nouo redactis ad agriculturam: quia istud priuilegium est restringendum in odium laici, qui licite non potest percipere decimas. Vel potest poni exemplum in præscriptione: Aliquis in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas præscribit: Postea aliquæ terræ steriles fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualia: vtrũ de illis noualib. f possit ille qui pscribit, petere decimas? Rñdetur ꝙ nõ: quia pscriptio est odiosa, ideo debet restringi. ¶ Item potest poni exẽplum per c. 1. s. de filijs presby. hoc modo: Aliquis clericus qui patiebatur defectũ nataliũ, à sede Apostolica obtinuit priuilegiũ seu dispositionẽ, vt posset obtinere beneficiũ ecclesiasticum etiã curatũ: virtute suæ dispẽsationis obtinuit vnũ beneficium: postea dimisit illud beneficium per renuntiationẽ, & vult obtinere aliud beneficium virtute suæ dispẽsationis: vtrum possit? Rñdetur ꝙ nõ: quia ista dispensatio restringitur ad vnicum beneficiũ, cũ sit odiosa: nisi diceretur in dispensatione, ꝙ posset obtinere aliud beneficiũ vno demisso. Sed si simpliciter fuit dispẽsatus ad beneficiũ ecclesiasticũ etiam curatum: virtute suæ dispẽsationis nõ põt obtinere aliud beneficiũ: quia ista dispẽsatio est restringenda. vel si sit dispensatum cum aliquo, qui patitur defectum natalium, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum: virtute suæ dispensationis non poterit obtinere plura beneficia: quia ista dispensatio est odiosa, ideo debet restringi: secus est in fauorabilibus, vt in iuribus allegatis in glo. & in c. licet. 2. infra. de priuileg. eo. lib. vt ponamus ꝙ alicui epo fuit concessum priuilegiũ à sede Apostolica, vt possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum istud priuilegium restringatur ad personam suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina in loco interdicto? Rñdetur ꝙ cum istud priuilegium sit fauorabile: ideo non solum eps, sed etiam familiares sui poterunt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegium cum sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

e Cõferẽt tradita per glo. in l. ve tita verbo, liberis. C. de in ius vocãdo. & l. 1. in fi. le ge § illi. ff. eod. tit. & per Bar. in l. vlti. ff. ad Tertul. & in l. maximũ vitiũ. C. de liberis præteri. vt hic per Philippum Fran.

f Vide Abtem in ca. finali. de oth leg. & in cap. pe. ne. de cle. tis no re sidem.

¶ Idem.

REGVLA XV.

Odia † restringi b, & fauores conuenit ampliari.

¶ Idem.

REGVLA XVI.

Decet† conces-

¶ *Prima glo. ponit exempla, & prosequitur illa. Secundo adducit regulã ad solutionem vnius contrarij. Tertio ad quæstionem.*

b ¶ Odia restringi g.] Pone casũ in primo dicto 35. q. 3. qd̃ scripsi. vbi priuilegium odiosum de ꝫhendo, scilicet in gradu prohibito, restringitur. s. de deci. tua 1. vbi decimæ noualium non accrescũt laicis habentibus decimas in feudum, vt s. eo. lib. de filijs presbyte. cap. 1. & vlti. In secundo pone 16. q. 2. c. 1. s. eod. lib. de priuil. licet. 2. infra. C. de sent. pas. & restit. l. 1. quæ canonizata est 2. q. 3. in fi. & concor. ad hanc regulam 16. q. 3 §. potest. s. eo. lib. de priuileg. ne aliqui. ff. de libe. & posth. l. cum quidam. Si ergo ius vel priuilegium odiosum est, restringendum est h: si fauorabile, ampliandum, vt s. si fauorabile & odiosum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: quia illi iuri non potest renuntiari. ff. ad Macedonia. sed & si pater. in fine. Item extenditur non solum ad pecuniam, sed ad rem aliam datam in fraudem. ff. eod. tit. sed Iulianus. §. mutui. & l. 3. §. 1. Et per hanc regulam soluunt ꝫrium decre. de deci. ex parte 3. ad decreta. eo. tit. cum contingat. In decre. enim, ex parte, erat fauor, scilicet priuilegium: & ideo concessis decimis, intelliguntur concessa etiam noualia: sed in decreta. cum contingat. erat odium, scilicet præscriptio. s. de præscriptio. vigilanti. & ideo licet præscripserim decimas: non videor præscripsisse noualia postea insurgentia, vt ibi. Et facit ad quæstionem quam not. Hostien. s. de pscriptio. cum ex officij. de prælato qui præscripsit visitationem, & nunquam fuit procuratus: modo petit procurationem: an sit audiendus? Et dicit ꝙ non. Præscriptio enim odiosa est: & ideo vnum sine altero acquiri potest per eam. nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cõe fauorabile: & ideo visitationi, quæ de iure communi fit, annexa est procuratio, vt ibi. odia igitur restringenda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. j. eo. cap. non debet & adde hic quod ibi dicam. Ioan. And.

g In. Mon. ponit hic exemplum per 35. q. 3. l. si pater. de dictione beneficium, dixi s. eo. lib de sen. exco. li cet. 2. & §. vtrum, s. respon. Itẽ per l. ff. de leg. 1. qui habuit §. 1 Dynus ponit pro decret. statutum. s. eod. lib. de electio. Io. And.

h Nisi respi ceret vtilitatem publicam. l. 3. § etiam iff de inst. Iy. Philippus.

Decet concessum.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo figurari potest per capitul. si cui de præben. eod. lib. Papa alicui epo concessit, vt ipse posset de aliquibus beneficijs prouidere idoneis personis, ita quòd istud priuilegium fuit concessum epo in fauorem epi conferentis beneficia, non autem in fauorem personarum quibus conferebantur: accidit ꝙ re ex stante integra, antequam eps contulisset illa beneficia, & sic antequam eps fuisset vsus suo priuilegio, Papa mortuus est: vtrum per mortẽ Papæ sit extinctum & expiratum priuilegium? Rñdetur ꝙ nõ: & hoc per rationem istius regulæ. quia indultũ principis debet esse permansurum. ¶ Item potest figurari casus per Authẽ. constitutio, q̃ de dignitatibus, colla. 6. Filius aliquis familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patricij: certum est ꝙ liberatur à patria potestate: postea perdit illam dignitatem: quia fuerat assum-

assumptus ad certum tempus: vtrum remaneat in potestate sui patris? Respondetur quòd non: sed debet esse sui iuris: quia concessum beneficium debet esse permansurum.

¶ Ex hac regula colligitur primo, quòd priuilegium principis alicui concessum, debet esse permansurum, & hoc intelligitur, vt dicit glo. de priuilegio reali, & nō de priuilegio personali, quod personam sequitur, & cum persona extinguitur, vt in regula, priuilegiū. s. eod. tit.

sum, a à principe, b beneficium esse mansurum c.

¶ Idem.

Not. vlterius, quòd licet priuilegium principis debeat esse permansurum: perditur tñ certis ex causis: scilicet per abusum, non tamen ipso iure: sed abusus est iusta causa inducendi principem ad reuocandum suum priuilegium aliquibus concessum: ideo iura dicūt, quòd qui priuilegio abutitur, meretur priuilegium perdere. Item perditur priuilegium per non vsum. C. de nundi. vbi dr quòd si quis à principe impetrauit nundinas, & non vtatur, perdit nundinas per non vsum. Item perditur priuilegium, si post concessionem incipiat esse grande præiudicium alterius. cap. suggestum. de deci. in antiq. vbi priuilegium concessum Cisterciēn. de decimis non soluendis, quia incipit esse in grande præiudiciū ecclesiæ parochialis, fuit reuocatum. Item aduertendum est ad illud quod dicit glo. fi. quòd verbum, decet, quantum ad principē ponitur propriè: & quantum ad subditos ponitur impropriè. & est sensus, quòd imponitur necessitas subditis seruandi priuilegium: sed princeps sine iusta causa non posset illud priuilegium reuocare: & hoc qñ fuit concessum subdito principis: secus si esset concessum non subdito, vt sunt priuilegia quæ principes & imperatores concesserunt ecclesijs: quia tale priuilegium concessum non subdito, est ɔtractus ab initio voluntarius: sed ex postfacto est necessitas.

¶ Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de personali & temporali priuilegio & dato ab alio quàm à principe. Tertio ponit quinque casus quibus perditur priuilegium: & vltimum declarat.

a ¶ *Decet concessum.*] Pone casum 25. q. 2. c. 1. & 2. s. eod. lib. de præben. si cui nulla. in Authen. coll. 6. constitutio quæ de dignitat. in fi. vbi filiusfamilias per dignitatē sibi delatā factus sui iuris, dignitatis suæ administratione finita remanet sui iuris 1. Ad hoc s. eod. lib. de priuileg. cap. 1. in principio. Priuilegia ergo principis sunt perpetua; & hoc verum in realibus: personalia enim extinguūtur cum personis. quod dic vt dixi s. eod. priuilegium. idem dico de priuilegio ad tempus dato. Pone casum de verborum significatio. tua. s. eod. lib. de rescrip. si propter. & licet hic exprimatur de principe, idem in beneficijs aliorum. 12. q. 2. si eps de insti. cum venissent. possunt enim epi dare priuilegia. de re iudi. cum inter vos. de hoc 25. q. 2. in summa. Et not. quòd licet priuilegium debeat esse perpetuum, vt hic 2 extinguitur tamen propter abusum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & superueniens enorme præiudicium. quod dic vt not. 11. distin. renouantes. 11. q. 3. priuilegiū. de deci. suggestum. 3. Vnde dico quòd ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt, ita quòd alteri enorme præiudiciū non afferant. s. de verborum significa. quid per nouale. Si autem ex postfacto superueniat præiudicium: pone casum per decreta. suggestū. de deci. hic. cum sit necesse directè venire contra verba priuilegij, crederem proponendam principi quæstionem de priuilegio, quod de nouo tendit ad noxam: & contra illud non deberet propria auctoritate veniri, secundum Lau. quòd hoc sentit. 25. q. 1. c. vlt. in fi. & Ber. in prædi. decreta. suggestum. in vltima glossa.

ADDITIO. Beneficium in ista regula positum large sumitur. & vide quod scripsi de verborum significatio. olim. super glo. fina. Et dic mansurum, etiam si cessat causa concessionis priuilegij: dummodo illa causa fuerit impulsiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlti. & l. seq. ff. de postu. l. 1. §. sexum. vel fuerit finalis, sed aliquæ reliquiæ illius causæ remaneant: vt patet in quodā seruo. ff. de quæst. l. vnius. §. seruus. & in illo qui fuit decurio, qui nō torquetur. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ desiit esse vxor, contra quam turpis actio non instituitur. ff. rerum amotarum. l. 2. & 3. & idem cū dubitatur an fuerit impulsiua, an finalis. ff. de condi. & demonstra. l. cum tales. §. falsam. & l. Titio. §. sed cum. Secus quando causa fuit finalis, & nullæ reliquiæ remanent. facit s. eod. lib. de præbend. si pauper. ff. de actio. & obligat. qui cum hærede. de inofficio. testamento. Papinianus. §. nec impuberis. Dynus. Ioan. And.

b ¶ *Principe.*] qui solus secundum quosdam potest priuilegium in alterius præiudicium conferre. 9. q. 3. nunc vero. & c. seq. s. de concess. præben. proposuit. C. de quadrien. præscri. bene à Zenone. quod non est verum, vt not. 25. q. 3. in summa, in princip.

ADDITIO. Dic vt not. & dixi s. de relig. domi. constitutus. in glo. hoc videtur. Ioan. And.

Glo. vltima ostendit illud, decet, esse æquiuocum.

c ¶ *Mansurum.*] & omni malitiæ & diminutioni ɔrium. in Authē. constitutio quæ de digni ta. & in fi. coll. 6. Et not. quòd hoc verbum, decet, qd ponitur in hac regula, quantum ad ipsos subditos necessitatem importat: & quantum ad ipsum principem, potestatem: ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Primum probatur s. eodem lib. de deci. cap. 2. & de sta. reg. cap. vnico. de priuile. cap. 1. & cap. ne aliqui. & cap. seq. Secundum probatur s. eod. lib. de elect. quia sæpe. de immuni. eccle. clericis. de sen. excom. cap. vlti. in fin. Ad hoc 63. dist. c. verum. C. de legi. l. digna vox.

REGVLA XVII.

Indultum d à iure beneficiū, nō est alicui auferendū.

ADDITIO. Clementinas, quæ idem probant, vide de sepul. dudum. in princip. in glo. multotiens. Ioan. And.

Indultum à iure.] Casus figuratur primo per capitulum, de his. 28. dist. in licentia nubendi data ab Apostolo: Licet iure ciuili cautum sit quòd vidua debet abstinere per annum numerandum à tempore mortis mariti, qui dr annus: ita quòd si mulier infra annum luctus ɔhat, incurrit graues pœnas, vt C. de secun. nupt. veruntñ ab Apostolo & eius iure canonico fuit data potestas mulieribus, vt possent ɔhere matrimonium infra annum luctus mortuo primo marito, cum sint solutæ à lege viri: vtrum eps vel alius possit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annū luctus? Rñdet quòd non: quia istud fuit concessum mulieribus à iure: & sic nō eis est auferendum. e Item potest casus figurari per cap. licet canon. s. de elect. eod. lib. Certum est quòd clericus promotus ad ecclesiam parochialem, habet annum à iure infra quē debet promoueri ad sacerdotium: si infra annum non promoueatur ad sacerdotium, est priuandus sua ecclesia parochiali: Sed vtrum eps possit præcipere tali clerico sub pœna priuationis, vt ipse promoueatur ad sacerdotium intra dimidium: & sic abbreuiare tempus sibi indultum à iure? Rñdet quòd non: quia indultum est tali clerico à iure, vt habeat annum ad promouendum ad sacerdotium: ergo eps non potest sibi auferre illud tempus. ¶ Item potest poni casus in quadrimestri dato condemnato in actione personali ad soluendū. l. 4. §. si quis condemnatus ff. de re iudi. Conueni Titium super actione personali coram iudice competente: fuit mihi condemnatus: certum est quòd ipse habet quatuor menses ad soluendum. l. 1. & 2. C. de vsuris rei iudica. sed vtrum iudex possit illud tempus abbreuiare? Rñdet quòd non: nisi subsit iusta causa per rationem huius litteræ: quia indultum à iure concessum nemini est auferendum: Et si iudex sine causa abbreuiauerit illud tempus, illud supplebitur à iure. l. 4. ff. de re iudica. ¶ Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

Glo. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo & exemplificando. Tertio inducit regulam ad solutionem quæstionis.

d ¶ *Indultum à iure.*] Pone casum in licentia nubēdi data ab Apostolo. 28. dist. de his. In anno dato ad promotionē sacerdotij. s. eo. lib. de elect. commissa 4 In quadrimestri tempore dato condemnato in personali actioni ad soluendū. ff. de re iud. l. 4. §. si quis cōdemnatus. Contra. s. de re iudic. quod ad consultationem. s. de appel. cum sit. & cap. oblatæ. ff. de re iudic. l. 2. cum suis similibus. Sol. quoddam est iuris beneficium quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum 5 3. q. 6. anteriorum. Induciæ iiij. annorum ad petendam restitutionem s. eod. lib. de integ. restit. cap. 1. Et illud verum est in istis & alijs inducijs, quæ dantur à lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est quod sine causa auferri non potest: & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum sit. & illud verum in inducijs: quæ licet dentur à iure, interuenit tñ eis tacitum vel expressum ministeriū iudicantis, vt in deliberatorijs xx. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab homine, & sine causæ cognitione: alio enim iure interdū tollitur alterius iuris beneficiū. Pone exemplū in solemniter, vouente qui non ɔhit. s. eod. lib. de vot. & voti redemp. c. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellante, qui nō audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. proposuit. & c. sua nobis. C. ne lice. in vna & eadem causa ter. app. per totum. sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre 6, cessat regula: sicut est videre in patre qui à iure habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij. C. de bon. quæ lib. l. cum oportet. & l. vlti. & tñ aufertur propter relinquentem ea conditione, ne ad patrem perueniat vsusfructus. in Authen. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Itē à lege datur marito administratio bonorum paraphernaliū 7 & tñ potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. cōuen. l. hac lege. Sed ista quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legem permittentē. Et hæc est regula pro clerico electo, qui cōfirmationem debet petere infra tres menses, vt s. de elect. quàm sit. post præfitum consensum, vt ibi. eps ei mādat quod petat confirmationem infra mensem: vñ enim quia non possit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure nō cauetur, quòd hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ s. dixi. Ioan. And.

Non

1 Et tota est omniū cognatorū & agnatorum iura. Dynus.

2 Vbi etiā remissi ad Specul. de instru. edi. §. nunc autem. in fi. vbi plures casus ita les narrantur. Io. An.

3 Not. Philiastio casu. ze iuri necessariam.

4 Secundū Albert. hæc regu. fallit in duobus indultis: nam tunc priuilegiator aufert debitori suū indultum. l. verum. ff. de mi. Itē fallit quando obligatio principalis & accessoria concurrunt in eadem persona l. generaliter. ff. de fide iussoribus.

5 Hoc intellige quò ad ptertiū iuris, de qua ibi loquit. Hoc dico propter id qd notaui. eo. tit. licet ra non. fr. gl. antepenu.

6 Idem hic Dynus per medū distrotus. Io. And.

7 Idem dicit Dynus vnde dicebat Ioan. Mo. regulā procedere vbi iuris beneficiū sistit in indulto, nec vltra procedit. Item nullo extrinsecus temperante, &c.

NOn firmatur.] Casus primo figuratur per capitulum, principatus. 1. q. 1. vbi dr, quòd aliquis fuit promotus ad principatū. hoc est ad prælaturam simoniace. Certum est q̄ ista promotio est nulla, q̄a simonia est tan effectus, vt reddat promotione nulla: postea accidit q̄ iste ꝓmotus simoniace administrauit irreprehēsibiliter, & fuit toleratus in sua administratione per aliqua tēpora: vtrum promotio validetur, ita q̄ assumat vires? Rñdetur q̄ non: q̄a qd̄ ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Idem.

REGVLA XVIII.

NOn firmatur [a] † tractu tēporis, quod de iure ab initio non subsistit.

¶ Si tamē non constet de iure principii propter tempus immemoriale, sec⁹. Io. And. Phil. per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & per hanc regu. dicunt, si archipresbyter prope mortu⁹ renunciet suæ dignitati in manus presbyteri acceptantis nomine episcopi, electionis a canonicis factæ, confirmatā nō valet.

¶ Item potest poni casus per cap. si eo tempore. ʒ. de rescrip. eod. lib. Ponamus q̄ aliquis à sede Apostolica impetrauit gratiam expectatiuam, per quam Romanus Pontifex mandabat canonicis ecclesiæ Pictauensis vel alicui prælato, vt ipsi de beneficio ecclesiastico qui ſeret si quod vacaret, alioquin de proximo vacaturo: cuāsi illud beneficium esset dignitas, personatus vel officium, aut illi immineret cura animarum, & ponamus q̄ tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam ætatem requisitam ad ecclesia: Accidit quòd antequam vacaret ecclesia parochialis, effectus est perfectæ ætatis: vtrū illa gratia expectatiua reassumat vires: & sic iste impetrans virtute suæ gratiæ possit promoueri ad ecclesiam parochialem? Rñdetur q̄ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. Item potest figurari casus per l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obliga. Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram, puta calicem sacratum: certum est q̄ ista stipulatio non valet: quia res sacra non cadit in commercio hominum: Accidit q̄ ista res sacra desijt esse sacra: forte calix fuit conflatus: vtrū virtute stipulationis prædictæ, quæ erat nulla, possim petere, vt ipse compellatur ad tradendū mihi illa ré, quæ amplius non est sacra? Rñdetur q̄ non: quia quod ab initio nō valuit, tractu temporis non conualescit. ¶ Ite potest poni exemplum in homine libero. & in alijs rebus quæ cadunt in commercio hominum.

¶ *Prima glo. dicit vnde regula sumpta: ponit exempla: & remissiones de initio spectando: & quod in annullandis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones. 5. decre. & duas leges, & dat vnam solutionem specialem, secundo generalem. cui solutioni opponit decre. cura. & tripliciter soluit. Iterum opponit de decre. 2. de eo qui dux. Soluit, & principalem solutionem declarat.*

a ¶ Non firmatur.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ab initio. Pone casum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualescit simoniacus ingressus. ʒ. eo. lib. de rescri. si eo tempore. vbi spectatur impetrantis ætas, quā habebat impetrationis tempore. ff. de verborū oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. vbi non valet liberi hominis stipulatio: licet postea seruus fiat. Vel rei sacræ, licet fiat prophana. Ad idem ʒ. eod. lib. de sent. excom. licet. ff. qui & à qui. ma. li. l. si seruo. vbi libertas data seruo alieno, non valet: licet postea efficiatur seruus meus. Ad idem insti. quibus non est permis. fac. testa. §. præterea. vbi testamentum furiosi vel impuberis non valet: licet postea efficiatur maior vel sanæ mentis. Concor. ad hoc 16. q. 3. §. potest. versi. quod ab initio. ʒ. de elect. auditis. cum si. [Quod dictū est de furioso vel impubere dicit idem Dynus de seruo, si postea fiat liber: de filiofamilias, si postea fiat sui iuris: de capto ab hostibus, si postea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium spectādum. alibi habes, de fine: sed prosequere hoc brochardum, vt not. ʒ. de elec. dudum 1. Item not. qd̄ à principio nullum est ipso iure, tractu temporis non conualescere: secus autem si non esset nullū, sed annullandum [b]: ʒ. de postu. bonæ 2. de elect. q̄ sicut. Expresse contra. 12. q. 2. si qua de rebus. 16. q. 1. c. vltim. de ijs quæ fi. a prælà. cum nos. & ibi de hoc de regula. significatum. de iure pat. cura. de despon. impub. de illis. de coniug. ser. propoluit. ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio [c]: C. de nup. & si ɔ̄. in his omnibus dr̄, quia conualescit quod à principio nullum erat. Solut. ad prædict. cap. si qua de rebus. dic qd̄ nō obstat s̄m Ioan. qui ibi no. q̄ ɔ̄ctus factus per clericos vacante sede, tenet ipso iure: sed restituitur ecclesia. Sed Hug. ibi, Tancre. & Goff. & Ber. extra ne sede vacante. c. 1. dicunt ɔ̄rium, scilicet quòd non tenet ipso iure: & dicunt ibi rescindi quantum de facto processit: & q̄ potest postea haberi ratum, dicunt esse speciale fauore ecclesiæ. Vel dic generaliter ad illud, & ad omnia ɔ̄ria supradicta, q̄ illud quod ab initio nullum est, non firmatur solo tractu temporis, vt hic. Sicut enim tempus nō est modus inducendæ obligationis. 10. q. 3. quia cognouimus. de censi. peruenit. C. de pac. si certis annis. nec tollendæ. ʒ. de præscrip. causam. ff. de actio. & obligat. l. obligationum fere. §. placet. sic necreparandæ, vt hic. Ad idem. ff. de ser. expor. l. si minor. sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso sublata causa impedimenti bene, vt per ɔ̄ria probatur [d]. Ad hoc C. si ma. fac. ratum habue. l. 1. & 2. Probatur hoc optime ʒ. eod. lib. de despōsa. impube. c. 1. valeant ergo ex subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Simile ff. de officio proconsulis. l. obseruare. in fine. Speciale tñ vr̄ secundum Ber. in contractum minoris: vbi non tenet contractus, nisi tutor vel curator ibi sit præsens: licet postea consentiat. Instit. de aucto. tuto. §. tutor. ff. eo. tit. l. obligari. Item in electione, quæ si nulla est, subsequenti consensu non confirmatur. ʒ. de elec. auditis. secundum Ber. qui hoc not. ʒ. eod lib. de reb. eccle. alie. vel non. dudum. in glo. magna. in fin. Sed adhuc obstat & solutio ɔ̄dicit prædic. decre. ʒ. de iure patro. cura. ibi etiam tractu temporis confirmatur, qd̄ ab initio non valebat. Solut. ibi non fuit solus tractus tēporis, sed bona fides cum tempore legitimo, quod præscriptionem inducit. & facit quod dixi ʒ. eo. cū quis. vel fuit illud propter scandalum: vel fuit ibi etiam tacitus consensus epi, vt ibi not. Item solutioni ɔ̄dicit. ʒ. de eo qui dux. in matrimo. quam polluit per adulte. c. 1. vbi matrimonium ɔ̄ctum cum secunda viuente prima, mortua prima ex nouo consensu confirmari non potest. Sol. illud est propter impedimentum perpetuum, scilicet adulterium cum sponsalibus de facto, vt ʒ. eod. tit. c. vlt. licet ergo superueniat casus, scilicet mors primæ, à quo potuerat cum secunda matrimonium inchoari: remanet tñ impedimentum prædictum, ꝓp quod nouus consensus non pōt inducere matrimoniū cū secunda: & ibi de hoc [e]. Illa ergo quæ de necessitate desiderant initium, vel quæ ideo non valent, quia subest in eis perpetuum impedimentum, nec tractu temporis, nec nouo subsequenti consensu confirmantur, vt hic & ibi: sed ea quę de necessitate non respiciunt initium: nec subest in eis perpetuum, sed temporale tantum impedimentum: & si non solo tractu temporis confirmantur vt hic, tamen sublato impedimento nouo subsequenti consensu interdum tacito interdum expresso bene, vt in contrarijs: & sic solutionem intelligo supradictam. Ioan. An.

¶ Per hoc tollitur illud de sententia negligentia appellātis conualescēte: nam illa non fuit principio nulla. Phil. Ioan. And.

¶ Dicit Io. Mo. q̄ ibi est vitium qualitatis, qua sublata tenet qd̄ est actum: hic vitiū in facto. Ioan. And.

¶ Vnde Dynus distinguit, aut durat causa impediens, aut cessat, & nulla superuenit cōfirmans: Aut cessauit, & superuenit cōfirmās. Primo & secūdo casu, locum habet regula: in tertio vero casu non. & hoc recidit in idem. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

NOn † [b] est sine culpa, qui

† Io. And. tangit hic an clericus patrocinās coram seculari in criminali, fit irregularis, morte secuta: plenius c. 1. de postu. cap. sententiæ ne cle. vel mona. Itē d̄ teste iniurato falsum apud acta deponente, qui omni iure puniendus est secundum eum pœna falsi: quā prosequitur Hippol. in l. 1. ff. d̄ fal. Bal. in l. iurisiurandi. in fin. C. d̄ testi. dicit talem puniendum, vt de crimine stellionatus. Philip.

NOn est sine culpa.] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico faciente lapidem. per cap. clerico. 50. dist. iuncto cap. nec is. §. cum itaque. 15. q. 1. Et primo pro intellectu huius c. est præsupponendum, q̄ est permissum hominibus exercere ludos causa virtutis exercendæ, sicut proijcere lapidem: vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinem corporis. Ponamus q̄ aliquis clericus inter laicos dimissa veste & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem transeuntem occidit, non proposito deliberato: quia non fuit in culpa quantum ad homicidium: vtrum sit censendus irregularis? Rñdetur q̄ sic: quia istud. scilicet proiicere lapidem, non copetebat suo statui: & sic fuit in culpa, quæ præcessit casum. ¶ Item potest poni casus in clerico sagittante per dictum c. clerico. Quidam clericus cum ballista misit aliquā sagittam, & hominem transeuntem occidit non proposito deliberato: vtrū sit irregularis? Certe sic: quia culpa præcessit casum: & se immiscuit actui, qui non competebat suo statui. ¶ Item potest poni exemplum per c. tua. de homici. ʒ. in monacho chirurgico: Certū est q̄ ars chirurgica est monachis prohibita: Accidit q̄ aliquis chirurgicus monachus alicui infirmo dedit medicinam iuxta artē chirurgicam: ille infirmus mortuus est: vtrum monachus sit in culpa? Rñdetur q̄ sic: quia immiscuit se actui non conuenienti suo statui. ¶ Item potest poni exemplum in fure: Ponamus q̄ aliquis Titius surripuit mihi aliquas res: istas res postea perdidit ꝑ casum fortuitum: quia cum essent in domo sua, per incendium fuerunt combustæ: vtrum fur teneatur mihi restituere illas res, licet sint perditæ per casum fortuitum? Rñdetur q̄ sic: quia fur semper est in mora restituendi ré. ¶ Ex hac regula colligitur, q̄ regulariter quis non tenetur de casibus fortuitis, nisi culpa vel mora præcesserit casum.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla in princ. & in fi. ex adum infert hunc de casu teneri: in medio obijcit, & soluit.*

b ¶ Non est sine.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod tit. l. culpa est. Pone casum in clerico faciente lapidē: & cæco sagittante. 50. dist. clerico. 15. q. 1. §. cum itaque. in monacho chirurgico. ʒ. de homi. tua. 1. responso. Scire enim debet quod suum non est, ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur. Si hæc regula vera est: ergo est culpa gerere aliena negotia. & sic est contra. ff. de ne. gest. l. 2. & per totum vbi prodita est actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem consequi. 22. q. 4. si ad peccatum. ʒ. de cōsuetu. c. penul. ff. de fur. itaq; fullo. Sol. officium hoc debet homo homini. 22. q. 4. c. 2. ʒ. de testa. cū in officijs. ibi, primo loco, & c. ff. d̄ ser. expor. l. seruus. Et nota q̄ proprie loquendo inter Deum & hominem est religio: in decre. iuramenti religio. 22. q. 4. vnusquisq;. Inter prælatum & subditum obedientia. 2. q. 6. qui se scit. Inter maiorem & minorem reuerentia. ʒ. eod. lib. de offi. deleg. c. 2. Inter patrem & filium dilectio. 5. q. 5. nō osculatur. Inter consanguineos pietas. Inter dñm & seruum, seruitium. Inter patronum & liberū, obsequium. Inter hominem & hominem, officium. C. de ne. gest. officio. & de inoffi. test. l. 2. Non potest ergo dici ad eū non pertinere: nā vides q̄ olim appellans pro cōdemnato habebat biduū vt in propria causa, non triduū vt in aliena. ff. de appel. non tantum. ff. qn̄ appel. sit. l. 2. Ad hoc 2. q. 6. non solent. Exemplificare potes hanc

* Placet Dyno per. l. si expressam. ff. de appel.

Religio est inter Deū & hominem: Obedientia est inter prælatū & subditum: Reuerētia inter maiorem & minorem.

hanc regulam etiam in imperito medico. & iudice [a], qui per imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum. ff. de var. & extraor. cogni. l. si iudex. Institu. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. quia imperitia culpæ cóparatur. 1. q. 1. nó est putãda. in fi. 29. dist. c. vlt. §. de æta. & quali. ad aures. de homici. tua. ff. eo. tit. l. imperitia. si ergo est in culpa se miscendo, ergo tenetur de casu: quia sem per si casum culpa præuenit, tenetur quis de casu. ad homici. presbyterum. & c. continebatur. & c. ad audientiam. & §. eod. lib. eo. tit. c. vlt. & hoc 50. dist. de his. §. de homic. sicut dignú. in gl. penul. Ad hanc regulam concor. §. de sent. excom. perpendimus. Io. And.

rei quæ ad eum non pertinet [a], se immiscet [b].

¶ Idem.

REGVLA XX.

Nvllus [c] pluribus vti defensionibus prohibetur.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

Qvod

a ¶ *Non pertinet.*] § dicit Ioan. Mo. ratione facti vel modi. ad primum allegat de homi. continebatur. ad secundum eod. tit. ad audientiam. ff. ad legem Aquil. sed & fi. §. fi. cum l. sequen. Ioã. And.

b ¶ *Se immiscet* § .] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico, quod tenetur. §. eo. lib. de sent. excom. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in princ. & ff. de re milit. omne delictum. §. qui præpositum. Sed vt dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro à contrario. Item facit ad Syllania. l. 1. §. eo. autem. pro gl. facit ea. l. 1. §. sed in eo. de hoc §. de sent. excomu. quantæ. Ioan. And.

N*Vllus pluribus.*] Casus figuratur primo per cap. auditis. de præscript. in antiq. Ponamus quod episcopus Pictauen. dicit ecclesiam beati Hilarij maioris Pictauis esse sibi subiectam de iure cõi: vnde fecit cóuenire Decanum & capitulum illius ecclesiæ corá iudice cóperẽti: & petit in suo libello, vt illa ecclesia declaretur sibi esse subiecta, & quod clerici & canonici cópellãtur sibi obedire. Decanus vero & capitulũ excipiendo proposuerũt, quod sint exẽpti à iurisdictione ordinaria ipsius epi. Item proposuerunt, quod posito quod non essent exempti, tñ ipsi præscripserant libertatem contra epm Pictauen. & sic ipsi allegant duas exceptiones contrarias: quia si sunt exempti per priuilegium sedis Apostolicæ, non est eis necessaria præscriptio, vtrum sint admittendi ad probandum istas duas exceptiones? Vr quod non: quia actor non potest simul proponere plures actiones. l. 1. C. de ser. corrup. sic videbatur in reo, quod reus non posset etiam simul proponere plures defensiones. Sed hac ratione dubitandi nõ obstante, respondetur in contrarium: videlicet quod reus potest plures defensiones proponere etiam contrarias: Et ratio huius colligitur per istã regulam, iuncta regula, cum sunt partium iura. §. eo. & l. fauorabiliores. ff. eo. tit. Nec obstat motiuum: nam iura magis fauent reis, quàm actoribus. ¶ Item potest figurari casus per l. interpositas. C. de transac. Titius conuenit aliquem suum debitorem coram iudice competenti, coram quo dedit in scriptis suum libellum, cui petiit per reum responderi: reus autem excipiendo allegauit transactionem factam inter ipsum & Titium: Titius replicando proposuit, quod illa transactio erat nulla: Primo quia fuerat facta per metũ. Item allegauit quod ille cum quo fuerat facta transactio, erat seruus transigentis: vtrum debeat Titius admitti ad probandũ istas duas defensiones? Respondet quod sic: quia nullus prohibetur, vti pluribus defensionibus, etiam si illæ defensiones essent inuicem contrariæ, vt dictum fuit in primo casu.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrarijs: & 11. casus. excipit. Tertio interserit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obijcit ad id quod dixit de contrarijs: & ponit quatuor solutiones, & quamlibet impugnat: deinde soluit distinguendo, subdens adhuc aliam solutionem, quam non approbat. Quinto notat, remittit, & concor. allegat.*

c ¶ *Nullus pluribus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 1. quisquis. vbi negat August. quod dicebat Vincen. eum facere: dicens quod posito quod id verum esset, id facit ex causa. de præscrip. auditis. vbi allegatur exemptio & præscriptio. C. de transactio. interpositas. vbi dr transactionem non tenere, tum quia metu interposita, tum quia facta cum seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiã contrarijs. 13. q. 2. in principio. vbi de hoc ff. de excep. l. nemo. nisi forte specialiter ius impediat, vt præ. dic. l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. impedit enim ius interdum contrarias defensiones proponi. Pone casum ff. de noxa. l. quotiens. §. prætor. ibi conuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mendacio tenetur insolidum, nec pœnitere potest. Idem in conuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. 1. §. interdum. Idem in eo qui negat pecuniam numeratam: conuictus de mendacio, non potest dicere se soluisse. C. de non nume. pecu. Authen. contra qui propriam. [Vide de hoc in Spec. de exceptio. §. vilo. versic. sed quid si debitor. & ibi in versic. si tractatur de creditore qui negat se numerasse, & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetatur.] Idem in eo qui negat se socium, amittit priuilegium, vt conueniatur inquantum facere potest. ff. de re iudica. sed hoc ita. §. 1. idem in eo qui negat sibi pecuniam solutam: si conuincitur de mendacio, amittit priuilegium, per quod aduersarius compellebatur probare indebitum: sed ipse compellitur probare debitum. §. de solu. is qui. ff. de probatio. cum de indebito. in princ. Itẽ impedit. ff. de rei vend. l. vlt. C. qui potio. in pig. habe. Authenti. si possessor. nam conuentus rei vendicatione vel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, commodum possessionis amittit, vt ibi: & Aqlia inficiatio ne crescit in duplum. ff. ad legem Aquiliam. l. 2. & hæres qui negat legatum, conuictus non recurrit ad solemnitatem iuris, vt dicatur testamentum imperfectum. Institu. de fideicommis. hære. §. vlt. Item impedit. Institu. de fideicommis. libertati. §. sed quod. & in Authenti. de trien. & semi. §. studium. & §. illud actor. colla. 3. ¶ Duas autem electiones quis simul prosequi non potest: nec vna electa redire ad alteram. §. eo. lib. de elect. vt quis duas . & facit §. de re iudi. cum olim. An autem quis pluribus actionibus vti possit, not. 13. q. 2. in prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Host. de resti. in integ. con stitutus. & plene ff de tributo. quod in hæredem. §. eligere [c]. [Nec valet si dicas idẽ debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de excep. l. 1. quod in actionibus. & est ratio: quia rei fauorabiliores. ratio rationis: quia in potestate actorum est agere: sed conueniri non est in potestate reorũ. ff. de do excep. l. pure. §. fina. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agatur. §. de fide instrum. inter dilectos. C. de contr. hen. empti. cum res tñ bene excipitur. §. de concess. præben. post electionem. de religio. domi. constitutus. & cap. cum dilectus. In illa autem decreta. de præs rip. veniens. simul proponebantur illa duo, priuilegium & præscriptio, per quorum vnum videbatur recedi ab altero, vt ibi patet. Sed nonne contraria allegans non auditur, vt 23. q. 7. quod autem. in princ. de appel. sollicitudinem. in fi. C. de fur. & ser. corru. l. 1. Quidã indistincte dixerunt allegantem contraria non audiri per prædictam decreta. inter dilectos. sed obstant supradicta iura. Alij dixerunt scilicet Guli. Naso. Tan. & Goffre. recitando quod illud habet locum in actore, & in eadem instantia iudicij: nã secus in diuersis. ff. de inofficioso testamen. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in reo autem non habet locum, vt §. probaui. Sed huic opinioni contradicit prædic. decret. veniens. nam ibi erant mutuæ petitiones: & super eo super quo se defendebat abbas, nõ auditur ibi allegans contraria: præscriptionem scilicet & priuilegium. Et ideo dixerunt quod non auditur allegans contraria in eadem instantia iudicij, vt in contrarijs: sed in diuersis bene: & ideo dixit lex, quod qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, vt C. de inoffi. testa. l. contra maiores [7]. Sed huic contradicunt de præscrip. auditis. & cap. cum olim. vbi in eadem instantia proponuntur. Vnde dixerunt alij quod sub conditione licet proponere contraria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem. facit de excep. cum venerabilis. & quod ibi not. & sic intelligunt [8] dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gos. seruari in curia. Sed hoc nõ colligitur ex ipsis decre. & vr quoddam diuinare. Vnde verius dicas, quod aut sunt contraria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt contraria: sed ad vnum finem tendunt: pone casum in prædicta decret. auditis. & in decre. cum olim. & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia, & vnum non præiudicat alteri [9]. Si autẽ ad finem contrarium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinẽ. tunc simul vel in eadem instantia non proponũtur, vt §. dixi. Nec credas quod in prædic. decre. veniens. priuilegium in eo quod priuilegium, sit contrarium præscriptioni in eo quod præscriptio: sed tenor priuilegij erat contrarius præscriptioni: per præscriptionem enim ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epo: sed per priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas: si eps catholicus non esset, &c. Dicunt tñ quidam referre in verbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem: & tunc debet audiri, an dicat, allego præscriptionem & priuilegium: & tunc non auditur, quia ponit carrucam ante boues. & sic intelligunt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens ratio verior est. Et nota quod exceptionem obijciens nõ contestatur lité. §. eo. lib. de lit. cótest. l. 2. nec fatetur, vt j. eo. exceptionẽ. & adde quod ibi dicam. & concor. ad hanc regulam de appel. cú parati.

Q*Vod semel placuit.*] Casus sic figuratur per capitulum primum de iudi. in antiq. Quidam Titius fuit conuentus corã aliquo iudice sibi suspecto: fuit petitum à iudice vtrum vellet eũ recusare tamquam suspectum: & dicit illi: Si tu velles, posses me recusare, vt suspectum pp talem causam: verumtñ si velis corá me litigare, ego ministrabo tibi bonam iustitiam: & delibera an velis corá me litigare? Ille rñdit: ego confidens de legalitate vestra, sum contentus coram vobis litigare: & sic semel sibi placuit litigare corã eo: Postea pœnitentia ductus voluit illũ recusare, vt suspectũ: vtrum possit?

[a] Et affectore ff. quis que iu. in l. 3. Io. And.

[b] Verũ est si ex culpa verisimiliter sequit casus, alias non. docto sg. l. 1. §. si vero. ff. si quis can. Philip.

[c] Io. And. hic dicit accusatum homicidij specificati, negantẽ, si conuincatur, excipere posse de sua defensione, etiã si suam negationem iurauerit. Philip. per not. Bart. in Authẽt. contra qui propriam. ego allego tex. in l. vlt. si vas. alius. si de inuesti. controuer. neque debet dicere necessariam, sicut vult Lot. fin. . . vide l. a s. §. si quis. Insti. de acti.

Hæ duæ glossulæ ex lectura Io. And. sunt huc trãslatæ: nec habentur in antiquioribus codicibus etiam impressis.

[†] Io. And. tenet hic valere secundũ testamentũ, non obst. te primo iurato: neque testatorem esse periurum secundum Philip. sed videtolme lam in c. . . . tungat. de iureiurãn.

[‡] Pæcæt communi, ter doctores quod si his omnibus est rotio speciali tatis, vt puniatur mendaciũ Ioan. And.

[c] Ego ibi dixi causam post Pet. de Ancharan.

[6] Pet. Dynũ hic, & omnes in l. cõtra. C. & eden. & c. a. de lib. oblatione.

[7] Idẽ Dynus & est ratio quia contrariãtur origine nõ effectu.

[8] Vide quæ ibi dixi, in per fi. antepe. §. os. Ioan. And.

[9] Est & mẽ te Dyni. & leg. scio. §. vlt. ff. & appella.

possit? Rñdet ꝙ non: quia quod semel placuit, amplius displicere non potest: & hoc verum, nisi superueniat aliqua causa de nouo.

¶ *Prima glossa ponit exempla quatuor specierum. Secundo ponit 23. casus, qui plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam: de quo generaliter remittit. Quarto ponit quatuor quæ requiruntur ad regulam: scilicet quòd placitum non sit à iure reuocatum: quòd scienter placeat: quod non solo mente: & quòd alterius intersit.*

semel[a] placuit, amplius displicere non potest.

¶ Idem.

REGVLA XXII.

Non[†] debet[b] aliquis alte-

a¶ *Quod semel placuit.*] Pone casum in matrimonio. 32. q. 5. horrendus. de iureiuran. quemadmodum. ff. de adulter. si vxor. in fin. In electo. 8. q. 1. dilectissimi. s. eod. libr. nulli. de electio. ff. si decuri. l. penulti. in fin. In iudice. 3. q. 3. offeratur. de cau. pos. cum olim. C. de iudi. apertissimi. Idem in alijs omnibus. 4. dist. in istis. s. de proba. per tuas. ff. de neg. gest. Pomponius. 2. Fallit interdū hæc regula ex causa superuenienti: vel de nouo ad notitia perueniente. s. eod. lib. de electio. vt circa. & capi. nulli. s. de except. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. s. de offi. delega. insinuante. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex causa. Item fallit in casu. ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterū reprobatur: & est illud speciale pp hominum sanitatem: ne vniuersitatis membra malo medico corrumpātur. Item fallit in omnibus casibus in quibus à iure permittitur pænitere vel variare: sic in appellatione à qua licet appellāti recedere. 2. q. 6. si quis libellos. de offic. delegat. gratum. s. eo. lib. de elect. quamuis. & c. prouida. & s. de appel. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulando. s. de iure patro. quod autem. & c. pastoralis. In Cardinali qui variat in casu. s. de elec. licet. In moniali s. eo. lib. eo. tit. indemnitatibus. §. si autem. Et in testamento qđ mutari potest vsq; ad supremū vitæ exitum. 13. q. 2. vltima volūtas. de celebra. missa. cum Marthæ. ff. de adi. leg. l. 4 Non obstat pactū de non mutando. C. de pactis. l. pactum quod dotali. ff. de leg. 3. si quis in principio. 1. rñso. & in libello, qui vsq; ad litis cōtestationē mutari pōt. C. de eden. l. edita. de hoc de libel. obla. c. 2. & accusans ante inscriptionem pænitet. de accus. cap licet. Item iudex mutat interlocutoriā suam. s. de appella. cū cessante. & dic, vt ibi. ff. de re iudi. quod iussit. Item in mādato, societate, & deposito licitū est pænitere. Instit. mandati. §. recte. s. eo. lib. de procurato. c. 2. & penul. ff. pro socio. sed & socius. §. vlt. ff. de deposi. l. 1. §. penult. & regulariter in ꝯctibus innominatis. quod dic vt plene not. ff. de condi. cau. da. causa non se. si pecuniam. Item precarium ad certum tēpus concessum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de preca. l. cum precario. ratio: qa certi temporis adiectio est ꝯ naturam illius ꝯctus. Item soluuntur sponsalia de futuro per secuta spōsalia đ præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis. de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annum vel professionē pænitet. & de regu. ad nostrā. & professus vnam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eo. tit. licet. Et à simplici voto receditur per sequens matrimonium. s. eo. lib. de vot. & vo. redem. c. vnico. ratio ibi. Item à voto de certa religione profitenda receditur per ingressum etiam regulæ laxioris. s eo. lib. de reg. qui post votum. Item fallit in casu in quo licet infra triduum pænitere. s. de regula. ad nostram. & eod. lib. & tit. constitutionem. in fine. Item in electo qui consentit electioni de se factæ: q propria auctoritate pænitet ante cōfirmationē. de transla. inter corporalia. fm Ber. In his igitur & similibus casibus quod semel placuit, adhuc poterit displicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, ꝙ nullus potest venire ꝯ factum suum. de quo dic vt not. 55. dist. pænitentes. de elect. nosti. & de cleri. coniuga. diuersis fallacijs. Et not. ꝙ hæc regula non habet locū in ijs quæ improbantur à iure[a] . vt in prædic. c. pænitentes. 55. dist. s. de pact. c. vlt. s. de foro comp. si diligenti. C. de arbi. l. penul. vbi licet partes faciant pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renūtient: nihilominus recedere possunt. [Expone & remitte vt dixi de arb. cum dilectus, super fi. vlt. glo.] Item habet locum in ijs quæ scienter placent, & non per errorem facti. 38. dist. quāuis. 21. q. 2. in quibus. & s. de elect. cū in cunctis. & de sol. c. vlt. de cōiug. seruo. c. 2. & vlt. ff. de iurisdictio. om. iudi. si per errorem. Itē requiritur ꝙ non placeant sola mente, sed verbo vel facto. s. de sponsæ. Et ꝙ alterius intersit. facit j. eo mutare. & quod ibi dicam.

ADDITIO. Dynus hic plene tractat an faciens secundum testamentum habeat necesse specialiter reuocare primum, in quo erant verba derogatoria. Secundo, an sufficiat solum generalis reuocatio. Et dicit ꝙ forte non erraret qui diceret secundum valere. per 6. & si quidē. in Authen. de test. imperfec. vbi sufficere vř expressa reuocatio: nec requiritur specialis. Tamen ipse tenet ꝯrium, scilicet ꝙ requiritur specialis. per l. si qs. in prin. ff. de lega 3. superius allegatam: vbi dř, nisi specialiter dixerit, &c. Si vero specialiter reuocat, certum est valere secundum, vt ibi: nisi transisset ad naturam contractus excedens fines vltimæ voluntatis. ff. de donat. cau. mor. l. vbi ita donatur. Et ꝙ illud in testamento fieri posset, quod in contractu, patet. ff. de assigna. liber. l. assignare. & not. ff. de testa. hæredes. §. vlt. Ioan. And.

§ Io. And. hic mouet quæstionē an interdictum latū contra vniuersitatē, cōprehendat absentes vel contradicētes, rem istit ad not. per cap. si sententia. de sent. excō. s. eo & an virtute represaliarū capta cum bona conscientia retineri possint, Ioan. And. & Alber late disputant.

† Ioh. Mo. dicit exēpla ponenda per c. & illis. j. ad ff. de despon. impub. per l. ff. de inoff. testa. l. ff. ff. de aqua pluuia arcen. in diē de vaca. mu. l. prætor. §. si post. &c. Ioan. And.

a[*] Vnde dicit Io. Mo. quòd malum culpæ remittit, & ordinari potest in bonū pœnæ. vel vt dicit, homo iacens in peccatū non resurget nec ex se nec à se sed gratia præueniente. Ioan. And.

N*on debet aliquis.*] Casus primo sic figuratur per capitulum, si habes. 24. q. 3. Ponatur[*] ꝙ Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictū perpetrauit dignum excōicatione: vtrum filius pro delicto sui patris delinquentis debeat excōicari? Rñdet ꝙ non: quia quis nō debet grauari odio alterius: & istud est regulare. Aliqñ tñ propter delictū patris puniuntur filij, vt in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. & in crimine hæresi. s. de hæreti. per totū. istomet libro. Itē potest figurari casus per capitulum, si compromissarius. §. 1. s. de elect. Certum est ꝙ si canonici alicuius ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ eligant in suum prælatum aliquem indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi. Sed ponamus ꝙ canonici cōpromiserunt in aliquos arbitros, qui arbitri scienter elegerunt indignum: vtrum canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rñdet ibi ꝙ non: ne isti canonici ex dolo arbitrorum puniātur. Item potest poni casus in l. si quis. circa finem. l. C. de inofficio. testamen. vbi dř, ꝙ antiquitus mater poterat filium suum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, ꝙ odio mariti vxor non poterit filiū suum exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationē huius regulæ, ne filius grauetur odio patris sui.

rius odio prægrauari.

¶ Idem.

REGVLA XXIII.

Sine cul-

¶ *Prima glossa primo ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, Respondet, remittit, & dat simile. Iterū successiue format quinque obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulā, et cōtinuat infra pximā.*

b ¶ *Non debet aliquis.*] Pone casum in filio, qui non excōicatur pro peccato patris. 24. q. 3. si habes. In compromittentibus, q non puniuntur dolo compromissarij. s. eo. lib. de elect. si compromissarius. §. 1. Idem C. de inoffi. testa. si quis in suo. versus finem. vbi reuocatur lex antiqua, quæ permittebat filium exhæredari à matre pp paternū odiū. Ad idem 1. q. 4. Iudæi. de simo. nobis. & c. sicut tuis. s. eo. l. lib. de iniur. & dam. da. & si pignorationes. C. de pœnis. c. sancimus. cum simi. Contra. 2. q. 6. biduum. ver. si aduersus absent. de caus. poss. cum olim. ff. de tribut. procuratoris. vbi negligentia: vt in primo: factū, vt in secundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet dño. Sed dic ꝙ ratione mādati ipse dñs vř sū facere: vnde eius odio grauatur inquantū fines mādati patiūtur, in eo ꝙ excedit not. de offic. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene not. s. vt lit. non contest. c. 1. in fi. Idem dic in hærede, qui grauatur pro defuncto: & in fideiussore, qui grauatur pro principali, vt not. de hoc per Gar. in prædicta decre. & si pignorationes. Item ꝯ 70. d. st. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non solum fuit odium ordinantis: sed delictum ordinati, q se permisit sine titulo ordinari, vt ibi not. Item ꝯ 56. dist per totum 1. q. 4. c. ecclesia. §. itē peccato. 6. q. 1. si quis cū. 15. q. vlt. cum multa. 24. q. 3. in princ. 25. q. 2. ita nos. de consecrat. dist. 1. in sancta. ibi perit iustus sæpe pro impio. s. de filijs presby. per totum. s. de spon. non est vobis. de hæret. vergentis. s. eo. tit. eo. lib. c. 2. §. 2. cum multis similibus Sol. triplex est pœna: æterna, spiritalis, & temporalis: quod prosequere, vt not. 1. q. 4. in summa. & 24. q. 3. in summa. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. quæsiuit. Pœnaq ergo tēporali vel spiritali alia ab excōicatione sæpe punitur vnus p alio: & speciale est: & rationē videre potes, vel in odium criminis: puta læsæ maiestatis, hæresis, vel schismatis. Ad hoc s. eo. lib. de schismа. c. vnico. Vel quia incontinentia paterna timetur in filio. & facit qđ dixi s. eo. semel. in fin. Item ꝯ. ff. de insti. sed & si pupillus. §. cæterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponētis. & eodem modo soluitur. ff. de offic. proconsul. obseruare. § 1. quia ibi culpa fuit proconsulis secum ducentis vxorem. Item ꝯ. C. in quibus cau. pig. ta. ꝯ l. satis. vbi bona mulieris in casu mariti primipilarij sunt tacite obligata: ita ꝙ si ipsius bona exhausta sunt, bona vxoris distrahuntur. Sed illud est speciale. Facit ad hanc regulam j. eo. damnum quod quis. & quod ibi dicam: & satis continuatur hæc regula cum j. proxi. per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propositum. 56. dist. superius al leg. & vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus. de purga. cano. accedens. & secundum eum intelligitur regula, ꝙ nō imputatur in toto, licet in tanto. Illegitimi tñ alieno vitio laborant: & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. l legem. Ioan. And.

S*ine culpa.*] Istud capitulum continet duas regulas. Prima est, ꝙ non debet quis puniri sine culpa: Secūda regula est, qđ punitur quis sine culpa, qñ subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum pōt figurari per l. si putatur. ff. ad legē Aquil. Aliquis. Titius putabat frondes alicuius arboris existentis in suo fundo: accidit ꝙ

§ Dynus ponit exēplū si d bo nor pos. cōtra tab. leg. 1. § si emancipatus & ff. de pœn. l. crimē, vel pœna. & de decurion. l. 2. § in filijs. & examinat an exhæredatio filij penitus excludat ne potē. Bart. in l. si quis posthu. ff. de lib. & posthu. Sa. li l si quis filiū. C. de inoffi. test.

4[*] Video omnino Alfonsū, castrum lib. 2. de iusta hæret. punitione c. 10. & 11. vbi plenissime de has difficultate.

† Io. And. & Philip. examinarit acolithus beneficiatus suscepto filio ex cōcubina, genuit alterum ex legitima vxore: qua mortua ipse in extremis cum olim concubina matrimonium iuit: an illi filio de. ca tur hæreditas, quam confusio do desert. primogenito.

aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa in ipso putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum, & non preclamauit antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cogitare ꝙ ibi aliquis transitum faceret: quia alicui non erat licitũ transitũ facere per suũ fundũ: & sic non tenetur, quia nõ est in culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus.[a] In secundo dicto figuratur casus per c. si cuius. 34. dist. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dr̃ ibi ꝙ sic: & nõ poterit promoueri ad ordines: & nõ punit̃ ex culpa sua: sed quia subest iusta causa, videlicet propter defectum sacramenti. ¶ Item posset poni exemplum per c. tua. de cleri. ægro. in antiq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in leprã: vtrũ possit priuari redditibus saltem parte redituum sui beneficij? Respondet ꝙ sic: & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

pa[a], nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

Quod quis mandato[b] facit iudicis, dolo facere non videtur: cum habeat[c] parere necesse.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

Mora[d] † sua cuilibet est nociua.

¶ *Prima glossa ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit.*

a ¶ *Sine culpa.*] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. dist. satis peruersum. ꝫ. de constit. cognoscentes. ff. ad leg. Aquil. si putator. In exceptione pone casum in marito corruptæ, qui à promotione sine culpa repellitur: tñ ex causa propter sacramenti defectum. 34. dist. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesia. de cleri. ægro. cap. tua. quod dic, vt ibi scripsi. Item in domino serui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxã, vel dare seruum pro noxa. Instit. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. q. 7. inuentum. de homi. Ioannes. & c. vlt. C. de pœnis, sancimus. ꝫ. de consue. c. penul. & ꝫ. regula proxi. cum suis concor. Et est ratio: quia pœna est mensura culpæ. de offic. deleg. sane 2. de transact. cap. vlt. de homi. sicut dignum. vbi autem non extat mensurandum, mensura locum non habet: ergo vbi non est culpa, nec pœna. Bene tñ ex causa punitur quis sine culpa. ꝫ. vt lit. non contesta. quoniã frequenter. §. si vero. in fine. Et hæc materia plus glossa non indiget: prosequere enim eam, vt not. 22. dist. renouantes. ꝫ. de constit. cognoscentes. & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplũ in hac regula cũ fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori, & dat̃ militi, qui virtuose se habuit[a]. ff. de euict. Lucius. de rei vendi. itẽ si verberatũ. §. 2. Io. And.

[a] Vide Ve. Il. c. quę in ecclesiarũ. 2 col. de cõsti. Bart. in l. item si verberatum.

Quod quis mandato.] Casus figuratur primum per capitulum, miles. 23. q. 5. & aliqui intelligunt in milite: sed idem in executore sententiæ.

CASVS. Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus per iudicem secularem: quia talis Titius erat laicus: & quia iudici constitit de crimine perpetrato per ipsum Titiũ, eundẽ condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionẽ sententiæ, vt illum Titium laqueo suspenderet: iste miles paruit iudici: & Titiũ laqueo suspendit: vtrũ iste miles censeatur homicida: & tamquam homicida sit puniendus? Respondetur ꝙ non: quia non est in dolo, nec in culpa, eo ꝙ necesse habuit iudici parere. ¶ Alij intelligunt istud capitulum in alijs militibus, & non in executoribus sententiarum: & tunc secundum istum intellectum casus sic figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionẽ contra rempublicam: & fuit ordinatum ꝙ bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum ꝙ alij milites istum militem & alios rebelles occiderent: qui milites parendo mãdatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tamquam homicidæ puniendi? R̃ndet ꝙ non: quia non sunt in dolo, eo ꝙ istos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis. ¶ Item potest casus poni per cap. si clericos. ꝫ. de sentent. excom. Ponamus ꝙ eps̃ Pictauen. eo quia non habet territorium: nec potest capere malefactores, nisi infra septa domorum episcopalium: vnde eps̃ præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperent, & ad se adducerent: ad præceptum ep̃i illi laici talem clericum ceperunt, & ep̃o adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrum ipsi incurrerint aliquam sententiam excommunicationis? Respondet ꝙ non: quia mandato licito ep̃i obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerunt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. si quis. §. doli mali. ff. de iurisdict. omnium iudic. hoc modo. Ibi enim dr̃: si quis album prætoris positum causa perpetuæ iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorum: Accidit ꝙ prætor alicui iniunxit vt ipse corrũperet album suũ: iste ad mandatum prætoris corrupit album: vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? R̃ndet ꝙ non: quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur ꝙ ipse commiserit dolum: & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.*

b ¶ *Quod quis mandato.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non videntur data. §. qui iussu. Pone casum in milite, qui de mandato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato ep̃i capit clericum. ꝫ. eo. lib. de sen. excom. si clericos. Et in eo qui iussu prætoris corrupit album: qui excusatur à pœna. ff. de iurisdict. omniũ iudi. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo[†]. ff. ad Trebel. seruo. § cum prætor. Et causa quare tunc excusatur parens, est iudicialis auctoritas, vt ibi. secundo, ne contra publicam vtilitatem impediatur punitio maleficiorum, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. Si vero nõ exercet officium suũ: non est parendum nisi ex reuerentiæ exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam interdum resistere debent officiales[e]. de pœnit. dist. 1. nemo. ꝫ. de elect. fundamenta. §. iudices. Apertius eod. lib. de pœnis, felicis. ad fin. C. de appel. quoniam. & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendum est. 11. q. 3. si dominus. de sent. excom. inquisitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, etiam extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et not. ꝙ sicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerso, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eod. titu. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

[a] Dyn. etiam ponit exemplũ per l. ff. de aqua plu. arcen. l. quamquam. in principio ff. & so luti. si fi-pulatum. si lancem. Ioan. And.

[†] Dyn. tractat de interesse & Io. Igneus in l. quatenus. ff. de reg. iur. & Phili. Iod. And. petiit an post assignatũ peremptoriũ audiatur exceptio.

[e] Distinguit hic Dyn. vt not. ꝫ. de tempor. ordin. ad aures 1 gl. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Facit hæc regula, quod quis, &c. ad quæstionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curiæ ei soluit quod debebat creditori. quam vide in Specul. de solu. §. nunc aliqua. versi. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

[a] Pet. Anchara. in reg. ea q. ꝫ. eod. 2. col.

¶ *Secunda glossa not. à contrario: dat similia: arguit ad quæstionem, & remittit.*

c ¶ *Cum habeat*] redditiuum causæ. in his ergo in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo non caret, vt ꝫ. dixi. & facit de sentent. excommu. vniuersitatis. vbi verberans monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mandato abbatis sui, excommunicatus est: Et nota ꝙ dicit: cum habeat parere necesse: sicut enim necessitas excusat à furto, vt de consecrat. dist. 5. discipulos. ꝫ. de fur. cap. 3. ad hoc ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui: sic & à dolo, vt hic vides. cum ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltẽ culpa quæ dolo comparatur[f]. 15. q. 1. aliquos. de sent. excom. c. 1. ff. de iniur. l. illud. ergo & à quolibet maleficio excusat necessitas. quod intelligas vt supra dixi. Est autẽ regula hæc in argumento ad quæstionem. de eo qui ad mandatũ ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de hoc not. 34. dist. si cuius. de coniug. ser. proposuit.

[f] Do. tex. in l. cum autem. §. capitalem. ff. de ædil. edic.

Mora sua.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum, decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tempore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimã, sed illam retinuit apud se: accidit ꝙ aliquo casu fortuito decima perijt sine culpa sua: quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui: inimicitia tñ contracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi soluere æstimationem decimæ peremptæ? Respondet ꝙ sic: quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitulum vnicum, de commoda. ꝫ. Sed pro intellectu huius casus est præsupponendũ, ꝙ commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: veruntamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo sic casum: Commodaui tibi librum meum ad vsum tuum: certum est ꝙ si liber meus non perierit culpa tua, sed casu fortuito, tu es liberatus: Sed ponamus ꝙ commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum: lapso tempore isto interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi restitueres, quod facere recusasti indebite & iniuste: & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meum: postea liber meus aliquo casu fortuito perijt apud te: nunquid teneris mihi soluere æstimationem libri? Certe sic. Item potest poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rem surreptam: si res pereat perit periculo suo: ideo tenetur soluere æstimationem.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo ponit tria quæ requiruntur ad moram. & quomodo tunc tenetur de casu etiam naturali: tertio prosequitur de mora aliena: & de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & soluit.*

d ¶ *Mora sua.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. in condemnatione.

tione. §. vnicuique. Pone casum in eo qui est in mora soluendi decimas: quia pereunt periculo suo, etiam casu fortuito. 16. q. 1. decimas. Idem in commodatario vel depositario, qui fuit in mora. de cōmo. l. a. c. vnico. de deposi. bona fid. s. Idem in fure, qui statim est in mora C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tñ regulam not. φ ad hoc φ quis dicatur morosus, requiritur φ sciat se debere, vel scire debeat φ interpellat' fuerit à die vel homine: & φ habuerit possibilitatem dandi. hoc habes ff. de reb. credi. l. quod

¶ Idem.

REGVLA XXVI.

EA † quæ fiunt ª à iudice, si ad eius non spectant ᵇ officium, viribus non subsistunt.

te. & tunc tenetur morosus de casu fortuito: etiam si eodem modo fuisset res apud dominum peritura: sm Accursium, licet Martinus 5, vt not. in dict. l. quod te. & probatur ff. de leg. 1. cum res. §. vlt. fortassis enim dominus rē vendidisset: & apud alium perijsset. & hoc tenet Ber. s. de commod. c. vnico. & de deposi. bona fides. Et not. φ dicit, mora sua: nam in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu speciei ¹: sed interpellatus tenetur. ff. de vsur. l. mora. in fine. item mora fideiussoris sibi nocet, non reo, quominus liberetur interitu speciei: secus econuerso. ff. de verb. oblig. cum filius. & l. mora. & hoc quia fideiussor habet causam à reo, non reus à fideiussore. Et imputet sibi qui alterius obligationem in se suscepit. Vnum not. φ si debitor primo fuit in mora soluendi, & postea creditor in mora recipiendi, vel 5: φ vltima mora nocet, vt ff. de vsuris. l. debitor. & vide qđ not. de deci. cū homines. De mora autē & multiplici eius effectu, plene not. ff. de vsur. l. mora. [Et per Host. in sum. de vsur. §. ex quibus causis. sub §. & mora. & per ipsum & Inno. de loca. propter. per Dynum eod. tit. po uit.] Sed numquid mora semel cōmissa purgari potest ²? Videtur φ non. 12. q. 2. longinquitate. 10. q. 2. pucila. de elect. cum in cunctis. ibi, decursio tēpore. de supplen. negli. præla. licet. & c. vlti. ff. de actio. & oblig. l. traiectitiæ. C. de contrah. & commit. stipul. magnam. Contra φ possit purgari. 18. distin. cap. 1. vbi de hoc. & 100. dist. quoniam. de supplen. neglig. præla. litteras. de elect. quod sicut. in fin. de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. de loca. & cōduc. propter. in fi. & c. potuit. in fi. vbi de hoc. & de elect. ca. vlt. ff. si quis cau. l. & si post tres. ff. de peri. & commo. rei vend. l. 1. C. de fideius. sancimus. s. eo. lib. de præben. si tibi. Sol. dic φ vbi dies præfigitur à canone vel lege pœnā imponente, mora purgari non pōt: pœna enim semel cōmissa nō purgatur. & sic intelliguntur prima iura & hæc regula. & hoc est verum, nisi eadē lege vel alia, vel canone caueatur in eo casu morā posse purgari, & pœnā euitari: & sic intelligantur 5ria. Lex autem illa, & si post tres. loquitur de præparatorijs iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cum suis similibus: sed post litē contestatā non purgatur. ff. de verb. oblig. l. si insulā. multo ergo minus purgabitur pœna semel cōmissa, nisi forte fingeretur non fuisse in mora. 2. q. 6. biduum. de iudic. cum Bertholdus. ff. de in integ. restr. l. diuus. sicut enim à pœna canonis non appellatur. s. de appella. consuluit. 3. & cap. quia non. nec à pœna legis, vt ff. de verb. sig. si qua pœna. sic nec purgatur, vt s. dictum est. & hoc not. Gar. s. eod. lib. de elect. cupientes. §. quod si per 20. ³ Ioan. And.

Morosus quis dicatur.

¹ Facit hæc regula, vt citatus coram iudice incompetenti non teneatur comparere si cōstat de non iurisdictione Bal. ius in l. contumacia §. contumax. ff. de iudicijs de quo latius hic p Francum.

² Et sic si ibi non noceret & hoc verum, nisi essent socij. ff. de duo re. de. l. pe. secū dum Dynum, secū dum quē sibi imputet casus Lucanus partipan do debuit enim cogitare hoc euenire posse. ff. de condic. inde. l. indebitā ff loca. l. si q domum. Ioan. And.

³ Bart. l. si insulam. ff. de verb. oblig. c. potuit. de loca.

Vide quę ibi notatur in glo. primam.

EA *quæ fiunt.*] Casus figuratur primo per capitulum, quorū vices. 67. dist. hoc modo. Ponamus φ aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate: puta Archidiaconus, decanus, vel cantor, non tamen episcopus, ordinauit aliquem in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinem: vtrū iste sic ordinatus receperit talem ordinem? Respondet quòd non: quia potestas ordinandi clericos nō dependet ab ordine sacerdotis, nisi fuerit episcopus. Vel sic: Ponamus quòd aliquis simplex sacerdos non episcopus, protulit ista verba apta ad conficiendum chrisma: vtrum confeciat? Respondet φ non. Idem est de consecratione monialium: & generaliter cum quis facit ea quæ non spectant ad officium suum: illa per eum facta viribus non subsistunt. Item posset poni aliter casus: videlicet per cap. indulgentiæ. de pœniten. & remis. eod. lib. s. Aliquis episcopus vel archiepiscopus concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, centum dies indulgentiarum: vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium episcopi vel archiepiscopi spectat solum dare 40. dies indulgentiarum, & non centum.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit regulam etiam in bono quod fit, locum habere; & quòd loquitur in albàs iudice; tertio querit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto signat contrarium, & soluit: quinto dicit regulam non loqui in spiritualibus, quæ dependent ab ordine.*

a ¶ *Ea quæ fiunt.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. factum à iudice. Pone casum 68. dist. quorum vices. vbi simplex presbyter ordines conferendo, chrismando, virgines consecrando, nil agit. Itē s. eo. lib. de pœni. & remis. indulgentiæ. vbi non tenet indulgentia data ab epō vltra tenorem concilij generalis. Ad idē de iurisd. omnium iudi. l. vlt. vbi dicitur, extra territoriū ius dicenti nō pareatur impune. idem si supra iurisdictionem suam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum etiā cū bonum est id quod facit iudex: tñ ex quo ad eius non spectat officiū, viribus non subsistit. pone exemplum. 96. dist. bene quidem. bonum enim est statuere res ecclesiæ alienari non posse. 12. q. per totum. s. de rebus eccle. non alien. per totum: tamen statutum Imperatoris super hoc non valuit, quia ad eius non pertinebat officium, vt ibi. Ad idem de appel. dilectus. ibi enim officialis archiepiscopi bonū & æquum decreuerat: tñ quia id ad suū non pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam, nō valuit quod fecit: generale enim est φ non sufficit bonum facere, nisi & bene id fiat. 16. q. 1. monachi 2. de postu. cap. 2. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & facit 23. q. 5. relegentes. & de collusi. c. 1. & quod ibi not. Et quod dicit regula, ea quæ fiunt à iudice: aliàs subaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, non dicitur iudex. sicut ergo procurator fines mandati non debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis. & hoc dico, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue arbiter: saluo eo quod de prorogatione not. s. de offi. deleg. P. & G. Quæri solet si iudex, qui de decem tantum potest iudicare, iudicat de 20. an valeat sententia in decem. Dixit Ioan. φ non ⁴: quia res iudicata non pōt pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. fam. ercis. in hoc iudicio & hoc ipse not. 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. cum certa ratione. in fi. Ad 5ria ibi signata 12. q. 2. si quos de seruis. C. de dona. sancimus. potest responderi id speciale fauore donationū. Ad decre. de arbi. cum tempore. de præbend. dilectus. potest dici quòd ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum. & cum Ioā. concor. Accur. 5 ff. de iurisdict. omnium iud. l. vlt Hug. tñ & Lau. tenent 5rium, scilicet φ sententia bene tenet in decem, & dicunt sententiam rescindi tantum in superfluo. & hoc notatur ex verbis illius ver. cum certa. dum dicit, φ 5 ius gestum vš. C. quando prouo. non est neces. l. certa. & pro eis facit quod not. de dona. Apostolicæ. & regula j. eod. vtile. & quod ibi dicam. pro Ioan. optime facit prædict. decret. s. eod. lib. de pæn. & remis. indulgentiæ. Pro Hug. & Laud. s. eod. lib. de arbit. c. 1. ff. de arbi. l. diem §. si plures. Et facit hæc regula pro his quæ dixi s. eod. quod quis mandato. Ad primū casum 5. 95. dist. c. 1. vbi presbyteri chrismabant ⁶ in fronte. Sed illud ad tempus à Gregorio fuit specialiter concessum. & dic, vt ibi: & tunc ad eorum spectabat officium: & si non ex ordine, ex demandatione. & vide quod de hoc not. de consec. dist. 5. manus. in vlt. glos. Nec habet locum hæc regula in spiritualibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis, quàm iurisdictionis. Hinc est φ si episcopus qui hoc potest ex ordine, consecret alienā ecclesiam vel altare: vel ordinet alienum subditum, quod non potest ex iurisdictione: consecratio tamen & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat. 7. q. 1. episcopus in diœcesi. de tempo. ordin. quod translationem. & dixi supra eod. ratū. Io. An.

b ¶ *Non spectant.*] ⁷ & hoc constat. facit ff. de re iud. contumacia. §. contumax non vš. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iudi. si quis ex aliena. secundum Dynū: qđ dic vt not. de accu. veniens. in glos. fi. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

SCienti ᶜ & consentienti nō fit iniuria, neque dolus.

S*cienti & consentienti.*] ⁸ Casus in hac regula figurat per l. 1. ff. de actio. emptio. & vend. & pro intellectu huius casus est præsupponendum, φ quando venditor vendit aliquam rem, debet prædicere emptori onera ordinaria illius rei: aliàs tenetur ipsi emptori. Sed ponamus φ tibi emptori stipulanti vendidi domum meam, quę debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem: & tu emptor sciebas bene φ domus mea debebat istam seruitutem: ego autem sciens φ esses informatus de ista seruitute, non prædixi tibi illam seruitutē in venditione facienda, vtrū possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de pretio quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Rñ deter φ non: quia eras informatus de ista seruitute: ideo non erat opus φ vlterius de ea te informarem: quia scienti & consentienti non fit iniuria, neque dolus.

¶ *Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit tria contraria.*

c ¶ *Scienti.*] hæc regula sūpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo vš fraudare eos qui sciunt & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiens 5xit matrimonium cum serua, vel e5tio. 29 q. 2. si quis ingenuus. & c. si fœmina. In clericis qui scienter & voluntate iocosa se adinuicē percutiunt. s. de sent. excom. c. 1. Item in eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. ⁹ Et 5cordat ad hanc regulā j. eo. cum qui certus. Et qđ dicit hæc regula, scienti, dic vel scire debenti. ff. de ædil. edic.

⁴ Videtur de mente Philippi hic, cū quę statutes sint diuisibiles ad id l. 1. §. si stipulantu ibi. Frāc. Aret. & eūdem in l. consul tā diualia. C. de testa men.

⁵ Qui tamen contrariū not. C. de re iu di l. 2. Ioā. And.

⁶ Vide cōcilium Tridentinū sess. 7 & cōfirmatione, cano. 3.

⁷ Hæc glos sula ex nouella Ioā. And. huc fuit translata.

⁸ Phili. hic docet præsumptiones doli. Dyn' ic. An petunt an cō promitten tes possint contra pactum pete re reductionem ad arbitrium boni viri. quis Ioan. And. an notoriē priuilegiū sit allegandū. & quid de renuntiante foro ordinario. Fonte.

⁹ Dynus & iuristæ ponit exemplum per l. 1. ff. de instit. § sed si adeo de dol. ponit per l. 3. ff. de lib ho. si quis vbi sub leo c. Ioā. And.

l. 1. §. si intelligatur. Ad hoc 16. dist. quod diciris. s. de cleric. excõmuni. Apostolicæ. s. quod met. cau. c. penult. in fi. Item dic scienti à principio: secus si ex postfacto [1]. ff. de ædil. edic. l. iustissime. §. vlt. Et no. ꝙ dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita, ſm Labeonẽ. ff. de do. ma. l. 1. §. 1. sed sciens nõ circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo sibi non infertur dolus. Ergo inductus ad clericatum vel monachatum, non dr̃ dolum passus, quia non est deceptus.

[1] Idem Dynus ꝑ modum obiectionis. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA. XXVIII.

Qvæ [a] à iure communi exorbitant [b] nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

20. q. 3. constituit. vbi de hoc: & de conuer. coniug. dudum. in fi. & qđ dicit hæc regula non inferri dolum scienti & volenti verum est, vt ex eo agi possit: infertur tñ ita ꝙ nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda. ff. de fur. inter omnes. §. vlt. & penult. Et not. ꝙ hæc regula formata est copulatiue. & nõ disiunctiue: vnde hæc duo coniũctim requiruntur, scilicet ꝙ sciat & consentiat: scienti enim & non consentienti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud. cum similibus. ad hanc regulam signatur ꝫ. de sentent. excõ. contingit. 1. ibi: huius manus iniectio & si non violenta, tñ iniuriosa noscitur. Sol. non est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic: sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item ꝫ. C. de rapto. vir. l. vnica. vbi si raptor virginem etiam volentẽ, tenetur. Sed hoc ideo: q̃a id voluit persuasione dolosa, quod plus est quam violentia [2]. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Item ꝫ. C. de fur. & ser. corrup. l. si quis seruo. ibi sciens & consentiens agit furti & serui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi scienti & consentienti non fuit facta iniuria: tñ de quadam æquitate agit, ac si iniuria vel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtum fuit ibi factũ, nec seruus corruptus: ex æquitate tñ agitur de vtroque [3]. & facit hæc regula ad id quod dixi s. eod. possessor malæ fidei. ad fin.

[2] Idem hic Dynus.

[3] Propter delictum: & quia res est perniciosi exempli. & ibi vide Paulũ de Castro.

Qvæ a iure.] Casus figuratur per capitulum, quanto. s. de iudi. in antiq. Laicis concessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis & ei annexorum, vt possent iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesijs possent præsentare diœcesanis, q̃ diœcesani ad præsentationem patroni illos instituerent: Sed vtrũ laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi textus ꝙ non: quia ista concessio facta laicis est exorbitans à iure cõi: Et illa quæ exorbitant à iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta: & ponit exempla: secundo dicit idem in ampliando: tertio soluit quæstionem.*

a ¶ Quæ a iure.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ꝫ rationem. Pone casum 16. q. 1. hinc est etiam. s. de priuileg. sane. ff. de consti. prin. l. 1. in fin. Et concordat ad hanc regulam j. eo. quod alicui. &c. in argumentum. Potes igitur intelligere hanc regulam in priuilegio, vt s. quia singulorum priuilegia legem cõem non faciunt. 26. q. 2. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano, nam regulariter quilibet intercedendo obligatur: fallit in muliere. hoc ergo non trahitur ad consequentiam [4]: Et idem in similibus. & vide quod dixi s. eo. priuilegium. & quod not. de priuil. sane. & nota ꝙ sicut ea quæ exorbitant à iure cõi, ad consequentiam trahenda nõ sunt, vt hic: sic nec amplianda. sed restringenda, vt s. eo. lib. de filijs presby. is qui. in fi. [5] ad idem s eod. odia. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tñ ad consequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæstionem qua quæritur: An fratres Eremitani, vel fratres sancti Augustini, & alij religiosi Mendicantes & non Mendicantes comprehendantur constitutione illa extrauaganti nouiter edita per Bonifacium Papam octauũ, quæ incipit: Super cathedram præeminentiæ Pastoralis, quæ habetur in cle. de sepul. dudum. in qua exprimuntur solummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij dicant, dicendum est ꝙ non extenditur ad alios religiosos Mendicantes vel non Mendicantes, vel ad seculares clericos. sed solum Minores & Prædicatores amplectitur: tum quia intentio Papæ vr̃ hæc fuisse, vt per verba ipsius constitutionis apparet: tum quia exorbitans est à iure cõi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec amplianda, vt hic. vult enim illa constitutio dari quartam, etiam de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis pro fabrica, anniuersario xx. xxx. & sic de singulis: puta relictis pro luminaribus vel certis personis. de testa. c. vlt. de verb. sig. ex parte. 3. dicam ergo illa iura mutata & correcta per constitutionem [6] solum quo ad expressos in ea: quo ad alios remaneant adhuc ipsa iura. Correctio enim iurium est vitanda. s. de elect. ecclesia vestra. 2. cũ si. In talibus enim non arguimus de similibus ad similia. & concordat quod dicam j. eod. in pœnis. & facit ad hoc optime s. eo. lib. de elect. statutum. & de reg. constitutionem. & ita pronunciatum fuit per profundissimæ scientiæ & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Murlo: & per me in quadam quæstione, in qua fuimus ad consulendum assumpti.

[4] Scilicet ꝑ viros in quibus esset eadem facilitas q̃ in mulieribus, Io. A.

[5] Per quã ponebat hic Dynus exemplũ, sed improprie, vt patet ex glos. Ioan. And.

[6] Vbi de hoc in 3. glossa, & in præalleg. clem. dudum. & huiusmodi. in glos. vt patet. Ioã. And.

b ¶ Exorbitant.] quasi [7] deuiant vel discordant: & idem verbum in decretali prima. de filijs presbyterorum. s. eodem lib. quam alleg. glos. Ioan. And.

[7] Hæc glossula. Et no. uelia loã. Andr. huc fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

Qvod [†] omnes tãgit, debet ab omnibus approbari.

Qvod omnes tangit.] Casus figurat̃ multis modis ſm glos. Primo, per c. 1. 66. dist. Ponamus ꝙ aliquis fuit electus & confirmatus in archiepm̃ alicuius ꝓuinciæ q̃ qđ electus & cõfirmatus petit munus cõsecrationis: q̃ritur q̃ debent esse præsentes in cõsecratione faciẽda? R̃idet ꝙ omnes suffraganei suæ ꝓuinciæ, quia illud negotiũ omnes tangit: ideo debebat omnibus approbari. Item potest poni casus per c. quia propter de electio. in antiq. Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur: qui debent adesse in electione facienda? Dicitur ibi ꝙ omnes canonici illius ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debent vocari: quia cum illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari. ¶ Pro declaratione istius regulæ vr̃ ꝙ illud quod omnes tangit, non debet ab omnibus approbari: Et arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio. par. cap. in antiq. vbi dr̃, ꝙ talia possunt expediri per maiorem partem capituli: & tñ tale negotium tangit omnes. Item arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̃, ꝙ si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorum, sed sufficit ꝙ vna pars conueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionem bonorum faciendam. Glossa soluit dicens, ꝙ aliqua sunt quæ pertinent pluribus vt vniuersis: & in illis ea quæ fiunt a maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: nisi contradicatur ex aliqua causa rationabili: secus si ista essent explicanda ex mera voluntate: quia tunc deberent omnes consentire: in c. cũ omnes. s. de consti. in antiq. Alia sunt quæ pertinent pluribus, vt singulis & tunc omnes debent consentire. l. si per fundum ff. de seru. rusti. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit cõpromissum in plures arbitros, valet sententia facta a maiori parte. Item si pluribus patronis competat iuspatronatus, præsentatio facta à maiori parte valet propter fauorem ecclesiæ: ne ecclesia patiatur detrimentum propter longam moram & vacationem.

[†] Io. And. & Philippus quærit. An valeat statutum non vocatis absentibus, illis tamen præiudiciabile.

¶ *Prima glossa primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplum: secundo signat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quæstionem: ponit opiniones contrarias, & secundum reprobat.*

c ¶ Quod omnes tangit.] [8] pone casum in archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66. dist. c. 1. In electione facienda ab omnibus canonicis. de elect. quia propter. in antiq. in concedendo haustum aquæ: in quo omnes vocandi sunt qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo ad idem 54. dist. c. 1. 8. q. 1. licet. de tempo. or. l. si archiepiscopus. C. de authen. præstan. l. vlt. ff. de adop. l. nam ita diuus. nam sic qui læduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. ꝙ dicit id qđ tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars. & sic ꝫ 65. dist. c. 1. s. de his quæ fi. à maio. par. c. 1. ff. ad munici. quod maior. Solu. [9] Aut competit vt singulis, aut, vt collegio: quod prosequere, vt not. per Ber. & Innoc. de consti. cum omnes. Fallit autem hæc regula in casu. Insti. de re. di. §. religiosum versi. in commune [10], vt not. in prædic. decret. cum omnes. Ad id q̃đ supra dixi, ꝙ sufficit quod facit maior pars collegij, ꝫ dicit decret. de re iudic. cum olim. in fine. ibi, plena omniũ qui præsentes fuerint, &c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlt. glo. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars [11], 56. dist. Apostolica. de elect. cum inter canonicos. in princip. ff. ad munici. quod maior. interdum tñ requiruntur duæ partes. de elect. licet. & eo. tit. scriptum. cum similibus. s. eod. lib. de clerico ægro. c. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorũ dignitatum, vel canonicorum vocentur absentes: & videbatur ꝙ non per prædict. decret. cum olim. in fin. hodie determinatum est. s. eod. lib. de præbend. cum in ecclesijs. Item est arg. ad quæstionem, an Papa possit statuere inuitis acolythis, ꝙ ipsi contineant. & hæc quæstio not. 82. dist. proposuisti. & dixit ibi Ioan. ꝙ non: quia castitas suaderi põt, non imperari. 32. q. 1. integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austerior regula posset indici: etiam ipsis non approbantibus, secundum Inno. qui hoc not. de regula. super eo.

[8] Dynus ponit exemplum per l. receptũ. ff. de ser. rust. prædio. Ioan. And.

[9] Idẽ Dynus.

[10] Ad idẽ ff. de relig. si plures fa cit etiam ff. de pact. maiorẽ. de cura. fur. consilio. §. fi. vbi sufficit alte ius auctoritas. Dynus.

[11] Nisi dicatur nemine discrepante. Cas in cle. 1. de rebus eccle non aliẽnãdis.

Et est satis

Et est satis expressum ſ. eod. lib. de statu regula. c. vnico. ibi Monialibus indicitur austerior vita: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his quæ vi metusve cau. fi. c. penult. Et not. ꝙ secundum primum casum quem posui, archieps de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tñ sibi hoc vsurpat. ? secundum Ioan. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. dist. qui in aliquo.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † obscuris[a] minimum est sequendum.

¶ Idem.

IN obscuris.] Casus in hac regula primo figuratur per cap. ex parte. ſ. de censibus. & per l. nummis. ff. de leg. 3. in cap. ex parte, dr. Ponamus ꝙ in ciuitate Pictauen. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum ꝙ tali ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit aliter animum suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte: Quæritur ad quam mensuram debet solui huiusmodi frumentū? Rñdet ꝙ ad minimam mensuram: quia in obscuris minimum est sequendum. ¶ Item potest poni casus per dictam l. nummis. Ponamus ꝙ in aliqua regione habent locum noua scuta & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decem scuta: quæritur quæ scuta videantur legata ad hoc ꝙ hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Rñdet ꝙ videntur legati nummi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua: & non vetera: nisi aliàs appareret de voluntate testatoris tacite vel expresse: quia tunc ad ipsam esset recurrendum: sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rationem. Tertio signat contrarium de mediocritate sequenda: Remittit soluit, solutioni obuicit, respondet, & declarat.*

a ¶ *In obscuris.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. semper in obscuris. & l. semper in stipulationibus. Pone casum ſ. de censibus. ex parte. vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximā, sed ad minimam mensuram. ad idem ff. de leg. 3. nummis. vbi nūmis sic in genere legatis, debentur minimi. Circa hãc regulã not. ꝙ in obscuris non statim inspicimus qđ est minimum: imo inspicimus primo quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit fieri, vt j. eo. inspicimus. cum suis concor. & ff. eo. tit. l. in obscuris inspici. & si hoc scire non potest[a], tunc inspicimus quod est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus qđ expresse agitur: puta x. lib. Bonon. vel qđ agitur tacite). Tacite dico, vel ratione rei quæ vendit x. lib. vel ratione personæ, vel rõne consuetudinis. vltimo, qđ est minimū, vt hic. & est simile quod dixi ſ. eo. cũ sunt partiū. Et potuit esse ratio huius regulæ: quia de minimo non est dubium sensile: quia si intellexit de maximo. ergo de minimo: quia plus includit sub se minus: sed non econuerso. & de hoc dicam j. eod. plus semper. Alibi tñ habes argumēta de mediocritate spectanda. 10. q. 2. hoc ius. de offic. custo. c. 1. & est expressum. ff. de leg. 1. l. legato. in princ. vbi de hoc[4]. ff. de auro & argento leg. qui lancē. C. de dona. si quis argentum. §. si vero. & §. seq. cum si. vide de censi. quanto. in 3. glo. & de fil. presby. litteras. in vlti. glo. Et potest dici ꝙ in speciebus & artificijs medium inspicimus, vt not. ff. mãda. l. fideiussorem. & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus quod est minimum, vt ſ. dixi: & in prædi. l. fideiussorem. & ff. de lega. 1. apud Iulianum. §. scio ex facto. quæ vr̃ 𝔷 ria ad supradictam solutionem: nam ibi legato fundo. si duos fundos habebat testator, debetur minimus, si non apparet de quo senserit: sed ibi non erat medium. Et aduerte quia vilissimum hominē habere non expedit: & ideo legato vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prędic. l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit: vnde etiam bagatinos, vt in prædic. l. nummis. & vile triticum, vt in pdicta l. fideiussorē. & ideo in his debetur minimū. Itē habet locū hæc regula in pœnis, vt j. eo. in pœnis. vt ibi dicā.

EVm qui certus.] Casus potest figurari primo per c. si duobus. de appel. & per l. 2. in fi. ff. de actio. emp. & vendi. Dr. in illo c. si duobus. ꝙ duo litigabant coram epo Pictauensi vel eius officiali: qui tulit sententiam diffinitiuam in causa huiusmodi: a qua sententia ambæ partes appellauerunt (quod potest fieri: quia forte reum condēnauit in principali. & ipsum absoluit ab expēsis: & sic actor appellat, eo ꝙ iudex reum non condemnauerat in expēsis: & reus appellauit, eo ꝙ iudex eum condemnauerat in principali:) Vnde appellauit ad archiepm Burdegalen. alius ad Papā: ille qui appellauit ad Papam, appellationem suam reuelauit coram Papa, alius coram archiepo: Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepo Burdegalen. fecit citare suam partē aduersam. & archieps sciebat, & ipsa pars aduersa appellauerat ad Papam: Hoc non obstante quia ipsa pars non comparuit, archieps illa excommunicauit: vtrum valeat sententia archiepiscopi? Rñdet ꝙ nõ: quia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus: secus si ignorasset. Ex hoc colligitur qđ prodest mittere exoniatorem: quia si aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum 𝔷 impeditum & exoniatū, non valet processus: aliàs si non misisset exoniatorem, teneret processus: sed postea probato legitimo impedimento veniret rescidendus. c. venerabilibus. ſ. de sent. excom. eo lib. ¶ Item in l. 1. ff. de actio. empt. dr. ꝙ si quis vendat mihi aliquam rem debentē seruitutem vel alia onera, debet me emptorē certiorare de omnibus oneribus ordinarijs: aliàs possum agere 𝔷 ipsum quanto minus fuissem rē ipsam empturus. Sed quid ponamus ꝙ ego sciebam onera illius rei: & ꝙ res ipsa debebat illam seruitutem: & venditor non me certiorauit: vtrum possim agere 𝔷 venditorē actione ex empto, vt restituat mihi partem pretij, quanto minus fuissem rem empturus si me certiorasset de illis oneribus? Rñdet ꝙ nõ: q a q certus est, certiorari non debet. ¶ Glossa arguit de c. cum inter vniuersas. ſ. de elect. vbi dr. ꝙ licet canonicus sciat mortem prælati, tñ est vocandus, vt ponamus sic: Ecclesia Pictauen. vacabat per mortem vel renuntiationem: scio illam vacationem: non compareo ad electionem: etiam canonici non vocauerunt me: certum est ꝙ possum prosequi contemptum: & licet sim certus, tñ sum adhuc certiorādus: Rñdetur ꝙ non sum certiorandus de vacatione vel morte prælati: cum sciam illam vacationem; sed sum certiorandus de die assignata ad electionem faciendam: ideo absentes sunt vocandi ad electionem, licet sciant vacationem.

REGVLA XXXI.

EVm † qui certus est[b], certiorari vlterius non oportet.

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

NON LI-

¶ *Prima glo. primo ponit exempla. Secundo supplet de illo qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat concordantias ad regulam. Quarto arguit ad quæstionem.*

b ¶ *Eum qui certus.*] Pone casum. 11. distin. cap. vlti. ver. sæpe. dilectionem tuam, & c. ſ. de appel. si duobus. In archiepiscopo qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff. de act. empt. & vend. l. 1. in fin. In eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere, quia non aget ex empto quanto minoris, vt ibi. & facit ſ. eo. l. scienti. & quod ibi dixi. & not. ff. eod. titu. nemo videtur. & quod ibi dicit, qui certus est, subaudi vel esse debet: nā non est necessarium singulorum auribus intimari quod est publice promulgatum. 16. distin. quod dicitis. de postula. præla. c. 1. ff. de insti. sed & si pupillus. licet autem canonicus qui certus est de morte episcopi, de ipsius morte nõ debeat vlterius certiorari, vt ſ. de elect. cum inter vniuersas. tñ citari debet ad electionem faciendam. vt not. Ber. in dicta decre. cum inter. quod verum puto: nam qui certus est vt homo, certioratur vt iudex. 2. q. 1. multi. & interdum certus adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto. cap. 11. dist. c. vlti. & concilium indistincte dicit absentes vocandos qui sunt in loco. & c. de elect. quia propter. præterea licet sciat ecclesiā vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocandus[?] est, & dies notificandus. arg. ff. de adulr. l. denuntiasse. Concordat ad hanc regulam ſ. de rescript. ab excommunicato. ibi, qui de facto sint certus. &c. & de loca. & conduc. potuit ibi dies statuta interpellari sine alia hominis requisitione, vt supra eodem lib. de elec. cupientes. circa principiū ibi vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est hæc regula in argumentum ad quæstionem qua quæritur, an is qui ingressus religione in fine anni exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annū. & satis videtur quòd non per hanc regulam: nisi conditio personæ vel religionis mutata esset. & hoc tenet Bartho. Brixien. in quæstionibus suis, in quęstione quę incipit: Aliquis intrauit monasterium (Est veneralis. 68. & idem Guliel. in Specul. de statu monac. vers. 38. & vide quod ibi dicam.

ADDITIO. Qui sciebat rem quam emebat, seruitutem debere: non aget ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa princ. huius glo. Si vero ignorabat, agit etiam si venditor sciens seruitutem vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruituti vel vitiorū: hoc enim generale pactum non trahitur ad illa quę venditor sciuit. ff. de act. empt. & ven. l. hoc autem. & facit quod ibi not. Dynus. & dixi post Vinc. de pœniten. & remis. cum infirmitas. in fin. & vide in Spec. de empt. & vend. §. videndum. ver. quid si venditor equi. & versic. sequen. Aduerte. Dynus signans. l. denuntiasse. supra alleg. ff. de adul. pro contraria ad regulam: soluit quod in his quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio, &c. Ioan. And. Philippus Francus.

NOn licet actori[c].] Casus hæc regula potest figurari per cap. prudentiam. ſ. de mutuis peti. in antiq. Ponamus quòd à sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorum ad aliquos iudices in causa quæ sperabatur moueri inter te & me: & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Corā eisdem iudicibus conueni te: & obtuli libellum meum: Cū restaret per

Marginal notes (left):

? Dynus declarat hanc regulam in contractibus, in vltimis voluntatibus, & in delictis, ꝙ vltimū ꝓsequitur Philippus.

? Rectiꝰ dixisset hoc Papa competere suo iure, & eiꝰ auctoritate con essum suffraganeis vt ipsi Archiepm consecrent vt patet g cap. si archiepiscopus extra de tempo. ord. nec c. qui in aliquo. 51. di stin. & c. pudenda. 24. q. 1. dicunt contrarium.

a Idem hic Dynus per modū obiectionis. Io. And.

3 Vide qđ post Dynū dicā j. eo. inspi imꝰ. in text. & super fi. gl. Ioan.

4 Et distinctionē ibi positā plene ꝓsequitur hic Dynus tractās etiam plene quādo in contractibus & quando in delictis locum habet hæc regula &c. Io. An.

Marginal notes (right):

? Not hãc regulã ꝙ vbi datur scientia & certitudo, ibi renuntiatio non est necessaria vide ... hoc ... Philip... Francum.

[illegible] Dynus ...

Quando vēditor debet emptorē de seruitute certificare, textus est. & ibi Bar. ff. de custio. Philip.

? Vocādus est vt eligat: ibi enim vltra scientiam requiritur factum, ali cuius, ei de nuntiatū est Bar. in l. si tin. ff. solu. matrimo. Phili.

8 Io. And. & Philip. dicunt captū in libello laica li cōtinue gesto producentem litteras qui bus vocatur clericus & canonicus nō probare clericaturam. Albet. in l non debet ff. eo. contra. secus si habitum clerici non gestasset. ex litteris. de transſ.

ret per te, reum rñdere meo libello, voluisti me recõuenire: & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa recõuentionis: & concluso & renuntiato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam ↄ me ad tuum commodum & vtilitatem: volui appellare: vtrum possim, & an sit appellationi meæ deferendũ? Rñdetur ꝙ non: quia non debet licere actori quod reo licitum non existit.

cet[a] actori, quod reo licitum non existit.

¶ *Prima glos. primo dicit vnde sumpta: et ponit exẽpla. Secũdo dicit quare sit formatur regula. Tertio ponit quasdã differentias.*

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

Mvtare[b] consiliũ quis non potest, in alterius[c] detrimentũ.

a ¶ *Non licet actori.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non debet actori. Pone casum 4. q. 4. c. 2. ibi, accusatores & accusati æqua audiantur ratione. s. de mu. pet. prudentiam. vbi remotio appellationis prodest reo, vt actori. ad hoc C. de proxi. sacr. scri. in sacris. 3. §. & quoniam. lib. 12. { Dynus ponit exempla si reus post publicationem attestationum non producit testes. Item post litis contestationem nõ reuocatur procurator: ergo nec actor. in Auth. de test. §. illud. coll. 7. ff. de procur. post litem.] Et facit ad hanc regulam s. eo. in iudicijs. & quod ibi dixi. Formata autem fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei quàm actores: vnde si quid actori licet, multo magis reo, q̃ fauorabilior est, vt s. eod. tit. cum sunt. sed ea ratione qua parilitas est seruanda in iudicijs, vt in prædic. l. in sacris. & s. eo. in iudicijs intelligatur idẽ iuris. & econuerso, vt non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ ꝙ reus maiores habet dilationes quàm actor, vt ff. de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in Auth. C. de lit. cõtest. Auth. offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios. actor elegit vnum[1] : saluo eo quod de scholaribus dr̃ in cõstitutione Friderici. C. ne fil. pro patre. Auth. habita. & sic actor recuset ordinarium: quod non potest reus ſm leges. de hoc C. de iud. apertissimi. & C. de iurisd. om. iu. l. nemo. sed ſm canones bene recusatur ordinarius. 11. q. 1. peruenit. de fo. comp. si qs ↄ clericum. ſm formam decr. de appel. cum speciali. adhuc remanet differentia quo ad hæc: quia in prædicto casu actor vnũ eligendo[2] reliquum sola voluntate recusat, quod non potest reus} : immo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in prædict. decr. cum speciali. & à principio habet proponi exceptio de suspecto. de hoc plene 3. q. 3. offeratur. de re iud. inter monasterium. Ex superuenienti autem causa recusatur per actorem & reum. de offic. deleg. causam quæ. &c. insinuãte. cum simil. Itẽ reus de maiori excõicatione excipit ↄ actorem, sed non actor ↄ reum. de iudi. intelleximus. de excep. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris quàm rei. quod probatur s. de dolo & contu. causam quæ. & s. eod. tit. actor, qui. & idem in similibus. Et not. ꝙ si reus vult se onerare superflua probatione, mos ei gerendus est, vt ff. de proba. l. circa. & facit hæc regula.

[1] Istud est regulare g l. cum clerici. C. de epi. & cle. glo in ver. eligat. cũ no. T. de offi. deleg. l. 1. ff. d eo quòd cer. Io. Philip.

[2] Vel delegatum impetrando recusat ordinarium, tñ & quãdoq; reus impetrat. s. de rescr. ceterum. & ibi de di concor. in princ. Ioã. And.

Mvtare.] Casus in hac regula potest poni primo per cap. publicato. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda: & ordinauerunt, ꝙ ipsi procederent ad electionem prælati per formam scrutinij: & elegerunt duos vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum: scrutatis votis & publicato scrutinio, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volunt recedere à sua deliberatione, & volunt mutare cõsilium: Quæritur an possint? certe non: & hoc per rationem huius regulæ: quia quis mutare consilium non potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. Ponamus ꝙ sint plures habentes aliquem fundum cõem, qui volunt imponere aliquam seruitutem super suo fundo: certum est ꝙ antequam valeat impositio seruitutis, requiritur ꝙ omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus ꝙ aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis: cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum cõsilium, & alij postea consenserunt: vtrum possint mutare suum consilium in præiudiciũ fundi dominantis? Dicitur ibi ꝙ non, per rationem istius regulæ.

[3] Et sic eo casu fallit regula. ff. eo. omnis definitio. in fin. Ioã. And.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: & remittit ad regulam, quod semel. & ad casus ibi exceptos, alium addens.*

b ¶ *Mutare.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 8. q. 2. dilectissimi. s. de electio. publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo qui seruitutem cessit, qui mutare nõ potest licet nõdum socij cesserint. ff. de serui. rusti. prædi. l. per fundum. ad idem C. de nego. gest. l. vlt. ff. quorũ lega. l. 1. §. prodest. Illa igitur regula s. eo. quod semel. intelligitur secundum istam, scilicet quado ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimentum vel detrimentum affertur, vt dixi: & fallit in casibus ibi not. Item fallit in suo hærede abstinente vel repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adire potest: vel tempus ad deliberandũ petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. delibe. si quis suus[4] [Eodem modo respondetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquàm] Et facit hæc regula ad ea quæ not. s. de elect. in causis.

[4] Gl. sequitur Philip.

c ¶ *In alterius &c.*] à contrario[5] vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem domini mei, quam scripsi s. eod. lib. de renun. c. 2. in glo. exquisite. in fi. Ioan. And.

[5] Hæc glossula de nouella Ioan. And. huc est translata.

¶ Idem.

REGVLA XXXIIII.

Generi[d] † per speciem derogatur.

Generi.] Casus potest primo figurari per c. studuisti. de offic. leg. Sed pro intellectu istius casus est primo præsupponendum ꝙ legatus de latere, vel etiã alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionẽ in prouincia sibi decreta, & concurrit cũ quibuscunque ordinarijs illius prouinciæ: ita ꝙ potest adiri etiã in prima instantia. Casus. Ponamus ꝙ cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis qui dr̃ legatus de latere, & haberet ordinariam iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquam causam inter te & me epõ Pictauen. quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: q̃a erat talis causa, in qua quilibet poterat esse actor & reus? Rñdetur ꝙ ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem. ¶ Item potest poni casus per l. sanctio legum. ff. de pœnis. Ponamus ꝙ à principe emanauit aliqua lex, per quam generaliter imponitur pœna omnibus ↄfacientibus, vel ↄfacientes puniũtur ad arbitrium iudicis: Aliquis fecit ↄ aliquam legem antiquam, quæ imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pœna, quæ imponitur per legẽ nouam, extendatur ad legem antiquã, quæ habet specialem pœnam? Rñdetur ꝙ non: quia quis duplici pœna puniretur. Item quia generi per speciem derogatur: & ideo delinquens incurrit pœnã specialem & non generalem. ¶ Pro declaratione huius regulæ opponitur de c. ex parte. de offic. deleg. in antiq. vbi est textus, ꝙ Papa mandauit alicui vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesia proximo vacaturo, in qua ecclesia erant plures diaconatus: postea quidam alius à sede Apostolica impetrauit rescriptum & gratiam per quam mandabat Papa cuidam executori, vt si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationem: & illi pro quo scribebat, conferret archidiaconatũ: & sic pro illo Papa scribebat in specie. & pro me scribebat generaliter: & tñ ibi dr̃, ꝙ si vacet archidiaconatus per resignationem, debetur mihi & non illi pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberem generalem gratiam, & iste specialem. Item arg. de c. cum ordinem. de rescri. iuncto c. veniens. de præscr. & c. ex tua. de fil. presbyterorum. in antiq.[6] Pro solutione istorũ ↄtriorium rñdet glo. ꝙ ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium generale: postea concedatur cuidã alteri priuilegium speciale ↄ illud priuilegium generale, nõ valet priuilegium speciale, nisi faciat mentionem de generali. & sic ista regula non habet locum in priuilegijs: sed habet locũ in rescriptis. Sed adhuc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit purificandum in specie, vt in c. ex parte. de offi. deleg. vt in primo ↄtrio, litteræ generales erant purificandæ in primo archidiaconatu: & primus non erat consecuturus plures archidiaconatus, sed vnum tantum. Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua. de fil. presby. in antiq. dr̃ ꝙ Papa concesserat priuilegium alicui epõ, vt ipse eps̃ posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias in quibus sui patres administrauerũt immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiã, q̃d est ↄ ius: quia filius quantumcunque legitimus non potest tenere ecclesiam sui patris; sed eps̃ (vt dictum est) habuerat priuilegium, vt ipse posset dispensare cum istis: Accidit ꝙ antequam eps̃ vteretur suo priuilegio, accessi ad Papam, & notificaui domino Papæ ꝙ talis filius tenebat ecclesiam, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam & supplicabam, vt Papa de illa ecclesia dignaretur mihi prouidere: vnde Papa dedit mihi executorẽ, cui mandauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam: dr̃ ibi ꝙ si eps̃ dispensauerat cum filio antequam vterer litteris meis, ꝙ meus executor non poterit vti sua iurisdictione: & tñ litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epĩ generale, & generi per speciem non derogatur? Respondet glossa ꝙ ista regula etiam fallit isto casu, q̃si virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam episcopus dispensasset præsentarem litteras meas & cœpissem illis vti: tunc per meas litteras, quæ sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

[†] Ista regula nõ procedit in specie subiectiua, quia illa exempli causa posita videtur. Barto. in l. quæsitum §. vlt. ff. d fund. instru. Itẽ regula nõ procedit vbicunq; per genus quæsitum est ius parti anulare inasensibile. l. singulariter. C. qui potiores.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit in rescriptis loqui regulam non in priuilegijs, & causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit, & ponit dictum glos. quòd tres casus excepit: Quarto not. duo, & ad secundum signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Generi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlt. in diacono q̃ est minor presbytero nisi in illo speciali. c. in quo obtinet vices epi. Itẽ s. de offi. leg. studuisti. vbi de causa cognoscit delegat' specialis, nõ legatus generalis. ff. d pœnis. san-

[6] Tenor l. sanctio legum. ff. de pœnis.

pœnis. ſanctio legum, quæ nouiſſime certam pœnam generaliter irrogat his qui legis præceptis non obtemperant: ad eas ſpecies pertinere non vr̃, quibus ſpecialiter ipſa lege pœna addita eſt. cõcor. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. codicillis. ſupra de reſcript. paſtoralis. §. 1. & de hoc eod. tit. c. 1. & 25. q. 2. in ſumma. Hæc regula habet locum in reſcriptis ſiue primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale, vt in prædict. c. paſtoralis. ſiue primum ſpeciale, & ſecundum generale. vt eo. tit. abbatem. ſiue eod. tempore datum ſit generale & ſpeciale. ad hoc ſ. eo. lib. de reſcrip. c. penult. de reſcrip. autem ſpeciale non tollit priuilegiũ generale, vt eo. tit. cum ordinem. quod eſt contra: niſi de ipſo priuilegio fiat mentio in reſcripto, vt ibi. Voluerunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt ſecundum ſpeciale deroget primo generali: ſed hoc eſt falſum, quia ſemper valet primũ, ſiue ſit generale ſiue ſpeciale, ſi in ſecundo non tollatur expreſſe. ſ. de præſcri. c. veniens. ſ. eo. decet. cũ ſuis ſi. Ratio diuerſitatis eſt: quia per primum priuilegium etiam generale conſequitur quis ſtatim plenum ius: ſed per primum reſcriptum generale non cõſequitur quis plenam iuriſdictionem in ſpeciebus. de reſcrip. paſtoralis. & c. ad hæc. & ideo ſtatim tollitur facilius. Contra. ſ. de offi. deleg. ex parte. vbi ſecundum ſpeciale non derogat primo generali: ſed ibi ſi bene intueamur, vtrumque fuerat ſpeciale: & dic vt ibi. [Et vt dixi in prædict. decr. ſ. de reſcrip. ſuper ſi. vlti. gloſſ.] Notauit igit Goff. ſ. de offi. leg. c. 2. q hæc regula fallit in tribus caſibus: In priuilegijs, vt de reſcrip. cum ordinem. & cum genus ad vnicam rem refertur, vt in hac decre. ex parte. & cum ſpeciales litteræ nõ exhibẽtur re integra, ſ. de fil. presby. ex tua. Nota ex hac regula q non tantum valet genus quo ad ſpeciem, quantum ipſa ſpecies. ad idem ſ. de appel. c. 2. eo. lib. de procur. qui ad agendum. ff. ſi quis cau. ſed & ſi. §. quæſitum. cum ſi. de hoc 23. diſt. quamquam. de offi. ordi. ſi ſacerdos. Item nota q licet per ſpeciem generi derogetur, vt hic, & ſ. eo. lib. de præbend. dudum. tamen ſpecies ſub genere bene continetur. 13. q. 2. non æſtimemus. & prædicta decr. dudũ. & optime. ff. de leg. 3. hoc legatũ. vbi generale verbũ, quæ vxoris cauſa parata ſunt, ſingulas cõtinet ſpecies. & ff. quæ in fraude cre. l. vlt. §. 1. & ff. eo. tit. l. ſemp in generalibus ſpecialia inſũt. Cõtra. ff. de dona. l. filius familias. vbi dr̃, q ſi filio conceſſum eſt donare, non poteſt mortis cauſa donare: niſi id ſpecialiter fuerit permiſſum: & ſic generali verbo, donatio, ſpecialis donatio mortis cauſa non continetur, quæ ſpecies eſt, vt Inſtit. de dona. in princ. & eſt ſpeciale q ibi non tantum valet genus quo ad ſpeciem, quãtum ſpecies, vt ſ. dixi. & poteſt eſſe ratio: quia de his non vr̃ actum vel cogitatum. C. quæ res pig. oblig. poſ. l. 1. vel quia quandoque genus. vt proprium attribuitur ſpeciei. ff. de adop. l. 1.

† Regula procedit ſi affirmatiue proferatur: ſi negatiue, dic vt per Bart. l. 2. ff. de verbo. obliga. Philip.

Priuilegiũ ſpeciale nõ tollit generale: niſi de eo expreſſe mentio fiat.

1 Dic licet primũ erat generale verbũ, erat ſpeciale effectu. ad hoc l. boues §. hoc ſermone. ff. de verb. ſigni. l. nõ poteſt. eo. titu. & eſt generale, vbi habẽs ſpeciẽ non vtitur ſpecie. l. adoptio. ff. de adoptio.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

PLus[a] † ſemper in ſe continet quod eſt minus.

ADDITIO. Dynus qui materiam huius regulæ, generi &c. ſatis plene hic notauit, dixit eam exemplificari poſſe in legatis, in ſubſtitutionibus, in contractibus, in legum latoribus, & in reſcrip. quem vide. Io. And.

PLus ſemper.] Caſus in hoc c. figuratur primo per c. ſi quis dederit. 24. q. 1. vbi dr̃ q inter ſcholaſticos erat cõtrouerſia quæ pœnitentia eſſet imponenda pro certo crimine, de quo in dicto cap. Aliqui dicebant q erat imponenda pœnitentia v. annorũ. alij vij. alij x. annorum: Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant, q pro illo crimine debebat imponi pœnitentia quinque annorum: quia illa pœnitentia imponenda plus, cõtinet in ſe id quod eſt minus. Item figuratur caſus per c. 1. de arb. eo. lib. Tu & ego litigabamus ad inuicem: vnde compromiſimus in tres arbitros, qui cauſam examinauerunt: & concluſo & renũtiato in cauſa, ipſi tulerunt diuerſas ſententias, nec poterant concordare in vnã ſententiam: quia vnus te condemnauit in xl. alius in xxx. alius in xx. quæritur quæ iſtarum ſententiarum valeat? Reſpondet q ſententia illius qui cõdemnauit te in minori ſumma, id eſt, in xx. quia omnes alij videntur conſenſiſſe in illam ſummam: & hoc per rationem huius litteræ: quia in maiori ſumma minor ineſt.

¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exẽpla, & cõmentat duas alias regulas: Secundo ſucceſſiue ſignat duo contraria, & ſoluit: Tertio ponit caſum exceptum, & exponit de quo plane intelligatur regula.*

a ¶ *Plus ſemper.* 2.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. in eo q plus. Pone caſum 24. q. 1. ſi quis dederit. vbi quidam imponebant pœnitentiã x. annorũ, alij vij. alij v. & ibi canon hanc vltimã ſequitur. Item in arbitris pronuntiantibus quilibet diuerſo numero. ſ. eo. lib. de arbit. c. 1. & ff. de arbi. l. diẽ. §. ſi plures. & facit Inſtit. de ſeru. §. actus. vbi qui actum habet, ſcilicet ius ducendi hominẽ vel iumentum, vel vehiculum, habet & iter: ſed non econtrario. Et eſt hæc regula ratio quare in obſcuris ſequimur minimum: quia plus, continet in ſe minus: ſed non econtrario, vt dixi ſ. eo. in obſcuris. Et concor. ad hanc regulam j. eo. cui licet. Cõtra ſ. eo. lib. de præbend. cum in illis. §. vlt. vbi dr̃ q ſi mandatur prouideri de beneficio quod ſpectabat ad collationem capituli: non adiecto communiter vel diuiſim, nõ poteſt prouideri de beneficio qđ ſpectabat ad collatione alterius de capitulo. Sol. illud facit forma mandati. & intentio ſcribentis, qui alterum ſolum grauare nõ intẽdebat. Item contra hanc regulam & illam j. eod. cui licet. & illam j. eod. quod ob grauam. & j. eo. in toto. & ſ. eo. lib. de præben. cui de nõ ſacerdotali. vbi ſi mãdatur alicui prouideri de præbenda integra, etiam eo volẽte ſibi nõ poterit de dimidia prouideri: vel ſi mandatur prouideri de præbenda certi valoris, de præbenda minoris valoris etiam eo volente prouideri non poterit. Ibi in fine patet ſolutio: quia id facit forma mandati quæ exacta diligentia eſt ſeruanda, vt ibi. Item fallit hæc regula in caſibus, vbi requiritur ſpecialis expreſſio: vbi genus quod plus eſt, non continet ſpeciem quod minus eſt, vt dixi ſupra regula proxima. Et nota q hæc regula locum habet in eo quod eſt plus quantitate: qđ enim plus eſt, vtique tantũ eſt: ſed plus qualitate, nõ includit minus qualitate, vt dicam infra eodem, cui licet.

2 Dynus ponit exẽplũ per l. qui quartã ff. de leg. 1. vbi ſi teſtator intendens legare quartã, legauit dimidiã, debetur quarta, quæ ineſt. & ſi intendens legare quinquaginta, legauit cẽtum. Item per l. 1. § ſi ſtipuland. ff. de verb. oblig. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

PRo poſſeſſore[b] † habetur, qui dolo deſijt poſſidere.

† Io. And. quærit hic an ſtatuta recipiant interpretationem vel extẽſionẽ. vide eum, & Dynum de materia regulæ.

Plus ſ qualitate, non includit minus in qualitate.

ADDITIO. Et ſic ſoluitur contrarium de l. ſolemus. ff. iudi. §. latrunculator. vbi conceditur merum imperiũ, & denegatur cognitio ciuiliũ: Nam illæ ſunt ſpecies diſtinctæ, vt not. ff. de iuriſd. om. iud. l. imperium. & ſic vna conceſſa nominatim, denegata ſit altera. arg. C. de procur. maritus. Dynus.

PRo poſſeſſore.] Caſus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſ. vt lit. penden. in an. l. q ſi dolo. ff. de rei ven. Tu poſſidebas rem quam aſſerebam ad me pertinere: non eſt dubium q poſſum agere contra te rei vendicatione. Sed quid ponamus q tu deſijſti illam rẽ poſſidere dolo tuo, quia data opera ſcienter ad me fraudandũ deſijſti illam rem poſſidere: numquid poſſum agere contra te rei vendicatione, & tecum agere ac ſi adhuc poſſideres? Reſpondetur q ſic: quia pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſijt poſſidere: ideo poſſum te conuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet reſtitutio rei, ſi poſſis rem recuperare à nouo poſſeſſore: Si autẽ reſtitutio non ſit poſſibilis, iudex te condemnabit ad æſtimationem rei: quæ æſtimatio fiet per iuramentum meum: veruntamen ſi taxauero exceſſiue, iudex poterit reſtringere taxationem meam etiam poſt iuramẽtum, quia iſtud iuramentum eſt iuramentũ affectionis: quia iurabo q nollem carere illa re pro decem ſcutis. & non eſt iuramentum veritatis: ideo nõ poſſum redargui de periurio: ſed ſi eſſet iuramentũ veritatis iudex nõ poſſet amplius reſtringere illã taxationem vel reſecare, vt in Auth. poſita ſuper l. properandum. C. de iu l. Item poteſt caſus figurari per l. ſed & ſi. §. quod ait. ff. de peti. hæred. Poſſeſſor pro hærede dolo deſijt poſſidere certe poteſt conueniri ac ſi adhuc poſſideret: ſecus ſi non deſijt dolo poſſidere, ſed caſu fortuito res perijt: & hoc verum niſi eſſet in mora reſtituendi, vt in fine.

¶ *Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intellige non taliter, ſed intantum. Tertio dat ſimile, ſubdens de fictione. Quarto notat tria, Primo, hoc caſu quandoque iurari in litem. Secundo, regulam etiam in prælato locum habere, tamen quo ad propria. Tertio notat contra regulam: & de probatione remittens dicit illam verum in eo, qui à principio ſine dolo poſſedit.*

b ¶ *Pro poſſeſſore.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. qui dolo deſierit. & l. parem eſſe. & l. ad ea. §. ſemper. Pone caſũ ſ. vt lit. pẽden. eccleſia ſanctæ Mariæ. 2. ff. de rei ven. q ſi dolo. & l. ſi autem. §. ſed & is. vbi conuentus rei vendicatione, ſi dolo deſijt poſſidere, habetur pro poſſeſſore. Idem in conuento petitione hæreditatis. ff. de peti. hære. ſed & ſi. §. quod ait. & §. perinde inquit. Idem in conuẽto noxali. ff. de noxa. ſi bonæ fidei. ff. ſi ex noxa. cau. aga. l. 2. §. 1. Idem in conuento q vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. ſemper. §. antepen. & idem in ſimilibus. Hęc autem regula vera eſt quo ad hoc, vt in tantum teneatur qui dolo deſijt poſſidere, inquantum poſſidens: non tamen tenetur taliter: nam contra poſſidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vt ff. de noxa. l. electio. §. vlt. [Et quia iſtæ non differunt in ſubſtantia. ff. de nego. geſt. actio. ideo effectualiter habetur pro poſſeſſore Dynus. & vide quod not. in Specu. de interro. §. 2. verſi. quid ergo ſi egis.] Quid ſit dolus dixi ſ. eo. tit. ſcienti. Et eſt ſi. ad hanc regulam ſ. de dolo & contu. contingit. vbi ille qui cauſa rei ſeruandæ nõ poteſt adipiſci poſſeſſionem ob dolum vel potentiam rei, elapſo anno efficitur verus poſſeſſor, ac ſi poſſediſſet corporaliter. ad idem ff. de dolo. & eleganter. §. ſi dolo. Et not. hic de fictione: quia ius fingit eũ poſſidere qui non poſſidet in veritate. & Imperator: Conſentaneũ nobis eſt, vbi nulla ſtipulatio fuit interpoſita, intelligi eã adhibitã. C. de rei vxor. act. circa princ. ad idem ff. de adopt. ſi arrogator. 16. q. 3. ſi ſacerdotes. de transla. inter corporalia. & facit quod dixi ſ. eo. ſine poſſeſſione. Dicit tamẽ lex q per fictionẽ iuris veritas nõ cõfunditur nec deletur. C. de iure dot. in rebus. Et not. q contra eum qui dolo deſijt poſſidere, & fecit vt non haberet poſſibilitatem dandi, iuratur in litem ad æſtimationem rei: & ibi præcedit iuramentum, & ſequitur iudicis taxatio, & eſt ſpeciale: quia illud iuramentum eſt de

affectu

affectu non de veritate. quod dic vt plene not. ff. de in lit. iuran. videamus. §. iurare. Item not. q hęc regula locum habet in priuato, & etiam in prælato quò ad bona propria. Si autē ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in ecclesia iste rigor: quia delictum personę, &c. vt j. eo. delictum. cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lau. s. vt lit. pen. ecclesia. 1. in vlti. glo. Item not. q regula dicit, dolo: quia sine dolo tempore quo mora est lis, vel quo res iudicatur, desijt possidere, absolui tur. s. de exceptio. aduersario 2. ff. de rei ven. sin autem. circa prin. Sed si iterum incipiat possidere, & iterum agatur ꝯ eum, non obstat exceptio rei iudicatæ vt ibi dr. Si agens dicat reum dolo desisse possidere: reus autē dicat q desijt sine dolo: quis habeat probare, quæri solet. de quo dic vt not. per Ber. in pręalle. decre. de exceptio. aduersario. & quod s. dixi, q qui sine dolo possedit. Si autem a principio dolose possedit: puta per vsuras, furtum, vel rapinā, vel simili modo: etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interruptione, vel casu, vel furto, vel violentia: nihilominus tenetur. s. de vsur. cum tu. de rap. super eo & C. de fur. subtracto. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. rectissime. & facit quod dixi s. eod. mora.

a ¶ *Habetur.*] quò ad suũ damnum, non quò ad commodum: vnde possessori cauetur, non ei qui dolo desijt. ff. de rei vendi. l. hæc si res & his qui dolo. Ioan. And.

beturᵃ, q dolo desijt possidere.

¶ Idem.

REGVLA XXXVII.

Vtileᵇ nō debet per inutile vitiari.

Vtile non debet.] Casus primo figuratur per l. sancimus. C. de dona. licet quilibet sit moderator rei suæ, tñ iura volunt vt qs non possit facere donationē vltra summam centum aureorū absq; insinuatione. & donando immense, ius præsumit quòd ibi sit aliqua circumuentio: ideo iura volunt, vt antequa fiat talis donatio, q denuntietur iudici. Sed ponamus q donaui alicui summā mille aureorum: vtrū ista donatio annihiletur in totum, vel valeat in summa centum aureorum quam possum donare? Rñdetur q valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet vitiari per inutile: quod verum est cū vtile separabile est ab inutile. Item potest casus figurari per cap. si quos. 12. q. 2. Dr ibi, q eps vel alius prælatus ecclesiæ, seruum ecclesiæ bene meritum potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus ecclesiæ non possit alienare res ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus q prælatus ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatē, & vltra dedit sibi aliquā possessionem ecclesiæ certum est q donatio illius possessionis ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionem illius donationis inutilis vitietur manumissio? Rñdet q non: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

¶ *Prima glo ponit exempla: Secundo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. xxq. tora scilicet xx. can. tiq. decr. & tu. ll. Ad partem contrariam alleg. iy can. in decre. & iiq. ll ponit solu. Barth. Brixien. demum plenius soluit respondens ad contraria.*

b ¶ *Vtile non debet.*] Pone casum. 12. q. 2. si quos de seruis. vbi eps manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra xx. sed illud amplius tantum reuocabitur supra de præbend. dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo & non in alio. C. de do. sancimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet. [Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de lega. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum damnatus est hæres & non hæres.] Et not. q hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura s. in d. c. ad idem 37. dist. turbat. & c. si quid veri. 1. q. 1. nonne Sodomitę. & c. dñs declarauit 12. q. 5. q. 2. 17. q. 4. quest. 22. q. 4. inter cętera. 23. q. 4 quid ergo. de condit. appo. non sanctificatur. s. d arbi. cū tempore. de do. Apostolicæ. & quod ibi not. de test. Raynutius. & c. Raynaldus Insti. de inuti. stipu. §. quod si quis. vbi si stipulor mihi & alii, tenet stipulatio pro dimidia, pro alia dimidia non. ff. de vsu. vsuras. vbi illicitæ vsuræ etiam mistæ sorti non vitiant sortem. & eod. tit. l. placuit. vbi stipulatus vsuras vltra modum licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff d iu. do. l. siue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialiter dotis dā dæ causa constitutus amplius quàm fuerint mulieris facultates promiserit: non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitū modū bñ. & C. de transact. si ex falsis vbi transactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsu. cū allegas. C. si cer peta. si pro mutuo. vbi pœnæ promissio tenet vsque ad legitimam quantitatem vsurarum & non vltra. & C. de secun. nup. hac edict. li. §. si vero. vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. præter vel exhære. Auth. ex causa. vbi dr ex causa preteritionis vel exhæredationis irritum est testamentum quantū ad institutionem: cætera namque firma permanent ꝫ: per quæ & similia probatur vtile per inutile non vitiari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur. 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c. quorundam. 3. q. 9. pura. s. de offi. deleg. cum super. & c. super quęstionū. s. si vero. de re iudi. ad probandum. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. alias incipit. parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum, non tenet. ff. de transactio. cum hi. §. prætor. vbi requiritur totum vtiliter gestum. & Instit. quib. mod. tol. obligat. §. preterea. vbi prior stipulatio vtilis vitiatur prætextu sequētis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixieñ. & hoc not. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: alias nō. Vel dic plenius, q regulariter vtile nō vitiatur per inutile, vt hic patet: vides enim q hæc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ nisi specialitatis ratio, vel casus specialis ꝯ regulam appareat, vt dixi s. in rubrica. Est autem ꝯ hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari per inutile, vt in ꝯrijs. Et est specialitatis ratio, quia vtile & inutile sunt inseparabilia ᶠ, vt vides in cap. quorundam. in decreta. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quæstionum. & in decre. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus ꝯrijs probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur. dr enim in §. Trebatius. q si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorum, si plus ducam, superflua poterit dñs remouere. & in §. itē quæritur. dr, quod si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego alia aquam illi misceo, quod à toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista inseparabilis: ideo in primo prohibeor solum a superfluo, in secundo a toto. Item probatur optime. ff. de ędilit. edict. l. plerumque. & l. ædiles. §. cum autem. & §. seq. vbi si d. tīculis est separatio, re inhibito vno, reinhibetur & reliquum. ad idem ff. de leg. 1. plane. in princi. ff. de verborum oblig. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus Colligitur solu. n. de vsur. l. pecuniç. 1. tisso. in vlti. glo. Arg. ꝯ. ff. de don. inter virum & vxo. si spō sus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item ꝯ prædicta. ff. cōia prædi. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruitus mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatem præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidā si vtile & inutile sunt inseparabilia. & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona à directa, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc ꝯria. Sed hæc solutio reprobari vr per prædi. decreta. de offic. delega. cum super. & ideo posset rñderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi not. Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim præstiterunt: & ideo cum actus commiscui non fuerunt, vtile non habet per inutile separari. Ad l. propriū. ff. cōia prædi. bene fateor q seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens seruitutem integram sibi & integram vicino acquirere voluitᵍ. Seruitus autem vicini bene est separabilis à seruitute vendentis: & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio. cum hi §. si prętor. dico q ibi non erant duo quorum alterum vtile esset, alterum inutile: sed vnum solum, scilicet trāsactio super alimentis in secundo casu inualida: quia non quæsierat prætor de omnibus quæ mandat orator. in primo casu vnum fuerat cōpromissum, & non duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio. Videtur tamen fallere prædicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. vbi dicitur quò d si fideiussor obligatus est in duriorem causam quàm principalis, omnimodo non obligatur: sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo scilicet quod excedit, non contradicit.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

Ex eo nonᶜ debet quis fructum consequi, quod nisus

Ex eo non debet.] Casus figuratur per l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. Pater meus instituit extraneum hæredē suū, q me filium suum exhæredauit, tñ per suum testamentum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem: hæreditate adita conueni hęredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento: Respondet quòd non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus sui impugnare.

¶ *Prima glo ponit exempla. Secundo dicit tria debere concurrere: scilicet quod persęueret, quod non ratione officij id faciat, & quod idem sit capsuum. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.*

c ¶ *Ex eo non debet.*] Pone casum in eo qui dicit decretales epistolas non esse Authen. quia nullam debet pro se allegare. 19. distin. si Romanorum. ad idem 8. dist. quo iure. Item pone in eo qui impugnat compositionem, qui ex ea beneficium non consequitur. supra de censi.

¶ Mora Dy nū hic de clarantem regulā, vide Philippum ponē tem viij. si instat § s & ipse Do. mi nū §. ... Philippe in ... & satisf. c. ... de pręben do ... ca. si quid. 37. dist.

† Ibi dicit Bernar. q si possi ceat tempore litis contestat. præsumitur dolo desisse: nisi contrariū probet Dy nus ... post libel lum receptum vel si donatio uerat sibi actor se daturum libellum allegat ... l. si fundā. C. de rei vendica. & de eden. l. quędam. Ioan. And.

ᵃ Hæc glossula ... nouella ... Authen. est translata.

§ Quia in illis ... non debet ... si ... extranei & an appe. a ... ponam con tinentur ... commissa, tabulæ pupil lares: dicta post ignea. legem ... Authē. ex causa. C. de lib. præte.

ᶠ Idem Accur. in pal leg. l. Pedius. Sed dicebat Dynus solutionē no sufficere, nisi casuum ceptorum specialis ratio redda tur. Io. An.

§ Idem Io: Mo. hic & Philippus.

ᵍ Sed in l. Pedius. nō fiebat in solidum cōpromissū, quia tunc locus ... l. seq. sed cum ita. Ioan. And.

extitit impugnare.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

Cum quid [a] prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamentum, dicens illud inofficiosū: qui si id improbe dixit & succubuit [1], quicquid ex testamento capiebat, perdit. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. ad idem 13. q. 2. quàm præposterum. ꝫ. de testi. præsentiū. C. de his quibus vt indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdum est quē redire ad id quod semel renunciandū putauit. C. de re. credi. si quis iusiurandum. Et facit ad hanc regulam ꝫ. eo. quod semel. & qđ ibi dixi. Et quod hic dicit: nisus extitit. dic cū effectu, saltem quantū in eo fuit: quia perseuerauit: Si autem simpliciter protestaretur, secus esset, vt intelligit Ber. præ dict. decret. de sti. præsentium. Idem si inciperet agere vel excipere, & desisteret ante sententiā [2], vt probant prædictæ leges. §. meminisse. & l. alia causa est. & hoc not. Ber. in prædicta decret. de censi. cū olim. [Et hic Io. Mo. allegat verba intelligenda cum effectu. de cleric. non residen. relatum. hæc allegatio non vr̃ bona: quia effectum non habuit qui succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerātia.] Et qđ dicit hæc regula, verum intelligo nisi forte ex necessitate officij habuerit impugnare [3]: nam tunc proprio nomine fructum consequi posset. hoc probatur 3. q. 7. §. tria. & cap. infames. versi. si 5 patrē pupilli. ff. de postu. l. vlti. ff. de iudi. Iulianus ait. & melius C. de admini. tuto. vel cura. cum quædā. vbi filius præteritus à matre, tutor vel curator instituti hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc ꝫ. eod. lib. de elect. c. penult. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in vno cap. ex alio cap. cōsequitur fructū. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. & facit qđ dixi ꝫ. regula proxi. Et concor. ad hanc regulam 1. q. 7. c. 1. & 96. dist. si Imperator. de postul. c. vlt. Et simile est quod dr̃, Frustra legis implorat auxilium, & c. de vsu. quia frustra. Item not. ꝙ sicut non debet quis consequi fructum ex eo quod impugnat, vt hic: ita econuerso non debet quis impugnare id ex quo fructū cōsequitur. 19. dist. c. 1. 3. q. 3. si quis testibus. 3. q. 8. cursus in agendo. de censi. cum olim. in fi. ad hoc de transa. ex litteris. & aperte ff. de iur. dot. l. cum in fundo. ver. & si quidem. ff. solut. matri. sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secūdum ea, quæ dicta sunt supra in alio casu.

Cum quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c. denique. 3. dist. hoc modo: statutum fuerat ante illud c. denique. quòd omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ. & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrum diebus quadragesimæ esset licitum vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs? deciditur in illo c. ꝙ non: quia cum prohibitus sit esus carnium, videntur prohibita quæ trahunt originem sementinam à carne: nam cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Item potest poni casus per ca. eos. 81. dist. sic. Ponamus ꝙ aliquis in pœnam sui delicti fuit suspēsus ab officio: vtrum in consequentiam videatur etiam suspensus à beneficio? Rñdetur ꝙ sic: quia propter officium datur beneficium. Et cū quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Itē figuratur casus per c. pastoralis. de app. in anti. Alicui propter contumaciam suā vel delictum suū est prohibita cōio Ecclesię, in qua est stipendiatus: vtrum videantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesiæ? Respondeo ꝙ sic, per rationem huius regulæ.

¶ *Glo seq. ponit exempla.*

a ¶ *Cum quid.*] Pone casum in prohibito à carnibus: qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem. 4. dist. denique. Et prohibita cócupiscentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala quę sequuntur ex illa. de consti. nā concupiscentiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vēditio, donatio, manumissio &c. C. de reb. alie. non vlie. l. vlti. ad idē de rebus eccle. non alie. nulli. Item prohibito officio & beneficiū. 81. dist. eos. Item & furto prohibito, prohibetur omnis rei alienæ illicita vsurpatio: & prohibita mœchia: omnis illicitus concubitus prohibetur. 14 q. 5. pœnale. 32. q. 3. meretrices. Et cui prohibetur ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur. de appella. pastoralis. in fine, ad idem ff. de ser. expor. l. cui pacto. Et concor. ad hanc regulam j. eod. accessorium.

ADDITIO. Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud. & hęc loquitur de consequentia prohibitionis mediorum, per quæ peruenitur ad extremum. Ista vero loquitur de consequentia prohibitionis extremorū, quæ procedūt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplū. ff. de sponsa. l. oratio. & ibi concor. Ioan. And.

Pluralis locutio 4.] Casus in hac regula potest figurari per c. hoc quoque. de consecra. dist. 1. Iure cautum reperitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate debent esse plures audientes: vt illa verba, Dñs vobiscū: possint verificari: Sed quæritur quot debent esse præsentes? Rñdetur quod sufficit ꝙ sint duo: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per c. is cui. §. 1. de præben. ꝫ eod. lib. Papa dispensauit mecū, vt possem obtinere plura beneficia, aliter non declarado: Quæritur quot beneficia potero obtinere virtute dispensationis? ibi dr̃ ꝙ virtute illius dispensationis potero solū obtinere duo bñficia: quia cum dispēsatio sit odiosa, est restringenda: & in odiosis sufficit quod verba possint verificari: & illa verba verificabūtur in duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per l. libertas. §. post annos. ff. de manumiss. testamen. Aliquis Titius veniens ad mortem suum condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatem post annos: quæritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respōdetur post duos annos, quia verbum, annos, verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

Marginalia:

[a] Hoc dicitur, quia si obtinuisset, certū esset ex illo legata non deberi, vt in l. statim allega. §. si ex causa. & l. Titia. Ioan. And.

[2] Et sic etiā rādetur ad l. post legatum. ff. de his qui. vt indi. Ioan. And.

[3] Vel dic ꝙ illud est dicere, testamētum falsum, & illud inofficiosum: quia sic perdūtur legata. si autē dicatur minus solemne, legata non perduntur. Dyn. Ios. An. c. si. de iureiuran. ꝫ. eo. item reprobans, & tū succumbens, vtitur remedijs sui aduersarij exemplū, expositiōe negata nō adiuuādi: dhi ꝫ. eo. de confes. c. 1 tamen per probationes positionis negatæ bene adiuuans: vt docet Philippus.

¶ Facit hęc reg. ꝙ per duos testes reprobetur instrumentum. l. optimum. C. de contra. & commi. stipula. Phi. citat. c. tertio loco. de testi. dic & prob. vide dicto l. in exercēdis. C. de fide instru. Ioā. And. hic.

¶ Idem.

REGVLA XL.

Pluralis locutio [b], duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secunda opponit de vna. l. & dupliciter soluit. Tertio dicit in testibus regulam procedere vbi numerus nō adijcitur, opponens 16. casus vbi plures quam duo requiruntur. Quarto dicit regulam in pronominibus locum non habere.*

b ¶ *Pluralis locutio.*] Pone casum de consecr. dist. prima. hoc quoque. ibi. Dñs vobiscum duos numero comprehēdit. Item ꝫ. eo. lib. de præben. is cui. §. 1. vbi beneficiorum nomine duo tantum beneficia continentur. Item per l. ff. de manumiss. testa. l. libertas. §. post annos. nam si legetur libertas seruo post annos, de duobus intelligitur. Item si promittitur vel legatur post dies, de duobus intelligitur. ff. de ver. significa. l. inter illam. §. ita datam. Itē per l. ff. de testi. vbi numerus, vbi sunt hæc verba. & 4. q. 3. vbi numerus. Cōtra. ff. de opt. leg. l. 1. vbi dicitur, ꝙ si alicui legata est seruorū optio, tres eliget. Solu. speciale est in fauorem vltimæ voluntatis, vt ibi potius sequamur quoddam medium, quàm minimum: quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamur ergo quoddam medium, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi not. quod ibi legatus fuerat equus vel seruus, quem serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos qui eligent sibi equum vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent 8. q. 1 nec nouum. ꝫ. de arbit. cap. 1. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et quod hic dicit, ꝙ pluralis locutio est contenta duorum numero, verum est regulariter. & vbi eodem vel alio iure non adijcitur numerus, vt in prædicta l. vbi numerus, canonizata. 4. q. 3. c. vbi numerus. In causis igitur & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tñ vnus sufficit, vbi scilicet nulli fit præiudicium. de consecra. dist. 4. placuit. & multi sunt casus in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depositione pecuniæ. in Authen. de fide instru. §. si quis igitur. coll. 8. Item qñ imperitus litterarū ɔ̄hit in scriptis. C. si certū peta. l. vlti. [5] In instrumento de quo fit comparatio. C. de fide instr. l. penult. Qñ pater legitimat filium naturalem in instrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. coll. 8. Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C. ad Vell. antiquæ. Quando quis vult infirmare testamentum quod facit post trāscursum decennij. C. de testa. sancimus. In inuentario. C. ad leg. Fal. Authen. sed cum testator. In priuata scriptura, vt fidem faciat. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. Item quinque requiruntur dum ɔ̄ctus excedit libram auri in ciuitate. C. si cert. peta. Authē. sed nouo. & in codicillis. & donatione causa mortis similiter quinque. C. de dona. cau. mor. l. vlti. Item in testamentis. cōiter septem in testamento tñ cæci, octo. C. qui testa. fa. pos. hac consultissima. aliqñ quinque, vt in testamento rustici, vt in municipijs & villis. vbi est hominum raritas. C. de testa. l. fin. Aliqñ sufficiunt duo vel tres, vt in testamento facto inter filios & nepotes. C. de testa. hac consultissima. Item interdum requiruntur xv. testes. C. de proxi. sacro. scri. l. vna. Interdum plures. 2. q. 4. præsul. & ca. seq. Vide plenius de his in Specu. de teste. §. restat de numero. Et not. ꝙ id quod hic dr̃ de plurali locutione, non habet locum in pronominibus, vt nos, vos, vester. & c. nam vnus prælatus scribit & ei scribitur in plurali: & Papa semper de se scribit. sic ꝫ. de cri. fal. quàm graui.

Imputari non debet 6.] Casus figuratur per cap. cum sit Romana. de appel. in antiq. Certum est appellans debet appellationē suam prosequi infra annum: & si non fuerit appellationem prosecutus infra annum, appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit per appellantem quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? Rñdetur ꝙ ex quo fecit diligentiam sibi possibilē, debet sibi dari alius annus: & si in secundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tñ per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem. ¶ Item potest casus figurari per c. commissa. §. 1. ꝫ. de elect.

Marginalia:

Testis vnicus [illegible] sit præiudicium.

[5] Hæc lex C. dicit requirit tres testes: sed Authē. de nouo. ibi portat requirit quinque. & dic vt ibi not. Ioan. And.

Testes requiruntur in eo numero secundum diuersitatem casuum, vt iure cauetur.

[6] Per hanc reg. dicunt Ioan. And. & Pauli ꝙ Dio. [illegible] differas se vsque ad finem anni ordinarij, si tunc casu ordinari nō possit: non habet locum, licet canon ꝫ de e. c. 1. cum primo non fuerit in mora. l. lecta ff. si cer. pet. ita nisi casus contigisset momento quo modo ordinatus fuisset. ergo, per l. C. [illegible] publ.

de elect. Certum est de iure, quod promotus ad ecclesiam parochialē debet promoueri infra annum ad sacerdotium: & si nō fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia: & poterit ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri cōferre: Sed ponamus quod non stetit per illum, sed ob defectum diœcesani: quia est suspēsus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: verū elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Rñdetur quod nō: quia ex quo per ipsū non stetit, non debet sibi imputari. Glos. tamen dat consilium, quod quando non stat per ipsum, debet intra illud tempus facere protestationē qualiter nō stat per eū: & de hac protestatione habere actū siue instrumentū: tamē hoc nō est de necessitate: sed glo. dat illū consiliū.

ri[a] non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

¶ Prima glossa ponit exempla. Secundo æquiparat impossibilitatē à principio, & ex post facto prouenientem, dicens illum adhuc obligatum, cui si signat contrarium & remittit, allegans duas concord. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respondens ad contraria.

a ¶ *Imputari non debet ei.*] Pone casum in eo qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur si per eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo qui debet promoueri ad sacerdotium infra annum: cui non currit annus ipse si iusto impedimēto detētus promoueri non potuit. s. eod. lib. de elect. commissa § 1. In eo qui rem emit sub pacto legis commissoriæ, scilicet quod intra terminum pretium solutum non esset, res foret inempta: & emptor in termino soluere volens si non habuit cui solueret, sibi non imputatur. ff. de lege commisso. l. lege commissoria. in fine [Alias incipit, si fundus lege cōmissoria] ad idē 44. dist. Ephesijs. s. de eo qui mit. in poss. c. 2. vbi de hoc. & facit C. de condi. inser. l. vlt. Et not. quod dicit, per quem non stat: quia nō sufficit velle, nisi ad opus procedat quantum in eo est. s. de eo qui mit. in posses. capitu. 1. Impossibilitas ergo facti sicut à principio annullat obligationem. supra eod. nemo potest: ita & ex post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamen post tempus tenetur de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamē quod si potest, infra tempus de impotentia protestetur. 2. q. 6. post appellationem. de hoc ff appel. c. vlt. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cū suis concord. Ad id qđ dixi, quod post terminum tenetur. j. s. de spon. sicut. ff. de leg. 3. l. ea tamē adiectio. Solu. vt not. in prædicta decre. sicut. &, vt dixi s. eod. nemo potest. Et cōcor. ad hanc regulam de elect. c. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui nō potest eligere, nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idē de cōcess. præben. quia diuersitatem. Quid dices[a] de eo qui sua culpa incidit in casum, propter quem postea facere non potuit quod per eū fuerat faciendum? Vr primo quod sibi sit imputandū: quia regulariter quis de casu tenetur qui sequitur culpā. 50. dist. sæpe. & c. studeat. de æta. & quali. c. 1. & quod ibi not. & facit 86. dist. non satis. & qui ma. accu. poss. c. 1. & qđ ibi not. & si. ff. quod met. cau. l. si mulier. vbi metus illum nō excusat qui sua culpa incidit in metum. In contrarium vr per prædicta iura, de elect. c. vlt. de concess. præbend. qui ad diuersitatē. arg. de pig. significante. ibi, in captione, & c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, quod si iniuriose vel libidinis causa inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent, non tenetur furti. ff. de fur. l. verū & l. q. iniuriæ. in prin. præterea deportatus, si nō potuerit procuratorem dimittere, bene restituitur: & tamen culpa sua absens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiā excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit. de solut. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Satis vr dici posse, quod imputādum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si fideiussor. vbi dr, quod si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur: & in alio loco eiusdem prouinciæ dare velit: si satisdatio necessaria erat, audiendus est; si voluntaria non: quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idem ff. si quis cau. l. 2. §. si quis tamē. vbi dr quod qui in iudicio comparere debebat: si quid est quod ei imputetur, tempestatem vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta respōdeo & dico, quod decret. vlt. de elect. & decre. de concessio. præbend. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum cōtra negligentes: vnde ibi culpa siue negligentia non ponitur. hoc satis probat ipsa decre. quia. Vel dic. quod si ex culpa imponitur aliqua pœna, vt suspensio, vt in prædicta decre. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus. tūc culpa illa vlterius puniri non debet. ad hoc 11. q. 2. c. vlt. de iudi. at si clerici. aliàs enim sequeretur quod suspēsio idem esset quod priuatio: & deportatio, idem qđ bonorū adēptio: quod esse nō debet [Vide quod dixi in prædicta decret. quia. super glo. l. hic patet. & quod dicam post Dynum j. eod. quod ob gratiā.] Ad decreta. significante. dico quod forte sine culpa sua erat in captione. & ibi etiam est alia ratio: scilicet quod primo pecuniā miserat per eum quem fidelem nuntium credebat. Ad prædict. l. verū. & l. qui iniuriæ. dico quod verum est, quod non tenetur furti: tamen conuictus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occasionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc quod dr de inope, dico quòd impossibilitas casus hoc inducit

[a] Ad hanc regulā cōcor. regula cū nō stat. eod. titu.

Impossibilitas viuat obligationē à principio, & ex post facto elidit.

[a] Culpa sua si quis incidit in casum, propter quem nō fecit qđ facere debuit: an sibi imputādū sit. Pet. de Ancha. in hac reg. 42. docet cognoscere accessoria, & quid de iuramento accessorio, personis, rebus, iuribus accessorijs, & de personis accedētibus ad delictum. de quibus Hipp sing. 171. Item tractat materiam per plenitatem ibi vide de duobus qui pmiserūt renūtiare Papatui.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

ACcessorium[b] natu-

A ¶ *Accessorium.*] Casus figuratus per c. de prudentia. s. de dote post diuor. resti. in ant. Sed pro intellectu huius casus est primo presupponendū, quod dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet posset esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo quod ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mea affinis, & istud ignorabamus: ipsa dedit mihi centum aureos in dotē: postea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis: illis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimēto, separent matrimonium: non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem: mulier in suo libello petijt separationem matrimonij & restitutionē dotis: Ego excipiendo proposui, quod super restitutione dotis iudices delegati nō possunt se impedire: cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendātur ad alias res nō expressas in scripto: Mulier replicabat quod ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: & commissa causa super matrimonio, vr data commissio super dote: Dr ibi quod delegati poterūt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Item potest casus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. si diligenti. s. de foro competen. in antiq. dr in illa l. non dubium. quod contractus contra legem celebratus est nullus. Sed quid? Ponamus quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum cōtractum: an valeat? Dr in illa l. quod non: iuramentum est accessoriū ad contractum. & istud verum, quod non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est verum indistinctè, si illud iuramentum sit sine interitu salutis æternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo, si diligenti. de foro competen. in antiq. dr, quod clericus nō potest consentire in iudicē laicum: nec prorogare eius iurisdictionem etiam de licentia sui proprij episcopi. Sed quid? ponamus quod aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari: & iurauit seruare illum consensum, an valeat iuramentum? Dr ibi quod non: quia iuramentum est accessorium ad consensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla. Secūdo signat & soluit sex contraria. Tertio ponit quandam distinctionem Accursij. & subdit duas concordantias.

b ¶ *Accessorium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. cum principalis. & l. nihil dolo. §. cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dr destructum & accessorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item si causa principalis scilicet matrimonij cōmittitur: sic & accessorij, scilicet dotis. de dote post diuor. resti. de prudentia.[c] [Ratio, vt dicit Ioannes Monachus, quia dos nō potest esse sine matrimonio: licet matrimonium possit esse sine dote, patet: quia dos accedit matrimonio. ff. de iure dot. l. 3.] Item si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi. non dubium. concor. de foro competen. si diligenti. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. de fide instrum. inter dilectos. ad finem. s. eod. lib. de rescrip. c. 1. & c. penult. [& de præbendis, super eo.] Et optime per decretalem s. eod. lib. de offic. deleg. si super gratia. vbi potestas executorum datorum ad gratiam non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia: quia potestas illa accessoria est ad gratiam. & de præscript. cum ex officij. vbi sicut non præscribitur visitatio, nec procuratio ratione visitationis debita. [d] Cōtra s. de iureiur. debitores. & c. cum contingat vbi de hoc. & s. eod. lib. eod. tit. licet. vbi tenet accessorium, & non principale. Sol. illud propter animæ periculum, quod eueniret, si non seruaretur iuramentum. & dic. vt in prædicta decretali, cum contingat. Item j. C. de episcopali audientia, Authent. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu. illud speciale in odium filiorum, [e] qui cōtēpserunt patrem, vt not. Ber. in prædicta decretali, inter dilectos. Item j. C. de luitt. pig. l. intelligere. vbi sublata personali, remanet hypothecaria. Sed dic. vt ibi: quia nō fuerat sublata personalis pacto, sed tempore: & personalis tollitur spatio triginta, hypothecaria spatio quadraginta annorum: Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decē annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi. secus si pacto vel alio modo, vt s. dixi. Item j. C. de prædi. mino. l. & si is. vbi qui desierat esse curator, vendidit rem minoris. & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamen quo ad illum curatorem olim: & ideo cum quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet

[b] Ioan. And. & Philip. dicunt non obligatum ad principale teneri ad accessorium faciedo principalē, attamen protestatio limitat voluntatem l. 2. ff. si quis cau. Pet. de Ancha. tenet contra.

[c] Ibi glos. dicit quod ecclesia non cognoscet de dote principaliter per l. in contractibus, in fin. C. de non numer. pe. c. ex tenore. s. de foro compe. Cap. in 1. par. q. 90. tract. de dote.

[d] Per quæ supra patet, vt etiā dicit Dynus regulam loqui cum habere, siue loquatur de principali inducēdo, siue tollendo, siue cōfirmando. Ioan. And.

[e] Quod nō mutat in [illegible] legatis sicut institutione principali: ergo non sequitur principale. & ista est tamen in iuramento accessorio Hipp sing. 116.

ſi tenet acceſſorium. Item ↄ. C. ſi aduerſus vendi. l. prima. & Auth. ſacramenta. dic vt ſ. Item ff. quibus modis vſufruct. amitt. l. quid tñ. in principio. & l. prece. ff. de fideiuſſoribus. l. generaliter. Sed illa ſunt ſpecialia. Item not. Accurſius. C. de pactis. l. pacta, quæ ſ. & ff. ad legem Falcidiam. quod de bonis. §. 1. quòd in pactis quæ fiũt præter legem, tenet acceſſoriũ, & non principale: in his quæ fiunt ſecundum legem, vtrũque: in his quæ ↄ, neutrũ. Concordat ad hanc regulam ff. de pecu. lega. l. prima, & ſecunda. vbi dr ꝙ perempto principali perimitur acceſſorium.

ram ᵃ ſequi congruit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

QVi tacet ᵇ, conſentire videtur.

† Hæc gloſſula ex nouella Ioan. And. huc eſt tranſlata.

a ¶ *Naturam.*] Regulæ † iuris ciuilis, vt vides ſuper glo. & antiquæ concor. non potuerunt hanc dictionem, quam tñ poſuit noua decreta. ſi ſuper. quam alleg. glo. Ioan. And.

QVi tacet.] Caſus figuratur per c. nonne. ſ. de præſum. hoc modo: Dr ibi ꝙ Chriſtus fuit à Iudæis de duobꝰ interrogatus ſiue acculatus: Primo ꝙ erat Samaritanus: Secundo, ꝙ dæmonium habebat: Chriſtus rñdit ad vnum illorum: videlicet ꝙ ipſe dæmonium non habebat: de alio tacuit, an eſſet Samaritanus: nunquid videtur conſentire ꝙ erat Samaritanus? eſt ibi textus ꝙ ſic.

Item poteſt caſus figurari per l. 2. §. voluntate ff. ſoluto matrimonio. Dr ibi ꝙ ſi filiafamilias ↄhit matrimonium cum aliquo, conſtituta ſibi certa dote, & fiat diſſolutio matrimonij per mortem mariti, vel per repudium: ꝙ actio competens pro dote repetenda, eſt cõmunis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus ꝙ pater ſolus egit ſciente filia & tacente: nũquid filia vr cõſentire? Eſt ibi textus ꝙ ſic: quia qui tacet, conſentire vr. Qualiter autem intelligatur iſta regula, habebimus in regula ſequenti, is qui.

¶ *Prima glo. ponit exempla: ſecundo ponit ſeptem effectus taciturnitatis, & remittit.*

b ¶ *Qui tacet.*] Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus 2. ſ. de præſumpt. nonne. ff. ſoluto matrimonio. l. ſecunda. §. voluntate. vbi dr, ꝙ pater agẽs de dote filię, de ipſis volũtate vr agere, ſi filia non ↄdicat. Et nota ꝙ qui tacet, interdum conſentit, vt hic, & in ſupradictis iuribus. votum emittit. 27. diſt. c. 1. & ſimulatur. 65. diſt. ſi forte. impunitatem promittit. 43. diſt. ſit rector. offert. 20. q. 2. cap. 1. occidit. 43. diſt. Epheſijs. eſt contumax. 65. diſt. cap. vlt. interdum. nec conſentit, nec ↄdicit. j. cap. proxi. & dic vt ibi ſtatim dicam.

ADDITIO. Vt dicit Ioan. Mo. ad hanc regulam, qui tacet, & c. facit ff. eod. tit. ſemper qui non prohibet. & facit ſ. de excel. præla. ex litteris. & ff. de ſer. l. 1. Ioan. An.

IS qui tacet.] Caſus poteſt figurari per §. anteriorum. 2. q. 6. Ponamus ꝙ Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit ſententiam diffinitiuam vel interlocutoriam ↄ me: ab iſta ſentẽtia ego non appellaui, ſed tacui, quia non dixi ꝙ ↄ dicebam vel acquieſcebam: an videar per taciturnitatem acquieſcere ſentẽtia vel diſſentire? Certe non: immo eſt in optione mea, an infra decẽ dies velim appellare vel non: licet aliqui ad maiorem cautelam proteſtentur de appellando: ſed illud non eſt neceſſe. Sed quomodo cõcordantur iſtæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet conſentire vr. Glo. dat duas doctrinas: Primo dicit glo. ꝙ aliqui ſunt actus qui poſſunt explicari ſine conſenſu meo, & ↄ meam voluntatem, vt qs poteſt vendere rem alienam contra voluntatem dñi in præiudiciũ ↄhentis. l. rem aliená. ff. de ↄhe. emp. & ven. Si dñs iſtius rei taceat in venditione ſuæ rei, non ſibi præiudicat tacitus cõſenſus: Alij ſũt actus qui non poſſunt explicari ſine conſenſu meo: & tunc ſi taceã habeor pro conſentiente, vt in regula præcedenti. Gloſſa dat aliam doctrinam, videlicet, ꝙ vbi agitur de commodo & honore tacentis, tacens vr conſentire: Sed ſi agatur de ſuo incommodo: puta de perſona obliganda, non habetur pro conſentiẽte. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procura. ſed prima doctrina eſt verior & ſecurior.

¶ *Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 10. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8. quibus fallit ſecunda, remittens ad alia, & dant triplicem ſolutionem.*

c ¶ *Is qui tacet.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. qui tacet. Et not. ꝙ tacere eſt quoddam mediũ inter expreſſam voluntatem, & expreſſam ↄdictionem. Pone ergo caſum in eo ↄ quem fertur ſententia: qui tacens non habetur pro conſentiente, nec pro contradicente infra decem dies, infra quos ſemper appellat. 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex cauſa, puta propter ſcandalum. ſ. de præſcri. nihil prodeſt. de cog. ſpiri. ſuper eo. de iureiur. mulieri. Item pone ſecundum Accurſium in tributoria: nam ſi ſeruus ↄhit dño ↄdicente, tenetur de peculio tantum: & deducitur ꝙ debetur dño. ff. de pecu. ſi quis ſeruum §. etiam. ſi eo expreſſe volente, tenetur quod iuſſu inſolidum. ff. quod iuſſu. l. 1. vbi autem ſcit & tacet: tenetur tributoria, & ſic non inſolidum: nec deducit ſibi debitum. ff. de tribu. l. 1. §. ſcientiam. ff. de exer. l. 1. §. ſed his. Prima regula fallit. 27. diſt. c. 1. 54. diſt. ſi ſeruus. 20. q. 2. c. 1. de præſum. nonne 2. ſ. de iur. calum. c. vlt. in fi. ſ. eo. lib. ᵃ de confeſ. ſi poſt præſtitum. ff. ſolu. matri. l. 2. §. voluntatem. ff. de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de loca. item quæritur. §. qui pro impleto. & vbicunque tacitum pactum inducitur à lege. ff. de pact. qui in futurum. Secunda fallit in eo qui tacet verbo, ſed ↄdicit facto vel ſigno. 74. diſt. c. 1. Item in epo ꝗ tacet cõmonitus à vicinis epis, qui habetur pro contumace. 65. diſt. ſi forte. Item in his in quibus requiritur expreſſus cõſenſus, vt in adulto qui catechizatur. de conſe. diſt. 4. cum pro paruulis. & in ſeruitute imponenda. ff. de ſerui. vrb. præd. l. inuitum. & in procuratore conſtituendo. ff. de procura. l. filius. §. inuitum. & in furto. ff. de fur. qui vas. §. vetare. & in ſoluẽdo matrimonia. ff. de ritu nup. in eo iure. §. dein ſe. & expreſſe debet teſtator nomen hæredis dicere. C. de teſta. iubemus. item in caſibus not. 2. q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nunquid tacẽs habebitur pro conſentiente, an pro ↄdicente? Sol. Dicunt quidam ꝙ regulariter tacens habetur pro conſentiente. facit ad hoc ſ. regu. proxi. Fallit in caſibus ſupradictis. Vel dic ſecundo ꝙ aut eſt tale factum quod fieri non poteſt me prohibente. Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus. & tunc taciturnitas habetur pro conſenſu. Fallit in caſibus ſupradictis: aut eſt tale ꝙ fieri poteſt me ↄdicẽte. Pone caſum ff. de ↄhen. emp. rem alienam. & tunc taciturnitas non obeſt: nam dicit regula iuris: culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. ff. eo. l. culpa. ſecundum Ioan. qui hoc not. 27. diſt. c. 1. & Ber. de præſump. nonne. Vel dic tertio ꝙ in facto concupiſcibili, honorabili, & meritorio taciturnitas habetur pro conſenſu, vt in primis iuribus. [Et not. ff. manda. qui patitur.] In facto autem quod non eſt cõcupiſcibile, honorabile, & meritorium, ſed oneroſum, neceſſarius eſt expreſſus conſenſus † : ſicut eſt ꝙ quis aſſumat procuratoris officium, ꝙ res ſua ſeruiat, vt in ſecundis iuribus ſecundum Inn. qui hoc no. de elect. in Geneſi. [Et Io. Mon. in regula, qui tacet.] Quod verum puto, hoc addito, ꝙ vbi ius in pœnam ſtatuit quem tacentem haberi pro conſentiente vel confeſſo ; ſic habebitur: licet factum ſit oneroſum. exemplifica per decret. de iura. calum. c. vlt. in fin. & ſ. eo. l. lib. de confeſſ. ſi poſt præſtitum. cum ſimilibus. Concordat autem ad hanc regulã lex. ff. cõ diui. l. Sabinus. vbi ſocius patiens habetur pro conſentiente quantum ad hoc: quia non agit ad demolitionẽ, & ſic quò ad hoc habetur pro cõſentiente: agit tñ ad intereſſe: & ſic quò ad hoc habetur pro ↄdicente, & veritate cõſiderata tacẽs nõ loquit, & ſic nec ↄdicere nec cõſentire vr. Huius aũt varietatẽ videre potes per ſolutiones ſuperiores ſimul iũctas.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

IS qui ᶜ † tacet, non fatetur ᵈ: ſed nec vtiq; negare videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLV.

INSPICI-

a Et vide qđ ibi ſcripſi ſup vlt. glo. contra opinionẽ, quæ habet aliud in obligatione rei alienæ, quam in vẽditione de qua ſcripſi de transla. ex litteris ſuper glo. 2. Ioã. An.

† Si tractatur collegialiter de præiudicijs tibus ibi & collegio, taciturnitas tua facit conſenſum Phili. per not. c. 1. de i, a q ſi. à præla.

Fallit fauore reipublicæ, & pupillorũ in caſibꝰ quos ſcripſi i regula, qui tacet. ſup glo. Io. An.

a Et iſtud propter tacit ad reg cum iuribus quæ ſequũtur, & dect nonne. de p. ſumpt & quãdo habetur ꝓ negãte, vt not. in decret ſi poſt præſtitum. in hu. penul glo. Io. And.

e ¶ *Non fatetur.*] Nota ᵈ quia non dicit, non conſentit. & ſic non ↄdicit regula, qui tacet. ſuper confeſſione enim vel negatione non ſuper conſenſu & diſſenſu fundatur hæc regula. & regula iuris ciuilis: propter attinentiam autem, quam habet confeſſio ad conſenſum, & negatio ad diſſenſum. gloſſatores iuris ciuilis & noſtri illã materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ proprie ſpectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

IN ſpicimus.] Caſus primo poteſt figurari per c. ſi quis acceperit. 33. q. 1. Ponamus ꝙ aliquis Titius ↄxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta: fuit longo tempore cum iſta muliere: tractu temporis mulier petijt ſeparationem, dicendo ꝙ cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & ꝙ maritus eius non erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, ꝙ immo erat potens, & eam cognouerat: Certum eſt ꝙ iſta mulier eſt corrupta: & ſic non poteſt cognoſci ex aſpectu corporis an fuerit cognita vel non: Ponamus ꝙ vir prima inſpectione apparet potens ad coitum, quid tunc præſumemus? Reſpondetur ꝙ ſi maritus prima facie appareat potens, præſumemus cognouiſſe vxorem: quia in obſcuris præſumitur quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari per c. 1. de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit ſe virginem, illud faciliter poteſt perpendi ex inſpectione corporis: quia deputabuntur aliquæ matronæ mulieres honeſtæ, quæ videbunt in locis, in quibus cognoſcitur virginitas, an talis ſit virgo an corrupta. Sed quando mulier dicit ſe corruptam ab alio, tunc poteſt perpendi ex inſpectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia: & ſi vir habet genitalia vtilia, tunc in dubijs præſumitur quòd eam cognouit.

¶ Item poteſt caſus figurari per c. inter dilectos. de fide inſtru. vbi erat contentio de nomine, cuius erat ſigillum appoſitum in inſtrumento: quia aliqua pars ſigilli erat delata: Dicebatur ꝙ in ſcriptura ſigilli debebat eſſe Lotharius: & tamen nõ erat veriſimile ꝙ inter l, & t, poſſet poni o, propter paruum ſpatium: Dicitur ibi quòd præſumptio eſt quòd debet eſſe i, quod occupat minorem locum: quia in dubijs inſpicimus quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari in filio dicente ſe exhæredatum ex iniuſta cauſa, & agente querelam ↄ teſtamentum patris, vt teſtamentum rumpatur

c Allãs, veritatem.

b Hæc gloſſula ex nouella Ioan. And. huc fuit tranſlata.

a Veriſimile colligitur ex collatione totum adinuicẽ. l. Lucius. ff. de reb. dub. ex pretio rei. l. cotẽ ferro. §. u. ff. de publ. & ve. ti. ex dignitate perſonæ. l. ſina. ff. de auro & arg. leg. ex amore perſonæ. l. ſi ſeruus plurium. de le. 2. à conſuetudine Dy nus & Philippus.

rumpatur & redeatur ad causam intestati: si hæres scriptus dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum: quæritur, cui incumbit onus probandi? Certe in dubio præsumitur pro filio: quia plerunque filij consueuerunt esse grati & obedientes parentibus propter affectionem sanguinis: & in dubio præsumitur quod est verisimilius: ideo ista præsumptio transfert onus probandi in hæredem.

mus. in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerunq; fieri consueuit.

Idem.

REGVLA XLVI.

IS quis in ius succedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

Prima glo. dicit vnde sumpta, ponit exempla, et remittit.

a *Inspicimus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in obscuris inspicimus. Pone casum in viro, qui contraxit cum vidua, & longo tempore habitauit cum ea: illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita: quod est verisimilius. 33. q. 1. si quis acceperit. Item cancellata vel obscurata littera nominis, præsumitur ibi illam litteram fuisse, de qua est verisimilius. de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filium iniuste exhæredatum. C. de inoffic. testam. Authen. non liceat parenti. [Quia verisimile est, quod ingratitudinem non commisit, vt in hoc ad propositum.] Hic autem repete quod dixi supra eod. tit. in obscuris.

ADDITIO. Quæ est contra, cum dicat spectandum quod est minimum: & ibi soluitur: quæ solutio etiam patet ex textu. l. eo. tit. item per in stipulationibus. quem ibi vide. Ioan. And.

Dicit hic Ioan. And. quod iuramentum Apostolici iurantis seruare statuta, non extenditur ad illa, quibus litteris suis specialiter derogant.

IS qui in ius.] Casus potest figurari per c. Eleutherius. 18. q. 2. & per c. dilecti. de foro competen. in antiq. Dicitur in cap. Eleutherius. quod quædam mulier fundauit monasterium de licentia diœcesani, in cuius diœcesi erigebatur illud monasterium: & ipsum dotauit redditibus: in die dedicationis ipsius monasterij inter episcopum & religiosos fuit facta conuentio, videlicet quod oblationes quæ euenirent in festis dedicationis & martyrum, quorum reliquiæ erant in monasterio, episcopus haberet mediam partem, & abbas & religiosi aliam mediam: Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas, qui noluit seruare illam conuentionem: Dubitatum fuit verum ipse teneretur vti eo iure, quo vsus fuit prædecessor? Respondetur quod sic, per regulam huius textus.

Item in cap. dilecti. dicitur, Impetraui aliquod rescriptum delegatorium contra te: antequam vterer meo rescripto es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere conuenire tuos hæredes? Dicitur quod sic. nec obstat: cap. P. & G. de offic. deleg. in antiq. vbi dicitur quod rescriptum delegatorium non extenditur ad personas in rescripto non expressas: quia illud intelligitur quando sunt omnino alienæ personæ: secus si sint eædem personæ vere vel iuris fictione. Et illud verum, quando rescriptum est impetratum contra aliquem expressum in rescripto: secus si solum esset comprehensus virtute clausulæ generalis, & quidam alij: quia tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula generali non possent conueniri virtute clausulæ generalis illius rescripti.

Prima glo. dicit vnde sumpta: ponit exempla. secundo ponit sex casus exceptos: tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in priuilegio personali vel pacto locum non habere.

Aliàs incipit, si quis. sed littera 1 quæ venit sub bulla. Ioan. An.

b *Is qui in ius.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in ius. [& l. aliud. §. fi. & l. non debeo.] pone casum in pacto: quia eodem vtetur successor quo prædecessor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur successor per rescriptum impetratum contra prædecessorem. supra de foro compe. dilecti. de hoc de rescri. significauit. Item pone in hærede qui non vsucapit quod non vsucapiebat defunctus. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. cum hæres. quod dic vt dixi supra eo. cum quis in ius. hæres enim successor est iuris. Hæc regula fallit. ff. de proba. l. Procula. vbi illa Procula fideicommissum quod compensare potuisset cum testatore, cum hæredibus non compensat 3. Item fallit vbicunque morte defuncti confirmatur donatio: ibi enim non pœnitet hæres. C. fa. erciscun. l. filiæ. item in casu. ff. ad leg. Fal. reperitur. Item fallit in conuentionibus, vbi ex persona successoris mutatur forus: hinc est quod clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenitur coram suo iudice. 11. q. 1. nullus episcopus. & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro compe. cum sit. & c. si diligenti. Item fallit in casu. supra eod. lib. de iur. pat. c. vnico. vbi ecclesia, quæ succedit laico patrono, habet sex menses, cum tamen ipse laicus solum quatuor habeat. Item legatarius legatum acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere: si tamen decedat pluribus relictus hæredibus, vnus pro sua parte poterit acceptare: & alter pro sua respuere. ff. de leg. 1. l. legatarius [aliàs incipit, pro parte.] Et est ratio huius regulæ: quare eo iure vti debet: quia plus iuris habere non potest: quia nemo plus iuris, &c. infra eod. nemo potest. cum similibus. minus non: quia hæres censetur eadem persona cum defuncto. successor cum prædecessore: patet ergo idem ius vtriusque. Et not. quod dicit, eo iure: quia non eo priuilegio ex sui persona, si personale 4 fuerat prædecessoris priuilegium, vt supra eod. Priuilegium. cum suis concor. Idem dico de pacto personali supra de transact. de cætero. & supra de præben. nisi. cum similibus. & facit hæc regula ad ea quæ not. de præben. tuis.

3 Ratio est: præsumitur enim frater debitum nunquam petitum remisisse.

4 Idem Dynus per modum obiectionis declarans per concor. ad quas remittit hæc gl. per quod concludit reg. procedere in ante cohærente personæ. Ioan. And. & reliqui.

PRæsumitur ignorantia.] Casus potest figurari per cap. si vero 2. de sent. excom. in antiq. vbi dicitur: si clericus non incedat in habitu clericali: & aliquis iniiciat manus violentas in eum: non incurrit excommunicationem, si ipse ignorabat talem esse clericum: secus si sciebat. Sed quid in dubio præsumemus: verum præsumetur quod ipse sciebat talem clericum vel quod ignorabat, & si sit præsumptio scientiæ, quod sibi incumbebat onus probandi? Respondeo quod præsumitur ignorantia: quia habitus demonstrabit illum laicum: ideo ista præsumptio transfert onus probandi in clericum.

Idem.

REGVLA XLVII.

PRæsumitur c ignorantia, vbi scientia non probatur.

Idem.

REGVLA XLVIII.

LOCVPLE-

Item potest figurari casus per l. verius. ff. de probatio. Sed pro intellectu istius casus est præsupponendum, quod si testator legat rem suam vel alienam, valet legatum: & si legat testator rem alienam, hæres tenetur illam redimere, si possit, vel tradere æstimationem. & hoc verum si testator sciebat rem alienam: secus si ignorabat: quia credebat rem esse suam. Sed ponamus quod aliquis Titius testator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini sui: postea mortuus est testator: eo mortuo egi contra hæredem scriptum: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, quod illud legatum non valebat, ex eo quod testator legauerat mihi rem alienam: Ego contra replicando allegaui quod licet testator legasset mihi rem alienam, tamen ipse sciebat rem alienam: & sic petebam vt hæres illam redimeret, & mihi traderet: vel mihi daret æstimationem, vtrum hæres teneatur probare quod testator ignorabat illam rem alienam? Respondetur quod non: sed ego legatarius teneor probare quod ipse testator sciebat rem alienam: quia in dubio præsumitur ignorantia: quæ præsumptio transfert onus probandi in me legatarium.

Prima glo. ponit exempla. Secundo signat contraria, & soluit remittendo. Tertio dicit regulam cessare in his quæ quis scire vel indagare tenetur, in his quæ sunt iuris naturalis, intermittens de virtute huius præsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.

c *Præsumitur ignorantia* 5.] Pone casum. 82. dist. proposuisti. in fi. secundum quod ibi tacet littera. de sent. excom. si vero 2. & ff. de proba. l. verius. [Sic & dominus præsumitur ignorasse cum seruus eius suscepit militiam. C. qui milita. non pos. super seruis. Dynus.] contra. 16. dist. quod dicitis. 1. q. 1. si qui à simoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 34. q. 2. in lectum. supra de elect. innotuit. cum si. in quibus iuribus dicitur, quod non præsumitur ignorantia, sed potius scientia. Sol. dic vt not. de postu. c. 1. in 3. glo. de consti. c. 2. & in prædict. c. 82. dis. proposuisti. quod circa ea quæ publice fiunt, præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia: circa ea autem quæ fiunt occulte, præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, vt hic. Et scias quod hæc regula vera est in his quæ quis scire vel indagare non tenetur. In his autem quæ quis scire vel indagare tenetur, non habet locum: sicut in eligendo prælato. 61. dist. c. 2. 8. q. 2. dilectissimi. de elect. cum in cunctis. & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc est quod dicit lex, quod magistratus tenetur de idoneitate tutoris vel curatoris, quem nominauit, inquirere: & ideo imputatur ei, si idoneus non est. C. de magistra. conue. l. penulti. & per totum 6: Et illud quod hæc regula dicit, præsumitur. Est autem huius virtutis hæc præsumptio, vt transferat onus probandi in aduersarium, vt supra dixi. & idem est in alijs casibus qui not. 6. q. vlti. actor. supra vt eccle. benefi. vt nostrum. Item not. quod ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramentum: & sic probo in veritate me ignorasse. de sent. excom. si vero 2. de excep. pastoralis supra eod. libr. de elect. vt circa. & tunc demum admittitur probatio hæc, cum est probabilis, vt not. in prædict. cap. proposuisti. Secundo quando probatur id ex quo necessario 7 sequitur me ignorasse: puta me tunc anniculum, vel furiosum. 3. q. 9. indicas. de succes. ab intesta. cum dilectus. Tertio quando probatur id ex quo non necessario, sed verisimiliter sequitur me ignorasse: puta me tunc absentem fuisse. & hoc dicere voluit Ioan. 1. q. 1. si qui à simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia, vt 34. q. 2. in lectum. probabilior tamen in alieno. ff. pro suo. l. vlti. quod dic vt not. 1. q. 4. §. notandum. & quia ignorantia iuris præcipue naturalis non excusat: quod dic vt not. in prædi. §. notandum. de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi par sit pœna scienti & ignoranti. 16. q. 1. si cupis. C. de in ius vo. l. 1.

5 Et vt dicit Dynus ad ignorantiam facti restringitur hæc regula. & secundum eum potest poni exemplum de tutore qui præsumitur ignorasse se tutorem datum. ff. de admi. tu. l. hoc autem. Ioan. An.

6 Ad idem ff. de crim. fal. ad falsariorum. in princ. Ioan. And.

7 Ad hoc exemplum & sequens facit. ff. de ijs qui sui vel alie. iu. sunt. l. filium. Ioan. And.

LOcupletari.] Casus primo ponitur per l. naturaliter. in fi. cum l. seq. ff. de condi. inde. sic. Ponamus quod alicui pupillo mutuaui pecuniam sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita quod ex illa est factus locupletior: ipse illam pecuniam mihi restituit: postea vult repetere tanquam indebite solutam: an sit audiendus? Certe non: nam ex quo constat quod ex pecunia mea fuit factus locupletior: esset

esset contra naturam quod ipse locupletaretur cum damno meo. ¶ Item potest poni casus per l. vlt. C. de vsuca. pro emp. Ponamus quod à pupillo emi aliquam rem, quam mihi vendidit sine auctoritate tutoris: ipse tradidit mihi rem: solui ei pretium: modo ipse vult repetere ipsam rem & retinere pretium quod apud se habet, saltē ex quo factus est locupletior: an sit audiendus? Rndetur quod non.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus in quibus fallit, rationem reddens, & exponens hic disiunctiuam pro coniunctiua. Tertio allegat concor. signat contraria & soluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.

tari[a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura[b].

¶ Idem.

REGVLA XLIX.

IN pœnis[c] † benignior[d] est interpretatio[e] facienda[f].

¶ Idem.

REGVLA L.

ACtus[g] legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

a ¶ *Locupletari.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone casum 17. q. vlt. §. de dona. Apostolicæ. vbi non ditatur monasterium cum iactura cathedralis ecclesiæ. ff. de condic. indebi. l. naturaliter. in fi. & l. seq. vbi si pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus soluit, non repetit. Et emens à pupillo sine tutoris auctoritate, si ex sua pecunia locupletior factus est pupillus, eum post pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vsuca. pro emptore. l. vlti. & cōcor. 99. di. ecce. 12. q. 2. bonæ rei. 11. q. 3. si quis vero. 14. q. 5. deniq;. 22. q. 2. primū, in prin. C. de episc. & cleri. si quis presbyter. & ext. de pœ. suā. vbi sunt hæc verba: & ideo priuilegium interpretamur ne alteri enorme præiudiciū afferat. de verboru sign. quid p nouale. 9. q. 3. nūc vero. 25. q. 2. de ecclesiasticis. de consue. cum olim. in fi. cum similibus. Hæc regula fallit in præscriptionibus & vsucapionibus, vt per te vides. [Vt dicit Io. Mona. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff. de vsucap. l. 1. vt sit finis litium. ff. pro suo. l. fin. ext. de præscrip. vigilanti.] Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitū tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de nō numera. pecu. l. in contractibus. Item in expensis factis in re aliena. ff. de do. exceptio. l. Paulus. sed vbi est auctoritas iuris, non potest dici iniuria. 23. q. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura: expone vel, pro &. sic 87. dist. cap. 1. ext. de foro compe. dilecti. C. de verborum signific. l. penult. & ideo etiam prædict. l. iure naturæ. ff. eod. tit. vnde hæc sumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria [1], & cautius. Concord. ad hanc regulam ff. de serui. rusti. prædio. l. imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, si sine alterius iniuria id fiat. ad idem ff. de serui. vrba. prædio. l. fistulam. C. de serui. l. vlti. in fi. cum similibus. ex quibus probatur, quod etiam in meo facere non debeo quod noceat in alieno. contrarium tamen probatur. ff. de damno infect. l fluminū. §. vlti. & l. Proculus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. Dici solet, cum facio aliquid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienum, vel, opus facio: & tunc non licet, vt ff. si serui. vendi. l. fi cuti. §. Aristo. & l. testatrix. aut non immitto, nec opus facio in alienum: & tunc aut id dolo facio, vt noceā alteri: & tunc prohibeor: aut non facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. cum suis concor. & facit ad hoc quod not. 11. q. 3. si quis vero. de aucto. & vsu pal. cap. 3. Et quod dicit hæc regula, iactura: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormem inferre non debeat. de hoc 25. q. 2. rescripta. de verborū signi. olim. ad hoc C. de preci. impe. offer. l. quotiens.

b ¶ *Iactura.*] [a] Large sumitur pro omni damno. de pœnis, suam. ADDITIO. Dicebat Dynus, quod regula iuris ciuilis, scilicet. l. iure naturæ. ff. eo. vnde hæc sumpta fuit, vbi dr̄ detrimento & iniuria: propter copulam ponebat vnum casum: Ista vr̄ ponere duos propter disiunctam. Ad primum alleg. ff. de condi. & demon. cum pupillus. §. disiunctiuo. Ad secundum eod. tit. si hæredi plures.

[1]IN *pœnis.*] Casus figuratur p c. ex litteris. ext. de const. & l. hæ enim. §. 1. ff. de suspec. tut. primo. per c. ex parte. Quidam doctor Parisien. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regentię pro sua contumacia. eo quod nolebat obedire statutis illius collegij: & fuit priuatus simpliciter, non dicendo in perpetuum, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua inobedientia: Rndetur quod in dubio præsumitur quod illa priuatio est temporalis: quamdiu ipse perseuerabit in contumacia sua. ¶ Item potest casus figurari per l. hoc enim, alleg. Pro cuius intellectu est primo præsupponendum, quod qn̄ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam vel negligentiam, non efficitur infamis. Insti. de suspec. tut. circa medium tit. Hoc præsupposito ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis: sed in sententia iudicis non dicebatur quòd erat suspectus, eo quòd insidijs pensatis in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in administratione: sed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab administratione, eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsumendum quod fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Rndetur quod præsumitur quod ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpam: & sic non est infamis: quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo arguit: tertio specificat quinque modos circa regulam.

c ¶ *In pœnis.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice qui ita pronuntiauit: temere accusasti: calumniatorem non pronuntiat. 2. q. 3. c. si quem §. notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo, sed temporaliter priuatus intelligitur. de constitu. ex litteris. Tutor remotus non expresso, an propter dolum, an propter culpam: remotus intelligitur propter culpam. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. §. 1. concor. de pœni. dist. 1. §. pœnæ. ext. eod. lib. de elect. statutum. ff. de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo quod dixi, est arg. [3] quod in dubio præsumitur cassatio electionis facta non vitio personæ, sed electionis modo. & sic addi potest ad decret. de elect. super eo. vt ibi not. per Compost. nā etiam iudice pronuntiante quod vim fecisti, de priuata intelligitur, vt in prædicta l. si præses. & l. penult. Et not. quod hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem. 50. dist. eos. 24. q. 1. si quis dederit. Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus tēporalem. 33. q. 4. non oportet. 1. saluo eo quod habes 50. dist. cap. 1. & ext. de constit. ex litteris. per Ber & modernos, & per Accur. ff. de postu. puto. §. 1. Item quia de pœnis nō arguimus ad similia [4]: quia pœnæ non excedunt proprium casum. de pœni. dist. 1 §. pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus p sententiam, non ipso iure. de elect. cap. quia propter. nisi ibi essent verba quæ aliud saperent: puta, ipso iure, vel eo ipso. ext. eod. lib. de elect. quam sit. in fine. licet ibi Gar. contra. sed primum credo secundum Guil. Item quia in dubio mitiorem casum eligimus. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. & ext. dixi. An iudex possit pœnas moderari, not. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. in glossa, quæ incipit, vt ī. 3. q.

d ¶ *Benignior.*] Dicit canō: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. 9. dist. c. vlti.

e ¶ *Interpretatio.*] De multiplici interpretatione vide quod not. 21. q. 1. c. clericum nullus §. ex his omnibus. de postu. pręla. c. 1.

¶ Glo. seq. ponit rationem.

f ¶ *Facienda.*] Ratio: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari. ext. eod. odia. cum suis concor.

ACtus legitimi.] Casus ponitur per cap. in electionibus. ext. de elect. eo. lib. hoc modo: vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis consenserunt in aliquem Titium vsque ad certum tempus: vel in ipsum cō senserunt casu quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Rndetur quod nō: quia actus legitimi nō recipiūt diē neq; cōditioné. ¶ Item potest poni casus per c. solet quæri. 32. q. 2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius contraxit matrimoniū cū aliqua Berta vsque ad certā diem: an valeat matrimonium? Rndetur quod non, per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo signat successiue sex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.

g ¶ *Actus legitimi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. actus legitimi. vt emācipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, tutoris datio, &c. per quam exemplificare potes hanc regulam [Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla. ff. de aucto. tutor. l. 1. & sic conditionalis.] Item exemplum pone in sententia, quæ non debet ferri sub conditione. 2. q. 6. biduum. Item electio, vel postulatio non debet fieri sub conditione. ext. eod. lib. de elect. in electionibus. Item matrimonium non contrahitur in diē 32. q. 2. solet quæri. ext. de condi. appo. cap. vltimo. Contra 18. dist. c. vlti. 86. dist. tanta. 10. q. 3. vnio, in fin. in quibus excōicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione à sacramētis: excommunicatio enim debet esse perpetua. 10. q. 1. quia sacerdotes. exponimus tn̄ perpetuam, id est, donec pæniteat. 27. q. 1. de viduis. 1. responso. quia pro contumacia fertur. facit ext. de consti. ex litteris. Item contra §. de elect. cum in veteri. vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prelatum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tempus, vt ibi: nam & procurator datur ad tempus. ext. eod. lib. de procura. si quem sub ea. hinc est quòd etiam de iure communi tempora ad eligendum sunt taxata. de

[1] Hic addet vbi in dubio vertitur fauor animæ, durior pœna imponit. arg. not. c. ad audientiā. de homicid. vnde Ancha. consi. 179. interpretatur cum qui confitetur se vsurariū, fuisse talem in vita sua.

Iniuria dici non potest, vbi est iuris auctoritas.

[1] Idē Areti. in prædictis tribus vel quatuor casib. & idē Dynus g modum obiectionū. Io. And.

[a] Hæc glossa fuit ex nouella Ioā. And. hic fuit translata.

[3] Idem Io. Mon. dicit tamen, quod nō diceret dubiū, qñ ex actis apparere posset cassationis causa. C. de sen. quę sine certa quātit. l. 3. ff. de re mili. militēs. §. missionum. & di xi in dec. super eo. Ioan. And.

[4] Quæ nō sūt de mēte. nec habent eundē effectū. super quo vide quod scripsi. ext. eod. lib. de elec. si post quam. §. 1. super gl. & ita. & remissiones quas ibi dedi, &c. Ioan. And.

ta.de elect.ne pro defectu.de conces.præben.c.2.s.eod.lib.de iure patr.cap.vnico. cum simi.Item ȝ.7.q.1.pastoralis.s.de fi.presby.veniens.vbi prælatura ecclesiæ dari vr̄ ad tempus. Solu. vt ibi not.in vlti.glo.[a] Item ȝ: quia matrimonium licet non recipiat diem[b], vt s.recipit tn̄ conditionem.de condi.appo. super eo. Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, immo nec sponsaliar vt s.eo.lib.de spon.c.1.in fi.Item ȝ ad id quod s.dixi de donatione tutoris.insti.qui testa.tu.da.po§.ad certum.vbi tutoris datio diem recipit. Sol. quod s.dixi.habet locum in tutore dato a iudice: secus[c] si à testatore, vt in prædic.§. Item.ad idem ȝ. ff.de tutelis l.muto,§.penul.vbi datur à iudice sub conditione, si satis dederit : & illa si satisdederit, pura est. Et facit qd̄ habes s. de elect.significasti. Et not. ꝙ sicut hi actus non recipiunt conditionē vel diem, sic nec disiunctionem, vt in prædicto c. in electionibus. Et eod.tit.vt quis duas. Item nota ꝙ regula illa indistincte loquitur de actibus legitimis, qui nō recipiunt conditionem nec diem: lex autem strictius dixit. Actus legitimi qui non recipiunt, & c. quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt ȝctus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem. ff. de ȝhen.empt.l.hæc venditio. Et sic etiam potest solui id quod supra dixit de matrimonio, secundū Lau.Gof. & Ber. qui hoc not.de condi.appo.super eo.in princip.& facit j.eod.contractus.

ADDITIO. Ad probandum ꝙ ȝctus bene recipiunt conditionē, allegat Dynus insti.de emp.& ven.§.emptio. ff.de in diē addi.l.2.de peri.& com.rei ven.l.necessario.pro empto.l.2.§.si sub cōditione.vnde locatio, societas, mandatum, & similia qui sunt legitimi actus, certum est ꝙ conditionem & diem recipiunt. Io. And.

[a] Est propter mandatum Papæ. dicit Philip. allegans Io. And. c. cū de beneficio. de p̄ben.s. eo.

[b] Etiam ex dispensatione Papæ: secundum Io. And. licet multi dicāt cōtra.

[c] Quare secus not. C. de testa.tu.l.. vbi duas rationes reddit glo. addatur tertia: quia omissum à testatore, ꝓpter diē vel conditione n supleri potest per iudicem: qd̄ no conuestitur. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel [a] Deo dicatum, non est ad vsus humanos [b] vlterius transferendum [c].

¶ Idem.

Semel Deo.] Casus in hac regu. figuratur multis modis. Primo p c.ligna.de conse.dist.1. Ponamus ꝙ aliqua ecclesia vetustate cōsumitur, ita ꝙ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto. deponuntur ligna antiqua: vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Rn̄detur ꝙ nō, quia ex quo illa semel fuerunt Deo dedicata, non debent redire ad vsum hominum.

¶ Item potest poni casus in c.vestimenta.ea.dist. Ponamus: aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesiæ est de panno aureo: istud ornamentum vetustate consumitur: sunt aliquæ petiæ integræ: vtrum ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominū? Rn̄detur ꝙ non: quia ex quo semel illæ petiæ fuerunt dicatę Deo, ex illis non debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum. ¶ Vel potest poni casus sic, Ponamus ꝙ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem: qui calix est in dn̄io illius qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus ꝙ iste calix cecidit inter manus epi, qui illū consecrauit: vtrum eps̄ teneatur reddere calicē illi cuius erat ante consecrationem? Rn̄detur ꝙ non: sed tenetur soluere pretium calicis illi cuius erat antequam esset cōsecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

¶ *Prima glo. ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadem forma: tertio dicit quòd in non dicatis non procedit, signat contrarium & remittit: quarto notat nedum dominiū, sed etiā vsum prohibitum.*

a ¶ *Semel Deo.*] Pone casum. 12.q.2.nulli.s.de relig.do.ad hæc. ff.de reli.& sum.fu.l.si quis sepulchrum.§.1.ad idem 19.q.3.quæ semel.de conse.dist.1.ligna.& cap.vestimenta.de foro competē. conquestus. de rerum permuta. mancipia. C. de sacrosan. eccle. Authen.præterea. Et habet locum hęc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata: vnde si aurifaber habebat calicem, quem eps̄ consecrauit: amplius non reddetur aurifici calix ipse: sed eius æstimatio.& est casus specialis, in quo priuatur quis re sua. 12.14.q.6.comperimus. Et quod dixi in calice, idem est in qualibet re inanimata: secus autem in animata, puta in seruo.& sic nō est ȝ.54.dist.frequens.& cap.seq.ratio est, quam ibi not. Ioan. in prædi.c.comperimus.& Ber.in prædi.decre.de reli.do.ad hæc. quia res animata.scilicet homo, delinquit permittendo se cōsecrari: inanimata vero non. Et est si. 7.q.1. eps̄ in dioecesi.& ff.de acqui.pos.si rem mobilem.& l.Pomponius.in princ. Et hoc quod hic dr̄, intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorū vel vrgentia debita, calices & vasa alia ecclesiastica vendi possunt etiā laicis, conflata tn̄ & minuta.10.q.2.hoc ius.& prædi.authen.præterea. Item not. ꝙ dicit, dicatum: quia bona ecclesiæ non dicata vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus, etiam serui ecclesiæ venduntur vel donantur laicis, etiam ad seruiēdum. 12.q.2.ecclesiasticis. Arg.contra de re.permu.c.3.dic vt ibi. Item not.ꝙ dicit ad vsus: quia non solum in dominium laicorum, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatæ.ad idem de consecr.dist.1. vestimenta.ne vluo quæ Balthasar,&c.vt ibi.[& Danielis 5.]

[a] Dynus ponit exēplū in ęde sacra, quæ si destruatur vel corruit: locus tamen remanet sacer. Insti. de re diui.§ locus.ff. de rerum diui. in tan ta.§.sacræ.& de contrahē. emptio l. ꝗ̄s sacræ. Io. And.

b ¶ *Humanos.*] id est, seculares, id est, secularium personarum. ad idem 1.dist.c.1.12.q.2.qui diuinis & humanis.de testa.cum esses. Hoc dico: quia ad vsus clericorum qui & homines sunt, bene possunt reduci.de conse.dist.1.ligna. Alibi sumitur humanum pro humili.5c.dist.eos.24.q.1.si quis dederit.33.q.2.latorem. in fine.

ADDITIO. Humanus accipit, etiā p̄ benigno, mãsueto, & misericordi: & in humanitas eȝ. pro feritate, & crudelitate, & impietate.s.de p̄scr.cū ex officij. i prin. de cen. licet. & in cle. de reli.do.quia contingit.post.princ. Io. And.

c ¶ *Transferendum.*] Adde quod dixi j.eo.priuilegium. Ioan. And.

REGVLA LII.

Non[a] præstat impedimentum [d], quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LIII.

Cui licet ...

Non præstat impedimentum.] Casus figuratur per c.si verum.31.q.2.hoc modo: Titius ȝxit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita ꝙ matrimonium non tenet, obstante impedimento: postea ȝxit cū alia, in qua non erat impedimentum: vtrum valeat istud secundum matrimonium? Rn̄detur ꝙ sic. nec obstat primum matrimoniū, quod fuit nullum, & ꝙ de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum: Canonici ecclesiæ Pictauen. vacante sua ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem: vtrum prima electio quæ fuit nulla (non tn̄ fuit cassata) præstet impedimentum secundæ electioni? Dr̄ ꝙ non. Contra istam regulam opponit glo. de c.1.s.de spon.eo.lib. vbi sponsalia quæ sunt nulla, præstant impedimentum matrimonio ȝhendo: vt contraxi sponsalia cum Berta, quę non tenuerunt propter impedimentum religionis vel consanguinitatis: vtrum potero ȝhere matrimonium cum consanguinea Bertæ? Dr̄ ꝙ non. Dicendum ꝙ illud intelligitur quando sponsalia sunt nulla non ex defectu consensus: sed si essent nulla ex defectu consensus, possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertæ, vt dicitur in d.c.1.

¶ *Prima glo. primo ponit exempla: secundo quinque casus exceptos, & quintum non approbat: tertio notat in maleficijs regulam non loqui.*

d ¶ *Non præstat impedimentum.*] [a] Pone casum in matrimonio qd̄ non tenet: quod non præstat etiam impedimentum secundo. 31. q. 2.si verum. In electione quæ non tenet s.de elect.congregato. In stipulatione quæ non tenet ff. de verb. oblig.si dari stipuler. Vides tn̄ circa matrimonium ꝙ sponsalia, quæ sunt nulla propter affinitatē vel consanguinitatem, præstant impedimentum in consanguineis alterutrius, ex publicæ honestatis iustitia. Ratio est: quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu: vnde ex quo sunt aliqua ex consensu, licet alias sint nulla, inducitur publicæ honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus, non inducitur s.eod.lib.de sponsa.c.1.sicut & impedimentum affinitatis inducitur etiam per illegitimum coitum. 35. q.3. de incestis. Circa electionem etiam vides, ꝙ electio quæ nulla est, secundam impedit.s.de elect. auditis. quod non prosequor: sed dic vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis quæ siue sit iusta, siue iniusta, impedimentum præstat futuro ædificio.s.de noui ope.nun.c.1.& ff. eod. tit.l.1.in prin. Idem etiam in appellatione, quæ & si ex falsa causa sit interposita, dum tamen probabili: tali quæ si foret probata, debeat reputari legitima: ea interposita nihil est innouandum. 2. q. 6.appellatione. Item in litteris Papæ per mendacium impetratis, quæ licet sint nullæ quo ad iuris effectum, pręstant impedimentū alijs impetrandis, si de eis mentio non fiat.s.de rescrip. cæterum. & c.ex parte.secundum Goff.qui hos quatuor casus quos præmisi not.de despon. impub.litteras. Sed Ber.in hoc vlti. contra.s.de rescrip.ex tenore.in glo.1.in fin. [b] per decre.de confir.vti.vel inutili bonæ. Et not.hanc regulam veram, nisi in pœnam aliquibus prohibeatur: hoc dico propter maleficia, quę non sortiuntur effectum à iure: & tn̄ impedimentum pręstant promouendis. 50.dist.c.1.2.& 3. Interdum matrimonio ȝhendo. iuxta ea quæ not.33.q.2.hoc ipsum.§.hoc autem quamquam. & s. de pœnit. & remis. qui presbyterum. & est simile quod not. C. de legi.non dubium. habetur enim pro infecto quod ȝ iura fit. 10.dist.vides.vbi de hoc, & j.eo. quæ ȝ ius.& ibi dicam. Et quod dicit, non sortitur effectum: dic à principio vel ex postfacto.quod dic vt dixi s.eod.non firmatur.

ADDITIO. In hac regula, non præstat, & c. Dynus ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi; sed electio non habuit effectum: iterum eligam. ff.de opt.leg l.2.3.& 4. Item ponit per l.quod pupillæ. ff. quando di. leg.ced.de cond.& demon. hæc conditio Ioan. And.

Cui licet.] Casus primo figuratur per cap.ecce.95.dist. vbi quæritur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missæ: Rn̄detur ꝙ sic: quia licitum est sacerdoti quod est plus, scilicet conficere corpus Christi: ergo est ei licitum quod est minus, scilicet benedicere populum in fine Missæ. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, non autem de benedictione solemni, quæ de iure com

[a] Per hāc regu. dicunt Phil. Io. And. non tolli sponsalia per matrimonium ob consanguinitate non solutū: & fallit hæc regu. in his quibus tacita voluntas subsit. de lega. 1. plane. in princ. Ang. Fab. §. posteriore. qui modo insirm.

[a] Io. Mon. allegat pro exem plis multa sunt quæ hic vide per Io. An. in mer eo.

[b] Vide q̄ ibi dan. & de hoc in præalle. decret, cum notatis. de conce.præben. in 4. glo. Io. An.

iure cōi spectat solis epis & alijs superioribus : licet ex priuilegio spectet aliq̃bus abbatibus: quæ bene dictio solemnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Missa, & in Vesperis. ¶ Itē pōt casus figurari per c. ex parte 3. de deci. in antiq. Papa concessit priuilegiū aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia : postea fuerunt facta noualia: vtrū ex illis noualibus ipsi percipiūt decimas? Rñdetur q̃ sic, per rationē huius regulæ: q̃a si fuit eis concessum q̃d est plus, vr̃ eis concessum illud quod minus. Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico, per c. tua. eod. titu. Item secus si religiosi præscripsissent decimas antiquas: quia cum præscriptiones sint odiosæ, non possent percipere decimas de noualibus : nam præscriptio non currit sine possessione, quia isti religiosi non possent dicere q̃ habuerunt possessionem illorum noualium.

† Nota licitum esse in licitis & permissis argu. e à maiori. de quo plene Baldus in l. conuenticulam. C. de episcop. & cleri.

† De materia regulæ vide q̃ plenissime tradit Cassaneus in catalogo gloriæ mundi par. 11. consideratione 89.

cet ᵃ † quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior † est tēpore ᵇ, potior est iure.

¶ Idem.

REGVLA LV.

QVi ᶜ sentit onus, sentire

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secunda ponit brocharda: tertio successiue signat, & soluit septem contraria: quarto signat contraria ad negatiuam.

a ¶ *Cui licet.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. e. tit. nō debet cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo potest benedicere populum, quod est minus. 95. dist. ecce. Item concessis decimis laborum, quod maius est, & noualium quod minus est. s. de decim. ex parte 3. Item cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrēsi: ergo & donare causa mortis. ff. de dona. causa mortis. l. tam is. concor. 12. q. 1. præcipimus. cui cōmittuntur animæ, & res ecclesiæ etiā. s. de dote post diuor. resti. per vestras. cui cōmittit vxor corpus, bene pōt cōmittere dotem. Et not. q̃ istud est vnū brochardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dist. illud superfluū. Aliud negādo : cui nō licet minus, nec maius. de sent. excom. cum illorum. & quod non licet in minori, nec in maiori. de elec. cum in cunctis. vbi de hoc. Contra ad hanc regulam. supra eod. lib. de præben. cui de non sacerdotali. Solu. illud facit forma mandati. & eodem modo rñde ad c. eod. tit. cum in illis. §. vlti. & facit quod dixi s. e. plus semper. Item j. de consecra. dist. 2. cōperimus. Sed illud speciale propter vnionem. Et sic etiam respondetur ad l. ff. de admini. tut. cum quæritur ᵃ. Nā pupillus potest omnia nomina quæ fecit tutor respuere: sed non quædam respuere & quædam approbare. Item j. de transla. c. vlt. vbi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorē. Solue vt ibi not. in glo. penul. Item j. 33. q. 2. latorem vbi potest communicare, sed non oblationem dare. ad idem. 17. q. 4. miror. Item j de torneamentis. c. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pænitentia & non sepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare est q̃d hic dr̃: nisi à minore prohibeatur ex causa, vel vt consulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Item ad negatiuam j. 36. dist. qui ecclesiasticis. & 1. q. 1. si qui epi. vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed non minoris vel maioris, secundum Ber. licet Hugo contra. sed dic vt s. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt s. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi s. eo. tit. plus semper.

ᵃ Eadem respōsio ad l. in causæ. ff. de procura. vbi licet procuratorē in totum reuocare, nō in parte secūdū Dynū.

Additio. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponēdum exemplū per §. is qui exequitur. Insti. manda. vbi si mādaui fundū emi pro centū, mā lasse videor q̃ ematur pro minori si haberi pōt: & remittit ad regulam, plus semper. Dynus ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumelijs afficere. ff. de adul. nec in ea. §. ius occidendi. Item iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iurisiurandi adijcere, quod est minus. ff. de in lit. iuran. videamus. §. penult. Ioan. And.

QVi prior est tempore.] Casus figuratur per c. vlt. 17. dist. iuncto c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus q̃ inter canonicos alicuius ecclesiæ est contentio, quis debeat primo se subscribere in instrumento, in quo continētur actus capitulares. vel est contētio inter canonicos in sessionibus, quis debeat esse in loco honorabiliori : vel in optione præbendæ est contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur q̃ antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶ Item potest poni casus in pluribus expectantibus auctoritate Apostolica, quorum vnus p̄cedit in data, vt ponamus q̃ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia mandauit canonicis illius ecclesiæ vt conferrent mihi præbendam si qua vacaret, aliàs primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit tibi similem gratiā: quæritur quis nostrum sit præferendus in assecutione præbendæ? Rñdetur q̃ ego qui sum prior in data: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶ Item potest poni casus in pluribus creditoribus, vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipsius debitoris: quærit̃ quis debeat esse prior in debito consequendo? Respondetur idem, q̃ ille, qui est prior in tempore.

¶ Prima glos. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplū signat contrarium & soluit : secundo dicit regulam procedere in his quæ pendent a voluntate duorum, non in legibus vel testamentis : signat contrarium & remittit : Itē procedit cum par est ius vtriusque.

b ¶ *Qui prior est tempore.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quotiēs vtriusque. Pone casum in iure cessionis & subscriptionis. 17. dist. c. vlt. ibi p̄ponitur prius ordinat⁹. [& j. d̃ ma. & obe. c. 1. vbi de hoc. Dyn⁹ alleg. ff. de albo scri. l. 1. 2. & 3. & C. d̃ p̄su. l. 1. lib. 12.] In assecutione præbendæ qui primo impetrauit ᵃ. s. eo. lib. de p̄bē. eū cui. Ex duobus emptoribus vel donatarijs præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C. de rei ven. quotiens. in prin. & in fi. Sed quare in hoc vlt. casu pręfertur ille, cui fuit primo res tradita, & non ille cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet s̃m hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs quorum vtriusque par est causa, vt in pręd. l. quotiens. ff. eo. tit. sed post venditionē quis remanet dominus. vendendo ergo & tradendo secundo, potior est causa secundi, vt ibi ᵇ. hoc probatur C. de hære. vel act. ven. l. qui tibi tenetur. tñ priori exempto quanti sua interest, vt ibi: sed per litteras Papæ quis statim est canonicus : & ideo in eis attendimus datam, vt in prædicta decre. eū cui. & facit quod not. de spon. duorū. c. vlt. in 1. gl. Et nota q̃ hæc regula locū habet in p̄ctibus, & in ijs quæ duorū voluntate dependent : sed in legibus & constitutionibus quæ pendent ex vnius voluntate, reuocat posterior priorem. Idē in testamentis eadem de causa : quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. dist. 1. c. vala. de cogna. spiri. c. 1. ff. de leg. non est nouum. & s. eo. lib. de constit. c. 1. vbi etiam de hoc. Ad s̃m. 13. q. 2. vltima voluntas. Et s. de celebra. Mis. cum Marthæ. & ff. de lega. 1. si mihi. Ad primum, p̄. 33. q. 2. hoc ipsum. in fi. 50. dist. Domino sancto. vbi dr̃, q̃ potius stamus antiquo iuri quam nouo. Sed dic vt ibi, & vt s̃ dixi. Hæc regula in his locum habet quæ per ius habent: nam priuilegia considerātur nō solū ex tēpore, sed ex causa. ff. de priuileg. cre. l. priuilegia. hinc est q̃ receptus auctoritate Apostolica præfertur omnibus etiā ante receptis aliorū auctoritate. s. eo. lib. de pręb. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur etiam quibusdam anterioribus creditoribus, nō tñ filijs ex priori matrimonio qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. hab. l. vlt. & ibi de hoc: & plene per Azo. in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

ᵃ In pari forma. & d̃ hoc plane s. eo lib. de consti. præben. si sol. in vlt glos.

ᵇ Nisi prius se constituisset prioris nomine possidere : vt scripsit in Specul. de emptione, & vendit. §. 2. vbi glossatur verbum, constitui possidere. Ioan. And.

Additio. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplū in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit qui prior est tempore. ff. qui pot. in pign. l. potior. & l. creditor. & C. eo. l. si fundum. &c. Ioan. And.

QVi sentit onus.] Casus primo figuratur per cap. de lapsis. 16. q. 6. Ponamus q̃ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum propter quod fuit condemnatus agere pænitentiam in aliquo monasterio : nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneatur ipsum alere expēsis monasterij? Rñdetur q̃ si fuit condēmnatus ad agendum perpetuam pænitentiam in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum. ¶ Item potest poni casus per c. 1. de sepul. s. eo. lib. vbi dr̃, q̃ si parochianus eligat sepulturā alibi quàm in sua ecclesia parochiali: ex illis quæ obuenerūt ratione funeris, ecclesia parochialis debet habere quartam, vel aliam portionem, s̃m consuetudinem regionis. c. certificari. eo. tit. in antiq. quia sicut ecclesia parochialis sustinuit labores administrando & celebrādo diuina: ita similiter debet esse particeps in emolumentis. ¶ Item potest poni casus per c. filijs. 16. q. 7. Certū est q̃ patronus in ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta: quia ad illam ecclesiam potest præsentare virum idoneum. Item in sessionibus & sepultura est præ cæteris honorādus. Itē si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur sibi subuenire præ cęteris egentibus. Sed quid? ponamus q̃ ecclesia opprimitur : nunquid patronus tenetur eandem defendere? Rñdetur q̃ sic: quia ex quo sentit commodum, sentire debet onus. ¶ Item potest figurari casus per c. significatum. de præb. in antiq. vbi dr̃, q̃ ex quo clericus percipit fructus & emolumēta ecclesiæ: ita similiter tenetur & debet eam officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentum, etiam debet habere onus: quia beneficium datur propter officium.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta : & ponit exempla in vtroque dicto: secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.

c ¶ *Qui sentit onus* ᵃ.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. s̃m naturā cuiusque rei. Pone casum in clerico, qui p̄p lapsum detruditur in monasteriū ad pænitentiā peragendam: quia res eius proficient monasterio. 16. q. 6. de lapsis. Ad idem j. de sepul. cap. 1. ibi, sint consola-

ᵃ In hac regul. tenet Io. And. declaratus p̄ Phi. q̃ monasterium priuilegiatum tēpore interdicti admittere familiares diuinis : admittet recepios post priuilegiū. idē de episcopo priuilegiato, vt quatuordum familiares absentes recipiant fructus suorū beneficiorum.

DD

consolationum socij, &c. & C. de fur. & ser. cor. l. vlt. §. sed cũ in secunda. vbi cõmodatarius si furtiue ab eo surripiatur res cõmodata, & agens furti cõsequatur pœnam à fure: pœnã ipsam nõ restituit dño, ne sit dãno tantũmodo deditus qui rẽ cõmodatã accepit: sed liceat etiã lucrũ sperare. In scd̃o dicto ibi scilicet, & e contra: pone casum in patrono qui defensare debet ecclesiã. 16. q. 7. filijs. in clerico qui ossiciare debet ecclesiã. ꝺ præbẽ. significatum. Et dicit lex, non est ferendus qui lucrũ amplectitur, onus autẽ subire recusat. C. de cad. tol. l.

debet commodũ, & econtra [a].

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re [b] communi, potior est conditio prohibentis [c].

vnica. §. pro scd̃o. in fi. Cõcor. ad hanc regulã. 7. q. 1. c. ibi. 22. q. 2. charitatẽ. cũ suis concor. & j. eo. rationi. & s̃. eo. lib. de elect. cũ nõ deceat. ff. de peri. & cõmo. rei ven. l. id qđ post. Et nota q hæc regula fallit interdũ ratione ætatis vel psonæ: interdũ ratione naturę ꝯtuũ: interdũ ex speciali pacto. Primũ patet. C. de leg. tut. l. vlt. in fi. ibi enim minores licet ad tutelæ grauamen nõ veniant, successionis emolumentũ nõ amittũt. instit. de le. tu. in fi. ibi dicit text˚, plerunq; vbi successionis est emolumentũ, ibi & onus tutelæ debet esse: ideo autẽ diximꝰ, plerũq; : qa si fœmina impubes manumittitur, ipsa ad hæreditatẽ vocatur, cũ alius tutor fit. Secundũ patet. ff. p socio. l. de illo. & l. nõ ob eã. ibi. n. nõ fit cõpensatio emolumẽti quod socius attulit societati dãno quod intulit: immo eo nõ obstãte damnũ emendare tenetur. & est ratio, vt dixi, natura ꝯtus: ꝯhitur enim societas tantũ ob lucrũ. [Vide quod not. ff. de neg. gest. l. si negotia absentis.] Tertiũ patet. ff. de pac. do. l. familiæ. ad idẽ. ff. fa. ercis. l. licet. Ad hoc s̃. eo. lib. de pac. c. 1. & vlt. Item fallit vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat: sicut in iudice qui nihil à partibus debet exigere, nisi expensas moderatas cum proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt. s̃. eo. lib. ꝺ rescrip. statutũ. §. insuper. & §. seq. & idẽ in similibus. Et concor. ad hanc regulam ea. decre. §. assessorem.

¶ Hæc glossula ex nouella Io. And. huc fuit translata.

a ¶ *Et contra.*] Vnus intellectus est: qui sentit commodum, sentiat onus. & hunc glos. prosequitur. Alius sensus est: qui non sentit onus, non sentiat commodum. & pro hoc 33. dist. præter hæc. s̃. eod. lib. de elect. generali. §. illos. &c. Ioan. And.

I*N re communi.*] Casus in hac regula figuratur primo per c. 1. 33. q. 5. hoc modo: Ponamus q Titius ꝯxit matrimonium cum Berta: ꝯcto matrimonio & consummato, alter coniugum vult intrare religionem altero inuito, & in præiudicium alterius: Respondetur q nõ potest: quia in re communi potior est conditio prohibentis. ¶ Item potest poni casus per cap. quia propter. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauẽsi canonici ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non consenserunt: sed dicunt q volunt habere vocem: vtrum possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Respondetur q sic: quia in translatione potestatis in arbitros requiritur consensus omnium: & hoc per rationem huius regulæ: quia in re cõi potior est conditio prohibentis.

¶ *Prima glossa ponit exempla, & remittit: & vt. casus excipit.*

1 Vide Decium consil. 45.

b ¶ *In re communi* 1.] Pone casum in duobus coniugatis: quorũ vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis. 33. q. 5. c. 1. Itẽ vno prohibente ne procedatur per viã compromissi, potior est ipsius conditio. s̃. de elec. quia pp. ibi, vice omniũ. Itẽ duobus cõem habẽtibus parietẽ, alter non põt destruere & reficere altero prohibente. ff. de ser. vrb. præd. parietem. & fuerant hæc verba l. ff. cõi di. l. Sabinus. & ibi de hoc. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Primo qñ non interest socij: puta qa incrustare vult vel depingere. ff. de ser. vrb. præd. l. qdã Hiberus. §. parietem. vel vult scalas iuxta parietẽ ponere, vt eo. tit. fistulam. in fi. Secũdo qñ ob hoc q̃sita est vt opus fiat. ff. cõi di. si ædes. [Et sic loquitur. ff. p socio, cũ duobus. §. itẽ Mela.] Itẽ qñ ædificiũ reficeret. C. de ædi. priua. si vt pponis. ff. de dam. infec. si ædibus. & l. in reficiẽdo. [Intellige q in his casibus quibus reficere vel facere licet, nõ velit socius facere iure seruitutis: qđ non liceret. præalleg. l. parietem. de ser. vrb. præd. sed iure cõionis licet. & sic intendit gl. Et facit ff. pro socio, cum duobus. §. idẽ rñdit.] Itẽ religionis fauore, vt si ibi sepelire velit, vt ff. de reli. si plures. vel in commune sepulchrum alium mittere. Instit. de rerũ di. §. religiosum. ver. in cõe. Item cũ donator rem cõem habet cum donatario. C. de don. sancimus. §. ne autem. Accur. Et scire debes aliqd esse cõe vt singulis: aliqd vt collegio, vt tetigi s̃. eo. q omnes. & habes s̃. de consti. cũ omnes. Ioã. And.

¶ *Glos. seq. ponit rationem regulæ.*

c ¶ *Prohibentis.*] quia volens non solum dominus est, vt in prædi. l. parietem. ff. de ser. vrba. prædio. Ioan. And.

In præsentia de proba. ser casus positionem peculiariter declaratur.

C*Ontra eum.*] Casus in hac regula primo potest figurari per cap. in præsentia. de proba. in anti. hoc modo: Ponamus q dicebat ab aliquibus q intrauerã aliquã religionẽ, & in ea fecerã pfessionẽ: ego autẽ excipiẽdo pposui, q eo tẽpore quo intraui religionẽ, erã minor annis, & sic pfessio ñ tenebat: ppterea nõ erã obligatus religioni. Ad pbandũ meã intẽtionẽ, videlicet q erã minor annis, feci meos articulos, in quibus cauebatur, q erã minor annis: & nõ dicebatur vtrũ essem minor annis xiiij. vel xxv. vnde iudex examinauit meos testes, qui omnes deposuerunt, q qñ intraui religionẽ erã minor annis: publicatis attestationibus meorũ test. ũ. pars aduersa ꝯ me proposuit, q non probaueram sufficienter meam intentionem: quia solum pbaueram, q erã minor annis, & non q erã impubes & minor xiiij. annis: est ibi textus q fiet interpretatio ꝯ me, vt

¶ Idem.

REGVLA LVII.

CONtra [d] † eum qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

† Nota q verba obscura vel dubia interpretanda sunt cõtra proferentem q apertius dicere potuit [illegible] cum me[illegible] ctus ce cõ [illegible].

præsumatur q voluẽram dicere, q eram minor xxv. annis. ¶ Item potest poni casus per l. cum in lege. ff. de ꝯhen. emp. & ven. Ponamus q habebam duas ædes vicinas & contiguas: quælibet ipsarũ erat altior diuersis respectibus: quia vna in parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnã illarũ domorũ, & in venditione apposui istud pactũ; stillicidia vt nunc sunt ita erunt in futurũ: Verũ videar apposuisse seruitutem domus retentæ, vt nõ possim eã eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? Rñdetur q in dubio præsumitur q apposui seruitutẽ domus retẽtæ, vt nõ possem eã altius eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ: qa fuit in potestate mea apertius declarare. l. veteribus. C. de pac. Barto. in l. Labeo. ff. de ꝯhen. empt. & vend. Et hic est etiam glos. satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione. ff. de act. empt. & vend. vbi textus in ꝯtrium: quia ibi dr̃ cum fundus venderetur: seruus Stichus accederet, id est, venditus fuit seruus Stichus cũ fundo: & venditor habebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dr̃ ibi q est in potestate venditoris retinere quẽ voluerit: & ibi illa verba fuerunt dicta non à venditore, sed ab emptore. Ideo dicunt aliqui, q si verba fuissent prolata à venditore, q fieret interpretatio ꝯ emptorẽ: quia verba sic proferrentur in ꝯtu: nec inspiceretur à quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferrentur: ita q si illa verba apponerentur gratia venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorem. Tamen istud non placet glos. nec Bar. in dicta. l. veteribus. immo dicunt, si constet quis ꝓtulit verba, fiet interpretatio contra eum. sed in l. illa non constabat à quo fuerant illa verba prolata: ideo est in optione venditoris tradere quem Stichum voluerit. Vel dicit glossa q ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio ꝯ proferentem. l. si quis. ff. de iudi. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non actoris libellantis, reus diceret q de illa re non intellexerat. ¶ Itẽ fallit hæc regula quando aliàs contractus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo, Promittis mihi dare centum calendis Iulij: non dico proximis: quæritur de quibus calendis intelligatur: vtrum de proximis vel de alijs? est ibi textus quòd intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante: quia si attenderetur tua intentio, tu diceres quòd tu intelligeres de vltimis, quæ sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

¶ *Glossa sequens dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septem contraria: tertio distinguit principaliter quinque membra: sextum & septimum addit in fi.*

3 Circa ist[illegible] glo[illegible] dubitatur quid sit [illegible] Pet. [illegible] dum [illegible] dum q ap patet ex prin[illegible] conuent[illegible] aut verba eã [illegible] aut sequentibus [illegible] sulam [illegible] porta [illegible] aliàs interpretamur contra proferentem, In d. l. veteribus l. arborẽ §. Et lex. ff. de seru. rust. prædio. Dynus [illegible] ferentẽ [illegible] in suum fauorem, si non constet a quo sint prolata verba: aut forte ab omnibus æqualiter dicta sunt: est interpretandum contra illum cuius fauor vertatur l. si ita ff. de auro & argen. [illegible] circa de te[illegible].

d ¶ *Contra eum* 3.] Hæc regula sumpta est ex l. eo. tit. l. in contrahenda venditione. Pone casum in dicto testis cuius interpretatio fit contra producentem. s̃. de proba. in præsentia. Item per l. ff. de contra. emp. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori qui legem apertius dicere potuit. ad idem ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra ff. ꝺ iudi. si quis intentione. Sol. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra. s̃. eod. cum sunt partium iura obscura. Sed ibi solui. Item contra. ff. de contrahend. empti. si ita distrahatur, illa, aut illa res quam elegerit venditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerunt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: q sit debitoris electio. j. eo. in alternatiuis. cum suis concor. Item ꝯ eod. tit. si in emptione. in prin. vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruũ: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil est. vnde dic ibi verba prolata fuisse ab emptore. Item contra ff. de ser. vrba. prædio. si seruitus. ibi; ne luminibus officiatur: intelligitur de præsentibus & futuris. Sed ibi non est obscuritas, sed generalitas. ad idem de priuileg. quia circa. vbi generaliter remittens decimas, futuras & præsentes intelligitur remisisse. Item ꝯ. ff. de verbo. obligat. l. eum qui. vbi intelliguntur calendæ primæ ad voluntatẽ stipulantis. Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatẽ debentis qui de vltimi mundi calendis intelligeret & diceret. Itẽ ꝯ. ff. eo. tit. l. in ambiguis. vbi statur animo proferẽtis. Solu. illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi not. hic autem in ꝯctibus. Vt igitur plene liqueat hæc materia: licet de ipsa tractetur de spon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus. tu tamen nota quòd obscuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentio-

uentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut in ꝯtractibus & pactis, aut in sententijs. ª Si in vltimis voluntatibus, subdistingue: quia aut constat de voluntate expresse vel tacite. Si expresse, illa seruatur: quia nihil est quod tantũ debeatur hominibus, q̃ ꝙ vltimæ voluntatis liber sit stylus. 23.q.2. vltima voluntas. de test.

ª Aut in stipulatione prætoria: & tunc strictè erit interpretatio. ff. de præto. stipu. l. 1. §. si. & l. prætoriæ stip. Dyn⁹.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

NOn † est ª obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

officij.de condi.appos. in ma.c.2.C. de sacrosanctis eccles.l.1. Si cõstat tacite, vt per coniecturam, illa seruatur. ad hoc 26. q.6.qui recedunt.de test.requisiti.ff.de leg.1.si seruus plurium.in fi.nisi dicta voluntas turpis esset.vt ff.de condi. insti.l. quidam.vel aliàs ꝯ ius. Pone exemplũ.ȷ̃.de test. tua. c. Raynutius. in fi.ff.ad leg. Fal. Titia. quia priuata dispositio testatoris, &c. de testa.requisiti.ff.de leg. 1. l. nemo potest. si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamenti.ad hoc 22.q.2.is autem. de celebra. Miss.in quadã.de spon.ex litteris 1.ff de exer.l.1.§.si is q̃ nauem.ff.de leg.3.l.non aliter. Si autẽ verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimũ.ff.ď leg.3.l.nummis.ȷ̃.eo.in obscuris.cũ suis concor.& sic esset hæredis electio.C.de cond.indeb.l.si qs seruũ.ff.de leg.1.legato. Et lex.ff eo.tit.si domus.& l.qui duos.loquũtur cũ hæres est in mora, vt not.ď test. indicante. ad hoc. insti. de leg.§.si generaliter. Si vero nõ apparet quæ pars sit benignior vel minor, neutra tenetur.ff.de test.tu.l.duo sunt. ff. de manumis. test.l.cũ ex pluribus.ff.de libe.& posthu.nominatim. Si quæratur ad quẽ spectat indagatio? Dic ꝙ ad iudicẽ. C. de fideicõmis.l.volũtatis defuncti. Si in iudicijs sit ambiguitas, fit interpretatio ꝓ ꝓferente ᵇ. Ratio: quia debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de annali except.l.vlt.in fi ff. de verb.ob.inter stipulantẽ §.1.arg. ff.de tribu.l.illud.§.1.& ff.de eo quo l cer.lo.l nõ vtique.§.dam⁹. & hoc in litis exordio.de hoc de testi.spo.cum ad sedẽ. Si vero in probationibus sit ambiguũ, interpretamur ꝯ producentẽ. de cõdi. appos. per tuas.de proba.in præsentia.de testi.cũ tu.de fide.instru. inter.in fi.debent enim ꝓbationes esse claræ.de præscr.auditis.saluo eo ꝙ possent testes obscure deponentes interdũ iterũ interrogari.de testi.cũ clamor.quod dic vt ibi notatur. Et eo.tit.ꝑ tuas.& in prædic.decr.in præsentia.in 4.glos. In confessionibus si confiteatur quis incertũ, certificare cogitur.ff.de cõfes.l.certum. alioquin accipietur qď magis expediet aduersario, vt ibi: & ff.de inter. act. de ætate.§.nihil. Ad hoc ȷ̃.de accusa.cũ dilecti.ȷ̃.eo.lib.de confes. c.2. In ꝯtractibus aut est certũ de consensu, aut de dissensu, aut est dubiũ. In primo statur ei qď senserũt.ff.de rebus dub.l.in ambigua. de sponsa.c.1. Secundo nil valet. 27.q.2.sufficiat. 30.q.2. c.vnico.ȷ̃.de rapt.cum causa.de pigno.illo vos. 29.q.1.§.1. ff.de ꝯhen. emp.l.in venditionibus. & ibi error non solum corporis, sed etiã materiæ venditionem impedit: nil enim tam ꝯtrium consensui sicut error.ff.de iurisdi.omnium iudi.si per errorem.ff.de iudi. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 37.dist.quamuis.& 22. q. 2.in quibus.non tñ omnis error ᶜ matrimonium impedit, sed error tantum personæ & conditionis.qď dic vt 29.q.1.§.1.& in summa tenet etiã pignus cũ obligatur æs pro auro. ff. de pigno.actio.l.1. In tertio casu, scilicet cũ est dubium subdistingue, aut potest valere ſm vnius intellectum tantum, aut ſm vtriusque: si ſm vnum tantum, valeat ſm quem valere potest.ff.de verb. oblig. l. quotiens. Et habet hoc locum etiam in ꝯtractu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ staretur ei qui dissensisset in tali dubio; vt ȷ̃. de spon.tua nos. si ſm vtriusque intellectum potest valere, valeat quod est verisimilius.ff.de verborum oblig.l.eum qui ita stipulatus.ff.eo.tit.l.in obscuris.& de verb.sign.abbate.& ȷ̃.eo. inspicimus.cum suis concord. Sed si dubitatur quod est verisimilius, seruetur quod in hac regula dr̃.ff.de verb.obl.l.quicquid.& l.si quis ex pluribus fundis. Et hæc vera, cum neuter dolũ cõmittit. Si autẽ alter dolum committat, ꝯ eum fieret interpretatio. 22.q.5. cap. q̃ peierare.§.ex his.& c.quacunque.si vterque, tunc ad cõem significationem recurretur, vt in dicta decret. ex litteris.vbi de hoc. 22. q.5.c.hoc vi.§.si ergo.& idem repetitur in iuramentis, vt ibi not. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris.ff.de appel.ab executore. in prin.minor non. C. de senten.ex breuic.reci.l.2.vbi de hoc.ff.de re iudi.l.iudex. functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando quod intellige in diffinitiua; secus in interlocutoria.quod dic vt not.de apella.cũ cessante. & ibi plenius scripsi. De fructibus tñ & expensis supplere potest eadem die.ff de re iudi.l.Paulus.& ȷ̃.eo.lib de appel.cũ appellationibus.& de hoc not. 35.q.9.c.loci nostri.§. quia ergo. alias incipit, his ita.in 1.glos. 11.q.1.c.clericum nullus. §. ex his. de postula.præla.c.1.& ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum: quia in eis nihil est obscurum vel ambiguũ. 4.dist.c.erit.& in proœmio decretalium. C.de nouo cod.com.in 1.consti.ibi, erit lex certa & breui sermone conscripta. Si tñ ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condentem: quia ille solus interpretari potest, qui condere. 11.q.1.§.ex his. de iudi.cũ venistent. de sen.excom. inter alia. C.de leg.l.vlt. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura. [& ȷ̃.de offic.ordi.§. si vero. & ff.eod.tit.l.Neratius.& vide quod dixi post Innoc.Host. & Compost.de rescrip.causam.super glo.penult.]

ᵇ Vide S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7.

ᵇ Sic actor vel reus, secundũ Dynum, qui allegat qď non in l. si quis intentione. Ioã. And.

ᶜ Quotuplex sit error, & qualiter matrimonium impediat, vide Magistru. & ibidem late theologos Scholasticos lib. 4. sent. dist. 30.

Sententiã suam non possit iudex interpretari.

ADDITIO. Per l.veteribus.ff.de pact.superius.circa princ.huius glos. allegatam, & ff.de ser.vrb. præd.si arborem.§.hæc lex. & de ꝯhen. emp. cum in lege. & l. Labeo. ponit Dynus in eo qui vendens & tradens domũ dicit; stillicidia vti nũc sunt, ita sint: videtur dicere ꝙ domui venditæ debeatur à vicinis seruitus stillicidiorum: non econtra ꝙ domus vendita debeat seruitutem vicinis. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

DO-

NOn est obligatorium.] ᵈ Casus in hac regula potest figurari multis modis: primo per l.ꝯtus.ver.excepto.ff.eod. Ego deposui apud te libros meos, vel aliam rem, & fuit appositum pactũ inter nos, quia volui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eam venderes, ꝙ non possem agere ꝯ te actione depositi, & iuraui illud, videlicet ꝙ non agerem ꝯ te, etiam si in re deposita dolum committeres: vtrũ valeat tale pactum iuramento firmatum, vt non possim agere ꝯ te? Respondeo quod non: quia illud iuramentum est ꝯ bonos mores, & inuitat te ad delinquendum: & non est obligatorium ꝯ bonos mores iuramentum. ¶ Item potest casus figurari per c.1. 22.q.4. Ego ꝓmisi tibi occidere patrem meum: & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi & iuraui soluere centum: non occidi Patrem meum: vtrum possis agere ꝯ me etiam condictione ex stipulatu ad centum? Certe non: quia istud iuramentum est ꝯ bonos mores, & ideo non est obligatorium. ¶ Item figuratur casus per cap. Quintauallis. de iureiur. in antiq. Vxor & filiæ Quintauallis, id est, illius hominis sic vocati, habuerunt verba, immo verbera cum vicinis suis: vicinæ fecerunt conueniri vxorem & filias Quintauallis super actione iniuriarum: Quintauallis ꝓmisit & iurauit ꝙ erat contentus stare ordinationi & volũtati vicinæ iniuriatæ: ipsa vicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata: sed voluit pro omni emenda ꝙ Quintauallis expelleret à se vxorem, & filias exhæredaret, si vnquam verbum iniuriosum proferrent ꝯ ipsam vicinam: accidit ꝙ vxor & filiæ Quintauallis protulerunt verbũ iniuriosum ꝯ vicinam, aliàs iniuriatam: dubitauit Quintauallis vtrũ esset obligatus ad repellendum à se vxorẽ, & exhæredandũ filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificem: qui consultus respondit ꝙ non: quia suum iuramentum erat ꝯ bonos mores: & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

ᵈ Vide hic tractatum regularum Sozini.

Cap. Quintauallis ď iureiur. per cuius textum declaratur.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla. secũdo dicit fallere regulã decr. si vero: tertio istius regula dat cõcor. & assignat duplicẽ ratione.

a ¶ *Non est obligatorium.*] Hæc regula sumi potuit ex.l.ff.eo. tit.l.ꝯtus ᵉ quidam.versi.excepto. ꝑ quã pone exemplũ: nam non valet pactũ ꝙ dolus futurus non præstetur, vt ibi. Item pone in eo q̃ iurauit patrem occidere, vel simile quid facere. 22.q. 4.c.1.& per totum. In eo qui iurauit vxorẽ & filios expellere.de iureiur. Quintauallis. & per l.ff.de leg. 1. si quis inquilinos.in fi.vbi qď scriptũ est in testamento ꝯ bonos mores & iuramentum, nullius est momenti.ad idem de pact.dot.l. conuenire. vbi pactũ ne cum vxore agatur rerũ amotarum, non valet: quia per illud inuitantur mulieres ad furandum. Non est ergo præcise vera regula, quæ dicit, ꝙ iuramentũ seruandũ est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari. ȷ̃.de iureiu.si vero ᶠ.nã si est ꝯ bonos mores, non obligat, vt hic, & in supradictis iurib⁹. Idẽ in quolibet temerario.eo.tit.sicut.&c. tua nos.& qñ vi vel dolo præstitũ est.ȷ̃.eo.lib.de iureiur.licet qď dic vt ȷ̃. ꝙ me.cau.abbas.& 15.q.6.c.2. Et facit ad hanc regulã.ȷ̃. eo.in malis. [Facit etiam ȷ̃.eo.lib.de elect.vbi periculum. §. quid autẽ.& c.quia sæpe.de reb.eccle. non alie. §. ꝯtus.] Et habuisti idẽ ď impossibili.ȷ̃.eo.nemo potest. [vt ibi dixi, hoc est impossibile moris vel iuris: & vt hic dicit Dynus quæ ꝯ bonos mores sunt impossibilia dicuntur de iure.ff.de condi.insti.filius.& l. cõditiones. & l.quidẽ ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum vel ꝯ bonos mores.ȷ̃ de pact.c.vlt.ergo nec iuramentum quod accessorium est.& facit.ȷ̃.eo.accessoriũ.& vide quod ibi dixi. Et not.ꝙ debemus reb⁹ vti eo modo ad quẽ sunt institutæ, vt. 22.q.2.is autem. Sed iuramẽtum non est institutum, vt sit iniquitatis vinculum. 22.quæst.4.inter cætera.ergo iniquitatem nõ vinculat vel obligat, vt hic vides.

ᵉ Ibi vide do. Philip.

ᶠ Hic intelligit Phil. ꝙ non solum mores qui iure canonico reprobatur, dicuntur mali: sed etiam illi, qui iure ciuili. tamẽ Ioan.And. c. quemadmodũ ȷ̃.ď iureiu ver. vel casum, vult ꝙ iuramentum contra mores à iure ciuili reprobates nõ sit nullũ, nisi reprobetur etiã iure canonico, sed & ito latius ibi Immo. chat. 12. & 13. Philip.

ADDITIO. Loquitur ergo regula, cum dicit ꝯ bonos mores: in prohibitis propter turpitudinem sui. In prohibitis vero fauore personæ, iuramentum illius cuius fauorem respicit, facit valere quod non valebat, ſm Dynum vt in Authen.sacramẽta.C.si aduer.ven. ȷ̃.eod.lib.de pact.c.2.de iureiur.c.2.cum suis concor. Ioan.And.

DOlo facit.] Casus figuratur per c.nullus. 14.q.4.iuncto c. debitores.de iureiu.in ant. & l.dolo.ff.de exce. doli hoc modo: Ponãmus quod Titius mutuauit mihi sub vsuris aliquã pecuniæ summa, & fuit facta pactio vallata stipulatione: quia ex nudo pacto cuã iuxta ꝯtum non oritur actio, nisi sit vallatũ stipulatione.

l. 1. C. de vsuris. ergo Titi⁹ mutuauit mihi pecuniã sub vsuris: satisfeci de sorte principali, de vsuris nõ satisfeci: vult agere ꝯ me ad vsuras, dico ꝙ nõ teneor: quia etiã si soluerẽ vsuras, possem eas repetere tamquã indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud quod est mihi restituturus: vtrum bene dicam? Rñdetur ꝙ sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberem soluere, vt seruarem iuramentum, non autem virtute obligationis & ex vi actionis: sed ideo quia possum seruare iuramentũ sine interitu salutis æternæ: ideo debeo vsuras soluere vt seruem iuramẽtum: sed postea potero illas condicere tamquam indebite solutas.

lo [a] facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

¶ Idem.

REGVLA LX.

NOn [b] est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo notat duo necessaria vt procedat regula.

a ¶ *Dolo facit.*] Hæc regula sumpta ex l. ff. eo. tit. l. in condemnatione. §. dolo facit. Pone ergo casum in vsurario qui non petit vsuras à debitore: ipsas enim restituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idem de iureiur. debitores. 1. respon. ad idem. ff. de excep. do. l. dolo. vbi hærede damnato à debitore, debitor non potest ex testamento agere: & doli mali exceptione vti potest, & ibi etiam sunt hæc verba. Duo autem notantur circa hanc regulam: Primo ꝙ hic dr̃ locum habere quando restituenda est res ei à quo petitur: commodatarius enim repetit rem à fure quam restituere eum oportet domino. C. de fur. & ser. corrup. l. vlt. §. sed cum. Vir soluto matrimonio petit dotem à socero, quam vxori & eius liberis eum restituere oportet. ff. sol. matr. si socer. §. Lucius. [Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis. si enim restituturus esset socero à quo petit, locus esset regulæ.] Idem in vsurario qui vsuras repetit quas alijs soluit, si non est soluendo. præstita cautione de ipsis restituendis ei à quo percepit. arg. de rest. spo. olim 2. & not. de vsu. quia frustra. Secundo nota hanc regulam nõ habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs. & hoc etiam not. Gof. de offic. deleg. venerabili. & Ber. de rest. spo. in litteris. & probatur ff. quo. lega. l. 1. in prin. vbi dr̃ ꝙ hæredi restituitur quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur. 3. q. 1. c. 2. de ord. cog. c. vlt. & in prædict. decre. in litteris. & in cap. seq. & C. de rei vendi. ordinarij. cum suis concor. & ff. de iudi. si de vi. Ioan. And.

Regula dolo facit. in possessorijs locum nõ habet.

N *On est in mora.*] Casus in hac regula figurat̃ multis modis: Primo modo per c. incognitus. 17. q. 2. Pro intellectu huius regulæ est præsupponendum, ꝙ si seruus alicuius domini dño ignorante efficiatur monachus, & faciat professionẽ, nõ tenet professio: sed dñs põt illũ repetere. quod verũ est, nisi dñs tacuerit per trienniũ: ita ꝙ per lapsum illius tẽporis triennij cũ taciturnitate validatur ingressus. & hoc facit tacitus cõsensus resultãs ex ista taciturnitate. Hoc præsupposito pone sic casum: Habebã aliquẽ seruũ, q me dño ignorante intrauit aliquã religionẽ, & in ea fecit p̃fessionẽ: intra trienniũ nõ reuocaui seruũ meũ: sed etiã per me nõ stetit: q̃a nõ poterã ire ad loca lõginqua pp̃ infirmitatẽ, vel aliud iustũ impedimentũ: vtrũ debeat mihi imputari, vt nõ possim seruũ meũ repetere obstãte lapsu triennij? Rñdetur ꝙ non: sed ipsum seruũ possum repetere non obstante lapsu triennij: quia nõ fui in mora. ¶ Item potest casus figurari per c. de quarta. de præscr. in antiq. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis non solui quartam diœcesano, quia prædecessores mei præscripserant: vtrũ dicar esse in mora, & sim puniẽdus tamquã morosus vt incurrã pœnã impositã ꝯ morosos per diœcesanũ? Rñdetur ꝙ non: q̃a possũ me tueri defensione legitima. Itẽ põt poni casus per l. lecta. §. sed cũ sortis. ff. si cer. pet. Vsuræ nõ currunt qñ quis nõ est in mora: Pone ꝙ promisi tibi reddere centũ cũ vsuris: postea fecisti mihi pactũ de sorte principali soluenda: vtrũ durante tẽpore currant vsuræ? Rñdetur ꝙ nõ: quia poteram me tueri exceptione legitima: ideo propter exceptionẽ non sum in mora.

¶ Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo reddit rationem, & ponderat quòd dicit, legitima.

b ¶ *Non est in mora.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nulla intelligitur. & nihil interest [1]. Pone exẽplũ in dño q nõ requisiuit infra trienniũ seruũ suum fugitiuũ monachũ factũ: dr̃ enim fuisse in mora: qđ est verũ, nisi tueri se possit exceptiõe legitima: puta lõginquitate loci. 17. q. 2. si quis incognitus. Itẽ pone in clerico qui nõ dr̃ in mora soluẽdi quartã decimarũ, si tut⁹ est exceptione præscript. ſ. de præscrip. de quarta. Item pone per l. ff. si cert. pet. l. lecta est. §. sed cũ sortis. vbi sunt hæc verba: vbi ille qui tutus erat exceptione dilatæ sortis, per tertiũ pactũ nõ dr̃ in mora, & sic non veniunt vsuræ, vt ibi. ad idẽ vt lit. non cõtest. quoniã. §. si vero aliter. in fi. Potes etiã exẽplificare per ea q̃ dixi ſ. eo. imputari non debet. Et nota q̃a vt dixi ſ. eo. mora sua cuilibet. vt q̃s dicat̃ morosus necesse est ꝙ sciat vel scire debeat se debere: sed ille qui tutus est exceptiõe legitima, nescit se debere, vel nescire debet: ergo nõ est in mora. [ita ꝙ ut dicit Dynus ab omnibus effectibus moræ, quos post eũ scripsi in regula, mora. sup 1. gl. exẽptus erit & indẽnis.] Itẽ not. ꝙ dicit, exceptione legitima, q̃ est cũ est obligat⁹ iure naturali & ciuili: sed obstat exceptio: puta pactũ de nõ petẽdo, vel similis. vel est obligat⁹ iure naturali tantũ. Et facit qđ circa indebitũ no. 1. q. 4. in fi. & ff. de sol. si q. Et intelligitur exceptio illa legitima q̃ replicatione nõ eliditur: pone exẽplũ, Debebas mihi decẽ: tibi feci pactũ de nõ petẽdo: sed p metũ vel furoris tẽpore hoc feci: tunc exceptio pacti non est legitima: q̃a eliditur replicatione furoris vel metus: & ideo diceris ĩ mora fuisse. & idẽ in similibus.

[1] Io. Mon. dicit ponẽdũ casum per l. ff. de compẽ. cũ alter. & l. seq. de iudi. non videtur. ff. de re iudi. cõtumacia. §. vlt. ff. de vsu. cũ quidam. §. si pupillo. Io. And.

Exceptio dicitur legitima, q̃ non eliditur replicatione.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVod † ob [c] gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

† Nota ꝙ inducta in alicuius fauorem vel vtilitatẽ, non debẽt in ei⁹ odiũ vel lęsionem retorqueri. Philippus.

ADDITIO. Idem Dynus ad hoc. ff. eod. nihil. ff. de except. l. 2. De replicatione plene scripsi de excep. à nobis. Ioan. And.

Q *Vod ob* [c].] Casus in hac regula potest poni multis modis: Primo modo per c. ad Apostolicã. de regularibus. in anti. Intraui religionẽ nõ Mendicantiũ: nondũ lapso anno volo facere professionẽ solemnẽ, id est pro mittere in manibus p̃lati seruare obediẽtiã, paupertatẽ, & castitatẽ: cõuentus autẽ cõsentit: vtrũ possim facere talẽ professionẽ probationis? Dr̃ ꝙ sic: q̃a annus probationis fuit introductus in fauorẽ intrantis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itẽ ĩ fauorẽ monasterij, vt possit experiri mores intrãtis: ideo nõ debet retorqueri in eorũ læsionẽ. Itẽ potest figurari per l. nõ eo minus. C. de proc. Certũ est ꝙ si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris, & feratur sententia ꝯ ipsũ: nõ tenet sentẽtia. Sed ponamus ꝙ minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris vel curatoris: licet aliqui teneant ꝙ si litiget per se, nõ tenet sententia: secus si per procuratorem. Ponamus ergo ꝙ minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris, q procurator fuit admissus, quia non fuit ei oppositũ ꝙ ipse fuerat cõstitutus à minore sine auctoritate curatoris, fuit deuentum vsque ad sententiam diffinitiuã, quæ fuit lata pro minore vsque ad suam vtilitatem: an valeat talis sententia? Dicitur ꝙ sic: ne illud quod est introductum in fauorem minoris, vertatur in eius detrimentum: quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

Hic vide lationẽ, & omnes in l. quod fauore. C. de legi. Ferne. intelectũ, de quo cap. de lectio. de relig. 2. col ver. octaua cõclusio.

¶ Prima glossa ponit exempla: secundo successiue signat & soluit septem contraria: tertio conuertit regulam.

c ¶ *Quod ob gratiam.*] Oeconomus q in fauorẽ ecclesiæ cõstitutus est, ecclesiã vacantẽ grauare nõ debet. 12. q. 2. charitatẽ. Itẽ pone p decre. de regu. ad Apostolicã. In religionibus non Mendicantibus; per decr. eo. tit. non solũ. ſ. eod. lib. & c. seq. Item pone per l. C. de procu. non eo minus. vbi sententia pro minore lata qui sine tutore causam egit, bene tenet. vnde dicit ibi textus, minoribus ætas in damnis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse consueuit. & habes idem C. de legi. l. quod fauore. ff. de legi. l. nulla iuris ratio. & prosequere vt ibi vtrobique. & facit in Auth. de Illustri. & q superillustres sunt. colla. 5. vbi licet concessum sit clarissimis, ꝙ p procuratorẽ agere possint, nihilominus & per se agunt si volunt: nec cogere potest aduersari⁹ minorẽ vti beneficio restitutionis in integrũ sibi concesso ꝯ ꝯtum. ff. de mino. l. si iudex. [Dat Dynus aliud exemplũ per l. 3. §. duæ. ff. ad Car. Dicit etiam ꝙ confirmatur hæc regula & ipsius exempla traduntur. ff. de leg. commi. l. 2. de in diem adiec. Sabinus. de fide instr. l. plures. de secundis nuptijs generaliter. §. in his.] Contra. ſ. eo. lib. de præben. cui de non facer dotali. Sol. illud facit forma mandati. & facit quod dixi ſ. eod. plus semper. Item ꝯ ſ. de mu. pet. prudentiam. vbi clausula, appellatione remota, impetrantis fauore apposita, in læsionem retorquetur ipsius. Sol. ibi: quia id locum habet, cum princeps aliquid cõcedit ad instantiam petentis, hoc cũ motu proprio: puta minoribus vel ecclesijs [3]. Et sic etiam rñdetur ad decr. de consti. cum omnes. ff. quod quisq; iur. l. 1. & probatur eo. tit. l. 3. & facit optime ad hanc solutionẽ. ſ. eo. lib. de præbẽ. si motu proprio. Itẽ ꝯ. ff. de iur. au. annu. l. 2. vbi lata sententia pro me super ingenuitate, perdo ius annulorum: sed hoc non inducit sententia, sed tacita mea renuntiatio: quia eligendo vnum ex ꝯrijs, alteri renuntio. ſ. de elect. vt quis. C. de fur. l. 1. [4] Item ꝯ. C. de quæsti. l. pridem. vbi seruus pro domino non torquetur. Sol. non posset torqueri pro dño qui inentiam torqueretur contra eũ: quia pro vtraque parte testis iurat dicere veritatem. Item ꝯ. C. de Iudæis. l. die sabbati. vbi præcipitur, ꝙ Iudæi non conueniantur, nec conueniant in solẽnitatibus suis. Solut. speciale est propter festiuitatẽ. Vel posset dici, ꝙ concessio illius priuilegij non stetit in finibus proprijs [propter æqualitatem in iudicijs seruandam [5].] Item ꝯ. ff. de peri. & com. rei ven. si vina. vbi in fauorem emptoris vina ementis excepta fuerunt acida & mucida, & tñ ipse emptor illa inuito venditore habere non posset. Sol. ibi nullus fauor: sed ius cõmune: hic autem de gratia vel fauore loquitur, quod est proprie ꝯ ius commune, secundum Accursium. Item signatur ꝯ. ff. de auct. tut. l. obligari. §. hæreditatem. & insti. de Atil. tu. §. neque [6]. vbi dr̃, ꝙ pupillus non potest adire hæreditatem etiam

[3] Placet Philippo. & Dyno.

[4] Idem Dynus.

[5] Idẽ Dynus & Philippus.

[6] Ibi vide dominum meum Nico. Beur.

etiam locupletem sine tutoris auctoritate. Solut. in his quibus certum est conditionem pupilli effici meliorem, valet factum à pupillo etiam sine tutoris auctoritate, vt si feratur pro eo sentẽtia, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorem constitui, vt si alicui se obliget, vel actionẽ cedat: factum sine tutoris auctoritate non tenet. C. de auct. præ. l. 2. & 3. In his vero quib⁹ dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior vel deterior: vt i hæreditatis aditione, quæ potest habere latentia onera: factum à pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis ʒrijs: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur. ff. de acqui. hær. l. more. & l. pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui contrario, scilicet ꝙ pœna vel odium non debet conuerti in præmium. 16. q. 1. legi. ꝫ. de sent. excom. si vere. cum suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. qui autem.

Pœna vel odium nõ debet conuerti in præmium.

ADDITIO. Dynus etiã allegat. ff. d inter. & releg. relegatorũ. §. vlt. & l. seq. & qđ not. in Auth. de hære. & fal. §. si vero. coll. 1. Io. An.

¶ Idem.

REGVLA LXII.

NVllus [a] ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

NVllus ex consilio.] Casus figuratur per l. 2. in fi. ff man. Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius an deberet illã fœnerare, id est, mutuare sub vsuris, vel exponere in emptionẽ prædiorum, ipse petijt à me consilium: ego dedi consilium ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quàm in emptionem prædiorũ collocaret: quod fecit insequendo consilium meum: postea sui debitores, quibus pecuniã fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ pertinebant ad alios mercatores: ipse videt se decẽptum ex consilio meo: vult agere ʒ me actione mandati, vt restituam sibi damna & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo: vtrum possit? Respondet ꝙ nõ: nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei, & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent: tunc ex consilio doloso tenerer.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: ponit rationem regulæ & exceptionem: secundo distinguit. tertio ostendit quid differt consilium a mandato.*

a ¶ *Nullus ex consilio.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. cõsilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone 14. q. 1. quod præcipitur. ex decre. de arb. cũ olim. ex l. ff. man. l. 2. in fi. per quã exẽplificare potes. & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe. in fi. & Insti. de oblig. q̃ ex deli. §. ope. Nullus enim tenetur consiliũ sequi: immo explorare & deliberare debet apud seipsum, an sibi expediat, necne, vt in p̃dictis iuribus. Si autẽ consiliũ sit fraudulentũ, bene obligatur consulens: licet duret ratio supradicta, & hoc ratione fraudis. exẽplifica per canonem 86. dist. tanta. ꝫ. de renun. sane. ff de dolo. ꝙ si cũ scires. Nota igitur & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa ʒctum vel quasi, aut circa maleficium vel quasi: Primo casu subdistingue, aut tale consiliũ non est fraudulentũ, & tũc nõ tenetur [1], vt hic, & in supradictis iuribus. ff. de dolo, eleganter. in fi. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi cui cõsiliũ dedit, vt in prædic. l. ꝙ si cũ scires. vbi ille qui dolose mihi cõsuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori non idoneo: tenetur mihi actione de dolo. ad idẽ. ff. de proxenetis. l. 2. In secundo casu, scilicet cũ datur circa maleficiũ: tũc tenetur cõsulens, nõ tñ illi cui, sed illi ʒ quẽ consiliũ dedit: nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius maleficij nomine: nã si cõsuluit occidi, homicida est. 50. dist. si qs viduã. de homi. sicut dignũ. Si cõsuluit seruo vt fugeret, vel furtũ faceret, tenetur furti [2] vel serui corrupti. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Si consuluit Titiũ mihi iniuriã facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pænit. dist. 1. non solũ. ff. de iniur. l. non solũ. Idem vbicunque cadit in nomen maleficij: ipsi autem cui dedit consiliũ non tenetur: tum quia scire debebat id sibi non expedire, vt ꝫ. dixi. tum quia ex improbitate sua nullus consequitur actionem. ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum & consiliũ: nam mandator obligatur mandando, sed non consulens consulendo. ff. man. l. 2. & Insti. man. §. tria genera. vbi de hoc.

[1] Sentit Bart. l. non solum. § si mandato ff. ꝫ iniur. cir ca fi. & l. si remunerãdi. §. si tibi. In mandato non consilio loquitur. Philip.

[2] Non tamen condictione furtiua. ff. de condi. furt. proinde. qđ dic. vt ibi not. & prædict. l. sæpe. Io. And.

EXceptionem.] Casus figuratur per c. illud. ꝫ. de præscr. hoc modo: Titius detinebat rem ad me pertinentem: feci eũ cõueniri corã iudice cõpetente: obtuli ei libellũ, cui petij r̃nderi: Cũ restaret per ipsum r̃ndere meo libello: Titius excipiendo proposuit, ꝙ ipse possederat illã rẽ per tempus sufficiens ad præscriptionem: petebã vt ipse probaret se præscripsisse illã rẽ: Dicebat ipse, probato primo ꝙ res fuerit tua, dixi ꝙ sufficienter probaui meã intentionẽ per tuã exceptionẽ peremptoriã: & ꝙ aliter non teneor probare rẽ ad me pertinere: quæritur an bene dicã? R̃ndet ꝙ non, quia teneor probare me esse dominum illius rei, quam peto: quia exceptionẽ objiciens non vr̃ aliquid de intentione aduersarij confiteri. Vel pone ꝙ à te petij centum scuta, & per libellũ meum dicebam, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certũ tempus: & petebã te condemnari ad reddendũ & tradendũ illa centum vnà cũ expensis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centũ, vel tibi fecerã pactum de non petendo: vtrũ per illã confessionẽ videaris mihi cõfiteri quod mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meã intentionem? R̃idetur ꝙ non. Et glos. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri ꝙ dicas, ꝙ fecissem tibi pactũ de nõ petẽdo, licet non esses mihi obligatus. Itẽ si dicat reus rẽ præscripsisse, non vr̃ confiteri ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur quis rẽ restituere actori: nisi probet suã esse. l. fi. C. de rei. ven. Item opponẽs exceptionem peremptoriam vr̃ negare intentionem actoris: & si ex propositione huiusmodi exceptionis resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus ʒrios, scilicet affirmationem & negationem: quod est ʒ l. qui hominem. §. vlt. ff. de solu. Et objiciens exceptionem peremptoriam vr̃ negare intentionem actoris. Pro hoc facit l. vnica. C. de lit. contest. vnde tria sunt de substãtia ordinis iudiciarij: videlicet ꝙ offeratur libellus: Item ꝙ fiat litis contestatio: & feratur sententia in scriptis. vt glos. in dicto c. de causis. de officio & potestate iudicis delegati. in antiq. & in l. prolatam. C. de senten. & interlo. omnium iudi. Quæritur vtrũ per propositionem exceptionis peremptoriæ fiat litis contestatio? Dicit Cynus in dicta l. vnica. de litis contesta. ꝙ sic: quia si quis negaret intentionem actoris, vr̃ facta litis contestatio: modo proponendo exceptionẽ peremptoriã reus tacite vr̃ negare intentionẽ actoris: Nã exceptio peremptoria tacite habet negationẽ inclusam. Sed habemus ʒrium in c. 2. de litis cõtesta. eodem lib. & Bar. in dicta l. vnica. alleg. respon. ad illud. cap. dicit, ꝙ procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus captaret terminum ad r̃ndendum libello, & termino adueniente reus proponeret exceptionem peremptoriã. Panor. in c. vnico, de lit. contesta. in antiq. concludit ʒ Bar. quia c. 2. de lit. contesta. eodem libro loquitur indistincte ꝙ per propositionem exceptionis peremptoriæ non fit litis contestatio, non distinguendo vtrum illa propositio exceptionis peremptoriæ fiat ex interuallo vel incontinẽti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad ʒrium effectum litis contestationis. & iura allegata pro alia parte non faciunt ʒ: qa respondendo ad factum siue narrata vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit r̃ndere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera: vel ad ius dico petita in libello non debere fieri: tñ practici communiter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrumque, scilicet ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

EXceptionem [b] objiciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

¶ *Prima glossa ponit exempla & remittit: secundo obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddens triplicem rationem regulæ, & supplens cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad replicationem.*

b ¶ *Exceptionem.*] Pone casum ꝫ. de præscr. illud. ff. de excep. l. nõ vtique. & habes hæc verba ꝫ. de excep. cum venerabilis. Et prosequere hanc materiam, vt ibi not. Et aduerte quia mirabilis vr̃ hæc regula. nam si ego excipio de pacto de non petendo, videor confiteri debitum fuisse: si dico interrupi præscriptionem, videor fateri te præscripsisse: si dico ʒ te præscripsi [3]: ergo primo id tibi debitũ erat qđ præscripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tantum. & facit ad hoc ꝫ. de transact. præterea 2. & ideo dixerunt quidam [4] hic loqui de exceptione non numeratæ pecuniæ, & similibus. (Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti vel intẽtionis.) in quibus reus nil fatetur, vt not. in dicta l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vr̃ hæc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Dic ergo ꝙ huius regulæ ratio triplex est: Prima, quia licet dicã, fecisti pactum de non petendo: poterat esse, ꝙ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitũ tantum, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte non erat completa præscriptio: immo hoc dicere videor, ꝙ completa non fuerit dicendo me interrupisse, vel si cõpleta fuerat, sine titulo fuerat & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris dicerer confiteri, eadẽ exceptio duos ʒrios effectus haberet: quod esse non debet. ff. de sol. qui hominem. §. vlt. de baptis. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionem neget intentionem aduersarij, non est congruum me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur. ff. commo. si is. §. vlt. fit speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in damno solum. Tertia, qa reus priuilegiatus est, vt possit proponere duas exceptiones etiam ʒrias, vt dixi ꝫ. eo. nullus plurib⁹. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te præscripsisse: & postea si præscripsisti, interrupi: vel nego me p̃misisse, & postea pactũ opponere de nõ petẽdo. sic dicẽdo tuã præscriptionẽ interrupi, vel pactũ de non petendo fecisti, vel his simile, intentionẽ aduersarij non fatetur: cũ adhuc dicere possit, non promisi, non præscripsisti: & sic de singulis. Tutius tñ esset ipsi reo sic dicere [5]: Nego me promisisse: & posito ꝙ p̃misissem, mihi pactũ de nõ petẽdo fecisti: & sic đ singulis. Ad hoc 13. q. 2. i prin. & not. in p̃dic. decr. cum ve-

[3] Not. hoc & remissionẽ quã statim dabo. Ioan. And.

[4] Vt not. In Spec. de except. §. viso. post prin. & ibi vide qđ de præscriptione ibi scripsi super prima forma. Ioan. And.

[5] Et hoc casu intelligit Dynus hanc regulam inducendo l. si quidẽ. C. đ except. & §. respõso. qđ non placet vt sequitur in glos. Ioan. And.

cum venerabilis & in prædic. l. non vtique. Sed quia hæc forma verborum docet mentiri, vbi conscientia & veritas est in contrarium, non est amplectenda: cum prius animas, deinum linguas oporteat fieri crudatas, vt in procemio. ff. in fi. Et facit quod dixi s. de confes. c. 1. in gl. 1. ver. ad positiones. Vnum no. quia idem quod dicit hæc regula in exceptione: intelligas & in replicatione: vnde sicut excipiens non confitetur actionem: ita nec replicans exceptionem, eadem de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem: ita replicatio [b] ad exceptionem: & triplicatio ad replicationem. & hoc satis probatur s. de excep. dilecti. [ff. de excep. l. 2.]

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVæ [a] contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

QVæ contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. non solum. s. de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religiosis ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendam infra annum probationis: Sed pone quod ipsi fecerunt contrarium: vtrum teneat professio? Est ibi textus quod non: quia talis professio est facta contra ius. ¶ Item ponitur casus per c. 2. de testi. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiant aliquos testes parte non vocata. Sed pone quod cum litigarem contra te coram iudice competente: lite contestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato neque citato recepit & examinauit meos testes: an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur quod non. ¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistente & sine auctoritate superioris fuerit alienata, non valet alienatio.

¶ *Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obijcit in specie & in genere de prohibitis, quæ facta tenent vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: tertio obijcit de maleficijs, & soluit.*

a ¶ *Quæ contra.*] Pone exempla, quæ dixi s. eo. non præstat impedimentum. Item 25. q. 2. imperiali. vbi sunt hæc verba: & s. eo. lib. de reg. non solum. & s. de testi. c. 2. & C. de leg. non dubium. vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio contracto post simplex votum, quod tenet. s. eo. lib. de vot. c. vnico. & de matrimonio contracto post interdictum ecclesiæ. s. de ma. contract. contra interdi. eccle. per totum. & inter compatres ex catechismo. s. eod. lib. de cogna. spi. c. 2. & de sententia sub conditione lata, quæ tenet. 2. q. 6. biduum. & in ecclesia consecrata per alienum episcopum, vt 7. q. 1. eps. in diocesi. & de omnibus quæ fieri prohibentur: tamen facta tenent [5]. Item obijcitur de ijs quæ fiunt contra ius, & postea confirmantur: quæ allegaui s. c. non firmatur. Sol. generaliter dici potest secundum Io. qui hoc not. 10. dist. vides. & Ber. qui idem not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. gl. & Accur. in prædic. l. non dubium: hanc regulam habere locum in ijs quæ perpetuam habent prohibitionis causam: Contraria in ijs quæ temporalem. Vel dic hanc regulam esse veram nisi eodem vel alio iure tolleretur [4]. & sic intelliguntur contraria. Et de hoc in Specul. de dispu. & alleg. eod. tit. §. post hæc. ver. vel illud ius, &c. Vel dic quod illa non fiunt directe contra ius: quia licet ius non assistat, non tamen obsistit. Quidam tamen distinguere voluerunt, dicentes, quod aut ius prohibet, & addit, quod si contra prohibitionem fiat, non valeat: aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis concor. In secundo habeant locum contraria & sua similia. & facit ad hoc s. de reg. ad Apostolicam. sed hæc distinctio reprobatur per prædic. l. non dubium. vbi habes expresse, quod sufficit legislatorem aliquid prohibuisse, licet non adiecerit, si contra factum fuerit, non valere. Idem videtur tenere Gul. s. de offic. ord. Romana. iuxta fi. Item obijcitur de maleficijs, quæ contra ius fiunt, nec tamen habentur pro infectis. Solu. hæc regula habet locum in ijs quæ de iure sortiuntur effectum, id est, alias sortiri possunt. Et facit quod dixi s. eo. tit. non præstat impedimentum. & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: imo præstat impedimentum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentum secundæ: quod dic vt not. de elect. auditis. Ioan. And.

IN pari.] Casus figuratur primum per capitulum, non sane. 14. q. 5. Cum haberem litem cum Titio, fuit taliter processum, quod fuit deuentum ad renuntiationem & conclusionem: visis meis actis & attestationibus testium, vidi quod habebam causam iniustam, vidi iudicem corruptibilem: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sententiam pro me: iudex illam pecuniam recepit: non est dubium quod ipse iudex illam pecuniam turpiter recepit, & ego similiter illam turpiter dedi: volo postea repetere illam pecuniam sic per me traditam, dicendo quod ipse illam recepit ob turpem causam: vtrum possim? Respondeo quod non: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tamen pecunia non debet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illam habere: sed si fiscus permitteret, non posset iudex agere contra me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. s. de vsur. hoc modo:

[a] Nec est necessaria, dummodo fietur in meris exceptionis super quo vide quod not. s. eod. lib. de lite contes. c. 2. in glos. antepe. Ioan. And.

[b] Et fortius, vt dixi de excep. à nobis. in sum. replicationum. in 4. membro. Ioan. And.

[5] Dat Dynus exemplum de l. relegatorum §. ad tempus ff. de inter. & re leg. ad idem ff. de ser. Ioan. And.

[4] Ad annullandum contractum vel exceptionem partium, vt in ijs quæ fiunt dolo vel metu. Dynus quia licet tenet, licet non teneat contractus sed ratio est facto. ff. eo. nihil interest. Ioan. And.

Exercui vsuras per aliqua tempora: postea deueni ad paupertatem, & illas vsuras non restitui: Et ponamus quod etiam accepi pecuniam sub vsuris: illas vsuras cum sorte principali solui creditori: volo illas vsuras repetere tamquam indebite solutas: fuit pro parte aduersa oppositum, quod à pluribus alijs debitoribus acceperam vsuras: dicitur ibi quod non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, à quibus recepi. ¶ Item potest poni casus per l. vbi autem. ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniam alicui virgini ob stuprum committendum cum ea: ista mulier recepit illam pecuniam: Titius vult eam repetere, dicendo quod mulier illam recepit ob turpem causam, vtrum possit? Est ibi tex. quod non: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit glos. in pari turpitudine, vel in pari causa. [c] Exemplum de causa potest sic poni: exemplum per c. si a sede. s. de præben. eo. lib. Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi contulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior, quia non apparet de prioritate collationis? Dicitur quod ille est potior, qui possidet: & si neuter possidet, ille est potior qui habet causam à Papa.

REGVLA LXV.

IN † pari [b] delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

¶ Idem.

REGVLA LXVI.

CVM

¶ *Prima glossa dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusque membri ponit exempla: obijcit ad vnum exemplum, & soluit: secundo notat, signat contrarium, & ibi remittit.*

b ¶ *In pari.*] Inquantum hæc regula dicit de delicto, sumpta est de l. ff. eo. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. tit. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. q. 5. non sane. In eo scilicet qui repetit pecuniam quam dedit pro iudicio. Item in eo qui vsuras quas soluit, repetit: cum ipse sit in pari delicto s. de vsur. quia frustra. Item per l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes quod non repetitur quod propter stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decre. s. eo. lib. de præben. si à sede. & per l. ff. de verb. oblig. si seruum. alias incipit, si Stichum. §. sequitur. vbi dicitur, quod cum quæritur de damno, & par est vtriusque causa, potior est qui tenet, quam qui prosequitur. Et aduerte: quia male videor exemplificare per decre. illam, si a sede. nam ibi non erat par causa: quia fuerat vni collata per Papam, alteri per ordinarium. Sed non quæritur de paritate quo ad potestatem conferentium: sed de paritate quo ad tempus: cum cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa temporis, potior erit conditio possidentis [6]. Et nota quia hic exhibetur fauor reo: quia absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condi. ob tur. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, quod in pari delicto vel causa, potior fit excipientis conditio, vt in præalleg. iuribus. Ad hoc de concess. præb. ex tenore. de adult. c. penul. & vlt. Contradicere videtur decre. illa de conces. præb. cum super. de Hoine vt ibi in glo. quæ incipit, quia frustra. in fine. [Dynus ponit hic distinctionem [7] cuius verba vide ad litteram.]

ADDITIO. Io. Mo. in decr. s. eo. lib. de testi. c. 1. dixit regulam istam in pari, &c. locum habere in ijs quæ in se sunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factum in se non est turpe, sed qualitas rei adiectæ vel personarum facit illud turpe: tunc non est melior conditio possidentis. quod dicit probari de simo. veniens. & ratio redditur ff. de condi. sine causa. l. auunculo. 1. & 2. filio. Et hoc dicit quod allegatio ibi posita facit pro regula: licet decisio videatur facere contra: quæ plus respexit factum quam qualitatem, ne agens esset in damno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis per neptem auunculo: quæ permittitur repeti quasi ex nulla causa data: dare ergo non est prohibitum etiam in spiritualibus: sed adiectio facit illud turpe, quando scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti, & ideo repetitur. facit s. de magi. cap. 2. & vide quod notatur de simo. in c. de hoc. Ioan. And.

CVm non stat.] Casus figuratur primo per c. si quælibet. §. prophetauit. 22. q. 2. vbi est textus, quod Deus mandauit Abrahæ, vt filium suum duceret in montem, & sibi illum sacrificaret: ad præceptum Domini Abraha filium suum duxit in montem, & cum paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus per Angelum: vtrum perinde sit ac si filium suum occidisset quantum ad meritum? Respondetur quod sic. Item figuratur casus per c. quoniam frequenter. §. porro. s. vt lite non contesta. in antiq. Certum est quod iudex non potest procedere ad sententiam diffinitiuam ferendam parte non citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendum sententiam: Ponamus quod iudex decreuit citationem contra eum absentem, & misit executorem, vt ipse reus veniret auditurus sententiam: reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eum citare: nunquid habetur pro citato? Respondeo quod sic: quia per eum non stetit. Item potest poni casus per l. vlt. C. de condi. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortem condidit suum testamentum, in quo legauit seruo suo libertatem, si ipse seruus daret decem scuta hæredi testatoris: seruus post mortem domini sui obtulit illa decem scuta hæredi scripto, qui hæres noluit illa accipere: vtrum conditio habeatur pro completa vt seruus consequatur libertatem? Respondetur quod sic. Item si alius nomine serui obtulisset illam pecuniam.

¶ Prima

† De commodo possessionis vide doctores l. quotiens C. de rei vend.

[5] Nec obstat quod est contra de decretali. Dynus.

[6] Vide Felinum c. capitulum sanctæ crucis col. 10. et 11. de rescrip. gl. & ibi notata. c. quia sæpe. de præben. lib. 6.

[7] Dicit quod de eodem crimine non accusatus, sed dicitur in pari vel manon beneficium sua tuorumque iniuriam prosequendo. l. negandi. C. qui accusa. non pos. alias nouaui. et in matrimonio tamen confidentia lites agas. Vide dicit regula Bart. l. cum mulier. solu. ma. vide Angelum insti. de exceptio. ¶ Panor. c. intelleximus, §. de adul. ter.

Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo notat totū. Tertio obijcit, & soluit distinguendo.

a *Cum non stat.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahæ Gen. xxij. per quem non stetit quo minus sm Domini præceptum filium immolaret: vnde perinde apud Dominum gratū fuit ac si immolasset. 22. q. 2. c. si quęlibet. §. pphetauit. & c. seq. Itē pone in eo q impedit, ne ad eum citatio perueniat. vt ȝ. vt lit. nō cō test. quoniam. §. porro. In stipulatione ff. de cō di. & demon. l. iure ciuili. Item potes ponere

non a stat per eum ad quē pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Idem.

REGVLA LXVII.

Quod b † alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

in libertate legata. vt aliquid detur hæredi: & per hæredem stat. C. de condi. inser. l. pe. aliàs est vlt. & idem in alijs legatis. ff. de cōdi. & demon. l. cum pupillus. & in institutione hæredis. ff. de condi. insti. l. 3. Nota tñ q si mihi decem promiseris si te vicero, tacite vr̄ hoc actum, vt resistere possis: & sic habetur pro expresso. ff. si cer. pet. l. cum quid Et not. q dicit, per eum ad quem pertinet: nam si staret per alium tertium: vel etiam per impedimentū mei ipsius: tunc habet locum regula ȝ. eo. imputari. quia tunc licet non imputetur quod per me non stat, vt ibi: tñ non habebitur pro impleto, vt hic 1: & ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in princ. Itē not q si libertas legata est seruo si decē hæredi dederit, & per hæredem steterit, quo minus seruus dederit illa decem: perinde est ac si impleta esse: conditio: quia ille liber erit: tenetur tñ postmodum ad illa decem, nisi forte obtulerit, & hæres nō susceperit. C. de condi. inser. l. vlt. Sed dicit lex, q si testator legat liberto decē sub conditione, si cum filio steterit, & filius moriatur: & sic per eum vel per casum in eius persona contingentem stat quominus conditio impleatur: nō tñ debetur relictum ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cum stat per eum, id est, per factum eius vel impedimentum ab eo præstitum, habetur conditio pro impleta: & sic simpliciter vera est regula. Sed si stat per casum in persona eius contingentē, distingue: aut erat relictum contemplatione eius in cuius persona erat implenda conditio: & tunc non debetur relictum, vt in prædicta l. Seio. aut fauore eius cui relinquitur: & eo casu debetur. ff. de an. lega. l. Meuia. in prin. aut dubitatur: & eo casu relictū debetur, quasi in dubio sit interpretandum legatarij fauore relictū. si ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

ADDITIO. Idē Dynus, & plenius. C. de insti. & subst. l. 1. Io. And.

Qvod alicui 3.] Casus figuratur per c. sicut nō suo. 46. dist. Certum est q quis non potest exercere vsuras nomine suo: aliàs incurrit varias pœnas à iure statutas: quia denegatur ei cōmunio quādiu est in seculo, & sepultura post mortem: sed & patitur alias pœnas, de quibus dictum fuit ȝ. de vsu. eo. lib. sed vtrum ad minus aliquis possit nomine alieno, id est, ad vtilitatem alterius exercere vsuras? Respondetur q non, per rationem huius cap. Item potest poni casus per l. si quis. in fi. de iuris om. iudi. Certū est q corrumpens album prætoris incidit in pœnam illius legis. Sed vtrum sit mihi licitum corrumpere album prętoris nomine alieno, id est, ad mandatum alterius? Respondetur q non: immo incido in pœnam, & etiam ipse mandans, si ratum habuerit.

Prima glossa ponit exempla: secundo dicit in maleficijs regulam loqui: aliàs ipsius falsitas pateret in delegato, liberto & laico: Item locum habet in ijs quæ sunt ordinis.

b *Quod alicui.*] Pone casum per capitulum 46. dist. sicut nō suo. meo enim nomine mihi non licet fœnus exercere: ita nec alieno. Item per decre. de crimi. fal. ad falsariorum. sicut enim proprio nomine litteras Papales falsare non debeo: ita nec alieno. Item nec nomine alieno nec proprio album prætoris corrumpere debeo. ff. de iuris. om. iudi. si quis id. in fine. [Cremen. de reg. vt professores. dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiā ponit per auth. vt hi qui obl. §. si quis. vbi sicut tutor nō inquietat pupillum nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso.] Et nota q hæc regula vera est in maleficijs. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere, vt in dicto cap. sicut nō suo. hoc dico q a delegatus ex delegatione cognoscit de causa, de qua & proprio nomine cognoscere non posset. 2. q. 6. si quis eps. exponit quos aliàs punire non posset. ff. de offic. deleg. sane 2. Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio non potest. ff. de in ius vo. l. quæsitū. Et laicus qui non potest causam spiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt ȝ. eod. lib. de procura. c. 1. & idē in fi. Item habet locum in ijs quæ vt demandari possint, requirunt ordinis adminiculum: vnde sicut suo nomine sacerdos simplex nō chrismat in fronte, non ordinat ad sacros: ita nec eps sui mandato: cum tali demandari 3 non possit, & de hoc ȝ. de consecr. eccl. vel altā. aqua. & facit quod dixi ȝ. eod. ex quæ. Ioan. And.

Potest.] Casus potest figurari per c. vlt. ȝ. de procura. & per l. 2. ff. de procura. in matrimonio hoc modo: Aliquis vult ȝhere matrimoniū cū aliqua muliere per procuratorē: nunquid poterit? Est ibi textus q sic: & hoc verum, dummodo ipse procurator habeat mandatū speciale à domino suo Et in hoc articulo dr̄ habere mādatum speciale qñ habet mandatū de ȝhendo cū certa muliere, puta cū Berta: quia nō sufficeret mandatum generale, videlicet ad ȝhendum cū aliqua honesta muliere. Itē potest poni casus p l. Arethusa. in fi. ff. de sta. ho. Aliquis testator dedit libertatem ancillæ suæ si ipsa daret decem millia hæredi suo: accidit q ista ancilla erat prægnās, & cū esset in actu pariēdi quidā Titius adimpleuit cōditionē: nunquid statim efficitur libera, vt pariat liberū? Rn̄detur q sic: quia qui potest per se, potest per aliū. Io. And.

Idem.

REGVLA LXVIII.

Potest c † quis per aliū, quod potest facere per seipsum.

Prima glo. ponit exempla, & xvi. casus exceptos: secundo ponit quinque casus exceptos à regula conuersa: rationē ipsorum reddit, & adiungit duo similia, dicens regulā, qui facit: nō esse superfluā. in fi. argumt & remittit.

c *Potest.*] Potest quis per aliū iurare. 63. dist. tibi domino: sicut per alium matrimonium ȝhere. ȝ. eo. lib. de procur. c. vlt. sic ff. de procur. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc, & ff. de admini. re. ad ci. l. 2. in glo.] de statu ho. l. Arethusa. in fi. Hæc regula fallit in eo cui committitur certū ministeriū. ȝ. de offi. deleg. c. vlt. ȝ. eo. lib. eo. tit. is cui & optime. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ne autem ad idem 2. q. 3. abolitio de cleri. non resi. quia nonnulli. ff. de solu. inter artifices. Item in pœnitentia suscipiēda. de pœnit. dist. 1. quē pœnitet. & in prin. quam per se quisque recipere debet. Ratio est pudor, qui est maxima pars pœnitentiæ, vt ibi. Item in eo viro qui veniam ætatis impetrat: quod per se facere debet. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. Itē adoptare vel arrogare nō potest quis per alium. ff. de adoptio. post mortem. §. neque. Ratio est: quia adoptio imitatur naturam. Item fallit in iudice qui per seipsum recitare debet sententiam: nisi sit eps siue superior 4. ȝ. eo. lib. de re iudic. c. vlt. C. d̄ iudi. authen. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre sacramentum vnitatis: qui id per alium perficere non potest. 23. distin. quorundam. Item abbas per se verberando potest corrigere monachum, non per alium, maxime laicum. de sent. excom. vniuersitatis. Item dominus nouū emphyteutam non per procuratorem, sed per se in possessionē inducere debet. C. de iure emphyteu. l. vlt. §. penult. [Item violentū statim potest de possessione expellere per se, tñ non per procuratorem. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. Dynus.] Itē qui est in possessione seruitutis & proclamat in libertatem: per se agit, & nō p procuratorem. C. de asser. tollen. l. 1. & regulariter in criminali causa, vt 2. q. 6. si quando. Item quæ sunt meri imperij, vel gladij potestatis, non delegantur sm leges, nisi in casu. ff. de offi. eius cui mādata est iurisdi. l. 1. secus sm canones. de hoc not. 95. dist. c. 1. 23. q. 4. illud. & ȝ. de offi. ordina. quod sedem. & de rapto. in archiepatu. & per se respondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium. de consecra. dist. 4. cum pro paruulis. Item fallit in casu. ȝ. eo. lib. de elect. cupientes. Item in casu ȝ. eod. lib. de iudi. c. 1. & in casu ȝ. eo. lib. de offi. lega. c. penult. 2. responso. & de hære. c. 2. in princ. hæc igitur & similia specialia sunt. Et nota q etiam econuerso quædam per alium possum, quæ non per me 5. Episcopus clericum suum per alium potest verberare, non autem per seipsum. 86. dist. non liceat. C. de episco. & cleri. authen. sed neque. Item eps per alium litigare debet. 5. q. 3. c. vlt. [Et idem in illustri. C. de procurato. l. penult. Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iurisdictionem audit & iudicat de causa sanguinis per alium, non per se. ȝ. eo. lib. ne cleri. vel mona. c. vlt. Item religiosa mulier per alium potest esse in iudicio, non per se. ȝ. eod. lib. de iudi. c. 2. ȝ. eod. lib. de elect. indemnitatibus. §. sed cum eas. Item eps tuitionem, gubernationem, & curam viduarum & pupillorum & peregrinorum non per seipsum, sed per alium archipresbyterum scilicet vel archidiaconum gerere debet. 88. dist. eps gubernationem. & ibi de hoc. & omnia ista sunt etiam specialia ȝ regulam secundum quam quod possum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione personæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta causæ criminalis. & interdum per alterum consequitur quis quod per se consequi non posset, vt ȝ. eod. lib. de concess. præb. cap. auctoritate. & ff. de statu homi. Imperator 2. ff. quæ res pig. oblig. nō pos. l. Aristo. sicut & quædam potest quis tamquam alius, non tamquam ipse. insti. de inoffic. test. §. si tutor. ff. de adopt. si pater. §. qui duos: vbi nepotem ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc non tamquam auus, sed tamquam quidam extraneus. ad idem ff. de in ius voc. l. quæsitum. cum similibus. [Multa exempla quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide ȝ. eo. quod alicui suo. in secunda parte quæstionis.] Et not. quia id dicimus posse, quod de iure possumus. hanc igitur regulā credo loqui de ijs quæ de iure sortiuntur vel sortiri possunt effectū. Non

DD 4 igitur

---

† Io. And. circa hanc 67. regulā quærit, an quis posset tractare causam nomine procuratoris, quam non posset suo, vide Bart. & doct. in l. hæreditariæ ff. de furtis.

1 Et sic patet, q ista per illam non est superflua. Dynus tamen dicit illam loqui quādo impeditur per casum: istam vero quando impeditur per eū cuius interest conditionē non impleri. Ioan. And.

2 Ille quæ Dynus dicit de tutorib' adde singula. Gem. à Petra sancta. 57. ibi tractatur qñ tutor possit cum pupillis contrahere. & qd facias iudicis præsentia.

3 Scilicet ab episcopo. Papa tamen bene pót cōmittere simplici sacerdoti, vt cō ferat sacramentū cōfirmationis. sicut concilium Tridēt. sess. 7. de confirmatione cano. 3. & sessio. 21. in principio c. 4. & quod tradit D. Thomas par. 3. q. 72. art. 11.

† Dicit Dynus regulā restringendam ad ea quę possūt p alios explicari. allegat qd no. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotiēs. Ioan. And.

4 Idem in inquisitore hæreticæ prauitatis, qui per alios potest etiam sententiam recitare. Geminianus, & Perusinus & alij in cap. vt commissi. de hæret. libr. 6. & Conradus Brun' lib. 4. d̄ hæret. c. 10. in fi.

5 Vt dixi d̄ sen. excō. sacro. sup fin. 1. glos. vbi etiam alleg. ff. de neg. gest. at qui. §. cum me. Ioan. And.

Episcopus habet tuitionem curam & gubernationē pupillorum, viduarum, & peregrinorū per alium.

Posse dicimus, quod de iure possumus.

Igitur superabundat regula. ĩ. eod. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiam maleficia cõprehendat, & ista regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti. Itẽ nota ex hac regula, q sicut per se põt quis subscribere, ita per alium, quod dic. vt no. ĩ. de re iudic. cum inter vos. in glos. potest enim.

Idem ibi Dynus.

N malis.] Titius promisit mihi suum patrem occidere, vel adulterium committere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur istam suã promissionem adimplere, & possit ad hoc cõpelli? Respondetur q non. Vel ponamus q Titius apud me deposuit rem suam: & promisit etiã q si committerem dolum in re deposita, ipse non ageret ꝯ me ad rem restituendam: postea dolum commisi in ipsa re: quia per dolum meum illam rem perdidi: nunquid poterit ipse agere ꝯ me, non obstante sua promissione, vt sibi restituã rẽ depositã vel æstimationem rei? Rñdetur q sic: nec tenetur obseruare suam promissionẽ. De hac materia tractatur ĩ. in regula, nõ est obligatoriũ, & possunt hic poni exẽpla q̃ ponuntur in illa regula.

Vide B. Thomã 2. 2. q. 89 art. 7. & Turrecrematam in c. si aliquid. 22. q. 4.

In aliquot vulgatis codicibus legitur, electoris sed in omnibus antiquis vt est impressum.

Idem.

REGVLA LXIX.

IN malis promissis fidem non expedit obseruari.

Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis debitoris est electio: & sufficit alterum adimpleri.

Prima glossa pro exemplis & materia remittit: & distinguit malum promissum à male promisso.

a *In malis.*] Pone exempla quæ posui ĩ. eo. non est obligatoriũ. & prosequere hanc regulam, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4. c. in malis promissis. & ibi de hoc per totam quæstionẽ. Et not. q dicit, in malis promissis: nam licet mala promissa non debeant seruari: tñ interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur: quando scilicet seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentum intercessit. de iureiur. si vero. in antiq. & dixi in prædicta regula. ĩ. eo. non est.

ADDITIO. Idem Dynus, qui dicit mala promissa ipso iure vitiari. ff. de pact. iuregentium. §. & generaliter. & de verb. obli. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio hoc modo. & l. si plagij. & l. si stipuler. insti. de inuti. stip. §. quod turpi. Sed male promissa: puta per dolum vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inuti. stip. l. dolo, & c. Ioan. And.

b *Non expedit.*] secundũ vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet secundum honestatem, & de his omnibus ĩ. de vo. magnæ. post prin. Ioan. And.

Hæc glossula ex nouella Ioan. And. huc fuit translata.

N alternatiuis.] Casus figuratur per c. inter cæteras. ĩ. de rescrip. Ego exposui domino Papæ, q Titius rector ecclesiæ sancti Desiderij Pictauensis erat homicida, simoniacus, concubinarius, & plures alios defectus patiebatur, propter quos erat indignus beneficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdam iudicibus, si constaret Titium esse homicidam, concubinarium, simoniacum, q ipsi sibi ecclesiam per sententiam auferrent, & forte mihi conferrent: vtrum necesse sit probare omnes istos defectus antequã possit remoueri ab ecclesia? Respondet q non: sed sufficit probare vnũ ex illis: dumtñ iste defectus per se sufficiat ad probationem: q a illi defect⁹ sunt expressi alternatiue: & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum quem voluero. Idem est si illi defectus fuissent expressi copulatiue hoc modo: Si tibi constet q talis Titius commiserit simoniam & homicidium, auferas sibi ecclesiã sancti Desiderij Pictauensis: tunc enim ex quo alterum sufficit ad priuationem: dictio, &, accipitur pro, vel, vt dr̃ in dicto cap. inter ceteras. Item potest poni casus in debitore hoc modo: Titius mihi stipulanti promisit dare equum, vel decem scuta, vtrum possim petere, vt compellatur mihi soluere equum & decem scuta? Respondet q non, sed debeo esse contentus altero ipsorum. sed vtrum sit in electione sua soluere decem scuta, vel equum? Respondet q sic: quia in alternatiuis, &c.

Aliàs, priuationem.

Prima Glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla. Secundo subdit de alternatiuis ordinis. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit.

c *In alternatiuis.*] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. in eo quod plus est. vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrũ esse factum. Pone exemplum per canonem 12. q. 2. bonæ rei. in fi. ĩ. de rescrip. inter cæteras. & in viro qui in causam soluti matrimonij dotem, vel eius æstimationẽ restituere promisit. ff. de iure dot. plerunque. in fine. ad idem. ĩ. de plus peti. c. vnico. vbi dr̃, plus petere causa: & in expensis condemnatur, qui ex duobus alternatiue debitis præcise petit alterum. ad idem de appel. significauit. vbi de hoc. & de rescr. ex parte. & facit de præben. c. 2. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. Sunt tñ quædam alternatiua, in quibus debet ordo seruari. ff. de leg. 2. cum pater. §. penult. vt cum mandat testator aliquid dari liberis: aut his deficientibus, consanguineis, aut affinibus: quia tunc sequimur ordinem. Est ad hoc argumentum quod dixi de ordine sequendo. 43. dist. sit rector. in fi. s. eo. lib. de elect. c. penult. in prin. & eo. lib. de præb. mãdato. in fi. [Et hoc eo. tit. inspicimus. vt ibi dixi.] Contradicit ad hanc regulã institu. de leg. §. si generaliter. Sol. illud cũ eligens fuit in mora. ff. de op. leg. l. mancipiorũ. ĩ. eo. lib. de consue. c. vlt. & sic not. Ber. in prædic. decre. de rescrip. inter cæteras. & facit quod dixi ĩ. eo ꝯ eum.

Intellige in affirmatiuis: in negatiuis, sequitur quod neutrum fiat.

Idem.

REGVLA LXXI.

QVi ad agendum admittitur, est ad excipiendũ multo magis admittendus.

Idem.

REGVLA LXXII.

QVi facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.

Vi ad agendum.] Casus in hac regula figuratur per § potest. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. Titius possedit rem alienam cum titulo, bona fide, & cum alijs requisitis ad præscriptionem legitimam: Certum est q si cadat à possessione illius rei quam præscripsit, habet actionem ad illam petendam: Sed quid, si non cecidit à possessione, & verus dominus agit ꝯ eum: nunquid potest excipere de præscriptione? Respondeo q sic: quia qui admittitur ad agendum, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus per l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. vbi est textus, q si quis conducat rem alienam ad longum tempus, & cadat à possessione rei, potest agere ꝯ possessorem: & hoc verum, actione vtili, & nõ directa: iuxta notata. ff. si ager vectigalis. Sed nunqd poterit excipere ꝯ verũ dominũ? Rñdetur q sic, p rationẽ hui⁹ regulæ.

Io. And. & Phil. hic dicunt regulam procedere in ecclesia præscribente rem primo in longo tempore.

Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regulæ. Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto dicit eam fallere in possessorijs.

d *Qui ad agendum.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. inuitus nemo. § cui damus. Pone casum in eo qui legitime præscribit: quia si cadit à possessione, datur sibi actio: multo fortius dum possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit vt. §. potest. in prin. ad idem de præscr. illud. in antiq. Item conductor soli ad superficiẽ ad non modicum tempus habet vtilem rei vendicationem etiam ꝯ dñm: multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. Rationem huius regulæ et à habuisti ĩ. eo. cui licet plus, & minus licet: sed plus est agere quàm excipere. ergo si potest primum, multo fortius sm, vt hic. nam video exceptionem dari cui non datur actio, vt excõicato. ĩ. de excep. cum inter priorem. Item qui mala fide præscripsit, sm leges exceptionem habet aduersus omnem petentem: & si à possessione cadat, non habet actionem. 16. q. 3. §. potest. ver. quod si. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. si quis emptionis. Et vbi actio tempore tollitur, perpetuo durat exceptio. ff. de do. excep. pure. §. vlt. & venit in cõpensatione, qđ non venit in petitione, sm l. vt debitum naturale. ff. de compen. l. etiam. Et econuerso interdum venit in petitione quod non in compensatione: sicut est videre in deposito. C. de compen. l. vlt. & ĩ. de depo. bona fides. & est speciale. Et adde quod not. de iureiu. quemadmodum. in glos. nam cui. Et dic q ad agendum admittitur ꝯ eum ꝯ quem excipere vult. hoc dico, ne obstet quod dr̃ de Publiciana: nam habens Publicanam actionem, ꝯ alios excipit non ꝯ dominum. ff. de publici. l. penult. & vlt. & idem de similibus. hoc autem regulariter fallit in possessorijs iudicijs. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis. vbi conuentus possessorio, si dicit se conduxisse, ante omnia possessionem restituit: & post agit. & facit quod dixi ĩ. eo. dolo. nam ꝯ prædonem agentem possessorio [scilicet interdicto vnde vi.] non admittitur exceptio: tñ admittitur actio. de resti. spo. in litteris. & c. seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quæstio proprietatis agendo, & tñ non excipiendo. de ordine cognitio. c. vlt. C. de rei vend. ordinarij. de conces. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

Hoc regula fallit si actio & exceptio tendunt ad diuersa. c. inter dilectos. l. prin. de exce. præla. Itẽ fallit si aliquid iubeslet repelli exceptione. c. de bitorem. de iure iurando.

Dynus dicit q ratio sumitur à regula, fauorabiliores 2. ff. eo. & sic ad idem supra eo. cũ sunt. & c. non licet. Ioan. And.

Esset enim species spoliationis possessionem denegare locatori. ff. de preca. l. vlt. & id eo super dominio non audit, nisi facta restitutione. ff. & per vim vel alio modo. l. 1. Dynus.

Vi facit per alium.] Ponamus q iniunxi famulo meo vt clericum verberaret: quod fecit ad mandatum meum, & nomine meo: nunqd sum excõicatus ipso facto ac si ego illũ verberassem: Respõdetur q sic. Item potest poni casus in matrimonio: Constitui meum procuratorem ad ꝯhendum cũ Berta: nunquid sum eius maritus ac si in propria persona ꝯxissem? Rñdetur q sic: Quia qui facit per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

Glossa sequens dicit vnde sumpta, & pro exemplis, materia & obiectionis solutione remittit.

e *Qui facit per alium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quod iussu alterius. Pone exempla in regula & prosequere eam, vt dixi ĩ. eod. potest quis. Et non superabundat hæc regula per illam: vt dixi ibi in fin.

ADDITIO. Dynus ponit hic specialia exẽpla, quæ vide. Io. And.

f *Perinde.*] hoc procedit de quadam iuris interpretatione, cũ vere loquendo factum etiam ab eodem diuersis temporibus, non repræsentat identitatem eius facti. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. libertus. & in Auth. de fi. instru. circa princip. secundum Dynũ probatur hoc ĩ. eod. lib. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

Hæc glossula ex nouella Ioã. And. huc fuit translata.

Factum

F Actum legitime.] Casus figuratur per cap. penult. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. in antiq. hoc modo: Contraxi matrimonium cum aliqua Berta: contracto matrimonio cognoui consanguineam vxoris meæ, & sic est affinitas inter me & vxorem meam: vtrum propter affinitatem superuenientem dissoluatur matrimonium iam contractum? Rñdetur q non: quia qd ab initio tenet, non dissoluitur: licet perueniat ad eum statum, in quo non valuisset. Itē potest poni casus in furioso: Certum est q furiosus non potest matrimoniū contrahere propter defectum consensus: ponamus q aliquis sanæ mentis contraxit matrimonium cū aliqua Berta: contracto matrimonio effectus fuit furiosus: vtrū inualidet matrimoniū? Rñdetur q non, licet peruenit ad eum statū, in quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

Factum legitime [a] retractari nō debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

Quod alicui [b] gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & inducit regulam conuersam. Secundo notat quod dicit, non retractari: non dicit, non impediri: per quod soluit contraria.*

a ¶ *Factum legitime* [1].] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. in ambiguis §. 1. Exemplifica in eo qui contraxit matrimoniū, & postea factus est furiosus. 32. q. 7. c. neque furiosus. Idem in superueniente affinitate, de eo qui cogno. consang. vxo. suæ. cap. penul. Idē in adoptione superueniente. ff. de ritu nup. adoptiuus. in princ. & l. si qua. Et no. q habuisti aliam regulam per contrarium. s. eo. non firmatur. quia licet casus superueniat à quo potuit inchoari, non firmatur, quod ab initio non valebat, vt ibi: quod tñ intelligas vt ibi dixi: ita qd in principio factum erat [2] legitime non retractatur: licet superueniat casus à quo non potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulam. ff. de itine. actuque. pri. l. nec enim. ibi dicit textus: nec enim corrumpi aut commutari quod recte transactum est superueniente delicto, poterit. Concordat ad hanc regulam de iurepa. cor sultationibus. de conuer. coniu. Placet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionem. & quod in his iuribus not. Et nota q dicit, retractari: quasi dicat propter causam superuenientem non retractatur, ac si legitime non fuisset factum. Interdum tñ propter superuenientem causam impeditur eius effectus, quod legitime factum erat. exemplifica per can. 33. dist. cōiter. & c. vsque adeo. & de cle. ægro. presbyterum. & c. tua. cum si. Et eodem modo rñdetur ad leges, quæ pro contrariis signari solent. ff. de iudi. si a me. & l. seq. ff. ad l. Aqui. quia in eum casum, in quibus dr̄, q iudiciū soluitur per arrogationem eius, cum quo litem contestaturus eram: quia deuenit in eum casum, in quo à principio non poterat consistere: & in præ. l. quia. dr̄ simile, scilicet q cessat actio legis Aquiliæ qñ seruus mortifere vulneratus liber factus est: quia iam in eū casum deuenit, in quo locum habere non poterat, & c. Et est ratio: quia l. Aquil. damnum respicit.

Quod alicui.] CASVS. Ponamus q Papa cum aliquo licentiato forte dispensauit super pluralitate beneficiorum, & in gratia sua apposuit causas, quæ illum mouebat ad dispensandum: quia dixit Papa: quia legisti iura canonica in tali studio, tecum dispensamus. Ponamus q aliquis alius licentiatus similes vel maiores fructus fecit: vult extendere gratiam illius ad ipsum: an possit? Rñdet q non, propter rationem huius regulæ: quia licet Papa fauore alicuius personæ recedat à dispositione iuris communis, non sequitur q ille dicetus debeat extēdi ad casus similes, iuxta l. nō possunt. ff. de leg. cap. translato sacerdotio. de constitu. in antiq. secus si esset ius commune.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.*

b ¶ *Quod alicui.*] pone exempla quæ dixi s. eod. tit. quæ a iure. & & prosequere vt ibi dixi. & in regula, priuilegium personale. & cōcor. ad hanc regulam. j. eod. in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplū si cōcedatur alicui q subire non teneatur munera publica: forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In aliis ius commune seruabitur. alleg. ff. de cōsti. prin. l. 1. §. plane ex his. C. de decu. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & C. de episc. & cleri. quoniam. Idem dic in priuilegio decimarum, de quo s. de deci. ex parte. Ioan. And.

Frustra.] Casus figuratur per c. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est præsupponendum, q non minus est adstrictus dñs vasallo, quàm econtra vasallus dño suo: Nam sicut vasallus debet fidelitatem dño suo, similiter dñs debet esse fidelis vasallo: & sicut vasallus priuatur feudo propter infidelitatem commissam erga dñm, ita dñs priuatur superioritate. Et istud quotidie fit: Nam qñ dñs supprimit vasallum, princeps eximit vasallum à iurisdictione dñi. Hoc præsupposito ponamus sic casum: Tenebam aliquam rem in feudum ab aliquo dño, & promisi ei fidelitatem. ista promissio est reciproca: nam sicut ego teneor seruare fidem dño, ita econtra dñs tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mihi fidem, quia me oppressit: vtrū teneat ei fidem seruare? Rñdetur q non: quia frustra, & c.

¶ Item potest poni casus per l. cū proponas. C. de pact. Cum haberem tecum litem, transegimus simul: per quā transactionem renunciaui liti sub hoc pacto, q infra certū tempus dares mihi certam pecuniæ summam: non soluisti infra tēpus vt promiseras: volo redire ad litem; vtrū possim? Rñdetur q sic, per rationē huius regulæ: quia frustra sibi fidem, & c.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

Frustra [c] sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

Delictum [d] † personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

¶ *Glossa seq. primo ponit exempla. Secūdo successiue signat, & soluit duo contraria. Tertio instruit.*

c ¶ *Frustra.*] Pone casum in domino quo ad fidelē, & in fideli quo ad dñm. 22. q. 5. de forma. Item in eo qui interposita conditione promisit & iurauit aliquid facere. de iureiur. peruenit 2. vbi de hoc. In eo qui non vult transactionem interpositam obseruare. C. de pact. cū proponas 2. concor. 95. dist. esto subiectus. ibi, cur ego te habeo vt principem, cum tu me non habeas vt senatorem? Sed nonne hosti seruanda est fides [3]? 23. q. 4. innocens. 23. q. 1. noli. Sol. vt ibi not. & in dicto c. peruenit. illud enim verum est cū ipse hostis nobis fidem seruat, & sic concor. cum hac regula. Item contra 33. q. 5. q Deo pari. vbi dr̄ q si vir & vxor pari cōsensu continentiā vouent, vno labente, alter perseuerare debet. Sol. ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla conditione adimpleri debent quæ Deo vouentur. 32. q. 8. c. vnico. in fi. Et vides q licet vxor adulterata fuerit, nihilominus vir peccat adulterando. 32. q. 6. c. 1. per totum. frustra igitur debitum petit, qui quod debet non impendit: & frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legē. de vsu. quia frustra. in antiq. & ibi de hoc. Vnum nota qñ partes sibi adinuicem aliquid sub pœna promittunt: & vna pars primo frāgit fidem, aut expedit magis alteri parti pœnam prosequi, & stare pacto vel contractui, aut magis expedit sibi fidem rūpere: In primo casu licet sibi fides sit fracta, ipse tñ pro sua parte seruet eandem: & pœnam petere poterit cum effectu. (ff. eo. tit. cum per. in fine.) In secundo casu secure frangit fidem, & fiet hincinde pœnarum mutua compensatio, vt s. de pœnis. constitutis. & sic illa decr. intelligas: & quæ ibi not. & est ad hoc simile quod not. de conuento super spoliatione: cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quam possidet, in primo casu agat, in secundo excipiat. hoc not. Ber. de ordi. cog. cap. vlti.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. q in hac regula, frustra, & c. poterat exemplum poni per l. quoniam. C. de re. permu. ff. de mino. auxilium. in fi. intelligit etiam regulam circa idem factum, non circa diuersa. arg. ff. de leg. 2. cum pater. §. plane. Dynus allegat §. libertis. Ratio etiam huius regulæ summi potest ex regula. ex eo. eo. tit. Ioan. And.

Delictum.] Casus figuratur per c. si episcopum. 16. q. 6. hoc modo: Aliquis eps commisit aliquod graue delictum, propter qd fuit depositus & priuatus suo epatu, vtrum bona ecclesiæ debeant confiscari? Vel pone q eps tenebat à rege castrū in feudū: & promisit fidelitatem regi: Postea eps deliquit in regem: quia cōmisit proditionem in regem: fuit depositus, vtrum castra redeant ad regem? Certe non. Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ, qui commisit falsum: & si fuisset causa propria, debuisset causam perdere: vtrum delictum ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ? Certe non.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo signat contrarium, & soluit: solutioni tripliciter obiicit: & respondet. Tertio successiue soluit tria contraria. Quarto ponderat quod dicit, delictum, & quod dicit, persona.*

d ¶ *Delictum.*] Pone casum in epo deposito propter crimē. ob hoc enim non debet ecclesia rebus suis expoliari. 16. q. 6. si epm. & ibi de hoc. Ad idem cle. de hære. nolentes. post prin. Item pone in procuratore qui falsauit instrumentum: quia propter hoc non perdet ecclesia causam, de excep. cū venerabilis, & c. & delictum tutoris non obligat pupillum [4]. ff. eod. tit. l. neque. & ff. de tab. exhiben. l. pen. Contra 16. q. 3. placuit 2. vbi delictum prælati non repetentis rem ecclesiasticam, nocet ecclesiæ. ad idem de præscrip. cap. 1. & per totum. Solu. delictum aliud in faciendo, & hoc non præiudicat ecclesiæ, vt hic: & aliud in omittendo, & hoc bene præiudicat, vt ibi. Ad hanc solutionem contra dicit 25. q. 2. ita nos. vbi delictū, quod est in faciendo, præiudicat ecclesiæ. Solu. dici potest secundū

[1] Istud, legitime, cōprehendit factum & modū. vt scilicet factum in se sit legitimū, à sine peccato, & legitimo modo factum secūdum Ioa. Mo. qui dicit de hoc duplici defectu vel effectu habetur de rescri. spo. Pisanis. de renunt. dilecti. Ioan. And.

[2] Et perfectū: secus si inchoatum: & sic loquuntur contraria. ff. de serui. l. pro parte. ff. de verb. obli. si sub vna. §. si quis viam. ff. de suspe. tu. post finitā. ff. de lib. ag. l. 3. §. quia secundū Dynū. & quæ signat Ioan. Mo. de decreta. quēadmodū. de iureiurān. & de eret. si pauper. s. eod. lib. de præben. Ioan. And.

[c] Vide gl. in cap. 2. & dilatē. in c. placuit. 16. q. 3. innocent. in cap. cū dilectus. de ori. cog. Antonium de Butrio in cap. 1. & dolo & cōtu. & doctores in l. iubemus C. de sacros. eccle.

[3] An hosti sit fides seruanda, vide Bart. & Angelum in l. conuentionum. ff. de pact. & [redacted] B. Thomā 2. 2. q. 40. art. 3. & glossam. & ibidē Turrecrematā in cap. dominus noster. 23. q. 2.

[4] Parificātur pupillus & ecclesia ex vna parte, & ipsorum administratores ex altera. C. de epis. & cleri. orphanotrophos. Dynus.

Ioan. qui hoc ibi not. & in dicto c. si epm. q hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud autem de detrimento honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus quam ecclesiæ. Adhuc 3 solutionem, de censi. cum olim. vbi delictum quod est in faciendo, nocet ecclesiæ de in integ. restitu. audita. vbi delicto qd est in omittendo, non præiudicat ecclesiæ. Satis cōgrue potest distingui inter iudicialia & extraiudicialia, vt in iudicialibus iudiciorū fauore, siue sit in faciendo siue in omittendo, præiudicet ecclesiæ. & in decre. audi tis. bene præiudicauit ecclesiæ delictū, quod fuit in omittendo, sed fuit restituta: & sic non est 3. In decre. cū venerabilis. dici potuit extraiudiciale: vel ibi solus procurator deliquit in faciendo, scilicet instrumentū falsando. Item 3. 54. dist. si seruus. vbi punitur eps, q pro vno seruo duos dare debet: te illud facere debet de proprio si habet, non de bonis ecclesiæ propter hanc regulam. It in 3, de ordi. cog. cum dilectus. vbi dolus & violentia abbatis ecclesiæ nocere vr. Sed ibi soluitur per Ber. in 3 glo. scilicet q ibi delictū fuerat commissum per prælatum & collegium communicato consilio, & eodem modo soluit. C. de sacrosan. eccl. iubemus nullā. ibi propter delictum personæ confiscatur nauis ecclesiæ. Et nota q dicit hæc regula delictum: quia secundum propriam huius vocabuli significationem vr loqui de eo quod consistit in omittendo, secundum ea quæ not. s. eo. peccatū. tn illi significationi non semper statur, vt ibi dixi. Item hoc q dicit personæ, intelligere possumus de prælato: & est vulgare dictorum meorū Anglicorum. de rescrip. ex parte S. personæ. & de appel. bonæ memoriæ. vel indistinctè de qualibet persona intelligatur, cuius delictū ecclesiæ non nocebit, saltē cū effectu: quia daretur restitutio vsq; ad quadriennium tantū, nisi ex causa plus tēporis daretur, vt s. eo. lib. de resti. in integ. c. 1.

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

Rationi[a] congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

In[†] argumentum[b] trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt cōcessa.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

Nemo potest[c] plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

In to-

R *Ationi congruit.*] Casus figuratur per cap. filijs ac nepotibus. 16. q. 7. Certū est q licet iuspatronatus sit annexum spiritualibus, tn illi iuri succeditur iure hæreditario: Et non est dubiū quin patronus ecclesiæ teneatur defendere ecclesiam si opprimatur: Sed quid de hæredibus, qui succedunt iuri patronatus: nuquid etiā tenebuntur defendere ecclesiam si opprimatur? Rndet q sic: quia ex quo succedunt in honore, etiam debent succedere in onere.

¶ *Glo seq. ponit exempla: & dicit regulam posse resolui.*

a ¶ *Rationi.*] Pone casum in filio patroni hærede, qui succedit in honore iurispatronatus, sic in onere defensandi ecclesiā succedere debet. 16. q. 7. filijs ac nepotibus. Item pone in prælato 1, q succedit in honore: sic & in onere soluendi prædecessoris debita pro ecclesiæ vtilitate contracta. s. de sol. cap. 1. Idem in iudice. ff. de iudi. l. mortuo iudice. quod eum iudicare oportuerat. Idem eum qui ei substitutus est, sequi oportet ad idem. s. de offi. deleg. quoniā Abbas. & concor. ad hac regula 100. dist. rationis, & s. eo. qui sentit onus. & qd ibi dixi, hic adde. Et per illa regula potest etiā hæc resolui, vt scilicet succedat in onere qui substituitur in honore. ad hoc 40. dist. in. non nos.

ADDITIO. Io. Mo. dicit in hac regula, rationi, &c. esse exemplū ponendum per l. 1. C. de fideiusso. & dic in onere non cohærente personæ: nā in illo secus. ff. de adimen. leg. l. legatum. & de ali. leg. Caio in prin. & de condi. & demon. l. legatū. secundū Dynū. Io. A.

I *N argumentum.*] Casus figuratur per cap. 1. 55. dist. hoc modo. Certum est quòd beneficia regularia debent conferri regularibus, & secularia secularibus: & maxime religiosi nunquam debēt habere administrationem ecclesiarum secularium, ne eis detur materia vagandi. Sed ponamus quòd est tanta penuria clericorum secularium, q non inueniuntur seculares quibus possunt cōferri illa beneficia: tunc poterunt conferri regularibus in defectum clericorum secularium. Sed ponamus q modo reperiuntur seculares: vtrū illa beneficia secularia nunc possint conferri religiosis? Rndetur q non: quia illud ex necessitate fuit ordinatum: ideo non debet trahi ad consequentiam: nam in argumentum, &c.

¶ *Glossa sequens primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla, interserens solutionem superstitatis. Secundo not. ex regula generale, quod determinat.*

b ¶ *In argumentum* 2.] Hæc regula sumitur ex l. ff. eod. tit. quæ propter necessitatem. Pone casum 55. dist. c. 1. vbi ex necessitate temporis propter ministrorū defectum monachos permissum fuit assumi ad parochiales ecclesias: cessante hac necessitate in argumentū trahi non debet, vt ibi 3. item per decre. s. de elec. cum in cunctis. ibi: ne quod a quibusdam pro necessitate temporis, &c. Et alienatio sacrorum vasorum propter necessitatem redimēdorum captiuorum concessa 4, ad consequentia trahi non debet. C. de sacrosl. eccl. l. antepe. quæ incipit. sancimus. Et concor. ad hanc regulam. s. eod. quæ a iure. & s. eod. quod alicui. Nec superfluunt hæc regula per illas quę loquuntur in eo quod conceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem. Et dicit etiam in argumentum quasi dicat iurista, vel arguens q non debet arguere de eo quod inter sum ex necessitate concessum est: quia argumenta de similibus ad penitus similia procedunt: sed inter tempus necessitatis & non necessitatis nō est similitudo: ergo nō pcedit argumentatio. Et concordat ad hanc regulā. 35. q. 1. c. 1. per quod etiam exemplificare potes: nam à principio generis humani licite 3 xit frater cum sorore: quia ex necessitate id fiebat: hodie autem creuit humanum genus, & sublata est necessitas: & ideo non licite 3 hitur infra quartum gradum. de consanguinit. & affinit. nō debet. C. de pa. qui fil. distra. l. 1. & 2. vbi propter necessitatem famis licet filium distrahere 5: quod aliàs non liceret. [Hoc ideo, quia ibi est prohibitio. dicit enim litter. l. 2 id licere in hoc tantummodo casu: alias vbi non esset in 3trium prohibitio expressa, vel quæ æquipolleret expressæ: id qd propter necessitatem cōcessum est, propter eandem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentū trahi: Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per constitutionē iuris separari non debent. ff. de fonte. l. vnica. §. hoc inter dictum. & de inmi. test. l. quæ propter. & per hunc modum dic concordari gl. l. 2. ad glo. l. quæ propter. ff. eo. tit. cui vr 3 6.] Et nota ex hac regula illud generale, q cessante causa cessat effectus. de iureiur. & si Christus. in fi. de appel. cum cessante. & de pœni. & remissio. cum infirmitas. de quo dic vt not. de renun. post translationem. 61. dist. §. his omnibus. 19. q. 2. duæ. cessante igitur necessitate propter quā dispensatum est, cessat constitutio. 1. q. 7. quod pro remedio. quod verum est circa facienda, non circa iam facta. vt ibi not. & de iure iu. & si Christus. in fine. ad hoc s. eod. factum legitime. in fin. & est etiam hoc verū, nisi vtilitas succedat loco necessitatis, sicut est de monachis ordinandis, vt probatur 16. q. 1. sunt nonnulli. in fin.

N *Emo potest.*] Ponamus quòd habebam aliquam rem quæ non erat mea, sed illam detinebam inuito dño: ven didi tibi illam rem, & tradidi: vtrum in te sit translatum dñium illius rei? Rñ detur q non: quia non potui in te transferre plus iuris, quam ego habebā: & cum non essem dñs illius rei, nō potui illam in te transferre.

¶ *Prima glo dicit vnde sumpta: ponit exempla & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit inducendo etiam alios casus, quibus fallit.*

c ¶ *Nemo potest.*] Hæc regula sūpta fuit ex l. ff. eo. tit. l. nemo plus. Pone casum 1. q. 7. Daibertum. de do. inter vi. & vxo. nuper. vbi sunt hæc verba. & ff. de acqui. re. do. l. traditio. & facit ad hanc regulam. s. de pigno. cum 3. & s. eo. is qui in ius. Ibi dum dicit, eo iure. & sic non maiori. & concor. quod dr, nemo dat quod non habet. de iure patro. q autem. 3 de elec. suffraganeis. vbi mandat archieps qui consecratus non est, electum per suffraganeos consecrari. & de acqui. re. do. non est nouum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non habet. de consecra. dist. 4. solet. vbi etiam baptismum dat qui non habet. Sol. vt ibi not. 1. q. 1. c. 1. quia hoc est generale, illa sunt specialia: specialitatis rationem facile considerare poteris. Et idem not. Ber. in prædic. decre. nuper. & de iure pat. cura. nam speciale in baptismo, vt in prædi. c. solet. & demandare iurisdictionis est: ergo archieps confirmatus demandare potest epis qui consecrati erant, vt epm consecrent: & in creditore est speciale, sicut & in tutore & curatore. C. de admini. tuto. l. vlti. & l. lex quæ. & in procuratore. Insti. de re. diuisi. §. nihil. In iudice. Instit. de offic. iud. §. fi. In executore. ff. de euic. si pignora. In vsufructu formali. ff. de vsufru. l. quod nostrum. [Ibi tn plus non transfertur, sed per constitutionem variatur species vsus fructus: & qui prius erat causalis, nō est seruitus, sit formalis qui est species seruitutis. Dynus] In eo q bona fide emit a malę fidei possessore, qui vsucapit. Insti. de vsucap. §. quod autem. Vel præscribit hoc secundum vetera iura, sed immutatum est per ius. Authē. vt spon. lar. §. furtiuis. In censitoribus 7, & flumine. ff. de acqui. re. do. l. ergo. §. alluuio. In donatione libertatis. Insti. de liber §. vlti.

ADDITIO. De his casibus not. pręal. leg. l. nemo. & præal. l. traditio. & Inst. qui. alie. licet, post princ. Io. And.

I *N toto.*] Casus figuratur per l. si quis. ff. de except. rei iudi. Pone tu cum teneas & possideres quandam domum, quam dicebam ad me spectare, licet te conuenissi, & illā domū totā volui vēdicare: quia non probaui illam domū ad me spectare, fuisti absolutus ab impetitione mea & ego cōdemnatus in expēsis ratione temere vocationis ad ius: Postea tractu tēporis volui a te vendicare partē illius

[Left margin notes:]

† An sic si esta exten... ro in casi... ... Bar. in l. id iud. C. de sacrosan. ec cle. Ias. in §. in glossā Institu. de actio. Ioā. And. in re gula, q pos sessore. s. eo. Dynus hic dicit, q sic etiā in pœnalibus fauore reipub. & aut mæ. Confe. tingu... ... extē ... Fōt.

1 Aeq; secundū Dynum dici potest in quolibet substituto in hæreditate, qua honor appellatur. ff. de lega. præstan. l. nisi. in §. in legato. pro pter q suc cedit i one re legatorum: quę ab institu to ... viceātur ta cite a substitu. repetita. ff. de lega. 1. in perator. & de legatis 2. l. si Titio & Meuio. §. luranus & l. cu potest §. ab instituto. Ioan. And.

3 Io. Mon. dixit ponē dū casum per cap. si cut. de con se dist. 1. & per cap. quanto in pra de con suetu. in h. Ioan. And.

4 Ego ad do hic ... ge ne. alicer. ff de decu. Ponta.

6 Si tamen fuissent talia etiam per hominem data prohibita alienari no possent pro captiuis aliena ri. Opizo l filius. s. di ui de leg col 3.

[Right margin notes:]

5 Fallit si esset pres byter Hip pol. singu. ... des singul. Rom. 2.

6 Huic ad ditioni ob stat l. ob ... C ... quam ... de elect. ...

7 Vt not. in § item alleg. censi tores sunt qui signāt ... limbus adi guada, vel qui ause ferunt, ... tributa, & ... Vēdicent qui ... ferunt, alij dant dominium. Ioan. And.

lius domus: tu excipiendo proposuisti, q aliàs fuerat controuersia inter te & me de & super illa domo: & q fueras sententialiter absolutus ab impetitione mea: & sic mihi obstabat exceptio rei iudicatæ: ego autem replicando proposui, q non debet mihi obstare exceptio rei iudicatæ: quia prius petebam totam domum, & nunc peto partem ipsius: nunquid bene dico? Rñdetur q non: quia totum continet partem: & si fui expulsus à tota domo, bene sequitur q fui expulsus à parte.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis & materia, & dat concor.*

a ¶ *In toto.*] pone exempla quæ dixi s. eod. plus semper. & prosequere vt ibi. & concor. ff. de except. rei iudi. l. si quis cum totum petijsset: si partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nã pars in toto est. concor. 14. q. 5. pænale. & 32. q. 4. meretrices. de pæni. dist. 1. c. facilius Deum. §. hoc idem. Ioan. And.

Pars in toto compræhenditur.

¶ Omnino vide hic Bar. Ioan. de Fla. tes. l. quẽadmodũ. in fi. C. de agri. & cen. si. lib. 11. doct. iosti. de vsuca. in princip. Do. Celsus alleg. hic Alexand. consil. 15. colũ. 4. in quarto volu.

to [a], partem nõ est dubium cõtineri.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali [b] concessione nõ veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter [c] in specie concessurus.

¶ Idem.

REGVLA LXXXII.

QVi contra [d] † iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna [e] fides non patitur [f], vt semel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid [g] vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

IN generali.] Casus figuratur per c. si eps. s. de pæ. & re. eo. lib. Eps meus dedit mihi facultatem eligendi confessorem quẽ voluero, vt illi possem confiteri peccata mea, vtrum ille confessor possit me absoluere de casibus epalibus? Rñdetur q non. Vel sic epus Picta. constituit Titium officialem suum generalem: vtrum iste habeat potestatem conferendi beneficia? Respondetur q non: nisi fuerit sibi data specialis potestas, vt possit conferre beneficia: quia in generali, &c.

¶ *Glo. seq. primo ponit exempla: secundo æquiparat obscurum & generale: tertio quarit, & soluit: quarto notat, & ad quæstionem arguit, & de ea remittit.*

Obligatio generalis non comprehendit vxorem & liberos.

b ¶ *In generali.*] Pone casum 16. q. 1. frater noster. vbi generalis commissio facta legato per Papam, non extenditur ad causas fidei. Item pone per decre. s. eod. lib. de pęnit. & remis. si eps. vbi habes hæc verba. Item per l. C. quæ res pig. obli. pos. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris, non veniunt vxor & alumni, & quæ quis verisimiliter non est credendus specialiter obligasse. & facit optime s. eod. lib. de offic. vica. cum in generali. Et not. quia non solum in obscuris inspicimus id quod est verisimile, sed etiam in generalibus. De primo s. eod. inspicimus. de secundo hic, & in concor. & ff. de pecu. l. qui peculij. vbi qui administrationem concedit, vt permittere generaliter quod specialiter est permissurus [1]. Et ff. q pig. l. obligatione generali. & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus est, ea nõ cõtinebũtur, quæ verisimile est aliquem specialiter obligaturum non fuisse, puta supellex. Item vestis relinquenda est debitori. Si quis quærat quomodo sciẽtur quæ sunt illa quæ verisimiliter in specie non diceretur quẽ concessisse? Rñdeo s poteſt hoc cognosci ex impossibili vel inhumana vel dura separatione, vt puta ministeria artis suæ, vel quæ ad affectionem pertinent. generali obligatione non veniunt, vt in prædicta obligatione & l. seq. & probatur optime C. cõia vtriusque iudi. l. possessionum. vbi habes q possessiones in quibus sunt adscriptitij, ita debent diuidi, q penes vnumquemque integra familia remaneat, vt pater à liberis, coniunx à viro, frater à sorore non separentur. Et not. ex hac regula verbum generale restringi. ad idẽ s. eod. lib. de rescri. c. 2. & c. si eo tempore. de præben. cum cui. & c. quamuis. cum si. [s. eod. lib. de iureiur. c. 1. de proc. qui ad agendum. Io. Mo. qui hic plus quã super omnibus alijs regulis scripsit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Itẽ facit hæc regula ad quæstionem de eo qui generaliter tenetur s omnes aliquem iuuare: nunquid s se vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiu. pettitio. in vlti. glo.

[1] Vnde nõ cõcedit. q donet. ff. de dona. si insufamilias. nec q in fraudẽ creditorũ alienet. ff. quæ i fraudẽ cred. l. si pater filio. secundum Dynum.

[n] Idem Io. Mona. qui etiam ponit exemplum per l. inter eos. ff. de re iu. cuius casũ dixi de ap pel. pastora lis sug glo. fina.

c ¶ *Verisimiliter.*] s præsũptio igitur s ria facit hic cessare, q dicimus tantum valere genus quò ad omnia, quantum species quò ad specialissima. ad quod allegat Dynus ff. de admini. tut. l. si duo. de leg. 3. si chorus. in prin. de vsu & habi. si ita. C. de quadri. præscri. l. 2. de præscri. xxx. ann. l. si omnes. Ioan. And.

q Hæc glossula est nouella Ioannis And. hac fuit translata.

QVi contra.] Casvs. Certum est, vt ad hoc q quis possit pscribere longo vel longissimo tẽpore, requiritur q habeat bonam fidem: sed vtrum possessor præsumatur bonæ fidei vel malæ? Rñdetur q si possideat s ius, præsumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector ecclesiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia. Certe præsumitur habere malam fidem: quia de iure cõi quis non potest percipere decimas in aliena parochia.

¶ *Prima glo. ponit exempla: secundo successiue signat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.*

d ¶ *Qui contra.*] Pone casum in eo qui recipit ecclesiam de manu laici. 16. q. 7. si qs deinceps. In eo q emit spiritualia. de simo. nõ satis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit ascriptitium sine gleba, s legum interdicta mercatur, & malæ fidei possessor dr: & ideo quia talis præsumitur non habere bonam fidem, ideo non præscribit, vt in prædictis iuribus.] Ad idem s. eod. lib. de re eccle. non alie. c. 2.] Cõtra s. de dona. Apostolicæ. sed solue vt in glo. sed vt. Item s. s. de iure pa. cura. Solue vt ibi. Et sic patet, q iuris ignorãtia non excusat in præscriptionibus sicut nec in vsucapionibus ff. de vsucap. l. nunquam.

Additio. Dynus in hac regula, qui s, & c. ponit exemplũ in eo qui emit à pupillo, quẽ talem sciebat, sine auctoritate tutoris. C. de aucto. præstan. eũ qui. de vsucap. pro emptore. l. vlti. de s hen. emp. qui à quolibet. & dicit q huius iuris est ratio: quia aut emptor sciebat à iure prohibitum, & sic fides mala concluditur à parte: aut ignorabat, & tunc mala fides propter iuris errorem præsumitur. ff. de vsuca. si fur. & dicã super gl. Io. An.

BOna fides.] Casvs. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ summam, sibi satisfeci, vel alius nomine meo. Vel sic: Cum Titius & ego essemus alicui obligati in aliqua sũma pecuniæ, vnus nostrum soluit illam pecuniam: vtrum ab altero possit peti illa pecunia per alium soluta? Rñdetur q non: quia bona fides, &c.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla dicens etiam in pœnis regulam verã, vbi vnica exactio competit: tertio arguit ad quæstionẽ.*

e ¶ *Bona.*] Hęc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Ecclesia non debet suum repetere cum augmento: sed si semel exactũ iterum exigeret, augmentum reciperet. 12. q. 2. fraternitas. ad idẽ de pœnis. c. suam. ff. de ta. exhib. l. 3. §. cõdemnatio. Et habet locũ hęc regula etiam in pœnis, quę semel exactæ: ab eodem iterũ exigi non debent [4]. ad hoc 13. q. 2. c. vlti. de iudic. at si clerici. C. de pœnis. l. omnes. Ab eodem ideo dixi: quia si plures insolidum tenentur ad pœnam: soluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cũ deuotissimã. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. sed si plures. An autem res & pœna simul peti possint? dic vt not. 25. q. 2. si ecclesię. hanc autem regulam dico veram in ijs quorum causã vnica exactione finitur: vnde si decem debeo, ipsorum solutione tollitur omnis obligatio: vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigantur: & si soluantur, vt indebita repetuntur. quod dic vt not. 1. q. 4. in fi. de solu. c. vlti. si autem vnica exactione non finitur obligatio: Pone casum in exactione debiti vxoris ad virum: & cõuerso: non habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit eps visitans primo anno: nam secundo anno visitans, iterum procurationẽ exigit: & idem si de necessitate ecclesiæ iterum eodem anno visitaret: & sic potest intelligi de censi. cum venerabilis. vbi de hoc. & 18. q. 2. visitandi. Idem dico in exactione pœnæ, vbi de hoc actum est in s ctu, vt totiens pœna committatur & exigi possit, quotiens s factũ fuit: nã tunc pœna semel exacta, etiam ab eodẽ iterũ exigetur: s ctus enim ex conuentione legem accipiunt. s. eo. s ctus. cum suis concor. Sed veritate inspecta in his casibus & similibus nõ est idẽ, sed aliud, licet eiusdem generis. Et facit hæc regula ad quęstionẽ, quam not. Io. 12. q. 2. monemus. an si ecclesia consecuta est suum à possessore, quod facere potest, vt ea. q. Apostolicos. an adhuc idem possit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene posset contra eum, vt dixi s. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. si quis.

[4] Dicebat ergo Dyn' regulã intelligendã ne ab eodem exigatur: vel 2° ce, qui ab exactio eius sũ habet, vel qui c... exactũ esset habiturus regressum, & Io. An.

f ¶ *Non patitur.*] quasi s non sustinet, non permittit: & hoc propter contradictionem. Ioan. And.

s Hęc glossula aliunde fuit mutata ... ab ... omnibus versibus ... etiam impressa.

CVm quid.] Casus figuratur per l. vlti. C. si manci. ita vene. ne prostitu. Ego habebam ancillam, quam multum diligebã: verumtñ fui compulsus illam vendere: sed in venditione apposui pactum, q tu eam nõ prostitueres: & si faceres s rium, q statim esset libera: accidit q voluisti eam prostituere publice, sed à caupone eam fecisti prostitui: quæritur, nunquid efficiatur libera? Rñdetur q sic: Nam sicut tu eam non poteras prostituere, neq etiã per cauponem per rationem huius regulæ: quia cum quid, &c. Vel sic: Pone q vendidi tibi aliquam rem, & in venditione apposui pactum, q illam rem non posses alienare: vtrum poteris eam obligare? Rñdetur q non: quia tunc indirecte illa res alienaretur. & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

¶ *Prima glo ponit exempla, secundo sex casus, quibus fallit regula: tertio dicit quo casu procedit regula.*

g ¶ *Cum quid.*] Pone casum 34. q. 5. hæc imago. s. eod. lib. de cõcessi præb.

cef. præb. detestanda. C. si manci. ita ven. ne prosti. l. vlti. vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæstum faciat, nec in caupona sub specie ministrandi prostitui (ne fraus dictæ legi fiat) oportet. Concor. ʒ. de procu. tute. cum suis concor. [ʒ. eod. lib. de cler. coniug. cap. vnico. §. 1. Dynus ponit exemplum per l. ff. de tu. & cura. da. ab his. scire oportet. §. si mater. vbi pater prohibitus administrare, nec administrare poterit vt curator. cui concor. ʒ. eod. lib. de elect. auaritiæ. Item per l. ff. de bo. pos. non est ambigendum. § vbicunque. & de bo. pos contra ta. l. 3. §. liberi. & l. si post mortem. §. exhæredari.] Nota ergo quod cum aliquid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo, vt ʒ. eo. cum quid & per quæ perueniri possit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum: quia seruus non admittitur ad testimonium ferendum, neque pro domino, neque aduersus dominum: & tamen testificatur de facto suo: puta dum dicitur per eum depositum vel commodatum, vel simile. 4. q. 3. si testes. §. serui neque. circa fi. c. Item qui non potest accusare, denuntiat. de iureiu. quemadmodum. in fi. Sed alius est effectus denuntiationis quàm accusationis, vt ibi patet. sed idem est etiam vbi idem esset effectus vtriusque. de cog. spi. tua. vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius sine venia: si tamen agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæsitum. Ratio: quia non ipse, sed ille cuius nomine agit, conuenire vi, & facit quod dixi ʒ. eod. potest. Item denegatur dilatio vna via, scilicet per remedium iuris communis, cui conceditur alia via, per beneficium scilicet restitutionis in integrum, vt de in integ. resti. coram. sed dic vt ibi in vlt. glo. Item prælatus de mobilibus per ecclesiam acquisitis testari non potest: & tamen in ægritudine moderate potest de ipsis aliqua erogare. de testa. ad hoc. in antiq. Item pater non potest filium priuare quarta: & tamen libertates dando minuet quartam. [Vide in Authen. de trien. & semis. §. prohibemus. coll. 3. & quod ibi not. in glo. hoc est.] & sic alia via priuat eum. ff. de inof. test. Papinianus. §. quoniam autem. ver. cum igitur. & est speciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici posset, quod cum aliquid prohibetur habito principaliter respectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura in prin. inducta, & per decre. de conces. præb. constitutus. tunc sufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic: speciale tamen est in libertate, vt ʒ. dixi. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam vel modum, non ad rem: tunc secus: vnde alteri ecclesiæ allegatus episcopus non eligitur, sed postulatur. Item qui iurauit non accusare, bene denuntiat: quia sibi non est prohibitum deferre crimen: sed per modum accusationis deferre prohibitum est. Idem in casu de iud. examinata. vbi petendo rem vna actione, repellor: & per aliam admittor; & hoc est videre in omnibus actionibus: nam deponens agens commodati repellitur: agens depositi admittitur: & sic de singulis.

† Not. quod conuentio partium legem inducit, quæ in contractibus seruanda est Philippus.

Accusare non valens, denuntiare potest.

Pater non potest filium priuare quarta.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

Contractus [a] † ex conuentione legem [b] accipere dinoscuntur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVI.

Damnum [c] quod quis sua culpa sentit, sibi debet non alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

Infamibus [d] portæ non pateant dignitatum [e].

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CER-

Contractus.] Casus figuratur per l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. Certum est quod depositarius non tenetur nisi de dolo, & lata culpa: vt si res deposita perierit apud depositarium per dolum suum vel culpam tenetur soluere æstimationem rei peremptæ. Si autem res perierit leuissima culpa, non tenetur: vt ponamus quod tradidi tibi libros meos custodiendos, fecisti pactum cum aliquo vt intraret tuum studium, & acciperet meos libros; certe tu teneris: vel dimisisti illos in via publica, quia tu scis quod non erat locus tutus; perit periculo tuo: sed si adhibuisti diligentiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone quod apud te deposui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, quod si perderentur culpa leuissima vel casu fortuito, restitueres illos: si pereant casu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe sic, mediante illa conuentione: quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

¶ *Glo. seq. primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicens regulam intelligi de conuentione honesta & possibili.*

a ¶ *Contractus.*] dicunt vulgares: pactum rumpit leges. & hoc dicit hæc regula, quæ sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. contractus. Quidam ponunt casum per canonem 16. q. 2. Eleutherius. vbi conuentio inter episcopum dioecesanum & fundatricem inita de oblationibus, obuentionibus, in festo ipsius ecclesiæ seruanda est. Depositarius de iure communi tenetur solum de dolo & lata culpa, quæ comparatur dolo: si tamen interuenit conuentio, vt teneatur de leui & leuissima culpa, & etiam de casu fortuito, [1] illa seruatur. de depo. c. 2. ad idem. ff. deposi. l. 1. §. si conueniat. & ibi sunt hæc verba. concor. de commo. c. vnico. ʒ. eod. lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuentione, intelligas honesta, & non contra bonos mores: vnde si conuenerit ne dolus præstetur, non valet conuentio, vt in prædi. l. contractus. ff. eod. tit. l. impossibilium idem. quod dic vt dixi ʒ. eod. nemo potest.

1 De hoc tractat hic large Dynus dicens quod scripsi de procura. quod ad agendum & plene de commo. c. vnico Ioan. And.

b ¶ *Legem.*] hoc [2] verbum largissime ponitur. ʒ. eod. contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

2 Hæc glossula aliunde fuit translata.

Damnum.] Casus figuratur per c. displicet. 23. q. 4. hoc modo: aliquis clericus suspectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram suo episcopo: & quia constitit de crimine, fuit condemnatus ad perpetuos carceres: accidit quod iste clericus putans euadere manus iudicis & carceres, se præcipitauit in terram, & se vulnerauit, & forte mortuus est: vtrum istud sit imputandum iudici, & eius familiæ? Respondetur quod non: sed est imputandum ipsi præcipitanti. ¶ Item per c. si clericus ʒ. de præben. isto libro. Sunt duo expectantes in aliqua ecclesia, quorum vnus est prior in data, alter posterior: iste secundus fuit diligentior primo, & obtinuit præbendam vacantem: postea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à secundo: vtrum possit? Respondetur quòd non.

† Aliàs, alij

¶ Item per l. cum duobus. aliàs est in l. si fratres. § fin. ff. pro socio. Eramus socij omnium bonorum: accidit quòd tu commisisti aliquod delictum propter quod fuisti condemnatus ad certam pecuniæ summam: vtrum illam pecuniam possis soluere de bonis nostris communibus? certe non.

¶ *Glo. seq. dicit vnde sumpta: & tota instat in exemplis.*

c ¶ *Damnum* [3].] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. quod quis ex sua culpa. Pone casum per canonem 23. q. 4. displicet. vbi si quis a iudicem ductus se de equo proiiciat, & lædat, sibi soli imputet. Item per decr. ʒ. eod. lib. de præb. si clericus. vbi clericus qui negligit petere præbendam sibi debitam cum vacat, sibi imputare debet, non sequenti expectanti. Ad idem. ff. pro so. l. cum duobus. §. fi. & l. seq. vbi socius omnium bonorum damnatus ex contractu ob contumaciam suam, vel ex maleficio: puta furto vel simonia, non recuperat quid à socio [4]. Concor 50. dist. sæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlti. ff. ad l. Aquil. si putator. Item procurator pœnam quam ex suo delicto præstitit, à domino non recuperat. ff. de procu. qui proprio. §. idem econtra. Ad idem C. de euic. l. emptor fundi. vbi dicitur, quod si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem: quia culpa sua res euicta videtur.

3 Dicit Dynus, quod ad generalem constitutionem huius regulæ accedit ff. rem rat. hab. l. si vim. § cum autem. de institu. sed & si quis. § pupillus. & famili. erc. l. inter coheredes. § quod ex facto. Ioa. And.

Additio. Ponit etiam Dynus per l. si quis negotia. ff. de neg. gest. vbi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

4 Et hoc quando socio non est quod imputetur: secus autem si sibi imputari possit culpa participatione causæ propter quam damnum incurrit, vt cod. tit. l. si igitur: secundum Dynum Ioa. And.

Infamibus [5].] Casus. Conueni Titium super actione iniuriæ: vel alia actione quæ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas ecclesiastica vel secularis: vtrum possit illam obtinere? Certe non, eo quod est infamis: & ei potest imponi talis infamia.

¶ *Prima glossa ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large sumi.*

d ¶ *Infamibus.*] Pone casum per canonem 81. dist. tantis Daniel. & de excessi. præla. inter dilectos. & dicit lex, neque famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpido inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. lib. 12. ad idem 33. dist. laici. vbi dicitur, quod opinio ordinandi vacillare non debet. de testi. c. vlti. de accu. omnipotens. C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid sit, & quomodo contrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q. 7. §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatibus, intelligas ecclesiasticis & secularibus: infamis enim iudex esse non potest. 3. q. 7. infamis. bene tamen potest arbiter esse. ff. de arbitr. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. cognitores. An procurator possit esse, quære not. 50. dist. accedens. 3. q. 7. infamis. & q. 10. c. vlti. & de iura. cal. imperatorum. in vlti. glo. & institu. de except. §. vlti.

5 De iuris & facti infamia. Recto, in testimonium, de testi. & priuat quemplo iure. dicit Roma. sing. ccccciij. per l. infamia. C. de decu. lib. 10. l. 2. §. [illegible] infa.

e ¶ *Dignitatum.*] infamis [6] licet non possit esse iudex: tamen (vt dictum est) potest esse arbiter. Cum arbitrium non sit dignitas: cum nudam & simplicem cognitionem habeat, & nullam iurisdictionem. Idem in ministerio procuratoris, quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu. l. si quis procuratorem. lib. 10. secundum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cum dignitatibus participare non debeant infames quacunque infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne quis. de infamibus. & l. infames personæ. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor 2. & de assel. l. 2. ff. de iudi. cum prætor, &c. Et vt dicit, non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

6 Hæc glossa ex nouella Ioan. And. huc fuit translata.

Certum.] Casus figuratur per l. si quis de perpetuæ iurisdictionis. de iurisd. om. iud. Si prætor in albo suo causa perpetuæ iurisdictionis aliquid posuerit, quicunque illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus quòd prætor fecit aliquam legem generalem, & illa fecit

poni

poni in albo prætoris: aliquis non corrupit nec deleuit, sed cum glutino posuit pannum, ita quod non potest legi: vtrum incidat in pœnam? Respondet quod sic: quia licet non cōmittat contra verba edicti, tamen committit contra mentem.

¶ Glossa sequens ponit exempla: & pro materia remittit.

tum[a] est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

a ¶ *Certum est.*] Pone casum. 14. q. 3. plerique. ꝰ eod. lib. de elect. auaritiæ. ff. ad Velleia. quamuis. §. si cū essem. cōcor. 1. q. 1. sunt nonnulli. de simo. intantū. de emp. & ven. ad nostram. ꝰ. eo. lib. de elec. commissa. §. porro. de immu. eccl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus. C. de legi. l. nō dubium. vbi sunt hæc verba. Circa autem hanc regulam non insisto: prosequere enim eā vt not. 14. q. 3. plerique. Ber. de priuile. quanto. Accursius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi ꝰ. eod. cum quid vna.

ADDITIO. Dynus hic prosequens illos iiij. modos fraudis, qui not. ꝰ. de priuileg. quanto. dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat etiam hic de eo quod ibi scripsi: an liceat offendere verba, & non mentem. Io. And.

¶ Prima glossa arguit, & remittit.

b ¶ *Data Romæ.*] Nota argumentum, quod tabellio in instrumento debet scribere locum sui contractus. & de hoc dixi ꝰ. eod. lib. de re iudi. Abbate sane. ad finem. Ioan. And.

¶ Secunda glos. instruit de Calendis, Idibus, & Nonis.

Mensis diuiditur per calendas nonas, & idus.

c ¶ *Quinto nonas Martij.*] id est, tertia die intrante Martio. Scire debes quod mensis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dicuntur calendæ à calo, id est, voco: quia tunc fiebat vocatio ad nundinas: & istæ nundinæ fiebant in v. dies, vel vij. mensis. vt patet in calendario. Vnde in prima die mensis dicitur calendis in ij. dicitur quarto nonas, interdum sexto nonas: quia sunt quidam menses qui habent vj. nonas, alij iiij. tantū: Et hi qui habent sex, sunt quatuor tantum, scilicet Martius. Maius, Iulius. October. vnde versus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mars:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis: secūda. vj. nonas, id est, vj. die ante nonas: in tertio v. nonas, id est, quinta die ante nonas: & sic deinceps vij die dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ Si vero mensis habeat iiij nonas tantum secunda die dicebamus, quarto nonas. quinta die dicebamus, nonas: quia eadem die erant nundinæ. Post has nonas, siue essent in v. siue septimo die, secundum diuersitatem mensium quam supra posui, denominabamus dies ab idibus. [De hoc 18. dist. propter 1.] Idus autē interpretatur diuisio: quia tunc diuidebantur nūdinæ: & quia idus semper erat viij. die post nonas: quia quolibet mense per vij. dies durabant nundinæ: ideo statim post nonas, siue v. siue vij. die dicebatur viij idus, id est, viij. die ante idus. sequēti die dicebat vij. idus, id est, vij. die ante idus subsequenti vj. idus: & sic de singulis. Tertiadecima die, cum mensis habet iiij nonas tantum: vel xv. cū habet vj. dicimus idus: quia tunc diuidebantur nundinæ: deinde denominabamus per calendas, vt si mēsis habet xxxj. dies: & quatuor nonas tantum, sicut Ianuarius: post idus dicimus xix. calend. & demum. xviij. & demum xvij. vsque ad calendas, id est, octauo die ante calend. Cum ergo dicimus xv. calend. Martij, idem est dicere. xv. die ante calen. Martij, id est, xiiij. die exeunte Februario: & sic de singulis. Si autem mensis habet xxx. dies, post idus dicimus xviij. calen. & demum xvij. & sic de singulis, vsque ad fin. Si vero mensis habet xxviij. vt Februarius, tunc post idus sequēti die dicimus statim xvj. calen. Si vero mensis habet xxxj. dies, & vj. nonas, vt Martius: tunc post idus sequenti die dicimus xvij. calen. & sic de singulis, vsque ad calen. & cum dicimus xvij. calend. Aprilis, id est, xvij. ante calen. id est, xvj. exeunte Martio. Idem in alijs. Menses autem quot dies habent, not. per hos versus.

Idus diuisio interpretatur.

Iunius, Aprilis, Septemque, Nouemque tricenos:
Plus vnum reliqui, sed habet Februs octo vicenos,
Cui (si bissextus fuerit) superadditur vnus.

¶ Tertia glossa instruit de more curiæ circa episcopatum scribendum in litteris: & circa formam bullæ, & circa pontificatum, & quando incipiat.

d ¶ *Pontificatus.*] Scire debes quod Romanus Pontifex ex sola electione facta à duabus partibus Cardinalium vocem habentium: de quo dic vt ꝰ. eo. lib. de elec. vbi periculum. præsulatum assumit. ꝰ. de elect. licet de vitanda. Sed consuetudo est Romanorum Pontificum (quæ potius eorum solito vsu, quàm iure roboratur) quod post electionem ante consecrationem & coronationem non scribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet. supra eod. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. Inquantum dicit pontifex, videtur quod extunc pontificatum scribere possit [1]. Tamen pro illa consuetudine facit lex C. de quadri. præscrip. l. vlt. in fine. ibi: ex quo imperiales suscepimus infulas. vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & sic potest intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dicitur Imperator, nisi corona suscepta. ff. de mili. testa. l. antepenult. sicut nec archieps nisi recepto pallio supra de vsu pal. nisi. ad idem C. lib. 11. de de. u. l. fin. ff. de re mili. l. ex eo. in Authen. de con. in fi. col. 5. sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum & diem ponendo. Data suscepti à nobis Apostolatus officij anno, &c. & tunc etiam non scribunt se simpliciter episcopos: sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus episcopus. Item tunc non bullant bulla integra: sed tūc temporis si quas litteras cōcedunt, ponūt mediam bullam, id est, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana est bulla sine nomine [3]. post coronationem autem scribunt pontificatum in data, vnde quod prius scribebant, data suscepti à nobis Apostolatus officij: scribunt data pontificatus nostri. Item vocant se simpliciter episcopos, & dant bullam cum nomine suo. Et sunt hæc bene notāda: quia iam vidi in quadam ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo, secundum expectantem ex hoc errore in assecutione præbendæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die secunda exeunte Decembri: coronatus & consecratus fuit die xxiij. Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cum tali data: data quarto calend. Ianuarij. pontificatus nostri anno iij. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem ecclesia, habebat litteras huius datæ: data nonas Aprilis, pontificatus nostri anno iij. & hoc est dicere, data quinto die Aprilis, & superior data tertia die exeunte Decembri, vt ꝰ. dixi proxi. glos. vacabat præbenda in illa ecclesia, & quærebaſ cui deberetur: & errore peritorū huius iuris hunc modū ignorantiū pronuntiatū & obtentū fuit, illum qui habebat datam sub tertia die exeunte Decembri priorem esse, & debere præferri: quia considerabant dicti iurisperiti, quod siue annus inciperet a promotione Romani pontificis, quæ fuerat, vt prædixi, die secunda exeunte Decembri. siue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando: sed quia annus pontificatus incipit à consecratione & coronatione, non ab electione, vt ꝰ. dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat xxiij. die Ianuarij: ideo male fuit obtentum: & huius rei errore fuit posterior priori prælatus: quia certum est, quod ex quo annus pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, quod is qui nonas Aprilis, id est, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum. qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet iiij. calend. Ianuarij, eodem anno fere in nouem mensibus, vt clare patet computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem pontificatus, id est, coronationis, vt recte pronuntient. & idem in similibus casibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur: qua de causa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod aliàs scriptum non reperi.

[1] Benefacit. ꝰ. eod. lib. de concess. præbē. cap. vlt in principio ponderato textu sūmi pontificatus, & quod ibi no. in gl. 1. & quod sequitur in hac glos. per quod coniuncta patet, quod Bonifacius tēpus Pontificatus vocat quo non erat consecratus Ioan. And.

[2] Aliàs, et firma tionem.

[3] De hoc vide Specul. de rescrip. præsens. §. vlt. vers. item quod obtentū est. & circa hoc adde extrauag. Quia nonnulli.

DAta Romæ[b] apud sanctū Petrum, quinto nonas Martij[c], Pontificatus[d] nostri anno[e] quarto.

ADDITIO. Computationem annorum domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circuncisione, alij ab incarnatione, alij viij. calend. Octobris, sicut fiebat ante aduentum Christi. de hoc vide in Specu. de instru. edi. §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

¶ Vltima glossa quærit: arguit pro & contra: opiniones ponit, & soluit: vltimo ponit conclusionem operis.

e ¶ *Anno quarto.*] fuit hæc data, & iste annus pontificatus sui currentibus annis domini M ccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouæ cōstitutiones [4] huius Sexti libri? De ijs loquor quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in prooemio cle. in gl. videtur per hanc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis post duos menses. in Authen. vt fa. no. constit. in rubro & nigro circa princ. §. vt autem apertius. & hoc tenet Ber. ꝰ. in prooemio, in fi. glo & ꝰ. de consti. c. 2. & facit quod not. de postu. præla. c. 1. cū enim id sit iure ciuili expressum: & nostro iure contrarium expresse non sit cautum: ergo illud ius seruabimus: & ideo secundum hoc finitis duobus mensibus scilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare Item & nostro videtur iure roboratum. ꝰ. ne cle. vel mo. c. vlt. & ꝰ. de sent. excom. nouerit. & ꝰ. eod. lib. de conces. præbend. quia cunctis. circa prin. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan. 82. dist. proposuisti. in glos. ex hoc. quod secundum canones ligat constitutio post sex menses: allegat. 18. dist. c. vlt. quod de constitutione principis non loquitur: sed quod illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinariorum, videtur probari ꝰ. de pæni. & remis. cum infirmitas. vbi constitutio principis non ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idem ꝰ. eod. lib. de præb. cum singula. vbi datur vnus mensis à tempore notitiæ. ad idem in Authen. vt in priuatis do. sacra myst. non fi. circa fin. col. 4. vbi dantur tres menses. & in Authen. vt neque miles neque fœderatus. §. si igitur, coll. 9. vbi dantur xxx. dies tātum. Dixit Accursius quod in prædictis legibus dicitur esse speciale. & idem de supradictis

[4] Hoc dicit propter cōstitutiones septē prædecessorū, de quibus non dubitatur quin prius ligarent: licet nouæ et quod Bonifacij fuerint hic insertæ. Illi autem fuerūt Grego. ix. & x. & Inn. iiij. Alexan. Vrba. & Cle. Nicola. iij. Aliorū constitutiones non memini hic insertas. Ioā. And.

dictis decreta. est dicendum. Fateor enim q licet constitutio principis liget post duos menses, vt supra dixi. id locum habet cum in ipsa constitutione aliud non cauetur, nec tempus adijcitur: illud enim seruandum est: & intelliguntur sic contraria vtriusq; iuris. De hoc habui quæstionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati, q constitutiones huius libri non ligabant, nisi ex quo iste liber publicatus fuit Bonon. vt sic ignorantes non ligarentur: per cap. proposuisti. 82. distinct. & 32. quæst. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quòd secundum dictum ipsorum in ciuitatibus, in quibus non viget studium, & ad quas liber iste directus non fuit, adhuc constitutiones huius libri non ligarent: quod esset absurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod supra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij cassatam electionem cuiusdam episcopi, quia non seruauerat decret. cupientes. §. eod. lib. de elect. quæ tamen ante duos menses solummodo fuerat publicata. An autem constitutio respiciat pendentia, dixi supra eod. lib. de elect. licet canon. Quæ his scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa, radenda, supplenda, & corrigenda se offerunt: in quibus aliqualiter excusari mereor: quia corrigi sum paratus: tum quia ex quo scribere cœpi, singulis quasi diebus binis lectionibus, & alijs præter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus singula ponderare non potui: tum quia domini mei superius iam dicti mandato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor: quinimo etiam ex falsis scriptis secundum Philo. 2. Metaphy. commendabor: quia per ipsa veritatis inuestigandæ materiam alijs præparaui. [Sicut canones. 1. quæst. 1. spiritussanctus. in fin. & c. ita fit. quòd etiam per ministeriũ reproborum spiritussanctus probos colligit.] Suscipiant igitur istic studentes minutæ scientiæ labores meos, reminiscentes quod vidua, quæ obtulit duo sola minuta, propter sui affectum larga plus omnibus dicitur obtulisse, Mar. 12. 24. quæstio. 1. odi. de pœni. dist. 1. c. 1. versus fi. nã si Deus dederit, maiores & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio Ioan. And.

Largius ex affectu, & non ex quantitate donũ procedit.

ADDITIO. Data huius Sexti, vt dictum est 3. in principio huius glo. fuit anno Domini M ccxcviij. de tempore compilationis Decreti not. 2. quæst. 6. §. forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quæ fi. à prælatis, cum Apostolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. cap. penulti. De tempore vtriusque Lugdunen. dixi supra eodem lib. de elect. nemo. super glo. 2. De tempore Vien. concilij. vide not. in cle. de censi. cum sit naturæ colonum. in glo. penulti. Ioan. And.

F I N I S.

REGVLAE IVRIS CAESAREI, EX QVIBVS MAIORI EX PARTE

ſumptæ ſunt regulæ pontificij iuris, ordine Alphabetico ex pandectis Florentinis hic referuntur.

ABsentia eius qui reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alij damnoſa eſſe debet. Regula. clxxxiij.

a Sic Flor. in ceteris, non recipiunt & in archetypo erat additum, nõ.

Actus legitimi qui recipiũt a diem, vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris: in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. Nõnunquam tamen actus ſupraſcripti tacite recipiũt, quæ aperte comprehenſa vitium adferunt. nam ſi acceptum feratur ei qui ſub conditione promiſit: ita demum egiſſe aliquid acceptilatio intelligitur, ſi obligationis conditio extiterit: quæ ſi verbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actum. lxxviij.

b L. ee. §. ſi tutoris ff. qđ vi aut clam.

Ad ea b quæ non habent attrocitatem facinoris vel ſceleris: ignoſcitur ſeruis, ſi uel dominis, vel ijs qui vice dominorum ſunt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, pro eo eſt habendus ac ſi haberet. ¶ In contractibus ſucceſſores, ex dolo eorũ quibus ſucceſſerunt, non tantum in id quod ad eos peruenit, verum etiam inſolidum tenentur: hoc eſt, vnuſquiſque pro ea parte qua heres eſt c, conueniatur. cc.

c Duo puncta addebantur hic in archetypo, vt mos erat addi ad finẽ ſingulorũ capitũ. Ant. Aug lib. 1. cap. 1.

Aliud eſt vendere, aliud eſt vendenti conſentire. ¶ Refertur ad vniuerſos quod publice fit per maiorem partem. ¶ Abſurdum eſt plus iuris habere eũ cui legatus ſit fundus quàm heredem, aut ipſum teſtatorem ſi viueret. cxxi.

Alterius circunuentio alij non præbet actionem.

BOna fides nõ patitur, vt bis idem exigatur. lviij.

Bona fides tantũdem poſſidenti præſtat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non eſt. clxxix.

CApienda d occaſio eſt quæ præbet benignius reſponſum. ¶ Quod factum eſt cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem. cxxix.

d al. Rapienda

Conſilij non fraudulenti nulla obligatio eſt. Ceterum ſi dolus & calliditas interceſſit, de dolo actio competit. ¶ Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt. xlviij.

l. 20. ff. pro ſoc. vnde videtur emendãda inſcriptio huius legis Vip. lib. 31. ad edict. l. 3. ff. de dinoc.

Contractus quidam dolum tantum dumtaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam. Dolum tantum depoſitum, & precarium: Dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum. Item dotis datio, tutelæ, negotia geſta: in his quidẽ e & diligentiam. Societas, & rerum cõmunio, & dolum, & culpam recipit: ſed hoc ita, niſi ſi quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in ſingulis contractibus. nam hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem enim contractus dedit, excepto eo quòd Celſius putat non valere ſi conuenerit, ne dolus præſtetur. Hoc enim bonæ fidei iudicio cõtrarium eſt: & ita vtimur. ¶ Animaliũ vero caſus mortes, quæque ſine culpa accidunt, fugæ ſeruorum qui cuſtodiri non ſolent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præſtantur. xxiiij.

e Vulg. quidam, quã lectionem quidã malũt probãt, quam Flo.

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit. clix.

Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad omnes pertinent. cxci.

Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt. liiij.

Cuius f eſt donandi, eidem & vendendi, & concedendi ius eſt. cxxiij.

f al. Cui ius

Culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. lj.

Culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. xxxvij.

Cũ amplius ſolutum eſt quàm debebatur, cuius pars non inuenitur quæ repeti poſſit: totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione. ¶ Is natura debet, quem iure gentiũ dare oportet: cuius fidem ſecuti ſumus. lxxxv.

g l. Iulianus ff. de condic. inde.

Cum par delictum eſt duorum, ſemper oneratur petitor: & melior habetur poſſeſſoris cauſa: ſicut fit cum de dolo excipitur petitoris. neque enim datur talis replicatio petitori: aut ſi rei quoque in ea re dolo actum ſit. ¶ Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipſam non incidit. cxcvij.

Cum prætor in heredem dat actionem quatenus ad eum peruenit: ſufficit ſi vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx.

Cum principalis cauſa non conſiſtat: plerumque nec ea quidem quæ ſequuntur, locũ habẽt. cxxix.

l. 129 ff. eo. ſuper vacuo bis repetitus.

Cum quis poſſit alienare, poterit & conſentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probãdum erit: nec ſi donationis cauſa conſenſerit, ratã eius voluntatem habendam. cxxvi.

Cum ſeruis nulla actio eſt. cviij.

Cum tempus in teſtamento adijcitur, credendum eſt pro herede adiectum, niſi alia mens fuerit teſtatoris: ſicut in ſtipulationibus promiſſoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

DIuus pius reſcripſit eos qui ex liberalitate conueniuntur in id quod facere poſſunt condemnandos. xxix.

l. Si extraneus ff. de iure douũ.

Domum ſuam reficere vnicuique licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij.

Donari videtur quod nullo iure cogente conceditur. lxxxiij.

E a eſt

l. 117. ff. eo. tit. proxi.

EA est natura cauillationis, quam Græci *σωρείτην* appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sunt, perducatur. Regula. lxvj.

Ea quę dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro nō adiectis habentur. clxxviij.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis heredibus debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi nō minus iustius est, quam tutius. cliij.

1 3 ff. de fer. leg. 1. pen. ff. de his quæ in test. del.

Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv.

Ea sola deportionis sententia aufert quæ ad fiscū perueniunt. xcviij.

2 Perperā Haoland. Eius est nō velle, &c. Ant. Aug. lib. 1. c. 2. quidam tamen magis probit Haolandi lect. quia ita legisse videntur Græci, & Harmeno. In manuscrip. est, Eius est nolle

Eius est 1 nolle, qui potest velle. iij.

Etsi 2 nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. cxiiij.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. lx.

Expressa 3 nocent: non expressa non nocent. clvj.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factū præstare debet. cxcij.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. clxxij.

3 l. Diuus. ff. de in integ. rest.

Factum cuique suū, nō aduersario nocere debet. Non videtur vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. In pœnalibus causis benignius interpretandum est. clxxvij.

4 l. 5. ff. de cód. & de l. 134. ff. de ver. signi.

Fauorabiliores 4 rei potius quàm actores habentur. clxviij.

Idē Arist. problem. quæ ad ius pertinent

Feminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse possunt: nec magistratum gerere, nec postulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. Item impubes ab omnibus officijs ciuilibus debent abstinere. ij.

Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ succurritur. cix.

l. quemadmodum ff. de adquir. poss.

Fere quibuscumque modis obligamur, iisdem in contrariū actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumq; in contrarium actum est. cxcvj.

l. 18. ff. de castr. pecu.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur. lxxx.

Fructus rei est vel pignori dare licere. lxxij.

5 Harmenop. lib. 6. tit. eod. nō quid non habeat actor.

Furiosi vel eius cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. xlj.

GEneraliter cū de fraude disputatur, non quid 5 habeat actor: sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est. lxxix.

* l. 14. ff. tit. proxi.

6 l. 1. §. deiecisse ff. de vi & vi armata vnde apparet hic legēdū esse, Deiecit & qui mādat. in maleficio rati habitio mandato comparatur.

HEredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus, constat. lx.

Hereditas * nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. lxij.

Hoc iure vtimur, vt quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. Deiecit 6, qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati enim habitio mandato comparatur. In contractibus quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidum tenetur. cxcv.

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. xj.

Imaginaria venditio non est pretio accedente. xvj.

l. 5. §. 2. ff. locat. Inst. ex leg. A-quil. §. imperitia.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxxv.

Impossibilium nulla obligatio est. clxv.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectāda eius est, qui eas protulisset. xcvij.

l. 70 ff. de iur. dot.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit à quo initium capere non potuerunt. Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est. lxxxvj.

l. 19. ff. de re iud.

In condemnatione personarum, quæ in id quod facere possunt, damnantur: non totum quod habent extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est ne egeant. Cum verbum, restituas, in lege inuenitur: & si non specialiter de fructibus additū est: tamen etiā fructus sunt restituēdi. Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. Dolo facit qui petit quod redditurus est. clxxiiij.

Ant. Aug. lib. ... c. ... l. videam. ff. de iur.

l dolo. ff. de dol. exc.

In contrahenda venditione ambiguum pactū contra venditorem interpretandum est. Ambigua autem intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit. clxxiij.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cū satisdatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendū est, cū defraudantur, non vt facilius calumnientur. cx.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrū petiturus est, durior causa est petitoris. xxxiiij.

In vlt. In his off. cijs.

In is quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. Non debeo melioris cōditionis esse, quàm auctor meus, à quo ius in me transit. clxxvj.

l. 14. ff. de cód. & demon.

In iure ciuili receptum est quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat quominus impleatur, perinde haberi ac si impleta conditio fuisset: quod ad libertates & legata, & ad heredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset quominus stipulator conditioni pareret. clxj.

In negotijs contrahendis, alia causa habita est furiosorum, alia eorū qui fari possunt, quamuis actū rei nō intelligerent. Nam furiosus nullum negotiū contrahere potest, pupillus omnia tutore auctore agere potest. v.

In obscura voluntate manumittentis fauendū est libertati. cxl.

In obscuris inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. cxv.

In omnib⁹ causis id obseruatur, vt vbi personæ cōditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemuis persecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnibus causis pro facto accipitur id in quo quis alium perhorrescit quo minus fiat. xl.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. xiiij.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. xcj.

In pari causa possessor potior haberi debet. Hi qui in vniuersum ius succedunt, hæredis loco habentur.

bentur. clxxj.

In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio. ¶ Generaliter probandum eſt vbicunque in bonæ fidei iudiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habēdum eſſe. xxiii.

In teſtamentis plenius voluntates teſtantium interpretantur 1. xij.

1 Sic Flor. paſſiue accipiēdum.

In totum omnia quæ animi deſtinatione agenda ſunt, non niſi vera & certa ſcientia perfici poſſunt. lxxvij.

In toto & pars continetur. cxiiij.

Glo. 2. de Inuen. de cōtrar. leg.

In toto iure generi per ſpeciem derogatur. Et illud potiſſimum habetur, quod ad ſpeciem directum eſt. lxxxj.

Inuitus 2 nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionē, eidem & exceptionem cōpetere multo magis quis dixerit. ¶ Cum quis in alicuius locū ſucceſſerit, non eſt æquum ei nocere hoc quod aduerſus eum 3 nocuit in cuius locum ſucceſſerit. ¶ Plerumque emptoris eadem cauſa debet eſſe circa petēdū ac defendēdū quæ fuit auctoris. ¶ Quod cuique pro eo præſtatur, inuito nō tribuitur. cx.

2 l. 1. §. 4. ff. de ſuperf.

3 Non videtur addendū, vt in vulg. libris cū hic locus negatiue legat l. 1. §. ſi qs ff. de inn. actuque priu.

Inuito 4 beneficium non datur. lxx.

Is damnum 5 dat qui iubet dare. eius vero nulla culpa eſt, cui 6 parere neceſſe ſit. ¶ Quod pendet, non eſt pro eo quaſi ſit. clx.

4 l. Sole. ff. de vti. ſſ.

Ius noſtrum non patitur eumdem in paganis & teſtato & inteſtato deceſſiſſe: earumque rerum naturaliter inter ſe pugna eſt, vt teſtatus & inteſtatus quis ſit. vij.

5 l. I ſcandem. §. vlti. ff. de iis qui. vt indi. l. 37. ff. ad l. Aquil.

Iure naturæ æquū eſt neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. ccvij.

Iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſunt. viij.

Libertas inæſtimabilis res eſt. cvij.

6 An qui pro cui?

Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt. clxv.

Marcellus ait, Deſinit debitor eſſe is qui nactus eſt exceptionem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxvij.

7 l. 14. ff. de cond. ind.

Melior conditio noſtra per ſeruos fieri poteſt, deterior fieri non poteſt. clxxvj.

Minus eſt actionem habere quàm rem. ccv.

Nec ex prætorio, nec ex ſolemni iure priuatorū conuentione quidquam immutandū eſt, quāuis obligationum cauſæ pactione poſſunt immutari, & ipſo iure & per pacti conuenti exceptionem: quia actionum modus vel lege, vel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, niſi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviij.

Nemo alieno nomine lege agere poteſt. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ nō innouat. clxvj.

Nemo damnum facit, niſi qui id fecit, quod facere ius non habet. cxciij.

Nemo de domo ſua extrahi debet. ciij.

l. Sed et ſi ff. de in ius uoc.

Nemo dubitat, ſoluendo videri eum qui defenditur. xcvj.

Nemo enim in perſequēdo deteriorē cauſā, ſed meliorē facit, &c. Melius eſt §. ſub regula, non ſolet deterior &c. quàm ſit regula ab aliis diſtincta. lxxxviii.

Nemo ex iis qui negant ſe debere, prohibetur etiā alia defenſione vti, niſi lex impediat. ¶ Quoties cōcurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliiij.

Nemo ideo obligatur quia recepturus eſt ab alio quód præſtiterit. cxxxi.

In vulg. An nemo, legitur

Nemo poteſt gladij poteſtatem ſibi datam, vel cuiuſlibet alterius coerctionis ad aliū transferre. lxx.

Nemo poteſt mutare conſilium ſuum in alterius iniuriam. lxxvi.

Nemo plus commodi heredi ſuo relinquit, quàm quod ipſe habuit. clxiij.

Nemo plus iuris ad alium tranferre poteſt, quàm ipſe haberet. lv.

Nemo prædo eſt qui pretium numerauit. ¶ Locupletior nō eſt factus qui libertum adquiſierit. ¶ Cū de lucro duorum quæritur, melior eſt cauſa poſſidentis. clxix.

l. 13. §. 6. ff. de hered. petit.

Nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt. xxxviii.

Nemo videtur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt. clxxxviii.

Neque in interdicto, neque in ceteris cauſis pupillo nocere oportet dolum tutoris, ſiue ſoluendo eſt, ſiue non eſt. clx.

Neque pignus, neque depoſitum, neque precariū, neque emptio, neque locatio ſuæ rei conſiſtere poteſt. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico non derogat. xlvi.

Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cæſar reſcripſerat, iam defuncto dediſſe exiſtimaretur; reſpondit, non videri ſibi principem quod ei quē viuere exiſtimabat conceſſiſſet, defuncto conceſſiſſe: quē tamen modum eſſe beneficij ſui vellet, ipſius æſtimationem eſſe. ciii.

Nihil conſenſui tam contrarium eſt, qui & bonæ fidei iudicia ſuſtinet, quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores eſt. ¶ Non capitur qui ius publicum ſequitur. ¶ Non videtur conſentire qui errant. cxvii.

Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. ¶ Cum principalis cauſa non conſiſtit, ne ea quidem quæ ſequuntur, locum habent. clxxij.

l. 72. ff. eo.

Nihil intereſt ipſo iure quis actionem nō habeat, an per exceptionem infirmetur. cxiij.

Nihil peti poteſt ante id tempus quo per rerum naturam perſolui poſſit. Et cum ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo præterito peti non poteſt cxlvij.

l. 186. ff. e.

Nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidque diſſoluere, quo colligatum eſt: ideo verborum obligatio verbis tollitur. nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. xxxvi.

Non alienat qui dūtaxat omittit poſſeſſionē. clxij.

Non debet actori licere quod reo non permittitur. ¶ In re obſcura melius eſt fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro. xiij.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. lxxiv.

Non debet, cui plus licet, quod minus eſt, non licere. xxij.

Non eſt ſingulis concedendum quod per magiſtrātum publice poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſſitudinis. cxxxvij.

l. 13. & 14. ff. de iniurijs.

Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur a debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionē facere poteſt. clxxvij.

Non omne quod licet, honeſtū eſt. ¶ In ſtipulationibus id tēpus ſpectatur quo contrahimus. cxxxvij.

Nō poteſt dolo carere qui imperio magiſtratus nō paruit. clix.

Nō poteſt videri deſijſſe habere qui numquam habuit. ccix.

Non poteſt videri improbus qui ignorat quantum ſoluere debeat. c.

Non ſolet deterior conditio fieri eorum qui litem conte-

contestati sunt, quàm si non essent, sed plerumque melior. lxxxvij.
Nemo enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. denique post litem contestatam heredi quoque prospicitur: & heres tenetur ex omnibus causis. lxxxviij.
Non solent quæ abundant vitiare scripturas. xcv.
Non videtur cepisse, qui per exceptionem remouetur a petitione. xiij.
Non videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut nō vult suscipere actionem. liij.
l. 71. ff. tit. proxim. In vulgatis Non videtur. Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alii restituere. lj.
Non videntur rem amittere, cuius propria non fuit. lxxxiij.
Non videntur data quæ eo tempore quo dantur accipientis non fiunt. ¶ Qui iussu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parere necesse habet. cxxviij.
Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. cxx.
Non vult heres esse, qui ad alium transferre voluit hereditatem. vj.
Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur. lvj.
l. si pupillus ff. de verb. obli. Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est. lxxxix.
Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non possit. cx.
l. pen. ff. de oblig. Numquam actiones, præsertim pœnales de eadē re concurrentes alia aliam consumit. clxxiij.
l. 11. ff. de cond. & demon. Aug. lib. 4. c. 9. Nuptias non concubitus, sed consensus facit. xxxj.
Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim vt non subuerti possit. cciij.
Omnis hereditas quamuis postea adeatur: tamen cum tempore mortis continuatur. ¶ Numquā ex postfacto crescit præteriti delicti æstimatio. clxxxj.
Omnes actiones quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent. ¶ Non videtur perfecte cuiusque id esse quod ex causa auferri potest. clxxxij.
l. 138. ff. e. Omnia fere iura heredum perinde habentur ac si cōtinuo sub tēpus mortis heredes extitissent.
l. 9. §. 1. de off. procōs. Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. lxxij.
Omnia quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint. cclij.
Omnia quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt. cj.
Parē esse conditionē oportet eius qui quid possideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret vel haberet. cxciij.
Pœnalia iudicia semel accepta, in heredes transmitti possunt. cxv.
Plerūque fit vt etiam ea quæ à nobis abire possint, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis vt abire possent. Et ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus. ccvi.
Plus cautionis in rem est, quam in personam. xxvj.
Prætor bonorum possessorem heredis loco in omni causa habet. cxvij.
Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideo quædam ad heredem transmittuntur, quæ causæ sunt, Quæ personæ sunt, ad heredem nō transeunt. cvij.
Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate creditur. nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. cl.
Pupillum qui proximus pubertati sit, capacē esse, & furandi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In heredem nō solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum, iniuriarum. cxj.
Quamdiu possit valere testamentum: tamdiu legitimus hæres non admittitur. xc.
Quatenus cuiusque intersit, in facto non iure consistit. xxv.
l. 29. ff. eo. Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest. ccx.
l. 16. ff. mādat. Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. lxxxij.
Quæ legata mortuis nobis ad heredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos iis quorum in potestate sumus eodem casu adquirimus aliter atque cum stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes omni modo eis adquirimus: etiā si libertate nobis præstita, à dominis conditio existat. xviij.
Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in augmentum trahi. cxxiij.
Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur. xv.
Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. clxxx.
Quidquid in calore iracundiç vel fit, vel dicitur, nō prius ratum est, quàm si perseuerantia apparuerit iudicium animi fuisse: ideoque breui reuersa vxor, nec diuertisse videtur. xlix.
Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius: heredi autem eius hoc imputari non potest: cum non sponte cum legatariis contrahit. ¶ Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas testatoris non refragatur. xx.
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est. clxxiij.
Qui in alterius locum succedunt, iustā habent causam ignorantiæ: an id quod peteretur, deberetur. ¶ Fideiussores quoque non minus quàm heredes, iustam ignorantiam possunt allegare. hæc ita de herede dicta sunt si cum eo agetur: non etiam si agat. nam plane qui agit, certus esse debet, cum sit in potestate eius quando velit experiri: & ante debet rē diligenter explorare: & tunc ad agendum procedere. xliij.
Qui in ius dominiumve alterius succedit, iure eius vti debet. ¶ Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam cur non debeat petere. cxxxviij.
Qui in seruitute est, vsucapere non potest. nam cū possideatur possidere non videtur. clxj.
Qui nō facit quod facere debet, videtur facere aduersus ea: quia nō facit. & qui facit quod facere nō debet: nō vr facere id quod facere iussus est. clxiij.
Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, &c. in regula, Quo tutela redit. quæ est. lxxiiij.
Qui per successionem quamuis longissimā defuncto heredes cōstiterūt, nō minus hæredes intelligūtur, quàm qui principaliter heredes extiterint. clv.
l. 1. ff. de bo. possess. Qui potest facere vt possit conditioni parere, iam posse videtur. ¶ Quod quis si velit habere non potest, id repudiare non potest. cxxxv.
Qui potest inuitis alienare: multo magis & ignorātibus & absentibus potest. xxvij.
Qui rem alienam defendit, numquam locuples habetur. cxxvij.
Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur

Marginal notes (right column): ı Perpe. ff. hic in vulg. Si quis... ad ... l. Si ... est l. 75. ff. de verb. obl. ... in manumiss. ... est. — al. ff. eod. 167. & 169 — § l. is qui qui actionem.

detur moram facere. lxiiij.

Qui tacet, non vtique fatetur: sed tamen verum est eum non negare. clxxxv.

Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. ¶ Eius est actionem denegare, qui possit & dare. ciij.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. xlvij.

Asif. 1. Rolic. c. 4. Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur: nõ tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. xxxiij.

l. Quod vero 8. i. dele. Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentia. clxxxiiij.

Quod euincitur in bonis non est. clj.

Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. xxx.

Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successoribus eorum obstabit. clxxxvj.

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est quasi ipsi solutum esset. cxij.

Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere. cxliij.

Quod quis, dum seruus esse, egit: proficere libero facto non potest. clxxxix.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. cciiij.

l. vid. 7. de vsuc. Ant. Aug. lib. 2. c. 4. Quo tutela redit, eò & hereditas peruenit, nisi cum feminæ heredes intercedunt. Nemo potest tutorẽ dare cuiquam nisi ei quem in suis heredibus cum moritur habuit, habiturusve esset si vixisset. ¶ Vi factum id videtur esse, quòd de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam quod quisque cum controuersiã haberet, habiturumve se putaret, fecit. ¶ Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint: perinde sunt ac si scripta non essent. ¶ Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest. lxxiij.

Quotiẽs dubia est interpretatio libertatis, secundũ libertatem respondendum erit. xxj.

Quotiens duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure, quod ante defertur, supererit vetus. xcij.

Quotiẽs idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. lxviij.

Quotiẽs nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis. ccj.

Quotiẽs vtriusque causa lucri ratio vertitur: is præferendus est cuius in lucro causa tempore præcedit. xcix.

Regula est, quæ rem quæ est, breuiter enarrat. non vt ex regula ius sumatur: sed ex iure quod est, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur. Et (vt ait Sabinus) quasi causæ coniectio ¹ est: quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum. j.

¹ Sic Flor. causæ coniectionis meminit Ascon. & Gell. l. . c. 10 Græci manuscd. & vulg. hic legunt, cõiunctio.

Res ² iudicata pro veritate accipitur. ccviij.

Secundum naturam est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. x.

Semper ³ in coniunctionibus, nõ solũ quod liceat, considerandum est: sed & quod honestũ est. clviij.

² l. 1 . 7. & stat. homi.

Semper in dubijs benigniora præferenda sunt. lvij.

³ l. 4 . 7. de ritu nupt.

Semper generalibus specialia insunt. cxc.

Semper in obscuris quod minimum est sequimur. ix.

Semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur quod actum est: aut si non appareat quid actum est, erit consequens vt id sequamur quod in regione in qua actum est, frequentatur: Quid ergo si neque regionis mos appareat quia varius fuit? ad id quod minimum est, redigenda summa est. xxxv.

Semper qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed & si quis ratũ habuerit quòd gestum est, obstringitur mandati actione. lxj.

Seruitutem mortalitati fere comparamus ⁴. ccx.

Seruus Reipublicæ causa abesse non potest. ccxij

⁴ Ad simũ l. 59. . de cond. & demon.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet: ita nec lucrum facere si quid ex ea re ad eũ peruenisset. xxxix.

Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur quo contrahimus. xix.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponenda est causa æstimationis. vbi autem æquiparantur famosa iudicia, & si summã rei disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt. cv.

Si librarius in trãscribendis stipulationis verbis errasset: nihil noceret quominus & reus & fideiussor teneantur. xcij.

Si nemo subijt hereditatem: omne ius testamenti soluitur. cxlij. l. 89. 7. eo.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse. ¶ Nõ potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. cxvi. L. . 7. de eo lum.

Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. cxlviij.

Totiẽs in heredẽ damus, ⁵ de eo quod ad eum peruenit: quotiẽs ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex suo. xlv.

⁵ elegãt subaudi, actionem.

Vani timoris iusta excusatio ⁶ non est. cxlij.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur. cvj.

⁶ l. Si quis ab alio. s. de re iud.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem: & qui sexagesimo & ⁷ primo die venerit, audiẽdus est. Ita etenim Imperator noster Antoninus cum diuo patre suo rescripsit. cij.

⁷ ain d. l. 13. de re iud. leg. f. extimatio.

Vbi non voce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videri respondere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. ¶ Furiosus absentis loco est: & ita Pompo. libr. 1. epistolarum scribit. clxvij.

⁷ Græci dũtaxat habent sexagesimo die quã lectionem plerique magis amplectuntur.

Vbi pugnantia inter se in testamento inuenirentur, neutrum ratum est. ¶ Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. cxlix.

Velle non creditur qui obsequitur imperio patris vel domini. iiij.

Verum est neque pacta neque stipulationes factũ posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto neque stipulatione potest comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere possit. xxxij.

Vni duo pro solido heredes esse nõ possũt. clxxxiiij.

FINIS.

Arbor Consanguinitatis.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra:
Laeua dat vxores, dat tibi dextra mares.

Figura præsens arboris licet ad septimum & octauū gradum protendatur, cum tamen hodie ad quartum secundum decreta sit prohibitio coniugalis. 3. q. 3. cap. de affinitate. & extra de clandest. despon. c. cum inhibitio. tamē quia per ista noua ipsa coniugalis prohibitio est in istis posterioribus gradibus reuocata. vt dicto c. cum inhibitio. & de consang. & affin. c. non debet. idem vsque ad quartū gradum dumtaxat figuratam hanc duximus extendendā. Nec id ipsum graduum computationem quoquo pacto impedit. Qui enim eorū, aut ista cōputationē agnouerit, illam etiā vsq; in gradū centesimum, & eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quàm apertissime hæc imprimatur tam consanguinitatis quàm affinitatis arbor, indiget qui hæc latius causa intelligere canones & leges, & intelligat.

Consanguinitas est attinentia personarū ex eo proueniens, quod vna descēdit ab altera, vel ambæ ab eadē. Vel est vinculum personarū ab eodem stipite descēdentiū carnali propagatione contractū. Et dicitur à con, quod est simul, vel vnitū, & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio personarū ab eodem stipite descēdentiū gradus continens, & numeros distinguens, & est triplex, scilicet graduū descendentiū, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantiū personarū, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differūt. Et dicunt gradus ad similitudinē graduū scalarum, vel locorū procliuiū, quia gradimur de proximo in proximum.

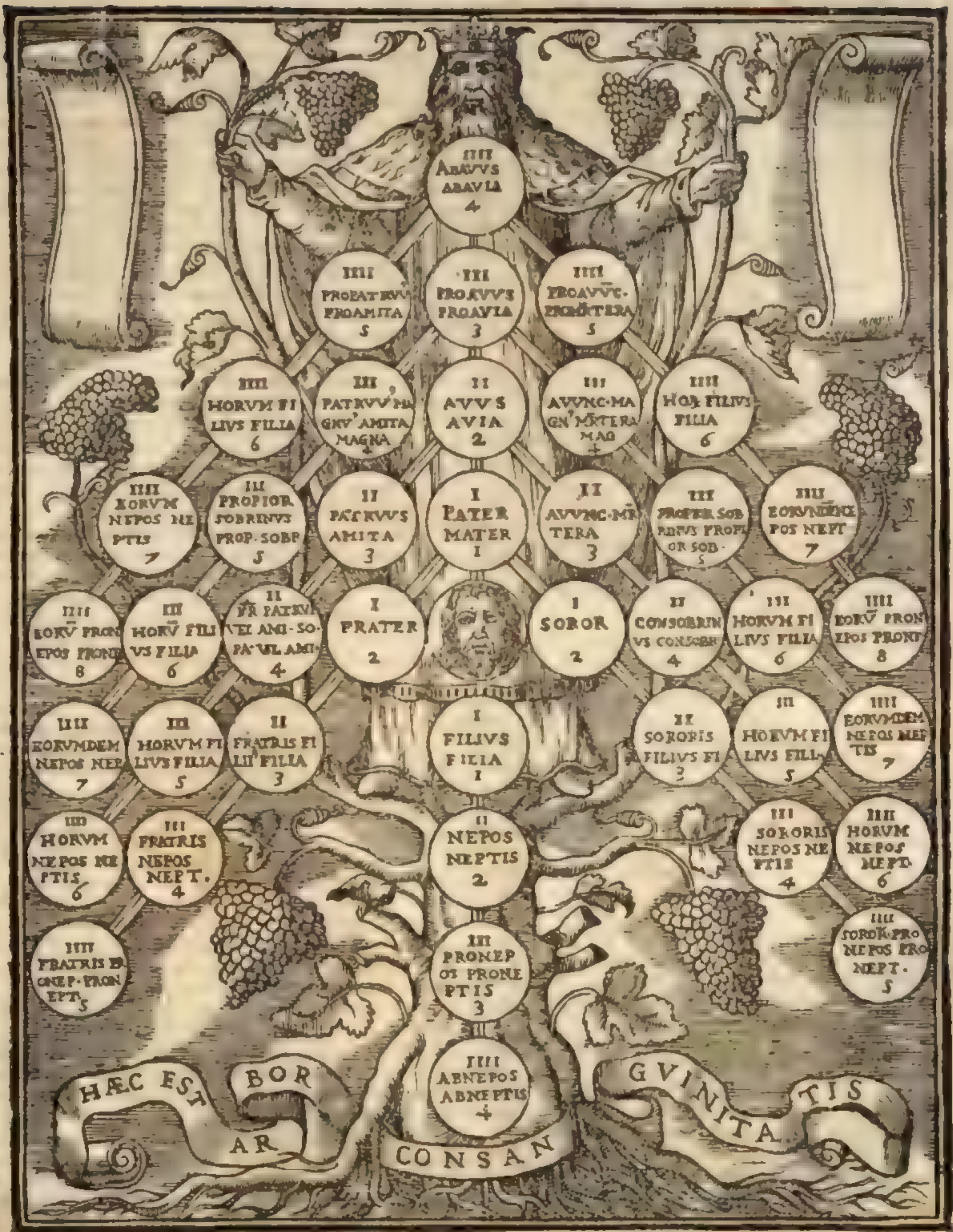

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRIMA *regula magistralis pro linea recta.*] Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantū distat abauus à Petrucio (Petruciū esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus: & sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cōmuni stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone: Cum facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali) quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à cōmuni stipite, toto distant inter se. Exemplū pone faciēdo abauū stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Cōputemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo à filio propatrui quarto. Semper intellige secundū canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta ascendentium & descendentiū quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cōmuni stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundū leges quælibet persona gradū facit in collateralibus. Computatio enim Legistarū ob aliud fit quàm cōputatio Decret. & rā.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

* CIRCA

CIRCA lecturam arboris diuersis olim diuersum modũ tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post illos lecturæ ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuum obscuritatem, aliquibus notã ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioa. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionẽ arboris ex eo fuisse, vt habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

Oculis mensura subijciuntur. ¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio. probatio enim ad oculum alias vincit. Inst. de gradi. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua. Ex ostensione enim facti quędam melius percipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apostolicæ. ver. fi. Hinc est quòd agrorum mensio subijcitur oculis. 16. q. 3. inter. de præscrip. quia indicante. C. fin. reg. l. 3. Ventris inspectio, an mulier sit prægnans. ff. de ven. inspi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit virgo. extra de prob. proposuisti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita. eod. tit. ex litteris. Iniuriæ an sit atrox æstimatio. ff. de ser. l. 2. Et litteræ Papales an sint veræ vel falsæ. de crim. fal. licet.

¶ Ad secundum dic quòd arbor authentica est: quod patet ex canonibus Isidori & Alexandri. 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic quòd quia in decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus est idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisq; famosum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multũ fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DESCENDAMVS ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur quid sit consanguinitas, & vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur quomodo arbor formetur: & quare sic formetur, & quare sic punctetur. & interseremus regulas per quas cognoscuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quasdam quæstiones.

Consanguinitatis diffinitio. ¶ Ad primum dico, quòd consanguinitas est attinentia personarum ex eo proueniens, quia vna descendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractũ: quod satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis vnitas: à con & sanguine: quia de communi sanguine descendunt. Et quo ad probationem coniugij nõ distinguo an tales cõsanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum. extra de proba. per tuas.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas. ¶ Linea vero est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, scilicet graduum descendentium, ascendentium & collateralium, vt infra patebit. & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus.

Gradus descriptio. ¶ Gradus est habitudo distantiũ personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduũ scalarũ, vel locorũ procliuiũ: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. gradus.

Arboris cõsanguinitatis formatio. ¶ Formatur autem sic arbor. Primo vide cellulas ascendentium: secundo descendentium: demum collateraliũ. Atten de super cellulam vacuam: quæ remansit ideo vacua quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrem fratris, patrem filij, & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim: alij Protheum: alij truncum. Nos autem à nomine bidelli nostri vocemus eam Petrucium. Et scire debes, quòd competenter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus auia, continens duo puncta supra, & duo infra. Supra illam est cellula proauus proauia, continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus abauia, habens quattuor supra, & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes quòd punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum: puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum quo instruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi possint necne, & cum matrimonium sit sacramentum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adijcit. *Ius canonicum est excellentius ciuili.*

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundum vtrũque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum distat abauus à Petrucio: vtroq; computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotẽ: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erunt gradus. Scias autem quòd iste P. non habet totã suam computationem in arbore. Scias enim quòd quilibet habet duos parentes, quattuor auos, octo proauos, sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere. *Regula lineæ rectæ.*

¶ Quæro an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartũ gradum? Et dicit Goffre. in sum. de consangui. & affini. §. item quantum, quòd non, per decre. non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij cõmuniter contradicentes inter ascendentes & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 5. progeniem. & duobus capitulis seqq. in quibus dicitur, quòd olim non solum vsque ad secundum gradum, sed etiã inquantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem, & alterum ascendentem, perdurat prohitio. ad idem instit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto. *Coniugalis prohibitio in recta linea est perpetua.*

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrem & sororẽ. & causa breuitatis prosequendo solum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per se patet. dicamus de fratre & descendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. est cum P. in primo gradu secundum canones: in secundo secundum leges. Eius filius in secundo secundum canones: in tertio secundũ leges. Nepos in tertio secundum canones: in quarto secundum leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto secundum canones: in quinto secundum leges: & sic debet esse vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequenter stipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, soror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum ne- *Regula collateraliũ.*

rum nepos neptis. Patruus est P. secundo gradu, frater patruelis etiam secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio. Postea fac proauũ stipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos nõ prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. distat à proauo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio: & à filio tertio, & a nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones. Secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobrino quinto, & à filio sexto, à nepote septimo, & sic debet esse vtraq; punctatio. Modo fac abauũ stipitem cũ tribus filijs, scilicet propatruo, proauo & proauunculo. de proauunculo nõ prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horũ filius filia, ex horũ illa nepos neptis, ex illa eorumdẽ pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

Regula canonica pro collateralibus in linea æquali

¶ Nunc videndum est quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite: toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abauũ stipitem inter P. & pronepotẽ propatrui. nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

Regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali.

¶ Secundum leges vero aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõmuni stipite: toto duplicato distant inter se: vel sibi attinẽt. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, quòd prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duæ personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit quàm nostra. 35. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicitur secundũ leges, quòd in æquali linea collateralium siue linea sit paris numeri, siue disparis: non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in secunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite: toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idẽ in descendentibus vsque ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quòd persona addita personæ vsque ad lineã æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu a P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. vnde P. à stipite distat iiij. à propatruo v. à filio vj. a nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis quòd P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summo, scilicet abauo: ab imo, scilicet à nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: a medijs citeriori: per quod satis patet, quòd cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vtputa si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas. prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

¶ Scire debes, quòd communiter dicunt doctores, quòd abauus & proauus & auus sunt bigami, dicentes, quòd si non essent bigami, non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, quòd personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meã. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc nõ procedit affirmando vel negando: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & nõ econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Questio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorũ vnus est in quinto, & alter in primo, puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Hosti. quòd non. & hoc not. extra eod. quod dilectio. & cap. tua. & in summa huius tit. de consan. §. numquid. in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censentur. C. de impub. & alijs sub. l. vlt. sicut ergo non contrahitur cum stipite; sic nec cum filijs stipitis. benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex glos. quam ponit supra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ supra eod. cap. vlt. dum dicit ibi; descendentiũ ab eodem. sed certũ est quòd propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicis quod est inter eos prohibitio ascendentium & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum est filium P. non descendisse à propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quòd isti distant quinto. quid igitur impediat istos collaterales contrahere, nõ video. Ioa. And.

Arbor Affinitatis.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

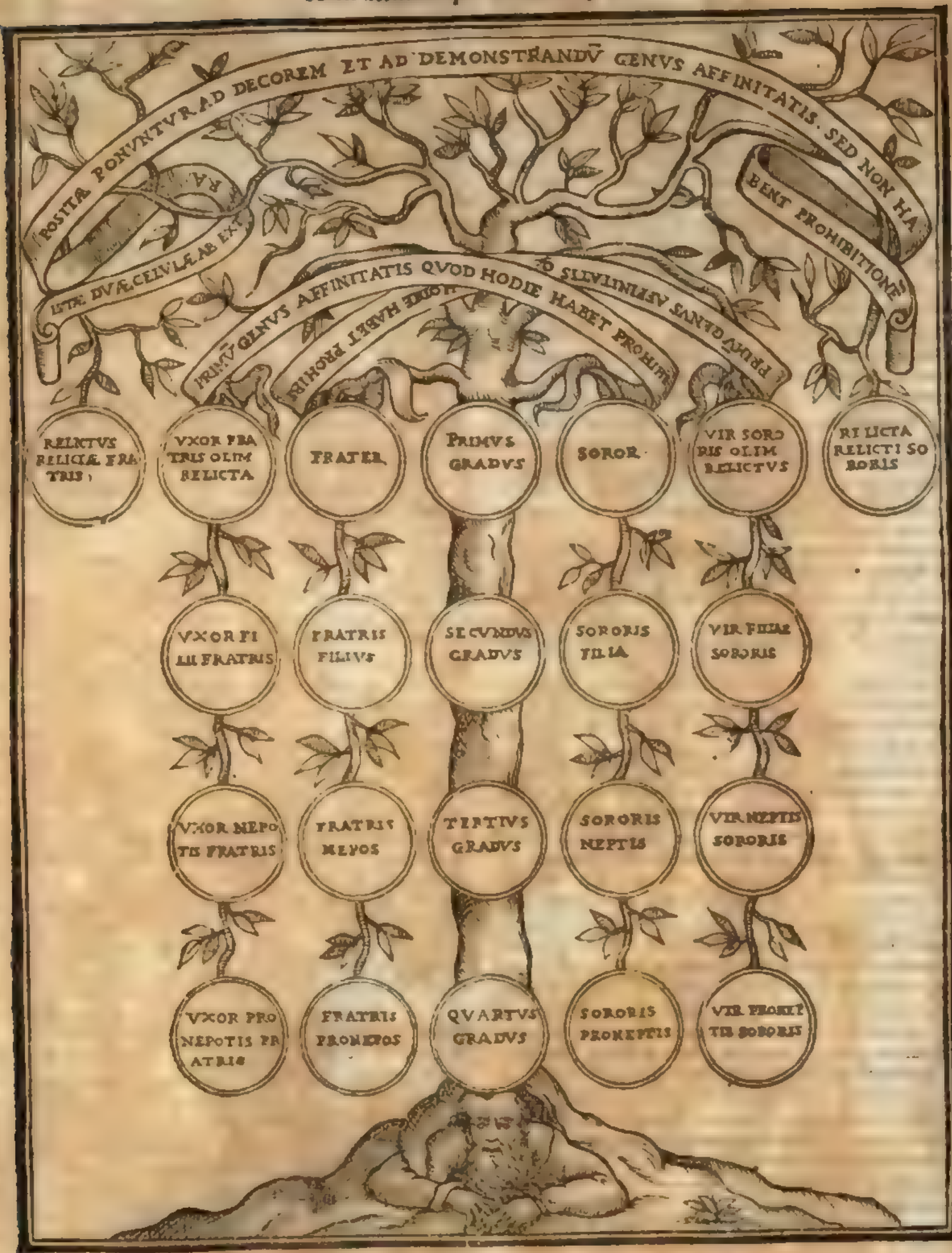

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundū canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem ꝙ affinitas est perpetuū impedimentū, quod durat etiā mortua persona, qua mediāte contrahit. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia secundū canones etiā per coitū fornicariū & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionē. & c. pen. Inter cōsanguineos mulieris & virū & consanguineos viri & mulierē, ideo dicitur: quia inter virū & mulierem nō contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres cōtrahunt cū duabus sororibus, pater & filius cū matre & filia. sed est affinitas inter cōsanguineos mulieris & ipsum virū. & cōsanguineos viri & ipsam mulierē. de cōsan. & affi. qđ super his.

[illegible] Quotiescumque inter vnam personarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio, vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

[illegible] Soror mea habuit maritū, ea mortua maritus eius aliā accepit, quo defuncto potero contrahere cū eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est nec fuit consanguinitas.

AD ARBO-

AD arborem affinitatis & eius materiam tranſeamus. Et primo videndũ eſt, quid ſit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipſius genera inſurgãt, & gradus computentur: dein de arborem formemus. Ponemus poſtea quędam notabilia, & quaſda quæſtiones.

Affinitatis definitio.

¶ Eſt autem affinitas perſonarũ proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc ſecundum canones: ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs; & requiritur ſecundum leges, quod legitimę ſint nuptię, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. nõ facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duę cognationes diuerſę per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶ Sed quod per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. conſan. vxo. ſuę. c. diſcretionem. & eod. tit. c. penul. Sed conſideratio legis fuit circa hęreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. in prin. & ff. de teſti. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. verſi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda cõſiderauit vnionem carnis, quę inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis: vt ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quod affinitas eſt perpetuum impedimentũ, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quę fit extra clauſtra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria & adde quod ibi not.

¶ Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt ſi cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicę honeſtatis & affinitatis: ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt. ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſię cũ conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quod poſſis contrahere cum illa, nõ obſtante quod ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentũ publicę honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quod poſſis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicę honeſtatis pro eo, quod deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu; & non obſtante quòd eſt tibi affinis in quarto pro eo quòd dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur.

¶ Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonę per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit, ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu: ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de conſang. & affin. c. non debet, hic circa hoc non inſiſto. ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonã carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis. ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere, ſed eodẽ gradu. Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt, quod affinitas non habet hodie prohibitionem niſi in primo genere, & in illo vſque ad quartum gradum:

Affinitatis gradus cõputãtur ſicut gradus conſanguinitatis.

licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum: ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundũ regulas quas tradidi in proxima arbore; & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere.

Arboris affinitatis formatio.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quattuor cellulę, & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quęritur, quare ponantur in medio fratris & ſororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic, hoc fuiſſe vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex conſanguinitate, & quòd ab vtroq; ſexu virili & femineo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic, attinentiam non fuiſſe expreſſam: vt illa computatio graduum ad conſanguinitatem & affinitatem referatur. vnde ſoror & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis, & frater & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis, & ſic de alijs. Deinde a latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens: in prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorſum huius alia linea continens alias quattuor cellulas: in quarum prima ſcribitur vxor fratris olim relicta, in ſecunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quattuor cellulæ: quarum prima ſoror, ſecunda ſororis filia, tertia ſororis neptis, quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quattuor: prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filiæ ſororis, tertia vir neptis ſororis, quarta vir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: à ſiniſtris, relicta relicti ſororis; quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem nõ habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri ſororis: in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellulla ſororis, & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem ſcribitur.

Quæſtio.

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula vxor fratris ſcribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam, quæ ponitur ad dorſum illius: quaſi dicat, frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demũ mortua iſte relictus à relicta fratris vult contrahere cum ſorore, numquid poteſt? olim non poterat, quia erat ſibi in ſecundo genere, & primo gradu: hodie

du: hodie vero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam viri sororis.

Regula magistralis in gradus affinitatis, & genus manifestans.

¶ Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virū, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cū matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virū, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consang. & affinita. quod super his. Primi generis quare dixerim, etiam ex superioribus patuit, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. vide hoc in arbore. nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secundo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas [illegible] declarat.

¶ Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines: ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus. interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis. sed si ego maritus consanguineę tuæ ex alia muliere filiū procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradū, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota quòd istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego nō possum accipere filiam tuam; ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes cōtrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de consang. & affini. quod super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendentes est perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Goffre. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo cōtrariam opinionem dicemus, quòd prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à proprijs. extra de consang. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem instit. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quòd tales affines ascendentes & descendentes, habentur loco parentum & liberorum. ff. de gradi. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodē modo posset formari quæstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima. in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, scilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. extra de consang. & affinit. cap. non debet.

Cōsanguinei, & affines quo iure prohibētur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cū consanguineis. vnde tunc in collateralibus nō erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit post diluuiū in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitę fuerunt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de resti. spol. litteras. & de diuor. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eod. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi. cap. licet ex quadam. per quod patet, quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales cōtrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur 35. q. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cū sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles & pręcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

CLEMENTIS PAPAE V.

CONSTITVTIONES

SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis, anno MCCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennenſi, ſed etiam ante & poſt ipſum concilium plurimas conſtitutiones edidit: quas cum & aſſidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & ſub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuiſſet; Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit. Eas Ioannes And. Bononieñ. gloſſis illuſtrauit.

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem alphabeti.*

A

AEtate & qualitate & ordine præficiendorũ. lib. j. tit. vi. 59
Appellationibus. lib. ij. tit. xii. 138

B

BAptismo & eius effectu. lib. iij. tit. xv. 238

C

CAusa possessionis & proprietatis. lib. ij. tit. iii. 96
Celebratione missarum. lib. iij. tit. xiiij. 235
Cẽsibus exactionibus & procurationibus. lib. iii. tit. xiij. 229
Concessione præbendæ. lib. iij. tit. iij. 167
Consanguinitate & affinitate. lib. iiij. tit. j. 253

D

DEcimis, primitijs, & oblationibus. lib. iij. tit. viij. 194
Dolo & contumacia. lib. ij. tit. iiij. 97

E

ELectione & electi potestate. lib. j. tit. iij. 23
Exceptionibus. lib. ij. tit. x. 124
Excessibus prælatorum. lib. v. tit. vj. 283

F

FOro competenti. lib. ij. tit. ij. 88

H

HAereticis. lib. v. tit. iii. 263
Homicidio voluntario, vel casuali. lib. v. tit. iiii. 278

I

IMmunitate ecclesiarum. lib. iii. tit. xvii. 250
Iudæis & Sarracenis. lib. v. tit. ij. 261
Iudicijs. lib. ij. tit. j. 83
Iurepatronatus. lib. iij. tit. xij. 222
Iureiurando. lib. ij. tit. ix. 114

M

MAgistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. v. tit. j. 257

O

OFficio vicarij. lib. i. tit. vij. 66
Officio & potestate iudicis delegati. lib. i. tit. viij. 67
Officio iudicis ordinarij. lib. i. tit. ix. 71

P

PAenitentijs & remissionibus. lib. v. tit. ix. 303
Pœnis. lib. v. tit. viij. 293
Præbendis & dignitatibus. lib. iij. tit. ij. 157
Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum. lib. v. tit. vij. 288
Probationibus. lib. ii. tit. vii. 109
Procuratoribus. lib. j. tit. x. 73

R

REbus ecclesiæ non alienandis. lib. iij. titulo iiij. 172
Regularibus, & transeuntibus ad religionem. lib. iij. tit. ix. 197
Religiosis domibus. lib. iij. tit. xi. 216
Reliquijs & veneratione sanctorum. lib. iii. titulo xvi. 240
Renuntiatione. lib. j. tit. iiij. 55
Rerum permutatione. lib. iij. tit. iiij. 177
Rescriptis. lib. j. tit. ij. 15
Restitutione in integrum. lib. i. tit. xi. 79

S

SEntentia & re iudicata. lib. ii. tit. xi. 125
Sententia excommunicationis. lib. v. tit. x. 306
Sepulturis. lib. iii. tit. vii. 180
Sequestratione possessionum & fructuum. lib. ii. tit. vi. 105
Statu monachorum. lib. iii. tit. x. 203
Summa trinitate & fide catholica. lib. i. tit. i. 5
Supplenda negligentia prælatorum. lib. i. tit. v. 56

T

TEstamentis & vltimis voluntatibus. lib. iij. tit. v. 178
Testibus. lib. ij. tit. viii. 110

V

VErborum significatione. lib. v. tit. xi. 313
Vita & honestate clericorum. lib. iii. tit. i. 151
Vsuris. lib. v. tit. v. 279
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. ii. tit. v. 101

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem Alphabeti.*

A

ABbates. de rescript. 15
Ab ecclesia. de rest. in int. 80
Abusionibus. de pœniten. & remis. 304
Ad compescendas. de seq. pos. & fruct. 106
Ad nostrum. de cens. 231
Ad nostrum. de hæret. 272
Appellanti. de appel. 146
Archiepiscopo. de priuil. 292
Attendentes. de sta. mona. 212
Auditor. de rescr. 19

C

CAusa beneficiali. de ca. pos. & propr. 96
Causam electionis. de elect. 32
Cedit quidem. de Iudæ. 261
Constitutionem. de elect. 38
Cum à repulsione. de appell. 150
Cum concessa. de elect. 54
Cum de quibusdam. de relig. dom. 216
Cum ecclesiæ. de æta. & qual. 60
Cum ei quem. de conc. præb. 168
Cum ex eo. de sent. excom. 311
Cum illusio. de renunt. 56
Cum Iudæi. de test. 110
Cum lite. vt lit. pend. 104
Cum rationi. de elect. 24
Cum secundum statuta. de pœnit. & rem. 303
Cum sit nimis. de magist. 259
Cum sit naturæ. de cens. 230
Cupientes. de pœnis. 299

D

DIgnum prorsus. de celeb. missa. 238
Diœcesanis. de vi. & hon. cle. 151
Dispendiosam. de iudi. 86
Dudum. de iud. 83
Dudum. de sepult. 184

E

EOs, qui. de sepult. 180
Eos, qui. de regul. 202
Eos, qui. de consan. & affin. 253
Et si. de rescr. 18
Et si. de offi. ord. 72
Ex frequentibus. de sent. exc. 306
Ex graui. de vsur. 280
Excommunicationis. de except. 124
Exiui de paradiso. de verb. sign. 313

F

FIdei catholicæ. de summ. trin. 5
Frequens. de exces. præl. 283

G

GEneralem. de æta. & qual. 65
Gratiæ. de rescr. 21
Graui. de celebr. mis. 235
Grauis. de sent. excom. 309

I

IN plerisque. de elect. 48
Instrumento. de procur. 73
Inter sollicitudines. de magi. 257
Iudices. de offi. deleg. 68

L

LIteris nostris. de probat. 109
Litteras. de rescr. 22

M

Monasteriorum. de re. eccl. non alien. 172
Multorum. de hæret. 263
Multorum. de pœnis. 297

N

NE concessione. de re. permu. 177
Ne in agro. de statu mona. 204
Ne Romani. de elect. 26
Nolentes. de hæret. 270
Non potest. de procur. 75

P

PAstoralis. de re iud. 128
Per litteras. de præb. 160
Plures ab vno. de iu. patro. 226
Præsenti constitutione. de censib. 234
Præsenti. de bapt. & ei. effe. 239
Procuratorem. de procur. 78

Q

QVamdiu. de appella. 144
Quamuis sacris. de so. comp. 90
Quamuis rigor. de appel. 140
Quæ de ecclesiis. de off. vic. 66
Quia contingit. de relig. dom. 218
Quia regulares. de sup. negl. 56
Quod circa. de elect. 50
Quoniam qui. de vi. & hone. cle. 154
Quoniam ex constitutione. de immu. eccl. 250

R

REligiosi. de priuil. 288
Religiosi. de deci. 194
Religiosus. de procur. 77
Religiosis. de testam. 178
Romani. de iureiur. 114

S

SAepe contingit. de verb. sign. 332
Si ante. de do. & cont. 98
Si à iudicibus. de appel. 138
Si appellationem. de appel. 148
Si beneficiorum. de deci. 296
Sicut appellationem. de appel. 142
Si de beneficio. de præb. 164
Si dignitatem. de præb. 158
Si dominum. de rel. & ven. san. 240
Si duobus. vt lit. pend. 102
Si furiosus. de homicid. 278
Si iuxta. de præb. [illegible]
Si plures. de præb. 162
Si quis suadente. de pœnis. 294
Si Romanus. de præb. 163
Si summus. de sent. excom. 312
Si vna. de reb. eccl. non alien. 174
Statutum. de elect. 52

T

TEstibus. de testi. 112

V

VT calumniis. de re iud. 126
Vt clericorum. de off. iud. ord. 71
Vt constitutio. de iu. patr. 223
Vt professores. de regular. 198
Vt ij qui. de æta. & qual. 62

FINIS.

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM·
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·AMBROSIVS
IEREMIAS

IOANNES

CLEMENTIS † PAPAE QVINTI

CONSTITVTIONES

PROOEMIVM.

IOannes[a] episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ cõmorantibus, salutem & Apostolicam benedictionẽ.

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt constitutiones Clementis Papę Quinti.

Procemij diuisio, & ipsius familiaris declaratio secũdũ dominũ Henr.

IOannes episcopus.] Diuide in quatuor partes, aut in duas, & secũdum in tres: In prima ponitur salutatio, dũ dicit: *Ioannes epi seruus seruorum Dei*, mandat suppleo, & dicit salutẽ & Apostolicã benedictionem; *Dilectis filijs*, scilicet doctoribus & vniuersis scholaribus Bononię cõmorantib⁹: id est, morã gerẽtibus & facientib⁹. Et sequitur in textu; *Quoniã nulla iuris sanctio*. Et ibi ponit exordiũ. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura sũt ita ambigua & dubia, ꝙ non põt reperiri modus aliqs, vt iura bene declarentur ꝑꝑ maliciã hominũ: qa dũ iura fiũt de nouo, & quãuis bñ & sufficiẽter clara, tñ homines sunt adeo & intantum procliui & habiles, seu ꝓni ad malũ, ꝙ ipsi interpretãt iura aliter ꝙ̃ legis lator ea intellexerit, & illa diuertũt & subuertũt ꝺ intẽtione ipsius legislatoris. Et narrat Clemẽs Papa, ꝙ tãti casus emergũt de nouo quotidie, ꝙ impossibile est tot iura condi & fieri: quare dicit, vt tantæ malitiæ vitẽtur, & iura aliquo modo clarificentur, & decætero nõ tm̃ diuersificentur, ꝙ recurẽdũ est ad auctoritatẽ principis, ꝙ̃ in hoc est necessaria, qui princeps declarabit ipsa iura & declarationẽ illã tenebũtur hoies insequi, & sic suo sensui nõ innitẽtur. Quare dixit formalis textus. Qm̃, ꝑ qa. Et not. ꝙ qa, & qm̃, ponunt in eodẽ sensu, sed qm̃, ꝓpꝛie præponit. & sic sequentẽ sensum alligat, vt qm̃ discis, disco: qa qppe postponitur, & superiorẽ sensum cõfirmat. dic ergo qa nulla sanctio, id est, nulla cõstitutio iuris digesta, id est, ordinata, consummata, & explicata, quantũcunq; cõsilio ꝑpenso, id est, valde pensato & cogitato, sufficit ad varietatẽ humanæ naturæ: nec sufficit ad machinationes, id est, ad dubitationes inopinabiles ei⁹, scilicet iuris: nec vlla sanctio attingit, id est, iuxta tãgit, ad decisionẽ lucidã, id est, lucidãdã: ambiguitatis nodosæ, id est, difficilis, eo ꝓsertim, id est, intantũ ꝙ vix aliqd statuitur: adeo certũ, id est, taliter, & sic certũ: quoq; ꝑ &c, & clarũ quin reuocet in dubiũ, idest, qn dubitet, ex causis emergẽtibus iura iã posita, id est, iã edita & facta nõ possunt mederi, scilicet quo ad decisionẽ qõnũ emergentiũ. Sequitur in textu: *Quia ergo*] aliàs est, qa etiã. Et hic dat ꝯsiliũ ac si diceret. Postquã iura sũt taliter & ita ambigua seu dubia, ꝙ nulla sanctio possit fieri ita clara, qn adhuc remaneãt dubia aliqua: & ideo hic dat vnũ cõsiliũ, ꝙ auctoritas principis est necessaria ꝑꝑ malitiã hominũ, ꝙ̃ homines ab adolescẽtia sua sunt procliui ad malũ, ideo dicit textus, Ergo, id est, ꝑꝑ rationẽ sequẽtẽ: qa sensualitas humana declinat ad malum ab adolescentia viri procliui, id est, facilis, scilicet ad malũ: ꝑ qꝺ, id est, ꝑꝑ quã malitiã nõ possunt fieri iura ita clara, quin homo, ꝙ̃ est procliuus ad malũ, ea reddat ambigua: ideo subuersio, id est, destructio morũ, scilicet bonorũ obrepit, id est, latẽter subintrat: frequenter, id est, sæpe, in clero, in omnibus clericis & populo intellige: quare auctoritas superioris est necessaria, vt declaret iura dubia sic facta dubia ꝑꝑ malitiã hominis ꝓcliui ad malũ. vt ipsa auctoritas, idest, vt ipsa iura declarata auctoritate principis, seu declaratio ipsius principis tollat ambigua, scilicet dubia, lites auferat per elucidationẽ, id est, ꝑ declarationẽ iuriũ: & dirimat, id est, sopiat & extinguat altercationes tã ꝑ suffragiũ, id est, auxiliũ determinationis opportunæ, ꝙ̃ extirpet vitia per sarculũ cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi sarculũ trãssumptiue: nã sarculũ dr̃ instrumentũ quo euelluntur inutiles herbæ: sic princeps ꝑ sarculũ suũ, id est, per auctoritatẽ suã tollit fatuas interpretationes hominũ. Et dic vt auctoritas principis inserat, id est, seminet virtutes per declarationẽ iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, id est, seminabit virtutes & verã scientiã, cũ sua auctoritas non minorẽ vim habeat, ꝙ̃ ipsa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipsius principis corrigat excessus: ꝙ̃, pro &c, & vt reformet mores corruptos in bonos [*Hæc sane.*] Hic est narratio, in qua Ioannes Papa cõmendat vel laudat actũ Clementis, id est, laudat Clementẽ ꝙ̃ fecit istas Clemẽtinas, & excusat tarditatẽ suã, videlicet quare citius librũ istũ nõ tradidit Clemens. Et dicit ipse Ioannes narrans ꝙ Clemens Papa vidẽs & attendens hæc quæ diximus in exordio, & volens seu cupiens prospicere reformationi deformatorũ, & soluere difficilia, & intendẽs promulgare, id est, pronuntiare & manifestare plurimas constitutiones quas edidit, id est, quas fecit & cõposuit, in qb⁹ statuit multa salubria, id est, multa vtilia ad salutẽ. Et quãuis ipse Clemẽs decreuisset, id est, deliberasset mittere istas cõstitutiones collectas, id est, simul aggregatas in vnũ volumẽ: tñ ꝑꝑ hoc ꝙ nimium, id est, valde fuit occupatus circa magna, & ꝑꝑ hoc ꝙ sublatus est de medio, id est, ꝑꝑ hoc ꝙ mortuus est, scilicet non nimis senex, ista fuerunt in causa quare non expleuit, id est, quare non adimpleuit ꝓpositũ suũ, id est, suã volũtatẽ, quæ erat de mittendo subditis Clementinas: quare dicit Ioannes Papa sic: Nos Ioannes, qui successimus eidem Clementi Papæ, etiã impediti fuimus à tẽpore nostræ promotionis, id est, à tẽpore quo fuimus electi in Papã, ꝙ nõ potuimus cõmittere, & mittere prędictas cõstitutiones: s. istas Clementinas sub bulla nostra. Et dic ordinãdo aliqualiter textũ: Sane, id est, certe, Clemens Papa quintus prædecessor noster, attendens, id est, intelligens hęc quæ diximus in exordio: & cupiẽs, id est, desiderãs prospicere reformationi deformatorũ, & cupiens soluere difficilia; edidit, id est, fecit cõstitutiões plurimas ante & post conciliũ, in qb⁹ cõstitutionibus ipse statuit multa salubria, id est, vtilia; & ipse Clemens decidit, id est, terminauit nonnulla dubia, id est, aliqua dubia, quæ dubia sunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id est, quamuis Clemens decreuisset mittere eas, scilicet, Clementinas collectas; id est, aggregatas in vnũ volumen: & quamuis decreuisset, id est, deliberasset mittere eas collocatas sub congruis titulis, & dare eas subiectis, scilicet suis in cõe, id est, vt cõicarentur inter subditos; tñ occupatio assidua circa magna, qa erat impeditus super rebus arduis: ac, id est, etiã conditio humanæ sortis, id est, humanæ fortunæ, quæ sustulit, id est, remouit ipsum Clemẽtẽ ꝺ medio ꝑ mortẽ; ista scilicet fuerũt in causa, quare ipse Clemẽs nõ expleuit propositũ suũ, id est, suam deliberationẽ: Nos etiã Ioãnes qui successimus eidẽ Clementi Deo permittente, & sic disponente in officio Apostolatus: qa sumus Papa, id est, vicarius Christi, sicut & ipse Clemẽs fuit: Et supple postquam successimus eidẽ Clemẽti in officio Apostolatus, sic debemus sibi successisse in plenitudine effectus & potestatis: suppleo, & maxime debemus sibi successisse in his, scilicet rebus, ꝙ̃ cõcernũt cõpendiũ, id est, lucrũ vniuersi, scilicet orbis: Et nos Ioãnes circũsepti, i. est, circũquaq; septi & circũdati, & vndiq; cincti tot grãdibus agẽdis, & arduis rebus fuimus hactenus, id est, vsq; huc, & vsq; ad hoc tẽpus impediti ab exordio, id est, à principio nostrę promotionis, ꝙ tã ex hoc qꝺ dicimus, ꝙ̃ ex alijs causis rationabilib⁹, quas prouidimus cõmittẽdas sub silẽtio, id est, quas tacemus, ꝓ nũc suppleo, nõ potuimus has cõstitutiones seu Clementinas cõicare. Nunc igitur, id est, modo & in ꝓsenti tẽpore trãsmittimus, id est, vobis mittimus illas constitutiones seu Clemẽtinas, captata opportunitate, id est, captato & desiderato tempore congruo & conuenienti. Sequit̃ textus, *Vniuersitati*. Et hic ponitur cõclusio: quare nos Ioãnes mandãtes vniuersitati Bononiẽsi per scripta Apostolica, quatenus eas, scilicet Clementinas suscipiatis prompte affectu & studio alacri, vsuri scilicet sitis eis Clementinis seu cõstitutionibus de cætero, i. amodo ĩ iudicijs & scholis, illis suppleo cõstitutionib⁹ seu Clementinis existẽtibus vobis manifestatis & cognitis. hoc dicit præsens decretalis. Nota primo ibi, *Doctoribus*. doctores præferẽdos scholaribus ex ordine litteræ. pro hoc. 43. dist. sit rector. Not. ex verbo, *Commorantibus*. id quod notat glossa, & extra glo. in proœmio Gregoriano. Et colligit Paulus quinq; necessaria scholaribus vt proficiat, quæ ponit Hostien. in c. vnico. de officio primi. & ibi dixi. Not. ꝙ sensualitas humana procliuis est ad malum. Not. causas quare oportet aliquẽ esse principẽ humani generis. Zabar.

¶ *Glossa prima primo allegat duo propter quæ nomen Ioannis nõ extollit, ostendens hoc nomen viguisse in Romanis Pontificibus, in glossatoribus & doctoribus canonistis, Secundo rationẽ inducens, operis imperfectionẽ excusat. Tertio auctorem proœmij de sex virtuosis cõmendat, & de mutatione nominis & alijs in salutatione dicẽdis remittit, & proœmium diuidit.*

a ¶ *Ioannes.*] Gratiosum hoc nomen per interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere non est meũ: suspicionis rõ patet. Esset etiã hoc refricare notissima. In apostolatu tñ hoc nomẽ super cætera viguit xxij. Est. n. ipse ꝙ̃ loqtur, cũ tñ reliqua Romanorũ Pontificũ nomina xj. nõ trãscẽderint numerũ, ad quẽ etiã solius Bẽdicti nomẽ ascẽdit. Inter canonistas & cõmẽtarios hoc nomẽ viguit. Habuimus enim Ioannẽ Theutonicũ pręferendũ, nõ ex ordine sed ex fructu. Ioannẽ Galeñ. Vulteranũ, Ioannẽ Hispanũ, Ioannẽ Fauẽtinũ, Ioannẽ de Faucona, Ioannẽ de Anchona, Ioannẽ de Deo etiã Hispanũ: Ioannẽ de Languicella Cesenateñ. Ioannẽ monachũ cardinalẽ: Ego etiã ꝙ̃ minor sum inter xij. doctores collegij Bononiensis me quartũ fuisse Ioannẽ, nunc inter eos solus, sed inter cõmẽtatores decimus: & denigro forte papyrũ nõ dignus occupare mẽbranas. Et qa (ꝓut patet hic in exordio) etiã cõpositores iuriũ vix possunt tã clarũ certũq; statuere, qn dubia multa relinquãt, excusabilis ero, ꝙ in hac prima lectiõe vel glossatiõe singula nõ ꝑfecte rimãtur. Nã etiã in rebus experimur, ꝙ̃ naturaliter generãtur, ꝙ in eis paulatim de imꝑfecto ad ꝑfectũ venitur. Sic & ꝙ̃ de veritatis cognitione à principio parũ attingunt, postea quasi pedetentim ad quandã pleniorẽ veritatis mensurã perueniunt. Igitur sub hoc excusationis clypeo, licet varijs occupatus, ꝑ fiduciã clementiæ diui

Ioannis nomen viguit super cætera inter summos Pontifices, & iuris canonici interpretes.

næ has Clemētinas glossandas aggredior. Est aūt sciendum, q̃ iste dn̄s Io. Pontifex industriosus & modestus, simoniā fugans & iustitiā amās, scientia magnus, statura pusillus, cōceptu magnanimus, prius Iacobus vocabat̃. De hac vero mutatione nominis & alijs, q̃ salutationē hāc respiciunt, dic vt not. in salutatiōe lib. 6. Diuido autē hoc procœmiū præter datā, in quatuor partes, aut in duas, & secūdam in tres, vt ibi. In prima ponitur salutatio vsque ibi: *Quoniam.* ibi exordium, vsque ibi. *Hæc sane.* ibi narratio vsque ibi, *Vniuersitati.* ibi cōclusio vsque in finem.

¶ *Glossa seq. primo ponit actū diuersum Clementis & Ioannis: Secundo quærit de differentia triū exordiorum, quam declarat.*

QVoniam nulla.] Exordium. Est sciēdū q̃ Clemens suo exordio ad instar Innocētij iiij. & Gregor. x. narrabat, quomodo cōstitutiones quasdā ante conciliū & in concilio Viēnēsi. & post concilium promulgauerat: quibus præcipiebat vti in iudicijs & in scholis: Ioannes autē deciso sub bulla illo procœmio Clemētis, ponit procœmium suum cum exordio. Sed cū habeamus tria exordia Gregorij ix. Bonifacij viij. & Io. xxij. in quo differāt videam[y]. & dico q̃ Gregorius in suo exordio principaliter ostendit qualiter emanauerit ius positiuū, & ipsius iuris effectus: vt ibi plenius dixi. Bonifacius in suo exordio recognoscit, q̃ ex debito regiminis sibi cōmissi habet intendere subiectorū cōmodis: quod dicit se sollicite facere noua iura cōdendo, & antiqua declarando, vt tollat ipsorum lites & scandala. Ioannes autem in hoc exordio volens excusare mutliplicationem constitutionū & voluminū, quod præuiderat Ecclesiastes vlt. c. sic dicēs, Faciēdi plures libros nullus est finis: dicit, q̃ principis auctoritas necessaria est pp duo: Primo, quia ius positiuū quantūcunque mature certe & clare compositū, non sufficit ad casus emergētes: pp qd̄ opportuna est [& necessaria[1]] declaratio principis. Secundo, quia homo pronus ad malū, facile mores subuertit: pp quod est necessaria principis potestas ad inserendas virtutes, & vitia extirpanda. Patet ergo q̃ in his tribus exordijs nulla est inculcatio, superfluitas vel repetitio. Quomodo autem exordientium proposito prædicta conueniant, per se patet.

† Aliās, Quia ergo.

: Aliās, obrepsit.

succidat.

† Aliās, reformationem prospicere.

¹ Hæc duo verba: & necessaria: desunt in antiquioribus codicibus.

QVoniam nulla [a] iuris [b] sanctio [c] quantūcunque perpenso [d] digesta [e] cōsilio ad humanæ naturæ varietatem [f], & machinatiōes [g] eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionē lucidā suæ nodosæ [h] ambiguitatis [i] attingit: eo præsertim quod vix [k] aliquid adeo certum claūque statuitur, quin ex causis emergētibus, quibus iura iā posita mederi [l] non possint, in dubiū reuocetur: Quia etiā† ab adolescētia viri procliuis [m] ad malum sensualitas [n] humana declinat: per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit [o] :, necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis [p] opportunæ suffragiū tollat ambigua, lites auferat, altercationes [q] dirimat, & obscura succidat [r] †, quām per cultoris prouidi sarculū [s] extirpet vitia, virtutes inserat [t], corrigat excessus, moresque reformet [u]. ¶ Hæc [x] sane felicis recordationis Clemens Papa [y] quintus prędecessor noster prudēter attendens, & prouide cupiēs deformatorū reformationi † prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negotijs imminentibus consonas [z] promulgare: Dudū nedū in cōcilio Viēnensi, quin etiā ante [a] & post ipsum conciliū cōstitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nōnulla dubia in iudicijs & extra frequentata decidit [b]. Et licet eas collectas in vnū [c] volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare [d] in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac fortis [e] humanæ conditio, quæ ipsum de medio [f] sustulit, in causa fuerunt, quare suū in hac parte propositū non impleuit [g]. ¶ Nos etiam qui sicut eidē (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittē te [h], successimus; sic & in affectus plenitudine, in his quæ cōpendiū [i] vniuersi concernūt [k], successisse debemus [l], tot grādibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circumsepti [m], quòd tā ex hoc, quàm ex causis rationabilibus alijs, quas sub † silentio [n] prouidimus committendas, prædictas vobis communicare cōstitutiones fuimus hactenus impediti. Nūc igitur (opportunitate [o] captata) illas vobis sub bul-

b ¶ *Iuris.*] humani positiui, sicut canonicum vel ciuile, synodale vel municipale[a]. Naturale vero vel diuinum morale est immutabile. 5. dist. in prin. & est perfectum: quia manauit ab illo qui nō nouit imperfectum opus, de bap. maiores. ver. sed adhuc.

ª Placet Panor. in c. Quintauallis. de iureiuran.

c ¶ *Sanctio.*] hic & j. ver. hæc sane. late sumitur: nam ponitur stricte pro constitutione pœnali. vt not. 3. dist. in summa.

d ¶ *Perpenso.*] quasi perfecte pensato & deliberato. habetur simile verbum de pac. c. vlt. circa medium. lib. 6.

e ¶ *Digesta.*] alibi dr̄ decocta. 35. q. 9. Apostolicæ. & hæc bene conueniunt. de cons. dist. 5. ne tales. & cap. penul. Ioan. And.

f ¶ *Varietatē.*] sumi potuit de corpore auth. ꝯ nō alie. aut permu. re. ec. §. vt autem. in princ. coll. 2. & de instr. cau. post prin. coll. 6.

g ¶ *Machinationes.*] quasi astuta ingenia, quid est enim quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat[3]? in Authen. vt hi qui se ob. per hi. post prin. coll. 6.

³ Vt aduertitur. gl. ab Anastasio. C. mandata.

h ¶ *Nodosæ.*] ꝗ ver. sig. cū olim. & de reliq. c. vnico. in prin. lib. 6.

i ¶ *Ambiguitatis.*] de triplici ambiguitate iuris, facti, & personæ, nota. 33. dist. c. fi. in glo. 1.

k ¶ *Vix.*] innuit fieri posse. de cog. spi. c. 2. lib. 6.

l ¶ *Mederi.*] facit in Auth. hæc constitutio inno. cō. in prin. coll. 8.

m ¶ *Procliuis.*] 20. q. 3. procliuus. facit 32. q. 1. c. 1. & in Authen. de mo. §. si quis igitur. ad fi. coll. 1. Et dicitur procliuis quasi præceps, prompta, facilis vel inclinabilis.

n ¶ *Sensualitas.*] de hac, de sacra vnc. cap. vnico. ver. in vertice. & per hanc appetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua: nec omnino potest extingui, vt dicam infra. de hære. ad nostrum. versi. secundo q̃ [in verbo, sensualitas.]

o ¶ *Obrepit.*] quasi latenter subintrat. & idē verbū. 61. dist. nullus inuitus. & de cele. Miss. cū creatura. & j. de statu mo. ne i agro. i prin.

p ¶ *Determinationis.*] facit j. de elect. ne Romani. in prin.

q ¶ *Altercationes.*] quo ad verborū certamina.

r ¶ *Succidat.*] respicit qd̄ prius dixerat vsque ad vers. quia etiā. qd̄ sequitur respicit quod dixerat in ipso ver. quia.

s ¶ *Sarculum.*] Instrumentū quo euelluntur malę & inutiles herbę, quæ nascuntur inter bonas: quod Bon. vocant roncare. Esaiæ 7. in fi. Vepres & spinæ in vniuersa terra, & omnes montes sarculo sarcientur. Et 1. Reg. 13. in fi. Descendit omnis Israel vt acueret vnusquisque vomerē suum, ligonē, securim, & sarculū. Differentia inter fullonē & sarcinatorem notatur instit. man. in fine.

Sarculum quid sit præter glo. hic, vide Isidorum lib. 10. Etymologiarū cap. 14.

t ¶ *Inserat.*] Hiere. 1. & de maio. & obe. solitæ. ver. potuisses.

u ¶ *Reformet.*] de accusa. sicut olim.

x ¶ *Hæc sane.*] Narratio ponit, & commendās actum Clemētis, illius etiam propriam tarditatem excusans.

¶ Dictio, sub, deest in antiquioribus codicibus.

y ¶ *Papa.*] id est, admirabilis. Et dr̄ à Papę, qd̄ est interiectio admirantis, & vere admirabilis: quia vices Dei in terris gerit. Inde dixit ille Anglicus in poetria noua: Papa stupor mundi. & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es, nec homo, quasi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis est, id est, pater patrū.

¶ Hæc verba (sano modo sūt accipiēda: prælata enim sunt ad ostendendā amplissimam esse Romani Pontificis potestatem.

z ¶ *Consonas.*] 4. dist. erit autem.

a ¶ *Ante.*] istæ solæ emanauerūt ante cōciliū. de iud. dudū. de immu. eccl. qm̄. de sen. excō. ex frequentibus. Reliquæ omnes in concilio vel post concilium, vt in ipsarum subscriptionibus patebit.

b ¶ *Decidit.*] concor. procœmium Gregorij ix.

c ¶ *In vnum volumen.*] nō tn̄ sub nomine libri. vnde male dicūt q̃ allegant septimū librū: nā si sub nomine libri composuisset constitutiones, quæ emanauerunt post compilationem sexti, iuxta morē insertæ fuissent. Item hoc expressisset, vt fecit in procœmio sexti.

d ¶ *Dare.*] nota pro eo quod in fine dicam.

e ¶ *Sortis.*] sumitur hic pro fortuna vel euentu. sic 26. q. 2. sors. alibi p̃ sortilegio. de sorti. c. 1. alibi p̃ capitali. de vsur. c. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de præb. cum õm. 21. dist. cleros. in prin.

f ¶ *De medio.*] id est, de hac vita, quæ quare dicatur medium, habes 23. q. 4. hæc autem vita.

g ¶ *Non impleuit.*] concor. de pigno. c. 3.

h ¶ *Permittente.*] & forsan agente omnia enim quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut suo permissu ita fieri sinit. 26. q. 5. nec mirum. §. aruspicine. ver. nec ideo.

i ¶ *Compendium.*] quod est breue & vtile. de hoc de rescri. dispendia. lib. 6.

k ¶ *Concernunt.*] quasi simul cernunt, vel conspiciunt.

l ¶ *Debemus.*] debet ergo successor perficere factum prædecessoris sui. 12. q. 5. quia Ioannes. 63. dist. c. 2. de rescri. litteris. vbi de hoc. & 11. q. 3. si episcopus ante.

m ¶ *Circumsepti.*] id est, circundati, vel vndique cincti.

n ¶ *Silentio.*] sit rector discretus in silentio. 43. dist. sit rector. in princ. ꝯ illos qui dicunt tacenda. Ouidius sine titulo: *Quis minor est vnquam, quam tacuisse labor?* & Cato; *Virtutem primam esse puta compescere linguam.* & Seneca ait: Dixisse me quandoque pœnituit, tacuisse nunquam.

o ¶ *Opportunitate.*] 13. q. 4. non potest. in fi. & de eo qui cogno. consan-

consangui. vxo. veniens ¶.

a ¶ *Vniuersitati.*] conclusio huius procemij.

b ¶ *Alacri.*] concordat procemium institutionum. in fi.

c ¶ *Sic.*] scilicet permissionem nostram sub bulla.

la nostra trāsmittimus: Vniuersitati a vestræ per Apostolica scripta mādantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri b eis sic c vobis manifestatis & cognitis, vsuri de cætero d in iudicijs & in scholis e. Data f Auinione † viij. Calend. Nouembris g, Pontificatus h nostri anno secundo.

¶ *Glo. seq. primo per hunc textum arguit & remittit. Secūdo excludit v. casus non dubios, contra quantum allegant, dicens reliquos sic examinādos, maxime in tribus speciebus. Tertio narrat quedā euenientia tēpore Clemētis & post mortē ipsius: ex quibus arguēs pro & contra tribus rationibus cōcludit, quòd eius tempore ligauerint: & tribus alijs concludit contrariū, quod dicit æquum, definitionem Papæ reseruans.*

† Hoc inducit Zabarella ad quæstionē, an videlicet in instrumētis apponi debeat locus in quo sūt cōfecta: cū mādato.

TITVLVS I.

De summa trinitate & fide catholica.

d ¶ *De cætero.*] Vt per hanc litterā q hæ constitutiones non ligauerint tēpore Clementis. Itē nec tēpore Ioannis: nisi post hāc datam, & post duos menses ab illa. & vide qđ scripsi super data 6. lib. Hunc passum (quem periculosum est decidere) prosequendo, excludamus primo casus indubios. Indubitatum est autem, q cōstitutiones quæ præcesserunt cōcilium, de quibus dixi super verbo, ante, etiam tunc ligabant. Item indubitatū est q ante mortē Clemētis ligabant. j. eo. tit. c. vnico. & j. de elect. ne Romani. de iureiu. Romani. de re iudi. pastoralis. Constat enim q Papa Clemens solēniter illas publicauerat, & q statim ligarēt, mādauerat. Itē indubitatum est, q constitutiones declaratoriæ ligabant: & hoc siue princeps in illis vtatur verbo, declarationis, vt j. de elect. qđ circa. & c. seq. siue nō, vt j. tit. 2. gratiæ. & j. tit. 3. constitutionē. de offi. dele. iudices. de testi. c. 2. & decr. quæ sunt sub tit. de præb. & 3. & vlteriores sub tit. đ ap. & his similes. Item sunt quædā quæ sine pœnæ adiectione præcipiūt vetera iura seruari, vt j. de æta. & quali. c. 1. de offi. ord. c. 1. de censi. c. fi. & de reliqui. & vene. san. c. 1. & de illis nō expedit dubitare vel quærere. Idem dico đ his quæ priuilegiāt. j. de celebra. Miss. dignū. de bap. c. vnico. de prileg. archiepo. & facit ad hoc đ concei. præb. c. 1. post prin. lib. 6. Hæc vera, nisi dicas aliud in priuilegio ı simpliciter dato, & aliud in eo quod dat cōstitutio: quo casu imitari debet naturā cōstitutionis. facit de offi. deleg. si super gratia. lib. 6. in alijs ergo remanet dubiū quod expedit examinari, & maxime in pœnalibus, quæ sunt multæ, & in his quæ decretū apponunt. de elect. c. 4. & vlt. & c. in plerisque. vel quæ excludūt: de æta. & quali. vt hi qui. de reg. vt professores. Circa hoc sciendū est, q cōstitutiōes cōcilij, licet nō omnes fuerint in cōcilio publicatæ, tñ postea de facto fuerūt publicatæ: & ipsarū habita copia, & iā habebatur, q ligarent: & quia patuit aliquas ex illis inepte, aliquas prolixe, aliquas defectiue compositas, aliquas etiā nō expedire, noluit Clemens q cōpositio illa procederet: sed (vt fertur) sub excōicationis pœna mādauit, q illas habētes infra certos dies restituerent cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent etiā easdē. Demū p peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in totū reseruauerunt, aliquas in totum resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mēte seruata: in aliquibus mēti & verbis detraxerūt, & addiderūt: & has licet nō sub his verbis in cōcilio publicatæ fuissent, voluit sub nomine cōcilij reseruari. & multas cōstitutiones vtiles addēs, de qbus nō fuerat in cōcilio tractatum, vt de rescriptis omnes, quę sunt post scđam. & de elec. oēs post primā, cū similib9, fecit illas vnà cū quibusdā cōstitutionib9, quas prius ediderat sub debitis titulis cōpilari. Et (vt à dño Attrebaten. audiui, q tunc erat ꝑdictarū auditor) Clemens præcepit illas in audiētia publicari, & ipse dñs auditor dixit, q inchoauit & finiuit ī audiētia publicationē illarū. Memini tūc audiuisse, q Clemēs mādauerat, q cōstitutiones ꝑter ꝑdictas quatuor ligarēt post quatuor mēses. Aliq dicebāt, q ordinauerat eas ligare, postquā essent p studia publicatæ. mortuo Clemēte istarū cōstitutionū haberi copia de cancellaria nō poterat. & sic tenuerūt curiales, q vltra illas quatuor non ligarent. Creato autē dño Ioāne, adhuc primo anno sui Pōtificatus & vltra viguit hoc dubiū. Sed qa qbusdā petentibus p ipsum auditores dari in causis beneficialibus cū clausula, simpliciter & de plano, &c. interdum sic rñdit, constitutionē habetis: cœperunt dicere auditores palatij, q ipse videbatur velle, q cōstitutiones ligarent. Contrariū videbatur: quia petiuerat & receperat cōstitutiones ipsas examinādas, & corrigendas, & aliquas correxit & mutauit, vt j. tit. 1. c. vnico. Finaliter deliberauerunt auditores illam habere pro constitutione, de qua Papa sic dixerat, reliquas priori dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur pro & ꝯ: q ligauerint, facit præ licta assertio dñi auditoris q dicit se de mādato Clementis publicationē in audientia finiuisse 2: & sic fuit omnis actus legis condendæ perfectus. de quo C. de legi. humanū.

1 Et quod priuilegiū corpori iuris insertū regulariter sit: ius, vide Felynū in c. 1. extra de rescrip. & contra hanc glossam vide eūdē Felynū in c. 2. de consti.

2 An credatur doctoribus, aliquid de facto allegantibus, præsertim consuetudinē, publice Rochus đ cur te in nota bilibus. c. si de consuet. Fent.

Item ꝯrium sonat in absurdum, q constitutiones quæ attribuūtur concilio & Clementi, à tēpore finiti concilij nō ligent infra quinquennium, & à tempore Clementis infra bienniū. ex quo ergo fuit constitutio concilij vel Clemētis, & verbum, statuo, designat rem perfectam. de verb. sig. in his. cū cōcor. ergo ligabant post tempus limitatum à iure. Item non apparet nec fertur q dñs Ioannes de his cōstitutionibus fecerit aliam publicationē in audientia, ergo innititur iam factæ. Sed hoc dicere multos illaqueat. & maxime ponderatis constitutionibus. de vi. & hone. cle. quoniam. de sepul. c. 1. đ statu monacho. c. 1. de reli. do. c. 1. de pri. c. 1. per quas id tenēdo multi clerici & infiniti religiosi ligati dicentur. Item sonat in absurdum dicere, q ligarent constitutiones, quæ occultabantur 3. Quare benignius videretur id quod in prin. glossæ dixi, quasi his perplexitatibus ponderatis, dñs Ioānes hic voluerit per hoc verbū, decætero, q tēpore huius datæ sit ipsarū publicatio facta. Nec obstat publicatio facta tempore Clementis: qa licet illas publicare fecerit, illas tñ non dedit: quod patet: quia supra dř, q dare decreuerat, sed suum propositum nō impleuit: quod satisfacit. Hæc sic dicta sumantur in modum collationis, non definitionis, quam hoc casu conditor facere posset, non glossator.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Fatetur concilium vnicum Dei filiū in essentia Dei æternaliter subsistentē, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iā mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem quem tradidit Euāgelista Ioannes. hoc dicit.*

CAP. I.

FIDEI CAtholicæ i funda-

3 Placet Pano: nisi exprimatur, statim ligent. Font.

e ¶ *In scholis.*] de his verbis dic vt ꝫ. in procemio Greg. in vlt. glo.

f ¶ *Data.*] circa hāc datā vide qđ notaui in fi. 6. lib. sup eius data.

g ¶ *Nouembris.*] quare mensis iste sic denominetur, dicam j. de reliq. & vene. san. si dominum. ver. licet igitur.

h ¶ *Pontificatus.*] q incepit Nonis: id est, qnto die Septēbris, anno domini M CCCXVJ. qua die consecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus septima Augusti. Et per hoc patet, q tardauerat mittere constitutiones has fere per xiiij. menses post coronationem, & hæc est causa quare superius se excusauit. Io. And.

DE SVMMA TRINITATE. & fide catholica.

¶ *Circa rubricas huius voluminis nō cōtinuandas, repete quod not. eod. tit. lib. 6. quod etiā hic fortius locū habet, cum hoc volumē no emanauerit sub nomine libri, vt in proœmio dixi. Et licet hac ratione viderentur constitutiones Gregorianæ compilationis & Sexti allegandæ in hoc volumine secundum suas materias, prout ꝫ. & j. omnes. tamē allegabo, vt supra ex quo in altera illarum compilationū hac inseri non mandatur. Io. And.*

Fidei catholica.] Prima glossa sufficere potest pro casus figuratione. Not. q Ecclesia dř mater nostra scilicet ratione principij institutionis: nā vberibus suis nos nutrit. 2. q. 1. ad Romanam 2. & in ea renascimur per baptismum & sacramentū. 12. q. 2. qui abstulerit. Not. q confessio fidei debet esse firma. in ver. firmiter. & aperta ī verbo, aperte. Ad primum, eod. tit. firmiter. Ad fm, est illud ad Romanos 10. Corde creditur ad iustitiā, ore autē cōfessio fit ad salutem. ad hoc. 11. q. 3. nolite. Zaba. Nota q statim tēpore cōceptionis Christi, fuit perfectus homo, & fuit anima rationalis sibi infusa: qa fuisset incongruum filium Dei assumpsisse corpus non formatū. pro hoc facit glossa in verbo, vnigenitum: & allegat Aristotelem in 1. physicor. vbi dicit. frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. In alijs autem à Christo non infunditur anima statim cū fit conceptio: sed oportet quòd prius recipiat fœtus alimentū, & quod recipiat suā dilationem, & extensionem membrorū, vt sic disponatur ad animam recipiendā. Et dř quòd in femina expectatur per lxxx. dies à conceptione embryonis: in masculo vero per xl. dies. vide glos. in verbo, vnitas. Et in Decreto 5. dist. §. 1. in glo. fin. Not. quòd corpus Christi erat passibile: quare poterat pati frigus, calorem, famē, sitim, & omnes alias pœnalitates humanas, præter ignorātiā & peccatū. & si ipse nō fuisset mortu9 in cruce, ad vltimū senio defecisset. De hoc habetur in glos. in verbo, passibile. ꝑsentis decre.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

i ¶ *Fidei catholicæ.*] Summa huius cōcilij hæc est: Fatetur conciliū vnicū Dei filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verū corpus humanū assumpsisse de Virgine: & in eo passum: & iam mortuū lancea perforatum: approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Ioannes. Secundo reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet quòd substantia animæ rationalis seu intellectiuæ, vere & per se humani corporis non sit forma. Tertio asserens cōfitendū vnū baptisma, sicut vnū Deū, & vnā fidē; approbat opinionē, quæ habet per illud conferri etiā paruulis quoad habitū

 infor-

mēto[a] præter quod (teste Apostolo[b]) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cū sancta matre Ecclesia cōfitemur, vnigenitū[c] Dei filiū[d] in his omnibus[e], in quibus De[us] pater existit[f] vnà cū patre æternaliter[g] subsistentē, partes nostræ naturæ simul vnitas[h] (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret[i] verus homo) humanum videlicet corpus passibile[k], & animam[l] intellectiuam, seu rationalem[m], ipsum corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore[n] in virginali[o] thalamo[p] ad vnitatem suæ hypostasis[q] & personæ. Et quod in hac assumpta natura[r], ipsum Dei verbū pro omniū[s] operanda salute, nō solū affigi cruci[t],

informantē gratiā & virtutes. Partes patēt: secunda ibi, *Porro*. Tertia ibi, *Ad hoc*. Itē hæc prima pars facit tria, primo fatetur æternā diuinitatē Christi: Secundo vera humanitatē ipsius: Tertio ipsius passionē & mortē. & figurā inducens ordinē approbat, quem de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

a ¶ *Fundamento.*] quod est Christus.

b ¶ *Apostolo.*] 1. ad Corinth. 3. & concor. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. non bap. c. fin.

¶ *Glossa sequens probat per rationem Anselmi, Dei filium vnigenitum.*

c ¶ *Vnigenitum.*] vt dicit Anselmus: In sancta trinitate quatūlibet parūū inconueniens est impossibile, sed si pater aliū filiū genuisset, ille per omnia similis esset iam genito filio: & cū iam genitus filius sit verbū, reliqu[us] esset verbū: & sic essent i deitate duo verba: sed cū vno Dei verbo omnia pfectissime dicantur & creentur, aliud superfluū & nugatoriū fuisset: na duorū ad idē suffragariū quorū vnū sufficit, alterū superfluū est. qđ nō est in deitate possibile. & Philosoph[us] 1. physicorū. Frustra fit p plura, quod pōt fieri per pauciora. Io. And.

d ¶ *Filiū.*] de spiritusancto & ei[us] æterna pcessiōe. ʒ. eo. fideli. lib. 6.

e ¶ *Omnibus.*] per hoc[8] cōprehendit immensitatē, incōmutabilitatē, incōprehēsibilitatē, omnipotētiā, & ineffabilitatē. Itē essentiā, substantiā, seu naturā. de his omnibus. ʒ. eo. firmiter. in princ. Et in diuinis hæc tria vltima repetimus ad maiorē expressionē. Si. n. ad diuinam essentiā habeat respectus quasi matematice, idest, abstracte, non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si consideretur concrete habito respectu ad personas, sic est substantia: quia in qualibet persona subsistit, & est tota. ʒ. eo. damnamus. ver. nos autem. Si vtroque modo: quasi in cōsideratione vniuersali, sic est natura: quia naturale est diuinæ essentiæ q̃ sit vna, & q̃ in ea sint personæ: simplex tamen est impertialis & indiuisibilis.

f ¶ *Existit.*] damnati sunt ergo Bonosiani[3], qui Christum dicebant non proprium, sed adoptiuum filium Dei. 24. q. 3. quidam. versic. Bonosiani. & de hoc de cele. Miss. in quadam.

¶ *Glos. seq. ponit errorem Arianorum & ipsorum motiuū, cui respondet.*

g ¶ *Aeternaliter.*] Ariani[3] negauerunt filiū coæternum patri. 15. dist. c. 1. 24. q. 3. quidam. ver. Ariani. & arguebant sic: omne quod natū est principium habet: ergo filius qui natus est, principiū habuit, & esse cœpit. vnde dicebat Arianus. si filius est, natus est; si natus est, ergo tēpus fuit q̃ nō erat filius. Sed vt ʒ eū dicit Ambrosius lib. 1. de trini. c. 5. idem posset dicere de Deo, q̃ si cœpit esse pater, ergo primo fuit Deus, q̃ pater, & fuit tēpus quo nō erat pater: sed cū ex hoc sequeretur eū mutabilem primæ generationis ac cessione mutatū, hoc dicere amētia est: semp enim fuit pater, semp & fili[us]: nā ex vi correlatiui, posito vno ponitur & reliquū. Dicebat ergo Augustinus lib. de fide ad Petrū c. 2. si Dei filius virtus & sapiētia Dei est, nec vnq̃ fuit Deus sine virtute & sapiētia: Dei ergo fili[us] coæternus est Deo patri. Primū pbat Apostolus 1. ad Cor. 1. & habet 37. dist. §. hinc etiā. Ergo dicit Gregorius & Augustin[us] q̃ sicut splēdor q̃ gignit ab igne, coætern[us] est illi, & esset coætern[us], si ignis esset ætern[us]: sic est intelligēdū ex Deo natū esse sempiternū: vt sit patri fili[us] coætern[us]. & hoc psequit magister sniarū li. 1. dist. 9.

h ¶ *Simul vnitas.*] dicūt theologi[4] q̃ i instanti cōceptionis pfectus fuit homo, & fuit anima rationalis infusa: tum pp infinitā virtutē agentis. f. spiritussancti: tum quia incongruū fuisset filiū Dei corpus assumpsisse nisi formatum. In alijs autem nō infunditur nisi organizato embryone, & bene habilitato ad ipsam recipiendam. de hoc 32. q. 2. q̃ vero. quod dicunt quidam fieri per differentiam sexuum à xl. vel lxxx. die à conceptione embryonis. de hoc 5. dist. §. 1. de purifi. post partum. c. vnico.

i ¶ *Fieret verus homo.*] concor. ʒ. eo. firmiter. ver. & tandē. ibi, verus homo factus est. & considera verba: nō enim fuit Christus cōpositus ex deitate & humanitate: nam simplicitas deitatis nulla recipit cōpositionē, vt ibi satis not. in prin. Et quod ibi dr̃, Christū fuisse compositum: verum est respectu humanitatis, q̃ fuit composita ex anima rationali & humana carne, vt ibi, & hic: & ʒ. de hære. cum Christus. & vide quod not. de conse. dist. 2. hoc est quod dicimus.

¶ *Glossa sequens primo exprimit quomodo corpus Christi fuit passibile. Secundo, quare, tres causas reddens.*

k ¶ *Passibile.*] intātū q̃ (vt dicit Augustinus) omnes defectus[5] nostros assumpsit filius Dei præter ignorātiā & peccatū. de hoc 3. sen. 15. dist. licet igitur in assumptione sumpsitus caro fuerit à spiritusancto ab omnibus reliquijs peccati mūdata[6]; vnde Angelus ad Virginē, Luc. 1. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: qđ ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipse Augustin[us]: Si i cruce mortuus nō fuisset, ad vltimū senio defecisset; fuig[us] ergo, calorē, famē, sitim, & alias humanas pœnalitates pati poterat, & sic habuit corpus passibile. Fuit autem hoc cōgruū q̃ nostros defectus assumeret pp iustitiam satisfactionis, quā p nobis faciēdā assumpserat, vt pro nobis pfecte satisfaceret p pœnalitates carnis nostræ. Itē pp fidē incarnationis: sine his. n. pœnalitatib[us] humana natura hominibus nota non fuisset. Itē pp exēplū patientiæ nobis præbēdū ad tolerandas pœnalitates carnis humanæ.

l ¶ *Animam.*] nō spiritū vitalē tm̃. de cele. Miss. in quadā. vbi plurib[us] auctoritatibus pbat quòd hic de vera anima dr̃.

m ¶ *Rationalem.*] non dicit sensitiuā vel vegetabilē tm̃. de q̃bus ʒ. in parte proxima dicetur.

¶ *Glossa sequens præmittit de duplici annorum computatione, & quærit quare tunc, & solutionem tiulat, deinde soluit.*

n ¶ *Ex tempore.*] quod tēpus satis notū est. Et ab hac incarnatione cōputant quidā annos Domini. 23. dist. in nomine Dñi. in princ. alij a natiuitate. & de hoc in Spe. de instru. edi. in 1. col. Dubitari[7] posset de tempore incarnationis quare tunc & non prius. vel tardius: canonistæ dicunt satis esse dicere cū Paulo, O altitudo diuitiarū, & c. ad Roma. xj. in fi. de pœ. dist. 4. si ex bono. circa princip. versic. cur ergo. nam & in potestate miserentis est qñ & quantum misereri velit. facit de pœ. dist. 2. si enim inquit. vltra mediū. versi. sicut. & quod not. qui cle. vel vo. c. 2. Dicunt tñ theologi, q̃ certū est non fuisse conueniens ante peccatū Deū incarnari, cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad abolitionē peccati. & vt dr̃ Luc. 5. Non sanis, sed infirmis opus est medico; nec venit vocare iustos, sed peccatores. 1. q. 1. multi. de pœ. dist. 1. libēter. Itē nec fuit conueniens statim post peccatū Deum incarnari: cū enim ex superbia peccatū prouenisset, sic liberandus erat homo, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere. quod magno cōsilio Dei actū fuit, vt cognita sui infirmitate homo clamaret ad medicū, & gratię posceret auxiliū. Ad finē vero seculi nō debuit differri, vt de imperfectione humanæ naturæ p incarnationē perueniretur gradatim ad perfectionē gloriæ in fine seculi. Itē fuit æquum post datā legem Mosaycam & propheticā, quā multi spernebant, iustificari Deo genus humanū per incarnationē & tempus gratiæ, qđ si dilatū fuisset ad finē seculi, forsan reuerentia & notitia Dei, & morū honestas in terris fuisset abolita. fuit etiam hoc conueniens ad manifestandā diuinam virtutem seruantem per fidem præteriti, præsentis, & futuri, vt not. Ber. ʒ. eod. tit. super rubrica.

¶ *Glossa sequens quærit quare de Maria voluit incarnari, et non de alia, & tres rationes reddit.*

o ¶ *Virginali.*] quare de Maria virgine, & nō de alia voluit incarnari? Dicūt sancti, q̃ sicut ex superbissima natus est morbus, sic p ɔ̃riū ex humillima inchoari debuit medicina: vnde verso nomine Euæ ipsi virgini dictum est, Aue. Luc. 1. Itē sicut ad summā humilitatē Dei fili[us] voluit incarnari, sic summe humilē eligere voluit, ī qua & à qua tāta deberet humilitas inchoari; vñ ipsa in cātico suo dixit ibidē, Respexit Dñs humilitatē ancillæ suæ. Tertio, q̃a (vt q̃dā refert historia[8]) prima ipsa fuit q̃ virginitatē Deo obtulit, vñ q̃a nouū doni genus obtulit, nouo & inaudito dono debuit honorari. In coniugiu autē Ioseph consensit instinctu spiritus sancti ad celādum mysterium, quod dic vt 37. q. 2. c. 2. ver. fin. & c. inuenta.

p ¶ *Thalamo.*] id est, cubiculo vel vtero.

q ¶ *Hypostasis.*] Græci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis[9], quo nos vtimur hoc nomine persona. de hoc nomine 1. sen. 23. & 25. dist. hypostasis autem componitur ab hypos, quod est sub: & stasis, quod est status vel stans. & dr̃ hypostasis substātia intellectiua siue forma: scilicet primordialis materia, & dr̃ quasi sub stans: quia habet subsistere omnibus accidentibus, & omnia accidentia ad se recepit, à nullo tñ informatur, secundum Hug.

r ¶ *Natura*] scilicet vera humana. Ioan. And.

s ¶ *Omnium.*] quo ad sufficientiam; sed quo ad efficaciam pro prædestinatis tantum. de hoc de conse. dist. 2. semel 2.

¶ *Glos. seq. de cruce tria præmittit, ponens quatuor quare Christus crucis mortem elegit, subdens de quadruplici specie lignorum ipsius.*

t ¶ *Cruci.*] In huius passionis memoriā videmus in angulis particularibus ecclesijs depictā crucē in altū erigi; celebramus etiā festū inuentionis ipsius. de cōse. dist. 3. crucis. Dicit Augustin[us]: Crux quæ erat ppliciū latronū, nūc trāsit ad frōtes Imperatorū: si tm̃ honorē De[us] ɔtulit supplicio suo, quantū cōteret seruo suo? Inter alia fuit quadruplex causa, quare Christus crucis[10] mortē elegit. Primo, vt in illa pēdens in aere se inter Deū & hominē mediatorem ostēderet: & sic not. 1. ad Timoth. 2. & 10. dist. qm̃. Scd̃o, vt dāna quæ obuenerāt per lignū primis parentibus vetitum, per lignū crucis restauraret. Tertio, vt diabolū q̃ per lignū vincebat, p lignū superaret; & hæc duo Gregorius exprimit in pfatione de cruce, Qui salutem

[8] Ad hanc glossam vide Magistrum, & ibi Theologos scholasticos lib. 4. sēt. dist. 8. & B. Thomā 1 parte in multis quęstionibus.

De horū damnatione frequēs fit mentio ab Innocētio Papa 1. epistola 22. & 23.

[3] De Ario & eius condamnatione facta in cōcilio Niceno, vide latissime p Nicephorū Calixtū li. 8. historiæ ecclesiastic. cap 5. & multis seq.

[4] Vide Magistrum & Theologos lib. 3. sent. dist. 2. & B. Thomā 3. par. q. 6. art. 3. & 4.

[5] Vide B. Thomā 3. par. q. 14. & 15. vbi plene.

[6] Expone sano modo, mūdata, id est, immunis, & penitus libera.

[7] De hac dubita ione vide omnino B. Thomam 3. par. q. 1. art. 5. & 6. vbi plenissime.

[8] Vide B. Augustinū in libro de sancta virginitate c. 4. & B. Thomā 3. par. q. 28. art. 4.

[9] Vide B. Thomam. 3. par. q. 2. art. 3. vbi plene de hypostasi.

[10] Plures causas cur Christus mortē Crucis pati debuerit, refert B. Thomas 3 par. q. 46. ar. 4.

salutẽ humani generis, & c. de qua de cõse. dist. 1. inuenimus. & j. de reli. & vene. san. si Dñm. ante mediũ. Quarto, vt euidẽter ostẽderet, p quibus restaurãdis patiebatur, scilicet p superis angelorũ ruinis replẽdis: p iustis de limbo educendis: p amicis colligendis & adiuuandis: pro inimicis recõciliandis. Primũ designatur per brachiũ superius. Secundũ per inferius. Tertiũ per dextrũ. Quartũ per sinistrũ. Fertur etiam crux quatuor genera lignorũ habuisse scilicet, cedrũ in stipite: palmã in palo per longũ: cupressũm in ligno ex transuerso: oliuam in tabula super crucẽ loco quarti brachij. & datur versus.

Ligna crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua.

Et quomodo proprietates lignorũ bene conueniant, instant theologi, quod omitto.

¶ Vide Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus, tit. de hæresibus Petri Ioannis & eius sequacium, cap. 1.

Gen. c. 2.

Rom. c. 5.

Ezec. c. 1.

Io. c. 19.

& in ea mori [a] voluit: sed etiã emisso † iam spiritu perforari lãcea sustinuit latus suũ, vt exinde profluentibus [b] vndis aquæ [c] & sanguinis, formaretur vnica & immaculata [d], ac virgo sancta mater Ecclesia coniunx Christi. Sicut [e] de latere primi hominis soporati [f] Eua sibi in cõiugiũ est formata [g]: vt sic certę figurę primi & veteris Adæ (qui secundũ Apostolũ [h] est forma futuri) in nostro nouissimo Adã, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquã, veritas illius prægrãdis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel [i] animalibus cæteris Euãgelicis transuolantẽ, beati Ioãnis videlicet Apostoli & Euãgelistæ, qui sacramenti huius rem gestã narrãs & ordinem in Euãgelio suo, dixit [k]: Ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eũ iã mortuũ, nõ fregerũt eius crura, sed vnus militũ lãcea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimoniũ eius: & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis. ¶ Nos igitur ad tã præclarũ testimoniũ, ac sanctorũ [l] patrũ & doctorũ [m] cõmunẽ sentẽtiã Apostolicæ considerationis (ad quã dumtaxat [n] hæc declarare pertinet) aciẽ cõuertẽtes, sacro approbãte cõcilio: Declaramus, prædictũ Apostolũ & Euangelistã Ioannem rectũ in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quod Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit [o].

¶ *Reprobat & hæreticã iudicat doctrinã quæ habet, quod substãtia animæ rationalis seu intellectiua, vere & per se humani corporis non sit forma. Io. A.*

¶ Porro [p] † doctrinã omnẽ seu positionẽ [q] temere asserẽtẽ, aut vertentẽ in dubiũ [r], q substãtia aię rationalis, seu intellectiuę [s], vere ac per se humani corporis

a ¶ *Mori.*] de consecr. dist. 2. timorem.

b ¶ *Profluentibus.*] separatim. de hoc de consecra. dist. 2. c. 1.

c ¶ *Aqua.*] & fuit vera aqua. de quo satis de cele. Mis. in quadã. & fuit aqua regenerationis, & sãguis redẽptiõis, vt ibi.

d ¶ *Et immaculata.*] ad Ephesios 5. ante finem.

e ¶ *Sicut.*] ponit figurã quã etiã inducebat Hostiensis de celeb. Mis. in quadam. ver. per hoc.

f ¶ *Soporati.*] ergo dormitio Adæ & mors Christi cõueniũt in figura, sicut cõueniut in figura vigilãs & viuẽs: si d latere ergo viuẽtis debuisset formari cõiux, eo de latere vigilãus fuisset Eua formata.

g ¶ *Formata.*] Genesis. 2.

h ¶ *Apostolum.*] ad Roma. 5. post medium.

¶ *Glos. seq. exponit secundum Greg. figuras quatuor Euangelistarum.*

i ¶ *Ezechiel.*] 1. c. & 27. in prin. Io. Gregorius in 4. homi. sup Ezechielẽ d visione quatuor animaliũ habẽtiũ facies diuersas, scilicet hois, leonis, bouis, & aquilæ, dicit, q iure per hominẽ figuratur [a] Matthæus: qa cœpit ab humana generatiõe. Marcus p leonẽ: qa cœpit à clamore in deserto. Lucas p vitulũ: qa cœpit à sacrificio. Ioãnes vero digne p aquilã: qa cœpit a diuinitate Christi. Sicut enim aquila cunctis auibus altius volat, & irreuerberatis oculis solis radios intuet, sic iste altius cæteris ascẽdit, q dicẽs, In principio erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbũ: dũ in ipsam diuinitatis substantiã intendit, quasi more aquilæ oculos fixit in solẽ.

a De materia huius glossæ plene Cassaneus in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratione 15.

k ¶ *Dixit.*] 19. dist. c. 1. ad finem. Et ad litteram hic ponitur textus Euangelij, quem glossare non est meum.

l ¶ *Sanctorum patrum.*] scilicet Aug. super Ioan. sermone 120. & 15. de ciui. Dei. c. 26. ipse & Amb. super epistola ad Roma. & Theophyl. super Ioan.

m ¶ *Doctorum.*] vt Thomæ 3. parte. q. 62. art. 5. Ioan. Scoti super 4. sen. Fertur etiam q tempore concilij congregati fuerunt ad hoc theologi doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

n ¶ *Dumtaxat.*] de bap. maiores. in princi. cum suis concord. Non obstat 79. dist. c. 2. vt ibi not.

¶ *Gl. seq. ponit litteram antiquã, & decisionis causam, & illam exponit. Secundo quærit, quæstionem fortificat, & illam tripliciter soluit.*

o ¶ *Aperuit.*] sequebatur in cõstitutione cõcilij etiã correcta, & in audiẽtia publicata, vt dixi in prœmio, q textus Matthæi q diceba tur in quibusdã libris antiquis sub alio ordine hoc narrare p anticipationẽ intelligi & exponi debebat. Et hoc remouit Ioãnes forte ex eo q ille textus in Matthæo cõiter nõ habetur. Et anticipatio dr ab ante & capio, cũ scilicet antecapitur vel ponitur postponendũ. ff. de rescri. causam. Sed quæritur qd valet ad fidẽ hoc dr putasse, quod hic dr de hoc ordine? Sine dubio coniunx Christi Ecclesia quæ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat per plagã & vndas fluẽtes Christo viuẽte, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidẽ. Sed opinio hic dãnata detrahit miraculo: euidentius enim fuit miraculũ hoc de corpore mortuo, q de viuo manasse. Itẽ detrahit figuræ hic positæ, vt s. dixi. Itẽ detrahit fidei Ioã Euãgelistæ, q vltimus Euãgeliũ suũ scribẽs notabiliter expressit hũc ordinẽ, & his respectibus cõcilium hunc ordinem approbat.

p ¶ *Porro.*] Secunda pars quæ duo facit: Primo quandã opinionẽ reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos iudicat. ¶ *Porro.*] Casus Hæc est secunda pars, in qua tangitur, q dicebãt aliqui animã intellectiuã seu rationalẽ seu substantiã aiæ rationalis nõ esse formã vere & per se humani corporis. Et opinionẽ istorũ sic dicentiũ dicit Clemens erroneã, & contra veritatem: & dicit eos esse hæreticos, q talem opinionẽ pertinaciter sustinere voluerint. *Porro*, pro sed. sed nos reprobamus omnẽ doctrinã, id est, reprobamus omnes qui dant talẽ doctrinã asserẽtem, id est, affirmantẽ: temere, id est, fatue. aut etiã nõ solũ reprobamus doctrinã vel positionẽ asserẽtẽ, sed etiã vertentẽ in dubium, id est, reprobamus illos q dubitãt, q substantia aiæ rationalis seu intellectiuæ non sit forma vere ac per se humani corporis: talẽ opinionẽ reprobam[us] vt erroneã ac veritati inimicã, & fidei catholicæ: Diffinientes, id est, determinãtes, nos Clemẽs, vt veritas fidei syncera, i. integra. nota. i. manifesta & cognita sit cũctis. i. omnibus hominibus. ac etiã ne subintrẽt aditus vniuersis erroribus: q si quis deinceps. i. amodo præsumpserit asserere. i. affirmare, defendere seu tenere pertinaciter, q aïa rationalis seu intellectiua nõ sit forma humani corporis per se & essentialiter, talis sit cẽsendus. i. iudicãdus tãquã. i. sicut hæreticus. Not. q illa dictio, præcludatur, est cõposita d p, & cludo, cludis. Vnde antiq dicebãt cludo cludis, sed moderni dicũt claudo, claudis. Et põt cõponi sm antiquitatẽ cõcludo cõcludis, excludo excludis, & præcludo præcludis. Et qd or in tex. præcludatur aditus. i. claudatur introitus seu via, ne de cætero homines dicãt illã falsam opinionẽ. Et nota super dictione, porro: q porro est aduerbiũ ordinis i. cõsequenter. Porro etiam dr certe, vel valde, vel lõge, vel sed, vel vtiq;. Not. in verbo, pertinaciter: q pertinax, cis, penultima correpta, sed pducta in genitiuo omnis generis. i. valde vel impudẽter & sine verecũdia tenẽs, durus, perseuerãs in sua opinione, impudẽs, cõstãs, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. Nã ptinax nullo modo vult doceri, sed semp putat habere sanɔrẽ intellectũ: ideo dr indocilis. Inde ptinacitas, tis. i. assiduitas, perseuerãtia, impudẽtia: idẽ & ptinacia, ciæ. & sm Papiam perseuerantia est in virtute, pertinacia in malo. Nota verbũ temere, quod est in principio temere aduerbiũ est. id est, præsumptuose, stulte, sine causa, sine cõsilio. Itẽ verbũ, deinceps, exponas, i. ab hodie in antea. & est aduerbium temporis vel ordinis, & desinit in ps, & vt dicit Huguitio, componitur à de, & incepto. Not. q veritas debet esse syncera, id est, non inuoluta. de sen. excom. à nobis 2. Et quid sit veritas, not. Archi. eo. tit. c. vnico. lib. 6. & de consecr. dist. 2. corpus. Nota in verbo, pertinaciter. q sola pertinacia est quæ facit hominem hæreticum. de quo in glos. Franc. Zaba.

† Vide constitu. in Lateranẽ. sub Leone X. sessione 8. in decret. incip. Apostolici regiminis.

q ¶ *Positionem.*] vtuntur theologi & artistæ hoc verbo, quo etiam nos vtimur. de confes. c. 1. vbi de hoc satis lib. 6. latetur autem quis & credit id quod ponit. de iureiur. c. vlt. eo. lib.

r ¶ *In dubium.*] de hæreticis, dubius.

¶ *Glos. seq. primo excludit aliquarũ dubium, declarans quare de ista dubitatur. Secundo probat opinionem hic approbatam tribus rationibus, exprimens duo propter quæ contraria opinio est hæretica. Tertio respondet ad quatuor rationes opinionis contrariæ.*

s ¶ *Intellectiuæ.*] de sensitiua. n. & vegetatiua nõ fuit opinio: sensitiua. n. qua sentimus p sensus corporeos, certũ est q corrũpit corpore corrupto: & sic nõ põt dubitari quin sit corporis forma. Idẽ de vegetatiua qua vegetamur, nutrimur, & augmẽtũ sumimus. In prima cõicamus brutis, i secũa etiã plãtis. Sed de intellectiua [a] vel rõnali fuit cõtria opinio, q pcipue fundabatur sup rõne pdicta. Cũ. n. vniri, nõ dico accidẽtaliter, sed p se & essẽtialiter sit inseparabiliter vniri: ergo forma nõ põt esse sine materia ppria. sed aïa intellectiua cũ sit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori nõ vnitur: ergo si vnit corpori vt forma p se & essẽtialiter. Sed anteq huic inductioni rñdeã, est sciẽdũ q opinio hic approbata, p qua facit d celeb.

a De materia huius glossæ vide plenissime D. Thomã citatũ etiã i fine glossæ par. 1. q. 76. art. 1. & ibi Caietanũ.

non sit forma: velut erroneã, ac veritati catholicæ [a] inimicã fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus. Diffiniẽtes, vt cũctis nota sit fidei syncere veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrẽt, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter [b] præsumpserit, quòd anima rationalis seu intellectiua, nõ sit forma corporis humani ꝑ se & essẽtialiter, tãquã hæreticus sit censendus.

¶ *Asserẽs confitendũ vnũ baptisma, sicut vnũ Deũ & vnam fidem, approbat opinionẽ, quæ habet, per illud conferri etiã paruulis (quo ad habitũ) informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc [c] † baptisma vni-

celebr. Miss. in quadã. Sic probat ſm Philosophũ viij. Metap. Differẽtia sumitur à forma rei, sed differẽtia cõstitutiua hominis est rationale, quod de homine dr ratione animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma. Itẽ demõstratur ex ratione speciei humanæ: natura enim rei ostẽditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hominis, inquantũ homo, est intelligere: oportet ergo ꝙ sortiatur speciem ſm illud quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem vnumquodq; per propriam formã. ex quo relinquitur ꝙ principium intellectiuum, vel anima intellectiua sit ꝑpria hominis forma. Sed aduertendũ, ꝙ quanto forma est nobilior, tãto plus dominat materiæ corporali, & min⁹ ei immergitur, & plus eam excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quã forma metalli: sensibilis, plus quam vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima intantũ excedit in homine materiã corporalẽ, ꝙ habet aliquam operationem & virtutem, in qua corporalis materia non cõicat: quæ virtus dr intellectiua. Demonstrat etiam id Aristo. 2. de anima: quia id quo primum aliquid operatur est forma illius cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas: quo primo scit anima, est scientia: sanitas ergo est forma corporis, & scientia forma est animæ ad corporis vnionẽ. Scđo inducebat id qđ dicit Philo. 3. de anima. anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certũ est autem ꝙ primũ quo viuit corpus, est anima: & cũ vita manifestetur ſm diuersas operationes in diuersis gradib⁹ viuentiũ, id quo primo operamur vnũquodq; illorũ operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentim⁹, & mouemur ſm locũ: ergo similiter id quo primo intelligimus: siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negans oportet ꝙ inueniat quomodo ista actio ei conueniat: experitur enim quisquis seipsum esse q intelligit. Attribuitur autem actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Physico. aut ſm se totũ, sicut medicus sanat: aut ſm partẽ, sicut homo videt per oculum: aut per accidens, sicut dicimus ꝙ albũ ædificat: quia accidit ædificatori esse albũ. Cũ ergo dicimus Andreã intelligere: certũ est hoc sibi non attribui per accidens: cũ hoc inquantum est homo de ipso essentialiter ꝑdicetur: ergo aut oportet dicere ꝙ intelligat ſm se totũ, quod etiã posuit Plato dicẽs hominẽ esse animam intellectiuã: aut dicere oportet ꝙ intellectus sit pars ipsius animæ: primũ stare nõ põt: quia idẽ ipse homo est q percipit se intelligere & sentire: sentire vero nõ põt sine corpore: vñ oportet animã sensitiuã esse aliquã hominis partẽ, relinquitur ergo ꝙ intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita ꝙ intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliq dixerint hãc vnionẽ esse per speciem intelligibilẽ: quæ duplex habet subiectũ, intellectũ possibilẽ, & phãtasmata; alij ꝙ intellectus vt motor vniatur corpori: quod vanũ esse patet multis rationibus, & illæ duæ sufficiant. intellectus nõ mouet corpus nisi per appetitũ: cuius motio præsupponit operationẽ intellectus: Non ergo ideo intelligit A. qa mouetur ab intellectu, sed potius eↄ̃trio quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. concluditur ergo ꝙ vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor, certum est ꝙ nauis põt esse sine nauta: qui se habet ad eã vt motor: ergo etiã posset esse ꝙ Christus corpus humanũ sine anima sumpsisset: quod est ↄ̃ fidẽ. s. eo. c. & 3. eo. firmiter. Cũ ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutẽ animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima nõ esset essentialis corporis forma. Et ꝑ hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia est ↄ̃ fidẽ incarnationis. Est etiã ↄ̃ fidem resurrectionis: habet enim fides ꝙ resurgemus cũ corporibus, q̃ nunc gestamus, vt patet eo. tit. c. firmiter. in fi. 1. partis. sed si anima non esset essentialis forma corporis: ad quid resurgerent corpora, nõ videmus. Tenentes opinionem hic reprobatã, primo inducebãt qđ in principio dixi. Ad qđ rñdetur ꝙ ſm se conuenit animæ corpori vniri. ſm se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cũ à loco proprio fuerit separatũ cũ aptitudine & inclinatione ad propriũ locũ, ita anima humana manet in suo proprio esse cũ fuerit à corpore separata habens aptitudinẽ & inclinationẽ naturalem ad corporis vnionẽ. Secũdo inducebãt quod dicit Philosophus 3. de anima, ꝙ intellectus est separatus, & ꝙ nullius corporis est actus: ergo non vnitur corpori vt forma. Sed dic ꝙ Philosophus intelligit separatum: quia intellectus nõ est virtus alicui⁹ organi corporalis, sicut virt⁹ visiua oculi: cõstat etenim ꝙ intelligere nõ est actus q posset exerceri ꝑ aliquod organũ corporale sicut visio, sed est in materia inquãtũ ipsa anima cuius est hæc virtus est hominis forma & terminus generationis humanæ. Et ꝙ sit in materia probatur 2. Physico. quia homo generat homi-

Actio alicui tripliciter attribuitur.

Responsio ad quatuor rationes opinionis contrariæ.

nem: dr ergo anima intellectiua separata ſm virtutẽ intellectiuã, quę non est alicuius organi corporalis. Et sic etiã rñdetur ad id qđ tertio dicebãt, ꝙ si intellectus vniretur corpori vt forma, cũ omne corpus habeat determinatã materiã, sequeretur ꝙ intellectus haberet determinatam materiã, & sic nõ esset cognitiuus omniũ, quod est ↄ̃ rationem intellectus. Sed dico ꝙ hoc ꝓcederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis: fateor enim ꝙ actus illos, visus cum oculo, tactus cũ manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cum anima intellectiua his organis non vtatur, limitationi non subiacet. Dicebant quarto ꝙ cum anima sit quid subsistens, & habeat esse ſm se, ergo alterius forma esse nõ potest: quia forma dat aliqd esse, & sic esse formæ nõ est ipsius formæ ſm se: anima ergo intellectiua habẽs esse suũ & suũ subsistens, nõ vnitur corpori vt forma. Ad quod rñdetur, ꝙ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cõicat corporali materiæ, ex qua materia & anima intellectiua fit vnũ: ita ꝙ illud esse quod est totius compositi, est etiã ipsius animæ, quod nõ est in alijs formis, q̃ nõ sunt subsistẽtes. Et ꝑꝑ hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore: non autem aliæ formæ. Curiosus qui hoc plenius disquirere vellet videat in summa S. Thomæ parte 1. q. 76. in princ. Io. An.

Ad 4. ad hoc.

a ¶ *Catholicæ.*] fidei. qđ sequit. & post positũ fuit vt euitaret hiat⁹, qđ proprie in Rhetorica dr cum vocalis eadem sequitur vocalem.

b ¶ *Pertinaciter.*] pertinacia in malo, ꝑseuerantia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. & idem verbum ĩ. de vsur. ex graui. §. penulti.

Pertinax quis dicatur.

c ¶ *Ad hoc.*] tertia pars, primo ponens de esse baptismi. Secundo, de ipsius effectu. Ioan. And.

† § *Ad hoc.*] Casus Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi: Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, ꝙ omnes debent fideliter cõfiteri vnicũ baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesu, & tale baptisma celebratur in aqua, in nomine patris & filij & spiritusancti. Et credimus esse perfectũ remedium ad salutem habendam, tam paruulis quàm adultis. Et sic extra casum & pro casu notemus, ꝙ baptisma nos nõ generat, sed bene regenerat: quia qñ generamur, habemus iã labẽ peccati originalis, quæ labes ꝓcessit à nostro primo parente, sed vt ista labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostrã salutẽ, s. baptisma, per quod videmur esse renati: qa baptisma nos regenerat in hoc ꝙ ꝑ ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dr peccatum originale: qa illud peccatũ nos cõcomitatur à nostra origine seu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habemus originẽ & sumus geniti, sum⁹ in peccato, qđ dr originale. Sed procedamus in casu, sed quia đ effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nã qdã dicebãt ꝙ per baptisma culpa remittitur paruulis, sed ꝑꝑ hoc eis nõ cõfertur gratia, nisi qñ decedunt, id est, qñ moriuntur: vel nõ cõfertur eis paruulis gratia, nisi qñ perueniunt ad ætatẽ adultã, quę ætas est infra xxx. annos. & opinio istorũ reprobatur. Alij dixerũt eↄ̃, qa per baptisma, culpa remittitur paruulis, & gratia infunditur eis & etiã virtutes. Et istã opinionẽ approbat: quia pariter omnibus baptizatis scilicet tã paruulis q̃ adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis, quo ad habitũ, quãuis nõ quo ad vsum pro illo tẽpore quo sunt paruuli. Vide textũ aliqualiter ordinatũ. *Ad hoc.* id est, insuper cõfitendũ est ab omnibus fideliter baptisma vnicũ regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos cõfitemur ꝙ est vnus Deus. *Ac.* id est, etiã vnica fides ꝙ s. baptisma celebratũ est in aqua, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti: qa baptizãs debet accipere aquã, & ꝓijcere sup caput illius q vult baptizari, dicẽdo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & spiritussancti. Et nos Clemens credimus hoc baptisma esse ꝑfectũ remediũ ad salutẽ habẽdã tã paruulis, q̃ adultis, id est cõiter omnibus. *Verum.* ꝓ sed: sed doctores quidã theologi reperiũtur habuisse ↄ̃trias opiniones quãtũ ad effectũ baptismi, scilicet traditũ paruulis: *Quibusdã*, idest, aliqbus ex ipsis scilicet doctoribus, dicẽtib⁹ culpã remitti ipsis paruulis ꝑ virtutẽ baptismi. Sed ipsi doctores dicebãt eis paruulis gratiã nõ cõferri: *Alijs.* s. doctoribus asserẽtibus, & dicẽtibus ↄ̃. s. ꝙ etiã culpa q̃ ꝓcessit nõ ab ipsis, sed à peccato primi parẽtis remittitur, & virtutes & gratia informãs infundũtur, scilicet in eis paruulis quo ad habitũ: *Etsi*, id est, quãuis nõ infundant ꝑ illo tpe quo ad vsum. *Ideo nos.* Clemẽs attedẽtes, i. respiciẽtes gñralẽ efficaciã mortis Christi, q̃ efficacia mortis applicat pariter, tã paruulis q̃ adultis ꝑ baptisma baptizatis, duxim⁹ scđam opinionẽ eligẽdã tãquã ꝓbabiliorẽ & cõsonã dictis sanctorũ & doctorũ modernorũ theologiæ, q. s. scđa opinio dicit gratiã informãtẽ cõferri, tã adultis q̃ paruulis i baptismo, & etiã virtutes infundi.

a ¶ *Vnicum.*]

cū[a] baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut vnus[b] Deus[c] ac fides vnica[d]) ab omnibus fideliter confitendum[e]. Quod celebratum in aqua[f], in nomine[g] patris, & filij, & spiritussancti, credimus esse tā adultis, quàm paruulis cōmuniter perfectum[h] remedium[i] ad salutem. Verum, quia quantū ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi[k] opiniones[l] contrarias habuisse: Quibusdā ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpā remitti, sed gratiam non cōferri: Alijs econtra asserentibus, quòd & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes[m] ac informans[n] gratia infundūtur quo ad habitum[o], & si nō pro illo tempore, quo ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciā mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus[p] baptizatis) opinionem secundam) quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informātem gratiam & virtutes (tamquam probabiliorem, & dictis sanctorū[q], ac doctorū modernorum theologiæ magis consonā, & concordē, sacro approbāte cōcilio duximus eligendā[r].

a Vnicum.] quare sic dicatur, habes de cōs. dist. 4. aliud. Io. And.

b Vnus.] ad Ephesi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & j. de excess. prælat. frequens, ad finē. & j. de sent. excō. c. 1. & vt dicit Ambro. lib. de trini. & exponit magister 1. sen. 24. dist. circa princ. cū vnū dicimus Deū, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatē in Deo ponit: quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.

c Deus.] in hoc verbo ponit causam efficientem baptismi.

d Vnica.] licet specie differat, qd dic vt not. Ber. s. eo. tit. super rubr.

e Confitendum.] vnde in symbolo dr: Confiteor vnum baptisma.

f In aqua.] causa materialis.

g In nomine.] causa formalis.

h Perfectum.] sine pænitentia exteriori. de cōse. di. 4. sine pænitētia.

i Remedium.] causa finalis Ioan. And.

k Theologi.] & canonistæ. de hoc de conse. di. 4. nihil. & c. paruuli.

Glos. seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figurā, rationē ostendens non obstare vllū ex quinque impedire valentibus. Vltimo respondet duabus rationibus opinionis ꝯtria, & remittit.

l Opiniones.] est sciendum ꝙ primo fuit opinio Donatistarum[a], ꝙ paruuli inutiliter baptizabantur, quæ reprobata est, & ad ipsorū rationes responsum est, de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur[b] virtutes & gratia: quod hic soluitur. Est ergo hic sciendum, ꝙ quorundam fuit opinio, ꝙ pueris nullo modo dātur virtutes in baptismo, sed solū ab originali mundantur: sed postea qñ decedunt, vel qñ perueniunt ad ætatem adultam eis virtutes infunduntur, si seruent innocentiam. Hanc cōiter theologi reprobant per id quod habet Ecclesiastes 11. quod sonat illud quod habetur 25. dist. qualis. in prin. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte nō cōferētur, & sic nō saluabuntur, quod est falsum. Error autem huius opinionis vr fuisse ex ignorantia discernendi habitū ab actu. Alij dixerunt ꝙ pueris dantur virtutes & gratia: non tñ in seipsis, sed in sua radice, scilicet charactere sacramenti: cuius virtute cū venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis solutæ fuerint potentiæ, consequētur gratiam & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionē primæ. de conse. dist. 4. nihil. Sed ꝙ hoc esse nō possit, patet: quia si puer verteretur in furiā ante perfectā ætatē, potentiæ in eo nō soluerētur, & ita nūquā haberet virtutes explicite. Itē ꝙ potentiæ sint aliquo impedimēto ligatæ, nō impedit habitū, sed actū: quia dormientes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, ꝙ virtutes & gratia dentur in habitu ligato pp pueritiam: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bñ operandum: nisi aliquid spiritusancto resistat: & habetur de hoc figura 1. Regū. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nō potuit eis vti ꝯ Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatem illis vti nō potest quo ad actum. Et ꝙ hoc sit verum, patet: quia cū pueri sicut adulti per baptismum efficiantur membra Christi, necesse est ꝙ à capite recipiant fluxum [vel fructus] gratiæ & virtutis: cuius influxionis non est impedimentū ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. j. ad Timot. ij. & s. de baptis. maiores. ver. absit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præsto est: & facit de conse. dist. 4. sine pænitentia. Nec ex parte sacramenti, quod pro omnibus institutū est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores. ver. cū ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere potest infusioni gratiæ, nec curamus ipsius reluctantiam vel gemitum in baptismo. de conse. dist. 4. cum videmus. & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremiū. de hær. super eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22. q. 1. de viduis. de dona. per tuas. Huic autem opinioni[c] approbatæ, non obstat ꝙ habitus virtutū habilitat ad actum, sed pueri non sunt habiles ad agendum quæ sm virtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nam dico ꝙ habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatē, quæ est ex imperfectione potētiæ, nō quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dr in noua influentia oportere ꝙ recipiens vel influens aliter se habeat nunc quam prius, sed anima pueri baptizati nō alio modo se habet in instāti post baptismū quàm prius, qa caret vtroq, tēpore vsu liberi arbitrij. Itē nec Deus induēs aliter se habet: Cōcluditur ergo, ꝙ pueri etiā baptizati gratia & virtutes nō recipiūt. Ad quod rñdetur, ꝙ licet agens principale sit immobile, agens instrumentale aliter se habet nunc q̄ prius ad puerū: quia nunc & non prius baptizatur: ex quo etiam sequitur, ꝙ aliter se habet baptizatus: quia nūc & nō prius impressus est character[d] in ipso. Item constat ꝙ sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramento posset gratiam conferre, vt patet in sanctificatis in vtero. de renū. nisi cū pridem. in princi. Curiosus etiā videre posset in Thoma 4. sentent. dist. 4. & in 3. parte summæ q. 68. & 69.

a Hanc hæresim pelagiani tribuit Augustinus lib. de hæresibus, c. 88. tribuunt etiam & alij.

b De hoc dubio vide theologos lib. 4. sent. dist. 4. & B. Thomā. 3. par. q. 69. art. 6.

Gratia paruulis per baptismū confertur.

Salutem omnium optat Deus: vult enim omnes ad agnitionē veritatis venire.

c Ex hac glos. habes ꝙ baptizatis infunduntur virtutes: Nā habilitat anima in baptismo, sed nō corpus, cuius habilitas requiritur in operatione virtutum. Zabarella.

d Alias, ipsis.

m Virtutes.] de theologicis non est opinio inter modernos, sed de moralib' sic, vt j. dicā. dicūtur autem virtutes quasi virum tuentes, & præseruantes à vitijs, de pæn. dist. 2. illa anima. & c. seq. Ioan. And.

Glos seq. ponit duas opiniones, ad primam tres rationes inducens.

n Informans gratia.] hanc multi theologi dicunt esse idem in re quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdē operationes, tum quia dicit Augustinus 15. de trini. c. 18. loquens de charitate: Nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto à gratia, ipsa gratia excellentior est, tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari. & sic aliqs esset Deo gratus, sed non charus, & econuerso. Alij vero dicunt, ꝙ gratia est habitus qui fundatur in essentia[a] animæ: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

a Vide B. Thomā. 1. 2. q. 110. art. 4. & ibidē Caietanum.

o Ad habitū.] de similib' de baptis. maiores. ver. quāuis. i 1. glos.

ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habituatione, quæ proprie dr habitudo. & sic non est aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quod dicit hic textus, habitum, textus in cap. maiores. versi. quamuis. de baptis. vocat aptitudinem. Est ergo sensus, ꝙ baptizatis etiam paruulis infundantur virtutes quo ad habitum, id est, vt habitus virtutum, quos postea acquirent, sint eis meritorij ad salutem. Cardi.

p Omnibus.] etiam ficte recipientibus quo ad characterē, & gratiam gratis datam; sed non ad gratiam facientem gratum: nisi cum fictio illa recesserit. de conse. dist. 4. tunc valere. & c. penult.

Glos seq. primo nominat vnū sanctum, & quatuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionē, Thomæ, & vna rationem ipsius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.

q Sanctorum ac doctorum modernorum.] de sanctis habemus Augustinum ꝯ Iulianum, lib. 1. d̃ baptis. paruulorum. doctores habemus Magistrum 4. sentē. 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Thomam apertius. Et breuiter omnes Theologi moderni in hoc concordant quo ad virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 28. q. 1. §. ex his. bene discordant moderni theologi. Thomas enim & sui tenent etiam morales infundi: nā vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant ꝙ homo sit bene mobilis à spiritusancto, ergo est fateri illas infusas. Sed qui tenēt ꝯtrium respondēt ad hoc, ꝙ morales acquisitæ coniunctæ charitati, quæ est forma virtutum, vtrumque sufficienter peragunt: & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducūt etiam isti illud physicorum, ꝙ frustra fit per plura. &c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas potest homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis: proprium enim est charitati nos Deo vltimo fini coniungere. Est enim sm Aug. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit: ergo non requiritur infusis theologicis ꝙ aliæ virtutes morales infundantur. Item si paruulis infunderentur, ergo & adultis: sed experimur ꝙ adultus non ficte baptizatus non plus se sentit sobriū, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: ꝙ si infunderentur, sentire deberet. ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturæ: quia sm Philosophum ij. Ethi. Virtus est quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentum baptismi sit commune, omnia gratis donans, vr quod non infundatur adultis nec paruulis.

r Eligendam.] ergo illam sequi tenemur. de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6. glos.

TITVLVS II.

De rescriptis.

¶Clemens v. in concilio Viennensi.

¶*Maior prælatus pro membris suis (etiam si sint de mensa) reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi vbi possent administratores membrorum. Contrafaciens in expẽsis, & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

Abbates [a] †, aut alij [b] religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes [c], occasione [d] Prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate litterarũ Apostolicæ sedis, vel legatorũ [e] ipsius, quomodolibet valeant conuenire [f] †: Nisi vbi, & coram [g] quibus, Prioratuum & locorum ipsorum Prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret [h]. Nec occasione [i] locorũ ad mensas pertinentiũ eorundẽ, aliud ipsis super hoc [k] liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberẽt [l]. ¶Si quis autẽ

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in secunda: ibi, *Si quis.* duplex pœna, scilicet iuris & hominis. ¶Ad euidẽtiam præmittas ſm dom. An. ꝙ si actor & reus sunt eiusdẽ diœcesis, oportet ꝙ actor impetret in diœcesi, de qua sunt. de rescrip. statutum. §. cum autẽ. lib. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum vel in diœcesi rei, vel in propinqua per dietã: in ꝓpria autẽ actoris impetrare non potest, vt ibi. Secundo præmitte ꝙ pro membris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et quando agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim. de relig. domi. cũ venerabilis. & plenius de resti. spol. olim causam. Tertio præmitte, ꝙ pro locis spectantibus ad mensam, non semper expedit præponere gubernatores speciales. quod dic vt in glos in verbo, haberent.

Additio ex Ioanne de Imola, & ex Cardinali de Zabarellis.

His præsuppositis ad casum huius capituli accedamus.

¶Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalẽ, statutũ. eo. tit. lib. 6. in versicu. cum vero. in quo cĩ, ꝙ cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis, & eiusdẽ diœcesis, extra ipsas ciuitatẽ & diœcesim nõ est causa delegãda, nisi ex iusta causa: scilicet qñ impetrat ꝯ epm vel ꝯ eius capitulũ ecclesiæ cathedralis, vel ꝯ vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi, ratione cuius potuerunt impetrare, vt dictas personas cõueniant alibi quã in ciuitate sua. Et adhuc limita, ꝙ nõ poterunt impetrare vt dictas personas cõueniant alibi quod distet vltra vnã dietã à sua diœcesi. Itẽ dicit illud c. statutũ. in versi. cũ autẽ. ꝙ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, ꝙ actor debet impetrare delegatos in diœcesi rei, nisi ipse haberet homines illius diœcesis suspectos: qa forte reus est magnus dominus in illa diœcesi, & gẽtes illius diœcesis vellẽt sibi fauere potius q̃ actori. Pone sic casum: Ante istã Clementinã fiebat talis fraus illi c. statutũ. eo. tit. li. 6. & ꝑcipue illi ver. cũ aũt. & illi ver. cũ vero. Si ergo erã Prior illius prioratus, qui prioratus erat in vna diœcesi, & suberat alicui abbatiæ, quę erat in alia diœcesi: ego prior habebã vnũ reũ debitorẽ q erat eiusdẽ diœcesis & eiusdẽ ciuitatis, & ego istũ reũ cõuenire volebã: sed ego nolebã eũ conuenire in ciuitate nostra, de qua eramus, & in qua morabamur; sed bene volebã eũ cõuenire extra, sed hoc nõ poterã facere: qa c. statutũ. ſ. allegatũ hoc ꝓhibet, sicut dixi in præsuppositione. Quid faciebã? certe vt ego ipsum reũ vexarẽ, & facerẽ eũ cõueniri extra nostrã ciuitatẽ, ego iui ad meũ abbatẽ, cui suberat bñficiũ, & dixi: Dñe Abbas ratione mei prioratus, q vobis subest, habeo vnũ reũ q mihi debet pecunias, quas nõ vult mihi soluere: etiã nõ vult soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis dãnũ sicut ego, nisi mihi soluatur: Ego facerẽ eũ conueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bene vexare, sed nõ possum, capiatis istã causam ad manũ, & faciatis eũ conueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nõ possum: qa ego sum de aliena diœcesi à tua, & dicimus ꝑ c. statutũ. in versi. cũ autem. ꝙ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, ꝙ actor debet cõuenire reũ in sua diœcesi, & in ciuitate sua: ideo si vellẽ illũ cõuenire, oporteret ꝙ illũ cõuenirẽ in ciuitate sua, qđ nõ vis. Dixit Prior suo abbati, Dñe abbas, nõ timeatis, immo facietis illũ cõueniri alibi, qa vos impetrabitis litteras à sede Apostolica, vt eũ cõuenire valeatis in ꝓxima ciuitate distãte à sua diœcesi vna dieta, & sic fecit abbas. Et ꝑ istã fraudẽ fiebat ꝙ q erat actor & reus eiusdẽ ciuitatis, efficeretur reus & actor diuersarũ ciuitatũ: & sic multotiens excludebãt reũ à sua diœcesi ꝯ voluntatẽ & intellectũ c. statutũ. ſ. alleg. Vnde Clemens vidẽs istã fraudẽ sic fieri, fecit istã cõstitutionẽ, in qua continetꝰ ꝙ de cætero, abbates vel religiosi ꝓsidentes alicui administrationi, nõ poterunt auctoritate litterarũ Apostolicarũ vel legatorũ, conuenire reos eis subditos occasione dictorũ bñficiorũ, vel occasione suarũ abbatiarũ, nisi vbi & corã q bus sunt subditi immediate, vel nisi vbi cõuenirẽt, si haberẽt specialẽ administrationẽ. Etiã si illa bñficia essent de mẽsa abbatis: qa abbas nõ poterit cõuenire homines illius bñficij, nisi in loco in quo potuisset antequã bñficiũ esset vnitũ, & de mẽsa sua. Si autẽ ꝯ factũ fuerit, in expensis cõdẽnabitur abbas, & ꝓcessus habitus est irritus, nisi ꝑdicta sint facta de partiũ cõsensu.

† Hi habent dignitatẽ principaliter. c. hac constitutione de off. dele. lib. 6. Bal. per illum text. in Authen habita. C. ne fil. pro patre gio c. à subditio. no diti. 11. quæ glos. limitatur à Dom ibi per c. quin. §. quãquã de præbẽ. lib. 6. Barba Fonta. No primo mo ꝙ in realibus computantur dietæ à loco in quo ciƀtes. sic colligit Laud. ibi. loca ipsa: cuiusdictũ tenet hic Cardinalis per tex. dictus a. s. eod tit. Not secũdo pœnã indebite vexantium alios in iudicio.

¶ *Glossa prima ponens casum simul summat: diuidit, & declarat quare emanauerit hæc constitutio.*

a ¶Abbates.] Casus. Maior prælatus pro mẽbris suis, etiam si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicũ, nisi vbi possent administratores membrorũ. Cõtra faciens in expẽsis & interesse punitur, & processus est irritus. Et sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio: in secũda ibi: *Si quis* duplex pœna, scilicet iuris & hominis. Causam dedit constitutioni fraus, quæ sæpe cõmittebatur ad decre. statutum. ſ. eo. lib. 6. quia si Prior alicuius domus Boñ. diœcesis ꝯ me. Boñ. impetrare volebat, habebat necesse impetrare Boñ. Sed si plus expediebat, vel placebat ei me cõuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptum sub nomine maioris, puta Camalduleñ. Cisterciẽñ. Carthusieñ. & similis, cui suberat illa domus, & sic quasi actor & reus essent diuersarum diœcesum fiebat commissio in loco vicino diœces. Boñ. infra dietam: & constat ꝙ hoc multum frequentabatur ad excludendam diœcesim rei. Eodem modo si domus erat Ferrariæ, me Boñ. conueniebat Ferrarię ipse maior, quod Prior loci non potuisset. Ioan. An.

† Nisi hoc fuisset eis prohibitũ, potuissent quia impetrare rescriptum regulariter per mittitur, quandoq̃ &c. docet hic Barb. Fonta.

a ¶Abbates.] solent isti vocari patres abbates. ſ. de regu. c. fi.

b ¶Alij.] hoc nomen non semper positionem facit. de hoc ſ. eod. tit. c. sedes. in 3. glos.

¶ *Glos seq. tripliciter exemplificat præsidentes regularibus. Secundo, dicit idem de secularibus.*

c ¶Præsidentes] vt magistri hospitalis Cruciferorum, & his similes. Idem si denominentur Priores, vt Camalduleñ. vel Ministri, vt in ordine Minorum: vel quodcunque sit nomen præsidentiũ tali loco vel ordini cui subsunt hæc mẽbra. Et late intelligas litterã, siue sint prælati ordinũ, vt prædicti: siue sint prælati monasteriorũ habentiũ mẽbra, vt Nouantulanũ, Põposianũ, Fructuariensem & his similes. Et licet [1] nõ intellexerit, vt puto de præsidẽtibus capitulis prouincialibus monachorũ, de quibus de sta. mo. in singulis. & c. ea quæ. illi enim nõ impetrãt ꝓ monasterijs ꝓuinciæ: si tñ daretur ꝙ impetrare possent, locũ haberet qđ hic dr ex idẽtitate rationis. Et licet de religiosis loquatur: idẽ tñ de secularibus, q simili modo præessent: sed qa id rarũ, hoc frequẽtatũ, ideo de religiosis loqtur.

† Ad hanc glossam ꝑter Imolã & alios hic, vide traditã per Iasonem in. l. tale pactũ. §. vlt. ff. de pact.

d ¶Occasione.] si enim causam propriã vel capituli talis prælatus agere vellet, & pro illa impetrare. tunc non haberetur consideratio loci, vbi situm est membrum.

e ¶Legatorum.] vel delegatorũ. ſ. eo. statutũ. §. in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs nõ est dubiũ, cũ in eis locũ nõ habeat decr. statutũ [2]. sed id qđ habet de offi. ordi. cũ eps. & c. vt litigãtes. li. 6.

2 Idẽ Barba inferẽs ꝙ ordinarij citãt vltra vnam dietam.

¶ *Glossa sequens soluit dubium casus conuersi.*

f ¶Conuenire.] in actore loquitur, nõ in reo. hinc est, ꝙ si ego Bonoñ. ꝑ mẽbro Boñ. volo cõuenire ipsius mẽbri maiorẽ, q est diœcesis Aretinæ, nõ potero impetrare Boñ. sed Aretij, vel in loco vicino, infra dietã, ſm formã decr. statutũ. §. cũ autẽ. Idẽtitas enim quã hic idẽ fingitur administrator mẽbri & suus maior, in reorũ fauorẽ inducta, in eorũ grauamẽ retorqueri nõ debet. de reg. iur. qđ ob gratiã. li. 6. cũ suis cõc. Priorẽ autẽ illius mẽbri bñ cõueniã Boñ. vt ibi. §. cũ vero. Et qđ priꝰ dixi, ꝓcedit hic, posito ꝙ etiã in realibꝰ cõsideretꝰ locꝰ domicilij, vt not. i palle. §. cũ vero. i gl. olim dicebamꝰ [3].

3 Et c. ode cœtũ. de testes in omnibus his plene de hoc. Et est simile in patre & filia, qui concurrunt in petitione dotis, & inuicem de prælatione contendũt quod dic vt l. 3. ff. so lu. matri. & l. 2. 3. ff. & l. non solum. eod. tit. Pet. de Ancha.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

g ¶Coram quibus.] đ loco erat dubiũ, đ ꝑsonis nõ, sed forsan hoc intẽdit, ꝙ si is q impetrat à priore loci poterat recusari, ẽt recusari poterit impetratꝰ ꝑ maiorẽ ordinis. facit qđ scripsi de of. del. insinuãte. Hoc scias, ꝙ licet Prior domus ꝑꝑ excõicationẽ repelleretꝰ ab agẽdo, iste maior nõ repellitur q excõicatꝰ nõ est: solũ enim ꝑsonas corã q bus, & loca in q bꝰ fit cõuẽtio, determinat hæc littera.

h ¶Liceret.] agere eñ possent, & defendere quãdiu administrationes tenẽt, quauis sint obediẽtarij. de hoc satis, & q s cui præferatur, not. post Inno. & Host. de iudi. cũ deputati. de resti. spo. olim 1. de testi. cũ olim. de relig. domi. cũ venerabilis 3. vbi not. Inno. ad fi. ꝙ qñ in casu defensionis iudex ꝓcedere debet ad missionẽ in possessionẽ, hoc nõ facit etiã si vnus sit contumax, nisi omnes vocentur. alleg. ff. de euic. Aemilius. & ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hoc autem.

i ¶Nec occasione.] iste ver. non fuit de prima cõpilatione concilij.

K ¶Super hoc.] scilicet super reconuentione reorum.

l ¶Haberent.] innuit ꝙ loca, q̃ sunt de mẽsa, interdũ nõ habẽt speciales

ciales gubernatores. concor. j. de supplen. neg. prælа. c. vnico. vnde licet illorum fructus clericis concedantur ad firmam, non vacant per mortem illorum. j. de excess. prælа. frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicam quæ loca proprie sint de mensa: & aliquid not. Inno. & Hostiensis de reb. eccl. non alie. vt super.

aliquem contra hæc vexare [a] præsumpserit, in expensis [b] sibi & interesse per iudicem (corã [c] quo vexatio fiet huiusmodi) cõdemnetur: omnisque processus [d] contra præmissa habitus sit irritus ipso iure [e] †.

a ❡ *Vexare.*] ex sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeretur vexatio vel cõuctio.

b ❡ *In expensis.*] legitimis. s. eod. statutum. §. cum vero, in fin.

c ❡ *Corã quo.*] cõcor. q̃d not. s. eo. c. fi. in vlti. gl. & q̃d illa decret. vocat dãna, hęc vocat itereſſe.

d ❡ *Processus.*] circa principale.

e ❡ *Ipso iure.*] idest, sine ope exceptionis. concor. s. eod. c. 1. & c. statutum. in fin. libr. 6.

† In quibusdã exẽplaribus post hæc verba: ipso iure: mox subsequuntur hæc: nisi ad id expressus partium accedat assensus.

❡ Idem in eodem.

❡ *Principalis officialis episcopi, & Prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis non. Ioan. And.*

ET si principalis.] Pro euidentia huius cap. not. id quod habetur in cap. statutum. §. 1. eod. tit. lib. 6. scilicet q̃ inter cetera, quæ exiguntur in delegato Papæ, exigitur q̃ sit in dignitate: per q̃d apparet q̃ stricte intelligitur de dignitate, scilicet ꝓpria iudicis delegati: quia sic in dubio verba debent intelligi, vt naturalem & propriam naturam plus respiciant quàm accidentalem. de senten. excom. si quem. de testa. si pater. lib. 6. quod non est modicũ fundamentum ad dicenda. Ioan. de Imola.

❡ Ista Clementina seu cõstitutio fuit edita ad excludendũ & remouẽdũ vnũ dubiũ q̃d erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio per decretalẽ vestram, statutũ. sitam in rub. de rescri. lib. 6. q̃ causę delegatę à sede Apostolica possunt cõmitti ꝑsonis decoratis dignitate, id est, existẽtibus in dignitate vel ꝑsonis obtinẽtibus personatũ, vel canonicis ecclesiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epi, & etiam officialis foraneus, & Prior conuentualis, vel Prior claustralis monasterij sint in tali dignitate constituti, vel personatu, q̃ possunt causæ istis delegari & committi ab Apostolica sede? Et respondet Papa, q̃ principalis officialis epi, & prior conuentualis, quamuis etiam tales non sint assumpti per electionẽ, sunt tñ tales ꝑsonæ, q̃ eis possunt & debẽt causæ à Papa delegari, & erũt idonei iudices delegati: Officialis aũt foraneus, qui solũmodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cõstituitur, & non ad omnẽ iurisdictionem epi exercendã, & Prior claustralis sui monasterij nõ sunt capaces formæ hoc est, nõ sũt tales personæ quibus Papa intẽdat cõmittere causas suas delegatas, nisi expresse exprimat dum delegabit, sic dicendo: Et volumus q̃ talis officialis foraneus, vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa. hoc dicit. Ideo dicit text. quamuis principalis officialis epi, aut pro vel, religiosus obtinens prioratum conuentualem dari valeat delegatus (cape parenthesim.) Et quamuis prior cõuentualis non consueuerit assumi per electionem ad prioratum: Et sic remouet vnum dubium: quia quis posset dubitare quomodo Papa delegat causas tali priori conuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videtur q̃ non habeat dignitatem, cum talis sit solũmodo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obedientiarius: & sic vr̃ q̃ non sit constitutus in dignitate? Remouet illud dubiũ per hoc quod dicit; quamuis ad prioratum eundem non consueuerit per electionem assumi: tñ tali priori poterit committi causa à sede Apostolica. & sequitur in textu: Officiali tñ foraneo aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa non committit causas à sede Apostolica. Ex dictis nota q̃ principiũ nostri textus non vr̃ dicere q̃ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, q̃ eis potest delegari: sed vr̃ dicere ac si illud confirmaret, & esset notum satis per se: tamen non reperio alibi in textu formaliter. Not. q̃ officialis foraneus est qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel etiam quia foris in diœcesi constituebatur, vel foraneus qui forũ teneat, vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius sunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. s. de offi. ord. in c. Romana. talis officialis non est persona cui possit delegari à Papa, nisi hoc dicat Papa in sua cõmissione. Per. Not. d̃ dictione, & si, quæ ponitur hic pro vna dictione, pro quauis, vt in gl. 1. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. Not. q̃ prior cõuẽtualis est in dignitate, quod no. glo. in ver. conuentuale. & cã signa. Franc. Zaba.

❡ *Glo prima summat, diuidit, & dicit quid declaret.*

f ❡ *Et si.*] Casus. Principalis officialis epi & prior cõuentualis licet obediẽtiarius, delegari possũt a Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis nõ. Et partes patent: quia Prima duorũ permissiua: Secunda duorum prohibitiua: ibi, *In officiali*. Et declarat in quantum de religioso loquitur. not. 16. q. 1. de præsentium. de priuileg. cum olim. 2. per Hosti. in sum. de offi. deleg. §. cui possit. ver. sed nunquid. & per Guli. in Spe. tit. 1. §. 1. nũquid ergo monacho. [& ff. de iudic. l. cũ prętor.] Et multũ olim dubitabam de his casibus, & forte sui pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Et exponas, Et si, pro quamuis. Ioan. And.

CAP. II.

ET si [f] † principalis [g] officialis [h] episcopi [i] †, aut religiosus conuentualem [k] obtinens Prioratum, (quamuis ad Prioratum eundem Prior non consueuerit per electionẽ [l] assumi) à sede Apostolica, vel legato [m] eiusdẽ, dari valeat delegatus [n]:

❡ *Glo seq. vnius thematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quærit, & remittendo soluit, & ad simile remittit.*

g ❡ *Principalis.*] quid ergo si plures officiales insolidum habet episcopus? Innuit hæc littera q̃ delegari possit is qui est principalis. Itẽ quid si simpliciter delegetur officialis? Intelligitur d̃ principali, iuxta not. de offi. deleg. quoniã abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis vterque, dic vt ibi. Sed quid si desijt esse officialis? Vide quod not. in Spe. tit. 1. §. fi. ver. quid si causam. Dico per prædictam decr. quõniam. q̃ si non erat expressum proprium nomen, desijt esse iudex: aliàs iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc satis per Archid. in canonico qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

† Vide conciliũ Tridenti. sessio 24 de refor. c. 10.

† Barbatia exponit, id est generalis vicarius episcopi, & est generalis dicẽdus etiã si constituatur ad certum locũ, quod Cardi. negat. adde etiã si sint plures æqꝫ principales omnibus poterit delegari.

❡ *Glo. seq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.*

h ❡ *Officialis.*] Alibi dr̃ missus dñicus. de regu. c. 2. de frigi. cap. 1. Alibi vicarius. de offi. vica. c. fi. lib. 6. Olim etiam delegabatur officialis. de offi. deleg. insinuante. de appel. dilecti. vlti. Et per hoc verbum vr̃ vicarium in spiritualibus, qui aliàs officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de tempo. ordi. cum nullus. §. 1. & 2. lib. 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlti. glo.

❡ *Glo seq. arguit a contrario. Secundo duas quæstiones sibi similes soluit.*

i ❡ *Episcopi.*] ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo. Sed quid de officiali quem dat capitulum episcopali sede vacante? Licet ille dici nõ possit officialis epi, qui non est. facit de cõsti. cum accessissent. j. de procu. c. fin. credo tñ q̃ hæc constitutio etiam illum intendit includere, cum sit officialis iurisdictionis episcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. s. de elect. transmissam. maxime quia quo ad officium iurisdictionis consecratio nihil addit. facit de tempo. ordi. cum nullus. §. 1. in fi. lib. 6.

k ❡ *Conuentualem.*] de istius ætate. j. de sta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia conuentualis, plene scripsi de iurepa. nobis. vbi not. Host. & Inno. eod. tit. postulasti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatum quod not. Abb. de præben. nisi. scilicet q̃ Prioratus est dignitas, si conuentualis est, aliàs non.

Prioratus an sit dignitas.

❡ *Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respondet. Secundo arguit ad quæstionem de qua remittit.*

l ❡ *Per electionem.*] sed per prouisionem. Et intelligo de obedientiario, qui remoueri potest ad nutum sui maioris: aliàs nulla fuisset dubitatio. de isto vero, & de officiali quem eps̃ ad nutum remouet, merito dubitabatur, quasi isti non sint in dignitate: ex quo non sunt perpetui: sed satis est q̃ possunt esse perpetui [1], id est, quamdiu viuent. ff. pro soc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Institu. de auctori. tut. §. neque. ꝗ. de condit. indebiti, l. sufficit. Item per mortem vel remotionem talium Priorum, licet obedientiarij, vacat prioratus, vt patet j. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quęstionem de claustrali, an possit vicarius esse epi vel coadiutor prælati: de quo satis notaui de cle. ægro. c. fi. in summa, coadiutor. in 4. q. tertij membri. & ibi remissionẽ inuenies. an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

1 Adde gl. & quæ ibi notaui. c. vt circa. §. 1 de elec. lib. 6. & vide glo. in l. 1. ff. pro so.

m ❡ *Legato.*] vel delegato, vt dixi s. c. proxi.

❡ *Glo seq. quærit, quæstionis dubium aperit, allegans ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.*

n ❡ *Delegatus.*] quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlti. 1. respon. de offi. deleg. lib. 6. quæ requirit, q̃ conseruator sit eps̃ [2], vel superior, vel abbas, vel habens dignitatem, vel personatum in ecclesia cathedrali vel collegiata: sub quibus non videtur officialis includi, quem tñ quo ad alios delegatos bene includit decre. statutum. in princi. quæ simpliciter requirit, q̃ sit dignitate præditus, vel personatum obtineat. sic per hoc videtur q̃ licet dignitate præ alijs donatus possit esse delegatus: quia tamen non habet dignitatem in ecclesia cathedrali vel collegiata non possit esse conseruator. In contrarium ex quo dignitatem damus, non constat q̃ ista sit alterius ecclesiæ quàm cathedralis: ex dignitate enim episcopi descendit iure connexionis: ergo idem ius. de consti. translato. egeret declaratione.

2 Licet nõ consecratus. Imola. quamuis enim non veniat appellatione episcopi, venit appellatione habentis dignitatẽ. Barb. Fon.

❡ *Glo. seq. recitat opi. quæ quæstionem soluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.*

a ❡ *Foraneo.*]

a ¶ *Foraneo.*] de quo de offi. ordi. Romana. in prin. lib. 6. vbi tenent Inno. & Host. ꝙ tales officiales foranei, qui in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituuntur, habent delegatum, & ꝙ ab eis appellatur ad constituentem. Et ꝙ dr̄ vnum consistoriū epi & officialis, intelligitur de generali, & principali. ad quod bene facit hæc: decre. de appel. Romana. in prin. lib 6. Et quod hic dr̄ de officiali foraneo, intelligo etiā de decano rurali, qui in parte diœcesis ad tempus gerit vices epi, de quo s. de offi. archi. ad hæc. in fi. qui etiam officialis foraneus dici potest. Et hæc intelligo vera, nisi tales officiales vel decani ex alio capite admittantur, vt quia canonici cathedralium ecclesiarum, vel his similes. Ioan. And.

† Alias ita: In officiali tamē foraneo, aut religioso monasterij. seu priore claustrali, nequaquā, &c.

In† officiali tamen foraneo a aut religioso, monasterij sui Priore claustrali b, nequaquam hoc volumus obseruari c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non potest summari.*

CAP. III.

AVditor d † in Romana e curia deputatus à f nobis, de beneficio g (quod pronuntiabit h alicui de iure fore debitum i) poterit k sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus l) prouidere m.

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Ioan. And.*

¶ *Glo. seq. ponit opi. Secundo signat duo iura in contrarium, & soluit.*

b ¶ *Claustrali.*] de quo de statu mona. cum ad monasterium. ver. Prior & idem dicit Guli. in prædicto ver. ꝙ tenet curia de sacrista, custode, vel camerario monasterij. Sed ↄ̄. s. de præben. licet. de cōcel. præben. ex tenore ex quarum subscriptionibus patet ꝙ claustralis & superior delegantur à Papa. Sol. tempore illorum iurium adhuc non erant determinatæ qualitates personarū, quibus debent tales causæ delegari: sed postea fuerunt per decre. Inno. iiij. quam hodie non habemus. eod. tit. præsenti. & postea immutatum in parte per decreta. Bonifa. eod. tit. statutum. in princ. lib. 6.

Vide doctores in c. super eo. de offi. de leg. & Alexandrū in l. more. ff. de iurisd. om. iudi.

Videtur mixtum, ꝙ habeat delegatam, cū vniuersitas causarum certi loci & hominum sit eis cōmissa. ad hoc vide quod legitur & nota. ff. quis & a quo appel. l. 1. §. 1. Petr.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum.*

c ¶ *Obseruari.*] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso, vt not. in prædicta decr. cū olim. de priuileg. & facit quod not. s. eod statutum. lib. 6. in glo. pone. In legato secus, quem arctat cōstitutio maioris, facit j. de offi. ordi. collatio. & quod not. de hære. c. vlti. lib. 6. in magna glo.

AVditor.] Summus Pontifex facit hoc nouum statutum. Et figuratur sic casus, Titius & Caius erant in controuersia super aliquo beneficio, quod quidem beneficium Titius ad se pertinere dicebat. E contra autem Caius illud beneficium prætendebat ad se spectare. Illi duo adiuerunt summum Pontificē, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare ad quem beneficiū spectaret, sed quendam Sempronium in curia existentem deputauit auditorem, qui audiret de controuersia Titij & Caij, & pronuntiaret dictū beneficium fore & esse debitum Titio, si quod ius ipse Titius haberet; vel pronuntiaret debitum Caio, si Titius non haberet. Iste auditor sic disceptauit seu terminauit dictā controuersiā, & pronuntiauit beneficium fore debitū Titio, & Caium condemnauit ad ea ad quæ veniebat condemnandus. Modo iste Titius vidēs beneficium de iure fuisse sibi adiudicandum ab ipso auditore, volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficium, quod sibi adiudicauit. Quæritur, an iste auditor possit conferre illud beneficiū cui ipse adiudicauit fore debitum. Et rn̄det summus Pontifex quòd auditor in curia Romana ab ipso deputatus: si pronuntiet beneficiū deberi alicui, ꝙ etiam ipse poterit dictum beneficium conferre ei cui adiudicauit. Et reddit rationem, vt vitetur circuitus. nā qn̄ Papa deputauit aliquem auditorem vt cognosceret de controuersia aliquorum: postquā ipse cognouit, si ipse auditor non posset prouidere nec conferre, oporteret ꝙ ille cui auditor declarauit beneficiū sibi debitum, iterum iret ad Papam, vt ipse Romanus Pontifex sibi conferret. & sic esset circuitus: quia primo fuit ad Papā & fuit delegata causa. & sic de Papa iuit ad aliquem auditorem, & iterū de auditore ipso rediret ad Papam, vt Papa sibi beneficiū conferret, quod auditor declarauit sibi esse debitum: quod esse non debet, quia circuitus est vitandus. Not. ꝙ dubium istius capituli erat ex eo ꝙ Papa qn̄ deputauit Sempronium auditorem in commissione sua, dixit quòd cognosceret cui beneficium erat de iure debitū: & non dixit ꝙ conferret ei cui declarabit debitum. Modo dubitatur, an virtute istius commissionis poterit dictum beneficiū conferre, & sic suam sententiam mandare executioni? Et rn̄detur ꝙ sic, vt vitetur circuitus. Not. ꝙ est quidam auditor ↄ̄dictarū & cameræ, & de isto videas Gof. & Host. in summa. de of. ord. in prin. & talis habet iurisdictionem ordinariam. Alius est auditor causarum qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo, & delegatā in definiendo. Et de isto vide Gulie. in Spe. tit. 3. §. post principiū. dicit tn̄ Bonifacium octauum fuisse interlocutum, ꝙ in curia Romana nullus habeat ordinariam nisi Papa. Nota differentiā inter suum & debitum: quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio modo prouidere. Secus si pronuntiaret beneficium fore debitum, quia tunc auditor non pronuntiat simpliciter suum esse, sed restat adhunc executio suæ declarationis. Not. dum dixit in textu, *Vitetur.* quod ibi ponitur simplex pro composito, vitetur idest, euitetur circuitus. Nā frustra fit per plura quod æque commode possit fieri per pauciora. h. d. Nota ꝙ expectans habet ius ad beneficium, & potest dicere beneficium sibi de iure debitum: licet glo. in c. veniens. de renun. dicat ꝙ habet potius officij implorationem. quod dic vt ibi dixi. Not. finaliter casum mirabilē in quo potestas delegati extenditur ad nō commissa, vt euitetur circuitus. Zabarel.

Quod sufficit, secundū Baro. & si nō dicatur, non obstāte tali lege. Vide doctores in cap. nonnulli. §. eo. do. c. 1. à. lib. 6. Bal. per illū text. in l. fi. ad fi. C. de lat. lib. tol. & certa sciētia pōt per testes probari, vt ait Barba. hic.

Idem Io. de Imo. ad de glos. c. si de hære. lib. 6. Bar. tenet contra glos. Pōtan.

¶ *Glo. primo dicit quid determinat. Secundo an in libello sit peti necesse. Tertio an auditor habeat ordinariam.*

d ¶ *Auditor.*] Breue est & nouum quod hic statuitur, determinās not. per Compost. eod. tit. mandatum. ad fin. & per Guli. in Spec. tit. de actio. & peti. §. super actionibus. versi. sed si ad ipsam præbendam. & versi. seq. Et patet hic expeditum quod ibi not. scilicet quòd coram auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitum & cōferri. Et scias ꝙ hodie est tutum hoc in libello peti; puto tn̄ ꝙ etsi non petatur in libello conferri, sed solum debitum pronuntiari, ꝙ post pronuntiationem peti poterit & conferri: sicut enim confert, licet non fuerit commissa collatio; sic conferat, licet non fuerit in primo libello petita. Item scias ꝙ de auditore ↄ̄dictarum & Cameræ tenent Gof. & Host. in sum. de offi. ordi. in prin. ꝙ habent ordinariam. De alijs auditoribus causarum not. Guliel. in Spec. in titu. 3. §. 1. post principium, ꝙ habent ordinariam in cognoscendo, delegatam in definiendo. Sed Archid. 11. q. 1. experientiæ. dicit Bonifacium octauum interlocutū fuisse, ꝙ in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa, & facit quod dicam j. tit. 1. ne Romani. Io. A.

Quare sit tutum, satis patet secundū Barbatiam & glo. in ver. si. poterit. & ideo dicit hic Cardinalis nō directe petetur collatio, sed implorando solum officium iudicis facit glo. in c. fi. §. eod. Barba. Ponta.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & dat simile.*

e ¶ *In Romana curia.*] in dato ergo extra curiam non habet hoc locum, nec in aliquo corrigitur decretalis, super eo. de offi. delega. & est sim. j. de sequestr. pos. c. vnico.

¶ *Glossa sequens argumentatur à contrario; dicens quis dicatur datus à Papa.*

f ¶ *Deputatus à nobis.*] ergo ab alio, puta legato, ad quem etiā spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere, etiam si fuerit sibi commissa pronuntiatio: quia nec aliter auditor pronuntiat, sed audit & refert. & de offi. deleg. super quæstionum. facit ad primum s. eod. tit. super eo. Et intelligo deputatum à Papa illum qui secundum morem curiæ, per referendarium vel officialem ad hoc datū ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialē causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim, & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit, & vt plurimum Cardinalibus.

g ¶ *Beneficio.*] large sumitur vt comprehendat etiam dignitates: cum eadem sit ratio. concor. de reg. iur. c. 1. vbi de hoc.

Adde & Barbatiā, qui semper in fauorabilibus venit sub nomine dignitatis argu. c. 1. 22. di. Barbatia. Ponta.

h ¶ *Pronuntiabit.*] & sic videbatur functus officio suo. de offi. deleg. in litteris. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat vnum quare. Secundo quærit, arguit negatiue, contrarium soluit.*

i ¶ *Debitum.*] si pronuntiaret illud suum, tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum & debitum. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. sicut inter ius in beneficio & ad beneficium. eo. tit. c. pen. de conces. præben. c. vlti. eo. lib. Quid de electo qui appellauit à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, nunquid auditor qui pronuntiat bene appellatum, vel reuocat cassationem electionis, poterit confirmare? Vr̄ ꝙ non, quia hic solum loquitur de prouisione illius cui debitum erat. In contrarium vr̄. nā hoc faceret delegatus. de excep. significauerunt. de re iudica. ad probandum. ex quo enim bene appellatum est, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectæ. & facit quod not. C. de appel. eos. in princ. & quod dixi de testa. Raynaldus. ver. cōdemnauitq;. Item de confirmatione non videbatur dubium, sed de prouisione: nam primam facit officialis & capitulum vacante sede, qui non faciunt secundam, vt de offi. vica. c. vlti. & de insti. c. 1. lib. 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

Nam potens beneficium tanquam debitum, per viam exceptionis potest repelli. Si vero repetat tanquam suum possessorio vel petitorio, an possit per viam exceptionis criminis, vel defectus, vel formæ repelli, dic vt supra de elec. quod sicut. & c. inter dilectos. de excessib. prælat. Petrus.

k ¶ *Poterit.*] non quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iudic. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

l ¶ *Circuitus.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. in fi. de adop. l. fi. ff. de condi. indebi. dn̄s testamēto. & ibi cōcor. de hoc in fi. vlt. gl. Esset aūt circuitus si oporteret ad Papam redire pro noua commissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebāt ergo qui hoc tenebant, ꝙ auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt not. in glo. in prin. alleg.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, cui obijcit & soluit.*

m ¶ *Prouidere.*] Intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris legati,

ris legatis, vel delegati fuerit beneficiū illi debitū, qđ esse posset: iuxta not. de cōce. præb. si soli. lib. 6. Huic tñ obstat ratio, quā inducebant Compostel. & Guli. scilicet ꝙ per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre spectat ad Papam, non refert an per auditorem, an per executorem cōferatur. Sed in decre. super eo. non spectabat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quem spectat collatio vel institutio. Sed cum potestas nedum delegati, sed etiam legati causetur a Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio. Ioan. And.

¶ Gratiæ quæ Expectatiuæ dicûtur omnino sublatæ sūt cōcilio Trident. sessio. 14. de reformat. c. 19.

† Alias Ita: gratiæ prædictæ.

CAP. IIII.

Gratiæ a †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renuntiare b videris, si ante adeptionem eiusdē c aliud beneficium d pacifice e assequaris, quod simul de iure f cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses g; licet illud h resignaueris i, aut sis resignare paratus k.

¶ Idem.

¶ Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substātiis creatum. hoc dicit. Ioan. de Imola.

G Ratia.] Illud cap. ampliat cap. si pauper. đ præb. lib. 6. In illo cap. df. ꝙ mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: si clericus pauper antequā fuerit sibi prouisum virtute illius mandati, aliud beneficium fuerit cōsecutus, tunc mandatum expirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemens, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunq; gratia? Et vř rñ sere ꝙ cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato quod impetratum est in forma pauperum: sicut intelligebat cap. si pauper. de præb. lib. 6. vel de mandato quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiam in quocunque clerico paupere, vel non: & nunc per istam constitutionē seu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperum, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum ꝓ iuuenibus canonistis, qui subtilitates iuris non nouerunt, sine quibus profundi esse non possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure canonico, & vt studium mihi afferret aliquam vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: stetu bene per decem annos cum gratia vestra, quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere: Videns hoc, inueni alium modum, taliter ꝙ cōsecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus, & cura mea est bona & sufficiens: ego volo illam curam habere, virtute vestræ gratiæ iam pridem à vobis impetratæ, non obstante hoc, ꝙ sum aliud beneficiū curatum consecutus: Quæro à vobis, pater sanctissime, an ego possim illam habere per vestram gratiam, & virtute ipsius? Rñdet Papa, Amice rñdeo tibi ꝙ renuntiare videris gratię impetratæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficium pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, scilicet beneficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo, forsan quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc solue istud dubiū, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio ꝙ vos dicitis, quia ego non possum habere curam meæ parochię virtute meæ gratiæ, eo ꝙ assecutus sum aliud beneficium curatum: Ego bene ponā remedium: quia ego resignabo vobis primam curam quam habui, aliàs quàm per vestram gratiam, & assequar istam curam, & sic satisfaciā huic textui, ꝙ simul de iure cū dignitate vel de beneficio retinere nō possim? Rñdet Papa ad illud dubiū, tu arguis in vanū: ꝗa licet, id est, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamque resignaueris, tu non potes aliud beneficium consequi virtute gratiæ, postquam executionem & prouisionem tuæ gratię, vel mandati non expectasti. hoc dicit. Notemus ꝙ ista Clementina ampliat decretalem, si pauper. quia glo. prima illius decretalis dicit, nota verbum, pauper. quod non sine mysterio dictum puto. Si enim gratia speciali quæ non est de iustitia, fit prouisum alicui, & postea antequam vacet aliquod beneficium quod posset habere per suam gratiam, ipse adeptus est aliud beneficium nō virtute suæ gratiæ, non expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperum, quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat causa iuris, & sic ipsius executio. Sed ista Clementina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia quæ sit pauperi, quæ est qua si iustitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec tacere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. lib. 6. de præben. Not. ꝙ vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus: sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. in l. de pretio. ff. de Publicia.

¶ Prima glo. ponens casum summat, dicit quid approbat, & quid addit: tertio quæstionem soluit.

a ¶ Gratia.] Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notaui de præb. si pauper. lib. 6. in prima glo. & idē ibi Archid. Et per illam decretalem determinatur quid iuris si consequitur beneficiū is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo pro quo scriptū est in forma gratiæ. & in illo casu non distinguitur qualitas beneficij adepti: isto sic. Et quia generaliter loquit hoc principiū, generaliter intelligatur de cuiuscū que gratia Papæ, vel alterius.

CAP. V.

LITTERE.

¶ Glo. seq. arg. pro opinione secundo dubium soluit.

b ¶ Renuntiare.] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo qui litigabat super beneficio, & recepit secundum, quod cum primo tenere non posset, scilicet ꝙ per hoc renuntiat liti. hæc not. s. eo. in nostra. vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decr. locum habere etiā si protestetur recipiendo, secundum ꝙ gratiæ renuntiare non intēdit, cum protestatio sit facto ꝯtria. de const. cum M. nec defendat in his præiudicialibus. s. de elect. vt quis duas. lib. 6. facit quod scripsi cum Inno. ꝯ Hostien. in prædi. decr. in nostra.

c ¶ Eiusdem.] dignitatis vel curati quod expectas.

d ¶ Beneficium.] curatum scilicet vel dignitatem, vel personatum. per decre. de præben. de multa. Et idem puto in casu decre. litteras. de concess. præben. vel cum secundum. de speciali iure requirit cōtinuam residentiam. iuxta not. per Innocent. de cle. non resi. c. fin.

e ¶ Pacifice.] puto idem si acceptata collatione per eum staret, quominus haberet pacificam. ad quod s. de elect. commissa. §. 1. de præben. licet episcopus. lib. 6.

ADDITIO. Idem Pau. & Stepha. & Zenzel. qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficij non sit adeptus. de quo dic, vt not. s. de elect. commissa. lib. 6. nec desinit esse pacifica, si ex post facto controuersia moueatur: secus si in ipsa apprehensione, vt l. si post perfectam. C. de euictio. Pet.

f ¶ De iure.] de hoc s. eo. gratia. lib. 6.

g ¶ Non posses.] si ergo esset tale ꝙ cum illo teneri posset, non perit gratia: vt Inno. in decr. si pauper. & hoc etiam tenet Io. de Deo in quæstionibus suis lib. 1. q. 13.

h ¶ Illud] quod adeptus es interim.

i ¶ Resignaueris.] gratia ergo perempta non reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinum statum. Et facit ad quæstionem de clerico q contraxit matrimonium, quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ, vel quia reperitur consanguinea, de quo scripsi de cle. coniug. cap. 1. in prin.

k ¶ Paratus s.] Si tamen vellet dimittere secundum beneficiū, posset per collationem ordinarij consequi primum olim sibi debitum: non enim intendit ꝙ sit inhabilis ad illud, sed ꝙ ex vi gratiæ non est sibi plus debitum: nec per executores gratiæ cōferendum. Et sic not. casum, quòd ex facto superuenienti paratur exceptio contra gratiam, quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not. de præb. quia sæpe. lib. 6. in vlti. glo. Ioan. And.

¹ Ibi Do. & capel. Tolosan. q. 139. Fonta.

² In hac glo. satisfissime examinat Barbatia post Cardinalē pluralitatē beneficiorum. Fon.

L Itteras.] illud cap. inducit nouum ius, & est inductum ꝯ illos qui nimis cito volunt habere fructum de gratijs suis. Pone sic casum: Quidam cupidus beneficiorum (& per consequens credo ꝙ cupidus suæ damnationis) iuit ad Papam & eum requisiuit, ꝙ sibi prouideret de beneficio aliquo, à quo posset lenius & blandius in futurum sustentari: Papa videns suam supplicationem esse gratiosam, dedit ei gratiam quæ erant datæ mensis Ianuarij: in qua cōtinebatur ꝙ prouideretur sibi de beneficio proxime vacaturo: Iste reuersus ad prouinciam suam non expectans nisi mortē alicuius, & cogitans quis antiquior curatus vel canonicus esset in ecclesia, & ipse videns quia omnes erant iuuenes, & nō naturaliter in proximo morituri, valde contristatus est: Sed quid accidit, certe vna dierum accidit, ꝙ quidam miles redeundo de bello, & existens in grabato tendens & anhelans ad mortem, vt aliqualem recompensationem de forefactis suis Deo perageret, quandam capellam construxit & ędificauit: sic ædificatam & dotare voluit, & centū marchas auri cuidam, qui per tempora perpetua Deum, Mariam, & sanctos perorare pro redemptione animæ suæ contulit: His peractis, vt donatio sua esset valida, & vt beneficium crearet in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius beneficiū crearet, qui quidem eps omnia quæ voluit decretauit, & beneficiū creauit calendis Nouembris: iste qui impetrauerat gratiam suam, iucundus illam accepit, & venit ad militem, & cum requisiuit, vt ipsum

ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret epo, & quod eps beneficium sibi conferret: Eps videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationem beneficij esse de data calendarum Nouembris, rndit sibi eps, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium illud nouiter creatum virtute tuæ gratiæ: quia tua gratia habet vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ, seu litterarum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum: iste impetrans non contentus de epo iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt s. Cui rndit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum. hoc dicit. Not. q per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, *Statuimus*. Not. q Papa dat litteras ad beneficium vacaturū: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum de quo in penult. c. de of. leg. lib. 6.

Not. initium spectandum de elec. dudum. 1. Item attendendum tempus datæ. eo tit. eam te. de quo j. plene. Zaba.

¶ Vide cōcilium Trident. super non prouisione cap. cæterum, vbi prohibentur gratiæ expectatiuæ, & mandata de prouidendo.

¶ Item de lite orta post datā rescripti c. fi. s. eo. de iure vero post lit. contestatā. l. non potest iudex. ff. de iu. similiter arbitria nō extenduntur ad futura. l. de his. de arbitr. nec pactum. l. transactiones. de pac. nec transactio. l. cū Aquiliana C. de transac. nec stipulatio. l. stipulatus s. cū seguntur. nec testamentum. l. si ita. de au. & argē. nec iuramentum. c. si uero. de iureiu. nec renunciatio. de quo pulchre lege ord. Barba. Fot.

ras a † nostras b super conferendo tibi c beneficio vacaturo d directas, ad beneficium post datam e ipsarum creatum f† statuimus g non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Prima glo. dicit qualis sit dispositio huius cap.*

a ¶ *Litteras.*] Breuis & fortis est, ius nouū inducens; quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicā.

¶ *Glo. seq. cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.*

b ¶ *Nostras.*] Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadē & fortior sit ratio.

c ¶ *Tibi.*] Idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri deberet. Idem si contulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium.*

d ¶ *Vacaturo.*] in vacāte non procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cum eadem sit ratio.

¶ *Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.*

e ¶ *Post datam.*] etiam si paulopost: & facit quod not. Hosti. s. eo. c. fi. Inspicimus ergo an extaret beneficium tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. s. eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. s. eod. eam te. de præben. dilectus 2. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. primo ponit tria exempla. Secundo quærit de renouato: pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio alleg. cōtra impetrantem. Secundo pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.*

f ¶ *Creatum.*] Pone, construitur noua ecclesia, de eccl. ædi. ad audientiam. creatur noua dignitas. de consue. cum olim. construitur noua præbenda. de præben. dilecto. & c. vacāte. Sed quid dices de beneficio olim creato, sed tempore datæ suppresso, nūc autem renouato? pro & contra quæ not. s. eo. quamuis. lib. 6. Vr q bene extendatur ad illud. arg. eius quod not. de consti. cum accessissent. in fi. & facit quod scripsi post Hostiensem de censi. significauit super si. penulti. glossæ. & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt j. dicetur. & de creato tantum loquitur, non de renouato. Sed quid si dubitatur an data præcedat creationem beneficij, vel ecōtra: puta quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet quod prius fit. s. eod. tit. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit: quia ipse petit beneficium. probet ergo illud sibi debitum: ad quod vr necessarium q illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, non fiat executio. facit de sent. ex com. venerabilibus. ad fin. & quod ibi not. in glo. penult. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. cum tu. secundum vnam lecturam. succūbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei qui potiorem habet gratiam, vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. penult. & de præb. si à sede. lib. 6. Itē in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate. Item si ponimus impetrantem esse reum, planum est q succumbit actor: idē vr si ponimus eum actorem: Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionem nō probat, scilicet quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas q hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico q tunc non extabat, habet resolutionem affirmatiuam, & quæ probari potest. de renunc. super hoc. Item multū facit pro ipso: quia hæc decr. ponens ius nouum, parat exceptionem q impetrantem. Obtinebit ergo vt olim impetras, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Nō obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

¶ Concludit ergo hæc glo. q si dubitatur, verum beneficiū sit creatū ante vel post datā litterarū, onus probandi incumbit nō impetranti, sed aduersario, q negat ipsum ante creatum: siue agat siue contra impetrantem se defendat. Idem Pau. & Gemi. plenius Iacob. Steph. præsens enim status beneficij, qd deprehenditur extare, & a memoria postulatum releuat eum ab onere probandi & incumbit aduersario. C. si cer. pete. vero l. mogeos. Peta.

¶ *Gl. seq. obijcit & eius litionem fortificat per sex absurditates: soluit tan- ducens rationem extrinsecam & vnum simile: demum rationem impugnat. In §. resumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.*

g ¶ *Statuimus.*] non dicit declaramus. ponit ergo ius nouū, quod vr iniquum: quia certum est beneficium nouiter creatum nondū ordinatum vacare: quare ergo nō debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis p creationē, quàm per mortē. facit de cō cessi. præb. accedēs. Nec vr ponderandū tempus datæ: quia si tunc extaret beneficiū quod debito modo, & non in fraudē expectantis suppressum esset vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitutionibus, cum accessissent. Item sequeretur ex hoc, q si impetrasset litteras ad beneficium cum cura, illud quod tempore datæ simplex erat, sed nunc curatū, non deberetur. & idem ecōtra in simplici. Item q si impetrarē ad collationem alicuius, & beneficium tempore datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, q non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his tempus vacationis & collationis, vt pbatur j. de præb. si d beneficio. & eo. ti. ei cui. lib. 6. Plus, quia per hoc vr q canonico expectanti pbendā nō deberetur pbenda ex superexcrescentibus, cū illud sit pbendā de nouo creare. de constitutionibus cū M. de pben. dilecto. Itē q non deberetur præbenda vel portio in ecclesijs non habentibus numerum: eadem ratione q id quod not. de concess. præb. c. si. lib. 6. Quare dico q hoc nouum inducit hæc constitutio: q sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post exortas, vt s. eod. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cum illa etiam sint odiosa. de præb. quamuis. lib. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ, & q vacet tempore collationis. ad quod facit ff. de phen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege. & concordantias ad idem collige per not. s. eod. c. fin. in 4. glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorū retraherentur ab illis creandis, qñ viderent illa statim impetrantib⁹ deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficium permutatione vacās expectanti nō deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset. ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tñ dico a q hæc decr. generaliter loquens locum habet non solum in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calend. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio per cuius mortem nūc vacat, & si tunc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretalem hanc locum habere: sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præben. relatum. de concel. præben. cum super. & in prædicta decretali. cum M. de constitu.

¶ De materia huius c. vide notata p Antonium de Butrio in cap. abbate extra de verb. signifi. & ad textum ibi not. in c. fi. ut lite non contes. in prin. eo. extra de iuramento.

a Idē Pau. super verbo extēdi. vbi supplet eā in secunda vel vlteriori collatione idē & plenius Gem. nam secundum eum cum x. dicat generaliter nō extendi, & c. debet intelligi in quacūque vacatione: quoad hoc ergo vt impetranti nō debeatur, censeri debet perpetuo nouiter creatū, qd post eā creatū fuit. arg. quod not. de prin. c. vlt. Fet.

¶ *Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si cōtra fiat, est irritū. hoc dicit. Ioan. An.*

CAP. I.

C Vm † ra-

C *Vm ratione.*] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cū in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersæ professionis, scilicet monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi sancti Ambrosij: Accidit q abbas monachorum nigrorum senio tractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suum abbatem & prælatum: quæritur an bene fecerint? Rñdet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatē alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationem, cum rationi non congruat, vt homines dispares professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdem monasterijs: quod si secus, id est, aliter fuerit factum quàm ista Clementina intelligat, eoipso irritū sit & inane. Et sumus in versiculo, *Per hoc autem*. Pater sanctissime audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a vobis quid si aliquod capitulum seculare vellet eligere vnū monachum nigrum vel album in suum epm: quæritur an possit eligi in epm cuiuslibet ecclesiæ regularis vel secularis? Et vr q non: cū idē monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo: Ad hoc rñdet Papa in hæc verba: Per hoc autem non intendimus prohibere quin religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ hoc dicit. Not. q est idem in mulieribus religiosis: cum dicat, *Homines*: quod nomen comprehendit vtrumque sexum; cum declinetur

declinetur hic & hæc homo, cõis generis. Not. ratioñe de omnibus esse reddendá: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescrip. si qñ. Not. q sufficit inducere rationem etiam non inducto aliquo textu vel glo. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic Zẽzel. & probat principium hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio. nam etiã lex non est aliud quàm id quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

¶ Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quod corrigit, & soluit quæstionẽ.

a *¶ Cum ratioui.*] Religiosus eligi non potest ad ꝑlaturã non epalem alterius religionis vel habitus: Si contra fiat, est irritũ. Et primo ꝓhibitionis causam ponit: secundo prohibet: tertio decernit: quarto ꝓtestatur. partes patent.

tioni [a] non congruat, vt homines [b] disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasterijs [c] socientur [d]: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum [e] alterius religionis [f] vel habitus [g] decætero [h] eligatur [i]. Quod si secus actum exstiterit, sit coipso irritũ & inane [k] †. Per hoc autem, quin religiosus [l] in episcopum secularis [m], vel cuiuslibet [n] re-

† Barbatia pulcherrime examinat virtutem decreti. & tenet cõtra Cardi. illud afficere ignorantes etiã ante publicationẽ cõstitutiõis. solus princeps tamẽ ignorantes ligare põt. Compost. in cap. capitulum sanctæ crucis. de rescrip. & dixit Io. de Imol. in l. ex facto. ff. de vulgari & pupil. q princi pe confirmante statuta inferiorũ per appositionem clerici non possũt inferiores illa declarare. Font.

Prima pars corrigit cõem opinionem iure fulcitam & consuetudine approbatam, quæ habebat, q professus vnius religionis in prælatum alterius posset assumi. Et licet quidã distinguerent religionem maiorem à minori, ego putabam q satis esset eligendum esse professum tria substantialia regulę, vt maiori vel minori religioni præfici posset. quod etiam placebat Archid. 16. q. 1. qui vere. eo. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalẽ aperte hoc probatur ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quia si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctos. & c. seq. de stat. mon. q Dei. Fortius ergo regulari. licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium. eod. tit. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7. in nona.

¶ Glo. seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quærit; arguit pro contrarium soluit, & ad simile remittit.

b *¶ Homines.*] hic & hæc homo comprehendit etiam feminam: vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur: q a femininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali, lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari posset an locũ haberet in monasterio monialiũ [a], quæ per mares legunt. 18. q. 2. qui religiosis. & in c. decima. Vr̃ q nõ: q a inter illos nõ est societas, đ qua sequitur, nec esse debet, vt in cap. in decima. Satis puto idem per verba generalia quæ sequuntur, & similis quæstio not. eo. tit. indemnitatibus. §. sane. in fi. magnæ glo.

¶ Glo seq. quærit & soluit.

[a] Vide ad hanc glossam quæ notat hic Ioannes de Imola.

c *Monasterijs.*] ecclesias ergo seculares non cõprehendit, vt j. dicetur. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolañ. vbi est duplex collegium, scilicet monachorum & regularium canonicorũ? Dic q cum quodlibet collegiũ sit ibi diuisum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic constitutioni in illis prælatis assumendis. Ioan. And.

[b] Vide concilium Tridẽt. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

¶ Glo seq. alleg. duas concor. ponit prouisionem & responsionem antiquã.

d *¶ Socientur.*] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eo. tit. cũ causam. sed secundum statum antiquum prouidebamus ad hoc: quia se conformabat prælatus habitui illorum, quibus præfectus erat. s̄. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respondebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioãnes. in 3. appositione. & quod not. eod. tit. officij. in glo. penulti.

¶ Glo. seq. ponit nomina, soluit dubium, & remittit.

e *¶ Prælatum.*] puta Priorem, Magistrum, Ministrum, Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunq; sit nomen. Et not. q licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tñ nõ prohibet eligi in socium & fratrem: quod intellige cum distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. penulti. lib. 6.

f *¶ Religionis.*] s̄. dixit, professionis. ex quo ergo diuersa est religio, puta Cisterciẽ. & Cartusiẽ. licet forsan idem profiteatur, vtraq; cadit sub prohibitione.

¶ Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris.

g *¶ Vel habitus.*] non dicit coloris. per quod vr̃ q omnes regulares canonici, q profitenť regulã Augustini, licet varient in colore, q a aliq habent colorẽ nigrũ, alij albũ, alij griseũ, alij miselũ, inuicem eligi possunt, quod vr̃, maxime: quia dr̃ ipsorum habitũ esse lineam togam quam sub cappa deportant. facit etiam j. de stat. mo. ne in agro. post prin. facit etiam qđ not. 16. q. 7. in nona. Itẽ in quibusdam religionibus est videre, q est etiam duplex color: vnde vidsemus q Cistercienses & griseo & albo colore, prout placet, vtũtur: vbi vero color esset de habitu & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatẽ habituũ. & facit j. de reg. eos qui. l. A.

h *¶ Decætero.*] electiones ergo prius factas nõ vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet. facit qđ not. & dixi de postu. c. vnico. lib. 6.

¶ Glossa sequens primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit.

gularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

¶ Idem.

¶ Cætus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And.

CAP. II.

NE RO-

i *¶ Eligatur.*] non prohibet postulari ex causa: sed puto q à Papa. & simi. not. de elect. c. indẽnitatibus. post principium. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis ꝑfici poterit? Quod vr̃, cum ista sunt diuersa. de præben. cum in illis. lib. 6. & hæc constitutio ius vetus corrigit. in casu ergo nõ expresso stetur iuri antiquo. C. de app. pręcipimus. in fi. de testa. sancimus. & licet hoc posset defendi: contrarium tñ esse vr̃ [3] de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ cõis est, & hoc saltem in eo qui prouidet ex iure ad ipsum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de sup. neg. præla. cap. 1. & quod ibi dicam.

[3] Idẽ Pan. quia ratio huius cap. adaptatur ad omnẽ modũ quo ecclesijs ꝓuidetur, & ratio legis extẽdit verba ad causam vbi eadem ratio reperitur: facit quod dixi s. eo. tit. si. postquam lib. 1 Pet. ad de Barbat. tractantẽ de extẽsione pœnali. Font.

k *¶ Inane.*] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod not. s̄. eod. quàm sit. lib. 6. in fi. vlti. glo.

l *¶ Religiosus.*] etiam nouitius. s̄. eod. tit. nullus. lib. 6. & vide qđ ibi not. in vlti. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eod. tit. quorundã. lib. 6. j. de regula. vt professores.

¶ Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat de secularibus collegiatis: arguit pro & contra, & declarationem exposcit.

m *¶ Secularis.*] dicũt quidam q ex quo religiosus permittitur eligi in epm ecclesiæ secularis [4], in prælatum alterius secularis ecclesię non poterit eligi: sed hoc non credo per prædictum verbum, scilicet in eisdem monasterijs; & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistant antiqua iura quæ id permittunt. 51. dist. priscis. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos cum multis cap. seq. de sta. mo. q Dei. Incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur: & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium: sed q & in illis possit, facit qđ not. Ber. s̄. de sta. mona. c. 2. in 3. glo. & c. q Dei timorem. & not. Ioan 68. dist. c. 2. 74. dist. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit qđ not. Hosti. in prædicta decr. q Dei. vbi tenet monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatem curæ animarum. Item hic sola disparitas habitus impedit: fortius impedire debet disparitas habitus & professionis, vt in casu isto: scilicet cum religiosus præficitur collegio secularium clericorũ, & hoc maxime in simul viuentibus, in quibus plus arctat principium decre. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum. de vi. & ho. cler. quoniam. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: sed vt prædixi verbum, in eisdem monasterijs, multum facit, quòd possit hodie sicut olim. nisi dicas q verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset etiam dici, q clerici seculares nõ habent certũ habitũ: cũ nõ sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt prædixi. & licet fatear certas formas, & colores eis esse prohibitos. j. de vi. & ho. cle. quoniam. s̄. eod. tit. clerici. non ex hoc sequitur certum habitum esse præfixum. large tñ dicimus habitum clericalem conuenientem & non prohibitum clericis, sicut & laicalem conuenientẽ laicis, de sen. excom. si iudex. lib. 6.

[4] Quomodo tunc viuet, vide glo. cap. de monachis. 20. q. 1. & plenissime B. Thomã & Caietanum 2. 2. q. 185. art. 8.

n *¶ Cuiuslibet.*] quasi diceret etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioan. And.

NE *Romanus.*] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pœnitentiarij: ibi, *Eo tamẽ*: Tertio determinat quid cõprehendatur appellatione diœcesis, & quid si Papa moritur extra curiam: ibi, *Sane*. Quarto determinat quid si contingat omnes Cardinales exire conclaue: ibi, *Porro*. Quinto de exceptione censuræ nõ opponendæ contra Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, *Cæterum*. Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, *Verum*. Ioannes de Imola.

Diuisio.

¶ Istud cap. determinat seu supplet concilium Lugduñ. in cap. vbi periculum. lib. 6. eod. tit. In illo cap. ista dicũtur: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes debent expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Põtificis: qui quidem Cardinales intrabunt quoddam conclaue, idest, quendã locum secretum, qđ conclaue erit planũ, & nulla erunt in illo cõclaui intermedia, seu nullæ erũt partes in medio: & isti Cardinales

Addi. domini Helię præmittens casũ.

mani [a] electioni Pontificis indeterminata [b] opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem [c] afferre: Nos inter cætera [d] præcipue attendentes, quod lex superioris per inferiorem [e] tolli [f] non potest [g]: opinionē astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio fœlicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen. [h] per cœtum [i] Cardinalium [k] Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari [l] possit †, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue

dinales semel inclusi in conclaui, non poterunt exire, & nullus cū eis poterit loqui. Et per vnam fenestram bene arctam & strictam ministrabitur Cardinalibus potus & cibus: Et si infra tres dies nō eligant Papam, ipsi non habebunt per quinque dies nisi vnum ferculum, id est, non comedent nisi de vno cibo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinū, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas recipient ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti dñi Papæ, ꝙ non debent se interponere de de aliquo alio negotio quousque electionē suā fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit tñ exijt: alij existentes nihilominus procedant in dicta electione, & illum exeuntem non admittent, id est, illum amplius non recipient, nisi exierit propter infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum. dicit ꝙ aliquotiens Papa moritur alibi quam Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit ꝙ si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, ꝙ Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit ꝙ rectores illius ciuitatis ita cito quàm scient mortem Papæ, ꝙ ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium ꝙ feudis, si feuda habeant. Item dicit ꝙ Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iuramentū ipsi Cardinales alicui præstitissent de aliquo eligendo, dicit Papa ꝙ tale iuramentum non valet. Item dicit ꝙ tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis accedo ad Clementinam, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens confirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto cap. vbi periculum. iam determinato. ¶ Figura hic casum: Pater sancte, Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, id est si essetis mortuus, quomodo vos docetis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem? Sed quæro à vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum. & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedem litteræ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, ꝙ sic: dummodo adiungam ea quæ sunt in isto capitulo, seu in ista Clementina in cuius principio dicitur, ꝙ olim erant diuersæ opiniones an cap. vbi periculum. posset modificari, corrigi, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per cœtum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, ꝙ lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem, id est, dicentem & procurantem, ꝙ constitutio edita in concilio Lugduñ. in c. vbi periculū. (Ecclesia vacante) potest corrigi, immutari, aut quicquam, id est, aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit ꝙ non vult ꝙ Cardinales sede vacante aliam iurisdictionē habeant, præter iurisdictionem eis cōcessam in dicto concilio, vbi periculum. ¶ Hoc tñ plus habent: quia si contingat ꝙ Camerarius moriatur pendente tempore, quo Papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pœnitentiarijs, Papa Clemēs vult, ꝙ cœtus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa non intendit ꝙ per obitū suū talia officia vacent. Et maxime, id est, præcipue vult vt pœnitentiarij eligantur, cum sint ipsi populo per quàm necessarij: quia ipse Clemens vult, si pœnitentiarij moriantur, non obstante ꝙ sint impediti in electione Romani Pontificis, tñ vult ꝙ eligantur noui, & ꝙ in locum pœnitentiariorum mortuorum Cardinales subrogent nouos. ¶ Item quia concilium dicit in c. vbi periculum. ꝙ si contingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, ꝙ Papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, ꝙ nomine territorij tota diœcesis intelligitur, & intelligatis ꝙ si audientia causarum & litterarum Apostolicarum sit in vno loco, & ꝙ contingat Papā mori in alio loco, ꝙ Papa non est eligendus in loco in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarū alibi profecturam, quo casu constitutio concilij Lugduñ. obseruaretur. ¶ Sed pone, Accidit ꝙ Cardinales existentes in conclaui non fecerunt electionem, immo omnes simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quæritur quid iuris, an pp hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, ꝙ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constitutionis, vbi periculum. pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: aliàs si non faciant, incurrunt pœnas contentas in dicta constitutione, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: qñ Cardinales reintrabunt conclaue deputatū, incipient ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si nunquam intrassent? Rñdet Papa, ꝙ non: sed incipient in statu in quo erat qñ exierunt cōclaue. ¶ Itē quæro, pone ꝙ sūt multi Cardinales excōicati, eruntne ipsi repellendi ab electione, cū sint incapaces? Rñdet Papa, ꝙ tales non poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitentur dissensiones vel diuisiones seu schismata: quia si possent repelli exceptione excōicationis, ipsi Cardinales fortasse negarent se excōicatos, & esset longum expectare probationes aliorum, & nimis prolongaretur vel differretur electio, qđ esse nō debet. ¶ Sed quæro, durāte tēpore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus dignitatibus: quid facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneantur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Rñdet ꝙ tenentur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret. hoc dicit totum istud cap. cuius ordo facilis est. Not. ꝙ opiniones doctorum varię præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij: Nam in tali varietate alteram sequi, non est temeritatum, vt notatur in d. c. ne Romani. ꝫ. de constit. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. ꝫ. de resti. spo. Et per hoc dicendum est, ꝙ si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam quod dic vt not. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anch. Not. ꝙ opinio nō consonans veritati est reiciēda. Zaba.

Casus litteralis domini Hellæ. (margin)

Casus. §. Hoc tamē. (margin)

Casus §. Item quia. (margin)

Casus §. Porro. (margin)

Casus §. Cæterum. (margin)

† Fallit §. stud secundum Barbat. in alijs capitulis, quæ sede vacante habent iurisdictionē; sed ratio istius tex. est periculū vacationis sedis Papalis. Fonta.

¶ Casus §. Verum.

¶ Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quid supplendo determinat: & quid prima pars approbet vel reprobet.

a ¶ *Ne Romani.*] Casus. Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit conciliū Lugduñ. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit cœtus pro tēpore vacationis alios subrogare. Tertio determinans dicit etiam intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, astringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet decre. vbi periculum. ꝫ. eo. Quas autem opiniones approbet vel reprobet, dicam per partes. Et prima pars determinat qđ not. 79. dist. nullus [a]. & corrigit quod not. Host. de pœni. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma. cap. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum §. cæterum. in fi. quod specialius contingit hūc casum. Gar. etiam sequebatur Host. eo. titu. cupientes. §. ꝙ si. vt etiam dicam j §. fi.

b ¶ *Indeterminata.*] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur prooemium harum constitutionum.

c ¶ *Dilationem.*] summe periculosā, vt in ea. consti. in prin. Io. An.

d ¶ *Cætera.*] quæ patere possunt ex glo. præ lictus supra.

e ¶ *Inferiorem.*] 21. dist. inferior. ꝫ. de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fin. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem [a], vt in casu nostro cœtus Cardinalium à Papa: per quod idem vř de concil. ꝫ. eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

f ¶ *Tolli.*] iuuari posset per pœnæ adiectionem [3]. de hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. fi.

g ¶ *Non potest.*] hoc etiam fatebatur Hosti. ꝫ. eod. licet. dicens ꝙ Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem: tacite sic, vt j. dicam.

h ¶ *Lugdunensi*] ꝫ. eod. vbi periculum. lib. 6.

¶ Glo. seq. ponit alia duo nomina, & remittit.

i ¶ *Cœtum.*] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quę satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dř gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli. nec cēsentur iure singulorū in diuersis titulis locatorū, satis tractauit Host. đ Iudæ. ad liberanda.

k ¶ *Cardinalium.*] vnde sic dicantur, not. ꝫ. de offi. archipresby. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

l ¶ *Modificari.*] diminutionem continet. de verbo. signi. c. fi. & multa v. e.

¶ Placuit doctoribus & nota, ꝙ inferior non semper (gratia exempli) episcopus recipit potestatē à superiore, scilicet archiepiscopo, c. pastoralis. § principio de off. ord.

¶ Sequuntur doct. facit c. ut animarū periculis. de constit. lib. 6. gl. 2. ele. ut hi q. de æta. & qualit. Barba. Fonta.

ta verba hic ponit, ſeptem ſcilicet, vt omnem modum per quem conſtitutio tangi poſſet, includat. Ioan. And.

a ¶ *Diſpenſari.*] hoc addit: quia ſtante conſtitutione maioris, minor quandoque contra illam diſpenſat. de ætate & qualita. cap. vnico. lib. 6. cum ſimilibus.

addi, vel diſpenſari [a] quomodolibet circa ipſam ſeu aliquã eius partem [b], aut eidem etiã renuntiari per eum, tamquam veritati non conſonam [c] de fratrum noſtrorum cõſilio reprobamus [d] †: irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid poteſtatis [e] aut iuriſdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificẽ pertinẽtis [f] (niſi quatenus in conſtitutione prædicta permittitur) [g] cœtus ipſe duxerit (eadem vacante Eccleſia) exercendum.

¶ *Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui ſi deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios ſubrogare. Ioan. And.*

¶ Eo tamen prouiſo, quòd ſi eiuſdẽ Eccleſiæ Camerariũ [h], aut maiorẽ [i], vel aliquos alios ex pœnitentiarijs (quorum [k] officium per obitum eiuſdem Pontificis nolumus expirare [l]) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo [m] contingat; valeat idem cœtus [n] ad tempus vacationis huiuſmodi, pro numero deficientium [o], vel ampliori etiam, quantum [p] ad pœnitentiarios (ſi hoc [q] eidem cœtui cõcorditer [r] expedire videbitur) alios ſubrogare.

¶ *Determinans diœceſim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & diſtrictu, ſtatuit moriente Papa extra curiam, ipſius electionem fieri debere in loco, vbi erat cauſarum & litterarum audientia, licet ſuſpenſa: niſi prius ordinatum eſſet de curia transferenda. Ioan. And.*

¶ Sane cum iuxta conſtitutionem [s] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cũ ſua erat curia, moriente [t], in ciuitate in cuius diſtrictu ſeu territorio moritur, ſit regulariter [v] ſucceſſoris electio celebrãda: diſtrictus, ſeu territorij nomine, diœceſim [x]

b ¶ *Partem.*] quid iuris ſit de toto, & c. ff. de rei ven. quæ de tota. & ſ. de dona. inter virum & vxo. nuper.

¶ *Glo. ſeq. reſpondet ad rationem Hoſt. quem excuſat, & hanc deſinitionem coadunat.*

c ¶ *Non conſonam.*] qđ ergo dicebat Hoſtienſis quòd alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Reſpondetur illis permiſſum, huic expreſſe prohibitum, & ſi per antiqua iura cõceſſum prius erat, per iſtam poſteriorem conſtitutionem eſt correctum. de conſtitu. cap. 1. lib. 6. Et ſic breuiter rñdetur ad quamplures ex rationib[us] Hoſtienſis, qui tñ excuſabilis eſt: quia non vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr̃ non eſſe veriſimile, filium Dei voluiſſe mortuo Papa gregem fideliũ eſſe ſine paſtore, vel Eccleſiã ſine ſponſo: Rñdetur q; ſponſus, rector & paſtor eſt Chriſtus, & caput [1] Eccleſiæ, quæ eſt ipſius corpus. Primum patet 76. diſt. ieiunium 2. in fine. Secundum 96. diſt. cap. 1. circa medium. Tertium de ſacra vnctio. cap. 1. verſ. ſed vbi. 3. q. 4. cap. fin. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus ſolum Petro & ſucceſſoribus Apoſtolicis datus fuit. Abſurditas autem huius opinionis apparet: quia ſecundum eam non eſſet neceſſariũ Papam eligi [2], ex quo cœtus Cardinalium Chriſti vicarium haberet. Itẽ nec eſſet hoc expediens, quod cuique patet. & facit de concel. præben. quia diuerſitatem. in prin. & in deciſa.

[marginal note:] ¶ Notat Barbat. q; Papa põt facere conſtitutionẽ ſuper electione ſucceſſoris, nõ ſic eps: q; poſt obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod agit. l. eum qui. §. fi. ff. de iur. om. iu. Ioan.

[marginal note:] 1 Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia lib. 1. cap. 44. & ſeq.

[marginal note:] 2 Quod eſt falſum. vnde infert Barbat. q; auctoritas Chriſti nõ tranſit ad concilium ſede vacante, vt ſe gl. e. quodcunque ligaue. 24. q. 1. Fons.

¶ *Glo. ſeq. quærit, negatiue ſoluit.*

d ¶ *Reprobamus.*] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffre. Hoſtien. & Compoſt. & Guliel. quæ habet, Cardinales tollere poſſe, quod de numero duarum partium ſtatuit concilium Lateraň. ſ. eod. tit. licet. ſcilicet ordinando q; nominatus à pluribus in ſcrutinio ſit Papa, vt ibi ſcripſi? Dic q; non: quia illud concilium illam opinionem approbat cum dicit, niſi maior interuenerit cõcordia. ex quo ergo concordant nominatum vel nominandum à plurib[us] eſſe Papam, vr̃ ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. ſ. eod. tit. ſi cui. lib. 6. in glo. nota.

¶ *Glo. ſeq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rationem eius tolli per inſtãtiam.*

e ¶ *Poteſtatis.*] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. diſtin. nullus 1. cuius dictum recitat Hoſtien. ſ. eod. licet. qui dixerat Cardinales poſſe tunc creare Cardinalem: cum poſſint tunc creare Papam, quod plus eſt: ſed videmus quod capitulum creat epm̃, nec tamen confert beneficia ad illius ſolius collationem ſpectantia, ne ſede vacante. cap. vnico, lib. 6.

f ¶ *Pertinentis.*] ſi ergo aliquid diuiſim ad collegium pertinet, qđ forte prior ipſorum expedit, vt eſt moris, hoc non impedit. facit præd. c. decre. vnica. & de reſcrip. edoceri.

g ¶ *Permittitur.*] in §. idem quoque.

h ¶ *Camerarium.*] ad quem ſpectat temporalia pauperibus erogare, vt not. Io. 8. q. 1. c. 1. hodie autem magnum eſt officium: & iuriſdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ; & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto q; habere poſſit ſede vacante, per hanc litteram. prouiſione tñ pendente Cardinales nil ab ipſo recipient, vt in prædicta decre. vbi. §. prouiſionis.

i ¶ *Maiorem.*] ex pœnitentiarijs [3], qđ ſequitur, & eſt ſenſus q; officium pœnitentiarij maioris, qui ſolet eſſe Cardinalis, vel aliorũ minorum, non expirat. Tempore tñ incluſionis maior pœnitentiarius, ſi eſt Cardinalis, per ſe non poteſt vti officio: ſi tamen nollet in clauſura manere etiam perſonaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tuſculanus.

[marginal note:] 3 Vide Ludouicum Gomes in proœmio regularum Cancellariæ de officio ſacræ pœnitentiariæ.

k ¶ *Quorum.*] interpoſitio.

¶ *Glo. ſeq. dicit quid approbat, duas lecturas ponens.*

l ¶ *Expirare.*] hoc de pœnitentiarijs tenebat Hoſt. de ſen. excom. q; de his. in fin. vbi determinat quod not. in Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Guli. q; Camerarius Mareſchallus, & auditor cameræ habent ordinariam. quod ſi verũ eſſet de iure cõmuni duraret illorum officium mortuo Papa. de offic. leg. c. 2. lib. 6. ſed hic de mareſchallo nil dr̃. & vide quod dixi ſ. ead. compil. tit. 1. audito. in 1. glo. Secundũ quod dicimus iſtos habere delegatam, ſpeciale hic inducit, quod durat delegata poſt mortem delegantis. ſicut & ſupra de hære. in fidei. lib. 6.

[marginal note:] Camerari[us] Papę & Mareſchallus an habeãt ordinariã vel delegatam.

m ¶ *Quouiſmodo* [4].] puta q; incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionẽ officij. idem puto ſi recederet, vel nollet officiũ exercere.

[marginal note:] 4 De hoc verbo vide Decium in c. ſedes. extra de reſcrip.

n ¶ *Cœtus.*] poteſt ſuppleri vel pars maior: q; quod maior, &c. 61. di. Apoſtolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff. ad munici. l. qđ maior. & hoc verũ vbi ſolum pro numero deficientium ſubrogant. vbi vero pro ampliori, neceſſaria ſit plena concordia [5]. & ſic intelligo quod ſequitur.

[marginal note:] 5 Vide Abbatem in c. non poteſt. extra de re iud.

o ¶ *Deficientium.*] tolle quod eſt ĩ. alios ſubrogare.

p ¶ *Quantum ad pœnitentiarios.*] ſecus ergo quo ad Camerarium.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

q ¶ *Si hoc.*] videlicet quòd pro ampliori numero ſubrogentur pœnitentiarij. Sed nunquid nullo deficiẽte poterit cœtus pro ampliori numero concorditer pœnitentiarios ſubrogare? De verbis vr̃ q; non. cum conſtitutio ſit prohibitoria præter caſus præmiſſos. & iſtud non videtur permiſſum, niſi cum aliquis deficit. Io. And.

r ¶ *Concorditer.*] idem in decre. vbi periculum. §. nulli. & §. idem quoque. vnus [6] ergo ſolus hoc impedire poterit. facit quod not. ſ. eod. tit. quia propter. ver. vel ſaltem.

[marginal note:] 6 Vide Alexandrum conſi. 124. in 2. volu.

ſ ¶ *Conſtitutionem prædictam.*] in §. porro.

¶ *Glo. ſeq. ſoluit dubium, & reſpondet contrario.*

t ¶ *Moriente.*] vel cedente, quod eſſe poteſt, vt de renun. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad ſedem cenſetur mortuus [7]. 7. q. 1. §. ecce. in quibus. & cum hic ſit eadem ratio & fauor prouiſionis Eccleſię, & ceſſet ambitio, ceſſat etiam contrarium de decre. ſuſceptum. de reſcrip. lib. 6.

[marginal note:] 7 Mors. n. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundẽ effectũ, de quo vide Abbatem in c. niſi de probat. & Alexandrum conſil. 1 in 5. volum.

v ¶ *Regulariter.*] hoc dicit propter caſus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. fortificat textum per ſimile, & per rationem. Secundo obiicit, & reſpondet.*

x ¶ *Diœceſim.*] iuſtum fuit hic plus ponderari diœceſim, quàm diſtrictum, ſicut & in caſu, de reſcrip. ſtatutum. lib. 6. maxime quia ſtante diœceſi, diſtrictus facile variantur, q̃nque per conceſſiones imperiales, quandoque per occupationes principum, vel ciuitatũ. ad tales autem mutabilitates eccleſiarum ſtatus non mutatur. 1 e. diſt. cap. 1. 101. diſt. c. 1. & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouantulam, quæ loca ſunt diſtrictus Bonoñ. quia tamen loca ipſa ſunt diœceſis Mutineñ in ciuitate Mutineñ. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non diſtringatur per ciuitatem Mutineñ. quomodo regẽs ciuitatem Mutineñ. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel diſtrictum. Sed forte ponderauit auctor q; multa ſunt loca [8], quæ non diſtringuntur per ciuitates aliquas, ſed per ſingularia dominia, qui dñi etiam ciuitatibus non reſpondent. Illi ergo non ſunt de diſtrictu ciuitatis, ſunt tamen de diœceſi. Ad primum dico quòd Cardinales ſe debent offerre, & ſperandum eſt quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui ſe offerant, quo alij ſequentur nolentes perdere vocem ſuam, vt de facto videmus. Poſſet etiam eſſe locus remiſſioni, de qua ĩ. de re iudic. paſtoralis, circa medium.

[marginal note:] 8 Talia loca nõ ſunt de diſtrictu ciuitatis ſecundum hanc glo quam not. & adde qđ. no. Ioan. And. ſ. de iureiuran. nimis & dixi in c. ſtatutum. §. cum vero. de reſcrip. & in c. ſi propter. e. tit. c. 1 ver. ad idem quæritur. lib. 6. Pet.

a ¶ Hoc

a ¶ *Hoc casu.*] alijs ergo casibus sumitur vt habetur. ff. de verbo. sig. pupillus. §. territorium. tñ & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 16. q. 2. si quis eporum. cui concor. de constit. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 12. q. 2. bonæ rei. de dona. Apostolicæ. in prin. qñque ponitur pro regione 9. q. 2. epi scoporum.

b ¶ *Alibi.*] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ *Non ibi.*] vt morit.

¶ *Gl. seq. dat duo similia.*

d ¶ *Vacare.*] licet vacet inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit. concord. in decr. de so. competen. ex parte. in fin. viti. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic s. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. in fin.

e ¶ *Ordinatũ.*] Ad idẽ de præben. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f ¶ *Transferenda.*] ad aliam diœcesim, aliàs idem quod s.

g ¶ *Prouisio.*] scilicet q̃ fiat electio in loco vbi Papa moritur, vt in dicto §. porro.

h ¶ *Porro.*] prouidet casui non determinato per c. vbi periculum: Nam licet ibi in §. sane. prouiderit quid iuris cũ aliqui ex Cardinalibus exeunt cõclaue, impro uisum erat quid iuris, quando omnes exeunt. & casus iste post mortẽ Clemẽtis fuit de facto.

i ¶ *Omnes.*] bene dicit: quia si aliqui vel aliqs remaneret, in illos vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicto decret. § sane. & facit quod not. de postul. prælat. gratum. cũ suis concor. † Vbi vero omnes mortui essẽt, quid iuris: scripsi post Host. s. eod. licet.

k ¶ *Hi ad quos.*] de q. bus habetur i §. pterea.

hoc casu[a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarũ & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi [b] mori contingat, non [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio cele bretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vaca re[d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum[e] esset per Papam de curia transferenda[f]: quo casu seruetur prouisio[g] constitutionis prædictæ.

¶ *Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.*

¶ Porro[h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes[i] simul vel successiue (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: hi (ad quos[k] pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationẽ nõ dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant[l] †: Pœnas in dicta constitutione contentas[m], nisi hoc fecerint, incursuri[n]. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent secundum statum in quo[o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ *Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspẽsionis, vel interdicti ab electione non repelli. I. A.*

municando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnẽ exceptionem remouet. alleg. ff. de serui l. Seruius. §. si quis tiuum. Itẽ secundũ ipsum in casu necessitatis licite excõicato communicatur, sed maior necessitas, q̃ carentia vicarij Iesu Christi non poss est haberi. 23. dist. omnes. 2. q. 6. ad Romanã. & facit s. de hær. p̃ fidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actum electionis faciendæ.

¶ Cæterum[p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitẽtur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas[q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet[r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs[s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) astringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Verum[t] quia tam ex prouisis[u] remedijs, quàm ex orationibus[x] ad Deum super huius negotio effundendis[y], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperãdum: Statuimus, vt electi & alij[z] (qui ex quacunque[a] causa ad sedẽ Apostolicam venire, vel mittere[b] sunt astricti) ad ipsam cum vacat, ac[c] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam secundum quã appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet eum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimãdi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV-

q ¶ *Facultas.*] facit s. eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ *Cuiuslibet.*] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ *Iuribus alijs.*] 79. distin. per totum. 23. dist. in nomine Domini. s. eod. licet.

¶ *Glo. seq. dicit approbatam opi Gar. & Io. Mona. licet mala ratione falsificatam, & contrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.*

t ¶ *Verum quia.*] approbat qđ not. Gar. & Ioã. Monachus s. eod. cupiẽtes. 1. respon. lib. 6. sup versi. comparere. qui dicebant electum non venientem tunc infra tps illius constitutionis incurrere pœnã. mouebãtur autem illa ratione: q͂a iurisdictio Papæ. & ipsius exercitium remanet penes collegiũ Cardinalium, quæ ratio reprobatur. s. 1. resso. Dicebant tñ q̃ Papa deberet pœnã remittere, ex quo venit ante creationẽ Papæ, licet post tempora. alle. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. fi. Archi. ibi in fine primæ partis propter verbum, coram nobis, tenebat contrarium, scilicet q̃ non incideret in pœnam tũc non veniendo. Cũ scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur ꝯ æquitatem, q̃ tunc incideret, & p illud verbũ, coram nobis. de rigore videbatur q̃ incideret: Quis enim põt diuinare astrictus ad veniendũ qñ sit Papa creandus? cũ ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui astrictus est ad causam prosequendã. & licet rigorosum videatur, respicit tñ expeditionem Ecclesiarũ. & forte ꝓ hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

u ¶ *Prouisis.*] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in fi. proxi. partis.

x ¶ *Orationibus.*] qualis debeat esse oratio ‡, vide quod dicam j. de reliqui. & venera. san. si Dominum. ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

y ¶ *Effundendis.*] vt in decre. vbi periculum. in fi. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

z ¶ *Alij.*] personæ instructæ opponentes & appellantes ‖.

a ¶ *Quacunque causa.*] per hoc vr̃ q̃ citatus qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Host. s. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisses.

b ¶ *Mittere.*] sicut hi quos arctat decre. 1. s. eod. lib. 6. decre. 1. de appellat. & decre. quamuis. de offi. ordi. eo. lib. Item electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quos arctat cõstitutio, cupiẽtes. nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. q̃ si. Item postulati, quia sunt ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique. vel fœminæ. s. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

c ¶ *Ac si non vacaret.*] & sic patet q̃ infra tempora statuta.

CAusam electionis.] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, *Quod si forsan*: Tertia: ibi, *Verum*: Quarta:

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando, prouisionem exposcit.*

l ¶ *Compellant.*] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his qui infra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Item quid si nulli remanent? Vide quod dixi s. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? etsi alij non habent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

m ¶ *Contentas.*] in §. quod si præmissa.

n ¶ *Incursuri.*] quia pœna ciuium & rectorum est punitio ciuitatis videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ *In quo erãt.*] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantũ, an etiam octo, vt ibi in §. conclaue.

¶ *Glo seq. dicit quid approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.*

p ¶ *Cæterum.*] iste §. approbat quod not. Ioan. 79. dist. c. 1. vbi notde vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Cõpost. not. s. eod. licet. qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excõicatione vel suspensione eligentiũ, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum q̃ peccant alij cõ-

† Notat Pet. de Ancharã. q̃ si prima executio non est sortita effectũ iterum inchoatur. al leg. Bar. in l. si fideiuss for. §. vemansse. ff. de lega. j.

‖ Capitulo igitur aggregato, nõ diluit dissolui col legium per accessum etiam maioris partis: quia in solo remanente dicitur ius col legij remanere: sed antequam congregentur, nisi duæ partes accedant, non fingitur capitulũ con uenisse in loco. Pet. de Ancha.

† Aliàs irr vt nullus ex Cardinalibus.

† Aliàs ita super eius negotio. aliàs ita: super huiusmodi negotio, &c.

‡ De hac materia vide plene per B. Thomam 2. 2. q. 83. arti. 15. & 14.

‖ Et secundum Bart. periculosum est g defunctum Papam põ secundo verba... ff. & ve prouis. ... c. appetentes. §. 1. in verbo, electis. de electi. lib. 6. Ioan.

Quarta: ibi, *Intimatio*. Quinta: ibi, *Idem quoque*.

¶ Praemittendo ponatis notata in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dicitur, si aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, quod si aliquis contra talem prouisionem electionem, vel postulationem se opponat, vel forte fuit appellatum à tali electione, prouisione, vel postulatione, quod talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debent arripere iter suum à die quo se opposuerunt vel appellauerunt infra mensem, vt vadant ad Papam, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictum cap. quod si vna pars à die quo se opposuit, infra mensem iuit Romam, & ibi suam partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, non obstante cuiusque absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formam electionis, id est, contra formam electionis, dicendo electionem rite non esse factam: immo quod fuerunt omissae solennitates iuris: si talis opponens non possit probare peccatum formae, id est, electionem non esse factam secundum formam, quam accepit à iure; tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quia ipse soluet expensas, damna & interesse, quae vel quas habuit ille vel fecit, contra quem oppositum est in formam. Aliquotiens aliquis se opponit non in formam electionis, sed in personam, id est, contra personam electam, dicens eam non esse capacem electionis: quia dicit talem esse excommunicatum, quare est inelegibilis. Vel dicit talem personam non esse legitimam, nec de legitimo matrimonio, ideo illa persona dicit non esse eligendam, & sic opponit in personam id est, contra personam illam electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quae opponit contra illam; tunc talis opponens est suspensus triennio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clementina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, quod si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorum interest à die oppositionis vel appellationis infra mensem arripiant suum iter eundi Romam: quia causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quaero, an eo ipso quod opposui me contra aliquem, quia fuit electus ad dignitatem, & me oppono contra formam, vel an eo ipso quod appellaui vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rndet Papa quod non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in praesentia appellati, id est, in praesentia illius contra quem appellatur: aut si fuerit interposita in praesentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, scilicet, in personam appellati, aut in personam sui procuratoris infra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum temporis, scilicet post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata, porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel lecto tenore illius: quia talis appellatio quando intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supradictis, si ipsa copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, quod causa appellationis non dicitur emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit infra mensem, vel post mensem quàm cito commode poterit, intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionem esse inualidam, vel quia scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo & notifico, quod de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanam: & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dicitur emissa ad sedem Apostolicam. Sed quaero, si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationem suam appellato, quomodo prouidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & non est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotam, ita quod appellans non potest sibi intimare: Respondet Papa, quod appellans debet ire ad ecclesiam cathedralem in ciuitate vel dioecesi cuius sit beneficium vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suam appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo praemisso supra, quandocunque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, quod si forsan contingat appellatum abesse, id est, absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, quod possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo, in qua ipse appellatus consueuit communiter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus; tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel dioecesi beneficium quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa, scilicet, publicatione quandocunque fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo praemisso & supradicto. Et sitm in versiculo, *Verum*. Et quaero ponendo sic, quod appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille contra quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, quod appellans non audet intimare suam appellationem? Rndet Papa, quod talis appellatio debet publicari solenniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter non posse ignorare. Et ideo dicit textus, *Verum*, pro, sed, si intimatio fieri nequeat, vt praefertur propter metum appellati: quia est ita potens quod appellans non est audens ire ad eum: vel si intimatio fieri nequeat propter metum & timorem suorum parentum: Nos Clemens volumus eandem appellationem sic publicari solenniter in loco publico, quod possit verisimiliter peruenire ad notitiam appellati, seu procuratoris eius. Intimatio vero aliter facta careat omni effectu: nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandem appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum infra tempus praedictum, scilicet, infra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda: ideo dicit textus. *Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda*. hoc dicit. Not. primo ibi, *Vel saltem*, de aduersatiua, *Vel*, cui quando adijcitur dictio, *Saltem*, vt hic, signat diminutionem, de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6. Nota secundo casum, in quo datum tempus arbitrarium ad purgandum moram temporis determinatum, de quo in glo. in verbo, commode. Zabar.

¶ Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 20.

fam[a] † *electionis*[b], *postulationis, seu prouisionis*[c], *per appellationem ab ipsa vel occasione*[d] *ipsius, ad sedem*[e] *Apostolicam emissam: tunc demum ad sedem eandem deuolui*[f] *censemus, cum in appellati*[g] *aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialiter*[h] *constituti praesentia interposita*[i] *fuerit: aut eorum*

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Causam.*] Casus primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat not. per Innocentium. Host. Io. Mo. & Archi. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, infra mensem. per Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio. § sequitur. post princ. plenius de appel. § qualiter. versic. cautus etiam sit. & versi. quid si procuratori. adhuc apertius per Guliel. Mandegot. in libello electionum. in fi. per ipsum Ioan. Monachum de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. s. eod. cupientes. § tempora. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ *Electionis.*] seu episcopalis vel cathedralis ecclesiae, vt dicam. j. §. pen.

c ¶ *Prouisionis.*] haec tria exprimit decre. 1. eo. tit. lib. 6.

¶ *Gloss. seq. approbat opi. Compost. quam plenius recitat.*

d ¶ *Occasione.*] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. 1. s. eo. lib. 6. secundum Compost. qui plus ibi not. quod si super prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locum habet decr. illa. & dicit sic seruasse Innocentium, licet quidam contra, quod solum in causa primae appellationis habet locum haec decretalis, quod est contra mentem: quia per secundam appellationem sicut per primam posset protelari vacatio.

e ¶ *Sedem Apostolicam.*] in alijs enim non habet locum praedicta decre. 1. s. eod. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ *Deuolui.*] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam. j. §. penult.

g ¶ *Appellati.*] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide quod not. s. eo. bonae. 1. in glo. 1. sol. de concess. praeb. si capitulo, in lib. 6. in glo. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dicit approbatam opinionem Speculatoris; arguit ad simile, & de tribus remittit.*

h ¶ *Specialiter.*] approbat opinionem Spec. in prin. versic. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, quod non sufficit intimare procuratori: secunda, quod sufficit: dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. praesentium. §. caeterum. lib. 6. ff. de liber. cau. l. immo. ff. de condi. et dem. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non inulte. in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem[1] procuratorem appellantis; nam & talis in his causis appellat: quod dic vt not. eod. titu. procurator. libr. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prae. li. libel. electionum. in fi. & quoniam eo de procuratorio sic o sicut & de appellatione debet fidem facere.

¶ Est bona & singularis eundum Cas facit in hac glo. hic & a & cose Bart. tamen putat totum esse generalem.

i ¶ *Interposita.*] & tunc interponitur simul & intimatur quare cum illis constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

 a ¶ *Alteri.*]

a ¶ *Alteri.*] ſcilicet appellato, vel ſpeciali procuratori: ergo fortius ſi vtrique ſimul vel diuiſim. & tolle hic litteram, legitime intimata, quæ ſequitur.

b ¶ *Ab interpoſitione.*] & ſic currit de momento in momentum. concor. ſ. de re iud. ꝙ ad conſultationem. ibi, à cuius probatione. Et quot dies habeat mẽſis, not. ſ. eod. tit. quàm ſit. lib. 6.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duas concor. ſoluit dubium: ponit ſimile per conuerſum.*

c ¶ *Commode.*] concor. prædicta decret. quàm ſit. in prin. libr. 6. & c. cupientes. §. cæterum. veniet hoc in arbitratu boni viri: & datur hic tempus arbitrarium ad purgandum moram tẽporis determinati: alibi ecõuerſo datur tempus determinatum ad purgandum moram temporis arbitrarij in prædicto. §. cęterum. & per hoc vſ ꝙ poſt hoc tempus facta intimatio, nõ deuoluat, vt dicã in fi.

† In antiquioribus codicibus legitur, ſiue ꝯ.

d ¶ *Porrecto.*] per hoc patet ꝙ expenſis intimantis habet hoc fieri, ſicut de libello dicitur. 3. q. 3. c. induciæ. ver. offeratur.

e ¶ *Videlicet.*] declarat verbum, legitime, quod præmiſit.

¶ *Gloſſa ſequens dubium ſoluit, & textum iuſtificat.*

f ¶ *Authentica.*] ſcilicet confecta manu publica, vel habente ſigillum authenticum. de ſenten. excomm. cum medicinalis. libr. 6. & ſatis dixi. de proba. poſt ceſſionem. vt enim dicebat Specul. in ver. princi. allegato graue eſſet dicere; ꝙ aduerſario meo dicenti ſe appellaſſe ad curiam, tenear credere, cum appellatio hoc caſu habeat vim citationis, vt infra dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica ſcriptura, patet ĩ. c. proxi. §. penulti.

g ¶ *Vel perlecto.*] patet ꝙ primo caſu cum porrigitur, non eſt legi neceſſe. concor. de appella. appellatio. lib. 6. Et illud, per, deſignat integrã lectionẽ. ſimile. ff. de ver. ſignifica. Vrbana. §. pernoctare.

h ¶ *Conſimili.*] ſcilicet ſub ſcriptura authentica.

i ¶ *Si petita.*] ſi ergo non petitur [1], ſufficit legiſſe. concord. ſ. de ſepultu. c. 1. in fin. lib. 6. de ſent. excom. c. 1. eo. lib. per quod c. patet, ꝙ vtile conſilium eſſet appellato de petitione prædicta facere conficı publicum inſtrumentum: ſatis tamen eſſet de hoc per teſtes fidem fieri poſſe: licet ibi ſecus, vt ibi notaui. Ioan. And.

[1] Vide Federicum in c. cum M. de conſtit. verſ. quarta concluſio.

k ¶ *Talem.*] ſpecialem, de quo præmiſit.

l ¶ *Contingat.*] collige litteram quæ eſt infra, volumus appellationem huiuſmodi publicari. Ioan. And.

m ¶ *In domo.*] ideſt ante domum. eo enim inuito non debet domum ingredi. faceret enim iniuriã. ff. de in ius vocan. l. plerique. & l. ſeq. hoc dixi, de eo qui mit. in poſ. c. fi.

n ¶ *Habitare.*] etiam ſi ſit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. ſi domum.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit duo dubia.*

o ¶ *Communiter.*] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni; ſed minus, ex quo tñ ibi habitat plus quàm alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de verb. ſignifi. maiore. Sed ſi æqualiter habitaret in duobus locis, in quolibet illorum fieri poterit. vbi elegerit appellans, & tutum eſſet fieri in vtroque. facit de ſepult. cum quis. §. 1. lib. 6.

p ¶ *In remotis.*] ex remotione ergo loci ſtatuitur ius diuerſum. de ſent. excom. relatum. de temp. ordi. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrariũ. de hoc ſ. de reſti. in integ. cum ex litteris. in glo. penulti.

q ¶ *Cathedrali.*] concor. ĩ. de ſo. comp. quamuis.

r ¶ *Vtroque caſu.*] ſcilicet cum publicatio ſit ad domum, vel in eccleſia cathedrali propter domus inſtantiam.

ſ ¶ *Beneficio.*] etiam ſi eſſet campeſtre, vel rurale. & ſi non ſit ibi notarius, nec præſentia teſtium illos adducat, & ſic ſeruatur in hoc caſu, & in caſu decre. vlt. eod. tit. lib. 6.

t ¶ *Modo præmiſſo.*] ſcilicet ſub authentica ſcriptura.

u ¶ *Metum.*] iuſtum. de appel. ſi iuſtus.

¶ *Gloſſa ſequens litteram exponit, & dubium ſoluit.*

x ¶ *Vt præfertur.*] quia nec domino, nec ſpeciali procuratori, nec ad domum habitationis, & in beneficio, nec in eccleſia cathedrali & beneficio. Si autem dominus vel appellans locum adire non poſſit perſonaliter [a], poſſet tñ adire per procuratorem, vel econtra, non per procuratorem, ſed perſonaliter poteſt adire: non erit locus ei quod dicitur, ſed intimationem ad domum fieri oportebit. & hoc vult littera iſta, vt præfertur.

[a] Not. hic ſi metus eſt perſonalis ratione loci, vbi debet actus neceſſario explicari, an per aliũ debeat actus neceſſario expediri, ad quod vide quod not. in c. bonæ. ĩ de electio. Fe.

alteri [a] infra menſem ab interpoſitione [b] ipſius, vel ſaltẽ poſt lapſum eiuſdem menſis (quàm cito commode [c] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [d] videlicet [e] ſibi ſub ſcriptura authentica [f], vel perlecto [g] illius tenore & copia modo conſimili [h] (ſi petita [i] fuerint †) inde facta. ¶ Quòd ſi forſan appellatũ abeſſe, & procuratorem talẽ [k] non inueniri contingat [l], in domo [m], quam ipſe appellatus habitare [n] communiter [o] conſueuit: vel (ſi domus eadẽ in remotis [p] exiſtat) in eccleſia cathedrali [q], in cuius ciuitate vel diœceſi cõſiſtit beneficium: & nihilominus vtroque [r] caſu in eccleſia vel beneficio [ſ] de quo agitur, volumus appellationẽ huiuſmodi publicari, ac de ipſa quandocunque petitum fuerit, copiam modo [t] præmiſſo fieri appellato. ¶ Verum ſi propter appellati aut ſuorum metum [u], vel potentiam intimatio fieri nequeat, (vt præfertur [x]) appellationem eandem in loco aliquo publico [y] ſic ſolemniter [a] volumus publicari, quod ad appellati, ſeu eius procuratoris [b] notitiã poſſit veriſimiliter [c] peruenire. Intimatio vero aliter facta, omni [a] careat iuris effectu: Nec cauſa per appellationẽ eandẽ ad ſedẽ cẽſeatur deuoluta [d] prædictã, niſi ad

¶ *Gloſſa ſequens notat ex ſingulari.*

y ¶ *Loco aliquo.*] licet ergo ſanum ſit conſilium, quod not. Guli. Mande. in libello prædicto ſuper forma pen. ſcilicet ꝙ in pluribus locis fiat publicatio, quia tanto maior præſumptio erit contra appellatum de ſcientia. facit de poſtul. prælat. c. 1. qui ma. accu. poſ. cũ in tua. per hanc tamen litteram patet ſatis eſſe, ꝙ fiat in vno loco, dũmodo ſit publicus, &c. vt hic dicit.

z ¶ *Publico.*] ad tollendas illorum fraudes, q captata opportunitate abſentiæ illorum quos tangit, vel per quos poſſit inſinuari, faciunt tales intimationes. facit in Authen. de litig. §. omnem. colla. 8. & ſimiliter quod not ſ. eo. tit. c. vlt. lib 6.

[a] Alibi, omnino.

a ¶ *Solemniter volumus publicari.*] concor. ĩ eod. tit. quia propter. in fin. fiet autem in loco viciniori. eod. tit. vbi periculum. §. porro. lib. 6. de præſump. quoſdam. & c. quanto. in publica Miſſa populoſa, vel ſermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

b ¶ *Procuratoris.*] ſpecialis, de quo prius dixi.

c ¶ *Veriſimiliter.*] facit extrauag. Boni. rẽ non nouam. poſt princ. Et not. ꝙ inſpicitur veriſimilitudo. concor. ſ. de præſumpt. quia veriſimile. & c. litteras. de reg. iur. inſpicimus lib. 6.

¶ *Gloſ ſeq. primo declarat opi. Inn. & Hoſt. ſecundo decre. cupientes. tertio, an vitietur appellatio: & notans tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quam approbat obijcit & ſoluit.*

d ¶ *Deuoluta.*] quod [b] ergo not. Inn. & Hoſt. in gloſ. in prin. allegata, ꝙ decre. 1. eod. tit. lib. 6. arctat etiam ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emiſſa, cum conſtitutio illa voluerit prouidere contra vacationes eccleſiarum: vel eſt falſum, vel intelligendum non de appellato, ſed de alijs quorum intereſt: vel intelligendum eſt ſecundum proximum dictum, quando ſcilicet ita publice factum eſt, ꝙ veriſimiliter potuit ad appellati, vel ſpecialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc tunc demum, cũ propter metum vel potentiam [c], &c. vt ibi: cũ enim talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi. ad idem de app. ſæpe. ita ꝙ nõ veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur contra eum vt contra contumacem, & in principali abſurdum eſſet contumacẽ cenſeri ignorantem, cui appellatio intimata non eſſet. Et hæc omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium & regularium eccleſiarum, de quibus loquitur decre. cupientes. vt ex quo non aliter quàm per appellationem deuoluuntur ad curiam, neceſſe ſit per hunc modum intimationem fieri. Fortius enim punit & arctat cõſtitutio, cupientes. quàm decr. 1. priuat enim iure quæſito, & totali proſecutione proceſſus, & ad perſonalem arctat comparitionem. Sed decre. 1. punit ſolum in proceſſu fiendo in partis abſentia, & per eam ſatis eſt procuratorem mittere, ergo etiam fortius ibi facienda eſt intimatio. Et ſic ab olim ſeruauit curia. quando tñ appellatus non poterat haberi, varie loquebãtur doctores, quod tñ hic expeditum eſt. Et nota ꝙ licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, non vitiat appellationem, quo minus ſuper ea poſſet extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus not. tria tempora. Primum, quo præſcribitur appellationi ne poſſit interponi, & eſt x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum, quo præſcribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: ſi non fiat intimatio; vel fiat, ſed non debito tempore & debita forma; & de hoc hic. Tertium, quo præſcribitur proſecutioni, & in deuolutis ſeruanda ſunt tempora decre. 1. & decre. cupientes. in alijs datur annus, & ex cauſa biennium & vltra. de appel. cum ſit. & c. ex ratione. Prædictorum autem ſecundum non poteſt eſſe ſine primo, id eſt, deuolutio ſine appellatione: ſed primum bene poteſt eſſe ſine ſecundo. de ap. cordi. lib. 6. vnde dicit Ioan. Monachus in prædi. regula, in generali. ꝙ cum negotium tractari in conſiſtorio principis ſit hic ſpeciale, hoc ius ſingulare facilius tollitur, quàm commune. allega. ff. de pact. ſi vnus. §. pactus. in Auth. de non alie. §. quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, ꝙ mens eſt huius litteræ, ꝙ nõ valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita ꝙ non valeat impetratio ſuper ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioan.

[b] Ad hanc gloſſam vide aliqua per Feder. in c. cum dilecta. extra de reſcript.

[c] Idem de electoribus. Fe.

cet Io. Monacho, vt prædixi. sed obstat, quia fm hoc erit in potestate appellantis eludere decre. statuimus. & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato & ignoranti nō appellanti intendit hæc constitutio prouidere [1]: quare consulo q appellās vadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit: vel si Papa ad curiā citare vellet appellatum: aliàs ex parte appellati nullo veniente, planum est q pœna processus d' qua decre. 1. loquitur, locum habere nō posset, sed pœna decre. cupientes, de qua prædixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

[1] Ad hanc glosā vide decisionē Rotæ. 47. Iacio fu t dubitatū. in nouis. & decisio. 44. in ijs. voluerunt.

appellatū [a] eius plena [b] & certa notitia, infra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ Decretalis, Vt circa. locū non habet, cum appellans ius suū vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam vel personas opponit crimina vel defectus; quorum circunstantias si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo. Nec etiā in eadē causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune, non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans qui nō seruat formam, etiā si appellationi renunciat, per viā querelæ non prosequitur obiecta, nec etiā alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellātē à probatione repellat, non tamē infirmat probationē super his legitime factā aduersarij cōfessione, vel aliter. h. d. I. A.

a ¶ Appellatum.] non repetit de procuratore, per quod vr q hoc casu, vbi non per modos prædictos haberetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

¶ *Glossa sequens exponit, & exemplificat.*

b ¶ *Plena & certa.*] Nota q non sufficit talis [a] qualis, sicut in casu decre. illud. de cleri. excom. mi. cum similibus. Et plena dicit, vt totius appellationis & omnium obiectorum in illa notitiā habuerit; sic etiam testis dicit plenam veritatem. de accu. cū dilecti. Certa dicit, vt indubitatum sibi sit, vel esse debeat sic appellatum: ex quo autem certus est, certificari vlterius nō debet. de reg. iur. eum qui certus. Posset autem hoc constare: quia super appellatione consuluit aduocatos, amicos, vel simili modo, forte per amicum proprium vel amicum appellantis [1] sibi plene fuerat intimata.

[a] Vide Decium consil. 71. & Rotā decisione. 117 in nouis.

¶ *Glo seq. notat notificationem post tempus factā non deuoluere: secundo quærit an appellet: ponit opinionem Compost. & contrariā, & remittit.*

c ¶ *Tempus prædictum.*] scilicet mensis, vel postquam cito commode fieri posset. s. eo. cap. in princip. Et not. quia per hanc litterā puto q notificatio facta post tempus prædictum, non arctat appellatum, nec deuoluit: aliàs sequeretur absurdum, q si post annum vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autē temporis determinatio procedit ab hac constitutione, de qua prædicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substantialia, vt deuoluat appellatio causas beneficiales ad curiam, de quibus s. eo. c. 1. & c. vt circa. lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua hic loquitur: & q fiat infra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, q constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali, etiam ad diffinitiuam, ex quo non venit infra tempora. Sed an sic constituat eum contumacem, q non possit appellare à diffinitiua ꝫ se lata, dubitari solet. & Compost. in prædi. decre. 1. eo. tit lib. 6. in gl. qualiter probationes. in 5. q. tenet q quando citatio vel notificatio personaliter apprehendit, sit vere cōtumax, nec appellet: qñ vero facta fuit ad domum, ecclesiam, vel locum publicum; tunc sit ficte contumax, & appellare possit. & fertur hanc opinionem multū vigere in curia. Aliquibus vr, q satis sit hoc casu absentem puniri in processu & diffinitione causæ: non est autem per hoc q quū appellatione priuari, cum non sit expressum: & vide quod dicam j. de dolo & contu. si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet hæc decr. 1. In his vero in quibus locū habet decre. cupientes. planum est, q non punitur contumax solū in processu, immo cadit ab omni suo iure, vt ibi. §. q si per xx.

[1] Glossam tenet Barbatia: iuta vr dicit Barto in l. nō solum §. q alieno. ff. de procu. [illegible] agit ꝓ amico sine mādato. facit glo. in l in testamen to. ff. de si dei liber. & amicus impetrat ꝓ amico. glos. in c. ad aures. & c. nonul li de resc. addo quæ dicit idem Barba. in l. cum acu tissimi. C. de fideicō. [illegible]

¶ *Glos. seq primo allegat in exemplum quatuor iura; secundo amplians casum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.*

d ¶ *In alijs casibus.*] vt j. de ap. c. 1. j. de renun. c. vnico. s. de procu. mandato. ad idem s. vt lit. non conte. quoniam. In casibus tenetur quis non solum intimare, sed requirere. 16. q. 3. placuit 2. s. de emp. & ven. c. fi. s. de off. ord. si canonici. & c. quamuis. de senten. excom. c. 1. de sepul. c. 1. lib. 6. & j. de sepul. dudum. & j de hære. c. 1. cum simi. In quibus etiam tutum est hūc ordinem obseruari. Sunt etiam quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto q hic dr locum habere vt s. de præbē. graue. versi. metropolitani. de sta. mo. c. fin. versi. quod si forsan. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6. & in extrauag. Bonifa. sancta Romana. & j. de hæreti. nolentes. ad fi Ioan. And.

C *Onstitutionem.*] Consueuit hic dicere dominus Pet. q tex. huius Clement. est difficilior aliquo alio huius voluminis, adeo q nunquam legebat hanc decre. & præcedentem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa. nō habere locū vbi exceptio quæ opponitur directe seu principaliter cōcernit opponētis ius, vel ecclesiæ. In secunda: ibi, *Cæterum*: declarat in casibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eum, qui omisit debitā specificationem circunstantiarum. In tertia: ibi, *Sane*. declarat appellationem factā in cā beneficiali, & eum qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa. alium volentem venire pro interesse cōi, & non appellantem non debere admitti contra appellatum in eadem causa prosequendo eosdem articulos. licet possit assistere appellanti ne colludat, & ꝓsequi suum interesse, si illud prætendat. In quarta: ibi, *Insuper*. declarat appellantem non seruata forma debita decret. vt circa. non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione noluerit. In quinta: ibi, *Illos*, declarat omissionē formæ decret. vt circa. repellere ꝓbationē fiendā, & nō vitiare iā factas. Io. de Imola.

CAP. IIII.

CONSTITV-

¶ *Constitutionem.*] debetis scire q lib. 6. eo. tit. est vnum capitulū nuncupatum, vt circa. quod multum erat ab initio in se dubium: sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantū potuit: & illud declarauit p quatuor capitula: ideo si sciatis illud capitulum, vos bene scietis quatuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui ꝫ. per c. procurator. & per c. constitutio. lib. 6. Et illa quatuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa. ita q tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa. quæ non declarasset: sed eo mortuo dicta decre. seu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubium. & reperta sunt dubia: quare videns Clemens Papa, q Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, quæ adhuc post ipsum Bonifaciū remāserat dubia: ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per istam cōstitutionē seu Clementinā hic positam. Et vt bene intelligatis istam Clemētinam, vos oportet scire quæ dicit cap. sæpe nominatum, vt circa. & scire dubia, quæ emerserunt tēpore Bonifacij, & etiam declarationes dubiorū, aliàs istā Clemētinam ꝓfunde nō intelligetis: quare nō admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dū eā intelligetis, verbis breuioribus bñ & subtilius eā redigetis. Capitulū, vt circa. ista dicit quæ sequūtur: illi qui opponunt ꝫ electionem alicuius, q fuit electus ad aliquā dignitatē, vel qui se opponūt ꝫ postulationem alicuius: quia aliquis fuit postulatus qui eligi non potuit; vel illi qui se opponunt ꝫ prouisionē alicuius, cui sit ꝓuisum de aliquo beneficio, tales se opponētes ꝫ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequam recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrumento publico omnia ea quæ intendunt opponere ꝫ personas eligentium, quia dicit personas eligētes nō posse eligere: quia sunt excōicatæ vel suspensæ, fm q dr in c. cum inter. s. de consue. vel secundum c. cum dilectus. vel quia scienter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝫ eligentes: quia dicit q sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus. ff. de re. iu. l. actus. Vel forsan opponit ꝫ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum. ergo incapacē, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝫ formā electionis, dicendo electionē non esse factam secundum formam decretalis, quia pp. Vel opponit ꝫ formam postulationis; quia dicit q nō est concors; vel saltē à duabus partibus celebrata, & hoc qñ vnus eligitur & alius postulatur, vt s. c. scriptum, in antiq. Et omnia ista debet exprimere opponens in instrumento publico: & debent iurare opponētes, q credunt ea quæ opponunt ꝫ electionē, postulationē, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autē talia nō exprimerēt opponentes, ipsi vel eorū adhærentes non audiantur, nisi aliqua de nouo emergant vel ꝓueniāt, seu superueniat facultas ꝓbandi. Et opponētes debebūt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, aliàs nō satisfacient isti constitutioni: & contra non probantes ea quæ obijciunt in personam vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus s. eo. & sic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nūc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe sic intelligitur, qa ille q obijcit ꝫ formā electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝫ personā & præstat iuramentū corporale, s. recitatum, q credit esse vera, & credit se posse probare ea quæ opponit, nō est adhuc audiendus, quāuis talia exprimat: & nō satisfacit cōstitutioni, vt circa. nisi determinate & nō disiūcte iurauerit se credere ea quæ opponit, esse vera, dicēdo: Ego scio q ille, quē vos elegistis, est illegitimus & excōicatus; quare electio vestra est nulla: &

non satisfeceret constitutioni si diceret opponens, credo vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus vel excōicatus. Itē illa decretalis, vt circa. dicit ꝙ qñ ego appello ȝ aliquam personam nominatam: puta ȝ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquā, debeo obseruare formā illius decreta. vt circa. quæ forma declaratur ꝑ illud c. q. ȝ. videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instrumento authētico & publico, ea quæ volo ȝ eū obijcere, sic ac si esset iāque electus, qd nō fuerat dictū formaliter in illa decretali vt circa. sed fuerat dictū virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui ȝ. lib. 6. Si autē appellans vel opponēs nō sic faciat, nō valet eius appellatio interposita, nec etiā appellās audietur sup expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulū, vt circa. declaratū ꝑ duo c. s. per c. is qui. & per c. qui ȝ. & ꝑ hoc possumus intelligere illa duo cap. & illa scire. Itē cap. procurator. declarat illud c. vt circa. qa illud cap. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea quæ volunt obijcere ȝ aliquē in instrumento publico & authentico, & fuit declaratū ꝑ c. q. ȝ. Sed quæro an ille qui se vult opponere vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personā vel in formā, an ipse possit cōstituere procuratorē ad appellandū ȝ postulationē, prouisionē, vel electionē. Et si possit cōstituere, quæro qualiter debet constituere, & qñ sit idoneus procurator? Rñdet Papa in illo c. procurator. Procurator nō reputetur decætero idoneus ad appellandū ȝ electione, postulationē, aut ꝓuisionē. quā si, id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formā vel in personā in ꝓcuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatū corporaliter iurandi in animas eorū, quorū ipse extitit ꝓcurator: & iurabit in animas dñorū suorū, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio ꝙ sibi miserunt vera esse. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c. procurator. lib. 6 & per cōsequēs habes illud c. ꝓcurator. declaratū. Restat finaliter c. vt circa. declarare per c. cōstitutio. lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostra Clementinā, & facillime eā intelligemus: Nos videmus quam formā debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus & ꝓuisionibus. Sed quæro, mihi vr̄ ꝙ vidi vnū c. de appellationibus, nuncupatū, vt debitus honor. qd dat forma qualiter debemus appellare. Itē vidi c. cordi. lib. 6. eo. tit. quod c. dat formā appellandi. Et vidi cap. 1. j. eo. quod dat etiā forma appellationis. ergo mihi vr̄ ꝙ illud c. vt circa sit superfluū. Dicit Papa: Amice nō turberis ꝑ diuersitatē multorū capitulorū: qa capitula quæ allegas ȝ illud c. vt circa. intelliguntur qñ contingit appellari in iudicio: illud vero cap. vt circa. intelligitur qñ appellatur extra iudicium: ideo dicit c. illud. constitutio. in textu formaliter: Cōstitutio felicis recordationis prædecessoris nostri Gregorij Papæ edita, id est, facta & compilata in concilio Lugdunensi exprimens, id est, declarans formā sm quā debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus: talis cōstitutio nō vendicat sibi locū, id est, nō habet locū, nec intelligitur nisi cū, id est, qñ solū appellatur extra iudiciū. Quando vero cōtingit appellari in huiusmodi negotijs, scilicet qñ appellatur ȝ electionem, postulationē, vel prouisionē: quia qñ cōtingit appellari in huiusmodi negotijs, & in iudicio, oportet iura anteriora obseruari, s. cap. vt debitus. de appell. & c. cordi. lib. 6. cū talia iura per illā cōstitutionē, vt circa. nō fuerint immutata. Et hæc sufficiant pro præsumptione. ¶ Or accedimus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiā tendit ad declarationē dicti c. vt circa. de dubijs emergentibus post obitū Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa. nō habet locū qñ ea, quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tm̄ habet locū vbi crimina vel defectus opponuntur ꝑ quemlibet cōpetitorē appellantē, vel oppositorē in formā vel personas, id est, ȝ formā electionis, vel ȝ personas electas. Et sum in ver. *Cæterum*. Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationē suā ȝ electum, vel ȝ formā electionis, ꝙ ipse omittit debitam specificationē circunstantiarū vel defectus: Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis vel defectus, an sit audiendus? Rñdet ꝙ non, quamuis asserat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequā ꝓcedā ad declarationē versiculi sequētis, volo declarare aliqua verba supra posita. Et quæro, quid hoc est dictu, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non habet locū qñ ea quæ opponuntur, respiciunt directe ius ecclesiæ vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, ꝙ qñ capitulū eligit aliquē ad aliquā dignitatē, & non aduocauit epm vt veniat ad electionem, & eps se opponit tali electioni, dicēdo ꝙ de iure ecclesiæ est, ꝙ eps vocet ad electionē talis dignitatis. Vel sic, ꝙ ecclesia habet ius ꝙ eligat aliqs de gremio ipsius, & si aliquis non existens de gremio fuerit electus, ille qui se opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non est de gremio ecclesiæ, talis opponit ea quæ respiciunt ius ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit glo. in verbo ecclesiæ ꝙ si ecclesia vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, ꝙ alius abbas alicuius mon alterij habeat vocē in cap. vel alius habeat vocem in electione, tūc illud respicit ius ecclesiæ, vt s. eo. in anti. c. scriptum. & cap. constitutus. & cap. Cum inter. & de causa possessionis, cum ecclesia. ideo pro hoc videas glos. istius Clementinæ. Similiter illa verba quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta qa aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquem eligere ad aliqua dignitatē, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tūc talis se opponit, dicēdo; nō potestis eligere. qa ego solus habeo ius eligēdi; & si contingat vos eligere, tali electioni faciendæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iā factæ de Petro, quia cū ipse esset de electoribus, ipse fuit contemptus & neglectus: vel forte aliquis opponit ea quæ respiciunt ius suū, dicēdo, Ego fui legitime electus, quare nō procedatis ad aliā electionē, alias electioni me oppono. His & similibus casibus non est necesse obseruare cōstitutionē, vt circa. Item in hoc quod dicit, ꝙ opponēs crimina nō debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis ȝ personā, ȝ quā opponit, nec debet omittere specificationē circunstantiarū: Quæro, qd hoc est dictu? Rñdeo ꝙ si opponens ȝ personā dicens eam homicidā, & nil aliud dicat talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille quem vos vultis eligere, vel ille quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit: sed debet dicere, talis est homicida, & talem interfecit in tali loco, in præsentia taliū. Item si dicat eū esse periurū, debet dicere, talis est periurus, quia in tali causa tulit testimoniū, & iurauit ea quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum ȝrium, & fuit reprobatus tāquā periurus in tali foro corā tali iudice, in præsentia taliū, vt patet per acta graphiarij illius curiæ. Et sum in versiculo, *Sane*. Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione: quia opponit crimina vel defectus ȝ electum, & non seruauit formam decretalis, vt circa. quia illa q vult opponere ȝ electū, non expressit in suo libello, vel si illa expressit, non iurauit corporaliter sacrosanctis Euangelijs tactis: vel econtra, si iurauit corporaliter nō expressit ea q vult obijcere in libello vel instrumēto authentico: tn̄ nō obstāte ꝙ non obseruauit formā dictæ constitutionis, ipse semper prosequitur suam appellationem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formam constitutionis, vt circa. quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa quæ obseruauit constitutionem, vt circa. potest prosequi appellationem suam. Et dum prosequeretur suam appellationem, venit quidam alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ȝ personā electam, qui volebat admitti, id est, recipi in eadem causa principaliter, quia dicebat habere commune interesse, sicut ille qui appellauerat sic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti ad eandem causam, sicut ille qui appellauerat, quamuis ipse non appellaret, & volebat admitti in causa ȝ electum, non tamquam adhærens cum appellāte, sed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit ꝙ non debet admitti pro interesse communi, etiam prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans: tn̄ poterit assidere appellanti, ne ipse colludat, id est, ne ipse fraudem committat cum illo contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono ꝙ iste superueniens habet aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit. Dicit ꝙ sic, nam persecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi. *Insuper*. & pone ꝙ ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns ꝙ melius prosequeretur si ageret per viam simplicis querelæ illud quod intendit, quàm faceret per suam appellationem: Quid fecit, certe ipse qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum, contra quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eum: quid facit iste qui appellauit & deseruit appellationem, & & egit per viam simplicis querelæ: ipse vult vti suis obiectionibus tam expressis quam non expressis in ipsa appellatione sua, quā interposuerat, an possit? Respondetur ꝙ ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si nō seruauit formam dictæ constitutionis, vt circa. puta quia non iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa. auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excludetur, si agat per viam simplicis querelæ, quamuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. qñ interposuit appellationē quā deserit. Et sum ibi: *Etiamsi appellationem suam non prosequatur*. Et miror de eo quod dicitis, ꝙ appellās volens deserere, id est, dimittere appellationem suam, & agere per viam simplicis querelæ, ꝙ non poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formā dictæ constitutionis, & dicitis maxime de non expressis, nisi obseruauerit formam illius constitutionis: quæ forma tenet, ꝙ iuret corporaliter: quia si non iurauerit, nō auditur nisi super expressis. Sed pono casum, ꝙ ipse appellans nō vult illā appellationē suā ꝓsequi, immo vult illi appellationi renūtiare: vel nō vult illā appellationē exhibere, id est, mōstrare seu ostēdere, immo asserit se nolle vti tali appellatiōe: & quāuis faciat fidē corā iudice, ꝙ si ipse mōstraret suā appellationē, ꝙ ipse pararet arma ȝ se:

quia per

quia per ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione ʒ electū, quæ non posset probare, & sic reus posset absolui: tñ his non obstantibus nō poterit agere per viā simplicis querelæ, sic ꝙ possit opponere ea quæ obiecit in appellatione. Item dicit vltra, ꝙ quamuis omissio illius constitutionis repellat appellantem ʒ formā electionis, vel ʒ personas eligentium, vel ʒ personā electi ab obiectionibus ꝓpositis vel proponentis, & quamuis illū repellat à probatione facienda: tñ omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat probationē iam factam per confessionē aduersarij. hoc

tionem[a], Vt circa[b] †. editam in concilio Lugdunēsi, locū decernimus non habere, quando quæ opponūtur directe[c] respiciunt ius ecclesiæ[d], vel opponētis[e] personæ; sed[f] tantū vbi per competitorē[g] † vel oppositorē quēlibet appellantē[h] in formā aut personas[i] defectus[k] vel crimina opponuntur[l]. ¶ Cæterū cum circa crimina vel defectus debitā circunstantiarū[m] specificationē prædictus omittit appellās, nō est postmodū in prosecutione negotij super his[n] audiēdus, etiā si circūstātias huiusmodi, vel probationes earū per iuramētū asserat ad se per-

dicit. Totum illud cap. est satis obscurum, sed pro Deo pensetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetur: Nos Clemēs decernimus cōstitutionem seu decretalem, vt circa. editam, id est, factam seu compilatam in concilio Lugdunensi, id est, dum concilium Lugdunense celebrabatur, locum non habere: qñ ea, id est, qñ illa quæ opponūtur, scilicet ab appellante, ab electione, postulatione, seu prouisione respiciunt directe ius personæ opponentis, sicut declaraui; vel qñ respiciunt ius ecclesiæ, vt etiā dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illā constitutionem, vt circa. lib. 6. tantum habere locū, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorem, id est, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur; vel appellando ab electione iam facta vt ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet aliū appellantē in formā vel in personā. Et dic, vbi crimina opponuntur, scilicet ʒ persona electa, vel defectus ʒ formā electionis. Cæterū pro sed: sed cum prædictus appellans circa crimina vel defectus omittit, id est, dimittit debitā specificationem causarū, sicut declaraui ꝯ. postmodū in prosecutione negotij, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellationis, nō est audiendus super his, scilicet quibus omisit debitā specificationē causarū, etiā, id est quamuis asserat, id est, affirmet per iuramētum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum ab electione, postulatione vel prouisione, opponendo crimina vel defectus: omissa id est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis, vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellationē prosequēte: alius scilicet nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadē causa principaliter ꝓ cōi interesse prosequendo eosdem articulos ʒ appellatum: quos articulos appellans, suppleo ꝓsequitur: licet, id est, quāuis possit assistere appellanti ne colludat: pp hoc tñ quod dicimus, sed ei scilicet nouiter venienti nō denegamus prosecutionem proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelæ, vel defendat eam scilicet causam appellato agente, repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, scilicet non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formā prædictam, vt circa. Et dic prædictam formam: scilicet iurando: quia aliàs non audiretur: & si seruauerit prædictam formam, scilicet iurādo: quia aliàs non auditur super non expressis, præterquam in casibus exceptis in cōstitutione præmissa: quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationē suam, nec illam exhibeat, id est, ostendat & asserat, id est, affirmet se nolle vti illa, dū tñ fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: quia per ipsam appellationem quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundem appellantem per ipsam appellationem: licet, id est, quamuis omissio formæ istius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorum probatione faciendo in formam electionis, vel in personas eligentium, vel in personam electi: tñ illa omissio formæ constitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel aliàs factā legitime.

¶ *Glos. prima dicit quod approbet vel declaret: & summat.*

a ¶ *Constitutionem.*] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vt ꝯ. eo. is qui. & c. qui ꝯ. & c. procurator. & c. constitutio. lib. 6. post eum tñ noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua cōstitutione declarat. quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa. locum non habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorū circunstantias si non specificat super illis, non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo: Nec etiā in eadem causa super illis auditur alius non appellans & ꝓsequens cōe nō proprium interesse; potest tñ assistere appellanti. Appellans, qui nō seruat formā, etiamsi appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantē à probatione repellat: non tñ infirmat probationem super his legitime factam aduersarij cōfessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam per partes. Et principaliter approbat quod obscure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur seruare illam constitutionē. sed satis erat quòd in sua appellatione seruaret antiqua iura. Ioan. And.

b ¶ *Vt circa.*] ꝯ. eo. lib. 6. & ita restringas hāc declarationē ad illā decre. nam decre. 1. & decre. cupientes. eo. tit. & lib. nō cōtingit hæc declaratio: Nam illæ locū habent etiā si nō appelletur pp crimina vel defectus, sed pp interesse propriū appellantis: nec mireris; nam illæ arctant ad veniēdum vel mittendum intra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ *Directe.*] semꝑ enim secūdario vel indirecte cōtingit ecclesiā.

¶ *Glos. seq. dupliciter exponit vel restringit, exprimens quare.*

d ¶ *Ecclesiæ.*] posset coniungi & non coniungi verbum, opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, ꝙ si ecclesia vel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, illius ꝙ vocem habeat in electione. ꝯ. eo. scriptum. & c. constitutis. & c. Cumana. de causa pos. cū ecclesia. vel ꝙ de ipsius gremio debeat eligi, vel ꝙ ad eam spectat prouisio. de consue. cum dilectus. de rest. in inte. c. 2. de ver. sig. abbate. non erit locus formæ decre. vt circa. Idem si loquitur de ecclesia ad quam facta est electio, postulatio, vel prouisio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesiæ. de electio. considerauimus. vel opponitur de numero[a]. ꝯ. de rescrip. constitutus.

¶ *Glos. seq. declarat, quærit, arguit negatiue, & contrarium soluit.*

e ¶ *Opponentis.*] vt quia dicit beneficium ad se spectare, vel sibi debitum, vel ꝙ in se habet prouidere forte iure ad ipsum solū deuoluto, vel ꝙ fuit cōtemptus, vel quia est canonice electus: his & similibus casib⁹ in appellatione nō est necesse seruare cōstitutionē. vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi quod nō excedat valorem 50. florenorum, vel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, ꝙ sibi prouideretur in eadem diœcesi de vacanti, vel primo vacaturo: pōst hoc vacāte beneficio in diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiam facit sibi idem beneficiū per suos executores conferri, & appellat à prouisione mihi facta, & processibus executorū meorū, dicens ꝙ beneficiū excedat summam taxatā, vel ꝙ nō sum de diœcesi oriundus: dubitabatur an decret. vt circa. in appellatione seruari debuerit? Vī ꝙ non, per hoc principium, quasi appellatio fundetur super iure appellantis, non super defectibus vel criminibus. Contrarium vī, quia vtroque casu opponitur ʒ formam prouisionis, & non solum ʒ electionem, circa quam statutæ sunt formæ concilij. quia pp. eod. tit. sed etiā ʒ prouisionem cadit obiectus in formā, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in personam, vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium: & licet illud procedat à rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit quod not. de rescri. si proponente. in glo. fina.

f ¶ *Sed.*] repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

g ¶ *Competitorem.*] eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscunque. & coniunge appellantem, quod sequitur.

h ¶ *Appellantē.*] non dicit ad sedem Apostolicam, vel ad nos, vt ꝯ. prox. quod facit pro opinione, quam tenui in decr. vt circa. in glo. ad Papam. tamen certum est ꝙ solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet. s. ead. constitutio. lib. 6.

i ¶ *Personas.*] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulantium vel postulati: ideo vtitur plurali. ad hoc ꝯ. §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decr. vt circa.

k ¶ *Defectus.*] respicit formam & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

l ¶ *Opponuntur.*] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua, &c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

m ¶ *Circunstantiarum.*] approbat hæc littera quod nota. in decr. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo. tit. lib. 6. scilicet quòd non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de cler. ægro. c. vnico. lib. 6.

n ¶ *Super his.*] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem: ac si dicatur, ꝙ si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiam si vult iurare ꝙ circunstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit, vt sequitur.

† Hic not. Car. ꝙ ses aut capitulū allegandū est per suum principiū. Ioan.

† Nota differentiam inter competitorem & oppositorem. & qualiter cōpetitor, dic vt in glos. eiusdem. oppositor autem est quādo electus est vatus, vt in pen. c. 1 & c. lib 6 Zabarel.

¶ Exceptiones, quæ opponuntur causa beneficialibus interdum concernūt ius ecclesiæ, vt hic exemplificat gl. cū qua concor. Guli. Pan. & Ge. interdum exceptiones concernūt ius opponentis, & exemplifica vt in gl. seq. interdū concernunt formam, interdū personā, contra quā criminaliter opponitur. Circa istos obiectus in formā vel personā quærit d. gl. de dubitabili quæstione quā vide. Bel.

a Quia receptus est per rescriptum Apostolicū contra numerum, no facta mētione de numero. Imola. Ponta.

Glossa sequens obijcit, soluit, & notat,

a *De nouo.*] videbatur ꝯtrium per decre. vt circa. vbi super non oppositis auditur appellans cum iuramento, ꝙ illa de nouo peruenerint ad ipsius notitiā. ergo idem videbatur de circunstantijs non sufficienter expressis. Sed ꝯtrium hic determinatur: quia vbi non oppono qđ ignoro vel qđ scio, sed non credo me posse probare, hic nullum vitiū est: nullū est ergo vt postmodum admittar cum iuramento, vt ibi sed vbi oppono & circunstantias nō exprimo, hic vitiū est, quia non debite oppono. Item quia non vī iuramentum posse defendi, quo iuraui me credere posse probare, ex quo nunc dico me nouiter circunstantias vel probationes percepisse, ergo merito hic aliud q̄ ibi. Et sic not. quod dicere soleo q̄ confir. vti.

uenisse de nouo [a]. ¶ Sane [b] si quis cuius interest [c] ab electione, postulatione, vel prouisione [d] duxerit appellandū, opponēdo crimina vel defectus, forma [e] dictæ constitutionis omissa [f], eodē [g] postmodū appellationē huiusmodi prosequēte [h], alius superueniēs nō appellās [i], cōtra appellatū in eadē causa [k] principaliter admitti non debet, pro interesse cōi [l] eosdē articulos [m] prosequendo, licet appellāti possit assistere, ne colludat [n]: nō tamen ei propter hoc

vel inuti. bonæ. ꝙ interdum expeditius est in totum veritatem tacere, quàm non perfecte dicere. Ioan. And.

a De hoc dicto vide Alexādrū in additione ad Bartol. in l. ait prætor in prima additione. ff. de iud & Deciū consil. 17.

b *Sane.*] determinat aliqualiter not. per Compost. ī. eo. c. 1. lib. 6. in glo vnde merito. ver sed ad quid admittetur.

c *Interest.*] de hoc interesse notatur in decret. vt circa.

d *Prouisione.*] facta vel facienda. qđ dic vt ī. eo. q ꝯ certā. lib. 6.

e *Forma.*] specificationis, de qua præmisit.

f *Omissa.*] in quibusdam.

g *Eodem.*] scilicet appellante, & idem in adhærente, per decretal. vt circa. ver. alioquin.

h *Prosequente.*] quo ad illa, in quibus seruauit constitutionē, vel in quibus constitutio nō arctabat, vt ī. 1. rñso. Certum est enim ꝙ si aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quo ad expressa tenet appellatio, dummodo in alijs constitutionem seruauerit.

i *Non appellans.*] nec etiam adhærens, vt sit fortius dubium. Sed littera sequens quæ dicit, ꝙ potest assistere, videtur contraria, sed illud propter interesse.

Glos. seq. arguit a contrario, determinat, & quæstionem soluit.

k *Eadem causa.*] ergo in alia poterit, hoc verū per viam actionis, etsi non sit de adhærentibus, vt dicam ī. proxi. §. Et si dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic ꝙ multum: quia succumbet appellās in instantia, & punietur in expensis & pœnis decret 1. ī. eo. lib. 6. & fiet executio ꝯ ipsum. Item forsan ille tertius postea nō aget, vel agens ex aliquo capite forsan repelletur. Ioan And.

l *Communi*] scilicet quando, & in his prosequitur ius vel interesse ecclesiæ, vel commune sui & appellatis, vt cum dī, criminosus is q est electus, vel prouisus, vel defectuosus, vel electio, vel prouisio facta per eum qui non potuit propter crimina vel defectus, vel facta prouisio per litteras surreptitias, vel his similia.

Glossa sequens ostendit in quo ampliat, obijcit, iustificat, & obiectioni respondet

m *Articulos.*] scilicet nō specificatos, & hoc voluit ver. alioquin. in decr. vt circa. quo ad appellantem & adhærentes: sed ista latius loquitur. Et licet in prima facie videretur iniquum, ꝙ vnus prosequi non possit id à quo repellitur alter propter ineptitudinem propositionis, vel defectum proponentis. facit 2. q. 1. prohibentur. 10. q. vlt. libellorum, in fi. ī. de accu. veniens. ff. de accu. l. hi tñ. in fi. & l. 4. in fi. vbi not. de accusatore repulso propter ineptitudinem libelli. & bene facit ff. de adulte. si maritus 2. in fi. & de libe. ho. exhib. l. 3. §. hoc interdictum. Item licet graue videatur, ꝙ negligentia vel culpa vnius male exprimentis, noceat ecclesiæ & omnibus alijs habentibus æquale interesse. de regul. iur. delictum. & regula, non debet aliquis. lib. 6. Tamen fateri oportet hoc æquum, q͂a aliàs inutilis fuisset quo ad hoc & derisoria prouisio decret. vt circa. si appellans posset submittere pædagogum, qui sibi assistens in eadem causa, vt dicit textus, clare formaret & exprimeret per eū male formata, & insufficiēter expressa. Ad ꝯtria rñdetur, ꝙ loquuntur in alia causa vel instantia. Itē imputet sibi qui à principio non appellauit Item quia via nullitatis illi non deficit. de appel. concertationi. lib. 6. & prosecutio proprij interesse, vt sequitur.

n. *Ne colludat.*] scilicet super expressis, in quibus fuit forma seruata. & est si. de procu. c. 1. in fi. lib. 6. Et ꝙ ꝓsit sic adesse, ibi not. in vlt. glo. & ff de inoffi. test. si suspecta.

Glossa sequens duas lecturas ponit, & notat,

o *Prosecutionem proprij.*] si dicat pp quod etiā fuit appellatum, planū est etiā si non fuerit forma seruata, vt in 1. rñso. Vel intelligitur de prosecutione, quam facit per querelam. Et nota ꝙ etiam publica vel popularis actio habet etiam quandoque priuatum interesse. ff. de sepul. vio. l. 3. §. si ad plures. de procur. licet in popularibus. in prin. cum suis concor.

Glossa sequens duo euidentialia prosequitur.

p *Insuper.*] ad huius §. intellectum, & præcedentis & sequentis etiam, scire debes quod Compost. not. ī. eo. c. 1. lib. 6. in glo. qualiter vtraque. ꝙ lapsis temporibus illius decr. 1. pars appellans, quæ intra tempora illius decret. non fuit appellationem prosecuta, pōt electionem vel prouisionem impugnare per modū querelæ ex eisdē causis, ex quibus appellauit, vel ex alijs: quia tēpus illius cōstitutionis nō statuitur, vt post illud super illis vel alijs non audiatur appellas, sicut dī in iudicialibus appellationibus. de appellatio. cum sit Romana. & sicut dī in decr. cupiētes. & vide quod

prosecutionē [o] proprij interesse denegamus. ¶ Insuper [p] si appellans [q] ab electione, postulatione, vel prouisione per viam querelæ [r] simplicis causam agat [s], vel eam appellato agente defendat, repellitur [t] ab obiectibus in appellatione [†] sua expressis [u] & alijs [x], nisi constiterit ipsum formam seruasse prædictā, præterquàm [y] in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiā si appellationē suam non prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle [z] vti; dum

ibi not. in §. si vero. in glo. infra idem. sed statuitur ad hoc, vt post illud tempus procedi possit partis absentia non obstante. Itē scias ꝙ forma decre. vt circa. quo ad illa obiecta in quibus requiritur ipsa forma, duplex est: vna, ꝙ in appellatione omnia, & singula exprimantur in instrumento publico seu litteris, &c. Secunda, ꝙ super obiectis debito modo iuretur. Si prima forma seruetur, sed secunda non: quia non iuratur, vel non debito modo, non auditur appellans, etiam super expressis. ī. eod. tit. is qui lib. 6. Si vero seruetur forma secunda: quia debito modo iuratur, sed non prima: quia non debito modo exprimitur, tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non: primo casu non auditur appellans, nisi in casibus exceptis in decreta. vt circa. in §. nisi. in fine. Secundo casu auditur super expressis. Item in prædictis casibus exceptis, sed super obiectis non specificatis non, etiam si velit iurare ꝙ circunstantias de nouo percepit, vt ī. 1. rñso. hæc vera quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat constitutio. Si vero propter aliqua appellat, in quibus arctat constitutio, & pp aliqua in quibus non arctat, vt supra primo responso: tunc licet neutra forma seruetur, auditur appellans, illa prosequens, quæ constitutio non respicit. his visis prosequor litteram.

* Est hic singularis limit. ad cap. examinata de iud. ad hoc quod per ineptitudinē instantiæ ex calūnia præsūpta, con[tra] sorte excluditur quis ab instantia, sed si tertius causa ꝯ omissa instantia nō iure vindicata, nō potest quis deducere in alia sue in[?]… id quod in prima inepte deduxit. Imola. Focca.

q *Appellans.*] vel adhærens: quia de vtroque loquitur decret. vt circa. ver. alioquin. Alter ergo qui nec appellans esset, nec adhærens, bene admitteretur, cū esset in eo ratio posita in fine huius §.

Glossa sequens quærit & soluit,

r *Querelæ simplicis.*] Nunquid ergo reprobatur opinio Compostel. de qua dixi in principio huius partis? Dic ꝙ non: ipse enim nō fuit locutus de pœna decretal. vt circa. quam etiam non vidit, sed de pœna decret primæ, quæ hoc solum habet, ꝙ post tempus ibi statutum proceditur in partis absentia. Sed decretalis, vt circa. imponit pœnam non seruanti formam in iurando, qđ nō auditur, etiam super expressis, non seruanti in exprimendo ꝙ non potest obijcere nō expressa. simpliciter ergo in pœnā ab obijciēdo repulsus, nec per viam querelæ possit obijcere. & hoc vult iste §. sed punitur solum in processu fiendo in eius absentia, & per appellationem prosequi potest obiecta in eo statu in quo causam inuenit: ergo & per querelam. & sic verum sit dictum Compostel. cum ergo diuersæ sint culpæ, non mirum si diuersæ sint pœnæ. & simi. quod not. ī. eod. Cumana. in vlt. glos.

s *Agat.*] facit de app. concertationi. lib. 6. & quod not. post Inno. & Hostien. de appel. dilecto.

t *Repellitur.*] instante appellato, vt dicam in fine huius partis.

u *Expressis.*] si intelligas singulariter & clare, tunc exponas quod sequitur formam seruasse prædictam, scilicet in iurando: cum enim non iurans non audiatur, etiam super expressis per viam appellationis. ergo nec per viam querelæ. de reg. iur. cum quid. lib. 6.

x *Alijs.*] non expressis.

y *Præterquam.*] excipit à verbo, alijs. & est sensus, appellans qui formam non seruauit in exprimendo, auditur super nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel super quibus superuenit probandi facultas, illis ergo casibus non excludetur etiam per viam querelæ.

z *Nolle vti.*] Videns enim appellans ꝙ formam non seruauerat, de consilio aduocati celat appellationem; vel dicit ꝙ illa non vult vti, vt causam per viam querelæ prosequi possit. Et facit hæc littera ad quæstionem, an inuito impetrante, is ꝯ quem impetratum est, possit vti rescripto. de qua satis scripsi per Inno. & Host. de restit. spol. ex conquestione. Ioan. And.

a *De ipsa.*]

tamen de ipsa[a] coram iudice[b] fiat fides[c]: quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitū[d]. ¶ Illius vero cōstitutionis formæ[e] omissio, licet appellātē ab obiectibus in formā electionis, vel personas eligentiū, vel electi propositis vel proponendis, & eorū facienda probatione repellat †: probationē tamen factā super his per aduersarij confessionē †, vel aliàs legitime[f] non infirmat[g].

¶ Idem.

a ¶ De ipsa.] appellatione, in qua non fuit forma seruata, vel illorum expressio facta.

b ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ simpliciter agitur causa.

¶ *Glos. seq. format dubium, tripliciter dissimilitudinem exprimens.*

c ¶ Fides.] plena. Nec sufficeret illa semiplena, de qua not. Compost. in c. 1. s. eo. lib. 6. in glos. q.d. si Papa. vbi dicit per vnū testem, & litteras quas pcurator absentis de cuius procuratorio constat, vult impetrare super appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad pcessum in partis absentia faciēdum, & quo ad probationem deuolutionis, sed hic loquitur de pœna repulsionis, vt statim sequitur. Item illud coram iudice appellationis. hoc coram iudice querelæ. Item ibidē de probatione appellationis, hic necesse est probare formam appellationis. Vides autem per hoc quomodo expedit appellato, q sibi in forma publica appellatio intimetur. s. eo. c. proxi.

† Notabile confessionem in iudicio nullo factam valere. idē dicit Inno. c. fi. de re. spo. Pano. Fontan.

d ¶ Quæsitum.] optime concor. s. eo. ab eo. lib. 6. & cum hoc respiciat fauorē appellati, eo patiente bene procederet hæc obiectio. ad hoc j. §. prox. nō sic in casu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt. glo.

e ¶ Formæ.] si intelligas de forma iuramenti, planum est: si de forma expressionis, idem; cum distinctione, quam scripsi s. § proxi. in prin. hoc dico quo ad repulsionem de qua sequitur.

f ¶ Legitime.] si ergo inuito appellato fieret probationū exceptio super articulis, super quibus recipi non debeat, hoc sibi non nocet. consueuerunt articuli admitti, saluo iure impertinentiū, & nō admittendorum: de quo scripsi de offi. deleg. cum contingat. super glos. penult. de testi. ex parte.

g ¶ Non infirmat.] bene concor. de accu. cap. 1. & 2. lib. 6. & facit quod not. s. eo. si forte. lib. 6. in 5 glos.

† In quacumq. parte litis opponatur secūdū Innolam. sed Fran. dicit hanc exceptionē dilatoriā: & ideo quia in istis spiritualibus non contestatur lis. cle. sæpe. opponēdā ante quam procedatur ad illa, quæ aliàs fiunt post litem contesta. p gl. & q ibi dicit. c. 1. s. e. ti. lib. 6. Fontan.

In plerisque.] Casus. ¶ Pater sanctissime, video multas ecclesias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū seu diuitiarum, quæ non habent clerum nec populum, & video aliqn istas ecclesias vacare prælato, & hi ad quos spectat eorū prouisio, frequenter assumunt religiosos mendicantes ad honorem Pontificatus vel prælaturæ, qui religiosi assumpti, nō possunt prodesse aliquo modo ipsi ecclesiæ, nec possunt præesse, vt decet & conuenit: immo obnubilant & obscurant serenitatem seu claritatem Pontificalis dignitatis instabilitate vagationis, & opprobriosæ mendicitatis: Ego quæro pater sancte, an isti tales prouidentes ecclesijs de talibus personis pauperrimis bene faciant? Et rñdet Papa, q decætero nullum religiosum vel mendicantē eligant ad dignitatē ecclesiæ cathedralis, quæ careat clero & subditis Christianis. Item dicit Papa, q talis religiosus nunquā petat licentiā à suo superiori, vt talem dignitatem adipiscatur, nec ipse superior forsan prouincialis vnquam valeat dare licentiā tali religioso mēdicanti: immo dicit, si religiosus petierit licentiā ad adipiscendam, id est, ad capiendā talem dignitatē, & passus fuerit eligi in epm, vel permiserit se consecrari, q ipse nullo modo recipiatur in epm, sed patietur talis religiosus pro ambitione tali, q ipse erit redactus, id est, positus ad suū monasteriū, vt in illo viuat seu degat humiliter, & q in illa religione seu monasterio suo nunquā assumatur, nec ascendat ad aliquā dignitatē. Et si aliquid ꝯ præmissa fuerit attentatū, omnia decernimus vana, non obstante, id est, non ꝯtriante quacunque consuetudine. Or pater sanctissime, video vestram constitutionē nobilem, in qua non vultis pauperē cū paupere nubi, quia non vultis q ecclesia cathedralis priuata subsidio facultatum, habeat prælatum religiosum & pauperē: Sed quæro, an similiter intelligatis in alijs ecclesijs tam cathedralibus, quàm non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talibus prohibeatis ne religiosi mendicantes eligantur? Et rñdet q non: immo vult Papa Clemēs, q in talibus ius cōe seruetur, nec vult in illis ius cōe coarctari, id est, restringi vel ampliari. hoc dicit. Ideo vide textum: Improuida superiorum prouisio assumit multos, præsertim religiosos, frequenter, id est, sæpe: ad honorem pontificatus, id est, in epos in plerisque ecclesijs nedum priuatis: subsidio, id est, auxilio: facultatum, id est, diuitiarū, sed etiam carentibus clero & populo Christiano: quod referimus, id est, recitamus & narramus: dolentes, id est, cum dolore: qui scilicet religiosi assumpti: nec sunt valentes, id est, potentes prodesse: prout expediret, id est, prout conueniens esset ipsi ecclesiæ, nec valentes præesse: vt, id est, sicut deceret. Et quia religiosi electi ad ecclesias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant serenitatem, id est, deturpant & obscurant nobilitatem pontificalis dignitatis instabilitate vagationis & mendicitatis opprobriosæ: Et sic ista instabilitate vagationis, quia per totā suā vitam stant vagādo & discurrendo per diœceses quærendo vicariatus ab epis habentibus latas diœceses, & vt ipsi sint epi portatiui, sicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non resident epi, & isti epi non residentes dant vicariatum suum cuidam religioso epo, qui vulgariter appellatur eps portatiu[9], qui cōfert ordines epi. Vel dic instabilitate vagationis, quia isti vadunt ad curias principum, & quærunt habere pensionem, & multoties principes eos habent tamquam familiares, & tamquam capellanos, & dic mendicitatis opprobriosæ, quia opprobriosum, id est, turpe est epis mendicare. Et sequitur in textu. Nos igitur volentes prouidere ꝯ temeritatem, id est, ꝯ fatuitatem tam facientium, id est, eligentium tales religiosos, quàm frequentius recipientiū huiusmodi prouisiones, quia etiam punit religiosos patientes se eligi, & sibi prouideri de talibus dignitatibus: statuimus de consilio nostrorum fratrum, scilicet Cardinaliū, vt nullus decætero, id est, amodo vel deinceps: præpollens, id est, clarens quantacunque dignitate, prouideat de pastore ecclesiæ cathedrali sibi: qualitercunque, id est, quomodcunque subiectæ, quæ cathedralis ecclesia careat clero & populo vel subditis Christianis, nisi fulciatur sup hoc speciali auctoritate sedis Apostolicæ, id est, nisi hoc, scilicet q eligat religiosum ad talē dignitatē, impetret à sede Apostolica, q talē religiosum eligat: vel nisi ipse religiosus impetret à sede Apostolica q eligatur: quæ pro &: & nullus religiosus vnquā licentietur à prælato forsan prouinciali, q cōsentiat tali prouisioni, scilicet q eligatur: q, id est, quia: q si licētiatus cōsenserit huiusmodi prouisioni, & fecerit se aut permiserit se in epm consecrari, nullatenus, id est, nullo modo recipiatur in epali honore, sed in pœnam tantæ ambitionis, id est, pro pœna huius q ambiuit talem honorē, ille degat, id est, viuat cum paupertate: quæ pro &: & iaceat semper prostratus & humilis sub prælato, id est, subditus suo prælato suæ religionis aut monasterij, ita q eidem religioso passo de se fieri talem electionem nullus sit accessus in religione sua, aut extra religionē sua, cuiuslibet, id est, cuiuius honoris, vel administrationis: enim pro quia, vel p certe, nos Clemēs decernimus irritū esse & inane, id est, vanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, supplico ꝯ præmissa vel ꝯ aliquid præmissorum, id est, antedictorum in ista constitutione: non obstante, id est, non ꝯtrante quacunque cōsuetudine. Sane, id est, certe, & recte decernimus præmissa esse specialiter prouidēda, circa præfatas ecclesias, id est, circa ecclesias cathedrales carentes clero & populo Christiano: q, id est, quia: quia nec, id est, non intendimus circa prouisionem quarumlibet aliarum ecclesiarum non carentium clero & populo coarctare limites iuris cōis, nec intendimus ampliare vltra. Et sic concludit q ista constitutio habet locum solum in ecclesiis cathedralibus carentibus clero & populo, & non habet locum in alijs ecclesijs habētibus populum, immo in ipsis omnimodo vult seruare ius commune. Not. primo q ecclesiæ (maxime cathedrales) debent habere facultates: & facultates dicuntur earum præsidiū. ibi, præsidio facultatū: nā sine tēporalibus spiritualia diu esse nō possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit. de vi. & ho. cle. vt quisq;. & c. qm̄. Not. secundo q in epis opprobriosa est mēdicitas. p hoc gl. in verbo, opprobrio, ad hoc de renun. ad supplicationē. Zabar.

¶ *Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet, nec in episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quę contra fient irrita decernit. Ioan. And.*

CAP. V.

In plerisque[h] ecclesijs nedū (quod dolentes[i] referimus) præsidio[k] facultatum priuatis:

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

h ¶ In plerisq.] Casus. Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carēti & populo Christiano. Religiosus per prælatū licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat: consentiens etiam si fuerit, consecratus, priori prælato subiacet: nec in epm recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ ꝯ fient, irrita decernit. Et sunt tres partes. In prima, constitutionis causa. In secunda, constitutio. In tertia, potestatio. Secūda pars, quam summaui quatuor facit, Primo prohibet prouisionē fieri. Secundo licentiam dari. Tertio punit consentientem. Quarto decernit. partes patent. Et summe fuit honestum quod hic dicitur.

i ¶ Dolentes.] concor. s. de cele. Mis. dolentes. s. de sta. mo. recolentes. j. eo. tit. attēdentes. & de cens. ad nostram. in prin.

k ¶ Præsidio.] id est, subsidio sine quo spiritalia diu esse non possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue, & declarationem ponit, dicens primum plus placere.*

a ¶ *Et populo.*] certum est q clerus & populus sunt diuersa. de priui. ex parte. de sen. excom. si sententia. lib. 6. Quid si habet alterũ tantum? hic & j. eo. c. ponitur copula, per quod vr q carere debeat vtroque. Habens autem alterũ, non caret vtroque, & sic non vr arctare constitutio. vide simile: habens codicem, non includitur sub carentibus Decreto & Codice: & habens panem, nõ includitur sub carentibus pane & vino. & habens argentũ, non includitur sub carẽtibus auro & argẽto: ita nõ includitur ecclesia habens clerũ vel populũ, sub carẽtibus clero vel populo: aliàs nõ esset diuersum dicere, clero & populo, & dicere clero vel populo: & esset hoc incidere in improprietatẽ locutionis sumendo copulatiuam pro disiunctiua, quæ improprietates excusandæ sũt, nõ sequẽdę, vt not. de verbo sig. ꝑterea. pro hoc facit, quia foret absurdum, q illi clero vel populo, quem habet ecclesia, subtraheretur eps, & hoc multum vrget. Contra, carere est non habere, sed si dixisset, si non habeat, vel nisi habeat clerum & populum propter copulam requiritur q habeat vtrumque, ergo si habet alterum tantum, arctat cõstitutio, & idẽ in prædictis exemplis si dicatur si nõ habeat, vel nisi habeat Decretum & Codicem: requiritur q habeat vtrumque. Idem cum dr, si non habeat panem & vinum, argẽtũ & aurũ, & in similibus: vt cũ dr, nullus eligatur nisi habeat, vel si non habeat ætatem, scientiam, & mores, singula requiruntur, vt s. eod. cum in cunctis. Idem si dicatur, si careat scientia, moribus, & ætate. facit de æta. & qualit. cum te. Pro vtraque parte posset induci ff. de rebus dub. si is qui ducenta. §. vtrum. Egeret declaratione, sed primum plus placet.

[a] An populus cõprehendat clerum, vide Baldũ in l. 3. §. huius studij ff. de iust. & iure. & Felinum in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. extra de constit.

sed & clero carentibus & populo[a] Christiano[b], multos frequenter & religiosos[c] præsertim improuida superiorũ[d] prouisio ad Põtificatus assumit honorẽ: qui nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret[e]) valentes, instabilitate vagationis[f] & mẽdicitatis opprobrio[g] serenitatẽ[h] Põtificalis obnubilãt[i] dignitatis. ¶ Volentes igitur contra temeritatẽ tã facientium, quam vt frequentius recipientiũ prouisiones huiusmodi prouidere: de cõsilio fratrũ nostrorũ statuimus, vt nullus de cætero quantacunque[k] dignitate præpollẽs (nisi speciali[l] super hoc auctoritate sedis Apostolicæ fulciatur) de pastore[m] prouideat cathedrali[n] ecclesię sibi qualitercunque[o] subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis[p]: Nullusque religiosus à suo vnquã, quod prouisioni tali cõsentiat, licentietur prælato[q]. Quod si licentiatus[r] etiã huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopũ[s] se fecerit, aut permiserit[t] cõsecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore[u]. Sed in tãtæ ambitionis pœnã sub religionis, aut monasterij[x] sui prælato[y] sẽper sic degat humilis, iaceatq; prostratus[z], quòd nullus eidẽ in religione sua, vel extra ad gradũ honoris vel administratiõis cuiuslibet[a] sit ascẽsus. Nos enim quicquid cõtra prẽmissa vel aliquod[b] præmissorũ contigerit attẽtari, irritũ esse decernimus & inane, cõtraria quacũque cõsuetudine non obstãte[c]. ¶ Sane circa præfatas[d] ecclesias præmissa sic specialiter prouidẽda decernimus, quod circa prouisionem quarumlibet aliarũ[e], facultatem superiorũ nec coarctare intendimus, nec vltra iuris cõmunis limites ampliare[f].

¶ Idem.

¶ *Capitulum, quorundam. quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non si cundum iuris fictionem. hoc dicit. Ioã. And.*

C A P. VI.

QVOD

¶ *Glossa sequens primo ponit dictum, & pro solutione contrarij remittit: secundo soluit dubium.*

b ¶ *Christiano.*] talia loca quæ sunt in potestate hostiũ non dicunt esse sacra. Ad l. cum loca. ff. de reli. & sumptu. fu. inde vt not. 7. q. 1. pastoralis. in fi. Nõ putes tñ q sit necessarium, q locus sit captus ab hostibus: satis enim est, q clero careat & subditis Christianis: per verba huius decret. licet non sit in hostium potestate.

[b] Faciunt notata per Innocentium in c. penult. & vlt. extra de sepult.

c ¶ *Religiosos.*] qui laborant ad hoc etiam interdum importune & per corruptelas, vt dicere possint cum psalmista: Laqueus contritus est, &c. psal. 123. Nisi quia dñs erat. Vidi iã religiosum consecratũ ad titulũ, qui non erat in rerũ natura, nec fuerat: quod patere posset per prouincialẽ, [id est, per librũ in quo scriptæ sunt prouinciæ.]

[c] Vide Decia consil. 377. col. 2.

d ¶ *Superiorum.*] ad quos spectat quouis iure prouisio: Et maxime quatuor principales patriarchæ, & quidam archiepiscopi, qui sub eis sunt, consueuerant hoc facere.

e ¶ *Deceret.*] 8. q. 1. qui episcopatum.

f ¶ *Vagationis.*] consueuerunt tales discurrere, & vicarias episcoporum quærere maxime habentium diœceses latas, interdum principibus adhærere familiariter, qui causa honoris quærunt habere capellanos episcopos.

[d] Vide Cõcilium Tridentinum sessio 6. de reformat. c. 2.

g ¶ *Opprobrio.*] nedum in episcopo, sed in quolibet clerico. 93. dist. diaconi. vlt.

h ¶ *Serenitatem.*] de qua j. de pœnis, si qs suadẽte. circa fi. Io. And.

i ¶ *Obnubilant.*] saltem quo ad vulgus. de hoc. 93. dist. legimus. facit s. de priuileg. c. 1.

k ¶ *Quantacunque.*] propter patriarchas hoc dicitur, vt prædixi.

l ¶ *Speciali.*] si ergo haberet generalem auctoritatem prouidendi episcopatibus spectantibus ad prouisionem Papalem, non sufficit per hanc litteram.

m ¶ *De pastore.*] vtitur hic vocabulo generali, vt archiepiscopos, episcopos, & etiam patriarchas comprehendat. alibi latius. s. eo. ne pro defectu. de reg. iur. quamuis.

n ¶ *Cathedrali.*] in alijs locum non habet, vt in fi.

o ¶ *Qualitercunque.*] non distinguit: ergo siue plene subsit, siue quo ad prouisionem tantum.

p ¶ *Christianis.*] circa quatuor patriarchales sedes principales quandiu sunt in potestate infidelium vel schismaticorum, prouidit Bonifacius in sua extrauaganti, sancta Romana.

[e] De his quatuor sedibus Patriarchalibus, vide concilium Lateranẽ. sub Innocẽtio iij. c. 5. refertur j c. 3. Antiqua. extra de priuilegijs.

q ¶ *Prælato.*] qui cõtra faciens puniendus esset pœna arbitraria, ex quo circa ipsum certa hic non statuitur. de of. deleg. de causis.

r ¶ *Licentiatus etiam.*] ergo & habita licentia consentire non potest. concor. s. eod. quorundam. §. 1. in fi. lib. 6.

s ¶ *Et in episcopũ.*] Not. q ex solo consensu non est locus pœnis inferioribus, sed tunc demũ cum sequitur consecratio. hoc probat hæc copula.

t ¶ *Permiserit.*] in absolute coacto cessaret pœna. s. quod met. cau. sacris. nec imprimeretur character. s. de baptismatores.

u ¶ *Honore.*] quia nec admittetur quo ad executionem Pontificalis officij, nec permittetur Põtificalibus insignijs vti: & sic minus poterit quàm alter episcopus nullius ecclesiæ. de ordi. ab epi. c. 1.

x ¶ *Monasterij.*] includit etiã canonicã regularem. de æta. & qualit. intelleximus. de priuileg. cum olim. 2. in princi. & per hanc[f] litteram patet hanc pœnã solum in religiosis locum habere.

[f] Vide Felinũ in c. nonnullis. vers. ampla ista extra de rescript.

y ¶ *Prælato.*] ergo p talẽ promotionẽ non fuit soluta obediẽtia, secus si prouisio tenuisset. 18. q. 2. c. vnico. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

z ¶ *Prostratus.*] concor. de deci. quamuis sit, in fine.

a ¶ *Cuiuslibet.*] concor. j. de regular. vt professores. & per hoc excludit etiam temporales.

b ¶ *Vel aliquod.*] igitur prouisio de tali ecclesia facta non valet, nec licentia consentiendi religioso data, vel ipsius consensus, vel consecratio subsecuta quo ad ipsius executionem, non dico quo ad characterem. facit qđ not. de consecratio. dist. 5. manus. in vlt. glo. & facit qđ dixi s. de consuetu. quanto. super 1. gl. Item nec valet promotio facta de tali contra proximum dictum.

c ¶ *Non obstante.*] multa similia vide de constitu. c. 1. lib. 6. in glo. penult. & concor. j. eod. statutum.

d ¶ *Præfatas.*] cathedrales clero carentes & populo Christiano.

e ¶ *Aliarum.*] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum & populum Christianum.

f ¶ *Ampliare.*] simile de innouatione dr, q ius vetus ɔseruat, nouũ autem non creat. de priuil. ex parte 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime cõuenit huic fini extrauag. Cle. quę incip. meruit. Io. And.

QVod circa.] Illud c. determinat seu declarat cõstitutionẽ, quorundam. lib. 6. In illo c. dr, q ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad prælaturã extra administrationẽ sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni poterit consentire, etiam de licentia prælati sui. Itẽ dicit de vocatione facta à minori parte seu numero ad quamlibet prælaturã de religioso non mendicante; & secus factum irritum decernit. Hoc habito præsuppono q duplex est electio, quædam est quæ in facto consistit: vt qñ sunt decem electores, & octo vnũ eligunt, alij duo eligunt alium. Sed ɔ istos duos opponitur q sunt excõicati, quare ille qui est electus ab octo, dicit: Ego sum electus ab omnibus: & si aliquis dicat: Certe tu non es electus nisi ab octo, & sunt decem electores: ergo tu non es electus ab omnibus: Ipse rñdet: ius fingit me esse electum ab omnibus, quãuis non sim electus nisi ab octo: quia potestas eligendi est translata in octo, postquam alij sunt excõicati. His pſuppositis cũ glossa posita in verbo quæ in facto: Pone casum, Quidã religiosus sunt in aliqua dignitate electus, quę nõ est de ordine suo, sed extra suũ ordinem, & cum essent decẽ electores, fuit electus ab octo de electoribus, & alij duo electores elegerunt quendã alium nõ religiosum: sed ille religiosus opponebat ɔ eos, quod

eos, ꝙ erant excõicati, & sic non habebant vocem in capitulo: & ꝙ vox illorum duorum est translata, & confusa in alios octo, qui ipsum elegerunt, & sic fictiue dicebat se electum ab omnibus: Modo quæro an ipse bene dicat, & an satisfaciat cõstitutioni quorũdam. positæ eo. lib. 6. Ad quod rñdet Papa ꝙ non, & dicit in textu:

Nos Clemens declaramus illud qđ cauet in cõstitutione Bonifaciana circa electiones religiosorum super discordia numeri, scilicet in religiosis mendicantibus, & minoritate numeri, scilicet in religiosis non mendicãtibus, debere intelligi secundum ea quæ consistunt in facto: quia requiritur ꝙ ab omnibus eligatur, & ꝙ omnes concordẽt,

circa [a] religiosorũ electiones [b] super discordia [c] & minoritate [d] numeri Bonifaciana constitutione [e] cauetur, de discordia & numeri minoritate, quæ [f] in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus [g].

¶ Idem.

¶ *Emolumentum ex iurisdictione sigillo curię, vel aliàs pertinens ad prelatum cathedralis ecclesię vel collegiatę ea vacante, non obstante consuetudine (deductis expensis, reseruandum est successori: Nisi tunc certę dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Ioan. And.*

non autem in fictione iuris vel eius effectu: quia quamuis sint aliqui qui sint excõicati, & non concordant electioni ipsius religiosi, ideo propter hoc nõ dr̃ nec est electus, quia illa constitutio intelligit, ꝙ de facto eligatur ab omnibus [1]. vide glo. super verbo, quæ de facto. Not. ꝙ electio dr̃ actiue & passiue. & pro hoc glo. a. quæ hic dicit, intelligi de passiua. & Idem Pau. pro hoc not. eo. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fin.

[1] Nota casum I quo computantur voces in electione, quæ tamen de iure non valent. & est casus specialis. quo ad c. quorundam. in duobus casibus ibi positus & hic, licet breuiter enumeratis. Zab.

¶ *Glo. prima commendat, dicit quid determinat, & quid approbat.*

a ¶ *Quod circa.*] Breue & vtile, determinans decre. quorundam. s. eod. lib. 6. & approbans quod ibi not. Ioan. Monachus, & Archid. & quod not. s. eod. tit. indemnitatibus. §. sane. in 4. glo. Ioan. And.

b ¶ *Electiones.*] passiuas: nam constitutio hic declarata loquitur quando religiosi eliguntur, quicunque sint eligentes, religiosi, vel alij. Et dic, electiones, postulationes, prouisiones, vel quaslibet vocationes, vt ibi.

c ¶ *Discordia.*] hoc quo ad mendicantes, circa quos prouisum est, ꝙ ex electione in discordia facta de ipsis extra administrationes sui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant contendere.

¶ *Glo. seq. exponit, & id dupliciter probat, & prorogat.*

d ¶ *Minoritate.*] hoc quo ad religiosos nõ mendicãtes, circa quos statutum fuit, idem circa electiones factas de ipsis ad qualcunque prælationes à minori parte numero.

e ¶ *Constitutione.*] s. eod. quorundam. & patet per singulare ꝙ non loquitur de decr. indemnitatibus. itẽ illa non tractatiolum de discordia & minoritate numeri. immo tractat in forma scrutinij & compromissi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa, quorũdam. solum tractat de electione discordi, & facta per minorem partem numero. fateor ab identitate rationis hoc qđ hic dr̃ etiam in numero de quo loquitur decre. identitatibus. locum habere, & saltem quo ad §. si qua vero.

¶ *Glo. seq. primo declarat litteram: secundo quærit, & soluit quo ad decre. quorundam. quo ad decre. indemnitatibus. distinguit, & declarationem exposcit, subdens de non vocandis, vel vocatis, qui contemnunt vel renuntiant, & de constitutis in sacris.*

f ¶ *Quæ in facto & non in fictione.*] hoc intendit. Si ex decem electoribus octo elegerunt mendicantem: duo alium, vel ꝯ dicunt, sed ꝯ istos duos aliquid opponitur propter qđ negatur ipsos vocem habuisse, vt quia dicuntur excõicati, suspensi, irregulares, priuati ea vice potestate eligendi, vel his similes: propter qđ dr̃ totum capitulum eligentium in illis octo consistere, & per consequens electionem fingi concordem: hoc non iuuat mendicantem [2]. Item si ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religiosum non mendicantem: qui dicit illos sex vel tres ex illis fuisse tales, vt s. per quod concludit fingi electionem suam factam à toto capitulo, vel à maiori parte: hoc eum non iuuat. vide qđ not. de concess. præb. auctoritate. lib. 6. in vlt. glo. Sed quæro, si ita est ꝙ voces in iuris effectu aliàs non valentes, vt excommunicatorum, & his similium, computantur in numero, quo ad hoc vt reliqua electio dicatur discors, vel facta per minorem partem: an prædictorum voces augeant etiam numerum & suffragium, intantum ꝙ ex illis vocibus sequi posse: confirmatio, quæ aliàs fieri nõ posset illis exclusis, vt patere potest in prædictis terminis de electo per vj. de x. qui vj. omnes vel tres ex eis sunt excõicati, vel similes. Aperte dico ꝙ non, quó ad casus decre. quorundã. quia in quolibet prædictorum casuum constitutio solum nocet: quia scilicet impedit mendicantem, & non mendicantem, qualibet suo casu, sed coelectũ non iuuat: nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente constitutionis ipsius. Non enim hoc ipso ꝙ non valet electio mendicantis facta in discordia, valet electio coelecti: aliàs sequeretur ꝙ si ex xx. canonicis, xviij. elegerunt mendicantem, valeret electio facta per duos. Item nec sequitur ꝙ si ex xx. electoribus nouem elegerunt professum: ꝙ per hoc valeat electio facta per xj. vt patet: s. eod. scriptum. ad fi. & c. indẽnitatibus. §. si vero. & §. si qua vero. quod ergo non mutatur, & c. C. de testa. sancimus. nec correctiones iurium dilatamus. s. eod. cum expediat. lib. 6. Sed in casu decre. indemnitatibus, vr̃ secus quo ad electum per scrutinium, à duplo maiori numero, à principio, vel per accessum debito modo factum, vel per compromissum, cui minor pars se opponit: cuius confirmationem exceptio partis aduersæ impedire non potest. Et sic erit in hoc simile electioni Cardinalium, vt vtrobique voces talium suffragium afferant, & computentur in numero duarum partium, vt in consti. cle. s. eod. ne Romani. §. cæterũ, & satis credo, ꝙ hoc fuit de mente. Sed tenẽs ꝯriũ, dicere posset, ꝙ illa decre. dicit etiam eo casu officium confirmatoris non deficere. hoc ergo venit in examinatione electionis, an ex vocibus eligentium sit canonica. Sed si littera ibi in §. *Sane.* quæ dicit, si alias inuenta fuerit, & c. intelligatur alias, scilicet quam cõsideratione numeri, faciet pro primo dicto. qñ vero electa est a maiori parte, sed non duplo maiori: tunc cum admittantur partis minoris exceptiones, licet summarie cognoscẽdæ: vr̃ ꝙ licet non quo ad administrationem impediendam, tñ quo ad electionem cassandam hæc obijci poterunt. Et in his etiam expediret declaratio, & etiam circa voces absentium non vocandorum, vel vocatorum, qui venire noluerunt, vel expresse renuntiauerunt, quas computari sonat in absurdum, licet hoc videatur ex fictione. Item de non constitutis in sacris in collegijs marium, communiter tenetur per decre. a. j. de æta. & quali. ꝙ illorum ratio, vel computatio non habeatur, sicut nec haberetur illorum qui canonici vel professi non essent, quasi sit mens huius, ꝙ aliàs vocem habens ex fictione, non excludatur à numero: talis autem vocem nõ habet, licet iure nouo. Vnde idem vr̃ de absente non vocando vel vocato, qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligentium Papam computamus non exclusos, licet computemus excõicatos, vt in prædicta decre. ne Romani. §. cæterum. primum patet eod. tit. vbi periculum §. sane. lib. 6.

[2] Quando verba intelligãtur tam de iure, quàm de facto, vide doctores in cap. [illegible] de rescrip.

[3] Hic habes secundum Gen. ꝙ quandoque quis alteri nocet, & sibi non prodest. Et est simile in vxore defuncti, quæ licet agnatis existentibus non succedat viro, vt C. vnde vir & vxor. l. 1. nocet tñ filiis naturalibus defuncti, & eos succedere impedit, qui possent aliàs succedere C. de na. lib. Authen licet idem erat olim in lege Fusia. insti. de le. Fu. can. tol. Pet. de Ancha.

g ¶ *Declaramus.*] idem fertur olim Bonifac. declarasse, vt dixi in decreta. indemnitatibus. §. sane.

CAP. VII.

STATV-

STatutum.] Prima pars ponit dictum cum certa determinatione: Secunda ab illo excipit: ibi, *Cæterum.* ¶ Præsuppone statutum cap. quia sæpe. quod est illud: Vacante cathedrali, regulari vel collegiata ecclesia, singulares personæ, capitulum vel conuẽtus, quæ occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obueniẽtia, tales sunt suspensi ab officio & quibuscunque beneficijs seu quibuscunque dignitatibus, nisi plene restituant, non obstantibus priuilegijs, consuetudinibus, vel statutis quacunque firmitate vallatis, id est, firmatis. Figura sic casum: Video ꝙ statutũ dicit ꝙ omnia bona, omnes fructus vndecunque prouenientes, & bona dimissa à prælatis debent fideliter reseruari successori: Et videbatur ꝙ non: quia debent illis esse vel pertinere ad quos transit iurisdictio: cum accessorium sequatur principale, sed iurisdictio transit ad capitulum: ergo & fructus transire debent: cum fructus sint accessorium ad illa iurisdictionem: quia mediante iurisdictione veniũt fructus. Illa dubitatione non obstante decidit in ꝯrium, nisi in vno casu, quem ponit: ibi, *Cæterum.* & pone ꝙ ita fuit statutũ, ꝙ archidiaconus vel archipresbyter haberent iurisdictionẽ epalẽ cũ emolumẽto, vel est cõsuetudo: an talis cõsuetudo vel statutũ corrumpatur per constitutionem, quia sæpe? Et dicit ꝙ non: & sic habes ꝙ illud statutum, q. a sæpe. qđ est super bonis dimissis à prælatis ecclesiarum cathedralium, corrumpit & derogat omni statuto vel consuetudini, præterquam statuto vel consuetudini positæ in §. cæterum. hoc dicit. Nos Clemens declaramus statutum editum, id est, factum & compilatum super bonis dimissis à prælatis cathedraliũ vel collegiatarum ecclesiarum, aut super bonis obuenientibus tẽpore vacationis earum, scilicet ecclesiarum, reseruandis fideliter futuris successoribus, habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iurisdictione, id est, ratione iurisdictionis. & ꝙ prouenit ex sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aliàs vndecũq;: quod scilicet emolumentum pertineret ad prælatos non vacantibus ecclesijs, consuetudine qualibet contraria, scilicet isti statuto non obstante, ita tamen ꝙ in istis & similibus rationabiles expensæ deducantur: quia isti qui receperunt illos fructus dimissos à prælatis tempore vacationis, si aliquos sumptus faciãt, ipsi poterũt deducere tales sumptus. *Cæterum*, pro sed: sed nolumus præsentẽ constitutionem extendi ad singulares personas, ad quas iurisdictio deuoluitur ratione dignitatum, quas dignitates obtinent cum emolumento, cõsuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali. Not. ꝙ expensæ debẽt deduci, & illæ solæ deducunt, de quibus de dolo & contu.

Ordo litteræ.

& contu. fine n. & ibi glo. Not. in ver. cæterum. ꝙ consuetudo da: iurif. fact. o tem, etiam spiritualem de hoc 9. q. 3. conquestus. de fo compe. cum contingat. Zabarella.

Glo prima ponit, & dicit quid reprobet, vel approbet.

a *Statutum.*]Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinent ad prælatú cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ ea vacante: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati cópetat iurisdictio cum ipsius emolumento. reprobat qd not. s. eo. quia sæpe. lib. 6. Et approbat qd ibi not. Archid. de quo statuto hic loquit.

tum a super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum b ecclesiarum dimissis c, aut obuenientibus tépore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis d editum, locú declaramus e habere in omni emolumēto f, quod prouenit ex iurisdictione g, & sigillo h curiæ ecclesiasticæ vel secularis i, aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesijs non vacantibus) pertineret, consuetudine k qualibet contraria non obstante: ita tamen quod in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ l. ¶ Cæterú ad singulares m personas, ad quas ratione dignitatum n, quas obtinent, iurisdictio cú eius emolumento o deuoluitur, sede vacáte de cósuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali p, nolumus præsentē constitutionem extendi q.

¶ Idem.

¶ Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Ioan. de Imola.

CAP. VIII.

CVm r concessa religioso à superiore s suo licentia, vt electioni vel prouisioni t (si quam u de ipso contigerit fieri) suum dare possit assensum, ambitionis x vitio viam paret; nullius y eam existere

b *Collegiatarum.*] in aliis enim non habet locum decre. quia sæpe. sed decre. præsenti. de offic. ord. eo. lib. de qua fit extensio. j. titu. 2. quia in fin.

Gl. seq. ponit opinioné, contra quam allegat.

c *Dimissis.*] per hoc probabat ibi Archid. ꝙ decret. loquitur de bonis prelati distinctis, non de córbus prælato & capitulo. alleg. 12. q. 2. hæc huius. & c. non liceat. & c. charitatem. & c. de laicis. & c. illud. & q. 5. sicubi. facit s. ne se. va. c. vnico. lib. 6. & reg. c. vlt. eo. lib. Sed littera, aliàs vndecúque, quæ hic sequitur, multum facit j.

d *Reseruandis.*]nec occupandis, per collegia, conuentus, capitula, vel singulares personas ipsorum, circa quod principaliter prouidet ista constitutio j. Per quem autem sint reseruanda, ibi dixi. [quia per œconomum vel per alium deputatum.].

Glo seq. ponit motiua opi. reprobatæ. Secundo opin. approbata, ad quæ respondet. Tertio declarationem iustificat.

e *Declaramus.*] hic patet ꝙ reprobat, non corrigit opinionem meam: quia non statuit hoc esse de iure nouo: sed declarat hoc iuris se de veteri, & approbat opinionem Archi. Sed videamus motiua. Mihi prius videbatur, ꝙ ex quo iurisdictio transfertur in capitulú iure co:, ꝙ omnis fructus iurisdictionis iure accessorij capitulo deberetur. Sed Archi. s. propter verbum ibi positum vacationis tempore obuenientia. Item vt dicebat, capitulum habet custodiam, & administrat non suo, sed alieno nomine: vsurpare igitur non debet: qd habet custodire, & dicebat Bonifa. sic declarasse. Cum vltimo legi Sextum, dixi ꝙ non recedere n ab opinione mea, nisi declaratio tem viderem. Ad verbum, obuenientia, rndebam per relatiuum, quæ, vt ibi not. Ad id qd dicit, de custodia, respondebam ꝙ in iurisdictione non succedat quo ad custodiam tantum, immo quo ad exercitium, alias sequeretur ꝙ visitando non posset procurationem recipere: de qua dicam j. de hæret. multorum. Stemus declarationi, quæ iustificari potest ex eo qd ibi notaui in prima gl. cú enim canonici videntes fructus sibi deberi, vacationé prolixam forte procurent, difficultates ingerant, & tardius eligant: quia propter fructus iurisdictionis vel sigilli si eos perciperent, hoc contingere posset, merito & hi censeantur esse prohibiti.

f *Emolumento.*] idem verbum de simo. nemo. in prin. de testi. cap. 1 lib. 6.

Glo seq. ponit duas lectiones, & secundam reprobat.

g *Ex iurisdictione.*]ex qua soluuntur iudicis officio pœnæ pecuniariæ vel emendæ. de offi. ordi. dilectus. facit de sent. excom. venerabilibus. §. denique. lib. 6. & quod not. de pœ. licet. Forsan etiam loquitur de quota litis, quæ de consuetudine deberi potest secundú Gan. qui hoc notat in Spec. de sa. a. §. 1. ver. si vero ordinarius. & §. seq. quod non placet per decre. cum ab omni s. de vita & honest. cleri. vt ibi dixi.

h *Sigillo.*]siue ad vsum causarum, vt cum sit littera citatoria, vel aliqua tale: siue ad gestus: puta quia recognoscuntur vel publicatur sub sigillo curiæ, forte cum non sit ibi vsus tabellionum. facit de fi. se instru. cum dilectus. de foro compe. Romana. ad fi. lib. 6.

i *Vel secularis.*]vt quia prælatus temporalem iurisdictionem habebat in loco. de appel. si duobus. de delic. pue. cap. 2.

Glo seq. monet ambiguum, soluit, & littera respondet.

k *Consuetudine.*] Not. quia decre. quia sæpe. vitiat non solú cósuetudines, sed etiam priuilegia & statuta: hic vero solum consuetudinem. dico ꝙ hoc ipso ꝙ declaratur istud statutum locum habere in casibus prædictis, cuius statuti pars est vitiare priuilegia, consuetudines, & statuta contraria, ergo & illa quo ad hoc casus sublata dicantur. Sed puto ꝙ consuetudinem, quæ secuta esset cóstitutioné ipsam, quia sæpe. hæc littera tollere noluit q. ne obstet decre. 1. de constitu. lib. 6.

Glo. seq. ponit opinionem, & exemplificat.

l *Expensæ.*]hoc etiam tenebat ibidem Archid. vt quia salaria dátur officiali, qui iurisdictionem exercet, vel ꝙ sigillat, vel fiunt expensæ in ministris, chartis, cera, & similibus. facit s. eod. vt præteritæ. 12. q. 2. hæc huius placuit. ff. de admi. tu. cum plures. §. 1. & l. 1. ff. de tu. & ratio. di. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de pet. hære. si quid. §. sicut.

Glo. seq. monet dubium, arguit negatiue. Item affirmatiue, quod approbat, & contrariis respondet.

m *Singulares personas.*]salua pace componentis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de singularibus personis, etiam ipsorum collegiorum? Et videtur ꝙ non: quia constitutio expresse tollebat quo ad hos ƺria priuilegia, &c. Videtur contra: quia aliàs ista verba sunt superflua, cum certum esset constitutionem ipsam extraneos non ligare, sed solum capitula & personas ipsorum: per quod puto ꝙ etiam de singularibus personis collegiorum intelligatur. Et secundum hoc dicam ibi, sublata priuilegia, & c. quo ad singulares personas collegiorú, quæ non iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi sublata non essent.

Glo. seq. soluit duo dubia.

n *Dignitatum.*] quia si ratione personatuum vel officiorum? Vt ꝙ idem. & intelligo hanc litteram, siue dignitas sit in ipsa ecclesia vacante, siue in alia, puta quia archidiacono in ecclesia cathedrali hoc competit, vel in ecclesia collegiata hoc competit archidiacono, qui tamen ipsius est canonicus.

o *Cum eius emolumento.*]ergo secus si iurisdictio tantum.

Glo. seq. dat tria exempla.

p *Speciali.*]puta statuto facto in fundatione dignitatis vel ecclesiæ. 1 s. q. 2. Eleutherius. de consue. cum dilectus. vel re iudicata. de re iud. c. cú inter vel arbitrio. & præ. c. cú olim. de arb. cú omnes.

q *Extendi.*]ii. s. de offi. ordi. præsenti. §. porro. lib. 6.

CVm concessa.] Casus. Fuit aliqs valde ambitiosus, qui quotidie non pensabat aliud, nisi quomodo posset habere beneficia vel dignitates, quia secum ipse vidés ꝙ erat religiosus, dixit, ego non possum habere beneficia, quia non possum eligi nec postulari sine licentia mei superioris: Certe (dixit ipse) ego vadam ad eú, impetrabo licentia, vt ego possim eligi, vel ꝙ mihi possit prouideri de aliquo benficio: quæro an per talem licentiá impetratá à meo superiori possim obtinere bñficia? Rñdet Papa ꝙ non, cú ista cócessio licentiæ paret viá vitio ambitionis. hoc dicit. Cú licentia cócessa religioso, à suo superiori vt ipse religiosus possit dare assensum, id est, consensu electioni vel prouisioni, si qua electioné vel prouisioné contigerit de eo fieri, paret, i. pparet viá vitio ambitionis, ea licentia sic cócesá volumus existere. i. esse nullius firmitatis, i. nullius valoris. Not. ambitioné reprobari. pro hoc 7. q. 1. ambitiōis. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundá. lib. 6. Not. ꝙ non est aperienda via vitijs: sed potius præcludenda. C. de indi. vidu. l. 2. in fi. Zabarella.

Glo. prima dicit quid inducat.

r *Cum.*]Se summat, inducens ius nouum, & æquissimum.

s *Superiore.*]qui sine capitulo solus hoc potest. s. eod. si religiosus. 2 responso. lib. 6.

t *Prouisioni.*] latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem: & facit quod not. s. eod. si compromissarius. §. idem. in fi. vlt. glo. lib. 6.

Glo. seq. textum iustificat, & prorogat.

u *Si quá.*] licet hic videatur reprobare licentiá generalem t, & merito: quia forsan eligeret ad locum cui nó expediret illum præfici: & forsan prælatus licentiam specialem daturus non esset ad illum, tamen credo idem in speciali: vel si exprimatur locus, vt puta quod consentire posset, si eligatur ad talem prælaturam forte vacátem, cum ibi etiam subsit ratio ambitionis quæ sequitur.

x *Ambitionis.*]quæ sæpe religiosorum oculos excæcat. s. eo. quorundam in princ. lib. 6.

y *Nullius.*]per hoc dico ꝙ etiam electioni prius factæ ipso ignorante

1 Not. ꝙ cóstitutio declarans aliam, tollit ea quæ per ipsam sublata erant & in mitationes consti tutionis declaratæ Card. Foe.

2 Not. imo la. ꝙ simpliciter dicitur nata consuetudine intelligi de præcedenti, non de futura. Foot.

3 Quæ intelligitur de bonis ecclesiastices. secus si erant patrimonia ipsius prælati. In talibus cá tum non succedit ecclesia, sed propinqui. 12. q. viii. c. fi. & q. 1. quæ que Ad quem autē spectat talium custodia dixi in c. quia sæpe & c. in eis s. cod. lib 6 Pet. de Ancha.

4 bi dicit Panor. per hanc glo. ꝙ non valet consuetudo inducens corruptioné iudicis. & an mala consuetudo excuset à pœna. vide glo. in c. cú venerabi. lis de consue. Ludouicum singu xix. Pet. ci Clemē. sing. clxx. Ioana.

5 Nam rel ꝙ nó est vel esse ne sunt e priuilegiú nó cócederent. de ecclesi. edi. c. ad audientia. & de de spon. impub. ad dis soluendu. vbi de hoc vide quod not. Io. A. s. eo. si có firmationé. lib. 6. Pet. de Anchara.

ranté

sante consentire non posset. quasi super certo danda sit talis licentia facit de concel. præben. c. 1. lib. 6. ver. subiectum. in fin.

¶ Glo. seq. exponit litteram, & probat indultione rationem, per quam contrarium seruabatur: secundo soluit quæstionem de clerico seculari.

volumus firmitatis [a].

TITVLVS IIII.

De renuntiatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus; ipso tamen & superiore cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ioan. And.

a ¶ *Firmitatis.*]si ergo ex tali licentia consentiret, consensus non valeret, & priuatus esset omni iure sibi ex electione quæsito. s. eo. si religiosus. 1. responso. lib. 6. Et satis videbatur hoc esse de mente veteris iuris, inquantum prædic. decre. 1. & 2. respon. loquitur de electione facta, & eo. tit. quam sit. Tñ tenebamus contrarium, dicentes quòd licet male facit abbas absoluens monachum ad aliud monasterium, nisi illud habeat paratum, & cõstet illum recipere velit: tamen valet si hoc facit. & de hoc per Inno. de renun. cap. si. per Hostien. de iureiur. sicut ex litteris. ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tñ data tenebat, per quod vr q valeret talis licentia si daretur clerico seculari de consentiendo & transeundo: quia quo ad solum cõsensum non est necessaria: propter vim enim possessionis magis notatur ambitio in professo. Et licet actiua potestas eligendi non detur ad beneficium non vacans de conces. præben. cõstitutus. passiua bene datur. de transla. c. si. de si. presb. c. 1. & 2. lib. 6.

DE RENVNTIATIONE.

¶ Dictum est supra tit. proxi. de modis medijs acquirendi beneficia ecclesiastica, videlicet electione, postulatione, prouisione: verumtamen beneficia modis supradictis acquisita aliquotiens perduntur seu dimittuntur, & illud accidit per renuntiationem, resignationem siue cessionem, quod idem est, idcirco post rubricam præcedentem ponit rub. de renuntiatione.

CVm illusio.] Casus. Abbas nostræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forsan sancti Paterni, constituit procuratorẽ suum ad resignandum beneficium suum in manibus sui superioris: facta constitutione procuratoris ad renuntiandũ beneficio suo vel abbatiæ suæ: ipse vel prior constituens pœnitentia ductus reuocauit huiusmodi procuratorem: sed ipsam reuocationem non notificauit, nec insinuauit ipsi procuratori, nec superiori in cuius manibus erat fienda renuntiatio: procurator constitutus ignorans illam reuocationem, hoc est ignorans quòd fuit reuocatus, renuntiauit, id est, resignauit huiusmodi beneficium in manibus superioris, quæ renuntiatio fuit admissa per superiorem: quæritur vtrum teneat renuntiatio siue resignatio, & vtrum superior possit illud beneficiũ conferri alteri? Dicit q cum illusio sit reprobata in personis ecclesiasticis, quæ debent monstrare exemplum bonitatis cæteris hominibus; ideo valet renuntiatio facta per procuratorem, & collatio alteri facta per superiorem valet, ac si nunquam fuisset facta reuocatio per ipsum constituentem: Et hoc nisi ipse constituens notificauerit procuratori vel superiori ipsam reuocationem: quia si constituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipse reuocauit procuratorem suũ; tunc talis procurator non posset resignare dictũ suum beneficium. Sed vtrum istud indistincte sit verum, etiam si per procuratorem steterit, quo minus reuocatio fuerit sibi notificata, quia forte procurator intelligens reuocationem factam, celauit se, ne sibi notificaretur q ipse esset reuocatus, vel forsan ipse procurator fecit detineri nuntium in itinere, vel si forte steterit per superiorem, ne notificatio resignationis perueniret, vel forte stetit per extraneum, dicit quòd tunc renuntiatio siue cessio vel resignatio beneficij habetur pro non facta, & intimatio seu notificatio resignationis habetur pro facta. hoc dicit H. r. Nota primo casum, in quo sufficit quòd reuocatio perueniat ad procuratorem: rationem reddit glossa in verbo, *Ignorantem*. Nota secundo, q reuocatio procuratoris potest fieri expresse & tacite. probat verbum, *Quomodolibet*, iuncta glossa. Zabar. Not. q quis potest renuntiare beneficio per procuratorem. Pro hoc vide glossam super verbo, *Procuratorem*. Nota principium huius textus, ad quod allegatur q maior constantia & honestas requiritur in personis ecclesiasticis, quàm in cæteris; ideo variatio magis reprobatur in clericis quàm in laicis: nam laici se conformant vitæ clericorum & prælatorum, iuxta illud: Si peccauerit vnctus, faciet peccare populum, & dic *Vnctus*, idest, clericus vel prælatus. Nota q varians non est audiendus. l. si quis. C. de iureiuran. Nota principalem effectum, q si quis reuocauerit procuratorem suum, & non notificauerit reuocationem, si aduersarius fecerit impensas, ipse reuocãs tenetur soluere expensas. Not. q paria sunt notificatio reuocationis, vel si stetit per procuratorem vel per alium, quo minus reuocatio veniret ad eius notitiam; & hoc quo ad audiendam renũtiationem, & effectum ipsius. Sed quæritur, quid iuris si constitués non notificauit reuocationem, sed ipse procurator fuit aliũde certioratus, q ipse est reuocatus, forte per aliquos vicinos vel extraneos, reddendo ei instrumentũ reuocationis; vtrũ hoc sufficiat? Dicendum q sufficit q fiat sibi notificatio, & non refert, id est nõ est curæ per quẽ notificatio fiat. Sed qd in tacita reuocatione, quia cõstituens est mortuus, vtrum valeat renuntiatio siue resignatio beneficij postea per procuratorem facta? Dicendum est q non: quia per mortem constituentis beneficium erat vacans. Et hoc fuit practicatum in archiepiscopum Tholosanum, qui licet haberet archiepiscopatum per renuntiationem seu resignationem, tamen necessaria fuit alia collatio.

CAP VNICVM.

CVm [b] † illusio [c] & variatio in personis ecclesiasticis [d] maxime [e] sint vitandæ; præsenti constitutione sancimus: vt si quis ad cedendum [f] Pontificali aut alij cuilibet dignitati †, vel beneficio procuratorem [g] sponte [h] ac libere [i] constituerit, & ipsum ignorantem [k] postmodũ duxerit quomodolibet [l] reuocandum: te-

† Vide Felinu in c. ex parte decani, extra de rescrip.

† Sub ista voce dicit Cat. ptex. hunc non comprehẽdi episcopatum. Felin. in rub. de maio. & obed. in col. 6. Fon.

¶ Prima glo summat, & dicit quid determinat.

b ¶ *Cum illusio.*]Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus: ipso tñ & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ponit dictũ, & exceptionem à dicto: ibi, nisi forte. Et determinat not. per Inno. s. eod. tit. veniens. quæ quasi ad litteram not. Archid. s. eod. c. 2. lib. 6. Item not. per. Goff. Inno. & Host. & Aegi. s. eo. quidam Ioan. And.

¶ Gl. seq. alleg. duas concor. vbi idem verbum habetur, & illud exponit.

c ¶ *Illusio.*]Idem verbum de postu. præla. bonæ 2. ver. nec obstabat. de re iud. cum olim. de ali. iudi. mu. cau. fac. c. 1 de appel. suggestum. de præben. dilectus. ff. de re iudi si prætor. de Iudæ. in nõnullis. j. de re. permu. cap. vnico. Et ponitur pro deceptione: vel derisione.

† Illusio qd significet, & de ea vide Felinum in c. ex parte decani, extra de rescript.

d ¶ *Ecclesiasticis.*] de iurepa. cum autem. s. de elect. publicato. & eod. tit. nulli. lib. 6. 8 q. 2. dilectissimi.

e ¶ *Maxime.*] hoc dicit: quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo satis not. de reg. iur. quod semel. lib. 6.

¶ Glo seq. quærit, opinionem ponit, quæ contrario respondet, soluit, & de alio casu remittit.

f ¶ *Cedendum.*] quid de procuratore dato solum ad petendam licẽtiam cedendi? Dicebat Vin. de elec. cum post petitam per ver. ibi, obtentam, & Inno. in decre. quidam. per decre. lectæ. eo. tit. q valet reuocatio, etiam post petitionem præsentatam superiori. Nec obstat quod dr̃ de postulatione, cum ista non fiat ita publice & solemniter vt illa, & cum hic nullius intersit, & sic soluitur de postulat. bonæ 2. ver. nec obstabat. sed si superior ignorans reuocationem, dedit licentiam, tenet licentia secundum Innocen. quamuis secundum eum distingui posset, an per procuratorem, an per nuntium petierit cessionem. ad quod facit littera sequens, & quod infra dicam. Satis dici posset per hanc decr. quòd si procuratori ad hoc constituto, & hoc petenti data sit licentia cedẽdi priusquam reuocatio peruenerit ad procuratorem vel superiorẽ, cessãte malitia, cogatur cedere per decre. quidam. De postulatione vero post reuocationem superiori præsentatã quid iuris, scripsi post Host. in prædi. decre. bonæ. ver nec nocebat. super verbo, videtur.

Procurator ad petẽdã licentiam cedẽdi datus, quãdo potest reuocari.

g ¶ *Procuratorem.*]non video q quo ad hoc sit ius diuersũ: an constituat vnum vel plures insolidum vel coniũctim, laicum vel clericum. de procu. c. 1. lib. 6. videtur tamen tutius constituere clericum. facit quod scripsi de procu. accedens.

g ¶ *Sponte.*] secus ergo si per iustum metum.

h ¶ *Ac libere.*]potest respicere libertatem constituentis. & facit s. de procu. accedens. & libertatem constituti: scilicet pure, non in diem vel sub conditione. sed hoc casu putarem idem: si tñ ante cessionem & notitiam reuocationis dies vel conditio euenisset, cum extunc censeatur pura. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. risio. & facit de rescrip si pro te. lib. 6. & quod ibi not.

i ¶ *Ignorantem.*]planũ est ergo, q si reuocatio peruenisset ad procuratorem, satis esset per hanc litteram. & sit ratio: quia talis procurator censetur constitutus ad negotium, in quo sufficit q reuocatio ad ipsum peruenerit. ff. man. si mandassem. s. de rescript. ex parte decani.

k ¶ *Quomodolibet.*] puta, expresse reuocando, vel inhibendo, vel alium

alium ad illud constituendo, non reseruato primo. de procura. nõ iniuste. Si vero mortuus fuisset prius ipse constituens, planum est mandatum tunc reuocatum, & diceretur beneficium vacare morte, non renuntiatione. de praeben. dudum. lib. 6.

¶ Glo. seq. ponit opinio. Vin. & tres alias, quas omnes quo ad hunc casum ostendit reuocatas.

neat[a] cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cuius manibus[b] cessio fuerat facienda[c]) notitiam reuocatio huiusmodi sit deducta[d]; Nisi forte per ipsos[e] aut alios[f] malitiose factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum[g] alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse[h].

TITVLVS V.

De supplenda negligentia praelatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ Si praelati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administra-

a ¶ *Teneat.*] Vincentius primo videatur hoc tenere in praedict. decre. veniens. sed subdebat postea, ꝙ si constitit eos possessioni incumbebat, & publice reuocauerat mandatũ, quòd concedi poterat, ꝙ renuntiatio non tenebat, licet teneatur ad expẽsas & interesse ei, cuius interfuit. allega. ff. si cer. pet. eius qui. & quod habetur de praeb. dudum. in fin. lib. 6. facit ad idem de procu. c. vlt. lib. 5. in fi. Sed illud specialissimum in carnali matrimonio cõhendo, vt ibi not. concor. ff. de manumis. vin. l. si pater. in prin. pro & cõ. ff de dиuo. l. si pœnituit Et vide: quia quo ad casum istum tollitur opinio Dyni, qui dicebat in praellega. l. si pater. ꝙ sufficiebat procuratorem reuocatũ, licet non certioratum, ad hoc vt impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipsius mandatarij non intererat. Alij dicebãt semper procuratorem de expressa reuocatione certificari debere, per praedi. l. si mandassem. ff. man. secus in tacita, quae fit per mortem; & sic rñdent ad l. eius qui. sed primo dicto cõdicit. l. illa, si pater. Quare dicunt alij, ꝙ aut mandatarius interuenit vt nudus minister, aut vt procurator: Primo casu reuocatio sine certioratione impedit actum gerendum, & sic loquitur lex illa, si pater. vbi filius erat minister patris, quod probant: quia manumissus nõ est ipsius, sed patris libertus. ff. de manumis. l. nepos. ff. de iurepa. titius. & sic loquatur l. praedic. si pœnituit. & praedic. decre. vlt. de procura. Secundo casu cum procurator verba contractus concipiat in suam personam. ff. de consti. pecu. eum qui. §. sed si actori. distinguunt, si actus gerendus est talis ad cuius esse requiritur voluntas dñi: tunc vt non valeat actus, sufficit reuocatio sine certioratione: exemplũ in translatione dñij rei meae. ff. de reg. iur. id quod nostrum. sic loquitur l. eius qui §. quas vero. ff. de dona. l. 2. §. sed si quis donaturus. Fallit fauore liberationis. ff. de sol. cum quis. §. 1. & l. qui hominem. §. si Titium. Si vero ad esse contractus non requiritur consensus domini, vt si mandauit librum vel equum emi, reuocatio sine certioratione non impedit illum actum, vt l. si mandassem. Quicquid dicatur in alijs casibus, quo ad casum istum reuocatio sine certioratione procuratoris vel superioris non impedit cessionem, licet mandatarij non intersit, & tractetur de perdendo dñio: ratio constitutionis ponitur in prin. & concor. quod not. ff. de contrahen. em. p. l. 1. in fin.

Procuratoris actus post reuocationem potius an sit validus.

b ¶ *Manibus.*] scilicet Papae, si fuit dignitas epalis. de transla. c. 1. & 2. si inferior, in manibus confirmatoris vel collatoris, etiam si sit inferior epo. de hoc s. eod. admonet. & 7. q. 1. de loco. Not. tñ Inno. ꝙ in dubijs non improbabiliter dr̃ in illius manibus quem renuntiare debere, qui posset illum inuitum destituere.

Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda.

ADDITIO. Vide s. eod. cap. fi. & ibi Inno. Quid iuris si ad abbatem spectat praesentatio, & ad epm̃ confirmatio? Dicit ibi Inno. ꝙ requiritur consensus abbatis in renuntiatione, cum eius intersit de offi. Archi. ad haec. Similiter in renuntiatione requiritur consensus eligentium, sicut & praesentantis. quod tenet hic Paulus, & remittit ad not. per Inno. in c. super hoc. eo. tit. Pet. de Ancha.

c ¶ *Facienda.*] si persona cui facienda erat cessio, fuit expressa in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, nõ vr̃ iuuare notificatio, nisi facta sit illi qui recipit: imputet enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel saltem procuratori.

d ¶ *Deducta.*] & de hoc per ipsum fiat fides. simile s. ea. comp. l. de ele. constitutionem. §. penult.

e ¶ *Per ipsos.*] superiorem vel procuratorem.

f ¶ *Alios.*] resolue plurale in singulare, vt s. de priuil. vt priuilegia. facit. ff. vi. bo rap. l. praetor ait. §. homines.

g ¶ *Eorum alterum.*] satis est ergo ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam si alteri fieri potuisset.

h ¶ *Peruenisse.*] videtur ꝙ in hac intimatione seruanda sit forma decret. de elect. causam. vt ibi dixi in si.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA praelatorum.

Continuatio.

¶ V. sum est supra qualiter praelati in ecclesia instituantur: verum quia aliquando praelati sunt negligentes, dubitaret aliquis quis posset supplere negligentiam ipsorum: ideo hic inseritur rubrica, de supplenda negligentia praelatorum.

tiones, & ecclesias vacantes, quae non sunt de mensa: sed solent speciales, licet obedientiarios, rectores habere: dioecesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per praelatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis praelatorum: vel pensionibus grauari. Declarantur etiã decr. de of. ordi. praesenti. & de praebend. cũ singula. in talibus prioratibus & ecclesiis locũ habere. Ioan. And.

C. VNIC.

QVia[a]

QVia regulares.] ¶ Pro intellectu huius cap. praesupponitur illud qđ dictum est in c. nulla. s. de concel. praeben. in antiq. vbi dr̃, ꝙ si collatio alicuius beneficij spectet ad praelatum alicuius ecclesiae, forte ad praelatum inferiorem episcopo: quia forte ad praelatum ecclesiae collegiatae, si ipse praelatus intra sex menses non conferat, & hoc à tempore suae scientiae, id est, à tempore quo ipse scit ꝙ beneficium vacat: tunc collatio deuoluitur ad superiorem, scilicet ad episcopum.

CASVS. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad conferendũ aliquod beneficium per sex menses à tempore quo beneficium spectabat ad eius collationem; an dioecesani, hoc est, epi vel archiepiscopi possint supplere negligentiam praelati regularis, sicut possunt supplere negligentiam praelati secularis? Rñdet Clemens, ꝙ sic. Sed quaeritur, qua auctoritate possunt supplere, an auctoritate sua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apostolica sibi à Papa delegata? Clemens distinguit: aut ille praelatus negligens erat exẽptus à iurisdictione epi, aut non erat exemptus: Si ipse non erat exemptus, tunc iure suo collatio deuoluitur ad ipsum epm̃: Si vero erat exemptus à iurisdictione epi: tunc praelatus superior facit auctoritate Apostolica sibi delegata per hoc cap. & non sua: cum nõ sit superior ad illum praelatum. Sed quaeritur, vtrum epis illud beneficium regulare poterit conferre clerico seculari: vel si sit beneficium seculare, vtrum poterit conferre regulari. Dicit ꝙ non: sed regulare beneficium debet conferre clerico regulari, & seculare seculari. Et sum in versi. *Eadem quoque auctoritate.* Sed quaeritur, quid iuris si praelati regulares volunt huiusmodi beneficium vacans retinere, & suae mensae venire, vtrum eps debeat illud tolerare, id est, pati? Dicit ꝙ non: sed ad epm̃ spectat vtrum debeat vniri vel non. Sed quid si ipse praelatus velit augmentare pensiones antiquas, vtrum sit ei permissum? Dicit Clemens ꝙ non. & sum in versi. *Praemissa.* Sed quaeritur, vtrum illud sit verum indistincte, ꝙ infra sex menses ipsi praelati teneantur huiusmodi conferre beneficia: Dicit ꝙ non est intelligendum de beneficijs spectantibus ad mensem post vnionem. hoc dicit. R. Not. ꝙ eps potest supplere negligentiam praelati regularis, & cõferre beneficia regularia, etiã posito ꝙ praelatus regularis negligens sit exemptus à iurisdictione epi: quia tunc confert auctoritate Apostolica delegata per hoc cap. Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad superiorem, tunc superior tenetur conferre illi personae, cui praelatus negligens debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluitur ad superiorem, in cuius dioecesi est beneficium vacans, & non ad epm̃ in cuius dioecesi est praelatus negligens. Not ꝙ praelati exempti à iurisdictione epi, non possunt beneficia spectantia ad suam collationem vnire suae mensae, etiam si ipse praelatus haberet epalem dignitatem: quia nullus est auctor in causa sua: tñ bene posset vnire mensae conuentus. Not. ꝙ praelatus regularis non potest imponere nouas pensiones nec antiquas augere: sed spectat ad epm̃ ne illud fiat. Not. ꝙ praelati regulares non possunt occupare bona alicuius beneficij, quod spectat ad ipsorũ collationem, sed debent reseruare successoribus.

Casus. §. Eadem quoque.

Not. finaliter id ad quod allegatur istud cap. ꝙ regulares non possunt retinere beneficia plura, etiã simplicia. Et not. ꝙ omnia beneficia secularia regularibus sunt incompatibilia.

¶ Prima glo. summat, & dicit quid declaret: deinde diuidit, & rursus dicit quid declaret.

a ¶ *Quia regulares.*] Casus. Si praelati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quae non sunt de mensa: sed solent speciales (licet obedientiarios rectores) habere: dioecesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per praelatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis praelatorum, vel pensionibus

nibus grauari. Declarantur etiam decre. de offi. ord. præsenti. & de præbend. cum singula. in talibus prioratibus & ecclesijs locum habere. Et sunt quatuor partes: prima ponit de negligentia Regularium in beneficijs conferendis per diœcesanos supplenda: & de modo supplendi. Secunda de ecclesijs non applicandis mẽsis prælatorum: nec pensionibus grauandis: ibi, *Eadem*. Tertia determinat de quibus ecclesijs prædicta intelligantur: ibi, *Præmissa*. Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, *In quibus*. & quas opiniones declaret infra dicetur.

[† Id est, concilium Lateran. sub Alexandro iij. cap. 8.]

a ¶ *Regulares.*] in secularibus ergo non haberet locum hæc constitutio, inquantum ponit ius nouum, & præiudicat priuilegio exemptionis.

b ¶ *Prælati.*] si ad collegia regularium sine prælato spectaret collatio, quod esse potest. de regu. cap. si. lib. 6. prius ad prælatum, & demũ ad diœcesanum deuolueretur potestas †. facit j. de præben. si de beneficio.

[† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformat. c. 10.]

[† Aliàs ita: illa vero, &c.]

c ¶ *Beneficia.*] ecclesiastica. & vide quod dixi de cle. coniug. c. cum Ioannes.

[† Idem Panor. & Imola hic notantes, quod negligentia inferioris deuoluit ius immediatum ad superiorẽ. Fonta.]

d ¶ *Dispositionem.*] id est collationem vel prouisionem. hoc dico: quia si ad solam præsentationem vel electionem ipsorum spectarent: tunc ad confirmantem vel instituentem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius †.

e ¶ *Committere.*] vtitur isto verbo: quia se prælati excusabant dicentes, quod illarum ecclesiarum non fiebat collatio vel prouisio, sed solum quædam commissio. quasi illi essent castaldi, ministri, vel pædagogi.

[† Idem Panor. hic, & c. cum in cunctis. de ele. notans quod negligentia deuoluit ius eligendi, præsentandi ad confirmantem. Fon.]

¶ *Glo. seq ponit lecturam secundum quam reprobat opinionem, subdens casum indubitatum.*

f ¶ *Lateranen.*] de conce. præbẽ. c. 2. Et si intelligimus de prioribus etiam conuentualibus, hic reprobatur opinio quæ habet, quod tempus generalis concilij, scilicet trium mensium, locum habeat in prouisionibus talium, sicut in electionibus: nam vt dicebat Inn. in decre. ne pro defectu. de elect. inter electionem & prouisionem diuersitatis ratio non apparet: quod Compost. verum esse dicebat in perpetuis, sed non in temporalibus. Hoc autem certum est, quod si prioratus est principalis prælatura in ecclesia regulari collegiata, & ei prior per viam electionis prouidetur, locum habet cap. ne pro defectu.

g ¶ *Locorum.*] ergo nõ personarũ. si ergo prælatus alterius diœcesis habet prioratũ, quẽ conferre negligit in diœcesi Bonon. eps Bonon. supplebit. probat hoc decr. 2. eo. tit. ibi, in tuo epatu, nec distinguit vnde sint collatores. facit quod dicam infra in glo. proxi.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia, & obiectioni respondet: secundo soluit alia duo fortiora.*

h ¶ *Sua.*] auctoritate quod sequitur, Et procedit hoc in prioratibus, ecclesijs, & administrationibus non exemptis: etiam si prælati ad quos prouisio pertinet, sint exempti. de priuileg. quoniam. & c. ex ore. facit de præben. c. 1. lib. 6. Item procedit hæc suppletio quam facit diœcesanus suo iure infra secundum semestre: quo elapso ad proximum superiorem, siue sit metropolitanus siue Papa, collatio deuoluetur. eo. tit. c. vlti. Non obstat littera quæ sequitur: quia licet circa exempta concedat Papa ius suũ, circa non exempta nõ. Item licet concedat suppleri vice sua negligentiam aliorum, non tamen concedit diœcesanis vt suppleant suam propriam. Sed modo remanet dubium satis forte, nunquid in exemptis deuolutis ad epm currat tempus semestre epo; & si currit, an ad metropolitanũ deuoluatur potestas tempore lapso, an ad Papam: Et circa primũ vr quod non currat. j. de præben. si de beneficio. & quod ibi not. in glo. sed nunquid. Circa secundum, dato quod currat, vr quod ad Papam non ad archiepm deuoluatur. ad hoc de cler. ægro. cap. vnico. lib. 6. & vide quod dixi de hære. ad abolendam. super glo. si.

[Papa non concedit alicui, vt suppleat propriam negligentiam.]

i ¶ *In exemptis.*] olim secus. eo. tit. sicut. & de præben. cum singula. in fi. lib. 6. & sic in hoc ius nouum inducit.

k ¶ *Apostolica.*] concor. de offi. ordi. irrefragabili. & de hære. ad abolendam. de cleri. ægro. c. vnico. lib. 6. eod. lib. de sta. mo. cap. vnico. & j. de statu mona. attendentes. de reli. do. quia contingit.

regulares a prælati b prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia c ad eorum dispositionem d spectantia cum vacant, interdum committere e negligunt, vel conferre infra tempus in Lateran. f † concilio constitutum: diœcesani locorum g in nõ exemptis sua h, in exemptis i vero Apostolica k auctoritate negligentiam l super hoc suppleant eorundem: Prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa † videlicet quæ consueuerunt per seculares clericos gubernari, secularibus m clericis: alia † vero quæ religiosis n dumtaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum o, quorũ prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. ¶ Eadem p quoque auctoritate q diœcesani suffulti nullo modo permittant, quod ijdem prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent r mensis suis, pensionesve s nouas t eis imponant v, aut veteres augeant, siue quæ ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur x. ¶ Præmissa y vero de prioratibus, ecclesijs, administrationibus, & beneficijs, intelligimus, quæ non sunt de mensa z prælatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores seu rectores consueuerunt habere, licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit a) reuocari b. ¶ In qui-

¶ *Glo. seq soluit vnam quæstionem.*

l ¶ *Negligentiam.*] inquantum hæc decre. ponit ius nouũ, & præiudicat priuilegijs exemptionis, non puto quod locum habeat qñ prælatus priuatus esset propter delictum, cum hoc non sit expressum. facit de elec. quamquam. 1. responso. lib. 6. & eius in non exemptis, vt eo. c. in fin.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam cõcor. et arguit pro epi. quẽ determinat.*

m ¶ *Secularibus.*] facit de præben. cum de beneficio. lib. 6. Facit hæc littera pro eo quod not. Pet. & Abbas in præd. decre. eod. tit. sicut. vbi dicunt, quod ad ecclesiam quæ consueuit reg. per seculares clericos, monachi regularem præsentare non possunt. quod verum crederẽ in non curatis: vel si præsentat illum vt claustralem.

¶ *Gl. seq. idem facit quod superior proxima.*

n ¶ *Religiosis.*] concor. de reb. eccle. non alie. possessiones. dicebat ibi Abbas quod illud cap. non loquitur de conuẽtualibus ecclesijs monachorum, sed de alijs, in quibus ministrare consueuerunt, & quod si per negligentiam monachorum deuoluitur ius conferendi talem ecclesiam ad epm, non ponet ibi clericum, sed monachum † quod hic approbatur, & limitatur per litteram quæ sequitur.

[† Et sic potestas superioris in conferendis beneficijs, de [illegible] modificatur & regulatur secundum potestatem inferioris: vt quibus ipse conferre non potuisset, similiter nec potest superior. translationes enim de persona in personam fiunt cum sua causa, & suis qualitatibus, modis & conditionibus, l. [illegible] C. de [illegible] & cibar. lega. & l. legatum sub conditione. de adi. leg. Pet.]

¶ *Glo seq. alleg. concor. & ibi remittit, & arguit ad duas quæstiones.*

o ¶ *Monasteriorũ.*] concor. de præben. cum singula. §. prohibemus. lib. 6. Et quid si non sit idoneus in monasterio: ibi not. Et optime facit hæc littera coniuncta cum illa, ad quæstionem quam olim disputaui: An is ad quem deuoluitur eligendi potestas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglexit: quam vide in mercurialibus sub hoc tit. & est posita sub regula, contra eum. Item benefacit ad id quod scripsi s. de elec. c. publicato. in vltima quæstione.

p ¶ *Eadem.*] Iste §. & sequens determinat not. per Inno. & Hostiẽ. de præben. in Lateranen. de priuileg. pastoralis.

q ¶ *Auctoritate.*] scilicet Apostolica, etiam in exemptis.

r ¶ *Applicent.*] vide quod dicam j. de sta. reg. ne in agro. §. ad hoc. vbi patet, quod licet esset casus veniendi, per ordinarios fieri debet.

s ¶ *Pensionesve.*] de præben. auaritiæ. de censi. prohibemus.

t ¶ *Nouas.*] quæ dicantur nouæ, not. de censi. significauit.

v ¶ *Imponant.*] auctoritate sua: aliàs ex causa possent, nouæ pensiones imponi, vel antiquæ augeri per episcopum. de hoc de censi. prohibemus. quod quomodo intelligant Innocen. & Hostien. ibi dixi super glo. 2.

x ¶ *Soluantur.*] concor. prædi. decreta. significauit. de censi. & de iureiuran. tua nos 1. Ioan. And.

y ¶ *Præmissa.*] scilicet quæ dicta sunt s. in 1. & 2. responso.

z ¶ *De mensa.*] illa ergo non intelligerentur vacare: & sic in illis non habebit locum quod dr de negligentia supplenda, vt probatur j. de excessi. prælato. frequens. versi. quidam etiam. Item nec habebit locum quod dicitur de pensione imponenda vel de augenda, cum totum sit abbatis. & abbates fructus talium possunt vendere & locare, vt in prædi. ver. quidam. & facit quod not. Innoc. de sta. reg. c. 2. versi. prioratus.

a ¶ *Cum oportuerit.*] idem videtur de sta. mona. cum ad monasterium. versi. tales. & vide quod ibi dixi, & qui cle. vel vo. insinuante. super glo. 2.

¶ *Glo. seq ponit dictum de quo remittit: Secundo obijcit, & soluit; Tertio dat dubium solutum super quo nouum statutum expresse.*

b ¶ *Reuocari.*] Et in talibus claustralibus habet locum quod dicitur eos non debere stare solos, vt patebit j. de statu regula. ne in agro. §. ad hoc. Sed aduerte: quia non videbatur quod in talibus obedientiarijs locum haberet concilium Lateranense: derisorũ enim est dicere, quod eps hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam suppleuit eps, cras reuocet illum. Nec dicas quod sic institutum per episcopum supplentem, abbas reuocare nõ possit: quia nec plus nec aliter confert supplens quàm negligens, vt probatur s. 1. rñso. Item secundum illud aperta esset via ad perpetuandum claustrales: quod tamen etiam Papa non facit. s. de consti. vt. vel inuti. ad nostram. & c. porrecta. Volens enim abbas p-

fi[illegible]ere

Religiosus per episcopum institutus, supplendo abbatis negligentiã, an possit per ipsum abbatem reuocari.

ficere nepotem vel sibi charũ, permitteret labi tempus, vt ille demũ p epm institutus esset perpetuus, & tali fraudi claudenda est via. de diuor. quanto. in fi. & propter hanc causam cõiter olim hæ suppletiones non fiebant, sed satis est ꝙ satisfiat iuri in eo ꝙ suppletur; quod abbas facere neglexit. Nec potest negari quin hoc sit vtile: saltem enim erubescent abbates de negligẽtia notari. Et scias per hanc decre. hodie teneri, ꝙ manualia q̃ non sunt de mensa, & tẽporales prioratus vacant per mortẽ vel remotionem eorum, qui præsident illis: Vnde & hodie Papa qui recipit fructus vacantium, recipit fructus taliũ, nec resisti potest per hanc litteram & per sequentem, & tendit hoc ad noxiam: quia superiores locorum manualiũ tales occupationes fructuum timentes dimittunt in talibus prioratibus illos, quos aliàs remouerent, & quos remoueri forsitan expediret: & sic inducit hic quasi quandam perpetuationem claustraliũ. Et ob hanc causam si assisterem Papæ, consulerem declarari vel statui, ꝙ cum sibi reseruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœcesi, non includerentur manualia, sed quãdiu duraret gratia xx. vel alia quota, de qua videretur statuendum fructuum ipsorum manualiũ solueretur priuilegiato singulis annis: & sic non impediretur claustralium priorum correctio & remotio, nec in illis priuilegiatus frustraretur priuilegio.

bus [a] etiam constitutionem [b] Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri bona beneficiorũ vacantium occupari à prælatis vel alijs prohibentem, ac nihilominus in prioratibus hujusmodi & ecclesiis illud Bonifacij eiusdem statutum [c], quod religiosum quemcunque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesijs curam [d] animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium [e] habeat exerceri) locũ sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

a ¶ *In quibus.*] prioratibus, administrationibus, & ecclesijs manualibus, quæ non sunt de mensa.

¶ *Glo. seq. dicit quid determinat, & quid reprobat.*

b ¶ *Constitutionem.*] de of. ord. præsenti. lib. 6. & determinat quod ibi prolixe not. Archi. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatitios proprie non vacare: & ideo in illis decretalem illam locum non habere. Sed si intellexit de his quæ sunt de mensa, tunc vera.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat, & reprobat, & rationi contrariæ respondet.*

c ¶ *Statutum.*] de præben. cũ singula. lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas ibi not. in 1. responso. in 4. & vlti. glo. Prima scilicet ꝙ decretalis illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus: Secunda, ꝙ locum haberet etiam in non curatis. In secunda concordabat Archi. In prima resistebat, probans per id quod habetur ibi. In secundo rñ̃o datur illis optio. Dicebat enim Bonifaciũ consultum sic respondisse, sed cum vltimo legi Sextũ, quod inducit Archi. pro se, reuoluebam contra eum: Certum est enim ꝙ in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decre. de multa. ergo de temporalibus debebat intelligi.

d ¶ *Curam.*] hoc inducebat dubium, an determinaret etiam verbum, prioratibus. & hoc decidit in fine.

e ¶ *Alium.*] puta secularem presbyterum, vt in dicta decret. cum singula. in prin. de sta. mo. ne in agro. §. cæterum.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioan. And.

CAP. I.

Cum † ecclesiæ [f], quib' pręficiuntur personæ min' idoneæ scientia [g], moribus, vel ætate [h], grauia propter hoc (vt docet [i] experientia) nonnũquam perferant in spiritualibus & tẽporalibus detrimẽta: Nos volentes per locorũ diœcesanos, quibus ratione [k] officij hoc competit, præcipue [l] super hoc diligentius præcaueri, eis districte iniungimus, vt ipsi statuta canonica [m], quæ super

† *Vide etiam Trid. sess. 24. de reformat. c. 12.*

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

¶ Visum est quibus titulis & modis præficiuntur homines in ecclesiis: dubitares aliquis vtrum prælati debeant esse idonei: Et quia idoneitas consistit in ætate, & qualitate, & ordine, ideo annectit rubricam de ætate & qualitate ordinandorum.

Cum *ecclesiæ.*] ¶ Præmissa ratione excitat officium diœcesanorum circa obseruantiam canonum loquentium de promouẽdis ad beneficia: ibi, *Nos volentes.* Imola.

Casus. Iure cautum est in c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. c. nihil. de elec. in antiq. c. graue. de præben. & digni. ꝙ ille ad quẽ spectat collatio beneficiorum, debet illa conferre personis idoneis, quæ idoneitas consideratur respectu ætatis, videlicet ꝙ ille qui cui confertur dignitas minor dignitate episcopali, sit ætatis xxv. annorum. & ille cui confertur epatus, sit ætatis completæ triginta annorum, & inchoauerit xxxi. annum. Itẽ idoneitas consideratur respectu qualitatis, puta ꝙ ille cui confertur dignitas, sit bonæ famæ & honestæ conuersationis, ex legitimo matrimonio, & ꝙ sit sufficientis scientiæ. Item idoneitas consideratur respectu ordinis, vt nemo assumatur in epm, nisi sit in ordine subdiaconatus. Sed quęritur, ad cuius officiũ pertinet ista obseruare? Dicit Clemens, ꝙ eps quantum ad se debet seruare iura antiqua, videlicet ꝙ non conferat beneficiũ vacãs, nisi personis idoneis. Item eps quantũ ad patronos sibi subditos, debet illos compellere, vt non conferãt beneficia, nisi psonis qualificatis. Et in hoc illud capitulum continet aliquid noui: qa nihil dr̃ de diœcesano in iurib' antiquis, licet dicatur aliquid de concilio generali. c. graue. allegato. hoc dicit. Colligo aliqua notabilia. Not. ꝙ quis non est præficiẽdus, id est, instituendus in aliqua ecclesia, nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate: Vnde secundum diuersitatem beneficiorum requiritur diuersa ętas, quia in epatu requiritur ætas triginta annorum, in ecclesia parochiali & alijs dignitatibus inferioribus ab epatu, requiritur ætas xxiiij. annorum, tñ pro simplici dignitate põt eps dispensare in xx. anno: in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas xiiij annorum: quia ibi sufficit maturitas cõsilij: ideo illa ætas requiritur. In alijs, vt in capellaniis, quę non requirunt maturitatem consilij, requiritur ætas septem annorum. In alijs, vt in prioratibus qui non habẽt curam animarum, requiritur ætas xx. annorum. Et de hac materia singulariter tractat Panor. in c. cum sis. de præbend. & dignita. in anti. Itẽ in præficiẽdo requiritur idoneitas in moribus: quia si esset malæ vitæ, posset inducere laicos ad malũ exemplũ. Itẽ requiritur ꝙ sit sufficientis scientiæ: quia in epo requiritur theologia, & ꝙ sciat nouũ & vetus testamentũ ad pdicandũ suis subditis. Itẽ reqritur ꝙ sit iurista, vt possit conseruare iura suæ ecclesiæ. In abbate vero non requiritur magna scientia: sed sufficit ꝙ sit expertus in negotijs. In rectore ecclesiæ parochialis sufficit scientia canonũ pœnitentialiũ. Hæc optime tractat Inno. in c. cũ in cunctis. de elec. in antiq. Not. ꝙ eps potest compellere subditos suos ad obseruationem canonũ, id est quòd potest monere prælatos sibi subditos, vt non conferant bñficia personis non idoneis. Quæritur hic? Si prælati sint negligẽtes super eo qd hic disponitur, qualiter peccẽt. Dicit Lau. & Zen. ꝙ mortaliter. 4. dist. denique. qd not. glo. de of. Archid. ea quę. de quo per Archid. 76. dist. vtinam. pro hoc ista littera ibi, *Districte iniungimus.* Zabarella.

¶ *Prima glo. summat, & exponit.*

f ¶ *Cum ecclesiæ.*] Casus. Diœcesani seruare debent. & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarũ ecclesijs. Et nescio si aliquem fructum inducet hæc cõstitutio. Sed hoc scio, ꝙ innouata sine pœnarum adiectionibus raro proficiunt, vide sub rubri. s. de magi. & potest exponi, ecclesiæ, id est ecclesiastica ministeria. de elec. cũ in cunctis. in princi. de quibus etiam potest intelligi, licet solum de regimine ecclesiarum videatur hic loqui: nihil enim interest, cum nil nouum inducat.

g ¶ *Scientia.*] qualis scientia requiratur in episcopo & in alijs ministris, & quæ sit eminens, & quæ competens, & quid de parum sciente, an possit promoueri, & an peccet recipiendo officium, ad quod scientia sua non sufficit, scripsi post Innocen. & Hostien. & Compost. de elect. cum in cunctis. super ver. scientia.

h ¶ *Aetate.*] de ordine nihil dixit, sicut nec decre. eam te. s. eo. Et vide quod not. de præben. si pro pauperibus. lib. 6. in glo. 1.

i ¶ *Docet.*] facit s. de elect. quàm sit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

k ¶ *Ratione officij.*] excitat ergo ipsorum officium, non constituit illos delegatos. s. de offi. ordi. licet. & c. penult.

l ¶ *Præcipue.*] duplex punctuatio.

m ¶ *Canonica.*] supra eodem per totum. de elect. cum in cunctis. & cap.

& cap nihil. de præbend. graue. cum similibus.

a ¶ *Subditis.*]non sufficit prælato, ꝙ sit bonus in se: nisi etiam sit, quantũ est in se, bonus in subditis. de simo. licet. in prin. cũ cõcor.

b ¶ *Diuinam offensam.*] concor. huic fini de elect. vbi periculum. §. qui autem. & c. perpetuæ. & c. commissa. in fi. lib. 6. & j. de cen. ad nostram. in fin.

præficiendis personis in huiusmodi ecclesijs hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis [a] inuiolabiliter obseruari: si diuinam [b] offensam, & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem [c].

c ¶ *Vltionem.*] specialiter circa hoc statutũ: ꝗ generali vide qđ not. de treu. & pa. c. 1. de celeb. Miss. dolentes. de ele. generali. lib. 6.

¶ Idem.

¶ *In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocem non habet qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiam. I. A.*

VT ij qui.] ¶ Primo declarat non existentem in sacris nõ habere vocẽ in capitulo cathedralis ecclesię vel collegiatæ: Secũdo idẽ dicit de habente beneficium, cui annexus sit ordo, nisi ad illum promoueatur cessante impedimento infra annũ: quia illo elapso tũc nõ habet vocem in capitulo, & ei subtrahitur pars dimidia distributionum. Secunda: ibi, *Ille vero.* Imola.

Casus. Vacat ecclesia cathedralis, collegiata vel conuentualis forte per mortem prælati: tunc canonici vel regulares professi conuenerunt super electione facienda: sunt tñ aliqui canonici vel religiosi, qui non sunt in sacris constituti, licet sunt professi vel canonici præbendati: sed constituti in sacris proposuerũt ex parte sua, ꝙ alij non constituti in sacris non admitterentur, id est, non reciperentur ad electionem faciendam: Quæritur, quid iuris? Dicit Romanus Pontifex Clemens, vt intitulati in ecclesia inducantur ad suscipiendos sacros ordines: statuit, id est, statutũ facit, ꝙ isti non constituti in sacris non habeant vocem in capitulo, dum celebrabitur electio, vel aliud capitulum. Sed ponamus ꝙ sit dignitas vacans, vel personatus, vel aliud beneficium, qđ requirit certum ordinem: puta ꝙ si quis assumatur ad talem dignitatem, ꝙ ipse sit diaconus vel presbyter: quidam subdiaconus fuit assumptus ad illam dignitatẽ vel beneficium, & non fecit se promoueri infra annum ad ordinem requisitum illi dignitati vel beneficio: quæritur quam pœnã incurrit talis qui accepit talem beneficium vel dignitatem, & non ponit se in ordine annexo illi beneficio vel dignitati? Rñdet Clemens, ꝙ talis non habebit vocẽ in capitulo, & ꝙ perdit medietatem distributionum, donec fuerit promotus ad ordinẽ requisitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnæ antiquæ sint sublatæ per istud capitulum? Dicit ꝙ non: sed remanent in suo robore. Et sunt illæ pœnæ, ꝙ si quis beneficiatus fuerit monitus vt infra annum promoueatur ad sacros ordines, & infra annum non fecerit se promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed per c. licet. de ele. in 6. fuit statutum in ecclesia parochiali, ꝙ ipso iure perdit beneficium absque monitione: sed non loquitur in alijs beneficijs: ideo in aliis beneficijs remanent iura antiqua incorrecta: videlicet ꝙ debent promoueri post monitionem: sed absque monitione incurrunt pœnas huius capituli. Not. ꝙ ordo non dr̃ annexus ita ꝙ non constitutus in tali ordine non possit habere illud beneficium: sed intelligitur ꝙ habens illud beneficium debet promoueri ad illũ ordinẽ. Not. ꝙ mancipati, id est, deputati diuinis officijs & ministeriis, quãcitius possũt debẽt ꝑmoueri ad sacros ordines ad illum finem, vt ab illo statu non possint retrocedere: hoc est, ꝙ postquam habent beneficiũ, & dicunt velle ecclesiasticari, & sub illa spe accipiunt beneficium, non retrocedant, id est, non mutent suam voluntatem, nec vxorem accipiant: quare qñ sunt semel in ordine, non possunt retrocedere, id est, reaccipere statum quem dimiserunt tacite, accipiendo beneficium vel dignitatem. Et si retrocedit, & habebat animũ retrocedendi dum accepit beneficium: talis tenetur ad restitutionem omniũ fructuũ beneficij: Secus autem si non haberet animũ retrocedendi à principio: quia forsan postquam tenuit beneficium per aliquod spatiũ, ipse cognouit ꝙ non posset saluari cum beneficio, & ꝙ melius solueretur cũ matrimonio, & dimittit beneficium & retrocedit: credo ꝙ talis nõ tenetur ad restitutionem fructuũ, nisi esset opulentissimus, ita ꝙ restituendo, facultates suæ & status eius parũ diminuerentur. Not. ꝙ constitutus in sacris habet vocem in capitulo: & hoc accipiẽdo capitulum improprie, scilicet pro collegio & conuentu: quia proprie capitulũ dr̃ in ecclesia cathedrali, collegium dr̃ in alijs ecclesijs secularibus, & conuentus in ecclesijs regularibus: sed vnũ sæpe ponitur pro reliquo. Not. ꝙ habens dignitatem requirentem certum ordinem, & illam tenet per lapsum vnius anni, & nõ promouetur ad illum ordinẽ requisitum illi dignitati, non priuatur illa dignitate, sed punitur pœnis hic contentus in c. cum in cunctis. de elec. in antiq. & in c. licet. de elec. lib. 6. Not. de dictione, *Vt*, quæ hic ponitur in vim causæ: sed regulariter facit modum. de condi. appo. verum. & quod ibi dixi. Not. ꝙ inhabilitas vocis, surgens ex defectu ordinum sacrorum, non est remissibilis per habiles: etiam si hoc sibi ab alijs concedatur. concor. ponit glo. in verbo, *Concordatur.* Zaba.

¶ *Prima glo summat, & dicit quid dederit causam constitutionis: & infert à simili.*

CAP. II.

VT † ij [d], qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus [e] ecclesijs sunt mancipati [f] officijs [g], vel mancipabuntur in posterum [h], ad suscipiendos sacros ordines propensius [i] inducantur: Statuimus, vt nullus [k] de cætero in huiusmodi ecclesijs vocem in capitulo [l] habeat

† Vide cõcilium Tridẽt. sess. 7. de refor. cap. 12. & sess. 24 de refor. c. 12.

d ¶ *Vt ij.*] Casus. In capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui nõ est subdiaconus, habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius, (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiã. partes sunt duæ: quæ satis patent. Causam dedit constitutioni. quod not. Host. de præben. extirpandæ. §. qui vero. vbi dicit esse æquum, ꝙ sicut minor subdiacono non eligitur in epm; ita nec eligat, vt bene conueniant electus & eligentes: dicens ibi per constitutiones legatorum in prouincia Prouinciæ hoc esse statutum, ꝙ non existentes in sacris non habeãt vocem. talem autem constitutionẽ facere possunt nedum legati, sed etiam epi [1], vt scripsi post eum de offic. archipres. c. fi. vnde constat, ꝙ multi epi tales constitutiones habebant. Not. etiam ipse Host. eod. tit. de offi. archipres. cap. 2. ꝙ sicut inter Cardinales nullus est quin sit saltem diaconus; ita & inter canonicos nullus deberet esse, quin esset saltem subdiaconus. argu. j. eo. quæris. de conse. dist. 1. episcopus Deo sacrificans. & c. iubemus. facit qđ dicit canõ, illicitum esse eum qui non sit in ordine, ecclesiasticis misceri tractatibus. 96. dist. satis euidenter. tales enim retrocedere possunt a statu clericali. de elec. cum ex eo. lib. 6.

1 Vide Alexandrum consi. 106. in 1. volũ. colum. 6.

e ¶ *Regularibus.*] Si ergo in ecclesijs regularibus nõ constitutus in sacris vocẽ non habet: ergo nec in numero cõputatur de facto, non de fictione, vt not. in cle. 5. de elec. quod circa. in fine penulti glo.

¶ *Glo. seq exponit & infert solutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.*

f ¶ *Mancipati.*] quasi dicat, nuncupati, electi, vel deputati. & quia mancipare est seruire, vel in seruitium, vel in potestatẽ reducere: ideo vtitur hoc verbo: quod etiam habetur 28. dist. de his. in prin. 1. q. 3. saluator. vltra medium. In his ergo qui non sunt deputati ad diuina officia, quales sunt conuersi vel professi laici, præcipue in ecclesijs regularibus, nihil puto mutatum per hanc constitutionẽ. & sic saluum manet quod not. de elect. ex eo ꝙ. lib. 6. in fi. & ita seruatur: aliàs sequeretur ꝙ per hanc constitutionem moniales nõ haberent vocem in suis capitulis, quæ propter sexus fragilitatem non sunt capaces [2] ordinum. de hoc 27. q. 1. diaconissam. hac eadem ratione videretur ꝙ extranei, qui non sunt in ecclesijs instituti, sed in certis actibus habent vocem in capitulo, non includantur hac constitutione. qđ intelligo, nisi per ius capituli suæ ecclesiæ habeant talem vocem in aliena.

2 Feminæ cur sacrorum ordinum sint incapaces, docẽt theologi schola stici lib. 4. sent. dist. 25. vbi late Sotus. q. 1. art. 1.

g ¶ *Officijs.*] etiam si sacri ordines annexi non sint, & sic differt à proxi. responso.

¶ *Glo seq. dupliciter obijcit, soluit, & vtrique obiectioni respondet.*

h ¶ *In posterum.*] ꝙ posteris indici possit asperior status, non dubitatur: sed vr̃ absurdum ꝙ hic indicatur iam intitulatis, saltem nõ professis. hoc dico propter id quod not. de reg. iu. quod omnes. lib. 6. Item vr̃ absurdum, ꝙ constitutio liget præterita ꝫ id. j. de consti. c. ij. Dicas ꝙ hæc decre. non priuat eos beneficio, sed solum voce capituli: & tñ certum est, ꝙ cum beneficium assumpserit, vt expediens & necessarium officiũ ecclesiæ gerat, si ingrueret necessitas eũ ad sacros ordinari, & hoc renueret, posset etiã priuari bñficio. j. eo. quæris. Nõ mãducet ergo qui nõ vult laborare. Quod primo in ꝯtrium allegaui, locũ habet in continentia, quæ non inducitur inuito. 32. q. 1. integritas. Quod dixi secundo, non obstat: quia cõstitutio ista non ligat præteritas institutiones, sed futures tractatus & actus capitulorũ. Itẽ non vitiat vocẽ in capitulo præstitã: qđ esset respicere præterita, sed præstandam; & sic respicit futura.

i ¶ *Propensius.*] idem verbum de offi. ord. c. 1. deriuatores exponunt, id est, extensius. sed illud: vbi dicimus protensius: sed propensius deriuatur à prope vel propere, quasi velociter, vel festine.

Propensius quid significat.

k ¶ *Vt nullus.*] iã institutus vel instituẽdus, vt patet per ꝓcedentia.

¶ *Glo. seq. ponderat verbum, per quod soluit dubium: ad solutionem inducens quatuor simlia.*

l ¶ *In capitulo.*] stallum chori non aufert. & per hoc verbum patet, ꝙ

Canonicus non in sacris, actus non collegiales exercere potest.

tet, q si esset actus expediendus vt à priuatis non à capitulo, ad tale bene admitterentur. per quod puto q talis canonicus non in sacris, præbendam & domum optare potest, sicut constitutus in sacris, si ecclesiæ statutum vel consuetudo non obuiet: cū ille actus non sit collegialis, & competat ex canonia & præbenda, non ex voce capituli: sicut & potest delegatus dari. de rescrip. statutū. lib. 6. agere pro præbenda. de proba. ex litteris. episcopum sociare, & fructus percipere, de cle. non resi. ad audientiā. ecclesiā defendere. de concess. præben. ex parte. de elec. generali. de reb. eccle. non alienan. c. 2. lib. 6.

(etiā si hoc sibi ab aliis libere cōcedatur[a]) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus[b]. ¶ Illi vero qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas[c], quibus certi[d] ordines sūt annexi[e] pacifice nūc obtinent in eisdem[f] ecclesijs vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento[g] cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint infra annum[h], extunc[i] donec[k] ad eos promoti fuerint, nullo modo[l] vocem in capitulo habeāt earundem. Ipsisque distributionum[m], quæ dantur his, qui certis[n] horis intersunt[o], pars

¶ *Glo seq. alleg. duas concordantias: quærit pro, contrarium soluit, illud ampliant.*

a ¶ *Concedatur.*] concor. s. de elect. constitutus. & j. de regul. vt professores. Sed quid si actum electionis imminentis participant sibi socij? Videtur q possint, per ea quæ not. s. de elect. cum Vintoñ. in vlti. glos. Contrarium crederem, quasi sit innabilitas in persona, per hanc litteram, per quam etiam non credo epm̄ contra hoc dispensare posse. & facit verbum, nullo modo. j. proximo responso.

¶ *Glo seq. primo quærit: arguit negatiue, contrarium soluit per duo iura & tria similia, & contrario respondet: secundo quærit, & soluit per vnum capitulum, & quatuor absurditates: tertio subdit duas quæstiones, & soluit.*

b ¶ *Constitutus.*] & habens ætatem, de qua infra, cap. proxi. quod cap. fuit summe necessarium propter illud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc satis occurrit) canonicus dum vacat ecclesia non est in sacris, sed tempore quo imminet electio facienda, est in sacris, habet ne vocem in electione? Si ponderemus initium iuxta ea quæ not. de elect. dudum 1. vf q non: quia tunc non erat habilis: Tu dicas q satis est, q tempore faciendæ electionis sit habilis: quod satis probatur s. de elect. cum inter R. in fi. & s. de excep. Apostolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in præd. decr. dudum 1. & 2. Sic etiam is qui non esset canonicus tempore vacationis, si tempore electionis canonicus esset, admitteretur cum alijs, & eligeret. & qui tempore vacationis non esset in loco vnde vocari deberet, si tempore electionis præsens esset, admitteretur ad eligendū. de hoc s. de elect. ecclesia 2. Quod dī in electionibus spectari initium, intelligitur de initio electionis, non vacationis. Sed fortius quæro, nunquid canonicum nō constitutum in sacris, in proximis temporibus ordinari volentē, quę tempora incidunt intra terminum iuris datum ad eligendum, teneantur socij expectare; maxime si hoc petat? Puto q non: quod bene probatur, ne se. vacan. c. vnico. 2. responso. lib. 6. aliàs sequeretur q secundum iura vetera impuberem, cuius pubertas finitur infra terminū, expectare tenerentur, vel absentem in loco de quo vocari non debet, dicentem se velle ad ecclesiā redire: vel excommunicatum, dicentem se velle absolutionem petere; vel nouitium, dicentem se velle profiteri, vel his similia. Sed quid si nullus de capitulo est in sacris? tunc solus prælatus expediat quæ incumbunt, per decreta. præalleg. & facit quod scripsi de elect. cum ecclesia. Sed quid si ipsius prælati electio imminet faciēda, & nullus de capitulo est in sacris? Hic satis crederem, q superior habeat expectare lapsum termini iuris, facit prædicta decre. vnica. ne sede va. 2. respon. de elect. commissa. in prin. lib. 6. licet ergo canonici, qui sunt in sacris non expectēt canonicum, cum ipsi sint capitulum: superior tñ qui habet vt iure deuoluto, vt pœnæ deuolutionis sit locus, habebit necesse vsque ad iuris terminum capitulum expectare. & hæc etiam egerent declaratione, & repetita intelligantur infra proxi. respon.

Canonicus solum esse in sacris tēpore electionis, ad hoc vt eligere possit.

Canonicus in sacris nō cōstitutus nō est ab alijs expectandus, licet velit ordinari infra terminum iuris datū ad eligendum.

Electio prælati quē fiet, si nullus de capitulo sit in sacris.

c ¶ *Præbendas.*] in collegiatis ecclesijs, vt j. dicam.

d ¶ *Certi.*] non dicit, sacri: per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

¶ *Glo seq. tria dicit exponendo quod de annexione dixit.*

e ¶ *Annexi.*] de iure communi, primæua institutione, antiqua cōsuetudine vel statuto. Et intelligo hanc litteram, siue certus præbēdis annexi sint ordines, siue incertus, quæ tamen postea certificatæ sunt, puta quia tertia vacans est sacerdotalis[*], vt scripsi de concess. præben. proposuit. in princi. Nec intelligo de annexione, qua nō possunt conferri, nisi ei q sit in illo ordine: quia tunc nō est dare q habeat illud beneficiū nō habens ordinē annexum. Dico tñ q si per litteras Papales ad hoc sufficiētes consequeretur beneficiū non existens in ordine, adhuc locus esset huic decret. nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet.

* Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de refor. c. 12.

¶ *Glo. seq. quærit de principali prælato: allegat propter duas rationes, cōtrarius plus accedit, & declarationem exposuit.*

f ¶ *In eisdem.*] cathedralibus vel collegiatis, de quibus premisit. Sed mihi remanet dubium, an hoc cap. in vtroque responso locū habeat in principalibus prælatis ecclesiarum collegiatarum, puta archipresbyteris vel plebanis plebium, vel his similibus. Et videtur q sic per verbum, dignitates, quod præcedit. facit de rescript. statutum. lib. 6. eod. lib. de offic. leg. cap. penult. in princip. Certū est autem q illi dignitati annexus est ordo presbyteralis. s. eo. c. 1. si ergo non fiant presbyteri infra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arctetur habens personatum vel canoniā, quam habens principalem prælaturam, immo videtur maior in isto ratio, quia plus est adstrictus. de rescript. edoceri. & ī seipso debet ostēdere quid subditis facere oporteat de elect. cum in cunctis, in princip. & à capite inchoari debet rationis editio. ff. de eden. argentarius. §. edi autem. In contrarium facit de elec. statutum. lib. 6. Nec obstat hæc littera: quia tales non habent dignitatem in ecclesijs: immo habēt ecclesias vel dignitates ecclesiarum. super quo vide quod dicam j. de præben. c. 1. item absurdum videretur principalem prælatum ecclesiæ priuari voce propter ordinis defectum, non sine graui dāno ecclesiæ, cuius negotia debet ordinare. Vnde potest dici, q cū prælatus & capitulum sint diuersa. s. de his quæ fi. à præla. in sub. & nigro. ne sede vacan. cap. vnico. lib. 6. cum multis similibus. sub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic, & s. proxi. responso. Et si dicatur, q de quadam largissima verbi significatione prælatus nomine capituli comprehendatur, quasi illius corporis caput, de his quæ fi a prælat. nouit. & faciant not. de concess. præben. post electionem. Mihi tamen est satis, q communiter non comprehendatur, vt probant iura prædicta, vt sic hoc ius correctiuum iuris veteris, & pœnale non largissimā, sed potius strictam, interpretationem recipiat. de regu. iur. quæ à iure. & cap. in pœnis. lib. 6. Item licet prælatus & capitulum faciant vnum corpus & vnam ecclesiam, & sic loquuntur iura, non per hoc sequitur prælatum includi sub appellatione capituli, immo potius sumitur contrarium. & idem videretur dicendum circa decretalem, vt professores, j. de regu. & tamen vtrobique necessaria esset declaratio.

Archipresbyter si ad sit presbyter, non possit admitti ad eligendum.

g ¶ *Impedimento.*] concor. s. de elect. commissa. §. 1. lib. 6. & ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prouenisset ex culpa sua, non videtur excusari. de hoc s. eo. c. 1. & in hoc differt à parte. s. proxi. in qua non excusat impedimentū, & merito. hic aliud: quia hic est pęna negligentis.

h ¶ *Infra annum.*] à tempore quo ligat constitutio in prius institutis, & à tempore habitæ possessionis: vel quo per eos stetit, quo minus haberet in instituendis. s. de elect. commissa. §. 1. & de præbē. licet. 2. lib. 6.

i ¶ *Extunc.*] scilicet anno elapso. prius ergo non est locus huic pœnæ: posset tamen excludi etiam prius a voce capituli ex alio capite. s. proxi. responso. hoc est dicere, si habens præbendam diaconalem subdiaconus est, licet non diaconus, non excluditur à voce nisi post annum. Si vero nec esset subdiaconus, & si ipsa præbenda esset subdiaconalis tantum, excluditur etiam infra annum: sed à distributionibus solum post annum, & eum excusat impedimentum.

k ¶ *Donec.*] [*]Illis ergo ordinatis cessat pœna. concord. s. de elec. quia sæpe. lib. 6. & quod not. de mat. contract. contra, c. fin.

* De hac dictione, donec vide Alexandrum cōsil. 66. incip. visō themate in 5. volum.

l ¶ *Nullo modo.*] Vniuersale negatiuum excludit concessionē capituli, vt s. proxi. respon, & dispensationem episcopi, vt ibi dixi.

¶ *Glo. seq. arguit, & dubium soluit.*

m ¶ *Distributionum.*] per hoc verbum, & verbum, capitulo, quod præcedit, patet in beneficijs quibus non debetur vox capituli, & in quibus non sunt distributiones, has pœnas non competere: puto tamen q si in ecclesia collegiata est capellania vel altare, ex cuius institutione etiam capellanus tenetur officiare ecclesiam: vt in ecclesia Bonon. si in illis horis aliquæ distributiones eis deberentur, quo ad illas locus esset huic pœnæ, si promotus non esset, licet non quo ad redditus capellaniæ vel altaris, de quibus hic non cauetur.

n ¶ *Certis horis.*] Not. pro cōsuetudine ecclesiarum collegiatarū, quæ distributiones ordinant non per omnes horas[*], sed per certas, & aliquas attribuunt Missæ, q non est de horis. de cele. Mis. c. 1. & decr. vnica. de cler. nō resid. non dicit de horis, sed de officijs. Honestius esset & iuri consonans, vt per omnes horas fieret ipsarū compartitio. q autē pro Missa, matutino, & vespera debeat fieri æqua contributio, facit infra, de reliq. & vene. sanct. cap. vnico. in fine.

* De his horis vide Abbatem in c. 1. extra de celebrat. Miss.

o ¶ *Intersunt.*] dato q prædictis intersint, aliàs priuarentur illis in totum. quod dic vt s. de cler. non resi. c. vnico. lib. 6.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia de inopia, & cui pars accrescat.*

a ¶ *Pars dimi-*

a ❡ *Pars dimidia.*] etiam si reliqua dimidia ad sustentationẽ ipsorũ non sufficit [1]; & imputent sibi cũ per ordinis receptionẽ hãc pœnã vitare possint. facit q̃d not. de ele. q. a sæpe. lib. 6. in glo. aliud. Et sic non obstat quod not. de elec. cũ Vintomesi. in glo. nota q. in fi. & vide q̃d not. & dixi de appel. pastoralis. in fi. vlt. gl. Et scias q ista dimidia subtracta accrescit alijs interessentibus diuinis. instit. de leg. §. si eadem. ff. de vsufr. accresc. l. 1. in fi. nisi esset aliter ordinatum. facit de cler. nõ resid. c. vnico. lib. 6. & vide quod dicam j. de vita & hone. cleric. c. 2.

[1] Hæc glossa sunt reprehẽdit Guil. de monte Laudunos sed eã defendit hic Ioan. Imola, quem videto.

b ❡ *Consuetudinibus.*] concor. j. de sepul. c. 2. §. pen. in fi. & j. de stat. mona. c. 3. §. sane. & 2. in fi. de relig. do. c. 1. §. vt autẽ. & §. penul. de iure patro. c. 1. in prin. & i fi. & simi. s. de pœ. si qs suadẽte. post prin. de pæni. & remis. c. 1. de sen. excom. c. 1.

c ❡ *Statutis.*] Nota q non reuocat priuilegia. concor. de capel. mo. c. vnico. libr. 6. & quod ibi not.

dimidia [a] subtrahatur, non obstãtibus quibuslibet consuetudinibus [b] vel statutis [c]. Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure [d], nihilominus in suo robore permansuris.

❡ Idem.

❡ *In xviij. anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum potest quis libere promoueri, hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

Generalem [e] † Ecclesiæ obseruantiam [f] volentes antiqs [g] iuribus in hac parte præferri: Decernimus [h], vt (alio non obstante impedimento † canonico) possit quis libere [i] in decimooctauo [k] ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus [l], & in vigesimo quinto ætatis suæ anno [m] ad presbyteratus ordines promoueri [n].

† Vide q̃d disponat concilium Tridẽt. sessio. 23. de reforma. cap. 12.

† Dictio, Impedimẽto, deest in antiquioribus exemplaribus.

d ❡ *In iure.*] s. eod. quæris. de elect. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. antepenult. de regularibus. habes. j. de sta. monachi in agro. §. ceterum. Ioan.

Generalem.] Casvs. Visum est s. qualiter requiritur certa ætas in præficiendis: nunc quæritur vtrum requiratur certa ætas in ordinandis? Et rñdet q sic: quia in subdiacono requiritur q cõpleuerit decimũ septimũ annũ, & attigerit decimũoctauũ: In diacono requiritur quod compleuerit xix. & q sit in xx. In presbytero reqritur q compleuerit xxiiij. annum, & q sit in xxv. anno. In minoribus vero ordinibus sufficit q fuerit extra infantiã, & cõpleuerit septimũ annũ. h. d. H. R. ❡ Colligo aliqua notabilia: Primo, q qs nõ potest promoueri ad diaconatus ordinẽ, nisi sit in xx. anno: nec ad presbyteratũ, nisi sit in xxv. Sed quæritur vtrum defectus ætatis impediat receptionẽ ordinis? Dicendũ q nõ, immo quis in xx. anno poterit recipere ordinem presbyteratus, sed nõ habebit executionẽ illius ordinis donec attigerit ætatẽ legitimã, & ipso iure est suspensus ab executione ordinũ vsq; ad illã ætatẽ legitimam: & si quis presbyter in ætate minori xxv. annorũ celebraret, tunc cõtraheret irregularitatem. Not. dictionem *Vero*, vt s. in c. constitutionem. de elect. etiam videbis dictionem, *Decernimus*. Not. q ad receptionem ordinũ requiritur, vt ordinato non obstet aliquid canonicum: supplet Paulus scilicet impedimentum. de sen. excom. q de his. & c. quamuis. puta secundum Gen. irregularitatis defectus vel vitium. de corp. vitia. per totum. Zabarella.

❡ *Glossa prima commendat cap. & dicit quod corrigit, & quod determinat, & obiectionem soluit.*

e ❡ *Generalem.*] breue & summe necessarium propter constitutionẽ s. proxi. Determinat autẽ ætatẽ sacrorũ ordinum. & corrigit canones. 87. dist. peruenit. per totum. 78. dist. c. 1. & 3. & vlt. & 28. dist. de his. in quibus dicebatur, q habens xx. annos subdiaconus, xxv. diaconus, xxx. presbyter fieri poterant, & debebant esse anni completi, & ibi determinat etiam not. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. de tempo. ordin. vel non est compos. Et sine dubio, licet hæc decretal. optime coniungatur proximæ: melius tñ intitulata fuisset sub rubr. de temp. ord. ista enim rubrica tractat de ætate & qualitate eorum qui præficiuntur, illa de qualitate illorum qui ordinantur, sed propter connexitatem hic transit. & est simile quod dixi supra eodem, ad aures.

❡ *Glossa sequens allegat simile: probat obseruantiam: ponit opinionẽ quam impugnat, & expedientiam bonus iuris. in fin. quærit & soluit, de alia quæstione remittit.*

f ❡ *Obseruantiam.*] simile [2] s. de appella. quamuis. Procedebat autem hæc obseruantia à prælalle. §. inferiora. quia cum ibi de ætate antiquorũ canonũ in sacerdotio demantur v. anni & plus: quia qui xxv. attingit, potest fieri sacerdos, ita videbantur v. demendi de ætate diaconi & subdiaconi, per quem etiam in xv. dabatur subdiaconatus. nec mirũ, si dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nã per illos seruabãt interstitia temporũ inter ordinẽ, & ordinẽ, quæ hodie non seruantur. Vnde laicus in carnis'priuio, in festo resurrectionis presbyter esse posset. Sed Hostien. dicens antiquos canones seruandos, dicebat q in §. inferiora. dispensabatur in ætate propter curam animarum: & s̃m Innocen. suberat necessitas, ex quo vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinem. Sed mirandum est hoc, cum enim sine aliqua dispensatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Item sonat in absurdum, q maior xxiiij. annis possit habere curam & sacerdotium, & non solum sacerdotium. Item aliud absurdum: quia secundum id eadem erat ætas epi & sacerdotis: quare sæpe clamaui in scholis, & ad curiam scripsi, & præcipue domino Richardo sancti Eustachij diacono Cardinali, vt determinaret hęc ætas. quod summe fuit necessarium propter proximam decretalem, aliàs innumerosæ & inextricabiles quæstiões emersissent. volens enim habere vocem in capitulo maior xiij. minor xx. recepisset subdiaconatum, fuisset obiectum, illum nihilominus excludendum, quasi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud quod not. de præben. ei cui. lib. 6. Ipsi replicassent antiqua iura correcta per dissuetudinem. & per §. inferiora. cõtra quos duplicatum fuisset de prædicta opinione Innocen. & Hostien. quam etiã sequitur Archidiaco. in prædicta decreta. ei cui. Sed quid de promotis ante hanc decretalem intra hanc ætatem? puto satis esse q nunc sit in ætate. s. de tempo. ordin. vel non est. Si vero nec adhuc sunt in ætate, excludentur ab executione ordinis vsque ad ætatem legitimam, vt ibi De ordinato vero infra pubertatem ad sacros, an teneatur continere [3], not. & scripsi de cleri. per salt. promo. cap. vnico.

[2] De materia huius glossæ tene quod nouissime statuit concilium Tridẽt. sessio. 23. de reforma. c. 18. 12. & seq.

[3] De hoc dubio vide Richardũ lib. 4. sent. dis. 25. art. 4 q. 2. & Paludan. in eadẽ dist. q. 3.

g ❡ *Antiquis.*] allegatis in 1. glo. Sed cõtra: quia canon antiquus. 77. dist. c. 1. permittebat quem subdiaconari in xiiij. anno. Sol. illud verum, computationem inchoando post infantiam, vt ibi not.

h ❡ *Decernimus.*] non dicit declaramus, q̃d facit pro opinione Innoc. & Hostiensis.

i ❡ *Libere.*] id est, sine dispensatione, dato q non habeat beneficium quod ordinem requirat.

k ❡ *In decimooctauo.*] intelligo inchoato: satis ergo q attigerit, vt in §. inferiora. & idem de sequentibus. Certum est enim q maior xvij. est in anno xviij. nec littera requirit q sit xviij. annorum, sed in xviij. olim secus, vt dixi in 1. glos. Nota per hanc decretalem coniunctam s. c. proxi. 1. responso, hodie puberem non habere vocem in capitulo, nisi excesserit xviij. annum.

l ❡ *Diaconatus.*] licet in anno xx. possit quis esse diaconus, non per hoc putes quòd possit esse archidiaconus. De ætate [4] enim promouendorum ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutatur: alias sequeretur, q cum subdiaconus possit in episcopum eligi, eo. tit. à multis. & maior xvij. subdiaconus esse possit, vt hic. ergo potest eligi: quod est falsum.

[4] Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 24. de reforma. c. 12.

m ❡ *Anno.*] si prius ordinatur, suspenditur ordinans à collatione ordinũ, & ordinatus ab executione ipsius ordinis vsq; ad ætatẽ legitimam. de tempo. ordin. vel non est. & per prædi decre. eo. tit. dilectus. non puto episcopum circa ætatem hanc dispensare posse.

n ❡ *Promoueri.*] sed quæ est ætas minorum ordinum? Dic q maior infantia. 28. dist. de his. de temp. ord. nullus. lib. 6. 78. dist. cap. 2. & vide quod ibi notaui in summa. & c. super inordinata. de præbend. Ioan. And.

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

❡ Clemens v. in concilio Viẽnensi.

❡ *Iura loquentia de ecclesiis curatis, locũ habent quo ad tria in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium. Ioan. And.*

C. VNIC.

Quæ de ec-

DE OFFICIO VICARII.

❡ *Ista rubr. continuatur ad præcedentes: Dictum est supra per discursum titulorum de promotione clericorũ ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti, quandoque sub se habent vicarios: ideo annectitur rubr. de officio vicarij.* Continuatio.

Quæ de ecclesiis.] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Ac de ipsarum.* Tertia: ibi, *Et de eorum.*

Casvs. Istud cap. s̃m glos. seipsum summat, & decidit tria dubia. Casus sic potest poni secundũ primum dubium: Cauetur in cap. de multa. de præben. & digni. in antiq. & in constitutione, Execrabilis. q si obtinens ecclesiam parochialẽ, dignitatem, personatum, aut beneficium acceperet, & apprehendat pacificam possessionem illius beneficij secundi, seu dignitatis, vacat prima ecclesia, seu primum beneficium. Sed quæritur vtrum sit idem de vicaria perpetua, vt ipsa vicaria perdatur per

assecutio-

assecutionem secundæ vicariæ perpetuæ, sicut perditur ecclesia parochialis, dignitas, vel personatus: Et respõde Romanus Pontifex q sic est: Nam quod iura sanxerunt circa ecclesias parochiales perdendas per assecutionem secundi beneficij, illud idem sanxerunt in vicarijs perpetuis. Secundum dubium oritur ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. vbi dr̃, quòd promotus ad ecclesiam parochialem debet facere se promoueri ad ordinẽ presbyteratus infra annum numerandum à tempore habitæ possessionis. Sed ponamus q quidam fuit promotus ad vicariam perpetuã, & sic non erat rector, sed vicarius perpetuus: quæritur vtrum promotus sic ad vicariam debet promoueri ad sacerdotium infra annum numerandum à tempore adeptæ pacificæ possessionis: & si non fuerit promotus, vtrum vacet illa vicaria perpetua: Respondet q sic. Tertium dubiũ sumitur ex cap. cum in cunctis. de elect. in antiq. vbi dr̃ q promotus ad ecclesiam parochialem debet habere ætatem xxv. annorum: Quæritur vtrum sit idem in promouendo ad vicariam perpetuam? Respondet Romanus Põtifex q sic. hoc dicit. H. R. Collige aliqua notabilia. Et primo iuncta glos. q si obtinenti ecclesia parochialẽ conferatur alia ecclesia parochialis, vel vicaria perpetua ecclesiæ parochialis: & habuerit istius ecclesiæ secundæ adeptæ pacificam possessionem: immediate & ipso facto vacat prima parochialis, & poterit superior cui spectat collatio illius ecclesiæ, illam conferre, etiam non vocato possessore. Not. q sicut promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri intra annum ad sacerdotium, ita etiam promouendus ad vicariã perpetuã debet promoueri ad sacerdotiũ infra annu. Nota q in promouendo ad vicariam ecclesiæ parochialis, requiritur ætas xxv. annorũ: quia illa ætas requiritur in promouẽdo ad ecclesia parochialem. Not. de vicario perpetuo, ex quo nota esse dare etiã temporalẽ, vt patet in iuribus allegatis in glo. in ver. perpetuis. Nota q verb. *Volumus*, est inductiuũ noui iuris: quod colligitur ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. de Zabar.

De vicarijs perpetuis vide multa per Fel. nũ in cap. G. perpetuis ex tra de fide instru.

Ecclesijs[a] curam[b] animarum habẽtibus per receptionem aliarum similium amittendis[c], Ac de ipsarum[d] rectoribus promouendis[e] ad sacerdotiũ[f], Et de eorũ[g] ætate[h] à iure statuta noscũtur: in perpetuis[i] † ecclesiarũ parochialiũ[k] vicarijs & assũptis ad eas volum[l] obseruari.

TITVLVS VII.

De officio & potestate iudicis deleg.

Prima glossa dicit quid facit.

a *Quæ de Ecclesijs.*] Se summat tria dicens.

b *Curam.*] in foro iudiciali vel pœnitentiali, vt scripsit post Innoc. & Host. de præben. de multa.

Glossa sequens remittit ad casus exceptos, & dubium soluit.

c *Amittendis.*] nisi in casibus exceptis, quos collegi s. de præben. de multa. & puto quòd etiam constitutio Ioan. xxij. execrabilis. locum habeat in his vicarijs, cum expresse loquatur de beneficijs & officijs curatis. in § qui vero.

d *De ipsarum.*] ecclesiarum curatarum: & intellige de non collegiatis. de elect. statutum. lib. 6.

Glossa sequens ponit vnam differentiam, & dubium soluit.

e *Promouendis.*] infra annum. de elect. licet canon. lib. 6. & qñ incipiat currere, ibi patet, & eod. tit. commissa. Et in hoc differt à commenda talis vicaria, quia commenda parochialis ecclesiæ nõ potest fieri non sacerdoti. de elect. nemo deinceps. lib. 6. vicaria sicut & rectoria. de institut. c. 2. lib. 6. concedi potest non sacerdoti, dummodo sacerdos fieri possit, vt hic, & eo. tit. cap. fin. Et scias q pœna illius decre. vlt. non est sublata per istam. quod est dicere, q etiam infra annum si moniti non promouentur, priuari possunt, sicut de rectore not. quo ad pœnam. §. inferiora. in decre. licet canon. in glo. ante pe in principio.

Commenda & vicaria differunt.

Glossa sequens dicit quid reprobat: quærit, arguit negatiue, contrariũ soluit, & in contrarium allegatis respondet.

f *Sacerdotium.*] in hoc corrigitur quod not. Archid. de elec. licet canon. lib. 6. in ver. is etiam. vbi tenebat in perpetuis vicarijs illud capitulũ locũ non habere, cũ de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nunquid epi cũ istius vicarijs super differendo sacerdotio per septemniũ poterunt dispensare s'm formã c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Vr̃ q non: fortius enim adstrictus est vicarius ad residentiã personalem, q̃ rector. de præben. exstirpandæ. § q vero. Item vicarius non dat vicarium. eod. tit. clericos. Contrarium puto per decre. istam & quia decre. cum ex eo. generaliter permittit epos dispensare cum his qui obtinent ecclesias, quod verbum ita includit vicarios vt rectores. Item ratio permissionis illius est commune ius istis vt illis, ergo idem ius. de consti. translato. Ad decre. clericos, respondeo, q hic vicarius non dabit vicarium, sed episcopus dispensans, sic vt aliàs loco rectoris: ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium septemnalem, vt in decre. cum ex eo. § porro.

g *Eorum.*] scilicet rectorum.

h *Aetate.*] scilicet q attigerint xxv. annũ. habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiora. eo. tit. licet canon. lib. 6. Et dico q sicut cum rectore non dispensat eps in ætate, de æta. & quali. c. vnico. lib. 6. ita nec cum vicario per hanc litteram.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Iudex ad receptionem testium in ciuili, & executor ad prouidendum certæ personæ, cognitione præmissa à Papa deputati licite subdelegãt.*

C. VNI.

IVDI-

i *Perpetuis.*] in temporalibus ergo non habet hoc locũ. de quibus s. de appel. peruenit 2. de cle. non resi. c. pen. de voto. c. 1. de elect. cũ ex eo. lib. 6. de regularib. beneficium. eo. lib. Sic & alibi distinguimus vicariam perpetuã à tẽporali. de rescrip. postulasti. de filijs presbyte. constitutus. & c. Michael. Perpetuos autem vicarios cognoscas per id quod habes eo. tit. ad hoc. de præben. exstirpãdæ. §. qui vero. & capel. mo. cap. vno. lib. 6.

k *Parochialium.*] de his loquitur, & non simpliciter de curatis, quia solum in ecclesijs parochialibus annexis perpetua vicaria vr̃ permissa, & non simpliciter in beneficijs curatis per decret. exstirpandæ. §. qui vero. de præben.

Vicaria perpetua in quibus ecclesiis est permissa.

Glos. seq. obijcit quòd vti debuerat verbo declarationis, & soluit.

l *Volumus.*] probari videbantur hæc per antiqua iura. primum, de pluralitate. s. eo. c. 1. & c. prouideas. secundum, de sacerdotio. s. eo tit. c. fin. tertium, de ætate probari poterat per eandem decre. fi. quæ probat eum curatum: & per decre. super eo. de præben. lib. 6. Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cum ecclesia: Et decre. prouideas. prohiberet illum plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem secundæ. Item licet decre. vlt. præciperet illum fieri sacerdotem, non tñ priuabat illum hoc non facientẽ. Idẽ de ætate. ideo vtitur verbo volumus 1. non verbo declaramus, prorogando his casibus pœnas iuris ad tales vicarios. & forte satis erat de mente, vt in primo casu not. Ber. s. eo. c. 1. de secundo probat decre. commissa. de elect. lib. 6. quæ sic late in suo princ. ponit ver. commissa. de tertio satis patet. vbi posuimus secundum. Siue ergo recipiat talis vicarius similem vicariam, siue dignitatem, personam vel beneficium curatum, vacat prima. Idem si conuertas, vt quia habens dignitatem, personatum vel beneficium curatum, recipit talem vicariam, vacat prima. De dignitatibus vero & personatibus hic subticuit, quia non conueniebat illis. q hic de sacerdotio dicitur.

Verbum, volumus, indicat ius de nouo. vide Abbatem in cap. Sedes Apostolica de elect. & in c. ex ratione de appell. & Bar. & doct. in l. 1. C. de sum. trin. & fid. catho.

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

¶ Visum est de his qui gerunt vices aliorum in foro pœnitentiali: nunc videndum est de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, & contentioso.

Continuatio.

IVdices.] Præsupponendum est primo, q ille cui à sede Apostolica commissum est nudum ministerium, debet illud in propria persona exercere; ita q non potest alteri vices suas committere seu subdelegare: secus esset si haberet iurisdictionem delegatam. l. à iudice. C. de iudic. Secundo præsupponendum est illud quod dr̃ in c. fi. eod. tit. in antiq. videlicet, q ille cui Papa committit ppter industriam suæ personæ, talis non potest subdelegare nec cõmittere alijs vices suas. CASVS. Tu & ego habebamus causam, in qua processum fuit vsq; ad productionem testium hincinde super petitione tua, & super meis defensionibus: quia tñ testes erant in patria longinqua, & multum distantes à nobis, nec commode venire potuissent, nisi cum magnis sumptibus & expensis, Papa commisit vices suas alicui iudici de receptione & examinatione istorum testium: Accidit q iste commissarius Papæ fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinationi testium, & voluit subdelegare aliũ, qui reciperet & examinaret: Quæritur vtrum possit? Dicit Romanus Pontifex quòd sic: nam iste deputatus seu delegatus non est nudus minister, nec recipit nudum ministerium: ideo potest vices suas subdelegare: secus si reciperet nudum ministerium, puta solam examinationem sine iurisdictione. Sed quid sanctissime pater, si aliquis fuit datus executor ad prouidendum aliquibus certis clericis de aliquibus beneficijs in genere, puta quia mandauit executori vt prouideret istis, & contentis in rescripto de beneficio, si essent vitæ laudabilis, & honestæ conuersationis: Si iste executor fuerit impeditus, vtrum possit alium subdelegare? Vr̃ q non, quia Papa videtur elegisse suam industriam, & non fuit ei mandatum simpliciter, sed sub conditione: Tamen dicit Romanus Pontifex quòd potest subdelegare, posito quòd fuit ei mandatum sub conditione

ditione si iste esset vitæ laudabilis & conuersationis honestæ. & p illam clausulam nõ vř elegisse industriam personæ, sed solum declarasse officium: quia si illa clausula non fuisset expressa, tñ tacite intelligebatur. hoc dicit. Not. ꝙ in causa criminali iudex nõ debet committere examinationẽ testiũ, sed ipse personaliter eos debet examinare: secus in causa ciuili: & tunc iudex cui committitur receptio & examinatio testium, potest alium subdelegare. Not. ꝙ executor datus ad prouidendum alicui de beneficio, potest vices suas committere.

An quod hic dicit de receptione testiu. procedat in qualibet parte iudicij, vt deputatus sub sigilla à principe possit subdelegare. vide Innocent. in c. quoniã contra falsam. extra de probat.

ces [a] super receptione † testiũ in causa ciuili [b] :Necnon [c] executores [d] ad prouidendum aliquibus [e] :si per inquisitionem [f] solertem [g] eos [h] esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint [i], à sede Apostolica [k] deputati, alijs possint committere [l] licite vices suas [m].

Sed vtrum sit dandus casus in quo deputatus à sede Apostolica in causa ciuili ad examinandum testes, non possit committere alteri? Et dicẽdũ est ꝙ sic, videlicet, si iste qui vult subdelegare, non recipiat iurisdictionem, sed ei solum sit delegatum nudum ministerium, puta ad examinandũ solum, & non ad recipiendum, iurari faciendum, & ad citandum partem aduersam vt det interrogatoria: quia tunc vř sibi commissa iurisdictio, quam posset subdelegare. Et sic nota ꝙ cõmissarius ad testes recipiendos & examinandos potest exercere omnia sine quibus non posset negotium explicari, licet de illis non fiat mentio in rescripto. Nota dictionem, *Solertem*: Solers, tis. id est, sapiens, ingeniosus, sagax, cautus. Nota ꝙ inquisitio debet fieri cum solertia, in verbo solertem, quod expone vt in glos. quasi. & concor. j. de statu. reg. c. 2. Nota ꝙ beneficiandi debent esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ. simile j. de concess. præben. clemem. vnica. Zabarel.

Prima glossa dicit quid primum, & secundum dictum determinat, ponit differentiam inter iudicem & ministrum.

a *Iudices.*] Se summat dicens duo. Et primũ determinat not. per Inno. & Host. s. eo. tit. c. fi. & q̃ ibi scripsi in vlt. glos. & de re iud. cũ Bertholdus. & quæ ibi scripsi super gl. sed qualiter. Secundũ dictum approbat, quod not. Io. Mo. s. eo. tit. is cui. lib. 6. vbi tenet, ꝙ si committitur executori examinatio illius cui est facienda prouisio, vt fit in forma pauperum, ꝙ subdelegare poterat. & not. hoc principium quod dicit, iudices: per quod patet, ꝙ tunc demũ talis receptor testiũ subdelegat, qñ iudex est: secus ergo si sit nudus minister: puta quia receptis testiũ iuramentis, examinatis articulis super quibus producuntur, & interrogatorijs, sm̃ quæ debet fieri examinatio, cõmittitur id alicui expediendũ: iste enim non est iudex, nec proprie receptor, sed potius examinator ipsorũ testiũ, & talis actus fieret die feriato, vt no. Gul. in Spe. de ferijs. §. 2. ver. sed quid si tunc. receptor autem, qui iudex est, cogit testes, citat eum ꝯ quẽ producuntur ad videndũ eos iurare, audit exceptiones, recipit iuramenta. refrenat multitudinẽ testiũ, examinat interrogatoria, punit testẽ qui aures eius offendit. C. de testi. l. nullũ. cũ ergo iurisdictionẽ habeat, ex quo illam habet à principe, subdelegat. Videbatur autem ꝯtrium, quasi esset nudus minister: per prædict. decr. vlt. s. eod. sed illud procederet in examinatore. Et huic versi. iudices. coniunge litteram. j. in fine, à sede Apostolica deputati.

b *Ciuili.*] Non intendit per hæc verba excludere causas spirituales, sed criminales, in quibus debent testes exhiberi corã iudice, vt in Authen. de testi. §. & quoniã. coll. 8. C. de fide instru. authen. apud eloquentissimum. & not. 3. q. 9. testes. de iudi. at si clerici. in 4. glos. de test. cog. c. 1. Bene tñ posset criminalis causa delegari. de hoc. 23. q. 4. istud. 95. dist. c. 1. de rapto. in archiepatu. de resti. in integ. c. penult. & in Spec. de iudi. deleg. §. fi. ver. item ꝙ est delegatus in causa. Ioan. And.

Causa criminalis potest delegari.

c *Necnon.*] resoluuntur in vnam affirmationem. ff. de verb. sig. duobus. & operantur copulam, scilicet ac si diceret, &c.

Negatio duplex affirmat.

d *Executores.*] deputati à sede Apostolica. quod est infra. Et ex titu. patet ꝙ isti habent delegatam iurisdictionem, vt not. de rescript. tibi qui. in glo. 2. lib. 6.

e *Aliquibus.*] nominatis. s. eo. is cui. lib. 6.

f *Si per inquisitionem.*] hoc inducebat dubium quasi in inquisitione sit electa industria personæ [1]. & hæc clausula communiter ponitur in forma pauperum, in qua scribitur, ꝙ cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, cõmittit Papa, ꝙ si. &c.

[1] Facit 30. q. 5. iudicãtem. & de iud. exhibita. cum ibi notatis. Ioã. de Imola.

g *Solertem.*] quasi solicitam, vigilantẽ, astutam, sagacẽ, & industriosam, & scribitur, per vnicũ l. datur versus:

Exiguo pulchram ducit solertia vitam. Aliàs,

Exiguo placitam ducit solertia vitam.

h *Eos.*] pro quibus scribitur. Ioan. And.

[2] De materia huius glossæ vide Alexandr. consil. 118. incip. visis verbis. lib. 2. & Oldradum consil. 45. incip. breuiter videl. & Baldum & Felinũ cap. fin. de præsumpt.

Gloss. seq. quærit argui pro, ponit distinctionem Inno. an sapiat monitionem, an conditionẽ: secũdo, in arbitrio executoris; tertio, in effectu processus. Secundo ponit aliam opi. in forma conditionis, an alius lædatur necne: cui obijcit, & dupliciter soluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an sit monitio vel conditio, sed an dicatur si est, an si constiterit, & an alter lædatur vel non: & per id dicit quæstionem solui.

i *Repererint.*] sed nunquid [2] eis necesse erit ꝙ præcedet super hoc cognitio vocatis quorũ interest? Vř quòd sic pp verbũ istud, & verbũ, per inquisitionẽ. dicit Innoc. in decre. vlt. de præsump. ꝙ sunt clausulæ, quæ sonant in monitionẽ, nõ in conditione, puta si persona sit idonea, & similia: & illæ non dant nouam formã mãdato, sed instruunt executorẽ quasi personæ prouideat: quare teneret tunc prouisio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet sit iniusta: cum executor in his iurisdictionem habeat. Sed sunt quæ bene sonant in cõditionem, vt si dř prouideas P. in tali ecclesia, si de tali vico sit oriundus: hoc enim sapit conditionem, & formam certam adijcit mandato, vnde si non est vera, non valet prouisio, nec excommunicatio propter id lata, propter trangressionem mandati. de rescript. cum dilecta. nec audiretur prouisionem ante omnia sortiri suum effectum, cum negetur iurisdictionis fundamentum, cuius accessorium est prouisio, vt ibi plenius prosequitur. Dicit tñ Inno. ꝙ in prima & secunda clausula is cui scribitur si vult, potest esse merus executor, & sine causæ cognitione prouidere de vacante: põt etiã assumere partes iudicis, inquirendo de prædictis vocatis, & non vocatis ijs, quos res tãgit, dummodo committens iurisdictionem habuerit, vt sic possit delegatus qđ poterat delegans. Differunt tñ processus facti cum causæ cognitione, ab ijs qui fiunt causa non cognita quo ad præiudiciũ eorum quos res tangit, vt ibi not. Inno. & Host. qui etiam dicunt, ꝙ dato ꝙ clausula: si persona sit idonea: non sit in rescripto, potest executor super ea partes iudicis assumere, cũ subintelligatur hæc vera, nisi merum ministerium esset illi commissum. Dicit demum Inno. alios melius distinguere in clausula, quæ sonat in conditionem, si de tali vico est, vel si doctoratus est in theologia, vel simile: ꝙ si per tales litteras tollitur vel læditur ius alicuius, puta prouisoris ordinarij, non prouidebit executor, nisi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoscat: tñ de plano sine libello & litis cõtestatione, qđ hodie patet j. de iudi. dispendiosam. Et idem in similibus vbi in rescripto præambula est conditio non subintellecta, vt scilicet primo partibus præsentibus illa diffiniatur: vt si mandaretur inquisitio veritatis fieri contra aliquem si fuerit infamatus. Si vero per litteras non tollitur nec læditur ius alterius, vt si prouisor mandat alicui quòd prouideat sub illis conditionibus, tenet prouisio etiam super illis inquisitione non facta, nec vocatis partibus: quia nec congruæ sunt hic partes. Et si dicis præiudicium fit ecclesiæ, cui plus expediret habere istum sic conditionatum, quàm aliũ, respondeo ꝙ opponi non potest contra prouisionem delegati, sicut nec delegãtis. Vel dic ꝙ licet prouisio delegati ex eo quod non seruauit formam, sit nulla, non per hoc sequitur ꝙ necesse fuerit partes in prouisione vocari. Dicit demum Inno. ꝙ siue in monitionem, siue in conditionem sonet clausula, tenet prouisio delegati non præmissa cognitione: quia non est iudex, sed prouisor. de elect. venerabilem. versi. exercuit. tñ si monitio vel conditio non est vera, cassatur vel cassum nuntiatur quod attentauit prouisor tamquam obreptitium. de re iud. cum olim. in fi. potest tñ prouisor assumere partes iudicis: & tunc si non admittit oppositionem contradictoris de falsitate clausulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis assumpsit, vt prædixi. Alij contra, cum ad id non teneatur: & facit id solum ad suam instructionem, nec sit sententia necessaria. secus si dicatur in littera, si tibi constiterit, ꝙ sit de tali vico, &c. tunc enim si iuri alterius præiudicatur: cum talis fungatur vice iudicis, non poterit constare nisi partibus præsentibus, & si non præmittit cognitionem, processus non valebit: ꝙ si alteri nõ præiudicatur, tunc valebit quod sine cognitione facit: cum non tamquam iudici, sed tamquam bono viro sit hoc sibi commissum. ex quo ergo non est iudex vel inquisitor, satis est ꝙ instruat se. Et placuit (quia vtile hoc putaui) sic summare prædictas glossas Innocentij & Hostiensis valde prolixas. Et per hunc finem pateat solutio quæstionis.

k *A sede Apostolica.*] aliàs non esset dubium.

l *Committere.*] eadem ratione [3] dicam, ꝙ succedat in his illius successor, si scriptum fuit dignitati non expresso nomine personæ. s. eod. quoniam abbas. Quid autem si fuisset nudum ministerium an tunc succederet, not. Inno. & Hostien. s. eod. cap. finali.

[3] Vide Abbatem in cap. de cætero. extra de re iudicata.

m *Vices suas.*] de ministerio quod occureret in iudicio faciendum, nõ dubitatur: quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi s. eod. super quæstionum. in princ. super glos. si ergo. de hoc per Guliel. in Spec. eod. tit. §. 2. vers. sed nunquid.

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

Continuatio.

¶ *Quia iudicum duplicia sunt genera: Nã quidam sunt delegati, & quidã ordinarij. De delegatis visum est in tit. præcedenti, qui delegati sunt maiores quibuscunque ordinarijs, quia repræsentãt principem, & tanquam princeps sunt honorandi: ideo dicendum est nunc de ipsis ordinarijs.*

TITVLVS IX. De officio iudicis ordinarij.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescant. Io. An.*

CAP. I.

Vt clericorũ [a] audacia [b] (qui prætextu priuilegij [c] clericalis ordinis † impunitatem excessuum obtinere sperantes [d], † nonnulla multotiens committunt enormia, per quæ nimirum † diffamatur [e] Ecclesia, & scandala [f] grauia in populo [g] generantur, potissime cum talia per episcopos, ad quos horũ spectat correctio, deferantur vt plurimum) incorrecta propensius [h] compescatur: Eisdem episcopis [i] districte iniungimus †, quatenus sic circa correctionẽ clericorum huiusmodi vigilanter intendãt, & diligenter sui officij dubium exequantur, quòd & ijdem clerici metu [k] pœnæ à suis arceãtur insolẽtijs [l], † & alij eorũ exẽplo perterriti [m] à prosilire ad similia merito pertimescãt.

¶ Idem.

¶ *Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatũ Apostolicũ, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is cui fit. h. d. Ioã. And.*

CAP. II.

Et si ab Apostolicæ [n] sedis legato [o] de beneficio facta [p] collatio beneficium [q] aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo quod obtinet facta fuerit mentio specialis [r]: In alijs tamen quibuslibet [s] collationem [t]

Vt clericorũ.] ¶ Illud capitulũ continet exhortationem ordinariorũ, vt ipsi intendant ad ea quæ pertinẽt ad eorum officium.

Casvs. Quidam clerici alicuius diœcesis perpetrauerunt aliqua crimina, puta homicidium, vel furtũ, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc quæritur ad quẽ spectat correctio, & quis debet illos punire: Dicit Romanus Pontifex ꝙ correctio ipsorum de iure cõi spectat ad epm, qui eps in clericis corrigendis debet adhibere tantã diligentiã, ꝙ metu pœnæ alij pertimescant in futurũ talia perpetrare. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo huius capituli flores: Primo ex principio textus iuncta gl. ꝙ clerici pro suis delictis non sunt conueniendi coram iudice seculari, sed corã iudice ecclesiastico, nec per iudicem secularem sunt puniendi. Secundo nota, ꝙ impunitas parit & tribuit incentiuum & cupiditatem delinquendi, & sic facilitas veniæ tribuit incentiuũ delinquẽdi. Tertio not. ꝙ pp excessus clericorũ Ecclesia dehonestatur & scandalum in populo generatur. Et hoc verum de Ecclesia quo ad opinionem vulgi, quia Ecclesia non dehonestatur. Vel dicendum, ꝙ Ecclesia dehonestatur, id est, status clericorũ vilificatur & deturpatur. Not. ꝙ nomine clericorum veniunt omnes clerici etiã in sacris constituti. 11. q. 1. de persona. in fi. Nota ꝙ audacia reprobatur, & accipitur hic in malum. glo. 2. alleg. concor. Zarabel.

† Dictio, ordinis, deest in antiquioribus exẽplaribus.

† Debent mentio spe frustrari ꝙ ... l. sed si ex parte §. quamquã. ff. quod cũ eo l. relegatorũ §. fin. ff. de pœ. & releg. l. penult. ff. de iure dot. per quam legem hoc not. Bald. in l. ex parte. de consuet. facit l. etiam. §. 1. ff. solut. mat. est text. in l. 2. §. 1 ff. sig. testa. liber esse.

¶ Prima glossa summat, diuidit, & remittit.

a ¶ *Vt clericorum.*] Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescãt. Et præmittit causam mandati quod secundo submittit: ibi, *Eisdem.* & repete quod dixi s. ea. compilatione de æta. & qualit. c. 1. in 1. glos.

† Aliàs nimium.

b ¶ *Audacia.*] tolle verbum, propensius compescatur. quod est j. & ponitur hic audacia in mala parte. sic 3. dist. tactæ sunt. alibi in bona. 8. q. 1. audacter.

c ¶ *Priuilegij* † .] tam immunitatis personæ, de qua 17. q. 4. si quis. quàm fori. s. de foro compe. nullus.

c Et glos. notat Car. ꝙ priuilegiũ deuocat immunitatẽ personæ & fori. Fonta.

d ¶ *Sperantes.*] propter quam spem qui sunt nequam, fiunt nequiores. de sen. excomm. vt famæ. & facilitas veniæ incentiuum, & c. de vita. hone. cleri. vt clericorum.

e. ¶ *Diffamatur.*] id est, male de ipsa prædicatur: vel, id est, vilificatur & dehonestatur. sic etiã exponitur s. de oblig. ad ratiocinia. cap. vnico. in fi. & concor. 2. q. 5. si mala fama.

f ¶ *Scandala* .] quibus obuiandum est etiam si pusilla sunt. s. de noui ope. nun. c. 2.

g ¶ *Populo.*] concor. 2. q. 5. presbyter si à plebe. de purg. can. c. 2.

h ¶ *Propensius.*] idem verbum vide s. ea. compil. de æta. & qualita. vt hi qui. & vide quod ibi dixi.

i ¶ *Episcopis.*] ad quos de iure communi hoc pertinet: posset tamen ad alios de iure speciali spectare. s. eod. tit. irrefragabili. de so. compet. cum contingat. dic vt ibi.

e Vide Sicul in cap. cum contingat.

k ¶ *Metu pœnæ.*] concor. de elect. cum in cunctis. de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.

l ¶ *Insolentijs.*] de accus. qualiter 2. ver. verum. Insolentia est morum inconuenientia, fatuitas, vel superbia, vel prauus vsus, quasi contra solitum & debitum naturæ cursum.

† Huc spectat illud: oderũt peccare boni virtutis amore: oderunt peccare mali formidine pœnæ.

m ¶ *Perterriti.*] cõcor. 2. q. 7. quapropter. eo. titulo. irrefragabili. de calum. c. 2. de Iudæ. ad liberandam.

Et si ab Apostolicæ.] Ponit duo dicta: Primo vnum in legatis sedis Apostolicæ: Secũdo, aliud in alijs collatoribus: ibi, *In alijs.* Imola. ¶ Præsupponendum est, ꝙ obtinens beneficiũ quantumcunque modicum, si impetrat aliud à Papa, & non facit mentionẽ de primo, sua impetratio est surreptitia, & nulla ipso iure: & hoc verum, nisi Papa suo proprio motu ei concederet beneficium, vt in c. si motu proprio. de præben. lib. 6.

Casvs. Est aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Parisień. habens potestatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel aliàs habens ad hoc speciale mandatũ, quia legatus concurrit cum quocunque ordinario, tñ inter ipsum & ordinarium est locus præuentioni: quia primus qui confert beneficium, dat ius illi cui confert: Ego impetraui beneficium à legato, & nullam feci mentionẽ de beneficio quod obtinebam: modo quæritur an mea impetratio sit surreptitia, ac si esset impetrata à Papa? Respondetur ꝙ sic. Sed quid si impetraui ab epo, & nõ feci mentionem de primo, vtrum impetratio cẽseatur surreptitia? Dicit, ꝙ non, nisi illud esset incompatibile cum primo: quia tunc primum ipso iure vacaret. c. vnico. s. de offi. vic. & cap. de multa. extra de præb. in antiq. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ legatus de latere, hoc est Cardinalis, ex legatione sua generali potest conferre beneficia in prouincia sibi decreta, durante tempore suæ legationis. Not. ꝙ legatus non habet potestatem exclusiue supra ordinarios, sed accumulatiue: quia concurrit cum alijs ordinarijs, & inter ipsos est locus præuentioni: hoc est, si legatus primo conferat, tunc collatio ordinarij est nulla: Si ordinarius primo conferat, & legatus post, collatio legati est nulla. Not. iuncta glo. ꝙ in legatione legati cauetur, ꝙ possit conferre beneficia: quia si est legatus, & non est Cardinalis, tunc non põt conferre beneficia, nisi ad hoc habeat speciale mandatum. Quòd caueatur in commissione legati, ꝙ possit conferre beneficia, cauetur in c. 1. de offi. leg. in 6. Not. ꝙ sicut taciturnitas beneficij vitiat collationem Papæ, ita etiam vitiat collationẽ legati: non tñ vitiat collationem epi, & aliorum ordinariorum. Et sic est differẽtia inter legatos Papæ, & inter ordinarios: rationẽ assignat glo. penult. Nota casum in quo non sufficit mentio generalitatis. quod dic vt in gl. in verbo, specialis. Zabar.

† Si negligant peccant mortaliter. 4. dist. c. denique. Ausm. Font.

† Ob istam causam puniuntur sei in ipso loco delicti. Salice. in Authen. si vero C. de adult. Fõt.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & quid corrigat, & exponit.*

n ¶ *Et si ab Apostolica.*] Breue est declarans decre. vlti. de offic. leg. lib. 6. Et principale dictum corrigit, quod ibi not. Arch. qui dicebat idem in alijs ordinarijs, quod in legatis, qui etiam sunt ordinarij: & approbat quod ibi not. Et exponas, etsi, pro quamuis.

o ¶ *Legato* .] de latere: nam alij beneficia conferre non possunt. quod dic vt de offic. leg. c. 1. lib. 6.

p ¶ *Facta.*] declarari debuisset (ꝙ procurassem si compilatoribus adhæsissem) an intelligeretur hoc de collatione facta etiam motu proprio legati, circa qd sunt opiniones: mihi videtur ꝙ valeat [a]. Ioan. Mo. contra. in decre. vlt. de offi. leg. & Arch. in decr. si motu. de præben. lib. 6. in princ.

a Idẽ Cardinalis, & Io. Imola.

q ¶ *Beneficium.*] quantumcunque modicum. de præben. si motu proprio lib. 6. in princip.

r ¶ *Specialis.*] In hoc approbat quod not. Archi. in prædic. decre. vlt. vbi dicebat ꝙ in tali collatione facienda erat mentio specialis [c] beneficij: nec sufficiebat generalis, qualis est illa de præben. non potest. in fi. lib. 6. & facit pro Hosti. ꝯ Compostellanum in his quæ scripsi de præscrip. in nostra. in fi. An vero etiam de qualitate curæ beneficij quod habet impetrans, facienda sit mentio, dicam j. de præben. c. 1.

c Specialis id est, expressa. Alexand. in l. 2 post glo. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. & materia glossæ vide Caldet. in cap. in nostra. de prescript. & Rotã decis. 201. & 215. in antiquis.

s ¶ *Quibuslibet.*] Si ergo metropolitanus, eps. archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficiũ, in collatione non est facienda mentio prioris beneficij: sed habeatur distinctio, an de iure communi possit vtrunque teneri, vel an sit dispensatio necessaria, & cuius.

t ¶ *Collationem.*] De electione vel præsentatione non dubitabatur, pendent enim illa ex officio confirmatoris s. eod. tit. cum vos. de elect. nihil est.

a ¶ Haben-

a ❡ *Habentibus.*] iure proprio vel deuoluto. Et licet de ordinarijs loquatur: quod patet ex titu. idem in delegatis ab eis. ad hoc verbum ŝ. quibuslibet.

b ❡ *Nolumus.*] Sed quæ est ratio huius iuris diuersi legatorum ad alios ordinarios? Solu. licet legati de latere per potestatem expressam in iure, & alij legati ex speciali commissione quandoque beneficia conferant; faciunt hoc Apostolica auctoritate, nec sunt collatores ordinarij, immo per factum ipsorum fit præiudicium illis, ad quos collatio pertinet: ipsorum ergo collatio vt extraordinaria super inducta, & collatoribus præiudicans est restringenda: Ordinariorum vero collatio vt naturalis & fauorabilis amplianda. facit de rescri. ad hoc. de re iud. c. fin. de reg. iur. odia. lib. 6. & est similis differentia, de rescrip. statutum. lib. 6.

beneficiorum habẽtibus [a], hoc nolumus [b] obseruari [c].

TITVLVS X.

De procuratoribus.

❡ Clemens v. in concilio Vienẽsi.

¶ *Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat, super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Io. And.*

CAP. I.

INstrumento [d] † vel litteris [e], quibus te aliquis in causis [f] suis procuratorem constituens, pro te debito modo [g] cauit [h], simpliciter (nulla facta protestatione [i]) à te sciẽter [k] receptis [l], non potes postea recusare defensionem illius: immo cogi [m] poteris ipsũ defẽdere in omnibus [n] causis [o] & negotijs, ad quæ prædicta instrumenta seu litteræ se extendunt: Cum per hæc [p] ad omnia tuum præstitisse videaris assensum [q].

† Instrumento, scilicet manu publica debite confecto, vt differat à scriptura alia, de qua sequitur. Bonifaci° de Vital.

c ❡ *Obseruari.*] licet ergo interdum non valeat collatio in casu ŝ. eo. ordinarij. in fi. lib. 6. hoc tñ non est ex vi suppressionis tantum. & vide quod dicam ĵ. de præben. si plures. in glo. si intelligas.

DE PROCVRATORIBVS.

❡ *Visum est supra de iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per ipsos iudices: verum quia personæ quandoque non possunt personaliter comparere, & constituunt alios procuratores: ideo præmittit rubricam de procuratoribus.*

Continuatio domini Heliæ.

INstrumento.] Ponitur dictũ & eius ratio: ibi, *Cum per hæc.* ❡ Præsupponendum est illud quod dr̃ in l. filiusfamilias. & in l. non cogendum. ff. de procu. videlicet, ꝙ procurator alicuius, non potest cogi præcise, vt defendat causam sui domini: immo potest causam sui domini deserere & dimittere: sed tñ tenetur domino ad interesse: hoc fallit in casu huius capituli.

CASVS. Feci te citari corã iudice, noluisti vel non potuisti personaliter comparere, & constituisti procuratorem. & in procuratorio seu instrumento procurationis cauisti de iudicato soluendo: nuntius tuus notificauit constitutionem tuam tuo procuratori: ipse procurator certioratus per receptionem instrumenti procuratorij dicit se compariturum, tñ sine protestatione: scilicet quia non dicit, suscipio procuratorium, & postea dabo responsionem: sed simpliciter dicit ꝙ ipsum defenderet adueniẽte die assignationis: post dationem mei libelli petij, vt procurator tuus responderet libello meo: dicit procurator ꝙ te non defenderet, sed ꝙ acciperem defectum: imploraui officium iudicis vt procuratorem compelleret ad respondendum libello: quia malo ꝙ causa accipiat bonum finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator possit compelli? Dicit Romanus Pontifex ꝙ sic: quia ẜm leges si procurator præsens fuerit constitutus, ipse compellitur ipsum defendere, ita etiam si fuerit absens, vt hic. ❡ Colligo aliqua notabilia iuncta gl. Primo ꝙ procurator potest constitui per litteras priuatas signatas signo manuali dñi constituentis, dũ tñ fuerit probatũ signũ: & sic est casus in quo priuata littera facit fidẽ. Not. ꝙ procurator rei quantumcunque constet de procuratorio, tenetur cauere. id est cautionẽ dare de iudicato soluendo, quæ cautio continet tres clausulas: Primo, ꝙ defendet dominum vsque ad finem: secundo, ꝙ dolum non committet: Tertio, ꝙ soluet id in quo reus erit condemnatus: Secus de procuratorio actoris, qui non præstat istam cautionem, nisi qñ est dubium de procuratorio. l. 1. C. eo. Et dr̃ esse dubiũ de procuratorio, qñ ipsum procuratorium est suspectum: quia dubitatur vtrum notarius scripserit vel non. Non autẽ dr̃ dubium ꝙ omnino reprobetur, & perinde esset ac si nullum esset reprobatum: & tunc qñ procuratorium est dubium, procurator debet cauere de rato. Nota casum in quo procurator rei præcise compellitur ad defendendum dominum suum. Nota ꝙ potest procurator constitui ad plures causas per verbum, *In causis*: sic etiam ad vnam, vt hic in glos. 3. Idem Zenzel. Nota ꝙ paria sunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, *Debito modo.* quod dic vt in glos. 4. & idem Paulus. pro hoc quod not. ŝ. eod. c. 2. & c. mandato. Zabar.

❡ *Prima glo. summat, & diuidit.*

d ❡ *Instrumento.*] Casus. Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus cõstituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, *Cum per hoc.*

e ❡ *Vel litteris.*] per quas etiam constituitur procurator. ff. eo. l. 1. in prin. ŝ. eo. ex insinuatione. de cẽsi. sopitę. & est casus quo littera & sigillũ priuati facit fidem. ff. eo. tit. si procuratorem. vbi de hoc.

f ❡ *Causis.*] Ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari potest. ff. eo. l. 1. & 3. & ŝ. eo. is qui lib. 6.

g ❡ *Debito modo.*] An sit idonea cautio cum ꝓmittit dominus ratũ habere quod legitime fecerit procurator, satis scripsi de dila. c. fina. & huic litteræ concor. l. ff. qui satisda. cog. quotiens. quod enim vitiose cautum vel satisdatum est, non vr̃ cautũ.

Cauere nõ sufficit habere ratũ, quod legitime fit p procuratorem.

h ❡ *Cauit.*] de iudicato soluendo. loquitur enim hic de procuratore rei, vt ĵ. patet per verbum, defensionem. ad idem ff. eo. filius. §. fi. & de hac cautione not. ŝ. eod. mandato. Ioan. And.

❡ *Glos. seq. ponit duas lecturas, & contrarium soluit.*

i ❡ *Protestatione.*] Potest intelligi de generali & speciali protestatione. de prima, puta quia protestatur ꝙ recipiendo instrumentũ procuratorium vel litteras, non intendit se obligare mandato, sed se velle deliberare. facit de restit. spo. olim. 3. De secunda, vt quia de certa cã inclusa in procuratorio protestatur, ꝙ illam vel illius mandatum suscipere non intendit: & sic protestatio iuuat: quia nec primo nec secundo casu est ɔ̃ria facto. bene enim compatiuntur se instrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mandatum in quibusdam, & in alijs [t] non: vbi vero protestatio & factum se non compatiuntur, protestatio nõ iuuat. de hoc ŝ. de consti. cum M. cum suis concor.

t Scilicet separatis ... Alexan... & Arec. in l. 4. § ... ff. de verbo. oblig. vbi Romanus ... fortassis in causa ... dominum non posse reuocare quo ad quandam quia sum no potest, à parte reuocare in separatis: sed tunc procurator potest totum negotium relinquere sine incausa domino, nisi dum ex iusta causa narraret.

❡ *Glossa sequens not. à contrario, & illud probat: addit secundum, inducens duo similia.*

k ❡ *Scienter.*] Requiritur scientia: secus ergo si ignoraret quid cõtineretur in instrumento, vel litteris. ignorans autem vel errans non consentit. 38. dist. quamuis. de præben. si de beneficio. lib. 6. de iuris. om. iu. si per errorem. sicut nec contemnit. de excep. Apostolicæ. de senten. excom. si vero aliquis. de consti. c. 2. lib. 6. Requiritur etiam ꝙ sponte receperit, quia officium est voluntariũ. C. eo. l. inuitus. sic alibi requiruntur hæc duo coniunctim. de regul. constitutionẽ, in fi. lib. 6. & in cõfessione. de hoc ŝ. de cõfes. c. fi. lib. 6.

l ❡ *Receptis.*] etiam si prius recusauerat, & re integra pœnituit, & recepit. ŝ. eo. licet. lib. 6. Post hanc autem receptionem competit huic exercitium officij, sicut de iudice dicitur. de appel. super eo. 2. facit eod. tit. is qui. lib. 6. 4. q. 5. c. vnico. & quod not. de cle. excom. mi. c. penul.

❡ *Glossa sequens ponit regulam, & quatuor casus, quibus fallit: obiectionem soluit, & vnum casum excipit.*

m ❡ *Cogi.*] præcise. Licet enim regulariter ꝓcurator specialis vel generalis non cogatur præcise dñm defendere, etiam si satisdedit de iudicato soluẽdo & de dño defendẽdo. ff. eo. l. mutus. §. vlt. & l. seq. sed satis est stipulationẽ cõmitti. ff. eo. nõ cogendũ. & est teneri dño ad interesse. insti. man. §. mandatũ. tñ in casibus cogitur: scilicet cũ dñs satisdedit pro procuratore præsente, & non ɔ̃dicente. ff. eo. filius. §. fi. vbi de hoc. & in l. sed & hæ. §. pen. & hoc ne fallat fidẽ dño & aduersario. & idẽ si pro absente, & postea procurator expresse vel tacite ratũ habet. ff. eo. si defunctus. 1. respon. & circa hoc versatur decreta. ista. Est & alius casus qñ agit: cogitur enim defendere, aliàs denegaĩ actio. ff. eo. l. mutus. §. pœna. Alius casus est in actione peritura, vt cogatur saltẽ litẽ cõtestari. ff. eo. sed etiã ex his. & l. mutus. §. fi. [s] Et per hoc soluitur ꝙ obijci posset procuratorẽ etiã post susceptũ mandatũ re integra pœnitere priusquam intersit aduersarij. institu. man. §. mandatum. quia illud verũ in ꝓcuratore, pro quo constituens non cauit, secus in illo pro quo cauit, de quo hic loquimur. Quod autem dicit hæc littera talẽ procuratorẽ cogi, verũ intelligas nisi iusta causa procuratorẽ excusaret, vt prædicta l. filius. §. fi. cũ l. seq. ex quibus patent exẽpla, nã ex illis etiã dñs eum reuocaret post litẽ contestatam. ŝ. eod. c. 1. lib. 6.

s Hic sunt casus in quibus ... præcise cõpellitur ... contra regulã, quia ... quia ... cũ præcise nõ cõpellitur ... sed ... quod ... cedat obligatio ... per Bar. in l. ... tione ... § Celsus. ff. de verb. obli. Pet.

n ❡ *In omnibus.*] tacita ergo acceptatio vniuersalis est ad omnia etiam futura, si sint inclusa, quod esse potest. ŝ. eo. non iniuste.

o ❡ *Causis & negotijs.*] quid ista sint, habetur de verbo. sig. forus.

p ❡ *Cum per hæc.*] scilicet quòd procuratorium vel litteras sine protestatione recepisti.

❡ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

q ❡ *Assensum.*] ɔ̃, procurator non datur inuitus. C. eo. l. inuitus. & quod dicit l. 1. ff. eo. ad fi. ꝙ officium istud est necessariũ, sumitur ibi

necessarium pro vtili vel expedienti, interdū tñ etiā est necessariū ex parte constituentis. ī. de elect. cupientes. §. q fi. de sta. reg. c. vni co. § eps. lib. 6. C. eo. tit. l. penul. sed ex parte constituti nō: quia etiā dr̃ inuitus, non solū cū ꝯdicit, sed etiā si nō consentit. ff. eo. l. filius. § inuitus. Sol. §. ille determinatur per hanc decre. Verum est enim q institutus simpliciter tacens, nō habetur pro consentiente, vt ibi, sed qui non simpliciter tacet, sed agit recipiendo simpliciter chartā procuratorij, iste cōsentit, vt hic. qd ergo dicit l. 1. in fi. & l. 2. ff. eo. q absens constituitur procurator, dūmodo ratū habeat, determinatur per hanc decre. vt ratū censeatur habere simpliciter recipiendo chartam procuratorij. Multos casus quibus quis ipso facto agit, vel consentit, vide not. 11. q. 3. æstimant. de appel. dilecti 2. de offic. deleg. cū super. & facit de hære. accusatus. §. ille. lib. 6. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi quæ requirunt speciale mandatum, cōtra electum vel prouisum opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And.*

CAP. II.

NOn potest ᵃprocurator ad agendum vel defendendū †, iurandumque ᵇde calūnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatū exigunt, constitutus (nisi aliud super ᶜ hoc in mādatis ᵈ habeat ᵉ) opponere in personā ᶠ electi ᵍ, seu eius cui est prouisio facienda vel facta, crimina †vel defectus: Cū sub generalitate tali, grauiora ʰ nō veniant, vel maiora ⁱ, quàm in ipso procuratorio sint expressa.

† Idem & multo magis si ad alterum tantum: cum tunc procuratoris minor esset potestas.

NOn potest.] Ponit dictū & eius rationem: ibi, *Cum sub.* ¶ Præsupponēdum est illud qđ habetur in c. qui ad agendū. eo. tit. in 6. vbi dr̃, q si quis fuerit constitutus procurator ad omnes causas, & fiat specificatio aliquorū requirentiū speciale mādatū, & ipsis aliquibus expressis ponatur clausula generalis: & generaliter ad faciendum omnia alia & similia, quæ ipse constituens faceret, si præsens esset: talis procurator admittitur ad alia specialia, licet de ipsis non fuerit mentio facta in procuratorio.

CASVS. Cum quidam Titius electus fuisset in epm Pictauen. vel forte sibi fuisset prouisum iure deuoluto per archiepm Burdegalēs. ego volens impedire confirmationem vel consecrationē ipsius me opposui, & cōstitui procuratorem specialiter ad petendū restitutionem in integrū cū clausula generali: & generaliter ad faciendū & exercendū omnia alia & similia, q̄ ipse ego constituens facerem, si præsens essem: procurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ꝯ ipsum Titiū electū, forte quia homicida vel irregularis, vel illegitim⁹: oppositū fuit ꝓcuratori meo ex parte Titij electi, q ipse non habebat sufficiens mandatum ad opponendū ista crimina vel defectus: quæritur quid iuris? Respondet Romanus Pontifex, q licet procurator meus cōstitutus sit generaliter aliquibus specialiter expressis, puta iurandi de calumnia vel petendi restitutionem, & postea supposita clausula generali, tñ ille procurator nō admittitur ad opponendum defectus vel crimina, nisi nominatim illud caueatur in ꝓcuratorio: Ratio dicendi est in c. qui ad agendum. in 6. hoc dicit H. R. Not. q in causis ciuilibus iuratur de calumnia, & in criminalibus iuratur de veritate dicenda. Not. q ad iurandū de calumnia & veritate dicēda, requiritur mandatum speciale. cap. fi. de iuramento calumniæ, in 6. Not. q istud cap. limitat cap. qui ad agendum. eo. tit. in 6. quia illud c. intelligitur quando paria vel æqualia, & non maiora opponuntur, quàm fuerint illa specialiter expressa in procuratorio: secus si maiora vel grauiora, vt in fi. huius c. Not. q procurator vt sit idoneus, debet dari nō intantū ad agendū, sed etiā ad defendendū. pro hoc eo. tit. accedens. vbi de hoc. Not. ex hoc c. q verborum subsequentiū generalitas restringitur ad ea quæ sunt similia præcedentibus. Zenzelinus pro hoc iura allegat in glo. fin. in princ. Zabarel.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & dicit quod determinat.*

a ¶ *Non potest.*] Casus. Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum ꝯ electum, vel prouisum, opponere non potest crimina vel defectus. ponit dictū, & eius rationē, ibi: *Cum sub.* Determinat quod not. Inno. de accus. super his. in fine. & Compost. de elect. c. 1. lib. 6. in gl. quæritur qs procur. & Pet. de Samp. & Archid. ibi. & Guli. in Spec. de procu. §. 1. ver. sed nunquid media, vt ī. declarabitur. Expressius autē fuerat hæc quæstio deputata per recolendæ memoriæ dominum Ioā. de monte Murulo, vt in mercuria. eod. tit. sub littera G.

b ¶ *Iurandumque.*] hoc verbum cum clausula quæ sequitur, inducebat dubium per decr. qui ad agendum. ī. eo. lib. 6. vbi habes, q si in procuratorio exprimatur aliquid requirens mādatū speciale, generali clausula submissa, illius virtute poterit non expressa. ista vero iuramēta requirūt speciale mādatū. de iura. calum. c. fi. lib. 6.

c ¶ *Super hoc.*] quod sequitur de oppositione criminū & defectuū.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, ex quo infert differentiam.*

d ¶ *In mandatis.*] quia scilicet habet mandatum opponendi crimina & defectus ꝯ illum: nec est necesse q crimina vel defectus specificentur in procuratorio, vt not. Compost. in gl. præc. & ibi per Archid. & Ioan. Mo. in quæst. prædict. & Guli. in præd. §. ver. sed nunquid sufficit. Et in hoc differt procurator solum excipiens vel opponens ab appellante: ille enim habere debet crimina & circūstantias specificatas in procuratorio. ī. de elect. procurator. lib. 6.

e ¶ *Habeat.*] tenet Compost. in fi. glo. quam allegaui in 1. gl. & Guli. in prædi. §. ver. sed quid si procuratorium. q non est satis de hoc casu procuratorium tactum esse, nisi per procuratorem sit receptum, & officium susceptum. facit ī. eo. c. prox. & quod ibi dixi super verbo, receptus.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

f ¶ *In personam.*] in formam ergo posset, vel in personas eligentium, vel prouidentiū, iudicum, testium, & his similium: nam tales etiā ex probatione non puniuntur. de ord. cog. c. 2. & Guli. hoc tenet in ver. alleg. in 1. glo. in fin. Sit etiam ratio, qa exceptio illos principaliter non cōtingit.

† Crimina intellige magna vel parua, dūmodo tamen talia sint, q probata repellerent electum a beneficio, de quo agit, iuxta c. 1. de elect. li. 6 & Clement. constitutionē. ī. de elect. Bonifac.

¶ *Glossa sequens primo soluit duo dubia: secundo not. contra opinionem & distinguit, & alteri membro coaptat rationes Inno. ex quibus infert quod reprobat.*

g ¶ *Electi.*] vel eligendi ex quo contra certam personam. de elect. qui contra certam. lib. 6. ad hoc ver. facienda, quod sequitur. & idē dic de postulato. de elect. c. 1. in prin. lib. 6. Et ¹ not. q ista littera non distinguit an causa istius electi sit in curia per appellationem necne, & sic vr̃ tolli qđ not. Cōpost. in gl. præ. & Guli. in Specul. in præc. §. ver. sed quid si causa. qui dicebant pœnam decre. 1. de elect. lib. 6. non habere locum, nisi cum causa est in curia per appellationem. Si ergo esset coram metropolitano, vel alio ordinario, vel in curia aliter quam per appellationem, dicebant non esse locum pœnæ, & per consequens generale procuratorium sufficere propter rationem, quam statim dicam. Sed hoc dictum vr̃ hic tolli, quare posset dici, q licet decret. 1. de elect. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij & citationem partium locum solum habeat in appellationibus interiectis ad Papam, & sic intelligatur quod ibi not. quo ad pœnam opponentium, locum habeat etiam in appellationibus interiectis ad alios, vel etiam si non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. Facit de elect. vt circa. in fi. & c. si forte. lib. 6. & sic intelligantur rationes, quas inducebat Inno. in prædi. decre. super his. bene adaptabuntur huic casui sic generaliter posito: dicebat enim q quia per obiectiones criminū, de quibus hic loquimur, diminuebatur status opponentis ex eo q in ꝓbatione deficiens suspensus erat ab ecclesiasticis beneficijs per triennium, per constitutionem prædictam, & si se interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus. ergo hic procurator per quē status diminui poterat. ff. de va. & extraor. co. l. pe. fine speciali mandato non poterat opponere. alleg. ff. de mino. l. illud. de procu. nō solum. §. fi. & licet primo gradu pœna sit temporalis, nihilominus diminutionē status cōtinet: nam & relegatio & damnatio in opus publicum sunt temporales, & tñ diminutionem status continent. ff. de pœnis. l. quidam. & sic ridebat ad leges. ff. ꝓ socio. actione. §. renuntiare. ff. de iniur. sed si vnius. §. procuratorem. Quia dissoluere societatem, vel agere iniuriarum actione, dato q succūbat, non continet diminutionem status, & ideo non requiritur expressum hoc in illo qui habet omnium administrationem: hanc tñ rationem textus infra non exprimit, nisi dicas maioritatem vel grauitatē ex prædictis considerari, quod satis videretur, vt statim dicā. Sed cū prædicta pœna sit hodie restricta ad beneficia ipsius ecclesiæ. de elect. si compromissarius. lib. 6. in fi. si constituens no habet ibi beneficia, cessat ratio: ergo sufficiat generale, sed puto ꝯtrium per ibi not. in vlt. glos. & per decret. per inquisitionem. de elect.

Nota bene hic. gl. ex qua infertur aliqua esse intellectum c. 2 de elect. lib 6 & cet alias hic per glo. Imola.

Pœna est temporalis diminutionem status continet.

¶ *Gl. seq. alleg. vnā cocor. ponit dictū, de quo remittit & soluit obstaculū.*

h ¶ *Grauiora.*] concordat quo ad rescripta. ī. de rescr. sedes. quod tñ regulariter etiam in procuratoribus locum non habet, vt ibi scripsi super 3. glo. nec obstat hæc littera, per quam prima facie videretur (quod non puto de mente) q si in procuratorio expressit causam fidei episcopalem, vel similem, generalitas tunc comprehendet hunc casum. Sunt enim causæ maiores, mediæ, & minores ᵃ, de quibus scripsi post Hosti. de cri. falsi. c. fi. Sed si diligenter attendas, littera non dicit, q generalitas adiecta in procuratorio expressioni causæ, non includat maiores causas: nam & illa generalitas sine expressione includeret: vt si nulla causa expressa constitui te procuratorem ad omnes causas meas. ff. eo. l. 1. sed dicit q generalitas adiecta in procuratorio causæ, quæ requirit speciale mandatum, non includit grauiora. Et satis puto q grauiora intellexerit per modum de quo prædixi. Item sunt ista ociosa intantum q ecclesia exclusa per peremptoriū non restituitur ad ista proponenda, secundum Compostel. q hoc not. de elect. q sicut. & Guli. in Spec. parte 2. de rest. in integ. §. 2. ver. sed pone, ecclesia.

ᵃ Not. hic Lau. quatuor esse generationes causarū. quædam maiores, vt causa fidei. de baptis. c. maiores. quædam maiores, sicut epōrū & maiorum dignitatum. de elect. quia nonnulla. lib. 6. quædam mediæ, vt causæ beneficiales & spirituales de cri. fal. c. fi. vbi per hoc. quædam minores, vt ciuiles, & pecuniariæ. Ferrus de Amisara.

¶ *Glos seq. allegat 4. concor. obycit, & soluit.*

i ¶ *Maiora.*] ꝯcor. ff. de vino, tritico & oleo leg. l. vlt. in fi. đ auro & arg. leg.

arg. leg. l. Plautius. 12 dist. nos consuetudinem. de elect. scriptum. ad fi. Sed cum anima sit pretiosior corpore. de pœnit. & remiss. cum infirmitas. in fi. cum concor. ergo expressa iuramenta, quæ ligant animam ad pœnam æternam, grauiora videntur q̃ isti obiectus, qui ligant corpus ad pœnam temporalem. Sol. nego animam constituentis ligari ad periurium per procuratorem, nisi constituens sit in culpa, quod dic vt d. iureiu. c. vlt. lib. 6.

R *Eligiosus.*] Primo ponit casum similem, per quem secundo decidit casum aliũ: ibi, Ita. Immola.

¶ Præsupponendum est ꝙ religiosus non potest esse procurator vel aduocatus nisi in vno casu, videlicet pro vtilitate sui monasterij, & tũc requiritur ꝙ assumat illud officium de licentia abbatis.

¶ Idem.

¶ Religiosus etiam pro cõreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.

CAP. III.

Religiosus [a] procurator, etsi per aliũ [b] religiosũ sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut nõ potest sine sui superioris licentia [c] procurationis †officiũ suscipere [d], nisi pro suo in eadem lite consorte [e]: Ita non potest alium procuratorẽ constituere [f] seu substituere [g], etiam si per constituentem hoc sibi expresso [h] fuerit commissum [i].

†Alias procuratoris.

¶ Idem.

¶ Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quo ad iam cœpta.

CAP. IIII.

Procuratorem [k] à prælato, rectore [l], vel alio quolibet,

Casvs. Aliquis religiosus claustralis, vel alius fuit constitutus procurator, vel aduocatus à conuentu in causa monasterij: certum est ꝙ non potest assumere procuratoriũ, nec exercere nisi de licẽtia sui abbatis: quæritur si conuentus illum constituit procuratorem ad substituendum alios, vtrum possit accipere procuratorium sine licentia sui abbatis? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non: quia sicut non potest assumere procurationem siue instrumentũ procuratoriũ sine licentia sui abbatis, vt in c. 2. de postulando, in antiq. ita nec potest assumere procuratoriũ ad alium substituendum sine licẽtia sui abbatis. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia: Primo, ꝙ religiosus regulariter non põt esse procurator: fallit in casu istius capituli. qñ est pro vtilitate monasterij, & de licentia sui abbatis. De hac materia vide Panor. in dicto c. 2. de postu. in antiq. Not. ꝙ licet miles armatæ militiæ possit esse procurator pro suis commilitonibus, tñ religiosus non potest esse procurator pro suis conreligiosis. Not. ꝙ religiosus in causa aliqua potest esse procurator vel aduocatus pro monasterio, si habet cõsortem eiusdem litis, potest esse procurator pro suo consorte: nã ratione huiusmodi cõsortis causæ aliqua permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. Not. ꝙ textus iste facit in argumentum ꝙ inhabilis ad constituendũ vt sit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, nõ est etiã habilis nec aptus vt cõstituatur ad substituendũ: & sic facit pro illa q̃one quæ formatur per legistas in l. quod quis. C. eo. tñ ista gl. distinguit, q. a si sit inhabilis omni inhabilitate, vt seruus vel monachus, tunc nõ admittitur ad substituendum, sicut nec ad constituendũ, vt hic: Sed si sit solũ inhabilis ope exceptionis, quia miles tunc potest aliũ substituere.

Nota ꝙ ratio huius c. est, quia monachus posuit velle & nolle in sinu & archa sui abbatis, ꝙ si assumeret onus ad substituendũ, ipse abdicaret, id est separaret, abstraheret & denegaret suum velle & nolle. Not. ꝙ sufficit licentiam superioris interuenire in susceptione mandati, vt probat verbum, suscipere. Not. finaliter ꝙ pro consorte eiusdem litis potest religiosus sine licentia superioris esse procurator. quod dicit Panor. verum in ciuilibus. pro hoc quod not. Archid. 2. q. 5. statuit. & 2. q. vlt. si quando. Zabarel.

¶ Glo. prima dicit quod determinat, & litteram exponens, dubium soluit.

Religiosus est verbũ generale.

a ¶ *Religiosus.*] Se summat determinans notata per Inno. & Host. de re iud. cũ I. & A. in prin. Et qđ dicit, religiosus, generale verbũ est, & includit omnem professum: intelligo tñ de claustrali, secus in prælato. & facit de censi. sopitæ. & quod ibi not. Host. & Ioan. 16. q. 1. de præsentium. & quod not. de testa. c. 2. lib. 6.

b ¶ *Et si per alium.*] hoc dictum: quia quandoque licet inter homines eiusdem collegij vel professionis, quod non licet inter extraneos. 3. ead. compil. de elect. c. 1. eod. tit. quia propter. ad finem.

c ¶ *Licentia.*] 15. q. 1. monachi 2. 3. de postu. c. 2. per quæ iura vr ꝙ non sufficiat licentia, nisi subsit vtilitas monasterij. Ad id quod opponitur de milite qui procurat causam numeri sui, responde vt not. in prædic. c. monachi.

¶ Gloss. seq. ponit duas opi contrariat: & remittit.

d ¶ *Suscipere.*] Et si suscipiat & contestetur litem, licet quidã dicant deinceps excipi non posse: verius tñ est ꝙ excipi potest, secundũ Host. vt satis scripsi s. eo. in nostra. super glos. qñ dicatur. vt quo ad ipsum mundo mortuum exceptio sit peremptoria. Et quare aliud in milite, ibi dixi.

e ¶ *Consorte.*] vt patet in prædic. decre. cum I. & A. in prin. de accusat. olim. & cap. ex parte. de censi. sopitæ. An vero consors pro consorte audiatur ante litẽ cõtestatã, vel post sine mãdato, collige per not. de consti. cũ M. in 1. gl. de dolo & cõtu. cũ dilecti. in 1. gl. & in his q̃ ibi dixi. & patet C. de cõsor. l. 1. & 2. ff. de iudi. si petitor.

¶ Glos. seq. litterã determinat: & determinationẽ tripliciter exẽplificat.

f ¶ *Constituere.*] repete sine licentia prælati. & intellige in his casibus, quibus sine licentia prælati personaliter esse in iudicio non posset: aliàs in illis casibus quibus quod per se potest, per aliũ potest. de reg. iur. põt. lib. 6. ff. eo. tit. l. filius. in prin. immo melius est ꝙ per alium. de syndi. c. vnico. puta. cũ prælatum superiorẽ denunciat vel accusat, vt in præd. decret. de accu. ex parte. & c. olim. Item ad causam electionis monasterij sui. de contue. cũ dilectus. de rescri. cũ dilecta. de re iud. ad probãdum, vel suæ propriæ, cui de superioris licentia consensit: ergo procuratorem dare poterit quasi licentiã ẽt ad hoc habuerit. ex quo licentiam habuit consentiẽdi de offi. deleg. præterea. & cap. suspicionis.

Religiosus quandoq; sine prælati licẽtia potest esse in iudicio.

¶ Glos. seq. obijcit & sol.

g ¶ *Substituere.*] repete, sine superioris licentia. Per verbũ, Ita, qđ precedit, videbatur ꝯ, quasi iste esset pica vel organũ constituentis, & per ipsum, quasi per fistulam vel lapideum canalem deueniret potestas de constituente ad substitutum, arg. 1. q. 1. si fuerit. Sed negari nõ põt quin in eo ꝙ vult actũ substitutionis suscipere & substituere, frangatur abdicatio voluntatis, & obedientia quam promisit: & hæc est ratio huius iuris. 12. q. 1. nõ dicatis. de elect. si religiosus. lib. 6. nec sine eius actu recipit officiũ substitutus. Et facit qđ not. de elec. c. pen. lib. 6. in vlt. gl. & vide quod dicã in v. t. gl.

h ¶ *Expresse.*] forsan expressa plonarius de hoc nõ curo, satis est. n. ꝙ habeat mandatũ substituendi etiã incertũ. s. eo. c. 1. 2. responso.

¶ Glos. seq. not. ad quæstionem. opi. ponit, & distinguit.

Procurator inhabilis habens mandatũ substituendi, an substituere possit.

i ¶ *Commissum.*] Not. ad quæstionem de illo qui constituit procuratorem inhabilem cui dedit mandatum substituendi, an substituere possit? Et videbatur quibusdam, vt Petro de Bel. C. eod. quod quis. iur. ꝙ sic per regula, qui per aliũ. de reg. iur. lib. 6. quasi videatur a dño constitutus. ff. quod cuiusque vni. l. item eorũ. §. 1. decuriones. ff. de condi. insti. l. institutio talis. vbi licet hæres non instituatur in codicillis, potest tñ institui in testamento nominandus in codicillo ad hoc facit ff. de seruit. rust. præd. cum essent. §. 1. vbi seruitus concessa ab eo qui habuit ab alio potestatẽ concedendi, non ab ipso, sed à primo domino videretur esse concessa. ad hoc bene facit de offic. deleg. iudex. lib. 6. vbi delegatus inhabilis subdelegat. Tu distinguas inhabilitatis speciem: aut enim penitus & ipso iure inhabilis est, quo casu nec substituet. ad hoc præd. decr. iudex. in fin. Aut est inhabilis ad officium propter defectum auctoritatis, qua intercedẽte habilis esset, & eo casu necesse sit illius auctoritatẽ interuenire, vt substituere possit, vt hic. Aut est inhabilis per exceptionẽ, qua nõ opposita habilis esset, & eo casu substitueret. argumen. prædi. decr. iudex. in princ. & per hoc soluitur quæstio de excõicato, an substituat, quam dixi de proba. post cessionem.

Additio. Huic est similis quæstio de incapace instituto, & rogato restituere capaci, vtrum possit cogi adire, & restituere, de qua plene in l. eam quam. C. de fideicõ. Item & illa vtrum nepos filij spurij possit institui ab auo: per medium enim filium spurium deuenitur ad nepotem. vtrum ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. Petrus.

P *Rocuratorem 3.*] Notabilis est casus ꝯ quẽ prima facie quilibet ꝯsideret. Primo, ponit dictũ. Sc̃do, illud ampliat & declarat: ibi, *Etiam.* Imol. ¶ Præsupponendũ est illud qđ dr̃ insti. mandati. & l. mãdatũ. C. mãdati. vbi dr̃, ꝙ re integra morte mãdãtis expirat mãdatũ. Et dr̃ res integra vsque ad litis contestationem, sed in mandato iurisdictionis res dicitur integra vsque ad citationem. & extra iudicium dicitur res integra antequam mandans, vel mandatarius fecerit aliqua præparatoria.

*Ista Clement. an habeat locum in ciuilitermortuo, vide omnino Guidonẽ Papæ decisione 578. Font.

Casvs. Cum essem litigaturus ꝯ te: quia occupabas decimas meæ ecclesiæ, cõstitui ꝓcuratorẽ: lite cõtestata sum mortuus: vtrũ per mortẽ meã sit reuocata potestas mei procuratoris, & vtrũ sit necesse ꝙ prælatus mihi succendens cõstituat nouũ procuratorẽ? Et dicit ꝙ sic. hoc dicit. H. R. Nota casum in quo reuocatur mãdatum per obitum constituentis, etiam re non integra. Zabarel.

¶ Glossa prima dicit quid approbet, vel reprobet.

k ¶ *Procuratorem.*] Se summat reprobans quod not. Inno. de foro compet. dilecti. & approbat in parte quod ibi not. Host. de hoc in Specul. de syndi. §. 1. ver. quid si aliqua. & hoc eod. tit. §. 2. ver. sed nunquid procurator. per Arch. eod. tit. si duo. lib. 6.

l ¶ *Rectore.*] de ecclesiastico loquitur, quod patet per verba sequentia, tñ etiã de rectore ciuitatis loquebantur Innoc. & Specul.

¶Glos seq dicit quod de causa propria, & explanat opi. Inno.

Mandatū an finiatur per mortē mandātis.

a ¶ *Pro ecclesia.*] Innuit quod secus si pro causa propria, mandatum enim tunc finitur morte re integra: re non integra, non. ff. eo. si defunctus. insti. man. § item si adhuc ff. man. inter causas. C. man l. mandatum. & ibi not. & in præd. §. item si. Quando dicatur res integra, dic q in iudicijs, ante litem contestatam; in negotijs, antequam fecerit præparamenta. Hoc autē q p ecclesia cōstitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, q cum ecclesia nō moriatur. 12 q. 2. c. liberti. de rescr. si gratiose. lib. 6. & procurator pro ea sit datus ab eo q poterit, scilicet prælato etiam sine consensu capituli. de rescrip. edoceri. nihil est q prohibeat illum agere causam sibi commissam, etiam si res sit integra, p præd. decre. dilecti. & per decre. petitio. s. eo. tit. & per l. annua. ff. de annu. lega. de procuratore constituto ad negotia, quamuis generaliter fatebatur, q post mortē constituentis non debebat incipere noua negotia. ff. de neg. gest. nam & Seruius. §. si viuo. sed Host. aliter, vt statim dicam.

† Nota q beneficiatus potest dicere beneficium esse suum. facit c. si tibi absenti. de præben. lib. 6.

Ecclesia non moritur.

pro ecclesia [a] † sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis reuocari [b] censemus: Etiam quo ad negotia [c] iā incepta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata [d].

TITVLVS XI.

De restitutione in integrum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.*

¶ *Glossa sequēs primo ponit opi. Host. & ipsius motiua, quam ostendit partim reprobatam: secundo opi. Archid.*

b ¶ *Reuocari censemus.*] dicebat Hostiensis q procurator iudiciorū non agit prælato mortuo [a] donec sit ecclesiæ de prælato prouisum: Ratio sm eum est: quia tunc cum vacat sedes, nil debet innouari, ne se. va. c. 1. & vlt. q loquitur de lit. contest. cū tractet de receptione testium, & mirabatur Hostien. quomodo dubitabatur de hoc. nec valet sm eū si dicas q in prædictis c. loquitur de prælato conuento, non de agente: nā si non permittitur tunc defendere qd fauorabilius est, multominus agere. alleg. ff. eo. seruū quoque. §. publicæ. & l. Pomponius. in fi. & C. eo. aliena. etsi Hostiensis per hæc verba intellexit q prædictus procurator substituto prælato ex primo procuratorio litem consequi possit: hoc reprobaretur per hanc litteram quæ dicit, reuocari censemus: non dicit, impediri vel suspendi. Archi. tractans hanc materiā satis exquisite in prædi. decr. si duo. dicit procuratorē constitutū à prælato & capitulo in causa cōi vel principaliter capituli durare post mortē plati: in causa vero discreta prælati secus: & sic opiniones prædictas voluit concordare. Et an hāc opinionē hæc decre. reuocare intēdat, nō video: qd exprimi fuisset expediens. p ea tn̄ facit qd scripsi post. Inno. de cōsue. cū dilectus. super 1. glo & quod not. de resti. in integ. c. 2. vbi dicit q mortuo abbate cōuentus per syndicū agere pōt, & cōuenire de iuribus quæ pertinēt ad cōuentū, vel simul ad vtrosque: secus in his quæ segregatim ptinent ad abbatē. ne se. va. c. vlt. Posset tn̄ dici hanc opinionē Archid. verā, q durat procuratoriū primis duobus casibus, non tn̄ procedat procurator vacante ecclesia, in causis quæ illa vacante tractari nō possunt: instituto tn̄ prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero casu locū habet hæc decret.

a Procurator, si est cōstitutus à collegio in causis in quibus pōt omnibus de collegio mortuis & alijs subrogatis, durat eius officium, vt determinat Dynus in cōpromisso facto ad collegiū, vbi sunt de. x. ex quibus v. vel vij. postea mortui sunt: te net enim q non extinguatur cōpromissum: quia vnū & idē collegium remanet, & cēsetur etiam alijs subrogatis, vt l. p. ponebat. ff. de iud. & ita notat Bar. in l. quid in rerum §. & si nauē. ff de lega. §. Petrus.

c ¶ *Negotia.*] credo q intendit per hoc designare procuratorem negotiorum, & per verba sequentia procuratorem iudiciorum.

¶ *Glossa sequens dat simile, & notat ad duas quæstiones.*

d ¶ *Contestata.*] quantumcunque ergo sit dn̄s instantiæ, mors reuocat, sicut & viuens ex certis causis reuocare posset inuitum. de quibus s. eo. c. 2. lib. 6. Et facit hæc decre. ad id quod not. post Hostien. de offi. vica. c. penult. q mortuo eo cui dedit vicarium, expirat illius officiū [a]: & ita seruamus allegat. de offi. vica. Romana. lib. 6. per quā pbatur q si non esset mortuus, sed excōicatus suspēditur. sed non reuocatur officiū vices gerentis, & sic diceremus in procuratore prælati agentis. Facit etiam ad qōnem not. in Specul. de arbi. §. finitur. ver. quid si prælatus. scilicet q mortuo plato, qui compromisit de rebus ecclesiæ, finiatur cōpromissum. ibi videas.

a Per istā glo. Panor. in c. extirpandæ §. quia vero. tradit regulam, q vicari' domino suo mortuo, in iurisdictione vel officio suo suspenso, nō administrat. Fontan.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRVM.

¶ *Visum est supra de procuratoribus: verum quia Ecclesia aliquando litigat per procuratorem, & per negligentiam procuratoris sui aliquando læditur, & tunc debet restitui. ideo occasione à procuratoribus sumpta, ponit titulum generalem, de in integrum restitutione.*

A B *ecclesia.* ¶ Ponit primo dictū: Secundo illud terminat & declarat: ibi, *Sed non fiet.*

Casus. Ecclesia aliqua litigat per procuratorē cōtra Titium, & procurator ecclesiæ petijt terminū ad producendum testes, acta, litteras, & quæcunque alia munimenta sub pœna exclusionis: procurator ille fuit negligens ad producendum suos testes & munimenta: quæritur vtrum aduersus istū lapsum tēporis ecclesia habeat releuamentū: hoc est, vtrū hoc lapsu non obstante possit producere suos testes, &c. Dicit q sic. Sed quæritur ad quantū tēpus ecclesia restituitur: puta qa forte ecclesia habuit tres mēses, & fuit impedita per duos menses, vtrum restituetur ad tres mēses? Dicit q non, sed solum restituetur ad tempus, in quo fuit læsa. Sed quærit infra qd tēpus possit repetere istā restitutionem? Dicit q infra quadriēniū. Not. q causa restitutionis in integrum debet inchoari & finiri infra quadriēnium à tempore læsionis: & sic officiū nobile quod imploratur ad impetranda restitutionem in integrū, non perpetuatur per litis contestationē: Secus est de actione. l. fi. C. de præsc. xxx. vel xl. annorum. & C. qn̄ libe. prin. dat. l. 1. &

CAP. VNICVM.

AB eccle-sia [e] † aduersus [f] lapsū tēporis [g], in quo [h] se læsam [i] affirmat [k], in integrū restitutio peti [l] potest: & causa restitutiōis huiusmodi finiri [m]

a Deinde lectis huius Clement Mathaus de Afflictis, decisione 371.

2. Not. q ecclesia petit restitutionem infra quadriēniū, licet tēpus sit minus quadriennio. Et sic confunditur opinio aliquorum legistarū dicentiū, q solum quis debet restitui infra illud tempus ad quod fuit læsus. vt si aliquis in præsentia mea inceperit vsucapere rem meam per biennium, & in primo anno fui absens causa reipublicæ, durante illo anno vsucapit, volo restitui: Dicūt isti q non possum restitui nisi infra annū. Not q officiū rescindens est officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum quod obstat, puta tollat vsucapionem vel præscriptionem: quo impedimento sublato, restituor ad actionem, quam prius habebam, & ista actio dr̄ actio rescissoria, & ipsam debeo intentare post restitutionē infra tempus quo fui læsus. Not. sm glos. q ista restitutio intelligitur de lapsu tēporis iudicialis. Hoc idē tenet glos. in c. auditis. in antiq. tn̄ maior pars doctorum tenet cōtrium, & dicunt q illud cap. loquitur indistincte, siue ecclesia sit læsa in iudicio, siue extra. Not. q ad hoc vt audiatur ecclesia petens se restitui, sufficit quòd affirmet se læsam, vt hic in verbo, affirmat. & glo. in hoc verbo. Not. q ecclesia læsa restituitur in integrum, & est hæc restitutio in pristinum statum restauratio. C. de reputa. quæ fiunt in iudi. l. 1. ff. de mino. l. quod si. §. restitutio. Zabarel.

¶ *Prima glossa summat & dicit quod determinat.*

e ¶ *Ab ecclesia.*] Casus. Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantū restituitur. & infra quadrienniū à tēpore læsionis determinat. not. ff. ex quib. cau. ma. sed & si per prætorem. §. quotiens. & l. necnon. §. si quis sæpius. C. de tem. in integ. restit. l. fi. de resti. mi. l. quod tempore. & quod not. Guli. in Specul. 2. parte eod. tit. §. infra quod. in prin. & §. 2. ver sed cum dixerim.

e ¶ *Ecclesia.*] cuius nomine hanc restitutionē petet prælatus, etiā sine speciali mandato, sm Inno. q hoc not. s. eod. suscitata. & Gul. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. prælatus autem. Si vero per lapsum temporis non læderetur ecclesia, sed solum personæ ipsius ecclesiæ, vt quia lapsum est tempus quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere; tunc non competit restitutio, vt scripsi s. eod. c. fi. in 6. oppo. & not. in prædi. §. ver. vt autem.

Prælatus sine mandato pōt nomine ecclesiæ restitutionē petere.

f ¶ *Aduersus.*] vsitatum est hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. si aduer. rem iu. & in rub. seq. s. eod. c. 2. lib. 6. & ponitur pro contra.

a De dictione aduersus, de Cald. in c. super spoliatione. de eod. eccl. Ranod consil. lib. 1 & cō sil. 3. lib. 1.

g ¶ *Lapsum temporis.*] pone exemplum s. c. 2. & c. auditis. & c. coram. quia infra tempus statutum probationes non produxit, vel non obtulit infra tempus statutum pretium emptori, cum posset. eo. tit. constitutus. vel pone in decennio appellationis interponendæ. eo. tit. c. fi. Quid de biennio prosequendæ appellationis, an ecclesia infra illud tempus non prosequens iuste impedita indigeat restitutione, vel ipso iure seruetur illæsa? not. per Inno. & Hosti. de appel. ex ratione. De præscriptione vero xl. annorum cōtra ecclesiam nil immutatur per hanc constitutionem: sed dic vt not. s. auditis. loquitur enim hic de illo temporis lapsu, contra quod restitutio competit, sed contra illud non competit, vt ibi.

h ¶ *In quo.*] scilicet lapsu temporis.

i ¶ *Læsam.*] enormiter. quod dic vt not. s. eod. c. 1. & patet. de reb. eccl. non alienan. c. pen. Nunquid autem ex eo q non posuit declinatorias infra terminum ad id datum sit læsa, & restitutio competat? satis scripsi post Inno. & Host. s. eod. coram.

k ¶ *Affirmat.*] in fine dicit, probabit: & ibi dicam.

l ¶ *Peti potest.*] de hoc non dubitabatur, nam maior læsus ex tempore quo abfuit causa reipu. vel alia iusta causa, restituitur. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. cum similibus.

m ¶ *Finiri.*] hoc est quod dicimus non perpetuari hoc casu iudicis officium

debet infra quadriennium [a] continuum [b] a tempore [c] læsionis, etiam si minus [d] quadriennio [e] tempus læsionis existat. Sed non fiet restitutio nisi ad tantum tempus, quantum se læsa fore probabit [f].

FINIS LIBRI PRIMI.

cis officium per contestationem de hoc. ʒ. de offi. iud. c. 2. si tamē non staret per ecclesiam, sed per iudicem vel aduersarium, non imputatur ecclesiæ. C. de tempo. in integrum. restit. l. petendæ. in fi. vnde si per appellationem aduersarij fuerit protelata, non imputatur ecclesiæ, sicut nec minori. ff. de mi. intra vtile. & facit de re iu. imputari lib. 6. & facit eod. tit. c. 1. lib. 6. & vide quod scripsi ʒ. eod. tū ex litteris. super glo. 2. Sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio? glo. in l. fi. C. de temp. in integ. restit. dicit quòd tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto eum intellexisse, si non appelletur. C. quando prouo. non est neces. l. 2. ʒ. de re iudi. cum inter vos. Quidam contra 2 dicentes, quòd quia huiusmodi constitutiones contra ius commune conceduntur, sunt restringendæ. ff. de actio. & oblig. in honorarijs. §. sed cū rescissa. de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. Item qua ratione non tenet ipso iure sententia lata post tempus accusationis. ff. de excu. tu. scire oportet. §. consequens. eadem ratione nec hic. & facit quod not. C. de iud. properandum. post prin. & hoc placuit Dyno, pro quo facit ĵ. de appel. si appellationem.

Officium iudicis nō semper perpetuatur per litis contestationē.

Restitutio post quadriennium data, an teneat.

[a] Et bene Panor. nesciens glo. istā alibi: per quam dicit sententiā contra ius litigatoris priuilegiati [illegible] ius commune esse nullam ipso iure. sic limitatur c. intervos. de re iudi. Pont.

a ❡ *Quadrienniū.*] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuersitate locorum, quæ hodie sublata est, & loco illius, datur quadriennium. C. de temp. in integ. resti. l. fin.

❡ *Glo. seq. instruit de tempore continuo & vtili.*

b ❡ *Continuum.*] habemus in iure tempus continuum & vtile: cōtinuum est qđ cōtinue currit, diebus feriatis & non feriatis: in pñsentia & in absentia, siue sit copia iudicis siue non. C. de præscri. long. temp. l. fina. Tempus vero vtile nō currit diebus feriatis, diebus absentiæ, & diebus quib⁹ nō est agēdi copia. Et istud est multiplex: quia quoddā est continue vtile, quoddā vtile quo ad sui principiū tantum, quo ad progressum non: qñque est continuum vno respectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuste impedito. de hoc scripsi de conces. præbend. cap. 2. & cap. quia diuersitatem. in fi. & forte hoc intendit hæc littera, ꝙ continuum sit in principio: per litteram quæ sequitur.

Restitutio quādo petī debet ab ecclesia, minore & maiore læsis.

❡ *Glo. seq. ponit differentiam: secundo notat pro opi. Inno.*

c ❡ *A tempore.*] læsionis. in hoc differt ecclesia à minore & à maiore, quia minori currit in princ. XXVI. anni ætatis suę: scilicet cum factus est maior. C. de temp. in integ. resti. l. fi. maiori læso tempore absentiæ currit post reuersionem. ff. ex qui. cau. ma. ab hostibus. §. fi. in ecclesia non sic, vt patet hic, & ʒ. eod. c. 1. & 2. lib. 6. Et not. ꝙ hæc littera facit pro eo quod not. Inno. ʒ. eod. coram. vbi dicit, ꝙ si ecclesia non probauit in peremptorio: à fine termini incipit currere quadriennium petendæ restitutionis, & non à die sententiæ: quod patet, quia finito termino completa fuit læsio ex qua daretur restitutio, etiam si nulla sequeretur sententia, ʒ. eo. tit. c. 2. & 3. vnde dicit ꝙ caute facit læsus in omissione probationum, & in sententia, si petit restitui ꝯ sententiam, & ad probationes omissas. Alij secundum eum, ꝙ quadriennium computatur à tempore sententiæ, & satis est ꝯ sententiam restitutionem petere. ad hoc ff. de mino. l. 1. §. 1. sed prius dictum plus placet Innocentio.

❡ *Glo. seq. ponit tres opin. & tertiam hic approbatam coadiunat, & contrariis respondet.*

d ❡ *Si minus.*] Hic erant 2 opiniones legistarum, de quibus in 1. glo. Dicebant enim, aut est læsio in contractu vel sententia, aut in tempore. Primo casu fatentur indistincte verum ꝙ datur integrū quadriennium. ʒ. eod. c. 1. lib. 6. ʒ. eod. constitutus. C. de temp. in integ. rest. l. fi. secundo casu. subdistinguunt, aut læsio est tanti temporis quantum est quadriennium; & tunc infra quadriennium in integ. datur restitutio: aut læsio est minoris temporis; & tunc dicunt ꝙ non datur integrum quadriennium, sed solum tantum tempus ad restitutionem petendam, quantum fuit tempus læsionis. & hoc placuit Bul. & Azo. & Accur. quos sequitur Dynus in §. rursus. inst. de act. Iac. Bal. contra quem sequi videtur Odofredus distinguens tempus infra quod, & tempus ad quod fit restitutio, dicens ꝙ dummodo non reperiatur negligens infra tantum tempus quantum erat tempus læsionis, habebit integrum quadriennium, aliàs si infra illud tempus reperiatur negligens, non restituitur postea etiam infra quadriennium, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læsionis vel absentiæ. & sic intelligit ff. quæ in frau. cred. ait prætor. §. si conditionalis. quam primi allegant pro se. Alij in hoc vltimo dicto discordant, dicentes quòd tempus infra qđ, semper est vniforme, & semper habet quatuor annos, vt hic, & in con cor. tēpus vero ad qđ, non dat amplius quàm fuerit tempus læsionis. & sic loquitur ff. ex qui. cau. ma. sed & si ꝑ prætorem. §. si feriæ. & l. necnon. §. si quis sæpius. ff. de mino. l. si. nam in lucro foret is qui restituitur si amplius haberet de tempore quàm fuerit tempus lęsionis: quod esse non debet. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in prin. & l. videlicet. & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: esset enim mirabilis rigor dicere ꝙ læsus in die debeat obtinuisse restitutionem infra diem, quod vult prima opinio, vel saltē necessario separasse, qđ vult secunda. Item cōcludit prima opinio quadriennium non dari contra vsucapionem, quæ finitur triennio. instit. de vsucap. in princip. cum tamen loco anni vtilis qui dabatur olim. C. de rest. mili. si quid. & l. seq. detur hodie quadriennium. C. de temp. in integ. resti. l. si qđ pñscriptioni & vsucapioni est commune. Restat ergo respondere ad contraria quæ inducit gl. in §. quotiens primo ipse §. quotiens. & ead. l. §. si feriæ. determinant solum tempus ad quod, puta vt læsus in die restituatur ad diem, & sic concordant, sed non determinant tēpus infra quod. Eodem modo responderi potest ad l. necnon. §. si quis sæpius. eod. tit. vt scilicet loquatur de tempore ad quod. Vel si vis intelligere de tempore infra quod, loquitur de anno vtili: cuius loco datur hodie quadriennium: sicut si hodie diceremus læsum in quadriennio restitui infra quadriennium. Lex vlti. ff. de mino. facit pro: quia ibi tempus infra quod præcedit tempus ad quod, & dantur ibi hæc duo tempora diuersis. Ibi enim ex tempore in integrum restitutionis concessæ minori qui nouauerat, restituitur creditori tempus quod sibi supererat de tēporali actione nouationis tempore. Per eundem modum responderi potest ad l. si debitrix. §. fi. ff. ad Velle. si diceretur ꝙ ibi restitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius, vt ibi not. scilicet ꝙ sine temporis interuallo ipso iure per l. restituitur prima actio. & per eundem modum responde ad §. si conditionalis. superius alleg. ad l. cum post. ff. quando act. de pec. respōde vt ibi not. nec ibi de restitutione loquitur. Ad rationem quam dicebant primi, ꝙ aliàs erit deterior conditio illius qui vsucepit tempore minoris ætatis, vel absentiæ causa reipublicæ, quàm si non vsucepisset: cōpleta enim ætate vel cessante causa vsucepisset per trienniū, & tu das quadriennium: Rñdeo ꝙ non est deterior, quia cessante vsucapione ille posset vendicare quod modo non potest: immo secūdum quosdam est prius necessarium iudicium rescindendæ; quod est dicere, ꝙ prius rescindatur impedimentum vsucapionis, & postea rescissorium datur, id est, pristina actio, quæ datur vsucapione rescissa; tamen seruatur ꝙ simul vtrumque intentatur: quod fieri potest. vt not. Guli. in Specu. iiij. parte eod. tit. ver. sed nunquid in eodem. Nec est melior conditio eius contra quem vsucapitur in absentia, quàm in præsentia, quia vendicando intra triennium perpetuaret sibi actionem per contestationem, sed officium non perpetuatur per contestationem, vt supra dixi, æque igitur datur tempus longius.

[d] Hic glossam late suo more declarat hic Ioannes Imola. eum videto.

Iudicium rescindēs & rescissoriū simul intentari possunt.

❡ *Glo. seq. obijcit, & remittit.*

e ❡ *Quadriennio.*] Sed contra, temporalis præscriptio non currit minori, sed ipso iure seruatur illæsus. C. in quib. cau. l. fi. ergo nec ecclesię. Solue vt dixi ʒ. eod. constitutus. super glo. consuetudo. & cap. fin. in 6. oppo.

f ❡ *Probabit.*] Licet ergo ex affirmatione minoris vel ecclesiæ examinentur causæ restitutionis in integrum, vt supra: non tamen cōceditur restitutio nisi læsione probata, vt hic, de quo vide in Spec. eod. tit. §. 2. ver. illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

Continuatio. ¶ *Visum est de præparatorijs iudiciorum & iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ per magistratus exercentur, & redduntur, quare ponitur rubrica, de iudicijs.*

D Vdũ.] ¶ Primo, ponit cõstitutionem Bonifacij: secundo, illã restringit, ibi: *Quæ vero*: Tertio, protestatur, ibi: *Porro.*

¶ Præsupponendũ est qđ habetur in constitutione Bonifacij octaui, quæ incipiebat, rẽ non nouam. videlicet, ꝙ citandus citabatur in audientia cõdictorarũ, vel in aula palatij Papæ, & postea affigebatur schedula in valuis, id est, in portis ecclesiæ principalis vbi erat Papa, & hoc fiebat si per ipsum steterat quo minus pos

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Cõstitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papę, in audientia litterarum Apostolicarũ, vel Papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci in quo Papa cũ curia sua degit, arctent citatum ac si ad eũ personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioan. And.*

CAP. I.

D Vdum a † Bonifacius Papa octauus prædecessor noster constituit b, vt citationes c auctoritate Apostolica de personis quibuscunque d, ac etiam vndecunque e ad instar edictorum in albo f prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes g, in quibus Romani Pontifices processus consueuerunt facere generales h, ipso Papa i specialiter k & ex certa scientia l id mandante m factæ, in Apostolicarum audiẽtia publica litterarum n: vel in Papali palatio o publice postmodum maioris p ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant atque ar-

set citari. vel si ad eum non patebat tutus accessus: Et condita fuit seu facta fuit hæc Clementina propter opiniones, quia aliqui exponebant, præsertim, id est, maxime, alij exponebant, præsertim, id est, tantum. Secundo, præsupponendum est, ꝙ auditor seu audientiator audientiarum dat litteras simplices iustitiæ, & non tenet suum auditorium cum alijs in palatio Papæ, sed exercet in tertio ponte eundo versus sanctum Michaelem.

¶ Modus citandi per edictũ in forma huius Clem. locum habet in solo Papa, vt notat hic Zabarella. cũ videto.

Casus. Inter Titium & me pendebat lis coram Papa, & erat articulus, qui non poterat expediri nisi citato Titio, quia erat sententia fere illa, vel testes producẽdi: quæritur qualiter sit citandus? Dicit ꝙ secundum constitutionem Bonifacij sufficit ꝙ citetur in ordinario contradictoriarũ, vel in palatio Papæ, dum tamen nõ citetur in diebus solemnibus, sed citetur extra dies solemnes, & post affigatur citatio in valuis ecclesiæ principalis, vbi est Papa cum collegio: Tamen illa erat nimis rigorosa pluribus, ideo hic mitigatur, quia illa constitutio Bonifacij solum habet locum contra eos, qui impediunt quominus possint citari, vel quando ad eos tutus non patet accessus, & tunc valet modo prædicto, videlicet ꝙ citetur vt tactum est: nisi Papa decerneret ex certa scientia eum citandum ex constitutione Bonifacij, quamuis per eum non stat quominus citetur, vel si ad eum bene sit tutus accessus, & dicat ꝙ ipse vult vt executio talis citationis valeat, tunc valebit perinde ac si esset facta in personam. Not. ꝙ quis est citandus personaliter, si possit apprehendi, alias citandus est de intimatione. ĩ. de elect. in c. causam. videlicet ꝙ citatio est affigenda in valuis ecclesiæ vel alterius loci, ita ꝙ verisimile sit, ꝙ executio citationis deueniat ad eius notitiam. Not. casum in quo citatur quis vltra duas dietas, vt hic in glo. in verbo. vndecunque. & idem Lau. & Zen.

Not. ꝙ cessante causa legis, cessat lex. probatur hoc in eo ꝙ excusat constitutionem Bonifacij propter malitiam temporis. Zaba.

¶ *Prima glo. summat, & diuidit: & ponit tempus constitutionis.*

a ¶ *Dudum.*] Casus. Constitutio Bonifacij, quę habet, quod citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatam ac si ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Et primo ponit cõstitutionem Bonifacij: secundo illam restringit: tertio protestatur, ibi: *Porro* Et constitutio ista præcessit concilium, vt in procemio dixi, & patet infra cap. proximo.

¶ *Glo. secunda tempus exprimit.*

b ¶ *Constituit.*] in sua Extrauag. quæ emanauit post Sextum, quæ incipit, rem non nouam.

¶ *Glo. seq. ponit obiectionem intitulationis.*

c ¶ *Citationes.*] Licet (quia de citatione hic tractatur) competenter poni potuisset sub tit. de citationibus, maxime cum prima citatio videatur anteiudicialis, iuxta not. per Inno. & Hostien. de proba. quoniam vt ibi scripsi super versi. citationes. quia tñ etiam

¶ Vide Marianum Socinũ tract. de citatione, art. 51.

per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iudicium. de foro con p. proposui. & tit. de offi. deleg. gratum. cum concor. & ideo in isto titulo congrue ponitur, vt sciatur super tali citatione posse firmari iudiciũ. facit institu. de poena teme. lit. § fin. & qđ not. ff. de in ius vo. sup rub. & est huic si. eo. ti. c. 1. & 2. li. 6.

d ¶ *Quibuscunque.*] exprimit ipsa constitutio cuiuscunq; sint status, dignitatis vel præeminentiæ ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si ita pontificali, vel regali præfulgeant dignitate: tollit etiam omnes cõtrarias indulgentias, vt ibi patet.

¶ Not. hic per verba ge[illegible] [illegible] [illegible] Iudices. Pa.

e ¶ *Vndecunque.*] Etiã vltra duas dietas & extra prouinciã: est enim Papa vicarius Christi, cuius est terra & plenitudo orbis terrarum, &c. de dec. tua 2. 9. q. 3. cũcta per mundum. Io. A.

f ¶ *Albo.*] erat locus g dealbatus vbi scribebãtur edicta, de quo in Authen. de litt. §. omnem. coll. 8. ff. de iurisd. om. iu. si quis id. ff. de albo scr. l. 1. & 2. de hoc vide in Specul. de do. & cont. §. restat. in prin. & de cita. §. sequitur. ver. & not. secundum Vber. vbi etiam not. qui iudices citare poterant per hæc edicta, & qui non.

g Quid sit album [illegible] torum [illegible] de per retentiores [illegible] [illegible].

¶ *Glo seq. exprimit tres dies, & sequens quinque crimina, in quibus & contra quæ fieri solent processus.*

g ¶ *Solemnes.*] Solent 4 esse dies Iouis septimanæ sanctæ, dies Ascensionis, & festum dedicationis basilicarum Petri & Pauli: quod fertur esse de mense Nouembris in octaua beati Martini.

¶ Vide Io. And. & alios in c. si, cum ais fi de hære. lib. 6.

h ¶ *Generales.*] contra hæreticos credentes, &c. vt scripsi de hære. excõicamus. §. sane. super 1. glo. portantes Sarracenis merces prohibitas, vt scripsi de Iudæ. ꝙ olim super glo. 2. & piratas de hoc de sapt. excõicatione. exigentes vel imponentes noua pedagia. de censi innouamus falsarios litterarum Papalium. de crimine fal. ad falsariorum. & his similes g.

Tales sũt omnes casus, qui continentur in processu [illegible], quæ fieri solent annis Romæ in die cœnæ Domini [illegible] [illegible] tes solet.

i ¶ *Papa.*] in inferioribus etiam locum non habet, saluo eo quod dicitur. j. tit. 1. quamuis.

k ¶ *Specialiter.*] non sufficeret ergo generale mandatum de citando talem, nisi Papa specialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

¶ *Glo. seq. probat per scientiam excludi ignorantiam & errorem, & dicit quare.*

l ¶ *Ex certa scientia.*] idem verbum de offi. deleg. pastoralis. §. præterea & vide qđ ibi not. ignorãtia opponitur scientiæ. de ordi. ab episc. c. 1. de sen. excom. pro illorum. sicut error opponitur consensui. ff. de iurisd. om. iud. si per errorem. & canon dicit, ꝙ proprium erroris est approbare falsum pro vero. 38. dist. quamuis. & alibi, ꝙ errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. in quibus cadit tñ error in ignorantia, vt prædi. c. quamuis. quare littera ista videtur excludere mandatum qđ Papa faceret per ignorantiam vel errorem, ac si intendat ꝙ requiritur certa scientia, per quam intendat tollere ius cõe, quo debeat citatio fieri personaliter vel ad domum, vt in. non contesta. quoniam. §. porro. de eo, qui mit. in pos. c. fi. cum suis concor. j. tit. 1. c. 1. & requirendi sunt amici. ff. ex quib. cau. maiores. itẽ ait. §. vlti. & l. seq. super quo vide quod not. de dolo. & contu. causam.

Error opponitur cõsensui, & fallum pro vero approbat.

m ¶ *Mandante.*] constitutio, rem non nouam. dicit iubente, per quod videntur hęc paria. & facit ad not. 14. q. 1. cap. fin. 18. q. 2. dudum.

¶ *Glo. seq. ponit duas vel quatuor æquiparationes.*

n ¶ *Litterarum.*] de simplici iustitia, de cri. fal. c. penult. & ibi manere solet contradictarũ auditor. Alij auditores in palatio, de quo sequitur, & propter hoc decre. ne Romani. §. fane. ĩ. eo. lib. de elec. dicit causarum & litterarum audientia.

o ¶ *Palatio.*] constitutio illa dicit, aula: cui verbo concordat j. de bap. præsenti.

p ¶ *Maioris.*] nõ dicit cathedralis. sicut ĩ. eadem compilatione de elect. causam. §. 1. & j. tit. 1. quamuis ratio. quia curia posset esse in castro, villa, vel oppido g, vbi non esset ecclesia cathedralis. & concor. j. de sen. excom. ex frequentibus. vbi æquiparat cathedralem & matricem ecclesiam loci.

¶ Not. ex glo. vbi est Papa, ibi est Romana curia. facit c. 1. iuncta glo. in verbo. sede 3. [illegible] lib. 6. Pont.

a ¶ *Locorum.*]

ctent citatos post lapsum terminum †, quem (considerata distantia locorum [a]) citationibus ipsis apponi conuenit cõpetentem, ac si ad eos personaliter [b] deuenissent. ¶ Quia vero statutũ ipsum rationabiliter [c] editum propter malitiam temporis tunc instantis nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes [d], idem statutum & præfatum modum citandi restringimus [e] ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios [f] quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire [g], vel quorum [h] domicilia siue loca non possunt [i] tute [k] libereve adiri. ¶ Porro ei quod circa citationes absentium tã diebus solemnibus quàm alijs, Ecclesia † Romana diuersis ex causis interdum facere consueuit [l], per præsentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

† In quodam manuscripto sic: Ecclesia Romana diuersis ex causis processus interdum, &c.

¶ Idem.

¶ *In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioan. And.*

CAP. II.

Dispendiosam [m] † prorogationem litium (quam interdum [n] ex subtili [o] ordinis iudiciarij obseruatione causarũ docet experientia [p] prouenire) restringere [q] in subscriptis [r] casibus cupientes [s]: Statuimus, vt in causis super electionibus [t], postulationibus, vel prouisionibus [u], aut [x] sup dignitatibus, personatibus, officijs, canonicatibus [y], vel præbendis, seu quibusuis beneficijs [z] eccle

† Nota dispendium esse si lites prorogentur. cap. cũ finem. de dolo & cõtuma. l. properandum C. de iudi. Zabarella.

a ¶ *Locorum.*] conditionibus personarum & negotij. de appel. cũ sit Romana.

b ¶ *Personaliter.*] ergo sicut personalis citatio constituit quem verum contumacem, non tñ manifestum. de senten. excomm. venerabilibus. §. secus. lib. 6. sic & ista. Circa talium appellationem vide quod dicam j. de dolo & contu. si ante. Et hoc intẽdit, ꝙ ille processus, qui fieri possit ꝫ personaliter citatũ, fieri poterit ꝫ istum, & econuerso: scilicet in eo qui fieri non posset cõtra illum, nec ꝫ istum. super quo vide quod scripsi de eo qui mit. in pos. c. si. & in quæstione, quam disputaui de receptione testium facta contra citatum ad domum, in mercu. sub tit. de testib. Item id qđ ad excusationem contumaciæ posset docere personaliter citatus, poterit & iste [1], & quod ille non posset, nec iste: facit de appel. sæpe. versi. quicquid autem.

† Al. formas

1 Not. Imola, ꝙ præsumptio & notius citationis, non est incis & de iure. Fent.

c ¶ *Rationabiliter.*] cõcor. ĩ. de rescrip. statutum. de concess. præbẽ. c. 2. lib. 6.

d ¶ *Temperantes.*] 45. dist. disciplina. & c. sũt namque.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. & dupliciter iustificat hanc restrictionem.*

e ¶ *Restringimus.*] simile de elect. statutum. de hære. statutum 2. lib. 6. & j. cap. proxi. Et constitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his præsertim casibus locum habebat illa citationis forma, & accipiendo illud præsertim, pro tantum, habebamus mentem huius constitutionis, quæ fuit æquissima: nam graue est dicere, ꝙ dicatur vere contumax ex tali citatione, quæ facile poterit non venire in eius notitiam, sicut dř de voce præconis: quæ quandoque paucis innotescit. in Authent. de lit. § omnem. coll. 8. C. quo. & quando iud. Authen. qui semel.

f ¶ *Vel per alios.*] simile ĩ. ea. compi. de renun. c. vnico. & de offi. deleg. statuimus. lib. 6.

g ¶ *Peruenire.*] vt lite nõ contest. quoniam. §. porro. & ibi de hoc.

h ¶ *Vel quorum.*] alternatiua demonstrat, ꝙ sufficiat alterũ istorũ.

i ¶ *Non possunt.*] hoc æstimabit Papa specialiter, & certa scientia citationis modum committens, vt supra.

k ¶ *Tute.*] dicit constitutio Bonifacij, cum (vt scriptum est) æstimare debeamus, an eo ire liceat vbi est citatio facienda.

l ¶ *Consueuit.*] de quo videre potes in Specul. de cita. c. vlti. per totum. Ioan. And.

Dispendiosam.] ¶ Primo ponit constitutionis causam. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutionẽ. Tertio, ipsius extensionem: ibi, *Volentes.*

CASVS. Inter aliquos est controuersia & contentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intendit ius in illo beneficio, vel forte est quæstio de aliqua dignitate, vel super aliqua electione, postulatione, vel prouisione, vel de aliquo matrimonio, vel super repetitione vsurarũ, vel super illis causis in textu numeratis: quæritur vtrum iudex cognoscens de istis causis, debeat procedere secundum ordinem iudiciarium ad longum: puta ꝙ detur libellus in scriptis, ꝙ lis contestetur, ꝙ fiant productiones testium, dilationes, & concludatur, ꝙ renuntietur, vel vtrũ possit procedere summarie ordine iudiciario non seruato? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in his causis in textu positis iudex potest procedere summarie de plano si velit, vel etiam si potest obseruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis, *Summarie & de plano*, habemus in Cle. sæpe. đ verbo. signi. quæ facta fuit ad exponendum ista verba. summarie & de plano. & dic *Dispendiosam*, id est, dãnosam. Ordina sic: Nos Clemens cupientes restringere in casibus scriptis, scilicet in textu dispendiosam prorogationem, id est, dãnosam prolongationem litium, quam interdum, id est, aliquotiens experientia causarum, scilicet sic prolongatarum docet prouenire ex obseruatione subtili iudiciarij ordinis, &c. ¶ Et sic collige notabile, ꝙ quandoque subtilitas reprobatur vt in glo. ¶ Item not. dispendium esse si prorogantur lites. C. de iudi. l. properandum.

Ordinaria litterarum.

de do. & contu. c. finem. Not. finaliter differentiam inter illa verba, simpliciter de plano, sine strepitu iudicij & figura. de hoc in glo. in verbo, figura. Zabarel.

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & exponit principium.*

m. ¶ *Dispendiosam.*] Casus. In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus procedi potest simpliciter & de plano absque iudiciorũ strepitu & figura. Et primo ponit constitutionis causam: secundo ibi, *Statuimus*, constitutionem: tertio ipsius extentionẽ ibi: *Volentes.* Et hoc est ius omnino nouum corrigens quædam iura, vt j. patebit. & dic, *Dispendiosam*, id est, damnosam. de constit. c. 2. j. tit. proxi. c. 1. §. eisdem. & concor. huic princ. de rescrip. dispendia. lib. 6.

n ¶ *Interdum* [2].] innuit ꝙ non semper, alias esset dare ꝙ omnia iura per quæ datur ordo iudiciorum, essent dispẽdiosa: quod esset absurdum.

o ¶ *Subtili.*] subtilitas quãdoque reprobatur, quandoque commendatur [3] à iure. de hoc ĩ. eod. tit. dilecti. in glo. 1. & ibi scripsi.

2 Vide glo. 2. q. 1. in summa. Fontanus.

3 Vt in c. capellanus de cele. miss.

p ¶ *Experientia.*] concor. de elect. quàm sit. in princ. lib. 6.

¶ *Gl. se obijcit et soluit, et quæstioni de eius iuris causa speciali respõdet.*

q ¶ *Restringere.*] non vř hoc verbum conuenire pro eo quod non restringit, sed subtilitatem laxat iudiciarij ordinis in his casibus. Sed dic ꝙ restringit dispendiosam prorogationem, de qua præmisit, & hæc est cõstitutionis causa generalis, sed causa causæ, id est, quare plus in his quàm in alijs potest dici de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt dixi de rescrip. si quando. ita etenim potuisset auctor adiungere causas primitiarum, oblationum, mortuariorum, testamentorum, legatorum, maxime ad pias causas, & his similes, in quibus viget eadem ratio. Mouit autem forsan auctorem, ꝙ protelatio causarum beneficialium & matrimonialium est periculosa, vt lit. non contest. quoniam. & idem periculum ponderauit in debentibus vsuras vel decimas. & hæc faciunt ad infra dicenda.

Ratio de arbitrarijs non redditur.

r ¶ *Subscriptis.*] in alijs ergo secus, in quibus non esset id expresse statutum vel à principe specialiter cõmissum, & vide quod not. de verb. sig. sæpe. in principio.

s ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

t ¶ *Electionibus.*] olim non tenebat processus in causis electionũ partibus præsentibus, lite non contest. ĩ. de elect. dudum 2. quæ in hoc corrigitur. & concor. illi iuri de dolo & contu. eum qui. lib. 6. [& de eo qui mit. in pos. c. eum qui.]

u ¶ *Prouisionibus.*] factis vel faciendis. ĩ. de elect. vt circa. & c. qui contra certam. lib. 6.

x ¶ *Aut.*] repete in causis.

y ¶ *Canonicatibus.*] concor. de elect. c. 1. lib. 6.

¶ *Glo seq. quærit, arguit negatiue, contrarium soluit: secundo soluit tria dubia: primum, de causa monachationis per tres rationes: secundum, de causa proprietatis ecclesiæ per rationem, & quatuor similia: tertium, de causa priuationis, in quo distinguit.*

z ¶ *Beneficijs.*] nunquid in causis super hospitalibus, eleemosynarijs, vel leprosarijs habebit hoc locum? Videtur ꝙ non. j. de præ. p litteras. Tu dic contra per verbum officijs, quod præmisit ad hoc j. de reli. do. quia contingit. vbi rectores vocantur, & tutoribus & curatoribus similantur [4]. Eadem ratione cum monachatus sit officiũ, puto idem in causa monachationis: & si dicatur monachus eligi, postulari, vel prouideri, hoc est planum [5], per litteram superiorem. & facit quod dixi post Inno. & Hostien. de elect. officij. Aliqua tamen iura dicunt monachum fieri, creari, recipi ordinari. de regula. c. 1. & vlti. lib. 6. de elect. indemnitatibus. §. si vero. 16. q. vlti. c. vlt. tamen negari non potest, quin canonicatus regulares in verbis superioribus includantur, quo iure monachatus excluderentur

4 Idẽ Lanfran. hic.

5 Not. hic Imo. ꝙ ad monachatum quis potest eligi si gl. c. indemnitatibus. §. si vero de elect. lib. 6. Fent.

1 Hic negat Imol. exorbitantia extendi ex identitate rationis. si. glo. in cle. auditor & rescrip. Fontan.

deretur, non video Item prorogatio dispendiosa non minus in regularibus, quàm in secularibus est. causa ergo non deficit 1. Tñ per litteram illam, beneficijs, dico ꝙ si de ecclesia agatur vt de proprietate, non est locus constitutioni, cum illa quæstio beneficialis non sit nec hic dicatur de causis ecclesiarum. similis difforentia quoda missioné. vt lit. non contest. c. 2. de do. & ꝯtu. c. 2. de eo qui mit. in pos. c. 1. & 2. & eo. tit. cum qui. lib. 6. & quo ad permutationem. de re. permu. ad quæstiones. & c. cũ olim. & c. cum vniuersorum. & quo ad præscriptioné. de iure patr. cura. de regu. iur. c. 2. lib. 6. & quo ad transactionem, vt not. de transa. super eo. Si vero agatur ad remotionem beneficij, & negatur fœdus coniugij spiritualis vel titulus, puto decre. locum habere: secus si non negatur titulus, sed propter crimen. petitur remoueri. facit quod dixi post Inno. & Host. vt lit. non cõtest. quoniam. §. porro, super 2. glo.

siasticis a, aut super decimis b (ad quarum etiam præstationem c possunt, qui tenentur d ad eas, præmoniti e censura ecclesiastica coerceri f) necnon super matrimonijs g vel vsuris h, & eas quoquo modo tangentibus i ventilandis, procedi valeat k decætero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura l. Volentes non solum ad futura negotia, sed ad præsentia m, & adhuc etiam per appellationem pendentia n hoc extendi.

a ¶ *E ecclesiasticis.*] In secularibus ergo nil est mutatum, quamuis in ecclesiastico foro tractentur.

¶ *Glo. sequens primo soluit dubium de decima singulari: secundo quærit de Papali. & soluit per tres rationes; tertio quærit de iure percipiendi, & soluit tollens duo obstantia.*

Decime Papalis quæstio an debeat tractari de plano.

b ¶ *Decimis.*] intelligo communibus, & quæ iure diuino debentur, quod probat sequens littera. ergo si debebantur ex pacto, pollicitatione, vel voto, non erit locus huic constitutioni. & facit q̃d not. s̃. de deci. tua 2. in fi. 1. gl. Quid de decima Papali, de qua j. de deci. si beneficiorum. si inter illum cui Papa concessit & clericũ sit quæstio, eritne locus huic constitutioni? puto ꝙ non fuerit hoc de mente, nec semper est illa decima, sed quandoque vicesima, vel alia quota. de vot. c. fi. Et ista constitutio iura corrigens & exorbitans non est amplianda vel habilitanda. de regu. iur. quæ à iure. lib. 6. Sed quid si non est quæstio cum debitore decimæ, sed inter duas ecclesias super iure percipiendi? tunc puto locum esse cõstitutioni per hanc litteram, & litteram quæ sequitur, & eas quomodo, & c. Nec obstat littera quæ sequitur, quæ non est determinatio huius casus, vel restrictio, sed interpositio: quod probatur ex eo quod dicit, ad quarũ etiam, & c. Non obstat q̃d dixi sup ver. beneficijs: quia causa super proprietate decimarum sit decimalis.

c ¶ *Præstationem.*] integram, & sine deductione seminis, vel sumptuum quo ad prædiales. de deci. cum sint homines. & c. non est. & c. tua 2. Quo ad personales dic vt eo. tit. pastoralis.

2 Vide D. Thomam 2. 2. q. 87. art. 2. & seq.

d ¶ *Tenentur.*] Quilibet 2 autem laicus tenetur qui se non ostendit immunem. s̃. de deci. à nobis. De clericis dic vt eo. tit. nouum. De religiosis dic vt s̃. eo. tit. ex parte 1. & contra quoscunque ex his agatur, locum habet constitutio: & contra religiosos asserentes saltem decimam integram in præcepto non esse, emanauit constitutio. j. de pœnis. cupientes.

¶ *Glo. seq. alleg. tres concor. & ponit quorundam obseruantiam.*

e ¶ *Præmoniti.*] s̃. de decim. peruenit. j̃. de sen. excom. sacro. & c. constitutionem. lib. 6. Multi seruant & videtur expediẽs ecclesijs, ꝙ faciant monitionem generalem fulminantem excõicationis sententiam in non soluentibus decimas fructuum prædiorũ, quæ habẽt in parochia, & postea non soluentes, petit ecclesia denuntiari. facit de iureiu. ad nostram 2. & coaptant eam præcedenti culpæ, moræ, vel offensæ, vt satisfiat decre. Romana. §. caueant. de senten. excom. lib. 6.

3 Lanfran. dicit ꝙ aliàs non vocabitur seculare brachium Fonta.

f ¶ *Coerceri.*] Appellatione remota, de deci. tua 2. in fin. quod intellige vt ibi scripsi, & contra pertinaces 3 inuocari potest brachiũ seculare. de homici. postulasti.

¶ *Gl. se primo distinguit an de fœdere matrimonij agatur, an de adulterio, primum multipliciter exemplificans & ostendens in quo corrigitur ius vetus. Secundo quærit de sponsalibus. Tertio quærit de causa matrimoniali, quæ succedit causa successionis.*

g ¶ *Matrimoniis.*] Si quæratur de fœdere, non est dubium, siue agatur ad impediendum, siue ad dirimendũ, siue ad declarandũ, vt quia vendicatur coniunx negans contractum. Quod autem de dirimendo dixi, intelligo siue petatur dirimi matrimonium, quod à principio non tenuit, vt contractum inter infideles, inter quos erat impedimentum dirimens: siue quod à principio tenuit, dirimi petatur propter creatoris contumeliam superuenienté in casibus. de diuor. quanto. & c. gaudemus. Hoc autem casu quando de fœdere quæritur per vetera iura, procedi non poterat lite non contestata, nisi parte contumace. vt lit. non contest. accedens 2. & cap. quoniam. hodie secus, vt hic. Quid si agatur de crimine adulterij ad separationem thori? Vf per decre. 1. §. vt lit. non contest. ꝙ constitutio locum non habeat: nam vt ibi patet, processus qui per iura vetera fieri poterat, parte cõtumace in causa matrimoniali fieri nõ potest eo casu. Quid si agatur de sponsalibus? certum est ꝙ ista sunt diuersa, vt patet in rubrica, de sponsalibus & matrimonijs: tñ per litteram sequentem videretur constitutio locũ habere 4, quasi spõsaliorũ causa sit de tãgẽtibus. Quid si sit q̃stio successionis & natalium, in qua incidit causa matrimonialis in principali? Non habebit locum constitutio, si tamen incidens matrimonialis quæstio defertur ad iudicem ecclesiasticum 5, potest locum habere constitutio: nam etiam per iura vetera, secundum Inno. & Host. non erat tunc necesse libellum fieri, vt scripsi. qui filij sint legi. lator.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Concedit concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarum diœcesium seruata forma, quã limitat, possint procedere cõtra expulsores, consiliarios & fautores, & inter subditos ius dicere. Ioan. And.*

4 Scito ꝙ constitutio odiosa de matrimonijs loquens, nõ comprehẽdit spõsalia. glo. in cle. 1. de cõsan. & affini. Fonta.

5 Imola dat hic regul. ꝙ qñ incidens diuersę naturę a principali, nũquam tractatur coram eodẽ, nisi competens sit in vtraque quæstione. Fontanus.

¶ *Gl. se. exẽplificat, et duo dubia soluit: scdo tractat quid de seculari foro.*

h ¶ *Vsuris.*] Cum repetuntur, vel petitur vt illas compenset vsurarius, vel ipsius hæres. Nec impediet hunc procedendi modum, si dicat reus ꝙ casus est quo compensare non tenetur: pone exemplum de vsur. salubriter. & c. conquestus. Satis est enim, ꝙ forma petitionis concludit causã vsurariã 6, & facit q̃d scripsi post Inn. & Hostien. de fo. compe. cum sit. Non sic forte si creditor petit debitũ, & debitor excipit illud vsurarium: nam hic principalis causa non est super vsura: immo super credito vel alio contractu ex quo agitur, nec constitutio ista manauit in fauorem, sed in odium vsurariorum. Et vide quod scripsi de fideiuss. constitutus. super verbo, calumniæ. vbi vero debitor non simpliciter exciperet, sed peteret pronuntiari contractum factum in fraudem vsurarũ, tunc procedit constitutio. Et aduerte: quia si opinio Hug. & Lau. & quæ placet Archid. 14. q. 4. q̃d dicã. & Gof. de fo. comp. cũ sit. esset vera, scilicet ꝙ vsuræ possint peti ꝯ laicum in seculari foro, decret. tñ ista non haberet locum in illo foro: non enim potest nec intendit Papa iudiciarium ordinem tollere, nisi quo ad suum forum. facit quod not. de arbi. c. 2. lib. 6. & eo. lib. de reg. iur. c. 2. decre. tamen ad nostram 2. de iureiu. quæ ad prædictam opinionem inducitur, non facit: quia illa non sunt ibi verba Papæ, sed partis iurantis, & sic non ponunt ius nouum. Et ꝯ illam facit quod not. eod. tit. ex litteris. in vlti. glo. & in prædicta decre. cum sit. de offic. ord. c. 1. & 11. q. 1. in summa. & 6. q. 1. c. 1. & hæc decre. quæ tribus tantũ ecclesiasticis causis hanc admiscet. Ad id quod dr, ꝙ leges etiam in his ecclesiasticis pœnam imponunt: respondet per decre. de hære. vt inquisitionis §. penult. & c. seq. in fi. lib. 6.

6 Nota hic ad cognoscendam qualitatẽ causæ inspici conclusionem libelli. Fõ.

i ¶ *Tangentibus.*] causas electionũ & promissionum tangeret cũ quæreretur ad quem pertineret electio vel prouisio; causas vsurarũ, cum peteretur relaxari iuramentũ de illis soluendis. de iureiu. c. 1.

k ¶ *Valeat.*] nõ dicit debeat 7. per quod patet, ꝙ potest iudex etiã ꝯdicentibus partibus seruare iudiciarium ordinem in causis prædictis. ff. de iudi. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. non sic in illis, in quibus procedi debet, vt patet j. de verb. signi. sæpe cõtingit. in fin. per quod consulo, ꝙ in casibus, in quibus dubitatur, an constitutio ista locum habeat, de quibus s̃. not. & similibus. iudex ad omne dubiũ tollendum seruet ordinem iudiciarium.

7 Quia tũc necessitaretur. vide glo. in cap. attendentes. de stamon. Imo. Fonta.

l ¶ *Et figura.*] Quid importent hæc verba, determinat prædicta cõstitutio, sæpe. j. de verb. sign. quæ summe fuit necessaria propter istam, vt ibi not. in 1. glo.

m ¶ *Præsentia.*] cõcor. de of. leg. c. penult. in fi. lib. 6. ad idẽ C. de sacrosan. eccl. sancimus 1. & 2. & l. vlt. in fi. C. de trãsac. l. vlt. i princ.

¶ *Glo seq. notat differentiam ex qua consilium infert.*

n ¶ *Pendentia.*] Concor. j. de seq. pos. c. 1. de proba. c. 1. de re iud. c. 1. de sen. excom. c. 1. in fi. Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem: quia quo ad illa non sufficeret verbum, præsentia, per id quod not. in prædicta l. sancimus. in fi. & propter ea quæ not. s̃. de elect. licet canon. & quæ not. Compost. de consti. cognoscentes. quæ quasi ad litteram ponit Guli. in Specul. de appel. §. de officio. ver. sed quid si dum causa. Dato tamen ꝙ hæc verba non fuissent expressa: quia tamen constitutio ista dat modum procedendi tantum, de sui natura respiciebat pendentia quo ad facienda, vt not. in prædi. decre. licet canon.

DE FORO COMPETENTI.

Continuatio domini Holin.

¶ *Visum est supra de iudicijs: verum quia conuenti in iudicio quandoque excipiunt de incompetentia fori, & dubitaret aliquis quid esset forũ cõpetens; ideo, &c.*

Quamuis.]

Vamuis.] ¶ Præsupponendum est illud qđ dr̃ in c. epm. 9. q. 2. & in duobus c. seq. & illud qđ habetur 7. q. 1. c. placuit. & in duobus c. seq. & illud qđ habetur in l. extra territorium ff. de iurisd. om. iudi. videlicet, ꝙ iudex qui habet territorium limitatũ potest sedere in quacunque parte sui territorij, debet tñ seruare limites maiorum suorum: hoc est, debet sedere vbi sui maiores consueuerunt sedere: extra territorium est priuatus iurisdictione, nisi inter subditos volentes, & iudice illius territorij consentiente: & tunc fit prorogatio de loco ad locum.

CAP. VNIC.

QVAM-

Casvs. Aliquis dñs secularis, puta dux, comes, baro, miles, concepit odium ꝯ epm Niuerñ. vt vidimus à temporibus retroactis, & illum expulit à suo epatu; ita ꝙ non auderet intrare epatum: etiã istud extitit practicatum in epo Engolimeñ. modo quæritur, vtrũ eps possit exercere iurisdictionem in diœcesi, in qua est vt exul & expulsus à sua, ꝯ expulsores, id est, ꝯ illos, qui illum expulerunt? Item ꝯ fautores & consiliarios ipsius comitis, ducis, vel baronis expellentes ipsum epm? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: dũmodo petat licẽtiam ab epo in cuius diœcesi est: & quamuis etiã licentiam non obtinuerit ab eo, poterit suam iurisdictionem exercere. Sed vtrum possit exercere iurisdictionem suã inter suos subditos: quia dicimus ꝙ potest exercere in diœcesi alterius petita licentia à diœcesano, quamuis non obtenta, ꝯ fautores, expulsores, & consiliarios; quare dubitatur, an posset inter subditos: Et distinguit Romanus Pontifex, Aut eps expulsus põt exercere suã iurisdictionem per alium; & tunc non potest exercere in aliena diœcesi inter subditos inuitos, sed debet deputare officialem. Si vero non posset exercere per se, nec per alium: quia iste dñs temporalis hoc non permittit, nec patitur, tunc petita licentia & non obtenta ab epo in cuius diœcesi est, potest inter subditos inuitos suam iurisdictionem exercere, dum tñ eos subditos qui non sunt de fautoribus, consiliarijs, non conueniat ad locum distantem à sua propria diœcesi vltra duas dietas. Sed quid si isti epi expulsi dicunt ꝙ non audent conuenire vel citare vt iurisdictionem suã exerceãt ꝯ istos fautores, consiliarios, vel expulsores, nec ad domum nec ad ecclesiam cathedralem: quia ipsi sunt ita malitiosi & potentes, ꝙ nullus audet eis facere quicquam quod ipsis displiceat. Itẽ si ipsi epi expulsi dicunt, ꝙ non possunt exercere suam iurisdictionẽ in sua diœcesi nec per se, nec per alios, an ipsis simpliciter sit credendũ, & an nulla requiratur probatio, vel saltem nunquid tenebuntur iurare sic esse vt dicunt? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse vult stare super his assertionibus eorundem eporum simpliciter: tñ Romanus Pontifex iniungit ipsis epis sub pœna quam expectabunt à diuino iudice, hoc est, à Deo, ne circa præmissa afferant aliquid dolose & ꝯ conscientiam. hoc dicit. H.

Et vt bene ad longum ponatis casum, accipiatis diuisionem gl. & procedatis per partes. & sic nihil omittetis. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ eps non potest iurisdictionem suam exercere extra suam diœcesim, nisi cognosceret inter volentes, & haberet licentiam ab epo illius diœcesis siue illius territorij, & de hac licentia debet fieri mentio in processibus, puta sic dicendo, solo tibi accommodato. Not. secundo casum quo iudex potest exercere iurisdictionem extra territorium inter subditos inuitos, dummodo petierit licentiam, licet non obtinuerit. Not. ꝙ si eps expellatur iniuriose à sua diœcesi, tunc in persona ipsius fit iniuria suæ ecclesiæ, & eam potest vindicare, & sic eps potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ. Not. ordinem obseruandum in citando expulsores, fautores, & consiliarios: quia si possint commode apprehendi, debẽt citari personaliter: si vero non possint cũmode apprehendi, debent citari ad suum domicilium: Si non possint citari ad domicilium, tunc debent citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel ecclesiæ cathedralis: aliàs si nõ possint citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel cathedralis, debent citari in propinquis locis, qđ est bene notandum. Not. dictionem, *Quamuis*, id est, quamquã: videlicet, tñ coniunctio aduersatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, *Canonibus*, canon canonis m. t. græce, latine dr̃ regula cõsuetudo approbata, siue institutio. 3. dist. canon. Et in vna significatione est id, quod in concilio generali vel prouinciali statuitur, & sic accipitur de consti. c. canonum statuta. In alia significatione vr̃ esse id quod ab emphytheuta de re emphyteutica soluitur, & sic vr̃ sumi ab Azone in summa. C. de iure emphy. versi. ex hoc autẽ sctu. Etiam dr̃ illud quod sumitur pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. Vel canon largitionalium titulorum est summa tributi, & præstatur de regulari præstatione à prouincialibus fisco. Et dicũtur tituli: quia ex specialibus titulis, id est, litteris breuibus cauta leguntur. vt C. de iure fisci. l. penult. Canon frumentarius vrbis Romæ est certus numerus mensurarum frumenti, quod singulis annis metebatur Romæ. l. 1. & 2. de canone frumentario vrbis Romæ. C. lib. 11. quod erat etiam de oleo, & ꝯ hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegium impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̃. Inde venit canonia, & est ius qđ peruenit ex electione vel receptione in fratrem. Vel est ius percipiendi fructum præbendæ siue redditus. c. relatũ. de præben. Canonica monitio est qñ interuenit citatio cum tribus monitionibus, vel vna peremptoria tres continens, de qua in c. constitutionem. de sen. excom. lib. 6. Not. interdictum, id est, prohibitũ, de interdico interdixi interdictũ, quasi interim dicere vel interim dictum: scilicet ꝙ interim annuntiatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quasi quamdiu dictum & statutum est à iudice. ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent ista conferri ab ecclesia, scilicet baptismus paruulorum, pænitentiæ morientium. Potest etiam eps paruulos baptizatos confirmare. Item semel in mense vel septimana populum interdictum & excõicatum ad ecclesiam aliquam conuocare & ei prædicare. Item potest Eucharistia in morte vere pænitẽtibus dari. Vnde in decretali noua, scilicet, c. permittimus. de senten. excom. 3. in antiq. dr̃: Permittimus ecclesiarũ ministris semel in hebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis, voce submissa, id est, bassa & suppressa, ianuis clausis & firmatis, excõicatis & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Dñi, qđ decedentibus in pænitentia non denegatur. Item permittitur in c. quod in te. de pæni. & remi. ꝙ clerici decedẽtes, qui plene seruauerunt interdictum in cœmeterio ecclesiæ sine campanarũ pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuentualibus ecclesijs bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeant & possint legere potius quàm cantare, ianuis clausis, interdictis & excõicatis exclusis & expulsis, voce ita demissa & suppressa siue bassa, ꝙ exterius non possint audiri, id est, ꝙ existentes extra ecclesiam illos dicentes horas non possint audire. Et sic patet ꝙ interdicti & multo fortius excõicati non possunt auscultare horas canonicas. Item peregrinis accipientibus signum Crucis ob reuerentiã Crucifixi, non est pænitentia deneganda, qđ etiam alijs peregrinis potest misericorditer indulgeri. ¶ Item not. ꝙ extrema vnctio, hoc est vltimum sacramentum, non debet dari alicui laico vel clerico, vel etiam religioso in loco generali interdicto supposito, nisi super hoc habeat priuilegium speciale. ¶ Et not. ꝙ olim interdictũ aliud erat: nam erat quædam formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat, qđ tunc maxime faciebat cum de possessione vel quasi possessione inter aliquos contendebatur, vt insti. de interdi. circa princi. & ff. eod. Et plura sunt interdicta: Vnum est interdictum, de aqua quotidiana & æstiua: & datur habenti ius aquæ quotidianæ, vel etiam æstiuæ ducendæ ad prædia sua, cum aliquis ducere prohibet, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. Item est interdictum, de aqua de castello ducenda, & datur habenti ius ducendi aquam de canali vel castello ad irrigandũ. Item est interdictum de arboribus cædendis: & datur contra hos qui habent arbores, quarum folia pendent super ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant, & cõsulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant, & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vsque ad quindecim pedes. Idem est si per radices minatur periculum, vt l. 1. C. de interdi. & hoc interdictum est prohibitorium. ¶ Item est interdictum de cloacis priuatis reficiendis & reparandis: Si volens quis suam cloacam, id est, latrinam priuatã vel etiam publicam, vel fistulas, vel meatus seu conductus reficere & reparare vel purgare, vel etiam de nouo facere, ab alio prohibetur: tunc prouisum est ei de interdicto de cloacis: quod est interdictum publice deputatum: Et priuatum de priuatis cloacis, & est prohibitorium. Etiam est aliud restitutorium, scilicet quod datur ꝯ inijcientem & proijcientem in cloacam meam vel publicam, vel immissum in cloacam impedit, vel quo iubetur auferri, id est, deiectum est, vt ff. de cloac. l. 1. & §. deinde. & §. cloacæ. l. fina. de interdictis. ¶ Item est interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter qđ aqua pluuialis potest nocere fundo vicini tui, datur ꝯ te actio pluuię arcendæ, per quam tuis expensis opus teneris destruere, & damnum contingens emendare. Si vero possideas opus ab alio factum, teneris patientiam præstare, vt id opus quod nocet destruatur. argumẽto. l. prima. & secunda. §. 3. & fin. & l. si tertius colonus. §. Celsus scribit. versi. siquidem alius. ff. de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item est interdictum de fonte, quod datur ei qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte vel lacu, puteo, piscina, fossa, stagno, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. ¶ Itẽ est interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, vt si cum consilio fraudis participasse constabit vt fraudaretur, vt ff. de solu. l. pupilli. circa princi. Hoc interdicto tenetur qui fraudẽ participando emit à creditore, qui non sit soluendo: melius forte diceretur, à debitore. ¶ Item est interdictum de glande legenda, id est, colligenda vt alios fructus. Et datur ei cuius glans vel fructus in fundũ alienũ ceciderit, vt singulo tertio die liceat legere, id est, colligere & exportare. Et glandis nomine omnes fructus cõtinentur

nis [a] sacris canonibus [b] sit generaliter [c] interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem [d] in diœcesi exerceat aliena: Nos tamen episcopis [e], qui à suis sedibus proteruia [f] impiorum [g] expulsi [h] non audent propter metum persequentiū [i] in suis ciuitatibus vel diœcesibus, aut earum [k] parte aliqua residere: nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium [l] inibi [m] exercere [n]: ne iniuria in eorum expulsione, ipsorum irrogata ecclesijs [o] hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum [p], vt in diœcesibus alienis, in ciuitatibus videlicet, vel locis insignibus [q] suis ecclesijs vicinioribus [r], in quibus poterunt secure morari, & iurisdictionem [s] suam libere exercere, possint [t] contra suos expulsores [u]; & eorum in hac parte consiliarios [x] & fautores [y] (dummodo ciuitates vel loca [z] huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliarijs, & fautoribus [a] sint secura [b], & ipsi [c] personaliter vel ad domum [d] si hoc tute fieri valeat, alioquin [e] publice in ecclesia cathedrali [f] loci vel domicilij eorūdē citati fuerint, libere procedere, prout iustitia suadebit. ¶ Si vero dicti episcopi ausi non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fauto-

tinentur, vt l. vnica. ff. de interdic. ¶ Item est interdictum, de itinere actuque priuato restituendo, prohibitorium ad tuendas, id est, defendendas tantummodo rusticas seruitutes, & datum ꝯ prohibentes aliquem vti seruitute sua, vt ff. eod. l. 1. §. 1. Et datur confessoria ꝯ negantem seruitutem, vt l. si forte. §. sciendum. ff. si seruitus vendicetur. & etiam datur aduersus eum qui alium iniuste prohibet sua vti seruitute, nam tunc etiam dr̄ confessoria, vt dicto §. sciendū. l. præallegata. ¶ Item est interdictum, de libero homine exhibendo, id est, ostendendo: & competit vnicuique de populo ad petēdum in publicum hominem liberū ꝯ & aduersus eū, qui liberum hominem inuitum captum dolo malo detinet i seruitute. Item est interdictū, de liberis exhibendis, seu deducendis: & datur patribus vel parentibus ꝯ eos qui liberos suos vel nepotes in potestate eorum existentes sine eorum voluntate detinent. vnde l. 1. ff. eo. tit. de interdi. ait prætor. Qui quæve in potestate Lucij Titij est, si is eave apud te est, dolove tuo factū est, quo minus apud me patrem esset, ita eum eamve exhibeas. ¶ Item est interdictum de migrando, quod datur inquilino, id est, conductori, qui domos conduxit, vt ipse libere cum rebus suis possit de habitatione migrare, si tñ locatori satisfaciat, & de pensione totius temporis, vt ff. eo. l. 1. §. si pensio. Domini mei plura alia interdicta habetis, quæ vobis scribam j. in cap. eos qui. de sepul. sub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de mortuo inferendo. Item interdictum, momentaneæ possessionis. Item interdictum, ne quid in loco sacro fiat. Item interdictū, ne quid fiat in loco publico vel itinere. Item interdictum, ne quid fiat in mari, vel flumine publico. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quàm priori æstate fluxit Item interdictum, de noui operis nunciatione. Item interdictum, de loco publico fruendo. Item interdictum, de precario. Item interdictum, quod vi aut clam. Item interdictum, quorum bonorum. Item interdictum, quorum legatorum. Item interdictum, de riuis. Item interdictum, Saluianum. Item interdictum, de sepulchro ædificando. Item interdictum, de tabulis exhibendis. Item interdictum, de ripa munienda. Item interdictum, vt in flumine publico nauigare liceat. Item interdictum, vnde vi. Item interdictum, de vi & vi armata. Item interdictum, vti possidetis. Item interdictum. vtrobi. Item interdictū, de vxore deducenda marito. Et sic habetis 35. vel 36. interdicta, quare ite ad c. eos qui. de sepulturis.

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & causam impulsiuam ponit.*

a ¶ *Quoniam.*] Casus. Concedit concilium certo casu ep̄is expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarū diœcesum, seruata forma, quam limitat, possint procedere ꝯ expulsores, consiliarios, & fautores: & inter subditos ius dicere. Et primo statuit de processu faciendo ꝯ expulsores, consiliarios, & fautores: Secundo de iurisdictione aliàs inter subditos exercenda: Tertio de licentia diœcesanorum petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipsorū ep̄orum: Quinto de suffragio vicinorum ep̄orum: Sexto protestatur de iure præsidētium locis, vbi tales episcopi iurisdictionem exercent. Secunda: ibi, *Eisdem*. Tertia: ibi, *Volumus*. Quarta: ibi, *Sane*. Quinta: ibi, *Eorundem*. Sexta: ibi, *Per præmissa*. Et quia in Viennensi concilio plures erant episcopi à suis sedibus expulsi, & maxime Italici, vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis instantibus fuit hæc constitutio promulgata.

b ¶ *Canonibus.*] 9. q. 2. ep̄m. & duobus c. seq. 7. q. 1. placuit 2. & cap. seq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohabi. cleri. & mulie. vestra.

c ¶ *Generaliter.*] vt clarius pateat exceptio, præmittit regulam generalem. ff. vt lite non contestata, quoniam. in princ.

d ¶ *Iurisdictionem.*] contentiosam [t]. De illa quæ consistit in excōmunicando, & absoluendo, & in collatione beneficiorum & delegatione causarum, dic vt not. de offi. deleg. nouit. Celebrare potest etiam ibi cum altari viatico. de priuil. c. fi. lib. 6. sed an cum pontificalibus, dicam j. de priuil. c. 2.

e ¶ *Episcopis.*] secus de inferioribus. in electis tamen confirmatis idem puto de elect. transmissam. de transac. c. 1. & 2.

d ¶ *Proteruia.*] dest credulitate vel terribilitate. in Græcismo vers.

[t] Quantū ad exercitium iurisdictionis contentiosæ redigitur episcopus ad instar priuati postquā suæ diœcesim egressus est, vt l. 2. ff. de offi procō. & leg. & l. fi. de offic. præsidis. Ratio est, quia iurisdictio cohæret loco sine territorio, vt l. fi. & ibi Bar. C. vbi & apud quos.

Improbus est aliquis verbis, factisque proteruus.

g ¶ *Impiorum.*] etiam fidelium, & de istorum pœna, j. de pœn. si quis suadente.

h ¶ *Expulsi.*] 7. q. 1. pastoralis. & cap. sciscitaris. 3. q. 6. hoc quippe. 17. q. 4. si quis deinceps.

i ¶ *Persequentium.*] Quando persecutionē fugere [a] liceat nec ne, plene in textu. & in gl. 7. quæst. 1. §. hoc tunc. de renun. nisi. §. propter malitiam.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quare: quærit de loco exēpto. arg. pro & contra, et soluit.*

k ¶ *Aut earum parte.*] quia nomine partis cōtinetur dimidia. de deci. c. 2. §. 1. lib. 6. cum concor. ne aliquis crederet hic sic summi: ideo subdit, aliqua [b]. Si ergo in aliqua etiam minima particula diœcesis propriæ secure morari & procedere potest, non est locus constitutioni per hanc litteram: statur tñ ipsius assertioni super hoc, vt sequitur j. Quid si in aliquo loco diœcesis suæ tñ exempto securus manere & procedere posset, & ibi de facto recipitur: quæritur an possit ibi sedere pro tribunali? Vr̄ q̄ non. 18. q. 2. luminoso. de offi. ord. cum ep̄s. lib. 6. pro & ꝯ j. de priuileg. cap. 2. Dico per hanc litteram & per prædi. c. luminoso. ad fin. ibi: nisi ab abbate. & c. q̄ ex quo ibi recipitur, ibi sedere poterit: nā si hæc constitutio dat sibi licentiam sedēdi in loco non subdito diœcesi alterius, fortius in non subdito suæ diœcesis. qui etiam quo ad aliqua subditus est, vt in prædic. decre. 2. j. de priuileg. & tunc per hanc litteram sedere non poterit in alia diœcesi.

l ¶ *Per alium.*] si ergo per alium potest in propria, non procedat in aliena.

m ¶ *Inibi.*] id est, in aliqua parte diœcesis propriæ.

n ¶ *Exercere.*] contra illos j. §. sane.

o ¶ *Ecclesijs.*] quasi innuat episcopum iniuriam ecclesiæ vindicare posse, sed non propriam. de hoc 2. q. 7. si quis erga. & c. si quis ab episcopo. & s̄ de maledic. c. 1. de pœnis. Romana. lib. 6. & per Inno. de verbo. sig. c. ex parte.

p ¶ *Indulgendum.*] Olim enim hoc non licebat, vnde dixit Vincen. de procura. petitio. in fi. 1. gl. q̄ ep̄s expulsus non possidens iurisdictionem exercere non poterat. alleg. 11. q. 1. si quispiam. de conse. dist. 1. hoc ergo. facit quod post eum scripsi, qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. super verbo, loco.

q ¶ *Insignibus.*] quod expone vt de rescrip. statutū. post prin. lib. 6.

r ¶ *Vicinioribus.*] Concor. s̄. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6. in viciniori ergo id facit siue sit ciuitas, siue locus insignis.

s ¶ *Et iurisdictionem.*] Ista duo requiruntur coniunctim, habitatio secura & liberum iurisdictionis exercitium. per hanc copulam requiritur & tertium, q̄ locus sit securus citatis, vt sequitur.

t ¶ *Possint.*] tolle litteram. j. libere procedere.

u ¶ *Expulsores.*] tales censentur etiam qui venientem non admittunt. ff. de acqui. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas.

¶ *Glo. seq. distinguit & remittit.*

x ¶ *Consiliarios.*] Est consilium & fauor qui adijcit ad delictum, & qui non adijcit. de pœnis, felicis. §. illud. lib. 6. & vterque tenetur, sed primus plus, vt ibi. Quomodo autem de fraudulento consilio dato circa delictum quis obligatur ei contra quem, non cui dedit, not. de reg. iur. nullus ex consilio. lib. 6.

y ¶ *Fautores.*] vide quod dicā j. de pœnis, si quis suadēte. in prin.

z ¶ *Loca huiusmodi.*] viciniora, in quibus habitare, & ius dicere possunt.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quare.*

a ¶ *Fautoribus.*] non dicit, vel ipsorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorem dare. de hoc de procura. querelam. 5. q. 8. si ægrotans.

b ¶ *Secura.*] Vide qđ dicam j. de re iudi. pastoralis. versi. Pisana. & super hac securitate nō statur verbo ep̄orum, vt j. dicā. & debēt esse secura, etiam quo ad iter, vt lite non contestata, accedens 2.

c ¶ *Et ipsi.*] expulsores, consiliarij vel fautores, & tolle litteram, citati fuerint, quæ est infra.

d ¶ *Domum.*] habitationis. facit Clem. s̄. de elec. causam. §. 1.

e ¶ *Alioquin.*] id est, si psonalis citatio, vel ad domū tute fieri pōt.

f ¶ *Cathedrali.*] Concor. prædi. decre. causam. & est hoc specialissimum,

[a] De hoc articulo vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 186. art. 5.

[b] Dictio pars, ista verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte vide Bart. in l. si seruum. §. prætur ait. ff. de acquiren. heredi. Iasonē in l. 1. C. de pact. & Alexan. consil. 68. lib. 4.

mum. & facit quod dixi §. tit. proxi. dictum.

a ¶ *Dicto modo.*] personaliter ad domum habitationis, vel in ecclesia cathedrali domicilij.

b ¶ *Vt.*] tolle litteram, citent vel citari facient, &c.

c ¶ *Diebus.*] Non vr ergo sufficere, quod vna die fiat citatio, duo autem sufficiant, quia pluralis locutio, & cap. de præben. is cui. lib. 6. secundo rñ. de regu. iur. pluralis. lib. 6. tutius tñ est quod fiat tribus dieb[e]. de cle. non resi. ex tuæ. 24. q. 2. de illicita.

¶ *Glo seq. soluit contrarium, ponit opi. de qua remittit.*

Citatio an possit fieri die feriato.

d ¶ *Festiuis.*] Specialis casus, quo fit citatio die feriato. contra id §. de fe. c. 1. & vlt. in princ. C. de fer. l. fi. & ratio huius statim sequitur. Aliqui non curant, an fiat citationis præceptũ vel citatio die feriato: sed an fiat ad diem feriatam, & tũc etiam distinguunt, an citetur vt compareat, an vt respõdeat, de quo satis scripsi in prædi. decre. vlti. de fe. in princ. & Gul. in Spe. de cita. §. 1. ver. Item excipitur quod citatio fit ad diem. & ver. sequen.

res dicto modo [a] citare, vel ipsi malitiose impedimentum præstiterint, ne potuerint sic citari, licitum sit eisdem episcopis vt [b] expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus [c] aliquibus Dominicis vel festiuis [d], cum populus conuenerit ad diuina [e], vt sic facta citatio ad eos peruenire verisimilius [f] † præsumatur [g], citent, vel citari faciant publice in ecclesiis [h] ciuitatum vel locorum insignium prædictorum: & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti [i] coram eisdem [k] episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime alias extitissent. ¶ Eisdem etiam episcopis indulgemus [l], vt inter suos subditos [m] (ne ob defectum iustitiæ dispendium aliquod patiantur [n]) possint in diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint [o] (dumodo per se, vel per alium hoc in suis proprijs diœcesibus [p] facere non audeant, vel non possint) iurisdictionem suã omnimodam [q] exercere [r]: Ita tamen quod subditi, qui expulsores vel corũ fautores aut consiliarij nõ fuerint [s], vltra duas dietas [t] a fine [u] suæ diœcesis nõ trahantur [x]. ¶ Volumus insuper vt ante omnia [y] à diœcesanis [z] locorum, in quibus morã traxerint, petant licentiam in præmissis [a]: quam si obtinere nequiuerint [b], procedant [c] nihilominus prout superius est

† al. verisimiliter.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

e ¶ *Ad diuina.*] quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei? satis puto satisfactum constitutioni per id quod sequitur, & quia prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. facit de offic. ord. inter cætera. & sic in loco interdicto hæc citatio fieri non poterit. de sen ten. excom. 1. responso & facit quod scripsi post Host. de clan. despon. c. fi. super verbo ecclesijs.

f ¶ *Verisimilius.*] quàm si fieret aliis diebus, vel loco.

1 Ad hoc vide Alex. in Rubri. de acqui. her. hæredit. & vide tamen in cap. qualiter & qualiter, el 2. extra de accusat.

g ¶ *Præsumatur.*] Non est præsumptio iuris & de iure 1, quæ dr si citio reciperet enim probationem 3riam qui ma. accu. po. c. fin.

h ¶ *Ecclesijs.*] non repetit, cathedralibus propter verbum, locorũ, quod submittit. & est simi. j. de sen. excom. c. 1. & §. tit. proxi. c. 1.

i ¶ *Competenti.*] de appel. cum sit.

k ¶ *Eisdem episcopis.*] expulsis.

¶ *Glo. seq declarat duo hic indulta.*

l ¶ *Indulgemus.*] in duobus consistit hæc indulgentia: quia subditos trahunt inuitos, & quia sufficit diœcesanorum licentiam petere; & hoc locum habet in expulsis. Alij vero inter subditos volentes in aliorum diœcesi de licentia diœcesanorum ius dicere possent, vt satis scripsi de offi. leg. nouit. super 1. glo. inter inuitos nõ. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.

¶ *Glo. seq soluit quatuor dubia, scilicet de laicis, de prorogantibus, qui aliàs non subsunt, si alter solus subest, & de sortitis forum.*

m ¶ *Subditos.*] Iterũ laicos in hus quæ de iure vel consuetudine spectant ad forum ipsorum. de except. c. 2. lib. 6. Inter non subditos ergo qui prorogare vellent iurisdictionem ipsius. non habita, licet petita diœcesani licentia, iudicare non possent per hanc litteram. per quam 2 idem puto si alter solus est subditus, siue reus vel actor, cuius aduersarius non subditus ibi litigare consentit, cum hoc ius præiudiciale & exorbitans à communi iure non sit dilatandum. de reg. iur. Quæ à iure. lib. 6. fortius si alter dissentit, si dixisset de suis subditis, tunc potuisset de subdito etiam inuito actori non subdito iustitiam facere. ista tamen littera sic late posita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, sed delicti vel contractus subditi sunt, quod non puto fuisse de mente, nec talis proprie subditus dicitur 3, licet sortiatur forum quo ad casum illum.

2 Facit in simili distinctio, quam facit Decius in cap. licet. in 2. notab. extra de probat.

3 Idẽ Car di. Feli. in c. 1. de fo. cõpe. Font.

n ¶ *Patiantur.*] ipsi subditi.

o ¶ *Moram traxerint.*] in hoc differt dictum à præcedenti: nã ibi procedit in loco viciniori. hic nõ curamus, an alter locus insignis sit vicinior: dummodo iste non distet vltra duas dietas, vt sequitur.

p ¶ *Diœcesibus.*] vel ipsarum parte, vt §. in principio.

¶ *Glo seq primo declarat latam significationem. secundo tractat an ibi secundum suas constitutiones procedere possit.*

4 Glo. commẽdat Panor. in c. conquestꝰ. de fo. cõp. Fonta.

q ¶ *Omnimodam.*] temporalem & ecclesiasticam, spiritualem, ciuilem, & criminalem, etiamsi depositionem beneficij vel ordinis exigat. Per istud enim, omnimodam, satis patet quod iurisdictio sumitur hic vt genus comprehendens etiam merum & mistũ imperiũ 4. ff. de iuris. om. iud. l. 3. & 4. exigentibus ergo culpis incarcerare posset. de sen. excom. vt famæ. eod. tit. si clericos. lib. 6. de pœnis. quãuis. eod. lib. Item per hanc litteram puto quod nedum secundum ius cõe, sed etiam secundum constitutiones suas possit inter subditos iudicare 5, siue constitutiones ordinent litem, siue decidant casus vel puniant, dummodo casus decidendi vel puniendi infra suam diœcesim euenerint, vt hæc sit mẽs, quod iurisdictionem, quã in diœcesi existens inter subditos exerceret, exercere possit hoc casu: sed certũ est quod exilẽs in diœcesi, non iudicaret vel puniret subditos secundũ cõstitutiones suas de actibus commissis extra diœcesim. de constit. c. 2. lib. 6. ergo nec illud facere poterit extra diœcesim existens.

5 Idem doctores, & est singul. glo. secundũ Barb. in c. litter. de proba. Fonta.

r ¶ *Exercere.*] etiã per alium, dummodo in loco illo moram trahat. ad hoc §. proxi. responso. ibi. citari faciant. de reg. iur. potest. lib. 6.

¶ *Glo. se. litterã exponit, & dubium monet.*

s ¶ *Non fuerint.*] quasi hi qui tales fuerunt possint vlterius trahi: nam si proceditur contra eos vt expulsionis culpabiles, satis est quod locus sit vicinior, licet vltra duas dietas, vt §. Sed si ad petitionem aliorum citantur, vr sufficere quod eps ibi moretur, licet locus distet vltra duas dietas: & hoc durum est secundum quod posset trahi vltra quatuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquam metam adijcere: puta, quod tunc licet vltra duas dietas, non tñ vltra quatuor trahi posset, vt sæpe facit curia Romana, maxime in litteris conseruatorijs.

† al. nequibunt.

t ¶ *Dietas.*] vulgares. de hoc satis de rescri. nonnulli.

u ¶ *A fine.*] concor. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6.

x ¶ *Non trahantur.*] quod intelligo etiam si infra illas de facto trahi non possint.

y ¶ *Ante omnia.*] non valet ergo processus factus licentia non petita. simile de electio. prouida. lib. 6.

ADDITIO. Vtrum ista licentia debeat præcedere exercitium, vide hic per Pet. de Ancha. in 14. notabili, qui dicit, quod qñ dispositio requirit iussum tunc debet præcedere, & non sequi. Auctoritas autem debet adhiberi in ipso actu incontinenti ante vel post: Consensus vero potest præcedere vel sequi. Sed licẽtia debet præcedere, vt hic. Et similiter consilium. concor. vide hic per eum. Ista est distinctio Bar. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Ancharano.

¶ *Glo seq soluit quatuor dubia: scilicet de inferiori, de officiali, de distante, & de capitulo vacante sede.*

z ¶ *Diœcesanis.*] Per diœcesanos intelligo eos qui habent in loco episcopalem iurisdictionem vel quasi 6. facit fi. c. & quod ibi dicã, quod intelligo si eam sic habent quod diœcesanus eps illam exercere non possit ibidem, aliàs si diœcesanus posset, licet & illi possint, semper eps requiretur. Sed an officialis episcopi dare poterit hanc licẽtiam, vel sufficiet ab eo peti, non puto ex generali officialatu. facit de tempo. ordi. cum nullus. 2. rñso. lib. 6. eod. lib. de offi. vica. cap. 2. & 3. & maxime præsente epo. de offi. ordi. Roma. in fin. eo. lib. per quam vr epm requirendum, si est in diœcesi, vel circa illã. Sed quid si multum distat, nec est ibi officialis à quo possit haberi? vr de mente quod facta requisitione apud locũ habitationis hoc poterit, facit 2. q. 6. biduum. j. ead. compi. de elect. causam. ff. de iud. si longius. & facit quod not. de restit. in integ. tum ex litteris. in fi. Capitulum autem vacante sede hanc licẽtiam dare poterit, vel sufficiet illam ab eo peti. facit fin. cap. & prædic. decre. cum nullus. §. 2. & j. de hære. c. 1. & quod ibi dicam.

6 Idẽ Car di. licet irregulariter, appellatione diœcesanorũ veniant soli episcopi. glo. in c. 1. de vi. & hone. cle. glo. in c. 2. de iure pa tro. Font.

¶ *Glo. seq. soluit dubium; quærit, & soluit.*

a ¶ *In præmissis.*] Per hoc puto quod etiam primum casum includat, qui est de præmissis. Sed nunquid sufficiet generalis petitio, scilicet quod posset contra expulsores procedere, & inter subditos ius reddere? puto quod sic. graue enim esset in singulis personis vel causis licentiam petere: dico tñ quod si de speciali causa sit petita licentia, siue data fuerit siue denegata, pro alia causa debebit peti.

b ¶ *Nequiuerint.*] concor. j. de sepul. dudũ. versi. si vero. §. de regu. licet. & satis est per hanc litteram, quod nequit habere licentiam, siue quia denegatur, siue quia petita & expectata non datur. facit de appel. ab eo. lib. 6.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem, & de incidenti remittit.*

c ¶ *Procedant.*] virtute huius constitutionis. Et per hoc patet, quod si subditi

si subditi de processu iniquo epi vellent conqueri coram diœcesano loci, non possent, cum propter necessitatem expulsionis hæc constitutio communicet sibi locum: & par in parem, &c. de elect. innotuit. si tamen aliàs præter casum quo sedere potest ibi per hãc constitutionem, ibi delinqueret, bene cognosceret diœcesanus. 4. q. 6. c. 1. & de rapt. c. 1. Quid de minore prælato habente iurisdictionẽ in loco, scripsi post Inno. & Host. de ma. & obe. cum inferior.

a ¶*Sane.*] summe fuit necessarius iste §. vt aliquis fructus ex superioribus haberetur.

b ¶*Contra ipsos.*] Not. quia dato q̃ epi expulsi contra alios vel circa alia possent per se. vel per alios iurisdictionẽ in suis diœcesibus exercere; satis est q̃ ꝫ illos non possint, vt locum habeat constitutio.

¶ *Glo. seq. notat à contrario, tria ponens exempla.*

c ¶*Super his.*] Super alijs ergo ipsorum assertioni non stabitur: vnde si dicant loca ad quæ citant illos eis fore secura, in hoc eis nõ creditur, cum hoc non sit de hic expressis. Eadem ratione non creditur si dicant loca in q. bus procedunt, esse viciniora, in quibus possint tute manere & p̃cessus facere, & citati venire. Item nec creditur eis in eo q̃ dicant aliquem expulsorem, consiliarium, vel fautorem: ille tamẽ cui hoc impingitur, habet se super eo defendere. & sic intelligas supradicta.

¶ *Glo seq exprimit quatuor specialia, & sic soluens contrarium.*

d ¶ *Assertionibus.*] Hic multa specialia, quòd creditur assertioni iudicis. Itẽ q̃ creditur sine iuramento, & q̃ vni soli, & in causa propria. Regulariter ꝫ. de proba. quoniam. de testi. veniens. & c. licet. & c. nuper. vbi de hoc. de conse. dist. 4. paruulos. 4. quæstio. 4. nullus. cum similibus.

e ¶ *Conscientiam.*] concor. de renun. nisi. in fi. de vot. c. fi. de rescri. statutum. § asserorem. lib. 6.

¶ *Glo seq arguit à contrario: contra illud argumentũ obijcit, & soluit.*

f ¶ *Præmissis casibus.*] ergo alios processus vicini nuntiare non tenentur. ꝫ. 11. q. 3. curæ. de treuga & pa. c. 1. Sol. patet per litteram sequentem, nam factos in alienis diœcesibus extra prædictos casus exequi non tenentur, factos in proprijs sic, vt in contrarijs.

g ¶ *Ab eis.*] non videtur ergo sufficere q̃ requirantur à tertio, etiã cuius interfit.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. & dubium soluit.*

h ¶ *Requisiti.*] simile de fo. comp. postulasti. eo. tit. Romana. ver. fi. lib. 6. episcopus requirens illos non facientes punire non posset: aget tamen coram illius superiore, vt illum cogat & puniat. de iurepatro. nullus. nisi iustam haberet causam non parendi, vt quia notorij sunt iniusti. de offi. deleg. si quando. de offi. leg. studuisti.

i ¶ *Quanticunque.*] etiam cuius initij vel contrarij non sit memoria, quod alias releuat ab onere probandi titulum. de præscri. c. 1. lib. 6.

k ¶ *Habentibus.*] habent enim quandoque inferiores in loca vel in personas episcopalem iurisdictionem vel quasi. de priuileg. abbates. in fi. lib. 6.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & huius rationem reddit.*

l ¶ *Vt prædicitur.*] dat intelligere q̃ si aliàs inter subditos ipsorum diœcesanorum iudicarent, bene per taciturnitatem & temporis lapsum eis præiudicari posset: sed isto casu cũ hoc faciunt iuris auctoritate, diœcesanis nulla negligentia potest adscribi, ergo nec contra ipsos præscribi.

m ¶ *Generetur.*] quando exercens iurisdictionem in loca vel in certas personas vel causas acquirat possessionem illius generalem vel specialem, & quando præscribat, satis scripsi post Inno. de capel. mona. c. 2. & de hoc in Spec. de iurisd. om. iud. ad fi. ver. illud etia & de præben. §. 1. vers. sed pone miles.

† Ex hac glo. iuncto textu, notat Cardi. q̃ tens potestate sibi penitus cõmune ante priuilegium competenti, nõ censetur ... facere ... p̃ ... subendi. Fontanus.

expressum. ¶Sane[a] si prædicti episcopi asseruerint se non fuisse ausos præsatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domũ aut publice (vt præmittitur) in eorũ ecclesia cathedrali citare, vel ipsos malitiose præstitisse impedimẽtũ, ne per eos potuerint sic citari, aut quod in suis diœcesibus iurisdictionẽ per se vel per aliũ contra ipsos[b] exercere nequeunt vel non audent, stari super his[c] volumus assertionibus[d] eorundem: Ipsis districtius iniũgentes sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa contra cõscientiam[e] quicquã mendaciter aut dolose asserant, vel confingant. ¶Eorundem autem episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus[f] in alijs diœcesibus duxerint faciendos, denuntient seu denuntiari faciãt per suas diœceses conuicini episcopi, cum ab eis[g] fuerint requisiti[h]. ¶Per præmissa quoque nullum ex transcursu temporis quanticunque[i], vel aliàs quoquo modo locorum diœcesanis vel alijs quibuscunque iurisdictionem habentibus[k] in locis præmissis, in quibus prædicti episcopi sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur[l] †) exercebunt, præiudicium generetur[m].

DE CAVSA POSSESSIONIS ET proprietatis.

¶ *Visum est supra de iudicijs & foro competenti: verum quia aliqua causa intentatur super proprietate rei deducta in iudicio, quædam super possessione ipsius rei, dubitaret aliquis quid sit causa proprietatis, & quid causa possessionis: ideo ad nos informandum annectit rubricam, de causa possessionis & proprietatis.*

Continuatio.

TITVLVS III.

De causa possessionis & proprietatis.

¶Clemens v. in concilio Viennensi.

¶*In causa beneficiali delata etiã per appellationem ad curiam, vtraque pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarij, possessoriũ prosequi.*

C. VNIC.

AV-

Causa.] ¶ Duę sunt partes sicut duo sunt dictæ. Secũda ibi, *Et in spoliatis.* Imo. ¶ Præsupponendũ est primo illud qđ dr̃ in c. appellanti. j. de appel. & 2. q. 6. ad fin. & l. cos. C. de app. videlicet, q̃ ad officiũ iudicis appellationis spectat cognoscere an bene vel male fuerit appellatũ, sed de alio articulo appellationis non debet se intromittere. Simile dr̃ in cap. Romana. de fo. compe. in. 6. Secundo præsupponitur pro ratione decidendi ad textum, q̃ licet de iure ciuili non possit adiri Imperator in prima instantia omissis medijs: tamen de iure canonico licitum est adire Papam omissis medijs etiam in prima instantia: quia Papa est ordinarius totius orbis, & concurrit cum omnibus alijs: ideo in electione actoris est coram quo velit defensorem siue reum conuenire, vel coram epo, hoc est coram iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dr̃ ordinarius ordinariorum.

† al. permittitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. super aliquo beneficio, qui officialis ꝫ te tulit sententiam, à qua appellasti immediate ad Papam, tñ poteras si voluisses appellare ad archiepm Burdegaleñ. quod non fecisti: Intimasti & notificasti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & volumus q̃ dimissa causa appellatiõis ipse Papa cognosceret de causa principali: quæritur vtrum possit istud fieri? Et vr̃ prima facie q̃ non, vt dictum est in prima præsuppositione: tñ Romanus Pontifex dicit q̃ poterit cognoscere de principali, id est, dimisso articulo appellationis, cum ipse Papa sit generalis ordinarius, & concurrat cũ omnibus ordinarijs. Sic etiam, vt dr̃, legatus Papę omisso articulo appellationis potest cognoscere de principali causa. cap. 1. de offi. delega. in antiquis. Sed ponamus sanctissime pater q̃ aliquis fuit spoliatus re aliqua, & mouit controuersiam super articulo proprietatis, in quo processum extitit vsque ad conclusionem & renuntiationem causæ: Ego actor qui fui spoliatus antequam fuerat renuntiatum & conclusum in causa, volo suspendere causam proprietatis, & venire ad possessionẽ, an possim? Dicit q̃ sic, & hoc in odiũ spoliãtis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo q̃ quis non debet appellare ad Papam omisso medio, nisi obseruet formam c. 1. de appel. in 6. Not. secundo, q̃ quis etiam in prima instãtia põt litigare corã Papa omisso medio. Not. tertio, q̃ si spoliatus intentauit petitorium infra cõclusionem & renuntiationẽ, id est, ante quàm fuerit conclusum & renũtiatum in causa, potest suspēdere & dimittere petitoriũ, & venire ad possessorium. Et est ratio: quia probationes sunt faciliores in possessorio, quàm in petitorio: quia in possessorio sufficit probare possessionem & spoliationem: in petitorio vero requiritur probatio dñij, quæ probatio est valde difficilis; ideo consuluit lex, qui petitorio. ff. de rei vendi. q̃ quis primo agit possessorio, quàm petitorio. Sed tñ (vt hic dr̃, & in c. pastoralis. eod. tit. in antiquis) aliquis potest primo intentare petitorium, deinde venire ad possessorium. Sed quæritur, nonne dimittens petitorium, & veniens ad possessorium venit condemnandus in expensis? Dicit glo. q̃ non: quia nihil præiudicat aduersario, cum poterit postea venire ad petitorium in eodem statu, in quo prius remansit. Et hoc debet facere ante cõclusionem causæ,

videlicet

videlicet ꝙ potest suspendere petitorium & venire ad possessoriũ: secus si post conclusionem. Vnde concludere & renuntiare in causa, est qñ partes nihil amplius volunt allegare nec producere, & tunc iudex dicit, postquã nihil aliud vultis allegare nec producere, ego habeo pro concluso & renuntiato. Not. vlterius, ꝙ vt actus pariat effectum, debet esse legitime factus: ꝓbatur in verbo, legitime. ad hoc de translat. c. 2. de proc. cle. 1. & quod ibi not. gl. in verbo, debito. Not. finaliter, ꝙ appellatio est commune remedium appellanti & appellato, ibi, *Tam appellanti quam appellato*: pro hoc de appel. sæpe. c. oblatę. & c. Nicolao & cap. interposita. Zabarel.

† Vide Paulum de Castro consil. 277. lib. 1. & de intellectu Co. [illegible] lib. 1. [illegible] cap. 16. nu. 13.

sa [a] † beneficiali [b] per appellationem [c] ad sedem Apostolicam [d] legitime deuoluta [e], tã appellanti, quam appellato [f] licere decernimus nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis [g] odiũ ante causæ conclusionem [h] suspendere [i] petitorium à se & [k] ab aduersario [l] intentatum, in solo [m] possessorio procedendo.

TITVLVS IIII.
De dolo & contumacia.

a ¶ *Causa.*]se summat.

¶ *Glossa secunda soluit duo dubia.*

b ¶ *Beneficiali.*] cõprehendit minora & maiora beneficia, & præbẽdas. & de hoc de reg. iur. c. 1 lib. 6. in non beneficialibus autẽ nõ habet hoc locũ, etiã si de ecclesia vt ꝗ proprietate sit quæstio. facit quod dixi s. ea. cõpil. de iud. dispendiosam. super verbo, beneficijs.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

c ¶ *Per appellationem.*] fortius si per querelam, videbatur autem ꝙ illud solum super quo appellatum erat, esset per appellationis iudicẽ cognoscendũ, vnde corã iudice appellationis nõ fit reconuentio. de hoc scripsi de mu. pet. c. 1. cognoscat ergo id solũ super quo appellatur, siue ante sñiam fuerit appellatũ, ad hoc j. de appel. appellanti. cum suis concor. siue à sñia: 2. q. 6. ad finem: siue extra iudicium, de elect. vt circa. lib. 6. sed ex quo deuoluta est causa per decret. 1. de elect. lib. 6. non expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver. j. decernimus. per quod respondetur ad iura prædicta. Potest etiam dici, ꝙ decret. vt circa. locum non habet cum quis suum prosequitur interesse, vt s. ea. compil. de elect. constitutionem. in principio.

Reconuentio non fit corã iudice appellationis.

d ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in inferioribus ergo secus.

e ¶ *Deuoluta.*] ita ꝙ causa ipsa est in curia, sm formã decret. 1. de elect. lib. 6. vt quia appellatio legitime interposita est. eo. tit. vt circa. & appellato legitime insinuata. vt in cle. s. de elect. causam. & infra debitum tempus, vt ibi. §. penult.

f ¶ *Appellato.*] vtrũque. n. æqualiter arctat illa cõstitutio 1. de elec. vterq; ergo sentiat cõmodũ sicut onus. de reg. iur. qui sentit. lib. 6.

¶ *Glo seq notat & remittit; contra glo. obijcit, & dupliciter respondet.*

g ¶ *Spoliantis.*] per hoc patet ꝙ loquitur in possessorio recuperandæ. de possessorio retinendæ, an intentari possit per eum qui petitoriũ intentauit illa pendente, notaui & dixi s. eo. pastoralis. super 4. glo. quæ gl. in ea parte qua dicit ante mediũ, ꝙ ꝗ possessorio potest rediri ad iudiciũ proprietatis, reprobari vĩ per hunc textũ: Si enim speciale hoc inducitur in odiũ spoliãtis, ꝙ suspenso petitorio transitur ad possessorium, ergo id non licebit in casu conuerso, in quo casu cessat. Sed glossa dupliciter põt defendi, scilicet q͂a nõ dicit ꝙ suspenso possessorio redeatur ad petitoriũ: sed ꝙ de possessorio inchoato reditur ad petitoriũ, qꝺ põt intelligi renuntiato priori iudicio. Itẽ volens dicere ꝙ suspẽdi & pẽdere possit possessoriũ, dicet hoc speciale hic addi in causa appellationis, vt dixi in gl. fortius, vt quod ibi olim nõ licuisset, hodie liceat in odiũ spoliantis.

Petitorio suspenso transire licet ad possessorium, sed nõ ecõuerso.

¶ *Glos seq soluit obiectionem; arguit à contrario, & illud determinat.*

h ¶ *Conclusionem.*] quæ licet fieri possit, vt hic: tñ in his beneficialibus potest omitti. j. de verb. sig. sæpe contingit. facta ergo conclusione hoc non licebit. quod verum puto nisi in casu decret. pastoralis. in fi. s. eod. vt sicut hoc in alijs causis non beneficialibus tũc liceret, & in ista saltem eo casu quo suspendit petitorium inchoatum à se, in quo loquitur illa decret.

Conclusio in causa beneficiali põt omitti.

i ¶ *Suspendere.*] sine metu condemnationis expensarum, vt dixi, eod. tit. pastoralis. super ver. agi potest.

k ¶ *Et.*]pro vel, vt ff. ꝺ ver. signi. sæpe. de rescrip. c. 2. vbi de hoc.

¶ *Glos seq not pro ope. & recitat contrarium.*

l ¶ *Aduersario.*]Hæc littera & sequens approbare vĩ qꝺ not. Ioan. 2. q. 2. c. 1. & Ber. s. de ordi. cogni. c. fi. Goffre. & Innoc. & Abbas de restit. spo. ex conquestione. scilicet qñ super eadem re intentat vnus petitorium, alter super illa intentat possessorium recuperandæ, prius auditur, & sic vtilius est sibi agere quàm excipere. quod Host. non placuit: qui dicebat ex vi actionis eum non prius audiẽdum sed simul, dicens ꝙ in decret. ex conquæstione. prius excepit, postmodum egit, vt ibi scripsi.

Petitoriũ [illegible] per vnum, & possessoriũ per alterũ, quãdo prius audietur.

¶ *Glo seq. not. signat contrarium, ibi remittit, & huic littera respondet.*

m ¶ *solo*] quasi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc vĩ, ꝙ petens restitutionẽ beneficij, non habeat iustificare possessionem, vel probare titulũ. de resti. spo. in litteris. ꝯ. de filijs presby. constitutus, vide qꝺ dixi super glo. 2. & qꝺ not. Host. in sum. de rest. spo. §. in casibus. ver. quid ergo. volẽs se defendere ꝯ hunc tex. rñdebit per decr. ex parte, de resti. spo. vbi intẽtãs possessoriũ, probat coniugium. & per decr. ad decimas. eod. tit. lib. 6. Aliud est ergo intentare petitoriũ, aliud iustificare possessoriũ ex titulo, vbi natura possessorij hoc requirit: sed vide qꝺ dixi in pdi. decre. ex parte. in glo. qua si dicat, vltra medium.

Beneficij restitutionẽ petens, an habeat probare titulum.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Appellans ante diffinitiuam, etiam à diffinitiua lata eo absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste, quo casu non appellat tamquam manifestus contumax. Io. And.*

C. VNIC.

S† AN-

DE DOLO ET contumacia.

¶ *Visum est supra de causa possessionis & proprietatis: & quia aliquando in causa possessionis & proprietatis dolus committitur ratione contumaciæ, quare possit aliquis dubitare de effectu istius doli vel contumaciæ: ideo ponit Clemens de dolo & contumacia rubricam.*

Continuatio.

S[ante.] Ponit dictum, à quo secundo excipit: ibi, *Nisi* Imola. Præsupponendum est ꝙ contumax in non veniendo non potest appellare, & hoc in odium suæ contumaciæ, puta si fuit citatus vt veniret coram iudice ad audiendam sententiam & non venit, & sic fuit contumax, talis non potest appellare. 2. q. 6. §. sunt quorum. in prin. 24. q. 3. c. de illicita. C. de iudi. l. properandũ. §. cum autem. & quorum appellationes non recipiuntur. l. 1. & l. cum autem. C. de iudicijs. Secundo præsupponendum est, ꝙ iudex non tenetur deferre appellationi friuolæ interiectæ ab interlocutoria. & potest dare apostolos refutatorios & procedere ad vlteriora, & citare partem appellantem si velit, vel si nolit, non requiritur ꝙ citet, vt in c. cum qui. eod. tit. in 6. quia frustra citaretur.

† Nota ꝙ appellans potest ante diffinitiuã: quod est verum indistincte de iure canonico, dũ tamen appelletur ex causa rationabili cap. vt debitus. extra de appel. sed de iure ciuili non appellatur, nisi in certis casibꝰ Zabarella.

CASVS. Ego conueni te coram competenti iudice, & processum fuit vsque ad productiones testium hincinde, saltem pro parte mea feci probationes & productiones, & probaui meã intentionem: tu reus proposuisti tuas defensiones, & admissus, id est, receptus ad illas probandas, cum velles producere aliquos testes, ego actor dixi illos non esse recipiendos: iudex interloquendo pronuntiauit nõ debere recipi: tu reus ab illa sententia interlocutoria appellasti: iudex vidit ꝙ tua appellatio erat friuola, forte quia inserta in instrumento appellatorio erant falsa, & sic non detulit, id est, aliquẽ honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiam iudicis superioris ad quem appellabas, sed dedit tibi apostolos refutatorios, & citauit te ad procedendum ad vlteriora causæ, vel te non citauit: nunc adueniente die assignationis iudex procedit ad expeditionem causæ, & tandem tulit sententiam diffinitiuam ꝯ te: Postea peruenit ad notitiam tuam ꝙ sententia fuit lata ꝯ te: voluisti appellare, quæritur, vtrum possis? Dicit ꝙ si manifeste constaret, ꝙ appellatio prima interiecta ab interlocutoria esset friuola, puta quia nullam causam grauaminis expresserat in sua appellatione: vel forte bene expressit causam, sed illa causa erat notorie falsa: vel forte expressit causam veram, sed non erat rationabilis; certe illo modo secunda appellatio à diffinitiua non est admittenda: & ea non obstante iudex à quo non debet exequi tuam sententiam diffinitiuam. hoc dicit. H. R. Nota ꝙ appellans ante sñiam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam si eo citato ꝯ eum feratur diffinitiua sñia, potest à dicta sñia appellare infra tẽpus debitũ, nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste: quia si prima appellatio interposita in interlocutoria esset friuola, tunc ipse non posset amplius appellare à diffinitiua: & illud notabile continet medullã totius capituli. Nota ꝙ de iure canonico quis potest appellare à sñia interlocutoria, & à quocunq; grauamine: Secus est de iure ciuili, nisi esset tale grauamen ꝙ non posset reparari in diffinitiua: quia si non posset reparari in diffinitiua, etiã de iure ciuili ab interlocutoria posset appellari. l. ante diffinitiuæ tempus. C. quorum appellationes nõ recipiuntur. & l. 2. C. de epali audientia. Nota ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, iudex potest dare apostolos refutatorios, & non obstante appellatione ipse põt procedere ad vlteriora, posito ꝙ causa appellationis sit irrationabilis. c. cum qui. eo. tit. in 6. nisi post cognitionẽ appellationis dicatur, bene appellatũ: quia tũc reuocatur qꝺ gestũ est pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendẽte appellatiõe iudex nõ potest ꝓcedere, nec debet. Not. ꝙ si is qui appellauit ante sententiam, appellet iterũ à sñia diffinitiua ꝯ se lata, propter hoc non renuntiat appellationi prius interpositæ, vt in gl. super verbo, appellare. Not. ex

magna glo. in prin. quatuor modos, ꝑ quos qualibet appellatio ab interlocutoria dr̃ manifeste friuola, & quilibet illorũ modorũ excludit à facultate denuo appellādi. videatis dñm Panor. in cle. ista: quia bene elucidat istā magnā gl. Not. tex. ibi, *Diffinitiua sententiā*. & not. primo ꝙ sententia in genere ſm Hug. est iudicium, vel litis decisio, vel infirma & indubitata & secura responsio, vel animaduersio, vel sensus siue intellectus, & dr̃ à sentio, sentis. Item sententia quidam color rhetoricus dr̃: scilicet breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens, vt, *Obsequium amicos, veritas odium parit*: Inde sententiosus sa, sum, id est, plenus sententijs. Itē ſm Isidorum, sententia est determinata acceptio alterius partis ꝯdictionis. Sententia ſm Azonē in summa. C. quomodo & qñ iudex sniam proferre debeat: qñque potest dici cuiusque orationis significatio, qñque ponitur pro opinione magistrorũ, qñque dr̃ quicq. 1. de re aliqua placet: qñque est deportatio, qñque excõicatio, vel interdictũ, sed improprie: quia excõicatio vel interdictũ potius punit q̃ finē sententiæ imponit, ideo potius potest pœna dici quàm snia vel diffinitio: qñque snia dr̃ qñque iudicantis præceptũ, nō naturæ, non iuri, nō bonis moribus ꝯtrium. Et ſm hanc significationē distinguitur: qa sniarũ alia est diffinitiua, alia interlocutoria, alia conuentionalis, alia quæ dr̃ præceptũ, alia multa, alia dispensationis. Snia diffinitiua est diffinitio iudicialis cõtrouersiæ finē imponens ex pronũtiatione iudicis, dānationē, id est, condēnationē vel absolutionē cõtinens. Et hæc snia diffinit principalem quæstionē, vt qñ auditis vtriusque partis allegationibus causa terminatur, & finis principalis negotio imponitur, quā semel latā iudex reuocare non potest. Sententia interlocutoria est snia semiplena, quæ profertur inter principiũ & finē causæ, nō sup principali, sed super emergentibus & incidentibus quæstionibus, puta super libello offerendo vel concipiendo, vel danda dilatione aut deneganda, & super testibus recipiendis vel non, & similibus, principali causa durāte, vt qñ iudex nō residens ꝓ tribunali, id est, in tribunali interloquendo inter partes sine solēnitate scripturæ aliqd pronũtiat de plano, vel super aliquo incidenti vel emergenti extra primũ intentũ principale: & hanc sniam potest iudex reuocare siue ipse sit ordinari[a], siue sit delegatus, siue arbiter. Hoc debet tñ fieri cum causæ cognitione & iudice cõcedente nō procedēte. 3. q. 3. §. à iudice. ſm Gof. Sentētia cõuentionalis est amicabilis compositio, vt qñ iudex conuenit aliquē & commonet eũ, ne faciat ꝯ cõuentionē. Sententia ꝑ errorem lata, à qua non est appellatũ, reuocatur si error probabilis postea detegatur, vt ĩ c. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis. sufficiat pro nunc. Vide glo. in c. ad compescendas. in verbo diffinitiua. Not. textum *Appellando*. appello, las, lare. a. p. id est, ad aliũ iudicē vocare, vel alterius iudicis audientiā postulare. Et vt dicit Ber. in lib. de consideratione. Appellasse inique iniquũ est. Inique & impune, iniquarũ appellationũ fomes. iniqua autem omnis appellatio, ad quem iustitiæ inopia non coegit: Appellare nō vt graues, sed si graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apostolos petere à iudice à quo appellans. Vnde apostoli in iure, dicũtur litteræ datæ appellanti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorũ alij sunt conuentionales, scilicet qñ pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudiciũ, vt extra de appel. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij sunt apostoli testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij per quos apparet, ꝙ iudex detulit appellationi. Alij sunt apostoli refutatorij, per quos apparet ꝙ iudex non detulit appellationi. Alij sunt reuerendi siue reuerentiales, scilicet quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt in c. 1. de appel. in lib. 6. in glo.

to[a] diffinitiuam sententiā[b], à iudice quis appellādo recedat, & iudex suæ appellationi non deferens[c], eo citato vel etiam non citato[d] vlterius in causa procedens, cõtra ipsum etiam absentem[e] sententiam diffinitiuam promulget[f]; poterit idē appellans a dicta sententia intra tēpus debitũ[g] appellare[h]: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste[i].

Glossa prima dicit quod determinat.

a *Sa ante.*] Se summat, & determinat casum dubiũ circa decre. eum qui. eo. tit. lib. 6. & qđ ibi tangit Archid. & quod not. de re iudi. inter monasterium. in vlt. glos.

b *Sententiam.*] & sic oportet appellationē iustificari solũ ex virtute grauaminis illati, ꝓp quod appellauit, vt ĩ. de appella. appellāti.

c *Non deferens.*] si detulisset, sententia postea per ipsum lata nō valuisset. quod dic vt de appel. cum appellationibus. lib. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo, ex quo putabat ex falsa causa appellatum, nũquam enim reuocabitur quod per eum fiet, nisi prius iustificetur appellatio, quod dic vt eo. tit. non solum. lib. 6.

d *Non citato.*] quia citare non tenetur, vt in prædi. decre. eũ qui.

e *Absentem.*] Fortificabant dubium hæc duo, ꝙ citatus fuit, & ꝙ fuit absens: per quæ aperte videbatur contumacia in non veniendo, vt ĩ. dicam.

f *Promulget.*] quod potuit si lis erat contestata, & liquebat de causa ĩ. eod. prout. Et idem si non erat contestata, sed erat de casibus, quibus procedi potest ad sententiam lite non contestata contra contumacem: qui habentur vt lite non contestata, quoniam. in textu. & in glos.

g *Tempus debitum.*] scilicet decem dierum, & à tempore notitiæ. de appel. concertationi. lib. 6.

Glos. seq. ponit. opin. quam probat: & pro solutione contrarij. remittit.

h *Appellare.*] Not. Innoc. & post eum Host. de appel. dilecto. vt ibi scripsi in fi. vlt. glos. & Guli. in specu. de sent. proia. §. 1. xta. versi. qd ergo si appellatio. ꝙ appellans ante sententiā, & postea appellat à sententia per hoc non renuntiet primæ appellationi, nec sententiam ratificat: geminatio enim appellationum non submittit, sed subtrahit appellantem à iudicis potestate. 31. q. 2. Lotharius. de apel. bonæ. & cap. dilectæ. Non obstante ff. rem ratam hab. l. 3. §. falsus. quod solue vt not. Ber. de re iudica. cap. 1.

Glos. seq. primo ponit quatuor exempla. Secundo not pro vero contumace non manifesto. Tertio ponit duplicem distinctionē Guil. Quarto, distinctionem Ia. de Arena. Quinto, quatuor opi. de vero cõtumace, et quatuor de ficto contumace, & vtriusque secundam approbat. Sexto, de appellatione contumacis ponit alias quatuor, ex quibus nouam opi. infert & concludit. Septimo, contra conclusionem obijcit per locũ à diuisione, & quadrupliciter respondet. Octauo & vltimo, infert solutionem quæstionis.

i *Manifeste.*] vt quia nulla causa fuit ibi expressa, vel non legitima, dato ꝙ esset vera: vel licet legitima, manifeste falsa, vel iam pronuntiatũ esset illam falsam, & non appellatum[1]. Et [2]aduerte quia probare vr̃ hæc littera, ꝙ vera contumacia in non veniendo non impedit appellātem vel appellationē, nisi sit manifesta, vt sic in vera contumacia distinguatur inter manifestā & dubia: appellans enim friuole, & recedens, vere cõtumax est: & tñ si hoc nō est manifestũ, appellat. & ſm hoc intelligenda videntur iura quæ dicunt contumacē in nō veniendo non appellare. 2. q. 6. §. sunt quorũ. in prin. 24. q. 3. de illicita. C. de iudic. properandũ. §. cum autē. C. quorũ appel. non re. l. 1. In nō veniendo ideo dixi, qa contumax in nō parendo, appellat. ff. de appel. creditor. § iussus. & pro ratione diuersitatis dicit ibi glo. ꝙ iste peccat in vno tñ, ille in duob⁹: quod intelligo, quia iste venit, sed non paret; ille nec venit, nec paret. Guli. [3]in specu. de contu. §. 1 ver. & not. Primo distinguit duplicē contumaciā, verā & præsumptā: Secundo triplicem, scilicet euidentē, verā, & præsumptā aut fictā. dicēs ꝙ verus cõtumax quē citatio apprehendit, nō auditur appellans, & multo minus euidēs. Et euidentē vocat contumaciā illius qui dixit se nō venturũ, & an sufficiat hoc extra iudiciũ dixisse nũtio citanti, vide quod not. de sen. excõ. venerabilibus. §. secus. lib. 6. Verā, illius quem citatio nō apprehendit: Fictā vel interpretatiuā, citati ad domũ, quem citatio non apprehendit. Iacobus[4] de Arena contumaciā quā ĩ. dixi euidentē, dicebat verissimā, & dicebat fictum contumacem appellare, verũ venientē iudice sedēte ꝓ tribunali restitui ad appellandũ. ff. de in integr. resti. l. diuus. verissimum nullo iure ad appellandũ admitti. ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. fin. Sed circa [5]hoc est sciendum, ꝙ in vero contumace quadruplex est opinio, & in ficto quadruplex: Nam aliqui dicunt verum quem supra dixi euidentem vel verissimum, alij inuentum, alij non inuentum: tunc demum si se citatum nouit, alij citatum ab homine. Item quidam dicunt fictum inuentum qui dicit se venturum, vel tacuit, sed non venit. & hanc etiam recitat glo. vlt. in l. fi. ff. de resti. in integ. Alij dicunt hunc verum: sed fictum, non inuentum. facit quod not. in l. ex cõsensu. §. fi. ff. de appel. Tertij in nō inuento distinguũt, an citatio postmodum ad illum peruenerit, & sit verus, an non, & tunc sit fictus. & facit quod not. in l. 1. §. 1. ff. quando appel. sit. Alij dicunt fictũ cũ ius citat, verum cũ citat homo, quia nuntius, & c. ff. de arbi. Celsus. & facit quod not. Compost. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quæ fit expresse per hominem. ff. de vsur. mora. Ficta quæ tacite fit per legem, vt in persona minoris. ff. de lega. 2. Titia Seio. §. vsuras. C. in quib. cau. resti. in integ. non est ne. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio secunda: reprobata prima & quarta. Et licet tertia in se sit vera, quia vere iudici contumaciter resistit is, qui non inuentus citationis notitiam habuit, & non venit: tamen quia id iudicialiter non constat, & ex præsumptione iudicamus: habemus illum pro ficto[6]: vbi iudicialiter ergo constaret, haberetur pro vero, & sic posset intelligi §. sinautem. de quo submittam. Item [7]sciendum ꝙ circa contumacis appellationem est opinio etiam quadruplex: Communis habet ꝙ fictus appellat. C. quomodo & quando iud. ab eod. ff. quando appel. sit. l. 1. in fin. C. de lib. cau. si is. & facit hæc decre. Secunda singularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam sequebatur dominus meus in l. properandum. ꝙ etiam ficte contumax non appellet. & hoc dicunt per §. sinautē. ea. l. de iudi. quæ loqtur de parte nō inuenta. Pro his facit. ff. de iudi. l. & post edictũ. in fi. sine suppletione legendo. Sed vt ibi dicit glo. si sinis ille loquitur de eo qui nec

[1] Glos. hic relatam ad tex Card. & Pan. reputat sing. Fonta.

[2] Hic incipit secunda pars glossæ.

[3] Hic tertia pars glossæ.

[4] Hic incipit quarta pars glossæ.

[5] Hic quinta pars glossæ.

[6] Iste ergo quem citatio a principio non apprehendit, sed ipsius notitia superuenit postmodũ, etc. comparuit debet censeri fictus, & non verus, quia ista scientia non apparet iudici in figura iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandum C. de iud. in fi. q. vert. sed quid si citatus. alleg. ff. qui sal. in. l. 2. Petrus de Anchara.

[7] Hic est sexta pars glossæ.

qui nec vere, nec ficte cõtumax esset: non esset necessaria appellatio: quia ipso iure sententia nulla esset. & si exponas quod ibi dicit: audietur beneficio nullitatis sine appellationis remedio, non conuenit responsio narratus. ℨ illud de fide instru. inter. §. cæterum. Alij dicunt ficte cõtumacem appellare posse, qui venit iudice sedẽte pro tribunali, aliàs non appellat: & sic intelligunt §. finautẽ. Alij dicunt nedum fictum, sed etiã verũ appellare posse dummodo non sit manifestus, quem s. vocaui euidente vel verissimum. & pro his facit hæc littera & de senten. excom. venerabilibus. §. idẽ est. vbi vr̃ expressum ꝙ citatus non veniens sit præsumptiue contumax: quia potuit impediri sic ꝙ venire non potuit. Cum ergo eo casu beneficio absentiæ restitueretur ℨ sententiam. de re iudi. cum Bertholdus. de resti. in integ. ex litteris. & de hoc ff. de dam. infec. si finita. §. si forte. de re iudi. quæsitum. fortius ergo beneficiũ probabilis absentiæ illũ excusabit à contumacia, vt appellare possit vt præsens, & obtinere sententiam retractari propter iniquitatẽ sui, non propter absentiam tantum. fateor tñ ꝙ vbi præsens appellare non posset: vt quia tertio citatus; tunc necessaria esset restitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi posset (& scio ꝙ nouum videbitur) ꝙ si contumax qui non venit, appellat; iudex à quo appellat, si scit illum euidentem vel verum contumacẽ, appellationi non deferet, sed in causa vel executione procedet: iudex tamen ad quem appellationem recipiet, & prius, de hoc præiudiciali cognoscet, scilicet an potuerit appellare: & si causa cognita inuenerit illũ manifestũ vel euidentẽ contumacẽ vel verũ, siue inuentũ, siue nõ inuentũ: quia tñ postea citatũ se nouit, nec apparet ipsius iustũ impedimentũ vel excusatio, & sic contẽpsit, pronuntiabit appellationem non deuoluere, & in appellationis causa non procedet. Si vero sibi constabit illũ, licet inuentũ, fortius non inuentũ qui postea se citatũ nouit, iuste impeditum, ꝑ quod venire non potuit, vel saltẽ excusabilẽ, vt quia credidit terminũ prorogatũ. de resti. in integ. ex litteris. & facit quod ibi scripsi post Vin. & Tan. cũ per hoc appareat eũ nõ fuisse contumacẽ, qa nõ contẽpsit. ff. de re iud. contumacia. ꝓnuntiabit appellationẽ deuoluere, & de illa cognoscet. Et est simile quod scripsi s. de appel. ad hoc si in vna. & s. de resti. spo. solicite. de test. veniẽs 2. de appe. nõ solũ. lib. 6. in 3. glo. Ad textũ ergo redeũdo vr̃ ſm prædicta, ꝙ de prima appellatione vt præiudiciali primo cognoscetur. de ord. cog. tuã. cuius euentus alterius cognitioni dabit vel denegabit initium. de elect. si forte. lib. 6. Sed ꜰ ſm hoc quid releuat scd̃a appellatio, cũ pronuntiato ꝙ primo fuerit bene appellatũ, reuocetur sñia ꝑ modũ nullitatis vel attentati. de appel. non solũ lib. 6. & pronuntiato, ꝙ male fuerit appellatũ, apparet illũ postea contumacem fuisse, & sic nil reuocabitur. & facit qđ scripsi post Inn. & Host. de appe. interposita. in fi. 1. rñ. Rñdeo: valet ad hoc: quia nõ cogitur ꝓsequi primã, sed ꝓsequendo scd̃am, si excipiatur de cõtumacia, replicabit de iusta appellatione, de qua iudex scd̃o cognoscet, nõ vt pronuntiet bene vel male appellatũ, vel vt reuocet attentata, sed solũ vt pronuntiet illũ appellare potuisse vel nõ; & sic appellationẽ deuoluere vel non: & sic iudex appellationis tertio super eodẽ articulo interiectæ (quod non licuit) de hoc cognoscit & pronuntiat. s. de appel. sua nobis. Itẽ valet: qa ſm hoc audietur ꝓsequẽs scd̃am, licet tẽpore quo prosequitur sit lapsum tẽpus primæ ꝓsequẽdæ. bene facit de sen. excõ. licet. lib. 6. Si vero etiã tẽpore scd̃æ appellationis lapsum erat tẽpus prosecutionis primæ, vide quod scripsi de appel. directe. super gl. 2. Itẽ valet ꝙ posset aliquod probabile dubiũ primo appellantẽ excusare à contumacia, licet appellatio per probata iusta pronuntiari nõ potest: facit de elect. c. 1. lib. 6. Itẽ posset scd̃a esse interposita ad aliũ iudicẽ qui magis expediret appellanti q̃ primus. Ex prædictis ꜰ solui vr̃ quod not. s. ea. compil. de elect. causam. §. penult. in vlt. glo. ꝙ arctatus per decre. illam, qui non venit nec misit, si appellat à diffinitiua, si non doceat de iusto impedimento, quod excuset contumaciam, non debeat audiri: fortius enim cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quàm in citato per iudicem.

Hic incipit septima pars glossæ.

Hic est octaua & vltim. pars glossæ.

VT LITE PENDENTE NIL INNOVETVR.

Continuatio domini Ioan.

¶ *Visum est supra de contumacia: quia per eã fit missio in possessionẽ, quandoque ex primo decreto, quandoque ex secundo, & sic fit nouatio & aliquid innouatur. Et dubitaret aliquis vtrũ lite pẽdente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem statu, quo sunt lite pendente, ideo annectit, id est, adiungit hic rubricam, vt lite pendente.*

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Si duo litigantes super beneficio, moriantur, siue vterque in curia vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur; si superstes vel alius cuius intersit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioann. And.*

CAP. I.

SI duobus.

SI duobus.] Præsupponendum est illud qđ habetur in c. 2. de præben. lib. 6. videlicet ꝙ licet generaliter collatio beneficiorũ spectet ad Papam ratione plenitudinis potestatis: tñ specialiter & priuatiue collatio beneficiorũ vacantiũ in curia Romana ad ipsum Papã spectat: ita ꝙ nullꝰ alius illa beneficia põt conferre sine ipsius mãdato speciali: Alia vero beneficia vacantia extra curiam Romanam ordinarij possunt conferre, & concurrunt cũ Papa accumulatiue, & possunt præuenire Papam, nisi Papa inhibuisset ne ipsi haberent conferre. CASVS. Duo litigabant coram Papa in curia Romana super aliquo beneficio, qđ bñficium quilibet dicebat ad se pertinere: isti litigantes sunt mortui in curia Romana: quæritur ad quem spectat collatio beneficij? Dicit Romanus Põtifex Clemens, ꝙ ad solũ Papã spectat collatio, nisi ius illꝰ beneficij neutri competisset: quia si nullus eorum litigantiũ haberet ius in beneficio, sed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud beneficiũ cõferre nõ debet, cum non vacet. Sed quid si vnus est mortuus in curia, alius mortuus est extra curiã, quæritur ad quem spectat collatio? Distinguit Clemens, an possidens beneficiũ mortuus est in curia, & alius non possidens mortuus est extra curiã: & tunc collatio beneficij pertinet ad solũ Papã priuatiue: si autẽ possessor mortuus est extra curiã: tũc collatio pertinet ad ordinariũ loci in quo est beneficiũ, qui ordinarius potest præuenire Papã. Sed qđ iuris si neuter possideat, & vnus mortuus est in curia, alius mortuus est extra? Dicit Clemens ꝙ collatio spectat ad Papã ratione suæ potestatis. Et idem si ambo possedissent. ſm gl. Sed quid si vnus mortuus est altero superstite, id est viuente: Dicit ꝙ non est conferendũ donec lis fuerit finita ℨ superstitẽ, & tunc euentus demonstrabit ad quẽ spectat collatio: quia si dicatur beneficiũ spectare ad defunctũ, tũc cõsiderandũ an defunctus sit mortuus in curia Romana, quo casu collatio beneficij spectat ad Papã: aut mortuꝰ est extra curia, & tũc collatio spectat ad ordinariũ. Sed q̃ritur, nunqđ loco defuncti poterit ordinarius alium subrogare? Dicit Clemens ꝙ sic. Sed quæritur an per istã Clementinã Papa idẽ intelligat in personatibus, in dignitatibus, & alijs beneficijs in quibus ratione suæ potestatis habet plenam & merã dispositionem: ita ꝙ si is qui moritur extra curiam, habebat personatum vel dignitatem in controuersia cũ aliquo, an ordinarius possit personatum vel dignitatem conferre, sicut diximus de simplici beneficio? Dicit Clemens ꝙ per istã clementinã nõ intendit derogare principio capituli secundi de præb. lib. 6 sed ista clementina fuit specialiter facta ad decidendũ dubiũ qđ fuit qñ vnus moritur in curia, alius autẽ moritur extra curiã. hoc dicit H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ si beneficiatus moriatur in curia Romana, tũc collatio ipsius spectat ad solum Papam priuatiue, ita ꝙ nullus alius potest conferre illud beneficium nisi ipse Papa, & sic collatio ad ipsum Papam spectat priuatiue: quia priuat omnes ordinarios. Not. ꝙ ista clementina venit declaratiue siue ad declarationem capituli secundi de præben. lib. 6. Nota de Romana curia, & dicit Pau. ꝙ pro eodem accipiuntur hoc casu sedes Apostolica & Romana curia. de concess. præb. c. 1. & c. præsenti. lib. 6. cuius c. præsenti. moderationẽ dicit Paulus locum habere in casu huius cle. Not. ꝙ per obitum beneficiati extinguitur titulus beneficij. Nam secundum Zen. mors est dissolutio corporis & animæ. de pœnit. dist. 2. charitas. ver. corpus de cele. Miss. in quadam.

¶ *Prima glos. dicit quod determinat, ponit casum, & diuidit.*

a ¶ *Si duobus.*] Determinat casum dubium circa decret. scd̃am de præb. lib. 6. quæ reseruat collationi Papali beneficia in curia vacãtia, an locum habeat in duobus litigantibus in curia super beneficio sibi collato si alter moritur, vel vterque. Et distinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantum. In primo distinguit, aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter intus & alter extra. & hoc vltimo casu, aut alter tantum possidebat: aut neuter. & si alter, aut qui moritur in curia, aut qui extra. In secundo etiam principali membro, scilicet cum moritur alter tantum: tunc subdistinguit: quia aut beneficium spectabat ad mortuum, aut ad superstitem, aut ad neutrum. & si ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & secundum principale membrum prosequitur: ibi, *Si vero alter.* Tertio protestatur: ibi: *Salua tamen.*

a ¶ *Duobus.*] vel pluribus, cum sit eadem ratio. concordat quod not. de rescrip. duobus. lib. 6.

in Romana [a] curia super beneficio [b] sibi collato [c] litigantibus [d], in eadem [e] curia mori [f] contingat: vtrũque, collationẽ huiusmodi beneficij ad Romanum Pontificem [g]; si vero extra dictam curiã [h], ad ordinarium [i] decernimus pertinere: nisi [k] forsan alius ab eis [l] in dicto beneficio ius [m] haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat; si moriens in curia beneficium possidebat [n] †, ad Romanum Pontificẽ [o]: si vero alius [p], ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro [q] autem ipsorum [r] beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuã [s] in collatione huiusmodi præferendus. Si vero [t] alter tantũmodo siue possessor, siue petitor decedat [u]: si superstes vel alius cuius intersit [x], causam nihilominus prosequatur [y]: (cũ interim [z] beneficium de iure conferri non possit [a]) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus [b]. Nã si ad defunctũ pertinuisse beneficiũ fuerit declaratum, pertinebit [c] ad Papam, si ille in curia [d]; vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrũ [e] illud spectasse constiterit, ad ordinariũ collatio pertinebit [f]: Salua tñ in pmissis omnibus Romani Põtificis potestate, ad quẽ Ecclesiarũ, personatuũ, dignitatũ, aliorũq; bñficiorũ ecclesiasticorũ plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscit pertinere [g].

Idem.

Lis dicitur pendere quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cũ citatio legitime peruenit ad partẽ, vel per eũ stetit quominus perueniret, cum tali expressione quòd potuit instrui sup quo cõueniatur.

CAP. II.

Cum† lite pen-

---

a ¶ *Romana curia.*] quod dic vt not. §. de præben. præsenti. lib. 6.

b ¶ *Beneficio.*] large sumitur comprehendens dignitates. de præb. c. 2. lib. 6. saluo quod ibi not. in 1. glo.

¶ *Glos. seq. primo notat à contrario: secundo soluit dubium de electo, & per id op. fortificat: tertio quærit: ponit op. quam partim reprobat: quarto impugnat obseruantiam curiæ.*

c ¶ *Collato.*] Secus ergo si litigarent illud sibi debitum. & concor. qd dixi §. i cle. de rescr. auditor. Et per hoc puto solui qd dubie tangebat Archi. de elect. si electio. lib. 6. de electo in præpositum non confirmato, qui moritur in curia, an præpositura vacet in curia. al legabat pro & §, quæ not. 63. dist. quanto. puto quod non, etiam si ibidẽ super electione vel confirmatione litigabant, per hanc litterã: durat enim prima vacatio, vsque ad confirmationẽ. facit de elect. cupientes. & c. quàm sit. in prin. lib. 6. quæ p confirmationem desinit. de transla. c. 1. & 2. facit hoc pro opinione quam tenui de elect. cupientes §. qd si. in vlt. glo. quæ incipit, & pertinet. Sed de prioribus benefi. ijs cõfirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitatur an vacent in curia, & placet Archid. in decre. commissa. de electio. lib. 6. quod non: quia non vacant per confirmationem, sed per possessionem pacificam: vel ex quo stat per confirmatum quo minus illam habeat, vt ibi. & de præbend. licet eps. eod. lib. dicebat tñ, quod si ille confirmatus manet in curia, & per procuratores possessionẽ apprehendit, quod beneficia vacabunt in curia, qa talis possessio quo ad priora beneficia fingit illum mortuũ. 7. q. 1. §. ecce in quibus. sed mori non potest nisi vbi personaliter est, ergo &c. Non placet hoc dictum, ex quo sequeretur, quod beneficium per procuratorem renuntiatum in curia, vacaret eo loco vbi esset renuntiationis tempore qui procuratorem constituit: quod est falsum, vt ipse idẽ not. in decr. 2. de præben & ad §. ecce. responde per not. de rescript. susceptũ. lib. 6. in glo. penult. quia non est vere mortuus, sed fingitur: & illa fictio bene potest trahi ad locum vbi possessionem apprehendit: vbi ergo procurator mandatũ habens possessionem apprehendit: ibi & ea die vacat beneficium: sed vbi amicus vel negotiorũ gestor id fecisset, procedere posset illa opinio, quia tunc vacant per acceptionem vel ratificationem per illum factam in curia, & non prius. facit de præben. si tibi absenti. lib. 6. Itẽ aduertendum est, quod sæpe curia priora beneficia electi in epm in curia consecrati statim cõfert: qd puto fieri non posse illo non consentiẽte, nisi prius habeat possessionem epatus: non enim per solam consecrationem vacant priora, sed p consecrationẽ & translationem, & lapsum temporis quo debuit consecrari, prout etiam scripsi post Inno. & Compost. de elect. cum in cunctis. ver. cũ vero. super vlt. gl. si ergo consecrationis tempore possessionẽ habebat, tunc statim vacant priora, & in curia vbi consecratur. & per hoc vr quod si consecratus in curia possessionem non habens, vadit ad partes episcopatus, & possessionem apprehendit, quod priora illius beneficia non vacent in curia, nisi specialiter fuerint reseruata. Scio tamen quod curia hoc non reciperet.

Alias, Romana.

Not. hic Imola, quod possessione præsumitur titulus, non solum ad commodum possidentis, sed etiam tertij. Fen.

Vide Decium in c. 1. de consti. viij. vel initi. & consil. 147.

Vide Rotam in decisione 19. in nouis.

d ¶ *Litigantibus.*] in hoc ad titulum.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

e ¶ *Mori.*] Idem puto in renuntiatione, vel alia vacationis forma, etiam si immisceantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum sit eadem ratio, & facit prealleg. §. ecce. 7. q. 1.

f ¶ *Contingat.*] simul vel successiue.

g ¶ *Pontificem.*] tolle litteram, decernimus pertinere.

h ¶ *Curiam.*] repete. mori contingat vtrumque, collationem huiusmodi beneficij, & cætera.

i ¶ *Ordinarium.*] id est, collatorem, etiam si aliàs non haberet ordinariam iurisdictionem. sic de conces. præben. si soli. lib. 6.

k ¶ *Nisi.*] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.

Vide Decium in c. post cessionẽ in primo notab. de probat. & Felinũ in c. olim, in principio, de rescript.

l ¶ *Ab eis.*] litigantibus mortuis.

m ¶ *Ius.*] in re vel ad rem. de vtroq; de cõces. præben. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glossa sequens primo dat simile: Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum.*

n ¶ *Possidebat.*] Sicut ergo in multis casibus est melior conditio possessoris. de præben. si à sede. lib. 6. sic hic fit melior conditio illius, penes quem moritur possessor. Et not. quod si hæc constitutio non emanasset, videret adhuc post mortem quærendum ad quem de iure beneficiũ spectasset, vt i. dr, cũ alter morit, vt eo cognito haberetur consideratio loci mortis illi: sed qa hoc fuisset difficile, & facile neglectu; ideo fuit vtiliter prouisum.

o ¶ *Pontificem.*] collatio, &c. vt sequitur.

p ¶ *Alius.*] scilicet moriens extra curiam: & repete, beneficium possidebat.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

q ¶ *Neutro.*] Idem puto vbi possidebat vterque, vt in paritate possessionis semper sit potior conditio Papæ. facit de rescr. duobus. lib. 6. & quod not. eo. lib. de præben. si à sede. & possent ambo prouocare in interdicto vti possidetis: vel quia vterq; § reliquum appellauit, vt sæpius experimur. sed forte hunc casum omisit, quia vt oeq; possidente neuter possidere vr, quia non insolidum. facit de probat. o. licet. vel quia non pacifice. facit de electio. commissa. lib. 6.

Vide Decium in c. 1. in fine. de rel. ap. & ... vt debitis & arp & Abbatem in c. cum ulem. de testib.

r ¶ *Ipsorum.*] scilicet quorum alter mortuus est in curia, & alter extra curiam.

s ¶ *Prærogatiuam.*] concor. de præb. si à sede. lib. 6.

t ¶ *Si vero.*] secundum principale membrum distinctionis.

u ¶ *Decedat.*] in curia vel extra.

x ¶ *Intersit.*] siue ratione tituli, in quo ius habebat in re, vel ad rem; siue ratione iuris eligendi, vel præsentandi, vel conferendi quod se contendit habere: & forte mortuum elegerat, vel illi prouiderat. §. eod. cap. 2. lib. 6. in glo. penult.

y ¶ *Prosequatur.*] si non prosequeretur, lis non penderet.

z ¶ *Interim.*] scilicet illa lite pendente.

Vide Rotam Decisione 16. in nouis.

a ¶ *Non possit.*] §. eod. c. 2. lib. 6.

b ¶ *Euentus.*] Cõc. de elec. si forte. lib. 6. de frigi. fraternitatis. in fi. cũ suis cõcor. iste autẽ euentus est dubius. ff. de pecul. qd debetur.

c ¶ *Pertinebit.*] collatio de qua præmisit.

d ¶ *In curia.*] sit defunctus, quod sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit duo quare.*

e ¶ *Ad neutrum.*] Alterũ membrũ subdistinctionis qñ pronuntiaretur beneficiũ spectare ad superstitẽ, non exprimit quasi indubitatum, quia tunc non vacat: & sic nec per Papam, nec per ordinariũ conferendum. ad vtrumque autẽ impossibile est spectare. facit de elect. vt quis duas. lib. 6. & ideo etiam illud non fuit exprimendũ.

f ¶ *Pertinebit.*] Constat enim quod in curia non vacauit. etiam si ille qui mortuus est, decesserit in curia.

g ¶ *Pertinere.*] concor. de præben. cap. 2. lib. 6. & facit de conces. præbend. proposuit.

C*um lite.*] Ponit dictum quod secundo limitat & declarat: Secunda: ibi, *Dum tamen.* Imola.

¶ Lite pendente nihil est innouandum. Et quo ad hoc litem dicimus pendere postquam à iudice competenti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulum istud venit declaratiue ad titulum, videlicet quando dicatur litis pendentia. Et dicit ex quo reus est citatus, & libellus est oblatus: qa in eo fuit inserta petitio actoris, vel aliquid æquiualens, tunc lis dr pendere. Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citandum, qui audiens quod iussus erat citari, se absentauit, & per eũ stetit, quo minus citaretur: Quæritur si nuntius iuerit ad domũ & illũ non repererit, sed misit citationẽ ad domum, vel cũ citauit in persona vxoris, quæritur an per hoc lis dicatur pendere: Et rñ set quod sic. hoc dicit. Not. quod competens iudex seu idoneus dr, qui habet in causa iurisdictionem cum exercitio, dato quod illa iurisdictio posset per exceptionem elidi, siue exceptio contingat

contingat iurisdictionem, siue contingat personã, valet enim vtroque casu processus, si non excipiatur, merito ante exceptionem dr̃ competens, seu idoneus. Et not. gl. in cle. nostra singulariter: quia potest facere ad multa, cum sæpe fiat mentio de iudice competenti. Not. ꝙ quamquam ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse à iudice, licet non peruenerit ad partem, tñ quo ad inducendã litis pendẽtiam, oportet ꝙ peruenerit citatio ad partem, vt in glos. in ver. & ad partem. tñ dicit tex. si factum est per partẽ, quo minus citatio peruenerit ad eã, tunc non impeditur litis pendentia. Not. consiliũ glo. vlt. ad inducendam litis pendentiã, ꝙ inseratur in citatione copia libelli, vt pars citata possit plene instrui super quibus sit in iudicio conueniendum. Not. ꝙ quo ad hoc vt citatio inducat litis pendentiam, quo ad reuocandum innouata, expedit ꝙ facta sit à iudice competenti. Not. ꝙ is per quẽ stat ꝙ citatio ad eũ nõ perueniat, habetur ꝓ citato. simile ſm Zenze. ff. de euic. l. si ideo. & l. si dictum §. præeunte. Zabarel.

† In vno manuscripto sicut est impressum.

dẽte a nihil debeat innouari b: litem quo ad hoc c pendere cẽsemus, postquam d a iudice cõpetenti e in ea citatio f emanauit, & ad partem g citatam peruenit, vel per eam factũ h fuit, quo minus ad eius notitiã perueniret i: Dũtamen in citatione prędicta talia sint expressa k: per quæ plene l possit instrui super quib' in iudicio cõuenitur.

Glossa prima dicit, & prosequitur quid determinat.

a *Cum lite pendente.*] Declarat qñ lis pendere dicatur, determinans quod not. Hosti. eo. tit. c. 1. vbi dixit, ꝙ lis pendet nedum ea contestata. de verb. sig. ex parte. 2. sed etiam libello principij oblato. C. qñ libel. prin. da. l. 1. & si ad hoc non sit impetratum. C. eod. tit. l. 1. fortius ex quo impetratum est. de appel. suggestum. & fortius ex quo negotium est commissum. de testi. causam. 2. & fortius facta citatione. de offic. deleg. gratum. per quæ dixi ibi secure tenendũ, ꝙ non solũ ea quæ post litem contestatã, sed etiã ea quæ ante saltẽ post citationem attentantur sine libello ex puro & mero iudicis officio, reuocantur in statũ pristinũ alleg. de constit. cũ M. in fi. de despon. impu. ad dissoluendũ. de accus. olim. in quibus nõ potest dici, ꝙ fuit lis contestata. Et in hoc differt hæc rubrica à rubrica de restit. spol. ſm ipsum. quia hic de plano expeditur: ibi libellus offertur, & lis ꝯtestatur. de rest. spol. olim. & trib' c. seq. & c. vlt.

Vide Felinũ in cap. consuluit lo. 2. in 3. colum. extra de appel.

a *Pendente.*] Quosdam casus in quibus ponderatur pendentia, vide not. de offic. lega. præsenti. § 1. in glos. 2. lib. 6.

b *Innouari.*] Quod fieret si possessor priuaretur possessione, vel alienaretur res litigiosa, vel super ea interpretaretur priuilegiũ tacita litis pendentia: antiqua vero possessione vti, non est innouari. & vide quod scripsi eo. tit. super rubrica.

An per impetrationem dicatur aliquid innouari, vide Felinũ in cap. ceterum de rescrip.

c *Ad hoc.*] scilicet quo ad innouationem impediendam, & fortius quo ad iurisdictionem perpetuandam. de fo. comp. proposuisti. de offic. deleg. gratum.

d *Postquam.*] In pendentia ponderamus principium & finẽ: hic determinat primum, scilicet qñ incipiat. ſm, scilicet qñ desinat, patet eo. tit. c. 2. lib. 6. & 11. q. 1. quia res scilicet lite finita: quod esse potest per sententiam, à qua non est appellatum, vel aliter, vt not. de lit. contest. c. 1. lib. 6. & vide quod dixi de confes. cap. vlt. super vlt. glo. & quod not. j. tit. proxi. c. vnico.

Glos. seq. alleg. simile, & arguit: quæstionem soluit, & prorogat.

e *Competenti.*] Alibi dr̃ idoneo. de appel. vt debitus & facit hæc littera ad id quod ibi not. in glos. 2. Competentem autem hic dico eum, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio, dato ꝙ illa possit per exceptionem elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus, siue iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium. planum est enim ꝙ his casibus valet processus in principali si non excipiatur. de re iudi. inter monasterium. de hoc de rescrip. ad audientiam 2. sicut autem requiritur competentia in iudice, sic & in citatione. facit quod scripsi de foro compe. proposuisti. de offic. delega. cum plures. lib. 6. in glo. finali.

Vide Decium in c. ex tenore. de rescrip. & in c. si duobus de appel. & Felinum in c. cũ ordinem. de rescrip.

f *Citatio.*] priuilegia vel rescripta videntur impediri per solam causæ cõmissionem sine citatione. de test. causam 2. & vide quod ibi dixi super glos. penult.

Glossa sequens ponit differentiam.

g *Ad partem.*] Licet ergo quo ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse secundum canones, & vide quod dixi de offic. deleg. c. vlt. in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam non sufficit emanasse, nisi peruenerit, vt hic.

h *Factum.*] dolose, vt in iuribus statim allegandis.

i *Perueniret.*] Concor. cle. j. de elect. causam. de renuntia. c. vnico. de iudi. dudum. de fo. compe. quamuis.

k *Expressa.*] Concord. j. de procura. non potest. ad idem. de elect. vt circa. & c. procurator. lib. 6.

Vide Antonium in c. licet. de accusat. in 2. col.

Glos. seq. litteram exponit, consulit, & dubium soluit.

l *Plene.*] Si ergo, dicat iudex, compareas die tali responsurus Titio super quadam domo, non erit sufficiens expressio. nec dicetur lis pendere sup domo: vel domus esse litigiosa. & est simile de do. & contu. cap. 2. est ergo consilium actoris cui expedit inducere litis pendentiam, ꝙ inseratur libellus in citatione. de dila. c. 2. bene facit cle. j. de elect. causam. tñ licet id nõ fiat, si tñ talis est expressio, ꝑ quã plene possetur instrui. sufficit vt hic: vbi vero iudex sufficienter expressit, sed nuntius non sufficienter retulerit, non iuuat: debuit enim emanasse & peruenisse, vt j. dicitur.

Vide Rotam decisione 179. in nouis.

TITVLVS VI.

De sequestratione possessionum & fructuum.

Idem f.

Si super beneficio contra ipsius possessorem qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentis. Io. And.

C. VNIC.

A D. † compescen-

DE SEQVESTRAtione possess. &c.

Vide Aegidium Bellameram decisione. 14.

Visum est supra an & quãdo nouatio potest fieri: dubitari posset an possit fieri sequestratio rei litigiosæ possessionis & fructuum: ideo, &c.

Continuatio domini Helie.

A D *compescendas*] CASVS. Tu & ego litigabamus in curia Romana coram aliquo auditore super beneficio in petitorio vel in possessorio: processum intantum extitit, ꝙ auditor tulit sñiam diffinitiuã ꝯ te possessorem, qui ab hoc triennio non possederas, appellauisti: pendẽte appellatione peto vt beneficium contentiosum sequestretur vnà cum fructibus percipiendis: quæritur vtrum debeat fieri sequestratio? Dicit Clemens ꝙ sic, etiam si opponatur de nullitate sententiæ ipsius auditoris, & dicatur ꝙ sententia auditoris lata ꝯ possessorem, non valet: tñ hoc non obstante iudex ordinarius poterit sequestrare dictum beneficium. Sed quæritur, per quem fiet sequestratio? Dicit ꝙ per iudicem, & sequester exercebit ea, quæ pertinent ad beneficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatem ipsius sequestri: sed imputabit beneficio: Et residuũ debet reseruare & restituere illi, qui habebit victoriã. Sed quid iuris si aliquis impedit sequestrari, vel fructus sequestratos occupat, vtrum iste impediens vel occupans incidat in aliquã pœnã? Clemens distinguit: aut ille qui impedit est vnus de litigatoribus, aut nõ, sed alius: Si secũdo modo. incurrit pœnã excõicationis: quia ipso facto ꝙ impedit vel occupat fructus, ipse est excõicatus, nec venit absoluendus, nisi omnia restituerit in manibus sequestri: Primo casu etiã incurrit sñiam excõicationis, & vltra ꝑdit ius qd̃ habet. vel qd̃ sibi cõpetebat in beneficio. Et hæc Clementina seu cõstitutio habet locũ in litibus pendentibus, & nõ solum in futuris. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia Et primo, si super beneficio ꝯ ipsius possessorẽ, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediẽs vel sequestratos fructus occupans, excõicatus est. Et si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Et est istud summarium Clementinæ. Not. ꝙ iudex & superior debent obuiare malitijs hominũ subditorũ: quia melius est ante tẽpus occurrere, q̃ post causam vulneratam remediũ quærere. Not. text. *Ad compescendas*, id est, refrænãdas, vt in glos. Not. *Apud*, id est, circa, & debet scribi per d. Not. *Promulgata*, vt j. in cle. si ante. de do. & cõtu. Not. *Sequestretur.* sequestro, stras. a. p. id est separare, & proprie certãtes pacificare. vnde: *Diuido, pacifico, dic designare sequestro.* Inde sequester, stri qd̃, & tertiæ declinatiõis inuenit: sed regulariter, id est, cõiter & sæpius est scd̃æ, vt hic sequester, stri, stro. Et dr̃ sequester reconciliator, qui discordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos amesos dr̃, apud quem pignora vel res aliæ litigiosæ deponi solent, id est, solent tradi in custodiã. Et dr̃ sequester à sequendo, vel à sequor: eo ꝙ eius qui electus est vtraque pars certantium & litigantium sequatur fidem: vnde Deut. 5. Ego sequester & medius fui inter Deum & vos. Inde hæc sequestra, stræ, id est reconciliatrix & ꝓprie certantes pacificans. Itẽ proprie (vt ad nostrũ propositũ) sequester est is apud quem res litigiosa deponitur à pluribus, & sequestratur, vt ei qui in causa vicerit, reddatur. Itẽ sequestrũ dr̃ illud scriptũ, qd̃ de sequestratione cõficitur, & si fit ex causa volũtaria, transfert possessionẽ in sequestrũ. Sequestratio est rei de qua agitur separatio, vel dispositio, vel possessiõis interdictio: Interim. n. qꝫ res apud sequestrũ est, nec actor

pec reus possidet. ff. depo. l. licet. Not. ꝙ sententia lata super possessorio, potest esse diffinitiua quod colligit glo. in verb. possessorio quam nota. Nota finaliter casum in quo titulus beneficij potest sequestrari. quod colligit glo. in verbo, beneficium Zabarel.

a ¶ *Ad compescendas.*] si super beneficio ꝯ ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiamsi nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediens vel sequestrator fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respicit pendentia. Nouum & æquissimum est, quod inducit hæc cōstitutio: quæ primo ponit nouū casum sequestrationis fiendæ: secūdo punit impedientem: ibi, *Si quis autem.* Tertio constitutionem ad pendētia prorogat: ibi, *Permissis* Quarto exceptionem: ibi, *Non obstante.*

das[a] litigantium malitias, diffinimus, vt vna[b] contra[c] possessorem diffinitiua[d] sententia super beneficio[e] apud sedē Apostolicam dumtaxat[f] in petitorio vel possessorio[g] promulgata[h], beneficium[i] ipsum, etiam si[k] dignitas vel personatus existat, & curam habeat animarū, à possessore huiusmodi (dum tamen triennio[l] † pacifice antea[m] ab eo possessum non fuerit) per loci[n] ordinarium apud aliquam personam idoneam[o] sequestretur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus[p]) superesse contigerit, illi restituat[q], qui finalem[r] in causa victoriam obtinebit[s].

§ Si quis[t] autem sequestrationē huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsūpserit occupare[u], excōicationis incurrat sententiam ipso facto[x]: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eū fructibus[y] restitutis[z]) nullatenus[a] absoluatur Etnihilominus[b] si de litigantibus fuerit[c] : a iure (si quod in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum[d] sortitā cōpetebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse[e]: Præmissis nedum circa futura, sed † etiā circa per appellationē pēdentia[f] negotia obseruādis: Nō obstāte[g] si ꝯ præfatā sniam de nullitate forsan opponatur.

† Supplet Bart. finito ante litē test dicens ꝙ in præscriptione articulādū est annos esse copletos ante motionē litis. com. pmissa de elec. l. 6. no tabu. Bart. & moder in l. Celsus. ff. de vsucap. Fō.

a ¶ *Compescendas.*] id est, refrænandas, Et componitur à con, & pesco, quod verbum non est in usu. concor. Clement. de offic. ord. cap. 1.

b ¶ *Vna.*] fortius ergo si plures.

¶ *Glossa sequens soluit tres casus.*

c ¶ *Contra possessorem.*] si ergo ꝯ petitorem pro possessore fertur sententia, non fit sequestratio. Item si inter duos vel plures petitores beneficij fertur sententia pro vno ꝯ reliquum vel reliquos, nō fit sequestratio. hoc probat hæc littera. Item si fertur sententia ꝯ possessorem, non tñ pro petitore, qui forsan ad probationem agebat, non est locus sequestrationi[1], quod probat littera sequens ibi, petitorio vel possessorio, & in fine huius partis. & facit quod not. Host. in summa huius tituli, ad finem.

† De sequestratione vide p glo. in cap. dilectus 1 eo. tit. i l. abe executo re, C. quo. tu appel. nō recipi.

d ¶ *Diffinitiua.*] in interlocutoria ergo non habet locū hæc cōstitutio. Est autē interlocutoria, quæ inter principiū & finē causæ fertur super ijs quæ incidunt vel emergunt. Diffinitiua vero principalē quæstionē diffinit: de quo satis in Spec. de sentē. prola. in 1. colum.

1 Tenet Bar. dicens idem si feratur pro petitore ptendēti in beneficio ius reale. Fontanus.

e ¶ *Super beneficio.*] ecclesiastico. concor. 3. ea. compil. de iudi. c. 2. si ergo inter petitorem beneficij & possessorem esset quæstio alia personalis vel realis, & feratur diffinitiua pro petitore, non erit locus constitutioni.

f ¶ *Dumtaxat.*] si. 3. ea. compil. de rescriptis, auditur. & fuit hoc prudenter sic temperatū: absurdū enim fuisset per singulas sententias ordinariorū vel delegatorum possessores possessione priuari.

g ¶ *Possessorio.*] hic patet ꝙ etiam super possessorio fertur sententia diffinitiua[2], concor. de iud. c. vlt.

2 Et à tali appellatur si præiudicetur proprietati, alias secus. sic intelligit de Ancha. hoc notat 2. q. 6. In summa. & c. cū ad sedē 7. de re spoliat. Fontanus.

h ¶ *Promulgata.*] per auditores curiæ, à quorum sententijs appellatur. & puto decr. procedere, siue principalis sententia feratur in curia, siue super sententia lata per ordinarium à qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua sententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra possessorem, vt dixi.

i ¶ *Beneficium.*] Not. ꝙ non fructus tantum, immo etiam beneficium sequestratur: & hæc sunt diuersa. & est simile quod notatur de præb. si tibi concesso. lib. 6. in glos. 1. Iura ergo beneficij & beneficiati exercebit sequester qui possidet. super quo vide quod not. & scripsi de iud. examinata.

k ¶ *Etiamsi.*] prudēter fuit hoc additū ad tollēdas cauillatiōes dicētiū, ꝙ in materia sequestrationis odiosa appellatio beneficij non cōprehendit infra scripta. de præben. c. vlt. eo. tit. cū in illis. lib. 6.

l ¶ *Triennio*[3].] pacifice. si. C. de fideic. l. 1. Ista duo requiruntur ne fiat sequestratio, ꝙ triennio sit possessum, & ꝙ pacifice. de his ergo præiudicialibus bene poterit possessor excipere & pbare, nec puto sufficere annum tertium inchoatum, vel pro maiore parte illius tertij anni illum possedisse: requiritur enim triennium consummatum. simile de regula. ad nostram.

3 Vide regulā Cancellariæ de triennali possessore.

m ¶ *Antea.*] id est ante litem motam, quæ nunc est finita per vnā sententiam: post litem enim motam non possidetur pacifice, quod requirit hæc constitutio: & per hoc patet inutiliter de illo quæri, qui tempore sententiæ non possederat triennio: quod tñ triennium est completum tempore quo petitur sequestratio.

n ¶ *Loci ordinarium.*] non distinguit, an ad illum spectet institutio necne. & est simile de vsu. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tñ per ordinarium comprehenditur instituens & destituens. de offi. ord. c. 3. in prin. lib. 6. & 3. tit. proxi. c. 1. Et not. casum, in quo de causa deuoluta ad curiam se inferior intromittit. ad idem de appel. cum teneamur. & quod ibi dixi post Host.

o ¶ *Idoneam.*] æquum esset hanc sequestrationem fieri existenti in ordine quem requirit beneficium[4]. de elect. nemo deinceps. & c. cū ex eo. lib. 6. de regula. beneficiū. eo. lib. ad hoc littera q̄ sequitur.

4 Facit a. existimo, de ætate & qualit. in verb. idoneum clericū & æstimatur idoneitas ex cōi æstimatione. l. si bonæ fidei ff. d rei vē. vnde si repenat contrariū, locus est excusationi. l. argenti. ff. commo. gl. in c. cū Apostolica de ijs quæ fi. à prela. Fontanus.

p ¶ *Oneribus.*] concor. de offic. ordi. præsenti. §. porro. lib. 6.

q ¶ *Restituat.*] cum sequester habet limitatā potestatē, scilicet de restituendis fructibus, qui ad onera si persunt, dico ꝙ illos non posset in emptionē prædiorū pro beneficio vel aliàs in vtilitatē bñficij conuertere: qd posset vbi nō esset talis limitatio, vt in prædicta decr. psenti. & de off. ord. cū vos. in fi.

¶ *Glossa sequens dat tria exempla.*

r ¶ *Finalem.*] per pronuntiationem Papalē, vel factam de ipsius speciali mandato. facit de verb. sig. constitutionē. ad responso. lib. 6. vel per secundam sententiam, à qua non est appellatum, vel per tertiam, licet sit appellatum. de appel. directæ. & c. sua nobis quod dic vt j. de re iudi. cap. 1.

Al. H ia: sed & circa etiam per appellationem, &c.

s ¶ *Obtinebit.*] hoc proprium est sequestri, ꝙ res sequestrata restituatur victori.

¶ *Glos. seq. ponit dictum, cuius obiectionem soluit.*

t ¶ *Si quis.*] pars vel alius, & includit epos. Non obstat de sent. excom. quia periculosum. lib. 6. quia non loquitur hic de interdicto vel suspensione, sed de excommunicatione.

u ¶ *Occupare.*] in mala parte ponitur, quandoque in bona. de hoc de elect. in generali. 1. respon. lib. 6.

x ¶ *Ipso facto.*] alios casus in quibus ipso facto per has cle. quis excommunicationem incurrit, not. & vide 3. de sen. excom. c. 1.

y ¶ *Fructibus.*] vel ipsorum æstimatione, si fructus non extant. facit de trans. veniens.

z ¶ *Restitutis.*] non sufficit ergo cautio de restituendo. & concor. quo: not. de elect. quia sæpe de immu. ecclesia. eo. in fin. lib. 6.

¶ *Glossa sequens dicit per quem: secundo arguit ad quæstionem pro & contra: & remittit.*

a ¶ *Nullatenus absoluatur.*] per ordinariū qui aliàs his concurrentibus absoluere poterit. de sent. excom. nuper. & per illud negatiuum verbum vr ꝙ absolutio ꝯ hæc facta non teneat[5]. cui concor. j. de sepult. c. 1. & de hære. c. 2. in fi. & c. 3. post princ. de pœnis. c. 1. In ꝯtrium vr, cū hæc forma sit à iure data, non ab homine. facit quod scripsi post Gof. de resti. spo. c. vlt. in prin. ad idem facit de sen. excom. venerabilibus. §. vbi autem. lib. 6. vide quod dicam j. de surrepa. c. 1. post princip.

5 Ita tenet Zen. per c. Romana. §. sentētiam de sen. excom. Do. Pet. tenet secundam opinionē. Barb. Fon.

b ¶ *Nihil ominus.*] id est, non eo minus ꝙ excommunicatus est, & sic imponitur duplex pœna: quod dic vt not. de iudi. at si clerici.

c ¶ *Fuerit.*] ille impediens, vel fructus occupans.

d ¶ *Vel ad ipsum.*] hæc enim sunt diuersa, habere ius in re, vel ad rem. vt satis patet. de conces. præben. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. mouet dubium. alleg pro & contra.*

e ¶ *Cecidisse.*] simile de præben. eum qui. 2. respon. lib. 6. Probabiliter dubitatur, an ordinarius ipse pronuntiare vel declarare possit ipsum impedientē vel occupantem cecidisse à iure suo: mouet dubiū: quia causa est in curia, vnde non vr plus posse ordinarius, q̄ permittat ista constitutio: & hoc non est de præmissis. Ad ꝯtriū mouet, ꝙ occupatio vel impedimentum fuit infra suam diœcesim. & sic poterit pœnam iuris pro delicto declarare, præcipue cum hic non sit necessaria priuatio, sed sufficit declaratio.

f ¶ *Pendentia.*] concor. cle. 3. de iud. dispendiosam. in fin. & vide quod ibi notatur.

¶ *Glos. seq. commendat finem, & dubium soluit.*

g ¶ *Non obstante.*] multum expediens fuit iste finis, aliàs ad impediendam sequestrationem quilibet de facto opposuisset nullitatem sententiæ. & allegasset pro se ꝙ sententia nulla nō meretur habere nomen sententiæ. de iudi. c. fin. lib. 6. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatū cū suis concor. ff. de testa. tute. l. 4. & de bo. pos. ꝯ tabu. l. nō putauit. §. 2. sunt autem multi modi nullitatis, quos not. de re iud. cap. 1. vbi de hoc. & remisi ad Specu. de senten. prola. §. iuxta. puto tamen ꝙ licet alia nullitas non possit opponi; illa tamen opponi po-

poni poterit, per quam negetur iurisdictio: oportet enim quod constet de sententia, vt hic dicitur, & per consequens de iurisdictione auditoris, qui tulit illam sententiam. bene facit ff. de poenis l. 1. in fi. & quod not. de offic. deleg. cum in iure. ex quo tamen de iurisdictione & pronuntiatione constat, alia nullitas allegata sequestrationem non impedit. facit de testib. veniens 2. de spon. cap. vnico. lib. 6. C. de edic. di. Hadri. tol. l. fin.

Haec glossa est singularis secundum Baldum in l. generaliter. C. de episcop. & clericis & Matthesilanum singul. 10. & Decium consil. 8.

DE PROBATIONIBUS.

Visum est supra de iudicijs: verum quia in iudicijs probationes sunt necessariae, ideo annectit rubr. de probationibus.

Litteris. Primo ponit dubium. Secundo, illud ostendit. Secunda: ibi, *Volentes*. Imola.

† Vide Alexan. consil. 94. lib. 6. & Decium consil. 151. & 410. & 520. & Crauettam consil. 104 & Matthaeum de Afflictis decis. 105.

CASVS. Papa mandauit archiepo Bituricensi, vt mihi conferret & prouideret de beneficio vacante. puta sic dicendo, Venerabili fratri archiepo Bituricen. in dno salutem, & Apostolicam benedictionem: Mandamus quatenus conferas tale beneficium vacans isti; quod beneficium reseruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit quod archieps Bituricen. dicit se beneficium alteri contulisse, an possit illud dicere: & si contulerit alteri, an valeat eius collatio? Certe dicit quod non potest hoc dicere, quia Papa illud beneficium reseruauerat sibi cum decreto irritante. Et ad hoc probandum propono meam gratiam, in qua Papa dicit, quod illud beneficium sibi reseruauerat cum decreto irritante: vtrum sim audiendus, ita quod illa verba narratiua in gratia mea faciant fidem. Dicit quod sic, ea super illis verbis Papa fundat intentionem suam: ideo faciunt plenam fidem, vt dicit gl. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia, quod verbis narratiuis alicuius non creditur citra Papam regulariter, etiam si narrans sit legatus, & de reseruatione per eum facta vult facere fidem, vt in gl. in verbo, reseruasse. & dic vt not. in c. post cessionem. de proba. & in c. super his. de fide instr. Not. verba narratiua rescriptorum Papalium quae faciant fidem & quae non, & quam fidem faciant, distingue vt colligitur ex glo. fin. quia aut super illis non fundatur intentio Papae, & tunc non probant, & tunc habet locum c. si Papa. de priuile. lib. 6. & patet exemplum ibi in glo. 2. aut super illis fundatur intentio Papae, vt puta, quia confert beneficium, quod dicit suae collationi prius reseruasse per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba sunt super facto alieno, & tunc faciunt fidem, sed admittitur probatio in contrarium: aut sunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt non admittatur probatio in contrarium, secundum gl. & communem intellectum. Vide dominum Panor. super hoc in eo. c. Nota differentiam an Papa dicat, reseruamus nobis; an dicat, sedi Apostolicae. de hoc in glos. 3. & idem Pau. nam primo casu morte Papae extinguitur: secundo non. de rescrip. si gratiose. in 6.

a Hic ex latere recitatio per Barb colligit quod credetur Cardinali asserenti se legatum. Arch. c. nobilissimus. 97. dist. idem si asserat aliquid speciale sibi commissum, quod solet committi legatis, & non praeiudicat alteri c. quod translationem. de offi. lega. cum l. 1. de super indu. lib. 10. C. Pont.

Prima glossa summat, & dicit quid inducebat dubium.

a *Litteris.*] Verba litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Inducebat dubium decret. si Papa. 3. de priuil. lib. 6. vt j. dicam.

b *Nostris.*] de litteris enim inferiorum dubitabatur, an fidem faciant etiam quo ad assertiua, de quo satis not. & scripsi s. eod. post cessionem.

c *Sedi Apostolicae.*] quomodo haec sint diuersa. patet de rescrip. si gratiose. lib. 6.

d *Reseruasse.*] narramus, quod est j. Has reseruationes faciunt etiam legati, cum moderatione tamen, quae habetur de offic. deleg. c. 1. & 4. lib. 6. sed in hoc differunt, quia de legati reseruatione non sufficeret fieri fidem per ipsius verba narratiua a. de testi. cum a nobis. salua consuetudine curiae, de qua ibi scripsi. & de fide. instr. quod super his.

e *Commisisse.*] haec possunt facere inferiores, non tamen possent concedere facultatem recipiendi renuntiationem, & conferendi. quod dic vt de offic. leg. c. penult. & responso. lib. 6.

f *Alia similia.*] vt quia confert beneficium quod narrat vacare per priuationem, quam fecit de Titio: vel scribit ordinario, quod nullam iurisdictionem exerceat in personas, vel loca quae narrat se exemisse.

g *Intentio.*] licet ergo littera non sit gratiosa, sufficit quod & super illis narratis intentio Papae fundetur, vt quia mandat contumacem citari, moneri, priuari, vel capi, quem dicit saepius excommunicasse, vel suspendisse; vel mandat eum euitari: vel committit alicui prouisionem beneficij expressa persona, vel non expressa, cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de praedictis modis.

TITVLVS VII.

De probationibus.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Verba litterarum Apostolicarum quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Litteris a † nostris b, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostrae, vel sedi Apostolicae c reseruasse d, aut resignationem beneficij alicuius recepisse, seu recipiendi potestatem alij commisisse e, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia f similia, super quibus gratia vel intentio g nostra fundatur h, fecisse i narramus, censemus k super sic narratis fidem plenariam adhibendam: Volentes ad praeterita & pendentia l (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

Glos. seq. soluit contrarium, & de quaestione remittit.

h *Fundatur.*] in narratiuis ergo super quibus non fundatur papalis intentio, haberet locum decr. si Papa. 1. responso de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo quod ibi not. glos. 2. facit quod not. 3. q. 6. haec quippe. & 93. dist. Dns. Nunquid autem instrumentum in tertiae, in quo dicitur libellum oblatum, litem contestatam, & similia, de his fidem faciat? Scripsi post Innoc. & Hostien. eum s. eo. quoniam contra. super verbo, quae occurrerint. & not. in Spec. de instru. edi. §. restat. ad fi. ver. in summa. & facit quod not. in Spe. de proba. §. fi. ver. sed pone iudex. & de procura. §. 2. ad fi. ver. illud quoque.

TITVLVS VIII.

De testibus.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Per testes Christianos conuinci possunt Iudaei & Sarraceni, non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. Andr.

CAP. I.

C VM † I V-

† Iudaei quod possint per testes Christianos conuinci, de dictis reis in cap. contra Christianos de haeret. lib. 6. & Felinum in c. Iudaei extra de testib.

Glossa sequens quaerit, arguit, & soluit distinguendo.

i *Fecisse narramus.*] quid si talia narrata, super quibus fundatur intentio Papae non sunt de facto suo? Per hanc litteram videtur quod illa non probent, & facit versi. qui sequitur. super sic narratis: secundum quod videtur quod si confert beneficium quod narrat in curia vacasse per mortem beneficiati, cum haec narratio non sit de facto suo, non probet: quod videtur graue, tamen rationem habet in tanto: quia in facto proprio non sic praesumitur error, vt in alieno. de rescrip. ab excommunicato. cum suis concor. bene facit j. de sent. excom. si summus. Satis puto quod talia verba probant saltem praesumptiue, ex quo super illis fundatur intentio Papae, ita quod praesumptioni stabitur, nisi contrarium probetur. facit quod not. de rescrip. nonnulli. in glos. penult. poterit tamen probari contrarium, puta illum mortuum esse extra curiam, quod fieri non posset in ijs quae Papa narrat de suo facto. & hoc forte vult littera in fi. ibi, fidem plenariam, quasi intendat, vt contra illam rationem non admittatur probatio: quod intelligo de probatione, quae perimat narrationem, vel ipsam falsam ostendat. Probatio vero per quam stante narratione releuaretur probans, bene admitteretur. Pone in terminis, Papa narrans renuntiationem beneficij factam in manibus suis, & per eum acceptatam, confert illud, vel conferri mandat: bene potero probare quod illud beneficium tempore concessionis spectabat ad me, non ad cedentem: vel quod ipse cedens prius cesserat in manibus ordinarij, vel per ipsum fuerat illo priuatus, & his similia, quae narrationem Papae non perimunt. facit de accu. cum dilecti. Ex his distingue narratiua rescriptorum Papalium: aut super his non fundatur intentio Papalis, & tunc non probant, vt in decre. si Papa. aut fundatur, & tunc subdistingue, aut sunt de proprio facto, & faciunt plenissimam, quae perimi non potest: aut de alieno. & tunc faciunt plenam, sed perimi potest, vt praedixi.

b Vide Alexandrum consil. 41. in ... narratis, lib. 5.

Et an quid tale ... contraria probatio, vide Dec. in c. pro. ... consil. lib. 5.

k *Censemus.*] quasi iudicamus, sententiamus, statuimus, iubemus, deliberamus, existimamus. haec omnia sonat hoc verbum, vt j. dicam de conces. praeb. c. 1.

l *Pendentia.*] concor. Clement. de iudi. dispendiosam. in fi. ibi vide.

DE TESTIBVS.

CVm Iudaei.] Primo, ponit dictum. Secundo, contrafacienti poenam imponit: ibi, *Quod si*. Aliqui ponunt istam cle. in tit. de prob. tamen dns Panor. ponit in tit. de testi. Istud capitulum supplet concilium Lateran. s. eod. in c. Iudaei. In principio cap. dicitur, quod Christianus contra Iudaeum in testem admittitur. vbi dicit; decernimus ferendos quicunque voluerint Iudaeos praeferre Christianis, & redditur ratio, cum eos scilicet Iudaeos vel Sarracenos oporteat subiacere Christianis, & cum oporteat eos foueri ab ipsis Christianis sola humanitate. Ista Clementina plus

dæi [a] quidam & Sarraceni [b] (sicut accepimus) quòd super ciuilibus aut criminalibus [c] conuinci per Christianos [d] non possint, se priuilegijs regū & principū [e] tueātur: quia id nedū iuri [f] contrariū, sed & Christianæ religiōi [g] opprobriosum est quāplurimū & aduersum: reges eosdē & principes in Dño exhortamur [h], ne cōcedant huiusmodi decætero priuilegia, vel seruent, aut seruare † permittāt [i] etiā iā concessa. Quod si Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vti [k] præsumpserint, Christianorū cōio eis subtrahatur [l], sic quod Christiani ab eorū abstinere cōione, cēsura ecclesiastica (si op⁹ fuerit [m]) cōpellātur.

† Aliàs, seruari.

Idem.

Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel directe contrarijs. Ioan. And.

CAP. II.

TESTI-

na plus dicit, quia aliquotiēs principes auari vt tributum haberēt ab istis Iudæis, ipsos faciebant venire ad suas ciuitates, & fulciebant quam plurimis priuilegijs, forsan Iudæi erant priuilegiati, quod in quacunque causa, siue in criminali, siue in ciuili, Christiani nō possent esse testes contra ipsos Iudæos, ita quod nullus contra Iudæos ferret testimoniū, nisi esset Iudæus, & sic cōueniebat & decebat Christiano, si volebat habere testē contra Iudæum, quod ipse Christianus acciperet Iudęū pro teste: Et illud erat bene graue ipsis Christianis, quod ipsi Iudæi infideles essent melioris conditionis, quàm ipsi Christiani: Ideo Papa Clemens fecit hāc Clementinam, in qua cauetur quod non obstante consuetudine quacunque vel priuilegio, ipsi Iudęi cōuincantur per testes Christianos. His pręsuppositis figura sic casum: Sunt nonnulli principes & quāplurimi, qui auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos vel Sarracenos, vt ab istis Iudæis, vel Sarracenis quotānis, id est singulis annis possint ab ipsis Iudæis vel Sarracenis pecunia quasi infinitā extorquere, dictos Iudæos vel Sarracenos priuilegia to priuilegijs prætantibus quāplurima iura cōia; & nō solū iura, sed etiā Christianā religione inficiut, & in opprobriū quā, lurimū habent, siue religioni opprobriosum est: Nos Clemens Papa constituti ad hoc vt orthodoxa, id est sancta fidē cōseruemus, quēmadmodū, id est sicut fecit beatus Petrus, & melius si possibilitas nos nō redarguat, in Dño exhortamur & supplicamus principes tales: ne decætero, id est deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipsis Iudæis vel Sarracenis, & ne permittant, idest patiantur seruare iam concessa: quia si ipsi Iudæi vel Sarraceni præsumpserint vti talibus priuilegijs cōcessis à principibus, nos volumus quod cōio, id est cōicatio Christianorū: eis id est ab eis, subtrahaē, id est secludatur & remoueatur: & si ipsi Christiani propter hoc noluerint abstinere à cōione dictorū Iudæorū vel Sarracenorū cōpellantur ipsi Christiani abstinere censura ecclesiastica, id est per censurā ecclesiasticā, quæ est excōicatio, si opus fuerit. hoc dicit. H. R. Not. quod Christiani producti in testes contra Iudæos pōt per exceptionē criminis à testimonio repelli: quia licet Iudæi sint, nō tñ debet legitima exceptio illis subtrahi, vt not. gl. in verbo, Christianos. Not. quod Iudæi regulariter non cōpellūtur per Ecclesiā, sed per iudices seculares, in casibus tñ de eis iudicat ecclesia, vt in gl. in verbo, principū. Not. quod principes nō possunt priuilegiare Iudæos vel Sarracenos in ijs quæ sunt opprobriosa fidei, vt hic textus iūcta gl. præal. in verbo. principū. in fi. Not. quod exhortatio est quoddā cōsiliū, & est regulariter ad instar consilij. Cōsiliū autē reuerētiæ obligat, secus in cōsilio perfectionis, vt in gl. in verbo, exhortamur. vide Panor. Not. de religione Christiana. sumiē autē & alijs modis religio. de quo remittit glo. in verbo. religioni. sed Paul. prosequitur. Not. quod superior ex officio debet prohibere obseruantiā illicitā & prohibitā, sm Pau. de ijs quæ fi. à ma. par. c. 2. de sen. excō. nouerint. de sup. negl. præla. cle. vnica. Zabar.

Prima glos summat, & dicit quod supplet.

a *Cum Iudæi.*] Casus. Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni, non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. per hoc partes patent. Secunda: ibi, *Quod si.* supplet concilium Lateranen. ĩ. eod. Iudæi.

b *Sarraceni.*] vnde vtrique dicantur, scripsi de Iudæis & Sarracenis super rubrica.

c *Criminalibus.*] de vtrisque forte continebat priuilegiū, sed forsan de alteris tantum.

d *Christianos.*] licet Christiani contra illos recipiantur in testes, possunt tamen per exceptionem criminis per eos a testimonio repelli, vt latius scripsi post Host. ĩ. eo. Iudæi.

Glo seq. ponit regulam: remittit ad casus exceptos. & ponit motiuum.

e *Principum.*] vide quæ dixi j. de bap. c. vnico. regulariter Iudæi nō compelluntur per ecclesiam, sed per seculares principes sub quibus degunt. de Iudæ. Iudæi 2. & c. postulasti. & c. nonnulli. s. in fi. & faci. [illegible] ne re iud. pastoralis. in prin. & ĩ. de vsur. post miserabilem. in casibus tñ eos iudicat ecclesia, qui not. in prædicto c. Iudæi. ad quos addas istū casum. Consueuerunt autē principes propter magnū lucrum, quod à Iudæis in terris suis degentibus consequūtur, eis fauere, & eos priuilegiare, vt hic, & de vsu. quanto. circa illa tñ quæ sunt opprobriosa fidei, illos priuilegiare non debent, vt hic.

1 Iudæi & [illegible] infideles, an & quādo puniantur per Ecclesiā, & in quibus casib⁹, vel an per principes seculares, v. de Anchara[illegible] num consil 13. Ni[illegible] Eyme. cū in [illegible] par. 2. q. 46. Zan[illegible] haret. cap 36. In[illegible] vsuradep.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

f *Iuri.*] ĩ. eo. Iudæi. Sed cum in iudicijs sit seruanda paritas, de mut. pet. c. 2. C. de proxi sa. scrin. in sacris. de excep. cum inter. ergo vr̃ iuridicum, quod sicut Christiani Iudæos non recipiunt contra se, sic nec ipsi contra Iudæos recipi debeant. Solu. æqualitas ista respicit personas actoris & rei, vt regulariter nō liceat vni quod non liceat alteri. de reg. iur. non licet. lib. 6. sed non respicit personas testium, aliàs sequeretur quod fide dignus qui nō recipit contra se crimi nosum vel excōicatū in testē, nec contra illū in testimonium recipi posset.

g *Religioni.*] quatuor modos quibus sumitur religio, not. ĩ. de regula. super rubrica.

h *Exhortamur.*] curialiter loquutur hic Papa. & est simile ꝺ stat. mo. recolentes. j. de iud. c. 1. poterat enim eis cōminari, & infligere eis pœnam. de Iudę. Iudæi 2. de maio. & obe. omnes. & c. solitæ. de iudi. nouit. Licet autem hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentiæ a, cui necessario parendum est. de hoc de æta. & quali. ad aures.

a Vide Decium [illegible] nam [illegible] tū de constit. & in cap. si pro debilitate, in prin. notab. de offi. deleg.

i *Permittant.*] cōcor. de his quæ fiunt à ma. par. c. quæsiuit. de sent. excom. nouerit. cōcor. cōcil. Viēnēsi. ĩ. de sup. negli. præla. c. vnic.

k *Vti.*] non punit impetrantem tantum, sed vtentem. simile de rescrip. ex tenore.

l *Subtrahatur.*] sic indirecte excommunicat illos ecclesia. de Iudæis. Iudæi. & c. ii Iudæos. & c. postulasti. de deci. de terris. de vsu. post miserabilem. & c. quanto. de priui. quanto.

m *Si opus fuerit.*] scilicet quia monitioni non parent, quæ semper præcedit censuram. de sent. excom. sacro.

T*estibus.*] Primo, decidit casum dubium. Secundo, illius rationem reddit: ibi, *Cum non minus.* Imola.

Ista Clementina determinat cap. fraternitatis. in quo dr̃, quod in cā appellationis super nouis articulis seu capitulis testes noui & veteres producantur: erat etiā dubiū & nō terminabatur per illud c. an in causa principali etiā liceret producere nouos testes vel veteres. si minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatū & cōclusum in causa. Et ibi rñdet quod nō licet nouos testes producere, nec in causa principali super eisdē articulis seu directo contrarijs. His præsuppositis. CASVS EST. Titius habebat domū quā dicebā meā esse, & sic intentabā contra ipsum rei vendicationē, & sic controuersia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantū processimus, quod articulos, positiones, & testes nostros hincinde produximus, ita quod renuntiauimus & conclusimus in causa, & testes publicauimus: id est quicquid testes deposuerunt, & dicta ipsorū legimus, & sciuimus quicquid dixerunt & deposuerunt. Hoc facto publicatis testibus, video quod testes quos produxi, non satis dicunt pro me, vt possim per eos probare me dñm domus, quā Titius possidet: quid fac o⁹ adu isaui me quod producerē tales & tales, & instrua eos taliter, quod ipsi dicant verba per quæ domus mihi adiudicabitur, vel etiā non volo producere testes nouos super eisdem articulis datis, sed super directo contrarijs, quæritur an possum? Rñdet Clemens quod non, propter metū subornationis. Or video quod in causa principali nō possum producere testes nouos sup eisdē articulis, vel directe contrarijs: pono quod in pricipali causa sui condēnatus, a qua quidē sñia appellaui: quæro mō an corā iudice ad quē, hoc est, corā iudice qui cognoscit an bñ appellauerim vel nō, possim producere testes nouos ad plenius probandū quod minus plene probaui in causa principali? Et rñdet quod nō, pari rōne: Videlicet propter metū subornationis. Sed an iterū possim producere testes qui fuerunt producti in causa principali super nouis articulis? Rñdet quod sic. hoc dicit. H. R. Vide tex. Sicut nō licet in causa principali producere alios vel eosdē testes super eisdē articulis, vel sup directo contrarijs, hoc dico, testib⁹ & eorū attestationibus rite receptis & publicatis: sic nō debet licere in cā appellationis, cū subornatio nō sit minus timenda, immo tā est timenda, quā in causa principali. hoc dicit. Not. quod publicatio attestationū impedit testes super eisdē articulis vel directe contrarijs produci, quā receptio illorū testiū seu depositio teneat alias, vt in gl. cū tex. in verbo, rite. Not. quod si publicatio attestationū est indiscrete facta: puta inscia vel inuita parte ex causa rationabili contradicēte, nō impedit quo minus pars quę testificata nō adhuc vidit, testes producere possit, vt gl. in verb. publicatis. Not. quod parte aduersa consentiēte cessat dispositio huius cle. Not gl. in verbo, *Perducere*, qa nescio alibi. Not. quod sup veterib⁹ capitulis nullo modo probatis vel probabilibus aliter quā per testes puta per instrumēta, licet producere testes ĩ causa appellationis, in quibus casibus nō habet locū hæc Clemētina, sed procedit lex, per hāc C. de tēporib⁹ appel. ĩ gl. fi. Not. tex. *Rite*, idest recte sm Priscianū. & dr̃ a ritu. Papias vero dicit, rite recte i. iuxta morē, legitime, probe. Not. attestatio-

Attestationibus, id est, dictis testium. Vnde attestationes sunt dicta testium vel testimonia ordine iuris in scriptis redacta. Not. *Publicatis*. nota quod dicta testium dicuntur publicata quando inter partes legitur illud quod quilibet testis deposuit, & partes sciunt quomodo testes deposuerunt, vel pro eis, vel contra, & actor scit quod talis testis deposuit tale quid, & illud facit pro me; & talis testis deposuit tale quid, & illud facit contra me, & seruit reo. Econtra autem reus scit quod talis testis deposuit tale quid, quod facit pro eo: alius testis deposuit aliud quod facit contra eum: & isto modo dicta testium dicuntur publicata, quia publice fuerunt lecta, id est, coram partibus. Not. *Non minus*, immo tantum: quia tantum est timenda subornatio testium in causa appellationis sicut in causa principali. Not. de verbo, rite, quod exponit Zen. id est, solemniter. quia hoc verbum iuris solemnitatem denotat. ff. de bo. poss. contra tab. l. non putauit. §. nō quæris. de inoff. test. l. 2. pro hoc de sum. tri. c. 1. et vnam. vbi distinguitur inter rite & recte. Not. de articulis exhibendis in litibus. de hoc j. de ver. signi. sæpe. Zabar.

bus [a] rite [b] receptis, & eorum attestationibus publicatis [c], sicut non licet super eisdem [d] vel directo [e] contrarijs articulis alios [f] vel eosdem testes in principali causa producere [g]: sic non debet in appellationis [h] causa licere: Cum [i] non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio [k] sit timenda.

Prima glo. summat, & ponit causam quare breuiter glossauerit hanc decretalem.

a ¶ *Testibus.*] Casus. Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis, vel directe contrarijs. Determinat not. s. eo. fraternitatis. & 4. q. 3. si quis testibus. Et quia decretalem illam solemniter commentaui, & ipsius commenti habetur copia, facilius hanc transibo.

b ¶ *Rite.*] hoc dicit pro tanto, quia si receptio testium non teneret, puta facta per eum non erat iudex causæ [1], vel facta super principali lite nō contesta. eo casu quo fieri nō potuit. vt lit. nō conte. accedens [2]. publicatio [3] istarum attestationum non impediret productionem rite fiendam. facit quod not. s. eod. cum causam. in fin. vlti. gl. Item si aliqui testes deposuissent super articulo non incluso. super quo vide quod scripsi post Inno. de decr. fraternitatis. in 5. quæst.

> [1] Fallit si testes erāt periuri. Ang. in l. cum hi. §. transactione. ff. de transact.

> [2] Idē ait Cardi. si testes non iurauerunt. An partes possunt iuramentū remittere, vide hic Barb.

c ¶ *Publicatis.*] repete, rite. hoc dico pro tanto, quia si indiscrete, inscia vel inuita parte iudex publicaret, pars quæ testificata nōdum didicit, adhuc & testes producere posset [3]; & hoc casu verificari potest: quod not. Ber. s. eo. cōstitutus. 2. in vl. gl. vt ibi scripsi.

d ¶ *Eisdem.*] super nouis enim hoc licet etiam in causa principali, & quæ sint noua, plene scripsi in decre. fraternitatis. in q. 2.

> [3] Idē dicit Zen. si iudex nte publicasset. addit Bar. & probet se non didicisse testificata. & procedit etiam text. si pars didicerit nul la publicatiōe facta.

¶ *Glo. seq. primo dicit quid de indirecta, Secundo, de directa, dat casum exceptum: & ponit exempla.*

e ¶ *Directo contrarijs* [4].] indirectam vero contrarietatem bene licet probare per testes post tot attestationes publicatas, puta absentia partis vel testis, à loco, eo tempore de quo deponit, per modum decre. ex tenore. s. eod. quod intellige vt ibi dixi. ad idem C. de cōtrahen. stipul. optimam. super directa vero contrarietate non licet, nisi opponeretur falsitas directa ipsius testis cum corruptione. de quo scripsi de proba. cap. licet. super glo. 2. Essent autem directe contraria capitula de maioritate & minoritate, de legitimitate & illegitimitate, de præsentia & absentia, de furore & sana mēte, de actu spontaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quādo talia & similia de eisdem personis & actibus, de eodem instanti tēporis sic contrarie formarentur.

> [4] Testis si primo dicat vnum, deinde aliud, cui dicto stabitur: vide hic Pet. & per Barba. l. 1. eos. ff. de fal.

f ¶ *Alios vel eosdem.*] reprobat opinionem Host. qui dicit in appellationis causa articulum antiquum posse reprobari per testes nouos, sed non per antiquos.

g ¶ *Producere.*] hoc regulare fallit in multis casibus, quos scripsi in decret. fraternitatis. in 9. q. & nota Spe. in tit. de testi. §. satis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, super quo vide quod scripsi in vlti. q.

ADDITIO. Petrus de Ancharano ponit hic xij. vel xiij. casus, in quibus licet super eisdem articulis testes recipere attestationibus publicatis.

¶ *Glo. seq. ostendit quid reprobat, & quid approbat & remittit.*

h ¶ *In appellationis causa.*] Reprobat cōem opinionem legistarum dicentium, quod publicatis attestationibus in principali, licebat producere in causa appellationis testes super eisdem capitulis. In hoc concor. Hug. Io. cre. Azo, & Accur. per l. eos. C. de appel. & C. de temp. a. pel. per hanc. dicentes, quod 9. q. vero in Authē. de testibus col. 7. loquitur de testibus producendis in causa principali, sed contrarium tenent, scilicet Glo. Lau. Vin. Tan. Pi. Goffre. & Inno. in præal. decre. quibus vr consentire Guliel. in Spec. de testi. §. satis vtiliter. versi. & breuiter. & mouebantur per rationem hic assignatā. & vide quod not. in c. fraternitatis. in 3. glo. & quod ibi scripsi.

> Attestationibus publicatis in principali, nō licet in causa appellationis testes producere super ijsdem capitulis.

i ¶ *Cum.*] pro quia. redditiuum causæ. concor. de consue. cap. 2. & certe huic rationi legistæ respōdere non possunt, quæ sumitur etiā ex præcedenti §. quia vero. vbi de hoc. Ad leges Codicis, quas pro se inducunt facile videtur, vt intelligantur de veterib[us] capitulis nullo modo probatis. vel probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes. Ioan. And.

k ¶ *Subornatio.*] ad huiusmodi intellectum, vide quod scripsi in decr. fraternitatis in 8. q.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Iuramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani principes, fidelitatis existunt. Ioan. And.*

CAP. VNIC.

Romani [l] principes ...

DE IVREIVRANDO. Romani. istam clemētinam lego vique ad §. *Dudum*. quæ ponit vnum exordium, in quo dicit, quod Romani principes, id est, imperatores submiserunt & astrinxerunt se vinculo iuramenti. puta iurando, sua capita Romanis pontificibus submittēdo. Sed figura sic casum: Certum est quod Deus nobis dedit vicarium in terris, cui dixit, Quæcunque ligaueris, ligata erūt, & quæcunq; solueris, soluta erunt: hoc dicebat Iesus beato Petro vicario suo, Petre quoscunque excōicaueris in terris, excōicati & maledicti erunt in cælis: Et quoscunque solueris, id est, dissolueris absoluendo in terris, erunt absoluti in cælis: Modo quæro, nōne Iesus voluit istos principes quibus dedit iurisdictionem temporalem, hoc est, dedit eis potestatem super rebus temporalibus exercendis, esse aliquo modo subiectos suo vicario, id est, Romano Pontifici; & nonne voluit vt isti principes præstent ipsi Romano Pontifici aliqua iuramenta, & nonne voluit vt ipsi submittant sua capita ipsi Romano Pontifici? Ad quod ridet in textu Clemens, quod sic, dicendo vt sequitur, Principes Romani professores fidei orthodoxæ, id est, sanctæ venerantes feruore fidei, id est, cum magno affectu & prōptitudine claræ deuotionis sacrosanctam Romanorum Ecclesiam cuius Romanæ Ecclesiæ noster redemptor Christus est caput: ac, id est, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificem vicarium eiusdem Christi nostri redemptoris, nō reputauerunt indignum submittere, id est, submittere sua capita, idest, seipsos eidem Romano Pontifici, à quo ipsi principes assumunt approbationem suæ personæ ad apicem imperialis celsitudinis assumendæ: Nam Romanus Pontifex approbat eos, scilicet inspiciendo an sint tales quod possint tenere fidem Christianam, id est, fidem Christi defendere. Et à quo Romano Pontifice ipsi principes assumunt, id est, habent vel capiunt coronam imperij: nec non, id est, etiam ipsi principes accipiunt vnctionem, id est, vnguentum quo vnguntur & consecrationem, quia Papa eos cōsecrat: quæ pro, &c. & ipsi principes non reputauerunt indignum, immo crediderūt bene dignum se adstringere illi Romano Pontifici & eidem Ecclesiæ vinculo iuramenti, quæ ecclesia transtulit imperium à Græcis in Germanos, id est, Alemanos Nam Græci solebant habere imperiū. Et à qua Ecclesia ius & potestas eligendi regem aliquem, sup pleo postmodum promouendum in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum, quia sunt certi principes in Germania qui habent potestatem & ius eligendi aliquem regem in Imperatorem, quod ius ecclesia eis concessit. Textus de se satis patet. Not. quod Papa est Christi vicarius, & si alicubi inuenitur quod est Petri vicarius, illa est impropria locutio, vel exponitur, id est, gerit vicariam, quā gessit Petrus. Vicarius enim non dat vicarium. de offi. vica. c. clericos. hoc vult glo. in verbo, *Christus*. Nota in versi. *Prout tamen*, & c. quod Papa probat iuramentum Imperatoris esse præstandū propter morem obseruantiæ antiquæ. Antiqua ergo diutina præstatio inducit obligationem in futurum. Quod quidem verum, dic prout dicit in l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per Bar. in casu vero huius Clementinæ non erat nuda præstatio: sed titulus, ex quo & alijs verisimilibus coniecturis Papa hic iuramentum exigit tamquam debitum. facit quod legitur & notatur in c. peruenit. de censibus. Petrus de Ancharano.

> Casus litteralis dicit Helie.

¶ *Prima glo. ponit casum, & simul summando diuidit.*

l ¶ *Romani.*] Casus. Declarat illa fore fidelitatis iuramenta, quæ præstat Imperator Ecclesiæ Romanæ approbationis suæ tempore, secundum formam capituli, vbi domino & tēpore coronationis, secundum formam in Pontificali descriptam. Et primo ponit exordium in quo dicit, Romanos principes pro tempore Romanis Pontificibus sua capita submisisse, & se illis adstrinxisse vinculo iuramenti. Secundo ibi: *Dudum*. narrat assertionem Imperatoris Henrici se negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentū adstrictum, exprimens quòd dedit causam denegationi prædictæ. Tertio ibi: *Nos itaque*. prouidens contra futura pericula, ponit duo iuramēta, quæ præstiterat ipse Henricus Ecclesiæ Romanæ. Primum approbationis

Digitized by Google

probationis suæ tempore per procuratores ad id mādatum haben tes, secundum formam c. tibi dño. Secundum, tempore coronationis & consecrationis suæ, quod in vrbe præstitit per seipsum, secundum formam in Pontificali descriptam. Quarto ibi: *Cæterum*. narrans talia etiam sacramenta præstita per Albertum immediatū ꝑ seccessorē ipsius Rodulphi, & alios reges Romanos, declarat illa fore fidelitatis iuramēta. Quinto ibi: *Perro*, ponit formam iuramēti, quam ipse Henricus præstiterat in ingressu Italiæ, & quam innouauerat coronationis tempore, quæ dicit patere per litteras ipsius Henrici in archiuis curiæ Romanæ reseruatas. Ioan. And.

† al. Imperatores.

† Vide Turrecrematā in summa de ecclesia lib. 2. c. 37.

† De hac imperij translatione vide in c. per venerabilem. & ... glossam & doctores, extra de elect.

pes † orthodoxę [a] fidei professores [b], sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus [c] redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris vicarium † [d] feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine [e] venerantes [f], eidem Romano Pōtifici, a quo approbationem personę ad imperialis celsitudinis apicem [g] assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere [h] capita non reputarūt indignum, seque [i] illi & eidem Ecclesię, quæ a Græcis imperiū transtulit † in Germanos, & à qua ad certos [k] eorum principes ius & potestas eligendi regem in Imperatorem postmodum promouendū peruenit [l], astringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ [m] temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramēti huiusmodi sacris inserta canonibus [n] manifestant.

¶ Dudum sane inter quondam Henricum Imperatorem tunc Romanorum regem [o], & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ [p] regē graui discordia [q] suscitata: Nos multis grādibusque periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intendentes celeri [r] & opportuno remedio obuiare [s], quibusdam ex fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus existentibus tunc in vrbe [t] pro reformanda pace [u] & solidanda concordia inter reges eosdem, litteras nostras sub certa forma duximus destinan-

a ¶ *Orthodoxe*.] simile argu. de sum. tri. damnamus. versic. licet ergo. & ibi exponitur.

b ¶ *Professores*.] venerantes, quod est j. & redeas retrograde vsque ibi, fauore.

c ¶ *Christus*.] ad Colos. 1. de sac. vnc. cap. vnico. versi. sed vbi.

d ¶ *Vicarium*.] de homi. pro humani. lib. 6. de transla. c. 2. & 3. Et cum dr̄ ꝙ est vicarius Petri, vt 63. dist. ego Ludouicus. 1. q. 1. non æquales. & q. 7. quotiens est impropria locutio. Vel exponitur, id est, gerit vicariam quam gessit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

e ¶ *Promptitudine*.] quasi parata & expedita affectione, & sine difficultate.

f ¶ *Venerantes*.] 17. dist. §. huic. & 19. dist. in memoria. 21. distin. nunc autem. & c. in tantum. cum si. & hic tolle litteram, non reputarunt indignum sua submittere capita.

g ¶ *Apicem*.] apes, apis, volatilis quædam est, de qua de consec. dist. nct. 5. numquam. de deci. nuntios. & 7. quæstio. 1. in apibus. sed apex, apicis, ponitur pro summitate, honore, vel distinctionis nota: quod enim in summo est, à pedibus vel infimis distat, & hæc summitas temporalia respicit. de maioritate & obedientia, solitæ.

h ¶ *Submittere*.] facit 63. dist. Valentinianus. de iudi. nouit. versi. nos igitur.

i ¶ *Seque*.] astringere vinculo iuramenti. quod est infra.

k ¶ *Ad certos*.] qui sunt illi, not. de re iudi. ad Apostolicæ. in fin. lib. 6.

l ¶ *Peruenit*.] de elect. venerabilem.

m ¶ *Antiquæ*.] concor. l. de transla. quanto. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C. de testa. testamenta.

n ¶ *Canonibus*.] 63. dist. tibi domino.

DVDVM. Postquā diximus in § præcedēti, qualiter principes non reputauerunt indignum subijci sua capita Romanis Pontificibus vinculo iuramenti: Iste §. dudum. narrat qualiter Henricus Imperator asserebat & affirmabat se non esse astrictum Romanis Pōtificibus vinculo iuramenti ab ipso Henrico præstiti. Et dat seu exprimit causam quare dicit se non esse astrictum, vsque ad §. *Nos itaque*.

CASVS. Diabolo patre litis instigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem, & charissimum Robertū amicum nostrum, filium nostrum in Christo regem Siciliæ fuit suscitatum, ita ꝙ grande damnum ecclesię imminebat, nisi pax in proximo tempore fuisset tractata: Et nos Papa videntes grandia pericula, quæ timebantur ex hoc bello prouentura: intendentes celeri, id est, veloci & opportuno, id est, conuenienti obuiare remedio, misimus litteras quibusdam Cardinalibus existentibus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipsos reges. Et inter alia inferentes & affirmantes, ꝙ cum ipsi reges essent specialissimi filij Ecclesiæ, & cum ipsi debeant esse promptissimi defensores, & ꝙ alias fuissent astricti multipliciter iuramento fidelitatis ipsi Ecclesiæ: Nos Papa supplicabamus eis ꝙ inirent pacem adinuicem, & ꝙ essent muniti decætero pro omni genere armorum scuto pacis. His auditis & visis, Cardinales quibus litteræ fuerant missæ, istas litteras præsentauerunt Henrico regi Romanorum & Imperatori, & illi supplicauerunt, vt suū propositum & voluntatem pro visso haberent: Qui quidem Henricus audiens istas litteras facientes mentionem, ꝙ multipliciter erat astrictus iuramento fidelitatis; & hoc moleste ferens, tamquam iratus respondit, se non fore cuiquam ad fidelitatis iuramentum astrictum, & de sua responsione publice tabelliones requisiuit. quod secrete facere debebat. & voluit acta habere qualiter ipse dicebat se non esse subditum, nec confitebatur se alicubi subditum. Et ista dicebat in præsentia plurium hoc audire volentium. Item vltra dicebat, ꝙ ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent; & dicebat quòd non erat memor quòd vmquam talia iuramenta præstitisset. Hoc dicit. vide tex. *Sane*, pro sed. *Dudum*, id est, olim. graui discordia suscitata, id est, orta inter Henricum quondam Imperatorē, tunc regem Romanorum, & Robertum charissimum filium nostrū in Christo regem Siciliæ. Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id est, contraire, ne bellū fortius insurgat: celeri, id est, veloci remedio: & opportuno, id est, conuenienti: multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur verisimiliter prouentura exinde, id est, mediante illo bello, duximus litteras destinandas, id est, mittendas sub certa forma, hoc est, deliberauimus mittere litteras quibusdam ex fratribus nostris Cardinalibus sanctę Romanæ ecclesiæ tunc in vrbe Romana existentibus: quæ, scilicet litteræ erāt pro pace reformanda, & pro concordia solidanda, id est, firmanda inter eosdem reges iam nominatos. Et nos, scilicet inferentes in eis litteris, quòd cū ipsi reges sint specialissimi filij ipsius Ecclesiæ, & quòd cum ipsi sint astricti ipsi Ecclesiæ multipliciter, & ipsi debeant esse promptissimi defensores eiusdem ecclesiæ, vult concludere Romanus Pontifex, quòd amplius bellum contra se inuicem non ducant; sed pacifice viuant: quia scribitur, Regna in se diuisa desolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id est, lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperium, idem Henricus requisitus ab eisdem Cardinalibus vt ipse responderet, id est, declararet voluntatem & propositum suum super contentis in litteris illis: Et cum ipse Henricus, suppleo, tulisset, id est, portasset in animo suo moleste, id est, male contentus, ex eo scilicet quòd habebatur mentio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præstito, ipse non respondit Cardinalibus familiariter nec secrete, vt, id est, sicut qualitas pacis tractandæ exigebat, id est requirebat, & c. textus de se satis patet. Not. de dictione *quondam*, quæ remouet de præsenti, & ponit de præterito, vt hic. & ff. de postula. l. cui. § affinitates. tamen de sui natura denotat tria tempora: præteritum, præsens, & futurum: sicut olim & dudum. de quo de offic. deleg. cum olim. Not. quòd ad Papam spectat reformare pacem inter Christianos, & sedare discordias & scandala. Item & ad alios prælatos similiter hoc pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquissimum. ff. de vsufru. & cap. in præsentia. de probatio. in nouel. post Innocen. facit de treug. & pac. cap. 1. & de iudi. cap. nouit. & 23. q. 1. per totum. Petrus de Ancharano.

o ¶ *Regem*.] qui nondum coronatus erat. Ioan. And.

p ¶ *Siciliæ*.] quæ est speciale patrimonium Ecclesiæ. de re iudi. ad Apostolicæ. versi. præter hæc. cum suis concor. lib. 6.

q ¶ *Discordia*.] diuersitatem cordium designat.

r ¶ *Celeri*.] de celeritate vide pro & contra. de electio. cap. fina. lib. 6.

s ¶ *Obuiare*.] vide quod not. de rescript. ad hoc. in vlti. glossa. & quod ibi dixi.

t ¶ *In vrbe*.] antonomasice. de pœnit. & remis. significauit. ibi, de hoc de verb. signi. forus. ver. testes.

u ¶ *Pace*.] quod ad eum spectabat. de iudi. nouit. & ad alios prælatos. 90. dist. per totum. de treug. & pa. cap. 1. & vide quod not. de re iudi. ad Apostolicæ. ver. deterauit. lib. 6. [per Archid. 23. quæstio. 1. noli.]

a ¶ In eis.

das, inter alia inserētes in eis [a]: quod cum ipsi reges eiusdem Ecclesiæ specialissimi filij sibi † iuramento fidelitatis †, & alias multipliciter essent astricti, ipsius Ecclesiæ debeant † esse prō ptissimi defensores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet, quasi moleste tulisset, quòd de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum præstito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter [b], nec secrete [c], vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis [d] & requisitis [e] ab eo quòd de responsionibus suis conficerent publica instrumenta [f]: inter cætera publice, præsente multitudine hominum copiosa, respondit [g], se non fore cuiquam [h] ad iuramētum fidelitatis astrictum, & † quòd numquam fecerit iuramentum propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & † quod ipse nesciebat, quòd antecessores sui Romani † Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent, simulans se immemorem iuramentorū, quæ nobis ante coronationem suā præstiterat [i], & post coronationē etiā innouarat [k]. Nos itaq; attendentes quòd huiusmodi responsio si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur [l], posset in magnū & euidēs præiudiciū Romanæ Ecclesiæ redundare [m], dignū admodū [n]

†al. ita: sibi sub iuramento, &c.

† Liquet enim ex epistola Leonis, 30. die Aprilis anno pontificatus sui 6. scripta Heluetiis tredecim Cantonum confœderatis, vins, ꝙ reges Siciliæ iurant pōtifici.

†al. debebant.

†al. eo ꝙ

†al. eo ꝙ

†al Romanorum

a ¶ In eis.] litteris ad Cardinales directis.

b. ¶ Non familiariter.] quasi non mansuete, domestice, & amicabiliter.

c. ¶ Secrete.] 5. q. 3. in loco.

Additio. Tangit hic Paul. remissiue, quis grauius peccet, vel ille qui delinquit occulte, vel ille qui publice. not. de cele. Miss. de homine. 81. distinct. clericus. 32. quæstio. 4. nemo. Petrus.

d ¶ Accersitis.] quasi collectis, vel circa se sitis.

e ¶ Requisitis.] Nota tabellionem debere esse rogatum. de hoc in Spec. de instru. edi. §. 2. vers. sed pone. & §. 3. in 1. col. [per Inno. supra de fide instru. c. 1.]

f ¶ Instrumenta.] ad pp̄etuam rei memoriā. 1. q. 7. maximum. 27. q. 1. omnes fœminæ.

g ¶ Respondit.] tria capitula continet hæc responsio.

h ¶ Cuiquam.] Romanum Pontificē includebat. ꝺ maior. & obe. solitæ. ad finem.

i ¶ Præstiterat.] per nuntios, vt sequitur.

k ¶ Innouerat.] per seipsum. Ioan. And.

¶ Nos itaque. Iste §. legitur vsque ad §. cæterum. Et dicit quid fecit Papa quando audiuit Cardinales referentes ea quæ dixit Henricus, & quod responsum ipse Hēricus dedit litteris suis. & quomodo Henricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipse Henricus dixit se non iurasse in coronatione sua qñ fuit promotus in Romanum Imperium, nec post coronationem: Et etiam Cardinales retulerunt ipsi Papæ, qualiter ipse Henricus qñ recepit litteras Papæ, quæ tractabant de pace: & cum secretæ esse deberent ꝙ ipse eas publicauit, accersitis, id est, conuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominum: & quomodo ipse nesciebat ꝙ antecessores sui iurassent: & ꝙ ipse erat immemor ꝙ vmquam iurasset. Et per hoc habes totum §. præcedentem repetitum. His sic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipse Romanus Pontifex attendens ꝙ si ipse dimitteret ipsum regem, qui de responsione sua haberet tabelliones vt conficerent instrumenta, vt posset in futurum præiudicare Romanæ Ecclesiæ, & talia sic recitata in principio istius §. in graue præiudicium redundarent ipsi Ecclesiæ: quare ipse Papa siue Romanus Pontifex prospexit annectere & in ius commune siue in corpore iuris redigere, & scribere de huiusmodi iuramentis in huiusmodi constitutione seu Clementina, recitās quomodo dictus Henricus quamprimum, id est, quamcito, & illico siue statim ꝙ fuit electus in Romanum regem, ipse misit nuntios & procuratores ad nos, hoc est, ad Romanam curiam, vt ipse confirmaretur in Imperatorem: qui nuntij procuratorium habebant ad iurandum in animam ipsius ꝙ omnia quæ iuranda erat iurarent: quæ quidem iuramenta recepimus in Auinione, vbi tūc eramus in præsentia plurium Cardinalium, archiepōrum, episcoporum, & abbatum hic existentium: quare illum regem nominauimus: & eius personam approbauimus: & declarauimus eum esse habilem & idoneum ad apicem, & imperialis celsitudinis dignitatem: & decreuimus illum inungi & consecrari, & à prædictis nūtijs accepimus iuramētum. Item similiter misimus Cardinales ad eum vt ipsi sibi impenderent & darent insignia consecrationis: qui Cardinales nomine nostro receperunt ab eo iuramentum corporale, sicut continetur: & forma illius iuramenti describitur in libro Pōtificali Romano: Et forma qualiter ipse iurauit ponitur ibi, Ego A. rex Roman. hoc dicit. vide text. Nos itaque attendentes, ꝙ si huiusmodi responsio facta per regem Henricum pertranseat sub dissimulatione, vel ꝙ pallietur silentio, ipsa posset redundare in magnum & euidens præiudicium Romanæ Ecclesiæ: ideo prospeximus admodum dignum, id est, valde dignum, fore, id est, esse opportunum, idest, conueniens, vt annectamus aliqua breuiter huiusmodi constitutioni præsenti in huiusmodi Clementina. Et sum in tex. ibi: *Dictus namque*. Et recitat qualiter Henricus rex quādo fuit electus, quomodo ipse iurauit & fecit illa quæ tenentur facere Imperatores, quando eliguntur: ideo dicit, Dictus namque Henricus quamprimum, id est, ita cito ꝙ fuit electus in regem Romanorum, ipse destinauit, id est, misit ad nos nuntios solemnes, hoc est, vnam ambasiatam quam gallice Ambassade appellamus, dans eis nuntijs mandatum speciale & plenum per suas litteras patentes, id est, apparentes, & manifestas. & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, id est, nomine eius deuotionem ipsius, quia præceperat nuntijs suis dicendo, Dicatis Romano Pontifici, qualiter ego sum deuotus & obediens. Et dans eis nuntijs mandatum speciale exponendi reuerētiam filialem. quam ipse dicebat gerere ad nos syncero, id est, integro affectu, id est, desiderio. & etiam ad Romanā Ecclesiā, dicēdo ꝙ erat filius ipsi* Ecclesiæ: quare supplicabat vt electionē de se factā Papa cōfirmaret: & cū discerneret inungendū & cōsecrandum: necnon, id est, etiā habebant dicti nuntij speciale mādatū petendi & impetrandi gratiā a nobis & fauorē. Et ipsi nuntij habebāt mādatū speciale offerendi & præstādi pro eo, id est, nomine eius iuramētū fidelitatis debitæ nobis, & debitæ ei Romanæ Ecclesiæ in ipsius animam: quia per suam animam iurabat, ꝙ teneret & faceret omnia quę sui prædecessores fecerant. Ideoque ipsi nuntij habebant mandatum iurandi in ipsius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiuslibet alterius generis: ac nihilo minus, id est, non minus habebant tales nuntij mandatum speciale petendi à nobis vnctionem: & habebant speciale mandatum petendi consecrationem impendi ipsi Henrico regi per manus nostras: Et etiam petebat diadema imperij impēdi, id est, tradi per manus nostras. hoc dicit. Nos. *Decreto*, id est, statuto. & habemus decretus, ta, tum. & hoc decretum, ti, statutum patrum, definitum iudiciū. Inde hic & hęc decretalis, & hoc le. vt ista dicta sunt decretalia, id est, quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum pro libro in quo continētur decreta. Inuenitur etiam decretalis substantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tum, inuenitur à decresco, scis. & potest. de, ibi esse augmentatiuum vel priuatiuum. Et decretum est supinum duorum verborū, scilicet decresco & decerno. & decreui est eorum præteritum. Decretum secundum Specul. dicitur multis modis: quandoque dicitur sentētia diffinitiua, vt ff. de re iud. l. decreta. vel interlocutoria. ff. de assesso. l. 1. in fin. Quandoque dicitur id quod Papa constituit seu statuit de consilio Cardinalium nulla facta consultatione, & tunc in scriptis redigitur, vt ꝺ rescrip. c. p̄senti. Et accipitur hic sic in proposito. Quandoque dicitur consensus eligentium in scriptis redactus, vt 2. q. 1. legum. de elect. innotuit. Quandoque est illud quod capitulum vel ordo, siue vniuersitas vel maior pars ordinauit, vt ff. quod cuiusque vniuer. nomine. l. plane. Quandoque est iudicis auctoritas in alienationibus rerum præcipue minorum interposita. vt C. de prædijs mi. l. interposita. Quandoque dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, vt de rescrip. cap. gratia. lib. 6. Et secundum Azonem illud decretum est confirmatorium gratiæ: quia ex hoc princeps insinuat suam voluntatem, quæ seruanda etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum, quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis qui liberalium studiorum laboribus interuiunt, & qui medendi causa funguntur, vt medici. C. de decr. decuri. l. exceptis. lib. 10. Et dicuntur decuriones, id est, existentes de curia. Quandoque decretum est iussus iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciam possideri. Et est duplex: quoddam est primum, quoddam secundum, vt ff. de dam. infect. l. si pupillus. §. Iulianus. Not. ꝙ contra ea quæ publice deliquuntur, publice prouideri debet: sic enim prouidit Papa per hanc publicā constitutionē ꝯ publica delicta Henrici. Not. ꝙ dicitur breuiter fieri, quamuis multa dicantur dummodo breuiter, vt hic in ver. breuiter. Zabarella.

l ¶ Pallietur.] id est, quasi pallio cooperiatur. concor. de vsu pal. cap. nisi. in fine.

m ¶ Redundare.] prouidet circa futura. de hoc ꝺ ser. non ordi. c. 1.

n ¶ Admodum.] ponitur pro valde. concor. de cen. grauis. & de cor. vi. c. 1. de magistris, quanto. ꝯ. de re iudi. pastoralis. ver. nunquid

quid etiam. & §. de magistris. c. 1. post princ.

a ¶ Exponendi.] Nota formam secundum quã constituendi sunt nuntij Romanorum regis petentis approbationẽ Ecclesiæ.

b ¶ Dicebat.] Seneca 81. epistola, Nil carius existimamus, quàm beneficium quamdiu petimus: nil vilius cũ accipimus.

c ¶ Animam.] concor. de iuramen. cal. c. fin. lib. 6. & de testi. præsentium. lib. 6.

d ¶ Diadema, &c.] propria dicitur corona imperialis vel regia, & differt à serto, quod fit de floribus insertis, & à corona quæ dicitur circulus capitis, de quolibet metallo: diadema vero solum de auro, & lapidibus pretiosis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is. ex sui enim rotunditate principium demit & finẽ.

e ¶ Oblatis.] respicit tria, ad quæ mandatum habebant, scilicet exponendi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem, & c. offerendi iuramentum.

f ¶ Decreto.] de quo 61. distin. episcopus. & de elect. innotuit.

g ¶ Requirenda.] facit de sup. negligen. prælatorum.

h ¶ Nouerant.] ab his inquirenda sunt talia. de purga. cano. cum P. de elec. postquam. & c. scriptum.

i ¶ Aliqualem.] quasi non plenam, quia tunc non videtur examinatio personæ necessaria. de hoc 33. distinct. qui episcopus. in glos. a. 47. distinct. de Petro. & facit de appel. constitutis 2.

k ¶ Notitiam.] fuerat enim pro promotione fratris sui Treuerensis archiepiscopi aliquo tẽpore in curia.

l ¶ Tibi domino.] 63. distinct. & fuit iuramentum Ottonis, vt ibi patet. & dicebat Guliel. in Specul. eod. titul. §. 1. versicu. illud autem. post principium, quòd electus præstabat primo illud iuramentum legato Apostolicæ sedis: postea quando coronabatur, iterum præstabat illud Papæ.

m ¶ Pontificali.] quod alias vocatur ordinarium episcopale. & not. Hostien. de ser. nõ ord. eo solum. quod ille liber authẽticus sit: quia

† al. Insertę iuramẽto huiusmodi constitutioni præsenti aliqua annectamus.

Diadema regiũ, tam Romanis, quàm exteris gẽtibus candida fascia esse constat. vide Alexandrum de Alexandro Genialium dierum lib. 1. c. 28. de varijs coronarum generibus Aulum Gellium lib. 5. noctium Attic. c. 6.

† Nec Imola 6. tex. [illegible] verbis a postolicis, vt patet [illegible] neam, & tamẽ pronunciant.

& opportunum fore prospeximus, vt † de iuramentis huiusmodi constitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorũ electus, solemnes ad nos nuntios destinauit, dans eis per suas patentes litteras plenum & speciale mandatum exponendi a nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiã filialẽ, quã ad nos & Romanam Ecclesiã syncero gerere se dicebat b affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis fauorem & gratiam consuetos offerendi quoque nobis & præstandi pro eo & in ipsius animam c debitæ nobis & eidem Ecclesiæ fidelitatis & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionẽ, cõsecrationem, & Romani imperii diadema d, Præfatis itaq; nuntiis in nostra & fratrũ nostrorum præsentia constitutis, ac secundum dicti tenorẽ mandati Auinione, vbi tũc eramus cum nostra curia residentes in publico cõsistorio, in quo erat prælatorum & aliorũ, tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, præmissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter & oblatis e: Nos eodem mandato & decreto f electionis eiusdem Henrici ex parte principũ tam ecclesiasticorum quam secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præsentatis plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Hẽrici, prout absentia patiebatur eiusdẽ, & de ipsius fide, probitate, & aliis quæ in persona Imperatoris sunt merito requirenda g, cum pluribus prælatis & aliis magnæ auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores, conditionem, & statum plenius nouerant h, inquisito, eiusq; personæ; cuius etiam nos & fratres nostri aliqualem i prius notitiam k habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi, idonea reputata, ipsum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem & habilem declarantes ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperiique Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: Et subsequẽter à præfatis nuntiis sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus secundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino l, cõprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem Henricus consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus ad vrbem, illud nostro nomine recipientibus iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali m Romano præstandum Pontifici per Imperatorem coronationis suæ tempore continetur: cuius tenor dignoscitur esse talis: Ego Henricus Romanorũ rex annuente Domino futurus n Imperator, promitto, spondeo & polliceor o, atque iuro corã Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorẽ † & defensorem fore summi Pontificis, & huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura eius quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant à retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum, immo tã quondam Albertus rex Romanorum immediatus p prædecessor memorati Henrici Bonifacio q Papæ viii. prædecessori nostro tẽpore approbationis eiusdẽ Alberti, quam Rodulphus pater ipsius & alii prædecessores eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idẽque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiusmodi ab eo recepto de fratrũ suorum consilio (præsente prælatorum & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepit in specialem suum filium r & Ecclesiæ memoratæ, ipsumque in regem Romanorũ assumpsit, in Imperatorem postmodum promouendum. Verum quia sæpe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus,

† Dictio, procuratorem, deest in antiquioribus codicibus.

illius libri verba ibi ponuntur: simile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad sedem. Inducit etiam 15. dist. canones. & cap. sancta. 38. distin. quæ ipsis. facit de offic. archid. cap. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius probat hæc litera.

n ¶ Futurus.] illud est contra Ioan. qui not. 93. dist. legimus. quòd sola principum electio facit verum Imperatorem: vides enim quòd etiam approbatus ab Ecclesia Imperator non est, donec coronationẽ & consecrationem receperit ab Ecclesia. & facit quod dicam in §. porro. [super verbo, reges, in glo.]

o ¶ Polliceor.] dicitur l. 3. ff. de polli. quòd pactum est duorum consensus atque cõuentio: pollicitatio vero solius offerentis promissum.

¶ CASVS. Cæterum. Hic Papa siue Romanus Pontifex probat contra ipsum regem qui dicebat se nescisse, seu ignorasse, quod antecessores sui Imperatores vnquam præstitissent iuramentum: Et probat Papa dicendo, quod numquã fuit hæsitatum, id est, dubitatum, quin huiusmodi iuramenta existant data à retro principibus, id est, ab antecessoribus suis; immo probat quod Albertus quondam Imperator prædecessor ipsius Henrici, similiter Rodulphus tẽpore Bonifacij viij. præstiterunt iuramentum fidelitatis ipsi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam istius capituli: ideo vos supplico vt residuum videatis per vos. Nota text. Cæterum, vt §. in cle. ne Romani. de ele.

p ¶ Immediatus.] signanter hoc dicit, cũ in possessione vltima tempora spectanda sint. de causa posses. cum ecclesia. post princip. cum concor.

q ¶ Bonifacio.] familiaris est hæc probatio, cum Papa alium Papam inducit in testem, vt not. Ioan. 9. quæstio. 3. pater.

r ¶ Filium.] de priuile. si Papa. ver. similiter. lib. 6.

subtractus, non virtutem & mẽtem, sed nedum verborum insectans corticem[a], sensumq; confundens, iuramenta restringendo prædicta, curiose videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo morbo curiositatis[b] huius luculentæ veritatis antidotum[c] præsentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis[d] contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula[e] in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectũ, mentem, & virtutem[f] ipsorũ non est dubium contineri: Nos præmissis & alijs rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum Hẽricum Imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his cõtrarium astruere veritati, auctoritate Apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus, illa iuramenta prædicta, fidelitatis existere[g], & censeri debere. Porro præter iuramenta prædicta idẽ Henricus suorũ inhærens prædecessorum vestigijs[h], priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis scholastici ecclesiæ Tullen. capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ Ecclesiæ nomine recipiẽtis promisit, & tactis[i] sacrosanctis Euangelijs iuramento firmauit, quod eandem Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret: omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret[k] pro posse: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei nõ habente, aut cum aliquo alio præfatæ Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quãlibet seu parentelam[l], aut confœderationem iniret: sed tam nostrã, quàm successorum[m] nostrorũ personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & cõseruaret contra omnes homines cuiuscunq; existerent præeminẽtiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam[†] adijciens iuramẽto, quod manuteneret semper atque seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges[n] ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque. Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum[o], Carolum[p], Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodulphum prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quitatione, & libera dimissio-

a Corticem.] quod facere non debuit. 1. q. 1. Marcion. de verbo. signifi. præterea. & c. intelligentia. ff. de legi. l. scire. lo.

b Curiositatis.] sumitur hic pro subtilitate exquisita, nimia cura. sic de renun. c. 1. in prin. lib. 6.

c Antidotum.] ponitur pro contra domum. dic vt not. ff. de peti. hære. sed & si. §. consuluit. vel pro ʒ datũ, vnde dici solet id quod datur ʒ venenum, vnde pro medicina ponitur. de iura. calum. cæterũ. inde dr̃ quidam liber Antidotarius: quia contra vitia cõpositus est.

[† al. lavals]

d Fidelitatis.] quod habetur 22. q. 5. de forma. & facit s. eod. ego N. & videre potes quod not. Hostien. in summa. de feu. §. quid si fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam j. de re iudic. pastoralis. §. rursus. [de hoc per Innoc. de regu. iur. c. vlti.]

[† al. in iuramento.]

e Ipsa capitula.] contenta in fidelitatis iuramento.

f Virtutem.] ad maiorem expressionẽ inculcat hæc verba.

g Existere.] non per hoc sequitur quod subiecti Imperatori sint de temporali dominio Ecclesiæ. facit quod not. 81. distin. legitur. & in Spec. de feu. §. 2. ver. 14. Ioan. And.

Glo. seq. tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici sunt metallo, & quare, & dat simile.

[† Dictio, prædicta, deest in antiquioribus codicibus.]

h Vestigijs.] qui, scilicet in ingressu Italiæ iuramentum tale præstiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali) q rex Romanorum coronatur triplici corona. Prima est ferrea, quam recipit ab archiepiscopo Coloniẽs. in Aquisgrano eiusdem diœcesis: ferrum autẽ fortitudinem designat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda est argentea, quam ingressus Italiam recipit à Mediolanensi archiepiscopo in villa Modiceñ. eiusdem diœcesis: tñ ipse Hẽricus recepit illam Mediolani in ecclesia sancti Ambrosij: argentum autem designans munditiam & claritatem, significat ipsum principem talem esse debere. Tertia est de puro auro, qua coronatur per Papam in ecclesia sancti Petri, ad altare sancti Mauritij: & designat aurũ, quod omnibus metallis est excellentius, ipsum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & iustitia excellentiorem esse debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributũ Romanis, vt scripsi de fide instru. inter dilectos. super glo. indictio.

[† al. Mediolanis]

ADDITIO. Hanc triplicem coronam triplici carmine adnotatam videas.

Ferrea Romani gestant diademata reges:
Est argentea post hæc his oblata corona.
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

i Tactis.] episcopi etiam cum fidelitatem iurant tangunt sacra, vt probatur s. eod. Ego N. in fin. Non sic quando testimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. capit. fi.

k Exterminaret.] idem verbum de hæret. excõmunicamus §. moneantur. & §. seq. Et dicitur quasi extra terminos vitæ, vel iurisdictionis suæ eos ponere: vnde ponitur etiam pro dissipatione, desolatione, & exilio.

l Parentelam.] alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Consanguinitatem enim iniire non posset. facit instit. de legitima agnat. tu. in fine.

m Successorum.] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

Glo. seq. arguit non coronatum priuilegiare posse: remittit: & tria diuersorum dicta ponit, subdens textum antiquum.

n Reges.] Romanos vt sequitur. Et per hanc litteram videtur q rex Romanorum, qui nondum est Imperator vel coronatus, priuilegia dare[†] possit. de quo satis not. in Specul. de rescrip. præsentata. §. fin. ver. item quod est obtentum. & hoc disputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæstionem ad litteram posuit Cynus in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Inno in decre. venerabilem, dicit q si Imperator nõ possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi archiepiscopo, ad quẽ spectat, vel ex ipsa electione habet illam secũdum eũ. refert Hostien. de verbo. signifi. super quibusdam. q vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, q rex Romanorum post electionem cõcordem habeat omnem potestatẽ, quã Imperator, & q vnctio[†] nihil addit. & facit quod not. Ioan. 93. distinctio. legimus. vt scripsi super ver. postquam. [& super ver. futurus. in glo.] Sed quod plus est, vidi & habeo formas quarundam litterarũ, quæ de registris Inn. iij. dicuntur extractæ, quæ manarunt super negotio discordiæ electionis, de qua loquitur decre. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiscopis, episcopis, & prælatis. & principibus Alemaniæ & Sclauiæ [vel Sclauoniæ:] altera specialiter Moguntino, inter alia referentes q inconcussa consuetudo imperij facta, certa, rationi consona, iuri subnixa, per patientiam sedis Apostolicæ tolerata, & per tolerantiam approbata, hoc habet, q duobus electis in discordia, vterque administrat vt rex, & omnem imperij iurisdictionem[†] exercet: quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

[† Qui electus est imperator an possit ante coronationem priuilegia concedere, vide late Felinum in c. eam te. de rescrip. & Decium consi. . . . incip. viso tenore.]

[† Dictio, etiam, deest in antiquioribus codicibus.]

[† Vnctio nihil addere, accipiẽdum est sano modo: id est, nihil addit quoad ius administrandi.]

[† Vide textum in c. fundamenta de elec. lib. 6 & extrauagan. Vnam sanct. de maior. & obedient. Bar. & Cagnolum in prima constitutione Digestorum Antoninã part. 1. histor. tit. 8. cap. 2. §. 8. & Gozadinum consil. 1.]

Glossa sequens de donatione Constatini ponit duas opiniones, secundam approbans.

o Constantinum.] disputant aliqui, an donatio[†] per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ in persona beati Siluestri, de qua 96. distinctio. Constantinus. (Palea est) valuerit, & an successor illam reuocare potuerit? Accursius tenet quòd donatio non valuit, in Authentic. quo modo oportet episcop. post princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63. distinctio. Ego Ludouicus. quòd valuerit: & quòd sit irreuocabilis, probat hæc littera, & supra de electio. fundamenta. §. ne autem. lib. 6. & facit quod not. Hostien. in sum. de immunit. eccles. §. penultimo, ad finem.

p Carolum.] de quo vndecima quæstione prima, volumus. de iudicis, nouit.

q Aduocatus.]

a Aduocatus.] vide quod notaui, & scripsi de elect. venerabilem. §. verũ. quod autem.

b In eo esset.] facit 43. dist. Ephesijs. 47. distin. quod ad nos. de testi. constitutus.

c Aurea bulla.] patet ergo quod ante coronationem non vtitur bulla, sed sigillo. Sic & Papa aliter vtitur bulla ante coronationem quam post, vt not. in fin. lib. 6. super data. Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidisse non memini nisi vnum: nec etiam multum est expediens priuilegijs bullam auream appendi: propter pretiositatem enim metalli est de subtractione bullæ periculũ, ob quã etiam causam prudentes prælati & principes temporis nostri sigillis argenteis vel aureis nõ vtuntur.

pl. sub

d Archiuis.] habetur idem verbum. C. de fide instrum. Authen. ad hæc. 30. q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiui, armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Hester, dicit seipsũ librum leuasse de archiuis Hebræorum. [vide not. de probatio. cum causam. de præscrip. ad audientiam.]

Archiua dicuntur [illegible] phylaria, siue chartophylacia, quæ latine tabularia ac tabulina dicũtur. vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

ne terrarum & prouinciarum Romanæ Ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiã multas nominatim expressit: sedi Apostolicæ Romanisque Pontificibus super quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de nouo cõcessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easq; nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quod ipsas aliquamve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu quantum in eo esset, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possideret: nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quancunq; per se vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & sæpedictæ Ecclesiæ aduocatus a atque defensor) ipsam iuuaret, & consilijs, & auxilijs illi assisteret opportunis contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue cõtra occupantes seu turbantes terras prædictas, seu prouincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem etiam iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam Ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarũ manuteneret, conseruaret, atque defenderet, suo posse: Et quod Ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus deuotos ac fideles Ecclesiæ, etiam in imperio constitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret contra iustitiam, aut (quantum in eo esset b) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus & iustitijs conseruaret. Hoc quoque iuramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuntios (vt præmittitur) præstitum, receptis suæ coronationis insignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eius regio magno sigillo, & alijs post coronationem eandem eius imperiali aurea c bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis d Romanæ Ecclesiæ reponi & diligenter conseruari fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

De exceptionibus.

Clemens quintus in concilio Viennensi.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, peremptorio nõ obstante. Io. And.

C. VNIC.

EXcommu-

DE EXCEPTIOnibus.

Visum est supra de armis actorum, nunc videndum est de armis reorum, quæ appellãtur exceptiones siue defensiones.

Excommunicationis.] Primo decidit dubium. Secũdo illud determinat & declarat: ibi, *Seruata tamen*. Imo.

Præsupponẽdum est quod habetur in §. qui autem se vult excusare. insti. de excu. tu. vel cura. videlicet si alicui competant plures excusationes, si velit tantum vnam proponere, potest: Et si succumbat in illa, quia non potest eam probare, tunc potest proponere aliam, & sic de aliis. Ergo idem est dicendum partibus vocatis ad iudicium, vt si competũt eis plures exceptiones dilatoriæ, possum vnã opponere post aliam: Et si primo proposui iudicem excõicatum, possum postea proponere quod est infamis. Secundo præsupponendũ est illud quod dr̃ in c. pastoralis. eod. titul. in antiq. quod iudex potest præfigere terminum peremptorium partibus ad proponendũ omnes suas exceptiones dilatorias, vt ipse obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præsupponendum, quod exceptio excõicationis est dilatoria. Quarto præsupponendum est quod habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet quod exceptio excõicationis potest opponi in quacunque parte litis: etiam post sententiam diffinitiuam. Casus. Feci te citari coram iudice competenti: die adueniente comparuimus coram iudice: dedi libellũ meum: cepisti terminũ ad respondendum eidem, vel proposuisti exceptionem dilatoriã: iudex timẽs ne velles proponere alias exceptiões, vt differres & prolongares litis contestationem, præfixit tibi terminum ad respondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias; die præfixa adueniente nullam exceptionẽ dilatoriam proposuisti, sed litem es contestatus: postea circa medium processus proposuisti exceptionẽ excõicationis contra me, & petebas causam differri & protendi, siue prolongari vsque post absolutionẽ: Ex parte mea fuit propositũ, quod non poteras opponere illam exceptionẽ: quia tu fueras litem contestatus, & illa est dilatoria, & ante litem contestatam debet opponi. Item quia iudex tibi assignauit terminum peremptoriũ ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullas proposuisti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, quod non: Nã exceptio excõicationis est exceptio anomala, nec est de natura aliarũ exceptionum dilatoriarũ: quia ibi est periculum excõmunicationis, quod imminet in quacunq; parte litis, & incurrit sententiam excõicationis minoris, & aliquã maioris, qui participat cum excõicatis in crimine prohibito. hoc dicit. H.R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod exceptio excõicationis põt opponi in quacunque parte litis, etiã post renuntiationem & conclusionem in causa ad impediendam prolationem sententiæ diffinitiuæ, immo etiam potest opponi post sententiam ad impediendam executionem sententiæ.

Not. cum glo. quod exceptio excõicationis aliquã est dilatoria, vt si opponatur contra actorem, aliquando est peremptoria, vt si opponatur contra electum vel contra eligẽtes. Et dr̃ peremptoria: quia perimit & destruit electionem eligentiũ. & consecrationem seu confirmationem electi, ita quod reddidit electum inhabilẽ ad electionẽ.

Not. quod iudex potest præfigere & statuere terminum ad proponẽdum omnes exceptiones dilatorias, & post illum terminum non auditur reus: quia ille terminus perẽptorius habetur loco litis contestatæ: quia sicut post litis contestationem quis non auditur ad proponendum exceptiones dilatorias: sed omnes debet proponere ante litis contestationem; ita quod post terminum peremptorium quis nõ auditur. c. pastoralis. allegato: sic & ille terminus peremptorius habetur pro litis contestatione quo ad exceptiones dilatorias proponendas. Not. tex. *Excõicationis*. Excõicatio. f. t. est extra cõionem Ecclesiæ separatio, vel censura ecclesiastica excludens à communione fidelium. 11. q. 3. c. nihil. & §. euidenter. Vel est æternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. & c. nullam. Et excommunicationis duæ sunt species, quæ frequenter vsitantur, de quibus 3. q. 4. Engeltrudam. Vna quæ maior est, & dr̃ anathema, & excludit ab ingressu Ecclesiæ, & à cõione fidelium, & à sacramentis: Alia est minor, quæ solum separat à sacramentorum perceptione, id est, receptione. de qua in cap. si celebrat. de cle. excom. mini. Not. exceptio est rei defensio, per quam ipse reus se defendit & tuetur ab actore. Et secundum Azonem in summa. C. eod. tit. quãque ponitur large & improprie pro omni defensione prout reo cõpetit, etiam si nulla actori competit actio: Et tunc quidam vocant eam exceptionem facti, vt quã sine actione quis calumniose ponit. Et plures sunt exceptiones, quædam sunt dilatoriæ, quædam perẽptoriæ, quædam perpetuæ, quædam temporales, quædam sunt anomalæ, & est exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria est quæ causam differt & prolongat. insti. eo. §. appellantur. Exceptio peremptoria secundum Spec. vocatur sic, quia actionem vel intentionẽ agentis

agentis perimit, vt cum quis petit decem ex causa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipsos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis à me decẽ ex causa mutui, reminiscere ꝙ tali die fecisti pactum mecum, ꝙ numquam petes à me illa decem. quare excipio de pacto non petendo. & ista exceptio perimit actionem. Exceptio perpetua est, quæ perpetuum habet effectum, vt cum petis à me decem ex causa debiti, excipio ꝙ tu remisisti mihi. hæc exceptio perpetua dici potest, & perpetuo competit, quandocunq; actor agit: quia exceptio non competit, nisi quis agat. ff. de exceptio. Exceptio temporalis est, quæ ad tempus vtilis est, vt cũ petis debitum, excipio ꝫ de pacto facto de non petẽdo, nisi vsq; ad quinquenniũ: ideo si petis à me ante quinquenniũ, excipiã, post quinquenniũ nõ possem excipere: quia mea exceptio est tẽporalis, & solũ durat vsque ad quinquenniũ. de qua de rescri. c. plerũque. Exceptio anomala est, quæ non sequitur normã, id est, regulam aliarum: quia potest opponi ante litẽ contestatã & post, & intra litis contestationem, vt exceptiones & aliæ de quibus scilicet dubitatur an sint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij, & exceptio non numeratæ pecuniæ, & nõ numeratæ dotis, vt not. insti. de excep. §. appellantur. Exceptio rei iudicatæ non potest opponi, nisi qñ sit super eadem re, & qñ est ex eadem causa & eadem persona. Not. *Termino peremptorio*, peremptorium dicitur à perimendo, eo ꝙ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes: Similiter exceptio dr̃ peremptoria, quæ perimit actionem. Etiã citatio dr̃ peremptoria: quia omnes aliàs citationes abbreuiat & accelerat, vt quando quis citatur vno edicto perẽptorio pro tribus, vel tribus citationibus præmissis, & quartum peremptorium, vel ad peremptorium. ff. de iud. Not. *Seruata constitutione*. scilicet c. pia. eod. tit. lib. 6. vbi dr̃, si quis reus actori opponat excõicationem, exprimat speciẽ excõicationis maioris vel minoris, & nomen excõicatoris, quam nisi intra octo dies probauerit, die qua proponitur non computata, condemnatur in expensis: Sed si tunc deficiat, & iterum eandẽ opponat & probet, repelletur excõicatus, & valebit processus interim subsecutus. Item non nisi bis potest opponi excõicationis exceptio, nisi emergat noua vel euidens probatio de antiqua. Et si opponatur post sententiam, impediet sententiæ executionem, sed sentẽtia valebit. Item ex officio suo potest excõicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa constitutio, pia. quæ est constitutio fel. re. Innoc. Not. ꝙ generalis renuntiatio tacita, vt hic, vel expressa, sicut illa quæ fit in fine litis, de qua de causa pol. pastoralis. in si. speciales prouisiones non tollit. pro hoc quod not. de transact. cap. 1. Zabarel.

† Nota ꝙ excommunicationis exceptio si est sit dilatoria potest obijci in qualibet parte litis contra naturam dilatoriarũ. pulchram rationem huius nota. assignat hic Imola.

† Aliquo non iudice præfigente terminum ad declinatorias & dilatorias proponendas, nõ poterit postea opponi declinatoria iudicij. quia si proponeretur, nil operaretur præfixio termini respectu declinatoriæ. Barba. per tex. hic põderando eum in verbo, iudi. c. alleg. Anchar. cap. exceptionem. i. eo.

nicationis [a] † exceptio dilatoriæ [b] in qualibet parte litis [c] opponi [d] potest, termino peremptorio [e] per iudicem assignato [f], ad proponẽdum exceptiones declinatorias † & dilatorias [g], non obstante [h]: Seruata tamen constitutione [i] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunensi.

TITVLVS XI.
De sentẽtia, & re iudicata.

¶ *Glo. prima dicit quod reprobet, vel approbet.*

a ¶ *Excõicationis.*] Se summat reprobans quod not. Host. eod. tit. pastoralis. qui dixit obstare lapsum termini huic exceptioni proponendæ, licet vbi terminus statutus non est, opponi posset vsque ad sententiam. & approbat quod ibi not. Ber. & Hostien. & Guli. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. sed nunquid post. & intelligitur hoc de maiore excommunicatione, quæ repellit ab agendo. s. eod. à nobis. facit de sen. excom. si quem. Ioan. And.

¶ *Glo seq distinguit, & de quæstione remittit*

b ¶ *Dilatoriæ.*] scilicet ad differendam litem actoris excõicati. de iudi. intelleximus. opponitur enim interdum in vim perẽptoriæ, puta ad perimendam electionem propter excõicationem eligentium vel electi: quo casu locum non habet decre. pia. eod. tit. lib. 6. & ibi not. dicit Gul. in spec. ꝙ etiam quando opponitur contra iudicem, vel contra procuratorem, non obstat lapsus termini. hoc not. in prædicto §. ver. quid si termino. & ver. seq. de secundo dixi de procura. in nostra.

Excõicatio dupliciter opponitur.

c ¶ *Litis.*] principalis. de causa vero appellationis plene scripsi eo. tit. significauerunt. in textu. & super glo penult.

d ¶ *Opponi.*] quadruplex huius iuris ratio habetur in decret. pia. in princ. glo.

¶ *Glo. seq ponit opinionem quam contra hunc textum tuetur.*

e ¶ *Peremptorio.*] tenet Hostien. in decre. pastoralis. & Guliel. in Specu. de dila. §. 1. ver. exceptoriæ. ꝙ talis terminus, etiam si hic non exprimatur intelligitur peremptorius, allegat decret. consuluit de offi. deleg. hoc probat littera illius decret. pastoralis. & Guliel. ibi, extunc. vt ibi scripsi. Sed dato ꝙ iudex peremptorie expressit, non obest. hoc vult hæc littera.

Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius.

f ¶ *Assignato.*] iste terminus assignari debet ad petitionem actoris, non rei, vt satis dixi s. eod. pastoralis.

g ¶ *Dilatorias.*] nunquid ad peremptorias proponendas possit iudex statuere terminum peremptorium? Fuit opinio ꝙ non, de qua s. eo. pastoralis, super. 1 glo.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta, & respicit etiam pendentia. Ioan. And.*

CAP. I.

VT † calũ-

¶ *Glo. seq. iustificat textum, & ampliat.*

h ¶ *Non obstante.*] hanc opinionem in decre. pastoralis. approbare solebam hac ratione: quia quadruplex ratio illius decre. pia. ita vrget post terminum, sicut prius. Item quia lis contestata est quasi quidam perẽptorius terminus dilatoriarũ: de re iudic. inter monasterium. & tñ post illam proponitur hæc exceptio. Item terminus datus ad exceptionem illam probandam, qui lapsus est, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item sententia non præcludit viam huic exceptioni, multo minus termini lapsus. hæc omnia probantur in prædicta decre. pia. Et his rationibus puto decret. hanc locum habere, etiã si nominatim de exceptione excõicationis terminus datus esset: Nec enim potest iudex beneficium iuris auferre reo, per quod est sibi permissum quod in qualibet parte litis illam opponat. de reg. iur. indultum. cum concor. lib. 6.

† De intellectu vide Oldradũ consi. 106. incip. quod littera exceptiona.

Excõicatio in qualibet parte litis opponi potest.

i ¶ *Constitutione.*] eod. tit. pia. lib. 6. quæ statuit sub qua forma proponatur. & quotiens, terminũ probandi. & pœnam nõ probantis.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ *Visum est supra de partibus iudicij, & de iuribus actoris & rei: nunc quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre sententiam secundum allegata & probata: ideo annectitur sequens rubrica.*

VT *calumnijs.*] ¶ Primo præmissa ratione decidit vnum casum. Secundo simili ratione decidit aliũ ibi, *Similiter*. Tertio declarat & ostendit constitutionem locum habere, etiam ad pẽdentia per appellationem: ibi, *Quæ ad causas*. Imola. ¶ Præsupponẽdum est primo, ꝙ ab vna & eadẽ sententia non est licitum ter appellare. Secundo præsupponendum est, ꝙ licet ab vna & eadem sententia non possim ter appellare: tamen possum illam dicere nullam, & agere de nullitate, puta quia lata est die feriato, vel me non citato: vel ꝙ lata est iudice deambulante, & non sedente pro tribunali, vel si allegem aliquam aliam causam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci, vel coram alio iudice inferiore: ipse tulit ꝫ me sententiam: appellaui ab illa sententia coram officiali Pictauẽ. qui officialis sententiam ipsius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterum appellaui, & sic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepi Burdegalẽ. qui etiam confirmauit duas primas sententias: Certũ est ꝙ non possum appellare ab illa tertia sententia. Sed ponamus ꝙ antequam faceres exequi tuam sententiam, feci te citari coram iudice ordinario, & proposui ꝙ prima sententia lata per auditorẽ Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente causa nullitatis sententia debeat exequi, vel vtrum sit differenda & prolonganda in euentum nullitatis, id est, quousque fuerit iudicatum, an sententia prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ vt obuietur malitijs hominum, ꝙ pendente causa nullitatis, sententia debet exequi: sed si postea pronuncietur sententiam fuisse nullam, tunc executio reuocabitur. Sed quid sanctissime pater, si non appellaui a tertia sententia, sed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegalẽ. me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui, & dedit mihi apostolos refutatorios, & pendente appellatione processit ad diffinitiuã, & voluit exequi suam sententiam? Ego dico ꝙ non potest pro eo ꝙ non pendet lis super appellatione interiecta super interlocutoria. Quæritur, vtrum ista litis pendentia debeat impedire sententiam? Dicit ꝙ non: sed si iudicetur bene appellatum, quia sententia erat nulla, tunc executio sententiæ reuocabitur. hoc dicit. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, quòd habens tres sententias ꝫ se super eodem articulo, non potest appellare à tertia, siue sit diffinitiua, siue interlocutoria: sed bene potest agere de nullitate. Not. iunc. a glo. ꝙ habens tres sententias conformes ꝫ se. si agat de nullitate antequam admittatur ad agendum: prius debet parere sententiæ

sententiæ & executioni cum effectu. Not. ꝙ per appellationem ab interlocutoria non suspenditur officium iudicis, nisi iudex detulerit suæ appellationi. c. 1. ṡ. de dolo & contuma. argu. sumpto à contrario sensu. Not. ꝙ si appellatur ab interlocutoria, & pendēte appellatione feratur sententia & executioni demandetur: si dicatur bene appellatū & male

¶ Causa dicitur beneficialis, quādo agitur de titulo beneficii simpliciter, aut maioris scilicet dignitatis. secus si agatur de ecclesia, vt de proprietate. glo in cle. 1. ṡ. de causa possessio.

† In quodam manuscripto ita: ad agēdū vel excipiendū de nullitate, &c.

pronuntiatum; tunc sententia est nulla, & executio reuocabitur, nec nocebit appellati. Not. tex. vt calumnijs. & dic illas præsumi in quotidiano litigatore, q nec accusator nec testis esse potest. Romanus sing. 314. per cap. suspectos. 3. q. 5. Idem Corsetus in sing. suis, ver. an redēptor. sub littera T. p c. nulus. ea. causa & q. facit §. 1. 46. dist. & habens iustā causam decipiat illos calumniatores. cap. dñs. 23. q. 2. addo quæ ego dixi in c. cupientes. de elect. Not. quid sit causa possessionis, & quid causa proprietatis. ṡ. de cau. poss. & proprie. c. causa. & in c. ecclesia Sutrina. illo eod. tit. & notatur in cano. redintegran 12. 3. q. 1. Et dr̄ petitorium qñ quis petit rem pure & simpliciter. Sed possessorium dr̄ qñ duo sunt in controuersia de aliqua re vel beneficio, & alter petit sibi possessionem illius rei adiudicari, & postea cognoscitur super proprietate: & si fuerit victus in proprietate seu in petitorio, ipse restituet possessionem quam habuit. Not. *Executioni*. tamen tex. fallit si executio sit irreuocabilis. argu. cap. baptizari. 5. distin. exemplum, vt cognitio virginis in causa matrimoniali. 32. q. 6. si Paulus. est decisum per 430. q. Tholosanæ capellæ. Itē fallit si nullitas sit euidentissima. Bald per illum textū ibi. C. ne liceat in vna eademque causa tert. prou. l. 1. Oldrad. consil. 106. idem tenet declarans hanc cle. item non fiet executio, si adsit prompta probatio nullitatis. arg. l. is à quo. ff. vt in poss. lega. & hic vide sing. Corseti versi. sententia. positum sub littera S. ¶ Et not. ꝙ si iudex tulit sententiam, in qua condemnat Titium in centum, ipse illico non mādat suam sententiam executioni: immo Titius habet tempus quod datur iudicatis ad soluendum, scilicet quatuor mēses. Quatuor mēsibus elapsis si Titius non soluerit, iudex mittit apparitorem, id est, clientem ad domum Titij: & facit executionem de bonis suis vsq; ad summam illorum centum, in quibus fuit condemnatus, & bonis acceptis vsque ad dictam quantitatem, sententia iudicis dicitur executioni mandata. Not. *Sententiæ diffinitiuæ*. quid sit sententia diffinitiua, & sententia interlocutoria. vide ṡ. in cle. si ante. de do. & contu. Et not. hic plures diffinitiuas ferri super eodem facto: & illæ simul plus possunt vna sola. l. de pupillo §. qui opus. ff. de ope. no. nun. per quam dixit Ang. referente hic Barba. ꝙ optimum est petere confirmationem sententiæ, quamuis ab ea appellatum non sit. facit text. in l. si quos. & ibi Bart. suadet. C. de decur. ꝙ confirmetur contractus iurisgentium. Not. *Tali prætextu*, id est, tali colore, ꝙ dicit se appellasse ab interlocutoria vel grauamine, non debet pendere executio prædictarum trium sententiarum, vt apparet in textu ibi, *Similiter*.

¶ *Glo. prima summat, dicit respicere pendentia, cōmendat & dat simile.*

Calumnijs litigātiū est obuiandum.

a ¶ *Vt calumnijs.*] Casus. Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit, ipsarū executione non facta. Et respicit etiam pendentia nouum & æquū quod hic dr̄: cui est simile ṡ. ea. compil. de sequestra. poss. c. fi. & huic princ. concor. de pœnis calumniam.

b ¶ *Quauis.*] includit spirituales, quasi spirituales, criminales, ciuiles, & mistas.

c ¶ *Tres.*] successiue, & super eodem articulo: non enim locum habet hæc pars qñ super diuersis tribus articulis, licet eiusdē causæ, tres interlocutoriæ sunt latæ contra partem.

d ¶ *Contra se.*] de tertio qui vult propter suum interesse executionem sententiæ impedire, habetur eod. tit. cū super. & ibi satis not. Inno. & Hostien.

e ¶ *Possessorio.*] concor. prædic. decre. 1. de sequestra.

f ¶ *Sententias.*] non dicit diffinitiuas: sicut ị. parte proxi. per quod patet etiam in interlocutorijs quarum facienda sit executio, locū habere quod hic dr̄, & quo iure petatur illarum executio, vide in Specul. de sen excom. § penult. circa fi.

b De materia huius glossæ vide Sebastianū Vantiū in tract. de nullitatib' processuū, & sententiarum.

¶ *Glo. seq. quatuor remissiones facit.*

g ¶ *Agendum de nullitate.*] modo ōr nullitatis, & coram quo iudice agatur de nullitate, & an coram iudice appellationis de hoc agi possit, scripsi post Inno & Hostien. eod. tit. c. 1. de appel. dilecto. & Specul. eod. tit. §. iuxta. per totum. & ad fi. & ibi ver. sed si causa. tractatur an sententia pronunciata nulla, ex prioribus actis causa iudicetur.

h ¶ *Alicuius ex eis.*] hoc intelligo qñ simpliciter in secundo & tertio iudicio confirmata est prima sententia, & si diuersa continebat capitula. vel vnum separabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tñ quo ad illa capitula, vel partem, in qua vel in quibus cōfirmata fuit, primo & secundo dicā hoc locum habere, & in alijs non. exemplum patet de testa. Raynutius. & c. Raynaldus.

¶ *Glo. seq. dubium soluit.*

i ¶ *Nullatenus admittatur.*] per hanc litteram vř ꝙ etiam si non petat victor executionem, per modum tñ exceptionis repellere poterit de nullitate agentem. & est simile quod plene scripsi ď ord. cog. cap. fi. vltro ergo se offerat executioni, & sententijs pareat, si de nullitate vult agere. cōcor. de ord. cog. cū dilectus.

† Nisi hoc fuisset expressum, non comprehendisset ista de. causas, per appellationem pendētes. de. dispendiosam. de iudi. de 1 & sequentem. Barb.

k ¶ *Donec.*] facta ergo executione poterit agere, & si obtinebit in causa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de rest. in integ. suscitata. C. ď preci. impe. offe. Auth. supplicatio.

a Vide Felinum in cap. exceptionem. extra de excep.

l ¶ *Plenarie.*] concor. de resti. spo. c. fi. & patet per hoc verbum, ꝙ non facta executione etiam minimæ partis eius quod pronunciatum fuit, impeditur agens. si. 3. q. 1. reintegranda.

m ¶ *Diffinitiuæ.*] hoc non expressit ṡ. proxi. respon.

n ¶ *Fuerint.*] successiue, vt ṡ. dixi: quia victus à prima & à secunda sententia appellauit; à tertia vero non potuit appellare. de appel. sira nobis.

¶ *Glo. seq. practicat quomodo id esse possit.*

o ¶ *Alicuius.*] maxime in vltima. hoc procedit cum scilicet dico me appellasse à grauamine illato per iudicem secundæ appellationis, qua appellatione pendente confirmauit ipse iudex primam & secundam sententiam. hoc dico, quia si à grauamine illato per iudicem primæ appellationis appello, & iste postea fert diffinitiuā, si ab illa non appello, non erit dare tertiam diffinitiuam: multo minus si appellarē à grauamine iudicis causæ principalis. si vero appellauero ab illa sententia, & vtramque appellationē prosequor, tunc procedere posset casus iste. facit cle. ṡ. de do. & contu. si ante.

p ¶ *Appellasse.*] proponat, quod est infra.

q ¶ *Huiusmodi.*] emissæ ante sententiam ab interlocutoria vel grauamine, cuius prosecutio forte studiose differtur, vt videatur finis causæ principalis.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

r ¶ *Pendere.*] aliàs appellasse non iuuaret illum, si deserta, vel ꝫ eū finita esset illius appellationis causa. Sed quid si dicat se sic appellasse, & causam appellationis finitam pro se, scilicet quia pronunciatum fuit bene appellatum? Dico etiam, ꝙ tunc non impeditur executio per respon. ṡ. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id constat iudicem à quo fuit appellatum, diffinitiuam ferre non potuisse. Sed si aduersarius ab illa pronuntiatione qua pronuntiatum fuit bene appellatum, infra tempus debitum appellasset, tunc adaptaretur hæc littera: q a adhuc illius appellationis causa penderet.

s ¶ *Impediri.*] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an saltem vltima sententia tenuerit, vult tñ ꝙ fiat executio, saluo iure retractationis, tam sententiæ quàm executionis si iudicetur bene appellatum, vt dixi ṡ. proxi. responso: non enim impedit hæc littera appellationis illius prosecutionem: dummodo ipsius fatalia non sint lapsa.

t ¶ *Pendentes.*] vide ṡ. ea. compil. de iudi. dispendiosam. in fi.

nis litigantium occurratur, is qui in beneficiali †, vel alia quauis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportauit, ad † agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullatenus admittatur, donec huiusmodi sententiæ plenarie fuerint executioni mandatæ. ¶ Similiter si ille contra quem tres sententiæ diffinitiuæ latæ fuerint, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarum vel earum alicuius se appellasse, & causam appellationis huiusmodi adhuc pendere proponat; sententiarum prędictarum executionē tali prætextu nolum' impediri. Quæ ad causas qualitercunque etiā per appellationē pendentes † duximus extendenda.

¶ Idem.

¶ *Sententia lata cōtra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso iure. hoc dicit.*

CAP. II.

PASTORA-

P *Astoralis.*] ¶ Præsupponendum est secundum opinionem Legistarum in l. omnes. §. executoribus. C. de episco. & cleri. videlicet ꝙ licet iudex non possit facere citari aliquem realiter extra territorium: tñ potest facere citari verbaliter, puta siquis de prouincia Lemouicensi deliquerit in prouincia Pictaueñ. præses Pictaueñ. non potest illum facere citari realiter, id est, non potest facere illū capi in ꝓuincia Lemouicēsi: sed ipse præses Pictaueñ. debet rogare præsidem Lemouiceñ. vt illum qui deliquit in Pictaueñ. quæ est in prouincia sua capiat, & sibi remittat. sed si aliquis habeat principale domiciliū in prouincia Lemouicensi, & in hac ciuitate Pictauensi habeat operatorium, & contrahat in hac ciuitate: tunc ratione ꝯtus poterit hic cōueniri, vel si possidet aliquas res in hac ciuitate: tamen principale domicilium habet in ciuitate Lemouicensi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicensi: tenent Legistæ ꝙ decretum de citando debet fieri in territorio Pictauensi, & non Lemouicensi: quia decretum de citando est iurisdi-

iurisdictionis. Sed denuntiatio per clientē seu apparitorem potest fieri extra territorium: quia denuntiatio per clientē facta nō est iurisdictionis sed nudi ministerij. & hoc præsuppositū est pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidēdi præsupponendū est, ꝙ sñia lata ꝯ non citatū, est nulla ipso iure, nec opus est ꝙ declaretur nulla per iudicem. Itē præsupponendum est, ꝙ rex Siciliæ est vasallus Ecclesiæ Romanæ, & in aliquo non subest Romano Imperatori, quia regnū Siciliæ est in partibus imperij, quas donauit Imperator Cōstantinus Siluestro Papæ, qñ illum sanauit seu curauit a lepra.

C[asus]. Olim fuit controuersia seu lis inter Henricū Imperatorem & Robertū regē Siciliæ, occasione cuius inter ipsos fuit cōceptum odiū capitale seu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortē Imperatoris, & quasdā ciuitates Imperatoris fecit sibi rebelles: Imperator indignat⁹ fecit citari regē Siciliæ voce præconis, id est voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari personaliter, vt ipse rex compareret corā ipso Imperatore in ciuitate Pisana: quæ ciuitas inimicabatur capitaliter ipsi regi Siciliæ: Quare hoc videns & sciens ipse rex Siciliæ, non cōparuit, & sic fuit reputatus contumax, & pp eius contumaciā Imperator declarauit crimina ꝯ ipsum obiecta esse vera & notoria, & tulit sñiam ꝯ ipsum regē, dicendo ipsum regem Siciliæ esse proditorē, & hostē Romani imperij. Itē declarabat illū esse reū criminis læsæ maiestatis, & bona sua confiscauit, non solū bona quæ tenebat ab Imperatore: sed etiam regnū Siciliæ, quod pertinebat ad Papā, & indixit seu præcepit debitoribus ipsius regis, vt nihil ipsi regi, vel eius fisco seu receptori vel procuratori soluerent sub certis pœnis sibi Imperatori applicandis: Lapsu tēporis Henricus Imperator mortuus est: rex Siciliæ conquestus est Romano Pontifici de ista sñia ꝯ ipsum ab Imperatore lata: Et ad tollēdum murmur populi licet sñia esset nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illam esse nullā pp multas causas quæ clare patēt. hoc dicit H. R.

¶ Collige aliqua notabilia. Et primo, ꝙ citatus ad locū nō tutū & nō securū, nō tenetur cōparere, sed tenetur mittere exoniatorē, immo etiā si nō notoriū sit ꝙ ille locus nō sit tutus, ipse nō tenetur mittere exoniatorem, nec appellare, & ꝓcessus factus est nullus. Not. ꝙ iudex nō debet sñiam præcipitare, & maxime in crimine graui: sed plene debet omnia rimari & inquirere. l. omnes. C de episco. & cleri. & in hoc c. ibi, nō maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & ꝗ tanto crimine ꝓmulgata. Not. ꝙ iudex non potest aliquē citare extra territoriū etiā verbaliter. Et si arguatur de le. omnes. §. executoribus. C. de epis & cler. dicit Bart. ꝙ qñ ista duo territoria sunt sub dñio alicuius principis, tunc præses vnius territorij pōt citare in territorio alterius, vt præses Pictaueñ. in territorio Lemouicensi. & sic intelligitur illa l. omnes. C. de episco. & cleri. §. executoribus. Si vero illa duo territoria nō sunt sub dñio alicuius principis: tunc præses vnius territorij non potest citare nec realiter nec verbaliter aliquē in territorio alterius, vt hic in proposito nostro: quia regnū Siciliæ dr̄ subiectum Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nō placet dño Saliceto in dicta l. omnes. nec voluit dicere illa lex, omnes. quod quis posset citare extra territoriū, vel nō citare: quia illa lex solū dicit ꝙ cliens vel apparitor citans in territorio, habebit certas sportulas, id est certū salariū. Si extra prouinciā citet, habebit duos solidos, nō autē dicit ꝙ iudex possit facere citari extra territorium. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij potest rogare aliū iudicem, vt faciat citari aliquē de suo territorio, & tunc cliens habebit duos solidos, vt dicit illa lex, omnes. alleg. Et hoc cōcludunt hic doctores iuris canonici & Salicetus in prædicta l. omnes. ꝙ iudex extra territoriū nō potest citare nec realiter nec verbaliter: sed debet requirere iudicem illius territorij, vt faciat illū citari quē vult, & ꝙ sibi illū remittat. Notemus textū. Et primo primā orationē. c. videlicet, Pastoralis cura solitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniuncta, nos inuigilare remedijs subiectorū eorundē periculis obuiare, & scandala remouere compellit, &c. Et dic, cura solicitudinis pastoralis cōpellit. Crimen læsæ maiestatis est, vbicunq; quis ꝯ vrbē aliquid molitur, idest machinatur, aut vbicunq; quis profugit ad hostes, vel hostes iuuat qualicunq; causa, vel armis, vel consilio, vel pecunia, vel qui subiectas prouincias nititur facere rebelles, vel seditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui prælatū, magistrū, vel principē occidit, vel qui ꝯ latus eius militat, vel arma fert, & occupat ꝯ rempublicā. Et idem dr̄ crimen perduellionis. id est hostile: nā perduelliones dicuntur hostes. Secus si committitur hoc crimen, non ꝯ rempublicam: quia tunc non dr̄ perduellionis, sed simpliciter læsæ maiestatis. Et not. quod non subditus crimen læsæ maiestatis non committit, vt hic in clementina nostra, maxime in §. rursus Nam Robertus rex Siciliæ nō eo modo fuit, idest, eo modo non fuit subditus imperatori Henrico, ꝙ crimen læsæ maiestatis in eū commiserit. Et dicit Buinardus in repet. l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus etiam in imperio ꝯ Imperatorem conspirans, non committit istud crimen læsæ maiestatis. Sed Bar in extrauag. qui sint rebelles, in gl. verbi rebellādo, sentit ꝯtrū, dicēs præsentē textū solū loqui in hominibus Ecclesię. Adde etiā ꝯ Gull. de monte Lau. ꝙ prælati ecclesiastici habentes temporalia, committunt illud crimē. Arg. in c. caulam. qui fil. sint leg. & facit sing. Lo. Roma. dccj. Nota *Iurisdictionum*, vt s̄. in cle. quamuis de for. compe. Not *Si quando veniret in suam imperij fortiam*: quia supra dixit, ꝙ Imperator protulit ꝯ eum sententiam declarando eum conuictum de criminibus impositis ꝯ eum. Item priuauit eum terris suis, & etiam regno Siciliæ. Item promulgauit sententiam capitalem, puta & condemnamus eum ad sustinendū mortem quotiescunque inciderit in manus nostras. & quotiescunque inciderit in potestatem ipsius Henrici. Et hoc est quod vult dicere, quando dicit: etiam promulgauit sententiam mutilationis & capitis: si quando, idest si contigerit ꝙ aliquando ipse Robertus veniret in suam fortiam, idest in suam potestatem, & in potestatē sui imperij. Notat Pet. Anchara. ibi, quia verū. ꝙ Papa hic ex officio reuocauit sententiam Imperatoris: constita enim iniquitate iudicis inferioris, nullo petente superior reuocat acta. c. ex tenore. in fin. ibi not de rescript. Not *Notorium*, id est manifestum, bene cognitum omnibus. Inde notorius, notoria, rium, idest manifestus. Et fm iuristas notorium multipliciter dr̄, vel distinguitur: Nā aliud est notorium iuris, aliud facti. Notorium iuris est, de quo qs canonice est condemnatus, vel in iure confessus, vel per legitimas probationes conuictus. Notorium vero facti est, cuius testis est populus, & dissimulationi siue inficiationi non est locus. Et intelligitur populus esse testis, siue sit crimen omnibus notum qui sunt in loco illo, siue maiori parti. Item in notorio iuris exigitur quandoque probatio ꝯ negantem. In notorio vero facti non requiritur ordo iuris, qui est alias regulariter obseruandus. Euidentia enim patrati sceleris, clamore non indiget accusationis. Et si forte iudex velit taliter delinquentem, secundum ꝙ ius postulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non est appellationi huiusmodi deferendum: immo semper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti subdiuiditur: quia aliud est notorium facti permanentis actu, vt cum quis publice tenet adulterā vel concubinam in domo: Aliud est notoriū facti transeuntis actu, vt si quis in publico interfecit hominem, vel fecit sacrilegium, vel aliquid simile: Aliud est notorium facti præsumpti: vt si aliquis publice habitus est pro filio, consanguineo, vel affine alicuius. Et hoc à quibusdam dr̄ notorium præsumptum. Dicunt autem ꝙ est notorium iuris, notorium facti: & notorium præsumptum. Et est notorium, vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, vbi non sequitur alia probatio, nec requiritur: quòd enim aliquis sit filius illius, non potest vere probari. Idem dico in fornicatione: Si enim clericus iuuenis & cupidus secum habeat euidenter in domo iuuenculam suspectam, non est notoria fornicatio, sed præsumpta. Nam vt dicit Ouidius in epis. *A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.*

Notant Ino. & Pet. Anch. in ver. esto igitur. [illegible] ꝙ non obstante l. 1. C. de ijs qui per me. iu. & l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Robertus non tenebatur comparere: quia factū fuit ꝯtrium præsumptioni ll. allegatarum. Et terror armorum per l. 3. ff. de vi & vi. arma. efficit ne propter fidei promissionē teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens. vt lite non contest. neque offerre me iniuriosæ morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iustam vel iniustam redire secundū Pet. Anch. & Anto. quem refert & sequitur Imola. cui puncto ait Pet. Ancha. obstat l. nā & Seruius. ff. de neg. gest. & l. 4. ff. de cap. & postli. reuer. ibi est pulcher tex. de Marco Atilio Regulo, qui è Roma rediit ad Carthaginenses. allego gl. bene facientem in l. succurritur. ff. ex q. cau. ma. Card. in cle. 1. § fi. de spon. dicentem periurium esse maius homicidio. Sed Card. non vidit glo. in c. 1. 13. dist. & gl. c. ille qui. 22. q. 5. Nota, *De more*, idest de consuetudine immo etiam de iure naturali quis repellit inimicum, & nō male diceres de more, idest de iure naturali: sed proprie de more, idest de consuetudine. Et declinatur hic mos, ris. mascu. gen. id est consuetudo, vt talis mos est in partibus nostris, id est talis consuetudo: & iste sequitur morem patriæ suæ, idest consuetudinem. Sed differunt: quia mos est quod facit moram, & sic diffinitur: Mos est quædam consuetudo de minoribus tracta tantummodo. Vel sic: Mos est quædā lex viuendi nullo vinculo adstricta, siue lex non scripta, sed tantum vsu æui retenta. Vel mos est vetusta & probata consuetudo, siue lex non scripta. Sed consuetudo est quoddam ius moribus institutum quod pro lege suscipitur cū lex deficit. Item mos, idest virtus hominis. sed proprie in plurali habet hanc significationem, vt iste habet bonos mores: & proprie dr̄ de bono, sicut vitium de malo. Inde morosus, sa, sum: & producit primam mos, ris. Nota in vers. *Absoluendo*, ꝙ Imperator propter delictum in eum commissum non potest absoluere qui condemnato tenentur, à fidelitate & alijs hic expressis, si nō sibi, sed Papæ subsunt: econuerso Papa absoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia cum ipsum deponit, similiter absoluit alios laicos ab obedientia & fidelitate dominorū temporalium. c. Apostolicæ. circa fi. s̄. eod. 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorum. de hære. c. fin. de pœnis. c. fi. Quærit Pau. si sñia hic tenuisset, nunquid debitores debuissent soluere? Hostien. c. significauit. de censi. ꝙ non ex quo super crimine lata est sñia, & bona confiscata debent fisco tamquam hæredi solui. C. de bo. dam. l. fi. inest enim tali iuramento conditio, nisi creditor mutauerit statum. ad

lis [a]cura [b]sollicitudinis nobis diuinitus [c]super cunctas [d]Christiani populi nationes iniuncta, nos [e]inuigilare [f]remedijs subiectorũ, eorũdẽ periculis obuiare, & scandala remouere cõpellit. [g]Sane [h]cum iam dudũ inter quondã Henricũ Imperatorẽ Romanũ, & charissimũ in Christo filiũ nostrũ Robertũ Siciliæ regẽ, grauis fuisset materia turbationis exorta: asserente [i]deinde Imperatore prædicto, quod cũ quibusdã ipsius [k]subditis [l]rex cõfœderationes & cõspirationes [m]fecerat in ipsius maiestatis offensã: Quodq; tractauerat & ordinauerat [n], vt ciuitates quædã sub imperij & Imperatoris eiusdẽ obedientia consistentes, cõtra eũ & imperiũ rebellarent, gentesque † suipsius fultæ [o]subsidio, nonnullas alias imperij ciuitates & castra (inde violenter eiectis ipsius Imperatoris officialib⁹) occuparunt, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac alias etiã [p]in vrbe & alibi imperij & Imperatoris eiusdẽ contemptũ, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicę detrimentũ multa grauia fuerunt [q]per regẽ eũdẽ, ac maliciã & instigationẽ ipsius tã à suis stipendiarijs, quam a subditis Imperatoris cõmissa. Præhabitis per Imperatorẽ eundem quibusdã processibus cõtra eũ, absentẽ [q]tamen, quãuis legitime (iuxta Imperatoris assertionẽ) citatũ, ac quòd supradicta erant notoria, p imperialẽ interlocutoriã declarato [r] † Imperator ipse regẽ affirmans propter pmissa lęsæ maiestatis criminis reũ esse, in eũ perẽptorie (vt di-

hoc. s. de iureiu. quemadmodũ. ita q à fidelitate secuta depositiõne, nõ intelligat liberatus, sed à principio rebellionis: vt enim sub ipsa conditione, nisi sit rebellis, &c. ita intelligatur quod not. in l. qui ergo. §. si hæres. ff. de leg. 1. Petrus de Ancha. allegat etiã notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vsibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notatur per docto. in l. si cũ Cornelius fundum. ff. de solu. & libe. Not. *In feudũ*, Feudũ id est beneficiũ, & beneuola actio tribuẽs gaudiũ capienti, capientique tribuendo in id quod facit, & sua sponte parata. Vel feudum est illud beneficiũ, quod ex beneuolentia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei quæ in feudum datur pene dantẽ remanente, vsumfructũ eiusdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredesq; suos masculos & fœminas, si de eis nominatim dictum fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipse & ei⁹ hæredes fideliter seruiãt domino, siue illud seruitium nominatim dictum fuerit à domino quale esse debeat, siue indeterminate promissum sit. Dicitur autem feudum à fidelitate, vel à fide quã vasallus domino præstare tenetur: Nec enim debet aliqua inuestitura fieri ei qui fidelitatem facere recusat, id est non vult: nisi feudum eo pacto sit acquisitum, vt de eo si felitas nõ præstetur, vt in constitutionibus feudorum per quos fiat inuestitura. & per quos recipitur ibidem. in quibus causis feudũ amittatur. c. 2. §. 1. in vsibus feudorũ not. Habemus etiã feudũ ligium fm Spec. Et est qsi causa & occasio homagij cœpit à dño, vt quia Baro dicit alicui pauperi militi q aliquam rem immobilẽ sibi daret, si ei faceret homagiũ, & illam deditt: talis res vocatur feudũ ligiũ, & talis vasallus vocatur homo ligius. Et feudatarius est ille, qui feudum recipit ab aliquo dño: qui etiam vasallus dr à vulgariter loquentibus: latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu, q quædam sententiæ quæ sunt inualidæ in substantia, sunt validæ quo ad opinionem vulgi: & quandoq; exigitur cassatio sententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & saluatur text. dicentes cassari sententiã, quæ est nulla, electionẽ, quæ est nulla: quia cassantur quo ad opinionem in labijs vulgi. ad hoc glo. c. auditis. de elect. cap. inter dilectos. de excessibus prælatorum. Imola. Nota, *Iuris naturalis*. q ius naturale cõe est omni nationi, eo q vbique instinctu naturæ habetur, non aliqua constitutione facta ab homine, sed ab ipso naturæ conditore, scilicet Deo, vt maris & fœminæ coniunctio, liberorum successio, & puerorum educatio, id est nutritio. Item ius naturale dr æquissimum, veluti, Quod tibi non vis fieri, alijs non feceris: id est tu nõ facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio continentur, vt, non mœchaberis. Nos enim habemus etiam ius ciuile. & accipitur diuersimode, vt dist. 1. c. ius naturale. Vno modo ius ciuile est id quod quisque populus, vel etiam quæque ciuitas sibi propriũ diuina humanaque causa constituit, fm Isidorũ. lib. 5. Secundo dr ius ciuile, lex duodecim tabularũ, quæ fuit origo totius iuris ciuilis, fm gl. inst. de iure naturali gentiũ & ciuili. §. ex non scripto. in verbo, origo. ff. de origine iuris. l. 2. §. 1. Et dr lex duodecim tabularũ, lex scripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Athenientium & Lacedæmoniorũ à decem viris fuerunt allatæ, id est apportatæ, & duæ ad declarationem illarum per eosdem decem viros postea additæ, vt dicit gl. in verbo, decẽ viros. §. deinde. c. Moyses. dist. 7. Tertio dr ius ciuile, quod ex legibus plebiscitis, constitutionibus, senatusconsultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dr ius ciuile, illud quod nõ est prætorium. Quinto dr disputatio prudentium, quæ fuit facta sub lege duodecim tabularum. Sexto dr ius ciuile, quicquid habemus scriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gentium subtrahitur, vel quod non est ius naturale, nec gentium. Et sic accipiendo, ius canonicum dr ius ciuile. & ita sumitur 1. distinctione ius autem. Nos habemus etiam ius gentium, quod est sedium. scilicet hostilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postlimina, fœdera pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dr ius gentium: quia eo omnes fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. dist. Multa sunt alia iura, scilicet ius aureorum annulorum, ius militare, iuspatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quasi naturale, ius Quiritum, ius prætorium, ius canonicum. Et si vis, vide de omnibus istis iuribus breuiloquum qui intitulatur, Guarinus Veronẽsis, Hoto salutem plurimam, & c. Et dr ius iuris, à iubeo, bes, quia iubet. Et est ius lex diuina. Fas lex humana. Transire autem per agrum alienum fas est, ius vero nõ est. Item ius dr esse lex scripta. Item leges humanæ sunt, iura diuina sũt. Itẽ ius generale est: Lex est ei⁹ species. No. *Vulgi*, vulgus, gi, id est, plebs, populus, multitudo gentium: dr à volo, vis, eo q vnusquisque facit qd vult: inde hic & hæc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iste loquitur vulgariter, id est, sicut vulgus, & non litteraliter.

Prima glossa ponit casum, & simul summat, & diuidit.

a *Pastoralis.*] Casus. Tres partes principales habet hæc constitutio, scilicet exordium, narrationem, & conclusionem. Prima ponit exordium breue. Secunda: ibi, *Sane.* narrans causas & effectum iniustam sententiæ latæ per quondam Imperatorem Henricum in regem Robertum cũ suppletione defectuum, ostendit nullitatem illius tam ex ipsius causis & alijs insertis in illa, quam ex personis à quo & in quem sententia lata fuit. Tertia: ibi, *Vt igitur.* concludendo declarat illam sententiam irritam: & illam etiã irritat, quatenus de facto processit. Secundo subdiuiditur: quia primo narrat sniæ causas, defectum & suppletionem, vt dixi. Secũda ibi, *Verum.* subijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, *Notorium.* improbat citationem, & processum ex metu citati ratione astantium Imperatori, & ratione loci. Quarta: ibi, *Vt illud.* illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, *Denique.* cõcludendo 5 sniam, prius soluit duplex obstaculum, quo dici posset regem vasallum imperij in imperium deliquisse. Sexta: ibi, *Rursus.* ostendit diuersis modis in illa snia Imperatorem suæ potestatis terminos excessisse. Septima: ibi, *Ceterum.* soluit suppletionem defectuum, quã in sententia fecit Imperator.

b *Cura.*] hic incipe constructum. & tale vel simile puto q erat exordium decisum de decre. pastoralis. in compil. Grego. sub diuersis titulis collocata, vt dixi s. de rescrip. pastoralis. in principio.

c *Diuinitus.*] per verbum illud: Pasce oues meas. Ioan. vlt. de elect. significasti. de maio. & obed. soliteę.

d *Christiani.*] de homi. pro humani. lib. 6. & facit extrauag. Bonifacij vnam sanctã. Et facit hæc littera ad id quod dixi s. ea. cõpil. de testi. c. 1. scilicet q regulariter Iudæos non cõpelcit Ecclesia.

e *Nos, &c.*] quod est infra.

f *Inuigilare.*] ponitur hic, in, pro valde, sicut de fideiuss. cap. primo. de quo vide in Specul. de disput. & alleg. §. post hæc. versi. illis. ibi, imponitur. Et huic exordio, concor. prooemium sexti. & de officio deleg. officij. cod. lib.

g *Sane.*] narratio.

h *Imperatorem.*] inchoauerat enim discordia eo nondum coronato. s. ea. compil. de iureiur. c. 1. post principium.

i *Asserente.*] forte veraciter, quod tamen sententiam non iustificat, vt sequitur in §. rursus.

k *Ipsius.*] Imperatoris, vel regis. primum placet.

l *Subditis.*] idem si cum non subditis vel hostibus. C. ad leg. Iul. maie. si quis. canonizata. 6. q. 1.

m *Conspirationes.*] vide quod scripsi de iudi. exhibita.

n *Et ordinauerat.*] rex Romanorum Robertus.

o *Fulta.*] id est munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p *Etiam in vrbe.*] Romana scilicet.

q *Absentem.*] an super crimine contra absentem sententia ferri possit, not. de dolo & contu. veritatis.

r *Declarato.*] vtile consilium est in notorijs sic interloqui. & facit ad not. de iureiur. ad nostram 3. s. de offi. deleg. c. 1. lib. 6.

a *Supplendo.*]

† Vide extrauagantem Bonifacij octaui, incip. Vnam sanctam. tit. de maior. & obedien.

† Qui tamen hic nõ nominantur. vnde not Anch. quod in huiusmodi processib⁹ iustitia non nominat epm principalẽ specialiter, & accessorios generaliter.

† Alias itaque gentes quæ sua ipsius fulsisset subsidio, &c. sed in antiquioribus constantes legitur ita gentes que eis ipsius fultæ subsidio, &c.

† Alias, fas humana.

† Correctio huius glossæ, de curia.

† Vide Textum rectum in summa de Feudis lib. 2. c. 11. & cap. 7.

† In quibus casibus Ecclesia compellat Iudæos, declarat Iac. Sanctissimus dominus Gregor. nostri temporis papa. Antiqua loquutio imperabitas edito hoc anno 834.

xit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantẽ, tamquã rebellẽ, proditorem & hostem imperij, ac reũ criminis supradicti, priuationis omnium dignitatũ quocunq; cõprehensarũ titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, auctoritatũ quoque, honorũ, prouinciarũ, terrarũ, bonorũ, iuriũ & iurisdictionũ, tam perpetuorũ, quàm temporalium, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis † etiã capitis sentẽtiã promulgauit, omnẽ supplendo [a] defectũ siquis [b] forsitan fuerat ex solemnitate iuris omissus † in processib[9] memoratis præmissa (vt asseruit) faciens exigẽte iustitia, & de imperiali etiam potestate. ¶ Verũ quia huiusmodi sententia, quæ nõ à discretione matre [c] virtutũ, sed à nouerca [d] iustitiç, volũtaria scilicet iudicantis præcipitatione [e] processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sniæ † inefficacia in publicũ præcone iustitia nõ pdiret. Nos circa eã tali vti prouisione volẽtes, quæ (detectis ipsius defectibus) seminata per eã extinguat pericula [f]; & in ratione reddenda sit posteris prutura ẽ ipsam subijciendã esse prouidimus limæ [g] iustitiæ, ac rectæ libramini [h] rationis. ¶ Eiusdẽ igitur causis [i] & cõtinentia, necnõ conditione illorũ, à quo [k] & in quem [l] lata fuit, diligenti & debita cõsideratione pensatis, patẽter ex eis illius [m] astruitur euidentia nullitatis, & manifeste arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notoriũ quippe ac indubitatũ extitit, quod grãdis exercitus [n] tempore dictorũ processuũ & sniæ, continue Imperatori assistens regẽ ipsum & suos [o] persequebatur odio capitali: Pisanaq; † ciuitas, in qua lata fuit memorata snĩa, regẽ capitali habebat odio notorio [p] & antiquo. ¶ Esto igitur quod rex ipse aliàs ad † præmissa fuisset legitime per Imperatorẽ citat[9], nũquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt præmittitur) odio sstipatũ [q]? Nunquid etiã debuit comparere in loco admodũ [r] populoso, multũ potẽti, ac præfato [s] in eũ odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur cõsistorij [t] talis subire † iudiciũ, & se in hostiũ sinu [u] reponere, ac ad mortẽ per violentã [x] iniuriã, nõ per iustitiã inferendã vltroneũ se offerre [y]? Hęc quidẽ iure timentur, hæc de more vitantur [z], hæc humana fugit ratio, hęc abhorret natura [a]. Desiperet [b] igitur qui citationẽ huiusmodi saperet arctasse citatũ. Vt † illud tamquam notissimum nullatenus omittamus, quod regẽ extra districtũ [c] imperij in regno scilicet Siciliç notorie ac continue tẽpore supradicto morantẽ citare nõ potuit Imperator: nec citatio si quam forsan de ipso infra imperij fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit [d]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex quod ad Imperatoris iudiciũ citarem[9], vel citari aut remitti faceremus eundẽ, nequaquã [e] fuimus requisiti [f]: immo licet ad nos & curiã nostrã tẽporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirẽt, & iuxta eũ etiã quidã ex fratribus nostris essent [g], prius tamen dictæ sniç promulgatio, quàm aliquid de processibus [h] antecedẽtibus ad audientiã nostrã peruenit. ¶ Deniq; licet rex ipse terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudũ, nõ tñ in eis, sed ĩ regno pfato domiciliũ suũ fouebat: vnde Imperator in ipsi[9] personã, nullã rõne terrarũ huiusmodi (nisi ex natura feudorũ) debitã superioritatẽ habebat. ¶ Quod si punitio criminis infra districtũ imperialẽ cõmissi, ad Imperatorẽ forsan [i] pertinuisse asseratur: Verũ est quidẽ si ĩ eodẽ districtu fuisset inuẽtus delinquẽs, vel ad illũ de more [k]

a ¶ *Supplendo.*] de effectu huius clausulæ, videas in Spec. tit. 2. §. nunc ostendendum. ver. 18.
b ¶ *Si quis.*] scilicet defectus.
c ¶ *Matre.*] 1. q. 5. præsentium. de offi. custo. c. 1.
d ¶ *Nouerca.*] sicut se habet nouerca ad priuignos, quæ sæuire solet in illos, sic se habet ad iustitiã voluntas pcipitantis iudicis. hoc intẽdit. Inde dixit quidã: *Gaudet in afflictos sæuire nouerca potestas*. sic etiã dicit canon, q negligẽtia est nouerca crudelitatis [illegible] monis. 83. dist. nihil.
e ¶ *Præcipitatione.*] de iniquitate dr, q omnia præcipitat, d pœn. dist. 3. inter hæc hircũ s. Et est pcipitiũ qd fit sine modo, & cũ periculo. de sepul. ex parte.
f ¶ *Profutura.*] vt eccle. bene. c. vnico.
g ¶ *Limæ.*] 7. q. 1. § cũ vero. versic. ferrũ. Et est instrumentũ fabrile & ferreũ, quo metalla roduntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.
h ¶ *Libramini.*] habetur hoc verbũ 45. dist. omnis. de re iudi. cũ æternis. lib. 6. Et est librare per librã, quæ certũ habet põdus, aliqd põderare vel æquare: inde dr q in mense Septembri sol ingreditur signũ libræ: quia tunc dies & noctes æquantur.
i ¶ *Causis.*] ex causa facile deprehẽditur iniqtas sniæ. de restit. in inte. cũ ex litteris. & ideo dat cõsiliũ ne causa exprimat. de re iud. sicut.
K ¶ *A quo.*] scilicet Imperatore.
l ¶ *Et in quem.*] scilicet regem.
m ¶ *Illius.*] sententiæ.
n ¶ *Exercit[9].*] collectio hominũ in expeditiõe.
o ¶ *Suos.*] propinquos, familiares. & subditos.
¶ *Glossa sequens arguit pro op. & remittit.*
p ¶ *Notorio.*] facit hæc littera ad ea quæ scripsi de appel. ex parte 1. Nã vr hic colligi, q non solũ assignato loco notorie non tuto possit appellari etiã exceptione non opposita: sed etiam q sine appellatione citatio nõ arctet. & facit qd not. Spec. d cita. §. 1. versi. item q citatio fit ad locum. 1. & 2. versi. sed quid si citatus. & quod not. Inno. & Host. de dila. c. 2.
q ¶ *Stipatum.*] quasi vallatum, circundatum, vel fulcitum.
r ¶ *Admodum.*] pro valde. sic in decre. Romani. ver. nos itaque. 3. ea. compil de iureiur.
s ¶ *Ac præfato.*] capitali.
t ¶ *Consistorij.*] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & authen. sed iis. de appe. ex insinuatione. & dr à consisto, tis. Hester v. in prin. Sedebat super solium in consistorio palatij.
u ¶ *Sinu.*] Idem verbum. 13. q. 1. §. 2. circa fin. de Iudæ. & si iudæos. & huic cõcor. vt lit. nõ contest. accedens 2. vbi patet, q non sufficerent litteræ de conductu.
x ¶ *Per violentam.*] per hanc litteram vr q si captiuus ad pœnã vel periculũ mortis relaxatur iuramento suo de redeundo ad carcerẽ certa die, si mors erat iniuriosa, redire non teneatur: aliàs tenetur.
y ¶ *Offerre.*] quasi dicat nullus, nisi ex multæ patientiæ merito, sicut Ambrosius 23. q. 6. conuenior.
z ¶ *Vitantur.*] etiã p volucres. Ouidius 2. de remedio amoris. *Quæ nimis apparent retia vitat auis.*
a ¶ *Natura.*] qua quis non solum seipsum, sed nec aliũ vult offendi, vñ Tul. lib. 3. de offic. Homo naturæ obediẽs, homini nocere nõ potest.
b ¶ *Desiperet.*] concor. de renun. nisi cum pridem. versi. sed dices.
¶ *Gl. se. not. & remittit.*
c ¶ *Districtum imperij.*] per hanc litteram & sequentes patet, q Imperator nõ distringit totũ orbẽ, licet dicatur dñs mũdi. ff. ad leg. Rhod. d iactu. l. deprecatio. 7. q. 1. in apibus. facit tñ pro ipso ius cõe, quo fundat intentionem suã in orbe, sicut epũ in diœcesi, de quo scripsi post Hostien de offi. archid. c. fin. super. 1. glossa.
d ¶ *Arctauit.*] de constitu. c. 1. lib. 6.
e ¶ *Nequaquam.*] asserit puram negatiuam, quã percipere poterat.
f ¶ *Requisiti.*] hic & in inferiorib[9] declarat no. de for. compe. c. vlt. in princ. 3. q. 6. c. 1. de rapto. c. 1. De hac requisitione vide quod not. in Specul. de compe. iu. adi. §. 2. ver. sed quomodo. & de accu. §. 1. ver. sed nunquid. & §. fin. ver. vt autem.
g ¶ *Essent.*] pro ipsius coronatione, vt in c. Romani. s. de iureiur.
h ¶ *De processibus.*] de discordia bene scieuerat pri[9], d iureiu Romani.
i ¶ *Forsan.*] non est nota dubitationis. de hoc de testa. c. 2.
¶ *Glos. seq. quærit, ponit duas op. & duas incidentes quæstiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.*
K ¶ *De more.*] sed nũqd de iure voluit hoc decidere? Accursi[9] i l. si cui. §. fi. ff. de accu. dicit q remissio, ista fit ex vrbanitate vel ex voluntate, vel locum habet fm eum cũ reus latitat, qd etiã vr placere Innocẽtio. de rap. c. 1. Sed gl. ibi & Host dicunt, in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicẽ delicti, per §. si vero quis cõprehensorũ. in authent. vt nulli in coll. 9. Immo dicunt quidã q iudex delicti ad hoc põt cogere iudicẽ sub quo degit per verbũ, iubemus. ibi positũ, qd est necessitatis. 14. q. 1. quod percipitur. ff. qd iussu. l. 1. & 2. & sic nõ obstat quod dr, q par in parẽ nõ habet imperiũ. de elect. innotuit. cum in hoc iudex delicti sit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauena & Pet. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. p his facit qd not. Hug 6 [illegible] dist c.

† Notiter dixit, pœneq capitalis, cũ illa sit vetita secũdũ Pet. de Anch. g l. rei capitalis ff d pœnis, adde glo & mo dernos in l. r. [illegible] ere. C. de trãs. intelligeretur in dubio se mi no L alleg. Ioan. And. in c. quanto de iure iur. glo in l. criminali. C. de iurisd omn. iud. adde etiam glossam l. [illegible] C. ne christ. man. vide Fel c. ex litteris. 11 col. de cõsti.

† Aliàs omissa.

† Dictio, sententiæ, deest in antiquis codicibus.

† Aliàs, Pisana quoque.

† Aliàs ita: ad præmissa fuisset peremptorie citatus, nunquam venire debuit ad iudicẽ exercitu feroci & grandi, ipsiq; citato, vt præmittitur, odio constipatũ nunquã etiã, &c.

Cõsistoriũ vnde dicitur.

† Aliàs ita: subire iudicium, se in hostiũ sinu reponere ad mortẽ, &c.

† Vide Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi parte. 5. consideratione. 18. vbi plenissime.

† Aliàs, vt sit.

† Comitatũ prouinciæ dicit Bar in extraua. qui sint rebelles. in glo. rebellãdo.

† De hac remissione vide Batt. & doctores in Authẽt. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. & Guidonem Papæ, Decis. 201.

ß. Contra eos facit quod ibi not. Io. quod credo verius, ſcilicet ꝙ male faciat iudex requiſitus nō remittendo: is tñ qui requirit, ſi aliàs non eſt illius iudex, illū cogere vel punire non poterit, ſed agetur coram ſuperiore illius. ad quod facit de for. compe. Romana. §. contrahentes. lib. 6. ibi, ad denuntiationem, non dicit ad mandatum vel præceptum. facit etiam de offic. ord. paſtoralis. in prin. & qđ not. de offic. deleg. prudentiam. §. adijcimus. in vlt. glo. Nec obſtat illud verbum, iubemus. in §. ſi vero. quia licet Imperator ibi iubeat, nō dat per illud iudici requirenti poteſtatē iubendi vel puniendi. nō conceſſum igitur non attentet. 25. q. 2. amputato. Dicunt etiam prædicti dñi legum, ꝙ iudex requiſitus remittet ſine aliqua cognitione, tum quia præſumptio eſt pro iudice requirente. de renun. in præſentia. tum quia requiſitus eſt merus executor. de offic. deleg. paſtoralis. §. præterea. C. de execut. rei iu. ſi vt proponis. & pro eis facit prędi. l. ſi cui. §. ſi. ff. de accu. Quidam ǭ, ꝙ præcedet aliqualis cognitio, aliàs ſine cauſa infamaretur, qui ſic ſtatim ligatus remitteretur. ad hoc ff. de cuſto. & exhib. re. l. diu⁹. C. đ exhib. re. l. fina. C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. Et hoc in ſua diſputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l. diuus. inducēs etiā l. ne in arbitris. C. de arbit.

a ¶ *Citatum.*] vide qđ not. & dixi eod. tit. tenor. in glo. penultima.

¶ *Gloſſa ſequens alleg. 4. concor. dupliciter exponit & remittit, & differentiam ſubdit.*

b ¶ *Homoque ligius.*] đ homagio habetur de accuſ. veniens. de ſimo. ex diligenti. de exceſ. præla. grauem. de reg. iur. c. fin. quod aliàs dř hominis ligium. Dř autem ligius quaſi ligatus, vel legius quaſi legalitatē ſeruans. de hoc Martinus de Fano compoſuit quendam tractatum, quem ponit Speculator, & latius proſequitur de feu. §. ſecūdo. Et vt ibi not. hominis ligium fit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate ſalua, ſed in vaſallitico vel fidelitate reſeruatur ſaltem Imperatoris fidelitas vel auctoritas. in lib. feu. de prohi. feu. alie. l. imperialem. Nec vř quis eſſe poſſe ligius duorum, ſed bene poteſt eſſe ligius vnius, & vaſallus alterius, vt hic vel vaſallus plurium, & ibi de hoc verſi. 10. & ver. ſequentibus.

c ¶ *Originem.*] Nota pro foro originis a, de quo de paro. c. ſi. in 1. glo. de temp. ordi. cum nullus. lib. 6. & in Spec. de compet. iudi. 2. ẟ. §. 1. verſic. 42 & 43.

d ¶ *Non ſubfuit.*] innuit per non ſubditum crimen læſæ maieſtatis non committi.

† Aliàs, ſeparg.

† In quodam manuſcripto ita: ac in eodem regno, vt ꝑmittitur, non imperio certum &c.

† Aliàs ſupe dictam.

† Et tunc fœmina poteſt ſuccedere. De cius conſil. 139. & vide Abbatem in c. cum te. de Iurepatronat.

† Vult hæc glo iuncto text. ꝙ ratione originis ſortitur quis forum qđ intellige tā de origine propria ꝙ paterna, vel auita, vide ꝑ Bar. in l. aſſumptio. ff ad municip. Abbas ſi.

remiſſus. Dicine ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tute † adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) nō tuto, in abſentē nec citatū [a] legitime ac inauditū per conſequēs & indefenſum nō maturo fuit iudicio, ſed præcipitio, & de tāto præſertim crimine promulgata? Rurſus non eſt ſilētio relinquendū, ꝙ ipſe rex noſter & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie ſubditus, homoq; [b] ligius & vaſallus, ac † in eodē regno, nō vt præmittitur, in imperio certū, continuū & notoriū ſuū habens domiciliū, ac originē [c] inde trahēs, Imperatori eo modo nō ſubfuit [d], quòd in eū crimē læſæ maieſtatis cōmiſerit, quātūlibet omnia in ſententia ſupradicta cōtenta veritatē indubiā cōtinerēt: ſicq; nedū non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator ſñiam ſupradictā † in regē, ex cauſa, q̄ veritatis ſubſiſtentiā nō habebat [e], ꝑꝑ quā [f] etiā quatenus in eo fuit, regē eundē priuādo regno & regia dignitate, ac terris etiā alijs, & iuriſdictionibus ꝑpetuis & tēporalib⁹, quę ſub eo nullaten⁹ vel ab eo, ſed à nobis & ſub nobis tenebat, necnō ꝓcedēdo cōtra regē eūdē ex illis, q̄ ꝑ ipſius ſtipēdiarios ac nōnullos Imperatoris eiuſdem ſubiectos ꝑ malitiā & inſtigationē regis ipſius cōtra eū fuiſſe cōmiſſa in vrbe dicebat: Cū etſi illa fuiſſent ibidē reuera cōmiſſa: punitio tamē eorū in regē veluti extra diſtrictū [g] imperij commiſſorū ad Imperatorē nullatenus pertineret: inhibēdo etiā in eadē ſñia ſub magnarū appoſitione pœnarū, quarū aliquas ſibi applicari mādauit, nequis dicto regi præſumeret in ſuis rñdere debitis [h], in ipſiusve familiaritate vel ſeruitio remanere, aut eidē cōtra ipſū Imperatorē quouis modo impēdere ꝯſiliū, auxiliū, vel fauorē: cum debitores, ſeruitores, & auxiliatores huiuſmodi extra imperiū & in regno cōſtituti prędicto nullaten⁹ Imperatori ſubeſſent †, nec ex cōmittēdis in regno eodē dictis poſſent pœnis adſtringi, vel aliqualiter condēnari per ipſum: abſoluēdo quoq; ab omni fidelitate [i], obligatione, ſeruitio, ꝓmiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & caſtra [& † loca] ipſiusq; vaſallos, & feudatarios, & alios quoſlibet eidē regi quomodolibet obligatos: cū includerētur in abſolutione huiuſmodi terrę & ꝑſonæ nobis & Eccleſiæ Romanæ ſubiectæ [k], propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtrā mittēs perperā ſuā falcē [l]. ¶ Cęterū defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, nō tantū valet ad iuſtificationē ipſorū & ſñiæ ſupradictæ, quātū ad eorū ſugillationē & notā: cū nullā ſuper pręmiſſis poteſtatē haberet Imperator in regē, ſibi aliàs q̄ vt præfertur nō ſubditū, nō citatū legitime aut remiſſum, & extra diſtrictū ipſius cōtinue ac notorie cōſiſtentē: nec prędicta ſuppletio circa ſubditū etiā ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic graui [m] delato defenſionis (quæ à iure ꝓuenit naturali †) facultas adimi valuiſſet: cū illa Imperatori tollere nō licuerit [n], quæ iuris naturalis exiſtūt. ¶ Vt igitur ſicut memorata ſñia iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine [o] rei careat iudicatę, vt nec in opinione cōi aut vulgi [p] labijs nomen habere ſñiæ mereātur: vt etiā ī magnū iuſtitiæ ac pacis obſequiū ſcādaloſis occurratur periculis, quæ cū noſtræ & Eccleſiæ, prouinciarū multarū, regnorū & gentiū turbatione nō modica poſſent occaſione ipſius ꝓ tēpore ſuboriri: Nos tā ex ſuperioritate [q] quā ad imperiū nō eſt dubiū nos habere, q̄ ex poteſtate, in qua vacāte imperio Imperatori ſuccedimus [r]; & nihilominus ex illi⁹ plenitudine poteſtatis, quā Chriſt⁹ rex regū & dñs dominantium [s]

e ¶ *Non habebat.*] Not. non valere ſententiam ex cuius tenore deprehenditur euidens iniquitas. de hoc dixi poſt Inno. eod. tit. cum Bertholdus. ſuper verſi. conceſſimus.

ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in capit. quoniam. de probat.

f ¶ *Propter quam etiā.*] tolle hic litteram quæ eſt in fin. huius §. proprie terminos poteſtatis exceſſit in meſſem, noſtram, &c.

g ¶ *Diſtrictum.*] cum Roma ſit de temporali dominio Eccleſiæ. quadrageſimatertia diſtin. ego Ludouicus. vigeſimatertia q. vltim. igitur de elect. fundamenta. lib. 6.

¶ *Gloſſā ſequens quærit & remittit.*

h ¶ *Debitis.*] quid de debitoribus per iuramentum obligatis, hoc poſito quòd hæc ſententia fuiſſet iuſta, ſcripſi poſt Hoſtiē. de cenſib. ſignificauit. ſuper gloſ. 2.

i ¶ *Fidelitate.*] hoc bene facit Papa de ſubditis imperio. 15. q. 6. alius. & c. nos ſanctorum. & eod. tit. cap. 2. lib. 6. & hoc ratione criminis. de hære. cap. fin. de pœnis. c. ſi. procedit autem hoc ex ſuperioritate, de qua infra. §. fin.

k ¶ *Subiecta.*] argu. ad not. 16. q. 7. filijs. in 1. glo. ſcilicet ꝙ per damnationem vel confiſcationem iudicis ſecularis non perdit quis iuſpatronatus ǯ.

l ¶ *Falcem.*] qđ facere non licuit. de elect. venerabilē. in princ. cum ſuis concor.

m ¶ *Sic graui.*] læſæ maieſtatis.

n ¶ *Licuerit.*] facit ad not. ff. de conſti. prin. l. 1. & C. ſi contra ius vel vtil. pu. l. vltim. per Innoc. de conſtit. quæ in eccleſiarum. per Hoſtienſem in ſum. de reſcript. §. quas vires. ver. poteſt autem. facit etiā ad quæſtionem de iudice habente arbitrium, quam not. ī. de verb. ſignific. ſæpe. ſuper verſi. defenſiones.

o ¶ *Nomine.*] ſic eod. tit. cap. ſi. lib. 6. 2. q. 1. in primis in fin.

p ¶ *Vulgi.*] cuius opinio quandoque inſpicitur. ff. de ſtu. l. 1. & ff. de fun. inſtrum. l. cum de lanionis. §. aſinam. de pur. vul. per totum. & not. de reſcriptio. nonnullis. in 4. gloſ. Ouidius de Ponto: *Vulgus amicitias vtilitate probat.*

q ¶ *Superioritate.*] vt in conſtitutione. Romani. ī. de iureiur.

r ¶ *Succedimus.*] de fo. compe. licet ex ſuſcepto. & huiuſmodi poteſtati non participant legati de latere. de hoc Spec. tit. 2. §. nunc oſtendendum. ver. 19. Ioan. And.

ſ ¶ *Dominantium.*] Apoca. 19. c. vltra medium. 1. ad Timoth. 6. & facit 7. diſt. quæ contra mores. in ſi. de deci. tua 2.

† Aliàs ſubiacerent.

† Hæc duo verba, & loca, deſunt in antiquioribus codicibus.

† l. vt vim. vbi late de dictis El iuſtit. & iure.

† Hic gloſſam late proſequitur hic Io. Imola. ſi ſunt ſine bonis confiſcatis, confiſcetur ius patronat⁹.

nobis licet immeritis in persona beati Petri cōcessit[a], sniam & pcessus oēs predictos, & quicquid ex eis[b] secutū est, vel occasione ipsorū, de fratrū nostrorū cōsilio[c] declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuisse sortiri effectū, seu nocumentū vel notam afferre cuiquā, vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus[d].

a ¶ *Concessit.*] Matthæi xvi.
b ¶ *Ex eis.*] concor. de elect. qualiter. in fin. j. de immu. eccle. qm.
c ¶ *Consilio.*] vide quod not. co. tit. c. 2. lib. 6. in 1. glo.
d ¶ *Reuocamus.*] Concor. de re. eccl. non alie. si quis. eo. tit. ad audientiam. & quod not. ibi. de offi. ordi. c. penul. & 2. q. 1. primates.

TITVLVS XII.

De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.*

CAP. I.

SI à iudicibus[e] † duobus aut pluribus fuerit appellandum[f], quia forte de facili eorū præsen-

SI à iudicibus.] CASVS. Tu & ego litigabamus sup aliqua re corā pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt sententiā ꝫ te absentem legitime citatū, vel ꝫ te præsentem, & non appellasti, sed voluisti peritos consulere, id est voluisti petere consiliū à peritis & sapientibus, an deberes appellare vel non: consilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc ꝙ valeat appellatio, reqratur ꝙ omnes iudices simul conueniantur, vel an sufficiat ꝙ adeantur separatim vnus in domo, alius in ecclesia, & an etiam possis petere apostolos separatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ sufficit interponere appellationem coram omnibus, vel coram maiori parte etiā separatim. & valet ac si simul conuenirentur. Sed quid? appellasti ab omnibus simul, & interposuisti appellationē tuā in absentia mea, nunquid debes mihi appellationē intimare, & etiā delationē vbi delatū est negotiū principale, & etiā termini præfixionē, vt in termino possim me presentare corā iudice ad quē appellatur? Dicit ꝙ sic: quia intimatio legitime est fienda mihi appellato, sm tenorē c. causam. s. de elec. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iuncta gl. ꝙ quis pōt appellare à pluribus iudicib' separatim, vel à maiori parte, licet olim secus. Not. secundo differentiā inter appellantē ab electione, prouisione, vel postulatione, & appellantē à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, postulatione, vel prouisione debet intimare, id est notificare appellationē suam parti appellatæ, hoc est ꝫ quem appellatur, & sic debet intimare appellationē tantum. Sed qñ appellatur a diffinitiua snia, vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recusationis, quia non detulit appellationi tuæ, vel admissioni appellationis siue delationis, vel quia detulit iudex appellationi tuæ, & debet intimare terminū sibi pfixū infra quē debet arripere iter suū ad psequendā appellationē, vt ipse appellatus etiā suū iter arripiat ad se, psentandū & defendendū. Et ratio diuersitatis est, qa qñ appellat ab electiōe, postulatiōe, vel puisione, solū intimat appellatio, nō tñ delatio, vel termini præfixio: qñ autem appellatur à sententia diffinitiua, requiritur ꝙ intimetur appellato appellatio. ¶ Item delatio vel recusatio, & termini præfixio est: quia in primo casu terminus statuitur à iure infra quem quis debet arripere suū iter, si appellatio fuerit admissa, puta quia appellans intra mensem. in secundo casu, qñ appellatur à diffinitiua, non statuitur à iure terminus, vt qs prosequatur vel defendat appellationem, quare statuitur ab homine.

Nota iuncta gl. Paria sunt intimationem nullā facere, & facere, sed non legitime. Et dr̃ fieri non legitime, qñ fit ad domicilium cū possit apprehendi personaliter. Not ꝙ licet quis possit appellare à pluribus separatim iuxta formam hic cōtentam, tñ cum quis appellat, non debet ab vno solo, sed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non potest vnus solus iudex grauare, vt glos. in verbo, simul. prope finem: Si autem vnus solus ex pluribus grauet, tunc ab illo solo potest appellari.

Not. ꝙ tam appellatio, quàm apostolorum petitio potest separatim corā iudicibus fieri, vt gl. hic in verbo, appellare. Ex quo not. ꝙ qualitas in fine posita concernit omnia præcedentia. de quo per Bart. in l. præter. ff. vt bonorum rapto. Nota ꝙ appellatio non est necessario interponenda in præsentia appellati, sed sibi ignoranti est postea intimatio, id est notificatio, seu insinuatio fienda, qñ talis est appellatio, quę ipso facto non deuoluit causam. Et vtrum appellatus ire teneatur nisi citetur, vide hic per doctores, & in cle. causam. s. de elect. Nota licet coram pluribus iudicibus possit separatim appellari, ipsi tñ iudices debēt postea simul conuenire ad deferendum appellationi, id est, an debeant admittere appellationem vel non, & debent simul conuenire ad præfigendum, id est ad statuendum terminum, vt in glos. in verbo, præfixionis.

Nota textum, *a iudicibus*. Iudex enim dr̃, quasi ius dicens populo, vel iure, siue iuste disceptans, & est etymologia. Iure autem disceptare est iuste iudicare. Non enim est iudex, si non est in eo iustitia, vt cap. forus. §. in omni quoque negotio. de verbo. sig. Et iudex est q ex iurisdictione ppria aut sibi delegata & cōmissa, ius habet super causas litigiorū vel litigantiū cognoscendi. Et multi sunt iudices: Quidā est iudex ordinarius, & est ille q habet potestatē à se iure suo hoc ipso ꝙ est talis, vt eps, balliuus, præses puinciæ, & cōsimiles. Est alius iudex qui dr̃ delegatus, & est ille qui habet potestatē de causa aliqua cognoscēdi ab aliquo sibi cōmissa, qui etiā dr̃ iudex extraordinarius. Vel iudex delegat' est, cui causa cōmittitur termināda vel exequenda, vices delegātis repræsētans, & in iurisdictionē nihil propriū habēs, vt ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. in fi. & l. 3. de offi. dele. Vel delegatus est is cui à sūmo Pōtifice, vel ordinario, vel delegato principis causa cōmittitur. Inde subdelegatus qui dr̃ respectu delegati. Est alius iudex qui dr̃ iudex cōpetens, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio sibi dato, quod per exceptionem possit elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus; siue contingat iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium, vt in cle. cum lite. s. vt lite penden. nihil inno. in glos. Est alius iudex, q dr̃ incompetens, & est in quem, licet non idoneum cōsensimus, vel quia ipse nullā iurisdictionem habebat, vel quia interuenit error in adeundo ipsum, vel quia compulsus sum in eum consentire. Est alius iudex qui dr̃ compromissarius, & est ille qui ex compromisso, id est ex consensu partium, & ex litigantiū electione de causa cognoscit, qui nullam habet iurisdictionem propriam seu delegatā. ff. de arbi. l. 1. Est alius iudex qui dr̃ Pedaneus iudex, & est ille cuius officium est de minutis causis & infirmis cognoscere, & inutilibus & vilibus, licet sit ordinarius. Est alius iudex qui dr̃ iudex Chartularius. Et olim tales iudices erant priuilegiati ab Imperatore, vt qui vellent corā eis litigare, possent: sed ipsi non poterant aliquē cogere ad litigandū corā eis. Et dicuntur etiam hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui non habent administrationē nisi in habitu, vt notatur in l. prima. ff. de iudici. & l. fina. C. vbi & apud quos cognitio restitutionis agenda sit. & isti iudices vocantur hodie notarij Apostolici & imperiales, & chartularij à charta: quia dū creantur, mittuntur in possessionem chartæ. Est alius iudex qui dr̃ domesticus, & isti iudices dicuntur esse, ex quibus pro magna parte pendet ius & consilium. Hi etiam dicuntur assessores, eo ꝙ assident, id est iuxta sedent. Vel fiunt similes, siue comparantur iudici: & in causæ cognitione simul præbent consiliū vel officium, vt patet ex rubric. C. de Assessor. Not. *Apostolos*. Apostoli in iure dicuntur litteræ datæ appellāti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorum alij sunt conuentionales, scilicet qñ pars admittit appellationē, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudicium, vt extra de appellatio. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij apostoli sunt testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij, p quos apparet quòd iudex detulit appellationi. Alij sunt refutatorij, per quos apparet ꝙ iudex nō detulit appellationi. Alij sunt reuerēdi siue reuerētiales, scilicet qñ ob reuerentiā superioris appellationi defertur, vt c. 1. de appellatio. lib. 6. in glo. & s. in cle. si ante. de dolo & cōtu. Not. *Delationi*. Delatio, delationis venit à defero, defers, quid significet, vide s. in cle. si ante. de do. & contu.

Not. *Terminum præfixionis*. Præfigo, gis, cōponitur de præ & figo, quod idē est qđ imponere, immittere, inferre, fortiter & stabiliter imponere, & producit fi. Et dic terminum præfixionis, id est impositionis termini, qa iudex debet imponere, statuere, & ordinare terminū ipsi appellanti, intra quē ipse arripiat iter suū ad eundū psecutū appellationē suā. Not. *Intimatio*, onis, venit đ intimo, as, aui. a. p. id est demonstrare, indicare, nūtiare, notificare. Et dr̃ ab intimus, vel ab in & timos, qđ est mens, quasi in mēte inculcare, & immittere, sm Hug. Vel dr̃ ab in. & time, quod est anima vel mēs sm Papiam. Nota ꝙ appellatio debet intimari appellato ignoranti. Dic tñ sufficere ꝙ eius procuratori specialiter in causa constituto intimetur. de elect. cle. causam. 1. respon. Zabarel.

† Nota ꝙ indistincte dicitur, iudicibus; in omnibus igitur cuiusq; speciei iudicibus vendicat sibi locū, vt in glo. s. Petrus de Anchara.

¶ *Prima glos. diuidit, & declarat de quibus iudicibus intelligatur.*

e ¶ *Si à iudicibus.*] Se summat. Et sunt duæ partes. Secunda ibi, *Est tamen*. Et quod dicit iudicibus, intelligo ordinarijs vel delegatis, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias: & idem etiā puto de arbitris iuris, à quibus appellari potest. de of. dele. ab arbitris. cum eadem sit ratio.

f ¶ *Appellandum.*] in iudicio vel extra à snia vel grauamine forte.

dato ergo ꝙ haberi posset ipsorum copia, locus esset ei quod hic dr̃. Sed ante constitutionem istam tunc solum sic diuisim de facto appellabamus, quando cōiter iudices haberi non poterant, vnde seruabatur, ꝙ singulariter requirebantur, vt conuenirent.

tia simul a haberi non posset, liceat coram ipsis b vel maiori c parte ipsorum appellare d, & apostolos petere separatim: valebitque appellatio talis e, ac si simul f fuisset in eorum praesentia ab omnibus appellatũ. Est † tamen appellato ignoranti g, appellationis, necnon delationis h eorum i, & termini praefixionis k, si subsecutae fuerint, intimatio legitime l facienda.

¶ Idem.

¶ Glossa sequens ponit opinionem Innoc. quam acceptat.

Appellans ab vno ex pluribus iudicibus an bene appellet.

a ¶ *Simul.*]Scire debes ꝙ Inno. in decr. cum super. de offic. delega. in gl. magna. circa mediũ, dicit quod ab vno ex pluribus iudicibus non potest appellari, nisi appelletur ab omnibus: quia cum non sit licitũ appellare nisi à grauamine, & vnus sine alijs grauare non possit, qa solus iurisdictionem nõ habet, ergo nõ ab vno, sed ab omnibus simul appellandum est. Sed si Inno. intellexit simul in loco, scilicet congregatis tẽpore quo appellatur, hoc hic corrigitur: sed si intellexit simul respectu formae vel interpositionis, hoc hic nõ tangitur: licet. n. hic separatim appelletur, tñ ab omnibus appellat. Hoc tñ scias, ꝙ quotiẽs vnus ex pluribus iudicibus ꝓcedere põt, & ab ipso solo si procedit, poterit appellari. de primo vide quod not. de arbi. c. 2 lib. 6.

† In quodam manuscripto ita, Est tamen appellato etiam ignoranti, &c.

b ¶ *Coram ipsis.*] vide quod not. de elect. vt circa. lib. 6. in praesentia enim iudicis appellandum est. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. & s̃. eod. tit. suggestum.

¶ *Glossa sequens exponit, quaerit & soluit.*

Appellatio qualiter interponẽt à duobus iudicibus, q etiam diuisim haberi non possunt.

c ¶ *Maiori.*]quando sunt plures q̃ duo. Nam in duobus nõ est dare partem maiorem: oportebit ergo tunc ꝙ coram ambobus fiat appellatio, si diuisim possunt haberi. Sed quid si ambo etiam diuisim non possunt haberi, vel qñ sunt plures, non potest haberi pars maior etiã diuisim? Solu. ex quo non stat per appellantẽ, sibi non nocet. facta igitur protestatione appellet coram illis, vel illo, quos vel quem habere potest, vel si nullũ potest habere, coram publicis & honestis personis. eo. tit. c. fi. de offic. ord. pastoralis. si haberet copiam iudicis ad quem, coram illo appellet. 2. q. 6. biduum.

d ¶ *Appellare.*] separatim, vt sequitur. est enim mens litterae, quòd quilibet istorum actuum appellatio & apostolorum petitio separatim fieri possit.

e ¶ *Talis.*]supple, & apostolorum petitio.

f ¶ *Ac si simul.*] concor. de re iudi. c. penul lib. 6.

Ignorãtia praesumit.

g ¶ *Ignoranti.*] sciens enim certificari non debet. de reg. iur. eum qui certus. lib. 6. Praesumitur autem ignorantia. de reg. iur. praesumitur. lib. 6. cum concor.

h ¶ *Delationis.*] vbi delatum est, tunc negotiũ principale per hoc est corã iudice appellationis. s̃. eo. cũ appellationib⁹. lib. 6. & ideo intimandũ est appellato. Et facit haec littera ad id quod not. ꝙ deferre appellationi, & terminum illi praefigere sunt diuersa.

i ¶ *Eorum.*] scilicet iudicum.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, quaerit & soluit.*

Iudex appellationis põt praefigere terminum appellãti ad iter arripiẽdũ, & ad se suo personã praesentandũ.

k ¶ *Praefixionis.*]ad iter enim arripiendum, vel ad se praesentandũ potuerunt terminũ assignare. eod. tit. cũ sit Romana. quae termini assignatio, quia multũ operatur, vt eo. tit. saepe. ideo parti hoc ignoranti debet intimari. Sed nunquid haec delatio & termini praefixio separatim per illos iudices fieri poterit? quod vr̃ per hanc litterã: sed forsan est mens litterae, ꝙ iudices illi postea conuenient, & deferent, vel terminum statuent, quod intimari debet appellato.

¶ *Glos. seq. exponit, dubium soluit, & vnam diuersitatis rationem subdit.*

Appellanti in causa beneficiali sufficit solam appellationẽ appellato intimare.

l ¶ *Legitime.*] per modũ qui habetur s̃. ea. cõpil. de elect. causam. vt ibi patet in fin. Nec puto hanc intimationẽ solum faciendã, qñ sic separatim appellatur, sed etiam fiet qñ simul à iudicibus appellatur, vel qñ vnus solus esset iudex à quo appellatur, propter rationes quas s̃. notaui. Et aduerte, quia decre. illa causam. nil dicit de intimatione delationis vel termini. sed solius appellationis. & est ratio, quia causae beneficiales, de quibus ibi dr̃, quo ad principale deferuntur per appellationes, & habẽt terminũ statutum à iure ad se praesentandum. & haec pars cui notificatur appellatio ignorare non debet, aliae vero non: & ideo si deferatur, vel terminus statuatur ab homine, notificentur haec appellato, qui potuit ignorare.

¶ *Sufficit apostolos peti vno contextu saepius & instanter: ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit.*

CAP. II

QVãuis m rigor iuris n exposcat, eũ qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tẽpore o, saepi⁹ & instãter:

Q[uamuis.] Praesupponẽdum est, ꝙ qui potest appellare à quocunque grauamine, siue inferatur in interlocutoria, siue in diffinitiua. Et appellans debet petere apostolos, id est responsionẽ iudicis. Et quare dicantur apostoli, vide s̃. de apostolis dimissorijs & reuerentialibus.

C a s v s. Iudex dedit sniam ꝫ me, appellaui: quaeritur an debeam petere apostolos saepius, vel vltra sit necesse ꝙ inter petitiones apostolorũ sit aliquod interuallũ, id est, aliquod spatiũ tẽporis, vel vtrũ sufficiat multiplicare vno & eodem contextu, dicendo: Dñe detis mihi apostolos, & iterũ supplico ꝙ detis mihi apostolos, & iterũ vos deprecor ꝙ detis mihi apostolos? Et dicit ꝙ possum petere apostolos saepius vno & eodẽ cõtextu. Sed quid erit si iudex à quo appellaui non dedit apostolos, sed mihi assignauit terminũ ad dandũ apostolos, quaeritur vtrum die assignata debeã cõparere corã iudice, vt illa die recipiam apostolos. ita ꝙ videar renuntiare appellationi, nisi compaream? Dicit ꝙ illa die debeo cõparere, aliàs si non compaream, sentẽtia potest executioni demandari. Sed quid si iudex assignet mihi diem intra terminum iuris, qui terminus est triginta dierum à die sententiae, cõputando quando fertur sententia ꝫ praesentem. l. à iudicibus. C. eod. Si autem feratur ꝫ absentem, tunc incipiunt currere illi dies triginta à tempore notitiae. l. 2. C. quomodo & quando iudex. vtrũ sit necesse comparere in omnibus illis triginta diebus, vel vtrum sufficiat semel comparere? Dicit ꝙ sufficit aliquo die comparere, dumtamen compaream loco & tempore cõgruis, puta, ꝙ non compaream dum iudex est in mensa, vel in lecto, vel in balneo. Sed quid iuris, si iudex noluit dare apostolos, vel promisit dare, & assignauit terminum; ille autem die assignata, siue in illo termino assignato nõ dedit apostolos? Dicit ꝙ possum prosequi meam appellationem, ac si iudex apostolos dare denegasset. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo nota, ꝙ aequitas praefertur rigori. & hoc verum, loquendo de aequitate scripta, & rigore scripto secus si nõ esset aequitas scripta: quia nullus alius à principe potest sequi aequitatem non scriptam, dummodo rigor sit scriptus: quia nullus alius potest iudicare vtrum rigor contineat aequitatem vel nõ. l. inter aequitatem. C. de legib. tñ dicunt aliqui, quòd domini de parlamento possunt praeferre aequitatem non scriptam rigori scripto, tñ istud non reperitur iure cautum, licet dñi de parlamento illud obseruent. Nota ꝙ apostoli sunt saepius petendi, & non requiritur ꝙ petãtur per interuallum, id est, ꝙ interponatur actus extraneus, sed sufficit ꝙ eodem contextu petantur.

Nota ꝙ si alicui appellanti iudex assignet certum terminum ad dandum apostolos, tunc appellans debet comparere illa die, aliàs sententia non impediretur executioni mandari. Nota quarto, ꝙ si iudex assignet appellanti terminum iuris, sufficit appellanti semel comparere coram iudice. Nota ꝙ paria sunt denegare expresse apostolos, & fraudulenter dissimulare. Nota ꝙ tempus, praefixum, id est statutum ad petendum apostolos, currit à tempore sententiae, & illud tempus est triginta dierum: quia appellans intra xxx. dies à tempore latae sententiae debet petere apostolos, vel incipit currere eo tempore quo incipit currere decendium appellationis interponendae, id est tempore sententiae latae, vt in glo. 3. hic. Nota ibi, *Decernimus*. ꝙ istud verbum decernimus, inducit ius nouum, vt gl. in verbo, decernimus. Nota ꝙ apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur epistolae, interdũ dimissoriae. Et quid sint apostoli, & vnde dicantur, dixi s̃. proxime. & etiam vide Specul. eo tit. in quarta parte. versi. sequitur. & glos. in c. cordi. eod. tit. lib. 6. Et dantur apostoli vt instruatur iudex ad quem, vt dicit gl. in versi. nec petat. Nota ꝙ obseruantia cõis attendenda est: talis enim obseruantia secundum Lau. est optima legum interpres. de consue. cum dilectus. maxime si in Romana curia obseruetur: quia quod Romae fit, spectandum est. ff. de offi. praesi. sed licet. 12. dist. c. 1. 2. & 4. Nota infra iuris terminum. qui terminus dicitur triginta dierum, & infra illos triginta dies debet apostolos petere, & etiam infra illum terminum debet iudex illos dare vel recusãre, & iste terminus ita bene arctat iudicem sicut appellantẽ. Nota, *Cõgruo*, id est cõpetenti, apto. Not. *Recusat*, id est refutet, renuat, vt s̃. in cle. pastoralis. de sen. & re iud. in verbo. recusantẽ. Nota *Oblatos*. i. datos de offero, vt s̃. ea. cle. prox. allegata.

Apostoli intra tẽpora [illegible] sunt petendi.

¶ *Glossa prima summat, diuidit, & dicit quod determinat, & remittit.*

m ¶ *Quãuis.*] Casus. Sufficit apostolos peti vno cõtextu saepius & instãter: ad quos recipiẽdos si iudex certũ terminũ statuat, appellãs illos nõ petẽs ĩ termino, appellationi renũtiat. Idẽ cũ iudex statuat terminũ iuris incertũ, infra quẽ appellãs illos debite nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vltĩ. tres casus, q b⁹ appellãs si habẽs apostolos, appellationẽ prosequi põt. Et sunt quatuor partes. Scd̃a: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Similiter.* Quarta: ibi, *Quod si.* Et determinat primũ dictũ quod not. s̃. eo. tit. ab eo. lib. 6. in 3. gl. vbi patet quòd mihi placebat iste rigor, de quo loqtur principiũ, & idẽ ibi Arch.

n. ¶ *Iuris.*] 2. q. 6. post appellationẽ. & §. vlt. ad fi. C. eo. tit. iudicib⁹.

o. ¶ *Tempore.*] scilicet xxx. dierum, qui currunt à tẽpore sententiae,

vel ab eo

vel ab eo tempore, à quo incipit currere decendium appellationis interponendæ. sic intellige quod not. s. eod. tit. ab eod. in glo. 2. & est simile qd not. ff. de execu. tuto. l. quinquaginta. olim dabantur v. dies. 2. q. 6. ab eo. & est iste terminus etiam iudicis ad tradendũ, vt probant iura prædicta.

fra terminum quandocunque: dumtñ loco & tempore congruo compareat. vel id agat. exempla patent de do. & contu. cũ dilecti. de consue. c. fin. & de præben. si pluribus. lib. 6. eod. lib. de elect. c. 2. & c. cupientes. §. q li per 10.

k ¶ *Terminum.*] qui etiam ipsum iudicem arctat, vt dixi in 1. rñso.

Nos tamen antiquam & communem obseruantiam [a] † litigantium sequi, & æquitatem rigori præferri [b] volentes: decernimus [c] sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu [d] apostoli [e] instanter & sæpius postulentur. ¶ Verum si iudex à quo appellatur, certum [f] terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat [g] apostolos sibi tradi, appellationi suæ renuntiasse videtur [h]. ¶ Similiter † si iudex appellanti responderit, infra iuris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renuntiasse appellãs intelligitur, nisi intra dictum [i] terminum [k] congruo loco & tempore instanter & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari †, vel si reciperet recusat oblatos [l].

¶ *Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quod si iudex in termino ad dandum apostolos præfixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit [m]: aut si [n] dum peterentur apostoli responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo [o] †: vel infra [p] iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo [q] loco & tempore sæpius & instanter vno contextu etiam requisitus, eos non curauerit infra eũdem terminum exhibere: appellationẽ suã extũc [r] prosequi possit appellãs, ac si expressè fuissent eidem apostoli denegati [r]. Idem.

¶ *Appellãs, prosequi & finire tenetur appellationẽ extraiudicialẽ infra annũ à die interpositæ appellatiõis, vel illati grauaminis: quo nõ facto (impedimento iusto cessãte) appellatio est deserta. h. d.*

C A P. III.

Sicut appella-

† Not. q obseruantia cõis attendenda est: talis. n. obseruantia secundũ Laud. est optima legum interpres. de consuetu. cum dilectus. Zab.

a ¶ *Obseruantiam.*] simile s. ea. cõpil. de æta. & quali. generalẽ intantũ autem vigebat hæc obseruantia, q dicebat Guli. q nunquam viderat hoc opponi. vt not. in decre. ab eo.

b ¶ *Præferri.*] simile de re. permu. c. vnico. lib. 6. Quibus autem casibus præferatur æquitas rigori, & e contra, satis scripsi de transa. c. fi.

† Not. q terminus iuris hic æquiparatur termino hominis: sicut enim non petẽs apostolos in termino hominis, censetur appellationem deseruisse, supra §. proximo: ita & in termino iuris, vt hic.

c ¶ *Decernimus.*] p viã declarationis. debuisset enim dici cõtrã, vt s. pa tet. & ideo vtitur isto verbo. simile de regula. constitutionem. lib. 6.

¶ *Gl seq. litterã exponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Vno contextu.*] Lex dicit de testamento in scriptis. q vno cõtextu fieri debet. & declarat vno contextu fieri, cum nullus alienus actus miscetur. ff. de testa. hæredes palam. ad fi. sic etiã electio vno cõtextu fieri debet. s. de elect. quia pp. sed hic non imponitur necessitas hoc faciẽdi vno contextu: sed dr̃ q si sic fiat, valet. & non curo an hæc petitio fiat vno contextu cũ appellationis interpositione necne. facit quod not. ff. eod. l. 1. in gl. fi. & in Specul. de appel §. sequitur. in fi.

† al. tradi

¶ *Glo. seq ponit alias denominationes, & de 4 tractatis.*

Apostoli varia habẽt nomina.

e ¶ *Apostoli.*] quos interdum epistolas. interdum dimissorias vocamus. 2. q. 6. ab eo. & cap. post appellationem. Quid sint apostoli, & vnde dicantur, & de quadruplici eorum specie & eorum formis, vide in Specul. eod. tit. 4. parte, §. sequitur.

f ¶ *Certum.*] siue per denominationem diei, puta die Iouis proximã: vel per numerũ, puta hodie ad viij. dies, vel octaua die mensis.

¶ *Glo. seq. ponit diuersitatem, & eius rationem.*

g ¶ *Nec petat.*] sola ergo cõparatio non sufficeret. non sic in casu decr. si à iudice. eo. tit. lib. 6. est enim casus ille ab isto diuersus: apostoli enim dãtur vt instruatur iudex ad quẽ. eo. tit. vt sup. lib. 6 sed reuocatio grauaminis fit: vt iurisdictionẽ resumat iudex à quo. non est ergo mirũ, si plus circa primũ quàm circa fm arctat appellans, & iudex à quo plus circa secundũ quàm circa primum. Ioan. And.

¶ *Glo seq fortificat textum quarit: & sub dubio soluit.*

h ¶ *Videtur.*] etiã si iret vel mitteret pro illa psequenda s. eo. ab eo. lib. 6. Sed quid dices: si in isto casu vel sequẽti cõparuit appellans in termino certo, vt hic: vel infra incertũ, vt j. proxi. rñ. iudex assignat nouũ terminũ ad illos recipiẽdos, in quo nõ cõpareat appellans; nunquid renuntiasse vr̃? Forte fuit de mente huius iuris, q vltra secundã vicẽ nõ teneatur appellans corã ipso p hac causa cõparere. Tutius est ex quo secundus terminus est infra tẽpus iuris: infra qd ad hũc actũ iudex est, corã illo in termino prorogato cõpareat: non tñ puto q teneatur plus petere. sic procedat qd dixi de vice secunda: sed satis est q exhibeat se paratũ recipere, sicut in prædi. decr. si à iudice. Et licet (vt dixi) hoc sit tutius: non tñ æstimo eum qui bis cõparuit negligentẽ vel renuntiantẽ dici posse: aliàs sequeretur q singulis diebus de termino xxx. dierum post appellationem extantibus ad comparendum posset vrgeri.

† Not. q iudex potest præuenire terminum sibi statutum: sed terminum, quẽ ius parti assignat, non potest arctare. de reg. iur. indultum. 23. dist. de his. nisi vbi ius hoc permittit. c. cum sit. s. eo. imo. Fonta.

¶ *Glo. seq. not. differentiam littera, quam declarat, & ex eo differt.*

i ¶ *Infra dictum.*] Not. quia s. proxi. rñso dixi in assignato termino: hic dicit, infra dictũ terminũ. vbi ergo est certus terminus, debet in termino cõparere; nec tunc sufficeret id ante terminũ facere. vbi vero sub hac incertitudine, scilicet infra terminũ iuris, satis est infra illũ terminũ petere iterato. Et not. q licet terminus sit incertus, cũ rñdit se daturũ infra terminum iuris: puto tñ q si rñderet se daturũ in termino iuris, vel vltima, vel penultima die termini iuris, q terminus certus esset, nec tunc sufficeret ante terminũ cõparere. Et p id vr̃ hic expressum, q citatus vel iussus vt cõpareat, vel al quid agat infra certum terminum, vt quoadusque, satis est q in-

Iudex respondens

¶ *Glo seq. quærit, & soluit, contrariam obseruantiam ponens, quã partim comendat: in fine quærit, & arguit.*

se daturũ apostolos infra terminum iuris, terminum assignat incertum.

l ¶ *Oblatos.*] Sæpius vidi dubitari, cuius expẽsis apostoli sint tradendi. Cõius seruatur q expensis appellantis: sed hæc littera facit in cõtrariũ dum dicit, oblatos. sicut ergo libellũ, quẽ actor tenetur reo offerre, 1. q. 3. offerat. suis expensis tradit: sic & iudex. apostolos. ad idem de offi. ordi. si canonici. p hoc facit 2. q. 6. ab eo. vbi dr̃ q traditio apostolorum expeditur ex officio iudicis. Item facit C. eo. tit. eos. in fin. vbi dr̃ q etiam non petenti dari debent. hic etiã vtitur verbo dandi, & verbo exhibendi, quo verbo etiam vtitur decre. pia & decre. ab eo. eod. tit. lib. 6. & decre. vt super. eod. tit. dicit, tribuat. & l. iudicibus. C. eod. canonizata. 2. q. 6. in fi. dicit, cõueniẽ pstari. satis est ergo, q cuicunque horum verborum attribui possit gratuita datio. Itẽ præcedens decre. 1. & decre. vt super. præcipiũt eos exhiberi, & quod præcipitur necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verbo. signi. in his. ex quibus vr̃ gratis offerendos apostolos. & facit ad materiam quod scripsi de electio. vt præteritæ. vt dixi. Contrarium seruatur, quod æquitatẽ habet saltem in delegatis. Dubitari solet etiã an clausos & sigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decret. intimasti. eod. tit. videtur quod non.

Apostoli cuius expẽsis debeant tradi.

† Dicto, præfixo, de est in antiquo codicibus.

† Habet q illud quod incumbit iudici, debet quis petere congruo loco & tẽpore, loco, nõ qñ est in platea, vel in balnea seu parte, non de nocte, vel cũ est in maleficiis occupatus. facit l. cum alius. ff. de vero. obli. & ibi per Bar. Petr.

m ¶ *Dederit.*] hic tolle litteram infra appellationem suam, extũc, & eãdem facias in fine sequen. vers.

n ¶ *Aut si.*] secundus casus per quẽ patet, q appellans si sufficienter petit apostolos coram iudice, qui rñdit se illos daturum, nullo termino statuto, cõparere vlterius nõ tenetur. fortius ergo si nihil rñderit, aliàs inutile foret qd dr̃ s. 1. rñso. & adhuc fortius si denegauerit. sed hoc erat expeditum in decre. ab eo.

o ¶ *Præfixo.*] tunc vel postea.

p ¶ *Vel infra.*] tertius casus. & per id qd dr̃ hic, & s. eo. §. similiter; patet, q iudex à quo, potest infra tempus iuris tenere impeditum appellantem. nec enim cogitur infra terminum illos dare. facit de elect. commissa. lib. 6. licet ergo satis sit appellanti infra terminum illos petere per modum qui sequitur, tenetur tñ finem termini expectare, vt videat an iudex offerret & moram purgaret.

q ¶ *Extunc.*] scilicet in primo casu lapso termino præfixo per iudicem in secundo post respõsionem iudicis, si postea terminũ non statuerit, in tertio post iuris terminum. sic intelligo litteram, vt sic cuique casui continuetur iste finis, vt s. dixi.

¶ *Gl seq. specificat septem casus ex texto, & duos addit, & penã ponit.*

r ¶ *Denegati.*] nec tenet processus super principali postea factus p iudicẽ à quo. qd dic vt s. eo. ab eo. in fi. lib. 6. Ex hac ergo constitutione elicias quatuor casus cõ appellantẽ, & tres cõ iudicẽ. Primus, cõ appellantem, cũ apostolos non petit. Secundus & tertius, cũ in termino certo ad id dato, vel infra incertũ illos non repetit. Quartus, cũ illos sibi oblatos non recepit. Contra iudicẽ, vt denegasse videatur, sunt tres casus, cũ in certo termino p se statuto illos nõ tradit, vel se traditurũ dicit, sed terminũ nõ statuit, vel dicens se daturũ, infra iuris terminũ requisitus illos non tradit. Duos casus addit, scilicet qñ nil rñdet vel denegat. Iudicis pœna est, vt processus per ipsum habitus postea non teneat. Appellantis, vt appellationi renuntiasse videatur. s. eod. vt super. & c. ab eo. lib. 6. & hic. Io. An.

Sicut appellationi.] Præsupponendũ est q appellatio debet prosequi & finiri infra annum, & si appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur sibi alius annus. Sed quæritur, quid iuris si fuerit impeditus etiã in secundo anno, vtrũ dabitur sibi tertius annus?

Vide Panormit. in c. si ratione. in antiq. eo. tit.

tionẽ [a] iudicialem [b], sic & extraiudicialem [c] infra annum à die [d] interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi a futuro [e] grauamine appellatur, prosequi & finire [f] tenetur appellãs. Quod si iusto impedimẽto [g] cessante nõ fecerit, debebit eius appellatio deserta [h] cẽteri.

Casus. Appellaui à grauamine extraiudiciali, puta cum essem in pacifica possessione vineæ, domus, prati, vidi te paratũ cũ armis ad me impediendũ: appellaui à futuro grauamine. vel cũ canonici vellent eligere inhabilẽ in epm; ego decanus me opposui: vtrum ista appellatio debeat terminari & prosequi infra annum? Dicit q sic: aliàs appellatio censebit deserta, id est, derelicta. Sed quęrit, qñ incipit currere annus? Dicit q si appellauerim à grauamine illato: tunc incipit currere annus à die interpositæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota, q dies appellatiõis in qua interponitur appellatio, non computatur in termino anni ad prosequendum & finiendum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, q dictio, a, coniuncta dierum numero, excludit illam diẽ cui adiungitur: exemplũ hic in littera à tali die. simile notatur in c. statutũ. de præbend. lib. 6. Nota q à futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat, & tunc tempus anni currit non à die interpositionis ipsius, sed à die illati grauaminis. Et not. singulariter duo ex hac littera. Primum notabile: quia sicut datur annus ad prosequendum in appellatione iudiciali, & ex causa datur biennium, ita in extraiudiciali. Secundũ notabile, q tẽpus anni datur ad prosequendũ & finiendũ in vtraque appellatione: & q cessante impedimento vtraque appellatio per lapsum anni remanet deserta. Et circa impedimenta vide hic. glo. penult. Et dic latius vt notatur in c. cũ sit. de appella. Nota q appellatio extra iudicium comparatur appellationi iudiciali. discomparatur etiam, vt not. eo. tit. bonæ. de hoc in glo. 3. in fine. Not. q extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in glos. in verbo, à futuro. Zabarella.

¶ *Prima glo. dicit quid approbet, & reprobet, & remittit.*

a ¶ *Sicut appellationem.*] in hac decret. & sequent. breuiloquus fuit auctor, ita quòd summandæ non sunt. Hic approbat in vno dicto quod not. Inn. eo. tit. cõstitutus. & c. bonæ. in alio determinat not. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. & reprobat opinionẽ Host qua not. eo. tit. ex rõne. approbat qđ olim disputãdo terminaui, vt j. patebit.

b ¶ *Iudicialem.*] 2. q. 6. et qui. 3. eo. tit. cum sit Romana.

c ¶ *Extraiudicialem.*] De qua eod. tit. concertationi. lib. 6. & hoc probabamus olim per decret. constitutus. eod. tit. quæ loquitur de appellatione extraiudiciali: & tñ appellans non impeditus excluditur à prosecutione post annũ. qđ tñ Inno. tenebat cum determinatione huiusmodi capituli, scilicet q quãdo appellat à futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus prosecutionis incipiat. Et xij. differentias inter extraiudicialem & inter iudicialem appellationem scripsi post Host. eod. tit. bonæ.

¶ *Glo. seq. primo notat, allegans 4. concor. & vnã differentiã. Secũdo ponit 5. opi. et quintã coadiuuat 5. rationibus. Tertio primã approbatã probat alijs 5. rationibus. Quarto respondet ad opi. & rationes contrarias.*

d ¶ *A die.*] Ergo vr q illa pars diei in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec cõputetur in anno. sic de elect. c. 1. de except. pia. de resti. spo. frequens. 3. de præben. statutum. lib. 6. & in hoc differat à tempore appellationis interponendæ, qđ currit de momento ad momentũ. de re iud. q ad consultationem. Scire debes q olim hanc quæstionẽ disputaui, scilicet qñ deberet currere tempus appellationis prosequendę. Accur. in l. fi. C. de temp. appel. ponit tres opiniones, scilicet hic approbatam, & aliã q incipiat à tempore inchoatæ prosecutionis: p qua facit lex illa ibi; & annale tempus post inchoatã litem præterierit. Tertia est, q appellans si nõ prosequitur infra annũ à tempore appellationis, vel biennium ex causa, rata manet sententia: sed si inchoauit intra hæc tempora: tunc à tempore inchoationis habet annum, & ex causa biennium: sed vt ibi not. fm has duas opiniones posset prosecutionis tẽpus extendi ad quadriennium. Est quarta opinio, quam ipse not. in Auth. de iud. §. appellationes. coll 6. vt cursui ipsius anni præponantur duo menses per §. prædictum. vbi vr expressum. Et quinta opinio, quæ placet Host. eo tit. ex ratione. q currat annus à tempore sententiæ, à qua fuit appellatum. alleg. 2. q. 6. anteriorum. ver. & sancimus. sed ibi loquitur de tempore appellationis interponendæ. Iuuabam hanc opinionẽ per l. iudicibus. C. eo. quæ habetur 2. q. 6. in fi. vbi tempus apostolorum petendorũ currit a tempore sententiæ, vt etiã dixi. 3. c. proxi. in gl. 3. ad idẽ ea. q. propter superfluam. facit eo. tit. non solu. lib. 6. vbi attentata post sententiam, scilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Idem tempus restitutionis in integrũ & supplicationis 3 sentẽtiam currit à tempore sententiæ. de resti. in integ. c. 1. lib. 6. C. de preci. Impe. offe. Authen. quæ supplicatio. Itẽ annus executionis, qui datur delegato, currit à tempore sententiæ. de offic. deleg. quærenti. sic dicam de isto. & vr, casus C. de temp. appel. l. 1. quod de tẽpore psecutionis vr debere intelligi. Prima opinio quam in solutione tunc tenui, sic probatur: Illud tempus datur appellati & ad prosecutionẽ appellationis. 2. q. 6. et qui. alias incipit, si quis appellat. C. de tempo. appel. et qui. eo. tit. cum sit. & c. reprehensibilis sæpe. & c. constitutus. đ sen. excom. licet. lib. 6. ergo oportet appellationem præcedere huius tẽporis cursum, ne lex sit impossibilis. 4. dist. erit: autem. cũ si. Item decre. ad hoc 2. eod. tit. dicit post appellationem. Itẽ lex 2. in prin & l. 3. post prin. C. de tẽp appel. ad idem. eo. tit. Nicolao. de do. & contu. cum olim. in fi. Itẽ cum decem dies dentur ad deliberandũ an expediat appellare, non cõputabunt in tempore prosecutionis: nam ista diuersa sunt. quod patet de procu. nõ iniuste. in fi. C. eo. tit. inuitus. Et facit qđ ibi not. aliàs cũ tempus interponendæ currat à tẽpore scientiæ illius snīæ. 2. q. 6. biduũ. eo. tit. concertationi. lib. 6. si tẽpus prosequendæ curreret à tempore snīæ [i], fm id post annum posset appellare, sed non prosequi. simile quod not. ff. de execu. tu. quinquaginta facit ff. de requi. re. l. annus. per quæ iura, & per decret. ex parte. 3. de rescr. hãc partẽ elegi, quæ hic approbatur. Ad 3ria rñdetur, q secunda & tertia opinio absurditatẽ habent, de qua dixi 3 potest ergo exponi qđ dicit ibi lex, vt ibi not. præterierit, id est, prçterisse noscatur, vel clarius, id est, cursum suum compleuerit; & per eũdem modũ tollitur quarta. & qđ dicit. §. appellationes. post duos mẽses tempus fatale suum inchoare cursum, exponas, id est, inchoatum prosequi & finire. vel quod ibi dr est locale vel speciale, vt ibi not. Pro quinta opinione non facit decre. ex ratione. vt patet ex ea, & ibi scripsi. Lex iudicibus non obstat: quia licet appellare & apostolos petere sint diuersa, & habeant diuersa tempora: quia tñ fiunt corã eodem & fm accessoriũ primi, & in sola verbali petitione consistunt, voluit ius vnũ tempus cum alio confundi: sed appellatio & prosecutio fiunt coram diuersis: quæ prosecutio in multa difficultate consistit, quare ius noluit vnum tempus in aliud imputari. In tempore restitutionis, supplicationis. & executionis, nõ est dare diuersa tempora, quæ possunt confundi, sed vnum solum. decret. non solum. in beneficio deliberandi procedit, quod habet victus per decendiũ quo reuocantur ante appellationem & post sententiam innouatam. Lex 1. C. de temp. appel. varios habet intellectus, vt ibi not. Ioan. And.

Appellatio nis prosequẽdę, quãdo incipit tẽpus currere.

Restitutionis, & executionis tẽpus currit à tempore sententiæ.

[i] Aliàs, scientiæ.

¶ Idem.

¶ *Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixũ, non curris appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.*

CAP. IIII.

QVAM.

e ¶ *A futuro.*] quia in iudicio non appellatur nisi a grauamine illato, vel cõminato: ideo non in iudiciali, sed extraiudiciali pcedit hæc distinctio. si ergo appellat canonicus ne fiat electio eo exclu-so, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat nisi de nominato p maiorẽ partẽ capituli, vel appellat possessor ne possessione inquietet. extũc & nõ prius cũ 3 appellationes factũ fuerat, illas pteq tenetur. sic loquũtur de elect. cũ nobis & c. auditis. & eod. tit. constitutus. c. bonæ.

Appellari non potest in iudicio à grauamine futuro.

f ¶ *Finire.*] in hoc conuenit tempus restitutionis in integr. 3. ea. compil. de resti. in integ. c. vnico. & approbat in hoc quod not. Inno. 3. eo. ex ratione. & Ber. 3. eo. cum sit. & c. oblatæ.

g ¶ *Impedimento.*] de hoc quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoque ex parte appellantis, quandoque ex parte appellati, satis 3. eo. ex ratione. & in Specul. eo. tit. §. nunc breuiter.

h ¶ *Deserta.*] idem verbum. j. eo. c. 3. & C. eo. l. qñ. 1. Ioan. And.

QVamdiu.] Primo ponit dictum. Secundo, ab illo exceptionem: ibi, *Nisi.* Imo. ¶ Præsupponẽdũ est illud qđ dr in c. Romana. eo. tit. lib. 6. videlicet, q licet appellãs de iure habeat annũ ad prosequendam suam appellationẽ, ita q non efficitur deserta nisi post annum: verumtamen iudex à quo, potest illũ terminum abbreuiare. & hoc verum. respectu prosequendæ appellationis, non autem respectu finiendæ & terminandæ appellationis.

Casus. Tu & ego litigabamus: fuit lata sententia 3 te: appellasti: Iudex dedit tibi apostolos assignando tibi terminum duorum mensium ad prosequendam tuam appellationem: Pendente illo termino duorum mensium, compromisimus in arbitros, id est, cõtensimus in aliquos arbitros, qui haberent decidere causam principalem infra medium annum: Quæritur vtrum pendente illo termino medij anni, currat tempus assignatum ad petendum apostolos? Dicit q non, sed pendente termino arbitrij, terminus assignationis quiescit. Et finito compromisso habebis tẽpus, quod restat. Sed quid si expresse, & ex consensu nostro prorogatur is terminum vsque ad annum: quia forte viget tempestas & pestis: Vtrum pendente prorogatione currat tempus assignationis? Dicit q non, immo partes possunt facere istam prorogationem, nisi iudex ex suo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent, & inciperet tunc currere à tempore præcepti: quia forte ex causa matrimonij vel electionis, vbi imminẽti cu-

net, periculum. Nota primo, quòd pendente compromisso inter appellantem & appellatum, nō currit tempus assignationis ad prosequendā appellationē tantū, vel prosequendam & finiendam. Not. ꝙ partes ex cōi cōsensu aliter q̄ per cōpromissum possunt ꝓtelare & prorogare tēpus ad prosequendā appellationē tantum, vel prosequendā & finiendā. Not. ꝙ iudex ex causa pōt ꝑcipere partib^9, vt ꝓcedant in causa appellationis, non obstante cōpromisso vel alio cōsensu partium: & sic ista Clementina addit tria ad Authen. si tñ. C. de temp. appel. quæ sumitur ex illa Authent. vt prima glo. dicit. Primo addit: quia Authentica bene dicit, ꝙ pendente compromisso nō currit tempus ad finiendam appellationē, & nihil dicebat de termino assignationis ad prosequendam tantū. Secundo, quia illa Authentica solum loquitur de compromisso, & non de prorogatione vel alio consensu: ista cle. loquitur de omni consensu. Tertio addit in hoc quod dicit, ꝙ iudex de officio suo potest præcipere partibus vt procedant, & hoc ex causa, videlicet qñ causa appellationis desiderat celeritatem, vt in matrimonio spirituali & carnali. Not. *Ex dilatione*, id est, ex prorogatione. Nam dilatio, est temporis in causa prorogatio. Vel secundum Bal. est tēpus quod habent certum principium & certum finem. Vel sic: Est tempus datum à lege vel à iudice partibus ad veniendum. Et talis est duplex, scilicet prima, quæ datur ab homine vel à iudice. Secūda, quæ datur à iure vel à lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationum (secundum Host. in sum. tit. de dilatio. §. 1.) aliæ sunt citatoriæ, quæ dantur vocato ad veniendum ad iudicē ante litis cōtestationem: infra quas citatus se præparabit, vt veniat in termino, & nihilominus post terminum, vt de offic. deleg. consuluit. Aliæ sunt dilationes restitutoriæ, quæ dantur his qui spoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quæ sunt decem dierū, vel ad restitutionem in integrum petendam, quæ olim infra annū vtilem, hodie infra quadriennium continuum dantur, vt C. de in integ. resti. l. fin. Aliæ sunt deliberatoriæ, quæ dantur reis ad deliberandum, de quibus C. de litis contesta. Aliæ sunt peremptoriæ, quæ dantur volenti probare, de quibus in l. 1. C. de dilationibus. Aliæ sunt executoriæ, quę dantur cō dēnato ad hoc ꝙ satisfaciat, de his l. 1. de vsur. Alię sunt reuocatoriæ, quæ dantur habenti ius reuocandi domum: de quibus habetur l. 2. § legatis. ff. de iudicijs. Aliæ sunt vocatoriæ siue feriales, vt in l. 1. C. de ferijs. & ff. eo. & 25. q. 4. per totum. Aliæ sunt persecutoriæ, quæ dantur ad appellationem prosequendam, de quibus in Authen. ei qui appellat. C. de temp. appel. Et hic in nostro proposito. Aliæ sunt salutatoriæ, vt pœnitentiales. Aliæ præceptoriæ, de appel. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de conuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorum. & de elect. ne pro defectu. Aliæ expertoriæ, vt de frigi. & malefi. cap. laudabilem. Aliæ exemptoriæ, vt qui matri. accu. possunt, c. fi. Aliæ refutatoriæ, vt de appel. personas. & c. secundo requiris. Aliæ executoriæ, scilicet ad proponendas exceptiones concessas à iure, de excep. pastoralis. Not. ꝙ pendente compromisso, dormit cursus fatalium, & sic finito compromisso, reassumit suum cursum, & cōputantur vltima tempora cum prioribus. de ver. signifi. dilecto. & de in integ. resti. cle. vnica. Not. ꝙ in causis in quibus vertitur periculum, potest iudex etiam partibus non prosequentibus ad appellationem procedere. de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

† De intel lectu vide Matthesilanum in Authent si tamen. C. de tempo. appel.

Dilatio quid sit.

Diu^a † appellationis prosecutio per compromissum^b vel alias^c de partium expresso^d consensu differtur, tempus ad prosequendum eandem ab homine^e vel à iure præfixum, currere^f nolumus appellanti^g: Nisi^h forte iudex videns ex dilatione periculum imminere^i, præciperet^k in illa procedi.

Glo. prima dicit vnde sumpta, & litteram exponit.

a *Quamdiu.*] Sumi potuit ex Authē. si tamen. C. de temp. appel. sumpta de corpore Authenticorum de appe. §. 1. coll. 8. quæ tamen in tribus hic suppletur, vt j. dicam. & qđ dicit quamdiu, exponas, id est, quantumcunque diu, vnde dicit Authent. etiam si decies mille anni influxerint.

Glossa sequens ponit casum diuersum, pro ratione remittit, & litteram declarat.

b *Compromissum.*] non sic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionum tempora. de elect. si compromissarius. 1. responso lib. 6. & ratio diuersitatis ibi not. in glo. fi. Si ergo compromissarius non pronunciat: reuertitur appellans ad iudicem, & idem puto si pronunciat: sed appellans vult pœnam soluere & appellationem prosequi: nec ista littera ꝯdicit: immo fauet, cum dicit tempus interim non currere. Item etiam ante pronunciationem compromisso durante, poterit appellans ad iudicem redire soluendo pœnam, vt not. de offi. dele. significantibus. in 3. gl.

c *Vel alias.*] hoc supplet hæc decre. quod non dicebat Authent. pone mortalitas, vel alia pestis cœpit esse in loco appellationis prosequendæ, ita ꝙ conuenerunt appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita ꝙ tempora nō currerent, vel aliquid tale.

c Si nō cō uenissent, pestis non excusaret, inquit Panor. vide eūdem in c. cum sic cli. de dolo & contu. Fons.

Glo. seq. not. à contrario, ponit exempla, & causam reddit.

d *Expresso.*] non sufficeret ergo tacitus, puta ꝙ simul appellans & appellatus ad domicilium redeunt, vel longam peregrinationē simul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim sibi appellans, qui sic tacuerat. Item per procuratorem prosequi poterat.

Idem.

Ante diffinitiuam appellanti non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

e *Ab homine.*] hoc est secundum, in quo suppletur Authen. quæ loquebatur solum de tempore iuris.

f *Currere.*] non intelligas, ꝙ compromisso detento, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellans integrum tempus: sed solum habebit quantū tempore compromissi supererat: dormit enim tunc illius temporis cursus. facit j. ea. compil. de resti. in integ. c. vnico. quod plene not. de verb. signi. dilecto. ff. ex qui. cau. ma. sed & si per prætorem. §. quotiens.

CAP. V.

Appellanti^l ab interlocutoria^m, vel à grauamine iudi

g *Appellanti.*] nec appellato.

h *Nisi forte.*] tertium, in quo suppletur Authentica.

i *Imminere.*] j. eod. oblatæ. ad fi. quæ ponit exemplum de causa electionis, vel matrimonio spirituali. idem ibi dixi de matrimonio carnali, secundum Gof. Host. & Aegi. alleg. vt lit. non conte. quoniam. Item dicit ibi Gof. in alijs quæ celeritatem desiderant. ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. 1. & 2.

ADDITIO. Idem si ex dilatione fit alijs præiudicium, vt si esset quæstio hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorum, qui filij sint legi. lator. Ex quo not. secundum Lau. ꝙ vbi interest tertij, puta reipublicæ, seu Ecclesiæ, vel priuati: vel vbi periculum animarum imminet, potest iudex compellere partes ad litigandum. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui semel. de col lu. c. 1. & quod ibi not. Cardinalis.

k *Præciperet.*] post illud ergo præceptum incipient currere tempora. hoc intendit.

Appellanti 2.] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel à grauamine extraiudiciali. A grauamine hoc modo: quia cum essem canonicus Ecclesiæ Bituricensis, alij canonici volebāt eligere Titiū: appellaui ne eligeret, & in appellatione inserui causam appellationis: quia dixi ꝙ erat illegitimus: inueni ꝙ hæc causa erat falsa: volo ꝓsequi alia, scilicet ꝙ est excōicatus, vtrū possim? Dicit ꝙ nō. Sed qđ si iudex aliqs fecit me citari ad locū non tutū, & est notorium, ꝙ locus non est tutus? Certum est ꝙ non teneor comparere: verumtamen ex abundanti appellaui: pendente appellatione sui reconciliatus, ita ꝙ modo habeo tutum accessum. aduersarius meus vult impugnare assignationem mihi factam ex ista noua causa, quia nunc patet tutus accessus, vtrum possit? Dicit ꝙ ex causa superueniente assignatio non iustificatur. Et quid si iudex fecit me citari? Dicit ꝙ non teneor stare corā ipso, quia excōicatus est minori excommunicatione. iudex interlocutus est ꝯ me: appellaui: nunc dico ꝙ erat excōicatus maiori excommunicatione, vtrum ex ista noua causa possim iustificare meā appellationem? Dicit ꝙ non. hoc dicit. H. R. ^a Colligo aliqua notabilia: & primo ꝙ appellans ab interlocutoria vel grauamine, tenetur causam grauaminis exprimere in sua appellatione, nec potest iustificare appellationem suam ex nouis causis expressis in appellatione: secus si appellatur à diffinitiua: quia non est opus exprimere causam, sed sufficit dicere: volo à vestra sententia diffinitiua tamquam iniusta appellare: vel appello à vestra sententia diffinitiua, tamquam iniusta. Not. secundo, ꝙ sicut appellatio non potest iustificari ex causa non expressa in appellatione, ita processus iudicialis nō potest iustificari ex causa coram iudice non proposita, vel de nouo expressa: fallit, vt dictum est, in sententia diffinitiua. vbi non requiritur expressio causæ, & hoc verum nisi in casibus, in quibus ius dicit appellationem non esse admittendam, quia tunc causa etiam in definitiua esset exprimenda. Not. ibi, *Causas*. ꝙ in appellatione ante sententiam potest quis exprimere & prosequi plures causas: & de hoc in glo. in ver. expressas. ibi, & not. quę hic vult. Zab.

a Lud. Romanus singulari 176. 4. partem huius Clem. post Bal. I per hanc. C. de tem. appel. limitat nō procedere in causis, quæ de nouo peruenerūt, licet si interim ignorata fuerit, ꝙ per appellationem sit iustificanda: nō potest sepatari: sed an vera sit id quod ait Lud. tu videbis hic Zabarel. & Bal. cum Alex. Ibi in prima additione in l. eius qui. ff. de appel. Felin. c. qualiter colum. 4. de accusa. Fonta.

Prima glo. dicit quid facit.

l *Appellanti.*] Se summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.

Glossa sequens ostendit reprobatam opi. Innocentij & contrariam reprobatam.

m *Ab interlocutoria.*] Per hoc & per verbum, nominatim, quod j. sequitur, reprobatur opinio Inno. quam not. de no. oper. nun. c. penult. vbi tenet, ꝙ satis est appellantem ab interlocutoria exprimere illam iniustam, etiam si non adijciat in quo. vel quare: & licet ibi hoc approbet, prius tamen ibi dixerat, ꝙ nimis est generale hoc verbum, sicut & si diceret se grauatum, & non exprimeret in quo. Dicit autem opinionem suam amplius procedere, quando appellans

Appellans ab interlocutoria quid exprimere debet.

appellans diceret sententiam iniustam, quia ex instrumentis, testibus, vel alijs pro iuctis aliter vel ʒrium pronuntiari debuerat. inducit decre. eod. tit. ex parte 1. Host. ibi contra, dicens, ꝙ appellás habet exprimere causam quare sit iniusta, & maxime per decre. cordi. eod. tit. lib. 6. & hoc placet Guil. in Spec. de appel. §. qualiter. in prin. & hic approbatur. & merito. quia non esset alias differentia in expressione inter appellantem à diffinitiua & ab interlocutoria, cuius ʒriū vult decre. vt debitus. §. eod. & prædi. decre. cordi. & facit quod ibi not. in 5. glo. An vero sententia super peremptorio sit diffinitiua vel interlocutoria, dicam j. cap. fi. in princ.

cis[a], nō licet alias [b] causas prosequi, quàm in appellatiōe sua nominatim [c] dumtaxat expressas[d]: Nec processus [e] primi iudicis [f] ex nouis [g] aut de nouo probandis [h] iustificari potest, vel etiam impugnari [i]: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso.

¶ Idem.

§ *Prosecutio appellationis desertæ nō impedit quin sententia censeatur in rē iudicatam transiuisse. hoc dicit. Zaba.*

a ¶ *Iudicis*.] Facit pro Inno. qui intellexit decre. cordi. quando extra iudicium appellatur tantum a iudice. vide quod ibi not. in 4. glo. & hoc dicit, quia appellatio ʒ partem, iustificatur ex futuro grauamine, vt §. c. 2.

b ¶ *Alias causas*.] etiam notorias, licet enim notoriū releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi[i], vt scripsi §. vt lit. non contesta. c. 2. super 1. glo.

i Sequuntur Pa. & Imol. hic. vide Iā. in l. 1. col 7. ff. si quis in ius voc. non ierit. Fe. c. cum dilecta de rescript. col. 16. Fā ja.

c ¶ *Nominatim*.] Concor. de sen. excom. constitutionem. lib. 6. in appellationibus, in quibus arctat decre. vt circa. de elect. lib. 6. fortio fit expressio, vt ibi, & eo. tit. constitutio. & in cle. de elect. constitutionem. 2. respon.

¶ *Glo. seq. primo dicit op. Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. Secundo notat & remittit.*

d ¶ *Expressas*.] Approbat quod not. Ber. eod. tit. cum causam. in vlti. glo. & reprobat quod not. Ioan. 2. q. 6. non ita, & ipse Vin. & Goff. in decre. vt debitus. vt ibi scripsi super verbo, probabili. & iura quæ pro eo faciunt loquuntur cum appellatur a diffinitiua. ff. eo icio. in fin. Et not. per hoc plurale quod adijcitur causas, & per illud singulare verbum. appellanti, ʒ stylum curiæ, quæ habet ex pluribus causis expressis in appellatione non exprimere nisi vnam in rescripto commissionis, super quo vide quod scripsi in prædi. decre. cum causam. super vlti. glo. & quod not. in Spec. de appel. §. de officio. in penulti. col.

Stylus curiæ in committenda causa appellatiōis.

¶ *Glo. seq. ostendit op. Inno. approbatam, & contrariam reprobatam, cuius iuribus respondet hic, & infra. glo. 2.*

e ¶ *Nec processus*.] Hic approbat quod not. Inno. in prædi. decret. penulti. de noui ope. nun. reprobans quod ibi not. Hostiē. & quod not. glos. in decret. 2. vt lit. non contest. in glo. quare dicit. qđ etiā tenebat Ioan. & Vin. ibi. tñ Hostien. ʒ. & not. ꝙ dicit processus, q̃a diffinitiua a qua fuit appellatum, bene potest iustificari, & impugnari ex nouis causis vel nouiter probandis, & sic loquuntur iura quæ inducebat Hostien. de fide instru. cum Ioan. de testib. fraternitatis saluo quod habes in cle. de testi. c. 2.

Appellatio à diffinitiua ex nouis causis iustificari potest.

f ¶ *Iudicis*.] à cuius grauamine vel interlocutoria fuit appellatū, de quo præmisit.

g ¶ *Ex nouis*.] Vnde quod dicebat glo. prædi. decre. 2. vt li. non contest. ꝙ ex grauamine receptionis testium factæ lite non contestata iustificabatur præcedens appellatio, reprobabā olim inducēs decre. dilecto. §. eod. tit. per quam patet, ꝙ etiam præcedens grauamen non iustificat appellationem, nisi fuerit expressum in illa: si ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iustificat, ergo nec subsequens. duo ergo requiruntur coniunctim, ꝙ grauamen præcesserit appellationem, vt hic, & ꝙ fuerit expressum in illa, vt supra proximo responso.

¶ *Glo. seq. reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.*

h ¶ *Probandis*.] Non intelligas ꝙ veritas grauaminis probanda nō sit coram iudice ad quem. etiam ad iustificandam appellationem, licet probata non fuerit coram iudice à quo: quod dic vt §. eod. tit. interposita. 1. respon. sed hic intelligit grauamen iudicis, vel iniustitiæ processus oportet ꝙ pateat ex actis coram iudice: vnde si proposui exceptionem, probationem obtuli, & admissus non fui, hoc probato apparet grauamen. sed si exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repulit, hoc probato grauamē apparet. Sed si excipiebam actorem excōicatum minori, iudex illam repulit, non iustificatur appellatio, nec impugnatur processus probando illum excōicatum maiori, de quo in primo iudicio non fuerat obiectū. Item si appellaui propter exceptionem de loco non tuto, non admissam, non iustificabitur processus, licet nunc probetur me postea reconciliatum.

i ¶ *Impugnari*.] Impugnatio respicit appellantem. iustificatio respicit appellatum: neuter autē ipsorum vti potest his quæ coram ipso acta vel exhibita non fuerunt.

S ¶ *appellationem*.] Casus. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituricensi: ipse tulit sententiam ʒ te: infra xxx. dies non petisti Apostolos; vel si petisti, non comparuisti in termino tibi assignato per iudicem à quo, ad dandum tibi apostolos; vel si comparuisti tñ non introduxisti tuam appellationem intra terminum tibi assignatum, tamen postea prosecutus fuisti tuam appellationem: Vtrū non obstante prosecutione prima sententia transierit in rem iudicatam? dicit ꝙ sic.

CAP. VI.

SI [†] appellationem [k] per negligentiā [l] appellantis desertam [m], appellans ipse cum appellato [n], aut appellatus [o] etiā per se & principaliter prosequatur; non ideo minus in rem

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ p negligentiam appellantis efficitur appellatio deserta, id est, perinde habetur ac si non fuisset appellatum; nec tunc fiet deuolutio ad superiorem. Not. secundo ꝙ appellatus potest prosequi causam appellationis appellante non prosequente: quia appellans potest renuntiare appellationi quo ad effectum eius, ita ꝙ appellatio deserta non assumit vires ex prosecutione. Not. ergo sententiam totius c. videlicet, ꝙ sentētia à qua fuit appellatum, transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum, dummodo appellatio non fuerit prosecuta sed deserta, puta, lata est sententia ʒ me, à qua appellaui, sed infra xxx. dies nō petij apostolos: Quæritur, an talis sententia trāsiuerit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum? Dicit ꝙ sic. Sed pono ꝙ post xxx. dies petij apostolos, & prosequor meā appellationem: Quæro an ista prosecutio impediat executionem sententiæ? Certe non: quia postquam transiuit in rem iudicatam potest mandari executioni infra tempus legitimum, forsan intra quatuor menses, qui dātur iudicatis ad soluendum iudicatum.

† Pro limitatione huius Clem. vide Abbatem in c. ex parte. el 2. extra de rescrip. & de materia ibidē plenissime Felinum.

¶ *Glo prima dicit quid reprobet vel approbet.*

k ¶ *Si appellationem*.] Reprobat quod not. Inno. eod. tit. ex ratione. approbans & fortificans quod ibi not. Hostiensis.

l ¶ *Per negligentiam*.] vt quia neglexit apostolos petere, vt in cap. quamuis. §. eod. vel neglexit prosequi infra tempus iuris vel hominis, vt in decre. sicut. §. eo.

¶ *Glo seq. alleg. concor. & soluit duo dubia.*

m ¶ *Desertam*.] Idem verbum in prædi. decre. sicut. Et not. quia si in appellatione quæ à principio tenuit, & postea tenere desijt, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in appellatione quę diceretur à principio non tenuisse, vt quia dr̄ interposita tertio vel post decem dies. Item si procedit in tacite deserta per negligentiam, fortius in expresse deserta per renuntiationem. facit eod. tit. Romana. §. si vero. & §. si autem. lib. 6.

Appellatio potest esse deserta tacite & expresse.

n ¶ *Cum appellato*.] Licet ergo dilationes quas petit appellatus, p quas protelatur appellationis prosecutio, prosint appellanti, sicut etiā restitutionē petenti prosunt quas petit reus ʒ quē petitur. C. de tempo. resti. in integ. l. penulti. ipsa tñ p̄secutio, quā facit etiā appellatus sibi non prodest, vt hic per rationem quam j. dicam.

Dilationes appellati prosunt appellāti.

¶ *Glo seq. ponit dictum Inno. & duas rationes ipsius, ad quas secundo respondet, ponens contrarium dictum Host. quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obijcit & soluit.*

o ¶ *Appellatus*.] Hic fortificat dictū Hostiensis. quærebat enim Inn. quid si post lapsum tempus prosecutionis fertur sententia infirmās primam sententiam, postea petit appellatus ipsam primam executioni mandari? Tenebat ꝙ ipsi appellato obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia infirmationis: nec valebit si dicat per lapsum temporis ante sententiam infirmationis primam sententiā ratificatam: quia secundum eum prætextu huius nouę defensionis non debet secunda infirmationis sententia retractari. de re iud. inter monasterium. C. de transact. sub prætextu. nec valet etiam dicere ꝙ non valet secunda sententia lata ʒ primā: quia vt dicit, s̄m id numquam valeret sententia appellationis primam infirmans: nec est etiam super eo prima lata in causa principali, & secunda lata in causa appellationis. & hoc reprobat Hosti. dicens, ꝙ lapsus temporis ratificat sententiam, & facit haberi perinde ac si non fuisset appellatum: sententia ergo infirmationis postea lata, à non suo iudice lata fuit. Item non valet sententia ʒ rem iudicatam. de hoc in prędi. decre. inter. Nec obstat prima ratio Inn. quæ procederet in sententia lata à suo iudice. Nec obstat secunda ratio: quia vbi per appellationem suspensa manet prima sententia, bene tenet secunda ʒ primam: sed ex quo cessat prædicta suspensio appellatione deserta, non valet secunda, sicut non valeret si appellatū non fuisset. hoc hic approbatur & fortificatur intantū: quia prædicta procedunt nō solum cum solus appellans prosequitur, sed etiam cum vterque: & quod plus est, etiam si solus appellatus. quod forsan non cogitauerat Hostien. Sit huius ratio, quia petendo pronuntiari male appellatum, non est sibi contrarius in eo ꝙ dicit sententiam transisse in rem iudicatam: licet enim de appellante dubitetur propter ʒrietatem, quæ

Sententia infirmationis lata post tēpus appellationis prosequēdæ, an possit appellatus petere, vt prima sententia executioni mādetur.

tem, quæ vł inesse, an possit simul prosequi appellationem & nullitatem sententiæ: de quo satis scripsi eo. tit. dilecto. in vlt. gl. [post Inno. & Hostien. & vide in Specu. de sen. prolat. §. iuxta. ad fin.] In appellato tñ dicente male appellatũ & sententiam transisse in rem iudicatam, nulla est ꝯrietas. Sed dices, immo est ꝯrietas inquantum dicit appellationem desertam; & propter hoc sententiam transisse in rem iudicatam, & non desertam, in quantum super eius iustitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & sic negat & asserit illum iudicem. Sol. Et si vis ꝙ fatear hic aliquam ꝯrietatem inesse, tñ appellatus qui reus est, pōt vti ꝯrijs, maxime quorum finis non est cōtrarius, & actor potest in diuersis instantijs. quod dic vt not. de reg. iur. nullus plurib⁹. lib. 6. nec hic dicitur, ꝙ in eadem instantia hæc duo proponat appellatus.

iudicatam [a] censebitur transiuisse sententia [b], à qua fuerat appellatum.

¶ Idem.

¶ *A perēptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, secundo appellans & succumbens non auditur super ea in appellatione à diffinitiua. hoc dicit. Zabarella.*

a ¶ *Rem iudicatam.*] hoc est ergo quod dicunt iura, ꝙ rata manet sententia, & ꝙ appellans cadit à causa. eod. tit. cum sit. & c. sæpe.

¶ *Glo. seq. dubium resoluit.*

b ¶ *Sententia.*] quæ tñ erat aliqua, vt quia ꝯ ius litigatoris lata. si enim à principio fuisset nulla, sicut propter appellationē omissam non transiret in rem iudicatam, ita nec propter interpositā & desertam. de senten. excom. licet. lib. 6. & quod ibi not.

CVm.] ¶ Primo ponit dictum à quo, secundo excipit: ibi, Nisi. Imola.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram archidiacono Pictauen. proposuisti defensiones peremptorias ad excludendam intentionē meam; archidiaconus interlocutus est illas defensiones non debere admitti, nec esse admittendas: Appellasti de archidiacono ad officialem epi, qui confirmauit sententiam interlocutoriam archidiaconi: Secūdo appellasti de officiali epi ad archiepm Burdegalen. qui etiā confirmauit illas duas sententias ꝯ te latas: certum est, ꝙ tu non posses amplius appellare: Tu reuersus ad archidiaconũ, qui cognouit super principali, qui etiam sententiam diffinitiuam tulit ꝯ te. & iterum ab illa sententia diffinitiua appellasti: in causa appellationis vis allegare exceptiones peremptorias, quę fuerunt repulsæ à principio, quæritur vtrum possis? Dicit Clemens ꝙ non, nisi repulsæ fuerint, quia eas proponebas inepte, & nunc in causa appellationis proponis rite: quia forte allegabas præscriptionē, & non allegabas bonam fidem & titulum, & ideo archidiaconus illas non admisit: Nunc vero proponis bonam fidem & titulũ, ideo possum admitti in causa appellationis. Not. ꝙ non licet tertio appellare. de hoc in glo. in verbo, Succumbit. Not. ꝙ sicut actor succumbens propter ineptitudinem iterum auditur. de iudi. examinata. ita & appellans. Zabarel.

¶ *Glo. prima dicit quid determinat, & casum ponit.*

c ¶ *Cum à repulsione.*] determinat casum dubium circa decre. vlti. eod. titul. lib. 6. qui talis est: Titius ꝯ me opposuit exceptionē peremptoriam, quæ per interlocutoriam est repulsa: appellauit, & cōfirmata est prima interlocutoria, iterum appellauit & iterum confirmata est prima & secunda: quia non potuit plus appellare: processit in principali, & lata ꝯ ipsum diffinitiua appellauit ab illa, & in causa huius appellationis vult repetere ꝯ illam interlocutoriam, & videbatur ꝙ posset per prædictam decre. ꝯrium hic respōdetur, vnus tamen casus excipitur.

¶ *Glo. seq. primo dat duas lecturas, & duas repulsiones circa illas. Secundo prosequitur quæstionem, opinionem ponens, & probat.*

d ¶ *Repulsione.*] verbali per interlocutoriam, vt prædixi. non est tñ necesse in peremptorijs interloqui. de hoc satis de ordi. cog. c. 1. Idem tñ in repulsione facti, cum illā non recipit, vel ad vlteriora litis procedit. eod. tit. ex parte 2. caute tñ facit excipiens, si procurat interloqui, vt not. in Specul. de appel. §. qualiter. versi. Item ꝙ faciat. & dixi eo. tit. dilecto. Et per hanc decre. & illam patet ꝙ sententia lata super peremptoria, interlocutoria est, nō diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decr. cupientes. de elect. ver. insuper. vbi etiam allegabat ad hoc decre. cum dilecti. de electio. & decre. sua. hic eod. tit. Ad idem de offic. delega. significantibus. & quia vt hic patet, hæc repulsio peremptoriæ non est diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipsa erit diffinitiua, vbi enim absolutoria desinit, & condemnatoria, & eꝯ. C. de sen. & interlo. præses. ff. de re iudi. l. 1. vt ꝯriorum sit eadem disciplina. 3a dist. hospitiolum. ff. de his qui sui vel alieni iu. sunt. l. 1. de accusa. qui accusare. Præterea natura diffinitiuæ est, ꝙ ex ea oriatur actio in factum, sed à sententia lata super peremptoria non oritur actio, sed exceptio arg. in prædi. decr. cum dilecti. in fi. C. de re. credi. l. actori. Item si sententia super peremptoria & pro ea lata esset diffinitiua, non esset alia diffinitiua serēda, cum tñ de necessitate super principali, voluntarie super peremptoria pronuntietur de hoc in prædi. decre. 1. de ord. cog. dicebat ergo Gar. ꝙ siue super dilatoria, siue super perēptoria, siue super eo qđ perimit appellationē, id est, ꝙ appellans non potuerit appellare, feratur sententia, interlocutoria est: secus cum iudex cognoscens de appellatione interposita à diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum & male appellatum, vel econuerso: tunc enim diffinitiua est. C. de appel. eos. ff. de his qui not. insa. l. furti. In effectu tamen fatetur, ꝙ sententia lata super peremptoria ꝙ obstet, habet vim diffinitiuæ.

Actio in factum oritur ex sententia diffinitiua.

CAP. VII.

CVm [c] à repulsione [d] exceptionis peremptoriæ [e] secūdo [f] appellās succūbit [g], nō est in causa appellationis postmodum à diffinitiua [h] emissæ audiendus vlterius super [i] ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius [k] repulsa fuisset, quia proponebatur inepte [l].

e ¶ *Peremptoria.*] & sic parat præiudicium negotio principali: alias non liceret repeti, vt in prædi. decret.

¶ *Glo. seq. notat à contrario, mouet dubium, allegat, pro & contra, & soluit.*

f ¶ *Secundo.*] Si ergo semel tantum appellasset & succubuisset, nō haberet locum qđ hic di: Si vero secundo appellat, sed appellationem non prosequitur, hic vł decre. locum habere. arg. ĩ. cap. proxi. vł ꝯ per id quod j. dicam. quod credo vbi renuntiat sponte: quasi licet tarde vtatur iuris consilio expectando euentum negotij principalis: & sic non posseteuus resistat, vt j. dicam

g ¶ *Succumbit.*] si succumbit in secunda appellatione, ergo tres habet sentētias ꝯ se, & sic à tertia nō licuit appellare. eo. tit. directe. & c. sua nobis. C. ne lib. in vna causa l. vna. ĩ. ea. cōpi. de re iudi. c. 1.

Appellare tertio non licet.

¶ *Glo. seq. ponit tria exempla.*

h ¶ *Diffinitiua.*] prolata siue per primum ad quem debuit causa remitti, ex quo fuit pronuntiatum male appellatum, per quascunque manus. de excep. dilectæ. siue p vltimũ, qui forsan ex vi dilationis in principali processit: siue per alium, ad quem forte post causam remissam ad primum fuit in alio articulo bene appellatũ, ita ꝙ expedito appellationis articulo, definit postea principale.

¶ *Glo. seq. obycit & soluit.*

i ¶ *Super ea.*] peremptoria sic tertio repulsa. & est mirabile ꝙ nō appellans auditur, vt in prædi. decre. si. sed secundo appellans & succumbens non, vt hic, cum secunda repulsio appellationis non deberet plus posse quàm appellationis omissio. Nam & in appellatione à diffinitiua, æquiparamus ista, non appellare. vel, secundo appellare & succumbere: sed licet ista æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non. lata enim tali interlocutoria, secundum leges debuit, sed secundum canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi. primum patet C. de epis. audi. l. 2. de iudi. apertissimi. C. eo. tit. eos. §. super his. & quorum appel. non recip. l. penult. secundum patet in prædi. decre. vlti. si ergo distulit iuris consilio, & postea victus appellauit, ꝯ talem interlocutoriam auditur: sed si posseteuus interlocutoriam impugnauit, scilicet semel & iterum appellando, ille articulus tam solemniter discussus vlterius examinari non debet, ex quo in secūda succubuit. per qđ vł 1, ꝙ etiam iudex causæ principalis ante diffinitiuam non possit illam interlocutoriam reuocare, nisi tunc, scilicet in causa appellationis interpositæ à diffinitiua.

Appellare secūdo & succumbere, tantum est quantū non appellare.

1 Idē videtur Cardi. hic. Feli. in c. qualiter & quādo. de accusa. Fonta.

k ¶ *Prius.*] in causa principali.

¶ *Glo. seq. ponit quatuor exempla.*

l ¶ *Inepte.*] simile de iudi. examinata. ff. de flu. l. 1. §. Labeo. exemplum: petebas hæreditatem vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum, & quia nō specificaui qđ debui, tertio succubui: qđ modo specifico in appellatione diffinitiuæ: super quo vide qđ scripsi, q. filij sint legi. peruenit. super 1. glo. Ad idem faciũt quæ scripsi de elect. dudum 2. in prin. Vel ꝯ prouisum possessionē petentem excipiebam de crimine, nunc addo infamiam. de accu. accedens. Vel cum ius cōe fundaret actionem suam, excipiebam de præscriptione: nunc exprimo titulum de præscrip. c. 1. lib. 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non cōtest. c. 1. lib. 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem contestatā succubui primo, secundo, & tertio; rediens ad iudicem principalis causæ, lata diffinitiua à qua appellaui, illam exceptionem in vim peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER TERTIVS. DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Continuatio triplex.

¶ *Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum: verum quia clerici in sacris constituti debent ab ipsis abstinere per cap. vnicum supra de synd. & supra de postul. per totum; ideo post illa annectit rubricã, &c. Vel sic: Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum, à quibus clerici debent abstinere: Et quia non solum ab illis debent abstinere, sed etiam à vita & moribus malorum debent abstinere, vt præstent exemplũ bonæ vitæ cæteris: ideo, &c. Vel sic: Visum est supra de actibus iudicialibus, nunc videndum est de actibus extraiudicialib*⁹*, qui competunt tam laicis quàm clericis: Et quia clerici sunt digniores, ideo præmittit de actibus competentibus clericis, & postea determinat de actibus competentibus laicis.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiã diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercẽt. Ioan. And.*

CAP. I.

D Iœcesanis ᵃ † locorum districte præcipimus, vt clericos ᵇ carnificũ ᶜ, seu macellariorum ᵈ, aut tabernariorum ᵉ officium publice & personaliter ᶠ exercentes, nominatim ᵍ & tertio ʰ moneant, vt sic ab huiusmodi officijs intra conuenientem, † terminum monentium ipsorũ arbitrio moderandũ ⁱ desistant, & quòd ipsa nullo ᵏ vmquam tempore reassumãt. ¶ Qui si taliter ˡ moniti ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum ᵐ est) exercẽdo resumpserint ⁿ quandocunque ᵒ, coniugati omnino ᵖ, non coniugati vero in rebus ᑫ, & si omnino incedant vt laici †, in personis priuilegium clericale, quamdiu ʳ præmissis institerint, eo ipso ˢ amittant.

ᵃ Vide concilium Tridẽt. sessio. 22. de reformat. c. 1. & Bernardinum Diaz in pract. crimi. canonica c. 63.

† al competẽtem.

† A contrario ergo si saltem tonsuram portent, non sunt vt laici puniendi. Card. Fonta.

D Iœcesanis.] ¶ Tria facit: præcipit, punit & excitat. Secunda ibi, *Qui si.* Tertia ibi, *Aduersus.*

CASVS. Quidam iuuenis cõstitutus in præsentia Romani Pontificis quæsiuit ab eo, vtrum omnes artes competant clericis ex debito suæ honestatis: Et Rñdet Romanus Pontifex q̃ non, immo si velint euitare pœnas hic cõtentas, ipsi debent abstinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum. Et spectat ad officium diœcesani, vt clerici abstineãt ab istis officijs. Sed quæritur, quibus pœnis diœcesani possint compellere clericos, vt abstineant ab istis officijs? Dicit q̃ non beneficiati, & non existentes in sacris debent moneri vt à talibus officijs desistant: & si non desistant & sint coniugati, ipsi amittunt duo priuilegia clericalia: videlicet q̃ quis verberando eos non incurrit sententiam excõicationis, & pro crimine poterunt conueniri coram iudice seculari: Si ipsi non sint coniugati, perdunt priuilegium in rebus suis tantum: quia tenentur soluere subsidia extraordinaria de rebus suis. hoc dicit. H. R. ᶜ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota duo officia proposito clericali non conuenientia: scilicet officium carnificis, & officium tabernarij. Not. q̃ clericus coniugatus si exercet illa officia, ipse perdit duo priuilegia clericalia. de quibus in glo. Sed non coniugati perdunt priuilegium, quod eis competit in rebus suis.

Not. *Commercij*. Commercium commercij, cio. n. s. id est, pluribus rebus vna venditio, vel diuersarum rerum commutatio, vt si quis daret vel commutaret mantellũ pro capa: vel econuerso: Vnde dr̃ commercium quasi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Iesu Christi fuit commercium quasi commutatio mercium, scilicet diuinitatis & humanitatis: Nam homo quodammodo concessit Deo humanitatem, Deus homini largitus est diuinitatem. Descendit diuinitas, & ascendit humanitas, & exaltata est super choros angelorum: Vnde canitur, O admirabile commercium, creator generis humani animatum corpus sumens, &c. Not. q̃ hæc dispositio est stricti præcepti: ibi, *Districte præcipimus*. concor. de decimis. non est. Ex quo infertur contrafacientes mortaliter peccare. 4. dist. denique. in fin. de offi. archi. ea quæ. vbi de hoc. Not. casum in quo requiritur monitionem fieri per ipsum prælatum in verbo, *Moneant*. vnde secundum Pau. non sufficeret alterius monitio. de hoc j. de deci. cle. 1. Zabarella.

¶ *Glo. prima summat, diuidit, dicit quid determinat, & dubium soluit.*

a ¶ *Diœcesanis.*] Casus. punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificũ, & tabernariorum officiũ exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium nõ dimittũt, vel dimissum reassumũt. Excitat etiã diœcesanos ɔ̃ illos clericos, qui seculares actus exercent. Et tria facit: præcipit, punit, & excitat: secũda ibi: *Qui si.* Tertia ibi: *Aduersus.* Determinat & declarat decre. penult. in prin. & vlti. eod. tit. & quod not. Guil. in speculo. de cleric. coniu. ver. sed nunquid dices. Et not. Verbũ, *Diœcesanis*, non dicit ordinarijs locorum, sicut s. ea. cõpi. de seque. poss. cap. 1. per quod vr̃ q̃ alij ordinarij licet in loco iurisdictionem habeant, hoc non possint inquantum hæc constitutio nouũ inducit. & facit quod dicam j. de iurepa. c. 1. post princ.

¶ *Glo. seq. soluit dubium de exemptis: circa quod distinguit.*

b ¶ *Clericos.*] puta q̃ includat etiã exemptos qui delinquerent in loco non exẽpto: cũ per id subsint diœcesanis: vbi vero delinquerẽt in loco exempto, nõ vr̃ q̃ ad illos extendatur hæc cõstitutio, cũ excitet officiũ diœcesanorũ tm̃. ad hoc de offi. ordi. licet. & c. penult. maxime: quia q̃n iura ista volunt dare iurisdictionẽ sup exẽptos, hoc exprimunt, vt patet s. ea. cõpi. de sup. negli. præla. c. vnico. cũ suis concor.

c ¶ *Carnificum.*] carnifex dr̃ à carnifico, cas: quia carnes facit & vẽdit. facit de appel. significãte. vnde & homicidæ solẽt dici carnifices.

Carnifex vnde dicit.

¶ *Glo. seq. dicit vnde dicãtur, causam ponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Macellariorũ.*] Hi sic dicuntur: quia pecora vel quadrupedia mactãt: a macello, as, qđ est mactare & trucidare. & pp horrorẽ & vilitatem istorũ duorum officiorũ, scilicet macellarij & tabernarij, hoc est specialiter de his prouisum: & licet multa alia sint vilia, puta aptare pelles & coria, & his similia: tamen constitutio locum habet solum in expressis.

Macellarij qui dicuntur.

e ¶ *Tabernariorũ.*] Taberna dicta est a tabulis, quæ mercibus substernuntur. & proprie dicitur domus in qua panis, vinum & carnes coctæ venduntur: talia loca nedum tenere, sed nec ingredi debent clerici. eod. tit. clerici. 44. dist. clerici.

Taberna vnde dicitur.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & contrario respondet.*

f ¶ *Publice & personaliter.*] Cõiunctim requirunt hæc duo. si ergo occulte vel p aliũ hoc exercet, cessat pœna, licet si culpa. & sic soluit qđ opponi posset de decr. fundamẽta. de elect. lib. 6. §. vt ergo. & §. seq. & decr. mulieres. de sen. excõ. q p aliũ ꝗ reg. iur. li. 6. cu. cõco.

g ¶ *Nominatim.*] id est, proprijs nominibus eorum expressis: quasi non sufficiat diœcesano monere in genere clericos diœcesis suæ, vel clericos talis plebanatus, vel talis ecclesiæ: sed monere debet exprimendo illius vel illorũ nomina. & concor. de sen. excom. constitutionẽ. lib. 6. & j. de sen. excom. grauis. in fin.

h ¶ *Tertio.*] de sen. excõ. sacro. & c. constitutionẽ. lib. 6. debet ergo habere aliquorum dierũ interualla, vt ibi dr̃. nec vr̃ hoc sufficere q̃ emanaret vnum peremptorium per hanc litteram.

i ¶ *Moderandum.*] de appel cum sit Romana.

k ¶ *Nullo.*] Simile de coha. cleri. & mulie. sicut.

l ¶ *Taliter.*] scilicet per diœcesanos nominatim, & tertio præfixo termino congruenti.

m ¶ *Præmissum.*] scilicet publice & personaliter.

n ¶ *Resumpserint.*] lapso termino. hoc dico: quia si habuisset terminum mensis, & v. die dimisissent, decimaquinta resumpsissent, dũmodo infra terminũ postea dimisissent, nõ esset locus pœnæ ᵗ.

o ¶ *Quandocunque.*] quasi etiam post tempora longiora. & est simile de ordi. cog. c. 2. Ioan. And.

ᵗ Quia in talibus finis est spectandus. Panor. Cardi. Fonta.

¶ *Glo. seq. litteram exponit, duas lecturas ponit, & inducit simile.*

p ¶ *Omnino.*] s. quo ad duo priuilegia, q̃ poterant habere, p decre. vnica de cle. coniu. lib. 6. & si hic coniungis totã illã partẽ, scilicet priuilegiũ clericale quãdiu, & c. multũ facit ad id qđ not. de cle. coniug. Ioanes. in 4. q. sed si istud, omnino, intẽdit perpetuitatẽ priuationis inducere, vt si coniũgatur hic illud verbũ solũ, priui. egiũ clericale eo ipso amittant, resultaret ɔ̃rius intellectus. similis disputatio de hac dictione, omnino. ff. de fideiussoribus. l. Græce §. illud.

q ¶ *In rebus.*] proprijs, in quibus alias gauderent immunitate. co. tit. cap. vlti. de immu. eccle. c. 1. lib. 6.

r ¶ *Quamdiu.*] Recuperabunt ergo desistentes priuilegium. & facit de vita & hone. cle. c. vlti. & qđ ibi dixi post Inn. ibi etia. not. Ber. & facit qđ not. 32. dist. nullus. & 81. dist. si q sunt presbyteri.

s ¶ *Eoipso.*] ᵃ Licet ergo sit necessaria monitio: non tñ est necessaria priuatio. concordat de sen. excom. in audientia. & c. contingit. simile de præben. campanæ. de rapto. excommunicationi. j. de deci. c. 1. de sta. mo. attendentes. in fi.

ᵃ De hoc verbo vide Iasonẽ in l. Centurio ff. de vulgar. & Abbatem in c. 1. in vlt. no. extra de sent. & re iudicata.

a ¶ *Alios.*]

a ❡ *Alios.*] non carnifices, vel tabernarios.
b ❡ *Instituta.*] eod. tit. cap. 2. & c. clerici. & cap. vnico. lib. 6. ne clerici vel mona. c. 1. de senten. excom. contingit.

Q*Voniam.*] Hic Diuiditur in sex partes, vt patet in rubro. Secunda ibi, *Si vero.* Tertia ibi, *Idem quoque.* Quarta ibi, *Dignitatẽ.* Quinta ibi. *Sed tales.* Sexta ibi, *Haec insuper.* Imola.

CASVS. Visum est s. qualiter clerici debent abstinere à quibusdam artibus: Sed quaeritur vtrum debeant abstinere à quibusdã vestibus, vel vtrum sit eis licitũ vti quibuscunque vestibus? Dicit ꝙ clerici debent abstinere a veste diuerso colore colorata, & si vtantur publice, ipsi incurrunt poenas hic contentas. Sed quaeritur nũquid presbyteri possunt portare caligas scacatas? Dicit ꝙ non. hoc dicit. H. R. ❡ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ per decentiam exteriorem cognoscitur honestas morũ interiorũ. Not. ꝙ clerici prohibentur portare vestes diuersis coloribꝰ coloratas: Vnde si sint clerici beneficiati, ipso facto sunt suspensi à perceptione fructuum sui beneficij per sex menses: Si non sunt beneficiati, tunc per sex menses sunt inhabiles ad obtinendũ beneficium quodcunque. Si vero sint in dignitate constituti, tunc magis puniuntur. Not. ꝙ clerici interueniente causa sufficienti, puta causa timoris, possunt assumere vestes laici. Not. *virgata* id est, viridi. Not. *Sancimus.* vt s. in clem. cum illusio. de denuntiatione. Not. *Censemus.* vt s. cle. causam. de electione. Not. *Tõsuram,* id est, coronam clericalem. de tondeo. Not. *Deferentibus,* id est, portantibus. à defero, defers, detuli: quod est compositũ de fero, fers, vt s. in clem. si ante. de dolo & contu. Not. *Personatũ* ꝑsonatus, tus, tui. Et ꝑsona foe. ge. est rationabilis creaturae indiuidua essentia. Et secundũ hoc dr̃ persona, quasi ꝑ se vna. & est etymologia. Et secundũ hoc persona vr̃ spectare ad deitatem. Item persona dr̃ histrio, repraesentator comoediarũ: quia diuersis modis personat diuersas personas repraesentando. Et hinc persona dr̃ in Grammatica ipsum suppositum, qñ que proprietas suppositi, qñq; proprietas vocis, qñq; vox ipsa, qñq; modus significandi, & qñq; personalis proprietas. Item persona dr̃ in Ecclesia, qui dignitatem habet prae caeteris. Et hoc ab histrione sumptum est, qui diuersas personas repraesentando, diuersos solet accipere ornatus, secundũ dignitatem personae, quam habet repraesentare. Et hinc tractũ est vt persona dicatur in Ecclesia, quae dignitas personatus dr̃, nam secundum diuersos gradus dignitatis personae distinguuntur in Ecclesia. Et hinc etiam tractum est, vt in Grammatica vna persona dicatur prima, alia secunda, alia tertia, quod fit ratione dignitatis. Inde venit hic personatus, tus, tui, dignitas vel officium personae, secundum Hug. & haec personalitas, tatis. Not. *Per decentiam,* id est, ꝑ conuenientiã habitus: quia non omnes habitus sunt conueniẽtes clericis. Not. ibi, *Scacatis.* ꝙ scacatio dr̃ claudũ vel claudico, siue inaequalitas, & est Graecum. & inde sumptum est hoc nomen scacatus, ta, tũ. Et dic caligis scacatis, id est, inaequalibus. Glo. tractat pro residuo. Not. ex causa rationabili licitum est clerico vti veste virgata vel partita, & dic rationabilem causam scilicet timoris. eo. tit. clerici. Not. ꝙ hic punitur solũ qui publice vtitur tali veste: secus ergo si occulte, puta in camera vel in prandio: vt quia caret alio panno. solus ergo publicus vsus hanc poenam meretur. fi. s. c. proxi. secundum Pau. Zabarella.

❡ *Glo prima summando diuidit, & dicit ad quod emanauit.*

c ❡ *Quoniam.*] Casus. praemisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste: Secundo subdiaconos & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto punit omnes praedictos vtentes tabardo notabiliter breui integre foderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura. 21. q. 4. per totum. eo. tit. c. penult.

❡ Aduersus vero alios [a] clericos negotiationibus vel commerciis secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta [b], quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa haec negligentia nequeant reprehendi.

❡ Idem.

❡ *Praemisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste. Secundo subdiaconos, & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto, punit omnes praedictos vtentes tabardo notabiliter breui, integre foderato Sexto, certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.*

CAP. II.

QVoniam [c] † qui obiectis vestibus proprio congruẽtibus [d] ‡ ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante [e] praesumit, professorum illius ordinis praerogatiua se reddit indignum [f]; Praesenti constitutione sancimus, quòd quicunq; clericus [g] virgata vel partita [h] veste publice [i] vtetur [k] (nisi causa rationabilis [l] subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses [m] à perceptione fructuũ beneficiorũ [n], quae obtinet, sit [o] eoipso [*] suspẽsus [p]. Si vero beneficiatus non fuerit; in sacris tamen ordinibꝰ citra sacerdotium [q] constitutus, per idem tempus [r] reddatur eoipso inhabilis [s] ad eccle-

d ❡ *Congruentibus.*] congruentiam vestium respicit non solũ clericos. de quibus hic & in iuribus praeallegatis, & monachos, de quibus j. de sta. mona. ne in agro. sed etiam omnes laicos. 41. dist. §. 1. & cap. parsimoniam. 30. dist. si quis virorum. & variatur ex diuersitate sexuum. ea. dist. si qua mulier.

e ❡ *Cessante.*] s. eo. Deꝰ qui.

f ❡ *Indignum.*] de sent. excom. in audiẽtia. eo. tit. si iudex laicus. lib. 6. de iniu. item apud. §. si quis virgines. & est simile de stat. mona. recolentes.

g ❡ *Clericus.*] includit habentem primam tonsuram tantum. de aeta. & qualita. cũ cõtingat.

❡ *Glo. seq. allegat duas concor. & dubium soluit.*

h ❡ *Partita.*] dicit canon, ꝙ diuersi coloris, vel diuersae partis vestis esse non debet. 20. q. 1. c. vlti. in fi. alibi, ꝙ vestis non debet esse varia sericis texturis, nec habere variorum colorum ornamenta. 21. q. 4. c. 1. in fi. Et not. ꝙ licet vestes rubei & viridis coloris prohibitae sint clericis. s. eo. c. pe. poenae tñ istius constitutionis locum habent solum in vestibus hic expressis. & concor. quod dixi s. c. proxi.

i ❡ *Publice.*] concor. s. c. proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ dicitur publice portare, cum multitudini hoc patet: sicut etiam dicitur publice aleator, vel vsurarius, vel maleficus, vel meretrix, vel excõicatus. de exces. praelat. inter. de malefi. c. 2. de exceptione. exceptionem. 34. dist. vidua. In domo vero dicitur secrete: quia domus rem secretam, & non publicam denotat. 6. q. 1. ex merito. Zabarella.

❡ *Glo. seq. soluit dubium, & solutionis obiectionem.*

k ❡ *Vtetur.*] vestibus ergo etiam prius factis publice vti non poterit sine hac poena, nec propter hoc constitutio respicit praeterita: damnat enim solum futurum vsum. & facit quod dixi s. ea. compi. de aeta. & quali. vt hi qui. in glo. quòd posteris.

l ❡ *Rationabilis.*] puta timoris. eo. tit. c. penult.

m ❡ *Sex menses.*] inchoandos post talem publicam delationem.

❡ *Glo seq. quaest soluit, & rationem reddens contrario respondet: inducit simile, & dubium soluit.*

n ❡ *Beneficiorum.*] omnium, propter indefinitam. de hoc de elect. vt circa. lib. 6. offendit enim vniuersum statum Ecclesiae, nec minus vnam ecclesiam quàm aliam. & sic soluitur de elect. si cõpromissarius. §. huiusmodi. & §. seq. lib. 6 vbi specialiter offenditur ecclesia, ad quam indignus eligitur, vel ad quam dignus electus impeditur. & est simile j. de poenis. cap. 1. post princip. posset autem talis eligere de elect. cum Vintosi.

o ❡ *Eoipso.*] hic ergo non est necessaria monitio nec sententia. aliter s. cap. proximo.

❡ *Glo. seq primo soluit tria dubia: secundo quaerit & soluit, & de duobus remittit.*

p ❡ *Suspensus.*] si tñ interim illos perciperet, non est irregularis, cum hoc non sit expressum in iure. de sent. excom. is qui. lib. 6. nec beneficijs priuatus, cum hoc hic non exprimatur, sicut in casu de elect. c. 1. §. fi. & c. cupientes. §. caeterum. lib. 6. tenetur tñ ad ipsorũ restitutionem. Sed cui fiet restitutio? hic videndum est cui accrescant fructus tempore suspensionis. puto ꝙ quotidianae distributiones accrescant socijs, vt dixi s. ea. compi. de aeta. & qualita. vt hi qui. fructus praebendae vel distincti beneficij accrescant ecclesiae. de cleri. non resi. c. penult. & sic intellige quod not. 91. dist. clericus victum. & quod not. Inno. de coha. cleri. sicut. Quid autẽ si isti suspensi nollent interim officiare ecclesiam, & an interim eligant vel eligantur? Vide quod not. in praealleg. §. caeterum. in gl. non ergo.

q ❡ *Sacerdotium.*] hic ergo est ius diuersum inter sacerdotium & alios sacros ordines. cõcor. 54. dist. ex antiquis. ne cle. vel mo. c. fi.

r ❡ *Per idem tempus.*] sex mensium.

s ❡ *Inhabilis.*] tenet Guil. in Specul. tit. 2. §. superest. versi. sed nunquid potest. ꝙ legatus & eps hanc poenam infligere possint, etiam in perpetuum clerico & laico ex causa. & vides ꝙ in delectum beneficij

† Hanc cõstitutionẽ innouat & ampliat cõcilium Tridẽt. sessio. 14. de refor. c. 6.

‡ al. conuenientibus.

Clericus est qui primam tonsuram habet.

Vestes virides & rubeae, sunt clericis prohibitae.

* al. ita: sit ipso facto suspensus.

Suspensionis tempore durante cui accrescunt fructus clerici suspensi.

neficij succedit hæc pœna[f] inhabilitatis: alibi deficienti beneficio succedit pœna excõicationis j. de deci. cap. 1.

a ¶ *Aliis.*] qui nec beneficiati sunt, nec in sacris.

b ¶ *Talem.*] virgatam vel partitam.

¶ *Glo seq. infert ex copula, & argui. Secundo quærit: quæstionem declarat. soluit. opi. ponit. Tertio, specialia quærit & soluit.*

f Notat hic q in ferior a Papa ex statuto inhabilitare potest clericos ad obtineda beneficia. Font.

siasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis alijs[a] vestem talẽ[b] simul & tonsuram[c] publice deferentibus clericalem. ¶ Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinẽs, cui cura immineat animarũ, nec non cæteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci[d] morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam[e] seu pileũ† lineum[f] publice portent in capite, sint eo ipso beneficiati videlicet a perceptione fructuũ beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri[g] vero sacerdotes & religiosi quilibet per idem tempus[h] reddantur inhabiles ad quodcunque[i] beneficium ecclesiasticum obtinendum. ¶ Sed & tales[k] & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio[l] seu tabardo foderato vsque ad oram[m], & ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur[n]: epithogium ipsum† seculares clerici & religiosi administrationem habentes, teneantur infra mensem[o] dare pauperibus. Cæteri vero religiosi administrationem nõ habentes, infra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum[p]. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri[q] vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tẽpus[r] se nouerint incurrisse. Huic insuper adijcimus sanctioni[s], vt clerici prætertim[t] beneficiati, caligis[u] scacatis, rubeis, aut viridibus[x] publice non vtãtur[y].

† al. pileũ lineum.

† al. ipsũ

c ¶ *Et tonsuram.*] si ergo vestem ferat sine tõsura, non est locus pœnæ. & facit ad ea quæ not. & scripsi de apost. tuæ. vides enim q constitutus in minoribus, secularib⁹ vestibus vtens, non incurrit hãc pœnã, nisi immisceat tonsurã. Et quia de tõsura clericorum iura varijs verbis vtuntur: quædam dicunt rasuram in parte superiori ad modum sphæræ. 24. dist. 9. clerici. & c. seq. Dr autem sphæra rotunditas, vel corpus, seu spatium rotundũ: quædam dicunt coronã & rasuram. 12. q. 1. duo sunt. quædam tonsurã & coronam. eo. tit. clerici. de cle. coniu. c. vlt. & j. de celeb. Mis. c. 1. quædam simpliciter tõsuram. eod. tit. clericus. simile de cle. coniu. Ioannes. & c. ex parte. eod. tit. c. vnico. lib. 6. & eod. lib. de biga. altercationis. de sen. excom. si iudex. & hic, quid hæc verba intendant videamus. Circa hoc sciendum, q clericis deputatis ad diuina ministeria, competit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ: quia corona est signum regni & perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus, ibi sordes: se ergo & alios virtutibus regere, & sordibus mundare debent: & sic in Deo regnabunt, vt in prædi decre. duo. per rasuram autem ex parte superiori capilli subtrahuntur, ne mens ipsorum per occupationes temporales retardetur à contemplatione mysteriorum diuinorum. Summitas enim capitis est eminentia mentis facit de sacra vnct. c. vnico versi in vertice. per ipsius ergo denudationẽ mentis releuatio designatur: Et quia conuersi ministerijs diuinis non occupantur, superius non raduntur, licet inferius tondeantur, quia tẽporalia deponunt. Tonsura vero ex parte inferiori capillos tondet vsq; ad releuationem sensuum, scilicet visus & auditus: ne scilicet oculos vel aures impediant. & est signum q præscindenda sunt vitia cordis & corporis, ne intuitum diuinorum impediant: & ex his debetur corona cœlestis. Vnde dicit canon, q incedere debent clerici detonso capite & patentibus auribus. 24. dist. c. penult. Ex prædictis vr q proprie rasura respiciat partem superiorem, quam dicimus clericalẽ: corona, circulum capillorum: tonsura, abscissionem ipsorum. facit de sent. excom. contingit §. 1. ibi, circũcisis crinibus. Hostiensis tñ in decre. clerici. eod. tit. vt ibi scripsi, quod §. dixi clericam, vr vocare tonsuram, dicens q maiorem tonsuram & altiorem & rotundiorem coronam debet habere monachus, quàm clericus & notauit etiam de hoc in summa, eod. tit. §. 2. Hæc dicta ad discutiendũ an tonsura consistat in clerica, vel in tõsione crinium, vel in vtroque: & specialiter per hoc ad textum, an clericus in minoribus deferens talem vestem cum clerica & longis crinibus, vel econtra tonsis crinibus, sed sine clerica incurrat hanc pœnam. Et in primo casu, si clericam caputio vel aliter cooperit, & in secundo, si tonsionem crinium coopertam portat forte vestito caputio: certũ est q non est locus pœnæ: per verbum, publice, quod respicit vtrumque, scilicet vestem & tonsuram: remanet ergo dubium cum alterum solam defert & publice, egeret declaratione: sed credo de mẽte, q si tantum in publico exhibet, q videatur clericus cum ea veste, locus sit pœnæ: raro enim vel numquam in capite caputium, birretum, capellum vel aliquid tale deferens, ostendit vtrunque.

Corona, tonsura, & rasura differentes aliquantisper quæ iura representant.

Sordes sũt in angulis.

Clericus aures habeat patẽtes.

¶ *Glo seq notat ad quæstionem disputatam.*

d ¶ *Extrinseci.*] Hęc litera & principium huius capituli ibi, in publico portare. facit ad quæstionem olim disputatam de monacho, qui bene portat habitum suum, quem tñ cooperit habitu clericorum secularium, q sit apostata: & ita fuit hic terminatum. & in suscepatus decre. penult. eod. tit. de Iudæ. in nonnullis. & ponitur in Mercuria. sub tit. de apostatis.

e ¶ *Infulam.*] Sumitur interdum pro corona imperiali. C. de quadri. præ. l. fi. quãq; pro alba fasciola sacerdotalis capitis, & ideo submisit, seu pileũ: quod dr a pilis, quia pilos capitis tegit & stringit. & nota q etiam diaconum portantem infulam non punit hæc constitutio: nisi sit de hic expressis.

a Infula fascia est: in modum diadematis (vt ait Seruius lib. 1. Æneid.) a qua dependebant vittæ ab vtraque parte.

f ¶ *Lineum.*] Idem puto si sericum, qđ apud nos multum est in vsu, cum maior vel saltem eadem sit ratio.

g ¶ *Cæteri.*] non beneficiati, & religiosi pœnam hic expressam incurrunt vltra pœnã excõicationis, qua ligantur per aliam constitutionẽ. ne cleri. vel mo. c. 2. lib. 6.

h ¶ *Per idem tempus.*] annale.

i ¶ *Quodcunque beneficium.*] includit præstimoniam, vel pensionẽ, quã haberet in titulũ. facit quod dixi de relect postulatti.

k ¶ *Et tales.*] de quibus proxime dictũ est.

l ¶ *Epithogio.*] Dictum est ab epi, quod est supra, & tego tegis.

m ¶ *Oram.*] sine aspiratione designat finem vel extremitatem rerũ, præcipue regionum & vestium. Vnde dr. 1. Regum 24 q Dauid præcidit oram clamidis Saulis. 2. q. 7. §. de his. & Genesis 42. Repererunt in ora saccorum ligatas pecunias. ad Hebræos 11. Sicut arena, quæ est ad oram maris. Nõ aspiratur etiã qñ scribitur pro plurali de os oris. aspiratur autem quando designat tempus: vt horam Tertiæ, vel Nonæ.

Ora sine aspiratione & cum aspiratione, quid denotat.

n ¶ *Videatur.*] Dicit canon q superior vestis clericorum debet esse talaris, id est, longa vsque ad talos. 23. dist. c. penult. & si breuitatem vestis superioris diceremus huius constitutionis causam, videretur constitutio locum habere etiam in tali tabardo non sic foderato: quod non credo, cum sit pœnalis, & sic non extẽdenda. de electio. statutum, lib. 6.

o ¶ *Infra mensem.*] quia supra dixi vtentes, vr q mensis incipiat post inchoationem vsus.

¶ *Glo seq. arguit, quærit & soluit.*

p ¶ *Conuertendum.*] Facit ad not. 12. q. 1. non dicatis. q monachus administratione carens eleemosynam facere non possit. Sed quid si talis monachus erat in studio de licẽtia abbatis, à quo multum distat? Satis puto q tunc quamuis administrationem non habeat hanc erogationem facere possit: per ea quæ not. Host. in summa. de pænit. & remis. §. quibus & qualiter. char. penult. ver. qđ de facientibus eleemosynam. vbi tenet q monachus qui de licentia abbatis est in studio vel peregrinatione, potest facere gratuitam eleemosynam moderatam. allegat de offic. deleg. pręterea. ff. de procu. ad rem. & l. ad legatum. de iud. si longius. fortius ergo faciet hanc necessariam. & facit quod not. de accu. ex parte.

Eleemosynam facere, an sit monachis permissũ.

q ¶ *Cætero vero.*] non beneficiati.

¶ *Glo seq. ponit tres lecturas.*

r ¶ *Per idem tempus.*] annale, vt sic respiciat quod proxime dictum fuit, à ver. dignitatem, citra. vel vt restringatur pœna potest intelligi de sex mensibus, de quibus in principio dixit. vel dic diuersificari pœnas prædictas, scilicet anni & sex mensium secũdum qualitates diuersas clericorum, de quibus præmisit, vt semestre locũ habeat in ijs, de quib⁹ loqtur vsq; ad ver. dignitatẽ. annus in alijs.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem & dubium.*

s ¶ *Sanctioni.*] Non dicit q iste finis sit sanctio, sed additur sanctioni. In præcedentibus enim constitutio est pœnalis, hic non. hoc dico propter not. 3. distinctio. in fin. summæ. erit autem hic locus pœnæ arbitrariæ ex quo certa non statuitur. de offic. deleg. de causis.

t ¶ *Præsertim.*] pro maxime.

u ¶ *Caligis.*] 23. distin. clerici.

x ¶ *Viridibus.*] isti colores in ipsorum vestibus erant prohibiti. eod. tit. cap. penult. & vide quod ibi scripsi.

y ¶ *Vtãtur.*] Prouidit Clemens circa infulas, caligas, & vestes, prouideat successor circa scarpitulas, quarum perforationem vel incisionem multiformem superstitiosa curiositas apud clericos pullulans aduenit.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Continuatio.

¶Visum est supra de vita & honestate clericorum: verum quia clerici non possunt viuere nisi habeant beneficia & dignitates, vnde commode possint vitam sustentare: ideo, &c.

TITVLVS II.

De præbendis & dignitatibus.

¶Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. hoc dicit. Ioan. And.

S l *dignitatib.*] ¶Duo sũt dicta secundum: ibi, *Ad hoc.* ¶Præsupponendum est quod habetur in c. cum in illis. eo. tit. in sexto. quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina, videlicet, ꝙ si Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio, virtute illius mandati nõ potest prouideri de beneficio curato, nisi expresse fiat mentio de beneficio curato. Secundo præsupponendũ est qđ dr̃ in eo. cap. cum in illis. ꝙ si Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate vel personatu, virtute illius mandati non potest prouideri de dignitate electiua, nisi expresse caueatur in litteris de beneficio electiuo.

CASVS. Habebam vnam dignitatem: volui habere aliam, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationem illius dignitatis sibi reseruauerat, vel vacauerat in curia Romana, vel forte impetraueram ab ipso iure præuentionis: porrexi preces supplicatorias Papæ, vt mihi conferret illam dignitatem, & in precibus continebatur, ꝙ habebam aliam dignitatem, & petebam dispensari ad obtinendam aliam, in qua imminebat cura animarum: Papa dispensauit: in litteris non fuit appositum ꝙ illi dignitati imminebat cura animarum: sed tñ apposita fuit hæc clausula, prouiso ꝙ cura animarum nullatenus negligatur: Quæritur vtrum illa clausula sit sufficiens, vt mihi prouideatur de illo beneficio cui imminet cura animarũ? Dicit Clemens ꝙ non, nisi in litteris: ponatur talis clausula: prouidens tali habẽti tale beneficiũ, cui imminet cura animarũ de tali bñficio, cui etiã imminet cura animarũ. Sed qd si Papa mãdet ꝙ mihi prouideat̃ de dignitate ad cuiuscunq; collationẽ, prouisionẽ, vel institutionẽ pertineat, & non dicit electionẽ: tñ in prohibitione fecit mentionẽ de electione sic dicẽdo: Inhibeatis oĩbus ad quos pertinet institutio vel electio, vt nihil habeãt attentare in p̃iudiciũ nostri: Quæritur, vtrũ virtute illius rescripti possit mihi p̃uideri de dignitate electiua? dicit ꝙ nõ, nisi fuerit etiã facta mẽtio đ dignitate electiua in parte dispositiua rescripti. Vnde in rescriptis Apostolicis sunt multæ partes, scilicet salutatio, exordium, narratio, dispositio & prouisio. Not. primo iuncta glo. ꝙ licet Papa in litteris gratiæ faciat mentionem de beneficio aliquo incompatibili, non propter hoc vr̃ secum dispensare; sed solum mentio illius beneficij incompatibilis hoc operatur, ꝙ collatio alterius nõ erit surreptitia. c. non potest. eod. tit. in 6. Et hoc verum, nisi Papa proprio motu illi concederet beneficium. c. si motu proprio. eod. tit. in 6. immo secundo impetrans debet petere Papæ, vt secum dispenset, aliàs non posset obtinere. Not. secũdo, ꝙ impetrãs aliud beneficium debet facere mentionem de qualitate sui beneficij, an fuerit dignitas cui immineat cura animarum, vel non. Not. tertio differentiam inter litteras gratiæ & litteras iustitiæ, quia litteræ gratiæ vitiantur, & sunt ipso iure nullæ, si fuerunt obtentæ per surreptionẽ: Litteræ vero iustitiæ non sunt ipso iure nullæ, sed veniũt annullandæ per exceptionẽ. c. cum dilecta. de rescriptis. in antiq.

Not. ꝙ executor mandati Apostolici non potest alicui prouidere de dignitate electiua, nisi fiat expressa mentio de dignitate electiua in mandato in parte dispositiua. Not. *Dispensantes.* Dispensatio est iuris cõis prouida relaxatio, vtilitate seu necessitate pensata, secundum Guliel. in Specul. tit. de dispensa. Vel sic, Dispensatio est rigoris iuris per eum ad quem spectat canonice facta relaxatio. 1. q. 7. nisi rigor. & cap. seq. Capitur tñ qñq; dispensatio improprie, scilicet pro iuris declaratione, vt in cap. Quintauallis. de iureiur. Not. in §. ad hoc. ibi, *Consueuit.* ꝙ per consuetudinem dignitas efficitur electiua. pro hoc eo tit. cũ đ beneficio. lib. 6. Zaba.

¶Glo. prima summat, diuidit, & dicit quid principium approbet.

a *¶Si dignitatem.*] Casus. Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarũ cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quã inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Duo sunt dicta. Secundum ibi: *Ad hoc.* Quod in principio dr̃ de dispẽsatione, vsque ad vers. quamquam. tenebat Hosti. de rescrip. postulasti. & Guli. in Spec. de leg. §. videndum. versi. sed nunquid nocet.

b *¶Mandemus.*] Idem puto si prouideat, dum tñ nõ motu proprio. j. c. 3. cum eadem sit ratio.

¶Glo. seq. prorogat dictum.

CAP. I.

SI dignitatem habẽti de alia prouideri mandem[b], dispensantes [c] cum eo, vt simul vtramque valeat retinere [d]; de animarum cura, quæ illis, vel alteri [e] earũ imminet non habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius [f] dispẽsetur, adiecta ista clausula, gratia tñ non extẽditur ad curata.

c *¶Dispensantes.*] Quid si nulla fiat dispensatio super pluralitate, sed solum prouidere mandatur de dignitate, non adiecto de cura, postea submittitur hæc clausula? Dicas idem, cũ eadẽ sit ratio. Sed quia clausula illa poni non solet nisi cum sit dispensatio super pluralitate vel simili, facit de offi. ordi. c. ordinarij. §. prouideat. lib. 6. ideo sic loquitur. similis, ideo dixi, quia qñ fit super ætate, ordine vel residentia, etiam opponi solet hæc clausula. vnde quamuis in litteris gratiæ super his

De mandatis de prouidendo, videq̃ nouissime sanxiuit cõcilium Tridẽt. sessio. 24. cap. 17.

d *¶Retinere.*] quod non posset sine dispensatione ex vi expressionis, vt eod. tit. non potest. § fi. lib. 6.

¶Glo. seq. ponit tres lecturas, contra tertiam allegat, & declarationem posuit sub dubio, primam eligens, & contrarijs respondens.

Nota ꝙ obreptio vitiat litteras beneficiales ipso iure. quod melius probatur quam alibi. & de hoc de rescriptis. ad audientiã à Zabarel.

e *¶Vel alteri.*] Si intelligas secundæ, planum est quod sequitur de gratia surreptitia, vt eod. tit. cap. cum in illis. lib. 6. sed si de prima hoc intelligas, tunc licet gratia sit surreptitia quo ad dispensationẽ pluralitatis, non tñ quo ad prouisionem dignitatis, ex quo propter illam paratus est dimittere primam. Vnde si Mutinensis Archidiaconus impetrat archidiaconatum Bononiensem non curatum, vel curatum, hoc tñ expresso: & dispensatur cum ipso super vtroq; tenendo, licet dispensatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinensis Archidiaconus habet curam, & hoc non expressit propter rationẽ quam infra dicam super verbo, momenti, vr̃ tñ ꝙ valeat impetratio, ita ꝙ per ipsam Mutinen. dimittendo, consequi possit Bonon. Non enim habetur in iure expressum, ꝙ impetrans qui tenetur facere mentionem beneficiorũ quę habet, teneatur etiam qualitatẽ eorum exprimere; sicut nec habetur in iure, ꝙ teneatur exprimere qualis ordo sit annexus beneficio, vel quantitatem redituum quã habet ex vno beneficio vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere. cum ergo per expressionem nulla fiat dispensatio, sed solum vitatur surreptio. eo. tit. non potest. in fi. lib. 6. vr̃ ꝙ valeat impetratio, ex quo illud expressit, licet nõ expresserit illius curam: sicut valet, licet non expresserit annexionem ordinis, vel redituum quantitatem, vt dixi. & ratio decre. cum in illis. adaptatur, cum de dignitate consequenda quęritur, nõ cũ de exprimẽda: Nisi dicas aliter legendo, ꝙ hoc nouum declarat vel inducat hæc constitutio [f]: ꝙ etiam qualitas curæ imminens beneficio qđ habet impetrans, exprimenda sit in impetratione, qđ probat littera, nullius penitus, quæ sequitur: quasi hoc sit de his quæ possent mouere principem ad gratiam denegandam. facit eo. tit. quamuis. & c. is cui. 1. respõ. lib. 6. & qđ not. Compost. de rescri. c. capitulũ. in fine magnæ glossæ & vr̃ expressum. §. ea. compi. de offi. ordi. c. 2. si intelligatur illud speciale quod ibi ponitur de specialitate, quæ etiam exprimat qualitatem curæ: & talem expressionem cõiter hodie faciunt impetrantes. & caute. Posset dari tertia lectura, ꝙ mistura dispẽsationis & gratiæ prouisionis in eadem littera concessarum vitiat vtrãque, quæ si segregatæ forent, valeret prouisionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hanc facit de reg. iur. vtile. lib. 6. & qđ ibi not. licet enim secunda gratia dispensationis pendeat à prima, & sic sit inseparabilis, prima tñ gratia, scilicet prouisionis bene est separabilis à secunda: quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tñ placet prima lectura. Ad inducta secundo rñdetur, primo ad litteram sequentem, vt statim dicam. Ad id quod allegatur de motu principis, rñde per decret. non potest. in fine superius allega. in decre. is cui. secundũ cũ primo tenebatur, & ideo primum esse debuit nõ curatum: si enim primum dimitteret, cura non obstaret, vt ibi. 1. respon. decre. 2. de offi. ordi. requirit specialẽ mentionẽ beneficij, vt non sufficiat generalis. & est pro Host. & Compost. in ijs quæ not. de rescri. in nostra. in fi. sed non requirit expressionem qualitatis, vt superius dixi.

Sic dicendũ est: ga si dictio, alieni, referatur ad secundũ tantum, nolabis litterã cõtra l. nõ aliter. ff. đ legi. 3. & Hostien. c. in nostra. supra đ rescri. refert Clementẽ pronũtasse pro hac opinione & illã seruet hodie Cãcellaria. Font.

f *¶Nullius.*] vniuersale negatiuum est, & adhuc submittit penitus. & facit ad superius dicta: quibus tñ non obstabit hæc littera si dicas gratia, scilicet super pluralitate concessa. fecit enim mentionẽ §. de mandato prouisionis & de gratia dispẽsationis. Primũ consistit in gratia facienda: Secundum, in iã facta. facit quod not. de præbẽ.

Nullum est vniuersale negatiuũ.

si cui-

§ cui.lib.6.in vlti glo.vel si exponas alteri ad secunda, vt ibi dixi in prin.glo.

a ¶ *Momenti.*] hoc tenebat Host.in prædi.decre.postulasti. reddēs rationem φ circa pluralitatem in personatu cū cura duo sunt impedimenta:scilicet personatus & cura.eo.tit.de multa.sublato ergo primo impedimēto, scilicet personatus, remanet secundum scilicet, vt ibi scripsi. & idē Guli.in prædi. ver. sed nunquid.

ADDITIO. Inferas ex hoc textu, φ cū obreptio vitiet litteras beneficiales ipso iure, processus vigore talium factus est nullus, licet secus sit in litteris iustitię.de rescrip.super litteris. Et dicit Lau. φ quādo littera est falsa, vt q̄n omnino præter cō scientiā principis emanat: & tunc quicquid ex ea fit, nullum est. de falsis,super eo. pro hoc de offi. vica. c.penulti. Quādo subreptitia, vt q̄n de scientia principis est habita, sed aliquid falsum est suggestum, vel verum suppressum, vt hic:de conces.præb.cum nostris.Cardina.

penitus est momenti[a]: quamquam contectis super ea litteris sit insertum[b], quod animarum[c] cura (si dignitatibus[d] ipsis vel alteri earū immineat) nullatenus negligatur. ¶ Ad hoc si alicui prouideri mandemus de dignitate[e] ad cuiuscunque vel quorumcumque collationem, prouisionem, seu quāuis[f] dispositionem aliam in certa[g] ecclesia[h] pertinente, quam infra mensem[i] duxerit acceptandam, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationē, prouisionem seu electionem[k], dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim[l] ad collationem ipsarū seu prouisionem procedant, vel quem quam eligant ad easdem, de dignitate ad quam cōsueuit[m] quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri:cum[n] in concessione gratiæ[o] (ad quam non augendā, sed exequendam debent quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

¶ Idem.

¶ *Litteræ super prouisione clericorum non includunt hospitalia & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PEr litteras[p] à sede Apostolica vel legatis[q] ipsius super prouisione[r] quorumlibet clericorum directas[s][t], de xenodochijs[t], leprosarijs, in aliqua ecclesia, & non est ibi nisi vnica & principalis, illa non debetur:& sic etiam ratio: quia prouideri de illa dignitate, non est prouidere in ecclesia, sed de ecclesia.alleg.etiam decisam decr. vlti.eo.tit.& facit qđ not.de offi.leg c.penult.in glo.2.lib.6.dicit etiam ibi Io.Mona.& Archi.eo.tit.si pro clerici.lib. 6. Bonifacius viij. pronuntiasse in forma pauperū, φ cū scribitur alicui de aliquo beneficio in ecclesia prouideri, si non sit ibi nisi vnicū, vel scribitur ad collationem alicuius φ non confert nisi vnicū, de illo prouideri nō potest, cum illud, in aliquo, sit relatiuum supponens diuersitatē. circa primum ibi refert Archidiaconus in addi. φ quidam magni viri tenent 3trium per decre. eo. tit. quamuis lib. 6. de conces. præb. nulla. 6.q.1. scire. quo ad superficiem.facit de simo. c.si & faciunt præ dicta 3 Io. Mo.& Archid. in his quæ not. de elect. quam sit.lib. 6. qui dicunt decr. illā quæ statuit tempus præsentandæ electionis & petendæ confirmationis locum habere solū in principalibus prælaturis ecclesiarū, & tñ. tex.ibi dicit, electio in aliqua ecclesia celebrata. 3trium euā probatur ibi.§.fi.dum dicit, quiuis electus.

b ¶ *Insertum.*] quod sumi potest ex decre. de offi. ordi. ordinarij. §.prouideat.lib.6.

c ¶ *Animarum cura* [...] hoc inducebat dubium: quasi per hoc de curato Papa prouideri voluerit.& sufficiat quacunq; parte litteræ talis voluntas appareat, vt sic finis trahatur ad principium.facit de appel.secundo requiris.cum concor.de rescrip.olim. sicut sufficit quacunque parte actorum certificetur sententia.C. de sen. quæ si. cer.quan.l.3.sed hæc clausula non ponitur ad gratiam augendam, vt j.proxi.rñ.sed ad indemnitatem dignitatis in executione seruandam,nec sonat in conditionem prouisionis vel qualitatis expressionis.sed potius in monitionem: vnde valeret prouisio hac monitione non seruata, vt not.eod.tit.non potest. 2.respon.lib.6.

d ¶ *Si dignitatibus.*]quid si non ponitur si, puta quia dicitur prouiso quod animarum cura dignitatibus imminens nullatenus negligatur? idem puto per id quod proxime dixi.Item intelligitur si immineat, id est si qua immineat.

e ¶ *De dignitate.*] decre.etiam, cum in illis eo.tit. 2. rñ. loquitur de dignitate vel personatu, & ibi in 3.rñ.quod de beneficio loquitur, de electione non repetit.declarari vellem an in beneficijs minoribus, quibus per electionem & confirmationem prouidetur, locum habeant hæc iura, cōiter tenetur φ sic.& facit j.de reli.do. c.2.2.respon.in princ.

¶ *Glo.seq.ponit opi. & contrariam consilium, & duas ipsius rationes. Secundo monet dubium.ponit opi.contra quam alleg. respondet.*

f ¶ *Quamuis.*] istud verbum non est in decre.cum in illis.per qđ quādo, dicebant impetrantes, ad hoc vt aliquid adderet electionem includi.Iamdudum consulueram 3trium in quæ iam causa Florentina.illa ratione: quia cum regulariter in iure indefinita æquipollea: vniuersali.de quo not. de elect. vt circa. lib. 6. illud verbū nihil addet.Item quia cum per decre.cum in illis. verbum dispositionis, nō includat electionem, quasi diuersæ sint species, vniuersale adiectum illi speciei, quamuis illam amplificet, tñ aliam non includet maxime in hoc casu, quo de materia restringibili loquimur, vt ibi in secundo §. modo vides hoc hic approbatum. Vidi etiam dubitari, si nullus ipsorum modorum exprimatur: quia simpliciter mandatur prouideri de dignitate vel prima quæ vacabit, vel quam duxerit acceptandam: nunquid includatur dignitas, cui prouidetur per electionē? Et tenēt aliqui φ hoc casu ita veniet modus electionis sicut quiuis alius :ex quo nullus exprimitur cū il la decr. & ista nō dicāt modū electionis nō includi nisi exprimatur: sed dicūt vno casuū expresso aliū non venire.Contradicere vr̃ finis huius capituli. Sed r̃ideri pōt φ respicit casū narratū, vt ibi dicā.

¶ *Glo.seq de præpositione in, duo dicta ponit, & opi.contra primum infert contra opinionem.*

g ¶ *In certa.*] de isto enim scias, φ Ioan. Monac.not.de reg.iur.in generali.lib.6.& Archidiaconus eo. lib. de conces. præben. ne capra.dæ. Clemenē quartum terminasse auctoritate sumpta de lib. 2.Reg. 12.capitulo.[& 3.q.7.§. vlti.] de illo qui habebat vnicam ouem.& ex l.illic.tas.§. ne tenuis. ff. de offi.præsi.de illo qui habebat vnicum lumen, φ cum scribitur alicui prouideri de dignitate

h ¶ *Ecclesia.*] diœcesi vel prouincia, cum sit eadem ratio.

i ¶ *Mensem.*] solet dici in litteris, à notitia vacationis, vt j.tit.1.c. vnico.& quan o tunc incipiat mensis currere. ibi habes in fine.

k ¶ *Seu electionem.*] hoc inducebat dubium.

l ¶ *Interim.*] scilicet infra mensem acceptationis.

m ¶ *Consueuit.*] vide quod dicam j.c.penult.in glo.coniunge.

n ¶ *Cum*] pro quia. redditiuam causæ, & iunge hic litteram nullam,& c.quæ est in fine.

o ¶ *Gratiæ*] superius narratæ, scilicet quæ certos modos habebat expressos.

p ¶ *Per litteras.*] ¶ Ponit dictum à quo excipit: ibi, *Nisi* Imol.

¶ Papa mandauit reuerendo in Christo patri & dño, dño Ioanni cordis diuina fauente gratia Bituricen.archiepo, vt mihi qui erā de sua diœcesi, prouideret de beneficio primo vacaturo, sub hac forma.Siue esset dignitas vel personatus, vel ei immineret cura animarū, vel aliud beneficium ad quod quis consueuerit assumi per electionē, siue quodcunq; aliud beneficiū ecclesiasticū: Vacauit hospitale vel eleemosynaria, vel leprosaria: Quæritur vtrū ista loca pia comprehendantur sub illa clausula. Dicit φ non, nisi expresse fuerit dictū de istis locis: nec sufficit clausula generalis, siue cuiuscunq; cōditionis fuerit illud beneficiū ecclesiasticū, etiā posito φ illa loca pia haberēt iura spiritualia, puta decimas, & sepulturas.hoc dicit H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo not.φ in materia odiosa appellatione bñficij ecclesiastici nō veniunt ista loca pia de quibus in littera ista df. Et insurgit illud odiū, qa ista loca pia sunt ambitiosa.Itē vt euitet votū captandæ mortis. No. φ ad hoc vt ista loca pia cōprehendant sub gratia, nō sufficit mentio sub clausula generali cuiuscumq; cōditionis sit beneficiū ecclesiasticū, sed oportet φ de illis fiat mētio expressa: hoc modo, Siue sint hospitalia, vel eleemosynariæ, vel leprosariæ. Not.textū, *Directas*, i.missas, & venit à dirigo, gis, direxi, quasi in diuersā partē rego. Et df à di, & rego, gis, & cor.ri. Vnde dirige gressus meos, id est, rege passus meos. Not.φ cōparant litteræ Apostolicæ & litteræ legatorū, simile de offi.leg.collatio.lib.6. quandoque tamē discomparantur, vt tangit hic Cardinalis in 3.quæstione.

¶ *Glossa prima summat.*

p ¶ *Per litteras.*] Casus. litteræ sup prouisione clericorū nō includūt hospitalia & loca similia.& habētia iura spūalia, nisi id exprimat.

q ¶ *Legatis*] de latere, per decre.1.de offi.leg.lib.6.

¶ *Glo.seq. cum secunda sequenti soluit duo dubia.*

r ¶ *Super prouisione.*] satis videretur idem in litteris quæ emanant super reseruatione fructuum beneficiorum, vt talia illis non includantur,nisi exprimantur per rationem quam j.dicam.

s ¶ *Directas.*] intelligo etiā proprio motu: nam motus proprius non ampliat gratiam vel viam verborū, licet excludat surreptionē eius, pro quo facit j.eo.tit.si Romanus.

t ¶ *Xenodochijs.*] de relig.do.c.3.& varia nomina talium locorū, vide 23.q.vlti.sancimus.& ibi de hoc, & 1. q.7.si quis omnem.ad fin.in

Margin notes (left):

a Panor.sequitur istā glo.iuncto tex.in 2.responsione. quē dicit non esse alibi. Fonta.

a Idem Panor. facit c.sedes. 1. de rescrip. cap.qui ad agendum. de procur. lib 6. nec obstat φ Hippo.in l.vnius facinoris. §. cognitorū. ff. de q. in 2.col.notabiliter voluit, φ ista generalia adiectiua, amplicant significatū dictionis cui adiunguntur ad latissimam significationem generalē. §. vxor. ff. de vsufr.lega. addo quæ singulariter not. Flo. d. fin. Per.l. alienationes. ff. fami.erc. 2 §. quia respōdeo sicut Alex. Fran. Are. in l. 1. φ verba generalia recipiunt restrictionē à iure datā Fonta.

a Est de mente Panor. facit c.dilecti de offi.leg. & tenet Rota in nouis decisio. 3. Fonta.

Margin note (right): a Directas. subaudi, alias, vel a' ... executionibus.

ff.i Auth.^d ali. & emphy. in prin. coll. 9. & de eccl. ti. §. fi. ea. colla.

a ¶ *Eleemosynarijs.*] In multis locis hospitalia vocantur eleemosynariæ, in aliquibus domus Dei. de appel. dilecti. multa etiã monasteria fine certo loco hospitalitatis habent talia officia eleemosynariorum: & cum omnia ista deputata ad certū vsum, ad aliū vsum

Eleemosynaria, hospitale, & Dei dom^9, idem.

eleemosynarijs[a] seu hospitalibus (etiamsi ecclesias[b] vel capellas, decimas aut alia spiritualia[d] iura noscãtur habere) nulli posse decernimus[e] † prouideri[f]: Nisi hoc in Apostolicis[g] litteris[h] caueat̃ expresse[i].

¶ Idem.

¶ *Quo casu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiã plures.*

sine Papæ licentia conuerti non debeant. j. de reli. do. c. 2. post princ. merito nõ comprehenduntur sub litteris beneficialibus, qua ratione idẽ puto de fabricis.

† Nota q hoc verbũ facit nouũ ius. & hoc tenet Zenze. de hoc de iudi de decimus. Rebuf.

¶ *Glos. seq. rationem ponit quam determinat: secundo, diuidit quatuor membra, & in tertio distinguit.*

b ¶ *Ecclesias.*] quia talia sunt loca religiosa, quod intelligas si auctoritate epi ad hoc sunt instituta. de reli. do. ad hæc. & ideo talia spiritalia possunt illis accedere. & facit quod scripsi post Inno. & Host. de iure pa. ex litteris. Et aduerte, q̃a si hospitale sit principale cui accedit ecclesia vel capella, per litteras nõ debetur, vt hic: si vero conuertas q ecclesia sit principale habens annexũ hospitale: tunc non puto hoc locũ habere, sed tunc iure accessorij veniet quod principaliter non veniret. benefacit eo. tit. super eo. lib. 6. de reg. iur. accessorium. & quod ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hospitale & ecclesia, & nescitur quod sit principale, & quod accessoriũ? Sol. si apparet possessio & denominatio per quã possumus alterũ præeligere, illud sequemur. eo. tit. cũ de beneficio. lib. 6. de proba. per tuas. cum si. sed si non apparet repellam impetrantẽ: constat enim de hospitali, nec constat illud accessoriũ ecclesię: tñ & si hospitale & ecclesia essent annexa, ita q neutrũ principale, puto hanc decret. locũ habere per not. ne se vacan. c. 1. facit q̃d not. de cõces. præb. si capitulo. lib. 6. in glo. q̃ro. in fin.

Accessorij iure venit quod principaliter nõ veniret.

c ¶ *Decimas.*] id est ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat solui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam j. de deci. c. 2.

d ¶ *Spiritualia.*] vt cœmeterium, & ius funerandi. j. de relig. domi. quia contingit. in fin.

e ¶ *Decernimus.*] Vr̃ ergo esse ius nouum, & hic incipe cõstructũ.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit, secundo quærit & remittit.*

f ¶ *Prouideri.*] vnde nec hodie talia clericis secularibus in beneficium dari possunt. j. de relig. do. c. 2. a. respon. in princ. Sed est dubium, an in duobus casibus ibi exceptis in ver. nisi in fundatione, &c. locum habeat hæc decre. & puto q sic, cũ generaliter loquatur: nec sequitur, si concedi possunt illis casibus in beneficiũ: ergo includuntur in litteris: tolle instantiam. s. c. proxi. eo. tit. quamuis 1. lib. 6. Sicut ergo certæ qualitates sunt in litteris bñficialibus exprimendæ, sic & ista ad hoc vt talia in litteris includantur. & tunc facta expressione talium debebuntur solum in illis casibus, nisi in expressione appareat Papam amplius voluisse. Et nunquid cum beneficijs permutari possint, dicam j. de re. permu. c. vnico.

g ¶ *Apostolicis* s.] Not. q non repetit de legatis, & hoc forsan per id q̃d dixi in glo. proxi. Et est simel, quia legatus non confert ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni: quam tñ Papa confert. de iurepa. cum dilectus. de offi. leg. dilectus. q̃d intelligas hoc expresso, vt ibi dixi. si ergo sit circa ista restricta potestas legatorum, & circa alia: de offi. leg. c. pen. & antepe. lib. 6.

^t Secundũ Imol. qui vult q legatus non potest expresse collationi sue reseruare hæc loca. vnde per hanc glos. notat Barbat. & post eum Feli. q nullus. & foro cõpe. col. 11. q procedit arg. à contrario, etiã si corrigat ius commune in genere. Fontã.

h ¶ *Litteris.*] Probatio ergo testiũ vel alia non sufficerent in hoc casu. facit quod not. eo tit. si motu proprio. lib. 6. in vlt. glo.

i ¶ *Expresse.*] per quod sufficere non videntur verba generalia, vt q de quibuscunq. beneficijs, dignitatibus, personatibus, officijs, &c. & facit s. ea. compil. de offic. ordi. c. 2.

Si *plures.*] Ponit dictum ad quod adducit simile, secunda: ibi, *Sicut.* Imola. ¶ Præsupponendum est illud q̃d dictum est in c. de multa. eo. tit. in antiq. videlicet q si alicui obtinenti dignitatẽ vel personatum, vel ecclesiam parochialem cõferatur aliud simile beneficium incompatibile, & accipiat possessionem pacificã illius: tunc vacat ipso iure primum, ita q collator poterit illud conferre.

Casvs. Ex dispensatione tenebam duas dignitates, vel duos personatus, vel duas ecclesias parochiales, vel vnam dignitatem & vnam ecclesiam parochialem, vel personatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incõpatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficiũ simile: Istud tertium acceptaui, & adeptus sui possessionem pacificã: Quæritur, vtrum duo beneficia superiora, quæ obtinebã, vacent ipso iure, vel tantũ vnum ex illis? Dicit Clemens Papa q duo prima beneficia vacant ipso iure, sicut si tenerem tantũ vnũ sine dispensatione, per adeptionem alterius similis beneficij vacat primũ ipso iure, per dictũ c. de multa. eo. tit. in antiq. Not. primo iuncta glo. q quis nõ potest obtinere duo beneficia incõpatibilia sine dispensatione: tñ eps posset dispensare in duabus dignitatibus, non autẽ in duabus ecclesijs parochialibus. De hac materia vide Panor. in c. de multa. de præben. in antiq. Not. q beneficia, quæ requirunt residentiam personæ, dicuntur incompatibilia: quia nemo potest esse in duobus locis simul & semel naturaliter.

Not. q si alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex dispensatione conferatur tertiũ, & habuerit pacifica possessionẽ illius tertij, ipso facto vacãt duo prima: Vnde dispensat^9 ad duo beneficia incõpatibilia, sua dispensatio non se extẽdit nisi ad duo beneficia, quæ primo obtinebat. c. non potest. eo. tit. in 6. & si vellet dimittere vnũ & aliud acceptare, nõ posset, nisi illud caueatur in sua dispensatione q possit dimittere vnum vel ambo, & aliud acceptare: & tunc debet eligere vnũ de duobus primis, q̃d si detur sibi, ipse nõ debet acceptare aliud, sed debet prius dimittere vnũ de obtentis. Sed si nolit se ponere in isto periculo, quia forte s̃m bñficiũ est litigiosum, tũc corã tabellione debet ptestari, q habita pacifica possessione illius sc̃di bñficij, ipse nõ intẽdit tale primũ bñficiũ retinere, sed intẽdit resignare illud in manibus alicuius tertij.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 7. de refor ma c. 4. & sessio 24. & reform. c. 17.

CAP. III.

SI plures[k] † obtinẽs[l] dignitates[m] aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habẽs acceptet, dispẽsatione super[n] hoc legitime nõ obtenta, eius[o] possessiõe adepta[p] pacifice, dignitates quas pri^9 habebat ipso facto vacare[q] censemus:

¶ *Glos. prima summat, dicit quid approbet, & conqueritur.*

k ¶ *Si plures.*] Casus quo casu vacat vna dignitas per receptionẽ alterius vacant etiam plures. Approbat quod not. Cõpost. de elect. dudum 2. ad fin. & Guil. ponen. ad litteram ipsius verba in Specul. tit. 2. §. videndum. versi. quid si habens duos. & Io. Mo. de offi. ordi. c. ordinarij. lib. 6. & Archidiaconus in decre. non potest. eo. tit. lib. 6. debuisset clarius formari, vt j. dicam.

l ¶ *Obtinens.*] per sufficientẽ dispensationẽ, vt aliqua sit dubitatio.

m ¶ *Dignitates.*] personatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum sit eadem ratio.

n ¶ *Super hoc.*] scilicet super illa vel illo retinendo vnà cum primis, vel cum altera primarum.

o ¶ *Eius.*] dignitatis vel bñficij curati vltimo collati & acceptati.

¶ *Glos. seq. prorogat, probat & determinat.*

p ¶ *Adepta.*] Idem vr̃ si per eũ staret quo minus adipisceretur. eod. tit. licet eps. de elect. cõmissa. lib. 6. q̃d probat similitudo quæ sequitur. hoc verũ qñ tenet collatio vltimi, secus si collatio nõ teneret: quia tũc abstinẽdo à possessione pœnã istã euaderet, vt j. dicã.

¶ *Glos. seq primo soluit obiectionẽ superfluitatis. secundo, ponit duas op. reprobatas, & ipsarum iuribus respondet, tertio monet & aperit dubiũ: ponit op. & distinguendo soluit.*

q ¶ *Vacare.*] Si intelligas de ijs quæ per dispensationem habebantur, videbatur expeditum. eo. tit. nõ potest. 2. respon. lib. 6. inquantum ibi dr̃ q dispensatio data super duobus, intelligitur de primis duobus: ergo tertiũ in locũ primi vel secundi surrogare non põt: sed quia poterat etiã nominatim super illis dispensatũ esse, scilicet super tali & tali beneficio & dignitate, quem casum §. ille nõ contingebat, vtilis fuit declaratio. Et videbatur quibusdam q non vacarent, sed princeps deberet eligere quã ex primis dimitti volebat. arg. ff. de excu. tut. l. 6. quæ incipit, si duas. Alijs videbatur q ipse idẽ prouisus eligeret. per decre. præterea. eo. tit. &c. referente. expeditum est q vacant omnes primæ. Ad l. prædictã respondebat Cõpost. q licet quis pluribus tutelis grauari non debeat: per vnius tñ receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat q correctæ sunt per decre. de multa. & hæc satis sunt plena. Sed remanet dubiũ satis forte, nunquid valeat collatio vltimi? hoc dico pp decret. ordinarij. de offi. ord. lib. 6. vbi dr̃ q habenti pluralitatẽ taliũ, etiã cum dispensatione sufficienti non potest aliud tale conferri, nisi dispensatio etiã extendatur ad illud: vel nisi prius habita resignet, & vitiat collationem aliter factam. & facit quod ibi not. post Gar. in vlt. glo. & forte fuit hoc dubiũ huius decre. cum enim illa decre. ordinarij. dicat collationem vltimi nullius esse momenti: ergo per eam non vacat prima. Sed in prædicta decre. non potest. Archidiaconus tenet q non valet collatio vltimi: nihilominus vacat, ex quo possessionem habuit vltimi. Ad hoc. eod. tit. eum qui. lib. 6. & sic dr̃ per magnũ virum pronunciatum in curia: s quam tñ pronũciationem refert q pendebat appellatio. hoc ergo declarare procurassem si compositoribus adhæsissem. Puto tñ q si habenti vnum curatum confertur secundũ tale, valeat collatio secundi, & ex quo stat per eum quo minus habeat possessionem secundi, vacat primum. Si vero habenti plura talia ex dispensatione sufficienti confertur aliud tale, valet collatio, si dispensatio sufficiens est etiã quo ad illud. & tunc de vacatione non quærimus. Si vero dispensatio ad hoc vltimũ nõ iuuat: dico q si dimisit primũ ante collationẽ vltimi, valuit ipsius collatio, nec tunc etiã de vacatione iuris quærimus. Si vero non [t] dimisit, collatio vltimi nõ valuit, tñ per acceptationẽ nõ perdit prima: immo illa retinet, sed sano vsus consilio videns collationẽ vltimi nõ valere, ipsius possessionẽ nõ apprehẽdat, vt sic hu

Dispensatio super duobus beneficiis, intelligitur de duobus primis.

Beneficiorũ incõpatibiliũ pluralitatẽ habẽti, an possit aliud tale cõferri.

^t Glo. vult q post collationẽ de tertio bñficio dispẽsatum ad duo incõpatibilia, non potest primũ ex illis duob^9 incompatibilibus relinquere, vt acceptet tertiũ. Ubi iam etiã tum Card. Tont.

f

et ſic humanitas iuſtæ plenitudinis non auferatur. 2. q. 6. ſi quis libellos. de appel. cum ceſſante. & faciunt not. de cler. coniug. diuerſis. cũ concor. Si vero poſſeſſionẽ ipſius vltimi apprehẽdit, hæc poſſeſſio facit primã vacare, nã hoc caſu cum ex tali vitioſa poſſeſſione vacaret vnicum, vacabunt & illa per litteram quæ ſequitur.

Sicut [a] ſi dignitatem vnicã obtinenti alia ſimilis conferretur, eius pacifica poſſeſſione habita prima de iure vacaret. [b]

Idem.

Valet prouiſio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouiſi quæcunque ſint, & quotcunque. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI Romanus [c] Pontifex [d] de beneficio [e] alicui motu proprio [f] prouideat [g], de beneficijs quæ obtinet [h] non habita mentione, prouiſionem ſeu gratiã huiuſmodi fore validam [i] declaramus [k], qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut

Gloſ. ſeq. quæſtionem ſoluit, & ampliat.

a *Sicut ſi.*] Per hanc litteram dico ꝙ ſi caſus eſſet, ꝙ poſſeſſio ſecundi non faceret vacare vnicum, vt eo. tit. ſuper eo. & c. ſi tibi conceſſo. lib. 6. nõ vacabunt illa plura, & hoc puto verũ ſiue valuerit ſiue nõ valuerit collatio vltimi.

b *Vacaret.*] Per decre. de multa. eo. ſ. tit. & hodie per conſtitutionẽ Ioannis. execrabilis. ſi primum abſque mora, diſpendio, verbo, & facto in manibus ordinarij ſub teſtimonio publico non dimittat, priuatus eſt ſecundo & inhabilis ad ſacros ordines & benefic. a. vt ibi. §. porro quia.

SI *Romanus.*] Non recipit diuiſionem. Præſupponendum eſt quod habetur in c. ſi. 3. de offic. ordi. videlicet, ꝙ ſi beneficiatus impetret aliud beneficium à Papa, in impetratione ſecundi beneficij debet facere mentionem de primo obtento; & ſi non fecerit mentionem, ſua impetratio erit ſurreptitia.

CASVS. Obtinebam duo beneficia ſimplicia, vel non ſimplicia; cum diſpenſatione vel ſine? Romanus Pontifex proprio motu contulit mihi aliud beneficium, & non fecit mentionem de obtentis: quæritur, vtrum illa collatio ſit ſurreptitia? Dicit Clemens ꝙ non: quia proprius motus tollit omnem ſurreptionem: ſi per illam collationem Papa non vĩ mecum diſpenſaſſe de obtentis beneficijs incompatibilibus, ſi illud beneficiũ eſt incompatibile. niſi iſtud dicatur in collatione. Quæritur quomodo cognoſcemus, ꝙ Papa proprio motu mihi confert beneficium, vel qñ confert ad preces meas? Dicit Clemens, ꝙ Romanus Pontifex non vr̃ mihi conferre beneficium proprio motu, niſi expreſſe illud dicatur in collatione, vt in c. ſi proprio motu. eo. tit. in 6. Not. ꝙ proprius motus Papæ validat gratiam ꝯ vitium ſurreptionis, id eſt validat gratiã, vt illa gratia nõ dicatur ſurreptitia. Aliã autẽ inhabilitatem illius pro quo ſcribitur, non tollit, niſi aliud exprimatur, etiam ſi in illa inhabilitas ſurgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, vt gl. in ver. validat. quam tene mente, & maxime in eo ꝙ poſtea dicit ſatis eſſet illi clauſulæ ꝙ certum operetur effectum. Et adde hic aliam gloſ. quæ habetur s. eo. tit. in cle. 2. in verſi. directas quæ dicit ꝙ motus proprius non ampliat gratiam vel vim verborum, licet excludat ſurreptionem. Nota ꝙ nomine beneficij intelligitur de quocunque, vt hic, iuncta glo. 3. & idem Pau. Nota de verbo, declaramus. per quod nouum ius non inducitur. de hoc de iudic. decernimus. Zabarella.

Papæ motus proprius quid operatur.

Gloſſa prima ſummat, & dicit quid approbet & reprobet.

c *Si Romanus.*] Valet prouiſio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouiſi quæcunque ſint, & quotcunque. Approbat quod not. per Archid. & me. eod. tit. ſi motu proprio. lib. 6. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monachus.

d *Pontifex.*] De legato eſt opinio [t] not. de offi. leg. c. vlti. lib. 6. & not. ĩ. ea. compi. de offi. ordi. c. ſi.

t Dic idem in eo. Car. hic de ... char. inde vlti. vt ibi notaui. Pont.

e *Beneficio.*] Large ſumitur, de reg. iur. c. 1. lib. 6.

f *Proprio.*] quod non intelligitur niſi exprimatur, vt in prædicta decre. ſi motu. in ſi.

g *Prouideat.*] vel prouideri mandet: cum eadem ſit ratio.

h *Obtinet.*] iure vel ſpe. ĩ. eadem compi. de reſcrip. gratiæ.

Gloſſa ſequens exponit litteram dicens, quare ſic.

i *Validam.*] quo ad vitium ſurreptionis, id eſt non ſurreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo ſcribitur non tollit motus proprius, vbi aliud non addatur. etiam ſi illa ex talium pluralitate procedat, vt quia ſine diſpenſatione habebat pluralitatẽ dignitatum vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad minora beneficia. de elect. dudum [u]. & ibi dixi in 1. glo. & patet apertius per conſtitutionem Ioannis, execrabilis. ſatis eſt ergo illi clauſulæ ꝙ certum habet effectum, nec alium [x] operabitur præter intentionem ſcribentis. ĩ. c. 1. de qua intentione ſi appareat, illi ſtabitur, vt dixi de reſcrip. cum adeo. in fine.

u Idem Zabarella & Panormitanus hic, Rota decis. 18 cum ſeq. in nouis. Geminianus cõſil. 10. & Alexander conſil. 81. lib. 7.

k *Declaramus.*] Reprobat ergo, nõ ſimpliciter corrigit opi. ꝯriã.

Gloſſa ſequens rationem reddit.

l *Quantocunque.*] Ratio enim proprij motus excludens ſurreptionẽ prouiſionis ita coaptatur curatis vel ſimplicibus multis vt vni. Itẽ per id non intelligitur in retentione diſpenſatũ eſſe eo. tit. non poteſt. in ſi. lib. 6. & per hoc ibi hanc opinionem tenebã in 1. glo.

perſonatus cum cura, vel ſine cura, & in numero quantocunque [l]: quæ is habebat, cum ſibi prouiſio facta fuit.

Idem.

Expectans beneficium ad collationẽ epiſcopi deuolutum, ad illius capitulũ obtinere non poterit: deuolutum tamen ad epiſcopum vel etiam ad Papam ex cuiuſcunque negligentia poterit obtinere.

CAP. V.

SI de beneficio [m] ad cuiuſcũque [n] epiſcopi collationem ſpectante alicui cõferendo ſcribamus [o]: tibi illud conferri nõ poterit, cuius collatio ex negligentia [p] [t] ipſius epi [q] ad eiuſ-

SI *beneficio.*] CASVS. Papa mãdauit Priori ſancti Cirici de Exolduno, vt mihi prouideret de primo beneficio vacaturo in collatione epĩ Lemouicẽſ. vacauit beneficium per tantum tempus, ꝙ collatio deuoluta fuit ad capitulum eccleſiæ Lemouicẽſ. ſm tenorem c. nulla. de conceſ. præben. in antiquis. Quæritur vtrũ de iſto beneficio mihi poſſit prouideri virtute meæ gratiæ ſeu mãdati, ita ꝙ Prior ſancti Cirici executor poſſit mihi prouidere de beneficio illo quod deuolutum eſt ad capitulũ? Dicit Clemens ꝙ non, quia Papa per ſuas litteras nõ intẽdit grauare niſi epũm Lemouicẽſ. & non capitulum: Sed beneficium vacauit per tantũ tẽpus, ꝙ collatio deuoluta eſt ad Papam; quæritur vtrum virtute meæ gratiæ poſſit mihi prouideri de illo beneficio? Dicit Clemens ꝙ ſic, & ſic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed quid ſi collatio beneficij pertinet ad inferiorem, puta ad abbatem, qui prælatus fuit negligens in conferendo, ita ꝙ collatio deuoluta eſt ad epiſcopum: quæritur, vtrum illud beneficium cadat ſub gratia mea, quãdiu eſt infra ſex menſes, in quibus epiſcopus poteſt conferre? Dicit ꝙ ſic. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quando epiſcopus eſt grauatus vt aliquis executor de beneficijs ad epiſcopum pertinentibus prouideat alicui, tunc executor poteſt prouidere de beneficio eius collationi ſpectante iure deuoluto, ſiue etiam ad eius collationem pertinet originaliter. Nota ꝙ executor poterit prouidere de beneficio ſpectante ad collationem epiſcopi, etiam ſi deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem. Et hoc eſt verum, dum tamen deuolutio habeat initium in perſona epiſcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad epiſcopum: ſecus ſi deuolutio habuit initium in perſona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad epiſcopũ, & de epiſcopo ad Papam. Et poſſem reddere rationem, quia dum Papa mandabat executori, vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione epĩ, ipſe ſolum volebat grauare ipſum epiſcopum, ſed ſi ipſe conferret beneficium, quod fuiſſet deuolutum, ipſe non videretur grauatus, & per conſequens intentio Papæ non adimpleretur. Item ſi Papa conferret vel executor illud beneficium, quod ſibi deuolutum fuit ab epiſcopo, quod etiam ad epiſcopum fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris, ipſe exoneraret epiſcopum, ita ꝙ epiſcopus nõ amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio quod deuolutum eſt ad ipſum Papam per deuolutionem epiſcopi.

t Aliàs quotcunque.

t Nota ꝙ per negligentiã epiſcopi deuoluitur collatio ad capitulũ. & dicit Lau. ꝙ ipſo iure deuoluitur no indiger facto hominis, ꝙ ſtatim ſui ipſius poteſtas ab ipſo negligente deuoluatur in manus ſuperioris, nec poteſt purgari mora. de ſup. neg. præla. ſi. cel. cũ cap. ſequen. Et dic ꝙ negligentia currit à die ſcientiæ ceſſationis impedimẽto de elect. c. ſin. de conceſ. præb. quia diuerſitatem Card. Not ſecundo, ꝙ impetrãtia ad collationẽ epiſcopi prouidetur de beneficio ex negligentia epiſcopi ad Papã deuoluto. Zabarel.

Prima gloſſa dicit quod facit.

m *Si de beneficio.*] Se ſummat quatuor ponens caſus, & quaſdam opiniones determinans, vt infra dicam.

n *Cuiuſcunque.*] exemptos, & non exemptos, & ſuperiores epiſcopis per hoc intendit includere.

Gloſſa ſequens ſoluit quæſtionem diſtinguendo.

o *Scribamus.*] executori idem ſi ſcriberetur ipſi epiſcopo. ſaluo, ꝙ in vlt. caſu cum eſt deuolutum ad Papam, diſtinguitur, an per litteras excitetur officium, an conſtituatur delegatus. de offic. ordi. licet. & c. penul. de reſcrip. cum aliquibus. lib. 6.

Gloſſa ſequens duo dubia ſoluit.

p *Ex negligentia.*] Idem ſi ex delicto, licet ſit opinio an hoc caſu deuoluatur ad capitulum, vt ſcripſi de electio. cum in cunctis. in fin. & ſuper vlti. gloſ. vbi vero ex commiſſione epiſcopi capitulum vel alius haberet conferre: hoc non impedit executorem, vt probatur eod. titu. cap. fin. lib. 6. facit quod not. de inſti. c. ſi. aliàs poſſet facile epiſcopus eludere impetrantem.

Gloſſa ſequens quærit: opinionem ponit, quam determinat.

q *Epiſcopi.*] Sed nunquid negligentia ipſius executoris, quando ſcilicet eo ſciente vltra ſex menſes vacauit beneficium, quod conferre poterat, oberit ei? Compoſt. in decre. capitulum. de reſcrip. in magna gloſ. in 4. char. ver. item nunquid executor. tenet ꝙ non. & decre.

& decre. 2. de concess. præben. in ordinarijs collatoribus loquitur, non in executore, qui confert vice Papę. Aduerte quod verum est hoc si executor prouidere potest ad cuiuscunque collationem spectet, nec tempus acceptationis adijcitur. hoc dico per decre. vnicam. j. tit. 1 & vide quod ibi dicam in glo. ille terminus. sed si certa persona grauatur p rescriptum, & illius tempus est lapsum: tunc conferre non poterit donec deuoluatur ad Papam, hoc probat decret. ista.

dem capitulum[a] deuoluta existit[b]: Licet prouideri sibi possit de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli[c] vel alterius cuiuscunq;[d], siue ad nos ex ipsius epi[e][f], & aliorũ in hoc eidẽ succedentium[g] negligẽtia, collatio fuerit deuoluta.

Idem.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. hoc dicit. Ioan. And.

a *Capitulum.*] vel alium, cum eadem sit ratio. & facit j. versi. vel alterius.

b *Existit.*] Intelligo tẽpore prouisionis suæ, non datæ, & sic est date quod potestas huius executoris variatur s̃m tẽpora. & si. j. tit. 1. c. vnico. quamdiu enim beneficium est in collatione epi, confert illud, illo ad alium deuoluto non confert illud. ita est de beneficio ad inferiores spectante, quod ipse non confert donec ad epm deuoluatur, vt sequitur. Ratio, quia cũ epm Papa grauare voluerit, confert executor quandiu est in manibus epi: nam licet ex deuolutione: propriũ tñ est pro ea vice, & ipse tunc ex collatione grauatur: quando est in manibus alterius non confert executor, quia Papa illum grauare noluit.

Glossa sequens quærit, dubium aperit, & soluit.

c *Capitulo.*] Coniunge hic & in casu sequenti finẽ capituli. Sed quid si ad capitulum spectabat electio tantũ, & scribebatur ad collationem epi, nunquid deuoluto iure ad epm confert executor? Dubium facit illud quod quæritur, an deuoluatur eo casu prouisio, an electio, de quo satis scripsi de elect. ne pro defectu. Item facit dubium, quia etsi dicatur deuolui collatio, tñ ex quo primo gradu assumebatur per electionem, nõ videbatur includi in litteris, in quibus solum de collatione fit mentio. ad quod satis facit. s̃. eod. tit. c. 2. circa fi. ibi, ad quam consueuit quis per electionem assumi.

d *Cuiuscunque.*] Hoc dicit, quia per quotcunque gradus, siue proximos siue mediatos ad episcopum deuenerit, executor confert quandiu est in manibus episcopi. Ioan. And.

Glos seq dicit primo quod determinat: secundo distinguit inter deuoluta & propria, rationem reddit: tertio arguit ad quæstionem.

e *Siue ad nos.*] Determinat quod not. Inno. & Pet. de offic. deleg. super eo. vbi dicebant quosdam tenere, quod delegatus Papæ prouideret de beneficio ad Papam deuoluto. Fuit etiam hæc quæstio olim disputata per dominum Iacobũ Canonicum Bonoñ. quam in Mercu. vide in littera D. sub rub. de offi. & pote. executorum. & tenuit quod non posset si dicatur in rescripto, volentes illi gratiã facere specialem. dixit enim quod cum in illo alius quàm Papa non lætatur, nõ debet dici gratia, nec de deuolutis Papa sic scribit. induxit d̃ cõce. præb. litteras. & c. cũ nostris. mirabilis solutio fuit ista. Scias autẽ quod beneficium deuolutum ad Papam semper confert executor: ex quo primus collator est de his qui per litteras grauabantur: siue nominatus, vt hic: siue innominatus, vt quia scribitur ad cuiuscunque collationem cum eadem sit ratio: sed secus in beneficijs spectantibus ad collationem Papæ, quia vacauerunt in curia. eod. tit. c. 2. lib. 6. tunc enim Papa confert iure proprio non deuoluto: nec mirum si aliud in deuoluto: nam Papa dando executorem ad prouidendũ auferebat collatori potestatẽ. de concess. præb. si capitulo. lib. 6. ex quo ergo collatio de illo deuoluta est ad Papam, conferat executor, vt hic. Et licet aliàs in bñficijs fiat stricta interpretatio. eod. tit. quamuis. lib. 6. hic tñ fit larga contra concedentem. de cõsuetud. cum dilectus. Facit etiam hæc littera ad quæstionem nota. de offic. leg. cap. 1. lib. 6. scilicet quod legatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre, præterretur tñ delegatus quo ad illa quæ sibi specialiter sunt commissa. de offic. legat. studuisti. & facit de reg. iur. generi. lib. 6.

Executor Papæ beneficiũ ad Papam deuolutum confert.

Glossa sequens exponit, dicens quare sic.

f *Episcopi.*] primi collatoris. quod puto necessarium. si enim de Archidiacono vel capitulo ad epm, & demum per ipsius negligentiam gradatim ad Papam eatur, non confert executor, cui ad collationem episcopi scribebatur. Ioan. And.

Glossa sequens distinguit tria tempora.

g *Succedentium.*] Et sic habemus primo tempus epi: secundo tẽpus medium aliorum facientium gradum inter ipsum & Papam: tertio tempus Papale. primo & vltimo tempore confert executor, medio vero non. & semper intelligas vbi tempus acceptationis ipsum non impediat executorem. j. tit. proxi. c. vnico.

Si iuxta.] Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud soluit vnum dubium. secunda: ibi. *Primaque.* Imola. Præsupponendum est, quod quis non potest obtinere duas præbendas in vna & eadem ecclesia. c. nulla. de concess. præben. in antiq.

Casus. Papa mandauit epo & capitulo ecclesiæ Rutinẽsis, vel Pictauẽsis, vel Bituricensis, vt me reciperent in canonicũ & fratrem, & vt mihi assignarent præbendã vacantẽ, vel primã vacaturã. & etiã quod assignarent dignitatẽ vacantẽ vel dignitatẽ vacaturã: fui receptus in fratrem, etiam fui adeptus possessionẽ eiusdẽ præbendæ: postea vacauit dignitas, cui annexa est præbenda, puta archidiaconatus; quæritur, vtrum possim acceptare dignitatem cũ præbenda? Vĩ quod non, quia in ista ecclesia non possum habere duas præbendas, tñ Romanus Põtifex decidit cõtrium, sed per adeptionem dignitatis & præbendæ sibi annexæ, prima prębenda vacat ipso iure, & collator potest illam conferre. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo quod si mandatur prouideri per rescriptum Papæ alicui de dignitate, an prouideri possit illi de dignitate habente præbendam annexam. Glo. est in versic. mandati. quæ vĩ in hoc dubitare. Et primo dicit quod hoc egeret declaratione: In fine vero sentit quod debeatur, sed loquitur cũ mandatur prouideri de dignitate alias habenti præbendam à capitulo. Nota quod expectans præbendam ex gratia Apostolica, non potest acceptare præbendam dignitati annexam: quia dignitas quæ est principalis, non est debita: secus si expectat dignitatem: tunc enim illam potest acceptare, licet pręb enda sit ei annexa. Nota quod archidiaconatus est dignitas, quia ex vi mandati super dignitate consecutus hic fuit archidiaconatum. Nota casum singularem, in quo rescriptum ad præbendam consummatur successiue in duobus. quod est mirabile, cũ videatur consummatum per adoptionem primæ. eo. tit. lib. 6. Zabarella.

† Nota quod archidiaconatus est dignitas. vide doctores in cap. de multa. de præbẽ. Archidiaconum in c. 1 de consuetu. lib. 6. & Abbatem in c. nonn. de iudic.

CAP. VI.

SI iuxta[h] nostri formam mãdati[i] canonicatũ & præbendã ecclesiæ Rutinẽsis adeptus, dignitatẽ quã duxerit acceptandã[k] ibidẽ expectet: archidiaconatũ[l] † inibi[m] post[n] vacãtẽ nõ obstãte quod certa sit sibi annexa[o]

Prima glossa summat.

h *Si iuxta.*] Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa.

Glossa sequens ponit duas lecturas: declarationem petit: æquitatem exprimit.

i *Mandati.*] Non solum s̃m vnam lecturam factum narrat, prout acciderat in hac ecclesia, de qua loquitur, sed etiam fortificat dubium: quia fortius si ex receptione capituli vel aliter habet hanc canonicatum & præbendam facit eo. tit. c. antepe. lib. 6. vbi enim auctoritate Apostolica pręb endam expectans consecutus est vnam, non videbatur quod aliam consequi posset. facit eo. tit. non potest. 2. respon. lib. 6. cum concor. Sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori, & facta fuisset super vtroque vno contextu, æquum fuit vt prima dimissa secundam consequi posset. Alia lectura est, quod ille textus ponat ius, quasi dicat ex quo Papa de dignitate & p̃benda sibi voluit prouideri, consequitur dignitatem habentem † præbendam annexam, licet prius aliam fuisset adeptus: sed vbi solum de dignitate scribebat, non poterat consequi dignitatem habentem præbendam annexam: cum hoc Papa non intenderet. Egeret declaratione. Suadet tamen æquitas quod decret. locum habeat siue ex vnico rescripto debeatur vtrumque, siue ex diuersis successiue, siue sola dignitas debeatur per rescriptum aliàs habenti præbendam ab ordinario collatore.

† Contrarium tenet Zabarella hic, & annexum tanquam accessorium non consideratur. c. super eo. de præbẽ. lib. 6. sed idẽ quod glossa tenet Ioã. Staphileus de litteris gratiæ, c. 20.

Glos. seq. remouetur: quæstionem soluit: ponit dictum quod determinat.

k *Acceptandam.*] De quo dic vt j. tit. 1. c. vnico. & idẽ puto si nõ haberet beneficiũ acceptandi, sed deberetur prima vacans, cũ ratio sit eadem & fortior. Quod autem hic d̃r de potestate acceptandi, respicit dignitatem: præbendã ergo quæ prius vacauerat necesse habuit petere, ne sibi fieret præiudicium, per decret. si clericus. eo. tit. lib. 6. vĩ tñ quod si habens canonicatum & ius ad pręb endã primo vacantẽ, & ad dignitatẽ quam duceret acceptanda: præbendã quæ primo sine dignitate vacauit, noluerit petere, protestãs quod hæc faciebat quia omnes dignitates ecclesiæ præbendas habebant annexas, & totum simul consequi volebat, satis esset hæc iusta causa ad negligentiam excludendam, cum mutationes beneficiorũ nec populo, nec iuri sint gratæ. 21. q. 1. c. 1. de transla. quanto. sed si potestas acceptandi respiceret etiã præbendam, tunc nullum dubium.

Beneficiorum mutationes gratæ nõ sunt

l *Archidiaconatum.*] Factũ ponit, nã idẽ in quauis alia dignitate.

m *Inibi.*] in ecclesia illa. & vide j. de regula. c. 1. lib. 6.

Glos. seq. ostendit per textum quæstionem soluit.

n *Post.*] Datur intelligi, quod si prius vacauerat cum sua præbenda, & ipse sciens recipit aliam præbendam: in acceptatione archidiaconatus sibi viam præclusisse videtur.

Glos. seq. aperit dubium: quærit & soluit.

o *Annexa præbenda.*] Illud inducebat dubiũ: si enim non fuisset annexa retenta prima præbenda consequeretur dignitatẽ sine præbenda, quæ cũ illa vacauit. eo. tit. quia sæpe. lib. 6. sed cum dignitatẽ sine præbenda non possit habere propter annexionem, nec duas

præbendas in eadem ecclesia.de conces. præb.litteras.ratione annexi in principali impediri vr:sed prompta est prouisio, scilicet vacationis primæ, quam submittit. Sed quid dices in casu conuerso: adeptus sum dignitatem per rescriptum Apostolicum: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptandi, vel si vacat præbenda cum dignitate cui est annexa; nunquid prima dignitate dimissa consequi potero hanc præbendā cum sua dignitate? Puto ꝙ non, quia non est eadem ratio principalis ad accessoriū, & accessorij ad principale. de consecra.eccl. vel alta. c.vnico.lib.6.Facit.eo. tit.q a sæpe. & c. super eo.de reg.iur. accessorium.lib.6. cū concor.

a ¶ *Poterit.*] Quod intellige vbi alteri nō debetur ex prioritate tēporis, vel prærogatiuæ, gratiæ, vel alio iure.

b ¶ *Hoc ipso.*] Patet ꝙ in præbendis eiusdem ecclesię ipso iure per receptionem secundæ vacat prima.

¶ *Gl. seq. rationē reddit, notat, arguit, et opi. ponit*

præbenda, poterit [a] acceptare: Primaque præbenda hoc ipso [b] vacabit [c] quòd secundam cum archidiaconatu prædicto pacifice fuerit assecutus.

TITVLVS III.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis euentū non afficit potestatē ordinarij vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficiū vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse; quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.*

c ¶ *Va cabit.*] Non enim posset esse triplex in ecclesia sine dispensatione Papali, nec valet in hoc consuetudo. de consuet. c.1. lib.6. Et not. ꝙ plus abhorrēt iure habere duas p̄bendas in vna ecclesia, q̄ aliàs habere duo curata. primū enim non licet etiā iure annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, vt hic: sed t̄m licet iure annexionis, quā habet curatum ad præbendam. eo. tit. super eo. lib. 6. Et facit ad opinionem quā teneo in decr. litteras. de conces. præben. sequendo Inno. scilicet ꝙ in duabus canoniis eiusdē ecclesię non possit eṗs dispensare, licet dispensare possit in canonia & personatu vel officio. rationem huius ibi plene scripsi super vlt. glos.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ecclesiæ non vacantis.

¶ *Visum est supra de præbendis & dignitatibus: verum quia aliquis dubitare posset vtrum præbendæ, dignitates, & alia beneficia ecclesiastica possint conferri antequam vacent, vel etiam promitti; ideo annectit rubricam de concessione præbendæ.*

Cum ei.] Diuiditur in quatuor partes: Primo declarat quando afficit decretū conditionale non adiecto termino mensis. Secundo, quando afficiat illo adiecto: ibi, *Secus*. Tertio, an petendo sibi conferri beneficio, vel recipiendo illud collatum videatur quis acceptare: ibi, *Quinetiam*. Quarto declarat quando quis dicatur habere notitiam vacationis beneficij: ibi, *Cæterum*. Imola. ¶ Præsupponendum est ꝙ si Papa mandet alicui prouideri de beneficio ecclesiastico vacante, alioquin de proxime vacaturo, licet collator non obediendo mandatis Apostolicis male faciat: tn̄ si conferat alteri, collatio valet, ex quo mandatum non continet decretum irritans: aliàs si haberet decretum irritans, collatio alteri facta esset nulla. Et appellamus decretum irritans, istam clausulam quæ consueuit apponi in mandatis Apostolicis, scilicet decernētes irritum & inane quicquid in præiudicium mandati nostri attentatum fuerit. Vel decretum irritans est quando Papa mandat eṗo vel archiepiscopo, conferas beneficium primo vacaturum tali: quod si non feceris, & alteri feceris collationem, omnia sint irrita & vana.

Casus. Aliquis pauper clericus promotus ad sacros ordines sine titulo vnde possit sustentari, accessit ad Apostolicam sedem & notificauit Papæ ꝙ suus eṗs sine titulo eum ordinauit, & ꝙ recusauit sibi ꝓuidere de aliquo beneficio vnde possit sustentari, adeo ꝙ ipse clericus cogitur mendicare: Papa deputauit aliquos ad ipsum examinandum, an esset idoneus scientia ad obtinendum beneficium: hoc facto, quia constitit Papæ ꝙ erat idoneus, ipse mandauit eṗo cum decreto irritante, vt si constaret istum pauperē clericum esse vitæ laudabilis & honestæ cōuersationis, sibi conferret beneficium certi valoris, puta xx. vel xxx. librarum, vel etiam minoris valoris, si ipse vellet acceptare: antequam executor istarū litterarum præmisisset inquisitionem super vita laudabili istius clerici pauperis, vacauit beneficium valoris xx. vel xxx. librarū, quod beneficium ordinarius contulit alteri: Quæritur, vtrum valeat talis collatio? Vr ꝙ non: quia in mandato continebatur decretum irritans, qd̄ ligat manus ordinarij ne possit cōferre illud beneficiū: Tn̄ dicit Romanus Pōtifex, ꝙ collatio per ordinarium facta valet: quia decretum erat conditionale. Vel etiam ponamus ꝙ executor fecerat inquisitionē super vita & honestate istius clerici: tn̄ beneficiū illud erat minoris valoris xx. vel xxx. librarum, & scribebatur sub conditione, si vellet acceptare, & antequā ille clericus illud beneficium acceptasset, ordinarius contulit alteri, quæritur, vtrum valet collatio? Dicit ꝙ sic. Sed quid si mādabatur isti clerico prouideri d̄ beneficio vacante, vel ꝓximo vacaturo, si infra mensem ipse acceptat cū decreto irritante: tn̄ ordinarius contulit alteri intra mensem, quæritur, vtrum valeat collatio? Dicit ꝙ nō: q̄a tempus vr̄ apponi in fauorem acceptantis. Sed quæritur qn̄ dicatur ille clericus acceptasse beneficium: vtrum n̄ solum qn̄ exprimit verbū acceptationis corā executore, dicendo: accepto illud beneficiū, & peto vt mihi conferatis: vel qn̄ non exprimit, accepto: sed tantū dicit, conferatis? Respondet ꝙ sufficit petere collationem beneficij sine expressione verbi acceptationis. Sed quæritur qn̄ currit tempus illius mensis infra quem pauper clericus potest acceptare? Dicit ꝙ tempus incipit currere à tempore scientiæ & notitiæ, quo ipse scit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc ꝙ ipse dicatur habere notitiam, & scire beneficium vacare, requiratur ꝙ aliquis sibi notificet, dicēdo, vade ad collatorem, vacat tale beneficium, quod potes acceptare infra mensem: Respondetur ꝙ hoc non requiritur, immo dr̄ habere notitiam vacationis illius beneficij, ex quo vacauerit publice: immo sibi imputabitur si ipse non fecerit inquisitionem. Not. primo iuncta glo. ꝙ qn̄ Papa scribit pro clerico paupere, ipse consueuit illum facere examinari, vtrum sit scientia idoneus, postea mandat vt sibi conferatur beneficium si constiterit ꝙ sit vitæ laudabilis & honestæ conuersationis. Not. secundo, ꝙ qn̄ scribitur pro clerico paupere sub forma prædicta cū decreto irritante, illud mandatum nullas habet vires, nisi prius constiterit de vita laudabili: ideo est consiliū ꝙ impetrans citius quàm poterit faciat inquiri de sua vita & conuersatione. Nota ꝙ si mandetur eṗo vt conferat beneficiū certi valoris, ipse eṗs non potest conferre beneficiū maioris valoris nec minoris: quia verba gratiæ nō sunt amplianda nec restringenda. Nota ꝙ decretum conditionale irritans non habet effectum, nisi impleta conditione. Nota ꝙ qn̄ Papa scribit, cum decreto irritante, si acceptet infra certū tempus, manus ordinarij sunt ligatæ vsque ad illud tempus. Not. ꝙ non refert qn̄ quis acceptet beneficium verbo, vel re ipsa. Not. ꝙ promouendus ad beneficiū, debet esse idoneus in scientia. & quæ scientia exigitur notat Inno. de elect. cū in cunctis. in prin. Not. ꝙ promouendus debet esse vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus & abstinentia vitiorum, secundū Pau. Zabarella.

CAP. VNICVM.

Cum † ei [d], quem in sciētia reputam' [e] idoneū [f], si per [g] inquisitionem [h] executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris [i] alicui prouideri mandamus, adijcientes [k], quòd de beneficio minoris valoris possit eidē si voluerit [l] prouideri, ac extunc [m] etiā inane

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & dicit quid determinat.*

d ¶ *Cum ei.*] Decretum conditionale ante conditionis euentū nō afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus qn̄ acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nota dr̄ expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur. Partes patent. Secūda: ibi, *Secus*. Tertia: ibi, *Quinetiam*. Quarta: ibi, *Cæterum*. Et determinat casus dubios circa decr. quia cunctis. eod. tit. lib. 6.

e ¶ *Reputamus.*] per relationem examinatorum ad hoc deputatorum, quibus creditur. & est ista forma pauperum, in qua fit examinatio quomodo legant, cantent, & construant.

f ¶ *Idoneum.*] iunge hic litterā, ꝓuideri mādamus de bñficio, &c.

g ¶ *Si per.*] ecce conditionem de qua j. loquitur.

h ¶ *Inquisitionem.*] An ad hanc vocanda sit pars, plene not. Z. ea. compil. de offic. deleg. c. vnico.

i ¶ *Valoris.*] De pēsione ꝓuideri nō posset. de p̄b. quāuis s. lib. 6.

k ¶ *Adijcientes.*] nisi hoc fuisset additum, de beneficio minoris æstimationis etiam sibi volenti prouideri non potuisset. de præb. cui de non. §. vlt. lib. 6.

l ¶ *Si voluerit.*] secunda conditio.

¶ *Glos. seq. aperit dubium, & respondet & contra opi. notat.*

m ¶ *Extunc.*] Hoc fortificabat dubium, quasi à tempore datæ Papa voluerit

† Nota ꝙ promouendus ab beneficium, debet esse idoneus. & quo præter doctores, hic vide canonistas in c. si eo tempore de rescript. lib. 6 & in c. si cui de præbend. eod. lib. Ab. atē in c. dudū. de elect. & Felinū in cap. vlt. de præsumpt.

† In antiquioribus libris constanter legitur, ac ex nunc.

pa voluerit ꝙ decretum afficeret, sed ꝯtrium vidctur, & supplemus ex nunc vt valeat extunc¹. Facit de vot. & vot. red. licet. ad fi. & sic facit hæc littera ꝫ Aegi. pro Inno. Hostie. & Abbate in eo quod scripsi de appel. præterea 2. super ver. excommunicatum.

¹ Imola notat hic, quod clausula, ex nunc prout extunc, respicit conditionem extantẽ, non tẽpus actus celebrati. remittit ad not. in l. 1. C. de codicil. in l. huiusmodi. ff. de verb. obl. l. lecta. ff. si cer. pet. Font.

a ¶ *Attentari.*] Non dicit etiam ignoranter, & tñ ex inferioribus patet, ꝙ certis casibus hoc decretum afficit ignorantes. per quod patet, ꝙ decretum Papæ afficit ignorantes. & de hoc de electio. si eo tempore. lib. 6. & probatur de præbend. cap. penult. eod. lib.

b ¶ *Effectum.*] Aliàs fuisset edictum super incerto, eod. tit. cap. 1. §. subiunctum. in fin. lib. 6.

decernentes & irritum si secus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari ᵃ: Quia decretum huiusmodi in euentum dumtaxat prædictarum conditionũ suum sortitur effectũ ᵇ: antequam extet ᶜ prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris priusquã suam impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret ᵈ, cõferri libere poterit per ordinarium ᵉ, aut alium executorem ᶠ à nobis ad prouidendũ de tali beneficio deputatum. ¶ Secus ᵍ autẽ fore censemus ʰ, cum decreto apposito alicui prouideri mandamus de beneficio, quod infra mensem ⁱ a vacationis ipsius notitia ᵏ duxerit

¶ *Glossa sequens exponit & consulit.*

c ¶ *Extet.*] Prima scilicet ꝙ per executoris inquisitionem sit repertus, &c. vtile consiliũ est ꝙ super illa pronũtiet executor: vel ꝙ facta mentione de illa inhibeat, vel saltẽ suã potestatem insinuet collatori, aliàs non facile forte constare posset conditioné extitisse.

d ¶ *Declaret.*] etiam in executoris absentia: dummodo de ea constet, vt infra dicam.

² Supple secundo. & hoc verũ ait Pet. de Ancha. si secũdus non habet decretum.

e ¶ *Ordinarium.*] Hoc probamus per prædict. decret. 1. eo. tit. lib. 6. vt sicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit potestatem ordinarij: ita nec datum sub conditionibus istis, vel alijs ante conditionis euentum. Ioan. And.

³ Pet. de Anchara post Lap. tenet contrariũ: quia gratia facta pure illi secũdo statim habuit effectũ suum, quem iam non debet existentia cõditionis impedire. arg. cap. ab eo. de elec. lib. 6. l. insulam §. si. ff sol. matrimo.

¶ *Glossa sequens fortificat textum, secundo tribus rationibus quæstionem soluit, solutioni obijcit, & respondet, opin. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, & soluit.*

f ¶ *Executorem.*] Si enim non afficit potestatẽ ordinarij, ergo nec executoris alterius, qui maior est ordinario. de offi. deleg. sane. 2. & cum hoc oporteat intelligi de executore secundo: primus enim cõferret beneficium etiã postquã euenisset conditio. Item cũ hic dicatur ꝙ secundus confert ante conditionis euentum, per quod à ꝯtrario infertur ꝙ postquã euenisset cõditio primi, cõferre nõ posset ². Item cum generaliter de executore loquatur, per quod etiam executorem in forma gratiæ vr̃ includere: hic vr̃ solui ꝙ hic fuit disputatum, an impetrans primo in hac forma pauperum præferatur secũdo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadẽ ecclesia, vel ad collationem eiusdem, & ponitur in Mercuriali, in littera N. sub tit. de præben. hic enim vr̃ ꝙ dummodo conditio præcesserit vacationẽ, vel saltem collationem factam secundo, debetur primo ³. Facit de rescr. tibi qui. lib. 6. sed obstat eo. lib. & tit. c. si pro te. Sol. ibi conditio pendebat ex alterius arbitrio, ita ꝙ illo recusante nullum ius habeat impetrans: hic vero pendet ex existentia rei ⁴, vt in primo casu, vel ex voluntate ipsius cui facta est gratia in secundo. Aliquibus vr̃ ꝙ secundus impetrans ante cõditionẽ in forma gratiæ præferatur, & ſm hoc licet hæc prima conditio quo ad idoneitatem personæ sit de præsenti, inquisitio tñ circa id fienda est de futuro. De scd'a etiã nõ dubitatur quin sit de futuro, & ſm hoc sequeretur ꝙ si duo impetrauerunt sub hac forma, si secundus primo peruenerit ad conditionem, erit potior ⁵, cum prius ipsius decretum afficiat, vt hic. facit prædi. decre. si pro te. & quod not. eod. tit. si soli. lib. 6. æquum vr̃ quod prius dixi, vt ex quo conditio primi præcessit collationem factã secundo, præferatur primus secundo habenti formam gratiæ vel pauperum: nec verũ est ꝙ semper debeatur illi pro quo prius est affecta, vt probat prædi. decr. tibi ⁶. sic ergo est fortior gratia conditionata ex existentia rei vel voluntate eius pro quo scribitur, q̃ dependens ex voluntate tertij vt prædixi. Sed fingas hunc casum: Habet A. hanc formam pauperum in certa ecclesia, secundo habet B. specialẽ gratiã in eadẽ, & talẽ quæ afficit: vacat beneficium in ipsa ecclesia, quod ante primi conditionẽ ex tantẽ ordinarius confert C. demũ extitit conditio postquã executor B. sibi contulit illud: post quæ executor A. primi illud sibi contulit, quæritur cuius sit beneficiũ? Dico ſm prædictã opinionẽ per decr. pen. de præben. lib. 6. ꝙ primus est potior: collatio enim ordinarij facta C. nõ valuit nec tenuit impediente gratia illius B pro quo beneficiũ illud erat affectũ in eũ casum in quẽ nõ debebatur illi A. affectus ergo cõditionis postea existentis, q. est vt decretũ afficiat, vt hic, per illa collationẽ impediri nõ potuit. collatio. n. facta B. nõ tenuit, ex quo prius extiterat primi cõditio ⁷. ex quibus concluditur qd' prædixi. assurgat ergo primus scd'o, ex cuius persona cõsequtur qd' alias sibi perijsset: & est simile eo. ti. auctoritate. lib. 6. Si vero collatio facta B. præcessisset conditionẽ primi, tunc etiã planũ esset ꝙ B. potior esset in beneficio, per hanc litteram. Idẽ si tenetur secunda opinio, quæ habet, ꝙ forma gratiæ præueniens cõditionẽ faciat ſm potiorem, etiam in beneficio post conditionem vacante.

⁴ Anchar. dicit ex potestate executoris, cuius declaratiõi statur, arg. not. in fi. c. prudẽtiã, de offi. deleg.

⁵ Idẽ Anchara. quia beneficiũ est ei affectũ, & forte sic practicaretur. Imola.

⁶ Immo nõ probat cũ vtraque gratia fuerit ibi pura, vna hic cõditionalis, quæ pẽdẽte nil est in obligatione. Fõt.

⁷ Immo tenuit Pet. Ancha. fortiter repugnans glo. Immo etiã ait glos. in prima conditione huius tex. de iure non procedere. Font.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & exponit.*

g ¶ *Secus.*] Hic approbat quod not. s. eod. tit. quia cunctis. in prin. lib. 6. & quod not. Archid. eo. lib. de præben. dudum. & dic secus in hoc, scilicet ꝙ in casu isto non valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris infra mensem facta, licet ante acceptationem.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, & littera respondet.*

h ¶ *Censemus.*] Licet per hoc verbum videretur ius nouũ inducere, cum tñ ratio antiqua & directe ab olim inuẽta fuerit hæc forma ꝫ decret. quia cunctis. vt ibi not. in 1. glos. puto ꝙ respiciat præterita & nec ꝯdicat hoc verbũ, quod ſm deriuatores ponitur etiã pro iussu, deliberatione, æstimatione, & finiæ prolatione. & cõcor. j. proxi. respon. & dixi s. ea. compil. de proba. litteris.

ᶠ Ex hac glos. nota ꝙ quando cõstitutionis nõ est antiqua, extẽditur tunc constitutio et ad præterita, quod est valde notabile. Abbas.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & ponit stylum. secundo quærit, ponit opin. & duas ipsius rationes, & soluit, ad rationes illas respondens. tertio aliam quæstionem soluit, & solutionem impugnans tenet ipsius contrarium.*

i ¶ *Infra mensem.*] Iste terminus inualuit de stylo & more curiæ. Idem tñ dicas de quolibet alio termino maiori vel minori in litteris expresso. Solet autem curia sic scribere: Beneficiũ ecclesiasticũ cum cura, &c. etiam si dignitas, &c. si quod vacat ad præsens, vel vacabit in tali, &c. quod per te vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutũ infra vnius mensis spatium postquam tibi vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, duxeris acceptandum, conferendum tibi, &c. districtius inhibentes venerabilibus, &c. ne de illis interim etiã ante acceptationẽ huius disponere quoquo modo præsumant: ac decernentes irritum & inane, &c. tñ ex hac littera vr̃ quod minus plena clausula, scilicet habens mandatũ cum potestate acceptandi & spatio temporis & decreto sufficiat. Sed quæritur an talis expectans possit acceptare post mensem beneficium adhuc vacans? Vr̃ ꝙ sic: cum hæc clausula in ipsius fauorẽ apposita ad ligandas manus ordinarij, in ipsius expectantis odiũ non debeat retorqueri. de reg. iur. ꝙ ob gratiam. lib. 6. cum suis concordan. & hoc placet Archidiacono. s. de præbend. dudum. lib. 6 & vr̃ expressum eod. lib. & tit. si tibi absenti. non credo quòd si clausula reseruationis & potestas executoris adiungitur beneficio vacaturo, ꝙ acceptabit impetrans infra mensem, vt in text. & in forma quam superius scripsi: ꝙ post mensem per expectantem acceptari possit beneficium, vel ei conferri. Et tunc ad regulã, quod ob gratiam, respondetur vt ibi not. ꝙ hoc inducit forma mandati. per decre. cui de non. de præben. lib. 6. Ad decre. si tibi. respondeo ꝙ loquitur cum collatio præcedit acceptationem, scilicet cum beneficium ab ordinario pure confertur, & postea ad acceptandũ terminus assignatur: tunc enim cũ prima puta collatio per illius termini lapsum perempta non sit, prouisus re integra post terminum acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationẽ cuius faciendæ potestatem executor non habet, nisi infra tempus limitatum fuerit acceptatum. fateor tñ ꝙ ita posset esse diuisa reseruatio à spatio temporis, ꝙ locus esset opinioni ꝯtriæ, vt si dicatur, beneficium quod in tali loco vacauerit, quod duxeris acceptandum, tibi conferendum collationi nostræ præsentibus reseruamus, inhibentes ne infra mensem post quam tibi de vacatione constiterit, aliquis de illo præsumat quacunque auctoritate disponere, &c. ponderetur ergo rescriptorum tenor. de priuileg. porro. Si autem ſm nouam formam Papa dat canonicatum, & circa præbendam dat beneficium acceptandi infra mensem; tunc licet reseruatio & executoris potestas adiũgatur præbendæ, infra mensem acceptare poterit, vt supra dixi: ita ꝙ post mensem ex vi reseruationis acceptari vel per executorem conferri non posset: quia tñ canonicus est ex vi canonicatus, videtur ꝙ si nullus ibidem expectat etiam post mensem, sibi petenti per ordinarium conferri debet, & cũm decreto, id est quòd alteri collata non tenet. per decret. si clericus. 2. respon. de præbend. lib. 6. sed hoc casu posset dici contrarium: quia in casu decret. si clericus expirauerat potestas executoris: sed hic adhuc durat quo ad aliam quæ vacabit, si acceptabitur infra mensem: nihil ergo mirum si ibi ordinarius auditur. Item sicut nec ibi ordinarius habet potestatem super neglecta ¹⁰, ita nec hic. & hoc teneas.

Acceptare valeat infra mẽsem an post mẽsem acceptare possit.

⁸ Cuius dictã fortificat Pet. Anchar. per l. si qui bonus §. 1. ff. de cessi. tamẽ enet cũ gl. per l. Thamas in ta. ff. de fideico. lib. & loquitur Imo. Font.

Rescriptorum tenor est ponderandus.

¹⁰ Dicit Imo si nemo alius ibi expectet ordinarius potent ex sua libertate conferre neglecti Font.

¶ *Glossa sequens primo soluit vnam quæstionem. secundo soluit incidentem ex tertia.*

k ¶ *Notitia.*] hoc determinabit in fine. Et nota, quia in ista forma non est locus decret. ne captandæ. eod. tit. lib. 6. vt possit acceptare primum incertum quod vacabit: illa enim locum habet vt ibi patet, cum simpliciter scribitur de beneficio quod duxerit acceptandum: tunc enim potest se fortunæ submittere acceptando primum vacaturum, vel vlterius ex causa: sed qñ scribitur de beneficio quòd à vacationis notitia infra mensem duxerit acceptandum, hæc verborum forma non patitur quòd vacaturum acceptet:

fateor tñ ꝙ vacans potest acceptare, etiam si vacabit tempore gratiæ: verbum enim notitia vacationis, præsenté & futurú includit, dummodo vacet. de priuileg. quia circa. nec obstat si præcedat verbũ ꝙ vacabit in reseruatione, sine verbo præsentis tẽporis, si quod vacat: nam illud vacabit, quod vacans reperitur: vnde dicit lex ꝙ verbum, oportebit, tam præsens quàm futurum tempus significat. ff. de verborum significatio. l. verbum in princi. tit. Ad idem eo. tit. verbum erit. & aliud est dicere, vacabit; aliud, vacare incohabit. & hoc conuenit huic menti, secus vbi mens resisteret, vt ibi.

Oportebit, præsẽs & futurũ tempus significat.

acceptandũ: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferrat[a] impetrãti. Quin etiam[b] beneficiũ quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem[c] conferri, aut[d] recipiendo sibi præsenti[e] collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationẽ taliter sibi factam valere censemus. ¶ Cæterum[f], vt tam diuturnis vacationibus, quam fraudibus & litibus occurratur: prędictæ vacationis notitiã impetrantẽ interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco[g] vel ecclesia[h] huiusmodi beneficij publice nota[i] erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius cõmodo agitur, id quod per se vel per alium scire[k] potuerit, ignorauit.

a ¶ *Afferat.*] Simile de priuileg. si Papa. lib. 6.

¶ *Glo. seq. commendat & fortificat, obijcit et soluit.*

b ¶ *Quin etiam.*] Summe fuit vtilis ista particula, cum enim executor datus cum clausula acceptandi, potestatem non habet in conferendo beneficium, nisi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationib⁹ opponebatur ꝙ non valebant, quia non præcesserat acceptatio, & quia ipsius præcedentis acceptationis deficiebat quandoque probatio, succumbebat expectans. licet igitur verbum acceptationis non exprimat, satis est tñ ꝙ petit conferri, vel recipit collatũ. Multa similia colligas ex not. de ijs quæ fin. à maio. parte cap. ex ore. de appella. ad audientiam. & c. dilecti 2. vnde ex quo per instrumentum de promissione constat, præsumitur interrogationem præcessisse. insti. de inuti. stipul. § si scriptum. ff. de verb. obl. sciendum. Sic satis est ꝙ hæres se immisceat, licet verbo non adeat. insti. de hære. quali. §. pen. ff. de acq. hære. Iulianus §. si seruũ. & l. si quis extraneus. §. interdum. Tamen quandoque nõ sufficit facti prosecutio. de appel. ab eo. 1. respon. lib. 6 de elect. ecclesia.] de baptis. c. 1. & penult. sed in decre. ab eo eundo ad iudicem appellationis non satisfit iuri volenti per apostolorum delationem ipsum iudicem instrui. Electio & baptismus formas habent, nec sine illis sufficeret[a] animus etiam de quo constaret: sed cum hic solũ de animo & acceptatione quæratur: de illo satis cõstat per hic expressa. Ioan. And.

a Si baptismus aquæ suscipi potest, omnino sol. ipse duscit, nec sufficit animus seu propositũ: quod si suscipi non possit tunc per baptismum flaminis, vel sanguinis quis saluari potest. vid. B. Thomam par. 3. q. 66. art. 11.

c ¶ *Executorem.*] Licet petitio & collatio de quibus hic loquitur, requirant executoris præsentiã, cum aliàs de acceptatione non apparet: acceptatio tñ sine præsentia executoris fieri potest, dummodo de illa fides fieri possit, vt not. eo. tit. quia cunctis. ad fin. lib. 6. quod etiã ibi placet Inno. Host. Archi. & Guil. in Specul. de act. & pet. §. pen. vers. item not. ad fi. licet Compost. videatur velle 3trũ. de rescrip. capit. in glo. magna. circa fin. versi. quid si litteræ.

d ¶ *Aut.*] Nota alternatiuam: sufficit ergo alterum.

e ¶ *Præsenti.*] Idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum quod probat stylus curiæ quem præmisi, & scripsi de præben. accedens. ad hoc finis huius cap. ibi, vel per aliũ. Sicut & electio per procuratorem fieri potest. de elect. quia propter. & c. penult. & matrimonium contrahi. de procur. c. fi. lib. 6. facit etiã eo. lib. de reg. iur. potest quis. & ff. de procur. l. is qui Stichum. & ff. de leg. 1. si fit. §. si quis ita. Non obstat. ff. de verb. obli. l. vlt. in prin. & l. si stipulatus fuerim. in princ. quæ nõ loquuntur in ꝓcuratore.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

f ¶ *Cæterum.*] Aequissima & expediens fuit etiam hæc prouisio.

g ¶ *Loco.*] Si locus vbi sita est ecclesia careret habitatoribus, satis videretur ponderanda notitia loci vicinioris, facit 5. ea. compil. de foro compe. quamuis. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6.

h ¶ *Vel ecclesia.*] Not. per alternatiuam, ꝙ satis est ꝙ in ecclesia sit publica, licet in loco vel oppido sit occulta.

¶ *Glos. seq. sub dubio forte ponit dictum, per quod etiam soluit quatuor dubia, & solutionem fortificat.*

i ¶ *Notæ erit.*] Forte quo ad hunc casum inductus est rigor iste, ꝙ mensis currat etiam ei qui non fuit in culpa, vt quia tantum distabat à loco beneficij quod post factam gratiam cum tunc vacaret, vel paulo post vacasset, infra mensem id scire non potuit, vel procuratorem habebat in loco, sed mortuus est, vel his simile. per hoc tñ quod in hoc casu specialiter statuitur, vt probat littera quæ sequitur in hoc casu: & quod præcedit ibi prædictæ vacationis, non recedo ab eo quod not. de præben. si clericus. lib. 6. hic enim datus est mensis in litteris qui currit à tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc casu, ibi vero punitur simpliciter negligentia, & sic non se tangunt. Et idem dico de ijs quæ notaui de rescrip. capitulum super glos. & ita dico etiam quod hic dicitur locum non habere in casu decret. si pluribus. de præben. lib. 6. Vnde si Papa contulit proprio motu præbendam si qua vacabat in ecclesia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis postquam currunt decem dies prouiso ad eligendum, non recipietur per hunc modum, quia ibi forsan tẽpore quo fiebat gratia, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dr., quam forsan impossibile esset scire prouisum[†] infra decem dies: & sic in totum sibi periret priuilegium optandi, qui non fuit in culpa: & idẽ dico de extrauagan. Io. quç incipit: suscepti circa medium. sed dato ꝙ hic subsit impossibilitas vel desit culpa, durat tñ circa alia beneficia priuilegium acceptandi: facilius ergo ꝓcedit hic iste rigor, vt in principio dixi. & tñ ex littera sequenti vr colligi, ꝙ vbi ita desit culpa, ꝙ nec per se, nec per alium scire potuisset, non est locus huic rigori.

† Alias i~ar Idem.

k ¶ *Scire potuerit.*] Imputatur ergo illi qui scire potuit inquirendo. sic etiam imputatur illi qui scire potuit peritiores consulendo. ff. de bono. pos. l. in bonorum. vnde dicitur ꝙ vigilantibus, &c. ff. de his quæ in fraudem credi. l. pupillus.

Imputatur ei qui peritiores consulere potuit.

TITVLVS IIII.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Clemens v. † in concilio Viennensi.

¶ *Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I

MOnasteriorum …

DE REBVS ECCLESIÆ NON alienandis.

¶ *Visum est supra de concessione prebendæ & ecclesiæ non vacantis. posset aliquis dubitare, vtrum res ecclesiæ possint alienari vel non, ideo annectit rubricam, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio.

¶ *Monasteriorum.*] CASVS. Quidam religiosus Prior alicuius prioratus, vel habens aliquam administrationem in abbatia nostræ dominæ de Exoldino, concessit alicui ad suam vitam redditus & fructus suæ administrationis siue prioratus: & hoc fecit sine causa rationabili, vel si fecerit cum causa, tñ sine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis concessio? Dicit ꝙ non: & concedens incurrit pœnas huius cap. Sed quæritur, vtrum religiosus possit locare, vel dare ad firmam, aut vendere ad modicum tempus fructus suæ administrationis siue prioratus? Dicit quòd sic. hoc dicit. H. R.

Nota quòd religiosus non potest alienare fructus & redditus sui prioratus siue administrationis ad magnũ tempus, & si contra fecerit incurrit pœnam suspensionis, quæ suspensio etiam suspendit à celebratione, & si celebrauerit incurrit irregularitatem.

Nota ibi, *Conuentus*, quòd abbates aliquando habent specialem iurisdictionem in prioratibus sibi subiectis, & tunc alienatio fructuum & iurium prioratus potest fieri cum consensu abbatis & conuentus seu etiam capituli quando capitulantur, & non requiritur consensus episcopi. Et istud hodie seruatur, quia priores faciunt decretari istas alienationes in capitulo generali.

Nota quòd beneficiatus potest locare fructus sui prioratus ad modicum tempus. Sed quæritur quod tempus dicitur modicum? Quidam dicunt per cap. fi. ne prælati vices suas, in antiq. quòd beneficiatus potest locare fructus sui beneficij ad septem annos. sed communis opinio est, quod potest locare ad decem annos. Nota ibi, *Cupientes occurrere dispendijs*, id est damnis, quòd melius est ante tempus occurrere quàm post causam vulneratam remedium quærere. Nota inhibemus perpetuo edicto, idest prohibemus statuto in æternum duraturo: quia volumus quòd istud edictum siue statutum, de rebus ecclesiæ non alienandis, sit perpetuum, ita quòd numquã alienentur res ecclesiæ. Not. reditus, tus, tui, penultima correpta. & dicitur à redeo redis, & significat duo. Reditus enim dicitur quod redit, quia singulis annis redeat: Vnde Ouidius de fine titulo.

Turpe thori reditu census augere paternos.

Item reditus, id est reuersio: Vnde Ouidius in Epist.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus, id est census qui singulis annis redduntur. Nota possessio-

Possessiones. Possessio, ſm Azo. C. de acqui. & retinen. poss. est corporalis rei detentio, corporis & animi & iuris adminiculo concurrente. Vel sic, Possessio est ius quoddam quo aliquis rem corporalem vere in potestate habet. Et dr̄ corporalis rei, ideo quia sola corporalia possidentur. Incorporalia autem dicuntur quasi possideri, & quasi tradi per patientiam & vsum: Nam incorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut sunt iura & seruitutes. & ideo nō possidentur. c. conquestus. de foro compe. in glo. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si vina. & tñ præscribuntur. Possessiones sunt agri, fundi late patentes, publici, priuati, quos etiā in initio quisque vt potuit occupauit atque possedit, vnde & nuncupati sunt. Inde possessiumcula, culæ, id est parua possessio: nomen diminutiuum de possessio, nis.

† Propter expressionem huius verbi hæc cōstitutio ab omnib[9] vt lex generalis est seruanda. vt l. 1. C. & le gib. Bonifacium de Vital.

rum a & aliarū administrationū regulariū dispendijs occurrere cupiētes, perpetuo b prohibemus c edicto † , ne quis religiosus d monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuiuis e præsidens, iura, redditus f, aut possessiones g eiusdē, alicui h ad vitā eius i seu aliud certū tēpus, pecunia k etiā inde recepta quouismodo l concedat: nisi necessitas m aut vtilitas n monasterij, prioratꝰ, ecclesię, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat: cōuētꝰ sui, aut si cōuētū nō o habeat, pręlati proprij p assensu ad hoc nihilominus q accedente. Si qs autē ꝯ hoc fecerit †, pœnā r suspētionis ab officio s eo ipso incurrat, nec ex cōcessione ipsius recipiēti ius aliqd acquirat t. ¶ Verū pmissa ad locationes u vel etiā reddituū aut fructuū x vēditiones ad tēpus modicū y faciēdas declaramus vllatenꝰ nō extēdi.

† Aliàs attētauerit.

¶ Idem.

¶ *Episcopꝰ vnire potest ecclesiā alteri, vel loco religioso donare, etiā nō vocato rectore vel defensore. h.d. Zabarel.*

CAP. II.

SI vna † ec-

† Circa vnionē vide statuta in concilio Trident. sessio. 7. de refor. cap. 6. & sessio. 24. de refor. c. 13 & 15 & sessio. 21. de reformat. cap. 5.

Not. in verbo, *Conuentus*. q̄ sicut non licet prælato sine consensu capituli agere, sic nec ꝯhere. Lau. qui alleg. de iudi. causam. Sed primū regulariter nō est verū. de rescr. edoceri. dic vt ibi. Item nec ſm, nisi quando contractus sapit alienationem, vt hic. Zaberella.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod facit, & diuidit.*

a ¶ *Monasteriorum*.] Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tēpus iura, redditus, vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet talis concessio. Duos casus excipit. & tria facit. Primo prohibet. Secundo: ibi, *Si quis*, punit & decernit. Tertio excipit: ibi, *Verum*.

b ¶ *Perpetuo*.] id est, generali, vel perpetuo duraturo. de elect. vt circa. & cap. perpetuo. lib. 6.

c ¶ *Prohibemus*.] saltem quo ad pœnam fateri oportet, q̄ est iuris noui editoria.

¶ *Glossa sequens notat à contrario, & incidens dubium soluit.*

d ¶ *Religiosus*.] Seculares ergo clericos non comprehendit hæc constitutio: sed si tales concessiones faciunt, dic vt legitur & not. 16. q. 1. possessiones. de ijs quæ fiunt à prælat. continebatur. si aliàs alienant, locus est canoni. 12. q. 2. monemus. eod. tit. si quis. si locant, dic vt not. ne prælati vices suas. c. fi.

¶ *Glossa sequens exponit, & quæstionem soluit.*

e ¶ *Cuiuis*.] id est siue perpetuæ siue tēporali. maxime enim propter obedientiarios, qui faciebāt hos ꝯtus reuocari timentes ad claustrum emanauit hæc constitutio, & dato q̄ non sint obedientiarij, facilius remouentur à suis administrationibus. de accusa. qualiter, 2. in fine. de simo. licet. & cap. per tuas. non autem puto eam locum habere in religioso, qui præest ecclesiæ seculari, & quasi clericus secularis. & hoc probat principium.

f ¶ *Redditus*.] differunt à fructibus, vt patebit in fine. Io. And.

g ¶ *Possessiones*.] certas †, vel omnes.

† Not. Panor. q̄ indefinita in iis nō æquipollet vniuersali. Fōtan.

h ¶ *Alicui*.] priuato vel collegio.

i ¶ *Eius*.] recipientis vel cōcedentis: & talis concessio dicitur perpetua. ff. pro soc. l. 1. & not. 10. q. 2. perpetua.

k ¶ *Pecunia*.] an dans hanc pecuniam repetat † ? vide quod not. & dixi eod. tit. ad audientiam.

† Ita, si habebat bonam fidē si mala datur fisco, aut pauperibus. glo. Bar in l. Lib[illegible] bemus. 1. §. sane. C. de sa. san. eccl. Font.

l ¶ *Quouismodo*.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine c.

m ¶ *Necessitas aut vtilitas*.] sufficit alterum. sic alibi æquiparātur hæc duo. de æta. & quali. quæris. de præben. exposuisti. & in dispēsationibus. 1. q. 7. tali. & facit eo. tit. dudum. lib. 6.

n ¶ *Vtilitas*.] de syndi. cap. vnico.

¶ *Glossa sequens notat a contrario, & illud determinat.*

o ¶ *Non habeat*.] Innuit q̄ si habeat conuentum †, non requiritur consensus prælati. hoc verum quo ad euadendam huius constitutionis pœnā: sed aliàs ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis solemnitas alienationis. eo. tit. dudum. lib. 6. & cōsensus episcopi. 12. q. 2. abbatibus. & c. seq. & c. placuit. 17. q. 4. in venditionibus.

† Pro hac Host. vide Felinū, & alios in c. audiuis. extra de præscript. Panormitanū in cap. at si clerici. §. de adulteriis. & in dic. & in c. statuimus. de trāsact.

¶ *Glossa sequens dupliciter exponit, & not. pro Innocentio.*

p ¶ *Proprij*.] De epo †, videtur intelligendum in non exemptis per iura allegata in fine proximæ glossæ: in exemptis de Papa. de priuileg. auctoritate. §. 1. lib. 6. forsan intēdit iste textus approbare quod recitabat Inno. de transact. statuimus. vbi dicit quosdā dicere, q̄ abbates qui habent ecclesias ad se pertinētes pleno iure, possint in illarum alienationibus auctoritatem præstare. & facit j. de statu mona. attendentes. post prin. & quod not. in authent. de ali. & emphy. ꝯc. in princ. colla. 9. & hoc cōiter seruatur: qđ vr̄ fieri posse, ex quo habent epalē iurisdictionē vel quasi, ad hoc de priuileg abbates. in fi. lib. 6. vn̄ dicebat ipse Innoc. de priuil. cū & plantare. §. in ecclesijs. & placet ibi Hosti. q̄ presbyteri nō poterāt alienare, nec maximas causas agere sine consensu patronorū exēptorum: quia tales exempti vices epōrum gerunt. argu. 12. q. 2. si quæ. & c. placuit. de vo. magnæ. §. cum igitur. cum concor.

q ¶ *Nihilominus*.] id est non eo minus q̄ subsit necessitas, vel vtilitas in contractu.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, & remittit. secundo quærit & remittit.*

r ¶ *Pœnam*.] quæ de sui natura perpetua est. ex quo tempus nō adijcitur. de hoc de consti. ex litteris. sed quis absoluet? Vide quod dixi de solu. c. 2. in fi. & qđ dicam j. de hæret. cap. 1. circa finem.

Pœna de sui natura est perpetua.

s ¶ *Officio*.] Vide quod dixi super eod. ver. j. de deci. c. 1.

t ¶ *Acquiratur*.] Simile eo. tit. hoc consultissimo. lib. 6. vbi contractus non valet, & punitur faciens.

¶ *Glos. seq. dubium soluit, & solutionis obiectiones respondet. opi. ponit, quam improbat, & de incidenti quæstione remittit.*

u ¶ *Locationes*.] prohibitus alienare, obligare, vel vendere, potest locare, & quod plus est ꝯductorē creditoribus delegare. ff. de leg. 2. l. penul. §. instituto. Ad id ff. loca. non solet. prælati ergo locant, nec per statutū epi possunt adstringi vt locent certis personis. de loc. c. 2. Quod autē dixi q̄ locare non est alienare, illud verū est si fiat ad modicū tēpus, vt hic, & sic non obstat eodē titulo, nulli. vt ibi dixi, licet Accur. in prædicto §. instituto. in fi. dicat q̄ phibitus alienare locet ad centū vel mille annos, sed non approbatur. & Dynus ibi ꝯ. Si autem prælatus locans ad modicum tempus, intra tempus moritur: quid iuris, not. ne præla. vices suas. c. fin.

Locare nō est alienare.

x ¶ *Fructuum*.] Concor. de elect. generali. in fin. lib. 6. & quomodo plus est in reditu quàm in fructu, ibi not. in glo. pe.

¶ *Glos. seq. exponit. quærit. ponit op. quam commendat, subdens quinque alias op. & pro pluribus habendis, remittit.*

y ¶ *Ad tempus modicum*.] Determinat tam verbum, locationes, q̄ verbum, venditiones, vt sit sensus: q̄ locatio ad modicum tempus, & venditio fructuum ad modicum tempus non includatur in phibitione. Sed dubitatur quod dicatur modicum tempus. gl. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. dicit id relinquendum iudicis arbitrio. allegat. ff. de iure delibe. l. 1. in fin. ff. de effrac. l. 1. §. 1. & facit de offic. deleg. de causis. de accu. inquisitionis. 1. responso. & quod not. de loca. potuit. & quod not. j. eo. hoc consultissimo. lib. 6. & vr̄ hoc æquum propter varias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. si ager vectiga. sed postea in additione vr̄ approbasse q̄ modicum tempus dicatur infra decenniū. C. de præter. long. temp. l. si. qui & à qui. ma. si cū fideicommisso. §. Aristo. ponit etiam opinionem, quæ habet, q̄ modicū tempus dicatur triginta dierum. ff. de iti. actuque priuato. l. 1. §. 1. Alij biennium. ff. loca. & condu. cū domini. instit. đ libel. ob. in fin. Alij quinquennium. facit quod not. Io. de coniu. ser. licet. & qđ not. Hosti. vt eccl. bene. c. vnico. in fin. Alij septennium. ne præla. vi. su. cap. fi. De diuersis spatijs temporum potest argui per ea quæ scripsi de fideiuss. cap. fin. de cleri. coniuga. Ioannes, in 4. quæstione.

Tēpus modicu quid contineat.

S[I vna.] Casvs. Papa vel epūs considerans paupertatem alicuius ecclesiæ, voluit vnire aliam ecclesiam illi ecclesiæ certis ex causis: Et ponamus q̄ iste ecclesiæ habēt rectores: quæritur, vtrum ad vnionem requiratur cōsensus rectorum? Dicit q̄ non. Sed quid si velit vnire ecclesiam parochialem alicui monasterio: quæritur, vtrum requiratur consensus rectoris? Dicit q̄ non, tñ non aufertur propter aliquod præiudicium ipsi rectori durāte vita sua, sed quantum ad valetudinē vnionis non requiritur consensus rectoris. Sed quid si epūs vult vnire ecclesiam suæ mēsæ epali, quæritur, vtrum possit cum consensu capituli? Dicit quòd non: quia non potest se auctorizare in causa sua, sed opus est quod adeatur archiepūs. Sed vtrum ipse possit aliquam ecclesiam parochialē vnire mensæ sui capituli? Dicit q̄ non, quia capitulū non potest dare consensum ad ad suā vtilitatem. Not. q̄ epūs potest vnire vnam ecclesiam alteri sine consensu rectoris, sed tñ per hoc nō fit præiudiciū ipsi rectori.

Not. q̄ epūs alicui loco religioso pōt concedere aliquas ecclesias cū consensu capituli. c. pastoralis. de dona. in antiq. tñ vt dictū est, non fit præiudiciū rectori. c. cōsultationibus. eo. tit. in antiq. Not. q̄ antiqtus vt epūs esset particeps i suffragijs aliquorū religiosorū, donabat ecclesia tenēdā cū pceptione iurium & fructuū. Not. per hoc qđ dicit, *Decernimus*, qđ hic Papa inducit nouū ius. Not q̄ di

 ctio alter,

ctio *Alter*, repetit eandē qualitatē, probatur hic in verbo, *Alteri*. iuncta glo. quæ intelligit alteri, scilicet ecclesiæ. Simile not. de dictione alius. de rescripti. sedes. Nota ꝙ ecclesia dari potest loco religioso, & multis modis potest ecclesia spectare loco religioso, de quibus de præben. de monachis. & ṡ. de supplen. negli. præla. cle. vnica. Zabarella.

¶ *Glo. prima dicit quid faciat, & quid determinet.*

a ¶ *Si vna ecclesia.*] Se summat duo, dicens: & quas opiniones determinet, infra dicam: sed quæ not. Innocentius & Hostiēsis, vt ecclesiast. benefi. cap. vno. in fine.

clesia [a] alteri [b] ecclesiæ, seu dignitati [c] alicui vel præbendæ [d] per episcopū [e], suo cōsentiēte [f] capitulo vniatur [g], aut religioso loco donetur [h], ex eo quòd rector [i] ipsius ad hoc vocatus [k], vel si vacabat [l], defensor [m] ei su

b ¶ *Alteri ecclesiæ.*] 10. q. 3. vnico. Et si sit alterius diœcesis per vnionem nō præiudicatur diœcesano. de relig. do. cap. 2. & scripsi de priui. pastoralis.

c ¶ *Dignitati.*] de præben. extirpandæ. §. qui vero.

d ¶ *Præbendæ.*] vt in prædic. §. qui vero. & eo. tit. exposuisti. & intellige per prædic. decreta. etiam de præbenda cathedralis ecclesiæ. non obstante j. proxi. responso, vt ibi dicam.

¶ *Glos seq. opi. ponit, quam probat, & remittit.*

e ¶ *Episcopum.*] de exces. præla. sicut vnire. vbi not. Inno. & Abbas post eum, ꝙ licet ad abbates spectent ecclesiæ pleno iure, tñ illas vnire non possunt, vel vnam alteri subiicere, cum hoc sit episcopale, per prædi. decre alleg. etiam de consue. cū dilectus. facit quod dicam j. c. proxi. & j. de sta. mo. ne in agro. §. ad hoc. vbi dicam, an hoc præscribere possint.

¶ *Glos. seq. successiue ponit duo dicta Hosti. quæ improbat.*

f ¶ *Consentiente.*] Non est iste casus in quo sufficiat consilium. & hic reprobat quod not. Hosti. de iis quæ fi. à præla. nouit. vbi dicit epm sine capitulo posse donare ecclesiam loco egenti ad sustentationē ministrorū: allegat de dona. consultationibus. Itē quia facit qd debet, prouidendo egentibus, & in hoc officium suum exercet. 12. q. 1. præcipimus. & c. seq. 10. q. 1. regenda. & c. seq. 93. di. diaconi. ergo nō est locus ꝯdictioni. de præben. extirpandæ. 1. & 2. rñ. Dicebat tñ, ꝙ tutius erat consiliū canonicorū requirere. sed prout vides hic requiritur consensus. & fm hoc intellige prædic decre. sicut vnire. in prin. & de priuil. tuarū. in prin Not. etiā ipse Hostien. eo. tit. ea noscitur. ꝙ de consuetudine præscripta [1] potest epo competere, vt sine consēsu capituli possit conferre ecclesiā alteri ecclesiæ ad ædificationem. Et ꝯtra eod. tit. tua. & c. pastoralis. & de dona. pastoralis. intelligit de iure cōi: & cum eps circa hoc indulgentiam vel præscriptionem non habet, tñ consilium præscribi non potest, secundum eum. secus etiam dixi de voluntaria concessionē, quæ sine causa fieret ecclesiæ habenti congruam sustentationem. arg. 1. q. 2. pastor. vel quæ fieret laico: sed non puto hoc præscriptibile ꝙ etiam in casu licito alienet prælatus sine consensu capituli, vt scripsi de do. pastoralis. in fi. & facit finis huius capituli.

[1] Vide Felinū & alios in c. audita. extra de præscri. & omnino eundem Felinū in c. cū causa de re iudicata.

g ¶ *Vniatur.*] De vnione satis not. ne sede va. c. 1. 16. q. 1. & tēporis.

h ¶ *Donetur.*] Hic iunge litteram infra, nequaquā id poterit impugnari. & facit quod metus causa, cum dilectus. & quod ibi not.

i ¶ *Rector.*] De rectore ecclesiæ, non de prælato cui subest ecclesia loquitur, cuius consensus requiri vr [2]. j. de sta. mo. c. 1. §. ad hoc.

[2] Idem Panor. Font.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, quam opi. coadiuuat, & ostendit reprobatam opi. Hostiensis.*

k ¶ *Vocatus.*] non extitit. quod est j. Et ratio huius sumitur de dona. consultationibus. fit enim talis vnio vel donatio sine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inn. in decr. vt nostrū. ꝙ dignitas instituta diminui non poterat irrequisito illo, cuius erat sine causę cognitione. Not. tñ Hosti. de exces. præla. sicut vnire. ꝙ eps ecclesias vnire non poterat sine collaudatione vel consensu ambarum ecclesiarum. alleg. eo. tit. c. 1. & de iis quæ fi. à præla. c. 1. & in hoc dicebat eum à Papa differre, vt ibi scripsi: qd hic reprobatur.

Vnio duarum ecclesiarum potest fieri sine consensu ambarum.

¶ *Glos seq. docet quod approbat, signat contrarium, & dupliciter soluit.*

l ¶ *Vacabat.*] Approbat quod not. Inno. & Host. vt eccle. benef. vt nostrum. in fine, vbi tenent ecclesiā vacantē vniri & donari posse: sicut & dignitas vacās supprimi posset. de cōst. cū accessissent. Cōtra, ne se. va. c. 1. vbi sede vacante nō dissoluitur vnio: æque igitur videretur ꝙ tunc fieri nō posset. Sol. illud in epalibus sedibus. Vel ibi Papā principalius mouit secūda rō: ne scilicet notari posset de subita mutatione, & ꝙ ordinationē prius factā fecisset contemplatione personæ tunc viuentis nunc defunctæ: aliàs etiā vnionem epatuum facit mortuo altero epo, vt 16. q. 1. & temporis.

Ecclesia vacans vniri & donari potest.

¶ *Gl seq. ponit obie. & solu. quam fortificat per simile, & per opinionē.*

m ¶ *Defensor.*] Videbatur ꝯtrium: quia si res ecclesiæ vacantis ex causa dignitati donetur, oportet defensorem dari, vt eod. tit. dudū. lib. 6. Est ergo hoc de casibus, in quibus minus phibetur, vbi maius permittitur: potest enim ecclesia vacans dari sine defensore, vt hic sed possessio vel res ecclesiæ nō, vt ibi. Et est simile de elec. nemo deinceps. lib. 6. & quod not. de consuet. cum dilectus. in 3. gl. de transla. c. vlt. in gl. pen. Dicebat Inno. de elect. significasti, vt

Minus phibetur quandoque vbi maius permittitur.

ibi scripsi, super glo. 2. ꝙ eps & capitulū poterant aliquid statuere super beneficio vacante. & electus illud seruare tenebatur. alle. decr. vt nostrum. quod intelligit ibi Host. ex causa & ad tempus [3], sed perpetuū præiudiciū nō possent inferre dignitati vel rectoriæ, ipsa sic manente: licet illā possent in totū tollere. de consti. cum accessissent. vel religioso loco conferre. de don. cōsultationibus. & c. pastoralis. Et ad id qd dr, qui pōt totū, pōt & partē. de offic. deleg. pastoralis. in princ. ff. de rei vē. quæ de tota. Rñdet Hostien. ꝙ in totū conferri permittitur vt diuinus cultus augeatur.

[3] Idem Panormitanus.

per hoc datus nō extitit, nequaquam id poterit impugnari. § Quòd [n] si episcopus (sui etiā capituli accedente consensu) mēsæ [o] suæ, vel ipsi [p] capitulo [q] aliquā duxerit ecclesiā [r] vniendā: hoc irritū esse decernimus [s]

de consti. ex parte. & vt pauperes sustententur. de præb. exposuisti. Permittitur etiam tolli: quia superflua vel onerosa. arg. 68. dist. chorepi. Diminutio vel detractio denegat, vt ecclesiastica bñficia in sua integritate pmaneant, nisi ex cā magna. remittit ad dec. dudū. eo. ti. d pb. maioribus. & c. vacante. Ex his patet. ꝙ sæpe id qd minus vr, est maius, eo respectu quo ius pl' illi resistit ex cā [4].

[4] Placet doctoribus. Font.

¶ *Glos. seq. iustificat, & dicit quid approbat & reprobat.*

n ¶ *Quod si episcopus.*] Quod hic dr probabatur olim per c. questi sunt. 17. q. 4. & approbat quod not. ibi Io. in §. præcedente. & quod not. de don. pastoralis. & reprobat quod not. Inno. in d. c. vt nostrum. vt eccl benef. vbi tenebat, ꝙ auctoritate capituli sui episcopus poterat ecclesiam in suos vsus conuertere.

¶ *Glos se. primo rationem reddit, quam per opi. coadiuuat. Secundo arg. à minori, quæstionem soluit. Tertio not. ad duas opin. Host. & vtramque determinat.*

o ¶ *Mensæ suæ.*] vt dicebat Io. in gl. prius alleg. eps non potest auctorizare in facto pprio [5], sicut nec œconomus, 10. q. 2. hic vius. in fi. nec tutor. ff. de au. tu. l. 1. & l. pupillus. nec prælatus. de insti. c. fin. & idem de capitulo, vt statim sequitur: quod etiam tenebat Gul. in Specul. de iis quæ fiu. à præla. in fin. & facit quod dixi post Innoc. de censi. prohibemus. super glos. 2. Et not. quia si non valet vnio, cum alter solus, scilicet eps vel capitulum auctorizat in facto proprio: fortius non valeret cum auctorizaret vterque, vt si cōiter mensæ epi & capituli per eos vnitur ecclesia. Facit autem hæc littera ad not. per Host. in summa de deci. §. & vtrum. ver. 12. in fi. vbi tenet ꝙ laicus habens decimam p antiquum feudum ab alia ecclesia. non potest illam donare epo, ne ipse eps auctorizet in facto pprio. Puto tñ ꝙ bene posset illā donare capitulo epali, auctoritate epi: & est ratio, quia cum in casu illo sufficiat auctoritas epi sine capitulo, vt dixi in decret. cum Apostolica. de iis quæ fi. à præla. non potest dici ꝙ capitulum eo casu auctorizet in facto pprio: sed in vnione vel datione ecclesiæ secus, cum ibi consensus capituli sit necessarius. de iis quæ fi. à præla. tua. de dona. pastoralis. Item facit pro & ꝯ ad id quod ipse Host. not. de const. cum accessissent. vbi tenet, ꝙ dignitas non confirmata per Papam, de ecclesia cathedrali tolli potest per ipsius capitulum ex iusta causa, & epo auctorizante, si bona epi & capituli sint diuisa: si vero essent communia, nonne auctorizaret eps in facto suo? Sed dicit tunc recurrendum ad archiepiscopum vel ad Papam. de iurepa. nullus. Videtur ꝙ cum iste non sit de casibus archiepiscopo reseruatis, qui not. de offic. ord. pastoralis. ꝙ eo casu & isto de quo textus loquitur, ad Papam sit necesse recurri [6].

[5] Vide Alexandrum. consil. 79. lib. 1. incip. circa primū. & consil. 6. incip. quo ad pręcę. eod. lib.

[6] Idem Panor dicens glo. mente tenendam Font.

p ¶ *Ipsi.*] suo scilicet.

¶ *Glossa sequens in quæstione remittit, secundo diuersitatem ponit, & rationem reddit.*

q ¶ *Capitulo.*] Cum capella curata donatur capitulo, quis habeat eius curā, vide qd scripsi post Host. de præb. exposuisti. super glo. 3. & eo. tit. cum non ignores. in prin. Et not. quia singulari præbendæ etiam maioris ecclesiæ potest vniri ecclesia per epm & capitulū, vt ṡ. proxi. tñ. capitulo vero nō, vt hic. & ratio sumitur 12. q. 2. qui manumittitur. cū suis cōcor. quia capitulū non auctorizat in facto proprio, cū singulari præbendæ capituli vnitur ecclesia.

¶ *Glos. seq ponit dictum Host, quod dicit declarari debuisse.*

r ¶ *Ecclesiam.*] Declarari debuisset, an sit idem in donatione, quā facit eps capitulo suo, de eo qd spectat ad mensam suā. qd not. Host. de iis quæ fi. à præla. nouit. & ponit casum de epo abundante, & capitulo egente, & dicit ꝙ valet. inducit quod ṡ. dixi in glos. non est. Dicit etiam ꝙ non obstat iuramentū de non alienando, cū nō sit proprie alienare quod in dñio ecclesiæ retinetur. ff. de leg. 2. vnū ex familia. & l. Imperator. §. fi. & l. seq. dicit tñ ꝙ tutius esset, ꝙ illud fieret superioris auctoritate. insti. de aucto. tut. in fi.

¶ *Glo seq sub dubio quæstionem soluit, & contra solutionem allegat.*

s ¶ *Decernimus.*] Licet ratio huius iuris sit antiqua: forte noluit cōprehendere præterita. Et est simile de postu. c. vnico. lib. 6. Sed ꝯ hoc facit littera sequens, quæ consuetudinem damnat, consuetudo vero notat tempus præcedens. ergo vr præterita respicere.

¶ *Glossa sequens exponit, & dat simile.*

a ¶ *Quamuis.*]

† In quodam manuscripto satis vetusto post verbum, non obstante statim sub sequuntur hæc verba: nisi ad id superioris sui consensus accedat.

a ¶ *Quamuis.*] scilicet etiam cuius contrarij vel initij non sit memoria. Damnatur ergo hæc consuetudo, ꝙ quis auctorizet in facto proprio. Alibi ꝙ quis sit index appellationis à se interiectæ. de consue. c. 2. lib. 6.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ *Visum est supra de bonis ecclesiæ non alienandis, dubitaret aliquis, verum res ecclesiæ possent permutari, hoc est de vna persona in aliam transferri: ideo annectitur rubrica, de rerum permutatione.*

& inane, contraria quauis [a] consuetudine non obstante [†].

TITVLVS IIII.

De rerum permutatione.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Collatio de beneficijs causa permutationis vacātibus facta alijs quàm permutantibus, non tenet. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. VNICVM.

Ne concessione [b] iuris vtentibus [c] præsertim circa spiritualia illudatur [d]: si qua [†] beneficia [e] ex causa [f] permutationis ab aliquibus resignata, alijs quàm ipsis permutare volentibus [g] cōferantur [h]; nullius hoc esse volumus [i] firmitatis.

c Idem Panor. dicēs glo. procedere, si ponantur verba similia, scilicet, quantocunque tempore, nulla consuetudine: secus tamen si simpliciter damnetur consuetudo, sicut p̄scriptione simpliciter damnata, non intelligitur statim de omni præscriptione. c. 1. de præs. in 6. lib. 6. vide hic do. Cardi. §. ꝙ si eps. 2. colum. versi. octauo quæro. Fonte.

E *concessione.*] ¶ Præsupponendū est primo illud qđ habetur in c. vnico. eod. tit. in 6. videlicet, ꝙ beneficium quod est resignatum in manibus superioris causa permutationis faciendæ, ꝙ per talem resignationē non dī beneficium vacare, sic ꝙ possit alteri qui non sit de compermutantibus conferri. Secundo præsupponendum est, ꝙ actus legitimi non recipiunt diem nec conditionem, & sicut collatio beneficij non potest fieri sub conditione, ita nec resignatio.

Casvs. Cum possideres iuste & canonice aliquod beneficium mihi propitium, & ego possiderem aliud beneficiū tibi propitiū, affectabamus permutare adinuicem huiusmodi beneficia: Et tractauimus de permutandis beneficijs nostris: qui tractatus est permissus, dummodo non fiat pactio arrestata inter partes, sed totum ponatur in arbitrio superioris: accessimus ad epm & supplicabamus, vt ipse vellet acceptare resignationes causa permutationis faciendæ: eps recepit resignationem, & sic vacauerunt nostra beneficia: quæritur, vtrum eps possit illa beneficia vacantia conferre & dare quibus voluerit? Dicit ꝙ non: sed tuum mihi, & meum tibi conferre debet. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, ꝙ beneficia vacantia causa permutationis faciendæ, non possunt conferri nisi cum compermutantibus. Not. tertio ꝙ volentibus permutare sua beneficia, licitum est exprimere ꝙ resignant causa permutationis faciendæ, & non aliàs. Not. ꝙ maxime in spiritalibus debet euitari illusio; sic etiam duplicitas, & fraudandi voluntas. 22. q. 2. ne quid. 24. q. 5. excōicatorum. de postula. c. fi. Not. finaliter, ꝙ ante permutationem potest præcedere tractatus. de hoc in glo. inter. volentibus. Zabarella.

† In vetustioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: si beneficia ex causa, &c.

¶ *Glo. prima dicit quid facit, & quid determinet.*

b ¶ *Ne concessione.*] se summat ponens ius nouum & æquissimū: Et determinat decretalem, inter cetera. de præbend. & supra eod. tit. cum vniuersorum.

c ¶ *Vtentibus.*] per hanc litteram dico decre. hanc locum habere vbi in fraudem expectantium fieret permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris: sed ius fraudent. eod. tit. c. vnico. lib. 6. de renun. c. vlti. eod. lib.

d ¶ *Illudatur.*] Concor. cle. s. de renun. c. vnico. & ibi concor.

e ¶ *Beneficia.*] Includit [2] etiam hospitalia & loca similia, quæ permutari possunt his casibus quibus in beneficiū conceduntur: quæ habentur j. de relig. domi. quia contingit. §. vt autem. illa vero quę non conceduntur in beneficium, non videntur posse cum beneficijs, permutari, cū beneficiorū adinuicē permutatio fieri debeat.

2 Vide Felinū in c. de quarta. extra de p̄scrip.

f ¶ *Ex causa.*] Bene ergo licet renuntianti in actu renuntiationis hoc exprimere, ꝙ renuntiat permutationis causa, & dato ꝙ hoc non exprimatur, satis est ꝙ constet ex coniecturis vel prius actis.

g ¶ *Volentibus.*] Ergo tractatus permutationis inter partes procedere potest: tamen ipsa permutatio expeditur superioris officio. & vide quod scripsi s. eo. quæsitum.

¶ *Glo. seq. generaliter intelligit, dicens, quòd episcoporum est permutare, & rationem reddit: quæris de capitulo vacante sede, & soluit distinguendo, in fi. ampliat textum, & soluit contrarium.*

h ¶ *Conferantur.*] p illos in quorū manibus fiebat resignatio, vel per alios collatores. Hoc tn̄ scias, ꝙ epōrū est p̄mutare, vel permutationibus auctoritatē præstare, & non inferiorum, vt not. Host. in summa huius tit. §. quis potest. ver. & nunquid & dixi s. eo. quæsitum. cum enim conciliū Turoñ. prohibet permutationem, 5 [illegible] dispensat, nisi cui permissum est. & idem Archidiaconus eo. tit. c. vnico. lib. 6. & facit quod not. s. c. proxi. in prin. ipsi tñ inferiores, quorum est cōferre vel eligere, habent consentire, vt not. in præ [illegible] decr. vnica. Quid de capitulo vacāte sede epali: poterit ne permutationi auctoritatē præstare? Puto ꝙ sic: cum hoc sit iurisdictiōis episcopalis, in qua tūc succedit. de maio. & obe. ijs quę. & c. cum olim. eo. tit. c. vnico. lib. 6. cū concor. hæc vera, nisi beneficia illa vel alterū illorū spectarent ad collationem epi solius sine capitulo: quia cū in talium beneficiorum collationem non succedāt: ergo nec i cōtensu, quē necesse habet præstare collator. & idem si habet eligere vel præsentare, vt scripsi, ne sede vacante. c. 2. ne vna via concedatur quod alia prohibetur. de regu. iur. cū quid. lib. 6. Si vero vnà cum capitulo haberet facere prædicta cum capitulum tunc possit conferre, eligere, vel præsentare. ne sede va. c. vnico. lib. 6. ergo poterit vt capitulum consentire, & vt eps auctorizare. Puto autem ꝙ hoc decretum afficiat, nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem & præsentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium sic renuntiatum: hoc enim est de mente, & eadem ratio est s. Et decre. de preb. cum in illis. lib. 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ sunt odiosæ.

Episcoporum & nō inferiorū est permutationibus auctoritatē præstare.

Capitulū sede vacante, potest permutationibus auctoritatē præstare.

i ¶ *Volumus.*] Hoc iure nouo: quasi innuat ꝙ olim in hoc casu necessaria erat gratiosa prouisio, & sic soluantur not. eod. tit. cū vniuersorum. de præben. inter cætera. sicut aliàs in simili casu agitur ad interesse. ff. de præscrip. verbis. l. naturalis. in prin. & in fine.

† Nota nō exemplum ita exprimitare sanctionis extendi. Font.

TITVLVS. V.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Ioan. And.*

C. VNIC.

Religiosi

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ *Visum est supra de actibus viuentium; nunc videndum est de actibus decendentium, siue morientium: ideo annectit rubricam, de testamentis, &c.*

Continuatio.

R *Eligiosi.*] ¶ Præsupponendum est primo, ꝙ ad curam epi spectat & pertinet, vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio potest cogere executores vel hæredes ad exequendū huiusmodi voluntates, & ad reddendum rationē de ijs quæ fuerunt relicta à testatore. Secundo præsupponendum est, ꝙ religiosi non possunt deputari executores alicuius testamenti sine consensu sui abbatis.

Casvs. Titius tendēs ad mortem fecit suū testamentū: instituit pauperes hæredes, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum suam voluntatem, fecit suum executorem aliquē religiosum, qui acceptauit huiusmodi officiū executoris, petita prius licentia à suo abbate & obtenta: Eps voluit cogere illum religiosum, vt ostenderet qualiter fuerit executus voluntatem testatoris: dicit ille religiosus, ꝙ erat exemptus à iurisdictione epi, & ꝙ nō tenebatur coram eo comparere: quæritur vtrum iste religiosus benedicat? Dicit ꝙ non, immo non obstante sua exemptione potest compelli ad reddēdum rationem: & si deliquerit, eps poterit illum punire. Not. ꝙ religiosus datus executor ab aliquo testatore, non potest huiusmodi officium acceptare, nisi petita & obtenta licentia à suo abbate. Not. ꝙ eps potest cogere hæredes qui nō sunt executores specialiter deputati ad reddendū rationē qualiter impleuerūt voluntatē defuncti. Not. ꝙ si executor testamenti deliquerit in exequendo testamento, eps poterit illum punire. Not. casum in quo exempti perdunt priuilegium exemptionis, videlicet si fuerint deputati executores alicuius testamenti. Aliū casum habes in c. 1. j. tit. proxi.

Not. ꝙ quis dicitur præscindere materiam delinquendi, quando obuiat rei quæ posset esse causa delinquendi, vt hic clare patet.

Not. ꝙ con-

No:. ꝙ consummatio testamẽti dr̃ executio testamenti. simile s. eo. tua. Zabarella.

¶ *Prima glo summat, diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Religiosis.*] ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorũ executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuum cõstituentis. Secundo constitutionẽ. Tertio pœnam. Et incipe constructum ibi: *Volentes.* Et quo ad rationẽ per executorem reddendam determinat quod not. in Specul. de instr. edi. §. nec vero aliqua. ver. sed an simplex. qđ quasi ad litteram ponit Archi. 88. dist. eps tuitionem.

sis a etiam exẽptis, deputatis b ad executionem cuiuslibet c vltimæ volũtatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique d non possunt nisi a superiori suo petita super hoc licentia & obtenta e, suscipere f) volentes præscindere materiam g delinquẽdi: Presentis constitutionis auctoritate statuimus, quod tales h (etiam si prælationis fungantur officio) locorum i ordinarijs † debitam reddere k, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo fraude seu negligentia, de susceptæ executionis officio teneantur exigegere l rationem: Illos quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum m pœna debita n (quocumque non obstante priuilegio o) punituri.

† Vide concilium Trident. sessio. 22. & refor ma. cap. 8.

¶ *Glo. seq. tractat quid de deputatis, soluens distinguendo tria membra, et in tertio subdistinguit.*

b ¶ *Deputatis.*] Not. ꝙ non dicit, deputandis: per quod vr̃ velle ꝙ cõstitutio respiciat præterita: quod verum puto de futuris gestionibus fiendis etiam per iam deputatos, quamuis exemptos. & facit qđ not. s. ea. compi. de æta. & quali. v: hi qui. in glo. quod posteris. & de vi. & hone cleric. c. 2. post prin. Sed in præteritis gestionibus factis iam per exemptos ante hanc constitutionem, non puto ꝙ hæc decre. locum habeat: ad quod facit littera sequens: constat enim ꝙ circa iam gesta præcidi non potest materia delinquendi. Si vero exemptus religiosus prius deputatus iam ante constitutionem, partem gesserat, partem vero gessit post constitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis: quia singulis annis pcipit certos redditus, quos conuertit in certos pios vsus, de postea gestis rationem reddat. ad hoc de elect. si eo tempore. lib. 6. sed si ratio post gestorum sine prius gestis inutilis videretur, non tñ cogetur ad illam reddendã. ad hoc s. de appel. super eo] 1. reddat ergo Papæ, legato, vel suo superiori, vt quo ad illam stemus antiquo iuri.

c ¶ *Cuiuslibet.*] Comprehendere vult etiam codicillos. & vide qđ scripsi eo. tit. super rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus ꝙ vltima voluntas comprehendit omnem testamentorum speciem, siue sit militare vel priuatum solemne. vel nuncupatiuum. C. eo. hac consultissima. & l. iubemus. & & de his per Host. in summa eod. §. 3. & in Specul. de instru. edi. §. compendiose. ver. ad huius autem. Zenzelinus dicit, ꝙ comprehendit quamlibet vltimam voluntatem, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, siue epistola, cum indistincte loquatur. ff. de extra. l. 1. de priuileg. quia circa. dicit etiam Pau. ꝙ procedit, quod hic dicitur, etiã si vltima voluntas sit confecta in sanitate, dum tñ sit morte confirmata. 13. q. 2. c. si. de cele. Mi. cũ Marthæ. Zabarella.

d ¶ *Quod vtique.*] Interpositio: quæ tñ habebatur eo. tit. c. 2. lib. 6. & de claustralibus loquitur, vt ibi not.

¶ *Glo. seq. primo dicit quid reprobat, secundo querit, arguit negatiue, & soluit.*

Testamenti exequendi licentia religioso data, an a superiore re integra reuocari possit.

e ¶ *Obtenta.*] Reprobatum vr̃ qđ disputando soluerat dñs meus, in hoc casu tacitam licentiam superioris sufficere. quod vide in Mercu. eo. tit. sub littera G. [aliàs sub littera S.] Sed dubitatur nũquid superior qui religioso dedit licentiam suscipiendi hoc executionis officium, possit licentiã reuocare re non integra, vt sortior sit quæstio: Et vr̃ ꝙ reuocari non possit, cum sit adstrictus rationi reddendæ, vt hic: & qui semel suscepit, exequi cogitur. eo. tit. Ioannes. puto ꝙ male facit sine causa reuocando, non tñ credo ꝙ subditus resistere possit, cum velle non habeat. & optime facit 33. q. 5. manifestum. tunc ergo perficiet executionem collega, si quem habet, vel is de quo testator prouidit, vel eps. quod dic vt eod. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi not. in glo. penult.

Fratres Minores nõ possũt esse testamentorũ executores

f ¶ *Suscipere.*] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt. quod dic, vt j. de verb. signifi. exiui. §. proinde. vel sic. item ꝙ executione. & §. cupientes. versi. verum etiam.

g ¶ *Materiam.*] Concor. de vsuris. cap. 1. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit.*

Not. hic Card. ꝙ licet ius odiosum et

h ¶ *Tales,*] scilicet religiosi etiam exempti. & per hoc puto ꝙ in secularibus exemptis non habeat locum quod hic dr̃. & licet subsit eadem ratio: satis est tñ ꝙ eorum priuilegijs constitutio illa nõ derogat. & fuit forte impulsiua ratio: quia religiosi plus delinquebant in his. Est simile j. de cen. c. 1. & de priuile. c. 1. & de pœnis. cupientes. post princ. de sen. excom. c. 1. de deci. c. 1. & vide qđ not. in 1. glo.

tendatur per identitatem rationis, nõ tamen extenditur ad casum priuilegiatum, vnde posset inferri quod priuilegiũ nõ tam facile perditur sicut ius commune de quo Gaza. in l. centurio. Bonat.

i ¶ *Locorum ordinarijs.*] Non dicit, diœcesanis. & facit ad id quod scripsi eo. tit. Ioannes. super ver. diœcesanum.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. querit & remittit.*

k ¶ *Reddere.*] rationem teneantur, quod sequitur. concor. j. de relig. domi. quia contingit §. illi etiam. Quid si testator liberauit eũ ab onere rationis reddendæ. Vide quod scripsi eod. tit. Ioannes. in penulti. q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddendæ not. & in Spec. prædic. §. nũc vero. ver. sed nũquid secundũ dictũ.

¶ *Glo. seq. notat, per quod dubium soluit.*

l ¶ *Exigere.*] Nota ꝙ duo ponit & vt diuersa: per quod vr̃. ꝙ isti executores etiam ordinarijs non petentibus rationẽ reddere debeãt: si tñ offerunt: sed si ordinarius non recipit, eis non imputabitur. de reg. iur. imputari. lib. 6.

† De interdictu vide Decium in c. ad hæc. extra de priuileg.

m ¶ *Exemplum.*] s. ea. compil. de offic. ordi. c. 1. cum suis concor.

n ¶ *Debita.*] arbitraria, ex quo certa statuta non est. de offi. dele. de causis.

o ¶ *Priuilegio.*] j. c. proxi. & vide quod ibi dicam.

TITVLVS VII.

De sepulturis.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Io. A.*

CAP. I.

Os †

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio.

¶ *Visum est supra de testamentis: verum quia testatores in testamento eligunt suas sepulturas, ideo annectit rubricam, de sepulturis.*

Os qui.] CASVS. Certis ex causis posuit eps istam ciuitatẽ sub interdicto ecclesiastico, cuius interdicti effectus est, vt tempore interdicti non administrentur mysteria diuina, exceptis duob⁹, videlicet baptismatis, & Eucharistiæ. Durante interdicto aliquis mortuus elegit sepulturam apud locum nostræ dñæ Burdgalen. vel apud alium locum exemptũ ab epo vel archiepo: modo quæritur, vtrũ isti exempti possint impune tradere sepulturæ corpus istius mortui? Dicit ꝙ non: immo ipso facto sunt excõicati. Et idem dicendum est, si aliquis tradat sepulturæ alicui ecclesiæ excõicatum publice, vel interdictum vel publicũ vsurarium. Not. *Temeritatis.* Temeritas, tis, id est, fatuitas, præsumptio. & habemus temere aduerbium, vt s. in cle. de sum. tri. & fide catho. Not. *Cõtemptũ*, i. spretũ. Not. *Interdicti*, Quid sit interdictũ dixi s. in cle. quãuis. de fo. comp. & ibi dixi ꝙ sunt plura interdicta: & promisi vobis ibi dicere de alijs interdictis, quæ hic subijciã, & cõtinuabo ad alia s. videlicet, ꝙ est interdictũ, quod dr̃ interdictũ de mortuo inferendo, & habet locũ, vt quis nõ phibeatur mortuũ inferre & sepelire, quo licet ei inferre, & sepelire vt ff. de interd. l. 1. in prin. vt si via phibeatũ, vel sepulchrũ ædificare, vel lapides ad ædificãdũ per fundũ ducere, vt ff. eo. l. 1. §. prætor ait. & §. si iter mihi. §. vim habere. & §. fi. ¶ Item est interdictum momentaneæ possessionis, & est illud quo agitur de possessione retinenda, sicut vti possidetis, vt ff. vti pos. l. 1. §. 1. vel agitur de possessione adipiscenda. vt est quorũ bonorũ, quorũ legatorũ. vel quo agitur de possessione recuperanda, vt vnde vi. ff. cod. tit. de interdictis. §. 1. ¶ Item est interdictum, ne quid in loco sacro fiat. & omnia sequenda huiusmodi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat, contra quam prohibitionem si quid actum fuerit interdicto ꝙ vi aut clam, suis sumptibus vel destruere cogetur omne quod factum fuerit, aut in pristinum statum reducere vel reddere tenetur. vt ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. ait prætor ꝙ in via, ¶ Item interdictum, ne quid fiat in loco publico vel itinere, & hoc interdictum prohibitorium est, & tam publicis vtilitatibus, quàm priuatorum per hoc prospicitur. Loca enim publica vtique priuatorum vsibus deseruiũt iure scripto ciuitatis. vt l. 1. §. 1. ¶ Itẽ interdictũ ne qd fiat in mari, vel flumine publico ripave eius quo peius nauigetur, aut in via publica quo peius eat. Hoc interdictũ datur perpetuo omnibus: & in omnes habet condemnationem in id quod actoris intererat, vt l. 1. in fi. ff. de via pub. & itinere publico reficiendo. ¶ Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quam priori æstate fluxit. id est, vt aqua fiat altior, depressior,

depressior, rapidior cum incommodo euellentium: vt ff. ne quid in flumine publi. l. 1. in prin. §. non autem omne. ¶ Item interdictũ, de noui operis nuntiatione, datur ei qui prohibetur ædificare, nisi postquam satisdederit, vt ff. de no. ope. nuntia. l. prætor ait. §. hoc autem interdictum. ¶ Item interdictum de loco publico fruendo, est publicæ vtilitatis causa propositum: quia tuetur vectigalia publica: ergo quis prohibetur vim facere ei socio ve eius, qui conducit locum publicum fruẽdũ ab eo qui locandi ius habuit, quo minus loco publico sibi frui liceat: ex lege locationis vel conductionis. & hæc habentur l. 1. §. 1. in princ. ff. de loco publico fruendo. ¶ Item interdictũ, de precario, quod restitutoriũ est, datur ei qui precario rogauit, & precario habet, immo etiam si non rogauit, dum tñ possideat, vt ff. eo. l. 1. in rebus. §. 1. & per totam l. precarium vř rogare & habere, si rogauit pro se, & habet pro suo, vel si rogauit procurator suus vel negotiorum gestor, & ipse ratum habet, vt ff. eod. l. certe. §. 1. dum tñ accipiat in personam suam ꝯtũ, aliter non. ff. de acqui. pos. l. possessio. §. fi. ¶ Item interdictum ꝙ vi aut clam, datur aduersum eum qui in loco alterius aliquod opus construxit vel destruxit, dũ tñ factum sit in solo ff. eo. tit. l. 1. §. hoc interdictum. Et etiam si vi, id est, per violentiam, aut clam, id est, occulte sine notificatione alteri facta fecit, cum timeret ne si sciret sibi prohiberetur, vt ff. eo. tit. l. 1. ¶ Item interdictum, quorum bonorum, à prætore inuentũ est. Et datur filio emancipato aduersus hæredem vel possessorem, vel ꝯ illum qui pro hærede vel possessore possidet ad vniuersa bona adipiscenda, non ad singulares res. Et est duplex, scilicet directum & vtile: Directum datur ei qui est bonorum possessor: Vtile datur ei qui succedit iure ciuili ex testamento vel ab intestato. ¶ Item interdictum quorum legatorum, competit hæredi ad repetendum legata quæ sine voluntate eius legatarius occupauit. Repetet itaq; hæres vt deducat falcidiá: alioquin si repeteret statim recepturus, exceptione doli poterit remoueri. ¶ Item interdictum, de riuis, est vtilissimum: quia riuos, specus, & septa reficere & purgare prætor aquæ ducendæ causa permittit: dum tñ non aliter aquá ducat, quam priore æstate fluxit, vt in l. 1. in princ. ff. de riuis. ¶ Itẽ interdictum Saluianum, competit dño fundi aduersus colonum in sua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus, quas colonus in fundum intulit, vt l. 1. ff. eod. tit. ¶ Item interdictum, de tabulis exhibendis, datur omnibus quibus aliquid est adscriptum in tabulis, vel pure, vel in diem, vel sub conditione, siue sint hæredes siue legatarij, siue fideicommissarij. ¶ Interdictum de ripa munienda, merito propositum fuit: Ná ripas fluminum publicorum reficere & munire vtilissimum est, ne ob id omissum nauigatio deterior fiat, vt in l. vnica. §. 1. ff. de ripa munienda. Item interdictum vt in flumine publico nauigare liceat, est quo prospicitur, ne quis in flumine publico nauigare, nauem, ratem ve agere, vel in ripa onerare prohibeatur: sed vt per lacũ, fossam, stagnum publicum nauigare liceat, vt in l. vnica. §. 1. in princip. ff. eo. tit. vbi subdit Vlpianus: Lacus est qui habet perpetuam aquam: Stagnum vero, quod temporalem continet aquam ibidem stagnantem, quæ quidem aqua plerumque hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictũ vnde vi, locum habet cum quis possessionem soli per vim amisit: Et datur directe ꝯ deiectorẽ illi qui de possessione alicuius rei immobilis deiectus est sine omni causa, vt restituatur possessio de qua deiectus est & omnia ablata: immo dato ꝙ ibidem essent aliqua, quæ penes violentum fuerint mortua, vel aliquæ res quæ casu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, sed in totum condemnabitur ad earum æstimationem: quia nec mortalis, nec fortuitus casus liberat deiectorem. ¶ Item interdictum, de vi & vi armata: cum interdicto vnde vi, datur & proponitur ei qui deiectus est: Fuit enim æquissimum vi deiecto subueniri, ergo ad recuperandam possessionem hoc interdictum inuẽtum est: Ne quid enim per vim admittatur legibus prospicitur publicorum & priuatorũ, necnon constitutionibus principum, vt l. 1. ff. eod. tit. §. hoc interdictum. & §. seq. Item interdictum, Vti possidetis, locum habet in rebus immobilibus, scilicet dum de fundi vel ædium possessione contenditur. Insti. eod. tit. de interdictis. §. sed interdictum. Habet etiam locũ in incorporalibus, vt in quasi possessione: & datur possidenti ciuiliter, & possidenti naturaliter: vel etiam quasi possidenti gratia retinendæ possessionis. Et proponitur quotiens inter litigatores contentio est, vtrũ possideant: quia alteruter magis se possidere affirmat. ¶ Item interdictum Vtrobi, idem est cum interdicto vti possidetis: nisi ꝙ in hoc differunt: quia illud interdictum, scilicet vtrobi, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum mobilium, vt ff. vtrobi. l. vnica. §. hoc inter. Sed vti possidetis, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum immobilium. ¶ Item interdictum de vxore deducenda, marito datur aduersus & ꝯ eum, qui dolo eam retinet sine volũtate mariti, licet ipsa volente. ff. eod. tit. de interd. l. 1. Et de omnibus istis interdictis nihil ad propositum nostrũ, nisi in illa significatione, vt dixi s. in cle. quamuis. de for. compet. quia tempore interdicti nulla conferuntur sacramenta, vel nulla solemniter celebrantur diuina, & tempore interdicti solum confertur baptismus & pœnitentia & alia, vt dixi s. in d. la cle. in prin. Sed omnia ista alia interdicta scripsi pro dominis canonistis, vt ipsi non habeant pœná ad illa interdicta inuestiganda: quia ipsi quam plures allegantias abhorrent, ideo continuetis adinuicem illa interdicta: quia vtile est ista scire. [a] Not ibi: *Decernimus*. ꝙ totiens quotiens vtitur Papa hoc verbo. decernimus, ipse nouum ius inducit. Not. ꝙ temeritas reprobatur. 17. q. 4. si quis. ne cle. vel mona. cap. 2. lib. 6. Not. de pluralitate clauium. de hoc in glo. 2. & 20. dist. §. 1. Zabarella.

qui[a] propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium[b] Ecclesiæ, in cœmeteriis[c] interdicti tempore[d], in casibus non concessis à iure[e] vel excommunicatos[f] publico[g], aut nominatim[h] inter-

¶ *Glo. prima summat, diuidit, & dubium soluit.*

a ¶ *Eos qui.*] Excõicati sunt etiam exempti, qui in casibus nõ permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs, tempore interdicti: vel q scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Et primo ponit: secundo tollit obstantia: ibi. *Nos.* Et per hoc quòd dicit eos, includit cuiuscunque professionis viros, clericos, & laicos: includit etiam mulieres. & de hoc de elect. in generali. lib. 6.

b ¶ *Clauium.*] de exces. præla. c. fi. de poen. c. fi. & not. pro pluralitate clauium. [1] de hoc remissionem dedi. de sum. tri. c. 1. ad fi.

¶ *Glo seq. notat & sortificat.*

c ¶ *Cœmeterijs.*] Si igitur in campis & locis priuatis eos sepeliant, non est locus huic pœnæ: quod intelligo etiam si locus ille esset vicinus vel contiguus ecclesiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad vsum cœmeterij non est per epm benedictus. de conse. dist. 1. nemo. non erit locus huic pœnæ. quare autem in cœmeterijs corpora sepeliatur, vide not. 13. q. 2. cum grauis.

d ¶ *Tempore.*] quo tempore interdicta est ecclesiastica sepultura. de pœnit. & remi. quod in te. de priuileg. vt priuilegia.

¶ *Glo. seq. ponit duo exempla, & dubium soluit.*

e ¶ *A iure.*] hoc dicit propter clericos, qui seruauerunt interdictũ: quibus conceditur eo tempore sepultura cum silentio, & absque campanarum pulsatione: vt in prædic. decre. quod in te. & propter priuilegiatos circa confratres. de quibus in prædi. decre. vt priuilegia. In quatuor vero festiuitatibus in quibus eo tempore celebrari potest alta voce, & c. de quibus in decr. vlti. §. penulti. de senten. excom. lib. 6. non puto posse mortuos sepeliri, licet multotiens fuerit ꝯtium obseruatum. & hoc bene probat decre. cum & plantare. §. ꝙ si. de priuileg. & ille §. qui diebus illis permittit participationem diuinorum, de audiendis officijs loquitur, non de sacramétis, quod patet ex diuisione cap. Item cessat causa ibidem expressa de spe reconciliationis.

f ¶ *Excommunicatos.*] ab homine vel à iure. & intelligas de excõicatione maiori. de sen. excom. si quem. licet enim excommunicati minori sic decedentes sepeliendi non sint, vt not. Inno. eod. tit. sacris. huic tñ pœnæ tunc locus non esset. de hæreticis qui excõicati sunt, specialiter fuerat prouisum. de hære. c. 2. 1. respon lib. 6.

¶ *Glossa sequens tractat quæ sit excommunicatio publica, & quid de occulta, ibi not.*

g ¶ *Publice.*] de hoc de re iudic. ad probandũ. de excep. exceptioné. in glo. penult. quæ gl. nõ placet simpliciter quo ad casum istũ: licet enim fatear illum publice excõicatum ꝯ quem publice lata est sententia, licet denuntiatus non sit: cum prædicta decr. ad probandum. non dicat publice nuntiatum, sed publice excõicatum: non tñ fateor ꝙ hoc ipso ꝙ excõicatus est p iudicẽ, loco quo iudicare cõsueuit, plenitibus officialibus suis & partibus, vel altera contumaciter absente dicaẽ publice excõicatus: sed ex qualitate fori multitudine, s. vel paucitate officialiũ & astantiũ, dicaẽ publica vel non publica: ita ꝙ in hoc veritas rei pôderetur [a] vt quo ad hũc casum videamus an p̃sumant sepeliẽtes scire, vel saltẽ sit casus quo sit eis imputandũ si ignorarũt qđ publice sciebaẽ. 12. q. 1. qui & humanis. alias posset esse occultus: licet per iudicẽ in banco corã duob' vel tribus fuerit p̃mulgata: facit in Authen. de litig. §. omné vero. coll. 8. ad hoc mouet mens & ratio iuris p̃ponderanda verbis [3]: & qđ a. leg. ibi in glo. nõ probat, vt ibi dixi: & vltra iura quæ cõiter allegantur de do. & contu. c. fin. de eo qui mit. in pos. c. fin. de cle. no resi. ex tuæ. ff. de insti. sed & si. §. 1. & 2. bene facit cle. s. de elect. c. cautam. §. verũ. & facit s. de iudi. dispendiosam. de fo. compe. quamuis. facit quod not. Compost. de consue. cũ dilectus. quod scripsi de elect. illa. in glo. magna circa fi. Et per hoc ꝙ dicit, publice, dico ꝙ si esset occultus dato ꝙ sepeliens sciret, non est locus huic pœnæ. An vero sit locus excõicationi minori. not. de priui. ad hæc. in glo. 1. additur autem hic pœna ad pœná, quam statuit decre. epõrum. de priuileg. lib. 6. quæ per hanc sublata non est.

h ¶ *Nominatim.*] concor. de priuileg. cum & plantare. §. excõicatos. &

[1] Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 17. art. 1. & 2. & 3.

Sepeliri non possunt mortui tempore interdicti, etiam in quatuor magnis festiuitatib.

Excõicatus per iudicem in loco iudiciali, an dicatur publice excommunicat'.

[a] Placet Pet. de Ancharan. & Imo. qui mihi vidẽtur probare glos. vbi est imponenda pœna: sed alias in iudicio excommunicat', dicetur publice excommunicat'. Ponta.

[3] Facit gl. Zen. in extrauag. execrabilis. §. statuimus. in verbo, immiscere Fon.

tos. & vide quod ibi not. ad idem. eod. tit. si priuilegia. de præbē. in Laterañ de cle. excom. proposuit. & est simile 3. ea. compila. de vi. & ho. cle. c. 1. & per hanc litteram & prædictas similes videtur ꝙ possit in cœmeterio sepeliri interdictus non nominatim, dummodo locus interdictus non sit.

dictos [a], vel vsurarios manifestos [b] scienter [c] sepelire [d] præsumunt: Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere [e]: à qua nullatenus absoluantur, nisi prius [f] ad arbitrium diœcesani episcopi eis [g], quibus per prœmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: nullo eis [h] circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio [i] sub quacūque forma [k] verborum concesso aliqualiter suffragante.

a ¶ *Interdictos.*] vñ suf ficere, ꝙ interdictū sit tale, ꝙ priuet sepulturā, vt in casu. de sen. excom. is cui. 2. rñ. lib. 6. facit quod scripsi post Inno. & Host. hoc eod. tit. sacris.

¶ *Glo. seq. remittit, excipit, determinat, id declarans.*

b ¶ *Manifestos.*] qui sint manifesti, not. de vsur. c. 1. & 2. in princ. lib. 6. & intelligas nisi cautū sit de restituēdo, vt ibi. & puto sufficere quo ad sepulturam: non dico quo ad validandum ipsius testamentum, ꝙ caueatur post mortem [g], quod verum intelligo in illo qui iussit satisfieri de vsuris, aliàs enim non sufficeret cautio hæredum, cum decesserit in peccato: de vsur. quia in omnibus. & hoc probat littera illius decre. quamquam. de vsur. lib. 6. in princ. & si. 1. rñ. accumulatur autem hæc pœna ad pœnam prædicti Laterañ. concilij. quæ adhuc hodie locum habet, cum expresse sublata non sit.

Secus ergo si ante mortē. nō obstat. l. filius. & l. etiā. ff. de test. immo idē si post mortem, vt voluit Ioan. And. in c. quāquam. de vsu. lib. 6. in col. fi. ad fi. quāquā Imo. hic neget ibi hoc dici per Io. An. Font.

c ¶ *Scienter.*] requirit ergo scientiā hæc excōicatio. concor. de sen. excō. significauit. & c. cū desideres. & de hæret. c. 2. in prin. lib. 6.

¶ *Glo. seq. declarari petit quinque dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur: inducit tres rationes pro, & vnam contra.*

d ¶ *Sepelire.*] hic occurrunt dubia, quæ principis declarationem plusquam glossantis opinionem exposcunt: scilicet an portantes ad sepulturam, qui tñ non sepeliunt, sint excōicati. Item quæritur de concomitantibus funus. Itē de fodiētibus, fabricātibus, vel aperiētibus sepulchrū. Itē de p̄latis, clericis, vel ministris ecclesiarū, in quarum cœmeterijs sepeliunt, qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de ijs clericis vel laicis, qui portant cereos, cruces, & similia. Et circa hoc aduertendum, ꝙ quandoque iura prohibent in cœmeterio sepeliri, vt hic, & de priui. ad hęc. de sen. excom. is cui 2. respon. lib. 6. quandoque in cœmeterio tumulari. eod. tit. sacris. Quandoque sepulturæ tradi. de vsur. quia in omnibus. de hære. c. 2. 1. respon. lib. 6. Quandoque ad sepulturam admitti. de vsur. quāquam. lib. 6. eo. lib. de priuileg. ep̄orum. Quandoq; sepulturæ clericos interesse. de rapt. super eo. Quandoque corpora cum psalmis ad sepulturam duci. 23. q. 5. placuit. Quandoque iubent sepultura carere. de tornea. c. 1. de pœnit. & remis. omnis. Quandoque præcipiunt extra cœmeterium subterrari. de sta. mo. cum ad monasterium. Quandoque permittunt cum silentio tumulari. de pœnit. & remis. quod in te. Cum ergo hic puniat sepelientem, non admittentem, interessentem, vel cooperantem (sepelire autē est mortuum humo vel tumulo condere) videretur solos humo vel tumulo corpus imponētes ligatos esse. facit p̄ hoc æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item constat ꝙ portantes & concomitantes, vel fabricantes, si non sequeretur talis sepelitio, excommunicati non essent. In ꝯtrium: esset hæc constitutio ludibrio, si vnus solus ribaldus vel seruiens, per quem poterit id expediri, ligari dicatur, reliquis vsitatis pompose & solemniter expeditis.

Sepultura vario modo à iuribus inhibetur.

Sepelire, est mortuū humo vel tumulo cōdere.

¶ *Glo. seq. remittit, dubium soluit, remittit etiam de quæstione, & de ipsius dubio incidenti quod soluit.*

e ¶ *Subiacere.*] alios casus quibus quis ipso facto excōicatur per has cle. vide not. j. de sent. excom. c. 1. hanc autem pœnam locum habere non puto in alijs casibus quibus denegatur sepultura: quos habes not. eo. tit. ex parte. de sta. mo. c. 2. & cap. cum ad monasterium. Quid de illo qui sepelijt manifestum vsurarium, excommunicatum publice, nominatim interdictum, & tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excōicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene quod scripsi in quæstione Gualterij; siue tñ vna sola, siue pluribus sententijs ex his diuersis causis, quarum quælibet, per se sufficiat, excommunicatus dicatur: planum est ꝙ de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui. de quo satis not. de offic. ordi. ex parte. de sent. excom. cum pro causa.

Excōicatio an multiplicetur multiplicato delicto.

f ¶ *Nisi prius.*] concor. cle. 3. de sequest. pos. cap. vnico. & vide qđ ibi not. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. successiue de duobus quærit, & soluit. ponit duo dicta Innoc. & Hostien. & secundum determinat.*

g ¶ *Eis quibus.*] sed qui sunt hi? forte intellexit de iis quorum fauore fuerant latæ sententiæ excōicationis, vel interdicti in loca vel personas quo ad vsurarios illos quibus fieri debebat restitutio: si qua etiam violentia in his fuisset illata clericis vel ministris illis etiam fiet satisfactio. Itē si illorū corpora vel ossa discerni possint, exhumanda sunt. eo. tit. sacris. & hoc in vltimis tribus casibus. Sed quid de primo? Dic ꝙ si ille fuit pœnitens, licet non debuerit sepeliri, tñ non exhumabitur, saltem post relaxatum interdictū, vt not. de sent. excom. si ciuitas. in glo. penult. lib. 6. & not. Inno. & Host. in decre. vlti. de excel. prǽla. ad fi. & facit qđ not. de sent. excō. a nobis 2. in gl. penult. not. etiam Inno. & Hosti. in prædi. decre. vlti. ꝙ pœnitens qui sepultus non fuit in cœmeterio ꝓꝑ interdictū, relaxato interdicto debet in cœmeterio sepeliri. Inno. alleg. de sen. excō. cum illorum. & Hosti. in p̄di. decre. à nobis. & dicunt, ꝙ ex quo pœnitēs est mortuus: mortuaria ab eo licite recipi possunt: cū pro ipso sit orādum. alleg. 11. q. 3. quæcunq;. secus si nō fuisset pœnitens. 88. dist. c. fi. & vide quod post eos dixi de sen. excō. cum voluntate. si intelligas de mortuarijs, quæ ipse pœnitens de loco interdicto reliquit in morte, verum puto. Idem si intelligas de mortuarijs, quæ postea darentur cum funere sepulto in cœmeterio post relaxatum interdictum. De funeralibus vero quæ darentur cum funere sepulto de facto tempore interdicti, non puto clericos licite recipere posse: quia viderentur participare delicto.

Sepultus in cœmeteria tempore interdicti, an debeat exhumari.

h ¶ *Eis.*] sic sepelientibus.

i ¶ *Priuilegio.*] vt si priuilegiati essent contra decre. 1. de priuileg. lib. 6.

k ¶ *Quacumque forma.*] Arg. ꝙ generalia & derogatoria verba sufficiant. facit de hære. sicut. j. c. prox. ver. nos etenim. & per Dynum de reg. iur. quod semel. lib. 6.

¶ Idem in eodem.

¶ *Pars quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliūt illos qui hoc libere elegerint. De funeralibus tamē & quibuscunque obuentionibus et relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra soluent ecclesiæ parochiali. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Dv-

D *Vdum.*] Præsupponendum est ꝙ facultas prædicandi verbum Dei pertinet solis ep̄is & rectoribus parochialium ecclesiarū de iure cōi. Item facultas audiendi confessiones, iniungendi pœnitentias & absoluendi, de iure cōi pertinet ep̄is, & archiep̄is, & rectoribus parochialium ecclesiarū. Item facultas funerandi, id est, sepeliendi, pertinet solis rectoribus parochialium: & non pertinet monasterijs, nisi respectu suorum fratrum. Item præsuppone ꝙ Minores & Prædicatores fuerunt priuilegiati in istis tribus: quod priuilegiū fuit eis concessum multum large: postea fuit cassatū huiusmodi priuilegiū: & tūc quia erāt magnæ discordiæ, ideo huiusmodi p̄dicandi facultas eis fuit data, videlicet ꝙ ipsi possent p̄dicare in suis domibus & alijs locis publicis: nisi ep̄s vellet p̄dicare, vel p̄dicari facere: quia tūc ipsi cessant. Quantū ad secundā facultatē ipsi Minores & Prædicatores petant licentiā pro audiendis cōfessionibus ab ipsis ep̄is: & licentia obtenta eligant ex fratribus idoneiores ad confessiones audiendas, & absoluant à peccatis, nisi à casibus ep̄alibus: tñ absoluere possunt à casibus ep̄alibus, si sibi fuerit permissum ab ep̄o. Quantum ad tertiam facultatem ipsi Minores & Prædicatores possunt sepelire corpora mortuorum, dum tñ soluant quartam vel legitimam rectori ecclesiæ parochialis. Itē ipsi non debent procurare ꝙ aliqui eligant sepulturam in domib' ipsorum, vt faciant eis donationes inter viuos, quas facerent inter mortuos, alias ipsi rectores habebunt quartam siue legitimam, ac si illi fecissent donationem in morte. hoc intendit totum istud magnum capitulum. Not. ꝙ de iure communi officium prædicandi spectat ad episcopos & rectores parochialium: tamen etiam ex speciali priuilegio potest competere alijs. & non extenditur illud priuilegium ad alios Mendicantes, cum sit odiosum: sed crederem ꝙ alij Mendicantes etiam haberent simile: sed illud non est clausum in corpore iuris: ideo si eis moueretur quæstio, ipsi tenerentur probare. Not. ꝙ Prædicatores & Minores solum habent facultatem prædicandi in suis domibus & locis publicis. Not. ꝙ parochianus dimisso proprio curato potest fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiā à suo proprio curato: licet esset sibi meritorium, si peteret propter bonum obedientiæ. Not. formam, quam debet quis obseruare in confessionibus audiēdis: quia primo debet audire confessionem: deinde pœnitentiam iniungere, & postea absoluere. Et si cōfitens sit excommunicatus, tunc presbyter debet illum absoluere ab excommunicatione. Not. ꝙ isti Prædicatores & Minores eandem habent potestatem quam habent rectores parochiarum. ¶ Item nota quòd ipsi habent ius liberæ sepulturæ. Et dicunt doctores, quòd si cōsuetudo sit quòd primo portetur corpus ad ecclesiam parochialem: & ibi rector seu curatus liberet eis illud corpus, quòd illa consuetudo est seruanda: sed alias ipsi Mendicantes possunt processionaliter ire ad domum defuncti, & portare corpus: licet glo. teneat contrarium: quia in

quia in hoc non approbatur. Not. de verbo, innouamus. quod exponit Lau. idest, restituimus: quia fuerat reuocata. de rescrip. quamuis lib. 6. q. 3. §. notandum. & dicit Lau. quod innouare nihil aliud est nisi canones qui in desuetudinem abierant reparare 18. dist. propter. Not. ibi, *Bonifacius.* quod constitutiones fiunt ad perpetuam memoriã, pro qua etiam fiunt instrumẽta & scripturæ aliæ: & sic recipiuntur testes & publicantur. 1. q. 7. saluberrimum. Zabare.

† An hæc Clement. comprehẽdat alios religiosos Mendicantes, vel nõ Mendicantes præter comprehẽsos seu nominatos in ea, vide omnino glossam in cap. quæ à iure de regul. iur. lib. 6.

Not. quod quæstio erat inter rectores, & clericos ex vna parte, & istos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, quod nedum sacerdos sed clericus habeat partem oblationum & funeralium. ad hoc de fil. presby. c. proposuit. & c. ex parte. quod satis vĩ verum secundum eum: nisi consuetudo vel statutũ aliud inducat. de verb. signifi. cum inter. In contrarium tñ facit littera j. in versi. verum. ibi, *Sacerdotibus & ecclesiarum rectoribus*, &c. Soluit quod illud non excludit portionem clerici, si est in ecclesia causa iuuandi sacerdotem, qui sine clerico celebrare & alia similia facere nõ potest. de consec. dist. 1. iubemus. & de vita & honestate cleric. vt quisquis.

Not. in ver. *Hora illa dumtaxat*, &c. quod in concursu prædicationis præferũtur prælati istis fratribus: habent enim prælati in hoc ius potẽtius, vt pote ordinariũ & ius cõe: fratres autem extraordinarium & priuilegium: sed in concursu talium fortius est ius cõe, quàm singulare, & ordinarium auxilium quàm extraordinariũ: vt l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. & l. in causæ. ff. de mino. §. causa. Et potentior est causa naturalis quàm accidentalis. vt l. qui habet. ff. de tutel. & l. libertus. §. præscriptio. ff. ad munici pa. Petrus de Ancha.

† al. frequẽtibus.

† al. numinis.

Dudum [a] † à Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro infrascripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædecessor noster aliam [b] illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probauit effectus) nedum [c] pacis ab auctore [d] ipsius speratæ fructum non attulit, quinimo discordiæ, pro qua sedanda processerat, fomentum [e] non modicum ministrauit [f]: nos eã omnino [g] cassantes, aliã à præfato Bonifacio editã sacro instante [h] & approbante concilio innouamus: subijcientes tenorem [i] illius, qui dignoscitur esse talis: Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam [k]. Super cathedram [l] præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti: etsi [m] multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum [n] vndique confluũt [o] quasi torrens [p], prægrauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus † votis intendimus, vacamus instantius [q], ac operosæ studium sollicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationẽ catholicæ fidei, & profectum fideliũ animarum (præcisis radicitus [r] dissidiorum vepribus [s], & litigiorum anfracti bus [t] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites [u] ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæteras que personas, quas ordo clericalis includit [x], pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet [y], inualescat [z] concordiæ vnitas †, animorum identitas perseueret: Scimus enim & ex euidentia [a] facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones & scandala prauis actibus [b] aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent [c]. ¶ Ab olim siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [d], satore † [e] zizaniæ [f] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis eisdem, & tumulãdis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [g] more laudabili) molestè ferentes incommoda fi-

¶ *Glossa prima diuidit, & subdiuidit, & docet quid vnaquaque pars faciat: & summat partem, quæ titulum recipit.*

a ¶ *Dudum.*] Duæ sunt principales partes: in prima procemium Clementis innouans in concilio constitutionem Bonifacij, & cassans reuocatoriam benedicti: in secũda constitutio ibi, *Bonifacius.* quæ subdiuiditur in titulum & constitutionem, ibi: *Super Cathedram.* quæ constitutio præmittit exordium: in quo dicit se vigilẽ circa scandala cleri tollenda. Secunda ibi: *Ab olim*, narrans discordiam Prædicatorum & Minorum cum clero super prædicationibus, confessionibus, & sepulturis, primo prouidet circa prædicationes. Secundo ibi: *Statuimus.*, circa confessiones. Tertio ibi: *Huiusmodi.* circa sepulturas. Quarto ibi: *Nos etenim.* reuocat priuilegia, consuetudines, statuta & pacta contraria. Quinto ibi: *Cæterum.* hortatur & præcipit prædictos ordines, & professores ipsorum per clerum benigne tractari: & cõtrafacientibus comminatur. Et pars quæ titulum respicit hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos, qui hoc elegerint. De funeralibus tñ & quibuscunq; obuentionibus, & relictis etiã de quibus aliàs nõ debetur canonica, quartã & non vltra soluent ecclesiæ parochiali.

b ¶ *Aliam.*] quæ incipiebat: inter cunctos.

c ¶ *Nedum.*] non attulit fructum, quod est infra.

d ¶ *Ab auctore.*] Benedicto.

e ¶ *Fomentum.*] id est, nutrimentum.

f ¶ *Ministrauit.*] simile de æta. & qualita. ad aures.

g ¶ *Omnino.*] simile de immu. eccle. quoniam.

¶ *Glo. seq. alleg. x. tota huius constitutionis præter istud, per quæ derogatur priuilegijs vel exemptionibus.*

h ¶ *Instante.*] multotiens dixi quòd concilia fieri priuilegiatis vel exemptis non expedit. quod collige ex hoc Viennen. concilio hic, & supra cap. proxi. & s. tit. proxi. cap. vnico. & supra de sup. negli. prælа. quia regulares. de sta. reg. attendentes. de religio. do. quia contingit. de iure patronatus, vt constitutio de priuileg. religiosi. & cap. archiepiscopi. de pœni. & remis. abusionibus. de senten. excommu. cap. 1.

Concilia fieri exemptis nõ expedit.

i ¶ *Tenorem.*] simile de confirma. vti. vel inuti. cap. penult.

k ¶ *Memoriã.*] vide quod not. de re iudi. ad Apostolicæ. in 1. glo. lib. 6.

† al. & animorum, &c.

l ¶ *Cathedram.*] secundum Hug. G. est cum est, & ponitur pro alta vel excelsa sede iudicis præsidentis: & componitur à chatos, quod est sedes; & edra, quod est sponda, quasi spondata sedes, ponitur etiã pro sede doctoris. vnde in Græcismo:

Rex solium, doctor cathedram, iudexque tribunal.

Possidet, ac sedẽ præsul; prætorque curule.

Quasi currule: quia sedebantur in curru. De hac cathedra iudicantis & docentis 40. distin. multi.

† al. Satoreque.

m ¶ *Etsi.*] pro quamuis.

n ¶ *Alueum.*] alueus dicitur venter fluuiorum. dicitur etiam vas factum ad modum aluei fluuij, in quo lauantur pedes, carnes, & olera: & dicitur ab aluo quod est quoddam ventris receptaculum recipiens cibum.

o ¶ *Confluunt.*] 2. q. 6. c. 2. cum septem c. seq.

p ¶ *Torrens.*] dicitur fluuius vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æstate torrescit, idest arescit.

q ¶ *Instantius.*] Nota quòd habens ad multa intendere, ad id quod est grauius debet manum apponere: sicut iuris præsumptione, qui vult se liberare, soluendo se liberat ab eo, quod est grauius. ff. & C. de solutio. leg. 1. secundum Ioan. Monac.

r ¶ *Radicitus.*] frustra ramos conatur incidere, qui radicem non euellit. de pœni. dist. 2. quia radix.

s ¶ *Vepribus.*] vepres dicuntur spinæ, quæ vi prehendunt, & lacerant carnes & vestes.

t ¶ *Anfractibus.*] sic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ asperæ plenæ diuerticulis circunfractionibus & ruinis. & habetur idem verbum de elect. quorundam. lib. 6.

u ¶ *Antistites.*] hi solent dici episcopi, quasi ante alios stantes.

x ¶ *Includit.*] 12. quæstio. 2. duo sunt. de æta. & qualita. cum contingat.

y ¶ *Exæstuet.*] quasi ferueat, bulliat, vel calescat.

z ¶ *Inualescat.*] quasi valde valeat, crescat, & abundet.

a ¶ *Ex euidentia.*] de electio. quam sit. in prin. lib. 6.

b ¶ *Actibus.*] Ecclesiast. 28. abstine te à lite, & minues peccata.

c ¶ *Præbent.*] concor. C. de iudi. properandum in principio.

d ¶ *Æmulo.*] concor. proœ. compila. Grego. de hoc ver. not. 43. distinctio. sermus. & facit 16. quæstio. 2. capitul. 1. post. principium.

e ¶ *Satore.*] idest, seminatore.

f ¶ *Zizania.*] seges vel herba peruersa. scilicet lolium. 56. dist. nasci. 24. q. 1. quoniam. Et quandoque ponitur pro sorde omnium segetum. huic litteræ concor. de elect. licet.

g ¶ *Patris.*] qui habet quærere consilium pro liberis. ff. de adult. nec in ea. in fine. Ioan. Mona.

a ¶ *Exacta.*]

liorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac infra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quam sit plena periculis, quàm onusta dispendijs, quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vmquam futuris temporibus fauente Domino suscitandam; grādi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium quod potissime insidet cordi nostro, finē salubrem & celerem per Apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica: statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studijs autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundē fratrum, possunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret cōgregandum. In ecclesijs autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prędicare, vel proponere verbum Dei: nisi fratres prędicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licētia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel pręlatus superior per eosdē fratres prędicari mandaret.

Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prędicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscūtur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, Magistri, Priores prouinciales Prædicatorum aut eorum vicarij: & Generales & prouinciales Ministri & custodes Minorum, & ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum eorundem locorum se conferant per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiū audire libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impēdere de licentia, gratia, & beneplacito eorūdem: Ac deinde præfati Magistri, Priores, prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficiētes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officiū exequendum: quas sic ab ipsis electas repręsentent, vel faciāt pręsentari prelatis, vt de eorū licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorūdem huiusmodi personę sic electę confessiones confiteri sibi volentium audiāt, imponāt pęnitentias salutares, & beneficium absolutionis [in posterum] impendant, prout su-

a Exactæ.] quasi exquisitæ. C. mandati, in re mandata. Ioan. Mo.
b Periculis.] dictis a pereo peris.
c Onusta.] quasi onerata. de elect. vbi periculum. in prin. lib. 6.
d Exosa.] idest, perfecte odiosa.
e Salubrem.] quasi salutis vberem.
f Solertiæ.] vide quod dixi §. ea. compila. de offic. deleg. c. vnico.
g Ad honorem.] simile de vsu pal. cap. ad honorem.
h Locis eorum.] quicquid est intra septa vel ambitum, etiam in pratis, vel hortis, vel alijs spatijs, vē includere.
i Communibus.] in priuatis ergo secus.
k Prædicare.] etiam tempore interdicti. de sen. excōicationis. cōsilio.
l Verbum Dei.] de off. ordi. inter cætera, in princip.
m Prælati.] iure cōi vel consuetudinario. secundum. Io. Mo. qui dicit rectorem ecclesiæ non contineri nomine prælati, cū supra sit expressus post prælatū in ver. ab olim. & vicario. nō dicit idē quod de prælato: quia qd per se non possunt ordinarij, per alios faciunt, de offic. ordi. inter cętera. & eo. tit. § episcopus. lib. 6.
n In qua.] hora.
o Generalibus.] idest, locis habētibus studiū ex priuilegio, vel cōsuetudine: cuius initij non sit memoria. de cle. non resi. tuæ. infra de priui. c. 1. lib. 6. & in proœmio digestorum §. hæc autem tria.
p Nisi.] à primo dicto huius ver. excipit, non à duobus sequentibus, quod satis verba demonstrant.
q Superior.] non respectu epi de quo præmisit, sed clerici cui superest de consuetudine vel priuilegio, secundū Ioan. Monac.
r Generaliter.] secus ergo vbi specialiter vocaret prælatos, doctores vel huius similes.
s Ecclesijs.] nec ipsarum capellis vel cœmeterijs. de sen. excō. si ciuitas. lib. 6. sm. Io. Mo. sm quē not. q in ver. præceden. permittitur his prædicare cū certa modificatione: hic prohibetur nisi certis casibus: quare cum de iure cōi illis prædicare non cōpetat, sed solū prælatis & curatis. infra §. huiusmodi. reputat istis omnem locum interdictum, qui non reperitur hic permissus.
t Sacerdotibus.] puto sufficere si isti sunt vicarij, perpetui, cum ad eos spectet cura. de offi. vica. c. si. de præb. super eo. lib. 6 & idē puto in temporalibus datis in casu licito auctoritatę episcopi, vt de elect. cum ex eo. lib. 6.

Glossa sequens subdiuidit.
u Statuimus.] secundus articulus confessionum circa quas prouidet, primo, de licentia petenda. secundo de confessoribus eligendis & præsentandis, ibi: Ac deinde. tertio limitat locum & numerum: ibi, Extra ciuitates. quarto prouidet qn licentia datur, & electi acceptantur, & qn non acceptantur ibi: Et si eydem. quinto, qn denegatur licētia, dat gratiam cum certo moderamine, ibi Si vero.
x Non habentur.] dato ergo q fratres nō haberent locum Mutinæ, possent tn prælati de quibus sequitur ab epo Mutinen. petere quod sequitur, & pro ipsa diœcesi electionem facere.
y Custodes.] Priores ergo conuentuales quo ad Prædicatores, & Guardiani quo ad Minores, hoc nō possunt.
z Prælatorum.] scilicet eporum & superiorum de quibus præmisit. & patet hoc j. ibi, in eorum ciuitatibus, &c.
a Audire.] Nota hunc ordinem, vt primo audiatur confessio, secundo imponatur pænitentia: tertio fiat absolutio. non ergo præcedat absolutio impositionē pænitentiæ, vt sic absolutionē præcedat cordis contritio, oris cōfessio, operis satisfactio, saltē affectu.
b Deinde.] ergo non prius: nō tn est necesse q talem licentiam habeant: sed satis est q petant quo ad hoc, vt eligere possint.
c Ministri.] scilicet generales vel prouinciales. Et nota, quia de vicarijs Priorum prouincialium, & de Custodibus non repetit, de quibus præmiserat. licet ergo illi petitionem possint facere, de qua præmisit: non tn electionē, de qua hic loquitur.
d Sufficientes.] ex qualitates exprimit. Io. Mo.
e Probatas.] Beatus Bernardus ad Eugeniū Probatos oportet eligi non probandos. & facit de præben. in Laterañ. in fin.
f Officium.] quod est ars artium. de æta. & quali. c. cum sit. Io. Mo.
g Præsentari.] personalis ergo præsentatio fieri debet. Nā dr præsens qui præbetur sensibus corporis. facit ff. de verbo. obli. l. 1. in prin.
Glo seq. arguit istos curatos: tenet contrariū, & rationem reddit.
h Impendant.] cū determinatione, quæ habetur j. ver. per huiusmodi. & licet ista sint de cura animarum, & articulus præcedens & subsequens per quod videretur istos esse curatos saltem in tanto, vel ex delegata potestate, vt hic: vel ordinaria, vt j. ver. si vero. Dicit finaliter Ioan. Monac. q isti non sunt curati: quod etiam secundum

al. ita: ut fauente Dño.
Prælati nomine, non venit rector ecclesiæ.
al. ita de fratrū nostrorum cōsilio, &c.
Idest publicis, & ideo ait Pet. de Ancha. Papa sine aliorū præiudicio de eis disponit argu. l. sicut locus. §. 6. si quemadmodu. servitutes amittit. ex quo ego infero, q Papa pōt disponere aliquid faciendū in re domini tēporalis fauore fidei. Fons.
Supplet Gen. cum extra monasteria & loca sua, vt verba operentur aliquid vltra præcedentia. de verbo. signif. Abbate. Pons.
al. vel debeant
In quodā manuscripto inuitati fuerint, vel vocati tentassis extiterint, aut de ipsorū beneplacito, &c.
Pænitētiæ impositio absolutionem præcedere debet.
al. Magistri.
al Generalis Ministri
vide textum & notata ibi, an hac editione in cap. vlt. de cen sib. ut. & vbi reteli... gl.
Probati & non probādi sunt eligendi.
Præsens dicitur qui præbetur sensibus.
Hæ duæ dictiones: in posterū, desunt in antiquioribus codicibus.
Ex hac gło cognosces quando beneficium dicatur curatū. Pan. in c. de multa. de præbē. Fons.

secundum eum esset quo ad fratres Minores ꝫ constitutionē, extit. de verb. sig. lib. 6. fit ratio: quia nec ipsi adstricti sunt ad executionem vel exercitium istorum actuum: nec fideles sunt adstricti, vt in his ad eos recurrant: & sic licet ex priuilegio huius perpetuæ cōstitutionis hoc possint, non per hoc sunt cenendi curati.

a ❡*Deputati.*] simile de accu. sicut olim.

❡*Glo. seq. dubium soluit, & remittit.*

b ❡*Auditurę.*] si non electus se ingerit, vel elect⁹ extra diœcesim, in qua deputatus est bona fide illi confessus & ab illo absolutus, tutus esset quo ad Deum. & vide quod no. de elect. dudum 2. in glossa, qa cum iam deserit. & qd ibi scripsi.

c ❡*Paucitas.*] simile de voto φ super his. ver. quamuis. 21. dist. in nouo. in fi.

❡*Glo. seq. notat, quæstionem soluit, & consulit.*

d ❡*Exigit.*] Not. numerum præsidiorum deputari secundum quantitatem subiectorum. Simile de vi. & hone. cleri. quoniam. cum suis concor. si autem contēdit eṗs cū fratribus, dicēs minorē numerū sufficere: recipiat eṗs numerū de quo sibi vr̄, de reliquis recurrat ad arbitriū boni viri, idest, iudicis. ff de verb. obli. continuus. §. cum ita. secundum Ioan. Mo. qui dixit, φ caute forte faceret eṗs, si in principio cum concedit licentiā, taxaret numerum: liceret enim à principio quandoque quod nō liceret ex postfacto ff de pact. in traditionibus. C. de do. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta. facit de condi. appos. verum.

❡al. Itat prout vniuersitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorundem.

Numerus præsidentium secundum quantitatē subiectorū est deputādus

❡De hoc verbo. libere, vide Felicium de Aretio consil. 74. inci. Diligenter & Decium consil. 181. & in c. Si pro debilitate. 1e off. deleg.

perius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias deputari ᶜ, confessiones nullatenus audituræ ᵇ. ❡Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officiū exercēdum, esse debet prout † vniuersitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas ᶜ exigit ᵈeorundem. ❡Et si iidem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarū concesserint ᵉ: illam prędfati Magistri, Ministri & alij cū gratiarum recipiant actione ᶠ, dictæque personæ sic electæ cōmissum sibi officium exequantur. Quod si forte iā dicti prælati quemquam ᵍ ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent ʰ habere, vel nō ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari ⁱ. ❡Si vero ijdē prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint ᵏ: nos exnunc ipsis vt cōfessiones sibi cōfiteri volentiū ˡ libere ᵐ † liciteq; audire valeāt, & eisdē pænitentias imponere salutares, atque eisdē beneficiū absolutionis impartiri ⁿgratiose concedimus ᵒ de plenitudine Apostolicæ potestatis. ❡Per huiusmodi autem concessionē nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatē in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est a iure concessa ᵖ: nisi forsan eis ecclesiarum prælati ᵠ vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerēt faciēdam. ❡Huiusmodi ʳ quoque statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinū in ecclesijs vel locis suis † vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam ˢ: videlicet quod omnes ad eam recipere valeāt, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis. ❡Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramēta, quibus noscitur de iure cōpetere, prædicare ᵗ, seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium debitis & necessarijs beneficijs defraudentur. cū operarijs mercedis exhibitio debeatur ᵘ: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus ˣomnibus, tam †

n ❡*Impartiri.*] absoluti ergo non habebunt necesse vlterius confiteri proprio sacerdoti: nec obstat decre. omnis. in princ. de pæni. & remi. quæ intelligitur de illo qui alteri legitime confessus non est, vt dicebat Benedictus in cōstitutione, inter cunctas. Et vide qd̄ scripsi post Host. in c. omnis. super verbo, proprio. huius sn̄ ꝓrum tenebat prolixe hic Io. Mo. nisi cum nulla causa subesset, non cōfitēdo proprio sacerdoti. Ioan. And.

Et hæc sententia est iam declarata per extrauagātem incip. Vas electionis. habetur in extrauagā. cōmunib. tit. de hæres.

o ❡*Concedimus.*] concor. ꝫ. ea. compil. de so. compe. quamuis. §. volumus.

❡*Glo. seq. exponit & remittit: quæstionem soluit: solutioni obiectione respondet.*

p ❡*Concessa.*] hoc intē dit: φ in casibus eṗis reseruatis non possunt absoluere: & qui sint ibi not. de pænit. & remis. si eṗs. lib. 6. & hic per Io. Mo. & plene per Host. in summa huius tit. §. cui confitendum. in fi. 2. coll. Dicit autē hic Io. Mo. φ eṗs casus de quibus ante hanc cōstitutionem poterāt curati absoluere, sibi reseruare posset hac constitutione nō obstāte, qa licet fratres sint exempti, parochiani non: allegat de priuil. ex ore. eod. tit. per exemptionem. lib. 6. Nec dicitur à iure concessum, quod iure reuocatum est, argumen. ff. de diuer. l. dl vertum. Item si potest arctare potestatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariam, ne idem subditus censeatur diuersi iuris quo ad curatos & quo ad fratres. de priuileg. quia circa. sit ergo sensus φ non absoluat frater, quē nō absoluit curatus. ista igitur accidentalia & de bene esse, non mutant substantialem & ordinariam potestatem eṗorum. de hære. per hoc lib. 6. Nō obstat si dicas, φ hoc erit auferre vel decurtare priuilegium: quod fieri non potest, etiam indirecte. de priui. quanto. quia licitum est cuilibet facere quodlibet in re propria: dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriā, & c. de elect. cum ecclesia Vulterana. cum suis concor.

❡al. curā.

❡al. ita: & ſacerdotib⁹ quam de quibusquunq; &c.

e ❡*Concesserint.*] quam sine causa reuocare non possent. de regu. iur. decet. lib. 6.

f ❡*Actione.*] simile de censi. cum Apostolus. ante medium. de immunita. eccle. aduersus.

❡*Glo. seq. arguit ad quæstionem, & contrarium soluit.*

g ❡*Quemquam.*] videtur φ omnes refutari nō possint: dic ꝫ secū dum Io. Mo. cum hoc verbum, iuris æquipolleat vniuersali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi bo. rap. prætor. §. homines. ff. de consti pecu. l. 1. §. 1. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 3. aliàs secundum eum fieri posset fraus constitutioni: quæ multa requirit in talibus fratribus. s. ver. ac deinde.

h ❡*Nollent.*] factum & proprium motum, non causæ cognitionem denotat, secundum. Ioan Monac.

i ❡*Surrogari.*] si non recipitur, sed ex iusta causa: quia non est qualis supra describitur, sibi imputent qui malum elegerunt, si sine causa succedit Papæ licentia, vt statim sequitur, secundum Ioan. Monac.

❡*Glo. seq. supplet tertium casum.*

k ❡*Recusarint.*] si non recusat expresse: sed non dat vel negligit, videretur φ locum haberet hoc priuilegium post trinam monitionem vel requisitionem: per decre. 1. de supplen. negli. præla. & facit de appel. ab eo. lib. 6. & s. ead. compil. de appel. quamuis.

l ❡*Volentium.*] forte non intellexit de religiosis, qui secundū suorum ordinum statuta suis prælatis confiteri debent, vt etiam dicebat constitutio Benedicti.

❡*Glo. seq. notat contra opinionem.*

m ❡*Libere.*] denotat φ non est necesse licentiam sacerdotis parochialis haberi. & est simile de præben. licet episcopus. lib. 6. cuius contrarium videtur hic velle Ioan. Monac.

❡*Glo. seq. soluit dubium, respondens ad contrarium, & opi. ponit.*

q ❡*Prælati.*] eṗi & superiores: vnde videmus φ hodie aliquibus ex illis concedunt casus reseruatos.

r ❡*Huiusmodi quoque.*] circa partem istam plures quæstiones occurrunt quàm circa præcedentes: ratio patet, quia hic de lana & lacte vel redditu agitur, sed non ibi. vidi autem & habeo formam cuiusdam litteræ, quæ dr̄ ab ipso Bonifacio eṗo Moresi emanasse ad querelam cleri Moresi. quæ quædā ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modum conseruatoris. quas infra subiūgam, & rationes quas inducit, per iura probabo.

s ❡*Sepulturam.*] quam aliàs de iure communi non haberent, ex quo populum non habent. & hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. c. 1. in principio.

t ❡*Prædicare.*] vide quod scripsi post Inno. & Host. de hære. excommunicamus 1. §. quia vero.

u ❡*Debeatur.*] s. eod. tit. c. 2. 13. q. 2. quicunque suffragio.

❡*Gl. seq. tractat de distributis in ipsos, de mandato defuncti vel sine, per executores vel legatarios.*

x ❡*Obuentionibus omnibus.*] declarat prædicta commissio, φ si non relinquitur fratribus: sed frater datur executor ad certam summam distribuendam arbitrio suo, vel sibi legatur aliquid distribuendū: quam summam, vel quod legatum ipse executor vel legatarius postea distribuit in eosdem, φ debetur quarta: cum eo casu recipiatur ab executore vel legatario, vt à ministro. ff. de lega. 2. si quis Titio. & si cui plus quàm per legem Falcidiam. l. diuus. Nec obstat littera infra, ad

ra infra, ad quoſcunque. & c. quæ cum cauſa dubitationis tollendæ adiecta fuerit, obuētionum generalitatē non minuit. ff. mand. qui mutuam. & ff. de reg. iur. quæ dubitationis. Idē ibi declaratur qñ nil relinquitur fratribus: ſed decedens mandat executori, vt ipſis fratrib⁹ det aliquid vel promittat: quia cū illud palā capere poſſint, relicti iure cenſetur & debetur quarta, ſicut & fideicommiſsū tacitū nō capaci dimiſſum ſubiacet Falcidiæ: ꝓbantur hæc ff. de iure fiſci. l. 3. §. ſi quis. & §. qñ. ff. de ijs q. vt indig. l. in fraudem. C. ad legē Falcidiam. l. 3.

Glo. ſeq. ponit ius reuocatum ex quo infert duo rigoroſa.

a *Funeralibus.*] declarauerat Benedictus illa eſſe funeralia, quæ cū funere deferunt. in prędicta conſtitutione, inter cūctas. & ibi ſtatuerat de candelis quæ dātur ad manus, quartam non deberi: ſed ex quo reuocata eſt illa cōſtitutio, puto etiam de illis cādelis deberi: & licet hoc ſit rigoroſum: hoc tñ vult iſta littera, & verbū, omnibus. quod præcedit, & quibuſcūque. quod ſequit: per hæc [1] verba etiā puto eos teneri de ijs, quæ legātur pro Miſſis dicendis.

Gloſſ. ſequens quæſtionem ſoluit & remittit.

b *De iure.*] vt patet de teſta. c. fin. de verbo. ſignificat. ex parte 3. Et per hoc patet, ꝙ iſta cōſtitutio eſt iuris veteris correctoria: & ſic reſtringenda, & ad alios quàm ad Prædicatores & Minores nō extendenda: vt not. de regu. iur. quæ a iure. lib. 6. & eo. lib. de regula. conſtitutionem.

ADDITIO. Iſta cōſtitutio eſt ueteris iuris correctoria: cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis. ꝫ c. fin. de teſta. ideo merito eſt reſtringēda. vt dicit hæc glo. Abbas Siculus.

Gloſſ ſequens dicit quod de legato in uita ſoluto.

c *Datis*] declarat prædicta commiſsio, quòd ſi teſtator legatum ſoluit in uita, nihilominus debetur quarta: quia vř ſoluere vt legatum: vnde legatarius illud iterum poſt mortem non petit: & ſi Falcidiæ locus ſit, illā propterea non euadit. primum probatur C. de lega. l. filia. ff. de leg. 2. Lucius 1. & l. Lucius. 2. §. impuberem. ad idem ff. ad leg. Falc. cum quo. §. fin. ſecundum probatur C. ad. leg. Falcid. in donationibus. & l. penult. C. fami. erciſ. ſi cogitationem.

Gloſſ ſeq. dicit quid de ſepulto in ipſorum habitu.

d *Deceſſerit.*] hac ratione declarat prædicta commiſsio. quòd licet tales petant cum illorum habitu ſepeliri, quarta debetur: nam etſi ad ipſorum religionem tranſirent in ægritudine, de qua decederent deberetur quarta. eod. tit. de his.

Gloſſ ſeq. tractat quid de dato vel relicto ſingularibus fratribus.

e *Indirecte.*] per hoc dicit commiſsio prędicta patere, ꝙ quarta debetur de ijs, quæ teſtatores reliquunt, vel dant in infirmitate de qua decedunt vel dari mandant poſt mortē, de hoc in teſtamento mentione non facta ſingularibus [2] fratribus, ad eorum commoditates: puta emptiones librorum vel veſtium: addens rationem, ꝙ id eis vel conuentui quæritur: ſicut per monachum monaſterio, per ſeruum domino, & patri per filium. xij. q. 1. non dicatis. 19. q. 3. cap. 1. in fin. inſti. per quas perſonas. in prin. C. eod. tit. l. 1. in fi. & l. vlti. & in legato ſerui inſpicitur perſona domini: & an ſibi legare potuerit: & ex tali legato poteſt dominus fidei commiſſo grauari. hæc probantur ff. de lega. 1. l. cum filiofa. de lega. 2. ſi alienus ſeruus. de hæred. inſti. l. non minus. C. de hæred. inſti. l. neq. Non obſtat prædictis de teſta. requiſiſti. ad fi. quod loquitur in illo, qui poteſt habere proprium. Ioan. And.

Gloſſ. ſeq quærit, recitat opi. contrarias, & declarat circa primam.

f *Quartam.*] quæro an Prædicatores & Minores teneantur ad hanc quartam de ijs quę relinquuntur eiſdem per eos qui apud illos non ſepeliuntur? Prædicta commiſsio recitat ꝙ non leuis opinionis doctores dixerunt quartam deberi eccleſiæ parochiali de omnibus relictis a ſuis parochianis, etiam ſi ſepulti fuerint apud illam. placuit autem hæc opinio Hoſtien. Pet. & Aegid. Sed Tancr. gloſſ. Innocen. & Abbas contra: quæ opinio placet Archidia. & mihi, vt ſcripſi eod. tit. cap. 1. & hic Ioan. Mona. dicit demum illa commiſſio, ꝙ ex qualitate perſonarum, & quantitate relictorum, & ex præteritis præſumi poteſt fraus, maximequia quando nō tenebātur ad quartam, ſepulturas pcipue diuitum totis viribus procurabāt, & vt dicit ex his iura quandoque præſumunt fraudē & faciunt coniecturas: ſuppoſita vero fraude conſtat ꝙ debetur. de teſtamen. of ficij. & cap. requiſiſti. in fin. & cap. fin. primū probat de renūtia. c. 2. lib. 6. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſt. l. 6. & l. Iul. de actio. emp. Iulianus alias inter eum. §. ibidē de vſur. qui ſemiſſes. de pig. act. l. vel vniuerſorum. de lega. 1 ſi ſeruus pluriū. in fin Ioannes And.

† Iſta verba dicit Oldra. conſil. 18. quod videtur loqui de legatis factis vniuerſo collegio fratrum, non de ijs quæ fiūt alicui ſingulari fratri, quia de illis non eſt dāda quarta. arg. l. cum tot petitus §. 1. ff. de caſt. pecu. & filio. §. fi. ff. de ali. & cib. leg. Fo.

1 Vide Alexandrum conſil. 1. incip. Viſo teſtamento, lib. 6.

2 Idē Federicus de Senis cōſil. 4. Caldertinus conſil. 1. eo tit. Petrus de Anchara no, conſil. 369 & Geminianus conſil. 46. tñ quod non cadāt in quartā ceſſante fraude, vt quādo cōtemplatione conſanguinitatis tenet Oldradus quæſt. 184. & q. 187. & q. 189. & Baldus conſil. 104. lib 1 & cō ſ. 136. lib.

funeralibus, [a] quàm quibuſcūque & quomodocumq. relictis diſtincte vel indiſtincte, † ad quoſcūque certos vel determinatos uſus, de quibus etiā quarta ſiue canonica portio dari ſiue exigi nō cōſueuit, vel nō debet de iure [b], necnon de datis [c] vel qualitercumque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dātis, de qua deceſſerit [d] quomodocumque directe vel indirecte [e] fratribus ipſis, vel alijs pro eiſdē quartam [f] partē (quam auctoritate Apoſtolica taxamus & etiam limitamus) parochialibus ſacerdotibus & eccleſiarū rectoribus ſeu curatis largiri [g] integre [h] teneantur: Facturi & curaturi, quód nec alij, nec alijs a quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorū fratrum vtilitatem vel commodū huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, ſeu quod in morte vel ab infirmis huiuſmodi dandū vel donandū fratribus ipſis exiſteret, in eorundem dantiū vel donantiū ſanitate ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis, eorum intendimus conſcientias onerare [i]: vt ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus & curatis teneri uolumus) etiam diſtricta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autē huiuſmodi nihil valeāt parochiales rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id a quoquā poſſint aliqualiter coerceri. [k] Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo [l] ſeu ſcripto, ſub quacumque forma [m] vel expreſſione ſeu conceptione uerborum, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus cuicumque ordinū prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta [n], inquantū ſunt præmiſ-

Gloſ. ſeq. tractat an legatum integrum ſoluendum ſit fratribus.

g *Largiri.*] per hoc dicebant ipſi fratres, ꝙ hæredes debebant eis ſoluere integra legata, quorum quartam curati de manibus ſuis recipere debebant, ſed declarat prædicta commiſſio, quòd ſicut Falcidia eſt in bonis hæredis, ſic iſta quarta in bonis eccleſiarum parochialium, quare curati [1] eam vendicare poſſunt, & inhibere hæredibus, vel per fidei commiſſum grauatis, ne illam ſoluant fratribus: præcipue cum illos ſuſpectos habere poſſint, quòd ſibi non ſoluant eandem. ad hoc ff. ad Trebel. hęres. in fi. ff. ad leg. Falc. in-neam margaritarum.

Gloſ ſeq. tria dicit circa funus: primo deferendū ad eccleſiā parochialē.

h *Integre.*] ita quòd non diminuetur propter obuentiones quas habuit parochialis ſacerdos in Miſſa funeris dicta apud ſuam eccleſiam priuſquam funus portaretur ad fratres, ſecundum Io. Mo. quia iuri communi ſtatur, vbi non eſt mutatum. alleg. de elect. conſtitutio. lib. 6. Dicit etiā ꝙ ſi conſuetudo habet, ſemper prius funus portabitur ad propriam eccleſiam. Iſta enim decre. non tollit conſuetudines, niſi præcedentibus aduerſas. Dicit etiam, quòd vbi non eſt conſuetudo etiam eſſet deferendum, vt ſic haberet Miſſam in propria eccleſia, & ſic recipiat ibi ultimum vale, a ſuo curato. alleg. in argu. de conſe. di. 5. non oportet. 2. nec iſtud electioni ſepulturæ repugnat, ſed concordat.

i *Onerare.*] concord. ꝫ. ead. compil. de foro competen. quamuis. §. penult. in fine.

k *Coerceri.*] innuit ꝙ ad quartam coerceri poſſent: ſed propter exemptiones ipſorum non habet clerus a quo iuſtitiam conſequi poſſit, & de hoc ſumme conqueritur.

Gloſſ ſeq. notat ad quæſtionem, de qua remittit.

l *Verbo.*] hic uidetur expreſſum, ꝙ valeat priuilegiū vel gratia Apoſtolica de qua conſtat, licet ſcriptura ſuper ea confecta non ſit. de quo latus not. Archid. in proœ. ſexti. & vltra ea quæ ibi allegat, bene facit 25. q. 2. inſtitutionis. & quod ibi not. de hoc uide in Mercu. ſub rub. de priuileg.

m *Forma.*] concor. ꝫ. eod. c. proxi. in fi. Io. And.

Gloſſ. ſequens tractat quid de pacto firmato per ſententiam & confirmationem.

n *Pacta.*] dicit Ioan. Mona. ꝙ ſi ſuper pacto quod erat ſuper ſepultura, ſententiatum erat per Papam, & confirmatū pactum ante hanc conſtitutionem, ꝙ per iſtam litteram illa ſententia & cōfirmatio non tollitur, immo ſtabit, quia non eſt expreſſe ſublatum C. de appell. præcipimus. in. fi. nec ſequitur, pactum eſt ſublatum, ergo & pactum firmatum ſententia & confirmatione. Plus enim poteſt hoc tale quam hoc ſimplex. facit de pact. quamuis. de iureiur. licet. de foro competenti. c. fi. lib. 6. inducit etiā authent. vt eum

1 Præter Panor. hic vide Federicum de Senis conſil. 20. & Oldradum conſil. 267.

Priuilegiū etiā ſine ſcriptura valet.

Roman⁹ ſingul. 113. per quod dicit pactū iuratū nō tolli per clauſulam non obſtante pacto. & de Rota in nouis deciſi. 492. Cor. in ſeper. rubr. de iureiur. in 12. perul. remiſſiones ibi poſitas. & glo. cū ibi per me notatis. cap. cū non deceat de electio. lib. 6. Fort.

vt cũ. ď appel. cog. in prin. & §. 1. colla. 8. vbi not. legẽ nouã nõ extendi ad causam pendentẽ vel decisam, etiã si ad præterita referat.
a ¶ *Præmissorum.*] ergo non solum vltimum articulum de sepulturis, sed etiam præcedentes duos respicit, secundum Ioan. Mon.
b ¶ *Cooperatores.*] de offic. ordin. inter cætera. in fine.

Item mista possunt hic separari: & de ista mistura separabilium & inseparabilium, vide (ait Ancha.) quæ in simili notat glos. in l. si sponsus. §. generaliter. ff. de iis, qui not. infa. Et Bart. in l. eotem ferro §. dominus. ff. de public. nota de confiscatione illicitorũ adiunctorum licitis. Fontanus. Nota de verbo, *Vsurpare*, quòd sumitur in malum. de elect. generali. vbi de hoc per Archid. Nota de verbo *Requisitionem*, quòd cum sit in singulari, probat hoc casu sufficere vnam requisitionem, & de hoc in glos. concor. Zabarel.

DE DECIMIS, primitijs, & oblationibus.

Continuatio. ¶ *Visum est supra de vno iure parochiali, scilicet de iure funerandi: verum quia est vnum aliud ius parochiale, scilicet ius decimarum: ideo, &c. De iuribus parochianorum vide Panor. in rub. de paroch. & alien. parochianis. in antiq.*

Religiosi.] ¶ Præsupponendũ est, quòd licet religiosi cuiuscunq; ordinis teneantur soluere decimas de fructibus suarum possessionum: tñ sunt aliqui exempti, vt non soluant decimas de terris quas proprijs manibus excolunt, & excoli suis faciũt proprijs sumptibus: similiter nõ soluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præsupponendũ est, quòd isti religiosi exẽpti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia suorum vicinorum cum suis, vt fraudarent ecclesias parochiales à decimis: vel etiam fingebãt emere animalia, & dimittebant empta apud venditorem.

† Aliàs itaque nihilominus eis districte præcipiendo mandamus, &c.

¶ Aliàs, & propositionis

Casvs. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, scio quòd sanctitas vestra aliquos religiosos priuilegiauit, vt non teneantur soluere decimas de fructibus possessionum suarum, quas proprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs sumptibus, nec etiam de suis animalibus. sed accidit quòd isti religiosi tradunt possessiones suas excolendas aliquibus colonis pro certis redditibus, & tradunt illas possessiones liberas à decimis, vt cõsequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum suorum cũ suis, vt vicini sui non soluant decimas. quæritur, vtrũ possint istud facere impune? Dicit Clemens quòd non: immo si tales religiosi habeant administrationem, post vnum mensem postquã fuerint requisiti à rectoribus ecclesiarum restituere decimas, sunt suspensi à diuinis. Si vero sint simplices religiosi, tunc post duos menses ipso facto incurrunt excõicationem, a qua non veniunt absoluendi nisi post restitutioné. Sed ponamus quòd laicus donauit se & sua monasterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat soluere decimas? Dicit Clemens quòd non. hoc dicit Helias Regnier. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quòd religiosi priuilegiati magis sũt puniẽdi quàm nõ priuilegiati: quia priuilegiati faciẽtes fraudes circa decimas, sustinent pœnas hic contentas. secus de nõ priuilegiatis. Not. quòd religiosi exẽpti a solutione decimarũ circa decimas nõ debent facere fraudes. Nota quòd religiosi isti nõ sunt exẽpti à decimis, nisi quando excolant possessiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs sumptibus. Et dicuntur excolere proprijs sumptibus quando habent aliquem mercenarium, cui tradunt aliquam pensionem annuam: siue percipiant fructus, siue non. Nota, ibi, *Immiscentium*. contra cap. quod in dubijs. de consec. ecclesi. vel alta. admissum non sortitur naturam eius qui admiscetur, & hoc quia tali admissione fieret fraus. l. ait. ctus. §. prætor ait. ff. de infa.

sis vel alicui præmissorum[a] cõtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus & irritamus: quinimo cassa, vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales, & curatos siue rectores prædictos. præsentium tenore rogamus & hortamur attente, nihilominusque† eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines & professores eorum habentes affectu beneuolo cõmendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & † propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tamquam cooperatores[b] eorum idoneos, & laborũ suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, vt proinde illis æternę beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quod si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdẽ vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem ęquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remedium adhiberet, ipsisq; nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependẽtis: cuius obsequia fratrũ ipsorũ sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret.

TITVLVS VIII.

De decimis, [primitijs † & oblationibus.]

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauãtes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excõmunicati. Secundus, tertius & quartus casus ibi, Seu qui. Ioan. And.*

† In nonnullis quibusdam codicibus etiam impressis desunt hæc tria verba: primitijs, & oblationibus.

CAP. I.

Religiosi[c] † quicũque[d], qui noualiũ[e] aut alias decimas ecclesijs[f] debitas[g] ad eos ex aliqua causa legitima nõ spectantes[h], appropriare[i] sibi præsumpserint, aut exquisitis fraudibus siue coloribus[k] vsurpare. Seu qui de animalibus[l]

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 25. de reforma. c. 12.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & soluit duo dubia.*

c ¶ *Religiosi.*] Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, nõ desistunt infra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excõmunicati. Secundus, tertius, & quartus casus: ibi, *Seu qui*. Et primo ponit constitutionem cum suis pœnis, quã secundo moderatur: ibi, *Cæterum*. Et per hoc verbum, religiosi, patet in secularibus clericis vel laicis qui in hoc delinquerent, nõ esse locum his pœnis. concord. s. ea. compil. de testa. cap. vnico. j. de priuil. c. 1. & facit quod j. dicam in casu secundo. & potest esse ratio: quia communius religiosi delinquebant in his: & quia ambire & concupiscere aliena reprobabilius est in religioso. de electione, quorundam. libr. 6. fi-mi. de hæreticis accusatus. in fi. cod. lib. In religioso translato ad ecclesiam secularem (licet forte non fuerit de mente) videtur has pœnas locum habere per verbum vniuersale quod sequitur. & facit quod notat de electione. quorundam. libro sexto, in glos. penult.

d ¶ *Quicunque.*] etiam Hospitalarios & Cistercienses includit. de quibus eo. tit. ex parte. 1. Et comprehendit etiam fœminas. de hoc de elect. generali. lib. 6. in glo. 2.

Fœminarũ comprehenditur per masculinum.

e ¶ *Noualium.*] quid si nouale, habetur de verb. sig. cap. 1. & cap. quid per nouale. de priuileg. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, quando debentur priuatis.*

f ¶ *Ecclesijs.*] per hoc puto constitutionem locum non habere, quando illæ decimæ deberentur priuatis, puta per antiquum feudum de ijs quæ fiu. à præla. cum Apostolica. vel priuilegium. facit j. cap. proxi. agant ergo tunc via ordinaria. ista enim constitutio illis noluit subuenire. facit eo. tit. tua 1.

g ¶ *Debitas.*] de iure communi vel singulari: est autem debitum quod exigitur ab inuito. ff. de verbo. signifi. l. debitor. facit. 14. q. 1. quod debetur. Ioan. And.

h ¶ *Spectantes.*] tunc ergo cessat constitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam qui iure suo vtitur, vt s. de elect. cum ecclesia. cum concor.

i ¶ *Appropriare.*] infra dicit, vsurpare. & de his j. dicam.

k ¶ *Coloribus.*] concor. de elect. auaritiæ. lib. 6. & infra tit. 2. cap. 1. §. quin vero.

¶ *Glossa sequens notat pro Aegidio.*

l ¶ *Animalibus.*] per hunc verb. & sequentem approbata vr lectura

Aegidij dicemis, de eccl. ædifi. cum dicat, ꝗ priuilegium leprosorum de non soluendis decimis, de nutrimentis animalium intelligitur, id est, de animalibus quæ nutriunt. sic enim adaptantur fraudes quæ sequuntur. sic ergo vr̃ intelligenda decre. ex parte 1. s. eo. tit. Licet autem religiosi facientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leprosi non: si aliàs religiosi non sint, vt dixi in 1. glos. Ioan. And.

a Familiarium.] famulantium, scilicet: in hoc tñ non est vis per id quod sequitur, intelligitur tñ de non plene oblatis, vt in fin. & est si. de priuileg. auctoritate. in fi. lib. 6.

Vide Abbatem in c. 1. extra de fot. cõpet.

b Pastorum.] qui tenentur de custodia. de hoc de regu. iur. quamuis. Ioan. And.

c Gregibus.] licet stricte grex differat ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorũ & boum, grex vero minorum: vt porcorum, caprarum, & ouium: hic tñ large sumitur pro maioribus & minoribus, quæ gregantur. & facit ff. de abigeis. l. fina. Cui vero ecclesiæ debeatur decima de fructu gregis. not. 13. q. 1. §. 2. & eod. titu. ad Apostolicæ Ioan. And.

familiarium[a] & pastorũ[b] suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus[c] immiscentium[d]: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaq; tradunt venditoribus, vel alijs ab ipsis tenenda[e]: Seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas[f] decimam solui ecclesijs non permiserint[g], aut prohibuerint[h]: nisi post requisitionem per eos, quorũ intererit[i], super hoc eis factã[k] à præmissis destiterint infra mensem[m], aut si de ijs quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, infra duos[n] menses damnificatis ecclesijs emendam non fecerint competentẽ: sint & tandiu maneant ab officijs[o], administrationibus & beneficijs suis suspẽsi donec[p] destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia nõ[q] habeãt, eo casu quo alij supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem cõdignam nullatenus absoluendi: priuilegijs nõ obstantibus quibuscunque[r]. Cæterũ præmissa[s] extẽdi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos[t] tenentur, dum tamen illi religiosis eisdẽ cum effectu[u] donauerint, aut obtulerint se[x] & sua.

Idem in eodem.

Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officis deputata. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

SI BENEFI-

Glossa sequens arguit & respondet.

d Immiscentium.] hic iunge litteram infra, decimam solui, &c. ex hac mistura vr̃. ꝗ deberent perdere priuilegiũ etiam circa propria animalia, vt sic inutile adiectũ vitiaret quod erat vtile. de offi. delega. cum super. sed hic ista sunt separabilia. ff. de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. Trebatius. de quo dic vt not. de reg. iu. vtile. lib. 6.

e Tenenda.] sicut ergo priuilegium de decimis laborum non extenditur ad terras quas colendas tradunt, vt sequitur: ita priuilegiũ de nutrimentis animalium, non extenditur ad animalia, quæ tradunt alijs nutrienda.

Idẽ doct. ponta.

Glos. seq primo dicit in priuilegijs duo requiri, secundo tractat de quibus colonis intelligatur: tertio, an coloni teneantur ad decimas.

f Excolendas.] in priuilegio enim de decimis laborũ hæc duo requiruntur, ꝗ prædia sint propria eo. tit. dilecti. & ꝗ illa laborent proprijs manibus vel sumptibus eo. tit. licet. & intelligo hoc nõ solũ de colonis censualibus, sed etiã partiarijs. de vtrisque not. eo. tit tua. 2. Dicebant tñ quidam ex his priuilegiatis super decimis laborum, ꝗ includebantur terræ datæ colonis partiarijs: quia sumptibus ipsorum coluntur propter partem, scilicet fructuũ, propter quam habent ex cultura coloni. sed vt dixi in prædicta decre. tua. &c. cum sint homines. pars talis coloni potius est fructus quàm lucrum: submittit enim illã fortunæ, & diuinæ misericordiæ. qñ igitur conducunt operarios, dant certum pretium vel certos corbes pro cultura: dato ꝗ nil proueniat ex prædio, tunc suis sumptibus colunt. Sed nunquid coloni partiales vel censuales priuilegiatorum, simpliciter super decimis nõ soluendis tenentur ad decimas? Puto ponderanda verba priuilegiorũ. facit de priuileg. porro. quæ si eximunt terras ipsorum ab hoc onere: coloni colentes illas priuilegio participant: si vero eximunt personas, tunc licet illi de sua parte non soluant, coloni non exempti de sua soluent. facit eod. tit. à nobis. & 16. q. 1. questi. de priuileg. per exemptionem. lib. 6.

Idẽ doct. placet Pet. de Ancha. & Imol. cõmendantibus glo. & facit hic dicta Bart. in l. si mes ces. § via maior ff. loca. c tua. cap cum sit. s. eod.

Idem Imol. & Pet. de Ancha.

Quia separatorũ ...

g Non permiserint.] facto.

Glos. seq. addit tertium casum, de quo quærit, arguit pro, contrarium soluit.

h Prohibuerint.] verbo. In tribus ergo vltimis casibus punit hæc constitutio non permittentem vel prohibentem: in primo, appropriantem vel vsurpantem. Sed dubitatur an liget non soluentem, quod vr̃ per verbum quod sequitur, retinere? Non puto ꝗ hoc sit de mente, ꝗ religiosi nõ soluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim est appropriare vel vsurpare, aliud non soluere: & verbum retinere, quod sequitur, refertur illas appropriatas vel vsurpatas. vbi ergo ex aliquo feudo sibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas intra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debetur quam excedunt vel non permittunt, vel prohibent colonos suos decimas soluere in casibus in quibus debentur, locus est his pœnis.

i Intererit.] scilicet per prælatos & ministros illarum ecclesiarum, quibus debentur.

Glos. seq. alleg. concor. notat differentiam & tres casus.

k Factam.] concordat de offic. ordin. si canonici. lib. 6. sufficit autem quomodocunque de hac requisitione legitime constet. non sic in casu decre. 1. de sen. excom. lib. 6. vbi oportet constare per publicum instrumentum, vel sigillum authenticum, & est speciale, vt ibi not. Et ex illo & isto cap. & ex decre. 1. j. de priui. not. casus in quibus requisitio partis etiã vnica constituit quem cõtumacem: etiam quo ad incurrendas suspensionis & excommunicationis pœnas.

l A præmissis.] prohibitione, fraudulẽta emptione, & immistione.

m Mensem.] quot dies habere debeat, not. de elect. quàm sit. lib. 6.

Glos. seq. ponit diuersitatis rationem, & dubium soluit.

n Duos menses.] s. dat vnum mẽsem tantum, quia sufficit desistere: hic vero requiritur emẽda, quam durius est facere. & ideo datur maius tempus. & vr̃ ꝗ isti duo menses currunt ab vsurpatione vel retentione, licet superior currat à requisitione. simile de sepul. c. 1. in fin. lib. 6. sed puto de mente ꝗ requisitio respiciat vtrunque casum.

Glos. seq. declarat, petit dubium quod aperit.

o Officijs.] declarari debuisset, an intelligeret de diuinis, an de alijs officijs, puta qa sacrista, cellarius, camerariꝰ, eleemosynariꝰ, vel his similes. & pro hac littera & lectura facit de solu. c. 2. de reg. iur. in pœnis. lib. 6. pro prima facit: quia infra nõ repetit de officijs.

Glos. seq. dubium soluit, & opi ponit quam determinat.

p Donec.] sic suspensi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset. non sic in suspensis ad tempus determinatum, puta mensem vel annum secundũ Inno qui hoc not. de æta. & quali. ta. cum bonæ. Satis crederem ꝗ sufficiat iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. In excommunicatis vero necessaria est absolutio post satisfactionem, vt infra patet.

Dicunt hic Pet. de Ancharan. & Imol. ꝗ habet exercere diuina officia, & etiam alia de quibus in glo. hic ab illis suspenditur. si autẽ habeat solũ diuina officia exercere: benignius est quòd ab illis suspensus dicatur potiꝰ ꝗ excommunicatus, cum excommunicatio sit nimis magna pœna. c seramus 21. q. 1. tamẽ ꝗ si videtur dicere, quod sit excõmunicatus, nec curauit repetere officia, quasi sola suspensio ab illis esset nimis parua pœna. & hoc crederem. Panor. nil dicit. Anchar. & Imol. glos. non satis exemplificant. Vide si quid boni dicat Zab. Ioan.

q Non habeant.] similis distinctio s. ea. cõpil. de vita & honest. cleri. quoniam, in prin. & circa fi. & j. de statu mona. ne in agro §. si quis. & j. de pœn. multorum.

r Quibuscunque.] per quæ possent prædictæ sententiæ impediri: priuilegia enim super decimis illis concessa, tollere non intendit, quod patet ex principio.

s Præmissa.] s. secundo & tertio casu. Ioan. And.

t Oblatos.] de his 18. q. 1. vt lex continentiæ. vbi not. an tales conuersi & oblati intelligantur renuntiasse proprijs, & continentiam vouisse. Ioan. And.

u Cum effectu.] tollit hoc verbũ fictiones & fraudes. Itẽ conditiones & pacta, quæ suspensum tenerent talium oblationum effectũ.

Glos. seq declarat, & obiectionem soluit.

x Se & sua.] non sufficit ergo ꝗ bona dãnassent manentes in seculo, ipsorum fructu retento: non obstat de priuilegijs, vt priuilegia. tales enim contratres sunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, sed plene oblati non sunt, vt hic.

Si beneficiorum.] Duæ sunt partes principales, prout duo sunt dicta: primo enim declarat secundum quam taxationem, & secundum quam monetã solui debet decima beneficiorũ alicui concessa. Secũdo prohibet propter illã occupari vel distrahi ornamẽta diuinis deputata. secunda ibi, in ver. *Nec per collectores*. Imola.

CASVS. Certis ex causis Papa donauit regi Francorũ decimam omnium beneficiorum existentium in suo regno: Ponamus ꝗ aliqua abbatia est taxata ad mille aureos, & tñ valet plus vel minus, quæritur vtrum rex debeat habere decimam s'm antiquam taxam, vel s'm valorem ipsius beneficij: Et vtrum quis possit soluere decimam in moneta loci in loco beneficij: puta si collectores decimæ volunt ꝗ soluat in sua moneta, & nõ in moneta loci beneficij? Dicit Clemens ꝗ debet solui in moneta loci beneficij. Sed quæritur vtrum collectores possint capere calices & alia ornamenta ecclesiæ deputata ad seruitium Dei? Dicit Clemens ꝗ non, sed si ecclesia habeat

sia habeat alia bona, illa debent capi. Not. q Papa ab omnibus ecclesijs orbis, id est ab ecclesijs sibi subditis potest decimam petere, tñ istud non facit nisi cum magna necessitate. Not. q Papa illam decimam potest donare principi seculari. Not. q cum illa decima est data alicui, tunc ipsa est solueda s̃m taxationem antiquam, & non s̃m valorem beneficij. Not. q sicut pro executione rei iudicatę non capiuntur illa, quibus vitam quis sibi quærit; multo fortius non debent capi illa bona, quæ sunt deputata cultui diuino: sed si ecclesia habeat aliqua bona superflua, tūc possunt illa capi. Not. de taxatione beneficiorum cōsueta, quæ attenditur: sic & aliàs attenditur status beneficij cōsuetus de præb. cū de beneficio. lib. 6. & dic. taxationem, id est terminationem. sic ff. de vi. trit. & oleo lega. cū certus. Not. q attenditur moneta currens censualis, & in tali facienda est solutio etiam si non exprimatur. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi. de reg. iur. semper in stipulationibus. de censi. c. penult. Zabarella.

Vide Geminianū consil. 17. & Albertum Bruni cons. 98.

De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeat constare p litteras vide Rotam decisione 166 in nouis.

ciorum [a] decima cuiuis [b] simpliciter [c] concedatur ad [d] tempus: secundū taxationem [e] decimę in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam [f], & ad monetam [g] currentem [h] † communiter ipsa decima leuari poterit, & debebit. Nec per collectores, leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices [i], libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata [k], ex causa pignoris vel distractionis capi [l] vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

Prima gl. summat, diuidit, notat ad rubricā, quærit de quinq; & sol.

a *Si beneficiorum.*] Decima beneficiorū alicui concessa sibi debetur s̃m taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda: ibi, *Nec per.* Et nota q sub rubrica de decimis, ponit de decimis beneficiorum, quas Papa ‡ sæpe imposuit sibi vel alijs soluendas ex causa & ad tempus. facit de iu iu. ad liberandam. de vo. c. fi. & an in his locū habeat constitutio, dispendiosam. ī. ea. compi. de iudi. dixi super verbo, decimis. Itē per hoc q dicit, beneficiorum, quæritur de quinque. Primo, an includantur hospitalia, xenodochia, & loca similia. Secundo, de fabricis. Tertio, de ijs qui habent Prioratus, domos, grangias, pensiones, vel reddit' à monasterijs vel ecclesijs. Quarto, de quotidianis distributionibus, quæ dātur solum interessentibus horis, & de minutis oblationibus an veniant decimandæ. Quinto, quid de capellanis vel beneficijs altarium. Et sciendum q tempore Clementis quarti & Honorij emanauerunt declarationes super solutione decimarum, quas repetitas tempore Bonifacij octaui vidi sub bulla. De primo vr̃ q non ‡ includantur. ī. ea. compil. de præben. per litteras. pro & ꝯ ī. de relig. do. quia contingit. §. vt autem. Expeditū est in prædictis declarationibus in principio, vbi sic dr̃, de redditibus & puentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperū, qui in vsus infirmorum & pauperum conuertuntur, decimæ non soluentur. Secundum etiam expeditur ibi in fine, vbi dr̃. q de redditibus ecclesiasticis deputatis ad fabricam ecclesiarum decima persoluetur. submittit demum q de oblationibus & eleemosynis, quæ dantur ad opus fabricæ, nō debetur decima. Tertium etiā ibi est expeditum, q si habentes prædicta habent illa ‡ in beneficium vel ex mera gratia, ipsi tenentur ad decimam. Si autem habent illa ex ꝯctu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum, vel pro mercede vel remuneratione sui laboris, tunc illi quorum est proprietas, illa decimare debebunt. Quartum etiam ibi expeditur, q de minutissimis oblationibus quas recipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum pro sepulturis & dandis pænitentijs & distributionibus, soluetur decima. De quinto nihil ibi dr̃, sed vr̃ q non includantur, sicut nec includebantur in reseruatione fructuū, quam sibi fecit Dominus noster. Tu dic ꝯ: quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per episcopum ordinata. 1. q. 3. quæsitum. & c. penult. de præben. significatum. quod dicitur de reseruatione fructuū, facit pro: quia nisi fuissent excepta, intelligerentur inclusa.

Vide Abbatem in cap. nouā genus. eo. tit.

Vide Decium consil. 156.

An habens pensionem teneatur pro rata, vide Belenzinū in tract. de charitatiuo subsidio. q. 17. & Decium consil. 111. incip. statutum. & Felinum in c. de quarta, extra de præscript.

b *Cuiuis.*] prælato, principi vel alteri. In regno Franciæ sæpe practicatur iste casus.

c *Simpliciter.*] si ergo aliquid certum exprimat Papa, illud seruabitur.

d *Ad tempus.*] hoc dicit: quia perpetua curia non fecit per tempora nec facere intendit. facit de rescrip. c. fi. lib. 6.

Glos. seq. declarat duas diuersas consuetudines.

e *Taxationem.*] In quibusdam partibus sunt beneficia taxata ‡ in communi æstimatione prouentuum, vt si taxatum fit in centū, soluat decem: & si haberet mille, non plus soluet: & si haberet solum quinquaginta, tantum soluet: & hoc voluit reseruatio fructuū beneficiorum, quam nunc fecit Papa, qui dat collectoribus electionem, an velint recipere fructus secundum taxationem decimæ, an velint illud relinquere beneficiato & recipere residuum. In multis tñ partibus nulla est taxatio, sed singulis annis prout plus vel minus recipit beneficiat', plus vel minus soluit. patet hoc in extrauag. Io. quę incipit: suscepti. ex quo ergo habet consuetudo, q plus vel minus singulis annis soluitur secundum quantitatem fructuum, & illud reseruabitur. Et quæ expensæ deducantur, & de quibus fructibus soluatur, patet in declarationibus prædictis. Nam inter cætera deducuntur expensæ factæ pro fructibus, & sine quib' fructus haberi non poterant, quod nō est in cōibus decimis. ī. eo. cum sint homines.

In impetratione beneficij valor illi' est exprimendus secundum cōem cursū, non secundum taxationē decimæ, vt p Rotā decisio. 291. in nouis.

Glos. seq. alium casum per bene soluit.

f *Consuetam.*] hic iuxta litteram, ipsa decima, &c. & quod hic dr̃, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vsque ad summā tot librarum paruorum Turonen. ad taxationem decimæ: inspicitur enim illarum partium consuetudo in taxatione, vt hic: & si nō currunt ibi Turoñ. monetæ currentis ad taxationem Turoñ. fiet computatio vel comparatio iuxta pondus & consuetudinem cambij, quæ communiter esse solet, non iuxta casualem caristiam vel vilitatem quæ propter casum accideret.

g *Monetam.*] in pecunia enim, & non in ipsis rebus debet fieri solutio decimæ, vt in declarationibus.

Glos. seq. alleg. concor. declarat, & notat.

h *Currentem.*] facit de malefi. c. 2. cum forte currerent ibi Turoñ. Boñ. vel Sterlingi ‡, collectores volebant q fieret solutio in florenis, vel soluentes volebant soluere in Turoñ. vel florenis, cum illa moneta ibi non curreret, hoc prohibet, & hoc dicebatur in illis declarationibus, q soluentes pecuniam cambire non tenebantur. Et nota, q dummodo moneta communiter currat, licet & alia currat, in illa fieri poterit solutio, per hanc litteram, & sic erit electio soluentis. de reg. iur. in alternatiuis. lib. 6.

Qualis numius fuerit sterlingus, vid Couarruuiā tract. & collatione veterum numismatū cap. 2.

i *Calices.*] concor. de pig. c. 1.

k *Deputata.*] in alijs ergo non habet locum hæc prohibitio, vt si extant ciphi argentei, libri iuris, vel artium vel romancij, ornamenta, mensalia, lectisternia, vel similia.

l *Capi.*] dr̃ in declarationibus, q non soluentes per secularem potestatem cogi non debent, nisi non soluentis tanta fuerit rebellio, q propter ecclesiasticæ censuræ contemptum inuocandum sit contra ipsum brachium seculare.

TITVLVS IX.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Professi ordinum Mendicantiū, etiā licite transeuntes ad nō Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant: nec deinceps cōsequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij, nec pro se vel alijs animarū curam gerere: & irritat contra factum. vltimo ponit casum exceptum. Ioan. And.

CAP. I.

V T pro-

DE REGVLARIBVS, &c.

Quia clericorum duo sunt genera, quidam enim sunt seculares, alij religiosi. De primo genere dictum est in titulis præcedentibus, nunc dicendum est de alio genere clericorum, videlicet de regularibus.

Continuatio.

V *T professores.*] CASVS. Est aliquis religiosus de ordine Mendicantium, qui tractu temporis de licentia Papæ transiuit ad ordinē non Mendicantium, videlicet ad ordinem sancti Benedicti, vel sancti Augustini: quæritur an in huiusmodi, ordine possit obtinere aliquē Prioratū, vel aliā administrationē, vel etiā aliquod beneficiū: vel an cogatur remanere simplex monachus claustralis? Dicit Clemens, si ante tēpus huiusmodi constitutionis talis transiens ad ordinē non Mendicantiū habeat aliqua officia vel administrationē: illa officia vel administrationes debēt sibi remanere: sed tñ nō habebit vocē in capitulo, etiā si alij monachi cōsentiant. Sed qd si aliquis Mēdicans post illā cōstitutionē velit trāsire ad ordinē nō Mendicantiū: quęritur, vtrū possit obtinere illa officia & administrationes? Dicit q nō, nec etiā possunt esse vicarij p alijs: ratio est in principio c. Sed ponamus q erat religiosus de ordine non approbato: vtrū ista cōstitutio cōprehendat ipsum? Dicit q nō. Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin. c. q quilibet debet esse cōtentus ea vocatione qua vocatus est, nisi vellet dimittere primam religionem, & transire ad fugē melioris vitæ. c. licet. eo. tit. in antiq. Not. secundo, q ordines Mendicantiū appellantur ordines paupertatis: nam

tales nec in cōi nec in particulari quid debent habere. Alij vero religiosi etiam nihil debent habere in particulari, sed bene in cōi. Tertio, q religiosus Mendicans de licentia sedis Apostolicę potest transire ad ordinem non Mendicātem, etiam ad ordinē laxiorem: sed talis tūc Mendicans nō habebit vocē in capitulo etiā si ab alijs religiosis sibi concederetur, sed tales debent esse simplices monachi claustrales. Not. q cōstitutio ista incipiebat ibi: *Sacro concilio*. & principium Clementinæ, videlicet, vt professores. est causa seu motiuum quare ista constitutio fuit facta. Vide diuisionem glo. & maxime gl. in verbo, inibi. quia glos. vľ tenere q debemus punctare nostrum tex. post aduerbium, *inibi* & non ante, videlicet ibi. *obtineant*. Not. iterum istam constitutionem videlicet q professi ordinum Mendicantium, & licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationem habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij, nec pro se, nec pro alijs animarum curam gerere: & irritat ɔ factum, & vltimo ponit casum exceptum. Et ratio totius istius notabilis est, vt professores & religiosi, etiam cuiuscunque ordinis melius maneant in suis religionibus: quia si transeundo de vno ordine in alium, haberent in alio in quo secundo intrant, tantam auctoritatem, præeminētiam, vel maiorem vt alij: ipsi numquam vel vix starent in vno ordine per annum: sed quolibet anno ipsi exirēt & ingrederentur nouum ordinem: ideo cōstitutum est, q tales sic transeuntes, de cætero non possent obtinere aliquas administrationes, Prioratus, vel officia; immo oportet q sint simplices religiosi. Item propter istam rationem quæ sequitur, fuit edita ista constitutio: quia si tales qui transeunt forsan de ordine Mendicantium ad ordinem non Mendicantium, possent habere beneficia, administrationes, &c. multæ orirentur discordię, multa schismata, id est, multæ diuisiones, quæ sæpe producunt & generant ambitionem. Nam religiosi, qui primo intrauerunt ordinem, si viderent istos religiosos qui venerunt de alia religione, assumere beneficia vel administrationes, ipsi sibi inuiderent, & ex illa inuidia oritētur multa alia inconuenientia, vt apparet bene inspicienti: quare Clemens fuit motus facere hanc constitutionem. & ista ratio habetur in textu in primo capitulo, vsque: ibi, *Sacro*. Not. q idem est dicere ordo paupertatis, quod ordo Mendicantium & dicit Lau. Mendicantes dici à mene, quod est defectus: ideo luna dr̃ mene pp defectus quos patitur. Not. casum in quo non possunt illi de collegio alij cōicare vocem. de hoc in glo. de capitulo Zabarella.

Aliàs, reprimatur.

fessores^a cuiusuis paupertatis^b ordinis eo^c libentius in qua vocati sunt vocatione^d persistere^e, trāseunteśque ad nō Mendicantiū ordinē in eodē cōuersari quietius studeant, quo^f in ipsis^g discordiarū^h & schismatū productiua ambitio^i reprimetur^+: Sacro concilio approbante statuimus^k Mendicantes quoslibet^l, qui ad non Mendicantium^m ordines, etiam auctoritate Apostolica^n transibunt in posterum, quive hactenus transiuerunt^o, quamuis nunc Prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarū vel regimen quodcunq; obtineant inibi^p, vocem aut locum^q in capitulo non habere, etiā si hoc sibi ab alijs^r libere cōcedatur, Ad † Prioratus

Prima glossa summat, diuidit docens quid singulæ partes contineant, & quæstionem soluit.

a *Vt professores.*] professi ordinum Mendicantium etiam licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, nō habēt vocē in capitulo, etiamsi alij de capitulo id cōcedāt: nec deinceps consequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij: nec pro se vel alijs animarum curam gerere: & irritat ɔ factū. vltimo ponit casum exceptū. Et primo ponitur constitutionis causa: secundo constitutio: ibi, *Sacro*. Tertio ipsius moderatio: ibi, *Ad illarum*. Secundo tria facit. Primo prouidet circa vocem & locum capituli. Secundo circa futuras administrationes vel officia: ibi, *Ad prioratus*. Tertio decretum apponit: ibi, *Quicquid*. Et per hanc litteram, *professores*, & qđ infra sequitur, *Mendicantes quoslibet*, dico decre. non habere locum in illo qui infra 15. suæ ætatis annum, vel aliàs infra annum probationis fecit professionē in ordine Mēdicantiū, si infra ipsū annū exiuit, & transiuit ad non Mendicantes, cum illa professio non astrinxerit eum ordini in specie, sed religioni in genere. eod. tit. c. 1. & c. non solum. & c. constitutionem. lib. 6.

Quoto ætatis anno debeat fieri professio, ad hoc vt sit valida, vide omnino concil. Tridēt. sessio. 25. tit. de regularibus, cap. 15.

b *Paupertatis.*] vide qđ dixi đ statu monachorū, recolētes. in fi.

c *Eo.*] id est, intantum. Ioan. And.

d *Vocatione.*] id est, religione.

e *Persistere.*] studeant. quod est j. & habetur hoc. 1. ad Corinth. vij. 21. q. 1. c. 1. eo. tit. licet, in principio.

f *Quo.*] id est, inquantum.

g *In ipsis.*] Mendicantibus, manentibus, vel transeuntibus. & hic iunge verbum, reprimetur: & resteas retrograde.

h *Discordiarum.*] facit j. ea compil. de sepul. dudū. post princip.

Glossa seq. contra ambitiosos duo iura & tres rationes inducit.

i *Ambitio.*] concor. de elect. auaritiæ. in princ. & cap. quorundam. in prin. c lib. 6. dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens, & summo dulcius vnum.

Stare loco sociusque comes discordia regnis.

Et Seneca epist. 78. Ambitiosis, aliàs ambitioni, non tam iucundum est multos videre post se, quàm graue aliquem ante se.

K *Statuimus.*] constat q aliqui ordines Mendicantes habebant quædam ex his per priuilegium, quod modo in multis amplius, & fit ius commune. simile de offi. leg. q translationem. de sent. excom. cap. vlt. lib. 6.

Glos. seq. casus differentiales colligit, & dubium soluit.

l *Quoslibet.*] Prædicatores, Minores, Eremitas sancti Augustini & Carmelitas. de elect. quorundam. de reli. do. c. vnico lib. 6. & ibi habetur qui dicantur ordines Mendicantes. & ex illis iuribus, & hoc c. eo. tit. non solum. & c. constitutionem. lib. 6. de sta. reg. c. vnico. §. sane. eo. lib. de excel. præla. c. vnico. eo. lib. & j. de pœnis. cupientes. in prin. collige differentias Mendicantium ad non Mendicantes, & adde quod dicam j. de senten. excom. c. 1. & per prædi. §. sane. dico hanc constitutionem locum habere, etiā in fœminis ordinum Mendicantium, si transeant ad non Mendicantes. facit quod not. de elect. generali. in prin. lib. 6.

† In manuscripto [illegible] & [illegible] Ad [illegible] administrationes, aut quæcunque [illegible] & tamquam [illegible] seu [illegible], vel loca [illegible] tenentes, &c.

m *Non Mendicantium.*] cessat ergo constitutio, cum Mendicans transit ad alium ordinem Mendicantem: vel cum ille qui transit, est non Mendicans: siue transeant ad Mendicantem, siue ad non Mendicantem, vt sic ex quatuor casibus vnum solum includat.

n *Apostolica.*] ab hoc excipit. in fi.

o *Transiuerunt.*] repete, etiam auctoritate Apostolica. & vide qđ dixi ɔ ead. cōpil. de ætate & quali. vt hi qui. super ver. in posterum.

Glossa sequens præmisso dicto Ouidij, ponit duas lecturas, obijcit, ponit, solu. quam impugnat. demum soluit, & hanc litteram tripliciter respondet, & remittit.

p *Inibi.*] aduerbium ex in & ibi compositum. Ouidius fecit librū quem intitulat in Ibim, id est ɔ Ibim. Aduersarium enim suum & cornualē, quia cum vxore sua mœchabatur, vituperare volens, vocatur illū Ibim, ab ibis, ibidis, quæ dr̃ ciconia, auis vituperabilis quia immunda ex causa quam taceo: alias tñ auis commendabilis: quia pia in parentes senes quod prosequitur Ambr. in Hexameron. & dixit ergo ibi Ouidius *Ibidis interea tu quoque nomen habe*. Sed istud inibi difficilius exponitur, nam clarius formari debuisset. Circa quod sciendū est, q hic est duplex pūctuatio: Prima post hoc aduerbiū: & tūc exponitur inibi, scilicet in ordinibus nō Mendicantibus: & iungitur ibi: quamuis nunc inibi obtineant prioratus, &c. & sic legendo nō prohibet hanc vocem habere in sæculari ecclesia collegiata, si ibidem administrationem haberent. Sed si punctuetur prius, id est ante hoc aduerbium, resultat ɔtrius intellectus, & exponitur inibi, scilicet in ecclesijs, in qbus obtinēt Prioratus, administrationes, &c. Credo tñ q prima punctuatio sit de mente. Sed vľ admirandum quoad primus transeuntes & prælatos, q remaneant prælati, & in capitulo vocē non habeāt. Et si dicis, capitulum expediret negotia sine tali prælato ac si vacaret sedes: Rñdeo q in vacatione est istud expressum quoad quædam. Item vacatio præsumitur esse breuis propter tempora à iure limitata, de quibus not. de elect. si electio. lib. 6. in glo. penul. & facit ɔ. ea. compil. de elect. ne Romani. in fi. sed prælatus iste vltra quadraginta annos viuere posset: quare nō puto hoc fuisse de mente, q si talis est abbas vel principalis prælatus monasterij, quod in tractādis negotijs monasterij vnà cum capitulo vocem non habeat. Vnde potest intelligi littera de voce habenda in capitulo generali vel prouinciali. de statu monacho. in singulis. j. tit. 1. cap. 1. in fi. talis enim abbas vel prior in illis capitulis vocem non habebit cū alijs abbatibus vel Prioribus: & hoc sonat littera, aut locū. solent enim tales in talibus capitulis sibi vendicare certū locū in numero, puta secundum vel quartum. facit de priuileg. ex ore. Vel intelligatur^s de Prioribus & alijs administrationem habentibus in monasterijs, qui tñ non sunt principales prælati monasterij, & illi in capitulo etiam speciali ipsius monasterij vocem non habebunt. vnde nec de abbatibus expressit littera. Et licet quædam monasteria regantur per Priores, de illis tñ non intellexit: tñ illud verbum, regimen quodcunque, multum est generale^t. sed cum excludat à voce capituli, & capitulum sit quid diuersum à principali prælato^u non puto q ipsum excludat, vt not. ead. compil. de ætate & quali. vt hi qui in glo. cathedralibus. vt ibi vide.

s Idem Panor. Imol. & Pet. Ancharan. expresse, quia posset euenire casus, quo nihil sine principali liceret de re. eccl. nē aliter dedum, lib. 6. Font.

t Restringe tamen ad similia præcedentibus. l. fi. ff. de vsufructu. & oleo. leg. itē hic tex. est pœnalis. ergo. Font.

u Facit rubrica & nigrū de ijs quæ fiūt à præla. sine cōsensu c. ista vox stricta significatione dicit Ancha. cōprehendit mēbra nō caput, sed larga significatione cū capite. de ijs quæ fiunt. a [illegible]

q *Locum.*] hoc plus ponit quàm prædict. decre. vt hi qui. forte propter illud quod proxime dixi: & licet prohibeat locum capituli, non prohibet stallum chori, vt ibi dixi.

r *Ab alijs.*] de capitulo. & concor. prædict. decret. vt hi qui. & de elect. constitutus.

Glossa

quoque, administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia [a], etiam tamquam vicarios [b] seu ministros, vel locum aliorũ [c] tenentes: quodq; animarum curã & regimẽ, nec pro se possint, nec pro alijs exercere [d] ¶ Quicquid autẽ in cõtrariũ attentatũ fuerit, sit irritũ [e] ipso iure quouis priuilegio [f] non obstante. ¶ Ad illorũ autẽ Mẽdicãtiũ ordines [g], quos Apostolica sedes eo modo subsistere † voluit, vt eorũ professorib[9] ita in illis remanere liceret † [h] ꝙ nullũ extunc admitterent ad professionẽ eorũ, quibusq; concessit licentiam generalem ad approbatos [i] alios ordines transeundi [k], præsentem nolumus constitutionem extendi.

¶ Idem.

¶ Pubes per annũ deferẽs habitũ nouitiorũ non patenter distinctũ ab habitu professorũ, intelligitur professus. I. A.

CAP. II.

EOs † qui [l] deinceps [m] in di-

¶ Glo. seq. exemplificat, & opponit, declarationem poscens. Secundo, quærit. arguit pro: contrarium soluit: & allegatus respondet.

a ¶ *Officia.*] ergo non poterunt sacristæ, camerarij, castaldi, œconomi, syndici, vel his similes. & egerent hæc etiam declaratione. vr̃ enim includere solum officia subiecta ecclesiasticæ regulæ. pro & §. 1. q. 3. saluator. circa medium. Sed vidi dubitari an possint prædicare? & vr̃ ꝙ sic: quia verbum Dei non debet esse alligatum. 2. ad Timoth. 2. & Apostolus ad Philippens. 1. siue per occasionem, siue ꝑ veritatem Christus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. ad idẽ 19. dist. secundum. vbi dr̃ ꝙ non refert quis ꝑdicet, sed qualia prædicet. Contrarium puto, cum prædicare sit officium curæ: & officium & cura sint eis hic prohibita, nec etiam pro alijs exerceant. Primum probatur de officio ordina. inter cætera. ̃s. ead. compil. de sepul. dudum. §. huiusmodi. de hære. cum ex iniuncto. & cap. excommunicamus. §. quia vero. & quod ibi dixi, & cap. sicut. si. de Iudæis. quàm sit. Auctoritates Apostoli intelligũtur de ijs quibus competit. 41. dist. quiescamus. qui licet propter vanam gloriam vel temporale commodum prædicent, gaudet Apostolus de prædicatione, licet non de ipsorũ motiuo. Ad cap. secundum responde vt ibi not. & vide quod not. 92. dist. in sancta. 16. q. 1. adijcimus. Fateor tñ ꝙ in hoc inferior pœna non competit, vt ĩ. dicam. sed ad hoc valet istud scire, quia possunt prohiberi, & hoc facientes puniri.

b ¶ *Vicarios.*] prouidet ergo ꝯ fraudẽ, qua tales procurassent amicos præfici administrationibus vel curæ animarum, per quos fecissent se constitui vicarios. & facit de regu. iur. quod alicui. lib. 6.

c ¶ *Locum aliorum.*] plura ponit, vt omnem fraudem quæ in nomine fieri posset, excludat facit in Authent. vt nulli iu. li. ha. lo. serua. in princip. coll. 9. de elect. auaritiæ. & c. fundamenta. lib. 6. cum similibus. & forte hoc dictum propter id quod not. Host. de offic. vi. c. clericos. vbi dicit ꝙ vicarius non substituit alium in vicaria, ex causa tñ ad modicum tempus ponit alium loco sui.

d ¶ *Exercere.*] repete, statuimus.

¶ Glossa sequens in hoc decreto distinguit.

e ¶ *Irritum.*] irritat ergo suffragium vocis, & promotionem fiendam ꝯ hanc constitutionem: illa enim cadunt in decretum istud, quæ sunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curæ, quæ si exercuissent, non essent irrita, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia. Item quædam quæ consistunt in facto, & nequeunt nõ fuisse, sicut prædicare. de quo prædixi, Castaldi, & similia. & vide quod dicam ĩ. de hær. c. 1. ver. duro.

f ¶ *Priuilegio.*] prius cõcesso, tñ iam cœpit curia tales priuilegiare contra hanc constitutionem, nec voluit ‡ nec potuit Papa legẽ indicere successori. de elect. innotuit. cum concor.

g ¶ *Ordines.*] approbatos per sedem Apostolicam, tamen post concilium generale.

h ¶ *Admitterent.*] ita ꝙ oportet ꝙ desinant in seipsis.

i ¶ *Approbatos.*] etiam minoris religionis.

k ¶ *Transeundi.*] singulariter, non collegialiter, vt patet de religi. do. cap. vnico. in fi. lib. 6. In his ergo cessat ratio inducta. in princi. cap. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati sunt.

E *Os qui.*] Se summat. Præsupponendum est primo, ꝙ duplex est professio, per quam quis obligatur religioni: Quædam est expressa, quæ fit per ista verba: Promitto Deo & tali sancto, puta sancto Benedicto (si sit in ordine sancti Benedicti) & tibi abbati obedientiam, & reuerentiam, & castitatem: & iste talis obligatur irreuocabiliter, dumtñ aliquod impedimentum non obstet. Alia est professio tacita, quæ inducitur pluribus modis: Aliquando inducitur quando nouitius immiscet se actibus professorum: Aliqñ inducitur assumptione habitus professorũ, & perseuerat triduo professor. Aliquando inducitur talis professio tacita ex delatione habitus religionis: id est portando habitum religionis per annum integrũ, & ista est materia huius capituli. Secundo præsupponendum est, ꝙ inter habitus religiosorum professorũ est aliquando differentia latens, idest nõ apparẽs: aliquãdo est differentia patens & apparẽs. Differentia habituum professorũ dr̃ latens, qñ nõ est differentia in colore, scissura, & figura: sed est alia differentia, forte quia habitus professorum benedicuntur, habitus autem nouitiorum non benedicuntur. Vel nulla est alia differentia inter habitus professorum & habitus nouitiorum, nisi quia habitus professorum dantur in capitulo, vel ante magnum altare: habitus vero nouitiorum dantur in alio loco. Vel forsan talis est differentia, quia habitus professorum dantur per abbatem, & habitus nouitiorum dantur per aliũ, forsan per priorem vel alium officiarium seu religiosum. Alia est differentia inter habitus professorum & nouitiorum, quæ est patens & omnibus nota, quæ est in colore, vt habitus nouitiorũ sunt alterius coloris ab habitu professorum. Est etiam differentia patẽs in scissura, sicut in ordine fratrum Minorum, quia nouitij non habẽt caputium sutum cum suo habitu: professores vero habent. est etiam differentia in figura, qa nouitij habent habitũ breuiorem in aliqua parte habitus, quàm habeant professi.

CASVS. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitũ: tñ voluit experiri & tẽtare asperitates & labores illius: etiam monasterium voluit experiri mores illius Titij: Ipse Titius portauit habitum per lapsum vnius anni, non proclamauit nec protestatus fuit, vtrum per delationem habitus videatur fecisse tacitam professionem? Distinguit: aut habitus nouitiorũ non sunt distincti ab habitibus professorum, & tunc dr̃ fecisse tacitam professionẽ, & inducitur professio per lapsum anni, etiam si maneret in monasterio per xx. annos in tali habitu nouitiorum: Si autẽ habitus nouitiorum & professorum sunt distincti in colore, in scissura, & in forma, siue figura. & non accipit alium habitum, nisi habitum nouitiorum, tunc per lapsum anni non dr̃ professus. Not. ꝙ quis obligatur religioni, etiam per tacitam professionem. & quia glo. 2. vr̃ iuuenibus intricata propter diuersitatem casuum, pono aliquas conclusiones. Prima est: Delatio habitus manifeste distincti, vt in colore, scissura, vel forma seu figura, quantocunque tempore non inducit professionem. hoc probatur hic in fine textus iuncta glos. fi. Secunda conclusio: Delatio habitus indistincti siue per modum, de quo in c. 1. eod. tit. lib. 6. vt quia non solum professi & monachi illo vtuntur, sed etiam gerentes vitã communem cũ eis: non inducit professionẽ in eo qui in pupillari ætate eũ assumpsit, quantocunq; tempore deferatur, vt ꝑbatur in d. c. 1. eod. tit. lib. 6. nec hodie corrigitur per istum tex. vt not. hic in glo. super verbo, portauerint. secus autem in eo qui eum habitum assumpsit in pubertate: inducit enim in eo tacitam professionem post annum, vt probatur in d. c. 1. §. qui vero. lib. 6. Tertia conclusio: Delatio habitus extra religionem quantocunque tempore non inducit professionem. Hoc voluit tacite iste text. in ver. in aliqua religione. argumento isto sumpto per ꝯtrium, & expressius tenet hic gl. in ver. aliqua. quam singulariter notabis. facit c. vt clerici. de reg. Quarta conclusio: Delatio habitus indistincti, vt est ille quo vtuntur pariter monachi & conuersi, inducit infra annum post pubertatẽ professionem tacitam in c. 1. eo. lib. 6. Quinta conclusio: Delatio habitus distincti latenter, puta per benedictionem, inducit per annũ professionem in illo monasterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc conclusio singulariter probatur per istum tex. assumptio autem habitus professorum inducit professionem in genere, si datur perseuerantia tridui. de quo tñ dicendũ, vt habetur in c. constitutionẽ. eo. tit. lib. 6. in fi. etiam si talis habitus patenter distinguatur ab habitu professi, vt probatur in d. c. 1. in fi. nec in hoc ille tex. mutatur per istum, quia loquitur in alio casu, ad quem littera ista restringitur, vt notatur hic in gl. magna, in verbo, hodie vero quo ad hunc casum. Ex prædictis & ex magna glo. in vers. ex his. nota triplicem habitum nouitiorum. Et ꝙ ad professionem faciendam tacite vel expresse requirit pubertas, ita ꝙ masculus debet esse xiiij. annorum, fœmina vero xij. nec sufficit ad illum effectum ꝙ prudentia vel malitia suppleat ætatem. & hoc voluit glos. in versi. ætate.

Nota de habitu nouitiorum. & quo ad hoc dr̃ nouitius quicunque non professus. aliter accipitur hoc verbum ĩ. ne cle. proxi. §. sane 1. vbi de hoc. in gl. 1. scholasticis. Nota de professione quæ obligat speciali religioni in genere. de hoc in gl. licet igitur. Zaba.

¶ Glossa prima dicit quid determinat.

l ¶ *Eos qui.*] Se summat determinãs decret. ex parte. eo. tit. & quod ibi not. Ber. & Inno. & ipse Innoc. & Host. eo. tit. c. 2. & Abb. eo. tit. consulti. & decre. 1. eo. tit. lib. 6.

¶ Glo. seq. probat quod ius nouũ continet, dicens quid iure veteri, & quomodo capitulum suum casum non excedat, distinguens triplicem habitum.

m ¶ *Deinceps.*] per hoc patet, & per verbum infra, decernimus, ꝙ hæc constitutio ius nouum statuit, & præterita non respicit. Dicebamus enim olim, ꝙ tunc delatio habitus per annũ inducebat ꝑfessionẽ tacitam, qñ erant habitus indistincti: & sic intelligebatur

¶ Alias, sustinere.

‡ Vide Felinum in c. nonnul. §. vers. sexto amplia. ... et script.

† Alias, accat.

† De materia vide omnino Abbatem, & doctores post glo. 1. in c. ex parte. extra de regularib. & doctores in cap. §. dudum ... de regularib. lib. 6.

decre. ex parte. eo. tit vt ibi not. in fi. vlt. gl. Si vero erant distincti, secus, qualiscunque foret distinctio. eod. t. c. statuimus. & apertius. eo. tit. c. 1. in fi. lib. 6. Hodie vero quo ad hūc casum distinguimus qualis sit distinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expressis: an latens, puta per benedictionem vestium, personā dantem, locum vel formā dationis. ex duabus enī capis quarum altera benedicta vel data per prouincialem vel in capitulo, altera non, primā à secūda discernere nescis. Primo casu delatio talis habitus, etiam vltra annum non inducit tacitā. secundo sic. Ideo autem dixi quo ad hūc casum: quia quo ad alios casus adhuc stamus iuri antiquo, vt sufficiat qualiscunq; distinctio: Vnde adhuc hodie maior qui scienter & sponte recipit habitum distinctum per modum, quem s. dixi latentem, si perseuerat triduo, professus est. quod dic vt eo. tit. constitutionem. lib. 6 Ex his not. triplicem habitum nouitiorum, distinctum, indistinctum, & indistinctissimum. Item primus, scilicet distinctus duplex, habens scilicet distinctionē latentem & patentem, vt hic. In habitu ergo nouitiorum latenter distincto, vel indistincto, vel indistinctissimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio per annum inducit tacitam, & hoc indubitatū. Delatio vero habit⁹ nouitiorū patēter distincti, vel indistincti, vel indistinctissimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapsum anni nō inducit tacitam. & in his casibus adhuc verum esset quod not. Inno. in decre. ex parte. & Abbas in decre. consulti. qui dicebant, ꝙ delatio habitus nouitiorum distincti quātocunque tempore, nō inducit professionem. Et Abbas dicebat quòd vidit litteram Papalem absolutoriam concessam illi, qui talem habitum detulerat fere per xx. annos. hæc probantur s. eo. ex parte 1. & c. statuimus. & eo. tit. c. 1. lib. 6. & hic. Dubitatur tamen ne decretalis ista intendat corrigere quod vltimo dixi de habitu indistinctissimo recepto ab impubere, vt j. dicam.

Habitus distinctio quandoq; est patens, quandoque vero latēs.

Nouitiorū habitus triplex.

[...] scretionis constituti ætate[a] nouitiorum habitum in aliqua[b] religione[c] per annum[d] portauerint[e], hoc ipso religionem illam[f] decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore[g], scissura[h], vel forma sedistinctum patēter exhibeat ab habitu professorum[i].

TITVLVS X.

De statu monachorum, vel canonicorum regularium.

a ¶ *Aetate.*] xiiij. in viro, & xij. in muliere. & requiritur ætas consummata. s. eo. ad nostram. Nec sufficit ꝙ prudentia vel malitia suppleat ætatem. de hoc s. eo. postulasti.

b ¶ *In aliqua.*] secus ergo si extra religionem, & sic non corrigitur decre. vt clerici. s. eod.

c ¶ *Religione.*] per sedem Apostolicam approbata. de vo. c. vnico. lib. 6. s. eo c proxi. in fi. siue sit Mendicans vel non. Ioan. And.

Vide omnino concilium Tridēt. sessio 25. titu de Regularib⁹ cap 15. vbi ad professionem validam tam in masculis, quam in feminis ætas sexdecim annorum requiritur.

¶ *Glossa sequens exponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Per annum.*] integrum. eo. tit. c. 1. lib. 6. ibi, & ꝙ si totū, &c. & per hanc litteram quæ habetur s. eo. ex parte. & eod. tit. c. 1. lib. 6. patet. satis esse ꝙ detulerit per integrum annum, licet annum non excesserit: debet ergo nolens obligari, infra annum deponere. s. eod. statuimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens exponit, casum excipit, quem dicit non correctum, & dubium soluit.*

e ¶ *Portauerint.*] licet enim ante annos discretionis induerint: ex quo tñ post illos per annum portauerunt, sunt professi. hoc verū, nisi eo casu tanta esset indistinctio habitus ꝙ seculares illis conuiuentes vterentur illo. eo. tit. c. 1. 2. respon. lib. 6. Nisi dicatur ꝙ hæc decre. quæ solum ponderat delationem non assumptionem, illud corrigat, secundum ꝙ non esset hodie dare habitum indistinctissimum. Sed nō credo ꝙ hæc decret illud corrigat, qđ probat littera s. nouitiorum habitum. facit de electione. cum expediat. lib. 6. cū concor. Item intelligas hanc litteram de illo, qui sponte recepit, vel saltem portauit, aliàs non obligaret portatio, quæ fieret durante probabili metu. quod me. cau. c. 1. Ioan. And.

f ¶ *Illam.*] licet igitur illa tacita professio, de qua eo. tit. constitutionem. 2. respon. lib. 6. obliget religioni in genere, vt ibi: ista tamen obligat in specie, vt hic.

g ¶ *Colore.*] vt quia nouitij album, alij grisæum vel nigrum: apud quasdam Moniales distinguuntur professę per velum album ab nigro. Sed communis est illud distinctiuum consecrationis.

h ¶ *Scissura vel forma.*] patet in ordine Minorum, vbi noui nouitij non habent sutum caputium.

¶ *Glossa sequens addit casum de quo remittit.*

i ¶ *Professorum.*] adde casum quando protestatur ꝙ per lapsum non intendit obligari religioni: & hoc præcipue si protestatio fuit consentiendis ec hoc tempū post Vm. eod. tit. ex parte. post Host. eod titu. cap. 1. & cap. ad Apostolicam. & de hoc in Spec. de sta. mo. in vitiq. quæstione.

DE STATV MONACHORVM VEL CANONICORVM REGVLARIVM.

¶ *Visum est supra qualiter quis obligatur religioni etiā per tacitam professionem, verum quia posset dubitare aliquis de statu obligatorum: ideo subijcit rubricam, de statu monachorum, & canonicorum regularium.*

Continuatio.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisternijs.*

CAP. I.

NE in[†] agro[k] Dominico sacra[l] vi-

Ne in agro.] Diuiditur in decē partes, vt patet in rubro. Secūda: ibi, *Statuimus*. Tertia: ibi, *Sane*. Quarta: ibi, *Porro*. Quinta: ibi, *Si quis autem*. Sexta: ibi, *Quia vero* Septima: ibi, *Ad hec*. Octaua: ibi, *Cæterum*. Nona: ibi, *Ad ampliationem*. Vltima: ibi, *Præmissa*. Imola.

Casus. Vidi s. de regularibus, & qualiter quis obligatur religioni: sed vellem informari de conuersatione obligatorum religioni, & vtrum sit eis licitum vti quibuscunque vestibus, cibis, & lectisternijs pro libitum suæ voluntatis: vel vtrum aliquam modestiam in prædictis teneātur seruare? Dicit Clemens Romanus Pontifex, ipsi debent cauere ne teneant excessum in vestimentis, cibis, & lectisternijs. Et ratio huius constitutionis ponitur in prin huius cap. Et quia cap. est nimis longum, ideo, accipiatis diuisionem glo. vestræ, & procedatis per partes suæ diuisionem. Nota ꝙ ista cle. habet decem partes. Prima in capitulo: ibi, *Ne in agro*. in qua ponit exordium & causam quare fecit istam constitutionem: & prohibet generaliter monachis ne excedant in habitu, siue in vestibus, cibis, & potibus, equitaturis, & lectisternijs. Secundo: ibi, *Statuimus*, specialiter prouidet circa vestes proximas habitui, vt sunt almutia, caputia, calceamenta, zonæ, cultelli, calcaria, sellæ, & fræna equorū: & vltimo circa habitum super orem. Tertio: ibi, *Sane* prouidet circa ipsorum monachorum confessionem, communionem, & circa expositionem regulæ, & circa instructionem seu doctrinam paruorum nouitiorum, Quarto: ibi, *Porro*. prouidet circa venationes, & aucupationes, qualiter & quando debent venari. Quinto: ibi, *Si quis autem*. punit aliquos transgressores istius constitutionis, & & iubet puniri alios secundum disciplinam regularem. Sexto: ibi, *Quia vero nonnulli*. prouidet seu statuit contra professos euntes ad curias principum, vel alias vacantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Septimo: ibi, *Ad hæc prædecessorum*. prouidet contra ipsorum solitudines. Octauo: ibi, *Cæterum prioratus*. prouidet de Priorum ætate & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Nono: ibi, *Ad ampliationem autem*. prouidet de monachorum ordinatione, & de ipsorū doctrina. Decimo: ibi, *Præmissa igitur omnia*. cōfirmat. & innouat decretalem. s. eo. cum ad monasterium. & c. in singulis. Et per partes poteris legere Clementinam.

† Not. primo de laudibus regulæ monachorum. & hoc in glo. 3. Nota secundo, ibi in vestibus & ibi, in cibis de moribus reformandis tā in vestibus quàm in cibis. & quoad cibos, dic ꝙ quia que modis exceditur. de consec. dist. 4. quia que. quos sequitur S epha. in quo nō expedit insistere. Zabarel la.

¶ *Prima glossa sommando diuidit.*

k ¶ *Ne in agro.*] præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorū nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilē excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis & lectisternijs. secundo specialiter ꝓuidet circa vestes habitui ꝓximas, almutias, capucios, calceamēta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorū, & vltimo circa habitū superiorē. Tertio circa ipsorū cōfessionē cōionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Quarto circa venationes, & aucupationes ipsorum. Quinto punit certos prædictorū transgressores omnes alios puniri iubens iuxta disciplinā regulæ. Sexto contra professos euntes ad curias principum, vel alios vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Septimo circa ipsorū solitudines. Octauo prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Nono de Monachorum ordinatione, & ipsorum doctrina. Vltimo confirmat & innouat decret. supra eod. cum ad monasterium. & cap. in singulis. partes huius diuisionis, quæ aliter etiam fieri possent, signabo in textu.

k ¶ *Agro.*] habet Dñs agrū, vt hic: & vineam de magist. c. vlt. in fi. domi. de elect. cū in cūctis. in prin. de custo. Eucha. c. 2. & amplā, in quā sunt māsiones multæ. de pœnit. dist. 4. in domo. qđ vltra? nō insistemus in his, qa ipsius est terra, orbis terrarū. & c đ deci. tua 2.

¶ *Glos seq alleg. duas concor. & ponens antiquum & modernum statum ordinis, & duplex significatum coloris, constitutionem commendat.*

l ¶ *Sacra*] concor s eo recolentes. in prin. de priuil. cum & plantare in prin. Sanctitatē & venerationē huius ordinis ostendunt documēta patrū, & abundantia tēporalium, qbus monasteria huius ordinis pullularūt: sed nūc, proh dolor quam in multis deficiunt verborum

Hæc accepta sunt de malis & discolis religiosis: numquā tamen defuerūt, nec desunt, qui obseruent disciplinā regularē, quam nouendo promisimus.

verborũ & exemplorũ documenta. & ad instar filij prodigi dissipatæ sunt patrum substantiæ, & qsique nostri cupiunt replere de siliquis ventrẽ suum, Lucæ xv. 38. dist. 5. hanc etiã ille filius & cum habitus nigredo in mortificationẽ carnis vitiorum fuerit inuenta, vtinam meritorum & virtutum obfuscationes per illam hodie nõ signentur, ad quod optatum laborat hæc constitutio. Ioan. And.

Glos. seq. soluit dubium, & rationem diuersitatis reddit.

a *Nigrorum.*] in alijs non vĩ hæc constitutio locum habere, inquantũ scilicet ius nouũ inducit, saluo ꝙ infra dicam. §. sane. in prin. & §. quia vero. cũ §. sequẽtibus. & potuit esse cõsideratio, quia alij monachi cõiter habẽt corp⁹ & caput mai⁹, vt Cisterciẽn. camalduleñ. & his similes: quo qa carent nigri monachi, min⁹ ibi viget correctio. facit j. c. pxi. in princip.

b *Obrepat.*] quasi latenter subintret. & est idem verbum in proœmio huius compil. post princip.

Aliàs pullulans in segetẽ.

c *Segetem.*] 24. q. 1. qm̃ vetus. 66. dis. nasci.

d *Coalescat.*] quasi calescat, alat, vel nutriat.

e *In illa.*] religione nigrorum.

f *Honestatis.*] Ecclesiastici 24. Flores mei fructus honoris & honestatis.

g *Eis.*] interdicentes. quod est infra.

h *Inordinatum.*] beatus Bernardus ꝫ Cluniaceñ. Nullus quidem ordo quippam recipit inordinatum.

i *Exquisitũ.*] hoc soluit omne ꝫrium, quod de munditia vel ornatu posset opponi. quod dic vt not. 21. q. 4. in summa. & p totũ de custo. Eucha. c. vlt. in vl. glos.

k *Cibis & potibus.*] de vi. & ho. cle. à crapula. & de his in regula 39. & 40. dist. capitulis. Dicit autẽ Anastasius: Abstinentia continẽtiæ nutrix est, ꝗ facilius frænos patit, si nõ delitiarũ calcaribus incitetur.

Aliàs foderatura.

Abstinẽtia est continentiæ nutrix.

l *Equitaturis.*] de his infra dicetur.

m *Lectisternijs.*] componitur lectus cum sterno: & sumitur pro lecto strato & parato, & omni ipsius paramento.

Lectisternum quid significat.

n *Excessum.*] sonat in vitium j. tit. 2. c. 1.

o *Statuimus.*] secunda pars.

p *Habitui*] floco, cucullæ vel scapulari, vt j. dicetur.

q *Nigri, bruni, aut albi.*] hos tres colores permittendo alios omnes, vel misculos prohibet, quod multi non ponderant. quod ergo dicit regula 45. c. de colore, non causentur monachi, non intendit ꝙ omnibus coloribus liceat eis vti, nam etiam secularibus clericis sunt quidam interdicti. de vi. & hone. cle. clerici 2. sed hoc intendit, quod nõ causentur inter colores permissos, ꝙ iste sit fixior, pulchrior, vel melior illo.

r *Coloris.*] isti colores sine tinctura ex lana possunt haberi, & ideo potius approbati.

s *Regione.*] regio, regionis dr̃ à rex, regis, patria scilicet quã rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quasi parua regio.

Regio dicitur à rege.

t *Degunt.*] concor. 12. dist. illud. 76. dist. vtinam.

u *Subtilius*] vnde dicit regula prædicta. cap. 51. de grossitudine non causentur monachi.

x *Breuitate.*] de vita. & hone. cle. clerici. 23. dist. non liceat.

y *Pugnum.*] hoc est clausa manus cum apprehensione digitorũ, & dr̃ à pungo, qui enim manu vult pungere, stringit pugnum. non denudet ergo brachiũ, vt faciunt dñæ, & quidam Hispani, nec vtantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.

Pugnus vnde dicitur.

z *Quomodolibet.*] ergo etiam vnũ vel duos botonos portare non licet.

a *Humeros.*] apud nos communius scindunt ante pectus: & tñ infra imponitur pœna. Et aduerte quia modum scissuræ nõ reliquit hic dispositioni abbatis, sed solum in deferendo vel non: satis tñ videretur sufficere dispositio tacita, scilicet cum ipse abbas caputio vtatur. ista vero scissura debet esse aperta, ꝙ appareat & patens sit. facit s. titu. proxi. c. fina. & qd̃ dixi s. ead. compil. de vita & honesta. cleri. c. 2.

† Aliàs itat abbas, aut prior, aut alius præsidẽs portet flocum de panno pro flocis aut cucullis in ipso Monasterio consuetam.

b *Sendatum*] omne sericum comprehẽdit, & vide quod dixi j. c. 1. super versicu. sericos.

Sendatum qd̃ notat.

c *Estiualibus.*] in vulgari vocamus stiuale & sunt calceamenta corij, quibus in æstate vtor. & optima fiunt apud sanctum Seuerinum.

d *Botis altis.*] quæ capiunt supra talos, & aliquid de crure, & ligantur quandoque, & hos infra vocat sotulares corrigiatos.

e *Ad ornatum.*] per hoc verbũ supra duplicatum patet ꝙ quando non ad ornatũ, sed propter ingruentem necessitatẽ talibus vterentur, essent excusabiles. ad hoc de vita & honest. cleric. clerici. & infra. §. porro.

f *Duodecim monachorum.*] incluso prælato. de simo. cap. fina. de priuileg. ex ore.

g *Septa.*] id est clausuram sic dictam à sepio, pis. per, c, scripta aliud significabit, vt dicetur infra, de hær. ad nostrum. in princip.

* Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. titu. de Regularibus c. 10. Et quod dispositio huius §. habeat locũ in canonicis Regularibus tradit Oldradus consil. 222.

Septa & secta differunt.

h *Flocum.*] in regula non habetur hoc nomen, & infra dicet quid sit flocus.

i *Consueto.*] sic ergo videntur excusabiles monachi Angliæ, si meliori panno vtuntur quàm nostri.

k *Soliti.*] concor. 31. dist. c. 1. de cẽs. cũ Apostolus. in fi. Io. And.

l *Cucullas.*] de hoc 20. q. 3. præsens. 19. q. 3. cap. 1. de ætate & qualita. c. intelleximus.

m *Capam.*] rondelli qui nunc in vsu sunt, non sunt propriæ capæ, siue capa dicatur à capite, siue à capio capis: quia totum hominem capiat: non enim habent caputium appẽsum. Et not. quia licet sub capa sit portandum saltem scapulare, sub floco vel cuculla non: quasi illa sint habitus, sed non capa.

Capa vnde dicitur.

n *Albis*] non ponitur pro colore, sed pro veste sacra, de qua loquitur versus. *Dicitur vrbs Alba, vestitur presbyter alba.* vrbe illa de qua loquitur versus, est de prouincia [Lombardiæ.]

Alba dupliciter accipitur.

o *Sane.*] tertia pars.

p *Mensibus.*] arctantur ergo monachi singulis mensibus ad quod

Monachi singulis mensibus communicent.

delicet monachorum nigrorum a religione, indecorũ aliquid obrepat b, aut vitiosum quicquam perniciose c in segetẽ coalescat d, sed vt in illa e potius flores honoris, & honestatis f fructus in vbertate succrescant: eis g in vestibus inordinatum h omnẽ seu exquisitũ i ornatum aut cultum, necnon in cibis k & potibus, equitaturis l, & lectisternijs m quẽuis notabilẽ interdicẽtes excessum n.

Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frenos ipsorum, & vltimo circa habitum superiorem. Ioan. And.

Statuimus o, vt superior vestis ipsorũ habitui p proxima, nigri q, bruni, aut albi coloris r existat, iuxta morem apud eos seruari solitũ in regione s qua degunt t: nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius & subtilius u, sed quod vtilius valet inueniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitũ & non scissa, nec longitudine nimia aut breuitate x notanda: largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum y protensas, non consutitias vel quomodolibet z botonatas. Almutijs de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputijs habitus, quem gestauerint, sint contenti: iuxta tamen dispositionẽ abbatis scissis super humeros a, & honestis caputijs vti possint. In vestibus sendatum b pro foderaturis † non portent. Estiualibus c largis aut botis d altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cũ sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cũ fræno ferraturã ad ornatũ e habente equitare præsumãt. Rursus in locis in quib⁹ fuerit cõgregatio duodecim f monachorũ, aut supra, infra septa g monasterij abbas †, Prior, aut ali⁹ præsidens portet flocũ h de panno pro flocis aut cucullis in ipso monasterio cõsueto i; monachi vero alij in monasterijs, in quibus flocos soliti k sunt portare, debent etiã vti eis. In alijs autem monasterijs & infra domos & alios Prioratus, vbi nõ est tanta congregatio monachorum, cucullas l clausas deferant & honestas. Si vero Abbates, Priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continget: flocum, cucullam, aut capam m clausam habeant: & subtus capam, si eam portauerint, cucullam deferãt: aut si maluerint scapulare. Cum autem ad seruiendum in diuinis officijs albis n vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verum ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionib⁹ huiusmodi vocabula, flocus videlicet & cuculla, dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas nõ habentem: nomine vero floci habitum qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Ioan. And.

Sane o singulis mẽsib⁹ p tã in

fideles arctantur singulis annis. de pœniten. & remis. omnis. propter religionis enim perfectionem aliquid debent ad pensum sanctæ institutionis adijcere. 4. dist. denique.

a ¶ *Singuli.*] concord. de exces. prælat nimis. 1. & 2. in fine. Et dubito an per hoc intendat dilatare hanc constitutioně quo ad alios monachos: quod satis est honestum.

b ¶ *In prima.*] non puto q̃ solemnitas festi occurrentis ea die, puta Resurrectionis, Pentecostes, vel patroni monasterij habeat hoc altezare. facit eod. tit. cũ ad monasterium. in princ.

c ¶ *Abstineant.*] cócor. de pœnitent. & remis. omnis.

d ¶ *Iuniores.*] vbi ergo tales non essent, ista expositio nõ fieret. facit ğ elect. indemnitatibus. §. pen. lib. 6. & j. de iure patron. c. 1. §. sane.

† Not. de regula exponenda vulgariter quò sit ad plenă eius notitiam. Ex hoc infert Paulus ad examinationě testium, quibus capitula debent legi vulgariter, si nõ intelligũt litteraliter & debent eis exponi de verbo ad verbũ. vt not. in Spec. de teste. § nunc tractandũ. post prin. Card.

e ¶ *Exponatur.*] 8. q. 1. oportet. 43. distinct. §. vltimo.

f ¶ *Nouitijs.*] id est scholasticis non instructis, qui sub disciplina degunt: dato etiam q̃ sint professi, cũ eadě & fortior sit ratio. aliter sumitur s. tit. 1. c. fi. cũ cócor.

g ¶ *Fidelis.*] nõ solum catholicus, sed etiam diligens, & fidelis & legalis.

h ¶ *Instructor.*] 12. q. 1. c. 2. 28. dist. de his. in Authent. de mona. §. volumus. in fin. coll. 1.

i ¶ *Porro.*] quarta pars.

k ¶ *Venationibus.*] Hæ propriæ sũt ad bestias. aucupationes ğ quibus sequitur, sunt ad aues: inde aucupator, auium captor.

l ¶ *Interesse.*] concord. j. de baptis. præsenti. cum concord.

m ¶ *Venaticos.*] de alijs qui sunt ad custodiam, non prohibet.

n ¶ *Præsumant.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. de cleri. venat. cap. 1. & 2. cum suis concord.

o ¶ *Familiaribus.*] tenetur quis de facto familiæ. de hoc de restitut. spoliat. cum ad sedem. in glos. penult.

p ¶ *Saltus.*] de saltibus & viuarijs habetur ff. de vsufruct. vsufructuarium venari. primo responso, & primo §. Dicitur autem saltus nemus raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt, dixit quidam: *Esse nemus saltus, salientis dicitur actus.* Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt & nutriuntur feræ, & circa pisces vtimur hoc verbo. Garenæ non est nostrum vulgare, & forte dicuntur à garrio garris. Et quomodo & quare dicantur ista loca forestæ, sylvæ, insulæ, & prata, scripsi post Hostien. de dona. cum dilecti. super 1. glos.

¶ *Glossa sequens ostendit reprobatam opinionem Hostien.*

q ¶ *Personalem.*] reprobat quod not. Host. de cle. vena. c. 2. vbi dicit per ver. vagationes. q̃ si redditus clericorũ etiam religiosorum consistunt in venatione, puta cuniculorum, vt in Prouincia; vel ferarum, vt in Anglia, licebat illis tñ tempore competenti, maxime deficiente familia, in proprijs personis venationem capere & vendere, cum id nõ sit vagari, sed necessitati & vtilitati ecclesiæ sub-

Religiosorum reditus quandoque consistunt in venatione.

monasterijs, quàm extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli [a] monachi. Et in prima [b] Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent: nisi ex causa forte, quam abbati, Priori, aut pœnitentiarijs monasteriorum non differant intimare, eorumq; iudicio, vel abstineant [c], vel accedãt. Regula quoque cũ in capitulo legitur ab illo qui præest ipsi capitulo, vel alio cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores [d] vulgariter † exponatur [e]. Nouitijs [f] etiam fidelis [g] deputetur instructor [h] tam in diuinis officijs, quàm in obseruantia regulari.

¶ *Prouidet circa venationes, & aucupationes monachorum. Ioan. And.*

¶ Porro [i] à venationibus [k] & aucupationibus omnes semper abstineãt: nec eis interesse [l], aut canes, vel aues venaticos [m] per se, vel alios tenere præsumãt [n], nec à familiaribus [o] secũ morãtibus teneri permittant, nisi saltus [p], viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberět, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dũ tamě infra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorũ clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiã exhibeant personalem [q].

¶ *Punit certos prædictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And.*

¶ Si quis autem [r] præmissorum temerarius extiterit violator, regulari subiaceat disciplinæ: Et nihilominus si sotulares [t] non corrigiatos & altos [u], aut caputia (vt præfertur [x]) nõ fissa [y] portare præsumpserit, si quidě abbas, vel Prior non [z] habens abbatem proprium fuerit, per annum se nouerit à beneficiorũ collatione suspensum: Si vero alius [a] fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullã [b] habeat, eo ipso per annũ reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticũ beneficiũ obtinendum. ¶ Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamosę, vel aliàs cũ canibus aut auibus [c] ex proposito [d] interfuerint, iuxta præmissam personarũ distinctioně [e] dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autě vel Priore à collatione (vt præmittitur [f]) beneficiorũ suspenso, ad Priorem claustralem cum consilio & assensu conuentus vel maioris partis ipsius, eorũdě beneficiorũ collatio deuoluatur.

¶ *Prouidet contra professos euntes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Ioan. And.*

¶ Quia vero [g] nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui [h] iugo [i] obseruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monasterijs se in eis secure morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt. & nisi a prælatis eorum petita pensio vel subuentio assignetur eisdem, cõspirantes in illos eisque proditionem, vel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdũ monasteriorum ipsorum bona in totũ vel † in partě non modicã occupare p̃sumũt: Nos eorũ in hac parte re̗probis ausib' obuiare volětes, hoc edicto perpetuo p̃hibem', ne monachi aut regulares canonici [k] administrationě aliquã nõ [l] habětes, ad curias [m]

seruire. ad quod clerici tenentur. 7. q. 1. præsentium. & cap. placuit vt nemini. 16. q. 1. qui vere. & capit. vos autem. quo ad religiosos hoc hic corrigitur.

r ¶ *Si quis autem.*] 5. pars.

s ¶ *Regulari.*] id est, quam dictat regula, scilicet 25. c. & duobus seq. 28. & duobus sequětibus. & de hoc scripsi de regu. cap. fin.

t ¶ *Sotulares.*] à sub & talo, nec recedit à præmissa permissione estiualium: sed dicit sotulares cum illis vtuntur tales esse debere.

Sotulares vnde dicantur.

u ¶ *Altos.*] de quibus prædixi ibi. botis altis.

x ¶ *Præfertur.*] in parte 2. vers. almutijs.

y ¶ *Non fissa.*] super humeros.

z ¶ *Non habens.*] concor. eod. tit. in singulis. in princip.

a ¶ *Alius.*] q̃ abbas, vel Prior non habens abbatem.

b ¶ *Nullam habeat.*] similis dist. s. ead. compil. de vita & honesta. clerico. quoniam. de deci. cap. 1. & j. de pœnis. multorum.

c ¶ *Auibus.*] si ergo sine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non est locus huic pœnæ.

d ¶ *Ex proposito.*] secus si ex casu. & concor. de sent. excom. cum voluntate. in princ. de schis. c. vnico. ver. omnem.

e ¶ *Distinctionem.*] vt scilicet abbates & Priores non habentes, abbates à collatione beneficiorum, alij ab administratione beneficiorum sint suspensi, & non habentes sint inhabiles per biennium. & ex maioritate pœnæ patet q̃ ista est maior culpa quàm p̃cedens. 23. q. 1. non afferamus.

f ¶ *Vt præmittitur.*] restringit ergo hanc prouisionem ad hos casus. in alijs ergo seruetur quod habetur ne sede vacan. c. vnico. lib. 6.

†Aliàs in totũ vel in parte non modica.

g ¶ *Quia vero.*] sexta pars, cuius causa potuit esse, quod not. Ioã. Mo. de elect. generali. ver. clericos. lib. 6.

h ¶ *Suaui.*] Matthæi. xi. in fine. & dic suaui iustis & appetentibus. de pœnit. dist. 1. perfecta. quibus est claustrũ quasi aqua piscibus. 16. q. 1. placuit. & alijs est carcer. de sentent. excom. vt famæ. ad vtrumque. 28. dist. de his.

i ¶ *Iugo.*] idem verbum in prædic. c. de his. & de præsumpt. cum in iuuentute. in princ. & dicitur à iungo, gis. & sic solet vocari instrumentum, quo boues iunguntur.

Iugum vnde dicitur.

k ¶ *Canonici.*] de hac ergo parte non dubitamus quin liget etiam monachos non nigros.

l ¶ *Non habentes.*] illos enim quandoque pro ipsarum administrationum causis illuc ire oportet, quas prosequi possunt, licet non sint perpetui. de iudi. cum deputati.

¶ *Glos. seq. ponit secundum Hug. xij abusiones claustri: primã prosequens, de qua hic loquitur, & totidem seculo, secundum Cyprianum.*

m ¶ *Curias principũ.*] de offi. ordin. quãto. Inter duodecim abusiones claustri enumerat istã Hug. de Folieto, lib. 2. de aiæ claustro, sic dicens:

sic dicens: Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis massa corrumpitur. prælatus negligens. discipulus inobediens. iuuenis otiosus, senex obstinatus. monachus curialis, monachus, causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus. rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hæc singula ibi pulchre prosequitur. & dicit ibi ad propositum, quod cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto designatur aliquid leuitatis. Ordo enim claustri & ordo curiæ, diuersus est, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocentes. Ibi pauperũ res violenter auferuntur, hic à paupere sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, hic bene fit iusto Et post pauca submittit quod monachus curialis pro seculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libẽter patitur, qui pro magistro spirituali multo minora forsan inuitus pateretur, & huic concor. 47. dist. oẽs. Et ex quo circa ista vagamur, ad religiosorum refrigeriũ scire debes, quod Cyprianus librũ fecit de duodecim abusionibus seculi, dicens quod sunt hæ: sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obediẽtia, diues sine eleemonsyna, fœmina sine pudicitia, dñs sine virtute, Christianus contentiosus, pauper superbus, Rex iniquus, episcopus negligẽs, plebs sine disciplina, populus sine lege, dicens quod sic suffocatur iustitia: & ibi singulas ordinate prosequitur.

Ordo claustri diuersus est ab ordine curiæ.

† Idem si inferre attẽtauerũt, & non intulerunt, vt dicit glos. in verb. ipso facto. facit l. quisquis C. ad leg. Iuliam maiest. vbi Ioan. And. in capit. in pœnis. de regul. iur. lib. 6. dicit quod pœna quod legem ipso facto infligitur, requirit pfectã delicti consummatione. Fé.

principũ absq; speciali [a] prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si vt suis prælatis aut monasterijs damnum aliquod inferant †, ad dictas curias se cõferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto [b]. Prælatis eorum districte nihilominus iniũgentes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu, & alijs quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdẽ, seuere corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententiæ, monachos [c] infra [d] septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma [e] tenẽtes [f] decernimus subiacere.

Prouidet circa monachorum solitudines. Ioan. And.

Ad hæc [g] prædecessorum nostrorum [h] vestigijs inhærentes [i] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [k] singuli in singulis sibi commissis administrationibus, vel Prioratibus habitare præsumant: Sed si prouentus Prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus [l] forte non suppetãt ijdem Prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddãtur, locis alijs vicinioribus ad eorũ monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officijs [m], aut inter se inuicem [n], prout erit commodius, cũ consilio & assensu [o] abbatum per locorum ipsorum ordinarios [p] vniãtur. Monachis locorũ quæ alijs vniẽtur prioribus, ad claustrũ [q] primitus reuocandis, & † clericis seruituris [r] ibidem, de locorum ipsorum prouẽtibus prouisione debita facienda.

Prouidet de Priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Ioan. And.

Cæterum [s] Prioratus conuentuales [t] alicui, nisi xxv. annum attigerit, alij vero curam animarum habentes, etsi [u] cura

a *Speciali.*] generalis ergo, puta quod possint se, quò voluerint absentare, non sufficit.

Glo. seq. notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa sufficere, & contrarium soluit.

b *Ipso facto.*] ad hanc excommunicationem contrahendam duo videntur necessaria, scilicet quod intrauerint curiam, & quod causa damnificandi monasterium vel prælatũ: licentiam vero habere, nõ puto ponderandum. cum hic non repetatur. hinc est quod etiam de licẽtia prælati intrans curiam, si ad hoc intrat, ligatus est. ex solo igitur exitu claustri ob hanc causam non ligatur. simile ne cler. vel mona. cap. 3. & vlti. Idem ex quo intrauit ob hanc causam, licet damnum non intulerit, siue quia non potuit, siue quia pœnituit, ligatus est. ff. de homi. pro humani. lib. 6. & quod ibi not. Non obstat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti. quia licet is qui domum intrauit animo furandi, adhuc non teneatur furti; tenetur tñ iniuriarum, vel de vi, si vim intulit. vt ibi. sic & iste licet de damno non teneatur qđ nondum intulit, tamen intrando consummauit delictum quo ad hanc pœnam.

Domum intrãs animo furandi, an statim teneatur furti.

c *Monachos.*] non repetit regulares canonicos.

d *Infra.*] pro intra. Et patet per hoc quod extra tenentem pœna nõ includit. Ioan. And.

Arma & tela differũt.

e *Arma.*] in communi significatione comprehendunt tela, sed dicuntur arma stricte quibus defendimur, tela quibus impugnamus. institu. de publi. iudi. §. item lex Cornelia. de homi. si perfodiens. sed vt ibi not. telorum appellatio, etiam fustes & lapides comprehendit, & omne quod arcu & manu mittitur, prædicto §. item lex Cornelia. & ff. de verb. signifi. armorum appellatio. non puto tñ auctorem sic latissime intellexisse. Ioan. And.

f *Tenentes.*] veniens de foris ad claustrum cum armis non animo tenendi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu, & c. de cleri. non resi. relatum, cum concor.

g *Ad hæc.*] septima pars. & expone. id est, præter, vel vltra hæc.

h *Nostrorum.*] scilicet Alexandri & Honorij. eod. tit. c. 2. de capel. mona. cap. penulti. & vlti.

i *Inhærentes.*] concor. de iuramen. calum. cap. 1. & de re iudi. cum olim. de tornea. cap. 1. Ioan. And.

k *Monachi.*] simpliciter loquitur, vnde de omnibus intelligitur. Ioan. And.

Glo. seq. notat contra epi. & remittit.

l *Duobus.*] scilicet Priori & socio: & per hoc patet non esse necesse quod Prior habeat duos socios: licet quidam contra per decret. vlti. de capellis mona. ad quam responde, vt ibi scripsi super verbo, monachos.

m *Officijs.*] vt eleemosynariæ, sacristiæ, cellerariæ, & similib⁹.

n *Inuicem.*] quia scilicet duo talia loca, quorum neuter sufficit ad Priorem & socium vnientur.

o *Assensu.*] si hoc nõ addidisset, sufficiebat consilium quærere. de arbi. cum olim. & licet hic requiratur consensus abbatis, nihilominus necessarium puto consensũ capituli ecclesiæ cathedralis. 3. ea. compila. de rebus eccle. non alie. si vna.

Glo. seq. dicit quod approbat. secundo quærit, alleg. pro & contra. ponit opi. quam approbat cum determinatione.

† al ita: & ecclesijs.

p *Ordinarios.*] approbat quod not. Innoc. & Abbas de exces. præla. sicut. vbi tenent, quòd abbates ecclesias, etiã pleno iure sibi subiectas †, vnire non possunt. & facit quod dixi 3. ead. compila. de re. eccle. non alie. si vna. de rerum permu. cap. vnico. Quærit Archid. de præben. cum singula. lib. 6. an abbates possint hoc præscribere, allegat quod sic. de exces. præla. accedentibus. Allegat ad contrarium. 100. dist. contra morem. 94. distin. illud. tenet quod possint saltem circa Prioratus simplices manuales non habentes curam, sicut possent vnire grangias vel maneria. ff. de leg. 1. quod in rerum. §. vlti. de leg. 2. Casus §. 1. ff. de verb. sign. l. locus ad hanc allegationem facit quod not. de præben. tuæ. Satis videtur per ea quæ not. de præscrip. auditis. & quæ scripsi in prædicta decre. accedentibus. quod cum istud sit dignitatis & iurisdictionis non ordinis, quod præscribi possit, tamen cum titulo, nisi præscriptio sit talis cuius initij non sit memoria. de præscrip. c. 1. lib. 6.

† In hoc casu dubitat Abbas: an quãdo sũt pleno iure subiectæ, possunt abbates insul. in exercere episcopalia iurisdictionalia, vt not. glo. singularis in cle. 1. de rebus eccles. non alie. & facit qđ plene dixit ipse Abbas in c. significasti. de fo. compe. hæc ex Panormit.

Glo. seq. probat quod dicitur, monachos non manere solos, de claustralibus intelligi.

q *Ad claustrum.*] sæpius dixi & scripsi. de capel. mona. cap. si. quæ concor. huic. quòd iura quæ tractant de monachis ne soli maneant in capellis, de claustralibus intelliguntur: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi, & sic nihil habet commune cum monasterio. 15. quæstio. 1. ne pro cuiuslibet. socium non tenet, & sic seruatur de facto, nec occurrit ratio, quare abbas talem monachum de suo claustrali monacho sociaret: sed obedientiarius, qui claustralis est, qui solo nutu abbatis reuocatur ad claustrum, iste non debet esse solus, vt cum socio aliqualem stabilitatem cluastri seruet, & idem in regulari canonico, vt scripsi eod. titul. quòd Dei timorem. super magna glos.

Monachi claustrales soli in capellis manere non debẽt, sed bene perpetuo instituti.

Glo. seq. exponit, & obiectionem soluit.

r *Seruituris.*] cum titulo vel sine. de capel. mona. cap. fin. j. de exces. præben. frequens. versi. quidem. Sed dices quod etiam clericus secularis debet habere socium cum quo celebret. de fi. presbyte. veniens. cum concor. fateor, quòd eget seruitore, sed non socio. & ideo sufficere poterit talis locus presbytero & seruienti, qui duobus monachis non sufficeret.

s *Cæterum.*] octaua pars.

t *Conuentuales.*] in quibus scilicet sunt plures collegialiter, de quo satis scripsi de iure patronat. nobis. non vt singuli. facit de exces. præla. dilecta. talis autem potest dari delegatus per Papam. 3. ead. compil. de rescri. c. 1.

u *Etsi.*] pro quamuis. vbi vero curam deberet exercere per seipsum, puto quod debeat attigisse xxv. annum. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. Non obstat quòd sit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per illud, quamuis, videtur comparare ad minorẽ ætatem: videtur enim aliquibus sufficere talem esse maiorẽ xiiij. annis

Claustralis curam populi gerere nō debet.

annis ex quo alius curam exercet, & hoc tollit tamen de mente iuris non est quòd claustralis gerat curam populi. de capel. monacho. c. 1. & vide quod ibi dixi.

Gloss. sequens alleg. quinque concor. & remissis, & rationem diversitatis dicit non reddendam.

n *Ad ampliationem.*] nona pars. & huic princip. concor. de constit. cap. penultimo.

o *Quilibet.*] non potest ergo negari quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

p *Legitima.*] quam si habet & non exauditur, supplicet vel appellet ad superiorē abbatis, ad instar servi supplicantis contra dominum. C. de preci. impe. offe. l. 1. de ap. de prio. regue iure pat. nullius.

Servum ibi contra dominum supplicare posse.

ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi xx annum peregerit a, conferri nequeant aut committi. Qui autē prioratus istos b, vel illos habuerint c, intra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorū adeptæ d, vel infra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante e annum ipsum non conventuales Prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotiū promoveri. Quod si (cessante rationabili f causa) non fecerint, eo ipso nulla etiā monitione præmissa prædictis Prioratibus sint privati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. g Sane, Prioratus aliquis sive administratio cōmitti alicui vel conferri non possit, nisi expresse h professus fuerit ordinem monachalem: neq; Prioratus aut administrationes extra monasteria obtinētes, permittantur in monasterijs, sed teneantur in ipsis Prioratibus seu administrationibus (quacumque non obstante cōsuetudine i) residere k: nisi ex studiorum l vel alia causa m rationabili ad tēpus forte ab huiusmodi residentia excusentur.

Providet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina Ioan. And.

Ad ampliationem n autē cultus divini: statuimus, quòd monachi quilibet o ad monitionē abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima p) promoveri q. Rursus, ut ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit r, in singulis ipsorū monasterijs, quibus ad hoc suppetunt facultates s, idoneus teneatur magister, qui eos in primitivis scientijs instruat diligenter.

Confirmat & innovat decretalem supra eodem, cum ad monasterium. & c. in singulis. hoc dicit. Ioan. And.

Præmissa t igitur omni, & ea nihilominus quæ felicis recordationis Innocētius papa quartus prædecessor noster circa statutū monachorū ipsorum pro uberiori cultu observātiæ regularis quo ad usum camisiarū, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carniū, ac de eorum capitulis de triennio in trienniū celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia statuit, u (quæ omnia innovamus & approbam[us]) expresse: volumus, & statuimus firmiter observari. x

Idem in eodem.

Moniales quæ nulli sub sūt nisi Papæ, & canonici seculares, per ordinarios, & alia exempta per suos prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. hoc dicit. Zabarella.

CAP. II.

ATtendētes y † quòd ubi gubernaculū disciplinæ contemnitur z, restat ut religio naufragetur a, providendum censuimus esse præcipue, ne per contemptū huiusmodi b in his

b *Illos vel illos.*] scilicet conventuales, vel nō conventuales curatos. Et not. quòd licet decr. licet canō. de elect. lib. 6. locum non habeat in ecclesijs collegiatis. & assumptus ad ipsarū regimen. ut eod. tit. statutum. in Prioratibus tñ conventualibus. & religiosis, & ipsorū Prioribus locū habet, ut hic.

a *XX. annū peregerit.*] concor. de regula. ad nostram. de offic. deleg. cum vicesimum. ubi de hoc plenius. de elect. cū in cunctis. ad idem eo. tit. indemnitatibus. lib. 6. de ęta. & quali. c. uni. lib. 6. quòd autem hic requiratur annus perfectus, & supra sufficit inchoat[us], & est de arbitrarijs quæ pendēt ex principis voluntate.

Cap. licet canon. in Prioratib[us] habet locū.

Gloss. seq. notat specialem casum.

c *Habuerint.*] non dicit, receperint, per quod vult cōprehendere etiā iam promotos. & est simile de elect. cū in cunctis. §. hoc sane. sed contradicit littera sequens: ibi, a tempore collationis, & c. sed supplēdum videtur in prius commissis a tempore quo ligat constitutio.

d *Adepta.*] vel ex quo per eos staret. de elect. commissa. lib. 6.

e *Si ante annum.*] & sic non sunt apti ad sacerdotium. s. ead. compi. de æta. & qualita. generalem.

f *Rationabili causa.*] ut infirmitatis, irregularitatis supervenientis sine culpa sua. vel præcedentis. in qua sufficienter dispensatum esset. de æta. & quali. tuam. vel his similibus.

g *Conferantur.*] concor. de elect. commissa. §. porro. lib. 6.

h *Expresse.*] Reprobat quod not. Aegidius de elect. cum in magistrum. ubi dicebat temporalibus administrationibus monasteriorum posse præfici non professos, cum illi sint quasi castaldi. hic autem vides quòd non sufficit tacita professio, ut sic decre. nullus. de elect. lib. 6. etiam in his hodie locum habeat.

Consuetudo de non residendo in prioratibus non valet.

i *Consuetudine.*] Not. casum novum quo damnatur consuetudo. sic j. c. proxi. in fi. & j. tit. 1. c. 2. §. ut autem. & s. ead. compil. de æta. & quali. ut hi qui. cū suis concor. Et not. quòd licet damnet cōsuetudinē de nō residēdo in Prioratibus, nō per hoc damnat illā quæ habet, quòd tales Priores vocē habeāt in electione maioris abbatis de qua not. de privil. c. 1. in fi. lib. 6. & dixi de relig. domi. c. fi.

Prioratus manuales æquiparantur in multis perpetuis beneficijs.

Gloss. seq. notat septem æquiparantias.

k *Residere.*] collige ex hac constitutione, & ex illa s. ead. compil. de supplen. negl. præla. c. unico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, scilicet in tempore Lateranēn. concilij. de conces. præben. c. 2. in censibus novis non imponendis, neq; antiquis augendis, in fructibus ipsorum cum vacēt non occupandis, in ipsorum pluralitate non habenda, in ætate, in ordine, in professione, & residentia.

l *Ex studiorum.*] de cle. non resi. relatum.

m *Causa rationabili.*] propter infirmitatem, aeris intemperiem, capitales inimicitias, vel similia.

q *Promoveri.*] ita & contra prohibitionem abbatis promoveri nō debent, de temp. ordi. ad aures.

r *Non desit.*] concor. de magistris. c. 1. & c. quia nonnullis.

s *Facultates.*] Si abbas hoc no servans, dicit facultates non sufficere, episcopus, facta de hoc inquisitione, si invenerit illas sufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magistrum. de magistris. c. 2.

t *Præmissa.*] decima pars.

u *Statuit.*] eo. tit. cum ad monasteriū. & c. in singulis. & ibi vide de his prohibitis.

x *Observari.*] præcedēs ergo dissuetudo circa præscripta vel supradicta non iuvat, & tamen innovatio ista de facto non proficit.

ATtendentes.] Casus. Sanctissime pater, vellē informari a sanctitate vestra: videlicet utrū ordinarij. hoc est episcopi debeat visitare monasteria Monialiū, & qualiter debeant visitare: Dicit Clemēs, sive monasteria sint exempta sive nō, ordinarij debent illa visitare: sed si sint exempta, visitant auctoritate huius c. sibi delegata a Papa: si non sint exempta, tunc visitant auctoritate sua ordinaria. Sed quærit, sub qua forma debeant visitare illa monasteria? Dicit quòd forma hic contenta. Nota ibi, *Monialium &c.* de monasterijs Monialiū visitandis. Et dicit Pau. quòd nomine Monialium non comprehenduntur monasteria virorū. ff. de leg. 3. si ita scriptū. quia fœmininū nō cōprehendit masculinū, ut ibi: pro hoc. not. infra. § statuimus in glo. in abbatibus 3. Nota de macula evitanda in religione: nā sine macula & ruga debet esse spōsa Christi. 21. dist. quāvis. Zabarella.

Vide cōcilium Trident. sessio. 25. titu. de Regularib[us] cap. 9.

Prima glossa simul dividit, & summat.

y *Attendentes.*] Primo ponit exordium. Secundo, constitutionem: ibi, *Hoc igitur sacro.* in quo primo statuit, quòd ordinarij singulis annis visitent monasteria Monialium non exempta, & exempta, quæ soli Papæ subsunt: reliqua exempta visitent superiores ipsorum. Secundo statuit de officio visitantium: ibi, *Visitatores.* Tertio præcipit abbatissas benedicendas debere infra annum post cōfirmationem benedici, & pœnam imponit: ibi, *Statuimus.* Quarto: ibi, *Illas quoque.* constitutionem prorogat ad canonicas, cum quadam protestatione. Quinto: ibi, *Ipsos autem.* determinat comitivam visitantium, Sexto: ibi, *Si quos vero.* punit illos qui visitantes prædictos impediunt.

z *Contemnitur.*] 45. dist. Salomon. &c. seq. Ioan. Chrysostomus: Ubi nō timetur reprehēsor, securus accedit tentator, & facilitas veniæ, &c. de vita & honesta. cleri. ut clericorum, cum suis concord.

a *Naufragetur.*] quasi naufragiū patiatur. facit de pœnit. dist. 1. post naufragium. 24. q. 1. non turbatur. 23. dist. c. 3. post princip.

b *Huiusmodi.*] correctionis & disciplinæ.

c *Christo*

quæ se Christo a voto celebri b desponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & diuinam merito possit offendere c maiestatem. ¶ Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula Monialiū monasteria per ordinarios, d exēpta videlicet, quæ ita sedi Apostolicę quod nulli alij subiecta noscuntur, Apostolica e; non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia f per alios quibus subsunt, annis g singulis debeāt h visitari. ¶ Visitatores autem huiusmodi solicitudinis studiū diligenter impendant i, vt Moniales k ipsæ (quarum nonnullas dolētes l audiuimus in subscriptis excedere m) pannis sericis n, variorum foderaturis, sandalicijs o, comatis & cornutis p crinibus, scacatis & virgatis q caputiolis non utantur: non choreas r, non festa s sæcularium prosequātur, nō die noctuve per vicos & plateas incedant t, aut uoluptuosam alias vitam ducant, easq; solertius u retrahant ab insolentijs x quibuslibet & mundi huius illecebris y, ac inducant easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotū & debitum virtutū Domino famulatū. Ad quę omnia z obseruanda Moniales easdem (nō obstantibus exemptionibus & priuilegijs quibuscunque, quibus tamē quo ad alia a nolumus præiudicium generari) per illos de quibus supradictum est, compelli b iubemus remedijs opportunis. ¶ Statuimus insuper, vt quæuis ad regimen abbatiarum assumptæ in monasterijs, in quib9 abbatissæ sunt solitæ c benedici d intra annum a suæ confirmationis tempore e computandū [?], munus benedictionis suscipiant: alioquin a iure suo; nisi subsit causa rationabilis f, prorsus se no-

a ¶ *Christo.*] 27. q. 1. quæ Christo.

b ¶ *Celebri.*] dicitur a cælo, & ponitur pro sancto, pro solemni, pro festiuo, pro frequentato.

c ¶ *Offendere.*] quod grauius est, quàm offendere terrenam. de hæret. vergentis.

d ¶ *Per ordinarios.*] annis singulis debeant visitari, quod est infra.

e ¶ *Apostolica.*] auctoritate, quod sequitur.

¶ *Glo. seq. distinguit duas species exemptarum, & ad quæstionem respondet.*

Monasteriorū exēptorū duæ sunt species.

f ¶ *Alia.*] istorum ergo monasteriorum exemptorū duæ sunt species: aliqua sunt exēpta, quæ non recognoscunt superiorem nisi Papam: alia sunt exempta, quia sunt ordinū exemptorum; sicut monasteria ordinis Cisterciēn. Camaldul. & similiū: illa ergo nō corriget ordinarius loci, sed Abbas vel Prior, cui subsunt. Si autem monasteria Monialium subsunt alijs monasterijs Monialium, cum illa maior prælata clausuram exire non debeat. eo tit. c. vnico, lib. 6. videtur quòd illud monasteriū sic subiectū possit ordinarius visitare. Archidiaconus in præ di. decret. vnica. tenet quòd si illa maior prælata per se visitare non possit, sed cum iuste sit impedita, visitabit per alium. 10. q. 1. episcopum. facit de offic. ord. inter. eod. tit. si episcopus. lib. 6. & secundum hoc cessabit ibi officium ordinarij.

¶ *Glossa seq. in quæstione remittit, & aliam soluit.*

Visitatio iterari potest.

g ¶ *Annis singulis.*] an sufficiat hoc fieri in fine primi anni, & in principio secundi, vide qd scripsi eo. tit. in singulis. in princip. hęc autem visitatio fiet semel tantum in anno: iterari tamen poterit, si subsit causa: quod dic vt not. de offi. archi. mandamus. de censi. cū venerabilis. quod de non exēptis est indubitatum: sed idem puto de exemptis. nec ista littera contradicit.

Debent debes, necessitatem importat.

h ¶ *Debeant.*] male faciunt prælati, qui has visitationes omittunt, cū hoc verbū sit præceptiuū, & necessitatem importet. de appel. oblatæ. in fi. de senten. excom. vt famæ. & si quandoque sapiat honestatem: sed illud speciale. de despon. impu. c. 1.

i ¶ *Impendant.*] capitula super quibus inquirunt visitatores monasteriorum, formauit Gul. in Specu. de inquisitione. §. nunc tractemus. versic. licet autem.

k ¶ *Moniales.*] Abbatissas includit. de simo. cap. fi. de priui. ex ore.

l ¶ *Dolentes.*] concor. 3. eo. recolentes. in prin. de celeb. Miss. dolentes. j. de censi. ad nostrū. in princ. 3. ea. cōpil. de elect. in plerisque.

m ¶ *Excedere.*] iunge hic litteram, non utantur. Ioan. And.

n ¶ *Sericis.*] immo nec habere debent sericam texturam. 21. q. 4. c. 1. sed portare debent uestes aptas pfessioni & sanctimoniæ. 21. q. 4. cap. fi. 23. di. sanctimoniales & facit 3. ea. compil. de uita & honest. cleri. quoniam. in prin. Fulgentius ad Probam: Vestis talis sit sacræ virginis, quæ testis sit intimæ castitatis.

Fulgentij dictum.

o ¶ *Sandalitijs.*] de his de vsu pal. c. fi. & 93. dist. §. compagis. & sunt calceamenta, quibus vtuntur episcopi induti pontificalibus.

¶ *Gloss seq. tractat an Moniales tondeantur.*

p ¶ *Et cornutis.*] per hanc copulam non uidetur prohibere comas ipsarum, vbi cornutæ non sunt. facit. 30. di. quicumque. & 20. q. 3. c. 2. vbi tenet hoc Lau. cum ibi præcipiat clericos tonderi, & non Moniales. apud nos communiter tondentur Moniales. & c. quæcūque. de secularibus feminis intelligitur, quæ in sui velamē & subiectionis signum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, q cum Romanis neruorum & funium copia defecisset, & non possent ad resistendum bellatoribus machinas reparare, Romanę mulieres abscissis crinibus eos maritis tradiderunt, per quos reparatis machinis aduersariorum impetum repulerunt: maluerūt enim (vt ipse dicit) pudicissimæ feminæ maritis conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hostibus seruire. sic puto plus Monialibus expedire deformato capite Deo conniuere, quam crines polendo humani generis hosti seruire. Ioan. And.

Mulieres Romanæ pro machinarum reparatione crines abscideruut.

q ¶ *Virgatis.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. 3. ea. compil. de vita & honesta. cleri. quoniam. in prin. & in fine.

r ¶ *Choreas.*] vide quod dicam infra, de celeb. Miss. cap. vnico. circa medium.

s ¶ *Festa.*] Cyprianus de laude virginitatis sic loquitur: Nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari.

t ¶ *Incedant.*] etiam ex honesta causa, debēnt enim manere sub clausura. eo. tit. c. vno, lib. 6.

u ¶ *Solertius.*] 3. ea. cōpil. de offi. ordi. c. vnico ibi exponitur.

x ¶ *Insolentijs.*] 3. ead. compil. de offi. ordi. c. 1. ibi exponitur.

y ¶ *Illecebris.*] scilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus, sic dictis, quia illiciunt.

z ¶ *Omnia.*] & similia de consti. translato. de rescri. inter. ff. de legi. nō possunt. vnde si portarent vestes rubeas vel virides, vel in similibus hic non expressis excederent, coerceount ordinarij.

a ¶ *Alia.*] legis diœcesanę vel iurisdictionis, quæ plene not. ff. de offi. ordi. dilectus. per hoc tamen non eximit illas a procuratione, cum illa sit annexa visitationi. de præscrip. cum ex officij. de censi. cum venerabilis.

Al. numerandū.

Procuratio visitationi est annexa.

¶ *Gloss. seq. soluit dubium principale, & quoddam incidens.*

b ¶ *Compelli.*] per hoc videtur q non possint exemptas destituere. facit qd scripsi post Inno. de æta. & quali. quęris. in fin. de rescrip. dilectus 1. & facit 3. eod. tit. ea quæ ver. hæc eadē. quam per hanc immutari nō puto, quinetiā hodie illa loca visitent visitatores a capitulis prouincialibus deputati: qd patet quia visitant etiā nō exempt. vt ibi. ergo ordinariorū potestas nō impedit ipsorū officiū. exerceāt ergo ordinarij quòad exēptas censuram & disciplinas regulæ. 3. c. proxi. §. si quis. & hæc sunt remedia opportuna, de qbus sequit.

¶ *Gloss seq. infert, quærit & soluit.*

Abbatissæ nō omnes benedicūtur.

c ¶ *Solitæ.*] licet ergo Abbatissæ benedicātur, tñ non omnes. inspiciēt ergo mos monasterij. cōcor. 3. c. prox. par. 1. ver. monachis alienationes. & 12. q. 1. allegationes. Quid si aliquæ fuerint benedictę, aliquæ nō? puto si de more seruato per 40. annos patere posset, illū sequendū, licet prius vel post seruatū fuerit contrariū. arg. de præb. cū de beneficio. li. 6. vbi vero affirmatiua vel negatiua tāti tēporis non apparet: puto pœnam istam locum nō habere, quasi ex uaria obseruatione uideatur hoc uoluntarium. ad hoc de censi. ex parte.

¶ *Glos seq ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatissæ: secundo quærit, an sit iterabilis: & duas opiniones ponit.*

Abbas plus cōsequitur per benedictionem quam abbatissa.

d ¶ *Benedici.*] vt scripsi post Hostien. de accusa. meminimus. minus habet benedictio abbatissæ quàm abbatis: quia abbas benedictus monachos benedicit. de sup. negli. præla. c. 1 & cōfert minores ordines de æta. & quali. cū cōtingat. qd ex fragilitate sexus abbatissa non facit. de pœnit. & re. noua. cū similibus. Licet ergo benedictio abbatis nō sit simplex, sed mista inter simplicē & ordinariā, vt scripsi post Hostien. de æta & quali. tuā. benedictio tñ abbatissæ simplex videt. Itē licet benedictio abbatis, a qua depēdet ordināti potestas, his diebus dari debeat quibus dādus est ordo, secūdū Host. qui dicit id tutius. de æta. & quali. cū cōtingat. de ista tñ, a qua potestas illa nō depēdet, minus vr dubiū quin quolibet die dari possit. facit de cōl. eccl. vel alta. c. 1. & satis est certū tempus illi vel iuris depēdētijs nō esse præfixū. Sed dubitat an hæc benedictio sit iterabilis 1? Hug. hic tenet q nō. 1. q. 1. manus. est enī quasi sacramentum, & ad instar benedictionis nuptiarum. de secun. nup. c. 1. & 3. Quidam contra. Inquirendum esset quid seruet curia. certum est autem pro his benedictionibus dandis vel datis pretium exigi non debere. de simo. sicut 3.

1 De hoc dubio uide omnino Turrecrematam in cap. manus impositio 1. q. 1.

e ¶ *Tempore.*] sic etiā currit tēpus cōsecrationis epi, scilicet post cōfirmationē. 100. dist. c. 1. de hoc de elect. cū in cunctis. ver. cū vero.

¶ *Glos. seq. ponit quinque exempla notabilia pro necessitate.*

f ¶ *Rationabilis.*] puta ipsius infirmitas, volūtas diœcesani per ipsū

sæpius

sæpius requisiti, vacatio sedis, uel his similia. Idem puto si possessionẽ abbatiæ non habuisset, neq; per eam stetisset ad hoc 9 a. dist. si qui epi. de elect. commissa. lib. 6. Item si corrupta promota esset per eum qui posset, non benediceretur. & facit qđ not. Host. 20. q. 1. iuuenculas. per eum qui posset, dixi: quia corrupta non potest in abbatissam eligi, vt ibi.

uerint cecidisse [a], per illos [b] ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasterijs ipsis canonice facienda. ¶ Illas quoq; mulieres quæ vulgo [c] dicuntur canonicæ seculares [d], & vt seculares canonici vitam ducunt non renuntiantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorũ ordinarios, si exẽptæ nõ fuerint, sua: si uero exẽptę fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes ea rum statum, regulam seu ordinem approbare [e]. ¶ Ipsos autẽ visitatores notarijs duobus [f], & personis duabus [g] suæ [h] ecclesiæ: quatuorque viris [i] alijs honestis vtique & maturis [k] præcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos [l]. ¶ Si qui uero visitatores, ipsos [m] in præmissis impedire [n] præsumpserint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso [o] facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

& facit 1. q. 7. c. 1. ver. nouimus. & no. 32. q. 1. quomodo virginib[9]. non enim posset corrupta virginitatẽ hortari. 26. di. c. penul. in fi. ergo nõ præsit virginib[9].

¶ *Glo. se. quæstionẽ soluit.*

a ¶ *Cecidisse.*] in abbatibus, in quibus hoc nõ exprimitur, nõ habet locũ hæc pœna: licet em masculinũ comprehẽdat femininum non tamen conuertitur: exemplo enim, & c. ff. de leg. 2. li ita sit scriptum.

Vide Archidiaconum in c. si quis suadente. 17. q. 4.

b ¶ *Per illos.*] siue sint collegia ad quæ spectat de iure cõi elect. 16. q. vlt. c. vlt. & de ele. c. 1. siue sint alij ad quos de iu. speciali spectet, puta, de iure patro. in inte. c. 2.

c ¶ *Vulgo.*] facit j. c. proxi. in princ. cũ concor.

d ¶ *Canonicæ seculares.*] de his de elect. c. indemnitatibus. §. pen. lib. 6. & not. 12. q. vlt. c. vlt. & đ maio. & obe. dilecta. in glo. penult.

e ¶ *Approbare.*] immo reprobari uidetur 18. q. 2. perniciosam.

f ¶ *Duobus.*] negatiue sumitur, id est, non pluribus. facit 26. dist. c. 1. & de hoc not. de testi. licet. 2. Idem repete de sequentibus. & hoc probat littera, contentos, quæ sequitur.

¶ *Glos. seq. soluit contrarium.*

g ¶ *Duabus.*] decre. vt iuxta. de offi. ord. dicit de duabus vel tribus: sed hæc decre. specialiter loquiť in monasterijs Monialium.

h ¶ *Suæ ecclesiæ.*] cathedralis vel inferioris.

i ¶ *Viris alijs.*] non distinguit, sint clerici vel alij, tamen decre. vt iuxta. de offi. ordina. præcipit seculares excludi.

k ¶ *Maturis.*] ætate. de elect. cum in cunctis, in princip.

¶ *Glos. seq. ponit duo diuersa, & dubium soluit.*

l ¶ *Contentos.*] circa uisitationem aliorum monasteriorum & locorũ seruetur decret. vt iuxta. de offic. ordi. circa visitationem quã facit eþs de proprio capitulo, præcipue regulari, seruetur extraua. Bonifacij de offic. ordi. debent. hic autẽ taxat numerũ intromittendorũ in capitulo tẽpore visitationis. per hoc tñ nõ restringit numerum procurandorum statutum. de censi. cum Apostolus.

Visitantis quot personas secũ debet habere.

m ¶ *Ipsos.*] ordinarios visitantes Apostolica auctoritate, vel propria, vel superioris ipsorum monasteriorum.

¶ *Glos. seq. primo soluit quæstionẽ. secundo quærit, arguit pro & cõtra.*

n ¶ *Impedire.*] per hanc litterã puto q necesse sit impedimentum præcedere, & monitionẽ sequi ad hoc vt locus sit huic pœnæ: hoc dico quia vidi prælatos scribentes quandoq; Monialibus, quòd pa rent se certa die ad recipiendã uisitationẽ ipsorum. & in eisdẽ litteris faciunt monitionẽ q nullus impediat: talis enim monitio debet fieri vt desistant ab illato impedimento, vt locus sit huic pœnæ. facit quod scripsi de concel. præben. cum nostris. & super glo. a. Sed numquid illato impedimento fiet monitio nominatim, an sufficiet generalis? pro & contra facit 3. ead. compil. de uita & honesta. cleri. c. 1. de sent. excom. constitutionem. lib. 6.

Visitare volens, an debeat prænionere uisitandos.

¶ *Glos. seq. remittit ad simile. secundo dubium soluit.*

o ¶ *Ipso facto.*] est ergo iste casus quo sufficit monitio, nec est necessaria snia. concor. decr. 3. ead. cõpil. de vi. & hone. cle. c. 1. Absoluit autẽ ordinarius ex quo Papa nõ reseruat, vt de sent. ex. c. nuper.

C*um de quibusdã.*] Accipe glo. & secundũ diuisionẽ prosequere particulas, & nõ indigebis positione casus. Not. primo, q ad hoc q quis dicať religios[9], oportet q promittat tria nota, quæ sunt de substantia cuiuslibet religionis, scilicet: obedientiã, paupertatẽ, & castitatẽ. Secũdo not. iuncta glo. personas quibus permittitur prædicare. Not. tertio casum, in quo quis ipso facto incurrit sententiã excõmunica tionis: uidelicet si mulieres Beguinæ assumãt statũ suũ post istã cõstitutionẽ. vel si nõ dimittãt, tũc eñ ipso facto sunt excommunicatæ.

Not. q tres sunt ordines beati Frãcisci: Primus est masculorum, qui pfitentur omnia substãtialia ordinis & religionis cuiuslibet: Et iste est strictissimus, de quo in clemẽ. exiui de paradiso. de verb. sig. Secundus ordo beati Frãcisci, est ordo sanctæ Claræ sororum, quę etiã pfitẽtur illa substãtialia: Sed differt a primo: quia iste habet ppriũ in cõi, qđ nõ hẽt primus ordo Minorũ. Tertius est ordo cõis masculis & feminis, in quo existẽtes promittũt obedientiã, & quandã habent regulã, nõ proprie quo ad tria substantialia, sed ad quendam modũ uiuendi per sedẽ Apostolicã approbatũ. & hoc uoluit gl. in ver. obedientiã. Et ille terti[9] ordo est pro uiuentibus in cõiugio, tñ ť m modũ viuẽdi eis datũ abstinẽt certis diebus qualibet septimana a thoro: Ideo nota ex prædictis, q nõ profitentes tria substantialia, non dicũtur proprie habere regulã, sed quendã modũ uiuendi, & per consequẽs, nõ dicunť proprie regulares.

† Vide clement. Ad nostrum. infra de hæret. & extrauag. Ioannis. xxij incip. Sancta Romana. de religio. domibus.

Not. etiam q nedum feminis & laicis maribus prædicare nõ licet, sed nec etiam clericis, qui non sunt curati vel priuilegiati.

† al. nulli.

TITVLVS XI.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem ipso facto sunt excommunicati: status tamen pænitentialis per hoc non interdicitur, secundum Paulum.*

CAP. I.

Cum [p] †de quibusdã mulieribus [q] Beguinab[9] [r] vulgariter [s] nuncupatis [t] (quæ cũ nulli † promittãt obedientiã [u],

Not. q nomine mulierum continentur mulieres cuiuscumq; cõditionis, etiã virgines. de hoc in glo. a. Not. in §. Sane. in fine, q inspiratio ad bonũ procedit a Deo: & hæc est lex priuata, quæ superat omnẽ, de reg. l. c. ex. de renun. nisi. §. verũ. 22. q. 2. duæ. dat Lau. ver. *Tu spiras vbi vis, tu munera diuidis vt vis,*

Tu quod vis cui vis, tu quem vis munere quo vis. Zabarella.

¶ *Prima glossa summando diuidit, dicit quid causam constitutionis dederit, tandem subdit de quibusdam declaratorijs.*

p ¶ *Cum de quibusdam.*] primo ponens constitutionis causam abolet & damnat statum Beguinarũ, & excommunicat illum sectates, vel de nouo assumentes. Secundo ibi: *Prædictis.* excommunicat religiosos dantes circa id consilium, auxilium, vel fauorem. Tertio protestatur statum pænitentiæ & humilitatis per id mulieribus nõ prohiberi: ibi, *Sane.* Constitutioni forte causam dedit, qđ not Hostien. de pœnit. & remis. cum ex eo. dum enim ibi dř, q quæstores eleemosynarũ nõ hospitẽtur in locis incõgruis, dicit ibi Hostiensis, patet q non dicit prostibulis: sed cauendũ est a quasi prostibulis, sicut sunt hospitia Beguinarũ, qđ perniciosum genus est mulierũ, quæ [a] de facili alios q religiosos admittunt, a quibus omnib[9] modis est cauendũ. 18. q. 2. diffinimus. & c. perniciosam. Alibi etiã not. Host. q a Beguinis cauendũ est. de fri. fraternitatis. post prin. de ui. & hone. cleri. monasteria. alibi not. de iureiu. & si Christus. uer. Angelus. quendã dixisse tẽpora mutata in malũ, ex quo cõciẽtia cœpit esse peccatũ: Deus nouit iuramentũ, & Beguinatus religio. Dicitur quædã declaratoria super hac cõstitutione emanasse, quã de curia habere nõ potui, & a quibusdã audiui, q a curia non manauit. Vidi autẽ duas cõtrarias, & vt puto in Alemania cõpositas, quarũ altera videbať edita ad cõsultationẽ episcopi Argẽtini.

nullas ita: nec de facili alios &c.

q ¶ *Mulieribus.*] virgines, nuptas, & uiduas comprehendit. de hoc ff. de uerb. signi. mulieris. in princip.

r ¶ *Beguinabus.* De erroribus Beguinarum & Beguardorum Alemaniæ j. de hæret. ad nostrum.

De horũ erroribus vide plene per Guidonem Cat meditam in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorum & Beguinarum.

s ¶ *Vulgariter.*] Inspicitur elocutio uulgi. 3. tit. prox. c. vlt. ver. illas quoq. j. de hære. c. 1. §. sane. de torne. cap. 1. de iniurijs. & si pignorationes. in princip. lib. 6. cum suis concor.

t ¶ *Nuncupatis.*] Hic iunge litteram, nobis fide digna. & c. quod sequitur est interpositio.

¶ *Glos. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

u ¶ *Obedientiam.*] vide quod scripsi, qui cler. vel vo. cõsuluit. & q not. in Specul. de sta. mo. ver. 37. Et per hoc vř, q hæc constitutio sorores Minorũ quæ dicuntur tertij ordinis, non includat, cũ illæ promittãt obedientiã, & habeãt regulã nõ proprie quo ad tria substantialia:

Sorores Minorum tertij ordinis & sentẽtia.

stantialia: sed quendam modum viuendi per sedem Apostolicam approbatum, qd mihi constat. & facit j. de sen. excom. cum ex eo. in prin. Secundus autem ordo est sororum sanctæ Claræ, quæ profitentur substantialia, sed differunt a primo, quia habent proprium in communi, quod non habet ordo Minorum.

gregat, quasi in uentum puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. & vide 93. dist. Dominus. 100. dist. contra morem.

Q *Via contingit.*] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. secunda: ibi, *Vt autem.* tertia: ibi, *Præmissa* quarta: ibi, *cæterũ.* Imol.

nec proprijs renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religiosæ nequaquam existunt: quamquam habitum qui Beguinarũ dicitur, deferãt, & adhæreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio[a] earundem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quod earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniã,[b] de summa Trinitate ac diuina essentia disputent[c] & prædicent[d], ac circa † fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicę fidei cõtrarias introducãt[e], & multos super his decipientes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia † sub quodam velamine sanctitatis[f] faciant & committãt: Nos tam ex his, quàm ex alijs de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbãte concilio perpetuo duximus prohibendum, & a Dei Ecclesia penitus abolendum[g]: eisdẽ & alijs mulieribus quibuscumque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto[h], iniungentes expresse, ne statum huiusmodi dudum[i] forte ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur[k] vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant. ❡ Prædictis uero religiosis[l] per quos eædem mulieres in huiusmodi Beguinagij statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam eo ipso ꝙ secus egerint se nouerint incursuros[m], districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro. ❡ Sanæ per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia vel etiã non promissa honeste in suis cõuersantes hospitijs pænitentiã agere uoluerint, & virtutum[n] Domino in humilitatis[o] spiritu deseruire, hoc eisdẽ liceat prout † Dominus ipsis inspirabit.

❡ Idem.

❡ *Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, statuens per locorum ordinarios suppleri defectũ vel negligentiã collatorum etiam circa exempta. Ioan. And.*

CAP. II.

QVIA † CON-

a ❡ *Affectio.*] sic 95. distin. olim.

b ❡ *Insaniam.*] sicut illæ de quibus habetur 26. q. 5. epi. quæ sequi se dicunt Dianam.

c ❡ *Disputent.*] quod etiã maribus laicis nõ licet. de hæret. c. 2. §. i. lib. 6. C. de sum. trini. l. penult.

d ❡ *Prædicent.*] hoc nõ licet mulieribus etiã præstans. de pænit. & remiss. noua. 23. dist. mulier. 33. q. 5. mulierem. nec licet maribus laicis. de hæret. cũ ex iniũcto. nec clericis, nisi sint curati vel sup hoc priuilegiati. j. ead. compil. de sepul. dudũ. post princ & §. huiusmodi. in princip.

e ❡ *Introducant.*] quod hæreticũ est. de hæret. ad abolendã in princi.

f ❡ *Sanctitatis.*] secundum Gregorium: Simulata æquitas, duplex est iniquitas: ratio est, quia malum facit, & abutitur bono.

g ❡ *Abolendum.*] concor. 68. dist. corepi.

h ❡ *Ipso facto.*] ex quo Papa sibi vel alteri absolutionem non reseruat, absoluet ordinarius, de sent. excom. nuper.

i ❡ *Dudum.*] respicit præterita, quia illud exprimitur, & quia ratio huius antiqua.

k ❡ *Sectentur.*] quasi sequantur vel assequantur.

l ❡ *Religiosis.*] alios nõ ligat. vt dicam j. de sent. excom. cap. 1.

❡ *Glos. seq. obiectionem soluit.*

m ❡ *Incursuros.*] quia participans crimini damnato, incurrit eandem pœnã excommunicationis. de sent. excom. nuper. & c. si cõcubinæ. non uidebatur hoc exprimi necesse: sed quia vt scripsi in prædi. decret. nuper. illa pœna locum non habet, nisi duo concurrant, ꝙ crimini & criminoso participet; ideo fuit hic expressum.

n ❡ *Et uirtutum.*] j. tit. proxi. c. vlt. ver. uisitatores. in fine.

❡ *Glos. seq. de humilitate dicit vnde dicatur, & pluribus auctoritatibus illam commendat, tres ipsius gradus interserit.*

o ❡ *Humilitatis.*] a[a] ab humo dicitur, & vt beatus Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sibi uilescit. & post multa: Gloriosa res est humilitas, qua ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat. facit 8. q. 1. in scripturis. in fine. de talibus dicitur ꝙ sub specie agni lupum gerunt. de hæret. vt officium. lib. 6. Cassianus ponens decẽ humilitatis indicia, ponit illud octauum, cum quis se reliquis inferiorem non superficie pronuntiat labiorum, sed intimo cordis credit affectu. Inde dicuntur tres gradus humilitatis: Primus, subdere se maiori, & non præferre se æquali. facit 22. dist. de Constantinopolitanę. in fine. Secundus, subdere se æquali, nec preferre se minori. Tertius subdere se minori. facit de pænit. dist. 2. c. 1. Prima dicitur sufficiens & necessaria, secunda abundans, tertia superabundans. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior: tu sæpe uigilas, me numquam sopor oppressit: humilitas tua sola me vincit. & Ambrosius dicit ꝙ humilitas est clauis quæ aperit regnum cælorum, & reserat mysteria scripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de aduentu: Qui sine humilitate virtutes congregat, ...

CASVS. Quia rectores eleemosynarum & leprosariarum negligebant curam dictorum locorũ, & illa cura seu sollicitudine postposita res & bona ipsorum locorum non curabant reuocare ad proprietatẽ, & bona ipsorum locorũ conuertebãt in suos vsus, quod est cõtra intentionem fundatorũ, & augmentationem ipsorũ locorum; ideo fuit Papæ supplicatũ, vt cõcilium dignaretur prouidere, quod conciliũ statuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciãt reparationes vtiles & necessarias ipsis locis, & nõ cõuertãt in suos ꝓprios vsus: Et quia rectores isti possent esse negligentes, ideo statuit conciliũ, ꝙ ordinarius loci eos cõpellat ad faciẽdum inuentarium de omnibus bonis spectantibus ad ista loca. Item ꝙ cõpellãt ipsos ad reddendum rationẽ quolibet anno. Item ordinauit cõciliũ ꝙ illa loca non darentur clericis in titulum, sed personis honestis, quæ habẽt vnde possint resarcire damna, si qua eisdem locis intulerint. Item dicit, ꝙ si in illis locis sint pauperes tendẽtes ad mortẽ, licet de iure cõi deberẽt recipere sacramẽta ecclesiastica a rectore parochialis ecclesiæ. c. 1. d. sepul. & c. 1. de cele. Miss. in antiq. tamen stabitur cõsuetudini illius loci, vt si consueuerint accipere sacramenta a capellano illius eleemosynariæ vel hospitalis; tunc rectore illius ecclesiæ parochialis inconsulto, debet eis ministrare sacramenta.

Not. primo quòd episcopus non potest redditus deputatos ad locum pauperũ, deputare ad alium locũ: immo pertinet hoc soli Papæ. Et sic est casus pertinens ad solum Papam, ꝙ Papa potest alienare redditus deputatos ad hospitalia & eleemosynarias. Not. quòd rector hospitalis tenetur episcopo vel archiepiscopo loci reddere rationem de male administratis. Not. quòd eleemosynariæ, quæ non sunt annexæ alicui ecclesiæ parochiali: vel quæ sunt ad aliquod monasterium, non possunt alicui conferri in titulum.

Not. ꝙ collator illorum locorum debet exigere a rectoribus vt faciant inuentarium & reddant rationem de redditibus illorũ locorum: alias collatio est nulla, & sic fuisse factum scio in hospitali villæ Exoldunẽ. Not. iuncta glos. ꝙ pauperes existentes in eleemosynarijs & leprosarijs, debent recipere sacramenta diuina a rectore ecclesiæ parochialis, in qua fuerit eleemosynaria: nisi aliud habeat consuetudo, vt in dicto hospitali villæ Exoldunẽ. est quidam vicarius perpetuus, qui singulis hebdomadis tenetur celebrare vel celebrari facere duas Missas tali die qua voluerit, & tenetur audire confessiones pauperum existentium in domo seu hospitali, ita ꝙ si ueniret infirmus ad portam volens intrare, rector non tenetur illũ recipere, nisi primo fuerit confessus a suo curato: & eo existẽte in domo, si iterũ petat cõfiteri, vicarius tenetur illũ audire confiteri, & sibi conferre alia sacramenta: & iste uicarius est perpetuus, & tenetur intra annũ promoueri ad sacerdotium secũdum formam cle. j. ead. compil. quæ de ecclesijs. de offic. vica. immo cum simplici

a Vide cõcilium Carthaginense 4. cap. 99. refert Ino in decreto par. 5 cap. ... & Gratianus in c. mulier. hoc loco citato. 23. dist.

† al. ita, ac circa fidei catholicæ articulos, &c.

† al. parantia.

a Humilitas quid sit & de reliquis spectãtib⁹ ad materiam huius glossæ, vide plene Beatũ Thomam 2. 2. quæst. 161.

† al. siue prout ipsis Dominus ministrabit.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 7. de reforma. c. 15. vbi hãc cõstitutionẽ innouat, cum derogationibus in ea contẽtis. & sess. 25. de reforma. cap. 8.

plici tonsura dictam vicariam poterit tenere. Not. quod rectores hospitalium non possunt vltra victum & uestitum fructus & redditus conuertere in proprios vsus, etiam si fructus sint a solo separati. vide hic textum iuncta glo. in uerbo, vsus suos. Not. per te expositionem textus: quia multa exposui supra quæ uidentur sufficere pro multis dictionib'.

m ¶ *Cōuerti.*] per sollicitudinē diœcesani. eo. tit. de xenodochijs.
n ¶ *De iure.*] vt episcopi, vt in prædi. c. de xenodochijs.
o ¶ *Apposito.*] per diocesanum de consensu patroni. de consuet. cum dilectus. facit. 18. q. 2. Eleutherius. de iurepa. præterea 2.
p ¶ *Legitime.*] spatio 40. annorum cum titulo, nisi sit tanti temporis præscriptio, cui' initij non sit memoria. quod dic vt de præscri. cap. 1. lib. 6.

tingit a interdum quòd xenodochiorum b, leprosariarum, eleemosynariarū, seu hospitalium rectores, locorum ipsorū cura c postposita, bona, res, & iura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorū manibus excutere d negligūt: quinimo ea collabi & deperdi e, domos & ædificia ruinis deformari f permittunt: & nō attento quod loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperētur † inibi, & ex prouentibus sustentarentur illorum, id renuūt inhumaniter g facere, prouētus eosdē in vsus suos h damnabiliter conuertētes, † cum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione i sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium k (salua quidē sedis Apostolicę l auctoritate) conuerti m: Nos incuriam † & abusum huiusmodi detestātes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt hi ad quos id de iure n vel statuto in ipsorū fundatione locorū apposito o, aut ex consuetudine præscripta legitime p, vel priuilegio sedis q Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite r in statum reduci debitum faciāt, & ad ipsarum miserabiliū personarum receptionem, & sustentationem debitam, iuxta facultates s & prouentus locorū ipsorum rectores prædictos cōpellere nō omittant. In quo t si forte cōmiserint negligentiā u, vel defectū, ordinarijs locorū iniungimus x vt etiam si pia loca prædicta exēptionis priuilegio munita cōsistant †, per seipsos vel alios impleāt omnia præmissa & singula, & rectores eosdē vtiq; nō exemptos, propria; exemptos uero & alios priuilegiatos y, Apostolica z ad id auctoritate compellant: ¶ Contradictores cuiuscumq; status aut conditionis existāt, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorē per censuram a ecclesiasticam, & alijs iuris remedijs b compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu priuilegijs ipsis quo ad alia c præiudicium generando.

¶ *Præcipit hospitalia in beneficium nō concedi nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinē, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione reddenda, & decretum apponit. Ioan. And.*

¶ Vt autē † præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus d clericis in beneficium e conferatur, etiam si de consuetudine (quam repro-

Not. ibi, *Interdum*, quod iura aliquando adaptantur ad ea quæ raro emergunt, contra id. ff. de legi. nam ad ea. de quo de despon. impu. litteras. Nota contra eos qui nolunt recuperare bona ecclesiæ; male enim faciunt: quia vt dicit Zenze. nedum deperdita recuperare, immo si possunt noua acquirere tenētur, aliàs enim imputatur. 12. q. 4. quicūque. C. arb. tut. quicquid. Zabarella.

¶ *Glos. prima summat, & diuidit.*

a ¶ *Quia cōtingit.*] primo ponens constitutionis causam statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iuriū, & ad hospitalitatē tenendam, statués per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Secundo pręcipit hospitalia in beneficium nō concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat cōtrariam consuetudiné, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario, & ratione reddéda: & decretum apponit. Tertio declarat cōstitutionem non extendi ad hospitalia religiosorū, vel militarium ordinum. Quarto cōseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Secunda ibi: *Vt autem* Tertia: ibi, *Præmissa*. Quarta: ibi, *Cæterum.*

b ¶ *Xenodochiorum.*] de hoc & sequentibus nominibus supra ead. compil. de præben. per litteras. & ibi dedi remis.
c ¶ *Cura.*] temporalium, vt innuunt sequentia.
d ¶ *Excutere.*] repetēdo illa in iudicio, quod possunt in ecclesiastico, etiam si illi sint laici. de foro compe. cum sit.
e ¶ *Deperdi.*] permittunt, quod sequitur.

¶ *Glos. seq. not. pro curatis & alijs beneficiatis.*

f ¶ *Deformari.*] hæc est probatio malæ administrationis. 12. q. 2. quatuor. de elect. fundamenta. ver. numquid. lib. 6. C. de admi. tu. lex quæ. facit constitutio Ioan. Execrabilis. 1. respon. reparari autem debent de redditibus locorum qui supersunt. quod dic vt de eccle. ædi. c. 1. & c. de his.
g ¶ *Inhumaniter.*] de præscri. cū ex officij. post prin. de cēsi. licet.
h ¶ *Vsus suos.*] scilicet vltra victum & vestitum, forte in patrimonio augendo vel conseruando. facit de pig. c. 3. & patet quòd illi fructus etiam separatos a solo suos non faciunt. De alijs clericis & prælatis not. de offic. ordi. præsenti. lib. 6.
i ¶ *Largitione.*] in uita & morte.
k ¶ *Non ad alium.*] etiam pium. & est huic simile de appel. cap. 3. & ibi concord. de hoc in prima glos. & bene facit ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. cum concor. primæ glossæ: quandoque tamen rebus vtimur ad aliū vsum quàm fuerint inuentæ. de pœnis, quamuis. lib. 6.
l ¶ *Sedis Apostolicæ*] Nota per hanc litteram solum Papam alterare posse vsum illorum quæ per fideles donata sunt uel relicta. & addendus est iste casus ad alios. de offi. leg. quòd translationem.

q ¶ *Sedis Apostolicæ.*] hoc dicit: quia licet epi possint aliqua epalia iura remittere vel conferre, non tñ possunt a se correctionē & uisitationē de qua hic loquimur abdicare. de hoc de cēsi. cum uenerabilis. de reli. do. constitutus.

¶ *Glossa sequens notat.*

r ¶ *Indebite.*] ad hæc recuperanda admittitur quilibet de loco. & dic vt de reb. eccle. nō alie. si quis presbyterorum.
s ¶ *Facultates.*] quarū semper in sumptibus & procurationibus habenda est ratio. ut vi. & ho. cle. quoniam. de censi. sopitæ cum suis cōcor.
t ¶ *In quo.*] scilicet in reformando & complendo, vt dictum est.
u ¶ *Negligentiam.*] hoc patebit ex facto notorio. de cens. Romana. §. notoria. vel per assignationem termini ad hoc præfixi & elapsi. facit. j. ti. proxi. c. 1.
x ¶ *Iniungimus.*] nō dicit, permittim'. per hoc patet quòd ordinarij ad hoc tenentur ex præcepto: & facit quod dixi. §. ti. prox. c. 2. post prin. super ver. debeant.
y ¶ *Priuilegiatos.*] de priuileg. quoniam. &c. cum capella. eod. tit. volentes. §. in eos. lib. 6.
z ¶ *Apostolica.*] cōcord. §. ead. compil. de suppl. negli. prælato. c. vnico. & ibi concor. de hoc.
a ¶ *Censuram.*] de uerborum signi. quærenti.
b ¶ *Remedijs*] inuocando (si expedierit) brachium seculare, de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam.
c ¶ *Ad alia.*] sic §. tit. 1. cap. 2.

¶ *Glo seq. quærit de monacho: dicit quid iudicatū, & quare. ponit opi. cōtrariam subdit quid de laico. & ponit huius cōstitutionis prohibitionem.*

d ¶ *Secularibus.*] dubitatur, an hospitalibus præfici possint. & de leprosarijs iam vidi obtentum quòd eis præfici poterant per illud quod not. Inno. de eccl. ædi. cū dicat, vbi dicit collegiū leprosorū religiosum & licitū, & a iure approbatum. & per c. quidā. 18. q. 2. Archid. ibi cōtra, dicens quòd ipsum c. quidam. loquitur de triplici genere locorū & personarū. Vnde quod ibi de monachis dr, non hospitalia, sed martyria & monasteria respicit. sit ratio: quia quod monachus extra monasteriū intituletur, nō est permissum, nisi propter curam animarū. de reg. super eo vbi ergo regimen hospitalis caret cura, qui dicit religiosum illi præfici posse, ostēdat ius expressum. Nec est etiā verū quod dicit Inn. collegium leprosorū religiosum, vt ibi etiam scripsi. & facit quod not. de exces. præla. nimis 2. in 3. glo. De laicis autē fatemur per prædi. c. quidā. quòd præfici possint etiam si habeat rector curā pauperū, vel familiæ extra potestatem clauiū: talem enim curā habet & pater & dominus super familiā. Illa ergo nō impedit laicū præfici. facit de sent. excō. canonica. & qđ ibi dixi. Nec sufficeret ad pficiendū monachū talis cura, nisi ex potestate clauiū curā habeat. de hoc de offi. Archi. cū satis. de pæn. & remis. omnis. In prima tñ editione huius concilij hoc fuerat prohibitū, ne laicis habētibus filios vel vxorē ex qua possent verisimiliter filios procreare, talia loca cōferrent, quod postea fuit sublatū.
e ¶ *Beneficium.*] concor. §. ead. compil. de præben. per litteras. & vide

† al. reponentur.

† Vide l. legatū ff. de administ. rerū ad ciuit. pertinen. ca reuera. de consec. dist. 1 cap. quiuis de pœn lib. 6.

† al. iniuriam.

Vide Turrecrematā in c. hinc sedi. 17. dist. vbi plura refert quæ à solo Papa fieri possunt.

† Al. existant.

† Vide cōcilium Trident. sessio. 22 de reforma. cap. 9. & sess. 25. de reforma. cap. 18.

† Materiā huius glos. la late tractat hoc loco, more suo Ioannes Imola hic. eū videto.

bamus penitus) hoc fuerit obseruatum: nisi in illorũ fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionẽ sit de rectore locis huiusmodi prouidẽdũ. Sed eorũ gubernatio uiris prouidis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant velint, & valeant loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, & eorum prouẽtus & redditus in personarum vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta cõuertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum ad quos dictorum locorum cõmissio pertinet, cõscientias oneramus. Illi etiam quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio cõmittetur, ad instar tutorum & curatorum iuramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & ordinarijs seu alijs quib⁹ subsunt loca huiusmodi vel deputãdis ab eis, annis singulis de administratione sua teneantur reddere rationẽ. Quód si secus a quoquã fuerit attentatũ: collationẽ, prouisionẽ, seu ordinationẽ ipsã carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum. hoc dicit.

Præmissa vero ad hospitalia militarium ordinum, aut religiosorum etiam aliorum extẽdi minime uolumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secũdum suorum ordinum instituta & antiquas obseruãtias prouidere pauperibus & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorũ arcta districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

Conseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Ioan. And.

Cæterum nostræ intẽtionis existit, quód si qua sint hospitalia, altare vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes & sacramẽta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueuerint in illis exercere præmissa, antiqua cõsuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritualia supradicta.

TITVLVS XII.

De in ...

Clemens v. in concilio Viennensi.

Si presẽtatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non cõsueuerunt omnia onera supportare, nõ assignetur intra terminum competentẽ congrua portio, diœcesanus eam assignare debebit: Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. hoc dicit. Zabarella.

---

vide qđ ibi dixi in gl. vñ nec. & qđ statim dicã sup ver. cõmittat.

a *Reprobamus.*] concor. 3. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. cum suis concor. Si autem expresse non reprobasset consuetudinẽ, puto ꝙ durasset sicut statutum, de quo sequitur de constitutionibus. c. 1. lib. 6.

b *Electionem.*] per superiorẽ confirmandã.

Glos seq. ponit lecturam quã dicit consuetudine nõ approbari, & declarationem posuit.

(Vide Regnum in cap. in nostra. coroll. 31. de reseruat. & Oldradã cõsil. 96.)

c *Committatur.*] si intelligeretur ad tẽpus, scilicet quãdiu placuerit committenti; tunc esset littera illa clarior, quæ scilicet prohibuit illa in beneficiũ cõcedi, quasi diceret. beneficia de sui natura sunt ꝑpetua. 55. dist. præcepta. iste vero erit tẽporalis ad instar tutorum & curatorũ. de quib⁹ sequitur, & præsidentiũ ciuitati Romanæ, de quibus de electione. fundamẽta. lib. 6. vel alijs ciuitatibus vel uniuersitatibus, de quibus latis scripsi post Hosti. de iud. c. fin. facit ad hoc 3. ea. compil. de sup. neg. præla. c. vnico. in princip. ibi, committere. & quod ibi dixi, consuetudo nõ recipit hãc litterã. immo, ita hodie sicut olim instituuntur ꝑpetui rectores in locis talibus: & facit littera. regere, quæ sequit: declaranda esset in hoc mens huius litteræ.

(Al. conferantur.) (al. gratiæ.) (al. gubernatio.) (al. inuentarium.)

d *Valeãt.*] cũ effectu. supra de cle. non resi. c. 3. & 4.

Glos seq. ponit formam iuramenti tutorum & curatorũ, & quibus dentur.

e *Tutorũ et curatorũ.*] iurãt eñ isti facere utilia pupillis vel adultis quib⁹ deputãtur & prætermittere inutilia ipsorum, etiã res & personas ad commodũ & vtilitatẽ eorũ bona fide custodire & saluare, inuentariũ de rebus eorũ facere, & administrationis suæ rationẽ tẽpore debito reddere cũ residuorũ resignatione: eo saluo ꝙ semper vti ualeãt veritate. qđ vide in Spe. de tut. in 1. col. & probat C. de epi. audiẽ. l. de creationib. C. de curato. furio. l. fin. cũ similibus. Tutor aũt datur pupillo, curator adolescenti. & interdum maiori furioso vel prodigo, vel his similibus. datur etiam bonis & ad causas & lites, de quibus omnibus in Spec. de curatore.

(Tutores & curatores quid iurare teneant.) (Tutor & curator quibus dẽtur.)

f *Iuramentum.*] concordat infra de hæret. cap. 1. §. porro.

Glos. seq. notat istos ad satisdandum non arctari, & dat simile.

g *Præstare.*] Not. quia de satisdatione nil dicit; ad quam tñ tutores & curatores tenẽtur, nisi sint testamentarij, vel ex inquisitione dati. C. de tutore vel cura. qui non satisde. l. in dubium. & l. nõ omnium. de curatore furioso l. fin. instit. de satisda. tuto. in prin. & sic soli legitimi, & sine inquisitione dati satisdant. & ibi de hoc: & in Spec. de tuto. §. si autem. ver. horum. cum autem isti rectores ex inquisitione dentur. merito satisdatione non onerantur. facit C. de episcop. & cle. orphanotrophos. in princip. nisi propter vxorem & filios suspectus esset. vigesimatertia dist. de Syracusanæ. sed tali suspecto committi non debet, vt supra.

(Tutorum, quidam tenentur satisdare, quidam non.)

h *Bonis.*] mobilibus & immobilibus. de testa. relatum 2. ff. de verborum signifi. bonorum.

i *Inuentaria.*] quæ aliàs repertoria dicuntur. ff. de admi. tu. tutor qui repertorium. & ad hoc tutores & curatores tenentur. C. de admi. tuto. l. tutores 1. de cura. fu. l. fi. & formas diuersorum inuentariorum vide in Specul. de instr. edi. §. fi. & de his ib. ver. sunt etiã.

(Inuentariũ & repertorium idẽ.)

Glos. seq. soluit dubium respondens contrario.

k *Annis singulis.*] per hanc litteram uidetur quòd etiam non petitam teneatur offerre, aliàs si terminus statutus non esset (pone exemplum supra ead. compil. de testa. c. vnico.) satis videretur sufficere quòd hoc faceret cum requisitus esset. de iureiur. c. breui. & facit quod not. de elect. cupientes. §. si uero. in 5. glos.

(Idem Zabarella & Panormitanus hic & Alexan. lec. cõsil. 4. nu. 2. lib. 7.)

Glos seq signat contrarium: ponit opinionem & soluit.

l *Reddere rationem.*] Cõtra. C. de epi. & cle. orphanotrophos. in fi. & authen. de eccle. tit. §. pen. coll. 9. vbi dicit tales ad rationem reddendam nõ teneri. Sol. illud correctum per authent. posterior. de san. epi §. œconomos. coll. 9. ita ibi soluit glo. Tu dic uerius primas leges non correctas, sed loquuntur de ratione reddenda orphanis vel pauperibus ad qua isti non tenẽtur, quod sonat ibi textus, dicẽs ꝙ nõ subiacẽt tutelaribus vel curatoriis rationibus. §. œconomos. loquit expresse de ratione reddẽda episcopo, ad quam tenẽt, vt ibi & hic: sed hoc ibi addit, ꝙ singulis annis ad hoc teneãt.

(al. ecclesiastica.) (Hospitaliũ magistri pauperib⁹ rationem reddere nõ tenentur.)

m *Attentatum.*] scilicet quia conferuntur in beneficium secularibus clericis vel personis, non talibus, vt dictum est supra.

(al. in illis parochiis, &c.)

n *Præmissa.*] scilicet de suppletione ordinariorum, etiam quo ad exempta, quòd non cõferantur in beneficium, de iuramento, inuentario, & ratione reddenda.

o *Militarium.*] vt sancti Ioannis Hierosolymitani sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calastrensium, & similium.

p *Aliorũ.*] sunt quædam religiones super hospitalitate fundatæ, vt Cruciferorum: vel dato ꝙ non sint ad hoc fundatæ, habent tamen hospitalia.

q *Cæterum.*] quarta pars.

Glos. seq. ponit duas hospitalium species, & remittit.

r *Altare.*] talia hospitalia cum ecclesia vel altari, cœmeterio vel alio iure parochiali, vel quæ aliàs sint perpetua & religiosa, erigi non possunt sine auctoritate diœcesani, aliàs tamen quilibet domum suam vel partem domus ad hospitalitatem pauperum disponere posset: sed tunc pœnitere posset. & uide quod dixi eod. tit. ad hoc. super prima glos. & quod not. Hostien. in summa de regu. §. 1. vers. quid de rusticis. ex quo autem hospitale est locus religiosus, & auctoritate episcopi deputatus, bene possunt talia sibi accedere. supra ead. compil. de præben. per litteras.

(Hospitalia de cuius licentia sunt erigenda.)

s *Parochiales.*] scilicet in quorum parochiis constructa sunt hospitalia, pro quibus facit ius commune. de præscrip. ex transmissa. & de sepul. spo. ad decimas. lib. 6. statur tamen consuetudini. Licet ergo hospitale & ipsius familia & pauperes ibi degentes sint de parochia matricis ecclesiæ. potuit tamen præscribere hospitale, quòd per proprium sacerdotem illis spiritualia ministrentur.

(Hospitalia cuius parochiæ sunt.)

t *Supradicta.*] concor. vigesimaquarta quæstione prima, pudenda. de elect. nihil est. in fine. & facit infra de priui. c. 1. in fine.

DE IVRE PATRONATVS.

Vidimus supra de præbendis, & dignitatibus & alijs beneficijs clericorum tam secularium quàm religiosorum: verum quia nonnunquam in dictis beneficijs est effectus præsentationis, & aliquod ius, quod patronus debetur: ideo annectit rubricam, de iurepatronatus.

(Continuatio.)

Vt con-

V T constitutio.] Præsupponendum est qd dicitur in c. de monachis. de præbendis in antiq. videlicet q̄ si aliquibus religiosis vel clericis cōpetant ecclesiæ quantū ad proprietatē, forte ex donatione capituli vel cōuentus facta cū consensu episcopi vel abbatis, & cū causa rationabili, scilicet pro alimētis religiosorū, & isti religiosi pńtant episcopo clericū secularē, quem appellamus uicariū perpetuum vel rectorē: ratione curæ eps nō debet instituere aliquē nisi sibi cōstet, q̄ ipse præsentatus habeat portionē seu pēsionē à dictis religiosis vnde decenter possit viuere, & soluere iura episcopalia. & hospitalitatē tenere. Secundo presupponendū est qd dicitur in c. 1. eod. tit. in 6. videlicet, q̄ illud c intelligitur etiam si monachi sint exēpti a iurisdictione episcopi. ista l cap. venit quodam modo executiue: quia ponit quid iuris si patroni præsentantes nolint assignare pensionem decentem ipsi vicario perpetuo.

CAP. I.

V T constitutio[a], quæ ad ecclesiam aliquā, quęuis etiam ad exemptorū pręsentationem admitti consuetudine nō obstante[b] contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesię, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationē habere[c] congruam sicut expedit[d], obseruetur; ipsam declarare, [e] ac† quędam adiicere[f] consulta huiusmodi sacri cōcilii approbatione prouidimus, Diœcesanis[g] sub obtestatione diuini iudicii districtius inhibētes[h], ne præsentatum[i] aliquē per quamcumque personam ecclesiasticam ius[k] pręsentan-

C A S V S. Fuit à nōnullis in cōcilio Viennensi propositū, q̄ cap. de monachis. alleg. & c. 1. eod. tit. in 6. erat quasi nullius efficaciæ, eo q̄ nō prouidebat si religiosi nollent assignare certā pensionē dictis vicariis: vnde concilium primo prohibuit episcopis, vt nō instituerent aliquem vicarium ad præsentationē religiosorū patronorum, nisi prius eidem vicario fuerit assignata certa portio: Et si patroni nolint portionem illā assignare: tunc epūs debet eis præfigere terminū ad assignandū huiusmodi portionē. & termino elapso facultas assignādi huiusmodi portionē deuoluit ad ipsum in pœnā patroni: quæ pœna est ista? quia forte episcopus assignabit prædium vel partē parochię, quę erat magis propitia ipsis religiosis: & debet episcopus pcedere cum summa cōsciētia in assignatione huiusmodi, ita q̄ non inducaf odio, prece, fauore, vel pretio. Sed quæritur, vtrū ista sint vera indistincte, videlicet q̄ episcopus non debet vicarium instituere, nisi prius fuerit sibi assignata portio cōgrua? Dicit quod nō est verū indistincte: quia in aliquibus prioratibus ipsi religiosi supportant omnia onera, quia soluūt iura episcopalia & tenent hospitalitatē, idest tractant vicariū honeste tamquā hospitem, & non tenentur assignare aliquā portionē: sed sufficit q̄ teneant vicariū honeste tam in uictu quàm in vestitu, vt non uituperetur sacerdotale officiū. Not. q̄ cū ecclesia competit ad clericos ex donatione episcopi cum cōsensu capituli, cuius donationis effectus est, q̄ omnes redditus & omnia temporalia pertinent ad clericos, ipsi clerici tenenē assignare congruā portionē ipsi vicario ppetuo vnde possit viuere, iura episcopalia supportare, & hospitalitatē tenere.

Not. q̄ si religiosi vel clerici nolint assignare congruā portionē, episcopus potest illi assignare, & de hoc Papa onerat conscientiā episcopi. Not. q̄ si religiosi supportent onera illius ecclesię, tunc non tenētur assignare portionē siue pensionē ipsi vicario, sed sufficit q̄ uicariū habeāt honeste tractare. Not. casum in quo cessat priuilegiū exēptionis, sic q̄ religiosi exēpti subsunt episcopo: puta si nolint decēter tractare uicariū perpetuū. Not. q̄ institutis in beneficiis debet assignari vnde possint habere congruā sustētationē, & iura epalia soluere: subaudit Pau. & alia incubētia supportare. de pben. de monachis & eo. tit. c. 1. lib. 6. Et quę dicaf sufficiēs portio illorū, no. de præb. extirpandæ. & 1. q. 1. c. 1. de ref. cū adeo. Not. q̄ debet assignari terminus cōpetēs habētibus pńtare, intra quē prouideat de cōgrua portione de hoc in glos. in ver. cōpetētē. Zaba.

Prima glos. simul summat & diuidit, item remittit, & exponit.

a *Ut constitutio.*] in prima exordium, in quo expedientiam obseruantiæ antiqui iuris pro constitutionis causa ponit. in secunda constitutio, ibi: *Diœcesanis.* quæ tria facit: primo prouidet circa assignationem partis prouētuum ecclesiarum faciendam prælatis, vel vicariis ipsarum, per patronos ecclesiasticos, qui non solent ipsarū onera supportare. secundo ibi: *Sane.* circa illos patronos, qui solent supportare prædicta. Tertio ibi: *Ad quę.* circa executionem constitutionis dat potestatem diœcesanis, & tollit obstantia. determinat opiniones de quibus dicam super uerbo, *Deuoluatur.* & hic, Vt, ponitur cautatiue. sic de appel. vt debitus. vbi dixi.

Constitutio Clementis 4. de præben. c. 1. lib. 6. quæ supplet constitutionem Alexandri, eod. tit. de monachis. circa exemptos, & consuetudinem reprobandam, de qua sequitur.

b *Non obstante.*] concor. de præben. extirpandæ.

c *Habere.*] & reliqua incumbentia onera supportare, vt in prædictis iuribus.

d *Expedit.*] ecclesiarum vtilitati, & animarum saluti, vt ibi.

e *Declarare.*] hoc facit j. §. sane.

f *Adiicere.* adiicit circa formā inhibitionis. Itē de termino statuēdo, de præsentato instituendo, de assignatione post terminū per ordinarium facienda, & illud qd habetur in fine.

Gl. so. quærit et soluit.

g *Diœcesanis.*] quid de inferioribus ad quos spectat institutio, quod esse potest de offi. dele. sup eo. de cler. peregr. c. 1i. de præben. referēte. s. ea. cōpl. de præben. si de beneficio? Solu. in quantū ponit hæc decr. ius nouum, in illis non habet locum: aliàs simpliciter dixisset, ordinariis: sicut dixit s. ea. com. de sequestr. pos. c. vnico. de statu reg. c. 2. s. tit. prox. c. 2. post princip. j. de priui. c. 1. de pænit. & remis. cap. 1. & tunc tales comprehenderet. de offi. ord. ordinarii. in prin. lib. 6. & qd ibi no. Nec potest negari quin seriose diœcesanos exprimat: cū hoc sit hic octies repetitū, nec mirū: quia decre. de monachis. & decre. 1. lib. 6. de pben. de diœcesanis etiā expresse loquutur. sic s. ea. cōp. de sup. neg. præla. c. vnico. de so. cōpe. quāuis. §. uolumus. de vi. & hone. cleri. c. 1. in prin. & qd ibi dixi. Inferior ergo prælatus habēs instituere, ad diœcesanum recurret, vt terminū statuat ad assignationē, facit prin. huius c. q̄ si non fiat per inferiorē ad quē spectat, admittetur institutio, & per diœcesanos fiet assignatio, & reliqua hic expressa. & est simile quod l. de litteris cōmendatitiis scripsi in prædi. decret. fin. de cleri. pere. super. vlt. glo.

Glo. seq. primo dicit quod addit, quærit quid si contra fiat, alleg. quòd valeat, secundo quod no valeat, respondens ad quadam contraria: tertio soluit tenendo primum, & contrariis respondet.

h *Inhibentes.*] hic addit fortiorem expressionē inhibitionis: Scripserat enī Alexā. ier diœcesano, q̄ prouideret, q̄ nullū, &c. Clemēs quartus statuerat & mandauerat constitutionē inuiolabiliter obseruari, hic Clemens quintus inhibuit districte sub obtestatione, &c. Sed quæro qd si ꝯ hanc inhibitionē diœcesanus admittit pręsentatū, assignatione nō facta: Vr q̄ ualeat. de pben. dilectus 2. de concess. præb. si soli. in prin. Et facit qd not. de offi. ord. Romana. ad fi. lib. 6. & eod. lib. de immu. eccle. decet. ad fi. ex quo nō approbat decretū, vt ibi. & facit de desp. im. pu. ad dissoluendū. in fi. Item cū hæc principaliter fauorem epi & instituēdi recipiāt, vt s. in princ. possunt suo renūtiare fauori. de regula. ad Apostolicā. C. de legibus qd fauore. & facit ff. de no. op. nu. n. l. 1. §. & post operis. Cōtra de elect. quida lib. 6. vbi non ualet cōfirmatio facta, illa inquisitione omissa, quæ pmitti debebat: ita nec hic ualeat nō præmissa hac assignatione. ad idē eo. ti. c. si. vbi omissio citationis vitiat cōfirmationē. Itē cōtra hoc eod. tit. cum dilectus. vbi non ualet collatio post inhibitionē legati. Ad idē prędi. decre. si soli. ver. aut. vbi inhibitio executoris ad cōpellendum afficit etiā sine decreto: nā plus operatur expressa inhibitio q̄ mandatū, 3. vt ibi patet. & sic respōdetur ad principiū ipsius decreta. & decr. dilectus. in ꝯtrariū allegatarū. Itē nō obstat q̄ hic nō apponit decretū: quia sufficit legislatorē aliqd phibuisse, &c. C. de legibus. non dubiū. de reg. iur. quæ ꝯtra, li. 6. cum concor. Nec est verū q̄ hic vertat solū fauor instituētis & instituti, immo versaf fauor ecclesiarū & salus animarum, vt patet in dec. 1. de præb. & sic renūtiare nō potuerūt. facit qd dixi post Inn. & Ho. & Cōp. de rescrip. cū dilecta. sup 4. glo. Per hoc vr q̄ institutio vel cōfirmatio nō ualeat, puta q̄ cum diœcesanus nō recipiat potestatē cōfirmandi ab hac cōstitutione, sed det cōstitutio iurisdictionē habēti certū modū sine decreto, q̄ cōfirmatio ꝯ hāc inhibitionē facta ualeat 3: & q̄ hoc sit de mēte, colligo per uerbū præcedēs, sub obtestatione, &c. fateor tn̄ q̄ puniēdus est faciēs, vt in decr. si soli. cū concor. facit j. de Iudæis, cap. vnico. Ad decre. prouida. respondeo q̄ ibi ordinarius recuperat iurisdictionem per constitutionem Gregorii, quamuis. eod. tit. sed modificatam. si ergo modum non seruet, deficit iurisdictio. facit ff. de transac. cum hi. §. si prætor. & de re. eo. qui sub tu. vel cur. l. magis. §. si æs alienum. Ad decre. vl. co. ti. dico q̄ ex vi decreti nō valet ibi cōfirmatio, quæ alias valuisset. In decr. cū dilectus. & decr. si soli. uer. aut. erat ius alteri acquisitū pro quo scribebatur. Lex, nō dubiū. loquitur in his quæ habent perpetua prohibitionis causam, vt not. de spon. decr. tua. quæ hic cessat: nam etiā post institutionē assignatio fieri potest, vt sequit. & ad hoc adde qd dixi s. ea. com. de sequest. pos. c. vnico. ver. a quo.

i *Præsentatum.*] instituendū ad regimē ecclesiæ, vel ex ppetuis.

k *Ius præsentandi.*] in totū vel pro parte una cum dominio seu proprietate, alias non fieret assignatio ista: quia rector totum haberet

t Appellatione diœcesanorum non veniūt inferiores prælati, ut de Abbatē in c. cum olim. in 4. not. extra de priuileg.

† In antiquioribus codicibus constanter legitur ita: ac et quædam, &c.

† Actus cōtra mandatum an teneat, & an contra decretum, vide per Decium in c. causam matrimonii. in 4. colu. in fine, de offic. deleg.

‡ Vide ad istā glossam Decium in c. de causis. de offi. deleg. & l. mā tamen vt per Perusinum in c. quæ in ecclesiarum. ut appell. adde Felinum in c. ex parte. de constit. & in c. cum dilecta de rescrip.

di ad ecclesiã aliquam habentem admittant, nisi intra certũ terminũ competentẽ[a] per diœcesanos ipsos[†] præsentantibus præfigendũ, ipsi præsentato fuerit corã[b] eis (vt præscribitur[†]) congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata: Quam si forsan iidem præsentãtes intra terminũ[c] ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat[d] præsentato: statuimus, vt extunc[e] diœcesani debeãt præsentatum (nisi aliud canonicũ obsistat) admittere, & in pœnã[f] præsentantium ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur[g]. Præcipimus autem diœcesanis eisdem sub ipsius obtestatione diuini iudicij, ipsorumque conscientias oneramus[h], quòd moderationẽ[i] portionis ipsius debite faciant, nec odio[k] vel fauore, vel aliàs[l] in pluri vel minori[m] circa illã scienter excedant. ¶ Sane[n] in prioratuũ vel aliorum tam regularium quàm secularium locorum ecclesijs, in quibus religiosi vel alij ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prędicta consueuerunt onera supportare: pręmissa nullatenus obseruentur[o]: sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis[p] presbyteris, aut vicarijs[q] incumberent si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plene subire[r], ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter[s] tractare, necnon sustentationem eis præstare[t] sufficientem[u], & cõgruã teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationẽ[x] debitam assignationis per diœcesanum in casu alio[y] (vt præmittitur) faciendæ, religiosos prædictos & alios quoslibet à diœcesanis eisdem ecclesiastica[z] volumus censura compelli: Non obstantibus exẽptionibus aut alijs quibuslibet priuilegijs, consuetudinibus[z], vel statutis, quæ circa præmissa[a] vel eorum aliquod religiosis ipsis, aut alijs in nullo volumus suffragari.

¶ Idem.

¶ *In plures hæredes vnius ex pluribus patronis transit iuspatronatus per stirpes. hoc dicit Zabarella.*

CAP. II.

PLVRES[*†]

† De intellectu huius c. Lambertinum de iure patron. art. 12. q. 6. par. 4. nu. 3.

haberet. super quo uide quod scripsi de præben. de mõnachis. super fin. vlt. glo.

a ¶ *Competentem.*] de elect. c. 1. de appel. cum sit.

b ¶ *Coram.*] vide q̃d super hac dictione not. de elect. vt circa. li. 6.

c ¶ *Terminum ipsum.*] à diœcesano statutum.

d ¶ *Nocent.*] facit de elect. publicato. & ad ea q̃ ibi scripsi in 10. q.

e ¶ *Ex tunc.*] id est, lapso termino. & extremum tempus designat. ff. de condi. & demonstra. l. 4. in fine.

† Alias episcopos.

† Alias p̄ scribitur.

¶ *Glo. seq. ponderat litteram per id questionẽ soluẽs: secundo quærit, & soluit.*

f ¶ *Et in pœnam.*] nõ dicit, & postea in pœnã nec supra. proxi. dixit, prius debeant per quod dico q̃ dũmodo lapsus sit terminus non attento ordine huius litteræ, sicut assignatio patronorum præcedit institutionem, sic & diœcesani prius poterunt assignare, & postmodum instituere. faciunt not. de rescrip. cum dilecti. in 4. glo. & sic illud, extunc, quòd præcedit, determinat uerbũ, debeãt, & verbũ, deuoluatur. Sed in quo est hic pœna, cũ nihil uideatur referre, an per ipsos, an per episcopum hoc fiat ex quo modus non exceditur? Sol. assignabit forte episcopus tale prædium quod sibi tenere uoluissent: perditio ergo electionis est hic pœna. facit de præben. si pluribus. in fin. lib. 6. ff. de leg. 2. statuliberũ. §. Stichũ. & est sim. le de sup. negli. præla. c. vnico. ex. cõpil.

† Alias p̄sentis.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones hic decisas.*

g ¶ *Deuoluatur.*] Tan. Goffr. Inno. & Host. dicebant de præben. de monachis. q̃ si monachi assignare nollent hanc portionẽ, ep̃s elapsis sex mensibus ordinaret ecclesiam, per decr. sicut. de sup. negl. præl. Sed Archid. in decr. 1. de præ. lib. 6. dicit decr. sic loq̃ in defectu præsentati, non in defectu prouentuum, quare dixit ep̃m hoc casu non posse ecclesiam ordinare, sed coget illos ad assignationem faciendam, hodie melius prouisum est per hanc litteram.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. & dubium soluit.*

h ¶ *Oneramus.*] Concor. s̃. de vo. c. fin. vbi cõcor. de hoc s̃. tit. pxi. c. vlt. §. vt autẽ. in fi. j̃. de hæret. c. 1. post prin. Et per hanc litterã & ea quæ not. de rescr. statutũ. 6. assessorẽ. lib. 6. vr̃ q̃ per patronos vel presbyteros nõ possit ep̃o q̃d referri, & q̃ si appellarent patroni, dicentes q̃ excessit, vel presbyter, dicens q̃ portio nõ sufficit, ep̃s nõ deferret: fateor tñ q̃ superior ad quẽ appellatũ est, emẽdaret quod male factũ esset. s̃. de appel. pastoralis. in prin. Idẽ puto cũ ante lapsum termini est contentio inter patronos, qui dicunt portionẽ antiquã vel auctam per ipsos sufficere, & episcopum hoc negantem.

Moderatio sapit diminutionem.

i ¶ *Moderationem.*] id est, moderatam taxationem, hoc dico, quia moderationis verbum diminutionem sapit. de verb. sig. c. fin. & est huic simile de elect. cupientes. post prin. lib. 6.

k ¶ *Odio vel fauore.*] præsentati, vel præsentantium.

l ¶ *Vel aliàs.*] puta præmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni. lib. 6. j̃. de hære. c. 1.

m ¶ *Vel minori.*] cõcor. de offi. custo. c. 1. & quod ibi not. in 3. gl.

n ¶ *Sane.*] hic declarat prædicta omnia, vt j̃. dicam.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, infert, sed tenet contrarium.*

o ¶ *Obseruentur.*] ex quo enim præsentati & instituti non sustinẽt onera, sed procurationem, cathedraticum, & alia iura ep̃alia, & hospitalitatis onera, & his similia subeunt patroni, non fiet assignatio prædicta etiã pro sustentatione rectoris, vt sequitur. Si ergo aliqua onera, puta procurationum subeunt patroni, reliqua subit presbyter, vr̃ q̃ assignatio fieri debeat sufficiens pro his oneribus tantum, quæ subit presbyter. facit de præscrip. accedentes. de statu mo. in singulis. de deci. tua. 2. puto enim hoc esse de mente horum iuriũ, q̃ aut omnia subeant patroni, aut omnia presbyter. facit de conse. dist. 1. comperimus. ff. de admi. tu. cum quæritur. Nam particularis exactio multa habet incõmoda. ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci. act. l. 1. §. de censi. cum instantia. & hoc probat sequens littera.

Exactio particularis multa habet incommoda.

p ¶ *Perpetuis.*] de capel. mona. c. vnico. lib. 6.

q ¶ *Vicarijs.*] repete perpetuis. de offic. vica. ad hæc.

r ¶ *Subire.*] teneantur, quod sequitur.

s ¶ *Decenter.*] hoc respicit honestatẽ. de vo. magnæ. honeste ergo locabitur in tecto. de exces. præla. c. 1. & ma. & obe. solitę. & honorabitur in eis sacerdotale officiũ. de hære. cum ex iniuncto. verb. licet autem. 95. dist. esto.

t ¶ *Præstare.*] hic patet q̃ etiam pro sustentatione rectoris non fiet assignatio.

u ¶ *Sufficientem.*] vide quod not. 21. q. 1. c. 1. de rescri. cũ adeo. in glo. 2.

x ¶ *Ad obseruationem.*] non poterunt ergo tollere vel minuere portionem per episcopum assignatam: facit de præben. auaritiæ.

In quodam ... cum ... lumas ... lura ... contra ... huius ... litutis non obstantibus, &c.

y ¶ *Alio*] scilicet cum rector vel vicarius sustinet onera, & intra tempus per diœcesanũ statutum assignatio per patronos facta non fuit.

z ¶ *Consuetudinibus.*] cõcor. ... compil. de ætat. & quali. vt hi qui ad finem.

a ¶ *Circa præmissa.*] In alijs ergo ... priuilegia. sic s̃. tit. 1. c. vlt. verũ. nullo. Io. And.

PLures.] Se summat, tria dicens. Secunda ibi, *Et vt facilius.* Tertia ibi. *Quibus.*

CASVS. Frater meus & ego habebamus ius patronat[a] in aliqua ecclesia; uolumus præsentare personam idoneam: certum est q̃ si patroni dissentiãt, tunc præsentatus à maiori parte debet institui. c. quoniã. eo. ti. in antiq. Sed quæritur, vtrũ filij fratris mei habebunt quilibet suã uocẽ, vel utrũ ipsi simul habeant unã vocẽ. Dicit q̃ solũ habẽt vnã uocẽ, quia iuspatronatus competit per stirpes, nõ per capita. Sed quæritur, vtrũ possumus cõuenire inter nos vt præsentemus episcopo aliquẽ clericũ alternis vicibus? Dicit q̃ sic, vt facilius prouideatur ecclesijs. Sed utrum laicus possit præsentare tres clericos sub conditione, vt episcopus eligat quem uoluerit? Dicit q̃ sic, quia potest laicus patron[*] uariare: secus si esset patronus clericus. ¶ Colligo aliqua notabilia Primo, q̃ plures hæredes nõ habent nisi unam uocem, quia si defunctus viueret, ipse non haberet nisi vnam uocem. Nota, q̃ patroni possunt conuenire inter se, vt præsentent alternatis uicibus. Not. q̃ patroni plurium ecclesiarum inter se possunt illa iura diuidere, vt scilicet vnus sit patronus in vna, alius in alia, licet sit secus in patronatu libertorum: talis enim patronatus inter patronos diuidi non potest, licet aliimẽtorum præstationes diuidere possint. ff. famil. ercis. l. quædam. Et primo ideo quia fortius est ius patronatus libertorum, quàm ecclesiarum: vnde illud non alienatur, illud autem sic. Item illud transit in suos, etiam non hæredes, vt ff. de iurepatro. l. filij. istud non. Hoc uult glo. in uersi. libere. Not. dicitur patronis ecclesiæ, & dic ecclesiæ: quia sunt & alij patroni, de quibus in glo. habemus. Not. in §. *Quibus.* de uerbo, *permittimus.* ex quo inducitur nouum ius, vt probatur hic, iuncta glossa in hoc uerbo, quos not. singulariter. Zabarella.

¶ *Glo. prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. secundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria similia, & unam decre. & intricationem, quæ insurgit ex opinione hic approbata, quam explicat tertio. subdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam indicat quid uidetur faciendum.*

* ¶ *Plures.*] Se sũmat tria dicẽs & partes, quarũ prima pars deter-

minat

minat notata 16.q.vlt.piæ mentis.plenius ead.q.si plures.& eo.ti.c.1.per quæ patet hic reprobari opinionẽ, quæ placere videbat Alan.Hug.Lau.Ioan.Tancr.Vincen.Bernard.& Goffre. quæ mihi etiam placebat. Et approbatur opinio Innoc. & Hostien. dicentiũ in præd.c.1.ꝙ in iurepatronatus successio fit per stirpes, non per capita: cum hoc esse debeat in linea descendẽti.instit.de hæred.quæ ab intesta.dese.§.& quia placuit.vt sic plures vni succedentes, loco vnius habeantur.ff. de condi.& demonst.cui fundus.& dicebat Inno.hanc æquitatem præferendam subtilitati ꝯtræ.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.in fi.ff. de insti.l.1.his concor.Roffredus Beneuentanus in libello suo, eo.tit.§.nunc de vltimo.Primi ꝯ. Ad quod inducebat Vin.ꝙ patroni veniunt ad successionem liberti per capita, non per stirpes.instit.de succes.liber.§.sed nostra.alias incipit, multis.facit ad hoc: quia stipulationes indiuiduæ non diuiduntur inter hæredes.ff.de ver.obli.l.2.& l.eadem.§.Cato.& l.stipulationes non diuiduntur. Archid.in prædi.c.si plures.concordare voluit opiniones, dicens opinionem Innocentij esse veram in his, qui ex diuersis causis sunt patroni. Et ita ponebat Ros.vt si vnus ex fundo, alter ex dote: Omnes.n.ex altero descendentes loco vnius habentur: qñ vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio ꝯtra, vt sic inspiciamus initium. Sed licet hoc aliquantulũ mulceat aures, cui nec vr̃ hæc decr.obstare: quæ ponit plures patronos, & vnum ex pluribus, non vnum solum: tñ non video rationem quare aliud in duobus patronis ex diuersa causa, quam ex eadem, vt si duo dederint dotem. Itẽ nec video quare magis inspiciamus stirpem primo gradu, quam secundo vel vlterioribus. Cum igitur in hoc omnes concordent, ꝙ hoc ius est simplex & indiuisibile. Item cõcordent ꝙ in hęredes & in æqualibus partibus æqualiter transit, licet forsan vt dicebat Inno. pinguior sit vox illius qui plus habet in hæreditate: Item cum omnes concordent eum qui aliquid in dote posuit, ita patronũ esse sicut eum qui plus posuit. & de omnibus his scripsi eo.tit.c.1. mihi placebat opinio hic reprobata, quæ licet in parte haberet ꝯtriã æquitatem, tñ expediens mihi videbatur ecclesijs, vt sicut patronis per capita debetur ius processionis, ius alimentorũ, & ius defensionis. ita per capita debeatur ius præsentationis: scilicet vt quot sunt capita patronorum, tot sint suffragia vocum, & non plura. ad hoc facit eo.tit.c.3.qđ loquitur etiã de hæredibus fundatorũ in pluri, & tñ dicit præficiendũ illum qui plurimorum approbatur assensu: & non plura dixit, vt scilicet si patronus sit hæres cõpatroni, solũ vnã vocẽ habeat, cuius ꝯtriũ innuit hæc littera, vt scilicet si sit de hæredibus trium patronorum, in tribus vocibus partem habeat, vel si solus esset hæres trium, habeat tres voces. facit de re iudi. cũ olim. Et ex opinione hic approbata timeo ꝙ nascentur inextricabiles quæstiones. Pone ꝙ A. patronus, cuius hæredes haberi debent pro vna voce, habuit tres filios, quorum primus B. nomine, habuit duos filios, secũdus C. nomine, habuit quatuor, tertius D. nomine, habuit sex, quo iure oẽs isti habent vnã vocẽ, eo iure habent duo filij B. tertiã illius vocis, quatuor filij C. aliã tertiã: sex filij D. aliam tertiã. Si ergo ad aperiendũ intellectum dicendorum, hanc vocem reducamus ad vnũ as, idest ad xij. vncias, & faciamus ꝙ quęlibet vncia in voce sit Bonon. grossus, & quilibet grossus valeat xij. Bonon. paruos, quælibet stirps habebit quatuor vncias: quid erit ergo si vnus ex duobus, tres ex quatuor, & duo ex sex, præsentant Titiũ: & reliq, scilicet vnus ex duobus, vnus ex quatuor, & quatuor ex sex p̃sentant Seiũ, de numero personarũ, patet. de vncijs etiã patet: quia præsentatores Titij habẽt sex vncias & quatuor denarios. p̃sentatores Seij habẽt quinq; vncias & octo denarios: sed explica stirpẽ. Itẽ descendẽdo ad tertiũ gradũ: si vnus ex illis duobus filijs B. habeat vnũ solũ filiũ q clericus est, alter octo, quorũ duo etiã sunt clerici, ille solus habebit duas vncias, & illi octo diuidẽt alias duas, & sic quilibet ex illis octo habebit tres denarios. Itẽ si quilibet ex quatuor filijs C. habuit filios: primus quatuor, quorũ vnus clericus: secũdus tres, quorũ duo clerici: tertius duos clericos: quartus vnũ, quatuor filij primi habent vnciã, & sic quilibet tres denarios, tres filij secundi vnciã, & sic quilibet quatuor denarios: duo filij tertij vnciã aliã, & sic quilibet sex denarios, & solus filius quarti habet integrã vnciã. Itẽ si ex tertia stirpe, scilicet ex sex filijs D. quilibet habet filios: pone quilibet ex tribus duos, & sic sex: quorũ vnus solus est clericus, & quilibet ex alijs tribus quatuor, & sic duodecim, quorũ octo sunt clerici, quilibet ex parentibus habebit octo denarios: quilibet ergo ex duobus filijs primorũ trium habebit quatuor denarios: & quilibet ex quatuor filijs secundorũ triũ habebit duos denarios. Habemus ergo s̃m prædicta triginta septẽ pronepotes ex duodecim nepotibus natis ex tribus filijs patroni: Finge ꝙ vacat ecclesia, & isti triginta septẽ discordant: viginti laici ex eis præsentant vnũ, decẽ & septẽ quos dixi clericos, aliũ: Tu qui dicis per stirpes deberi voces patronorũ, extrica mihi casum istũ. quo iure etenim ponderas stirpẽ in primo gradu, eo iure & in vlterioribus, vt prædixi, in vncijs bene põt explificari: q̃a pars clericorũ habet sex vncias & vnũ denariũ, pars laicorũ sex vncias minus vno denario. Adhuc fortior intricatio, vbi ponit aliũ cõpatronũ habuisse totidẽ descendentes, quorũ aliqui cõcordant cũ clericis prædictis, alij cũ laicis. Et scias ꝙ si in prædicto cõputo fuissem vltra ternariũ vsus impari numero: vt v. vij. vel ix. adhuc fortior esset intricatio. Itẽ si esset intricatio tanta in pronepotibus, quanto amplior in filijs pronepotũ vel vlterioribus? qđ est dicere, si hæc intricatio est in tertio gradu, quanto maior in quarto, quinto, & vlterioribus. Itẽ si intricatio est in casu sic explicite & certitudinaliter posito, quanto maior in eo post ꝓbationes certificado? Pro tãto terreor de hac approbatione: nec sic terreor đ eo qđ scripsi post Inno. & Host. de elect. scriptũ. sup verbo ꝓposita: vbi dico ꝙ prælatus possit habere tertiã electionis, capitulu tertiã, clerus tertiã: q̃a fateor vt ibi scripsi, ꝙ possit esse intricatio in calculo, nõ tñ tãta vt hic: & hoc ꝑ successiuas stirpes. Dicebat ergo Gos. eo. tit. c. 1. ꝙ cõsuetudo per quã in quibusdã partibus, vt Neapoli, ius patronatus diuiditur per vncias, possit excusari, vt fiat diuisio nõ respectu iuris patronatus, qđ est indiuisibile, sed respectu portionũ s̃m quas hæredes successerũt patrono vni vel pluribus, & nõ respectu portionum, quas contulerunt ædificando vel dotando. & potest esse vtilitas harũ diuisionũ, vt ecclesia in alendo & in honoribus magis teneatur ei à quo plus receperit, sed actus præsentandi cõis sic omnibus. Posset etiã circa gratificationem (quæ aliquando facienda est. eo. tit. cũ autẽ.) vox illius præferri, q plus contulit, & hoc dictũ mihi placebat. Sed vt dixi, opinio hic approbata pro qua facit de rescrip. pastoralis. in princ. de testa. licet ex quadã. ibi, non vtique. vno. & c. in tanto. habet æquitatẽ: quia absurdũ erat patronũ instituendo decẽ hæredes, forsan ad hũc finẽ, vt defraudare posset cõpatronũ actu præsentandi, quod esset si isti haberent decẽ voces, & ille vnã. & q̃a hoc ita posset cõtingere in scđo gradu, tertio & vlterioribus, sicut in primo, nõ vr̃ habere rationẽ opinio Archidiaconi. Et ꝑ hanc fraudẽ vel iniquitatẽ multotiens cogitauerã, ꝙ bonũ esset statuere, ꝙ extantibus descendentibus hæredibus sanguinis ex aliquo patronorũ, ius istud nõ posset transmitti in extraneos. In hæredes vero sanguinis trãsiret per capita etiã quo ad actũ præsentationis: & tunc non conqueratur patronus de cõpatrono, sed de Deo creante, si plures descendentes præbuit compatrono q̃ sibi. Deficientibus vero compatronis, tũc patronus descẽdentes non habens, posset transmittere in extraneos: quibus etiam succederent soli descendentes sanguinis, & per capita. Et forsan non esset absurdum statuere, ꝙ nullo casu in extraneos, id est, non descendentes posset transmitti, vt sic facilius liberarentur ecclesiæ ab hoc iure. facit de deci. prohibemus. & c. fi.

Ius patronatus transit ad hæredes per stirpes.

Stipulationes indiuiduæ inter hæredes non diuiduntur.

Patrono duæ iura debentur.

Ius patronatus quæstiones inextricabiles producere pot ex hæredum multitudine ad quos transit.

Ius patronatus per vncias Neapoli diuiditur.

ab vno.[a] ex patronis[b] ecclesiæ relicti[c] hæredes[d], vocem dumtaxat vnius habebũt in præsentatione rectoris[e]. ¶ Et vt[f] facilius[g] prouideatur ecclesijs, non inconueniens reputamus, patronos[h] ipsos inter se posse libere[i] conuenire, de recto-

¶ *Glossa secunda quærit, & soluit.*

¶ *Plures.*] quotcunque, cum sit eadem ratio, sed ad minus duos comprehendit de reg. iur. pluralis. lib. 6. cum concor. & dic plures etiam singulares: in collegiatis enim minus est dubium. de ijs quę fi. a præla. cap ea noscitur.

a ¶ *Ab vno.*] ergo secus si plures à pluribus, vel vnus à pluribus, vt dixi in magna glossa.

b ¶ *Patronis ecclesiæ.*] habemus patronos libertorum, & patronos causarum, de quibus dixi eo. tit. super rubrica.

Patroni sunt triplices.

¶ *Glossa sequens dubium soluit.*

c ¶ *Relicti.*] licet verbum, relicti, ad viui tabulas non pertineat. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. facit de so. comp. conquestus. idem tñ puto si inter viuos transferat vendendo pluribus vniuersitatem. vel permutando cum pluribus, vel pluribus donando, qui sunt modi transferendi, vt not. eo. tit. cum seculum. donationem tñ non posset facere priuatus sine consensu episcopi. vt plene scripsi eo. tit. illud.

Ius patronatus multipliciter transfertur.

d ¶ *Hæredes.*] sui vel extranei, cum non distinguat. de hoc. 16. q. 7. considerandum, & dixi eo. tit. cum seculum.

e ¶ *Rectoris.*] & clerici, cũ eadẽ sit ratio. est tñ in hoc opinio, an patronus præsentet clericum: tenet tñ quod not. eod. tit. postulasti.

¶ *Glo. seq. docet de tribus opi. primã approbatã, & duas alias reprobatas.*

f ¶ *Et vt.*] circa hunc ver. erat triplex opinio. Prima, ꝙ hoc fieri posset: Secunda, ꝙ non posset: Tertia, ꝙ posset de auctoritate epi, alias non. hic reprobatur secunda quam tenebat Inno. eo. tit. c. 1. & tertia, quam ipse idem tenebat eo. tit. querimoniã. & approbat primam quam tenebat Ber. eo. tit. c. 1. in fi. 1. glossæ. & apertius ibi Tan. quod placebat Vin. Phil. & Gofr. inducebant l. quotiens. ff. de vsufru. & ff. de ser. l. via. in fine. ad idem ff. communi diui. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu.

g ¶ *Facilius.*] optarẽ hanc rationẽ ponderatã fuisse s̃. proxi. thso.

h ¶ *Patronos.*] omnes. facit quod not. de elect. quia propter. versi. vel saltem. aliàs iure cõi, &c. de reg. iur. in re communi. lib. 6.

¶ *Glo. seq. dupliciter litteram exponit, & contrariũ soluit: secundo soluit quæstionẽ cõtra sol. alleg. tria iura quibus respõdet, c. solutionẽ sustinet.*

i ¶ *Libere.*] id est sine superioris auctoritate. & sic improbat quod not. Inno.

not. Inno. in decre. querimoniam. Item dic libere etiã si non vacet ecclesia. facit de dona. consultationibus. 5. ea. compil. de reb. eccle. non alie. si vna. hoc probat plurale alternis vicibus: certũ est enim q vna vice non concurrit duplex vacatio. Non obstat de concess. præb. c. si. quia illud fiebat in fraudẽ vacaturæ, hoc autẽ fit ad tollẽdã discordia, & ad faciliorem prouisionem ecclesiæ. Ex eadẽ ratione videretur patronos plurium ecclesiarum posse inter se diuidere: scilicet vt vnus sit patronus in vna, & alius in alia, vt not. Vin. eo tit. c. 1. & c. ex insinuatione. Sed 5. ff. fami. ercis. l. quædam. ff. de ali. leg. l. 3. ff. de iurepa. l. fi. per quæ patet, patronatũ libertorũ inter patronos diuidi nõ posse, licet alimentorũ præstationes diuidere possint. Sed dici posset q fortius est iuspatronatus liberorum, q ecclesiarum, vnde illud nõ alienatur, istud sic: illud transit in suos etiã nõ heredes. ff. de iurepa. filij. ff. de lib. le. Aurelio. § Caius. istud nõ, vt scripsi post Inno. eo tit. cum seculum. Itẽ vt ibi not. permutatur patronatus cum patronatu, quare ergo pars patronatus vnius ecclesiæ cum parte quam habet compatronus in alia, nõ poterit permutari, vt quod iuris de toto, &c. de offic. deleg. pastoralis. § 1. ff. de rei vendic. quæ de tota.

Patroni plurium ecclesiarum, possunt inter se facere, q vnus sit patronus in vna, & alius in alia.

re ab eis alternis a vicibus præsentando: Quibus b etiam ex eadem c causa permittimus d, vt plures e ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare f personas g, quòd vna ex eis eligi per episcopum h valeat, & admitti.

TITVLVS XIII.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebãt ecclesiis per eos ante hoc concilium acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa inueniuntur, quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesiis post concilium acquirendis. hoc dicit. Ioan. Andr.

a ¶ *Alternis vicibus.*] id est, q vnus prima vice qua occurreret vacatio, alter secunda, alter tertia, has etiam vicissitudines quandoque seruant singulares personæ collegiorum in collationibus spectantibus ad collegia. de præben. c. vlt. lib. 6.

Collatio per quãdo que fiunt per dicas.

b ¶ *Quibus etiam.*] tertium dictum inducens ius nouum & æquissimum. quod intelligo de laicis, vt j. dicam.

c ¶ *Ex eadem causa.*] facilioris prouisionis ecclesiarum.

d ¶ *Permittimus.*] olim ergo hoc nõ licebat: bene. n. poterat laicus præsentato vno alium præsentare. eo. tit. quod autẽ. & c. cũ autem. & potior erat conditio instituti ab epo, vt ibi. videbatur tñ eps primo teneri: qđ intellige vt dixi eo tit. pastoralis. Si ergo licebat sic successiue accumulare, honestũ est, vt liceat etiam sic præsentare.

e ¶ *Plures.*] quotcunque, vt dixi in prin. cap.

f ¶ *Præsentare.*] simul vel successiue, licet enim cũ olim laicus p̃sentabat s̃m, daretur optio epo, ipse tñ laicus instabat pro secũdo: modo vero potest relinquere hoc epi optioni. Et sic not. q licet electiones non possint fieri alternatiue. de elect. c. 2. lib. 6. præsentationes sic, vt hic. quod de laicis intelligo vel clericis præsentantibus ex patrimonio, in quibus locum habebat quod dixi supra.

Electiones no possunt alternatiue fieri.

g ¶ *Personas.*] etiam in minoribus constitutas. quod dic vt de insti. cap. 2. lib. 6. Ioan. And.

h ¶ *Per episcopum.*] vel alium instituentem, cum eadem sit ratio.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

Continuatio.

¶ *Visum est supra de iu. pat. verũ quia patronus aliquando in fundatione & etiam dotatione retinet aliquẽ cẽsum auctoritate episcopi, & aliquas procurationes seu comessationes: ideo annectit rubricam de censibus, &c.*

C *Vm sit.*] Duæ sunt partes: quia primo, ratione præmissa ponit statutũ suũ cũ exceptione. Scđo, exceptionẽ limitat & declarat: ibi, *Priuilegia.* Imol. Casus. Papa alicui loco religioso ecclesiam Pictauen. vel Bituricen. diœcesis donauit, vel forte ipse eps cum consensu sui capituli, à qua ecclesia eps consueuerat habere iura epalia, puta exigere procurationem ratione visitationis: quæritur vtrum per istam donationem ecclesia sit exempta ab omnibus oneribus & iuribus epalibus, vel vtrum religiosi illa onera teneantur soluere? Dicit Clemens q tenentur supportare huiusmodi onera, nisi velint assignare congruam pensionem vicario, vt possit illa onera supportare: & hoc verum nisi iuuarentur priuilegio exemptionis, vel alia causa legitima, tñ priuilegium vel exemptio (si qua competat) non proficit in ecclesijs post concilium acquirendis. Not. q qui sentit commodum, non debet onus recusare vulgariter: Qui sentit onus, sentire debet & cõmodum. Et sumpta sunt hæc. ff. de reg. iu. tñ melius diceretur q sumunt à iuribus vnde sumitur regula k. s. ff. de reg. iur. Not. magis specifice cum ecclesia datur loco religioso ex donatione epi, Papæ, vel legati, tunc datur cũ omnibus oneribus suis. & hoc nisi donarent pensionem vicario, vt sustineret huiusmodi onera. Not. iuncta glos. q Papa potest priuilegiare aliquem, vt non teneatur ad procurationẽ Apostolicæ sedis, vel vt non teneatur ad iura epalia. Et sic princeps potest priuilegiare aliquem à solutione talliarum, vt ille priuilegiatus non teneatur soluere talliam: tñ s̃m doctores illam portionem nõ debet imponere alijs, alias peccat. Not. q vicarij constituti in beneficijs spectantibus ad monachos, nõ tenentur ad onera. sed ipsi monachi. Not. q priuilegia sunt restringenda. pro hoc hæc littera i si ibi, *Non extendi.* & de rescrip. c. vlt. lib. 6. de deci. c. 2. eo. lib. Zabarel.

C A P. I.

CVm sit naturæ k consonũ illos non recusare onera l, qui rerũ commoda cõplectuntur: Hac in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt religiosi quicunque pro monasterijs & ecclesijs, quæ ad eos quocunque sunt titulo m deuoluta, procurationes legatorũ sedis n Apostolicæ, ac iura episcopalia o, & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita p, prompte soluere studeant: nisi forsan sedis Apostolicæ priuilegio q, exemptione r, vel alia causa legitima s ab his se valeant excusare. ¶ Priuilegia vero seu exemptiones t huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire continget, a

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

i ¶ *Cum sit.*] Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesijs per eos ante hoc conciliũ acquisitis: nisi priuilegio, exemptione vel iusta causa iuuentur: quę priuilegia vel exẽptiones non iuuant in ecclesijs post concilium acquirendis. Secunda: ibi, *Priuilegia.*

¶ *Glos. seq. dubium soluit inducens duo similia.*

k ¶ *Naturæ.*] sumptum de regula formata per modum cõuersum. ff. de reg. iur. secundum naturam. & vide de reg. iur. qui sentit lib. 6. & dicit lex q non est ferendus qui lucrum amplectitur, &c. C. de cadu. tol. l. vnica. § pro secundo. in fine.

l ¶ *Religiosi.*] in alijs ergo locum non habet inquantum inducit ius nouum. simile. 5. compi. de deci. c. 1. de testa. c. 1.

¶ *Glos. seq. tria exempla approbat, & tria reprobat.*

m ¶ *Titulo.*] vt donatione. de do. consultationibus. permutatione. de re permut. ad quæstiones. vel præscriptione. de iurepa. cura. titulo uero emptionis haberi non potest. de simo. querelam. de iurepa. de iure. & an transeat cũ vniuersitate, scripsi eo. tit. ex litteris. titulus etiã ædificationis vel fundationis nõ adaptatur huic casui.

Titulo multiplici possunt ecclesiæ ad religiosos peruenire.

n ¶ *Sedis Apostolicæ.*] de iureiur. ego N. de censi. cum instantia.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

o ¶ *Iura episcopalia.*] de quibus de offi. ord. conquerente. 5. tit. 1. c. 1. Et vides quòd procuratio legatorum & iura episcopalia ponuntur vt diuersa: per quod patet, quòd qui ex pacto tenentur ad iura episcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

¶ *Glos. seq. tria ponit exempla.*

p ¶ *Solita.*] vel ex impositione facta tempore fundationis. 18. q. 2. Eleutherius. eod. tit. quanto. de iur. pat. præterea 2. vel ex antiquo vsu. de hoc eo. tit. peruenit. vel q a res aliqua habens onus annexũ, peruenit ad ecclesiam, in quã transiit cũ suo onere. 16. q. 1. si quis laic9. de deci. pastoralis. đ pig. c. ex litteris. ff. đ 5h. emp. alienatio.

q ¶ *Priuilegio.*] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

r ¶ *Exemptione.*] si intelligas ab epali iurisdictione, hoc non iuuat quo ad procurationes legatorũ sedis Apostolicæ, ad quas exempti tenentur. non obstat eo. tit. cum instantia. quod expone vt ibi dixi. 5 illas etiam non valet præscriptio. de præscrip. accedentes.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla, in primo & tertio distinguit, secundo quærit & soluit.*

s ¶ *Legitima.*] puta compositione. j. c. proxi. vers. nec compositiones, quod intellige quo ad illa in quibus valeret cõpositio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res iudicata. de re iudi. cum inter. & not. de præscrip. cum ex officij. in vlt. glo. Præscriptio non vr̃ hic adaptari, cũ loquatur textus de his q̃ præstari solebant: noua vero præscriptio post acquisitionem illarum bene posset adaptari in his iuribus quæ sunt præscriptibilia. de præscrip. de quarta. Sed nunquid erit legitima causa si dicatur indebita fuisse? Sol. puto de mente huius constitutionis q percipiens in possessione defendatur donec probetur indebitum. eod. tit. peruenit. facit de elect. querelam. ad finem. & quod ibi not. de offi. ord. duo simul. in 3. glo.

t ¶ *Exemptiones huiusmodi.*] intelligo generales vel à p̃dictis iuribus.

¶ *Glos. seq. alleg. 2. concor. ponit tempus concilij: quærit & soluit.*

H 5 a ¶ *Inposte-*

a ¶ *In posterum.*] Concor. de deci. nuper. simile 3. ead. compi. de rescr. litteras. Vides ergo quod priuilegia vel exemptiones, quas habebant religiosi, etiam circa ecclesias acquirendas, non habent locum nisi in acquisitis ante concilium Viennen. De religiosis dixit quia circa seculares nil immutat ista constitutio. Et scias quod concilium inchoauit anno dñi M. ccccxi. die cal. Octobris, & terminatũ fuit anno sequenti 6. die Aprilis. & sic durauit vltra sex menses. Scito ergo quando acquisiuerint, scias ante concilium vel post. Quid de acquisitis durante concilio, vel post conciliũ antequam constitutiones ligarẽt? de quo satis dixi in procemio, æquũ videretur quod acquisitæ antequã ligarent constitutiones, priuilegijs & exẽptionibus gaudeant per ea quæ ibi dixi.

Clementinæ quãdo fuerunt factæ.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit, & allegat quatuor similia.*

b ¶ *Volumus.*] sit pro ratione voluntas, cum aliàs deceat priuilegiũ principis esse mansurũ. de reg. iur. decet. lib. 6. cum concor. & est si. 3. ead. compil. de sepul. dudum §. pen. in fi. & 3. tit. 1. c. 1. in fi. de rescript. cap. vlt. de deci. cap. 2. lib. 6. fuit tamen motiuum, quia priuilegium tendebat ad noxam. de deci. suggestum. vbi de hoc.

Voluntas quandoque est pro ratione.

Vide c. cum Apostolus. extra de censibus & c. 2. & 3. eo. tit. lib. 6 & commissum Tudes. sess. 24 de refor. ma... vbi plene de materia visitationis.

in posterum [a] volumus [b] non extendi,

¶ *Idem.*

¶ *Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quòd episcopi qui in monasterijs Cisterciensis ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dicitur Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. hoc dicit. Io. And.*

CAP. II.

AD nostrum [c] (quod dolentes [d] referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum prælati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur, cibis tamen regularibus [e] non contenti contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eisdem fiant eleemosynæ competenter, ipsi tamẽ prælati ipsis religiosis inuitis [f] alias eleemosynas faciũt, etiam in aliquibus locis in quibus procurationes non habent de cõsuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris [g] non egeant, & coci eorum sui officij [h] ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec cõpositiones [i] super procurationibus inter prælatos ipsos & eos initas eis seruant: Ipsis [k] etiã in recipiendis procurationibus ita graues existunt, quod ipsis in eorum monasterijs & ecclesijs procurationes recipientibus longi tẽporis victũ breuis hora cõsumit [l]: & dũ procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones, & accipitres secũ

AD *nostrum.*] Præsupponendum est quod aliquando patroni faciunt ordinari per episcopum, vt tali die illa ecclesia teneatur dare vnam procurationem, id est, comestionem.

CASVS. A nonnullis in concilio Viennensi fuit expositũ, quod epi in fundatione ordinis Cisterciensis, qui ordo est exẽptus à diœcesanis, petebant procurationes, siue comestiones quas monasteria tenebantur soluere: isti epi non erant cõtenti cibis vel epulis regularibus & cõsbus ipsis sm regulã suã, sed petebant carnes. & etiã illas petebant administrari sibi intra septa monasteriorum, quod est contra ipsorum regulam. Et cum ipsi Cistercienses non velint sibi dare procurationes, vt ipsi epi petunt, ipsi rapiunt violenter, & faciunt quod plures eleemosynas de bonis religiosorũ, quamuis etiam ipsi religiosi sufficientes eleemosynas faciãt, & etiã epi istas procurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure vel consuetudine. Item epi vt magis grauarent monasteria Cistercien. faciebant ferrari equos suos quamuis non indigerent. Item coci eporum dicebant, date mihi pecunias, ego feci coquinam, & paraui cibaria vestra domino meo, ego non teneor sibi parare tempore visitationis, immo monasteria tenentur mihi soluere, & sic iste cocus exigebat vnam quantitatem pecuniæ. Item isti epi non approbabãt compositiones factas inter prælatos super procurationibus recipiendis, immo existebant graues & rebelles, sic quod multa bona monasteriorum dilaniabant & consumebant in modico tempore, & adhuc non erant contenti de procurationibus suarum personarum, sed etiam habebant magnos & paruos canes venaticos, quibus necesse erat procurationes dari. Item habebant aues venaticas, vt accipitres, & quàm plurima alia onera inferebant. Nam si religiosi non satisfaciebant voluntati ipsorum eporum, ipsi vel seruitores frangebant portas monasteriorum. Item ipsi recipiunt plures procurationes in die: quia accipiunt pecuniã loco procurationum, & non visitant quæ visitare debent, immo omittunt visitare accepta pecunia pro procurationibus, & sic ipsi prælati accipiunt & exigunt ab ipsis religiosis illa ad quæ ipsi nõ tenentur. Item sunt aliqui prælati qui quando vident quod Papa mittit aliquos nuntios in diœcesi ipsorum, ipsi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigunt: saltem exigunt maiorem partem à locis exemptis & alijs locis religiosis, & hoc faciunt vt ipsi non tantum grauent presbyteros suos, & etiam vt ipsi seipsos liberent. Et illi qui illa exposuerunt in concilio, dicebant quod isti prælati grauabant monasteria exempta in multis alijs, quare illi exponentes quærunt à Romano Pontifice quid fiendũ de istis? Et dicit Clemens, quod si illi prælati epi veniant ad ista monasteria exempta non causa visitationis, sed charitatiue & gratia hospitalitatis: tunc ipsi debent esse contenti & debent recipere victualia regularia, & ista cibaria debẽt illis tradi intra septa ipsorum religiosorum, non tñ intra portam quam regularem appellant, & hoc maxime si illa cibaria non sint consueta nec secundũ regulam ipsorum religiosorum. Et ad hoc quod supra dixi, quod illi faciebant eleemosynas, quamuis religiosi sufficienter facerẽt: Respondet, quod ipsi possunt facere eleemosynas de fragmentis mensæ, hoc est, de residuo eorum quæ restant ex mensa. Et si de cetero isti prælati velint euitare indignationem sedis Apostolicæ, decet eos quiescere ab istis grauaminibus superius expressis. Not. quod eps non debet recipere eadẽ die plures procurationes, nisi hoc haberet ex priuilegio sedis Apostolicæ: ideo dicit textus, pluresque procurationes recipiũt vna die sedis Apostolicę priuilegio non suffulti.

Nota iuncta glossa, quod potest fieri compositio de & super modo procurandi & numero procurandorum, si contentio & controuersia fuerit inter procurandum & illum qui debet procurare: puta eps potest facere talem compositionem, totiens quotiens ego veniam charitatiue vos visitando, dabitis procurationem, id est alimenta pro me, & sex de meis seruitoribus, vel quatuor, vel plus, vel minus. Nota quod episcopi cum visitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: immo etiam non debent habere dum non visitant: quia omnia illa sunt prohibita clericis etiam secularibus. Nota: ibi, *Sunt nonnulli.* quod tam exẽpti quàm non exempti tenentur conferre ad procurationem legati seu nuntij sedis Apostolicæ. Nota: ibi, *Charitatiue recipiantur.* quòd monasteria tenentur ad recipiendos hospites. sic & alij clerici. de præben. de monachis. de emp. & vendi. c. 1. Et dicit Lau. quod ad hoc possunt per excommunicationem compelli. 44. dist. §. hinc etiam. Nota de cibis regularibus. & de hoc in glos. 3. & sunt oua, caseus, & pisces Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

c ¶ *Ad nostrum.*] Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebãt exemptis, præcipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quod epi, qui in monasterijs Cistercien. ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis valentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dr̃ Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. Prima pars ponit grauamina, secunda prouidet: ibi, *Nos igitur.*

d ¶ *Dolentes.*] 3. eod. compil. de statu mona. cap. 2. ver. visitatores. & ibi concor.

e ¶ *Regularibus.*] de quibus in regula B. Benedicti. 39. cap.

f ¶ *Inuitis.*] non erat ergo dicenda eleemosyna quæ de rapina fiebat. 1. q. 1. non est putanda.

g ¶ *Ferris.*] vide quod not. eo. tit. exigit. in glo. 1. lib. 6.

h ¶ *Officij.*] contra id eo. tit. Romana. §. procurationes. lib. 6.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

i ¶ *Compositiones.*] compositio [1] per quam tollatur procuratio debita visitatni, non valet: sicut enim visitatio per compositioné tolli non posset, ita nec procuratio quæ debetur iure annexionis, sicut de præscriptione dr̃. de præscript. cum ex officij. sed erant compositiones super modo procurandi vel numero procurandorum, quæ seruandæ erant. facit quod not. 16. q. 7. quicunque; sicut etiam super decimis fit compositio. de deci. ex multiplici.

1 Procurationis visitationi debita tolli non potest per cõpositionem. vide plene Abbatem in c. cum ex officij de præscript.

k ¶ *Ipsis.*] prælatis.

l ¶ *Consumit.*] contra id eod. tit. cum Apostolus Refert Suetonius libro 2. quòd Tiberius præsidibus suadentibus prouincias onerari tributo, rescripsit: boni pastoris est tondere pecus non deglutire.

Pastoris boni officium.

ADDITIO. Vel potius deglubere, id est, pilos euellere: ita debet esse: qui aliter legit, non intelligit.

m ¶ *Habent.*]

a ¶ *Habent.*] cōtra id eo tit. cum Apostolus. de cle. vena c. 1. & 2.
b ¶ *Valuæ.*] de spon. consultationi. in principio.
c ¶ *Franguntur.*] an hæc liceant etiam habenti iustam causam & possidenti, cui denegatur pensio vel hospitium, vel procuratio: plene scripsi post Inno. de immu. eccle. c. 1. ...

Vide ibi iam Panor. ...

habent[a]: Et nisi voluntati satisfiat eorum, valuæ[b] monasteriorum seu ecclesiarū per violentiam sæpe franguntur[c], & ornamenta ecclesiæ exportantur[d], pluresque procurationes recipiunt vna[e] die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti: interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio nō impenso[f], & occasione dictarum procurationum iidē prælati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis soluere non tenentur, intolerabilia eisdem gratuitum na cumulantes. Sunt & nonulli, qui procurationes nuntiorū Apostolicæ sedis, aliaque extra ordinaria onera exemptis & alijs religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes[g]: In multis etiam alijs[h] præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorū ecclesias vtroq;[i] illis iure subiectas, grauant in procurationibus recipiēdis, & oneribus insolitis imponēdis.[l] Nos igitur super his volentes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuēdum, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis ad monasteria venerint supradicta[k], victualia gratiose[l] recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autē episcopis ad monasteria venientibus supradicta, & procurationes ibidem recipiētibus sibi debitas de iure communi, cōsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali[m], in domibus ipsorum[n] monasteriorū, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin[o] intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem[p] appellant, carnium pro cogruentia temporis si voluerint[q] (priuilegio non obstante quocunque) cibaria ministrentur. Nec inconuenies reputamus, si fragmenta[r], quæ de mēsis ipsorum episcoporum, & suorum familiarium[s] colliguntur[t], per ipsorū episcoporū eleemosynarios ibidem[u] pauperibus erogentur. Ab alijs autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter[†] abstineant, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem voluerint euitare[x].

d ¶ *Exportantur.*] hoc nō possunt etiā collectores decimarū. s. ea. compil. de deci. si bñficiorū.
e ¶ *Vna die.*] cum tñ numerus procurationum nō debeat excedere numerum dierum. eo. tit. procurationes. quod locum habet etiā in visitante plura loca, quorū quilibet ad procurationem sufficiat. eo. tit. felicis. lib. 6.

Procuratio num numerus dierum numerum non excedat.

f ¶ *Impenso.*] s. id. eo. tit. procurationes. & c. exigit. lib. 6. eod. tit. de offic. ordi. § episcopus.
g ¶ *Assumentes.*] s. id de reg. iur. quod omnes li. 6.

† Al. sunt quam, &c.

h ¶ *Alijs.*] de quibus de excess. præla. frequens.
i ¶ *Vtroque*] de priuileg. quoniam.
k ¶ *Supradicta.*] scilicet Cistercienfis ordinis. sed & de alijs idem videretur, ab identitate rationis. & s. proxi. generaliter loquitur de exēptis.
l ¶ *Gratiose.*] dicit prouerbium italicorū, non respiciendum dentem equi donati (vnde quidam: *Quadrupedis dentes donati cernere noli*) cui conuenit. ff. de ædi. edic. ad res donatas.
m ¶ *Speciali.*] puta pacto vel onere imposito fundationis tempore. vt dixi s. c. proxi.
n ¶ *Ipsorum.*] ergo non aliorum priuatorum, vel ecclesiarum, etiam si domus essent ad hoc aptæ, nisi ipsi prælati consentirent ibi procurari.
o ¶ *Alioquin.*] idem si extra sepa non fuerint domus monasterij ad hoc aptæ.
¶ *Gl. seq. alleg. vnam concor. quærit & soluit, & solutionem determinat.*
p ¶ *Regularem.*] licet ergo in partes domus quod in alia parte nō licet de sta. mo. cum ad monasterium. Sed quid si extra portam illam non est locus aptus? Satis vr̄ quod propter necessitatem, quæ sic arctat, possint tunc intra portam illam ministrari, vt sicut propter necessitatem tempore prohibito licet carnes comedere, sic liceat ex eadem causa etiam in loco prohibito. de obser. ieiu. consilium. in fine de reg. iur. quod non est. facit de custo. Eucha. c. 1. Posset tñ dici quod cum priuilegium istorū non tollatur intra portam, quod tunc eps̄ secundum formā priuilegij cibis regularibus debeat contentari: vbi vero non haberent priuilegiū contrarium, fit locus ei quod prius dixi.

Carnes licet comedere tempore prohibito propter necessitatem.

q ¶ *Si voluerit.*] honeste facerent episcopus declinando ibidem sexta feria vel sabbato, vel die qua cibaria regularia conuenirent: tamen si alio die declinant, subditi superiori inuito legem cibariorum non dabunt. 41. dist. non cogantur. & concor. de cen. cum instantia. in fine.
r ¶ *Fragmenta.*] dicta à frango, gis. panes ergo integros, qui de mensa leuantur, inuitis monachis non dabit eleemosynarius, vel capones integros, vel similia.
s ¶ *Familiarium.*] cum episcopo, vel post comedentium.
t ¶ *Colliguntur.*] in procuratione quæ datur ex debito, hoc est certum; sed in illa quæ datur gratuito, non vr̄ id inuitis monachis fieri posse, & forsan auctor de vtraque intendit, quasi fragmenta videantur esse largita.
u ¶ *Ibidem.*] ad alium ergo locum mittere non posset distribuenda illis inuitis.

x ¶ *Euitare.*] vide quod dixi j. de sentent. excom. cap. 1. in glos. Mendicantes. in hoc.

P *Ræsenti.*] CASVS. Ista Clementina venit executiue, vel est executio cap quamquam. eo. tit. lib. 6. quia illud c. dicit quod exigentes à clericis pedagia vel guidagia ipso facto sunt excommunicati: illud c. mandat omnibus diœcesanis, vt illos exactores denūtient & faciant publice denuntiari excommunicatos, donec & quousque venerint ad condignā satisfactionem.

Not. *deferunt*, id est, portant. Nota quod verbum, *iubeo*, est præceptiuum & obligat, vt glo. hic in verbo, *iubemus*. & per consequens infertur quod prælati non obseruantes huiusmodi clementinæ dispositionem, peccant mortaliter, vt in cap. quod præcipitur. 14. q. 1. cum sto. c. 2. de maio. & obed.

Nota ibi, *Vel personis*. quod bona clericorum gaudent eodem priuilegio cum rebus ecclesiarū, secundum Lau. & Pau.

Nota ex verbo, *negotiandi*, à contrario, quod in his quæ deferunt clerici causa negotiandi nō gaudent immunitate. de hoc in glo. à contrario. Zabarella.

† Aliàs ita: diligenter prorsus abstineant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Diœcesani (quibus hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. I. an. And.*

¶ *Prima glos. summat & dicit quia declarat.*
y ¶ *Præsenti.*] Casus. Diœcesani (quib⁹ hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excōmunicati sunt vel interdicti, publicare debēt. venit executiue ad decret. quamquam. eod. tit. lib. 6.
z ¶ *Iubemus.*] ergo obligat ex præcepto. 14. q. 1. quod præcipitur. quod non bene ponderatur. simile s. ea. cōpil. de sta. mo. c. 1. de relig. do. c. 1.

† Nota quod res clericorum gaudent eodē priuilegio, quo res ecclesiarum c. vlt. de vita & honest. cleri. c. ecclesiarum secreta 11. q. 1. Anchar.

CAP. III.

PRæsenti[y] † constitutione iubemus[z], vt locorū diœcesani contra eos, qui ab ecclesijs vel personis[a] ecclesiasticis pro earū rebus[b] proprijs[c], quas nō negotiādi[d] causa deferūt, aut deferri faciūt vel trāsmittūt, pedagia[e] vel guidagia suo vel alieno nomine exigūt vel extorquēt[f] in

a ¶ *Personis.*] vide quod dixi in decre. quamquam.
b ¶ *Rebus.*] vel personis, vt in prædicta decre. quamquam.
c ¶ *Proprijs.*] scilicet personarum vel ecclesiarum, vt sic etiā professos, qui proprium habere nō possunt, includat. pro talibus rebus quæ ad vsum proprium portantur, etiam laici non soluunt vectigalia. C. de vecti. & com. l. vniuersi. Plures alios casus in quibus non soluuntur, vide quæ not. ff. de publi. l. 4.

Laici quandoque vectigalia nō tenentur soluere.

¶ *Glos. seq. arguit ad contrarium, & remittit: mouet dubia, & soluit.*
d ¶ *Non negotiandi.*] à contrario datur intelligi quòd in his quas causa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam not. Guli. in Specu. de immu. eccl. in fi. vbi etiam arguit contra emptores redditum clericorum, qui volunt immunitate gaudere, sed ipsi etiam clerici nō gauderent negotiationis causa deferendo, vt hic. Si autem inter leuatorem pedagij & delatorem fit quæstio, vt quia ille negat eum clericum, vel dicit res deferri negotiationis causa, vel res illius non esse, graue esset semper iudicem adiri pro fide huius rei recipienda, vnde vr̄ committendum iuramento deferentiū vel suorum nuntiorum si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi de contrario fides haberetur in promptu. facit de iureiur. c. si. quod metu. c. fin. Quo ad personam videtur sufficere si sit in habitu & tonsura clericali. per decre. si iudex. de senten. excom. lib. 6.

Pedagij ratione orta quæstio inter leuatorem ipsius & delatorem rerū, qualiter terminabitur.

e ¶ *Pedagia vel guidagia.*] exponuntur hæc de verborum significatione. super quibusdam. & omnia ista dicuntur portaria vel vectigalia, vt ibi not.
f ¶ *Alieno.*] de reg. iur. quod alicui. lib. 6. cum concor.
g ¶ *Extorquent.*] vbi enim reciperentur ista à sponte soluentibus, non est locus pœnis. simile de simo. dilectus 2.

animarum suarum periculū, & eorum à quibus ea exigūt præiudicium & grauamen excommunicationis [a] & interdicti [b] sentētias à iure [c] prolatas, postquam de † his ipsis cōstiterit [d], omnino publicēt, vel à suis subditis [e] sædiu faciant publicari, donec [f] illi sic exacta † restituerint [g], & de trāsgressione huiusmodi satisfecerint [h] cōpetēter.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Missarum, & alijs diuinis officijs.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorū debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus & collegiatis ecclesijs Horæ canonicæ deuote psallantur, & quòd in ecclesiis alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum. Ioan. And.

CAP. I.

Graui [i] † nimirum turbatione monemur, quód ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ [k] dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit [l] in subditis, plerique ecclesiarum ministri [m] modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificiū laudis [n] fructum [o] labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotiōe deberent, Horas [p] Canonicas [q] dicere, seu psallere [r], transcurrendo, syncopando [s], extranea quidem & plerunque vana [t], profana & inhonesta intermiscendo colloquia [u], tarde ad chorū conueniendo, seu ecclesiā ipsam absque rationabili [x] causa ante finem officij exeundo [y] frequenter, aues interdū portando seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos [z], ac quasi nihil prætendentes de clericali militia [a], in corona vestibus & tonsura [b] diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuote præsumūt. [c] Nōnulli etiam tam clerici quam laici præsertim in festorū certorum vigilijs [c], dum in ecclesijs

---

a [a] *Excommunicationis.*] quo ad singulares personas.

b [b] *Interdicti.*] quo ad ciuitates, castra, vel loca; quorum collegia vel vniuersitates delinquunt, & periculosissimum est: per quod forsan tota Italia est interdicta; de vltra Italiam testificētur experti. & vide quod dicam j. de sent. excom. grauis. in princip.

c [c] *A iure.*] eod. tit. quamquam. lib. 6.

[d] *Glossa seq. supplet & remittit: secundo dubium soluit per duas rationes.*

d [d] *Constiterit.*] parte vocata, contra quam fit publicatio. de quo satis scripsi ea compi. d offi. deleg. c. vnico. Puto autem de hoc inquiri, & constare posse etiam in illo qui soluit de hoc non conquerente: tum quia hoc beneficium respicit fauorem ordinis clericalis, non personæ tantū, & spectat ad ius publicum. de foro compe. si diligenti. de sent. excom. cōtingit. 1. dist. ius publicum. tum propter animarū periculū, d quo præmisit, & præcipue in facto manifesto. de vsu. cum in diœcesi. de diuor. porro.

e [e] *Subditis.*] vicinos etiam epos requirere possunt. 11. q. 3. curæ. d treu. & pace. c. 1. s. ead. compi. de foro compe. quamuis. §. penult.

f [f] *Donec.*] Licet isti restituant, & satisfaciant, vt sequitur: est tñ necessaria absolutio excommunicationis, vel relaxatio interdicti, vt in præ dicta decre. quamquam. in fine.

† Aliàs, de ipsis eis cōstiterit, &c.

† Aliàs, extorta.

† Aliàs ita: de celebratione Missarum, & aliorum officiorum.

† De materia huius Clement. præter doctores hic, vide canonistas in c. 1. & c. dolētes extra d celeb. Missarum.

Restitutio & plena restitutio in idē sonāt.

g [g] *Restituerint.*] plenarie dicit decre. quamquam. quod forsan hic omittit: quasi sonet in idem verbum restitutionis & plenæ restitutionis. facit ff. de verb. signi. cum prætor. ff. de vsur. videamus 2. §. in Fauiana. nec sufficeret hic cautio. concor. quod not. de elect. quia sæpe. lib. 6.

h [h] *Satisfecerint.*] vide quod dixi post Inn. de cohabi. cleri. sicut.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

Visum est supra de capellis & ecclesijs tam religiosorum, quàm secularium, in quibus diuina officia & Missarum solemnia celebrantur: ideo, &c.

Graui.] CASVS. Concilio generali Spiritu sancto legitime congregato fuit propositum, quod plures clerici dicebant Horas Canonicas discurrendo, & quandoque verba inhonesta proferendo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant secū canes venaticos, & aues: vnde modicam reuerentiam faciebant ipsi ecclesiæ, & scandalum inde oriebatur: constituit concilium quod ipsi celebrent diuinum officium cum deuotione & reuerentia, & pro hoc deputauit aliquos, vt cōpellant clericos ad celebrandum cum deuotione vt decet: & cantor, vel decanus, vel Prior tenetur compellere clericos suæ ecclesiæ, & in defectu ipsorum eps. Nota: ibi, *Ministri.* iuncta glossa, quod clerici non beneficiati non tenentur ad Horas Canonicas dicendas, nisi essent in sacris constituti. Nota: ibi, *Fructum.* iuncto c. dolentes. eod. tit. in antiq. videlicet quod qui est astrictus ad dicendū Horas, illas debet dicere attente. Nota quod obligatus ad Horas Canonicas debet singulas dictiones & syllabas distincte proferre.

Nota quod beneficiati cum ad ipsas ecclesias accedunt, debent accedere, id est ire cum humilitate. Itē debent esse honesti in corona seu tonsura & in vestibus: Vnde tonsura est rasura in superiori parte capitis. Sed rasura est in inferiori parte capitis. Nota quod in cœmeterijs non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in ecclesijs. Nota quòd licitum est turbari super delinquentes: nam Deus turbatur & irascitur. de reb. eccle non alie. si quis. Nota quod Horæ Canonicæ debent dici cum puritate: Ex hoc arg. quod qui est in mortali, si dicit eas, nihil agit, sicut sunt concubinarij, fures, & similes, vnde in psal. Peccatori autem dicit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Zabarella.

Prima glossa dicit quod facit, & diuidit, & summat.

i [i] *Graui.*] Prima pars ponit tres species excessuum, quos secunda pars per superiores corrigi præcipit: ibi, *Ne igitur.* Et est prima species de clericorum excessibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, *Nonnulli.* de dissolutionibus clericorū & laicorum, quas in ecclesijs & suis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi, *In multis.* de indecentia vestimentorum, vasorum, & ornamentorum ecclesiasticorū. Et principaliter hoc intendit: prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralib. regularibus, & collegiatis ecclesijs Horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

k [k] *Quæ.*] negligentia.

l [l] *Consueuit.*] de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.

m [m] *Ministri.*] argue pro clericis qui beneficiati non sunt, quod non teneantur ad horas. de quo satis scripsi. eod. tit. c. 1. super glo. finali.

† Vide Io. And. & alios in c. 1. d celebra. Missar. & Archidiaconum in c. Eleutheri 91. dist.

n [n] *Laudis.*] Psalm. 49. Deus Deorum. ibi, Immola Deo sacrificiū laudis.

Glossa sequens dat quotam: arguit & remittit.

o [o] *Fructum labiorum.*] sumptum ad Hebræos vltimo, vltra medium. Et arguitur ex hoc quod satis est labijs [illegible] in diuinis Horis, licet cor diuertat ad alia. de hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. dolentes. & facit quod de oratione dicam j. de relig. c. vnico. in glossa de oratione, in septimo membro.

† Prinsquā dicendas in hac gloss. sententiam, consule Theologos, & præsertim B. Thomā lib. 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 1. q. 4. & ibidē Paludanū dist. 15 q. c. & Gabrielē in canone Missæ lectione 6.

p [p] *Horas.*] aspiratur, vt dixi s. ead. cōpil. de vi. & hone. cleri. c. 2.

q [q] *Canonicas.*] septem de quibus eod. tit. c. 1. & quare sic fuerint per ecclesiam institutæ, & qui teneātur ad eas dicendas, ibi scripsi: Missam de officio dicimus, sed non de Horis: quod patet, quia etiā epi de honestate inuitantur ad illas dicendas vel audiendas. de priuileg. c. fi. lib. 6. distributiones tñ pro Missis vt pro Horis in ecclesijs statuuntur. facit j. tit. 2. c. 1. in fine. Canon distinguit solū duas Horas, Matutinalem, & Vespertinam. 11. q. 3. si quis episcopus in concilio. quod quomodo intelligatur, not. 91. dist. c. vlt. Pythagoras etiam dicebat duorum temporum curam habendam, scilicet mane & vesperi, id est eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gessimus.

r [r] *Psallere.*] hic iunge literam infra, nimis indeuote præsumunt.

s [s] *Syncopando.*] hoc exponitur. eod. tit. dolentes. in 1. glos.

t [t] *Vana.*] cum tñ de omni verbo otioso reddituri simus rationem in die iudicij. Matth. 12. 22. q. vlt. c. quotiens.

Verbū cuiuslibet otiosi redditio ratio est tanto.

u [u] *Colloquia.*] 1. ad Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. & not. 37. dist. turbat.

x [x] *Rationabili causa.*] esset rationabilis qñ nimis fatigatus est spiritus, & causa recreationis sine scandalo aliquantulum exijt ecclesiam, vt scripsi post Inno. eo. tit. dolentes. Idem si infirmitas vel iusta occupatio superueniret. 7. q. 1. illud. & c. seq. de conse. dist. 1. nullus. de cleri. non resi. ex parte 2. eo. tit. c. vnico lib. 6.

y [y] *Exeundo.*] etiam laici Missam audientes ante benedictionem sacerdotis exire non debent. de conse dist. 1. Missam. & c. sequēti.

Missa integraliter est audienda.

z [z] *Venaticos.*] quod etiam extra ecclesiam eis non licet. de cle. venа. per totum.

a [a] *Militia.*] quæ cælestis est. 11. q. 1. Christianis. de cleri. ægro. c. 1. ne cle. vel mo. c. 1. in fine.

b [b] *Tonsura.*] sic de vita & hone. cleri. clerici 1. & s. ead. compil. eo. tit. c. 2. & quid corona & tonsura designet, ibi scripsi, & habetur 12. q. 1. duo sunt. [illegible]

c [c] *Vigilijs.*] in quibus clericalis modestia deberet studiosius obseruari.

Seneca dictum notabile.

seruari. de statu mona. cum ad monasterium. ver. in refectorio. vbi sæpius dixi verbum Senecæ. 18. epistola ad Lucillum: Felicius maxime diebus animo imperandum est, vt tunc à voluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuerit.

a Orationi.] vide quod de oratione dicam j. tit. 2. c. vnico. ad fi.

Choreæ vnde dicatur.

b Choreas.] dr à choro: chorizantes enim in suis ludicris, cantilenis & saltibus quodammodo tenent chorum. & de his forte loquitur Psal. 11. In circuitu impij ambulant. & facit de vita & honesta. cleric. cum decorem. 16. q. 1. legi. & has euitare debent Moniales. s. ead. compil. de statu mona. c. 2.

Alias legitur etiam inuidiā, &c.

c Cantilenas.] 37. dist. c. 1.

Alias, perturbant.

d Insolentias.] de offi. ordi. c. 1. ea. compil. & ibi expositi.

e Violationes.] in talibus enim facile veniri solet de ludo ad rixā ex qua sequi solent effusiones sanguinis, vulnera & homicidia, per quæ loca polluūtur. de consecra. eccle. vel alta. proposuisti. & qñ vno polluto pollutum sit reliquum, dic vt eod. tit. c. vnico. lib. 6.

Pollutio loci sacri ex quibus procedit.

f Perturbatur.] vide quod not. & dixi de appel. dilectus.

g Indecentibus.] non ex immunditia sed quam prouisum erat. de custo. Eucha. cap. 2. sed ex vilitate pretij, vel æstimationis ipsorum: quod patet ex eo quod de facultatibus quæritur. & de his de consec. dist. 1. altaris palla. & c. vasa. cum duobus cap. seq. In fratribus vero Minoribus reprobatur excessus circa ista ornamenta. j. de verb. signi. exiui. versus finē §. quāuis.

Alias legitur diurnū officium pariter & nocturnum.

h Inualescant.] principijs obsta, & c. vt not. de rescr. ad hæc. in finē.

Glossa sequens arguit, & remouet.

i Negligētiā.] arguo quod de iurisdictione minorum prælatorum diœcesani se non intromittunt, nisi in casu negligentiæ. de hoc de offi. ordi. cum ab ecclesiarum. & c. pastoralis.

Glossa sequens quæstionem soluit.

k Superiores.] voluit his casibus dare diœcesanis delegatam potestatem, sicut fecit ead. compil. de supplen. negli. præla. cap. vnico. de sta. mona. c. 2. de relig. domi. c. 2. quia propter hæc multum vsitata, nimis præiudicatum fuisset priuilegijs exemptionis.

l Relegata.] hic iūge litterā, sollicitā curēt diligentiā adhibere.

m Debitis.] dicebat Host. eo. tit. c. 1. quod pulsare & psallere Horas debitis horis seruabatur in cathedralibus & collegiatis ecclesijs.

n Nocturnum.] eod. tit. dolentes. in fine.

o Exercere pertineat.] excludit fœminas licet prælatas. quod dic vt de maio. & obe. dilecta. De maioribus curatis, & qui iurisdictioni præsunt, dic vt not. 2. q. 1. nemo. de offic. ordin. cum ab ecclesiarum. plenius per Hostien. in sum. de senten. excom. §. quis possit excommunicare. in vlt. col. Ioan. And.

p Ad quos.] statuta. Ioan. And.

q Scienda.] propter mediū horū triū quæ præmisit, scilicet de reformatione morū, nō esset facile iura colligere, de quibus serendis hortatur. sed sufficiat allegare. de vi. & hone. cle. per totum. ad primū eo. tit. per totum. de consec. dist. 1. per totum. ad vltimū de cul. Eucha. c. 2. de immuni. eccle. per totū. & eo. tit. per totū. lib. 6.

deberent orationi a insistere, nō verentur in ipsis earumque cœmeterijs choreas b facere dissolutas, & interdū canere cantilenas c, ac multas insolētias d perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorū violationes e, inhonesta variaque delicta quādoque sequuntur, & ecclesiasticum plerunque perturbatur f † officium in diuinę maiestatis offensam, & astantium scandalum populorū. In multis insuper ecclesijs cum vasis, vestimentis, & cæteris ornamētis ad diuinum cultum necessarijs, indecentibus g vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur. Ne igitur transgressiones inualescant h huiusmodi, alijsque veniāt in exemplum, sacri cōcilij approbatione hoc fieri prohibentes: sancimus, vt illi ad quos id pertinet, & in eorum si vtique exempti nō sint, negligentiam i vel defectum locorum ordinarij: si vero exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati, superiores k ipsorū (omni negligentia vel incuria penitus relegata l) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis ecclesijs horis debitis m deuote psallatur. In alijs vero conuenienter & debite celebretur diuinum † diurnum, & nocturnum n officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem euitare uoluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere o pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & alijs quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonū, ad quæ p scienda q diligens curent adhibere studium r, irrefragabiliter obseruari.

Idem in eodem.

Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium vel episcoporū, se possunt illis in diuinis officijs coaptare. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

Dignum s † prorsus & congruū t arbitrantes, quòd clerici tā religiosi, quàm alij u Cardinalium sacrosanctæ Romanæ x Ecclesiæ, ac quorumcūque Pontificū y gratiam & cōmunionem Apostolicæ sedis habentium z, commensales domestici a se possint b ipsis c in diuinis officijs coaptare d, vt illud quod ijdē Cardinales seu Pontifices dicent officium e licite f dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri g approbatione concilij indulgemus h.

Alias sacri approbante cōcilio indulgemus.

TITVLVS XV.

De baptismo & eius effectu.

Clemens v. in concilio Viennensi.

In fontibus ecclesiarum non in priuatis domibus debet baptisma concedi. duos casus excipit, & transgressores puniri præcepit. Io. And.

r Studium.] 20. dist. si decreta.

Dignum.] Primo ponit dictum. Secundo circa illud remouet dubium. Secunda: ibi, Nec ad dicendum. Imol. Præsupponendū est quod quilibet tenetur dicere Horas canonicas ad vsum illius diœcesis, in qua est beneficiatus.

Casus. Ego sum cōmensalis vel domesticus alicuius Cardinalis vel epi, qui dicit Horas ad vsum ecclesiæ Romanæ: Ego sum de alia diœcesi, quæritur, an possim dicere Horas meas sicut ipse. & in tali vsu? Dicit Clemens quod sic.

Not. quod appellatione Pontificum non veniūt electi in epos & confirmati, nisi sint consecrati, etiam in concessione priuilegiorum, vt glos. cum tex. in verbo, Pontificum. Not. quod quis debet se coaptare ijs cū quibus conuersatur. 12. dist. illa. in fin. 40. dist. c. 1. in tantum quod etiam sibi propter hoc licent aliqua, quę non licerēt. vt hic. de hoc de statu. mo. recolentes.

Vide omnino Extrauagantem Pij V. Pontificis maximi. Incip. Quod à nobis. quam iterum Romani Breuiarij restituitur, & aliorum abolentur.

Glossa prima summat.

s Dignum.] Clerici etiam religiosi, domestici, comensales Cardinalium vel epōrum, se possunt illis in diuinis officijs coaptare.

t Congruum.] quasi conueniens.

u Alij.] commensales domestici, quod est j.

x Romanæ.] non Compostellanæ vel Rauennatis. de offi. archipresbyt. c. 2. & dixi de constit. cum omnes. super tertia glossa.

y Pontificum.] electos confirmatos nondum consecratos non videtur includere.

z Habentium.] simile de præscrip. veniens. & exponitur hoc verbum de offi. ordin. quod sedem. in vlt. glos.

a Domestici.] de his de verborum signific. cap. fin. lib. 6.

b Possunt.] non dicit quod teneantur: facit ff. de iud. non quicquid.

c Ipsis.] Cardinalibus vel episcopis.

d Officijs.] si de cibis addidisset, hoc multum monachis placuisset, per ea quæ not. 16. q. 1. cap. 3.

e Coaptare.] facit. 12. dist. illa. & hic iunge finem.

f Officium.] sit Gregorianum, Ambrosianum, vel monachale cuiusuis ordinis. Item siue dicant de Feria, vel de festo.

g Licite dicere.] Nota ad quæstionem: de monacho prælato ecclesiæ secularis, quod reget illam secundum officium clericale non monachale. hoc placet Ioan. 16. q. 1. c. 3. Goffr. de statu mona. in summa. §. sed nunquid absoluitur. & Hosti. in sum. ipsius tit. §. 2. versi. sed nunquid talis. facit de præscrip. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem. dum hic fuerit concessa specialis indulgentia, præter quam hoc non licuisset, vt dicam in fin. Solu. isti non sunt perpetuo translati, sed ille nihil habet commune cum monachis. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

Monachus prælatus ecclesiæ secularis quod officiū dicet. huc spectant tradita per D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. quam vide.

h Indulgemus.] prius ergo hoc non licebat.

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.

Visum est de sacramento Ecclesiæ, quod est sacramentum Eucharistiæ: nunc videndum est de sacramento baptismi.

PRæsenti.] Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulã. Scd̃o, duos casus excipit ab ea: ibi, *Nisi*. Tertio punit ꝯ facientes: ibi. *Qui autẽ*. Imol.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expositum, ꝙ licet fuissent in ecclesijs parochialibus deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos: tñ plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, propter quod fuit ortum scandalum: ideo constituit concilium, quòd decætero nullibi baptizentur nisi in ecclesijs, demptis & exceptis filijs principũ, vel nisi subsit rationabilis causa, & ꝯfacientes puniuntur, vt in textu. Nota ꝙ æquiparantur nobilitas & necessitas. de hoc in glos. hic, comparãtur.

† Consequens tradita per B. Thomam par. 3. q. 63. art. 3.

Nota ꝙ necessitas legi non subiacet. de obser. ieiu. consilium. regula, quod non est. lib. 6. Zabarella.

Glossa prima summat, & diuidit.

CAP. VNICVM.

PRæsenti[a] † prohibemus edicto, ne[b] quis decætero in aulis[c], vel cameris[d], aut alijs priuatis[e] domibus, sed duntaxat in ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati[f], aliquos[g] (Nisi regum[h] vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi[i] extiterint, Aut talis necessitas[k] emerserit, propter quam nequeat ad ecclesiã absque periculo[l] propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit[m], aut suam in hoc præsentiã[n] exhibuerit, taliter per epm suũ castigetur[o], quòd alij attẽtare similia nõ præsumãt[p].

a *Præsenti.*] in fontibus ecclesiarũ, nõ in priuatis domibus debet baptisma cõcedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Exceptio: ibi, *Nisi*. punitio: ibi, *Qui autẽ*.

b *Ne quis.*] omnes comprehendit, nedum eos quibus ex officio competit baptizare 1, vt presbyteros. De diaconibus dic vt 94. dist. diaconos.

1 Vide B. Thomam 3. part. q. 67. de ministris sacramenti baptismi.

c *In aulis.*] aula dicitur sala vel spatiosum habitaculum communiter quatuor habens alas.

d *Cameris.*] concor. de appel. qua frõte. & quod ibi not. in gl. 2.

e *Priuatis domibus.*] bene concor. in Authent. vt in priua. do. sacra myst. non fiant, coll. 5. per totum.

f *Deputati.*] de maio. & obe. his quæ. de capel. mo. c. 2. & tales ecclesiæ dicunt baptismales. de no. ope. nun. c. 1. in prin. & de his 16. q. 1. de decimis. §. 2. 13. q. 1. §. 2. ver. decimas. & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa. j. de sent. excom. cap. 1.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

g *Aliquos.*] hic iunge litteram infra, audeat baptizare.

Glossa sequens dat tres concord. quærit quis dicatur princeps: ponit iiij æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrario.

h *Regum.*] simile de offi. delega. c. vltimo. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur solum de regibus, hic addit de principibus. sic 3. ead. comp. de testib. c. 1. Et quos hic dicat princeps, dubitatur. Deus enim princeps dr̃, Isaiæ 9. ibi, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicẽs Iosuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa. de consecra. dist. 1. corpora. Interdum epi. de maio. & obe. si quis. vel alij iudices ecclesiastici. 17. q. 4. diffiniuit. in fin. Imperator. de re iudic. ad Apostolicæ. in princ. lib. 6. Rex. de sacra vnc. cap. vnico. ver. vnde in veteri. de accus. veniens. de elect. innotuit. de bap. maiores. circa fi. 45. dist. de Iudæis. vel alius principans populo. de maio. & obe. omnes. Exodi. 22. principi populi tui non maledices, vel loco. de Iudæis. Iudæi. & cap. seq. & c. in nonnullis. in fi. de vsuris. quanto. & j. de Iudæis. c. 1. in prin. de hæreti. cum secundum. in fin. de homi. pro humani. lib. 6. Sed si sic large principatus sumatur pro dominio vel dominatione populi, iam videretur ꝙ omnis baroniam habens, sit princeps: sic & large omnis regens prouinciam, dominiũ, gentem, prolem vel plebem dici potest rex. 23. q. 4. duo ista. Apes etiã & grues habent principem. 7. q. 1. in apibus. & diabolus etiã dr̃ princeps mundi, Ioan. 14. & vitiorum. de pœnit. dist. 2. princeps. & in his multum posset insistari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & dr̃ quasi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialiter sic vocatæ, vt principatus Achaiæ, & his similes. ad illas tñ hũc textum non puto restringi. facit de ver. sig. quamuis. Est aduertendum, ꝙ decret. fundamenta. §. vt ergo. loquens de Imperatore, rege, & principe, submittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio 2 notabili potentatu: per quod vr̃ ex ordine quòd princeps maior sit prædictis, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ea. decre. fundamenta. in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia constellatio nunc fauet) includi non puto: Nam (vt ait Gregorius) Tyrannus est proprie qui in republica non iure principatur: Et Philosophus: ꝙ sicut regnum est rectus principatus, ita tyrannis est peruersum dominium. de quo latus 4. & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum commune, tyrannus ad proprium: ergo non est princeps: Vnde Isa. 32. Princeps ea quæ sunt digna principe cogitat. Absit ergo ꝙ illos quãticunque sint potentatus, hęc cõstitutio priuilegiet. ad hoc de rescri. si gratiose. in fi. lib. 6. ff. de leg. 1. legata inutiliter. 2. responso. Nõ obstat de hæret. præsidẽtes. lib. 6. quia illud speciale fauore fidei.

Principis appellatio multos cõprehẽdit.

Princeps vnde dicitur.

2 Alias ita: vel alio notabili potentatu.

Tyrannus quis dicatur.

Glossa sequens ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus: soluit contrarium, ad allegata respondens.

i *Liberi.*] comprehendit nepotes ex filijs & alios descendentes. ff. de verb. sign. l. liberorum. secus si dixisset, filij. Appellatio enim filiorum regulariter non cõprehendit nepotes. institu. qui. testa. dati tu. pos. in fi. casualiter ꝯ. ff. de verborũ signific. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, comprehendit nepotes, intellige de descendentibus ex filijs masculis. ff. de sena. l. liberos. in fin. de pœnis. vbicunque. lib. 6. Vr̃ hoc etiam intelligi posse de naturalibus, non de legitimis, per prædictam l. liberos. 1. responso. & per id quod notat de probat. in præsentia. in princ. 1. glos. & dixi post Hostien. de sent. excom. si vero §. fina. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cum legitime. & per ibi nota. ff. de stat. ho. facit institu. de nup. §. fina. ff. de in ius vo. quia semper. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 8. & 3 l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi sunt, vt ibi not. Ad not. in decreta. in præsentia. responde per not. in l. ibi allegata. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

Liberi & filij differunt.

3 In plerisque antiquioribus codicibus ita: & lex liberos intelligitur de naturalibus, qui legitimi sunt, & ita videtur legere Ioan. Imola.

k *Necessitas.*] hic comparantur nobilitas & necessitas, alibi nobilitas & litteratura. de præben. de multa. in fine.

l *Periculo.*] forte pueri baptizandi existentis in mortis articulo, eod. tit. cap. penult. vel deferentium, vt quia est hostilitas vel locus obsessus.

m *Præsumpserit.*] baptizando in locis talibus.

n *Præsentiam.*] ex proposito. 3. ea. compil. de sta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. seq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici. ne cle. vel mo. c. penult. in princip. & de clande. despon. c. vlt. circa finem. de vsur. quamquam. lib. 6. ad finem.

o *Castigetur.*] arbitrarie. de offic. deleg. de causis. cũ cõcordãtijs.

p *Non præsumant.*] 3. ead. compil. de offi. ordinar. c. 1. cum suis concordantijs. licet autẽ puniatur faciens, baptismi collatio tenet: ex quo enim cõcurrunt debita materia & debita forma cũ intẽtione baptizandi, valet à quocunq; 4 collatũ. de summa trinitate, c. 1. §. sacramentum. & in quocunque loco. facit de baptis. debitum.

4 Vide B. Thomam 3. par. q. 67. per totam quæstionẽ. vnde intelliges veritatem huius glossæ.

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sanctorum.

Clemens v. in concilio Viennen.

Festũ corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauam Pentecostes, & certæ indulgentiæ conceduntur ijs qui in festo vel intra octauam officio, vel horis interrerunt. Ioan. And.

C. VNI.

SI Domi-

DE RELIQVIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

Visum est supra de ecclesijs tam secularibus quàm regularibus, etiam de quibusdam sacramentis ecclesiasticis: nunc videndum est de reliquijs & veneratione Sanctorum.

SI dominum.] Præsupponendum est ꝙ Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Ecclesiæ Romanæ tribus annis, fecit constitutionem, ꝙ feria quinta post festum Pentecostes celebretur festum de corpore Christi, & ad animandum populum Christianum dedit indulgentias illis qui interessent diuinis officijs. Et quia illa constitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam constitutionem, & illam præcepit ab omnibus seruari. Accipiatis diuisionem glos. & prosequamini sicut ipsa tradit.

Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio textus, quòd valet argumentum

num [a] † in sanctis eius laudare iubemur [b], dignum profecto [c] iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui [d] quo nos quotidie spiritualiter reficit [e] memoriã corporis, laudes festiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cõsideratione inducti, constitutionem à bonæ memoriæ Vrbano [f] Papa quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districte præcipimus [g] obseruari, cuius tenor sequitur in hæc uerba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis: & cætera. ¶ Transiturus de hoc † mũdo ad patrẽ Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta [h] cœna, in memoriam mortis suæ instituit [i] † summũ & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentũ, corpus in cibum, & sanguinem in poculum [k] tribuendo: Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortẽ Domini annuntiamus [l]. In institutione quidem huius sacramẽti dixit ipse Apostolis [m]:

argumentum à minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de sacrosan. eccle. Nota plura miracula & plures effectus sacramenti altaris. Nota rationem constitutionis festi omnium sanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. quòd die Iouis post festum Pentecostes debet celebrari festũ Corporis Christi. Et nota indulgentias concessas illis, qui intererũt omnibus diuinis officijs.

Nota lecturã tui textus, & pulchra verba in illo existẽtia. Nota quòd Deũ iubemur laudare in sanctis eius, id est laudare Dei mirabilia, laudãdo ea quæ sancti fecerunt in Dei virtute. de hoc in gloss. a.

Nota quòd quandoque iustum & honestũ simul concurrunt, vt in littera ibi, *Dignũ profecto, iustum,* &c. quãdoq; videt aliter. Zabarella.

¶ *Prima glo. diuidit dicẽs quod singulæ partes faciãt, & deinde ponit summã.*

a ¶ *Si Dominum.*] duæ sunt principales partes: in prima prooemiũ Clemẽtis, q expsso motiuo seruari præcipit cõstitutionẽ Vrbani. in secũ[n]da prædicta cõstitutio ibi: *Vrbanus.* quæ subdiuiditur in titulum & prosam ibi, *Transiturus.* in qua præmittit de corpore Christi suaue, formosum & prolixũ exordium, principaliter ostẽdens causam institutionis ipsius sacramenti, & ipsius effectum. Secunda ibi, *Licet igitur.* ponitur narratio: in qua pmissa multiplici causa celebrationis festi corporis Christi, diẽ statuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, *Ideoque.* cõcludit ponẽs exhortationẽ de festo colendo cum certis indulgentijs. Et hoc intendit. Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauã Pentecostes, & certæ indulgentiæ cõceduntur his, qui in festo vel infra octauam officio uel Horis intererunt.

b ¶ *Iubemur.*] Psalm. vlt. Laudate Dominum in sanctis eius.

ADDITIO. Facit eod. tit. c. 1. & eod. tit. gloriosus. lib. 6.

c ¶ *Profecto.*] pro certe. [1] & est sensus, si laudare iubemur Dominum in sanctis, fortius in seipso. & est argumentum à minori. de quo de elect. cum in cunctis, vel quodicimus, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

d ¶ *In sui.*] corporis memoriam, quod sequitur.

e ¶ *Reficit.*] de consecra. dist. 2. qui manducat, in principio.

f ¶ *Vrbano.*] qui fuit natione Gallicus & Trecensis, & parũ vixit ultra triennium in Papatu. & fuit is qui regnũ Siciliæ contra Manfredum contulit Carolo fratri regis Franciæ, vt patet in Chronicis.

g ¶ *Præcipimus.*] Licet hoc procemium sit simile illi quod habetur 3. ca. compil. de sepul. dudum. tamẽ in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc est extra concilium. Item hic constitutio Vrbani solum seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet quia illa fuit per constitutionem Benedicti reuocata, ista uero non fuit reuocata, sed per aliquos non recepta.

h ¶ *Sumpta cœna.*] ratio huius habetur de conse. dist. 2. liquido.

i ¶ *Instituit.*] Matthæi 26. de conse. dist. 2. panis est in altari. de celebra. Miss. cum Marthæ.

k ¶ *Poculum.*] facit hæc littera quòd alia sit transubstãtiatio corporis, & alia sanguinis. de hoc de consecra. dist. 2. cum omne. & cap. comperimus. & cap. quia corpus.

l ¶ *Annuntiamus.*] 1. ad Corinth. 11. circa finem.

m ¶ *Apostolis.*] Lucæ 22. de conse. distin. 2. in Christo semel. in fine. & vide quod ibi not.

n ¶ *Pretiosum.*] 95. dist. ecce. de consecra. dist. 2. nihil.

¶ *Glos. seq. primo allegat quotam, & remittit: secundo ponit septẽ mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens saltẽ vnũ casum & figurã.*

o ¶ *Mirabilia.*] quod optauit Ecclesiast. 36. c. ibi: Innoua signa, &: immuta mirabilia. de his mirabilibus dixi de celebr. Miss. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Et nunc aliter tractando dicamus cum theologis, quòd in hoc sacramento notatur mirabilis productio: quia de cælo nobis productum est, & ad uocem sacerdotis aperiuntur cæli, &c. de consecra. distin. 2. quid est sanguis, quod figuratum: fuit Exod. 16. in prin. Ego pluã vobis panes de cælo. Itẽ notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie cõficitur & sumitur, nec consumit de cõse. dist. 2. in Christo semel. & cap. qui manducat 2. quod figuratum fuit 2. Regũ. 6. circa finẽ, vbi dicit, quòd Dauid partitus est in vniuersalem Israelis multitudinẽ singulis collyridam panis vnam, & assaturam bubalæ carnis vnam. & 4. Regum 4. in fine. de viginti panibus saturati sunt centũ viri. Item mirabilis ministratio, quia quo ad effectum, ita per malos [2] vt per bonos ministratur. 1. quæst. 1. intra catholicam. cum cap. sequen. vsque ad §. sed obijcitur. de consec. distin. 2. vtrum. quod figuratum est 3. Regum 17. in princip. vbi dicitur quòd Heliæ qui fugerat ad torrentem, corui deferebant panem, & carnes mane & vespere. Item mirabilis confortatio: quia fulcit animæ nostræ substantiã, & quotidie [4] accipiendus est iste panis, vt quotidie prosit. de consecr. distinctio. 2. non iste panis. & qui de eo manducat, in æternum non deficit. ead. dist. Christus panis est. & hoc figuratum fuit 3. Regum 19. post princ. ubi Heliæ fugienti per desertum uiam vnius diei, & tandem dormienti angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & commede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit vel negligit hunc panem sumere, debilitatur & cadit a uirtutibus. de consecr. distinct. 2. si quotiens. & cap. si quis intrat: quod figuratum est 1. Regum. 28. ad finem, ibi: statimq. Saul cecidit super terram, & robur non erat in eo: quia panem non comederat illa die. Item mirabilis munditia; quia nisi digne & a dignis sumatur, propinat mortis iudicium [5] de consecra. distinctio. 2. qui scelerate. & capitu. timorem. quod tangere uoluit Psalm. dicens: Qui manducatis panem doloris. & cum bucella quam Christus dedit Iudæ, introiuit diabolus in eum. de consecra. distinct. 2. esca. Item mirabilis translatio, qui etiam prece iniusti [6] fit transubstantiatio uirtute Spiritus sancti, non merito sacerdotis. 1. quæstio. 1. cum scriptura. quod figuratũ fuit in historia, quæ ibi tãgitur de Gedeon, Iudicũ 6. circa mediũ, cui præcepit angelus, quòd panes azymos & carnes tolleret, & illa poneret super petrã: & extẽdit angelus summitatẽ virgæ quã habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificiũ. Item mirabilis transmissio, quia trãsmittitur etiã ad defunctos: nõ summe malos, nec summe bonos. 13. quæst. 2. nõ æstimemus. & cap. animæ. quod figuratum fuit Danielis vlt. ad finẽ. vbi præcepit angelus Abachuc quòd panes & pulmentũ quod ferebat messoribus, portaret in Babylonẽ Danieli posito in lacu leonum, & cum nesciret Abachuc locũ, apprehendit illum angelus capillo capitis sui, & posuit eum in Babylonẽ super lacũ, & accepit Daniel prandiũ, &c. Quædã alia mirãda ex interioribus collige. I. A.

Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & uenerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendũ, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum [n], in quo innouata sunt signa, & mirabilia [o] immutata, in quo habetur omne delectamẽtum, & omnis saporis suauitas [p] ipsaq; dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutis [q]. Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimum, memoriale saluificũ, in quo gratã redemptionis nostræ recensemus memoriam [r], in quo à malo retrahimur & in bono [s] confortamur, & ad uirtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia nãque quorum memoriam agimus, spiritu menteq; cõplectimur: sed non propter hoc realem eorũ præsentiã obtinemus. In hac vero sacramentali Christi cõmemoratione Iesus Christus præsens sub alia quidem

p ¶ *Suauitas.*] Sapientiæ 16.

q ¶ *Salutis.*] de consec. dist. 2. cum omne. in princip. & c. species, in fin. Ioan. And.

r ¶ *Memoriam.*] de consecr. dist. 2. semel Christus. & cap. in Christo semel.

s ¶ *In bono.*] sic de statu mona. cum ad monasterium. ver. prior.

a ¶ *Forma*

Marginal notes:

† Vide cõcilium Trident. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. & sessio. 22. de sacrificio Missæ, & B. Thomam opusculo 57.

† In antiquioribus codicibus deest dictio, hoc.

† Vide omnino B. Thomam par. 3. quæ. 73. ar. 5. & q. 83 art. 2. vbi agit de gloriosa & sanctissima huius venerabilis sacramẽti institutione.

[1] Hæc glos. notãda est ppter modos arguẽdi. Ioa. Immola.

[1] De figuris huius sacramẽti, B. Thomas 3 par. q. 73. art. 6 & q. 80. ar. 10. ad. 1 argumentũ.

† B. Thomas opusculo 57.

[3] B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

[4] Vide omnino B. Thomam 3. part. q. 80. art. 10.

[5] B. Thomas 3. par. q. 80. art. 4. & 5.

[6] B. Thomas 3. par. q. 82 art. 7. & 8.

a *Forma.*] & quare hoc, not. de conse. dist. 2. forte.

b *Dixit.*] Matthæi vl timo in fine. (Matt, vlt.)

c *Sequacibus.*] per fidem. de successoribus Apostolorum not. 12. q. 1. videntes.

d *Mortem nostram.*] æternam.

e *Lignum viuificum.*] scilicet Christum.

f *Lacrymamur.*] simile 2. ad Corint. 6. de excel. præl. nimis 1. in princip.

g *Sub pedibus nostris.*] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apostolus, quod omnia subiiciens nil dimisit non subiectum. & concor. de maio. & obed. solitæ. circa finem.

h *Administratorij.*] sumptum ad Heb. 1. c.

i *Semetipsum.*] ad Ephesios. 5.

k *Cum datore.*] concor. de consecr. dist. 2. nec Moyses. de sum. trinit. c. 1. §. vna. in princi.

Glos. seq. duo notat, & secundum tripliciter probat.

l *Seipsum.*] Not. pro forma salutationis, qua quis offert seipsum: qua breuitatis etiam causa multum vtor. Item not. pro theologis qui tenent, quod idem opus meritorium laudabilius est in vouente, vel profes so, quam in alio. probant, quia vouere opus latriæ est, quæ præcipua virtus est inter morales, opus autem nobilioris virtutis est melius & magis meritorium, ergo & de latria quæ est cultus & seruitus, quę soli Deo debetur. de consecr. dist. 3. venerabiles. Secundo, quia vouens non solum quo ad actũ, sed etiam quo ad potestatẽ subijcit se Deo, vt de cætero aliud agere non possit: ergo plus dat, secundum Anselmum lib. de similitudinibus: cum det fructum & arborem, quam qui dat solum fructum. Tertio, quia propter votum immobiliter voluntas firmatur in bonum: Ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntate firmata in bono, vt patet per Philosophum 2. Ethicorũ. Et Augustinus: Felix necessitas quæ ad meliora compellit. ergo magis meritoriũ. Ioan. And.

† Al. Ita. dedit enim Dominus nobis omnia, quia subiecit omnia sub pedibus nostris, & super, &c.

† Al. superiorum.

a Vide præterea B. Thomam. 2. 2. quæst. 88. art. 6. vbi plene de hac quęstione. & eũ per omnia sequitur hic glossa.

forma a in propria vero substãtia est nobiscum: Ascensurus enim in cælũ dixit b Apostolis & eorũ sequacibus: c Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationẽ seculi: benigna ipsos promissione confortãs, quod remaneret & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittẽda memoria, in qua mortem d nostram recolimus mortuam, nostrumq; interitum interijsse, ac lignum e viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis.

Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicã, per quã liberati sumus, vix lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione assunt nobis suauitatis gaudium simul & lacrymę: quia & in ea congaudemus lacrymãtes, & lacrymamur f deuote gaudentes, lætas habẽdo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabũdãtia, diuinæ affluẽtia largitatis: dedit † enim nobis Dominus omnia, quę subiecit sub pedibus g nostris, & super vniuersas terræ creaturas cõtulit nobis dominii principatũ. ¶ Ex ministris etiã spirituũ superiorum † nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij h namq; sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiũt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatẽ præcipua liberalitate monstrare, semetipsum i nobis exhibuit, & trãscendẽs omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in domũ, & datum est idem penitus cũ datore. k Quàm larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum l. Dedit igitur nobis se in pabulum; vt quia per mortem m homo corruerat, & per cibum ipse, n releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum o releuatus est homo per cibum ligni vitalis: In illo pepẽdit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentũ. Illius esus meruit læsionẽ, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit & gustus sanauit. vide quia vnde uulnus est ortũ, prodijt & medela o: & vnde mors subijt, exinde vita euenit p. De illo siquidẽ gustu dicitur q: Quacũq; die comederis, morte morieris. De isto uero legitur r: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternũ. Hic est cibus qui plene reficit, vere nutrit, summeq; impinguat: nõ corpus sed cor, nõ carnẽ sed animam s, nõ ventrem t sed mentem. Homini ergo qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & † cõueniens operatio pietatis, vt uerbum Dei æternũ quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factũ u caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in edulium largiretur: panẽ enim Angelorũ manducauit x homo: & ideo saluator ait y: Caro mea uere est cibus. Hic panis sumitur, sed uere non cõsumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edẽtem minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur z. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum glorificandum, præcipuis magnificãdũ laudibus, dignis pręconiis exaltandum, cunctis honorandum studijs, deuotis prosequẽdum obsequiis & synceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordijs, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuã debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum vel munus frequẽtius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. ¶ Licet a igitur hoc memoriale sacramẽtũ in quotidianis Missarũ solẽnijs frequentetur b conueniẽs † tamẽ arbitramur & dignũ, vt de ipso semel saltẽ in anno ad cõfundendam specialiter hæreticorũ perfidiã & insaniã c, memoria solẽnior, & celebrior habeatur. In die nãq; cœnę Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentũ, vniuersalis Ecclesia pro penitentiũ reconciliatione sacri confectione d chrismatis, adimpletione mandati circa lotionẽ e pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare non

m *Mortem*] clarius ad propositum dixisset, quia per cibum in mortem homo, & cetera.

n *Ipse.*] homo.

o *Medela.*] & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit qui saluauit, vt de muliere dicitur. & not. de sacra vnct. c. vnico. uer. per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Ioan. And.

p *Euenit.*] concor. præfatio crucis. vt dixi. s. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. super ver. cruci.

q *Dicitur.*] Genes. 2. circa medium.

r *Legitur.*) Io. 6. circa finem. de pænit. dist. 2. charitas est à qua. Io. Andr.

s *Animam.*] de offic. ordi. inter cætera.

t *Non uentrem.*] de conse. dist. 2. vt quid paras.

u *Factum caro.*] Io. 1. de biga. debitum.

x *Manducauit homo.*] Psal. 77. Attendite popule meus.

y *Ait.*] Io. 6. de cõse. dist. 2. dupliciter.

z *Conformatur.*] vide quod no. de consecrat. dist. 2. non iste. & quod not. & dixi de Iud. etsi Iudæos.

a *Licet igitur.*] secunda pars.

b *Frequentetur.*] quod ex multis causis sapientia Dei vide fore tractatu... dic vt de consecr. dist. 2. iteratur.

c *Insaniam.*] de quibusdam illorum erroribus. de consecra. dist. 2. cum omne. Ioan. And.

d *Confectione.*] quæ fieri debet singulis annis & vetus cremari. de conse. dist. 3. in litteris. Et potest fieri tempore interdicti. de sen. excom. quoniam. lib. 6.

e *Lotionem pedum.*] Ioan. xiij.

a *Cere*

† Al. mortem.

Gen. 2.

Ioan. 6.

† Al. ... & ... conueniens, &c.

Psal. 77.

Ioan. 6.

† Vide concilium Trident. sessio. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento c. 5. & can. 6.

Ioan. 13.

a ¶ *Certam diem.*] scilicet calendæ Nouembris sic dicti: quia nonus mensis inchoando à Martio, vt inchoabant antiqui, qui solum decem menses habuerunt usque ad tempus Iulij Cæsaris & Numæ Pompilij, & tunc distincto & correcto anno secundum cursum solis redeuntis in finem anni ad eundem punctum additi fuerunt duo mēses in principio anni, scilicet Ianuarius & Februarius: & ꝑpter horas sex quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis addi diem bisextilem. qđ dic vt de uerb. sig. quæsitur. & tunc temporis Iulius vocabatur Quintilis, & Augustus Sextilis: qui postea à Iulio & Augusto denominati fuere uel propter ipsorum ortum, vel propter rem prospere gestam.

b ¶ *Omnium sanctorū.*] quo Italici anseres deuorant: quod Romani facere non deberent. vt enim dicit Ambrosius in Hexameron, c. Merito debes anserib⁹ Roma ꝙ regnas. dij tui dormiebant & anseres vigilabant; illis potius debes sacrificare quàm Ioui, cedāt enim dij vestri anseribus, a quibus se sentiunt esse defensos: ne & ipsi ab hoste caperentur. Et Isidorus 12. etymolog. Gallorū ascēsus in Capitolio anseris clangore deprehēsus est. nullum enim animal ita odorem hominis sentit vt anser. Ioan And.

† Alias, extitit.

Philip. 4.

c ¶ *Corona.*] ad Philip. iiij.

d ¶ *Reuelatū.*] hoc nō creditur simpliciter asserenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autē reuelatur, ꝙ hoc festū adiungetur ad alia festa: de quibus in decre. vlt. de sent. excom. lib. 6. & tunc eadem constitutione notabilia ipsius cōstitutionis dubia supplico declarari.

Feria quid significat, & unde dicatur.

e ¶ *Feriam quintā.*] scilicet diem Iouis. & licet proprie feria summatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriā, vel a fando: quia qualibet die fabat De⁹ Gen. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis vel humanis. simile de verb. signifi. forus.

f ¶ *Proximam.*] intelligebat ff. de verb. oblig. eum qui calendis.

¶ *Glo seq. signat contrarium & soluit.*

g ¶ *Octauam.*] cōtra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. eod. tit. c. 2. de resti. in integ. coram, in fine.

Pentecoste quid est & unde dicitur.

h ¶ *Pentecostes.*] sic dicitur a pēte quod est quinque (facit de deci. cap. 1. in fi. & quod ibi not.) & coste decem, quia quinquies x. dies sunt inter festum Resurrectionis & Pentecostes, copulato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

i ¶ *Cantica.*] ad Ephesios 5.

non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum ueneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quamuis in letaniis & Missis, ac alijs etiam ipsorū memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut alias ex humana fragilitate omittitur; statuit ipsa mater Ecclesia certam [a] diem, in qua generaliter omnium [b] sanctorum commemoratio fieret: vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret †, solueretur. Potissime igitur exequendum est erga hoc uiuificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona [c], vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in alijs Missarum officiis circa solemnitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solēniis secularibus forsan agēdis implicitu, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt; tunc attente in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatū [d], festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandū. Nos itaque ad corroborationem & exaltationē catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramēto præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solemnior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem, uidelicet feriam [e] quintam proximam [f] post octauam [g]. Pentecostes [h]: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrāt, & tā clerici, quàm populi gaudentes in cantica [i] laudum surgant: tunc enim omnium corda & uota, ora & labia, hymnos [k] persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat [l], iubilet [m] chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque uoluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solemnia celebrantes: & utinā ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorū cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretiū [n] tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium [o] largiatur. Ideoq; uniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in uirtute sanctæ obedientię districte pręcipiēdo mādamus in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum & tā gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per uniuersas ecclesias ciuitatum uestrarum & diœcesum celebrari subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedēte, salutaribus monitis sollicite per vos & per alios exhortantes, vt per ueram & purā confessionē, eleemosynarū largitionem [p], attētas [q] & sedulas orationes [r], & alia deuotionis & pietatis

Hymni & threni differunt.

k ¶ *Hymnos.*] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cantica lamentationis, vt scripsi de immu. eccle. non minus.

l ¶ *Plaudat.*] quasi manus iungat.

Iubilus quid est.

m ¶ *Iubilet.*] quod est cantare voce quadam confusa præ gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus est gaudium quod uerbis explicari non potest, nec tamen penitus reticeri.

n ¶ *In pretium.*] 1. Corint. 6. in fi. ibi, Empti enim estis pretio magno.

o ¶ *In premium.*] Thobiæ iiij. post princip.

Eleemosynæ est triplex.

p ¶ *Largitionem.*] 86. di. fratrem. de triplici eleemosyna 45. di. tria. sed aliter per Host. in summa de pœnit. §. quis sit effectus. ver. eleemosyna. de temp. ord. §. & cui. sub §. septima.

q ¶ *Attētas et sedulas.*] idest continuas vel assiduas.

¶ *Glos. seq. de oratione, primo remittit. secundo format summam, quærens de nouem, in p. gl. prolixitatem excusat. Ad primū membrum summæ quadrupliciter respondet. Ad secundum datur mista etymologia. Ad tertium unica diuisio. Ad quartum & ad incidens prouerbium respondet, & obiectionem soluit. Ad quintum respōdet & incidenter quærit, an peccatorum oratio exaudiatur, arguit pro et contra, & soluit. Ad sextum respondet, & responsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quattuor prosequitur, incidenter quærens an oratio debeat esse uocalis. alleg. pro & contra. & soluit. Circa octauum tria prosequitur. Circa nonū & ultimum ponit duplicem effectum: secundum probans iuribus, quinque auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.*

De materia huius glossæ vide plenissime B. Thomā 2. 2. quæst. 83. per totam quæstionem.

r ¶ *Orationes.*] De oratione, tractauit Host. in sum. de pœnit. §. quis sit effectus. uer. carnis autem maceratio. Sed plenius per modū summæ videamus quid sit oratio: vnde dicatur, quæ sit eius diuisio, ad quem sit porrigēda, per quem, ad quid, qualiter vbi, & quis sit eius effectus. De primo: oratio secūdum Augustinum lib. de verbis Domini, est quædam petitio. Alibi dicit, ꝙ est pius mentis affectus directus in Deum, & plerumq; ne pigritetur in uocem prorumpens: & colligitē de consec. dist. 2. quando autem. Vel oratio est congeries uocum in Deum tendentium ad aliquid impetrandum. Et secundum Damascenum est ascēsus intellectus in Deum, vel petitio ducentium ad Deum, vel petitio descendentium a Deo. 20. dist. cap. fi. Ad secundum dic, ꝙ dicitur secundum Cassianum Isidorum & Bernardū quasi oris ratio: vt scilicet, rationabile petatur: aliàs non esset oratio simile de reb. eccle. non alie. c. fi. & per hoc uidetur quòd debeat esse uocalis: de quo dicam sub septimo membro. De tertio sciendum quòd Cassianus post Apostolū 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quattuor species: In obsecra-

In collationibus patrum, collat. 9. cap. 12. 13. & 15.

opera, taliter se studeant prępa rare, quod huius pretiosissimi sacramēti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerēter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festū & celebrandum donis uolētes spiritalibus animare, omnibus

obsecrationem, qua quis compunctus pro commissis veniam deprecatur: Orationem, per quam fit ascensus intellectus in Deum, vel per quam aliquid Deo mouetur vel offertur: Postulationem, quam constitutus in spiritus feruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, quam mens Deo refert per excessum ineffabilem recolendo præterita Dei beneficia, vel contemplando præsentia, vel prospiciendo futura iam præparata dilectis Beatus Bernardus in quodam sermone dicit, quòd obsecrationes fiunt affectu uerecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones deuoto. De quarto dic, quòd porrigenda est ad Deum, Matthæi 6. Cum orraueritis, dicite: Pater noster, &c. Ad Sanctos autem porrigi potest non tamquam per ipsos implenda, sed vt precibus & meritis ipsorum exaudiatur à Deo. patet hoc ex modo orandi, quo vtitur Ecclesia: ad Christum enim non dicit ora pro nobis: sed audi nos, uel miserere nobis: ad Sanctum dicit, ora pro nobis. Et tenent theologi, quòd Sancti orationes nostras cognoscunt: vnusquisque enim beatus tantum in essentia Dei uidet quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autem requiritur ad perfectionem beatitudinis, vt homo habeat quicquid velit, nec uelit aliquid inordinatum: sed recta uoluntate quilibet cognoscere vult quæ ad eum pertinet: ergo etiam Sancti (cum eis nulla rectitudo desit) hoc uolunt: oportet igitur quòd vota hominum, orationes & deuotiones in uerbo cognoscant: Nam ad eorum gloriam pertinet quòd auxilium egentibus præbeant ad salutem: Sic enim Dei cooperatores efficiuntur. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordium: de simo. tua. in fin. cum concor. sed oratio consistit in corde: ergo &c? Respondeo quòd cordium cogitationes solus Deus nouit per seipsum, sed tantum alij cognoscere possunt quantum eis reuelatur, vel per uisionem uerbi uel alio modo. Fatendum ergo quòd orationes quas ad Sanctos uerbo vel corde dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. De quinto dic, quòd porrigenda est per bene dispositum, contritum & pænitentem: quia cum is qui displicet, &c. 3. q. 7. in licet. 49. distinct. §. 1. vbi etiam not. an orationes malorum prosint ijs pro quibus orant. Competit autem orare etiam summe perfectis: vt dicam ī. de hæret. ad nostrum. uersic. 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orantes. Argu. quòd sic. 1. q. 1. ipsi contra. ead. q. si quis inquit. uer. ad hæc omnia. &c. sacrosancta. Dicit Thomas[1] quòd si peccator petit aliquid inquantum peccator, idest secundum desiderium peccati, non auditur à Deo ex misericordia: sed quandoque exauditur ad uindictam, dum permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secundum August.[2] Deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, non quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tamen alia in oratione concurrant, de quibus ī. dicetur. De sexto dicendum, quòd orare debemus principaliter salutifera, Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius. & licet Valerius lib. 7. cap. 2. dicat quòd Socrates quasi quoddam humanæ sapientiæ terrestre oraculum nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabatur quàm vt bona tribuerent: patet tamen ex oratione Dominica quòd etiam aliquid determinate petere possumus. unde August. ad Probam,[3] dicit quòd ad Deum id licet orare, quod licet desiderare: dicens quòd oratio Dominica ostendit etiam temporalia à Deo peti posse, dum dicit: Panem nostrum quotidianum, &c. Tenent ergo Theologi quòd temporalia à Deo orando petere possumus, non vt finem constituamus in illis, sed vt sint adminicula beatitudinis consequendæ: vt scilicet quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustentationem vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos. facit 1. q. 3. si quis obiecerit. & quod dixi de regula. Ioannes. in oppo. 2. De septimo scias. quòd Host. in præfict. ver. ponit xiiij. quæ requiruntur in oratione: scilicet quod sit fidelis, secura, humilis, discreta, deuota, uerecunda, secreta, pura, lacrymosa, attenta, communis, feruida, operosa, & assidua. Sed tu quantum ad præsens membrum pertinet, breuiter dic quòd modus orandi requirit humiliationem corporis, deuotionem cordis, attentionem, & breuiloquium. de primo Eccles. 35. Oratio humiliantis se penetrabit nubes. de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & Cyprianus lib. de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cum disciplina quietem continens & pudorem. in [illegible] tantum uel corporis humiliatio, non retectio: sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit Cassianus. & facit 8. q. 1. sciendum. C. de ijs qui si [illegible] lib. 12. & 2. Et facit ad hoc [illegible] magnæ. circa fin. & quod [illegible] vbi periculum § penult. Et Aug. Quid prodest strepitus labiorum si mutum est cor? & Grego. in moral. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, non uerba composita resonare. Et ibidem: Animarum verba sunt ipsa desideria, in quibus tanto quis minus clamat, quanto minus desiderat. De tertio patet hic, de consecr. distinct. 5. numquam. in princip. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quam id solum quod precatur. de consecr. distinct. 1. quando autem. & dicit Grego. quòd illam orationem Deus non audit, cui ille qui orat non attendit. Dicunt tamen theologi[4] hoc intelligendum quando attentio nullo modo orationi coniungitur; non enim requiritur quòd attentio semper maneat in oratione per actus essentiam. unde Psalm. 37. Cor meum dereliquit me. satis enim est quòd maneat per uirtutem: quod est quando cum bona intentione quis ad orationem accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio quòd attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei quod dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica: Quomodo à Deo audiri te postulas, cum ipse te non audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiam: sed iustius ipsa gratia conquerentur nonnullos deesse sibi. & Cassianus: Numquam orat quisquis etiam flexis genibus, si uagatione distrahitur. & facit quod de officijs scripsi de celebra. Miss. dolentes. De quarto[5] Matth. 6. Cum oraueritis, nolite multum loqui, &c. facit de consecr. distin. 5. non mediocriter. & uide quod not. de æta. & qualita. cap. penult. in vlt. glos. Nec tamen putes breuiloquium esse de necessitate orationis: nam oratio non solum secundum suam causam, quæ est desiderium charitatis: sed etiam secundum seipsam potest esse diuturna: nam & de Christo legimus quod pernoctauit orando, Lucæ 6. & quod prolixius orauit, Lucæ 22. Item dicitur Luc. 18. in prin. Oportet semper orare, & non deficere. facit 76. distinct. nosse. ibi: orationi perseueranter insistimus. Sed quia vt dicit Aug. ad Probam: Multum loqui in orando, est rem necessariam superfluis agere uerbis, cum plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquium: nam vt dicunt Sancti, frequens & breuis debet esse oratio: ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inserat inimicus. Sed dubitatur an oratio debeat esse uocalis?[6] quod uidetur Psalm. 3. & 76. Voce mea ad Dominum clamaui: uoce mea ad Dominum deprecatus sum. Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictum est: sed Deus cordis locutionem cognoscit: frustra igitur uox oris adiungitur. facit 38. distinct. sedulo. Dicunt theologi, quòd communis oratio quæ fit per ministros Ecclesiæ 12. quæst. 1. duo sunt in princip. in personam totius populi: vt innotescat ei pro quo fit, necessario ex institutione debet esse uocalis: Sed singularis, quam quis pro se vel alio porrigit, de necessitate non est uocalis: adiungitur tamen uox triplici ratione: Primo ad excitandum interiorem deuotionem: uerbis enim & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctum desiderium augendum, vt dicit August. ad Probam.[7] Secundo ad redditionem debiti, scilicet vt seruiat orans Deo, secundum se totum, scilicet corde & corpore. de consecr. distinct. 5. numquam. Tertio ex quadam redundantia ab anima in corpus ex uehementi affectione. vnde Psalm. 15. Lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. De octauo patet Matth. 6. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Et vt dicit Cassianus, intra cubiculum oramus, cum à cogitationum & sollicitudinum strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo reseramus. & facit quod not. 41. distinct. parsimoniam. & August. de sermone Domini: Videri ab hominibus non est nefas, sed id agere vt ab hominibus uidearis: recipit enim ille mercedem suam. de pænit. distinct. 3. cauendum. Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciendæ. de pur. post par. cap. unico. de immu. eccles. decet. lib. 6. supra ead. compil. de cele. Miss. cap. 1. Sed vt dicit beatus Bernar. lib. meditationum: Vbicumque fueris, intra teipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniam ipse locus est. Videtur quibusdam quòd fieri debeat ad Orientem: sed cum Deus sit vbique, ad omnem partem possumus ad eum orare: æquæ tamen oramus & Missæ sacrificium facimus uersus Orientem. de hoc 11. distinct. ecclesiasticarum. De vltimo dicendum, quòd orationis effectus[8] est duplex: habet enim uirtutem merendi & impetrandi. primum dupliciter. Primo, quia uitatur per eam tentatio. Hieron. super Matth. 14. In tentationem intrat, qui orare negligit. Et August. Oratio est oranti præsidium, aduersario tormentum, angelis solatium, Deo gratum sacrificium. Nam principaliter ualet contra immunditias spiritalia. vnde Hieron. super Matth. c. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione & ieiunio.

Oratio ad quem porrigi debet.

[1] Id habet B. Thomas 2. 2. quæst. 83 art 16.

[2] Tractat. 73. in Ioannē & de uerbis Domini sermone 51.

[3] Epistola 121. cap. 4. 5. & 2.

[4] Vide B. Thomam 2. 2. quæst. 83. art. 13.

[5] B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 14.

[6] Oratio an debeat esse uocalis, B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 12.

[7] Epistola 121. cap 9.

[8] B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 15.

vere pænitentibus & confessis[a], qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia[b] in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum[c]: Qui vero Missæ, totidem: Qui autem in primis[d] ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui uero in secundis: totidem[e]: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Côpletorii officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta[f]: Illis autem qui per octauas[g] illius festi Matutinalibus, Vesperitinis, Missæ, ac prædictarum Horarũ officiis interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis[h] sibi pænitentiis relaxamus.

ienio quod etiam habetur Matth. 17. dicit sic: Non sanat oculum quod sanat calcaneum: Ieiunio sanãtur pestes corporis: oratione vero sanantur pestes mentis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quam consistit omne meritum, & est fons uiuus, & c. de pœnit. dist. 2. charitas 2. de regula. licet. in fi. De uirtute sperandi probatur 13. q. 8. in qualibet. & in c. tôpi. de elect. ne Romani. in fi. Mar. 11. Quodcum que orantes petitis credite quia accipietis. Vnde per orationem reuelantur secreta. dist. na. 8 q. 1. si ergo. Boetius dicit non frustra in Deo spes ponitur: preces enim quæ rectæ sũt, inefficaces esse non possunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus unum indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis quod petimus, aut quod nouit esse vtile. Et Aug. in lib. sent. Prosperi dicit orans misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Qui enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus quàm ægrot. De his Valerius lib. 7. c. 2. dicit, quòd votis sæpe experimus quod nõ impetrasse melius foret. & ponit exempla, dicens: Diuitias appetis, quæ multis fuerunt exitio: honores concupiscis, qui quamplures perdiderunt: regna tecum ipse uolu s, quorum exitus sæpenumero miserabiles cernuntur: splendidis contagijs manus iniicis ad hoc vt aliquando te illustrent, ista nonnum quam funditus domos euertunt. Suadet ergo cælesti arbitrio nos submittij a: Effectũ orationis sumus in Italia nuper experti: quando enim cum uersibus illis: Exurgat Deus, & c. cœpit Ecclesia contra rebelles orare: perempti & exterminati sunt quasi subito qui censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bene facit. 36. dist. c. vlti. vbi dicitur quòd orante Moyse uincebat populus: vincebatur autem dum dimittebat manus. & vide Host. in sum de remis. §. ad quid ualent. versic. fateor. vbi ponit exempla de Daniele, Moyse, & Dauid orantibus. Sed qui leget tripertitam historiam Hug. Horacen. Helmandum, Rufinum & historiographos, inueniet quòd Theodosius Imperator senior suis orationibus miraculosam victoriam obtinuit contra Eugenium & Arbogastem, quorum exercitus iacula vehementissimus uentus retorquebat in ipsos, & iacula partis Theodosii cum maiori fortitudine vltra mensuram humani ictus impingebat in illos, & hoc uoluit ipse Claudianus poeta qui tunc florebat dicens:

O nimium dilecte Deo, cui militat æther:

Et coniurati ueniunt ad classica uenti. Hoc autem obtinuit ipsius Theodosij oratio quæ talis fuisse legitur: Omnipotens Deus, tu nosti quòd in nomine Christi filij tui ultionis iustæ, vt puto, prælia suscepi: si in aliter in me uindica. si uero cum iusta causa, & in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuis: ne forte dicant gentes, vbi est Deus eorum. concor. huic fi. de uo. magnæ. post princip. Et huic glo. fit finis: de cuius prolixitate sum excusabilis: tum quia in orationis suffragio sperans, sum effectum illius expertus in assequendis prosperis & euitandis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secũdum materiam deberem esse prolixior: & si per ista nõ satisfeci, excuset coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccl. decet. lib. 6. per Archid 1. q. 1. dictum.]

a ❡ *Confessis.*] Quis est hic. & laudabimus illum? Eccle. 31. has ergo remissiones quib[us] pauci participãt, amarè interpretari nec decet, nec expedit. vt dixi de pænit. & remis. quòd autem.

b ❡ *In Ecclesia.*] per hanc litteram quæ habetur etiam supra parte proxi. in fi. patet quòd non sufficit interesse Horis extra ecclesiam: quod intelligo etiam si dicantur in priuato oratorio. de quo de consecra. dist. 1. concedimus. & cap. vnicuique. & cap. si quis. extra de censibus. cap. fi.

c ❡ *Centum.*] dies. quod est infra.

d ❡ *In primis.*] facit ad not. de senten. excommu. c. vlt. §. in festiuitatibus. lib. 6 in 2. glo. & quod de côpletorio sequitur facit contra.

❡ *Glo. seq. arguit ad duo.*

e ❡ *Totidem.*] argue pro æquandis distributionibus in his tribus Horis: Matutino, Missa, & Vespere. Item argue quòd vbi in illis Horis dantur decem, in aliis dari debent quatuor. vide quod dixi 3. ead. compil de ætat. & qualitat. vt hi qui. ad finem.

f ❡ *Quadraginta.*] & sic ducentos.

❡ *Glos. sequens dubium soluit.*

g ❡ *Officiis.*] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quod hic fiat distributio, vt partem habeat qui certus interest.

h ❡ *De iniunctis.*] vide quod scripsi de pænit. & remis. cum ex eo.

Margin notes: Valerij dictum in sententia. — a Non tamen hinc inferas nõ esse orandum, sed sic orandũ, vt ipse qui omnia nouit, liberet nos à malo. — Claudiani carmen. — Oratio Theodosii. — Remissiones tractu corporis Christi pauci participant.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

❡ Clemens quintus in concilio Viennensi.

❡ *Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Voniã[i] ex constitutione Bonifacii Papę octaui prædecessoris nostri, quę incipit, Clericis[k] laicos. & ex declaratione[l] seu declarationibus[m] ex illa postmodũ subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri[n] remedio

DE IMMVNItate ecclesiarum.

❡ *Visum est supra de ecclesiis & rebus ipsarum: nunc quia res ecclesiæ gaudent immunitate ecclesiarum ideo, &c.*

Voniã.] Primo præmittit causam & reuocationem constitutionis c. clericis laicos. supra eodem lib. 6. Secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquum ante prædictã constitutioné. Secunda ibi, *Nos.* Tertia ibi. *Volentes.* Imol. ❡ Præsupponendum est illud quod habetur in c. non minus: & in cap. aduersus. eod. titu. in antiq. dicitur in cap. non minus quòd clerici pro rebus suis non debent soluere tallias, nec aliqua onera, ad quæ laici adstringuntur: Et si domini temporales compellant eos ad soluendum huiusmodi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus proprijs. tales domini temporales sunt monendi vt non compellant: & si non desistant, sunt excommunicandi: tamen dicitur quòd clerici possunt dare per modum eleemosynæ de consensu prælati aliquid laicis. Et dicitur in cap. clericis eod. tit. lib 6. quòd etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: immo dicitur quòd recipientes huiusmodi dona etiam gratis, sunt excommunicati ipso facto: & positum fuit illud cap. clericis. in odium Philippi regis Franciæ, qui conferebat beneficia in suo regno: unde Papa indignatus fecit illam constitutionem, clericis. & ex illa constitutione fuerunt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit quod antiqua iura seruarentur, & non illa constitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuisionem glos. Not. quòd laudatur celeritas. de hoc in glo. concor.

❡ *Prima glos. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.*

i ❡ *Quoniam ex constitutione.*] Casus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causam. Secundo reuocat ibi: *Nos.* Tertio seruari præcipit ius antiquum ibi: *Volentes.* Et fuit ista de primis constitutionibus Clementis editis à principio promotionis suæ, & incipiebat, Pastoralis. cuius decidit exordium, post quod sequebatur, sane quoniam & c. Et Rex Franciæ qui fuit passiua causa cõstitutionis. fuit actiua causa reuocationis, vt sic conueniat. de reg. iur. cap. 1.

k ❡ Clericis. eod. tit. lib. 6.

l ❡ *Declaratione.*] declarauerat enim Benedictus in sua extrauag. quæ incipit: Quod olim. illam quo ad sui pœnas extendi solum ad exigentes, vel dantes in exigendo auxilium, consilium, vel fauorem: ita quòd pœnæ locum non haberent in soluentibus, vel recipientibus a sponte soluentibus.

m ❡ *Declarationibus.*] dicebantur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali utitur.

n ❡ *Celeri.*] concor. de accu. cap. si. supra ead. compil. de iureiu. Romani. in principio.

ADDITIO. De rescript. ad hæc. Et casus in quibus desideratur celeritas, not. Archid. 93. distin. cap. 1. & illos in quibus non desideratur, notat 23. dist. communis. & de hoc de elect. cap. fin. lib. 6. Cardinalis.

Margin note: Not. sic cui dandum esse magnis periculis & incommodis grauibus. de quibus nem de offic. ord. vt litigantes. li. 6. de statu Regul. vt periculosa. lib. 6.

succurratur) præsumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorū constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutū est, vel ob [a] eas, penitus reuocamus, & eas haberi uolumus pro infectis [b]: Volentes & firmiter statuentes illud [c] (contra quoscumque [d] laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesijs ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascumq; [e], & cōtra dantes [f] ad id faciendum consiliū, auxilium, uel fauorem [g]: nec nō & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarū Prælatis, ac alijs viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus [h] nostris in Lateranen. & generali conciliis [i], quæ nos sub obtestatione diuini judicii præcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

a ¶ *Ob eas.*] concor. de elect. qualiter. in fine.

b ¶ *Pro infectis.*] per hoc puto quòd excommunicatus ex viribus illius cōstitutionis absolutione non egeat. Et vide quanta est papalis potestas † circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa vt ex tunc. & facit ad ea quæ scripsi, qui fi. sint legi. per venerabilem glo. 2.

c ¶ *Illud.*] inuiolabiliter obseruari: quod est infra.

d ¶ *Contra quoscumque &c.*] quod super his &c. vsque ad finem.

e ¶ *Quascumque.*] vide quod not. & dixi eod. tit. non minus. Ioa. An.

f ¶ *Dantes.*] dicebat cōstitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod probatur quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta delicta: vt j. dicam de hæret. multorum. ad finem.

g ¶ *Fauorem.*] vide quod dicam j. de pœniten. § quis. in princip.

h ¶ *Prædecessoribus.*] Alexand. iij. eo. tit. non minus. Innoc. iij. eod. titu. aduersus.

i ¶ *Conciliis.*] vtrumq. generale, & Lateran. sed Alexandrinum vocamus Lateranense: Innocentianum uocamus generale de hoc de cap. monach. c. finali.

† Al. præsumantur.

† In vetusto codice manuscripto ita: ac omnia & singula cōtenta in eis penitus, &c.

a Vide Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 11. ver. nono, plenitudo Romani Pontificis.

a Vide fin ... Caietani ... Thomam ... quæst. ... Alfonsum Castr. ... de iusta hæret. pu ...

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS
DE CONSANGVINITATE
& affinitate.

Continuatio.

¶ *Visum est s. de actibus clericis competentibus: nunc videndum est de actibus laicis conuenientibus; ideo &c.*

Eos qui.] Primo ponit statutum pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio protestatur. Secunda ibi: *Præcipientes*. Tertia ibi: *Per prædicta*. Imola.

¶ Habemus in iure, quod contrahentes incestas nuptias, graues pœnas sustinent: videlicet quod sunt infames, & quod bona ipsorũ confiscantur, & plures alias pœnas sustinẽt: de quibus in authẽ. incestas. C. de incest. & inutilibus nuptijs. Sed quæritur, vtrũ de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens quod sic. Et dicit, Contrahens cũ consanguinea sua, incurrit sententiã excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idem si clericus in sacris constitutus cõtrahat matrimoniũ. Idem si monachus professus contrahat, posito quod matrimonium non fuerit consummatum. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitũ vsque ad quartũ gradum. c. non debet. eod. tit. in antiq. Not. secundo, quod nõ solũ contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica, debent sustinere pœnas hic contentas: immo etiã contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. quod contrahens cum cõsanguinea vel affine ipso facto incurrit sententiã excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not. quòd si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, quòd ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

† Vide concilium Tridentinum sessio. 24. de reformat. matri. ca. 5. & de intellectu B. Antoninũ tract. de excommunicatione, cap. 14. ad de Couarruuiã lib. 4. Decretalium part. 2 cap. 3. §. 8. nu. 6.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De consanguinitate [a] & affinitate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & uitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And.*

CA. VNI

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in suarum periculũ animarum scienter [d] in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis [f], aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non uerentur: Necnon religiosos [i] & Moniales [k] ac clericos in sacris [l] ordinibus cõstitutos matrimonia contrahentes [m], refrenare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis cõstiterit [n] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuntient, seu à suis sub-

¶ *Glos. super Rubrica notat varietatem.*

a ¶ *Rubrica de consanguinitate & affinitate.*] ita uenit sub bulla: sed uidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus. Ioan. And.

¶ *Prima glos. summat, & duas quæstiones soluit.*

b ¶ *Eos qui.*] Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & uitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum ibi. *Cupientes*. Et nota [1] quòd in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cum habente maritum, vel cum Iudæa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tamen non est locus huic pœnæ, quæ in ijs casibus vel similibus expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnæ, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ: tunc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. c. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cum ad monasterium. & scripsi de uo. cap. 1.

[1] Hæc glossam suo more explicat hic Ioannes Imola, eũ uideto.

c ¶ *Timore.*] concor. de elect. cum in cunctis. ad finem.

¶ *Glo. seq. primo not. à cõtrario, & illud determinat, & incidens dubiũ soluit secũdo quærit, arguit: pro cõtrario soluit: tertio quærit et remittit.*

d ¶ *Scienter.*] Ignorantes [2] ergo non ligat constitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & nõ affectata, scilicet quia ignorabant se cõsanguineos vel affines. Si uero ignorabant ius, nesciẽtes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat constitutio. de reg. iur. ignorãtia lib. 6. cum suis concor. Si uero alter solus sciebat, ille solus ligatur. facit 34. q. 2. non satis. & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. soluto matri. si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit & cohabitauit consanguineæ? videtur ligari. arg. 1. q. 1. eos. in fi. de simo. sicut tuis. C. de incest. nupt. cum ancillis. Contrarium credo cũ ista constitutio non puniat cohabitationem vel incestũ, sed contractũ: vt j. dicam facit ff. de iis qui not. infamia. quid ergo in princ. C. de vsusca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff. de bo. lib. qui cum maior. & de minori. l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignum, licet postea sciat, non incurrit pœnam concilij, cum in cunctis. de elect. cum in hoc ponderetur initium. eod. tit. dudum. probatur hæc solutio ex eo, quia sine iudicio Ecclesiæ ab illa diuertere non posset. de diuor. porro. cum suis cõcor. fateor tñ quod peccat cognoscendo: & sic loquuntur contraria. de sent. excõ. inquisitioni. Quid si contraxi cum illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si uero 2. & c. in audientia 2.

[2] Vide Præpositũ in cap. nõ debet. extra de cõsang. & affinit. circa finẽ. nu. 11. nec sic pro cõplemento quæra.

e ¶ *Canonica.*] nedum diuina.

f ¶ *Interdictis.*] scilicet in quarto vel citeriori gradu consanguinitatis vel affinitatis primi generis. eo. tit. non debet.

¶ *Glo. seq. notat, quærit. allegat duo iura pro: soluit contrarium, & ad illa iura respondet.*

g ¶ *Contrahere.*] nõ punit ergo incestũ vel coitum, sed contractum: vt sic contrahens ligetur, licet non consummet. Quid si non contraxit matrimoniũ, sed sponsalia tantum? Arg. quod ligetur. ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimonium. c. cum haberet. vbi æquiparantur sponsalia & matrimonium. Non puto ligari cũ constitutio sit pœnalis, & verba hoc nõ importent: quod verum puto nisi cõsummauerit per copulam carnalẽ: quia tunc ligatur quasi tunc contraxisse videatur. de sponsa. veniens. & c. is qui. Contrariũ non obstat: quia licet fatear, quod vbi prohibetur matrimonium, prohibentur sponsalia: non sequitur quòd contrahenti sponsalia sit eadem pœna quæ contrahenti matrimonium. bene facit de elect. perpetuo. lib. 6. In decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. unico. lib. 6.

4 In vetusto codice manuscripto: ta[illegible] celebrantes, refrenare, & c.

¶ *Glo seq. arguit & illud determinat in vno membro: in alio alleg. pro: soluit contrarium, & allegatis respondet.*

h ¶ *Matrimonialiter.*] per hanc litteram, & per litteram. j. eod. matrimonia contrahentes. videtur quod coactus ad contrahendum non incurrat hãc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certum. quod met. caus. sacris. sed si de conditionali, licet tali, quæ debuerit cadere in constantẽ uirum, videtur ligari per eam decretalem: sed cum non sit matrimonium deficiente consensu, ita quòd non inducit publicam honestatem. de spon. cap. vnico. lib. 6. de æquitate uidetur talis non ligari. facit de sen. excom. significauit. In decre. sacris. punitur communio, quæ ibi interuenit, licet per metum.

i ¶ *Religiosos.*] scilicet professos [3], tacite vel expresse religionem approbatam. de uo. c. vnico. lib. 6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa non obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplum de reg. non solum. & c. seq. lib. 6.

[3] Quis dicatur religiosus vide per doctores in Rubrica de rel. gi. dom. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ de cõstit. & in c. 1. de uoto lib. 6. adde Felinũ in c. non dubium. de senten. excom. lib. 6.

k ¶ *Et Moniales.*] quia supra iam nominauerat cõtrahentem cum Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari quod communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de sent. excomm. contingit. 1. Posset tamen dici quòd supra punit scienter contrahentem cum Moniali: hic uero punit Monialem contrahentem etiam eo casu, quo cum ea contrahens non ligatur: vt quia hoc ignorat.

l ¶ *In sacris.*] stricte hoc dico propter not. 32. dist. in summa.

¶ *Glo. seq. dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.*

m ¶ *Contrahentes.*] non repetit scienter: quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea, affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, uel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia. facit de rescript. ab excommunicato. C. de hæret. instit. l. fin. Puto tamen, quòd vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione: etiam eo casu quo character imprimitur. de bap. maiores. in fin. vel intra pubertatem de cleri. per sal. promo. c. unico non esset locus huic pœnæ.

n ¶ *Constiterit.*] etiam ex officio & nemine deferente: de diuor. porro.

porro. 2. respon. & vide quod dixi 3. ex compil. de censi. c. fi.

Satisfactio pcedit in manifesta offensa.

a ¶ *Seperentur.*] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent. excom. venerabilibus. lib. 6.

b ¶ *Obtinere.*] per epm. de sent. exco. nuper. & hic patet q nõ sufficit satisfactio, nisi sequatur absolutio. eod. tit. cũ desideres. in fi.

¶ *Glos. seq. ponit triplicẽ speciem iurium.*

c ¶ *Iuribus.*] de clandest. despon. cap. fi. C. de incest. nupt. qui contra. Instit. de nupt. §. si aduersus. de hæc cum secundum. in princi. lib. 6. & hic. Quo ad primum, de consanguineis & affinibus. de hoc de dona. inter virum & vxo. & si necesse. Quo ad secundum, de professis, 27. dist. cap. 3. & cap. seq. 27. q. 1. per totum. 26. q. 2. si quis non dicam. Quo ad tertium, de cõstitutis in sacris. 28. dist. presbyterũ. 15. q. vlt. cum multę. de cleri. coniug. cap. 1. & c. sane 2. qui cler. vel vo. cap. 1. & 2. cum similibus.

† In eodẽ vetusto codice manuscripto ita: separentur

ditis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorẽ separentur[a] † abinuicẽ, & absolutionis obtinere[b] beneficiũ mereantur. Per prædicta quoq; iuribus[c], quę sic cõtrahentibus alias pœnas imponũt, in nullo volum[9] derogari.

ab inuicẽ, & tam ipsi quam celebrantes prædicti absolutionis beneficiũ obtinere, &c.

FINIS LIBRI QVARTI.

RIBER QVINTVS
DE MAGISTRIS: ET NE ALIquid exigatur pro, &c.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ In studijs Romanæ curiæ, Parisień. Oxonień. Bononień. & Salamantino, debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri.

CAP. I.

INter[a] † sollicitudines[b] nostris humeris incumbentes perpeti[c] cura reuoluimus, vt errantes in viã veritatis inducere[d], ipsosque lucrifacere Deo sua nobis cooperante[e] gratia, valeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad[f] id nostre mentis sedulo destinamus affectũ, ac circa illud diligenti studio, & studiosa diligentia vigilamus. ¶ Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrũ desideriũ assequendũ diuinorũ eloquiorũ sit expositio congrua, ipsorumque fidelis prædicatio admodum[g] opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi[h] noscantur inaniter[i], vacuaque redire, si auribus linguam loquẽtis ignorantium proferantur[k]: Ideoque illius cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit[l] eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipue, abundare sanctam affectamus ecclesiã, qui[m] infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, christicolarumque collegio per doctrinam Christianæ fidei, ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri[n]: Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam[o] curiam residere[p] contigerit †, necnon in Parisień. & Oxonień. Bononień.[q] & Salamantino studijs prouidimus erigendas: Statuentes, vt † in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem[r] habentes Hebraicæ[s] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam; duo videlicet vniuscuiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceat, earumque peritiã stu-

Continuatio domini Helie.

¶ Continua sic rubricam. Visum est supra de ecclesijs & rebus ipsarum: verum quia ecclesia ad sui regimen indiget magistris: ideo annectit rubricam de magistris, &c.

INter.] Istud cap. dicit, q̃ in ciuitate Romana, in ciuitate Parisień. Oxoniensi, Bononiensi, & Salamantina: vbi est vniuersitas generalis, debent esse duo magistri, qui sciant loqui idiomata de quibus in textu, & q̃ valeant docere & erudire infideles, & errantes ibi existentes, qui diuersarum linguarum existunt: & isti magistri in vniuersitate Parisiensi debent institui per regem Franciæ: In Oxoniensi debent institui per regem Angliæ: & sic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H.R. Nota q̃ in hac cle. primo ponit exordium: in quo facit duo. Primo ponit intentionem suam generalem. Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus*. Et dic, nõ ambigimus, id est dubitamus. de ambigo, gis, quod idem est quod dubito dubitas. secunda: ibi, *Vt igitur*. vide glo. Not. q̃ Papa debet esse sollicitus vt errantes reducat ad viam veritatis. de hoc in glos. 2. 3. & 4.

† Vide Ludouicum Gomeziũ in regula cancellariæ de idiomate vbi plene de materia linguarum.

Nota q̃ commendatur vigilia cum studiosa diligentia. Zabarel.

¶ Prima glossa summat, & diuidit.

† Alias, eis quidam.

a ¶ *Inter.*] In studijs Romanæ curiæ, Parisień. Oxonień. Bononień. & Salamantino debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri. Et ponitur primo exordium, in quo duo facit, primo ponit intentionem suam generalem, Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus*. In secunda: ibi, *Vt igitur*. ponitur constitutio primo prouidens circa loca magistrorum, secundo circa expensas: ibi, *Quibus*.

b ¶ *Sollicitudines.*] concor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia scilicet de vulpeculis capiendis.

c ¶ *Perpeti.*] quasi perpetua, continua, vel assidua, & est infinitiuum huius verbi perpetior: & ponitur pro diu tolerare. vel valde pati.

d ¶ *Inducere.*] 45. dist. tria sunt. de spon. inter opera.

¶ Glossa sequens exponit, & de gratia duas opin. ponit: quibus inducit duo similia.

e ¶ *Cooperante gratia.*] per quam cognoscitur quid agendum sit, & quid vitandum, & adiuuamur ad faciendum. de conse. dist. 4. gratia. & tribus vltimis capitulis. Est autem gratia operans † & cooperans: prima præparat hominis voluntatem vt velit bonum: Secunda adiuuat ne frustra velit. videtur tamen quibusdam q̃ eadem sit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: sed propter diuersos affectus distinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis voluntatem ad bonum, cum non sit otiosa, vt augeatur & aucta perficiatur, coadiuuat ne frustra velit, sed perducat ad opus: quodcunque recipias coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum est similis altercatio Canonistarũ. an sit vna fides coniugij, an sint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item altercatio Legistarũ, an sint duæ possessiones differentes specie, an vna tantum diuersificata per accidẽtia. de qua satis patet per Dynum de reg. iur. in tertia regul. lib. 6. Et an sit vnicum interesse, an triplex de quo etiam satis per eum. cod. tit. mora. Ioan. And.

† De hac materia diuisione vide omnino B. Tho. 1. 2. qu. 3. ar. 2.

f ¶ *Ad id.*] scilicet ad inducendum errantes ad veritatis viam.

g ¶ *Admodum.*] pro valde. concor. vide s. ead. compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaq;.

h ¶ *Promi.*] id est proferri vel promulgari. & habetur hoc verbum, de iud. nouit. ver. quicunque. 23. q. 4. non potest. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifestare, aperire, ore dicere.

Promo quid significat.

i ¶ *Inaniter.*] quasi in vanum vel inutiliter.

k ¶ *Proferantur.*] simile de offic. ordin. quoniam.

l ¶ *Voluit.*] Actuum. 2. in prin. & de varietate linguarum. 16. dist. septuaginta. in fine.

† Alias, contiget.

m ¶ *Qui.*] viri catholici.

† Alias sita: vt in locorum ipsorum studijs, &c.

n ¶ *Obtineri.*] simile cod. tit. c. finali.

o ¶ *Romanam curiam.*] quæ habet studium generale, & priuilegia studij. de priuileg. cap. 2. lib 6.

† In aliquot antiquioribus codicibus ita: Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ, & ei de glossam hic in verbo, Hebraicæ.

p ¶ *Residere.*] quod dic vt s. ead. compil. de elect. ne Romani. §. sane.

¶ Glossa sequens ponit etymologiam tractans de ordine litteræ, & de tempore huius studij.

q ¶ *Bononien.*] dr̃ Bononia, quasi super omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. non puto q̃ ordo iste procedat ex ordine studiorum, sed ex gratificatione prouinciarum. & hoc quia dicebat Romanam curiam præmitti, quæ vltimo studium habuit à tempore Inn. iiij. vt præd. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid sit, hoc constat q̃ Bonoñ. habuit priuilegia studij a Theodosio: de minore tñ intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis quas veriores puto, percipio) anno Domini cccccxxv. & regnauit annis xxvj quo tamen anno sui imperij hæc concesserit, non percipio. currentibus autem cccclij. successit Martianus.

r ¶ *Sufficientem.*] non dicit eminentem. concor. de elect. cum nobis olim. de præb. c. penult.

s ¶ *Hebraicæ.*] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, &c. & illud, Græcæ, in ipso originali erat cancellatum: & forte propter litteram, quæ est supra, quibus vtuntur infideles, &c. cancellata fuit, cum Græci fideles sint, & olim sub obedientia Ecclesiæ de bapt. licet. & facit quod not. de sum. tri. c. 1. lib. 6. tamen hodie schismatici sunt, nec recognoscunt caput Romanæ ecclesiæ. & forte esset expedientior suæ linguæ doctrina q̃ aliarum.

Iudæi autem habent litteram Hebraicam: sed linguam specialem in vulgari non habent: habemus enim ꝙ euanuit ipsorum lingua vulgaris. Arabica littera est Sarracenorum, Chaldæa Chaldæorū. de qua 37. dist. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibusdam. & tamen fertur ꝙ hæc littera hodie non habeatur.

diosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles.

Quibus equidem in Romana curia legentibus † per sedē Apostolicam[a], in studijs vero Parisieñ. per regem Franciæ, in Oxonieñ. Angliç, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ[b], in Bononieñ. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prçlatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores[c] in stipendijs competentibus, & sumptibus volumus[d] prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum[e] exigentiam imponendo: Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad[f] alia præiudicium generari.

† Aliàs, regnubus.

¶ Idem.

¶ Is ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium milliū Turoneñ. argenteorum: Quod si non fecerit, etiā si sit episcopus per sex menses à collatione magisterij est suspensus. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. II.

Cum† sit[g] nimis absurdū, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos[h] inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quauis scientia ad doctoratus[i] vel magisterij assumuntur honorem[k], cum sua solemniter principia[l] faciunt, aut sui recipiunt insignia[m] doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt[n], quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui[o] plerunque remaneant & grauati[p]: Et cæteri, qui vel nolunt, vel nequeūt similes expēsas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. ¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte præcipimus, vt quoscunque ab eis decætero dictum recipientes honorem, iuramēto[q] prius astringant, ne vltra tria millia Turoneñ. argenteorum[r] †, in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum[s] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) vt infra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum cōgruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos infra summam præfatam taxandos[t] ab ipsis expensarum terminos non excedant. ¶ Si quis autem pontificali[u] etiam † dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet[x] per sex menses sequentes[y] eoipso no-

† Not. primo principio, quòd nimis absurdū est, vt quis cū vanitate vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ litterarum: pro hoc, quia ascēsus debet esse p gradū virtutum nō vitiorum. de poenit. dist. 1. dū sanctam. in fine. Not. secundo, quod prohibetur excessus expensarū de hoc in glo. in ver. excedunt. Zabarella.

† Aliàs argenteorum iuramentorum formæ multæ sunt.

† Aliàs, Ipsosque.

† Aliàs, nobilis.

† Dictio, etiam, deest in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] in stipendijs cōpetentibus & sumptibus volumus prouideri, quod sequitur.

b ¶ *Vualiæ.*] scribitur per duplex u, vt dixi de tempo ord. cap. 2.

c ¶ *Rectores.*] alios beneficiatos non videtur excludere.

d ¶ *Volumus.*] hæc volūtas in suis manet terminis: quia non fuit de executore prouisum.

e ¶ *Facultatum.*] de cen. sopitæ. cum suis concordan. & infra c. proximo.

f ¶ *Ad alia.*] concor. ē. ead. compil. de statu monac. cap. 2. de relido. cap 2.

Cum sit.] Quia nōnulli doctoratum siue magisterium assumentes, considerantes ꝙ non erant perfecti in scientia, faciebant magnum festum in assumptione ipsi⁹ grad⁹, vnde multotiens redibant ad suas partes vacui, & nihil possidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id est obligati, propter quod oriebatur magnum scandalum: ideo Papa Clemēs in concilio Viennensi statuit, ꝙ nullo modo tales recipiantur ab ijs qui sibi dant auctoritatem magisterij, nisi primo iurauerint non expendere vltra summam ducentorum quinquaginta aureorum.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

g ¶ *Cum sit.*] Is ad quē spectat magisterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, qđ in solemnitate sua nō expendet vltra summam trium milliū Turoneñ argēteorum: qđ si nō fecerit, etiamsi sit eṗs, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. partes patent. In prima exordium ponens constitutionis causam. In secunda constitutionem: ibi, *Volentes.* In tertia punitionem transgressorum: ibi, *Si quis.*

h ¶ *Scholasticos.*] idem verbum. 38. dist. sedulo. in prin. de hæret. cum ex iniuncto §. licet de restit. spol frequens. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam, quam improbat, & diuinationem subdit.*

i ¶ *Doctoratus vel magisterij.*] sic 37. dist. de quibusdam. Et dicunt quidam, ꝙ doctores in iure canonico vel ciuili: magistri dicuntur in theologia vel artibus: & qui doceant septem liberales artes, satis per Hostien. in summa huius tit. §. 4. facit ad primum, proœmium lib. 6. circa medium. ad secundum eod. tit. cap. penul. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani communiter vocant magistros. Nec debet alicui hæc denominatio fore molesta, cum Christus sic à discipulis vocaretur Ioan. 1. quod ipse acceptabat: Ioan. 12. dicens, Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Et dicitur magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem infra tit. 2. cap. 1. §. ta-

Magister vnde dicitur.

ne. dicitur etiam à monendo vel à monstrando. & de his per Hostien. in sum. eod. tit. §. 1.

k ¶ *Honorem.*] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia si est dignus. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce ego. eo. tit. quanto. Ratio quia per hoc petit opportunitatem cōmunicandi quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno vero est peccatum præsumptionis. de hoc per Archidi. 48. dist. cap. 1.

De doctore & magistro sine peccato postulari possunt.

l ¶ *Principia.*] ita loquuntur quidam in studijs quibusdam vltramontanis.

m ¶ *Insignia doctoratus.*] ita loquimur nos. & ista insignia sunt cathedra, birretum: apud aliquos liber, annulus, osculum.

n ¶ *Excedunt.*] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de renun. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet perfectio expensarum.

Scientiæ imperfectum expēsarū perfectione quā suppletur.

o ¶ *Vacui.*] prius habitis & consumptis.

p ¶ *Grauati.*] onere debitorum. Ioan. And.

q ¶ *Iuramento.*] simile de Iudæ. significauit. ē. ead. compil. de relig. dom. quia. ver. illi etiā. & j. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramētorū formis expressis in iure, vide in Spec. de iureiuran. §. 1. ver. illud. ad quas addas istas.

r ¶ *Argenteorum.*] ascēdunt ad monetam Bonoñ. quingentas libras Bononenorum paruorum: ponendo Turoñ. pro duobus Venetis vel 40. Bonoñ. paruis, vt valere consueuerant.

† Vide Co... tract. de veterum numismatum collatione cap. 3. §. 2.

s ¶ *Doctoratum.*] expensas priuati examinis non videtur includere.

t ¶ *Taxandos.*] simile ē. de vsu. quamquam. ver. cæterum. lib. 6.

u ¶ *Pontificali.*] Aliàs non includeretur. de sentent. excommunic. quia periculosum. de elect. si compromissarius. § huiusmodi. lib. 6.

x ¶ *Cuiuslibet.*] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit non recepto iuramento. & est simile de tempor. ordina. vel non est.

¶ *Glossa sequens quærit, soluit, & remittit. Iterum quærit & remittit.*

y ¶ *Sequentes.*] immediate. si autem pendente primo semestri iterum violet hanc constitutionem, an statim currat secundum semestre, an tunc cum finitum fuerit primum, dubitatur & cōiter tenetur ꝙ non sit duplicatio totius: sed statim post secundam transgressionem, inchoat secundū semestre p leges. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. & ad Turp. l. in senatus. in fi. ad Carbo. l. Carbonianum. §. fi. & l. sequen. & facit j. de priuil. c. 1. ver. si qui vero. de hoc satis scripsi de elect. cum in cunctis. in fi. Sed nunquid suspensione pendente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat quòd iste non est casus quo imprimatur character: Item nec datur hoc officiū ex impresso charactere, sed ex potestate officij: & est quædam auctorizatio & declaratio, quæ declarat illum dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatem vt doceat: puto igitur quòd si suspensio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non sit necesse ite-

cesse iterari: secus si esset publica. facit de re iud. ad probandum. & quod ibi not. & vide quod dixi de hæret. si aduersus. & quod not. in Spec. de instru. edi. §. restat. versi. quid si tabellio.

Glossa sequens primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium & soluit. tertio quærit & soluit.

a *Suspensum*.] violans hanc suspensionem, irregularis non est. de sent. excom. is qui. lib. 6. & dixi de excess. prælat. cap. si. declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit S. ead. compil. de stat. mo. cap. 1. verb. abbate. Et sciendum, quod aliqui conferunt auctoritate Apostolica: vt archidiaconus Bononiensis aliqui de cõsuetudine, aliqui de iure communi, secundum Hostien. qui not. in sum. eod. tit. §. penult. in princ. quod vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eo. tit. quia. verb. verum. parũ facit & maxime ponderata decre. 2. eod. tit. & ipsius superscriptione: puto quòd in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij. archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de conces. præb. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono eps & capitulum exercent officium, ipsi succederent. & idem esset vbi archidiaconus vel alius conferret de consuetudine vel de iure: quia superior suppleret. eo. tit. c. 2. 1. responso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quod ipse suspensus est, nõ archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius. §. porro. lib 6.

Doctorat* & alij gradus à quibus conferi possunt.

uerit se suspensum a.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Edit quidem b in offensã c diuini nominis, & opprobriũ fidei Christianæ, quòd in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum d, interdum vero permistim e cum Christianis habitant Sarraceni f, sacerdotes eorum Zabazala g vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis h suis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt i, vt ibidem adorent perfidum Machometum k, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorẽ publice profitentur. Ad locum l insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus m, quem vt sanctum Sarraceni alij n venerantur & colunt, ma-

DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

Edit.] Ista clementina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipsis principib[us] ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mundi partibus, qui propter eorum auaritiam, vt accipiant tributum à Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos à Christianis: aliquotiens patiuntur & tolerant esse mistos cum Christianis in eadem ciuitate. in eodem vico: qui quidem Sarraceni conueniunt in vnum, idest simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciũt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus qui aliàs fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tamquam sanctum in lege eorum habent, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationem ad illud sepulchrum: quare graue scandalum in cordibus fidelium generatur. Quare quæro à vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet quod non: quia illud quod Deo displicet, non est tolerandum: quare inhibem[us] & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio isti Sarraceni morantur, quod terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferant, depellant, & procurent auferri à subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne præfata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari: quòd si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniantur ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo, talia facere non præsumant. videatis textum. Not. quod aliqui puniuntur vt cæteri capiant exemplum. simile in clemen. vt clericorum. S. de offic. ordin. Nota quòd cauenda est Dei offensa, & per superiorem non est dissimulanda: vt dicit glos. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas. de hoc in glos. audiui. Zabarella.

Prima glossa summat, & diuidit.

b *Cedit quidem*.] Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit: ibi, *Cum autem*.

c *Offensam*.] quæ dissimulanda non est. eodem titulo in nonnullis.

d *Seorsum*.] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent sub principe Christiano: vel habent vnam extremitatem terræ vel parochiæ.

e *Permistim*.] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitant Christiani: quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

f *Sarraceni*.] qui debent à Christianis publice distingui per habitum. eod. tit. in nonnullis.

Glossa sequens de sacerdotibus Sarracenorum ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministerijs, & eorum officijs. Item de horis ipsorum.

g *ZabaZala*.] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, quod erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotum. Primi in singulari vocantur Foqui: in plurali vocantur Foca: & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocantur Alhages: & isti communiter non sunt vxorati, & relinquunt mundum, & sic diuersi sunt à primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi à secularibus clericis. & isti semel accedunt ad sepulchrũ Machometi: & quælibet mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muecdem, quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum commendet: quia tamen Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius præconis officium est: quia horis de quibus infra dicetur, ascẽdit turrim Mesquitæ quadratam, in qualibet parte sui fenestram magnam habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis auribus cum digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua verba hæc sonantia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationem faciendam in releuationem peccatorum vestrorum: & postea submittit: Legalip, ille Halla: quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus & hæc verba omnes milites Sarraceni portant in scutis suis. & adhuc submittit: Deus est omnipotens. Horæ autem quibus hoc facit (de quibus infra sequitur) sunt quinque. Prima est in aurora quam vocant Zalarazobh, quod est dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eum male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertijs. Tertia, in vesperis. Quarta, in completorio, quæ resonat in cœnam. Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris: & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera sacerdotũ habent.

Sarraceni campanis nõ vtũtur.

Sarraceni quinque horas obseruant.

h *Mesquitis*.] quod nos vocamus basilicas vel ecclesias: ipsi vocant Mesquitas, Iudæi synagogas eodem titulo, Iudæi. & cap. consuluit.

Basilicæ, Mesquitæ, synagogæ differunt.

i *Conueniunt*.] audiui quod feminæ non conueniunt ibi cum maribus: & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

k *Machometum*.] in historia ecclesiastica legitur Machometum [1] nutritum fuisse à quodam clerico nobili Romano: qui cum tempore Bonifacij Papæ quarti quædam petita impetrare non potuisset: apostatauit à fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & sic erudita per hoc quòd quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur & instruebat illum: iste postmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

1 De Machometi initijs incremento, & nefaria ac impia secta consule bonorum aucto rum historias.

l *Ad locum*.] qui dicitur Mœcha.

m *Sarracenus*.] communiter habemus quod fuerit Machometus de quo præmittit.

Machometus legem Sarracenis dedit.

n *Alij*.] qui non cohabitant Christianis.

a *Principibus.*] ad quos spectat coercere tales: cum enim non sint creaturæ ecclesiæ, illos ecclesia non coercet. de diuor. gaudemus. Ioan. And.

b *Perterriti.*] 3. ead. compil. de offic. ord. cap. 1. cum concor.

h *Innoxij.*] quod esse non debet. de sentent. excommu. Romana. in fin. lib. 6.

i *Detrimentum.*] quod esse non debet. de pœnis. in quibusdam. de appel. c. 3. & c. suggestum. de offic. ord. irrefragabili.

k *Indago.*] quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio, de iureiura. quanto. post prin. de offi. deleg. cap. 1. & vlt. lib. 6.

gna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hæc in † diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: vniuersis & singulis principibus a catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta sub obtestatione diuini iudicii obnoxius† iniungêtes: quatenus ipsi tamquam veri catholici & Christianæ fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quam cæteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes: ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent: inhibendo expresse, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari de cætero, vel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quod alij eorum exemplo perterriti b à præsumptione simili arceantur.

TITVLVS III.
De hæreticis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Præmittit constitutionis causam. Ioan. And.

CAP. I.

Multorum a † querela sedis Apostolicæ pulsauit d auditum, quòd nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati metas e sibi traditas excedentes f, sic interdum extendunt g suæ potestatis officium, vt quod in augmentũ fidei per circumspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis g specie grauantur innoxij h) cedat in fidelium detrimentum i.

Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores: primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ non potest, & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alij vel consentit. Ioan. And.

Propter quod ad Dei gloriã & augmentum eiusdem fidei, vt negotium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago k solemnius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos Episcopos, quàm per inquisitores à sede Apostolica deputatos l (omni carnali amore m, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri: Sic quod quilibet de prædictis sine alio citare n possit, & arrestare siue capere o, ac tute custodiæ mancipare p, ponendo q etiam in compedibus vel manicis r ferreis si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius cõscientiam oneramus s, necnon inquirere t contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire: Duro u tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad x pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis y exponere illos, aut ad sententiam z procede-

Multorum.] Ista clementina est longa, cape diuisionẽ glossæ, & prosequere tex. Et dicit, querela multorum pulsauit auditum sedis Apostolicæ: ac si diceret Papa: fuerunt nonnulli, qui conquerebantur de tali re vel tali. Not. quod querelæ multorum mouent principem. de hoc in glo. a. & dicit Paulus eũ moueri, quando querelantes mouentur bono zelo: vt hic. & de accusat. qualiter. 2. aliàs sec. vt in c. cum in iuuentute. de pur. cano. Nota quod non debemus excedere metas nostras. de hoc in glo. 3. & pro hoc fines mandati sunt diligenter seruandi. de rescrip. cum dilecta. de offic. deleg. cum venerabili. Zabarel.

† Dictio, *Multorum*, deest in antiquioribus codicibus etiã impressis.

† In antiquioribus etiam impressis constanter legitur, ob id ...

Prima glossa simul diuidit & summat.

c *Multorum.*] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo: ibi, *Propter quod.* ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores. Primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ nõ potest: & decretum apponit submittẽs quomodo impeditus, vel interesse nolens committit alij vel cõsentit. Tertio: ibi, *Sane.* prouidet circa muros, vel carceres hæreticorum ipsorum, claues, custodes, & custodum ministros. Quarto: ibi, *Porro* ponit iuramẽtum custodũ, ministrorum suorum, notariorum, & aliorum officialiũ. Quinto: ibi, *Verum.* punit episcopos, inquisitores, & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. Sexto: ibi, *Alia.* confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.

† De materia & intellectu vide doctores in c. vt commissi. & c. per hoc de hæreti. lib. 6.

d *Pulsauit.*] talis pulsatio cõiter princeps mouet, vt hic: quandoque etiam non mouet ex causa de purg. cano. cum in iuuentute.

e *Metas.*] dr̃ à metior metiris: & est finis vel terminus agri, vel cuiuscunque rei. habemus meto metis, quod ponitur pro collectione messium. de pœnit. & remissio. cum ex eo. post princ. inde dixit quidam: *Dum tua vera metis, vicinis parcito metis.* Has vero metas non licet transferre. de reg. iur. c. 1. vbi de hoc.

Meta quid est. vide l. cum de delatoribus. ff. de fund. instru. vel inst. leg. & c. fi. de offic. archid.

f *Excedentes.*] aliàs, extendentes.

g *Pietatis specie.*] concor. 30. q. 1. nosse. cum suis concor. eo tit. excommunicamus. §. quia vero. de simo. ad Apostolicam. infra cap. fin. vers. nonnulla.

l *Deputatos.*] generaliter. 3. eod. tit. per hoc. lib. 6. & vide quod ibi notatur i prima glossa.

m *Amore.*] quatuor modos exprimit, quibus peruerti solet humanum iudicium. 11. q. 3. quatuor. de re. iud. cum æterni. lib. 6. [Et isti quatuor modi possunt his versibus comprehendi:

Quatuor ista: metus, odium, dilectio, census,
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

† Aliàs conducunt.

† Vide alios modos quib. peruerti humanũ iudicium per glossam & Tuttecre. matam in c. quatuor. & c. quicũque. 11. q. 3.

n *Citare.*] hoc est primum de quinque, de quibus dixi.

o *Capere.*] secundũ quod differt a sequenti. sæpe etenim capitur qui non incarceratur. de senten. excomm. si clericos. lib. 6. infra de excel. præla. frequens. in princip. & post principium.

p *Mancipare.*] tertiũ.

q *Ponendo.*] quartũ.

r *Manicis.*] sicut compedes sunt catenæ vel vincula circa pedes: ita manicæ catenæ vel vincula circa manus. de vtroque Psal. penult. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ioan. And.

Manicæ & compedes sunt vincula.

† Psal. 149. incip. Cantate Domino canticum nouum.

s *Oneramus.*] concor. 3. ead. compil. de iure pa. c. 1. & ibi dedi concord. de hoc.

t *Inquirere.*] quintũ.

u *Duro.*] posuit quinque alteri soli permissa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primũ.

x *Ad pœnam.*] de pœnis quamuis. lib. 6. de verb. sign. nouimus. de aposta. cap. penult.

Glossa sequens de tormentis remittit, & dubium soluit.

y *Tormentis.*] secundum. De tormentis testium actoris & rei notatur 15. q. 6. in summa. facit 5. q. 5. illi qui. de regul. iur. cũ in contemplatione. Puto autem quod ieiunia, quæ inquisitores ad veritatem eruendam solent indicere, sint tormenta: ita quod alter hoc non possit sine altero: per hãc litteram. Nam quæstionis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem. ff. de iniu. item apud. §. quæstionem. & §. quæstionis. & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæstionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquens mentem. Ioan. And.

Quæstio quid comprehendat.

Tormentũ torquet mentem.

z *Ad sententiam.*] tertium, Olim autem quando alter solus procedebat, solus sententiabat. Si ambo procedebant licet diuisim, communicabant sibi processus in fine, cum non restabat nisi ferre sententiam. eod. tit. per hoc. lib. 6. & in extrauag. Benedicti, ex eo. quod

eo. quod tamen adhuc hodie seruabitur: quod dicit decretalis per hoc vt si discordent in sententia, consulatur Papa.

¶ *Glos sequens quærit an solus absoluat soluit quod sic.*

a ¶ *Contra eos.*] sed nunquid pro eis potest alter sine altero definire? videtur quod sic: quia à iure veteri non recedimus, nisi inquantum inuenitur expressum. Sed ita est quod olim & hodie alter solus potest inquirere, & de iure veteri, cum solus procedit solus pronuntiat: vt dixi in glo. proxima. quod hodie immutatum est si condemnat per hanc litteram: ergo si absoluit, remanet ius antiquum. facit de elect. statutum. lib. 6 & est simile quod notatur 12. dist. præceptis. 3. quæst. 6. accusatus.

¶ *Glossa sequens ad duos casus prorogat.*

b ¶ *Sede vacante.*] vel quasi vacante: vt in casu decretalis si episcopus. de supplen. negli. præla. lib. 6 item intelligo sedem vacare quo ad hunc casum iurisdictionis capituli: etiã quando prouisum est, sed prouisus administrare non potest: quia nondum habet litteras per constit. Bonifacij iniunctas. facit de transla. cap. 2.

¶ *Glos sequens ad quæstionem, an capitulum visitet, arguit pro & contra. ponit opinionem Ioan. Monac. & contrariam: & declarationem exposcit, & opiniones concordat.*

c ¶ *Capituli*] hæc littera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima faciunt ad quæstionem, an capitulum sede vacante possit visitare, & debeat procurari: de quo per Ioan. Mona. de supplen. negli. præla. ecclesiæ. & per Archid. eod. tit. si episcopus. & quòd possit, alleg. quia episcop[us] hoc potest: & est iurisdictionis in qua succedit capitulum. de maio & obed. his quæ. & c. cum olim. eo. tit. cap. 1. lib. 6. de instit. c. 1. eod. lib. ergo hoc poterit: aliàs tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta. alleg. etiam prædictam decretalem, ecclesiæ. vbi visitator datus à metropolitano à quo certus casus excipitur, in alijs videtur potestatem habere: quasi per exceptionem firmetur regula. ff. de fun. instr. quæsitum. §. denique Neratius. 32. q. 7. dominus. Cum autem metropolitanus nil habeat nisi de iure transfuso de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc habet. faciunt notata per Inno. de hær. ad abolendam. In contrarium hoc non est iure expressum, ergo nec attribuendum: licet enim capitulum conseruet iura episcopatus. 12. q. 2. charitatem. & cap. illud. & ius reddat agentibus, accusantibus, & denuntiantibus; non tamen visitat: sed is qui datur à Papa. 61. dist. obitum. vbi probatur quòd vacans Ecclesia destituitur visitatione. Sed secundum Archidia. dici posset, quod illud destitutæ non respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationem: sicut de elect. ecclesia 1. & 2. in princ. Item capitulum est necessarius, non voluntarius administrator. ergo non poterit quod administrationi necessario non incumbit. Et hoc tenet Ioan. Monac. sed Archidia. non eligit: videtur tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit. quia iste non est actus per quem præiudicetur episcopo: sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum, & rerum. de quibus de maioritate & obe. cap. 1. 71. dist. fraternitatem. 12. q. 2. si qua de rebus. egeret declaratione non solum in hoc, sed in pluribus alijs articulis hoc quod dicitur, capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinionem Ioan. posset dicere illam veram in generali visitatione ciuitatis & diœcesis, contrariam in speciali visitatione vel inquisitione contra certas personas vel loca.

¶ *Glos seq. notat & remittit, & duo dubia soluit.*

d ¶ *Requisierint.*] requirit ergo par parem. de hoc de offic. deleg. cũ causa, in 1. glos. & puto sufficere vnam requisitionem. & facit quod notatur 18 dist. si episcopus in vlt. glos. & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure illum currit. sic de except. pia. lib. 6. & in eadem compilatione de decr. cap. 1. & hic a lue quod ibi dixi. Io. And.

e ¶ *Ipso iure.*] quo ad iuris effectũ. si enim de facto tortus est, vel dure carceratus, hoc nequit non fuisse. ff. de capti. & postliminio reuer. l. in bello. §. factæ. & facit quod dixi de appel. vt nostrum. Sed si interlocutoria solum lata esset super carcere vel tortura, illa nulla esset: & lex permittit tũc appellare: quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam postmodum à definitiua. de appella. super eo 2. 1. responsa. 2. q. 6. ante sententiam. ff. de appel. recip. vel non. l. 2.

f ¶ *Nolit.*] simile de rescrip. consecratus. in fi.

g ¶ *Inquisitori.*] hic iunge finem, super illis, &c.

h ¶ *Super illis.*] carceratione, tortura, & sententia.

i ¶ *Per litteras.*] concord. 64. dist. cap. 1. & 2. de temp. ordin. nec episcopi.

¶ *Glossa sequens ponit diuersitatem & rationem distinctæ.*

k ¶ *Consensum.*] sufficit ergo quod committat vel consentiat illum procedere: quæ sunt diuersa. facit quod scripsi de foro comp. significasti. super glo. fin. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. super 1. glos. vnde in electione licet primum, & non secundum. de elect. c. pen. in fi. lib 6. ita hic delegatus episcopi vel capituli potest secundum & nõ primum: quod forte fuit causa huius dictionis: alterum vero illorum hic est necessarium infra octo dies post requisitionem. post octo vero dies neutrum est necessarium, vt supra.

re contra[a] eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede[b] vacante capituli[c] super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeãt intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint[d], non valebit. Et si secus præsumptũ fuerit, nullum sit, & irritum ipso[e] iure. ¶ Verum si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit[f] personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli sede vacante delegatus inquisitori[g], & inquisitor episcopo vel eius delegato: seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super[h] illis committere vices suas, vel suum significare per[i] litteras consilium & consensum[k].

¶ *Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. Ard.*

¶ Sane, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri[l] in quibusdam partibus vulgariter[m] nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos volentes super hoc prouidere: statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem decætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communem, duos[n] custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnum quem volet episcopus & prouidebit[o] eidem, alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam[p] prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum[q]. In quolibet etiam conclaui[r] eiusdem carceris siue muri erunt duæ claues diuersæ[s]: quarum vnã vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare[t] ministro.

¶ *Per iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. Ard.*

¶ Porro coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore prædictis, vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt[u]

l ¶ *Muri.*] eod. tit. vt commissi. lib. 6. ver. & illorum.

m ¶ *Vulgariter.*] simile ĩ. ead. compilatio. de relig. domib. c. 1. in prin. & ibi concordan.

¶ *Glos seq. in quæstionem allegat pro, & soluit contrarium.*

n ¶ *Duos.*] nisi de vno concordarẽt: in casu enim discordiæ manasse videtur hæc prouisio. facit de appel. cum speciali. puto contrariũ, scilicet quod de vno conuenire nõ possint: sed necessarij sint duo: nec est hoc prouisum propter discordiam, sed ad securiorem custodiam: quod satis sonant verba. facit optime ff. de custodia reorum. l. vlt. in prin. ibi, nec vni. sed duobus custodia committenda est. & idem dicimus de ministris, de quibus sequitur.

o ¶ *Prouidebit eidem.*] de suis reditibus, non de parte prouentuum inquisitionis officio deputata, vt in extrauagan. Benedicti, ex eo quòd. §. verum quia.

p ¶ *Etiam prouidebit.*] inquisitor. s. de prouentibus deputatis officio.

q ¶ *Ministrum.*] simile de fili. presb. proposuit. in fi. facit quod dixi super rubrica, de offi. cust. Ioan. And.

r ¶ *Conclaui.*] concordat de elect. vbi periculum. §. in eodem, cum suis concor. lib. 6.

s ¶ *Diuersæ.*] ne vn[us] custos sine altero possit aperire. Interdũ enim in eadem sera habent plures socij plures claues, vt quilibet per se & aperire & claudere possit: cuius contrarium hic intendit.

t ¶ *Subdelegare.*] quod aliàs non posset: cum sibi ministerium demandetur sine iurisdictione, in quo videtur electa industria personæ. de offic. dele. c. fi. & puto per hanc litteram, quòd in assumẽdo ministro non requiretur consensus episcopi vel inquisitoris.

u ¶ *Iurabunt.*] simile ĩ. ea. cõpil. de relig. domi. c. 1. ver. illi etiã de

Marginal notes:

1 De mora [...] & [...] Felinũ in c. 1. & seq. Decium in l. nemo ff. de reg. iur.

a Vide Felin. in c. ex litteris. de cons. Panormi. c. ego enim. de iureiurand. Roman. cons. 440. Alciat. consil. [...] lib. [...]

† De materia istius l. vide Zanchi. tract. de hæret. c. 8 & 10. Gondisaluum tract. de hære q. 11. Syluest. in verb. hæres. 2.

· De materia glossæ vide Corserũ in suis singularibus in verbo confessio. & in verbo appellatio. & Zanchinũ in tract. de hæret. cap. 19.

· Capitulum vtrũ sede vacante possit visitare & procurationẽ exigere. Vide Lig[...] de Li[...] & Abbatem in cap. cũ olim. extra de maior. & obedit.

· Vide Abbatem in c. verum. de foro comp. & Felin. in c. cum omnes. de cõstitut. & decisionẽ Rotæ 31. in nouis.

magist. c. 2. sed in illis nihil dicitur de corporali tactu.

¶ Glossa sequens de corporali iuramento remittit, & opinionem ponit, suam rationem determinat, ponit dictum Innocentij: subdit quadruplicem formam iurandi, & consuetudinis interpretationem quã determinat,

a ¶ *Tacta.*] vt not. de electio. vt circa. ver. coram. lib. 6. in glos. 2. in corporali iuramento non sufficit præsentia, sed requiritur tactura Euangeliorum. Quidam dicunt, quòd corporale iuramentum satis est quod habeat corporis sensum, vt visum. facit 35. q. 6. episcopus. per id quod de possessione dicitur, quòd ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur. ff. de acquir. possess. leg. quod meo. §. si per venditorem. & l. 1. §. penult. & not. de consue. c. 2. sed illud verum, cum tradens & accipiens hoc intendunt. secus si possessio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo scripsi post Innocen. de iureiuran. etsi Christus. versic. quod autem. iuramenta quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis, vel quæ à iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur, debẽt fieri tactis Euangelijs: aliàs fieri possunt sine tactura. & vide de quod not. 22. q. 1. in summa. Sed videtur quòd plus obliget corporale. facit 2. quæst. 5. quanto. & cap. seq. C. si minor se maior dix. l. si alterius. Quædam autem iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam ad sunt ipsorum tacturam, vt hic, & 1. q. 7. quoties. & 5. eadem compilat. de iureiuran. Romani. verb. porro. de frigid. & malefi. laudabilem. Patet de primo, de iureiuran. eod. titu. per totum. lib. 6. de testib. præsentium. & cap. penult. de excep. pastoralis. qui ma. ac. poss. cum in tua. de sentent. excommu. ex tenore. De secundo, de hære. ad abolendam. §. statuimus. de sentent. excommun. venerabilibus. de elect. vbi periculum. §. super his. & cap. vt circa. & cap. procurator. lib. 6. De tertio, de purga. cano. quoties. Apud Italicos interpretatur consuetudo, quod sufficit quemlibet librum vel quamlibet scripturam tangere: quod satis puto procedere, etiam vbi de corporali iuramento exprimitur. non sic vbi de tactura Euangeliorum: vt hic, & in concordan.

b ¶ *Ponendorum.*] vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris: & sic non obstat de iureiur. c. penult.

c ¶ *Poterunt.*] 22. q. 2. faciat.

d ¶ *Secreto.*] simile de electio. vbi periculum. §. nulli. lib. 6. cum suis concord. & de secreto habetur infra capitu. proxi. de pœnitent. dist. 1. § hoc ergo. in princ. & verb filiam. & de hæret. c. vlt. lib. 6. nec sumitur tam arctè hoc verbum, quin alter custos in absentia alterius captiuum aliqui possit, de non secretis ipsis incarceratis.

e ¶ *Absque diminutione*] non sicut infideles seruientes: vel ministri, qui semper de eo quod dominis datur, decimam, vel aliam quotam subtrahunt. vt not. ... q. 1. Christus. 13. q. 1. §. 2. verb. sed videte.

† Vide Archidiacon. in c. clericus. 81. dist. & in c. si peccauerit 2. q. 1. & Ioan. And. in c. vlt. de hæret.

Iuramenta an semper præstari debeant tactis Euangelijs, vide abbatẽ in c. etsi Christus de iureiuran. & in c. fraternitatis. de testib. Ancharanum in cap. vt circa. de elect. lib. 6. & Felinum in c. 1. de fide instr.

De iuramento notariorum. Hostien. & doctores in c. vt officium. § ad conscribẽdas. de hæret. lib. 6. & in c. sicut ne clerici vel monachi.

Ministri quidam sunt infideles dominis suis.

ad sancta Dei Euangelia corporaliter à se tacta [a], quòd in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supradicto in sua custodia positorum & ponendorum [b], omnem diligentiam & sollicitudinem, quam poterunt [c], fideliter adhibebunt: Et quod alicui incarcerato nihil vnus in secreto [d] † loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod a parentibus & amicis, vel alijs personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque [e] diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram [f] eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe cõtingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine [g] custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi [h], & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij [i] quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt [k] suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de alijs personis [l] necessarijs ad prædictum officium exequendum.

¶ Punit episcopos, inquisitores & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

¶ Verum, quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere [m] quod ipsius contagiosa enormitas agendũ requirit: graue est quoque & damnatione dignissimum [n] malitiose insontibus eandem imponere prauitatẽ: episcopo & inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionẽ officij substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discrete & prompte contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quod malitiose aut fraudulenter [o] tantam labem, seu quod ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falso alicui non imponant. Quòd si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu [p], contra iustitiam & conscientiam [q] suam omiserint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem [r] prauitatem ipsam vel impedimentum officij sui alicui imponendo, cum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij vero [s] excommunicationis sententias eo ipso [t] incurrant:

f ¶ *Coram eisdem.*] episcopo, vel capitulo, & inquisitore vel substitutis ab illis.

g ¶ *Pro dicto crimine.*] de incarcerandis ergo pro alijs criminibus non iurant inquisitori.

h ¶ *Deputandi.*] dato ergo quod capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamẽ in suo carcere, sed episcopali tales tenebit sede vacante.

i ¶ *Notarij.*] qui possunt esse constituti in sacris & religiosi: quod dic vt eod. titu. vt officium. §. ad conscribendas. lib. 6.

k ¶ *Iurabunt.*] speciale † est propter magnitudinem criminis, & fauorem fidei: alias sufficere deberet iuramentum in creatione præstitum. de præscriptio. ad audientiam. de eo qui ferarũ sceptline clerici vel monach. sicut te. [& Spec. de fide instr. §. restat. verb. sed quarto.]

l ¶ *Personis.*] officialibus nuntijs ad citationes faciendas, & apparitoribus, de quibus infra cap. proxi.

m ¶ *Non agere.*] concor. de simo. nemo. & quod ibi notat.

n ¶ *Dignissimum.*] idem verbũ 81. dist. cap. 1. in fin.

o ¶ *Fraudulenter.*] falso alicui non imponant quod sequitur.

p ¶ *Obtentu.*] vbi ergo non propter alterum prædictorum: sed iuste timore, vel propter vitandum scandalum hoc omitterent, non est locus pœnæ.

q ¶ *Et conscientiam.*] Nota, &, quòd copulat. concord. de re. iudicata, cum æterni. lib. 6.

r ¶ *Eodem.*] odij, gratiæ, &c. vt supra.

s ¶ *Alij vero.*] scilicet Inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab episcopis, vel capitulis vacante sede.

¶ Glossa sequens inducit hoc comprobato, xiv. iura, quòd constitutio ecclesiæ liget ad pœnam omnino occultam: docens per hoc indubiam quæstionem de dubio heretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit xiv iura: subdit duas opiniones, & primũ dictum approbat.

t ¶ *Eo ipso incurrant.*] Hic patet aperte, quòd constitutio ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum quo ad pœnas suspensionis & excommunicationis. ad idem 5. ead. compilat. de statu mona: h. cap. 1. §. quia vero. infra de pœnis. cap. cupientes. §. qui vero. Nec turbentur aliqui: nam hoc idem probatur de schismat. cap. 1. verb. omnem. lib. 6. & eod. lib. de electio. vbi periculum. verb. nulli. & cap. fundamenta. §. quod si secus. & c. quia sæpe. facit eo l. tit. statuimus. & cap. sequen. & cap. indemnitatibus. §. postremo. de offic. deleg. cap. fin. §. pars vero. de offic. ordin. cap. vlt. de iudic. cap. 2. verb. prouiso. de re iudic. cap. 1. & 2. ad fin. de homici. pro humani. verb. facti. Ad idem antiqua iura. de sentent. excommun. porro. & cap. cum non ab homine. de tempor. ordin. cap. vlt. patebat idem de immunitate ecclesiæ, clericis. lib. 6. verb. nec non. Et ex his videtur indubitatum, quod Archid. habebat pro dubio & disputationi relinquebat in decretali, cum quis. de sent. excom. lib. 6. an hæreticus omnino occultus sit excommunicatus. Ioan. tenet quod sic. 34. q. 1. in summa, & in glo. seq. de pœni. dist. 1. cogitationis. Placet etiã Gof. & Ray. in summa, de hære. Ad contrarium indu-

† Vide Archid. in c. ... hæret. ... cap. ... Bernardum in ... verb. ... primo

a Et copulat. l. ea ... ...dictio ff. de leg. ... hæredi ... Ca. ... in ff. de fund. instr.

Crimina occulta an ligentur constitutionem ecclesiæ militantis. Vide doctores infra citatos.

t Hæretic' omnino occultus, an sit excommunicatus, de quo vide omnino Archid. Caietanum lib. ... de iusta hæret. punit. & Caietanum apud B. Thom. 2. 2. q. ... art. ...

rium inducitur. 32. dist. erubescant. & quod ibi notatur. 33. dist. habuisse. 50. dist. §. sed illud. in fi. 2. q. 1. nomen & q. 5. consuluisti. & 6. q. 1. si omnia. 15. q. 6. c. 1. ver. non potest. 30 q. vlt. §. his ita. & c. sequen. 32. q. 5. c. vlt. de simo. sicut tuis. in fi. & c. sequen. Facit ad hoc: quia ex voluntate, quæ non procedit in actum, non scandalizatur Ecclesia. 14. q. 3.

Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri per clauẽ Ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expresse lege diuina damnata: vt vsura in qua damnatur spes occulta. de vsu. consuluit. Alij dicunt, ꝙ si factum est publicum, sed occultum quis fecerit. ligari potest per Ecclesiam. 5. q. 1. quidam. de offi. ordi. si sacerdos. Si vero & factũ & faciens sunt occulta: secus vt in 3: ijs. Sed vtrique dicto obuiant iura allegata in princ. glossæ: quare de plano fateamur, ꝙ constitutio militantis Ecclesiæ ligat omnino occulta: non tñ nominatim de illis iudicat tribunal Ecclesiæ: immo ipsa Ecclesia inquantũ per hominem, iudicat hominem nominatim. & inquantum est collectio fidelium: ligatos sic occultos habet pro solutis. de senten. excó. à nobis. 2. & sic loquuntur contraria.

¶ In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitẽtes q̃ vsum peccatis & censuris absoluere possunt. ita concilium Tridẽt. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruat. ione.

A qua quidem excommunicationis [a] sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificẽ nequeant, præterquã in mortis [b] articulo, & tunc [c] satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

¶ *Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.*

¶ Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere [d].

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictũ clericorũ Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuntient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

NOlentes [e] splendorem solitum negotij fidei per actus indiscretos & improbos [f] quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine [g] obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis extunc [h], nisi qui quadragesimum [i] ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi [k] inquisitoribus: Et tam ipsorum [l], quam episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissarijs [m], quibuscunque districtius iniungentes,

¶ *Glossa sequens in questione alleg. affirmatiue, & soluit contrarium. format incidentem quæstionem, quam soluit.*

a ¶ *Excommunicationis sententia.*] de suspensione [1] nil dicit, quare vr ꝙ ab illa superior possit absoluere. Dic 3: & ratio illius omissionis fuit, quia tempus habet determinatum: & vbi sic determinatũ est, vr ꝙ non possit superior absoluere: vt not. de electione. cupientes. §. cæterum. in glo. est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Vr ꝙ possit, ex quo superior non reseruat. de sent. excom. nuper. nec prohibet, vt j. de priuileg. c. 1. ver. si qui. facit quod not. de regu. non solum. in fi. lib. 6. & quod dixi de solu. c. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam litteris. in fi.

1 Vide Abbatem in c. in litteris, de testibus.

b ¶ *Mortis articulo.*] qui casus semper excipitur. j. c. proxi. de offi. ordi. pastoralis. & vide quod ibi not.

c ¶ *Et tunc.*] scilicet quando in mortis articulo per epm vel presbyterum absoluuntur: & hoc intelligo si facultas est satisfaciendi, & tempus hoc patitur: aliàs absoluetur cum cautione. facit j. cap. proxi. de sepul. c. vlt. de sent. excom. à nobis.

d ¶ *Manere.*] concor. eo. tit. c. vlt. in fi. lib. 6.

NOlentes.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. Secunda: ibi, *Inquisitoribus*. Tertia: ibi, *Notarij*. Quarta: ibi, *Porro*. Imola. ¶ Pro casu nota ꝙ Inquisitor hæreticæ prauitatis non est aliquis deputandus, nisi habeat quadragesimum annum. Et sic est casus specialis cõtra c. cũ vicesimũ. de officio, & potestate iudicis deleg. in antiq. Et illud fit, quia agitur de magno scandalo.

Nota ꝙ inquisitor vel eius commissarij sub vmbra sui officij facientes illicitas exactiones, est ipso facto excommunicatus, à qua excommunicatione non absoluitur nisi satisfactione plenarie facta: nisi in articulo mortis. Nota ꝙ pro delicto Prælati bona Ecclesiæ non confiscantur. & hoc verum, quando solus Prælatus deliquit. secus si Prælatus & capitulum deliquerunt habita deliberatione, tunc enim bona Ecclesiæ confiscarentur. l. iubemus. de sacros. eccle. C. vbi nauis ecclesiæ fuit confiscata Imperatori.

Ecclesiæ bona propter delictum prælati non confiscantur.

Nota ꝙ si in constitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipsa constitutio obligare à tempore ipsius publicationis: non expectato lapsu duorum mensium, qui aliàs regulariter præfigitur: quod intelligo quo ad hoc vt econtra factum nõ valeat: non autem quo ad hoc vt contra facientes hoc ignorantes obligati sint ad culpam: vt not. glo. notabilis in verbo, extunc. Pro clara intelligentia huius Clementinæ accipe diuisionem glossæ, & illam prosequere. Nota de splendore fidei. Et dicit Laurẽ. quòd talia quæ sunt fidei, in luce & splendore tractari debent. Nota ꝙ improbi actus vitandi sunt. de hoc in glo. 2. Zabarella.

¶ *Prima glossa simul diuidit & summat.*

e ¶ *Nolentes.*] Casus. Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum: Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hæc facientes reprehendant, & superioribus denuntient si pbare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum. & circa quantitatem vel qualitatem officialium. partes patent.

f ¶ *Improbos.*] qui dederunt causam & merito hinc constitutioni & precedenti.

[ADDITIO. 49. distin. huic etenim. Zabarel.]

g ¶ *Caligine.*] Esaiæ 5. in fin. Lux obtenebrata est in caligine.

¶ *Glossa sequens duas lecturas ponit.*

h ¶ *Extunc.*] ac si dicat, deinceps. vel forsan [2] voluit Papa per hoc ꝙ hæc pars constitutionis statim ligaret à tempore promulgationis, non expectato lapsu duorum mensiũ. de quo dixi in procemio: non quo ad hoc ꝙ contra facientes hoc ignorantes obligati essent ad culpam: sed quo ad hoc vt cõtra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

2 Vide Abbatem Felinũ & doctores in c. de constitut.

i ¶ *Quadragesimum.*] concor. 10. q. 1. sanctimoniales. Et [3] est mirãdum ꝙ in Inquisitore maior ætas requiritur, quam in episcopo, qui tamen Inquisitor est. & est simile de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc est de arbitrarijs. de quibus non cogimur reddere rationem: vt scripsi de rescrip. si quando.

3 Inquisitor debet esse antiquior Episcopo. Vide Contradũ Brunum de hæret. lib. 4. c. 1.

¶ *Glos. seq. dicit per quos secundo quærit, soluit & remittit.*

k ¶ *Committi.*] per prælatos prouinciales, vel Ministros illorum ordinum, quibus deputatio talium à sede Apostolica est commissa. Idem puto de inquisitoribus ab episcopis vel capitulis sede vacante: vt ij quibus cõmittunt, habere debeant hanc ætatem. Sed quid si contra fiat? certum est ꝙ puniendi sunt cõmittentes, transgredientes hoc præceptum. & vide quod not. de elect. generali. §. illos. in vlt. glos. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: videtur tamen ꝙ non valeat commissio. pro & contra. de elec. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. 2.

¶ *Glossa sequens dicit hic quæstionem solui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contrario respondet.*

l ¶ *Ipsorum.*] commissarijs, quod est infra. Et per hoc, & per cap. s. proxim. soluitur quod olim dubitabatur, an Inquisitores possent committere vices suas: & videbatur quòd non: quia decretalis vt commissi. in princ. eod. tit. lib. 6. permittit vt committant citationes & sententiarum denuntiationes: vltra illa ergo permissa committere non poterant. de transla. c. 2. facit de offic. delega. cap. vlt. §. vices quoque. vbi etiam conseruator non committit nisi illa duo. videtur enim electa industria personæ. de offic. deleg. cap. vltimo & cap. is cui. lib. 6. Contra: quia siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum scilicet cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalem, per hoc. eod. titu. lib. 6. pro & contra eod. tit. ne aliqui. est tamen delegatus principis, & cum iurisdictione, non cum ministerio tantum: ergo committit. ita seruatur. dant ergo inquisitores commissarios, quos vocamus vicarios vel substitutos. s. eod. cap. proxi. §. porro. & §. notarij. & §. verum. Ad decretalem vt commissi. respondetur quòd non loquitur negatiue, sicut illa quæ loquitur de conseruatore, scilicet quòd non possint nisi illa duo committere. sed loquitur affirmatiue, scilicet quòd illa duo committere possint. & de illis forte dubitabatur quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio: & per definitiuã esset functus suo officio. Ad primum. de offi. deleg. pastoralis §. 1. Ad secundum eod. tit. in litteris. Ioan. And.

Inquisitores hæreticorum an possint alijs vices suas committere. Vide Decium in c. cautam. de appellat. Gondisaluũ de hære. q. 7. Zanchinum de hære. c. 30.

4 Vide Pelinum in c. nonne. de pŝumptio.

m ¶ *Commissarijs.*] de episcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere; pœna tamen quæ sequitur

non habet locum in illis. concor. infra ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de offic. deleg c. 2. lib. 6.

a ¶ *Prætextu*] vb ergo non eo prætextu illicite exigit licet male faciat, non tamen est locus pœnæ.

b ¶ *Officij.*] & sic committit crimen concussionis de quo. 2. q. 1. ad fin. 23. q. 1. c. 1. in fi. & c. militare. & de immunit. eccles. quia plerique. tñ tales absolui permittit intra restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum. 18. dist. quoniam. in fin.

c ¶ *Illicitis.*] pœnas pecuniarias applicandas officio non prohibet imponi & exigi, sed illicitas exactiones fieri. ff. de offi. præsid. illicitas. in princ. de simo. intantum. & cap. audiuimus. & cap. sequen.

d ¶ *Pecuniam.*] intelligo large. 1. q. 3. per totum.

e ¶ *Scienter*] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. simile s. ead. cõpi. de consan. & affin. c. vnico.

¶ *Glossa sequens not à contrario: & soluit quæstionem de monacho.*

f ¶ *Ecclesiarum.*] de bonis ergo clericorũ proprijs non prohibet. Et per hoc dico, q si monachus ꝛpresset Ecclesiæ, q et à eorum quæ acquisiuit intuitu personæ, applicatio ista fieri nõ posset. cum enim impediente professione sibi non posset acquirere: & sic acquisita post possessionem adeptam sint Ecclesiæ. 18. q. 1. c. vnico. de priuileg cum olim 2. ergo etiam in illis est locus ei quod hic dr. quod tñ in quodam. inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non profuit.

g ¶ *Delictum.*] de reg. iur. delictum. cum suis concor. lib. 6.

† Delictũ prælati qñ noceat ecclesijs vide Felinũ in c. ad audientiam. de rescrip. & Alexan. consi. 43. lib. 1.

‡ Vide glossam. in c. licet d pœn. Ioan. And. in c. 1. de homi. in 6. Archid. consi 12. & Zanchin. tract. de hære. c. 19.

Monachum sibi acquirere non posse.

ne prætextu[a] officij[b] inquisitionis quibusuis modis illicitis[c] ab aliquibus pecuniam[d] extorqueant: nec scienter[e] attentent ecclesiarum[f] bona ob clericorum delictum[g] prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ[h] applicare[i]. Quod si secus in his[k] vel eorum altero fecerint, excõmunicationis sententię eos subiacere decernimus ipso facto: A qua nõ possint absolui[l], præterquã in mortis[m] articulo, donec illis à quib[us] extorserint, plene satisfecerint[n] de pecunia sic extorta: Nullis priuilegijs, pactis, aut remissionibus[o] super hoc valituris. Notarij vero & officiales dicti officij, necnon fratres & socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios[p], secrete nouerint talia[q] commisisse (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere[r] studeant in secreto[s]. Quod si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant[t]: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiare sollicite debeant. Qui equidem prælati, inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere[u], & amotos aliàs punire debite seu corrigere teneantur[x]. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nuntiari per prædictos[y] locorum ordinarios volumus: quibus[z], vt ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant[a], in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus & mandamus. ¶ Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione[b] portationis armorum[†], nec officiales, nisi sibi necessarios habeant, tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda[c].

¶ Item in eodem.

¶ *Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum & inquisitorum officium contra illos. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

AD[d] nostrum (qui deside ranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia[e] grandi peruenit auditum, quod secta[f] quædam abominabilis quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinæ[g] vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante satore[h] malorum operũ) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores.

s ¶ *Secreto.*] 2. q. 1. si peccauerit.

t ¶ *Valeant.*] alias, teneant. 2. q. 7. plerumque. Ioan. And.

u ¶ *Amouere.*] licet Prælatus inquisitoris, scilicet Prouincialis illum ab officio remouere possit, vt hic patet: iurisdictio tamen inquisitoris non ab ipso Prælato, sed a Papa immediate dependet: vt solus actus committendi vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo sequitur q corrigere vel alterare non posset facta per illum virtute officij: sed illum amotum puniat, vt hic.

x ¶ *Teneantur.*] non dicit, possint.

y ¶ *Prædictos.*] notarios, officiales, & socios. Ioan. And.

z ¶ *Quibus.*] ordinarijs locorum.

a ¶ *Perferant.*] de statu reg. cap. vlt. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem lib. 6.

b ¶ *Concessione.*] facta per priuilegia officij, vt habere possint officiales armatos.

c ¶ *Exequenda.*] sint enim tales qui velint & possint officio deseruire. s. de præben. super inordinata. de cleri. nõ residen. c. 3 & 4.

AD *nostrum.*] A nonnullis in concilio Viẽnensi fuit expositũ, quòd erat quædam secta hominum, qui homines vulgariter appellatur Beguardi: & quædam mulieres nuncupatæ Beguinæ: quæ sub vmbra cuiusdam sanctitatis seminabant multos errores: de quibus ponũtur octo in textu: tunc concilium reprobauit illam sectam & errores suos: & præcepit eis vt desisterent à tali secta: & similiter præcepit epis vt illos non admitterent: & imponit pœnam si perseuerauerint in sua secta. Nota de verbo, *Secta*, q accipitur hic in malum, alibi in bonum. de hoc in glos. 3. Nota quòd diabolus dicitur sator malorum. de hoc in glos. in verb. satore. de sepul. clemen. dudum. versi. ab olim. Zabarel.

Co rigere & corripere differunt.

* Inquisitor hæreticæ prauitatis an possit remoueri ab eo qui sibi iurisdictionem non dedit vide notata per doctores in c. fin & c. 1. s. [illegible] & Cynum in Authent. qua in prouincia cap. vbi de crimine. agi oportet.

† Vide Gõ disaluum de hæret. q. 18.

‡ De secta & erroribus Beguardorum, vide Clement. 1. s. de religio. dom. & extrau. Ioan. xxij. incip. Sancta Romana. de religio domib. & extra uag. eiusdem Ioan. xxij. in cap. Ratio recta. eod. tit. de relig. dom. inter cõmunes. adde Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorũ. & Eymericũ in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 13.

h ¶ *Ecclesiæ.*] multo minus sibiipsis, vel officialibus, vel fisco seculari, cui aliàs applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum. de hære. eod. tit. cum secundum. lib. 6. Et uide quod not. de conces. præben. quia diuersitatem. & quod ibi dixi super glossa antepenulti.

i ¶ *Applicare.*] idem verbum, de præb. c. 3. probatur autem hoc eod. tit. excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubentur inter Ecclesias, à quibus beneficiati sunt.

k ¶ *In his.*] duobus proxime dictis, scilicet de pecunia extorquenda, & de bonis Ecclesiæ confiscandis. primum enim casum, scilicet de ætate, includi non puto. quod patet per sequentia: ibi, donec illis, &c.

l ¶ *Absolui.*] per ordinarios. cum sibi non reseruet. de senten. excom nuper.

m ¶ *In mortis articulo*] s. c. proxi. in fi.

n ¶ *Satisfecerint.*] si habent vnde: aliàs vero paupertas excusat. de vsu. cum tu. de rap. c. 2. & vide quod not. de verb. signific. ex parte 1. in fin. 4. glos.

Paupertas excusat.

o ¶ *Remissionibus.*] concor. de censi. exigit. ad fi. de rescrip. statutum. circa finem. lib 6. & a ide quod ibi not.

p ¶ *Commissarios.*] nil dicit de episcopis, vt etiam s. dixi. & facit j. verbum, prælatis.

q ¶ *Talia.*] in alijs ergo non habet locum quod sequitur.

r ¶ *Corrigere.*] quantum in eis est: vel, id est corripere. quod possunt, sed non corrigere: manus comprimere possunt, sed non animum mutare. 47. dist. §. necesse. in fi. Ioan And.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Ad nostrum.*] Casus, Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & inquisitorum officium, ꝯ illos, & Primo ponit sectam & errores Secundo ibi, *Cum autem*, illã damnat. Tertio excitat: ibi, *Porro.*

e ¶ *Displicentia*] simile s. ea. compil. de censi. ad nostrum.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam.*

f ¶ *Secta.*] scribitur per c, & non per p, & dr à seco secas. alij q à sequor sequeris: & est proprie habitus animorum, & propositum in malo circa falsam disciplinam. inde tales dicũtur secti, id est separati & diuisi ab vnitate fidei & Ecclesiæ: tñ interdum sumitur in bona parte. C. de pact. l. vlt. in fi. Per p, scripta designat clausuram s. ead. compil. de statu mona. ne in agro. post prin.

ADDITIO. Scribitur etiam seta sine c, & p, & significat pilum durum cum quo potest trahi filum. de pœnitent. dist. 2. sicut seta. Zabarella.

g ¶ *Beguinæ.*] de quibus s. ead. compil. de relig. domi. c. 1.

h ¶ *Satore.*] id est seminatore diabolo. s. de elect. licet de euitanda. in prin. & s. ead. compil. de sepult dudum. post prin.

a ¶ Primo

Primo [a] videlicet, quòd homo in vita præsenti tantũ & talem perfectionis gradũ [b] potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis [c], & amplius in gratia proficere nõ ualebit: [d] nam (vt dicunt) siquis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior [e] inueniri. Secundo [f], quod ieiunare non oportet hominem, nec orare [g] postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas [h] est ita perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori cõcedere quicquid placet [i]. Tertio, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, nõ sunt humanæ subiecti obediẽtiæ [k], nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ [l] obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas [m]. Quarto, quod homo potest ita finalem beatitudinem,

a ¶ *Primo videlicet.*] Scio q̃ expedit textum cuicunque facultati conueniat per glossam aperiri. Item puto dicere q̃ in declarandis infrascriptis erroribus loquar apertius mere canonista: quia in sacra pagina licet modicum studui sub ipso excellentissimo doctore magistro Ioan. de Parma ordinis Prædicatorum, per cuius doctrinam Deo duce ista claruissẽt: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.

b ¶ *Gradum*] vide quod not. de pœnit. dist. 2. §. radicata. § hæc quæ de charitate, in 1. & 2. glo. & 47. dist. omnes. in fi.

¶ *Glo seq ponit duos intellectus, quorum primus catholicus, secundus hæreticus. ad auctoritatem quæ facit pro secundo, remittendo respondet.*

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

c ¶ *Impeccabilis.*] si hoc intelligeretur de Dei potentia absoluta: catholice dictũ esset, per eam reddi posse quem impeccabilem. & hoc priuilegium gloriosæ Virgini Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere autem hominem hoc posse secundum legem communem, qua Deus sanctis dona gratiæ suæ dispensat, hoc est hæreticum. Nam secundum legem communem nullus potest impeccabilis fieri, nisi per Dei beatificam uisionem, qualis solum post hanc uitam datur beatis, vt infra dicetur. & etiam dicit Beatus Thomas parte 1. q. 100. arti. 1. Forte mouebantur isti auctoritate Ioan. in epistola 1. c. 3. ibi: *Omnis qui natus est ex Deo, non peccat.* Sed Hieronymus contra Iouinianũ plene huic auctoritati respondet. de pœni. dist. 2. si enim. inquit, probans multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via aut in hac uita peccare posse: illud idem probans exemplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorum prælectorum, qui in uia peccauerunt. Ioan. And.

Charitas perfectissima in hac vita haberi nõ potest.

d ¶ *Non ualebit.*] Augustinus ad Hieronymum contradicens, q̃ charitas in quibusdã est perfecta, in quibusdã imperfecta, sed perfectissima in hac uita haberi nõ potest. de pœni. dist. 2. charitas in quibusdam facit. ead. dist. siquis tantam. dicebat enim Psalmista [l] Ambulabunt de virtute in virtutem. & Apostoli Lucæ 17. in prin. Auge nobis fidem. quæ plene ui deas de pœni. dist. 2. cum sanctam.

[l] Psal. 83.

¶ *Glossa sequens argust. respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.*

e ¶ *Perfectior.*] hoc est falsum: minus enim per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris in ijs quæ habent quantitatem unius rationis. & facit de priuileg. ex ore versi. porro. sed gratia alterius hominis se habet ad gratiã Christi, sicut uirtus particularis ad uniuersalẽ. unde sicut uirtus ignis quantũcumq; crescat, nõ potest æquari uirtuti Solis: ita gratia hominis quantũcumq; perfecti, nõ potest æquari virtuti & gratiæ Christi: vt etiam dicit Tho. 3. parte. q. 7. arti. 11. in fin. non est ergo facienda æquatio finiti ad infinitum. facit de sum. trini. damnamus. ver. cum ergo. in fine.

Gratia hominis gratiæ Christi æquari nõ potest.

¶ *Glos seq primo hoc dictum improbat ratione & exemplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euangelij: & tripliciter respondet.*

f ¶ *Secundo quòd ieiunare.*] hoc est hæreticum. constat enim quòd perfectio quantumcumque magna in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit: sed quamdiu manet ordo Ecclesiæ, manet obedientia inferiorum ad superiores: sic scilicet q̃ eorũ præceptis obedire tenentur. 93. di. per totum, de maio. & obedien. per totum. ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur à præcepto ieiunij uel alijs præceptis Ecclesiæ: vt dicã infra uersic. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, scripsi de obser. ieiu. super rubrica, & c. 2. in fine. Paulus ergo qui perfectissimus fuit, per ieiunia & corporalia exercitia castigabat corpus suum, dicens: Castigo corpus meum, &c. 1. ad Corin. c. 9. in fine. & de pœni. dist. 2. si enim. versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cum perfectis spiritualiter illos inhabitans, Matthæi ult. Vobiscũ sum vsque ad consummationem sæculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligantur. Sed ad hoc respondetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. istud intelligitur de discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali præsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, quàm exercendi austeritate ieiunij. Vel secundum Hieronymum, illud de ieiunio veterum obseruantiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in ueteribus obseruãtijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secundum Augustinum illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios sponsi ieiunare. Matth. 9. c. dixit lugere. hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mentis in spiritalia suspensæ. & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. in fine.

Ieiunare tenentur etiam perfecti.

¶ *Glossa sequens probat duplicem orationem conuenire cuique perfecto. & de vtraque remittit.*

g ¶ *Nec orare.*] hoc est falsum: nam homo quantumcumq; in statu uiæ perfectus, habet orare: vt diuina uirtute perseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit. vnde omnibus uiatoribus quantũcumq; perfectis dicere incumbit ex Dei præcepto. Matt. 6. Et ne nos inducas in tentationem: & reliqua cõtenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus. in lib. de perseuerantia. cõstat etiã quòd multis dat gratiã, quibus non datur perseuerantia in gratia: nec negetur per hoc illam gratiam. habebant enim per illam quòd perseuerare poterant: Item illa inchoata est quantum ad mentem, sed non consummata quantum ad carnem quod prius erit in patria. vbi non solum perseuerare poterit, immo non perseuerare non poterit. & hoc per Tho. 1. secundæ q. 109. ar. 10. Item quantumcumque in uita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quam nondum habet sicut Psalmista. Vnam petij a Domino, hãc requirã vt inhabitẽ in domo Domini. Vnde Christus in quantũ homo orauit pro corporis gloria & similibus dicens, Ioan. 17. Clarifica filium tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio, Tho. parte 3. q. 21. art. 3. De oratione autem satis scripsi 3. ead. compil. de celeb. c. vnico ad finem

Orare tenetur etiã perfectus.

h ¶ *Sensualitas.*] quæ est uis animæ appetens desiderabilia corpori: & refutans nociua: & hanc dicimus animam sensitiuam: de qua satis dixi 3. ead. compil. de sum. trin. c. vnico. 2. responsio.

Sensualitas quid est.

i ¶ *Placet.*] dicunt isti licere quodlibet. 4. dist. denique. in fi. Alexander ad Didymum. Ea quæ uoluntas sibi uendicat, honestate plerunque negamus admittere: dedit nobis multas natura blanditias, quas plerumque virtus cohibet. Ouidius epistolarum:

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 23. q. 1. aliud. & q. 2. quid ergo.

Ouidii dictum [illegible] laus.

k ¶ *Tertio, quòd, &c. obedientia.*] Reprobatur, de renuntia. nisi. ver. sed dices. de regul. licet. & peccatum paganitatis incurrit qui cum Christianum se asserat, sedi Apostolicæ obedire contemnit. 81. dist. si qui sunt. in fi. quod intellige vt not. 19. dist. nulli fas. & de elect. generali. §. illos lib. 6.

Papæ contemnens obedire paganitatem incurrit.

¶ *Glo seq improbat dictum per auctoritatem & similitudinem Ecclesiæ triumphantis, & per naturalem rationem.*

l ¶ *Ecclesiæ.*] hæc sunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, vnam sanctam catholicam Ecclesiam. Constat enim Ecclesiam ideo vnam, quia in uniuersali Ecclesia est vnum caput supremum, cui omnes de Ecclesia obedire tenentur, scilicet Papæ. hoc illo statuente per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Prouer. 8. aliàs 3. Est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan. in Apoc. 21. in prin. vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cælo, &c. Et Moysi dictum est Exod. 25. in fi. quòd omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in monte. cum igitur in Ecclesia triumphante sit vnus princeps supremus, cuius obedientiæ tota ipsa Ecclesia perfectissime est subiecta, scilicet Deus: necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere scilicet Papam, cuius præceptis omnes obedire tenẽtur: & hoc est de necessitate salutis, vt in extrauag. Bonifacij, unam sanctam. & fortius in iis qui sunt perfecti. 11. q. 3. ne quis. Inde prædictum fuit, Osee. 1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput unum. & Ioan. 10. Fiet unum ouile & unus pastor. de bap. licet. & infra de senten. excommu. c. 1. cum concor. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: sicut enim operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. oportuit autem in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiã naturalis uirtutis collatæ diuinitus: sic oportet in rebus humanis q̃ superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ: vt satis probat Tho. 2. 2. q. 104. art. 1. Istorum autem superiorum mouentium unus est supremus, vt prædixi. Omnes igitur sunt subiecti motioni illius: & sunt in illo quasi membra de membro, & c. de elec. significasti. quod allegant isti, non obstat vt statim dicam.

Ecclesia quare est vna.

Obedire Papæ est de necessitate salutis.

¶ *Glos. seq. respondet auctoritati Apostoli.*

m ¶ *Libertas*] 2. ad Corint. 3. 19. q. 2. duæ sunt, in fi. & hoc intelligitur de libertate a seruitute peccati: non a seruitute qua uiri quantumcumque perfecti sunt adstricti Prælatis Ecclesiæ vel secularibus

Seruitus est duplex.

bus principibus: nā virtus qua homo subijcitur homini ad corpus pertinet, nō ad animā, quæ manet libera: licet ergo in via per Christi gratiam à defectibus animæ liberemur, nō tamen à defectibus corporis: quod patet per Apostolum ad Rom. 7. Filij ergo Dei per gratiam licet sint liberi à spirituali seruitute peccati, non tamen à corporali, qua ecclesiasticis vel temporalibus dominis sunt adstricti: vt dicit glossa super 1. ad Timoth. 6. illi quicumq. sub iugo, &c.

¶ Glos. seq. improbat primo hoc dictum per rationem, de qua remittit. Secundo distinguit absolutā Dei potentiam & legem communē: itē beatitudinē accidentalē & essentialē.

secundum omnem gradū perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata[a]. Quinto, quod quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata: quodque anima nō indiget[b] lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti[c], & perfecta anima licentiat à se virtutes. Septimo[d], quod mulieris osculum (cum ad hoc natura nō inclinet) est mortale peccatū: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum

a ¶ *Quarto, quòd homo, &c. Beata.*] Hoc est falsum: quia vt supra dixi, in via huius peregrinationis charitas quantūcumq. perfecta deseri potest, sed nō in patria. & vide qđ notaui de pœni. dist. 2. in summa. & dist. 4. si ex bono. circa mediū in glo. vnde Ouidius. & facit Prou. 24. de pœn. dist. 3. septies. vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. in fine. Videmus nūc per speculū in ænigmate, tunc autē facie ad faciē. Circa hoc autē sciendū quod homo mortalē vitā agens, etiā per Dei potentiā absolutā nō videtur posse obtinere omne gradum perfectionis beatificę, loquendo de beatitudine accidentali. Ratio: quia ad illius beatitudinis perfectionē pertinet perfecta impassibilitas & glorificatio, quæ pp contradictoriū cū eius passibilitate stare nō potest: secundū etiā legē cōmunē, qua Deus beatificat homines, nullus pōt eleuari à Deo ad suæ essentiæ beatificā visionē, nisi totaliter moriatur, sicut cōiter est de animabus nūc beatis. vnde Exo. 33. Nō videbit me homo, & viuet: vel nisi sic abstrahat à sensib' corporis, quod nesciat an sit in corpore, vel extra corpus sicut accidit Paulo, vt j. dicā. & de hoc Tho. par. 1. q. 12. ar. 11. Sed dicere hominē per Dei potentiā absolutā, & ipsius priuilegiū speciale posse finalē beatitudinē consequi ſm omnē gradū beatificæ perfectionis, quantū ad essentialē beatitudinē, quæ cōsistit in perfecta visione diuinæ essentiæ: & secundum quosdā in perfecta Dei dilectione & fruitione, ſm doctorē meū catholicū est: & inducit illud Augustini 12. super Genesim ad litterā: & in lib. de videndo Deū ad Paulinā dicētis, quod Moyses ex Dei priuilegio speciali adhuc mortalē vitā agēs, Deū per essentiā vidit tanquā futurus Iudæorū doctor. vnde Numeri 12. de ipso, palā vidit Deū, & nō per ænigmata: & facie ad faciem allocutus est eum, Exod. 33. 8. q. 1. Moyses. vbi de hoc. & Paulus idem priuilegium habuit tanquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corinth. 12. se raptū in paradisum Dei. constat autem intelligentibus secundum eum, quod omnem perfectionem beatificæ visionis & fruitionis puræ creaturæ possibilem potuisset Deus eis conferre & communicare per suam potentiam absolutam. alleg. Tho. 4. sent. dist. 46. art. 7.

Perfectionis beatificę omnem quod an homo possit obtinere.

¶ Glossa seq. errorē litteræ ostendit per canonē, auctoritatē, & rationē.

b ¶ *Quinto quòd, &c. Non indiget.*] quasi hoc possit sua naturali virtute. Hoc expresse est hæreticum & reprobatum. de cons. dist. 4. c. vlt. & ibi soluitur quod opponitur de libertate arbitrij: & est contra doctrinam Apostoli ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, id est beatitudo perfecta. Huius ratio est: quia illud quod est propriū superioris naturæ, non potest natura inferior assequi: nisi per actionem superioris naturæ, cuius illud est propriū: sicut nec aqua potest fieri calida, nisi per actionem ignis: videre autē Deum per essentiam (in quo perfecta beatitudo consistit) soli Deo est propriū: nulla igitur natura intellectualis potest Deum per essentiam videre, nisi Deo hoc faciente: propter quod Dominus Ion. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligā eum, & manifestabo ei meipsum. & vide quod dixi supra ead. compil. de magist. cap. 1. in princ. in glos. per quam.

Deū videre per essentiā nulla intellectualis natura pōt.

¶ Glossa sequens ponit duplex significatū imperfecti, scilicet pro nō habente summam perfectionem, & pro vitioso. ponit etiā duas species virtutum purgatorias, & animi purgati: per hæc concludens hæresim. in fine ostendit insaniam.

c ¶ *Sexto quòd se, &c. Imperfecti.*] Ad huius intelligentiā sciendū quod Macrobius super secundo de somno Scipionis dicit, quod Plotinus inter philosophiæ professores cum Platone maxime distinguebat duo genera moraliū virtutum, quā distinctionem approbant Theologi. quædam enim sunt modificatiuæ passionū insurgentium in sensualitate hominis, vel actionū occurentium homini, sicut temperantia modificat delectationes existentes in cibis & venereis; fortitudo timores & audacias, quæ sunt circa pericula mortis, & sic de alijs & istæ dicuntur purgatoriæ: quia sunt hominū nondū purgatorum à passionū insultibus, & per consequens nō summe perfectorum, sed ad id toto conatu tendentiū. Aliæ sunt nō regulantes passiones sensualitatis, sed sola tenentes animā hominis in Deo & in summa perfectione, vt si temperantia terrenas concupiscentias

Virtutum moralium duo sunt genera.

ignoret, fortitudo passiones nesciat, prudentia solis diuinis intendat, iustitia mente cum Deo perpetuo fœdere teneat: & hæ virtutes dicuntur animi purgati, quia sunt solū hominū totaliter purgatorum à passionum molestijs, qđ est solū beatorū vel paucissimorum in hac vita perfectissimorū. huic conuenit qđ dicit Augustinus 12. de Trini. quod nūc agit iustitia in subueniendo miseris, quod prudentia in præcauendis insidijs, qđ fortitudo in perferendis molestijs, qđ temperantia in coercendis delectationibus prauis, ibi non erit vbi nil mali erit: sed iustitię erit Deo regenti subditum esse: prudentiæ nullum bonū Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmissime cohærere: temperantię, nullo affectu noxio delectari. Et per hoc patet hoc sustineri posse, quod anima perfecta perfectione patriæ vel summa perfectione, quā paucissimi habuerunt in via, licentiat virtutes has quantū ad actū: quia habent alios actus specie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur: sed nō licentiat quo ad habitū: immo tūc perfectissime illas habet: nā habet charitatē in summo: & per consequens omnes habitus uirtutū moraliū. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. & facit de pœni. dist. 2. charitas 2. Hoc viso sciendum est, quod dicere imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutū moraliū reprimendo scilicet impetū passionū per iudiciū rationis, & imperiū voluntatis, hoc est bene dictū: si sumamus imperfectū pro nondū habente summa perfectionem, vt prius dixi, qualē scilicet habent beati in patria: & qualem habuerunt paucissimi in hac vita, scilicet Christus, beata Virgo, primi Parentes in statu innocentię: & forsan alij ex priuilegio speciali. Sed si sumamus imperfectū pro vitioso, vel carente perfectione necessaria ad salutē, hoc est hæreticū. Apostolus enim qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnaliū passionū. vnde dicit 1. ad Corinth. 9. in fi. Sic pugno, nō quasi aerē verberans: sed castigo corpus meū, scilicet motus carnis illicitos reprimendo, ſm Augustinū, & in seruitutē redigo, scilicet carnē spiritui seruire cogendo, ſm eū ad idem ad Rom. 7. Video aliā legē, &c. & 2. ad Corint. 12. Ne magnitudo reuelationū me extollāt, datus est mihi stimulus carnis. itē Hierem. & Ioan. Bapti. qui fuerunt sanctificati in vtero, ſm Theologos habuerunt fomitē inclinantē ad venialia, licet nō ad mortalia. & contra tales insultus belauerūt. vnde cantat Ecclesia de Ioan. Baptista: Antra deserti teneris sub annis, ciuium turmas fugiens petisti, ne leui saltē maculare vitā famine posses. Beatus Martinus legitur quod carnē spiritui seruire cogebat. De beato Benedicto Gregorius dicit 2. dialogo. quod insult' carnalis tentationis repressit proijciendo se inter vrticas & spinas, vt per vulnera corporis educeret ab anima vulnus mentis. Ex quibus patet quod perfecti perfectione necessaria ad salutē nō licentiant à se virtutes etiā in actu: immo se exercent in actibus virtutū moraliū. vnde ipse Apostolus ad Philipp. 4. Quæcumq. sunt vera, quæcumq. pudica, quæcumq. iusta, quæcumq. amabilia, quæcumq. bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hoc cogitate quæ accepistis, & audistis, & vidistis in me. De hæresi vidimus. De insania etiā huius opinionis patet: quis enim sciat se perfectū vt licentiare possit virtutū actus; certe nullus. de pœni. dist. 2. si enim. versi. nos autē iuxta. & de purg. can. c. vlt. ver. sed hoc. & qđ ibi dixi. Io. An.

Exercere se in actib' virtutum moralium an sit hominis imperfecti.

Ioan. Bapti. & Hieremias fuerunt in vtero sanctificati.

¶ Glossa sequens distinguendo duplex mortale, scilicet secundum speciē, & secundum causam: concludit hæresim, & negat rationem, in fine ostendit insaniam, dato quod ratio esset vera.

d ¶ *Septimo, quod mulieris osculum.*] Et est sciendum, quòd peccatum mortale dicitur dupliciter. Vno modo secundum suam speciem, vt furtum, adulterium, periurium. de iureiur. etsi Christus. ver. quædam. & hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia, cum possint absq. libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, vel propter pacem, vel aliam necessariam vel rationabilē causam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata & mala causa: vnde peccat mortaliter dans eleemosynam pauperi, vt illum inducat ad hæresim. Cum ergo non solum deliberatus consensus in actum peccati mortalis, sed etiā in delectationem ei annexam (secundum Augustinum & Theologos) sit peccatum mortale: & per consequens consensus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, vt probant doctores sit mortale: oscula autem libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationem huiusmodi, sic enim solum libidinosa censentur, manifestū est propter hanc causam libidinosa oscula fore mortalia: & hoc tenet Tho. 2. 2. q. 154. art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu. 32. q. 5. nec solo. & c. seq. Et falsa est ratio, quod natura non inclinet ad illa, cūm illa ordinentur ad actum carnalem coniugatum sicut ad finem. sicut autem natura inclinat aliquid

Peccatum dici mortale dupliciter.

Oscula libidinosa sunt mortalia.

quid in proprium finem, ita inclinat in omnia de se ordinata in illum finem. sicut enim grauitas rei grauis naturaliter inclinet illam ad esse deorsum; ita ad descendendũ deorsum. Itẽ dato quòd ratio esset vera: non tamen concludit. si enim aliquid esset mortale, quia natura nõ inclinat: ergo ieiunare & peregrinari, & alia poenalia facere: credere Deum trinũ & vnũ, & alia quæ fidei sunt, ad quę non inclinat natura, essent mortalia: quod est insanum.

¶ *Glos. sequens reprobat id per canonem, & quinque auctoritates: & de ratione remittit.*

non [a] est, maxime cum tentatur [b] exercens. Octauo, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiã exhibere [c]: asserentes quod esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantũ descenderent, quod circa ministeriũ seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionẽ humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiã alia sub simulata quadam sanctitatis [d] specie dicunt, faciunt & cõmittunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculũ animarum. ¶ Cum autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur [e] vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Ecclesia Catholica necessario habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica de-

Fornicatio simplex est peccatum mortale.

a ¶ *Non est.*] hoc reprobatur etiam in simplici fornicatione. 25. dist. §. aliàs ea demum. 32. q. 1. prædicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apostol' ad Galat. 5. vbi pręmissa fornicatione, & alijs vitijs submittit: Qui talia agũt, regnum Dei non possidebunt. solum autem mortale excludit à regno Dei: ergo, &c. ad idem Tob. 4. ibi, Attẽde tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuam non patieris crimen scire: sed crimẽ importat mortale. 81. dist. c. 1. ad idẽ. de pæn. & remis. Deus qui. Itẽ est præceptum decalogi, Non mœchaberis. Exod. 20. 32. q. 6. non mœchaberis. Ad idem Deute. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Corinth. 6. Fugite fornicationem, &c. hoc idem ratione cõcluditur, quam plene Tho. prosequitur quæstione, quam proxima glossa allegaui in secundo articulo.

b ¶ *Cum tentatur.*] Tunc est resistendum, & actu virtutis vtendũ, vt dixi supra versi. proxi. non ferro, de corpo. vit. significauit.

¶ *Glossa sequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes in fine ostendens illorum rationem esse insaniam.*

c ¶ *Octauo, quod, &c. Exhibere.*] cum tamen scribatur ad Philip. 2. ꝙ in nomine Iesu omne genu flectatur. & de immu. eccl. decet. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miss. sane. de consec. dist. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus. de consec. dist. 1. Apostolica. ad idem 50. dist. in capite. Hæresis autẽ & insania huius dicti patet: quia contradicit doctrinæ vtriusque testamenti. præcipit enim Propheta etiã perfectis in Psal. 97. Dominus regnauit, irascantur populi: ibi, Adorate scabellum pedũ eius, quoniam sanctum est: quod de Christi humanitate, & specialiter de Christi carne exponit Augustinus: sic etiam dicit Apostolus ad Hebrę. 1. Introducit primogenitum in orbem terræ, & adorent eum omnes angeli Dei. Constat etiam non solum per præceptum Ecclesię de pæn. & remis. omnis. sed etiam per præceptum Christi, ꝙ omnes, quantumcumq. perfecti, tenentur determinato tempore sumere corpus Christi. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnẽ filii hominis, & biberitis eius sanguinẽ, &c. de cons. dist. 2. prima. & Luc. 22. Apostolis summe perfectis [1] dixit: Hoc facite in meam cõmemorationem. §. ead. compil. de reliq. & vene. si dominum. post prin. Sed qua ratione tenetur quis corpus Christi sumere & spiritualiter manducare, eadẽ ratione tenetur ipsum adorare, etiam latriæ adoratione, vt probat Augustinus super Psal. prædi. & probat Tho. 3. par. q. 25. art. 1. & 2. Ratio autem istorum quæ sequitur est insania, secundũ quam Virgo beata, Euangelistæ, Apostoli: item Patriarchæ, Prophetæ fuissent summe imperfecti. cum ex gestis & verbis ipsorum appareat, ꝙ circa hoc iugiter cogitabant plus: quia omnes beati de imperfectione notarentur, qui in diuina essentia vident quotidie omnia sacramenta humanitatis Christi, & illa liquidissime contemplantur.

1 Collatio cum eis ꝙ fuerẽ fuerũt tam quam fundamẽta totius Ecclesiæ.

d ¶ *Sanctitatis.*] vide quod super eodem versi. dixi. ead. compil. ď

relig. dom. c. 1. Tullius lib. 1. de Offi. Totius iniustitiæ nulla capitalior, ꝙ eorũ qui cũ maxime fallãt, id agũt vt boni viri videant.

Tullius cõtra simulatores.

e ¶ *Propagentur.*] est propago propaginis vitis extensa sub terra. Item alicuius progenies vel prosapia, est propago propagas, quod respicit producentem vel procreantem. inde dixit quidam:

Vitem propago, habet iste de futura propago.

Propago est æquiuocum.

cernimus puniendos. ¶ Porro diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinę huiusmodi commorantur [f], suum officium circa eos diligẽter exerceãt, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos vero quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prędictis erroribus pænituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem [g].

f ¶ *Commorantur.*] vide eod. tit. vt commissi. li. 6. ver. & cõtra illos.

g ¶ *Vltionem.*] eod. tit. ad abolendam. & c. excommunicamus.

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario, vel casuali.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille qui aliter mortẽ vitare nequiẽs, suum inuasorẽ occidit vel mutilat. hoc dicit.*

C. VNIC.

SI [†] furiosus, infans seu dormiens hominem mutilet vel occidat:

DE HOMICIDIO voluntario, vel casuali.

Condanatio.

¶ *Visum est superius de crimine hæresis, quòd est grauissimum crimen: nunc videndum est de alio crimine, videlicet de homicidio. Et quia homicidium aliquando committitur voluntarie cum deliberatione, aliquando casualiter: ideo annectitur præsens rubrica, de homicidio voluntario vel casuali.*

SI *furiosus.*] Se sũmat habẽs duo dicta, in quorũ primo determinat tres casus: in secundo, quartum. Præsuponendum est ꝙ si quis hominem occiderit, vel hominis membrũ mutilauerit, idest, separauerit, talis efficitur irregularis: adeo ꝙ si tempore homicidij non sit promotus ad sacros ordines, non poterit promoueri. Si vero sit promotus, non poterit ministrare in ordinibus susceptis, nisi cum eo dispensetur. Et licet dicant quidam, ꝙ nullo modo possit dispensari cum talibus: quia sunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinis es: tamẽ communis opinio est, quòd possit dispensari: sed Papa non consueuit dispensare cum talibus.

† Hãc Clementinã latissime repetiuit Didac' Couarruuias, eã videto.

CASVS. Quidam furiosus incidit in furiam, adeo ꝙ erat in mente alienatus: iste non fuit positus sub custodia à suis parentibus: quod fieri debebat, per l. diuus. ff. de offic. præs. Iste furiosus occidit aliquem, vel mutilauit membrum hominis: postea fuit à furore liberatus: Quæritur, an possit in ordinibus susceptis ministrare: Dicit Clemens ꝙ sic. Idem dicendũ est de infante. Idem de illo qui dormiendo aliquẽ occidit. Idem de illo qui occidit aggressorem, cum non posset alias mortẽ euitare, adeo ꝙ iste sic inuatus posset se defendere. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ mutilatio fit per separationẽ membri: sed debilitatio est quando non fit separatio, sed redditur corpus debile. Nota ꝙ furiosus ex homicidio non incurrit irregularitatem. Nota ꝙ furiosus proprie non delinquit, quia delictum non fit sine animo deliquendi. Nota ꝙ ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas. Nota quòd idem dicendum est de infante, sicut dictum est de furioso: secus de impubere proximo pubertati: quia in eo cadit omne delictum præter delictum carnis, nisi malitia & vigor naturalis suppleãt ætatem: quia etiam talis impubes potest contrahere matrimoniũ. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatẽ, scilicet ex homicidio & mutilatione, & requiritur ꝙ sit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus nõ est membrũ, sed officium membri. l. hermaphroditus. ff. de statu homi. Nota ꝙ licet sit licitum alicui vim illatam repellere, ita ꝙ non teneatur fugere, cum esset honesta persona, cui non esset honestum fugere, si resistendo occidat, incurrit irregularitatem, licet non veniat puniendus in foro seculari.

Nota ꝙ mutilare & occidere æquiparantur quoad contrahendam irregularitatem. de hoc in glo. not. quo ad irregularitatem.

Nota

Nota ꝙ multiplex est irregularitas, quod videtur velle litera ibi: *Nullã irregularitatẽ*. est enim quædã quæ tñ impedit promouendũ: quædã deijcit etiã iã promotũ, vt not. 50. dist. de his. de homi. sicut.

Prima glossa dicit quid determinat.

a *Si furiosus.*] Se sũmat habẽs duo dicta, in quorũ primo determinat tres casus: in secundo quartum. Et primũ determinat, quæ habentur 15. q. 1. §. ult. furiosis. vsq; ad finem quæstionis. & quæ not. ead. q. in summa. & c. merito.

Glo. seq. per septem similia, & per rationẽ coadiunat textum.

a *Furiosus.*] iste siue cõtinuo furore laboret, siue per interualla: quãdiu furit, pati potest iniuriam, sed non facere. ff. de iniur. illud. canonizata 15. q. 1. illud. & quod per eum fit, habetur perinde, ac si casu aliquo accidisset sine facto personæ. ff. de adminis. tuto. l. vlt. in fi. vnde si damnum dat, non tenetur Aquil. sed est perinde ac si quadrupes fecisset, vel tegula cecidisset. ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcunque. §. 2. Et idem ibi dicitur de infante: & alibi dicitur, quod infans vel furiosus perdidit vel corrupit, impunitum est. ff. de rei vendi. quod infans. & rationem reddit lex, quæ de homicidio loquitur. ff. ad leg. Corne. de sicar. l. infans. vbi dicitur: infans vel furiosus si hominem ociderit, lege Cornelia nõ tenetur, cum alterũ innocentia consilij, alterũ fati infelicitas excuset. satis ergo suo furore punitur. ff. ad leg. Pomp. de paric. l. pen. in fi. ff. de offic. præsi. diuus. 1. respon. & afflicto nõ est addẽda afflictio. 7. q. 1. cũ percussio. de cler. ægro. c. pen. C. de epi. aud. tam dementis. in fi. Sicut ergo furiosus nõ testatur. C. qui testa. fac. pos. furiosum. de suc. ab intest. c. fi. nec religionem profitetur 17. q. 1. Gonsaldus. de regula. sicut tenor. nec matrimoniũ contrahit. de spon. dilectus. nec baptizat. de hoc. 1. q. 1. §. ecce. quando nec baptismum recipit nisi in casu. de bapt. maiores. ita nec occidendo irregularitatem contrahit, vt hic. & facit 3. q. 9. indicas. & quis probet, ibi not. & in præd. decre. cũ dilectus. in glo. hoc ideo. & quomodo probetur, ibi scripsi. & facit quod not. 46. dist. cap. 1.

Furiosus iniuriã facere non potest.

Furiosus testari nõ potest, nec religionẽ profiteri, &c.

Glo sequens rationem reddit, quam fortificat. secundo ponit opi. Host. hic reprobatam.

b *Infans*] minor septẽnio. C. de iure deli. l. si infanti. & despon. impu. c. vnico. in prin. lib. 6. & est ratio (de qua s. dixi) quia ætas illa ignorat quod videt. C. de fal. mo. l. 1. inde est ꝙ ex taliũ sponsalibus nõ contrahitur publica honestas. de despon. impub. litteras. & c. accessit. Sed Host. in decret. illa de delictis puerorũ, dicebat ꝙ puer nõ doli capax si proijciendo lapidem vel cultellum occidit aliquem, irregularis est, licet non habuerit animũ occidendi: quia in lege promotionis non voluntas, sed factum attenditur: dicebat tamen tale homicidium dispensatione dignum, cũ censeatur quasi casuale non habita distinctione, ex quo non discernit an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiã. hoc hic reprobatur.

Puer non doli capax aliquẽ occidens, an sit irregularis.

c *Dormiens.*] de isto habetur de baptis. maiores. §. verum. ff. de acquir. pos. l. 1. §. furiosus. sicut aliqui dormiendo loquuntur, ita sunt qui agunt etiam dormiendo.

Dormiendo aliqua agi possũt.

Glo. sequens æquiparationem probat per alia nouem iura

d *Mutilet.*] Not. quo ad irregularitatẽ mutilationẽ homicidio cõparari. ad idẽ 51. dist. aliquãtos. & c. si quis post. & c. qui in aliquo. 54. dist. si Euãgelica. ne cler. vel mon. clericis. & c. sententiã. de rapt. in archiepatu. de cler. pug. in duc. c. 1. in fi. eo tit. is qui. lib. 6.

e *Nullam.*] hoc tollit dictũ illorũ q dicebãt tales quo ad ordines suscipiendos irregulares esse, sed nõ quo ad susceptos: quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorũ qui distinguebant dispensabilem ab indispensabili, vt dixi in glo. minor. in fine.

Glo. seq. dicit quid determinat secunda pars, & tres opi. ponit.

f *Et idem.*] determinat not. 50. dist. de his s. eod. tit. c. 2. & c. sicut dignum. in fi. magnæ glo. per quæ patet, ꝙ triplex in hoc erat opinio: Prima, Hug. ꝙ talis erat irregularis. Secunda, Ioa. & Gos. ꝙ quo ad suscipiendos irregularis esset, sed dispensabilis: sed in susceptis licite ministraret. Tertia hic approbata fuit. Bart. Brixien. in prædicto cap. de his. & in quæstione quæ incipit: Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Host. in præd. decret. 2. & in decre. sicut. dicens ꝙ Clemens quartus & curia sic tenebat.

† Vide Alexandrũ cõsil. ... lib. ... incip. Visis & vt o... sideratis. & Arctinũ consil. 80.

g *Mortem*] propriam, vt sequitur.

Glo. sequens exemplificat, & dubium soluit.

h *Non valens.*] Inangulatus erat, vel sic arctatus ꝙ fugere nõ poterat, nec se iuuare clamore, vel aliter. Si de hoc dubitatur, in foro contentioso non crederetur sibi: sed per circunstantias apparentes oporteret hoc iudicari. in foro pœnitẽtiali crederetur hoc asserenti. eod. tit. significasti 2. de spon. tua.

Glo. sequens not. a contrario, & id approbat, & obiectioni respondet.

i *Suum.*] Hæc littera innuit secus in illo qui occiderit volentem occidere patrem, filiũ, coniugem, vel personã coniunctam, quam aliter iuuare non poterat: quod verum puto, quasi casus ille non includatur sub necessitate inuitabili, sed euitabili. Et hoc dico, dato ꝙ verum sit quod not. Inno. de sent. excom. si vero 1. vbi tenet, ꝙ eo casu percutiens clericũ non est excõmunicatus, vt ibi scripsi. irregularitas enim ista cõtrahitur sine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuste occidente. 51. dist. c. 1. & dixi de spon. inter opera. sed illa excommunicatio nõ: immo oportet ꝙ præcedat diabolica suasio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. si quis suadente.

† Pro moderne potest lectio ... B. Thomã 2. 2 q. 7... per totam quæstionẽ.

k *Occidit.*] etiam vibrando, nec restringas ad exemplum quod ponit glo. penul. Ber. in decret. sicut.

sus[a], aut infans[b] seu dormiens[c], hominem mutilet[d], vel occidat, nullam[e] ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem[f] de illo censemus, qui mortẽ[g] aliter vitare nõ[h] valens, suum[i] occidit[k] vel mutilat inuasorẽ.

TITVLVS V.

De vsuris.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel nõ restituendis, vel iudicantes secundũ illa, vel non delentes illa (si possunt) infra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Ex[†] graui[l] ad nos insinuatione peruenit, quod quorũdã cõitates locorũ in offensam Dei & proximi[m], ac contra iu-

DE VSVRIS.

Visum est supra de quibusdam delictis: verum quia crimen vsurarum est graue: idcirco videndum est de vsuris.

Continuatio.

Ex graui.] Tres sunt partes principales. In prima parte præmittit abusum circa vsurarũ solutionẽ, & repetitionem, & constitutionem per quam excommunicat ipso facto fauentes vsurarijs in sex casibus hic positis. In secunda præmissa ratione statuit librum seu codicem rationũ vsurarij debere exhiberi: ibi, *Cæterum*. In tertia parte declarat hæreticũ esse asserere pertinaciter exercere vsuras nõ esse peccatũ: & cõtra suspectos de hoc vel diffamatos de hoc velut de hæresi posse procedere: tertia ibi, *Sane*. Imola. In concilio generali in ciuitate Viẽnensi celebrato, plures iudices ciuitatũ in fraudẽ cõcilij Lateranẽsis, de quo in c. quia frustra. eod. tit. in antiq. faciebãt statuta de vsuris nõ repetẽdis, & nõ soluẽdis: & per sua statuta cogebãt debitores ad illas vsuras soluẽdas indirecte, sic videlicet, cũ bene scirẽt ꝙ vsuras nõ possent habere à suis debitoribus, ipsi mutuabant pecunias, & conueniebãt simul dicentes: Ego mutuabo tibi centũ vsq; ad decẽ annos, & tu in termino solues mihi illa centũ. Et iterũ dabis mihi nomine mutui totidẽ. hoc est iterũ te obligabis in centũ: & istud erat magis graue debitoribus, quàm si soluerent vsuras. Conciliũ ordinauit, ꝙ talia statuentes, & etiã dictãtes statuta illa, & etiã successores eorũ vtẽtes illis statutis sunt excõmunicati. Sed quid si solui vsuras, & illas volo repetere, ad probandũ solutionẽ vsurarũ peto mihi edi librũ rationũ: vtrũ teneatur creditor mihi edere, idest monstrare & ostendere librũ rationũ? Videtur ꝙ nõ: quia est instrumentũ priuatũ, & instrumenta priuata nõ debẽt edi: Dicit ꝙ immo debet edi: & hoc est speciale in odiũ vsurarũ. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ facientes statuta impedientia repetitionẽ vsurarũ, vel cõpellentia debitores ad solutionẽ vsurarũ, ipso facto sunt excõicati. Idẽ de scribentibus vel dictãtibus illa statuta. Not. ꝙ licet regulariter reus nõ teneatur edere instrumenta ad fundandũ intentionẽ actoris. l. qui accusare. C. de edẽ. fallit in vsurarijs & hoc in odiũ vsurarũ, vt ipse teneatur edere, idest monstrare instrumentũ ad fundandam intentionẽ actoris.

Not. ꝙ asserens, idest affirmans exercere vsurã nõ esse peccatũ, potest vt hæreticus puniri si pertinaciter asserat, & peccat contra articulũ, In vnã sanctã ecclesiã catholicã. Not. ꝙ in offensam Dei est quidquid statuit in fauorẽ vsurarũ, & dicit Stephanus, ꝙ est in offensã, q̃a per hoc ei animas furãtur. 14. q. 5. pœnale. Not. ꝙ statuta iniqua: & facit Isa. 10. Væ vobis q cõditis leges iniquas. Zaba.

Prima glossa simul summat, & diuidit.

l *Ex graui.*] Casus. Officiales cõitatũ faciẽtes, dictantes, vel scribentes statuta sup vsuris soluẽdis, nõ repetẽdis, vel nõ restituẽdis: vel iudicantes sm illa, vel nõ delẽtes illa si possunt infra tres menses de libris cõitatum: vel illa seruantes excõicati sunt. hoc primo. Fœneratores in causis vsurarũ edere coguntur libros rationũ suarum. hoc secundo. Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. hoc tertio. partes patent.

Glossa sequens in quæstione remittit.

m *Proximi.*] cui restitutio debetur. An vero valeant talia statuta quæ tollunt rerũ dominia, vel actiones prouenientes de iure gentiũ, vel ci-

vel ciuili, satis scripsi post Inno. & Host. & Compost. de cõsti. qui in ecclesi. rũ. & facit quod not. ff. de consti. prin. l. 1.

a ¶ *Iura diuina.*] Leuitici 25. Deut. 23. Lucæ 6.

b ¶ *Humana.*] idest ab homine tradita, & de iure canonico loqui tur, saluo q not. 14. q. 4. quid dicam. & eod. tit. cap. 3. & C. eo. tit. Auth. ad hæc, & in Aut. eod. tit. in pri. coll. 9.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, & eius rationem, & obiectionem soluit.*

c ¶ *Iuramento.*] quod non obligat . de reg. iur. non est. lib. 6. cum principale non teneat. de so. comp. si diligẽti. Non obstat de iureiur. debitores. quia licet va leat iuramentũ debitoris super vsura soluenda, cũ seruari possit sine periculo animæ, nec sit in alterius præiudicium: iuramentũ tamẽ super seruando iniquo statuto, de quo hic loquitur, respicit alterius præiudicium, vt supra: nec seruari potest sine periculo salutis æternę, sicut nec statutum.

Margin: ¶ al. sed & ad se ten-tum eas-dem, &c.

Margin: † al. sut

Margin: Vide D. Thomã 2. 2. q. 29. a. 2. 3.

d ¶ *Onera.*] Fertur q Pergami est statutũ, q repetentes vsuras in foro ecclesiastico per Potestatem cogantur vsurario mutuare tantã pecuniam à tanto tempore, quanto tenuerũt pecuniam vsurarij: deducunt ergo naturalẽ obligationem in ciuilẽ, qđ nõ liceat, vt scripsi eodem tit. consuluit. [ibi scribit Ioan. & Goffred. 14. q. 3. cap. 1.]

Margin: Vide Decium cõs. 212. col. 3.

e ¶ *Exquisitis.*] simile de hæret. statutum 1. lib. 6.

f ¶ *Decætero.*] quo ad pœnam excõmunicationis, quam imponit infra, respicit futura: ratio tamen constitutionis est antiqua. eo. tit. cum tu. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, soluit contrarium.*

g ¶ *Facere.*] quid si fiat statutum, q nullus pro vsura recipiat vltra duos denarios pro libra in mense? videtur quòd locũ habeat pœna. quasi de pluri negando videatur de tanto concedere. de præsumpt. nonne. cum concor. contrarium puto eod. titu. quanto. de treug. & pace. cap. 1.

Margin: Idem de cisione, præter. re pet apostil. ad Abbatem in c. litteras. de psump. & Decius consil. 87. col. 1. in 2. volum.

h ¶ *Dictare.*] concor. ne cler. vel mon. sententiam.

i ¶ *Iudicare.*] de scribentibus iudicata non exprimit. sicut in decre. nouerit. de sent. excommuni.

k ¶ *Incurrant.*] incontinenti sine temporis interuallo, & vide qđ scripsi in decret. nouerit. super verbo, statuarios.

l ¶ *Potestatem.*] sic ergo intelligatur de sent. excomm. nouerit. & ibi not. per Inno. & Host. & eod. tit. grauem. & intelligo de potestate iuris & facti.

m ¶ *Tres menses.*] in decret. nouerit. dantur duo tñ, sed casus sunt diuersi: & ibi statutũ erat ꝯ libertatem Ecclesiæ, hic aliàs iniquũ.

n ¶ *Eorum.*] scilicet statutorũ. Et hoc dicit, quia quandoque non statuunt talia, sed assuescunt, idest consuetudinem deducunt.

o ¶ *Obseruare.*] vt scripsi secundum Inno. in decret. nouerit. obseruantes, nisi sint de personis expressis, excõmunicati non sunt.

p ¶ *Dolose.*] satis scripsi de empt. & vend. ad nostram.

q ¶ *Agetur.*] quo casu proceditur simpliciter & de plano. supra ead. compil. de iudi. dispendiosam.

r ¶ *Codices.*] licet hoc sit speciale nomẽ cuiusdã libri ciuilis scientiæ: tamen ampliatur ad omnes libros. de sum. trin. damnamus. ver. non enim. ff. de eden. argentarius. §. 1.

Margin: Codex qđ significet.

¶ *Glos. seq. de rationum editione remittit, distinguens triplicem formã petendo, ostendit quid addit decret. hic: in fine dubium soluit.*

s ¶ *Rationum.*] vide quod not. & dixi de prob. c. 1. & per Azonem in sum. de eden. §. nunc de editione rationũ. Quicquid scribatur đ rationibus edendis, veritas videtur, q rationis editio per speciales actiones petit à tutore, curatore, socio, procuratore, & gestore, scilicet p actiones tutelæ, pro socio, mãdati, & his similes: sed per edictũ đ edendo iuste petitur ab illo qui fecit illã ex publico officio: sed si nõ petitur ratione publici officij, tunc videtur idẽ in illis qđ in instrumentis. Si igitur vt priuatus quis conficiat scripturã in libro de datis & acceptis, nõ cogitur ad illas rationes edendas sine causæ cognitione, & in causæ cognitione vertit q illis vtatur, vel q petens sit priuilegiatus, vt fiscus. ff. de eden. l. 3. & sic potest recte intelligi. l. 1. C. de eden. hoc ergo nouũ facit hæc constitutio, q addit aliũ casum priuilegiatũ, in quo etiam taliũ rationũ fit editio, quæ ante constitutionẽ istam non fiebat, vt fuit olim determinatũ p dominũ Iacobum de Mysio fratrem Archidiaconi, qui quærebat de manifesto vsurario, qui episcopo satisdederat. qđ vide in Mercu. hoc tit. sub littera E. Item scias q istis rationibus staretur contra eos, pro eis nõ. C. de prob. l. instrumẽta. & l. rationes. & l. exemplo. & not. ff. de edend. l. quædam. §. nũmularios. in glos. sed an idem hodie. & facit quod not. de fid. inst. c. 2. in fi. 1. glo. & 24. q. 3. sane pfertur. in glo. sed quod.

Margin: Vide Abbatẽ in c. 2. de fi. instr.

---

ra[a] diuina pariter & humana[b] vsurariam approbantes quodam modo prauitatẽ, per statuta sua iuramento[c] quandoque firmata, vsuras exigi & solui nedum concedunt, sed† ad soluẽdas eas debitores sciẽter compellunt, ac iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunque vsuras repetentibus onera[d], aliisque vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis[e] repetitionem impediunt earundem. ¶ Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante cõcilio statuimus, vt quicumque communitatum ipsarum Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, cõsiliarij, aut alij quiuis officiales statuta huiusmodi decætero[f] facere[g], scribere, vel dictare[h], aut quòd soluantur vsuræ, vel quod solutæ cũ repetuntur non restituantur plene ac libere, scienter iudicare[i] præsumpserint, sententiam excõmunicationis incurrant[k]: Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem[l] habuerint) infra tres[m] menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum[n] habentes quoquo modo præsumpserint obseruare[o].

¶ *Fæneratores in causis vsurariis edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. And.*

¶ Cęterum quia fœneratores sic vt plurimum contractus vsurarios occulte ineunt & dolose[p], quòd vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendum cũ de vsuris agetur[q] suarum codices[r] rationum[s], censura[t] ipsos[u] decernimus ecclesiastica compellendos[x].

¶ *Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.*

¶ Sane si quis[y] in illum errorẽ inciderit, vt pertinaciter[z] affirmare[a] presumat, exercere vsuras non esse[b] peccatũ: Decer-

---

¶ *Glo. seq. not. ex pœna expressa, & remittit, secũdo, quæstionem soluit.*

t ¶ *Censura.*] quid contineat, habetur de verb. signi. quærenti. Nõ vult ergo hæc constitutio, ipso inuito domũ ipsius ingredi, vel arcã ipsius frangi. & vide qđ not. in Spec. de instru. edi. §. videndum restat. ver. pone instrumenta. Et quia hanc censuram licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Ecclesia. eo. tit. post miserabilem, &c. quanto. satis videretur, q etiã in Iudæis haberet hoc locũ si per seculares principes tales libros edere non cogantur per iura prædicta. & facit quod dicam infra parte proxima.

Margin: Iudæi indirecte possunt ab Ecclesia excõmunicari.

u ¶ *Ipsos*] vsurarios. & idem puto de ipsorum hæredibus suis vel extraneis. de vsur. tua nos. & c. Michael. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. 1. & l. quædam. §. nihil.

¶ *Glo. sequens quærit, arguit, & soluit: contrario respondet, & solutionem modificat.*

x ¶ *Compellendos.*] quid si dicat vsurarius vel hæres se non habere rationes, vel se illas perdidisse? Videretur credendũ ipsius sacramento. ff. de eden. l. prætor. § sed si seruus. C. de fid. inst. l. vlt. quod me. cau. c. vlt. & facit quod not. de priuil. cũ olim 1. dic cõtra. facit de pur. can. c. 1. In eo ergo q dicit se nõ habere vel perdidisse, nõ creditur nisi aliter probet. habet ergo probare amissionẽ cũ casu: pone incẽdio, vel ruina. ff. de eden. si quis ex argentarijs. in fi. l. vlt. de fid. instr. Et qđ not. in decre. cũ olim. nõ obstat: quia ibi necesse est plene pbari ter orẽ. nõ fit ergo magnũ piudiciũ. si super amissione statur iuramẽto. facit de proc. ex insinuatione. Sed cognosco vsurariũ, nõ qui scribit rationes in libro, sed in schedulis, quas statim dilacerat solutis credito & vsuris: si talis succederet hæres nõ vsurarius, sed aliàs fide dignus, statim videretur stari iuramento, si huic rei fama consentit. de testi. præterea. de prob. cum causam. de præsump. illud. & hoc casu, vel qñ aliàs nõ possent haberi, posset recurri ad suffragiũ decret. ad nostrã 2. de iureiur.

Margin: Vsurarius, qui tenet rationes edere, si dicat se illas nõ habere, qđ iuris?

y ¶ *Si quis*] vsurarius vel non. Et sic not. q iura non solum puniunt vsurarios, de quorum pœna eod. tit. quia in omnibus. & cap. præterea. & c. quamquam. lib. 6. sed etiam puniunt fauentes, qui scilicet ad hoc opus alienigenis domos concedunt: vel tales in terris suis habitare permittunt. eod. tit. vsurarum. lib. 6. Item fauentes per modum, de quo supra 1. responso. grauius autem puniuntur fauentes per modum hic expressum. Et sic patet plus puniri auctorizantem, quàm facientem. de hoc de offic. deleg. cap. 1. §

Margin: Et vide ibi Philippũ D. ciñ.

z ¶ *Pertinaciter.*] habetur hoc verbum supra ead. compil. de summa trinit. cap. vnico. §. porro. & ibi exposui.

a ¶ *Affirmare.*] vide quod not. de sum. trini. c. 2. lib. 6. in vlt. glos.

¶ *Glossa sequens ponit duo dicta, quæ reprobat & remittit.*

b ¶ *Non esse peccatum.*] ex his aliqui dicunt vsurarium non obligatum restitutioni: alij fatentur eum restitutioni obligatum: sed sicut

Margin: Vsurarius quã facta restitutione pœnitente tenetur.

mu-

mutuum, commodatum, vel depositū recipiens facta restitutione ad quam obligatus est, nō pœnitet: ita vsurarius facta restitutione vsuræ, pœnitere non tenetur. sed hoc est falsum: quia obligatus restitutioni ex delicto, furto, vsura, rapina, vel simili modo, etiam post restitutionem habet pœnitere. de homic. sicut dignum. §. eos. de fur. c. vlt. de rapto. c. 2. de iniur. si quis domum. cū similibus. & vide quod not. Host. in summa. de pœn. in vlt. col. ver. sed numquid sufficit. & sequentibus.

Glo. sequens rationem ponit: & soluit quæstionē de Iudæis.

Hæreticus quis est, & vide Turre cremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 12. & 13.

a *Hæreticum.*] nō solum est hæreticus male sentiens de articulis fidei, vel sacramentis ecclesiæ. de hæret. ad abolendá. in princ. sed etiá qui peruersú habet dogma, vel falsas, vel nouas opiniones gignit, aut sequitur. 23. q. 3. inter schisma & heresim. & c. hæreticus. istud autem est contra doctriná Ecclesiæ. eo. tit. c. 3. & c. cum tu. in fi. Iudæi vero qui dicunt hoc inducētes auctoritaté Deut. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quibus facere videtur 14. q. 4. ab illo. non includuntur hac constitutione: quia non cadit in illos propriè hæresis quæ diuisioné notat, quia ipsi nunquá in vnitate fuerunt. Item certú est, q peccant in articulos fidei, qui sapiunt humanitatem Christi, de quibus dicitur de sum. tri. firmiter. & hoc scit Ecclesia, & illos sustinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. possent[f] tamē super his per Ecclesiam cópelci, si talia dogmatizarent inter Christianos, vt scripsi post Inn. & Host. de voto, quod sup his. ver. defensione. sicut & in alijs casibus coercētur, q not. de Iudæ. Iudæi siue. Ad rōnes vero ipsorū respōdeo vt scripsi eo. tit. conquestus. & not. Host. in sum. eo. tit. §. in aliquo.

[f] Iudæi quā que possūt ab Ecclesia coerceri, & in quibus casib[us] per Ecclesiā puniātur vide in extrauaganti Gregorij xiij. incip. Antiqua Iudæorum improbitas edita anno Dñi 1581.

b *Non omittant.*] per modū de quo s. ead. compil. de hæret. c. 1.

nimus eum velut hæreticum[a] puniendum: locorum nihilominus ordinarijs & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant[b].

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Prouiderat Gregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

FRequens[c] & assidua nos quorundam religiosorū querela circunstrepit[d], quòd plerique episcopi, & eorum superiores[e], ac cæteri ecclesiarum prælati, ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant[f]. Quidam enim exemptos capiunt[g], & incarcerant, in casibus non concessis à iure[h]. Quidam[i] per grauium interminationem[k] pœnarū impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos soluant eisdē: Neve[l] aliqui Missas eorum audiant[m]: Molentes[n] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vasallos, & domesticos[o] eorundē, vel alios qualitercunque contrahentes & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excōmunicant absque causa rationabili[p] pro libito volūtatis[q]: Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus[r], quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt[s] quandoque minime deferentes, appellantes occasione appellationū huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari[t]. Quidam[u] præterea capellanos in ecclesijs pleno[x] iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec ministrare parochianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli[y] † etiá indebite abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnō & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate, suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt[z] ip-

ipso iure. ita q exempti nō tenentur appellare. Not. q diœcesani nō debent per obliquū exercere illud qđ de directo eis nō permittitur: & sic nō permittitur vna via, qđ alia est prohibitū. Itē nota q exēpti debent contribuere in iucundo aduentu epi: quod appellam[us] subsidiū charitatis. Not. q Christianitas est vna Ecclesia, licet habeat plura mēbra. Not. ibi, *Cum armis & erecto vexillo*, q eps vel etiá quicunque alius nō debet violentiá publicam cōmittere cū armis & vexillo erecto, immo violētiæ sūt à iure reprobatæ. Not. q hic puidetur contra grauamina, quæ prælati religiosis inferunt. cō cor. eod. tit. sane. de priuil. dilectis. & c. quanto. de cens. cle. ad nostrū. Not. ibi, *cæteri ecclesiarū prælati*. q prælati dicuntur nō epi: alibi prælati dicuntur soli epi de appel. cle. dudū. Zaba.

Prima glo. dicit quod facit, & dat simile.

c *Frequens.*] prouiderat Greg. contra xxvij. grauamina, quæ plati religiosis inferebat. eo. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, a quib[us] prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubēs ipsorū priuilegia & iura seruari: & est huic simile supra ead. compil. de censib. ad nostrum.

d *Circunstrepit.*] sumptum § 4. dist. frequēs. & de rest. spol. frequēs. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

e *Superiores*] archiepiscopi & patriarchæ.

f *Inquietāt.*] sumptū. eod. tit. nimis. in prin.

g *Capiunt.*] etiá prælati sunt excōmunicati cum iniuriosas manus iniiciunt in clericos. de sent. excō. vniuersitatis.

h *A iure.*] de priuil. cap. 1. lib. 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen constitutiones Clemen. in multis casibus habent ordinarij iurisdictionem super exemptos, quos dicam infra de pœnis. cap. 2.

† In vetusto quodā manuscripto ita: Nonnullis etiam abbates indebite monachos & conuersos eorū exemptos, &c.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM.

Visum est supra de vsuris. de diuersis criminibus, & eorum pœnis: verū quia quandoque prælati excedunt fines, siue limites suæ potestatis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de excessibus prælatorum.

FRequens.] Diuiditur in tres partes: quia primo conciliū narrat xxx. grauamina, quæ inferebantur religiosis. Secundo præmissa ratione contra illa prouidet. Et sic præcipit ab illis prælatos cessare, & facere suos subditos cessare: iubens ipsorum religiosorum priuilegia & iura seruari, ibi: *Verum*. Tertio contra xxx. grauamina prouidet, ibi: *Et quoniam*. Prima pars posset subdiuidi in tot partes quot sunt grauamina. Imola. In concilio Viennensi fuit expositū, q diœcesani non contenti suis finibus & metis, sed in odiū exemptorū, qui subsunt dño Papæ immediate, vel alij cui Papa dedit in conseruatione, cōmittebant xxvij. vel xxx. excessus in ipsos exēptos, qui excessus sunt clari in textu: Concilium ordinauit, q diœcesani cessent ab huiusmodi excessibus, & q dimittant ipsos exemptos in quiete. hoc dicit H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, q ordinarius nō habet iurisdictioné in exemptos, nisi in casibus à iure permissis: ideo processus corá ordinarijs agitatus est nullus

i *Quidam.*] secundum

k *Interminationem.*] hoc non ligat ad pœnam. quod dic vt not. de sagit. cap. vnico. cum concordan.

l *Neve.*] tertium.

m *Audiant.*] quod tamen licet sine præiudicio parochialium ecclesiarum. de paro. cap. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, suū est. de sta. mona. c. 1. religiosi tamen non debent aliquos retrahere ab accessu vel frequentia suarum ecclesiarum. j. tit. 1. cap. 1.

n *Molentes.*] quartum.

o *Domesticos.*] infra tit. 1. cap. 1. ad finem.

p *Causa rationabili.*] cōtra hoc erat provisū. de sent. excō. sacro.

q *Voluntatis.*] contra hos erat prouisum. de priuil. quanto, sed illa loquitur de exemptis vel priuilegiatis: ista generalius de omnibus, vt patet in fine.

r *Et appellationibus.*] quintum.

s *Interponunt.*] vide qnod not. de priuil. auctoritate. lib. 6. in vlt. glo per Inno. & Host. de appella. dilectus.

t *Mancipari.*] puniendi sunt, vt 2. q. 6. decreto. de appel. de priore. Et timentibus talia sufficit protestari. qđ dic vt de appel. c. vlt.

u *Quidam præterea.*] sextum.

x *Pleno iure.*] 16. q. 2. visis. de priuil. quoniam.

y *Nonnulli.*] septimum.

z *Interdicunt.*] si de exemptione constat, sententiæ non ligant.

de appel.

sorum. In exigendo [a] insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, excedunt [b] nimium contra eos. Et insolitas [c] ac indebitas ipsis contra [d] iura exactiones imponunt: Nouos [e] census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesijs, in quibus exēpti ius obtinēt patronatus: Processus [f] iuste factos seu sententias iuste latas a delegatis sedis Apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis non permittunt [g]: Tabellionibus [h] publicis inhibent ne instrumenta conficiant [i]: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis seu negotijs eorundem: Præsentatos [k] per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolūt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiā [l] in salutatione litterarum [m], quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesijs [n] quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas instituunt inhabiles & indignas [o]. Quidam [p] etiam ecclesias curā animarum habētes ad mensam [q] abbatum spectantes, quarū fructus quandoque clericis sæcularibus tradunt seu cōcedunt ad firmā [r] clericis ipsis decedentibus, suis cōferunt clericis: quāquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate nō vacent [s]. Nōnulli [t] quoque in ecclesijs monachorum iura ipsorū iniuste sibi appropriant; & de ipsorum redditibus vt volūt, ordināt: ita quòd rectoribus [u] earum † nō remanet vnde valeant sustentari [x]. Quidam [y] cum [z] armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum: quæ etiā tāto tempore possederūt, quod de contrario memoria non existit [a]: Mittuntque [b] frequenter ad monasteria suarum ciuitatum & diœcesium suos consanguineos & nepotes, & interdū animalia sua cum custodibus, vt eis [c] de bonis monasteriorū debeat prouideri: Abbates [d] insuper & Priores monasteriorū frequenter compellunt, vt suis cōsanguineis & nepotibus monasteriorum suorum seu Prioratuū possessiones † concedāt in perpetuum vel ad tempus: quas quidē concessiones [vel † pensiones] nos nullas esse volumus ipso iure [e]: Eosdem [f] quoque abbates & Priores quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum [g] interdum suos familiares consanguineos vel nepotes. Frequenter [h] etiam permittunt & tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos & ipsorum temporales officiales monasteriorū bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus nō permissis a iure: Et [i] aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea [k] interdum iniuste abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficijs suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorū percipere valeant primo anno, prætextu priuilegii, quod asserunt se habere, quòd vsque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni [l]: Qui-

de appel. si duobus. de relig. dom. cum dilectus. de hoc de accusa. veniens. in vlt. glo. cum suis remissionibus.

a ¶ *In exigendo.*] octauum. & argue ad ea quæ scripsi de cens. cū Apostolus. super verbo, charitate. q episcopus potest exigere charitatiuum subsidium, dummodo sit moderatum. Ioan. And.

Episcopus charitatiuum subsidiū potest exigere.

b ¶ *Excedunt.*] cum tamen illud esse debeat moderatū. de cens. cum Apostolus. §. prohibemus. de offic. ordi. conquerente. in fine.

c ¶ *Et insolitas.*] nonū.

d ¶ *Contra iura.*] eo. ti. c. 1. de cens. c. 3. & c. ecclesijs.

e ¶ *Nouos.*] decimum. & est hoc contra id. de cens. prohibemus.

f ¶ *Processus.*] vndecimum.

g ¶ *Permittūt.*] per hoc possunt à delegatis vel cōseruatoribus puniri, cū illorū iurisdictionē impediāt. de offi. deleg. c. 1. etiā ab ipsis subdelegatis si iurisdictionē habēt. eo. tit. ex litteris. saluo qđ de conseruatoribus dicitur. eod. tit. c. vlt. §. vices lib. 6.

h ¶ *Tabellionibus.*] duodecimum.

i ¶ *Conficiant.*] in causis vel negotijs, &c. vt sequitur. & hoc est contra formā iuramēti ipsorū: de qua dixi, ne cler. vel mo. sicut te. & not. i Spe. đ inst. edi. §. restat. ver. sed quæro sub qua.

k ¶ *Præsentatos.*] decimum tertium.

l ¶ *Obedientiā.*] dicēdo, salutē & obedientiā debitā & deuotā: vel his similia; si sunt exēpti, nō tenentur obedientiā pfiteri. de priuil. cū olim 2. si nō sint exēpti, satis est q à principio pmiserunt. de simo. ne Dei.

m ¶ *Litterarū.*] sit ergo psentatio per litteras. † de his q̄ fiūt à prælatis. ea noscitur. vbi de hoc in prima gl[illegible]

† *Præsentatio fit p litteras. vide Lapum allegatione 71. & Roch Curte de iure patron.*

n ¶ *Ecclesijs.*] decimūquartū. aliàs i ecclesijs.

o ¶ *Indignas.*] ad eorū remotionē dato etiā q essent digni, agere possūt præsentantes & psentati. 16. q. 7. decernimus. đ iure patr. ex lřis. & c. ex insinuatione. de re iudic. cū Bertholdus.

† *al. eorū*

p ¶ *Quidam etiam.*] decimum quintum.

¶ *Glo. seq. ponit dictū Inn. circa id qrit & soluit. sol. obijcit & respōdet.*

q ¶ *Ad mensam.*] Not. Inno. de reb. eccle. nō alie. vt super. q res in quibus ecclesia habet directum dominiū, sed alius vtile, vt sunt feuda, nō possunt dici de mensa: cū alius fructus percipiat: & pro tanto illorū etiā ad Ecclesiā reuersorū fieri permittitur noua infeudatio. de feudis. c. 2. Sed quæritur, quæ ecclesia dicatur proprie de mensā prælatorū vel capitulorū, vel singulariū dignitatū vel præbendarū? Et videtur q illæ quæ sunt mensis eorū vnitæ, in tantū q rectorē vel vicariū perpetuū nō habent alium quàm illū, cui facta est annexio: quod probat hæc litera, &. 3. ead. compil. de rescript. c. 1. de sup. negl. præl. c. 1. Istud autē potest sic esse per vnionē sic factā per epm de cōsensu capituli. 3. ead. cōpil. de reb. eccl. nō alie. si vna. de sta. mon. c. 1. §. ad hæc. per præscriptionē, vt not. in pdi. decre. vt super. per papalē concessionē, & de hac non dubitatur. đ præbl. pastoralis. Nec putes q ecclesia quæ pleno iure subiectionis spectat ad illos, propterea dicatur de mensa: licet enim rector talis ecclesiæ institutionē & destitutionē ab illis recipiat, & ab illis visitetur, etiā quo ad temporalia, nō tamen possunt fructus ad suos vsus conuertere, nisi illā habeant in mensam vel in suos vsus conuertendā. quod probāt prædicta decreta. Sed obstat ei quod dixi in ecclesia, quæ spectat ad mensam, poni & deponi pro libito vicariū temporalē. decre. extirpandæ §. qui vero. de præb. & 3. ea. cōpil. de iure patron. c. 1. per quæ patet, q in ecclesia annexa quo ad temporalia instituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico q aut ecclesia spectās ad mensā prælati, vel collegij, vel dignitatē habentis, vel præbendarij recipit superioris institutionem quo ad regimen ecclesiæ, vel saltē populi: & tunc locū habet quod dicitur de vicario ppetuo: aut pleno iure spectat ad illū etiā quo ad spiritualia, & tunc habet locū quod dicitur de vicario temporalis, etiā si sit curata, vt hic. & super his vide quod scripsi de p̄bendis, de monachis. đ priuilegijs, pastoral. s.

Mensæ prælatorū aliquādo bona quædā applicant.

Ecclesiæ possunt esse de mēsa prælatorum variis modis.

r ¶ *Ad firmā.* [a]] đ loc. vestra. ne prælati vices suas. c. finali.

s ¶ *Non vacēt.*] facit 3. ead. cōpi. đ rescrip. c. 1. de sup. negl. pla. c. vnico. §. pmissa: illi nō erāt rectores, sed firmarij, secus si rectores fuissent, licet manuales, vt il .

t ¶ *Nonnulli.*] deci nū sextum.

u ¶ *Rectoribus.*] qui alibi dicuntur vicarij. de pbend. de monachis.

x ¶ *Sustentari.*] cōtra id 3. ea. cōpil. de iure patr. c. 1. cum concordan.

y ¶ *Quidam.*] decimū septimum.

z ¶ *Cum armis.*] tenentur ergo de vi publica. de hoc de ord. cog. c. 2. in 1. glossa.

a ¶ *Non existit.*] & sic in præscriptione releuaretur ab onere probandi titulum. de præscrip. cap. 1. lib. 6.

b ¶ *Mittuntque.*] decimum octauum.

c ¶ *Vt eis.*] scilicet cōsanguineis, nepotibus, animalibus, & custodibus ipsorum.

d ¶ *Abbates.*] decimum nonum.

e ¶ *Ipso iure.*] concor. 3. ead. compil. de reb. eccle. non alie. c. 1. & ibi concedenti pœna suspensionis imponitur.

f ¶ *Eosdem*] vigesimum.

g ¶ *Monachandū.*] quod quandoq. spectat ad solos prælatos. quod dic vt de regula. cap. fin. lib. 6.

h ¶ *Frequenter.*] vigesimum primum.

i ¶ *Et.*] repete permittunt quòd aliæ, &c.

k ¶ *Præterea.*] vigesimum secundum.

¶ *Glo. seq. dicit quod probet, & quod non pbet, & quid de caso tenendū.*

l ¶ *Primi anni.*] de rescript. si ppter. lib. 6. Et licet hæc littera posset induci, q priuilegium tale comprehendat beneficia etiam spectantia ad exemptos: non tamen probat de beneficijs exemptis: ex quo per episcopum sit priuatio, vt præmisit. Quicquid tamen dicat Archid. in decret. si propter. puto q si in priuilegio dicitur de beneficijs

† *al. pēsiones*

† *Hæc duo verba: vel pēsiones, nō habentur in aliquibus codicibus etiam impressis.*

[a] *Firma vox est Anglica, de qua vide Hostiensē [in] c. vestra. de locatu, vbi declarat quādo quid dari dicatur ad firmam.*

bus[e] non contenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorū vacantium illicite[b] occupant, quę essent futuris successoribus reseruanda[c]. Quidā [d] militibus, & alijs potētibus dignitatū suarum redditus & prouentus vendunt ad tēpus, vt per ipsos [e] exempti vicini fortius opprimantur: Nonnulli [f] etiam indebite[g] monasteria dirimunt: Alij [h] domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant [i], & detinent occupata: Pluries[k] quoq; sine causa iusta impediunt, ne exempti loca sua valeāt reparare[l]: Quidam [m] statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegijs [n] exemptorū. Et generaliter [o] quamplures prælati religiosis præsertim exemptis & priuilegiatis in personis & rebus suis ac iuribus spiritualibus & temporalibus graues inferunt, contra iustitiā & eorū priuilegia [p], iniurias & iacturas. ¶ Verum quia vna est regularium & seculariū prælatorū & subditorum exemptorum & non exemptorū vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur [q], quorum omnium vnus [r] est Dominus, vna fides, & vnum baptisma: decet [s] vt omnes qui eiusdem sunt corporis [t], vnius etiā sint voluntatis; & sicut fratres ad inuicem vinculo charitatis sint astricti. Decet igitur vt & prælati & alij, tā exēpti quàm non exempti suis iuribus sint contenti [u], & alter in alterius iniuriā non prosiliat seu iacturam. Vniuersis itaque prælatis ecclesiarū præsentis sanctionis edicto districte pręcipiēdo mādamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exēptos, priuilegiatos, & non exēptos, mendicantes & non mendicantes charitatiue tractēt & foueant, & sua iura & priuilegia inuiolabiliter eis seruēt. Et quoniā [x] plus solet timeri quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur [y], eisdē prælatis districtissime inhibemus, vt abbates, Priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia vel prouincialia vadāt capitula [z], impedire quomodolibet non præsumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & excessibus priuilegiatorum.

¶ Clemens v. in concilio Vienensi.

¶ *Ponit sex casus in quibus religiosos excommunicat, & absolutionem Papæ reseruat: & priuilegijs & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorū denūtiari pręcipit. 10. An.*

CAP. I.

Religiosi [a], qui clericis, aut laicis sacramentum Vnctionis [b] extremæ, vel Eucha

beneficijs dioecesis suæ, venient exempta: secus si diceretur de beneficijs sibi subiectis. & est simile quod scripsi de rescrip. abbatē. vbi patet respon. ad decr. graue. de offic. ordi. quæ inducit ad 3riū.
a ¶ *Quibus.*] vigesimum tertium.
b ¶ *Illicite.*] illa enim quę ad fructus nō pertinēt, vsurpare nō debēt. de elect. generali. §. vlt. lib. vj. & cōcord. 3. ex. cōpil. de deci. cap. 3.
c ¶ *Reseruanda.*] de offic. ordi. præsēti. lib. 6.
d ¶ *Quidam.*] vigesimū quartum.
e ¶ *Vt per ipsos.*] hoc aliàs licitum, ex animo fit illicitum: super quo vide quod not. de reg. iur. locupletari. lib. 6. 11. q. 3. si quis vero. & est simile huic de deci. in aliquibus. de Iudæ. c. penult. & quod scripsi de sent. excō. quātæ.

Licitū ex animo fit illicitum.

f ¶ *Nonnulli.*] vigesimum quintum.
g ¶ *Indebite.*] ergo secus si ex causa iusta. 7. q. 1. & temporis. 16. q. vlt. si quis vult. de conse. dist. 1. tribus.
h ¶ *Alij.*] vigesimūsextū
i ¶ *Occupant.*] dicendo sibi ius per violentiam, & cadunt à iure suo, si quod habent. C. vnde vi, si quis in tantam. 16. q. 6. placuit. de præbē. cum qui. lib. 6.
k ¶ *Pluries.*] vigesimū septimum.
l ¶ *Reparare.*] quod tñ Iudæis permittitur de suis synagogis, iuxta primum statutum. de Iudæis. consuluit.
m ¶ *Quidā.*] vigesimū octauum.
n ¶ *Priuilegijs.*] hoc nō possunt. 25. q. 2. c. 1. & 2. immo nec ipsū principē decet hoc facere. de reg. iur. decet. cum suis concor. lib. 6.
o ¶ *Et generaliter.*] vigesimū nonū generale.
p ¶ *Priuilegia.*] decurtāda erāt ipsis eorū priuilegia. de priuil. dilecti.
q ¶ *Saluatur.*] de summa trinita. c. 1. §. vna.
r ¶ *Vnus est Dominus*] ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate, & 3. ea. compi. de summa trini. c. 1. §. ad hoc. & j. de sent. excō. c. 1. ad idem 24. q. 1. loquitur.
s ¶ *Decet.*] inspicimus quod deceat, quod proprie respicit honestatem. de vot. magnæ. de elect. cum non deceat. lib. 6.

Decet concernit honestatem.

t ¶ *Corporis.*] mystici, qđ est collectio fideliū. de cōsecrat. dist. 2. Ecclesia. cui[9] caput est Christus. de sacra vnctio. c. vnico. ver. sed vbi.
u ¶ *Contenti.*] 3. eod. tit. accedentibus.
x ¶ *Et quoniam.*] trigesimum.
y ¶ *Inhibeatur.*] 24. dist. quamquam. de hæret. si aduersus.
z ¶ *Capitula.*] concor. 33. q. 4. sicut. circa finem.

DE PRIVILEGIIS. &c.

Continuatio.

¶ *Visum est supra de excessibus prælatorum: qui sunt causa priuilegiorum & exemptionum: ideo sequitur de priuilegijs: quia priuilegiati quandoque abutuntur suis priuilegijs.*

Religiosi.] CASVS. Aliquis meus parochianus petijt sibi dari extremā vnctionē, quæ fuit sibi data p religiosū forte mendicātē sine meo mādato: vel etiā forte in die Paschæ religiosi receperunt aliquos in suo altari ad recipiendū corpus Christi: vel fecerūt solēnia nuptiarū q rētur, qualiter veniāt puniēdi? Dicit Clemens q sunt excōicati ipso facto, & solū veniūt absoluēdi p Romanū Pot. Sed quid si curatus præcipit parochianis, vt in vna de tribus dñicis veniret ad suā ecclesiā: illi q nō venit, sunt excōicati à canone. Ponamus q aliqui religiosi dicebāt habere potestatē absoluēdi excōicatū à canone, & de facto absoluerūt: Quęritur, quā poenā incurrūt? Dicit q ipso facto sunt excōicati. Sed sanctissime pater, vellē informari, an sint alia à quibus isti religiosi se debeant abstinere? Dicit Clemēs q sic: videlicet ne in suis sermonib[9] detrahāt prælatis, epis, archiepis, vel curatis, ne diminuatur fama ipsorū prelatorū: etiā cauere debent, ne extrahant personas à suo curato, & ecclesia parochiali: aliàs puniuntur, vt in ver. si qui vero præmissa. ¶ Colligo aliqua notabilia, Primo, q quilibet tenetur recipere sacramenta Eucharistiæ & extremæ Vnctionis, & alia sacramēta à suo proprio sacerdote: fallit in sacramento pœnitentiæ. Nota q quis nō debet admittere, id est, recipere alienos parochianos ad solēnia nuptiarū, nisi de consensu curati. Not. q absoluētes aliquos à sniā canonis, vel à sniā lata in synodo, sunt ipso facto excōicati. Not. q in casibus positis in littera religiosi subsunt ordinarijs, & possunt cōueniri coram episcopo, & possunt declarari excōmunicati vsq; ad cōdignam satisfactionem.
Nota q citatio debet esse formata ad casum: sic, Citetis talē P. significatum q recepit tales ad solēnia nuptiarū: vel quia ministrauit sacramentum Eucharistiæ. Not. q in virtute sanctæ obedientiæ prædicatores in suis sermonibus debēt esse sobrij in loquela: nec debent aliquid detrahere prælatis, ipsos demonstrando digito, vel alijs demonstrationibus & coniecturis. Not. q religiosi nō debent detrahare testatores a legato, vel electione sepulturæ in sua ecclesia matrice. Not. q religiosi nō debēt inducere testatores vel sibi cōfitētes vt aliquid dēt suis monasterijs: aliàs sunt puniēdi, vt hic: & superiores illos non puniētes, ipso facto sunt excōmunicati. Not. q quandoque quis excōmunicatur à canone: & in quibus casibus hoc accidat, prosequitur Matth. dic vt j. de sent. excom. cle. 1. in glo. est sciendum.
Not. ibi, *vt verbis eorum vtamur*, modū excusandi impropriā locutionē. de hoc in glo. concor. Et vtimur quandoque improprijs locutionibus causa maioris expressionis, vt hic, & in iuribus alleg. in glo. cap. ver. vtamur. Zabarella.

¶ *Glossa prima sūmāt & diuidit, soluit vnū dubiū, & de alio remittit.*
a ¶ *Religiosi.*] ponit sex casus, in quibus religiosos excōmunicat, & absolutionē Papæ reseruat; & priuilegijs & exēptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorū denūtiari præcipit. Secundo ibi, *Quibus.* ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prçlatus ipsorū imponit, si non satisfecerint. Tertio ibi, *Sane.* ponit moderationē circa duos primos casus. & Nota per hoc principiū hanc constitutionē cū suis pœnis ita locū habere in religiosis, q seculares clericos nō includit. An vero includat religiosos pręfectos ecclesijs parochialibus quo ad non suos parochianos, dubitatur: & vide quod dixi 3 ea. compil. de deci. c. 1. in 1. glossa.
b ¶ *Vnctionis.*] de hoc sacramēto 95. dist. §. sed illud. & c. seq. de

sacra

sacra.vnc.c.vnico.in prin.de verb.signifi.quæsiuit.de pœniten.& remis.quod in te [& dic verbi.]

Euchari-stia vnde dicatur. & vide S. Thomam. par. 1 q. 73. art. 4.

a Eucharistia.] Id est, ab eo.q est bonũ, & charis, qđ est gratia.qua si bona gratia.& đ hoc satis ī.ea.cõpil.de reliq.& vene.san.c.vni.

b Solemnizare.] Id est, solẽniter benedicere.de hac benedictio-ne habetur 30.q.5.c.1.& 4.cap.seqq.23.dist. cap.vlti.de spon.consultationi.de secundis nup.cap.1.& 3.

Glos. seq. quærit & sol uit contra solutionem obq cit, & respondet.

c Non habita.] sed nũ quid credet religiosus parochiano dicenti se habere talem licentiã? Vĩ q sic: per id quod not. de pœnit. dist. 6. placuit.quia non est p̃sumẽdus immemor suę salutis.1.q.7.tancim'. de homi.significasti 2. Sed ↄ.quia vt lemus in sacramento ordinis cũ datur à non suo epo, q ibi requiritur plena fides de licentia, & qhq; de causa.de temp.ordi.cap.1.& 2.lib.6.cũ similibus. Item ista est quæ iam absolutio facta per parochialẽ presbyterum super qua nõ creditur ei, qui se dicit absolutum.de offi.ord. ex parte.de sent.excõ. sicut. idem si dicatur delegatio.de offi.deleg.cum in iure. Sed posset ad primum rñderi illud speciale: quia sacramentum ordinis non datur pp recipientẽ tantũ, immo propter alios: & ideo dr̃ sacramentum dignitatis 1.q. 1.§.fi ergo. & §. ecce si clericus. & facit quod not.de contu.ser-uo.c.1.in glo 2.sed ista sacramenta recipit quis propter seipsum. Ad secundo allegata rñdetur, q illa vera in foro contentioso: secus in pœnitentiali, vt dixi in prædi.decret. sicut.super 1. glossa.

Parochia-no credi-tur qui se dicit habe re licentiã & etiam.

ristię, ministrare, matrimoniave solemnizare b, non habita c super his parochialis d presbyteri e licentia speciali f: aut qui excõicatos à canone g, præterquã in casib' a iure expressis h, vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessis i eisdem, vel à sententijs k per statuta prouincialia l, aut synodolia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur m) à pœna & culpa absoluere quemquam n præsumpserint: excõicationis incurrant o sententiã ipso facto per sedem Apostolicã dumtaxat absoluendi p: quos etiam locorũ ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excõicatos faciant publice nuntiari q, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdẽ super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante r.

Ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioan. And.

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarũ prælatis detrahant s. † Aut etiã retrahant laicos ab ecclesiarũ suarũ frequentia vel accessu t, seu indulgẽtias pronũtient indiscretas u: Neve cum confectionibus † testamentorum intererunt, à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus x ecclesijs faciendis retrahant testatores: Necl egata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut alijs singularibus sui ordinis fratribus y, vel conuentibus in aliorum y præiudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi Apostolicæ z, aut locorum ordinarijs a reseruatis quemquam

Glos. seq. soluit dubium & remittit.

d Parochialis.] per hoc quo ad scholares, mercenarios, & his similes intelligo presbyterũ in cuius parochia inhabitãt.facit quod not.de pœnis dist. 6.placuit.de hoc scripsi de pænit. & remis.omnis.super verbo, sacerdote.& Host.tractauit in summa, de paro. §. penult.ver.quis intelligatur parochianus. & de pæni.& remissio. §.cui confitendum.ad finem.

Glos. seq. soluit tria dubia. & tertio tamen aliud consoluit.

Caueto nõdũ presbyter suis parochia nis potest dare licentiam alibi sacramenta recipien di.

e Presbyteri.] puto licentiam parochialis sufficere, qui adhuc presbyter non est: puta quia est infra annum: vel dispensatum est cum ipso sm formam decre cum ex eo.de elect.lib.6.vel est parochialis collegiata.eod.tit.statutum.facit de elect. suffraganeis. de transla.c.1.& quod ibi not. Vĩ etiam sufficere licentia vicarij gerentis curã per modum prædi.decre.cum ex eo.facit ĩ. de pœnis. cupientes. Puto etiã post factũ à pœnis excusari illum qui hoc fecit de auctoritate diœcesani. facit de pænit.& remis.c.1.in fi.lib. 6.nam diœcesis est parochia epi de dona. Apostolicæ. in princi. & eps presbyter.95.dist.olim.de pecu.cleri.c.2.& facit qđ scripsi de pænit. & remis.omnis.super verbo, proprio. & hoc eo fortius quando vacat parochialis ecclesia: sed quando non vacat ante factum, consulas abstineri: & ex licentia epi vel archipresbyteri Ciuitanensis hoc non fieri: licet ab illis recipi possint: vt scripsi de offic.archipresbyteri.c.3.& est simile de iureiu. verum. & quod dixi de Iudæis, significauit.de re iudic.inter.super 3.glossa.

Diœcesis est parochia epi.

Glos. seq. quærit, consulit, & soluit, in fin soluit aliam quæstionem.

f Speciali.] hic etiam est dubium, an hæc specialitas respiciat solum expressionẽ sacramentorũ: an etiam requirat expressionẽ personarũ, quod est dicere, an sit satis q presbyter licẽtiet religiosũ, vt parochianos suos possit iniungere r, & eis Eucharistiam præbere: an requiratur parochianorũ expressio, quibus hæc sunt præbenda. Itẽ an sufficiat generalis licentia data parochiano, q possit illa recipere à quo vult religioso: an vero tali religioso vel parochiano de tali religioso specialis licẽtia requiratur. Vt bene satisfiat huic litteræ, consulo q de personis & de cõferente & recipiẽte, & de sacramentis fiat specificatio. ad hoc de sen.excom. cõtitutionem.lib.6.de do.& contu c.2.cui concor.ī.ea.compil de vita & hone.cleri.c.1 ĩ.de sent.excõ grauis.in fi. Crederẽ tñ q ex quo de sacramento fit specificatio, licet non exprimatur nomen paro-

ā Forte ille legendũ, iniungere.

chiani, cũ datur licentia religioso: vel nomen religiosi, cum datur licentia parochiano: euitetur pœna.facit de temp.ordi.c. 1. & de offi.vicarij.c. vlt. lib. 6. Et not. q hic de pænitentia non dr̃, quæ etiam de licentia sacerdotis proprij recipi non possit à presbytero non habente curã.de hoc de pæni.& remis. omnis. & tñ dato q rec petetur, non est locus huic pœnæ: sicut etiam non habet locum pœna in sacramẽto baptismi, cum illud hic non exprimatur. Ioan. And.

Ab à sen tẽtiana canonis aliquis absoluere potest præter episcopum, vi de Abbatẽ in cap at ũ clerici. § adulteriis. de Iudæis, vbi limitat.

Glossa seq. exponit. ad quæstionem alleg. & contrarium soluit.

g A canone.] quocunque: etiam à quo eps, vel sacerdos possit absoluere. de sent. excõ.nuper.& vĩ idem de sñia hominis, đ qua forte ideo nõ expressit: quia ab illa absoluit q excõicauit, vel eius superior.de offi ordi. pastoralis. sed ↄtrũ puto, vt in casu illo nõ expressõ non sit locus pœnæ. de elect. statutum.cum cõcor.lib. 6. & ad hoc. ĩ.eo.tit.ibi, à sententijs per statuta, & cætera.

Vide om nino concilium Lateranẽ. sub Leone x. sessio. 11. in decreto incip Supernæ maiestatis præ dio.

Al à, sa ctionibus.

h Expressis.] de sent. excom. monachi. & cum illorum.

i Concessis.] habẽt multi religiosi priuilegiũ ab Apostolica sede super absolutionibus diuersorum casuum.

k Sententijs.] puto q omnem sententiam includat excommunicationis, suspensionis, vel interdicti: cuius necessaria fit absolutio.

l Prouincialia aut synodalia.] de vtrisque de accusatio.sicut olim. cum concor.

m Vtamur.] concor.de hæreti.accusatus.§.ille quoque.lib.6.ĩ. de pæni & remis. c.2.& vide quod ibi dicam.

n Quemquam.] etiam religiosum vel consocium: nihil enim excipit qui dicit, quodcunque de maio.& obe solutæ.in fine.

Quodcunque dicens nihil excipit.

o Incurrant.] quid de recipiẽtibus absolutiones vel sacramenta prædicta: an ex tali participatione sint damnati? vide quod dixi de senten.excom.contingit.cap.1.

p Absoluendi.] nisi in mortis articulo.ī.ea.compi.de hæret.cap. 1.& 2.de pænit.cap.1.

q Nuntiari.] hic ī.ea.compil.de censi.c.fi.ĩ.tit.1.c.2.in fine.

Vide Focũum in c non potest in 4 co lum. extra de re iudi.

r Suffragante.] quin scilicet pœnam incurrant & denuntientur, vt dictum est. priuilegia enim super his concessa tollere nõ intendit: vt ĩ.patet.concor quod dixi ī. ea.compl.de deci.c.1. in fine.

Glos. seq. inducit duas authoritates, & litteram exponit.

s Detrahant.] 6.q.1. deteriores. dicit Hieronymus ad Rusticũ: Non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiã dicere: habeant illi ordinẽ suũ & gradũ. 16.q.1. si clericatus. Tullius in inuectiua ↄ Sallustium, in fine. Sæpe vidi grauius offendere animos auditorũ eos qui aliena vitia aperte dixerunt, quàm eos qui cõmiserunt. Intelligo autẽ hanc litterã cum nominatim detrahunt, vel per circumlocutionem, quæ vicem habeat proprij nominis: aliàs in genere bene liceret prædicatori tangere vitia prælatorũ. vñ & Dominus dixit: super cathedram Moysi sederunt scribæ, & c. Matthæi 23 1.q.1.omnia.licet ergo in genere quod non in specie.de offi.ordi.si sacerdos. caueant tamen vt etiã in generali locutione linguam refrænet: quia qui inconsiderate loquitur, sentiet mala. 5.q.5.§.sed aliud. 44.distin. sit rector.

t Accessu.] facit de paro.cap 2.

u Indiscretas.] scilicet nõ cõcessas. de his ĩ.de pæn.& remis.c.2.

x Matricibus.] cathedralibus, vel alijs de verb.signifi.venerabili.de præscrip.cap.1.& c.ex transmissa.de transac. præterea 2.ĩ.de sent.excom cap 1.

y In aliorum.] scilicet quibus debentur, vel quibus legare volebant: posset etiam intelligi de episcopis, quibus competit dispositio male ablatorum incertorum, de quibus præmisit: & tunc faceret pro Hostien. in his quæ scripsi post eum. de Iudæis. cum sit. de vsu. cum tu. aliàs videretur facere contra per Archid. in eo quod legitur & not.de testa. c.2.lib. 6.

z Sedi Apostolicæ.] hos colligit Guli. in repertorio. đ pæ.& remis.

a Ordinarijs.] de hoc not.de pænit.& remis.si eps.lib.6 & per

R Hostien.

Hostien. in summa. de pænit. §. cui confitendum. in fi. 2. colum.
a ¶ *Absoluere.*] a peccato vel culpa. de absolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.
b ¶ *Præsertim.*] hic duplex punctuatio.
c ¶ *Delegatis à nobis.*] facit de immu. eccl. cap. quoniam. lib. 6.
d ¶ *Ad loca plura.*] de rescrip. c. finali.
e ¶ *Remota.*] licet enim in hoc sit prouisum per decre. nonnulli. de rescrip. & eo. tit. statutũ. lib. 6. tñ qñque dantur eis conseruatores, quibus datur potestas trahẽdi vltra duas dietas, non obstantibus, &c.
f ¶ *Vel aliquod.*] Nota φ æqualis est pœna pro vno actu prohibito, & pro pluribus. sic j. tit. 1. cap. 1. §. ciuitas. & facit ad not. 6. q. 1. imitare. & ad id quod scripsi in quæstione Gualteri.
g ¶ *Grauibus.*] decret. non solum. in fi. de reg. lib. 6. dicit, pro grauioribus.
h ¶ *Super quibus.*] pœnis.
i ¶ *Necessitate.*] puta infirmitate, senectute, vel his similibus.
k ¶ *Peruenerint.*] ergo vbi nil peruenit, non est locus huic pœnæ.
l ¶ *Ecclesiasticis.*] laicis ergo non prouidet.
m ¶ *Plenariam.*] concor. s̄. ea. compil. de hæret. c. 2. ver. à qua. intelligo autẽ φ fiat plenaria, quando præceptum ad illam sufficit: vt probat præcedens littera.
n ¶ *Requisiti.*] facit s̄. ea. compil. de deci. c. 3. & dic, requisiti ab his quorum interest, vt ibi.

† Alias. f. cessuum.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis continetur legitur ita: non obstantibus in præmissis, statutis, &c.

absoluere [a]: Aut personas ecclesiasticas præsertim [b] coram iudicibus delegatis [c] à nobis, suã cõtra eos iustitiã prosequẽtes vexare indebite, aut ad loca [d] plura, & præsertim multũ remota [e] cõuenire præsumãt. Si qui vero præmissa, vel aliquod [f] de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quæ secundũ eorum regulam, vel statuta pro grauibus [g] criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi: Super [h] quibus absque manifesta necessitate [i] cum eis non valeãt dispensari. Cæterum prælati eorum, nisi de his quæ occasione præmissorum † excessuũ, ad eos quoquo modo peruenerint [k], ecclesijs aut personis ecclesiasticis [l] damnificatis, vel læsis satisfactionẽ plenariã [m] exhibuerunt infra mẽsem, postquã super hoc fuerint requisiti [n], suspensionis [o] sententiã vsq; ad satisfactionẽ debitã eo ipso incurrant, nõ obstãtibus † præmissis statutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuscunq; tenoris existãt.

¶ *Ponit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Sane religiosis illis, quibus est ab Apostolica [p] sede cõcessum, vt familiarib⁹ suis domesticis [q] aut pauperibus in hospitalibus suis degẽtibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare [r]; nullum ex præmissis volumus quo ad hoc præiudiciũ generari.

¶ Idem in eodem.

¶ *Archiepiscopi per loca exẽpta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciũt celebrari: per hoc tamẽ exẽptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Ioan. And.*

CAP. II.

ARchiepiscopo [s] † per quęnis loca exempta [t] suæ prouinciæ facienti transitũ, aut ad ea forsitan declinanti [u], vt crucem [x] ante se libere portari faciat, benedicat [y] populo, diuina officia priuatim vel publice ibidẽ audiat, & ea etiã in pontificalibus [z] celebret, & faciat in sua præsentia sine [a] pontificalibus celebrari [b] (quouis priuilegio cõtrario nõ obstante) sacro approbante concilio, præsentis cõstitutionis serie duximus cõcedendũ. ¶ Simili modo concedimus epõ, vt in locis eisdẽ suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiã [d] celebrare, & in sua præsentia ...

o ¶ *Suspensionis.*] declarari debuisset an ab officio. an ab administratione: puto tñ φ de suspensione ab officio loquatur: & an includat suspensionem beneficij, dicam j. de pœn. cupientes.
p ¶ *Apostolica.*] generale priuilegiũ circa hoc, scilicet totũ orbem respiciẽs solus Papa cõcedit: speciale tñ quo ad suã diœcesim concederet eps ex causa. quod dic vt de relig. do. constitutus. de reg. iur. cum inter. Simile quod dixi de altari viatico. de priuile. in his.
q ¶ *Domesticis.*] de verb. sig. cap. vlt. lib. 6.
r ¶ *Ministrare.*] concor. s̄. ea. compil. de relig. do. quia contingit. in fi. per quam quod hic de priuilegio dr̃, vr̃ etiam ex consuetudine posse competere: nisi dicas φ illa decret. non dicit valere consuetudinẽ, φ religiosi talia ministrent: sed dicit valere cõsuetudinẽ, φ sacerdotes hospitaliũ vel sacerdotes parochiales pauperib⁹ & familiæ illa ministrent. posset ergo priuilegium hoc casu, quod non potest consuetudo: facit de pænit. & remis. si eps. in fi. lib. 6.

ARchiepiscopo.] Tria sunt dicta, quæ patent in rubro. secundum: ibi, *Simili modo.* tertium: ibi, *Sic tamen.* ¶ Præsupponendum est, φ archiepiscopus non potest ante se crucem facere portari, nisi in sua prouincia. Item φ licet loca exempta non sint de sua diœcesi, sunt tamen in sua diœcesi.

CASVS Archiepiscopus Bituricensis faciens transitum per prouinciam Lemouicorum, certum est φ potest facere portari crucẽ ante se in sua particulari diœcesi: Sed quid si intret locum exemptum: quæritur vtrum possit facere portari crucem? Dicit φ sic: & etiam celebrare Missam in pontificalibus. Item potest dicere benedictionem solemnem: non tñ per hoc fit præiudicium illis locis exemptis, φ possit dicere illa loca sibi subiecta. Not. φ archieps transiens vel declinãs ad locũ exemptũ suæ prouinciæ, potest ibidem benedicere populum etiam solemniter per illa verba: Sit nomen dñi benedictũ. Et idem in epõ quo ad loca exempta suæ diœcesis: vt glo. in verbo, benedicat. Et not. ex textu quinque, quæ potest facere archiepiscopus in locis exemptis suæ prouinciæ. & episcopus in eisdem locis suæ diœcesis, præter crucis delationem, quæ non competit episcopo, sed archiepiscopo.

¶ *Glossa prima summat & diuidit.*
s ¶ *Archiepiscopo.*] Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt: audiunt diuina: & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudiciũ. Secunda: ibi, *Simili.* Tertia: ibi, *Sic tamen.*
t ¶ *Exempta.*] hoc decernitur per ea quæ habentur eod. tit. si Papa. lib. 6.
u ¶ *Declinanti.*] de præscrip. cum ex officij. Et hic iunge litterã, sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Ioan. And.
x ¶ *Vt crucem.*] de hac eod. tit. antiqua. & vt lit. pen. cap. 1.
y ¶ *Benedicat.*] solemniter per illa verba: Sit nomen Domini benedictũ. & vide quod not. de consecra. dist. 1. cum ad celebrandas. 26 q. 6. ministrare. 95. dist. ecce. & quod not. de priuile. abbates. lib. 6.
z ¶ *Pontificalibus.*] intelligo etiam cum pallio, quod est pontificale archiepiscopi: diebus tamen permissis, quæ not. de vsu pal. ad honorem. & infra ecclesiam. eod. tit. cap. 1.
a ¶ *Sine pontificalibus.*] ergo eps non posset ibi facere in põtificalibus celebrari: qđ intellige, nisi esset diœcesanus, cui hoc competit suo iure. vt j. dicam. facit pro Innoc. hæc littera.
b ¶ *Celebrari.*] ponit hic duo vt diuersa: vnde aliud est celebrare: aliud quasi auctorizãdo sibi facere celebrari: aliud simpliciter audire. In primo & secundo casu excõicatus irregularitatem incurrit. & sic loquitur de cleri. excom. illud. in fi. In tertio non. de hoc scripsi de excep. præla. c. finali.
c ¶ *Eisdem.*] scilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.
¶ *Glossa sequens ponit dictum Inno. & contrarium Hostien. pro vtraque allegat & illa distinguendo concordat.*
d ¶ *Etiam celebrare.*] in pontificalibus. Per illud quod dicit, simili modo. scias quod not. Inno. de vsu. pal. c. fin. φ epi in diœcesibus alienis, etiam si de licentia diœcesanorum celebrent, non vtuntur pontificalibus, nisi super hoc sint priuilegiati. allegat de renun. ad supplicationẽ. Sed Host. ibi dicit, φ etiam in põtificalibus, & sine licentia poterunt celebrare, sicut seruat generalis consuetudo, & etiam prædicare, nisi specialiter prohibeantur, remittens ad not. extra de hæret. cum ex iniuncto. Ista littera vr̃ facere pro Hosti. inquantum in locis exemptis his vtitur. In p̃rium facit pro Inno. inquantum littera dicit, φ archieps sibi celebrare facit sine pontificalibus, fortiter facit. Item quia hic dicit littera vsum pontificaliũ competere archiepõ intra prouinciam: epõ intra diœcesim, facit eo. tit. abbates. & c. vt Apostolicæ. lib. 6. Posset dici dictum Hostiẽ. procedere quando pontificalibus vtitur sine † iurisdictionis exercitio: vt Missam celebrando, & prædicando. facit eod. tit. cap. vlt. lib. 6. & quod not. 6. q. 3. c. 1. Sed obstat s̄. proxi. respon. vt prædixi. Dici posset φ archiepiscopus non committit epõ vsum pontificalium extra suam diœcesim: sed suo iure eps celebrans vtitur illo: quod (vt dixi) approbat consuetudo. Sed si iurisdictione vel officio vti vellent: puta ordinando, degradando, schismando, vel similia faciendo: tunc sine licentia epi id non poterunt. 9. q. 3. per totum. si tñ circa illorum exercitium habent licentiam epi: puto φ vti poterunt pontificalibus. & in hoc differunt põtificalia à pallio, quo non vteretur archieps in aliena prouincia: etiam de licentia illius ad quem spectat, nisi super hoc esset priuilegiatus. đ vsu pal. ex tuarum. strictior est enim vsus pallij, quàm pontificalium: vt ibi patet. & eod. tit. ad honorem. & c. 1. & 2.

Benedictio solemnis per quæ verba fiat.

† Vide notata per doctores in c. 1. vt lite pendẽ. & in cap antiqua de priuileg.

Episcopi in diœcesib⁹ alienis celebrantes, an possint vti pontificalibus.

† Glo. placet Card. & eam extollit, vt sing. Barb. in c. cõmunicatis de off. leg. Fone.

Pallio archiepiscopus vti nõ potest in aliena prouincia.

a ¶ Facere

a ❡ *Facere celebrari.*] sine pontificalibus, vt supra.
b ❡ *Iurisdictionem.*] facit 18. q. 2. luminoso. de offic. ordi. cum episcopus lib. 6.
c ❡ *Generetur.*] concor. ʒ. ea. compil. de fo. compet. quáuis. in fine.
d ❡ *Acquiratur.*] concor. ʒ. eo. tit. quia intentionis.

tia facere [a] celebrari. Sic tamē quòd prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem [b] idē archiepiscopus vel ep̄s exerceat †, nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat † vel grauamen, nullumque † exemptioni vel priuilegijs eorundem aliud præiudicium generetur [c], nec ipsis archiepiscopo vel ep̄o ius aliud quomodolibet acquiratur [d].

† Aliâs, exerceant.
† Aliâs, inferant.
† Aliâs ita: nullumq; earum pro eorum vel priuilegijs aliud præiudiciū generetur.

TITVLVS VIII.

De pœnis.

❡ Clemens v. in concilio Viennensi.

❡ *Percutiens episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator cū suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varys per conciliū puniuntur. Ioan. And.*

CAP. I.

SIqs † suadēte [e] diabolo [f] in hoc [g] sacrilegij gen' proruperit, quòd quēuis [h] pontificē iniuriose vel temere [i] percusserit, aut ceperit, seu bāniuerit [k], vel hæc mandauerit [l] fieri, aut facta ab alijs rata [m] habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter [n] defensauerit [o] eundem: in illis

† De intellectu huius Clemē. uide Ioānem Lupū in trac. de libertate Ecclesiastica, par. 2 q. 1.

DE POENIS.

❡ *Visum est simpliciter & diuisim de pœnis: verum quia non est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis subijciatur verbū generale. Vel sic, Visum est de pœnis in specie, nūc videndum est in genere.*

S *I quis suadēte.*] CASVS. Aliqs fuit ita temerarius, q̄ iniuriose, id est non iure, vel animo iniuriandi manus iniecit in ep̄m: vel ipsum inuitum detinuit in carcere: vel illū tamquam bannitum expulit à terra: vel si non fecit, tñ id mandauit fieri, vel fuit factum sine mandato eius: & postea ratum habuit: vel etiā fuit particeps, & præbuit auxilium: Quæritur, quas pœnas talis incurrit? Dicit Clemens, q̄ ipso facto, id est eo ipso, & ita cito q̄ fecit illud factum, ipse incurrit sententiam excōicationis: etiam in casibus in quibus olim nō incurrebat excōicationem: etiam in casibus de quibus in littera. Itē si talis talia faciens obtinebat res ab ecclesia ad locationem vel in emphyteusim, perdit illas ipso facto: & filij eius sunt inhabiles ad obtinendū beneficia in illa diœcesi. Item terra illius delinquentis, si non contineat vltra vnam diœcesim, est supposita interdicto ecclesiastico: Si vero contineat vltra vnā diœcesim: tunc terra principalis domicilij vel ciuitas est supposita interdicto. Item consiliarij illius sunt excōicati ipso facto. Postea remouet vnum dubium, q̄ non est mirandum si pro isto delicto imposuerit tantas pœnas: quia illud delictū adhuc requirit maiores. Nota primo, q̄ Christus dictus est primo pontifex, quasi pontē faciens, quo imus ad regnū cæleste: postea fuit appellatus Papa vicarius Christi: postea ep̄i qui faciunt nobis pontem dando indulgentias peccatorū. Not. q̄ si Papa scribat ep̄o, dicit: dilecto fratri, si alter scriberet, litteræ essēt surrepetitiæ. Si vero scribat laicis vel abbatibus: dicit, dilecto filio. Not. ex principio tex. q̄ inijciens manus violentas in ep̄m dr̄ sacrilegus: quia violat rē sacrā. Idē de sacerdotibus. l. si quis. C. de episco. & cler. Not. q̄ talis inijciens manus in ep̄m vel præbens auxilium ad illud faciendū, incurrit sententiam excōicationis ipso facto: à qua non potest absolui nisi à Papa, præterquam in mortis articulo: tñ recepta sanitate tenetur adire Papam super satisfactione: aliàs incideret in eandem excōicationem. Not. q̄ talis violator perdit ipso iure emphyteusim, & locationes, quas habet ab ecclesia ipsius ep̄i. Nota casum in quo filius punitur pro delicto patris. & sic aliquis est habilis ad obtinenda beneficia in vno loco & non in alio. Not. q̄ terra illius violatoris supponitur interdicto. cuius interdicti effectus est iste, q̄ ibi sacramenta non ministrentur: exceptis necessarijs, scilicet sacramento baptismi, & pœnitentiæ siue confessionis. Nota q̄ diuersa sunt genera sacrilegiorum: quod innuit littera ibi, in hoc sacrilegij genus. & sic præsupponit q̄ sit & aliud genus. de hoc in gl. sunt enim. Nota q̄ anathema dicitur mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zabarella.

❡ *Trima glossa simul summat & diuidit.*

e ❡ *Si quis suadente*] percutiēs ep̄m, capiēs, banniens, vel hoc mādās, vel ratificās, socius, cōsiliarius, fautor, & defensator cū suis posteris, ciuitas in hoc delinquēs, & ei' officiales pœnis varijs p̄ cōciliū puniūtur. Scd̄o: ibi, *Nec super hoc.* excusat rigorē dicēs, q̄ grauiores pœnæ deberēt imponi. Tertio: ibi, *Sane.* repetit ius antiquū de absolutis in mortis articulo, q̄ sanati reincidūt, si nō satisfaciāt.

f ❡ *Diabolo.*] concor. 17. q. 4. si quis suadente diabolo. & facit ad casum 22. q. si quis deinceps. 1. q. 1. in primis. versi. de persona lanuarij. C. de epis. & cler. si quis in hoc.

g ❡ *In hoc.*] sunt enim diuersa genera sacrilegiorum. de quibus 17. q. 4. §. sacrilegium. & c. seq. & de hoc & de ipsius varijs pœnis not. eod. §. sacrilegium.

❡ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

h ❡ *Quemuis pontificem.*] illos ergo qui renuntiauerunt loco nō ordini vr̄ includere. de or. ab ep̄o. c. 1. sed tunc nō erit locus pœnæ, de qua j. ver. à feudis. & ver. ipsius filij. electos vero nondum consecratos, qui pontifices, id est, ep̄i non sunt, nō videtur includere.

i ❡ *Vel temere.*] ille igitur q̄ percuteret se defendendo, non ligabitur his pœnis. facit eo. tit. in quibusdam. & q̄d ibi not. & eod. tit. felicis. in princi. lib. 6.

k ❡ *Banniuerit.*] concor. de iniurijs, olim. Et not. q̄ pl' habet decre. felicis. eo. tit. lib. 6. quàm ista. in eo q̄ punit hostiliter insequentem, ista sola percutientem, capientē, vel bannientem: habet tñ plus ista in eo quòd punit bannientem, quod illa non facit.

❡ *Glossa seq. notat speciale, quod impugnat, quia durum.*

l ❡ *Mandauerit.*] Nota casum quo punitur solum mandatum: & est maleficium perfectum. concor. de homi. pro humani. ad fi. lib. 6. & vt ibi not. pęnitentia & reuocatio hoc casu non prodest. Sed quia hoc durū vr̄, quē ex solo mādato maleficio nō secuto, tot pœnis inuolui: & q̄a regulariter verba cū effectu recipiuntur. de cle. nō residen. relatū. cū concord. ideo pōt exponi: vel hæc, scilicet percussiones, captiones, vel bāna iam facta. facit eo. tit. felicis. in princ. de sen. excō. quicunq; lib. 6.

Mandatū si quandoque punitur.

m ❡ *Rata habuerit.*] oportet ergo q̄ hæc facta fuerint ipsius cōtēplatione. aliàs ratū habere non posset. de reg. iur. ratū quis. lib. 6 & eod. lib. de sent. excō. cum quis. & not. eo. tit. felicis. in prin. lib. 6.

n ❡ *Scienter.*] qui hoc allegat, hoc probet. q̄d dic vt de reg. iur. præsumitur. lib. 6.

❡ *Glos. seq. quatuor prosequitur, quæ ponit littera, & primo de socio secundum deriuationes, deinde secundum iuristas ponit sex societates. De secunda scilicet criminis, ponit triplicem modum: & secundum primum dicit hoc intelligi scilicet de cooperante. De cōsiliario dat quatuor remissiones. De fauente dat triplicem modū: & de secundo remittit. De defensore ponderat litteram distinguendo duplicem defensionem in facto & post: & in secunda distinguit tres species: & de tertia remittit.*

o ❡ *Defensauerit.*] quia littera ista de his quatuor tractat, scilicet de socio, consiliario, fauorē dante, & defensante: de singulis videamus. Circa primū sciendū est, q̄ socij [1] proprie dicuntur s̄m deriuatores pp̄ periculi vel operis societatē: & dr̄ soci' à sequor sequeris: vnde dicunt q̄ socius proprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, consors in præmio, sodalis in mēsa vel in sede. Sed nos iuristæ dicimus sociū in crimine. 22. q. 4. si ad peccatū. 16. q. 2. illud. in fi. In ecclesia. de offi. deleg. cū R. de sen. excō. ex tenore. In ordine. de cōfessis. c. 1. in fi. In via. de vo. c. 2. In cōiugio. 27. q. 2. cū societas. In lucro. de spō. c. 2. d̄ sepul. c. 1. De socio criminis, d̄ quo ad propositū: & quē qn̄q; vocamus cōsortē. de hæret. cū s̄m. lib. 6. Dicit canō, quē malis tripliciter sociari: cōmittēdo, sauēdo, nō corripiēdo. 23. q. 4. ita plane. & ideo nō caret scrupulo societatis occultæ, & c. 86. dist. faciētis. 2. q. 7. negligere. de homi. sicut. §. 2. Hic tñ puto stricte sociū sumi pro agēte, q̄ aliq̄d cooperatur ad actū percussionis, captionis, vel bāni. Et licet in delinquēdo sint qn̄q; plures socij. quorū nullus est principalior: & tales includūtur sub agētibus de quibus præmisit: qn̄q; tñ vnus est principalis, alter cooperans: & sic sumitur hic socius; quod patet: quia de faciente præmiserat. & est similis distinctio circa vnionē. not. ne sede vacan. c. 1. Circa s̄m de cōsiliario [2], nū insisto. sed vide quod not. de reg. iur. nullus. ex cōsilio. lib. 6. ff. de ver. sig. sæpe. in fi. ff. manda. l. 2. in fi. insti. de obli. quæ ex delic. §. ope. Circa tertiū de fautore, vel fauēte sciēdū est, q̄ est simplex fauor qui nil adijcit ad peccandū. de quo eo. tit. felicis. §. illud. lib. 6. & de tali non vr̄ hic intelligendum per id quod dicit in his: vt statim dicam. Itē sciendum, q̄ canon dicit illum impietati fauere, qui obuiare potest, & non obuiat. 23. q. 3. qui potest. 83. dist. error. de sent. excom. quantæ. sed de hoc dic vt ibi. Et quia littera hic dicit, in his, scilicet percussione, captione, vel banno: patet q̄ fauēs huic deliquenti post delictum præter defensorē de quo sequitur, non incurrit hanc pœnā. In materia hæreticorū latius recipiūtur fautores [3], de q̄bus de hæreticis, excō. ca-

[1] Vide Alexandrum in consil. 40. incip. pro speclatlib. 4.

[2] De materia vid. plene Philippum Decium in c. 1. de offic. deleg.

[3] De his vide Eymericum in Directorio inquisitorū. par. 2. q. 53. & Zanchinū trac. de hæret. c. 3.

mus. §. credentes. eo. tit. c. 1. & c. 3 Christianos. lib. 6. vt legitur ibi etiam post delictū, & post si iam fauentes. de quo per Hostiensem in summa. de hæret. §. penul. & dixi in prædi. §. credentes. & facit de hęret. accusatus § penul. lib 6. Circa quartum de defensore, est aduertendum q̄ littera non reperit in his quod prædixit in tribus proximis casibus: per quod puto q̄ etiam defensorem post maleficium punire intendit. Est ergo quidam defensor vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quàm agēs. 11. q. 3. qui consentit. 24. q. 3. qui aliorum. & not. 2. q 1. notum. de offic. deleg. c. 1. Est alius defensor, qui etiam delictum defendit, puta impediendo ne delinquēs ad man⁹ iudicis veniat examinandus, vel puniendus. 23. q. 1. si custos facit 11. q. 5. per totum. vel ne fiat executio. d̄ offic deleg. ex litteris. & hunc etiā intēdit includere & probat eo. tit. felicis lib. 6. post prin. ibi, postea recepta uerit vel defensauerit, &c. Nō tñ puto q̄ is qui talem defenderet ne lædatur à priuato: nedum tertio: sed illo offenso, puta epō vel eius consanguineis vindicare volentibus, includatur hac pœna: cum illa sit iniuria, ad quam etiam propulsandam à socio quis tenetur. de senten. excom. dilecto. cū suis concord. lib. 6. De illo qui defendit in iudicio patrocinādo, vide quod dixi post Hostiē. de cle. excommu. propesuit. super ver. fautorem.

h ¶ *In ciuitate.*] Not. inhabilitatem beneficij in vno loco, non in alio. concor. de excess. præla. illud. & facit qd̄ not. de appel. pastoralis. in vlt. glo. & est simile de elect. si cōpromissarius. §. pen. lib. 6.
i ¶ *Obtinenda.*] non priuat obtentis: credo tamen q̄ illa permutare non posset cum alio beneficio illius diœcesis

† al. supremum

[a] In articulo mortis nullū est casuum reseruatio. atq. ideo omnes sacerdotes quoslibet pænitētes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt ita cōcilium Tridentinum sessio. 14. cap 7. de casuum reseruatiōe.

† al. ita: Nec nō locus, aut loca alia, in quib⁹. &c.

† al. ita: & illa etiā terra, in qua, &c.

† al. condignam.

casibus de prædictis [a], in quibus excommunicationem per iam editos canones [b] non subiret, sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine [c], quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum † Pontificem [d] (præterquam in articulo mortis†) absolui. A feudis insuper, locationibus, officijs, & beneficijs spiritualibus siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus præest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandē ecclesiam libere reuertantur [e]. Ipsius filij per masculinam [f] descendentes lineam vsque ad generationem [g] secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate [h] & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet, obtinenda [i]. Terra quoque ipsius (duntamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionē eiusdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus episcopus detinebitur [k], quandiu detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico subiaceant interdicto. Quòd si terra eiusdem duas diœceses vel vltra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius & † illa etiam in qua fuerit delictum commissum, si sua [l] sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ [m], interdicto subiaceant supradicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior: quousque dignam † satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnō ciuitatum & diœcesium vicinarū ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accēsis [n] excommunicatus publice nuntietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficiēter & idonee caueat quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pænitentiam peraget iniungendam [o]. Ciuitas autem quæ præmissa, vel eorū aliquod in episcopum suum commiserit, interdicto [p] donec [q] satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas vero, consiliarij, balliuus [r], scabini [s], aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocūq; nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, a qua (nisi vt præmittitur [t]) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quæ omnia tanto [u] magis in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos sæuerior quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desæuire [x].

¶ *Excusat rigorem dicens quòd grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. And.*

¶ Nec super hæc quisquā miretur, quòd præmissa perpetrātibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hæc proh dolor [y] frequenter occurant: multisque grassantibus [z] opus esset exemplo [a], & ex dignitate offensi [b] pœnā metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi [c], Christi legati [d] existunt, spirituales sunt patres [e], nostrique fratres [f] & coepiscopi [g], columnę [h] comprobantur ecclesię: quare grauē oporteret esse pœnā [i] culpæ violantis dignitatē tātæ præeminētiæ adæquādā: Volumus tamē ad pręsens in pœnarū exaggeratione tēperare rigorē: ad pœnas alias processuri, si proteruitatē [k] delinquētiū hoc exposcere videam⁹.

¶ *Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo: qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. And.*

¶ Sane si quis in aliquo casuū prædictorum fuerit ab excōicationis sententia in mortis arti-

a ¶ *De prædictis.*] vt in banniente, vel id mandante, vel id ratum habente socio, &c. & hęc littera probat, q̄ in his casibus, quibus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: non iteratur per hanc constitutionem.
b ¶ *Canones.*] 17. q. 4. si quis suadente. de sent. excom. nuper. & c. quicunque. Ioan. And.
c ¶ *Consuetudine*] quę forsan habebat tales capi, vel banniri per reges vel principes. concor. de iudi. clerici.
d ¶ *Pontificem.*] concor. de sent. excom. c. 1.
e ¶ *Reuertantur.*] concor. eod. titu. ad aures. & c. in quibusdam.
f ¶ *Masculinam.*] intelligebatur etiam si non fuisset appositum. eo. tit. vbicunque. lib 6.
¶ *Glossa sequens obiectionem soluit, diuersitatem casuum exprimens.*
g ¶ *Generationem secundam.*] decret. in quibusdam. eod. tit. punit quartam: sed illa in homicidio vel mutilatione, & quo ad personas ibi expressas: scilicet patronos, aduocatos, vice dominos, feudatarios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, etiam à clericorum collegio. ista latius loquitur quo ad personas: strictius quo ad descendentes: & pœnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœcesibus tantum.

k ¶ *Detinebitur.*] concor. de spon. nō est vobis. & vide qd̄ ibi not.
l ¶ *Si sua sit.*] vide quod not. & dixi de postula. prela c. 1.
m ¶ *Vicinæ.*] concor. de priuil. c. super specula. cum suis concor.
n ¶ *Accensis.*] extinctis, & pedibus conculcatis. 11. q. 3. debent.
o ¶ *Iniungendam.*] concor. eod. titu. felicis. §. cum autem. lib. 6.
p ¶ *Interdicto.*] cōcor. eod. tit. felicis. in fin. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. lib. 6.
q ¶ *Donec.*] vide qd̄ super eodem verbo dixi s. ca. cōpil. de deci. c. 1.
r ¶ *Balliuus.*] vulgare Prouincialium. de sent. excom dilecto. lib. 6. in Francia dicuntur præpositi. de verb. signi. ex parte. 1.
s ¶ *Scabini.*] vulgare Gallicorum. concor. de ali iu. mu. cau. fac. c. 2. de immu. eccle. c. 1. lib 6.
t ¶ *Vt præmittitur.* scilicet per sedē Apostolicā in mortis articulo.
u ¶ *Tanto magis.*] Arguit à minori. de hoc de elect. cū in cunctis.
x ¶ *Desæuire.*] concor. eod. tit. felicis. §. si quis vero. lib. 6.
y ¶ *Proh dolor.*] interiectio dolentis: cum aliquis in dolore loqtur. aliqui dicūt q̄ sunt duę partes, & duobus accētibus debent legi.
z ¶ *Grassantibus.*] quasi crudeliter gradientib⁹. 2. Regum vltri. Cesset interiectio, aliàs indignatio, q̄ grassatur i populo. ad idē 23. q. 1. militare. ff. eo. capitaliū. vltra mediū. & §. finali.
a ¶ *Exemplo.*] ff. de pœnis. aut facta. §. finali.
b ¶ *Offensi*] de sen. excō. cū illorū. & vide qd̄ not de calum. cap. 1. in glossa 2 de ætā. & quacum bonæ. in 1. glos.
c ¶ *Sanctissimi.*] in Authe. de san. epis. coll. 9.
d ¶ *Legati.*] 2. q. 7. accusatio quoque. in fi. & 21. dist. in nouo.

Balliuus, qualis dictio, & qd̄ significet.

† al. ita: Quæ etiā tanto magis, &c.

e ¶ *Patres.*] 2. quæst. 7. qualis.
f ¶ *Fratres.*] de crimi. fal. quàm graui.
g ¶ *Coepiscopi.*] 24. q. 1. quotiens de accus. licet. in fine.
h ¶ *Columnæ.*] 2. q. 7. accusatio. de accus. qualiter 2.
i ¶ *Pœnam.*] adæquandam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ. quod sequitur.
k ¶ *Proteruitatem.*] vt lite non contesta. quoniam. in fin. de iudi. cum non ab homine.
¶ *Glos. seq. alleg. concor. & similis littera ponit glo. Hosti. & ex hoc quæstionem soluit: & solutionis obiectioni respondet.*

n ¶ Quòd si

culo absolutus, nisi postquam pristinę restitutus fuerit sanitati, quamcito commode poterit[a] conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum † humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandē excōicationis sententiam reincidat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plene in iure alibi[b] sit prouisū: ne tamē aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare[c], hoc expresse præmissis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, à perceptione fructuum per trienniū sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrūt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit vel ratificata. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

MVltorum[d] ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium[e] viros sæpe ecclesiasticos[f] capere, captosq;[g] donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam[h] sedem ab homine[i] vel à iure[k] venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum † districtuum vt plurimū capientes. ¶ Considerantes igitur quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori[l], quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda exempli pernicie derogetur: sacro approbante cōcilio statuimus, vt præter sententiam canonis[m], quam facientes & fieri procurantes præmissas[n] † incurrere dignoscuntur: procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ[o] existentes, à perceptione fructuum ecclesiarum suarū si fuerint prælati[p], triennio sint suspensi[q]. Quòd si inferiores[r] extiterint, eo ipso obtentis[s] beneficijs sint priuati. Illis pœnam incursuris eandem[t], qui ne citati (vt præmittitur) ad sedē Apostolicam veniāt, sed vt se sub obtētu huiusmodi a veniēdo excusent, à potestate seculari[u] se capi,

Absolutus a infirmitate ab inferiori, q̃ debet se repræsentare superiori.

† Aliàs, mandata

† Aliàs, suorum districtuum, &c.

† In aliqua ... etiam ... præmissas ... præmissa.

a ¶ *Quamcito commode poterit.*] idem verbum de sent. excom. eos qui. 1. & 2. respon. lib. 6. decret. de cætero. eod. tit. dicit quàmcitus opportunitatē habuerit. quod exponit ibi Hostiensis id est, cessante impedimento, & aliquo modico tempore indulto, quo sibi de necessarijs valeat prouidere. allegat ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. si. per hoc patet q̃ non crederetur circa hoc absoluto: sed iudex habebit hoc arbitrari. facit de electio. quàm sit. in princip. & quod ibi not. & eo. tit. cupientes. §. cæterum. lib. 6. aliàs ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris & caloris, & his similibus constitutionem eluderet. facit de do. & contu. cum olim. de accu. veniens Nec obstat q̃ de occulta re & de animæ periculo quæritur, & sic sibi credendum. de homi. significasti 2. de sententia excommunicat. si vero 2. fateor id verum in foro pænitētiali. de sponsalibus, tua. & quo ad vinculū occulte cōtrahendum: vnde ex quo scientiam habet de mora, scire debet se excommunicatum: iudex tamen eum non denuntiabit, nisi prius eo vocato per cōiecturas viderit illum esse morosum, cognitione super hoc summaria præmissa. j. tit. proxim. in fine. & facit ad ea quæ not. 3. ead. compil. de hæret. c. 1. ad fin.

b ¶ *Alibi.*] de sent. excom. eos qui. lib. 6.

c ¶ *Excusare.*] simile de loca. cap. 1. in fine. de simo. quoniam. in fin. de pæniten. & remiss. omnis.

MVltorum.] CASVS. Cum haberem titulum canonicum, id est, iustum & æquum in beneficio, fui à possessione expulsus per aduersarium meum: vel aduersarius meus procurauit, vt incarcerarer donec renuntiassem meo iuri in manibus collatoris, vt sibi conferret beneficium: Non est dubium, vel saltē nemo debet dubitare, quin capiens & procurans sint ipso facto excōicati: Sed quæro, nonne incurrunt ipsi alias pœnas? Dicit q̃ sic: vnde si sint prælati, sunt suspensi à beneficijs p tres annos: si non sint, tunc ipso facto perdunt omnia sua beneficia: Idē de illis qui capiunt citatū ad curiā Romanā, ne ad diē assignationis cōpareat. Idem est de citato, qui procurat capi, ne possit cōparere ad diem suæ assignationis. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q̃ constitutio pœnalis de clericis disponens, nō extenditur ad laicos, licet in eis videatur ratio eadem: tamen constitutio pœnalis disponens contra obtinentes dominium temporale certis casibus, extenditur etiam ad personas ecclesiasticas dominium temporale obtinentes, vt dicit glossa in verbo, dominium. iuncto text. in verbo, ecclesiasticos. Nota quòd quamuis lex vel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorum: non tamen propter hoc videtur inhabilitare ad obtinenda: vt glo. in verbo, obtentis. Idem est in casu conuersi: inhabilitatus enim circa obtinenda nō censetur priuatus obtentis, vt in clemen. si quis suadente. eo. tit. iuncta glos. in verb. obtinenda. Nota q̃ secularis capiens clericum, licet nō animo iniuriandi seu iniuriam faciendi, ne citatus vadat ad curiā Romanam, incidit in excommunicationem: quia manus sua sæua & iniuriosa est sedi Apostolicæ, & toti ordini clericali. vt in glos. in verbo, seculari. Not. q̃ procurans suam captionem ne citatus ipse vadat ad curiam Romanam, incidit non solum in pœnam hic contentam: sed cum de hoc constiterit ꝯ ipsum procedetur tamquam contumacem, vt in glo. in verbo, procurauit. Nota q̃ resignatio beneficiorum facta per intrusum in carcerem, ad istum effectum resignationis consequendæ, est ipso iure nulla, etiam quo ad ipsum resignantem: quamquam à resignantium ipsorum prælatis recepta vel rata habita sit: vt dicit glos. in verb. nullius. Et not. hic duos casus, quibus aliquis ipso facto incurrit sentētiam excōicationis. Not. q̃ ad Papam pertinet conseruare personas ecclesiasticas in quieto & prospero statu. & exponit Zenzel. *quieto* ab actibus humanis. ne cleri. vel mona. per totum. *prospero*, quo ad actus spirituales inducendos. 23. q. 8. conuenior. Not. q̃ in pœnis ponendis distinguitur inter maiores & minores, de hoc in glos. simil. s. & pro hoc de accus. inquisitionis in prin. & c. qualiter 2. §. licet. Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Multorum.*] procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam p canones antiquos incurrunt, si sint prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata. Et primo ponit excessum. Secundo ibi, *Considerantes*. prouidet, statuendo pœnā. Tertio ibi, *Locorum*. prouidet circa ipsius publicationē, & executionē.

e ¶ *Dominium.*] quod quā loq, etiam habent clerici: quē casum etiā vult includere. ne cleri. vel mona. c. vit. lib. 6.

¶ *Glossa sequens notat à contrario.*

f ¶ *Ecclesiasticos.*] in laicis ergo si caperentur ad impediendam citationem ipsis factam ad curiam, non est locus pœnæ.

¶ *Glossa sequens dubium soluit.*

g ¶ *Captosque.*] hic iunge literam, ausu detinere sacrilego non verentur. & per hanc copulā dico, q̃ procurans capi clericum nō ad resignationem beneficij vel ad citationem impediendam: licet excommunicationem incurrat, non tñ alias pœnas hic insertas.

h ¶ *Ad Apostolicam sedem.*] si citati essent per alium, non est locus huic pœnæ.

i ¶ *Ab homine.*] de do. & contu. cum dilecti. de accus. veniens.

k ¶ *A iure.*] de elect. c. 2. & c. cupientes. de offic. ordi. quamuis. de appel. c. 1. lib. 6.

l ¶ *Honori.*] quem Papa negligere non debuit de vsu pal. nisi. de immu. eccle. quoniam. lib. 6.

m ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente. de senten. excom. nuper.

n ¶ *Præmissas.*] captiones scilicet & detētiones ob causas pdictas.

o ¶ *Ecclesiasticæ.*] laicos non punit, nec sunt capaces huius pœnæ.

p ¶ *Prælati.*] non curo siue sint ad quorū collationem spectant beneficia, de quorū renūtiatione quæritur, vel alij: cū generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad s̃m casum de impediēda citatione.

q ¶ *Suspensi.*] vide qđ not. de elect. cū Vuinosi. in glo. not. q̃ in fin.

Glossa sequens alleg. 3. concordan. & ex his infert, & remittit.

r ¶ *Inferiores.*] similis distinctio 3. ead. compil. de vi. & hone. cle. quoniam. in princip. & circa fin. de deci. cap. 1. de statu monac. ne in agro. §. si quis. Et sic patet q̃ in pœnis defertur dignitati. de offic. delega. c. 2. lib. 6. de hoc de transactio. cap. vlt. in vlt. glossa. de iureiur. cum quidam.

s ¶ *Obtentis.*] in obtinendis non videtur impedire: econtra 3. cap. proximo, ver. ipsius filij.

t ¶ *Eandem.*] suspensionis à perceptione fructuum per triennium, si sint prælati, & priuationis beneficiorum quo ad inferiores.

u ¶ *Seculari.*] non est ergo locus pœnæ, cum per potestatem ecclesiasticam se capi procurant. Et scias q̃ secularis potest. s hoc faciens, canonis excommunicationem incurrit, etiam si clerico non intendat iniuriari: manus enim est sæua & iniuriosa sedi Apostolicæ, & ordini clericali. de sent. excom. contingit. Ioan. And.

a ¶ *Procurarint.*] & tales non solũ hanc pœnã incurrunt: sed etiã, si de hoc constiterit, procedetur ꝯ ipsos vt ꝯ contumaces: vt lit. nõ conte. qm. post prin. s. ea. cõpil. de iudi. dudũ. ff. si quis cau. l. 2. in fi. cum concor. & huic est simile de offi. delega. pastoralis. in fine.
b ¶ *Modo supradicto.*] scilicet per captionem & detentionem secularium potestatum. & facit quod not. quod metus cau. abbas. & cap. seq.
c ¶ *Receptæ.*] à principio.
d ¶ *Ratæ habitæ.*] ex post facto.
¶ *Glos. seq. exponit, arguit, quærit, remittit & soluit.*
e ¶ *Nullius omnino.*] ita q̃ nõ valeant etiã quo ad renuntiantem. & facit ad ea quæ notaui & scripsi de renun. q̃ in dubijs. Quid si interuenerit iuramentum? vide quod not. de iureiuran. si vero. & tene quod habes eod. tit. verum.
f ¶ *Constiterit.*] parte vocata. & vide quod not. s. ead. compil. de offic. deleg. c. vnico.
g ¶ *Publicare.*] non requiritur sententia, quã incurrũt ipso facto, sed sufficit publicatio. cõcor. de homi. ꝓ humani. in fi. lib. 6. s. ead. cõpi. de censi. præsenti. de priuileg. c. 1 in princ.

C ¶ *Vpientes.*] Tres sunt partes principales. secunda: ibi, *Illos.* tertia: ibi, *Sane.* Imola.

Casus. Dicitur in c. 1. de exces. præla. in 6. q̃ religiosi Mendicantes non acquirant aliqua loca de nouo, Romano Pontifice inconsulto: nec loca donata à laicis recipiant, nec aliquas domos permutent ipso Romano Pontifice incõsulto, & ignorante: Ponamus q̃ quidam religiosi fecerunt totum ꝯtrium, quia acquisiuerunt res hæreditarias, domos suas permutauerunt, & sine cõcilio Romani pontificis; quæritur quam pœnam tales incurrunt? Dicit Clemens q̃ vltra pœnas contentas in cap. illo primo de exces. præla. in 6. ipsi incurrunt sententiam excõicationis. Item multi erant religiosi, qui in sermonibus suis subtrahebant parochianos à solutione decimarum. Item in confessionibus dicebant populo, ne decimas soluerent suæ ecclesiæ parochiali: & q̃ non soluendo non peccabant. Dicit Clemens Pontifex Romanus, q̃ tales ipso facto sunt excõicati, immo mandat ipse Pontifex Romanus q̃ ipsi religiosi commoneant populum, vt soluant decimas locis quibus debentur, & ꝯfacientes vltra pœnam illius capitis li incurrunt sententiam excõicationis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, & primo q̃ constitutio disponens ꝯ mendicantes, non includit alios religiosos nõ mendicãtes: secus si constitutio disponat ꝯ religiosos in genere: tunc enim cõprehendũtur Mendicãtes & nõ Mendicantes, vt dicit gl. in verbo religiosus: Not. diuisionẽ glo. & summariũ; & fm illã lege text. & facilem reperies. Not. q̃ virtutibus præmia tribuẽda sunt. de hoc in gl. 2. & pro hoc 12. q. 2. ecclesiasticis. vnde in psalm. Beati qui faciũt iustitiã in omni tẽpore. Not. q̃ qui nõ possunt per præmia induci ad obseruantiã iuris, debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c. de elect. cum in cunctis. §. clerici. & de hoc in glo. 4. Zabarel.
¶ *Prima glossa docet quod facias.*

(vt interdum contigisse audiuimus procurarint[a]. Sane resignationes beneficiorum modo[b] supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prælatis receptas[c], aut ratæ[d] habitæ fuerint) nullius[e] omnino decernimus† esse firmitatis: Locorum ordinarijs iniungentes, vt postquam eis constiterit[f] aliquos sibi subiectos pœnam & sententiã incurrisse præmissas, ipsas publicare[g] non differant, executioniq; debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

¶ Idem.

¶ *Excommunicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat. c. vnico. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterijs vel ecclesiis competat percipere decimas. Ioan. And.*

CAP. III.

C Vpientes[h] eos, quos ad obseruantiam iurium virtutum[i] præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione[k] pœnarum, quàm addijciẽdarum de nouo formidine[l] à temerarijs ausibus refrenare, transgressores cõstitutionis[m], quæ religiosis mẽdicantibus[n] domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiuscuis alienationis titulo interdicit: Illos† etiã religiosos[o], qui aliqua vt audientes à decimarum ecclesijs debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. ¶ Et quia nisi fiat quod bonum est, à malo abstinere nõ sufficit[p]: religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotiens populo[q] prædicabũt in prima[r] Dominica, quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis ascensionis Dominicæ, Pentecostes[s], natiuitatis beati Ioannis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse[t] studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requisiti[u] fuerint: Necnon & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas soluere non omittant. Quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur[x]. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant[y]: secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplũ: Constitutione bonæ memoriæ Gregorij[z] Papæ decimi† prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero scienter postposuerint confitentibus conscientiã facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis

h ¶ *Cupientes.*] Excõicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat. c. vnico lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: nisi sint tales, quorũ monasterijs vel ecclesijs competat percipere decimas. Vltimo ibi, *Sane.* excommunicat violatores decret. 1. de sepul. lib. 6. & absolutiones Papæ reseruat.
i ¶ *Virtutũ præmia.*] facit C. d. sta. & una. l. vl. in princ. ff. de iusti. & iur. leg. 1. post prin. p.
k ¶ *Exaggeratione.*] id est, aggrauatione.
l ¶ *Formidine.*] d. elect. cum in cunctis. in fin. cum suis concordan. & de præben. cum qui. 2. respon. lib. 6. [adde not. de offi. ord. inextragabili. in vlt. glo.]
m ¶ *Constitutionis*] Bonifacij de excel. prælat. c. vnico. lib. 6.
n ¶ *Mendicantibus.*] q̃ sint hi, habetur de reli. domi. c. vnico. lib. 6. sic & alibi differunt mendicantes à non mẽdicantibus de elect. quorundam. lib. 6. de regu. non solum. & c. constitutionem. de sta. reg. c. vnico. §. sane. eo. lib. & facit quod dicam j. de sent. excom. c. 1.
o ¶ *Religiosos*] Mendicantes vel alios. facit j. ver. proxi. seculares ergo clericos vel laicos non arctat hæc pœna. concordantias dabo j. de senten. excom. c. 1.
p ¶ *Non sufficit.*] Psal. 33. Benedicam Dominũ. ibi, declina. alias diuerte à malo & fac bonũ, inquire pacẽ, & c. & 22. q. 5. de forma. 12. q. 1. duo. in fi. d. pœn. dist. 2. si. n. ibi, scienti bonũ & nõ facienti illud peccatũ est. quod fuit verbum Iaco. c. 4. in fine.
q ¶ *Populo.*] cum sermocinantur, ad clerum non videntur astringi.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*
r ¶ *In prima.*] octo festa enumerat quibus voluit hoc prædicari. fuit autem de arbitrarijs. & facit quod dixi de rescrip. si quando. & sic non coguntur aliter respondere, quare non dixerit de festo natiuitatis Domini & Resurrectionis.
s ¶ *Pentecostes.*] vide quod dixi ꝯ. ea. compi. de reliq. & vener. sanctorum. c. vnico. circa finem.
t ¶ *Expresse.*] satis exprimunt, sed parum informant.
u ¶ *Requisiti.*] alias non tenentur. de iureiur. breui. de sent. excom. cap. 1. cum concor. lib. 6.
x ¶ *Arguantur.*] hoc spectat ad prælatorum officium. dist. 45. c. 1. & c. cum beatus. in prin. de accus. qualiter 2. ver. licet autem.
y ¶ *Faciant.*] Nota q̃ religiosi correctio primo spectat ad suum prælatum. de hoc de offi. ord. quanto.
z ¶ *Gregorij.*] de deci. c. 1. lib. 6. quæ dirigitur solis Prædicatoribus & Minoribus. & loquitur non solum de decimis, sed de alijs rebus ecclesijs debitis: hic solum de decimis.
¶ *Glos. seq. primo remittens de varietate pœnarum, de suspensione pœna proseq. ponens xxv suspensionis species cum suis diuisionibus. secundo infert suspensum ab officio non suspensum à beneficio, ponens circa id quosque opiniones, quarum tres vltimas dicit contingendas.*

a ¶ *Suspensi.*]

† Singularis tex. ad hoc quod not. in j. not. quia aliàs vt not. tã d. Imo. & in glos. nullius. & Anchar. gl. sta p. me tum tenẽt ipso iure. c. Abbas. quod met. cau. & dicit hic Imo. la. generaliter astus qui sunt cum incur certo nõ valere l. g. in car. eiũ. quod me. cau. Font.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reso. mat. c. 12.

† In manuscripto codice legitur *Bonifacij.* Iam constitutio, etiam hic memoratio, q̃ habetur in c. 1. de decimis lib. 6. in emendis exemptionis & manuscripti, quam etiam imprẽssis, que videre licet, tribuitur Gregorio nono.

tandiu maneant ipso facto suspensi [a], donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi [b] commode facultatem habuerint) conscientiā fecerint: Exinde [c] excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur) nō purgata. Ad† religiosos tamen monasteriorum vel rectores ecclesiarum decimas percipientium [d] noluimus hoc extendi [e].

† In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: Ad religiosos tamē, monasteriorum vel ecclesiarū decimas percipientium, &c.

¶ *Excommunicat violatores decre. 1. de sepul. lib. 6. & absolutiones Papa reseruat. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Sane temerarios violatores constitutionis [f] illius, quæ religiosis & clericis secularib⁹ prohibet, ne aliquos ad vouendū, iurādū, vel fide interposita, seu aliàs promittendū inducant, vt sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam vlterius non immutent: similē [g] sententiam (pœna in dicta cōstitutione cōtenta [h] in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto: ab alio quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis † articulo) nullatenus absoluēdos [i]: nullis priuilegijs, aut statutis cuiuscūq; tenoris existant, super his valituris.

† In articulo mortis nulla est casuū reseruatio atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunque peccatis & censuris absoluere possunt. ita cōcilium Tridēt. sessio. 14 c. 7. de casuum reseruatiōe.

a ¶ *Suspensi.*] Nota nouam speciem suspensionis. Ad cuius euidentiam sciendum varias species pœnarum à iure statutas. de offic. ordi. ad reprimendam. & ibi de his in glos. 2. plenius per Hostien. in summa, de pœnis. §. quot sint species. inter quas est pœna suspensionis, de qua prosequendo sciendum est, ꝙ de suspensione multiplici tractant iura: Est enim suspensio à communione fratrum simplex. 18. dist. si quis autem. determinata ad duos menses. ea. dist. c. fi. Quādoque ad fratres non suæ ecclesiæ. ead. dist. placuit. 58. dist. c. fi. Et etiam suspensio à cōione Eucharistię donec pæniteat. de elect. Ossius. de his quæ fiūt à ma. par. ca. c. 1. in fi. Itē ab oblatione altaris. 17. q. 4. miror. Item à perceptione sacramentorū. 11. q. 3. sicut Apostoli. & c. sequentibus. de cleri. excom. mini. c. fi. Item à consecratione ep̄orum simpliciter. de transla. c. 2. & determinata ad annū. de elect. prouida. lib. 6. Item à collatione ordinū omnium & simpliciter. de temp. ordi. vel non est. & c. dilectûs. & cum determinatione anni eo. tit. eos qui. lib. 6. & triennij. de simo. c. pen. Quandoque cæterorum ordinū tantum. eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonsuræ tantum eo. tit. nullus. lib. 6. Item ab ipsorum executione quandoque simpliciter. eo. tit. nullus. lib. 6. Quandoq; certi ordinis tantum simpliciter. eo. tit. litteras. vel ad tempus. eo. tit. vel non est, de simo. c. pen. Quandoque à pontificalibus tantum. de transla. c. 2. Q̄nque ab officio sacerdotali. de offi. deleg. sane. 1. eod. tit. c. 2. lib. 6. Quandoque non à toto sacerdoli officio, sed solum à celebratione Missæ. Quandoque per duos menses de cleri. percus. præterea. Quandoque per annum. 55. dist. nullus. de consecra. dist. 2. relatū. Quandoque per duos annos. de cleri. percus. præsentium. Item est suspensio ab ingressu ecclesiæ quandoque simplex. 17. q. 4. nullus. & c. si quis deinceps. de pænit. & remis. omnis. de offi. deleg. c. 2. lib. 6. Quandoque determinata ad mensem. de sent. excom. sacro. Quandoque quousque satisfecerit de censi. exigit. lib. 6. Quandoque suspenditur quis ab ingressu & diuinis per mensem. de sent. excom. c. 1. lib. 6. Et quid importet suspensio ab ingressu, habetur de sen. excom. is cui. lib. 6. Item est suspensio ab officio quandoq; simplex. de vsur. quia in omnibus. in fi. & 3. ea. compil. de reb. eccle. non alie. c. 1. Quandoque per annum. de offi. deleg. c. vlt. §. vt autem. lib. 6. de re iud. cum æterni. eo. lib. Quandoq; per trienniū. de cland. despo. c. fi. ad fin. & 3. ead. cōpil. de hæret. c. 1. ad fin. Item est suspensio à voce capituli donec quis ordinetur. 3. ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. respon. Item à beneficio habito simplex. de elect. nihil est. determinata ad sex menses & annum. 3. ea. compil. de vita & honesta. cleric. c. 2. Ad triennium. de rebus eccle. nō alie. c. 2. lib. 6. de elect. cum in cunctis. eo. tit. c. 1. & c. cupientes. §. cæterum. lib. 6. Ad tempus incertum, scilicet quandiu tacuerit. de elect. generali. lib. 6. determinata etiam quo ad partem distributionum, vt in prædict. decr. vt hi qui. 2. respon. Suspenditur etiā quis à beneficio obtinendo per sex menses & per annū, vt in prædi. decret. 2. de vita & honesta. cleric. Quandoque per annum, & biennium. de statu mo. ne in agro. §. si quis. Item est suspensio ab officio & beneficio simplex. de testi. tā litteris. in fi. de secun. nupt. c. 1. de priuileg. tuarum. Quandoque determinata ad tempus satisfactionis vel restitutionis. de electio. quia sæpe. de censi. exigit. lib. 6. & quandoque hæc suspensio dr̄ ab ordine & dignitate. de schismati. c. 1. in fin. & quandoque fit alternatiue. de vita & honesta. cleric. à crapula. Item suspenditur quis ab administratione simpliciter. de solut. c. 2. & cum determinatione triennij. de reb. eccl. non alien. c. 2. Et interdum suspenditur ab officio, administratione, & beneficio vsque ad satisfactionem. 3. ead. compil. de deci. c. 1. Item suspenditur quis à priuilegio clericali, quandoque in persona, quandoque in rebus de vita & honestate cleric. cap. vlti. & 3. ead. compil. eod. tit. c. 1. Item suspēditur quis à collatione beneficiorum simpliciter. de præbend. graue. ne sede vacante. cap. vnico. lib. 6. & cum determinatione anni vel biennij. 3. ead. compil. de statu mona. ne in agro. §. si quis. Item suspenditur quis à cōfirmatione ep̄orum simpliciter. de translatio. c. 2. quandoque per annum. de elect. prouida. lib. 6. & quandoque à confirmatione inferiorum. de elect. nihil est. Item suspenditur prælatus regularis à receptione professionis. de regular. non solum. in fin. lib. 6. Item suspenditur officium minoris legati præsente legato de latere. de offic. lega. volentes. Item suspēditur status canonicarum Alemaniæ. de elect. indemnitatibus. §. penult. lib. 6. & 3. ea. compilatione. de statu. regul. attendentes. §. illas quoque. Item suspenditur quis ab officio aduocationis & notariæ. de hæret. si aduersus. Item à collatione magisterij. 3. ead. compilatione. de magi. cum sit. Item ab officio prædicandi: vt hic. Et quia supra posui vt diuersa suspensionem officij & beneficij, vt ꝙ suspensus ab officio, non per hoc sit suspensus à beneficio: aliàs superflue adderetur secunda, si includeretur sub prima. & hoc putabat Hostiensis: verum in suspensione iuris, vt not. post cum de re iud. cū æterni. lib. 6. cui concor. Archid. ibi, vt sic statutum iuris pœnale restringatur. de elec. statutū. lib. 6. facit de deci. ad audientiam. cum cōcor. Secus dicunt ibi in suspensione hominis. de cleri. coniuga. diuersis. & cap. Ioannes. de præbend. cum secundum. de ætate & quali. cum bonæ. de appel. pastoralis. de excep. Apostolicæ. & sic dixit Hostiensis intelligendū quod not. in summa de verb. sig. §. vlt. versi. in fi. not. & seq. Ad hoc facit quod dr̄ mitius agi cum lege quàm cum ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. nec debet iudex esse clementior lege. in Authen. de iudic. §. oportet. colla. 6. In 3rium 81. dist. si quis sacerdotum. & cap. eos. & quod ibi not. de consue. cum dilectus. in glos. suspensus. circa medium. & de cleri. excom. mini. latores. nam beneficium datur propter officium. de rescri. c. fi. lib. 6. & vr̄ expressum. 32. dist. præter hoc. & ibi directe 3dicit Ioannes supradictæ distinctioni Hostiensis, vt scilicet suspensus ab officio à iure, sit suspensus à beneficio: si ab homine, non: nisi in sententia exprimatur. & ibi vide. Tancre. & Vinc. dicebant de ætate. & qualita. cum bonæ. vt ibi dixi super glos. 2. tunc demum suspenso subtrahi beneficium, cum est in mora petendi absolutionem; aliàs non: allegant de electio. c. vlt. 2. q. 5 super causa. facit ne sede vac. cap. vnico. §. cum vero. lib. 6. Abbas in decreta. à crapula. de vita & hone. cleri. vt ibi dixi, super glo. 2. distinguebat suspensum ab officio pro crimine, vel pro infamia tantum, vel facto, de quo dubitetur an sit mortale: vt primo casu sit suspensus à beneficio: secundo, non. facit secunda q. 5. presbyter. de purg. cano. c. 2. & cap. inter. hoc forsan habuit à Goffr. qui not. de appell. pastoralis. in vlt. glo. ꝙ cum plerunque suspensio fiat ex leui causa vt propter infamiam vel scandalum: vt prædicto cap. presbyter. non subtrahetur per id beneficium. quod sine magna causa subtrahi non debet. 16. q. 7. inuentum: quia nec sunt subtrahenda stipendia quandiu, &c. C. de execu. rei iu. l. stipendia. secus vbi suspensio fit ex magna causa. de pur. c. cum inter. vel si suspensus contemnit suspensionem. de ætate & quali. cum bonæ. Videntur istæ tres vltimæ opiniones coniungendæ & sequendæ: nisi aliud pro vel contra in sententia iuris vel hominis exprimatur.

Pœnarum species, variæ sunt iure statutæ.

Suspensio est multiplex.

Supplicium leuius datur ius, qui in [illegible] strenu.

Beneficiū sine magna causa nō est subtrahendū.

b ¶ *Dicendi.*] Nota contraria contrarijs purgari. ad idem de purg. can. inter. & c. cum in iuuentute. de hæret. c. 2. in prin. lib. 6. peccatum ergo tacendi dicendo purgatur. 43. dist. sit rector.

c ¶ *Exinde.*] posset exponi, id est post suspensionem, vel, id est, postquam omiserint: cum potuerint conscientiam confitentibus facere, de qua præmisit. Ioan. And.

d ¶ *Percipientium.*] soli. n. nō percipientes solēt in his delinquere.

e ¶ *Hoc extendi.*] in originali littera est hæc, per quod videtur respicere etiam versicu. illos etiam. vt scilicet religiosi tales asserentes aliqua quæ retrahant à solutione decimarum, excommunicati non sint.

f ¶ *Constitutionis.*] de sepul. c. 2. lib. 6.

g ¶ *Similē sententiam.*] excommunicationis, de qua dixit vltimo. & illam supra vocauit sententiam. reliquæ sunt pœnæ,

h ¶ *Contenta.*] punit illa constitutio eligentes, vt quo ad sepulturam intestati decedant. Item allicientes, vt si eos sepelierint, restituere teneantur corpora, si petantur, & omnia quę peruenerunt ad eos ratione sepulturæ infra decem dies, aliàs ipsorum ecclesiæ vbi sepulti fuerint, & ipsarum cœmeteria sunt interdicta.

i ¶ *Absoluendos.*] hoc respicit vltimum casum tantum sic separatum ab alijs: à superioribus ergo excommunicationibus absoluent ordinarij. de sententia excommunicationis, nuper.

DE PÆNITENTIIS ET remissionibus.

Visum est supra de pœnis in foro contentioso seu litigioso: nunc videndum est pœnis in foro pœnitentiali. Et quia in remissionem vel diminutionem pœnæ solent concedi indulgentiæ: ideo, &c.

TITVLVS IX.

De pœnitentijs & remissionibus.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Damnatis ad mortem hoc petentibus pœnitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. I.

Cum † secundū[a] statuta canonica[b] vltimo deputandis supplicio, negari (si petant[c]) non debeat pœnitentiæ[d] sacramentum: abusum damnabilē in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiæ[e] Iesu Christi: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cum primum commode[f] poterunt diligenter monere, & si necesse[g] fuerit, ecclesiastica censura[h] compellere non omittant.

Idem.

Repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. h. d. Ioan. And.

Cum secundum. Casvs. In concilio Viennen. fuit à nonnullis expositum, quod licet in statutis canonicis sit cautum, quod condemnatis nō debet denegari sacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ: tamen plures iudices temporales cōdemnatis hoc denegabant, & ad suam excusationē allegabant consuetudinem: Conciliū primo damnauit illam consuetudinem, quæ potius abusus dr̄, & mādat ordinarijs locorū, vt moneant iudices, vt non faciant denegari illa sacramenta condemnatis: & si recusauerint obedire, illos compellant censura ecclesiastica, id est, excommunicatione & interdicto quod cōtinetur nomine censuræ. hoc dicit. H. R.[1] Colligo aliqua notabilia. Primo quod sacramentum pœnitentiæ condēnatis ad mortem non debet denegari. Idem dicitur Eucharistia, quamuis non loquatur textus Clemen. formaliter. nec valet consuetudo contraria. Nota quod aliquando verba exhortatiua & deprecatiua imponunt necessitatem: quia habemus consiliū reuerentiæ, quod obligat sicut præceptum, quando materia est necessaria, scilicet ob reuerētiam personarum, quib⁹ Papa scribit verbis deprecatiuis, & exhortatiuis, vt hic. Nota quòd diœcesanus potest monere & excommunicare dominum temporalem. Nota modum obsecrandi per viscera misericordiæ Iesu Christi. concor. de electio. vbi periculum. §. cæterum. lib. 6. Nota quod qui misericordiam facere recusat, Christum qui est misericordia, negat. 7. q. 1. omnis. de pœnit. dist. 1. serpens. Zabarella.

[1] Vide notata per doctores in c. 2. extra de furtis.

Prima glossa summat, & diuidit.

a *Cum secundum.*] Damnatis ad mortem hoc petentibus pœnitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, *Locorum.*

b *Canonica.*] 1. q. vlt. c. penult. de furtis. c. 2.

c *Si petant.*] facit de eo qui dux. in matrim. cap. significasti. in fine. & quod ibi not.

d *Pœnitentia.*] nec Eucharistiæ. eo. tit. quod in te. & de hoc satis dixi. de celebra. Miss. sane. & de sepultura patet in princ. c. vlt. 13. q. vlt. not. Hostien. de sepult. ex parte 2. quod furca suspensus non deponetur sine licentia[2] iudicis, quam tamen petitam facile concedere debet. ff. de cada. pu. l. 1. & 2. & 3. & si postea fuerit pœnitens, sepelietur, vt in præd. c. vltimo.

[2] Vide Antoni. Gomeziū tomo. 1. variar. resolut. c. 14. nu. 8 vbi pulchre agit de materia huius glossæ.

e *Misericordia.*] cui nec mensura poni potest, nec eius tempora possunt definiri. 26. q. 6. is qui. de pœni. dist. 1. multiplex.

f *Commode poterunt.*] simile de elect. quàm sit. & cap. cupientes. §. cæterum. lib. 6.

g *Necesse.*] quia monitioni non parent.

h *Censura.*] de verb. signi. querenti.

Abusionibus.] Tres sunt partes principales, quæ patent. Casvs. Fuit in concilio Viennen. expositum, quod nonnulli, id est, aliqui quæstores eleemosynarum plures abusus perpetrabant, vt subtraherent pecunias à populo. Concilium decreuit vt nullus quæstor admittatur, nisi ostendat litteras domini Papæ, vel diœcesani, per quas sit ei concessa facultas & licentia faciendi quæstum: & nisi etiam declaret causam sui aduentus, & debet litteras suas ostendere diœcesano, in cuius diœcesi vult facere quæstum. Et si Diœcesanus timet de abusu, non debet illos admittere, nisi constet de approbatione sedis Apostolicæ. Postea in versicu. *Ad hæc.* recitat Clemens abusus quos perpetrabant & faciebant isti quæstores, & mandat vt ab ipsis abstineāt. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ex principio cap. quod quæstores non sunt permittendi prædicare, sed solū declarare contenta in suis indulgentijs. Nota quod quæstores non sunt recipiendi, nisi exhibeāt, id est, nisi ostendant litteras suæ facultatis & potestatis. Nota iuncta glo. quod minores epis non possunt sua auctoritate concedere indulgentias. Not. ex fine, quod quæstores in huiusmodi officio subijciuntur ordinarijs: non obstante priuilegio exemptionis. Nota quod abusio est euitanda: vnde priuilegium perdit qui abutitur. 11. q. 3. priuilegium. damnatur etiā abusus clauium. 11. q. 3. ipse. Not. quod simplices nō sunt decipiendi. & vt hic excusari simplicitas. & quo ad hoc simplices dicuntur qui de facili credunt. 22. q. 4. innocens. Zabarella.

CAP. II.

Abusionibus[i] †, quas nonnulli eleemosynarū quæstores in suis proponunt prædicationibus, vt simplices decipiant, & aurū subtili vel fallaci potius ingenio[k] extorqueāt ab eisdē: cum in animarū cedat periculū & scandalū plurimorum, viam, prout est nobis possibile[l], præcludere cupientes, iuxta statuta † concilij generalis[m] duximus prohibendum districte, ne quæstores[n] aliqui (nisi Apostolicas, vel diœcesani episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur[o] (Cum solū ipsis competat[p] indulgentias sibi cōcessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodē) vllatenus ipsi populo prædicare, nec[q] aliud exponere, quàm quod in litteris cōtinebitur supradictis: Litteras[r] quoque Apostolicas diœcesani episcopi (ne quid fraudis cōmitti valeat per easdem) antequā admittant quæstores ipsos examinēt diligēter.

† Quæstorū nomen & vsū omnino aboleuit concilium Tridet. sessio. 21. de reforma. c. 9.

† Aliàs, cedunt.

† Aliàs, statutum.

Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And.

Ad hæc cū aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostrā audientiā est perlatū, non sine multa temeritatis audacia, & deceptiōe multiplici animarū indulgentias populo motu suo proprio de facto[s] cōcedāt, super

Prima glossa dicit quid facit, & diuidit.

i *Abusionibus.*] repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. Ponit secundo octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Secunda: ibi, *Ad hæc.* Tertia: ibi, *Quæstores.*

k *Ingenio.*] sumptū. C. de cōmer. & mer. l. 2. facit 14. q. 5. dixit.

l *Possibile.*] de elect. vt circa. in princ. lib. 6. j. de ver. signi. sæpe.

m *Generalis.*] eod. tit. cap. cum ex eo.

n *Quæstores.*] eleemosynarum. de quibus de priui. tuarum. in princ. habemus enim quæstores iudiciorum, de quibus de verb. signi. forus. & de his quæstoribus pecuniarum & ærariorum, vide quod not. ff. de offi. quæsto. l. vnica.

o *Nec permittantur.*] vllatenus ipsi populo prædicare, quod sequitur.

p *Competat.*] concor. de hæret. vt officium. §. cōpescendi. lib. 6.

q *Nec.*] repete, permittantur.

r *Litteras.*] hoc addit concilium generale.

s *De facto.*] Hoc enim est episcoporum, & non inferiorum. de excel. prela. accedentibus. & quo ad proprios subditos, non quo ad extraneos. eod. tit. quod autem.

a *Votis.*]

a ¶ Votis.] hoc etiam est episcoporũ. quod dic vt dixi de vo. c. 1.
b ¶ Incerta.] vide qđ dixi ꝭ. ea. cõpil. de priuil. c. 5. ver. nec legata.
c ¶ Quartam.] idem puto de alia quota.
d ¶ Mendaciter.] cum sint Dei iudicio reseruatæ. 25. dist. qualis. prosunt tamen suffragia, 1 de quibus 13. q. 2. animæ defunctorũ. & vide quod dixi ꝭ. eo. tit. ꝙ autem. & quod not Host. in summa. de remis. §. quibus prosint. & §. vlt.

1 v. ꝗ Theologos [illegible] & Ioann. Roffen. cõtra Lutherum art. 19. & aliquot sequẽtibus.

votis [a] dispensent, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi confitentes absoluant: male ablata incerta [b] (data sibi aliqua pecunię quantitate) remittant; tertiam [†], aut quartam [c] partem de pœnitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter [d]) extrahant, & ad gaudia paradisi perducãt; benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorũ indulgeãt, & aliqui ex ipsis eos à pœna [e] & à culpa (vt eorum verbis vtamur [f]) absoluant: Nos abusus huiusmodi p quos censura vilescit ecclesiastica, & clauium Ecclesię auctoritas ducitur in contemptũ, omnimodo aboleri volẽtes: Ea per quoscumque quęstores fieri, vel attentari decætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, vel eorũ aliquo sint aliquibus locis, ordinibus vel personis [g] quæstorũ huiusmodi quomodocumque [†] concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia talia vlterius præsumendi) auctoritate Apostolica quantum ad præmissa penitus reuocantes.

† aliàs ita: tertiã, aut quartã partem alijs de pœnitẽtijs, &c.

† al. quoquomodo

¶ Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, nõ obstantibus priuilegijs. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Quæstores autẽ qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorũ deliquerint, vel alias etiã quibuscunque suis priuilegiis abusi fuerint, sic per locorũ episcopos puniri [h] volumus (nullo prorsus eisdem quęstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quòd à suis temerarijs ausibus, qui vbique (vt communis habet assertio) nimium excreuerũt, pœnæ formidine propensius [i] compescantur.

e ¶ A pœna & culpa.] ista est illa plenissima peccatorũ remissio, quę conceditur cruce signatis pro subsidio vltramarino. de qua scripsi post Host. de Iudæ. ad liberandã. q̃ datur in anno centenario: 2 in extrauaganti Bonifacij: Antiquorũ habet. quam solus Papa concedit.

2 Vid aliàs extrauagãtes aliorũ pontifi cũ de pœni. & remis. quibus annus centesimus ad minus tẽpus redactus.

f ¶ Vtamur.] concor. ꝭ. ead. compil. de priuile. c. 1. in principio.
g ¶ Vel personis.] quandoque hæc differunt. de priuil. ne aliqui. lib. 6.
¶ Glo. seq. ponit quatuor species iurisdictionis, quas per Clement. habent ordinarij in exempt. 8.
h ¶ Puniri.] p has Clementinas q̃nque ordinarius punit exemptos, vt hic, & ꝭ. de testa. c. 1. đ sta. reg. c. 2. đ reli. dom. c. 2. de iure pat. c. 1. q̃nque nõ punit, sed pœnã iuris publicat. ꝭ. đ priu. c. 1. q̃nque nõ punit, sed absoluit. de sepul. c. 1. q̃nque solum circa loca datur iurisdictio. đ sup. negli. præla. c. vnico. de priuile. c. 2. generaliter datur iurisdictio contra eos. de priuil. c. 1. lib. 6.

Exempti quandoque puniuntur per ordinarium.

i ¶ Propensius.] idẽ verbum ꝭ. ead. compila. de ætate & qualitate. vt hi qui. & ibi exposui.

DE SENTENTIA excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Visum est supra per discursum titulorũ de pluribus delictis: verũ quia pro delictis homines incurrũt sententiã excõmunicationis: ideo videndum est de sententia excõmunicationis: Vel sic potest cõtinuari ad rubricã præcedentem, videlicet, de pœnitẽtijs, &c. Visum est de sacramento pœnitentiæ, cuius sacramenti excõmunicati sunt incapaces; ideirco videndum est de sententia excommunicationis.

EX frequentibus.] ¶ Casus sic figuratur. Concilio generali in spiritu sancto legitime celebrato, fuit à nõnullis prælatis expositũ, ꝙ plures religiosi, maxime exempti tã Mendicantes, quàm nõ Mendicantes violabant interdictũ generale celebratũ in aliqua prouincia, & istud faciebant latenter & secrete seu colorando facta sua: Cum enim prohibitũ sit omnibus clericis celebrare diuinũ officiũ quotiens interdictũ est positũ. Item cũ sit prohibitũ, vt nulli accedant ad Ecclesiã, vt valeant audire Missam vel aliud diuinũ officiũ: Isti religiosi faciebãt foramina in ianuis suis & in parietibus suis, vt populus audiret diuinũ officiũ: ex quo ecclesiæ cathedrali graue generabat scandalũ, propter quod ordinauit conciliũ, vt postquam interdictum generale erit celebratũ, ꝙ nulli sint tã audaces vt faciant decætero & amodo seu deinceps talia foramina in ianuis suis vel parietibus suis: aliàs ipso facto incurrunt sententiam excõicationis, vt in c. alma. lib. 6. hoc dicit. H. R. Nota quòd vnica est ecclesia, licet ipsius plura sunt membra. Et dicitur ecclesia congregatio fideliũ in ea existentiũ: quia Sarraceni & Turci nõ sunt de ecclesia. Not. ꝙ vniformitas ecclesiæ est seruanda. Not. ꝙ religiosi exempti debẽt seruare interdictũ celebratũ in ecclesia matrice vel cathedrali. Not. ꝙ nõ solũ in legẽ cõmittit qui offendit verba: sed etiã ille qui offendit mentẽ legis. Not. ꝙ tempore interdicti in tantum debet ianuis clausis celebrari, vt nec per foramina vel fenestras laici respiciant. Not. ꝙ sententia censuræ est neruus ecclesiasticæ disciplinæ. de hoc in glo. 5. Zabarella.

3 Not. ex verbo, frequẽtibus, quòd iura adaptãtur ad ea, quæ frequenter emergunt. de hoc de despon. impub. litteras Zabarella.

TITVLVS X.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

[a] Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Religiosi etiam exempti violãtes interdictum positum per sedem Apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum qui hoc possit, seruatam per cathedralem vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

EX frequentibus [k] † prelatorũ querelis [l] accepimus & nos ipsi experientia [m] certa probauimus in minoribus constituti, quod plerumque religiosi nunc patenter excusationibus fucatis [n] & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis alijs exquisitis non absque damno cathedralium & parochialiũ ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo neruũ [o] ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorũ generalia [p] interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. ¶ Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vnica est, & vnum Deũ prædicat atque colit, vnam [q] fidẽ firmiter & simpliciter cõfitetur, vniformitatem (quantum commode possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiã prædicto-

¶ Prima glossa summat, diuidit, & in fine remittit de tempore huius constitutionis.

k ¶ Ex frequẽtibus.] Casus. Religiosi etiã exẽpti violantes interdictũ positũ per sedem Apostolicã, vel ordinariũ loci, vel generalẽ cessationẽ diuinorũ factam per prouinciale conciliũ, vel eũ, qui hoc possit, seruatã per cathedralem, vel matricẽ ecclesiã loci, excõicati sunt ipso facto: nõ obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis. Et respicit pendentia. Et primo ponit religiosorũ excessum, qui fuit constitutionis causa. Secundo: ibi, Nos igitur. prouisionem circa obseruationẽ interdictorũ, & cessationũ cum sui pœna, quã tertio ibi, Porro. prorogat ad pendentia, & tollit obstantia. Et vt in procemio dixi hæc decretalis præcessit conciliũ: & hęc pbat sequẽs.
l ¶ Querelis.] simile de priuileg. epõrũ. lib. 6.
m ¶ Experientia.] quæ est rerum magistra. de elect. quàm sit. in princ. lib. 6. vbi de hoc.
n ¶ Fucatis.] quasi tinctis vel coloratis. & habetur hoc verbũ de conse. dist. 5. fucare. vbi not. versus:
Si vitium frontis alicuius fucus inauret, &c.

Fucatus quid significat.

o ¶ Neruum.] de consue. cũ inter. [Et expone neruũ, idest vigorem. Panormitanus.]
p ¶ Generalia interdicta.] de verb. signi. cum in partibus.
q ¶ Vnam fidem.] ad Ephes. 4. ꝭ. ead. compil. de sum. tri. c. vnico. §. ad hęc. de excel. prel. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate scripsi de sum. tri. damnamus. super verbo, collectiuam.

Vnitas est multiplex.

a ¶ sedis

rũ auctoritate sedis[a] Apostolicæ, vel à locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio districte præcipiẽdo mandamus: quatenus religiosi[b] quicũque tam exẽpti[c], quàm non exempti cuiuscumque ordinis & conditionis existant, cum cathedralẽ vel matricem[d] [seu parochialem †] loci ecclesiam illa viderint aut sciuerint[e] obseruare[f] (nõ obstantibus quibuscumque appellationibus[g] antea etiam ad eandem sedem, vel alium seu alios interiectis, & alijs obiectibus quibuscumque[h]) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis Alma[i]. inuiolabiliter † cõseruẽt: Alioquin non seruantes excommunicationis sententiæ[k] hoc ipso volumus subiacere[l]. ¶ Quod etiã in interdictis, & in cessationibus[m] à diuinis indictis per prouincialium conciliorũ statuta, vel ipsorum auctoritate (cum maius sit prouinciale cõcilium, quam singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententijs comprobatur[n]) volumus obseruari. ¶ In cessationibus vero generalibus[o] à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vendicant (quia ipsos hoc vnico[p] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare noluimus nec debemus) idem intelligimus obseruandũ. Ipsi vero sint diligẽter attenti, vt statuta Romanorũ pontificum prædecessorũ nostrorũ super his edi-

a ¶ *Sedis Apostolicæ.*] per hoc vř cõprehendere interdictum iuris. exemplũ s. ea. cõpi. de pœnis. si quis suadente. §. ciuitas. cũ cõcor.

¶ *Glo. seq. præter istam ponit decem clementinas, quæ ligant solos religiosos, & quatuor, diuersimode tamen, ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipsorum querelam.*

Religiosi p multas clementinas ligantur.

b ¶ *Religiosi quicũque.*] mendicãtes vel non. Et per hoc patet ꝙ cle. seculares non seruantes interdictũ vel cessationem, quæ seruat matrix Ecclesia, non ligat hæc constitutio. Et multos tales casus quibus per has clementinas ligantur religiosi tantũ, colligẽ s. de elect. c. in plerisq;. ver. nullus. de sup. neg. præ. c. vnico. de rebus eccle. non alienan. c. 1. de testa. c. vnico. ꝺ dec. c. 1. de sta. mo. c. 1. de reli. do. c. 1. ver. prædictis. de censi. c. 1. de priui. c. 1. de pœnis. cupiẽtes. ver. illos etiã. & ver. seq. Specialiter contra mendicãtes qui transeunt ad non mendicantes, prouidet decr. 1. de. regul. Generaliter contra mendicantes prædi. decre. cupiẽtes. in prin. de pœnis. Specialiter ꝫ prædicatores & minores decre. dudũ. de sepul. specialius ꝫ minores. j. eo. cũ ex eo. pro religiosis emanauit. de cẽsibus, c. 2. de exces. præl. frequens. conquerũtur tñ religiosi, ꝙ constitutiones quæ fauorẽ ipsorum respiciunt, sunt sine pœna: sed contra ipsos editæ sunt pœnales.

† Hæc duo verba: seu parochialẽ, desunt ĩ antiquioribus exẽplaribus etiam impressis.

† al. iterũ inuiolabiliter ea seruent.

c ¶ *Exempti.*] quomodo per diuersas constitutiones Clementinas probatur non expedire priuilegiatis vel exemptis ꝙ fiant generalia concilia, dixi s. ea. compil. de sepul. dudum. in principio.

¶ *Glo. seq. primo exponit quæ sit matrix, & quare de ea dictum, & dubium soluit. Secundo quærit mistum de duobus, & soluit. Tertio quærit de metropolitana. Arguit pro, soluit contrarium. Quarto quærit, quæstionem specificat, & soluit illam & similem.*

Matrix est ecclesia baptismalis.

d ¶ *Matricem.*] id est maiorem & baptismalem, quæ dř matrix: quia sicut mater generat, sic & illa regenerat per baptismum. sic sumitur de præscrip. c. 1. & c. ex transmissa. de transac. præterea 2. igitur interdicũtur quandoque loca non habentia intra se ecclesiã cathedralẽ, habent tñ matricẽ, ideo hoc expressit. & dico hoc locũ habere etiam cum illa matrix ecclesia religiosis non seruantibus subest quo ad præsentationem, collationem, vel quia sit ipsorum vicaria cũ hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic ecclesiã, an episcopum vel prælatũ tantum, vel capitulũ tantum, vel vtrũque mistum? Et quid si vacat ecclesia cathedralis, & pars capituli seruat: & pars non seruat, & partes forte sunt æquales? In omnibus his casibus puto ecclesiã sumi pro ipsa materiali ecclesia & ipsius ecclesiæ parietibus. de hoc. ne præla. vi. su. c. vlt. cũ concor. & ꝙ ex quo in ecclesia celebretur continue ianuis apertis, &c. siue p prælatũ siue p capitulũ totũ, vel p partẽ, siue per alios clericos ecclesiæ, non sit locus huic pœnæ licet pœnæ irregularitatis & aliæ de quibus j. dicã, possent locũ habere, vt sit men slitteræ, ꝙ ex quo in matrice ecclesia seruatur & in alijs obseruetur. Sæpissime videm° ꝙ in cathedralibus & matricibus ecclesijs inferiores clerici, mansionarij & capellani, vt plurimũ etiã sine prælato & canonicis officiant ecclesias ipsas. Sed nunquid quo ad interdictum prouinciæ dicetur ecclesia metropolitana matrix, ita quòd illa seruãte interdictum religiosi totius prouinciæ non seruantes ligati sint hac pœna: & de scientibus loquor. Vř ꝙ sic. de post. c. 1. ver. sed inde. 12. dist. de his. contrariũ puto per hanc litterã quæ dicit. cathedralem vel matricẽ loci. Constat aũt ꝙ metropolitana ecclesia, pone Rauennas, nõ est matrix vel cathedralis ciuitatis Bonoñ. vel Mutiñ. de offic. ord. pastoralis. 9. quæst. 3. si autem. &c. nullus. ligabuntur ergo religiosi diœcesis Rauẽnæ tãtũ. Item quid si interdicta est villa vel castrum non habens inclusam certam ecclesiam cathedralẽ vel matricẽ, quod esse posset: puta quia matrix ecclesia est in alia terra non interdicta, vel quia plures sunt ecclesiæ in villa vel castro & nulla principalior, quia quælibet baptizat suos parochianos, & forte ex illis ecclesijs aliquæ seruant interdictũ, aliquæ nõ. Puto quod tunc non sit locus huic constitutioni: deficiunt enim mens & verba sicut nec locũ haberet quando in loco singulariter interdicto nulla ecclesia esset, nisi illa religiosorũ nõ seruãtiũ. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam j. in glo. additur.

Ecclesia quid comprehẽdit, in cle. 1. de sent. excõ.

Ecclesia metropolitana an dicatur matrix quoad interdictũ prouinciæ.

e ¶ *Sciuerint.*] alio sensu quàm per visum, de quo præmisit. probabiliter ergo ignorantes talem obseruantiam non ligat hæc pœna.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit, quinque rationes inducens.*

f ¶ *Obseruare.* Not. ꝙ non obseruando nõ dicit ꝙ se cõforment: addere enim intẽdit hæc constitutio non diminuere ad obseruantiam interdictorũ, vt patet in principio. s. ea. compi. de præben. c. 1. in fine. Et statutũ hic factũ ad pœnã, non debet trahi ad gratiã. de trãslat. c. 2. vlta mediũ. Et argumẽtũ à contrario sensu cessat: vbi illius argumẽti contrariũ reperitur in iure, vt latus scripsi de elect. publicato. sup vltima glo. Itẽ contrariorũ non est eadẽ disciplina, vbi verba & mẽs resistunt. de verb. signific. c. fin. de offic. lega. studuisti. Excessus ergo clericorũ matricis ecclesiæ nõ dabit religiosis materiam delinquẽdi. de priuileg. pestis. intelligo autem illos seruare quando abstinet animo obseruandi. & facit quod ibi dixi super verbo. violauerint.

Argumentum à contrario quãdoque cessat.

Contrariorũ nõ semper est eadem disciplina.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

g ¶ *Appellationibus.*] non dicit ꝙ præcedens appellatio non vitiet interdictũ ne corrigat. de appell. ad hoc quoniam. & c. dilectis. cũ similibus. Sed dicit ꝙ quamuis interdictũ sit nullum propter præcedentẽ appellationẽ vel aliã causã, ex quo tamen matrix ecclesia illud seruat, religiosi violantes sunt excommunicati.

h ¶ *Quibuscumque.*] quibus allegarent nullitatem sententiæ, quod potest esse multis modis. not. eo. tit. præsenti. lib. 6.

i ¶ *Alma.*] eo. tit. lib. 6.

¶ *Glo seq. enumerat 52. casus quibus excommunicant clementinæ; quorũ 16. sunt reseruati.*

k ¶ *Excommunicationis sententia.*] est sciendũ ꝙ p 18. constitutiones clementinas comprehensi sunt quinquaginta casus, quorũ 16. sunt reseruati Papæ, quibus quis ipso iure excõicationem incurrit expresse, & per duas duo tacite Et est præn. attendũ qđ Hostiensis colligit triginta tales casus iuris veteris in sum. eodem titu. §. 3. in princip. ego collegi 32. lib. 6. eod. tit. eos qui. Nunc exprimam hos nouissimos. primus est de seque. pos. c. 1. Quatuor de sepul. cap. 1. Alij quatuor, de deci. c. 1. Duo de statu mona. cap. 1. §. quia vero. Duodecimus, eo. tit. c. 2. in fin. Tertiusdecimus & 14 de relig. do. c. 1. Alij sex & sic 20. de cõsangui. & affini. c. 1. Tres, & sic 23. & sũt Apostolicæ sedi reseruati. de hæreti. c. 1. ad finẽ. Duo & sic 25. eo. ti. c. 2. Septẽ, & sic 32. ꝺ vsu. c. 1. Alij 6. & sic 38. & sũt etiã Apostolici de priuil. c. 1. stringamus sub duobus casibus qui sunt etiã Apostolici. s. de pœnis c. 1. in princip. & versic. potestas. Duo, & sic 42. eod. tit. cupientes. in princip. 43. eod. tit. §. qui vero. 44. eo. c. in fi. & est Apostolicus. 45. hic quatuor etiã Apostolici, & sic 49. j. c. proxi. Quinquagesimus j. eo. cũ ex eo. Duos autem casus tacitos habemus de sum. tri. c. vnico. § porro. de vsu. ex graui. in fi.

Excõicatur quis ipso facto p clementinas in 52. casibus.

Glos. seq. distinguit quatuor casus diuersos.

l ¶ *Subiacere.*] addit hæc pœna ad alias quæ habẽtur de exces. pl. c. fi. ꝺ priui. auctoritate. & c. epõrũ. lib. 6. eo. ti. is qui. eo. lib. Posset tñ casus esse in quo ista pœna sine illis ligaret, & econtra. Pone ꝙ sententia interdicti vere non ligat impediẽte appellatione vel alia nullitate. tñ matrix ecclesia illã seruat, ligantur religiosi hac pœna, sed non illis. Econtra bene ligat sententia cum matrix ecclesia non seruat illã: tunc ligãtur illis & nõ ista. Quando vero tenet & seruatur per matricẽ tũc locũ habet qđ prius dixi, ꝙ ligãtur vtrisq;: quãdoque nõ tenet nec seruatur p matricem, & tunc neutris ligantur.

m ¶ *Cessationibus.*] generalibus, vt sequitur.

n ¶ *Comprobatur.*] 20. dist. de quibus. ꝺ of. deleg. prudentiã. post prin. Prouer. 14. Ibi salus vbi multa consilia, & 15. Dissipantur cogitationes vbi nõ est cõsiliũ. & vbi sũt plures cõsiliarij, cõfirmanř.

o ¶ *Generalibus.*] speciales enim seruãtur solum in ecclesijs, in quibus sunt inductæ. de appell. dilectus.

p ¶ *Vnico lumine.*] sumptum. ff. de off. præsi. illicitas. §. ne tenuis.

a ¶ Edita]

a ¶ Edita.] de off. ord. irrefragabili. §. cæterum. eo. tit. & canonici. & c. quamuis. lib. 6. & ibi vide in vlti. glo.
b ¶ Pendentia.] cócor. Š. ead. cōpi. de iud. dispēdiosā. cū suis cócor.
c ¶ Conuentionibus.] sic Š. ea. compi. de sepul. dudum. circa finem.

ta a, diligenter obseruēt. ¶ Porro hanc † sanctionē ad pendentia b trahimus, non † obstantibus priuilegijs, conuentionibus c, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ cōtra præmissa seu aliquod præmissorū religiosis ipsis in nullo volum' suffragari.

† al. hac s porro hac etiam sanctione, &c.

† al. hac nō obstantibus priuileg. concess. eis, & statutis, & cōsuetudinibus quibuslibet, & super præmissa, &c.

¶ Idem.

¶ Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per pracones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti qui nō exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. hoc dicit. Ioannes And.

CAP. II.

GRauis d ad nos prælatorū querela perduxit, quòd nobiles † quidā & domini temporales e (terris eorum ecclesiastico suppositis f interdicto) nedum in locorum suorum capellis g, sed & in collegiatis & alijs insignium h locorum ecclesijs, Missas & † alia diuina officia publice & solemniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc i illos vocantes k, & interdum (quod est deterius) cōpellentes: hiiq; non contenti excessibus l, per campanarum m non solum pulsationem, sed & voce præconia n populos etiā interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiēdas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nōnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis o, ne (licet excommunicationis, vel interdicti sententia publice p sint innodati) de ecclesijs dum in ipsis Missarum celebrantur solemnia instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, quod nō sine Dei offensa, clerique ac populi scandalo, ipsa Missarum solemnia remanent inexpleta q. ¶ Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab alijs in exemplum r, præsumptores prætatos, qui locis interdicto suppositis quemquam decætero diuina celebrare officia quomodolibet s coge-

† al. hac: & alia diuina officia, & quandoq; publice ac solemniter, &c.

† Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur late docet Tiraquellus tract. de nobilitate, c. 6.

GRauis.] ¶ Præsupponendū est illud quod dicitur in c. alma. lib. 6. eod. titu. φ si interdictum sit celebratum in aliquo loco, canonici possunt celebrare diuinum officiū: sed hoc debent facere voce submissa & bassa, & ianuis clausis, & φ null' admittatur ad diuinum officium audiendum: aliàs si quem admittant seu recipiant, ipso facto sunt excōmunicati. Casus sic figuratur Cōcilio generali in spiritusancto legitime celebrato fuit expositum, φ plures domini tēporales, reges, barones in contemptū ecclesiæ cogebāt presbyteros tempore interdicti in omnibus ecclesijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultaté campanarum, faciebāt populum per præconē cum sono tubæ conuocari, vt veniret ipse populus & omnes de populo ad diuinū officiū. Et istud non solum faciebant in suis capellis quæ capellæ sunt in domibus ipsorum seu in castris, sed hoc faciebant in ecclesijs cathedralibus & matricibus, & aliquando vocabant aliquos, vt venirent ad diuinum officium, aliquando alios, & si venire ad diuinum officium nolebant, illos compellebant, quod est peius: Aliquando illi domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt venirent ad diuinum officium, & dum clerici videbant illos excommunicatos, nolebāt finire nec perficere diuinum officium, & sic remanebat inexpletum & imperfectum: propter quos excessus oriebatur scandalum in clero & populo: Vnde constituit concilium, vt decætero talia nō faciant ipsi domini temporales: Et quòd excommunicati moniti vt exeant ab ecclesia, immediate recedant ab ea: quod si secus fecerint, id est, si contrarium fecerint, ipsi sint excommunicati, nec absolui poterunt nisi per Romanum Pontificem. Nota primo, φ tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœcesis est supposita interdicto, non sunt diuina officia celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tempore interdictinam ipso facto incurrūt sententiā excommunicationis.

Not. φ quis non debet celebrare in præsentia excōicati quē scit publice excommunicatum: aliàs ipse suspenditur à suis beneficijs.

Not. ex tex. iuxta glo. φ licet sacerdos inceperit celebrare Missā, si superueniat excōmunicat', debet ipse sacerdos cessare à celebratione Missæ. Et si ipse excōicatus monitus noluerit exire, ipse sacerdos debet illum realiter extrahere ab ecclesia: & si non possit, debet vocare præsentes in auxilium. Not. φ excommunicatus potest iterum excōmunicari: tamen secunda excōmunicatio non habebit effectum, nisi effectum retentionis: quia retinebit eū extra gremium ecclesiæ, quamuis fuerit reconciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulsus à gremio ipsius ecclesiæ, donec reconcilietur secundo. Not. ibi, *Nobiles.* φ dicuntur nobiles etiam si delinquant, vt hic. & hoc quia hic dicuntur nobiles à coruscatione clari sanguinis, secundum Lau. Nota de locis insignibus. de hoc in verbo, insignium. in glos. & in Spec. de citatione. §. 1. ver. sed quæ loca. Zabarella.

¶ *Prima g'o summat & diuidit.*

d ¶ Grauis.] Casus. Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina. vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excōmunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui nō exeunt excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. Et primo narrat, secundo pœnā imponit ibi, *Ne igitur.*

e ¶ Temporales.] etiam si sint episcopi vel ecclesiarum prælati, videtur locum habere quod hic dicitur. ne cle. vel mo. c. vlt. lib. 6. facit de excess. plat. tāta. & facit qd dixi ea. cōpi. de pœnis. multorū.

¶ *Glos. seq. notat ad quæstionem, pro qua alleg. duo iura & regulam, & opp. distinguendo. alleg. duo iura in contrarium ad quæ pro ipsorum responsione remittit, & prouisionē petit.*

f ¶ Suppositis.] ab homine vel à iure. & hæc littera facit ad quæstionem de illo qui scit locum interdictum ab homine vel à iure: tamen denuntiatio eius nō est facta, an illud seruare teneatur: satis enim est locum esse interdicto suppositum vt hic, licet non sit publicatum. facit eo. tit. cum non ab homine. & qd ibi not. eo tit. cum desideres. 1. respon. in fine. Qui enim sciuit, certiorari non debuit. de reg. iur. cū qui. lib. 6. cum concor. & hoc placet Archid. eod. tit. is qui. lib. 6. illa etiā ratione: quia celebratio dependet à volūtate agētis: Vnde in culpa est agendo rem illicitā propter superioris prohibitioné & loci inhabilitatem. allega. de conse. dist. 1. sicut. quod verū intelligit nisi factū esset occultum. 6. q. 2. si tantum. & præal. decretū nō ab homine & facit quod j. dicā in glos. occultum. In contrariū facit 11. q. 3. §. euidenter. ibi soluitur. Item contra. Š. cap. prox. à contrario ibi soluitur in glos. not. Forsan expediret a per constitutionem prouideri clericos non teneri ad obseruationem interdictorum latorum à iure, nisi prius fiat illorum declaratio. simile de hæret. cum secundum. lib. 6. Ad quod dicendū multū mouet de censi. quamquā. lib. 6. & Š. ea. cōpil. eo. tit. præsenti. cuius etiam littera satis huic dicto conuenit.

Interdictū nondū denunciatū an quis illud sciens seruare teneatur.

a Vide Felinū in ca. Rodulph'. extra de rescript. a.

g ¶ Capellis.] nō intendit φ in talibus capellis sitis in loco interdicto hoc liceat: sed dicit vt aggrauet contemptum: quasi dicat malum esset hoc facere in capellis, sed grauius in talibus ecclesijs.
h ¶ Insignium.] de rescr. statutum. post prin. lib. 6.
i ¶ Nunc illos.] concor. de sta. mo. cū ad monasteriorū. ver. sed nec.
k ¶ Vocantes.] licet de vocatione narret, solam coactionem punit.
l ¶ Excessibus.] tolle litteram infra, faciunt euocari non solū per campanarum, &c.
m ¶ Campanarum.] de offic. custo. cap. 1. cum concor. & ibi dixi de diuersis campanarum officijs.
¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*
n ¶ Voce præconia.] vt dicitur in Authen. de litig. §. omne m. coll. 8. vox præconis quādoq; paucis innotescit: & hoc respectu fortior videtur vocatio per campanam: sed quia præco loquitur & edictum ponit ex parte mandantis, ideo maior est contemptus.
o ¶ Subiectis.] præcipere non verentur. quod est infra.
p ¶ Publice.] occultū a enim excóicatum non vitamus in publico. 6. q. 2. c. 2. eo. tit. cum nó ab homine. vnde dicit Ray. in sum. huius tit. § itē quæritur. φ ille qui scit occultum excōmunicatū etiā in ecclesia, caute si poterit exibit: si autem id non posset sine scandalo, nō debet exire, pro iura pdicta, & ne sit proditor. 2. q. 1. si peccauerit.
q ¶ Inexpleta.] debet enim sacerdos dimittere officium Missæ propter præsentiam excómunicati, nisi iam incepisset canonē Missæ. de quo scripsi post modernos. eo. tit. c. nuper. & facit 7. q. 1. illud. & c. nihil. & quod not. 11. q. 3. sicut Apostoli.
r ¶ In exemplum.] quia si ea quæ male vsurpantur, &c. 94. distinct. peruenit. 2. facit 23. q. 1. paratus. in fin.
s ¶ Quomodolibet.] omnem modum compulsionis realem, personalem, directum & indirectum comprehendit, vt si res ipsorum occupant, consanguineos grauant in personis vel rebus. facit de elect.

a De articulo huius glossæ vide Felinum in c. Rodulphus extra de rescrip. nu. 19. eū videto.

Cōpulsio est multiplex.

elect. ſciant cuncti. eod. tit. quicunque. lib. 6.
a ¶ *Cogere.*] præſumpſerint, quod eſt infra. & hoc eſt primum.
b ¶ *Euocare*] præſumpſerint, quod ſequitur: & eſt ſecundum.
c ¶ *Publice.*] concor. ſ. ead. compil. de ſepul. c. 1. & ibi videas.
d ¶ *Miſſarum.*] in alijs ergo diuinis officijs non eſt locus pœnæ.
e ¶ *Moniti.*] non dicit nominatim, vt j. proxi. verſi. per quod patet, ꝙ ad prohibentes ſufficit generalis monitio, puta monet ꝙ omnes excõicati & interdicti exeãt, ille ꝑcipit vt nõ exeant.
f ¶ *Prohibere*] præſumpſerint, quod ſequitur: & eſt tertium.
g ¶ *Nominatim.*] ex generali ergo monitione nullus ligatur ex eo, ꝙ remanet: ſoli ergo nominatim moniti remanẽtes ligabũtur. cõcor. co. t. conſtitutionẽ. lib. 6. & ſ. ea. cõpil. de vita & honeſta. cleri. c. 1.
h ¶ *Remanere.*] intellige etiã ſi ipſi tẽporales dñi hoc non mandent.
i ¶ *Excõmunicationis.*] excõicatus ergo iterum excõicatur. de hoc 3. q. 4. Engeltrudam. de ſu. exco. ita quorundam.

† In manu ſcripto ita: prohibere, vel etiã impedire: nec non, &c.

Cum ex eo.] Primo ꝑmiſſa ratione ponit ſtatutũ ſuũ: ſecundo cõtrafaciẽtes punit, ibi, *Quod ſi.* Imola. ¶ Præſupponendũ primo eſt illud quod habetur ſ. in c. 1. videlicet, ꝙ religioſi cuiuſcunq; ſtatus vel præeminentiæ exiſtant violantes ſeu nõ ſeruantes interdictũ quod debent ſeruari ab eccleſia cathedrali ſeu matrice, hoc eſt parochiali, ſunt excõmunicati. Et dicitur eccleſia matrix quaſi mater ſuorũ parochianorũ. Præſuppono vlterius illud quod habetur in glo. poſita in ver. Tertio. videlicet ꝙ tres ſunt ordines Minorũ: Primus fuit fratrũ Minorũ viuentium ſecundũ regulã beati Franciſci: quorũ ordo eſt multũ arctus, & ſtrictus, & nõ poſſunt habere propriũ nec in particulari nec in communi. Eſt ſecundus ordo ſanctæ Claræ, & talis non eſt ita arctus: quia poſſunt aliquid habere in communi. Tertius eſt ordo, in quo ſunt homines qui dicuntur cõtinentes. ¶ Caſus ſic figuratur: Nos vidimus in cap. præcedenti ſ. eo. tit. ſeu rubrica, ꝙ religioſi cuiuſcunq; ſtatus exiſtãt nõ ſeruãtes interdictũ ſeu violantes ꝙ celebratur in eccleſia cathedrali vel matrice, ſunt ipſo facto excõicati. Sed quæro, an fratres Minores qui ſunt de primo ordine, poſſint admittere & recipere homines continẽtes ſeu de pœnitentia, qui ſunt de tertio ordine ſancti Frãciſci? Et reſpõdet Papa ꝙ nõ, qđ ſi fecerint, ſunt ipſo facto excõicati, nec poterũt abſolui niſi per ſummũ Pontificẽ. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, primo ex princ. cap. iuncta glo. ꝙ beatus Franciſcus tres ordines inſtituit. Primo ordinẽ fratrũ Minorũ: & iſte ordo eſt arctiſſimus & ſtrictiſſimus, quia ipſi nõ debent habere granaria, ſed debent viuere ex incerta penſione. Item nõ debẽt habere duas veſtes. Et alius ordo quẽ inſtituit beatus Franciſcus, qui dicitur ordo ſanctæ Claræ: & talis ordo nõ eſt ita arctus, nec ſtrictus: quia bene poſſunt habere aliquid in cõi. Alius eſt ordo cuius profeſſores vocãtur cõtinentes: & iſte nõ eſt proprie verus ordo: quia nõ vouerũt tria neceſſaria quæ ſunt in profeſſione. Not. ꝙ licet tertius ordo fuerit inſtitutus à beato Franciſco ſicut ordo Minorũ, & ſit aliqua cõio: tñ Minores nõ poſſunt illos admittere ſeu recipere ad diuinũ officiũ, ac ſi eſſent extranei: & ſi de facto admittant, ſunt ipſo facto excõicati. & nõ poſſunt abſolui niſi per Romanũ Pontificẽ. Not. ꝙ mulieres de tertio ordine beati Franciſci dicuntur ſorores. Ex hoc infert glo. s. ꝙ nõ ſunt Beguinæ, & infert hoc ex eo: quia ſunt ſub obedientia ſecundũ traditiones tertij ordinis: Beguinæ vero non ſunt ſub obedientia. remittit glo. de relig. dom. clem. 1. vbi de hoc in glo. vide. Not. caſum in quo ordinarij ſunt delegati Apoſtolici. ſimile de

¶ Not. ꝙ iſta conſtitutio eſt particularis, quia ſolum cõcernit Fratres Minores & eorũ eccleſias: vnde nõ concernit alios Mendicantes. Boniſacius de Vitalinis.

re[a] : Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim vel interdicti ligatos ſententia euocare[b] : Seu qui ne excõmunicati publice[c] aut interdicti de eccleſijs, dum in ipſis Miſſarum[d] aguntur ſolemnia, à celebrantibus moniti[e] vt exeant, prohibere[f] † : Necnon excõmunicatos publice & interdictos, qui in ipſis eccleſijs nominatim[g] à celebrantibus vt exeant moniti, remanere[h] præſumpſerint: excommunicationis[i] ſententia (a qua per ſedem dumtaxat Apoſtolicam poſſint abſolui) ſacro approbante concilio innodamus.

¶ Idem.

¶ *Fratres Minores ſi tempore interdicti recipiant in ſuis eccleſijs ad diuina fratres & ſorores tertij ordinis, excõmunicati ſunt, nec priuilegia iuuant. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP III.

Cum[†] ex eo[k] quod religioſi viri fratres Minores in ſuis recipiunt eccleſijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & ſorores[l] de ordine tertio[m] (quẽ beatus Franciſcus inſtituit) exiſtentes, qui continẽtes[n] ſeu de pœnitentia nuncupantur, ſcandalũ[o] aliorũ, qui ab his excluduntur, mẽtibus generetur, cenſura vileſcat[p] eccleſiaſtica, & minoris auctoritatis interdicti ſententia reputetur: Eiſdẽ fratribus Minoribus[q] diſtricti[r] inhibemus, ne decætero aliquẽ vel aliquos prædictorũ (etiam ſi ſuper hoc hi[s] vel illi[t] priuilegijs quibuſcunq; muniti extiterint, quæ ipſis in nullo prorſus quo ad hoc volumus ſuffragari) ad diuina in ſuis eccleſijs[t] tempore interdicti quoquomodo admittãt[u]. Quod ſi fecerint, eo ipſo excõmunicationis ſentẽtiæ ſe nouerint ſubiacere[x] : à qua per aliũ quàm per Romanũ Pontificẽ, vel ſatiſfactione præmiſſa per locorũ epiſcopos, quos auctoritate Apoſtolica[y] fungi volumus in hac parte, abſolutionis beneficiũ nequeant obtinere.

¶ Idem.

¶ *Si Papa etiã ſcienter excommunicato participat, illum per hoc non abſoluit, niſi exprimat hoc ſe velle. Et ſi ſcienter ſub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Si sum-

hæret ad abolendã. đ ſup. neg. ꝑl. cle. vnica. ¶ ſta. no. de. vlt. Zaba.
¶ *Prima gloſſa ſummat.*
K ¶ *Cum ex eo.*] Fratres Minores ſi tempore interdicti recipiunt in ſuis eccleſijs ad diuina fratres & ſorores tertij ordinis, excõmunicati ſunt, nec priuilegia iuuant.

l ¶ *Sorores.*] illæ igitur nõ ſũt Beguinæ, vt dixi ſ. ea. cõp. đ relig. do. c. 1.
¶ *Glo. ſeq. declarat tres ordines beati Franciſci, & in quo differant.*
m ¶ *Tertio.*] Prim⁹ fuit fratrũ Minorũ, qui eſt arctiſſimus, & caret ꝓprio etiã in cõi: de hoc latus j. tit. t. c. 1. Secundus fuit ſanctæ Claræ, qui differt à primo, quia ordo ille licet etiã ſemper ſit arctiſſimus, habet tamen propriũ in cõmuni. Sed iſte tertius[†] etiam pro viuentibus in coniugio maritus & ſeminis adinuentus eſt: & habent profeſſi propriũ in ſingulari & potius eſt modus viuẽdi, quàm propter dicatur regula: eſt tamen approbatus per Nicolaum tertium, & hoc conſtat.
¶ *Gloſſa ſequens obiecti omnem ſoluit.*
n ¶ *Continentes.*] non promittũt continentiã, immo viuunt in coniugio; vt prædixi, tñ & ſm modũ viuẽdi eis datũ certis dieb⁹ qualibet ſeptimana abſtinent à thoro, ſicut & ſeptimana vices ſuæ abſtinebãt ſacerdotes vet. tes. tã ſtamẽ: 82. diſt. plurimos.
o ¶ *Scandalum.*] vitandum. quod dic vt not. đ noui ope. nun. cap. 1.
p ¶ *Vileſcat.*] ad hoc & ad id quod ſequitur, concor. ſ. ea. compil. de ꝑnit. & remiſ. c. 1.
q ¶ *Minoribus.*] alios non ligat conſtitutio.
r ¶ *Hi.*] fratres Minores.
ſ ¶ *Vel illi.*] fratres & ſorores tertij ordinis, & eſt mirabile: quia eo caſu in alijs recipi poſſent. ſi priuilegium eſt generale.
t ¶ *Suis eccleſijs.*] per hoc verbũ, quod etiã ſ. præmiſſit, dico ꝙ ſi in alienis eccleſijs hoc facerẽt: ceſſat hæc pœna, poſſet tñ habere locũ alia pœna cõis. & eſt ſimile qđ dixi ſ. hoc tit. c. 1. in glo. addit.
u ¶ *Admittant.*] niſi in quantum illis & alijs permittitur. per decret. vlt. eod. tit. lib. 6.
x ¶ *Subiacere.*] ſi alià, bene ſeruant interdictum, quod ſeruat matrix eccleſiæ, non ligãtur pœna illius decre. ſ. cap. 1. ſed iſta tantũ facit de iudi. at ſi clerici. in fin. cum ſuis concord.
y ¶ *Auctoritate Apoſtolica.*] hoc dicit propter exemptionem, & quia deliquerant in locis exemptis.

† Videglo. cle. 1. ſuper ver. obed. đ ſta. rel. de re li. do. Ioa.

Ordo ſanctæ Franciſci ſit tã ſlex.

Si summus.] ¶ Primo ponit vnũ dictũ. ſcđo, aliud illi ſimile: ibi, *Similiter.* Imola. ¶ Pro declaratione huius c. ſciendũ eſt, ꝙ illud cap. emanauit ad declarationẽ c. ſi aliqn. eo. ti. in ant. Et ꝑſuppono, regulariter cũ aliquis excõicatur, oportet ꝙ abſoluatẽ in forma Eccleſiæ, videlicet ꝙ pſtet cautionẽ de parẽdo iuri. Præſuppono etiã ꝙ Imperator ſiue rex nõ eſt ſubdit⁹ legibus ſuis. ¶ Caſus ſic figuratur: Ponamus ꝙ ego ſum excõicatus iuſte, forte ꝓ cõtumacia vel aliàs: Papa ſciẽs me eſſe excõicatũ habuit mecũ cõionẽ: quia forte miſit mihi litteras, in qbus dabat mihi bñdictionẽ, & bene me excõicatũ ſciebat: vel forte tradidit mihi oſculũ, vel alio modo habuit mecũ cõicare. Quæri. vtrũ Papa ex hoc videatur mihi impẽdiſſe bñficiũ abſolutionis? & dicit ꝙ nõ. niſi ipſe Papa expſſe dicat, volo te abſolutũ eſſe, & tibi bñficiũ abſolutionis impẽdo. Sed ponamus, ꝙ ego intitulus in aliquo bñficio, ita ꝙ nõ habebã titulũ, & Papa ſcripſit mihi litteras, in qbus appellauit me epm illius loci, quẽ obtinebã ſine titulo: Vel ponamus ꝙ illud bñficiũ vacabat, & ego illud obtinebat, & ipſe in litteris ſuis appellauit me epm illius loci, an p hoc videat mihi ius tribuere in illo bñficio? Rñdet Clemens Papa, ꝙ nõ. hoc dicit. H. R. Not. ꝙ non ſolũ ſufficit nõ loqui cũ excõicato,

† Sing. glo. ſecũdũ Ioan. hoc in ſecũda parte, ꝙ de eib ad hoc ꝙ excep. eo ſeruitio eſt ad ſuſpe. etiam in dirãdo. Ioan.

cōicato, sed etiā nō debent sibi mitti litteræ. Not. q scribens litteras excōicato, incurrit minorē. de hoc in glo. arg. Idē dicit Lau. si mittit ei nuntiū: quia hæc sunt paria. d elec. vbi periculū. §. nulli. lib. 6. & de hoc ibi. Not. q multis modis cōmunicari dicitur excommunicato. de hoc in glo. vt in conuiuio. Zabarella.

¶ Glos. 1. summat, & dicit quare emanauit, & quod prima pars determinat.

a ¶ Si summus.] Si Papa etiā scienter excōmunicato participat, illū per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate nō approbat. Creditur q propter dominū Fredericū de Sicilia emanauerit hæc decre. Pars prima determinat not. 9 1. dist. si inimicus. & eo. tit. si aliquando. p Goff in procem. cōpil. Greg. per Inno. & Host. de priuil. cū olim 1. Et facit hoc c. pro ibi not. per Innoc. & Host vt sicut per participiū Papa non absoluit, ita nec p euitationē excōicat: vnde non incurrit minorē qui participat illi, quē Papa vitat. & c. si inimicus loquit de illo quē vitat, & vitari præcipit.

b ¶ Scienter.] etiam si ignoráter. non erat dubium per præcedentem decret. si aliquando.

c ¶ Participet.] quo participio nō ligatur minori, vt not. in iurib' alle. in 1. glo. eo. tit. nulli.

d ¶ Litteris.] argue q scribēs excōicato incurrit minorē. de hoc eod. ut constitutioné. lib. 6. in 3. glo.

e ¶ Osculo.] formatur ab os oris, nec debet scribi per h.

f ¶ Quouis modo.] vt in conuiuio, oratione, vel itinerādo, vel cōsedēdo.

g ¶ Velle.] est sibi pro rōne volūtas Inst. de iure natu. §. sed & q principi. sic & princeps sola volūtate manumittit. ff. de manu. apud eū. C. de fidei cō. lib. si volūtate.

Ratio decidendi in hac clement. potest esse illa, quā affert glossa in c. 3. extra de schismaticis in verbo: dispensarū quia dispēsatio debet esse expressa. ad. de Deciū in cap. si quando in 4. not. de rescript.

Vide Boëtium in rubri. proœmij Gregoriani, & in cap. cū vigesimum. de offi. de leg.

Ecclesiasti. ca 24.

† Ioa. Andreas saat glosse in clement. nihil scripsit sup hac Clement. exsā tradunt Anchoranus, Zabarella, & alij glosse vero & apparuant tarex commentarija Zabarellæ suas desūpsi.

mus a †Pontifex scienter b etiā excōmunicato participet c litteris d, verbo, vel osculo e, seu alio quouis f modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione cēsetur, nisi se velle g forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. ¶ Similiter quoq; si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis h, ex certa etiam scientia verbo, constitutione, vel litteris nominet i, honoret, seu quouis alio modo tractet k; per hoc in dignitate illa ipsum approbare l nō intelligitur m, aut quicquā ei tribuere noui n iuris.

TITVLVS XI.

De verborum significatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Declaratur in aliquibus capit. Exiit. eo. titulo, libro sexto. præsertim an fratres Minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nouem excessibus prolixe discussis, de electione ministri ipsorum luculentissime tractatur.*

CAP. I.

EXiui † de paradiso, dixi; rigabo hortū plātationū o, ait ille cælestis agricola p, qui vere fons sapientiæ verbū Dei, à patre in patre manens, genitum ab æterno, nouissime diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero Virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exēplar † se dando cælestis vitæ, præbēs hominibus semetipsum. Verū quia plerumque mortalis vitæ sollicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu † diuertebat: verus noster Salomon q in solio militātis ecclesiæ hortū r voluptatis inter cęteros quendam fecit à procellosis mundi fluctibus elongatū, in quo quietius ac securius vacaretur contēplandis seruandisq; huiusmodi operibus exemplaris in hūc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus s si quidem est fratrum Minorūm sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circumclusa, intra se solo cōtenta Deo adornatur abūde nouellis plātationibus filiorū. t Ad hunc veniēs dilectus Dei filius mortificātis pænitentiæ myrrham metit t cum aromatibus u, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandā à suis filijs verbo docuit pariter & exēplo. ¶ Quia verò dictæ sanctę regulæ professores ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulā firmiter obseruare: Attendentes quædā,

† Al. stat exemplar sequendo cælestis, &c.

† Aliās, cō tuitu.

Diuiso materiam reddit faciliorem.

Exiui.] ¶ Glossa & alij scribentes quamplures nihil hic scripsere: forte quia Nicolaus iij. eo. tit lib. 6. (qd cap. etiam exponit regulam sancti Francisci) excommunicauit glossantes illud cap. & in glossando inducentes contrarietates, concordantias, seu opiniones diuersas vel aduersas: quia tamen permisit glossas fieri per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio quasi grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur, & quia etiam pœnas illius c. suspēdit Ioa. xxij. in extrauagan. Quia nō numquam. & quia licet illa constitutio prohibita fuerit glossari, non sic ista. Item quia dimittendo hanc sine expositione, inducūtur legentes ad omittendā ipsā, vnde causat eius ignorantia, cum tamen ipse Nicolaus præceperit vt illud cap Exiit. sicut cæteræ decretales legerentur in scholis, ideo aliqua breuia hic scribo. Quoniam autē per diuisionem res melius intelligitur. Inst. de leg. §. sed non vsque. not. ff. de do. excep. l. 1. gl. 1. Ideo diuide: quia primo exordium. secundo narratio & petitio: ibi, *Quia vero dicta*. tertio, exauditio: ibi, *Nos igitur*. Et ibi primo declarat non omnia euangelica consilia esse præcepti quo ad fratres, declarans quæ obligēt eos ex præcepto. Secundo, in §. *Cæterum*. determinat qd seruandum quo ad bona ingredientiū. Tertio, in §. *Præterea*. de vestibus & calceamentis fratrum. Quarto, in §. *Deinde*. de ieiunijs eorum. Quinto i §. *Porro*. de non recipienda per eos pecunia. Sexto, i §. *Proinde*. de paupertate & humilitate ipsorum. & enumerat 11. excess° qui sunt contra paupertatem & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in §. *Ex præmissis*. soluit dubium oriens ex his quæ de paupertate dicta sunt. Octauo, in §. *Decere*. remouet quendam errorem. Nono, in §. *Demum*. determinat de electione vel institutione ministri prouincialis. Decimo in §. *In destitutione*. determinat de ipsorum ministrorum prouincialium destitutione. Vndecimo, in §. *Cæterum*. determinat, quòd fratribus carentibus ministro generali suppleat vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in §. *Porro*. apponit decretum in his quæ dicta sunt de prouinciali ministro, si alter fiat.

o ¶ *Plantationum*.] Ecclesiastici 24.

p ¶ *Agricola*.] Christus.

q ¶ *Salomon*.] Christus, de quo Matth. 12. Ecce plusquam Salomon hic.

r ¶ *Hortum voluptatis*.] vitam Christi. ipse enim cœpit facere & docere, Actuum 1.

s ¶ *Hic hortus*.] descendit ad speciē, & applicat quæ dixit ad propositum.

t ¶ *Metit*.] aliàs messuit.

u ¶ *Aromatibus*.] Cant. 5. & per myrrham intelligit pœnitentiam, per aromata fructum exempli inde prouenientem.

a ¶ *Timorata*.]

in inferioribus à Papa non haberet hoc locū. eo. tit. cum desideres.

h ¶ *Dignitatis*.] ecclesiasticæ vel secularis, cum eadem sit ratio.

i ¶ *Nominet*.] contrariū videbatur notari 99. dist. dñs. & vide qd not. 11. q. 1. sacerdotibus. qui fil. sint leg. per tuas. cum concor.

k ¶ *Tractet*.] vocans illos qui sunt eiusdē dignitatis, vocat illum.

¶ *Glossa sequens notat ad opinionem.*

l ¶ *Approbare*.] facit ad not. p Inno. & Host. de fi. presb. veniēs, vbi tenent q si eps Missā audiat vel procurationē recipiat à male ordinato vel instituto, q per hoc non dispensat cum illo, dato quòd sit casus quo dispensare posset. & ibi scripsi.

Episc. non audiet Missam à malè ord. natum, non dispensat cū eo.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

m ¶ *Non intelligitur*.] non obstat 3. ea. compil. de proba. c. vnico. illud enim intelligitur cum Papa narrat factū propriū, & super eo fundatur ipsius intentio, vt ibi not. in glo. quid si talia.

n ¶ *Noui iuris*.] simile de hæret. præsidentes. in fin. lib. 6. & intellige nisi hoc ex primat se velle, vt s. proxi. responso.

Scandalum &c.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

¶ *Visum est suprà per discursum titulorum de singulis partibus iuris: verum quia in iure multa dubitationes oriuntur circa verborum significationem; ideo præsens annectitur rubrica.*

quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri pro ipsorum declaratione habenda recurrerũt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis †, vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiã per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cũctis dubijs) cum plena charitate conscientiæ deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationibus plures prædecessores nostri Romani Pontifices successiue (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserũt, sicut expedire videbant Fratrum conscientijs, ac puræ obseruantiæ status. Verum quia plerunque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ [a], quæ in via Dei quodcunq; deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium Fratrũ conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam ipsorũq; statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quãpluribus in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quę possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis Apostolicę curaremus. ¶ Nos igitur (cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulę, & ad ordinem ipsum totũ: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouendos dulcius, & attentius gratiosis fauoribus prosequendos tanto prouocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita & salutari doctrina, toti vniuersali Ecclesię continue cernimus prouenire) tam pia supplicantium intentione cõmoti, ad peragendum diligẽter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaq; dubia per plures archiepiscopos & episcopos, & in Theologia magistros, & alios litteratos prouidos, & discretos examinari fecimus diligenter. ¶ Cũ igitur † in primis ex eo quod in dictę regulę principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangeliũ obseruare, in obedientia [b] viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ: Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: Fuit hæsitatum, an Fratres eiusdẽ ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm consilia Euãgelij, ex professione suæ regulæ teneantur: Quibusdam dicentibus, quod ad omnia: alijs autem asserentibus quod ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quæ sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulũ prædecessorum nostrorum vestigijs inhęrentes, ipsumque articulũ quo ad aliqua clarius prosequentes, dictę hæsitationi duximus respondendũ: quòd cum votum determinatum † cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea cõsilia Euangelica, quę in regula nõ ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulę hęc probatur fuisse intentio, ex hoc quòd quędam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prętermissis. Si enim per illud verbũ: Regula & vita fratrum Minorum hęc est, & cętera: intendisset eos ad omnia consilia Euangelica obligare, superflue & nugatorię quędam eorum, suppressis cęteris, in regula expressisset. Cum autem [c] natura termini restrictiui hoc habeat, quod sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia cõcludit †: Declaramus & dicimus, quod dicti Fratres non solum ad illa tria vota nude & absolute accepta ex professione suę regulę obligãtur, sed etiã tenentur ad ea omnia implenda, quę sunt pertinentia ad hęc tria prędicta, quę regula ipsa ponit. Nam si ad hęc tria prędicta tantum precise & nude promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quę hęc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quod beatus Franciscus professores huius regulę, quantũ ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intenderit ęqualiter esse obligatos; quin potius aperte discreuit, quòd quo ad quędam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quędam alia non: Cum ad quędam ipsorum verbum apponat pręcepti, vel ęquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis alijs sit cõtentus. ¶ Item [d] quia pręter ea, quę expresse verbo pręcepti, ac exhortationis seu monitionis ponũtur in regula: nõnulla verbo imperatiui modi negatiue vel affirmatiue apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim pręcepti. Et quia vt intelleximus, non minuitur hoc dubiũ, sed augetur ex eo quòd felicis recordationis Nicolaus Papa tertius † prędecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex professione suę regulæ sunt astricti ad ea consilia Euangelica, quę in ipsa regula pręceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis ęquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quę ipsis in eadem regula sub verbis obligatorijs indicuntur; supplicauerunt prędicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas † declarare, quę horũ censeri debeant pręceptis ęquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientijs delectamur, attendentes quod in his quę animę salutẽ respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientię pars securior est tenenda †: dicimus;

a. ¶ *Timoratæ.*] quinta distinctio. ad eius.
b. ¶ *In obedientia.*] sine proprio, & in castitate: tria substantialia religionis, de statu mona. cum ad monasteriũ. Not. ibi *Superflue & nugatorie*, quod superfluitas & nugatio reprobãtur in proœmio Greg. §. sane.
c. ¶ *Cum autem.*] Nota de natura termini restrictiui: quia per exclusionem aliquorũ cætera includit, & hoc idem est dicere quod aliàs dicimus, quod exceptio firmat regulam. ff. de mili. testa. tribunus. §. fin. 32. q. 7. dominus. not. Dynus de regulis iuris. super rubr. in fin. lib. 6. Secundo not. ibi, *Profitentes*. quod id quod disponitur de aliquo, intelligitur etiam de illo quod ad aliud pertinet. de offi. deleg. c. 1. & c. præterea. Tertio not. ibi *Pro nihilo, & vane*, quòd verba debent poni cum ministerio. de priuile. in his. & eodem titulo. si Papa. lib. 6. Quarto not. quòd de æquipollentijs idem iudicium hic. vij. proximo §. & ff. manda. l. fina. de verbor. signific. in his. de consang. sua. & facit de iudic. cap. 1. Quinto not. ibi, *Quo ad aliqua*. quod id quod de vno dicitur, de alio excluditur. ff. de iudi. cum prætor. de præsumpt. nonne.
d. ¶ *Item quia.*] Not. quod in his quæ animæ salutem respiciunt, pars securior tenenda est. 68. dist. presbyter. de sponsal. iuuenis. not. d sicu. in ord. fac. c. vnico. in glossa finali. Secundo not. quòd non omnia quæ imperantur, important necessitatem. 28 q. 1. sic enim. not. glo. 14. q. 1. quod præcipitur. regulariter cõtra dicto cap. quod præcipitur.

† Cap. Exiit. § pen. eo. tit. lib. 6. Fonta.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 25. cap. de Regularibus & Monialibus, c. 2.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 25. cap. de Regularibus, & Monialibus, c. 15.

† Vide D. Thomã 2. 2. q. 88. art. 2. ad 2. & 3.

† Per l. obseruare. C. de præd. mino. ibi Sal. Bartol. l. seruũ ancle. ff. de vsucap. [illegible]

† In codicibus [illegible]

† Aliàs, seruandas. idest clarificandas, [illegible]

† Cap. [illegible]

dicimus, quòd licet fratres nõ ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur: Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandã puritatẽ regulæ & rigorem, quod ad ea sicut ad æquipollentia præcepta se nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc quæ videri possunt æquipollẽtia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ de qua agitur, seu ex vtroque sub compendio habeantur: Declaramus, quod illud quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio: Item de nõ portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis: Item quòd fratres vilibus induantur: Item quod ieiunare à festo omnium sanctorum vsque ad natale Domini, & in sextis ferijs teneantur: Itẽ quòd clerici faciant diuinum officium secundum ordinẽ sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Item quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis sollicitam curã gerant: Item quòd si quis fratrum in infirmitatẽ ceciderit, alij fratres debent ei seruire: Item quòd fratres nõ prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: Item quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à Generali Ministro vel alijs, quibus secundum declarationem prædictam id cõpetit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus: Itẽ quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulã spiritualiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere: Item quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formã habitus tam nouitiorũ, quàm etiam professorum: necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deũ aliter videatur: Hæc, inquam [a], omnia sunt à fratribus tanquam obligatoria obseruanda: Item [b] ordo cõmuniter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicunque ponitur in regula hoc vocabulũ, teneantur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. ¶ Cæterũ [c] quia Christi cõfessor prædictus agendorum ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem Ministris & Fratribus modum præbens, dixit in regula, quòd caueant Fratres & eorum Ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, vt libere faciant de eis quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittẽdi eos ad aliquos Deũ timentes si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur: Dubitauerunt & dubitant multi Fratrũ, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur: & si ad dandum personis & cõuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiã ad disponendũ de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij quàm ex ipsis ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attente intendisse sanctum Franciscum suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorũ ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare, vt quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona corũ temporalia, sed ad ipsos tantũ diuino seruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tã ministros quàm fratres cæteros, à dictis inductionibus ad sibi dandum & suasionibus, necnõ & dandis circa distributionẽ consilijs abstinere: cum per hoc ad timentes Deũ status alterius mitti debeãt, nõ ad fratres: vt vere cunctis pateant esse tã salubris instituti paterni studiosi zelatores seduli, & perfecti. Cũ vero [d] facere de rebus suis quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur quin liceat eis recipere: consideratis scilicet eorũ necessitatibus & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrãs sicut & cæteris pauperibus per modũ eleemosynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum taliũ decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili, præsumi possit sinister oculus contra ipsos. ¶ Præterea [e] cum dicatur in regula, quòd illi qui iam promiserunt obedientiã, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint: Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declarauerimus æquipollere præceptis: Volentes hæc determinari plenius; dicimus, quantum ad numerum tunicarum quòd pluribus vti non licet, nisi in necessitatibus quæ haberi possunt ex regula, secundũ quòd hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declarauit. Vilitatem [f] autẽ vestium

† al. ita: Dicimus omnino debere tã ministros, &c.

a ¶ *Hæc inquam.*] omnia repetit vt clarior sit oratio, & potest dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ *Item ordo.*] Not. quod antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutãda sunt, &c. ff. de legi. minime. de consuet. cum dilectus.

c ¶ *Cæterum.*] secunda tertiæ vbi de bonis ingredientium. Not. ibi, *Maxima paupertate.* quod ordo Minorum fundatus est in maxima paupertate. de excel. præla. nimis 2. vbi de ipsis & Prædicatorib⁹ dicitur, quod in altissima paupertate Christo pauperi famulãtur. & dicitur maximum quod principalem gradum tenet. ff. de verb. oblig. vbi autem. in prin. nam superlatiuum vni soli conuenit. 63. dist. metropolitano. vbi glo. Quomodo autem paupertas conueniat religioni, dixi, de regul. sane. q. 14. & per ibi notata patet, quod in paupertate nõ est perfectio simpliciter, sed in sequela Christi: paupertas autem est instrumẽtũ perfectionis: & hoc vario modo prout variæ sunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2. 2. q. pen. art. 7. & j. §. proinde. Secũdo not. ibi, *Cunctis pateant.* quod curandum est de bono testimonio & opinione. de sacra vnct. c. vnico. §. ad exhibendũ.

Gradus superlatiuus vni soli cõuenit.

d ¶ *Cum vero.*] hic de eadem declaratione Nicolai iij. 3. §. item quia. Nota quod quantitas notabilis facit illicitũ quod aliàs licet. sic de celebri. statutum §. insuper. lib. 6. Secundo not. quod ex futuris præsumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilẽ quãtitatem etiam gratis: ne præsumatur quod moti fuerint ad recipiendũ istũ: quia oculum habuerũt ad eius bona temporalia. sic 33. q. 2. cum per bellicã. in fine. vbi glo. de multiplici præsumptione scribam in glo. fin. Quæro, quia hic & in §. præcedẽti dicitur, quod fratres non sint solliciti de bonis temporalibus eius qui recipitur ad ordinem, licet possit ipse dare fratribus de suis bonis per modum eleemosynæ: quid si ingreditur non facta dispositione de bonis suis? Solu. Quicquid sit de alijs Mendicantibus, de quo not. de prob. in præsentia. quo ad Fratres Minores dic. quod nihil habebũt fratres: dicitur enim in regula, quod volentibus ingredi dicatur quod vendant omnia sua, & studeant pauperibus erogare: & sic fuit intentio beati Francisci, quod no recipiantur nisi prius dispositio de bonis suis: quod si non fuit factum, dic quod transeant bona ad veniẽtes ab intestato: nam solus vnus modus permittitur fratribus habẽdi de bonis illius, scilicet si ille contulit per modum eleemosynæ, vt hic: ergo alij prohibentur. ff. de iu. dic. cum prætor. de præsumptionibus, nõne. pro hoc quod dico infra §. proinde. quæst. 2.

Præsumitur ex futuris circa præterita.

Religionẽ si quis ingredit non dispositio de bonis, quid fiet de illis?

e ¶ *Præterea.*] Hic de vestibus fratrum declarauit in dicto c. exiji. § licet autem ibi dicitur, quòd de licentia Ministrorum & Custodum cõiunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis possint fratres vti pluribus: ipsi autẽ Ministri & Custodes licentiam concedant cum eis videbitur, pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum & regulam attendendæ videntur. pro hoc infra §. proximo, vbi vilitas attenditur secundum consuetudinem patriæ, & arbitrium Ministrorũ & Custodum.

f ¶ *Vilitatem.*] de eodẽ nota quod vilitas rei consideratur ex pluribus. in eo autẽ quod dicit, vilita-

tem attendi secundũ consuetudinẽ patriæ. pro hoc 95. dist. legi, mus. vltra mediũ. ibi. *Priuilegium, &c.* Secundo, not. ꝙ in iudicando vilitatẽ attenditur reputatio. de hoc ĩ. in proximo notabili. sic etiã in æstimando pretiũ rei attenditur reputatio nõ singulorũ, sed cõ. s. ff. ad leg. Falcid. pretia. in prin. Tertio, not. ꝙ quisquoque specialiter onerat cõscientia commissarij, vt hic. Et an hoc casu possit committere vices suas. dixi s. de concel. præb. cle. vnica. in princ. q. 6. Quarto not. ꝙ hoc de vilitate vestiũ nõ indistinctè cõmittitur Ministris & Custodibus: quia nõ possunt cõcedere ꝙ vtãtur nõ vilib*, sed habẽt declarare quæ censeãtur viles: tñ si declararent censeri viles eas quæ essent manifestè ptiosę, talis declaratio nõ excusaret fratres talibus vtẽtes. sic nec præceptũ iniustũ excusat. de temp. or. ad aures. immo nec cõpulsio superioris. de excess. pla. tãta. 32. q. 5. ita ne. & qđ hic de vilitate relinquit arbitrio Ministrorũ & Custodũ, extẽditur per extrauag. Ioan. xxij. quorundã ad lõgitudinẽ, latitudinẽ, grassitiẽ, & subtilitatẽ, & quo ad formã & figuram, & similia accidentia, quę omnia relinquũtur arbitrio prædictorũ.

Vilitas habitus cõdigerorũ committitur arbitrio Ministrorum.

a ❡ *Quorum.*] hic đ calceamentis.

b ❡ *Deinde.*] Hic đ ieiunijs eorũ. Not. ibi, *Sexta feria.* ꝙ licet exceptio vnius aliorũ sit inclusio: quia exceptio firmat regulã, vt dixi s. § cũ autem. in primo notabili. tñ si per alia iura de illo erat dispositũ, nõ tollitur illa dispositio: licet enim hic dicat, & alijs temporibus quàm à festo omniũ sanctorũ vsq; ad natiuitatem, vel in Quadragesima fratres nõ tenẽtur ieiunare, nisi sexta feria, non per hoc includitur ꝙ possint non ieiunare in ieiunijs ab Ecclesia institutis: est ergo tamũ sensus, ꝙ ad ieiunia alia extra sextã feriã nõ tenentur ex pcepto regulæ, & sic nõ plus quàm alij: sed ad ieiuniũ sextæ feriæ tenenẽ plus quam alij. de obser. ieiun. c. si. Secundo, nota argum. à verisimili. ff. qđ met. cau. nõ est verisimile. de prob. cũ de ætate de testib. ob carmẽ § fin. de reg. iur. l. in obscuris. de præsump. quia verisimile. Tertio, not. ꝙ inductũ ad augendũ nõ debet operari diminutionẽ: & idem è conuerso. ff. de adimen. lega. legata inutiliter. de con. lict. & demonst. cum tale. § fina. quia idem non operatur contrarios effectus, de iureiur. intellecto. regula, quod ob gratiam. lib. 6. Quarto nota, ꝙ ad ieiunia indicta ab Ecclesia, omnes Christiani obligantur de obseru. ieiun. consilium. §. cũ autẽ. quod declaro ibi q. 1. & 2. & dixi s. de hæret. ad nostrũ. §. 3. q. 1.

Exceptio firmat regulam.

a Facit c. literas. & ibi Pan. de resti. spoli. vide Deciũ in l. 1. ff. de reg. iur. & scribentes reputant istam textũ hic singularẽ. Fuit.

c ❡ *Porro*] hic de non recipienda per eos pecunia.

d ❡ *Posuerit.*] dicto cap. exiit. §. cæterũ. vbi determinat ꝙ nõ licet eis mutuũ contrahere, sed si quis vult succurrere, possunt se offerre ꝙ volunt fideliter laborare vt ei satisfiat. & hoc male seruatur, quia sæpe contrahunt mutuũ. declarantur ibi & quędã alia; sed præcipuũ est ꝙ fratres nõ recipiant ipsi pecuniã: sed tamẽ ꝙ dare possunt aliquem eis notũ, cui per eum qui vult eis facere eleemosynam cõmittatur executio: dominiũ tamen ac proprietas ac possessio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera potestate reuocandi vsque ad conuersionẽ ipsius in rem deputatam. & dic plenius in dicto cap. & duobus sequentibus.

stium tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secũdum consuetudinem vel cõditionem patriæ, debeat quantũ ad colorem panni & pretium vilitas merito reputari: non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huius modi etiam vilitatis iudicium Ministris & Custodibus seu Gardianis duximus committendũ, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen quòd seruent in vestibus vilitatẽ. Quorum a etiam ministrorum, custodum, & gardianorum iudicio eodẽ modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. ❡ Deinde b cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet, à festo omnium Sanctorũ vsque ad natiuitatem Domini, & maxime Quadragesimæ, in quibus ieiunare tenentur, inseratur in eadem regula: Alijs autem temporibus nõ teneantur nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis Fratres non tenentur nisi ex cõdecentia ad alia ieiunia, quàm ad ista: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiuniũ alijs temporibus, præterquã in ieiunijs ab Ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regulæ, vel etiam confirmator, absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiunijs, ad quæ de cõmuni statuto Ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. ❡ Porro c cũ dictus sanctus volẽs fratres suos super omnia à denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter Fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniã recipiant per se, vel per interpositam personã: istumque articulũ declarans idem prædecessor noster, casus & modos posuerit d, quibus seruatis à fratribus non possint dici nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulã vel sui ordinis puritatem: Dicimus, fratres teneri cauere summopere, quòd pro alijs causis, & sub modis alijs, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio ad dãtes pecunias siue deputatos nuntios nõ recurrant: ne, si secus ab ipsis attentatum fuerit, transgressores præcepti & regulæ merito possint dici. nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresse nõ conceditur, intelligitur denegatũ. Quocirca quæstus omnis pecuniæ, ac oblationũ pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi e vel trunci ordinati ad offerentium seu donantiũ pecunias reponendas: necnon & quicunque recursus alius ad pecunias seu habẽtes ipsas, qui per declarationem prædictam nõ conceditur: hæc inquã omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum f etiam recursus ad amicos speciales expressè tantum in duobus casibus secundum regulã concedatur: videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter considerata necessitate vitæ ad alias necessitates Fratrũ pro tempore occurrẽtes g, cessantibus eleemosynis seu etiã ingruentes sæpedictus prædecessor noster duxerit h extendendũ: Attendant fratres præfati, quod pro nullis causis alijs quàm prædictis vel similibus i, in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi, siue sint dantes pecunias seu deputati per ipsos, siue nuntij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur: etiam si concessi per eandem declarationem modi k circa pecuniã integre seruarentur. De-

e ❡ *Cippi vel trunci.*] vel, pro, idest: & est cippus lignũ inormatũ & magnũ, & perforatur vt cedat loco capsæ. hæc tamẽ male seruant fratres nota differentiã inter denarios & pecuniã: quia denarius est ꝙ pro decẽ nummis olim computabatur: pecunia vero propriè est substãtia de pecoribus proueniens: tamen hoc hodie cõiter hic accipitur pro eodem. & ideo expone litteram ibi, denarios vel pecuniam, vel, pro idest, & hic non ine de nariorũ continetur omnis moneta magna vel parua, aurea vel argentea, vel alteri* generis. & hoc, quia fauorabile est sic intelligi, & quia indistinctè loquitur licet nummis legatis veniant exiguiores tantũ. ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quòd id quod per me non licet, nec per interpositã personam. regula, qui per alium. lib. 6. Tertio nota, quòd in ijs quæ generaliter prohibentur, omnia intelliguntur prohibita quæ non inueniuntur concessa. de hoc de transla. c. 2. ver. sed neque. in glo. argumentũ. vt ibi dixi.

Pecunia & denarius differunt.

f ❡ *Cum etiam.*] de eodem cum præcedenti.

g ❡ *Occurrẽtes.*] pro quibus subueniendum fuit ab aliquo, cui habent fratres procurare vt reddatur pecunia, & sic dicũtur necessitates non ingruẽtes, idest, imminentes de præsenti, sed iam præteritæ: tamẽ quo ad hoc quod hic dicitur, idem in vtrisque, vt probat quod sequitur.

h ❡ *Duxerit.*] eod. cap. exiit. §. porro. in fine.

i ❡ *Vel similibus.*] necessarijs non voluntarijs. declaratur autem in dicto §. porro. quòd in ijs, quæ sunt necessaria ad victum, vestitum, diuinum cultum, & spirituale studium, concessus est fratribus vsus necessariarum rerum. & hæ causæ videntur generaliter omnes necessitates comprehendere: tamen quia quædam etiam sunt eis necessaria, quæ non præcise concernunt causas præmissas immediate: ideo hic adiecit quòd etiã hoc eis liceat pro causis similibus, vt si dum transeant de loco ad locũ ex causa ordinis, non permittuntur in certo loco transire, nisi soluant pedagiũ: licet enim non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum est eis acquirere per eleemosynam vt soluant, ne impediantur pro hoc quod in via sequitur, &c.

k ❡ *Modi.*] vt quòd ipsi non recipiant nec administrent. pro hoc quod dixi supra, §. porro. super littera. & infra, §. proximo.

a ❡ *Totaliter.*]

a ¶ *Totaliter.*] nam hic ordo fundatus est in maxima paupertate. supra §. cæterum.
b ¶ *Repetita.*] supra 2.§. proximis.
c ¶ *Nec habent.*] vnde contra tales non habent actionem nec persecutionem in iudicio, nec extra. dicto cap. exiji. §. cæterum. & infra, proximo §.

nique cũ idem confessor summe affectauerit suæ regulæ professores totaliter a esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipiẽda pecunia in regula sæpius repetita b ¶ curare Fratres vigilanter necesse est, quòd cũ ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit ad tenentes ipsas, quicunq; hi fuerint principales vel nuntij in omnibus sic se gerant, quòd se cunctis ostendant in dictis pecunijs (sicut nec habent c) penitus nil habere. Quapropter d præcipere quòd & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi Fratres illicitos esse sciant: Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederũt, & eos quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsũ. ¶ Proinde e cũ vir sanctus paupertatis præmissæ in regula modũ exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in cõmuni, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarũ, & donatarum Fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet ordini vel f ipsius Fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romana Ecclesia receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis. Ad nostrũ fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis quæ remedio credimus indigere, quòd se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant: Item quòd redditus annuos recipiunt interdũ in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item quòd cũ ipsorũ negotia etiã pro rebus tẽporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad inuestigandũ eosdẽ se ibi-

Possessio in pecunia non est à dominio separata.

d ¶ *Quapropter.*] Not. singulariter, ꝙ in pecunia non est dare possessionem separatam à dominio: quod probat littera in eo quod dicit, ad solos dominos vel eorum cõmissarios spectare hæc quæ hic enumerantur: & est ratio, quia pecunia facile fit nostra: vnde etiam aliena mihi mutuata per non dominum per cõmistionem cũ mea fit mea, si bona fide accepi. ff. de solut. si alieni. quod est singulare. & est hoc propter singularia præcepta pecuniæ numeratæ. ff. si cert. peta. l. singularia.

e ¶ *Proinde.*] hic de paupertate & humilitate ipsorũ. Et numeratis nouem excessibus prouidet de primo: deinde prouidet de alijs in §. sequenti. Nota quòd fratres Minores non habent proprium nec in speciali, nec in communi. & hoc non videtur speciale in eis, sed locum habet etiã in alijs mendicantibus, vt in Prædicatoribus & similibus: quia ex regula nõ licet habere redditus aut possessiones, sed p quæstum publicum victum tribuere solet incerta mendicitas. de relig. dom. capitulo vnico. libro sexto. tamen non in omnibus æquiparantur. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan Ioa. xxij. quia quorundam. §. præterea. hic autem dicitur generaliter, ꝙ fratres Minores nihil sibi approprient: & ꝙ hæc expropriatio intelligitur tam in speciali, quàm in communi. differunt & in alijs. quod dic plenius, vt infra, quæstione prima, in solutione tertiæ rationis. Secundo, not. in versiculo, cum enim. ꝙ ex exterioribus actibus repræsentatur mentis dispositio. de præsump. ex studijs. quod tamen proprie non colligitur hic, sed potius colligitur, ꝙ is qui vult esse rectus in mente, hoc indicet ex operibus: nam ex fructibus eorum cognoscetis eos. Matt. 8. de regul. iur. cap. 2. Tertio not. ꝙ fratres Minores non sunt capaces successionum, sed legatorum sic: nisi fiat in fraudem. de hoc j. q. 2. Quæro in eo ꝙ dixi in primo not. ꝙ fratres minores non habent proprium, nec in speciali, nec in communi: An hoc procedat quo ad omnia? Antequam veniam ad argumenta, sciendum est. ꝙ hæc quæstio scrupulosa est, & peperit in Ecclesia Dei perniciosos effectus, præcipue tempore Ioannis Papæ xxij. quia nonnulli magistri sacræ paginæ verbis & scriptis nisi sunt ostendere, ꝙ fratres prædicti etiam in rebus vsu consumptibilibus habent tantum simplicem vsum facti: & ꝙ hæc est altissima paupertas, in qua sunt fundati, & ꝙ hæc etiam fuit vita Christi & Apostolorũ dicentes ꝙ perfectioni vitæ Christi & aliorum perfectorum non est consonum aliquid habere proprium, sed solum facti vsum: & inter istos fuit Marsilius de Menandrino Paduanus, de quo memoraui de elect. venerabilem. versi. verum. qui multis rationibus & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. Ipse autem Ioa. xxij. in extrauag. cũ inter nonnullos. declarauit, ꝙ asserere pertinaciter, ꝙ redemptor noster & eius Apostoli non habuerunt ius vtendi in ijs quæ sacra scriptura eos habuisse commemorat, & illa vendendi seu donandi, aut ex ipsis alia acquirendi, est hæreticum. & idem Ioan. xxij. in extrauag. quia quorundam. late prosequitur hæc, respondendo rationibus, quas tenentes 3rium adducebant: & in eandem extrauag. dicitur, ꝙ in ijs quæ sunt vsu consumptibilia, Fratres Minores habent ius vtendi. & idem dicitur in extrauag. eiusdem Ioa. ad conditorem. quia non est possibile, ꝙ sit vsus facti licitus sine iure vtendi: & quia illi magistri, qui tenuerunt contrariũ, vsi sunt rationibus apparẽtibus, habuerũt sequaces multos: vnde secutum est, quòd adhuc hodie est magna multitudo, quę dicitur Fraticellorum, qui ex hoc errore lapsi sunt in alios, dicentes quòd à tempore illius Ioan. xxij. quem damnant propter prædictas extrauagãtes tanquam hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex: & alia multa nefaria dogmatizant: & in his si cõprehenduntur per episcopos, persistunt etiam permittentes se comburi, vt vidi Florentiæ. vnde sæpe cogitaui, ꝙ vtile esset, quòd Ecclesia Romana pmitteret libere de hoc disputari, an Christus habuerit, vel nõ habuerit, vel habere potuerit proprium, vel non potuerit: & similiter de vita Fratrum Minorum, an possint aliquid habere propriũ, cum in hoc nõ versentur articuli fidei: ex tali enim libertate occurretur eorum erroribus, qui forte de facili corrigerentur in alijs. nec per hoc etiã si diceretur quòd Christus non habuerit proprium, aliquid inferri possit contra proprietatem Ecclesiæ Romanę: cum multa sint & in alijs immutata, prout visum fuit sanctis patribus secundum exigentiam temporum. Sed interea stantibus illis extrauagantibus, & hac constitutione, & constitutione cap. Exiji. videamus aliqua de quæstione: Et videtur quòd Fratres habeant quo ad omnia solum simplicem vsum facti. per cap. exiji. §. porro. vbi dicitur quòd in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum: & quòd vltimo tanquam necessario eget vita mortalium, licet prius carere possit, & quòd cõdecens est huic professioni, quę sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerũ sibi necessario vsu fore contentam. Secundo ad idem inducitur hæc littera, in eo quod dicit quòd rerum concessarum Fratribus, licitum est eis habere simplicem vsum facti: & quòd dominium & proprietas est penes Ecclesiam Romanam. Tertio quia Fratres isti profitentur altissimã paupertatem. de excess. præla. nimis 2. & sic talem, qua nulla maior dari potest. 3. §. cæterum. vbi dixi in 1. not. maior autem est paupertas, quæ nihil sibi appropriat, quàm quæ habet aliquid proprij. Quarto, quia in eorum regula ponitur in principio: Regula & vita Minorum hæc est, scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. ex quibus verbis videtur quòd beatus Franciscus voluerit, quòd Fratres obseruarent consilium Euangelij traditum illis qui volunt esse perfecti, de quo Matth. 19. Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo. Quinto ad idem infra §. dicere. vbi dicit quòd temerarium est asserere, quòd sit hæreticum dicere vsum pauperum includi, vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis: & videtur velle, quòd sub voto Euangelicæ paupertatis includitur vsus pauper. Sexto, inducitur Matth. 10. vbi Christus dicit Apostolis: Nolite possidere neq; aurũ, neq; argentũ, neque pecuniã, neq; perã, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, &c. Item Matth. 19. Apostoli dixerũt ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.

Fratres Minores an nihil proprij possint habere.

Fraticellorum error.

f al. seu ipsis

L Item

dem personaliter repræsentāt: Item quod executiones vltimarum suscipiunt † voluntatum, & gerunt, seq; intromittūt quādoq; de vsurarum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis: Item quòd alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum: Item quod tēporibus messiū vel vindemiarū sic copiose granum & vinū mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus, & in cellarijs & granarijs reconduntur, quòd per anni residuū & absq; eorū mendicatione possunt transigere vitā suā: Item quod ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quòd non videntur habitacula pauperū, sed magnatū: Paramenta etiam ecclesiastica in plerisq; locis tam multa habent, & tā notabiliter pretiosa, quod excedūt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indistincte: Tamen communitas fratrū & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quod prædicta seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quòd & si qui reperiūtur rei in talibus, rigide puniūtur: necnō contra talia ne fiāt, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta Cupientes igitur nos ipsorū fratrū prouidere conscientijs, & cuncta dubia (quantū possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respondemus. Cū enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur, interiorem mētis dispositionē & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à tēporalibus abstraxerunt, ab omni eo quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, absti-

Item ipse redemptor de se dixit Matt. 8 Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Ex quibus & similibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducuntur, nitūtur aliqui inferre, ꝙ perfectissima vita sit carere omni proprio, & habere solum simplicem vsum facti, & ꝙ hæc fuerit vita quam Christus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dr̃ in eo. c. exiit. §. porro. In 2rium sunt rationes, quæ fiunt in extrauag præalleg. ad conditorē. & in extrauag. quia inter nonnullos. & in eadem extrauag. ad conditorē. determinatur, ꝙ in bonis quæ in posterum conferentur vel offerentur, vel aliàs quomodolibet obuenire continget fratribus, seu ordini supradictis, nullum ius seu dominium acquiratur ecclesiæ Romanæ, cuius contrarium dr̃ hic, vt dixi s. in rationibus partis 2riæ, ratione secunda. Item vr̃ ꝙ nihil habere proprij, non sit summæ perfectionis: quia epi habent propria. 12. q. 1 epi 2. & c. sequ. & tñ status eporū est perfectior, quàm religiosorum. de regula. licet, de renun. nisi. ad fi. ex quibus colligitur, ꝙ ex vita epali surgit maior fructus & vtilitas quàm ex religione. Vnde monachus licite potest eligi in epm. 18. q. 1. c. vnico. de elect. nullus lib. 6 & quia in hoc habemus extrauagantes illas, quibus est standum in eo ꝙ dicūt, ꝙ in his quæ conceduntur fratribus ad vsum, ipsi fratres nō habent simplicem vsum facti, immo habent ius vtendi. non expedit in hoc instare in pluribus rationibus. Sol. vr̃ dicendum, ꝙ fratres nō habent aliqua propria, nec in cōi nec in speciali, sed habēt vsum facti nō nudi, sed facti iusti & liciti. vt volunt dictæ extrauagātes. & sic aliquo modo possunt dici aliquid habere propriū: scilicet, ipsum vsum. Et ex hoc vr̃ ꝙ res vsu cōsumptibiles eorū proprie dici possint: quia neque naturali ratione neque ciuili hæ res recipiunt vsumfructum. insti. de vsufru. §. constituitur. & sic cum vsus nō separetur à dñio, videtur ꝙ eoipso ꝙ possunt vti, debeant censeri habere proprietatem. Sed qui vellet satisfacere tenentibus 2rium, dicere posset, ꝙ licet in his rebus non possit constitui vsus fructus, proprie tñ constituitur quasi vsusfructus, & satisdatur de restituendo tantundē in quantitate: dicto §. constituitur ff. de vsufru. earum rerum quæ vsu consu. l. 1. & 2 de pig. c. fi. Item licet nō possit dari vsus licitus sine iure vtēdi: tñ dici posset ꝙ hoc ius vtēdi nō est nisi quædā facultas, quæ nō infert aliquid esse propriū: dr̃ enim res propria qñ quis pōt de ipsa libere disponere vt vult per modos iure non improbatos. quod dixi de resti. spo. olim 1. fratres autem non acceptant res vt velint posse disponere vt volunt, sed ad vsum tm̃ facti, vt s̃. in 1. & 2. ratione partis contrariæ, id est, vt vtātur de facto in suas necessitates: qui tñ vsus non infert aliquā proprietatem: sed vtuntur de licentia dantis. & dicemus ꝙ ipse dans: libere potest id quod dedit, reuocare quousque vtantur: & sic dicendo saluaretur intentio illorum qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec esset aliqua absurditas: sed non video ꝙ in hoc sit summa perfectio, sed potius est contentio de verbis: Nam dūmodo abdicauerint propria, ita ꝙ nihil dicāt propriū quin parati sint illud dimittere, nec velint pro illo in iudicio cōtendere, non potest dici ꝙ habeant propriū quod impediat perfectionem. vbi considerandum ꝙ abrenuntiatio proprij prout est in actu, non dicit perfectionem, sed est instrumentum perfectionis, ſm ea quæ dixi de regula. sane. q. 14. & s̃. §. cæterum. sed prout ex animo surgit in hoc est perfectio, vt sit homo paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere. de hoc per Thomam secūda secundæ q. 188. art. 7. fratres tñ habent hanc expropriationem, seu habere debent vtroque modo. in epis autem sufficit ꝙ sit vltimo modo, nec ex hoc dicūtur fratres esse in perfectiori statu, quia alijs respectibus epi sunt perfectiores tamquam per quos veluti

† An ipsi possint esse testes in vltimis voluntatib⁹, Guido in decis. Delphinatus. q. 117. tenet quod sic: per gl. §. cogitandū authē. de mona. collat. 1. licet Faber §. testes. institu. de testa. dicat contrariū. Et idē Guido q. 118. dicit, ꝙ possunt instituti hæredes. Pont.

alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, immo & inter religiones non potest argui, ꝙ vna sit perfectior altera, ex eo ꝙ pauperior posset etiam alias excedere in ijs quæ pertinēt ad obedientiam & castitatē: & tunc diceretur similiter perfectior: quia id quod excedit in melioribus, est simpliciter melius. de hoc per Thomam secunda secundæ. q. 188. art. 7. & dixi de regula. sane. q. 14. & seq. Et si dicatur saltem cæteris paribus perfectior est status quādo renuntiat quis omni proprietati: Dic ꝙ etiam hoc concesso nihil resultat 2 superius dicta. Et denique cum multum cogitaui. videtur ꝙ dūmodo fratres minores abstineāt à proprio, ita ꝙ non habeant possessiones immobilium, ex quibus fructus colligātur, nec insuper habeant mobilia de quibus agant tāquam dñi contrahendo: sed habeant solum ad vtendum, & quæ parati sint dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere, ꝙ ipsi sint domini locorum suorum suo modo, sicut & alia collegia ecclesiastica, vel ꝙ sint domini suorum librorum, vel aliorum vtensilium, siue dicatur ꝙ habent tantum vsum, na n etiam si dicantur domini, tamen improprie dicuntur solū quo ad hoc, quia possint libere vti: nec in hoc est vis nisi in verbo, nisi quo ad hoc ꝙ alij seculares vel religiosi nō mendicantes pro prædictis agere possunt in iudicio: Ipsi autem fratres minores non. j. §. verum. Illa vero diuersitas quæ turbauit mundum, vr̃ penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur ꝙ in ijs quibus vtuntur habeāt ius vtendi, an vero dicatur ꝙ habeāt vsum facti, quia vtroque modo saluatur perfectio status eorum, & consistit hoc in sola disputatione respectu eius quod proxime dixi, nec est conueniens in hac religione, quæ in simplicitate fundata est, his insistere: sufficit enim ꝙ sibi nihil approprient, vt per hoc velint iudicio contendere. pro hoc dictum cap. exiit. §. ceterum.

Ad contraria dic ad primam & secundam rationem, cum dr̃ ꝙ habent tantum vsum facti: dic ꝙ habent vsum tñ licitum, qui aliquo modo est iuris, nec propterea dr̃ non esse simplex vsus facti, quia in his in quibus vsus separatur à dominio, habēt tantū vsum licitum. In alijs autem si dicis ꝙ habeant proprietatem, dic ꝙ non habent tamquam proprietatem, sed in consequentiam vsus. si autem dicis ꝙ non habent proprietatem, sed est concedentis donec vsi fuerint, tunc cessat ratio. Et licet extrauagantes prædictæ approbent primum dictum, aliàs modum, ꝙ habent proprietatē propter inseparabilitatem: non tñ multum in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium cum dr̃, ꝙ sunt in altissima paupertate: dic ꝙ non excludit hæc paupertas vsum necessarium modo nunc dicto. Item cap. nimis. præalleg. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit esse in altissima paupertate, & tñ fratres prædicatores habent aliqua in cōi quo ad proprietatem, vt in extrauag. quia quorundam. §. præterea. & dic aliqua vt sunt horrea & cellaria, vt dicit ibi gl. Zen. quod dixi s̃. eo. §. in 1. notabili. fratres vero minores in altiori paupertate sunt in eo quod dr̃ de pecunia. s̃. §. porro. & quia non habent proprietatem aliquam nisi vt prædixi s. ea. q. Item non possunt capere etiā vt vendant j. §. prox. quod secus vr̃ de prædicatoribus, vt dico j. q. seq. c. fi. Ad quartū dic ꝙ obseruant illud consilium; vende omnia quæ habes, & c. nā qñ ingrediūtur. nihil secum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit nisi dederint eis intuitu eleemosynæ. s̃. §. cæterum. & §. cū vero. Ad quintū dic, ꝙ vsus paupertatis includitur in voto perfectionis seruato vsu licito, vt s̃. hac q. dixi. Ad sextum dic ꝙ illud, nolite possidere neque aurum, & c. non prohibet conseruationem rerum ad tempus, & quo ad vsum. de quo per Thomam secūda secundæ q. 188. art. 7. in fi. Ad illud, ecce nos reliquimus omnia. dic ꝙ facit pro his quæ dixi s̃. ea. q. ꝙ non sit perfectio in hoc

Fratres prædicatores habere possunt aliqua in cōmuni.

quod re-

nere. Quia igitur in successionibus transit non solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in cõi: declarando dicimus, quod successionum † huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniã, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt, (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces: Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quod præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui a redditus inter immobilia censeãtur à iure, ac huiusmodi redditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus redditus quoscunque sicut & possessiones, vel earum † etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius b cũ non solum quod malũ esse dignoscitur, sed & omne quod speciẽ habet mali sit a viris perfectis specialiter euitandũ c: Ex talibus autẽ assistentijs in curijs & instigationibus, cũ de rebus agitur in ipsorũ cõmoda cõuertendis, creduntur verisimiliter ex his quæ foris patẽt

quod reliquerunt, sed in hoc quòd Christo adhæserunt. vnde subiungitur, & secuti sumus te. quod dixi de regu. sane. q. 13. Ad illud, vulpes foueas habent, & c. dic q nõ probat nisi q Redemptor non habuit propriam domum, non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria, vt dr̃ in extraua. cũ inter nõnullos. nam loculos habuit, Io. 12. & licet illi q tenent vsum facti simplicem pertinere ad summam perfectionem, dicant, q habuit solum quo ad vsum facti simplicem, vt cõseruaret ad casum deficientium necessariorum, sicut tñ voluit Nicolaus iij. in c. exijt. §. porro. vbi dicit, q in hoc Christus assumpsit personam infirmorum. quod dic vt in dicta extrauagante, quia quorundam. & de hoc per Thomam in dicto art. 7. in solutione. Et potest in hoc etiã dici, q Christus conseruauit in loculis etiã pro distribuendo in pauperes, vt patet Io. 12. & hoc etiã non dissonat religioni, imo consonat, dum tñ conseruatio ista non sit ita diuturna q per eã tollatur mendicitas. j. §. rursus. Secundo, quæro in eo q dixi in 3. not. q fratres non sunt capaces successionum, an hoc sit indistincte verum? Sol. Bartolus fecit quendam libellum qui dr̃ Minoricarum, in quo hæc & alia quàmplura similia prosequitur, quæ non est ad propositũ attingere, nisi quatenus declaretur hæc littera. Quo ad curiosum autem dic, q quæri põt, an sint capaces successionum vniuersalium ex testamento. Item an ab intestato? De vtroque tñ modo satis hic decidi.tur, q talium successionũ non sunt capaces, & q etiam nõ debeatur eis æstimatio. vr̃ ex eo quod hic dicit, q etiam iure legati non licet eis dimitti valorem hæreditatum, vel tantam earum partem, q præsumi possit hoc in fraudem fieri, & sic si iure successionis relinquitur, non tenet etiam quo ad æstimationem. pro hoc §. cæterum. & §. cum vero. quia nõ transeunt ad eos bona etiam eius qui profitetur eorum ordinem, de quo dixi in d. §. cum vero quæ tñ bona transeunt ad religiosos aliarum religionum non Mendicantium de proba. in præsentia. ergo multo minus debent posse capere ab extraneis hæreditates vniuersales. Et si dicatur q hoc casu cessat ratio de qua in prædict. s §. quæ est, ne videantur habere oculum ad bona ingredientium: subest tñ ratio generalis de qua ibi, vt fratres sint remoti ab affectu temporalium: nam si succederent in hæreditate, tenerentur ad onera, dicto c. in præsentia. & sic oporteret eos implicari litibus. Contra id j. §. verum. Et licet in hoc possit insistari ex his quæ not Bar. in tract. Minorica. & Bal C. de sacrosan. eccl. Autht. ingressi. tñ hæc littera clare hoc probat: quæ (vt prædixi) etiam iure legati prohibet fratres accipere valorem hæreditatum, vel tamtam earum partem, q præsumi possit hoc fieri in fraudem, & sic reliquit vnum solum casum qñ legatur eis aliquid de hæreditate: quod non est tantum, q possit præsumi in fraudem hoc fieri. omnis ergo alius modus est prohibitus per id quod dixi s̃. § cum vero. Ad idẽ s̃. §. porro & § cum etiam. vbi solum certi modi consequendi eleemosynam permittitur. Ad idem est. c. exijt §. ad hæc. vbi permittit tantum q iure legati possit eis relinqui. & vltra hoc oportet q in legato non adijciatur modus, qui non sit licitus fratribus: vnde si legatur fratribus vinea vel ager ad excolendum, vel domus ad locandum, vel similia, à tali legato debent fratres abstinere, vt ibi: secus si modus est licitus, vt quia legatur pecunia pro necessitatibus fratrum, vel domus, ager, vel vinea vt per idoneas personas distrahatur. & pecunia in necessitates fratrum conuertatur. Si autem modus non fuit adiectus in legato. declaratur in eodẽ §. q valet legatum, & intelligitur relictum sub modo licito. cũ ergo tantũ de legato ibi permittatur, vr̃ aliud dicendum de vniuersali successione. Et si dicatur q eodem modo deberet valere institutio vniuersalis, si adiectus est modus licitus q bona distribuantur, & pecunia in eorum vsus conuertatur, vel etiam si nullus modus est adiectus, vt proxime dixi. De legato, respõdeo vt dixi s̃. ea. q. eo tñ casu quo instituto aliquo vniuersaliter, præcipitur ei q hæreditas per eum vendatur & erogetur in fratres, non prohibebuntur capere talem erogationẽ, quia cessat ratio præmissa: transibunt enim bona in eos deductis oneribus alieni æris & similibus. Et per hoc de æquitate dici posset, q quandoque frater instituitur eps, qui est executor legalis vltimarum voluntatum, præcipue piarum, qualis est hæc. arg. de testa. cum tibi. capiet tamquam hæres, & deductis oneribus distribuet in fratres: sed nõ potest hoc bene probari iure, & hoc quo ad fratres Minores, per ea quæ dixi ead. q. licet multi hoc vltimum seruent. In fratribus autem Prædicatoribus facilius hoc potest defendi, præcipue quia dicuntur habere priuilegium Apostolicum, q sint capaces successionum, & q possint apprehendere & vendere, & per illud priuilegium consuluit Gaspar de Calderinis, quòd bona ingredientis transeant in monasterium, vt possit vendere & cõuertere in vsus suos: quia per hoc non dicuntur habere proprium, sicut non dr̃ versum quod non durat versum. ff. de in rem ver. si pro parte. § versum. pro hoc quod dico de verb. sign. nam & ego. & ita vt opinor tandem conceditur fratribus Minoribus: quia in multis locis habent & ipsi & Prædicatores possessiones & annuos redditus, licet faciant instrumenta fieri nomine monasteriorum, monialium eis subiectarum: & sic fit fraus legi. & quia hæc altissima paupertas (intelligo rigide vt volunt hæc constitutio, & cap. exijt.) propter refrigescentem charitatem non bene seruatur, propterea ad euitanda peiora, fauere potest opinioni illi, quæ vult q capiant valorem successionum: nam etiam ex cõiecturis potest percipi quandam fieri possessionati, & vtinam in alijs saltem bene seruent. stantibus autem illis constitutionibus fratres minores non possunt capere immobilia, etiam vt vendant. j. §. proxi. vbi dico in a. not.

a ❡ Cumque annui.] prouidet secũdo excessui. Not. q annui redditus inter immobilia computantur, & ad hoc singulariter allegatur & pro hoc in Authen. vt hi qui obli se habe perhi. res minorum §. si vero. colla. 6. ibi glo. in versi redditus. de hoc. j q. 1. Secundo not. q fratres isti non possunt recipere possessiones, & sic etiam si sint instructi. pro hoc quod dico j seq. qõ. Quæro in eo quod dixi in 1. not. q annui redditus computantur inter immobilia, an hoc sit indistincte verum? Sol. Fridericus in consi. 175. alias 180 vbi refert id quod sibi quærenti respondit Ioan. Paliarensis, q dixit q si legatum annuum potest cõtinere perpetuitatem, vt quia legatarius non potest de facili deficere: tale legatum impugnatur in hoc §. sed si persona legatarij deficere potest, cum non sit aptum esse perpetuũ, vr̃ valere. Vnde dixit, q si legat hospitali sanctæ Mariæ domus, ita q singulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem solidos, illud legatum non valet: sed si limitetur vsque ad decem annos, vr̃ valere arg. opt. ff qñ dies leg. ced. si cum præfinitione hæc tñ lex non vr̃ facere: ibi enim dr̃ q legatum annuum cum præfinitione temporis, puta x. an. si est relictum causa alimentorum, intelliguntur plura legata: si ex alia causa, intelligitur esse vnum legatum, & primo casu legatarius decedens non transmittit legatum sequentiũ annorum ad hæredem. secundo casu sic: illa tñ lex melius faceret si relinqueretur quòd daretur certis fratribus: quia tunc eorum obitu extingueretur legatum. Ipse autem Frideri. in consi. 112. super hoc ponit duo consilia: & tandẽ cõcludit distinguendo, q aut redditus annuus relinquitur ad certum vsum diuini cultus, puta vinũ pro sacrificio, frumentum pro hostijs, & conuentus est capax. arg. de exces. præla. nimis 1. in fi. de testa. c. fin. de sepul. Clemen. dudum §. verum. vbi dicit de relictis fratribus ad certos vsus quartam deberi & sic præsupponit relinqui posse pro hoc: quia per hoc non tollitur mendicitas fratrũ: aut redditus deputantur victus vel vestitui, vel indistincte relinquitur, & aut ad modicum tempus, & conuentus est capax: quia vr̃ vnum esse legatum, cuius summa est diuisa quo ad solutionẽ: nec per hoc tollitur mendicitas, sed subleuatur: aut relinquitur ad tempus non modicum, & non valet, quia tunc computatur inter immobilia, vt hic: quæ distinctio est æqua. & dic non modicum tempus esse decennium vel vltra. not. de rebus eccle non alie. clemen. 1. in glo. si & bene facit illa cle. ad prædicta: quia ibi locatio reddituum ad modicum tempus non prohibetur tamquam alienatio.

b ❡ Amplius.] prouidet de tertio.

c ❡ Euitandum.] 1. ad Thessal. 5. de vi. & hone. cle. cum ab omni.

† Per istũ text. dicit Bar in 1. lib. minor. 2. dist. q non potest eis relinq. hæreditas iure fidei commissi: si tamẽ esset clausula, & omni meliori modo, etiã deberetur æstimatio cessante suspicione fraudis. & vide hic quæ dixi in § in fine in extrauagã. ad conditorem, & eundem Bart. lib. per totam primã dist. Ioannes.

Legati iure cordigeri possunt aliqua relinqui.

Fratres prædicatores possunt recipere & vẽdere bona illorũ, qui suã religionẽ ingrediũtur.

Aliàs, eorum.

(de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres † assistentes aliquid quęrere tamquã suũ [a]: nullo modo debent huiusmodi voti & regulæ professores se talib9 curijs & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeant ab his qui foris [b] sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalũ proximorum [c]. Verumetiam [d] cum dicti ordinis fratres non solũ à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiã à contractatione qualibet ipsius & ab ea sint penitus alieni, quẽadmodum sępedictus prędecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ plane dixit [e]: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet nec competit, quin potius considerata sui puritate status, debẽt sibi scire interdictũ, quòd huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponãt: cũ hæc sæpius absq; litigio, & contrectatione vel administratione pecunię nequeãt expediri. Verumtamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. ¶ Licet [f] vero non solũ sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quòd fratres qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulo occupantur, hortos & areas habeãt competentes ad recollectionẽ vel recreationem sui, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnõ ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos vt colantur ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, necnõ & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quòd dictus prædecessor declarauit [g] ac etiã ordinauit: quod si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrum vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legarentur, per omnẽ modum fratres à receptione taliũ abstinerent, cum etiam præmissa habere vt pretium fructuum suis temporibus habeatur †, ad naturã & formam prouentuum appropinquet. Rursus [h] cum prædictus sanctus, tam in exemplis vitæ, quam verbis regulæ ostenderit se velle, quod fratres sui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deũ iacerẽt cogitatus, qui volucres cæli pascit [i], quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare † se debent ad congregationes & cõseruationes † huiusmodi faciendas: sed tunc tantum, cũ esset multum credibile ex iã expertis, quod nõ possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autẽ ministrorũ & custodũ simul & separatim in suis administrationib9 & custodijs (cũ gardiani & duorũ de cõuẽtu loci discretorũ sacerdotũ & antiquorũ in ordine fratrũ consilio & assensu) duximus iudicio relinquẽdũ, eorũ super hoc specialiter conscientias onerãtes. Hinc est [k] etiã quòd cũ vir sanctus fratres suos in paupertate sũma, ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectũ pariter & effectũ, sicut fere regula tota clamat: cõuenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineãt ecclesias vel alia quæcunq; ædificia, quæ (cõsiderato fratrũ inhabitãtiũ numero) excessiua in multitudine

† Al. Ita: fratres & assistẽtes, &c.

† Alias, habeant.

† Aliàs, laxare.

† Aliàs. obseruatiões

a ¶ *Tamquã suũ.*] id est tẽporale. ad Phili. 2. de cẽsi. cũ Apostolus.
b ¶ *Foris.*] 1. ad Timoth. 3. de sacra vnc. cap. vnico. vers. ad exhibendum. & dic foris, id est, infidelibus. vel id est, non tantum domesticis, sed etiam alienis, secundum Hieronymum.
c ¶ *Proximorum.*] 1. ad Corinth. 8. de renuntiatione. nisi. §. pro graui. de noui ope. nun. cũ ex iniuncto. Nota ꝙ fratres non debent se curijs immiscere. & hoc non est in fratribus minoribus speciale, sed locum habet in omnibus monachis. de statu monac. cleme. ne in agro. §. qui vero.
d ¶ *Verumetiam.*] prouidet de quarto.
e ¶ *Dixit.*] eo. tit. exijt. §. cæterum. ad idem ṡ. §. porro. Nota ꝙ fratres non possunt esse executores vltimarum voluntatum, sed possunt super eis exequendis dare cõsilium, quod dic vt in seq. q. Quæro, an hæc ꝓhibitio, ne fratres sint executores vltimarum voluntatum indistincte procedat? Sol. Bartolus in Minorica distinguit: inter cętera dicit, ꝙ certo casu valet: vt si quis requirit ꝙ x. floren. expendantur in x. pauperes, qui eligantur per talem fratrem Minorem, quia nullum litigium habebit fieri, nec ipse frater habebit administrare pecuniam, sed solum eligere: & sic cessant rationes de quibus hic. Item nec hoc habet speciẽ mali, immo si fideliter fiat, meritorium est: nam etiam ipsi fratres, qui audiũt confessiones, melius cognoscunt pauperes verecũdos, quàm alij. Dic indistincte standum litterę, quæ generaliter prohibet, ne suscipiant executionem. arg. dist. 19. si Romanorum. de maio. & obed. solitæ. & sic tollitur distinctio Bart. etiam in q̃busdã alijs, in quibus limitat hanc litteram. Item quia electio est pars executionis: quia nec ista fuit sola ratio prohibendi ne sint executores, vt non sint in iudicio, vel ne contrectent pecuniam, sed etiam subest ratio generalis, ne auocentur à spiritalibus laborib9, quibus quotidie debent occupari. j. §. prox. Item posset fieri fraus, quia frater eligeret aliquos, cum quibus participaret: facile namque in talibus fraudes cõfinguntur: nam nec potest negari quin electio sit pars executionis, vt nunc dixi: & indistincte hic prohibetur ne sint executores: vnde etiam si ratio prohibitionis cessaret, staret prohibitio: sufficit enim ꝙ hoc aliquando contingere potest. pro hoc littera ibi, cum hæc sæpius absque litigio & contrectatione &c. & sic etiam si hoc non accidat, locum habet prohibitio.
f ¶ *Licet.*] prouidet de quinto.
g ¶ *Declarauit.*] dicto c. exijt. §. ad hæc. Not. ꝙ orõ & studiũ sunt labores spirituales. & quomodo cõueniunt religioni, dixi de reg. sane. q. 5. & 6. & de orone. ṡ. d reliquijs. clem. si dominũ. ver. ideoque. in glos. de oratione. Scdo nota, ꝙ etiã religiosis licitũ est spatiari: dum tñ honeste & per area vel hortũ. & hoc pp recreationẽ sui a laboribus studij vel orationis: quod facit ꝯ eos qui sine modestia immorantur studio vel orationi: vnde accidit, ꝙ sæpe incurrunt graues ægritudines, & qñque etiam mentis alienationẽ, quod est cauendum: nam in omnibus debet seruari modus, vt cũ discretione. nant. de offi. cust. c. vnico. Terentius in Andria: Id arbitror in vita apprime esse vtile, vt ne quid nimis. Tertio nota, ꝙ non licet fratribus habere hortos, vt inde nascentia pretio distrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum, vt in littera. & de hoc seq. ꝯrio.

Oppono ad hoc ꝙ illud nõ appropinquet ad naturã prouentuum, immo sint ꝓuentus: nã fructus generali vocabulo dicuntur redditus seu prouentus. ff. de annu. leg. libertæ. in prin. C. de dona. si quis argẽtum. §. 1. & redditus seu prouentus, quod dixi de deci. pastoralis. q. 3. & 4. in vt ibi dixi, & probant iura alleg. hæc accipiuntur promiscue: potuit enim hæc littera habere respectum, quia ṡ. §. cumque annui. prohibiti sunt fratribus annui redditus, qui tunc videntur dicendi annui qñ sunt certi & constituti: quod non sic est in fructibus horti, qui nõ sunt certi. Item nõ semper venduntur: propterea dicit ꝙ habere tales fructus vt pretium suis temporibus habeatur, appropinquat ad naturã prouentuũ, q̃a non est proprie prouentus.
h ¶ *Rursus.*] prouidet de texto.
i ¶ *Pascit.*] Matthæi 6. Lucæ 12. Not. arg. à verisimili. ṡ. §. deinde. vbi dixi in 2. not. Secundo, not. ꝙ timor leuis non excusat. quod metus causa. cũ dilectus. Tertio, not. argumen. ab experientia, de electio. quam sit. vbi de hoc in glossa tertia. lib. sexto. Quarto, nota quòd ex præteritis præsumitur circa futura. de præsump. scribam. qñque econuerso. ṡ. §. cum vero. vbi dixi. Quinto nota, ꝙ non repugnat mendicanti conseruare victualia, qñ timetur ꝙ aliquo modo haberi non poterunt. Sexto not. differentiam inter consilium & assensum. de hoc de elect. cum in veteri. de arbit. cũ olim. & in regula, nullus ex consilio. libro sexto. Septimo nota, ꝙ quandoque specialiter oneratur conscientia commissarij. ṡ. §. vtilitatem. vbi dixi in 3. notabili.
k ¶ *Hinc est.*] prouidet de septimo. Nota ꝙ fratres fundati sunt in summa paupertate & humilitate. & de paupertate ṡ. §. cæterũ. vbi in 1. not. dixi. & §. proinde. in 1. q de humilitate. de maior. & obed. humilis. Scdo nota, ꝙ nõ debent habere ecclesias, vel alia ædificia excessiua: hæc tñ nõ seruantur. & mirũ est ꝙ actor hoc adiecit, cui vsq; tunc debuit constare, ꝙ in multis locis habent excellentiores ecclesias

ecclesias, quàm sint cathedrales, & Papa scit, & tolerat. Tertio, not. ꝙ ex actibus illicitis præsumitur de mente contaminata. de præsump. c. 1. sic enim dicit ꝙ ex ædificijs immoderatis præsumitur contra humilitatem & promissam paupertatem fratrum.

& magnitudine debeãt reputari: Ideoq; volum[b], quod vbiq; in suo ordine deinceps tẽperatis & humilib[9] ædificijs sint cõtenti, ne huic tãtæ paupertati promissæ, quod patet oculis, cõtrarium foris clamet. Quamuis[a] etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quẽ omnia fecit ipse Deus: tamen qui abscõditorum est cognitor, ad animum sibi ministrãtium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorũ conditioni & statui dissonarẽt: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia, in numero & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autẽ aut nimia pretiositas, vel quæcunq; curiositas in his seu alijs quibuscunque, non potest ipsorũ professioni vel statui conuenire: cũ enim hæc sapiant thesaurizationem seu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogãt manifeste: Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus & mandamus. Circa[b] equorum vero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obseruandum †, quod per declarationem prædictam[c] in pecuniarijs noscitur eleemosynis diffinitum.

† Abso. seruandum.

¶ Ex præmissis[d] autem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctũ & tenuẽ, siue pauperem vsum rerum: Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta: Alijs in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur, licet teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti quàm cæteri Christiani. Volentes itaque cõscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finẽ dare, declarando dicimus, quòd fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos vsus seu pauperes, qui in ipsorũ regula cõtinentur: & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos vsus. ¶ Dicere[e] autem, sicut aliqui asserere perhibẽtur, quod hæreticum sit, tenere vsum pauperẽ includi vel non includi sub voto Euangelicę paupertatis, pręsumptuosum & temerarium iudicamus. ¶ Demum[f] quia ex eo quod dicta regula per quos & vbi fieri debeat ministri Generalis electio tradens, nullam facit de ministrorũ prouincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clare ac secure procedere in omnibus factis suis: Declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, vt cum alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio † penes capitulum prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formã scrutinij procedatur (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire: Et si fuerit

† De modo electionis faciendæ, vide nouissime sancita in concilio Trident. sessio. [illegible] de Regularibus & Monialibus, cap. [illegible].

a ¶ Quamuis.] prouidet de octauo. Not. ꝙ Deus fecit omnia ad honoré sui ordinis. Prou. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: & dic propter se, id est, propter suam bonitatem, vt ea fruamur. de hoc per Thomam parte 1. q. 45. art. 2. Secundo nota, ꝙ solus Deus est cognitor absconditorũ. 32. dist. erubescant. de iudi. nouit. de sent. excom. à nobis 2. quamquam enim hic non dicat ꝙ solus Deus, tñ illa iura hæc supplent. Item satis dĩ hic cum hoc tamquam propriũ sibi attribuatur. Tertio nota ꝙ superfluitas etiá reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera. & pro quia debet in omnibus seruari modus. quod dixi s̃ §. licet. in 2. i. o. Quarto nota, ꝙ curiositas reprobatur. de renunt. c. 1. lib. 6. Quinto nota, ꝙ curandum est etiam per religiosos ne humano iudicio damnentur. s̃. §. cæterum.

b ¶ Circa.] prouidet de nono.

c ¶ Prædictam.] supra §. porro.

d ¶ Ex præmissis.] soluit dubium oriens ex prædictis de paupertate, & refert duas opiniones, & secundam approbat.

e ¶ Dicere.] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, ꝙ hæreticum erat dicere, ꝙ vsus pauper, id est, abdicatio paupertatis includatur vel non includatur sub voto Euangelicæ paupertatis. Et videntur isti velle, ꝙ ad votum Euangelicæ paupertatis nihil pertinet dicere ꝙ Redẽptor & Apostoli habuerunt bona tãtum in vsu, hoc autẽ asserere dicit temerarium & præsumptuosum: & sic videtur fauere illis qui dicunt, ꝙ vsus pauper includitur sub voto Euangelicæ paupertatis: tamen hoc non affirmat: & hodie standũ est extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi s̃. §. proinde. q. 1. post principium.

f ¶ Demum.] hic de electione vel institutione ministri Prouincialis. Et primo determinat generaliter quo ad totum ordinem: secundo, specialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Græciæ, in §. verum. Prima subdiuiditur, qa primo determinat ꝙ electio fiat per capitulum prouinciale: & ꝙ fiat die sequenti postquam fuerit congregatum. secundo: ibi, *Ipsius*. ꝙ confirmatio spectet ad Generalem. tertio: ibi, *Et si quidem*. ꝙ si plures eligerentur in discordia, confirmetur electus à maiori parte numero, omissa collatione, & reiectis exceptionibus. quarto: ibi, *Et si fuerit*. ꝙ si electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi, *Cæterum* ꝙ si capitulum prædicta die non elegerit, deuoluatur ad Generalem. Nota differentiam inter hæc verba: declaramus, statuimus, & ordinamus, pro hoc quod not. de iudic. decernimus. videtur tamẽ ꝙ verbum, ordinamus, idem importet ꝙ statuimus: & sic ꝙ nouum ius inducat: simile quod not. de verbo, volumus de offic. vica. clem. vnica. in glo. fin. Secundo, not. ꝙ in electione ministri Prouincialis non habet locum tempus Lateran. concilij. de conces. pręben. c. 2. hic tamen non disponit de congregatione concilij, sed debet intelligi ꝙ fiant, prout constitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Item ex hac causa quandoque congregatur, & solũ post congregationem currit tẽpus, quod hic breuissimũ cõstituitur, scilicet diei: nec timeri potest ꝙ differatur capituli cõgregatio: quia sup hoc prouidet Generalis vel vicarius ordinis. d quo s̃ §. cæterũ. Tertio not. casum singularem, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli: dummodo sit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius cõtrarium alias est de iure. de elect. ecclesia 1. Quarto nota alium casum singularem, in quo in electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatissæ, quæ fit per monta les. de elect. indemnitatibus §. vt autem. lib. 6. Quinto nota, quòd in confirmatione Ministri prouincialis non proceditur iudicialiter: quia vt dicitur hic, non admittuntur exceptiones partis alterius, quæ tamen in alijs confirmationibus admittuntur. de electiõ. cap. fin. lib. 6. Simile in electione abbatissæ facta à duabus partibus monialium, quæ etiam confirmatur non obstante contradictione partis alterius, dicto cap. indemnitatibus. §. sane. quamquam autem glos. ibi dicat, ꝙ admittatur exceptio quæ votũ eligentis reddat nullum, tñ hic vĩ ꝙ sufficiat, ꝙ sit facta à maiori parte numero, & sic attẽdũtur voces factæ, sicut fit de elect. s̃. cle. qd circa. Sexto not casum in quo infirmata electione indistincte reuertitur ius eligendi ad eligẽtes: nec distin

Electione cassata quãque indistincte ius ad eligentes reuertitur.

 guitur an

infirmata, ad capitulū prouinciale electio huiusmodi reuertatur. ¶ Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: extunc ministri prouincialis prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verum[a] si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in prouincijs vltra marinis Hyberniæ, Græciæ, seu Romę, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius quam per capituli prædicti electionem præfici in prouincijs Hyberniæ etiam vltramarinis irretragabiliter: In Romana vero vel Græcia quando minister dictæ prouinciæ moreretur vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. ¶ In destitutione[b] vero dictorum ministrorum prouincialiū seruari volumus, quod super hoc hactenus de ipso ordine, extiterit obseruatum. ¶ Cæterum[c] si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundē ministrū vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. ¶ Porro[d] si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationū, & voluntatū infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum.

¶ Idem [Clemens† quintus.]

¶ *Determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano & sine strepitu & figura iudicij. Ioan. And.*

CAP. II.

SAepe contingit*, quòd

guitur an elegerint indignum scienter vel ignoranter: cum tamen aliàs si elegerunt indignum scienter, non ad eos, sed ad superiorem deuoluatur. de elect. cum in cunctis. in fin. & cap. bonæ 1. & c. quamquam. lib. 6.

a ¶ *Verum.*] hic de modo creandi ministrū prouincialem in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit ministro generali ꝙ si ei & capitulo generali videbitur, possit ipse cum proborum ordinis consilio præficere Ministrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarinæ: in Romana vero seu Græcia hoc idem possit quando minister illius prouinciæ moritur vel absoluitur citra mare. Nota casum in quo electio ministri prouincialis non spectat ad capitulum prouinciale: sic etiam electio abbatis quandoque non libere spectat ad conuentum. de consue. cum dilect[9]. Secundo not. in fin. ꝙ quandoque oneratur specialiter conscientia cōmissarij. s. §. rursus. vbi dixi in 7. notabili.

b ¶ *In destitutione.*] hic de destitutione ministrorū Prouincialium.

c ¶ *Cæterum.*] hic determinat, ꝙ fratribus carentibus ministro generali, suppleat vicarius ordinis vices eius. Quæro per quem creabitur iste vicarius? Sol. videtur ꝙ per Papam ex quo alius modus nō traditur. fratres autem Prædicatores dicuntur obseruare, ꝙ minister illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandum generale capitulū post obitum sui magistri generalis, vicarius est ordinis vsque ad tempus capituli: & similiter fratres minores habent constitutionem generalem, ꝙ generali mortuo, minister prouinciæ vbi occurrit celebrandum generale capitulum, potestatem habet super alios in capitulo, quo ad ea quæ spectant ad expeditionem capituli: & ex hoc quia solum habet potestatem in his quæ spectant ad capitulum, patet ꝙ in alijs. arg. de præsump. nonne. & ꝙ mortuo generali non debeant fratres aliquem vicarium ordinis facere sine licentia Papæ & protectoris ordinis, qui est. Contrarium determinat Nicolaus Papa, vt patet in eius litteris, quarū copiā vide inter cōstitutiones fratrum.

d ¶ *Porro.*] apponit decretum in his quæ de ministro prouinciali dicta sunt supra. §. demum. & duobus seq. Not. de clausula decreti. simile de rescrip. statutum. in fin. lib. 6. & pro hoc quod not. s. de immu. eccle. clem. vnica. in 6. notab. & 1. contrario. Cardinalis de Zabarella.

S *Aepe contingit.*] CASVS. Ponamus ꝙ Romanus Pontifex alicui iudici commisit aliquam causam, & eidem mandauit, ꝙ in eadem causa procedat de plano, summarie, sine strepitu & sine figura, id est, sine aliqua forma iudicij: quæritur quid significāt ista verba ꝙ procedat de plano, summarie, &c. Vel sic: Ponamus ꝙ tales causæ sint examinandæ simpliciter & de plano summarie, & sine strepitu iudicij: Quæro quid importent talia verba, de plano &c. Rñdet Clemens, ꝙ talia verba hoc volunt: Nam iudex debet pcedere in illa causa, & debet dimittere plures solemnitates: Primo enim vr̄ esse remissa & dimissa illa solemnitas, quæ fit in iudicio: videlicet oblatio libelli: quia sufficit ꝙ in tali causa, in qua Papa mandat vt iudex procedat summarie & de plano, vt actor faciat demandā seu petitionem suam verbo, & ꝙ grapharius illam redigat apud acta curiæ: Item per dicta verba vr̄ esse remissa litis contestatio: Item per dicta verba dictus iudex accipit facultatem procedendi in causa tempore messium & vindemiarum, quod in alijs causis facere non pōt propter ferias: Itē per huiusmodi verba iudex qui cognoscit, accipit facultatē amputandi dilationes: nam ipse nullas debet dare dilationes: Item recipit facultatem, vt possit repellere dictas dilationes seu prolongationes, & exceptiones, & appellationes: Item aduocatorū & procuratorum iurgia seu contentiones potest repellere. Item potest repellere multitudinem testium. Et sum in versiculo: *Non sic tamen iudex.* Et quæritur, vtrum iudex possit procedere reo non citato: Et responde: Clemens quòd non. Item dicit Romanus Pontifex, quòd per talem facultatem datam iudici, videlicet ꝙ procedat summarie & de plano: nō videtur esse remissa iuramenta de calumnia, nisi expresse remitteret. Et sum in versicu. *Verum quia.* quod declarat principium capitu. dicimus, ꝙ actor potest in causa sine libello procedere, quæro quomodo debeat illud intelligi: & quomodo sciet iudex quid vult habere actor, nisi ipse actor proponat libellum suū? Respondet Clemens ꝙ ista demanda seu petitio actionis debet dari siue verbo siue in scriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis omnia: quoniam dummodo proponat suam demandam verbo, sufficit: & hoc modo quòd grapharius redigat dictam demandam seu petitionem in actis esse prelatam verbo, & sicut ipse illam protulit & pronuntiat. Hæc dicit H. R. doctor egregius. Nota in verbo, *Significatione.* iuncta glossa in hoc quòd decretales debent congruere titulis, s. in proœmio Grego. & in proœ. Sexti, & in versicu. *Tandem.* Nota differentiam inter constitutionem & sanctionem. de hoc in glo. non dicit.

¶ *Glos prima primo decretalem commendat dicens illam summe necessariam. secundo dicit quid & quas opiniones determinat. tertio diuidit summando. quarto aliter summat recitando.*

* ¶ *Sæpe contingit.*] Quoniam secundum Quintilianum. lib. 7. de oratoria institutione, Optimarum rerū inuentio, & si lenocinijs verborum destituta sit; ipsa tamen sui natura satis ornatur. cui bene conuenit ff. de in integ. resti. l. 1. in prin. hanc constitutionem verborum blanditijs non egentem, glossandam aggredior: de cuius causa impulsiua pars fui: Ex quo enim sciui mandasse concilium Viennen. s. de iudi. dispendiosam. existimans non tantum vtile sed summe necessarium, verba de quibus hic loquimur declarari, dominos ac peritos curiæ sollicitaui sæpius pro constitutione declaratoria procurāda, quæ desiderata se nunc exhibet. Et in summa determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe, vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Determinat autē notata per Innocen. & Hostien. de accus. olim. de statu regul. ea quæ. per Aegid. de iudicijs nouit. In fin. per Gul. in Spec. de inquisi. §. nunc tractemus. versicu. quid igitur. & per Archidiac. de election. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. & per Ioan. Monac. & per me. eod. lib. de hæret. cap. fin. Et sunt 4. partes. In prima ponitur quæstio. In secunda solutio: ibi, *Nos autem.* In tertia prorogatio: ibi, *Quæ omnia.* In quarta quæ iam instruens protestatio: ibi, *Si tamen.* Secunda pars in qua ponitur solutio subdiuiditur: quia primo ponit nouem specialia. vel vndecim si diuidatur octauum in tria, quæ potest iudex sic datus. secundo: ibi, *Non sic.* ponit quintū vel septimū diuidendo quartū in tria per formā huius non exclusa. tertio: ibi, *Et quia.* ponit sex, quæ talis iudex pōt, quatuor interserens quæ nō potest. Si [illegible] non [illegible] tat summarie quod po[illegible]: quia non est recitare [illegible], sic recites diuidendo prohibita a permissis, vt melius [illegible] hendas. I[illegible]

dea qui

† Illa duo verba: Clemēs quintus, absunt à vetustioribus codicibus.

Res optime sui natura satis ornatur.

Diuisio & subdiuisio textus.

Declaratio textualis.

dex qui datus est simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, procedere potest sine libello, litis contestatione & ferijs inductis fauore hominum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit frustratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinem testium: dat simul terminum ad ponendum & articulandum primo, secundo ad producenda omnia acta & munimenta causæ: interrogat partes vbi suadet æquitas: non citat peremptorie ad sententiam, quam profert stans vel sedens etiam cōclusione non facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in scriptis vel verbotenus, tunc scribendam in actis. Item iuramenta calumniæ, veritatis vel malitiæ, probationes necessarias & defensiones legitimas, & facta remissione pro testibus producendis debet tunc instrumenta recipere: tenetur partes ad sententiam citare, quam tenetur in scriptis ferre, etiam secundum acta causæ. hoc dicit.

causas[a] committimus, & in earum aliquibus simpliciter[b] & de plano, ac sine strepitu, & figura[c] iudicij procedi mandamus[d]: de quorum significatione[e] verborū à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantū nobis est possibile[f]) decidere cupientes[g] hac in perpetuū[h] valitura cōstitutione[i] sancimus, vt iudex, cui taliter causam cōmittimus, necessario[k] libellū

¶ *Glossa secunda dat concor. & dicit cur constitutum.*

a ¶ *Sæpe contingit.*] concor. de resti. spol. sæpe. de appella. sæpe. ex quo vero id sæpe accidebat, per constitutionem fuit prouidendū, quæ tamen interdum etiam prouidet de raro contingentibus. de hoc de despons. impub. litteras. in 3 glossa.

a ¶ *Causas.*] de negotijs extraiudicialibus sic commissis nō erat dubium. de accus. sicut olim.

Simpliciter vnde dicatur.

b ¶ *Simpliciter.*] quasi sine plica vel inuolutione. facit de sum. tri. firmiter. in princ. ff. de leg. 2. codicillis. §. instituto.

¶ *Glo. sequens not. ad quæstionem quam specificat ponendo sex alias species, & eam dubie soluit, declarationem ponens. secundo quærit quid si vnica vel nulla sit, vel ponantur hæc disiunctim, & omnia soluit.*

Causa si cōmittatur simpliciter solum, vel simpliciter & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario.

c ¶ *Et figura.*] Notandum est, quòd ad hæc quatuor verba triplex inseritur copula, per quod videtur solui quod quæritur, an si aliquod istorum verborum desit in forma commissionis, locus sit huic constitutioni. vnde aduertendum est, quòd quandoque in commissione ponitur solum verbum, de plano. supra de iudic. nouit. ad fin. de spons. cum in tua. concord. ff. de offic. procons. nec quicquam. §. de plano. ff. de accus. leuia. & de adult. l. miles §. sexaginta. ff. de quæst. vnius. in fi. quis ordo in bon. posses. ser. l. 2. Quandoque ponuntur simpliciter & de plano. de accus. sicut olim. Quandoque absque strepitu. de statu monach. ea quæ. §. quòd si. Quandoque de plano & absque strepitu. de accus. olim. Quandoque sine strepitu & figura. de elect. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. Quandoque hæc quatuor coniunguntur, vt hic, & supra de iudic. c. dispendiosam. Quandoque ad hoc additur verbum, aduocatorum. de hæret. cap. fin. in prin. lib. 6. Quid ergo dicemus de his formis vbi ista quatuor non coniunguntur? Satis videtur constitutionem totam & quo ad omnem sui partem tunc locum non habere propter has copulas repetitas. infra §. penul. & in cap. dispendiosam. supra de iudic. cum enim exorbitet à iure communi, habilitandum vel dilatandum non est. de reg. iur. quæ à iure. cū suis concord. lib. 6. dicebamus tamen olim principaliter per hoc vltimum verbum, figura, substantialia iudiciorum tolli, vt patet in glo. in princ. alleg. & dicam infra glo. est mens. & in glossa facit ad hoc. & forsan adhuc idem dicere non esset absurdum, secundum quòd etiam in casu prædi. decre. indemnitatibus. §. si vero. locum haberet hæc constitutio ex vi verborum suorum, posito quòd ille casus non includeretur sub prædicta constitutione, dispendiosam sed certum est hodie, quòd illa constitutio includit casum illius §. & sic in illo non est dubium hanc constitutionem locum habere. In alijs ergo non inclusis remanet dubiū, an aliquo suppresso habeat locum hæc constitutio. Si adhæsissem compilatoribus, procurassem declarari: quædam tamen ex infra dicendis alteri tantum istorum verborum adaptari videntur, vt infra dicam. Sed quid si ista quatuor ponantur sine copulis, vt quia dicitur, simpliciter. de plano, sine strepitu & figura? Dicas idem, quòd vltima copula in præcedentibus repetita censetur. de appella. secundo requiris. facit ff. de hæret. Instit. cum in testamento. §. 1. Plus dico, quòd etsi nulla sit copula, idem erit. facit ff. de verb. signific. triplici modo. Et satis æque videretur dicendum, quòd etiam si disiunctæ ponantur, puta simpliciter vel de plano, vel absque iudicij strepitu vel figura: idem sit sensus, & locus erit constitutionis: cum ratio sit eadem: & poneretur tunc disiuncta pro coniuncta. C. eod. tit. l. penul. ff. eod. l. sæpe. Non sic si verba huius constitutionis prolata fuissent disiunctiue: quia tunc soluta esset quæstio principalis: & esset sensus, quòd quodlibet prædictorum verborū haberet hunc effectum, quem ponit hic constitutio.

d ¶ *Mandamus.*] quod alius non posset etiam legatus de latere, vt satis not. in præd. decret. si. de hæret. lib. 6. Et Guliel. in Spec. tit. 2. §. superest. in 1. colum.

e ¶ *Significatione.*] in hoc respicit titulum.

f ¶ *Possibile.*] facit procemium harum constitutionum in princ. de elect. vt circa. lib. 6. sæpe etenim per solutionem vnius dubitationis inducitur alia fortior. eod. tit. cum olim. vbi de hoc.

¶ *Glossa sequens ostendit indigentiam nouæ constitutionis.*

g ¶ *Cupientes.*] ad eū enim promulgatorem talium iurium vel rescriptorum hoc spectabat. supra de sent. excōmu. inter alia. cū suis cōcor. & sine dubio ad hoc dubium tollendum glossę non sufficiebant, sed necessaria erat constitutio, vt per inferiora patebit: quis enim glossando probare potuisset plus requiri iuramenta præstari, vel sententiam in scriptis ferri, quàm litem contestari? idem in similibus.

h ¶ *In perpetuum valitura.*] superfluit, quia intelligebatur 50. dist. cap. 1. sed est modus loquendi, cui concord. de postula. cap. vn. eo. de elect. perpetuæ. lib. 6.

i ¶ *Constitutione sancimus.*] non dicit, sanctione statuimus: quia potius est constitutio, quàm sanctio[a], de quo vide 3. distinct. in summa.

[a] Quia hic p... redundat. Zabarel.

¶ *Glossa sequens arguit in alijs causis libellum offerendum: de quo remittit ad gloss. & ad Specu. ponit quinque opiniones, & suam solutionem, quam impugnat per hoc cap. & impugnationi respondet.*

Libellus an sit de substantia iudiciorum.

k ¶ *Necessario.*] datur per hoc intelligi quòd in alijs causis, quibus non proceditur simpliciter, &c. necessario sit libellus offerendus. de hoc notatur supra de libel. obla. cap. 1. vbi Ber. Inno. & Hostien. tenent libellum esse de substantia iudiciorū. inducunt prædict. decretal. & Authent. offeratur. 3. q. 3. & Inno. inducit Authēt. de temp. non solu. pen. super dote. §. contestatione. coll. 7. Host. inducit Authent. de exhiben. & introd. re. §. illud. coll. 5. vbi dicit expressum. & respondet ad cap. si quis cum clerico. 11. q. 1. & ad decret. prox. de dolo & contuma. & ibi not. pro hac opinione facit: quia Auth. licet libellum offerendum: sed offertur propter nō petentem. ff de leg. 3. fideicommissa. §. si rem. de resti. spol. litteras. circa si de appell. interposita. in princ. Tancre. Vinc. & Phil. dicebant per præd. cap. si quis. & prout quòd de iure canonico libellus non erat de substantia. Guliel. de hoc titubabat nil approbans in Spec. de libe. concept. §. vtrum libellus. Accursius in Authē. offeratur. C. de lit. contest. tenet quod tacite posset omitti. sed in principio §. illud. alleg. §. eo. in Auth. de exhib. & intro. re. tenet quod etiam remitti expresse possit: vltra mentem magnæ glo. Dominus meus in legibus dicebat, quòd si libellus petitur & offertur, bene proceditur: si nec petitur nec offertur, non tenet processus: quia licet posset expresse remitti, secundū eum. C. de epis. & cler. Authen. generaliter. in fine C. lib. 12. de priuileg. schol. l. quoties. in fi. non tamen tacite: per præd. Authen. offeratur. & C. de sent. & interlo. l. prolatam. Si vero petitur & non offertur, non valet processus, cum nulla remissio interuenerit. Si vero offertur, sed non petitur nec recipitur oblatus, tunc valet processus: tum quia fauore rei videtur inducta oblatio, & quilibet suo fauori renunciat. C. de pact. si quis in conscribendo. & quia inuito nō confertur beneficium, vt ff de reg. iur. inuito. & quia secundum eum expresse renuntiare videtur oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renuntiare posse, ne libellus tradatur in scriptis: & tunc remittitur tacite, sed ne vllo modo tradatur, renuntiari non potest tacite vel expresse. arg. ff. communi diuid. vt fundus. ff. de pœnis. si præses. Vnde dicere soleo in præd. cap. 1. quòd petitio sit de substantia: sed si fiat in modum petitionis apud acta, non in modum libelli, & super ea lis contestetur, credo tenere processum: satis enim prouisum est menti iuris, vt infra dicetur in ver. verum. parte vero petente necesse sit in modum libelli petitionem offerri per iura primo allegata. Sed hæc opinio videtur hic reprobari: si enim speciale est in his in quibus proceditur simpliciter & de plano, &c. quòd non est necesse libellum offerri, sed sufficit petitionem apud acta describi vt sequitur: ergo in alijs sufficit petitionem sic scribi, sed est necesse libellum offerri. Solu. per hanc decret. ab opinione prædicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de necessitate petitionem describendā in actis: Si enim hoc in his, fortius in alijs. Ad oppositionem respondeo in his casibus speciale, quod in his etiam parti petenti non est necessario libellus offerendus: qui tamen petenti in alijs necessario debet offerri. quod intelligo exceptis his casibus, quibus sine libello proceditur, quorum aliquos not. Hosti. in præd. decret. prima de libel. oblat. & Accursius in glo. præalleg. in Authen. de exhib. & introd. reis. sed Guliel. plenius colligit in Specul. de libel. conte. §. nunc dicendum. Non tamen putes quòd in omni casu quo non exigitur libellus, locus sit huic cōstitutioni: quod per multa exempla ibi posita videre potes: & satis est hoc expressum non esse.

Libellus debet offerri si petatur à parte, sed si non petatur, sufficit quod petitio in actis redigatur.

¶ Glo.

non exigat [a], litis contestationē [b] non postulet [c], tempore etiam feriarum [d] ob necessitates [e] hominum indultarum à iure [f], procedere valeat [g]; amputet [h] dilationum materiam, litē quantū poterit [i] faciat breuiorem, exceptiones [k], appellationes dilatorias [l] & frustratorias repellendo: partium aduocatorum & procuratorū contentiones & iurgia [m], testiūque superfluā multitudinē [n] refrænando. Non sic tamen iudex litē abbreuiet, quin probationes necessariæ [o], & defensiones [p]

¶ Glo. sequens ostendit per verbum figura, ista remissa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.

a ¶ *Non exigat.*] est mens litteræ, quòd iudex necessario non habet exigere, nec actor necessario habet offerre: sponte vero offerri posset & recipi, vt in fine. Istud autem & sequens proprie sunt de figura iudicij. Cum enim figura cuiusq; rei sit ipsius apparens forma vel facies, in qua rei substantia fingitur. ff. de actio. & oblig. nō figura. facit de celebra. Miss. cum Marthæ. ver. ex eo. & iudicium fit actus trium personarū: iudicis, actoris, & rei. eo. tit. forus. C. de asser. tol. l. 1. in fi. ipsius forma, facies & figura principaliter consistit in his, ita quòd altero deficiente dicitur quasi figura. C. de caduc. tol. l. vnica. §. simili modo. ibi enim quia non erant nisi duæ personæ: scilicet iudicis & domini, serui nominantis illum filium, non erat proprie figura. Sublata igitur figura non videtur iudex astrictus ad aliquas formas, rimulas vel figuras iudiciorum, nisi quantum hic exprimitur, & expressa plus respiciunt figuram facti, negotij vel causæ, quam iudicij, vt infra dicam. Dicunt etiam quidam libelli oblationem remitti per verbum, de plano. C. de naufra. l. de submersis nauibus. lib. 11. Alij contra. & de hoc ff. de accu. le iura. & de offic. proconsf. nec quicquam. §. vbi decretum. & in tractatu quē allegabo infra glo. 2.

¶ Glossa sequens quærit de deliberatorijs: dicit quid in alijs causis, arguens in his illas non dari, soluit contrarium tribus rationibus.

Deliberatoriæ an sint reo dandæ in causis summarijs.

b ¶ *Litis contestationem.*] sed cum petitio sit in actis scribenda, vt infra versi. verum. sed lit. contest. non est facienda vt hic, quid erit de deliberatorijs: dabuntur ne aliquę deliberatoriæ reo? In alijs iudicijs planum est deliberatorias esse de substantia, si petantur, vt not. 2. q. 1. in summa. & 3. q. 3. cum accusatus. & patet in Auth. offeratur. ea. q. vnde dicūt Inn. & Host. de libel. obla. c. 1. vt ibi scripsi super 1. glo. deliberatorias arctari posse, sed non penitus denegari, licet tacite & expresse possit illis renuntiari. alleg. ff de fer. l. 1. C. de episco. & cleri. Auth. generaliter. & hoc etiam de dilat. c. 1. & 2. sed in his causis ex quo non est necessaria contestatio, non videtur necessaria deliberatio. Ad hoc facit, quia interdum in his quæ summariam cognitionem requirunt, simul petitur & iuratur. ff. de eden. quædam. §. fi. Sed contra exigitur iuramentum calumniæ in his causis, vt sequitur. Item potest reus côuenire, vt infra ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iurabit vel reconueniet? Item per hanc formam non tollitur iudicis recusatio, cum exceptiones & defensiones legitimæ reseruentur, vt sequitur. Item absurdius esset hunc iudicem, si suspectus est, recusari non posse, quàm eum qui procedit in figura iudicij, cum iste plus lædere possit: saltem igitur super hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam præcipiti festinatione iudicium suscipere. ff. de administ. tuto. tutor qui repertorium. §. 1. in fi. ff. de iure fis. l. edicto. §. cum autem.

c ¶ *Non postulet.*] Scire debes quòd Ioannes Fascioli Pisanus legū doctor composuit quendam tractatum de summaria cognitione, quem Guli. posuit in Spec. 1. parte de offic. iud. §. fi. vbi inter alia tractat, an in summarijs requiratur libellus vel contestatio. de quo vide in prædi. §. ver. quinto. & ver. sequenti.

d ¶ *Feriarum.*] istud forsan induceret solum verbū, de plano: quasi plane & in domo, non pro tribunali sedendo id valeat expediri. facit ff. de fer. l. 2. & l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte.

¶ Glo. seq. primo exemplificat: ponit differentiam: & à contrario quæstionem soluit. secundo quærit de repentinis, & soluit.

Feriæ quotuplices sūt, & quibus possūt litigantes renunciare.

e ¶ *Ob necessitates.*] sicut est tempus vindemiarum & messium, quibus etiam ferijs partes renuntiare possunt. supra de fer. cap. fi. in fi. In hoc ergo differunt hæ causæ ab alijs: quia in his procedit iudex inuitis partibus, in alijs secus, in quibus præter appellationem sententia esset nulla lata parte inuita vel absente. ff. de fer. l. 1. A contrario vero huius litteræ patet, quòd ferijs introductis in honorem Dei vel Sanctorum, procedere non potest talis iudex. per quod viderentur expedita quæ not. 15. q. 4. in summa, per Guli. in Spec. de fer. §. 1. ad fin. vt scilicet in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimarum, & vsurarum non possit procedi ferijs indictis ob honorem Dei, sed in ferijs rusticis sic, cum in illis procedatur simpliciter & de plano, &c. vt in decret. dispendiosam. 3. ead. compil. de iudic. Sed quid dices de ferijs repentinis, quæ repente indicuntur propter principis coronationem, victoriā prospere gestam, vel similem causam. de quibus ff. ex quibus causis maio. sed & si per prætorem. §. si feriæ. C. de dila. siue pars. C. de fer. l. 1. in fi. Puto quòd in illis procedere nō potest talis iudex: ad quod sufficit in illis nō esse permissum, maxime cū ab alio, quam à principe indici non possint. C. de fer. à nullo. ergo prout ab eo sunt indictæ, seruentur. Hoc maxime secundum veram opinionē, quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari non posse. de quo in Spec. de fer. §. fin. in principio.

Feriæ repētinæ à solo principe indicuntur.

f ¶ *A iure.*] tamen in ministerio hominis: quia ius nō determinat tempus propter varietatem locorū, quibus citius vel tardius prædicta colliguntur: & sic citius vel tardius prædicta indicuntur. ff. de ferijs. l. præsides. de offic. proconsf. si in aliquem. in principio.

¶ Glossa sequens notat ex littera id quod dicit, æquum, & illud probat per rationem, & simile.

g ¶ *Valeat.*] non quicquid iudicis potestati, &c. ff. de iudi. non quicquid. ff. de offic. præsid. l. sæpe. supra de offic. deleg. consuluit. propter quod honestum puto, quòd si iudex sic datus viderit grauiter lædi partē ex processu tali tempore fiendo supersedeat: habet enim iudex prouidere vtilitati causæ & partium, vt lit. non contest. accedens 2. de rescript. statutum. §. insuper. lib. 6. C. communi diuidun. l. iudicem. ff. de leg. 1. l. potest. & facit quod not. in Spec. de arbi. in fi. ver. sed nunquid tunc sedere. vbi tractatur quòd arbiter in cuius compromisso renuntiatum est his ferijs, non tenetur procedere tali tempore feriato.

h ¶ *Amputet.*] istud & quæ sequuntur vsque ad ver. non sic. non videntur in his causis specialia, cum in omni causa iudex laborare debeat ad lites breuiandas, dilationum materias amputandas: & alia quæ sequuntur, iura sunt vulgaria. Sed dici potest speciale, quòd in his fortius, quàm in alijs iudex hoc poterit.

Possū quæ honeste possumus.

i ¶ *Poterit.*] id dicimus posse quod honeste possumus. 22. q. 2. faciat. ff. de cond. insti. filius qui. de verb. signi. l. nepos. vnde hoc determinat fiendum sine partium præiudicio. infra ver. non sic.

k ¶ *Exceptiones.*] hæc & sequentia videntur tolli per verbum, absque strepitu: talia enim per quendam conuocū clamorem & tumultum solent examen obstrepere, & veritati habendæ obstaculum præbere: vnde dicit canon, quòd cultum suum iustitia perdit quando silentia iudicij obstrepentium turba perfundit. 5. q. 4. in loco. ad quod facit C. de inoffic. testa. si quis in suo. de consor. eiusdem tit. l. 1. & de adult. l. adulterij. C. de stud. lib. vrb. Ro. l. vnica. in fi. lib. 11. de tali strepitu habetur de synd. c. vnico. de electio. quorundam. lib. 6.

¶ Glo. seq. dicit quare sic ordinetur littera, quærit, & solutionem poscit.

l ¶ *Dilatorias.*] non dicit exceptiones dilatorias & appellationes frustratorias, vt per hoc innueret exceptiones surreptionis vel nullitatis contra rescriptum, vel recusationis contra iudicem, vel dilatoriam solutionis, vel his similes repellendas: sed hoc intendit quòd omnis exceptio frustratoria & ad differendum iudicis processum malitiose opposita repellatur. Sed quæro quam exceptionem vel appellationem per hæc verba, non dico per hanc constitutionem, possit talis iudex repellere, quam alter iudex teneatur admittere: hoc vellem doceri.

m ¶ *Iurgia.*] de his supra de verb. signi. forus. §. iurgium.

n ¶ *Multitudinem.*] hoc commune videtur in omnibus causis. supra de testi. significauerunt. & cap. seq. & ff. de testi. l. 1. in fi. tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

o ¶ *Necessariæ.*] actori vel reo.

¶ Glossa sequens allegat quatuor iura, & notat ad quæstionem Legistarum, quam soluit, & solutionis oppositionem distinguendo respondet.

p ¶ *Defensiones legitimæ.*] facit ad hoc de offic. deleg. ex parte 2. q. 7. lator. & ibi not. C. de preci. Imper. offer. l. quotiens. Et facit hæc littera, & finis istius secundæ partis, & iura prædicta ad quæstionem Legistarum de Potestate, qui habet arbitrium, an teneatur iustitiam partis seruare, vel possit illam contra iura & iustitiam condemnare, & voluntate vti. Et tenent quòd iustitia & legitima partis defensio nō tollitur per dationē arbitrij. alleg. C. de inoffic. testa. si quãdo. ff. de condi. inde. si procurator. in prin. ff. de dona. si filius. & de pecul. l. qui peculij. ff. manda. l. creditor. §. Lucius. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. ff. de pact. contra iuris. ff. ad Treb. si cum hærede. facit de reg. iur. in generali. lib. 6. cum suis concor. & optime probat constitutio clem. supra de re iud. pastoralis. §. pen. in fi. Et si dicas arbitrium, ab eo qui potuit concessum, debet aliquid operari: Respondetur, quòd ad solemnitates quæ figuram iudicij respiciunt, non tenetur, vt hic. Vnde not. quòd de ijs quæ in iudicio aguntur, quædā sunt acta causæ vel litis: quædam iudicij. confessiones ergo, attestationes, & ea quæ respiciunt factum, proprie sunt acta causæ: Citationes, satisdationes, & similia sunt acta iudicij. de hoc per Inno. & Hosti. de testi. causam. & per Archi. de elect. indemnitatibus. §. si vero. Verba igitur, sine figura iudicij, licet tollant aliqua ex ijs quæ ordinant iudicium, non tamen illa quæ instituunt & decidunt causam. nō est ergo mirum si probationes & legitimas defensiones talis iudex admittat.

Iudex habens arbitrium, partem côtra iura condemnare nō potest.

Actorum quædam sunt acta causæ, quædā iudicij.

admittit. Nil igitur talis iudex omittit per quod impediatur vel occultetur cognitio veritatis, vt sequitur, & per singula discernere potes. illa vero quæ solemnitatem respiciunt, siue sint actus, qui respiciunt iudicem, siue partem vtranque vel alteram, remittuntur. & facit ff. de leg. 1. l. si seruus vetitus. cum suis concor.

Citatio debet esse trina vel peremptoria.

a ¶ *Citationē.*] per hoc singulare videtur quòd sufficiat vnica. cum aliàs saltem in principio causæ requiratur trina vel peremptoria, vt lit. non contest. quoniam. §. porro. de hoc 24. q. 3. de illicita.

b ¶ *Non excludi.*] intellige plusquam in alijs, in quibus non proceditur simpliciter & de plano: vnde sicut in illis, sic & in isto: si tamen tacite omittantur hæc iuramenta, nō vitiatur processus. de iur. calu. cap. 1. lib. 6.

legitimæ admittātur. Citationem [a] vero ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionē huiusmodi intelligimus non excludi [b]. ¶ Verum quia iuxta petitionis formam [c] pronūtiatio [d] sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid [e] petere voluerit, est in ipso litis exordio [f] petitio facienda, siue in scriptis, siue verbo [g], actis tamen continuo [h] (vt super quibus positiones & articuli formari [i] debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior [k]) inserenda. Et quia positiones [l] ad faciliorē † expeditionem litium propter partium confessiones [m] & articulos [n] ad clariorem probationem vsus longæuus [o] in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari [p] volentes: Statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium [q] voluntate procedat) ad dandū simul vtrosque [r] terminum dare possit, & ad exhibendū om-

c ¶ *Formam.*] de ordi. cogn. cap. 2. de accus. qualiter 2. de simo. licet. vbi de hoc. facit de caus. poss. cum super. ff. de iudi. de qua re. supra de instr. inter dilectos. ver. cæterum.

¶ *Glossa sequens ponit tres expedientias petitionis scribendæ. subdit opinionem, & casum quo procedit.*

d ¶ *Pronuntiatio.*] expedit igitur petitionem in actis describi propter iudicem, vt pronuntiationem petitioni conformet, vt hic, & ff. cōmuni diuid. vt fundus. propter actorem, ne frustra fatigetur, & vt videat super quo positiones & articulos formet, vt sequitur: & vt sibi ex alia causa agenti non obstet exceptio rei iudicatæ. supra de re iudic. abbate. lib. 6. expedit reo vt deliberare possit. 3. q. 3. offeratur. suas defensiones formare, vt ex ineptitudine absoluatur ab istantia, & absolutus in principali, non possit iterum conueniri. Dicunt quidam quòd oblatio libelli solum respicit fauorē rei: quod si teneri velis, dicas id verum de oblatione quæ sibi fit expensis actoris. petitionem vero in actis describi, triplicem fauorem respicit, vt prædixi.

¶ *Glossa sequens tractat an in his fiat reconuentio de causa, quæ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem quod non. secundo ponit contrariū. tertio reuertitur ad primam, respondens ad legem contrariam. quarto hanc opponit, & dupliciter soluit.*

e ¶ *Si quid petere voluerit.*] quod requirat summariam cognitionem, & sit eius naturæ quòd in eo possit procedi sine strepitu & figura, &c. hoc dico, quia not. Innoc. & Host. post eum de mut. peti. cap. 1. quòd conuentus in causa quæ requirit summariam causæ cognitionem, reconuenire non potest, nisi super causa consimilis cognitionis: fit ratio secundum eos, quia cum conuentio & reconuentio simul sint tractandæ. de ordi. cog. cap. 2. vbi vna requirit plenā cognitionem, altera summariā: restat quòd sine alterius præiudicio simul tractari nō possint, cum altera accelerationē exigat, altera dilationes longiores exposcat. facit pro Inno. C. depos. l. fi. & C. de compen. l. fi. & supra depo. bona fides. in fi. & facit hoc dictum multū contra opinionem Inno. & pro opinione mea, de qua statim dicam. Sed quidam Legistæ contra, per l. sed hæ. §. non solum. ff. de procu. vbi si per procuratorem actoris petitur cautio damni infecti, quæ tamen celeritatem desideret. ff. de dam. infec. l. 1. & 4. §. pen. ff. de fer. l. 2. & reus velit dominū in aliqua actione reconuenire: procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glo. Petr. de Bel. sequitur Inno. per l. 1. C. vbi cau. sta. vbi hoc not. & C. de sent. & inter. Authē. & consequenter. & Cynus idem post eum per rationem Inno. Ad §. nō solum. respondent, quòd §. est volubilis, & debet intelligi in procuratore, qui reconueniretur causa damni infecti, iuxta secundum intellectum ibi positum in glo. Prædictis obstare videtur decret. 2. de mut. peti. vbi modus præter vel contra ius datus in conuentione, seruatur in reconuentione. & sic arguitur quòd in causis quæ requirunt plenam cognitionē, beneficio reconuentionis possit hoc casu procedi summarie sicut in conuentione, & sic cessabit ratio Inno. Volens tenere quod præmisi, dicere posset, quòd aliud est per rescriptum id tolli quod respicit fauorem partium, vt appellare, & tunc sicut illud non licet reo in conuentione: ita nec licebit actori in reconuentione, vt ibi: aliud est tolli substantialia iudicij per rescriptum: & tunc restringitur ad casum conuentionis expressum. facit de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. cum concor. & sit huius ratio: quia in primo valeret impetrātis renuntiatio. C. de temp. appella. l. vlt. ad fin. in secundo non, vt dicam infra in vlt. glos. Aeque tamen dici posset quòd aut ordinarius vel delegatus cognoscit de causa, in qua de sui natura summarie proceditur, & tunc sit locus prædictæ opinioni Innoc. & sequacium, vt qualitas causæ reconuentionem impediat, sicut & aliàs not. de mut. peti. c. 1. in fi. in pen. glo. & de arb. cum dilectus. in glo. 1. Aut delegatus virtute commissionis in causa, in qua aliàs plena cognitio requirebatur, summarie cognoscit: & tunc subdistingue, aut Papa proprio motu tollit substantialia; & tunc idem quod supra: aut ad petitionem impetrantis; & tunc arg. prædictæ decretalis. & l. vlt. C. de fru. & li. expen. videat esse remissa plena cognitio etiā in reconuentione, & sic cessabit obstaculū Innoc. vt prædixi. Pro hoc facit hæc littera sic generaliter loquens, si quid petere voluerit, &c. & ad subdistinctionem facit de præb. si motu proprio & c. seq. lib. 6. & quod not. in præd. de cr. 2. in fi. vlt. glo.

Conuentus in causa sūmaria, an possit recōuenire in causa plenaria.

† Nota q positiones sunt inuētæ ad faciliorem litis expeditionem. si enim quis confitetur, citio causa terminat. vnde dicit Paul quandoque dicitur nō posse definire propter contumaciā partis quia cōfessio habetur nō pōt, vt not. In noua de dolo. prem. Cardinalis.

¶ *Glossa sequens de conuentione, an fiat post litem contestatā ponit duas opiniones contrarias, & secundam approbat per hunc textum.*

f ¶ *Exordio.*] Not. cōtra opinionē Ber. Vinc. Inno. & Gul. & Archid. quæ habet, quòd vsque ad conclusionem possit fieri reconuentio. & pro opinione Alani, Tan. Gof. & Host. & Ioan. Mon. quæ placet, quòd ante lit. contest. sit facienda, vel statim post lit. contest. vt not. Accursius in Authen. & consequenter. in glo. fi. in Authen. de execu. §. sancimus. in 1. glo. vt plene scripsi de mut. peti. cap. 1. super 1. glo. & contra ipsum Inno. facit quod post eum dixi supra proxi. glo. Hoc ergo teneas, quòd licet quandocumque reus conuenire possit actorē durante iudicio: non tamen illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt scilicet simul tractetur, & firmatur, vt de ord. cog. c. 2. nisi fiat in litis exordio, vt hic.

g ¶ *Siue verbo.*] eligat ergo petens quod vult, vel scriptā dare vel verbo proferre, vt de suo ore scribatur apud acta, vt solet fieri postea.

h ¶ *Continuo.*] tolle verbum, inserenda, quod infra, & interserit quare.

Libellos triplicant cauti aduocati

i ¶ *Formari debeant.*] cauti aduocati actorum faciunt triplicari libellos: vnum dant notario, qui scribit acta: alium reo: tertium sibi seruant ad finem de quo dicitur, vt melius & certius positiones & articulos forment.

Memoria labilis est.

k ¶ *Clarior.*] tum ratione memoriæ, quæ labilis est. 23. dist. præterea. C. qui test. fac. pos. hac consultissima. versi. at cum humana. propter quod non scribere petitionem, posset impedire & occultare veritatem: tum quia ex quo petitio in actis descripta est, exprimi poterit in sententia, vt moris est.

Positionis vsus multum releuat probantē.

l ¶ *Positiones.*] de his & ipsarum formis satis not. de confes. cap. 1. lib. 6.

¶ *Glo. sequens obijcit quòd positiones inutiliter fiant, & soluit.*

m ¶ *Confessiones.*] sed si pars negat quod petitur, quid releuat positiones facere, quas etiam negabit? Solu. sæpe contingit quòd vsus positionum multum releuat probantem, vt si petam à te centum, quæ mutuaui Titio cuius es hæres, resistis negando: modo ponam quòd mutuaui Titio centum, quòd promisit illa restituere tali die, quòd Titius instituit te hæredem, quòd mortuus est, quòd hæreditatem adiuisti vel habuisti; hæc omnia habeo necesse probare: sed forte duas primas negabis, reliquas confiteberis: multum ergo me iuuat posuisse: forte etiam licet resistas, dicens exceptionem pacti solutionis vel similem tibi competere: omnes prædictas positiones confiteberis: per quod patet quòd etiā super principali, cui resistit aduersarius, ponere quandoque multum iuuat.

n ¶ *Articulos.*] de his supra de testi. per tuas. & eod. tit. præsentium. lib. 6. Et in quibusdam foris dicitur intentio vel assertio. facit supra de caus. pos. cum ecclesia. post prin. C. de tempo. appella. l. per hanc.

o ¶ *Longæuus.*] scilicet à tempore Gregorij ix. quia prius de positionibus non habebamus expressum: sed per ipsum habemus. de elect. dudum 2. de lit. contest. cap. vnico.

p ¶ *Obseruari volentes.*] in omnibus causis, nedum in his in quibus sine figura proceditur, ita puto auctorem intellexisse. Et dato quòd dicas illum intellexisse solum de his in quibus proceditur sine figura: fortius ergo seruandus est in alijs.

q ¶ *De partium.*] propter plurale non puto quòd pars altera sola resistere possit: ambabus autem resistentibus non videtur iudicē hoc posse: sed per hoc collige, q si iudex, qui sine figura procedit inuitis partibus non dat simul terminum ad ponendum & articulandum, multo minus & alius.

Positiones negatæ in articulos deducunt.

r ¶ *Vtrosque.*] scilicet positiones & articulos: vnde & quidam in

causis

causis hæc coniungunt: dicentes ponit, & si negetur probare intendit. &c. non tamen in alijs causis debet quis ad hoc cogi: primo enim potest ponere, & demum negata in articulos deducere. ADDITIO. De quo Specu. in titu. de test. §. nunc videndum. in principio.

nia acta & munimenta [a] quibus partes [b] vti volunt in causa post dationem [c] articulorum diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare: eo saluo, quòd vbi remissionem [d] fieri contingeret, pro testibus [e] producendis [f] possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi nõ obstante [g]. Interrogabit [h] etiam partes, siue ad earum instantiã, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam vero diffinitiuam (citatis ad id [i] licet non peremptorie [k] partibus) in scriptis [l], & (prout magis sibi placuerit) stans [m], vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione [n] non facta, prout † ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in causa fuerit faciendum [o]. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem [p] nostram, vel aliàs [q] procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis [r] ordo iudiciarius in toto vel in parte non contradicentibus [s] partibus [t] obseruetur, non erit processus

† al. ita: assignatione termini nõ obstante.

† In antiquioribus etiam impressis constanter legitur ita: prout ex petitione, & probatione, & alijs, &c.

a *Munimenta.*] scilicet per quæ munit causa. & idem ver. de electio. cupientes. in fi. i. respon. & §. electos. de offic. ord. quamuis. lib. 6. & supra de in integ. resti. coram.

Glossa sequens ostendit hoc speciale ius: ponit dictum Gulielmi.

b *Partes.*] patet ergo quòd in his causis, quibus sine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori & reo ad probandum, cũ in alijs causis dicatur fatuum esse, quòd reus probet defensiones suas, nisi prius actoris intentio sit fundata, vt not. supra de testi. cap. de testibus. Dicebat Guliel. in Specul. de inst. edi. §. nunc dicamus. sæpe obtinuisse, quòd post litis contestationem & iuramentum, iudex possit partibus statuere terminũ peremptorium ad exhibenda omnia quibus in causa sunt vsuræ. alleg. ff. de eden. l. prima §. edenda. & quod ibi not. dicit tamen quod quibusdam videtur hoc durum, cum id liceat vsque ad conclusionem. de fid. instr. cum dilectus. & dicunt quòd licet iudex id possit, non tamen debet. ff. de iudic. nõ quicquid. 11. quæst. 1. aliud, & adde quod statim dicam.

Reus fatuus esset si probaret defensiones suas actoris intentione non fundata.

Glossa sequens ponit duas lecturas, & primam approbat.

c *Post dationem.*] si verbum istud coniungitur cum verbo, assignare, quod sequitur, est sensus, quòd datis articulis, & nõ prius, assignare possit hunc terminum. Si vero coniungatur cum verbo, exhibenda, erit sensus, quòd poterit dare terminum, pone decem dierum, ad ponendum & articulandum, & ex tunc dare alios decem vel mensem ad producendum, &c. vt sic simul dentur duo termini. simile de testibus cogen. cap. 2. & facit littera, quandocunque sibi videbitur. prima placet maxime: quia positionibus datis in termino, respondendum est: articuli etiam examinandi. illud ergo tempus quo super his instatur, non currit in termino productionis: nec est congruum parti statui terminum ad probandum prius quàm sciat in quibus releuetur, & quos articulos probare teneatur.

d *Remissionem.*] cuius formam habes supra de testibus. præsentium. lib. 6.

e *Pro testibus*] probatorijs, & hoc est certum: sed quia littera generaliter loquitur, videtur idem in reprobatorijs, de quibus de proba. licet. de testib. licet 3. nam in illis etiam fit remissio, vt in præd. decreta. præsentium.

f *Producendis.*] non semper in dilatione data ad producenda instrumenta, licet producere testes, vt dixi post Pet. & Guli. de testib. cogen. peruenit 1.

g *Non obstante.*] vbi ergo non fit remissio pro testibus producendis, terminus datus & elapsus bene obstat ne produci possint vlterius instrumenta. Et sic videtur solui quod quæritur, an post terminum datum ad producenda instrumenta audiatur volens illa producere. Odof. & Guliel. in Specu. de dila. §. videndum. ver. quid si datus. dicunt quòd non: alleg. Guliel. ff. de optio. lega. l. mancipiorum. C. de inge. ma. diffamari. facit pro eis C. qui accu. non pos. si ea quæ de remis. pig. si eo tempore. supra de prob. licet. in princ. & quod ibi not. in 1. glo. & quia boni iudicis est lites dirimere. supra de dolo & contuma. finem litibus. & cap. fi. Alij contra, cum non sit quis cogendus edere instrumenta, nisi cum eis vtitur. ff. de eden. l. 1. §. edenda, & videtur expressum supra de fid. instru. cum dilectus. vbi patet hoc licere vsque ad conclusionem. ad idem C. de iudi. iudices. & Authent. iubemus. & quod ibi not. Inducitur ad idem C. de lib. cau. nec omissa. ff. de quæst. vnius. §. fi. Confitebitur enim forsan aduersarius videndo instrumenta pro & contra. facit constitutio Clem. supra de excep. excommunicationis. Tertij distinguunt (quod videtur æquum) an ius aduersarij sit læsum, vt quia perierunt testes per quos poterat instrumentum reprobasse si fuisset productum in termino: quo casu audiatur, aut ipsius ius est illæsum, & eo casu produci poterunt. hoc probant per prædictam l. mancipiorum. ff. de opt. leg. ad quod facit de dolo & contuma. cap. 1. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. & quod not. ff. de euictio. si rem. §. quolibet. & dixi de emptione & venditione, cap. finali. super 1. glossa.

h *Interrogabit.*] hoc non videtur in his speciale. 30. q. 5. iudicantem. de fide instrumen. cum Ioannes. ad fin. ff. de interroga. actio. vbicunque. facit de iuram. calum. cap. 2. in fi. lib. 6. nisi dicas in his speciale quòd etiam post conclusionem ad petitionem partis interroget.

i *Ad id.*] non sufficit ergo citari nisi exprimatur id, quod ad sententiam audiendam. ff. quæ sent. sine appella. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. facit de testi. cum olim. in fi. de dolo & contuma. cum qui. lib. 6. nã si hoc in summarijs, fortius in alijs, vt magnus dixi.

k *Non peremptorie.*] Argu. quòd in alijs causis, in quibus seruatur iudiciorum figura, sit necesse peremptorium exprimi, vbi non fit vna citatio ad sententiã audiendam. quod videtur tenere Ioan. 24. q. 3. de illicita. Bern. de offic. deleg. consuluit. Innoc. de accus. ad petitionem. Guliel. in Specul. de cita. §. viso de tempore. ver. alias autem. & in ver. quid si lata.

Citatio peremptoria non fit ad sententiam audiendam necessaria.

l *In scriptis.*] propter id quod est infra. Et huius contrarium tenebat Aegidius. in decreta. nouit. etiã solum ex vi illius verbi, de plano. Et per hoc not. duo, in quibus conueniunt istæ & aliæ causæ, scilicet quòd in his vt in alijs necesse sit diffinitiuam in scripto proferri. Item quod iudex sicut in alijs, ita in his habet illam per se ipsum proferre. & de vtroque satis not. de sent. & re iud. c. fi. lib. 6. vbi videas. noluit ergo scripturam quæ in sententijs requiritur, & prolationem iudicis in his causis prætermitti, ne per id contingeret occultari veritatem propalatam & in iudicio diffinitam, & per consequens victorem ridiculose & frustra in tali processus iudicio laborasse.

m *Stans.*] in hoc diuersum est ius in his causis ad alias quæ requirunt figuram iudiciorum, quæ ferri debent à iudice sedente. de quo vide not. in prædi. decret. in fi. de re iud. lib. 6. in glo. penul. & videtur quibusdam hoc induci etiam per solum illud verbum, de plano. vt dixi in principio huius partis. & hoc tenebat Aegid. in decreta. nouit.

n *Conclusione.*] ista littera videtur velle, quòd in alijs causis requirentibus figuram iudiciorum necessaria sit conclusio, & de conclusione habetur supra de procur. auditis. de causa posses. pastoralis. & in constitutione Clem. eod. tit. causa. de prob. quoniã contra. de fide instru. cum dilectus. & cap. cum Ioannes. Communiter in secularibus foris apud nos non fit conclusio: in ecclesiasticis fit per partes. Item ipsis vel altera ipsarum inuita: ex quo sufficientes dilationes datæ essent & elapsæ, pronuntiaret iudex conclusum in causa. & vide in Spec. de renun. & conclu. in princ.

Conclusio in causa non fit necessaria.

o *Faciendum.*] patet ergo etiam in causis quibus tollitur figura iudicij, secundum ius pronuntiari debere, vt dixi super verbo, defensiones.

p *Constitutionem nostram.*] supra de iudic. dispendiosam.

q *Aliàs.*] vt in casu decret. fi. de hæret. lib. 6. & in casu decret. indemnitatibus. §. si vero. de electio. eod. lib. quòd dic vt dixi in princ. super ver. figura.

r *Solemnis ordo.*] vt libelli oblatio, litis contestatio, & similia.

s *Non contradicentibus.*] innuit quòd partibus contradicentibus non possit iudiciorum figura vel solemnitas vltra id quod hic exprimitur obseruari: quod verũ intelligo quando sic procedere non est in iudicis potestate, vt quia Papa sic procedi mãdat, vt in prin. cap. secus si sic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in constitutione, dispendiosam. supra de iudic. vt ibi dixi super ver. valeat. Secundo nota casum quo sufficit tacitus consensus non reclamantis. concor. de accus. cap. 2. lib. 6. interdum requiritur expressus. eod. lib. de rescript. statutum. in nullo. aliàs non contradicere sapit medium inter consensum & dissensum: quod dic vt not. de reg. iur. is qui tacet. lib. 6.

Consensus tacit⁹ quãdoque sufficit.

t *Partibus.*] videtur per plurale quòd contradictio vnius partis tantum non vitiet processum: ita res de facili reuertitur ad sui naturam, vt dicam in vlt. glo. & facit quod dixi super ver. & quia in glo propter. alias dixisset, vel earũ altera. Sed forte hoc subauditũ est de mente: quod patet si resoluatur non contradictio in sensum, vt si dixisset, consentientibus partibus: quia tunc patet quòd alterius cõtradictio vitiaret. & est similis altercatio quã scripsi in ea. comp. de elect. in plerisque. Sed pone quòd de cõsensu partiũ iudex seruauit

Iudex procedens vno modo de consensu partium, non possit inuitis partibus & inuitis illum modũ prosequi.

solemnia

solemnia ordinis iudiciarij: postea pœnitet partes, & volunt quòd procedat sine figura: nunquid deinceps illis inuitis poterit seruare solemnia? Videtur quòd sic, per regulam, quòd semel. de reg. iur. lib. 6 cum suis concor. & vnico actu quis renuntiat & consen tit. de constit. cum accessissent. vbi de hoc. de offi. deleg. gratum. de appella. sollicitudinem. & sufficit semel factum. qui matr. accus. pos. insuper. & propter sui contrarietatem istæ viæ præiudiciales videntur, & sic vna electa non venit alia. de postul. c. vnico. de elect. si quis. lib. 6. Item vniformis debet esse finis principio. de baptis. maiores. ante medium. de appella. secundo requiris. His rationibus puto, quòd si partes expresse consenserunt, quòd iudex in tota lite vel simpliciter seruaret ordinem iudiciarium, quòd inuito iudice qui sic inchoauit procedere, pœnitere nõ poterunt: vbi vero non consenserunt expresse, sed non contradixerunt: puto quòd in occurrentibus postea contradicere poterunt. facit littera præcedens ibi, *In toto vel in parte.* Item singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti: vnde singulariter intitulatur, de libel. obla. cum rubr. seq. bene facit quod scripsi post Vincen. & Compost. de rescrip. dilectus 2. in princ. quod etiam not. Guiliel. in Specu. de appella. restat. ver. & not. secundum Vincen. de cita. §. 1. versi. quid si reus.

propter [a] hoc irritus [b], nec etiã irritandus [c]. Data Auinione xiij. Kalen. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

a ¶ *Propter hoc.*] posset enim subesse alia causa irritationis.

b ¶ *Irritus*] ipso iure, vt aliàs de lit. contest. cap. vnico. & titu. seq. accedens 1. & 2.

c ¶ *Irritandus*] per sententiam, vt alias de re iudicata, cum causa. & cap. cum Bertholdus. in fi. & concor. huic fini de iuramen. calum. c. 1. 2. respon. in fi. lib. 6. Et scias quòd iste finis non conuertitur: nam si in causis quæ requirunt figuram iudicij, procederetur, non contradicentibus partibus sine figura, non teneret processus, & idẽ si expresse consentirent. de hoc de offic. deleg. de causis. in glo. 2. 2. q. 1. in primis. in fi. & cap. seq. & in Specu. de sent. prola. §. iuxta. ver. quid si de partium. quod intellige, vt not. de re iudic. cap. vlt. lib. 6. in 5. glo. Ratio diuersitatis patet: quia in casu isto fit contra ius commune; sed in casu quẽ ponit littera, res redit ad ius commune, & ad sui naturam: quod facile fit. 35. dist. ab exordio. ff de pact. si vnus. §. quod si non vt totum. natura vero naturans, cum ad illam redibimus, per intercessionem Virginis gloriosæ nos collocet cum electis. Amen.

Processus in causis pleno ordine, etiam de partiũ consensu non valet.

F I N I S.

ARBOR SEV FIGVRA DECLARATIVA TITVLI DE IVRE PATRONATVS.

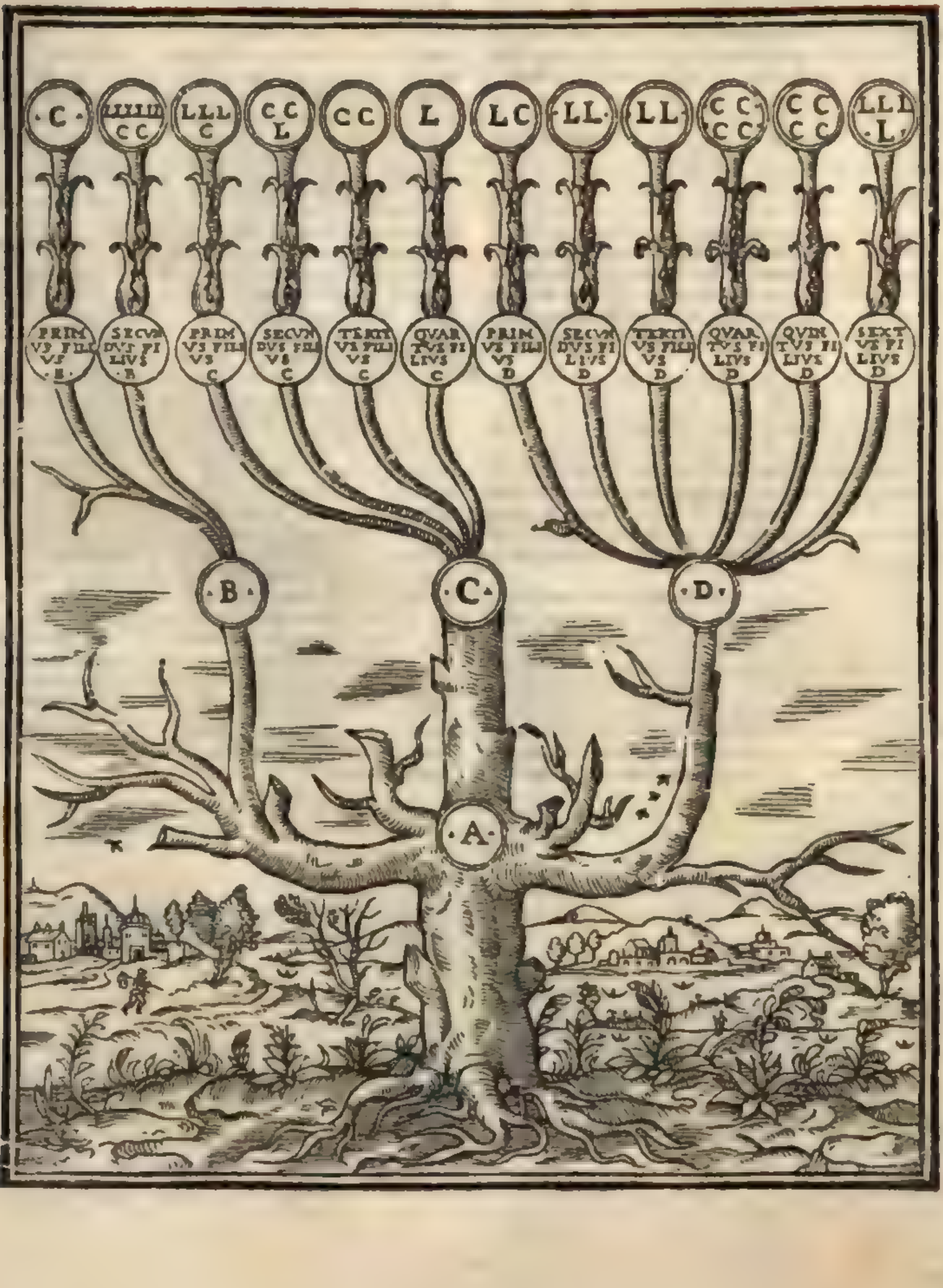

PRO

PRo istius arboris declaratione, quam format glossa hic præmitte quòd A. patronus positus in radice siue in prima cellula istius arboris habuit tres filios, scilicet B. C. D. vt patet ascendēdo ad tres cellulas sequentes. & duodecim nepotes, vt patet ascendendo ad duodecim cellulas immediate sequentes: & triginta & septem pronepotes tam laicos quàm clericos, vt patet ascendendo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte quòd in istis vltimis cellulis clerici significantur per istam litteram C. & laici, per istam litteram L. ita q̄ quotiens ponitur littera C. in cellulis superioribus significat tot fore patronos clericos. & idem de littera L. quo ad laicos.

SEcundo aduerte, quòd iste A. patronus habebat iuspatronatus quod reliquit vnà cum hæreditate tribus filijs quos habebat, scilicet B. C. D. Cuius præsentationem secundum Cardi. hic ipsi filij diuiserunt in tres partes, & sic per capita: nec adhuc habet locū dispositio istius clem. Iuspatronatus tamen est insolidum penes quemlibet illorum, cum sit indiuisibile: eius præsentatio tamen potest diuidi, secundum Inno. in c. 1. supra eod. tit. & Cardi. hic: & in prima voce succedet primus filius istius A. scilicet B. & post eum duo filij eius, scilicet primus & secundus, & isti succedent in illa voce per stirpes, secundum dispositionem istius clem. secundum cōmunem intellectum: & post istos duos filios B. in eodem iure succedent nouem nepotes ipsius B. scilicet tres clerici & sex laici qui ponuntur in duabus cellulis descendentibus à duobus filijs B. in quarum est prima littera C. & in secunda sunt litteræ C. duæ, & litteræ L. sex: & isti nouem sunt pronepotes ipsius A. primi patroni positi in prima cellula.

SImiliter C. secundus filius ipsius A. succedet in secunda voce: & quattuor filij eius positi in quattuor cellulis descendentibus à cellula C. succedent eidem C. in illa voce per stirpes, iuxta tenorem istius clem. & eodem iure decem nepotes ipsius C. succedent in eodem iurepatronatus per stirpes, quorum nepotum quinque sunt clerici & alij laici. Et ponūtur omnes isti nepotes in quattuor cellulis superioribus trahentibus originem à quattuor filijs C. in quarū prima sunt vna littera C. & tres L. in secūda, duæ C. & vna L. in tertia, duæ C. in quarta vna L. & omnes isti sunt pronepotes ipsius A. sicut alij nouē, secundū computationem glos. hic.

SImiliter D. tertius ipsius filius A. succedet in tertia voce sicut dictum est de duobus primis filijs: & sex filij eius post eum succedent in illa tertia voce iuris præsentandi per stirpes, eodem modo sicut dictum est de alijs, ita quòd illi sex non computabuntur nisi pro vno, sicut eorum pater quando viuebat, scilicet D. & decem & octo nepotes ipsius D. eodem modo succedent in illa voce per stirpes succedendo sex filijs ipsius D. & isti decem & octo nepotes ponuntur in sex cellulis descendentibus à sex filijs D. quorum nepotum nouem sunt clerici, & alij sunt laici, vt patet in figura, secundum Imolam hic: & omnes isti decem & octo sunt pronepotes ipsius A. primi patroni.

TErtio considera, secundum glos. hic, quòd isti tres, scilicet B. C. & D. æqualiter successere isti A. in hæreditate, & in iurepatronatus ei hæreditati annexo: & sic diuisa hæreditate quilibet habuit quattuor vncias & totidē in iurepatronatus ei annexo, licet secundum Imol. hic, & Innoc. in cap. 1. eod. tit. hæredes inæqualiter succedant; iuspatronatus tamen ad eos transit æqualiter, vt ponamus quòd A. habet hæredes B. C. & D. & quòd B. succedat eidem in sex vncijs, D. in quattuor, C. in duabus, & sic in portionibus inæqualibus: omnes tamen æqualiter succedent in iurepatronatus annexo illi hæreditati.

QVarto notandum est pro declaratione vltimarum cellularū, in quibus reponuntur pronepotes ipsius A. quòd licet aliqui illorum pronepotum sint clerici, aliqui laici: iuspatronatus tamen illis competit iure laico, non iure ecclesiastico, immo iure successionis: & perinde haberi debent ac si essent omnes laici quo ad istud ius, ita quòd clericorum non erit melior conditio propter clericatum in isto casu: ex quo infertur quòd clerici in isto casu poterunt variare in eorum præsentatione sicut laici vsque ad acceptationem à superiore factam, nec habebunt nisi quattuor menses ad præsentandum sicut laici, secundum Cardi. hic, & Panorm. in c. eam te. de iurepatro. & secundum Spec. in tit. de relig. domi. in §. vnico. ver. esset etiam sufficiens. quod est valde notandum pro declaratione istius figuræ.

QVinto notandum est, quando vni soli patrono originario succedunt plures hæredes per capita: illi etiam sunt patroni in capita. & tunc non seruatur dispositio istius clem. filij vero istorū hæredum succedunt in stirpes eorum patribus, vt est videre in tribus cellulis B. C. D. descendentibus à cellula A. nam illi tres respectu A. eorum patris succedent in capita: duo filij B. quattuor filij C. sex filij D. succedent in stirpes sublatis de medio eorum patribus, scilicet B. C. D. & tunc seruabitur dispositio istius clem. secundum glo. hic Cardi. & Imol. & secundum Roc. de cur. in tract. de iurepatro. colum. 148.

SExto pro declaratione discrepantiarum, quæ solent esse in istis compatronis, aduertendū est circa præsentationes, quòd in pari numero stipitum siue patronorum originariorum regulariter locus est gratificandi, dummodo merita præsentatorum paria sint, & non obstet aliud canonicum impedimentum. Numerus tamen stirpis pōt esse par, & ius præsentatorū erit impar, vt est videre si vnus præsentaret ab vno filiorū C. & à tribus filijs C. & alter præsentaretur à tribus filijs C. & ab vno filio C. ibi quilibet præsentatur à quattuor: & tamen si cætera sint paria, præsentatus ab vno filiorum C. & à tribus filijs C. præfertur: quia licet ab æqualibus præsententur in numero, non tamen in suffragio. Cardi. in princ. q. 2. & Imol. col. 5. Ex quo infert Cardi. vbi supra, quòd non sunt hic tot suffragia vocum, quot sunt capita patronorum: nam vna stirps non habet nisi vnam vocem, vt decem & octo nepotes ipsius D. qui ponuntur in sex cellulis superioribus partis dextræ, nō habent nisi vnā vocem sicut D. eorū auus habebat. & de alijs idē.

ADuerte tamen ad vnum, licet glos. magna aliter dicat hic & male, quòd illud quod fit à maiori parte vnius stirpis, respectu minoris partis eiusdem, habetur pro valido quo ad illam stirpem, respectu præsentationis fiendæ per totam illā stirpem, dummodo non contemnatur minor pars: quia plus obest contemptus vnius quàm contradictio multorū, vt dicit tex. in c. venerabilem. supra de elect. & ideo si minor pars stirpis recte vocata à maiori in præsentatione fienda discordet, nihil habebit in præsentatione pro illa vice, vt possumus videre si tres ex quattuor filijs C. præsentarent vnum, & quartus nollet eum præsentare, ille quartus nihil haberet in præsentatione. Idem si quattuor ex sex filijs D. præsentarent vnum, & alij duo alium, præsentatus à duobus non haberet ius ex parte præsentationis illorum duorum: immo dicit Panorm. in cap. cum inter canonicos. de elect. post tex. ibi, quòd maior potest renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij, quod est valde notabile & regulariter verum. & traditur regula per Bar. in l. quod maior. ff. ad municip. fallit tamen in sex casibus positis per Sozi. in regula, factum. in fallen. suis.

SEptimo not. secundum Roc. vbi supra in declaratione illius verbi, ipse vel is à quo causam habuit. & glo. hic, quòd licet ista arbor intelligatur in descendentibus, eodem modo dicendum est in collateralibus, scilicet quòd fiat successio in stirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium, vt per scriben. in §. cum filius. Inst. de hære. quæ ab intest. defe. Alia tamen iura debita patronis ratione iurispatronatus, vt alimenta in egestate pinguiora quàm alijs pauperibus de fructibus ecclesiæ patronatæ, honorarius locus processionalis, studiosum obsequium debentur per capita patronis, licet iura præsentandi debeantur per stirpes, secundum Innoc. & Panorm. in cap. 1. supra isto tit. Card. & Imol. hic, & Roc. vbi supra.

ADuerte tamen ad vnum dictum Ioa. de Imol. hic. col. 2. circa medium, quòd declarare sigillatim quot gradus præsentationis haberet quælibet istarum personarum situatarum in cellulis superioribus, illud esset magis tædiosum quàm subtile, cū quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canonista, & etiam propter difficultatem probationis: nam pauca habemus alia iura hæc probantia, nisi istam clem. ideo non eget altiori declaratione.

SEV BREVIVSCVLAE
SVPPLETIONES

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus signato.

Cap. 1. *De summa Trinitate & fide catholica.*

FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Christi, iuxta Euangelium Ioan. xix. & quòd virtutes per baptismum infundantur infantibus in habitu.

Cap. 5. *De rescriptis.*

Subaudi regulariter exequēdis: & fallit in quinque casibus, de quibus hic.

Cap. 8. *De electione.*

Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice aliter cassanda. fallit in quinque casibus, & qualiter causæ beneficiales, quæ ad curiam Romanam deuoluūtur, per appellationes prosequi debeant.

Cap. 1. *De renuntiatione.*

Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat: nisi cum procuratoris ad renuntiandum reuocatio intimatur superiori, &c.

Cap. 1. *De supplenda negligen. prælat.*

Subaudi auctoritate Apostolica per superiores & ordinarios circa collationes prioratuum regularium, vt non applicentur mensæ.

Cap. 3. *De ætate & qualita. ordinand.*

Subaudi necessario requisita, & ad consequenda beneficia iuxta canones. & de promotione canonicorum ad sacros ordines obseruanda iuxta ecclesiæ consuetudinem generalem.

Cap. 1. *De officio vica.*

Subaudi perpetui, vt etiam assimiletur alijs sacerdotibus curatis in iure.

Cap. 1. *De officio deleg.*

Subaudi & executoris apostolici cum potestate subdelegandi certum articulum.

Cap. 2. *De officio ordi.*

Subaudi & eius potestate & iurisdictione plena sibi competente: & collatione beneficiorum etiam per legatos facta.

Cap. 4. *De procura.*

Subaudi vt eorum mandata generalia vel specialia ad iudicia vel negotia exequi debeant, etiā probari per litteras: fallit in quatuor casibus, de quibus hic.

De in integ. restit. Cap. 1.

Subaudi concedenda ecclesiæ læsionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

De iudicijs. Cap. 1.

Subaudi ordinarijs & quandoque summariis & citatione, & aliis eorum partibus: & in toto iudiciali processu canonice procedendo: & de citatione per edictum.

De foro compe. Cap. 1.

Subaudi, vt scilicet forum rei actor quilibet sequatur. fallit in casu de quo ibi.

De caus. possessio. & proprieta. Cap. 1.

Subaudi scilicet simul eodem iudicio tractāda: nisi suspendatur possessorium, etiam in secunda instantia alterius partis.

De dolo & contu. Cap. 1.

Subaudi scilicet canonice punienda: vt scilicet absque alia citatione procedi possit ad definitiuā contra friuole appellantem.

Vt lite pendente nil inno. Cap. 1.

Subaudi scilicet neque per iudicem, neque per actorem, neque per alium quemcumq; etiam post citationem intimatam partem plene informantē.

De sequestra. posses. & fruct. Cap. 1.

Subaudi quandoque permissa, scilicet post primam sententiam latam in Romana curia in possessorio, vel petitorio.

De probation. Cap. 1.

Subaudi quibuscunque regulariter admittendis, scilicet ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio vel alieno, in quo fundat intentionem.

De testibus. Cap. 2.

Subaudi & attestationibus regulariter admittendis, etiam Christianis contra Iudæos & Saracenos etiam in criminalibus: non tamen post publicationem, & in causa appellationis super eisdem vel directo contrarijs articulis.

De iureiurando. Cap. 1.

Subaudi regulariter præstando, & obligatorio, & obseruando: & per imperatores, & reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic.

De exceptionibus. Cap. 1.

Subaudi, excommunicationis & alijs regulariter admitten-

admitten-

admittendis tam dilatorijs, quàm peremptorijs.

Cap. 1. *De sententia & re iudi[cata].*

Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confirmanda,

Cap. 7. *De appellationibus.*

Subaudi iudicialiter & extraiudicialiter regulariter admittendis, & temporibus earum.

Lib. 3. Cap. 1. *De vita & honestate clericorum.*

Subaudi moraliter obseruanda iuxta canones.

Cap. 6. *De præbendis.*

Subaudi canonice impetrandis, per quarum impetrationem etiam motu proprio vacant priora beneficia incompatibilia, nec in ea veniunt dignitates curatæ, eleemosynariæ, nec hospitalia.

Cap. 1. *De concessione præben. & ecclesiæ non vacantis.*

Subaudi & mandato de prouidendo, cum affixiente decreto, ne ad id compellatur, aliàs puniantur ordinarij ante conditionis insertæ euentum sine temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco est nota vacatio.

Cap. 2. *De rebus ecclesiæ non alienandis.*

Subaudi nisi ex necessitate seruatis seruandis: & vnione earum mensæ episcopi non facienda.

Cap. 1. *De rerum permutatione.*

Subaudi & beneficiorum aliàs quàm permutantibus non conferendorum.

Cap. 2. *De testamentis & vltimis voluntatibus.*

Subaudi & eorũ executione: ad cuius rationem reddendã religiosi etiam exempti sunt cõpellendi.

Cap. 2. *De sepulturis.*

Subaudi ecclesiasticis regulariter prohibitis tempore interdicti ecclesiastici, aliàs exempti contrafacientes eo ipso sunt excommunicati.

Cap. 2. *De decimis.*

Subaudi nõ vsurpandis & appropriandis per religiosos: & de decimis beneficiorum secundum taxam & monetam loci exigendis absque occupatione ornamentorum ecclesiasticorum.

Cap. 2. *De regularibus.*

Subaudi mendicantibus, scilicet etiam licite ad non mendicantes translatis, non assumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus, & tacite per annum professis cum habitu professorum.

Cap. 1. *De statu monachorum.*

Subaudi nigrorum & alborũ moderando in vestibus, cibo, potu & sacramentis: vagatione & armis, & monasterijs monialium visitandis annis singulis.

Cap. 1. *De religiosis domibus vt episcopo sint subiectæ.*

Subaudi Beguinis abolitis, &c. & pijs locis, vt eorum cura non postponatur.

Cap. 2. *De iurepatronatus.*

Subaudi vt patroni per diœcesanum compellantur ad assignandum congruam portionem præsentatis, &c: & vt eorum plures hæredes vocem vnius tantum habeant.

Cap. 3. *De censibus.*

Subaudi & procurationibus per religiosos regulariter soluendis, visitantibus in temporibus à iure statutis. Et pedagijs & guidagijs non exigendis ab ecclesiasticis vel ecclesijs.

Cap. 1. *De celebratione missarum.*

Subaudi & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus & collegiatis, &c. In quibus cõmensales Cardinalium & episcoporum possunt se illis coaptare.

Cap. 1. *De baptismo.*

Subaudi in ecclesijs & fontibus deputatis faciendo: salua necessitate & potestate deferendi principibus: aliàs præsumentes castigentur.

Cap. 1. *De reliquijs & veneratione sanctorum.*

Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de festo sacri corporis Christi cum indulgentia.

Cap. 1. *De immunitate ecclesiarum.*

Subaudi regulariter seruanda, iuxta concilium generale & Lateraneñ. reuocato capitulo, clericis. eod. tit. in 6.

Lib. 4. Cap. 1. *De consanguinitate & affinitate.*

Subaudi regulariter non contrahenda in gradibus prohibitis, neque aliàs per clericos vel religiosos; aliàs eo ipso sunt excõicati sæpius nuntiandi.

Lib. 5. Cap. 1. *De magistris.*

Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, & Chaldæam docendã. Et de moderatione expensarum circa doctoratum.

Cap. 1. *De Iudæis & Sarracenis.*

Subaudi quibus Machometi nominis prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora suorum deuotorum peregrinatio.

Cap. 3. *De hæreticis.*

Subaudi per diœcesanũ & inquisitorem simul condemnandis, &c. & de octo erroribus Beguardorum vel Beguinorum.

Cap. 1. *De homicidio voluntario & casuali.*

Subaudi commisso per furiosum, infantem, vel arctatum vt non inducat irregularitatem.

Cap. 1. *De vsuris.*

Subaudi super quibus statuentes, aut statuta nõ reuocantes, aut iudicantes quod soluantur, aut solutæ non repetantur, sunt excommicati: & quòd eorum libri edantur, & pro hæreticis habeantur negantes eas exigere non esse peccatum.

Cap. 1. *De excessibus prælatorum.*

Subaudi nõ committendis & puniendis scilicet si suis iuribus non contenti aliis iniuriantur.

Cap. 2. *De priuilegijs.*

Subaudi ministrandi sacramenta prohibitis religiosis: aliàs ipso facto sint excommunicati. Et quòd liceat archiepiscopis crucem ante se deferre etiam per loca exempta.

Cap. 3. *De pœnis.*

Subaudi offendentium episcopos & filiorum, & capientium ecclesiasticos, vt propterea renuntient beneficijs: & excõmunicantur etiam religiosi prohibentes decimas solui.

Cap. 2. *De pœnitentiis.*

Subaudi non iniungendis per quæstores: aliàs puniuntur per ordinarium.

Cap. 4. *De sententia excommunicationis.*

Subaudi ipso facto incurrenda à religiosis & dominis temporalibus & eorum subditis violantibus interdictũ: & vt sorores scilicet tertij ordinis tunc ad diuina non admittantur.

Cap. 2. *De verborum significatione.*

Subaudi videlicet illius clausulæ, simpliciter & de plano sine strepitu & figura, &c. Et regulæ Mendicantium.

FINIS.

R O M AE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

Digitized by Goog

29.

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

Digitized by Google

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis ex prouincia Aquitania, anno M CCCXVI. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes composuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM VIGINTI Ioannis xxij. tum etiam titulorum & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem distincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. secundum ordinem alphabeti, numerumque columnarum singulas demonstrans.

A

AD apostolatus. tit. iiij. de concess. preb. & eccl. nõ vacantis. 55
Ad nostri apostolatus. tit. xi. de priuilegijs. 87
Ad conditorem. tit. xiiii. de verborum significatione. 124
Ad onus. tit. i. de elect. & ele. potestate. 6
Antiquæ. tit vj. de voto & vo. redemptione. 66

C

COpiosus in misericordia. tit. viij. de Iudæis & Sarracenis. 76
Cum ad Sacrosanctæ. tit. xiij. de sent. excommu. suspen. & interdicti. 98
Cum inter nonnullos. tit. xiiii. de verborum significatione. 144

D

DIerum crescente malitia. tit. xij. de pœnis. 89

E

ECclesiæ Romanę. tit. ij. de maior. & obed. 20
Execrabilis. tit. iij. de præbe. & dignitatib. 24

P

PRodiens quasi. tit. x. de crimine falsi. 84

Q

QVia in futurorum. tit. ix. de torneamentis. 80
Quia nonnumquam. tit. xiiij. de verborum significatione. 120
Quia quorumdam. tit. xiiij. de verborum significatione. 153
Quorumdam exigit. tit. xiiij. de verborum significatione. 106

S

SAncta Romana. tit. vij. de religiosis domib. 70
Sedes Apostolica. tit. iiij. de conc. preb. & ecclesiæ non vacantis. 50
Si fratrum. tit. v. ne sede vac. aliq. innouetur. 56
Suscepti regiminis. tit. i. de electio. & ele. potestate. 9

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium secundum ordinem alphabeti.

A

AVctoritate & vsu pallij. lib. j. 188

C

CElebratione missarum. libro iij. 314
Censibus, exactionib. & procurationibus. lib. iii. 304
Consuetudine. lib. i. 181
Crimine falsi. lib. v. 332

D

DEcimis. lib. iii. 296
Dilationibus. lib. ii. 225
Dolo & contumacia. lib. ii.

E

ELectione. lib. i. 182
Emptione & venditione. lib. iii. 278

F

FVrtis. lib. v. 330

H

HAereticis. lib. v. 325

I

IMmunitate ecclesiarum. lib. iii. 318
Iudiciis. lib. ii. 222
Iudæis. lib. v. 323

M

MAioritate & obedientia. lib. i. 202

N

NE sede vacante aliquid innouetur. lib. iii. 263

O

OFficio custodis. lib. i. 189
Officio delegati. lib. i. 190
Officio iudicis ordinarii. lib. i. 197

P

PAenitentiis & remissionibus. lib. v. 343
Pœnis. lib. v. 341
Postulatione prælatorum. lib. i. 182
Præbendis & dignitatibus. lib. iii. 234
Priuilegiis. lib. v. 333

R

REbus ecclesiæ non alienandis. lib. iii. 277
Regularibus & transeuntibus ad religioné. lib. iii. 300
Religiosis domibus. lib. iii. 303
Reliquiis & veneratione sanctorum. lib. iii. 316

S

SChismaticis. lib. v. 328
Sententia excommunicationis. lib. v. 358
Sepulturis. lib. iii. 282
Simonia. lib. v. 321

T

TReuga & pace. lib. i. 215

V

VIta & honestate clericorum. lib. iii. 233

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communiũ per alphabeti ordinem, & numerũ columnarum singulas demonstrans.

A

AD certitudinẽ. de sent. excom. 363
Ad cuiuslibet. de præb. & dig. 259
Ad nostrum. de regul. & trans. ad relig. 302
Ad regimen. de prȩb. & dign. 262
Ad Romani. de præb. & dig. 264
Ad vniuersalis. de treu. & pa. 215
Ambitiosæ de reb. eccl. non alie. 277
Antiquorum. de pæn. & remiss. 344

C

CVm detestabile. de simonia. 322
Cum Matthæus. de hæreticis. 327
Cum nonnullæ j. de præb. & dign. 261
Cum nonnullę ij. de præb. & dign. 262
Cum præexcelsa. de rel. & ven. sanc. 316

D

DEbent superioribus. de off. iud. ord. 198
Declarationes. de decimis. 296
Detestandę. de sepulturis. 282
Dignum arbitrantes. de Iudæis. 324
Dispendiis. de postul. præl. 182
Discipulorum. de celebr. miss. 314
Diuina. de priuil. 339
Diuinis. de pœnis. 341
Docta Sanctorum. de vita & hon. cler. 233
Dudum. de schismaticis. 328

E

ET si Dominici i. de pæn. & remis. 353
Et si Dominici ij. de pæn. & remiss. 356
Et si deceat. de maior. & obed. 214
Et si in temporalium. de præb. & dign. 236
Excommunicamus. de sent. excom. 358
Ex debito. de elect. 186
Execrabilis. de præb. & dign. 237
Ex eo. de hæreticis. 325
Exhibita. de priuilegiis. 340
Ex supernæ. de præb. & dign. 234

F

FRequentes. de iudiciis. 222

G

GRaue nimis. de rel. & ven. san. 317

I

IN delictorum. de dilation. 225
Infidelis. de furtis. 331
Iniunctæ. de elect. 182
Inter cunctas. de priuil. 333

M

MAlitiis. de auctor. & vsu pallii. 188
Meruit. de priuil. 338
Multa mentis. de Iudæis. 323

N

NVper j. de præb. & dig. 257
Nuper ij. de prȩb. & dig. 258
Nuper iij. de præb. & dig. 258

P

PAstoralis. de imun. eccl. 320
Piæ solicitudinis. de præb. & dig. 234
Postulasti. de præb. & dign. 260
Prouide. de sent. excom. 360

Q

QVemadmodum. de pæn. & remis. 354
Quia cunctos. de off. cust. 189
Quia nonnulli. de sent. excom. 364
Quod olim. de immun. eccl. 318

R

RAtio recta. de religiosis dom. 303
Regimini j. de empt. & uend. 278
Regimini ij. de empt. & vend. 280.
Rem non nouam. de dolo & conm. 226.

S

SAluator. de præb. & digni. 254
Sancta Romana. de elect. 185
Sane in vinea. de simonia. 321
Sedes Apostolica. de offi. deleg. 190
Si religiosus. de elect. 185
Spondent. de crimine falsi. 332
Super cathedram. de sepult. 285
Super gentes. de consue. 181
Suscepti. ne sede vacante. 266

V

VAs electionis. de censi. &c. 304
Vas electionis. de hæret. 326
Viam ambitiosæ. de regular. & transf. ad relig. 300
Vices illius. de treuga & pace. 219
Vnam Sanctam. de maior. & obed. 202
Vnigenitus. de pæn. & remis. 351
Vt prælatorum. de maior. & obed. 213
Vt quos. de off. iud. ord. 201

DIVINI

Google

Diuini ac humani Iurisconsulti, & causarum sacri palatij auditoris, D. Ioannis Francisci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularum cancellariæ, & Decisionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

QVintus Mutius versus Seruium Sulpitium illo fuit vsus sermone: Turpe est patritio & nobili viro ius in quo versatur ignorare, sed longe magis in plerosque nostra ætate hæc sententia retorquenda est, qui Extrauagantium sanctiones, Pontificum iura enucleata, desidia aut ignauia contemnere videntur: cum omnes magistratus, præsertim ecclesiastici, in dicendis sententijs, & cæteri iurisperiti, quibus interpretandi consulendique tribuitur facultas, responsa sua, iuxta illarum decisiones sint prolaturi, si ipsis Extrauagantibus adsint requisita, quæ epistola Inno. iij. ad Helien. episcopum deposcit. Quare ad ipsarum lectionem iterũ atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui post reprehensionem adeo iuri operam dedit, vt inter iurisconsultos merito palmã fuerit assecutus. Verũ ipsis Extrauagantibus parem vim pene regulæ Cancellariæ viuente earum conditore, & non mediocrem decisiones Rotæ vti prudentum responsa auctoritatem habere censentur. sicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorum edicta potestas summa tradita & auditoribus Rotæ in summorum Pontificum leges impertitum est ab ipso principe summum arbitrium. Igitur circa tria hæc breuem & perutilem subieci notam.

Loquitur de c. pastoralis extra de fi. instr.

Sententia contra extrauagantem lata, an teneat.

NOtandum est, quòd sententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam, est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt not. in procemio Clementinarum, in verbo, decæte ro. & in cle. nolentes. de hæret. Sed si est publicata & indubitata, sententia contra eam lata est ipso iure nulla, vt dictum est tamquam lata contra legem scriptã, vt not. Bal. in l. 2. C. quando prouo. non est necess. & Butri. in c. 1. & c. cũ inter de re iudi. & probatur in l. 1. §. item cũ contra sacras ff. quæ sen. sine appel. rescin. exemplũ in Extrauaganti, execrabilis. secundum Abbatem in c. pastoralis. de fide instr. idẽ de Extrauaganti, ad regimen. quam allegat decisio in nouis 349 incipit, item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per c. pastoralis. de fide instru. & l. cum prolatis. ff. de re iudi. secundum vnam lecturam. ideo super ea Papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authenticam, ad hæc. C. de fide instru. & l. Celsus. ff. de proba. secundum vnam lecturam. facit c. ad audientiam. de præscrip. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. c. quoniã progenitorum. maxime si reperitur glossata per doctorem famosum: sicut Zenze. Lau. & Io. Mo. & alios: per not. in dicto c. pastoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo codi. com. & quod not. in l. 3. C. de legi. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bar. in glo. fi. super Extrauaganti, qui sint rebelles. de quibus plenius per Bar. in l. cum prolatis. præalle. & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. pastoralis. vbi secundum Boati. potest de ea dubitari ad instar eius quod not. in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiã per Lodoui. in consil. 250. quod incipit, in Christi nomine in proposito casu. vbi etiam subdit quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ, etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes: per l. fi. C. de legibus: & not. in c. in causis. de re iudi. quod facit ad id quod dicam super Extrauaganti, ad onus. & Extrauaganti, iniunctæ. & ad Apostolatus, &c. Ex quibus idem dicit Bal. in staturis in suo peculio, in ver statutum. licet nõ sic, &c. Itẽ nõ est necesse quòd constet de datis, secundũ Bar. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de Extrauagantibus emanatis post compilationẽ lib. 6. secundũ Ioa. And. in procemio lib. 6 ad fi. & in c. fi. de hæret eo. lib. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioa. And. Io. de Ligna. Io. de Sandæis, & Dominicũ post Ioa. Mon. in c. 1. in prin. de consti. lib. 6. & per Archi. post Hug. 19. dist. c. 1. si Romanorũ. & in summa. Adde Bal. in l. leges sacratissimæ. C. de legi. & in c. si in laicis. 30. dist. Nec est de substãtia vt redigatur in scriptis. de quo plenius per Ioa. And. in reg. nemo potest. de reg. iu. in mer. lib. 6. & in decisionibus Rotæ, decisione 2 .. per gl. in l. 1. C. de legi. probatur in c. 1. de renun. lib 6 & per Abbatem in c. 1. de postu. præla. qui dicit quòd de hoc videtur communis opinio.

Scriptura non est de substantia extrauagantium.

Debent autem Extrauagantes quando de eis dubitatur per allegantem in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiã sunt producendæ: vel sub signeto vice cancellarij, si in curia sunt producendæ: & hoc de illis quæ sunt descriptæ in libro cancellariæ: illæ autem quæ sunt descriptę in camera Apostolica, signantur cum signeto camerarij vel sub plumbo, &c. Et ita seruatur in curia Romana. Et idem scilicet quòd in forma authentica debeat produci, dicimus in statuto non contento in volumine statutorũ, secundũ Bar. in l. omnes populi. ad fin. ff. de iu. & iur. & modernos in dicto c. 1. de const. lib. 6. & in dicto c. pastoralis. forma autẽ authentica habetur in regulis & stylo cancellariæ Quid autem de sententia principis diffinitiua vel interlocutoria? Dic vt in c. in causis. de re iudi. & 16. q. 3. licet. & ff. quod met. cau l. metũ §. sed quod ait prętor Et præsumitur quæstio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit vltima collatio facta, vbi aliter non constat de expressa decisione, secundũ Bal. in l. bona fides. ff. deposi. Et not. Domi in c. fi. de hæret. lib. 6. quòd ordinationes & mandata Papæ habent eandem vim, quam habent constitutiones, per not. in cap. à nobis 1. de sent. excom. per l. 1. & fi. C. commina. vel epistol. Item quòd responsa Papæ ad consultationem inferiorum sunt pro iure seruanda, alleg. 3. dist. in summa.

Extrauagãtes quãliter & vbi debẽt produci, si de eis dubitatur.

Mandatã Papæ habet vim cõstitutionis

De interpretatione autem doctorum & communi opinione, dic vt per Abbatẽ in c. 1. de postu. præla. vbi gl. & not. in c. vnico, eo tit. lib. 6. & in l. 1. C. de profes. qui in vrbe Constantinopolitana, &c. de cõmuni opinione notatur 3. q. 7. §. tria. & an excuset à dolo, not. decisio Rotæ 279. & Oldra. in l. quæsitum. ff. de fun. instru. Et an sit standum vltimæ opinioni glo. & Inno. &c. not. Ioan. And. de pœnis. c. 1. & de sent. excom. c. 3. lib. 6. in nouella. & not. in l. qui filium. ff. ad Trebel. & per Bal. in l. si mater. §. tua. ne de statu defuncto. & in l. 1. ff. de consti. principum. & in tit. apud quem controuersia feudi determi. in vsibus feu. faciunt not. in c. capellanus. de fer. De his tamen plenius tractat Matthæ. de Matthesilanis in

suo tractatu de electione opinionum: qui incipit, quidam tractatellus Et de opinione glossæ præferenda, dic vt per Iac. But. & alios in l. 1. C. qui pro sua iuris. & Lapum alleg. 38. incipit, magister Hospitalis.

Regulæ cancellariæ quam vim habent.

Regulæ cancellariæ sapiunt naturam legis, vt not. in c. à nobis. de sentent. excom. & in cle. 1. de vi. & hone. cle. de quo per Butri in procemio Clementinarum, vbi videtur aliter sentire: quia non sunt perpetuæ. not. Ioan. And. in regula, nemo potest. in vlt. col. in nouella. & quale ius faciant, not. per Pet. de Ancha. in consi. 296. & 298. in quibus vult quod non censeantur constitutiones generales, sed derogatoriæ voluntatis Papæ edentis, & expirāt morte, &c. de quo tamen dic vt in decisione 349. quæ incipit, Item si mandatur. Quædam vero ex eis sunt de dandis, & istæ vt fidem faciant extra curiam dantur sub plumbo in forma aliarum bullarum: Aliquæ autem dantur cum subscriptione duorum officialium de Parco maiori & signeto vicecancellarii: & istæ fidem faciunt solum in Romana curia si producantur in Rota, vel apud alios officiales & commissarios curiæ Romanæ. Et productæ semel corā vno auditore, possunt postea reproduci coram omnibus aliis, habita de hoc fide à notario producente. Illæ vero quæ non sunt de dandis, non faciunt fidē extra cancellariam, quasi dent normam solis officialibus cancellariæ: & si non essent seruatæ in confectione litterarum, remittentur litteræ ad cancellarium corrigendæ, &c. vel de speciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commissarios coram quibus causæ penderent.

Decisiones Rotæ nō faciunt ius.

Decisiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex secundum eas tenetur iudicare: sed habentur pro decisionibus magistralibus, per not. per glos. de postu. præla. cap. 1. in glos. not. quòd, &c. Et sæpe Rota iudicat contra ipsas, vt dicit Cardi. in c. pastoralis. de fide instru. in vlt. q. quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum: adeo quod introductus sit stylus vel consuetudo, per l. si de interpretatione. & l. nam Imperator ff. de legi. & not. in l. nemo iudex. C. de sentent. Et si reperiantur contrariæ adeo quòd per distinctionem non possunt concordari; tunc stabitur vltimis, secundum doctores in simili. in c. 1. de consti. lib. 6. & in c. contingit, de iureiur. eod lib. Et quòd decisiones faciant ius, probat text. in c sicut de re iud. vbi Papa allegat stylum sapientum. facit quod not. in c. fi. 20. dist. Not. tamen quòd Cardi. & Pet. de Ancha. & Domi. consuluerunt contra decisionem Rotæ not. 114. incipit, item si vnus. inquantum approbat opinionem Archid. vt refert idem Domi. cap. duobus. de rescri. lib. 6. Et (cum pace eorum) minus bene: quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba, & mentem Papæ in rescriptis, & cum causæ cognitione & pleno examine, &c. & sunt in hac quasi possessione sciente & patiente, immo volente & mandante Papa. arg. eius quod not. Ioan. And. post Host. in c. 1. de postu. præla. quòd non est dubitandum in curia Romana propter earum obseruantiam continuam, quòd clemen. 2. vt lit. pend. non habet locum in curia Romana decisio. 275. incipit, itē quòd cle. 2. Similiter c. oblatæ. de appel. vt patet in decisione 99. incipit, item not. quod c. oblatæ. Similiter, quod c. nonnulli. de rescrip. & c. ipso iure. eo. tit. lib. 6. non habent locum in Romana curia, vt patet in decisione 167. incipit, item quod commissio. Quod patet etiam determinatum expresse per decisiones in nouis 55. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan. Mona. & Ioan. And. Item decisio 65. quæ approbat opinionem Ioan. Mona. c. 1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum, vt patet in opinione Ioa. And. in c. duobus. de rescrip. in 6. per decisionem 48. quæ incipit, item voluerunt. & idem in decisione 215. incipit, item si quis dicit. vbi patet quod color probandus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus. & not. in cle. 1. de cau. pos. & propriet. & per Ioan. And. in additione Spec. de resti. spo. in prin. & in multis aliis similibus. ad idem decisio 364. incipit, item si in forma communi, &c. & in decisionibus antiquis. 316. & idem cle. 1. cū in multis. de rescri. lib. 6. & in decisionibus antiquis. incipit, item cum actor. & patet in decisione 96. incipit, item omnes domini. Itē decisio in nouis 359. quæ incipit, item si mandatur mihi prouideri. Item decisio in nouis 258. quæ incipit, item in religiosa. quæ concludit contra communem sententiam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Ioan. And. in c. fi. de consue. lib. 6. quod motus proprius cū clausulis generalibus apponi consuetis in bullis tollat statuta & consuetudines de optando. Ex quibus patet quòd saltē decisiones in curia Romana faciunt ius ad instar styli, per not. in c. ex litteris. de consuetudine. & in cle. 1. de sequest. pos. & fruct. & quod not. Lap. allegatione 48. c. fraternitatis. de frigidis. & not. in cle. 1. de senten. excom. & c. quàm graui. de crimi. falsi. & c. pen. de confir. vti. vel inuti. & c. ad audientiā 1. de rescrip. Et extra curiam tamquam responsa prudentum. insti. de iure natu gen. & ciui. §. responsa prudentum. velut electiua discrepantiū opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam sanctus spiritus veritatem in medio illorum constitutus, tam in Missa quàm in peculiari eorū oratione inuocatus. 20. dist. c. fi. & Matth. 17. cap.

FINIS.

Reuerendissimo in Christo patri domino, domino suo Arnoldo Dei gratia sancti Eustachij diacono Cardinali Zenzelinus de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus cum recommendatione sui ad intellectus acumen deducens præsens opus.

Deus ab æterno prouidens, & humanæ naturæ ad malum procliuæ misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis Ecclesiæ regiminis præsidentem: qui ex varietate causarum, personarum, locorum, & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nunc antiquorum declaratione, modificatione, correctione, necnon & rebellium debita coerctione ad ea quæ medentis sunt, manum apponat. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exemplo, videlicet sanctissimus pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij nonnullas constitutiones per se nouiter editas promulgauit: mundo prospicere cupiens vniuerso, quæ quidem propter intellectus simplicium ruditatem in eruditionem aliquam dirigendam, expositionem, interpretationem, elucidationem in aliquibus exposcere dignoscuntur: ea propter ad honorem illius cuius opera sunt inseparabilia, sanctæ scilicet & indiuiduæ Trinitatis, ad etiam matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali, & vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis Dominici directoris, ac etiam vestri decus: licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelando sibi viam meã, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum prophetæ, audaciam sumpsi (vtinam ad vtilitatem publicam) aliqua per modum commenti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis, eadem vestræ paternitatis salubri correctioni more solito commendando.

CONSTITVTIONES XX.

Ioannis Papæ xxij. cum familiari apparatu domini Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summarijs, dataque singulis apta situatione, nec prætermissa glossarum vtili explicatione.

TITVLVS I.

De electione & electi potestate.

¶ *Electi qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Clement. ne Romani. §. fi. eod. tit.*

CAP. I.

Ad onus[a] Apostolicæ seruitutis[b] superna dispositione[c] vocati, ambiguitates[d] ex quibus possent ecclesijs[e] damnosa prouenire dispẽdia tollere cupientes[f], de potestatis plenitudine[g] ac fratrũ[h] nostrorum consilio[i]: ordinamus[k] quòd quibuscunque[l] electis[m], qui ad sedem[n], Apostolicã venire[o] vel mittere[p] tenebantur[q], ac ipsorum electio-

Diuisio. Ad onus.] Hæc extrauagans licet propter styli connexitatẽ commode diuisionẽ non recipiat: tñ non inepte dici potest ꝙ habet duas partes. In prima parte cõstitutio iuris electorum conseruatiua ponitur: In secunda obstaculum huic obuians tollitur: ibi, *Non obstantibus.*

a ¶ *Ad onus.*] Nota reputari onus in Apostolica sede seruire. Multæ enim & innumerabiles sunt ei præsidentis sollicitudines. extra de purg. cano. c. inter sollicitudines. & de magi. inter sollicitudines. cle. 5. per quas ad morũ correctionẽ & vitiorũ extirpationẽ adstringitur attendere, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. 43. dist. c. Ephesijs. extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & sm beatũ Hieronymum non sit facile stare in loco Petri & Pauli. 40. dist. c. non est. & ad hoc adde quod dixi in decre. suscepti. in verbo, sollicitat. licet autẽ istis respectibus dicatur onus, nihilominus tñ honor est summus, cũ dicatur apex dignitatis, omnes qui ad eam eriguntur, illustrans. 40. distin. c. non vos.

Papa se vocat seruũ à seruiẽdo. b ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo reipublicæ dictæ. ff. rem. pu. sal. fo. l. 1. ff. de adop. l. non aliter. C. eo. tit. l. 2. & hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum. quod dic vt not. 1. q. 7. c. quoties cordis. non autem a seruando. de qua loquitur lex. insti. de iure personarum. §. serui. illa enim est quæ impedit ad honorem prouehi. C. si seruus aut libertus ad decur. aspi. l. 1. & 2. lib. 10. extra de seruis non ordi. c. 1. 54. distin. quasi per totum.

c ¶ *Superna dispositione.*] hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorẽ assumere, nisi qui vocatur à Deo tãquam Aaron. ad Heb. 5. 8. q. 1. in scripturis. & extra de elect. qualiter post obitum. C. de epis. & cle. l. si quenquã. potissime autem in tanti honoris fastigio hoc præcauendum, cũ vniuersitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat se pendere perpẽsius 40. dist. c. si Papa. iuxta illud; integritas præsidentium salus est subditorum. 61. dist. miramur. in corp. authent. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. coll. 2.

d ¶ *Ambiguitates.*] id est, dubitationes. simile C. de vsufru. l. ambiguitatem. de test. l. ambiguitates.

e ¶ *Ecclesijs.*] hoc videas qđ not. in c. suscepti. sup verbo, ecclesijs.

f ¶ *Cupientes.*] attende principem Ecclesiæ cupere & desiderare, vt tollantur ab Ecclesijs damnosa, sollicitando, remedijs inuigilat subiectorum, vt quietem etiam eis præparet, labores voluntarios appetendo. in corp. authẽ. vt diuinæ iussiones. in prin. coll. 8. & in procemio 6. libri.

g ¶ *Plenitudine.*] qua solus princeps Ecclesiæ gaudere reperitur: cæteri enim in parte sollicitudinis sunt vocati. 2. q. 6. c. decreto. & c. q se. extra de vsu pal. c. ad honorem. de elect. illa. de ista enim plenitudine[1] potestatis nõ oportet sermonẽ effundere: quia superfluum est solem facibus adiuuare. 6. q. 1. si omnia. & super hoc videre potes quod not. Ber. extra de transla. epi. c. quanto. & Host. plenius de cõcess. præbend. proposuit. de vot. & vo. redẽp. c. magnæ. Quibus autẽ ratio nib' fulciri potest talis plenitudo, vide quod not. per Hostiensem extra qui filij sint legiti. c. per venerabilem. circa fi. in verbo plenitudine potestatis.

1 De plenitudine potestatis Romani Pontificis vide olno Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 2. c. 52. & 53.

h ¶ *Fratrum.*] hic videas quod dicã in decr. execrabilis. in verbo, fratribus. & in decret. quia quorundam.

i ¶ *Consilio.*] & hic si placet, attende quod dicam in decr. execrabilis.

k ¶ *Ordinamus.*] non dicit, declaramus, vt denotet quod ĩ. sequitur, esse ius nouum non antiquum: cum forte secundum hoc esset contrarium eius qđ hic statuitur, vt ĩ. subijcietur.

l ¶ *Quibuscunque.*] Nota verbũ vniuersale, vt omnes electos venire adstrictos vel mittere cõprehendas, siue sint exempti, siue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias electi. arg. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. extra de maiori. & obe. cap. solitæ. 19. dist. si Romanorum. sic sentit Car. de elect. cupientes. in verbo cathedralium. & ibi. dixi, licet Guli. ibi contra sentire videatur.

m ¶ *Electis.*] subaudi vel prouisis: à quorum prouisione appellatur ad Papam, cum in illis sit eadem ratio & penitus similis: vnde constitutio illa, cupientes. licet pœnalis loquens tantũ de electis, in casu penitus simili idẽ statuisse vĩ. arg. ff. de adul. l. si postulauerint. §. ratio. de eden. l. quædam. ver. nummularios & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquã. §. vlt. de elect. lib. 6. [a] & ex decre. licet canon. eo. tit. iuncta cum decr. vnica. de offi. deleg. cle. 5. sic sentit Car. dicto c. cupientes. in verbo, omnes electi. & Accur. in corpore authen. vt hi qui obli. se ha. perhi. res minorum. §. 1. vbi lex pœnalis inducta ꝯ creditorem suscipientẽ curam sui debitoris, extenditur, vel inducta censetur ꝯ suscipientẽ tutelam propter identitatis rationem, vt ibidem not. glo. quæ incipit, nunquid idem. de hoc scripsi plenius de rescr. abbates. cle. 5. in glo. sed gratia huius. Item intellige, electis per quorum mortem vacare dicuntur ecclesiæ. arg. de elec. ne pro defectu & sic electus in magistrum maiorem Hospitalis vt quondam Templi, non adstringitur dicta constitutione, cupientes. cum per eorum mortem vacare ecclesiæ non dicantur cum iuris spiritualis & ecclesiastici non sint capaces: vt pote in pluribus laici, vel illi etiam qui eligun tur ad dignitates, quæ subsunt alijs: puta ad præposituras, ac archidiaconatus vel similes. sic not. Car. dicto cap. cupientes, in verbo, omnes electi. & in verbo cathedralium. Item ꝙ dicit, electis, debet intelligi de masculis: secus de fœminis. in illis enim constitutio. cupientes. non vendicat in omnibus sibi locum ob sexus fragilitatem. extra de elect. c. indemnitatibus. §. sed cum eis. lib. 6. & antea idem not. Car. in dicto c. cupientes. in glo. 1. episcopalium.

Constitutio pœnalis propter identitatẽ rõis est ꝓrogabilis.

a Vide qđ ego ibi not in glo. fi. & in gl. Italiæ c. 1. de tempo. ord. lib. 6. & vide Eucardũ doctorẽ Louaniẽsem in loco a ratione legis larga. ver. tertio casu principali, quo temige secure nauigabis illud periculosũ mare extensionũ Font.

n ¶ *Sedem Apostolicam.*] intellige etiam vacantem per iura noua. de elect. ne Romani. §. vlt. cle. 5. & sic sentire videbatur Car. licet ex falsa causa. dicto c. cupientes. in verbo, corã nobis. in verbo. canon. Gul. autẽ ꝯrium ibi tenebat, cuius opinio hodie succumbit.

o ¶ *Venire.*] personaliter.

p ¶ *Mittere.*] procuratores sufficienter instructos.

q ¶ *Tenebantur.*] exempla pone de his per decre. statuimus. cupientes. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

num instructoribus [a], qui in veniendo ad sedem [b] ipsam & se præsentando [c] ipsa sede vacãte vel non vacante seruauerunt [d] tempora à canonibus [e] instituta (dũmodo præsentialiter [f] affuerint [g] in ciuitate [h] Lugduneñ. vel fuerint Auinione in Calendis [i] Octobris) vbicunque [k] sede vacante moram traxerint, nullum [l] ipsis [m] seu eorũ [n] iuri præiudiciũ ex mora interim facta vbilibet [o] generetur [p]: sed [q] eorum iura circa electiones huiusmodi hoc [r] non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedẽ Apostolicam [s] morã cõtraxissent [t]. Nõ [u] obstantibus

a Instructorib[9].] de istis habes d.c. cupiẽtes. §. ad hoc. & §. si vero.

b Ad sedem ipsam.] vac intem: ad quam sicut ad nos vacantem tenentur hodie venire, vt s. dixi.

c Se præsentando.] scilicet personaliter. & hoc si possent: aliàs sufficeret hoc publice protestari. argu. ff. de nauti. fœno. l. 2. Sed an vnica protestatio eis sufficeret, vide quod not. Car. dicto c. cupientes. in verbo, prædictos.

d Seruauerunt.] in illis igitur qui non seruauerunt, non habet locũ quod infra sequitur, nec beneficio huius constitutionis gaudent, Tum quia quod de certis statuitur contra ius cõe, de alijs denegatũ vĩ. ff. de iud. l. cũ prætor. extra de præsum. nonne. Tum quia si de omnibus conditor idem statuere voluisset, hoc vtique expressisset. arg. extra de deci. ad audientiã. C. de cadu. tollen. l. 1. §. sin autem ad deficiẽtis. Tũ etiã quia in seruãtibus tẽpora diuersa, ratio iura diuersa inducere facit. C. de transac. l. interposita. ff. de legi. l. quod vero omnes. extra de regu. iur. quæ à iure. lib. 6. quia ipsi nullã diligentiã adhibuisse reperiuntur, sed seruantes sic: tã in veniendo quàm in præsentando.

e A canonib[9] instituta.] extra de elec. statuim[9]. & c. cupiẽtes. lib. 6.

f Præsentialiter.] non ergo sufficeret per alium ibi esse: cũ opus sit præsentia personali. arg. C. de procu. l. vlt. si mi. se maio. di. l. 2. extra de iudi. c. 2. de elect. vt circa. lib. 6.

g Assint.] scilicet de præsenti tempore huius constitutionis. verbum enim, quod de se præsentis temporis est, nec ad præteritum nec ad futurum proprie trahi potest. arg. ff. de iniu. & irri. test. l. cum in seruo. si cer. pe. cum quid præsens.

Præsens in ciuitate est qui in suburbijs est.

h Ciuitate Lugdun.] in qua fuit creatus in Papam dñs noster Io. Papa xxij. Sed qualiter intelligas istos præsentes in ciuitate, an illos qui sunt intra muros, vel etiam qui sunt in suburbijs? Vĩ quod illi qui sunt infra muros tantũ. arg. ff. de verbo. sig. l. verbis. extra de sen. excom. c. si ciuitas. lib. 6. Sed contrarium credo, cum hic agatur de pœna vitanda: cuius vitatio est fauorabilis, & sic extẽdenda. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. extra de reg. iur. odia. lib. 6. & quia satis censetur præsens in ciuitate, qui in suburbijs est. ff. de verbo. sig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. & de penu leg. l. namque liquide. §. Item si ita. ad mu. l. qui ex vico. de procu. l. præsens. C. de epi. & cle. l. nulli. §. quod si in vico. de na. li. l. si quis seu liber. extra de ele. vbi maius. §. porro. lib. 6. ad idẽ 63. dist. c. ego Ludouicus. cũ ibi not. & per Guli. extra de rescrip. statutũ. in verbo, ciuitatib[9]. Quid enim si electi essent tot numero, quod cũ alijs curialibus non possent intra muros ciuitatis commode recipi? eos non reputari fuisse præsentes videtur fore absonum & iniquum.

Calendæ sunt de proximis intelligendæ.

i In calendis Octobris.] sed de proximis calendis post huius constitutionis publicationem debet intelligi. ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. & hoc si à tempore publicationis huius constitutionis restabat tantum de tempore, quod in calendis Octobris posset commode apud Auinionẽ peruenire: aliàs non de proximis primis, sed alijs subsequentibus haberet intelligi. arg. de verb. obli. l. interdũ. de eo quod cer. loco. l. non vtique. §. si quis ita. Sed si in die ipsarum calendarum fuisset huius constitutionis facta publicatio, de sequentibus videretur intelligendum, vt dicta l. eum qui.

k Vbicunque.] in hoc inducit ius nouũ hæc constitutio: nã alia primæua iura arctãtia electos ad veniendũ, & se personaliter præsentandũ videbãtur exposcere, quod ipsi sede vacãte in curia haberẽt morã trahere: cũ nec ab ea sine licentia possint discedere donec ecclesiæ esset de pastore prouisum. extra de elec. cupiẽtes. iũcta decr. si postquã. § fi. eo. tit. lib. 6. & c. ne Romani. §. vlt. cle. v. ad quid n. arctarentur electi venire sede vacãte ad curiã, vt ibi dixi, nisi & venientes expectarent creationẽ noui pastoris? certe frustra; potissime cũ spes sit de proxima ei[9] creatiõe: vt ibidẽ. & adde quod dixi s. in gl. intellige.

l Nullum.] præiudicium, quod statim sequitur.

m Ipsis.] scilicet electis.

n Eorum iuri.] id est, eis per electionem quæsito. quod & quale sit illud, dic vt not. 63. dist. quanto.

o Vbilibet.] ex hoc verbo & alio simili vbicunque, quod est s. intelligam: siue in loco proximo ad curiam, siue remoto electi moram traxerint: cum hæc duo verba singula per se loci vacationem de sui natura denotent. extra de priuil. antiqua. §. dominicæ. & eo. tit. c. vlt. lib. 6. sicut & temporis. ff. de interrog. act. l. vbicunque. extra de pœnis. c. vbicunque. lib. 6.

p Generetur.] quod ante hãc decr. generandũ videbatur: scilicet priuationis ipso iure ab omni iure sibi per electionem acquisito. dicto c. cupientes. § insuper. & c. si postquam. §. 1. de elect. lib. 6.

q Sed eorum iura.] id est, eis per electionem quæsita.

r Hoc non obstante.] scilicet quod sede vacante vbilibet alibi moram traxerint.

s Sedem Apostolicam.] Sed vbi reputabis esse sedẽ Apostolicã cũ vacat? Potest dici quod sicut sedes reputatur esse vbi Papa viuens morã trahit, arg. extra de præb. c. præsenti. § loca. lib. 6. cum cathedra sacerdotẽ nõ faciat, sed sacerdos cathedram: nec locus sanctificat hominẽ, sed homo locũ. 40. dist. c. multi. de quo plenius dic in cap. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. sic & ipsa remanere dicetur in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipsum mori contingit: cum ibi successoris sit regulariter electio celebranda. extra de elect. vbi maius. §. 1. & §. porro. lib. 6. & eo. tit. ne Romani. §. fine. cle. 6. Et quia per mortem Papæ sedes vacare dĩ, alibi nisi vbi est mori non potest: ergo ibi erit sedes vacans, vbi mors eius contingit. Nisi diceres Papa moriente in certo loco causarum & litterarum Apostolicarum audientiam alibi remansisse: nec per Papam viuentem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda: in illo. n. casu sedes vacans remanere diceretur forte vbi àudientia remanserat: cũ ibidẽ sit successoris pastoris electio celebranda, vt d. § sane. & in sede vacãte si cõmode fieri põt, sit electio facienda. 23. dist. in nomine Dñi. extra de elect. quod sicut.

Sedes Apostolica vbi dicitur esse cum vacat.

t Moram contraxissent.] sed quare Papa sic voluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonũ obseruassent, quæ tñ nõ seruauerũt: immo illa contẽpserunt alibi quàm apud sedẽ ipsam morã trahendo? Ad hoc põt dici, quod quia per creationẽ de se factã ad apicem summi pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quo ad potestatẽ clauium nouus homo factus. arg. ff. de adi. leg. l. si seruus. igitur ob tã iocundã creationẽ exuberare suam munificentiã voluit. arg. C. de fer. l. omnes dies. circa fi. ibi, nostris etiã diebus, &c. & extra de priuil. c. vt priuilegia. § illud vel potest aliter ad hoc dici, quod Papæ sic disponere placuit: quia cũ sede vacante ante sui creationẽ dñi Cardinales, ad quos spectat futuri pastoris electio, essent in multis partibus & locis dispersi, vt experientia facti manifestauit, quorũ aliquos electi, & alij alios sequebantur, forte pro suarũ electionũ expeditione in futurũ fructuosius cõsequenda: vel forte ad eos inducendũ, vt se congregare vellent simul pro futuri electione pastoris, & sic in totum desides forte non erant in procurãdo quantũ in eis erat honorẽ & cõmodũ vniuersalis Ecclesiæ & suorũ mẽbrorũ: merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt, maxime cũ supponãtur statuta canonũ tã in veniendo quàm in se præsentando legitime obseruasse: nec enim ad alios huius cõstitutionis beneficiũ se extendit, vt s. in verbo, seruauerunt. quasi etiã in satis leui culpa dicantur fuisse, si continue apud sedem vacantẽ morã traxerint: cũ tũc suarũ electionũ expeditionẽ obtinere minime potuissent à cœtu dñorum Cardinaliũ sede vacante iurisdictionẽ aliquã nõ habente. de elect. ne Romani. cle. v. licet Gar. contrariũ notaret in c. cupientes. arg. ff. si quis in ius vo. nõ ie. l. 2. §. vlt. & eorũ quæ not. in simili per Ber. extra de do. & contu. c. vlt. & eo. tit. c. actor. lib 6. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti. arg extra de accu. c. cũ dilecti ff. de ven. inspi. l. 1. § vlt. Vel dicas quod Papæ sic placuit ordinare reuocando in hoc suorũ prædecessorũ statuta, vt sequit de suæ plenitudine potestatis, vt s. dĩ. Sed cũ ibi subiungitur quod de fratrũ cõsilio sic ordinauit, & nõ sit verisimile Papã cõsulentem & fratres cõsiliũ dantes motos fuisse sup hoc sine causa. arg. C. de legi. l. humanũ. potissime cũ in reb[9] nouis cõstituẽdis, &c. ff. de cõst. prin. l. in rebus. extra de cõsue. cõsuetudinis. quod pri[9] dixi magis placet. Per hoc autẽ quod dicit textus perinde seruentur illæsa ac si, &c. apparet, quod si isti electi venerũt ad curiã sine munimẽtis & actis factũ electionũ suarũ cõcernentibus, nõ seruãtur indẽnes vel illæsi in hoc quod possint obtinere remissionẽ pro illis exhibẽdis alibi quam in curia, nisi ex causa: vt in decr. cupiẽtes. §. insup. ver. electos. cũ nec ob hoc seruentur immunes illi qui apud sedẽ continue resedissent, & isti ex beneficio cõstitutionis huius habentur solũ perinde ac si continuam traxissent ibidem moram: vt hic dĩ.

An Cardinaliũ cœtus sede vacante iurisdictio nõ habeat.

Papa cum Cardinalibus nihil facit sine causa.

u Non obstantibus.] attende quod Papa hic in ordinatione sua contra primæuis iuribus facit mẽtionẽ de illis vt illa reuocet: sed hoc facit ex abũdanti: quia ista ordinatio sua vltima ius inducens, quo ad electos de quibus fit hic mẽtio, reuocaret priora iura sibi contra, licet de illis nõ faceret mentionẽ, extra de cõst. c. licet Romanus. lib. 6. de cog. spi. c. 1. ff. de legi. l. sed & posteriores. Vel forte ideo hoc facit, quia iura prædecessorũ expresse nõ statuebãt electos apud sedẽ vacantẽ debere morã cõtinuã facere, licet ex illorũ mẽte & sñia hoc colligeretur: vt ergo illa quo ad eorũ mentẽ reuocaret, quantũ ad istos electos de illis facere voluit mentionẽ: vel quia quo ad istos electos fuit indulgentia specialis, vt innui vĩ s. cum di de potestatis plenitudine, quæ haberet de iure communi contrario facere mentionem. extra de capel. mo. ex parte. licet illa possit intelligi de indulgentia singulari. Vel dic vt supra in glos. sed quare

Cõstitutio secũda primam reuocat etiam non facta mentione.

a Præde-

a ❡ *Prædecessorum*.] scilicet Nicolai iiij. qui cōdidit c. cupientes. & Bonifacij viij. qui fecit decr. si postquā. de elect. lib. 6. & Clementis v. qui promulgauit decr. ne Romani. eod. tit.

b ❡ *Volumus*.] quia quod non mutatur, &c. C. de appel. præcipimus. & de testa. sancimus. in corpore authent. de admi. offic. circa fi. col. 3. & sic constitutio in vno articulo reuocata in alijs firma remanet, vt hic.

prædecessorum ᵃ nostrorū constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus ᵇ preiudicium generari. Nulli ᶜ ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum ᵈ Lugduni viij. Idus Septembris, anno primo.

❡ *Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem & beneficiatum, & diuisione facta cuius sit electio, hæc declarat constitutio. Et potuisset poni sub titulo, de rescrip. vel, ne sede vacan. vel vt ecclesi. beneficia. vel de verbor. significa.*

CAP. II.

SVscepti † regiminis ᵉ nos cura ᶠ sollicitat, vt quæ in ecclesijs ᵍ non absque dispendio ʰ ministrorum, & cultus ⁱ detrimēto diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis ᵏ in melius reformemus ˡ. ❡ Cum ᵐ itaque in ⁿ nōnullis ecclesijs obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi aut alterius cuiuscunque sequentis ᵒ anni beneficiorum vacantiū in eisdem defuncto ᵖ, vel fabricæ ᵍ, aut ecclesijs ʳ, vel ˢ personis habentibus annalia † ᵗ de consuetudine, priuilegio ᵘ, vel statuto applicantur in ˣ totum: ita quod illi, qui huiusmodi beneficia canonice ʸ obtinent,

† Hæc Extrauagans reperitur inter communes sub tit. ne sede vacant. cū glos. Domini Guiliel. de Monte Lauduno. Et vid. Extrauagantem Pij V. incip. Durū nimis.

† Aliàs annalia.

c ❡ *Nulli ergo*.] super hac clausula, quæ sequitur, vide quod plene notaui in decr. Execrabilis. vbi est similis clausula.

d ❡ *Datū*.] & hic recita quæ dixi in dicto c. Execrabilis. Zenzelinus.

SVscepti.] Diuide constitutionem in partes septem. In prima præmittitur harenga & cōstitutionis ratio. In secunda subiungitur facti dantis causam cōstitutioni recitatio: ibi, *Cum itaque*. In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, *Nos de illo, &c.* In quarta subinfertur cōstitutionis determinatio seu declaratio: ibi, *Et hoc in ecclesijs*. In quinta determinationem nō seruantis punitio: ibi, *Quòd si alter, &c.* In sexta constitutionis præsentis transgressorum pœnæ inflictio: ibi, *Et si quicquam, &c.* In septima priuilegiorum & cæterorum constitutioni obuiantium reuocatio: ibi, *Non obstantibus, &c.*

e ❡ *Regiminis*.] id est, gregis Dominici & vniuersalis Ecclesiæ Petro Apostolorum principi regendæ commissæ, Lucæ 22. c. 21. dist. §. 1. extra de elect. significasti. & in eius personam omnibus suis successoribus. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. c. non nos.

f ❡ *Cura sollicitat*.] Hoc dicit constitutionis præsentis conditor, attendens non esse facile stare in loco Petri & Pauli, tenere cathedram regnantium cum Christo: non enim sanctorum sunt filij, qui loca tenent sanctorum, sed qui exercent opera sanctorum. 40. dist. c. non est. 37. dist. c. Ecclesiæ. curam ergo sollicitam non refugit in summi Pontificatus regimine ad mentem reducens verbum beati Gregorij tanto quis esse humilior, atque ad seruiendum Deo promptior quisque debet ex munere, quanto obligatorem se conspicit in reddenda ratione, volensque vitare negligentiam quæ in prælato frequenter mortale peccatum inducit. 81. dist. c. dictum. extra de reg. iur. quamuis. de offi. archi. c. ea quæ. in quibus de hoc.

Filij sanctorum nō sunt qui loca sanctorum tenent, sed qui exercēt opera sanctorum.

g ❡ *Ecclesijs*.] verbum, Ecclesia ¹, multipliciter sumitur, vt plene not. extra ne præla. vices suas. c. vlt. & proprie ecclesia dicitur congregatio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. quæ vna tantum est, vt in symbolo Apostolorum: & vnam sanctam Ecclesiam. de quo habetur 15. dist. c. canones. & quod sit vna, patet extra de sum. tri. c. firmiter. §. vna. de exces. præla. c. frequens. §. vtrum Cle. Papa v. in plura tamen membra dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. de quibus membris vniuersalis Ecclesiæ hic loquitur.

¹ De multiplici significatione huius verbi, Ecclesia, late Turrecremata in summa de Ecclesia. lib. 1. c. 2.

h ❡ *Dispendio*.] id est, damno, quod vitandum est. de rescrip. dispendia. lib. 6. licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi consueuerit.

i ❡ *Cultus detrimento diuini*.] qui potius augeri quàm minui desiderandus est. extra de consti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. Sed in quo est detrimentum cultus diuini, dispendium ministrorum? Respondeo quia sublata sufficientia victus ipsis ministris, necesse est summoueri cultū diuinum: cum corporalis Ecclesia sine rebus corporalibus in nullo proficiat: sicut nec anima sine corpore exercendo sensus corporeos viuit. 1. q. 7. si quis obiecerit.

k ❡ *Moderaminis*.] Nam nouis morbis noua cōuenit antidota præparari. extra de iura. calum. cæterum. & rei nouæ est nouum consilium & remedium suggerendum. ff. de ven. insp. l. 1. nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc exhibent iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. extra de rescrip. ad hoc. & experimenta morborum nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50. dist. vt constitueretur. not. dicto. c. cæterum.

Nouæ rei nouū suggeratur remedium.

l ❡ *Reformemus*.] ad hoc præsidentis officium debet esse attentum. in proœmio Domini nostri Ioan. Papæ xxij. clementinarū consti. §. hæc sane. & arg. 12. q. 4. c. magnæ. ff. de colla. bo. l. nonnumquam.

m ❡ *Cum itaque*.] secunda pars.

n ❡ *In nonnullis*.] id est, aliquibus, duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus. ff. de verb. sig. l. duobus. & dixi plenius in decre. cum inter nonnullos.

o ❡ *Sequentis anni*.] puta tertij, & vlterioris.

p ❡ *Defuncto*.] id est, expendendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi animam à purgatorio, qui sunt multi, vel eleemosynæ largitio. 13. q. 2. c. animæ defunctorum. & c. tempus. 81. dist. c. presbyter. aliter enim defuncto applicari non possent. arg. ff. de ope. li. l. qui libertus. §. posthumus. 20. dist. c. qualis. cum mors omnia soluat. in corpore authent. de nup. §. deinceps. coll. 3.

q ❡ *Fabricæ*.] scilicet piæ, puta hospitalis, pontis. vel ecclesiæ. simile de rescrip. si propter. lib. 6.

r ❡ *Ecclesijs*.] quibus forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipsarum, vel aliam iustam causam: vt ad exonerationem æris alieni, vel simile. arg. ad hoc extra de testi. c. vlt. vt ecclesiast. bene. c. vnico.

s ❡ *Vel personis*.] Si intelligas de ecclesiasticis, planum est quod ad eas fructus tales spectare possunt de consuetudine, priuilegio, vel statuto: cū ipsi viri ecclesiastici sint capaces. extra de so. compe. cū contingat. not. Inno. de restit. spolia. c. olim inter. Si intelligas de secularibus, poterunt ne tales fructus & ipsorum perceptio ad ipsos pertinere? Dic quod sic speciali priuilegio Papæ: nam frequenter visum est de regibus & alijs mundi magnatibus, quibus Papa ipsos per priuilegium concedebat. arg. 63. dist. Hadrianus. & c. seq. cum excommunicare clericum possint de speciali Papæ commissione arg. 96. dist. c. bonæ. & ibi not. & 32. dist. §. verum quidem. per Guli. extra de offic. deleg. c. ab arbitris. lib. 6. Sed vtrum de consuetudine talium fructuum perceptio possit ad tales spectare personas? Videtur quod sic: quia quod potest pactum, potest præscriptio. arg. ff. de pact. non impossibile: vt not. de fun. pa. l. vlt. lib. 12. sed per pactum tempore fundationis appositum potest sibi laicus tales fructus retinere beneficij cum vacabit. 18. q. 2. Eleuterius ergo & per præscriptionem. Sed contrarium dicas: cum nec iura ecclesiastica tractare vel spiritualia sibi possidere, & sic nec præscribere potest ius ipsum talia percipiendi. arg. extra de elect. Massana. & c. sacrosanctā. de iudi. decernimus. & c. quanto. de arbi. c. contingit. de re. eccle. non alie. c. cum laicis. de præsc. c. causam quæ. 96. dist. bene quidem. cum si. & quia talis consuetudo reputari posset ecclesijs onerosa, & sic inualida. extra de consue. c. 1. quia laici clericis oppido sunt infesti. 2. q. 7. c. laici. extra de immu. ec. clericis. lib. 6. Nec obstat quid dictū est de fundatore laico: quia illud est specialiter introductum in patrono: vt per pactum fructus tales sibi possit retinere in suæ liberalitatis fauorem, vt sic quilibet laicus citius inducatur ad fundandum vel dotandum ecclesias, & ne à tali exercenda liberalitate detrahantur: arg. ad hoc. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pu. l. 2. & ista ratione de sola gratia non de mero iure laico tali ex fundatione seu donatione seu constructione de iure permittitur iuspatronatus. arg. 19. q. 2. c. si quis epōrum. extra de iurepa. c. quoniam. & ibi not. per Host. ista etiam ratione ecclesia patronalis non potest erigi in collegiatā per ordinarium inuito patrono, secundum Ber. notantem extra de iurepa. c. nobis.

Ecclesiæ re potest laicus ex Papæ cōmissione.

Ius patronatus quare laicis cōceditur.

t ❡ *Annalia*.] sic vulgariter dicta: quia per annum emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & sic ad vulgi denominationem respectus habetur. arg. ff. de su. l. 2. §. 1. de fun. instru. l. cum de lanionis. §. asinam.

u ❡ *Priuilegio*.] intellige per Papam concesso, quo ad personas seculares: illis enim ab alio tale priuilegium concedi non posset, iuxta not. sup. in glo. si intelligas. & super hoc vide quæ not. per Inn. & Host. extra de arbi. contingit.

x ❡ *In totum*.] & male. extra de præben. c. de monachis. & eod. tit. c. vlt. constitutio. Cle. Papæ v.

y ❡ *Canonice obtinent*.] hoc dicit quia aliter obtineri beneficia nō possunt. extra de insti. c. ex frequentibus. de reg. iur. lib. 6. c. beneficium. & arg. ff. de decur. Herennius. Vnde ad titulum beneficij exhibendū bñficiatus possidens pōt cogi ex officio ordinarij absq; libello, reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam:

 vt not.

& ad quos aliàs [a] de iure fructus, ipsi spectare deberent [b] nihil inde percipiunt [c]: vnde illud inconueniens [d] sequitur, quòd commode [e] nequeūt ad impendendum seruitium [f] debitum residere [g] in ecclesijs, in quibus [h] beneficiati existunt: Nos [i] † de illo super his remedio prouidere volentes [k], per quod hi [l] & illi [m] in fructuum prædictorū perceptione participent [n], & ecclesiæ debitis seruitijs non [o] fraudentur: Præsenti decreto statuimus [p] de fratrū [q] nostrorū consilio, quòd illi qui fructus prędictos ibi hactenus integre [r] vendicabant [s] ex priuilegio, cōsuetudine vel statuto, nihil [t] exinde vltra summā, pro qua vnumquodq; beneficiorū ipsorū cōsueuit in solutione [u] decimæ taxari, prætextu cuiuscuis priuilegij [x], consuetudinis [y] vel statuti quouis modo [z] percipiant: sed ipsiussummę [a] perceptione dūtaxat [b] sint omnino [c] cōtenti, totali [d] residuo pdicta obtinētibus beneficia remāsuro [e]: nisi forsā [f] illi qui fructus [g] eosdē soliti fuerant (vt [h] præfertur) cū integritate percipere [i], pro se mallet ipsum habere residuū [k], & obtinētibus ipsa beneficia summā [l] dimittere memoratā: quo [m] casu pcipiēdi quod maluerint illis [n] relinquimus optionē [o]: sic quod infra decē [p]

vt not. Hostien. extra de simo. c. licet Helc. & clarius Compost. ȝ. de test. capitulum. in glo. magna super verbo: sed secundum hoc.
a ¶ *Aliàs.*] scilicet deficiēti tali cōsuetudine, priuilegio, vel statuto.
b ¶ *Deberent.*] arg. efficax vř hic sumi posse, ꝙ beneficiatus fructus beneficij suos [a] faciat. ad idē ext. de fideius. peruenit. & cle. nō resi. c. vnico. §. qui vero. lib. 6. & hāc opinionem amplectitur Host. extra de præb. de multa in verbo, de suis. & Io. 12. q. 1. c. duo sunt genera. ipse tň ȝ. not. ea. q. c. res Ecclesiæ. quod pseqvere vt plene not. Guli. extra de rescript. statutum. §. assessorem. lib. 6. Et huic textus potest colorate adideri, ꝙ ad bñficiatum spectent, scilicet percipiendi & custodiendi, & in suas necessitates conuertendi, & fideliter inter pauperes distribuendi.
c ¶ *Percipiunt.*] vnde scrupuloso corde moueri possunt. 21. q. 7. c. decimas. ex multis, quæ textualiter leguntur. 13. q. 1. §. quia ergo.
d ¶ *Inconueniens sequitur.*] quod vitandum est per ea quæ notaui ȝ. in glo. qui potius.
e ¶ *Commode nequeunt.*] vř nō p potentibus habētur. ff. de ver. sig. l. nepos. & arg. de pe. liber. l. ei⁹. & l. hoc. n. 22. q. 1. c. faciat homo. & per ea quæ plene not. in decr. Execrabilis. in verbo, mendicant.
f ¶ *Seruitium.*] occasione cuius datur beneficium. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. 32. dist. c. eos.
g ¶ *Residere.*] Sed in quo beneficio quis residere tenetur? Dicas ꝙ in quocunque in dubio: cum omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt not. Inno. de cle. non resi. cap. vlt.
h ¶ *In quibus.*] subaudi, vel ad quas. proprie enim loquendo aliud est beneficiari in ecclesia, & aliud ipsam ecclesiam assequi: vt dixi de æta. & quali. c. vt hic. cle. 5.
i ¶ *Nos de illo.*] tertia pars.
k ¶ *Volentes.*] salutare & æquum fuit hoc remedium, cum per ipsum habentes fructus percipere in totū non frustrētur effectu cōsuetudinis vel statuti. arg. ad hoc decre. Execrabilis. §. nos itaque. & beneficiati onus seruitij sine fructu se subire nō lugeāt. arg. 13. q. 1. §. quia ergo. 12. q. c. hæc huius placiti. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. de dona. l. Aquilius. in corpore authent. de iud. §. ne autē. colla. 6. C. de asses. l. 1. cū similibus.
l ¶ *Hi.*] scilicet beneficiati: de quibus immediate prædixerat, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisdi. om. iu. si idem.
m ¶ *Et illi.*] scilicet habentes fructus percipere, vt supra.
n ¶ *Participent.*] talis participatio seruat consuetudinem, priuilegiū & statutum, ne totali careant effectu [a], & ne beneficiati & ipsa beneficia à suo iure in toto priuentur. arg. ne quid in flu. pu. l. 1. §. sunt qui putant. de leg. 3. l. fideicommissa §. si quis decem.
o ¶ *Non fraudentur.*] similiter de appel. peruenit. de elect. cū in co. lib. 6. fraudarentur autem ipsorum rectoribus residere non potentibus, ob temporalium defectum: vt ȝ. dixi in glo. qui potius.
p ¶ *Statuimus.*] per hoc videtur constitutio fore noui iuris editiua.
q ¶ *De fratrum.*] quid hæc clausula operetur, dixi in decre. Execrabilis. §. nos.
r ¶ *Integre.*] id est in totum, vt ȝ. dixi: & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata. Pone igitur ꝙ ipsi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: habet ne hoc casu locū qđ sequitur? vř ꝙ non: cum in hoc casu non loquatur: & ad casum omissum prouisio se extendere nō vř. arg. ff. de lib. & posthu. l. cōmodissime. solu. mat. l. si cū dotem. cum si. In ȝrium vř attenta mente præsentis constitutionis prouidentis ne ecclesiæ debitis fraudentur seruitijs, quibus fraudarentur si beneficiati ita modicum perciperent de fructibus, ex quibus non possent sustentari perinde ac si nihil perciperent. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. ita autē. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatam. & derisoria posset esse talis perceptio, vnde debet haberi pro nulla. arg. ff. de iure do. l. cum posset. §. igitur. arg. de leg. 1. l. legato. cum not. in ea & quo ad hoc modicum & nihil æquiparantur. de præb. c. de monachis. & c. auaritiæ. & eo. tit. c. suscepti lib. 6. de appel. c. peruenit. quasi illi hoc casu videātur integros fructus percipere, qui modicū beneficiatis relinquunt. arg. de cōse. dist. 2. c. re vera. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si pponas. & alibi paria videntur, quē esse spoliatū omnibus bonis suis, vel maiori ipsorū parte. extra de resti. spo. frequens. lib. 6. vel pati litē in omnibus bonis suis, vel maiori ipsorum parte. ff. de excu. tu. l. pp litem. insti. eo. tit. §. item pp. & minus debito dare & nihil dare, paria censeri videntur. ff. de trib. act. l. illud quoque. §. minus. de verb. sig. l. verbum amplius. & l. minus. & talis mens constitutionis cortici superficiali verborū præferenda est. ff. de excu. tut. l. credendū. ext. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verū. cle. 5. ff. de leg. l. fetre. nam & à ppria & stricta verborum significatione disceditur vbi mens aliàs salua esse non potest. C. de lib. præte. l. 3. ff. de iur. pat. adigere. §. quamuis. & ciuiliter modo, nō calumnioso verba sunt intelligēda. ff. đ seru. l. si cui. ad exhiben. l. pe. de lega. 2. l. debitor. §. vlt.
s ¶ *Vendicabāt.*] id est, sibi appropriabant vel applicabāt. simile verbū & similis expositio extra de elect. c. gňrali. §. verū. lib. 6. cū similib⁹.
t ¶ *Nihil.*] intellige etiam modicum: tum quia dicit, nihil qđ verbum de sui natura nihil includit: sicut per ȝrium vniuersale affirmatiuum nihil excludit. extra de ma. & obe. c. solitæ. de priui. quia circa. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. tum quia dicit vltra percipi. diceretur etiam pro modico. ff. de offi. pręfec. præto. l. 1. §. in initio. de ver. sig. l. collegarum. §. qui extra. tum quia ȷ. dicit, nullo modo, & dumtaxat. & sint omnino contenti. & totali, &c.
u ¶ *In solutione.*] scilicet decimæ, si nō habes in textu. & ȷ. colligitř.
x ¶ *Priuilegij.*] sic vides ꝙ priuilegiū alicui concessum restringitř & limitatur, nisi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuū. nec mireris đ hoc: cū aliàs cōtingat ex hac cā ipsū totali effectu vacuari, extra de deci. suggestū. & c. dilecti. de verb. sig. l. quid p nouale.
y ¶ *Consuetudinis vel statuti.*] collige etiam effectum consuetudinis vel statuti in partem tolli ob vitandum enorme alterius detrimentum. nec de hoc etiam est admirandum, cum & statuta iuris communis ex tempore & loco & ex causa sepæ mutationem recipiant. 29. dist. scien dum. extra de consan. c. non decet. cum si.
z ¶ *Quouismodo.*] quasi dicat. siue in ipsismet fructibus, siue in ipsorum æstimatione.
a ¶ *Summe.*] id est, taxationis decimæ.
b ¶ *Dumtaxat.*] id est, tantum. hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat. arg. ff. de tri. vi. & ole. leg. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.
c ¶ *Omnino.*] id est, in totum, vt plus petere non possint. simile de rescrip. duobus. circa finem. lib. 6.
d ¶ *Totali residuo.*] id est, restanti vltra summā taxationis decimæ.
e ¶ *Remansuro.*] considerato iure communi secundum quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt supra.
f ¶ *Nisi forsan.*] exceptionem ponit ad proximum dictum.
g ¶ *Fructus eosdem.*] scilicet vacantium beneficiorum primi vel secundi, vel vlterioris anni.
h ¶ *Vt pfertur.*] scilicet ptextu cōsuetudinis, priuilegij, vel statuti.
i ¶ *Pro se.*] id est, pro tuo commodo vel vtilitate.
k ¶ *Residuum.*] id est, qđ restat detracta summa taxationis decimę.
l ¶ *Summam.*] scilicet taxationem decimæ.
m ¶ *Quo casu.*] scilicet vbi magis volunt residuum summæ, quàm ipsam summam habere.
n ¶ *Illis.*] scilicet qui soliti erant fructus integre percipere.
o ¶ *Optionem.*] id est electionē. arg. ad hoc. ff. de man. vin. l. pater.
p ¶ *Decem dies.*] similis decem dierum dilatio ad optandū datur. de præb. si pluribus. lib. 6. & alibi. ff. de constit. pe. l. promissor. & in corpore authen. de appel. §. 1. coll. 4. Et si quæras quare talis dilatio ad hoc datur, nō maior vel minor? Rñdeo quia sic iuris conditori placuit: nā in talibus iuribus positiuis est pro ratione voluntas. instit. de iure nat. §. sed & ꝙ principi. ff de consti. l. 1. & habet locum qđ dř, non omniū quæ à maioribus statuta sunt ratio reddi potest. ff. de leg. l. nō omnium. 13. q. 4. Nabuchodo. §. de Tyrijs. & pro hoc facit quod not. extra de rescri. si quando. Si etiam quæras à me, an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico ꝙ nō: tum quia talis est, cuius lapsus ius aufert vni eligendi & in alium trāsfert, vt sequitur. arg. C. de dila. l. 1. sicut nec terminus x. dierum ad appellandum vel anni ad appellationem prosequendam: vt not. C. de lit. contest. authent. offeratur. tum etiam quia à

Papa arbi-

[a] Beneficiatus an fructus beneficij faciat suos. Et vide de hac quæstione Contrarium in cap. cū in officijs. extra de testament.

† Ego ex hoc. §. noto, quòd princeps modificare potest aliorū priuilegia, siue à se cōcessa, l. fundos. & doctores ibi. C. de omni agr. de ser. lib. 11. siue ab alijs. c. quāto. & ibi Pet. de Ancharan. de censi. Fon.

† Aliàs, ibi.

Beneficiū quodlibet residentiā exigit.

[a] Nota ꝙ modificare & minuere priuilegium non est ipsum tollere Font.

Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorum, paria sunt.

Verba ciuiliter sunt intelligenda.

Priuilegiū quandoq; in totum coarctatur.

Ius cōmune quādoque mutatur.

Voluntas in iuribus positiuis est pro ratione.

Terminus ad appellādum, non potest augeri nec diminui.

Papa arbitrarie statutus est. arg. extra de offic. deleg. de causis. de iudi. cum venissent. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. & arg. eorum quæ not. extra de accus. cum. P. in gl. vlt. de sorti. c. 2.
a ¶ *Postquam sciuerint.*] nō ergo protius ignoranti currit tale tempus. arg. extra de conces. præben. c. quia diuersitatem. C. quomodo & qn iud. l. ab eo. cū enim præscriptio de se negligentem curtat, arg. C. de an. excep. l. vlt. & ignorans negligens dici non possit: sibi igitur nec curret, ne iusta ignorantia feriatur. C. de tab. generali. lib. 10. Sed qualem reputabis vel præsumes

† Alias, an annalia.

Ignorans nō dicitur negligens.

† Alias, an annalium.

dies postquā[a] sciuerint bñficia ipsa vacare, ij quib'[b] annalia † ipsa debentur ex priuilegio, cōsuetudine vel statuto; vel ipsorum annalium † collectores[c] quā partē habere voluerint, an scilicet decimæ[d] taxationem[e] vel illa dimissa residuū[f] nulla[g] subhastatione præmissa eligere teneatur[h]. Quā electionē[i] si infra dictos decē dies nō fecerint, (vt dictū est[l]) extunc[k] ad eū cuius † est[l] bñficiū huius optio[m] vel electio[n] trāseat[o] ipso iure.

† Alias, Ita: cuius est beneficium huius optio, &c.

scientem? Forte illū qui vere scit vel iuris interpretatione, iuxta c. cum ei quem. in fine. de conces. præben. cle. 5. & arg. ff. de insti. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed dicas hic arbitrarie cōsiderandum iuxta locorum distantiā vel vicinitatem, & beneficij qualitatē & famā super hoc exortam. arg. extra de præsump. c. quosdam. qui matri. accu. pos. cum in ma. & per ea quæ not. Hostiensis extra de conces. præben. ex parte. in gl. quasi archieps. Nō obstat c. cū ei. Tum quia loquitur de impetrante litteras ad beneficium, in quibus vt pote ambitiosis stricta sit interpretatio. extra de rescri. si gratiose. de præben. quamuis. lib. 6. Hic autē agitur de mero priuilegio, consuetudine vel statuto, quę vel ex superioris liberalitate vel consensu illorū quibus præiudicant, sunt inducta, quare nō sic ambitiosa dici possunt. arg. de præb. c. si cui nulla. lib. 6. C. de bo. va. l. si qn. lib. 10. Tum quia periculū diuturnæ vacationis & vitatio fraudis ibi præsumptam scientiam introducunt. q periculū hic non subest, cū intra tempus à iure statutum beneficiū vacans haberet conferri, licet illius fructus ad tempus ad alium spectent. vt not. Ber. extra de magi. c. qa nonnulli. in glo. vlt. & Host. de verb. sig. c. tua. & alias dixi d̄ præb. c. si tibi concesso. lib. 6. Tū etiā quia ibi fingitur inesse sciētia in certo, quæ fictio ad casum non expressum non extenditur, cū sit ꝫ ius cōe, præsumens ignorantiam vbi scientia nō probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg. iu. lib. 6. c. quæ à iure & c. præsumitur. ff. de leg. l. quod vero. & hunc intellectū innuit si. c. cum dicit, impetrantem interpretamur habere. & sic loquitur in certo casu. arg. ad hoc extra de re. permu. c. 1. lib. 6.

Fictio non extēditur ad casum non expressum.

b ¶ *Annalia ipsa.*] hoc expone vt dixi in parte præcedenti.
c ¶ *Collectores.*] qui frequenter per Papam vel reges vel alios, quibus tale datur priuilegium, ad hoc præficiuntur. Sed pone q tales collectores non eligunt, vt hic statuitur infra x. dies: nocebit ne regi vel alteri qui tales præposuit? Potest dici q sic: nā negligentia taliū nocere vr̄ præponenti eosdē. arg. C. de acqui. pos. l. ex libertus. §. 1. ff. loca. l. videamus. & l. cū plures. §. seruum. de neg. gest. l. nam & seruus. §. vlt. imputatur enim talium negligentiū electio præponenti eosdē. arg. ff. de mino. l. 3. §. vlt. & l. cum mandato. de insti. act. l. sed & si quis. §. fi. & arg. extra de elect. c. generali. lib. 6.

Decimarū collectores à quibus deputantur.

d ¶ *Decimæ.*] cuius perceptio per Papam quandoque conceditur regibus vel alijs: quo casu qualiter seruari possit colligitur de deci. c. si beneficiorum. cle. 5.
e ¶ *Taxationem.*] illa deficiente quid iuris sit, dicitur in §. seq.
f ¶ *Residuum.*] expone vt supra.
g ¶ *Nulla subhastatione.*] id est, proclamatione vel præconizatione per quam appareat fructus beneficiorum fore æstimandos, & plus offerenti dandos. arg. C. de sacrosanct. eccles. authen. hoc ius porrectum: & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solemnitas, quæ deficiens in venditione rerum debitoris fisci reuocari facit eam. & sic sumitur C. de fi. instru. & iure hastæ fisca. l. 1. & 2. & vlt. lib. 10. vbi talis expositio colligitur. & qui in tali subhastatione in plus offerendo alium superat, ipsum licitādo vincere dr̄. ff. de publi. l. licitatio. Si quæras quare talis subhastatio hic prohibetur: potest dici, q cum esset facienda non ob necessitatem beneficij, sed solum ad commodum habentis fructus percipere prohibetur, ne qualitercunq; dehonestari dicatur status & qualitas beneficij, detegendus per talem subhastationem. arg. ff. ad legem Aquil. si quis testamentum. C. de ali. pup. præstan. l. 2. & accedat quod agitur: quid enim tam durum, tam inhumanum est, quàm publicatione pompaq; rerum familiarium & paupertatis detegi, vilitatem & inuidiæ patere diuitias? C. qn̄ & à qui. quarta pars. l. 2. in ver. mobiles autem res, & c. lib. 10. & ne per talē subhastionem oblata licitatione in dubium de facto reuocetur quid vtilius sit vel recipere taxationem vel residuum, vel vt sic beneficiati citius certi reddantur, quid eis fuerit remansurum. Sed huius gratia quæro, nunquid beneficiatis sit licitum fructus horum beneficiorū suorū præmissa subhastatione vendere? Vr̄ q non, per iam dicta. Sed ꝯtrium credo: tum quia prohibitum non reperitur, quare permissum debet intelligi. arg. C. de reli. l. statuas. ff. qui. ex cau. ma. l. necnon. §. q eis. 30. q. 4. illud. 1. q. 4. spiritalem. Tū qa subhastatio de se est fraudis vitatiua, cum fiat publice. arg. ff. de nup. l. vlt. de admi. tu. l. nō æstimo. inducit frequenter vtilitatē beneficiati, & per consequens beneficij per pluris oblationem & licitationē: vt dicta l. licitatio. Tū quia permissum est indistinctè beneficiatis bñficiorū fructus vendere, illos ad firmā concedere libere, meliorē suā cōditionē faciendo. extra de loca. c. vestra. ne præ. vi. su. c. vlt. sicut vsufructuario permittitur. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius.
h ¶ *Teneantur.*] simile de præben. si pluribus. lib. 6. in decre. execrabilis. §. vos.
i ¶ *Quam electionem;*] scilicet de taxatione decimæ vel residui.
k ¶ *Extunc.*] hoc verbū tēporis extremitatē denotat, vt ante lapsum decē dierum talis optio in beneficiatum non transeat arg. ff. de leg. 2. liberum. §. Stichus. iuncta l. 4. ff. de condi. & demonst.
l ¶ *Cuius est.*] facit in arg. q res & iura beneficij sint ipsius beneficiati. super hoc vide quod not. de cau. pos. c. cum super. & Host. de pecu. cle. c. vlt. & Gar. de reb. eccl. non alie. c. hoc consultissimo. lib. 6 & Ioan. 12 q. 1. expedit.
m ¶ *Optio.*] scilicet retentionis; taxationis, decimæ; vel residui, vt supra.
n ¶ *Vel electio.*] pro eodē sumi videntur hæc duo verba: vt hic colligitur. & de conces. præb. quia cunctis. §. pe. & fi. lib. 6. ff. de opt. leg. l. 4. in princip. & §. 1. & l. cū optio. cū similibus: q hic nō copulatur per copulatiuam, quæ de sui natura cōiungit diuersa. ff. de lega. 3. l. ea tamen adiectio. de hære. insti. si hæredi plures. Sed disiunctiuam, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua diuersa coniungit.

o ¶ *Transeat ipso iure.*] quasi dicat absque ministerio, & translatione hominis. simile de rescrip. ipso iure. de ele. quàm sit. de hæret. c. cum fm. lib. 6. in corpore authent. de rap. mu. §. vlt. coll. 9. ff. de pu. vec. & commis. l. cōmissa. de iur. fis. l. 1. §. an bona. cū si. Et p hoc collige q vbi ille cui datur electio infra certū tēpus faciēda, negligit eligere: ad aliū potestas deuoluitur eligēdi: siue detur electio ab homine, vt ff. de leg. 2. statu liberū. § Stichū. siue à lege, vt hic, & de præb. c. si pluribus. lib. 6. d̄ elect. ne pro defectu. lib. 6. cū si. Vnde facit ad decisioné quæstionis, quæ fieri posset, vtrū mora in hoc casu tēpore lapso purgari possit? Et dicas q nō: quia cū per lapsū eius ad aliū eligendi potestas sit trāslata, in eius præiudiciū, alius cōsiliū mutare nequibit. ff. de reg. iur. nemo potest. & eo tit. c. mutare. lib. 6. & arg. de ele. c. constitutionem. §. insuper. cle. 5. & vt expressum. ff. de fideicō. li. l. Thais ancilla. §. intra. & sup hoc vide quod plene not. de cōces. præb. c. cū ei quē. cle. 5. pro hoc etiā facit qd̄ not. Car. dicto cap. quàm sit. Sed pone, q ille qui poterat optare, eligit vnū, puta taxationē decimæ, post adhuc existēs intra decē dies vult variare & eligere residuū, vel eꝫ: poterit ne? Vr̄ q sic. arg. ff. de act. emp. & ven. l. si sterilis. §. vlt. de le. leg. Aurelius. §. pen. de proc. c. licet. lib. 6. cum si. Sed ꝯtriū dicas: quia per electionē de vno ex his factū semel ius in alio alteri q̄sitū remanet: quare nō est locus variationi, vt s. proxi. dixi & probatur ff. de op. leg. l. apud. de leg. 1. fm. de elect. c. nulli. & c. ab eo. lib. 6. & quia quod semel placuit, &c. ff. de neg. gest. l. Pōponius. de reg. iur. qd̄ semel lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi. cum similibus. ad hoc etiam facit quod not. per Compost. de rescri. capitulum. in glos. magna. § sed quid si ꝫ beneficia. Et hoc verū intelligas: nisi eligens in eligendo fuisset deceptus: puta persuaso sibi q taxatio decimæ erat maior, & illam elegit, vel persuaso sibi q residuū maius erat, cū esset minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit. arg. ad hoc. ff. de adul. l. si maritus. §. vlt. de opt. leg. l. 2. extra de præsum. quia verisimile. sic sentit Host. in si. de cōces. præb. quia cunctis. circa fi. in ver. extātibus. Supradicta autē vera dicas vbi ius eligēdi cōpetit de præsenti vt hic: secus si in tēpore mortis alicuius sit collatū: quia tunc variare pōt habēs eligere. Sic nō obstat ff. de lega. 2. l. vnū ex familia. & l. cū pater. §. à filia. Et ad arg. in contrariū allegata patens est rñsio: quia in l. si sterilis. obligatus alternatiue ad habitationem domus emptæ præstandā, vel decē, singulis annis semel vel pluries: vnū de illis præstando eligens in reliquo non transtulit ius eligendi in creditorē: quare variare potest, & aliud soluere naturæ obligationis alternatiuæ satisfaciens, quæ variantē admittit. ff. de ver. ob. l. eum qui certarū. cū in alternatiuis sit electio debitoris. ff. de ꝯhē. emptione. l. si emptione § si emptio. de iure do. l. plerūque. §. vlt. extra de rescri. c. inter cætera. d̄ reg. iur. c. in alternatiuis. lib. 6. hic autē secus: quia semel vnū eligēdo reliquū fecit aduersario effectualiter applicari. l. Aurelius. §. pen. nō obstat. ibi enim nō agitur de semel eligente variare volente: sed de test. pro parte approbante vel pro parte non approbante: quare potius casus est dissimilis quàm ꝯtrius. c. licet. nō obstat: quia. ibi variatio admittitur: quia sit sine alterius præiudicio, & in illo prima voluntate manente, hic autem non ita. Vel potes ad hæc ꝯtria & similia respondere si vis, vt not. per Dynum de reg. iu. c. mutare. & c. quod semel. lib. 6.

Mora purgari non potest ab eo, qui intra tempus non elegit taxationē decimæ vel residuum.

Eligere habens taxationē decimæ vel residuū infra decē dies, si vnū elegit, licet adhuc in sit tempore existat, variare non poterit.

Et hoc[a] in ecclesijs & partibus[b] illis, in quibus beneficia maiora[c], & alia quę ad solutionē decimæ sunt taxata[d], volumus obseruari. In illis vero ecclesijs & partibus, in quibus decimarū taxatio nō est facta, seruetur quòd fructus[e] & obuentiones beneficij tunc[f] vacātis, quod[g] † decimā soluere[h] consueuit, per mediū[i] diuidantur: quorū medietatē habeat is, cui annaliū † per alterū de prædictis[k] modis perceptio est cōcessa: Reliquam vero medietatē percipiat ille, cui beneficiū est concessum pro sustentatione[l] sua & alijs[m] ecclesiæ oneribus

a ¶ Et hoc.] quarta pars. & expone, hoc scilicet quod dictum est, vt habentes annalia possint vel taxationem decimæ, vel residuum eligere infra decem dies, & quòd aliàs in beneficiatum electio transeat ipso iure.

b ¶ Et partibus.] id est, regionibus.

c ¶ Maiora.] beneficia maiora dicuntur Episcopatus, vel archiepiscopatus, vel patriarchatus: aliter respectiue minora dicuntur. sic not. Host. de præb. c. maioribus.

d ¶ Taxata.] sed an semel taxatio facta augmentum vel diminutionē recipiat ex fructuū augmento vel diminutione? Vide si placet quod not. de deci. c. si beneficiorum. cle. §. Pone igitur quod maiora beneficia reperiuntur taxata, nō minora, vel econtra: vel reperiuntur aliqua minora taxata, non tamen omnia: habet ne locū quod dicitur in parte præcedenti, & hic seruari mādatur? Videtur quod non: cum hic textus ad hoc vt seruetur, in §. præcedenti videatur exigere, quod maiora & minora beneficia sint taxata ob copulatiuam, quæ de sui natura exposcit omniū copulatorum existentiam. ff. de condi. insti. l. si hæredi. de verb. oblig. si quis ita stipulatus. extra de rescrip. ex parte S. Sed tu dicas: quia sufficit quod illud beneficium de cuius fructuū perceptione agitur, sit taxatū, licet non alia. & expone maiora & alia scilicet de quorum fructuum perceptione contendatur. & hanc credo fuisse mentē conditoris huius capituli prouidere volentis habentibus fructus percipere, & ipsi beneficiato: aliàs sequeretur absurditas, quod propter vnum modicum beneficium quod in regione reperiretur non taxatū, in alijs taxatis prouisio huius decr. foret inualida. & expones textum vt dixi. vel expones, &, pro vel: nec est hoc nouum: quia sæpe coniuncta pro disiuncta, & econtra ponitur. ff. de verb. signi. l. sæpe. C. de insti. & substi. generaliter. vel dicas quod hæc copulatiua non exposcit omnium copulatorum existentiam: cum alterum ex eis tantum sufficiat ad rem de qua agitur explicandam.

Copulatiua omnium copulatorū exist. entiam exposcit.

Coniuncta pro disiuncta ponitur, & econtra.

e ¶ Fructus & obuentiones.] denotare videtur differentiam inter fructus & obuentiones: cum per copulam, et, coniungantur, quæ de sui natura diuersa copulat. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. de hær. insti. si ita quis. Vnde potest non incolorate dici, quod licet in fructu cedant regulariter omnium quæ ex terra nascuntur, vel ipsa alimentantur. ff. de vsu. l. in pecudum. & l. fructus. obuentiones tamen dici possunt, quæ ex facto hominis proueniūt: vt puta oblationes, funeralia, & ex sigillo vel alio emolumento curiæ, beneficij, & similia proueniunt. arg. extra de elect. vbi periculum maius. §. prouisioni. lib. 6. & eo. tit. statutum. cle. §. & ff. de verbo. signi. l. lege obuenire. cum similibus.

Et, de sui natura copulat diuersa.

f ¶ Tunc vacantis.] id est, quod vacare tunc continget, cum de perceptione fructuum eius tractabitur.

g ¶ Quod.] scilicet beneficium. aliàs est in littera, quos: & expones, quos, scilicet fructus & obuentiones.

h ¶ Soluere consueuit.] siue habeas quod, siue quos, est sensus quod diuisio solum fiat de fructibus consuetis decimari, vel fiat de fructibus beneficij quod in decima dari pro fructibus consueuit. Quid ergo erit si beneficium vacans nihil dare in decima consueuit de aliquibus fructibus: vel quid si de certis consueuit, & nō de alijs: fiet ne tunc nulla, vel de non consuetis aliqualis diuisio? Videtur quòd nulla: sumpto argumento à contrario sensu in iure fortissimo reputato. 15. q. 3. ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. ff. de testamen. l. qui testamento. §. mulier. cum si. potissime, quia ī. in parte penultima punitur percipiens vltra hæc statuta. Sed si hoc sit verum, summam iniquitatem videtur continere in hoc ista constitutio, quod consuetudo, statutum vel priuilegium ex rationabili causa inducta pro fructibus applicandis alicui personæ vel vsui, à tempus beneficiorum vacantium sit caritura effectu absque culpa illius, saltem in beneficijs, quæ nihil pro decima soluere cōsueuerunt, vel in illis fructibus de quibus decima per beneficiū solui non consueuit: & constitutio principis debet esse rationabilis, non iniqua, iuris alieni non sublatiua. 4. dist. erit autem lex. & quæ consuetudinem vel statutum pro alio inductam non videtur tollere, nisi hoc specialiter exprimat. de consti. c. licet. lib. 6. quod hic non facit, vt dicam in parte vltima: quare dicam hic cessare debere. argumentum à contrario sensu, vt euitetur iniquitas, absurditas, & iurium contrarietas. C. de epis. & cle. l. conuenticulam. not. extra de fo. compe. c. significasti. vel subaudiri debere ad textum verbum, maxime: vt maxime fiat diuisio fructuū beneficij consuetorū decimari. & consueti decimā soluere. idē tamen de alijs & alio. & quod ideo de talibus fructibus & de tali beneficio quod hic dicitur, fuerit introductū ad tollendū dubiū, quod fieri poslet: an annualia percepturus possit illam decimam eligere vel totum residuum. arg. §. præcedentis. Sed contrarium est vt hic vides: & potest esse ratio propter defectum taxationis. Si quæras àme qui sunt fructus de quibus non consueuit decimam soluere beneficium: tumet facto ipso discernas: nam tibi super incerto à iure non determinato quærenti certū nequeo dare responsum. extra de spon. c. de muliere. C. de transa. vt responsum. Sed si quæras qui sunt fructus de quibus ecclesia non tenetur soluere decimam: Rēdeo quod illi, qui ex iuribus sequentibus & similibus colligūtur. extra de deci. c. nouū genus. & c. ex parte. 16. q. 1. c. quęsiti. & hæc de decima quæ debetur ex præcepto ecclesijs parochialibus. Sed de decima quæ debetur Papæ, si quæras qui fructus ab illa sunt liberi: potest nō improbabiliter dici, quod omnes illi qui spectāt ad locū, qui nō cadit in nomen beneficij: vt colligitur de præb. c. per litteras. de reli. do. quia contingit. cle. §. & est ratio: quia in vsus quotidianos personarum miserabilium habent expendi. Et eadem ratione forte idem de fructibus, qui dantur pro quotidianis distributionibus. arg. extra de magistr. c. vlt. in fin. vel pro quibus non posset canonica portio exigi. extra de test. c. de his. de sepul. in nostra.

Conslitutio principis nō debet esse sublatiua alieni iuris.

Respōsum certū super incerto dari nequit.

† Alias, ...

† Alias annalium.

i ¶ Per medium.] attende hic æqualē distributionē factā. conditor enim canonis volens habentē fructus vel annalia percipere, fore ipsorū participem, ne effectu priuaretur consuetudinis, priuilegij vel statuti: & beneficiatis prouidere volens, vt ecclesiæ debitis seruitijs non fraudentur: nō sic æqualē participationē potēs facere in beneficijs nō taxatis, mediā adinuenire & statuere curauit. arg. ff. de vsufru. l. etiā partus. de verb. sig. l. nomen filiarū. §. portionis. & de pet. hære. sed & si lege commissaria. §. adeo. & §. quod autē. si pars hæred. pe. l. antiqui instit. quib. ex cau. ma. non licet. §. cum ergo.

k ¶ De prædictis modis.] scilicet cōsuetudinis, priuilegij, vel statuti.

l ¶ Pro sustentatione sua.] subaudi, & suorum. 50 dist. c. studeat. in fi. extra de rescr. cum adeo. cum ibi not. & arg. ff. de admi. tu. cum plures. §. cum tutor. cum similibus.

m ¶ Alijs ecclesiæ oneribus.] puta onerū episcopalium soluendorū, & hospitalitatis tenendæ. de sup. negli. præla. sicut. de præb. de monachis. & census ecclesiastici exoluendi. de cēsi. c. 1. & similiū. Sed hic quæro, vtrum alia pars dimidia, quæ applicatur habenti percipere annalia, penes eū remaneat absque onere aliquo? Videtur quod non: quia illa dimidia fructuū sola intelligatur, quę restat deductis oneribus ex eadem. extra de offi. ord. c. præterea. § porro lib. 6. & arg. C. de fruc. & lit. expen. l. 1. nā qui sentit cōmodū, sentire debet & onus. de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. & ff. eo. tit. l. secundum naturā. nō enim ferendus est qui lucrū amplectitur, onus autē subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. § pro secundo. In contrariū autē expresse videtur per hūc textū, per quē dimidia fructuū expresse beneficiato dimittitur pro sustentatione sua, & pro alijs oneribus supportandis: quasi ad illa videatur solū beneficiatū adstringere: & per cōsequens aliā dimidiā habentē percipere, releuare. ff. de leg. 1. l. turpia. §. vlt. & l. si hæredes. de leg. 2. l. si pluribus. §. 1. & l. legatorū petitio. §. 1. ad Treb. l. quotiens. & l. nonnunquā. Et potest ratio huius esse: quia cū ante hanc decr. ille integraliter sibi fructus appropriaret: & nūc dimidiā perdit: in hoc quoque grauatus, videatur ab oneribus releuatus. arg. ff. de iureiu. l. cum qui. C. de cupres. ex lu. daph. l. 2. lib. 11. Si enim ad alia decr. cōditor illū pro parte cōstringere voluisset, hoc vtique expressisset. arg. extra de deci. ad audientiā. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autē ad deficientis. Qualiter ergo secundum hoc respōdebis iuribus in contrariū allegatis? Dicas, quod decr. præsenti. § porro. & iura similia nō obstāt, loquūtur. n. vbi quis in totū sibi fructus applicabat ex aliqua causa, vt intelligātur deductis oneribus: cū nō reperiatur alius ad supportāda onera adstrictus pro aliqua parte emolumēti, quā percipiat: hic autē secus. arg. ad hoc ff. de vsufru. leg. l. vlt. Alia iura nō obstāt, de quibus colligitur habentē emolumentū sentire debere & onus: quia hoc verū, nisi ex dispositione iuris vel hominis alius ad supportādū onera sit adstrictus, sicut est hic, vt patet per iura allegata, & arg. ad hoc ff. man. l. si hæreditatē. §. 1. C. de noxā. l. 1. cum in prioribus. Quid ergo in §. præcedēti, vbi nec habēs annalia, nec beneficiatus expresse adstricti reperiuntur ad supportanda onera: dices ne quod habens annalia pro taxatione decimæ vel pro residuo, quam vel quod habere eligit, teneatur onera subire? Videtur quod sic, per iura allegata pro ista parte in quæstione præcedenti. Sed forte contrariū verū est: nam cū ipse prius integros fructus reciperet antequā hæc decr. esset condita, quo casu ad onera tenebatur per §. porro. & probatur per §. q. sequitur, sublata sibi per hāc decr. integritate fructuū, subducta videnē ab eo onera. arg. ff. de vulg. & pup. subst. l. & tabulas. de leg. 3. l. vlt. §. si. quia si ipse habet dimidiā fructuū facit suā, non tenetur ad onera. arg. huius textus & aliorum iuriū. ff. proxi. alleg. eadem ratione non tenetur vbi taxationem decimæ vel residuū eligit vt prædicto §. cum illa. vel illud minor vel minus esse

Ista ratio est bona: quia principis cōstitutio interpretanda est, vt minus lædat ius aliorū. c. nouit. de sen. ex. gl. in c. audita. de restit. spoliato. & tex. in l. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publico. fiat.

supportandis. ¶ Quòd [a] si alter de prædictis [b] præfata [c] medietate noluerit [d] esse contentus, altero contentari volēte [e] pars nolētis transeat ad [f] volentē [g]: & volens fructus & obuētiones illius beneficij percipiet vniuersos [h], eidē beneficio congrue [a] faciens deseruiri, ac eius supportans [i] onera consueta [k]; Et [l] si quicquam aliquis prædictorum [m] vltra [n] præmissa perceperit [o], illudq; [p] his ad quos [q] pertinebit intra [r] mensem non restituerit [s] cũ [t] effectu: eo ipso si episcopus vel superior [u] prælatus fuerit, à [x] pontificalibus [z] & ingressu [y] ecclesię sit suspensus: Si autē capitulũ [z], vniuersitas, vel collegium, interdicto [a]

mus esse possint ista dimidia. & licet ibi maior vel maius possit esse, adhuc videtur idem dicendum: cum enim taxationem decimæ possit eligere: certum est, vt videtur q decima debetur absq; omni onere, & apud eligentes illam absque onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuum eligit, pro illo ad onera non tenetur saltem pro rata, cũ si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur, maxime si supponatur residuũ decimæ plus valere, quàm ista dimidia? Potest dici q ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere quod ab omni diminutione debet esse extraneum. in corpore auth. constit. quæ de dig. §. illud. coll. 6. & quia ius habet constitui vniforme: vnde si pro decima electa nõ tenetur, ergo nec pro residuo. vt videtur arg. C. de temp. in integ. restit. l. super vacuam. aliàs si contra diceres, posset contingere priuilegium, consuetudinem vel statutum esse derisoria, & omni carere effectu: quia tanta possent esse onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ vel pro residuo ad tempus tantummodo percipiendis: quæ quidem onera, totum statum perpetuum beneficij, & per consequens ipsum beneficiũ concernunt, secundũ præmissa si bene attendas effectus dicti §. porro. per hoc c. videtur hoc ire sublatum: & vtinã super hoc maior declaratio foret facta.

a ¶ *Quod si alter.*] quinta pars.

b ¶ *De prædictis.*] scilicet habẽtium percipere annalia vel beneficiato.

c ¶ *Præfata medietate.*] fructuũ scilicet & obuentionũ beneficij.

d ¶ *Noluerit.*] contra dispositionem & distributionem æqualem §. præcedente.

e ¶ *Volente.*] pœna ergo consequens locum habet, cum vnus nõ vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore contentus, pœna non vendicat sibi locum, puta si super maiori vel minori parte conuenirent. arg. ad hoc ff. de nou. ope. nun. l. 4. §. & post.

f ¶ *Ad volentem.*] per hoc patet effectum consuetudinis, priuilegij vel constituti totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu transgressione dispositionis huius decret. quasi nõ debeant illorum gaudere beneficio, qui contemnendam legem censuerunt. arg. C. de iure deli. l. vlt. §. si vero postquam. & aliàs priuilegium vel statutum tollitur per abusum vel non vsum. extra de consti. cum accessissent. de præb. pro illorum. ff. de nundi. l. 1. not. extra de deci. suggestum. Sed hic quæro, vtrum pœna hic apposita locum habeat contra illum, qui dispositionem factam in §. præcedente nõ seruat, vt quia habens annalia percipere, non vult cõtentari taxatione decimæ, nec residuo? Videtur quòd sic, quasi vtrobique sit eadem ratio. Sed contrarium dicas, cum quia hæc pœna statuitur mero casu contra nolentem esse contentum dimidia, vt patet per hũc textum: ergo ad casum alium non extendam. arg. de elect. statutum. lib. 6. ff. de pœn. lege interpretatione. [z] tum quia in casu §. præcedentis contra non seruantem eius dispositionem est certa pœna ibidem inducta: igitur ista non erit cumulanda, cum illa per se sufficiat. arg. ad hoc extra de iudi. at si clerici. 81. dist. c. presbyter aut diaconus. & quia semel afflicto, &c. 7. q. 1. cum percussio. C. de episc. audien. l. tam dementis. & quia contenti debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus.

g ¶ *Vniuersos.*] & sic vides emolumentum abdicatum à non obtemperanti applicari obedienti, & hoc inducit malum inobedientiæ & virtus obtemperantiæ. arg. extra de postul. præl. ad hoc. ff. de re mili. l. 3. §. in bello.

h ¶ *Congrue.*] quasi dicat debite, iuxta morem & qualitatem & facultates beneficij. arg. ad hoc ff. de ali. leg. l. cum alimenta. extra de æta. & quali. cap. ex ratione. de appella. peruenit. de elect. cum ex eo. §. porro. lib. 6.

i ¶ *Onera.*] de quibus dixi in parte præcedenti.

k ¶ *Consueta.*] intellige consueta iuxta morem dudum rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutum. extra de censi. c. 1. & c. peruenit. cum ibi not. 18. q. 2. Eleutherius. vel intellige, consueta, scilicet de iure. vel intellige, scilicet de iure imponi, licet aliàs non fuerint præstita, puta pro procuratione ratione visitationis vel delegatorũ, seu nuntiorum sedis Apostolicæ occasione debita. extra de censi. cũ instantia. de præscript. cum ex officij. ad insolita ergo vel ratione institutionis vel temporis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus. extra de censi. prohibemus. & cap. præterea.

l ¶ *Et si quicquam.*] sexta pars.

m ¶ *Prædictorũ.*] scilicet habẽtis annalia percipere vel beneficiati.

n ¶ *Vltra præmissa.*] idest, vltra taxationem decimæ vel residui in beneficijs pro decima taxatis, vt in §. & hoc.

o ¶ *Perceperit.*] scire debet quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶ *Illudque.*] scilicet perceptum vltra præmissa. vel eo nõ obstante æstimationem. arg. ff. de condic. fur. l. in re furtiua. extra de transact. veniens.

q ¶ *Ad quos pertinebit.*] iuxta dispositionẽ dicti §. nos. & §. & hoc.

r ¶ *Infra mensem.*] intellige vt in calendario computandum. extra de sup. negl. præl. licet. & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti, vt not. Gar. in simili. de elect. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6.

s ¶ *Non restituerit.*] scilicet quãtum in eo est. si enim per ipsum non steterit quominus restitueret, tunc pro restituente habendus est. arg. ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. de re iud. l. in iure. C. de inuti. & subtit. l. 1. extra de eo qui mit. in poss. cap. 2. de reg. iur. cum non stat. & c. imputari. lib. 6.

t ¶ *Cum effectu.*] quasi realiter, vt innuat q non sufficeret obligatio verbalis facta de restituendo: quia vbi opus est facto, sola voluntas non sufficit. extra de eo qui mit. in pos. c. 1. & ibi not. vt lit. non contest. c. quoniam. §. in alijs ad hoc ff. de re iudic. l. 4. §. ait prætor. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicuti. §. si voluntate. cum similibus. Et verba accipienda sunt cum effectu. ff. ne quis eũ qui in ius. l. si per alium. §. docere. quod quisq; iur. l. 1. §. hæc autẽ verba. extra de cler. non resid. c. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, restituat, quod de sui natura plenam habet significationem. ff. de vsur. l. videamus. §. in Flauiana. de verb. sig. l. restituere.

u ¶ *Superior prælatus.*] vt Archiepiscopus vel patriarcha. & sic vides q in paritate delicti, in pœnis mitius agitur cum episcopo vel superiore, quàm cum alijs. & hoc propter dignitatem pontificalis officij. de offi. deleg. c. quia pontificali. lib. 6. & quia in pœnis infligendis deferendum est. &c. extra de offic. deleg. pastoralis. & super hoc vide quod not. 40. dist. c. homo Christianus. & clarius extra de iureiur. c. cum quidam vbi not. Bernar. q in pœnis pecuniarijs plus punitur maior quàm minor: sed vltimum cõfundi videtur per l. quæ l. in. ff. de pœn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tanquam seruum patienti, pœna capitalis imponitur, quæ pagano talia facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud speciale potest dici in odium militis tale quid perpetrantis, per quod ab exercitio militari, & sic à defensione reipublicæ habet abdicari: ob quam se morti exponere & mortem nõ vitare tenebatur. ff. ex quib. cau. maio. l. pen. cum ibi not. & in corpore authen. de mand. princ. § vlt. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius patrem potest interficere sine pœna. ff. de reli. l. minime.

x ¶ *A pontificalibus.*] idest, ab illis quibus potest dici pontifex: & sic celebrare Missam cum mitra & baculo non poterit: nam suspensus ab illis, prohibetur ab his quæ sunt sibi aliàs vt pontifici permissa: & dependentibus ab eis, puta ab ordinũ celebratione, frontis chrismatione, basilicarum seu virginum consecratione & similibus: non autem ab alijs, puta à Missæ celebratione sine ornamentis pontificalibus, baptizare, pœnitentias dare, & alia quæ competunt ratione sacerdotalis officij. sic sentit Compost. de consuetud. cum dilectus. & Ber. de offic. deleg. sane 2. aliquando tamen suspenditur à sacerdotali officio, vt dicto c. sane. & tunc nec ista posset facere, nisi in pœnæ impositione sibi permitterentur. de corpore vitiato. cap. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti pontificali, & alibi quàm in Missa? Videretur q non: quia interdicto vno, omnia interdicta sibi censentur, quæ sine illo explicare non posset. de reg. iur. c. cum quid prohibetur. lib. 6 sed sine sacerdotali officio impleri non potest pontificale. de exces. præla. ex litteris. circa finem.

y ¶ *Et ingressu ecclesiæ.*] à quibus videatur prohibitus cui talis ingressus interdicitur, habes de sent. excom. cap. is cui. lib. 6. & vide super hoc quod not. per Inno. & Hosti. de sent. excom. sacro. & per Guli. de offic. deleg. quia pontificali. lib. 6.

z ¶ *Capitulum.*] hoc verbum & duo sequentia nomina sunt intellectualia anima carentia. & ideo excommunicari proprie non possunt. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem. lib. 6. illa enim sentẽtia de se animã ligat. extra de reb. eccle. nõ alie. c. si quis presbyterorum. In his autem quæ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium per compulsionem membrorum suorum. arg. C. de appari. præfec. præto. l. cornicularij. lib. 12. de excu. mu. l. maximarum. lib. 10. de hoc not. dicto cap. Romana. & Compost. de rescript. eam te.

a ¶ *Interdicto.*] scilicet ecclesiastico: de cuius transgressione satis cauetur. de exces. præla. tanta. & per talem sententiam interdicti, ligati dicuntur singuli de capitulo, vniuersitate, vel collegio, vt alicubi audire diuina non possint, nec ecclesiastica recipere sacramenta.

† Et sic vides quòd portio accrescat personæ, cum tamẽ Leges dicant portionẽ non personæ, sed portioni accrescere. l. si totã. ff. de acq. hæred. l. hæc scriptura. § si. ff. de cõdi. & demon. Ponta.

† Not. q portio accrescẽs trãsit cũ suo onere. l. vnica supra allega. ibi Bal. tractat materiã iuris accrescendi. & Luto. Roma. subtiliter in l. c. C. quando nõ pe. par. pe accres. Ponta.

z Sunt enĩ aliquando cõsiderãda quę cõtingere possunt. l. seruo. ff. de adi. lega. §. libertas. in fi. de ang. aeb. per ſ. dictu. ee. Ponta.

z Addo §. porro. de pœniten. dist. 1. fadeis. l. cũ quidam ff. de lib. & posth. l. 4. C. de interdi. ma. gl. c. 1. de tempo. ordi. lib. 6. licet allegetur in contrarium, & male, vt patet ex fine ipsius glo. & vide § ibi dixi. Ponta.

† Al. ita ẽ à pontificali non se, & ingressu ecclesię non eum se suspensum.

Voluntas sola nõ sufficit, vbi factũ requiritur.

Capitulũ caret anima, & excommunicari nõ potest.

cramenta. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6.
a ¶ *Donec prædicta.*] innuitur à contrario sensu, quod statim restitutione integraliter facta esset talis suspensionis & interdicti sententia relaxata: ad hoc arg. ff. de postu. l. puto. & 81. dist. c. si qui sint. vbi de hoc. Sed contrarium dicas, quod etiam post restitutionem est necessaria relaxatio sententiæ, cum in dubiũ possit reuocari restitutionis integritas: sic nota. Inno. de æta. & quali. c. cum bonæ.
b ¶ *Subiacere.*] in hoc casu & sequenti hæc decret. est canon sententiæ latæ.
c ¶ *Aliqua.*] intellige quæcunque & qualiscunque sit, cum indefinite loquatur. de priuilegijs circa. 19. dist. si Romanorum. ff. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. & quia hic agitur de incurrenda sententia excommunicationis, quæ in dubio tanquã in tutiori lata, præsumi debet in quemcunque, de cler. excom. mi. illud. §. licet.
d ¶ *Id fecerit.*] idest, vltra præmissa aliquid perceperit.
e ¶ *Excommunicationis*] scilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de sent. excom. si quem.
f ¶ *Sine restitutione.*] ergo cum illa absolui poterit. arg. 25. dist. qualis. extra de præsumpt. nonne.
g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper excipitur etiã vbi sedi Apostolicæ absolutio reseruatur. de sent. excom. nõ dubiũ.

se nouerint (donec a prædicta cũ integritate restituerint) subiacere b. Si vero aliqua c singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit d: excommunicationis e incurrat sententiam ipso facto, a qua sine restitutione f præmissa præterquã in mortis articulo g minime absoluatur h: Nõ obstantibus i quibuscunque k priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs cõsuetudinibus, & statutis, iuramento l †, confirmatione m sedis Apostolicæ, aut alia quacũque n firmitate vallatis, quæ omnia o quo p ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus †, & nullius deinceps esse volumus firmitatis q. Nulli † ergo, &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & voluntatis, &c.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ *Quia multi assumebant dominiũ & se creari faciebãt Potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ, & alijs locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio Ecclesiæ Romanæ, inhibetur, ne tales de cætero assumantur, neq; illis tanquã talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminẽtiã sibi audeat adscribere sine speciali licẽtia sedis Apostolicæ. Et si sint aliquæ ciuitates quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem Apostolicã confirmandos, vetat Papa quòd ante cõfirmationẽ debitã nulla eis tanquã talibus præstetur obedientia.*

h ¶ *Minime absoluatur.*] intellige per ordinariũ, qui talẽ absolutionem poterit impendere restitutionẽ facienti, cũ hoc Papa sibi non reseruauerit. de sent. exco. nuper. Sed pone quod ordinarius absolutionẽ talem impendit restitutione nõ facta; proderit ne talis absolutio? Videtur quod sic, licet iniusta. arg. de sent. excõ. venerabilibus. §. vbi autẽ lib. 6. Sed in contrariũ multũ viget iste textus prohibẽs absolutionẽ impendi, cũ dicit, minime. & nullo modo sine restitutione. ergo factũ contra legis prohibitionẽ nõ tenebit, licet non sit adiectum quòd factum contra non teneat. C. de legi. nõ dubium. 21. q. 2. imperiali. sic sentit Gul. in sententia lata. de offic. ord. Romana. §. si. licet Ber. aliter in eis sentiat. & ad hoc vide quod not. Host. de priuileg. volentes. in verbo, non præsumat. lib. 6.
i ¶ *Non obstantibus*] Septima pars. Hanc clausulam fore referendam dico ad omnia præcedentia. arg. ff. de leg. 1. talis scriptura. §. vlt. extra de appel. c. inquisitioni. & c. secundo requiris. & ista non obstantia tollunt effectum talium, vt saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispositis per eam. arg. extra de rescrip. cum aliquibus. vbi de hoc dixi lib. 6. & ad hoc de elect. c. vbi maius. §. cæterum. circa fi. de offic. ord. c. quia plerique. eod. lib.
k ¶ *Quibuscunque.*] idest sub quacunq; forma verborũ concessis.
l ¶ *Iuramento.*] arg. quod Papa super iuramento præstito ex causa posset dispensare vel disponere tanquam ille cuius auctoritas in illo intelligitur excepta. arg. ff. ad municip. l. Imperatores. extra de iureiur. c. venientes. & super hoc vide quod not. eod. tit. c. quanto.
m ¶ *Confirmatione.*] intellige etiã ex certa sciẽtia: tũ quia generaliter loquitur, tum etiã propter verbũ, quacunque, quod sequitur.
n ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiussorum vel obsidum obligatione, vel alia simili.
o ¶ *Quæ omnia*] scilicet priuilegia, indulgentias, consuetudines, statuta, iuramenta, confirmationes, & infirmitates quascumque.
p ¶ *Quo ad hoc.*] scilicet in hac decre. statuta. quantum ergo ad alia in hoc cap. nõ expressa, talia intelliguntur cassata nec sublata. arg. ff. solu. matri. l. si cũ dotem. & l. si vero. §. si socero. in lib. feud. de reg. feu. c. 1. & hoc facit pro ijs quæ not. supra in §. & hoc.
q ¶ *Firmitatis.*] Not. Papam posse tollere ex causa talia, de quibus hic dicitur. & simile de elect. quia sæpe. cũ similibus. huius ratio potest esse, quia in omni consuetudine vel statuto, & in iuramento semper intelligitur principis auctoritas, excepta. 10. col. de prohi. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. & dixi §. in verbo, iuramento.
r ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt dixi in decr. Execrabilis. in fine. Zenzelinus.

CAP. VNICVM.

Ecclesiæ Romanæ a suorũq; fidelium dispẽdia b dissimulare nõ possumus c, quin postquam nobis cognita u fuerint, aduersus ea opportunis x remedijs occurramus. Attendentes y igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis z ciuitatibus a, terris, castris, intra patrimonium b beati Petri in Tuscia, comitatum c Sabinæ, & terram d Arnolphorum constitutis eidem Ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, & diuersorum tam nobilium, quàm etiam aliorum vsurpato e regimine prouenerunt f, & volentes super hoc in

¶ *Ecclesiæ Romanæ.*] Diuide istam decr. in partes quatuor. In prima, cõstitutionis causa scribitur ratio præmittitur. In secunda facti prohibitionis subijciendi recitatio subiungitur: ibi, *Attendentes, &c.* In tertia cõstitutio prohibitoria super creatione officialiũ B. Petri, vel creatorum habentiũ per sedẽ Apostolicã confirmari, annectitur: ibi, *Omnibus & singulis, &c.* In quarta factũ in contrariũ irritũ decernitur: ibi, iuxta fin. *Decernentes, &c.*
s ¶ *Suorũque fidelium.*] collige hic dominũ temporalem posse & debere se opponere pro consequendo iure suorum subditorum. arg. ad hoc ff. de dolo. l. cum quis. extra de ordi. cog. c. 2. de resti. spol. c. 1. de appel. dilectis. in tantũ quod ipse guerram mouere potest contra dominum temporalem opprimentem iura sui subditi, si requisitus iustitiam de illo facere negligat, vel recuset. 23. q. 2. c. domi nus. sic not. Inn. & Hostien. dicto c. dilectus. & Hosti. de treuga & pa. c. 1. & contra subditi opponere se possunt, si eorum dominus alteri se subijcere velit, quod eorum interest dominum suum alteri non subijci, ne cogantur plures dominos habere. arg. 10. col. de prohib. feu. alien. l. imperialem. §. præterea ducatus. super quo vide quod not. Hosti. de maio. & obedien. dilectis. & Inno. de præscrip. auditis.
t ¶ *Dispendia.*] idest damna. simile de rescrip. dispendia. vt lite pend. dispendijs. lib. 6.
u ¶ *Cognita fuerint.*] super ignoratis enim vel ignotis non possunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quam personæ vel facti ratio habeatur. ff. de iure codicil. l. quidam referunt. Sicut nec super incerto certa dari potest sententia vel responsum. 11. q. 3. graue. C. de transact. l. vt responsum. extra de spon. cap. de muliere.
x ¶ *Opportunis.*] vt iuxta facti quantitatẽ & qualitatem, personæque conditionem, loci & temporis, causæque distinctionem remedium inducatur. ff. de pœnis, l. aut facta. de pœnit. dist. 1. aut facta. extra de homic. sicut dignũ. cum similib. nõ autẽ more imperiti medici, qui vno colyrio omniũ oculos vult sanare. 29. dist. cap. necesse.
y ¶ *Attendentes.*] secunda pars. & est simile de statu reg. cap. attendentes. clem. 5.
z ¶ *Nonnullis.*] idest aliquibus. duobus verbis negatiuis affirmatiuo æquipollentibus. ff. de verb. signi. l. duobus. de quo plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.
a ¶ *Ciuitatibus.*] hic videri potest, quod not. Guliel. de rescript. statutum. in verbo, ciuitatibus.
b ¶ *Patrimoniũ.*] talia loca dicunt esse in patrimonio S. Petri, ratione iurisdictionis & superioritatis, quas in eis Rom. Ecclesia habet.
c ¶ *Comitatum.*] repete verbum, intra.
d ¶ *Et terram.*] & hic repete verbum, intra.
e ¶ *Vsurpato.*] hic sonat vitium. quandoque autem in bono sumitur. super quo vide quod not. in decreta. si fratrum. circa fi. nc. in verbo, vsurpationis. & expone vsurpato, idest inuaso, vel illicite occupato.
f ¶ *Prouenerunt.*] hoc dicit quia ex vitio male initiato regimine mala

a Vide Ioa. Cald. in tract. de eccle. inter di. vl. membro. col. Fonta.

† Nisi enim hoc fuisset expressum & clausulam generalẽ. nõ obstantibus. non tolleretur iuramẽto firmata. habes glo. in c. cũ nõ deceat. de elect. lib. 6. & l. verbo, facta. cle. dudum de sepul. vide quod ego vtrobique dixi. Font.

† al. ita: reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius, &c.

† al. ita: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã nostræ constitutionis, reuocationis cassationis, irritationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ, & cætera. Datũ Auinione viij. Calen. Nouemb. pontificatus nostri anno secundo.

Diuisio.

Sententia certa super incerto dari nequit.

posterum [a] eorum dispendijs præcauere: Omnibus [b] & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatū, terrarū, castrorū & locorū intra patrimoniū, comitatum, & terrā prædictos [c] constitutis, in quibus [d] videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius [e] competit deputandi, vel instituendi, aut eligendi seu ponendi potestates [f], capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsæ [g] potestatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defensorem seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine [h] censeatur, in ciuitatibus, castris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel [i] recipere, retinere [k], aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto tāquam [l] potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquomodo [m] præsumant, neve [n] taliter electus, assumptus, receptus, seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij, vel rectoriæ seu defensoriæ, aut quodcūque aliud cuiusuis nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & Apostolicæ sedis licentia [o] speciali) quomodolibet [p] audeat: sed assumptū omnino [q] dimittat. Vbi vero ad communitates seu vniuersitates & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum & locorum prædictorum, vel eorum aliquem [r] ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominū, vel rectorem, seu officialem quemlibet aliū qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat [s] aut consueuerit [t] confirmari, nec ante de-

mala multa sequuntur. in corpore authent. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. & ibi not. coll. 7. nā ad vnū malū frequenter aliud sequit. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. 1. Vix enim bono peragūtur exitu, q̄ malo fuerunt inchoata principio. 1. q. 1. c. principatus.

a ❡ *In posterum.*] exempla enim præsentia, & præterita cauere nos præmonēt in futurum. 81. dist. c. plurimos, in fi.

b ❡ *Omnibus et singulis.*] tertia pars. hic sume illa verba, quæ sūt circa finem, auctoritate Apostolica districtius inhibemus. & inhibitio talis facta comitatibus, vel vniuersitatibus facta videtur singularibus personis comitatū vel vniuersitatem constituentibus, vt plene dixi in decreta. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.

c ❡ *Prædictos.*] per hoc videtur q̄ hæc constitutio sit localis, cum ad certa loca & districtus certos se limitet: sed nihilominus ius constituit ad alia vel alios. C. de legi. l. 2. & arg. ff. de iustitia, & iure. l. omnes populi. Insti. de iure natura. §. ius autē.

d ❡ *In quibus videlicet.*] ex hoc dicas prohibitionem & decretū huius decre. se non extendere ad loca. in quibus ius talia faciendi Papæ vel suis officialibus non competit: quia in illis de nullo præiudicio Romanæ Ecclesiæ agitur, nec de illis Papa intromittere se intendit, nisi ratione peccati. extra de iud. nouit.

e ❡ *Ius competit.*] principi soli competit, & nulli singulari de iure communi scripto dare iudices ordinarios: nisi aliud de consuetudine competat, vt est videre hodie in multis Baronibus & dominis temporalibus habentibus iurisdictionem omnimodam in suo patrimonio incorporatā. arg. C. de emanci. libe. l. 1. de appell. iudi. l. viros. lib. 12. extra de foro compe. cum contingat. de offic. ordi. Romana. lib. 6. sic sentire vī Ber. extra ne præla. vices suas. c. 2.

f ❡ *Potestates.*] hoc verbum & sequentia sunt nomina præsidentium iurisdictioni. ff. de verb. sig. l. potestatis. & patet in c. fundamenta. de elect. lib. 6. & in Extrauag. si fratrum. & ibi dixi.

g ❡ *Ne ipsæ.*] scilicet communitates vel singulares personæ.

h ❡ *Nomine censeatur.*] simile in c. si fratrum. de variatione enim nominis in talibus non curatur, sicut nec alibi. 14. q. 3. ca. plerūq; extra de simo. in tantum. ff. si cer. peta. l. lecta.

i ❡ *Vel recipere.*] scilicet de nouo.

k ❡ *Retinere.*] scilicet prius electum vel receptum.

l ❡ *Tamquam potestati.*] non est ergo hic prohibitum ei tamquam alij absque iurisdictione obedire. quod dic vt not. in c. si fratrū.

m ❡ *Quoquomodo.*] quasi dicat etiam leue mandatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff. de iurisdic. om. iudi. l. vlt. extra de constit. cap. vt animarum. lib. 6.

n ❡ *Neve.*] repete verba, districtius inhibemus, quæ sunt infra.

o ❡ *Licentia speciali.*] ergo cum illa posset.

p ❡ *Quomodolibet.*] quasi dicat nec per se nec per alium nedum inter inuitos, immo nec inter volentes. simile huic de rescri. statutū. §. in nullo. lib. 6.

q ❡ *Omnino dimittat.*] id est in totum nulla parte iurisdictionis vel officij sibi retenta.

r ❡ *Ius competit.*] forte ratione consuetudinis, vel etiam ratione iurisdictionis: quo cauetur q̄ vniuersitas per electionem sibi iudicem constituat. C. de iurisdi. om. iud. l. vlt. cum sic electo lex dat ordinariam iurisdictionem. arg. 63. dist. c. si plebibus. in corpore authē. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. vt not. extra ne præl. vi. suas. cap. 2.

Iudex electus ab vniuersitate, an si iure communi debeat per superiorē confirmari.

s ❡ *Debeat.*] vt puta ex pacto vel transactione. Sed hic quæro verū de iure communi electus ab vniuersitate in iudicem, habeat confirmari per superiorem? Videtur q̄ non. arg. ff. quando appel. sit. l. 1. §. solet. de decr. ab ordin. faci. l. 1. Itē ex quo tali electioni lex dat iurisdictionem ordinariam, vt dixi in gl. præcedenti. non videtur necesse adeundus superior pro aliqua confirmatione. arg. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. in corpore authent. de hære. & fal. circa princ. coll. 1. cū etiam ex iuris communis beneficio vniuersitati talis electio cōpetat: q̄d ab omni diminutione idest superioris adiectione debet extraneū esse. in corpore auth. constitutio, q̄ de dignitatib⁹. §. illud. coll. 6. Præterea qua ratione increato syndico ab vniuersitate non est opus confirmatione superioris vel decreto, cum sic creato lex potestatem tribuit. ff. q̄ cuiusque vni. not. l. 1. §. quibus. & l. nulli. idem videtur de electo in iudicem. sic not. Inno. de syndico extra d̄ procu. consulti. & de iura. calum. c. Imperatorum. vbi de hoc per Host. licet Accursius in l. nulli. aliter sentire videatur: sed iura p̄ quæ ad dicēdum contra mouetur, hoc non probant. in contrarium videtur ad instar tutoris qui actorē nō cōstituit nisi cum decreto superioris. ff. de tutel. l. solet. de admi. tu. l. decreto. insti. de cura. §. vlt. ad idem, quia cōsensu maioris partis vniuersitatis videtur auctoritate solemni superioris fore censendus confirmandus. C. de leg. si quid. & l. quoties. lib. 10. Itē quia videtur interesse superioris scire & examinare cui tamquā iudici vniuersitas, & singuli ex ea per cōsequēs sunt subiecta: quare eius assensus videretur exposcendus. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlt. de exces. præla. dilecta. cum ibi not. p̄ Host. licet eadem decr. pro parte contraria præstet efficax argumentum. q̄d enim schismaticum vel hæreticum sibi iudicem constitueret? non videtur aliqua re tolerandum. arg. extra de elec. c. venerabilem. Et ista opinionem declarare videtur Host. extra de iudi. c. vlt. Sed q̄ prius dictū est, fortioribus vinci vī argumētis, potissime supposita tali vniuersitate, quæ superiorem non recognoscat, sicut sunt multæ in Italia de quibus loquitur textus iste in illa enim infallibiliter videtur q̄ assumptus per eam in iudicem confirmatione aliqua non egeat, cum non sit superior, qui eam dare possit, sed in alia quæ superiorem recognoscat, magis procedit dubitatio. & de illa potest dici q̄ sine eius assensu sibi perpetuū iudicem vel potestatem eligere non possit, etiam prætextu consuetudinis. in corpore authen. de defen. ciui. § vlt. coll. 3. C. de suscepto. & arca. l. neminem. lib. 10. & multis alijs iuribus statuentibus officia publica, potissime iurisdictionalia, quæ iure successorio non transferunt, debere esse temporalia, nō perpetua: quæ allegata reperies tu merus canonista legum ignarus per Host. dicto cap. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta. lib. 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rempublicam occupatam retinentes, aspera dominatione eam opprimerent. ff. de origi. iur. lib. 2. §. & cum placuisset. & ne concessionum dominatione subditos vexarent. 50. dist. neminē. Temporalem autem iudicem sibi forte constituere poterit absque superioris cōfirmatione: quia non reperitur de iure scripto fore necessaria hæc in defensore ciuitatis. C. de iurisdict. omn. iudic. l. vlt. & per iura superius allegata. intellige tamen iurisdictione superioris integre reseruata, & omni eius emolumento: alias forte se posset opponere pro suo interesse, ne ius q̄d habet in subditis perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. & l. iudicem. extra de testi. veniens. & not. de præscript. auditis. & plenius per Host. de offi. ord. cū ab ecclesiarum. alias esset in potestate subditorum se subtrahere à superioris dominij ditione. Non est autem absonum plures iudices vniuersitati præesse, vno sub alio existente. in corpore authen. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. & arg. eorum quæ not. Inno. extra de præb. cū non ignores. de reli. do. cum venerabilis. & per Guli. de re iud. abbate. in subscriptione. sed licet præmissa probabiliter dicta videantur, tutius tamen est dicere, q̄ superioris confirmatio requiratur, per ea quæ sunt pro hac parte allegata. & est expressum in defensore ciuitatis, qui electus ab vniuersitate confirmari debet per superiorem. in corpore authent. de defen. ciu. §. vlt. coll. 3. C. eo. tit. l. defensores. ita nec occurrit probabilis ratio, quare non ita requiratur in alio iudice, sicut in defensore. sic sentit Accursius. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. & dicam j. in glo. nedum ergo.

Indices plures vniuersitati præesse possunt.

t ❡ *Consueuerit confirmari.*] in confirmatione igitur consuetudo attenditur, vt hic. & arg. extra de capel. mo. dilectus. de consue. cū dilectus

bitam [a] confirmationem obtentam, ipsæ vel earum aliquæ sic electo tamquam [b] Potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, neve taliter electus quousq; confirmationem habuerit, (vt prætertur) huiusmodi Potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quouismodo præsumat [c], auctoritate Apostolica districtius inhibemus [d] : Decernentes [e] extūc irritum [f] & inane quicquid [g] contra huiusmodi inhibitionis tenorem cōtigerit attentari [h]. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis & constitutionis infringere. Datum Auinioni iiij. nonas Augusti, anno ij.

TITVLVS III.

De præbendis & dignitatibus.

¶ *Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere nisi vnum, & reliqua tenebuntur resignare verbaliter & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius cap. nisi fuissent Cardinales aut regum filij. Illi autem qui plura talia sine dispensatione obtinebant, potuerunt vltimum retinere, reliquis forma præscripta & sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simile receperit, quamprimum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quominus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs vtrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcumque beneficium habendum. Tandem qui dicantur ordinarij quantum ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarū habentia hic manifestatur. hoc dicit hæc extrauagans, quæ est notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quàm cap. de multa. eod. titu. in antiq. vt patet ad oculum.*

CAP. VNICVM.

EXecrabilis [i] † quorūdam tā religiosorū [k], quā seculariū ambitio [l], quæ semper [m] plus ambiens eò [n] magis fit insatia-

---

dilectus. de ma. & obe. his quæ. de ver. sig. abbate. ff. quod cuiusq; vniuer. nomine. l. nulli. de mune. & ho. l. vt gradatum. §. 1. cū multis similibus.

Consuetudo in confirmatione attēditur.

a ¶ *Debitam confirmationem.*] debitam dicit, quia examinatio in confirmandis habet præcedere. extra de elect. venerabilem. de iureiu. Romani. §. itaque. Cle. §. ita demum confirmabitur, si est idoneus alijs rite concurrentibus. ff. de mune. & ho. l. vt gradatum. §. 1. de decur. l. eos. extra de elect. cum nobis olim.

b ¶ *Tamquā potestati.*] tamquam alij, ergo obediri posset fraude cessante, vt dixi in cap. si fratrum.

c ¶ *Præsumat.*] nedum ergo electus ad dignitates ecclesiasticas ante confirmationē non administrat. de elec. qualiter post obitū. & eo. tit. c. auaritiæ. lib. 6. immo nec electus ad seculares, vt hic, & C. de diuer. offi. & appar. iudi. & proba. eo. l. probatorias. lib. 12. in corpore authen. de defen. ciui. §. interim. & § si eadem. coll. 3.

d ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio quem ad obtemperandum adstringit, non obtemperanti inobedientiæ notam peccatum inducentem adscribit. extra de ma. & obed. c. si quis. & c. illud. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. cum ibi not. & Host. de offi. ord inter cætera. §. vlt. d̄ treu. & pa. c. 1. dignum est enim detrimētū vetitos substinere, &c. extra de consti. c. cognoscentes.

e ¶ *Decernentes.*] quarta pars. Et tale decretum principis factum in contrarium reddit nullum, vt hic vides: non quia ratione factū contra legis scriptæ inhibitionem nullum est. C. de legi. l. non dubium. 25. q. 2. cap. imperiali. eadem ratione factum contra inhibitionē principis, qui lex est animata in terris, in corpore authen. de consul. §. vlt. coll. 4. cum & dici consueuerit, quod mitius agitur cum lege, quàm cū legis ministro. ff. de arbitr. l. Celsus. & notari consueuit. extra de cle. excomm. min. cap. si celebrat.

Princeps est lex animata in terris.

f ¶ *Irritum & inane.*] simile C. de sacrosac. eccl. authent. cassa & irrita. & sic cessatione aliqua vel irritatione hominis non est opus nisi quatenus de facto processerit, cum de se nullum irritari non possit. ff. de iniusto testa. l. nam & sibi. de ædili. edic. l. bouem. §. vlt. & arg. extra de despon. impu. C. ad dissoluendum.

g ¶ *Quicquid.*] & ita facta electio de talibus. iuxta §. omnibus & singulis. vel obedientia eis præstita, vel factum per eos, iuxta ver. non vero. & consequenter mandata quæcumque, processus sententiæ per tales facti & prolatæ, nulli & nullæ sunt tamquam facta ab illis q ius faciendi non habuerint post talem inhibitionem. ff. de off. pconsl. l. obseruare. §. vlt. extra de consuet. ad audientiā. de iurepa. quod autem. & in decre. sancta Romana, in fi. vbi de hoc dixi.

h ¶ *Attentari.*] simile de rescrip statutum. lib. 6. Zenzelinus.

EXecrabilis.] ¶ Decretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales: In prima constitutionis ratio multiplex præmittitur: In secunda ipsa cōstitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cum cura subsequitur infra in §. *Nos itaque.* Et illa diuidi potest in quinque partes: In prima enim cōtra prædicta obtinentes cum dispensatione legitima, cum pœnæ adiectione & certa protestatione certū quid disponitur. In secunda contra illa obtinentes absque dispensatione canonica statutum nouum editur: ibi, in §. *Porro quia.* In tertia contra recipientes secundum beneficium secum primum non compatiens, ius nouum annectitur: ibi, in §. *Quæ vero.* In quarta qui in hoc casu intelligentur ordinarij, declaratur: ibi, in §. *Cæterum ordinarios.* In quinta contra modificatiuam constitutionem interpretatio subinfertur: ibi, in §. *Quantum autem.*

i ¶ *Execrabilis.*] Exponi potest hoc verbum, idest, abominabilis, seu detestabilis, vel euitabilis. simile verbum & similis expositio C. de aquæduct. l. ad reparationem. lib. 11. ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. item. §. potest. C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa mediū. Et merito talis ambitio execrabilis dicitur, cū circa spiritualia versetur. C. de epis. & cle. si quēquam. nā & contra temporalia est vitanda. cū dicatur radix omnium malorū. 1. ad Timoth. cap. 6. de pænit. dist. 2. quia radix. 47. dist. c. bonorū. & alibi appellat mater omniū malorū, in corpore auth. vt nulli iudi. ver. agitur. coll. 2. Et periculū animæ inducitur in assecutione pluralitatis beneficiorū sine dispensatione legitima. extra de præb. quia intantū. & ibi not. per Host. de excep. cum ecclesiasticæ. licet Innoc. ibi notauerit nō esse crimen plura beneficia simul habere. & de præb. cum iamdudū. sed infallibiliter Host. opinio est præstantior, saltē in beneficijs se concursu non compatientibus, de quibus præsēs cap. loquit. sic etiam not. idem Inn. de elect. dudum 2. Sed hoc qualiter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex dispensatione Papali? vtique, vt patet infra. nōne ergo tutus erat à periculo animæ ille cū quo dispensatū erat? Dicat quod sic, etiá si absq; omni causa rationabili dispensationē obtinuisset: nā prohibitio retentionis taliū beneficiorū nō à Deo, sed à sola volūtate conditoris canonis fuit inducta: quare sola voluntate cōtraria tolli pōt, iuxta illud: Est eius tollere vel interpretari, cuius fuit cōdere. C. de legi. l. vlt. extra de sen. excō. inter alia. 11. q. 3. §. ex his. sic expresse sentit Inn. & Host. post eū. extra de statu mon. cum ad monasteriū. in glo. nisi ex causa. & Guli. in Spe. in tit. d̄ dispen. secus si dispensatio fiat cōtra votū tacitū vel expressum, vel contra legē Dei, vel cōtra statutū generalis Ecclesiæ: nā in his facta sine causa in foro animæ nō pdesset, sic intellige qd̄ not. p Ber. extra de voto. c. nō est. & clarius per Host. & Inn. extra d̄ renu. c. cū inter P.

† Hæc extrauagans reperitur inter communes sub tit. de præbend. cum glo. Guili. de Monte Lauduno. Et de materia vide concilium Triden. sessio. 7. de reformatio cap. 2. 4. & 5. & sessio. 24. de reformatione, c. 17.

Dispensatis in beneficiorū pluralitate, an sit tutus à periculo animæ?

k ¶ *Religiosorum.*] cū isti sint plus Deo astricti quàm cæteri: nā per professionē contēptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq; delitijs arbitriū propriū subiugarūt alterius ditioni. extra de elect. quorūdá. lib. 6. in eis periculosior est ambitio, cū non sint peiores experti quàm qui nō in monasterijs defecerūt, sm Aug. 47. dist. c. quantūlibet & scriptū est: Post cōcupiscētias tuas nō eas. mens etiá potentiæ, idest humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cócessis, nec pietati adhibere cōsensū, vt ea. dist. c. visū. & extra d̄ cócess. pb. c. detestáda. lib. 6. & alibi legit: Quos amor dominatiōis inuasit, iugū disciplinę fecit respuere. 96. di. c. bñq dé.

Dignitatis auidus à vitijs non abstinet.

l ¶ *Ambitio.*] expone. idest, aspiratio vel anhelatio ad dignitatem vel bñficiū, vt colligitur C. si cert. pet. l. quisquis. extra de præb. cū iamdudū. alibi tñ sumitur aliter ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitiosa. Et de hac ambitione scribit B. Bernardus: O, ambitio ambientiū crux, idest, pœna, qūo omnes torquens omnibus places: hoc ex praua intētione. sic recitat Host. de præb. c. quia intantū. ipsa tñ nisi ad actū realē processerit, sola pænitētia tollitur. arg. extra de simo. cap. vlt. & not. Host. de cler. non resi. c. relatum. in verbo, amoueri.

Ambitio torquet omnes.

m ¶ *Semper.*] hoc aduerbium denotat omnimodā temporis continuationem ff. de ann. leg. l. Caio. §. Imperatore. de condi. & demonstra. l. si quis ita. §. Titio. de consecra. distin. 5. cap. numquam.

n ¶ *Eò.*] ponitur pro tanto, vel pro ideo.

o ¶ *Insatiabilis.*]

Digitized by Google

bilis[a] quo[b] sibi amplius indulgetur[c], & improbitas[d] importuna petentium à nobis & prædecessoribus[e] nostris Romanis Pontificibus, nõ tã[f] obtinuisse, quàm[g] extorsisse plerunq; noscuntur, quòd[h] vnus interdũ etiã ad vnũ beneficiũ[i] ecclesiasticũ minus[k] idoneus, in[l] diuersis ecclesijs nedũ[m] vicinis, sed etiã ab inuicem longe distantibus, immo[n] nõnunquã in diuersorũ[o] regnorũ partibus situatis, duas aut tres, aut plures[p] dignitates[q], personatus, officia seu Prioratus[r]: aut diuersa ecclesiastica beneficia curã animarũ[s] habentia[t] possit dispensatiue[u] (cũ aliàs non liceret de iure[x] cõmuni) reci-

a ¶ *Insatiabilis.*] proprie loquitur huius cap. cõ litera: nã nec satietas vnquã nec finis aderit cupiditati. 47. dist. sicut hi. nã totus mũdus nec obolus est auaro. 14. q. 4. c. quid dicã. vnde versificator dicit:
Diues habere cupit quanto plus omnia sumit. & de ipso dicitur:
Æris seruus eris, si te species trahat æris. & not. c. sicut hi.

b ¶ *Quo.*] expone pro quantũ, vel pro quia.

c ¶ *Indulgetur.*] hoc dicit, quia cum vni indulgetur indigno, ad prolapsionis contagiũ prouocat vniuersos. 33. q. 4. c. est iniusta. & si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus viã alijs aperimus. 35. q. 9. c. loci. 81. dist. peruenit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. dicto c. est iniusta. & extra de vita & hone. cler. c. vt clericorum. & hoc intellige de facto. de iure enim non tribuit. & sic non obstat 1. q. 7. c. exigunt, vel aliter, vt ibi not.

d ¶ *Improbitas importuna.*] idest infesta, seu inquieta, per quam nõ concedenda frequenter conceduntur. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. extra de conces. præb. detestanda. lib. 6. quare valere non debent, vel saltem concessa reuocari merentur, vt dictis iuribus. & extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. Per hoc quod dicit, improbitas: apparet, quòd alia importunitas, puta quæ non ad noxam tendit, sed ad remediũ vel iuris proprij conseruationem, vel persecutionem non est inhibita, sed permissa: quare exaudienda. de pænit. distin. 1. cap. importuna. 100 distin. cap. præsca. 2. q. 6. §. post appellationem. ff. de libel. dimis. l. 1. extra de appel. ab eo. lib. 6.

e ¶ *Prædecessoribus.*] hic dic si placet quod dixi in procemio constit. Clem. 5. in §. hæc sane.

f ¶ *Tam obtinuisse.*] scilicet à liberaliter concedente.

g ¶ *Quàm extorsisse.*] scilicet ab inuito per talem importunitatem. extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. extorsio enim liberalitatẽ nescit, & violentiam sapit. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem. quare per eam concessa extorta potius quam obtenta dicuntur. de electio. quorundam. lib. 6.

De materia huius glossæ vide late Ioannem de Lignano in tracta. de pluralitate beneficiorum.

h ¶ *Quod vnus.*] hoc contra ius commune est, vt infra sequitur, quòd vnus plura beneficia se simul non compatientia obtineat, cum singula sint singulis committenda personis. 79. dist. c. singula. extra de præb. c. cum singula. lib. 6 cum sibi quis vendicare nõ debeat stipendia plurimorum. de cler. non resi. quia nõnulli. nam & hoc idem in honoribus vel militijs secularibus reperitur. Duos enim honores simul agere quis non potest. ff. ad municip. libertus. §. præscriptio. nec duas militias habere. C. qui mi. pos. vel nõ. l. 4. §. in posterum. lib. 12. nec in duobus collegijs simul esse. ff. de colleg. illi. l. 1. §. vlt. not. de hoc de præb. c. præterea.

i ¶ *Beneficium ecclesiasticum.*] verbum istud comprehendit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, personatum, officium, ecclesiam, vicariam: immo & præstimoniam & pensionem ad vitam pro titulo assignatam. arg. 1. q. 3. c. si quis dator. & c. ex multis. & sic videtur sentire Inno. & Host. de rescript. postulasti. & c. ad audientiam. In genere autem sumptum hoc verbum, beneficium, nihil aliud est quàm beneuola actio gaudium tribuens capienti. in lib. feud. in quib. cau. feud. amit. §. in primis. ad hoc autem adde quod not. Host. de præb. c. super inordinata. in verbo, reputati.

k ¶ *Minus idoneus.*] hoc ex multis causis potest contingere, not. Host. de præb. c. super. Sed hic quæro, nunquid ille qui scienter indignũ promouet ad beneficium, peccet vtique, cũ contra conscientiam faciat, & sic ei gehenam ædificet. 28. q. 1. §. ex his. extra de resti. spol. litteras. Iterum: quia ex hoc mandatur puniri, qđ non fieret nisi peccasset. de elect. nihil. de præben. graue. de æta. & qualita. ex ratione. & c. indecorum. 23. dist. c. tales. 50. dist. c. aliquantus. Item cum hoc faciat contra expressam prohibitionem canonis vel præceptum, vt in dictis iuribus, contra faciens peccat mortaliter. 4. dist. §. vlt. extra de maiorit. & obed. c. si quis. sic sentit Host. de offic. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. Nec tales canones inhibitionem vel præceptum continentes de consuetudine tolli possunt, licet secus sit in alijs. 4. dist. § leges. not. Host. in d. c. 1. In foro contentioso tenetur promouens de mala administratione taliũ promotorum. arg. ff. de magi. conue. l. 3. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. C. de magi. conue. l. in magistratus. extra de offic. archid. ea quæ. Sic sentit Inno. & Host. post eum dicto c. ex ratione. potest enim hoc dici, quòd mali ministri electio est in culpa, vt dictis iuribus. & arg. ff. nau. caup. stabu. l. 1. §. vlt. nau. caup. stab. l. 1. §. hac actione. ad leg. Aquil. si seruus. §. Proculus. Insti. de oblig. quæ ex quasi male. §. item exercitor. & dicto c. ea quæ. Quid autem de illo qui se idoneum non sentit, an recipiendo beneficium peccet? Dicas quòd sic. extra de elect. innotuit. §. multa. 18. dist. priusquam. 48 dist. c. sicut neophitus. & arg. ff. ad leg. Aquil. item iure. in princ. & §. 1. l. & si seruus. §. si calicem. cũ similibus. receptionis enim suæ tempore debuit suam inhabilitatem patefacere. & sic vel non recipere vel dispensatione n obtinere. 50. dist. ex pænitentibus. 24. dist. c. 1. extra de corp. vitia. exposuisti. quisque enim cũ onere in quo substitutus est, vires suas metiri debet: & si impar est, abstineat, & ad id cum metu etiam cui se sufficere æstimat, accedat. 1. q. 1. non est putanda.

Indignum beneficium recipiens peccat.

l ¶ *In diuersis ecclesijs.*] in quibus impossibilitas residẽdi, & sic Deo seruiendi in eodem instanti temporis. arg. ff. de eo quod cer. lo. l. nõ vtique. §. si quis ita stipulatur. Insti. de verb. oblig. §. loca. inducit prohibitionem pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem ecclesia in qua potest Deo continue deseruire, obtineri possint etiam prætextu consuetudinis. extra de consue. cap. 1. lib. 6.

m ¶ *Nedum vicinis.*] hoc casu vicinæ ecclesiæ vel longe distantes intelligerentur iuxta communem patriæ consuetudinem & opinionem. arg. ff. de flu. l. 1. § flumen. de fun. instru. l. cum delanionis. §. asinam. de damno infec. l. inter quos. licet quandoque loca dicantur vicina intra duas dietas non distantia. de præbend. cap. præsenti. §. loca. lib. 6.

Immo, multipliciter sumitur.

n ¶ *Immo.*] hæc dictio potest esse aduerbium affirmandi, & ponitur coniunctiue pro, et, sicut alibi. C. de nouo cod. fac. §. quibus. alias ponitur disiunctiue pro, vel. C. de sacro san. eccle. l. iubemus. § œconomũ. aliquando est aduerbium eligendi, & tunc ponitur correctiue, vt potes videre in iuribus. ff. de manu. test. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptum. de condi. & demon. l. cũ ita legatum. de pænit. dist. 1. cap. qui dicit. 1. q. 1. §. opponitur. extra vt lit. non contesta. accedens. cum similibus.

o ¶ *Diuersorum regnorum.*] ex hoc potissime insurgere possent multa mala, de quibus infra dicitur: nam & contra promotionem vel prouisionem, quæ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretur exceptio domini temporalis, si promouendũ haberet suspectũ de proditione terræ suæ vel consiliorũ & secretorũ suorũ. arg. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. transfugæ. de re mili. l. omne. §. exploratores. extra de re iud. petitio. ita sentiunt Inno. & Host. clarius post eũ de accus. c. super his. nã alieni regni arcana scrutari non conuenit. C. de commer. & merca. l. mercatores.

p ¶ *Aut plures.*] puta 4. 5. & vltra.

Dignitas & quid differunt.

q ¶ *Dignitates.*] quid sit dignitas, personatus, officiũ, in quo differunt secundũ ius scriptum, vide quod super hoc not. Guli. de consue. c. 1. lib. 6. Vel dic quod ista discernuntur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nam dignitas in vna aliquando in alia est personatus vel officium. & sic Hosti. de præb. de multa.

r ¶ *Prioratus.*] super istis prioratibus, si placet, vide quod dixi de offic. ord. cap. præsenti. lib. 6.

s ¶ *Curam animarum.*] intellige qualitercunq; siue in foro pænitentiali, de qua cura loquitur decre. omnis. de pœn. & dic vt ibi per Host. super hoc notatur, siue in contentioso, de qua loquitur decr. dudum 2. §. tandem. de elect. de hoc per Hosti. de præb. de multa.

t ¶ *Habentia.*] sed quæ beneficia dicuntur habere curã, an illa sola, quæ eam habent actu vel solo etiam habitu, puta illa quæ desierunt penitus parochianos habere? Car. Guli. Duran. & Ioa. Mon. dicunt de elect. licet canon. quod sola illa quæ in actu, non autem habitu. Guli. autem contra sentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, vt ibi dixi, & illam amplectitur Hosti. de cler. non resi. quia nonnulli. qui contra hanc materiam multa quærit ibidẽ. quæ hic mihi attribuere non curo.

Dispensatio quid sit.

u ¶ *Dispensatiue.*] dispensatio dicitur esse iuris rigorosi relaxatio. 1. q. 7. c. exigunt. & not. 50. dist. vt constitueretur. & an sit debita vbi subest causa, & quo iure possit peti, & an peccet non dispensans vbi causa subest, vide qđ not. in dictis cap. vt constitueretur. &, exigunt. & 50 dist. domino sancto. Sed per quẽ super talibus beneficijs pluribus retinendis dispensari possit? Dic breuiter quod ob prærogatiuam meritorum personæ solus Papa. sic intelligitur decre. de multa. §. vlt de præben. Sed ob causam vtilem vel necessariam potest episcopus dispensare. arg. extra de conces. præb. cum nostris. §. ad hoc. de æta. & quali. c. tuam. sic not. Host. dicto c. de multa. licet Bern. aliter ibi sentire videatur. de hoc alias scripsi de consue. c. 1. lib. 6. vbi Guliel. hanc opinionem sequitur: & Pet. de Samp. dicto c. de multa. & Guliel. in Spec. tit. de leg. §. videndum. ver. sed nunquid episcopus. & de hoc etiam not. 70. dist. c. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus.

Dispensatio super beneficiorum pluralitatem à quo fieri potest.

x ¶ *Iure communi.*] de cler. non residen. quia nonnulli. de præben. quia in tantum. 70. dist. sanctorum. cum similibus.

a ¶ *Prospere.*]

pere[a], & simul licite retinere: Vnde inter cætera[b] inconuenientia, subscripta[c] sequũtur: quòd[d] videlicet interdũ vnius, qui vnicum quamuis[e] modicũ vix[f] officium implere sufficeret[g], plurimorum sibi vendicet[h] stipendia[i], quæ multis litteratis viris[k] vitæ[l] puritate ac testimonio bonæ[m] famæ pollẽtibus[n], qui mendicant[o], possent abũde[p] sufficere æqua[q] distributione collata habentibus ipsa paratur[r] vagãdi[s] ma-

a ¶ *Recipere.*] sume verbum, simul, quod sequitur: aliàs enim receptio plurium talium beneficiorum permissa est saltem successiue, intantum quòd receptio secundi facit ipso iure vacare primũ. de præb. de multa. & hoc intellige quo ad ipsum recipientem, nõ autem quo ad illum à quo primum beneficium habuerit: nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex causa retineri potest, vt not. Pet. de Sãp. dicto c. de multa. & Ioãnes 21. q. 2. si quis iam translatus. vel potest primum beneficium tanquam spoliatum ab illo repeti, vt ibi not. Ber.

b ¶ *Cætera.*] subaudi multa damna vel pericula: & tunc punctabis post verbum, cætera. Vel potest punctuari post verbum, inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

c ¶ *Subscripta.*] idest, infra posita. scilicet mala vel inconuenientia sequentia, quæ sunt xj. numero.

d ¶ *Quod videlicet.*] Primum inconueniens.

Honores maiores assequi non potest qui minoribus indignus est.

e ¶ *Quamuis modicum.*] multo minus sufficeret ad magnum: nam insufficiens & sic indignus inferiori beneficio, indignior est superiore. ff. de sena. l. qui indignus. & cui minor honor interdictus est, omnes honores maiores interdicti censentur: ridiculum enim est quòd minoribus prohibitus, ad maiores honores valeat aspirare. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt. iuxta illud, Carens minoribus non fruatur maioribus. ff. de ser. expor. l. cui pacto. 24. q. 1. miramur. 21. dist. cap. submittatur. cum similibus. & hoc verum, nisi ex causa contrarium inducatur. extra de tornea. cap. 1. dic super hoc vt ibi not.

Vix, difficultatẽ inducit.

f ¶ *Vix.*] hæc dictio quandoque difficultatem inducit, non tamen impossibilitatem. quia quod vix fit, tamen fit. ff. de iudi. l. vix certis. C. de pœnis. l. incredibile. extra de cler. non resi. conquerente. 93. dist. miratus. 19. dist. memoriã. de cogna. spi. c. per catechismũ. lib. 6. & hoc nisi in absolute prohibitis vel de iure impossibilibus: tunc enim impossibilitatẽ denotat. ff. de assignan. libe. l. vlt. §. fin. de leg. 1. si seruus legatus. §. quicunque. ad Velle. l. tutor. de verb. signi. l. alienationis. de mune. & hono. l. rescripto.

g ¶ *Sufficeret.*] C. de asses. l. nemo. de præpo. sacro scri. l. hac parte. de agen. in rebus l. agentes. lib. 12. 16. q. 1. presbyteros. 79. dist. singula. extra de cler. non resi. quia nonnulli. ex quibus iuribus & similibus fuit sumptum quod hic dicitur.

h ¶ *Vendicet.*] idest, appropriet vel applicet.

i ¶ *Stipendia*] plurimorũ, quod est supra, idest, plurimis debita, vt in iuribus s. prox. allegatis. vt s. in glo. hoc contra ius commune.

Ecclesia viris litteratis permaxime indiget.

k ¶ *Litteratis viris.*] quibus Ecclesia Dei permaxime noscitur indigere, vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum, &c. extra ne cleri. vel mona. super specula. §. vlt. de elect. cum in co. l b. 6. ipsorum enim scientia est circa spiritualium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalium quamplurimum opportuna. extra de renun. nisi cum pridẽ. §. pro defectu. de offic. ordi. inter cætera. vnde immerito sunt maioribus beneficijs honorandi. de præb. de multa. §. vlt. & tanquam illi qui ecclesiasticis vtilitatibus desudarunt, dignis sunt prouisionibus consolandi. 12. q. 2. c. ecclesiasticis. & secundũ labores suos ad meliores gradus & ad meliores dignitates producendi. C. de offic. præfe. præt. Afri. l. in nomine Domini. circa finem. de agen. in re. l. 1. lib. 6.

Castitas depurat à carnis lubrico.

l ¶ *Vitæ puritate.*] idest, munditia & castitate quem depuratũ reddente à carnis lubrico, de qua vtpote Deo grata. 32. q. 5. c. 1. & quasi per totum. & legi amica, & per legem laudanda. in corpore authen. de non alie. aut permu. rebus. §. optimũ itaque. coll. 1. in l. scribitur quòd sola est, quæ cum fiducia potest Deo animas hominũ præsentare. in corpore authen. de leno. §. sancimus. coll. 3. nec luxuriantibus, sed pudicis priuilegium legis datur. in corpore authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. si quis autem defectus. coll. 7. Vel potest exponi vitæ puritate, idest, candore & nitore, quam depurante ab omni peccati vitio detersa eius macula, vt colligitur in corpore authen. de mona. in prin. coll. 1. aliàs parum prodesset castitatem corporis seruare & alijs vitijs maculari, cum omnis virtus patiatur ab vno vitio detrimentum: & delinquens in vno factus est omnium reus. de pœnit. dist. 5. consideret. extra de reg. iur. desleat. vnde promouendi vita nedum honesta quo ad castimoniæ obseruationem, immo inculpabilis quo ad alia debet esse. in corpore authen. quõ opor. epis. §. sancimus. coll. 1. 25. dist. §. nunc autem. & patens esse debet alijs, vt ex eius visione sedula exemplum profectus sumant. 2. q. 6. cum pastoris. & talis vitæ puritas virtutes inducens, quem promotione dignũ reddit. extra de elect. c. innotuit. §. multa. vnde alibi scribitur, quòd non omnes prælati pro prælatis habentur: nomen enim quem episcopum non facit, sed vita. 2. q. 7. §. his ita. & per contrarium, secundũ beatũ Gregorium sequitur, quòd cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. 3. q. 7. §. porro.

Virtus omnis ab vno vitio detrimentum patitur.

Episcopũ facit non nomẽ, sed vita.

m ¶ *Bonæ famæ.*] hoc dicit ad denotandũ quòd promouendus bonum testimoniũ habere debet, ab his etiam qui foris sunt. in corpore authen. de mona. §. cogitandũ. & §. ordinationem. quõ opor. epis. §. sancimus. coll. 1. & de armis. §. hanc igitur. coll. 6. & in nullo debet eius opinio vacillare. 33. dist. laici. cũ æstimatio, quæ idẽ est quod opinio, sit illæsa, idest, non diminutæ dignitatis status. ff. de vari. & extraord. cog. l. cognitionũ. §. æstimatio. quæ multum cooperari dicitur, cũ per eam nõnulla ad illuminandã veritatem in lucem emergant. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. & præsumptionem magnam in bonũ inducit. extra de elect. innotuit §. multa. quare præferenda est eius reseruatio quantuscunque diuitijs. ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus. vnde crudelis dicitur qui eam negligit. 12. q. 1. nolo.

Aestimatio quid est.

n ¶ *Pollentibus.*] res, splendentibus vel fulgentibus. 12. q. 1. nolo. nã tanquã luminosæ ardentesque lucernæ super candelabrũ in domo Domini positæ fulgere dicuntur iusti per vitæ puritatem, iuxta dictum Apostoli: Fulgebunt iusti, &c. extra de relig. cap. gloriosus. lib. 6. & non loci vel generis nobilitate, sed virtute animi gratiam sibi comparare dicuntur. 40. dist. cap. illud.

Ecclesiæ ministeriũ vituperat, si per clericos mendicatur.

o ¶ *Qui mendicant.*] quod redundare dicitur in vituperiũ ministerij ecclesiastici. 93. dist. c. diaconi. extra de renun. c. ad supplicationem. cuius mendicitatis vitatio cordi fuit huius cap. conditori. vt patet per effectũ. nec mirũ, quia cum clerici in sortem & hæreditatẽ Domini sint vocati, & eius obsequio deputati, & diuinis obsequijs adscripti, de eius patrimonio viuere debent, & Ecclesiæ stipendijs sustentari. extra de præb. cum secundũ. nam Ecclesia cuius sunt obsequio dedicati, ipsos Dño sociauit. extra de pœnis, presbyteri. vnde turpe est illũ vel illos videri egentes, quos quis habuit in ministros vel coniuges. in lib. feu. de notis feu. §. 1. & arg. ff. solu. matri. l. alia. de re iudi. l. sunt qui. Sed quos clericos appellabis mẽdicantes, an illos qui victũ habent, sed respectu qualitatis personarum suarũ pauperes sunt? Videtur quòd illi soli mendicare videntur. qui victũ nõ habent, quia aliàs paupertas nõ prosit. arg. 16. q. 1. c. vlt. extra de sen. exco. ea noscitur. de fur. c. si quis. & C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11. Sed dicas mendicitatem considerandã iuxta personarũ qualitatem. Quid enim si homo illustris genere vel eminentis scientiæ, habeat victũ suum, sed iuxta decentiã suam indumenta vel societatẽ & alia necessaria nõ habet, & solo victu sine dedecore status sui contentus esse nõ potest? negari nõ debet quin ille secundũ se mendicare dicatur. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. in eadem. de vir. l. sed & si quis. de admi. tut. l. cũ plures. §. cũ tutor. vbi pupil. edu. debe. l. ius alimentorũ. §. ante oculos. de ali. leg. l. cũ alimenta. de iure dot. l. quæro. & l. cũ post. §. gener. de iudi. l. si longius. in fi. & l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de præben. de multa §. vlt. de simo. c. & si quæstiones. 51. dist. c. nõ cogantur. pro hoc facit quod not. Host. expresse de sent. exco. quòd de his. & Ber. de testi. c. si quis testiũ. Inno. de consti. cũ omnes. in glo. vlt. & quod dicã etiã in glo. æquam intellige. ordo enim naturæ est, quòd nõ omnes sint æquales. in corpore authent. de mona. §. ordinatione. coll. 1. quia nõ omnes per omnia, &c. C. de vete. iure enu. l. 1. §. 1. circa fi. de offic. rect. prouin. l. potioris. nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret. 89. dist. c. ad hoc. potissime cum talis mendicitas non sit à iure determinata: vnde arbitrarie erit consideranda. arg. extra de offi. deleg. de causis. ff. de leg. 1. l. si domus. §. in pecunia. de iure delibe. l. 1. arbitrium autem suum firmabit iudex secundum personarũ qualitatem. per iura prædicta. ff. de testi. l. 3.

Clerici mẽdicantes qui appellandi sunt.

p ¶ *Abunde sufficere.*] Nota verbum, abunde sufficere: quasi dicat non ad superfluitatem, ne mala quæ sequuntur insurgant, nam secundũ Hieronymum, aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. 62. dist. §. hospitalem. & 48. dist. c. sicut hi. Et super hoc vide quod not. Host. de præb. de multa. & plenius prosequitur Guliel. de rescript. statutum. §. assessorem. in glo. proprium.

q ¶ *Aequa distributione.*] æqua intellige iuxta qualitatem & conditionem personarum. quod prosequere vt not. tam per ordinariam quàm per extraordinariam glo. de rescript. cum à Deo. & 21. q. 1. c. extra. de præb. de monachis. & signanter dicit textus, æquã: quia attenta personarum qualitate non debet tantum vni dari, quod alij scrupuloso corde moueantur. 16. q. 1. de decimis. hoc tamen intellige iuxta not. per Inno. extra de consti. cap. cum omnes.

r ¶ *Paratur.*] Secundum inconueniens.

s ¶ *Vagandi materia.*] quæ periculosa potissime religiosis existit. extra ne cleri. vel mona. c. vt periculosa. de præb. cum singula. lib. 6. de offi. ord. quanto. 16. q. 1. c. monachi. & c. quidam. C. de episc. & cleri. generaliter. cum ex debito teneantur esse in claustro saltẽ admini-

Religiosus extra claustrũ singitur viuere non posse.

Digitized by Goog

administrationem non habentes: finganturq; sine illo viuere non posse, sicut pisces sine aqua, eadem causa & quæstione. c. placuit. Clericis secularibus est etiam inhibita. extra de præb. quia intantum. cum non debeant deesse horis canonicis in ecclesijs, in quibus sunt beneficiati. 91. dist. Eleutherius. & multis cap. seqq. alias puniuntur, vt ibi. Sed pone clericum beneficiatū residentem in beneficio habere aliquod priuilegium, quia residet: perdet ne illud si vagari incipiat? Dicas ꝙ sic. C. de episc. & clericis. generaliter canonizata. 16. q. 1. generaliter. & videtur expressum.

Clericus priuilegiatus quia residet, si vagari incipit, illud perdet.

ria diuinus[a] cultus minuitur[b], hospitalitas[c] in ipsis beneficiis debita[d] non seruatur. Et dum non sunt sui in vnaquaque regione rectores[e], ecclesiarum detrahitur[f] commodis &[g] honori, quæ[h] carentes defensorum[i] auxilio in[k] iuribus suis & libertatibus[l] multipliciter[m] collabūtur[n], & ruinis[o] patent ædificia[p] nobilia[q], quæ magnificentia[r] extruxerat[s] decessorum[t]: & (quod[u] amarius[x] est dolendum[y]) animarum

tari potest. extra ne se. vac. c. 1. de reb. eccle. non alie. dudum. lib. 6. & arg. C. si aduer. rem iudi. l. cum & minores. cum similibus.

k ¶ In iuribus suis.] collabuntur, quod est infra, & est septimū inconueniens, & per hoc quod dicit, iuribus. cōprehendere videtur bona quæcunq; sint mobilia, vel immobilia: vel per se mouentia, corporalia vel incorporalia. arg. C. ꝺ sacrosan. eccl. l. iubemus. ꝺ quadrien. præscript. l. 2. de præscrip. xxx vel xl. an. si quis in rem. Instit. de reb. corp. & incorp. circa finem.

l ¶ Libertatibus.] Octauum inconueniens. & in quibus consistant libertates Ecclesiæ, vide qꝺ not. per Inno. de sent. excom. c. nouerit.

C. de domesti. & protect. l. si quis domesticorum. lib. 12. ibi not. & arg. ff. pro socio. l. actione. §. item qui societatem. ff. de iudi. l. 2. §. item si. ex qui. cau. maio. l. miles. & l. sicut. §. tandiu. C. de testa. mili. l. sancimus. qui. nō ob lon. temp. præsc. l. sancimus. Quid autē si se excusare nitatur dicens se habere licentiā vagandi à prælato, vel de cōsuetudine, quā allegat super hoc introductā, proderūt ne sibi talia? Dicas ꝙ nō. per ea quæ not. per Inno. de cler. nō resi. ex tuæ. Item cū secularis clericus in pluribus locis domiciliū possit habere. ff. ad municip. l. assumptio. §. iuris. extra de rescrip. dilectus 2. de foro comp. ex parte B. vbi in dubio præsumitur habere domicilium? Dicas ꝙ in loco beneficij, ad cuius residentiā teneretur. Regularis autē prælatus in solo monasterio suo domiciliū reputatur habere, secundū Inno. not. de priuil. ex ore. & quicunq; in loco domicilij reperitur, præsumitur à locis alijs ex causa probabili foro absens. ff. de fideicō lib. l. si cū seruū. §. vlt. & per cōtrariū absens à loco vbi residere tenetur, malitiose esse absens præsumitur. nisi aliud constet. vt not. Inno. de eo qui mit. in pos. c. si aduersarius. Et per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat, vt in dicta l. si quis domesticorum. & C. de deserto. & occul. l. 1. lib. 12.

Domicilium clerici in dubio vbi præsumit.

Vagabundus quis dicatur.

a ¶ Diuinus.] Tertium inconueniens.

b ¶ Minuitur.] qui deberet potius augmentari. extra de consti. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licentiam de nō residendo à prælato obtentam. de cleri. non residen. cum ad hoc. sicut alia necessitas ecclesiæ. not. Inno. de cler. non residen. tuæ. & magnus fauor ei debetur. nam ipsum turbans capitali sententia damnatur, secundū legem. C. de ijs qui ad eccles. confug. denunciamus. de episcop. & cleri. l. si quis in hoc genus.

c ¶ Hospitalitas.] Quartū inconueniens, de ista hospitalitate vide quod legitur & not. 42. dist. c. hospitalem.

d ¶ Debita.] intellige solita & congruens, iuxta quantitatē prouentuum beneficij. sic not. Host. de præb. de monachis. Per hoc autē quod dicit, debita, videtur innuere, ꝙ necessitatis, nō tantū voluntatis est hospitalitas: & in beneficiatis hoc certū est. 85. dist. Florentinum. & 41. dist. §. 1. & quicquid habet ecclesia, &c. 16. q. 1. quoniam quicquid. not. Ber. dicto c. de monachis. Sed quid de alijs, puta laicis & clericis non beneficiatis, est ne quo ad eos necessitas? Ber. innuere videtur ꝙ sic, intantum quòd excōmunicari possint, nisi hospites recipiant. 22. dist. §. hinc etiam. not. de empt. & vend. c. 1. Inno. tamen contrariū ibi not. Host. autem videtur applaudere opinioni Ber. dicens, ꝙ non sufficit soluere integrā decimā, nisi de noué partibus eis remanentibus eleemosynā faciant. 16. q. 1. reuertimini. 86. dist. c. non satis. Tu potes dicere, ꝙ illi in foro contentioso non dicuntur adstricti ad hospitalitatem, cū per legem nullus benefacere sit cogendus, cum coactus nullum meritum consequeretur. 23. q. 5. fidem. 45. dist. c. qui syncera. & c. de Iudæis. nec bonus inuitus quis efficitur. 23. q. 6. c. vides. & sic potest saluari opinio Inno. Sed in foro animæ secus dicas, cum misericordiā exercere omnibus sit præceptū. dicto c. non satis. & ex præcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id, ad quod se ipsum. idest ad humanum genus. extra de maio. & obed. c. dilecti. Præmissa etiam dicas in hospitalitate charitatiua: ad aliam enim clerici non tenentur. extra de immu. eccle. c. 1. de epis. & cler. l. 1. nisi in concessione possessionis facta Ecclesiæ concedens albergā vel hospitiū sibi retinuisset: tunc enim secus. arg. extra de censi. c. 1. & c. quāto. 18. q. 2. c. seruitiū. ff. de pac. in vēditionibus. cū similibus.

Hospitalitas an sit necessitatis.

Laici an sint ad hospitalitatē adstricti.

e ¶ Rectores.] singuli in beneficijs residentes.

f ¶ Detrahitur cōmodis.] Quintū inconueniens. & talis detractio est vitāda cū ad contrariū, scilicet ad ꝓcurandā ecclesiarū vtilitatē clerici sint adstricti. 12. q. 2. fine. & extra ꝺ reb. eccl. nō ali. dudū. lib. 6. & c. si quis. C. de sacrosan. eccle. authē. hoc ius. 10. q. 2. hoc ius.

g ¶ Et honori.] Sextum inconueniens. & talis honor non est prætermittendus, immo quandoque lucro pecuniario præferendus. ff. si quis omissa causa testa. l. Iulianus.

h ¶ Quæ.] scilicet Ecclesiæ.

i ¶ Defensorum.] sine quibus nihil in præiudicium Ecclesiæ atten

m ¶ Multipliciter.] hoc dicit, quia quandoq; iura Ecclesiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua scribitur ꝙ omnia lædit. in corpore authen. de quæsto. §. hæc omnia. coll. 6. & eruditionis nouerca dicitur. 84. dist. c. nihil. qñque ex indebita occupatione seu inuasione aliorū. 12. q. 1. quicunq; militū. 3. q. 1. redintegrāda.

Ecclesiæ iura ꝑ duo depereūt.

n ¶ Collabuntur.] idest, in totū vel in partem pereunt seu damnificant. simile verbū. C. de admi. tut. l. lex quæ tutores circa medium.

o ¶ Et ruinis.] Nonū incōueniens. Et cū ex talibus ruinis publicus deformetur aspectus. ff. ne qd in loco pub. l. 2. §. si quis neminē. & l. vlt. extra de elect. c. sun lamenta. §. dignæ. itaque vitandæ sunt, vt ibi. & C. de edi. priua. l. 2. de ope. pu. l. intra. & ideo marmora vel columnæ domus etiā per dominum eius legari vel in terminos alienari non possunt. ff. de lega. 1. cætera. & dicta l. 2.

p ¶ Ædificia.] quæ forent potius reparāda, & in suo bono statu cōseruāda. de elec. generali. lib. 6. & patēt expressius C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa medium. & hoc citius quàm noualia opera inchoanda. per hoc enim plurimū laudis acquiritur, si ædificatio collapsa vetustate vel desidia derelicta vel aliàs inchoata imperfecta, perficiantur. C. de ope. pub. l. vlt. & arg. ff. eo. l. opus. & l. vlt.

q ¶ Nobilia.] qualia possint dici illa ex quibus expugnari possunt inimici, vel ex quibus patens est tuta defensio contra eos, vt sunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur cap. Pisanis. extra de resti. spol. & C. de offi. præfe. præto. l. in nomine Domini. Et possunt dici nobilia iuxta vsum loquēdi cōmunē. arg. ff. de lib. l. 1. §. 1. ꝺ fun. instr. l. cū delationis. §. asinā. quia ad cōseruationē nedū rerū, immo & humanorū corporū sunt cōstructa, quæ dicuntur nobilissima creaturarū. ff. de ædil. edi. l. iustissime. Vel dicuntur nobilia propter sui pretiositatē & valorem, licet modicū annui redditus afferentia, de quibus loquitur lex in corpore authē. de nō alie. §. si vero alicuius. coll. 2. C. de sacrosan. eccl. authē. perpetua. vers. si res pretiosa. Sed iuxta hoc pōt quæri, vtrū priuato liceat facere talia ædificia, vel habere? Breuiter dicas ꝙ in lumine impedienti nō licet. C. de fun. limi. l. 2. lib 11. & dicta l. in nomine Domini. Sed an alibi possit? Dic ꝙ ad æmulationē alicuius alterius, si materiā seductionis inducat, nō licet. ff. de ope. pu. l. opus. aliàs autem licitū est. C. de edi. priua. l. per prouincias. & ibi not. in dicta l. 2. Quid autē præsumetur in dubio? Dic ꝙ præsumetur non ad inuidia vel æmulationē facere. arg. dictæ l. per prouincias. iuxta l. merito. ff. pro socio. & ibi not. & arg. eorū quę not. ff. de dam. infe. l. fluminū. §. vlt. Si autem non licet, vt dictū est, noua ædificia vel fortalitia talia facere vel habere: sic nec prius facta nec habita talium est incastellare vel propugnaculare: & si contra factum est, cōdictione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi pōt per quemcunque cuius interest, vt ipsa in statum pristinum reducantur, vt not. Inno. c. Pisanis. & Hostien. post eum.

Turres & mœnia dicūtur ædificia nobilia.

Turres habere an liceat in priuato.

r ¶ Magnificentia.] idest magnanimitas, vt colligitur de supl. negl. præla. c. grandi. lib. 6. simile verbū in psal. Quoniā eleuata est magnificentia tua, &c. & in corpore authen. hæc constitutio. in fi. de litigiosis, in fi. coll. 8. vel expone, magnitudo. C. de offi. pręf. pręt. l. in nomine Domini. alibi reperies diuersa nomina, quæ attribuūtur alicui præsidenti, quasi in fi. omniū constitu. in corpore authē.

s ¶ Extruxerat.] idest construxerat: syllaba enim, ex, hic non priuat, sicut nec in Euangelio. Et quædā mulier Martha nomine excepit eum, idest suscepit. & extra vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. quòd si super. C. vbi in rem actio. l. 2.

Ex, nō semper priuat.

t ¶ Decessorum.] quandoque ponitur decessorum, quandoque prædecessorum, quandoque antecessorum. C. de ope. pu l. vlt. quod dic si placet, vt dixi in procemio domini Ioannis Papæ xxij. super constitutionibus Clementis.

u ¶ Et quod.] Decimum inconueniens.

x ¶ Amarius.] idest periculosius, cum animæ & ipsarū cura sint rebus omnibus præferendæ. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus.

Anima est omnibus præferēda.

y ¶ Dolendum.] cum sanguis, idest conscientiæ subditorū de præsidentium negligentium manibus requiratur. 43. distin. Ephesijs. extra de offic. ord. irrefragabili. de regul. iur. quamuis. cum enim ratione officij ad animarum custodiam teneantur, præsumitur

contra

contra eos si pereant. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. vlt. cum ibi not. & ad hoc ff. loca. si quis domum. §. Imperator. extra de offic. archi. ea quae.

a ¶ *Negligitur.*] talis negligentia contra negligentem peccatum mortale inducit. 81. dist. cap. dictum. extra de offic. archi. ea quae. vbi de hoc.

b ¶ *Et vitiorum.*] vndecimum inconueniens.

c ¶ *Sentibus.*] si habes sentibus, potes exponere, idest incentiuis vel inflammatiuis occasionibus, iuxta illud vulgare quo dicitur: Opportunitas quem peccare facit, quae opportunitas est vitanda. de elect. c. fundamenta. de

cura negligitur [a], & vitiorum [b] sentibus [c] fomentum [d] periculose [e] praebetur [f]. ¶ Nos [g] itaque tot [h] malis tantisque discriminibus [i] occurrere cupientes [k], omnes & singulas dispensationes [l] super receptione [m] aut retentione [n] plurium [o] dignitatum [p], personatuum, of-

sta. reg. c. 1. lib. 6. 18. q. 2. c. definimus. de cohabi. cler. cap. 1. C. de episc. & cle. l. eum qui. ff. de vsu & habi. non aliter. cum sim. Si habes coetibus, expone, idest, coadunationibus vel societatibus. sic sumitur extra de iudi. c. mulieres. lib. 6. & illis est via praecludenda, iuxta illud. *Si non vis calui, fugias consortia calui.*

28. q. 2. c. saepe malorum. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. de iureiur. l. item apud. §. appellare. & seq. & sic secundu hoc, verbum coetibus, in mala parte sumitur: alibi sumitur in bona. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12. Si habes, sensibus, prout est cōmunis littera; tunc planum est, & expones, sensibus, scilicet quinque corporalibus per quos tamquam per fenestras mors ad animam intrat, secundum beatum Ambrosium.

Mors per sensus ad animā intrat.

d ¶ *Fomentum.*] idest, nutrimentum.

e ¶ *Periculose.*] vt puta animae praeiudiciale. simile de paeniten. distinct. 1. periculose.

f ¶ *Praebetur.*] hoc potest referri ad illos ex quorum personis praedicta inconuenientia procedunt, vt eis tale fomentum praebeatur in suarum periculum animarum, vt dixi in glo. si habes. vel parochianorum ipsorum ex curae negligentia. arg. extra de sent. excom. alma. lib. 6. vel potest referri ad illorum superiorem, si in illis praedicta incōuenientia toleraret, quia error cui non resistitur, &c. & negligere cum possit perturbare peruersos, &c. nec caret scrupulo societatis occultae, &c. 83. dist. error. & in extrauag. dicti domini Ioan. si fratrum. §. qui igitur. & si ea quae male vsurpantur, omittimus, &c. 43. dist. peruenit. 35. q. 9. loci. ideo vicarius Christi huius cap. conditor volens quo ad subditos, & quo ad supradicta inconuenientia penitus euitare, statuit vt sequitur.

g ¶ *Nos itaque.*] secunda pars.

h ¶ *Tot malis.*] prouenientibus ex vndecim inconuenientibus, vt in parte praecedenti.

i ¶ *Discriminibus.*] de quibus dixi supra proxi.

k ¶ *Cupientes.*] simile de elect. cupientes. de conces. praeben. cap. detestanda. lib. 6.

l ¶ *Dispensationes.*] hic posset repeti quod dixi in parte praecedenti, in verbo, dispensatiue.

m ¶ *Receptione.*] dic vt dixi supra circa principiū capituli, in vers. recipere. & expone, receptione, scilicet simul facienda.

n ¶ *Aut retentione.*] intellige etiam de collatis successiue talibus beneficijs. de quibus sequitur, vt sit sensus ad dispensationes obtentas super receptione taliū insimul facienda, vel retentione ipsorū etiā successiue obtentorum moderationem infra posita suscipiant.

o ¶ *Plurium.*] quotcunque sint numero, vt patet s. circa princip.

p ¶ *Dignitatum.*] super hoc verbo & sequentibus dic vt dixi in parte praecedenti.

q ¶ *Forma.*] de conces. praeben. detestanda. de iureiur. c. contingit. §. finali. lib. 6.

r ¶ *Cuicunque.*] Cum nedum infinite, immo & vniuersaliter loquatur ad cuiuscunque qualitatis personas extendatur. ff. de haere. insti. l. hoc articulo. de leg. praestan. l. 1. §. generaliter. extra de maio. & obedien. c. solitae. circa fin. de priuileg. quia circa. 19. dist. si Romanorū. & quia certae personae ab ista vniuersalitate excipiuntur vt sequitur: vnde per hoc in caeteris effectus vniuersalitatis cōfirmatur. ff. de fun. instru. l. quaesitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. eccles. §. vt autem. coll. 2. cum not. in eis.

s ¶ *Personae.*] per hoc verbum videtur quòd haec decreta. & eius moderatio extendantur & comprehendant dispensationes personis non locis concessas: nā si idem de omnibus voluisset, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. extra de deci. ad audientiam. ff. de libe. & posth. l. cōmodissime. solu. matri. l. si cū dotē. C. de cadu. tol. l. 1. §. sin autem ad deficientis. Sed in contrariū videtur: quia in omnibus videtur eadem ratio, ergo idē ius, scilicet vitatio multorū inconuenientiū, quibus praesens cap. occurrere intendit, vt hic dicitur. arg. extra de transl. epis. c. inter. de confir. vti. cum dilecta. ff. de fon. l. 1. §. hoc interdictū. C. de cōsti. pecu. l. vlt. Nam & statutum in vno, licet de se odiosū, statutū censetur in alio, vbi est penitus rationis identitas. ff. de adul. l. si postulaueris. §. ratio. de eden. l. quaedam. §. nummularios. Et not. Garsias de elect. cupientes. in princ. in glo. sed pone. & colligitur ex decre. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquam. §. vlt. eod. tit. & ex decr. licet canon. eod. tit. & iuncta ad decre. vnicā. de offi. vica. Clem. v. & arg. in corpore authent. vt ij qui obl. se habe. perhi. res mi. §. 1. coll. 6. vbi statutum licet poenale in curatore extenditur ad tutorem propter identitatis rationē. & de hoc plene aliàs dixi de rescript. abbates. Cle. v.

Statutum poenale quandoque extēditur ex rationis identitate.

ficiorum, Prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacumque forma [q] vel expressione verborum à nobis vel praedictis praedecessoribus, cuicunque [r] personae [s] concessas (Cardinalibus [t] tamen sanctae Romanae [u] Ecclesiae, qui cir-

respondendo ad decre. statutum. de elect. lib. 6. quae praedictis prima facie videtur obstare. Quid ergo dices? Respondeo quod dispensationes locis vel dignitatibus concessas non tollit haec decretum quia hoc non exprimit, & agitur de iure personarū per dispensationem quaesito tollendo, quare remanet argu. 16. q. 2. cap. 1. & in multis capitulis eiusdem quaestionis. & in lib. feud. de feud. cog. c. 1. in fi. tum quia in illis cessat personalis ambitio, vagatio & importunitas, quae dederunt causam ob inconuenientia inde sequentia editioni huius decret. vt patet in princ. ergo cessare debet eius effectus. 72. dist. §. verum. C. de transa. l. interpositas. tum quia citius personis quàm locis vel dignitatibus concessae dispensationes alibi summouentur. de rescript. quia per ambitiosam. de priuileg. c. ne alicui. lib. 6. & argum. ff. de cens. l. aetatem. §. rebus. de aqua quoti. & aesti. l. 1. §. praemittitur.

t ¶ *Cardinalibus.*] sic dictis, quia sedi Apostolicae, quae axis est & cardo aliarum ecclesiarum. 22. dist. sacrosancta. seruiunt. vt sequitur: & sic cognomen sumitur ab eo cui deseruitur. arg. C. de excu. mu. l. hydraulae. lib. 10. de aquaeductu. l. decernimus. §. vniuersos. de fabricen. quasi per totum. lib. 11. ff. de verb. sign. l. terri. §. fin. in corpore authen. de defen. ciui. circa princ. coll. 3. de armis. circa prin. C. de epis. & cle. l. decernimus. 21. dist. cleros 16. q. 1. si cupis.

Cardinales quare sic dicunt.

u ¶ *Romanae Ecclesiae.*] cui soli competit Cardinales habere, & non alteri, nisi hoc haberet ex priuilegio. not. Compostel. de const. itu. cum accessissent. Quid ergo erit de dominis Cardinalibus moderni temporis per dominum nostrum Papam hodie praesidentem & suum antecessorem creatis: dicerentur ne de iure Cardinales Romanae Ecclesiae? Videtur quod non, cum proprie Romana Ecclesia sit in vrbe Romana. arg. ff. de verb. signi. l. bona ciuitatis & l. eū qui. vnde à propria verbi significatione recedi non debet in dubio, nec ad abusiuam respectus haberi. ff. de leg. 3. l. nō aliter. in princ. & §. 1. circa fin. de verb. signi. l. nepos. Item quia in vrbe ipsa locū sedis Apostolicae Dominus dicitur elegisse. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & ipsam vrbem Apostoli Petrus & Paulus vno die pro merito, loco vno pro gloria, sub vno persecutore pro pari virtute compassi glorioso cruore martyrij Christo Domino consecrarunt. 2. q. 7. c. beati. extra de elect. fundamenta. & ad illam venit Dominus iterum crucifigi, vt dicto §. rationibus. scilicet in personam Petri. 3. q. 1. noli. in fi. Sed his & alijs omissis quae possent ad hoc allegari, dicas contrarium: certum est enim quod Deus non in loco, sed in persona sancti Petri suam Ecclesiam fundauit, dicens: Tu es Petrus, &c. vt in Euangelio Matth. & recitatur 21. dist. §. 1. & c. vt not. in dicto c. fundamenta. & potestas clauium Petro data in eius persona, suis est successoribus attributa. 40. dist. c. non nos. extra de transla. episc. c. quanto. & c. inter. de re iud. ad Apostolicae. §. nos itaque. lib. 6. constat etiā personā non solum sedem vel cathedram facere. 40. dist. c. multi. Not. etiam de iure episcopum esse in ecclesia quo ad gubernationem & protectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obedientiam. 7. q. 1. c. scire. vbi est ergo summus episcopus, qualis est Papa, ibi est Romana Ecclesia, ibi est sedes Apostolica: nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio facienda. 23. dist. in nomine Domini. extra de elect. quod sicut. & Papa vbicumque moriente, sit ibidem vel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio facienda. extra de elect. vbi maius §. porro. & cap. ne Romani. Clem. v. ergo sequitur, quod ibi Ecclesia Romana & sedes Apostolica vacet, & sic necessario habet dici, quòd ibi sit, quia nō potest vacare proprie, nisi vbi est, sicut non potest quis mori vbi non est. not. Guli. de elect. cōmissa. lib. 6. ad praemissa. facit satis expresse extra de praeb. c. praesenti. lib. 6. vbi not. Guli. quod vbi est Papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clare, quod creati Cardinales per Papā vbicunque, dici debent Romanae Ecclesiae Cardinales. & diligenter aduertenti facilis est responsio ad allegata in contrariū. licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana Apostolos martyrium pati, & ipsam eorum sanguine consecrari: hoc fuit ideo, vt in ea quae caput erat superstitionis, caput quiesceret sanctitatis, & vbi gētiliū principes

Cardinales per Papam creati vbicunque, an dicantur Cardinales Romanae Ecclesiae.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona.

Vbi Papa, ibi Romana curia.

cipes habitabãt, illic Ecclesiæ principes morerẽtur, vt dicto c. beati. in fi. quare nõ sequitur, q ibi solũ & nõ alibi, scilicet vbi Papa est, sit ecclesia Dei & sedes Apostolica, licet etiam respectu habito & ad locum peculiarem in vrbe Romana dicatur Ecclesia Romana. quod verum est de illa, quæ membrũ est vniuersalis Ecclesiæ, spiritualiter vniuersalis Ecclesia in plura membra hodie est dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. in persona Petri fundata censetur fuisse vbicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie

ca [a] nos vniuersali [b] Ecclesiæ seruiendo [c] singularum: [d] ecclesiarum commoditatibus se impendunt [e], ac regum [f] filijs [g], qui propter sublimitatem [h] co-

successor eius, vt dixi, & patet expresse per hunc textum. Sed ideo generaliter dicitur Romana, à ciuitate in qua Petrus fundamentum Ecclesiæ mortem subijt temporalem.

a ¶ *Circa nos.*] ad instar senatorum lateri principis assistentium, de quibus & eadem ratione de dominis Cardinalibus potest dici, q censentur pars corporis principis, vnde sicut in illis, ita in istis crimen læsæ committi dicitur maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnit. c. felicis. lib. 6.

b ¶ *Vniuersali.*] quæ proprie dicitur collectio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. & dicitur vna, quia vna fides. extra de sum. trinit. firmiter. §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa. 7. q. 1. Nouatianus. 16. q. 7. c. decimas.

Papa & Imperator vocant se seruos.

c ¶ *Seruiendo.*] Not. Cardinales dici seruitores Ecclesiæ: nec mirum, cum & Papa seruire ei dicatur, quare se seruum appellat: & Imperator seruum vltimum Ecclesiæ se vocat. C. de offi. præfect. præ. l. quas gratias. §. 1. cupiens Dei & Ecclesiæ seruitiũ adimplere. ead. l. §. hoc etiam. ordo enim seruiendi est in humana creatura, vt inferior superiori deseruiat. aliter enim vniuersitas nulla poterit ratione subsistere. nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret. 89. dist. cap. ad hoc.

d ¶ *Singularum ecclesiarum.*] quæ membra dicuntur vniuersalis Ecclesiæ. 7. q. 1. Nouatianus.

e ¶ *Se impendunt.*] idest exhibent & promptos & obsequiales offerunt. simi. huic extra de cle. non resi. cum dilectus.

f ¶ *Regum.*] intellige catholicorum: infidelium enim filijs non est verisimile Papam voluisse aliquid prærogatiuę circa pluralitatem beneficiorum seruare, cum de iure communi illorum ipsi capaces non sint, saltem vsque ad secundam generationem. de hæret. quicunque. §. hæretici. lib. 6. per lineam tamen masculinã descendentes. eo. tit. c. statutum felicis. & hoc verum esse probabiliter potest dici de dispensationibus per eos obtentis post incursam hæresim per parentes. quia negari non potest, quin tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acquisitiuæ, à quo tales excluduntur, vt dicto §. hæretici. Sed si ponas dispensationes obtinuisse ante hæresim parentum, erit ne idem? Credo q non: immo habebit locum quod hic dicitur, quia ius quæsitum filijs, per talem hæresim parentum tolli non debet. arg. ff. de sena. l. filiam. de pœnis. l. crimen. C. eo. tit. l. sancimus. extra de iis quæ fi. à ma. par. c. quæsiuit. & arg. dicti c. quicunque. §. ad hoc. & §. vlt. vbi post hæresim parentum prohibetur filijs beneficiorũ acquisitio, non tollitur antefacta, & emancipatio facta de liberis post hæresim parentum, nulla dicitur, ergo à contrario sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur, ita & hic: quia non portabit iniquitatem patris filius. 1. q. 4. c. 1. & 2. & arg. C. de hære. authen. idẽ est. potissime. quia tales dispensationes non peruenerunt ad filios ex personis parentum, sed aliunde. arg. ad hoc ff. de interdi. & releg. l. 2. de decu. l. 2. §. nullum. de iure pa. l. 3. in fi. de bon. pos. contra tab. l. 3. §. emãcipatus. Sed iuxta hoc quæro: pone aliqua nobilis vel alia mulier fuit vxor regis, illoque mortuo retinuit dignitatẽ reginæ. ff. ad municip. l. filij. §. vidua. extra de foro competen. c. ex parte. sed post suscepit filium ex aliquo non marito: nunquid ad aliud extendetur quod hic dicitur? Dic q non: tum quia non est filius regis, qđ iste textus exposcit: tum quia & si à marito, nõ tamen à rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minime traheretur: nam contrahendo cum viro inferiori quàm rege, illa desit habere dignitatẽ reginæ. C. de inco. & muni. l. vlt. lib. 10. & dicto §. vidua. & ff. de sena. l. fœminę. C. de nup. l. cũ te. & dicto c. ex parte. & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, qđ hic requiritur: & quia in ipso deficit claritas generis regalis & potissime ob verbum dumtaxat, quod de se omnium aliorum quàm regum filios excludit. argu. ff. de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.

Filij hæreticorũ an perdant suã dispensationem propter hæresim parentum.

Regina vidua reginę nomẽ perdit si nubat inferiori.

g ¶ *Filijs.*] quid autem esset de filiabus: pone autem q tempore huius constitutionis aliqua filia regis dispensatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialium: nunquid exceptio, quæ hic fit de filijs censebitur facta de filiabus? Videtur q non: certum est enim, q filia nõ est filius, & textus alios excepit, & illos dũtaxat videtur excipere. cum dicit, dũtaxat. Sed contrarium teneas: q a hæc cum sit sublatiua iuris ex dispensatione legitima quæsiti, rigorosa est. & quo ad hoc odiosa, quare restringenda: de reg. iur. odia. lib. 6. ff. de lib. & posth. l. cũ quidã. quare per cõsequens exceptio

Regum filiæ an potiantur priuilegio filiorum.

quæ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotant verba hic posita, prærogatiua gratiæ, & c. quare extendenda, vt dictis iuribus. & arg. ꝗ præb. c. si pluribus. lib. 6. vt si. & ad filias referatur, cum in eis generis claritas inducẽs prærogatiuam gratiæ, vt hic dicitur, sicut in masculis reperitur. ff. de sena. l. fœminæ. & l. filia. nec obstat in eis accidentali natura: quia ipsa masculos non generauit. C. de no. præte. l. maximũ vitiũ. de leg. hære. l. lege 12. tabularum. & quia in fauorabilibus appellatione filiorum illæ continentur. ff. de testa. tute. l. si quis ita dixerit. de leg. 2. si ita sit scriptũ. Et verum, dummodo hic positũ excludit hic filios aliorũ quàm regũ, vt dixi in glo. præcedenti. nõ autẽ regũ filias, cũ pro filijs sint habendæ quo ad hoc, vt prædixi, & probatur. ff. de verb. sig. l. filij & arg. de mo. & hono. l. vacatio. de iure immu. l. 4. Sed pone q talis filius vel filia conceptus fuerint tempore quo pater rex erat: sed tempore quo nascuntur, desijt esse rex: puta quia depositus vel iuri regni renuntiauit, nunquid ad talẽ filiã vel filiũ exceptio ꝗ fit hic extenditur? Dic breuiter q sic: quia concepti pro iã natis habentur, cũ de eorũ cõmodo tractatur. ff. de sta. homi. l. qui in vtero est. & l. qui in vtero sunt. vnde superueniens patris calamitas seu casus non tollit eis dignitatem quæsitã. ff. de sena. l. filiã. & est expressum eod. tit. emancipatũ. §. si quis cõceptus. & ibi casus: & de decur. l. 2. §. in filijs. ver. si pater. & §. proinde. vnde nulla relinquitur quæstio, cũ sit casus legis. in corpore authent. de non eli. secun. nube. §. 1. C. de fur. l. ancillæ: & in eis no. Sed qđ esset ecõtra: pone aliquẽ conceptũ ex inferiori quàm sit rex: puta ex comite vel alio: tẽpore quo nascitur, pater factᵘˢ est rex: nũquid quo ad efficaciã exceptionis quæ hic fit, reputabitur ille filius regis? Videtur q nõ. arg. eorũ quæ not. C. de nup. l. imperialis. §. & his illud. & arg. C. de suis & legi. li. l. ex libera. vbi cõceptus ex libera & seruo nõ habet priuilegiũ filij decurionis, licet pater factus liber possit creari decurio. Sed 2ũ dicas: quia expressũ est. ff. de sena. l. senatoris filiũ. & de decu. l. 2. §. in filijs. vt sic natiuitatis liberorũ tẽpore superueniẽs patris dignitas eis psit, vt ibi, & C. de nat. lib. l. nuper. & de nup. si liberã. Nõ obstat dicta lex libera, qa ibi ab initio iure ciuili nullũ fuit matrimoniũ inter liberã & seruũ: quare cõceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens illũ legitimum reddit, quare vt spurius nõ gaudet priuilegio filij decurionis, vt ibi dicitur: cũ illegitimus originali nobilitate patris non gaudeat. ff. de sta. ho. l. cũ legitime. Itẽ pone q natus est quis & cõceptus ex non rege, qui tñ rex fuit, & esse adhuc speratur, vt quia depositus est ad tẽpus, ante aduẽtũ tẽporis illius mortuus est: nunquid iã natus reputabitur filius regis esse. Videtur q sic arg. ff. de decu. l. 2. §. si ad tempus. Et idem videtur dicendũ, si quis sit conceptus ex nõ rege, & antequã sit natus, suus pater rex efficitur, & demũ ipso nondum nato pater esse desijt rex, vt quia depositus vel alio modo, natus postea filius regis videatur censendus, vt l. eo. §. præterea. Sed quid dices, an hic appellatione filiorũ cõtinebuntur nepotes, salté nati ex filijs? Videtur q nõ. cũ etiã in fauorabilibus appellatione filiorũ nõ cõtineatur. ff. de testa. tute. l. si nepotes. insti. qui dari tu. pos. §. vlt. Sed 2ũ potest dici. arg. ff. de verb. sig. l. liberorũ. §. sed & Papianus. & l. filij appellatione. & licet ita nã de propria significatione verbi filiorũ, nepotes ex eis nati cõtinentur: qa per eos vt per filios in æuũ memoria generis retinetur, vt dicto §. sed & Papinianus. cuius generis claritas hic exceptionẽ inducit: licet aliquando de vsu & de cõsuetudine loquendi aliter nepotes, aliter filij appellentur: vt in primis iuribus. & sic not. dicto §. vlt. quare in dubio hic filiorũ appellatione comprehendit nepotes iuxta propriã verbi significationem, ad quã & nõ ad aliã in dubijs respectus habetur. ff. de leg. 2. l. non aliter. de ver. sig. l. nepos. Et an qđ hic dr̃ de alijs sit intelligẽdũ de legitime natis, an etiã de alijs? Dic q in omnibus, cũ omnes sint filij: & hic indistincte loquit̃. Sed 2ũ videretur, cũ illegitimi de se nõ sunt capaces taliũ beneficiorũ. de filijs presby. c. 1. & fi. nec dicuntur fulgere claritate generis patrũ, vt s̃. dixi. vnde nõ est verisimile, q hic Papa talibus dispẽsationes reseruare voluerit. Sed supposito q dispẽsatiões sufficiẽtes obtinuissent, oĩs illegitimatio fuit sublata. extra q. filij sint legi. p venerabilẽ. quare p húc textũ indistincte loquẽtẽ eis reseruare videretur: potissime cũ hic agat̃ ꝗ sublatione iuris per dispensationẽ quæsiti, vt s̃. tetigi circa prin. huius glossæ.

Filius cuius pater rex erat tẽpore conceptionis, nõ autem tẽpore natiuitatis, vel ecõtra, an potiatur priuilegio filij regis.

Nepotes etiã regũ cõtinẽtur appellatione filiorũ.

a An illi veniãt appellatione filiorum, vide quæ dixi in c. statutum. de hæret. lib. 6. Addo hic singul. Hipp. in l. 1. incipie. tu sus. Font.

h ¶ *sublimitatem eorum.*] hoc ad Cardinales referas propter hoc quod sequitur de generis qualitate: quod ad filios regum proprie est referendum, licet ad eos hæc sublimitas referri possit. per hunc tex. & arg. de præb. de multa. §. vlt. Ista autẽ sublimitas in dominis Cardinalibus attendenda est principaliter quo ad mores & merita vitæ. 5 1. dist. c. miramur. nã nõ qui maior in honore fuerit, ille est iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, vt in Io Chrysost. 40. dist. c. multi. in fi. & alibi legitur, q nõ in sublimitate graduũ, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnũ Dei. extra [illegible]: temp. ordi. c. ad aures. Sublimitas hic sumitur quo ad eos pro status præeminentia vel excellentia: & vt alibi in corpore authent. de filijs ante dot. instr. natis. in fi. coll. 3. quib. mo. na. effi. sui. in fi. coll. 7. cum simi. & dicto c. de multa. c. vlt. Sed si (vt dixi) sublimandi merita & mores nõ inordinati affectus sunt intuendi. extra de præb. graue. Quid præsumetur in dubio de sublimato, an ob sua merita, vel

Sublimari præsumitur quis ob sua merita.

B ex alia

ex alia causa sit sublimatus? Dic præsumendum fore, quòd ob sua merita. extra de præsump. cũ in iuuentute. & dicto c. miramur. & 40. dist. c. 1. & not. Ber. extra de rescr. c. præsenti. q̃d hodie est sublatũ. Ad hoc præstat efficax arg. lex dicens, ꝙ quanto quis melioribus præest, tanto maior & honestior est, idest esse præsumitur, in corpore authent. de defen. ciuit. §. nos igitur. coll. 3. licet glos. dicat ibidem, ꝙ non de honestate animi, sed seculi

rũ ac generis^a claritatẽ sunt potioris prerogatiua^b gratia attol

loquitur. & alibi loquitur: quanto quisque est celsior, tanto & alijs potentior. 16. q. 1. c. sunt nonnulli. & quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille dignus sit, quem princeps elegerit. C. de cri. sacri. l. 2. 17. q. 4. §. qui autẽ. ver. si quis. alias est ibi. c. & arg. C. de aduo. diuers. iudicum. l. restituendæ. in fi. Sed gratia huius quæro quale sit istius sublimitatis Cardinalatus priuilegium? Ad hoc dices, ꝙ est multiplex priuilegium: quia hostiliter cardinalẽ insequens 37. pœnas patitur & incurrit, quas saltẽ omnes non incurrit insequens proprium suum ep̃m, vt colligitur extra de pœnis, felicis. lib. 6. & eo. tit. c. si quis suadẽte Cle. Papa v. Secundum, quia cum domini Cardinales sunt legati, conferre possunt beneficia, etiam ad Papã deuoluta. de præb. venerabilis. de off. leg. c. officij. lib. 6. Tertium, quia legati excõicatos pro iniectione manuum vndecunq; venientes absoluunt. extra de offic. leg. c. excõicatos. Quartum, ꝙ legati de latere mare transeuntes, vti possunt insignijs Apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimentis rubeis, frœno & calcaribus deauratis, & similibus. de priuileg. antiqua. vbi de hoc per Host. Quintum, quia dici possunt patricij, quorum nomina in diademate principis scribi consueuerunt, s'm Guli. notantem in dicto c. officij. Sed me cum ipso tenere hoc casu non audeo, quia patricios Imperator sibi in patres eligebat. insti. qui. mo. ius pa. pot. sol. §. filius. C. de cõsul. l. vlt. lib. 12. Papa autẽ Cardinales non assumit in patres, sed tantum in filios. extra de testi. c. licet dilectus. de præb. dilecto. nisi faciat eos ep̃os, quia tunc in fratres eos assumit. extra de crim. fal. quàm graui. Sextum, quia pars corporis Papæ dici possunt ad instar senatorũ. 6. q. 1. §. verũ. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. s'm Guli. notãtem in dicto c. officij. vnde alibi not. Inn. ꝙ collegiũ Cardinaliũ habet senatũ. arg. 96. dist. Cõstantinus. vt no. ipse extra de re iud. cum te. & de hoc 16. q. 1. ecclesia. Illud autẽ aliter persuaderi potest: nã cũ promiscue loquendo de Cardinalibus, omnes fratres appellet, ipsi tanquã fratres corporis sui pars fore sunt censendi. arg. C. de agri. & censi. l. cũ scimus. §. vlt. lib. 11. & sicut in persona senatorũ cõmitti dicitur crimen læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur, vt dicta l. quisquis, ita & cõmitti dicitur in personis dominorũ Cardinaliũ, vt dicto c. excõicatis. vbi de hoc. Septimũ, ꝙ ex præmissis insurgit: nã si ipsi censeantur veri patricij statim cũ sunt creati, sunt liberati à patria potestate: dicto §. filius. & dicta l. vlt. de cõsul. sed hoc nullo iure cauetur, ꝙ sunt patricij. si censeantur senatores, nõ sunt liberati ex hoc. dicto §. filius. cũ ex illis dignitatibus solũ quis liberetur à patria potestate, ex quibus liberatur à curiali conditione, in corpore authẽ. consti. quæ de di. §. generaliter. coll. 6. Sed à curiali liberatur propter 12. dignitates. C. de decu. l. vlt. lib. 10. de quarũ numero non est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic ꝙ si sint creati Cardinales ep̃i, nulla est dubitatio: quia saltẽ ex ep̃ali adepta dignitate liberi facti sunt à patria potestate. in corpore authen. cõsti. quę de dign. §. illud. coll. 6. C. de epi. & cle. authent. sed dignitas. aliàs incipit, sed hodie. extra qui. fi. sint legi. per venerabilẽ. Sed si tantũ sint creati Cardinales, quid dices? videtur ꝙ nõ sint liberati. nã cũ ius patriæ potestatis cõsistit in multis, puta in 8. quæ nominantur insti tu. de patria potesta. §. ius autẽ. nõ debet dici sublatũ in patris præiudiciũ, nisi vbi in iure statutũ reperit, cũ nõ sit lex aliqua istud dicẽs. arg. in corpore authẽ. de nõ eli. secun. nubẽtes. §. optimũ vtiq; coll. 1. vbi dicitur, nõ fraudetur pater iure filij, nec enim lex est aliquid tale dicẽs. ad idẽ C. de colla. l. illã. de repu. l. dissentiẽtis. extra de sup. negli. præla. Romana. lib. 6. ne se. vacan. c. illa. & ꝓ hoc scribitur erubescendũ fore loq. sine lege. in corpore authent. de triẽ. & semis. § cõsideremus. coll. 3. & quia aliorũ honores alijs damnorũ occasionẽ fieri nõ oportet. C. de sta. & ima. l. & virtutũ. & de silẽtia. iubemus. lib. 12. nec vlli est cũ alterius iniuria cõsulẽdũ. 22. q. 2. c. primũ est. C. de offi. perfect. vrb. l. præfectus. Sed his nõ obstãtibus ꝯtriũ nõ improbabiliter põt dici: certũ est enim ꝙ multiplex est dignitas secularis vel officiũ, quæ vel quod aliquẽ liberat à curiali cõditione, vt colligitur dicta l. vlt. C. de cõsul. lib. 10. & illa eadẽ, quæ est in numero duodeno, vt prædixi, hodie filiũ liberat à patria potestate, vt dicto §. generaliter. in quo numero cõputãtur aduocati fisci, quæstores, principatus agẽtiũ in rebus. & similes multæ. de quibus minus videtur ꝙ liberẽt, cũ ex earũ virtute nullus efficí dicatur pars corporis principis, & tñ liberãt: ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, sumpto arg. à minori. de quo not. de elect. cũ in cũctis. vñ licet nõ sit hoc expresso iure cautũ, tñ de similibus ad similia proceditur. ff. de legi. l. nõ possunt. cũ plura sint negotia quàm vocabula. ff. de præscr. verb. l. natura. & statutũ in vno, statutũ censetur in alio, vbi est penitus eadẽ vel maior ratio. not. ff. de iud. l. cũ prætor. nec videtur damnũ ex hoc pater vel iniuriã pati: cũ enim naturaliter augmentũ in honorẽ filij desideret. extra de testi. c. super eo. cum eadem persona fingatur esse cum eo. C. de impub. & alijs substi. l. vlt. & eadem caro. 35. q. 3. in hac auctoritate. & excellentia & nobilitas filij patrẽ nobiliorem reddat, & laudem magnam patri afferat, & magnæ lætitiæ præbeat occasionem, vt legitur in dicto §. generaliter. & gloria patris est filius sapiens, Prouerb. 17. & 25. c. 95. dist. c. esto subiectus. in fi. tales honores, laudẽ, lætitiã, & gloriã debet omni pecuniario cõmodo, quod ex patria potestate potest contingere, præferre. ff. si quis omis. cau. testam. l. Iulianus. Octauum priuilegium, ꝙ Cardinali asserenti se legatum creditur absque litteris. 97. dist. c. nobilissimus. licet aliqui hoc reuocent in dubium. Nonum, ꝙ assertioni Cardinalis absque actis creditur super his quæ coram eo acta sunt saltem de consuetudine curiæ. extra de appel. constitutus. vbi hoc not. per Host. in verbo, assertioni. & pro tali consuetudine põt esse ratio, quasi credatur principem, qui ipsum ob singularem industriam explorata eius fide & grauitate ad tantæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non esse aliàs aliter processurum seu iudicaturum esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus. arg. ff. de offi. præfect. præto. l. vnica circa finem.

lẽdi, dũtaxat^c exceptis) deliberatione^d super hoc cũ fratribus^e

Cardinales nouem habent priuilegia.

Pater & filius fingun tur eadem persona.

a ¶ *Generis claritatem.*] Not. habendam rationem nobilitatis generis, & hoc etiam in pœnis indulgendis. de quo dic vt legitur, & not. 24. q. 1. quid circa pacem. extra de iureiu. cum quidam. ff. de pœnis. l. quædam. de incen. rui. nau. l. Pedius. C. de paga. sacri. & tẽ. l. vlt. cum similibus multis. Quantum in honoris exhibitione, & salutatione, & sedis inter iudices assignatione. de quo dic vt legitur. C. de offi. diuer. iu. l. 2. & 3. vbi sena vel cla. l. 3. §. sedendi. de offi. ciui. iu. l. 1. de hoc etiam not. 3. q. 9. c. necesse. Quantum in beneficiorũ obtinenda multiplicatione, vt hic, & de præb. c. de multa. §. vlt. Quantum in facienda de ipsis præ alijs cæteris paribus electione. in corpore authent. de defen. ciui. §. interim coll. 3. extra de appel. constitutis. cũ notatis in ipsis. Quantũ etiam in beneficiorũ æquali facienda distributione. super quo vide quod dixi s̃. eo. c. in ver. mendicant. Necnõ in aliorũ bonorum vberi administratione, ac etiam consumptione. ff. de don. l. filius. § nõnumquam. de admin. tu. l. cũ plures. §. tutor. de iudi. l. si longius. in fin. de iure do. l. quæro. & in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

Nobilitatis ratio in multis est habenda.

b ¶ *Prærogatiua gratia.*] simile de offi. deleg. hac constitutione. de offic. lega. c. officij. lib. 6.

c ¶ *Dumtaxat exceptis.*] eadem verba reperies de priuileg. c. ne aliqui. de offi. deleg. hac cõstitutione. lib. 6. vnde hæc verba tollũt dubiũ, si quod fieret, an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archiep̃s. abbas, vel filius inferioris rege, puta ducis vel comitis dispensatione obtenta possit gaudere contra hanc decret. & dic ꝙ non per hunc textum, & per ea quæ notaui s̃. in verbo, cuicunque.

d ¶ *Deliberatione.*] Not. principem qui omni lege solutus est. ff. de leg. princeps. extra de cõcel. præb. proposuit. deliberatione velle vti in agibilibus. fi. de offic. leg. c. deliberatione lib. 6. C. de leg. l. humanum. ne filius pro patre. auth. habita. ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime. de iure patr. l. diui fratres. Eius igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet. arg. 79. dist. legitur. 2. q. 1. Deus omnipotens. extra de re iu. in causis. dubiũ enim nõ est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti. C. de repu. l. 3. & veritas sæpius examinata citius splendescit in lucem, & fructus diuinus est iustitiam sæpius recenseri. 25. q. 2. c. graue. vnde alibi statuitur, ꝙ nõ cum præcipitatione nec subitanee, sed cum deliberatione sunt sententiæ proferendæ. C. de sentent. breui. reci. l. 2. extra de re iud. pastoralis. cle. 5. §. verum. vbi etiam de hoc dixi.

1 Qualiter intelligat principem solutũ esse legibus, vide per B. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. adde Burchardum lib. 15. decretorum cap. 42.

e ¶ *Cum fratribus.*] collige hic, ꝙ cum Papa de Cardinalibus loquitur, indefinite vel promiscue appellat eos omnes fratres, vt hic & in locis multis alijs reperitur. Et potest ratio reddi, quia licet soli ep̃i Cardinales regulariter & peculiariter fratres, cæteri vero filij appellentur. de crimi. falsi. c. quàm graui. de testib. licet dilecte. de præb. dilectus. ne igitur ep̃i notabili fraterno nomine nũcupandi, vt ibi, negligi videantur: ideo & alij propter alios fratres appellantur. arg. ff. de iniur. item apud. §. hoc edictum. 23. dist. c. quamquã. extra de hæret. cap. si aduersus. Et domini Cardinales non episcopi, qui fraterni nominis appellatione non sunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. nisi propter illos qui episcopi sunt, fratres appellari merentur, sicut nepotes ex filijs, qui vere filij non sunt, nec sic appellari consueuerunt. ff. de testa. tut. l. ꝙ si nepotes. insti. qui da. tu. pos. §. vlt. tamen propter filios, & ipsi filij appellantur. Et sic ex personis episcoporum consequuntur quod ex sua singulariter non possunt, vt alias contingit. ff. de ædili. edi. l. cum autem. §. si. de bo. pos. contra tabulas l. non putauit. §. si exhæredatus. quæ res pig. ob. pos. l. Aristo. extra de priuil. licet §. 1. de concel. præben. c. auctoritate. lib. 6. cum multis similibus.

Cardinales an sint à Papa filij, vel fratres nuncupandi.

Erubescimus sine lege loqui.

nostris habita diligenti, de [a] ipsorū consilio & ex certa scientia [b] nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas [c], quòd per moderamē nostrum effrenatam [d] circa easdē [e] personas talium beneficiorū multitudinem refrenemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter [f] nō frustrentur [†]. ¶ Statuimus [g] itaque, & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinētes nunc [h] ex dispensatione [i] legitima pluralitatē huiusmodi dignitatum, personatuū, officiorum, aut prioratuū seu beneficiorum, quæ aliàs absq; dispensatione [k] obtinere nequibāt, vnū tantū ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit [l], prætextu dispēsationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite [m] retinere. Quæ tamē [n] teneantur [o] eligere [p] intra [q] mensem [r] numerandum à tempore notitiæ [s] [†] constitutionis istius: cæteris beneficijs [t] cū cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebāt, & quæ aliter non poterant [u] de iure [x] absq; dispēsatiōe [y] licite retinere, quę [z] nos [†] extūc [a] vacare [b] decernimus, corā ordinario [c] [d]

a ¶ *De ipsorum consilio.*] scilicet Cardinalium, quorum consilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de necessitate tenetur [†], vt not. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6. vocatus enī est in plenitudinem potestatis. 2. q. 7. c. decætero. extra de vsu pal. ad honorem nec potest ei dici, domine cur ita facis? de pæni. dist. 2. §. ex persona. Et super hoc, quia aliqua quandoque habent fieri simpliciter cōsilio alterius, aliquando cum consilio, aliquando de consilio, aliquando nō possunt fieri sine consilio, & aliquando habent fieri cum alterius assensu, & quid iuris in omnibus istis sit, vide qđ not. Compost. extra de constit. cap. penult. & Guli. ne sede vacan. c. 1. lib. 6. & ibi dixi.

[†] De hoc articulo vide plenissime Filippum Francum & alios doctores in c. super eo. de hæret. lib. 6. Hostiensem & Ioannē And. in c. requisisti. de testam. & Panormitanum in c. quasi nit. de his quæ fiunt à præl. sine consen. c.

[†] Aliàs fra udentur.

b ¶ *Scientia.*] factū ex certa scientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam si de se nullum erat. extra de trāsact. c. 2. & d accusa. c. ad petitionē. 3. q. 7. c. hoc quippe. & arg. C. de testa. l. omnium de appari. iudi. l. probatorias. lib. 12.

c ¶ *Moderandas.*] Diminutionem non augmentum denotat istud verbum. extra de verbo. sign. c. transmissæ.

d ¶ *Effrænatam.*] id est immoderatam & indecentem. simi. ff. de testi. l. 1. in fi. extra eo. tit. c. significauerunt. & cap. cum causam.

e ¶ *Easdem personas.*] scilicet quascunque, præterquam hic exceptas, vt s. patet.

Principis indulgētia aliquid afferre debet.

f ¶ *Totaliter non frustrentur.*] sic enim est interpretanda indulgentia principis, vt aliquā gratiam afferat impetranti. C. de legi. l. 2. ff. de iure immu. l. 1. in fi. extra de verb. sig. c. in his. nec aliter est interpretanda. extra de ver. sig. olim. ne alias delusoria videatur. ff. ne quid in lo. pu. l. vlt. de iudi. l. si prætor. extra de verb. signi. abbate. §. vlt. & c. cum olim. de priuileg.

g ¶ *Statuimus.*] hoc verbū rē perfectam significat, & cum effectu, nō verbotenus accipiendū est. extra de verb. sig. c. in his. & tale statutū principis, ex quo animo legē cōdendi factū est, omnino seruādū est. C. de legi. l. leges. 100. dist. contra morē. 19. dist. memoriā.

h ¶ *Nunc.*] scilicet tempore publicationis huius decre. ante enim non ligauit. in corpore authent. vt factæ nouæ constit. coll. 5. extra de cōsti. c. cognoscētes. de præb. cū singula. §. cōtra. lib. 6. & j. sequitur, durū enim esset sentire, quòd statim à tēpore editionis ligaret forte penitus ignorantes cōtra iura. ff. de decret. ab ordi. faci. l. vlt. 32. q. 4. dicit Sara. 82. dist. proposuisti. qđ enim peccare diceretur antiquitas, si huius decre. inscia, & c. C. de testa. l. iubemus. consensum enim non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. generali.

Cōstitutio nō ligat à tempore editionis.

i ¶ *Ex dispensatione legitima.*] sed quā dispensationem reputabis legitimā? Respōdeo illam, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expresso vel non tacito princeps verisimiliter duci potest ad dispensationē denegandā. de elect. dudū. §. pen. de præb. c. si dignitatē. Cle. v. sic enim dici cōsueuit in impetrationibus beneficiorū. de rescri. si proponente. de præb. si motu [†]. & c. non potest. lib. 6. Sicut enim in illis tamquam ambitiosa fit stricta interpretatio. de rescri. si gratiose. & de præb. quamuis. lib. 6. sic fit in dispensationibus, vt pote à iure cōi exorbitantibus. extra de fil. presbyt. c. 1. & 2. lib. 6. & arg. ff. de nata. resti. l. 1. de excu. tu. l. qui testamento. stricte forma mandati in illis, & forma dispensationis in istis seruata cessante argumento in vtrisque sumpto à minori vel maiori. super quo vide quæ not. per Host. de rescrip. postulasti [†]. & c. in nostra. & per Inno. de conces. præben. dilectus. & quod aliàs super hoc dixi dicto cap. si dignitatem. & quod not. de capel. mo. ex parte.

Dispensatio legitima quæ dicitur esse.

[†] Vide qđ ibi notaui. Font.

[†] Et Cynū in l. quod fauore. C. de leg. Fō.

k ¶ *Absque dispensatione.*] illa autem facta per illum qui potest & legitime, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum qđ aliàs erat illicitum. argu. de elect. c. dudum. §. nos igitur. de conces. præben. cum nostris. §. nos vero. de transact. cap. 1.

l ¶ *Maluerit.*] reseruat ergo optionem circa vnum cum cura, & circa aliud sine cura, sicut alibi reseruatur optio retinendi vnū de prius obtentis, de præben. cum singula. lib. 6. & eo. tit. c. referente. c. præterea. & c. tuæ. ff. de colleg. illi. §. vlt. & per hoc refrænatur hæc effrænata multitudo super retentione plurium: per hoc etiam in totum non frustrantur effectu dispensationis ipsam obtinentes: cum aliàs de iure communi vna dignitas vel personatus se non compatiatur cum alia, vel alio etiam sine cura. de præben. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum. §. penult.

m ¶ *Licite.*] idest de nostra licentia per hanc decre. concessa. vel id est non obstante alia iuris communis prohibitione.

n ¶ *Quæ tamen.*] scilicet vnū cū cura, & aliud sine cura, vt supra.

o ¶ *Teneantur.*] hoc verbū necessitatē videtur imponere eligendi.

p ¶ *Eligere.*] simile de præbend. cum singula. §. circa. lib. 6.

q ¶ *Intra.*] limitatiuū est tēporis istud verbū, & vltra illud nō est locus tali electioni. arg. ff. de fideicō. liber. l. Thais ancilla. §. intra. de leg. 2. l. statuliberū. §. Stichum. de condi. & demon. l. si in diem. Super quo vide, si placet quod not. pro & contra de conces. præb. c. cum ei. Cle. Papa v. in glos. per hoc patet.

r ¶ *Mensem.*] sed quot dies faciunt mensem? Dic q tot, quot continebit mēsis, in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur: nisi enim sic dices, non numeraretur mensis à tempore talis notificationis: quod tex requirit. & si de illo mense erant aliq dies lapsi, supplebuntur de sequenti. arg. ff. de verb. sign. l. cum bissextus. de diuer. & temp. præscri. l. 1. de re iud. l. nisi lex. sic not. Gar. de elec. cap. quàm sit. & de rescrip. si propter tua. lib. 6.

[†] Not. hic probari glo. in c. 1. de preb. eccle. non alter. lib. 6 dicētem constitutione notam, quam non publicatam legē subditos allegare etiam c. 1. ibi et lecta sufficiat. de post. prel. l. fin. ff. de decret. ab ord. Font.

s ¶ *Notitiæ.*] scilicet vere vel interpretatiue, quæ accidit lapsis duobus mensibus à tempore publicationis præsentis constitutionis. in corpore authent. vt factæ no. constit. coll. 6. extunc enim ius interpretatur & fingit quem habere notam constitutionem principis, nec ex tunc est probabilis ignorātia. arg. 16. dist. qđ dicitis. extra de postula. præla. c. 1. ff de insti. act. l. sed & si. §. proscribere. cum si. A quo autē tempore ligent statuta vel constitutiones aliorū, dic secundum quod not. Host. in summa, de consti. §. quando.

[†] Vide quæ dixi in de. 1. de conces. præbē. de alijs dictionibus ex nunc, & ex tunc. Font.

t ¶ *Cæteris beneficijs.*] scilicet non electis.

u ¶ *Non poterant.*] vt sunt personatus plures vel dignitates, etiam sine cura, vt supra dixi.

x ¶ *De iure.*] per hoc videtur innui aliqua beneficia, etiam plura numero de iure communi posse teneri. ad idē de rescr. c. gratia. [†] lib. 6. & eo. tit. c. gratiæ. Cle. 5. sic sentit Inno. de præb. cum iam dudum. hodie autem aliter sentire videtur ibidem. de conces. præb. litteras. de his plene per Gulie. in Spec. tit. de leg. §. videndū restat. ver. illud autem. per Guli. dicto c. gratia.

[†] Vide qđ ibi notaui super glo. de iure & in c. cū singula. de præben. §. eod. lib. 6. Font.

y ¶ *Absque dispensatione.*] per hoc excludit beneficia curata etiam vel dignitates seu personatus, cum non sint dimittenda si sunt talia vel tales, quæ de iure communi plures vel plura possunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab alijs. de præben. c. super eo. de æta. & quali. cam te.

z ¶ *Quæ.*] scilicet beneficia curata, vel alia de iure sine dispensatione non se compatientia.

a ¶ *Extunc.*] scilicet lapso mense à tempore notitiæ huius constitutionis. non ergo ante finguntur vel censentur vacare: verbum enim, tunc, extremum tempus significat. ff. de condi. & demon. l. 4. §. 1. & est simile de præben. cum singula. §. 1. & §. circa.

Tūc, extremum tempus notat.

b ¶ *Vacare decernimus.*] Nota ex potestate principis Ecclesiæ induci fictionem vacationis beneficij, vbi aliàs non esset: naturā enim rei immutare [†] potest in aliam, & fingere esse quod aliàs vere nō est. C. de rei vxo. actio. l. 1. & arg. de concel. præben. cap. cum ei. Cle. 5. not. de transla. epi. cap. quanto. Quibus autem auctoritatibus, iuribus & rationibus probatur Papam habere auctoritatem summā & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus: vide quod diffuse not. Hosti. extra qui fi. sint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

[†] Cum Papa dicitur immutare naturam rerum, intelligitur in his quæ sunt iuris positiui. vt notatū est in c. quanto. extra de translat. episco. in glosa ver bo: veri Dei vicē. in hac eadem nota.

c ¶ *Coram.*] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo præsente & intelligente, licet aliàs nolente: vnde coram demente, vel infante, vel dormiente fieri non posset. ff. de verb. sig. l. coram.

d ¶ *Ordinario.*] idest epo, vel sede vacante capitulo, vt in §. cæterum. sed quem aliàs quàm in casu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talē dimissionē? Videtur q epm, cum præordinator dicatur in cunctis. 25. dist. perlectis. & quia omnes ecclesiæ cum suis iuribus in eius potestate consistunt, & regendæ sunt parochiæ sub eius tuitione. 10. q. 1. decretū. & c. regenda. extra de relig. do. c. de xenodochijs. cū similibus. Sed cū nō q̄ras de diœcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter đ ordinario, illū dica ordinariū quo ad hoc, qui aliàs iure suo pōt cōferre. arg. extra de offic. ord. c. cum

ab ecclesiarum. de iud. c. decernimus & de offi ord. etsi ab Apostolicæ Cle. 5. & hoc denotat tex. sequens cum dicit, siue noua collatione ab eo qui facere poterat facienda, vt sic dimissio beneficiorum taliū fiat coram illis, à quibus procedere poterat collatio. not. de renun. c. admonet. Si autem quæreretur de diœcesano vel ordinario loci nullo alio subiuncto, videretur de episcopo fore intelligēdum. arg. de vi. & honest. cle. c. diœcesani. de æta. & quali. cap. cum ecclesiæ. de sequestr. poss. ad compescendas. Clem. 5. in quibus de hoc dixi.

sub testimonio [a] publico intra idē tempus [b] verbaliter [c] & realiter [d] cū [e] effectu dimissis, absque [f] eo quod ad illa nūquā sine noua [g] collatione, ab eo q facere [h] poterit faciēda, redire [i]; aut eorū administrationi se immiscere [k] præsumāt: Alioquin [l]

a ¶ *Sub testimonio publico.*] non dicit sub instrumento publico, vel litteris sigillo authentico sigillatis, sicut alibi sit de elect. vt circa. de offi. or. si canonici. lib. 6. 2. q. 1. legatum. C. de epi. & cle. si qua per calumniam. quare videretur satisfactū fore præsenti cōstitutioni, si aliqua beneficia dimittuntur corā ordinario sub testimonio fide dignorū testiū, per quos facta dimissio reuocata in dubiū probari possit. arg. ff. de testa. l. hæredes palā. de ritu nup. l. palā. in princ. & §. quæ vt in adulterio. attenta mēte potissime huius decre. vt plura beneficia se aliàs non cōpatientia nō retineātur nisi hic reseruata: quæ mens penitus est seruanda. ff. de excu. tut. l. scire. §. aliud. de elect. si postquā. §. 1. lib. 6 vnde cum non arctet dimittentem ad dimittendū sub publico testimonio scripturæ, relinquā dispositioni iuris cōis. arg. in lib. feu. de cogni. feu. c. 1. quo iure cauetur regulariter parē esse fidē testiū & scripturæ. C. de fi. instr. l. in exercendis. de pac. l. pactū. licet fallat in casibus ibi not. & plenius p Host. de cens. Romana. lib. 6. hoc maxime dico, quia præsens constitutio contra nō dimittentē sub testimonio publico est pœnalis, vt sequitur, quare ob odiū pœnæ vitandū. arg. de elect. statutū. de reg. iur. c. odia. lib. 6. intelligā testimoniū publicū nedū instrumentorū sed & testiū: arg. ad hoc extra de præben. c. si beneficia. lib. 6. vbi habens beneficiū dimittere, liberatur dimittendo sub qualicunq; testimonio, cū ibi ad certā speciē testimonij non arctetur: aliàs videretur arctari qs ad impossibile, vbi forte scripturæ testimonium habere nō posset, quod sentire foret absurdū: tutius [a] tñ reputo q sub testimonio scripturę fiat talis dimissio, cū promptior sit ꝓbatio per scripturā quam per testes. ff. de pigno. l. cōtter. cū scripturæ fides nō variet vel labilitatē memoriæ patiatur, sed testiū sic frequēter. ff. de Carbo. edic. l. 3. §. duæ causæ. de acq. pos. l. peregre §. 1.

Testiū & scripturæ fides par est.

a Immo est verius, ponderando verbū, publico. Fonta.

Probatio per scripturā est potior q per testes.

b ¶ *Idem tempus*] scilicet mensis, vt s. Igitur intra eundem mensem intra quem de altero de duobus habet electio fieri, debent alia dimitti per hunc textum; aliàs pœna sequens locum habet: si enim aliter diceres, non haberet fieri talis dimissio intra idem tempus, sed diuersum. arg. de condi. & demon. l. si in diem. de fideicom. liber. l. Thais ancilla. §. intra.

c ¶ *Verbaliter.*] id est verbis expressis, quasi nō sufficiat hoc in mēte gerere, nisi verbis oretenus exprimatur. ff. de verb. obl. l. quicqd astringendæ. de cōdi. indebi. l. q qui sciens. C. de cōdi. ob causam. l. si repetendi. Et hoc sane intelligas in illo qui loqui potest: in alio autē, puta muto facto, maxime sine culpa ista verbalis dimissio cadere nō pōt: vnde videtur sufficere q nutu vel signo vel in scriptura, si sit litteratus, se velle dimittere ostendat. arg. ff. de leg. 3. nutu. de procu. l. mutus. de iure do. l. mutus. C. qui testa. face. pos. discretis. extra de spon. c. tuæ. & c. cū apud. non enim talis videtur ad impossibile per hanc constitionē astrictus. 22. q. 2. faciat homo. 4. dist. erit autē lex. ff. de reg. iur. l. impossibilium. Quid autē de illo qui loqui non potest, sufficeret ne q nutu, vel signo sine verbis dimitteret? Videtur q non. arg. dicti c. tuæ. cū ibi not. per Ber. & 43. dist. c. sit rector. per Io. & per hunc tex. qui exposcere videtur etiā verbalē & realē dimissionē. Sed non improbabiliter videretur posse dici contrariū. arg. eorū quæ not. Host. dicto c. tuæ. etiā in Summa. de spon. in rubricella, de matrimonio. §. qualiter contrahatur. vbi tenet q matrimonium per potentem loqui nutu vel signo contrahi potest: non enim quis videtur esse deterioris conditionis ex hoc q loqui potest, quin signo, nutu vel litteris exprimere suum consensum possit. arg. ff. de condi. & demon. l. falsa. C. de adop. per adoptionem. & de digni. l. maior. de agen. in rebus. l. hac saluberrima. lib. 12. maxime, quia verba ad aliud inducta non sunt nisi ad declarandum consensum. 22. q. 2. c. is autem qualitercunque ergo constet de consensu dimittentis, sufficere videtur. arg. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. §. propositum. & ad hoc facit quod not. C. de testa. l. iubemus §. vlt. Et nunc respondebis ad hunc textum, cum dicit verbaliter: subaudiens, vel alio modo æquipollenti, puta signis, nutu, vel litteris, vt mens seruetur, quæ verbis est præferenda, vt dixi s. in glo. nō dicit. nam verba ad extraneū sensum trahuntur vt mens seruetur. C. de libe. præte. l. 3. legis enim verba ciuiliter intelligenda sunt. arg. ff. de serui. l. si cui. cum nec ius calumniari, nec eius verba captari; sed qua mente dicantur conuenit animaduerti. ff. ad exhiben. l. ad exhibendum. caute tamen egerit qui loqui potest, si verbali dimissione vsus fuerit intra tempus huius constitutionis, vt opinionum periculum vitetur, vt satisfiat superficiei huius text. cum in his quæ de facto possunt deduci in dubium, tutius sit sequendum. ff. de ven. in pos. mit. l. 1. §. sed si incertum. extra de spon. iuuenis. de cleric. excommun. min. cap. illud. de pœnit. dist. 7. cap. 2. cum similibus.

Beneficiū si debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimittatur.

Matrimoniū per potentem loqui ac sine verbis posse contrahi per nutus solum & signa.

Tutius in dubiis declarant iura sequendum.

d ¶ *Realiter.*] quasi dicat eorum possessionem dimittendo: parum enim prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinerentur. arg. ff. de pig. act. non est mirum. de act. emp. & vend. l. 2. §. vacua. extra de re iud. cū aliquibus. & arg. efficax ad hoc in corpore authen. de incest. nup. §. ad hoc quidem. coll. 3. ex cuius §. mente videtur sumptum quod hic dicitur.

e ¶ *Cum effectu.*] puta nullo in eis custode pro se dimisso, & abstinendo penitus à perceptione obuentionum talium beneficiorum: verba enim cum effectu intelligenda sunt. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. si alium. §. docere. quod quisque iur. l. 1. §. hæc verba. extra de cle. non resi. c. relatum.

f ¶ *Absque.*] hæc præpositio, absque, priuationem denotat, sicut & præpositio sine. ff. de exer. act. l. 1. §. plures. & de inst. act. l. sed & si §. conditio.

Absque, & sine priuat.

g ¶ *Sine noua collatione.*] ergo cum illa poterit. sumpto argu. à contrario sensu in iure fortissimo reputato [a]. ff. de testa. qui testamento. §. mulier. de offic. eius cui. l. 1. §. huius rei. de testi. l. ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. §. vlt. & hoc verum, nisi ex illo sequeretur absurditas: tunc enim tale argumentum cessat. C. de epi. & cle. conuenticulam. cum similibus. cessat etiam vbi iura alia contradicerent. not. de fo. comp. c. significasti [a]. Sed huic obstare videtur extra de elect. commissa. § porro. lib. 6. vbi beneficium amissum in illa vacatione prima, quæ occurrit conferri non potest dimittenti. Sed patens est solutio: quia ibi ex culpa sua habens illud amisit: qui absque iusta causa cessauit intra annum ad sacerdotium promoueri: hic autē obtinens plura beneficia, absque culpa sua licet non sine causa, aliqua dimittere habuit ex dispositione huius constitutionis. arg. ad hanc solutionem. extra de æta. & quali. c. 1. de elect. cum in cunctis. §. hoc sane. cum not. in eis.

a Quis ipsum est mēs à legis. gl. in l. qui testamēto. §. mulier. ff de testa.

a Ego addo ... à nobis ... à de sentent. excomm. ibi Panor. & Feli. l. si §. filius. C. de bo. q. ... liber. l. gen. C. q. testa. fa. e possunt: quas ... allegat Bar. c. nullus. de foro comp. quē vide late loquentem de argu. à contrario sensu. Fon.

h ¶ *Facere poterit.*] illud dicit ideo: quia aliàs pro non facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non posset eam facere. 1. q. 7. Daibertum extra de iurepatro. c. q autem. ff. de offi. proconsul. l. obseruare. § vlt.

i ¶ *Redire.*] non est mirum si ad ea non pateat regressus: quia cum decernantur vacare per lapsum mensis, vt s. dicitur, sine institutione canonica non possent licite detineri. extra de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib. 6. & arg. ff de decu. l. Herennius. immo aliter ea recipiens, intrusus non intitulatus diceretur. de præb. eum qui. lib. 6. extra de elect. quisquis. & quasi fur & latro. cū per ostium ingressum ad ea non haberet. argu. de elect. dudum 2. & 7. q. 1. cap. non furem.

k ¶ *Immiscere præsumant.*] scilicet iure primæuo, cum nullum competeret, vt dixi in glo. præcedente. Quid autem si ad dimissa beneficia iuxta hanc constitutionem aliqui redijssent, vel eorum administrationi se immiscuissent non iure suo, sed ex alia causa probabili: vt puta ne ipsorum prouentus perditioni seu consumptioni expositi perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, sed vt salui reseruarentur successoribus: haberet ne locum contra tales pœna sequens? Videretur q sic, ob istius textus indefinitatem, quasi in culpa censeantur immiscendo se rei ad se nō pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. vt sic color omnis administrationis eis interdictus videatur. arg. de elect. auaritiæ. lib. 6. & in extrauag. si fratrum. domini Ioannis. Sed cōtrium credo ad instar tutoris, qui ante factum inuentariū administrare non potest: & tamen vt occurrat periculo bonorum consumendorum pupilli, administrationi illorum se potest ingerere sine pœna. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium. & arg. etiā ad hoc ff. de neg. gest. l. nam & seruus §. si vino. & de fur. l. falsus §. alienum. circa fin. ex illa enim causa se administrationi ingerens, magis videtur implere officiū, ad quod homo homini tenetur. ff. de ser. expor. l. seruus. extra de testa. cap. cum in officijs. 22. q. 4. c. 2. quàm rei alienæ se immiscere: vt not. dicta l. culpa. nisi enim sic intelligas, quod in fauorem beneficiorum videretur introductum, in eorum læsionem & damnum retorqueretur: contra legem. sancimus. C. ad Trebel. de secun. nup. l. generaliter. extra de reg. iur. c. quod ob gratiam. lib. 6. & officium charitatiuum de se meritorium videretur interdictum, & esse pœnæ inductiuum, cōtra communem legem. arg. ad hoc sunt ff. de iur. do. l. cū in fundo. & deterioris conditionis diceretur talis se immiscens ex hoc, quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, quàm alius, qui nullum ius in eis habuisset: & hanc credo fuisse mentem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & sine calumnia sunt intelligenda. ff. de lega. 2. l. debitor. §. vlt. & dixi s. in gl. 1. verbis.

Tutor quandoq; ante inuentariū potest administrare.

l ¶ *Alioquin.*] ad omnia supradicta referas: & expone, id est, si infra mensem,

mensem, vt S. non elegerint: vel si nunc electa non dimiserint: vel ad dimissa sine noua collatione redierint: vel eorum administrationi se immiscuerint.
a ❡ *Tam his.*] scilicet non dimissis: si ad illa redire vel administrationi eorum se immiscere præsumpserint.

tam^a his, quàm alijs omnibus beneficijs^b, quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur^c) sint ipso^d iure priuati, & prorsus inhabiles^e ad^f similia beneficia^g obtinēda. Per hoc autem^h ijs^i qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia curam animarum habētia ex dispensatione, quæ ius^k tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam^l, obtinent, & alia similia beneficia nostrorum, vel alias eorundem prædecessorū auctoritate litterarum expectant: cū quibus^m est vt illa cum vacauerint, recipere, & vna cū obtentis retinere licite valeant, dispensatū, uolumus derogari^n, quin ea cū^o vacabunt intra dicti^p temporis spatiū possint eligere, & dimissis^q alijs recipere in forma præscripta^r, ac licite^s retinere: pœnas^t similes incursuri^u si huius nostræ contraire^x præsumpserint sanctioni^y. ❡ Porro^z quia quorūdā oculos^a sic auarę cupiditatis vitiū^b excæcauit^c, quod plurima talia^d beneficia simul absq; dispēsatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto^e statuimus, vt omnia & singula beneficia sic^f detēta, illo^g tātū retento, quod vltimo^h receperūt, dummodo in^i eo ex collatione^k canonica

b ❡ *Beneficijs.*] scilicet vno curato, vt supra.
c ❡ *Vt præfertur.*] S. in verbo, statuimus.
d ❡ *Ipso iure.*] & sic est canon latæ sententiæ. simile de elec. auaritiæ. & cap. quàm sit. cum similibus multis. Sed hic fortiter obstare videtur de præben. cum singula. § statuentes. & §. circa eos. vbi non eligentes infra mensem, vel non electa dimittentes, non ipso iure, sed per sententiam priuantur illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pœnas quàm isti: cum ibi ex hoc fiant ineligibiles, & sic inhabiles nedum ad similia obtinenda beneficia, immo ad maiora, hic autem solū ad similia: quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio: hic autem non ita. Item hic fauorabilius est actum cum eis q̄ ibi: quia ex moderatione huius constitutionis permittitur duorum beneficiorum retentio de iure communi se aliàs non compatientium: quare eius non debent perfrui beneficio, quam contemnendam censuerunt pro nouo beneficio vetus eligentes grauamē. arg. ad hoc C. de iur. delibe. l. vlt. si vero postquam. & §. sin autem. ibi autem non permittebatur nisi solius non vnius retentio: quare ibi minor pœna quàm hic.

Oppositio contra textum.

Not. tempore statuto facientem mentionem de beneficijs, quæ iure obtinētur. ad in tali veniunt beneficia dispensatiue recēta: per text. hic. Pont.

e ❡ *Inhabiles.*] ista inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elect. dudū. 2. de præb. cū singula. lib. 6. & sic collige hic illud qd̄ dici consueuit, qui totum vult, totū perdit. simile de præb. de multa. & dicto c. cū singula de despō. impu. c. accessit. de rescri. ex tenore. de transla. episc. quāto. & arg. C. q. mili. non possunt. l. 3. lib. 12.
f ❡ *Ad similia.*] scilicet iam non obtentis, vel non dimissis.
g ❡ *Beneficia.*] scilicet cū cura dispensationē in sui retentione exposcentia. Nunquid igitur hæc inhabilitas illos reddidisse intelligetur inhabiles ad simplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas q̄ nō, tum ob odium pœnæ de sui natura restringendæ. ff. de pœnis, l. interpretatione. de pænit. dist. 1. pœnæ. Tum quia inhabilitatus ob pœnam ad maius assequendum, non censetur inhabilitatus ad minus ff. de interdic. & releg. l. relegatorū. §. solet. Tum etiam quia in illis simplicibus hæc inhabilitas à iure non inducitur per hanc decre. ergo per hominem induci non debet. ff. de reli. l. at si quis. §. & generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. 33. q. 3. §. in hoc. contenti enim debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. tum etiam quia si huius canonis conditor voluisset inducere inhabilitatum in simplicibus, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. Tum etiam quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia. de elect. statutum. lib. 6. Tum insuper quia inhabilis de sui natura ad maiora beneficia consequenda, non sic inhabilis censetur ad simplicia. idē ergo censeri debet de reddito inhabili ex aductu per hanc constitutionē. argu. extra de fil. presby. c. 1. & vlt. Quòd autē dicit, similia, subaudias & merito vel maiora. de elect. dudū. & per ea quæ dixi S. in parte prima, in verbo. quamuis modicum.
h ❡ *Per hoc autem.*] scilicet quod hic statuitur, vt non curatum beneficium ad aliud incuratum se aliàs non compatientia, quia valeat eligere infra mēsem, & electa retinere, & cætera omnia dimittere, & quòd alias pœnas hic positas patiatur.
i ❡ *Iis.*] Datiui casus est pluralis numeri.
K ❡ *Quæ ius tribuat.*] vt quia est legitima, sufficiens, & quæ dicatur legitima S. notaui in verbo, legitima.
l ❡ *Præscriptā.*] dic vt S. not. verbo p̄cedēti in glo. scilicet cū cura.
m ❡ *Cum quibus est.*] sume verbum dispensatum, quod est infra.
n ❡ *Derogari.*] non immerito, quia qua ratione de pluribus iā obtentis vnum cum cura, & aliud sine cura possunt eligi, eadē ratione de obtinendis, prætextu dispensationis. quæ ius tribuat.
o ❡ *Cum vacabunt.*] istud dicit, quia nō vacantia effectualiter quisque eligere non potest. de concel. præben. c. qui in viuorum. 7. q. 1. non futuræ. & c. cū qui. ff. de vul. & pup. substi. l. moribus. §. interdū. licet impetran. cum clausula acceptandi incertum, puta primum vacaturum vel ex causa secundum posset acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligari dicantur. de concel. præben. quia cunctis. § pen. & cap. ne captandæ. & c. executor de quibus contra hoc posset opponi, sed non obstat per iam dicta.
p ❡ *Dicti temporis.*] scilicet mensis, vt S. in verbo, statuimus.
q ❡ *Dimissis.*] ab his: scilicet prætextu moderaminis huius constitutionis obtentis.
r ❡ *Præscripta.*] supra, in verbo, statuimus.
s ❡ *Licite retinere.*] ex huius capituli permissione etiam hic adde quod dixi S. in verbo, dispensatione.
t ❡ *Pœnas similes.*] scilicet illas quas patiuntur illi, qui tempore huius decret. plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decret. non seruauerunt.
u ❡ *Incursuri.*] scilicet priuationis ipso iure nō dimissorum, prætextu moderaminis huius decret. obtentorum. & inhabilitatis similium obtinendorum.
x ❡ *Contraire.*] scilicet non eligendo intra mensem, vel non dimittēdo beneficia nō electa, vel ad dimissa sine noua collatione & electione redeundo vel eorū administrationi se immiscendo, vt S. Sed à quo tempore computabis istum mensem? ipsum enim non potes cōputare à tēpore notitiæ huius constitutionis, cū expectantibus post eius publicationē hic reseruetur ius. Dicas igitur ipsum cōputandū hoc casu à tēpore notitiæ vacationis veræ vel interpretatiuæ bñficijs recipiendi, iuxta c. cū ei. de cōcel. præb. Cle. 5. non ante, per ea q̄ dixi S. in glos. scilicet tēpore publicationis, sicut nec habēti cōferre currit tēpus, nisi à tēpore scientiæ de cōcel. p̄b. quia diuersitatē. vtrū autē in illo presumatur sciētia vel ignorantia. vide quod not. Host. eo tit. c. ex parte Attensis. sup. verbo, recurrerunt.
y ❡ *Sanctioni.*] sanctio proprie est principis constitutio pœna adiecta. 3. dist. in summa. qualis est ista, vt patet supra.

Sanctio quid est.

z ❡ *Porro.*] Tertia pars.
a ❡ *Oculos.*] scilicet interioris intellectus, de illis loquitur, non de corporalibus, vt alibi de elect. quorundam. lib. 6. Oculi enim tales debent esse depurati ab omni conscientiæ prauitate. 2. q. 7. multi. de hoc in dicto c. quorundam. oculi vero corporales debent esse pudici ab omni immundo aspectu. 32. q. 5. qui viderit. aliquando vero certæ personæ administrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, q. peruigiles & prouidi debent esse in agibilibus. 93. dist. diaconi. 6. q. 1. c. oues. extra de offic. archid. ad hoc §. 1. 29. dist. cap. præs. 5.

Oculi sunt duplices.

b ❡ *Vitium.*] ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuum. de vsu. cap. vsurarum. lib. 6.
c ❡ *Excæcauit.*] Not. auarū dici cæcū, q̄a nō hēt oculos interioris intētionis ad Deū. 47. dist. sicut. q̄d elec. auaritiæ. & c. quorūdā. lib. 6.

Auarus quilibet cęcus est.

d ❡ *Talia beneficia.*] quæ in parte præcedenti vocantur legitima, vel sufficientia. & hæc verba synonyma reputantur quo ad hoc: quia idem in effectu significant. si enim est canonica, per consequens legitima. 3. dist. c. canon. iuncta l. 3. ff. de legi. item ex consequenti sufficiens: quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur. 3. dist. c. priuilegia. nihil imperfectū, nihil insufficiens continere debet. C. qui mili. pos. vel non. l. si quis seruum. lib. 12.
e ❡ *Decreto.*] q̄d sit p̄prie decretū, vide quod not. 3. q. in summa.
f ❡ *Sic detenta.*] scilicet sine dispensatione.
g ❡ *Illo tantum.*] in hoc strictius agitur cum istis cum dispensationem non habeant, quàm cum alijs habentibus, vt patet in parte præcedenti: & ratio ibi ex textu colligitur.
h ❡ *Vltimo receperunt.*] sed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorum: Potest dicere ideo: quia etsi alia fuissent legitime quæsita per effectualem susceptionem vltimi: prima omnia vacassent sicut vacaret primum vnicum. de præb. de multa. & eo. tit. cū singula. lib. 6. nisi ex dispēsationis virtute aliud cōtingeret, vel nisi ex causa in primis vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. q. 1. si quis iam translatus. & per Pet. de Sam. dicto c. de multa.
i ❡ *In eo.*] scilicet vltimo recepto.
K ❡ *Ex collatione canonica.*] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorum iniusta quem à promotione repellat. de elect. dudum 2.? Dicas q̄ illa quæ facta fuit à Papa, non obstante prædicta iniusta detentione vel ab alio potente illam impromouibilitatem tollere, arg. de præben. c. non potest. §. penul. lib. 6.

Vide quæ sint cost. Doct in c. cō & quæ ego notaui in c. si gratiose [illegible] eod. lib. 6. Pont.

a ¶Competat ius.] Not per solā collationem canonicam etiam sine traditione tribui ius in beneficio, vt hic. & de præb. l. si tibi absenti. & c. quorundam. in fi. lib. 6. & c. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium sine traditione transit in legatarium, & rei donatæ in ecclesiam. ff. de leg. 1. l. si tibi homo. §. cum seruus. de leg. 2. cum pater. §. surdo. quemadmodum ser. amit. l. si partē. §. 1. de furtis. l. à Titio. C. de sacrosan. ec. l. vlt. Vnde pro beneficio collato & eius iuribus agi potest per beneficiatū actione in rem, etiam possessione nondum apprehensa per dicta iura. sic etiam not. Compost. de constit. cum M. in rebus p̄sanis regulariter secus est. C. de rei ven. l. seruum. de pact. l. traditionibus. ff. furt. l. eum qui. cum similibus. Sicut autem inter ista est differentia acquisitione iuris, sic etiā est differentia inter ista in acquisitione possessionis. super quo vide qd plene not. p Inno. de resti. spo. c. in litteris. super verbo. prius.

competat [a] ius eisdem, intra tēpus (vt præscribitur) limitatum [b], verbo [c] & facto [d], ac sine [e] fraude coram [f] ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneātur. Quod [g] si non fecerint, etiam illo [h] sint ipso [i] iure priuati, in quo ius eis alias cōpetebat, & inhabiles penitus ad quæcunque [k] obtinenda ecclesiastica beneficia censeātur. ¶Qui vero [l] deinceps [m] receperint [n] dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarū curam habēs [o] annexam, si antea simile [p] beneficiū obtinebāt, illud (quo ipso [q] iure postquā secūdi possessionē [r] habuerint [s], vel per eos omni dolo & fraude cessantibus [t] quo minus habeāt steterit, priuati noscūtur) absq; [u] moræ dispendio in ordinariorum [x] manibus dimittere [y] debeant pari [z] modo: Alioquin [a] extūc [b] sint ipso [c] iure secundo priuati, & nedū ad [d] sacros susciepiēdos ordines, quin etiā ad habendū quodcunq; [e] beneficiū ecclesiasticū inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura [f] (vt [g] præmit-

[a] Hinc est qd posse... primo ... tradita, præsertim primo emptori ... non est ... quotiēs ... de qua ... vide Hip ... l. qui ... & ad ... glos. fa ... not. ... tibi ... præb. lib. 6. & Inno. ... inter ... de ... & ... quæ ... ad ... de ... præ ... lib. 6. ... vlt.

b ¶Limitatum.] scilicet mensis, vt in parte præcedenti.

c ¶Verbo.] hoc est quod ŝ. dixerat, verbaliter. & dic vt ibi dixi.

d ¶Et facto.] ŝ. dixerat realiter in parte præcedenti: sed idem est in effectu.

e ¶Sine fraude.] quasi dicat non retinendo illa per aliquam personam submissam. & hoc designat quod in parte præcedenti dictum fuerat, cum effectu.

f ¶Coram ordinario.] super hoc verbo & sequenti dic vt ŝ. proxi. §. dixi.

g ¶Quod si non fecerint.] id est si beneficia omnia obtenta sine dispensatione excepto vltimo rite collato, verbo & facto sine fraude non dimiserint.

h ¶Etiam illo.] scilicet vltimo recepto, in quo eis ius quæsitum fuerat ex canonica collatione, vt sequitur.

i ¶Ipso iure.] dic vt dixi in verbo simili. ŝ. proxi. §.

k ¶Ad quæcunque.] magis generaliter seu vniuersaliter in hoc §. incurritur inhabilitas ista, quàm ŝ. §. proxi. vnde dicit quæcunque, nedū similia non dimissis, de quibus non est dubiū per §. præcedentē, immo etiā dissimilia, puta, inferiora etiā simplicia, cum dicat quæcunque. arg. ff. de hæred. instit. l. hoc articulo. extra de maior. & obed. c. statuimus. illa quæ aliàs dispensatione præcedente legitime poterant retineri, & ad quæ dimittenda quis nullatenus arctabitur, vt quē maior præcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. dist. c. quia tua. & c. in quo maior est culpa. & extra de hæret. excōicamus. §. credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aqui. l. item Mela. §. si plures. ad leg. Cor. de sic. l. vlt. cū similibus.

l ¶Qui vero.] Quarta pars.

m ¶Deinceps.] post huius decret. editionem.

n ¶Receperint.] iuste vel iniuste: puta per violentiam vel intrusionem. de præben. eum qui. lib. 6.

o ¶Habens annexam.] super hoc verbo & alijs, quæ præcedunt, dicas vt dixi ŝ. circa princip. decret.

p ¶Simile.] puta dignitatem, personatum, vel officium, etiā sine cura, vel quodcunque aliud cum cura: quia quo ad habendā pluralitatem idē iudiciū est de illis, licet nō curatis & alijs curā habentibus. extra de præb. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum 2. §. sed cū in iure. nō aūt quo ad omnia alia, vt colligitur de æta. & quali. c. 1. iuncta decre. licet canon. de elect. lib. 6. & colligi etiam potest extra ne cler. vel mo. c. sup specula. iūcta decr. statutū. eo. tit. lib. 6.

q ¶Ipso iure.] quasi dicat non expectata sententia hominis, cum sit sentētia iuris. Et vbi constat quem ipso iure priuatum, vel aliàs ius non habere in beneficio quod detinet, de facto expelli ab illo per iudicem potest, nec potest dicere se spoliatū, & sic restituendum: quia iudex eps magis exequi sui beneficij debitum dicitur, quam violentiam inferre. sic not. Inno. & Host. post eum. de resti. spo. c. accepta. & de fi. presby. constitutus.

Beneficiū de facto tā ... obti... ab epi[scopo] ... ex... pelli pōt.

r ¶Possessionem.] scilicet pacificam. & super hoc si placet, videas quod dixi & notaui de elect. commissa. lib. 6.

s ¶Habuerint.] subaudi & fructus ex eo percipere potuerint: aliàs primū qs dimittere nō tenetur. de præb. c. si tibi concesso. lib. 6.

a Vtrū qd ibi ... tradi ... text. Fē.

t ¶Cessantibus.] nam dolū vel fraudē adhibentes, in consequenda possessione haberi debent quo ad hoc pro possidētibus. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. hoc interdictum. & de reg. iur. l. qui potest facere. sicut per contrarium dolo desinentes possidere, pro possessoribus sunt habendi. ff. de rei ven. l. si autem. §. 1. de reg. iur. l. parem. & eod. tit. cap. pro possessore. lib. 6.

u ¶Absque moræ dispendio.] quasi dicat non expectata sententia priuatoria facti: vel litis contestatione: omissa facti allegatione, vt alibi. & simili modo exponi & dici consueuit de rescrip. cap. ab excommunicato, de præb. si beneficia. lib. 6.

x ¶Ordinariorum.] q sint illi, cauetur ŝ. px. §.

y ¶Dimittere.] hæc dimissio ad factū solū referi, cū iure in illo cōpetēti sint priuati, vt ŝ. df, sicut aliàs contingit de elect. nolit. & ibi not. cum similibus.

z ¶Pari modo.] scilicet verbo & facto, & sine fraude cū effectu, & sub testimonio publico, vt ŝ. proxi. §. & præcedenti: quod dic vt ibi dixi.

a ¶Alioquin.] id est si primum adepta possessione secundi, vel per eos steterit in ordinariorum manibus sine mora non dimiserint verbo & facto sine fraude.

b ¶Extunc.] non ergo ante, vt dixi ŝ.

c ¶Ipso iure secundo priuati.] per hoc patet, q hæc decret. est canon latæ sententiæ nedum in priuando quem primo beneficio tali per susceptionem secundi similis, immo & etiam priuando illū secundo, vbi illud non dimiseri' prout hic statuitur. olim autem videbatur sententia necessaria quo ad priuationem secundi. de præb. de multa. ver. sed si forte. vbi dicit, etiam alio spolietur. non dicit spoliatus sit. & eo. tit. cum singula. lib. 6. cum dicit, repellatur. nō dicit repulsus sit, vt aliàs in simili dici cōsueuit & notari. de fo. compet. si diligenti. de exces. præla. grauem. 11. q. 1. inolita. C. de iur. om. iud. l. in criminali. vnde vi. l. si quis in tantam. in quibus & similibus sententia priuatoria est necessaria: q a ipso iure vel eo ipso nō inuenitur inflicta. Et ita secundum hoc decre. de multa dicetur per istam in hoc correcta [a] vel trahetur ad istam vt verbū, spolietur, ibi positum exponatur, id est, sit spoliatus, vel spolietur de facto, quatenus de facto tenet: cum ipso iure ius sibi competens in illo amiserit, vt hic dicitur: certum est enim q hæc decret. exaggerat pœnam, & inducit alias duas nouas, quæ statim sequuntur, quę ipso facto incurruntur, & quæ in dicta decret. non erant.

[a] Circa istud punctum vide ibi Panor. Font.

d ¶Ad sacros.] de non sacris nihil statuitur hic, quare non videntur prohibiti suscipi. arg. ff. de interdi. & releg. l. relegatorū. §. vlt. extra de biga. c. 2. cum ibi not. per Host. de cle. pu. in duello. c. Henricus. 50. dist. quicunque. & c. placuit.

e ¶Quodcunque.] de hoc dic vt dixi ŝ. proxi. §. in gl. vlt.

f ¶Vacatura.] scilicet ipso iure ex dispositione hui' cōstitutionis.

g ¶Vt præmittitur.] scilicet præcedente dispensatione electis duobus vno cū cura, alio sine cura, vel illis nō electis, vel cęteris nō dimissis vel dimissis, si ad alia quis sine noua collatione redierit, vt ŝ. in §. nos itaque. vel nulla præcedente dispensatione retentis pluribus illisque non dimissis, retento vltimo rite collato. iuxta §. porro. vel secundo simili suscepto, & primo non dimisso, iuxta istum §. in his enim inducitur vacatio per hanc constitutionem. in omnibus. in §. nos. in vltimo receptis. in §. porro. & in isto. & hunc intellectum innuit §. sequens cum dicit, vt præmittitur perditis. nisi enim sic intelligas, videretur hic innui, q omnia bñficia in futurū vacatura per susceptionem similium essent hic collationi Papæ reseruata: & sup eis sublata potestas ordinarijs vel legatis sedis Apostolicæ Cardinalibus cōferendi. quod est expresse ꝯ decret. de multa. §. his quoque. & ꝯ decret. cū singula. §. statuentes. etiam de præben. & haberet dici necessario, q illa iura cum suis similibus sint correcta. & non est verisimile conditorem huius canonis hoc sensisse. arg. de elect. c. ecclesia 2. §. denique. C. de inof. test. l. si qñ. nā iurium correctio vitanda est. de elect. cum expediat. lib. 6. in corpore authent. de admi. offi. in fi. coll. 3. nec voluisse intantū restringere potestatē ordinariorū in beneficijs cōferendis, in magnū forte periculū diutinæ vacationis. arg. extra de priui. pastoralis de p̄ben. statutū. lib. 6. vł ergo intelligendū hic reseruationē factā esse de beneficijs, quæ per hāc cōstitutionē vacare censentur, & quæ aliàs nō vacarēt: vt sic in hoc intelligatur inquātū minus derogare dicetur alijs iuribus cōibus. arg. de rescr. c. causam quæ. de cōtue. cū dilectus. ff. de legi. l. sed & posteriores. iuxta id qd alibi statuit: quotiēs enim sermo duas significationes exprimit: ea potissime recipiat, q̄ rei agendæ aptior est, idest iuri cōi nō ꝯtra. ff. d reg. iur. l. quotiēs idē sermo. & alibi legitur; quotiēs sine captione nih [b] inuestigari pōt, eligēdū est qd minus habet iniquitatis, vt eo. tit. l. quotiēs nihil. & opinor hanc mentē fuisse conditoris huius capituli.

Iuriū correctio vitanda est.

a ¶Vel dimissa.]

a ¶ *Vel dimissa.*]intellige prætextu dispensationis sublatæ, vt statuitur s. in §. nos itaque. quid ergo si nulla sint dimissa, iuxta illum §. sed habens dispensationem super pluribus, omnia de facto retinuit contra hanc decret. quæ & qualia tamquam dimissa dices hic reseruata? Videtur quod nulla, sed dic quod saltem censebuntur reseruata tamquam pro dimissis habenda, vel tamquam vacatura, vt dixi in glo. præcedente Non sic autem de obtentis pluribus sine dispensatione, iuxta §. porro. illa enim tamquam vacatura per lapsum mensis non possunt dici reseruata, cum tempore huius constitutionis editæ vacarent: sed nec tamquam dimissa vbi dimissa non fuerant: nisi diceres ipsa pro dimissis fore habenda. Sed si ponas ipsa dimissa, censebuntur ne ipsa reseruata? Videtur quod non: sicut nec dimissa prætextu adeptorum secundorum similium: cum hic videatur Papa reseruasse solum illa, quæ per hanc constitutionem ipso iure dicuntur vacare: vt dixi in g'o. præcedenti vel quæ sunt dimittenda ex dispositione huius constitutionis, non autem alterius.

titur) vel dimissa[a], nostræ[b] & sedis Apostolicæ dispositioni de ipsorū fratrū cōsilio reseruamus[c]. Inhibentes[d] ne quis præter Romanū Pontificē[e] quacūque[f] sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi[g] beneficijs disponere[h], vel circa illa per viam permutationis[i], vel aliàs[k] innouare quoquo modo præsumat Nos enim si secus a-

b ¶ *Nostræ & sedis Apostolicæ.*]differentiam collige inter ista. de rescrip. cap. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 4. sed in casu præsenti quo ad effectum reseruationis nulla videtur differentia: quia licet hæc reseruata per conditorē huius cōstitutionis nō conferentur: remanerent conferenda per succcessorem, cum nedum sibi reseruauerit, sed & sedi ipsi, quæ nō moritur, vt dicto c. si gratiose. & arg. in corpore authen. quomodo opor epi. §. licentiam. coll. 1. 12. q. 1. cap. liberti.

c ¶ *Reseruamus.*] sed supposita plenitudine potestatis iuxta quam Papæ dici non potest, domine cur ita facis? de pæni. dist. 3. §. ex persona. si quæras à me quæ potuit esse causa rationabilis, quod ipse talia beneficia ad se reuocauerit conferenda, possum respondere quod cum sollicitudo onerosa Pontificalis officij Papæ imposita, vt in extrauaganti eiusdē dñi Papæ, quæ incipit: Ad onus. multis indigeat ministris: cū messis quidē multa, operarij vero pauci. 21. dist. c. in nouo. vocandis per eū in partē sollicitudinis. 2. q. 6. c. qui se. extra de vsu pal. c. ad honorē. quos remunerare tenetur; necnon illos qui suis antecessoribus seruierūt. 12. q. 2. c. hoc huiusmodi. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis. & ad eius sedē confluant vndecunq; clerici indigentes, quibus paterna prouisione subuenire tenetur, maxime ne in cleri opprobriū mēdicare cogatur. 93. dist. c. diaconi. extra de renū. c. ad supplicationē habeatque multis mundi magnatibus, illis potissime qui Dei Ecclesiā in multis dotauerunt, vel illorū antecessores: & qui Ecclesiæ Dei fuerūt deuoti filij & defensores, se fauorabilē exhibere. de rescrip. sedes Apostolica. in beneficijs conferendis ad eorū instantiam, vt ad subsidiū Ecclesiæ pro tempore citius inducuntur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pub. l. 2. iustū fuit & æquū adinuenire modū per quē Papa possit de multis beneficijs prouidere, vt per eū iusta fiat distributio de eisdem, vt in prin. huius capituli, potissime cū in eo donandi immensitas mensura dicatur, in corpore authen. de nō alie. aut permu. re. eccl. §. si minus. coll. 2. & ista pōt dici ratio quare beneficia vacantia per aliū q̄ per eū regulariter conferri non possunt. de præb. licet ecclesiarum. lib. 6. & ibi de hoc dixi.

Papa multa beneficia sibi reseruat, cū multis prouidere habeat.

d ¶ *Inhibētes.*]post talē inhibitionē vel reseruationē ligatæ sunt manus ordinarij, vt tunc conferre nō possit. arg. de rescrip. tibi qui gratiā. de cōcel. præb. c. executor. & c. si capitulo. lib. 6. cū similibus.

e ¶ *Romanum Pontificem.*] subaudi; vel alium ab eo super hoc potestatem habentem, de præben. licet. lib. 6. tunc enim per alium faciens, hoc ipse facere censetur. de reg. iur. c. qui per alium. lib. 6. omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete. iur enu. l. 1. §. sed neque. extra de præben cap. si Apostolicæ lib. 6.

f ¶ *Quacunque.*] etiam legationis Cardinalis, cum sic indeterminate & vniuersaliter loquatur, & nihil excipiat. arg. de ma. & obe. c. solitæ. circa fi. de hære. insti. l. hoc articulo & extra de præb. c. licet. lib. 6. vbi sunt verba similia, & magis specificata quàm hic, licet aliàs ex virtute legationis suæ posset conferre beneficia. etiam ad collationem sedis Apostolicæ deuoluta. de præb. c. venerabilis.

g ¶ *Huiusmodi beneficijs.*] scilicet dispositioni sedis Apostolicæ reseruatis.

h ¶ *Disponere.*] puta illa conferendo, vel ad ipsa aliquē eligendo, vel de eis prouidendo An autē per hoc videatur laico patrono interdicta potestas præsentandi ad talia beneficia: Sentire vř Gul. quod non, de præb. c. licet cum de iure præsentandi non fiat mentio. Hoc quia qui præsentat aliquē ad beneficiū, nihil disponit de ipso, cū per præsentationē aliquod ius in eo nō quæratur. de re iud. cum Bertholdus. & ibi not. in 3. glos. sed textus huius indefinitas & vniuersalitas cōtrariū innuit, potissime cū statim subiungat, vel aliàs innouare quoquo modo præsumat. nulli autē venire debet in dubiū, quin per præsentationē aliqd in beneficio innouari dicatur, cū alteri quàm præsentato de iure conferri nō possit, saltē durante præsentatione, & agi potest vt præsentatio admittatur dicto c. cū Bertholdus. cū ibi not. maxime si sit facta à clerico, cū illa vim electionis habeat. not. In o. de iure pa. cū autē. nec ille variare possit, vt ibi, & eo. tit. c. pastoralis. & si præmissa vera sint, vř hic patrono, etiā laico, sublata præsentandi potestas, quod fieri bene potest per Papā, cum quod sola gratia iuspatronatus in laico toleretur. 16. q. 5. si quis eporum. extra de iurepa. quoniā. & quo ad illud sit de toto Ecclesiæ. extra de iud. quāto. de hoc etiā notari cōsueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

Præsentato ius ex præsentatione non quæritur.

ctū seu attentatū fuerit, irritū[l] decernimus & inane. ¶ Cæterum[m] ordinarios intelligimus in casibus[n] supradictis episcopos[o], in quorū ciuitatibus[p] vel diœcesibus cōsistunt beneficia seu aliquod eorū, quæ debent secūdū[q] præmissa dimitti, aut ipsi qui ea debēt dimittere cōmorātur[r], vel ecclesijs cathedralibus[s] vacātibus[t] capitula eo-

i ¶ *Permutationis.*] igitur permutatio de talibus etiā vacaturis hic est inhibita tāquā per reseruationē, inhibitionē, decreti interpositionē affectis. arg. extra de cōcel. præb. si capitulo. & c. si tibi. lib. 6.

k ¶ *Vel aliàs.*] puta trāslationis de aliquo beneficio ad alia facienda: vel forte illa alteri vniendo, vel alia diuidendo, vel alia submittendo. vel censum eis imponendo, vel similia faciendo, cum hic generaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel potest dici alias innouare, puta ad illa aliquem præsentando. vt dixi s. proxi.

l ¶ *Irritum.*] hæc clausula ligat penitus etiam ignorantes. de præben. si postquam. & c. dudum. de rescrip. c. tibi. lib. 6.

m ¶ *Cæterum.*]Quinta pars.

n ¶ *In casibus suprascriptis.*] In §. nos itaque. & §. porro. & §. qui vero. & per hæc verba innuit & denotat, quod aliàs sint vel esse possint alij ordinarij quàm episcopi, vt s. notaui in §. nos itaque. in verbo coram ordinario.

o ¶ *Episcopos.*] intellige etiam talium beneficiorum collationem non habentes, cum generaliter loquatur. & hoc innuit textus sequens de capitulis ecclesiarum cathedralium mentionem faciens. ad quæ certum est de iure communi beneficiorum collationes non spectare. extra ne sede va. cap. illa cum similibus.

p ¶ *Ciuitatibus vel diœcesibus.*] disiunctiue ponūtur hæc duo, quasi vnum non sit reliquum. de rescrip. cap. Rodulphus.

q ¶ *Secundum præmissa.*] scilicet in §. nos itaque. & in §. porro. & §. qui vero.

r ¶ *Commorantur.*] eps igitur beneficij, & eps domicilij hic ordinarij quo ad hoc sunt censendi. simile extra de temp. ord. c. cū nullus. lib. 6. Si q̄ras quare hic cōditor canonis non reputauit superiorem ordinarium epm originis sicut ibi? Potest dici, quod ex causa ibi de illo & alijs sit mentio, vt liberius & facilius possit quis ad ordines promoueri ab alieno epo, cū à pluribus possit licentiā obtinere, & hoc denotatur ibi cum dř, hoc casu: hic autem non curauit conditor de originario epo facere mentionem, cum facilius corā ordinario domicilij (cum ibi commoretur beneficiatus) possit beneficia dimittere, vel saltē coram ordinario beneficij, cum sub illo in dubio præsumatur beneficiatus domicilium habere, vt notat Inno. de priui. ex ore. quàm coram ordinario originis, qui beneficia dimittenda in sua diœcesi forte non habet, nec personam habentem illa dimittere saltem quo ad forum, vt not. ff. ad municipa. l. assumptio §. 1. Sed cum in loco originis dicatur quis habere domicilium regulariter & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad municipa. l. ordine. §. vlt. de mune. & hono. l. & qui originē. non videtur probabilis ratio, quare non sic talia possent dimitti beneficia coram ordinario originis sicut coram ordinario domicilij vel beneficij, cum ille sicut iste Papam certificare possit de beneficijs dimissis coram eo. Sed cum textus ordinarios tantum reputat epos beneficij vel domicilij, vel capitula ecclesiarum cathedralium eorundē, & nihil de ordinario originis dicat, non audeo dicere, quod corā illo dimittēdo quis bñficia satisfaceret huic cōstitutioni vnde ex quo sic scripta est, seruāda est. 6. q. 3. scriptū est. 19. dist. in memoriā. ff qui & à qui. l. prospexit. & in dubio verbis cōstitutionis habet stari. ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui. ver. in re igitur. ad muni. l. cōstitutionibus vt pœnæ hic impositæ euitentur. Ratio autem quare sic scripta est, potest reddi quia epi illi, & maxime eps beneficij plenius Papam certificare poterunt de dimissione beneficiorum potissime realiter, quàm episcopi originis. arg. extra de præsumpt. c. quoidam. & c. quanto C. de rescin. ven. l. quidam si.

Episcopus est triplex scilicet originis, domicilij, & beneficij.

s ¶ *Cathedralibus.*]id est episcopalibus, ob honorem cathedræ sic dictis. arg. de offic. ordi conquerente. de dona. pastoralis.

t ¶ *Vacantibus.*] intelligo qualitercunque siue morte, siue renuntiatione, depositione, translatione, vel aliàs quoquo modo, cum indistincte loquatur. arg. 7. q. 1. §. ecce quibus. ff. de bono. possessi. contra tabu. l. 1. §. vlt. pro socio. l. actione. §. publicatione. Et quia

Vacatio multipliciter contingit.

vtrobique est eadem ratio: hoc igitur casu capitulum cathedralis ecclesiæ vices sustinet episcopi quo ad beneficiorũ dimissionem recipiendam, licet ipsa vel alia de se non cõferant. ne sede va. illa.
a ¶ *Eorundem.*] scilicet eporum beneficij & domicilij, vt supra.
b ¶ *Et hi.*] scilicet episcopi: vel eis deficientibus, capitulum.
c ¶ *Vt præmittitur.*] s. in tribus proximis §.
d ¶ *Perditis.*] sed de quibus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, quæ retineri poterant: quia alia nõ dimittuntur iuxta præcedentes §. vt eorũ collatio spectet ad Papam? Dicas quod sic: mens enim fuit conditoris huius canonis suæ collationi reseruare omnia beneficia, quæ ipso iure per hanc constitutionem vacare censentur, vt s. dixi.

rundẽ [a]: & hi [b] de beneficijs tã dimissis, quam (vt pmittitur [c]) perditis [d], nos [e] vel Apostolicã sedẽ [f] certificare studeant quãprimum [g] commode poterunt indilate [h], vt de illis salubriter disponere valeamus [i]. ¶ Quantum [k] autẽ ad modificationẽ attinet ante factam [l]: illa dumtaxat & nõ alia beneficia ecclesiastica [m] quocunq; nomine [n] nuncupẽtur, curã animarũ habere cẽsemus, quæ parochias [o] habent, in quibus est animarũ cura, non per vicarios [p] perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorũ ipsorũ, vel illorũ tẽporales [q] vicarios exercẽda: necnon & illa, quorũ ministris ratione beneficiorũ huiusmodi cõpetit visitare [r], inquirere [s], procurationes [t] recipere, suspendere [u], excommunicare [x] seu ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere [y] de consuetudine [z] vel de iu

e ¶ *Nos.*] scilicet viuentes.
f ¶ *Vel Apostolicam sedem.*] scilicet, nobis ad æternæ salutis gaudiũ euocatis. Vel potes dicere sedem Apostolicam, etiam nobis viuentibus; cum vbi sit Papa, ibi sedes Apostolica, vt notaui s. in §. nos itaque. in ver. Romanæ Ecclesiæ.
g ¶ *Quam primum commode.*] scilicet arbitrarie, iuxta regionũ longinquos vel propinquos viarum discursus. arg. de elect. c. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6. de appel. cũ sit Romana. C. eo. tit. l. cũ post. & est simile huic de cle. ægro. c. vnico. §. si autẽ episcopus. lib. 6.
h ¶ *Indilate.*] id est, absque corpore, mora, vel negligentia.
i ¶ *Valeamus.*] non dicit, de perditis aliquid quòd de illis valeat disponere tamquã per hanc constitutionẽ reseruatis: quare facit pro hoc quod dixi in verbo, perditis. sed cum quantum ad certificationem Papæ faciendam, hic æquiparari videantur dimissa. & perdita: vĩ quod sicut illa sunt hic reseruata, ita & perdita. Sed ad hoc potest dici, quod licet de hoc sit Papa certificandus, vt valeat de illis disponere: non ex hoc sequitur, quod de omnibus vt de reseruatis dispo nat vel disponere velit, alràs hæc reseruatio iuris cõis sublatiua, potestati ordinariorũ derogatiua, & sic odiosa ampliaretur, & extenderetur ad casus nõ expressos, quod de iure tolerabile nõ videtur. per hoc autem quod dicit, salubriter disponere valeamus: videtur innui, quod Papa sit certificandus de talibus beneficijs. & eorũ qualitatibus: quia illarum expressio aperire & parare potest viam salubri dispositioni Papæ.
k ¶ *Quantum autem.*] Sexta pars.
l ¶ *Ante factam.*] s. §. nos itaq;. scilicet quod quis vnã dignitatẽ personatum, officium, prioratum, ecclesiam vel aliud beneficium cum cura possit cum aliquo vel alio simili sine cura licite retinere.
m ¶ *Ecclesiastica.*] qualia sunt illa proprie, quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id est ad vitam, quæ residentiam exposcunt: quam exigit omne beneficium, nisi de cõtrario constet: vt not. per Inno. de cle. non resi. clericos. & de talibus dĩ, quod sine canonica institutione detineri non possunt. de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib. 6. ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tamquam bene merito. 16. q. 1. c. possessiones. & q. 6. c. illud. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. 1 a. q. 3. quicunq; suffragio. vel causa pietatis. 1 a. q. 1. quia tua. 2 a. dist. c. si qui vero.
n ¶ *Nomine.*] de nomine enim curandum non est, ex quo constat de corpore. argum. extra de procura. petitio. ff. de hære. insti. l. quotiens. cum similibus.
o ¶ *Parochias.*] sed quæ beneficia habere dices parochias? Dic vt not. per Gar. & Guido. de elect. licet canon. lib. 6.
p ¶ *Vicarios perpetuos.*] beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui, non dicuntur quo ad hanc modificationem habere curam, quin cum alio curato possint retineri, vt hic, & de præb. super eo. lib. 6. de se tñ curata sunt quo ad vicarios ipsos, vt not. Ber. de offic. vica. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam habere? Dicas quod sic: quia cum spiritualem iurisdictionẽ super vicarium & alios habeat, vt dicto c. super eo. curam habere dicetur. de elect. dudũ. & j. statim sequitur. sic sentit Host. de præb. expoluisti. de si. presby. constitutus. in verbo, perpetuus. & in c. ad hoc. super verbo, præfuerunt. Nõ enim est incõueniens, quod in eadẽ ecclesia sint plures curam insolidum habentes vno super alio existenti. not. Inno. de præb. cũ nõ ignotes. ad hoc facit in arg. efficax iste textus: qa cũ tñ quo ad modificationẽ pręfatã tales ecclesiæ habẽtes vicarios, nõ dicantur habere curã quo ad rectorẽ principalẽ, vt hic: ergo alràs cẽsentur quo ad illũ curã habere: alràs quo ad modificationẽ istã nihil specialitatis induceret p hãc decr. arg. ad hoc de præb. lib. 6. præsenti. §. loca. de rerũ permuta. c. 1. itẽ qa statutũ in certo casu singulariter, in alio effectũ suũ nõ extẽdit. arg. ff. de lega. 3. l. hæres meus. §. 1. de aur. & arg. lega. l. 1. §. itẽ si dua.

Curã insolidum possunt plures in eadẽ ecclesia habere.

q ¶ *Temporales vicarios.*] ideo sic dictos: quia ad tẽpus, nõ in perpetuum duratura est eorum vicaria: puta cessante causa vel lapso tempore, ob quam & vsq; ad quod talis vicaria concessa est. extra de appel. peruenit. & de æta. & quali. c. ex ratione. de elect. cũ ex eo. §. porro. lib. 6. & talibus committẽda est cura per ordinariũ, vt in dictis iuribus. & de offic. archid. cum satis. Si quæras quare illa beneficia, quæ reguntur per vicarios temporales nõ dicuntur incurata, sicut illa quæ reguntur per perpetuos? Respondeo, quia rector principalis per temporalem vicarium deseruiendo, per seipsum deseruire & curam exercere censetur: cũ ille iure suo hoc non faciat. arg. extra de restit. spol. cũ venisset. ff. de acq. posses. l. quod meo. secus autẽ est in perpetuo, qui nomine & iure suo curã exercet. & pro illo iure agere & defendere se potest. de iud. cum deputati. de proba. ex litteris. cum benficium proprium dicatur habere. de rescript. postulasti.

Vicarius tẽporalis curã suo nomine non exercet: qui tamen facit perpetuus.

r ¶ *Visitare.*] ista quæ sequuntur reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudum. & ad quid teneatur ille qui visitat faciendum visitationis tempore: Dic vt legitur & not. de offic. ordi. inter cætera. 10. q. 1. decernimus & c. episcopum. & c. placuit.
s ¶ *Inquirere.*] de inquisitione, quæ fit parte instante vel ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accus. qualiter. tam per ordinariam & extraordi. glos. & per Inno. de simo. licet Heli. Vbi nos. quod inquisitio quæ fit ex mero officio iudicijs, fieri potest etiam publica infamia non præcedente. & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, quæ fiunt per iudices moderni temporis tam ecclesiasticos, quàm temporales. & pro hoc facit extra vt eccles. benef. c. vt nostrum.

Inquisitio an possit fieri infamia non præcedẽte.

t ¶ *Procurationes recipere.*] quæ recipiendæ sunt iuxta formam, c. cum Apostolus. de censibus, & contra talem procurationem quæ debetur ratione visitationis de iure communi non currit præscriptio ex parte illius, qui ad eam tenetur, licet alius in eo possit eam præscribere: secus autem si debetur procuratio consuetudinis ratione: tunc enim per habentem etiam illam præstare, præscribi potest. extra de præscrip. cum ex officij. cum not. ibidem. In quibus autem, & de quibus rebus procuratio sit præstanda, vide quod not. Inno. de censi. Romana.

Procuratio an possit tolli præscriptione.

u ¶ *Suspendere.*] suspensio est multiplex de quo vide quod not per Compost. de consue. cum dilectus. per Inno. de exces. præla. tanta. per. Ber. de cle. excom. latores. Sed iuxta hoc quæro, si quis est suspensus ab officio, an intelligatur suspẽsus à beneficio? De hoc dic per Io. And. extra de pœnis. c. si. in glos. quæ incipit, nota nouam speciem, circa si. cuius opinionem approbo qñ cẽ in si. illius glos. videntur istæ tres opiniones iungendæ & sequendæ, &c. Dic breuiter, quod aut suspensio inducitur ab homine propter crimẽ, quod cõstat fore commissum, & tunc extenditur ad beneficiũ, nisi ex causa illud sibi retineatur, vt not. dicto c. latores. & de cle. pug. in duello, Henricus. & ad hoc facit de purg. cano. c. 2. & c. inter sollicitudines. cum ibi not. per Host. secus inducitur à canone, quia suspensus ab officio, suspẽsus nõ vĩ à beneficio, nisi à iure exprimatur. sic not. Hosti. & Gul. post eũ, de re iudi. c. cum æterni. & Io. 33. dist. c. præter hoc. licet in suspenso ab homine ibi notet idem, sed male.

Suspensus ab officio, an intelligatur suspensus à beneficio.

x ¶ *Excommunicare.*] excommunicationis diuersi sunt modi secundum leges & secundum canones: dĩ enim quis excommunicari secundũ leges à perceptione corporis Dominici, in corpore authen. de san. epi. §. omnibus autem episcopis. coll. 9. ibi not. de ista excommunicatione potest intelligi c. extra de vsu. quia in omnibus. qñque à gremio sanctæ matris Ecclesiæ. C. de sa. san ec. l. placet. & ibi not qñque ab ingressu ecclesiæ. in corpore authent. de interdi. collegi. hære. circa si. coll. 8. C. de sum. tri. l. 2. qñque à cõione fidelium. sicut est banniri. in 10. coll. in tit. hic finitur lex. circa princ. De alijs speciebus & modis excommunicationis secundum canonistas, & ipsarum effectibus, dic vt not. per Host. in sum. de senten. excom. §. quot sunt species. & §. quis sit effectus.
y ¶ *Absoluere.*] talis absolutio competit ratione iurisdictionis, nõ officij, vnde eam simpliciter impendens tempore interdicti, non esset irregularis: secus si alràs eam impenderet officiando, vt not. Inno. & Host. de exces. præla. tanta.
z ¶ *De consuetudine.*] colligi hic talia de quibus præmittitur posse quæri per consuetudinem. de elect. dudum. §. sed cum iure cum simi. & hoc indubitabile vĩ de illis qui talia habent facere ratione suorum beneficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico per consue-

per consuetudinem quæri posset, vt alium posset excommunicare? videtur quòd non. arg. ff. de offic. archid. cum satis. & istam opinionem sequitur Hostien. de foro comp. cum contingat Inno. autem contrarium ¹ tenet. de resti. spol. cum olim inter. & Host. ibidem in hanc sententiam declinare videtur.

¹ Pro quo facit gl. in d. c. cū contingat, qui Io. And. referēte Mart. Sozi. ibi nō legit alibi. & examinat ibi Matth. an dñs possit corrigere familiā, & pater filiū. & addit ibi Bar. Sozi. quòd in dex debet filium à patre sibi traditum punire scd̄m voluntatē patris. l. 3. C. d̄ pa. pot. non pœna morte. l. milites 2. §. fi. ff. de re mil. Cepolla I. cau tela sua 1. alleg. l. qui cū vno. §. filium. eo. tit. Fonta.

a ¶ De iure.] ad quos de iure cōmuni excommunicare & absoluere spectat, vide quod legitur 2. q. 1. nemo. extra de offi. ordi. cum ecclesiarum prælatus. & plenius in summa per Hostiensem de senten. excōmu. §. quis possit excommunicare.

b ¶ Iuribus alijs.] d̄ quibus dixi s̄. in glossa beneficia igitur. vel dic, alijs, vt in decreta. licet canon. de elect. lib. 6. & de præben. de multa. & eod. tit. cū singula. lib. 6. de æta. & qualit. c. ex ratione. cum similibus.

c ¶ Quo ad cætera.]scilicet præterquam ad modificationē hic positā.

d ¶ Permansuris.]sic nota. q; detractione facta super certo articulo iuri antiquo per nouū, in cæteris remanet nō correctum, quia quod non mutatur, &c. C. de testa. l. sancimus. de appel. præcipimus.

e ¶ Nulli ergo.]hic posset pars septima assignari.

re ª: iuribus ᵇ alijs de animarū cura loquētibus in suo robore quo ᶜ ad cætera permansuris ᵈ. Nulli ᵉ ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrarū moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere ᶠ, vel ei ᵍ ausu ʰ temerario contraire. Si quis autem hoc attentare ⁱ præsumpserit, indignationem ᵏ omnipotentis Dei ac beatorum Petri ˡ & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum ᵐ. Datum ⁿ Auinioni xiij. Calend. Decembris, anno secundo.

TITVLVS IIII.

De concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Executores gratiarū & iudices causarum à sede Apostolica deputati, in* tum in se est, principi obtemperare nolit contra verbum Domini. 1. Petri. c. 2. extra de maior. & obed. cap. solitæ. indignationē Dei & Apostolorum non immerito incurrere dicitur.

n ¶ Datum Auinioni.] Arg. in instrumentis contractuū vel procurationū fore apponendum locū contractus, sic sentit Accur. C. de tabu. l. generali. lib. 10. & Ioa. And. extra de re iud. c. abbate. §. pen. & Host. plenius, plequens extra de fi. instr. c. inter dilectos. §. 1. in verbo, factus. pro quorū opinione facit in corpore authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. quantū. coll. 6. Sed si tanti viri intelligere voluerunt, q; loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti, hoc non reputo penitus expeditū. Zenzelinus.

Loci appositio an sit de substantia contractus.

diœcesibus iam diuisis procedere possunt sicut ante diuisionem poterant. Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in titu. de concess. præben. lib. 6. patet in cap. executor. cap. si capitulo. & cap. si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescript. vel de offic. deleg. vel de paroch.

CAP. I.

Sedes ᵒ † Apostolica in suis actibus ᵖ veritatē ᑫ prosequens ʳ, lucem ˢ amans, libenter euitat ᵗ nodosę ᵘ ambiguitatis inuolucrū ˣ, illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam ʸ intendit ᶻ, vt de illis ª ita proueniat cōmodum, quòd alijs non immo

† Hæc extrauagans habetur inter cōmunes sub titu de offi. deleg. cum glossa Gui lielmi de Monte Lauduno.

Sedes Apostolica.] ¶ In quatuor partes est diuisibilis præsens constitutio. In prima enim harenga seu præfatio præmittitur. In secunda, facti recitatio subiungitur: ibi, *Sane pridē*. In tertia expectantibus beneficia ex virtute litterarū Apostolicarum declaratio annectitur: ibi, *Verum quia, &c.* In quarta ad litteras institutæ eadem declaratio extenditur: ibi, *Idem etiam, &c.*

f ¶ Infringere.] cum enim principis constitutio quemcunque arctet etiam inuitum, omnis homo ad eius obseruantiam tenetur. C. de legi. l. 3. & l. leges sacratissimæ. 25. q. 1. cap. generali. extra de consti. cap. 1. etiam si aliàs videretur dura vel iniqua. 19. distin. in memoriam. ff. qui & à quibus. l. prospexit.

g ¶ Vel ei.] scilicet paginæ.

h ¶ Ausu temerario.] hoc dicit, quia ex causa rationabili & secundum iura alia confirmata, non est prohibitum contra verba huius constitutionis ire, vt mens seruetur cōditoris: permissum est enim verba legis offendere seruata mente. ff. qui petant tu. l. credendū. de excu. tut. l. scire. §. aliud. extra de verb. signi. c. intelligentia. sic not. ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur. cap. inspicimus. lib. 6 & ideo permissum est doctori interpretari verba legis. C. de prof. qui in vrbe Constant. l. vnica. lib. 12. not. extra de postula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Legis verba licet offendere seruata mēte.

i ¶ Attentare præsumpserit.]scilicet infringere, vel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

k ¶ Indignationem.] humano more loquimur. simile extra de reb. eccle. nō alie. si quis presbyterorū. 24. q. 1. odi, & proieci. extra de excel. præla. clerici. in corpore authen. vt nō luxuri. contra natu. §. 1. coll. 6. proprie enim loquendo Deus numquā indignari potest, cum sit incommutabilis. de hoc etiam per Host. dicto cap. si quis.

l ¶ Petri & Pauli.] de istis Apostolis singulariter dicit, quia alios Apostolos quadā prærogatiua præcellunt. 2. q. 7. cap. beati. & qui vrbem Romanam pariū consortio glorioso cruore martyrij consecrarunt. de elect. fundamenta. lib. 6.

m ¶ Incursurum.] sed qualiter ª hæc intelliges & verba similia in litteris gratiosis Papæ apponi consueta, q; infringens constitutionem vel mandatum temerarie, talem indignationem incurrat. Potest dici nom improbabiliter, q; si talis infringat, vel nō seruet Papæ constitutionē, credens ipsam constitutionē facere nō potuisse, hæreticus est cēsendus. 25. q. 1. violatores. & multis cap. seqq. 19. dist. c. nulli fas. quare hoc casu non immerito talis per hoc errans in potestate clauiū, Petro & in eius persona suis successoribus datarū, Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. extra de re iudi. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. indignationē Dei & Apostolorū incurrere dicitur, cum sit ibi extra fidem: Sed si aliàs credat Papam constitutionem facere potuisse, sed aliter eam seruare contemnit, vel eam infringit, non est per hoc censendus hæreticus, sed grauiter peccat, sic q; pœnam depositionis meretur. 4. dist. §. vlt. sic sentit Io. in dicto c. nulli fas. & clarius Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6. nam & secundum legem ciuilem transgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur. C. de ero. mili. anno. l. lege repetita. lib. 12. & hoc casu etiā cum talis peccare dicatur, & quan

ª De materia huius glossæ vide notata per doctores in cap. 1. de sepulturis. lib. 6.

o ¶ Sedes.] quæ censetur esse vbi Papa est, vt dixi plene in decre. Execrabilis. & in cap. Ad onus.

p ¶ In suis actibus.] Actus sedis Apostolicæ confirmandi sunt iuxta possibilitatē actibus diuinis: omnis enim Christi actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. potissime per virtutem humanitatis & clementiæ, per quā sola Dei seruatur imitatio, & q̄ sola Deo nos æquat. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. itaque. coll. 2. C. de nupt. l. imperialis. de dona. inter vir. & vxo. l. vlt. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit 40. dist. cap. non nos. & multis cap. seqq.

Christi actio nostra est instructio.

q ¶ Veritatem.] quid est ¿ veritas? Respondeo, ipse Deus, qui de se ipso dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Ioan. 14. c. & legitur. 11. q. 3. c. existimat. & c. Imperatores. & c. abijt. d̄ pænit. dist. 3. c. si enim inquit. §. qui dicit. 8. dist. c. si consuetudinē. Sed veritas in quantū est creatura humana, potest dici indubitata rei certitudo, maxime per visum. Insti. de gra. cogna. §. hactenus. & in corpore authen. de fide instru. circa prin. coll. 6. vnde veritati omnis opinio habet succumbere. 8. dist. c. veritate. ff. qñ actio de pecu. est annalis. l. 1. §. vlt. aliàs est ibi lex, q̄ sitū. & ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt.

¶ Veritas quid est? & vide S. Thomam par. 1. q. 16 art. 1.

Veritas opinioni p̄ fertur.

r ¶ Prosequens.] intantum q; sententiam per se latam commutat in melius ex causa veritate comperta. 35. q. 9. c. sententiam. extra de re iudi. c. cum olim. de pur. vulg. c. significantibus. ff. quando actio de pecu. est annalis l. quæsitum. aliàs est ibi §. sub l. 1.

s ¶ Lucem amans.] Nota principē, qui lex est animata in terris. in corpore authen. de consuli. §. vlt. coll. 4. lucis & claritatis amicū fore: nā nihil proprius est legū quàm claritas. in corpore authē. de test. imperfecte. §. nos igitur. coll. 8. & simplicitas magis quàm difficultas placet legi. Inst. de fideicō. hære. §. sed quia. Nec mirū, quia qui in tenebris ambulat, nescit quo vadat. iuxta verbū Dñi, Matth. 15. 38. dist. c. quæ ipsis. de æta. & quali. c. cū sit. & ideo alibi legitur: Qui male agit, odit lucē. arg. Inst. de ob. quæ ex delict. nal. §. furtū. nā tenebræ aptæ sunt ad malū. ff. de ven. inspi. l. 1. § mul er.

Claritas est propria legibus.

Tenebræ malis officiunt.

t ¶ Euitat.] nec mirum cum ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. cum eius sit interpretari cuius fuit & condere. C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. §. ex his omnibus. extra de sent. excom. inter alia.

u ¶ Nodosæ.] idest perplexæ & inuolutæ ad instar modi inextricabilis. simile extra d̄ ver. sig. cū olim. Inst. de fideicō. hære. §. sed quia.

x ¶ Inuolucrum.] idest, inuolutionem & perplexitatem.

y ¶ Cautelam.] eius cautela magna debet nobis esse instructio. 81. distinct. legitur.

z ¶ Intendit.] scilicet in dubio.

a ¶ De illis.] scilicet ordinationibus.

a ¶ Detri-

mineat detrimentum[a]. § Sane[b] pridē ad diuini cultus augmentum[c], & ad salutem[d] populi, quem in nonnullis[e] ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit[f] Altissimus, quod in earum[g] singulis singulorum[h] vultus[i] nequibat, vt eum decet[k] vnicus[l] pastor inspicere, aut alias[m] partes boni pastoris[n] implere, salubriter intendentes, in ipsis diœcesibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus[o] diuidendas) certas ciuitates[p] & ecclesias ereximus cathedrales[q], quarum singulis proprias, distinctas, & limitatas[r] diœceses[s] iussimus assignari. Verum[t] quia plures ante[u] ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis quam à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerūt litteras[x] super beneficijs ecclesiasticis in[y] ipsis tunc[z] integris diœcesibus vacaturis[a], quarū[b] nonnullæ[c] restant adhuc[d] executioni[e] mādandæ: Nos amouere volentes[f] cuiuscuis dubitationis scrupulū[g], qui circa executionem gratiarū super huiusmodi beneficijs concessarum posset[h] forsan incidere, & prouide[i] considerantes attentius, quod per ordinationē seu diuisionē nostrā prædictam[k] ius[l] ad rē expectātibus dicta beneficia antea cōpetēs ex ratione[m]

a ¶ Detrimentum.] hoc dicit, quia non debet vni cum alterius iniuria subueniri. 22. q. 2. c. primum. 14. q. 5. denique. C. de emanci. lib. l. nec auus. vnde in dubio Papa per suam ordinationem no intendit iuri alterius derogare. ff. ne quid in lo. pub. n. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. 99. dist. nullus. & c. ecce. de offic. deleg. ex parte 2. & c. super eo de resti. spol. audita. cū similibus. Ratio huius est, quia omnibus subditis æqualis defensio iuris est, per l. debita. ff. de pœnis. l. capitalū. §. ad statuas. & per consequēs per principem, cum ipse obtinere velit qđ suæ leges volunt, in corpore authen. de iud. §. omnis autem. coll. 6. ne aliàs inde videantur nasci iniuriæ, vnde iura nascuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accusa. qualiter 2.

Princeps & leges cū Ēos defendere debent.

b ¶ Sane pridem.] Secunda pars. & sume verbū, salubriter intendentes. quod est infra.

c ¶ Augmentū.] desiderū est enim, & esse debet cuiuslibet fidelis, & potissime vicarij Christi augmentare cultum diuinum, vt hic, & extra de cons. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6.

Nihil fit sine Deo.

d ¶ Salutem populi.] scilicet Christiani indigentis permaxime pabulo verbi Dei. Matth. 4. cap. 44. dist. sit rector. extra de offi. ordi. cap. inter cætera.

e ¶ Nonnullis.] idest aliquibus: duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quàm negari videtur. ff. de verb. sig. l. duobus. simile de rescr. p. quia nōnulli. de hoc plenius in decr. cū inter nōnullos.

f ¶ Multiplicauit Altissimus.] Deus ergo multiplicare suum populum dicitur, cum sine ipso fiat nihil. Ioa. 1. C. de veteri iure enucl. l. 1. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. in verbo, non ergo. aliàs est ibi §.

g ¶ Earum.] scilicet ciuitatum vel diœcesum.

h ¶ Singulorum.] scilicet de populo.

i ¶ Vultus.] hoc verbum sumi potest large pro actu extrinseco: & tunc expones, vultus, idest actus exteriores seu intrinsecos, ex quibus de extrinsecis præsumitur bonum vel malum. 41. distin. §. vlt. 32. q. 5. qui viderint. de præsump. ex studijs. Inst. de rerū diu. §. ceruos. in corpore authen. de mona. §. cogitandū. coll. 1. vnde versus:

Vultus dupliciter sumitur.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

Potest etiam accipi stricte pro aspectu faciei, & expone tunc, vultus, idest facies, quas episcopus confessionis tempore in confitentes sibi debet inspicere, vt discernat quāto rubore seu tremore, vel erubescentia quis peccata confiteatur, vt secundum hoc pænitentiam moderetur. argu. ad hoc ff. de quæst. de minore §. tormenta. cautela est tamen adhibenda, ne ex aspectu concupiscentia inhonesta possit subsequi, puta ex aspectu faciei muliebris: super quo vide quod plene not. Host. in sum. de pœnis. §. qualiter sacerdos.

K ¶ Vt eum deceat.] hoc dicitur, quia episcopus curam habere dicitur omnium & singulorum de diœcesi. 10. q. 1. regenda. 25. dist. perlectis. & ipsorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ordi. irrefragabili. de reg. iur. quamuis.

l ¶ Vnicus pastor inspicere.] quare ob multitudinem messis credentium dignum fuit, vt mitterentur alij operarij ad tantam messem recolligendam. 21. dist. in nouo.

m ¶ Aut alias.] puta scilicet prædicationibus, sacramentorū collationibus. & simile. de offi. ordi. inter cætera.

n ¶ Partes boni pastoris.] quales debeant eius esse, vide quod not. 44. dist. sit rector. & 45. dist. disciplina.

o ¶ Duximus diuidendas.] diuisio & vnio episcopatuum ad solum Papam noscitur pertinere. 16. q. 1. præcipimus. & c. sicut. extra de excel. præla. sicut vnire.

Episcopatus Papa solus diuidit.

p ¶ Ciuitates.] Nota ciuitatem dici antequam ibi sit sedes Episcopalis: non ergo talis sedes constituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus. 80. dist. cap. 1. extra de priuile. c. 1. vbi de hoc, per Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas, videre potes quod super hoc recitat Guliel. de rescript. statutum. in verbo, ciuitatibus. lib. 6.

q ¶ Cathedrales.] idest, Episcopales.

r ¶ Limitatas.] talium diœcesum limites præscribi non possunt. 16. q. 3. cap. licet in regulis.

s ¶ Diœceses.] à quo loco diœcesis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ murorum ambitu clauditur, an a fine suburbiorum ciuitatis, vide quod not. Vin. de rescript. Rodulphus. & Guliel. in c. statutum. super ver. in ciuitatibus. lib. 6.

t ¶ Verum.] Tertia pars.

u ¶ Ante ordinationem.] de obtinētibus enim litteras post talē ordinationem & diuisionē non esset dubitatio, cū litteræ de vna diœcesi mentionem facientes, ad aliam suum effectu nō extenderent.

x ¶ Litteras.] tales litteræ vtpote ambitiosæ, sunt restringendæ non relaxandæ. extra de pb. cum olim. & eod. tit. c. quamuis. lib. 6. & de talibus litteris consueuit per aliquos dici, quòd in beneficialibus sunt loco tit. vt not. Compo. de rescript. c. super litteris. circa fin. Sed in cōtrarium videtur, quòd gratia, quæ sine litteris fieri potest, semper litteras præuenit, vt not. Inno. de rescript. constitutus. nam sola verbalis collatio facta consentienti, dat ius in beneficio. de præb. si tibi absenti. de conces. præb. c. vlt. lib. 6. & argu. C. de dona. l. sancimus §. exceptis. & not. Inno. de rescrip. c. litteris. vnde pōt dicere q littera Apostolica est loco tituli quo ad probationē iuris quæsiti per collationē præcedentē, nō aūt est pro titulo quo ad iuris acquisitionē, cū sine ea sit iā quæsitū. Aliqui tñ dicūt, q littera est pro titulo in collatione facienda, nō aūt in iam facta, vel est titulus remotus nō immediatus. sic videtur sentire Guli. de lit. contest. c. exceptionis. in glo. 1. ad principale. lib. 6. Sed aliter & forte verius pōt dici, q etiā in facienda nō sit titulus; quia sicut in iā facta verbalis collatio est titulus iure quæsitus absq; alia traditione arg. extra de accus. accedens. & not Compost. de const. cū M & Inno. de præb. cū inter. ita & in facienda mandatū verbale factū conferendo est titulus, cuius vigore competit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta assequitur quis ius in re, ante vero ius ad rem. licet nō in re. de præb. c. quodam de conces. præb. c. vlt. lib. 6. Sed littera Apostolica erit probatio illius tituli, sicut alia scriptura quæ fit de titulo, non est titulus, cum frequenter solo consensu perficiatur. ff. de actio. & obliga. l. ex consensu. Instit. de obl. quæ ex cons. cum similibus. sed eius probatio. ff. de pign. l. contrahitur. Et ad ista potes videre quod Guliel. pro & contra plene prosequitur in prooemio lib. 6. & quod aliàs dixi ad istam materiam de rescript. cap. litteras. clem. 5.

Litteræ Apostolicæ an sint impetrātibus pro titulo.

y ¶ In ipsis.] scilicet ciuitatibus.

z ¶ Tunc.] scilicet tempore diuisionis per nos factæ.

a ¶ Vacaturis.] in quibus solus Papa, non alius ius conferre potest. de conces. præben. proposuit.

Papa solus ius in vacaturis confert.

b ¶ Quarum.] scilicet litterarum.

c ¶ Nonnullæ.] idest, aliquæ seu multæ.

d ¶ Adhuc.] scilicet post factam prædictam diuisionem.

e ¶ Executioni.] quæ non debet retardari prætextu obiecti criminis, scilicet quo ad missionem in possessionem, nisi contra publice diffamatum. de accus. accedens. vndæ litteræ executoriæ consueuerunt de curia emanare. An autem per eas ius, & quale quæratur, vide quod not. per Ber. & Inno. de rescript. constitutus.

f ¶ Volentes.] dic vt dixi supra in verbo, cuitat.

g ¶ Scrupulum.] idest sollicitudinem seu curiositatem. simile de simonia, per tuas 2.

h ¶ Posset forsan incidere.] hoc dicit, quia nihil sic indubitatum est inter homines, quin posset, licet aliàs sit decisum, quandam sollicitam dubitationem suscipere. in corpore authent. de tabel. §. & non fingant. coll. 4.

i ¶ Prouide considerantes] prouida secundū ius fuit cōsideratio conditoris huius capituli per ea quæ not. s. in verbo, detrimentum.

K ¶ Prædictā.] scilicet factā de vna diœcesi in duas vel in plures.

l ¶ Ius ad rem.] idest ad petendum beneficiū competens, & illud est conditio ex canone, vel officium iudicis, vt not. Inno. de cōstit. cum M. in glo. pen. & de præb. inter cætera. in glo. scilicet collatio. Et istud ius petenti competit ex mādato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi supra in glo. tales litteræ. Et est ius in re, quod ex collatione quæsitum est, vt ibi dixi.

Ius ad rem & ius in re differunt.

m ¶ Ex ratione.] scilicet iuris, secūdū quā principes licet solutus legibus profitetur se velle viuere. C. de legi. l. digna vox. nec vult à iuris tramite deuiare. extra de prob. licet de excep. cū inter. de accus. licet. §. ne autē. alias immo vult obtinere qđ suæ leges volunt.

Vide B. Ibi eam 8. q. 6. etc. 5.

in corpore

in corpore authen. de iudi. §. omnis autem. & talis voluntas in eo appellatur potestas ordinata: ex voluntate autẽ illa, solutaque potestate, qua cunctis præeminet, talis mutatio de qua sequitur fieri potuisset. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. & arg. de pœni. dist. 3. §. in persona. tunc enim iuftaceret sibi pro ratione voluntas. Inst. de iure nat. §. sed & qđ principi. ff. de constitu. prin. l. 1. quæ in dubio sancta & iusta præsumitur. 40 distin. cap. non nos. & ibi not.

Potestas ordinata & soluta in principe separantur.

mutari [a] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat [b] sicut prius [c] erat: auctoritate præsentium declaramus [d], quod omnes & singulæ gratiæ [e] super beneficijs vacaturis [f] ante diuisionẽ huiusmodi [g] in ipsis quondam integris [h] diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus personis quibuscũque [i] concessæ [k] tam in ipsis [l] nunc [m] diuisis, quàm in alijs [n] diœcesibus decisis ab illis [o], eisdem modo [p] & forma possint suo [q] ordine [r] per [s] executores inde datos, & alios ad quos id pertinebit [t], ad debitam [t] executionẽ adduci, quibus [u] ante diuisiones sæpefatas poterant [x] & debebant. Idẽ [y] etiam declaramus [z] quo ad litteras Apostolicas iustitiã [a] con

a ¶ *Mutari non debet.*] facit ff. de iti. actuq; priu. l. nec enim. C. de admi. tu. l. sancimus. extra de reg. iur. cap. factum. legitime. lib. 6.

Diuisio nō absoluit legatum nec pignoris obligationē, &c.

b ¶ *Maneat.*] scilicet ius ad rem competens. Simile potest induci de legato vel fideicommisso relicto, quod efficax remanet sicut prius, licet diuisio interueniat. ff. đ leg. 1. l. Titia. §. Lucia. de pignoris obligatione quæ firma remanet, licet res obligata diuidatur C. cõia vtri. iudi. l. si factis. & de seruitute quæ solida debetur, licet fundus seruiens ad plures deuenerit. ff. si seru. ven l. loci corpus. §. si fundus. & ff. fam. ercisc. l. hæredes. §. an ea. & §. contra si promissor. & de iurisdictione seu visitatione, quæ in totũ debetur sicut prius post talem diuisioné. vt in extrauag. domini Ioan. Papæ xxij. quæ incipit, ad Apostolatus.

Not. ordinẽ diligẽter seruandũ, & forte nō solũ in præsentatione, vt gl. hic, sed etiã I alijs qualitatibus, vt not. ibi: qui. de reg. lib. 6. & vltra iura vulgaria quæ de ordine dicunt, adde tibi tex. & gl. in tit. de defen. ciu. § quæ igitur. col. 3. vide Clau Cãnuncu. in loco ab ordine. Imol. Nic. Eucc.

c ¶ *Prius erat.*] ratio huius est, quia ex diuisione secuta conditio oblationis ex gratiosis litteris ortum habens, mutari de iure non potest. arg. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. de prætor. stipu. l. prætoriæ. §. incertam. fam. ercisc. l. hæredes. §. cõtra si promissor. cũ similibus.

d ¶ *Declaramus.*] non videtur ergo hæc constitutio iuris noui editiua, sed antiqui declaratiua, cuius iuris antiqui mens obligatur ex iuribus in glo. proxi. allegatis.

e ¶ *Gratiæ.*] cum dicat, omnes & singulæ, intelligendũ est quod hic dicitur, nedum de concessis in forma speciali, immo in forma communi, puta pauperum: quia licet in illis secundum alios litteræ tales dicantur de iustitia, nihilominus gratiosæ dicuntur, cum omni lege humana Papa sit solutus. 9. q. 3. cuncta per mundum. ff. de legi. l. princeps. vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc, q̃ magis vni quàm alij conceduntur. extra de præb. relatum. cũ ibi not. arg. ff. ad senatusconsul. Sylla. l. 3. §. sicut omnes. de reli. glo. vlt. extra de iure patr. cum autẽ. cum similibus. & hunc intellectũ denotat verbum, quibuscunque. quod est infra.

Præsul Romanus est omni lege solutus & vide B. Thomam 2. 2. q. 96. art. 5. ad 3. argum.

f ¶ *Vacaturis.*] de concessis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur, cum in illis facta gratia statim possit suum effectum consequi, nec ex diuisione subsequenti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulum suboriri, contra quod præsens constitutio prouisionem inducit declaratoriam.

g ¶ *Huiusmodi.*] scilicet diœcesum.

h ¶ *Integris.*] idest, non diuisis.

i ¶ *Quibuscunque.*] istius verbi vniuersalitas expresse designat, q̃ etiam de gratiis in forma communi concessis quod hic dicitur intelligatur. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. iuxta finem. quia in eis fauorabilior est causa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus, quàm in cæteris, vt not. Compost. de rescript. c. capitulum. in glo. quia quæstiones. §. item quæritur an executor. versic. sed post dictum.

k ¶ *Concessæ.*] sed de quibus concessis intelliges quod hic dicitur, an de concessis proprio motu Papæ, vel ad preces, vel supplicationem? Dic q̃ de omnibus, cum dicat textus, omnes & singulæ: & dicat, quibuscunque: non distinguendo instantibus aliquibus vel non. arg. de leg. præstan l. 1. §. generaliter. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. quia circa. & quia in omnibus eadem est ratio: ergo idem ius. ff. de fonte. l. 1. § hoc interdictum. extra de confir. vtī. cum dilectam. cum similibus. & quia diuersitatis ratio reddi non potest, idem ius esse in omnibus inductum videtur. ff. de inu. testa. l. posthumi §. 1. de verb oblig. l. à Titio. C. de libe. præteri. l. 1.

l ¶ *In ipsis.*] scilicet diœcesibus.

m ¶ *Nunc diuisis.*] scilicet in duas vel in plures, vt supra prius integris & antiquis.

n ¶ *Alijs diœcesibus.*] scilicet nouiter creatis & erectis.

o ¶ *Ab illis.*] scilicet antiquis & ante diuisionem integris.

p ¶ *Modo & forma.*] vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo compellant, iuxta capitulum, si capitulo. & cap. si soli. & cap. quia cunctis. de conces. præben. lib. 6. cum sua materia.

tinentes: vt videlicet iudices dati per [b] illas in causis quarumlibet [c] personarum, quæ nunc [d] de huiusmodi diœcesibus diuisis [e] existunt [f], possint iuxta earum tenorem [g] prouide [h] procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in litteris eisdẽ habetur, integræ [i] remansissent [k]. Nulli, &c.

¶ *Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionẽ ipsarum sicut ante soliti erant percipere: quoniam in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc titulo fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clare patet. Concor. cap. quia monasterium. de relig. domi. in antiquis.*

q ¶ *Suo ordine.*] quasi dicat iuxta prioritatẽ præsentationis, circumscriptis dolo & negligẽtia notabili. de rescrip. ibi qui. & c. duobus. lib. 6.

r ¶ *Per executores.*] executor ad gratias procedere potest causa nõ cognita, vt not. Inno. de præsump. dudũ. de conces. præb. proposuit. & Compost. de rescrip. capitulum. & Guiliel. eo. tit. c. statutũ. lib. 6. etiã aliquo non citato. not. per Inno. de transl epis. c. vlti. Sed an executor datus ad prouidendũ, debeat admittere oppositores vel excipientes: vide quod not. per Inn. de despon. impub. c. ad dissoluendum.

Executor ad gratias, qualiter procedere possit.

s ¶ *Id pertinebit.*] sed q̃ sunt illi? Respõdeo tunc executores dati p principales executores, vel ordinarij habentes promissiones vel collationem facere ad instantiam executorum datorum ad compellendum. extra c si soli. de conces. præben. lib. 6.

t ¶ *Debitam executionẽ.*] quasi dicat, seruata forma rescripti prouidendo de beneficio quod cadit in gratia, non de alio. de præben. cum de non sacerdotali. lib. 6. & arg. ad hoc C. quorum appel. non recipi. l. ab executione.

u ¶ *Quibus.*] scilicet modo & forma.

x ¶ *Poterant.*] scilicet ex mandato sibi facto de prouidendo, vel compellendo, vel alio.

y ¶ *Idem etiam.*] Quarta pars. & expone idem, scilicet quod dictũ est supra proxi. de litteris gratiæ.

z ¶ *Declaramus.*] hic dic vt dixi in parte præcedenti in verbo simili, declaramus.

a ¶ *Iustitiã continentes.*] vt sunt illæ, per quas mãdatur de iure partium debite cognosci, & negotium debito fine decidi.

b ¶ *Per illas.*] intellige tales, quæ iurisdictionis fuerint attributiuæ. in alijs enim secus: puta si essent ab excommunicato obtentæ in alio articulo, quam appellationis vel absolutionis. de rescri. ipso iure. lib. 6.

c ¶ *Quarumlibet personarum.*] nõ ergo refert per quãcunque personam, aliàs tamen habilem, & contra quemcunque litteræ fuerint impetratæ, ob textus vniuersalitatem. argu. de maio. & obe. c. solitæ. 19. dist. c. si Romanorum. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. & đ leg. præstan l. 1. §. generaliter. Sane tamen intelligas si litteræ sint ita impetratæ, q̃ ex sui forma quascunque personas possint apprehendere: aliàs secus. de rescript. sedes Apostolica.

d ¶ *Nunc.*] scilicet tempore editionis huius decret.

e ¶ *Diuisis.*] scilicet ab illis diœcesibus, de quibus in litteris fit mentio.

f ¶ *Existunt.*] scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidẽ possessæ: super quo vide si placet quod aliàs plene not. de rescript. c. statutum. lib. 6. licet aliqui ibidem contra notent.

g ¶ *Tenorem.*] hoc dicit, quia forma mandati & tenor est exacta diligentia obseruandus. de rescript. cum dilecta. de resti. spol. Pisani. ff. man. l. diligenter. aliàs processus non valeret iudicialis, sed partialis, idest, per partes habitus & factus, puta ipsarũ confessiones forte valerent. per cap. Pisanis. vbi sic not. Pet. de Samp.

Mandati formã iudex seruare tenetur.

h ¶ *Prouide.*] puta discretione præuia, quæ mater cæterarũ virtutũ dicitur. de offi. cust. c. 1. de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5. 1. q. 5. præsentium. nam & contra multa iudices dati iurisdictioné sortiuntur, etiam in litteris non expressa, maxime contra illa sine quibus causa commissa ad effectum perduci non possit. de offic. deleg. c. 1. & c. præterea. vt lit. non contesta. quoniã frequenter. §. vlt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. 2. & arg. ff. de proc. l. ad rẽ. & l. ad legatũ.

Iudex multa I litteris nõ expressa potest.

i ¶ *Integræ.*] idest, non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ.

k ¶ *Remansissent.*] & sic per consequens computabantur olim duæ dietæ, iuxta cap. nonnulli. de rescript. hodie vna. iuxta cap. statutũ. eod. tit. lib. 6. à fine diœcesis, perinde ac si non fuisset diuisa respectu non habito ad diœcesim nouã, idest, de alia decisam, de qua conue-

conueniendus existit. Ratio huius potest esse, quia impetranti rescriptũ nihil potest imputari, nec ex superueniẽti tali decisione vel diuisione diœcesum, ius illi quæsitũ ex rescripto ad conueniẽdum aduersariũ tolli debet. arg. extra de resti. spo audita. de elect. c. constitutionẽ § insuper. Clem. 5. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & § si quis à principe. & in c. dilecto. de verb. sign. c. ex parte. & c. super eo. de offic. delega. & firmat Cõpost. in c. causam. de resc. sup. & in 6. 3. proxi. præcedenti. Zenzelinus.

uil. pastoralis. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. C. de emancip. libo. l. nec auus. ne alias natæ iniuriæ, vnde iura nasci debẽt. extra de accus. qualiter. C. vnde vi. l. meminerint.

f ¶ *Continetur expresse.*] Vbi ergo hoc exprimeretur, seruandũ esset 19. dist. in memoria. ff. qui & a quib. l. prospexit. quia licet inferiores prælati iura vnius ecclesiæ in aliam sine certa sol. innitate transferre nõ possunt, extra de reb. eccle. non alie. c. 1. Papa tñ gaudet plenitudine po estatis 2. q. 6. c. decreto. extra de vsu pal. c. ad honorẽ. 9. q. vlt. c. cuncta per mundum. & c. per principalẽ. hoc facere potest, nec est qui audeat dicere, Dñe cur ita facis? de pœnit. dist. 3. §. persona cũ in ijs quæ de iure sunt positiuo possit pro libito super his dispensare. extra. de côcel. præb. c. proposuit.

Papa nulli audeat dicere, Domine cur ita facis?

CAP. II.

AD Apostolatus nostri peruenit auditum, quod aliquarum [a] ecclesiarum per nos ab alijs ecclesijs [b] ex certis [c] causis, quæ ad hoc [d] nostrum animum induxerunt, auctoritate [e] Apostolica diuisarum, prælati & subditi capitulis, archidiaconis, & alijs [f] personis ecclesiarum [g], à quibus supradictæ [h] ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari [i] præsumunt, nõ [k] permittẽtes eos vti iurisdictionibus & iuribus [l] suis, sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia [m] igitur intentionis [n] nostræ non extitit, nec existit, per diuisionem episcopatuum [o] ecclesiarum [p], à quibus diuisiones factæ [q] sunt capitulis, archidiaconis, vel alijs personis velle aliquatenus [r] derogare, nisi quatenus in diuisionũ huiusmodi litteris Apostolicis continetur [s] expresse: Nos [t] præsentis auctoritate statuti [u] vniuersis prælatis, capitulis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarũ [x] decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate Apostolica erectarũ, præcipimus [y] & mandamus, ne [z] capitula, archidiaconos, & alios personatus vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primarijs [a] ecclesijs obtinentes, quominus visitationes exerceant, procurationes [b] recipiant, iurisdictiones & iura archidiaconalia [c] & alia bona obtineant in prædictis [d] decisis diœcesibus, sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant [e], nisi quãtum in diuisionum huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quoquo [f] modo, quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum. [g] Si enim [h] aliqui contra præsens præceptum agere [i] vel facere [k] præsumpserint, nos præsumptores tales digna [l] curabimus animaduersione puniri. Nulli, &c. nostrorum præcepti & mãdati infringere, &c. Datum Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

TITVLVS V.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ *Vacante sede imperiali, cum iurisdictio ad Papam deuoluatur, sub pœna excõmunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscunque officij retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium præbeat: aliàs excõicatio in personas, & interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandẽ modus huius processus publicandi exprimitur. hoc dicit.*

C. VNI.

S[m] fra-

Diuisio textualis.

AD *Apostolatus.*] ¶ Diuide istã decre. in quattuor partes. in prima facti præmittitur recitatio. In secũda super diuisione episcopatuũ subiungitur Papalis intentio: ibi, *Quia igitur.* In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, *Nos præsentis, &c.* In quarta subinfertur trãsgressus cõminatio: ibi, *Si enim aliqui.*

a ¶ *Aliquarum ecclesiarum.*] scilicet nouiter in cathedrales erectarum.

b ¶ *Ecclesijs.*] scilicet antiquis cathedralibus.

c ¶ *Ex certis causis.*] scilicet ad diuini cultus augmentũ & salutẽ populi Christiani.

d ¶ *Ad hoc.*] idest, ad diuisionem de ipsis faciendam.

e ¶ *Auctoritate Apostolica diuisarum.*] vt in decreta. sedes Apostolica. & bene dicit, Apostolica. ad nullũ enim inferiorẽ spectat episcopatuũ diuisio. 16. q. 1. cap. præcipimus. & §. sicut. not. extra de exces. prel. c. sicut vnire. de offi. lega. c. quod translationem.

Episcopatus diuidere nulli potest præter Papam.

f ¶ *Alijs personis.*] idest personatũ vel aliud ius beneficiale obtinentibus. extra de res. sp. ex parte 5. personæ de offic. ord. ad hoc si persona.

Persona dicitur aliquis personatũ habens.

g ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet cathedralium antiquarum.

h ¶ *Supradictæ ecclesiæ.*] scilicet erectæ nouiter in cathedrales.

i ¶ *Iniuriari.*] non sumitur hic iniuriari specialiter pro contumeliam facere: sed generaliter pro eo quod non iure fit. ff. de iniur. l. 1. ad legem Aquiliam. l. sed si quacunque. §. iniuriam.

k ¶ *Non permittentes.*] & malefacientes alijs, quod ab eis sibi fieri nollent. 1. dist. in prin. extra de maio. & obed. c. dilecti. ne quisquã impediri debeat vti iure suo. ff. de in. actuq; pri. l. si deuia. si à paren. quis manu. fuer. l. nõ vsque. aliàs ecclesiasticus ordo cõfundi dicitur sua vnicuiq; si iurisdictio nõ seruetur. 11. q. 1. peruenit.

l ¶ *Iuribus suis.*] puta visitationibus suis, & procuratoribus, & similibus, vt patet j. Suis aũt ideo dicit: quia licet iura beneficiorũ nõ sunt propriè beneficiatorũ: pro ipsis tamen nomine suo & agere & defendere possunt, si fuerint seculares. extra de iudi. c. cũ deputati & de proba. ex litteris. not. Compost. de rescript. c. edoceri.

m ¶ *Quia igitur.*] Secunda pars.

n ¶ *Intentionis nostræ.*] Not. ad intentionem facientis sicut & mãdantis fore recurrendum. extra de offi. deleg. super eo. de præb. c. cum causam. & c. cum olim. de arbi. c. exposita. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. vlt. de condi. & demon. l. in conditionibus. de excus. tut. l. tertre §. illud. qui pet. tut. l. credendum. cum similibus.

o ¶ *Episcopatuum.*] scilicet nouiter creatorum & erectorum.

p ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet antiquarum.

q ¶ *Factæ sunt.*] scilicet episcopatuum nouorum.

r ¶ *Aliquatenus derogare.*] collige hic vulgatũ notabile, quia princeps per factũ suũ iuri alterius derogare nõ intendit, nisi inquantũ exprimit. extra de offi. deleg. c. super eo. de vsu pal. ex tuarũ. de pri.

Princeps alterius iuri derogare nõ intendit.

t ¶ *Nos præsentis.*] Tertia pars.

u ¶ *Statuti.*] hoc statutum cũ vniuersis sit directũ, ius cõe continet: nã & vim sententiæ, & rem perfectã noscitur obtinere. extr. de verb. sign. c. in his.

x ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet nouarum.

y ¶ *Præcipimus.*] tale præceptum seruandum est, aliàs nõ seruans puniri debet, quia quod præcipitur. & c. 14. q. 1. quod præcipitur. extra de ver. sig. in his. qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

z ¶ *Ne capitula.*] sume verba, impediant quoquo modo, quæ sunt infra.

a ¶ *Primarijs ecclesijs.*] idest primæuis & antiquis. a quibus aliæ sunt diuisæ.

b ¶ *Procurationes recipiant.*] super hoc vide quod notaui in c. execrabilis.

c ¶ *Archidiaconalia.*] quæ sunt iura archidiacono de iure cõi competentia. vide quod not. 25. dist. c. perlectis. extra de rest. spo. litteras. & melius per Inno. & Host. de offi. archi. c. ad hoc. & c. cum satis.

d ¶ *Prædictis decisis.*] scilicet nouiter ab alijs antiquis.

e ¶ *Obtinebant.*] per diuisionẽ igitur talem factam iurisdictio alijs competens vel eius exercitiũ nõ tollitur. Sic in l. cauetur quod diuisis administrationibus & mutatis ab antiquo schemate, administrabũt officiales primæui sicut prius. in corpore authen. de admi. offi. in sac. ap. circa fi. 2. coll. & §. illud eñ sancimus. coll. 3. ex cuius legis mẽte fuit sumptũ quod hic statuitur: sicut nõ tollitur ius cõpetens ex litteris ad beneficia vel ad lites primitus impetratis ex tali diuisione, vt in decret. sedes Apostolica. & dic vt ibi dixi.

Ordo seruetur.

f ¶ *Quoquo modo.*] scilicet facto vel verbo, per se, vel per alium, publice vel occulte.

g ¶ *Ordinatum.*] tunc enim ordinatio sua esset in omnibus obseruanda, vt supra dixi.

h ¶ *Si enim.*] Quarta pars.

i ¶ *Agere.*] verbo, vel re ipsa.

k ¶ *Facere.*] re ipsa, vel facto. ff. de verb. sign. l. Labeo.

l ¶ *Digna.*] scilicet arbitrarie, iuxta culpæ qualitatem & proteruitatem excedentium imponenda. extra de pœnit. si quis suadente. Clem. 5. ff. eod. tit. l. aut facta. cum similibus. Zenzelinus.

m S*I fratrum.*] ¶ Hæc decreta. congrue potest diuidi in quinque partes. In prima cõstitutionis occasio seu ratio præmittitur. In secunda facti recitatio de vsurpantibus iura vacantis imperij subiungitur: ibi, *Sane in nostrã, &c.* In tertia: contra ipsos eisq; adhæren-

Diuisio textualis.

adhærentes seu fauentes monitio sub pœna, & in contemnẽtes lata sententia annectitur: ibi, *Quia igitur, &c.* In quarta omnis eisdem vsurpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur: ibi, *Et vt quibuslibet, &c.* In quinta, de litteris seu processu contra tales factis facienda publicatio pollicitur: ibi, *Cæterum vt huiusmodi.*

fratrum [a] & coepiscoporum [b] nostrorum & aliorum quorũlibet iura illibata [d] seruari, & ab omni fore dispendio [e] diminutionis [f] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ sollicitudinis studiũ [g] adhibemus: multo fortius [h] equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ [i] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [k], ex iniuncto [l] nobis officij debito, Apostolicæ prouisionis partes teneamur [m] impendere, ne temporibus nostris vsurpationis [n] iniuriã subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant [o]. ¶ Sane [p] in nostram & fratrum [q] nostrorum deductum est (fama diuulgante) notitiam [r], quòd licet de iure sit liquidũ [s], & ab olim fuerit inconcusse [t] seruatum, quòd vacante imperio sicut & nũc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, cũ in illo [u] ad secularem iudicem nequeat haberi recursus [x], ad summum Pontificem, cui in [y] persona beati Petri terreni [z] simul & cęlestis [a] imperij iura Deus ipse commisit [b], imperij prædicti [c] iurisdictio, regimen, & dispositio deuoluuntur [d], & ea [e] ipse [f] (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse [g] noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis [h] fastigium [i] illicite [k] ambientes [l], in nostrũ & Romanę sanctæ matris [m] Ecclesiæ (quantum [n] in eis est) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris [o] & iuris, vicariatus seu

a ¶ *Fratrum.*] episcopos & superiores prælatos Papa fratres, cæteros vero omnes ecclesiasticos vel seculares appellat filios: aliàs literæ suæ falsæ præsumuntur. extra de crim. fal. c. quàm graui.

b ¶ *Coepiscoporum.*] vocat ergo hic Papa episcopos suos coepos: sicut & Imperator appellat milites suos cõmilitones ff. de milit. testa. l. 1. dicuntur aũt coepi quasi simul epi: vnde cæteri epi quo ad ea, quæ sunt de efficacia consecrationis vel ordinis tanta gaudent potestate, quanta gaudet Papa, licet quo ad alia epi sibi pares nõ possint dici, cũ dicãtur vocati in partẽ sollicitudinis: ipse vero solus in plenitudinẽ potestatis. 2. q. 6. de cætero. & cap. seq. extra de vsu pal. c. ad honorẽ.

Epi tm̃ pos sunt quãtũ Papa quo ad ea quæ sunt de cõsecrationis efficacia.

c ¶ *Aliorum quorumlibet.*] nedũ Christianorũ, immo etiã Iudæorum [p], cũ & illis iura sua illæsa seruari mandentur. C. de Iudæ. l. Iudæi. & l. nemo exterus. & l. nullus. & l. die sabbato. extra eo. tit. c. Iudæi siue Sarraceni. Et quid de iuribus aliorũ, puta Paganorũ vel Sarracenorũ, vel aliorum quibus bellũ per Ecclesiam est indictum, vel per episcopos ecclesiæ: nunquid illa seruanda sunt illæsa? Videretur q sic, cũ sic indefinite & vniuersaliter loquat, Quorumlibet, quod verbũ de sui natura tã bonos quam malos comprehendit. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. in fi. Sed contrariũ est dicendũ, cum bona taliũ occupanti concedantur ex causa. ff. de acqui. re. do. l. naturaliter. §. vlt. Inst. de rer. diui. § itẽ ea. 23. q. 4. dicat aliquis. sicut & bona hæreticorum confiscari iubentur. C. de hæret. Auth. Cazaros. extra eo. tit. c. vergentis. & portantium arma inimicis fidei. simile extra de Iudæ. ita quorundã. & cõmittentiũ crimẽ læsæ maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnis. felicis. lib. 6. 5. q. 1. §. verum. versi. si quis ex militibus. Vel breuius potes dicere, q quibuslibet iura sua illæsa dicantur seruanda, nisi ex culpa propria priuationem talium iuriũ incurrerint vel incurrere debeant. Et expones illud, aliorũ quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirenda: & sic verbum vniuersale limitabitur & restringetur, sicut & alibi. C. de sacrosan. eccl. l. 1. & 1. dist. c. omnes leges. extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. de sent. excom. si vero.

p Ad hanc gl. vide Oldra. consil. 264. & Pet. de Ancha. c. quàm. de vsu. & Bru nell'ũ doct. Aurel. in c. 2. d homi. in 4. partẽ conclusi. §. Iudæus factus Sarracen' an puniatur, ponit idẽ Oldra. cõsi. 51 Cuius rationes sequitur Lu. Ro. singul. 608. licet ibi dicat rationes Oldra. nõ valere & qua pœna puniatur Iudæ' cognoscens Christianam, vide Oldra. consil. 311. ibi, Pando no Iudæo fuerãt excæ virilia, & d pœna infligenda Iudęis con. Felin. in c. postulasti. de Iudæis. Ponta.

d ¶ *Illibata.*] idest intacta vel illæsa.

e ¶ *Dispendio.*] idest, damno. simile de rescript. dispendia. lib. 6. de iudi. cap. dispendiosam. clem. 5. Authen. de colla. §. super hoc censemus. coll. 9.

f ¶ *Diminutionis extranea.*] quasi dicat diminutionem nescientia. simile in corpore authen. constitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. coll. 6. ex quo §. sumptum fuit hoc verbum.

g ¶ *Studium adhibemus.*] expediendo consilia, & ad tollenda subditorũ dispendia pernoctãtes. in corpore auth. vt iud. sine quoquo suffra. in prin. coll. 2. & adde qđ dixi in c. ad onus. in verbo, cupiẽti.

h ¶ *Multo fortius.*] hoc dicit, quia quisque se ipsum [a] & sua plus diligere tenetur quàm aliena, vnde dici consueuit:

Alpibus ille perit, qui se plus diligit vllum.

nam prima charitas incipit à se ipsa. C. de serui. & aqua. l. præses. & ibi not. quare etiã legitur q eã non habens in se, in alio præsumitur nõ habere. 23. q. 5. c. si nõ licet. ff. de bo. eorũ qui mortẽ sibi consci. l. vlt. §. sic autem. de ædil. edi. l. cum autem. §. excipitur.

a Vide omnino beatũ Thomam 2. 2. q. 26. art. 4.

i ¶ *Sponsæ nostræ.*] scilicet spirituali, cui matrimonij spiritualis vinculo alligatus Papa dicitur vt quicunque alius episcopus. 21. q. 2. c. sicut in vna 7 q. 1. sicut alterius. extra de testa. c. requisisti.

k ¶ *Conseruandis.*] super hoc alibi scribitur, iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolumus negligere, qui alios in sua iustitia confouemus. extra de immu. eccle. cap. quoniam. lib. 6. de sup. negli. prælat. licet.

l ¶ *Ex iniuncto.*] simile extra de hæret. cum ex iniuncto.

m ¶ *Teneamur impendere.*] ad hoc 27. dist. c. ecclesiæ. extra de consir. vti. c. cum dilecta.

n ¶ *Vsurpationis iniuriam.*] hic vsurpatio in mala parte sumitur, puta pro illicita inuasione vel occupatione, vt alibi 23. dist. c. illud. 16. q. 3. licet. C. de fun. re. priua. vsus aquæ. lib. 11. arg. sumitur in bona parte: vsurpatum, idest, in vsum vel consuetudinẽ inductũ. ff. solu. mat. l. si constãte. §. quotiens. in fi. de vsucap. l. 2. de iniu. l. iniuriarum. §. vlt.

Vsurpatio in malã & bonã partẽ sumitur.

o ¶ *Incurrant.*] simile dicit lex in tutore, qui pati non debet iura pupilli sui tolli vel perire. C. đ admi. tut. lex quę. §. nec vero domum.

p ¶ *Sane.*] Secũda pars.

q ¶ *Fratrum nostrorũ.*] scilicet Cardinaliũ, & super hoc vide qđ not. in decre. Execrabilis.

r ¶ *Notitiã.*] hoc enim scire dicimur quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. c. hoc videtur. & ad hoc extra de sent. excõ. cum desideres. §. secundæ ff. de peti. hæred. l. item veniunt. §. petitã. & §. à quo. de admi. tu. l. quidam. §. ex quo.

s ¶ *Sit liquidum.*] vt extra de re iudi. pastoralis. §. vlt. Clem. 5. de foro comp. c. licet. vbi de hoc per Inno. & Hostien. & arg. extra de homi. pro humani. lib. 6.

t ¶ *Inconcusse seruatum.*] quasi dicat absq; alia interpretatione: & sic per talem obseruantiã potuit consuetudo ius tribuens introduci. extra de ver. sig. abbate. C. de edi. priua. l. an in totũ. de emanci. lib. l. 1. de appar. iud. l. viros. lib. 12. extra đ appel. bonæ memoriæ.

u ¶ *Cum in illo.*] scilicet vacanti imperio.

x ¶ *Recursus.*] simile de foro comp. licet. cũ in temporalibus nullus citra Papam sit Imperatore quo ad iura imperij superior. argu. 96. dist. duo sunt. 7. q. 1. in apibus.

y ¶ *In persona beati Petri.*] ad hoc extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. § non nos.

z ¶ *Terreni.*] idest, laicorum, secundum Lauren.

a ¶ *Cælestis.*] idest, clericorum, secundum eum. Vel potest exponi proprie terreni, idest, temporalia quo ad forum contentiosum, cælestis, idest, spiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcumque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque. & q. 2. c. legitur.

b ¶ *Commisit.*] Matth. 16. 22. dist. omnes. vbi reperies ista verba: Qualiter autem Deus videatur in personam Petri suis successoribus iura vtriusque imperij cõmisisse, & modũ per quem hoc probatur, vide prout not. per Inno. & Host. de foro comp. c. licet Sed an istam cõmissionem Christus fecisse videatur nedum super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dic quòd sic. & super hoc vide quod not. Hostiẽ. extra de vot. & vo. redemp. c. quòd super his. in glo. magis. Item facit tex. in arg. quòd Papa habeat vtrumque gladium. & super hoc vide quod not. per Bern. & Hostiẽ. extra qui filij sint legi. causam quæ. & per Ioa. 10. dist. plenius per Host. in summa qui fil. sint legi. §. & à quo.

Imperium cõmissum est à Christo, etiã super infideles.

Papa habet vtrũq; gladium.

c ¶ *Prædicti.*] scilicet vacantis.

d ¶ *Deuoluuntur.*] sic iurisdictio prælaturæ episcopalis vacantis deuoluitur ad capitulum. extra de hæret. ad abolendam. de maio. & obed. his quæ & c. cum olim. eod. tit. c. 1. lib. 6.

e ¶ *Et ea.*] scilicet iurisdictionem, regimen, & dispositionem.

f ¶ *Ipse.*] scilicet summus Pontifex.

g ¶ *Exercuisse.*] scilicet inconcusse, vt supra.

h ¶ *Et dignitatis.*] scilicet imperialis, quæ non immerito dignitas dicitur, cum etiam regalis potestas dignitas appelletur. extra de off. deleg. cap. hac constitutione. lib. 6.

i ¶ *Fastigium.*] idest, altitudinem seu præeminentiam. simile 48. dist. c. sicut Neophytus.

k ¶ *Illicite.*] volentes forte magis præesse quàm prodesse.

l ¶ *Ambientes.*] & sic per consequens casum appetentes. [dicto c. sicut Neophytus.

m ¶ *Matris Ecclesiæ.*] 11. dist. nõ licet. & c. præceptis. cũ similibus.

n ¶ *Quantum in eis est.*] hoc dicit, quia vere per factum eorum potissime cum sit vsurpatiuum Romanæ Ecclesiæ nõ præiudicatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud.

o ¶ *Honoris.*] ad cuius conseruationẽ sicut & iuris attendendũ est per præla-

alterius [a] cuiuscunque nomen officij, quod ipso Imperatore viuente ex ipsius cōmissione [b] gerebant in certis terris, territorijs [c] siue locis post decessum ipsius [d] absq; [e] nostra vel Apostolicæ sedis [f] petita vel obtenta [g] licentia retinere [h] sibi, & nonnulli etiam de nouo [i] assumere quod nō gesserant [k], aut gestum antea [l] posteaq; dimissum [m] resumere [n]. temerarijs [o] ausibus præsumpserunt, quo [p] vel quibus [q] adhuc non verentur abuti [r], & sub eius vel eorū colore [s] multa facere [t] & fecisse [u] noscuntur, quæ in nostram & Ecclesiæ prædictę iniuriam [x] aperte redundant, non abhorrentes per id [y] varijs inuolui [z] criminibus, nec diuinę maiestatis formidantes offensam [a]. ¶ Quia [b] igitur error, cui non resistitur, approbari [c] videtur, & latum [d] pandit [e] delinquentibus sinum [f], qui eorum peruersis conatibus non resistit [g]: Nos volentes nostris & Ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere [h], & malis ac [i] scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi [k] orta sunt hactenus, & quæ periculose possent in antea suboriri celeriter [l] obuiare [m]

per plati, vt in §. seq. & dic vt dixi in decre. ad conditorē. §. rursus.

a ¶ *Alterius cuiuscunque.*] puta œconomatus, vicedominatus, & aduocationis, castaldionatus, vel similis: arg. extra de iure patro. præterita. de elect. a nat. tu. lib. 6.

b ¶ *Commissione.*] potest ergo Imperator viuens certū officiū committere in aliqua terra imperio subdita, vt hic. ad idem in corpore authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. coll. 9. de admin. offic. in sacris appella. coll. 3. cū similibus. Sed nunquid per talē possunt per eū constitui iudices ordinarij? Dicas ꝙ sic. in corpore auth. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. Item cum per legem scriptā iurisdictio ordinaria tribuatur. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia sic & per principē qui est lex animata in terris. in corpore authen. de consue. circa fi. coll. 4. & ita not. extra ne ꝓla. vic. su. c. 1. Sed hic quæro, an talis cōmissa iurisdictio per principē reuocetur per eius mortem? Videtur ꝙ sic, ad instar iurisdictionis delegatæ, quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi. deleg. gratum. & c. relatum. Sed contrariū verum est, vt probatur in corpore authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. ver. si vero & præcepta. coll. 9. & hoc sic sentit expresse Hostien. de offic deleg. quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuitur per legem mortuā, & per legem viuam.

c ¶ *Territorijs.*] à terrendo dictis. quod dic vt legitur ff. de verb. sig. l. pupillus. §. territoriū. De isto territorio habes 16. q. 7. omnes basilicæ. extra de elect. vbi maius. §. præterea. lib. 6. C. de episc. & cler. l. nulli. §. ꝙ si in vico. de na. lib. si quis. de omni agro deser. l. quicunque. §. illud. lib. 11. ff. de iurisd. omn. iudi. l. vlt. de interdi. & releg. l. relegatorū. §. solet præterea. 63. dist. ego Ludouicus.

Territoriū à terrendo dicitur.

d ¶ *Ipsius.*] scilicet Imperatoris.

e ¶ *Absque nostra.*] scilicet dum fuerimus in humanis.

f ¶ *Vel Apostolica sedis.*] scilicet post mortem nostram. Et quod dicit, Apostolicæ sedis, expone, idest, successorum nostrorū sedi Apostolicæ præsidentium, à quibus petita & obtenta licentia, à sede ipsa obtenta censetur, cū vbi Papa, ibi sedes dicatur, vt dixi in c. Ad onus. in verbo, sedem Apostolicam. & in c. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. & isto respectu cum dicit textus, vel: potest exponi vel, pro, idest.

Sedes Apostolica est vbi est Papa.

g ¶ *Vel obtenta.*] Sed qualiter intelliges disiunctiuā, vel sufficeret ne talem licentiā petere, nisi obtineretur? Videtur ꝙ sic, ob naturam disiunctiuę, ad cuius verificationem sufficit alterā partem fore veram. ff. de cond. & dem. l. cū pupillus. §. disiunctiuo. de cond. insti. si hæredi. de verb. obli. l. si ita quis. extra de rescript. inter cæteras. [1] Sed contrariū credo, ꝙ nō sufficeret eā petere nisi & obtineret. arg. extra de elect. si religiosus. & c. quàm sit. ne cle. vel mon. c. vt periculosa. Nam cū diminutio iuris & honoris Ecclesiæ Romanæ hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur. argu. ff. de aqua plu. arcen. l. in cocedēndo. & l. in diē. C. de omni agro deser. l. quicūque. in fi. lib. 11. alias sequeretur absurditas, ꝙ quicūque vellet iura vacantis imperij vsurpare, licentiā peteret, & eam obtinere nō expectaret: & sic ista constitutio delusoria absq; fructu remaneret. contra iura. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. si prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aūt. & imposita magis verbis, quàm rebus videretur, quod nō est sentiendū. C. cōmunia de leg. l. 2. extra de elect. cōmissa. §. porro. Et sic expones vel, pro et, aut pro idest, vt prædixi. nec est hoc nouū, vt mens rei agendæ seruetur. ff. de verb. sig. l. sæpe. C. de verb. sig. l. vlt. cū alterum tantū, idest licentiā petere per se non sufficeret, vt iam dixi [2]: & ideo vtrūque etiam disiunctim positorum exigitur vt concurrat. not. extra de rescrip. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit, petita. subaudias, & petenti concessa: & quod sequitur. scilicet, vel obtenta mera liberalitate absq; aliqua facta petitione. arg. de præb. cap. si motu. & c. si pluribus. lib 6. & eod. tit si Romanus. Clem. 5. & hāc forte considerationem habuit canonis huius conditor sic disiunctim loquendo.

Disiunctiua pro parte vera, est tota vera.

[1] Item vbi agitur de persona insigniēda appellatiōe simpliciū non venit misti. c. statutū. de elect. lib. 6. l. 2. ff de verb. obli. gl. in proœmio Institu de act. Fonta.

Vel, pro et, quandoq; sumitur.

[2] Vide hic glo. in verbo, & sigu ra. 1 si. cle. sæpe.

h ¶ *Retinere sibi.*] quod prius ex commissione gerebant, vt supra.

i ¶ *De nouo.*] scilicet per mortem Imperatoris.

k ¶ *Non gesserant.*] scilicet eo viuente.

l ¶ *Antea.*] scilicet vita Imperatoris.

m ¶ *Dimissum.*] scilicet adhuc Imperatore viuente.

n ¶ *Resumere.*] scilicet eo mortuo.

o ¶ *Temerarijs.*] quia à iure improbitatis. arg. 2. q. 7. si qui sunt. extra ne cle. vel mon. cap. 2. lib. 6.

p ¶ *Quo.*] scilicet nomine.

q ¶ *Vel quibus.*] scilicet nominibus.

r ¶ *Abuti.*] hoc dicit, quia in vsurpatis proprie nō est vsus. arg. 33. q. 5. c. quod Deo. extra de testa. c. quia ingredientibus. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 6.

s ¶ *Colore.*] idest prætextu. simile de elect. auaritiæ. lib. 6. C. de sacrosan. eccl. l. qui sub prætextu.

t ¶ *Facere.*] de præsenti, vt differat à verbo sequenti. & quia infinitiu' modus quæ de præsenti sunt, denotat, nisi subiūgatur verbū futuri temporis. ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim. §. 2. & l. si à colono. & l. cum stipulatus sim.

Infinitiu' quæ sunt præsentia signat.

u ¶ *Fecisse.*] scilicet in præteritum.

x ¶ *Iniuria.*] illatā iniuriā Ecclesiæ Papa non posset remittere de iure cōmuni. 63. dist. c. Salonitanæ. 23. q. 4. si is qui. sed suæ personæ illatā bene posset remittere, & rancorē relaxare ex corde tenetur: nō tamen satisfactionem debitā, nisi velit. de pænit. dist. 5. c. vlt. 90. dist. si quis contristatus. not. de hoc extra de malet. c. 1. de pænit. Romana. lib. 6.

Iniuriā Ecclesiæ factam Papa remittere nequit.

y ¶ *Per id.*] scilicet quòd qualecunque officium vel officij nomen super imperio vacanti sine licentia sedis Apostolicæ retinere, assumere, vel resumere præsumpserint.

z ¶ *Inuolui criminibus.*] sed quæ & qualia sunt crimina, quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis potest dici, ꝙ tales qui falso nomine sibi magistratus assumunt, pœna criminis falsi restringuntur. ff. ad leg. Cor. de fal. l. qui nomine. & l. falsi. & l. eos. §. qui se. C. eod. tit. l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. 3. §. vlt. Item proscriptionis titulo subiacentes, bonorū omnium amissione multantur. C. de appel. iudi probatorias. lib. 12. Item crimine inuasionis, iuxta l. cum quærebatur. C. vnde vi. Item alijs forte quæ sollicitudini studiosi relinquo.

Magistrat' & officia sibi falso nomine assumentes varijs pœnis restringuntur.

a ¶ *Offensam.*] quā incurrit immiscendo se rei ad se non pertinenti, scientes vel saltem scire debentes quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. non contenti professione sua res alienas inuadendo. 93. dist. diaconi.

b ¶ *Quia igitur.*] Tertia pars.

c ¶ *Approbari videtur.*] 83. dist. c. error. tenetur ergo quis resistere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes [3] sit præceptū, vide quod legitur & notatur extra de hæret. c. qui alios. & c. cum ex iniuncto. §. pen. de sent. excom. quantæ. 2. q. 1. si peccauit. Et potest dici ꝙ à peccato cōmittendo quilibet proximū ex debito corrigere tenetur: & idem de cōmisso si sit iterabile. extra de cog. spi. tua. In alio peccato quo ad illos, qui supra alios habent iurisdictionē vel correctionem à iure permissam, est præceptū: in cæteris autē non, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

[3] Peccātes corrigere, an sit præceptū quo ad omnes. vide beatū Thomam 2. 2. q. 33. art. 2.

d ¶ *Latum.*] idest largum vel amplum.

e ¶ *Pandit.*] idest patefacit vel aperit.

f ¶ *Sinum.*] idest locum vel incessum. simile ff. de proba. l. qui testamentum.

g ¶ *Non resistit.*] ideo enim lex prodita est, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur: in proœmio decre. in §. denique. Et dic, nō resistit per prohibitionē, vnde lex dicit prohibitio nō faciendorū. ff. de leg. lex est. & per pœnarū impositionem. ff. de iusti. & iu. l. 1. Est enim lex delictorum correctio. ff. de leg. l. 2. & à Deo propter vindictam noxiorū potestas gladij est permissa. 23. q. 4. c. quæsitū. quæ cum timetur, & mali coercentur, & boni inter malos quieti viuunt, vt eod. cap. quæsitum. & c. non frustra.

Gladij potestas est vtilis.

h ¶ *Prospicere.*] præsidentis enim Ecclesiæ regimini incumbit officio, vt nō solū de animarū salute. verū etiā de extrinseca vtilitate & cautela sciat esse solicitus. 39. dist. Petrus. 86. dist. c. fratrem.

i ¶ *Ac scandalis.*] ad hoc extra de præscrip. nihil. & in proœmio lib. 6. §. 1. in corpore authen. de quæsto. in prin. coll. 6.

k ¶ *Huiusmodi.*] scilicet vicariatus seu alterius cuiuscunq; officii.

l ¶ *Celeriter.*] ad hoc extra de accus. c. prælatorum.

m ¶ *Obuiare.*] futura enim præcauenda sunt prout possunt. ff. loca. si quis domū. §. 1. extra de elect. c. licet. de ser. nō ord. c. 1. vbi de hoc. 23. dist. in nomine Domini. nā & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 82. distin. cap. plurimos. in fi. Vel dic quòd de præsenti quid faciendum est, ne malum insurgat quod in futuro

Futura nō sunt in cognitione humana.

in futuro posset insurgere: aliàs autem humanæ naturæ non est, an futurũ bonum vel malum contingat. scriptum est enim: Non est vestrũ noscere tempora vel momenta, &c. cum nec per humanam custodiam consequi possit, ne damnum vel malum euenire possit. ff. locati. l. sed damno. quia solius Dei est præscire futura. 26. q. 5. quòd autem.

vide quod notanter dicit Host. extra de spon. duo. cap. vlt.

r ❡ *Huiusmodi.*] scilicet officij.

s ❡ *Cuiuscunque assumptione.*] super hoc verbo est sequenda expositio, quam feci supra proxi. §.

t ❡ *Prorsus.*] hoc verbum & sequens omnino denotant quòd totaliter & in totũ à prædictis abstineant.

a ❡ *Periculis animarũ.*] istis specialiter occurrẽdum est. argu. extra de sepul. c. animarũ. lib. 6. qui nimis emungit, sanguinem elicit. 4. distin. denique. extra de renũ. nisi cum pridem. §. propter malitiam. cum ipsæ sint rebus quibuscũque præferendæ. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. in fine.

Sanguinẽ elicit qui nimis emungit.

b ❡ *Nomina.*] scilicet vicariatus vel alterius cuiuscunque officij.

c ❡ *Salubriter.*] hoc dicit, quia nimia increpatio nec correctionẽ recipit nec salutẽ. & leuiter castigatus de facili reuerẽtiã exhibet castiganti. 45. dist. cũ beatus ff. ad legẽ Aquil. l. nam nimia. iuxta illud:

Correctio sit moderata.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.

Immoderata facit correctio deteriorem.

Sed moderata satis correctio gignit amorem.

d ❡ *Monemus.*] hoc ideo, quia vindictã habet monitio præcedere. 12. q. 2. indigne. extra de sent. excõ. sacro.

e ❡ *Sub excõmunicationis pœna*] commationis, non sententiæ sunt hæc verba in hoc casu.

f ❡ *Existant.*] simile extra de elect. c. generali. & c. fundamenta. §. vt autẽ. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6. cũ similibus.

necnon periculis [a] animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentiũ nomina [b], & eis abutentium (vt præfertur) salubriter [c] occurrere cupientes, præsentiũ auctoritate monemus [d] sub excommunicationis [e] pœna omnes & singulos cuiuscunq; status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant [f], etiam si Patriarchali vel quauis alia [g] superiori, siue episcopali [h] vel regia, seu alia [i] quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem [k] imperij abiq; nostra [l] vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet [m] retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt, & retinent: & qui assument, vel resument fortassis in posterũ, & sub talis donationis pallio [n] abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunq; [o] seu eius exercitio [p] publice vel occulte, quatenus decætero [q] etiã à denominatione huiusmodi [r] seu cuiuscunque [s] assumptione, resumptione ac retentione prædictis, necnon vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus [t] abstineãt, & omnino desistant: Inhibentes [u] insuper sub pœna [x] prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus, ciuitatibus [y], comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status [z], ne prædictum huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio [a] retinentes (vt præfertur [b]) aut assumentes, vel eorũ aliqui sub denominatione [c] vel titulo huiusmodi nominũ seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunq; colore quæsito [d] recipiant vel admittant: nec vt vicarijs seu vicario aut officialibus imperij pareant [e], vel intendant, aut pareri vel intendi faciant [f] vel permittant [g], nec in his [h] eis vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, vel fauorẽ [i]: Alioquin in omnes & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius [k] prætextu exercentes [l] quæcunque officia, potestates [m] seu iu-

u ❡ *Inhibentes.*] post tales inhibitiones dignũ est detrimentũ vetitos sustinere. extra de consti. c. 2. Et super tali inhibitione vide q̃d not. 50. dist. c. nulli fas. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

x ❡ *Pœna prædicta.*] scilicet excõicationis.

y ❡ *Ciuitatibus.*] talis inhibitio facta ciuitatibus, & alijs de quibus sequitur, facta censetur ipsis ciuibus, vel communitatem aut vniuersitatẽ constituentibus. arg. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. & l. ciuitatibus. de vsufruc leg. l. legatum ciuitati. iuncta l. 2. de re. dub. nam ciuitas, cõmunitas, vniuersitas de se (cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel cẽsuræ ecclesiasticæ capaces non sunt. arg. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6. & not. de exces. præl. c. tanta. & arg. ff. de condi. & demon. l. municipibus. vnde ea quæ in facto consistunt, per eas expediri nequeũt: quare per ipsarũ membra habent expediri. argu. ad hoc C. de appa. pf. præt. l. cornicularij. lib. 12. de excu mune. l. maximarum. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendo. sic sentit Inno. de senten. excom. c. Romana. circa finem.

g ❡ *Alia superiori.*] quæ hæc sit dignitas superior patriarchali nõ occurit, nisi dicas de dignitate Cardinalatus, & secundum hoc est iste textus, & sequens in argumentum, quod dignitas Cardinalatus est maior Pontificali, licet per aliquos dici consueuerit, quod episcopalis dignitas sit maior quàm dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificatu.

h ❡ *Siue episcopali.*] aliàs pontificali, præmittit dignitates ecclesiasticas tẽporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse temporalibus. arg. de transla. episc. inter corporalia. & de maio. & obed. c. solitæ. 16. dist. duo sunt. nam ex ordine tex. sumi argumentatio consueuit. in corpore authen. de hære. & fal. §. inordinatum. coll. 9. C. de nouo Cod. fac. §. pen. ver. seruus quidã, &c. cum multis similibus.

Dignitates ecclesiasticæ sunt tẽporalibus digniores.

i ❡ *Alia quacunque.*] quæ multiplex põt esse, vt patet de elect. fundamenta. §. vt autem. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6.

k ❡ *Vacationem imperij.*] de retinentibus ergo vel assumentibus, vel resumentibus nomen alicuius officij super imperio nõ vacanti, non habet locum hæc constitutio, cum tunc sit Imperator qui tales potest cohibere: nec tunc Ecclesia Romana in iure suo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non specter, pro cuius conseruatione fuit edita principaliter præsens constitutio, vt patet in hoc §. & etiam præcedenti.

l ❡ *Nostra vel sedis.*] eadem videtur esse licentia Papæ & sedis Apostolicæ, vt supra dixi, quod vbi ipse, ibi sit & sedes, vt dixi in c. ad onus. & plenius in c. execrabilis. licet per aliam factã adiectionẽ, scilicet bñplaciti vel volũtatis inducat differentiã inter ista, vt colligit. ff. loca. l. locatio pcarij. extra de rescrip. c. si gratiose. lib. 6.

m ❡ *Vbilibet.*] idest, vbicunque. hoc enim aduerbiũ est loci designatiuum, vt dixi in c. ad onus. in verbo, vbilibet.

Vbilibet, locũ designat.

n ❡ *Pallio.*] idest velamine seu colore, vt in parte præcedenti.

o ❡ *Quacunque.*] denotat hoc verbum abusum.

p ❡ *Exercitio.*] meri vel mixti imperij, vel simplicis iurisdictionis. arg. ff. de iurisdict. omn. iud. l. imperium.

q ❡ *Decætero.*] respicit futurum tempus, nõ præteritum. super quo

z ❡ *Aut status.*] simile de censi. c. felicis. §. 1. lib. 6.

a ❡ *Imperio.*] scilicet vacanti, vt supra.

b ❡ *Vt præfertur.*] scilicet sine licentia sedis Apostolicæ.

c ❡ *Denominatione.*] idest appellatione tantum, & nuncupatione.

d ❡ *Quæsito.*] simile de elect. c. auaritiæ. lib. 6.

e ❡ *Pareant.*] idest obediant.

f ❡ *Faciant.*] quia tunc perinde videtur ac si per se facerent. arg. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisse. de admi. tut. l. ita autem. §. gessisse. de reg. iur. cap. qui per alium.

g ❡ *Permittant.*] Videtur ergo quòd communitas vel vniuersitas se super hoc debeat opponere: & hoc potest dici verum contra illos, quos cohibere potest. & super hoc vide quod not. ff. de reg. iur. l. culpa caret.

h ❡ *Nec in his.*] scilicet cuiusque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione, vel aliàs iurisdictione imperij vacantis exercitio, vt supra.

i ❡ *Vel fauorem.*] qualiter in talibus vel similibus fauor præstari dicatur, vide quod not. Guliel. de hæret. quicunque. lib. 6.

k ❡ *Illius.*] scilicet denominationis.

l ❡ *Exercentes.*] per solam denominationem prædictam non incurritur pœna sequens [1], cum sola denominatione non ita sit Ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cum ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat, vt patet per hũc tex. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore viuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, non incurreret pœnam sequentem [2], cum ratione vacantis imperij nihil exerceat. quod iste textus exposcit: & pœna non est in dubio exaggeranda. arg. de pœnit. dist. 1. c. pœnæ. ff. de pœnis, l. interpretatione.

[1] Videtur cõtra mentem istius constitutionis: neque debet aliquis sibi vsurpare nomen dignitatus, quã nec habere nec exercere potest iuribus al. leg. in glo. in verbo, inuolui. Fonta.

[2] Istud videtur contra text. in §. sane. & §. quia igi. vbi dicit, quod totalis dispositio omniũ imperij, per mortẽ Imperatoris deuoluitur ad Papã, & officia per viuẽtẽ Imperatorem comissa nõ possunt eo mortuo geri sine licẽtia sedis Apostolicæ, tamẽ glos. in ver. cõmissione. allegat bono. nota in contrariũ. Fonta.

m ❡ *Potestates.*] hoc verbũ in persona magistratus imperiũ denotat. ff. de verb. sign. l. potestatis. de iurisd. omn. iud. l. imperiũ. vnde in quibuscũ regionibus, vt in Italia, iurisdictioni præsidentes Pote-

ſtates appellant. ſimile reperies de ele. ſun lameta. § vt aut. lib. 6.
a ¶ *Vt vicarios.*] per hoc verbum dicas, ꝙ recipientes tales nõ vt officiales imperij vacantis, ſed vt alios, non incurrerent pœnã quę ſequitur per hunc textum, & per ea quæ ſupra proxi. dixi.
b ¶ *Eorum.*] ſcilicet exercentium iura vacantis imperij.

risdictiones, & recipientes eos vt vicarios[a] vel officiales imperij, aut commiſſarios eorum[b], vt[c] talium, & in parentes ſeu obedientes eis, vt[d] talibus, aut præſtantes in hoc[e] ſibi conſilium, auxilium vel fauorem, niſi intra duorũ menſium ſpatium à die[f] datæ præſentium numerandum penitus reſipuerint[g], vel ſe licentia ſedis Apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos[h], excommunicationis[i] in ſingulares[k] perſonas, & in terras & loca[l] ipſorum & quaſlibet cõmunitates[m], vniuerſitates, ciuitates, aut villas interdicti ſententias de fratrũ noſtrorũ conſilio publice[n] promulgamus: Contra[o] eos nihilominus ſpiritualiter & temporaliter grauius proceſſuri[p], prout inobediẽtia eorũ exegerit[q], qualitas[r] facti ſuaſerit, & viderimus[s] expedire. ¶ Et[t] vt quibuſlibet parẽdi[u] talibus[x] tollatur[y] occaſio: omnes & ſingulos, qui huiuſmodi vicariatus[z] nomen retinentibus, aſſumentibus, ſeu reſumentibus iuramento[a] fidelitatis tenẽtur aſtricti, à iuramẽto huiuſmodi, quantũ[b] ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluentes[c], auctoritate Apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem[d], ne talibus[e], vt vicariis[f] vel officialibus imperij aliquatenus pareant vel intendãt. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes[g], & colligationes à quibuſcunq; ſuper[h] hoc quomodolibet[i] in-

c ¶ *Vt talium.*] igitur cõmiſſarij ipſorum nõ vt talium, ſed vt aliorũ, puta iure ſuo vtentium pœnæ intra poſitæ non ſubijciuntur: ceſſante tamen in his præcedentibus fraude, quia fraus patrocinari cuiquã non debet. arg. ff. de rei vendi. l. in fundo. extra de priuile. quanto. & c. ex p. re. cum ſimilibus.
d ¶ *Vt talibus.*] ſecus ergo vt alijs.
e ¶ *In hoc.*] ſcilicet exercitio iuris imperij vacantis.
f ¶ *A die datæ.*] currunt ergo hi duo menſes à tẽpore talis datæ, quia forte eadẽ die fuit præſentis conſtitutionis facta publicatio, vt ſic iuri communi conueniat qđ hic dicitur, quo caueтur cõſtitutionẽ principis à tempore publicationis poſt duos menſes quẽ ligare, in corpore authen. vt factæ nouæ cõſtitutiones. coll. 5. ſi enim aliter diceres, tunc ſequeretur, ꝙ ante quis ligaretur ex plenitudine poteſtatis principis. alleg. de iud. c. 1. Clem. 5. Vel quòd forte iſta ignorantia feratur contra iura. C. de tabul. l. generali. lib. 10. extra de conſtitu. cap. cognoſcentes.
g ¶ *Reſipuerint.*] referendũ eſt iſtud verbũ tam ad ipſos exercẽtes, quàm ad eos vt tales recipientes, quàm cõmiſſarios eorũ vt taliũ, quàm etiã in parentes eiſdem vt talibus, vel præſtantes in hoc ſibi auxilium, &c. & dic, reſipuerint, id eſt, abſtinuerint ſeu deſtiterint.
h ¶ *Communitos.*] illi ergo cõmuniti à pœna ſequenti ſunt liberi, ne alias principali auctoritate circumſcripti videantur, quod eſſe nõ debet. C. de his qui veni. ætа. impetrauerunt. l. 1. & ne alias inde naſcantur iniuriæ, vnde iura naſcuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accuſ. qualiter. Sed pone ꝙ de tali communione nõ fuiſſet hic facta mentio, & eſſent aliqui hic prohibita facientes, ſedis tamen Apoſtolicæ licentia communiti; incurrerent ne iſtam pœnam quæ ſequitur? Credo ꝙ non, quia aut habuiſſent talem licentiam ante hãc conſtitutionem, & tunc per eam tuti ſunt, cum de illis hic non eſſet facta mentio. arg. extra de capel. mon. ex parte. & quia talis licentia durare videtur donec ſit reuocata. arg. 25. q. 1. c. 1. 2. & 3. C. de præſcript. l. falſo. Si vero poſt idem: quia huius cap. conditor ſibi vel ſucceſſoribus ſuis manus non ligauit per hanc conſtitutionem, quin talem poſſet licentiam concedere. arg. extra de electio. innotuit. de præbend. dudum. lib. 6. ff. de leg. 3. l. ſi quis. in princip.
i ¶ *Excommunicationis.*] ſcilicet maioris: illa enim in dubio inflicta videtur. de ſenten. excom. cap. ſi quem.
k ¶ *Singulares perſonas.*] in ſingulos igitur fertur ſententia excommunicationis, quæ de ſui natura animas percutit. extra de reb. eccle. nõ alie. ſi quis presbyterorũ. Et ideo in locum vel vniuerſitatẽ nõ fertur, cũ anima careãt. de ſent. excõ. Romana. §. cũ vero. lib. 6.

Excõicatio non fertur in locum.

l ¶ *Loca ipſorum.*] Nota igitur ob alicuius delictum terram vel loca ſuæ iuriſdictioni ſubdita interdicto eccleſiaſtico ſubijci poſſe. ſimile de offi. deleg. ſane quia. de ſpon. c. nõ eſt. & ſic vnus pro alio punitur ſuper quo vide quod plene not. 1. q. 4. in ſumma. & plenius per Gar. de vſur. c. vſurarũ. lib. 6. Intellige tamen hic terras vel loca ipſorum reputari, non ratione plenæ proprietatis tantum, ſed ſuperioritatis iuriſdictionalis. arg. extra de vi. & hone. cler. ex litteris. de Iudæ. c. cedit. §. cum aute. Clem. 5. & clarius ad hoc de po ſtel præl. c. 1. cũ ibi not. in gl. quæ incipit, bona fuit interpretatio.

Punitur vnus pro alio.

m ¶ *Communitates.*] ſuper hoc verbo & ſequenti dic vt dixi ſupra in verbo, ciuitatibus.
n ¶ *Publice.*] ad tollendam omnis ignorantiæ excuſationem. arg. ff. de inſti. act. l. ſed & ſi quis. §. proſcribere. extra qui mat. accuſ. poſ. c. vlt. de Iudæ. quorundam. & c. in nonnullis. cũ ſimilibus. & ex quo talia fiunt, nõ eſt neceſſariũ ea ſingulorũ auribus inculcari. 16. diſt. c. quod dicitis. extra de poſtula. c. 2. Vel dic publice, ad tollendum omnis ſuſpicionis ſcrupulũ. arg. ff. de ritu nup. l. vlt. de admi. tut. l. nõ exiſtimo. extra de cland. deſpon. cũ inhibitio. vt eccle. bene. c. 1. & ſuper hoc vide quod not. 32. q. 4. cap. nemo.

o ¶ *Contra eos.*] ſcilicet tam ſingulos, de quibus præmiſit, quàm vniuerſitates.
p ¶ *Proceſſuri.*] hoc dicit ad denotandũ, ꝙ prælatus vtroque gladio poteſt Eccleſiæ ſuæ iura tueri. extra de ſen. excõ. dilecto. lib. 6.

Eccleſiam gladio prælatus vtroque tuet.

q ¶ *Exegerit.*] nam creſcente contumacia, creſcere debet & pœna. extra vt lit. nõ conteſt. quoniã frequenter. §. vlt. ipſaquẽ cumulari facit pœnam. ff. de pœnis, relegati.
r ¶ *Qualitas facti.*] quę de ſe maiorem non minorem pœnam infligit. facit ff. de pœnis, l. aut facta. §. qualitate. đ pœnit. diſt. 1. aut facta. §. qualitate.
ſ ¶ *Viderimus expedire.*] ſcilicet arbitrarie, cum idẽ exceſſus magis ſit in vno quàm in alio puniendus, attentis multis quæ recitantur extra de homi. ſicut dignum. ff. de incen. rui. nau. l. Pedius. §. 2. de pœnis, l. reſpiciẽdũ. §. delinquit.
t ¶ *Et vt quibuſlibet.*] Quarta pars.
u ¶ *Parendi.*] id eſt, obediendi.
x ¶ *Talibus.*] ſcilicet iura imperij vacantis exercentibus ſine licentia ſedis Apoſtolicæ.
y ¶ *Tollatur occaſio.*] Nota tollendam occaſionem in malum.
z ¶ *Vicariatus nomen.*] Quid igitur ſi quis ſit aſtrictus per iuramẽtum fidelitatis retinendi, aſſumendi, vel reſumendi aliud nomen officij quàm vicariatum: nunquid videtur abſolutus hic à tali iuramento? Videtur quòd non, cum de hoc mentio hic non fiat, nec aliud nomen officij repetatur, nec etiam attenta mente cõditoris volentis conſeruationi iuris Romanæ eccleſiæ prouidere, & tollere occaſionẽ parendi talibus. Credo contrarium, cum textus dicat, talibus, & ſ. expreſſum fuerat, qualecunque nomẽ officij exercentibus: alias niſi ſic dicas, videretur hic talis parendi occaſio imperfecte ſublata, ſi quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegantibus quàm vicariatus: inde principis conſtitutio videretur quid imperfectum continere: contra legem, ſi quis ſeruũ. C. qui mi. nõ pot. l. b. 12. & eſſet in poteſtate volentis exercere officium imperio vacante, mutato nomine vicariatus illud ſub alio nomine retinere: & ſic hæc conſtitutio deluſoria redderetur, contra iura. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. vlt. de iu. ſi prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. Non obſtat expreſſio hic facta de illo vicariatu: quia aliud quodcunque nomen officij ſuperius expreſſum, hic debet intelligi repetitum. arg. ff. de verb. obli. l. Titia. §. idem reſpondeo. de leg. 1. l. talis ſcriptura. §. vlt. vel expreſſo hoc nomine vicariatus, omnia alia in quibus eſt eadem penitus ratio, pro expreſſis & comprehenſis haberi debent. Sicut & nomen procuratoris, comprehendit ſub ſe omnia nomina, per quæ quis alienæ adminiſtrationi ſe poterit ingerere. 1. q. 3. Saluator. ſicut & nomen curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, in caſu vbi eſt eadem ratio. in corpore authen. vt hi qui obli. ſe ha. perhibent res mino. §. 1. & ibi not. coll. 6. & hunc intellectum innuit textus cum dicit, vicarijs vel officialibus.

Lex nõ debet eſſe deluſoria.

Procuratoris nomen multa cõprehendit.

a ¶ *Iuramento fidelitatis.*] ad quæ capitula aſtrictus reputetur quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum. in tit. de forma fidelitatis. & 22. q. 5. c. de forma. & illa capitula plene reperies profecuta per Hoſt. in ſumma de feud. §. quid ſit fidelitas.
b ¶ *Quantum ad hoc.*] ſcilicet ꝙ ad non parendum talibus: non ergo quo ad alia tali iuramento quis videtur abſolutus, vt dixi alias in ſimili verbo, in c. ſuſcepti. §. vlt.
c ¶ *Abſoluentes.*] poteſt igitur ex cauſa Papa quem a iuramento abſoluere. 15. q. 6. c. nos ſanctorum. & c. auctoritatem. extra de iureiur. c. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. ſuper quo vide quod not. dicto c. quanto. & c. auctoritatem. per Inno. & Hoſt. eo. & de dolo & contuma. cap. veritatis.
d ¶ *Eiſdem.*] ſcilicet iuramento fidelitatis aſtrictis.
e ¶ *Talibus.*] expone vt ſupra.
f ¶ *Vt vicarijs.*] & hoc dices vt ſuperius dixi in parte præcedenti.
g ¶ *Confœderationes.*] in mala parte ſumitur hic illud verbum.
h ¶ *Super hoc.*] ſcilicet, talibus parendo, vt officialibus imperij.
i ¶ *Quomodolibet.*] puta verbo, nutu, vel ſigno, in ſcriptis, per nuntium, vel epiſtolam, vel pactum, vel ſtipulationem, vel alias qualitercunque, cum dicat, quomodolibet. ſimile de reſcript. ſtatutum. §. in nullo. lib. 6.

itas, iuramento vel quacũque[e] firmitate vallatas omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus[b]: Ac huiusmodi[c] & quælibet alia iuramenta quibuslibet[d] super[e] his præstita, per quæ posset in prædictis[f] nostris & Ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, presertim cũ iuramentũ vinculum iniquitatis esse non[g] debeat, relaxamus. § Ceterũ[h], vt huiusmodi processus verius ad communem omnium[i] notitiam deducatur, chartas[k] seu membranas processum cõtinentes eundem[l], in ecclesia[m] Auinionensi appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus[n] faciemus, quæ[o] processum ipsum suo quasi sonoro[p] præconio[q] & patenti[r] iudicio publicabunt[s]: Ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit & cõtingere[t] potest, nullã[u] postea possint excusationẽ pretendere, quòd ad eos talis processus nõ peruenerit: vel quod ignorauerint eundẽ: cum nõ[x] sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultũ, quod tam patẽter omnibus publicatur[y]. Datum Auinione in domo Episcopali ij. Calend. Aprilis, anno primo.

TITVLVS VI.

De voto & voti redemptione.

§ *Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen praecedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresse vel tacite profiteatur. Ist autem talis coniungatus sic ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij consummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis: & qui satis efferri non posset.*

CAP. VNIC.

Antiquę cõcertationi[z] finẽ cupientes imponere[a], ac animarum[b] periculis inde prouenientibus[c] salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus[d] edicto, quòd licet votum solemnizatum[e] per sacri[f] susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendũ[g], ac ad dirimendũ, si[h] post contractum fuerit, secundum statuta[i] canonum sit efficax[k] re-

a ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnali, fideiussoria, pignoratitia, vel obsidiali.
b ¶ *Reuocamus.*] simile huic extra de elect. vbi maius. §. cæterum. de concess. præb. detestanda. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Huiusmodi.*] scilicet sacramenta fidelitatis.
d ¶ *Quibuslibet.*] scilicet vasallis talium, vel alijs quibuscunque.
e ¶ *Super his.*] scilicet officijs imperij vacantis: vel super his, scilicet parendo officialibus talibus.
f ¶ *In prædictis.*] scilicet officijs.
g ¶ *Non deberet.*] 23. q. 4. inter cætera. extra de iureiur. quanto. & eod. tit. c. contingit. §. quia non. lib. 6.
h ¶ *Cæterum.*] Quinta pars.
i ¶ *Omnium.*] qui confluere ad Ecclesiam de qua sequitur, consueuerunt. arg. ad hoc extra de elect. causam. Cle. 5.
k ¶ *Chartas seu membranas.*] quasi dicat de pellibus animalium, & ipsorum membris. simile ff. de bo. pos. secundũ tab. l. 1. & l. chartæ.
l ¶ *Eundem.*] id est expressum contra vtentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eisdẽ, vt talibus.
m ¶ *Ecclesia Auinionensi.*] non exprimit de qua intelligitur, cũ ibi multæ sint ecclesiæ. Dicas q de cathedrali: cũ nulla alia vocetur Auinionensis, sed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nũcupentur, & facit ad hoc in corpore authen. de eccles. tit. §. si quis vniuersorũ. in fi. ff. de condi. & demon. l. quæ conditio. §. 1.
n ¶ *Superliminaribus.*] scilicet officiorum.
o ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.
p ¶ *Sonoro.*] id est sonitũ in auribus reddenti.
q ¶ *Præconio.*] quia sicut vox præconis audientibus innotescit, in corpore authent. de litt. §. omnem. coll. 8. sic iste processus patens in membranis, omnibus innotescit.
r ¶ *Patenti.*] aliàs patulo. id est patenter, publice.
s ¶ *Publicabunt.*] iuris præsumptione, per ea quæ dixi s. in parte tertia in verbo, publice. Vel dic, publicabunt, id est, publicare poterunt iuris præsumptione, vt extunc non sit tolerabilis ignorantia. argumen. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. §. sed facti. extra de præsump. quanto. & c. quædam. ff. de verb. signific. l. latæ culpæ.
t ¶ *Contingere potest.*] qui isti sint, colligitur ex præcedentibus §.
u ¶ *Nullam.*] scilicet probabilem.
x ¶ *Non sit verisimile.*] scilicet iuris præsumptione, contra quam & aliàs admitti possit probatio. 72. dist. c. proposuisti. extra, qui matri. accu. pos. cum in tua. ff. quod met. cau. l. non est. de proba. quæ testamentum. vbi tamen iuris præsumptio transit in violentam, vt quia est iuris vel de iure, nõ est ita: quia tunc magis dicitur fictio, arg. C. de probat. l. siue possideris. cum ibi not. & talis potest dici ista de qua hic dicitur: cum istorum processuum publicatio facta fuerit per modum constitutionis ius inducentis contra quoscunq; hic prohibita facientes, & ius cõe publicatum arctet quemcunque post duos menses: vt dixi s. in glo. currunt ergo. & arg. de concess. præb. cum ei, circa fi. Clemens v.
y ¶ *Publicatur.*] simile. ff. de instit. act. l. sed & si pupillus. §. professio. rc. & alijs iuribus alleg. s. in glos. scilicet iuris præsumptione. Zenzelinus.

Præsumptio an admittat probationem in contrarium.

Antiquæ concertationi.] Primo dignissima præmittitur declaratio. Secundo post matrimonium contractum prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, *Auctoritate Apostolica.* Tertio, contra facientes sequitur punitio: ibi, *Quod si secus, & cætera.* — Diuisio.

z ¶ *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. hæc autẽ cõcertatio nõ modica, immo magna erat inter doctores & notatores antiquos: dicebant enim aliqui matrimoniũ cõtũ per verba de præsenti per susceptionẽ sacri ordinis dissolui: sicut & p ingressum religionis ante carnalẽ copulã. Alij vero cõtra sentiebant. vt plene discussum, & pro vtraque parte allegatũ reperies in summa Host. de coniug. §. fratrum. ver. sed quid si maritus. Vltima vero opinio vera esse hodie declaratur p istã constitutionẽ: & itamet opinionem prius amplexabat tanquam verã: vt notaui extra de vot. & vo. redẽp. lib. 6.
a ¶ *Imponere.*] Talem finem imponere spectat ad Papam, cum ad eius sedem sit super difficultate & ambiguitate iurium recurrẽdum. extra qui fi. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & arg. C. de legi. l. 1. & vlt.
b ¶ *Animarum periculis.*] quibus obuiandũ est. de sepul. c. animarũ. ne cler. vel mona. c. vt periculosa. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Prouenientibus.*] tũ in suscipiente sacrum ordinem; cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitum coniugi. extra de spon. veniens. cum multis similibus. ex virtute vero suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam, quam tacite vouisse videtur illũ suscipiendo. 23. dist. diaconi. not. extra de cle. coniug. c. cum olim. quàm etiam in muliere, forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem. extra de eo qui cogno. consang. vxo. c. Iordanæ. & cum alio matrimonium contrahere non potente, si ille suus verus remanebat maritus, prout vere remanet, vt infra dicitur.
d ¶ *Declaramus.*] nõ videtur ergo hæc decre. in hoc quod sequitur, iuris noui editiua: sed antiqui potius declaratiua. super quo vide qd dixi in decreta. cum inter nonnullos. super verbo, deinceps.
e ¶ *Solemnizatum.*] quod votum solemne ?, qd simplex dicatur, vide quod not. extra qui cle. vel vo. c. rursus.
f ¶ *Sacri susceptionem ordinis.*] susceptio igitur sacri ordinis votum reddit solẽne, vt hic, & 84. dist. c. cũ in pterito. 28. dist. diaconi. Sacer aũt ordo est hodie etiã subdiaconalis, licet olim esset secus [t]. extra de æta. & qual. c. à multis. 40. dist. nullus. 32. dist. c. erubescãt.
g ¶ *Contrahendum.*] de contrahendo impediendo non erat tantum dubium, cum & multa minora illud impediant, quæ tamen non dirimunt iam contractum. extra de cogna. spiri. c. contracto. & eo. tit. cap. per catechismum. lib. 6.
h ¶ *Si post.*] scilicet susceptionem sacri ordinis.
i ¶ *Statuta canonum.*] 31. dist. c. quoniam. & c. aliter. 84. dist. cum in præterito. & c. quorundam. extra de cle. coniug. cum olim. de vot. & voti redemp. c. 1. lib. 6. cum multis similibus.
k ¶ *Efficax reputandum.*] admiranda res videtur esse ista: cũ enim sacramentum matrimonij à Deo ipso fuerit institutum in statu

t Vide D. Thomã & ibidẽ Caietanũ. 2. 2. q. 87. art. 7.

t Immo etiã olim subdiaconatus ordo sacer erat, licet non reputaretur sacer, vt ait glos. in c. à multis extra de ætate & qualit. verbo, solen. adde notata in c. 1. extra de bigamis. in verbo: sacres in hac editione.

innocentiæ ante peccatum: sed post in subsidium fragilitatis humanæ. 32.q.2.in summa.& §.his ita. quomodo voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ inducta. extra de voto, c.1.lib.6. potest sacramentum a Deo institutum tollere, vel aliquatenus impedire? nõ videtur. 21.dist.c.inferior. extra de ma. & obe.c.cum inferior. ff. ad Treb.l. ille a quo. §.tempestiuũ. ff. de arbi. l. nam magistratus. & qd Dominus prohibet, dicens: quos Deus coniunxit, homo non separet: omnino fieri non licet. 28.q.1.c.iam nũc. & per multa iura & rationes, quæ ad idẽ possunt allegari. qd si placet, prosequi poterit: vt

putandum: ad dissoluendum tamen prius[a] contractũ[b], etiã si per carnis copulã non fuerit consummatum[c], cum nec iure[d] diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutũ[e], inualidũ est censendũ[f]: Auctoritate Apostolica[g] districtius

plene dixi extra de reg.iur.c.possessor.lib.6. Ad hoc breuiter potest dici, quod istud fit per constitutionem Ecclesiæ conditam per vicarium Christi: & sic non per purum hominem ex potestate clauium, quodcunque solueris, quodcunque ligaueris, &c. vt in Euangelio, Matth.16.c.& 24.q.1.quodcunque. ex quibus magna attributa est eidem potestas, etiam circa sacramenta, super quo vide quod not. per Inno. extra de regular. porrectum. vnde talis dissolutio vel impedimentum matrimonij non inducitur à puro homine, sed a Deo ipso, suo vicario auctoritatem faciendi talia committente: omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete.iur.enu.l.1.§.sed neque.ver. omnia enim. extra de præb. c.si Apostolicæ.lib.6.

a ¶ *Prius.*] scilicet quàm sacer ordo foret susceptus.

b ¶ *Contractum.*] intellige per legitimum viri & mulieris consensum. extra de spon. tua. & debet intelligi legitimum quo ad ætatem, & liberi arbitrij motum. eod. tit. c. Gemina. de despon. impu. de illis. tantus enim posset esse defectus ætatis vel liberi consensus, quod non esset matrimonium, & ideo tunc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

c ¶ *Consummatum.*] hoc inducebat dubium: sicut enim matrimonium non consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur, extra de conuer. coniug. c. verum. in corpore authent. de san. epis. §. si vero astante. coll. 9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis: sed contrarium verum est, vt sequitur. & quæ sit ratio, infra subijcietur.

d ¶ *Iure diuino.*] illo iure talis dissolutio non est inducta, immo potius videtur prohibita: quia quos Deus coniunxit, & cetera.

e ¶ *Statutum.*] quare censetur prohibitũ. de trans. la. epis. inter corporalia. §. sed neque. de verb. sig. c. exiui. §. porro. Cle. 5. Et per hoc colligere potes bonum modum formæ argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur, vt hic. ad idem in corpore authent. de non eligen. secundo nube. §. optimum itaque. ibi. nec quælibet est lex aliquid tale dicens. col. 1. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illã. extra ne sede va. c. illa. de sup. neg. præla. c. Romana. lib. 6. & alibi dicitur, erubescimus cum sine lege loquimur. in corpore authent. de trien. & semi. §. consideremus. coll. 4.

Argumentum valet, si dicitur, non est ita: quia iure cautũ non reperitur.

f ¶ *Esse censendum.*] sed quæ potest esse ratio eius? contrarium enim videbatur per multa iura & argumenta & rationes recitatas, vt sup. dixi in sum. Hostien. de conuer. coniug. §. & vtrum. quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse: tum quia non reperitur in iure cauta talis dissolutio, vt hic: quare censetur prohibita, vt dixi in gl. præcedenti: Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est not. de diuor. c. porro. quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda. ff. de reli. l. at si quis. §. generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. contenti enim esse debemus pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. & pœna non est infligenda nisi per iudicem. 33.q.2.§. de hoc. iudex alias non esset, nisi iustitiam redderet. extra de ver. sig. forus. §. in omni. ad hoc facit quod not. de iure pat. c. vlt. Tum etiã per multa alia iura, rationes & argumenta, quæ pro parte ista dicto §. & vtrũ. reperies allegata. Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in dicto §. quæ pro parte contraria multa prima facie videntur argumẽtantia. primo, cum dicitur: sic solemnizatur votum, & facilius per ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem: nam maius bonum sequitur ex professione per quã inducitur bonum obedientiæ, quæ illæsa seruata, est iusta & meritoria, vt in decr. quorundam. § pen. liberi arbitrij & voluntatis priuatio. de elect. quorun sum. & c. si religiosus. de testa. c. fi. de sepul. c. vlt. lib. 6. Item proprietatis temporalium abdicatio. 12. q. 1. non dicatis. extra de sta. mo. cum ad monasteriũ. §. vlt. & multa alia quæ colligũtur, & not. 16. q. 1. c. de monachis. quæ tñ ex susceptione sacri ordinis minime inducũtur: quare pôt dici, quod alia ratio in illa pactũ reformat, iuxta l. interpositas. C. de transac. & dissimilis ratio dissimilia debet inducere: & quod in vno dicitur, de reliquo phibitũ videtur. ff. de iudi. l. cu pror. 25. dist. qualis. extra de præsump. nõne. Potest etiã dici ad id quod secundo pro parte alia fortiter vĩ induci: cura animarum quem à religione reuocat, & re

Matrimonium non dum consummatũ quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona inducit.

ligio quẽ reuocat à matrimonio: ergo & cura ad quã cũ sacro ordine quis assumitur, debet quem à matrimonio reuocare: nam reuocatio per religionem a matrimonio inducitur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione, vt prædixi. nec sequitur quod si cura animarũ quẽ ex causa reuocat à religione, quod hæc cũ reuocat à matrimonio. quia in cura animarũ est, ideo propter publicã vtilitatẽ, quæ præfertur priuatæ: quæ publica vtilitas nõ sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest etiã dici, quod dictus modus argumẽtandi per argumentũ à minori vel maiori cessat in pœnalibus idẽtitatis rationẽ

inhibentes, ne quispiã durãte[h] matrimonio nondũ etiam consummato[i], aliquem[k] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit[l] conuenire. Quod[m] si secus à quoquã fortita attentatũ fuerit, ordinamus, quod nec[n]

in se nõ habẽtibus, cũ & cessat in ambitiosis de se nõ pœnalibus. arg. extra de pb. c. cui de nõ sacerdotali. lib. 6. & not. hoc de rescr. postulasti. in glo. pen. circa fi. Ad alia quæ inducuntur in dicto §. pro parte contraria, subtilis pscrutator responsum de facili inuenire poterit.

g ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Secunda pars.

h ¶ *Durante.*] hoc dicit: quia eo soluto liber remanẽs à lege cõiugis posset sacrũ ordinẽ suscipere, sicut & matrimoniũ cum alia contrahere. 31.q.1. quod si dormierit. extra de secun. nup. cap. pen. & fin.

i ¶ *Consummato.*] matrimonium consummari dicitur per carnis commixtionem, vt hic, & extra de diuor. quanto. ratificari autem dicitur per cõsensum mutuũ de præsenti: initiari vero per sponsalia. not. extra de transla. episco. cap. licet.

k ¶ *Aliquẽ de sacris.*] qui sunt tres, presbyteratus, diaconatus, & hodie[1] subdiaconatus, vt dixi sup. in glo. susceptio.

1 Subdiaconatus est per sus sacer ordo, vt notatũ est paulo ante, in glossa in verbo: sacri susceptionẽ ordinis.

l ¶ *Nouerit conuenire.*] puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanentis, potissime vbi ẽq; suspicione incontinẽtiæ, & votũ castitatis emittentis. 32. dist. seriatim. 77. dist. c. eps bene ttẽtionẽ. extra de conuer. coniug. c. cõiugatus. vbi coniux in seculo remanens esset suspecta de incõtinentia, vir non posset religionẽ ingredi, nisi & ipsa similiter conuerteretur: vt ibi not. Ratio diuersitatis redditi conuenit: quia vbi vir in seculo remanet ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidem tenetur in necessarijs prouidere. 31. c. omnino. & sic fieri materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrentiæ aufertur. arg. ad hoc ff. de ritu nup. l. palam. §. non est hoc prohibendum. & eam ipsi peccantem in vinculis detinere, & ad ieiunia, non tamen monastera cogere. 33.q.2. placuit. & q. 5. c. hæc imago. & not. extra de iureiu. in c. quemadmodum. in glo. vlt. quæ omnia cessant facienda per virum ingressum religionem, carentem proprio & libero arbitrio.

m ¶ *Quod si secus.*] Tertia pars, scilicet, quòd matrimonio durante; etiam non consummato, quis sacrum ordinem suscipit.

n ¶ *Nec matrimonio soluto.*] quasi dicat, tñ eo cõstante: & dic soluto, puta per mortẽ vel ingressum religionis ante carnalẽ copulã: vel aliàs qualitercunque, cũ indistincte loquatur. arg. 19. dist. si Romanorũ. extra de priuil. quia circa. ff. de leg. præstan. l. 1. §. & generaliter. cũ simi. Quid ergo dices si matrimoniu ptẽctum de se ab initio foret nullũ, puta ob gra sũ prohibitũ consanguinitatis, vel aliã causam, & per sententia declaretur nullũ fuisse: habebit ne locum quod hic dicitur? Videtur quod non: cũ nullũ vinculũ reperiatur virũ alligasse quominus liber remaneret ad susceptionẽ ordinũ: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidẽ coniugi conseruandã. Sed in ptriũ potest dici: quia aut vir cũ contraxit, sciebat impedimentum: & sic quantũ in se fuit, mulierẽ decepit, & fidẽ matrimonij violauit: & legitimũ erat quo ad mulierẽ ob suã bonã fidẽ. extra qui fil. sint legi. c. ex tenore. & tunc ex sua perfidia nõ debet cõmodũ reportare. arg. extra de eo qui dux. in matrimo. quã pollu. per adul. c. 1. C. de incest. nupt. l. qui contra. & nõ debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere. ff. quod vi aut clam. l. Seruius. extra de præb. c. cũ qui. lib. 6. Aut ignorabat: & tũc antequã aliquid faceret per quod à concubitu cõiugis segregaretur, & debuit hoc casu, & etiã vbi sciuit iudiciũ Ecclesiæ super dissoluẽdo matrimonio expectare. extra de diuor. porro. etiã aliter quantũ in se fuit, fidẽ promissam violasse videtur: quæ violatio & scandalũ ex ea poterat insurgere, inter cætera dare causam potuit pœnis, quæ tali promoto per hanc constitutionẽ imponuntur: & sic secundũ hoc verbũ soluto, referri poterit ad dissolutionẽ iuris vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierẽ impedimentũ ab initio sciuisse, tunc forte secus esset: cũ suscipiendo sacrũ ordinẽ nõ videatur coniugi fidẽ aliquã violasse: cu ei scienti ad nulla fidẽ seruanda teneretur. arg. extra de eo qui duxit in matrimoniũ quã polluit per adulteriũ. c. 1. de conuer. coniug. c. 1. cum ibi not. per Pet. de Samp. & C. de incest. nup. l. q. cõtra. non enim videtur debuisse præstare impedimentũ susceptioni sacri ordinis matrimoniũ quo ad vtrunq, coniugũ de se nullũ. arg. de elect. auditis. de iurepatro. c. illud. de reg. iur. c. nõ præstat. lib. 6. ff. de opt. lega. l. 2. & 3. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

a ¶ *In sic suscepto.*] scilicet matrimonio durante.
b ¶ *Nec ad superiores.*] & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta, in alijs pœnam induci facit.
c ¶ *Nec ad aliquod.*] intelligebam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte & vniuersaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius & minus beneficium continetur. extra de verb. sign. tua.
d ¶ *Officium ecclesiasticum.*] & ita nec ad acolythatus officium vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici, puta officialatus vel alterius. arg. 1. q. 1. c. si qs episcopus. & q. 3. saluator. extra de simo. c. consulere. cum ibi not. simile huic de pœnis. c. felicis. §. nulli prętere. lib. 6. de hæret. excõmunicamus. §. credentes. C. eo. tit. authen. credētes.
e ¶ *Approbatis.*] Ingredi ergo aliam non prodesset: cũ aliæ sint prohibitæ, & penitus reuocatæ. extra de relig. do. c. 1. lib. 6. & in extrauagan. sancta Romana. nec ingredientem obligant. not. Host. extra de reg. is qui. simile extra de voto. cap. 1. lib. 6. de relig. domi. cap. nenimia. & dicto c. sancta Romana.

Religio nõ approbata ingredientem non obligat.

f ¶ *Castitatis custodiã.*] non videtur ergo prodesse hoc casu ingredi religionem iuxta quam permittitur concubitus vxoralis, vt est reperire in tertio ordine sancti Francisci: vel in ordine vulgariter nuncupato sanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui: licet enim largo modo dicatur caste viuere cũ vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiæ in promotis in ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.

matrimonio soluto in sic suscepto[a] ordine ministrare, nec[b] ad superiores ordines prouehi, nec[c] ad aliquod beneficiũ vel officium[d] ecclesiasticũ valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis[e] (quarum professio ad castitatis[f] custodiam, & abdicationem[g] temporalium, & sui superioris obedientiam[h] suos professores astringat) ipsum canonice[i] contigerit ingredi, ac eius[k] regulam expresse vel[l] tacite profiteri: quo[m] casu diœcesanus[n] super præmissis & singulis[o] præmissorum cum[p] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod[q] obsistat. Ad[r] ingressum huiusmodi sic[s] ordinatum, si matrimonium consummatũ[t] non fuerit, per diœcesanum instanter moneri præcipimus[u] & induci: quod si forsan renuerit[x] adimplere, ipsum si sponsa eius institerit[y], per[z] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare[a]. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione calend. Decembris, anno vij.

g ¶ *Abdicationem temporalium.*] cũ indistincte loquitur textus, intelligã in speciali vel in cõi: & sic talis habebit ingredi aliquã de approbatis. aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorũ regularium sancti Augustini, vel monachorũ Cistercien. vel Cluniacen. ordinis, vel Hospitalariorũ, vel similiũ, quibus licitũ est habere aliqua saltem in communi. arg. ad hoc extra de reg. c. cõstitutionem. lib. 6. aliàs frustra dixisset textus, quarum professores, & cætera.
h ¶ *Obedientiam.*] ad istud, & ad duo præcedentia regularẽ dicas astrictũ. extra de sta. mo. cum ad monasterium. §. abbas. & §. vlt.
i ¶ *Canonice.*] iuxta decreta. is qui. &c. non solum. de regu. lib. 6. vel canonice, id est non habens in se aliquod impedimentum, quo minus religioni possit astringi.
k ¶ *Eius.*] scilicet religionis.
l ¶ *Vel tacite.*] puta per lapsum anni, vel alio modo, vt colligitur de regula. is qui. lib. 6.
m ¶ *Quo casu.*] scilicet cum ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.
n ¶ *Diœcesanus.*] id est episcopus diœcesis, in qua est talẽ religionem ingressus, qui per hanc decre. cum talibus etiam exemptis poterit dispensare. huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones, vel aliquas de ipsis fore exemptas.
o ¶ *Singulis præmissorum.*] scilicet vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officiũ ecclesiasticum promoueri.
p ¶ *Cum eo.*] scilicet taliter ingresso.
q ¶ *Quod obsistat.*] puta irregularitas vel delictum. de æta. & qua. c. vlt. de renun. nisi cũ pridem. de accus. inquisitionis. cũ similibus.
r ¶ *Ad ingressum.*] scilicet faciendum.
s ¶ *Sic ordinatum.*] scilicet ad aliquẽ de sacris ordinibus. in promoto ergo ad minorẽ ordinẽ vel aliquẽ de minoribus. non est necessaria inductio, quæ facienda præcipitur: ratio huius potest esse: quia talis ordo in se non habet votũ castitatis annexũ: quare non potest effectũ matrimonij impedire. extra de cle. cõiug. c. 1. & eo. tit. lib. 6.
t ¶ *Consummatum non fuerit.*] illo enim consummato ingressus etiam religionem eã dimittere est cogendus. de conuer. cõiug. c. 1.
u ¶ *Præcipimus.*] necessitatis est ergo talis monitio per epm facienda: aliàs prætermissa in eo peccatum induceret. de offi. archid. ea quæ. cum ibi not. & per Hostien. de offic. ordi. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & aliàs dixi de æta. & quali. c. 1. Clemens v.
x ¶ *Renuerit adimplere.*] supponit expresse q̃ possit renuere, vt in seruo dicitur, qui licet iussus per dominũ potest nolle hæreditatẽ adire. C. de hære. instit. l. cũ proponas. quia voluntariũ seruitorem Deus sibi quærit, non coactum. 15. q. 1. c. non est. & per hoc dicitur reprobata opinio Host. notata di. eo §. & vtrum. dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cum ad hoc cogatur quandoque propter delictum. 33. dist. c. fraternitatis. ad idem in corpore authẽ. vt nulli iudi. §. adulterã. coll. 9.
y ¶ *Institerit.*] nõ ergo aliter matrimoniũ cogitur cõsummare cũ esset promotus: sed possent aliàs vir & vxor cõmuniter vouere. 32. q. 5. qui Deo pari. Post cõsummatũ aũt matrimoniũ ingressum religionem posset eps ex suo officio reuocare ex causa extra de conuer. coniu. c. 1. & not. 33. q. 6 mulier.
z ¶ *Per censuram ecclesiasticam.*] suspensionis, excõicationis, vel interdicti. de verb. sig. quærenti. Alibi reperitur quem per seueritatem canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum quod prosequere, vt not. Host. de pœ. c. in quibusdam.
a ¶ *Consummare.*] scilicet per carnalem concubitum, vt s. dixi. vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores. 32. q. 2. §. his ita. nec vir dicitur habere potestatem sui corporis, sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogatur muliere instante matrimonium consummare: nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? Dicas q̃ non, cũ adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus. not. de cõuer. coniu. c. quidam. & c. accedens. 27. q. 2. c. Agathosa. in glo. sed nunquid & not. Guil. extra de vo. cap. 1. lib. 6. & ibi dixi. Zenzelinus.

Vir nõ habet potestatem sui corporis, & econuerso.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ *Secta & religio fraticellorum siue beguinorum qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli de cætero talem ritum assumant, & ne episcopi ipsum concedere præsumant. Vide cap. si. eod. titu. in antiq. & c. 1. eod. tit. lib. 6.*

CAP. VNIC.

SAncta[b] † Romana atque vniuersalis[c] Ecclesia, cui aucto re[d] Domino[e] licet immeri ti[f] præsidemus, sicut religiosa[g] & pia vota benigno fauo-

† De Beguinis sectis & erroribus vide Gaidonem Carmelitam in summa de hæresibus. tit. de hæresib. Beguinorum. & Nicolau. Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 15.

Ancta Romana] Hæc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio cõstitutionis præmittitur. In secunda, facti dãnationi subijcienda recitatio subiũgit: ibi, *Nonnulli tamẽ, &c.* In tertia eiusdẽ facti sub certis pœnis dãnatio annectitur: ibi, *Cũ itaq; &c.* In quarta plẽtis eidẽ facto cõsensum pbẽtib' pœna infligit: ibi, *Epos quoq; &c.*

Diuisio textualis.

b ¶ *Sancta Romana.*] Ecclesia Romana quandoque appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis. 15. dist. c. sancta. 19. dist. c. in memoriã. q̃que sacrosancta: vt in proœ. lib. 6. & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri & Pauli consecrata. de elect. fundamenta. de reli. & vene. sanctorum. c. 1. lib. 6. 21. distin. c. quamuis.

Ecclesia Romana dicitur sancta, & sacrosancta.

c ¶ *Vniuersalis Ecclesia.*] hic dicas vt dixi in c. suscepti. in verbo, ecclesijs. & in c. execrabilis. in verbo. vniuersalis Ecclesiæ.
d ¶ *Auctore.*] id est, causam originalem dante. simile ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. auctoritas. & §. auctoris. de diuer. & temp. præscrip. l. in vsucapione. §. accessio. cum similibus.
e ¶ *Domino.*] scilicet Iesu Christo. & proprie dicit auctore: quia nihil boni sine eius gratia. 23. q. 4. nunc ergo aliàs §. versus. in c. Nabuchodonosor. cum sine ipso factum est nihil. Ioan. c. 1. C. de vete. iur. enu. l. 1.
f ¶ *Immeriti.*] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra de magistris c. inter sollicitudines. circa princ. Cle. 5. de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;. lib. 6. vel vocat se immeritũ cõditor canonis pñtis, pp ea quæ dixi in c. suscepti. in prin. sup verbo cura sollicitat. Quo ad tẽ ad omnes vniuersos Christicolas nedũ bñmeritus, immo & sanct' habẽd' est, quẽ apex tãtæ dignitatis attollit, vt 40. dist. c. nõ nos.
g ¶ *Religiosa.*] vel religione fidei. de quibus loquitur lex. C. de episco.

re[a] prosequitur[b], sic superstitiosos[c] conatus insolentium[d] hominum† detestatur[e], videlicet ne sub ouina[f] pelle gregē Dominicum[g] truculentia[h] lupi[i] rapacis inuadat[k], sub pietatis[l] imagine[m] virus[n] hæreticæ prauitatis obrepat[o], & sub prætextu conuersationis angelicæ[p] incautis mētibus spiritus[q] malignus illudat[r]: cuius rei gratia sacris canonibus[s] est interdictū, ne aliquis nouum ordinē aut religionē inueniat[t], vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnā de religionibus approbatis[u]. Nonnulli[x] tamen profanæ[y] multitudinis[z] viri, qui vulgariter[a] Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in[b] partibus Italiæ, necnon in insula[c] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonen. & Tholosanen. ciuitatibus, & diœcesibus, & prouincijs, alijsque diuersis citimarinis[d] & vltramarinis partibus contra dictos canones habitū nouæ religionis assumere[e], congregationes & conuenticulas[f] facere, & superiores sibiipsis eligere[g]; quos ministros, seu custodes, vel Gardianos, aut nominibus[h] alijs appellant: plurimos ad eorum sectā recipere[i], & loca de nouo construere[k], seu constructa[l] recipere[m], in quibus habitant[n] in communi, publicè[o] mendicare, quasi[p] eorum secta foret vna de religionibus[q] per sedē Apostolicam approbatis, temeritate[r] damnabili præsumpserunt[s], & præsumunt etiam incessanter[t]. Et vt ipsorum error[u] veritas[x], & impietas religio reputetur[y], plurimi

episco. audi. l. nemo. Vel religiosa, quo ad habitum & professionem, vt infra colligitur.

a ¶ *Fauore*] nam summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de reli. l. sunt personæ.

b ¶ *Prosequitur*] exemplum potest multiplex de hoc dari per iura C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. & l. vlt. extra de fil. presby. c. 1. de aposta. c. ex litterarum. 66. dist. c. 1. cum multis similibus, quæ disquirere magis laboriosum reputo, quàm subtile.

c ¶ *Superstitiosos.*] Hoc verbum expone vt in decre. quorundam.

d ¶ *Insolentium.*] exponi potest, id est insolita adinuenientiū. Alibi aliter sumitur de rescr. capes ambitiosam. lib. 6.

e ¶ *Detestatur.*] simile de conces. præben. cap. detestanda. lib. 6.

f ¶ *Ouina pelle.*] id est, simplici, non astuta.

g ¶ *Gregem Dominicū.*] id est, populum Christianum.

h ¶ *Truculentia.*] id est, astutia vel malitia.

i ¶ *Lupi rapacis.*] exponi potest, id est, diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur. extra de elect. c. licet de vitanda. Vel potest exponi, lupi rapacis, id est hæretici: sicut aliàs. 25 q. 1. c. sunt quidam. in fi. Multis etiam alijs modis sumitur lupus: vt no. Gui. de hæret. c. vt officium. in verbo, lupum. lib. 6.

K ¶ *Inuadat.*] simile extra de elect. ne pro defectu. vnde sumitur quod hic dicitur & alibi scribitur, quod aliqui sub agni specie gerunt lupum. de hæret. c. vt officium. lib. 6.

l ¶ *Sub pietatis.*] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.

m ¶ *Imagine.*] id est simulatione seu velamine.

n ¶ *Virus.*] inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur, quam gladio hominem occidere. C. de malefi. & mathema. l. 1. ff. ad leg. Cor. de sica. l. eiusdem.

o ¶ *Obrepat.*] id est latenter subintret: Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 41. dist. c. sæpe vitia.

p ¶ *Angelicæ.*] accedit ad hoc quod alibi legitur, angelus satanæ frequenter in lucis angelum se transformat. 26. q. 5. nec mirum. extra de regula. licet. § si vero.

q ¶ *Spiritus malignus*] scilicet diabolus.

r ¶ *Illudat.*] sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit per quæ personas fallere nititur. & super hoc vide quod legitur 26. q. 5. nec mirum.

s ¶ *Canonibus.*] extra de reli. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6.

t ¶ *Inueniat.*] sicut nec nouum collegium debet quis per se instituere. ff. de collegi. illici. l. 3.

u ¶ *Approbatis.*] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire videtur Hosti. extra de regula. is qui monasterium. & dixi extra de voto. c. quod votum. lib. 6.

x ¶ *Nonnulli tamen.*] Secunda pars.

y ¶ *Profanæ.*] id est, abominandæ. alibi sumitur aliter istud verbum. ff. de re diui. l. sacra. § proprie.

z ¶ *Multitudinis.*] isto casu multitudini non parcitur: quia videtur differri bonum vitæ. arg. de voto. c. magnæ. § igitur. de reg. iur. cap. qui scandalizauerit. & dic vt ibi not. de temp. ord. sane. 50. dist. vt constitueretur.

a ¶ *Vulgariter.*] habetur igitur respectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumi. l. 1. § 1. de fund. instru. l. cum delationis § asinam. de pœnis. l. capitalium. § solet. vbi de hoc.

b ¶ *In partibus Italiæ.*] id est locis in Italia cōstitutis. arg. ff. de iud. l. insulæ. de ver. sig. l. notionem. § continentes.

c ¶ *Insula Siciliensi.*] quæ de proprio patrimonio beati Petri existit. 10 q. 3. relatum. 94. dist. c. valde necessarium.

d ¶ *Citimarinis.*] id est citra mare cōstitutis: aliàs est citramarinis.

e ¶ *Assumere.*] & male: cū hoc fieret cōtra canones prohibitionē expressam cōtinentes, quod in fecit pœnā depositionis. 4 dist. § vlt.

f ¶ *Conuenticulas facere.*] ipsas ad malum fieri per iura prohibitū est. C. de episc. & cle. conuenticulam. ff. de collegi. illi. l. 1. & arg. 11. q. 1. coniurationum. & c. conspirationē 89. dist. si quis propter. Ad bonū autē fieri congregationes permittitur. arg. dictæ l. 1. § si religionis. sicut & cōfœderationes & conspirationes in bonū sunt permissæ. in corpore authent. vt cum. de appel. cog. § si quis de parentibus. cū ibi not. C. de pœnis. l. quæ sedam. de protei & medi. l. magistros. lib. 10. & ibi not. & arg. eorū quæ not. per Ber. de vi. & ho. cle. c. cū decorē & per Inno. & Host. de fil. c. ... de ca. et. pla. dilecta. per Host. de iud. cahis. & per eū in sum. de tertium. § vlt. & pene per Gui. de ver. sig. c. constitutionem. lib. 6.

g ¶ *Eligere.*] talis superiorū electio in hoc casu est inhibita, cū congregationes tactæ supponantur in malū. alias quælibet congregatio licitā exercens ... vel ... aliquem superiorē sibi eligere potest. C. de sac. om. iudi. l. per hunc. 16. q. vlt. c. congregatio. extra de elect. ... de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.

h ¶ *Aut nominibus alijs appellant.*] puta præpositos, priores, magistros, & sic de alijs.

i ¶ *Recipere*] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicantium prohibeatur talis receptio, saltem ad professionem ... cum certo moderamine, & cum certa determinatione. extra de regula. non solum. lib. 6.

k ¶ *Construere.*] hoc regulariter prohibitum est, saltem de locis diuino cultui dedicādis sine licentia episcopi. in corpore authent. vt nullus fabricet era. o. do. coll. 5. 18. q. 2. c. quàm sit & c. quidam ... vnicuique fideli sit permissum simpliciter oratorium habere. de consec. dist. 1. c. vnicuique.

l ¶ *Constructa.*] scilicet per alios.

m ¶ *Recipere.*] istud religiosis mēdicantis ordinis, licet aliàs approbati, expresse ... extra de excess. præla. c. cum ex eo lib. 6.

n ¶ *Habitant in communi.*] habitare in cōi religiosis approbatæ professionis nedū permittitur, imo & iniungitur, vt mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ex causa de superioris licentia aliud indulgeatur. in corpore authent. de mona. § cog... coll. 1. extra de excess. præla. cū ex eo. de ver. sig. c. priuilegiū. lib. 6.

o ¶ *Publice mendicare.*] taliter enim licite mendicantibus quæstus publicus tribuere victum solet. extra de relig. do. cap. 1. § confirmatos. lib. 6. C. de men. inuali. l. vnica. lib. 11.

p ¶ *Quasi.*] pro tamquam expone: non est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in Euange. Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti, & c. & alibi ff. de serui. l. emancipatum. cum similibus. Quasi, quãdoque est exceptiuum.

q ¶ *Religionibus.*] scilicet ordinis mendicantis.

r ¶ *Temeritate dānabili.*] sic dicta, quia à iure damnata & improbata: vel damnabili, id est animas talium damnante propter inobedientiæ notam, per quam mortale peccatum incurrunt. extra de ma. & obe. c. si quis & c. illud. 4. dist. § vlt.

s ¶ *Præsumpserunt.*] scilicet dudum, vel vsquequaque.

t ¶ *Incessanter.*] huic malo ocurrendum fuit ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio. extra de iu. iu. cum nō ab homine. nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos. 28. q. 1. c. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. 40. dist. c. sed aliud. extra de sta. reg. ea quæ. Vnde versus:

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

Conspirat saepe boni in sectus malorum.

u ¶ *Error.*] errare est aliud pro alio putare. 12. q. 2. c. in quibus rebus. ff. de lib. & posthu. l. si posthumus. § vlt. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. 38. dist. quamuis.

x ¶ *Veritas.*] de ista dicitur quod erroribus gestorum minime vitiatur. ff. de offi. præsi. illicitas. § veritas rei manifestatæ cedere habet error. 8. dist. c. veritas. ff. quando act. de pec. est anna. l. quæsitum, aliàs est ibi. § sub l. 1. vnde extra de purg. vul. c. significantibus. Quid autem sit veritas, not. in decret. sedes Apostolica.

y ¶ *Reputetur.*] sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 42. dist. c. sæpe. vt s. dixi.

Qui, vt dicit hic tex. & glo. epistolæ sunt C. de sum. trini. sub specie agni, & sub creaturis ... de quo per gl. in l. qui sub cōditione ff. & cod. in stitu. l. non est. § diu. ff. de in iu. & prætextu boni & æ qui multis nocēt, contra l. cuidū C. de contrah. & cō mit. stipul. ideo nec est eis parcendum l. qui sub prætextu C. de sacrosan. ecc. cle. l. quidā ignorans C. de decur. lib. 10. cle. s. de re ig. do. Fonts.

Conuenticulas facere an liceat.

eorum [a] regulam seu ordinem fratrum Minorum, quem sanctus Frãciscus instituit [b], se profiteri ad litteram [c] conseruare confingunt [d]: quamquam in obedientia Generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis nõ morentur [e]: prætendentes [f] se à sanctæ memoriæ Cælestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viij. predecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifaciũ non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit [g], dictumq; vitæ priuilegiũ non inueniatur per eundẽ Bonifaciũ approbatum [h]. Quidã autẽ eorũ dictũ habitum [i], & viuendi ritum [k] à quibusdam episcopis seu eorũ superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos [l] nec [m] eis cõcedere licuit contra formã concilij [n] generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes [o] se esse de tertio ordine [p] beati Francisci pænitentium vocato, prædictum statũ & ritum eorum sub velamine talis [q] nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit [r] concessus. Et quia in errorũ barathrũ [s] faciliter ruũt, qui cõceptus proprios patrum definitionibus anteponunt [t]: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiãtes [u] ecclesiastica sacramenta [x] despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare [y]. ¶Cum [z] itaq; taliũ dãnanda [a] temeritas in eiusdẽ fidei [b] detrimentũ, fideliũ scandalũ [c], præfati Minorũ & aliorũ ordinũ [d] opprobriũ [e], & etiã suarum & aliarũ animarũ perniciem redundare noscatur [f], sectã, ritũ, & statũ [g] huiusmodi nõ obstãtibus præmissis [h] eorũ excusationibus, quas friuolas reputamus [i], & quicquid per [k] eos cõmuniter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu cõgregationis nomine vel colore attentatum [m] extitit vel existit, de [n] fratrũ ipsorũ cõsilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernim[us] [o] firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis reuocamus [p] omnino, ac perpetuæ prohibitioni subijcimus [q], & ab Ecclesia Dei penitus abolemus [r]. Eisdem personis & alijs quibuscunque sub pœna excommunicationis, quã eas (si secus fecerint) incurrere volumus [s] ipso

a ¶ *Eorum.*] scilicet nouæ religionis habitũ assumentiũ, vt supra.
b ¶ *Instituit.*] vt in decre. quorundam.
c ¶ *Ad litteram.*] quasi dicat absq; aliqua trãsgressione illius regulæ.
d ¶ *Confingunt.*] id est simul fingunt sub cuiusdam vmbræ palliatione. cum veritas in eis regulæ non subsistat. arg. extra de consue. c. quanto. Vel expone confingunt, id est simulant exterius: cuius contrarium latet intrinsecus: quæ fictio & simulatio prohibita est. ff. de iusti. & iur. l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonũ simulatio sit permissa. quod dic vt not. Ber. extra de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1.
e ¶ *Non morentur.*] hoc est cõtra verã regulam ordinis Minorũ, vt probatur. c. quorundã. vnde tales sub nullius veri prælati obedientia existentes tamquam acephali pro religiosis habendi nõ sunt. arg. 93. dist. cap. nulla ratione.
f ¶ *Prætendentes.*] falso tamen, vt sequitur.
g ¶ *Vacuauerit.*] & sic extũc tali priuilegio & etiam reperto cõcesso, vtendum non fuit, tamquã sublato: aliàs pœna falsi incurreretur. C. de no. condi. confirman. §. hunc igitur. origine enim rei sublata non est imago ad effectũ aliquẽ relinquenda. C. de lati. liber. tol. l. 1. circa prin. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad instar eius quod dicitur: falsus procurator est, qui verus pri[us] fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus. extra de rescript. ex parte decani. legis tamen licet abrogatæ notitia est necessaria, vt causa editionis eiusdẽ sciatur. 6. dist. Moyses. 7. dist. c. fuerunt. extra de iudi. nouit.

Acephali sunt q nulli prælato subsunt.

Legis etiã abrogatæ notitia est necessaria.

h ¶ *Approbatum.*] omni igitur tempore habet dici viribus vacuatum, ex quo nõ reperitur approbatũ: sicut aliàs dicitur, quod generaliter prohibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum. extra de verb. sign. c. exiui de paradiso. §. cum dictus. Cle. 5. de transla. episc. inter corporalia. §. sed neque. ff. de posthu. l. 1. §. ait prætor. quod cuiusque vniuer. nomine, l. nulli.
i ¶ *Habitum.*] scilicet nouæ religionis Fratricellorum vel Beguinorum, vt supra.
k ¶ *Ritum.*] id est, modum. simile verbum C. de Iudæ. l. Iudæos.
l ¶ *Quos.*] scilicet habitum, & viuendi ritum.
m ¶ *Nec eis.*] scilicet fratricellis vel alijs (vt s.) nominibus appellatis, vnde pro nõ concesso debet haberi concessum ab illis qui ius concedendi nõ habuerunt. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. vlt. extra de iurepatro. c. quod autem. 1. q. 7. Daibertum. cum similibus.
n ¶ *Concilij generalis.*] extra de reli. do. c. ne nimia. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem generalis canonis facere, cum sint astricti ad obseruantiam canonum. extra de ætа. & quali. cap. cum Ecclesiæ. Cle. 5. vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonũ obseruantiam districti.

o ¶ *Asserentes.*] falso tamen.
p ¶ *De tertio ordine.*] de quo habes in decret. cum ex eo. de senten. excom. Cle. 5.
q ¶ *Talis nominis.*] scilicet tertij ordinis sancti Francisci: tale tñ velamen eis non prodest, vt sequitur: & dixi in verbo, confingunt.
r ¶ *Nullatenus sit concessus.*] ergo intelligendus est prohibitus: vt dixi s. in glo. omni igitur.
s ¶ *Barathrum.*] id est inferni profundum.
t ¶ *Anteponunt.*] inniti suæ volẽtes prudẽtiæ, immo potius fatuitati, contra dictũ sapientis extra de consti. c. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur, quod q nõ ad propheticas voces, nõ ad Apostolicas litteras, nõ ad Euãgelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrũt, magistri erroris existũt. quia veritatis disci. puli nõ fuerunt. 24. q. vlt. c. quid autẽ iniquius. de hoc plenius dixi in c. cum inter nonnullos.
u ¶ *Deuiantes.*] ab ipsa deuiantes hæretici sunt censendi. C. de hæret. l. 2. 25. q. 2. cap. prima salus. cum similibus multis.

Erroris magistri qui dicuntur.

x ¶ *Sacramenta.*] sic & sup quibus sinistre credendum est quam sancta Romana prædicat Ecclesia. aliàs macula hæresis incurritur. extra de hæret. ab abolendam.
y ¶ *Seminare.*] quibus resistendũ est muro inexpugnabili bellatorũ. extra ne cle. vel mona. super specula. §. vlt. 10. collat. de statutis, consuetudinibus contra liber. eccl. §. statuimus.
z ¶ *Cum itaque.*] sexta pars.
a ¶ *Damnanda.*] id est damnatione digna.
b ¶ *Fidei detrimentum.*] cuius est potius quam sectitas procuranda. extra de hæret. ad nostra. Cle. 5.
c ¶ *Scandalum.*] quod vitandũ est. extra de præscri. nihil de nouo operum ita cũ ex transacto.
d ¶ *Ordinum.*] scilicet approbatorum.
e ¶ *Opprobrium.*] nã opprobrium facit religioni qui religiosus nõ existens habitum illũ religioni cõuenientẽ portat: simile C. de epis. aud. l. minime. & quod talẽ lex imponit pœnã corporalis supplicij, & nihilominus exilij, in corpore authẽ. de san. epi. § ne coll. 9.
f ¶ *Noscatur.*] sup hoc dicas vt dixi in parte præcedenti in glo. huic malo occurrendum.
g ¶ *Statum huiusmodi.*] non dicit religionẽ: sic etiã dici nõ meretur: cũ per sedẽ Apostolicã nõ fuerit approbata. simile huic de reli. do. c. cum de quibusdã. Cle. 5.
h ¶ *Præmissis.*] scilicet proxi. §. in ver. & vt ipsorum. & in ver. quædam autem. & in ver. nonnulli.
i ¶ *Reputamus.*] & merito, cum aliquas ex ipsis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noscatur.
k ¶ *Per eos.*] scilicet talem sectã, ritum vel statum tenentes.
l ¶ *Congregationis.*] ac si foret à iure reprobatum.
m ¶ *Attentatum.*] de facto.
n ¶ *De fratrum.*] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis.
o ¶ *Firmitatis.*] nec mirum: reprobato enim auctore ratione sectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habenda. extra de hæret. c. fraternitatis. & in extrauag. dñi Ioã. quæ incipit, dictũ quod dic vt not. per Ber. & latius per Inno. & Host. dicto c. fraternitatis.
p ¶ *Reuocamus.*] bene dicit, reuocamus, quatenus de facto processerunt, cũ de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & rescindi non possunt. ff. de iniust. & irri. testa. l. nam & si sub conditione. de ædil. edic. l. bouem. §. vlt. extra de despon. impu. c. ad dissoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto processerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomen valoris alicuius habere possint dici, & aliàs. extra de re iud. pastoralis §. vlt. Cle. 5.
q ¶ *Subijcimus.*] cõcor. ad hoc extra de reli. do. c. religionũ. lib. 6. & eo. tit. c. cũ quibusdã. Cle. 5. Et ex quo talis secta per sedẽ Apostolicã est prohibita & interdicta, ab omnibus hñda est pro inhibita & interdicta, quod enim ipsa repellit, repulsum fore cognoscere debẽt oẽs 94. dist. c. miratus. sicut per contrariũ quod ipsa tenet & sequit, ab omnib[us] est tenendũ. 24. q. 1. c. rogamus. C. de sum. tri. l. 1. cũ similibus multis.
r ¶ *Abolemus.*] simile de relig. do. cum de quibusdam. Cle. 5.
s ¶ *Volumus ipso facto.*] per hæc verba fertur excommunicationis sententia. extra de appel. præterea. de testi. cog. cũ super. aliàs per sola verba præcedentia sub pœna, non sententia, sed comminatio inducitur.

inducitur. C. commi. vel episto. l. interlocutio. extra de iurepa. relatum. de simo. cap. sicut. de sagit. cap. 1.

a ¶ *Iniungentes.*] talis iniunctio non obtemperãti peccatũ mortale inducit, vt aliàs sæpe dixi, de maio. & obe. c. si quis. & c. illud. & super hoc vide quod not. Hosti. de offic. ordin. inter cætera. §. vlti. de treu. & pa. c. 1.

facto, iniungentes [a] expresse, ne statum siue sectam [b] & ritum huiusmodi ab ipsis assumptũ [c] sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. ¶ Episcopos [d] quoque & eorum superiores, & etiã alios prelatos quoscunque, qui prædictis personis vel alijs ritum viuendi & habitum supradictos [e] præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatẽ [f] deinceps [g] concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso [h] iure decernimus subiacere [i]. Dignum est enim vt adulterinas [k] plantationes, quas nõ Pater [l] cælestis, sed humanæ temeritatis [m] audacia plantat, Apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro [n] Dominico peruersæ congregationis [o] vepres [p] excrescere, cui [q] proprium est (diuina opitulante gratia [r]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli [s] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calend. Ianuarij, anno secundo.

b ¶ *Sectam.*] simile de hæret. c. ad nostram. §. cum autem. cle. 5.

c ¶ *Assumptum.*] scilicet iam in præsenti, vel in præterito.

d ¶ *Episcopos quoque.*] Quarta pars.

e ¶ *Supradictos.*] cõtra concedentes alios habitus vel ritum viuendi, poena sequens non videtur sibi locum vendicare per hoc verbum: quia si de alijs cond. tor canonis idem voluisset, hoc vtique expressisset. extra de deci. ad audiẽtiã C. de cadu. tol l. vnica. §. fin autem ad deficientis. & q̃a poena ad casum tantũ expressum restringẽda est. arg. extra de elect. statutũ. lib. 6. de pœnit. dist. 1. pœnæ. ff. d̃ poen. l. interpretatione. Sed in 3riũ facit, q̃a in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quasi & in illis idẽ statutum, licet pœnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis. & in cap. abbates. de rescrip. Clem. 5 sed quod prius dixi, tutius reputo.

f ¶ *Auctoritatem.*] cum illa ergo talẽ ritũ & habitũ concedentes pœnã, quæ sequitur, nõ incurrũt: q̃a tunc magis ipsa sedes q̃ ipsi facere vidẽtur. omnia enim nostra facimus, & c. C. de vete. iur. enuc. l. 1. §. sed neq, ex multitudine. extra de præb. c. si Apostolicæ lib. 6. & q̃a qđ lege pmittẽte fit, pœnã nõ meretur. C. ad leg. Iul. d̃ adul. l Gracchus. ne principis auctoritate qs circũscriptus videat. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 1.

g ¶ *Deinceps.*] ad futura igitur non ad præterita trahitur sequens poena. arg. C. de legi. l leges. extra de consti. c. 2. & vlt.

h ¶ *Ipso iure.*] quasi dicat non expectata hominis sententia. simile extra de sen. excom. c. eos. de rescrip. ipso iure lib. 6. in corpore authen: de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. coll. 9.

i ¶ *Subiacere.*] est ergo in hoc præsens constitutio canon latæ sententiæ. Et sic vides quòd episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt: sententiam autem depositionis ab officio non incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur. de elect. si compromissarius. §. huius. de sent. excom. quia periculosum. lib. 6.

Episcopi sentẽtiam excommunicationis incurrere possunt.

k ¶ *Adulterinas.*] quales (vt hic colligitur) sunt quæ sine patre legitimo spirituali prorogatæ reperiuntur, vt sequitur.

l ¶ *Pater cælestis.*] qui plantare eas vł. cũ per summũ Pontificẽ vicariũ suũ plantatur. extra d̃ trãsla. epis. inter corporalia. & c. quato. & hoc pcedit ex potestate clauiũ, quodcunq, ligaueris, & c. Matth. 16. 24. q. 1. quodcunq;. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;.

m ¶ *Temeritatis.*] in malum sonat: vt aliàs. extra ne cle. vel mo. c. vt periculosa. lib. 6.

n ¶ *In agro Dominico.*] simile extra de sta. reg. c. ne in agro. Cle. 5.

o ¶ *Congregationis.*] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

p ¶ *Vepres.*] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. š. px. allega.

q ¶ *Cui.*] scilicet Apostolico culmini.

r ¶ *Gratia.*] 24. q. 1. c. à recta. & c. rogamus.

s ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt not. in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Copiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est præsens cõstitutio. In prima cũ quodã præludio facti præmittitur narratio. In secunda cõminatoria subiũgitur cõtinuatio: ibi, *Cum igitur, &c.* In tertia transgressorum eiusdẽ annectitur punitio: ibi, *Nos enim omnes, & cætera.*

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ *Ut Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excõmunicationis sententia in omnes prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. eo. tit. in antiq.*

t ¶ *In misericordia Dominus.*] & nedũ est copiosus in misericordia, immo semper potẽs in ea. de pœnit. dist. 7. nullius expectet. omnia enim põt quæ posse est aliqđ posse. d̃ pœni. dist. 2. c. principio. ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mẽsuras ponere possumus, nec tẽpora definire: apud quẽ nullas patitur metas veniæ cõuersio. de pœn. dist. 1. c. serpẽs. ver. his autem. aliàs est sub c. multiplex. per misericordiã enim nõ vult peccatoris perditionẽ, sed conuersionẽ & salutẽ delinquentes q̃ corriguntur suscipiens, in corpore authen. vt non lux contra naturam. in pri. coll. 6. 26. q. 6. c. cognouimus. & quo iniquis hominum peccatis semper ignoscere dignatur & pœnitentium nostram sustinere. C. de nup. l. imperialis.

Misericordia Dei non potest mẽsurari.

CAP. VNIC.

Copiosus in misericordia Dominus [t], qui de sua abundantia [u] pietatis corda fideliũ ad suæ maiestatis obsequia [x] deuotionis ardore succendit [y], præcordijs [z] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis [a] nati [b] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ adeo [c] copiose gratiã [d] cælestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile [e] reputat propriam exponere in ipsorum [f] prosecutione personam [g]. Pio quidẽ nobilis ipse ductus proposito [h] tamquam strenuus [i] athleta [k] Domini [l], negotium impugnationis perfidorũ Aga-

u ¶ *Abundantia pietatis.*] per quã pro peccatoribus Christus aduocatus apud patrẽ existens, propitiatio est pro peccatis. de pœnit. dist. 1. cap. si enĩ inquit. ver. q̃ dicit.

x ¶ *Obsequia.*] id est, digna seruitia. super quo videre potes q̃d notaui in c. cum ad sacrosanctæ in verbo pietatem.

y ¶ *Succendit.*] id est illuminat, vel accendit: nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest, nisi sibi datum fuerat à Patre. 23 q. 4. c. de Tyrijs. vnde ad pœnitentiam cor peccatoris dicitur illustrare. de pœnit. dist. 5. c. falsas.

z ¶ *Præcordijs.*] in intimis cordis affectibus.

a ¶ *Infantis.*] Infantẽ eũ vocat, licet maiorẽ ætate, aliàs tutor esse nõ posset, qualis esse supponit. C. d̃ legi. tut. l. nemo intelli d̃ si tutor. C. de legi. hære. l. vlt. § si Et approbandi cõsuetudine & viuiloquẽdi cõi Hispaniæ: iuxta quã filij regũ, q̃ reges non sunt, Infantes appellantur. arg. ad hoc ff. de flumi. l. 1. §. flumẽ. de fund. instru. l. cũ de lanionis. §. asinã. sicut quãque in vulgo aliq̃ iuuenes appellãtur, qui tñ iuuenes nõ sunt ff. de pœnis, l. capitalium. § solent. proprie enim infans est minor septẽ annis. C. de iure deli. l. si infanti.

b ¶ *Nati.*] id est, filij.

c ¶ *Adeo.*] id est, intantum.

d ¶ *Gratiam.*] hoc dicit: quia nihil boni est dare absque gratia Dei. 23. q. 4. Nabuchodonosor. 26. q. 5. nec mirum.

e ¶ *Delectabile reputat.*] quisque enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntarium militem sibi eligit Christus: voluntarium vero seruum sibi auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. nõ est. aspernatur enim Christus coacta seruitia, & hilarẽ seruitorem diligit Deus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem, secundum Apostolum 23 q. 6. §. ex his.

Militẽ voluntarium Christus eligit.

f ¶ *Ipsorum.*] scil. icet obsequiorum maiestatis diuinæ.

g ¶ *Personam.*] maiorem oblationem Deo facere non poterat. maiorem enim charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaiæ prophetæ, qui Domino interroganti, quẽ ex discipulis ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me. Esaiæ 6. c. 7. q. 1. in scripturis, & ad instar sancti Martini dicentis. Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem.

Charitas maxima est animã pro suis ponere.

h ¶ *Proposito.*] ad quod Deus respectum habet. 1. q. 6. si sacerdotibus in fi. 14 q. 5. si quid inuenisti.

i ¶ *Strenuus.*] animi magnanimitate. de sup. neg. præl. grãdi. lib. 6.

k ¶ *Athleta.*] id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui not. infa. l. athletas. C. de athle. & ibi not. in rubrica. lib. 10.

l ¶ *Domini negotium.*] Not. Christi negotiũ reputari impugnationẽ infideliũ: ipsi enim q̃a cũ Christo nõ sunt per fidẽ, cõtra ipsum esse censentur, iuxta illud: Qui nõ est mecũ, contra me est. C. de Iudæ. l. cæliccolarũ. vnde & hæreticus est, qui nõ est Ecclesiæ in Christu, in corpore authen. de priuile. co. §. 1. coll. 8. cũ ipse pro fide Christiana vt non

renorum [a], à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliā [b] detinetur [c], tutorio [d] nomine charissimi in Christo filij [e] nostri Alfonsi Castellæ regis illustris, qui sub teneritudine puerilis [f] ætatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub [g] spe cælestis [h] auxilij feruenter [i] & viriliter [k] prosequendum. ¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obstacula [m] remouere, per quæ dicti negotij prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunque conditionis, præeminentiæ [n], vel status existant, districtius inhibemus, ne arma [o], æquos, ferrum, ligamina [p], victualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prædecessores [s] nostros [t] ad terras Aegypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime secuturi, quomodolibet [x] deferre præsumant. Nos [y] enim omnes & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta, & quæcunque [z] prohibita, contra tenorem huius nostræ [a] prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententijs, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et [b] nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatæ præstabunt (dicti negotij prosecutione durante [c]) auxilium, consilium, vel [d] fauorem: aut prosecutionem dicti [e] negotij directe [f] vel indire-

na, vt non deficeret, repertus sit exorasse, Lucæ 22.c.21, dist.§.1.

a ¶ *Agarenorum.*] species est quorundam infidelium: de quorum speciebus multas reperies enumeratas 24.q.vlt.c.vlt.

b ¶ *Contumeliam.*] talis contumelia, quæ in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. C. de hæret. l. Manichæos.

c ¶ *Detinetur.*] hoc cōtingit ob nostrorū multitudinem peccatorū: propter quam Pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitus, id est permissione Dei assequuntur. 7. q.1. cap. sciscitatus. 56. dist. c. si gens Anglorū.

d ¶ *Tutorio nomine.*] supponere videtur textus iste satis aperte, quod tutor regis tutorio nomine impugnare possit infideles ad expensas regis pupilli: certum est enim quod ad onus principum temporalium spectet defensio Ecclesiæ: & eorum potestate est Ecclesia munienda: voluntas enim Dei est cōcitare temporalem potestatem aduersus hæreticos, & alios infideles: aliàs enim de suo imperio Deo rationem reddere sunt astricti. 23. q. 5. cap. princeps. & q. 8. quando. extra de sup. negli. præla. grandi. lib. 6. Constat etiam quod vna potestas per aliam est iuuanda. 16. dist. c. cum ad verum. & potestas secularis cogi potest per ecclesiasticam ad sibi auxilium præbendum. extra de maledi. c. 2. de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. 22. q. 5. c. administratores. Cum igitur ipse rex ad hoc faciendum sit astrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. arg. ff. de admi. tuto. l. sine hærede. §. Lucius. de tute. & ra. distrahen. l. 1. §. 1. C. de admi. tuto. l. sumptus.

Principes Ecclesiam defendere tenentur.

e ¶ *Filij nostri.*] regem ergo appellat Papa filium, non fratrem. extra de crimi. falsi. quem graui. Nihil enim honorificētius, quàm vt rex vel Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur. 23. q. 8. c. conuenior. circa fi. & dixi in c. prodiens.

Imperator dicitur filius Ecclesiæ.

f ¶ *Puerilis ætatis.*] Not. puerilem ætatē teneram dici: vnde in ea constitutus, licet alias de se discretus, ad tractanda sapientium hominum iura inhabilis reputatur. C. de testa. mili. l. vlt. & arg. ff. de decur. l. spurij. §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam. extra de elect. c. ex eo. lib. 6.

g ¶ *Sub spe.*] quam confidenter habere poterat ex pio suo mentis proposito iuxta verbum propheticum: Reuela Domino viam tuā, & spera in eo, & ipse faciet.

h ¶ *Cælestis auxilij.*] simile C. de epis. & cle. l. Deo nobis. in corpore Authen. de quæsto. in prin. coll. 6. Nam cum domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinario. ipsius enim prouidentia Dei dispositus Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augētur. in corpore authent. vt neq; miles neq; feuda, in prin. coll. 8. & dū orationes Christo fiūt, vincit populus suus: si relaxantur, vincitur. Exod. 17. c. & 36. dist. c. si quis vult.

i ¶ *Feruenter.*] quo ad animi feruorem.

k ¶ *Viriliter.*] quo ad corporis vigorem & strenuitatem.

l ¶ *Cum igitur.*] Secunda pars.

m ¶ *Obstacula remouere.*] iuxta hoc scribitur in lege, quod decursio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendum reuocatur, licet prima eius gubernentur principia, nisi etiam quod particulariter ei resistit, summoueatur. in corpore authent. de testi. & ea quæ parit. in prin. coll. 4.

n ¶ *Præeminentiæ.*] intelligo etiā regalis: tū ob istius textus indefinitatē: tū quia ad onus regis spectat defensio fidei, & impugnatio infideliū, vt dixi s. in glo. supponere. tū etiā arg. si fratrū. §. quia igitur. vnde præ cæteris debet abstinere ab ijs, à quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. si ser. vēdicetur. l. altius. extra de na. ex lib. ven. c. 1.

o ¶ *Arma.*] appellatione armorum comprehenduntur nedum arma ostensionis cuiuscunque generis, immo & defensionis: vt scuta, bloqueria, loricæ, platæ, diploides, & similia. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. armis. inst. de interdic. §. qui autē. de publi. §. item lex Cornelia. ff. de ver. sig. l. armorum. de fur. l. pignore. §. furem. & quia omne obstaculum est tollendum quod posset impugnationem infidelium aliquatenus impedire: vt hic vides. de hoc dixi de statu mo. in c. ne in agro. § præterea quoque. cle. 5.

Armorum quædam sunt offensionis, quædam defensionis.

p ¶ *Ligamina.*] galearum scilicet, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt. de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.

q ¶ *Victualia.*] quid ipsorum appellatione contineātur, vide quod legitur ff. de verb. sig. l. verbo victus. & l. quæ s nos. § iniuriæ.

r ¶ *Quæcunque prohibita.*] quæ sunt illa, colligitur C. quæ res venpo. vel non, l. barbaricum, quæ res expor. nō debent. l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.

s ¶ *Prædecessores nostros.*] vt Alexandrum tertium, dicto c. ita quorundam. & Innocentium tertium. dicto. c. ad liberandam.

t ¶ *Terras Aegypti.*] in quibus Christus natus fuit, scilicet in bethleē, nutritus in Nazareth, passus & sepultus in Hierusalem. not. extra de sepul. c. 1. quæ peccatis nostris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus.

u ¶ *Intra triennium.*] res miranda videtur, quod conditor huius c. terminum certum præfixit, intra quem sua duraret prohibitio facta de non portandis rebus prohibitis ad regnum Granatæ: cum infideles ibidem habitent, vt hic supponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat sub pœna capitis, & sub pœna proscriptionis omnium bonorum, res inhibitas ad Barbaros deferri C. quæ res exportari non debent. l. 1. & iura alia canonica in glo. proxi. alleg. simpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari: Quæ igitur potest huius fuisse ratio? Ad hoc potest dici, quod cum prosecutio illius negotij esset futura temporalis, per Petrum Infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Castellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalē, pœnalē & sententiæ excōicationis vindictiuam: vt ipse Petrus interim feruentius induceretur ad dicti negotij prosecutionem: vel forte alias præfatus Infans illum reddiderit ... ad ipsius Petri futuri temporalis prosecutoris supplicationem præsens constitutio pœnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potissime cum sciret iura alia communia multarum pœnarum inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis, quæ per istam decretalem in nihilum immutantur. Sed ad illas per istam additur cum suis pœnis cōtra illos, qui isto durante triennio res prohibitas detulissent, nec ex virtute huius constitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo post triennium tales res prohibitas: sed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec potest arg. a contrario sensu colligi ex hac decretali, per quod diceretur deferentes res prohibitas absque prohibitione huius decre. non incurrere pœnas à prędecessoribus promulgatas: cessat enim argumentū à contrario sensu vbi iura alia obuiarent. not. de fo. compet. significasti. & C. de epis. & cle. l. conuenticulam. Vel dicas quod cum à prædecessoribus aliquibus fuerunt pœnæ & sententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, quæ non ligarent de se portantes ad alias partes: magnum fuit, quod Papa voluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ: non fuit ergo mirum, si certum tempus voluit super hoc limitare.

Argumentum à contrario cessat aliquādo.

x ¶ *Quomodolibet.*] quasi dicat nec per se, nec per alium: nec per terram, nec per aquam, vel aliàs quoquo modo.

y ¶ *Nos.*] Tertia pars.

z ¶ *Quæcunque prohibita.*] dic vt sup. hoc in parte præcedente dixi.

a ¶ *Nostræ prohibitionis.*] scilicet intra trienniū vt s. à cōtrario ergo sensu deferentes non contra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pœnam: sed dic vt s. dixi super verbo intra triennium.

b ¶ *Et nihilominus.*] id est, vltra pœnas & sententias à prædecessoribus promulgatas.

c ¶ *Prosecutione durante.*] ergo illa finita præstantes auxilium & similia, non incurrerent sententiā huius canonis: nihilominus tamen incurrerent sententiam aliorum iurium, vt s. dixi.

d ¶ *Vel fauorem.*] super hoc verbo & duobus præcedentibus dic vt dixi c. dierum. §. nos.

e ¶ *Dicti negotij.*] scilicet impugnationis perfidorū regni Granatæ.

f ¶ *Directe.*] puta opponendo se contra impugnare volentes dictos perfidos.

a ¶ *Indirecte.*] vt persuadendo, vel monendo, vt à tali impugnatione desisteretur.

b ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris. de sent. excom. c. si quē. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas ꝙ eam sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

c ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ. Zenzelinus.

ete[a], secrete vel publice impedire vel turbare forte præsumpserint: excommunicationis[b] sententiam incurrere volumus ipso[c] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, &c. Datū Auinion. quinto Calend. Martij, anno primo.

TITVLVS IX.

De torneamentis.

¶ *Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhiben: sub pœnis excōmunicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.*

CAP. VNIC.

Quia in futurorum euētibus[d] sic humani fallitur[e] incertitudo iudicij, vt quod coniectura[f] probabili exnunc interdum attenta[g] consideratio vtile pollicetur[h], reperiri[i] damnosum quandocunque contingat: nonnumquam quod consulte[k] statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultius[l] reuocatur. ¶ Sane[m] felicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium[n] in concilio Viennesi pro terræ sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta[o]

Diuisio. *Quia in futurorum.*] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clementem Papam v. subiungitur: ibi, *Sane felicis, &c.* Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio annectitur: ibi, *Verum quoniam, &c.* Quarto ipsa reuocatio subinfertur: ibi, *Nos ad delectis, &c.*

d ¶ *Euentibus.*] qui de se incerti sunt. institut. de verb. oblig. §. omnis. ff. de condit. & demon. l. 1. §. dies.

e ¶ *Humana fallitur.*] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, vt extra vt eccles. benefi. c. 1. ff. ad l. Aquil. l. si putator. simile ff. manda. si fideiussor §. si cum debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus secreta diuini futuri iudicij agnoscere potuit. 12. q. 2. c. cum beatus. solius enim Dei est præscire futura. ff. de iudi. l. sed & si restituatur §. vlt. 25. q. 5. §. ꝙ autem. (Futura solus Deus cognoscit.)

f ¶ *Coniectura.*] id est, præsumptione.

g ¶ *Attenta.*] id est, deliberata.

h ¶ *Pollicetur.*] id est, asserit per coniecturam. Pollicitatio enim est solius asserentis promissio absque alterius præcedente consensu. & in hoc differt à pacto. ff. de pollici. l. pactum. (Pollicitationis descriptio.)

i ¶ *Reperiri damnosum.*] sumitur ex corpore authent. hæc constitutio innouat constitutionem. in princip. coll. 8. & in decret. quia nonnumquam. reperies simile, vbi de hoc dixi.

k ¶ *Consulte.*] id est, consilio & deliberatione præcedente.

l ¶ *Consultius.*] sapientis enim est mutare consilium in melius. in corpore authent. vt fratrum filij. in princip. coll. 9. de nup. §. nos autem coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnumquam. 12. dist. cap. si aliquid. & c. magnæ. cum similibus. (Consilium mutare sapientis est.)

m ¶ *Sane.*] secunda pars.

n ¶ *Passagium.*] vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

o ¶ *Torneamenta.*] quæ dicuntur torneamenta, colligitur extra de tornea. c. 1. quæ licet causa experimentorum de iure ciuili videantur permissa ff. de aleato. l. solent. §. senatus. ad l. Aquil. qua actione. §. si quis in colluctatione. de postu. l. 1. §. ꝙ si depugnauerit. de iure tñ canonico sunt inhibita ob mortem hominum, quæ frequenter exinde peruenit: vt dicto c. 1. non enim merentur dici ludi, ex quibus crimina oriuntur. in procemio. ff. §. illud vero. vnde ludus noxius est in culpa. ff. ad leg. Aquil. l. nam ludus. Sed gratia huius hic quæro[1], vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur quòd non. C. de gladiato. l. vnica. vt armorum vsus. l. vnica. & arg. C. de act. & obli. l. negantes. In hac opinione videtur residere Accursius dicto §. si quis in colluctatione. & dicta l. 1. de gladiato. expressius hoc not. ff. de leg. 2. l. cum filius. §. vlt. Sed in contrium videtur lex expressa Friderici Imperatoris: vt in col. 10. de pa. te. §. si quis hominem. & §. si quis aliquando. & §. & si miles. vbi in certis saltem casibus videtur pugna per duellum permissa: nec videtur contrarium posse dici, cum illa lex Friderici lex generalis existat, cum ad omnes sit directa, quod est signum legis generalis. C. de leg. l. 3. nam quod per epistolam & per subscriptionem Imperator statuit, vel edicto præcepit, legē esse constat. ff. de consti. princ. l. 1. illud etiam videtur expresse denotari in rub. quæ sequitur post illa, de pace tenenda: cum in ea dicitur, hic finitur lex. deinde incipiunt regni consuetudines. per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse communem sic sentit glossator feudorum pro & contra. & super hoc multa allegans in titulo, de pace iuramento firmanda. §. iniuria. qui etiam consentire videtur, ꝙ saltem in certis casibus pugna per duellū sit hodie permissa, vt not. ipse in tit. de ali. feu. paterni. §. non est. Et secundum hoc non obstabit lex prædicta de gladiato. nec lex vnica, vt vsus armorum. quia loquuntur de alijs gladiatoribus quàm in duello pugnantibus, vel aliam vim armorum committentibus. vt not. Gof. in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices, ꝙ leges illæ vt priores tollantur in hoc per l. Friderici tamquā posteriorem. Vel dices ꝙ illæ prohibitionem ponunt in genere: & lex Friderici duellum permittit in specie: & ita neutra alteram corrigit. Sed supposito ꝙ secundum legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum: quæro an lex ciuilis saltem ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti. 2. q. 5. monomachiam. extra de purg. vulg. c. 2. nedū in foro ecclesiæ, immo & in foro temporali. in duello enim certum est interuenire peccatū, cū in ipso quis intendit ad mortē proximi, & Deus tentari videatur. 23. q. vlt. c. sed nulla. extra de purg. vulg. c. vlt. cum similibus. Ad hoc breuiter respōdeo, & dico, ꝙ lex hoc permittēs necessario habet canoni succumbere ratione peccati. & hoc persuaderi potest tam per legem diuinam, quàm humanam. per diuinam: quia dicit Apostolus: Omne quod non est ex fide, id est ex bona & syncera conscientia. peccatum est. Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: Peccatum est quod aliter fit quàm probatum est. & Augustinus super eo dicto, Omne quod aliter fit quàm probatum est, peccatum est. & recitatur textualiter 28. q. 1. §. ex his. cum igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id per quod ad illud peruenitur. ff. de spon. l. oratio. ff. de fideicul. l. cum lex. C. de nat. lib. l. lege Anastasij, in fi. extra de constit. cap. nam concupiscentiam. Item scriptum est in Euangelio, Non tentabis Dominum Deum tuum. & legitur 22. q. 2. cap. quæritur cur patriarcha sed per duellum Deus tentari videtur. dicto c. monomachiam. cum iuribus alijs allegatis. Item lex imperialis facta per Imperatorem profitentem se esse vltimum seruum Dei, & velle suum seruitium adimplere. C. de offic. præfec. prætorio l. quas gratias. inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet. 18 q. 1. cap. iam nunc. Probo hoc idem per legem humanam tam canonicam quàm ciuilem: per canonicam, extra de pur. vulg. per totum. de cle. pu. in duel. per totum. & dicto cap. monomachia. per quam legem canonicā probatur ꝙ Dominus principem Ecclesiæ constituit super omnes principes seculares in spiritualibus rebus 96. distin. cap. si Imperator. extra de maior. & obed. cap. solitæ. vnde in his principes seculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præferre. dicto cap. si Imperator. vnde necessario ratione peccati habet lex canoni succumbere, vt not. Ber. Inno. & Host. extra de præscrip. quoniam omne. & Guliel. in Spec. de disput. aduo §. porro. verb. sed numquid. & ponit exemplum extra de noui ope. nunt. cap. 1. Plus adhuc dico secundum hanc legem ꝙ iudex secularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendum coram se seruari canones omissis legibus. arg. extra de pact. cap. quamuis. de excepti. cap. 2. de iureiur. cap. licet. de sentent. excommu. cap. decernimus. lib. 6. Adhuc idem probo per legē ciuilē: nam per eā statuitur, canones fore ꝓ legibus omnes seruandos: in corpore authent. vt cle. apud proprios epi. §. penul. coll. 6. de eccl. tit. in princ. coll. 9. intantum ꝙ episcopus transgressores canonis etiam secundum legem ciuilem punire potest, in corpore authent. de san. epi. §. ne autem. coll. 9. prohibitum ergo duellum per canonem, prohibitum debet reputari per legem. Nec obstat huic dicto lex Friderici, cū in eadē lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quàm humanas leges in suo vigore permanere: nedum ergo legem diuinam hoc prohibentem videtur seruari voluisse: immo & humanas præcipiētes canones fore ꝓ legibus obseruandos. Item in lege ciuili statutum est, inferiorem legem superioris tollere nō posse, ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum. de Arbit. l. nam magistratus. intantum ꝙ in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta. ff. ad muni. l. Imperatores. de prohib. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. coll. 10. nec seruum posse legem domini tollere. C. de pac. l. seruum. cū similibus. Imperator autē se seruū Dei profitetur, vt prædixi. Itē cū imperiū & sacerdotium sint à Deo instituta, in corpore authent. quomodo oporteat epos, in princi. coll. 1. absit dicere, ꝙ Imperatori

(Torneamenta an sint permissa.)

([1] Detestabilē duellorū vsum ex Christiano orbe penitus exterminauit concilium Tridēt. sessio. 25. de reformatione. cap. 19.)

Imperatori concesso imperio videtur data potestas tollendi, vel perdendi legẽ Dei ipsum imperiũ instituentis. ff. de pact. l. contra iuris ciuilis. §. vlt. de don. l. filius. aliàs videretur Deus contra seipsum imperiũ constituisse: quod dicere est absurdũ. super quo vide quod plene not. in lib. feu. in tit. hic finitur lex. §. vlt. itẽ probatur, nã in facto vsurarũ lex ipsas permittẽs succumbit canoni ipsas prohibenti, vt not. in corpore auth. de eccl. tit. in prin. coll. 9. C. de sum. tri. l. 1. de vsu. Auth. ad hoc. Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati: cũ igitur ratione peccati & propter peccatũ vsurarũ lex succumbit canoni: ergo eadẽ ratione in quocunque alio casu subest peccatũ, vt est in duello, vt ꝓdixi. arg. in corpore authẽ. vt nõ luxu. contra na. in prin. coll. 6. scenicas non solũ §. 1. coll. 5. quia ratio differentiæ reddi nõ potest: quare idem ius debet esse. ff. de iniu. test. l. posthumũ §. 1. ď ver. obli. l. à Titio. C. de lib. præt. l. 1. Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle fore submissum Ecclesię, cũ tanquã homo peccare reperiretur. hoc patet 73. dist. c. Valentinianus. extra de iudi. c. nouit. C. de sum. tri. epistola, inter claras. de off. præfe. præto. Afri. l. quas gratias. Ex his igitur concluditur, ꝙ super duello per legem inducto peccatũ inducẽti, ipsa lex canoni habet succumbere: aliàs dic qđ super hoc notaui in simili extra ď reg. iur. c. possessor. lib. 6.

Lex succũbit canonas, vbicunque peccatũ subest.

† Et ideo hic nominantur, tamen idem dicendum de alijs ꝓuincijs, in quibus per ista passagium impeditur. sic glo. in l. tale pactũ. §. fin. ff. de pact. l. scire oportet §. si ff. de excus. tut. gl. in verbo, præsidẽtes reputata sing. cle. 1. de rescrip. Sed vltra Bartol. ibi ego allego glo. in verbo, reus c. 2. de cõfes. lib. 6 glos. quã Ang. dicit prædicatam fuisse. l. 1. C. de rap. virg. tex. & Bal. in c. 1. §. si quis re fficum. de pa. tenen. Fonta.

& hastiludia[a] siue[b] iuxtas non leuiter[c] impediri: tũ quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos[d] exinaniunt[e], quod ad eius executionem efficiuntur impotentes[f]: tum quia interdum quamplures à crucis[g] assumptione retrahunt[h], dum ab illis[i] abstinere (alijs ea[k] exercentibus) erubescunt[l]: torneamenta ipsa & hastiludia siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouincijs, in quibus ea consueuere frequentius[m] † exerceri, specialiter interdixit[n]: in facientium[o] ea[p] vel ad id[q] eis[r] præstantium[s] opem, consiliũ, vel consensum, & illorum[t] etiam, in quorum locis[u], vel districtibus fierent non prohibentium hoc cum[x] possent, & illorum procedentes ad[y] illa in domibus[z] suis recipientium, vel commerciũ quomodolibet[a] exercentiũ cum[b] eisdẽ, in personas[c], excommunicationis, & in terras, interdicti sententias promulgando[d], absolutione ab excommunicatione[e] huiusmodi prçterquam in mortis articulo sedi Apostolicæ reseruata[f]. Verum[g] quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur[h], & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nõnulli militari[i] cingulo abstinẽt, & quia vacare[k] militiæ metu præsertim ipsius[l] sententiæ non præsumunt, propter[m] quod idoneos[n] & voluntarios[o] ad terrę prædictæ subsidiũ in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: Nos[p] ad dilectũ filiũ nobis viri Philippi claræ memoriæ regẽtis[q] Franciæ & Nauarræ regis, & aliorum de domo[r] regia, necnon quamplurium magnatũ[s] & nobilium, tam in regno Franciæ quàm aliunde considerantium præmissa[t] discrimina repetitæ[u] supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & in-

t ¶ *Illorum.*] scilicet personas, quod est infra.
u ¶ *Locis.*] quo ad iurisdictionẽ. & hoc denotat verbum sequens.
x ¶ *Cum possent.*] ad impossibile enim non obligabantur. 22. q. 2. c. faciat homo ff. de reg. iur. l. impossibilium.
y ¶ *Ad illa.*] scilicet torneamenta, vel hastiludia.
z ¶ *In domibus suis.*] intelligi debet suis nõ solum ratione dominij, seu proprietatis, immo ratione domicilij vel dubitationis. arg. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum. de dam. infe. l. 4. §. abesse, cum simil.
a ¶ *Quomodolibet exercentium.*] quasi dicat nedum pro his quæ haberent exerceri occasione torneamentorũ, immo quacunque etiam alia, cum dicat, quomodolibet. simile de rescript. statutũ. §. in nullo. lib. 6
b ¶ *Cũ eisdẽ.*] scilicet facientibus torneamenta.
c ¶ *Personas excommunicationis.*] in personas ergo excommunicatio, in locum vero interdicti sententia proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.
d ¶ *Promulgando.*] in dicta extrauaganti, passiones. in qua etiam omnes colligationes, pactiones, promissiones quacunque firmitate etiam iuramenti subnixas super hoc irritauit.

a ¶ *Hastiludia.*] sic dicta, quia ludi causa fiunt cum hasta. arg. ff. de alea. l. solent.
b ¶ *Siue iuxtas.*] alludit vulgari denominationi regionis, maxime linguæ Oxitanæ arg. ad hoc ff. de pœnis. l. capitalium. §. solent. de fla. l. 1. §. flamen. extra de priuileg. c. religiosi §. 1. Clem. 5.
c ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter vel fortiter.
d ¶ *Prosecuturos.*] ipse vel gentes suas habentes passagium facere.
e ¶ *Exinaniunt.*] idest exhauriunt bonis & facultatibus. C. ne filius pro patre. Authen. habita. vbi simile verbum sic exponi reperies. ad hoc extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.
f ¶ *Impotentes.*] scilicet impotentia facti, forte de diuitibus facti pauperes ob expensas nimias factas pro torneamentis exercendis vltra quam possent sui facultates patrimonij tolerare. arg. ad hoc in corpore authen. vt omnes obe. iudi. prouinciarum. §. 1. coll. 5. ff. vbi pupillus educ. debeat. l. ius alimentorum. 2. respon. de iure do. l. quæro. & l. generalis.
g ¶ *Crucis assumptione.*] quam volentes passagium facere, assumere consueuerunt.
h ¶ *Retrahunt.*] vt talis retractio non contingeret, multum videbatur causa probabilis ad inhibendum talia torneamenta. arg. ad hoc ff. de ope. pu. l. qui liberalitate. circa fin. in corpore authen. vt lit. de cætero. §. hic si mulier. coll. 6. C. de bon. quæ libe. l. 2. de dona. ante nupt. l. si constante.
i ¶ *Ab illis.*] scilicet torneamentis.
K ¶ *Ea.*] scilicet torneamenta.
l ¶ *Erubescunt.*] reputantes forte sibi ad aliquem ruborem seu pudorem, si quod vident alios facientes ipsi non faciant, pompã seculi sequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilibus. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. cũ plures. §. cum tutor. de dona. cum filius.
m ¶ *Frequentius exerceri.*] vnde in illis non sine causa fuit facta interdictio specialis. argu. C. de fer. l. prouinciarum. ff. de pœnis. l. aut facta. §. vlt.
n ¶ *Interdixit.*] in quadam extrauaganti, quæ incipiebat: Passiones.
o ¶ *In facientium.*] sume verbum, personas, quod est infra.
p ¶ *Ea.*] scilicet torneamenta.
q ¶ *Ad id.*] scilicet faciendum torneamenta, vel alia ĩ. expressa.
r ¶ *Eis.*] scilicet facientibus.
s ¶ *Præstantium opem.*] super hoc verbo & sequentibus vide quod dixi in c. dierum. in verbo auxilium.

e ¶ *Ab excommunicatione huiusmodi.*] sublationem ergo interdicti sibi non retinuit: quare ordinario eam permisisse videtur. argu. de senten. excom. nuper.
f ¶ *Reseruata.*] hoc vide quod dixi in cap. prodiens, in fine. in verbo, reseruata.
g ¶ *Verum.*] Tertia pars.
h ¶ *Ingeritur.*] quia forte multi nolunt à talibus abstinere: quare dicta sententia ligabantur in suarum periculum animarum.
i ¶ *Militari cingulo.*] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de milit. testa. l. filiusfamilias. & multa alia olim fiebant, quæ hodie non sunt in vsu, quæ notantur per Accursium ff. ex quib. cau. maio. l. penult.
k ¶ *Vacare.*] idest, operam dare.
l ¶ *Ipsius sententiæ.*] scilicet excommunicationis in personas, & interdicti in terras.
m ¶ *Propter quod.*] scilicet quòd multi vacare omittunt militiæ & actibus militaribus.
n ¶ *Idoneos.*] pauciores, quod est infra deficientes eis armorum ingenio quod per exercitium incrementum recipere consueuit. C. de re milit. contra rem publicam. lib. 12. ff. de lega. 3. l. legatis seruis. §. ornatricibus.
o ¶ *Voluntarios.*] quia tales non coacti quærendi sunt: voluntariũ enim militem eligit Christus. voluntariũ sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est. & arg. in proœm. inst. §. summa itaque.
p ¶ *Nos ad dilectum.*] Quarta pars.
q ¶ *Regentis.*] non dicit, regis: quia tempore editionis huius constitutionis iste Philippus rex nondum erat, sed iuxta consuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Ludouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit.

Regẽs quare sic dicatur.

r ¶ *De domo regia.*] scilicet existentiũ vel domesticorũ. arg. extra de verb. oblig. c. sicut nobis. lib. 6. vt & alibi legitur in Euangelio: cum dicitur, Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, &c.

Luce 1.

s ¶ *Magnatum.*] magnates dici cõsueuerunt magna tẽporali potentia suffulti. arg. not. extra de sup. negli. prel. c. grandi. lib. 6.
t ¶ *Præmissa discrimina.*] animarum ex dictis sententijs prouenientiũ & quia derogatur negotio passagij ex hoc quia à cingulo militari abstinentes metu sententiarum se idoneos vel voluntarios nõ exhibent ad subsidium terræ sanctæ.
u ¶ *Repetitæ.*] idest iterũ petitæ. simile. C. de epis. & cle. l. repetita. ď testa. cõsulta diualia. & ď erog. milit. anno. l. lege repetita. lib. 12.

a ¶ Dulc.]

terdicti præfatas præmissorum supplicationibus inclinati, & ducti [a] considerationibus antedictis [b], & ex causis etiam rationabilibus [c] alijs in fauorem sæpefati negotij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi [d] sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis qui sic [e] ligati, vel in locis propterea [f] interdictis diuina celebrarunt officia [g], super irregularitate [h] inde contracta auctoritate Apostolica dispensantes. Datũ Lugduni, xvj. Calend. Octobris, anno primo.

TITVLVS X.

De crimine falsi.

¶ Falsificantes monetam regis Franciæ & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quattuor modis hic prolixe decl[a]ratis, ipso facto excommunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt nisi à Papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ habes c. ad audientiam. eod. tit. in antiquis.

CAP. VNICVM.

Prodiens quasi ex [i] adipe iniquitatis multorũ sceleratorum [k] funesta [l] cupiditas [m] eos [n] in perniciem [o] præcipitare conatur, dum sequi miserabilem [p] eius [q] ingluuiem [r] satietatis nescientē moderamina [s] non verentur: ipsi etenim turpium [t] lucrorũ se fecibus [u] immergentes, ambitiosis [x] nexibus inuoluuntur, Dei [y] timorē damnabili [z] cæcitate postponunt, & quasi ambulātes in tenebris [a] non vitant excidia [b] personarũ. Nuper [c] siquidem ad nostri Apostolatus auditũ multorum relatio fide digna [d] perduxit, quòd nonnulli [e] nullam habentes auctoritatem [f] iuris, vel consuetudinem [g],

a ¶ *Ducti.*] idest inducti.

b ¶ *Antedictis.*] scilicet in proxima parte præcedenti.

c ¶ *Rationabilibus alijs.*] quæ illæ potuerunt esse, arbitrarium potest dici: durum enim videbatur quòd per censuram ecclesiasticā interdiceretur liber vsus corporis proprij ad experiendas & exercendas vires eiusdem,

Rerũ propriarũ administratio nõ est ingenuis auferēda.

& iniquum videbatur ingenuis hominib[us] nõ esse liberũ vsum & administrationem rerum suarum. argu. ff. si à paren. quis manumis. fue. l. nõ vsque. C. de Iudæ. l. nemo mandati. l. in re mandata. Aliæ rationes forsan super hoc reddi possent, quas per te ipsum tu studiose adinuenire curabis.

d ¶ *Huiusmodi sententias.*] scilicet excõmunicationis in personas, & interdicti in terras, vt s. Et sic colliges q[uod] sententia interdicti lata in terram vel locum, adstringit etiã personas. not. q[uod] excel. pla. tãta. extra de sen. excõ. c. si sententia.

Interdictũ in terrã latum personas etiam adstringit.

e ¶ *Sic ligati.*] scilicet sentētia excõicationis.

f ¶ *Propterea.*] scilicet quia fiebant torneamēta, vel hastiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel assensus præstabantur, vt s. Circa illos ergo qui ex alia causa excommunicati existentes, vel in locis ex causa alia interdictis celebrassēt diuina, nulla fit hic dispensatio.

g ¶ *Officia.*] scilicet solemniter sicut prius. 11. q. 3. si quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas, vide q[uo]d Inno. & Host. not. extra de excel. præl. tanta.

h ¶ *Irregularitate.*] super qua dic vt not. per Hostiē. extra de cler. excom. cap. 2. & cap. si celebrat. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Prodiens.] Istam decretalem diuide in partes tres. In prima faciendæ constitutionis præmittitur occasio. In secunda per facti recitationem multiplicis falsitatis monetę subiungitur specificatio: ibi, *Nuper siquidem, &c.* In tertia contra falsarios promulgatur excõmunicatio: ibi, *Nos igitur, &c.*

i ¶ *Ex adipe.*] idest abundantia seu pinguedine, sicut & Psalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur, &c.

k ¶ *Sceleratorum.*] idest criminosorum, & debet esse scriptũ cum s. simile extra de verb. signi. forus. §. vlt. C. de quæstionibus, cum cognitionaliter. & de ferijs, l. prouinciarum. iuxta versum:

Vt sis cælestis, non assimilare scelestis.

idest scelera committentibus. item hic:

Regi cælesti nunquam placuere scelesti. idest vitiosi.

l ¶ *Funesta.*] idest crudelis & peruersa.

m ¶ *Cupiditas.*] dicitur radix omnium malorum. 1. ad Timo. 6. de pœnit. dist. 2. c. quia radix. 46. dist. c. bonorum. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. si igitur. coll. 2.

n ¶ *Eos.*] sceleratos.

o ¶ *Perniciem.*] idest damnationem. 11. q. 3. cap. præcipue. 18. q. 2. cap. perniciosam.

Miserabilis dupliciter sumit.

p ¶ *Miserabilem.*] idest ad miseriam hominem deducentem. aliter autem quandoque sumitur hoc verbum, & exponitur, idest miseratione dignũ. vnde dicitur, Pauper amabilis & miserabilis. argu. C. si quis impe. maledi. l. 1. not. extra de maledic. cap. 1.

q ¶ *Eius.*] scilicet cupiditatis.

r ¶ *Ingluuiem.*] idest appetitũ insatiabilem. Ingluuies aũt aliàs assumitur pro immoderata cibi vel potus assumptione. 4. dist. c. denique. de consec. dist. 5. c. nihil. de ædili. edic. l. qui damno. §. vlti.

Sobrietas multis bona facit.

s ¶ *Moderamina.*] idest temperantiam vel sobrietatem in vita, quæ corporaliter obseruata salutē & sensuũ acumen & lumē operatur, & ægritudinem fugat: & per contrariũ nõ obseruata morbũ facit, molestias ingerit, ægritudinē generat, consumit & computrescere facit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna: & tunc tandem morte crudeli consumit. de consecra. dist. 5. c. nihil enim. sic & multo fortius est de intemperantia spirituali mentis.

t ¶ *Turpium lucrorum.*] ad turpiter lucra quæsita quandoque perdenti competit repetitio. quandoq; nõ, vt not. extra de deci. ex trãsmissa. nihilominus tamen fisco repetenti de iure cõmuni sunt applicanda. ff. de iure fis. l. Lucius. not. C. de cond. ob tur. cau. l. 2. ff. de pict. l. iurisgentiũ. §. si ob maleficium.

Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepeliendus.

u ¶ *Fecibus.*] iuxta hoc legitur de regulari simplici inuento proprietario tēpore mortis, qui debet in sterquilinio sepeliri. extra de sta. mo. c. cum ad monasteriũ.

x ¶ *Ambitiosis.*] q[uo]d se nũquam satiabilibus. 47. dist. cap sicut hi.

y ¶ *Dei.*] qui potius est habendus. extra de stat. regu. c. quòd Dei. cum similibus.

z ¶ *Damnabili cæcitate.*] scilicet corporis. cordis animam damnante.

a ¶ *In tenebris.*] scilicet cordis, vel oculorũ mentaliũ: quare nesciũt quo vadant. scriptũ est, Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. extra de præsump. cap. litteris.

b ¶ *Excidia.*] idest mortes spirituales.

c ¶ *Nuper siquidem.*] Secunda pars.

d ¶ *Fide digna.*] tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam: hoc cum videatur scire quod ab alijs audiuit. 2. q. 5. c. hoc videtur. ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. petita. & §. à quo.

e ¶ *Nonnulli.*] quattuor modos ponit falsitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.

Monetã cudere nulli priuato competit.

f ¶ *Auctoritatem.*] sed ad quem spectat iuris communis auctoritate monetam cudere seu fabricare? Respondeo ad principem. arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. cum ærarium. C. de fal. mon. l. 2. & quia de iure regularium est monetam cudere. 10. col. quæ sint regaliæ. c. 1. Et per hoc patet expresse, q[uod] nulli priuato [i] competit de iure scripto monetam cudere posse, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis existentem. arg. istius textus, tum quia moneta habet publica forma percussa esse. ff. de contrahen. empt. l. 1. qua forma priuatus sine pœna falsi vti non potest nomine suo. arg. ff. ad l. egē Corneliam de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur. quare relinquitur quòd de iure communi non competat, alias enim frustra per priuilegium impetraretur. C. de thesau. l. 1. lib. 10. ff. de priuileg. credi. l. Imperatores. tum quia eam cudens vt falsarius puniretur. ff. ad leg. Corn. de fal. l. quicunque. & l. lege Cornelia. C. de fal. mon. l. 1. quod nõ contingeret: si iure permittēte hoc faceret. C. ad leg. Iuliã de adul. l. Gracchus. 13. q. 4. qui perat. tum etiam quia ea quæ iuris publici sunt, priuato sine consensu principis non competunt. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. 2. §. si quis à principe. & §. idem ait. C. de fun. limi. l. cuicunque. lib. 11. quasi nulli permissum videatur quod in signum prærogatiuæ specialis est principi reseruatum. argu. C. de diuer. offi. & appart. iud. & probato. eorum. l. probatorias. lib. 12. Sed si quæras à me an p[r]inceps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, possit bonam monetam deteriorare seu mutare in damnum subditorum: & si fecerit, an in foro pœnitentiali satisfacere tenetur? Vide quod not. per Innoc. & Hostien. de iureiur. cap. quanto. & per Hostien. in summa, in titu. de censi. §. ex quibus. ver. quid sit moneta.

i Idem tenet Henri. Bo[i]K. cap. quanto. de iureiur. in 2. dist. allegans hanc textũ quia quæ potest princeps facere, potest etiam consuetudine. super quibusdam §. prætereà. & verb. sequi. vide Cynũ l. 1. C. de vecti. & an priuileg. & q[uod] moneta ij nõ contribuãt in tallijs & collectis, tãleat ad eorum liberes, vide l. deci. Delphi. q. 4. & vbi dicit & mercatoribus procurantibus se incorporari collegio monetariorũ, vt sint immunes ab oneribus, quæ misera plebecula subit. nota. tu. Dec. Foota.

g ¶ *Consuetudinem.*] argum. per consuetudinem quæri posse ius cudendi monetam [a]. argum. ff. de diuers. & tempo. præscript. l. si quisquam. de initr. l. sane. C. de fun. limit. l. 2. de pasc. pu. l. 1. lib. 11. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere, §. plane. & not. C. de falsa moneta. l. 2. sicut & quæri potest ius iurisdictione vtendi. argum. extra de foro comp. cum contingat. de offic. ord. Romana. lib. 6. de appari. iud. l. viros. lib. 12. cum multis similibus iuribus canonicis & ciuilibus: quæ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinem. Dicas tamen q[uod]

moneta

moneta, quam cudere competit consuetudine, cursum publicum inter multos non habet, nisi solum in loco vel locis in quibus est consuetudo super hoc obseruata: per ea quæ not. Inno. & Hostien. de offic. archid. dilectio. cum nec moneta, quæ cuditur per reges moderni temporis, cursum habeat extra eorum regna. argu. ff. de iurisdict. omn. iudic. §. vlt. C. de sum. trin. l. 1. sic not. Host. de iureiur. c. quanto. cum nec statutum aliquod liget nisi tantum subditos statuentis. not. Innoc. de consti. quæ in ecclesiarum. & Ioan. 8. dist. c. quæ contra mores.

seu priuilegium [a] faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ & locis circumuicinis. Alij [b] vero monetam [c] falsam sub vero signo charissimi in Christo filij [d] nostri Caroli regis Francorum & Nauarræ illustris [e] studiose [f] deprauant [g], & ex hoc cadit à suo recto [h] pondere. Quamplures [i] etiam in locis circumuicinis [k] quibus [l] de iure, aut cõsuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetã, signum [m] proprium monetę regiæ, monetæ suæ, quam fabricant, imprimere, seu insculpere moliuntur [n], eiusdem quantitatis & iucunditatis, litterarũ figuræ, quam [o] habet moneta regia, monetæ suæ, quã fabricant, quantum [p] possunt similius, speciem & formam insculpunt, cõstituunt & imponũt [q] [r] & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam [r] similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti [s], & solito in regia moneta, & more, & cõsuetudine obseruato; simplices [t] tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiã [u] discernendi, falluntur [x] quotidie [y] ea occasione [z] in vsu monetarũ, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt [a] & alij qui scienter [b] falsas monetas extra regnum prædictum emunt, & post intra regnũ ipsum eas portant, vendunt & expendunt [c]. [d] Nos [e] igitur attẽdentes quòd ijdem [e] falsarij & fabricatores [f] monetarum talium & emptores [g] prędicti per hoc se dignos maledictione cõstituunt [h], eos qui (vt præmittitur) præmissa moliri [i], aut fabricare, aut emere vel [k] portare ad [l] regnum prædictũ scienter præsumpserint, felicis recordationis Clementis [m] Papæ V. prędecessoris nostri vestigijs inhærentes [n], excommunicationis [o] sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus [p] nostris præterquam in mortis [q] † articulo reseruata [r]. Nulli, &c. nostræ innouationis infringere, &c. Datũ Auinion. quinto nonas Iulij, anno sexto.

TITVLVS IX.

De priuilegijs.

Priuilegia si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritimæ dicebant se munitos circa bannitorum receptationem, hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat et annuliat.

a *Priuilegium.*] concessum intellige à principe solo, considerato iure scripto: per ea quæ dixi supra in glo. sed ad quem. si tamen supponas ad aliquem de consuetudine spectare monetam cudere: talis etiã concedere posset priuilegium, de quo hic loquitur, saltem absque præiudicio subditorũ. argu. ff. de aqua quoti. & æsti. l. Lucio. de ser. rust. præd. l. 2. §. aquæductus. extra de præscript. auditis. cum similibus.

b *Alij vero.*] Secundus modus falsitatis.

c *Monetam falsam.*] dicitur moneta falsa ob falsum nomẽ auctoris. ff. ad leg. Corne. de fal. l. falsi nominis. & l. nomine. & l. vlti. vel ob falsam materiã vel immistionem falsæ materiæ, vt eod. titu. l. qui nummos. & l. lege Cornelia.

d *Filij nostri.*] regem igitur etiã superiorem nõ recognoscentẽ. extra qui fil. sint legiti. cap. per venerabilem. Papa filium appellat, non fratrem. extra de crim. fal. cap. quem graui.

e *Illustris.*] illustri vel superillustri decorati dignitate causas pecuniarias, vel causas iniuriarum criminales per procuratorem tenentur exequi & prosequi, non per se, ne vel vilescat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas. in corpore authen. vt ab illustri. & qui super hos sunt. coll. 5. vbi quinque magnatum genera notata reperies. C. de iniur. l. vlt.

f *Studiose.*] idest machinatione & scientia præcedente.

g *Deprauant.*] idest, de bona prauam, & minus valentẽ reddunt. arg. ff. de ser. corrup. l. 1. §. sed persuadere. extra de iureiur. c. quanto. puta monetam de se bonam redendo. ff. ad leg. Corn. de fal. l. qui nummos.

h *Recto pondere.*] ab initio ordinato ponẽdo in singulis denarijs. quo qualitercunq; diminuto moneta dicitur legitimo pondere defraudari. multis & alijs modis dicitur moneta in suo valore deprauari: quod prosequi hic non curo, sed remitto te ad notata per Inno. & plenius per Host. de iureiur. c. quanto.

i *Quamplures.*] Est tertius modus.

k *Circumuicinis.*] scilicet regno Franciæ, vt supra.

l *Quibus de iure.*] hic & in sequentibus videre potes quod dixi supra in glos. sed ad quem.

m *Signum proprium.*] habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa. ff. de contrahen. empt. l. 1. & arg. ff. ad leg. Corne. de fal. qui falsam. de testa. l. ad testamentum. §. signum.

n *Moliuntur.*] ex hoc in falsi vitium incidentes. argu. ff. ad leg. Corn. de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. C. eod. tit. licet ex talibus. extra de testi. tam litteris. §. vlt. de ijs quæ fi. à præla. sine consensu cap. c. quanto § infra. extra de crimi. fal. c. licet.

o *Quam.*] scilicet figuram.

p *Possunt.*] hoc dicit, quia raro vel vix omnimoda similitudo, vel identitas in talibus dari potest. argu. ff. de condi. indeb. l. si nõ sortem. §. libertus.

q *Imponunt.*] vt in quantum plus poterit, falsitas pallietur.

r *Vsurpatam.*] dicit vsurpatam ob defectum consensus regis Franciæ, cuius moneta similatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. cap. illud.

s *Pondere argenti.*] idem & auri, & multo fortius.

t *Simplices.*] idest simplicitate vel rusticitate gaudentes. arg. ff. de iurisdi. omn. iudic. l. si id quod. §. dolo. de eden. l. 1. §. vlti. de qua rusticitate legitur quòd omnia palam habet. not. Institu. de actio. §. item Seruiana.

u *Peritiam discernendi.*] sunt etenim multi forensium causarum, idest, eorum quæ foris sunt, inexperti. ff. de proba. l. cum de indebito. §. sinautem.

x *Falluntur.*] idest decipiuntur.

y *Quotidie.*] frequentiam denotat, non temporis æstimatione. arg. ff. de condi. & demon. l. si quis ita. de consecra. dist. 5. c. nunquam.

z *Ea occasione.*] scilicet quia illorum monetæ sunt monetæ regiæ assimilatæ falso. facit ad id quod supra proxi. dixi in glo. ex hoc.

a *Sunt & alij.*] Quartus modus.

b *Scienter.*] secus ergo si ignoranter probabiliter: tales enim non obligantur. argu. C. de tabu. l. ger era. lib. 10. extra de condi. cap. cognoscentes.

c *Expendũt.*] tales crimine falsi teneri videntur ad instar illorũ, qui falsis instrumẽtis scienter vtuntur. C. de fi. instru. l. 2. & 3. ad leg. Corne. de fal. l. qui falsus. & ad instar illius qui falso pondere vtitur. ff. de dolo. l. arbitrio. §. adeo. ad leg. Corn. de fal. & hodie. §. si venditor.

d *Nos igitur.*] Tertia pars.

e *Idem falsarij.*] hoc ad duos primos modos cõgrue referri põt.

f *Fabricatores.*] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.

g *Emptores prædicti.*] hoc ad quartum modum referri habet.

h *Constituunt.*] vnde si damnum sentiunt, sibi imputent. arg. ff. de reg. iur. l. quòd quis damnum, & l. culpa.

i *Moliri.*] idest perpetrare vel facere.

k *Vel portare.*] scilicet scienter, vt supra in quarto modo.

l *Ad regnum prædictum.* scilicet Francorum. igitur contra facientes vel portantes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Franciæ, pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cum hic non exprimat. & super hoc vide quod not. in simili, in c. dierum. in glo. per hęc verba. & in c. sancta Romana. §. episcopos.

m *Clementis Papa V.*] extrauagans fuit.

n *Inhærentes.*] simile extra de iura. calumn. inhærentes.

o *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sent. excom. cap. si quem.

p *Successoribus nostris.*] intellige vel alijs nostra vel ipsorum auctoritate fungentibus. arg. de sent. excom. cap. ad eminentiam & eod. tit. cap. cum ex eo. Clemens Papa V.

q *Mortis articulo.*] in illo simplici sacerdoti curato permissa est absolutio, vt de sent. excom. non dubium.

r *Reseruata.*] cum hic & in alijs certis casibus à sententia canonis implenda absolutio sedi Apostolicæ referuetur: datur intelligi quòd regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere. arg. de sent. excom. nuper. Guliel. tamen contra sentire videtur. de elect. statutum. circa fi. de regul. nõ solum. lib. 6. Sed quod prius dixi, credo verius, vt dixi de sent. excom. grauis. in fi. & c. cum ex eo. clem. v. Zenzelinus

† In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atq; ideo omnes sacerdotes quisq; et [illegible] à quibusuis [illegible] & censuris absoluere possunt. ita concilium Triden. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

* Monetam tam auream quam argenteam pecuniam continere, glo. in l. 2. C. de falsa mon. patet ex generalitate. d. rub. sub qua ponũtur leges loquentes tam de aurea quam de argentea pecunia quæ dicto sensu intelligenda est. Lud. Roma. sing. 107. & d pœna falsorũ monetariorum. Hipp. in l. 1. falsam. ff. de fal. vbi pul. chre loquitur de illo qui venerat in sententiam falsata moneta, pecus quem inuenerat sui Papa. Ponta.

Ad nostri

Diuisio textualis.

AD nostri Apostolatus.] Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorū concessionis factæ pmittitur recitatio. In secunda subsequitur ipsorū reuocatio: ibi, Nos igitur.

a ¶ Auditum.] simile in cap. ad Apostolatus.

b ¶ Intra nostras.] sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio Ecclesiæ.

c ¶ Concessum.] si hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare nó videbantur. argu. C. de sen. passis. l. cum indulgentia. nam aliàs de se illicitum principis priuilegium licitum reddit. extra de priuil. c. vt priuilegia. ff. ad munic. l. 1. §. vlt. ne aliàs videatur quis principali auctoritate circũscriptus. C. de his qui veni. æta. impetra. l. 1.

Priuilegiũ ex illicito facit licitũ.

CAP. VNICVM.

AD nostri Apostolatus peruenit auditū[a], quod nonnulli nobiles & cōmunitates intra[b] nostras Campaniæ Maritimæque prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis Apostolicæ sibi fore concessum[c], quod de prouinciis ipsis per rectorem eorum qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdem banniti[d] in terris, ciuitatibus, castris & locis[e] eorum morari libere[f] possint, nec[g] in illis idem rector bannitos ipsos capere[h] valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque[i] derogatione sedis Apostolicæ manifesta, recipiunt & receptant[k]. ¶ Nos[l] igitur qui beneuoli more patris[m] in prouinciarũ ipsarum tranquillitatis & pacis commodis[n] delectamur[o], super hoc (prout ad nostrum spectat[p] officium) pro cōmuni[q] bono prouinciarum ipsarũ de congruo volentes remedio[r] prouidere, priuilegia supradicta cuiuscunq; tenoris existant, maxime cum[s] ipsorum prętextu maleficia remaneant in eisdem prouinciis impunita[t], pandatur ausus[u] excessibus[x], cultus lædatur iustitiæ[y], dictique rectoris multipliciter impediatur[z] officiũ, ac prouinciarum[a] ipsarum status pacis fœdere[b] violato non absque grandi reipublicę detrimento subuerti posset scandalis[c], scissuris[d], exnunc auctoritate Apostolica ex certa[e] scientia reuocamus, annullamus, &

d ¶ Banniti.] banniri potest quis ex causa sua ciuitate vel patria sicut & exulare. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. Exulare autem dicitur quis altera de tribus speciebus. Prima, cum à certis locis exulat, vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria sua originali, vel alia. Secunda, cum ab omnibus, certis exceptis. puta vt sibi tantum in locis certis & nó alijs liceat habitare. Tertia vero, vt in certo habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula. ff. de interdi. & releg. l. exilium. & l. relegatorum. §. item Imperator. & §. solet. Et banniti, de quibus hic loquitur, non incongrue similes dici possunt illis, qui primam speciem exilij patiuntur. ad hoc adde quod not. 10. col. tit. hic finitur. in verbo, bannitũ.

Exilij tres sũt species.

e ¶ Et locis eorum.] quæ ipsorum dicuntur ratione iurisdictionis, quam forte in eis habent. Et super hoc si placet, vide quod not. extra de Iudæis. c. cedit. in verbo, suis. clem. 5.

f ¶ Libere.] idest contradictione bannientis vel alterius non obstante. argum. de elect. c. vbi maius. §. ipsos insuper. aliàs est versus sub §. præterea. lib. 6.

g ¶ Nec in illis.] scilicet terris, ciuitatibus, castris, vel locis.

h ¶ Capere.] hoc verbum multipliciter in iure sumitur: quandoque pro detinere quem personaliter. de offic. ordi. cum episcopus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. sed licet. lib. 6. de homi. sicut dignum. §. 1. & cap. suscepimus. de sent. excom. nuper. & c. vt famæ. §. vlt. & eod. tit. si clericos. lib. 6. & in tit. de capti. & postlimi. reuer. C. & tit. 23. q. 5. c. Silicianus. quandoque vero pro apprehendere vel occupare res aliquas: vnde dicitur, ea quæ ab hostibus capimus nostra fiunt. Inst. de rer. diui. §. item ea. ff. de acqui. rer. dom. l. naturalem. §. vlt. sic enim potest sumi. ff. de orig. iur. l. 2. §. capta deinde Sardinia. quandoque autem pro non posse acquirere, vt cum dicitur quis non capax. C. de hære. insti. l. 1. ff. de iure fisc. l. 2. §. item diui. & l. ita fidei. & l. cum tacitum. C. de delato. l. 1. lib. 10. quandoque pro posse acquirere rem iure singulari seu priuilegiato. ff. de leg. 3. l. si deportati. §. si miles. de vulg. substitu. si qui ex bonis. quandoq; pro effectualiter pro se vel alio accipere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse. quandoq; pro committere. extra de purg. cano. c. inter. aliquando pro adhibere seu adinuenire: vnde dicitur, plerunque pietas paterni nomine pro liberis consilium capit. ff. ad leg. Iul. de adul. l. nec mea. circa fi. quandoq; & in sui præterito cum dicitur cœpit, sumitur pro inchoauit vel incepit, 24. q. vlt. cœpit. 11. q. 3. cœpisti. ff. de polli. l. 2. in prin. & §. cœpisse.

Capere in iure multipliciter sumitur.

i ¶ Absque derogatione.] cum sententia suorũ officialium tales bannientium caritura sit effectu, & quasi derisoria, contra iura. ff. ne quid in loco pu. fiat. l. vlt. de iud. l. si prætor. Vel dicit, derogatione, propter illa quæ exprimuntur in parte sequenti.

k ¶ Receptant.] talium receptatio de iure communi est inhibita. vnde receptantiũ tales maleficos genus pessimũ dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere non possint: quare eadem pœna qua illi puniri iubent, nisi sint illorum quos receptant affines vel cognati: quia tunc cum eis mitius agitur. ff. de recep. l. 1. & 2. C. de his qui latr. occul. l. 1. & 2. & de pace iuramẽ. fir. §. receptatoribus. col. 10.

l ¶ Nos igitur.] Secunda pars.

m ¶ Patris.] consilium pro liberis capientis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

n ¶ Commodis.] ex tranquillitate igitur & pace proueniunt commoda nedũ spiritualia, vt charitatẽ & vnionem habere ad pximũ. arg. 45. dist. c. ita sunt. & c. duæ sunt. de consec. dist. 2. c. pacẽ. vnde & Christus in nouo testamento pacem suã reliquit: quare Ecclesia Dei pro pace orare non desinit, immo & proueniunt temporalia, vt bonorum transitoriorũ & temporaliũ, & inde personarũ conseruatio, quibus amissis & bellũ & rixa proueniũt. in corpore authent. de armis. in prin. & §. sinautem. extra de resti. spol. Pastoralis. de re iud. ad Apostolicæ. lib. 6. nã quos belli calamitas introduxit, sopire pacis lenitas consueuit. C. de cadu. tol. l. 1. in principio.

Pax cõmoda spiritualia & tẽporalia producit.

o ¶ Delectamur.] spirituali delectatione: sic ipsorũ prosperitate dicitur prosperari in proœ. lib. 6. quare frequenter pernoctat, vt subditi sub omni quiete consistant. in corpore authent. vt iud. sine quoquo suffra. circa princ. coll. 2. pacẽ desid. atqui. & toti terræ necessariam per vniuersas sibi subditas partes habendã indicit. 10. col. de pace tenen. & eius violato. §. 1. inuiolatã perpetuo obseruandã. ead. col. de pace iuramen. fir. in principio.

Subditi quiescunt principe vigilante.

p ¶ Spectat officium.] hic videas quod dixi in decret. dierum. in glo. ad hoc anhelare.

q ¶ Communi bono.] quod præferendũ est priuato. C. de primipil. l. vtilitas. lib. 12. in corpore authen. de resti. & ea quæ pa. 9. quæ ob rem. col. 4. C. de cadu. tol. l. 1. §. vlt. & hoc verum nisi in bono publico inest priuatum. extra de postula. præla. bonæ 1. cum ibi not.

Bonũ commune est priuato pferendũ.

r ¶ Remedio.] in re enim nouum est consilium & remedium adhibendum. ff. de vent. inspic. l. 1. circa princ. potissime per principem. in corpore authen. vt diuinæ iussiones in princ. coll. 8. extra de restit. spol. frequens lib. 6.

s ¶ Cum ipsorum.] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.

t ¶ Impunita.] primum malum quod reipublicæ non expedit. ff. de sol. l. Stichum aut Pamphilum in fi. secundi respon. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. §. existimatio. extra de sent. excom. vt famæ. nã pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. ff. de fideiuss. l. si à reo. §. idem vulgo. vt cum ipsæ timentur pœnæ, boni quiete inter malos viuant. 23. q. 5. non frustra. nec sub prætextu concessi priuilegij flagitiorum crescere debet auctoritas, nec publica vacillare vtilitas C. de priuil. schola. l. hac lege. in fi. lib. 12.

Pœnæ sũt ob maleficia soluendæ.

u ¶ Pandatur ausus.] idest patefiat, vel aperiatur, & est 2m malũ.

x ¶ Excessibus.] scilicet committendis cum ad ipsos tolli potius debeat occasio, vt dixi in decret. si fratrum. §. penult.

y ¶ Iustitiæ.] Tertium malum. Iustitiam equidem colere summũ est in rebus bonum. 12. q. 1. cum deuotissimam.

z ¶ Impediatur officium.] Quartum malũ, quod nó tolerabile est, cũ pati non debeat se contemni, immo suo ingenio augere auctoritatem suæ dignitatis. ff. de offi. præsi. l. obseruandum. & l. seq. coercendo turbantes vel impedientes suam iurisdictionem. extra de offic. deleg. c. 1. de sent. excom. dilecto. de pœnis. Romana. lib. 6.

Iudex non patitur se contemni.

a ¶ Ac prouinciarum.] Quintum malum.

b ¶ Fœdere violato.] quod esset potius obseruandũ. extra de iud. nouit. §. pen. 10. col. de pace tenen. §. 1. & de pace iura. fir. in princ.

c ¶ Scandalis.] quibus est potius obsistendum. extra de præscrip. nihil. in proœm. lib. 6. de noui oper. nun. c. cum ex iniuncto.

d Scissuris.] idest, diuisionibus in animis illorum de populo, quæ multa periculosa existunt. ff. de pœn. l. si quis aliquid. §. fauto. res. C. de seditio. l. 1. & 2. vnde scriptum est. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus super domum cadet. & arg. 10. col. de prohi. feu. aliena. l. imperialem. §. præterea ducatus. ff. de lega. 2. l. cum pater. §. dulcissimis.

Regnũ in seipsum diuisum desolabitur.

e ¶ Ex certa scientia.] per hoc apparet, q reuocationi vel cassationi quæ sequitur, nulla opponi potest obreptio, cũ factum ex certa

scientia

scientia Papæ, licet aliàs de se nullū, efficiat aliquod. extra de trāsa. c. 1. & c. veniēs. de cōll. c. cū accessissent. & de accus. c. ad petitionē. de cōfir. vt. vel inut. c. venerabilis. vbi de hoc 1. q. 7. c. quippe.
a ¶ *Firmitatem.* Similē reuocationē priuilegiorū reperies extra de excess. prælat. c. cū ex eo. lib. 6. de pœn. c. cupiētes. in fi. clem. 5. cū similibus multis, quę per te ipsum studeas inuenire. Hic tñ colligę q priuilegium obtentū incipiēs esse mali occasio, reuocationē meretur, cū & si alteri enorme afferret præiudiciū, destitueretur effectu. de deci. suggestum. vbi de hoc.
b ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt plene dixi in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

c ¶ *Dierum.*] Hęc cōstitutio pōt cōgrue diuidi in partes quinque. In prima præmittitur constitutionis edendæ causa seu ratio. In secunda facti subiungitur recitatio: ibi, *Sane vulgaris, &c.* In tertia annectitur impositiua pœnæ multiplicis de facto constitutio: ibi, *Nos igitur.* In quarta ad pœnas iam impositas aliarū pœnarū fit adiectio: ibi, *Illud nihilominus.* Et in quinta fit quædā protestatio: ibi, *Per hoc autem, & cætera.*
c ¶ *Dierum crescente malitia.*] expone. idest hominū in diebus viuentium. dies enim ipsi de se mali dici nō possunt, tanquā malitiæ ignari: sed ideo dicuntur mali propter malitias hominum, quæ in eis cōmittūtur, serena blandimēta licēt & aeris ad morem terrenę delectationis seruire cogentiū. secundū B. Gregoriū iuxta etiā verbū Domini: Redimētes tēpus, qm̄ dies mali sunt. not. extra de simo. dilectus 1.

etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem[a]. Nulli[b], &c nostræ reuocationis & annullationis, cassationis, irritationis & constitutionis infringere. Data Auinion. vij. idus Augusti anno vj.

TITVLVS XII.

De pœnis.

¶ Narratis facinoribus hominū Marchię, qui suos rectores & officiales occīdere soliti erant, post enumerationē xvij. modorum offensę totidem pœnas exprimit, quas incurrent qui decętero talia præsumpserint: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscunque honoribus & beneficijs tanquam indignos repellit. Concor. c. ad aures. & c. in quibusdam. eod. titu. in antiq. & cap. felicis. eod. titu. lib. 6. iuncta clem. si quis suadente diabolo. etiam in eod. titu.

CAP. VNICVM.

Dierū[c] crescēte malitia videmus mundum[d] in deteriora iugiter[e] prolabi[f], sic hominū mentes assueta[g] depravante nequitia, malis passim[h] cumulum[i] superaddi, vt & boni, qui[k] aliàs odirēt virtutis amore delinquere[l], interdum cū[m] peruersis admisti, concurrere cum illis in illicitis habeant[n], & in apertam malitiam prosilire. Est enim cōpescenda malorum audacia, vt saltem pœnæ formidine[o] retrahantur à noxijs, sicq; boni sectando virtutem meliores effecti[p] non cogantur[q] cum illis perire. ¶ Sane[r] vulgaris[s] tamę notorium[t] publicat, & longe lateque ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat[u], quòd nōnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ Ecclesiæ subiecta[x], nedum olim temporibus diuersorum prędecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus[y] fidelitatis[z] egressi[a] declinauerunt ad infidelitatis reprobæ[b] deuium[c], sed in diebus non longe[d] pręteritis contra nos & Ecclesiam eandem, & dilectum filium Amelium præpositū Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorē ceruicem rebellionis erigere[e] præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos[f] crudeliter sæuientes[g], post graues illatas iniurias & reprobrosas[h] contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta[i], eos cruentæ[k] mortis supplicijs in ore[l] gladij tradiderunt: inter[m] quos pars dicitur fuisse non[n] modica cui mens sanior inerat[o] & tantę temeritatis excessus non[p] leuiter displicebat, sed habuerunt vel[q] inuiti furori confusæ multitudinis cedere[r], dum illius[s] nequiuerūt conatibus obuiare[t]. ¶ Nos[u] igi-

n ¶ *Habeant.*] opportunitatem ad malum promptam videntes, quæ frequenter hominem peccare facit. extra de eo qui cogn. consang. vxoris suæ. cap. veniens.
o ¶ *Pœnæ formidine.*] mali enī metu pœnę frequēter fiunt boni. ff. de iust. & iur. l. 1. C. de emēda. propin. l. 1. extra de vi. & hon. cler. cap. vt clericorum.
p ¶ *Effecti.*] crescit enim homo de virtute in virtutem. de pœni. dist. 2. cap. cum sanctam.
q ¶ *Non cogantur.*] indirecte vel causatiue ex commistionis malorū cōtagione. extra de sta. reg. c. ea quæ. ff. de act. emp. l. Iulianus.
r ¶ *Sane.*] Secunda pars.
s ¶ *Vulgaris.*] idest, in vulgo clamor. simile ff. de fu. l. vulgare.
t ¶ *Notorium publicat.*] idest, publicum reddit: sic quòd nulla potest tergiuersatione celari. de co habi. cle. & mul. c. tua.
u ¶ *Manifestat.*] & sic est tale, de quo facto negatio non valeret: proferre ff. de tribu. act. l. q in hæredi. §. pen. C. de p... l. qui sententiam & [illegible] hoc quod dixi, longe, inducit præsumptio [illegible] ex talis facti inde proximo ex [illegible] extra de præsum. [illegible] c. quanto. & c. quoniam.
x ¶ *Subiecta.*] nedum in spiritualibus, immo & in temporalibus.
y ¶ *Gressus.*] scilicet fi rectos. Vel ea, quę gressus [illegible], terminos.
z ¶ *Fidelitatis.*] ad quā seruandā erant astricti.
a ¶ *Egressi.*] idest, transgressi transgredientes terminos fidelitatis, quos posuerat ipsi vel parentes eorum, contra dictū Prophetæ, Prouerb. 22. 24. q. 3. c. transferunt. extra de sepultu. cap. 1. vbi de hoc.
b ¶ *Reprobæ.*] cum etiā hosti fides seruanda sit. ff. de legi. l. vlt.

d ¶ *Mundum.*] idest homines in mundo existentes, vt dixi 3. proxi. iuxta illud: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini.
e ¶ *Iugiter.*] idest assidue vel frequenter.
f ¶ *Prolabi.*] humana enim natura quodammodo labitur ad delicta. in corpore authen. de mona. §. si quis igitur. circa fi. coll. 5. & omnis ætas ab adolescētia prona est ad malū. 12. q. 1. omnis ætas.
g ¶ *Assueta.*] hoc dicit, quia assuetudo in malū periculosa multū est, cū nō sit adeo veniale peccatū, quin per assiduitatē transeat in mortale[1] secundū Augustinū 25. dist. §. nunc autē. de consec. dist. 5. c. nullus. & arg. C. de episc. audi. l. nemo. vnde assueti hominis vita in malū difficilis dicit ad mutandū. in corpore auth. de mona. §. sancimus. coll. 1. iuxta illud: De difficili cōtinentiā seruat, q se illicito cōcubitu maculare nō metuit. 33. dist. §. quid ergo de pollice.
h ¶ *Passim.*] idest, indifferenter vel indistincte. simile C. de iur. & fac. igno. l. ne passim. ff. de quæstio. l. 1. §. cum quis latrones.
i ¶ *Cumulum superaddi.*] talis cumulus pœnæ cumulum facit superaddi. ff. de pœn. l. relegatæ.
k ¶ *Qui aliàs.*] scilicet malis non immisti.
l ¶ *Delinquere.*] de bonis dicitur:
Oderunt peccare boni virtutis amore. De malis vero dicitur:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.
ff. de iusti. & iure, l. 1. cum ibi not.
m ¶ *Cum peruersis admisti.*] ex hoc Propheta clamat: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. ad hoc 28. q. 1. cap. sæpe maiorum. ff. de act. empt. & ven. l. Iulianus.

c ¶ *Deuium.*] in malum sonat hoc verbum sicut alibi. extra de præsumpt. cap. tertio loco.
d ¶ *Non longe.*] quasi dicat, sed de proximo.
e ¶ *Erigere præsumpserunt.*] propter hoc dicuntur ad infidelitatis deuium declinasse. in lib. feud. qui. mo. feu. amit. cap. si capitanei. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. §. porro. & arg. C. de inoffic. testa. l. liberi.
f ¶ *Suos.*] scilicet dicti rectoris.
g ¶ *Sæuientes.*] idest seueri & impij existentes. simile ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. sol. mat. l. si constante. §. qui maritus.
h ¶ *Reprobrosas.*] idest, opprobriosas & vituperosas.
i ¶ *Subtracta.*] idest, furata: per quod denotatur quòd violentus deprædator furtū cōmittit: nullus enim improbrior fur est, quàm qui vi rapit. Insti. vi bono. rapt. in princ. ff. eod. tit. l. 1.[2]
k ¶ *Cruenta.*] idest crudelis.
l ¶ *In ore gladij tradiderunt.*] idest, cum gladio eos interfecerunt.
m ¶ *Inter quos.*] scilicet ipsos morti tradentes.
n ¶ *Non modica.*] quasi dicat, immo magna.
o ¶ *Inerat.*] simulando eos interficere.
p ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter.
q ¶ *Vel,*] pro saltem ponitur.
r ¶ *Cedere.*] idest, locum dare non resistendo.
s ¶ *Illius.*] scilicet confusæ multitudinis.
t ¶ *Obuiare.*] frequenter enim tumultus populi de facili sedari nō potest. ff. ad leg. Corne. de sica. l. qui cædem.
u ¶ *Nos igitur.*] Tertia pars.

a ¶ *Territi.*]

[1] Hic potes videre tractatum D. Borti. de seditiosis ciuibus. Et ego addo. q isti hic expressi, quia rebellauerūt contra suū vicerectorem positū à Papa, cōtra quem cōmittitur crimen læsæ maiestatis c. in pri. mis in fin. 2 q. 1. incidertunt in illud crimen Bar. in l. hostes. ff. de cap. & postl. re. Cynus l. I. non contij. q. 4. C. & infamis. neque illi. quia facta fuerūt omnia in contemptū Papę, possunt iniuriā remittere. arg. not ibi per Cyn. Fonta.

[2] Vide omnino beatū Thomā 2. 2. q. 88. artic. 4. ex quo intelligas, qualiter peccatū veniale possit fieri mortale.

[3] Adde q ex hoc solo meruerunt pœnā capitalem [illegible] leg. [illegible] publica hoc etiam cōm [illegible] pitale, q et dicta officiales [illegible] sunt capi[illegible] C. de carc. pri. l. [illegible] gregando se armatos cōm. seruit crimen læsæ maiestatis l. §. cit. ad legē Iuliā cuius pœna habetur C. illo titulo. l. quisquis. Fonta.

tur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi [a] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi [b], ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum [c] claudicare perfidiam, remedijs quibus [d] possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti [e], dictæque prouinciæ pacifico [f] statui paternis [g] affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac [h] in perpetuū valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa vel aliunde in eam prouinciam moram [i] trahens clericus vel laicus famæ suæ prodigus [k] (ipsius Ecclesiæ calcata [l] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit [m], quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus [n] & temporalibus auctoritate Apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem; aut eorum vel alicuius ipsorū vicariū [o] aut iudicem vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locumtenentē eiusdem [p] (quod absit) occiderit [q], aut ad offendēdū illū vel [r] illos insecutus [s] extiterit, ceperit [t], captiuauerit [u], detinuerit [x], percusserit [y], aut etiā vulnerauerit [z], aut ipsorū aliquid vel aliàs in locū vbi morā traxerint insultū [a] fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit [b], siue de suo re-

a ¶ *Territi.*] simile ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. C. ad legem Iul. repet. l. 2. 38. q. 5. non frustra.

Pœna est ad emendationem introducta.

b ¶ *Relabi.*] pœna enim semel tolerata quē emendatū facit, cū de se sit ad emendationē hominū introducta. ff. de pœn. l. si pœnam.

c ¶ *Illorum.*] malefactorum, quibus admissi sunt.

Voluntates malæ cohiberi non possunt.

d ¶ *Quibus possumus.*] hoc dicit quia malas voluntates hominū ad plenum cohibere nō possumus. 31. q. 1. hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiā. in corpore authē. de nupt. §. mitiores. vt hi qui ob. se. habere perhibent. §. 1. coll. 6.

e ¶ *Saluti.*] ad quorum salutē anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic vides.

f ¶ *Pacifico statui.*] ad hoc anhelare debet quicunq; præsidens, vt placatam & quietā teneat prouinciam, quā regit, quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præs. l. congruit. in corpore authent. de armis circa princ. de quæsto. in princ. coll. 6. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6.

g ¶ *Paternis affectibus.*] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiā exhibendo. in corpore authen. de mand. princ. §. quod si delinquentes. in fi. coll. 4.

h ¶ *Hac in perpetuum.*] ex his verbis patet, quòd ista constitutio generale ius inducit: hoc est enim vnum de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de legi. l. 4.

i ¶ *Moram trahens.*] per hæc verba videtur ꝙ pœnæ infra positæ nō extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltē immorantes: & sic si vnus viator vel aduena cōmitteret ibidē contra hanc decre. pœnas infra positas nō incurreret, Tū quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis nō loquitur: vnde durū videretur ad nō expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. 3. §. nō perpetua. de relig. at si quis. §. & generaliter. 32. q. 2. §. in hoc. extra de elect. statutū. lib. 6. Tū quia aliàs viderentur ista verba, morā trahens, per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura, 29. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de contrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus. Tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenæ laxandæ. ff. de pœn. l. interpretatione. per ea quę dixi in cap. sancta Romana. §. episcopos.

K ¶ *Prodigus.*] simile extra de accus. cap. prælatorum.

l ¶ *Calcata reuerentia.*] quantū est in illis. simile huic C. de vesti. olo. & deau. l. temperent. lib. 11. Et sic colliges dehonestari Ecclesiam vel dominū temporalē in personis officialiū suorū, cū Ecclesiam vel suū dominū repræsentent. arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. c. 1. extra de offi. vic. c. Romana. C. vbi & apud quem in int. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominum crucifigunt, qui eū in suis sacerdotibus persequuntur. 3. q. 1. c. nulli. & ecclesia pati dicitur in eis tanquā ministris suis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin. l. pater. de do. cau. mor. l. si filiofamilias. & tanquā in illis qui suo effectui sunt subiecti. ff de iniur. l. 1. §. oēm. Inst. eo. tit. §. patit.

Sacerdotū persecutores, Domini sūt crucifixores.

m ¶ *Irrepserit.*] idest prosilierit, vel proruperit. simile C. de episc. & cler. l. si quis in hoc genus. extra de pœnis. c. felicis. lib. 6.

n ¶ *In spiritualibus & temporalibus.*] nō videtur ergo incurrere pœnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantū offendit, cum hic textus videatur exposcere ꝙ sit vicarius in vtrisque. cōtrarium non improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut thesaurarium vel eius locumtenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutū, ipsas incurrat, & tamen in neutro ex illis exposcitur, ꝙ hæc duo concurrant: sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & temporalibus: quia frequentius accidit ꝙ simul ad hæc duo constituatur, quàm ad alterum tantum: idem tamen si ad vtrumque. arg. ff. de leg. l. nam ad ea.

o ¶ *Vicarium.*] si sit vnus, vicarios, si sint plures. & idem dicas de iudice locum tenente.

p ¶ *Eiusdem.*] scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si idem. Vnde per hoc videtur ꝙ offendens locumtenentem iudicis vel vicarij, non incurrat pœnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur: sed hoc est ideo quia cum supponatur vicarium vel iudicem esse per ipsum rectorē constitutū, & sic fore per ipsum delegatū, ille nō pōt locumtenentē saltē generalē habere, cū delegatus ab alio quàm à principe nō possit saltē vniuersaliter cōmittere vices suas, licet vnā causam singulariter subdelegare possit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cū causam. ff. quis & à quo appell. l. 1. §. 1. thesaurarius. & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum cōstitutus, sed dicit thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi p hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis à principe sit ad certū officiū cōstitutus, vt sic quilibet eorū suū vicariū vel locumtenētem habere possit.

q ¶ *Occiderit.*] intellige qualitercūque, dolose iū, cū nō distinguat, & argu. C. de malefi & mathema. l. 1. Et enumerat decē & septē modos offensę vel culpæ, & ex vnoquoq, quis incurrit pœnas j. sequentes. & hic est prius.

r ¶ *Vel illos.*] supra nominatos.

s ¶ *Insecutus.*] Secūdus modus: sola ergo insecutio causa offendendi facta, facit quem incurre pœnas infra positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro forefacto habeatur. ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. & l. diuus. C. eo. l. tit. l. si quis cū telo. de pœni. dist. 1. si quis cum telo. simile huic C. ad leg. Iul. maie. l. quisquis. de pœn. c. felicis. lib. 6.

t ¶ *Ceperit.*] Tertius modus. & dic, ceperit, scilicet in persona: secus enim si eius bona. argu. eorum quæ not. Inno. de sent. excō. monachi. sumitur alibi verbum, capere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse.

Serui efficiuntur captiuitate.

u ¶ *Captiuauerit.*] Quartus modus. & multifarie potest intelligi istud verbum, puta si ipsos vel alterū de ipsis in manibus hostium tradiderit. tunc enim traditus proprie captiuus dicitur, intantū ꝙ seruus hostiū efficit, Insti. de re. diui. § itē ea. ff. de capt. & postl. reuer. l. postliminij. & l. hostes. & de tali captiuante pōt infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici, captiuauerit, puta tanquam seruum suum aliquem de ipsis inuitū detinendo: nam nō multum à specie seruorum differunt, quibus non datur libertas egrediendi. ff. de lib. ho. exhiben. l. 2. de cond. & demon. l. Titio. §. 2. Vel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica vel in vinculis qualitercunque induxerit. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur. & arg. extra de sent. excom. cap. nuper.

Iniuria nō fit volenti.

x ¶ *Detinuerit.*] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti enim nō fit iniuria. C de transa. l. cū donationis. ff. de iniu. l. 1. §. vsque adeo. de reg. iur. l. nemo videtur fraudare. & intellige, detinuerit, etiam absque alia corporis læsione, vt differat à verbis quæ sequuntur. & arg. de sent. excom. cap. nuper.

y ¶ *Percusserit.*] Sextus modus. & hoc verbum manus iniectionem denotat. arg. ff de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Cornelia. in prin. & §. 1. absque vlla corporis contaminatione, vt differat à verbo sequenti. & arg. de sent. excom. contingit.

z ¶ *Vulnerauerit.*] Septimus modus.

a ¶ *Insultum fecerit.*] Octauus modus. & dic, fecerit, cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendum. arg. ad hoc ff. vi bo. rapt. l. 2. in prin. §. homines. & l. prætor. §. hoc edictum. & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in personam alicuius prædictorum: sed si intelligas de insultu, qui fieret contra locum, puta castrum, ciuitatem vel villam, nisi tales moram traherent, tunc non videretur proprie insultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff. quod met. cau. l. non est verisimile. & dicto §. hoc edictū. nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandū, puta si quis per se solum vel paucis coadunatis insultū faceret talem, qui totum locum & habitantes in eo terrere posset, puta ignem imponendo, vel flumen ad occupandum locū diuertendo. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. metus. de inc. ruinau. l. ne piscatores. per hoc autem quod dicit, insultū fecerit in ipsorum aliquem vel locum, &c. dicas pœnas infra positas locum non habere contra insultum vel rixam facientem in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorum: quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationē Ecclesiæ, vel suorum officialium, & per ea quæ dixi supra in glo. per hæc verba.

Obsidiōis triplex est modus.

b ¶ *Obsederit.*] Nonus modus. & expone, idest ipsum vel ipsos suo aliquo modo custodiæ tenuerit, sic quòd eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalitio vel castro existentes circumdantes exercitu, vel in multitudine armatorū. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. succurritur,

gimine vel officio forsan expulerit [a], vel fugauerit [b], vel [c] socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [d] aliquibus spoliauerit [e], vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri, vel loci de prouincia ipsa populum, cõmunitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directe vel indirecte [f] cõtra nos & præfatam Ecclesiam seu rectores, officiales, & locumtenentes prædictos, vel ipsorum [g] aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit [h], ac rebellionem [i] seu conspirationẽ [k] per se, vel per [l] alium seu alios facere vel procurare præsumpserit, vel ad ea [m] siue ipsorum aliquod dederit [n] auxilium [o] consilium, vel fauorem [p], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis [q], ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani [r] fuerit, etiã si patriarchali, vel archiepiscopali seu episcopali vel superiori [s] præfulgeat dignitate, perpetuo [t] sit infamis [u]: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos [x] admittatur: Sit intestabilis [y], vt nec testandi liberam habeat factionem [z], vel ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur [a]: Nullus [b] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respondere [c] teneatur: Nec [d] quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: Nec [e] valeant eius sententiæ [f] vel [g] processus: Nullus [h] ei in quacunq; [i] causa vel negotio patrocinium præstare præsumat [k]: Nec [l] ipse ad [m] patrocinandũ alijs admittatur [n]: Instrumenta [o] confecta per eũ, si forte officium tabellionatus exerceat [p], nullam habeant firmitatem [q]: sed potius cum auctore damnato damnentur [r] [s] Dignitatibus [s], officijs & bene-

succurritur & l. in ea. & l. necnon. §. 1. & super hoc videre potes quæ not. per Inno. & Hosti. de senten. excom. nuper. Alius modus obsidiatus in iure reperitur, puta cũ per hostes populo Romano, vel per ipsum hostibus præstantur obsides pro pace [i]neunda, vel se[c]u[n]d[u]m fo[e]d[us] ineundum pro ista conseruanda. ff. ad leg. Iul. maie. l. 1. de q[ui]bus legitur q[uod] nõ possunt facere testamenta. ff. de testa. l. obsides. bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur. ff. de iure fisci. l. diuus. Alius [z] autem est modus obsidiatus, in vulgari vocatus, obstagium, cum quis pro se vel alio promittit vel iurat non exire certum locum vel territoriũ, nisi soluto debito vel attento promisso. dicta l. nec nõ. §. 1. extra de iureiur. c. ex rescripto. de arbi. exposita. 23. q. vlti. cap. vt pridem.

[z] De isto vide do. Montolonium, in ver. obses. in promptuario suo diuini & humani iuris. Fontz.

a ¶ *Expulerit*.] Decimus mod[us], & expone, expulerit, per vim expulsiuam, in qua nulla est voluntas.

b ¶ *Fugauerit*.] idest, ipsos vel ipsum fugando seu prosequendo ad dimittenda officia compulerit. & est vndecimus modus.

c ¶ *Vel socius fuerit*.] Duodecim[us] modus: & intellige, socius fuerit in ipso maleficio. & hoc denotat verbum, facientis, quod sequitur, secus autem dicas si aliquis esset socius illius, qui talia faceret cui in hoc assensum non præberet. argum. de sent. excom. cap. si concubinæ. C. de testi. l. qui liberi.

d ¶ *Bonis aliquibus*.] videtur intelligendũ de quãtiscũque & qualibuscunque bonis, cũ indifinite loquatur. arg. de priuil. quia circa.

e ¶ *Spoliauerit*.] priuando illos talibus bonorum possessione: hoc enim denotat significatio huius verbi, & est decimustertius modus.

f ¶ *Vel indirecte*.] quasi dicat per se vel per alium, expresse vel tacite vel subdole.

g ¶ *Ipsorum aliquem*.] ex seditione igitur incitata contra alium quàm contra Papam vel Ecclesiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea quæ dixi supra in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus.

h ¶ *Excitabit*.] Decimusquartus modus. & talem seditionem excitandi in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque. ff. de pœnis l. si quis aliquid. §. fautores & l. capitalium §. solent. C. de sedi. l. 1. & 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maiesta. l. 1.

Seditiosi qua pœna sunt puniendi.

i ¶ *Rebellionem*] facere vel procurare præsumpserit, quod est infra. & intellige in dicta prouincia vel castris eiusdem, vt supra. Et hic potest denotari decimusquintus modus.

k ¶ *Conspirationem*.] Decimussextus modus. & hic conspiratio in malam partem sumitur. & 11. q. 1. conspirationibus. & extra de testi. cogen. c. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in c. sancta Romana. super verbo, conuenticulas. & probatur C. de pœn. l. qui sententiam. de profes. & medi. l. magistros. & l. nota. lib. 10.

Cõspiratio in bonã & in malam partem sumatur.

l ¶ *Per alium*.] in maleficijs enim non refert an per se vel per aliũ quis faciat. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. decessisse. de iniur. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. extra de resti. spol. cum ad sedem. de sent. excom. c. mulieres. de homic. c. is qui. lib. 6. cum similibus.

m ¶ *Vel ad ea*.] ad omnia supradicta videtur referendũ q[uo]d hic dicitur. arg. ff. de leg. l. talis scriptura. extra de appel. c. sec[un]do requiris.

n ¶ *Dederit*.] Decimusseptimus modus.

o ¶ *Auxilium*.] qualiter videatur quis opem vel auxiliũ vel consilium præstare, colligitur. Insti. de obli. quæ ex deli. nas. § ope. ff. de fur. l. in furti. § ope. & §. cons. l. ũ. & l. si pignore. §. qui ferramẽta.

p ¶ *Fauorem*.] idest qualiter fauorẽ quis præstare videatur in talibus vel similibus, vide quod not. Gul. de hæret. c. quicunque. §. 1. lib. 6.

q ¶ *Conditionis*.] idest qualitatis. simile ff. de vsufru. l. sed & si quid. § 2. not. extra de cleri. non resid. quia nonnulli.

r ¶ *Mundani*.] cũ prædixerit cuiuscunq;, cõprehendere videtur comites vel etiam regem. & arg. ad hoc in cap. si fratrũ. §. quia igitur.

s ¶ *Superiori*.] hic recita quod dixi in c. si fratrum. §. quia igitur.

t ¶ *Perpetuo*.] enumeratis decẽ & septem modis, enumerat decem & octo pœnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

u ¶ *Infamis*] Prima pœna. Et dic infamis infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit. repellit enim quem à testimonio, vt sequit. & in corpore authẽ. de testi. l. 3. & l. ob carmen. extra de proba. licet. Itẽ à dignitate. C. de infa. lib. 12. extra de exces. prælat. inter dilectos. de reg. iur. infamibus. lib. 6. [a] Item à patrociniõ. ff. de postul. l. 1. §. remouetur. Itẽ ab actibus legitimis, vt sequitur. & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia, quos curiosus lector per se poterit inuenire.

[a] Vide quæ ibi notaui, & ibi dixit Alber. q[uod] excõicatus est priuat[us] actibus legitimis. c. pia. de except. & ideo nõ p[ro]mouet[ur] ad doctoratũ, cũ illa sit dignitas sine administratione. authen habita ne fil. pro pat. §. illud. in proœmio Digestorũ. Fontz.

x ¶ *Legitimos*.] non videtur intelligendũ hic d[e] omnibus actibus qui à lege sunt inducti, q[uasi] sic ab omni contractu & cõmercio & extremæ volũtatis cõfectione, & quocunq; officio etiã onereso repelleret[ur] infamis: q[uo]d forte verũ non est. [3] argu. Inst. de excep. §. vlt. C. de decu. l. si quis procurationẽ. lib. 10. 50. dist. cap. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus pro quadã prærogatiua honoris inductis. arg. ff. decurion. l. eos.

[3] Bene dicit. adde not. in c. tuã. d[e] spo. & quali. c. infames. 3 q. 7. Fon.

y ¶ *Intestabilis*.] actiue & passiue. vt sequitur. Et est secũda pœna.

z ¶ *Factionem*.] in hoc efficitur intestabilis actiue.

a ¶ *Vocetur*.] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile C. de hære. l. attendentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credẽtes. de pœn. c. felicis. lib. 6. sicut alibi est videre, quod aliquis efficitur intestabilis actiue & passiue. extra de consec. cum dilectus.

b ¶ *Nullus ei*.] Tertia pœna, cui cõcordant iura, scilicet p[ro]xi. alleg.

c ¶ *Alijs respondere*.] hoc ideo ne ex sua malitia commodum consequatur. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præstare debet. ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

Pœna immunitatẽ nõ præstat.

d ¶ *Nec quæuis causa*.] Quarta pœna. & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis. simile reperitur in iuribus supra proxi. alleg. in glo. & in hoc.

e ¶ *Nec valeant*.] Quinta pœna.

f ¶ *Sententia*.] si de facto eas tulerit.

g ¶ *Vel processus*.] indistincte loquitur: quare debet intelligi d[e] quibuscunque processibus tam iudicialibus, quàm inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. q[uonia]m contra falsam & sic cũ citatio sit de p[ro]cessu vt ibi, sua citatio aliquem nõ arctabit. arg. extra de elec. c. bonæ 2. iũcto c. ad audientiã. de cõsue. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. iũcta l. 2. si quis in ius voc. nõ ierit. cũ ibi not. & extra de accusa. veniens. & per Inno. de dila. c. p[ræ]terea

Citatio est de p[ro]cessu.

h ¶ *Nullus ei*.] Sexta pœna.

i ¶ *Quacunque causa*.] criminali vel ciuili.

k ¶ *Præsumat*.] & ita subtrahitur sibi cõmunio patrocinij, sicut & interdicto vel excõmunicato communio Christiani. extra de vsur. post miserabilem. 11. q. 3. c. cum excommunicato. cum similibus.

l ¶ *Nec ipse*.] Septima pœna.

m ¶ *Ad patrocinandum*.] idest, aduocationis officium præstandũ. arg. ff. de postula. l. 1. §. postulare.

n ¶ *Admittatur*.] subaudi etiam si sponte vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infami dicitur. ff. de postul. l. 1. §. remouet. & arg. Insti. de excusa. tu. §. idem rescripserunt.

o ¶ *Instrumenta*.] Octaua pœna.

p ¶ *Exerceat*.] scilicet post tales offẽsas, vel aliquã d[e] ipsis cõmissã.

q ¶ *Firmitatem*.] hoc intellige de cõfectis postquã talia cõmisit: q[uæ] cõfecta sũt ante bene valerent. sic põt intelligi quod not. in corpore authen. de tabel. §. nunc tñ. coll. 4. & per Inno. de hære. c. fraternitatis. & arg. ff. de offic. p[ro]co. l. Barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l. nec enim. C. de admini. tu. l. sancimus. de reg. iur. factũ legitime. lib. 6. quia alias puniretur ille ad cuius cõmodũ facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si quis in suo. C. de inoffic. testa.

r ¶ *Damnentur*.] simile extra de hære. c. fraternitatis.

s ¶ *Dignitatibus*.] Nona pœna.

a ¶ *Mandamus*.]

ficijs ecclesiasticis vel mundanis [a], quæ obtinet [b], quæcunq; sint & quocunque nomine censeantur [c], sit eo ipso [d] priuatus, ac [e] inhabilis & indignus ad ea [f] & quælibet [g] alia in posterum obtinenda: Filij [h] eius ad nullos honores ecclesiasticos vel mundanos, ad nullas dignitates vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet [i] admittantur: Libertatibus [k] & etiam immunitatibus realibus [l] & personalibus, priuilegijs & indulgentijs quibuscunque sub quacunque forma verborum ab [m] Apostolica sede cõcessis ex tunc [n] penitus careant: Vasalli [o] & homines à iuramẽto fidelitatis & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidẽ sint penitus absoluti: [p] Feuda [q] quoque, iura, honores ac officia & alia quæcumque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiç & alibi vbicumque a prædicta Romana [r] obtinent Ecclesia, sint eo ipso [s] penitus [t] confiscata [u]: Alijs [x] vero feudis, iuribus, honoribus, officijs, & bonis immobilibus, quæ a quibuscũque alijs [y] tenent ecclesijs, sint eo ipso [z] priuati: quæ sic ad easdem ecclesias libere [a] reuertantur, quod de illis earũ rectores pro sua voluntate [b] disponant [c]. [d] mobilia vero bona ipsius [e] cõcedimus fidelibus occupãda [f]. Illud [g] nihilominus adijcientes nostræ huiusmodi sanctioni [h], vt sic [i] delinquens excommu-

Libertas à Papa põt auferri.

a ¶ *Mundanis.*] Nota principẽ Ecclesiæ priuare posse ex causa nedum clericũ immo & laicum, nõ tñ a beneficio & officio ecclesiastico, immo etiã tẽporali & mũdano nec mirũ: quia & libertate, quæ est de iure naturali. ff. de iust. & iu. l. manumissiones. inst. de iure perso. na. §. 1. priuat eũ qũq. extra de Iudæ. c. ita quorũdã. & c. ad libertãdã. 15. q. vlt. c. cũ multæ. Et si quęras quomodo hoc fieri põt, cũ iura naturalia sint de se immutabilia. inst. de iure natura. §. sed & naturalia. nec ea quę competũt de iure naturali, videntur posse tolli etiã per principẽ. extra de re iu. pastorales. §. cæterũ. Cle. 5. & arg. ff. de pœ. l. qdã sunt. & not. C. de preci. impe. offe. l. quotiés. & per not. extra de cõsti. c. quæ in ecclesiarũ. & de immu. eccle. c. qa pleriq;. Rñdeo q ius naturale in se totale immutabile est, & semper æquũ & iustũ remanet: sed in particulari ea q de iure naturali cõpetũt: ex causa, puta ex delicto summoueri possunt. sic notatur C. si q. ius vel vtili. pub. l. vlt. vnde & libertas, licet de iure sit naturali, tolli potest etiã p pactũ: puta si maior xx. annis ad pretiũ participandum patiatur se vendi tamquam seruum alicui credenti ipsum seruum. ff. de sta. ho. l. & seruorum. §. serui. insti. de iure perso. §. serui. & in eis not.

b ¶ *Obtinet.*] scilicet de præsenti.

c ¶ *Censeantur.*] non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata vel non curata.

d ¶ *Eoipso.*] & sic non erit sentẽtia hominis priuatoria necessaria. Simile de elect. quàm sit. de hæret. cum secundũ leges. in corpore authent. de rap. mu. §. fi. col. 9. cum similibus.

e ¶ *Ac inhabilis.*] Decima pœna.

f ¶ *Ad ea.*] scilicet prius habita, quibus eoipso priuatus est.

g ¶ *Quælibet alia.*] non dicit prioribus similibus, quare de omnibus habet intelligi hæc inhabilitas. super quo vide quod dixi in decret. Execrabilis.

h ¶ *Filij.*] Vndecima pœna. Sed an ista pœna extendetur ad nepotes? Dicas q nõ: cum de filio agatur. arg. ff. de testa. tu. l. q si nepotes. de libe. & posthu. l. 2. & l. cum quidã. alias dic vt dixi in decre. execrabilis. in verbo, filius.

i ¶ *Quomodolibet*] scilicet quasi dicat siue patris delicto consenserit, siue non: si enim consensissent, tunc ex proprio delicto paterent hãc pœnã, vt ẽ. Sed summa videtur iniquitas q filius innocẽs ex delicto patris puniatur: cũ scriptũ sit lege diuina: non portabit iniquitatẽ patris filius, nec ecõtra. 1. q. 4. c. 1. & 2. itẽ lege humana canonica & ciuili scriptũ est, peccata suos auctores, nõ alienos tenere debere. C. de pœ. l. sancimus. extra de his quę fiũt à ma. par. cap. c. quæsitũ. Itẽ expressum videtur, q crimen paternũ vel pœna paterna nullã maculã filio infligit. ff. de pœ. l. crimen. Ad hoc dicas, q atrocitas delicti aliquãdo pœnã facit infligi alijs ob delicta parentũ vt hic, & extra de pœ. cap. felicis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. Sed per hoc adhuc non respondetur cõtrarijs? Dicas sic: q ideo filij puniũtur, quia in eis paterni criminis exẽpla metuuntur, vt dicta l. quisquis. Sed ista ratione considerata videtur q ex quocumque publico crimine pœna paterna deberet filiũ afficere: sed hoc non est verum, vt in contrarijs. Potes igitur meo iudicio probabilius respondere, q hoc contingit non vt principaliter puniatur filius propter crimen patris, cum sit innocens: sed cũ pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quàm in sua, vel quàm ipse filius. ff. q met. cau. l. isti quidem. ad plus puniendũ patrem nedũ in seipso, sed & in filio, in certis criminibus sic statuitur: licet occasionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminibus cõmittendis, cogitans de pœna nedũ sibi, sed & suis filijs infligenda: Sic est videre de sentẽtia interdicti, quæ ob culpã domini tẽporalis fertur in subditos, vt nedũ in se, sed in subditis ad quos tenetur affici, sentiat se punitum, & vt citius à tali culpa committenda propter hoc arceatur. extra de offic. deleg. sane quia. de spon. nõ est. Reliqua dic vt not. 1. q. 3. in summa. & per Gar. extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.

Filius an possit ob patris crimina plecti. vide q ego notaui in c. nõ debet de regu. iur. & q istis statutis q pater & filius tenentur p se inuicẽ. Hipp. in l. Infans. ff. de sicarijs. Fonta.

Vide Alfonsũ Castrũ lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, c. 10. & 11.

k ¶ *Libertatibus.*] Duodecima pœna.

l ¶ *Realibus.*] idest rebus concessis ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. permittitur. de censi. l. ætatem. §. rebus. & tales libertates summouentur isto casu, licet aliàs duraturæ forent de sui natura. etiã persona extincta, vt in dictis iuribus, cum suis similibus.

m ¶ *Ab Apostolica sede.*] sed pone q ab alia sede tales libertates vel priuilegia fuissent illi concessæ, videbuntur ne hic sublatæ? Videretur quod non, vt in simili dixi supra in glo. per hæc verba. & in glos. octauus modus. nisi inquantum diceres tale fore priuatũ omnibus honoribus, quos ab alijs ecclesijs obtinebat. infra in versu, alijs vero.

n ¶ *Extunc.*] postquam scilicet aliquẽ de prædictis offensæ modis commiserit.

o ¶ *Vasalli.*] Decimatertia pœna.

p ¶ *Absoluti.*] concor. ad hoc c. si fratrũ. §. pe. & dic vt ibi dixi. ad idẽ in lib. feu. tit. hic finitur lex. circa prin. 15. q. 6. c. nos sanctorũ. vbi de hoc. & extra de hære. c. vlt. Et hic videre potes quæ not. Inno. & Hosti. de dolo & contu. cap. veritatis.

q ¶ *Feuda.*] Decimaquarta pœna.

r ¶ *Romana obtinẽte Ecclesia*] vel ab alijs, vt statim sequitur.

s ¶ *Eoipso.*] scilicet q aliquid de præmissis commissum fuerit.

t ¶ *Penitus.*] idest, in totum.

u ¶ *Confiscata.*] talis confiscatio bonorũ confiscatorũ dominium transfert in fiscũ absq; aliqua traditione, vt & aliàs. ff. de publ. vect. & cõmissis. l. cõmissa. ff. de incestu nup. l. cũ ancillis. in corpore authen. eod. tit. §. 1. coll. 3. de rap. mulie. §. vlt. coll. 9. extra de hæret. c. cũ secundũ leges cũ similibus. Quod aũt de honoribus & officijs dicitur, q sint confiscata, intellige de talibus honoribus & officijs, qui vel quæ secundũ forte cõmunẽ vsum loquendi patriæ iura patrimonialia censentur: si aũt de illis honoribus & officijs intelligas, dices ipsa confiscata, idest, ad fiscũ ecclesiæ deuoluta, vt de illis in personis aliorum disponere possit. arg. tex. seq.

x ¶ *Alijs.*] Decimaquinta pœna.

y ¶ *Alijs.*] scilicet ab Ecclesia Romana, quæ dicuntur vniuersalis Ecclesiæ fore membra. 7. q. 1. Nouatianus.

z ¶ *Eoipso priuati.*] absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi supra in glo. & sic non erit. & concordat ad hoc de elect. cap. vbi maius §. ipsos insuper & cap. fundamenta. §. quod si secus. de pœn. c. felicis. lib. 6. & eod. tit. cap. in quibusdam.

a ¶ *Libere.*] quasi dicat, absque aliqua contradictione illius. de elect. vbi maius. §. ipsos insuper.

b ¶ *Voluntate*] quasi dicat, illo etiã nõ vocato. arg. de pbẽ. c. licet.

c ¶ *Disponãt.*] sed hoc qualiter intelligas, poterit ne talis de possessione talis bonorum deijci per viam executionis vel occupationis bonorũ absque aliqua alia sententia declaratoria. q crimen fuerit per illum commissum? Dicas q non. C. de iure fisci. l. vlt. lib. 10. extra de hære. c. cum secundum leges. sed talis sententia declaratoria promulgata, non est sententia hominis necessaria priuatoria, vt prædixi: quia tunc statim succedit, & locum habet sententia iuris: & sic intelliguntur iura dicentia quem incurrere ipso facto bonorum confiscationem. de homic. pro humani. §. vlt. lib. 6. & in iuribus allegatis in glo. talis confiscatio. Et si quæras quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur. ff. de his quib. vt indig. l. eũ qui. & ita not. in corpore authen. de incestu nupt. §. sancimus. coll. 3.

d ¶ *Mobilia.*] subaudi vel mouentia: quia de illis idem est iudiciũm. ff. de verb. sig. l. mouentium.

e ¶ *Ipsius.*] scilcet qui aliquid de præmissis commiserit.

f ¶ *Fidelibus occupanda.*] non ergo alijs. & sic vide bona alicuius ob sua demerita concedi per Ecclesiam alteri occupanda, cum & aliquando nedum bonorum, sed & personæ talis occupatio concedatur. extra de Iudæ. c. ita quorundam. & statim occupanti dominium bonorum occupatorum acquiritur, vt aliàs. Instit. de rerum diui. §. item ea quæ ab hostibus. ff. de acqui. rerum dom. l. naturalem. §. vlti. cum similibus.

g ¶ *Illud nihilominus.*] Quarta pars.

h ¶ *Sanctioni.*] idest, pœnali constitutioni, quæ proprie sanctio appellatur. not. 3. dist. in summa.

i ¶ *Sic delinquens.*] scilicet altero de modis supra expressis.

a ¶ Excommu-

nicationis [a] sentētiæ, Vniuersitas [b] vero seu cōitas, quæ deliquerit [c] in prędictis, ciuique territoriū & districtus interdicto [d] ecclesiastico subiaceant ipso [e] facto: A qua quidem excōicationis sententia nullus ab alio, quam à Romano [f] Pōtifice possit absolutionis beneficiū obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo [g] † cōstitutus. Per [h] hoc autē nō adimimus secularibus Potestatibus [i] facultatem vtendi legibus [k] cōtra talē, quas aduersus sic [l] delinquentē catholici principes ediderunt [m]. Dignū etenim est, vt quos timor Dei à malo nō reuocat, pœnarum [n] moles in eos exaggerata cōpescat [o]. Nulli &c. nostrę functionis & sanctiōis insuper, &c. Datum Auinione. viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

¶ Taxatio gratiarum sedis Apostolicę impetratarū tā cū clausulis cōsuetis, quàm nō consuetis, hic continetur. Et quot litteras, quotq; dictiones linea cōplecti debeat, declaratur, ad paupertatē respectus habetur: Cōtra trāsgressores pœna suspēsionis ab officio vsq; ad sex menses, & quandoq; priuationis imponitur, et vltra illā Abbreuiatoribus sntiam excōicationis Papa cōminatur.

CAP. VNIC.

Cum ad sacrosanctę [p] Romanę Ecclesiæ sinum [q] velut [r] ad matris vbera referta dulcedine [s], ac Romani Pontificis Christi vicarij successorisque [t] Petri clementiam tamquam ad patris [u] plenam prouidentia pietatem [x], orbis [y] terrarum, & qui [z] habitant in eo gratiarum [a] spe [b] assidue confluant vniuersi; indignum credimus nostris fore temporibus [c], vt quibus nos & Ecclesia ipsa exuberamus in gratijs, deficiamus in [d] donis, ne murmurandi inde præstetur occasio [e], vnde gratitudi-

a ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sententia excom. c. si quem. & est 16. pœna.

Vniuersitas delinquere pōt.

b ¶ *Vniuersitas.*] hic dicas vt dixi in c. si fratrū. in verbo, ciuitatibus. & not. extra de excess. prælat. c. tanta.

c ¶ *Quæ deliquerit.*] potest ergo vniuersitas delinquere, vt hic, & de pœnis, si quis suadēte. § ciuitas. Clemēs v. de pœnis c. felicis. § vlt. lib. 6 ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendum. licet non de facili. ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. §. 1. in quibus de hoc: cū de facili non cōsentiant. ff. de lib. vniuer. l. 1. & de hoc not. de simo. dilectus. per Ber. & Inno. & plenius per Hosti. & de senten. excom grauem. per Inno. & Host. post eum.

† Quia in mortis articulo nulla est casuū reseruatio. vide concilū Tridēt. sessio. 24. c. 7. de casuū reseruatione.

d ¶ *Interdicto ecclesiastico.*] 17 pœna. Et signanter dicit ecclesiastico, vt denotetur, quòd quádoque subijcitur quis alij interdicto, puta quando sibi certum officiū vel ministeriū interdicitur. ff. de pœnis. l. more. §. solet. & l vlt. C. de postu. l. 1. ff. eo. tit. Imperator. quandoque interdicitur solus ingressus ecclesiæ. extra de sent. excom. c. is qui. de priui. c. eporum. lib. 6. quandoq; vero interdicitur & ingressus alterius loci territorij vel districtus. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. §. dubitatum. & §. sequenti.

Interdictū varias habet species

e ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ, non ferendæ. simile de pœnis, felicis. lib. 6. cum similibus.

f ¶ *Romano Pontifice.*] subaudi vel alio per ipsum deputato. de sen ten. excom. ad eminentiam.

g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper intelligitur exceptus. de senten. excom. non dubium.

h ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars. Et expone per hoc scilicet, quòd sic, vt s. puniri volumus taliter delinquentes.

i ¶ *Potestatibus.*] pro prǽsidētibus iurisdictioni sumitur istud verbū: vt in c. si fratrum. & c. Ecclesiæ Romanæ. ff. de ver. sig. l. potestatis.

k ¶ *Legibus.*] id est, pœnis per leges inductis.

l ¶ *Sic delinquentem*] scilicet vt s. præmittitur in §. nos igitur.

m ¶ *Ediderunt.*] super hoc tu curiose lector cōsidera singulos modos offensæ supra expressos, & contra eorum quemlibet pœnas in iure inductas iuxta facti varietatem reperies. & per hoc patet, quòd punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem secularē. sic extra de pœ. c. felicis. §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorū punitio primo spectet hoc casu ad iudicem secularem. 17. q. 4. de presbyterorū. & not. 90. dist. c. placuit. in gl. vlt. 23. q. 5. c. sunt quidā. Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere forte placuit ob horrorem criminis, & dehonestationē factam Ecclesiæ in personis, vt s. dixi in glo. quantum est in illis. vel quia tales satis puniti non erant, illæ pœnæ potuerunt superaddi, iuxta not. extra de iud. cap. at si clerici. in glos. penul. de hoc etiam dixi dicto c. felicis.

Iudex secularis punire potest iam punitū per iudicem ecclesiasticū. Et de hoc articulo vide plene Antoniū Gomeziū Tomo 3. variar. resolut. cap. 1. nu. 40.

n ¶ *Pœnarum moles.*] id est multitudo, vel accumulatio.

o ¶ *Compescat.*] simile extra de vita & hone. cleri. vt clericorum. C. de emenda. propin. l. 1. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Cum ad sacrosancta.] Potes istam constitutionem diuidere in partes septem. In prima per modum cuiusdā harengæ seu præludij ratio constitutionis edendæ præmittitur. In secunda ipsa constitutio super taxatione litterarum Apostolicarum consuetis clausulis cōcessarum subiungitur: ibi, *Quo de re, &c.* In tertia clausularum insolitarum in litteris appositarum certa taxatio cum moderamine tam pro scriptura quàm pro registro, quam pro Abbreuiatoribus annectitur: ibi, *Si vero eisdem, &c.* In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio subinsertur; ibi, *Hos licet, &c.* In quinta quid de taxatione litterarum iustitiæ faciendum sit, statuitur: ibi, *Circa taxationem, &c.* In sexta ad ipsam constitutionem certū quid adijcitur: ibi, *Ad hæc prædicta, &c.* In septima transgressoribus constitutionis pœna infligitur: ibi, *Cæterum vt prædicta.*

p ¶ *Sacrosanctæ*] hic dicas vt dixi in c. sancta Romana.

q ¶ *Sinum.*] id est, refugium vel secretum. simile verbum ff. de proba. l. quoniam testamentum 2.

r ¶ *Velut.*] pro tamquam, ponitur.

s ¶ *Dulcedine.*] similitudinarie loquitur, sicut enim infans suggendo vbera in sinu matris repleta dulcedinem reperit, sic quicunq; ad matris spiritualis Ecclesiæ sinum recurrit, dulcedinem ex confidentia reperire sperat: vt eius vberibus nutriatur, & eius auctoritate defendatur, & à suis oppressionibus releuetur: quia non potest, nec debet mater filium suum obliuisci. 2. q. 6. c. ad Romanam 2.

t ¶ *Successorisque Petri.*] simile 40. dist. si vos. extra de translat. c. inter corporalia. & c. quāto. & de re iudi. ad Apostolicę. § nos autem. lib. 6.

u ¶ *Patris.*] consilium salutare pro liberis capiētis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

x ¶ *Pietatē.*] multiplex est vinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum est pietas inter patrem & filium spiritualem, vt hic. 2. q. 6. ad Romanam 2. extra de exce. pia. lib. 6. illud idem potest dici esse inter patrē & filiū carnalē, procedens à parente in filiū. C. de neg. gest. l. 1. ff. de adul. l. nec in ea. circa fi. 5. q. 5. non osculatur. vel procedens à filio in parentē ff. de cura. fur. l. furiosæ. C. de pa. po. l. si filius. Secūdū est inter eos amor seu dilectio singularis. C. de cura. fur. l. vlt. ff. quod met. cau. l. isti quidē. & dicto c. nō osculatur. Tertium est inter hominē & hominis officiū. ff. de seruis expor. l. seruus qui. C. de neg. gest. officio. extra de testa. c. cum in officijs. Quartum est obsequiū inter libertū & patronū. ff. & C. de obse. in tito. & dicta l. officio. C. qui pet. tut. l. patroni. Quintū est pietas inter sanguine cōiunctos. C. de suspe. tu. l. pietatis. Sextū est reuerētia inter inferiorē & superiorē. C. de of. rec. prouinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. sciant principes. extra de off. deleg. c. 1. lib. 6. Septimū est illa eadē reuerentia vel honor inter iuniorē & seniorē. ff. de iur. immu. l. semper. 15. q. 1. c. cōtra statuta. 93. dist. c. à subdiacono. Octauū est obediētia inter subditū & prælatū. 2. q. 6. c. qui se. extra de ma. & obed. c. 2. & c. omnes. Nonū est fidelitas inter vasallū & dominū. in lib. feu. de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura, circa fin. 22. q. 5. c. de forma. Decimū est disciplina seu correctio inter discipulū & magistrū ff. ad l. Aquil. l. sed & si quicunque. §. vlt. extra de sen. excō. cū voluntate. §. fi. Vndecimum est beneficiū inter homines ff. commo. l. in commodato. §. sicut. extra eod. tit. c. 1. Duodecimum vero est religio inter Deum & hominem. ff. de iust. & iur. l. veluti. De his etiam notaui extra de reg. iur. c. non est sine culpa. lib. 6.

Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati.

y ¶ *Orbis terrarum.*] id est viuentes & in eo habitātes: mundus. n. de se quid inanimatum existens, confluere non potest. & expones verbum. &, quod sequitur pro, id est, simile in c. dierū. & ibi dixi.

z ¶ *Qui habitant in eo.*] sumitur ex psal. Domini est terra.

a ¶ *Gratiarum.*] scilicet consequendarum.

b ¶ *Spe.*] sperant igitur vniuersi à principe gratiam consequi, vt hic. simile C. de offi. præfe prœto. in nomine Domini. §. penult.

c ¶ *Temporibus.*] cum ipse princeps potentibus se exhibere consueuit liberalem. extra de rescrip. sedes Apostolica. & sibi in donando immensitas est. in corpore authent. de non alie. aut permu. reb. ec. §. si minus. coll. 2.

d ¶ *In donis.*] hanc enim si quodammodo nobilitas legē imponit, vt debere se quod spōte tribuit existimet, & nisi in bñficijs creuerit, scilicet: ipsa multiplicādo, nihil se præstitisse putet extra de dona. c. 1.

e ¶ *Occasio.*] ad quam frequenter impinguntur qui scrupuloso corde sine causa mouentur. 16. q. 7. c. decima.

ne^a necessitas^b aderat collaudādi: neve^c scriptura^d reddat onustū^e, quod liberalitas^f fecerat gratiosum. Qua^g de re circa litterarum^h nostrarum scripturas, registri^i quoque nostri, necnon Abbreuiatorum Romanæ curiæ notas, illam in taxando volumus moderationē^k apponi, qua^l personæ, quibus gratiæ huiusmodi cōceduntur, se gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter^m sentiant consecutas, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo laboro^n desudant, de suo labore congrue satisfiat^o. ¶ Ad tollendos igitur excessus^p, difficultates^q, circuitus^r, & anfractus, qui possent ex varijs litterarum Apostolicarum taxationibus^s prouenire: sancimus^t, vt modus subscriptus in huiusmodi taxationibus obseruetur: videlicet, quod littera^u gratiæ cum clausulis consuetis^x super canonicatu & præbenda & alio beneficio ecclesiastico, cum cura vel sine cura, vacante vel vacaturo: etiam si dignitas, officium vel personatus existat, decem Turoneñ.^y grossis & non^z vltra taxetur: executio^a vero eiusdē^b duodecim^c Turonensibus & non vltra taxetur: & idem in^d similibus litteris beneficialibus gratiosis, puta super Prioratu aliquo, administratione &^e huiusmodi, ac executorijs earundem seruari debebit^f. Si^g vero eisdem litteris gratiæ & executorijs earundem (vt supra) aliquæ clausulæ nō^h communes vel insolitæ apponantur^i, circa taxationem^k clausularum huiusmodi congrue poterit sic distingui, videlicet quòd non habeatur consideratio in eisdē^l maioris vel minoris gratiæ eius^m quod cōceditur, nec quòd ipsius^n sint maiores vel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur^o, sed habeatur in taxando illa consideratio ad^p laborem, vt scilicet longior scriptura magis^q, & minus^r breuior^s æstimetur^t: hoc tamē circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxādo, vt si scriptura clausulæ appositæ^u nō faciat^x lineā, nec ipsa clausula^y litteræ taxationē augmentet^z. Si vero per^a se, vel saltem alijs^b addita clausulis faciat lineā^c in quarta parte Turoñ. gros. taxetur^d.

a ¶ *Gratitudine.*] exponi potest, i. cū gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudis relationē: cū facientis eā debitor existat ad antidora. ff. de fur. l. si pignore. §. 1. de peti. hære. l. sed & si lege cōmissoria. §. contulisse. & arg. ff. mand. l. si vero non remunerandi. §. idē Papinianus. Vel dic, gratitudine, id est, gratiarum redditione.

b ¶ *Necessitas aderat.*] ex instinctu naturæ prouenit ista necessitas, vt benefacienti benefacere quis cogatur, vt iuribus s. glo. prox. allegatis. ex hoc dici consueuit, quod est beatius dare quam accipere. 16. q. 1. c. prædicator. extra de celeb. Mis. cū Marthę.

c ¶ *Neve.*] expone, ve, pro vel.

d ¶ *Scriptura.*] scilicet recipiēda ad probationem gratiæ prius factę.

e ¶ *Onustum.*] id est onerosum. simile de elect. vbi periculum maius. in prin. lib. 6.

f ¶ *Liberalitas.*] scilicet conferentis.

g ¶ *Qua de re.*] Secunda pars.

h ¶ *Litterarum nostrarū scripturas.*] id est quæ fiunt de litteris nostris.

Registrum facere vtile est.

i ¶ *Registrum.*] in quo omnes litteræ gratiosæ registrātur, vt ad ipsum publicam fidem facturū recursus habeatur, si principales litteræ deficiant, vel esse falsæ dicātur. arg. extra de præscr. ad audientiā. C. de fi. instr. authē. ad hoc.

k ¶ *Moderationē.*] restrictionum denotat illud verbū, non laxationem. extra de ver. sign. c. vlt.

l ¶ *Qua.*] id est, per quam.

m ¶ *Liberaliter.*] quasi dicat nihilo dato pro illis: aliàs enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia non est. 1. q. 1. c. gratias.

Gratia gratis dari & accipi debet.

n ¶ *Labore desudant.*] vnde remuneratione digni sunt. in corpore authent. de iudi. §. ne autē. coll. 6. 12. q. 2. ecclesiasticos. C. de offi. præfec. præto. l. in nomine dñi. §. pe. de prin. agen. in re. l. agētes. lib. 12.

Mercenarius mercede dignus est.

o ¶ *Satisfiat.*] Dignus est enim mercenarius mercede sua. iuxta verbum Euangelij, & in corpore authent. de iudi. §. ne autem. nec fraudari denario diurno debent in vinea Domini operantes. extra de magi. cap. super specula.

p ¶ *Excessus.*] qui per scriptores metas rationis excedentes in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur. de rescrip. statutum. §. notarium. lib. 6. C. de iure fis. l. facultas. lib. 10.

q ¶ *Difficultates.*] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illis super petito salario conuenirent.

r ¶ *Circuitus.*] simile ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

s ¶ *Taxationibus.*] quæ quandoque maiores fieri consueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

Sanctio est pœnalis cōstitutio.

t ¶ *Sancimus.*] id est sub certa pœna statuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis constitutio. 3. dist. in summa cum ibi not.

u ¶ *Littera gratiæ.*] id est, q̄ fit de gratia: ipsa enim gratia fit verbo: sed littera fit ad eius probationē: quod si placet prosequere vt dixi in c. sedes Apostolica. §. verbū. in verbo, litteras. de rescri. c. litteras. Cle. 5.

x ¶ *Consuetis.*] iuxta morem & stylum curiæ Romanæ.

y ¶ *Turonensibus grossis.*] scilicet argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam Turoneñ. paruorum.

z ¶ *Non vltra.*] non prohibet quin ad minorem numerum Turonensium possit taxari: sed quod vltra non fiat: sic aliàs est videre in simili. C. de dila. l. 1. & hoc si partes conueniant de minori. arg. ff. de noui oper. nun. l. 1. §. inde quæritur. sed si non conueniant, ad minus debetur ista taxatio curiæ.

a ¶ *Executio.*] id est lfa executoria, q. s. executoribus gratiæ dirigitur.

b ¶ *Eiusdem.*] gratiæ.

c ¶ *Duodecim Turonen.*] Plus ergo littera executoria taxatur, quàm gratiosa, cum plus de littera sit in illa quàm in ista: cum gratiosa de verbo ad verbū inseri cōsueuerit in effectu in executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio facienda. Quid igitur si litteræ tales fiant curia existēte in regione, in qua talis moneta cursū nō habet? Vel quid si ipsa in vsu cursū habere desijt ob voluntatē regis Francorū eā facientis: de qua moneta fiet tūc taxatio? Dicas quod de moneta currēti fiet taxatio, iuxta valorē & numerū Turoneñ. grossorū 1. arg. de cens. c. olim cū canonicis. & pro hoc facit quod not. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & quod dixi extra de mag. cum sit minus. in verbo, Turonensiū. Et si à me quæras quare decre. conditor talē numerū Turonensiū præfixit pro ista taxatione, non ampliorem vel pauciorē? Respondeo quia sic sibi placuit: vnde est pro ratione voluntas. ff. de consti. princ. l. 1. & talē numerū pro labore ratus est sufficere. arg. C. de temp. in integ. rest. l. superuacuā. nā maiorē numerū vel pauciorē statuere potuisset: vnde hic certa ratio reddi nō potest, sicut nec in alijs iuribus positiuis. ff. de legi. l. non omnium.

Bene dicit. vide Gui. Papa in decisio. for. q. 492. allegantē Bar. in l. Paulus. ff. de sol. ego addo. de Pet. Anch. in cle. si. & deca. §. ex prædictis. vel in casu quēnde & Bart. Alex. de Imol. col. 5. a. l. cū quis. ff. si cer. pet. Doc. c. quādo de iure fuit de pœna expēdē in falsam monetam. vide Bal. lege Conchā. ff. de fal. Fonta.

d ¶ *In similibus.*] nā de similib. idē est iudiciū. 10. col. de pace iura. fir. §. vlt. extra de cōhr. vti. cum dilecti. cū similib.

e ¶ *Et huiusmodi.*] puta obedientia, personatu, vel officio, & similibus forte consuetis regularibus assignari.

f ¶ *Debebit.*] scilicet, vt litteræ gratiæ x. executoriæ x. Turoneñ. & non vltra taxentur.

g ¶ *Si vero.*] Tertia pars.

h ¶ *Non communes.*] id est non consuetæ communiter apponi.

i ¶ *Apponantur.*] vel quia in supplicatione manu propria signata. vel in sua gratia proprio motu facta, erant insertæ clausulæ tales.

k ¶ *Taxationē clausularū.*] nō dicit litterarū: quia illa remanet taxata per textum præcedentē: & vltra taxationē illarū restat amplior facienda taxatio insolitarū clausularū: per hunc textum sequentem.

l ¶ *In eisdem.*] scilicet taxandis clausulis.

m ¶ *Eius quod cōceditur.*] id est, siue maius siue minus sit hoc quod conceditur: cum per eius maioritatem vel minoritatem scribens vel dictans clausulam, plus minus non laboret.

n ¶ *Ipsius.*] scilicet quod conceditur.

o ¶ *Taxetur.*] cum maioritas vel minoritas prouentuum maioritatem vel minoritatem laboris non inducat.

p ¶ *Ad laborē.*] s. toleratū pro scriptura vel dictamine clausularū.

q ¶ *Magis.*] idest maioris laboris.

r ¶ *Minus.*] idest, minoris laboris.

s ¶ *Breuior.*] scilicet scriptura.

t ¶ *Aestimetur.*] cū naturaliter maior labor in prolixiori subeatur.

u ¶ *Apposita.*] scilicet non communis vel insolitæ, vt supra.

x ¶ *Non faciat lineam.*] scilicet completam.

y ¶ *Clausula.*] scilicet non communis, sed insolita.

z ¶ *Augmentet.*] apparet ergo vltra taxationē litterarū, quod habeatur respectus de faciēda taxatione vel nō faciēda clausularū, vt s. dixi.

a ¶ *Per se.*] scilicet solam.

b ¶ *Alijs.*] intelligendū videtur cōibus. cum indefinite loquatur.

c ¶ *Lineam.*] scilicet integram.

d ¶ *Taxetur.*] & illius chartæ taxatæ forte sit solutio de moneta mutata. nō quod quarta pars Turoñ. diuisi soluatur, quia forte desineret cursum publicū habere. mutata enim forma publica in Turonēsi grosso apposita, iuxta legē primā. ff. de contrahen. empt. & ven. ipsa substātia Turoñ. mutata cēsetur. ff. ad exhib. l. Iulianus. §. si quis. & sic extūc reprobus reputatus non liberaret soluentem. ff. de pign. act. l. eleganter. §. qui reprobos.

Forma pecuniæ mutata, censetur mutari etiam substantia.

a ¶ Pro qua-

& sic pro qualibet[a] linea huiusmodi additę clausulę in taxādo quarta pars gros. Turoneñ. addatur, & si[b] qd superfuerit[c], & minus linea, illud superfluū nec taxationē immutet[d]. Lineam[e] autē quę centū[f] & quinquaginta litteras, seu xxv. continet dictiones, intelligi volumus in[g] hoc casu, & vt taxatio huiusmodi (dū[h] exēpla ponūtur) quodāmodo ꝓcedat, inserta illa[i] clausula, verū ne sub eo prætextu, & cętera: quæ quatuor[k] continet lineas, vno Turoneñ. grosso taxetur[l]. Illa etiā clausula[m], prębendā vero ac dignitatem, quæ cū[n] acceptatiōe reseruat[o], quę quatuor & paulo[p] plus continet[q] lineas, vno Turoneñ grosso taxetur: & in similibus[r] clausulis additis secūdū linearū numerū idē[s] fiat. Eandē taxationē cū moderamine[u] antedicto quo ad præfatas litteras[x] in registro nostro seruari[y] volumus cū fuerint registrādæ. Eādē etiā taxationē quo ad præfatarū litterarū notas, scilicet gratiæ cū antedicto numero Abbreuiatores obseruēt[z]. De executorijs vero huiusmodi gratiarū Abbreuiatores ipsi, etiā si clausulæ nō communes vel insolitæ apponantur[a] eisdem, duos[b] tantū recipiāt Turoneñ. ¶ Hoc[c] licet sic[d] in taxatione prædictarū[e] litterarū obseruari velimus, in forma tamē pauperū deferri volumus paupertati[f], & nostrā taxationē in[g] illa, videlicet octo Turoneñ.[h] gros. inuiolabiliter[i] obseruari: nā beatū fore virū, qui super pauperem & egenū[k] intelligit[l], verbis propheticis[m] edocemur[n]. ¶ Circa[o] taxationē autē litterarū[p], quæ per audientiā transeunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandū, sed rationabilis[q] modus obseruatur in illis, qui solitus est hactenus obseruari, maxime[r] secundum taxationem litterarum ipsarum, quæ in libro[s] Prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarū taxationibus

a ¶ *Pro qualibet linea.*] quasi velit dicere, si per lineæ talis partē additā alij illa reddatur cōpleta. & ꝑ aliā partē sui alia cōpleta reddatur, quælibet de sic completis pro quarta parte Turoneñ. taxabitur.

b ¶ *Si quid.*] idest aliquid.

c ¶ *Superfuerit.*] vltra lineas per illam additam completas.

d ¶ *Immutet.*] quasi dicat, illo superfluo reputato modico ꝓ ipso nec plus nec minus. arg. de cōse. dist. 2. c. reuera. ff. de in integ. rest. l. scio.

e ¶ *Lineam.*] scilicet per quā solam vel aliis redditam fit vltra taxationē litterarū alia taxatio.

f ¶ *Centum & quinquaginta litteras.*] sed hoc qualiter esse pōt cum in alphabeto vel alibi nō repertantur tot diuersæ litteræ? Dicas forte intelligendum de litteris alphabeti, quæ reiteratæ complere poterunt talem numerum.

g ¶ *In hoc casu.*] istud sic fuit inductū ad vitādas multas fraudes, q̄ ꝑ scriptores vel dictatores cōmitti possēt scribētes vel dictātes in pergameno stricto, vt sic clausula ꝑ se lineā faceret, vel alijs addita illas cōpleret. Quid igitur erit si linea ꝓp mēbranę strictu rā nō cōtinet istu litterarū numerū, nec etiā dictionū fiet aliqua taxatio de illa, vel nulla? Credo ipsam faciendam de multis lineis coadunatis illum numerum apprehendentibus & non vltra: aliàs labor scribētis vel dictantis sine mercede remaneret: qđ esset contra mentē huius constitutionis, vt s. dixi. & gratiā obtinens de alieno labore rideret, quod esset contra omnem æquitatem, & præstat ad hoc argu. extra de censi. c. procuratores.

Labor nō debet esse sine mercede.

h ¶ *Dum exempla ponuntur.*] per posita enim exempla facti, cum pateant oculatis, veritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur. insti. de gra. cog. §. vlt.

i ¶ *Illa clausula.*] quæ quandoq; in litteris Apostolicis apponitur.

k ¶ *Quatuor continet lineas.*] id est continere potest probabiliter & verisimiliter iuxta communem scribendi modum: aliàs enim de tam gracili littera posset esse scripta, vel in tam amplo & extenso pergameno, q̄ ipsas quatuor lineas non contineret, nisi tu diceres habendum fore respectum ad litterarū vel dictionum numerū s. proxime designatum: vnde facit iste textus ad id quod ibi dixi.

l ¶ *Taxetur.*] vt sic quælibet linea de quatuor pro quarta parte Turonensis taxationem recipiat, vt s. dicitur.

m ¶ *Clausula.*] quæ q̄nque etiā in litteris Apostolicis apponitur.

n ¶ *Cum acceptatione.*] id est cum potestate acceptandi.

o ¶ *Reseruat.*] scilicet beneficium conferendum illi, cui gratia fit.

p ¶ *Paulo plus.*] de quo nulla taxatio fit, vt supra.

q ¶ *Continet lineas.*] hoc dicere potes, vt s. proxime sup hoc dixi.

r ¶ *Similibus clausulis.*] alijs ab illis ꝓxime expressatis gr̄a exēpli.

s ¶ *Idem fiat.*] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoneñ. pro modico autem plus taxatio non mutetur.

t ¶ *Eandem taxationem.*] scilicet, quæ facta est tam de litteris gratiosis, quàm executorijs. s. in §. qua de re.

u ¶ *Moderamine antedicto.*] s. in verbo, hoc tamen.

x ¶ *Litteras.*] scilicet gratiosas & executorias.

y ¶ *Seruari volumus.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra decem, executoriæ vero vltra Turoneñ. xij. non taxentur.

z ¶ *Obseruent.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra x. Turoñ. nō taxētur vltra eā taxationē clausularum insolitarū iuxta dictū moderamen.

a ¶ *Apponantur eisdē.*] in salario ergo percipiēdo ꝑ Abbreuiatores de litteris executorijs nō distinguitur, an ipsæ clausulas solitas cōtineāt: ratio huius pōt esse: q̄a cū taxationē habeāt de litteris gratię, & vltra ꝑ clausula insolita apposita amplius sup hoc in executorijs laborare nō habēt sup nouo dictamine abbreuiatiōis faciēdæ.

b ¶ *Duos tantum.*] non ergo plures.

c ¶ *Hoc licet.*] Quarta pars.

d ¶ *Sic.*] vt dictum est in §. præcedenti. si vero.

e ¶ *Prædictarum litterarum.*] scilicet gratiæ.

f ¶ *Paupertati.*] Not. rationē paupertatis haberi in taxatiōe salarij, sicut & alibi in taxatiōe procuratoris. extra de cēsi. cū instantia. & c. ꝓcurationes. & in exactiōe mulctæ pecuniariæ ff. de off. præs. l. illicitas. §. vlt. & in examinatiōe iudiciali faciēda de eius causa, in corpore authē. de man. prin. §. iit vbi. coll. 3. & in appellatiōe ꝑ eū in scriptis emittēda. ff. mādati. l. si procuratorē. §. si ignorantes. & in multis alijs q̄ sollicitus indagator ꝑ se poterit inuenire.

Paupertatis ratio in multis est habenda.

g ¶ *In illa.*] i. forma.

h ¶ *Octo Turonen.*] hic potes dicere quod dixi in parte secunda super taxatione decem vel duodecim Turoneñ.

i ¶ *Inuiolabiliter.*] quasi dicat vltra aliquatenus taxatio nulla fiat.

k ¶ *Et egenum.*] scilicet releuandū, potissime ne fame pereat, aliàs nō releuās ipsum necare dī quo ad Deū. 86. dist. c. pasce. ff. de li. agno. l. necare. 47. dist. c. sicut hi.

Psal. 40.

l ¶ *Intelligit.*] id est, intendit & operam dat.

m ¶ *Propheticis.*] scilicet ꝓphetæ Dauid.

n ¶ *Edocemur.*] in psalmo, Beatus q̄ intelligit.

o ¶ *Circa taxationem.*] Quinta pars.

p ¶ *Litterarum.*] scilicet de iustitia.

q ¶ *Rationabilis.*] quasi dicat non excessiuus & onerosus, nec nimis etiā modicus seu delicatus, iuxta illud: Nec miseros creditor, nec delicatus debitor audiēdus est. ff. de pig. act. l. si seruos. in fi. Vel dic melius rationabilē illū dici, q̄ solitus est obseruari, vt sequitur: vñ facit ꝑ hoc in arg. q̄ in talibus similibus taxationibus ita sū fit ei qđ solitū est seruari. ad hoc extra de offi. ord. c. irrcētus. de sen. excō. venerabilibus. §. denique. lib. 6. C. de vec. vniuer. ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. ad munic. l. de iure. cū ibi not. de admi. tu. l. sine hærede. §. Lucius. de ele. l. si fundus. sicut in alijs stylus & cōsuetudo curiarū locorū singularū seruādi sunt circa ꝓcessus. arg. optimū ad hoc C. de ve. iur. enu. l. 1. §. sed & si q̄ leges. extra de cōst. ex litteris. vbi de hoc ꝑ Host. de crim. fal. c. q̄ graui. & ꝑ Inno. de off. leg. c. q̄ trāslationē.

r ¶ *Maxime.*] innuit per hoc q̄ seruanda esset solita taxatio etiam in litteris, quarū taxatio scripta non reperitur in libro Prouinciali.

s ¶ *In libro Prouinciali.*] in quo libro contineri vidi verba quæ sequuntur: Circa salarium scriptorum duximus prouidendum, quòd scriptores pro litteris quas scripserint vltra taxationem infrascriptā nil exigant vel etiam sponte oblatum recipiant: & si quis contrafecerit, dans & recipiens excōmunicationis sententia sunt adstricti. Taxatio autem pro literis scribēdis talis est: Pro literis simplicibus scilicet super terris & rebus alijs, &c. super vsuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super monachatum sex denarios vsualis monetæ: pro literis in quibus consueuit poni, pręterea, vel, ijdem quoque, vel alias, nouem denarios: pro literis super defectu natalīū, ix. denarios: pro simplici confirmatione vel protectione, quæ bullanda est cum serico, xij. denarios: pro cōfirmatione & ꝓtectione in vna littera, xviij. denarios: pro littera super absolutione monachorum, xviij. denarios: pro littera, quoniam vt ait Apostolus, danda cathedralibus ecclesijs & alijs magistris collegijs, quæ cum maiori diligentia est scribenda, ij. solidos: pro priuilegijs, x. solidos: Alias aūt in quibus certa & generalis taxatio in scriptis redigi nō pōt, propter diuersitatē ipsarum, distributores, qui pro tēpore fuerunt, habita consideratione ad alias taxatas prout eis melius videbitur, melius taxare studebunt: & taxationē ipsarū tam impetratores quàm scriptores sub pœna eiusdē sententiæ obseruabunt: scriptores qui rescribendas gratis, gratis nō rescripserint antequā alias incipiāt scribere, eadem excommunicationis sententia sint ligati: scriptores qui litteras curiæ non scripserint antequā alias incipiant scribere, per septem dies à scripturæ officio sint suspensi. Verum si litteræ curiales & rescribendæ gratis scribendæ simul occurrant, negotiū semper curiæ præferatur: petitionarij vero vltra x. solidos nihil exigat pro aliqua petitione formāda. Sed & intra quantitatē eandem, prout negotij exegerit qualitas, & labor expoicerit, salario sint cōtēti: si vero negotiū multū fuerit intricatū, ad cuius expeditio-

Salaria sunt pro ut sunt in libro Prouinciali cōprehensa.

peditionem labor & peruigil diligentia requirantur, tunc vltra dictam quantitatem infra tantum xx. solidos taxetur salariū arbitrio notarij, quem impetrans duxerit eligendum. Facit autem iste textus in arg. q͂ scriptura antiquorum librorum facit fidem. & super hoc vide quod not. tam per ordinarios, quam per extraordinarios glossatores, extra de probat. cum causam.

a ¶ *Litterarum.*] scilicet quæ per audientiam transeunt, quæ propter lega. nō consueuerunt.

b ¶ *Rationabilibus.*] forte ideo, quia Romaninus in tanta abundantia non reperitur in loco curię citra montes existentis sicut Turoñ. grossus. Vel quia forte non sic publicū cursum habet sicut Turoñ. grossus: & forte difficilius esset litteras obtinentibus Romaninū soluere propter sui raritatem quam Turoñ. grossum, cum omne rarum dicatur carum, in authent. de consul. §. quantumcunq; in fi. coll. 4. 59. dist. c. si officia. in fi. 14. dist. cap legimus.

Rarum est carum.

c ¶ *Romanino.*] id est pro Romanino Turoñ. grossus ponatur.

d ¶ *Vbicunque.*] vt est videre in taxationibus litterarū gratiæ & executoriarum. ȝ. in §. qua de re. vel in taxatione clausularum solitarū, vt ȝ. in §. si vero. vel in taxatione registri vel Abbreuiatorum, vt in eodem § ver. eandem. vel in taxatione litterarum in forma communi, vt ȝ. §. proxima.

litterarum[a] ex causis rationabilibus[b] sustinemus, vt Turoneñ. gros. quādiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino[c] succedat. Cæterū vbicunq;[d] de Turoneñ. gros. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus quamdiu curia[e] fuerit citra[f] montes. Si vero vltra montes Romæ scilicet vel in alijs locis vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turoneñ. ponatur[g]. ¶[h] Ad hæc prædictæ nostræ adijcimus[i] sanctioni, vt si forsan (quod quandoq;[k] contingit) eueniat, videlicet quod non culpa[l], negligentia[m] vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ[n] cæcitate, aut torpore desidię[o] vel ex occupatione[p], distractione,[q] aut alia quauis occasione[r] Abbreuiatoris, qui notā ex qua littera grossa[s] procedit[t], inepte[u] formauerat, eadē grossa litteris gratis[x] fuerit[y] rescribēda: hoc ipsi scriptori[z], vel illi cui[a] littera huiusmodi[b] fuerit rescribenda nō noceat[c], sed Abbreuiatori[d] debeat imputari, in tantū vt eidē scriptori Abbreuiator ipse satisfaciat[e] integre, iuxta taxationem[f] eiusdē grossæ litterę rescribendę. ¶ Cęterū[g] vt prædicta quæ à nobis pro vtilitate publica[h] sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui[i] obseruatores inueniat, quo transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna[k] percelli statuimus, vt præfati omnes & singuli, tam litterarū nostrarum, quam registri nostri scriptores, quā Abbreuiatores notarū[l] ipsarū (quibus etiā Abbreuiatoribus[m] specialiter vltra intra scriptas pœnas quatenus prædictas[n] taxationes obseruent sub excōicationis pœna[o] mandamus, qui cōtra præmissa fecerint, plus scilicet pręfatis nostras beneficiales[p] litteras vel notas[q] ipsarū vel earundē[r] in dicto registro scripturas taxando, exigendo[s], vel recipiendo[t] pro ipsis, quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre[u] tempus officio in quo sic[x] deliquerint, sint eo ipso[y] suspensi: Et si secundo[z] deliquerint in eodem, ipso facto co-

e ¶ *Curia fuerit.*] quæ vbi videatur esse, videas quod not. in cap. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. & in c. Ad onus.

f ¶ *Citra montes.*] sicut nunc de præsenti existit.

g ¶ *Pro Turonensi ponatur.*] forte quia ibi Turoñ. non sic publicum cursum habet sicut Romanus, vel forte ex alijs causis, quas dixi statim in glos. forte ideo.

h ¶ *Ad hæc.*] Sexta pars.

i ¶ *Adijcimus sanctioni.*] simile de vita & honest. cler. c. quoniam. §. vlt. Clem. 5.

k ¶ *Quandoque contingit.*] vnde ad hoc ius aptandum fuit in corpore authent. vt debi. ma. & credi. §. quia vero. coll. 7. ff. de legib. l. nam ad ea. de lib. lega. l. legaui.

l ¶ *Non culpa.*] vbi ergo culpa vel aliquod de sequentibus interuenit et in personam scriptoris: expensis eiusdem, non Abbreuiatoris esset littera rescribenda.

m ¶ *Negligentia.*] nouerca eruditionis dicta. 83. dist. c. nihil. vt potè cūcta lædente, in corpore auth. de quęstio. §. hæc omnia. coll. 6.

n ¶ *Ignorantiæ cæcitate.*] Nota ignorantem dici cæcū: vnde & scribitur: quoniā quidā ignorantiæ nubilo turpiter excæcati: nec mirū: quia ignorantia mater dicitur cunctorū errorū. 38. dist. c. ignorantia. & scripturarum ignorantia, Christi dicitur ignorantia: vt 100. dist. c. qui iuxta. & qui ea quæ Dei sunt, nesciunt, à Domino nesciuntur: iuxta illud, ignorans ignorabitur. 100. dist. c. qui ea. & hæc vera de illis qui habent à quo discerent, sed dare operā noluerunt: in alijs enim secus. 36. dist. §. verū. & arg. ff. de bo. pos. l. in bonorū, quis ordo in bonorū possessione seruetur. l. vtile. & §. vlt. de iur. & fac. igno. l. regula. § sed iure. C. de ingen. manu. l. si auia tua.

Ignorans cæcus dicitur.

o ¶ *Desidiæ.*] id est pigritiæ nō adhibita circūspectiōe vel diligētia.

p ¶ *Occupatione.*] scilicet nimia aliorum negotiorum, quæ frequenter neutrum de agibilibus bene agi permittit. C. de assesso. l. nemo. 15. q. 1. presbyteros. de simili occupatione habes in corpore authent. de tabellio. §. & non singāt. coll. 4. extra de senten. excommu. si aliquando.

q ¶ *Distractione.*] scilicet aliqua ad alios cogitatus: perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitatibus. arg. 83. dist. cap. nihil. ff. de cap. & postlimi. reuer. l. nihil. nec sufficit aliquid legere nisi adsit & intelligere, vt dixi in decre. q. 2 quondam. §. nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, sicut dici consueuit quem fore distractum ab actu consueto vel exercitio, puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, quod sicut per exercitium suscipit incrementu. C. de re mili. l. milites. lib. 12. ff. de leg. 3. legati. seruis. §. ornatricibus. sic & per contrarium suscipit detrimentum. arg. ff. de iure fis. l. non intelligit. ff. §. diui fratres.

Lectura exercitio suscipit incrementum.

r ¶ *Occasione.*] forte dolo, malitia, odio, vel corruptione.

s ¶ *Grossa.*] id est, in grossum vel mundum redacta.

t ¶ *Procedit.*] ad instar publici instrumenti ex protocollo, nihil addito vel remoto procedere habentis in corpore authent. de tabel. §. illud quoque. coll. 4.

u ¶ *Inepte formauerat.*] iuxta stylum Cancellariæ, vel cōsiderata qualitate negotij in grossum redigendi.

x ¶ *Gratis.*] id est nihilo exacto ab habēte litterā Apostolicā obtinere.

y ¶ *Fuerit rescribenda.*] ad arbitrium Vicecancellarij & Correctorum curiæ, qui ad hoc sunt præpositi.

z ¶ *Scriptori.*] cui nihil imputari pōt, si prius in nota reperit, illā scripsit.

a ¶ *Cuius.*] id est ad cuius commodum.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet inepte formata.

c ¶ *Non noceat.*] quia nec scriptor expensis proprijs, nec ille cuius est pro rescribenda ipsa aliquid dare tenebitur. vt statim innuitur.

d ¶ *Abbreuiatori.*] ex cuius culpa vel facto apparet littera rescribēda.

e ¶ *Satisfaciat.*] scilicet de suo.

f ¶ *Taxationem.*] de qua vidisti ȝ. in §. de qua re. & seq.

g ¶ *Cæterum.*] Septima pars.

h ¶ *Publica.*] vtilitati singularium de se præferenda, in corpore authent. de test. & ea quæ parit. §. quamobrem. coll. 4. extra de postu. præla. bonæ 1. cum similibus.

i ¶ *Sui.*] scilicet institutorum.

k ¶ *Pœna percelli.*] id est puniri. pœna. n. vnius metus est multorū. ff. de pœn. l. capitaliu. §. famosos. C. ad l. Iul. repe. l. 1. & in extrau. dierū.

l ¶ *Notarum ipsarum.*] ex quibus litteræ glossandæ procedunt: vt in §. præcedenti. & sume ȝ. prædictas taxationes obseruent.

m ¶ *Abbreuiatoribus.*] solum istis fit comminatiuū mandatū sub pœna excōicationis, & nō alijs. Sed hoc forte ideo: q͂a ab eis prius quā à scriptoribus procedit taxatio & exactio: quā factā frequenter indebite scriptores de facili sequūtur: quare ipsis, vt potè huius mali auctoribus, fit ista cōminatio. arg. 86. dist. c. tanta. 24. q. vlt. c. qui aliorum. extra de cle. excom. c. latores. ff. de ser. cor. l. in hoc iudiciū. C. ad l. Iul. de vi publi. l. quoniā multa. cū similibus.

n ¶ *Prædictas taxationes.*] factas ȝ. in §. qua de re. & sequenti.

o ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] comminatio est, nō sententia. C. cōminationes vel episto. l. interlocutio. not. extra de simo. c. sicut.

p ¶ *Beneficiales.*] id est ad assequenda beneficia concedendas.

q ¶ *Notas ipsarum.*] quæ in vulgari appellari cōsueuerūt minutæ.

r ¶ *Earundem.*] scilicet litterarum.

s ¶ *Exigendo.*] Exigere propriè est ab inuito extorquere. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem. & quæ in frau. cre. l. pupillus.

t ¶ *Recipiendo.*] videtur intelligendū etiā à spōte soluēte, vt differat à verbo præcedenti. & arg. ad hoc extra de censi. c. exigit. de rescri. statutū. §. si q͂d autē. lib. 6. cōsiderata potissime vtilitate publica ob quā pr͂sens cōstitutio emanauit: vt ȝ. & est expressum in libro Prouinciali, de quo ȝ. est facta mētio superius in §. qua de re. & sequēti.

u ¶ *Semestre.*] id est, sex mensium. de sup. negli. præla. licet.

x ¶ *Sic.*] scilicet plus taxando, exigēdo, recipiēdo quàm debeant.

y ¶ *Eo ipso.*] est ergo sententia suspensionis iuris. simile de elect. q͂ sit. lib. 6. in corpore authen. de rap. mul. §. pe. col. 9. cū similibus.

z ¶ *Secundo.*] nota plus puniri peccatum iteratum. C. ad leg. Iul. de vi publi. l. seruos. de ser. fugi. l. quicunque. ff. de iure pa. l. 1. de pœn. l. capitalium. §. solent. & l. aut damnum. §. quisquis. extra vt lit. non

Cap statutū. §. notantū de rescri. lib. 6. ibi vide gl. si. quando dicit mag. vbi dicit Phi. contra Ancha. q͂ delegatus potest ministrum effectu providere de salarijs. Et de salarijs aduocatorum not. Alex. in apostill. ad Bart. l. 1. §. aduocationum ff. de extra. cog. & vide meū Stellam decio. Aurea. Antelianē sem retelu nulliā in l. 1. C. de suff. Fon.

Peccatum iteratum punitur.

dem a officio (quod quantum in ipsis fuerat maculare b conati sunt) perpetuo se priuatos c agnoscant. Nulli d ergo liceat, &c. Datum Auinioñ. iiij. idus Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

TITVLVS XIIII.

De verborum significatione.

Cum fratres Minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeãt indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, praecipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & castitati esse præferendam. hoc dicit, & est valde notabilis. Concor. c. Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. & clementina, Exiui de paradiso. eod. tit.

CAP. I.

Qvorundam exigit cæcę scrupulositatis e ambiguum f, ac ipsorum quodammodo indocta g scientia (ne dixerimus h quòd irreligiosa i horũ sit vana k & in hoc superstitiosa l religio m) vt dũ suis n mauult o temere p sub cõscientiæ q velamento r conceptibus, quàm prælatorũ ordinis sui cũ obedientię s merito t prouide u inhærere sententijs: nos post prædecessorũ nostrorũ, & præsertim felicis recordationis Nicolai x iiij. ac piæ memorię Clemẽtis y v. Romanorũ Pontificũ super intellectu & obseruantia regulæ z ordinis fratrum Minorũ, declarationes a salubriter b editas, solidas c quidẽ & claras, & lucidas d, multaq; maturitate e digestas, nostras Domino fauẽte indubias f ipsorũ prędecessorũ declarationib⁹ declarationes adiungamus g: sicq; dies h † dici eructet verbũ, & nox nocti scientiã manifestet, ne perperã paucorũ i dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarũ declarationũ verba k cõuer-

vt lit. non contestata, quoniam frequenter. §. vlt. de testi. co c. & de maledi. c. statuimus. 34. dist. c. quorundam. 26. dist. vna tantũ. contumacia enim facit cumulari pœnam. ff. de pœnis. l. relegati. & remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habent. C. de epis. audi. nemo. deterior namq; dolus eius agnoscitur q iterato cõmittit, q̃ qui semel delinquit, in corpore authẽ. de liti. §. omnẽ. circa fi. coll. 8. vbi de hoc not.

a ❡ *Eodẽ officio.*] scilicet Scriptoris, Abbreuiatoris, Registratoris, & sic de alijs.

Officiũ maculat, qui in eo delinquit.

b ❡ *Maculare.*] Nota officium aliàs de se licitum maculari vel vituperari dici per delinquentem in eo.

c ❡ *Priuatos agnoscant.*] in hac decret. sententiã iure priuatoriã inducit. simile in c. dierũ & de pœnis. c. felicis. lib. 6.

d ❡ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt plene dixi in c. Execrabilis. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Qvorundam.] ❡ Diuide hanc decre. in partes quinq; principales. In prima, causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte, quorundã fratrum Minorum à sui cõitate ordinis discrepantium allegatio multifaria subiungitur: ibi, in §. *Quapropter.* In tertia, constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi, in §. *Quo circa.* In quarta, eius constitutionis cũ alijs declaratæ continuatio subinfertur: ibi, in §. *Eodem modo, &c.* In quinta, omnis formidinis suspicio remouetur: ibi, prope fi. in §. *Nec formident.*

e ❡ *Scrupulositatis.*] id est credulitatis non ex causis probabilibus ortum habentis. sic exponitur hoc verbum per Hostien. extra de simon. per tuas 2. quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f ❡ *Ambiguum.*] id est dubium. simile C. de vsufruct. l. ambiguitatem. de testa. l. ambiguitates de acq. pos. l. nemo amibigit.

g ❡ *Indocta scientia.*] sic forte dicta, quia à seipsis ipsam didicerint, non à voce magistra, contra consilium Hieronymi 16. q. 1. c. si clericatus. in fi. quæ non secundum sensum proprium, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda. & ab eo & per eum qui eam à maioribus secundum veritatem sibi creditam seruat. 37. dist. relatum. & arg. C. de excu. artificum. l. 1. lib. 10. ff. de dona. l. Aquilius. aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur in procem. digest. §. hoc autem tria.

h ❡ *Ne dixerimus.*] quasi dicat de illorum malis hic dixisse sufficiat, vt per hoc plura dentur intelligi. arg. ff. ad Maced. l. 1. in corpore authẽ. quib. mod. na. effi. leg. §. & quidam. coll. 6. cum not. in eis. Vel dicit se non dicere quod tamen dicit, vt alibi de restitu. spol. litteras. §. nos autem. C. de epis. & cleri. l. si quis non dicam.

i ❡ *Irreligiosa.*] id est, non religiosa, vt sic prima syllaba priuatiue vel negatiue exponatur. argumen. ff. de re mil. l. miles. §. irreuerens. de iurepatro. l. 1.

k ❡ *Vana.*] id est, extrinsecus ostentatiua, vel in veritate non subsistens. arg. extra de consue. c. quanto.

l ❡ *Superstitiosa.*] exponi potest, id est, in obseruantijs extrinsecis inutilis & superuacua.

Religio vnde dicitur.

m ❡ *Religio.*] quasi religatio seu vinculatio.

n ❡ *Suis.*] conceptibus, quod est infra.

o ❡ *Mauult.*] id est, plus vult vel prælegit: & sume verbum, inhærere, quod est infra.

p ❡ *Temere.*] bene dicit, temere: quia nullus suæ prudentiæ vel cõceptui inniti debet, iuxta verbum sapientis, extra de consti. c. ne innitaris. nec in agendis suo sensu vel leuitate duci. 11. q. 3. summopere. extra de constit. c. 1.

q ❡ *Conscientiæ.*] in hoc non bene nec recte informatæ. arg. extra de temp. ord. l. ad aures. de simo. c. per tuas.

r ❡ *Velamento.*] expone, id est velamine vel palliatione seu simulatione: alibi sumitur aliter illud verbum. C. de postu. l. velamento.

s ❡ *Obedientiæ.*] sic not. regularem teneri ad præstandum obedientiam prælato suo. extra de temp. ord. c. ad aures vbi de hoc.

t ❡ *Merito.*] quod non est modicũ, immo magnum, quia Deo gratũ, cum melior sit obedientia quàm victima. extra de maior. & obe. illud. & arg. ad hoc. ff. de re mili. l. 2. §. in bello. cum ibi not.

u ❡ *Prouide.*] reputatur ergo prudẽtia vel prouisio, suæ conscientiæ proprio conceptu dimisso, superioris ordinationem ordinabiliter sequi: vt hic. & arg. 24. q. vlt. c. quid autem mitius. 36. dist. relatum.

x ❡ *Nicolai iiij.*] qui condidit decret. Exijt qui seminat. de verb. signifi. lib. 6.

y ❡ *Clementis v.*] qui condidit decret. Exiui de paradiso. in eod. tit. in compilatione suarum constitutionum.

Regula vnde dicitur.

z ❡ *Regula.*] dictę quasi regulantis quem in modo viuendi tam spiritualiter quàm temporaliter. vel ad rectum quẽ ducentis. 3. dist. c. canon. verb. regula.

† Psa. 18.

a ❡ *Declarationes.*] ex hoc collige Papam declarationem super regula religionis posse facere: cum enim omnis regula rite dictata ab ipso saltem per approbationem processerit. extra de relig. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6. & arg. 11. dist. c. quis nesciat. ad illum potest & debet spectare declaratio vel interpretatio, ad quem pertinuit editio. C. de leg. l. vlt. & de vete. iur. enucle. l. 1. §. ne autem. in fi. extra de sentent. excommun. inter alia. 11 q. 1. §. ex his. nec mirum, cum etiam super articulis fidei possit declarationem facere. 24 q. 1. quotiens. & c. hæc est fides. & patet in decre. cum inter nonnullos. vbi de hoc dixi.

Papa põt super fidei articulis declaratiõ facere.

b ❡ *Salubriter.*] id est ad salutem animarum.

c ❡ *Solidas.*] id est firmas, quæ inconcussæ seruandæ sunt donec per illum qui potest in totum vel in partem fuerint reuocatæ. arg. 40. dist. c. consequens. & cap. nostro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in corpore authent. de admi. offi. §. vlt. coll. 3. cum similibus.

Constitutio principis qualiter scribenda est.

d ❡ *Lucidas.*] quia constitutio principis debet esse clara, non obscura. 4. dist. c. erit autem lex. & non per signorum captiones, nec per compendiosa enigmata, sed per litterarum consequentiam est scribenda & exemplificanda. arg. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. quod autem. in contra facientem pœna falsi locum habet, vt eo. tit. l. 2. §. eandem autem pœnam. aliàs est versus sub § hoc autem.

e ❡ *Maturitate.*] cum qua & non cum leuitate vel præcipitatione facienda est constitutio principis. C. de legi. l. humanũ. & in proœmio. lib. 6. sicut & sententia proferenda. arg C. de sent. ex breuiculo recitan. l. 2. 11. q. 3. c. summopere. extra de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

f ❡ *Indubias.*] id est indubitatas.

g ❡ *Adiungamus.*] aliàs adiungentes. hoc non incongruum nec insolitum existit: cum & omissum per antecessorem, per successorem suppleri & induci frequentissime sit repertum. arg. ff. de testi. l. quæsitum. extra de rescrip. c. litteris.

h ❡ *Dies diei.*] verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

i ❡ *Paucorum.*] sed quomodo dicit paucos, cum multi essent fratres, id quod sequitur facientes? Respondeo q̃ pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorum. 45. dist. cap. disciplina. vbi 23. millia hominum pauci dicuntur respectiue. ff. de verb. signi. l. maiore. extra de cle. excom. mi. c. latores. & ibi not.

k ❡ *Verba.*] super quibus, ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificatio. ff. de leg. 3. l. ille. §. cum in verbis & arg. ff. de

arg. ff. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita.

a ¶ *Conuertens in deuium.*] id est peruersum intellectum: forte amplectentes declarationem verborum ipsorum mente circumuenta, contra iura. ff. de leg. l. contra legem. extra de regu. iur. in c. certum est. lib. 6. cum potius esset contrarium faciendum: scilicet verba offendere vt mens seruetur. C. de lib. præt. l. 3. ff. qui petant tu. l. scire. §. ad aliud. & iurepa. l. adigere. §. quamuis. not. extra de verb. sig. c. intelligentia. & dicta l. contra legem.

b ¶ *Illaque.*] declarationum verba.

c ¶ *Suis.*] sume verba, accommodans sensibus, quæ sequuntur.

d ¶ *Eis.*] expone, scilicet sensibus: vel eis, scilicet verba declarationum conuertentibus in deuium.

e ¶ *Contraria.*] maxime attenta verborum mente.

f ¶ *Accommodans.*] id est applicans vel inducens.

g ¶ *Ingrata Deo.*] sume verbum, reddatur. quod est j. & enumerat sex commoda, quæ ex tali scientia proueniunt: & hoc est primum. & per hoc quod dicit, ingrata Deo, est penitus excludenda. argu. in corpore authent. vt non luxu. contra naturam. in princ. coll. 6.

tens [a] in deuium illaque [b] suis [c] eis [d] profecto contraria [e] accõmodãs [f] sensibus ingrata [g] Deo, superioribus [h] contumax, præfato [i] ordini detrahens, odiosa [k] confratribus, vnionẽ [l] scindens, si [m] valeat reddatur, ac graue in populos scandalum [n] allatura, quin potius (vt nostra vehementer flagitat [o] intentio) antedictis profugatis [p] incommodis [q], hæc sancta Minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cum minor [r] nos gradus haberet [s]) dilectionis & deuotionis feruor incanduit [t]: nunc vero post susceptum à nobis Apostolicæ seruitutis [u] iugum [x], ad illius [y] religionis gubernationem, protectionẽ, defensionemque interius [z] exteriusque [a] propitiam pastoralis [b] curæ sollicitudo nos angit [c], paternæ [d] cogit prouidentiæ debitum [e], ac internæ charitatis zelus accendit, quieta [f] pace gaudeat, sancto proficiat otio [g], in numero [h] ac merito [i] quàm & plurimum augeatur, blandeq; [k] in redeuntiũ [l] filiorũ suæ scilicet professionis ruat oscula [m], mactet [n] vitulũ, eorumque [o] liberis [p] & sedula corruat in amplexus, profecto cũ ipsius religionis odor [q] trahat, charitas attrahat [r], scientia lucidet [s], oratio mereatur, quæ [t] in conualle lacrymarum huius scilicet mũdi miseria [u], vel cordis cõtritione & humiliatiõe [x]

h ¶ *Superioribus contumax.*] Secundum incommodum, quod ex hoc etiam est tollenda. arg. 6. q. 3. cap. si autem nobis. & cap. seq. extra de maio. & obe. cap. 2. arg. ff. de re mili. l. 3. §. bello. & l. miles. §. irreuerens.

i ¶ *Præfato ordini detrahens.*] Tertium incommodum, & per hoc suam turpitudinem ostendens, cum turpis sit pars suo vniuerso non congruens. 8. distin. cap. quæ contra. & aliter viuere volens quàm se habeant mores eorum inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est. 41. dist. cap. quisquis. 12. dist. illa. & arg. extra de sta. reg. recolentes.

k ¶ *Odiosa confratribus.*] Quartum incommodum, & non odiosa, sed potius debuisset per mutuam conuersationem affectuosior & charior reddi. arg. C. de castren. pec. l. cum allegas. lib. 12. ff. eod. tit. l. si forte. 63. dist. cap. vota ciuium. & §. principibus. extra de elect. innotuit. §. multa.

l ¶ *Vnionem scindens.*] Quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus veniat. 24. q. 1. §. si autem. & congregatis in vnum aliquibus, Deus in medio eorum esse dicitur, Matth. 18. 1. q. 1. cũ scriptura. 18. q. 1. c. alienus. talem vnionem scindens, diabolo opera subministrat tollens inter homines mutuam charitatem, sine qua (etiam concurrentibus omnibus alijs bonis operibus) non est salus, teste Apostolo. de pœnit. dist. 2. c. euidenter. & dist. 3. cap. si quis asit. & propheta clamante, Bonum & iucundum est habitare fratres in vnum.

Salus non est sine charitate.

m ¶ *Si valeat.*] id est crescat seu valere vel crescere permittatur: nõ enim debet intelligi, nec exponi hoc verbũ, valeat, id est de se teneat, cũ certũ sit eam non tenere: vt pote multa mala inducentẽ.

n ¶ *Scandalum.*] Sextum incommodum, & ob hoc intolerabilis est dicenda: illa enim quæ sine peccato mortali omitti possunt, vel committi, sunt ob vitandũ scandalum [1] omittenda, & etiam committenda. 1. ad Corinth. 8. extra de no. ope. nun. c. cum ex iniuncto. 12. dist. c. illa. quia nihil cum scandalo, & c. de præscrip. nihil 10. q. 3. cauendum. 11. q. 3. nolite.

[1] Scandalum est vitãdum. & vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

o ¶ *Flagitat.*] id est desiderat vel affectat.

p ¶ *Profugatis.*] id est procul fugatis, siue pulsis.

q ¶ *Incommodis.*] quæ sunt sex, vt prædixi.

r ¶ *Minor.*] scilicet quàm sit Papalis, in quo hodie sumus.

s ¶ *Haberet.*] improprie videtur loqui textus: non enim gradus vel status (cum sit quid inanimatum) dicitur habere personam: sed persona dicitur habere statum vel gradum, vel esse in illo. arg. 40. dist. c. multi. & ff. de. decu. l. eos.

t ¶ *Incanduit.*] id est incitauit, vel inflammauit.

u ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo dictæ, & per istam similitudinem appellat Imperator se seruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. 1. columnæ. & notarius seruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. insti. eo. tit. §. cum autem. & C. eo. tit. l. 2.

x ¶ *Iugum.*] simile 11. dist. c. in memoriam.

y ¶ *Illius religionis.*] scilicet fratrum Minorum.

z ¶ *Interius.*] quo ad animam & spiritualia.

a ¶ *Exteriusque.*] quo ad corpus & temporalia.

b ¶ *Pastoralis cura.*] simile extra de re iud. pastoralis. Cle. 5. cum similibus multis.

c ¶ *Angit.*] aliàs adigit, id est astringit.

d ¶ *Paternæ.*] per similitudinem loquitur: sicut enim pij & boni patris est consilium salutare pro liberis capere. ff. de adult. l. nec in ea. §. 1. ita debet esse præsidentis pro subditis deuotis. in corpore authen. de man. princ. §. quòd si delinquentes. in fi. coll. 3.

e ¶ *Debitum.*] hoc dicit quia sicut ad patrẽ carnalem spectat correctio filij in omni licita disciplina. 38. dist. cap. legant. extra de simo. licet Hely. C. de emend. propinquo. l. 1. sic & patris spiritualis est subditum ob errorem corripere & increpare. 45. dist. c. 1. 23. q. 4. forte. ne sanguis subditorum, &c. extra de offic. ord. cap. irrefragabili.

Pater filiũ corrigere debet.

f ¶ *Quieta pace.*] ad quam procurandam inter subditos quicunq; præsidens anhelare debet. in corpore authent. vt differentes iudices. in princip. coll. 9. de offic. præsid. l. congruit. 5. q. 2. c. si primates. 23. q. 5. c. non frustra.

g ¶ *Otio.*] status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem sollicitudinis temporalis: vt hic, & extra de regula. licet. §. si vero.

Osculum varijs ex causis præstatur.

h ¶ *In numero.*] scilicet personarum.

i ¶ *Merito.*] scilicet vitæ & virtutũ. C. de sta. & ima. l. & virtutum.

k ¶ *Blandeque.*] quasi dicat non subdole sed cum animi synceritate, sicut fecit Iudas osculo filium hominis tradens.

l ¶ *Redeuntium.*] scilicet ad vnitatem & obedientiam suæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere debent præsidentes ad instar Christi plus gaudentis super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm supra xcix. iustis, qui nõ indigent pœnitentia, vt scribitur in Euangelio, & legitur 23. q. 4. §. ex his. & arg. C. de hære. l. Manichæos. ff. de remi. l. non omnes. §. vlt.

m ¶ *Oscula.*] osculum quandoque præstatur ad decipiendum, vt fuit in Iuda proditore osculo Christum tradente: & tale osculum omnino est prohibitum: immo iustiora reputantur vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici, Prouer. 27. cap. 5. q. 5. non omnis. & c. non osculatur. quum corpore cum osculato esse videatur, mente tamen & animo contrarius est: quare multo nequior fore censetur, quàm foret euidens inimicus. 93. dist. cap. si inimicus. & C. de don. l. data. cum ibi not. quandoque autem præstatur ad reuerendum & obediendum: & istud aliquando est permissum: vt est videre in osculo quod præstatur summo Pontifici in pede [a]. C. de domes. & protect. l. 1. lib. 12. cum ibi not. quandoque vero præbetur ad designandum consensum in malum, puta adulterium vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff. de adul. l. quod ait lex. quandoque ad ipsum designandum in bonum, puta coniugalem effectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remissiuũ: & tunc est permissum. C. de do. inter vi. & vxo. l. si à sponsa. extra de sponsa. c. 1. 63. dist. cum Hadrianus. inst. de iniu. §. vlt. quandoque etiã præbetur nedum ad inducendum consensum præsumptum: sed vt omnia finita esse pacis osculo denotentur. de consec. dist. 1. cap. si episcopus. & dist. 2. cap. pacem. iuxta verbum prophetæ, Iustitia & pax osculatæ sunt.

[a] Barb. in illen. 2. lectura post Clem. vez. salutẽ, ad fi. dicit do ctorẽ propter excellentiam recipien sũ à Pontifice ad osculũ. Quod sibi factũ dicit Ang. in l. 1. C. de seno. pal. li. verandicet, inqt Bar. Deus scit. & de esse ctu osculi vide gl. 1. quam Feli. dicit cũ tum manibus notam dd. c. super abbatia. & offic. dele. & osculũ datũ à spõsa facit ve sponsalitia largitas, matrimonio no secuto solũ ad dimidium renocetur Do. meus. §. est & alud. inst. de do. l. si à sponsa. C. de donante nupt. & de ol. in lo vide gl. 3. 1. 1. fi de extraor. cri mi. c. nec aliqua. 17. q. 1. Fonta.

n ¶ *Mactet vitulum.*] scilicet Minorum religio in signum gaudij & lætitiæ de illorum regressu ad instar patris, qui de reuersu filij aberrantis gaudens vitulum saginatum occidi fecit.

o ¶ *Eorumque.*] scilicet redeuntium.

p ¶ *Liberis.*] quasi dicat, spontanea & prona.

q ¶ *Odor trahat.*] id est, inducat & sollicitet.

r ¶ *Charitas attrahat.*] id est, non se reuocet, & inclinet.

s ¶ *Lucidet.*] id est, manifestet.

t ¶ *Quæ.*] scilicet charitas.

u ¶ *Miseria.*] nota mundi miseriam conuallem lacrymarum dici: vt in antiphona beatæ virginis, Salue regina.

x ¶ *Humiliatione.*] iuxta verbum prophetæ, Cor contritum & humiliatum, & cætera.

a ¶ *Purissima.*]

purissima [a] ascensiones in corde suo disposuit [b], vt non solũ in virtutẽ de virtute proficiat [c], sed in eisdem virtutibus permanens [d], quasi quibusdam harum ad profectionem tendentibus [e] gradibus de die in diem facta [f] se melior ascendat in altius, terrena despiciat [g], ac cęlestia complectatur [h]: sicque tandem diuino numine collocata in [i] patria, tanto [k] Deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius [l], quanto nunc in huius [m] peregrinationis angustijs illos [n] conscenderit [o] altiores: nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam Ecclesiam Deus suscipiet, in [p] eius gradibus dignoscetur [q]. Quapropter [r] tantis incommodis tantisque eiusdem ordinis excitati periculis [s], ac ad [t] illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda remedijs [u], nostræ sollicitudinis studium conuertentes ad Dei laudem, beati Francisci præconium, eiusque præfati ordinis pacem, consolationemque fidelium [x], necnon minus cautis minusque habentibus in obediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam [y] ad trepidandum vbi timor non [z] aderat, scrupulosam [a] caliginem [b] detergendam, eosq; suauiter [c] deducendos vt filios [d] ad ipsius religionis gremium velut matris [e]: Diligenti [f] super his perscrutatione & matura deliberatione [g] præhabitis, de fratrũ nostrorum consilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inseruntur, duximus adiungenda. ¶ In primis cum dicatur in regula: quod illi qui promiserunt obedientiam [h], habeant [i] vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint [k]: Item quod fratres omnes vestimentis vilibus [l] induantur: & super prædictorum [m] verborum sensu à præfatis prædecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ [n] emanarunt: dictusque Clemens huius vilitatis iudicium [o] ministris, custodibus, seu guardianis ordinis prædicti duxerit committendum [p], eorum super [q] hoc conscientias onerando [r]: nec [s] ob hoc in quibusdam [t] ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus [u] sapere, quam oportet

a ¶ *Purissima.*] quasi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocrisi depurata. arg. 28. q. 2. ex his. de pœnit. dist. 2. c. 1. vbi charitas.

b ¶ *Disposuit.*] quasi per gradus.

c ¶ *Proficiat.*] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de virtute in virtutem. vnaquæque enim virtus quasi quibusdam gradibus augetur. de pœni. dist. 2. dum sanctum. & cap. charitas in quibusdam.

d ¶ *Permanens.*] per inchoationem boni operis.

e ¶ *Tendentibus gradibus.*] cum inchoata ad perfectum protrahitur.

f ¶ *Facta se melior.*] cum in eiusdem bonæ operationis profectione & consummatione solidatur. de pœnit. dist. 2. cum sanctam.

g ¶ *Despiciat.*] per sollicitudinis temporalium depositionem.

h ¶ *Complectatur.*] scilicet per contemplationem.

i ¶ *In patria.*] scilicet cælesti. omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit & messem suam desecat: quia cum vnumquemque ad opera perfecta perduxerit, temporalẽ vitam per missam mortis sententiam incidit, vt granum suum ad cælestia regna perducat. dicto cap. cum sanctã.

k ¶ *Tanto.*] id est in tantum apertius. quod est infra.

l ¶ *Apertius.*] in virtututum quippe nostrarũ gradibus Deus ascendere dicitur: quia in tanto nobis sublimior ostenditur, quanto noster animus à rebus infirmis separatur. dicto c. cum sanctam. in fine.

m ¶ *Huius peregrinationis.*] scilicet vitæ temporalis.

n ¶ *Illos.*] scilicet gradus.

o ¶ *Conscenderit.*] scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

p ¶ *In eius.*] scilicet Ecclesiæ.

Vide B. Thomam par. 1. q. 18. art. 5.

q ¶ *Dignoscetur.*] scilicet Dominus vel eius gloria: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. quanto enim sanctam Ecclesiam ascendendo proficit, tantum Deus omnibus hominibus ex eius virtute innotescit: vt dicto c. cum sanctam. in prin. legitur.

r ¶ *Quapropter.*] Secunda pars.

s ¶ *Periculis.*] quæ colliguntur ex parte præcedenti.

t ¶ *Ad illa.*] scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est infra.

u ¶ *Remedijs.*] quia quæ medicamenta morbis exhibent, hæc iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. & nouis morbis, & c. extra de iuramen. calum. cæterum.

x ¶ *Fidelium.*] inter quos per prædicta incommoda scandalum generabatur, vt in parte præcedenti.

y ¶ *Materiam.*] Nota tollendum fore omnem modum & occasionem mali. ad hoc extra. ne cleri. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum subministranda est. de elect. cum ex eo. lib. 6. iuxta illud, Da sapienti occasionem, & sapientior erit. 23. q. 5. c. vides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis. in glos. si habes.

Psal. 13.

z ¶ *Non aderat.*] vt in psalmo. & argu. extra de simo. per tuas 2. not. de offic. deleg. pastoralis. §. quia vero.

a ¶ *Scrupulosam.*] simile de simo. per tuas 2.

b ¶ *Caliginem.*] id est mentis obfuscationem. simile de hære. c. nolentes. clem. 5.

c ¶ *Suauiter.*] i. dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit: q a leuiter castigatus, de facili reuerentiã exhibet castiganti: asperitatis nimiæ autẽ, &c. 45. dist. cũ beatus. ff. ad l. Aquil. l. nõ nimia.

d ¶ *Vt filios.*] dic vt dixi in parte præcedenti in verbo, paternæ.

e ¶ *Matris.*] consuetæ filio misereri. arg. ff. de adul. l. nec in ea. §. vlt. ff. qđ falso tuto. auth. falsus. §. Iulianus. de re mili. l. milites. §. desertorũ. in corpore authen. vt sine prohi. ma. §. 1. coll. 7. extra de præsump. afferre. cum similibus.

f ¶ *Diligenti.*] simile. C. ne filius pro patre. authen. habita.

g ¶ *Matura deliberatione.*] hoc dicit, quia sapientis est deliberate agere, in corpore auth. de appel. §. sancimus. coll. 4. 11. q. 3. c. sũmopere. nam quæ consilio recte geruntur, iure meritoque & effectu firmitate nituntur. C. de repu. l. 3.

Vota tria sunt de religionis substantia.

h ¶ *Obedientiam.*] subaudi castitatem, & proprij carentiam: hæc enim dicuntur religionis esse substantialia. extra de sta. mo. cum ad monasterium. §. vlt.

i ¶ *Habeant.*] non intelligas quòd habeant absque omni iure vtendi: cum simplex vsus absque omni iure non recipiatur: nec de se sit possibilis: vt in decre. ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

Religiosi an velle & nolle habeant.

k ¶ *Voluerint.*] illas ergo habere meræ voluntatis est. arg. ff. de iud. l. nõ quicquid. C. quomodo & quando iud. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus velle liberum relinquitur, sicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia sine illis vita humana sustentari non potest. ff. de ali. leg. l. legatis. de verb. signifi. l. verbo victus. 2. q. 3. si quis obijcit. sicut & quo ad alia velle habere dicuntur. 11. q. 4. c. monachum. extra de regula. licet. & ibi ratio de hoc redditur. & 19. q. 2. cap. duæ sunt. alias enim regulariter vel nolle habere non dicitur. de elect. si religiosus. de test. c. 2. de sepul. c. vlt. lib. 6. 16. q. 1. non dicatis.

Clerici in vestimentis decorẽ quærere nõ debent.

l ¶ *Vilibus.*] hoc per regulam causa ducendæ humilitatis institutũ fuit: nam & clerici seculares in vestibus ac calceamentis decorem quærere non debent. 41. dist. c. clericus. extra de vita & hone. cle. c. clerici. 10. q. 4. in sum. & c. 1. sicut nec in cãtando leuitatẽ vocũ. 92. dist. c. cantantes. & c. in sancta. ornatus enim extrinsecus frequenter quem ad voluptatem & elationẽ inducit: iuxta id, Incompositio corporis incompositionem indicat mentis. 41. dist. cap. vlt.

m ¶ *Prædictorum verborum.*] in vestimentis vilibus.

n ¶ *Limpidæ.*] id est, claræ, non obscuræ, sed dilucidæ.

Iudicium est æquiuocum.

o ¶ *Iudicium.*] id est determinationem & declarationem: vel proprie potest sumi: quia super hoc isti qui sequuntur per decre. Cle. 5. videntur iudices constituti: aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudicium. super quo vide quod not. insti. quibus non est permis. fa. test. §. præterea.

p ¶ *Cõmittendum.*] vt in decre. Exiui. §. præterea. cum in regula.

q ¶ *Super hoc.*] quæ vestimenta vilia vel non reputentur.

r ¶ *Onerando.*] periculosum est istud onus si contra fiat: cum ex hoc peccatum mortale incurratur. 18. q. 1. §. ex his. extra de resti. spo. litteras. §. porro. simile habes alibi vbi habentis aliquid facere, conscientia oneratur. extra de hæret. c. statutum. §. vlt. lib. 6. de sepul. dudum. §. verum. de relig. do. cap. 2. §. vt autem de iure pa. c. 1 §. præcipimus. cle. 5. extra de iureiur. c. mulieri.

s ¶ *Nec ob hoc.*] scilicet q Papa Clemens vestimentorum vilitatem illorum duxit iudicio omittendam.

t ¶ *In quibusdam.*] hoc dicit quia illi respectu aliorum pauci erant (vt dixi in parte præcedenti) in verbo, paucorum.

u ¶ *Plus sapere.*] hoc est contra doctrinam Apostoli ad Romanos 12. c. de pœnit. dist. 3. c. adhuc instant. extra de renun. c. 1. lib. 6.

sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum cessauere quamplurimæ, vel non omnino non vetustatum explicatio quæstionum [a], tam videlicet super longitudine & latitudine, quam grossitie & subtilitate, forma & figura vestimentorum [b] ipsorum: quinimo adeo huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuere licentia [c], vt ex eisdem Fratribus aliqui habitus propterea [d] curtos, strictos [e], inusitatos & squalidos [f], nouitate [g] plenos, ac dissidij non ignaros, cum à communitate ordinis discreparent [h], assumerent, nec eos [i] ad ministrorum, custodum, Guardianorum eorundē mandatum requisiti deponerent [k]; nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & Guardianorum arbitrium ducerent resumendos [l], dicentes in [m] hoc eorundem prælatorum suorum non [n] parendum fore arbitrio: cum & suum [o] sic [p] despectum [q] regularem [r] & cruciformem [s] assererent: cæterorum [t] vero superfluum [u] habitum irregularemque [x] censerent: Nec huic eorum opinioni [y] præfati Clementis declarationem sæpius repetitam [z] obesse: Nam licet ministris, custodibus, & Guardianis præfatis vestium vilitatis detur in illa [a] iudicium [b], tamen inibi [c] consequenter adiungitur: ita tamen quòd vilitatem in vestibus seruent [d]: præsertim [e] cum & in declaratione prædicti [f] Nicolai dicatur, quòd semper [g] in eisdem fratribus [h] & eorum actibus paupertas sancta reluceat [i], prout ipsis [k] ex eorum [l] regula inuenitur indicta: ac constitutionibus eiusdem ordinis generalibus caueatur (vt [m] asserunt) quòd in omnibus [n], quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas [o]: vnde cum nec paupertatis vel vilitatis oblatæ per ministros, custodes, & guardianos vestes existerent [p], nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas [q] gererent, nec in reassumendo, quas [r] darent, sequi iudicium vllatenus tenebantur [s] † generali [t] ministro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant [u] suis rationibus (quas breuitatis [x] causa omittimus) contrarium asserentibus ex [y] aduerso, prout hæc & alia hincinde coram nobis & eisdem fratribus [z] nostris scripto [a] lecta, verboque fuere proposita [b], ac etiam coram aliquibus ex fratribus [c] nostris prædictis super hoc deputatis [d] a nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis [e] communitatibus aduersabantur eisdem, fuerunt pluries [f] repetita. ¶ Quocirca [g] nos se-

a ¶ *Quæstionum.*] ad quas decidendas fuit opus declarationibus, quæ infra subijciuntur.
b ¶ *Vestimentorum.*] id est qualis longitudinis, latitudinis, grossitiei, subtilitatis, formę, & figuræ deberent esse vestimenta: quinimmo ad expositionem huius verbi vide quod not. Guli. de rescript. tibi. lib. 6.
c ¶ *Licentia.*] scilicet fratrum.
d ¶ *Propterea.*] scilicet q̄ dicebant se debere indui vilibus vestimentis.
e ¶ *Strictos.*] & sic vilitatem vestimentorum credebant referendam etiam ad curiositatem, stricturam, squaliditatem ipsorum.
f ¶ *Squalidos.*] exponi potest hoc verbum, id est viles vel tristitiam indicantes. arg. ff. de iniur. l. vestem. & l. item apud. §. hæc autem fere. vbi simile verbum reperies.
g ¶ *Nouitate plenos.*] in hoc isti fratres male attendebant quod scribitur, in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas, vt discedatur ab eo quod diu æquum visum est: & ideo reprehensione digni fuerunt. 12. dist. c. quis nesciat. not. extra de consuetudi. cum consuetudinis.
h ¶ *Discreparent.*] in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate vitanda tamquam turpia reputata. 8. dist. c. quod contra mores. & adde quod dixi in parte præcedenti, in verbo, detrahens.
i ¶ *Nec eos.*] scilicet habitus.
k ¶ *Deponerent.*] suam inobedientiam ostendentes. arg. de tempor. ordi. cap. ad aures. de offi. ordi. quanto.
l ¶ *Resumendos.*] quod tamen facere tenebantur. arg. extra de vita & honesta. cleri. c. Deus qui.
m ¶ *In hoc.*] scilicet deponendo habitus quos portabant, & in resumendo communes habitus aliorum.
n ¶ *Non parendum fore.*] & hoc male dicebant, cum præcepto superioris de se iusto, vel saltem de quo est dubium [1], sit obtemperandum. 23. q. 1. c. qui culpatur. not. de tempor. ord. cum ad aures. & de hoc ff. de reg. iur. l. factum à iudice. & extra de reg. iur. c. quid quis mandato. lib. 6. & ibi etiam de hoc dixi.

[1] Circa hoc dictū consule theologos. & Vide B. Thomam 2. 2. q. 104. art. 5.

o ¶ *Et suum.*] scilicet habitum.
p ¶ *Sic.*] scilicet curtum & strictum.
q ¶ *Despectum.*] per hoc forte dicentes ipsum magis humilem reputandum.
r ¶ *Regularem.*] id est, regulæ (secundum eos) conuenientem.
s ¶ *Cruciformem.*] id est cruci conformem, quæ consistit ex stipite in longum porrecto, & brachio in transuersum extenso: sic dicebant de habitu suo: cuius longitudinem stipiti crucis, & ipsi habitus manicas extensas, brachio in transuerso stipitis extenso forte comparabant.
t ¶ *Cæterorum.*] secundum communitatem ordinis faciendam.
u ¶ *Superfluum.*] propter longitudinem.
x ¶ *Irregularemque.*] id est, non sic regulæ conuenientem sicut suum.
y ¶ *Opinioni.*] supple q̄ suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere tenetur.
z ¶ *Repetitam.*] supra in parte præcedenti. & in isto, & dicto cap. Exiui de paradiso. §. præterea.
a ¶ *In illa.*] scilicet declaratione Clementis.
b ¶ *Iudicium.*] expone vt s. in simili verbo, iudicium.
c ¶ *Inibi.*] scilicet in ipsa declaratione Clementis.
d ¶ *Seruent.*] per quod videbatur eis. q̄ in præmissis superiorum suorū stare iudicio minime tenebantur, quasi aliorum habitum non reputarēt vilem, sed irregularem & superfluū, vt s. sed in hoc verbo, declarationis Clementis conuertebantur in deuium, vt prima parte dicitur, quare eorum intellectus in hoc reprimitur, vt in parte sequenti traditur.
e ¶ *Præsertim.*] id est maxime, simile de to. comp. si diligenti.
f ¶ *Prædicti.*] Nicolai scilicet tertij. aliàs quarti. in decre. Exijt. de verbo. signifi. lib. 6.
g ¶ *Semper.*] id est omni tempore.
h ¶ *Fratribus.*] scilicet Minoribus.
i ¶ *Reluceat.*] quam nō relucere dicebant in habitibus aliorum.
k ¶ *Ipsis.*] scilicet fratribus.
l ¶ *Eorum.*] scilicet fratrum Minorum.
m ¶ *Vt asserunt.*] si vere quod sequitur dicebant, aliquem colorem habere videbantur, qui tamen eis non sufficit: vt j. §. proxi. sequitur.
n ¶ *In omnibus.*] hoc verbum sic vniuersale & indefinitum, eis sic dicendi occasionem aliqualē dare videbatur, quæ nec eis proficit, vt §. proximo.
o ¶ *Et paupertas.*] volentes per hoc forte dicere, q̄ talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus, quem portat.
p ¶ *Existerent.*] secundum illorū intentionē.
q ¶ *Quas gererent.*] scilicet curtas & strictas.
r ¶ *Quas darent.*] scilicet longas & superfluas secundum eos.
s ¶ *Tenebantur.*] fundantes se in quibusdam verbis regulæ, & in quibusdam generalibus constitutionibus ordinis, quas allegabant, vt supra.
t ¶ *Generali ministro.*] scilicet ordinis Minorum.
u ¶ *Aderant.*] id est præsentes erant.
x ¶ *Breuitatis causa.*] Not. iuxta id quod dici cōsueuit: gaudēt breuitate moderni. ad hoc. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. æstimatio.

Breuitas amatur.

y ¶ *Ex aduerso.*] scilicet illos sequi debere superiorum suorum iudicium in deponendo vestes, quas portabant, & in reassumendo illas quas illis offerebant.
z ¶ *Eisdem fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.
a ¶ *Scripto.*] id est in scriptis.
b ¶ *Proposita.*] & sic per assertionem partium causæ merita fuerunt pandita. C. si per vim vel alio modo. l. vlt. extra de in integ. rest. c. tum ex litteris §. prospeximus.
c ¶ *Ex fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.
d ¶ *Deputatis.*] scilicet auditoribus.
e ¶ *In prædictis.*] scilicet in vestibus dimittendis, quas portabant, & in reassumendis, quæ offerebantur eisdem.
f ¶ *Pluries repetita.*] ad maiorem forte indaginem & examinationem. arg. 35. q. 9. graue. 30. q. 5. iudicantem. extra de fid. instr. cum Ioannes. §. verum. C. de eden. l. 2. in princip.
g ¶ *Quocirca.*] Tertia pars.

† Forte legerunt vsquam con obten pe tat dum l: perior gā [illegible] (quod ip- [illegible] Fe. cap. quando. & refert Lud Ro. in l. si vero. §. de viro, in [illegible] fallentia. ff sol. mat. hinc vt cui [illegible] ueniens [illegible] gerat [illegible] tal. l. 2. C. de nos. 10 Bar. in l. omnes. 6. q. principa li ff. & sub. & iur. Panor c. si li [illegible] col 2 maior & obe. Fent.

a ¶ Ratio-

a ¶ *Rationibus predictis.*]scilicet in proxi.§.hincinde allegatis.
b ¶ *Et alijs.*] scilicet de nouo propositis.
c ¶ *Illisque.*]scilicet tam primo quàm sequenter propositis.
d ¶ *Plenius.*] idest, plene, vel plenius quàm ante.
e ¶ *Intellectis.*]per hoc collige habentẽ iudicare prius debere iura & rationes partium cũ diligentia rimari & intelligere, nõ se in ferenda sententia pcipitare. C de sen. ex breui. reci. l. 2. & 11. q. 3. summopere. extra de dolo & contu. olim. cũ ibi not. de re iud. pastoralis. §. verũ. cle. 5. vbi de hoc dixi. Prout enim hic Papa fecit, cæteri eius exẽplo docti facere debent: q̃a docti viri cautela, & c. 91. dist. c. legit. & arg. extra de re iu. in causis. C. de legi. l. vlti.

Iudex sententiam laturus multa rimari debet.

riosius rationibus[a] prędictis auditis, &[b] alijs illisq;[c] plenius[d] intellectis[e], volentes perpetuũ præfato finem dare negotio, de prædictorum[f] fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd cum (sicut prętangitur[g]) dicatur in regula, quòd Fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cum vilitatem huiusmodi vestiũ tam habitus, quàm interiorum tunicarum illã præfatus Clemens intelligi debere decreuerit[h], quę secundũ consuetudinem[i] vel conditionem[k] patriæ debeat quantum ad colorem panni & pretiũ[l] vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium Ministris, Custodibus seu Guardianis prędictis (ipsorum super hoc conscientias onerãdo †) duxerit[m] committendum, prout in eiusdem Clementis litteris super hoc confectis plenius continetur[n]: in eorundẽ Ministrorũ, Custodum, seu Guardianorum eodẽ modo iudicio est relictũ: Nosque nihilominus præfatorum Ministrorum, Custodum & Guardianorum iudicio præsentium auctoritate[o] committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis[p], formæ siue figuræ atq; similium[q] accidentiũ esse debeant tã habitus, ipsorũq;[r] caputia[s], quàm interiores tunicæ, quibus[t] fratres omnes Minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius[u] quantæq;[x] vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, &[y] an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorũ & præfatas ordinis constitutiones, reluceat[z] asperitas, vilitas & paupertas: vtrumne quantum[a] ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera accidentia supradicta, Fratres vestimentis induantur vt debent: super quibus[b] eorundem Ministrorum, Custodum, & Guardianorum conscientias oneramus[c]: Statuentes & districte præcipiendo mandantes[d], quod in prædictis[e] & his similibus[f] eorũ[g] arbitrium determinationem siue iudiciũ, Generalis quidem in[h] totius ordinis, Prouincialium vero in prouinciarum Ministrorum ac Custodũ & Guardianorũ administrationibus, Custodijs, ac Guardianijs siue consimilibus ordinis memorati commissis eisdem[i], Fratres omnes[k] & singuli sequi omnimode[l], illisque parere[m] per omnia[n] teneantur[o]: Ac insuper quòd illorum[p] sequendo arbitrium[q] determinationem siue iudicium[r], illisque[s] parendo[t] nec[u] sint nec dici[x] possint vel debeant, nec ipsi se ipsos autument suæ regulę vel constitutionũ[y] sui ordinis transgressores, maxime[z] cum nec expresse vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula vel declarationibus antedictis, quãtæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantę grossitiei vel subtilitatis, qualis formæ,

f ¶ *De prædictorũ.*] sub hac clausula dic vt not. in decret. Execrabilis.
g ¶ *Prætangitur.*] in §. quapropter.
h ¶ *Decreuerit.*] in dicta decret. Exiui. in §. præterea.
i ¶ *Consuetudinem*]iuxta quã quælibet patria & prouincia gaudet in suo sensu, secundũ Hierony. 86. dist. veniam. extra de sepul. certificari. & arg ff. de admi tu. l. sine hærede. §. Luci°. ff. de legi. l. si seruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. probibere. §. si præses.

† Vide hic quę ego notaui in c. statutum. in §. assessorem. super glo. relinquat de re scrip lib. 6. Bonta.

k ¶ *Conditionem.*] idest qualitatem. simile ff. de vsu. l. sed & si quidẽ. §. 1.
l ¶ *Pretium.*] quod iuxta consuetudinẽ mensurarum regionis & qualitatem eiusdem ipsius vile & non vile reputatur, vt hic. & probatur in corpore authent. de col. in prin. coll. 9. & in 10. col. de pace tenen. §. post natale. de contrahen. empt. l. Imperatores. de eo quod certo loco. l. ideo. ad leg. Falci. l. pretia §. vlti.
m ¶ *Duxerit committendum.*] quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus assignari, vt dicto §. præterea.
n ¶ *Continetur.*] & patet dicta decreta. Exiui. §. præterea cum in regula.
o ¶ *Auctoritate committimus.*] Videtur ergo isti super hoc iudices ordinarij dati à lege, vel saltẽ à principe, à quibus quis sortiri dicitur ordinariã iurisdictionem. arg. 2. q. 6. quod arbitris. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. not. extra ne præla. vices suas. c. 2. potissime cum hic non constituatur super hoc delegatus sicut alibi. extra de offi. ord. irrefragabili. §. cæterum. de hæret. ad abolendam. §. vlt.
p ¶ *Subtilitatis.*] & tenuitatis vel leuitatis, quo ad bonitatem intrinsecam.
q ¶ *Similium accidentium.*] puta ad colorem magis vel minus nigrum vel brunum.
r ¶ *Ipsorumque.*] scilicet fratrum.
s ¶ *Caputia.*] cuius quantitatis vel formæ existant.
t ¶ *Quibus.*]scilicet habitibus, caputijs, & tunicis.
u ¶ *Cuius.*] idest, qualis, quo ad pretium.
x ¶ *Quantæque.*]quo ad grossitiem vel subtilitatem.
y ¶ *Et an.*] repete eorum iudicio est relictum.
z ¶ *Reluceat.*]in tali relucentia asperitatis & vilitatis innitebãtur, à sua cõmunitate discrepãtes, vt supra proxi. §. quæ contra eos hic superiorum iudicio est commissa.

a ¶ *Quantum ad colorem.*] in hoc & sequentibus illi innitebantur, sed nec ipsis iuuantur, vt sequitur.
b ¶ *Super quibus.*]à versu eorundem, hucusque expressis.
c ¶ *Oneramus.*]hic dic vt dixi s. proxi. §. in verbo, onerando.
d ¶ *Mandantes.*] contra tale mandatum præceptiuũ veniens peccat mortaliter. argu. 14. q. 1. qđ præcipitur. extra de verb. sig. l. in his. de ma. & obe. c. si quis. qui fi. sint legi. per venerabilẽ. §. rationibus. ad fin. ff. de re milit. §. in bello. not. Host. de offi. ordi. c. inter cætera. §. vlt. de trenga & pa. c. 1. & Ber. de offic. ordi. ea quæ. & dixi de ætate & quali. c. 1. Clem. 5.

Peccat mortaliter qui venit cõtra mandatũ pręceptiuũ Papæ.

e ¶ *In prædictis.*] supra proxi. declaratis.
f ¶ *Similibus.*] arbitrarie consideratis, cũ non sint ipsa similia omnia in iure expressa, vt infra sequitur. arg. ad hoc extra de offic. deleg. de causis. ff. de legi. si domus. § in pecunia.

† Nota hic expressum quod cui competit cognoscere de principali, competit etiam cognoscere de his quæ sequuntur & accedunt vide glo. fi. in l. a eo in extrauag ad conditorem Fons.

g ¶ *Eorum.*]scilicet ministrorum, & aliorũ s. & j nominatorum.
h ¶ *In totius ordinis.*] administrationibus, qđ est infra.
i ¶ *Eisdem.*]scilicet Generali, Prouinciali. Ministris, Custodibus, Guardianis.
k ¶ *Omnes.*] vt vniuersi, vt differat à verbo sequenti.
l ¶ *Omnimode.*]quasi dicat excusationibus s. expressis & alijs quibuscunque friuolis rejectis.
m ¶ *Parere.*]idest obedire vel obtemperare.
n ¶ *Per omnia.*]intellige licita. in alijs enim magis Deo, quàm homini parendum est. 10. q. 3. qui resistit. & c. Iulianus. & c. si dominus. & c. non semper.
o ¶ *Teneantur.*] hoc verbum necessitatem parendi videtur imponere, vt dixi in decre. execrabilis.
p ¶ *Illorum.*] scilicet ministrorum & aliorum supra nominatorum.
q ¶ *Arbitrium.*]idest voluntatem vel ordinationem. arg. ff. de verbo. obli. l. si quis arbitrium. C. de contrahen. empt. l. vlt.
r ¶ *Iudicium.*] expone vt supra.
s ¶ *Illis.*] scilicet ministris & alijs.
t ¶ *Parendo.*] idest obediendo.
u ¶ *Nec sint.*] scilicet quo ad rei veritatem.
x ¶ *Nec dici possint.*] quo ad vulgi opinionem.
y ¶ *Constitutionum transgressores.*] nec mirum, cum omnino ex præcepto constitutionis præsentis in præmissis obedire suis superioribus sint astricti eis parendo, non videntur esse in dolo, vel in culpa, cum habuerint parere necesse. ff. de reg. iur. l. non videtur. §. qui iussu. de aqua plu. arcen. l. quamquam. cum similibus. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præstatur, quæ à peccato obtemperantem excusat. 23. q. 3. c. qui peccat. 33. q. vlt. noluit. C. de adul. l. Gracchus. alias diceretur q̃ per hanc constitutionem obtemperantibus laqueus inijceretur, contra iura. 27. q. 1. c. de viduis. & eius auctoritate ipsi essent circumscripti, contra l. 1. C. de his qui veni. æta. impetra.
z ¶ *Maxime.*] proprie intelligas istud aduerbium: nam idem esset, si in regula vel constitutionibus ordinis, vel declarationibus alijs essent expressa quæ sequuntur: nam & contra illa præcepta huius constitutionis parendum est, & pareri potest absque aliqua transgressione,

gressione. extra de vo. c. nō est voti. cū tales obseruantias possit Papa nedū declarare, immo & penitus tollere, etiā posset totū Minorū ordinē submouere, cū ab ipsius approbatione processit. not. Inno. extra de sacra. nō ite. c. presbyter. nō ergo mirū si obtemperantes nec sint, nec dici possint, nec se sentire debeant transgressores: aliàs viderētur de potestate Papæ, nō sine periculo dubitare. 15. dist. c. sancta Romana. ver. itē opuscula beati Leonis. 19. dist. c. nulli fas. & arg. C. de legi. l. vlti.

tione subsistere non posset, nisi magnus ordo distinctionis graduū eam seruaret. 89. distin. cap. ad hoc.

p ¶ *Obsequi.*] idest seruire in suo gradu. 93. dist. à subdiacono.

q ¶ *Intendere.*] idest obtemperare, vel obedire.

r ¶ *In certis.*] de quibus non est dubiū quin in eis si certa sunt quæ sint iusta, inferiores superioribus parere debeant. extra de ma. & obe. c. 1. & 2. & c. illud. 11. q. 3. c. absit. de reg. iur. nō possit dolo.

qualisve figuræ huiusmodi debeāt[a] esse vestes, sicut nec qualis quantæque vilitatis eas esse oporteat, exprimitur in eadē: sicque quodammodo eadem vrgente necessitate, æquitate non[b] impari, vero sensu, vero id regulæ suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhærentes vestigijs præfatorum Ministrorum, Custodum, & Guardianorū in[c] prędictis horumq; similibus fore iudicium declarare compellimur[d], illaque[e] eis[f] (vt prædicitur) committere inuitamur[g]: Non enim particularium omnium certa potest dari scientia[h], neque eorū (cum infinita[i] sint) contingit[k] fieri disciplinam[l], non ars, nō regula circumstantias singulas accidentiaque cuncta complectitur[m]: habent in[n] illis minores maioribus[o] obsequi[p], illisque intendere[q], non in certis[r] solum, verū etiam in dubijs[s]: & in certis præsunt[t] artibus, quibus[u] obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum[x] finis[y] egregius debitis[z] obsequē tium[a] ministerijs subsequatur: Sic iudicās cuncta[b] rimatur & discutit, leges casibus[c] applicat, canonū decreta secernit[d]: sic morbis aggrauatus medicū[e], sic virtus constans in medio sapientem prudentemq;[f] deposcit: ne si quisque regatur vt[g] appetit, confestim corruat[h], vt[i] nō quærit, neq; taliter[k] conuiuentibus nō[l] ordo, sed horror inhabitet: adsit[m] (quod absit[n]) discordia[o]: religans religio relegetur: sententiæ namque variantur vt[p] capita, & crescit in[q] stolidis opinionibus phantasia[r], ¶ Eodem[s] modo eisdemque quodā modo rationibus inuitati[t],

a ¶ *Debeant esse.*] transgressionis igitur omnis nota cessat, si obtēperetur in his quæ regula vel constitutiones ordinis nullatenus interdicunt, cū & si interdicerēt, idē esset, vt s. glo. proxi.

b ¶ *Non impari.*] quasi dicat, immo pari, vt sic de similibus ad similia ex æquitatis similitudine in agibilibus procedatur. C. de consti. pec. l. vlt. extra de confir. vti. cū dilecta. cum similib.

c ¶ *In prædictis.*] scilicet in longitudine, grossitie, subtilitate, forma vestium vel figura.

d ¶ *Compellimur.*] hoc intellige inquantum digna vox censetur principis se alligatū legibus profiteri. C. de legi. l. digna. ob causatiua necessitatē executionis officij pastoralis. argu. in prooe. C. in prin. iuncta l. vlt. ff. de separa. bon. aliàs præcise cōpulsio nulla sibi fieri pōt, cū sit lege humana solutus. ff. de leg. l. princeps. nec sua sedes à quoquam iudicari potest. 21. dist. c. nec autē.

e ¶ *Illaque.*] scilicet quantæ longitudinis, &c. vt supra legitur.

f ¶ *Eis.*] scilicet ministris. & alijs supra nominatis. & dic eis, idest, eorum arbitrio vel iudicio.

g ¶ *Inuitamur.*] idest inducimur.

h ¶ *Scientia*] iuxta hoc scribit lex: non possunt omnes articuli aut legibus, aut singillatim constitutionibus comprehendi. ff. de leg. l. non possunt. ex cuius mente sumptum videtur quod hic dicitur: natura enim introductum est, vt sint plura negotia quàm vocabula. ff. de præscri. ver. l. natura.

Negotia plura sunt quàm vocabula.

i ¶ *Infinita sint.*] scilicet particularia: natura enim quotidie nouas deproperat edere formas. 10. colla. quæ sunt prima causa beneficij amittendi. §. prædictis. C. de vete. iur. enuc. §. sed quia diuinæ. in procemio lib. 6. Et potes colligere quòd de his, quæ de se infinita sunt, certa lex non potest constitui: cum enim lex de se habeat esse certa. ff. de iur. & fac. igno. l. in omni. 4. distin. erit autem. habeantque principium & finem, vt in procemio Digestorum. §. sed quia solitum. in fi. merito de hoc quod infinitum est. & sic incertum non constituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de sacrosan. eccle. l. vlt. extra de rescript. c. cum in multis. lib. 6. Quod intellige iuxta talem breuem distinctionem: quia aut agitur de actibus concernentibus salutem animæ, puta laudare Deū, & similia: & tunc infinitas probatur. 22. dist. c. sacrosancta. 36. dist. c. si quid vult. C. de sum. tri. inter claras. in fi. de offi. præfe. præt. l. quas gratias. aut de alijs: & tunc aut de inducentibus exceptionem: quo casu infinitas approbatur. ff. de except. do. l. pure. §. fin. C. de except. l. si pactum. Inst. eod. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationē: quo casu aut verba obligationis sunt de sui natura limitata infinitatem sapientia: & tunc infinitas approbatur. de vsufru. leg. l. cum quidam. & l. cum ad hoc. de fideius. l. si stipulatus. aut non sunt de se infinitatem sapientia: siquidem certatur de obligatione nouiter inducenda, tunc infinitas reprobatur. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. vlt. & idē si tractetur de obligatione prius inducta post amplianda, etiam si verba obligationis sint de se flexibilia ad finitatē vel infinitatem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis.

Lex de infinitis constitui non potest.

Infinitas an reprobetur.

k ¶ *Contingit.*] scilicet scientiam.

l ¶ *Disciplinam.*] idest doctrinam.

m ¶ *Complectitur.*] de arte probatur. ff. de leg. l. non possunt. de regula. idem. ff. de reg. iur. l. omnis definitio.

n ¶ *In illis.*] scilicet circunstantijs & accidentibus.

o ¶ *Maioribus.*] C. de offi. præfe. præt. vrb. l. studētibus. de offi. rec. prouin. l. potioris. 95. dist. c. ecce. & c. esto subiectus. extra de maio. & obe. solitæ. de censi. omnis anima. vniuersitas enim alia ratione subsistere non posset ... (cont. above)

s ¶ *Dubijs.*] scilicet an sint iusta vel nō ob bonum obedientiæ. 23. q. 1. quid culpatur. extra de tempo. ord. c. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Host. ff. quod iud. si quis ex aliena. si quis ius dicen. nō obtemp. l. 1. extra de appel. si duobus. quod hoc scripsi extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. 6.

t ¶ *Præsunt.*] exponi potest, scilicet maiores: obediant, scilicet minores. Vel potest exponi, præsunt, scilicet minores artibus vel disciplinis.

u ¶ *Quibus.*] scilicet cū quibus obediant, vel obtemperent.

x ¶ *Illarum.*] scilicet artium & disciplinarum.

y ¶ *Finis egregius.*] scilicet assecutio salutis æternæ, cum obedientia maior quàm victima censeatur. extra de maiori. & obedien. illud.

z ¶ *Debitis.*] ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obsequi non tenetur, vt dixi s. in verbo, per omnia, vel dicit. debitis, vt denotet obsequia fore per minores superioribus debita, vt supra.

a ¶ *Obsequentium.*] idest obedientium.

b ¶ *Cuncta rimatur.*] 32. dist. iudicantem. extra de fide instru. cū Ioannes. §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.

c ¶ *Casibus.*] scilicet occurentibus quotidianis. ff. de libe. leg. l. legaui. de vsuca. l. si iusto.

d ¶ *Secernit.*] idest seorsum cernit, parat & inducit ad casuū emergentium decisionem.

e ¶ *Medicum.*] deposcit, quod est infra. ad hoc in corpore authent. hæc constitutio innouat. in prin. coll. 8. ff. de var. & extraor. l. medicus. extra de pænit. & remis. omnis. §. sacerdos. cum similibus.

f ¶ *Prudentemque.*] cum discretione dicta aliarum virtutum matre. 1. q. 5. præsentium. extra de offic. custod. cap. 1. de re iudi. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

g ¶ *Vt appetit.*] scilicet sensu proprio indiscrete ducto. 36. dist. c. si quis vult. 38. dist. relatum. & arg. ff. de do. l. Aquilius. in procemio Digestorum. §. hoc autem.

h ¶ *Corruat.*] scilicet in totū vel in promptū periculū incidat. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. filij aūt. iuxta illud: Vel soli, &c. extra de sta. mo. monachi. 81. dist. c. in omnibus. extra quod ætate & qual. cū sit ars.

i ¶ *Vt non quærit.*] nullus enim casum sui appetere præsumitur, sed ascensum. extra de cler. non resid. c. 1. 93. distin. legimus. C. de numera. & actu. & chartula. l. nulli. lib. 12. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10.

k ¶ *Taliter.*] scilicet vt appetit à sua cōmunitate discrepantibus.

l ¶ *Non ordo.*] ad hoc in corpore authent. de hæred. & fal. §. inordinatum. colla. 1.

m ¶ *Adsit.*] idest præsens sit.

n ¶ *Quod absit.*] scilicet iuxta votum nostri ordinis.

o ¶ *Discordia.*] quæ de se pacis est æmula, mater litium, materia iurgiorum, vt in procemio Decretalium. & hic adde quod dixi supra parte prima, in verbo, vnionem scindens.

Discordia est mater litium.

p ¶ *Vt capita.*] iuxta illud: Quot capita tot sententiæ. de consecr. dist. 3. c. sicut in sacramentis. extra de conces. præb. quia diuersitatem. ff. de lib. vniuersi. l. 1. de arbi. item si vnus. §. principaliter.

q ¶ *In stolidis.*] idest fatuis, vel capitaneis probabilitate nō suffultis.

r ¶ *Phantasia.*] exponi potest hoc verbum, idest, non vera, sed falsa sententia, non à veris doctoribus, sed à sensu capitaneo inducta. 24. q. vlti. cap. hæresis. & cap. quid autem. 11. q. 3. c. summopere. extra de constit. c. ne innitaris.

s ¶ *Eodem modo.*] Quarta pars.

t ¶ *Inuitati.*] idest inducti, vt exposui supra proxi. §.

u ¶ *Et doctorum.*]

a ¶ *Et duorum.*] non ergo vnius solius. & ita trium ad minus debet expectari consilium & assensus in his quæ sequuntur, scilicet, Guardiani & duorum de conuentu sacerdotum.
b ¶ *De conuentu.*] non ergo aliunde, cũ illi melius præsumantur scire loci necessitatẽ quàm foranei. arg. 93. dist. illud. extra de elect. postquã. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta.

cum præfatorum Ministrorũ, vel Custodũ sub certa forma: simul scilicet & separatim in suis administrationibus & custodijs, cũ Guardiani & [a] duorum de conuentu [b] loci [c] discretorum [d] sacerdotum [e] & antiquorum [f] in ordine Fratrum consilio [g] & assensu præfatus Clemens iudicio duxerit [h] relinquendum, an sit multũ credibile ex iam expertis [i], quòd Fratres ipsi absque granarijs & cellarijs [k] non possint vitæ necessaria inuenire [l]: quo [m] casu granaria & cellaria congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipse cõcessit, prout in prædictis eiusdẽ Clementis litteris plenius continetur [n]: Nos de prædictorũ fratrum nostrorum consilio, eorundem Ministrorum & Custodum sub [o] eadem forma iudicio præsentiũ auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere eo [p] casu qualiter [q], vbi [r], & quãdo [s], & quotiens granum [t], panem & vinum [u] pro vitę Fratrum necessarijs, Fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere [x], etiam si reponenda sint, in prædictis granarijs & cellarijs conseruanda: Statuentes & districte præcipiendo [y] mandantes, quòd in prædictis [z] & [a] his similibus eorundẽ arbitrium, determinationem siue iudiciũ Generalis quidẽ in totius, Prouincialium vero in prouinciarum, Ministrorum, ac Custodum simul & separatim administrationibus & custodijs ordinis memorati commissis eisdẽ, cum [b] Guardiani tamen (vt supra prædicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum consilio & assensu [f], Fratres [c] omnes & singuli obsequi [d] omnimode [e], illisq; parere per omnia teneantur: Ac insuper quod illorum [f] sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisque parẽdo, nec dici possint vel debeant, neque ipsi seipsos autument suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores [g]. Ideoq; [h] omnes & singulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius Generalis Ministri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus nostris, & alijs in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ [i], & sub [k] excommunicationis pœna per Apostolica scripta mãdantes, quatenus ad mandatum ipsius [l] Generalis deponant quos deferunt habitus, & alijs iuxta eiusdem generalis arbitriũ, determinationem siue iudiciũ (vt supra prędicitur) induantur: Ipsiq; Generali in omnibus istis & alijs, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones & cõmissiones, in ipsis declarationibus cõprehensas, & nostras cõtentas in præsentibus [m], humiliter obediant, pareant, & intendant: non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, indulgentijs, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis, vel appellationibus [n] ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem Apostolicam interiectis, quæ [o] (in quantũ pos-

c ¶ *Loci.*] de cuius fratrũ sustentatione ag. t.
d ¶ *Discretorum.*] arbitraria hæc cõsideratio.
e ¶ *Sacerdotũ.*] non videtur ergo sufficere ab inferioris ordinis fratribus petere consilium & assensum, de quibus sequitur. arg. extra de electio. nemo. lib. 6. aliàs videretur frustra appositum istud verbũ, contra 19. dist. c. si Romanorũ. de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de vsur. si stipulatus. de legi. l. & quando. Et hoc intellige si in conuentu sint duo sacerdotes discreti: aliàs videretur sufficere expectare consiliũ vel assensum aliorũ, attenta mẽte cõstitutionis volentis necessitati fratrũ loci prouidere. arg. ad hoc ff. de condi. & demon. l. in testamento. & arg. eorum quæ not. in simili p Inno. & Host. de elect. q a propter. in ver. tres.
f ¶ *Antiquorũ.*] qua antiquitate? Dicas q arbitraria, cũ nõ sit hic vel alibi super hoc expressa. arg. ad hoc ff. de leg. 3. l. non aliter. in fi. cum ibi not. per Innoc. extra vt lit. non contest. quoniam. & quia hic nõ curatur de antiquitate ætatis, sed temporis quo isti ordinẽ sunt ingressi. arg. extra de maio. & obedi. c. statuimus. &c.
g ¶ *Consilio & assensu.*] non valet consiliũ nisi assensus expectet. argu. extra de offi. deleg. c. venerabili. & super hoc vide qd not. per Compost. de consti. c. pen. & quod aliàs plenius dixi. ne se. vac. c. 1. lib. 6.
h ¶ *Duxerit relinquendum.*] vt in dicta decre. Exiui. §. rursus.
i ¶ *Ex iam expertis.*] scilicet dudum retroactis temporibus. ex quibus aliquando præsumitur in futurum. 24. q. 5. c. si apud. ff. de re milit. l. nõ omnes. §. à barbaris. de accus. l. si cui. §. habendæ. extra de re iud. c. semel. lib. 6. extra de præsumpt. mandata. & c. scribam. vbi de hoc. & plenius in summa Host. eod. tit. §. 2. ver. tertia diuisio.
k ¶ *Cellarijs.*] in quibus bladum & vinum recolligunt.
l ¶ *Inuenire.*] quia forte ibidem non reperientur venalia, nec sperantur prouenire ex eleemosyna.
m ¶ *Quo casu.*] scilicet vbi non possent aliter verisimiliter vitæ necessaria inuenire.
n ¶ *Continetur.*] dicto cap. Exiui. §. rursus.
o ¶ *Sub eadem forma.*] simul & separatim, & alijs s. proxi. expressis.
p ¶ *Eo casu.*] scilicet proxi. expresso. idest, vbi non possent credibiliter vitæ necessaria inuenire.
q ¶ *Qualiter.*] idest, per quem modum.
r ¶ *Vbi.*] idest, in quo loco.
s ¶ *Quando.*] idest, quo tẽpore. arg. ad hoc extra de accus. qualiter.
t ¶ *Granum.*] nõ exprimit quod vel quale: & ideo de quocũq; grano ad vitã necessario intelligendũ videt. arg. ff. de verb. sig. l. frugẽ.
u ¶ *Vinum.*] sed nunquid alia quæ sunt ad vitæ sustentationem necessaria videntur hic permissa conseruari. puta pisces, casei, oua, & similia? Videtur q sic: quasi in omnibus sit eadem ratio. Sed contra: quia hic certorũ cõseruandorũ grani & vini, scilicet expressio, in nõ expressis aliud statuisse videtur. argu. 25. dist. qualis. extra de p̃sump. nõne. ff. de iud. l. cũ prætor. & in alijs regula prohibitoriã confirmare. ff. de iun. instr. l. quæsitũ. §. idẽ respondit domo. & argum. ad hoc dicta l. frugẽ. & licet sic tenere forte tutũ videret: nã vbi aliquid generaliter prohibetur, quod expresse nõ conceditur intelligitur denegari, vt dicta decre. Exiui. §. porro cũ dictus. tamen propter identitatẽ rationis quod prius dixi tutius est de iure rationabile: & per textũ sequentem in prædictis, & similibus.
x ¶ *Reponere.*] cõseruãda. ed [illegible]
y ¶ *Præcipiendo mandantes.*] dicas hic vt dixi supra parte proxi. in ver. mandantes.
z ¶ *In prædictis.*] idest, qualiter, vbi, quando, quotiens granum, &c. vt supra proxi.
a ¶ *Et his similibus.*] puta oleo, caseo, piscibus, ouis, & similib', & ista similitudo referatur ad talia.
b ¶ *Cum Guardiani tamen.*] hæc verba & sequẽtia determinate ponuntur, vt dixi s. pxi.
c ¶ *Fratres omnes.*] scilicet vniuersi, vt differat à verbo sequenti.
d ¶ *Obsequi.*] idest obedire.
e ¶ *Omnimode.*] hoc verbũ & aliud qd sequit, scilicet teneantur, necessitatem imponere videtur, vt supra dixi.
f ¶ *Illorum.*] scilicet Ministrorũ & Custodũ. & verba sequentia expone vt dixi supra prox. §. verbo, hac insuper.
g ¶ *Transgressores.*] hic dicas vt dixi s. proxi. §. in glo. nec mirum.
h ¶ *Ideoque.*] scilicet parẽdo in p̃missis iudicio superiorũ, nõ sunt, nec possunt dici regulæ vel cõstitutionum ordinis transgressores.
i ¶ *Sancta obediẽtia.*] hæc verba ꝯ trãsgressores dura sunt, vt s. dixi.
k ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] talia verba comminationem, nõ sententiam inducunt, nisi aliter constaret de mente ipsa proferentus. arg. C. commina. epist. l. interlocutio. in corpore authen de armis. §. hanc igitur. cum similibus. cum ibi not. coll. 6. & sic not. extra de simo. sicut. de sagit. c. 1. de iurepa. relatum. & de hoc etiam per Inno. extra qui matrimonium accusa. pos. cum in tua.
l ¶ *Ipsius Generalis.*] nihil dicit hic de mandato Ministrorũ vel Custodũ: quare videt q depositio, de qua sequit solũ habeat de necessitate fieri ad mãdatũ Generalis ministri: si enim d his idẽ voluisset, hoc vtique exp̃ssisset: qd cum non fecit, pro omisso debet haberi. arg. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. 1. §. si autem deficientis. 2. q. 5. consuluisti.
m ¶ *In præsentibus.*] scilicet litteris.
n ¶ *Vel appellationibus.*] repete non obstantibus.
o ¶ *Quæ.*] scilicet priuilegia, & alia supra proxi. numerata.

† Nisi ista dictio adiecta fuisset, nõ fuissent alij obligati consilio obseruare. [illegible]

a ¶ *Derogare.*]

sent derogare [a] præsentibus) viribus vacuamus [b]. Religio nāque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur [c]: magna quidem paupertas [d], sed maior integritas [e] bonum est, obedientia maximū [f], si custodiatur illæsa: nam prima [g] rebus [h], secunda [i] carni, tertia [k] vero menti donatur & animo, quos [l] velut effręnes [m] & liberos [n] ditioni [o] alterius humilis iugo [p] propriæ [q] voluntatis astringit. Ad hanc [r] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [s] sponte redeant, hanc [t] velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [u] votis canticorū † ingeminent, osculetur me osculo oris sui, charitatis [x] vtiq; & dilectionis religionis huius obediētia sancta purificans [y]: nam meliora sunt vbera [z] tua præceptorū [a] siquidem & consiliorum [b] quædam nutrientia [c] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famę [d] fragrantia suauitatis odorē [e]. Nec [f] formident hi ad obedientiā ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus [g] eisque iniungimus [h]) sibi benignos & mites [i] inuenient, cæteros [k] dulces atque palpabiles [l], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [m] in Christo, & clamitēt [n]: Quis mihi det [o] te fratrem meum cōmuni scilicet patre beato Francisco congenitum, suggentem vbera matris [p] meæ, religionis vtique & professionis eius [q] velut [r] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula [s], vt inueniam te foris [t] ab eiusdem obseruantijs quodam modo disparem, & deosculer blande, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & iam me [u], immo [x] & te nemo despiciat [y], profecto [z] quos foris [a] positos multi ac si [b] diuisos & desides [c] fortasse despexerāt [d], intus, puta intra dilectionis internæ [e] præcordia & conformis [f] obseruantię claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet [g], & susceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exut qui seminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto nō obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit: Et per istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi nō intendit tribuere occasionem.

CAP. II.

QVia nōnumquam [h] quod cōiectura [i] profuturū credidit, subsequens experientia [k]

a ¶ *Derogare.*] in alijs ergo in quibus non derogarent, in suo robore remanebunt: quia quod non mutatur, &c. C. de testa. sancimus. de appell. præcipimus.

Priuilegiū ex causa reuocari pōt.

b ¶ *Vacuamus.*] hic not. principē ex causa reuocare priuilegia vel libertates cōcessas, cum & talia ex causa multiplici perdi possint. not. & deci. c. suggestū.

Religionis meritū perdit qui se ab obediētia subtrahit.

c ¶ *Subtrahantur.*] collige hic meritū religionis perimi in subdito si se ab obedientia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obedientia est præstanda, per subtractionem eiusdem: vnde tanquā spoliatus ad eam restituitur, licet aliàs electionem violentā non probet. de re iud. c. suborta. vbi hoc not. per Innoc. & Hostien.

d ¶ *Paupertas.*] scilicet istorum ostenditur in rebus.

e ¶ *Integritas.*] scilicet in carne.

f ¶ *Maximum.*] in superlatiuo gradu, quo ad meritum.

† Cant. 1.

g ¶ *Prima.*] scilicet paupertas.

h ¶ *Rebus.*] donatur, quod est infra proxi.

i ¶ *Secunda.*] scilicet integritas, de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsentare. in corpore authen. de loco. §. sancimus. coll. 3.

k ¶ *Tertia vero.*] scilicet obedientia.

l ¶ *Quos.*] scilicet mentem & animum.

m ¶ *Effrenes.*] idest sine fræno & tēperie. simile ff. de testa. l. 1. § fi. extra eo. tit. c. significauit. & c. cum causam.

n ¶ *Liberos.*] ab omni subiectione.

Ditio est æquiuocū.

o ¶ *Ditioni.*] idest potestati vel imperio. extra de elect. quorundā. & c. si religiosis. lib. 6. alibi autem verbum, ditio, exponitur pro iurisdictionē. in corpore authen. de non eligen. secundo nubē. in fi. de fideiuss. in fi. coll. 1. in proœ. Insti. §. 1.

p ¶ *Iugo.*] idest subiectione. simile 21. dist. cap. in memoriam.

Voluntarius miles à Deo eligitur.

q ¶ *Propriæ.*] scilicet spontaneæ cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1. vnde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est.

r ¶ *Ad hanc.*] scilicet obedientiam.

s ¶ *Sed sponte.*] ne aliàs & rem & meritū perdant. dicto §. ex his.

t ¶ *Hanc.*] scilicet obedientiam.

u ¶ *Illudque.*] scilicet quod legitur in Canticis.

x ¶ *Charitatis.*] sine qua non est salus æterna. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. si quis autem.

y ¶ *Purificans.*] scilicet quē ab omni peccati macula, si seruetur illæsa. vt s. pxi. & ad hoc in corpore authē. de mona. in prin. coll. 1.

z ¶ *Vbera tua.*] hoc alibi legitur. quòd dulcior est religiosa castigatio, quàm blāda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. 5. q. 5. omnis. & c. non osculatur.

a ¶ *Præceptorum.*] de se necessitatem importantium. 13. q. 1. cap. quod præcipitur. extra de verb. signi. cap. in his.

b ¶ *Consiliorum.*] liberam cuiusque voluntatem excitantium. 4. dist. cap. vlt. 14. q. 1. quia ergo. & cap. quisquis.

c ¶ *Nutrientia.*] scilicet animum.

Famā negligēs crudelis est.

d ¶ *Bonæ famæ.*] ad cuius conseruationem quisque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Odorem.*] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accus. c. licet. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta.

f ¶ *Nec formident.*] Quinta pars. & expone, formident, idest timeant. perhorrescant ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.

Præsumitur bonū de quolibet.

g ¶ *Speramus.*] nam de quocunque præsumendum est bonum in dubio. extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo.

h ¶ *Iniungimus.*] ex præcepto ergo tenētur superioris ad reddendū se mites & benignos.

i ¶ *Et mites.*] hoc dicit quia superioris nimia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutē. 45. dist. cū beatus. & c. disciplina. ff. ad leg. Aquiliam. l. numquam.

k ¶ *Cæteros.*] scilicet non prçlatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.

l ¶ *Palpabiles.*] idest, tractabiles per mutuā conuersationem. argu. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cum allegas. lib. 12.

m ¶ *Fratres in Christo.*] in quo omnia vnū consistunt. in corpore authen. de mona. §. huic nobis. & §. ordinatione. in fi. coll. 1.

n ¶ *Clamitēt.*] idest clamando resonent.

o ¶ *Det.*] idest dare poterit.

p ¶ *Matris meæ.*] scilicet spiritualis: & sic mater religiosorū ipsa religio dicitur.

q ¶ *Eius.*] scilicet religionis, vel eius, scilicet beati Francisci: & repete, suggentem.

r ¶ *Velut, &c.*] & repete iterū, suggentē: alias suggerentem.

s ¶ *Pocula.*] scilicet spiritualia. arg. 38. dist. c. ignorātia. & c. si iuxta.

t ¶ *Foris ab eiusdem obseruantijs.*] idest extra eiusdem obseruantias.

u ¶ *Me.*] scilicet propter te.

Immo, multifariā sumitur.

x ¶ *Immo.*] hoc verbū frequēter correctiue ponitur. ff. de man. test. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptū. de pœnit. dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. nō contest. accedens. quandoq; sumitur pro vt. C. de nouo Cod. fac. §. quibus. quādoque pro vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. œconomus. de hoc dixi in cap. Execrabilis.

y ¶ *Despiciat.*] idest spernat vel contemnat.

z ¶ *Profecto.*] idest certe.

a ¶ *Foris.*] idest extra obseruantias communes religionum.

b ¶ *Ac si.*] aliàs quasi, pro tanquam.

c ¶ *Desides.*] idest à sua communitate discordes.

d ¶ *Despexerant.*] idest spreuerant vel contempserant.

e ¶ *Internæ.*] idest intrinsecæ & mentalis.

f ¶ *Conformis obseruantiæ.*] quasi dicat à sua communitate non discrepantis: sed eidem se aptantis, vt dixi supra in §. quapropter.

g ¶ *Efferet.*] idest extollet: quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Q*Via nonnumquā.*] Ista constitutio diuisibilis est in partes quinque. In prima, harenga quædam siue Papalis excusatio præmittitur. In secunda, constitutionis Nicolai Papæ iij. aliàs iiij. recitatio subiungitur: ibi, *Sane dudum.* In tertia, ipsa constitutio annectitur: ibi, *Nos autem, &c.* In quarta, quæ iam certa facta protestatio subsequitur: ibi, *Per suspensionem, &c.* In quinta, quòd præsens constitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinsertur: ibi, *Ne autem in posterum, & cætera.*

Affirmatiuam duplicata negatio facit.

h ¶ *Nonnumquam.*] idest quandoque, vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Coniectura.*] idest probabilis humanæ naturæ præsumptio.

K ¶ *Experientia.*] scilicet facta, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quàm sit. in 6. C. de Iusti. Codi. confir. circa fin. primæ columnæ.

columnæ. in corpore authẽ. quib. mo. na. effi. sui. §. illud tñ. coll. 7.
a ¶ *Nociuum ostendit.*] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in corpore authent. hæc constitutio inno. consti. coll. 8. in princ. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.
b ¶ *Iudicari.*] simile extra de consangi. & affi. cap. non debet.
c ¶ *Canonum.*] scilicet generaliter oẽs astringentium, & ab omnibus habentium obseruari. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges sacratissimæ.

† Videque notaui in calma mater § sent. excó. lib. 6. Fonta.

d ¶ *Conditor.*] qualis est Papa.
e ¶ *Editos.*] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere, non enim erubescimus si quid melius etiã horum quę ipsi prius diximus, adinueniamus, hæc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in corpore authen. de nupt. §. nos autem. colla. 4. nec debet pudere principem, suũ errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorũ corrigendos errores. extra de accusa. c. qualiter. de re iudi. cũ olim. 35. q. 9. c. sententiam.
f ¶ *Canonibus.*] idest & alios canones.
g ¶ *Reuocare.*] scilicet in totum.
h ¶ *Modificare.*] idest, temperare & limitare.

nociuũ[a] ostendit: nõ debet reprehensibile iudicari[b], si canonũ[c] cõditor[d] canones à se vel suis prædecessoribus editos[e], vel aliqua in eisdẽ contenta canonibus[f] reuocare[g], modificare[h] vel suspẽdere[i] studeat[], si ea obesse[k] potiꝰ viderit quàm prodesse. ¶ Sane[l] dudum felicis[m] recordationis Nicolaus Papa iiij. ꝑdecessor noster quãdã constitutionẽ declaratiuã, quæ incipit: Exijt. super regula dilectorũ filiorũ Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit[n]: sub[o] certis pœnis arctius[p] interdicẽs[q], ne concordantiæ[r], contrarietates[s], seu aduersæ vel diuersæ opiniones[t] ab ipsius constitutionis lectoribus[u] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per[x] quas verbum[y] vel sensus ipsius[z], vel ipsa cõstitutio quasi grammaticaliter[a] & ad[b] literã exponatur: nec intellectus ipsius[c] per legentẽ distorqueatur[d] ad aliud, quam constitutionis eiusdem littera[e] ipsa sonat: glosantes autem in[f] scriptis constitutionem eandẽ aliter quam superius est expressum[g], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex[h] certa sciẽtia & deliberatione determinantes in[i] scholis, seu prædicantes[k] contra contenta in cõstitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum[l] (nõ obstantibus[m] aliquibus priuilegiis seu indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborũ concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso[n] facto excommunicationis[o] sententiæ voluit[p] subiacere[q]. ¶ Nos[r] autem attendentes quòd argumentis[s] frequenter & collationibus latens veritas aperitur[t] †, quodque sub eadem littera sæpe latet multiplex[u] intellectus, necnõ[x] esse difficile volentibus cõstitutionem prædictã perfecte[y]

ap[p]licetur forte ad iactationem scientiæ, vt plus scire videatur. 47. dist. §. pariter. in si & talis distortio fuit signanter inhibita: quia multorum pios animos inuoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda posset subtrahere, vt in c. Exijt. §. cum igitur.

† Addo l. § ff. ... ex hib. Font.

e ¶ *Littera ipsa sonat.*] sana intellige mente & sensu seruatis non contritis: non enim sic est cortici litteræ inhærendũ, vt mens vel sensus aliquatenus cõfundantur. extra de iure iur. c. Romani. §. verũ. Cle. 5. ff. qui petãt tut. l. credendũ. de tut. pa. l. adigere. §. quãuis. q excusãtur l. scire. §. aliter.

Cap. Marcion & B. fiudes. ... q. ... l. nõ dubiũ. C. de leg.

f ¶ *In scriptis.*] puta cõmenta super ista constitutione faciendo.
g ¶ *Expressum.*] scilicet quasi grammaticaliter exponendo.
h ¶ *Ex certa scientia.*] secus ergo si per errorem: errantis enim nullus est consensus. ff. de iudi. l. contendiße. de iurisd. omn. iudi. l. si per errorem. quare scriptũ est. Scientiam nõ ignorantiam volumus obligari. C. de tabu. l. generali. lib. 10.

Errans nõ consentit.

i ¶ *In scholis.*] & sic in publico, forte disputationis vel repetitionis tẽpore: hoc enim exponebat dicta decr. Exijt. §. cum igitur.

† De vtilitate disputationis vide ... de ... Ioannis A. Nou. aan. in princ. Font.

k ¶ *Prædicantes.*] puta in sermonibus clero potissime faciendis.
l ¶ *Prædictorum.*] scilicet, quòd concordantiæ, vel contrarietates, vel oppositiones essent inducendæ. & sume hic illa verba, ipso facto excommunicationis, &c. quæ sunt infra.
m ¶ *Non obstantibus.*] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa vide quod not. in decreta. suscepti.
n ¶ *Ipso facto.*] & sic erat ipsa constitutio in hoc canon latę sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. sed in hoc fuit comminatiua, non sententiæ priuatoriæ in inflictiua. arg. extra de celeb. Missa. dolentes. cum ibi not. & infra etiam innuitur.
o ¶ *Excõmunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de senten. excomm. c. si quem.
p ¶ *Voluit.*] scilicet ipse Nicolaus iij. aliàs iiij.
q ¶ *Subiacere.*] quam sententiam à nemine tolli voluit, nisi à Romano Pontifice, vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. circa finem.
r ¶ *Nos autem.*] Tertia pars.
s ¶ *Argumentis.*] quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur. ff. de lega. non possunt. extra de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.
t ¶ *Aperitur.*] iuxta hoc alibi legitur, ꝙ notando & disputando bene & optima ratione aliqua discernuntur. ff. de mune. & hon. l. munerũ 2. §. mista. Et de aduocatis scribitur ꝙ dirimi faciunt ambigua facta causarum suæ gloriosæ vocis munimine. C. de aduo. diuer. iudic. l. aduocati. Sed si quæras à me qualiter per collationes habitas latens veritas aperitur? Respondeo quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit[†]. 95. dist. c. esto subiectus. C. de offic. recto. prouin. l. potioris. qđ in collatione verbum prolatũ frequenter aliorum sententia tanquã subtiliori rationi subnixũ ad se trahitur. ff. de arbit. l. si in tres. & arg. de condi. ob causam. l. dedit. §. si quis. de iure pa. l. diui fratres. C. de his q in testa. delen. l. proxi.

† Addo tibi l. 1. § sed neque. C. de vet. iure enu quẽ text Barb. cons. 1. col. 19. lib. 3. dicit sureß. facit gl. & ibi doct. c. ad nostrã. de consue. Fonta.

u ¶ *Multiplex intellectus.*] idem enim sermo multas significationes vel sententias frequenter exprimit. ff. de verb. signifi. l. quotiens idem sermo. de verb. signi. l. quotiens in stipulationibus. de rebus dubijs. l. quotiens. in quibus reperies multa iura allegata, per quæ poteris exempla ponere.
x ¶ *Necnon.*] repete attendentes.
y ¶ *Perfecte.*] idest cum perfecto & completo intellectu legere. lectura quidem perfecta dici nõ meretur, nisi diligentissima atq; exactissima legentis interpretatione singula tradantur. Insti. de iusti. & iure.

potest dari exemplum per cap. dudum. de iudi. Clem. Papa v.
i ¶ *Suspendere.*] quo ad effectũ, vt aliquẽ nõ ligent, vt infra patebit.
k ¶ *Obesse.*] idest, nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescript. statutum. de except. pia. lib. 6.
l ¶ *Sane.*] Secunda pars.
m ¶ *Felicis.*] simile de pœnis, c. felicis. lib. 6.
n ¶ *Promulgauit.*] quæ per Bonifacium Papam viij. reposita fuit sub tit. de verb. sign. lib. 6.
o ¶ *Sub certis pœnis.*] quæ colliguntur ex dicto c. Exijt. §. cũ igitur.
p ¶ *Arctius.*] idest arcte.
q ¶ *Interdicens.*] eius interdictũ antea seruabatur, & merito: quod enim princeps Ecclesiæ interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictũ. 93. dist. miratus. sicut & eius ꝓceptũ ab omnibus est seruandũ. 11. dist. præceptis. & c. nõ decet. 19. dist. in memoriã.
r ¶ *Concordantia.*] scilicet iurium aliorum.
s ¶ *Contrarietates.*] quæ in iure reperiri non debent. C. de ve. iur. enuc. l. tanta. §. contrarium. & in proxi. decret. §. sane. & ibi not.

Quot capita tot sensus.

t ¶ *Opiniones.*] quia frequenter quot capita tot sententiæ. de consec. dist. 4. c. sicut in sacros. ff. de arbit. l. itẽ si vnus. §. principaliter. & diuersitatẽ corporũ. &c. extra de conces. præb. quia diuersitatẽ.

Lector pro ingenio audientiũ se adaptet.

u ¶ *Lectoribus.*] lector volens audientibus proficere, se talem exhibere deberet, vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit adaptare, & verbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8. q. 1. c. oportet. qui enim ea docet quę ab audientibus nõ valent intelligi, non eorũ vtilitatem, sed sui ostentationẽ facit. 44. dist. c. pariter. Quæ aũt & qualia in promouendo ad honorẽ doctoratus exposcantur: & quibus gaudet de iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur, vide[†] si placet quod super his plane notaui extra de magi. c. cũ sit nimis. super verbo, honorẽ. cle. 5.

† Vide etiã quæ notaui in proœmio Sex. l. in glo. doctoribꝰ, quibus adde Bart. l. pœnit. C. de ... Fonta.

x ¶ *Per quas.*] si habes, quos: expone, scilicet lectores vel expositores: si habes, quas: expone, scilicet glossas.
y ¶ *Verbum.*] forte in sui intellectu obscurum.
z ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.
a ¶ *Grammaticaliter.*] vt forte recte loquendi vsum habeat[†], & inter falsa & vera dijudicet. 37. dist. c. si quis grammaticam.

† Addo tibi l. Plautius. ff. de auro & argen. lega.

b ¶ *Ad litteram exponatur.*] ad rudium animos informandos. Instit. de iusti. & iure. §. his igitur.
c ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.
d ¶ *Distorqueatur.*] idest, per quandam violentiam inducatur seu

legere ac a intelligere, pœnas adiectas in cōstitutione huiusmodi deuitare b: viam veritatis aperire volentes c, & periculis d quæ ex prædictis e possent litteratæ personæ præcipue f scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cum de nouo suborta g sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari h veritas i, & erroribus k via pandi, nisi liceret conferre l super contentis in constitutione huiusmodi m & disputare n: prohibitiones & pœnas prædictas o tam latas, quam comminatas p & earum effectus, in fratrum nostrorum q ac multorū archiepiscoporum, episcoporū & aliorum prælatorum, necnō multorum professorum vtriusque iuris, & multorum sacræ Theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus vsq; ad sedis r Apostolicæ beneplacitum suspendendas s. Per suspensionem t autem huiusmodi u nequaquā licentiam cuiquā intendimus impertiri x, quod contra Fratrum regulam prædictorum y dogmatizare z, scribere a seu determinare b, prædicare c seu praue d loqui liceat publice vel occulte: quinimmo e hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta f districtius inhibemus g. ¶ Ne h autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarū suspensio in i dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis k impingi l, quod velut transgressor prohibitionum m ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas n: Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas o seu membranas p suspensionē continentes eandem q, appendi seu affigi in maioris r Ecclesiæ Auinionen. ostijs seu superliminaribus faciemus, quæ s suspensionem prædictam suo quasi sonoro t præconio & patenti iudicio publicabunt u. Datum Auinioñ. vij. Calend. Aprilis, anno sexto.

¶ Dominium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana, simplici vsu facti Fratribus ipsis reseruato in cap. Exijt qui seminat. eod. tit. lib. 6. summus Pontifex refutat: multiplici ratione probās eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit, quòd de cætero nullum ius, nullumque dominiū habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel offerentur ipsis Fratribus. Hæc extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.

CAP. III.

AD condito-

...sti. & iure. §. his igitur. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12.

a ¶ *Ac intelligere.*] parum enim prodest legere, nisi adesset intelligere. 11. q. 3. c. eorum. 39. dist. c. sciendum. ff. de verb. signi. l. corā. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere est. arg. de celeb. Miss. c. dolentes. in corpore authen. de quæst. §. hæc omnia. & præ ec. coll. 6.

b ¶ *Deuitare.*] cum à vero & perfecto intellectu, qui sine diligenti & exacta interpretatione haberi non potest, vt prædixi: habent tales desistere, vel pœnas præmissas incurrere.

Veritas est inuestiganda.

c ¶ *Volentes.*] ad inuestigandam enim veritatis sidem quicumq; præsidens anhelare debet. C. de eden. l. 2. 10. q. 5. c. iudicantem. extra de fide instr. cum Ioannes. cum illi compertę cedere habeat opinio. 8. dist. c. veritate. ff. quando act. de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi. §. sub. l. 1.

d ¶ *Periculis.*] scilicet sententiarum, & comminationum.

e ¶ *Prædictis.*] scilicet quæ interdicta erant p decr. Exijt. §. cū igitur.

f ¶ *Præcipue scholasticæ.*] de illis præcipue dicit, quia illi præ alijs arguere & conferre consueuerunt ad instar diligentis venatoris cūcta rimari volētes, nec transitorio studio vti volentes. in corpore authen. de quæst. §. illud. & §. hæc omnia. coll. 6.

Scholastici cōparātur venatori.

g ¶ *Suborta sint.*] scilicet super intellectu dictæ decret. Exijt. vt patet per decret. Exiui de paradiso. Clem. 5. & patet in extrauag. domini Ioannis. quarum vna incipit: Ad conditorē. alia vero: Quia quorūdā.

h ¶ *Periclitari.*] idest, periculum pati.

i ¶ *Veritas.*] de qua legitur q̄ sæpius exagitata magis splendescit in lucem. 35. q. 9. c. graue. disquisito de singulis, cum nō possit ad veritatem aliter perueniri. 33. q. vlt. occidit. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. de pœnis, l. aut facta. extra de testi. cum causam.

k ¶ *Erroribus via pandi.*] præcludenda est, siue loquaris de erroribus contra fidem. 24. q. vlt. cap. quid autem iniquius. siue de erroribus contra iusscriptum. in procemio Digestorum. §. hæc autem omnia. de iust. & iure. l. 1.

l ¶ *Conferre.*] idest, collationem habere.

m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet Nicolai iij.

n ¶ *Disputare.*] cum disputando & conferendo latens veritas illucescat, vt supra.

o ¶ *Prædictas.*] quæ supra parte proxi. colliguntur.

p ¶ *Comminatas.*] ex hoc collige, q̄ vbi in aliqua constitutione aliquid fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna, contrafaciens pœnam illam non incurrit, cū per talia verba non inducatur sententia, sed solum fiat comminatio, vt dixi in parte præcedenti in verbo. ipso facto. de hoc habes extra de simo. sicut. de sagitta. c. 1. C. commina. episto. l. interlocutio. in corpore authent. de armis. circa medium. coll. 6.

q ¶ *Fratrum nostrorum.*] hic potes recitare quod super hac clausula dixi in cap. Execrabilis.

r ¶ *Sedis Apostolicæ beneplacitum.*] quòd numquā extinguitur donec contrarium constet, cum omni tempore sedes duret, licet secus sit in beneplacito personæ. arg. in corpore authen. quō oport. epi. §. sic etiā. coll. 1. extra de rescri. c. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 3.

Vide quæ ibi notaui. Fontia.

s ¶ *Suspendendas.*] talis facta per Papam suspensio tollit effectum sententiarum, vt nunc aliquem non ligent: nec etiā contra facientem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de suspensione facta per alium de sententia excommunicationis vel interdicti: vide quod super his notari consueuit. de appell. dilectis filijs.

t ¶ *Per suspensionem autem.*] Quarta pars.

u ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam de prohibitionibus & sententijs latis & comminatis, & ipsarum effectibus.

x ¶ *Impertiri.*] idest, concedere.

y ¶ *Prædictorum.*] scilicet Minorum.

z ¶ *Dogmatizare.*] idest, falsam doctrinam condere: dogma enim consistit in vera doctrina. de conse. dist. iii. §. c. vlt. not. 3. cap. 1.

a ¶ *Scribere.*] idest in scriptis redigere.

b ¶ *Determinare.*] puta in cathedra, vel in scholis.

c ¶ *Prædicare.*] in sermonibus.

d ¶ *Praue loqui.*] idest, male vel sub dolo. arg. C. de postu. l. quisquis.

e ¶ *Quinimmo.*] simile de rescript. c. ubi. lib. 6. ff. de pact. l. iurisgentiū. §. quinimmo. & dic super hoc vt dixi in cap. Execrabilis.

f ¶ *Prædicta.*] scilicet Apostolica.

g ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de consti. cognoscentes. 4. distin. §. vlti.

h ¶ *Ne autem.*] Quinta pars.

i ¶ *In dubium reuocari valeat.*] scilicet an sit facta.

k ¶ *Probationis.*] cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C. de hæret. l. quoniam cognouimus. de reb. cred. l. generaliter. ff. d̄ test. curēt.

l ¶ *Impingi.*] idest, imponi vel imputari. & repete, valeat.

m ¶ *Prohibitionum ipsarum.*] scilicet factarum constitutione Nicolai iij. aliàs iiij.

n ¶ *Antedictas.*] supra in parte secunda. & dicto cap. Exijt. §. cum igitur.

o ¶ *Chartas*] simile ff. de bon. pos. secundum tabu. l. chartæ.

p ¶ *Membranas.*] quia de membris & pellibus animalium factas. simile 19. dist. cap. si Romanorum.

q ¶ *Eandem.*] quæ tollit effectum, & ligamen sententiarum, vt prædixi.

r ¶ *Maioris Ecclesiæ.*] idest cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari, cum illis omissis possint per ipsarum parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extra de offic. archid. c. officium. & arg. 50. dist. c. in capite.

s ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.

t ¶ *Sonoro præconio.*] similia verba reperies in c. si fratrū. & super his & sequentibus verbis dic, vt ibi dixi.

u ¶ *Publicabunt.*] vt exnunc probabilis ignorantia non valeat allegari. 16. distinct. cap. quod dicitis. extra de postula. prælato. ad hæc de Iudæ. cap. in nonnullis. ff. de inst. act. l. sed & si quis. §. præscribere. Zenzelinus

AD *conditorem.*] ¶ Præsens constitutio diuidi potest in partes nouem. In prima constitutionis præmittitur ratio. In secunda constitutionis Papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, *Dudum siquidem, &c.* In tertia annectitur eiusdem constitutionis Nicolai incommode pro tempore, multiplex impugnatio: ibi, in §. *Quamquam autem.* In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilibus reprobatio: ibi, in §. *Quod autem.* In quinta, ad quendam obiectum datur responsio: ibi, in §. *Nec obuiat supradictis.* In sexta quòd

Diuisio textus in nouē partes.

ta quòd in rebus consumptibilibus non sit dare simplicem facti vsum, fit multiplex inductio: ibi, in §. *Licet autem in rebus*. In septima constitutionis Nicolai inducitur impropriatio: ibi, in §. *Rursus nelum*. In octaua subinfertur ipsa constitutio: ibi, *Nos itaque, qui veritatem*. In nona fit certa quædam protestatio: ibi. circa finem, *Per hoc autem, &c.*

Exiij. §. ad hæc cum fratres.

x ¶ *Vtensilium.*] idest, paratorum ad vsum. arg. ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

y ¶ *Librorum.*] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur ff. de leg. 3. librorum.

rem [a] canonum non est dubiũ pertinere [b], cũ statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse [c] percipit potius [d] quàm prodesse, ne vlterius obesse [e] valeant prouidere [f]. Dudum [g] siquidem felicis [h] recordationis Nicolaus iiij. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum [i], neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorium Papam ix & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat [k] declaratum, hoc [l] debere seruari tam in speciali, quàm in cõmuni [m]: necnon & consideràter attendens nonnullos Fratribus ipsis detrahere [n], impingentes [o] eisdem, quod regulã & declarationes [p] huiusmodi nõ obseruabãt, pieque cõsiderans ora contra præmissos fratres oblatrantium [q] claudere [r], ac professorum [s] ipsorum cõscientijs [t] prouidere, inter alia ordinauit & sanxit [u], omnium vtensilium [x] & librorum [y], rerumque mobilium [z], & præsentium & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorum, ac cœmeteriorum tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarũ dictis Fratribus (in quibus tamẽ offerentes seu cõcedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum [a]) proprietatem & dominium plene [b] ac libere [c] ad se & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa [d] in [e] se recipiens, ac antedictam [f] Ecclesiam, simplici [g] vsu facti dumtaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnumquam [h] libros & alia mobilia supradicta vendi [i] expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit [k], vt res [l] ipsas cũ rebus alijs, quarũ vsum habere [m] licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim [n] auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniã per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, vo-

Generalis canones à solo Papa cõduntur.

a ¶ *Ad conditorem canonum.*] qualis est Papa, qui solus generales canones condere potest. 18. dist. c. regula. cum multis cap. seqq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. C. de leg. l. 1. & vlt.

b ¶ *Pertinere.*] eius enim est sua vel antecessorum statuta in melius reformare. de rescript. c. statutum. de sent. excom. c. alma. lib. 6. de re iud. cum olim.

c ¶ *Obesse.*] idest, nocere.

d ¶ *Potius quàm prodesse.*] hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarũ, temporum, & locorum. 19. dist. c. sciendũ. 61. dist. §. his omnibus. 35. q. 9. c. sententiã. extra de cõsangui. & affi. c. nõ debet. in corpore authent. de nupt. §. nos autem. coll. 4.

e ¶ *Obesse valeant.*] præcauenda igitur sunt futura in malum, vt hic. 60. dist. cum Hadrianus. 27. dist. in nomine Domini. extra de seruis nõ ord. c. 1. ff. loca l. si quis domum. §. 1. ad Trebel. l. Lucius. §. penult. de dam. infec. l. qui bona. §. cum prætor.

f ¶ *Prouidere.*] concor. ad hoc in corpore authen. de nupt. §. 1. coll. 4. 22. q. 2. c. magnæ. sic enim est in cælesti hierarchia, quæ suam ex causa reperitur sententiam immutasse. eadem causa & q. cap. incommutabili. & cap. vnusquisque.

g ¶ *Dudum.*] Secunda pars.

h ¶ *Felicis.*] simile de censibus, felicis. lib. 6.

i ¶ *Neque domum.*] quæ indefinite sub inuolucro denotauerat per verbum, nihil. hic magis specificate declarat, aliàs videretur hic vna negatio superflua: super quo vide quod not. in decret. cum inter nonnullos. in 2. glos.

Allegatio indeterminata est admittenda.

k ¶ *Fuerat declaratum.*] non dicit. vbi. & sic not. arg. pro indeterminata allegatione, quòd sit admittenda. ad hoc de cohabi. cleri. & mulie. c. vestra. qui fil. sint legit. per venerabilem. §. vlti. de vita & hone. cleri. cum ab omni. C. de sum. tri. l. 1. & in epistola, inter claras. hoc per Hostien. de ser. non ordi. c. consuluit. & per Petrum de Samp dicto cap. vestra.

l ¶ *Hoc.*] scilicet quòd professores ordinis sancti Francisci nihil sibi approprient.

m ¶ *In communi.*] super hoc verbo & præcedenti dic vt dixi in c. cum inter nonnullos. super eisdem verbis.

Qualiter homicidiũ cõmittere dicatur, qui proximo detrahit.

n ¶ *Detrahere.*] & male. detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q. 4. qui peccat. nam vna species homicidij est proximo detrahere: nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute, per quam anima viuit. Detrahere enim est bona quæ alicui à Deo collata sunt, negare vel inuertere. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pæni. dist. 1. cap. homicidiorum. & ibi not.

o ¶ *Impingentes*] idest imponentes.

p ¶ *Declarationes huiusmodi.*] scilicet factas per Gregorium & suos prædecessores.

q ¶ *Oblatrantium.*] idest obloquentium in malum.

r ¶ *Claudere.*] ne aliàs ex hoc cõtra ipsos fratres insurgat infamia.

s ¶ *Professorum ipsorum.*] scilicet religionis sancti Francisci.

t ¶ *Conscientijs.*] quas forte scrupulosas habebant semper habendo proprium.

u ¶ *Et sanxit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. signi.

Actiones an nomine immobiliũ comprehendantur.

z ¶ *Mobilium.*] vel se mouentium: quæ idẽ censetur. ff. de ver. sig. l. mouentium. iuxta qđ ibidẽ per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo senure videtur quòd sic, tũ quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen senit quòd censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter pòt dici, quòd aut nomina vel actiones competunt pro immobilibus: tunc appellatione immobiliũ ideo comprehendunt, quia actionem habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de reg. iur. l. qui actionem. & argu. ad hoc. C. de prædijs minorum. l. si ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret, aut competunt pro rebus mobilibus, siquidem annuatim præstãdis: tũc idẽ, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. in corpore authẽ. de nõ alie. aut permut. reb. eccle. §. hoc ergo. coll. 2. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actionem. & dicta l. si ad resoluendam. & C. de quadrien. præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod not. dicta l. mouentium. ad præmissa faciunt in argu. ff. de supelle. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum. de verb. signi. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisci. l. eum qui. ad senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. Non obstat quod dicitur, quòd postremo fit executio sententiæ in nominibus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prompta debet esse, ne alias lites ex litibus oriri cõtingat: quod esset si cõtra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de transact. l. fratris.

Executio sententiæ prompta debet esse.

a ¶ *Reseruandum*] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.

b ¶ *Plene.*] quasi dicat totũ & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. §. in Fauiana. de verb. sign. l. plus est in restitutione.

c ¶ *Libere.*] idest, absque cuiusquam contradictione. arg. extra de elect. cũ ex eo. de præb. cap. si beneficia. lib. 6. in quibus verbũ simile reperitur.

d ¶ *Ipsa.*] vtensilia, & alia supra nominata.

e ¶ *In se.*] scilicet Nicolaum Papam.

f ¶ *Antedictam Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

g ¶ *Simplici vsu facti.*] hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex §. sequenti.

h ¶ *Nonnumquam.*] idest, aliquando. simile ff. de condi. & demon. l. nonnumquam.

i ¶ *Vendi expedit.*] ff. de contrah. empt. l. 1. C. de admi. tut. lex quæ.

k ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus Papa iiij.

l ¶ *Res ipsas.*] supra proxime expressim numeratas.

m ¶ *Habere licet.*] non ergo cum alijs.

Copulatiua requirit concursum copulatorum.

n ¶ *Vel diuisim.*] nisi fuisset hoc verbũ adiectum, quòd Generalis & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas expectenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat. ff. de leg. 3. l. ea tamen. de condi. insti. l. si hæredi plures. extra de rescriptis, ex parte. vbi de hoc.

a ¶ Concessit.]

a ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt supra.

Venditio non procedit sine pretio.

b ¶ *Pretio æstimato.*] sine quo venditio procedere non potest. ff. de contrahen. empt. & ven. l. 1. & 2. §. fine. Instit. eo. tit. §. pretium.

c ¶ *Gubernatore.*] qui aliàs protector vel conseruator appellari cōsueuit, iuxta priuilegia huius ordinibus concessa.

luit & concessit[a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio[b] æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi a præfata sede vel Cardinali gubernatore[c] eiusdem ordinis deputandum, per procuratorē eundem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc[d] adiecto quod possent de[e] vilibus rebus mobilibus[f] vel parū valētibus Fratres ipsi pietatis[g] seu deuotionis[h] intuitu, vel pro[i] alia honesta causa & rationabili[k] (obtenta[l] tamen super hoc superiorum[m] suorum licentia) intra vel extra dictū[n] ordinem ordinare. ¶ Quamquam[o] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta[p], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento[q] modo vtendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patiētia[r] circa[s] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quàm multis[t] alijs obfuisse subsequens magistra rerum experientia[u] noscitur declarasse. Ipsis quidē Fratribus quantum ad statū[x] perfectionis nequaquam profuit reseruatio[y] dominij supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essētialiter[z] in charitate consistat, quæ ab Aposto-

d ¶ *Hoc adiecto.*] idest, addito.

e ¶ *De vilibus.*] ista vilitas considerari potest aliter quàm ob pretij paruitatem, per hoc quod sequitur, vel parum valentibus, ipsa vilitas referatur ad ipsarū rerum naturā. in corpore auth. de mand. princ. §. si tibi. cum ibi not. coll. 3.

Immobilia non reputantur vilia.

f ¶ *Mobilibus.*] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo cōtinuo non subiacentes, viles reputari non consueuerunt. arg. C. quando & qui. quar. pars. l. 1. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. si hæres.

g ¶ *Pietatis.*] puta eleemosynæ.

h ¶ *Deuotionis.*] puta peregrinationis.

i ¶ *Pro alia.*] puta commutationis voti, vel pænitentiæ.

k ¶ *Rationabili.*] arbitrarie consideranda.

l ¶ *Obtenta.*] non ergo sufficeret hoc casu licētiam petere nisi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. quod sit. & c. si religiosus. ne cler. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6.

m ¶ *Superiorum suorū.*] intellige immediatorū, vt aliàs dixi de testa. religiosus. lib. 6. de vi. & hon. cle. c. quoniam. de procur. cap. religiosus. Clemens Papa v.

n ¶ *Dictum ordinem.*] idest, personas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, idest, cōmunitatem ordinis.

o ¶ *Quamquam.*] Tertia pars.

p ¶ *Supradicta.*] scilicet §. proxi. supra.

q ¶ *Attento modo.*] per quem non ad simplicem vsum, sed ad cōsumptionem res ipsæ deducebantur.

Patientia multa tolerat.

r ¶ *Patientia.*] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præben. cum iamdudum. & argu. in corpore authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. eam autem. coll. 8. C. de tempo. appell. l. vlt. §. illud.

s ¶ *Circa ipsum.*] scilicet modum vtendi.

t ¶ *Multis alijs.*] qui lædebantur ex tali vsu.

Experiētia est rerum magistra.

u ¶ *Experientia.*] quæ magistra rerum dicitur, vt hic: cū per vsum scientiam tribuat in operatione. C. de iudi. l. certi. de no. Codi. cōfir. §. 1. in proœmio Insti. §. cumque. Et nedum simpliciter rerū magistra dicitur, immo efficax appellatur. extra de elect. quam sit. quia docet & probat. de rescript. statutum. de elect. vbi maius. §. 1. lib. 6. C. vt in possessionem legatorum. l. ipsis rerum. & ex parte fidem adhiberi vult. in corpore authen. de nō alie. aut permu. reb. eccle. §. quod autem. coll. 2. C. de re mili. l. semel. lib. 12. 50. dist. c. vt constitueretur. & ex præteritis vel præsentibus quem instruit in futurum. in corpore authen. quib. mod. na. effi. sui. §. illud. coll. 7. 82. dist. c. plurimos. iuxta fin. in corpore authen. hæc consti. innouat. in prima columna, coll. 8. extra de testa. c. licet ex quadam.

x ¶ *Ad statum perfectionis.*] secundū quem omnia abijcienda sunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus esse, &c. 14. q. 1. in summa. & c. quisquis. not. extra de æta. & quali. ad aures.

y ¶ *Reseruatio.*] scilicet facta Ecclesiæ Romanæ.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

z ¶ *Essentialiter.*] hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pænit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. c. si quid autem.

a ¶ *Dicitur.*] in epistola ad Romanos.

b ¶ *Et quæ.*] scilicet charitas.

c ¶ *In via.*] scilicet salutis consequendæ: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patria pergimus, secundū B. Gregoriū.

d ¶ *Suo fini.*] idest, gloriæ æternæ.

e ¶ *Ad quam.*] scilicet perfectionem.

lo perfectionis vinculum dicitur[a]: & quæ[b] vnit seu iungit aliqualiter in via[c] hominem suo[d] fini: ad quā[e] per contemptum bonorū temporalium & ipsorum expropriationē[f] via disponitur per hoc præcipue, quod sollicitudo[g] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispensando exigunt[h], quæ[i] plerumque ab actu charitatis retrahit[k], amputetur[l]: restat quod si sollicitudo eadē post expropriationē huiusmodi[m], quæ[n] ante[o] ipsam inerat, perseueret[p], ad perfectionem[q] huiusmodi talis[r] expropriatio valeat nil conferre: constat autem quod post ordinationem[s] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis[t] prædictis in iudicio & extra minus[u] solliciti quam ante illam fuerant Fratres[x] ipsi, quamquam sint religiosi Mendicantes alij[y] habentes aliqua in communi[z]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio[a] supradicta, quantum ad hoc quod propter carentiam talis[b] proprij se pauperiores dicere valeant, quam si res[c] ipsas cū illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent[d]. Licet etiam prædecessor noster prædictus[e] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri[f], aut aliàs obuenire[g] contigerit,

Ex, quandoque priuat, quandoq; ponit.

f ¶ *Expropriationem.*] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt aliàs de vsur. cap. vsurarum. lib. 6. alibi autem non priuat, sed ponit. Instit. vi bon. rap. §. sane.

g ¶ *Sollicitudo.*] idest, curiositas & diligentia in temporalibus, quæ interuenientis pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authent. de quæst. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod scribitur, sicut autem artifex in suo quoque opere instruitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. 83. distin. cap. nihil.

Negligentia est nouerca eruditionis.

h ¶ *Exigunt.*] nam sine his temporalia periculo subiacent. ad quod ff. de peti. hære. l. si quod possessor. §. item. & l. si ad non §. fructus.

i ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

k ¶ *Retrahit.*] nam secundum Gregorium cū mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur. 14. q. 1. §. 1. quare ad vitandam nimiam sollicitudinem & nimiam applicationem Christus præcepit non esse de crastino cogitādum. 12. q. 1. habebat Dominus. iuxta verbum Psalmistæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Sollicitudo nimia est vitanda.

l ¶ *Amputetur.*] idest, tollatur & submoueatur.

m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet temporalium.

n ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

o ¶ *Ante ipsam.*] scilicet expropriationem temporalium.

p ¶ *Perseuerat.*] durante enim vitio, virtus numquam ascisscitur, sed demum illi renuntiato. 32. q. 1. cum renuntiatur.

q ¶ *Ad perfectionem huiusmodi.*] scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.

r ¶ *Talis expropriatio.*] scilicet postquam remanet sollicitudo sicut prius.

s ¶ *Ordinationem prædictam.*] scilicet factā per Nicolaū iij. aliàs iiij.

t ¶ *Bonis prædictis.*] de quibus mentio facta est 3. §. proxi.

u ¶ *Minus solliciti.*] & sic per hoc a statu perfectionis retrahebantur, vt supra proxi. dicitur.

x ¶ *Fratres ipsi.*] sentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Ecclesiæ reseruato.

y ¶ *Alij.*] vt sunt Prædicatores.

z ¶ *In communi.*] & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebant: re tamen ipsa plus quam simplex vsurarius in rebus ipsis habebant.

a ¶ *Ordinatio supradicta.*] scilicet Nicolai iiij.

b ¶ *Talis proprij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.

c ¶ *Res ipsas.*] de quibus fit mentio supra proxi. §.

d ¶ *Obtinerent.*] & hoc probatur per sequentia, licet etiā, & cætera.

e ¶ *Prædictus.*] scilicet Nicolaus iiij.

f ¶ *Conferri.*] scilicet inter viuos.

g ¶ *Obuenire.*] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra posset poni.

a ¶ Licet.]

a ¶ *Licet.*] id eſt, licitum eſt.
b ¶ *Vſu facti ſimplici.*] qualiter hoc ſit intelligendum, inferius declaratur.
c ¶ *Pertinere.*] ſcilicet ad Eccleſiam Romanam.
d ¶ *Eſt expreſſum.*] §. proxi.
e ¶ *Eius effectu.*] qui frequenter res ipſas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonſtratio ſimplicis vſus facti. arg. C. ſi minor ab hæredit. ſe abſtineat. l. 1. de do. l. vlt.
f ¶ *Subſecuta.*] hic dic vt ſ. dixi eod. § in verbo, patientia. talis enim patientia, vbi aliàs nullum ſubeſſet iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur. extra de cogna. ſpirit. cap. ſuper eo. & ibi not.
g ¶ *Dici debet.*] ſimplex, quod eſt ſtatim.
h ¶ *Dominium.*] ſcilicet in dictis rebus reſeruatum eſſe.
i ¶ *Simplex.*] repete, dici debet.
k ¶ *Quis enim.*] probat q́ vſus fratrum non debeat dici ſimplex.
l ¶ *Simplicem vſuarium.*] id eſt, habentem ſimplicem vſum.
m ¶ *Licet.*] id eſt licitum eſt.
n ¶ *Permutare.*] ſcilicet cum alia.
o ¶ *Vendere.*] pro aliquo precio.
p ¶ *Donare.*] ſcilicet liberaliter.
q ¶ *Hæc.*] ſcilicet poſſe rem vſuariam permutare, vendere, vel donare.

quarum tamē vſum facti dumtaxat habere licet[a] ordini vel fratribus antedictis (vſu facti[b] ſimplici prædictis fratribus reſeruato) in ſe Romanamque Eccleſiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere[c] decreuerit, vt ſuperius eſt expreſſum[d]: attento tamen ipſorum fratrum vtendi modo & eius[e] effectu, ac patientia circa modum ipſum Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta[f], non ipſe vſus fratrum dici[g] debet, ſed potius Romanæ Eccleſiæ dominium[h] eſſe ſimplex[i]. Quis enim[k] ſimplicem[l] vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet[m] permutare[n], vendere[o], ac donare[p]? proculdubio hæc[q] naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere[r], quæ[s] tamen de rebus mobilibus antedictis[t] faciunt[u] fratres ipſi. Quòd autem dominium Romanæ Eccleſiæ reſeruatum[x] ſimplex cenſeri[y] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo[z] nullum eidem[a] Eccleſiæ temporale obuenit[b] hactenus[c] commodum, nec ſperatur quòd[d] obuenire debeat in futurum, cum nec[e] intentio reſeruantis[f], nec fratrum ipſorum fuerit, quòd ad quemcumque alium quàm ad Fratres dictarum rerum perueniret compendium[g]: quod[h] proculdubio modus vtendi fratrum ipſorum, & Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta patientia euidenter declarauit[i]. Et quòd talis intentio[k] fuerit ordinantis[l], & ex hoc patet, quòd illarum rerum ſibi & Eccleſiæ Romanæ dominium dumtaxat[m] retinuit, quarum vſum facti liceret[n] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij[o] carentia[p] re[q] in præſenti[r], ac ſpe[s] in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam[t] altiorem (præ Mendicantibus alijs[u] in communi habentibus[x]) ſibi[y] vendicant dicti[z] fratres, pauperiorem non efficit[a] non habentem. Quòd[b] autem † quo ad res quæ vſu[c] conſumuntur, nō ſint cenſendi vſuarij[d] fratres ipſi, ex ſequentibus liquet ſatis: dicere ſiquidem quòd in talibus rebus[e] vſus iuris vel facti ſeparatus à proprietate rei ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat[f] iuri, & obuiat[g] rationi: nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur[h] intentio[i] Romanæ Eccleſiæ talium[k] bonorum dominium reſeruare. Quis enim ſanæ mētis credere poterit, quod intentio fuerit tanti[l] patris, vnius

Vſuarius rē in qua habet vſum, non transfert in aliū.

r ¶ *Pertinere.*] Vſuarius enim rem in qua vſum habet, aliquo titulo in alium transferre non poteſt: tum quia dominium eius non habet: cum vſus inquantum eſt ſeruitus de ſui natura in re aliena, non propria fundatur: quia res propria nulli ſeruit iure ſeruitutis. ff. ſi vſusfruct. peta. l. vtifrui. de ſerui. vbi præ. iure communi. de iure dot. l. cum in fundo. & quia iure alieno conſtituitur. ff. de vſu & habi. l. 1. & l. plenum. inſtit. eo. tit. §. 1. cum iiſdem modis conſtituatur, quibus vſuusfructus, vt ibi. Et vſusfructus eſt ius vtendi in rebus alienis. ff. de vſu. l. 1. Si igitur dominium non habet, ergo per aliquem titulum illud in alium transferre non poteſt. ff. de regu. iur. l. nemo plus iuris. de acquir. re. do. l. traditio. extra de dona. inter virum & & vxo. c. nuper. 1. q. 1. gratia. & q. 7. c. Daibertum. quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non contrahit. ff. de rerum permu. l. 1. §. vltimo.

Permutatio nō contrahitur in re aliena.

ſ ¶ *Quæ tamen.*] ſcilicet permutare, vendere, donare.
t. ¶ *Antedictis.*] ſcilicet quibus vti licet eiſdem.
u ¶ *Faciunt.*] id eſt facere poſſunt: iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, ſcilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
x ¶ *Reſeruatum.*] ſcilicet in rebus prædictis.
y ¶ *Simplex cenſeri debeat.*] ſcilicet potius quàm ipſe vſus fratrum. vt ſupra.
z ¶ *Illo.*] ſcilicet dominio.
a ¶ *Eidem Eccleſiæ.*] ſcilicet Romanæ.
b ¶ *Obuenit.*] præteriti temporis.
c ¶ *Hactenus.*] id eſt, vſque nunc: licet alibi aliter exponatur. ff. de vſufru. l. hactenus.
d ¶ *Quod obuenire debeat.*] & per hoc dominium vel proprietas conſueuit reddi inutilis, vt infra patebit.
e ¶ *Nec intentio.*] intentionis talis defectus impedit tranſlationem commodi vel emolumenti cum & impediat tranſlationem dominij. ff. de acquiren. rerum domi. l. ex mandato. C. de his qui à non do. manumit. l. 2. & ibi not. ff. de dona. l. qui mihi donatum. Intentio enim præ omnibus attenditur, ſiue in contractibus, ſiue in vltimis voluntatibus. ff. de contrah. emptio. l. ſed Celſus. §. ſi Auia. de condi. & demonſtrationi. l. in conditionibus. de lega. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. cum ſimilibus.

Intentio eſt attendenda.

f ¶ *Reſeruantis.*] ſcilicet Papæ Nicolai iiij.
g ¶ *Compendium.*] id eſt vtilitas, vel cōmodū.
h ¶ *Quod.*] ſcilicet q́ ad fratres, & non ad alium illarum rerū perueniret compendium.
i ¶ *Declarauit.*] quaſi dicat, ipſis rerum experimentis hoc clare cognitum eſt. C. vt in poſſ. leg. l. ipſis rerum.
k ¶ *Et quòd talis intentio.*] ſcilicet q́ ad ipſos fratres, & nō ad alium dicta rerum vtilitas prouenirer.
l ¶ *Ordinantis.*] ſcilicet Papæ Nicolai, vt ſ.
m ¶ *Dumtaxat.*] quaſi dicat: non aliarum.
n ¶ *Liceret.*] licitum foret.
o ¶ *Dominij.*] ſcilicet Romanæ Eccleſiæ reſeruati.
p ¶ *Carentia.*] ſcilicet quo ad fratres ipſos.
q ¶ *Re.*] ſcilicet ipſa.
r ¶ *In præſenti.*] ſcilicet tempore.
ſ ¶ *Spe.*] conſequendi commodum.
t ¶ *Quam.*] ſcilicet paupertatem.
u ¶ *Alijs.*] vt Prædicatoribus.
x ¶ *Habentibus.*] ſubaudi aliqua, ſi non habes in textu.
y ¶ *Sibi vendicant.*] id eſt attribuunt.
z ¶ *Dicti fratres.*] ſcilicet Minores.

† Vide gloſſam poſ. ſ. in Clemē. Exiui. § porro de. verſ. ſi. intē. videtur dicēdum.

a ¶ *Non efficit.*] hoc ideo: quia habere dominium quod nullo tempere poſſet commodum illi cuius eſt, reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere ſe non poteſt: cum paupertas ex ſolo non habere commodū inducatur. 11. q. 3. cap. pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vſuſ. l. antiquitas. inſti. eo. tit. §. ne tamē. magis non haberi, quàm haberi forte expediens. arg. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliquando.
b ¶ *Quod autem.*] Quarta pars.
c ¶ *Vſu conſumuntur.*] vt ſunt res ad victum humanū neceſſariæ. inſti. de vſufru. §. conſtituitur. ff. de vſufruc. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. l. ſi tibi vini. & de verb. ſign. l. verbo victus.
d ¶ *Vſuarij.*] ſcilicet ſimplices.
e ¶ *Rebus.*] ſcilicet vſu conſumptibilibus.
f ¶ *Repugnat.*] cum habens in talibus vſum, earum dominiū cenſeatur habere. ff. de vſuſr. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. l. ſed de pecunia. & l. ſi tibi. inſti. de vſuſr. §. conſtituitur. & ſeq. & in talibus rebus habere vſum, tantum eſt ſicut habere vſumfructum, vt dicto tit. ff. l. hoc ſenatus. §. vlt. & l. quoniam. §. 1. In alijs autem rebus non eſt ita: quia in illis plus eſt in vſufructu quàm in vſu. ff. de vſu & habit. l. ſi habitatio. §. ſi vſus. & l. plenum. inſti. de vſu & habi. §. minus. cum ſimilibus.
g ¶ *Obuiat rationi.*] eſt igitur extirpandum neceſſario, cum ratione careat. 68 diſt. c. corepiſcopi.
h ¶ *Videtur.*] id eſt præſumitur.
i ¶ *Intentio.*] ad quam eſt præ omnibus recurrendum. extra de præbend. cum olim. & eod. tit. quia ſæpe. lib. 6. de conceſ. præben. auctoritate Martini.
k ¶ *Talium bonorum.*] ſcilicet vſu conſumptibilium.
l ¶ *Tanti patris.*] q̃a nō ſolū purus † homo, ſed & vicarius Chriſti fuit. de tranſla. epiſ. c. inter. de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos. libr. 6.

† Accipe ſanon uſo hoc cum dicit gloſſa hac ad oſtendendam amplissimam Romani Pontificis poteſtatē, ſicut notatum eſt in per gloſſa in proœmio C em. in verbo Papa, l hac editione.

E a ¶ Eneſto-

oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [a] conferuntur, dominiũ Romanæ Ecclesiæ, & vsum fratribus retinere, profecto probabile nõ videtur [b], præsertim cum illorum bonorum dumtaxat [c] dominium præfatæ Ecclesiæ reseruauerit, quorum [d] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [e] nequaquã potest in rebus vsu consumptibilibus [f] reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu [g] dominio possunt constitui vel haberi [h]. Et quòd de [i] talibus rebus non intellexerit [k], euidenter ostendit, dum respondet [l] legi [m] dicenti, non posse vsumfructum à dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente [n] vsu, inutile [o] redderetur. quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet [p] inutile) remanere [q], quod [r] nequaquam in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cum in illis per vsum vel abusum [s] vsuarij substantia talis rei esse [t] desinat, & per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat [u]. Cum enim vsusfructus prout est in re [x] constitutus, qui seruitus dicitur personalis [y], & pro [z] quo reales [a] competunt actiones, nihil sit aliud quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis [b] est seruitus, sit aliud quam ius tantum vtendi rebus [c] alienis salua [d] rei substantia, id est [e], ius percipiendi fructus & vtilitatem [f] aliam in totum [g] vel pro parte [h] suo nomine [i], qui possunt ex re in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [k], propter [l] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo ab-

a ¶ *Euestigio.*] id est de proximo. arg. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de sta. mo. c. periculoso. §. verum. eod. lib.

b ¶ *Non videtur.*] cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de simo. etsi quæstiones. cum similibus. Et super hoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plene dixi in decret. Execrabilis. in glos. ꝙ redundare.

c ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat, non aliorum.

d ¶ *Quorum.*] scilicet bonorum.

e ¶ *Quod.*] scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.

f ¶ *Consumptibilibus.*] id est quæ per vsum consumuntur.

g ¶ *Seu dominio.*] id est existenti sine proprietate & dominio.

h ¶ *Vel haberi.*] hoc §. multis rationibus comprobatur.

i ¶ *De talibus rebus.*] scilicet vsu consumptibilibus: & quarum vsum potest ad ipsos fratres pertinere.

k ¶ *Non intellexerit.*] scilicet Papa Nicolaus.

l ¶ *Dum respondet.*] in dicto c. Exiit.

m ¶ *Legi.*] istam legem habes ff. de vsuf. l. omniũ. §. constituitur. Insti. eo. tit. §. cõstituitur. C. eod. tit. l. antiquitas.

n ¶ *Abscedente.*] id est, separato existente: sic exponitur dicto §. constituitur.

o ¶ *Inutile redderetur.*] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vsus & cõmoditas perpetuo submouetur vt hic, & in 1. lege s̃. proxime allegatis. huius ratio potest dici: quia omniũ rerũ subsistentiã vel existentiam natura naturans, id est Deus cõparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inst. de rerum diui. §. in pecudũ. quæcunque enim in terris facta sunt, ad seruitium hominis facta sunt, cum sit dignissima creaturarum. ff. de ædi. edic. l. iustissime.

Hominis seruitio cũcta sunt deputata.

p ¶ *Licet inutile.*] quo ad commoditatem vsus.

q ¶ *Remanere.*] scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.

r ¶ *Quod.*] scilicet ꝙ vsus penes vnum & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

s ¶ *Vel abusum.*] licet aliàs abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decre. cum inter nonnullos. hic tamen in bona sumitur: quia in talibus rebus vsus & abusus idẽ sunt. ff. de vsufr. ea. rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & vlt. cũ similibus: & ideo appellatur abusus: quia per vsum in talibus rebus res ipsæ ad totalẽ exinanitionem deducuntur: & de esse ad non esse reducuntur, vt hic.

Abusus in bonam & malam partẽ sumitur.

t ¶ *Esse desinat.*] qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vsufru. earum rerum, quæ vsu consu. l. 1.

u ¶ *Non subsistat.*] eius enim quod non est, nulla est substantia de præsenti. ff. de leg. 1. l. ꝙ in rerum. de verb. obl. l. interdum. inst. de inuti. stip. §. responso.

x ¶ *In re constitutus.*] vel inter viuos per pactum, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam voluntatem. ff. de vsufru. pluribus. §. 1. Insti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re constitutus, id est in certo corpore, quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est. ff. de vsufr. l. 2. inst. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vsufr. tol. l. repeti. §. rei. dicitur & in re constitui: quia rem ipsam afficit sicut cæteræ seruitutes.

y ¶ *Personalis.*] quia personæ constituitur etiam prædium non habenti: quod non est in seruitutibus realibus & prædialibus. ff. de ser. l. 1. comm. prædi. l. 1. & cum persona finitur. ff. quib. mo. vsusfru. amittatur. l. sicut. §. morte. nec a persona abdicatur. immo si in alium per commercium transferatur, statim rei domino applicatur. ff. de iure do. l. vsusfructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per cõmercium in alium transferri possit: & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius. de peri. & commo. rei venditæ. l. necessario. §. vlt. aliàs est sub l. ꝙ si pendente. & de nouatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. vestra.

Vsusfructus quare dicitur personalis seruitus.

z ¶ *Et pro quo.*] scilicet petendo tamquam agenti competenti: vel negando alicui competere.

a ¶ *Reales competunt actiones.*] scilicet confessoria & negatoria. ff. si vsufr. pe. petatur. l. 1. & l. vti frui. §. vtrum. & §. si patris. si seruitus vẽdicetur. l. loci corpus. §. in confessorio. In rem confessoria competit asserenti sibi deberi seruitutem: negatoria illi qui negat alteri fore debitam. eod. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confessoria & negatoria, ab impositione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confessoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confessoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis proponi reperitur: vt in seruitute altius non tollendi est videre. ff. de no. ope. nun. l. si priusquam. Insti. de actio. § æque. & ibi not. & dicta l. 2. Dicas etiã ꝙ istæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporalibus competunt, dantur etiam illi qui possidet, vel quasi ipsum ius corporale, ꝙ quasi possideri videtur, quamdiu in contrarium per alium factum non est. ff. si seruitus ven. l. si forte. §. sciendum. & l. sicut. §. sed si quæratur. Secus autem in actionibus realibus competentibus pro corporalibus quæ non datur possidenti & detinenti: nam possidenti non est prodita in rem actio. ff. vti pos. l. 1. §. interdictum. institu. de act. § sic itaque. licet possidenti, sed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium. not. de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, se pro re incorporali? Respondeo: rei vendicatio non datur ad alium effectum, nisi ꝙ possessio corporalis penes conuentum existens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui restituere. C. de alie. iudicij. l. 1. cum igitur actor illam quam petit, penes seipsum exclusit, quia qd petit, intus habet: sufficit enim sibi ꝙ effectualiter possideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competens, non datur ad illum effectum tantum: sed vt ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullumque impedimentum præstet: sed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vsufru. l. 3. §. 1. de seruitu. l. quotiens. de seruitu. rusti. præ di. l. 1. in fi. cum similibus. expedit igitur, ꝙ ipsi possidenti detur actio, vt submotionem impedimenti aduersarij & eius potentiam consequatur: cum aliter iure etiam suo vti libere & plene non posset.

Vsus fructus quibus actionibus peti potest.

Actio realis an possit dari possidenti.

Actio realis non datur possidẽti pro re corporali, sed bene pro re incorporali.

b ¶ *Personalis est seruitus.*] ff. de serui. l. 2. & quare dicatur personalis: dic vt dixi de seruitute vsusfructus. s̃. in gl. quia personæ.

c ¶ *Rebus alienis.*] hoc dicit: quia res propriæ nulli seruire possunt iure seruitutis, vt dixi s̃. in gl. vsuarius.

Seruit nemini sua res.

d ¶ *Salua rei substantia.*] id est, ne in totum pereat rei substantia. ff. de vsufru. l. 1. & ita ibi nota.

e ¶ *Id est.*] exponit illa verba, ius vtendi, posita in definitione vel descriptione vsusfructus vel vsus.

f ¶ *Vtilitatem aliam.*] puta deambulandi, gestandi. id est, solatiandi in fundo vsufructuario vel vsuario. ff. de vsu & habi. l. plenum.

g ¶ *In totum.*] hoc referas ad vsufructuarium, qui omnes fructus rei suos facit. ff. de vsufru. l. vsufructu legato. in fi. & l. itẽ si fundi.

h ¶ *Pro parte.*] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solum qui sibi ad vsum sufficiũt. institu. de vsu habi. §. minus. ff. eod. tit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. & l. fundi.

i ¶ *Suo nomine.*] quasi dicat iure suo, non alieno.

k ¶ *Prouenire.*] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus. s̃. glo. proxi. allegatis.

l ¶ *Propter quod.*] scilicet quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

a ¶ *Abscedit.*]

scedit vsusfructus seu vsus constitutus rebus ex quibus ipsis stantibus vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas prouenire: patet quòd ad hoc quòd talis vsusfructus vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur quòd ex re illa possint fructus vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium vel vsuarium peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus vel vsus constitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec seruitus personalis, sed mere ius personale, pro quo reales actiones non competunt, in rebus talibus, vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cum & ius tale exigat, quod ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substantia salua rei, quod nequaquam potest (sicut ad sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex vsus, qui nec est seruitus, nec pro illo competit ius vtendi, in talibus rebus potest constitui vel haberi: cum enim vti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue vtilitatem aliam in solidum vel pro parte recipere, qui ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quod re illa vti quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quòd nec vsus qui est seruitus personalis, nec ius vtendi quod nõ est seruitus, sed mere ius personale, nec actus ipse vtendi sine iure aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum exigat, quòd ex re ipsa (salua rei substantia) possit habenti ius vtendi, seu vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri. Nec obuiat supradictis, quòd idem prædecessor noster in ordinatione prædicta etiam illorum quæ ad vitæ sustentationem pertinent; sibi & Romanæ Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim de rebus illis dumtaxat debet intelligi, quæ vsu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita non est sustentabilis, quæ vtique non sunt pauca. Licet autem in rebus vsu consumptibilibus nec ius vtendi, nec ipsum vti possit constitui vel haberi, ipsis tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est vti. Vti quidem pręsupponit quòd cum vsu, salua rei substantia, maneat; sed abuti exigit,

a *Abscedit.*] id est separatur. & quæ sit huius ratio, dic vt dixi s. in glo. not. rem dici.

b *Ipsis stantibus.*] id est, in sua essentiali substantia perseuerantibus.

c *Vtilitas prouenire.*] exemplum potest poni per iura. ff. de vsufruct. l. statuæ. à contrario sensu, de ope. seruo. l. vlt. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias consequendi; sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum. ff. de vsufr. l. 2. insti. eod. tit. in prin. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens. ff. de condi. furti. l. in re furtiua. & argu. ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

d *Requiritur.*] ratio est, quam dixi in glos. proxi. præcedenti.

e *Vsu consumptibiles.*] illis enim in sua substantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione. insti. de vsufruc. §. constituitur.

f *A quoquam haberi.*] ratio est, quam dixi s. prox. in gl. exemplum.

g *Adhuc.*] probat vlterius, quòd in rebus consũptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.

Seruitus personalis est triplex.

h *Nec seruitus personalis.*] quæ est triplex scilicet vsusfructus, vsus & habitatio. aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de serui. l. 1. de vsufr. l. si quis binas. & ibi not. & ratione seruitutis personalis dicitur quis in re ius habere: cum contra quemlibet rei possessorem peti possit. ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. §. vtitur. Ius autem vtẽdi iure seu seruitute, potest dici illud quod superficiario in re superficiaria competit vel emphyteutæ. vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. 1. & 2. de superficie. l. 1. §. vlt.

i *Sed mere.*] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tantum personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres.

k *Reales actiones.*] scilicet confessoria & negatoria.

l *Non competunt.*] sed actio personalis ex pacto. argu. ff. de seru. l. vt pomum. de serui. rusti. prædio. l. prætoris. cum ibi not. de vsufruct. si quis binas.

m *In rebus talibus.*] scilicet vsu consumptibilibus.

n *Ius tale.*] scilicet mere personale.

o *Conceditur.*] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expresse in creditore, vel tacite in depositario. ff. depositi. l. die. §. 1. & C. eo. tit. si depositi.

p *Vtilitas aliqua.*] consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.

q *Substantia salua rei.*] sublata enim re nullus in ea vsus potest subsistere.

r *Quod.*] scilicet ius vtendi substantia salua rei.

s *Ad sensum.*] scilicet visus, per quem oculata fide veritas magis quàm per alium sensum animis hominum infigitur. insti. de gra. cogna. §. vlt.

t *Reperiri.*] cum ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.

u *Rursus nec simplex.*] scilicet sine dominio existens.

x *Nec est seruitus.*] & sic per consequens ius in re non imponens.

y *Nec pro illo.*] scilicet simplici vsu facti.

z *Ius vtendi.*] scilicet qualitercunq; quæsitũ.

a *Talibus rebus.*] scilicet vsu cõsumptibilibus.

b *Vtilitatem aliam.*] quæ considerari potest iuxta rei visibilis qualitatem. ff. de vsufruct. l. numismatum. & l. si cuius. §. vlt. alias est sub l. æquissimum.

c *Qui.*] scilicet fructus, vel alia vtilitas.

d *Vti quis nequeat.*] scilicet durabili vsu perseuerante: alias momentaneum dicitur, vt infra sequitur.

e *Esse constat.*] cum (vt supra dixi) per vsum esse penitus desinant.

f *Ex quibus.*] supradictis. versi. quòd autem. hucusque.

g *Seruitus personalis.*] ff. de serui. l. 1.

h *Ius personale.*] dic vt s. proxi. dixi in ver. sed mere.

i *Sine iure aliquo.*] hoc inferius latius explicabitur.

k *Præmissorum.*] scilicet vsus, quòd sit seruitus personalis: vel quòd sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure.

l *Substantia.*] aliàs desinit in ea omnis vsus, vt s. dixi.

m *Seu vtenti.*] scilicet sine aliquo iure.

n *Reperiri.*] quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.

o *Nec obuiat.*] Quinta pars.

p *Supradictis.*] scilicet in parte præcedenti: & maxime in versi. quòd autem.

q *Idem prædecessor noster.*] scilicet Nicolaus quartus.

r *Illorum.*] scilicet bonorum.

s *Hoc enim.*] scilicet quòd dominium talium bonorum sibi reseruauerit.

t *Dumtaxat.*] quasi dicat, nõ de alijs: per ea quæ dicta sunt. s. prox.

u *Non sunt consumptibiles.*] subaudi, sed durabiles.

x *Non est sustentabilis.*] scilicet commode.

y *Non sunt pauca.*] subaudi, immo multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & similia. ff. de verb. sig. l. quos nos. §. viuere. de au. & arg. leg. l. vestis. §. virilia. & §. familiaria. cum similibus.

z *Licet autem.*] Sexta pars.

a *Nec ius vtendi.*] quod esse debet salua rerum substantia.

b *Nec ipsum vti.*] scilicet durabile.

c *Ipsis.*] scilicet rebus consumptibilibus.

d *Sumitur.*] probatur hoc ff. de vsuf. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & seq. nam abusus in rebus talibus pro assumptione, id est consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.

e *Quod est vti.*] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsuf. l. 1. insti. eo. tit. in princ. & statim sequitur.

f *Maneat.*] vt in iuribus. s. proxim. alleg. & ff. de vsu & habi. l. plenum.

g *Exigit.*] scilicet necessario.

quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur[a]: cum abuti[b] nihil aliud quàm contra naturam vsus vti[c] in hac[d] materia proprie possit dici. Licet autem[e] quis re vsibili[f] absque iure vtendi aliquo vti[g] possit, ipsum[h] tamen vti etiam in re[i] tali absque iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest[k] constitui, nec[l] a quoquam haberi. Et quod[m] talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare vel constituere quod suum non[n] est, nec ad se[o] pertinet, nemo[p] potest: licet interdum illud[q] dare possit aliter quam sit[r] suũ. Actus autem ipse vtendi ad vtentem pertinet inquantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur[s], cũ per[t] hoc illos non exercere valeat vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum[u] pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod[x] vtique nihil est aliud, quàm quod actum suũ ad rem concedentis ad actum suũ vtens valeat applicare. Sicut[y] qui equum suum alicui cõmodat, non actum equitandi cõcedit[z] commodatario, sed quòd actum illũ[a] in equo suo valeat exercere: quod non est vtique actum vtẽdi simplicẽ concedere sine[b] iure, cum hęc concedere nihil sit aliud quam cõcedere ius vtendi: quod quidẽ ius[c] vtendi separatum à proprietate seu dominio in rebus quæ vsu consumuntur, nequit[d] constitui: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea[e] quòd simplex vsus, id est, sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi vsus[f] talis; aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur[g]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod non est, nequaquam[h] haberi potest: patet autem, quod actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quòd haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per[i] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in[k] potentia, non[l] existit: cum autem actus est in fieri[m], nec adhuc quòd ipse actus in rerum natura sit, potest[n] dici, licet pro eo quod sit in fieri[o], dici possit: quod enim de actu[p] qui est in fieri[q], præterit, vel futurum est, iam non est in rerum[r] natura, sed in[s] memoria, vel[t] apprehensione tantum est: quare, nisi prout in memoria, vel apprehensione

a ¶ *Consumatur.*] cum sine consumptione in talibus rebus non sit vsus: vnde quasi assidua permutatione extingui dicuntur. Insti. de vsufr. §. constituitur.

b ¶ *Cum abuti.*] scilicet de se rei consumptibile.

c ¶ *Vti.*] de sui natura rei conseruabile.

d ¶ *In hac materia.*] hoc dicit quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & ideo reprobatus. quod dic vt s. in glos. licet aliàs.

e ¶ *Licet autem.*] adhuc probat quod vsus facti absque alio iure haberi non possit.

f ¶ *Re vsibili.*] id est apta ad vtendum.

g ¶ *Vti possit.*] scilicet de facto. vt est videre in fure, prædone, raptore, & simili.

h ¶ *Ipsum tamen.*] id est ipsa potestas vtendi.

i ¶ *In re tali.*] scilicet vsibili.

k ¶ *Potest constitui.*] cũ regulariter quis alteri nequeat constituere quod non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glos. vsuarius enim. & statim sequitur.

l ¶ *Nec à quoquam haberi.*] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi ff. de verb. sign. l. nomen filiarum. §. habere. sequitur quod vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum. arg. 14. q. 4. quid dicam. 93. dist. illud. 16. q. 4. licet. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ lib. 11.

m ¶ *Et quod talis vsus.*] scilicet absque aliquo iure vtendi.

n ¶ *Suum non est.*] scilicet quo ad dominiũ.

o ¶ *Nec ad se pertinet.*] scilicet aliàs quàm iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dominio alteri constituit: vt inquilinus, qui domum conductam alteri locando eius vsum transfert. C. commodati. l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus, vsumfructum transfert. ff. de vsufru. arboribus §. vsufructuarius.

Vsufructuarius vsumfructũ transfert.

p ¶ *Nemo potest.*] nisi ex vi pacti, iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat. extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg. iur. nemo plus iuris. in quibus de hoc cum similibus.

q ¶ *Illud.*] scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.

r ¶ *Quàm sit suum.*] hoc dicit propter dominiũ proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalem: & tamen non illum causaliter, sed formaliter alteri constituit: licet ipsum taliter, id est formaliter non habeat. arg. ff. si vsufr. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicitur posse constitui. ff. de vsufru. l. 3. insti. eo. tit. §. 1.

Vsufructus formalis differt à causali.

s ¶ *Dominus dicitur.*] vnde legitur quod libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. & ideo scribitur, quod vis animæ non infertur. 32. q. 5. §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illam æstimationem non recipiant. ff. si quad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel. effu. l. vlt.

Libertatis definitio.

Membrorum dominus proprio rum nemo videtur.

t ¶ *Cum per hoc.*] scilicet liberum arbitrium.

u ¶ *Ad eum pertinet.*] ratio huius est: quia actus vel opera vnius non est alterius. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus.

x ¶ *Quod.*] scilicet concedere alteri in re sua actum aliquem exercere.

y ¶ *Sicut.*] exemplificat.

z ¶ *Concedit cõmodatario.*] cum illum per se habere noscatur.

a ¶ *Actum illum.*] scilicet equitandi.

b ¶ *Sine iure.*] scilicet vtendi: immo cum iure vtendi sit talis concessio.

c ¶ *Ius vtendi.*] in tantum quod non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1.

d ¶ *Nequit constitui.*] cum in rebus talibus habens vsum proprietatem censeatur habere: vt plures dixi in parte præcedenti.

e ¶ *Præterea.*] probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.

f ¶ *Vsus talis.*] scilicet absque aliquo iure.

g ¶ *Haberetur.*] vltra ista nullum tempus est dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præsens, vel futurum diuiditur. ff. de in iusto testa. l. cum in secundo. insti. de verb. oblig. §. conditiones. ff. si certum pet. l. cum ad præsens. cum legibus sequentibus.

h ¶ *Nequaquam haberi potest.*] comprobatur hoc per iura. ff. com. præd. l. si seruitutis. §. futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti non potest. ff. de iure codic. l. quidam referunt. extra de eccle. ædi. c. ad audientiam 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. insti. de inu. stipu. circa princ. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Per hoc tamen.*] scilicet, quod habet facultatem illum exercendi.

k ¶ *Nisi in potentia.*] talis potentia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores. §. cæterum. sicut de iustitia inquantum est humana creatura, dicitur, quod est constans & perpetua volũtas, in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequenter est contrariũ. ff. de iust. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio quod est cõiunctio maris & feminæ, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel proposito: licet non actu. Insti. de iure persona. circa. princ. 27. q. 7. §. 1. & de possessione momentanea. C. momenta. poss. l. 1. qui legitimam personam. l. momentaneæ.

Matrimonij definitio, & explicatio.

l ¶ *Non existit.*] opus est facto: quod quidem sola voluntas vel facultas non inducit, sed operatio facti. ff. de const. pec. l. promissorum. § constituto. qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. sicut. §. si voluntate de re iud. l. 4. §. ait prætor. de pig. act. l. non est mirum. extra de offic. ord. pastoralis. §. vlt. vt lit. non conte. quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in pos. c. 1. in fi. de hoc de re iud. cum aliquibus.

m ¶ *In fieri.*] id est, exercitio ipso facti.

n ¶ *Potest dici.*] quia actus aliquis antequam completus sit, esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest quod iuerit, donec intentionem suam compleuerit. arg. ad hoc. ff. de cond. ob cau. l. si pecuniam. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue igitur. instit. de obli. quæ ex deli. nasc. §. manifestus. C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l. penult.

o ¶ *In fieri.*] expone vt s. proxi.

p ¶ *De actu.*] scilicet inchoato.

q ¶ *In fieri.*] scilicet completo.

r ¶ *In rerum natura.*] hoc referri ad præteritum & futurum potest.

s ¶ *In memoria.*] scilicet præteriti.

t ¶ *Vel apprehensione.*] scilicet futuri.

a ¶ *Haberi.*]

a ¶ *Haberi.*] scilicet de præsenti.
b ¶ *Momentaneum.*] idem per momentum durans. arg. C. si de momen. pos. fue. appellatum l. 1. qui legi. personã, &c. l. momentaneę.
c ¶ *Instantaneum.*] id est, in instanti faciendum.
d ¶ *Percipi potest.*] simile ff. de sol. ratam. rem ratam haberi. l. quo enim. §. iulianus. extra de donatio. Apostolicæ.
e ¶ *Pro tunc.*] scilicet præsenti.
f ¶ *Cum sit, potest dici actum.*] cum statum vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de cond. ob cau. l. qui se. 2. respon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. §. vlt. de iure do. l. licet. §. quotiens. de solu. l. si pecuniam.
g ¶ *Haberi.*] cum effectu intelligitur. ff. de verb. sign. l. nomen. §. habere. immo aliàs tale habere in momento desinens, esset derisorium. arg. ff. de iure do. l. cum post. §. gener. cũ ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ *Non habetur.*] illud enim quod iam factum est, cum in instanti non fit, de præsenti non habetur: quia se non potest habere ad esse vel non esse præsens. arg. ff. si cer. pet. cum ad præsens. de iniusto test. l. cum secundo. inst. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factũ est, pro non facto haberi non potest. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. factæ. in corpore authen. de æqua. do. §. 1. colla. 7. 32. q. 5. si Paulus. nec ipsum factũ amplius esse potest. ar. C. de sacrosan. eccle. l. 1. arg. 63. dist. §. pariter.

tantum est, haberi [a] nequaquã potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quàm sensu percipi potest [d]: vnde nec potest haberi pro tunc [e], nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit [f], potest dici actũ post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur [h]. Præterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [k]: cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, sed sibi repugnare potius ac detrahere [n] noscitur manifeste. Quod autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare [p]: immo quòd de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd il-

Nunc, & nil aliud a tempore constat haberi.

quare consueuit dici, q̃ de tempore non habemus nisi nunc. Et super hoc quod hic dicitur de tempore præterito, præsenti vel futuro, vide quod plene tractat Augustinus lib. 11. confessionum.
i ¶ *Præterea.*] adhuc probare nititur, simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.
k ¶ *Reputandus.*] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
l ¶ *Nequaquam pertinet.*] cum perfecti sit nulli nocere, quod faceret vsum non iustum habendo: omnibus autem velle prodesse. 14. q. 5. in c. denique.
m ¶ *Aliquid adijcit.*] cum ad perfectum spectat omnia contemnere. 14. q. 1. §. 1.
n ¶ *Detrahere noscitur.*] quia cum perfecti sit (vt dixi) nihil etiam iuste habere velle, sed omnia contemnere: iniustum vsum habendo se in repugnantiam deducit. arg. C. de mune. pa. l. professio. lib. 10. ff. de vaca. muner. l. in honoribus. §. philosophis. de varijs & extraor. cogni. l. 1. §. & an philosophis. 12. q. 2. c. gloria episcopi. in ver. Socrates.
o ¶ *Conditor canonis.*] scilicet Nicolaus.

Princeps in terris, est dictus lex animata.

p ¶ *Æstimare.*] cum enim ipse sit Christi vicarius. de transla. epi. c. quanto. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos. lib. 6. & lex animata in terris in corpore authen. de consue. circa fin. coll. 4. nihil iniustum in dubio permittere videtur. arg. 21. dist. c. nunc autem. 40. dist. c. non nos. cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suæ volunt leges. in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg. de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur vnde iura nasci debẽt. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter. & ne sua constitutio aliquid imperfectum, aliquidve iniustum continere dicatur contra. l. si quis seruum. C. qui milit. non pos. lib. 12. de his quib. vt ind. l. cum Syllanianum. cum & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe. l. rescripta. 25. q. 2. c. nec damnosa. & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga. sacrifi. & re. eo. l. sicut. not. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere nõ videtur. ff. de his quæ in frau. cre. l. si pater. de cõd. ind. l. si procurator. §. Cels. multo minus princeps, in corpore authent. vt differentes iudices. §. si tamen contingit. coll. 9.
q ¶ *De iusto.*] scilicet vsu.
r ¶ *Liceret.*] id est licitum esset: per hoc excludens vsum nõ iustũ. arg. 14. q. 4. c. quid dicam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. institu. l. filius.
s ¶ *Subiungens.*] dictum c. Exijt. §. præterea loca.
t ¶ *Non rerum.*] omnium, puta pecuniæ.
u ¶ *De facto.*] ex quo supponitur absque omni iure.
x ¶ *Vt permissis.*] in quibus censetur vsus non iustus, ex quo est absque iure vtendi, vt supra.
y ¶ *Rerum.*] quarum vsum licet vel nõ licet habere fratribus ipsis.
z ¶ *Distinctio.*] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ *Potius est referenda.*] si quæras quare hoc? Respondeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit: & per cõsequens rei agendæ vtilior est: quare ipsa potius est suscipienda. arg. ff. de reg. iur. l. quoties idem sermo. & minus per hoc habet iniquitatis, quare potius est eligenda. arg. eo. tit. l. quotiens nihil. nam verba sunt in dubio interpretanda, vt iuri communi non obuient. arg. extra de rescrip. causam quæ. de consue. cum dilectus. & (quod plus est) verba ad extraneum sensum trahenda sunt, vbi res de qua agitur, aliter salua esse non posset. C. de libe. præterit. l. 4. & not. extra de verb. sign. c. intelligentia.

larum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus, quod non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto [u] possunt prohibitis vt permissis [x], quare præmissa rerum [y] distinctio [z] ad illum vsum facti potius [a] est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius [b] vtendi: quarundam [c] enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [d] permissus: ex quo [e] sequitur, quod vsus facti, de quo ordinatio [f] loquitur [g], de tali [h] intelligi debeat, qui iustus sit, id est [i], pro quo competat ius vtendi: & hoc conditor ipse [k] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus [l] vsus in expressis [m] prius rebus ipsis fratribus est concessus [n]. Præterea [o] si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi, nequaquã simplex [p] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus

Verba quandoque ad extraneum sensum trahantur.

b ¶ *Ius vtendi.*] saltem personale.
c ¶ *Quarundam enim rerum.*] vt pecuniæ.
d ¶ *Quarundam.*] vt duarum tunicarum breuium & similium; vt in dicto c. Exijt. §. licet autem.
e ¶ *Ex quo.*] scilicet, quia quarundam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.
f ¶ *Ordinatio.*] scilicet Nicolai.
g ¶ *Loquitur.*] scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, non loquitur. secundũ enim modum loquendi scriptura loqui dicitur, id est Deus vel homo per scripturam. C. de sum. tri. epistola inter claras. circa prin. & ibi not.

Scriptura loqui dicitur.

h ¶ *De tali.*] scilicet vsu.
i ¶ *Id est.*] congrua est hæc expositio, cum sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur: vt s. & plene probaui in c. cum inter nonnullos. ad quod super hoc te remisi.
k ¶ *Ipse.*] scilicet Nicolaus.
l ¶ *Moderatus vsus.*] per hoc denotare volens vsum competere cũ iure in rebus permissis: cũ immoderatio à iure reprimi dicatur, vt in præ. decr. & de ver. sig. c. vlt. & arg. C. vnde vi. l. 1. ff. de testi. l. 1.
m ¶ *Expressis prius.*] dicto c. Exijt. §. in alio. & §. quia vero.
n ¶ *Est concessus.*] ex hoc concluditur manifeste vsum competere cum iure vtendi prouenienti ex concessione principis tale ius inducentis. arg. 8. dist. quo iure. l. iniuriarum. §. 1.
o ¶ *Præterea.*] adhuc probat in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.
p ¶ *Simplex.*] scilicet ab omni iure.

vsus huiusmodi posset[a] dici: cũ per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse[b] valeat vsus talis: ex quo patet, quòd vsus talis nec simplex nec separatus[c] à dominio potest dici. ¶ Rursus[d] † nedum fratribus ipsis ordinatio[e] prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori[f] sacrosanctæ Romanę Ecclesię non[g] leuiter detrahit & detraxit. Nunquid nõ præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico[h], nunc in seculari[i], interdum quoque coram pedaneis[k] iudicibus, & plerumque pro rebus paruis[l] & vilibus[m] continue[n] litigare? Hoc[o] autem notum[p] est fieri: cum occasione retentionis[q] dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur[r], & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare[s] dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegiũ antedictum quo ad administrationem bonorum[t] præmissorum dudum seruata non fuerit, nec[u] seruetur: quę[x] omnia in notam[y] & iniuriã[z] sanctæ Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta[a] ecclesiarum prælatis & rectoribus[b] grauis existere nimium & molesta[c] monstratur. Nunquid non graue præmissis[d] potest existere, quod ipsos oporteat se opponere[e] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum[f] caput[g] noscitur & magistra[h], ac cum ea agendo vel defendendo litigare[i] assidue, vel cedere iuri[k] suo? hoc[l] tamẽ oportet illos[m] facere, cum in multis dicti fratres prædictis[n] existere dicantur iniurij[o]; sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarũ prouinciarum adhuc in curia existentium fuit certa insinuatio[p], qui quidem fratres facta[q] sua per procuratores nituntur defendere[r] antedictos. ¶ Nos[s] itaque qui veritatem tenemur colere[t], velut illo, qui illius[u], qui veritas[x] noscitur[y],

a ¶ *Posset dici.*] ratio est quæ sequitur, & cetera.
b ¶ *Esse valeat.*] hoc s. plures probatum est, quare non est iterandum.
c ¶ *Nec separatus à dominio.*] cum habens in talibus rebus vsum, habere dicatur dominium, vt s. plures probaui.
d ¶ *Rursus.*] Septima pars.
e ¶ *Ordinatio prædicta.*] scilicet Nicolai.
f ¶ *Honori.*] qui seruandus est, cum enim ex præcepto Christi, patri carnali sit honor exhibendus, & etiam ex iuris dispositione. ff. de obs. a li. l. 1. §. 1. & l. liberto. cum simi. multis multo fortius matri spirituali, qualis est Ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. 12. dist. cap. non decet. extra de sum. tri. damnamus. ad fi. de fo. compet. cap. vlt. 2. q. 6. cap. ad Romanam. 2. & de tali honore dici consueuit, quod est quibuscunq; diuitijs præferendus. ff. si quis omis. causa testa. l. Iulianus. & arg. ff. de aur. & arg. lega. l. vestis. §. muliebria.

Mater est honoranda.

† Vide Bar. lib. 2. Minoric. 8. dist. dicen te constitu tionẽ Mar tini nõ dẽ sus corre cta m, ad te Balaum re latum per Petrum de Anchara in clemen. Exiui.

g ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter.
h ¶ *Foro ecclesiastico.*] scilicet contra clericum, vel laicum pro iure ecclesiastico, spirituali vel ei annexo extra de iudi. quanto vel aliàs temporali iurisdictioni ecclesiæ subditum. de fo. comp. licet. cum similibus.
i ¶ *Seculari.*] cui cum rei sunt subditi, actor forum eorum sequi tenetur. de fo. comp. c. si clericus. 11. q. 1. experientię. C. de iuris. om. iu. l. l. in criminali. cum similibus.

Actor forũ rei sequi debet.

k ¶ *Pedaneis iudicibus*] quales sunt qui humiliora & viliora negotia disceptant. C. de peda. iud. per totum. & maxime in l. vltima.

Iudices pedanei qui sunt.

l ¶ *Paruis.*] paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potentis. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed proponas. extra de simo. & si quæstiones. & plene dixi in c. Execrabilis.
m ¶ *Vilibus.*] hic videre potes quod not. in corpore authent. de man. prin. § si tibi. coll. 3.
n ¶ *Continue litigare.*] quasi dicat, certe detrahitur: cum episcopus se litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeatur. 40. dist. §. 1. & c. 1. & seruum Dei litigare nõ deceat: quare dicitur quod verecundia non est vituperanda, sed laudanda. ff. de trib. act. l. illud. §. quid tamen. de alienati. iudicij. l. item si res. §. potest. In hoc autem potissime detrahitur, cum Ecclesia litigando partem cum alio faciens, habeat ad præsentiam iudicis infimi venire. C. de epis. & cle. l. iubemus. & ipsa tamen illa ad quem vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est vt ad matrem. 2. q. 6. c. ad Romanam. & cap. omnis oppressus.

Episcopus non sit litigiosus.

Verecundia est laudanda.

o ¶ *Hoc autem*] scilicet litigare, etiam coram pedaneis iudicibus.
p ¶ *Notum*] quod probatione non eget. 2. q. 1. de manifesta. extra de iureiur. ad nostram. C. de accusa. ea quidem.
q ¶ *Retentionis.*] scilicet factæ per Nicolaum Papam.
r ¶ *Agitentur.*] id est agitari habeant coram certis iudicibus vel conseruatoribus deputatis.
s ¶ *Vexare indebite.*] quod per ecclesiam alijs prohibetur. de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum simi. ergo ab hoc debet Ecclesia abstinere. extra de na. ex li. be. ven. c. 2. arg. ff. de fideius. tutor. si seruitus vendicetur, in l. altius. de cond. indeb. l. frater à fratre. 11. q. 1. Siluester. 25. dist. c. vlt.
t ¶ *Bonorum præmissorum.*] quorum dominium fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.
u ¶ *Nec seruetur.*] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata. arg. 4. dist. §. leges. & arg. cod. quæ not. in si. in corpore authent. de man. prin. § patrocinio. coll. 3. se tabel. §. illud quoque. coll. 4. Vel dic quod potestas licet per priuilegium illud procuratoribus concessa per eos abutentes illo non fuit seruata: quare per hoc priuilegium amittere debuerunt. 84. dist. c. vos ista. 11. q. 4. priuilegium. extra de priuileg. tua. nos.
x ¶ *Quæ omnia.*] scilicet litigare, & per priuilegium alios vexare indebite, vt supra.
y ¶ *Notam.*] id est diffamationem.
z ¶ *Iniuriam.*] quæ pôt dici insurgere hoc casu ex indebita, prætextu priuilegij facta de aliquo, vexatione. arg. extra de io. cop. c. nullus.
a ¶ *Antedicta.*] scilicet prædicti dominij retentiua.
b ¶ *Et rectoribus.*] quocunque nomine censeantur. arg. 1. q. 3. saluator. & per istam copulatiuam, Et, vt etiam hic innuit, quod simplices ecclesiarum rectores non dicuntur prælati: cum de sui natura copula cõiungat diuersa. ff. d. eg. 3. l. ea tamen adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum. & hoc verbum, prælatus, denotat ecclesiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

c ¶ *Et molesta.*] quare ex hoc merito tollenda. arg. 4. dist. cap. erit autem lex.
d ¶ *Præmissis.*] scilicet prælatis, & rectoribus.
e ¶ *Opponere.*] scilicet litigando.
f ¶ *Ipsorum.*] scilicet prælatorum & rectorum.
g ¶ *Caput noscitur.*] 12. dist. c. non decet.
h ¶ *Et magistra.*] extra de priuileg. antiqua.
i ¶ *Litigare*] certe negari non potest quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus. argum. ff. de oote. à libe. l. liberto.
k ¶ *Cedere iuri suo.*] quod esset contra. l. illud. ff. de pet. here.
l ¶ *Hoc tamen*] scilicet litigare, vel iuri suo cedere.
m ¶ *Illos.*] scilicet prælatos & rectores
n ¶ *Prædictis.*] scilicet prælatis & rectoribus.
o ¶ *Iniurij.*] id est iniuriosi seu contumeliosi. arg. ff. de iniu. l. item apud. § conuitium. cum similibus.
p ¶ *Insinuatio.*] id est patefactio & assertio. simile extra de appell. ex insinuatione.
q ¶ *Facta sua.*] scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia, vt supra.
r ¶ *Defendere.*] & male, quia per alium talia facere perinde est ac si facerent per se ipsos. arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deiecisse. de iniu. l. non solum. §. mandato. & §. Proculus. E. talium procuratorũ habentium à fratribus plenam & liberam potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff. de trib. act. l. procuratoris. C. de excocti. & trãsla. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.
s ¶ *Nos itaque.*] Octaua pars.
t ¶ *Colere.*] per approbationem: veritati enim manifeste cedit opinio. 8. dist. cap. veritate. extra de purg. vulg. cap. significantibus. ff. quando act. de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlti. l. 2. cum simi. & hoc verum, nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præcise stari. not. de spon. is qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. siue possidetis. 50. dist. cap. ferrum.

Veritati cedit opinio.

u ¶ *Illius.*] scilicet Dei.
x ¶ *Veritas.*] subaudi esse.
y ¶ *Noscitur.*] vnde vere dicitur via, veritas & vita: via, in exemplo non

Deus est via, veritas & vita.

licet[a] immeriti, vicem teneamus[b] in terris, illa volentes in sancta Dei Ecclesia, quæ non verbo obtinent tantũ, sed quæ re potius, obseruari[c]: præmissis[d] in scrutinio rectæ considerationis adductis[e], ac deliberatione cum fratribus nostris & multis alijs præhabita diligenti[f], dignum arbitrantes & congruum, professores di cti ordinis[g] non verbis[h] tantum, non simulatis[i] actibus, sed operibus[k] claris, veritate[l] suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori[m] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, (cuius obnubilari[n] posset gloria, si tam peruersæ[o] simulationi, quæ profecto & ipsis simulantibus officit[p], & alijs scandali[q] materiam subministrat, dissimulando illi occurrere consentiret[r]) ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum[s] salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio[t] talis dominij temporalis verbalis[u], nudi[x] ac enigmatici[y], tanta bona quanta dicti Fratres faciunt, infici[z], ac fomentum[a] tantis malis, quãta[b] procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare[c]: De fratrũ[d] nostrorum consilio, hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in[e] posterum conferentur[f] vel offerentur[g], aut aliàs quomodolibet[h] obuenire continget Fratribus seu ordini supradictis (exceptis[i] ecclesijs[k], oratorijs[l], officinis[m] & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officijs dedicatis[n] vel dedicãdis, quę ad ipsos[o] obuenient in futurum, ad quæ[p] se non extendunt adeo[q] inconuenientia supradicta[r], propter[s] quod constitutionem istã ad illa extendi nolumus[t]) nullum ius seu dominium aliquod oc-

plo non errans: veritas, in promisso nõ fallens: vita in præmio, scilicet æterno non moriens. de pœn. dist. 2. c. si enim inquit. ver. qui dicit. 11. q. 3. existimant. & c. imperatores. not. de hoc in corpore authent. de fi. inst. circa princ. coll. 6.

a ¶ *Licet immeriti.*] hoc dicit propter humilitatẽ, vel propter pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 13. q. 1. omnis ætas. in corpore authen. de mon. §. si quis igitur. circa fin. coll. 1. aliàs nullus eum sanctum dubitet quem apex tantæ dignitatis attollit. 21. dist. non nos.

Natura humana prona est ad peccandũ.

b ¶ *Teneamus in terris.*] simile extra de transla. epis. c. quanto. vt eccle. benefi. c. 1. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos autem. lib. 6.

c ¶ *Obseruari.*] C. plus valere quod agitur. per totum. & dixi §. eo. in verbo, colore.

d ¶ *Præmissis.*] s. in hac decre. recitatis.

e ¶ *Adductis.*] per hunc modum hominis actus ad finem prosperũ deducitur. arg. C. de legi. humanum. de repu. l. dubium non est. 11. q. 3. summopere.

f ¶ *Diligenti.*] simile C. ne filius pro patre. authen. habita. quia qđ à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. c. in quibus. C. de inge. manu. l. si auiam. de fideicom. lib. l. vlt. ff. de bo. pos. l. in bonorum. cum simi.

g ¶ *Dicti ordinis.*] scilicet fratrum Minorum.

h ¶ *Non verbis tantum.*] ad hoc facit 16. q. 1. si cupis. C. de episc. & cleri. l. decernimus.

Simulatio est & bona & mala.

i ¶ *Simulatis actibus.*] simulatio hic in mala parte sumitur, quare infra peruersa appellatur: aliàs in bona accipitur: super quo vide quod not. de his quæ vi metuve cau. fiunt, c. 1. ad tales autẽ actus dominus respectum non habet: cor enim syncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. si quid inuenisti. & plus respicit cogitationes quam actus. 15. q. 6. c. si sacerdotibus. ad finem.

Christi opera fuerunt patentia.

k ¶ *Operibus claris.*] quasi dicat, patentibus non occultis, ad instar operum Christi, quæ patentia non clandestina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus sum mũdo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tut. l. non existimo. de ritu nup. l. vlt. C. de repu. l. vxor. cum similibus. Vel dic claris, id est non implicitis, sed explicitis: non obfuscatis, sed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de institu. act. l. sed & si. §. proscribere. in corpore authent. de test. imperfect. §. nos igitur. colla. 8.

l ¶ *Veritate suffultis.*] quasi dicat non fictione vel simulatione: simulata enim pro infectis habenda sunt.

m ¶ *Honori.*] de tali honore scribitur, ꝙ præferendus est honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius. de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vsu pal. c. nisi. 12. q. 2. c. nolo.

n ¶ *Obnubilari.*] id est obfuscari, quasi tenebrosi fumi caligine. de hæret. c. nolentes. Clem. Papa v.

o ¶ *Peruersæ simulationi.*] hic potes dicere vt dixi s. in verbo, simulatis actibus.

Pelle sub agnina latitat mens sæpe lupina.

p ¶ *Officit.*] vt pote in his sub agni specie lupum gerentibus. arg. extra de hæret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.

q ¶ *Scandali materiam.*] quæ vitanda est. extra de præscrip. c. nihil. de no. ope. nunc. c. cum ex iniuncto. cum similibus.

r ¶ *Consentiret.*] iuxta id: Error cui non resistitur, approbari videtur. Et consentire videtur erranti qui ad resecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. dist. cap. error. & c. consentire. & arg. extra de hæret. c. 2.

s ¶ *Rectorum.*] qui ob præmissa molestabantur & grauabantur: vt in parte præcedenti dicitur.

t ¶ *Pallio.*] id est velamento. arg. C. de postulando. l. velamento.

u ¶ *Verbalis.*] quasi dicat, non in effectu realis.

x ¶ *Nudi.*] id est ab omni emolumento denudati.

y ¶ *Enigmatici.*] quasi dicat, sine fructu subsistentis.

z ¶ *Infici.*] scilicet quantũ in eis est ex suis actibus simulatis: aliàs enim vere loquendo ipsa bona de se infecta dici non possunt.

a ¶ *Ac fomentum.*] id est nutrimentum.

b ¶ *Quanta procedunt.*] quæ colligi possunt. s. proxi. §.

c ¶ *Ministrare.*] quod potius tenemur vitare. arg. de offi. ord. irrefragabili. de accu. qualiter. cum similibus.

d ¶ *De fratrum.*] quid operetur hæc clausula, dixi in c. Execrabilis.

e ¶ *In posterum.*] per hoc videtur ꝙ in collatis ante hanc constitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nã & statuendo super futuris præterita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argum. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. & arg. extra de præsump. nõ: ne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. sin autem. ad deficientis.

f ¶ *Conferentur.*] titulo donationis vel legati, quod donatiorem sap. ff. de leg. 2. l. legatum.

g ¶ *Offerentur.*] simplici oblatione, quæ consueuit in Ecclesia potissime fieri.

h ¶ *Quomodolibet.*] puta per speciem aliquã, vel modum supremæ voluntatis, vel inter viuos.

i ¶ *Exceptis.*] ponit exceptionem de multis rebus à statuto, quod infra sequitur.

k ¶ *Ecclesijs.*] Ecclesia § in iure multipliciter sumitur. super quo vide quod not. per Ber. extra ne præla. vices suas. c. 6.

§ De varijs significationibus Ecclesiæ vide Turrecremata in summa de Ecclesia li. 1. c. 1.

l ¶ *Oratorijs.*] talia oratoria non sacra, tamen ad deuotionẽ vnicuique fidelium licet habere de iure communi: supra autem non sine consensu epi. de consec. dist. 1. c. vnicuique. & c. nemo 18. q. 2. c. quidam. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. sancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus potest domum certam deputare pro colligendis pauperibus: nõ tamen ꝙ per hoc dicatur locus religiosus. extra de relig. dom. c. ad hæc, vbi de hoc per Inno. Et hospitali futuro religioso certa dos assignanda est, sicut ecclesiæ. not. per Inno. extra de rest. spo. cum ad sedem.

Oratoria an liceat vnicuique habere.

m ¶ *Officinis.*] id est locis iuxta morem religionis sic appellatis: vt sacristia, refectorium, lauacrum pedum, & similia: sic dicta, q̃a ad certos actus sunt deputata. arg. ff. de vsufr. l. si cuius. §. vlt. alias est sub l. æquissimum. & de aur. & arg. lega. l. pediculis. §. argento. & tribus §. seqq. cum similibus.

n ¶ *Dedicatis.*] hoc verbum referri potest ad omnia præcedentia, vel proxima, scilicet vasa, libros & vestimenta: & relatum ad omnia denotat, ꝙ non tantum Ecclesiæ oratoria, de quibus non est dubium, sed & officina & habitationes sunt pro diuinis officijs large dedicata, quasi sine illis cõmode diuinis opera dari non possit. arg. 1. q. 1. si quis obiecerit. & dic dedicatis, scilicet iã, vel dedicandis in futurum.

o ¶ *Ad ipsos.*] scilicet fratres, vel ordinem.

p ¶ *Ad quæ.*] scilicet ecclesias & alia. s. proxi. expressa.

q ¶ *Adeo.*] id est intantum.

r ¶ *Supradicta.*] s. proxi. §. & in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia se adeo sicut ad alia non extendunt: quia cum talia sunt deputata ad vsus communes seruitij diuini, nullus in eis contendere potest se singulariter habere vsum facti: nec pro illo in iudicio contendere, nec alium vexare. arg. insti. de re. diu. §. vniuersitatis. C. quan. & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. 12. q. 2. c. qui manumittitur.

s ¶ *Propter quod.*] scilicet quia ad illa supradicta inconuenientia non extendunt.

t ¶ *Nolumus.*] Nota principis constitutionem editam ex certa ratione seu causa, non esse extendendam ad illa, in quibus cessat illa ratio siue causa: cum defectus causæ constitutionem cessare faciat. ff. de iure patro. l. adigere §. quamuis. 63. dist. §. his omnibus. Et rationis dissimilitudo dissimilia iura induci facit. ff. de succes. edic. l. 1.

Iura dissimilia rationis dissimilitudo inducit.

edic. l. 1. §. largius. C. de codicil. l. vlt. de transac. interpositas. qui potiores in pig. habeantur. l. assiduis. in fine.

a ¶ *Ordinationis prædictæ.*] scilicet factæ per Nicolaum, dicto cap. Exiji.

b ¶ *Quo ad hoc.*] scilicet acquisitionem iuris vel dominij.

e ¶ *Præmissa.*] quæ colligi possunt ex parte præcedenti.

f ¶ *Et ista tangentia.*] per hoc videtur quod priuilegium reuocatum quo ad certa principalia, reuocatum censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem. arg. ff. de fun. instru. l. fundi. instrumento. §. fina. cum ibi not. Zenzelinus.

casione ordinationis [a] prædictæ, seu cuiusuis alterius à quocunque prędecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, Romanæ Ecclesiæ acquiratur, sed quo [b] ad hoc habeātur prorsus ordinationes [c] huiusmodi pro non factis. Per [d] hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus [e] in bonis prædictis [f] ad dictam Ecclesiam [g] prouenire vel pertinere quomodolibet [h] poterant vel debebant, nullum eidem [i] parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius [k] intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædecessoris nostri priuilegiū [l] dudum seruatū quo ad administrationem bonorum præmissorū nō extitit, nec seruatur [m], ac ipsorum procuratorū officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis, Ecclesiæ Romanæ iniuriosum ac multis alijs molestū noscitur & etiam onerosum [n]; districtius inhibemus [o], ne deinceps [p] pro recipiendis [q], petendis [r], extorquendis [s], defendendis [t] seu administrandis [u] bonis, quæ in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obuenire continget, quisquam [x] nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ Ecclesiæ [y] procurator: Nec occasione cuiusuis [z] priuilegij quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra agendo vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet [a] assumere, vel exercere dictæ Ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicę licentia speciali: decernentes [b] irritum & inane si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus [c] quibuscunque priuilegijs a Martino Papa prædicto, vel alijs prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini sub quacunque forma vel expressione verborū concessis.

Per hoc [d] autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegijs fratribus ipsis seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dumtaxat quo ad pręmissa [e] & ista [f] tangentia) preiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostre sanctionis, inhibitionis constitutionis & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, &c. Datum Auinion. vj. Idus Decembr. Pontificatus nostri anno septimo.

¶ *Opinio quæ asserit Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerūt nullū ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ scripturæ fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum mea opinione dixeris.*

CAP. IIII.

CVm † inter nonnullos [g] viros scholasticos [h] sæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter [i] affirmare

c ¶ *Ordinationes.*] scilicet Nicolai & aliorum prædecessorum.

d ¶ *Per hoc autem.*] modificat vel declarat pręmissa. Et expone per hoc, scilicet quod in talibus prohibemus ius aliquod vel dominiū Romanæ Ecclesiæ acquiri.

e ¶ *Ordinationibus.*] retinentibus Romanæ Ecclesiæ dominium, vsu facti fratribus reseruato in rebus talibus.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet ordini vel fratribus Minoribus obueniētibus.

g ¶ *Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

h ¶ *Quomodolibet.*] cū sic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque, vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.

i ¶ *Eidem.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ.

k ¶ *Expressius.*] id est, expresse, vel expressius quam ante.

l ¶ *Priuilegium.*] de quo fit mentio in parte pręcedenti.

m ¶ *Nec seruatur.*] hic dic vt super hoc dixi in parte præcedenti.

n ¶ *Onerosum.*] & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.

o ¶ *Inhibemus.*] talis districta inhibitio in contemptorem, vtpote peccantem pœnam inducit. 4. dist. §. vlt. & alias sæpe dixi.

p ¶ *Deinceps.*] ad præterita ergo non refertur quod sequitur.

q ¶ *Recipiendis.*] à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.

r ¶ *Petendis.*] in iudicio ex parte actoris.

s ¶ *Extorquendis.*] ab inuito. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem.

t ¶ *Defendendis.*] ex parte rei.

u ¶ *Administrandis.*] extra iudicium.

x ¶ *Quisquam.*] laicus, clericus, religiosus, ob verbum istud indefinitum. arg. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. cum simi.

y ¶ *Romanæ Ecclesiæ.*] alterius ergo ecclesiæ nō prohibetur nominari vel constitui procurator. arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præsump. nonne.

z ¶ *Cuiusuis priuilegij.*] scilicet dudum concessi.

a ¶ *Quomodolibet.*] puta litteras vel iudices impetrando.

b ¶ *Decernentes.*] tale decretum ligat manus cuiuscunque etiam ignorantis. de præben. postquam. c. dudum. lib. 6. cum simi.

c ¶ *Non obstantibus.*] Nota successores reuocare maxime ex causa priuilegia per suos antecessores concessa: quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel. l. à quo. §. tempestiuum. extra de elect. innotuit. simile huic de exces. præla. cum ex eo. lib. 6. de pœnis. cupientes in fin. de pœnis, abusionibus. de sent. excom. frequentibus. in fi. Cle. 5.

d ¶ *Per hoc autem.*] Nona pars protestatur de conseruandis priuilegijs alijs.

CVm *inter nonnullos.*] Hanc decret. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio, quod Christus & eius Apostoli in speciali vel communi aliquid non habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In secunda parte pertinax affirmatio, quod Christus & Apostoli in his, quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, *Rursus, & cætera.*

Not. gl. & vide § materia. Ancha. in reg. accessorium. lib. 6. quā Panor. in c. de immu. eccle. vocat excellentissimū doctorem. Pont.

g ¶ *Nonnullos.*] Hæ duæ negationes simul iunctæ æquipollent affirmatiuæ. ff. de verb. sig. l. duobus. vt & alias. ff. de coll. bo. l. nonnūquam. de fun. instru. l. quæsitum. de adop. l. nonnumquam. extra de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. de sen. excom. solet. lib. 6. expone igitur, nonnullos, id est: aliquos: quandoque tamen contingit, quod duæ negationes non affirmant, sed vna habetur pro superflua: & ideo alia negatio remanet in suo effectu, vbi mens eius quod agitur, aliàs salua esse non posset. ff. de verb. obli. l. 1. §. si quis. de acqui. pos. l. qui pignoris. de dam. infe. l. fluminum. §. 1. in corpore authent. de hære. & fal. inordinatū. coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. si vero. coll. 5. C. de ser. fugi. l. 1. cum similibus.

Affirmatiuam geminata negatio ponit.

h ¶ *Scholasticos.*] à schola dictos. arg. C. de offi. magi. offi. scholarium. de priuileg. schola. l. 2. & 3. lib. 10. de ipsis etiam signanter dicit: quia amore scientiæ consequendæ dubitare de multis cōsueuerunt per modum disputationis, per quam veritas elucescit frequenter. ff. de mun. & hono l. munerum. §. misto. & in extrauag. quia nonnumquam. §. nos autem. Idem tamen dicas, si inter alios contingeret id quod sequitur, in dubium reuocari: cum in omnibus sit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam. §. nos autem. in verbo. scholasticæ.

† Vide [illegible] par. 4. tit. 11. c. 4. §. 13. & Tarrecremata in summa § Ecclesia lib. 1. cap. 122. ad decimum argumentū.

Veritas per disputationem elucescit.

i ¶ *Pertinaciter.*] istud verbum in malum sonat: sicut alibi de sum. tri. & fid. catho. §. porro. de vsu. cap. ex graui. §. sane. Clem. 5. C. de condu. & procu. prædi. fis. & domus Aug. l. conductores. lib. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicatur pertinaciter aliquid affirmare, asserere, defendere, vel tenere: quia de his verbis fit hic mentio: & in dictis iuribus. Ad hoc breuiter potest dici, quòd qui correctionem paratus est suscipere pro tali assertione, vt hæreticus nullatenus est habendus. 24. q. 3. cap. hæc est fides. & cap. schisma. & q. vlt. c. dixit Apostolus. & ibi not. aliàs autem pertinax vt videtur, poterit reputari qui contra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu scienter vel studiose affirmat talia vel defendit, vt colligitur. 11. q. 3. excellentissimus. extra de pœnis. cap. grauem. de cle. excom. minist. c. 2. & c. si celebrat. in fi. cum ibi not. vel qui animositate vel ausu incorrigibili ipsa defendit vel asserit. dicto cap. dixit Apostolus. vel qui falsas opiniones gignit aut sequitur.

Pertinax quis dicitur esse.

quitur, cum & talis hæreticus censeatur. 24. q. vlt. hæreticus. vt ille qui animo superbienti dispositionem sedis Apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare, & ei obedire contemnit. cũ peccatum ariolandi sit non obedire. & scelus idololatriæ nõ acquiescere: vitium paganitatis contemnere obedire. 81. dist. si qui sunt. 8. q. 1. sciendum. & per hoc mori spiritualiter quis præcipitur. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. pen. & arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. vel ille qui animo detrahenti vel irreuerenti temerarie talia defendit vel affirmat.

redemptorem [a] nostrũ ac Dominum Iesum Christum [b], eiusque Apostolos [c] in [d] speciali non habuisse [e] aliqua, nec in communi [f] etiam hæreticum [g] sit censendum, diuersa & aduersa etiam sen-

extra de maledi. c. 1. cum ibi not. & arg. C. si quis impera. male. l. 1. ff. de re mil. omne delictũ. §. qui manus. & l. milites §. irreuerés. vel ille qui statutũ summi Põtificis iussũ venerabiliter nõ recipit, sed de ipso etiã ad vnũ iota disputare cõtendit. 24. q. vlt. c. hæc est fides. 15. dist. c. sancta Romana. ver. item opuscula beati Leonis. cum per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi: quod quasi separationem à Deo significans. 24. q. vlt. c. certum est. in pertinacem profertur. dicto c. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax, qui monita superioris despicit. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. sed licet. & arg. ff. de poen. l. legati. vel ille qui id quod per sedem Apostolicam approbatum est, non admittit, vel ab ipsa reprobatum non repellit. 19. dist. Romanorum. 93. dist. c. miratus. & dicto c. hæc est fides. & arg. extra de re iudi. in causis. C. de cri. sacri. l. 2. de domesti. & protect. l. 1. lib. 12. vel ille qui suæ innitens prudentiæ, contra dictum sapientis & contra decretalem extrauagantem, sancta Romana. versi. nonnulli. etiam sapientioribus doctoribus non credens, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacræ scripturæ verum intellectum: quia ex hoc magister erroris dicitur. 24. q. vlt. c. quid autem iniquius. 16. q. 1. cap. si clericatus. 27. dist. relatum. & argu. ff. de iurepat. l. diui fratres. & argu. in procemio Digestorum. §. hoc autem.

a ¶ *Redemptorem nostrum.*] simile extra de reliq. & vene. sanct. c. gloriosus. lib. 6.

b ¶ *Iesum Christum.*] hoc nomen est supra omne nomen, in quo omne genu flectatur, & flectendum est, secundũ Apostolũ ad Philip. c. 2. & probatur extra de immu. eccle. decet domum. lib. 6.

c ¶ *Apostolos.*] numero duodeno contentos. extra de reliq. & venera. sanct. gloriosus. lib. 6.

d ¶ *In speciali.*] & in singulari, vt quilibet possit dicere, hoc meũ, hoc tuum, aut hoc alterius. sic enim in speciali quid haberi dicitur. 8. dist. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis. Insti. de rer. diui. §. singulorum. ff. eod. tit. l. 1. §. hoc autem.

e ¶ *Non habuisse.*] etiam quo ad proprietatem intellige.

f ¶ *In communi.*] quasi ad ipsos vt ad vniuersos, non vt ad singulos spectantia. ff. de rer. diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. de in ius voc. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. aliàs est sub l. patronum. 12. q. 2. episcopus. §. qui manumittitur. 12. q. 1. c. res Ecclesiæ. & c. expedit. vt per hoc videatur notari differentia inter cõmune & proprium & singulare, quasi per hoc innui videatur, quod commune nõ sit proprium: & hoc verum de illo quod cõmune est pluribus vt vniuersis, vt in dictis iuribus: sed commune pluribus vt singulis, singulorum dici potest. arg. ff. de pecu. leg. l. dominus seruum. §. dominus. de ritu nupt. l. illud. de serui. rusti. præ dio. l. per fundum. de cõdi. insti. l. 2. cum similibus. licet forte non proprie. argum. ff. de verbo. signifi. l. pupillus. §. vlti. de auro & argen. lega. l. Quintus. §. argento. & l. scribit.

[a] Ad hanc glossam vide Iasonẽ in l. serui electione. § Labeo. ff. de leg. 1.

g ¶ *Hæreticum.*] quasi intelligatur scriptura aliter quàm spiritus sanctus flagitat à quo scripta est. 24. q. vlt. c. hæresis.

h ¶ *Sentientibus.*] quia quot capita, tot sententiæ. de consec. dist. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter. & variæ sunt hominum voluntates. ff. ad Trebel. quia poterat. & diuersitatem corporum, &c. ff. de li. vniuersitatis. l. 1. extra de concess. præben. quia diuersitatem.

i ¶ *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. & in c. antiquæ concertationi. domini Papæ Ioan. xxij.

k ¶ *Cupientes.*] tanquam illi ad quem non ad alium spectat super dubijs fidei electionem vel constitutionem facere. 24. q. 1. quotiens. & c. hæc est fides. & c. quoniam vetus. & argu. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. C. de sum. tri. l. 1.

l ¶ *Pertinacem.*] sume verbum quod est infra, deinceps erroneã, &c. vsque ad § rursus.

m ¶ *Scriptura sacra.*] de qua dubitari vel disceptari non potest, an verum vel rectũ existat quicquid in ea scriptum constiterit. 9. dist. c. quis nesciat. licet de ipsa possit ad maiorem intelligentiã disputari. 96. dist. c. satis euidenter. not. dicto c. quis nesciat.

n ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.

o ¶ *Nonnulla.*] expone, affirmando, idest aliqua, vt dixi supra in glos. hæ duæ.

p ¶ *Habuisse.*] non ad simplicem vsum facti tantũ, prout aliqui asserunt. sed etiã quo ad ius & proprietatem, vt dicitur in glo. seq.

q ¶ *Asserit [z].*] scripturæ sacræ assertio ista reperitur in Euangelio Matthæi 2. c. vbi Magi obtulerunt Christo aurũ, thus, & myrrhã. per quod denotatur oblatorum dominiũ fuisse quæsitum, cum rei

[z] Vide Zabarellã in clement. Exiui. §. proinde de ver. sign.

tientibus [h] circa illud: Nos huic concertationi [i] finem imponere cupientes [k], assertionem huiusmodi pertinacem [l], cum scripturæ [m] sacræ, quæ in plerisque locis ipsos [n] nonnulla [o] habuisse [p] asserit [q], cõ-

oblatæ dominiũ quæratur Ecclesiæ cui offertur: ergo & Christo, qui est ipsa Ecclesia. arg. de consec. dist. 1. c. omnis Christianus. 16. q. 1. statuimus. iuncta ad hoc l. vlt. C. de sacrosan. eccle. vbi rei legatæ vel donatæ Ecclesiæ dominium transfertur vbi interuenit traditio, sicut in oblatione facta Christo contingit. Non obstat his ff. de pollicita. l. si quis rem. vbi simplex votum dominiũ non transfert, licet persona vouentis obligetur: quia ibi consensus solũ vnius, scilicet vouentis ab initio interuenit, vt ibi not. secus autẽ in oblatione, quæ de sui natura supponit consensum, & offerentis, & oblationem recipientis. argu. 2. q. 2. duo sunt genera. circa fin. Item reperitur Matth. 8. c. Petrum Apostolum domũ habuisse. Item Matth. 14 & 16. c. Apostolos panes habuisse. Item Matth. 17. legitur Christum habuisse vestimenta dealbata, & Petro præcepisse, vt didrachma vel staterẽ pro Christo daret recipientibus tributũ. Ad idem 23. q. vlti. tributum. per quod probatur Christum didrachmatis dominium habuisse, cum enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo voluit quod dominium eius illorũ fieret, & eis dominiũ quæreretur: quia dare est accipientis facere. ff. de verb. obli. l. vbi autem non apparet. §. vlt. de contrah. empt. & ven. l. si ita. §. 1. Instit. de act. §. sic itaque. ff. de reg. iur. l. non videntur data. supponitur ergo necessario illud dominiũ fuisse penes Christum, alias illud transferri nõ potuisset. ff. de acqui. rer. dom. l. traditio. extra de don. inter vir. & vxo. cap. nuper. 1. q. 7. c. Daibertum. ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus cõmodi. Item Matth. 27 Christum habuisse vestimenta, & illa sorte fuisse diuisa. In Euangelio Matth. legitur 9. c. quod Matthæus domũ habebat, in qua cũ Christo multi discumbebant, cũ quibus Christus & sui discipuli comedebant & bibebant. Item in Euangelio Lucæ 9. c. scribitur Dominũ dixisse Apostolis, vt darent pauperibus manducare: ex quo supponitur quod ipsi haberent vnde darent, & hoc manifestius ibi declaratur ex ipsorum Apostolorum responsione cum dixerunt, habentes quinque panes & duos pisces euntes emamus denarijs ducẽtis panes, & dabimus eis manducare: ex quo euidenter datur intelligi ipsos Apostolos denarios habuisse, etiam quo ad proprietatem vel dominiũ: si enim ipsi se empturos offerebant panes cum denarijs: ergo illos pro pretio panum dare volebant, quorũ dominiũ tenebantur in vẽditores transferre. Licet enim venditor dominiũ rei venditæ transferre in emptorem non teneatur. ff. de contrahen. empt. l. si ita. §. 1. emptor tamen dominiũ pretij pecuniarij transferre in venditorem tenetur. ff. de act. emp. & ven. l. ex empto. quare concluditur quòd illius Apostoli dominium habuerunt, aliàs ipsum minime transferre possent. Legitur etiam Mar. 8. c. ipsos septem panes, & paucos pisces habuisse. Item legitur Matth. 17. Christum vestimenta dealbata habuisse. & 27. cap. ipsum vestimenta habuisse. Scribitur etiam Lucæ 9. c. Christum dixisse Apostolis, date pauperibus manducare, & illi dixerunt. Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos emamus in omnem hanc turbam escam: ex quo concluditur, vt supra dixi. In Euangelio etiam Ioannis legitur 12. & 13. c. loculos habebat Iudas: & ea quæ mittebantur, portabat. Item primæ ad Corinthios 16. legitur: Vnusquisque autem nostrum apud se reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quibus denotatur Apostolos aliqua habuisse. Item Actuũ 4. c. dicitur quod erant illis omnia communia. Item Actuũ 20. legitur Paulum dixisse: argentum, aurum, aut vestem nullius occupaui: ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrarunt manus istæ. Ex quibus euidenter elicitur Apostolos in speciali vel in communi aliqua habuisse. Adhuc euidenter sic dicendum fore concluditur per auctoritatem Augustini dicẽtis: Habebat Dominus loculos, à fidelibus oblata cõseruans [3], & suorũ necessitatibus & alijs indigentibus tribuebat: tunc primũ Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præcepit nõ esse cogitandũ de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis: sed vt Deo per ista non seruiatur, & per inopiæ timorem iustitia deseratur. sic legitur 12. q. 1. c. habebat Dominus. Cuius quidem auctoritatis & aliarum supra inductarum mens & verba nullo modo referri potest ad simplicẽ vsum facti separatum, & segregatum ab omni proprietate vel dominio, & ab omni iure vtendi, prout aliqui suo sensu ducti & suæ innitentes prudentiæ vel potius temeritati erroneæ, satagunt affirmare, vt colligitur ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad conditorem. insertus, & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in aucto-

[3] Vide Zabarel. clemen. Exiui. § proinde de ver. ad illud. Fos.

tur in auctoritate Augustini prædicta, cum dicit, habebat Dominus: intelligam, habebat, scilicet cum effectu. hoc enim denotat verbum, habere, de sua propria significatione. ff. de verb. sig. l. nomen filiarum. §. habere. sicut & verbum, prouenire. verbum, capere. vt eod. tit. l. aliud est capere. & si aliter verbum, habere, in iure sumi reperiatur, hoc est de impropria sui significatione, vt colligitur ff. de verb. signi. stipulatio ista. in princ. & §. habere. sicut de verbo, capere, dici consueuit. ff. de re iud. l. nō videtur quis quam. & de verbo, prouenire, vt not. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi significationem, non autem ad impropriam vel abusiuam sanus referendus est intellectus. ff. de leg. 3. l. non aliter. §. 1. de verb. sign. l. nepos Proculo. quod nō fieret, si habere, ad simplicem vsum facti referretur, vt in decret. Ad conditorem. colligitur, & ibi notaui. Et cum dicit, loculos, debet vel potest exponi, idest bursas plenas. sic exponitur istud verbum. ff. de pecu. lega. dominus Sticho. §. testamento, vel exponitur, loculos, idest bona vel diuitias. ita sumitur extra de depo. c. 1. Oblata. hoc verbum in auctoritate positum denotat rerum oblatarum dominium in Christum fuisse translatum, vt supra probaui. Conseruans. istud verbum ibidem subiunctum expresse confundere videtur opinionē asserentium, Christū & Apostolos habuisse aliqua tantū quo ad simplicem vsum facti. conseruatio enim de se supponit conseruati existentiā absque vsu consumptibili facti, vt colligitur ff. de mi. l. & si sine. §. quæsitum. C. de admini. tut. l. lex quæ. §. vlt. & C. quan. decre. opus non est. l. vlt. extra de elect. quia sæpe. de offi. ord. c. præsenti. lib. 6. 12. q. 1. hæc huius placiti. cum similibus. Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus potest dici Christum oblata habuisse absque aliquo iure vtendi dominio vel proprietate. Nam & dato q. illa haberet, vt suo tempore indigentibus largiretur: interim tamen absque omni vsu consumptibili vt propria habebat, alias sequeretur q. dictum habere, chimerinum, idest in rerum natura non existens, diceretur & iniustum: qd̄ dicere nefas est, vt infra in §. rursus. & ibi dicam. Sequeretur etiam q. illa pauperibus erogasset de non suo, & sic per consequens de alieno eleemosynam largiretur: quod tamen ipsiusmet Dei prohibitio, & iuris cōmunis dispositio minime patiuntur. 14. q. 5. c. eleemosyna. cum multis cap. seqq. & præ. 1. q. 1. cap. non est putanda. extra de deci. ex transmissa. Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorem. vnde ex his furti tenetur, qui ideo rem amouet, vt eam alij donet. ff. de furt. l. si pignore. §. 1. Illum sensum adhuc denotant verba auctoritatis præmissæ Augustini, cum in ea dicitur, non fuisse præceptum ne pecunia seruaretur à sanctis. Per quod patet ex iam dictis, sanctos Dei absque vsu simplici facti posse pecuniam habere, recta tamen intentione, vt eadem auctoritate subiungitur, & infra latius dicetur.

tradicat[a] expresse, ipsamq; scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ[b] probantur[c] articuli, quo[d] ad præmissa fermentū[e] aperte supponat cōtinere mēdacij[f], ac per[g] consequens quantū[h] in ea est, eius[i] in totum[k] fidem[l] euacuans[m], fidē catholicā[n] reddat[o], eius[p] probationē[q] adimens, dubiā[r] & incertā, deinceps[s] erroneā fore censendā & hęreticā[t] de fra-

a ¶ *Contradicat expresse.*] cum scriptura sacra asserat eos aliqua habuisse: illi autem asserant eos non habuisse, & certum est, quòd habere & non habere, tamquam affirmatio & negatio sibi expresse contradicunt. in corpore authen. de manda. princ. § sed neque. coll. 3. ff. de instit. actio. l. sed etiam si pupillus. §. si institoria. extra de iureiur. & si Christus. & ad positionem vnius sequitur remotio alterius. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Insti. eod. tit. in princ. de tute. 1. respon. de pænit. dist. 2. cap. si enim inquit. 30. q. 1. cap. cum renuntiatur. cum similibus.

b ¶ *Orthodoxa.*] idest, catholicæ. simile C. de hære. l. quicunque. & l. cognouimus. cum multis similibus.

c ¶ *Probantur articuli.*] vt in symbolo: Credo in vnum Deum: ibi, Et resurrexit tertia die secundum scripturas. 15. dist. c. canones. 27. q. 1. cap. 1. cum multis cap. seqq.

d ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet quòd Christus & Apostoli habuerunt aliqua in speciali vel communi.

e ¶ *Fermentum.*] in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud Apostoli. In fermento veteri, &c. & iuxta illud: Modicum fermenti totam massam corrumpit. 9. dist. c. si ad scripturas. 3. q. 9. cap. pura.

f ¶ *Mendacij.*] quod dicere nefas est. 23. q. 5. quid ergo. 9. dist. cap. quis nesciat.

g ¶ *Per consequens.*] sed vnde sequitur istud consequens? Dicas q. cum scriptura sacra asserat Christum & Apostolos aliqua habuisse: assertio contrariū astruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri: & sic per mendaciū quod illa impingit, fidem eius tollit. arg. extra de verbo. signifi. forus. §. vlt. & sic fidei (si negaretur) probationem redd it dubiam, cum fides nisi per scripturam sacram[1] probari penes homines non possit. arg. de pænit. dist. 4. cap. in domo & de consecr. dist. 4. cap. ne iusti.

[1] Vide omnino Turrecrematā in summa de Ecclesia lib. 4 par. 2. cap. 9.

h ¶ *Quantum in ea est.*] scilicet assertione: & proprie dicit, quantum in ea est: nam veræ scripturæ sacræ testimonia euacuari non possunt. 9. distinct. cap. palam. & cap. præceptis.

i ¶ *Eius.*] scilicet scripturæ sacræ.

K ¶ *In totum.*] hoc dicit, quia per mendacium quod in scriptura reperitur, eius fides euacuari dicitur. 16. dist. c. canones. 9. dist. c. si ad scripturas. & arg. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. c. non liceat. C. de vet. iur. enucl. l. 2. §. eandem. ff. quemad. test. ape. l. 2. §. fin. Super quo vide quod not. per Inno extra de hære. fraternitatis. & de offi. deleg. cum in iure. & per Accursi. C. de transact. l. si ex falsis. & p Hosti. extra de fide instrumen. ex litteris.

l ¶ *Fidem.*] idest, auctoritatem, vel probationem: multis enim modis sumitur fides, vt not. extra de summa tri. in rubrica.

m ¶ *Euacuans.*] idest, tollens, vel submouens.

n ¶ *Fidem catholicam.*] quæ dicitur articulorum collectio. 24. q. 1. c. hæc est fides & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. sic not. extra de summa trini. in rubrica.

o ¶ *Reddat.*] sume verba illa, dubiā & incertam, quæ sunt infra.

p ¶ *Eius.*] scilicet fidei catholicæ.

q ¶ *Probationem adimens.*] Ex hoc collige illud effici dubium & incertum, cuius probatio adimitur. Ad hoc facit ff. de colla. bono. l. 1. §. sed cum possit. t. de Carbo. edi. l. 3. §. duæ autem. C. de proba. l. si de possessione. de lati. lib. tol. l. 1. §. illa autem nouissimis. ff. quod metus causa. l. isti quidem. §. 1.

r ¶ *Dubiam.*] quæ simpliciter confitenda, firmiter vero credenda est. extra de sum. trini. firmiter. 24. dist. c. quando episcopus. & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. vnde in illa dubitans, infidelis censetur. extra de hære. c. dubius. quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

Fides est firmiter credenda.

s ¶ *Deinceps.*] illud verbum denotare videtur quòd ante hanc decret. talis assertio non esset censenda erronea vel hæretica. argu. ad hoc de sum. trini. cap. fidei. §. porro. vbi simile verbum etiam in simili materia ponitur: sicut & verbum, decætero, refertur ad futurum, non ad præteritum, vt in procemio 6 lib. & in procemio constitutionum Clementinarum. & extra de spons. duorum. cap. tuas. de hære. cum Christus. cum & regulariter constitutio nouiter edita futura, non præterita complectatur, nisi aliud caueatur in cap. extra de consti. quoniam. C. de legi. l. leges & constitutiones. 31. dist. cap. ante triennium. In contrarium facit verbum, declaramus, quod statim sequitur: quod videtur iuris antiqui declaratiuum, non noui editiuum. arg. ff. de acqui. re. do. l. sicuti. §. sed si quæratur alibi reperitur, de elect. statutum. de iureiur. Romani. §. verū. de re iu. pastoralis. §. vlt. de præben. c. si Romanus. Clem. 5. cum constitutio iuris naturalis: idest, diuini, etiam ad præterita trahatur. extra de vsu. cum tu. not. per Inno. & Compost. extra de consti. cap. 2. & per Hostien. eod. tit. cap. vlt. maxime cum talis assertio dicatur expresse sacræ scripturæ contradicere. & quantum in ea est, fidem catholicam dubiam & incertam reddere, vt hic: sed sic sentire videtur durum, cum assertio talis, quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali vel in cōmuni videretur ante expresse comprobari per decre. Nicolai iij. l. xiij. § porro. de verbo. sign. lib. 6. quæ facta per vicarium Christi potentem declarare articulos fidei causam probabilem sic asserendi dare potuit excusantem arg. 2. q. 3. c. Paulum. extra de sent. excom. c. sacro. de electio. statuimus. in fi. lib. 6. vt alias causa probabilis erroris litigantem excusat. ff. de leg. 2. l. qui solidum. §. etiam. ad Macedon. sena. consul. l. Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit causam probabilem erroris. arg. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. his ita 19. dist. c. sic omnis 20. dist. c. de libellis. 37. dist. §. vlt. extra de resti. spol. c. literas §. nos aūt. not. per Petrum de Samp. de appel. vt debitus. ad hoc præstat efficax argumentum 23. q. 2. c. in quibus rebus. Quid enim peccauit antiquitas huius constitutionis inscia pristinam secuta obseruationem? nihil, vt videtur C. de test. l. iubemus. Pro hac opinione facit quod not. Alanus extra de hæret. cum Christus. & recitat Guli. 15. dist. canones. Et secundum hoc dices quòd verbū, declaramus, expresse denotat ante hanc decret. etiam tenendum fuisse, quòd Christus & Apostoli aliqua habuerunt, non autem q. aliter tenere hæreticū censeretur. & licet in veritate sacræ scripturæ contradiceret, tamen alia interpretatio sumenda videri poterat per decret. l. xiij. ab hæresi quem excusans ante hanc decret. alias frustra esset hic appositum illud verbum, deinceps, cōtra iura. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6 de concel. præb. c. cum ei §. secus. Clem. 5. ff. de leg. 1. si quando. de vsu. si stipulatus. an autem hodie excusaret, dicetur §. proxi.

Cōstitutio nouiter edita respicit futura.

t ¶ *Hæreticam.*] idest à fide separatam. not. Host. in summa. de hære. §. ... & sic per consequens damnandā & fugienda. extra de sum. tri. damnamus. C. de hære. l. damnata. extra eod. tit. c. fraternitatis. 24. q. vlt. clericus. & c. præcedenti & sequenti. 10. colla. de statu. & consue. & contra liberta. Ecclesiæ. §. statuimus. cum similibus.

a ¶ *De fratrum.*]

a ¶ *De fratrum.*] quid hæc clauſula operatur, vide quod not. de re iud. ad Apoſtolicæ. & dixi in decret. Execrabilis.

b ¶ *Declaramus.*] collige hic principem Eccleſiæ, Chriſtique vicarium poſſe etiã ſuper hac catholica declarationem facere, vt dixi ſ. in in glo. tanquam. poteſt; etiam articulum fidei facere ſi ſumatur articulus nõ ꝓprie, ſed large pro illo quod credere oporteat, cum prius ex præcepto Eccleſiæ neceſſario non oporteret. patet exemplum in hac decr. & de ſum. tri. c. fidei. §. porre. cle. 5. & per aliquos inducitur in exemplũ, licet non videatur mihi proprium. extra de hæro. cũ Chriſtus. vbi Papa interdici mandat, ne quis de cætero audeat dicere Chriſtum nõ eſſe aliquid ſecundum q homo: cuius contrariũ ante dicere licebat, cũ non eſſet prohibitũ ſecundum aliquorũ opinionem, quæ per dictũ capitulum cõfunditur.

Articulus nouus fidei an per Papam poſſit fieri? & vide beatũ Thomam 2. 2. q. 1. art. 10.

trũ a noſtrorũ conſilio hoc perpetuo declaramus b edicto c, ¶ Rurſus d in poſterum e pertinaciter f affirmare, quòd redẽptori noſtro prædicto g eiuſque Apoſtolis ijs h quæ ipſos i habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur k, nequaquam ius ipſis l vtendi competierit m, nec illa vendendi ſeu donandi ius n habuerint: aut ex ipſis alia acquirendi, quę tamen o ipſos de prœmiſſis p teciſſe ſcriptura ſacra teſtatur q, ſeu ipſos r potuiſſe ſ facere ſupponit t expreſſe u: cum talis aſſertio ipſorum x vſum & geſta y euidenter includat, in prœmiſ-

ſic Alanum notaſſe ibidem recitat Guido 15. diſt. c. 1. Per iam dicta vero non credas Papam poſſe facere nouũ articulũ, per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accreſcat quo ad ſubſtantiam. 25. q. 1. c. ſunt quidam. & c. ſeq. & c. ſi eam deſtruerem. & c. quæ ad perpetuam.

c ¶ *Edicto.*] per hoc verbum patet hanc decret. continere hodie ius commune generale, cum ſit vnum de ſignis legis generalis. C. de legi. l. 3.

d ¶ *Rurſus.*] Secunda pars.

e ¶ *In poſterum.*] hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti, in verbo, deinceps.

f ¶ *Pertinaciter.*] in malum ſonat hoc verbum, vt patet ex his quę notaui in parte præcedenti in verbo, pertinaciter. & colligitur. C. de hæret. l. 2. cum ibi not.

g ¶ *Prædicto.*] ſcilicet Ieſu Chriſto.

h ¶ *Iis.*] ablatiui pluralis numeri eſt iſtud pronomen, & expone, ijs, ſcilicet bonis.

i ¶ *Ipſos.*] ſcilicet Chriſtum redemptorem, & Apoſtolos.

k ¶ *Teſtatur.*] hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in gloſſa, ſcripturæ.

l ¶ *Ipſis.*] ſcilicet quæ habuiſſe eos ſcriptura teſtatur.

m ¶ *Competierit.*] dicebant enim aliqui, Chriſtũ & Apoſtolos in ijs quæ habuerunt, habuiſſe ſimplicem tantũmodo vſum facti abſque dominio, proprietate, vſufructu, & abſque iure vtendi: moti potiſſime ex verbis decret. Exijt. §. porro. de verb. ſignifi. lib. 6. quæ fuit Nicolai iij. qui tamen vſus vel facti, prout illi intelligunt, reperitur nuſquam abſque aliquo iure ſaltem perſonali, quod competit ad vtendum, licet poſſet reperiri abſque iure, ſcilicet tali q ſit ſeruitus. & ſic ſana mente debet intelligi decre. Exijt. vt expreſſe colligitur ex decre. Ad conditorem. & ex ijs quæ ibi dixi.

n ¶ *Ius habuerint.*] hoc aſſerere temerariũ & fatuum erat, & ante hanc conſtitutionem, vt colligi poteſt per ſane intelligentem ex auctoritatibꝰ ſacræ ſcripturæ in iuribus allegatis ſ. in gl. ſcripturæ.

o ¶ *Quæ tamen.*] ſcilicet habuiſſe ius vendendi, donandi, & alia acquirendi.

p ¶ *De præmiſſis.*] ſcilicet quæ Chriſtus & Apoſtoli habuiſſe reperiuntur.

q ¶ *Teſtatur.*] ſed vbi? vide quod notaui in dicta glo. ſcripturæ.

r ¶ *Ipſos.*] ſcilicet Chriſtum, & Apoſtolos.

ſ ¶ *Potuiſſe facere.*] ſcilicet tamquam vere ſuis.

t ¶ *Supponit.*] ſcilicet ſcriptura ſacra.

u ¶ *Expreſſe*] hic ſume litteram, quæ eſt infra. aſſertionem ipſam, &c. vſque in finem decre. & verbum, cum, quod ſequitur, eſt ratio declarationis, quæ infra ſubiungitur.

x ¶ *Ipſorum.*] Chriſti, & Apoſtolorum.

y ¶ *Geſta.*] id eſt facta: nam licet quædam ſubtilis differentia notari videatur inter facta & geſta, nihil tamen inter ipſa intereſt. ff. de verb. ſig. l. licet. & l. Labeo. §. geſtum. proprie autem geſtum ſine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius ſumatur ff. de mino. l. ait prætor. & ſic poteſt hic ſumi.

Geſta & facta nõ differunt.

z ¶ *In præmiſſis.*] ſcilicet quæ ſcriptura ſacra teſtatur Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe.

a ¶ *Non iuſta.*] ſed vnde poteſt dici prouenire vel ſequi iſta euidens incluſio? Reſpondeo, quia cum nullus rectus vel iuſtus vſus ſeu poſſeſſio poſſit eſſe, niſi aut iure diuino vel humano vires ſumat. 23. q. 7. quicunque. neceſſario concluditur omnem cuiuſcunque rei vſum iniurioſum & iniuſtum eſſe, qui habere dicitur abſq; aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. ſed & ſi quemcunque. §. iniuriam. & de iniur. l. 1. Sicut in ſimili dicitur, omne quod non eſt ex fide, id eſt, conſcientia, peccatum eſt. de pænit. diſt. 2. §. illud. 28 q. 1. §. ex his. extra de præſcrip. c. quoniam omne. & quicquid à lege diſcrepat, legi contrarium cenſetur. C. de Iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & ſic a iure expreſſe diſcrepat vſum in aliqua re habere ſine aliquo iure, cũ ſine iure vſus nõ ipſius vtentis, ſed alienus cenſeatur. 14. q. 4. c. quid dicã. ſcire enim quiſque debet quod ſuũ non eſt ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. & arg. ff. de manumiſ. l. 4. 13. q. 1. §. quibus. ver. item præcepit. Suum autem dici nõ poteſt niſi aliquo iure mediante ff. de verb. ſig. l. alienare. & l. verbis. 8. diſt. c. quo iure. vnde talis vſus ſine aliquo iure dici non meretur vſus, ſed abuſus. arg. ff. de vſu & habi. l. plenũ. vel vſurpatio: quæ de ſe præſcriptionẽ impediunt. C. de aquædu. l. diligenter. de fundo rei priua. l. vſus aquæ. lib. 11. 93. diſt. c. illud. 16. q. 3. c. ſicut. extra de teſta. c. quia ingredientibus. vbi de hoc. vnde verſus,

Tempus longæuum te non excuſat in æuum:
Cum male ſit vſus, quia non præſcribit abuſus.

ſis a non iuſta a: quod b vtique de vſu, geſtis ſeu factis redemptoris noſtri Dei filij ſentire c nefas d eſt, ſacræ ſcripturę e cõtrarium, & doctrinę catholicę inimicum f; aſſertionem g ipſam pertinacem h de fratrum noſtrorũ conſilio deinceps i erroneam fore cenſendam merito ac hęreticam declaramus k. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarũ declarationum infringere, vel auſu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinioñ. ſecundo idus Nouembris, anno ſeptimo.

Vſus cuiuſque rei abſque iure eſt abuſus.

b ¶ *Quod.*] ſcilicet includere vſum & geſta iniuſta.

c ¶ *Sentire.*] id eſt credere.

d ¶ *Nefas eſt.*] ſimile 24. q. 5. quid ergo.

e ¶ *Sacra ſcriptura.*] qua clamatur voce prophetica: Non eſt inuenta in ipſo iniquitas, nec in ore eius dolus: & iuſtitia de cælo proſpexit.

f ¶ *Inimicum.*] & ſic per conſequens erroneum: cum enim Chriſtus ſit ſapientia, veritas, iuſtitia, charitas, fortitudo. 11. q. 3. c. eſſi iniman. aſcribere Chriſto vſum talem iniuſtũ & iuſtitiæ contrariũ, ipſum negare dicitur, vt ibi: & cum iniuſte re aliqua vti ſit peccatum. 93. diſt. diaconi. & 14. q. 3. c. quid dicam. impingere Chriſto talem vſum, eſt ſibi peccatum impingere, contra verbum prophetæ Eſa. 53. c. & Petri Apoſtoli, 1. Petri 2. c. Qui peccatũ non fecit, &c. & quia impotens eſt ad peccandum. Nam ſecundũ Auguſtinum poſſe peccare non eſt aliquid poſſe, immo aliquid non poſſe. vnde ille ſolus vocatur omnipotens qui hoc non poteſt: quia omnia poteſt quæ poſſe eſt aliquid poſſe. de pænit. diſt. 2. c. principiũ. circa ſi. Nam & ſi in quocunque iuſtitia & iniquitas, peccatũ & bona opera minime ſe compatiuntur, multo minus in Chriſto. de pænit. diſt. 2. c. ſi enim inquit. Sed quid ſi cenſeatur q talem vſum iniuſtum Apoſtoli habuerunt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicum? Dicas q ſic: nam vſus rerum conceſſus fuit per Chriſtũ Apoſtolis, vt patet ex auctoritatibus inductis ſupra in gloſ. ſcripturæ. vnde non videtur conceſſiſſe ipſum iniuſtum: ſi enim ipſum iniuſtum vel illicitum reputaret, ipſum vtique prohibuiſſet. 28. q. 1. c. ſic enim. vltra medium, alias diceretur auctor & commiſſor illicitı, quod hæreticum eſt ſentire.

Peccatum eſt iniuſte re aliqua vti.

g ¶ *Aſſertionem ipſam.*] de qua in hoc §. ſupra dictum eſt.

h ¶ *Pertinacem.*] dic vt dixi ſupra in verbo, pertinaciter.

i ¶ *Deinceps.*] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo ſimili, deinceps.

k ¶ *Declaramus.*] mirabile continere videtur præſens conſtitutio in duobus: Primo in hoc, q dicit, pertinaciter aſſerere Chriſtũ & Apoſtolos non habuiſſe aliqua in ſpeciali vel communi, hæreticũ & erroneum fore cenſendum, cum decretalis, Exijt. 1 §. porro. expreſſe contrarium innuat, dicendo q abdicatio proprietatis omnium rerum tam in ſpeciali, quàm in communi propter Deum, ſit meritoria & ſancta, quod & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit, & exemplo etiam firmauit: quod Apoſtoli inquantũ fuerunt profeſſores paupertatis Eccleſiæ, & volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipſorum alueos deriuauerunt: qualis enim & quæ pertinax aſſertio poteſt dici, ſi aſſeratur quod conditor canonis Chriſti vicarius aſſerit? certe nulla, vt videtur. argu. 16. diſt. c. ſancta. 19. diſt. ſi Romanorum. 93. diſt. c. miramur. Secundo per eandem viam in hoc. quod in præſenti §. rurſus. dicitur, q pertinaciter affirmare Chriſto & Apoſtolis non competiſſe ius vtendi, & c. nam dictus. §. porro. dicere videtur expreſſe ipſos habuiſſe ſimplicem vſum facti abſq; proprietate, dominio, vſufructu, & abſq; iure vten-

1 Pro conciliatione horum cõtrariorum vide omnino B. Antonino par. 4 tit 12. c. 4. §. 13. & Turrecrematam in ſumma de Eccleſia libro 2. cap. 112. in ſolutione ad decimum argumẽtũ.

iure vtendi, cum præpositio, absque, sicut præpositio, sine, priuationem inducat. arg. ff. de exercito. act. l. 1. §. si plures. de admin. tu. l. Titium. de insti. act. l. sed & si. §. conditio. de acqui. here. si quis mihi bona. §. si coram. cum not. in his. Ad hoc potest saluo meliori iudicio non improbabiliter dici, quod abdicationem proprietatis vt meritoriam & sanctam Christus verbo docuit, & exemplo firmauit: & Apostoli etiam volentes perfecte viuere, per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, scilicet principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in temporalibus auidam mentis implicationem: recta enim interior abdicationis talis intentio quo ad effectum est formaliter & principaliter perfectio: quòd abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum non est essentialiter perfectio, sed perfectionis est via & instrumentum. vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum, & Augustinus in lib de moribus Ecclesiæ. cap. 29. loqués de beato Iob dicit, Amisit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixum Deo, vt satis monstraret nō illas sibi fuisse magnas, sed se illis: sibi autem Dominum: Quo animo si essent nostri temporis homines, non magnopere ab istorum possessione prohiberemur, vt perfecti esse possemus, iuxta hoc est verbum prophetæ, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere: diuites enim cum iustitia & bonis operibus non abijcimus. 30. dist. c. item hæc scriptio. & iuxta auctoritatem Augustini supra inductam, habebat Dominus loculos, dicentis, quod Christus præcepit non esse cogitandū de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ne pecunia seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis, qui de se perfecti sunt, pecuniæ conseruatio non est prohibita, cum sine impedimento perfectionis possint saltem in cōmuni aliqua possideri. 12. q. 1. expedit. Comprobatur esse hoc idem per multiplices auctoritates scripturæ sacræ ad hoc supra inductas. hunc etiam intellectum denotat dictus §. porro. opponens de hoc quod legitur, quod Dominus loculos habuit: & respondet quod hoc habuit cōdescendens infirmis: mente enim sana debet intelligi quod Dominus loculos habuit proprios in speciali vel in cōmuni: aliter enim inepta & impropria fuisset facta ibidem oppositio de loculis per Christum habitis, nisi intelligerentur iuxta naturam conformē vel identitatem illius dicti, ad quod fit oppositio, scilicet abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in simili consueuit, quod exceptio habet esse de eodem de quo est regula, aliàs inepta esset exceptio, vt si diceretur, Omnis homo currit præter asinum, non est bona exceptio, quia asinus non est de illo & eodem subiecto, scilicet humano, de quo locuta fuerat regula seu propositio. & hoc colligitur. ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. vt autem. coll. 2. Ad id autem quod opponitur contra §. istum rursus. de dicto §. porro. quod Christus & Apostoli habuerunt vsum absque iure vtendi: dico fore intelligendum absque iure vtendi, scilicet seruitutis: non autem absque iure vtendi personæ cohærenti competenti ad vtendum, aliàs supponeret vsus in Christo & Apostolis fuisse iniustus: quod dicere est absurdum, vt hic, & clarius superius probaui. & patet per decret. Ad conditorem. & hoc etiam sane intelligi denotatur per illam decreta. etiam dicentem, Fratres Minores posse vti rebus ordini Minorum concessis, supponentē per hoc aliquod ius eis competere concessum ad vtendum: nisi enim sic dicta decretalis intelligatur, de se esset impossibilis in hoc quod dicit de vsu facti, si diceretur esse absque omni iure, cum talis vsus de se sit impossibilis, vt in decre. Ad conditorem. & ibidem, & supra clare probaui. intelligere autem illam super impossibili esset expresse contra capitulum, erit autem lex. 4. dist. vbi lex habet esse clara & possibilis. Ex præmissis deliberata mente pensatis confundi dicitur opinio nonnullorum plura volentium sapere quàm expediat, distinguentium triplicem modum habendi. Primum quo ad simplicem vsum facti: si enim intelligant vsum absque omni iure vtendi, prout supponere & sentire videntur, cum talis vsus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubescere debent loquentes super hoc sine lege. in corpore authen. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. cum in eis dici possit, nullus est talis vsus: quia lege aliqua non cauetur. in corpore authen. de non eligen. secundo nuben. §. optimum itaque. coll. 1. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illam. extra de temp. ordi. c. dilectus. ne sede vac. c. illa. de sup. neg. prel. Romana. lib. 6. 55. dist. si Euangelica. cum similibus. potissime cum talis vsus de se sit impossibilis & iniustus, qui in Christum & Apostolos cadere non potuit, vt prædixi. Secundum modum habendi asserunt isti esse quantum ad ius administrationis & dispensationis: & si secundum istum modum dicunt Christum & Apostolos aliquando loculos habuisse, minus bene dicere videntur: licet enim Christus & Apostoli reperiantur pauperibus aliqua dispensasse: de Christo autem dici non potest, eum iure prælationis vel administrationis humano ministerio assecutus aliquid habuisse. Ioa. 6. c. cum ipse à nemine sit electus, vt ipsemet testatur, cum dicit, Ioa. 15. Non vos elegistis me: sed ego elegi vos. Apostoli etiam antequā administratores vel prædicatores constituerentur, & post, reperti sunt aliqua habuisse, vt in auctoritatibus supra inductis plene patet. Quamuis autem Christus non sit electus & Pontifex factus ab homine: tamē à Deo iureiurando factus est Pontifex, vt dicit Apostolus ad Hebræos 7. cap. Vnde secundū Augustinum per Ioannem, Christus ad hoc loculos habuit, vt sui & suorum pauperum necessitatibus prouideret. & in hoc exemplum (prælatis inquit Augustinus) Domini accipite, cum omnis Christi actio nostra sit instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. extra de sepul. c. 1. vnde si Christus & Apostoli iure prælationis loculos habuerunt, vt illi etiam fatentur: cum status prælationis videatur posse dici maior quam status religiosorum profitentium paupertatem, cum de statu religionis transeant ad statum prælationis pontificalis. extra de elect. nullus. lib. 6. & eod. tit. cum rationi. Clem. 5. quod Ecclesia non permitteret, si status prælationis minoris esset perfectionis quàm religionis, cum de minori ad maius, non econtra, fit transitus. 93. dist. c. legimus. C. quemamo. ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10. de mune. act. & char. lib. 12. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim. videtur quod habere loculos non sit imperfectionis etiam in prælatis, & loge minus in religiosis. Tertium modum habendi asserunt quo ad proprietatem & dominiū, & hoc dupliciter: Primo de iure diuino: & secundum hunc modū dicunt oblata esse Ecclesiæ & decimas esse in dominio Christi, & in corpore eius, quod est Ecclesia: dicunt etiam secundum hunc modum Christum loculos habuisse, & hoc de iure diuino dicunt Apostolis & eorum vitam sequentibus competijsse & competere tempore necessitatis emere & vendere. In hoc autem sic dicendo, si secundum iura loquantur, errare videntur: nam de iure diuino, quo omnia dicuntur cōmunia, licet proprium haberi possit: ipse tamen modus habendi non est de iure diuino, sed humano. 8. dist. c. quo iure. & ibi not. per Hug. & Guil. post eum: & patet 23. q. 7. c. 1. & quia rerum dominia de iure gentium sunt distincta. ff. de iustis. & iu. l. ex hoc iure. vnde non videtur ex hoc posse dici, quod illo iure diuino Dominus in particulari loculos habuerit, cū ipse modus particularis habendi, puta per oblationem, emptionem, & similes modos non sit de iure diuino, vt præ dixi. Et per eandem viā non potest dici, quod de iure diuino Apostolis competierit emere & vendere, cum talia & similia sint de iure diuino incognita, vt prędixi. Secundario dicunt esse dominium & proprietatem, scilicet de iure positiuo imperatorum, quod per iniquitatem secundū eos extitit introductū, scilicet vt homines dicant hoc meum propriū, & in iudicio de illo contendunt, allegantes ad hoc 8. dist. c. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis. & secundum hunc modum bene dicunt Christum & Apostolos non habuisse proprietatem rerum vel dominium in speciali vel cōmuni, dicentes de tali modo habendi fore intelligendam decretalem, Exiit. §. porro. de quo præsens decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi distinctionem ista sic generaliter loquens erit trahenda & exponenda secundum illam, vt illa per hanc non corrigatur, nec ista illi obuiet. Vtinam autem in his dicendis saniorem mentis & cōsiderationis intuitum habuissent: cum enim certo certius sit Christum & Apostolos aliqua habuisse, vt per auctoritates sacræ scripturæ inconuincibiles est probatum, & illa non habuerint quo ad simplicem vsum facti absque aliquo iure, vt in decret. Ad conditorem. & ibidem. vt supra plene probaui: nec illa etiam solum iure prælationis vel dispensationis habuerunt, vt superius est probatum, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino. vt statim proxime plene dixi; necessario relinquitur, quod illa habuerint per aliquem modum habendi de iure positiuo inductum, vt clare patere potest ex præmissis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse, videtur iubendo reddi Cæsari quæ sunt Cæsaris, Matth. c. 22. 23. q. 8. §. econtra. & c. seq. extra de cleri. coniug. ex parte. cui & ipse pro se tributum solui voluit. 11. q. 1. magnum. 24. q. vlt. in tributum. Non videntur etiā recte sapere in hoc quòd dicunt, iura imperatorū, quibus dicitur aliquid proprium fore, per iniquitatē introducta, adhærentes cortici litterę dicti capituli, dilectissimis. non sensum, nō mentem, non virtutem eius amplectentes, contra iura expresse cōtrarium statuentia. ff. de excu. tu. l. scire. §. aliud. de re mili. l. milites. extra de verb. signi. c. intelligentia. & c. propterea. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verum. clem. 5. 1. q. 1. c. Marcion. C. de lib. præte. l. si quis filium. de dona. l. vlt. si mi. se ab hære. absti. l. 1. cum similibus. cum enim lex imperialis sit perceptrix faciendorum, prohibitrix non faciendorum. ff. de legib. l. 3. & per quam docemur declinare inhibita, & sectari permissa. C. eod. tit. l. leges sacratissimæ. Et describi magistraliter & verifice cōsueuit, quod lex est sanctio sancta, iubens honesta, prohibens contraria. ff. de legi. l. 1. & eod. tit. l. 2. cui etiam omnes homines obedire debent propter multa; maxime autem quia est adinuentio & donum Dei, vt dicta l. 2. quæ etiam est delictorum sponte vel ignorantia commissorū correctio. dicta l. 1. vnde scribitur, quod Deus imperium propterea de cælo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eum sunt bona, & legem aptet secundum naturæ varietatē. in corpore authen. de fide instr. §. quia igitur. coll. 6. quare lex dicitur prodita secundum formam cęlitus datam. C. de inutilegulis. l. si quis

Proprietatis abdicatio est duplex, scilicet interior & exterior.

Exceptio est de eo, de quo regula.

Christus ad quid loculos habuit.

Iura alq. proprium esse dicentia, non sunt per iniquitatem introducta.

l. si quis ex corpore. lib. 11. ex diuino quodam nutu. C. de præscri. long. temp. l. vlt. & alibi legitur q̄ venerandæ Romanæ leges diuinitus sunt per ora principum promulgatæ. 10. q. 3. c. ne. no. & ipsa iura humana per imperatores & reges sæculi Deus humano generi distribuit. 8. dist. quo iure. & quia cor regis in manu Dei est. C. de sum. trin. l. inter claras. ipsa etiam veritas, quæ est Deus, per cor regis multa fieri iussit. 11. q. 3. Imperatores. disponens omnem creaturam principibus legem condentibus fore subiectam. 1. Petri 2. extra de maior. & obed. c. solitæ. de censi. omnis anima. desipere videntur sentientes, q̄ lex fuerit per iniquitatē inducta. cum enim auctoré habuerit omnis iniquitatis inscium & extorré, scilicet Deum, non alia debet dici quàm eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia sunt opera tua. & arg. 28. q. 1. c. sunt enim. vltra medium. extra de præsum. c. ex studijs. nam lex & diuinas & humanas res bene disponit. & omnē iniquitatem expellit. C. de vete. iure enu. l. 1. circa princ. Non obstat dictum cap. dilectissimis. innuens prima facie q̄ per iniquitatem aliquis dicat hoc meū, alius hoc suū: quia exponitur & exponi debet, per iniquitatē, idest propterea quia fuit iniquitas, idest peccatū, lex induxit hoc meū esse, hoc alterius, nō q̄ ipsa lex fuerit de se iniqua, hoc adinueniēs ex causa rationabili vt quilq; suo cōtentus nō inuaderet alienū. 93. dist. diaconi. C. de furtis. l. 1. vnde vi. l. cū quæratur. Et si in lege aliquid singulare cōtra rationē sit statutū, hoc non est sine causa probabili introductū. ff. de legi. l. ius singulare. Videtur etiam ex prædictis ab incauta assertione seu affirmatione & de iure nō probabili reputata excusari nō posse illos qui secundū præmissam modorū habendi distinctionē nituntur nodū præsentis constitutionis euadere: ex quo enim per decret. Ad conditorem. reprobatus est & confusus simplex vsus facti absque aliquo iure vtendi subsistens in persona Christi & Apostolorum. & in c. Ad conditorem. statutum est, q̄ decret. Exijt. §. porro. de tali vsu facti debet intelligi, qui competat ratione alicuius iuris saltem personalis: asserere extunc contrariū qualiter quem ab imperitia poterit excusare non videtur, cum (vt supra dixi) peccatum ariolandi sit nō obedire. & scelus idololatriæ nō acquiescere. 81. dist. si qui sunt. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. c. qui resistit. Credere autem Dominum Deum nostrum Papam conditorem dictæ decret. & istius, sic non potuisse statuere prout statuit, hæreti cum censeretur. 99. dist. c. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. cū hodie etiam per istam decret. sit declaratum, pertinaciter asserere Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in cōmuni, fore hæreticum: adinuenire membra distinguendi super modis habendi iure non suffultis, vt superius probaui, & iuxta illos scienter aliter asserere, quomodo aliquis à iuris ignorantia poterit excusari non videtur. argu. extra de cler. excom. si celebrat. 24. q. vlt. cap. hæretico. & per ea quæ dixi supra in verbo, pertinaciter. In his autem correctionem sanctæ matris Ecclesiæ sponsiq; Christi vicarij suscipere sum paratus, si in præmissis vel in aliquo præmissorum contingeret me errare. Zenzelinus.

Regis cor in manu Dei est.

Expone sano modo, contra rationem, scilicet ciuilem, vel contra rationem, id est, contra causam iuris cōmunis.

Hic glossatoris protestatio.

Textualis diuisio in vndecim partes.

Quia quorundam.] Hæc decretalis diuisibilis est in partes vndecim. In prima cum ratione condendi contra temeritatem detrahentiū decretalibus, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. præmittitur pollicita prouisio. In parte secunda modorum detractionis subiungitur recitatio: ibi, *Ad impugnandas autem, &c.* In tertia dictorum modorum detractionis annectitur reprobatio: ibi, *Quod autem quod in ratione, &c.* In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur responsio: ibi, *Quod autem subsequenter, &c.* In quinta auctoritatis Nicolai tertij per illos inductæ specialiter fit exclusio: ibi, *Adhuc licet declaratio, &c.* In sexta quibusdā verbis auctoritatis Nicolai datur respōsio, & certa interpretatio: ibi, *Quod autem dicitur, &c.* In septima cuiusdam constitutionis per dictos detractores inductæ subinsertur repugnatio: ibi, *Rursus impugnatores, &c.* In octaua assertionis alterius ipsorum detractorum fit improbatio: ibi, *Rursus asseruisse, &c.* In nona cuidam conclusioni per detractores factæ responsiua fit impugnatio: ibi, *Ex præmissis autem, &c.* In decima modorum detractionis noua fit improbatio: ibi, *Præterea dicant nobis, &c.* In vndecima & vltima, Papalis intentio: ibi, *Nos itaque, &c. cætera.*

¶ *Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare constitutiones Ioannis xxij. Ad conditorem canonum. &, Cum inter nonnullos. supra immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tamquam hæretici, & Romanæ Ecclesiæ rebelles: ab omnibus euitandi si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda & tertia de clauium materia prolixa & vtilis disputatio.*

CAP. V.

QVia quorundam mentes sic pater [a] mendacij dicitur excæcasse [b], quòd nostris [c] constitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia vero, Cum inter nō nullos. vtique tam cum fratribus [d] nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus [e] quàm cum multis archiepiscopis & episcopis, alijsque ecclesiarum prælatis, necnon & compluribus sacræ Theologiæ magistris, ac vtriusq; iuris professoribus deliberatione præhabita [f] diligenti digestis [g], ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate [h] plectibili nisi [i] sunt detrahere, & nituntur [k] veritatem quam [l] continent, per falsas [m] insanias [n] obfuscare [o]: Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [p] simplicium [q] animos labefacere [r], ac in sui erroris deuium [s] deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad [t] impugnandas autem constitutiones prędictas [u] subscripta ratione [x], tam verbo quàm scripto, vsi sunt publice [y] sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [z] scientiæ in fide [a]

a ¶ *Pater mendacij.*] scilicet diabol⁹, cuius mēdacij multiplex est species. 22. q. 2. c. primum est.

b ¶ *Excæcasse.*] ipsorū corda obnubilando, vt viam veritatis nō agnoscant.

c ¶ *Nostris.*] idest per nos editis siue factis.

d ¶ *Fratribus nostris.*] loquendo de Cardinalibus in genere, omnes fratres appellat, vt hic, & extra de elect. in Genesi. in fi. & c. ecclesia 2. in fin. Sed in specie eos semper vocat filios, quando non sunt episcopi. de sup. negl. prælat. dilecto. de elect. coram. de testa. Raynaldus. sic etiam not. Host. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autē sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, vide in c. Execrabilis. super verbo, cum fratribus nostris.

e ¶ *Cardinalibus.*] quare sic dicantur, vide quod notaui in c. Execrabilis. in verbo, Cardinalibus.

f ¶ *Præhabita diligenti.*] simile C. ne filius pro patre. Authen. habita. & plenius dixi in c. Ad conditorem. §. nos itaque.

g ¶ *Digestis.*] idest decidēda & dissoluenda dubia factis. in procemio Inst. §. igitur post libros.

h ¶ *Temeritate plectibili.*] idest punibili cum non obediens decreto principis mors præcipiatur. 3. Regū 2. c. extra de maio. & obe. cap. si quis.

i ¶ *Nisi sunt.*] idest conati sunt in præteritum.

k ¶ *Nituntur.*] scilicet de præsenti.

l ¶ *Quam continent.*] scilicet dictæ nostræ constitutiones.

m ¶ *Falsas.*] idest non veras. falsitas enim nihil aliud est quàm immutatio veritatis. in corpore authen. de fide instru. circa princ. coll. 6. ad leg. Cornel. de fal. quid falsum.

n ¶ *Insanias.*] idest nō sanas opiniones, immo à veritate alienas, vt patet infra.

o ¶ *Obfuscare.*] idest obscurare seu obnubilare quātum in eis est.

p ¶ *Pestifera.*] idest pestis spiritualis animæ inductiua.

q ¶ *Simplicium.*] idest doli vel fraudis carentium. simile in c. prodiens. ff. de prob. l. cum de indebito. §. fin. autē. de quibus dici consueuit, q̄ propter sui innocentiam omni verbo credunt. 22. q. 4. c. innocens. Gratia cuius scire debes, q̄ quædam est in homine simplicitas, idest animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria, & talis simplicitas etiam iure approbatur. 6. q. 1. c. ex merito plebis. 16. q. 1. si cupis. & amica legis dicitur. Insti. de fideicom. hære. §. sed quia. & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo. l. 1. Est alia simplicitas, quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis, cum potius dicatur fatuitas, non approbatur. 39. dist. c. Petrus. 46. dist. c. de Petro. 74. dist. cap. episcoporum. ff. de postu. l. 1. § vlti. cum l. seq. de cura. furio. l. 2. Insti. de cura. §. sed & curator. in fine.

Simplicitas est duplex.

r ¶ *Labefacere.*] idest labi, vel ruere facere.

s ¶ *Deuium.*] in mala parte sumitur, vt alibi. C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de præsumpt. c. tertio loco.

t ¶ *Ad impugnandas.*] Secunda pars.

u ¶ *Prędictas.*] scilicet Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.

x ¶ *Ratione.*] idest inductione, seu allegatione.

y ¶ *Publice.*] ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si in re deposita. Insti. de oblig. quæ ex delic. nas. §. pœna. 11. q. 3. præcipue. extra de excel. pla. c. quàm sit graue. 1. 01. 32. q. 4. cap. nemo.

z ¶ *Clauem scientiæ.*] hanc clauem scientiæ isti ex capite proprio siue phantasia adinuenire sunt moliti, cum à nulla lege diuina vel humana originem sumpsisse reperiatur, saltem quantum ad hoc, ad quod ipsam inducunt, vt infra in §. præterea dicāt nobis.

De materia huius glossæ tenens quod docet beatus Thom. lib. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 1. & stiuncula 3. adde Sotū eod. lib. dist. 19. q. 1. art. 2.

a ¶ *In fide.*]

a ¶ *In fide.*] scilicet catholica.
b ¶ *Moribus.*] scilicet reformandis.
c ¶ *Immutabile.*] hoc forte dicunt ad instar iuris naturalis, quod de se immutabile est. Insti. de legit. agna. tut. §. vlt. de iure natur. §. sed naturalia quidem iura. 5. dist. §. primo.

de a ac moribus b semel diffinierunt Romani Pontifices adeo immutabile c perseuerat, quod illud d successori reuocare nõ e licet in dubium, nec contrariũ affirmare: licet de ijs quæ per clauem f potestatis ordinauerint, asserant secus esse g. In cõfirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorũ, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum hæc h verba asserunt contineri: Hæc i est regula Euangelica Christi & Apostolorũ imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet k proprium vel commune, sed in rebus quibus vtuntur l, habent simplicem vsum facti m: his addere præsumentes n præfatos o summos Pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ diffinisse paupertatem Christi & Apostolorum constitisse perfecte in expropriatione p cuiuslibet tẽporalis dominij ciuilis q & mũdani, & sustentationem eorũ r in solo & nudo vsu facti s etiam constitisse: ex quibus nituntur t concludere, non u licuisse nec licere x ipsorũ successoribus contra y pręmissa aliquid immutare. Ideoque z cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (si-

d ¶ *Illud.*] scilicet in fide ac moribus definitũ.
e ¶ *Non licet.*] sed qua fronte hoc dicere ausi sunt, non video, cum & Dominus per se ordinata in veteri testamento, aliquãdo reperiatur mutasse in nouo. 22. q. 4. incõmutabilis. 23. q. 8. occidit. extra de diuor. gaudemus. & de conse. dist. 3. peruenit. & definita per Romanos Pontifices ipsi ijdem & eorum successores mutasse reperti sunt: extra de consang. c. non debet. & dixi in c. quia in futurorum. & c. quia nonnunquam.

Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 3. c. 55.

f ¶ *Clauem potestatis.*] hoc impugnatur, vt patebit infra.
g ¶ *Secus esse.*] quia definitum per illã immutari potest, & eius contrarium affirmari.
h ¶ *Hæc verba.*] scilicet proxime sequentia, quæ tamen probant id ad quod inducuntur, vt infra in §. quòd autem subsequitur.
i ¶ *Hæc est regula.*] verba sunt prædictorũ summorum Põtificum cõfirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis Minorum.
k ¶ *Habet proprium.*] idest secundum quã nihil licet fratribus habere proprium vel commune: de ipsa enim regula (cum de se sit inanimata) certum est quòd nihil habere potest.
l ¶ *Vtuntur.*] scilicet fratres dicti ordinis.
m ¶ *Simplicem vsum facti.*] ex his moti fuerunt isti ad detrahendũ prædictis constitutionibus, non sane intelligentes istum simplicẽ vsum facti, vt patet infra. & in decreta. Ad conditorem. & c. Cum inter nonnullos.
n ¶ *Præsumentes.*] & male, vt patebit infra.
o ¶ *Præfatos.*] supra proxime.
p ¶ *Expropriatione.*] priuatiue ponitur syllaba, ex. vnde expone, expropriatione, idest carentia vel abdicatione.
q ¶ *Ciuilis & mundani.*] de dominio competenti, de iure diuino contrarium sentiebant. vt dixi in c. cum inter nonnullos.
r ¶ *Eorum.*] scilicet Christi & Apostolorum.
s ¶ *Vsu facti.*] absque aliquo iure secundum istos: quod tamen verum non est.
t ¶ *Nituntur concludere.*] falso tamen, vt infra patet in §. ex præmissis. & seq.
u ¶ *Non licuisse.*] scilicet dudum. vel in præteritum.
x ¶ *Non licere.*] scilicet de præsenti.
y ¶ *Contra præmissa.*] scilicet sic definita, secundum istos.
z ¶ *Ideoque.*] scilicet quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.
a ¶ *Sed ius faciendi.*] idest ipsis rebus vtendi & donandi, & ex his aliqua acquirendi, vt in decret. cum inter. §. rursus. & verba quæ sequuntur expone vt ibi dixi.
b ¶ *Licet falso.*] istorum falsa conclusio clarius patebit per ea quæ dicentur infra §. proximo.
c ¶ *Supradicta.*] scilicet quòd Christo & Apostolis non solũ simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi.

d ¶ *Contra ipsam.*] scilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel statuere prout in ea continetur.
e ¶ *Quòd autem quod in ratione.*] Tertia pars.
f ¶ *Videlicet.*] verba quæ sequuntur expone: & super his dic vt dixi in parte præcedenti.

cut asserunt) diffinierit Christum & Apostolos in ijs quę habuerunt, habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed a ius faciendi de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando. concludere satagunt, licet b falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supradicta c. Itẽ quia constitutio, Ad conditorem canonum. contra diffinitiones prædictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam d. Quòd e autem quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet f quòd illa quę per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrariũ affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in ijs quę per clauem potestatis per summos Pontifices ordinãtur, prorsus sit contrarium g veritati, patet ex sequentibus euidenter: primo quidẽ secundum h illos, qui i tenent clauem k spiritualem nequaquam l esse scientiam, sed ligandi atque

g ¶ *Contra veram veritati.*] quare dicas illud non fore tenendũ, immo penitus reprobandum, cum omnis assertio veritati, quæ Deus est, contraria vetustas erroris existat. 8. dist. c. consuetudo. & ideo veritati necessario reddere habet. ea. dist. c. veritate. & cap. præcedenti. & sequenti. & arg. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. quando actio de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlt. sub lege prima. extra de purga. vulg. c. significantibus. & scriptum est quòd veracium, idest, veritatem asserentium sumus tantummodo amatores. in corpore authent. vt in priua. dom. sacra mysteria nõ fiant. vltra medium. colla. 5. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatẽ colimus, ea tantummodo volumus in nostris legibus quæ ipsa re obtinent. C. de dotitia lib. tol. l. vnica.

Veritatis sumus amãdi.

h ¶ *Secundum illos.*] scilicet doctores & magistros.
i ¶ *Qui tenent.*] scilicet quod sequitur affirmatio simile verbum. & similis huius verbi expositio fieri consueuit extra de foro comp. c. si diligenti.
k ¶ *Clauem spiritualẽ.*] quæ ad instar clauis materialis est inducta: sicut enim clauis materialis dicitur instrumẽtum seu ministerium, quo clausum ostium aperitur: sic illa potestas, quæ attributa est dispensatoribus sacramentorũ, clauis dicitur. nam ostium cæli licet de se apertum existat, Apocalypsis 4. c. vbi dicitur. & ecce ostium apertum in cælo. quod est Christus: clausum tamẽ dicitur propter impedimentũ peccati originalis vel actualis impedientis humanam creaturam cælum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem potestatem in virtute passionis Christi illud impedimentũ tollitur, ex hoc porta cæli aperiri & reserari dicitur. de conse. dist. 4. c. proprie exemplum. de bapt. maiores. §. caute tamen. Sicut aliàs contingit quòd per sublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petendo, per quod tollitur impedimentũ exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedenti: & ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. & sublato impedimento exhæredationis per querelam inofficiosi testamenti aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff. de inoff. testa. l. qui de inofficioso. Et sublato impedimento præteritionis per petitam bonorum possessionem contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorũ ab impubere relictorum. ff. de vulga. & pupil. substi. l. & contra tabulas de leg. 3. l. vlt. §. fin. multa similia alia exempla super hoc dari possent.

Clauis spiritualis quæ est.

Cælum de se apertũ, quandoq; clauditur.

Cæli apertio legalibus exemplis declaratur.

l ¶ *Nequaquam esse scientiam.*] clauis enim talis spiritualis suscipitur per susceptionem ordinis sacerdotalis, vt infra sequitur, absque alia angustia seu labore. Scientia autem cum à natura non insit, ab euentu est, & cũ diligentia acquiritur. in corpore auth. de quæstio. §. hæc omnia. coll. 6. 16. q. 1. sic viue. C. de excus. artifi. l. 1. lib. 10. ff. de ædil. edic. l. pcipiunt ædiles, cũ scientia requirat studiũ, & exercitiũ studij expoicat vsum librorum. extra de verb. sig. c. exiijt. §. porro. circa fi. lib. 6. & de hoc per Guli. de elect. § postquã. lib. 6.

Scientia ab euẽtu est.

a ¶ *Potestatem.*]

soluendi potestatem[a] : patet assertores prędictos ponēdo esse[b] scientiā, errauisse[c] : pro quibus[d] facit clauis diffinitio[e], quæ à doctoribus[f] datur : Clauis est specialis potestas[g] ligandi atque soluendi[h], qua iudex ecclesiasticus dignos[i] recipere, & indignos[k] excludere[l] debet à regno. Item quia claues[m] de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur[n] : constat autem quod ordinato in sacerdotem scientia communiter[o] non confertur[p] : quare secundum[q] illos videtur[r], quòd scientia nō est clauis, sed potentia tantum ligandi atque soluendi debeat dici clauis[s]. Adhuc secundū[t] illos qui ponunt[u] vnā clauē[x] spiritualem[y] esse scientiam, & & secundum illos, qui auctoritatem discernēdi[z] inter[a] leprā & lepram esse asserunt clauē, & aliam potestatem ligandi atque soluendi[b] : noscuntur euidenter[c] errasse. Supponunt enim per claues[d] huiusmodi circa ea quæ fidei sunt, & alia[e] posse per constitutionem aliquam diffiniri : claues autem quæ in sacerdotali conferuntur[f] ordine ad[g] talia minime se extendunt : aliàs[h] sequeretur, quòd circa[i] præmissa possent constitutionem sacerdotes[k] simplices facere : quod[l] falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere ad generalem[m] potestatem attributam beato Petro, suisq; successoribus in[n] personā eiusdem in commissione officij pastoralis[o], per quam[p] vtiq; videtur euidenter ipsis omnia[q] concessisse, sine quibus pastoris vniuersalis[r] conuenienter cura nequit seu officium expediri: adhuc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium[s] effectum habere illa quæ per clauem scientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ statuuntur[t], supponētes alia[u] per clauem scientiæ, & alia[x] per cla-

a ¶ *Potestatem.*] in tali potestate consistit tota vis clauiū per Christum Petro concessarum. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque.

b ¶ *Esse scientiam.*] cum non sit.

Errat qui aliud pro alio putat.

c ¶ *Errauisse.*] aliud pro alio putando : hic enim est proprie error. 22. q. 1. cap. in his. 38. cap. quamuis. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 12.

d ¶ *Pro quibus.*] scilicet tenentibus clauē esse scientiam.

Hanc declarat Tur recremata 1. lib. suæ summæ. c. 91. conclu. 1. Ioann.

e ¶ *Diffinitio.*] idest, magistralis seu doctoralis descriptio.

f ¶ *Doctoribus.*] vnde doctor dicatur, & quæ in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegijs, & quot, & quibus nominibus nuncupetur, vide si placet quod super hoc plene notaui extra de magistris. cū sit nimis. cle. 5.

g ¶ *Potestas.*] quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in glos. quæ ad instar.

Mortui an possint absolui.

h ¶ *Atque soluendi.*] scilicet supra terram, non autem mortuos sub terra. ad hoc vide quod legitur & not. 24. q. 2. legitur. extra de sent. excom. à nobis 2.

i ¶ *Dignos recipere.*] per pœnitentiam ad soluendum : venia enim non datur nisi correcto. 24. q. 2. legitur. 50. dist. c. absit. & c. si qs postea. C. de summa trini. l. vlt. §. fin. de hære. l. Manichæos. à contrario sensu.

k ¶ *Indignos.*] per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obed. cap. si quis. & cap. cum in ecclesijs.

Excommunicati sunt exclusi à regno cælesti

l ¶ *Excludere debet à regno.*] scilicet cælesti. Sed qualiter per potestatem ligandi dicantur indigni excludi à regno cælesti? Respondeo, quia ligati per excōicationis sententiā iuste, vt quia per inobedientiam resistunt: per hoc Dei ordinationi resistere dicuntur. 11. q. 3. c. qui resistit. cū iudici ecclesiastico quilibet obedire ex præcepto Apostoli teneatur. extra de maio. & obed. omnes principes. 10. dist. c. certū est. & c. suscipitis. vnde per inobedientiā quis mori præcipitur. extra de maio. & obe. c. si quis venerit, idest per excommunicationis sententiam velut mortuus à cōione fideliū separari. extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. pen. quæ quidem excōicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi Ecclesia, rescindit. 3. q. 4. Engeltrudam. & excōicatus iuste à Deo dicitur separatus. 24. q. vlt. c. certū est. quia excōicatio dicitur æterna mortis separatio. 11. q. 3. nemo. cum Deus sit vita animæ. de pœnit. dist. 2. c. facilius. ver. item si antequam. & vita vitæ, idest, animæ, quæ est vita corporis. de pœnit. dist. 2. charitas. ver. item prouide. non immerito igitur quis per potestatem ligatus excludi à regno cælesti dicitur.

m ¶ *Claues.*] scilicet ligatoria vel absolutoria.

n ¶ *Conferuntur.*] de pœnit. dist. 1. c. multiplex. & c. quem pœnitet. 21. dist. in nouo. cū similibus. nec inferiori competere possunt in foro pœnitentiali. extra de pœni. omnis. quod prosequere vt not. Host. de offi. archid. cū satis. & plenius in summa de pœnit. cui cōfitendum. nam & si necessitatis tempore quis proximo[a] confiteri possit. de pœnit. dist. 6. c. 1. dicto c. quem pœnitet. in ver. tanta. ipse tamen absoluere vel ligare non potest sibi confitentem : quia claues non habet. vt ibi. & not. ita de offic. ord. cap. pastoralis.

a Vide D. Thomā in quæstionibus additis ad 3. par. q. 8. art. 2.

o ¶ *Communiter.*] idest regulariter. & hoc dicit, quia aliquando ex infusione simul cum sacerdotio conferri scientia potest inspiratione Dei, sicut & reperti sunt aliqui, licet penitus laici in episcopos & archiepiscopos assumpti. vt beati Nicolaus. Ambrosius, & Seuerus. 56. dist. §. his omnibus.

Scientia cū sacerdotio multis diuinitus infusa fuit.

p ¶ *Non confertur.*] istud oculata fide patet ad sensum in multis ad sacerdotium promotis qui absque scientia sunt reperti, & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & quali. cap. vlt. Et hoc idem tenere videtur sanctus Thomas de Aquino 4. sententiarum dist. 18. adde etiam quod dixi supra in glo. clauis enim, &c.

q ¶ *Secundum illos.*] scilicet qui dicunt clauem spiritualem nequaquam esse scientiam.

r ¶ *Videtur.*] Et est secundum eos. & sic tale videre est topicū, nō elenchum. simile de spon. c. præterea. qui mat. accu. pos. c. videtur. de transl. epis. inter corporalia. §. 1. de fer. c. capellanus. ff. de his qui in testa. delen. l. proxime. iuxta finem.

s ¶ *Dici clauis.*] quare hic dicas vt supra in glo. quæ ad instar. & glo. clauis.

t ¶ *Secundum illos.*] scilicet magistros, vel doctores.

u ¶ *Ponunt.*] idest supponunt, vel ponunt in opinione sua.

x ¶ *Vnam clauem.*] quasi velint dicere, q; non sunt plures : quasi vna sola sufficiat, cū vna tātum sit sera claudēs regnum, scilicet peccatū, ad quā amouendā seu aperiendā clauis Ecclesiæ est inducta, nec sūt pluses necessariæ.

Claudere peccatum sera dicit vnica cælum.

y ¶ *Spiritualem.*] hic potes dicere quod dixi s. in glo. quæ ad instar.

z ¶ *Discernendi.*] idest discretionem faciendi.

a ¶ *Inter lepram & lepram.*] idest inter peccatū & peccatum. non enim omnia peccata eandē exposcunt pœnitentiā. 29. dist. c. nec esse. 45. dist. c. 2. 50. dist. vt constitueretur. vnde in pœnitentia eligendus est confessor sciens soluere & ligare. de pœni. dist. 1. quem pœnitet. & dist. 6. c. 1. Alibi tamen hæc verba, leprā, & lepram sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali, extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. circa finem.

Lepra & lepra iudicium præsentat.

b ¶ *Soluendi.*] hic dicere potes q; dixi s. in verbo simili, soluendi.

c ¶ *Euidenter.*] idest patenter vel manifeste. simile ff. de except. rei iudica. l. euidenter.

d ¶ *Claues huiusmodi.*] quas scientiæ fore dicunt.

e ¶ *Et alia.*] scilicet circa mores, vt in parte præcedenti.

f ¶ *Conferuntur ordine.*] hoc statim s. proxime p iura cōprobaui.

g ¶ *Ad talia.*] scilicet q; sunt fidei p cōstitutioné aliquā definiēdā.

h ¶ *Alias.*] scilicet si ad talia se extenderent.

i ¶ *Circa præmissa.*] scilicet quæ sunt fidei.

k ¶ *Sacerdotes simplices.*] nō habentes auctoritatē præeminentem.

l ¶ *Quod falsum est.*] cum ad solū Petrum & eius successores spectet constitutionem super fide, & declarationem aliquam facere. 24. q. 1. c. quotiens ratio. & c. hæc est fides. & in c. Exijt. §. vlti. de verb. signi. lib. 6. & de sum. tri. c. fidei. §. nos igitur. Clem. 5. vt pote ad quos maiora Ecclesiæ negotia superna dispositione iussa sunt referri. 24. q. 1. rogamus. 17. dist. c. nec licuit. & c. huic sedi. extra de appel. vt debitus. in fi. de bapt. maiores.

Cōstitutio super fide à solo Papa fieri pōt.

m ¶ *Generalem potestatem.*] scilicet, Quodcunque ligaueris super terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur.

n ¶ *In personam eiusdem.*] 40. dist. c. non nos. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. & dic vt ibi not. per Inno. in glo. vlti. & de fo. comp. licet. in glo. fin.

o ¶ *Officij pastoralis.*] dicendo. Si diligis me, pasce oues meas. extra de elect. c. significasti.

p ¶ *Per quam.*] scilicet officij commissionem.

q ¶ *Omnia concessisse.*] probatur hoc argumento iurium. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdi. l. 1. §. vlti. de iurisdi. omn. iud. l. 2. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum. extra de offi. deleg. cap. præterea. nam aliàs talis cura commissa nulla videretur. ff. de offic. eius. l. vlt. extra de offic. deleg. ex litteris.

r ¶ *Vniuersalis.*] sic dicta, quia vniuersaliter super omnes tam fideles quàm infideles habet potestaté. super quo vide id quod not. Host. super hoc extra de voto & voti redemp. c. quod super his.

s ¶ *Alium effectum.*] quia reuocabilem & mutabilem.

t ¶ *Statuuntur.*] cum statuta per clauem scientiæ dicant esse immutabilia & irreuocabilia, licet in statutis per clauem potestatis dicant secus esse, vt parte præcedenti.

u ¶ *Alia per clauem scientiæ.*] scilicet immutabilia & irreuocabilia, secundos illos.

x ¶ *Alia per clauem potentiæ.*] possibilia mutari & reuocari.

a ¶ Se ipsam

...uem potentiæ statui, seu etiam diffiniri: quod euidenter est falsum: per clauem enim scientię, siue per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam [a] dixerimus esse clauem [l]) nil [b] aliud per ipsum illi cui datur tribuitur, nisi [c] auctoritas cognoscendi Ei autem cui datur auctoritas de re aliqua [d] cognoscendi, de illa diffiniendi non intelligitur esse data. Quare [e] restat, quòd ad conuenienter statuendum seu aliquod diffiniendum, vtraque clauis, scilicet cognoscendi & diffiniendi necessariò requiratur [f]: vel quòd soli [g] claui potentiæ [h] statuere competat & etiam diffinire [i]: sed sicut lumen materiale clauigerum in vsum clauis materialis dirigit [k], & quasi quantum [l] ad hoc obtineat [m] scientia vicem [n] lucis. Et hoc Saluator noster in promissione clauiũ facta beato Petro [o] sensisse videtur expresse, cũ post [p] illã immediate subiunxerit [q]: Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum [r] & in cælis: nulla de scientia habita [s] mentione. Quod autem [t] subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum Minorum, nõnullorum [u] prædecessorum nostrorum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti verba huiusmodi cõtinentur: Hæc est regula Euangelica, & cætera [x] supra posita, vsque ibi, in nudo vsu facti etiã cõstitisse patet: prorsus obuiat [y] veritati. Honorius quidẽ præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit: in cuius cõfirmatione de verbis [z] prædictis mentio aliqua [a] non habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti [b], nisi quatenus de vita Euangelica habetur mentio in [c] ipsa regula confirmata: ibi cũ dicit: Hæc est regula fratrũ Minorũ, videlicet, Domini nostri Iesu Christi sanctũ Euangeliũ obseruare, viuẽdo in obedientia [d], sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis cõcludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrũ ea quæ ipsi in verbis prædictis asserunt [e], fuerint diffinita [f] im-

a ¶ *Si ipsam dixerimus esse clauem.*] conditionaliter hoc ponit, non simpliciter, nec assertiue propter opinionem aliam contrariam, vt in princ. huius §. dixi. in glo. clauis enim.

b ¶ *Nil aliud.*] nã cum talis clauis in susceptione sacerdotalis ordinis conferatur, vt s. circa prin. huius §. & ibi probaui: absit dicere, q in simplicẽ sacerdotẽ translata videatur potestas statuendi vel definiendi de fide, quæ soli sedi Apostolicæ reseruatur in prærogatiuã priuilegij singularis, vt dixi j. proxi. in glo. cũ ad solũ. nã in generali cõmissione nõ transeũt ea quæ quis nõ esset in specie verisimiliter permissurus. extra de offi. leg. c. q translationẽ. de offic. vic. c. cum in generali. lib. 6. ff. de pecu. l. qui peculij. de pigno. l. obligatione. & arg. extra de procu. c. nõ põt. Cle. s. cũ nec simplex sacerdos possit manũ appon. re ad ea quæ sunt etiã simplici episcopo reseruata. extra de consue. c. quanto. de conse. eccle. cap aqua.

Certe Io. de Turrecre. lib. 1. c. 91. 9 conclu dicit aliam scientiã discernendi esse clauem & ponit ibi i ordine sacerdotali aliam clauem potẽtiæ. fatetur tamen in conclu. seq. istas duas claues ordinis non differre essẽtialiter, sed solum per comparationẽ ad actus diuersos & postea in c. 90. eo. lib. ponit istas duas claues in spiritualis iurisdictione. & in 8. conclu. asserit eas non differre. Fonta.

c ¶ *Nisi auctoritas cognoscendi.*] subaudi. & salutare remediũ in foro pænitentiæ adhibendi, vt s. eod. §. dictũ est.

d ¶ *De re aliqua cognoscẽdi.*] & sic simplex est cognitio causæ data. datus ergo simpliciter ad cognoscendũ, nõ censetur datus ad definiẽdũ, vt hic. & C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. de iud. authen. ad hæc. extra de offi. deleg. super quæstionũ. §. nos aũt. & §. verũ. & §. porro. non enim simplex cognitor habet definitionẽ, vt not. ff de procu. l. qui procuratorẽ. cum nec semper habeat iurisdictionem. ff. de re iudic. l. at prætor. licet super articulo, de quo iudex habet cognitionẽ, videatur regulariter habere iurisdictionem. ff. de verbo. signi. l. notionẽ. extra de offi. deleg. ex litteris. not. dicto §. nos aũt. secus aũt (quoniam hic dicitur de cognitione) est in illo cui vices iudicis sunt cõmissæ, etiam cum clausula, donec committens eas duxerit reuocandas: quia talis potestatem habet definiendi. extra de offi. dele. c. si delegatus. lib. 6. & antea hoc idem not. Hosti. eo. ti. c. si pro debilitate. licet Innoc. contrarium ibi notaret, & male.

Idẽ Io. de Turrecremata. lib. 1. summæ de Ecclesia cap. 116. conclusione 5.

e ¶ *Quare.*] scilicet quia potens simpliciter cognoscere, non potest definire.

f ¶ *Necessario requiratur.*] cum enim cognoscere & definire sint diuersa, habens vnũ, scilicet cognoscere, nõ ex hoc sequitur q habeat aliud, ad instar habentis etiã liberã & plenã administrationẽ, qui per hoc donare nõ põt, nisi expressa sibi data super hoc potestate. ff. de pact. l. cõtra iuris. & l. vlt. de dona. l. filius. & arg. ff. de iure iu. l. iusiurandũ. §. vlt. cum l. seq. ad instar etiã illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem à beneficijs non consequitur. extra de offic. vica. cap. licet. lib. 6.

Donare nequit habẽs administrationẽ etiã liberam.

g ¶ *Soli claui.*] scilicet, si dicatur vna tantum esse.

h ¶ *Potentiæ.*] scilicet cognoscendi.

i ¶ *Et etiam diffinire.*] scilicet cognoscendi, aliàs etiã diffinitio nõ competeret ex sola potestate cognoscendi, vt supra.

k ¶ *Dirigit.*] lumẽ præbendo in tenebris. 15. q. 8. c. sciscitantibus. vt videat & liberius discernat seram claudere, vel etiam aperire.

l ¶ *Quantum ad hoc.*] scilicet quo ad vsum clauium.

m ¶ *Obtineat scientia.*] scilicet in habente clauibus vti.

n ¶ *Vicem lucis.*] vt per scientiã habeat vim & claritatẽ in mente quo ad vsum clauiũ, & illã ponat in opere. 39. dist. Petrus. Habẽs enim vti clauibus, debet esse sciens soluere & ligare. de pæni. dist. 6. c. 1. aliàs suscipiens eas peccat, per ea quæ dixi in cap. Execrabilis. circa pric. in verbo, minus idoneis.

Clauibus habens vti, debet esse sciens

o ¶ *Beato Petro.*] cum dixit, Et tibi dabo claues regni cælorum.

p ¶ *Post illam.*] scilicet promissionem clauium.

q ¶ *Subiunxerit.*] Matth. 16. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6.

r ¶ *Solutum & in cælis.*] sed hoc intellige claue non errante: aliàs enim si ligando vel soluendo erraret, ligatus vel solutus quis nõ dicitur quo ad Deũ. Frequenter enim fit, vt qui per Ecclesiã militantẽ foris mittitur: intus sit, scilicet in Ecclesia triũphanti. & ille foris est, scilicet extra Ecclesiam triũphantẽ: qui intus, scilicet in Ecclesia militanti retineri videtur. 24. q. 3. c. si quis nõ recto. extra de sent. excõ. à nobis 2. talis autẽ error vt in pluribus vitatur in vsu clauium per scientiam soluendi & ligandi.

Excommunicat° quo ad Ecclesiã militantẽ, sæpe est absolut° quo ad triumphantẽ.

s ¶ *Habita mentione.*] quã verisimile est ipsũ fecisse, si scientiã talem reputaret, cum enim se daturũ claues promisisset, nõ videretur pmissum perfecte adimpleuisse, nisi id quod clauẽ reputaret, tradidisset. argu. ff. de leg. 3. l. librorũ. de auro & arg. leg. l. quáuis. de consti. pecu. l. promissor. §. constituto. de act. emp. l. 1. §. va cons. de vsu. l. videamus. §. in Flauiana. constat enim q facta Christi perfecta fuerint: ipse enim opus imperfectionis non nouit, vt scriptura sacra testatur. & argu. ad hoc in corpore authẽ. constitutio, q de dig. §. illud coll 6.

Christi facta fuerunt perfecta.

t ¶ *Quod autẽ subsequenter.*] Quarta pars.

u ¶ *Nonnullorũ.*] idest, aliquorũ, duplici negatiua per affirmatiuã exposita. & super hoc vide quod dixi in c. cum inter nonnullos.

x ¶ *Et cætera.*] hæc clausula comprehensiua est multorũ verborũ, vt hic vides. Simile ff. de lib. & posthu. l. Gallus. extra de libel. obl. dilecti. de appel. significantibus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. licet. ver. deierauit. Vnde facit in argu. pro more tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, q recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter ista clausula, & post redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non apposuerunt in nota vel in protocollo, & illa subintellecta fore dicuntur sub tali clausula, & cætera. de iure tamen scripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri, vt omnis falsitas & suspicio euitetur. in corpore authen. de tabel. § illud quoque & seq. coll. 4.

y ¶ *Obuiat veritati.*] & per consequens falsum est, vt dixi supra in parte 1. in versi. falsas.

z ¶ *De verbis prædictis.*] s. proxime & plenius s. parte 2. cõtentis.

a ¶ *Mentio aliqua non habetur.*] vnde falso Honorij verba super hæc allegant: quare in periculum criminis falsi se forte inuoluũt. ff. ad leg Cor. de fal. l. vlt. C de Iust. Codi. confir. §. hac igitur.

b ¶ *Intuenti.*] & sic oculata fide veritas huius elucescit. Instit. de gra. cognati. §. vlt.

c ¶ *In ipsa regula confirmata.*] Vnde Honorius per talem recitationem aliquid nõ definitũ, propositum, factum, aliquidve etiam definiuisse dici non potest. arg. C. de proba. l. rationes. communia vtriusque iudicij. l. scriptura. cum similibus. ex quibus probatur verba enarratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præben. c. si dignitatem. Clem. v.

Verba enarratiua fidẽ nõ faciũt.

d ¶ *In obedientia.*] hæc tria quæ sequuntur sunt de substantia religionis. de statu mona. cum ad monasterium. §. vlt.

e ¶ *Asserunt.*] scilicet Christum & Apostolos nihil commune vel proprium habuisse.

f ¶ *Diffinita.*] nã per modũ recitationis nõ diffinitionis per Papã Honoriũ fuerunt expressa: vnde verba sua ad vnum effectũ inducta, non sunt ad aliũ extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de cõdiuo. &

ditio. & demon. l. cum tale. §. vlt. de adi. leg. l. inutiliter. & de liber. lega. l. Aurelius. §. testamento. de manumiss. test. l. Titia. §. Lucius. extra de præben. c. si dignitatem. Cle. 5. vbi de hoc dixi.

a ¶ *Immo.*] super hoc verbo videre potes quod dixi in cap. Execrabilis. circa princ. super verbo, immo.

conuenire possunt. ff. de acquir. rerum do. hæreditas in multis. si quis testamento liber esse iussus. l. 1. §. Scæuola. Et populo vt vniuerso auditio diuinorum, quæ facti est, conuenire non potest. ext. de sen. excom. c. si sententia. §. cum vero. sic nec ordini vt vniuerso: vnde vniuersitas vel collegium, quæ facti sunt, per se explicare nõ potest: sed per membra sua illa explicat, & explicare cogitur. ff. de cond. & demon. l. municipibus & arg. C. de appa. præf. præto. l. cornicularij. lib. 12. de excus. munc. l. maximarũ. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. sic etiam sentit Inno. d. sen. excó. Romana. circa fi. & Cõpost. de rescr. c. eam te. in gl. 1. §. sed quid si canonici. & Accursius. ff. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in ver. plurima per te. & ad hoc adde quod dixi in c. fratrum. sup. verbo, ciuitatibus.

mo [a] potest concludi potius, quòd vita Euãgelica, quã Christus & Apostoli tenuerunt, habere in cõi aliqua non [b] excludat, cũ sine proprio viuere, non exigat quod sic viuentes nihil habeant [c] in cõi. In declarationibus quoq; Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorũ, qui eandẽ regulam absq; confirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de [d] prędictis: immo per eas euidenter ostenditur eorum quę [e] habere licet ipsis fratribus, vsum [f] iuris ad ipsum ordinẽ pertinere. Gregorius [g] quidem in sua declaratione quantum ad hoc interseruit quæ sequuntur: Dicimus, quòd nec in speciali, nec in cõi debẽt habere [h] proprietatem: sed vtensiliũ, librorũ, & rerum mobilium, quas licet [i] habere, ordo vsum habeat, & fratres secũdũ quòd Generalis Minister & Prouinciales ordinandũ duxerint, his vtantur. Innocẽtius [k] autẽ & Alexãder præfati in suis declarationibus sic dixerũt: Dicimus insuper, quòd cum in ipsa regula contineatur expresse, quòd Fratres nihil sibi approprient, neq; domum, neque locum, neque aliquam rẽ, quòd nec in communi, nec in speciali debẽt proprietatem habere, sed locorum, & domorũ, & vtẽsilium, & librorũ, & eorũ quę licet habere, ordo vsum habeat: & Fratres secundum quòd Generalis & Prouinciales Ministri ordinandũ duxerint, his vtantur. Cum enim dicatur in declarationibus [l] supradictis, quòd ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad vsum iuris necesse [m] est hoc referri: facta quidẽ quæ singulorum [n] sunt, personã veram exigunt & requirunt [o]: ordo [p] autẽ vera persona non est [q], sed repræsentata [r] & imaginaria [s] potius est censenda: quare [t] quæ sunt facti, sibi vere conuenire [u] nequeunt, licet ei [x] possint congruere, quæ [y] sunt iuris. Adhuc [z] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ sequuntur: Hi sunt [a] illi sanctæ regulæ [b] professores, qui Euãgelico fundãtur eloquio [c], vitæ Christi roborantur [d] exemplo [e], fundatorumque [f] militantis Ecclesiæ Apostolorum [g] eius [h] sermonibus & actibus firmãtur. Et post in eadem declaratione subiunxit [i], dicẽs quod abdicatio proprietatis omniũ rerum tam in speciali quam in communi propter Deum, meritoria est & sancta, quã & Christus vitã perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit: quamq; primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos direxerũt: Ex verbis tamen prædictis [k] nequaquam potest colligi, quòd præfati prædecessoris nostri Nicolai intentio [l] fuerit dicere, quòd dicta [m] regula quo ad omnia quæ cõtinentur in ea, Euangelico [n] fundetur eloquio, ac vitæ Christi roboretur [o] exẽplo: nec quod Apostolorum vita & actibus sit firmata. Cõstat enim multa [p] contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec [q] exemplo firmauit: vtpote quòd præcepit conditor [r] regulæ Fratribus vniuersis, vt nullo modo denarium [s] vel pecuniam recipiant per se,

b ¶ *Non excludat.*] scilicet per hoc quod ibi dr̃ Christum & Apostolos sine pprio vixisse.

c ¶ *Nihil habeant in communi.*] cũ proprie loquendo habere in communi aliquid nõ sit pprium habere: de quo satis plene dixi in cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

d ¶ *De prædictis.*] scilicet verbis, q̃ detrahẽtes prædictis constitutionibus in eorũ declarationibus asserunt cõtineri.

e ¶ *Quæ habere licet.*] hic vide quod dixi in c. Ad conditorem.

f ¶ *Vsum iuris.*] non ergo tantum simplicem vsum facti, vt dicto cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

g ¶ *Gregorius.*] ponit verba declaratoria Gregorij.

h ¶ *Debent habere proprietatem.*] hæc verba & sequentia istos monere potuerunt ad detrahendũ dictis cõstitutionibus, male tamen.

i ¶ *Quas licet habere.*] hæc verba sane intellecta retorquẽtur contra tales: quia supponunt, q̃ aliquod ius competat habendi in talibus rebus: vt in c. Ad conditorem.

K ¶ *Innocentius.*] ponit verba declaratoria Innocentij Papæ, & Alexandri: super quibus dicas quod s. proxi. dixi.

l ¶ *Declarationibus supradictis.*] scilicet Gregorij, Innoc. & Alexan.

m ¶ *Necesse est hoc referri.*] cũ aliàs supponeret iniustus, quod dicere nefas est, vt in c. Ad cõditoré. & c. cũ inter nonnullos. & ibi plene dixi.

n ¶ *Singulorum sunt.*] i. p singulos explicanda.

o ¶ *Et requirunt.*] esse enim debet persona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quàm persona quærenda est. ff. de iure cod. l. quidam referunt.

p ¶ *Ordo autem.*] scilicet Minorum in genere.

q ¶ *Non est.*] cum sit nomen intellectuale carens anima: sed potest dici fungi vice personæ sicut hæreditas, municipium, societas, collegium, vniuersitas. ff. de fideiut. l. mortuo. insti. de stipu. seruorum. in princ. C. depositi. l. cum hæreditas.

Hæreditas iacens defunctũ repræsentat.

r ¶ *Sed repræsentata.*] scilicet iuris dispositiõe: sicut hæreditas iacẽs personã defuncti repræsentat. ff. de nouat. l. nouatio. in fi. de acqr. rerũ do. l. hæreditas enim. instit. de hæred. instit. l. seruus alienus.

s ¶ *Imaginaria.*] id est in imagine intellectus concepta: sicut aliàs aliquid intellectu percipitur magis quàm facto vel verbo dicitur. ff. de sol. l. ratum. de condi. ob causam. l. qui se. de iure dotium. l. si licet. §. quotiens. de dona. inter virum & vxor. l. 3. §. vlt.

t ¶ *Quare.*] scilicet quia facta per singulos explicanda personam veram exigunt: & ordo vera persona non est.

Hæreditas explicare non potest ea quæ facti sunt.

u ¶ *Conuenire nequeunt.*] probatur hoc per iura. hæreditas enim quæ de se quid vniuersum est. ff. de re iudic. l. hæreditas. de verb. signifi. l. nihil. ea quæ facti sunt explicare non potest. nec illa sibi

x ¶ *Ei.*] scilicet ordini, vt vniuerso.

y ¶ *Quæ sunt iuris.*] vt eligere, statuta facere, aliquẽ in fratrẽ recipere, & similia. arg. 16. q. vlt. cõgregatio. extra de elect. nullꝰ. & c. in Genesi. & potestas acquirendi ea quorum ordo capax est. arg. ff. de stip. seru. l. vsusfructus. quibus mo. vsusf. amit. l. seruo hæreditario.

z ¶ *Adhuc licet.*] Quinta pars, & ponit verba declarationis Nicolai tertij, aliàs iiij. contenta in decre. Exijt. §. porro. de verb. sig. lib. 6.

a ¶ *Hi sunt.*] scilicet fratres Minores.

b ¶ *Regulæ.*] scilicet beati Francisci.

c ¶ *Eloquio.*] i. verbo. ff. de dona. l. Aquilius.

d ¶ *Roborantur.*] i. est solidantur, vel firmat. f.

e ¶ *Exemplo.*] cuius q. dẽ Christi omnis actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. extra de sepul. c. 1.

f ¶ *Fundatorumque.*] repete, roborantur exemplo.

g ¶ *Apostolorum.*] dicuntur igitur Apostoli militantis Ecclesiæ fundatores simile de elect. fundamenta. lib. 6.

h ¶ *Eius.*] scilicet Christi, vel militantis Ecclesiæ.

i ¶ *Subiunxit, dicens.*] hoc videre potes quid super ver. his sequentibus dixi in c. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.

K ¶ *Prædictis.*] scilicet Nicolai quarti.

l ¶ *Intentio.*] ad quam semper recurrendum est: & superficiei litteræ est præferenda. extra de præb. cum olim. ff. de condi. & demon. l. in conditionibus. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi.

m ¶ *Dicta regula.*] scilicet sancti Francisci.

n ¶ *Euangelico fundetur eloquio.*] id est, fundamentum suscipiat ex verbo Euangelico.

o ¶ *Roboretur exemplo.*] scilicet quo ad omnia in ea contenta, vt s.

p ¶ *Multa.*] de quibus infra subijcitur.

q ¶ *Nec exemplo.*] scilicet facti.

r ¶ *Conditor regulæ.*] beatus Franciscus.

s ¶ *Denarium vel pecuniam.*] de denario vel pecunia recipiendis specialis per regulam facta fuit interdictio. dicto c. Exijt. §. cæterum in eadem: quia ipsorum receptio naturaliter, vt in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.

a ¶ *Nec firmauerunt exemplo.*] cum & Christus & Apostoli habuisse loculos & pecuniam sint reperti: quod prosequere vt dixi in c. cum inter non ullos.
b ¶ *Interdixit.*] Matthæi 10. cap.
c ¶ *Quod tamen.*] scilicet pecuniam portare.

tur sensisse. arg. ff. de fun. inst. l. quæsitum. §. idem respondit domo. & l. cum de lanionis. §. cum fundi. in lib. feu. de feu. cog. l. s. in §.
z ¶ *Non iuris alterius*] scilicet vtendi.
a ¶ *Quantum ad ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.
b ¶ *Etiam quo ad proprietatem.*] quasi dicat nedũ quo ad ius vtẽdi.

vel per interpositam personã, necnon & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ vtique nec Christus nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt[a] exemplo. Nec obstat, quod Christus portare pecuniam Apostolis & discipulis dũ ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit[b]: quod tamen[c] antequã eos mitteret ipsis fuisse legimus interdictum. Quodque post reditum pecuniam portauerunt, in pleriſque locis Euangelica veritas, & Apostolica dicta[d] testantur. Præterea[e] Augustinus dicit[f] expresse, quod[g] illud non[h] fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prædicabant Euangelium: quã[i] seruare[k] Apostolis licuit, vel etiã non seruare. Sed[l] hoc Romanus Pontifex prędecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obediẽtia[m] viuere, & sine proprio, & in castitate, ac alia si qua Euangelio reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse[n] dicere in declaratione prædicta: quod[o] vtique declarationibus[p] nostris in nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum[q] dixisse[r] sustentationem Christi & Apostolorum eius in solo & nudo[s] simplici consistere vsu facti: cum quo[t] ad Christum & Apostolos nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit[u] mentionem: immo sensisse satis videtur expresse, quod ius[x] aliud à proprietate habuisse potuerunt: cum de[y] sola abdicatione proprietatis non iuris[z] alterius in præfata declaratione, quantum[a] ad ipsos attinet, mẽtio habetur. Adhuc idem Nicolaus prędecessor noster videtur sensisse, quod Christus & Apostoli etiam[b] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset, respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in Euangelio[d] legitur, poterat fieri. statim quæ sequuntur subiunxit: Nec his quisquam putet obsistere quòd interdum dicitur Christum loculos[e] habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt[f] opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum[g] imperfectioni condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse: Alias impertinens[h] de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum[i] facti, frustra[k] diceretur, quòd in persona[l] infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum secũdum[l] perfectis[m] etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et[n] si quæratur propter[o] quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus[p], cuius dictum insertum est[q] in decretis, respondet dicens: habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorũ necessitatibus, & alijs indigentibus tribuebat: vnde[r] constat ipsum[s] de suis[t] discipulis hoc sensisse. Nec hoc, scilicet in cõmuni & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta

d ¶ *Dicta testantur.*] sed vbi. Vide quod not. plene in c. cũ inter nõnullos. in gl. scripturæ sacrę.
e ¶ *Præterea Augustinus.*] expositor verborũ Christi interdicentis Apostolis cum ad prædicandum mitterentur, pecuniam portare.
f ¶ *Dicit expresse.*] dicto c. Matth. 10. & Tho. ibidem post eum.
g ¶ *Quòd illud.*] scilicet pecuniam non portare.
h ¶ *Non fuit præceptũ.*] id est, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere, esset peccatũ. 4. dist. §. vlt. secus in ijs quæ sunt de consilio perfectionis, vt ibi, & 14. q. 1. §. quia ergo. not. extra de æta & quali. ad aures.
i ¶ *Quam.*] scilicet potestatẽ recipiẽdi necessaria ab ijs quibus Euangelium prædicabant.
k ¶ *Seruare Apostolis licuit.*] non erat enim magnũ ab illis vitæ necessaria & temporalia recipere, quibus spiritualia ministrabant. 1. ad Cor. 9. extra de præscri. cum ex officij. de offic. ordi. cap. si episcopus. lib. 6. 13. q. 1. §. his ita.

Temporalia recipiat qui spiritualia ministrat.

l ¶ *Sed hoc.*] scilicet quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Christi & Apostolorum roboretur exẽplo, quod sine proprio speciali vel communi habeant esse fratres: vt fuerat Christus & Apostoli. Hic autẽ sume literam, videtur intellexisse dicere. quæ est infra.
m ¶ *Obedientia.*] quæ dicitur melior quàm victima. extra de maio. & obe. c. illud. & quæ sit ratio, exprimitur s. cap. quorundam. §. penult.
n ¶ *Intellexisse dicere.*] subaudi nõ autem prohibuisse vsum etiam cum iure vtendi. & hoc latius infra patebit.

c ¶ *Dixisset.*] dicto c. Exijt. §. porro.
d ¶ *In Euangelio legitur.*] Io. 12. & 13. c. & 12. q. 1. c. habebat Dñs.
e ¶ *Loculos.*] hoc verbum expone vt dixi in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
f ¶ *Perfecta sunt opera.*] ipse enim opus imperfectionis non nouit.
g ¶ *Infirmorum.*] ratione imperfectionis.
h ¶ *Impertinens.*] hic nihil curo dicere: quia satis dixi etiam ante publicationẽ huius constitutionis in c. cũ inter nonnullos. in glo. quæ incipit, mirabile ibi videas.
i ¶ *Vsum facti.*] absq; alio iure proprietatis.
k ¶ *Frustra diceretur.*] & sic quo ad hoc sua declaratio fuisset inanis, frustratoria, & vacua: quod non est censendum: quia in constitutione verba apposita non debent esse superflua. C. de nouo cod. cõpo. circa medium. 19. dist. si Romanorũ. nec frustratoria. ff. de leg. 2. l. si quando. immo debent aliquid operari. ff. de vsur. si stipulatus. extr. de maio. & obed. solitæ. de priui. c. si Papa. lib. 6. de cõce. pręb. c. cum ei quem. Cle. 5.
l ¶ *Secundum eum.*] scilicet Christum: vel dic eũ scilicet Nicolaũ sup.
m ¶ *Perfectis etiam.*] quasi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.
n ¶ *Et si quæratur.*] forte per volẽtem diligenter cũcta rimari & perfecte intelligere id quod legitur. arg. in corpore authen. de quæsto § pe. coll. 6. & in c. quia nõnumquam. §. nos autẽ.
o ¶ *Propter quos.*] id est, quorum contemplatione & intuitu.
p ¶ *Augustinus.*] Ecclesiæ doctor egregius. & confessor eximius. extra de reliquijs. cap. gloriosus lib. 6.

o ¶ *Quod vtique.*] sic ipsum intellexisse.
p ¶ *Declarationibus nostris.*] scilicet factis in constitutionibus. Ad conditorẽ. & cũ inter nonnullos. cũ in eis non dicatur quin carere proprio, & sub obediẽtia, & in castitate viuere debeãt, & quæ quo ad Euangelica in regula expressa, ipsa regula Euangelica dicatur.
q ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum quartum.
r ¶ *Dixisse.*] scilicet in sua declaratione.
s ¶ *Nudo.*] id est, depurato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure vtendi.
t ¶ *Quo ad Christum & Apostolos.*] licet quo ad fratres de tali vsu expresserit.
u ¶ *Fecerit mentionem.*] hic videre potes quod dixi supra eodem §. proximo. circa princ. in glos. vnde talio.
x ¶ *Ius aliud.*] saltem personale vel personæ cohærens.
y ¶ *De sola abdicatione proprietatis.*] de ipsa sola mentionẽ faciendo per modum abdicationis aliud ius abdicasse in dubio non videtur sensisse. arg. ff. de fun. inst.

q ¶ *Insertũ est in decretis.*] 12. q. 1. c. habebat Dominus hãc auctoritatẽ Augustini expone, & super ea dic vt plene not. in c. cũ inter nonnullos. in gl. scripturæ sacræ, vltra mediũ eiusdem glossæ.
r ¶ *Vnde.*] scilicet quia Dominus loculos habebat oblata conseruans, & suorum, &c.
s ¶ *Ipsum.*] scilicet Christum.
t ¶ *De suis discipulis.*] illi appellatione suorum de quibus præmiserat non immerito comprehenduntur: vt pote per eum sine fraude & fictione recepti & sui familiares & domestici commensales. arg. extra de verb. signi. cap. sicut. de priuil. cap. licet. de sent. excom. quicunque. lib. 6. ratione enim seruitij dicebantur sui. C. in qui. caus. col. censi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio respectu sui dicuntur, contra quos quis testimoniũ ferre non cogitur. C. ad Turpil. si fœmina. & ibi not. per Gar. dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de testi. cap. de cætero.

Suorum appellatione quæ contineantur.

a ¶ *Altissima*

dictum Gregorij noni prædicti, altissimæ a paupertati, qui in quadam sua decretali b dicit expresse, fratres Prædicatores c & Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos Prædicatores habere in communi etiã quo ad proprietatem aliqua d, quod e eorum f regulæ & statui non g repugnat. Hoc etiam h Alexander i prædecessor noster præfatus in condemnatione libelli k contra statum Prædicatorum & Minorum editi, videtur sensisse, in qua l aliquando de dictis m fratribus quæ sequuntur subiunxit: cum insuper respondet, quòd ijdem fratres n omnia propter o Deum dereliquerint, exilia p vitæ subsidia mendicantes, Christumq; imitentur pauperem q, perfectionem r Euangelicam amplexando, propter s quod euidenter apparet eos t non solum in statu saluandorum u existere, sed x etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiam y, quæ quidem ipsius perfectionis Euangelicæ tenet z formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem a gloriam promereri: vbi b quidem expresse dicit, Prædicatores Christum pauperem imitari c, ipsosque perfectionem Euangelicã amplexari d, & in statu existere perfectorum: quodque ipsorũ religionis obseruãtia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen constat ipsos e habere posse etiam f quo ad proprietatem aliqua g iuxta eorũ regulã in cõmuni. Nec obstat h quod dicunt Innocentiũ, (aliàs Cælestinũ) v. prædecessorẽ nostrum dixisse altã paupertatẽ esse habere pauca i propria propter Deum: altiorem quę nulla k habet propria, tamen habet in l cõmuni: altissimam, quæ nihil habet in hoc mũdo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quod hoc dixerit, non vt Papa m, sed vt frater n Petrus de Tarantasia in quadã postilla sua. quare o dicta præmissorũ summorũ Pontificũ p sunt ei q merito preferenda r. Dicũt etiã, quòd Apostolus de tali altissima s loquitur paupertate dicens t, & altissima paupertas eorũ abundauit in diuitias simplicitatis eorũ: quod euidenter est falsum u: quia ibi loquitur de paupertate Macedonũ, qui x etiam y in speciali bona temporalia obtinebant z, de a quibus Apostolus b asserit, quod supra c vires suas miserãt eleemosynas sanctis. Quod d autem

a Altissimæ paupertati.] cum nec videantur derogare perfectioni: quia sine eius impedimento possunt in communi aliqua possideri. 12. q. 1. c. expedit.
b Decretali.] extrauaganti.
c Prædicatores.] Nota Prædicatores præmitti: quia primo processit eorum institutio. simile extra de excess. præl. c. 1. de reli. do. c. 1. de deci. c. 1. in suprascriptione. lib. 6.
d Aliqua.] puta horrea, cellaria pro grano, & vino recolligendis.
e Quod.] scilicet habere aliqua in communi.
f Eorum.] scilicet Prædicatorum.
g Non repugnat.] cũ ipsorum regula habere eis talia non interdicat.
h Hoc etiam.] scilicet ꝙ habere aliqua in cõmuni etiam quo ad proprietatem non derogat paupertati.
i Alexander.] scilicet quartus, cuius confirmationem dicti detractores pro se inducebant, vt s. in parte 2.
k Libelli.] id est facta de libello subuersiuo, vel detractorio quantum in se erat ordinum Prædicatorum & Minorum. Et quæ sit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C. de famo. libel. l. 1. ff. de iureiuran. l. lex Cornelia. §. si quis librum. & 5. q. 1. c. quidã.
l In qua.] scilicet condemnatione.
m De dictis fratribus.] scilicet Prædicatoribus & Minoribus.
n Iidem fratres.] scilicet Minores & Prædicatores.
o Propter Deum dereliquerint.] sic fecerunt Apostoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.
p Exilia.] id est tenuia & pauperrima: sicut vulgariter dici consueuit, ꝙ frequenter aliqua ecclesia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem sic dicuntur exilia: quia eisdem fratribus per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas. extra de relig. domi. c. 1. §. confirmatos. C. de mendican. vali. l. 1. lib. 10.
q Pauperem.] id est, in paupertate viuere volentem.
r Perfectionem Euangelicam.] iuxta quam saltem de consilio omnia abdicanda sunt, vt in Euangelio legitur, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. 14. q. 1. §. 1. not. extra de æta. & quali. ad aures.
s Propter quod.] scilicet ꝙ Christum dicuntur imitari. & perfectionem Euangelicam amplexari.
t Eos.] scilicet Fratres Prædicatores.
u In statu saluandorum.] per hoc ꝙ reliquerunt omnia pp Deũ.
x Sed etiam perfectorum.] in hoc scilicet ꝙ Christum imitantes perfectionem Euangelicam amplexantur.
y Obseruantiam.] de se multum meritoriam existentem, vt in c. quorundam. §. penult.
z Tenet formam.] in relinquendo omnia propter Deum.
a Præcellentem gloriam.] scilicet vitæ æternæ: iuxta verbum Euangelij, Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.
b Vbi quidem.] scilicet in dicti libelli condemnatione.
c Imitari.] Volendo in paupertate viuere.
d Amplexari.] in relinquendo omnia propter Deum.
e Ipsos.] scilicet Prædicatores.
f Etiam quo ad proprietatem.] quasi dicat, nedum quo ad vsum.
g Aliqua.] expone hic vt supra.
h Nec obstat.] scilicet prædictis, ꝙ habere aliqua in communi non obuiat altissimæ paupertati.

i Pauca propria.] forte ad vitæ sustentationem. arg. 47. dist. cap. sicut hi.
k Nulla habet propria.] scilicet in singulari.
l In communi.] ideo in illis magistraliter dici potuit esse altiorẽ paupertatem quàm in proprijs: quia illa vere dici nõ possunt propria. arg. ff. de ver. sig. l. pupillus. §. vlt. 47. dist. c. sicut hi. & quia in illis non competit sic plena dispositio sicut in proprijs. ff. cõi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C. mandati. & in illis naturali vitio euenit negligi quid cõiter possidetur. C. quãdo & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. Et per eandẽ viã loquens si magistraliter vel argumentaliter potuit moueri Innocentius iste ad dicendũ, ꝙ altissima sit paupertas nihil habere velle, etiã in cõi propter abdicationem omnimodã sollicitudinis temporaliũ: quæ vix sine peccato saltem veniali exerceri potest. 86. dist. æqualis.
m Non vt Papa.] tãquã Papa enim multa potuisset declarando nedũ fidei articulũ: immo & nouum articulum inducendo, quod intellige vt diximus in cap. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.
n Sed vt frater Petr⁹.] & sic vt priuatus, vel vt magister nõ potens cõstitutionem generalem inducere: cum hoc facere solo spectet ad principẽ C. de legi. l. 1. Sic aliàs est reperire ꝙ quis Papa existẽs, aliqua profert non tamquã Papa, sed vt magister: & tamẽ eius dictis tamquam magistri non statur. extra de resti. spol. cap. literas. §. nos autẽ. cũ ibi not. Nec interlocutoriæ eius sine causæ cognitione prolatæ in certo negotio. statur in alio, cũ non vt princeps eã sic tulisse videatur. C. de legib. l. 3. §. vlt. & aliàs reperitur ꝙ aliquis nõ vt ipse, sed vt aliqs aliqua facit ff. de adop. l. si pater. §. qui duos. sol. matri. l. si vero negotiũ. §. 1. ad senatusconsul. Sylla. l. si sequens. in fi. C. de admini. tut. l. cum quæ sã. cũ similibus.
o Quare.] scilicet quia illa dixit nõ vt Papa, sed vt frater Petrus.
p Summorum Pontificum.] scilicet Nicolai iiij. s. in versu, adhuc idem. & Gregor. s. in versu, nec hoc scilicet. & Alexandri s. in verb. hoc etiam.
q Ei.] scilicet Innocentio, qui prædicta non vt Papa, sed vt priuatus dixit.
r Preferenda.] vtpote auctorizabilia. & ab omnibus obseruanda. 11. dist. nolite. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges vt generales. cum vt dixi sine impedimento perfectionis possint in communi aliqua possideri. 12. q. 1. expedit.
s De tali altissima.] scilicet quia nihil habet in proprio vel cõi.
t Dicens.] 2. ad Corinth. 8. cap.
u Est falsum.] scilicet ꝙ Apostolus dicta verba protulit loquendo de paupertate Christi & Apostolorum.
x Qui.] scilicet Macedones.
y Etiam in speciali.] quasi dicat, nedum in communi.
z Obtinebant.] alias eleemosynas de quibus sequitur facere minime potuissent: vt plene dixi in cap. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ. circa finem.
a De quibus.] scilicet Macedonibus.
b Apostolus asserit.] dicto c. 2. ad Corinth. 8.
c Supra vires suas.] id est, supra quàm commode pati posset valor facultatum suarũ. arg. ff. de iure do. l. sine generalis. de rei. l. ac si quis. §. æquum. vbi pupil. educ. debe. l. in alimentorum. §. 1. C. de rescin. ven. l. quisquis. vbi verba similia sic exponi consueuerunt.
d Quod autem dicitur.] Sexta pars.

Possessa communiter negligũtur frequẽter.

Vide elo. B. Thomã 2. 2. q. 88. art. 10.

dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri cōtineri[a], quod fratres Minores in rebus quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem vsum facti: dicimus, quod si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni[b] iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius[c] habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationem Gregorii, Innocētii, Alexandri summorum Pontificum prædictorum, quibus expresse quòd talium bonorū ordo vsum habeat, continetur[d]: quod de vsu iuris est intelligēdum necessario, vt superius est[e] probatum. Adhuc dicimus, quod est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum vti propriè potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatū. & † Augustinus in lib. xi. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quod actus vtēdi huiusmodi esset reputandus non iustus[f], cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtēdi: vsus autem nō iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adijcit, sed sibi repugnare potius noscitur[g] manifeste. Quòd autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile[h] nō videtur: immo quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in se & etiam Romañ. Eccles. recipiebat dominium, quarum vsum facti licere[i] habere fratribus, seu ordini antedictis; subiungens, quòd non rerum[k] omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis[m], vt permissis[n]. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat[o], qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiūxerit[p], quod moderatus vsus in expēsis prius rebus ipsis fratribus est concessus. ¶ Rursus[q] impugnatores[r] constitutionū huiusmodi asserere publice[s] perhibētur, quod libellum & dicta magistrorum asserentium dictam[t] paupertatem & vitā dictorum fratrū[u], non esse Euangelicam & Apostolicā, summi Pontifices damnauerunt[x], districtius per Apostolicas litteras inhibentes[y], ne quisquam præmissa[z] vel aliquid præmissorum contumaciter astruere[a], seu quomodolibet præsumeret defensare[b]: ita tuentes, quod præsumens contrarium tamquam contumax, Ecclesiæ Romanæ rebellis[c] ac vt hæreticus[d] haberetur. Ad quod[e] dicimus assertionē[f] huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, quod contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidē quo ad hoc continet[g] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquā præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter[h] asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunque vero hoc[i] præsumpserit, tamquā contumax & Ecclesiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt hæreticus haberetur, vt patet in serie sententiæ[l] condemnationis prædictæ. ¶ Rursus[m] asseruisse dicuntur publice[n] huiusmodi assertores, quòd abdicatio[o] iu-

a ¶ *Contineri.*] dicto c. Exiit. §. porro.

b ¶ *Omni iure.*] saltem personali vel personæ cohærenti.

c ¶ *Nullum ius.*] etiam personale.

d ¶ *Continetur.*] vnde illorum plurium videtur super hoc iudiciū præferendū, vel saltē iuxta illud Nicolai iiij dictū fore intelligendū. consueuit enim esse integrum iudicium qđ plurimorū sententijs cō probatur. & quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. à quibus. & p ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. de inge. manumis. l. 3. & maxime per ea quæ ī. subijciuntur, scilicet quòd ordo vsum habeat.

Iudicium integrum dicitur qđ plurimorū sententijs comprobatur.

e ¶ *Est probatum.*] s. in §. quod autē subsequenter. in decre. Ad conditorem canonum. vbi de hoc satis dixi. quare hic non repeto.

f ¶ *Non iustus.*] qualiter hoc per iura probetur, vide quod not. in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.

g ¶ *Noscitur manifeste.*] & hoc pbatur vt dixi in c. ad conditorem. in §. licet autem in rebus, in ver. præterea si simplex.

h ¶ *Probabile non videtur.*] videas hic qđ late dixi dicto c. Ad conditorem. in verbo æstimare.

† al. ita: & Augustinus de doctrina Christiana, tenet, &c.

i ¶ *Liceret.*] id est, licitū esset: p hoc excludēs vsum iniustū. arg. 14. q. 4. c. quid dicā. 23. q. 7. c. 1. ff. de cond. & demō. l. filius. & dixi dicto c. Ad conditorem. §. licet.

k ¶ *Non rerum omnium.*] puta pecuniæ.

l ¶ *Nulla rerum.*] in quibus licet vel non licet habere fratribus ipsis.

m ¶ *Prohibitis.*] vt pecunia.

n ¶ *Vt permissis.*] in quibus cēseretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.

o ¶ *Intelligi debeat.*] sed qualiter hoc, vide quod dixi dicto c. Ad cōditorē. §. licet. circa fi. in gl. si quæras quare hoc.

p ¶ *Subiunxerit.*] & hic etiam vides quod ibidē post dictam glos. dixi.

q ¶ *Rursus.*] 7. pars.

r ¶ *Impugnatores.*] scilicet dictarum constitutionū, Ad conditorē. & cum inter nonnullos.

s ¶ *Publice.*] in hoc deterius committebant q̄ si occulte assererent, pter maioris mali exēpli perniciem. 11. q. 3. præcipue. & arg. extra de exces. præla. quàm sit. & quia rationibus & auctoritatibus defendere se nituntur. 32. q. 4. c. nemo. vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa si lateat, quàm si culpæ vsurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

Publice delicta sunt occultis grauiora.

t ¶ *Dictam paupertatem.*] scilicet arctissimam.

u ¶ *Fratrum.*] scilicet Minorum.

x ¶ *Damnauerunt.*] non sine periculo asseruntur: falso tamen dicti summi Pontifices hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi quod ipsi damnassent. 11. dist. cap. hoc vestræ. & i. g. ff. eo. C. de sum. tri. l. 1. cum simi.

y ¶ *Inhibentes.*] tali inhibitioni, si facta fuisset, obtemperari debuisset. 4. dist. denique. 11. q. 3. qui resistit. extra de maio. & obed. si quis. ff. de reg. iur. l. non videtur dolo. §. qui iussu.

z ¶ *Præmissa.*] scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse Euangelicam & Apostolicam.

a ¶ *Astruere.*] id est, affirmare. simile extra de causa poss. cum Ecclesia. §. nos igitur.

b ¶ *Defensare.*] si per dictos summos Pontifices præmissa fuissent dānata, & inhibita, extunc ipsa defendentes damnabiliores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum.

c ¶ *Ecclesiæ Romanæ rebellis.*] cuius pœna magna est, vt colligitur 11. q. 3. qui resistit. extra qui fi. sint legi. per venerabilem. & cap. penul. & dicetur latius ī. eod. cap. in fine.

d ¶ *Hæreticus haberetur.*] hic videre potes quod dixi in capit. cum inter nonnullos.

e ¶ *Ad quod dicimus.*] hic incipit impugnare constitutionem per impugnatores assertam.

f ¶ *Assertionem huiusmodi falsam esse.*] vnde sic allegantes viderentur falsi criminis se reos fecisse: vt dixi s. in §. qđ autem subsequenter. in glos. vnde falso.

g ¶ *Continet quæ sequuntur.*] ponit tenorem sententiæ. vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.

h ¶ *Pertinaciter.*] hic posses recitare quæ dixi in cap. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.

i ¶ *Hoc præsumpserit.*] scilicet prædicta vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.

k ¶ *Vt hæreticus haberetur.*] patet hic manifeste, q non omnis contumax vel rebellis Ecclesiæ Romanæ hæreticus est cēsendus. Super hoc autem vide quod legitur & not. 19. dist. c. nulli fas. & 35. q. 5. violatores. & per Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus.

l ¶ *Sententiæ.*] licet autem præmissa asserens vel aliquod præmissorum secundum seriem sententiæ contumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictam paupertatem & vitam fratrum in nihilum fore Euangelicam & Apostolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus non esse talem: cum nec in omnibus talis fuerit, vt s. in §. quod autem subsequenter. ver. adhuc licet declaratio.

Not. textum bene. & quis dicatur hæreticus. vide gl. de. 1. de vsu. c. hæreticus. 24. q. 3. & Io de turre Cre. li. 4. par. 2. c. 2. Ponte.

m ¶ *Rursus asseruisse.*] Octaua pars.

n ¶ *Publice.*] hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simili verbo, publice.

o ¶ *Abdicatio iuris.*] hoc verbū, iuris, secundū intentionem istorū assertorum

assertorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.
a ¶ *Cuiuscunque rei.*] etiam vsu consumptibilis secundum istos. cum dicat, cuiuscunque.
b ¶ *Est sancta.*] pro talibus assertoribus facit constitutio Nicolai tertij, Exijt. §. porro. sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decret. Ad conditorem. & ♯. dicetur.

enim vsus sine iure vtendi subsistens iniustus & iniuriosus est, vt probaui plene in c. cum inter in glo. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. 5. c. 1. & in multis cap. seq. 1. q. 1. nõ est putãda. extra. de deci. ex transmissa. & arg. ff. pro socio. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est in l. si fratres.

ris in cuiuscũq;[a] rei proprietate & in vsu eius est[b] sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata[c], Apostolis imposita, & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis cõuincitur esse nõ[d] iustus, sed tanto iustior atque perfectior & Deo[e] acceptior, & mundo exẽplatior, quanto plenius renuntiatũ fuerit omni iuri, per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa[f] talia: cum neque Christum expropriationem[g] prædictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam Euangelica seu Apostolica doceat[h] historia: sed contrarium euidentius manifestat[i]. Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris[k] prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem[l] naturæ in Christo & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem[m] includit & errorem[n] dictum huiusmodi euidenter. Impossibile[o] enim est actum humanum extrinsecum esse iustũ, si exercens actum ipsum nullũ ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario[p] conuincitur talis vsus. Item[q] est absurdum & erroneum, quod actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciẽdi sit iustior & Deo[r] acceptior, quàm habentis, cum concludat actum[s] iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm[t] sit iustus. ¶ Ex[u] præmissis autem inferre nituntur[x], (vt fertur) quòd prædictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserũt[y]) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatum[z], & adhuc sic loquentes dum[a] per talia constitutiones[b] nostras impugnare satagunt, constitutiones illas[c] quibus se adiuuant ostendunt (si[d] eorum falsæ assertiones veræ existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem[e] Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid[f] statuere cõmune, nec sibi[g] licuit contra[h] statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorũ statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum[i] fecisse[k] (secundum eorum assertionem) noscitur[l] euidenter. Cum enim illi[m] declarauerint, quòd ordo Minorum habet vsum earum rerum, quas licet[n] eis habere, quod[o] ad vsum iuris est referendum necessario, vt superius est probatum[p], ipse[q] vero secundum[r] ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum[s] facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit[t] huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam dumtaxat[u] à fratribus ipsis præcise & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum

c ¶ *Seruata.*] hoc de Christo & Apostolis ex sensu proprio, absque auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.
d ¶ *Esse non iustus.*] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.
e ¶ *Deo acceptior.*] prout talibus assertoribus visum est: sed desipiunt, vt infra colligitur.
f ¶ *Multa falsa.*] propter quæ in cæteris nihil, vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. arg. 16. dist. canones. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. non liceat. 9. dist. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc not. C. de transa. l. si ex falsis. & plenius per Host. extra de fide instr. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.
g ¶ *Expropriationem.*] id est, abdicationem.
h ¶ *Doceat historia.*] vnde erubescere debent tales loquentes super hoc absque scripturę auctoritate. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. vnde si illi in dicendo hoc asserant reperiri in scriptura sacra, nõ procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi ♯. in glos. vnde falso.
i ¶ *Manifestat.*] super hoc vide quod notaui in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
k ¶ *Iuris prædicti.*] scilicet personalis etiam, vel personæ cohærentis.
l ¶ *Sustentationem.*] quã à se nulla professio potest excludere, vt in c. Exijt. §. porro. ver. ne autem.

Impossibilitas non est tolerabilis in iure.

m ¶ *Impossibilitatem includit.*] quæ tolerabilis non est in iure. arg. ff. de act. & obl. non solũ. in fi. insti. de inuti. stip. circa prin. 4. dist. cap. erit autem lex.
n ¶ *Et errorem.*] ex hoc tale dictum damnabile est de iure. arg. C. de castren. pec. mili. l. errat. lib. 12. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pac. l. si pacto. de iudi. c. 1.

Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur.

o ¶ *Impossibile enim est.*] scilicet de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. quæ sententiæ sine appellatione rescinduntur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiurand. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4. inter cætera.
p ¶ *Necessario conuincitur.*] qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
q ¶ *Item est absurdum.*] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum. arg. extra, de excep. cum inter. & de præben. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. solut. matrim. l. diuortio.
r ¶ *Et Deo acceptior.*] illud enim nullo modo potest esse: omnis

s ¶ *Actum iniustum.*] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.
t ¶ *Quàm sit iustus.*] hoc autem nullatenus dici nec esse potest: omnis enim actus iniusti Deus aspernator est: & ideo Cain munera non respexit. 14. q. 5. cap. scriptum est. aliàs sequeretur, quod quis male faciendo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. infitiando. §. infans. & melioris esset conditionis stultus quàm peritus, cõtra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præb. cum qui. lib. 6.

Stultus nõ debet esse melioris cõditionis quàm peritus.

u ¶ *Ex præmissis.*] 9. pars
x ¶ *Nituntur.*] scilicet dicti doctores.
y ¶ *Expresserunt.*] vt ♯. in parte 2. & sequentibus duabus colligitur.
z ¶ *Est probatum.*] ♯. in §. quod autem subsequenter.
a ¶ *Dum per talia.*] scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.
b ¶ *Constitutiones nostras.*] scilicet, Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.
c ¶ *Illas.*] Honorij iij. scilicet, Gregor. ix. Innocentij iiij. Alex. iiij. Nicol. iij. vt ♯. in parte secunda.
d ¶ *Vere existerent.*] scilicet quòd definita per alios nobis non licuisset mutare.
e ¶ *Constitutionem.*] scilicet Exijt qui seminat.
f ¶ *Aliquid statuere.*] prout illi asserunt.
g ¶ *Nec sibi.*] scilicet Nicolao.
h ¶ *Contra statuta.*] de quibus vidisti ♯. in §. quod autem subsequenter.
i ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum.
k ¶ *Fecisse.*] scilicet aliqua statuendo, vel declarando contra statuta prædecessorum.
l ¶ *Noscitur euidenter.*] dicto c. Exijt. §. porro. & recitatur ♯. in §. adhuc licet.
m ¶ *Illi.*] scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.
n ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
o ¶ *Quod.*] scilicet res ad vsum habere.
p ¶ *Est probatum.*] ♯. in §. quod autem dicitur.
q ¶ *Ipse vero.*] scilicet Nicolaus.
r ¶ *Secundum ipsos.*] scilicet detractores.
s ¶ *Vsum facti.*] qui de se non est possibilis absque iure, vt in cap. Ad conditorem. & ♯. in §. quod autem dicitur.
t ¶ *Statuit.*] scilicet Nicolaus iij. secundum eos.
u ¶ *Dumtaxat.*] hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

quòd cõtra declarationes prædecessorum prædictorum ordinauerit [a]: sed [b] ipsum illas [c], quantum ad ea quæ sua declaratio continet [d], etiam reuocasse [e]. Ipse [f] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit [g], ad sedis Apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipse declarauerat [h], pertinere, sic dicens: si quid in prædictis [i] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis Apostolicæ deducatur [k]: vt ex auctoritate Apostolica sua [l] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [m] his statuta condere, & condita declarare [n]: cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores [o]. Adhuc patet [p] quod [q] asserunt esse falsum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixisset [r] nouas religiones institui: tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui [s] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium nonum prædecessorem nostrũ dissoluti certo modo in concilio generali [t]. Si igitur post interdictũ generalis [u] concilij licuit summis Pontificibus [x] non confirmatos ordines confirmare, & [y] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere [z], non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum [a] solus [b] summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarare, seu alias immutare [c]. Patet autem quòd neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum [d], licet Innocentius iiij. celebrauit cõcilium generale, tamen in illo [e] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit [f] ipsius declaratio supradicta [g]. Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit [h]. Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali [i] concilio, vbi cassati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrũ Minorum & Prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos [k], sic dicens: [l] ad eos, quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionẽ extendi. ¶ Præterea [m], dicant nobis vbi [n] legunt assertiones [o] huiusmodi, quòd ad [p] fidẽ vel [q] mores pertineat Christum & Apostolos non habuisse in his quæ habuerunt, nisi simplicem vsum [r] facti? profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [s] articulus non [t] sit aliquis, nec sub [u] quo valeat cõprehendi, vt patet in [x] symbolis, in quibus, articuli fidei cõtinẽtur: nec etiam reducte: ne† quasi [y] hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia [z]: & per cõsequẽs [a] articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc [b]

a ¶ *Ordinauerit.*] scilicet quod fratres ius vtendi non habeant, sed solum simplicem vsum facti.
b ¶ *Sed ipsum.*] scilicet Nicolaum.
c ¶ *Illas.*] scilicet declarationes prædecessorum.
d ¶ *Continet.*] scilicet super abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici vsu facti.
e ¶ *Reuocasse.*] volendo suam constitutionẽ tantum fore per fratres obseruandam, vel reuocasse aliter scilicet per suam constitutionem non alijs præcedentibus contrariam. extra de cogna. spirit. c. 1. & de consti. licet Romanus. lib. 6.
f ¶ *Ipse quoq; prædecessor.*] scilicet Nicolaus iiij.
g ¶ *Subiunxit.*] dicto c. Exijt qui. §. vlt.
h ¶ *Declarauerat.*] dicto cap. Exijt.
i ¶ *In prædictis.*] scilicet per se ordinatis.
k ¶ *Deducatur.*] simile 24. q. 1. rogamus.
l ¶ *Sua.*] scilicet sedis Apostolicæ.
m ¶ *In his.*] quæ facti Christi & Apostolorũ. & per consequens fidei concernunt.
n ¶ *Declarare.*] ad solã ergo sedem Apostolicam spectat super fide, aliqua disponere, vel etiam declarare, vt hic, & 24. q. 1. c. quotiens. & c. hæc est fides. & dicto cap. Exijt. §. nos igitur. Cle. 5. sicut & cæteræ maiores causæ ad eam referuntur. ead. causa & q. cap. rogamus. extra de app. vt debitus. in fi.

Statuta prædecessorũ per successores mutari possunt.

o ¶ *Assertores.*] in hoc enim quod dicunt, statuta prædecessorũ per successores mutari non posse, vel in dubium reuocari, rubore confundi deberent: cum Nicolaus iiij. in cuius constitutione principaliter se fundant, contrarium asserat: vnde ex suismet codicibus conuincuntur arg. 37. dist. cap. si quid veri. potissime cũ tanta gaudeat potestate successor, quanta gauisus extitit antecessor: nec habeat imperium par in parem. extra de elect. innotuit. & dicto cap. Exijt. §. cæterum sanctum. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum.
p ¶ *Patet.*] id est, apparet.
q ¶ *Quod asserunt.*] scilicet definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari non posse per successorem.
r ¶ *Interdixisset.*] extra de reli. do. ne nimia.
s ¶ *Qui etiam.*] scilicet ordines per successores confirmati.
t ¶ *In concilio generali.*] extra de relig. do. c. religionum. lib. 6.
u ¶ *Generalis concilij.*] scilicet Innocentij iij.
x ¶ *Summis Pontificibus.*] successoribus Innocentij interdicentis.
y ¶ *Et eorum.*] scilicet confirmantium.
z ¶ *Dissoluere.*] vt dicto c. religionum.
a ¶ *Ordinum.*] scilicet minorum. & idem si aliorum.
b ¶ *Solus.*] quasi dicat sine concilio generali, vt probant sequentia. & arg. C. de leg. l. vlt. in fi.
c ¶ *Immutare.*] Argumentatur à minori: si enim Papa immutat statuta generalis concilij, de quibus minus videbatur quod posset, vt puta cum plena & magna maturitate disposita: multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorem sine concilio edita. extra de elect. cum in cunctis. est ibi not. Vel potest dici quod hic sumatur idẽ argumentũ alio modo: si enim licuit successoribus confirmatos ordines per antecessores in totũ dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorũ regulam declarare, quod est minus. ff. de reg. iur. l. non debet cui. extra de consti. c. cui licet. lib. 6.
d ¶ *Celebratum.*] & sic quilibet ex eis confirmationem prædictam solus fecit: & sic successori eorũ licuit super regula declarationem facere, licet per eos cõfirmata: cum etiam licet si per eos fuisset in generali concilio confirmata, vt s.
e ¶ *In illo.*] scilicet generali concilio.
f ¶ *Facta fuit.*] subaudi. sed per eum solum.
g ¶ *Supradicta.*] de qua fit mentio s. in parte 2.
h ¶ *Declarauit.*] falso igitur sua confirmatio super hoc allegatur, vt aliàs s. dixi.
i ¶ *Generali concilio.*] Lugduni celebrato.
k ¶ *Approbatos.*] extra de excess. præla. cap. nimis iniqua. & cap. nimis praua.
l ¶ *Sic dicens.*] extra de reli. do. cap. religionum diuersitatem. §. sane. lib. 6.
m ¶ *Præterea.*] decima pars.
n ¶ *Vbi legunt.*] Si enim non legunt: quia nec legere possunt, vt sequitur, oportet eos sequi quod Ecclesia Romana custodit: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionis videantur amittere. 11. dist. cap. quis nesciat.
o ¶ *Assertiones huiusmodi.*] scilicet definita per clauem scientiæ in fide & moribus per Romanos Pontifices, non posse per successores reuocari, vt s. in parte. 2. † al. nec
p ¶ *Ad fidem.*] id est, fidei articulos.
q ¶ *Vel mores.*] scilicet reformandos, vel reformatos cõseruandos.
r ¶ *Vsum facti.*] absque omni iure vtendi, secundum eos.
s ¶ *Cum de hoc.*] scilicet simplici vsu facti.
t ¶ *Articulus non sit aliquis.*] scilicet principalis.
u ¶ *Sub quo.*] scilicet articulo.
x ¶ *In symbolis.*] symbolis dicit in plurali: quia vnũ primo fuit factũ per Apostolos, Credo in Deũ. Aliud fuit factũ in Nicæna synodo, Credo in vnũ Deum. Aliud per Athanasium, Quicunque vult. Et quare dicitur symbolum, vide quod not. 15 dist. cap. canones.

Vide commino Beatũ Thomam par. 1. q. 46 art. 2 ad 3 arg. & B. Antoninũ par. 4. tit. 8. c. 4. §. 3.

y ¶ *Quasi hoc.*] scilicet quod Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, non habuerunt nisi simplicem vsum facti.
z ¶ *Dubia.*] per negationem, vt hic, & arg. ff. de col. bo. l. 3. §. sed cũ prosint. quibus ad liberta. proclamare non licet. l. 2. per illã cũ res dubia fieri dicitur, vt dictis iuribus. & C. de acqui. pos. l. nemo. de fi. instr. l. plures. & hoc verũ de negatione tali, quæ de se põt esse probabilis: per improbabilẽ enim negationẽ, puta quæ fieret contra aduersarium fundantem intentionem suam de iure communi, non dicitur effici res dubia. sic not. Inno. extra de ver. sig. ex parte.

Negatio facit rem dubiam.

a ¶ *Per consequens.*] sed vnde prouenit illa consequentia? Videas quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde sequitur.
b ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, simplicem vsum facti habuerunt.

a ¶ Contra-

enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium [a] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [b] constat [c], quod de ipsorum paupertate & simplici vsu [d] facti, seu de dominio eorum, quæ [e] ipsis offeruntur, quòd summus Pontifex illud sibi & Romanæ Ecclesiæ reseruauerit [f] vel potuerit reseruare, nec quòd illud reseruatum [g] successori abijcere [h] non liceat, si hoc expedire [i] viderit, seu quòd procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis [k] pro negotijs ordinis prædicti successor reuocare nõ valeat, in [l] prædictis symbolis, Euangelio [m], neq; actibus Apostolorum & Epistolis mentio aliqua non [n] habetur. Vnde nõ possunt ex prædictis [o] cõcludere nisi falsò, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia [p] valeat successor aliud ordinare [q]: quod [r] Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit [s], vt superius plenius continetur [t]. Nos itaque [u] ne fabricatores mendaciorum [x] huiusmodi ac etiam assertores [y], de tam pestifera [z], erronea [a] & damnata [b] doctrina, confutatione [c] ac confusione vtique omni digna, gloriari [d] valeant, & alios trahere in errorem [e] cum ausu arreptando ac petulantia [f] improba ausi [g] defendere publice fuerint damnatam per cõstitutionem prædictam [h] hæresim, ac etiam probare, videlicet [i] quod Christus & eius Apostoli in ijs quæ habuisse leguntur, tantum habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [k] vsum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiã continet, & catholicæ fidei inimicum [l], cũ hoc de pertinaci [m] animositate ac erronea [n] non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia [o] publice præsumpserunt, ipsos quoque qui eos docuerunt [p] in talibus, & vt præmissa facerent in damnatam [q] incidisse hæresim, ac vt hæreticos [r] euitandos [s] fore de fratrum [t] nostrorum consilio declaramus [u]. Si quis autem damnatas per constitutionem, Cum inter, prædictam, hæreses [x] vel ipsarum alteram deinceps [y] scienter [z] verbo [a] vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus, vt tamquã hæreticus ab

a ❡ *Contrarium reperiri.*] sed vbi? Vide quod dixi in cap. cum inter nonnullos. in glos. scripturæ sacræ.

b ❡ *Prædictis.*] supra in hac decret.

c ❡ *Constat.*] hic sume litteram, quæ est j. & construe, mentio aliqua non habetur in prædictis symbolis, Euangelio, actibus Apostolorum, & Epistolis de ipsorum paupertate, &c.

d ❡ *Vsu facti.*] quem solum absque omni iure vtendi prædicti asserunt se habere.

e ❡ *Quæ ipsis offerũtur.*] per talem oblationem acquireretur ipsis fratribus dominium eorũ quæ offeruntur, si ipsi proprietatis forent capaces: vt dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.

f ❡ *Reseruauerit.*] dicto cap. Exijt. §. ad hæc cum fratres.

g ❡ *Reseruatum.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ ex dispositione dicti c. per ministerium ipsorum fratrum, sicut per ministerium filij patri acquiritur, per seruum domino, per monachum monasterio, vt dicto §. ad hæc.

Monachus monasterio acquirit.

h ❡ *Abijcere.*] id est, abdicare seu repellere.

i ❡ *Expedire viderit.*] ex causa. & quæ illa esse possit, colligitur ex decre. Ad conditorem. §. quamquam. & §. rursus nedum.

k ❡ *Summi Pontificis.*] vt contingit de Martino Papa iiij. dicto §. rursus.

l ❡ *In prædictis symbolis.*] Credo in Deum. Credo in vnum Deum. & Quicunque vult. vt s̃ proxi. dixi.

m ❡ *Euangelio.*] scilicet aliquo.

n ❡ *Non habetur.*] relinquitur ergo dispositioni iuris. arg. in lib. feu. de feud. cogni. c. 1. in fi. ff. quibus ex cau. ma. l. necnon. §. quòd eis. ius autem est vt successor statuta per prædecessorem, maxime ex causa, valeat reuocare, vt s̃. circa princ. decret. in glos. sed qua fronte. potissime cum prædecessori non licuerit in talibus successoribus legem aliquam imponere pari post eum vel potius eadem potestate functuris. extra de elect. innotuit. & dicto cap. Exijt. §. cæterum. cum & scriptum sit sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari. 35. q. 9. c. sententiam. & capitu. graue. extra de re iudic. cum olim in corpore authen. de nup. §. 1. coll. 4.

Sententia Papæ in melius mutari potest.

o ❡ *Ex prædictis.*] quæ colliguntur ex §. ad impugnandas.

p ❡ *Circa talia.*] scilicet regulam fratrum Minorum cõcernentia.

q ❡ *Aliud ordinare.*] cum etiam posset totum Minorum ordinem tollere: vt dixi in c. quorundam. in glo. proprie.

r ❡ *Quod.*] scilicet vt successor contra statuta possit ordinare.

s ❡ *Inseruit.*] dicto c. Exijt. §. vltimo.

t ❡ *Continetur.*] s̃. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.

u ❡ *Nos itaque.*] Vndecima pars.

x ❡ *Mendaciorum.*] huiusmodi quæ recitantur s̃. in parte 2.

y ❡ *Assertores.*] & per consequens suæ animæ occisores, testante sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.

z ❡ *Pestifera.*] id est pestem inducenti.

a ❡ *Erronea.*] & sic per consequens vitanda. 12. dist. c. nolite errare. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 12.

b ❡ *Damnata doctrina.*] vt puta quem in errorem potestatis clauiũ impellens. & sic per consequens abominanda. arg. C. de hæret. l. damnato. extra de sum. tri. damnamus.

c ❡ *Confutatione.*] id est refutatione seu abominatione.

d ❡ *Gloriari valeant.*] in hoc enim est detestabile: iuxta verbum psalmographi, Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta verbũ prophetæ Hieremiæ, Non glorietur diues, &c. Hiere. 2. c. nam & hoc graue crimen maxime in personis ecclesiasticis reputatur. extra de excess. præla. quàm sit graue. cum per hoc suum delictum publicent, & per hoc grauius peccent. ff. vi bo. rapt. l. 2. §. si in re deposita. & alias s̃. dixi in glos. ex hoc magis.

Gloriari in peccato est detestabile.

e ❡ *In errorem.*] istud multum vitandum est. 28. q. 1. cap. sæpe malorum. & de hoc dixi in c. dierum. circa principium.

f ❡ *Petulantia.*] id est temeritate vel pertinacia. simile verbum. ff. de re mil. l. omne delictum. §. qui manus. C. si quis imperatori maledixerit. l. vni.

g ❡ *Ausi defendere.*] per hoc deteriores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum. 11. q. 3. qui consentit. not. extra de offi. deleg. c. 1.

h ❡ *Prædictam.*] scilicet cum inter nonnullos.

i ❡ *Videlicet.*] specificat hæresim damnatam.

k ❡ *Sequeretur.*] vnde autem proueniat hæc cõsequentia, vide quod not. in cap. cum inter nonnullos. in glos. sed vnde.

l ❡ *Inimicum.*] hic dicas vt dixi in dicto c. cum inter. super verbo simili, inimicum.

m ❡ *Pertinaci.*] potes super hoc videre quæ not. dicto c. cum inter. in verbo, pertinaciter.

n ❡ *Erronea.*] scilicet in fide.

o ❡ *Talia publice præsumpserunt.*] supple asserere, si non habes in textu.

p ❡ *Docuerunt.*] docentes ergo & facientes pœna eadem puniuntur. culpa enim similis est prohibita discere & docere. C. de mathema. l. culpa.

q ❡ *In damnatam.*] scilicet per dictam decretalem, cum inter.

r ❡ *Vt hæreticos.*] vt, pro tamquam expone.

s ❡ *Euitandos.*] igitur vitandi sunt hæretici: vt nec in domo vel terra foueantur, nec negotiatio cum eis exerceatur. extra de hæret. c. sicut. & eis dicendum est, non nouimus vos. 93. dist. diaconi.

t ❡ *De fratrum.*] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis. §. nos. in gl. collige hic, & sequenti.

u ❡ *Declaramus.*] non inducitur ergo hic iuris noui editio. sed antiqui declaratio, & super hoc vide quod dixi in cap. cum inter. in verbo, declaramus. & in gl. vlt. eiusdem capituli.

x ❡ *Hæreses.*] scilicet Christum, eiusque Apostolos non habuisse aliqua in speciali vel in communi. & quòd in ijs, quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.

y ❡ *Deinceps.*] videas hoc quod dixi in c. cum inter. not. in verbo simili, deinceps. vnde per hoc verbum videretur ꝙ ante hanc decr. præmissa defendere vel approbare non esset hæreticum: dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter. cum extunc alia tamquam hæretica ibidem sint damnata, vt ibi dixi. & hoc verbum, deinceps, habet effectum suum quo ad visitationem de talibus tamquam de vere hæreticis faciendam.

z ❡ *Scienter.*] id est certa scientia vel proposito: secus autem causa disputationis ad maiorẽ veritatis indaginem. arg. c. quia nonnunquã. §. nos. vel secus si nõ ex certa scientia, sed forte mente alienata talia fierent: tunc enim nõ imputaretur facienti, cũ satis ipsa mentis alienatione puniat. arg. ff. de off. præsi. l. diuus. ad leg. Cor. de sica. l. in factum. cum multis similibus. vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignoranter forte per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia. arg. ff. de lega. 2. l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donat. l. nec ignorans.

a ❡ *Verbo vel scripto.*] Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferri vel scripto: vt aliàs 65. dist. c. 2. extra de elect. vbi maius. §. nulli. lib. 6. Vnde facit argumẽtũ, ꝙ sicut est excõicatus particeps scienter excõmunicato cum eo loquendo. sic sibi litterã mittendo. ita sentit Gar. arg. extra de sen. excõ. c. cõstitutionem. lib. 6.

Excommunicatus est scribens ad excommunicatum.

omnibus euidenter habeatur. Adhuc quod constitutionē nostram: Ad conditorem canonum, supradictam insano [a] ausu impugnare nisi [b] sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus [c], ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per [d] ipsam verbo vel scripto scienter [e] approbet aliquid [f], vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tamquam contumax [g] & rebellis [h] Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur. Nulli [i] ergo, &c. Data Auinion. quarto idus Nouembris, Pontificatus nostri, anno nono.

a ¶ *Insano.*] idest, non sano, sed potius vesano.
b ¶ *Nisi sunt.*] idest conati sunt.
c ¶ *Inhibemus.*] vt aliàs sæpe dixi post talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. 4. dist. denique. & pœna dignum se redderet. extra de constitu. c. cognoscentes. cum similibus.
d ¶ *Per ipsam.*] scilicet constitutionem, Ad cōditorem.
e ¶ *Scienter approbet.*] hic repete quæ supra dixi proxime in glo. 1. ex certa scientia.
f ¶ *Aliquid.*] ex hoc videtur, q in vno defendens vel approbans cōtra dictā constitutionē, pœnam contumacis & rebellis pati debeat.
Cōtemnax qualiter puniri debet. g ¶ *Contumax.*] in cōtemnendo statuta Ecclesiæ, vtpote, vel inobedientiæ notā & transgressionis incurrens infamē se reddit. extra de elect. dudū 2. circa prin. de maior. & obed. illud. 6. q. 1. infames. & peccatū mortale cōmittit, cum ex hoc possit excōicari. extra de maio. & obed. si quis. 11. q. 3. si aūt nobis. & c. seq. & deponi etiā meretur ex transgressione statuti præceptum vel prohibitionem continentis. 4. dist. denique. & arg. ff. de re milit. l. 3. §. in bello.

h ¶ *Rebellis.*] ex tali rebellione inobtemperans nō credens Papā sic cōstituere potuisse, vt statuit, hæreticus iudicaretur. 19. dist. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim sedis Apostolicæ accipiēdæ sunt tāquā ipsius diuina voce Petri firmatæ. 19. dist. c. sit omnis. licet in corpore canonū non sint redactæ. ead. dist. si Romanorū. nā & potestates sæculi suas cōstitutiones ecclesiasticis debēt subijcere, nō præferre. 10. dist. c. certū. 96. dist. c. si Imperator. cū lex Christi sacerdotali quoscūq; subiecerit potestati. 10. dist. c. suscipitis. quare cū per rebellionē mensura cælestis dispensationis exceditur, iri dicitur in contumeliā disponētis. dicto c. certū est. in fi.
i ¶ *Nulli ergo.*] sub hac clausula, dic vt plene dixi in c. Execrabilis.
¶ *Zenzelinus se submittit Ecclesiæ Romanæ.*
¶ In notatis per me super materia huius constitutionis, & aliarū sibi similium, & in omnibus alijs vbicunque per me dictis vel scriptis submitto me correctioni sanctæ Romanæ Ecclesiæ, si qualitercunque me errasse conugerit in eisdem.

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vnà cum eleganti apparatu domini Zenzelini de Cassanis, vtriusque iuris professoris.

APOSTILLAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani iurisconsulti & sacri Palatij causarum Auditoris Domini Ioannis Francisci de Pauinis apostillæ ad suprascriptas Extrauagantes, quas idem dominus cum glossis Gulielmi de monte Lauduno in suo tractatu, quem De visitatione intitulauit, inseruit: hic vero eius industria cum glossis Zenzelini fuere descriptæ.

Prima.

A D omus.] Electi sede vacante, vbicunque moram traxerint. sibi non prçiudicant.

Secunda.

¶ *Susceptis.*] Diuisio fructuum inter habentes annalia. & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo potest. ad fin. de reg. iur. lib. 6. eandem allegat glos. in cle. cum ei quem. in ver. nota erit. de conces. præben. adde consilium Calderi. in tit. de sen. excom. quod incipit, collector Papalis. Item consilium eiusdem 11. in tit. de priuileg. quod incipit. habet ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis, quæ incipit. Vrbanus. hanc etiam decretalem allegat glo. in cle. 2. de deci. & decisio Rotæ, in antiquis. 87. quæ incipit, item nota, q vbi alicui fit gratia, &c. & glo. in cap. præsenti. de off. ordi. lib. 6. in fi. super ver. superesse. & ibi Ioan. And. in nouella. & idem in addi. ad Specu. in tit. de locato. §. nunc tractemus. & per hanc decret. Rota & curia Romana hodie interpretatur, & tenet, q gratia expectatiua ad summam 80. duca. extendat se ad beneficium veri valoris centum ducatorum. vbi beneficium non est taxatum. & in gratia dicitur, secundum taxationem decimæ: aliàs attenditur vetus valor: iuxta ea quæ habentur per Ioan. And. in addi. Spec. in rubrica, de conces. præben. 8. col. & per Petrum de Ancha. in cle. 1. de conces. præb. in penult. charta. & Oldra. in consilio 232. & decisio in antiquis, quę incipit, item nota q vbi alicui fit gratia. Et vendicat locum ista decretalis in præstimonijs & præstimonialibus portionibus: quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua. vt concludit Oldr. in consilio 93. quod incipit, in ecclesia Calaguritana. & ibi pulchre declarat istam constitutionem. & de his præstimonijs facit mentionem tex. in cap. fi. de conces. præb. lib. 6. confert ad materiam huius textus consil. Petri de Ancha. 319. quod incipit, circa istam perceptionem. & consilium 108. quod incipit, contra fratres. Item consilium Lodo. 498. An autem per istam constitutionem reuocetur statutum ecclesiæ disponens, q nouus canonicus nihil percipiet vsque ad quadriennium: vide Oldra. in consil. 171. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare. Calderi. q sic in consilio 6. in tit. de offi. leg. & videnda est decisio in antiquis. 66. quæ incipit, item nota, q vbi beneficium est semel taxatum. aliàs est sub tit. de præb. cum seq.

In textu ibi, *Sciuerint.* scire autem dicuntur ex quo ipsorum vacatio in loco vel ecclesia publice nota erat. arg. in cle. cum ei quem. in fi. de conces. præb. & ibi, *Subhastatione*, id est, præconizatione, quæ fit publice in loco publico, de qua not. Spec. in tit. de emp. & vendi. §. nunc dicendum. ver. his quoque. & not. in l. licitatio. ff. de publi. & in l. 1. C. d fide. instr. & iure hastæ fisca. lib. 10.

In §. *Si vero.* ibi, *Absoluatur.* quia iste textus dat formam absoluendi. vt scilicet prius præcedat satisfactio: si non seruetur forma tradita, non valebit absolutio per not in cap. prouida. de elect. lib. 6. Nam non tribuit hic ordinario simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens, quę tollit iura disponentia in contrarium præmis. per quod non obstat. cap. venerab. libus.

nerabilibus. in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus, hæc clauſula ad omnia ſupradicta extenditur. Ioan. Fran.

Tertia.

¶ *Eccleſia Romana.*] Contra officiales dominium aſſumentes in patrimonio Eccleſiæ Romanæ.

Quarta.

¶ *Execrabilis.*] Hæc conſtitutio practicabilis eſt: & addit ad decre. de multa. de præben. in antiquis.

Quinta.

¶ *Sedes Apoſtolica.*] Diuiſio diœceſum poteſtatem non tollit executoribus & iudicibus. Hanc conſtitutionem allegat deciſio in antiquis. Ioa. de Imol. ſub tit. de priuileg. quæ incipit, Suppoſito, &c. reperitur etiam in alijs deciſionibus antiquis ſub titu. de ſepul. & vide Calde. conſil. 8. ſub tit. de priuileg. quod incipit, Conciliũ eſt priuilegium. adde deciſionem in antiquis, quæ incipit, Suppoſito de Antonianis. Et ad materiã huius decreta. vide not. per Archid. 23. q. 1. in prin. vide in c. ſignificauit. & c. Rodulphus. de reſcript. & debet in ordine ſcripturæ præcedere conſtitutionem, Execrabilis. vt patet ex earum datis. Ad præſentis extrauagantis declarationem idem Pontifex fecit vnam aliam extrauagantem declaratoriam, quam reperies hic gloſſatã per Zenzelinum. quæ incipit, Ad Apoſtolatus noſtri. per quam declarat ſi e ntentioni: non fuiſſe, quod per diuiſionem epiſcopatuũ & eccleſiarũ, à quibus diuiſiones erãt factæ capitulis, archidiaconis, vel alijs perſonis vellet aliquatenus derogare, niſi quatenus in diuiſionem huiuſmodi litteris Apoſtolicis contineretur expreſſe: vnde vniuerſis prælatis, & alijs quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis & eccleſiarum deciſarum, & in cathedrales erectarum, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios perſonatus, vel dignitates, officia ſeu beneficia in prædictis primarijs eccleſijs obtinentes quominus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in prædictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionẽ huiuſmodi obtinebant, niſi quantũ in diuiſione huiuſmodi litteris Apoſtolicis caueatur expreſſe, impediant quoquomodo: quouſque per ſedem Apoſtolicam aliud fuerit ordinatum: aliàs comminatur contrafacientibus animaduerſionem condignam, &c. Et hæc ſumpta eſt ex textu in authent. de admi. offic. in ſacris appel. circa fin. 2. coll. & in §. illud tamen ſancimus. coll. 3. pro diuerſis adminiſtrationibus ab antiquo ſeruatis adminiſtrabunt officiales primæui ſicut prius. Adde ad materiam quòd ſi epiſcopus Tholoſanus deputatur conſeruator alicuius, poſtea erecta eccleſia Tholoſana in metropolitanã poterit exercere iuriſdictionẽ conſeruatoriæ. ſecundum Oldr. in conſilio 222. quod incipit, bonæ memorię. Et ſi erigatur prioratus in eccleſiam cathedralem, an tollantur priuilegia, quæ ante erectionem habebat prioratus: vide eundẽ Oldr. in conſilio 214. quod incipit, domino epiſcopo. Adde eundem in conſilio quod incipit, ſi milite bonæ memoriæ. Adde deciſionem in antiquis 293. quæ incipit, ſuperpoſito quòd ex priuilegio Antonianorum. in quo allegatur iſta conſtitutio in gloſſ. in verbo, ordinationem. ibi, *Dic contra.* immo conſilium tenet Ioan. de Lignano, & Ioan. Fran. & Ioan. de Imola, & alij plures in c. cum in illis, hic allegato: vbi vide Domi. licet aliàs Calixtus in publico conſiſtorio declarauit gloſſam iſtam. nos autem tranſimus cum opinione contraria tamquam communi. Ioan. Fran.

Sexta.

¶ *Ad Apoſtolatus.*] In beneficijs diuiſis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶ *Si fratrum.*] Imperio vacante nullus nomen vicarij imperatoris retineat, aſſumat vel reſumat.

Octaua.

¶ *Antiquæ.*] Notabilis valde eſt iſta, inhibens ne coniugati aſſumant ordines ſacros, quorum ſuſceptione non poſſunt matrimonium etiam nondum conſummatum diſſoluere. Hanc allegat Ioã. And. in c. 1. de voto. lib. 6. in glo. ſuper verbo, ſacri ordinis.

Nona.

¶ *Sancta Romana atque vniuerſalis.*] Contra Fratricellos. Adde extrauagantẽ eiuſdem, quæ incipit, Glorioſam Eccleſiam. in qua ſingulariter confundit omnes errores illorum Fratricellorum.

Decima.

¶ *Copioſus.*] Contra portantes infidelibus arma vetita, & alijs prohibita.

Vndecima.

¶ *Quia in futurorum.*] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis: hanc allegat Henricus Boic. in cap. canonum ſtatuta. ad fin. propter gloſ. Zerze. ſuper ver. torneamenta. Adde Ioan. Andr. in addi. Spec. in tit. de reſcrip. puta. §. item ratione. ver. item quod obtentum eſt ab Imperatore nondum coronato. & in cap. 1. de cleri. peregrinis.

Duodecima.

¶ *Prodeunt quaſi ex adipe.*] Contra cudentes falſam monetam. Adde extrauagantem eiuſdem, quæ incipit, ſpondent quas non habent contra alchimiſtas. & conſi. Oldrad. quod incipit, & conſilium Bal. in vſibus feu. in tit. quæ ſint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, caſus talis eſt.

Decimatertia.

¶ *Ad noſtri Apoſtolatus.*] Circa bannitos Campaniæ & Maritinæ.

Decimaquarta.

¶ *Dierum creſcente.*] Contra homines Marchiæ, qui ſuos rectores & officiales occidebant. hanc allegat Henricus Boic. in c. canonum ſtatuta. de conſti. propter glo. Zenzelini. in ver. mundanis.

Decimaquinta.

¶ *Cum ad ſacroſancta*] Super taxis hanc extrauagantem allegat Io. And. in c. ſtatutum. §. notarium. de reſcrip. lib. 6. in nouella. & in addi. Spec. in fi. prooemij ad intellectum algoriſmi. Adde extrauagantem Martini, quæ incipit, In Apoſtolicæ dignitatis ſpecula. in qua ponuntur omnes taxæ officialium curiæ Romanæ. Similiter vide extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, ratio iuris exigit. §. cæterum. in qua taxam facit eorum, quæ poſſunt recipere notarij Rotæ, & cardinalium, & auditorum cameræ, & Meraſtalli † Romanæ curiæ, & aliorum quorumcumque audientium cauſas in Romana curia auctoritate Apoſtolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, decens & neceſſarium. in §. in ſalarijs. Datam Auinioni vj. Calend. Nouembris, pontificatus ſui, anno vj. in qua taxauit ſalaria aduocatorum, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius ix. in ſua extrauaganti, quæ incipit, In Apoſtolicæ. quamuis à felicis. & Martinus v. in dicta extrauaganti. quæ incipit, in Apoſtolicæ, & in alia, quæ incipit, Romani Pontificis prouidentia.

† Meraſtal ſi. aliàs ma reſcalli.

Decimaſexta.

¶ *Quorundam.*] An fratres Minores indumenta vilia, curta & ſtricta pro arbitrio ferre poſſint.

Decimaſeptima.

¶ *Quia nonnunquam.*] Suſpenditur excõmunicatio, quam incurrebant gloſſantes decretalem, Exijt qui ſeminat. de verb. ſig. lib. 6.

Decimaoctaua.

¶ *Ad conditorem.*] Refutat Papa dominium rerum fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶ *Cum inter nonnullos.*] Contra errorem Bohemorum, qui dicebant Chriſtum & eius diſcipulos nihil habuiſſe proprium, &c.

Vigeſima.

¶ *Quia quorundam mentes.*] Contra detractores extrauagantium, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. hanc conſtitutionem allegat Ioa. And. in cap. 1. de ſumma tri. ſuper ver. claue. ad declarationem poteſtatis clauium, & Bal. in authent. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccl. in 6. colla. & idem Ioa. And. in c. cum ſatis. de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Apoſtillarum Domini Franciſci de Pauinis, in quibus breuiuſculo ſermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habes ſecundum ordinem quo ſituatæ ſunt, aliaque multa notatu digniſſima, quæ ſe cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarij Brixiani iuris vtriusque doctoris Protonotarij, & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM omnes Magistratus, præsertim Ecclesiastici decidendas causas & cæteri Iurisperiti, quibus interpretandi consulendiq; tribuitur facultas, responsa sua, iuxta cōstitutiones Romanorum Pontificū, non solum quæ in corpore iuris clausæ reperiuntur, verū etiam secundum Extrauagantium dispositionem sint prolaturi, si modo ipsis Extrauagantibus adsint requisita, quæ epistola Innocentij tertij ad Holieñ. episcopum deposcit: ipsarum lectionem non negligendam censeo: Quippe sententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt not. in prooemio Clementinarum in verbo, decætero. & in Clementi. nolentes. de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tamquam lata contra legem scriptam. not. Bal. in l. 2. C. quando prouocare non est necesse. & Butriga in cap. 1. & cap. cum inter. de re iudic. & probatur in l. 1. §. item cum contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescind. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, secundum Abbatem in cap. Pastoralis. de fide instrument. Item de Extrauaganti, Ad regimen. quā allegat decisio in nouis 349. incipit, Item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per cap. pastoralis. de fide instrumen. & l. cum prolatis. ff. de re iudica. secundum vnam lecturam. Ideo super ea Papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata. per authent. ad hæc. C. de fide instrumen. & l. Celsus. ff. de probationib. secundum vnam lecturam. Facit cap. Ad audientiā. de præscription. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. cap. quoniam progenitorum. maxime si reperitur glossata per doctorem famosum, sicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de monte Lauduno, & alios: per not. in dicto cap. pastoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo Codi. componendo. & quod not. in l. 3. C. de legibus. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bartol. in l. fina. super Extrauagan. qui sint rebelles. de quibus plenius per Barto. in l. cum prolatis. præallega. & Butriga. Abbat. & modernos in dicto cap. pastoralis. vbi secundum Boat. potest de ea dubitari ad instar eius quod notatur in cap. nemo. de electio. in 6. de quibus etiam per Ludoui. in consilio 250. quod incipit, In Christi nomine, In proposito casu. Vbi etiam subdit, quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes per l. fina. C. de legibus. & notatur in cap. in causis. de re iudica. Item non est necesse, quod constet de datis, secundum Barto. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagatibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. Andr. in prooemio libri Sexti, ad finem. & cap. fina. de hęreticis, eodem libro. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioa. And. Ioan. de Lignano, & Dominicū in c. 1. in prin. de constitutionib. libro sexto. & per Archidiaconum post Hug. 19. distinct. cap. si Romanorū. & & in summa. Adde Bal. in lege, leges sacratissimę. C. de legibus, & notatur in cap. si in laicis. 30. distinctio. Nec est de substantia, vt redigatur in scriptis, de quo plene per Ioannem And. in regula, nemo potest. de regulis iuris, in Mercurialibus, libro 6. & in decisionibus Roma. 238. per glossam in l. 1, C. de legibus. probatur in cap. 1. de renuntiationibus, libro sexto. per Abbatem in cap. 1. de postula. prælator. qui dicit, quòd de hoc videtur cōmunis opinio. Debent autē Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantē in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ, vel sub signeto Vicecancellarij, si in curia sunt producendę. Et hoc de illis quæ sunt descriptę in libro Cancellariæ. Illę autem quæ sunt descriptæ in Camera Apostolica, sumentur cum signeto Camerarij in curia, vel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Romana. De his autem plenius tractat supremus Doctor Dominus Franciscus de Pauinis in principio Extrauag. Ioan. xxij.

Sententia contra extrauagantem lata, an valeat.

Extrauagans quando dicitur indubitata.

Scriptura non est de substantia Extrauagantis.

Extrauagātes quæ liter [illegible] producendæ.

Extrauagantes Decretales, quæ à diuersis Romanis Pontificibus post Sextum, emanauerunt: Quarum aliquæ Glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ Commentarijs Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioanins Francisci de Pauinis illustrantur.

LIBER PRIMVS.

De consuetudine.

¶ Ioannes xxij.

¶ Consuetudo impediens ne legati sedis Apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terra ecclesiastico subijciuntur interdicto.

CAP. VNICVM.

SVper gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregē sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis, suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplendo errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorū transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. ¶ Nos huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. ¶ Qui vero decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem, tamdiu sint eoipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentijs aut priuilegiis, Imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli volumus suffragari.

Legati sedis Apostolicæ quid facere debent.

Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda.

De postulatione prælatorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Minores xxvij. annis sæculares & Mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes quàm postulati.

CAP. VNICVM.

DIspendijs & periculis varijs, quæ ex subscriptis postulationibus possēt ecclesijs euenire, & vacationū diuturnitatibus, quæ cōsueuerunt nonnumquā ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendijs, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: Illum qui vicesimumseptimū non attigerit annum, ad cathedralem [a], necnon professorem cuiusuis Mendicantiū ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. ¶ Quòd si secus postulatū fuerit & attentatū, irritū ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate priuatos, ac beneficijs, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quā postulationē huiusmodi fecerint, per trienniū nouerint se suspensos. ¶ Postulatos [b] vero, qui postulationis de se factæ negotiū fuerint per se, vel per aliū in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato consistorio facientes, etiā se dūtaxat dispositioni sedis Apostolicæ cōmittendo, si se annū xxvij. nō attigisse sciuerint, vt præfertur vsq; ad xxxv. annū. Cęteros vero sęculares & religiosos extra suorū administrationes ordinū perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quæcūq; dignitates ecclesiasticas & bñficia quęlibet obtinēda.

a ¶ Cathedralem.] aliqui habent sic, Ad cathedralem, aut, quamuis sæcularem non cathedralē ecclesiā. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

b ¶ Postulatos vero.] hæc clausula breuior est in aliquibus libris, in quibus sic habetur: Postulatos vero qui postulationē huiusmodi de se factā psecuti fuerūt, etiam se, & cætera.

Nimictæ.] Hęc decreta. habet lex dicta. Pri

De electione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire sine litteris suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi, pœnasque incurrunt hic expressas. Et de ista Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in cap. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat litteras Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tamquā prælatus: aliàs recipientes & receptus incurrant pœnam, de qua hic.

CAP. I.

INiunctæ nobis debitum seruitutis ex-

poscit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius respicimus periculū imminere[a]. ¶ Sane quàm periculosum existat quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis: tā ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit[b]: Nec similiter creditur se asserenti legatum. Numquam enim Apostolicæ sedis moris fuit absque signatis apicibus vndecunque legationē suscipere[c]. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat[d] oculata. Similiter clerici ad alienam dioecesim sine suorum ordinariorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant[e]. Clerici quoq; & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum litteris prælatorū) non sunt clerici vel monachi reputandi[f]. Si quis prętereà in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa[g]. Quod autem in illis qui se episcopos vel superiores prælatos, aut etiā abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeātur[h], appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset cōmunicatio indiscussa) diligentius attendantur[i]. Hinc nos euidens euocat ratio, vt cū præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam prouisum; hunc vltimū, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. ¶ Præsenti itaque perpetuo valitura cōstitutione sancimus, vt episcopi & alii prelati superiores, necnon abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine censeantur[k], qui apud dictam sedem promouentur[l], aut confirmationis[m], cōsecrationis[n], vel benedictionis[o] munus recipiunt, ad commissas[p] eis ecclesias & monasteria absque dictę sedis litteris[q] huiusmodi eorū promotionem, confirmationē, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non[r] præsumant: nullique eos absque dictarum litterarū ostensione recipiant[s], aut eis pareant vel intēdant. ¶ Quod si[t] forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim iidem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem. ¶ Capitula[u] vero conuentus[x] ecclesiarum & monasteriorum ipsorū, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis litteris recipientes vel obedientes eisdem, tamdiu sint à beneficiorū suorum perceptione suspensi[y],

mo præmisso procemio ad dicenda, factū intentum in genere ponit. Secundo ver. *Asserenti.* ad factū positū per multa media arguit. Tertio ver. *Quod autem.* dicta argumenta applicando ad casum specialiter intentum descendit. Quarto versi. *Præsenti.* super dicto casu statuit: & inhibitiones consequenter adiicit. Quinto ver. *Quod si forsan.* facientes contra huiusmodi statutū punit. Sexto versi. *Similiter.* dictum statutum ad casum alium extendit. Ioan. Monachus.

a ¶ *Imminere.*] extra 6. lib. de elect. & elec. pot. cap. vbi periculum. Io. Monachus.

b ¶ *Probauerit.*] C. de mand. prin. l. vna.

c ¶ *Suscipere.*] 98. dist. nobilissimus. Io Mona.

d ¶ *Doceat.*] extra de offi. deleg. c. cū in iure.

e ¶ *Ascendant.*] extra de cleri. peregr. c. 1. & 2. & 98. dist. per totum.

f ¶ *Reputandi.*] C. de epi. & cle. si qua per calumniam. §. præterea. 71. dist. hortamur.

g ¶ *Indiscussa.*] 42. dist. quiescamus. Ioa. Mona.

h ¶ *Censeantur.*] vt cū dicitur Prior, vel prępositus talis monasterii p Priorem seu præpositū soliti gubernari. hæc enim adiectio fit per stylum cancellariæ, quādo scribitur Priori vel præposito alicuius monasterij: aliàs si simpliciter sine dicta adiectione nō scriberetur prædictis vt iudicibus. Ioa. Mona.

i ¶ *Attendantur.*] 11. q. 3. nolite. Ioa. Mona.

k ¶ *Censeantur.*] 2. q. 1. legum. Ioa. Mona.

l ¶ *Promouentur.*] ex prouisione Papæ, vel ex officio superioris. extra 6. lib. de elect. si postquam. in fi.

m ¶ *Confirmationis.*] via iustitiæ. Ioa. Mona.

Prælatorū aliqui consecrantur, alij benedicuntur.

n ¶ *Consecrationis.*] vt electi in epos & superiores p̄latos. Io. Mona.

o ¶ *Benedictionis.*] vt abbates, Priores & præpositi prædicti.

p ¶ *Ad commissas.*] statutum præmisit, nunc inhibitionē duo capita continentē subiungit.

Probatio quandoq; necessitate per scripturā fieri debet.

q ¶ *Litteris.*] Not. probationem in scriptis. similes casus notātur extra lib. 6. de cens. Romana. §. postquam.

r ¶ *Non præsumant.*] sed qualiter administratio acquisita per solā confirmationem aufertur? extra de elect. transmissam. & not. 62. dist. quanto. Sol. si est consuetum q primo installetur abbas antequam administret: hoc potest fieri, vt ius administrandi differatur consuetudine. extra de offic. archid. ad hoc. §. in quadam. & c. vt nostrum. sic potest fieri iure inhibente, vt hic. Sed nunquid qđ hic dicitur, habet locū in inferioribus Papæ confirmantibus? Videtur q sic. extra de re iudi. in causis. Dic contra, quia cum hæc constitutio sit pœnalis & contra ius commune, eandem nō extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiā sunt trahenda. extra 6. lib. de reg. iur. quæ à iure. Ioa. Mona. Sed pone: consecratus vel benedictus litteras papales habere non potuit propter Papę obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo q non: quia hic Papa damnat præsumptionē temerariam recedere volentis absque litteris, propter quod istum, & recipientes eundem, vt infra sequitur, punit. Sed necessitatem nō excludit, & vbi non est culpa, nec pœna debet infligi. extra lib. 6. de reg. iur. sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi: nec prohibitio generalis excludit casum aliàs licitum. extra de ver. sign. super quibusdam. Item statuta & priuilegia cū trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda. extra 6. lib. de sent. excom. cap. vlt. in prin. 60. distin. §. verum. ff. de vulg. & pupil. subst. ex facto. §. 1. & 2. extra de deci. suggestum.

Cōstitutio pœnalis nō est extendenda.

Pœna non debet infligi sine culpa.

s ¶ *Recipiant.*] sed nūquid oportebit me prælatum semper ostendere litteras? Dic, hic loquitur in principio, dū accedit prælatus ad prælaturam: non quando diu in possessione steterit. not. simile extra 6. lib. de senten. excom. si iudex.

t ¶ *Quod si.*] sicut præmisit duplicem inhibitionē videlicet quo ad prelatos & subditos, sic hic quo ad eosdem cōtra inhibitionē venientes pœnā annectit: primo duplicē cōtra prælatos, secundo ver. capitula. contra subditos.

u ¶ *Capitula.*] scilicet cathedralium vel secularium.

x ¶ *Conuentus.*] scilicet regularium. Ioa. Mona.

y ¶ *Suspensi.*] video pœnam istam locum habere in secularibus, qui habent beneficia distincta. Quid in regularibus, nunquid tamē monentur, cum nō habeāt aliud beneficiū distinctum nisi necessaria victæ? Dicunt quidam, sibi imputent qui sua culpa inciderunt in hanc pœnam. extra de æta. & qua. ord. c. 1. & ff. de posi. bona fides. & quærant victum manibus. 91. dist. clericus. victū. Vidi in facto Sagiēs. ecclesiæ, quæ regularis existit, cum quidam canonicus illius ecclesiæ electo ibidem euidentē defectum scientiæ obiecisset, & defecisset, nec potuisset pœna ista puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. statuimus. §. si vero. & c. si forte. Papa decreuit (cum non posset sibi denegari victus) vt esset in ecclesia sua vltimus in choro, capitulo, & refectorio, numquam ad dignitatem in ecclesia sua promouendus. sic dico hic arctum victum dandum donec isti gratiam sedis Apostolicæ, vt sequitur, meruerint obtinere, vt C. de ordi. cog. si quando. ver. nam si tales. vbi existenti in possessione seruitutis, qui administrare non potest, sumptus litis & alimoniæ ministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum. Sic damnato in metallum, & etiam seruo pœnæ alimenta relinquuntur, licet alia subtrahantur. ff. de alim. leg. l. is cui & l. seruos. ff. de iis quæ pro non scrip. hab. l. 3. Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non possunt. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod §. in seruos. 14. q. 6. si res. ff. de in ius voc. l. si. Sed quis administrabit bona interim? Dico q superior debet administrare.

Pœna vna in aliam quandoq; mutatur.

ministratorem. extra 6. lib. de sup. neg. præl. ecclesiæ. de appel. peruenit. vel dabitur curator bonis, sicut illis qui administrare nõ possunt. ff. de cura. bo. dam. per totum. C. de asser. tol. l. 1. §. super peculio. Ioa. Monachus.

a ¶ *Obtinere.*] ex quo Papa sibi reseruauit hunc casum, inferiores de eo se intromittere nequeunt. extra 6. lib. de sent. exco. cum medicinalis. in fi. & extra de præb. inter cætera. aliàs possent. extra de senten. excom. nuper.

b ¶ *Iuramento.*] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

c ¶ *Non præstito.*] cape infra, nequaquã ab eadem discedant.

d ¶ *Non subsistat.*] nunquid pœnæ in primo casu positæ contra recipientes & obedientes prælatis, habebunt hic locum? videtur quod sic propter verbum quod præcedit, scilicet, vt de alijs. Dic cõtra, & hoc casu puniuntur prælati, vt in primo. Nec verbum, de alijs, refertur ad subditos, sed prælatos. Nec mirũ si pœna hoc casu secundo nõ repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primũ, quàm secundum, nec pœnã nõ expressam extendam. de pœn. dist. 1. pœnæ.

Pœnæ non sunt extendendæ.

A Ad intellectum huius decret. & cap. nihil. de elect. adde consilium Oldradi, numero 51. quod incipit: Posito sine præiudicio. vbi concludit, quod dominus Brochar. qui est immediate sedi Apostolicæ subiectus, distans à Romana curia vltra xxx. dietas ad magnam instantiam sui capituli, & propter ecclesiæ necessitatem vrgentem nondũ obtenta cõfirmatione à sede Apostolica administrans, & bonorum ecclesiæ administrationi se immiscens, non incurrit dictas pœnas. Ioa. Fran.

S ¶ *Religiosus.*] Hoc decisum est notatũ extra 6. lib. de elect. quàm sit. Et primo hæc constitutio narrat Lugdun. concil. secundo ver. *Verum.* super eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

† Vide notata per doctores in c. antiqua. extra de priuileg.

e ¶ *Concilium Lugdunense.*] vt dicto c. quàm sit.

f ¶ *Priuatum.*] nam ex quo dictum concilium dabat electoribus libe-

donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere[b]. ¶ Similiter quoque episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ iuramento non præstito[c]. Illi etiã pontifices, quos apud prædictã sedem pallium continget recipere, absq; litteris traditionis ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant: discedentes vero (quousque huiusmodi iuramentũ præstiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarũ & monasteriorũ prouentibus percipiant: & quicquid interim per eos (vt de alijs prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat[d].

¶ Benedictus xj.

¶ *Si religiosus electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. hoc dicit. addit ad cap. quam sit. de elect. in 6.*

CAP. II.

SI religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat, dat generale conciliũ[e] Lugdunense electoribus extũc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verũ quia frequenter dubitatũ est, an etiã sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: Statuimus, illo eũ hoc ipso fore priuatũ[f].

¶ Idem.

¶ *Quattuor patriarchalibus ecclesijs vacantibus, statuitur illis nõ posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.*

CAP. III.

SAncta † Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à Deo, vtpote mater vniuersorũ Christifidelium & magistra[g], quattuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegijs decorauit[h]: de quarum prouisionibus cum eas vacare contingit, tanto est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculosius[i] erraretur in prouisionibus earundem. ¶ Super hoc igitur cũ fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ consideratione occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus, vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuẽtibus & canonicis dispersis vndiq; extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit, quod vacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per vnum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, alijs canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac libere resignauit. ¶ Ideoque de eorundem fratrũ cõsilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quamdiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquã seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad Apostolicæ sedis notitiã deducatur. Nos enim à data præsentium, decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula, conuentus vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegijs vel indulgentijs sedis eiusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Lateran. x. Calen. Ian. Pontificatus nostri anno septimo.

ram eligendi potestatẽ, eo ipso ius adimebat electo. argu. ff. de leg. 1. plane. 1. responso. ff. de adimen. leg. & si transferam. ff. de his quibus vt indig. cum quidam. propter quæ illa constitutio videtur superflua.

S ¶ *Ancta.*] Primo procemiũ ad dicenda præmittit. Secundo ver. *Super hoc.* causam impulsiuam suæ constitutionis subijcit. Tertio ver. *Ideoque.* super præmissis statuit. Quarto ver. *Nos enim.* statutum huiusmodi per decretum, & non obstan. munit.

g ¶ *Magistra.*] extra lib. 6. in procemio. 1. responso.

h ¶ *Decorauit.*] extra de priuileg. antiqua.

i ¶ *Periculose erraretur.*] extra 6. lib. de elect. vbi periculũ. 1. respõso.

X debito.]

¶ Ioannes xxij.

¶ *Cum beneficia apud sedẽ Apostolicã vacantia sint soli Papæ reseruata, ostendit quæ & quorũ apud sedẽ vacare dicantur eadẽ. Et primo loquitur de reseruationibus, secũdo de pensionibus.*

CAP. IIII.

EX debito pastoralis officij, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & ecclesiarum, ac monasteriorum dispendijs, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis

Animarũ periculis occurrere debẽt prælati.

a *Bonifacij octaui.*] c. præsenti. de præb. in 6.
b *Clementis.*] cap. 2. de præb. in 6.
c *Tenoribus.*] aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.
d *Pensiones.*] tolle infra sub edicto prædicto, nolumus aliquatenus comprehendi, & cætera.

ipsis solent frequentius prouenire, congruis remedijs (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesijs ac monasterijs antedictis, & vt Romanæ Ecclesiæ, quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dinoscitur principatum, honor debitus impendatur, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum (præsertim felicis recordationis Bonifacij viij. a qui dignitates, personatus, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia, & Clementis b quinti, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, Prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem Apostolicam vacarent, prouisioni Apostolicæ sub certis tenoribus c reseruauerunt) vestigijs inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrũ nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo, episcopales & earum superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quæ hi qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, Prioratus, officia, vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prędictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam, prouisioni nostræ de fratrum nostrorũ consilio auctoritate Apostolica reseruamus. *Ecclesiæ vniuersalis regimini Papa præsidet.* d Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias, & alia præfata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renuntiationem quorumlibet, prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecessore nostro promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue auctoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonice vacare apud sedem intelligimus prælibatam. *Beneficia multis modis vacare possunt.* Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, siue inibi siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. *Cardinales dicuntur fratres Papæ.* Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuslibet (vt de alijs præmittitur) officialium nostrorũ, videlicet vicecancellarij, eiusdem Ecclesiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum litterarum, ac pænitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curię Romanæ sibi volumus vendicare. Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris & eiusdem sedis negotijs prosequendis de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati vel nuntij fuerint, & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quę viuente adhuc dicto Clemente predecessore nostro vsque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquibus acquisitum. *Ius in re vtilius est, quàm ius ad rem.* Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque Apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari. Non obstantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis. Pensiones insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus alijsque prælatis inferioribus, necnon quibuscunque capellanis, conuentibus, collegijs, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusuis alijs ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis prouincijs, dioecesibus, ecclesijs, monasterijs, vel alijs ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam à quibusuis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, siue alicui earumdem, vel monasteria, Prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis sæcularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earumdem collata siue concessa in cõmendam, vel alio quouis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu alijs episcopis vel superioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegijs sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, Prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque prælatos siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

De auctoritate & vsu pallij.

Ioannes xxij.

Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obyciens præmisso iuramento de obiectis promptã fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

CAP. VNICVM.

Malitijs hominum, quæ sæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes salubriter obuiare: *Malitijs hominum est obuiandum.* Hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt deinceps per obiectũ cuiusuis criminis seu defectus traditio

Q *Via sancti.*]

a ¶ *Campanam.*] Nota campanæ vsum ad multa valere, vt patet in his versibus, in quibus de se ipsa loqui campana inducitur:

Laudo Deum verũ, plebem voco, congrego clerũ:
Defunctos ploro, pestẽ fugo, festa decoro.

Fidẽ promptã facere quid sit.

S *Edes Apostolica.*] Hęc potest intitulari sub tit. de rescript. vel offic. deleg. vel sub tit. de cõcess. pb. & eccl. nõ vac. vel de parochijs. Et diuiditur in quattuor partes. In prima præfatio præmittitur. In secunda factum inseritur. In tertia constitutio editur. In quarta ad ipsum additur. Secunda, *Sane.* Tertia, *Nos amouere.* Quarta, *Idem, &c.* Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima, vt alteri per alterũ iniqua conditio non afferatur, ne quis cum alterius locupletetur iactura, vt res transeat cum onere suo. & sic hæc sumpta est ex ratione illorum iurium, supra de pœnis, suam. de rescri. eam te. & cap. si eo tẽpore. lib. 6. de præben. dilectus.

Hæc extrauagans habetur inter xx. Io. xxij. sub ti. 8 cõcess. preb. cum glo domini Zenzelini hæc vero glossa est Gulielmi de mõte Lauduno.

b ¶ *Sedes.*] simile supra de rescript. sedes.

Veritate fortius est nihil.

c ¶ *Veritatem.*] hæc fortior res de mundo est, secundum Esdram, quę valet & inualescit in æternum, & viuit & obtinet in sæcula sæculorum. 8. dist. cõsuetudo. & merito, cum veritas sit Deus. ead. dist. si cõsuetudinem. hanc causam nesciunt aliqui prælati nostri tẽporis, qui volẽtes plus placere hominibus, quàm Deo, infinita sine complemẽto pmittunt: vnde hãc ignorãt: & ideo interrogant cũ Pilato: Quid est veritas? Ioa. 18. in fi.

Lucẽ odit qui male agit.

d ¶ *Lucem amans.*] bene agentes hanc diligunt: sed contrariũ eius peruersi. 5. de offic. deleg. consuluit. de hæret. cũ ex iniuncto. C. de epis. & cle. conuenticulam. de pœnit. dist. 1. item vt Christus.

e ¶ *Nodosæ.*] idest, intricatæ. supra de verb. sig. cum olim.

f ¶ *Ambiguitatis.*] de triplici ambiguitate, scilicet iuris, & facti & personæ, dic vt 33. dist. habuisse. in glo.

ditio pallij facienda his, qui ad metrapolitanarum ecclesiarũ, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obijcientes firment corporali præstito iuramẽto se id malitiose nõ agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptã fidem: & nihilominus ad pœnam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum à die collationis in antea, probauerint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorũ obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem pallij procedatur. Per traditionẽ autem huiusmodi, viæ accusationis, denuntiationis, vel inquisitionis, nullum volumus præiudicium generari.

De officio custodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *In religiosorum Mendicantium conuentibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite possunt ipsi religiosi Mendicantes habere. hoc dicit. Et est Extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, vt patet eod. titu. cap. 1. in antiq. ideo hic non ab re collocata est.*

CAP. VNICVM.

Qvia cũctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiã conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo quòd nõ nulli Mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ quæruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officijs impedimentum, videturque inter ipsos litigijs & scandalis via aperiri: Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd religiosi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis Apostolicæ licentia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint contenti. ¶ Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu ijdem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatã pulsare valeant horis diurnis & nocturnis, Missis & alijs consuetis. ¶ Cæterum religiosis eisdẽ permittimus, quod vbi hactenus plures campanas sine lite & cõtradictione qualibet in vsus dũtaxat pprios habuerint & nunc habent, illis etiam deinceps libere vti possint. Alijs quibuscunq; per eos habitis intra triũ mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, sacristijs, capitulis, & alijs forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt habere, sub ista nostra ordinatione nolumus cõprehendi. Nulli ergo, &c. Datum secundo Nouembris, Pontificatus nostri, anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioannes xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Littera Apostolicæ impetrata ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dũ erant integrę, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, qua diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis dum integra remanebant.*

CAP. VNICVM.

Sedes[b] Apostolica in suis actibus veritatem[c] prosequens, lucẽ[d] amans libenter euitat nodosæ[e] ambiguitatis[f] inuolucrum[g]: illamq;[h] sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit[i], vt de illis[k] ita proueniant cõmoda, quod alijs non immineat detrimentũ[l]. ¶ Sane[a] pridem

g ¶ *Inuolucrum.*] idest, inuolutionem.

h ¶ *Illãque.*] versicul⁹.

i ¶ *Intendit.*] bene dici⁹, intendit, quia extra intentionem suam frequenter facit Papa, vt supra, vt eccle. benefi. vt nostrum. tamen non tenet quod contra intentionem eius sit, dumtamen de hoc constet, vt supra de rescript. super litteris. in fi. & cum dilecta.

Pacis auctor sine pace non bene colitur.

k ¶ *De illis.*] scilicet ordinationibus.

l ¶ *Detrimentum.*] non debet enim aliquis cũ alterius iactura ditari. 5. de pœnis, suam. nec ridere de fletibus aliorum. 3. de priui. petitis. hoc est pro personis & ecclesijs, quarum bona occupata sunt in toto, vel in parte pro illis nouis ecclesijs, seu in collegijs de nouo per istũ Papam creatis, vt fiat eis aliqua recompensatio, ne ab ipsis sic miseris ex toto, exceptũ sit præmium gaudiorũ cõtra legem. C. lib. 12. in fi. ipsius libri, quæ recõpensatio debet fieri vt sit 5. de ma. & obe. cum inferior. Quid ergo facient archidiaconi ecclesiæ Tholosanæ, qui omnes pcurationes & fere omnia iura archidiaconatuum suorũ habent ho ie in alijs ciuitatibus & diœcesib⁹ ab ea diuisis: nunquid ipsi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati sunt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœcesibus exercebunt. Item quid faciet abbas Cluniacen. de prioratu sancti Flori, qui episcopatus fact⁹ est, nulla emẽda facta monachis, vel de similibus? Item quid facient plures clerici, qui asserunt se ex hoc suis beneficijs aliàs adeptis canonice priuatos. Item quid erit de

episcopo Pictauensi & Albinensi, seu similibus, qui multa de mensa tam de emolumento sigillorum, quàm de alijs amiserunt: nunquid istis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cum totius ecclesiæ vniuersalis, quæ est vnica, & bonorũ eiusdem plenaria dispositio, Papæ esse noscatur, vt supra de præb. licet. lib. 6. de excel. præla. si quis. concil. Vienneñ. §. verũ. & ideo ipse nedũ potuit, immo debuit nedum imminente multiplicatione populi, de quo infra, præ augmentare operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipendijs sufficientibus ministrare. arg. 31. dist. in nouo. s. de offi. ordi. quoniam. etiam cum detrimento aliorũ, vt sic minor vtilitas cedat maiori. & priuata communi. s. de postu. præl. bonæ 1. 7. q. 1. sicut. s. de ma. & obe. cũ inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesiæ Tholosanæ erit oculus episcopi Lombarieñ. & in ordinationibus clericorum, & in alijs in quibus tenetur archidiaconus assistere suo episcopo, vt supra de offi. archid. ad hæc. & de scrutinio. cap. 1. ipse aderit sibi, quia tacti & de facto est ei. supersedeo quo ad præsens.

ne [a]pridē ad diuini cultus augmentum [b], & ad salutem [c]populi, quem in nonnullis ciuitatibus & diœcesibus sic multiplicarat [d]altissimus, quod in earũ singulis singulorũ [e]vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes [f] boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis diœcesibus, quarũ nonnullas in duas, & aliquas in plures [g] diœceses [h] duximus diuidendas, certas earũ ciuitates ac ecclesias ereximus [i] cathedrales, quarũ singulis proprias, distinctas & limitatas [k] iussimus assignari.

a ¶ *Sane.*] Secunda pars.

b ¶ *Augmentum.*] Hæc est causa prima. ad hæc enim tenentur principaliter nedũ ecclesiasticæ personæ & bona ipsarum, immo etiã quilibet Christianus, vt 21. dist. §. 1. de consti. ex parte. de celebra. Miss. graui. concilium Vienneñ. Et hæc causa excusat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam veniali: si intentione scilicet habendæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio, vt legitur & not. 33. q. 5. vir cũ ppria. licet Hug. ibi cõtra.

c ¶ *Et ad salutem.*] ecce secundum. huic enim saluti per quam necessarium est pabulum Dei, vt s. de offi. ordi. inter cætera. & ipso multiplicato debuerunt prædicatores & ministri plures poni, vt 21. distin. in nouo. in fi.

d ¶ *Multiplicarat.*] ista multiplicatio est sufficiens causa erigendi nouos episcopatus, dum tamen solemnibus & frequentioribus locis fiant, ne vilescat episcopalis dignitas, vt 16. q. 1. præcipimus. s. de priuileg. cap. 1. 80. dist. episcopi.

e ¶ *Singulorum vultus.*] debet enim bonus pastor cognoscere vultum cuiuslibet corporis sui, vt legitur Eccl. 32. c. vnde hoc sumptũ fuit. Hæc enim est vna ratio, quæ allegant curati contra Prædicatores & Minores, quod etiam semel ad minus in anno quilibet parochianus habeat suo rectori proprio cõfiteri omnia peccata sua, licet etiam sit eis confessus. Secunda est necessitas illius canonis, omnis. s. de pœnit. & remis. quæ non est sublata propter voluntariam cõstitutionem, super cathedram. vbi plene de hoc dixi. Sed ad hoc potest responderi, quod licet Papa ordinauerit in dicto concilio, omnis. semel in anno cõfitendum esse proprio sacerdoti: nõ tamen alligauit potestatem suorum successorum, quin possint surrogare vel adiungere socios, & dare coadiutores ipsis sacerdotibus in illo casu, qui simili potestate vterentur in huiusmodi cum illis. quod & fecerunt, scilicet fratres in alio concilio, scilicet Vienneñ. & sic cum ambo concilia sint eiusdem auctoritatis, merito per posterius primo derogatum est, licet de ipso non faciat mentionem: & sic necessitas, quæ inerat confitendi vni, scilicet proprio sacerdoti: & vt in c. omnis. dilatata est & ampliata ad plures, vt in c. super. hoc dico per iura s. de consti. licet. lib. 6. de offic. delega. super quæstionum. in prin. 50. dist. domino sancto. s. de elect. innotuit. de præb. dudum. lib. 6. Et sic cum habeant plures odio super hoc quo ad confessionem suos curatos: merito illis plus expedit ostendere fratribus quàm sacerdotibus vultum suum, qui licet eadē potestate fungantur cum alijs, tamē scientia & discretione alijs præferuntur, sicut sunt fratres, in quibus vt plurimum plus quàm in rectoribus scientiæ clauis viget: & sic plus proficient quàm alij in vultus inspectione. arg. 20. dist. per totum. s. de æta. & quali. cũ sit ars. de renun. nisi. §. pro defectu. Sed nunquid illi qui cõfessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero, vel illi de quo per pœnitentiarios Papæ dictum est in litteris suis, quod possit ad triennũ sibi eligere cõfessorem idoneum, necessario teneantur semel in anno confiteri proprio sacerdoti? Videtur quod sic per supradictam rationem per rectores contra fratres superius allegatam. Contrarium tamen fit quotidie, idest non curant confiteri suis sacerdotibus. ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati vt plurimum non sunt ita litterati vt religiosi.

f ¶ *Alias partes.*] idest alia diuersa onera, quæ incumbunt bono pastori circa sui gregis vigilias exercendas. s. de offi. ord. inter cætera. de censi. cũ Apostolus. & sequentibus c. 16. q. 1. Prædicatorũ.

g ¶ *Plures.*] & sic plus continet vltra duo: nec duorũ numero est contentũ. simile ff. de opt. leg. l. 1. quod est contra iura. s. de reg. iur. pluralis. & de præben. is cui. in fi. lib. 6. quandoque tamen ad vnum restringitur. vt s. de priui. vt priuilegia. in fi. Dic hoc debere intelligi secundũ præcedentia & subsequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum secundum illam, exquirantur sermones. 45. distin. disciplina. s. de cle. excom. ministratores. vnde frequenter talia ampliantur & restringuntur propter fraudes & odia, & propter absurditates, quæ inde sequerentur, vt in dicta l. & c. vt priuilegia. de hoc etiam dicitur in extrauag. Execrabilis.

Verum [l] quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi, tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt litteras super beneficijs ecclesiasticis in ipsis tunc [m]integris diœcesibus vacaturis: quarum nõnullæ restant adhuc executioni mãdandæ [n]: Nos amouere [o] volentes cuiusuis dubitationis scrupulum [p], qui circa executionē gratiarum super huiusmodi beneficijs concessarum posset [q] forsan incidere, considerantes attentius, quòd per ordinationē [r]

h ¶ *Diœceses.*] idest territorium. 2. q. 5. §. ad hoc. debet enim quælibet diœcesis habere suos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, præscribi non possunt: nec ea quæ ipsis adhærent, ne confundantur ipsi limites, vt s. de paroch. super eo. 16. q. 4. quicunque. cum multis ibi positis.

Diœcesis fines non præscribuntur.

i ¶ *Ereximus.*] sic not. quod Papa de vna diœcesi potest facere diuisas & diuersas: sic Imperator diuidit prouincias. ff. de offi. assel. si eadem. tamen propter diuisionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud ecclesiam, cum non debeat cõmutari ad mobilitatem necessitatũ mundanarum. 10. dist. lege. Sed quid erit si interfit Imperatoris vel alterius principis seu personæ sæcularis (puta quia sunt patroni seu defensores) nõ mutari statum taliũ ecclesiarum, seu ciuitatum vel diœcesum: nunquid poterunt se opponere cũ effectu? Et videtur quod sic, quia nihil cum scandalo vel damno alicuius est faciendum seu attentandũ. s. de præscript. nihil. & s. eod. cap. in princ. vnde dictum est: Nisi ipse ex hoc ius patronatus, & alia commoda sine culpa amittat, cum iura imperialia etiã in bonis ecclesiasticorum semper remanserunt salua. 11. q. 1. si tributum. cum seq. In contrarium videtur quod propter maius bonum quis iure suo priuatur: & etiam sine culpa punitur. 22. distin. de Constantinopolitana. s. de elect. sacrosancta. de postula. præla. bonæ 1. in ipsa etenim fundatione hoc euenire posse prospicere debuerunt, & sibi cauere. arg. ff. loca. si quis domum. §. 1. 23. dist. in nomine Domini. quod credo verius: ita tamen quod fiat cum omni minori præiudicio eorum quo poterit.

k ¶ *Limitatas.*] diœceses, idest limitata territoria: nam limes dicitur finis. vnde versus: *Limes erat positus, &c.* s. de ver. sig. forus.

l ¶ *Verum.*] versiculus.

m ¶ *Tunc.*] idest tempore datæ earum. & sic tempus datæ respicitur in talibus, vt supra de rescrip. eam te. & c. si eo tempore. lib. 6.

n ¶ *Mandanda.*] quasi dicat de ijs litteris, quæ iam mandatę sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, nõ intromittimus nos, cum præsens constitutio futura dumtaxat respiciat, vt supra de constit. quoniam. Vel dic quod immo respicit præterita, vt patet infra super verbo, declaramus.

o ¶ *Nos amouere.*] Tertia pars.

p ¶ *Scrupulum*] idest molestiam, sollicitudinem, vel anxietatē animi, Et dicitur à scrupo, qui est lapis modicus, qui sicut frequenter lædit pedem, sic scrupulus animũ nescientē soluere difficiles quæstiones. secundum Hug. Et sic not. quod ignorãtia, ex qua quis redditur dubius, affligit hominē & molestat. arg. 20. dist. si decreta. 16. q. 1. §. 1.

Ignorantia affligit.

q ¶ *Posset.*] & sic expedit in talibus ante tempus occurrere & prouidere ea quę euenire possunt. C. in quib. cau. l. vlt. in fi. ff. loca. si quis domum. §. 1. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum præcauere, vt supra de procur. c. 1. in fi.

r ¶ *Ordinationem.*] hoc verbum, ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur, est multum generalis, comprehendens quemuis modum, quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit beneficium spectans ad ordinationē alicuius, poterit petere beneficium spectans ad collationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem talis, vt probatur supra de offic. deleg. super eo. & de iure patro. eam te. in fi. facit supra de offic. ord. ordinarij. Sed nunquid fieret præiudicium episcopo, qui habet institutionem, si tali prouideretur de beneficio spectante ad solam præsentationem illius, contra quem impetratum est: Et videtur

videtur quòd sic. nam cum magis habeat in concessione eps, quàm in præsentatione patronus, vt s. de offic. leg. dilectus. non videtur q Papa velit præiudicare epo, nisi expresse hoc innuat: quod faceret si diceret, ad præsentationem talis: quia tunc satis exprimeret Papa q penes alium erat institutio, cui quantum ad hoc derogare intendebat: sed per hoc verbum, ordinationē, nec videtur velle derogare, nisi illi dumtaxat contra quem scribit: & hæc est ratio illius textus s. de præben. cum in illis. §. cū autem. lib. 6. Dic contrariū, cum in nullo quātum ad hoc præiudicetur instituenti, q ad motum suum nunquam disponit de tali beneficio; & si in aliquo præiudicetur, in modico tñ. arg. s. de rescr. auditor. sed patrono dumtaxat. patronus vero motu suo mouetur ad præsentandum quē voluerit, aliàs idoneum: vnde soli illi quorū principaliter interest, audirentur contradicentes talibus impetrantibus, & non alij. arg. s. de elect. cum inter R. de testi. veniens. de excep. cum ecclesiasticæ. de præb. pro illorum. cum similibus. Non obstat dict. c. dilectus. quia nō dicit de institutione, q semiplenū ius denotat: sed de concessione, quæ plenū ius dicit: vnde non est dubiū quin plenior sit potestas concedendi insolidum beneficia vacantia, quàm solū in eis præsentandi. Vel si vellemus ibi concessionem recipere pro institutione, diceremus, plus habet, id est plus iuris confert eps in institutione illi qui recipit beneficium, quia ius administrandi, quàm patronus in præsentatione, ex qua parum acquiritur præsentato, maxime si præsentans sit laicus, cui variare licet, vt s. de iure patro. pastoralis. sed ex hoc non sequitur quin libentius quem vult præsentet patronus, quàm instituat episcopus.

seu diuisionem nostram prædictā ius ad rem [a] expectantibus dicta beneficia ante [b] competens ex ratione immutari [c] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat sicut in ipsis quondam integris [d] auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ super beneficijs vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus a nobis vel prædictis predecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in alijs diœcesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine [e] per executores [f] demandatos

a ¶ *Ius ad rem.*] & sic non in re, & sic est in debitum iri, quare talis nōn beneficiatus potest dici, vt s. de concess. præb. c. quoniam ex constitutione. libro vj. Simile est de filio, qui est viuente patre dominus rei paternæ spe & non re. & vxor in bonis dotalibus constante matrimonio. Ex quo sequitur quòd tali est ius ad rem, quod aliqui vocant, decretum: quia sub decreto Papæ appositum, vt cōmuniter fit in gratia ibi, decernentes, &c. conseruatur, vt s. de concess. præben. quia cunctis. lib. 6. nec potest commutari cum alio. nec priora beneficia sibi incompatibilia facit vacare. nec super ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere. s. de rescrip. in nostra. & extrauag. domini Ioannis. Execrabilis. §. per hoc. Quid si canonicus per Papam effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione præbendæ: nunquid poterit in delegatum iudicem impetrari, & eandem exercere iurisdictionem? Videtur q non, cum non habeat ius in re, sed ad rem, vt s. de concess. præben. quoniam ex constitutione. lib. 6. Contrarium credo, cum omnia quæ ad iura canonicatus pertinent, sibi debeantur: licet nondum sit ibi præbendatus, nisi consuetudo refragetur per iura s. de elect. in Genesi. de renun. c. 2. Nec decret. statutum. s. de rescrip. dicit præbendatum, sed canonicum tantum. Quid si ego sic expectans cum vacaret in altera diœcesi quædam Ecclesia, feci mihi prouideri de ea: deinde mota lite super ipsa contra me, in limine possessionis adipiscendæ accepi secundam in alia diœcesi super qua modo eodē lite mota, faciam mihi in tertia diœcesi de tertia prouideri, & sic facio de pluribus; nunquid possum? Vidi de quodam, qui decem præbendas in Ecclesia beatæ Mariæ Pictauis fecit sibi isto modo prouideri: vbi est statutū, q fructus præbendæ litigiosæ nunquam assignantur alicui, sed per capitulum obtinenti sententialem victoriam reseruantur: quod statutum satis innititur æquitati illius c. s. de sequestra. ad cōpescendas. in fi. concil. Vien. nunquid ergo talis multiplicatio & narratio potest tolerari de iure? Videtur q non, per ea quæ not. Inno. s. de rescrip. in nostra. vbi dicit, q si pendente quæstione super ecclesia curata, cuius possessionem non habet, accipiat possessionem secundæ, similem curā habentis, hoc ipso videtur renuntiare liti motæ super ecclesia prima. & est ratio, quia aut recipiendo secundam intendebat renuntiare, & tunc habetur propositū: aut non intendebat renuntiare, sed intendebat si obtineret in causa primæ dimittere secundam, & accipere primā; & sic videtur ipsam secundā recipere ad tempus sub cōditione: qd totum reprobatur in beneficijs Ecclesiasticis, quę debent esse perpetua. nec cadit in ipsis cōditio: quia in ea vacatione, &c. 70. dist. c. 2. s. de elect. in electionibus. lib. 6. 1. q. 2. quàm pio. quæ pcedūt vt credo vbi secundam cū protestatione recipit, vel alias constat d intentione eius, per quā nō intēdit renuntiare primæ, vel liti eius. simpliciter admitten do possessionē secundæ non litigiosæ, primæ eo ipso renuntiat, vt s. de præbē. de multa. in casu vero nostro, quē posui s credo contrariū: scilicet q semper possim mihi facere prouideri de omnibus quotquot vacabunt cū protestatione si non habeam ius in iam receptis, & in illis quæ nunc recipio ius mihi cōpetat. & non aliàs: quia tales conditiones quæ de iure insunt, non faciunt rem conditionalem, quamuis exprimantur, vt s. de elect. significasti. cum ibi not. 17. q. 2. Eleutherius. recipiendo tñ corporalem & pacificā possessionem vnius, omnibus alijs & litibus super eis motis renuntio, & sic intelligit Innoc. s. sed ante pacificā possessionem secus, vt s. de elect. commissa. lib. 6. & in hoc satis concordant ea quæ not. Host. in dicto c. in nostra. Sed quid si impetrans, qui fecit sibi d Ecclesia certa prouideri, inuenerit quæstionem super illa Ecclesia inter duos motā: vel inter ordinarium & alium impetrantē, & sic litigiosam, quod tamē ignorabat tempore suæ prouisionis: nunquid hoc declarato per suū executorem poterit illa dimissa de alia sibi facere prouideri: hoc solo, quia litigiose cœpit, per c. s. vt lit. pen. si hi contra. lib. 6. Itē nunquid valebit declaratio primi executoris non vocatis ordinarijs aliarum Ecclesiarum, vel cæteris impetrantibus, quos hic tangere videtur? Hoc vidi de facto. Et videtur q executor possit errorem suum corrigere vbi errauit in facto, secundum Inno. & Hostien. & etiā vbi in iure secundū Host. prout not. per eos s. de renun. c. 1. de offi. deleg. in litteris. de rescr. cum in multis, in fi. lib. 6. Et q propter litē non possit dimitti, videtur, quia non agebatur de dominio ecclesiæ: cū non sit apud aliquem. inst. de re. diu. § sacræ. quod requiritur: scilicet q litigetur de dño, ad hoc q res litigiosa dicat. C. d litt. auth. litigiosa. Dic cōtra per c. si hi contra. Nec obstat dictus §. sacræ. q ā intelligitur nullius, scilicet personæ secularis: sed ecclesiasticæ bene. sic not. Inno. s de eo qui mit. in pos. c. 1. videtur q si in illa de qua est sibi prouisum, impetrans habebat ius, licet non possit habere possessionem facti, vlterius non poterit sibi de alia prouideri, alias sequeretur, q ex vna gratia posset duo vel plura beneficia consequi. de quo per Inno. s. de offic. deleg. in litteris. Sed quid si litigium erat tantum super possessione? Idem crederem per cap. si hi contra. quod indistincte loquitur: maxime cum de matrimonio carnali vel spirituali non possit ita simpliciter agi possessorio, quin aliquid de proprietate habeat immisceri. vt legitur & not. s. de rest. spo. ex transmissa. De declaratione executoris dicetur infra.

b ¶ *Ante.*] i. à tēpore datæ, vt de rescr. cū te. & c. si eo tēpore. lib. 6.

c ¶ *Immutari.*] & sic non debent damnis commendari præterita. s. de const. cognoscētes. Vnde est hic arg. q per constitutionē principis quantumcunque publice vel solemniter editam, etiam licet omnes de mundo non obstantias contineat: non tolluntur specialia priuilegia, statuta, vel consuetudines quę non obstantiæ tantum tendunt ad tollendam surreptionem, non ad talia iura specialia perimenda: quod est verum, nisi nominatim, specialiter & expresse talia per ipsam tollantur. s. de rescrip. cum ordinem. s. de do. & contu. ex litteris. de consti. licet. de rescrip. si propter. de elect. quia sæpe. lib. 6. De hoc dixi plene de sepul. super cathedram. in fine.

d ¶ *Integris.*] Not. ius dominorum non debere diminui propter diuisiones, quas emphyteutæ inter se faciunt, vel vasalli, de quo dicetur j. in fi.

e ¶ *Suo ordine.*] id est, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. s. de rescri. capitulum. & c. tibi qui gratiam. de concess. præb. auctoritate. lib. 6. qd est verum, nisi propter defectum vel crimen primi impetrantis, seu negligentiam, vel auctoritatis posterioritatem, vel anticipationem temporis, ordo debitus subuertatur, vt s. de præben. si clericus. in fi. & c. ij qui. de rescrip. duobus. lib. 6.

f ¶ *Executores.*] executor est is, qui gratiam à principe factam vel iussam fieri, ad effectum deducit. Et dicitur de exequor, quasi excessiue, id est, viriliter exequi. Tertio, si quæras quot sint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidēdum: quidam ad compellendum, vt legitur & not. s. de rescrip. abbatē. & de cōcess. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6. & talis dicitur habere litteras auctoritatis, quandoque dicitur quis habere litteras facultatis, vt quando datur potestas ordinario, q aliquem possit recipere. vt s. de rescript. cum aliquibus. & dicto c. si soli. Quarto, quē ordinem habeat iste executor seruare. Dic q (dum tamen non excedat fines mandati, nec nimis sedinet) sine aliqua alia causæ cognitione, etiam summarie potest in executione prouisionis vel compulsionis procedere, cum sit verus executor: & ideo quotidie tales executores suos processus faciunt in absentia partium: & eis non vocatis. vbicunque & quomodocunque eis placet. vt s. de re iud. de cætero. & c. quod ad consultationem. in fi. tamen si aliqua proponuntur, non ad recusandum personam eius, cum hoc fieri non possit, vt s. de appel. nouit. sed ad probandum rescriptum surreptitium, vel falsum: bene potest admittere & cognoscere, si voluerit, vt supra de offic.

Filius viuente patre est dominus.

Canonicus creatus per Papam in Ecclesia cathedrali, an possit in iudicē delegari.

Conditio, quæ de iure inest nō facit rem conditionalem.

Ecclesię dominium apud personas ecclesiasticas tātum est.

Constitutio principis continēs omnes nō obstantias de mūdo, an tollat priuilegia, statuta, vel consuetudines.

Executores sunt duplices.

deleg. pastoralis.§.quia vero. vel suo superiori intimare, vt in dicto cap. de cætero. poterit tñ procedere executor ad prouidendum, & prouidere si voluerit, non obstante contradictione alicuius, appellatione seu proposita exceptione: quia ex hoc ꝙ non admittit exceptionem probabilem, non poterit appellari: nisi aliàs constaret de veritate: licet aliud sit in iudice. ŝ. de appel. interposita. in princ. argu. ŝ. de appel. nouit. Quod sic probo, pari vel maiori potestate confert Papa per se vel per alium beneficia vacantia totius mundi, quàm ordinarius illa suæ diœcesis, vt ŝ. de præben. licet. & c. hi qui. lib. 6. sed ordinarius propter aliquam ꝯdictionem seu appellationem non omittet conferre beneficium si quod vacat: cum sine causæ cognitione non debeat spoliari sua quasi possessione in qua est, conferendi sua beneficia, vt ŝ. de elect. cum inter canonicos. ŝ. de sup. neg. præla. c. fi. de in integ. resti. c. 1. ŝ. de iure pa. consultationibus. multominus executor. arg. dicto c. hi qui. In extrauudicialibus autẽ appellatio seu partialis ꝯdictio non impediunt alicui possessionem, vel quasi in qua est: nec attentata post se reuocare faciunt, donec prius de veritate constet, vt dicto c. cũ inter. & ŝ. de appel. bonæ. per Inno. hoc fallit in casu illius c. ŝ. de accus. accedens. & in casibus alijs, qui not. ŝ. de re iudi. quod ad cõsultationẽ. in glo. & per Inno. & Host. Si tñ constet ꝙ exceptio proposita corã eo fuerit probata vera & legitima: reuocabitur quod per ipsum factum fuerit. si ex hoc fuerit appellatum, vt in c. cum inter. non tñ reuocabitur ex hoc tantum, quia non fuit admissa quantumcunq; esset de se probabilis, nisi probata fuerit prius vera: & sic non vendicat sibi locum in executore principium illius c. ŝ. de appel. interposita. in princ. vt ŝ. dixi. Sed nunquid iste executor habebit expectare cassationem collationis factæ per alium executorem, seu ordinariũ de illo beneficio, de quo suo impetranti prouidere intendit? Non credo dubiũ ꝙ non: dummõ executor tempore primæ collationis ius transferendi haberet: per ea q̃ ŝ. dixi. Et idẽ de electione, si duæ fiant vno contextu, vt ŝ. de elect. congregato. si autẽ ex interuallo, distingue: quia aut prima est nulla vel annullanda: vnde si est nulla, & causa nullitatis est notoria: tunc poterit fieri secũda prima non cassata. ŝ. de elect. auditis. in alijs omnibus non, vt ŝ. de elect. considerauimus. & dic vt ibi per Inno. & Host. & per Compost. ŝ. de rescr. capitulum. Item si velit prouidere impetranti de beneficio quod vacat de iure, non tamen de facto quod potest: tunc debet præmittere cognitionem saltem summariam, & vocare possidentẽ: & si inueniat ipsum non habere ius, non feret sententiam: sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionem facti, & post exequatur mandatum: aliàs si istũ ordinẽ in hoc omitteret, cassaretur eius processus: de quo per Innoc. ŝ. de conces. præb. proposuit. super verbo, executorem. facit ŝ. de præb. licet eps. lib. 6. Ex quibus soluta videtur quæstio facta ŝ. eo. super verbo, ius ad rẽ. scilicet ꝙ executor talis in corrigendo errorẽ suum, & sic prouidendo de secũdo declarato primo, ꝙ prouisio facta per eũ prius non tenuit: vel etiã declarato prius tale beneficiũ posse cadere sub gratia, in qua datus est executor, nõ habebit necessario partes vocare: nec aliàs iuris ordinẽ obseruare: debuit tñ audire partes, si aliqua rationabilia proposuerunt contra ipsum, vt superius dictum est. Quinto quæro quæ personæ poterunt deputari executores: planũ est ꝙ illæ, quæ possunt constitui delegati, de quibus ŝ. de rescrip. statutũ. lib. 6. & etiã rectores simplicium beneficiorũ: & clerici in minoribus beneficijs constituti: sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarũ & sententiarũ, in quibus non vendicat sibi locũ dicta decret. statutũ. vt ibi notatur. Non tñ credo ꝙ laicus vel bigami, seu aliàs carentes priuilegio clericali possint esse executores, vt supra de iudi. decernimus. de arbi. contingit. 96. dist. bene quidem. 89. dist. indicatum. licet sit arg. contra. ŝ. de procu. non indiscrete. lib. 6. nec religiosi sine licentia suorum prælatorum, vt ŝ. de test. a. religiosus. lib. 6. & de procu. religiosus. concil. Viennẽ. de re iud. cum I. & A. ĩ. à iure, & c. nisi cũ distinctione illius c. de rescrip. & si principalis. Contrarium videtur per illud cap. nam ex quo vicecancellarius ipsum talem instituit, personam eius quantum ad hoc emancipare videtur à potestate sui prælati. & sic intelligitur illud c. supra de priuileg. cũ olim. 2. scilicet ꝙ non requiritur certa scientia Papæ secũdum ꝙ aliqui intelligebant illud. c. cum olim. Nam nõ potest negari quin Prior conuentualis, licet religiosus possit sine certa scientia Papæ iudex constitui delegatus: & tamen non est dubium quin sit sub potestate sui abbatis & imperio: sicut sunt cæteri simplices religiosi, vt supra de statu reg. cum ad monasterium. §. tales. & supra. de sup. negligen. prælato. quia regulares. §. penult. Non obstant dicta cap. religiosus. & religiosus. quia aliud ꝑ potest princeps, vel ille qui specialiter sup hoc gerit vices eius, fauore rei priuatæ maxime quod non posset priuatus. arg. 17. q. 3. §. quod autem. Teneas quod volueris. Sed pone quòd requiratur licentia proprij prælati, sicut in illo cap. religiosus. nunquid oportet quòd præcedat ipsa licentia constitutionem procuratorij vel executoris: vel habebit in ipso actu interuenire, seu sufficit quòd subsequatur? Et videtur quòd habeat præcedere, cum oporteat petere & obtinere: vt dicit illud cap. d' testa. religiosus. ff. de acqui. hæredi. si quis. §. iussum. vbi habeat iussus præcedere. Vel dic ꝙ videtur ꝙ habeat cõcurrere cum constitutione. arg. instit. de auctor. tut. §. tutor. & ff. eo. l. obligari. ŝ. de reb. eccl. non alie. dudum. lib. vj. vbi de hoc per Inno. 12. q. 2. sine exceptione. immo videtur ꝙ sufficiat subsequi, vt ŝ. de pac. quotiens. de ijs quæ fi. à præla. cum nos iam pridem. vbi de hoc. Credo ad hoc ꝙ posset constitui per quemcunque, nec sit necesse tunc licentiam esse petitam, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipse religiosus: nec persona eius est penitus inepta vel infecta seu inhabilis de iure naturali ad talia suscipiẽda: immo bene est susceptiua de iure naturali talium, sicut electionum, & similium. ŝ. de elect. quàm sit ecclesijs. lib. vj. licet de iure positiuo sit inepta, sicut dicimus de m. l. te. ff. de procu. filiusfa. §. veterani. vnde nõ constitutio, sed susceptio & exercitiũ procuratorij sine licentia prohibetur: vt patet in dicto c. de procu. religiosus. nec deputare tales executores est prohibitum, etiam sine licentia: sed quòd sic deputati possint suscipere vel exequi officium eis deputatum sine licentia, hoc bene prohibetur, vt in c. religiosus. de testamen. si autem ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per subsequentem licentiam ratificari, cum ab initio non tenuerit. supra de reg. iur. non firmatur. lib. 6. Sic dicimus de seruo & monacho: qui licet possint institui hæredes per quemcunque: non tamen præstare consensum, nisi prius iussi fuerint: vt in dicta l. obligari. Non obstant iura in contrarium allegata: quia loquuntur de illis casibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizãtiũ in limine ipsius actus: sicut est in alienationibus minorum vel rerum ecclesiasticarum, & similibus. Item & quia aliud est licentia, de qua hic loquimur: & aliud auctoritas de qua loquuntur dicta iura supra allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rationabiles exceptiones propositas contra rescripta seu gratias: & cognoscendo de ipsis quasi iudices causæ essent: & iurisdictionem contentiosam habere incipiant: quod possunt iuxta §. supra de offi. deleg. pastoralis §. præterea. vbi de hoc in gl. nunquid hoc poterunt, quamuis sint rectores simplices clerici: & sic alij ab ipsis, quos ordinat dicta decret. statutum. lib. 6. ŝ. de rescr. & nunquid etiam citare poterunt, & pro tribunali sedere: vel alijs committere quantum ad hoc extra ciuitatem & diœcesim, in quibus sunt deputati contra decretalem prædictam? Quotidie hoc faciunt: sed quo iure non video: nisi quia frequenter licet accessorie quod principaliter non liceret. sicut video de ecclesia curata annexa præbendæ, quam etiam multiplicatam, licet alicui citra sacerdotiũ & residentiam possidere accessorie, quod principaliter non liceret: vt supra de præb. de multa. per Inno. & c. exposuisti. & c. super eo. lib. 6. C. de iud. quoniẽ. & sic fallit in hoc casu dicta constitutio, statutum. & etiam in illo casu quando iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non potest excipi, de loco vel de conditione personarum iudicum, vt ibi not. facit ŝ. de off. dele. cum olim 1. vnde proprie non est iurisdictio quam exercent tales executores: sed potius accessorie tamquam missi exercent, vt in dicto §. præterea. cum potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicitur. arg. ŝ. de reg. iur. accessorium. lib. 6. tamẽ licet sint principales habito respectu ad executionem: accessorij sunt habito respectu ad gratiam super qua dati sunt, vt ŝ. de off. deleg. super eo. lib. 6. Alia ratio est: nam cum isti ex spontanea cõtradictione illius contra quẽ dati sunt, vel contra quem gratiam exequuntur, & ad eius instantiam, & de consensu ipsius proponentis corã eis suas exceptiones voluntarie hanc iurisdictionem assumant: & quicunq; contra quẽ impetratum est rescriptum, possit renuntiare quantum ad hoc dictæ constitutioni, statutum. merito de consensu istius contradictoris poterit iste quamuis simplex partes iudicis assumere, & vbicũque exercere eandem: per rationẽ ŝ. immediate positam. Sed nunquid ille ordinarius, qui succedit talibus executoribus, quorũ officium propter negligentiam impetrantis periit, reputabitur per omnia vt ordinarius, vel potius vt delegatus, vel vt merus potius executor. de quo ŝ. de præbend. si clericus. in fi? Videtur vt ordinarius, cum sit administrator iuris cõis. & ille impetrator ipsam gratiam petat, vt de iure cõi sibi debitã, vt dicit ibi textus: & sic est excitatiua iuris cõis tantum. arg. ŝ. de offi. ordi. licet. quare poterit ad archiepm appellari ab eo: vnde videtur ꝙ vt specialis delegatus seu executor Papæ hoc faciat. & sic ad Papam esset appellandum, cũ ex collatione Papæ canonicatũ obtineat: vigore cuius & non aliàs consequitur præbendam, vt sic vbi vnum propter alterum vtrobique tantum vnum. 1. q. 1. si quis. pro quo facit ŝ. de offic. ordi. irrefragabili. §. cæterum. Si quæras an tales executores possint inuocare brachium seculare? Dic vt dixi plene ŝ. de offic. deleg. iudices. concil. Vieñ. Si vis plenius scire de istis executoribus, quære per Innocen. & Hostien. ŝ. de offic. deleg. in litteris. de re iudi. c. 1. de conces. præben. proposuit. & c. cum nostris. & c. litteras. de despon. impub. ad dissoluendum. de exces. prælat. inter dilectos. & per Compost. ŝ. de rescrip. capitulum. & c. mandatum. in glo. ordina. ŝ. de offic. deleg. pastoralis.

ADDITIO. Si mandatum est alicui quod faciet alicui prouideri, & scripsit in vna ecclesia de prouisione alicuius, ꝙ antequam

ibi

Beneficij collatio nõ impeditur per appellationem.

Electio secũda an fieri possit, prima non cassata.

Executionis officiũ quib' personis potest committi.

Licentia superioris qñ requiratur [illegible] cedere [illegible] beat.

Religiosi persona [illegible] lectionum & multorum aliorum est [illegible] sceptiua.

Accessorie aliqua [illegible] cent, quæ principaliter [illegible] cent.

& alios [a], ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante diuisiones sæpefatas poterant & debebãt. ¶ Idem [b] etiam declaramus [c] quo ad litteras Apostolicas iustitiam [d] continentes, vt videlicet iudices [e] dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in eisdem litteris habetur, integræ remansissent [f]. ¶ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. iij. Kalen. Nouembris, pontificatus nostri anno secundo.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo: nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. hoc dicit.*

CAP. I.

Debent superiorib' suis reuerentiã subditi: & dũ salubriter ab eis ꝓ culpis correctionẽ velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate † corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur: sic onerosus creditor minime [g] reperitur. ¶ Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ. ad visitandũ capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quę regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente [h]: Prior & capitulũ

ibi recipiatur, potest mãdare quòd in alia recipiatur. nec obstat s̄. de rescr. in nostra. quia loquitur quando plures litteræ super vnius prouisione impetrãtur in fraudem. Si autem per primas litteras sit receptus; tunc vlterius non habet prouisor quid faciat: quia plene executus est mandatum Apostolicum: & ideo non tenet secunda prouisio. arg. s̄. eod. venerabili fratri. de offic. & potesta. iud. deleg. idẽ videtur si mandatũ est alicui, quòd prouideat alicui: nã si prouidit ita quòd prouisio teneat de iure, licet de facto non habeat possessionẽ, vlterius tenet secunda prouisio: quia si contrarium dicitur, sequitur absurdũ, scilicet ꝙ per vnum mandatũ consequatur nõ solũ duas, sed multas prouisiones, & omnes valebũt: aliq tñ contradicunt. Innoc.

a ¶ *Et alios, ad quos id pertinebit.*] puta subexecutores: sed ipsi idẽ sunt cum executoribus, vt s̄. de offic. deleg. cũ olim. Vel dic, alios, scilicet iudices delegatos, seu auditores, ad quos per appellationẽ vel simplicẽ querelam in Romana curia vel alibi negotiũ cõmissum fuit per iura s̄. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. ibi, reuocato, & c. s̄. de rescr. auditor. de elect. constitutionẽ. §. insuper. in cle. Sed quid erit in casu illius c. s̄. de præb. si clericus. in fi. vel in gratijs sub forma pauperũ impetratis: in quibus vt frequentius diœcesani constituuntur executores: nunquid archiepiscopus Tholosanus, qui epõ Tholosano in honore & onere immediate successit, in alijs diœcesibus vel propria eorũ diœcesi potius gratias illius, quæ sunt in fieri, exequentur? Credo ꝙ de illo c. si clericus, in fine, non sit dubiũ quin ordinarius illius beneficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decre. si clericus. in fine. de gratijs vero sub forma pauperum, & alijs epõ Tholosano, qui tunc erat vt diœcesanus, exequendis cõmissis, videretur ꝙ cũ ordinaria iurisdictio dependeat ab administratione seu territorio: & istæ executiones sic cõmissæ sint diœcesanis vt ordinarijs, qui administratores iuris existũt, vt s̄. de sentent. excom. nuper. & de iure debeatur pauperibus clericis victus de patrimonio crucifixi, vt s̄. de præbẽ. cum secundũ. in prin. bene sequitur ꝙ diuisa administratione seu territorio, quamlibet partem sequetur omne illud quod ex ipsa dependeret: & sic quilibet diœcesanus habebit executionẽ & exercitium omniũ causarum suæ diœcesis: & etiam prius ante diuisionem inceptarum & pendentium, & nedum proprie ordinariarũ: immo etiam commissarum delegationum tamen diœce. vt ordinarijs, vt in casu nostro. arg. 96. dist. Constantinus. palea est. s̄. de offic. deleg. quoniam abbas. & cap. præterea. secus autem est vbi vt simplici cõmissario vel delegato esset ipsis diœce. comissa. Vel dic idem esse in vtroque casu: tam vbi vt delegatis etiam simpliciter, quàm etiam vt ordinarijs: ex quo sunt cõmissa dignitati, nõ personæ, per c. quoniam abbas. cum quo ad partes sibi subtractas, & sic quo aliàs diœce. Tholosanus desierit esse prælatus: quare sibi succedentes fungentur eius vice, ac si ipse esset mortuus vel translatus: succedit enim res rei, vel dignitas dignitati, sicut persona personæ: & ideo debet fungi vice eius per omnia, vt s̄. vt lit. penden. ecclesia. cum similibus. Ratio tamen huius decre. est in contrarium: ibi dum sequitur, quibus ante diuisiones, & c. sed potest dici, ꝙ hic loquitur de simplicibus executoribus seu delegatis à sede Apostolica constitutis.

b ¶ *Idem etiam.*] Quarta pars.

c ¶ *Declaramus.*] & sic tota ista decre. est declaratiua iuris antiq, non constitutiua iuris noui, vt patet etiam s̄. eo. §. proximo, in verbo, declaramus. quare non est necesse hic respicere eius editionem seu publicationem: cum omnia quantumcunque longe ante præterita seu inchoata respiciat, vt s̄. de consti. quoniam. & de vsur. cum tu. de elect. cum in cunctis. §. penult.

d ¶ *Iustitiam.*] & sic est duplex littera Apostolica: quædam gratiosa, de qua s̄. dictum est. quædam iustitiæ, de qua hic. simile. s̄. de fal. accedens. prima cõsueuit bullari cum filo de serico: secunda cum filo canabis. arg. s̄. de fal. licet. Itẽ prima non transit regulariter sine lectione, sed sine cõtradictione bene: secunda transit sine lectione, sed non transit sine contradictione. & ideo in procuratorijs contradictarum consueuit illa clausula apponi, Constituit talem procuratorem ad impetrandum & contradicendũ litteras simplices & legendas: sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarum, quantumcunque aliàs haberet plenum mandatum. & ista sola sine alio mandato non esset sufficiens in palatio auditorum, vt s̄. de renun. veniens.

Littera Apostolica duplex.

e ¶ *Iudices.*] & sic not. quòd alius est iudex, vt hic: alius auditor, vt s̄. de of. deleg. super quæstionum. §. porro. in fi. d̄ rescr. auditor. concil. Vieneñ. alius conseruator, vt s̄. de offi. deleg. statuimus. lib. 6. alius arbiter iuris. s. eo. c. suspicionis. & cap. ab arbitris. lib. 6. Item alius executor mixtus, d̄ quo s̄. §. proxi. dictum est. alius merus, de quo s̄. de appel. nouit. de quibus plene dicitur s̄. de re iudic. quod ad consultationem. per glo. Inno. & Hostien. alius referendarius, scilicet ad certum articulũ causæ referendum datur, vt s̄. de offic. deleg. iudices. concil. Vienneñ. & in dicto cap. super quæstionum. omnes isti & similes sunt ordinati ad causas Apostolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is, qui mandatam sibi iurisdictionem vice delegantis exercet. dictus à delego, gas, quod idem est quod mando: quare rubrica. ff. dicit, de eo cui mandata est iurisdictio.

† Vide concilium Tridẽt. sess. ... de reformatione. cap. 1.

Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt.

Executor est duplex.

Referendarius quis est.

f ¶ *Remansissent.*] Nota ꝙ diuisio facta de aliqua re, operatur tantum illum effectũ pro quo facta est, nec ad alios se extendit, nec in alijs casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen, vt 10. dist. lege quod præstat. argu. ꝙ diuisio rei emphyteuticę, vel feudalis seu debitorum, inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda. ff. famil. erciscun. plane. Guli. de monte Lauduno.

Solutio particularis multa habet incommoda.

Debent.] Hæc constitutio habet quatuor partes. Primo præmittit procemium ad dicenda. Secundo versic. *Sane*. factum visitationis intentæ & consuetudinis contra hoc propositæ narrat. Tertio versi. *Proposito*. dictam consuetudinem multis rationibus præmissis reprobat. Quarto versi. *Sed ne sit*. numerum personarum visitanti assistentium taxat. In primo ordinem, quem debent habere subditi ad superiores, & econtra ponit. In primo non seruato est inobedientia punienda: in secundo est tyrannia vel negligentia reprobanda. secundo ver. *Sic debitor*. horum rationem subiungit: licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis: hæc tamen corrumpuntur ab excessu. 22. q. 5. de forma. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. l. 1. in fi. & l. seq.

Diuisio.

g ¶ *Minime reperitur*.] ff. de pigno. actio. si seruos pignoratos. in fin.

h ¶ *Descendente*.] prout potest & tenetur extra 6. lib. de censi. Romanã. 1. respon. extra de offi. ord. irrefragabili.

ipsius ecclesiæ excipiẽtes, quòd de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore cuius nõ erat memoria[a] inconcusse seruata, quòd episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem episcopo, vt omnes tam clericos quàm laicos religiosos & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit[b], quamquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres vel quattuor & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem Prior & capitulum ad sedem Apostolicam appellarunt. ¶ Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, & auditis & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quod consuetudo prædicta cõtra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non est angustanda[c]) restringit, propter quod etiam vt salua scilicet sit rerũ probatio[d], quia publice interest ne veritas occultetur[e], cautum est iure, vt curent magistratus testari, idest, testificari volentibus, seipsos & alios testes vel signatores præbere[f]. Et statuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant[g]: Quos quidem monachos[h] ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam[i], & ipsos arcet à iudicijs & publicis siue ciuilibus actibus[k], nec patitur (prout constitutio[l] nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per supradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia suspecti[m] nec contra[n] Priorem aut capitulũ, quibus subsunt[o], quæ corrigenda inuenirentur, fideliter & recte conscriberent, constat non esse idoneos: Attendentes quoque quòd id[p] episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere[q] debet, comites honoris sui causa adhibiti abducantur[r], seque solum suspectis quandoque forsitan quos visitat, committere compellatur[t]: Dictam consuetudinem, per quam prælibati Prior & capitulum videntur nimium delicati, tamquam non rationabilem reprobamus[u]. Sed ne sit episcopus onerosus[x], decernimus nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes, vt cum ad visitationem decætero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa[y] ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante[z].

a ¶ *Memoria.*] hoc non prodest in delictis. extra de consue. cum tanto. extra de simo. cum in ecclesiæ. & male consueta tẽpore non firmantur. authen. vt nulli iud. lic. ha. lo. serua. §. 1. coll. 9. & idem vbicunque à iure reprobatur consuetudo, vt hic, & extra. 6. lib. de consue. cap. 1. & 2. & eod. lib. de elect. quia sæpe. & eo. lib. de pœnit. & remis. ep̃s. in fin.

b ¶ *Non audiuit.*] formam iuris isti bene seruauerunt: q̃a exceptionem proposuerunt: & propter eam non admissam appellarunt: vel potest appellari propter eam neglectam iudice ad alia procedente, quę non poterant se compati cum primo proposito. extra de appel. dilecto. & c. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: quia exceptio non erat legitima, vt infra sequitur. & ob hoc appellans in iurisdictione prioris iudicis remansit: & sic tenuit eius processus: secus si materia erat legitima & forma debita. not. extra de offic. deleg. cum contingat. in princ.

c ¶ *Non est angustanda.*] C. de hæret. quoniam. in fine.

d ¶ *Probatio.*] C. de iureiur. in bonæ fidei. C. de iure deliber. l. fi. §. si vero & ipse.

e ¶ *Occultetur.*] sed potius eruatur. ff. de testi. serui.

f ¶ *Præbere.*] ff. de testi. curent.

g ¶ *Conscribant.*] extra de probat. quoniam contra. in principio.

h ¶ *Monachos.*] accipe. j. constat non esse, scilicet ad prædicta idoneos, & tunc resume, tum propter, &c.

i ¶ *Funestam.*] id est, luctuosam vel mortalem: quia lugere habent, & mortui sunt mundo. 2. q. 7. placuit. & c. seq. 16. q. 1. placuit. 25. q. 2. ita nos. C. qui accus. non pos. l. si quis.

Monachi sunt mundo mortui.

k ¶ *Actibus.*] extra ne cle. vel mona. sec. ne. se immis. c. 1. & c. sed nec procuratores. & c. clericis. & c. sententiam.

l ¶ *Constitutio.*] extra 6. lib. de hæreti. vt officium inquisitionis. §. ad conscribendas.

Monachi an possint esse testes.

m ¶ *Suspecti.*] contra, quia monachi in causis monasterij testes esse possunt. extra de testi. insuper. & c. tuis. & cap. cum nuntius. de iureiuran. Etsi Christus. in fi. etiam in causa visitationis & reformationis. extra 6. lib. de offi. ordina. quia. Item ex quo sunt suspecti, testes esse non possunt. ff. de testi. l. 3. circa princip. ibi versi. Nam si careant. extra de testi. super eo 2. in princ. Sol. in præmissis casibus monachi testes esse possunt, sed non cum præcisione: hoc est ipsi & non alij: quod hic negatur: vnde lite grandi hic considerata Papa hoc voluit, vt plenior fieret probatio, vt veritas plenius elucesceret. C. de tempo. appel. per hanc. in fine.

n ¶ *Nec contra.*] C. de testi. omnibus. & ff. de testi. nullus.

o ¶ *Subsunt.*] propter quod eorum testimonium est suspectum. C. de testio. parentes. & l. seruos. & ff. de testi. idonei. Ioan. Mo.

p ¶ *Quod id.*] scilicet. q̃ episcopus nullis alijs sibi adiunctis, nisi de capitulo, visitet.

q ¶ *Augere debet.*] ff. de officio proconsul. & leg. obseruandum. in fi. Ioan. Mona.

r ¶ *Abducantur.*] ff. de iniurijs. l. item apud Labonem. §. comitem. Sed quomodo detrahitur huic dignitati, si caput stet cum mẽbris. extra de præscrip. cum non liceat. & sic nõ est iniuriosa abductio, sed debita coniunctio: sicut inter caput & mẽbra, & inter patrem & filium. C. de cura. furio. l. fin. in princ. 30. q. 3. ita diligere. Item inhumanum est publicatione paupertatis detegere vilitatem. C. quando & qui. quarta pars in bo. de. l. 2. circa mediũ. Dic vt prius. Præcisio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & necessitates quo ad personam tabellionis, vel duorum virorum pro eo. Ioan. Mona.

s ¶ *Suspectis.*] ex causis prædictis. Ioan. Mona.

t ¶ *Compellatur.*] quod esse nõ debet. argumẽt. C. de iud. apertissimi. & l. fi. Item isti monachi si tabellionis loco duarum personarum locum tenerent, scilicet assistentiũ visitandi ad probandũ quod esset actum, forsan eædem personæ essent per visitatorem corrigendæ. Et fungi duplici officio, præsertim suspecto & aduerso, vt hic, est merito reprobandũ. C. de asses. nemo. c. extra de cleri. nõ resi. quia nonnulli. & extra 6. libr. de præben. cum singula. Ioan. Monachus.

Officio duplici quem fungi non vetatur.

u ¶ *Reprobamus.*] ex quibus causis consuetudo reprobetur, not. extra 6. lib. de consue. in summa. Io. Mona.

x ¶ *Onerosus.*] sed quomodo est hic ep̃s onerosus, qui habet quod petit? Dic q̃ est onerosus quo ad intentũ aduersariorum dicentium episcopum velle visitare, & intrare capitulũ cum pluribus, & contra eorum consuetudinem, quam prætendebant. Ioan. Mona.

y ¶ *Religiosa.*] contra extra de offi. ord. vt iuxta. Dic, casus est diuersus, non aduersus. nam ibi loquitur vbi prælatus visitat alium locum à capitulo suo: hic quando visitat proprium capitulum, cuius personas propter coniunctionem maiorem quam habet ad suã ecclesiam præ cæteris ecclesijs sibi subiectis. extra de test. requisisti §. penult. est verisimilius, vt easdem personas melius noscat. Vel dic quòd hic determinat illam taxando hoc dictum indeterminatum: ibi, ne subditi nimium aggrauentur: & decet personas religiosas in tali articulo assumi. arg. extra de sta. reg. in singulis. circa princ. Ioan. Mona.

Episcopus cum ecclesia cathedrali habet coniunctionem maiorem quàm cum alijs.

z ¶ *Non obstante.*] Sed quare tollit hic consuetudinẽ, & compositiones quaslibet? quia licet visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis: præscribi tamen potest quotitati procurationis. not. extra de præscrip. cum ex officij. extra de censi. cum venerabilis. Sic videtur quòd præscribi possit quotitati assistentium visitanti. arg. ff. de vsur. qui semisses. 1. respon. & ff. quemad-

Visitationi an possit præscribi.

Nulli ergo liceat hanc paginã nostrarum reprobationis [a], cõstitutionis [b], &c. Datum Anag. x. kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarij intra duos menses dimittere: alias pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationẽ: quod si nõ fecerit, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur. vide cap. ordinarij. eod. titulo, libro sexto: quod si diligenter notetur hæc extrauagans, sub hoc titulo rectè collocata dicetur.*

CAP. II.

Vt † quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit, saltem rigor coërceat disciplinæ: Statuimus, vt quicunque plures dignitates vel personatus, aut parochiales ecclesias: aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiæ huiusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur. ¶ Qui [c] vero deinceps receperit dignitatem vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. ¶ Vt autem præmissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinarijs in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, districte præcipimus & mandamus, vt sub certa & formidabili pœna eorũ arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quod dispensationes auctoritate quarum huiusmodi Ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiarum, dignitatum vel personatum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinarijs ipsis, vel ijs, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his sedem Apostolicam certiorem.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hac tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subijcit Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet infra de priuileg. meruit.*

CAP. I.

Vnam sanctam Ecclesiam catholicam & ipsam Apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere.

§. quemadmodũ. vsufr. amit. l. is qui. licet consuetudo hic narrata per hæc allegata non sit præscriptibilis. Dic tamen, quòd hæc cõstitutio in alijs facit gratiã: quia si ista verba non ponerentur, remanerét compositio & consuetudo non reprobatæ. extra 6. lib. de constit. c. 1. Nec est inconueniens, ꝙ eadem decretalis contineat ius in vna parte, & gratiam in altera. extra de conces. præben. constitutus. Et forsan Papa fuit motus ad prædicta cassando propter grauem litem, quę fuerat inter partes: ne recidiuum nouæ litis prætextu consuetudinis alterius vel compositionis subintraret.

a ¶ *Reprobationis*.] ss. eo. in verbo. reprobamus.

b ¶ *Cõstitutionis*.] ss. eo. in verbo. decernimus.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 9. de reformatione c. 2. & 4. & sessio. 14. de reformat. c. 17.

VT *quos virtutis*.]

c ¶ *Qui vero*.] Istũ §. aliqui libri non habent vsque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti. Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per Zenzelinum in tit. de præben. & ibi vide. Habes etiam eam j. in tit. de præben. cum glossa domini Guliel. de Monte Lauduno.

V*nam sanctã Ecclesiam*.] ¶ Ponatur sic casus. ꝙ erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam asserentes, non esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: quod quidem vel verbo fieri poterat: quia forte sic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac si non esset de necessitate salutis: Huic autẽ morbo pestifero obuiare volens sanctissimus pater dominus, dominus Bonifacius Papa viij. hanc decret. edidit. vbi hoc plenissime declaratur. Intentio itaque huius decretalis est inducere rationes, exẽpla, & auctoritates, subesse summo Pontifici esse de necessitate salutis: quod tripliciter hic ꝓbatur. Primo, per qualdã cõditiones generales, quæ ipsi Ecclesiæ congruunt. Secundo, per qualdã adaptationes spirituales, q̃ ad ipsam Ecclesiã adaptantur. Tertio, per gladios, q in ipsa Ecclesia continentur. Tota igitur hæc decr. diuidit in quatuor partes: quia primo ponuntur præfatæ conditiones generales congruentes Ecclesiæ, per quas probari potest, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Secundo adducuntur quædam adaptationes spirituales, per quas probatur hoc idem. Tertio agitur de ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, per quos declaratur hoc idem Quarto & vltimo, conclusio tot modis inuestigata, videlicet, ꝙ subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, infertur ex omnibus antedictis. Secunda: ibi, *Vna nempe fuit*. Tertia: ibi, *In hac eiusq; potestate* Quarta: ibi, *Porro subesse* ¶ Propter primum sciendum quidẽ, ꝙ nun certe possumus sex conditiones generales congruentes Ecclesiæ: ex quibus possunt sumi sex rationes, ꝙ Ecclesia habet vnum caput: & ꝙ subesse illi capiti est de necessitate salutis: vt sit prima conditio, ꝙ Ecclesia est vna: secunda, ꝙ est sancta: tertia, ꝙ est catholica: quarta, ꝙ est Apostolica; quinta, ꝙ extra non est salus: sexta & vltima, quia extra ipsam non est remissio peccatorum. Itaque in prima parte, in qua agitur de istis conditionibus Ecclesiæ congruentibus, dñs P. pa tria facit: q a primo istas conditiones narrat: secũdo eas declarat: tertio eas corroborat & cõfirmat. secunda: ibi, *Sponsa in Canticis*. tertia: ibi *In qua vnus*. Dic ergo Ecclesiam esse vnam, quæ fuit conditio prima. sanctam, quæ fuit secunda. catholicã, quæ fuit tertia & ipsam Apostolicam, quæ fuit quarta. extra quam non est salus, quæ fuit conditio qnta. nec remissio peccatorum, quæ fuit sexta. *Nosq; hanc*, id est Ecclesiã, esse sic vnam, sic sanctam, &c. vel hanc, id est hanc fidem de Ecclesia, ꝙ sit vna, firmiter credimus, & simpliciter confitemur. ¶ Notandum autem est, ꝙ ex istis sex conditionibus Ecclesiæ congruentibus (vt supra tetigimus) sumi possunt sex rationes, quòd subesse summo Pontifici sit de

Ecclesia est vna.

ci sit de necessitate salutis. Vt sit prima ratio, quia Ecclesia est vna, siue est vnum corpus: sed vni corpori non competit nisi vnũ caput: quia aliter esset monstrũ. Arguatur ergo sic: Omnia membra, quæ sunt in vno corpore, nõ saluantur nisi cõiuncta illi corpori, & subdita vni capiti, à quo infunditur eis motus, & sensus: sed oẽs Christiani sunt mẽbra vnius corporis: quia sunt mẽbra Ecclesiæ, q̃ est vna, & vnũ corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluantur vt coniuncti Ecclesiæ, & vt cõiuncti vni capiti, id est summo Pontifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet ꝙ Ecclesia non solum est vna, sed etiam est sancta, id est, sancita & firmata in vnitate: si enim Ecclesia vacillaret quantũ ad vnitatẽ: quia aliquã do esset vna, aliquando nõ esset vna: & per consequens aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita: posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capiti: quia forte posset saluari sub alio capite. Sed cum Ecclesia sit vna, & sit sancta, id est sic in vnitate fulcita, ꝙ non posset habere nisi vnum supremum caput: subesse illi capiti erit de necessitate salutis. Quod si dicatur, quòd sanctum dicit quid purum: dicemus ex hoc etiam ꝙ dicit quid firmũ: quia firmitas est ex puritate, infirmitas ex impuritate: nam & in corpore surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in eo immunditiæ corporales & mali humores: & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in ea immunditiæ spirituales, & malæ cogitationes. Formetur autem sic ratio: Quicquid est vnum & sanctum, id est sic in vnitate sancitum, ꝙ non potest esse nisi vnum corpus, & habere vnum caput, membra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti: Ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Membra quidem ex hoc saluantur & viuunt, quia mouentur & sentiunt: & motus & sensus eis infunduntur à capite: si non sunt subdita capiti, non mouentur nec sentiunt: propter quod viuere & saluari non poterunt. Tertia ratio sumitur ex tertia conditione: q̃a Ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis, sic enim ait Isidorus: quia catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur: nã Græci (vt dicitur) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Ecclesia, vel ipsa Ecclesia esset particularis, continens vnam gentem vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi: sic forte essent multæ Ecclesiæ & multa capita. Sed cum sit catholica & vniuersalis, quia omnes obligantur (si volunt esse in statu salutis) ad credendum & tenendum quod credit & tenet Ecclesia: ideo sicut non potest esse nisi vnum vniuersum quod omnia cõprehendat: ita quantum ad statum salutis non potest esse nisi vna Ecclesia, eo ꝙ Ecclesia comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis. Formetur autem sic ratio, Illud quod est catholicũ & vniuersale, & comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi vnum, & habere vnum caput, cui oportet esse subditos omnes volentes esse in statu salutis: Ecclesia est huiusmodi: ergo, &c. Quarta ratio sumitur ex quarta cõditione: quia Ecclesia est Apostolica: tenet enim illam fidem, quam Apostoli tradiderunt & docuerunt, de quibus potest intelligi quod dicitur in Psal. ꝙ In omnem terram exiuit sonus eorũ: & in fines orbis terræ verba eorũ: vt nullus possit se excusare se non subesse Ecclesiæ: omnes enim Apostoli fidẽ prædicauerunt, & docuerunt. Vnde Apostolus ait ad Galat. 2. Ascendi autem secundũ reuelationem, & cõtuli cũ illis, id est, cũ alijs Apostolis, Euangeliu, quod prædico gentibus: & subdit causam, ne forte in vanum currerẽ aut cucurrissem. Ne ergo vana esset prædicatio sua: & ne videretur gentibus, vel alijs quòd prædicaret aliud quàm alij Apostoli, voluit Apostolus de Euangelio quod prædicabat, conferre cũ illis. Item Ecclesia est Apostolica: quia illam fidẽ tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apostoli. Formetũ ergo sic ratio, Illud qđ est Apostolicũ, & tenet illã eandem fidẽ, quam Apostoli docuerunt, non potest esse nisi quid vnum, & vnũ corpus habere, & vnũ caput, cui oportet esse subdita omnia membra, si volunt esse in statu salutis: huiusmodi autẽ Ecclesia est: ergo, &c. Quinta autem & sexta ratio sumitur ex quinta & sexta conditione: videlicet ꝙ extra Ecclesiam non est salus, id est, nõ acquiritur beatitudo, quæ est per gratiã consummatã: nec extra ipsam est remissio peccatorum, quæ potest esse per gratiam initiatam: ita ꝙ nec gratia consummata, quæ est salus & beatitudo nostra: nec gratia initiata per qua remittuntur peccata, potest esse nisi per Ecclesiam. Si ergo Ecclesia est vna, & habet vnum caput: omnes volentes recedere à peccatis & adipisci salutem, oportet esse sub capite Ecclesiæ, id est sub summo Pontifice ratio autẽ per se patere potest. Notandũ autẽ ꝙ omnes istæ sex conditiones continentur in symbolo: vbi dicitur, ꝙ credimus in Ecclesiã vnam, quantum ad conditionẽ primã: sanctam, quantum ad conditionem secundã: catholicam, quantũ ad tertiam: & Apostolicã, quantũ ad quartã: & ꝙ confitemur vnũ baptisma in remissionem peccatorum, quantũ ad gratiam initiatam: & ꝙ expectamus resurrectionẽ mortuorũ, & vitam venturi sæculi, quantum ad gratiam consummatam: ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum.

Christiani omnes sũt membra vnius corporis.

Canti. 6.

Nosq; hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso [a] in Canticis proclamante. Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua [b] vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. ¶ Vna nempe [c] fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse dele-

Ecclesia est sancta.

Infirmitas in corpore vñ surgit.

Ecclesia est catholica.

Ecclesia quare dicitur Apostolica.

a ¶ *Sponso in Canticis, &c.*] Hic illas sex rationes conclusionis præfatæ, ꝙ subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat per ea quæ habentur in Canticis: & per ea quæ ait Apostolus dicens, sponso proclamante in Canticis, supple de sua sponsa, id est, de Ecclesia, quæ vna est columba mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ scribuntur Canticorum 6. & subdit, quæ scilicet columba mea, sic vna, sic perfecta, sic electa, vnum corpus mysticum, id est, vnam Ecclesiam repræsentat: & addit ꝙ huius corporis caput est Christus: Christi vero Deus. Not. autem ꝙ hic tanguntur sex, per quæ declarantur sex cõditiones: videlicet ꝙ corpus mysticũ, id est, Ecclesia, est vna quantum ad conditionem primã: est columba, id est, innocens & sine felle & sancta, quantũ ad conditionem secundam: est perfecta, id est, catholica quantum ad conditionẽ tertiam. Nam secundũ Philosophũ, totum & perfectũ idem, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum quod totũ habet, & nihil ei deficit: & illud etiã totũ est, quod omnia habet. Et quod dicit Philosophus totum & perfectum idem: possumus nos dicere catholicum & perfectũ idem, vel proximum secundum naturam. Nam catholicum idem est ꝙ generale, & vniuersale, quod omnia comprehendit, & etiam perfectum est cui nihil deficit. & omnia comprehendit. Ista etiam Ecclesia est vna matri suæ: electa genitrici suæ, quantum ad conditionem quartã. Apostoli siquidem vnam fidem prædicauerunt, vnã fidẽ elegerunt: quã tenens Ecclesia dici potest Apostolica. Huiusmodi autem Ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mundi: cuius caput est Deus pater, à quo est genitus: quem videre est salus nostra. Iuxta illud. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc ꝙ Ecclesia est vna, columba, id est, sancta: perfecta, id est, catholica: vna matri suæ, & electa genitrici suæ, id est, Apostolica. declaratæ sunt quatuor conditiones. sic per hoc ꝙ eius caput est Christus, q̃ est agnus tollẽs peccata nostra, & caput Christi Deus, qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quòd per Ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

Totum & perfectum idem.

Catholicũ quid est.

Salus nostra est videre Deũ.

b ¶ *In qua vnus.*] Hic illas sex conditiones, quas primo narrauit & postea declarauit, roborat & confirmat. sic enim iacet textus ad Ephes. 4. vnde ista verba sunt sumpta, vnum corpus, & vnus spiritus. & subdit, vnus Dominus, vna fides, vnũ baptisma, vnus Deus, & pater omnium. Ecclesia est ergo vnũ corpus, per quod est vna, & vnica: quæ fuit conditio prima. Est in ea vnus spiritus, per quẽ est sancta: quæ fuit secunda. Est in ea vnus Dominus, per quem est vniuersalis & catholica: quæ fuit tertia. Est in ea vna fides, per quã est Apostolica: quia tenet illam fidem, quam prædicauerunt Apostoli: quæ fuit conditio quarta. Est in ea vnum baptisma, per quod est peccatorum remissio: quæ fuit quinta. Et est in ea vnus Deus & pater omnium, per quem est salutis adeptio: quæ fuit sexta. Aduertendum est, ꝙ dominus Papa noluit omnia verba ista ponere, ne legentibus tædium generaret, sed voluit breuius pertransire: & nõ nisi tria nominauit: videlicet quod in Ecclesia est vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma: per quæ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & confirmãtur: Nam quia in Ecclesia vnus Dominus, ideo ipsa est vna & catholica, id est generalis: quia vero in ea vna est fides, ideo ipsa est sancta & Apostolica: est enim per fidem sancta, id est sancita, dicente Hugone, ꝙ nihil est certius homini sua fide. per hoc est etiam Apostolica, ꝙ illam fidem tenet Ecclesia, quam Apostoli docuerunt. Sed quia in Ecclesia vnum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio: nam per hoc quòd baptizamus, nobis peccata remittuntur, & cælestis ianua aperitur.

Baptismus quid facit.

c ¶ *Vna nempe fuit.*] postquam sunt positæ illæ sex conditiones, per quas sumi possunt sex rationes, ꝙ est de necessitate salutis subesse summo Pontifici: ponuntur quædam aliæ adaptationes, per quas concludi potest hoc idem. Circa quod quattuor facit, secundum quod quattuor huiusmodi adaptationes ibi tradunt, vt sit prima adaptatio per hoc ꝙ Ecclesia figurata est per arcam Noe. Secunda, per hoc ꝙ propheta in persona Christi orat, ꝙ Deus eruat à framea animam suam, & de manu canis vnicam suam. Tertia per hoc ꝙ Ecclesia figurata est per tunicã Domini inconsutilem,

quæ scissa

quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Quarta per hoc quod Christus dixit Petro, Pasce oues meas. Secunda est: ibi, *Hanc autem veneramur*. Tertia: ibi, *Hæc est tunica*. Quarta: ibi, *Igitur Ecclesiæ*. Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito consummata, vnum

Ecclesia est arcæ Noe cōparata.

ta. Hanc autē[a] veneramur & vnicam: dicente Domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum, & charitatis Ecclesiæ vnitatem. Hæc[b] est tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur[c] Ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet,

habuit rectorem & gubernatorem Noe: extra eam omnia existentia super terram legimus fuisse delata. Aduertendum autem, quod illa arca Noe Dei Ecclesiam figurabat. quod sex modis Augustinus declarat. 15. de ciui. Dei. & 16. Primo ex eius vacillatione: nam sicut illa arca ferebatur super aquas fluctuantes: sic Ecclesia militans in hoc seculo, non sine fluctuationibus requiescit. Secundo hoc idem patet ex illius arcæ materia. Nam sicut ex ligno fabricata est arca: & per lignum ibi saluatæ sunt animæ: sic ex ligno crucis dependet salus Ecclesiæ. Tertio, hoc idem patet ex illius arcæ proportione: nam (vt Aug. ait) proportio illius arcæ erat vt proportio corporis humani: erat enim sexcies, siue sex vicibus magis longa quàm lata: & decies longa quàm alta. trecentorum enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius. sic & corpus humanum dispositum est, vt sit decies longum quàm grossum: & sexcies longum quàm latum. & ex hoc figurabat Ecclesiam, cuius redemptor factus homo ad saluandum homines venit. Et hæc omnia clarescunt his versibus.

Psal. 21.

Arca Noe quātæ fuit altitudinis longitudinis & latitudinis.

Ter denis alta cubitis, & longa trecentis,
Et decies quinis lata fit arca Noe:
Sex vicibus longum latum transcendit, & altum
Denis, humani corporis instar habens.

Quarto, arca figurat Ecclesiam, si bene consideremus eius ostium, quod positum fuit ex latere. nam & Christo in cruce latus fuit apertum vnde fluxerunt sacramenta: per quæ dicitur Ecclesia esse formata. Quinto, arca significabat Ecclesiam, si consideremus eius compositionem: fuit enim composita ex lignis quadratis: quod ad stabilitatem Ecclesiæ pertinet. Corpus enim quadratum, cuiusmodi est taxillus: ex quacunque parte vertatur, stat. Sexto, arca illa significat Ecclesiam, si consideremus distinctionem eius: erat enim arca illa bicamerata. secundum enim communem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius duæ autem erant cameræ inferiores: vna apothecaria, & alia sentinaria, vbi stabant immunditiæ: tres autem erant cameræ superiores. in quarum vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media vero homines & aues. Sic & Ecclesia (vt Aug. ibidem tradit) est bicamerata: quia composita ex Iudæis & Gentibus, siue ex Iudæis & Græcis, vt nomine Græcorum intelligamus Gentes. Est tricamerata: quia ex tribus filijs Noe omnes homines sunt reparati, ex quibus facta est Ecclesia ista. Itaque arca, quæ (vt patuit) sex modis Ecclesiam figurabat: inferius erat ampla, superius stricta in vno cubito consummata, per vnum rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes, esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: nam Ecclesia inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt prælati inferiores: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt laici: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati: & in vno cubito consummatur: quia in vno summo Pontifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub vno cubito, sic tota Ecclesia stat sub summo Pontifice. Et sicut extra arcam non erat salus: & quicquid saluabatur erat sub illo cubito: sic extra Ecclesiam non est salus: & quicquid saluatur, est sub summo Pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur, nō solum si consideremus vnitatem cubiti: sed etiam si consideremus vnitatem rectoris: nam sicut totius arcæ erat rector vnus Noe: & nihil saluabatur nisi sub eo: sic totius Ecclesiæ rector est vnus summus Pontifex: & nihil saluatur nisi sub ipso.

Taxillus est corpus quadratum.

Prælati superiores pauciores sunt quàm inferiores.

a ¶ *Hanc autem veneramur, &c.*] Hic prosequitur adaptationē secundam ex eo quod propheta in persona Christi orat dicens, Erue à framea Deus animam meam. pro anima enim Christus, id est pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit. & hoc propter quattuor quantū ad præsens spectat, propter vnitatem sponsi, fidei, & sacramentorum, & charitatis. Aduertendum ergo, quod in omnibus his quattuor summus Pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere: nam si consideremus vnitatem sponsi: ipse est vnius sponsi vnus principalis vicarius. Vnde glo. super illo verbo Matthæi 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc specialiter Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: & subdit, ideo enim eum principalem Apostolorum cōstituit, vt Ecclesia vnum principalem Christi haberet vicarium. Rursus si consideremus vnitatem fidei: summus Pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor: nam & concilia generalia vbi talia sunt definita, & vbi symboli sunt composita, non nisi auctoritate summi Pontificis poterant aggregari. Tertio, si consideremus vnitatem sacramentorum, summus Pontifex vt est Christi principalis vicarius, est eorū principalis dispēsator. Quarto, si consideremus vnitatem charitatis, quam habent membra ad Christum, & ad eius vicarium, summus Pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo si Ecclesia ex his est vna, & ex his est salus, & in his summus Pontifex principalitatē habet: non nisi sub summo Pontifice saluari poterimus. sibi itaque subesse erit de necessitatis salutis.

Cōcilium generale non fit sine Papa.

Ioan. 19.

b ¶ *Hæc est tunica, &c.*] Hic prosequitur adaptationem tertiam: quia Ecclesia figurata est per tunicam Domini inconsutilem, quæ scissa non fuit: sed sorte prouenit. Sciendum ergo, quod vestes Domini fuerunt quadripartitæ, quattuor militibus tributæ: inter quas fuit vna tunica inconsutilis desuper contexta per totum: quæ non fuit diuisa, sed per sortē habita, vt patet Ioan. 19. c. Sciendum enim quod secundū August. vtrunque significat Ecclesiam tam vestis quadripartita, quam tunica sortita: aliter tamen, & aliter. Nam vestis Domini quadripartita significat Ecclesiā quattuor scilicet partib[us] in orbe diffusam: & in eisdem æqualiter, idest concorditer distributam. Tunica vero illa sortita significat Ecclesiam quantum ad vnitatē charitatis, quæ charitas est desuper: quia habet supereminentiorem viam: & est contexta per totū, quia est catholica: quod idē est quod generalis & totalis. Est inconsutilis vt non diuidatur, sed vna permaneat: & omnes in vnū colligat. Sorte est habita. in qua diuina gratia commendatur: quia cum sors mittitur, non personæ, sed occulto Dei iudicio ceditur. quæ omnia sunt verba Augustini exponentis dictum textum Euangelij. Ex hac autem adaptatione patere pōt, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: nō enim esset tunica Dñi, idest Ecclesia inconsutilis & contexta per totum, nisi esset sub vno capite colligata. volentes ergo se a capite subtrahere, volunt hanc tunicam scindere: sed si consideratur veritas, eam non scindunt, quia scindi non potest. Itaque se subtrahentes ab vnitate capitis, non dicuntur Ecclesiam scindere, vel tunicam Domini diuidere: sed dicuntur extunc ad huiusmodi tunicam vel ad Ecclesiam minime pertinere: vt tales existentes tunc ad salutem nequeant promoueri.

Ecclesia per vestes Christi, congrue figurata.

Ecclesiam non scindunt qui ab vnitate capitis se subtrahūt.

c ¶ *Igitur Ecclesiæ vnius.*] Hic prosequitur adaptationem quartam ex eo quod omnes oues, idest ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa quod tria facit, secundū quod hoc tripliciter probat. Primo, ex vnitate corporis & capitis. Secundo, ex vnitate cōmissionis ouiū. Tertio, ex vnitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, *Dicente Domino*. Tertia ibi, *Sine ergo Græco*. Prima ratio talis est: vbi est vnum corpus, & vnum caput, non duo capita, quasi monstrum: quia est ibi Christus, est Christi vicarius Petrus, Petriq; successor: ibi, supple, nullus saluatur nisi subsit Christo, Christique vicario Petro, Petrique successori: Sed vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnum corpus, & vnum caput, nō duo capita, quasi monstrum, Christus, Christique vicarius Petrus, Petrique successor. ergo in Ecclesia nullus saluatur, nisi subsit, &c. De hac autem ratione non ponit nisi virtutē medij, videlicet quod vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnū corpus & vnum caput. Notandum autem, quòd quasi inferendo dicit, igitur Ecclesiæ vnius & vnicæ vnum corpus, & vnum caput, &c. quia licet hoc sit propositum principale, quòd nullus saluatur nisi subsit Christo capiti & eius vicario: tamen inferendo & concludendo ista dicit: quia omnia hæc ex præmissis sequuntur & concluduntur. Si enim vna fuit arca Noe Ecclesiam figurans: & quòd Christus vnum caput orauit pro vnica Ecclesia sua: & vnica fuit tunica Christi inconsutilis: aperte ex præmissis possumus inferre & dicere. Igitur vnius & vnicæ Ecclesiæ, vnum corpus, vnū caput, &c. vbi supplendum est, quod si Christo capiti & eius vicario subesse nolumus, salutem non poterimus adipisci. Notandum etiam, quod dicit, vnius & vnicæ: Nam plus videtur importare vnicum quam vnum. Nam tunc quis habet vnum, quando habet aliud. Sed tunc dicitur habere vnicū quando non habet aliud, nec sperat vlterius habere aliud: nec habet aliud in quod aspectum dirigat. vnde Greg. super illo verbo Lucæ 7. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc erat vidua. vult quòd ideo erat vnicus filius: quia mater eius erat vidua: & non sperabat vlterius filios procreare: nec habebat in quem aspectum dirigeret. Vere itaque Ecclesia est vna sponsa Christi, & vnica: quia Christus non habet aliam sponsam: nec sperat vlterius habere aliam sponsam: nec dirigit suum aspectum, nec suam affectionem ad aliam sponsam. ideo nullus con-

Vnus & vnicus differunt.

fida: de alia sponsa, vel de alia Ecclesia, & sub nullo credat saluari nisi sub sponso: vel sub capite ipsius Ecclesiæ Christo, Christique vicario Petro, Petrique successore.

a ¶ *Dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas, &c.*] Hic probat hoc idem ex vnitate commissionis: non enim factæ sunt plures commissiones principales: sed facta est vna principalis commissio: & omnes oues vni & eidem Petro & eius successoribus principaliter & vniuersaliter sunt commissæ. Formetur autem sic ratio: Cuicunq; Dominus cõmisit oues suas, non has vel illas, intelligit sibi vniuersaliter cõmisisse, & ex hoc intelligitur nõ esse salutẽ alicuius ouis, nisi sub eo, & sub eius successoribus, cui omnes oues generaliter sunt commissæ. Sed dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: quia nõ inquit singulariter pasce has vel illas: sibi commisisse intelligitur generaliter vniuersas: & per consequens non intelligitur saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita quod subesse sibi est de necessitate salutis, quæ est nostra conclusio principalis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex littera.

Ioan. 21.

Ioan. 10.

& Christi vicarius Petrus, Petrique successor: Dicente[a] Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: meas, inquit, & generaliter, non singulariter has vel illas: per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci[b] siue alij se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse: dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicum esse pastorem. ¶ In hac[c] eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam[d] dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic: in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certe[e] qui in potestate Petri, temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque[f] ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet[g] autem gladium esse sub gla-

b ¶ *Siue ergo Græci, &c.*] Hic probat hoc idem ex vnitate ouilis & pastoris. Formetur autem sic ratio: Vbicunque est vnum ouile & vnicus pastor, siue Græci, siue alij dicãt se nõ esse sub ipso pastore, vel sub eius vicario, vel sub successoribus suis, dicunt se nõ esse de illis ouibus, nec ad ouile huius pertinere, & per cõsequẽs dicũt se non esse in statu salutis. Sed dicente Domino in Ioanne, vt habetur Io. 10. Constat vnum ouile & vnicum esse pastorem: siue ergo Græci, siue alij dicant se Petro eiusque successoribus non esse commissos, necesse est ꝙ fateantur se non esse de ouibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi: & per consequens fatentur se quoque tales non esse in statu salutis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex littera. Notandum autem hanc decretalem sic ordinate procedere, quòd ex omnibus fere verbis habetur conclusio principalis, quæ ponitur in fine decret. quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, ꝙ Ecclesia est vna sancta, &c. Si considerentur adaptationes superadditæ, ꝙ fuit vna arca figurans Ecclesiã: ꝙ vnica est Ecclesia, pro qua Christus orauit: ꝙ vnica fuit tunica Christi inconsutilis: ꝙ Ecclesia est vnum corpus habens vnum caput: ꝙ vna facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis: ꝙ Ecclesia est vnũ ouile habens vnũ pastorẽ. omnia ista clamant cõtra eos qui saluari volunt, nisi subsint summo Pontifici: omnia ista protestantur quòd sic subesse est necessitate salutis.

Ecclesia est vnũ ouile.

c ¶ *In hac eiusque potestate.*] Hic ponitur tertia pars principalis huiusmodi decret. in qua postquam dñs Papa ex conditionibus generalibus congruentibus Ecclesiæ probauit quòd sibi subesse, est de necessitate salutis. Et postea probauit hoc idem ex quibusdam adaptationibus specialibus ad Ecclesiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia. Circa quod duo facit: quia primo agit de istorum duorum gladiorum pluralitate, potestate, & vsu. Secundo agit de eorum ordine: ibi, *Oportet autem*. Circa primum duo facit: quia proponit primo quod intendit, secundo probat quod dixerat: ibi, *Nam dicentibus*. Dicit ergo in hac, id est in Ecclesia, eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur.

d ¶ *Nam dicentibus.*] Probat quod dixerat: sed dixerat duos gladios in Ecclesia, & eos esse in potestate Ecclesiæ: & quia non eodem modo isti gladij sunt in potestate Ecclesiæ: nec eodem modo pertinent ad vsum Ecclesiæ, ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum esse gladios in Ecclesia. Secundo ostendit eos ambos esse in potestate Ecclesiæ. Tertio declarat nõ eodẽ modo eos in potestate Ecclesiæ: sed alterum ad vsum, alterum ad patientiam & nutũ. Secunda: ibi, *Conuerte*. Tertia: ibi, *Vterque ergo*. Dicit igitur: nam dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, id est in Ecclesia, cum Apostoli loquerentur: & quia ipsi Apostoli repræsentabant Ecclesiam, si inter ipsos Apostolos erant duo gladij, consequens est ꝙ in ipsa Ecclesia sint duo gladij: dicentibus itaque Apostolis duos gladios esse ibi, nõ respondit nimis esse, sed satis. Notandum ergo ꝙ si essent plures gladij quàm duo, non dixisset Dominus, satis est, sed parum est. Et si essent pauciores, non dixisset satis est, sed nimis est, ex ipsis itaque verbis Domini dicentis, satis est: datur intelligi duos gladios in Ecclesia, non plures nec pauciores.

Gladij duo sunt in Ecclesia.

e ¶ *Certe qui in potestate.*] Hic ostendit hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ: dixerat enim in hac, id est in Ecclesia eiusque potestate duos esse gladios: & quia probauerat duos gladios esse in Ecclesia, vult probare hos duos esse in potestate Ecclesiæ: sed quia nullus dubitat spiritualẽ gladiũ esse in potestate Ecclesiæ: ideo dominus Papa probat hoc de gladio tẽporali dicens: certe qui in potestate Petri tẽporalẽ gladiũ esse negat, male verbũ attẽdit Domini proferentis: Conuerte gladiũ tuũ in vaginã. Notandũ autẽ quòd secundum vnum modũ adaptandi duo gladij erant inter Apostolos: & secũdũ hoc duo gladij sunt in Ecclesia: quia Apostoli locũ tenebant Ecclesiæ: vnus autem illorũ erat visibilis: quia fuit extractus, & significabat gladium temporalem siue materialem: quia respicit corpora, & facit læsionẽ visibilẽ: alius autẽ stabat inuisibilis: quia non fuit extractus, & significare poterit gladiũ spiritualem, qui ferit animas, & facit læsionem inuisibilem. Ergo si de gladio extracto & visibili, qui significat gladiũ materialẽ, dixit Petro, conuerte gladiũ tuum in vaginam: liquide patet, ꝙ gladius materialis est Petri, & est in potestate Petri: cõsequens est igitur, ꝙ vterque gladius sit Ecclesiæ, & in potestate Ecclesiæ. Notandũ etiam ꝙ istam sententiã tenet Bernardus ad Eugeniũ iiij. dicens; aggredere eos, id est malos Christianos nõ ferro, sed verbo: innuẽs esse duos gladios: vnũ spiritualẽ, qui ferit verbo, & aliũ materialem, qui ferit ferro. & subdit de materiali gladio: quid tu denuo vsurpare gladiũ tentas, quem semel iussus es reponere in vaginam? quia ergo dicit Dominus Petro de materiali gladio, conuerte gladium tuum in vaginã: summus Pontifex, quamuis ille gladius sit suus, & quamuis sit in potestate sua, nõ debet tamen illo gladio vti vel ferire. Notandum etiam gladium materialẽ esse summi Pontificis, & esse in potestate eius: ostendit idẽ Bern. ibidem loquens summo Pontifici dicens: videlicet, quem materialem gladium qui tuum negat: non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis, Conuerte gladium tuum in vaginam.

Matt. 26.

Gladiorũ alter visibilis, alter inuisibilis.

f ¶ *Vterque ergo est.*] quia ostenderat vtrũque gladiũ esse in Ecclesia, & vtrumque in potestate Ecclesiæ esse: Hic vult ostendere non eodẽ modo vtrumq; gladiũ ad Ecclesiã pertinere: ideo ait, ꝙ vterque est in potestate Ecclesiæ: spiritualis scilicet gladius & materialis: nõ tñ eodẽ modo, is quidẽ, id est materialis pro Ecclesia: Ille vero, id est, spiritualis ab Ecclesia exercendus. Ille, id est, spiritualis, sacerdotis manu: Is, id est, materialis, manu regũ & militũ: sed ad nutũ & patiẽtiã sacerdotis. Notãdũ autẽ vtrumq; gladiũ esse in Ecclesia & in potestate Ecclesiæ, sed nõ eodẽ modo: quia spiritualis est in Ecclesia, & in potestate Ecclesiæ ad vsum: materialis vero nõ ad vsum, sed ad patientiã & ad nutũ. Sacerdos ergo cũ spirituali gladio excõicando inobedientes ferit, & eo propria manu vtitur: cũ materiali vero nõ ferit: & eo propria manu nõ vtitur: Sed reges & milites eo debẽt vti & ferire ſm nutum & patientiã sacerdotis. est enim nutus per aliqua signa cognoscere alterius voluntatẽ. Reges ergo & principes videntes per signa hoc expedire Ecclesię: debent contra rebelles & inobedientes materialem gladiũ exercere. Materialis itaque gladius nõ ab Ecclesia: quia nõ manu ecclesiæ, sed manu Regũ & militũ; tñ pro Ecclesia, id est pro vtilitate Ecclesiæ ad nutũ & patientiã Ecclesiæ exercetur. Notandũ etiã ꝙ accipiendo hoc generaliter & specialiter possumus dicere, ꝙ ad imperiũ & nutũ Ecclesiæ materialis gladius exercetur ad imperiũ generaliter: quia mãdat ecclesia generaliter ꝙ fiat iustitia. Sed ad nutũ specialiter: quia põt specialiter innuere, etiã ꝙ de isto fiat iustitia. Notandũ etiã ꝙ accipiendo iustitiã in aliquo specialiter, dicitur materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam sacerdotis, ad nutũ quidẽ, quia per aliqua signa denotat regibus & militibus, ꝙ pro Ecclesia & ad vtilitatẽ Ecclesiæ materialis gladi⁹ extrahatur. ad patientiã vero, quia in hoc ꝙ aliquis punitur in corpore: sic Ecclesia sustinet & patitur & cõdolet, & cõpatitur patienti. Notandũ quòd hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ aliter & aliter, vnũ ad vsum manu Ecclesiæ & ab Ecclesia: alium ad nutũ & pro Ecclesia manu militis: tradit & scribit Bernardus ad Eugenium quarto.

Gladium materialem qualiter exerceatur pro Ecclesiã.

g ¶ *Oportet autem gladium, &c.*] Postquã determinauit de pluralitate, po

tate, potestate, & vsu istorum gladiorum, vult determinare de eorum ordine: & hoc est principale propositum: quia, vt patet, principalis intẽtio huiusmodi decre. est ostendere, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat: & quia ex ordine gladiorũ hoc aperte patet; ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorũ gladiorum quædã præambula. Sed agere de ordine est ad propositum principale: posset tamẽ qui vellet, ex ipsis præambulis rationes formare ad propositũ principales. duo ergo facit, quia primo ponit quẽ ordinẽ habẽt huiusmodi gladij. Secundo probat quod dixerat: ibi, *Nam cum dicat.* dixit ergo: oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalem auctoritatem subijci spirituali potestati, quasi dicat, ꝙ hi gladij habent hunc ordinem, quia gladius est sub gladio, cum temporalis & materialis sit sub spirituali.

Rom. 13.

dio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati: Nam [a] cum dicat Apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliũ in suprema. Nam [b] secundum beatũ Dionysium, lex diuinitatis est infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia ęque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenã quamlibet præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante [d], spiritualis potestas terrenam potestatem instituere, habet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de Ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna: & cætera quæ sequuntur. Ergo [e] si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spi-

a ❡ *Nam cum dicat Apostolus.*] Hic probat quod dixerat, videlicet ꝙ debet esse gladius sub gladio. Circa quod tria facit, quia probat hoc per Apostolũ. Secundo per Dionysium. Tertio subiungit multa media simul probãtia propositum. Secunda ibi, *Nam secundum.* Tertia ibi, *Quod etiam.* Dicit ergo secundum Apostolum, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliũ in suprema. Notandum autem ꝙ nõ potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnum sit perfectius alio: & vbi vnum magis appropinquat ad Deum, quàm aliud: habet enim se res respectu Dei, sicut vnum respectu vnitatis, vt innuit Dionysius quinto de diuinis nominibus. & sicut nõ sunt duo numeri essentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, quàm alius: sic non sunt duæ res essentialiter differentes, quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint per se distincti & ordinati, oportet vnum esse sub alio, & vnum esse perfectiorem alio.

b ❡ *Nam secundum.*] Hic probat hoc idem per beatũ Dionysium: formetur sic ratio, Secundũ legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media: & secundum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur: cum autem spiritualis potestas excellat terrenam potestatem dignitate & nobilitate, quia spiritualia temporalia antecedunt: istæ duę potestates non æque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per aliam, terrena per spiritualem. Notandum autem, ꝙ hæc ratio non concludit solum terrenam potestatem esse sub spirituali, quia temporalia communiter sunt sub spiritualibus: sed etiã probat ꝙ terrena potestas habet reduci in Deum per spiritualem, hoc est, habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandum etiam, ꝙ ista ratio est sumpta à Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius qđ Apostolus dixerat. dicebatur enim per Apostolũ, Potestates à Deo sunt, & ordinatæ sunt. Cũ ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubiũ soluit dicens ꝙ oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.

Spiritualia antecedũt tẽporalia.

c ❡ *Quod etiam ex decimarum datione, &c.*] Hic multa media sumit ad probandũ, ꝙ potestas terrena est sub spirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum est. Secundo ex dictis infert ad propositũ multas conclusiones ibi: *Nam veritate testante.* Dicit ergo etiam, supple sic esse, ꝙ terrena potestas subsit spirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum esse hic posita quattuor media ad propositum ꝙ terrena potestas subest spirituali. Primum mediũ de decimis habetur in canone. Secundũ de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hugo. de sacramentis lib. 2. parte 2. Tertium de potestatis acceptione, habetur ab eodem Hug. eod. lib. & eadẽ parte 2. Quartum vero ex ipsarũ rerũ gubernatione, potest haberi ex verbis August. 11. de tri. c. 4. Propter primum sciendum, ꝙ si de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorum est in censiua Ecclesiæ. terrena itaque potestas secundũ omnia bona terrena quæ habet, est sub Ecclesia. Propter secundũ sciendum, ꝙ Hug. de sacra. libro & parte præassignatis ait, ꝙ sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & benedicit: sed secundũ Apostolũ, qui benedicit, maior est: ergo quia per Ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda, absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, etiam absoluitur & benedicitur & sanctificatur: quare terrenam potestatem & specialiter reges excellentiores propter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutionẽ, oportet subesse Ecclesiæ. Propter tertium sciendũ (vt Hugo ait lib. & par. præassignatis) ꝙ spiritualis potestas est maior dignitate quàm terrena: qđ in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum à Deo sacerdotium institutum est, postea vero per sacerdotium regalis potestas, iubente Domino ordinata est. Potuisset enim Deus si voluisset per se ipsum vocare Saulem, & dare sibi potestatem regalem: sed voluit hoc fieri per Samuelem: insinuans potestatem terrenam dependere à potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum sciendum, ꝙ Aug. 3 de trini. c. 4. vult ꝙ totum vniuersum quodã ordine regatur: quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritualẽ: sed turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritualia, turpe esset si in genere humano, quod est pars vniuersi, terrenæ potestates non subessent spiritualibus, & non regerentur per ipsas.

Potestas terrena subest spirituali.

Terra tota laicorũ est in censiua Ecclesiæ.

Reges quare subsunt Ecclesiæ.

Sacerdotiũ præcessit regalẽ potestatem.

Hiere. 1.

Corporalia per spiritualia reguntur.

d ❡ *Nam veritate testante, &c.*] Hic concludit de ecclesiastica potestate plures & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quattuor facit, quia primo concludit, ꝙ spiritualis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, transferre, & plãtare. Secundo concludit de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, quæ à solo Deo non ab homine poterit iudicari. Tertio concludit de eadem, quomodo est humana, & quomodo est diuina. Quarto concludit etiam, ꝙ cum ista ita sint ordinata, ꝙ qui ecclesiæ potestati resistit, Dei ordinationi resistit: & ꝙ nõ potest quis Ecclesiæ potestati resistere cum salute, nisi duo asserat principia, vt Manichæus errans posuit, ꝙ scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Secunda ibi, *Ergo si deuiat.* Tertia ibi, *Est autem.* Quarta ibi, *Quecunque igitur.* Continuetur ergo sic: Bene dictũ est ꝙ potestas ecclesiastica potestatem terrenã benedicit, sanctificat: & ab ea potestas terrena potestatem accipit. Nam veritate attestante, idest, canone Bibliæ asserente, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet: & supple, si habet eam instituere, habet eam iudicare, si bona nõ fuerit: quia cuius est condere, eius est destruere: & quia etiam quantũ ad terrenam potestatem habet eam instituere: & si non bona fuerit, habet eam iudicare & destruere. sic enim secundum hunc modum de ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ, Ecce constitui te hodie, id est, à die qua formata est Ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes ea destituẽdo: ædifices & plãtes ea instituendo. Notandum autem ꝙ dicit, veritate testante, spiritualis potestas terrenã instituere habet, quia vt patet ex veteri lege & ex canone Bibliæ, primũ à Deo sacerdotiũ institutũ est: & post iubente Domino per sacerdotiũ regalis potestas ordinata est.

e ❡ *Ergo si deuiat, &c.*] Hic ponit conclusionem secundam de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema: qui si deuiat, à Deo solo poterit iudicari. Continuetur ergo sic, Dictũ est, si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, iudicabitur à suo superiori: si vero suprema spiritualis potestas deuiat, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Notandum autem ꝙ ille est spiritualis homo, qui habet sanam mentem & sanum iudiciũ, sicut ille est sanus corporaliter, qui habet sanum gustũ, & habet sanum iudiciũ de saporibus, sic & ille est spiritualiter sanus qui habet sanam mentem, & habet sanum & rectũ iudiciũ de agibilibus. sicut ergo solus ille, qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille, qui est spiritualis, potest de omnibus iudicare tam de spiritualibus, quàm de corporalibus: quia corporalia sub spiritualibus continentur. Notandum etiam, ꝙ idem est esse spiritualem & sanum spiritualiter, quia quicunque est spiritualis, habet sanã mentem, & habet rectum iudicium de rebus. Notandum etiam ꝙ sicut habens

Spiritualis quilibet sanam mentẽ habet.

cut habens gustū infectum male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicat: quia si habet gustū infectum cholera, etiam dulce iudicabit amaru: sic habens mentē infecta, habet prauū iudiciū de agibilibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit esse faciendū quod nō est faciendum: iuxta illud:

rituali, sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori: Si vero suprema, à solo Deo, nō ab homine poterit iudicari: testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autē [a] hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominē) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quē confessus fuit petra firmata: dicente Domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris, & cæ-

Dicit amor cæcus, dedecus esse decus.

Itaq; spiritualis homo, & habens sanā mentē iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur: quia in suo iudicio à nemine reprehenditur. Notandū etiā, q duplex est spiritualitas, p[er]sonalis, & secundū statū: & duplex est iudiciū, siue duplex est correctio, auctoritatiua, & fraterna [1]. Itaque spiritualis personaliter omnes iudicat: quia omnes male agentes potest corrigere correctione fraterna, & ipse à nemine iudicat, quia si est spiritualis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est aūt alia spiritualitas secūdū statū quādo est in statu sanctissimo & spiritualissimo: & in hoc statu est solus summus Pontifex: ideoq; quilibet eū nominat & nominare debet sanctissimū patrē. Iste omnia iudicat etiā auctoritate, quia super omnes auctoritatē habet, & ipse à nemine iudicatur, quia nullus habet auctoritatē super ipsum: personaliter ergo possunt esse, & forte sunt multi sanctiores Papa & spiritualiores eo, sed secundū statū nullus est ita spiritualis nec ita sanctus: & quia auctoritate iudicare respicit spiritualitatem & sanctitatem secundum statum: ideo auctoritatiue ipse solus est ille spiritualis homo, qui iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

Spiritualitas est duplex.

[1] Aliàs, superna.

Matt. 16.

Papa sanctiores multi possunt esse.

a *Est autem hæc auctoritas, &c.*) Hic ponit conclusionē tertiā de ecclesiastica potestate, ostendens quomodo sit humana, & quomodo nō humana, vel ostendit quomodo sit humana, & quomodo diuina. est enim humana, quia data est homini, & est humana, quia exercetur per hominē: tñ nō est humana, quia sit data ab homine: sed potius est potestas diuina, quia data à Deo: nā de ore diuino Petro est data sibi, suisq; successoribus. Est etiā hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipso Christo petra, q[ue]ā Petrus cōfessus fuit dicente Dño ipsi Petro, Quodcūq; ligaueris, &c. littera patet quidem. Notandū aūt q hæc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est aūt humana, quia exercetur per hominē: Sed est diuina, quia est data à Christo, qui erat Deus: & est diuina, quia firmata est in petra firma in Christo, qui erat verus Deus. Notandū etiā, q omnia ista quattuor possunt haberi ex Euāgelio: Nā q sit humana, quia data est homini habetur ex Euangelio: vbi dicitur: Tibi dabo, &c. q etiā sit humana, quia exercetur ab homine: patet ex Euangelio, dū dicitur: Quodcūq; ligaueris, &c. Quòd sit diuina, quia data à Deo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur qñ dixit: Tibi dabo. & q sit diuina, quia sun data in eo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur cū dixit: Super hanc petram, idest, super meipsum, qui sum petra, & qui significor per petrā, ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas Papæ ē humana & diuina.

b *Quicumque igitur, &c.*) Hic ponit conclusionē quartam de ecclesiastica potestate dicens: Quicūque igitur huic potestati, supple, ecclesiasticæ à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit: & supple, non potest esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos deos, sicut finxit Manichæus hæreticus: quod dictum falsum & hæreticū iudicamus: quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terrā. Notandū autem, q Deus pater secundū vnum modū exponendi, quē tangit Aug. super Gen. in prin. idest, in filio creauit, &c. Et quia pater & filius nō sunt duo principia, sed vnum principiū, immo quia tota Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, relatiue ad creaturā non sunt plura principia, sed vnum principiū, vt dicit Aug. 4. de trini. c. 13. ideo non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terrā. Notandū etiam, q si essent duo Dij, possent esse plura capita in regimine humani generis, & vnum caput posset referri in vnū Deum, & aliud in alium Deum: Sed cū hoc sit falsum & hæreticū, sicut non est nisi vnus Deus & vnus Dei filius Iesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi vnum caput & vnum principalem vicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis.

In principio & non in principijs Deus cælū creauit & terram.

Ecclesia vnicū caput habet.

c *Porro subesse Romano Pontifici.*) Hic ponit conclusionē tot modis inuestigatā, ac etiā illatā ab omnibus antedictis. Continuetur autem sic; quia ex conditionibus quibusdā generalibus competētibus Ecclesiæ: & quia ex quibusdā adaptationibus spiritualibus adaptatis Ecclesiæ: & tertio, quia ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, patet q tenemur subesse Romano Pontifici. porro, idest, certe, quia sic est. ideo omnibus his consideratis declaramus, dicimus, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse summo Pontifici. Notandū autē, q ait dominus Papa se declarare, dicere, & diffinire omnino, q sibi subesse est de

tera. Quicumque [b] igitur huic potestati a Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticū iudicamus: quia testāte Moyse, Non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terram. § Porro [c] subesse Romano Pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, diffinimus & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. Datū Laterañ. Pontificatus nostri, anno octauo.

necessitate salutis, &c. quæ possunt sic adaptari: vt concludamus, q subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: declaramus, si consideramus cōditiones generales supra positas cōpetentes Ecclesiæ: dicimus, si consideramus adaptationes spirituales adaptatas Ecclesiæ: & hoc diffinimus, si consideramus ipsos gladios, qui sunt in Ecclesia, & omnino, idest penitus: vel omnino, idest præstatis omnibus consideratis, pronuntiamus sic esse. Et hæc de expositione præsentis decretalis editæ à sanctissimo patre & dño, dño Bonifacio diuina prouidētia Papa octauo, dicta sufficiāt. Io. Mona.

Papa [illegible] esse de necessitate salutis.

Gen. 1.

[illegible]

ADDITIO. Quæro vtrum potestas spiritualis debeat dominari temporali? Et videtur q non, quia iurisdictiones sunt distinctæ, vt in authen. quo. opor. epi. in prin. coll. 1. de con. ecc. dist. 3. celebritatem. in fi. Non ergo Papa debet se intromittere de potestate temporali. sed debet temporalia dimittere Imperatori, Regibus, & alijs dominis temporalibus 8. d. st. quo iure. arg. ex ra qui filij sint leg. c. lator. & c. causam. alias poneret falcem suam in messem alienam s. de elect. c. venerabilē. quod non est faciendū. 6. q. 3. c. 1. præterea ẞm Hug. Imperator a solo Deo habet potestatē in temporalibus, Papa in spiritualibus. & sic iurisdictiones sunt distinctæ, vt dicunt prin. æ cōcordantiæ. Et licet coronā recipiat a Papa: gladiu tñ ab altari. 93. d. st. legimus. & etiā ante fuit imperiū q̄ Apostolatus. Præterea pōtas spiritualis indigeret tēporali multoties. 23. q. 5. administratores. ergo nō dominatur ei. Præterea si potestas spiritualis dominaretur tēporali, haberet dñium temporaliū. Sed dominiū earundē rerū non pōt esse simul & semel in solidū eodem tempore apud plures ff. como. l. si vt certo §. si duobus vehiculū. ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum: ergo, &c.

Additio [illegible]

CONTRARIVM videtur. Christus commisit summo Pontifici vices suas, vt habetur Matth. 16. cap. & 24. q. 1. quodcumque. Sed Christo data erat omnis potestas in cælo & in terra, Matth. 28. ergo summus Pontifex qui est eius vicarius habebit hanc potestatem extra de transl. cap. quanto.

Respondeo & dico, q potestas spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ, per rationes, quas Host. inducit in summa, qui filij sint leg. §. qualiter & à quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mūdo, & etiā ab æterno naturalis Dominus fuit, & de iure naturali in Imperatorem, & quoscunq; alios depositionis sententias ferre potuisset & damnationis, & quascunq; alias, vtpote in personas, quas creauerat & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiā conseruabat. Et eadē ratione & vicarius eius potest. Nā nō videretur Dominus discretus fuisse (vt cū reuerentia eius loquar) nisi vnicū post se talē vicariū reliquisset, qui hæc omnia posset. Fuit aūt ille vicarius eius Petrus, Matt. 16 vltra mediū. Et idē dicendū est de successoribus Petri, cū eadē absurditas sequeretur. si post mortē Petri humanā naturā à se creatā sine regimine vnius personæ reliquisset. arg. ad hoc s. qui filij sint leg. per venerabilē. vltra mediū. de hoc not. Inno. s. de fo. cōpe. c. licet. Et ideo dñs Bonifacius viij. motus multis alijs efficacibus rationib[us] & exēplis & auctoritatibus sacræ scripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit subesse Romano Pontifici omnē humanā creaturā esse de necessitate salutis, vt in Extrauag. vnā sanctā. quæ hic de verbo ad verbū posita est, cū glo. dñi Io. Mo. qui plene declarat hāc q̄stionē.

Iurisdictio spiritualis omnes creaturas humanas adstringit.

AD argumenta in contrariū respondeo. Ad primū cū dicitur, q iurisdictiones sunt distinctæ, &c. dicit Host. sic, Ego iurisdictiones assero, & vtramque à Deo processisse, vt dicta authen. quomo. opor. epi. tamen quanto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotium maius, quod probatur ex ordine scripturæ dictæ authen. Et sic intellige q non multum discrepant sacerdotium, & imperium, vt authent. de non alie. aut permut. rebus ecclesiæ. §. si minus. coll. 2. Non multum discrepant quo ad principiū vnde procedunt: sed multū discrepant quo ad maioritatē. Inde est, q caput epi inungitur, sed armus regis, & epus chrismate, rex oleo, vt sciatur q epus est vicarius capitis nostri, idest Iesu Christi, & vt ostendatur quāta sit differentia inter auctoritatē Pontificis & principis potestatē. extra de sacra vnc. c. 1. ver. vnde in veteri testa.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati nō diſcurrant præſertim habitu transformato: qui ſi ad curiam venerint, inde recedere non debent ſine Papæ licentia: aliàs ipſi & receptantes illos excommunicati ſunt.

CAP. II.

VT prælatorū inepta diſcurſibus grauitas, & ſimplicitas ſimulationibus obuia, & ipſorum ad Chriſti vicarium indeuotio, religioſitati quippe cōtraria, nō immerito arguenda, cum reuerentiam illorum ſanctitas, lucem puritas, firmoſq; maturitas poſcat greſſus, vt ſint vita mundi, fama clari, proficuiq; reddantur exemplo. Verum quia ipſorum quorundā (vt fidedignorum habet aſſertio) eò varia prorupit, interdū ne dixerimus pernicioſa temeritas, quod (veſtibus ſpiritualis ſanctitatis abiectis, diſſimulato habitu) ad remotas à ſuis ſedibus partes ſe transferūt: Quinimmo ad ſedem Apoſtolicam clanculo nobis nō viſis, nec inſinuato † quòd venerint, veniſſe, latitaſſe, diſceſſiſſeq; dicantur: Nos ne tacētibus nobis nō præciſus huiuſmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum; licitum, quod impune: Omnibus epiſcopis ſuperioribuſque prælatis ſub obteſtatione diuini iudicij inhibemus, ne abſque rationabili cauſa, timoris forte vel alia, extra ſuarum ciuitatis, & diœceſis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiſcrete diſcurrant. Inhibemus etiā ne qui epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum latenter (præſertim habitū transformato) venientes ad curiam (de ipſa Romani Pontificis non præſentati conſpectibus, vel ſaltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui vero epiſcoporū & ſuperiorū huiuſmodi noſtræ inhibitionis contradictores extiterint, & abſq; ipſius Romani Pontificis recedendi licentia conceſſa, eoque non viſo receſſerint ab eadem, necnon ſi qui ſcienter receptauerint antedictos, niſi id conteſtim eidem Romano Pontifici, vel alicui per quem hoc ipſum ad eius crediderint deduci notitiam, manifeſtare curauerint (etiā ſi epiſcopali, archiepiſcopali, patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excōmunicationis ſententia innodamus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde ſine Papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & ſententia excommunicationis ligantur.

CAP. III.

ET ſi deceat quoſlibet ſubditorum curam exercere ſollicite, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipſis exigitur, qui conſtituti per altitudinem dignitatis vt in ſpecula, circa cōmiſſas ſibi plebes paſtorum ſimul & cuſtodum partes implere tenentur, & coram ipſis laudabilium operum exemplo lucere. Ad noſtrum ſane peruenit auditū, quod nonnulli pontificali præditi dignitate gregū

---

teri teſtamento. Et eodem modo reſpondetur ad ſecundā oppoſitionem. Et qđ dicitur ante fuiſſe imperium quàm Apoſtolatū, hoc non facit ad propoſitum, quia poteſtas non ratione temporis dicitur maior, ſed potius ratione dignitatis. Nā & ſi Andreas primus venit ad fidem quàm Petrus: prælatus eſt tamen Petrus Andreæ, cum in Apoſtolorū catalogo ſemper primus quaſi præcipu' præmittatur, non ꝙ Petrus ſit potior tempore, ſed potior dignitate.

Ad tertium argumētum dico ꝙ licet, vt ſ. dictum eſt, omnis humana creatura ſubſit Papæ, & ſic poteſtati ſpirituali: non tamen ſequitur ꝙ habeat dominium omniū rerū temporalium. Ad cuius declarationem ſciendum eſt, ꝙ eſt duplex dominiū. Eſt enim quoddam dominiū iure diuino: quoddam aliud iure humano. 8. diſt. quo iure. Diuinum dominiū eſt illud, qđ eſt apud Deū ſuper omnem creaturā: ipſe enim Deus creator eſt omnium vniuerſorum: qui enim manet in æternum, creauit omnia ſimul. Item in Geñ. c. 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Et vide de hoc qđ legitur & not. ſ. de ſum. tri. & fide catho. cap. 1. Iſto dominio: Domini eſt terra, & plenitudo eius, in pſal. ſ. de deciſ. c. tua nobis. & dicto c. quo iure. Iſtud dominium eſt verum dominium, ſimplex & abſolutum, & vnus eſt Dominus omniū creaturarum Deus. Et ideo proprie loquendo omnes creaturæ, proprietates, res & poſſeſſiones, & bona alia in nullius bonis ſunt vere, abſolute, & proprie, niſi Dei. Circa quod dominiū dicit Hoſtien. ſ. de vo. & vo. redempt. c. quod ſuper. in magna glo. ver. mihi tamen videtur. ſic videtur mihi, ꝙ in aduentu Chriſti omnis honor, & omnis principatus, & omne dominiū & iuriſdictio de iure, & ex iuſta cauſa per illū, qui ſupremā manū habet, nec errare poteſt, omni infideli ſubtracta fuerint, & ad fideles tranſlata: ꝙ hoc iuſta cauſa fuerit, probatur Eccleſi. 10. Regnū de gente ad gentē tranſfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & cōtumelias, & diuerſos dolos. Quòd hoc factū ſit, cōprobatur ſ. de cōſti. c. tranſlato. & hoc in perſonā Chriſti filij Dei viui, qui nō ſolū ſacerdos fuit, ſed & rex. Lucæ 1. Ecce cōcipies in vtero, &c. vſque. & regni eius nō erit finis. vnde & ipſe dixit Matth. 21. Auferetur à vobis regnū, & dabit gēti facienti fructū eius. Huius aūt regni & ſacerdotij principatū perpetuū cōmiſit filius Dei Petro & ſucceſſoribus eius, vt patet in eo qđ legitur & not. lib. 6. de homic. c. pro humani. & ſ. qui fi. ſint leg. per venerabilē. §. rationibus. per totū. & maxime in ver. fin. Et de tali dñio diuino dico ꝙ omnis temporalis poteſtas eſt ſubiecta ſpirituali. & debet pōtas ſpiritualis poteſtati temporali dominari.

Aliud eſt dñium quod ſm legiſtas vocatur legale dominiū: & ita nominat Accur. ff. de verb. ſig. l. recte. ſecundū vero canoniſtas vocatur humanū, vt in dicto c. quo iure. De iſto legali vel humano dominio dicit Inno. ſic. ꝙ eius iuris eſt, quod ad aliquē ſpectat vel requiritur de iure naturali, vt ſunt dominia, obligationes, & huiuſmodi, &c. Innuens expreſſe, ꝙ rerum dominia & obligationes ſunt de iure naturali, ideſt, de iure gentiū. Nō aūt à iure ciuili vel Imperatore, vt actiones. ff. de iuſt. & iu. l. ex hoc iure. Inſt. de rerū diui. §. fere. ita not. Inno. de cōſti. c. quæ in eccleſiarū & Compoſt. dicit ibidē, ꝙ à iure gentiū deſcendūt dominia: ſed per leges principū diſtinguūtur modi, per quos rerū dñia acquirūtur. ff. de acquire. do. per totū. & Inſt. de re. di. per totū. Et ſic intelligitur quod legit 8. diſt. quo iure. & ſic concordat in hoc, ꝙ dominia ſunt de iure gentiū. Videtur mihi ꝙ dominiū rerum legale vel humanū fuit à Deo collatū humanæ creaturæ, & nō fuit ab initio introductū iure gentium, vel ciuili. Nā Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalē creaturā, & omnia ſubiecit rationali creaturę. Geñ. c. 1. Et ſic reſeruato ſibi vniuerſali & vero dominio omniū creaturarū, huius dominij vtilitatē conceſſit ab initio humanæ creaturæ quo ad vſum: qđ videtur intelligere Accurſius C. de iur. do. l. in rebus. ſuper verbo, naturaliter. vbi dicit, ꝙ iure primæuo nō diſtinguebantur dñia, niſi quātū ad vſū, &c. vnde ante ius gentiū omnia fuerunt communia quouſq, iure gētiū vſibus primorū parētū introductū fuit, ꝙ terræ diuiderentur & limitarētur, & appropriarentur, vt vnuſquiſque quod ſuum eſſet, ſciret. Vnde lex dicit, ꝙ iuregentiū dñia ſunt diſtincta, nō dicit introducta, vt dicta l. ff. de iuſti. & iu. l. ex hoc iure. Cum enim iure gentiū diuidantur dñia: ſequitur ꝙ ante diuiſionē erant dominia cōmunia. arg. ff. cōmun. diuid. l. 4. circa prin. cū ibi notatis, vnde ex conceſſione diuina vtilitatis dominij rerū cauſatur quoddā dominiū legale vel humanū, quod reſpectu veri dominij diuini nō dicitur dominiū: ſed in ſe conſideratū dicitur verū. Iſtud vero dominiū legale vel humanum prout erat in cōmuni, nō debet dici iuris gentiū, ſed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, ſic conſideratū eſt iuris gentiū. Et tale dominiū non eſt apud Papā tantū, ſed apud omnes, qui iuſte acquirūt: & ex quo ſemel acquiſitū eſt, nō licet Papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare ſine iuſta cauſa, quia eſſet cōtra ius naturale diuinū, quo vnicuiq; dictū eſt: Ne faciat alteri, quod ſibi nō vult fieri, vt in prin. decretorū. Et Dñs dicit in Euāgelio: Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui. 9. q. 2. nullus alterius. facit ad hoc C. de cohorta. l. ſi quis. lib. 12. Et hoc intelligo ſine cauſa, quia ex iuſta cauſa poſſet aliquis priuari ab homine, vel à iure tali dñio. ff. de reli. & ſum. fu. l. ſi quis ſepulchrū. C. pro quibus cau. ſer. li. acci. per totū. & ff. & C. de bo. dam. per totū. Vnde per hoc reſpōdetur ad arg. ꝙ quantū ad humanā creaturā illa ſubeſt ſpirituali poteſtati, ſicut dictū eſt. Sed dominia rerū aliarū ſunt apud ſingulos qui iuſte acquirunt: verū eſt de dñio legali vel humano: ſed diuinū dominiū eſt apud Deū. Nec eſt contradictio, diuerſis reſpectibus accepto dominio.

Ad illa iura communia, quæ dicunt quòd Imperator eſt dominus mundi. ff. ad legem Rhod. l. deprecatio. reſponde vt not. C. de quadrie. præſcrip. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

Ad vniuer-

Dominiū eſt duplex.

Aliâs, intimato.

Chriſtus fuit ſacerdos & rex.

Dominiū legale vel humanū, quale eſt: & an fuerit ab initio introductum.

Dominia iure primæuo nō erāt diſtincta.

Dominiū rei an poſſit domino ſuo tolli.

A D vniuersalis.] a ¶ Ad regimen.] hæc habetur infra sub titu. de præb. n.

b ¶ Execrabilis.] ista habetur infra sub titu. de præb. cum glo. Gulielmi de Monte Lauduno, & etiā inter xx. Ioannis xxij cum glo. domini Zenzelini sub eod. tit. de præben.

suorum custodiā negligentes, & abhorrentes lucem tamquā filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta, non erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem Apostolicā clanculo declinare præsumunt, vbi more Noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde, (non absque notabili sedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quam debita nō exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia, nec obtenta, recedunt. ¶ Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentiis finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto ne de cætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis Ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicumque pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus a curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quod si secus a quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscumque prælatos quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo, & cætera.

Noctua no cte videt, lux huic excæcat ocellos.

De treuga & pace.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Sixtus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinariis regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentis, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorū quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs diuersis respectibus tractatur, quo nam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari.*

CAPITVLVM I.

D vniuersalis Ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorū votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas, principis tenebrarum astutia, discordiarū fomenta per nostræ solicitudinis occursum protinus extinguere, vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijsque terris & dominijs charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur & totaliter secludatur: Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis, & alijs personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorūque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarū & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibuscumque dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficijs ecclesiasticis cum cura & sine cura, sæcularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationū Benedicti xiij. quæ incipit: Ad regimen [a], aut Ioannis xxij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit. Execrabilis [b], seu constitutiones & regulas cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ a sede Apostolica vel eius legatis expectatiuæ litteræ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia sibi summi Pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum † personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominiis regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominijs concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis & alijs personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratijs duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vien. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios prælatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratijs consumptis, alias sex gratias similes alijs sex gratijs personis

Discordia est extinguenda, & pax conseruanda.

† Gratias expectatiuas, & mādata de prouidēdo nō minus amplum concedi debere vult concilium Tridē. sessio. 24. de reform. cap. 19.

sonis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus. ¶ Volumus autem, ac eisdem auctoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium familiares, continui commensales eorum familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni Apostolicæ in posterum censeri reseruata, quamdiu dumtaxat Cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundē Cardinalium per sex annos continue sequentes: Quibus quidem sex annis elapsis alij ad quos eorundē beneficiorū collatio, prouisio, præsentatio, electio seu quæuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficijs familiarum huiusmodi in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. ¶ Concedimus etiam, quod beneficiorū, quæ promouēdi per nos ad dignitates seu beneficia consistorialia ipsarū prouisionū per nos de eorū personis faciendarū obtinebunt, ac in quibus & ad quæ ius eis quomodolibet cōpetit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecrationis eisdē promouēdis impendendū, seu lapsum temporis de cōsecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent aliàs dispositioni Apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas: Si vero in alijs mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat.

Notarij Apostolici in magno sunt numero.

¶ Et quoniā sedis Apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, & terris consistentia dumtaxat censeantur reseruata: quodq; † omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsque ad diffinitiuam inclusiue in prima dumtaxat instantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime cōcernente, quòd non possit per appellationem à diffinitiua sententia reparari: In alijs vero instantijs in curia Romana tractentur, cognoscantur, & fine debito terminētur.

† Vide cōcilīū Trid. sessio 24. de reform. cap. 20.

Appellare nō liceat ante diffinitiuā sententiā, vide c. super eo 2. extra de appel.

¶ Causæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorū Cardinalium familiares continuos commensales, ipsis Cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prędictam secuti sunt, & sequuntur de pręsenti, curiales & quoscumque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficijs eisdem aduersarijs auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus commissæ reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ vero similes causæ beneficiales inter quoscūq; alios pendentes, & quæ quibusuis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apostolica cōmittantur audiēdæ, & cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Præterea rea quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curijs ipsius regni super possessorio tractantur: volumus quod in eisdem causis in diuersis curijs super petitorio & possessorio vnico & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio, in curijs eorundem judicum coram quibus causę possessorij pendeant de pręsenti, procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra bienniū terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio: aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate Apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseq; Apostolicus iudex intra aliud bienniū causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundē iudicum cuiuslibet sibi commissæ causæ expeditionem malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, a qua quidē excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, præterquam in † mortis articulo: quodq; de cætero in litteris expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, alijsque dominijs prædictis seruentur taxæ ª super hoc editæ per Ioannem xxij. Papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur.

ª Taxæ.] vide per hoc extrauagantem, Cum ad sacrosanctæ. quæ est inter xx. Ioannis xxij. sub tit. de sent. excom.

Causa eodem diuersis respectibus in diuersis curijs tractari potest.

† In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atq; ideo oēs sacerdotes quelibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt, concilio Trid. sessio 14. c. 7 de casuū reseruatione.

¶ Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dum vacant grauatas, in taxa etiā reformata in concilio Cōnstantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat cōmunia & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. ¶ Et quia in supradictis concessionibus regnum ac regem maxima sumus charitate complexi; credendum est non immerito vt se deuotos & obedientes erga sanctam Romanā Ecclesiam exhibeant: Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, quòd pręfatus Rex intra quattuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu, & dominijs huiusmodi obseruari facere, necnō intra alios duos pręfatos quattuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, alijsq; præmissis omnibus & singulis per suas patentes litteras nos & eandem præfatam certificare teneatur: Alioquin præsentes litteræ, & inde secuta quæcumque sint cassa & irrita, nulliusq; roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarū concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius

se noue-

Vicesilibet.] a ¶ Ex electoribus.] electores Imperatoris sunt septē: tres ecclesiastici, & quattuor laici, de quibus per glo. in c. ad Apostolicæ. de sent. & re iudic. lib. 6.

se nouerit incursurū. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxxij. septimo idus Augusti, Pōtificatus nostri anno 1.

¶ Sixtus quartus.

¶ Discordiis inter religiosos Mendicantes & ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quattuor delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à prælatis obseruari.

CAP. II.

Matt. 16.

VIces illius, qui supra petram ædificauit Ecclesiam suam, meritis licet insufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia, quantū nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christifideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductā confouere, vigilanti sollicitudine meditamur assidue, & quæ iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerū & temporum circumstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur. ¶ Nuper siquidē pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treuereñ. archiepiscoporum, ac Herbipoleñ. & Vuormacieñ. & Spireñ. episcoporum, quam dilecti filij nobilis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus a Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorū, & Carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingeñ. Constañ. diœcesis suscitata sunt nonnulla dissensionū & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officii celeriter succidantur, possent ad scandalū non modicum Christifidelium illarum partium facili ter peruenire. ¶ Nos igitur attendentes, quòd sacrosancta Romana Ecclesia ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit: Rursusque animaduertentes quòd hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus spiritus sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum Mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleretur, vepribus malorum & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quòd inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apostolum, onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cū vellemus super his ea, qua decet maturitate consulere venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi & Angelo Prænestiñ. episcopis, & dilectis filiis nostris Iuliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propositis, inter eas concordiā tractarent. Qui quidem episcopi & Cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infrascriptam perduxerunt. Videlicet quòd ipsi parochiani sacerdotes decetero non dicant à Mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, vt iura testantur. Quodq; fratres mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochijs diebus festiuis & Dominicis, cum iure sit cautum † illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodq; etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quòd etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quòd parochiani non sint obligati saltem in paschate, proprio cōfiteri sacerdoti: quia de iure † tenetur parochianus saltē in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quominus secundum iuris communis & priuilegiorū eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire, & pænitētias iniungere valeant. Quod etiā decetero inter ipsos fratres Mendicantes & curatos quo ad effectū prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingeñ. Et casu quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quòdque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant † prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos a suarū ecclesiarū parochialium frequentia & accessu abstrahant siue retrahant quoquo modo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum fauorē, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. ¶ Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit: Pacem meam do vobis, pacē meā relinquo vobis: cupientes super his opportune prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiā: sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & Cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcussa persistant, auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnō Prioribus, Guardianis, & singulis fratribus ordinū Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorū contra facientem incurrere volumus eo ipso: a qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascumque lites & causas coram qui-

Sacerdotes dicuntur sub eodem vexillo cū Papa militare.

1. Pet. 5.

Ecclesia Romana per quos fuit instituta, adaucta, & cōseruata.

Prædicatores multi in ordinibus Mendicantium reperiuntur.

Galat. 6.

† Cap. vt Dominicis de parochijs, & alien. parochian. vide concilium Triden. sess. 22. in decreto de obseruandis in celebratione Missæ. §. moneant.

† Cap. omnis vtriusq; sexus de pænit. & remiss.

† Vide concilium Lateran. sub Leone X. sess. 11. in decreto incipien. Supernæ maiestatis.

Ioan. 14.

Supplentio quandoq; fit de iure & de facto: vide not. in cap. cons. 2. de post. prel. in antiquis.

ram quibuscũq; causarũ palatij Apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorũ, inter dilectos filios decanũ & capitulum ecclesiæ Spireñ. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & in eis gesta & acticata, præsentibus pro expressis habẽtes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prędictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus seu illis adhærentibus perpetuũ silentiũ imponimus: Non obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac priuilegijs eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrũ anno incarnationis Dominicæ, M. cccclxxviij. xv. Caleñ. Iulij, Pontificatus nostri anno septimo.

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs.

Iudicij descriptio.

¶ Nota pro rubricę intellectu, ꝙ iudicium est actus legitimus triũ personarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap. forus. §. in omni. de verb. sign. in antiq. vbi dicitur, ꝙ in omni negotio requiruntur etiam tres testes. Sed dic, ꝙ testes non semper sunt necessarij: sed quando est factum negatum, vel alię probationes desunt, vt dicto § in omni & 4. q. 4. c. 1. Et dicitur iudicium non à iudice (vt dicit Ioa. Mona.) sed à iuris disquisitione seu discussione. Nã causa est dum proponitur, iudicium dum discutitur, iustitia dum finitur. dicto c. forus. de verb. sign. Vel potes dicere, si vis, ꝙ iudicium nõ ab actore vel à reo dicitur, sed à iudice sicut à persona principaliori. arg. C. de accu. qui explicandi. Et redditur iudiciũ minutũ. ff. de verb. obli. l. inter stipulantem. §. 1. Et expone, de iudicijs, idest de processibus iudiciarijs, qui enumerantur in c. quoniam. extra de prob. Sic accipitur C. de iud. sancimus. & cap. pia. de excep. lib. 6. in princ. & cap. nonnulli. de rescript. in antiq. & ff. vt leg. not. l. etiam. in princ. Vel dic de iudicijs, idest, de iuris disquisitione seu discussione, vt dictum est.

Testes non semper necessarij sunt.

Iudicij xv. significationes declarantur.

¶ Nota insuper quòd iudicium habet xv. significationes. Primo modo est actio, vt iudicium familiæ ercifcundæ, idest, actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de prob. c. ex litteris. Secundo modo est lis siue controuersia, vt iudicium pendet de hæreditate, &c. ff. ad Trebel. l. 1. 2. respon o. & ff. de pecu. quòd debetur. Tertio modo est auctoritas, vt negotia ecclesiastica non sunt iudicio laicorum disponenda. extra de iudi. c. decernimus. Quarto modo est forus; vt causa iuris patronatus debet diffiniri iudicio ecclesiastico, idest in foro ecclesiæ. c. quanto. extra de iudi. Quinto modo est arbitriũ. 2. q. 6. à iudicibus. & ff. qui satisd. cog. arbitro. de offic. deleg. ab arbitris lib. 6. Si enim arbiter est iudex, ergo arbitrium est iudicium. Sexto modo est vltima voluntas, vt iudicium testatoris non debet esse cassum C. de sacrosan. eccl. l. 1. de sepul. licet. in fi. lib. 6. Septimo est quæstio, vt iudicium ambiguum est ad Papam referendum. cap. per venerabilem §. rationibus. extra qui fil. sint leg. C. de orig. iur. l. quoniam. Octauo modo iudicium dicitur esse discretio, vt furiosus & impubes non possunt esse iudices, quia carent iudicio, idest, discretione. ff. de iudi. l. cum prætor. c. graue. de præb. in antiq. Nono est sententia, vt iudex punire potest eos, qui suo neglexerint parere iudicio, idest, sententiæ. de offic. deleg. cap. de causis. altàs, in causis. de appel. si duobus. circa fin. de præscript. cap. si. ff de leg. 3 l. qui concubinam. §. si hæres. & Ecclesiastici 18. ibi, Ante iudiciũ iustitiã ubi para. Decimo est instantia, vt iudicium perit triennio. l. properandum. §. 1. C. de iudi. & cap. venerabilis. eod. tit. in antiq. Vndecimo est discussio, vt hic, vt C. & ff. eod. tit. & in cap. forus. de verb. sig. Duodecimo est potestas iudicandi. ff. de iud. l. iudiciũ soluitur, vetante eo qui iudicare iusserat, &c. Tertiodecimo est pernicies. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. 11. ibi, Qui manducat & bibit indigne corpus & sanguinem Domini, iudicium, idest, perniciem sibi manducat & bibit: Sic exponitur 4. sent. distin. 9. in fi. Quartodecimo est pœna, in Math. Qui occiderit, reus erit iudicio, idest, pœna sic in Ioanne: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala, in resurrectionem iudicij, idest, pœnæ æternæ. Vltimo iudicium dicitur esse processus iudicialis. c. 1. eod. tit. lib. 6. de excepr. pia. eod. lib. Et ista xv. significata his versibus comprehendi possunt

Matth. 5.
Ioan. 5.

Actio, lis, auctor. forus, arbiter, vltima velle:
Quæstio, discret. senten. instant. discussio, posse:
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Versus.

Vide Ioan. Mona. super rubrica de iudi. lib. 6. & etiam glo. in cap. in iudicijs. de reg. iur. lib. 6. Nullibi tamen clarius habentur hæc exposita, quam hic.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Decretalem, super cathedram, quæ est in Clem. in c. dudum. innouata iubet obseruari: neque propter illam debent religiosi Mendicantes esse molesti & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliqua iniuria vel molestationes hincinde facta: Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit. Non obstantibus quibuscũq; obstaculis, quæ possent his obuiare.*

F Requentes.]

a ¶ Super cathedrã.] nũc est sub tit. de sepul. in cle. & incipit, dudũ.

CAP. VNICVM.

FRequentes, immo innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabiliũ fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum prælatorum, necnon dilectorum filiorum, rectorum, curatorum & parochialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum, nostrum & sedis Apostolicæ excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quod ijdem fratres decretalem, Dudum. editam à felicis recordationis Bonifacio Papa viij. prædecessore nostro, quæ incipit, Super cathedram a: Ac per piæ memoriæ Clementem Papam v. prædecessorem nostrum in Vieneñ. concilio innouatam temere obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes in eiusdẽ sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerumq; præfatis dictorum Prædicatorũ, & Minorum, necnon Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum personis idem prędecessor Bonifacius constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis Prædicatorum & Minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & incõcusse seruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vieñ. fratris nostri archiepiscopi Burdegaleñ. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegaleñ. & aliarum ecclesiarum, prioratuũ, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quàm secularium ciuitatis & diœcesĩ. prædictarum nobis extitit intimatum, quod prædicti corundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorũ singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tuerentur, existat: Nos volentes de fratrum nostrorũ consilio decretalem prædictam, Super cathedram. irretra-

Constitutionem Papalem violans periculo se subijcit.

Iura cõdere parũ esset, nisi qui ea tueretur, existeret. ff de orig. iuri. l. 2. §. post origi nem. de elect. c. vbi periculũ. §. præterea. lib. 6.

a *Summarie, &c.*] propter illa verba hæc extrauagans sub hoc titu. fuit posita. Quæ autem causæ sint sic decidendæ, vide cap. dispendiosam. eod. tit. in cle. Et quid illa verba importẽt, declaratur per c. sæpe. de verb. sig. in Clem.

b *Euocetur.*] loquitur de cap. statutum. de rescript. lib. 6.

c *Conseruatores.*] loquitur de cap. 1. de offic. deleg. lib. 6.

d *Numerum.*] vide c. cum in multis. de rescript. lib. 6.

irrefragabiliter obseruari: discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu aliũ, vel alios, etiã si sint extra loca, in quibus estis conseruatores seu iudices deputati, tam eisdẽ archiepiscopo, capitulis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero ciuitatis & diœcesis prædictarum, & eorũ cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopũ, capitula, prælatos, Priores, conuẽtus, rectores, sacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistẽtes, ac facientes decretalem prædictã quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obseruari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinũ eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiã prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerũ, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipsis hincinde de quibuscũq; iniurijs, molestationibus, grauaminibus & damnis vicissim illatis hactenus, & etiã in posterũ inferendis eisdem contra tenorẽ constitutionis eiusdem, in illis videlicet quæ iudicialem requirunt indaginem, summarie a, simpliciter & de plano, sine strepitu iudicii & figura, in alijs vero prout qualitas ipsorũ exigit iustitiæ complementũ. Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocũque & quotiescumq; expedierit per censuram ecclesiasticã appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscũq; exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui seu aliquibus fratrũ & ordinum eorundẽ, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, cõmuniter vel diuisim, sub quacumq; forma vel expressione verborum ab eadẽ sede concessis, ac eiusdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatẽ vel diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnã à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur b. Seu ne iudices & conseruatores à sede deputati prædicta extra ciuitatẽ & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscũq; procedere, siue alii vel alijs vices suas cõmittere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem trahere præsumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem auctoritate præsentium non trahatur. Seu quod de manifestis iniurijs, molestijs, & alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores c se nullatenus intromittant, quàm alijs quibuscumq; constitutionibus à Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conseruatoribus, quàm personis vltra certum numerũ d per litteras Apostolicas ad iudicem non vocandis, aut alijs edictis, quę nostrę possent iurisdictioni aut potestati eiusq; exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus vel eorum ordini, aut alicui seu aliquibus fratrum & ordinũ prædictorum, quam archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis alijs cõmuniter, vel diuisim à præfata sede sit indultum, quod excõmunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel vltra, circa vel alio quocumq; modo ad iudicium euocari nõ possint, per litteras Apostolicas nõ facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus proprijs mentionem. Et quibuslibet alijs indulgentijs seu priuilegijs dictæ sedis generalibus vel specialibus, quorumcũq; tenorum existant, per quę præsentibus non expressa vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialẽ oporteat in nostris litteris fieri mentionem. § Cæterum iudicibus seu conseruatoribus quibuscumque per litteras Apostolicas sub quacũque alia quam præsenti verborũ forma vel expressione confectas, eisdem prædictorũ Prædicatorum, Minorũ, Eremitarũ, ac Carmelitarũ ordinũ fratribus, seu ipsis ordinibus cõmuniter vel diuisim, super damnis & iniurijs & alijs quibuscũq; rebus seu negotijs aliàs deputatis & subdelegatis eorum præsentibus & futuris auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum Papaliũ prætextu seu occasione quorumcumque damnorum vel iniuriarum siue grauaminũ contra tenorem prædictæ constitutionis, Super cathedram ipsis fratribus seu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuisim à quibuscumque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorũ in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel aliàs quoquomodo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiã ad quouismodo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas litteras & processus eorum auctoritate quacumque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictæ constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum & inane si secus super præmissis per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conseruatorum & subdelegatorũ notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quòd quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque à data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & nõ cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & iurisdictio vestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset: constitutione prædicta super conseruatoribus & alijs quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Auinioñ. decimo Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Excõmunicati de post fint, aliquibus quandoq; concedituz.

Iurisdictio per citationem perpetuatur. c. gratum. de offic. deleg.

De dila-

De dilationibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmisso eleganti exordio, ostensisq; periculis quæ proueniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia nō obstante, procedetur prout iustitia suadebit.

CAP. VNICVM.

Peccatorum unum sua mole attrahit aliud.

IN delictorum diuersorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerūque trahit in maiorū scelerū præcipitium moles præponderans peccatorum: nam & si diuersos diuersa delicta coinquinent; sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine deuoluuntur, quod dummodo suas ingluuies ad quas inhiant, expleāt, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum saluti, ac sacrorum canonum & imperialibus edictis & iuribus communibus, capturas nefarias & lucra illicita anteponunt. ¶ Sane iamdudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide digna relatio sæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nōnullos esse in Lombardiæ superioris & Marchiæ Ianuensis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita cudunt [a] & fabricant, seu cudi & fabricari faciunt florenos auri, secundum formam & signum & coinum ac circunferentias litterarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore cuius non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præsenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero & solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen (simulata eorum effigie) personas vt plurimum simplices, & quandoq; etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum & periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: Cū etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos & florenos tantæ similitudinis peritiā discernendi. ¶ Nos itaque tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & singulos talium præsumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps à cusione & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant: Nihilominus præsentis edicti peremptorij auctoritate citantes eosdem ac eorū singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit (quam ipsos cessante iusto impedimento, si in exequendis mandatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto) vt intra trium mensium spatium à data præsentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum Apostolico conspectui se præsentent, propositiuri quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium si quod super hoc habeant, vel ius aliud si quod sibi credāt competere, ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi & recepturi quod iustitia suadebit: Intimantes eisdem, quod si non venerint, nos contra ipsos super præmissis & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorū absentia non obstante. ¶ Vt autem huiusmodi nostra nuntiatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur; chartam siue membranam citationem atq; monitionem huiusmodi continentes, in maiori Ecclesiæ Auinioñ. affigi ostijs faciemus: Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, vt prædicti moniti & citati, & alij quicunq; qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse cōtingit, nullā possint excusat onem prætendere, quód ad eos processus huiusmodi nō peruenerit, vel ignorauerint eundē, cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vj. Calend. Decēb. Pōtificatus nostri anno ix.

Lucrorum cupiditas ad multa nefaria impellit.

De dolo & contumacia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Citationes etiam extra dies solemnes publice facta de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarū vel Papali palatio affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute adiri nō potest, vt c. 1. de iudi. in clem.

C. VNIC.

REm nō nouā aggredimur, neque viam insolitā [b] ambulamus, sed anterioris iuris calcatam vestigijs præsentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilimus. Est si quidem iam sancitū, quód propositū publicæ citationis edictū eū arctet, qui impedit aut facit etiā se celando, ne ad eū possit peruenire [c] citatio, appareatq; contumax qui sic agit. Quodque [d] in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant †, & adstringāt magis, quam si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel litteris citarentur. Ilus [e] enim quod talē modū citationibus posuit, violenter [f] præsumpsisse credendum est, vt quæ in eodē albo tot ipsius albi publicū locum frequentantium oculis paterēt legenda, ad citati notitiā deuenirēt. Vnde ad præbendā omnibus eorū quæ sanciuntur plenam

Portessis, legendum, assident.

IN Delictorum.] a ¶ Cudunt, &c.] vide c. quanto. & ibi notatis. de iureiu. in antiq. & extrauagantē, spondent j. de crimi. falsi.

REm non nouā.] Hæc decre. diuiditur in quattuor partes: Nam primo prooemiū ad intentum præmittit. Secūdo vers. *Est siquidem.* ad hoc probandū plura argumēta inducit. Tertio versic. *Præmissis.* super ipso intēto statuit. Quarto versic. *Non obstantibus.* statutum huiusmodi per nonobstantia munit.

Diuisio.

b ¶ *Insolitam.*] C. de iudic. rē non nouā. Et qui est adstrictus ad insolita, nō tenetur de solitis. ff. de cōtrahen. emp. fistulas. § frumēta. & adstrictus simpliciter, tenetur de solitis, non de insolitis. ff. de leg. 3. qui saltum. ff. de annu. leg. l. Seio §. fi. Vnde adstrictus in genere, ad cōem modū tenetur. ff. de ver. ob. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de ædi. edi. si quis venditor. C. de dona. si quis argentū. §. 1. & adstrict[us] ad solita faciēs insolita, de casu tenet. ff. de neg. gest. si negotia absentis.

Adstrictus ad aliquid faciēdum ad quid teneatur.

† Occultū non præsumitur quod omnibus publicatur.

c ¶ *Peruenire citatio.*] vt lit. non contest. quoniā. §. porro. ff. qd vi aut clam. l. 1. §. sed Aristo. ff. de euic. si ideo. §. fin.

d ¶ *Quodque in albo.*] arg. ff. de iu. om. iu. si id quod 1. respon. not. ff. de albo scri. p totū. authē. de litig. §. omnē. coll. 8. C. quomodo & quā iu. authent. qui semel.

e ¶ *Ius.*] hic ex iuribus iam allegatis arguit.

f ¶ *Violenter præsumpsisse.*] de violenta præsumptione habetur extra de præsum. litteras. & c. quanto. & ibi not.

H

plenam lectionem & notionẽ, mandatur legem tabulis aut lapidibus [a] sculptam, sanctissimæ Ecclesiæ describi porticibus & affigi. ¶ Præmissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irretragabilis rationis [b] appensis: nos qui vniuersis [c] (disponente Domino) præesse dinoscimur, volẽtes per hanc nouellam constitutionẽ aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & statuimus, vt citationes auctoritate Apostolica de quibuscũque personis vndecumque & vbicumque [d] sint, cuiuscumq; status, dignitatis vel præminentiæ Ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeant dignitate, præsertim [e] si impediant vel faciant per se vel per alios [f] quoquo modo ne citationes ipsæ ad eos perueniãt, ex quacumque causa faciendo vt citandorum domicilia, siue loca tute vel libere adiri nõ possint: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eo [g] ire liceat [h] vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo [i] prætoris etiam extra solemnes [k] dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publice id nobis specialiter & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatij, postmodum affigendæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (considerata locorum distantia [l]) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut [m] si eos personaliter [n] apprehendissent: Non obstantibus [o] aliquibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus aut specialibus quibuscumque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia Ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis, alijsque inferioribus Ecclesijs, monasterijs, locis, collegijs & vniuersitatibus in quacumque forma verborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri, etiam si de ipsis & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de proprijs nominibus personarum, monasteriorum, Ecclesiarum, locorum illorum quibus conceduntur, vel eorũ ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

a ¶ *Lapidibus.*] authent. scriptum exemp. l. 2. §. fi. coll. 2. & arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. 1. authent. de iudi. in fi. coll. 6.

b ¶ *Rationis.*] sumpta tam ex præcedentibus q̃ subsequentibus.

c ¶ *Vniuersis.*] non tamen in vniuersis causis seu negotijs, vt not. in extrauag. c. vnam.

d ¶ *Vbicumque.*] & sic ligantur existentes in eadem prouincia seu alia, siue etiam modico freto distent, seu si fuerint vltra mare. ff. de verb. sig. notionem §. 1. C. de dila. l. 1.

Præsertim tenetur dupliciter.

e ¶ *Præsertim.*] verbum præsertim, quandoque tenetur cõparatiue, aliquando tenetur præcisiue, vt pro tantũ, vt not. extra de simo. per tuas 1. circa fi. & dic hic teneri præcisiue, vt in casu hic posito, & alijs parem æquitatem seu maiorem habentibus, vt j. not. secus regulariter. Nam q; citatio facta voce præconis vel in albo prætoris cõtra Anglicũ vel Theutonicũ, qui verisimiliter nõ credebat habere causam in curia Romana arctaret eũ, esset durũ & contra stylũ curię, q nõ citatũ ab homine vel à iure vult citari, si negotiũ ad curiã reuocetur p litteras. Et p hũc modũ quilibet teneretur habere pcuratorẽ in curia: & hoc modo curia omnes ad se faceret venire: nec iste citatus in albo prętoris, d quo non est ius expressum, vel voce pconis in palatio Papali, debet esse nimis credulus referentibus se citatũ. ff. de eo per quẽ fa. erit. l. 1. §. dolũ. nec eulogijs seu relationibus est credẽdũ. ff. de cult. re. diuus 2. Et nuntio iurato creditur. extra de appel. cũ parati. non illi qui nõ est præco iudicis. extra de proba. quoniã contra.

f ¶ *Per alios.*] ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse. extra de sentent. excom. mulieres. §. fi.

g ¶ *Eo.*] aduerbium est loci, & sumuntur hæc verba. ff. ad Treb. de ætate.

h ¶ *Ire liceat.*] tute vel libere, vt præmittitur: & hæc æstimatio debet esse verisimilis vt timor nõ sit vanus: aliàs citatio arctaret. extra de spon. veniens 2. ff. quod me. cau. l. metũ. ff. si cui plus quàm per leg. fal. hoc autem. 1. respõ. ff. de reg. iur. vani timoris. Nam sicut prouiderunt partibus. quibus non patet securus ad iudicẽ accessus. extra de appel. ex parte. 1. ita decuit prouidere iudicibus, executoribus, aut apparitoribus eorũ in citationibus faciendis, qñ nõ patet ad partes securus accessus. extra vt lit. nõ contest. tuæ. & hic quo casu debet in citatione exprimi. arg. extra 6. lib. de appel. cap. Romana. §. cum autem. ff. de transac. cũ hi. §. vult igitur. & §. si p̃tor. arg. opt. ad hãc distinctionẽ. extra 6. lib. de of. deleg. statuimus.

i ¶ *In albo prætoris.*] Papa hoc spiritualiter & ex certa scientia iubente, vt j. sequitur in casibus pari vel maiori æquitate nitentibus quàm sit casus. s̃. eo. §. est siquidẽ. 1. responso. alias regulariter intelligendũ est de illo citato prius legitime: nam negotio per citationem iuris vel hominis ad curiã legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo ptoris citatur, & tunc huiusmodi citationes sunt magis citationum iam factarũ exaggerationes contumaciã partis antea citatæ declarantes.

Dies solemnes sunt tres.

k ¶ *Solemnes dies.*] qui sunt tres: dies Iouis sancta, dies Ascensionis Domini, & dies dedicationis basilicæ beatorum Apostolorum Petri & Pauli: qui est octaua dies post festum sancti Martini.

l ¶ *Distantia.*] ff. de ver. obl. continuus. §. cum ita. & l. inter. dum. extra lib. 6. de elect. cupientes. §. hac generali.

m ¶ *Sicut.*] hic sicut est sicutiuum, quo ad hoc q; vtrobique teneat processus mero iure: plus tamen deliquit ille, quem citatio apprehendit. ff. de in inte. rest. diuus.

Cõtumax potest excommunicari & contra eũ sententia definitiua ferri.

n ¶ *Personaliter apprehendissent.*] & sic talis cõtumax poterit reputari. ff. de appel. ex contentu. §. fi. & ibi not. & contra ipsum ad excommunicationẽ procedi. 11. q. 3. nemo episcoporum. & definitiua sententia ferri, vt dicto §. porro. Sed nunquid sunt de iure cõi? Dic q; sic p argumenta hic adducta intelligo, vt not. s̃. eo. in ver. in albo. Sed & illa quæ aguntur in vna diœcesi, j. præsumuntur ignorata in alia: ergo magis in illa, q̃ sunt acta in alia prouincia. extra qui ma. ac. pos. cũ in tua. Itẽ dato q; aliàs maliciose faciat ne citatio ad ipsum perueniat: citatio tamen est ad Ecclesiam, seu ad domum facienda. extra de do. & cont. c. causam. & c. venerabilis. extra de cle. non resi. ex tuæ. extra de eo qui mit. in pos. c. fi. & ff. quibus ex caus. in pos. ea. hæc autem §. 1. Item leges & si sint publicatæ vbi sunt factæ, nõ arctant absentes nisi in eorum prouincijs publicatæ fuerint duobus mensibus elapsis. auth. vt fa. no. consti. §. pen. coll. 5. 18. dist. decernim°. hoc apparet in qualibet constitutione authentica, in qua in fine mandat publicatio eiusdem. Item arg. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cũ ex edicto. & sunt hæc vera regulariter: quia citatio quæ est principium iudiciorum. insti. de pœna te. liti. §. fin. debet habere principium certum & firmum; cum sit potissima pars cuiuscunque rei. ff. de ori. iur. l. 1. aliàs iura frustra viderẽtur dicere, q; manifestatio debet fieri præsidibus, vel in facie Ecclesiæ, vel ad domum. ff. de exc. tu. scire oportet §. oportet. & dicto c. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff. quod vi aut clam, aut q aliter. §. & si forte. ff. de dam. infec. l. de pupillo. §. totiens. ff. ex qui. cau. ma. l. sciendum. Sed fallit regula in casu quem concludit primum arg. hic allegatum: cum per illum qui mandabatur citari stet ne citetur. extra. 6. lib. de reg. iur. imputari. & c. cũ stat. & ibi not. & c. pro possessore Item arg secundum intelligo, vt not s̃. in ver. in albo. aliàs regulariter citatio facta in curia supponit legitimã citationem præcessisse, vt dictum est: & hoc innuit dictus §. omnem. Item arg. tertium dic q; lex, scriptum exemplar. loquitur nõ de necessitate, sed de vtilitate vel expedienti, vt ibi patet in verbo, melius. & verbo, vtilius. Item loquitur de habitantibus in eodem loco, vt in verbo, habitantibus. arg. ff. de iuris om. iud. si per errorẽ. secus est in habitantibus in remotis. Et distingue, aut factum generale est ad omnes, & sic sufficit publice proponi nõ in auribus singulorum inculcari. extra de postu. præla. c. 1. 82. dist. proposuisti. 54. dist. ex antiquis. ff. de instito. sed & si pupillus. §. proscribere. arg. ff. de an. leg. l. Meuia. in fine. Aut est factum specialiter tangẽs partem, & sic regulariter citatio non sufficit generalis in albo, vt est s̃. probatum. arg. ad hanc distinctionem extra. 6. lib. de elect. in c. fi. in fi. & ff. de appel. cum quidam. Io. Mona. Cardi.

Citatio est principiũ iudiciorũ.

o ¶ *Non obstantibus aliquibus priuilegijs.*] similia non obstantia habentur extra 6. lib. de sen. excom. c. fi. in fi. extra eo. lib. de elect. q a sæpe. Et absque his non obstantibus priuilegia non tollerentur. not. extra 6. lib. de consti. c. 1. Et quid operentur non obstantia in litteris beneficialibus, not. extra. 6. lib. de rescrip. cum aliquibus.

Citatione non præmissa an possit Papa contra aliquem procedere.

Ad euidentiam præmissorum quæro, an Papa procedere contra aliquem

aliquem valeat citatione non præmissa? Et videtur ꝙ sic: quia est supra ius. extra de conces. præben. proposuit. Item quia princeps solutus est legibus. ff. de legib. & senatusconsul. princeps. Item Papa habet plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. extra de pænit. & remi. cum ex eo. in fi. extra de vsu pal. ad honorem. Sed contra, citatio est principium processus iudiciarij, vt 5. not. & habetur extra de prob. quoniam contra. & ad finem iudiciorum, quæ est sentétia. ff. de re iud. l. 1. attingi sine principio non potest. Dic ꝙ citatio est de pertinentibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius autem ordo requirit, vt iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Considerandum est primo, qualiter ad ius se habeat iudex, de quo nunc est sermo, videlicet Papa. Secundo qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertio, ex his deducetur solutio quæstionis.

Iudiciorũ finis sine principio attingi nõ potest.

Circa primum sciendum est, ꝙ præter legem æternam diuini intellectus, quæ secundum Aug. in 1. lib. de lib. arbi. summa ratio nominatur, de qua habetur 23. q. 5. lex æterna. fuit necesse esse aliquam legem naturalem, siue aliquod ius naturale impressum homini tamquam participationem quandam legis æternæ, in quo statim à principio nobis nota fierent principia agendorum: puta quòd bene est agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. 3. dist. omnis. Præter hoc etiam necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia per legem naturalem non poterat homo dirigi in finẽ supernaturalem: eo ꝙ naturalem virtutem & facultatem hominis excedit. 8. & 9. dist. per totum. A lege autẽ naturali deriuatæ sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuantur à lege naturali: vno modo, sicut conclusiones deriuantur ex principijs: alio modo, sicut determinationes aliquorum communium: per quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam vel rotundam. Primo modo lex humana, quæ est, non esse occidendum: deriuatur sicut conclusio à lege naturali, quę est nulli malum esse faciendum. Secundo modo, lex humana, quæ est ꝙ talis tali poena puniatur: deriuatur vt determinatio quædam à lege naturæ, quæ est vt peccans puniatur. Sic igitur quantum ad propositum spectat, quintuplex est lex. Aeterna quæ idem est quod diuina essentia. Vel verius: Lex æterna est (secundum Augu. contra Faustum) diuina voluntas, ordinem vniuersitatis conseruari iubens, & perturbari vetans, Diuina, quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supernaturalem vitæ æternæ. Naturalis, Humana deriuata à naturali vt conclusio ex principio. Humana deriuata à naturali vt determinatio quædam modo exposito. Et eodem modo est quintuplex ius: scilicet æternum, diuinum, naturale, humanum deriuatum à naturali vt conclusio ex principio, & humanum deriuatum à naturali vt declaratio cuiusdam communis. Præmissa probantur à principio decreti vsque ad 15. dist. Supra nullam dictarum legum. & ſ. nullum dictorum iurium Papa potest, vel quicumque alter homo: quinto excepto. 14. dist. cap. si. & 15. dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & præcipue quo ad quæ iam illorum: potest tamen ad omnia vna ratio communis adduci talis: Nullus potest supra ius quod non condidit, sed conditum præsupponit: sed Papa vel purus homo nullum dictorum iurium condidit: sed aliàs conditum præsupponit. 25. q. 1. sunt quidam. igitur supra nullum illorum potest. maior patet: minor etiam manifesta est quantum ad legem æternam, vel ius æternum, diuinum, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuatur à naturali, vt conclusio ex principio: ꝙ si principiũ est naturale, & conclusio: sicut enim naturalis ratio dictat non esse malefaciendum: ita non esse occidendum: quia vnum statim deducitur ex alio. 23. q. 5. si non licet. sequitur ergo conclusio: scilicet quòd Papa non potest nisi supra ius quinto modo dictum, scilicet supra ius pure positiuum. & sic patet primum principale.

Lex est quintuplex.

Ius est quintuplex.

Citatio ad quod ius spectat.

Secundo videndum est qualiter citatio ad ius spectet: est autem manifestum, ꝙ non spectat ad ius primo dictum, scilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale & ius humanum recte positum, dictat etiam principaliter ius æternum: quiá omne ius rectum ab illo deriuatur. 27. dist. §. sed econtra. Nec spectat etiam citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquimur de iure diuino: dicitur enim aliquid esse de iure diuino, prout diuiditur à quatuor alijs iam prædictis, quod non est naturali ratione inductũ, nec humana ratione adinuentum: sed ex diuina inspiratione tamquam excedens facultatem naturæ hominibus reuelatam: vnde nõ quicquid in canone Bibliæ continetur est de iure diuino, nec contra alia iura diuiditur: immo continentur ibi decẽ pcepta moralia, quæ omnia sunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia, quę sunt de iure humano: licet à Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igitur videre, si citatio sit de iure naturali, vel de humano deriuato à naturali vt conclusio ex principio: quia si Papa circa talia iura nihil possit, vt ex præcedentibus patet; cõsequens est quòd contra nullũ possit procedere citatione non præmissa. 3. q. 9. c. 1. & c. absens. & per totum. 2. q. 1. c. 1. cũ sex seq. extra de maio. & obe. inter quatuor. de cau. pos. & proprie. c. 1. Est igitur considerandũ, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, vt id de quo reus dicitur discutiatur plenius, & per cõsequens si condemnari vel absolui debeat aut innocens ostendi, & sententia clarius & perfectius cognoscatur. 2. q. 1. in primis. extra de testi. in nomine. & 3. q. 9. reuera. Est autem de iure naturali, ꝙ bene & plene cognoscatur id super quo sententiari debet, & iudicium dari: quia naturale est quod vnusquisque bene iudicet quæ cognoscit, & horum sit bonus iudex. 11. q. 3. graue. & cap. seq. vnde & iudicium de agibilibus ad synderesim spectat, quæ est bene iudicatiua, vt dicitur 6. Ethi. Synderesis autem est pars prudentiæ, quæ procul videt cum considerat consideranda: quæ habentur de pœn. dist. 1. aut facta & dist. 5. consideret. Cum igitur non potest ad plenum factum & iustum vel iniustũ sine præsentia eius qui iudicari debet, cognosci & sciri. 30. q. 5. §. his ita. in fin. extra de re iud. cum Bertholdus. 11. q. 3. eorum. tunc necesse est ipsum citari & vocari: nec Papa hoc potest omittere, & minus alius iudex: quia sic omitteretur cognitio, quæ ad iudicium de necessitate requiritur. vnde cum iniustum facti siue defectus, & malitia actus, quod idem est, dependeat ex circunstantijs multis quæ continentur in illo versu:

Citatio ad quid fit.

Synderesis est pars prudentiæ.

Circunstantiæ septem attendi debent.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

& habentur à Tullio in Rhetorica. & à philosopho in Ethi. impossibile autẽ sit omnes circunstantias huiusmodi plene cognosci absque præsentia rei: quoniã multotiens se excusant homines per ignorantiam alicuius circunstantiæ, vt in Ethi. philosophus exemplum ponit quasi quo ad omnes circunstantias: necessarium est omnino habere pręsentiam eius qui forefecit, vt factum & defectus vel malitia facti plenius & perfectius cognoscatur. Et sic patet secundum & tertium simul, scilicet ꝙ citatio est de iure naturali, & per consequens ꝙ Papa contra aliquem procedere non potest nisi citatione præmissa, & hoc probat hæc constitutio euidenter. hoc liquet etiam in notorijs, in quibus licet iuris ordo non sit seruandus vsquequaque, seruandus tñ est in citando & in sententiãdo. extra de iureiurã. ad nostram. 3. q. 1. in primis. extra de diuor. porro. 2. q. 1. manifesta. not. extra de accu. qualiter. ibi, descendam. & Geñ. 18. vbi factum erat notorium, attamen Deus primo voluit probare & videre quàm iudicare, vt à præcipitatione iudicij cõpesceret præsidentes, vt dicit gl. Geñ. 4. Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec obstat extra de accu. c. euidentia. nec ibi tollitur citatio nec sententia: quia Geñ. 4. probatur vtrumque necessariũ, quod apparet aliter cõfitens præsens, & sic habitus pro citato per confessionem factum facit notorium. extra de cohabit. cler. & mu. c. fi. attamen sunt in eum partes iudicis in sententiando vel præceptum dando, licet non in cognoscendo. ff. ad l. Aquil. proinde enim. ff. de iud. l. debitori. Item de vnoquoque est ferenda sententia partibus præsentibus vere vel interpretatiue. extra de in integ. restit. cum ex litteris. §. tandem. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. & in arduis est pronuntiandum de citando ante citationem. C. de exhi. vel trãstere. re. l. fi. & citatio sentẽtia dicitur C. de epis. & cle. cum clericis. & l. oratio. C. de procu. l. fi. Ad primum arg in oppositũ dic, ꝙ Papa est supra ius in hoc ꝙ ipse solus põt æquitatem non scriptam ex sui intepretatione præferre iuri scripto. C. de legi. & con. l. 1. vnde ipse potest multa dispensando, quæ non potest inferior, vt dicto c. proposuit. nam nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de conces. præb. cap. 2. & not. simile & habetur extra 6. lib. de offic. leg. cap. pen. §. 1. & si supra ius dispenset, hoc debet esse cum ratio postulat. extra d' præb. de multa. in fi. 50. dist. vt constitueretur. in fi. vtpote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem Ecclesiæ. 1. q. 7. dispensationes. & duobus c. seq. non propter bursæ repletionem illius cui prouidit. arg. 31. q. 1. manet Petri priuilegium. cum ex ipsius æquitate procedit iudicium: aliàs est dissipatio secundum B. non dispensatio. nam princeps est numerus explicans, hoc est, director, vt statuat vel dispenset contra ius aut contra scriptum, si æquitas, quæ mouet ipsum mouisset legislatorem, si casus nunc emergens esset sibi expositus, vt habetur Ethi. 5. c. vlt. vbi optime ponitur in fine tractatus virtutum moralium de epykeia, quæ præcipue soli principi competit. extra de transla. epi. c. 1. not.

Citatio est de iure naturali, & ea omissa nõ potest Papa contra aliquẽ procedere.

Iudicis partes quales sunt in confessum.

Papa qualiter est supra ius.

Dispẽsatio quare fieri debet.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Ad secundum dic ꝙ princeps est solutus à lege quinto modo dicta, scilicet pure positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuã, non tamen quo ad vim directiuã: nã quo ad vim legis coactiuam nullus subditus nisi qui lege cogitur, cogi potest. vnde quia alius non habet vim coactiuã nisi ex principis potestate, & nullus à seipso cogitur, nec sibi imperat. ff. de arbi. l. pe. & hoc modo princeps nõ subditur legi: sed est à lege solutus. verũ quo ad vim directiuam legis princeps legi subditur. extra de consti. cum omnes. 9. dist. iustum. C. de leg. & cõsti. digna. insti. quib. mo. te. infir. in fi. ff. de leg. 3. ex imperfecto. ff. de pac. cui in eo aliàs princeps esset de numero eorũ, quibus dominus in Matt. improperat, dicunt & non faciunt, & alijs onera grauia imponunt, digito autem suo nolunt ea mouere.

Posse malum non est posse.

Ad tertiũ dic, ꝙ in quo habeat Papa plenitudinẽ potestatis dictũ est. dicto c. vnã. Itẽ potentia & potestas sunt de genere bonorũ, & posse malũ nõ est posse, sed nõ posse. & in Papa præsertim vitiũ est impossibile moris: & indebite facit pcedẽdo cõtra nõ citatũ. extra de maior. & obe. inter. 2. q. 1. c. 1. & 2. & princeps iuris cõpendiũ

seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium. C. de vsucap. pro empt. eum qui. arg. ff. de offic. proc. Cæsa. l. 1. 1. respon.

Item quæro secundo & principaliter, aliquis per Papam est citatus & subest causa depositionis, sed de eo non constat confessione vel alia probatione: deponitur: an depositus possit de iure petere rescindi dictam sententiam quatenus processit? Videtur quod Papa potest iustificare sententiam, quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum. extra de re. iu. cum olim. 35. q. 9. sententiam. extra de integ. restit. tum ex litteris. §. nos igitur. Item posita causa sequitur effectus. sed causa deponendi suberat, vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item quod principi placuit, legis habet vigoré. inst. de iur. nat. gen. & ci. §. sed & quod principi. Item iugum sedis Apostolicæ est tenendum, quamquam durum. 19. dist. in memoriam.

Sententia Papæ an possit rescindi.

Ad oppositú processus habet fieri de notioribus ad ignota: quod non seruatur in casu proposito: ergo non tenet quod agitur. Item à citatione ad sententiam proceditur sicut à principio ad finem. inst. de pe. te. lit. §. fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremum sine medio non est deueniendum, & sic probatis per aliquem modum probandi debet deueniri ad sententiam. extra de ver. sig. forus. §. in omni. nec ibi testes appellantur probatio quæ fit viua voce: sed omnia illa quæ producunt super statu causæ. arg. Ioan. 7. & etiam 25. vbi reo locus defendendi ad abluenda crimina, quæ sibi obijciuntur, reseruatur. 3. q. 9. non oportet. & c. seq. & si hoc fieri possit, gaudere debet præsidens. extra de accu. c. licet in beato. in fi. Item creditur proponenti contra se, non pro se. C. de lib. cau. cum precum. Item si crederetur parti narranti contra alium, defensio legitima reo auferretur, & quemlibet Papa ad dictum suum condemnare posset. Item quilibet præsumitur innocens nisi probetur nocens. extra de præsum. c. dudum. extra de seru. in or. fa. c. vnico. ff. de manumis. test. l. seruos. & ius est promptius ad absoluendum quàm ad condemnandum ff. de act. & ob. Arrianus. extra de proba. ex litteris. & sententia Papæ facit ius quo ad quid, & sententia inferioris iudicis firmatur: quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem profertur, firmatur. C. de postu. l. 1. C. de sen. quæ si cer. quant. prola. l. vlt. non sic in sententia Papæ, quæ in rem iudicatam contra proferentem non transit, vt dicto c. cum olim.

Et hoc arg. concedo, scilicet quod dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsens quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis: nam quilibet iudex in iudicando & sententiãdo debet assimilari primo & supremo iudici. Sed iudicium summi iudicis, scilicet Dei, erit manifestissimum. 1. Corint. 4. Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. & Roma. 2. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationem accusantium, aut etiam defendentium in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscunque inferioris siue Papæ siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs non est conforme diuino iudicio, nec per consequens iustû. Secundo patet idem ex parte rei: nam reus siue ille qui iudicari habet, potest causam multipliciter excusare, vel ostẽdendo se processisse ex ignorantia aliquarum circunstantiarum, vel ex infirmitate, aut etiam accusare vel aggrauare confitendo se egisse quod egit ex certa malitia: cum igitur manifestum sit, quod talia ignorari non debeant, vt pote quorum ignorantia iudici certitudinem tollit, de necessitate concluditur, quod illa sententia non est iusta, ad quam proceditur talibus prætermissis. Tertio patet idem ex parte principij formalis, quo iudicium vel sententia profertur, scilicet prudentiæ: non enim potest esse iudicium rectum nisi ex prudentia procedat. Est enim prudentia habitus rationis verus circa agibilia, vt patet 6. Ethi. & sicut ad prudentiam spectat iudicare per synderesim, quæ est vna prudentiæ pars: sic ad eam pertinet bene consiliari per aliam eius partem, quæ eubulia dicitur. sicut enim synderesis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene cõsiliatiua, vt dicitur 6. Ethi. Consilium autem est inquisitio quædam vt tertio eiusdem: spectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inuestigare ea quæ ad causam pertinét. Vnde dicit Iob, Pater eram pauperum, & causam quę nesciebam diligentissime inuestigabam. Non ergo iudex potest ad sententiam recte procedere, nisi præmissa diligenti inuestigatione, discussione & cognitione causę: si igitur secus procedat, potest peti rescindi sententia tamquam iniusta. Sed forte dices, quod Papa vel alius iudex nouit causam. & veritatem negotij secreto, vt est priuata persona. Dicendum est, quod hoc non sufficit: quia iudex non iudicat vt priuata persona, sed vt publica: & ideo publice debet sibi innotescere veritas, scilicet per leges publicas, diuinas, vel humanas in communi: in particulari autem negotio per instrumenta & testes, & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Augustinus super psal. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronuntiat. arg. ff. de of. præsi. illicitas. §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis enim iudicij est promotio boni communis quod est diuinius, humanius, & melius quam bonum vnius, vt dicitur 1. Ethi. Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa, vel non discussa: bonum commune non promouetur, sed potius retardatur. per hoc enim in sententijs depositionum vel aliarum pœnarum saluatur & procuratur bonum commune: per quod mali vel emendantur, vel terrentur, vel totaliter exterminãtur si fuerint insatiabiles, vt dicitur. 4. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt. sublata autem discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione potest damnari innocens & bonus & malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio, vt ex se manifestum est. Supposito autem tali processu iudicij, quod etiam damnari possit innocẽs vt nocens: bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bonus quàm malus: nec quietius viuit bonus quàm malus, vt patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta, & per consequens rescindenda.

Iudex iudicat vt publica persona.

Ad primum ergo in contrarium dic. quod sententia debet esse iusta ex actis notis: licet diffinitiua quandoque rescindatur saltem in causa appellationis ex alijs de nouo probatis. ff. de mino. prætecti. C. de temp. appel. per hanc. & extra de testi. fraternitatis. sic sententia Papæ rescindi potest ab eo à quo appellari non licet. vt dicto cap. cum olim.

Ad secundum dic, quod licet causa depositionis subsit secundum rem, non tamen subest secundum cognitionem. cognitio autem necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius. non igitur sufficit subesse causam secundum rem, nisi subsit secundum cognitioné. & potest declarari per simile: abstinere enim à fornicatione [1] secundum rem est bonum: sed si alicui dictet conscientia, quod non sit bonum, stante tali conscientia, si abstineat, non faciet bene: quia non solum requiritur quod sit bonum, sed quòd apprehendatur & cognoscatur sub ratione boni. extra de simo. per tuas 3. extra de restit. spo. litteras. §. nos autem. & eodem modo in proposito non solum requiritur ad recte iudicandum & sententiandum quòd causa subsit, sed quòd manifeste in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse.

[1] Circa hoc exemplum vide omnino B. Thomam 1. 2. q. 19. art. 5. & 6.

Ad tertium dicendum est, quod voluntas principis, legis habet vigorem, si sit ratione regulata, & fiat animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum. quia voluntas de se non est securus canon, vt philosophus dicit 2. Poli. Cum auté princeps iudicat vel sententiat sine causæ discussione & examinatione, nó habet voluntatem regulatam secundum rectum iudicium rationis.

Principis voluntas legis habet vigoré qualiter intelligatur.

Ad quartum dicendum est, quod secundum philosophum in 1. Poli. duplex est principatus, despoticus, & politicus. primus est domini ad seruum, qui non habet ius resistendi, eo quod seruus est domini totaliter secundum quod huiusmodi. secundus est principatus liberorum, qui habent ius in aliquo resistendi, & talis est principatus Ecclesiæ circa subditos: non enim est verisimile, quòd principatus Ecclesiæ sit despoticus. non enim sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit, ad Galat. 4. Ioa. Monac. Cardinalis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIUS.

De vita & honestate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmissa musicæ artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti quam non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc extrauagans apte locari sub tit. de celebra. Missar.

CAP. VNICVM.

Docta sanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ seruitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. (Eccle. 47.) Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque cantibus deuotionem accendūt. inde etenim in Ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fideliū deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officiū & Missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaq; gradatione cantantur, vt eadē distinctione collibeant, & maturitate delectent Sed nonnulli nouellæ scholæ discipuli, dū temporibus mensurandis inuigilant: nouis notis intendunt, fingere suas, quàm antiquas cantare malunt. in semibreues & minimas Ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnumquam inculcant, adeo vt interdū antiphonarij, & gradualis fundamenta despiciant: ignorent super quo ædificant, tonos nesciant, quos nō discernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensionesque temperatę, plani cantus quibus toni ipsi secernūtur adinuicem obfuscentur: currunt enim, & non quiescunt: aures inebriant, & non medentur: gestibus a simulant quod depromunt, quibus deuotio quærēda contemnitur, vitanda lasciuia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lasciuus animus vel lasciuioribus delectatur modis, vel eosdem sæpe audiens emollitur & frangitur. Hoc ideo dudū nos & fratres nostri correctionē indigere percepimus, hoc relegare immo prorsus abijcere & ab eadē Ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorū fratrū consilio districte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officiis, præsertim horis canonicis, vel cū Missarū solēnia celebrātur, attētare præsumat. Si quis vero contra fecerit, per ordinarios locorū vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exēptis; in exēptis vero per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio & punitio culparū & excessuū huiusmodi vel similiū pertinere dinoscitur, vel deputandos ab eisdē per suspensionē ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur Per hoc autem non intendimus prohibere quin interdū diebus festis præcipue, siue solēnibus in Missis & præfatis diuinis officiis aliquæ consonantiæ, quæ melodiā sapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ & huiusmodi supra cantū ecclesiasticū simplicē proferantur: sic tamen vt ipsius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maxime cum huiusmodi cōsonantiæ auditū demulceāt, deuotionē prouocent, & psallētiū Deo animos torpere non sināt. Actum & datum, & cætera.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reseruat vide c. 2. & 3. & c. præsenti. eod. titu. lib. 6.

CAP. I.

Piæ b sollicitudinis studio ducimur, vt dignitates, personatus, prębēdæ, aliaq; beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, quæ apud sedem Apostolicā vacare noscuntur, personis cōferantur idoneis †, per quas in eis debita impendā tur obsequia & diuinorum cultus exerceatur sollicite in eisdem. Inde fit quòd nos huiusmodi dignitates, personatus, præbendas, Ecclesias & alia Ecclesiastica beneficia, quæ apud sedē eandē intra vnū mensem à data præsentium hactenus in curia vacauerint, computādū, & quæ exnunc apud eā vacauerint in futurū, prouisioni sedis eiusdem auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes c exnunc irritum & inane si secus in hac parte scienter vel ignoranter d, per quēcunq; seu quoscunque, Apostolica vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Laterañ. iij Non. Maij, anno primo.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 21 de reformat. c. 18.

¶ Clemens quintus.

¶ Prouisiones sub titulo commendæ factas de Ecclesiis Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasteriis ad petitionem regum vel quorumcumque magnatum, reuocat.

CAP. II.

Ex supernæ † prouidentia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur: ad Apostolicæ præeminentiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum nostræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur, illumi-

† Vide concilium Tridēt. sessio. 7 de refor. ma. c. 1. & 4. & sessio. 24 de refor. ma. c. 17.

a ¶ Docta.] ad Gestibus simulant.] quod est turpe & cōtra honestate clericalem In hoc quodammodo cōparandi illis, qui ludos theatrales in Ecclesijs faciunt vel ibi laruas induunt, vt suæ insaniæ ludibria exerceant. de quibus in c. cū decorem eo tit. Et per hoc ista extrauagās bene facit ad illum tit. de præb. pondera etiā verba, quæ sequuntur, vitanda lasciuia propalatur. Nō nego tñ quin potuisset poni, & forte aptius. j. sub tit. de cel. Mis. Sed nō est incōueniens candē decretalē diuersis respectibus sub diuersis poni titulis, vt patet in c. significantibus de lib. obl. quę sub eadē prorsus forma reperit in tit. de appel. Idē in iure ciuili reperit, vt patet de l. legem. quæ est. C. de pac. & etiā in tit. de pact. conuentis.

b ¶ Piæ.] Hæc constitutione erat moderationem factam pro prælatis contra cōstitutionē Cle. iiij. extra 6. lib. de præb. c. statutū. sed videtur reuocata extra 6. lib. in proœ. in fi. dicitur. quod ibi loquitur de constitutionibus nō suis, sed prędecessorum suorū. Sed adhuc videtur esse reuocata per aliā suam constitutionē isti (quæ præcessit) aduersam. extra de const. c. 1. & de præb. si Apostolicæ. quod concedo, & si non in toto, tñ in tanto, vtpote in eccl. parochialibus, vt hæc cōstitutio prorsus nō tollatur, sed attenuetur. arg. ff. de adimen. leg. qui hominē.

c ¶ Decernentes.] per hoc verbū habetur epistola pro constitutione. C. de legi. & consti. l. leges vt generales. & j. eo. ver. nulli ergo.

d ¶ Ignorāter.] qualiter hoc casu ligantur ignorantes, not. extra lib. 6. de elect. si eo tempore.

quæ salu-

que salubri studemus pastoris more vigilis (quantum nobis ex alto permittitur) obseruantia custodire, vt de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, & curiosa sollicitudo perurget, vt circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studijs & promptis operibus intendamus, quod per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem Ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina & trãquillitatis ei proueniat incrementum: quod tunc recte agere credimus, cum molestis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. ¶ Sane pridem nos licet insufficiẽtibus meritis ad summum Apostolatus apicem (sicut Domino placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum Ecclesiasticarum & secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorũ gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificũ liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis, religiosis & secularibus diuersorum ordinum dignitatis, conditionum & statuum patriarchales, & archiepiscopales, & episcopales Ecclesias ac monasteria distincta pastoribus, sub commendæ vel custodiæ, seu curæ vel guardiæ, aut administrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his an tales videlicet tantæque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, vsque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum vtcumque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciẽ nostrę mentis, demumque prospeximus euidenter, quòd Ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipãtur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ matri Ecclesiæ, (quæ disponente Domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra) grauiora inde futura timentur pericula. ¶ Nolentes igitur his tot & tantis dispendijs vlterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate Apostolica exnunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Pisatum Burdegaleñ. diœces. decimo Calend. Martij, anno secundo.

Commenda de beneficijs facta multorũ est causa malorum.

¶ Clemens quintus.

¶ Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegaleñ. Clemens quintus certis ex causis suæ dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.

CAP. III.

ET si in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, præcipue vt ea digne & laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamen rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, vt iuxta personarum conditiones & status, ad diuini nominis laudem, & ipsarum vtilitatem prouideatur ex merito Ecclesiasticis personis: cum iuxta canonicas sanctiones † nihil sit quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni assumantur ad regimen animarum. ¶ Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegaleñ Ecclesiam, de qua (licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statũ summi Apostolatus assumpti, & monasterium sanctæ crucis Burdegaleñ ordinis sancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bonbio abbatis eiusdem: Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales Ecclesias, monasteria, Prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia cuiuscunque ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, Ecclesias cũ cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia Ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem Apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri Pontificatus tempore vacare cõtigerit in futurum, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdem hac vice auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritũ & inane si quid contra hoc per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: constitutione Clementis iiii. & Bonifacij viij Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia plus † timeri solet quòd specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad præsens, ad cautelam præsentium & memoriam futurorũ huiusmodi reseruationem cum præmissi interpositione decreti scribi, & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarij publicum notarium infrascriptum: quam etiam sigilli, quo vtebamur olim Burdegaleñ. ecclesiæ præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalæ, ij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Bona Ecclesiastica sũt diligentius disponenda, quam tẽporalia.

† In concilio Lateraneñ. sub Innocentio iij c. 26 referetur in c. nihil est. extra de elect.

† Specialiter iniunctum plus timetur, quàm quod generaliter imperatur, cap. Si aduersus extra de hæretic. cap. quamquam dist. 23.

¶ Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & secularium super obtinendis pluribus beneficijs dispensatiue, qui insufficientes quandoque erant pro vno in diuersis locis regnis & alijs locis distantibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconuenientias, & tandem statuit quòd omnes (exceptis Cardinalibus, ac regum filijs,) qui super pluralitate beneficiorum, qua aliàs de iure non poterant obtineri, dispensationem obtinent, vnum cum cura, aliud sine cura, possint à tempore notitiæ eligere intra mensem, & alia cum effectu dimittere teneantur: alias omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficijs, in quibus ius est ad rem dũ vacabunt, de pluribus etiã talibus iniuste tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quòd vltimũ retineant, & omnia alia dimittãt intra mensem: alioquin omnibus sint priuati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu: alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ omnia

† Hæc extrauagans habet integrum Io. xxij. sub ti. de præbend. cum glos. dñi Zenzelini: hic vero ponitur cum glos. Gulielmi de Monte Landuno.

Execrabilis † .] Hæc decretalis, quæ potest in tit. de præben. & dign. situari, diuiditur in decem partes. In prima, ambitio & importunitas quorundam præmittitur. In secunda, multiplex inconueniens exprimitur. In tertia, super his moderantia apponitur. In quarta de beneficijs iam iuste possessis statuitur. In quinta, super vacaturis, quibus est ius ad rem, consulitur. In sexta, de iniuste detentis annectitur. In septima, super deinceps percipiendis cum appositione pœnæ prospicitur. In octaua, omnium sic vacantiū prouisio cum decreto sedi Apostolicæ reseruatur. In nona, quis in hoc casu dicatur ordinarius, declaratur. In decima, subijcitur de quibus beneficijs intelligatur. Secunda, *Vnde inter cætera*. Tertia, *Nos itaque*. Quarta, *Statuimus*. Quinta. *Per hoc*. Sexta, *Porro*. Septima, *Qui vero*. Octaua, *Quæ omnia*. Nona, *Cæterum*. Decima, *Quantum autem*.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sessio. 24. de reformat. c. 17.

omnia sic vacantia dispositioni Apostolicæ sedis reseruat, interpretamus ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorū. Item hoc vult de solis beneficijs intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritualem iurisdictionem exercet de consuetudine, vel de iure. hoc dicit. de Land.

Execrabilis[a] † quorundā tam religiosorū, quàm secularium[b] ambitio[c], quæ semper plus ambiēs, eò magis insatiabilis[d] creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna[e] petētiū a nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus nō tam obtinuisse, quàm extorsisse[f] plerumque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficiū ecclesiasticum minus idoneus[g], in diuersis ecclesijs[h] nedum vicinis, sed abinuicem longe distantibus[i], immo nonnumquam in diuersorū regnorum[k] partibus situatis, plures quàm duas[l] vel tres, aut plures etiam dignitates vel personatus[m], officia, seu prioratus[n], aut

a ¶ *Execrabilis*.] sic incipiebat quædam constitutio Alexandri iiij. loquens de potestate legatorū circa beneficia conferenda. Gulielm. de monte Landuno.

b ¶ *Secularium*.] supple clericorum. & sic concordant isti in hoc, licet diuersificent se in alijs. vt 16. q. 1. alia. vnde quasi totus mundus conuenit in hoc casu. s. de elect. quorundam. lib. 6.

c ¶ *Ambitio*.] simile supra de præb. quia intantum.

d ¶ *Insatiabilis*.] ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur. & est huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflāmantur eorum: quia numquam vacat amor in anima amantis, immo quatumuis ibi delectationibus magis abundat, magis accenditur & crematur. 45. dist. omnes. & ideo dicit Seneca. Cum cætera vitia homine senescente senescant, sola auaritia iuuenescit: maxime cum de rebus mundanis non possit naturaliter anima, quæ spiritualis est, satiari: sed tunc dumtaxat anima beata satiabitur, cum sibi apparuerit gloria Domini, vt in psal. xvj. Gul. de monte Laud.

Anima de rebus mūdanis satiari non potest.

e ¶ *Importuna*.] simile s. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6.

f ¶ *Quam extorsisse*.] simile 31. q. 2. hac ratione.

g ¶ *Minus idoneus*.] s. de æta. indecorum. 100. dist. contra morem. ibi, decorati, & cætera.

h ¶ *Ecclesijs*.] scilicet situatis, quod est infra.

i ¶ *Distantibus*.] & sic nimia distantia nocet, vt hic: quandoque etiam nocet nimia propinquitas, vt s. de consue. cap. 1. lib. 6. vbi habetur. ꝙ quis non potest in vna tenere, quod posset in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo s. de exces. præla. clerici. facit s. de præsump. quosdam. & cap. quanto. prodest etiam quandoque distantia, vt legitur & not. s. de in integ. restit. tum ex litteris. in fin. vbi de hoc in glos.

Propinquitas nocet quandoq.

k ¶ *Regnorum*.] hoc facit pro opinione Io. posita. 3. q. 6. neminem. scilicet ꝙ auctoritate Apostolica non possit quis citari extra prouinciam infra vnam dietam: contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomęus.

l ¶ *Plures quam duas*.] alias autem pluralis locutio duorum numero contenta est. s. de reg. iur. pluralis. lib. 6. quod est verum vbi duo vel alia maior multiplicatio non præcedit eandem: sed potius certa de se pluralitas ponitur & non vaga. s. de præben. si cui. secus si fiat contrarium, vt hic, in hoc quod sequitur, intra duas vel tres aut plures. & hoc in fauorabilibus: secus autem in odiosis, in quibus pluralitas ad vnum coniunctum quandoque restringitur, vt s. de priuileg. vt priuilegia. in fine. talia enim secundum materiā, de qua est sermo. plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referuntur, vt legitur & not. 45. dist. disciplina. in fi. de cle. excom. latores. cum similibus.

Pluralis locutio duo comprehendit.

m ¶ *Personatus*.] licet aliqui dicant ista nomina, scilicet dignitates, personatus, synonymice pro eodem poni, textus tamen s. de præben. de multa. videtur differentiam inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mentione de dignitate, subiungitur in fi. hoc idem in personatibus. quod crederem verum, si dixisset hoc simile. s. de constit. translato. quod non facit: sed idem potius quod differt multum à simili, vt s. de transla. epis. inter corporalia. 9. sicut autem. ibi tamen dicit propter expressam similitudinem vel identitatem potius, &c. quasi dicam aliud est simile. & aliud idem. vnde licet nomina sint diuersa, vnam tamen formam tenent: sicut legitur. 99. dist. prouinciæ. de primatibus & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis consuetudinibus Ecclesiarum, & ex diuerso modo loquēdi. vt patet in alijs titulis. s. de offic. vic. vsque ad tit. de maio. vbi idem & eadem administratio appropriatur diuersis officijs propter diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarū, & diuersos modos loquendi. facit ad hoc s. de const. cum accessissent. vbi primiceriatus quandoque dignitas, quandoque personatus, interdum etiā officium dicitur. de hoc dixi propter istos impetrantes, qui in suis supplicationibus, quas Papæ porrigunt quandoque omnia ista ponunt, quandoque etiam deficiunt. Eisdem credo dicendum de officijs & administrationibus, ꝙ vnū scilicet aliud comprehendit. sicut de hoc vidi dubitare in Ecclesia Tholosañ. an scilicet operaria illius Ecclesiæ esset officiū vel administratio: cū quidā impetrans haberet officium in suis litteris. non autē administrationē: quam dicebant dictam operariam esse ibi, nō autē officiū: & tñ impetrans obtinuit: vnde non video ꝙ iura inter talia beneficia gradū seu distinctionē aliquā ponāt seu faciant: quod credo facerent si esset sicut faciunt in sua propria materia inter curatā & nō curatā, & similia. s. de præb. cū in illis. lib. 6. ex quo ergo lex nō distinguit, nec nos: nec vbi Papa hoc non facit, nec nos. & idē & eiusdē iuris dicerē esse archipresbyteratus & decanatus in Pictauia: quia idē officiū gerunt ibi: nā ex quo sunt eiusdē generis, sint & eiusdē iuris. hos enim plebanatus æquiparat Inno. cū dignitatibus & personatibus s de præb. cū olim. in gl. sua. de his plebanis loquuntur iura. s. de re iud. cū inter. de præscri. cū olim. 31 q 1. ꝙ si dormiens. s de deci. ad audientiā. Si autē arguis de stylo curiæ, quæ in suis rescriptis & constitutionibus omnia singula talia specificat, dic ꝙ tales inculcationes verborū sæpe immiscet in suis ordinationibus, & hoc facit ad cautelā, & ex superabundanti: cum talia non vitient, sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas. ad varietatem autem diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominantiū, nihil immutatur in istis realiter in effectu, nec mutari debet seu aliqua diuersitas denotari. arg. 10. dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrum affirmare vel negare nihil mutaē in re, vel hoc fit vt diuersis locutionibus gentiū satisfaciat. arg. s. de magist. inter. concil. Vieñ. 17. dist. qui de mensa. Quid si Papa dicit, conferimus tibi talem dignitatem, non obstante ꝙ talia beneficia teneas qualiacunque sint: quæ omnia cum ista volumus ꝙ ex dispensatione nostra possis tenere: numquid prima qualiacumque sint: etiam si per electionē quis creetur in istis, iste poterit retinere? Videtur ꝙ sic. argu. s. de præben. si Romanus. in versi. qualiacūque. vnde videtur quòd ista duo operentur, quia scilicet tollant omnem surreptionem quotquot & quęcumque sint prima beneficia. Item ꝙ insimul obtineri valeant quæcumque & quotquot sint: cum tantum valeat genus in generali quantum species in speciali. s. de maio. solitæ. in fi. de offi. ord. si sacerdos. nam qui dicit qualiacumque, nihil excipit. 19. distin. Romanorum.

Dignitas & personatus parum aut nihil differunt.

Simile & idem differunt.

Officium & administratio idē sunt.

n ¶ *Prioratus*.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri solas qualitiam administrationes & dignitates monachorum & aliorum regularium, vt s. de offic. ord. præsenti. lib. 6. de præben. nisi. in fi. & c. cum singula. lib. 6. facit s. de rescrip. & si principalis. concil. Vieñ. vsus tamen in aliquibus partibus obtinet, prælatos, rectores seculares Ecclesiarum ruralium, & etiam curaturā, vbi cura tamen per vicarios in eis separatim regitur, vocari Priores: sicut in Carcassesio, Agenesio, & in cæteris alijs partibus: & talis est Prioratus de Fraga in diœcesi Ilerdeñ. sunt & plures Priores seculares & collegiati, sicut Prior sanctę Radegūdę Pictaues & de Manso in Agenesio, de talibus enim loquitur decret. s. de præb. c. fin. qui autem talium dicantur collegiati, & qui non, notaui plene in extrauaganti domini Ioan. Suscepti. sed quid dices de Prioratibus claustralibus, qui sunt in istis monasterijs, de quibus loquitur decre. s. de rescrip. & si principalis. concil. Vienneñ. numquid ista cadunt sub edicto iliorum sursum. supra. de consuetu. cap. consuetudinem. & de præbend. cum singula, lib. 6. & istius cap. scilicet quod sint incompatibiles cum alijs officijs. Prioratibus, seu administrationibus constitutis intus monasterium vel extra? Videtur quòd non. immo possunt se cum altero de alijs beneficijs intus vel extra compati: immo etiam cum pluribus,

Prioratus appellatione quid cōtinetur.

aliàs tamen canonice possessis Et est ratio: quia tales Prioratus vt cõter nullas administrationes seu temporales prouentus habent: sed solummodo spiritualem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus dumtaxat absentibus & in eorũ defectum. & sic potest dici officium sine administratione, ad instar illorũ iudicum, de q̃bus legitur ꝟ. de in integ. resti. causam. vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias administrationes, possint tales Prioratus tenere sicut aliàs beneficiati possent esse officiales etiam principales, vel vicarij generales, vice domini, syndici, vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi: talia enim officia vel similia nullam administrationem habent sibi annexã: & ideo aliquo iure nõ prohibẽtur vnà cum alijs exerceri, & insimul possideri. de hoc etiam not. ꝟ. de con sue. consuetudinem. 1. q. 3. saluator. 89. dist. indicatum. maxime cũ non sint perpetua. quod vult dicta decre. consuetudinem. immo de die in diem omnes isti remouentur pro nutu cũ causa vel sine causa. Et idem videtur censendũ saltem quantum ad istã decre. & quantum ad c. cum singula. de Prioritatibus simplicibus monachorum, in quibus quis non creatur per electionem. nec proprie instituuntur in eisdem, vt not. Host. ꝟ. de præb. de multa. & Guido in dicta decre. cum singula. & de offi. ord. præsenti. lib. 6. licet aliqui contra. Nec obstat decre. ꝟ. de sup. neg. præla. quia regulares. in fi. quia illud non respicit præterita, vt patet in ver. censuimus. præterea ibi dicit tantum de Prioratibus & Ecclesiis curatis: nec replicat de administrationibus, quasi velit in illo obtinere dictam opinionem Guliel. & Host. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœcesis Bituricẽ. qui consueuerunt rectoribus aliquarum ecclesiarum committi per archiepiscopum sic, ꝙ quandiu viuit iste archieps, durat in ipsis rectoribus dictum officiũ archipresbyteratus: sed eo mortuo capitulũ cõmittit alijs: & postea nouo archiepiscopo creato cõmittit alijs, licet isti archipresbyteri excommunicent, & aliàs iurisdictionem spiritualem exerceant: nihilominus tamen rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere. & sic fuisse interpretatum dicitur per Papam.

Archipresbyteratus Bituricẽ non sunt perpetui.

diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habentia possit dispensatiue, cum [b] aliàs non liceret de iure communi, recipere, & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur: quod videlicet [d] interdum vnus, qui vnum, quamuis modicum vix officium [e] implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia: quæ multis litteratis [f] viris vitæ puritate ac testimonio bonæ [g] famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua [h] distributione collata. Habentibus [i] ipsa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospitalitas [m] in ipsis beneficijs debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in vnaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ædificia nobilia, quæ magnificentia [r] extruxerat decessorum. Et (quod [s] amarius est dolendum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] sentibus fomentum [x] periculose præbetur. ¶ Nos itaque [y] tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Prioratuum aut beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum à nobis vel dictis prędecessoribus nostris cuicunque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos vniuersali [a] Ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac regum filijs, qui propter sublimitatem eorum ac generis [b] claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter mo-

a ¶ *Curam animarum habentia.*] quæ sint ista, dicetur ꝟ. eo. c. §. fin.

Beneficia aliqua sũt de iure cõpassibilia.

b ¶ *Cum aliàs non liceret de iure communi.*] Et sic not. ꝙ dare est de iure communi aliqua beneficia sibi ad inuicem compassibilia etiã sine aliqua dispensatione. simile ꝟ. de rescrip. gratia. lib. 6. & cap. gratiæ. concil. Vieñ. quod est contra opinionem Hosti. notatam ꝟ. de præben. cum iamdudum. & c. super inordinata. & per glos. ꝟ. de elect. dudum. 2. & de præbend. de multa.

c ¶ *Vnde inter cætera.*] Secunda pars.

d. ¶ *Videlicet.*] nota primum inconueniens.

e ¶ *Modicum vix officium.*] diuinum, scilicet cuicunque gradui spectans: & tamẽ nihil facilius est & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius si perfunctorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius, & damnabilius, vt 42. dist. ante omnia. & maxime Missam, quam si quis vnicam in die digne celebrauerit, valde felix est, vt ꝟ. de celeb. Missa. te referente.

f ¶ *Litteratis viris.*] quibus potissime inter alios est de bonis Ecclesiæ subueniendum. simile ꝟ. de præben. de multa. §. vlt.

Fama est clericis necessaria.

g ¶ *Bonæ famæ.*] ista enim duo, scilicet nitor conscientiæ, quantum ad dominum, & odor famæ, quo ad proximum, sunt necessaria in ministris Ecclesiæ, vt ꝟ. de sacra vnc. c. vnico. §. ad exhibendũ. in fi. vnde in odore bonæ famæ potius q̃ in fama delectandum est, vt ꝟ de accus. licet. Econtra vero infamia multa mala præstat, vt ꝟ. de accu. inquisitionis. & c. qualiter. & qui hanc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. 12. q. 3. non sunt audiendi.

h ¶ *Aequa distributione collata.*] Nota bona patrimonij crucifixi debere æquis portionibus diuidi inter assumptos in sortem per capita, nõ per stirpes. oẽs enim sumus filij primi gradus & hęredes. & sic digni successione, nisi ab ea propter ingratitudinem excludamur: potentioribus tamen nobilitate, litteratura (vt de carnis proximitate, seu alijs taceamus) pares esse non possumus, nec debemus: est enim gradus inter angelos, Apostolos, & alios in cælesti militia triumphantes, & sic fuit ab initio temporis, & sic erit. arg. 86. dist. non satis. 89. dist. cap. 1. in fi.

i ¶ *Habentibus.*] ver. & est secundum inconueniens.

k ¶ *Vagandi.*] in hoc ꝙ habent discurrere per loca in quibus beneficiati existunt. simile ꝟ. de offi. ordi. quanto. debebant enim manere in ea vocatione, qua primo vocati erãt: vt ꝟ. de reg. licet. in prin. talis itaque discursus frequenter nocet nedũ animę, immo etiã corpori & bursæ: iuxta vulgare quod dicitur, quòd petra mutabilis nunquam accipiet muscũ: & hoc verũ est, nisi fiat ex causa iusta: nam interdum valet loci mutatio. 81. dist. valet.

Vagatio nocet corpori & animæ.

l ¶ *Diuini.*] versi. & est tertiũ. & dic de hoc vt dixi in extrauaganti suscepti. & de celeb. Miss. graui. concil. Vienneñ.

m ¶ *Hospitalitas.*] versicu. & est quartum.

n ¶ *Debita.*] quæ, quando, per quem, & quibus hospitalitas debeatur, dic vt legitur & not. 42. dist. per totũ C. de epi. & cle. l. 1. ꝟ. de empt. & vẽdi. c. 1. in sum. Hostiẽ. de tẽpo. ord. sup verbo hospitale.

o ¶ *Et dum*] versi. & est quintum.

p ¶ *Regione.*] & sic nota, ꝙ præsens est qui in regione est. hoc idem dicitur de illo, qui in ortis est.

q ¶ *Ruinis.*] versi. & est sextum.

r ¶ *Magnificentia.*] Not. magnificum opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso: istud enim proprie dicitur versum in vtilitatem ecclesiæ, & durare versum, vt not. Inno. ꝟ. de fide iussi. quod quibusdam. Et sic est arg. per locum à contrario, ꝙ in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari. & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate Ecclesiæ scindit vel destruit: talia vero de proprietate Ecclesiæ facta possunt dici cum emphyteutæ vsufructuario nõ liceat, vel vasallo, vt ff. de vsufr. arboribus. in princip. cum l. præcedenti. & l. hactenus. in fi. cum seq & ff. de censi. forma.

Aedificans in beneficio suo ipsius vtilitatem facit.

s ¶ *Et quod.*] versic. & est septimum.

t ¶ *Animarum.*] quæ quanto pretiosiores sunt corporibus, tanto in eis amarior est iactura. extra de ma. & ob. solitæ. de pœnit. & remis. cum infirmitas.

u ¶ *Et vitiorum.*] versic. & octauum.

x ¶ *Fomentum.*] superfluæ etenim & exquisitæ delitiæ sunt vitijs alimenta. 41. dist. & 43. dist. per totũ. ꝟ. de vi. & ho. cle. c. à crapula.

y ¶ *Nos itaque.*] Tertia pars.

z ¶ *Retentione.*] & sic non sufficeret dispensare, ꝙ possent plura recipere, nisi adderetur ꝙ recepta possent retinere. quod verum est de incompassibilibus. aliàs secus, vt ꝟ. de rescrip. gratia. & de præben. non potest. lib. 6.

a ¶ *Vniuersali.*] & sic nota ꝙ officium vniuersale in se eius singularia comprehendit, sicut alibi dicitur, ꝙ vtilius seruiunt illi generali Ecclesiæ quàm speciali, & sic publica vtilitas præfertur priuatæ, & maior minori, vt legitur & notatur plene de hoc. ꝟ. de postula. præla. bonæ. 1. q. 1. scias.

Vtilitas publica præfertur priuatæ.

b ¶ *Ac generis claritatem.*] curialior est hic Papa quàm Hostiensis: qui not. ꝟ. de præb. venerabilis. ꝙ disputare de nobilitate generis est disputare de nobilitate stercoris.

a ¶ Modo-

derandasᵃ, quòd per moderamen nostrum effrænatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsiq; impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliterᵇ non frustrentur. § Statuimusᶜ itaque & de fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitimaᵈ pluralitatemᵉ huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorũ, aut Prioratuum seu beneficiorum, quæᶠ aliàs absque alia dispensatione legitima obtinere nequibant, vnum tantũ ex dignitatibus, personatibus, offi-

a ¶ *Moderandas.*]& sic diminutionem denotat, vt sequitur & probatur supra de verb. sign. transmissæ.

b ¶ *Totaliter.*] mediam viam concedit Papa hic. simile supra de offic. deleg. quærenti. de offic. custod. cap. 1.

c ¶ *Statuimus.*] Quarta pars.

d ¶ *Legitima.*] supple, in quo sunt necessaria ostendi auctoritatem, scilicet & potestatem dispensantis, & factũ per quod dispensauerit, vt probatur supra de schism. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia, nisi sit ad actũ processum, vt ibi not. & facit quod legitur & not. ꝫ. de eo qui mit. in pos. c. 1 ad quod facit quod legitur ꝫ. de præb. non põt. lib. 6. per qđ videtur cessare quod not. glo. ordi. 51. dist. c. fi. & 89. dist. si qui. & Inno. ꝫ. de fil. presb. veniens. licet Host. ibi concordet cum eis quæ ꝫ. dixi. Simile dicit c. scilicet, ꝙ in quouis opere considerari habent duo, factũ scilicet, & modus. ꝫ. de resti. spo. Pisanis. Et intellige legitima non solum Apostolica, sed etiam alia: dumtamen potestatem habuit super hoc dispensandi, vt j. dicetur.

e ¶ *Pluralitatem.*] quæ duorum numero contenta est, vt supra de præben. si cui. §. penul. de reg. iur. pluralis. lib. 6.

f ¶ *Quæ aliàs absque alia dispensatione legitima.*] Sed quæ erunt ista, quæ aliàs, idest de iure communi seu speciali, puta consuetudine, vel statuto, vt patet infra §. proxi. in verbo, de iure. absque omni dispensatione poterunt licite retinere: vt sic viso de istis primitus, per consequens de alijs, quæ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licite nobis constet. Ad cuius maiorem dilucidationem videtur, ꝙ in nullo casu aliquis posset tenere duo beneficia insimul. & probatur sic: nam per Inno. Host. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula: Omne beneficium ecclesiasticum requirens residentiam de iure cõmuni, speciali priuilegio, statuto, seu consuetudine, non potest cum alio simili insimul retineri. sic not. supra de cle. non resid. relatum. & c. ex tuæ. & c. quia nõnulli. & c. fi. sed ita est, ꝙ omne beneficium ecclesiasticum etiã xx. solidorum requirit regulariter residentiam, vt in c. conquerente cuius ratio est, quia beneficium datur propter officium diuinũ: & diuinum officium habet fieri in propria persona: nec ad hoc excusationem habet, nisi propter solam infirmitatem. 91. dist. per totum. de celeb. Miss. c. 1. ergo nullum potest cum alio insimul retineri. Nec obstat si dicat, ꝙ vna persona potest insimul duo officia facere, quod non est verum: quia si non potest in vna ecclesia, vt supra de consue. c. 1. lib. 6. multo minus in diuersis: quia non potest diuidere personã suã. & ideo not. Inno. & Host. supra de côcess. pb. cum nostris. in glo. credimus tamen, &c. & de renun. admonet. ꝙ vbi est consuetudo vel statutum alicuius ecclesiæ, per quod quis obligatus est ad residentiam personalem pro certo beneficio, puta pro capellania seu altari. pro aliquo mortuo relicto, recipiens tale simile, ipso iure primo renuntiare videtur. & est ratio, quia nõ potest continuam residentiam facere personalem in vtraque. de hoc not. 81. dist. si quis sacerdotum. nec potest episcopus dispensare super talibus ex quo ambæ residentiam requirunt, vt videtur Inno. innuere in c. admonet. licet in contrarium notetur 21. q. 2. c. 1. & c. si quis iam. In contrarium patet, ꝙ omne beneficium possit cum alio insimul retineri. Constat enim ꝙ aliquis duas potest tenere canonias in pluribus ecclesijs sine aliqua dispensatione de iure communi. & est ratio, quia hoc est ad honorem & fauorem ecclesiarũ, licet præbendas vtriusque non debeat recipere in absentia. & sic seruat curia Romana, vt legitur & not. maxime per Inno. ꝫ. de pb. cum iamdudũ. de cler. non resid. c. fi. sed ita est, ꝙ in talibus residentijs præbenda vincit ecclesiam curatã, cui annexa est, vt ꝫ. de præb. extirpandæ §. qui vero. & eod. tit. super eo. lib. 6. ergo si præbenda sibi compatitur aliam præbendã; multo fortius ecclesia curata ecclesiam curatam: quia si vinco vincentem te, &c. Præterea omnes ecclesiæ vna ecclesia sunt. 21. dist. quãuis. Nec obstat quod dicitur, ꝙ qui viuit de altari, seruire ei debet, aliàs viuere non debet. Dic ꝙ quilibet residens siue non residens, altari seruit, dũ bene faciat, & bene expendat quod inde percipit, iuxta vulgare, de beau messa qui de beau passa. arg. ꝫ. de mag. c. fin. sicut not. Inno. de cler. non resid. c. fi. vbi de hoc plene per ipsum. Ad soluendum istud contrarium videndum est primo quæ sint beneficia, in quibus ipso iure per assecutionem secundi vacat primum, etiam sine alio facto seu sententia hominis. Secundo, quæ sunt illa beneficia, quæ si non vacant ipso iure, primum tamen vacat per sententiam aliorum superiorum præhabita monitione ipsius, non tamen primum: sed illud quod eligendum non duxerit. Tertio, quæ sunt illa quæ non ipso iure nec per sententiam superioris vacant, sed omnino sunt compassibilia inter se. Ad cuius euidentiam sciendum est, ꝙ quæ iam sunt beneficia suprema, quædam duplicia, quædã simplicia. Suprema sunt episcopatus & superiora, in quibus non est dubium, ꝙ assumendo secundum cum auctoritate Papæ, ipso facto vacabit primum. ꝫ. de transl. c. 1. si sine auctoritate Papæ, vtroque caret. ꝫ. de transla. quanto. in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores, personatᵉ, & beneficia curam animarũ habentia: in quibus assumendo pacifice possessionem secundi cum titulo, ipso facto vacat primum. ꝫ. de præb. de multa. & in hoc casu & in præcedenti solus Papa dispensat, nec valet consuetudo in contrarium, vt in c. de multa. nisi essent dependentes inter se, vel vnitæ seu tenues, vt ꝫ. de æta. & quali. eam te. 10. q. 3. vnio. vel nisi vna cõmendata esset, & alia intitulata, iuxta decret. ꝫ. de elect. nemo. lib. 6. Sed numquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens, ꝙ episcopi per se possint plures conferre vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione a Papa impetrari? Videtur ꝙ sic per dicta iura. Credo potius contrarium. & ꝙ dictis iuribus sit derogatũ per cap. de multa. & ideo expedit, ꝙ episcopus ipsas vniat si propter ipsa adsit paupertas, aliàs caderet sub ista pœna. Sed numquid dependentes vel vnitæ præsumentur tales esse, si aliàs de hoc non doceatur expresse: tamen est per xl. annos sic fieri consuetum? Non credo ꝙ sit actus præscriptibilis, cum sine institutione canonica talia teneri non possint, sicut dicitur de decanatibus & ecclesijs curatis. infra dixi plene de hoc. Omnia vero alia sunt simplicia. & in istis an sint compassibilia necne, idest an duo quis possit insimul retinere, distinguitur: quia aut quis tenet ea non vt intitulata, sed vt simplicia beneficia, aliàs velut cõmendata, in quo casu talis nõ censetur clericus illius ecclesiæ, qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit, vt not. 21. q. 1. c. 1. & voco hic beneficiatum sine titulo istos assisios, portionarios, præstimoniarios habentes altaria vel capellas pro Missis defunctorũ. ꝫ. de cle. non resi. c. pen. de præb. significatum. & idem de habentibus possessiones ad vitam. 16. q. 1 possessiones. & q. 3. illud. 12. q. 2. quicumque. cum similibus. Et in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures, maxime vbi aliàs per se nõ sufficeret, nisi forte ex iure speciali, puta priuilegio, statuto, seu cõsuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, vel præbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ, vel cathedralis. 70. dist. sanctorum. 71. dist. clericos. 21. q. 1. c. 1. nec talis sic intitulatus recedere debet ab illa, in qua vocatus est. 7. q. 1. episcopum. quo casu proprie dicitur clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Prima est, an de iure quis possit duo talia beneficia vel vnum duplex cum alio simplici insimul retinere? Secundo, an de consuetudine saltem? Tertio, an ex dispensatione? Ad primum dicendum est, ꝙ tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere potest, de iure & consuetudine Romanæ curiæ, vt ꝫ de præb. exstirpandæ. §. qui vero. per Innoc. & de præb. super eo. lib. 6. fructus tamen illius præbendæ seu beneficij in quo residet, non percipiet; & sic erit canonicus, & non præbendarius: & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarij tutoris. ff. de min. tut. si plures. §. 2. iste enim vocabitur ad communes tractatus, vt not. Host. in c. super inordinata. nec in hoc casu ille, qui tali aliàs beneficiato dat scienter secundo beneficium, poterit ipsum cogere ad residentiam, quia super ea tacite videtur dispensare cum eo, vt not. Inno. de cler. non resi. c. fi. & de præb. cum iãdudũ. Quid ergo erit de consuetudine in talibus? Distingue quia aut loqueris in eadem ecclesia, aut in diuersis. Si primo, non potes diuersa seu plura habere. ꝫ. de consue. c. 1. lib. 6. quæ decre. videtur intelligi de intitulatis inibi perpetuo, quouis nomine dictũ beneficium censeatur: quia secus crederem de alijs, puta præstimonijs, officialibus, Prioratibus temporalibus seu claustralibus, syndicatibus, vel alijs officijs similibus. Si autem loqueris in diuersis ecclesijs, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus, priuilegijs seu statutis singularibus seu specialibus, cũ sint facti, & in facto consistant. ꝫ. de consti. licet. lib. 6. vnum tamen dico, ꝙ si consuetudo vel statutum conditionet in sua ecclesia beneficia sic, quicumque beneficiatus aliàs adipiscatur beneficium in ista ecclesia, eo ipso vacet illud: & sint ambo beneficia in posse statuentis: primum vacat de facto, licet aliàs esset cum secundo cõpassibile de iure, nisi essent diuersi collatores, & collator primi beneficij intra sex menses contradiceret, iuxta ea quæ not. Inno. supra de renun. admonet. de præb. de multa. sic intelligo quod not. per Inno. & Host. ꝫ. de conces. præb. litteras. & dixi supra. Quod si statutum dicat, ꝙ talis compellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinon. Dic quòd in hoc casu erit opus facto hominis

Bñficia plura obtinere an liceat

An canonias duas possint sine dispensatione teneri.

Beneficiorum multiplex diuisio.

Beneficia simplicia an sint incõpassibilia.

Consuetudo potest quandoq; beneficia conditionare.

hominis: nec crederem quòd præcise posset episcopus agere contra talem ad dimittendû primum: sed conditionaliter, scilicet si velit retinere secundum: ex quo nec de iure, nec de statuto assecutio secundi aufert sibi primum. sic intelligitur s. de præb. referente. Sed numquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit viceuersa incompassibilia facere côpassibilia, verbi gratia, Côsuetudo patitur, ꝙ decanus ruralis, qui habet visitare, & archidiacono vel episcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instituere corporaliter rectores, ecclesiarum vacantium custodiâ gerere, & tempore vacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis, habeat vnà cum decanatu tali vnam ecclesiam curatam illam vel istam si qua sibi aliàs canonice conferatur: numquid talis consuetudo excusat contra istâ decre. execrabilis. & à pœnis eiusdem? Videtur ꝙ sic. s. de consti. cû omnes. in fi. cum excuset in sacramentis, quod est fortius. 91. dist. peruenit. Item in matrimonijs. s. de spon. duorû. c. fi. de cog. spi. super eo. tacite enim videtur consensisse princeps, ex quo per xl. annos obseruata fuit inconcusse saltem in maiori parte ecclesiarum, vt de offi. archi. c. fi. & sic cû facti sit, non videtur eam reuocasse per suam generalem constitutionem, in qua de ipsa non fuit facta specialis mentio, vt patet per c. s. de consti. licet. lib. 6. Contrariû credo, nam expresse dicit textus, ꝙ quicumq; receperit beneficiû habens curam animarû annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus, qđ exponit Inno. dicens, tale, scilicet curam habens stricte in foro animæ. s. de pœn. omnis siue large, scilicet si habet in foro côtentioso. s. de elect. dudû. & hoc siue habebat in ecclesia cathedrali collegiata, parochiali vel capellania, & etiam licet non habeat specialem ecclesiam. vel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca, iuxta c. s. de præb. super eo. lib. 6. de quo per Inno. in c. de multa. & de offi. archid. cû satis. ex quo sequitur, ꝙ si sic intitulati in diuersis ecclesijs vel beneficijs, erant primo ipso iure priuati: sequitur, ꝙ non possidebant ipsam à principio aliqua possessione colorê habente seu adminiculû iuris: & sic non præscribebant. s. de reg. iur. sine possessione. lib. 6. 8. dist. quo iure. s. de præscript. causam. de resti. spol. ex parte. de reg. iur. beneficium. lib. 6. maxime cû in titulis beneficiorû, qui omnino sunt singulares, vt 8. q. 1. olim. possessio vnius non iuuat alium, cum in talibus non cadat successio iuris vel facti, licet in casu cadat successio litis vel causæ, vt supra vt lite pend. si hi. in fi. lib. 6. & dicto c. olim. de præben. c. 1. de hoc etiam dixi supra in extrauag. suscepti. Non obstat s. de præscript. si qui exigêtibus. lib. 6. vbi non præscribunt priuati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide: in nostro autem casu non est dare successorem, vt dixi s. eod. c. & alia ratio, scilicet ꝙ consuetudo nô valeat in tantû grauamen ecclesiarû & derogationem Papæ & legis suæ, cum introducendo consuetudinem populus seu clerus habeat intentionem suam declarare ex ipsis factis. ff. de leg. l. de quibus. sed ipse clerus in factis Papæ nihil habet declarare, cui inest obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi. 19. dist. si Romanorum. & c. in memoria. maxime vbi expresse soli Papæ reseruatû est, sicut est in nostro casu. simile 93. dist. illud. 100. dist. côtra morem. s. de consue. c. 1. & c. quanto. & c. vlt. cum similibus. Idem videtur dicendû de consuetudine aliquorum monachorû, qua administratores, puta Prior eius claustralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes poterunt cû sua administratione tenere vnû Prioratum extra, vel aliud beneficium, si sibi aliàs conferatur, quod videtur reprobari in perpetuis, vt hic: & s. de præb. cû singula. lib. 6. secus in temporalibus, vt dixi s. de Priore claustrali. & de officialibus eorum & similibus. Ad tertium quo quæritur, an possit, & quis cum talibus dispensare? Et videtur ꝙ nullus citra Papam, quia ex quo talia beneficia facta sunt incompassibilia de iure, & de consuetudine vel statuto, & ipsæ consuetudines & statuta assumût vigorem à Papa, qui in eis tacite vel expresse videtur consentire, & eis firmitatem dare, vt s. de maio. & obe. si quis. & de hoc not. supra de consti. licet. lib. 6. ergo citra Papam nemo potest dispensare. non enim ipsi statuentes per se statuunt: sed potius ipse Papa qui in suo canone dedit eis potestatem statuendi. arg. s. de transla. inter corporalia. circa medium, ibi; præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis, & c. canonem. supra de maio. & obed. si quis. de sent. excom. si concubinæ. immo videtur ꝙ nec ipse Papa, saltem in ijs, quæ sunt statuti vel consuetudinis, dû dispensatio nô faciens mentionem de alio iure speciali non valeat. s. de præscrip. cum olim. & c. veniês. sed Papa nô potest diuinare omnia iura specialia, vt s. de consti. licet. ergo, &c. Ad quod dicendû ꝙ in supremis & duplicibus Papę, in simplicibus vel vno simplici & alio duplici non requiritur dispensatio, ex quo sunt de se compassibilia, vt hic. & not. de præb. cum iamdudû. & c. exstirpandæ. §. qui vero. per Inno. fallit primo, nisi consuetudo vel statutû faceret ea incompassibilia, vt s. dictum est. Secundo vbi exigitur personalis residentia in vtroque: quia tunc super residentia alterius ordinarij dispensatio requiritur, nisi forsan dicas ꝙ collator secundi ipso facto super residêtia dispêsat in hoc, quòd tali sic astricto primo beneficio confert secundû. vt not. Inno. de cler. non residen. cap. finali.

Beneficia incompassibilia per consuetudinê possint fieri côpassibilia.

Cura animarum habetur î duplici foro.

Beneficiorum tituli sunt singulares.

Sigillû episcopi an sit testimonium publicum.

ciis, Prioratibus[a], ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cû dignitate, personatu, vel officio Prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis[b] sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite retinere: quæ[c] tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ[d] constitutionis istius: Cæteris[e] beneficijs cum cura vel sine[f] cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure absque dispensatione aliqua licite retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinarijs[g] sub testimonio publico[h] intra idem[i] tempus verbaliter vel realiter[k] cum effectu dimissis: absque eo quòd ad illa numquam sine noua collatione[l] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere[m] præsumant. Alioquin tam his quàm alijs omnibus beneficijs, quæ

a ¶ *Prioratibus.*] collegium scilicet habentibus, seu ecclesiam parochialem sibi annexâ, dumtamen ecclesia immediate per ipsum Priorem regatur, quia si secus per vicarium perpetuû, vt j. §. finali.

b ¶ *Dispensationis sufficientis.*] dispensatio enim erit sufficiens, si quicquid erat impedimenti relatum in ipsa fuerit, & expresse super omnibus dispensatum, aliàs non, vt supra de elect. dudum 2. in fi. de consan. quòd dilectio. de præben. non potest. lib. 6.

c ¶ *Quæ.*] scilicet vnum curatum, & aliud non curatum.

d ¶ *Notitia.*] supple, per quemcumque de istis sciæ. & sic non à tempore publicationis factæ in curia vel prouincia: quia si intelligeret publicationis, ita dixisset sicut dicit, notitiæ. argum. supra de deci. ad audientiam. simile supra de conces. præb. quia diuersitatê. cum similibus. Is enim qui nescit, non dicitur posse experiri. 2. q. 5. biduum. ff. de calum. annus.

e ¶ *Cæteris.*] versiculus est.

f ¶ *Sine cura.*] aliàs tamen de se incompassibilia de iure, vt infra patet.

g ¶ *Coram ordinarijs.*] idest diœcesanis, non aliàs, vt infra eod. §. cæterum.

h ¶ *Publico.*] scilicet tabellione, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamê ab illo qui potestatem habuerit hunc creandi ex consuetudine vel de iure, vt legitur, & not. supra de fide instru. c. 1. & 2. & cap. cum dilectus. & cap. fin. simile supra de elect. vt circa. & de offi. ordi. si canonici. lib. 6. An officium tale sit voluntariæ iurisdictionis in tantum quòd extra territorium creantis ipsum valeat exercere, vel potius contentiosæ, & sic non poterit, non est materia propria: sed de hoc not. Host. supra ne cle. vel mona. sicut te. Sed numquid authenticum sigillum episcopi vel alterius prælati erit testimonium publicum? Non videtur, quia si Papa hoc voluisset, adiecisset sicut fecit in dicta decre. si canonici. & in c. vt circa. adiecit litteris. quod exponitur: sigillo authentico sigillatis. Credo ꝙ authenticum sigillum satis faciat testimonium publicum: dumtamen illum cuius est sigillum, principaliter non tangat: sed alios potius, maxime subditos. arg. supra de proba. post cessionem. & c. quoniá. & de testi. à nobis. cum similibus. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, vel eius sigillo, vt supra de proba. quoniam. in extraiudicialibus tamen talibus ministris & eorum sigillis circa officium suum creditur. arg. ff. de rebus corû. l. magis. §. illud. sic Compost. supra de rescript. capitulum.

i ¶ *Idem tempus.*] scilicet sex mensium.

k ¶ *Realiter.*] dumtamen essent præsentes in suis beneficijs, aliàs si sint in curia vel aliàs longe, ita ꝙ præsentialiter hanc realitatem non possint intra dictum tempus ostendere, nec ad effectum dimissionem perducere, sufficit ꝙ animo & verbo expresso faciant hoc cum testimonio publico ibi vbi sunt, & quòd hoc vt citius poterunt, mittant & denuntient dictis diœcesibus. & hoc credo ꝙ sufficit dumtamen postea nullum ius sibi in ipsis vendicent, nec per se vel per alios aliquod impedimentum apponant, quo minus Papa possit libere disponere de eisdem. arg. 21. q. 2. faciat.

l ¶ *Noua collatione.*] quæ immediate eis fieri poterit etiam per ordinarios, si aliàs beneficia isti compassibilia dimitterent: dumtamen esset ordinarijs facultas disponendi de istis, cum non propter crimen, sed solo placito Papæ isti huiusmodi beneficijs sunt priuati. arg. supra de elect. super eo.

m ¶ *Se immiscere.*] & sic est arg. quòd immiscens se beneficio quo priuatus est vel suspensus, iure qđ in eo obtinet, priuatus est ipso iure. quod credo verum vbi expressit in pœnâ, hoc est in ipsa vel alia constitutione adiectû, sicut est hic j. alioquin, &c. & s. de elect.

cupientes

virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant [a], vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda [b]. ¶ Per hoc [c] autem ijs qui dignitates, personatus, officia, Prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius [d] tribuat, iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate litterarum expectant [e], cum quibus est, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari quin ea cum vacauerint, intra dicti temporis spatium possint eligere, & dimissis alijs recipere in forma præscripta ac licite retinere: pœnas similes incursuri, si huiusmodi nostrę cõtraire præsumpserint sanctioni.

¶ Porro [f] quia quorundam oculos sic auaræ [g] cupiditatis vitiũ excæcauit, quod plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt [h]; nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica [i] competat ius eisdem [k]) intra tempus, vt præscribitur, limitatum, verbo & facto ac sine fraude, coram ordinarijs sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si nõ fecerint [l], & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles [m] penitus ad quæcũque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. ¶ Qui vero [n] deinceps [o] receperint dignitatem vel personatum, seu officium aut aliud beneficium curam animarum habens an-

cupientes. §. cæterum. lib. 6. aliàs secus. sed punietur arbitrio superioris, vt s. de elect. statuimus in fi. lib. 6. & ibi per Host. suspensio enim à beneficio non procedit à claue, nec cõprehenditur sub censuræ nomine, sed suspensio ab officio dumtaxat. s. de verb. signifi. quærenti. & de excel. præl. tanta. qđ patet, quia abbatissa licet nõ habeat claues, vt s. de pœn. noua. nihilominus hanc pœnam infligit, vt s. de maior. & obed. dilecta. aliàs per totum mundũ se extenderet, sicut vsus clauis se extendit, vt s. de treu. c. 1. in fi. & tamen non transgreditur territoriũ proferentis eandem, vt s. de elect. si compromissarius. lib. 6. cũ similib.

a ¶ *Poterant.*] quæcũque illa sint, siue de iure cõmuni, siue dispẽsatione mediãte eis cõpeterent. ex quo dicit s. omnibus in contrariũ videtur: nam sola illa videtur eis auferre, quæ obtinebant ex dispensatione, & non alia: quod videtur innuere præcedens verbum: ibi, virtute huius nostri, &c. ergo secus de alijs, maxime cũ sit pœnalis hæc cõstitutio. & sic restringenda. de pœni. dist. 1. pœnæ. pro prima parte facit quod sequitur. & prorsus inhabilis, &c. huic tamen posset responderi, ꝙ turpius eijcitur & difficilius, q̃ non admittitur hospes. supra de iureiur. quemadmodum.

b ¶ *Obtinenda.*] & sic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. s. de iudi. at si clerici. in fi. de excel. præla. grauem.

c ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars.

d ¶ *Quæ ius tribuat.*] scilicet speciale, cum priuilegium sit ius & lex priuata. 3. distin. porro.

e ¶ *Expectant.*] & sic habebant ius ad rem tantum. vnde not. hic ꝙ superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in beneficijs realiter possessis, quàm in his in quibus tantum ius est ad rem, qđ est contra decret. s. de concel. præb. quoniam. lib. 6. Dic ꝙ non obstat, quia ibi simpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem solũ obtinentes. hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi quod vellent, quæ optio non posset habere locum in hoc casu, nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus: quod fit ne sint deterioris conditionis, quàm alij, & ꝙ constitutio sit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta eis penitus sit damnosa, cum ignorent merito quod obtinebunt ratione expectationis: quia de futuris nemo certus. & sic optare non poterant. & sic impedito non imponitur constitutio, sicut nec ignoranti currit tempus. vt supra de consti. cap. 2. de elect. eis.

Futura sũt incerta.

f ¶ *Porro.*] Sexta pars.

g ¶ *Auaræ.*] auaritia enim est idolorum seruitus, vt supra de præben. auaritiæ. & de elect. auaritiæ. lib. 6. nam ipsa excæcat possessores suos, vt in dicto cap. auaritiæ.

h ¶ *Præsumunt.*] hæc præsumptio inducit infamiam, furtũ, & peccatum mortale, vt s. de elect. dudum 2. vbi de hoc. nam per illud quod erat expulsiuum omnium aliorum, ex quo alia erant sibi incompassibilia, videtur alijs tacite renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse, iuxta decret. s. de præb. de multa. 21. q. 2. si quis iam translatus. & arg. 32. q. 2. cum renuntiatur. nam sicut clauus clauo retunditur: sic vnum beneficium alio. de illis tamen incompassibilibus dic vt in dicto c. de multa. per hoc enim videtur sublata opinio Gar posita s. de offi. ord. ordinarij. lib. 6. quæ videtur in talibus dare electionem. de quo dic vt ibi, & in seq. glos.

i ¶ *Ex collatione canonica.*] hoc videtur impossibile, ꝙ ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompassibilia sine dispensatione: & sic per consequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis, & in mortali peccato constitutus, vt s. de elec. dudum 2. ꝙ tali canonice possit aliud dari. immo dicit decret. ꝙ nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta libere, & sponte resignent, collatio facta de alijs penitus nullius est momenti, vt s. de offi. ordi. ordinarij. in fine. Potest dici quòd illa loquitur vbi plura tenebat illicite antequam vltimum assequeretur, vel vbi illa priora habebat licite cum dispensatione: sed non erat in ea ꝙ non posset aliud recipere. sed hic vbi duo tantum, sic ꝙ ante assecutionem secundi licite tenebat primum: & sic concordat ibi cum decret. de multa. s. de præb. Cum decret. de multa. videtur ista similis omnino. sed huic contradicit etiã in hoc quod s. dixerat plurima, quod verbũ plura quam duo videtur comprehendere: quare videtur potius ꝙ specialis sit hæc prouisio, per quã Papa vult talibus ꝓspicere efficiendo gratiam, scilicet ꝙ dato ꝙ in nullo de illis haberent ius, possint tamẽ vigore huius decret. vltimum retinere, aliàs eis canonice collatũ, quod denotat hoc verbum, aliàs. quasi dicat nõ erat omnino canonica collatio propter pluralitatẽ, quæ hoc impedierat: sed aliàs, idest, si non esset pluralitas, canonica erat: aliter nõ video ꝙ possit responderi dictis decre. dudum. & c. ordinarij. Vnde iuxta hoc vidi dubitari, An obtinentes plura beneficia de se incompassibilia sine dispensatione habeant vocem in electione, & sic an possint eligere actiue. Secũdo an possint eligi passiue. Tertio, an si quis elect⁹ fuerit, possint secũ per inferiorẽ Papa sine resignatione dispensari. vnde planũ est, ꝙ & talis cum sit in peccato mortali, vt not. glo s. de elect. dudũ. in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios, non debet in officio suo vitari, vt legitur s. de vita & hone. cler. quæsitũ. immo si acquisiuit beneficium, poterit cum eo per suum episcopũ dispensari prout videntur not. Inno. & Host. s. de temp. ord. dilectus. & de cler. excom. postulastis. glo. in verbo, dispensare. quod credo verũ: nisi dictum peccatum non habebit infamiam publicã seu restitutionem rei alienę sibi annexam: nec sit tale ꝙ aliàs impediat de se executionem ordinũ vel officij post peractam pœnitentiam. de quo per Inno. s. de despon. impub. ad dissoluendũ. & de renun. nisi. sicut est iste, nisi forsan aliud sit post dimissionem illorũ beneficiorum, quæ iniuste detinet, vt in c. dudum. Sed an possit eligere vel eligi quæritur: & ꝙ possit eligere, est arg s. de elect. cũ Vintoñ. nisi suspensus per triennium à beneficijs pro eo, quia insufficientẽ eligit: si interim immineat electio, eligere potest. facit etiã eod. tit. perpetuo. lib 6. Item etiã ꝙ eligi possit, facit s. de iureiur. sicut nostris.

Electio, an impediat propter beneficiorũ incompassibilitatẽ.

k ¶ *Ius eisdem.*] aliàs subaudi quàm propter pluralitatem.

l ¶ *Quod si non fecerint.*] versiculus. Guil. de monte Lauduno.

m ¶ *Inhabiles.*] supple, perpetuo, ex quo intra sex dictos menses non compleuerint præmissa. & in hoc additur ad decret. dudũ. per quam tenet Inno. ꝙ statim libera dimissione facta de illis beneficijs, quæ iniuste tenebat, desinebat esse suspensus, ineligibilis, & infamis, quod intelligebat Host. s. de rescript. postulasti. in fi. in restitutione prius tamen facta de fructibus male perceptis: antea vero non. hic autem indefinite, & sic perpetuo eos inhabilitat. Qui enim simpliciter deponitur, perpetuo deponitur, vt 50. distinct. cap. 1. in fi. quod crederem verum, si pœna imponeretur pro crimine cũ causæ cognitione & definitiue, & beneficia talis statim possint conferri, ex quo est per sententiam damnatus. si vero interloquendo nõ expressa causa, tunc vsq; ad solutionẽ intelligitur suspẽsus, ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. Si vero fuerit causa expressa, vt quia pro contumacia vel offensa; tunc vsquequo de illis satisfaciat: sed vbi ꝓ cõtumacia vt hic videtur; tunc nõ est perpetua pœna simpliciter apposita, sed temporalis tñ, idest, quãdiu cõtumacia durat, vt s. de cõsti. ex litteris. vbi de hoc: quare hæc decre. videtur intelligenda ſm dictas opiniones doctorũ: sed prima videtur verior, scilicet ꝙ pœna sit perpetua, per hoc qđ ponitur j. in ver. alioquin. ibi, extũc. &c. vbi inhabilitãtur quo ad ordines, & quo ad quodcũq; aliud bñficiũ. & priuanẽ etiã licite obtẽto: magnũ etenim crimẽ est tantã inobedientiã cõmittere aduersus sic deliberatã & sic expressam principis voluntatẽ: & ideo satis pro crimine potius quam pro contumacia videtur dicta pœna infligi. arg. s. de maio. & obed. illud. 81. dist. si qui sunt presbyteri. cũ similibus.

Pœna alicui imposita, an intelligitur perpetua.

n ¶ *Qui vero.*] Septima pars.

o ¶ *Deinceps.*] hoc intelligas de his, in quibus tempore constitutionis

tionis nō obtinebat ius in re.sed ad rem,vt ĩ.dicitur in §. per hoc. quem tantum iste §. respicit. secus autem esset de vacantibus aliàs quam per istam constitutionem, in quibus antiqua iura non permutantur, cum per specialem prouisionem cōmunia iura regulariter non tollantur. 1.q. 6.exigunt. 25.dist.per totum.& sic quantū ad hoc est constitutiua iuris noui, non autē recitatiua antiqui. simile de hoc legitur supra de præben.de multa.

hæc constitutio specialem prouisionem continet : nec in aliquo Papa intendit per istam decre. de multa. vel alia iura de hac materia loquentia quantum ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec est in alijs ad consequentiam trahenda.arg. 1.q.7. exigunt. 19.distin.secundum. cum similibus.

nexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud [a], quo ipso iure (postquam secundi possessionē habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus [b] habeant steterit [c]) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo [d]: Alioquin [e] extunc sint ipso iure secundo [f] priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendū quodcumq; aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. ¶ Quæ [g] omnia & singula beneficia vacatura [h], vt præmittitur, vel dimissa, nostræ & sedis [i] Apostolicæ dispositioni, de ipsorū fratrum consilio reseruamus: Inhibentes ne quis præter Romanū Pontificem quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficijs disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo [k] præsumat. Nos [l] enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus [m] & inane. ¶ Cæterum [n] ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos [o], in quorum ciuitatibus vel diœcesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesijs cathedralibus vacantibus capitula [p] earundem. Et hi [q] de beneficijs tam dimissis [r], quàm (vt præmittitur) perditis [s], nos vel Apostolicam sedē certificare studeant quam primum commode poterunt [t] indilate, vt de illis salubriter disponere valeamus [u]. ¶ Quantum [x] autem ad modificationem [y] personatuum attinet antefactam, illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocumq; nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parochias habent, in quibus est animarum [z] cura annexa, non per vicarios perpetuos [a], sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon [b] etiam illa [c] quorum ministris ratione beneficiorum [d] huiusmodi competit visitare [e], inquire-

a ¶ *Illud, quo ipso iure.*] de quo ĩ. de pb. de multa. & c.licet epus. lib. 6.

b ¶ *Quo minus habeāt.*] subaudi, possessionem.

c ¶ *Steterit.*] simile ĩ. de elect. cōmissa. §.annus.lib. 6.

d ¶ *Pari modo.*] scilicet intra sex mēses sub testimonio publico verbaliter, realiter & cũeffectu

e ¶ *Alioquin.*] versicul'

f ¶ *Secundo.*] & sic habito isto, scilicet secundo, in quo ius habebat, & habito scilicet primo, in quo nō habebat ius. & in hoc additur secunda pœna ad dictam decret.de multa. nā primum erat ibi, scilicet, ꝙ esset primo beneficio ipso iure priuatus, & secundo priuaretur : sed hodie in casu huius cap. sunt ipso iure priuati vtroque, vt hic patet: tertia vt sit inhabilis ab ordinibus suscipiendis: quarta à quocumq; beneficio, vt ĩ. sequitur.

g ¶ *Quæ omnia.*] Octaua pars.

h ¶ *Vacatura, vt præmittitur.*] vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum dispensatione: vel retinebit vltimum vbi alia tenebat sine dispensatione, vel primum vacabit quod licite obtinebat, vbi secundum adipiscitur, in quo habebat ius ad rem tempore quo ista constitutio fuit facta: aliàs contra, vt ĩ. vel quia omnibus ipso iure priuatus erit, si hanc decre. non seruet. & sic possunt esse vacatura propter istam decret. altero de quattuor modis.

i ¶ *Sedis Apostolicæ.*] & sic durabit perpetuo hæc prouisio, cū sedes ipsa nō moriať, vt ĩ. de rescrip. si gratiose. lib. 6. 12. q. 2. liberti.

k ¶ *Quoquo modo.*] & in hoc casu cessabunt prouisiones illarum decret. ĩ. de præb. statutum. & c. Apostolica. lib. 6. cum non sit mirum, si per speciale generali, & per vltimum prioribus derogetur. supra de rescrip. c. 1. & de offic. deleg. super quæstionum. in princ.

l ¶ *Nos enim.*] versiculus.

m ¶ *Irritum decernimus.*] de hac deret. dic vt supra de elect. si eo tempore. & de conces. præben. quia cunctis. lib. 6.

n ¶ *Cæterum.*] Nona pars.

Ordinarii in iure pro quibus accipitur.

o ¶ *Episcopos.*] & sic stricte accipitur hic ordinarius pro diœcesano tantū: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius ecclesiæ, maxime in beneficijs ad plenam eorū collationem spectantibus. ĩ. de elect. licet canon. & de offi. ord. lib. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniaceń. committit curā animarum: instituit & destituit, & facit per quem vult episcopū ordinari, & breuiter in omnibus & per omnia disponit de presbyteris suis sicut episcopi de suis proprijs: numquid censebitur diœcesanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cum hic sit specialis prouisio, à qua recedendum non est, etsi perquam dura sit. ff. qui. & à quibus. l. prospexit. & sic erit hic casus episcopalis, qui computetur inter illos, de quibus not. Host. supra de vsur. cum tu.

p ¶ *Capitula.*] quæ succedunt in administratione ecclesiæ vacantis. de maio. & obe. episcopali. lib. 6. de hæret. cū ex iniuncto. in fi.

q ¶ *Et hi.*] versiculus.

r ¶ *Dimissis.*] per obedientes huic constitutioni.

s ¶ *Perditis.*] subaudi propter pœnam huius constitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

t ¶ *Quamprimum commode poterunt.*] simile supra de elect. cupientes. §. 1. in fi. lib. 6.

u ¶ *Valeamus.*] & sic ex hoc, & ex multis supra positis apparet, ꝙ

x ¶ *Quantum.*] Decima pars. Gulíel. de monte Lauduno.

y ¶ *Modificationem*] hoc enim restrictionem denotat, vt ĩ. de verb. sig. transmissæ.

Cura duplici foro exercetur.

z ¶ *Animarum cura.*] exercenda, scilicet in foro animę, vt hic, siue in foro contentioso, vt infra ibi, necnon. ergo à contrario sensu de beneficijs simplicibus etiam ordinem presbyteralem, diaconalē, vel alium sibi annexum, ex quo aliàs curam nō habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis dūtaxat ad hoc ꝙ dicantur priuati ipsi obtinentes, vt ĩ. patet.

a ¶ *Perpetuos.*] in hoc deuiat à decre. ĩ. de pb. cum singula. in princ. lib. 6. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic ꝙ ambitio monachorum, cui soli dicta decre. cum singula. obuiat, quæ tanto damnabilior est, quanto ipsi mittendo manū ad aratrum, respiciendoq; retro, in ipsis auaritiæ accenditur appetitus, vt ĩ. de elect. quorundā. lib. 6. hic autem vniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, illa vero circa multiplicia quæcumq; sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, ꝙ ista decret. non adstringit temporales officiales episcoporum seu ministros, sicut sunt Priores claustrales, officiales episcoporum, seu vicarij, pænitentiarij, celerarij, seu similes, qui de anno in annum in suis monasterijs commutantur, vt de hoc dixi supra.

Monachorum ambitio plus est compescenda, quam aliorum.

b ¶ *Necnon.*] ver. Supra locutus est Papa de cura, quæ exercetur in foro animæ: nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioso, quam vocat textus specialem iurisdictionem. supra de præbend. super eo. lib. 6. & de elect. dudum 2. §. tandem.

c ¶ *Illa.*] scilicet beneficia.

d ¶ *Ratione beneficiorum.*] Not. & ex hoc, quòd consuetum est exerceri per ministros beneficiorum, talia ipsa beneficia iudicari, iuxta hoc quod dicitur, talia accipi subiecta qualia prædicata permittunt, vt not. glo. ĩ. de deci. dudum. in fine. & sic non curemus de nominibus beneficiorum, sed de his potius, quæ solita sunt fieri per ministros ipsorum, cum officium istarum personarum ecclesiasticarum subiectarum regulæ. sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quibus habes 1. q. 3. Saluator. secundum diuersas consuetudines circa diuersa versetur: & ideo illis titulis de of. archi. & cæterorum sequentium, non potuit dari certa doctrina de certis officijs, certis dignitatibus applicandis: immo vnum & idē officium certis quandoque officialibus applicatur, sicut vides de sacrista & custode, qui habent sibi cauere de oleo, vt ĩ. de offi. sacristæ & custodis. vnde videbis, ꝙ in ecclesijs aliquibus archidiaconatus sunt omnino sine cura aliqua & iurisdictione, sicut est in ecclesia Valentina: & præpositatus, sicut sunt illi, de quibus not. Inno. supra de præben. de multa.

Subiecta talia sunt, qualia permittuntur ab eorum prædicatis.

e ¶ *Visitare.*] Nota hic subsequenter sex, quæ ad spiritualem forū contentiosum spectant, scilicet visitare, inquirere, procurare, suspendere, excōmunicare, absoluere ab excōmunicatione & suspensione. Septimum apponit decre. dudum. §. tandem. scilicet interdicere: quorum etiam alterum tantū sufficeret per se quantum ad pœnam huius constitutionis. quod patet in hoc quod infra addit, seu quod totam orationem alternatiuam facere videtur, vt ĩ. de rescrip. inter cæteras. Quid ergo erit de istis prælatis religiosis seu sæcularibus, qui ecclesias, in quibus habent perpetuos vicarios.

Forum spirituale contentiosum habens qd exercere potest.

quos præsentant episcopis, & ibi ratione temporalium, de quibus habent eis respondere, semel in anno visitant ab antiquo de consuetudine & procurantur? Non videtur habere locum hæc decret. cū ratione alicuius spiritualitatis hoc non faciant, sed ratione temporalitatis dumtaxat: & ideo cum non attingant aliquid quod versetur circa subiectionem regulæ, non habet locū hæc decre. secus autem si visitatio tenderet ad aliquid tangens diuinū officiū quantumcumq; modicum, sicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dum visitant inquirere, nisi de custodia Eucharistiæ, & pánis altaris, & similibus, ita q̄ non excōmunicant nec corrigunt, aliàs nec absoluunt. de quo dic vt per Inno. & Host. ž. de censi. auctoritate.

re[a], procurationes [b] recipere, suspendere [c], excōmunicare [d], seu [e] ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere [f] de consuetudine [g] vel de iure [h], iuribus alijs de animarū cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorū moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. xiij. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Visitare & procurationes accipere, quibus permittur.

¶ *Visitare.*] sed qui sunt illi, qui de iure possunt visitare, & à visitatis procurationes accipere? De episcopis & archiepiscopis non est dubium: dumtamen sint loca aliàs de se visitabilia, vt ž. de censib. auctoritate. cap. perpetuo. lib. 6. Sed numquid patroni clerici? Idem videtur causa temporalium prouentuū, de quibus est eis per suos vicarios respondendum, vt ž. de appell. bonæ. & de præb. in Lateranensi. De his non reperitur in iure: & ideo si talia exerceāt, credo q̄ magis hæc faciant de cōsuetudine, vel ex institutione fundationis, quàm de iure. arg. 18. q. 2. Eleutherius. & licet talia exerceant, non propter hoc solum cadent sub edictum huiusmodi decret. cum temporaliter potius quàm spiritualiter videantur hæc facere. sic in recipientibus albergas. hoc idem notaui plenius supra: quare dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

a ¶ *Inquirere.*] quantumcumq; de modicis rebus, dumtamen sint tales, quæ sint ecclesiasticis regulis subiectæ: secus de mere profanis, vt supra dixi.

b ¶ *Procurationes.*] quæ ratione visitationis, & sic de iure debentur: quia secus si ratione consuetudinis, pietatis, vel constitutionis sint aliàs sine visitatione debitæ: de quibus loquuntur iura. 18. q. 2. Eleutherius. ž. de sup. negli. prælat. c. 2. de præscript. cum ex officij quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

Abbatissa suspendere potest, licet claues ecclesię nō habeat.

c ¶ *Suspendere.*] tali suspensione, scilicet, quæ procedat à claue, de qua ž. de excess. præl. tanta. & quæ attingat diuinum officium, vt 11. q. 3. si quis episcopus in vtroque. aliàs autem nō potest intelligi de alia suspensione qua suspenditur quis à solo beneficio, vel alijs actibus temporalibus, à quibus etiam suspendit abbatissa, quæ nō habet claues, & alij sæculares, de quibus ž. de maio. & obe. dilecta. de pœn noua. de elect. si compromissarius. lib. 6. 1. responso. nec de illa de qua loquuntur iura. ž. de tempo. ord. ex tenore. & cap. q̄ translationem. vbi de hoc per Host. & de pœn. omnis.

Excommunicare qd est.

d ¶ *Excommunicare.*] qd̄ est extra cōmunionem hominum & perceptionem sacramentorū aliquem ponere, siue distrahat à cōmunione hominum tantum, siue sacramentorum tantum, siue vtriusque. & intelligo si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solemniter hoc faciat: quia secus si tamquam simpliciter curatus, iuxta decret. ž. de offic. ord. si sacerdos.

Seu, alternatiua præcedentia & sequentia respicit.

e ¶ *Seu.*] ista est alternatiua, de qua supra dixi. quæ omnia præcedentia & subsequentia respicit. arg. supra de appell. secundo. & c. inquisitioni.

f ¶ *Absoluere.*] & sic not. q̄ non semper qui excōmunicat, absoluit, vt de consec. dist. 4. sane. de sen. excom. tua. & c. quicūque. lib. 6. C. vbi senato. quotiens. §. adeo. C. de offi. procons. l. 2. Contra de pœn. dist. 1. verbum. vbi dicitur q̄ dominus par ius ligandi & soluendi esse voluit: ex quo vtrumq; pari conditione promisit. ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi. de quo dic vt ibi.

g ¶ *De consuetudine.*] puta archidiaconis vel abbatibus, seu aliàs in dignitate constitutis, vt in c. dudū 2. & requiritur q̄ talis consuetudo sit aliàs legitime per xl. annos præscripta, vt ž. de consue. cum tanto. in fi. vbi de hoc. & dixi plene in extrauag Suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis vel alijs clericis ciuitatis vel diœcesis Beluacen. qui ex indulgentia vel consuetudine habent iurisdictionem super seruitores suos, non tamen q̄ possint excōmunicare, vel aliàs spiritualiter seu corporaliter coercere eosdem, vt legitur ž. de foro comp. cum contingat. vel de illis qui habent parochiales ecclesias præbendis suis annexas, in quibus iurisdictionē spiritualem obtinent, & etiam curam animarum, secundum quosdam, de quibus loquitur capitulū ž. de præb. super eo. lib. 6. numquid tales poterunt tenere vnum beneficiū curatum cum talibus beneficijs, vel præbendis, aliàs de se simplicibus? Credo q̄ sic, maxime si exponas in c. cum contingat. coerctione, sub. temporali. nō spirituali coerctione, iuxta c. ž. de verb. sign. quærenti. prout exponit ibi Host. quia iurisdictio temporalis non reddit beneficium curatū, nec aliàs incompatibile alijs.

Iurisdictionē habent aliqui in suos seruitores.

Hoc idem facit pro istis archidiaconis vel alijs beneficiatis, qui licet habeant villas vel castra suis beneficijs aliàs simplicibus annexa, in quibus iurisdictionem obtinent tantummodo temporalem, non tamen propter hoc eorū beneficia curata dicentur. Et idem credo de istis ecclesijs ruralibus, in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullā tamē curam animarum exercent inibi: vel quia nō sunt ibi parochiani, vel quia si sint, quia forte superuenerunt ibi aliqui bordalarij, vel aliàs ab antiquo sunt ibi pauci ignes: cura tamē animarum illorū per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & similia ipsis soluunt: quod potest fieri de iure. ž. de deci. cum sint homines. & c. in aliquibus. in fi. Sicut nec religiosi possunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. ž. de deci. statuto. lib. 6. & c. religiosi. concil. Viennen. Ad decr. super eo. dic q̄ illa cura vel iurisdictio spiritualis nō inest ibi præbendis, quæ sunt principales: sed ecclesijs potius, quæ sunt accessoriæ: & sic ecclesia non iudicaē ibi vt principale. arg. ž. de præben. extirpandæ §. qui vero. & sic consuetudo dat iurisdictionem: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatibus, immo & priuatis personis, vt in decret. cum contingat. nec alibi est ita expressa, vt not. Host. non tamen potest dare potestatem excōmunicandi talibus priuatis personis, vt supra de offic. archi. cum satis. nec degradandi seu deponendi, vt supra de elect. transmissa. secundum Host. ibi, nec etiam capiendi clericos seu corporaliter puniendi, vt cre do. arg. supra de cleri. coniug. clerici. lib. 6.

Religiosi nō possunt dici curati

Excommunicatio, degradatio, &c. nō possunt competere ex consuetudine.

h ¶ *De iure.*] sed quis est ille, qui de iure possit præmissa, vel eorū alterum exercere, satis est dubium. Hic videtur dicendū, q̄ in hoc casu illi dicuntur habere præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquibus supra se in prælatos, & per superiores suos confirmantur: nam licet per electionem ius administrandi quis acquirat, non tamen exercitium donec sit confirmatus, maxime in exercitio censuræ ecclesiasticæ. de quo plene in glo. not. 63. dist. quanto. & per Inno. & Host. ž. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. & c. quanto. per electionem enim exercitus & quodlibet collegium sibi imperatorem & prælatum eligit. 93. dist. legum. sed iste in solas personas eligentium iurisdictionem obtinet, & sic est iudex personarum, non territorij: quod territorium solus episcopus de iure communi obtinet in diœcesi sua. 16. q. 7. omnes basilicæ. nisi forsan talis inferior prælatus haberet certas parochias, vel alia loca pro territorio, iuxta c. ž. de præb. super eo. lib. 6. sed hoc potius esset de consuetudine q̄ de iure. & hic de iure loquimur tantum. & hoc quod dixi de electis confirmatis, idem dico de institutis per episcopos institutione auctorizabili. dumtamen præsint personis collegiatis, & curā animarū in ipsis exerceant, de quibus loquitur c. de rescript. etsi principalis. concil. Viennen. & dic vt per Host. ž. de offi. ordi. cum satis. & idem de approbatis à iure, sicut sunt electi in concordia. de quibus ž. de elect. nihil est. in fi. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantum ad veritatem illæ pœnæ spirituales non possunt fieri per moniales, cum procedant a claue, & clauis vsus non cadat in moniales, vt legitur & not. ž. de excel. præla. tanta. & de pœn. noua. & verb. sig. quærenti. cum similibus: de iure enim seu de consuetudine non proprie cadunt illæ pœnæ spirituales in singulares personas, vt ž. dixi. Sed quid de curatis parochialium ecclesiarū, numquid possunt istas spirituales pœnas exercere, seu excōmunicare, suspēdere, vel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad præsens: sed dic vt per Inno. & Host. ž. de offi. ord. si sacerdos. & in summa Host. de sent. excom. §. quis possit excommunicare. & 2. q. 1. nemo.

Imperator & prælatus per electionem assumuntur.

Pœnę spirituales non possunt exerceri per moniales.

Curati an possint excommunicare.

¶ *Declaratio amplissima & luculentissima extrauagantis, Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per dominū ZenZelinū sub titu. de præbendis.*

E*Xecrabilis quorundam ambitio, &c.*] Super hac noua constitutione dubietates insurgunt & quæstiones, vt sequitur. Primo in quibusdam ecclesijs, puta Aniciēn. Leod. & similibus, sunt quędam officia vel beneficia, quæ vocantur abbatiæ, quarum aliquæ habent animarum curam, & parochias. Aliquæ nec curam animarum habent, nec parochias, immo aliquæ nec ecclesiæ, nec dignitates vel personatus esse censentur, & tamen canonicis ipsarū ecclesiarum assignantur, seu conferri consueuerunt: ita q̄ canonicus habet præbendam & illam abbatiam. Quæritur vtrum huiusmodi officia seu beneficia veniant in constitutionem, ita q̄ canonicus talem abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere, si extra eam habeat aliam dignitatem vel personatum, quos licet vigore dictæ constitutionis nouæ retinere? Cum abbatia curata potest retinere dignitatem non curatam, aliàs nō vel illo

Responsio. vel isto modo non potest retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet Ecclesia.

Item in aliquibus ecclesijs sunt quædam custodiæ, quarum custodes non habent legere nec cantare, nec se diuinis officijs intromittere in ecclesia, nec aliàs curam aliquam in ecclesia exercere: sed solum pulsare campanas, parare ecclesias pannis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurum, & similia ministeria in ecclesia expensis proprijs facere, quarum expensarũ occasione eisdem custodijs fuerunt post modum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curam animarũ habentes, in quibus cura exercetur per proprios & perpetuos sacerdotes, licet in eis sic annexis custodes habeant de consuetudine visitare, excõmunicare delinquentes, & absoluere, & horũ occasione prædictarum quasi archidiaconi vulgariter nominantur & reputantur. Nunc quæritur, vtrum tales custodiæ veniant in constitutionẽ prædictã, ita q̃ habentes eas teneantur illas dimittere, potissime cum quodam tempore in aliquibus ecclesijs (orta materia quæstionis) inueniatur fore sententialiter definitũm, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarum habere: sed simplicia esse officia absque cura?

Responsio. [illegible]

Item sunt aliquæ ecclesiæ, vbi rectores creantur per electionem: & vocantur creati quandoque abbates, quandoque rectores, quandoque præpositi, quandoque archimandritæ, quandoque diuersis alijs nominibus secundum consuetudinem locorum: nullam tamen curam habent, nisi q̃ canonicos congregant tamquã caput, sicut est in partibus Apuliæ. Quæritur vtrũ talia beneficia veniant in præfatam constitutionẽ [1]. De iure cõmuni videtur q̃ habeant curã & iurisdictionem per electionẽ & confirmationem: sed si per priuilegiũ vel constitutionẽ approbatã amiserant, curã nõ habent?

1. Aliàs, cõsuetudinẽ.

Responsio. [illegible]

Item quidam ex dispensatione Apostolica duas obtinet in diuersis ecclesijs dignitates, quarum alteri dumtaxat cura imminet animarũ, & cum eisdem simul plures canonicatus & præbendas: in alijs tamen ecclesijs canonicatus & præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus perpetui vicarij debẽt institui: in aliquibus tamen earundẽ propter procuratoris obtinentis huiusmodi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiã, reperiuntur tempore cõstitutionis nostræ nouiter p̃mulgatæ esse vicarij tẽporales. Modo quæritur, an s̃m formam dictæ cõstitutionis dictus obtinens dignitates huiusmodi, canonicatus & præbendas tales cũ parochijs sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneatur illas, in quibus cõtra iuris debitum reperti sunt dicti vicarij tẽporales, vel hoc nõ obstante cũ p̃pter talem desidiã nõ possit natura bñficiorũ censeri mutata, quin p̃latæ parochiæ sint canonicatibus & p̃bendis ipsis annexæ, ipsos possit licite retinere, potissime cũ idẽ obtinens postquã sciuit de tali desidia procuratorũ suorum ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repræsentandos & instituendos perpetuo in eisdem, licet nondum potuerint ordinarijs præsentari propter temporis breuitatem?

Responsio. Non cadunt, [illegible]

Item quæritur, numquid officia curiæ Romanæ computentur in numero officiorum quo ad nostram constitutionem, ita q̃ si quis habet duas alias dignitates teneantur aliam dimittere, vel possit retinere omnes si vna illarum erat sine cura.

Responsio. Non computantur, nec cadunt in constitutione.

Archipresbyterorũ Bituricẽ. diœcesis qualitas.

Item archipresbyteratus Bituricẽ. diœcesis visitationẽ, & iurisdictionẽ habentes consueuerunt conferri parochialiũ ecclesiarũ rectoribus ipsius diœcesis per ipsos archiepiscopos: sed statim archiepiscopo defuncto desinit archipresbyter ille, qui per eũ fuerat positus, & capitulũ ecclesiæ Bituricẽ. creat archipresbyteros nouos: creato vero archiepiscopo cessant archipresbyteri positi p̃ capitulũ & archiepiscopus ponit nouos, & quãdoq; positos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis temporibus, de quo nõ extat memoria, obseruatũ. Quæritur, vtrũ archipresbyteratus huiusmodi sub constitutione cadant adeo, vt ille qui huiusmodi archipresbyteratũ cũ haberet, parochialẽ ecclesiã acceptauit, vtrũq; retinere valeat: & si nõ, vtrũ de iure ceciderit à iure parochialis ecclesiæ per acceptationẽ archipresbyteratus: & si nõ ceciderit ab eo iure, vtrũ retinere possit parochialẽ ecclesiã, quã primo obtinuit.

Responsio. [illegible]

Item in regno Apuliæ sunt ecclesiæ habentes parochiã tenuissimæ quo ad fructus: propter q̃ ordinarij & alij, ad quos spectat collatio siue prouisio dictarũ ecclesiarum de more patriæ vni consueuerunt pluralitatem talium ecclesiarũ conferre, non recipientes ipsas ecclesias propter hoc se faciunt promoueri ad sacerdotium, nec etiam ad sacros ordines: & faciunt deseruiri dictis ecclesijs per vicarios temporales iuxta beneplacitũ suum: plurimi præterea summi Pontifices pluribus contulerunt q̃ possent acceptare in dictis partibus bñficiũ vsq; ad valorẽ xv. librarũ, vel xl. vel lx. vnciarum auri, cuius cõcessionis prætextu est videre, q̃ obtinuerint quinque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesijs: Modo q̃ritur, vtrũ reuocatoria nuper facta ad supradicta bñficia siue ecclesias se extẽdat?

Responsio. Respondetur quòd sic.

Episcopus cũ suo capitulo subuenire volens exiguitati cuiusdã collegiatæ ecclesiæ suæ diœcesis, quandã parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente consensu) post cessum vel decessum rectoris huiusmodi dictæ ecclesiæ collegiatæ vniuit. Nunc vero prædictã ecclesiam vigore nouæ cõstitutionis vacare contingit, quodã alio curato beneficio electo à rectore præfato, & prædicta ecclesia re & verbo dimissa. Hinc quæritur, an præfata vnio sub forma præscripta locum sibi vendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante, vel econtra?

Responsio. [illegible]

Item dubitatur si prædicta vel consimilis vnio facta fuerit per sedem Apostolicã, & sub forma prædictorum verborum, quid iuris?

Responsio. [illegible]

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longa consuetudine non potest inquirere, nec suspendere, nec excõmunicare vel absoluere, nec aliquã iurisdictionem exercere: sed ecclesias rectorũ sui archidiaconatus visitare põt, & procurationes ab eis recipere dumtaxat. Quæritur cum alias talis archidiaconus nullã habeat parochialem ecclesiã annexam dicto archidiaconatui, an ex præmissis sub forma dictæ constitutionis nouæ curam animarũ habere reputetur? Et est quærentis intentio, vtrũ oratio soluta posita prope finẽ constitutionis prædictæ ibi, necnon & illa quorũ ministris ratione beneficiorũ huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, &c. ponatur pro coniunctiua in casu dictæ constitutionis?

Responsio. Comprehenditur sub constitutione, [illegible]

Item cũ eidem bñficiũ curatũ obtinenti prouisum est de quodã archidiaconatu in quadã cathedrali ecclesia, cuius archidiaconatus ratione idẽ archidiaconus caput est cuiusdam ecclesiæ collegiatæ sæcularis: hic archidiacon[us] est in possessione pacifica, vel quasi visitandi & procurationes recipiendi dumtaxat. Cæterũ possessionem dictæ collegiatæ ecclesiæ nec habet, nec habuit, nec regimen canonicorum ipsius, nec quicquam percipit de decimis & alijs fructibus beneficij sui prædicti, omnibus his de facto per alium occupatis & detentis. Ex his quæritur cum præfatus archidiaconus pro parte sit in possessione iuriũ spiritualiũ prædicti archidiaconatus, & pro parte non, cum curam nõ habeat personarum ipsius collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & super ea & alijs iuribus ipsius pendeat lis in curia, vtrum talis archidiaconus retinendo istud curatum beneficium pœna nouæ constitutionis adstringatur?

Responsio. [illegible]

Item quidã in ecclesia collegiata à iurisdictione ordinarij exempta & Apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatũ, & in ea est caput capituli, & ad decanatũ assumitur decanus per electionẽ, nec electus à capitulo alia confirmatione indiget de cõsuetudine, sed tantũ electus instituitur & installatur à capitulo de consuetudine supradicta: ipse vero decanus ratione dignitatis conuocat canonicos ad capitulũ, & habet in capitulo primã vocẽ, vox tñ ipsius plus quam simplicis canonici in effectu nõ operatur. Ipse per se insolidũ ratione dignitatis, nec visitat, nec procurationes recipit, nec excõicat, vel suspẽdit, aut etiã interdicit, nec audit confessiones, vel absoluit, nec p̃decessores eius vnà cũ suo capitulo prædicta cõsueuerunt exercere, licet ipse & p̃decessores eiusdẽ vnà cũ suo capitulo excessus clericorũ prædictæ ecclesiæ interdũ delinquentiũ corrigere cõsueuerunt, & punire per chori priuationẽ & distributionẽ grossorũ fructuũ bñficiorũ, quæ in ipsa ecclesia obtinent: & ad ipsius capituli dispositionẽ pertinent suspensio & subtractio, & ipsorum delinquentiũ corporũ detentio aliquando, dũtaxat citra alicuius alterius iurisdictionis spiritualis exercitiũ, videlicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiendi, excõmunicandi, suspendendi, vel aliter seu aliàs interdicendi, confessiones audiendi, pœnitentias imponendi vel absoluendi. Quare cum dubitetur, an in casu simili constitutio noua præfata loquens de beneficijs curam habentibus animarum vendicet sibi locum: quæritur vtrũ decanus decanatum prædictum cum alio beneficio seu dignitate curã animarũ habente iuxta constitutionẽ antedictã ex dispensatione dudũ obtẽta possit licite retinere, & sine pœna constitutionis eiusdẽ?

Iurisdictio spiritualis in quibus consistat.

Responsio. [illegible]

Item in regno Siciliæ cõmuniter ecclesiæ parochiales atque curatæ consueuerunt per Apostolicam sedem, ac etiam per ordinarios, plures vni dignitates & alias parochiales ecclesias siue curatas obtinenti conferri, licet illi quibus conferebantur, essent impuberes quandoque, vel legitima ætate minores, & quòd ecclesiæ supradictæ quantum ad eos, quibus taliter conferebantur, nõ censebantur esse secundum consuetudinem à longis retro temporibus in dictis partibus obseruatam: quia cura earum in ipsis per capellanos etiã non perpetuos gerebatur. Cum itaq; multi fuerunt in curia Romana, ac regno p̃dicto & alijs partibus, qui per collationem Apostolicæ sedis, & ordinariorũ obtinuerint plura & multa talia beneficia, quæ ex virtute constitutionis præfatæ nuper editæ super curatis beneficijs dimittendis, oporteret eos dimittere, pium esset q̃ circa eorum indemnitatem Apostolica benignitas p̃uidere dignaretur

gnaret, & si sanctitati vestræ placeret, modus cõgruus videtur, quod quantum ad tenorem constitutionis præfatę, beneficia parochias habentia, siue curas in partibus supradictis, decernerentur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsorũ curæ per perpetuos vicarios gubernatæ: & quòd futuris temporibus per vicarios perpetuos gubernentur, & quod illi qui dicta beneficia obtinebant, & nondum dimiserunt, ipsa nõ teneantur dimittere. si qui vero dimiserint eadem, ad ipsa (quotcũq; fuerint) auctoritate vestra restituantur in integrum, ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent cõstitutione prædicta in contrarium super hoc edita non obstante.

Responsio. *Dimittant, & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item quæritur, vtrum præfata constitutio adstringat aliquem habentem ecclesiam curatam, & canonicatum & præbendam sacerdotalem simul, qui canonicatus & præbenda requirunt residentiam personalem?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item in quadam ecclesia cathedrali fuit olim facta compositio inter episcopum ex vna parte, & capitulũ ex altera, quod vicaria, quæ quandoque collata fuerat clericis, quandoque laicis, soli canonico per episcopum, ad quem spectabat collatio conferretur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officium, nec aliquam prærogatiuam, sed de obuentionibus curiæ vel iurisdictionis sæcularis ciuitatis habet tertiam partem, & in hospitio vicariæ habet carceres & custodem, qui vnà cum custodibus episcopi custodit captos?

Responsio. *Dimittat & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item in eadem compositione continetur, quod vnus archipresbyteratus, qui appellatur à nomine cathedralis ecclesiæ, vtpote archipresbyteratus Ferrariensis soli canonico conferretur: non tamen archipresbyter habet aliquam prærogatiuam in ecclesia vel ciuitate, sed habet ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & visitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticam exercere: sed aliam iurisdictionem nõ habet: dispensatum est cum tali auctoritate Apostolica, quod possit dicta beneficia retinere vnà cum quadam ecclesia, cuius cura per vicariũ perpetuum gubernatur. Nunc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia: Ratio dubitationis est, cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item dubitatur, an constitutio, Execrabilis. extendat se ad præfata tria beneficia.

Responsio. *Constitutio non extenditur.*

Quidam habens vnam ecclesiam curatam sine perpetuo vicario, habet aliam curatam, in qua est perpetuus vicarius. Quæritur an possit, nõ obstante noua constitutione, vtrumque retinere, maxime si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum.

Responsio. *Dispensatio [illegible] constitutionem [illegible].*

Item cum constitutio liget intra mensem à tempore notitiæ: & constitutio ipsa nondum sit publicata nisi in Romana curia: sed ad aliquos extra curiam perueniat per famam seu rumorem, & ad aliquos per relatum quorundam dumtaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis antequã constitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solemniter publicata in ecclesijs cathedralibus eorundem, & alijs locis solemnibus, in quibus consueuerunt talia publicari.

Responsio. *A tempore notitiæ, aliàs à tempore constitutionis nouæ.*

Item cum per constitutionem eandem dimitti debeant beneficia curata intra mensem vnico retento dumtaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter, sed etiam realiter, & absentes à beneficijs, in curia vel alibi existentes verbaliter ea dimittant & realiter, quod possunt. Quæritur an per hoc sit constitutioni satisfactũ, dumtamen postmodum non impediant per se vel per alios illos, quibus dominus Papa de beneficijs sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum.

Responsio. *Faciant realiter, vt citius possunt.*

Adomatus de Graphicano significauit paternitati nostræ, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione, in quibus nõ sunt perpetui vicarij. Paschasius presbyter significat paternitati nostræ, & infra. Ecclesia parochialis, in qua sunt plures sacerdotes, quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta.

Responsio. *Cadit sub forma.*

Item Prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in constitutione, habens perpetuum non cadit: quoniam si habent curam, locum habet constitutio, aliàs non.

Item idem in domibus beatæ Mariæ Theutonicorũ, Bethleem, & similibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Episcopus Tholosanus in redditibus plurimum abundans, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur: cui pro suffraganeis ecclesijs sunt deputatę quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur, & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tamquam suffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, alias alijs subijciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad solum Papam hęc omnia spectare: cui in singulari priuilegio, maiores causæ, maioraq; negotia reseruantur. patet in cap. 1. de transla. episcop. cum suis concordantijs.*

CAP. V.

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, Dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adijcere, & iuxta propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare. ¶ Sane considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione sollicita reuoluentes, quod in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altissimus ciuitatem & diœcesim Tholosanam singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi: Attendentes etiam, quòd licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria, quod ex suorum opulentia copiosa redditũum aliquid in ecclesia vel diœcesi Tholosana prouenisset in diuini cultus augmentũ: immo sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria, euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimoniũ crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tholosanus incrassatus & dilatatus, & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens Papa v. prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antefatæ longe minus in populo ac redditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dũ viueret, intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptũ. ¶ Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum quod prædictorum redditũum copia excessiua produxit, quam etiam cultum augere diuinum & spiritualem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam

Margin notes: Messis multa, operarij pauci. Matth. 9. — Matt. 20. — Hiere. 51 — Pastor singulorum vultus inspicere debet. — Psal. 72. — Diuitiæ quando sunt causa Dei relinquendi. — Deuter. 8.

tiam & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulū deputetur in dubio prouenire speramus, promouere salubriter intendentes. Præmissis & alijs suadentibus iustis causis; ex certa nostra scientia de fratrū nostrorū consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis ad laudē Dei, exaltationē Ecclesiæ, fideliūque salutem episcopatū ipsum dictamq; diœcesim Tholosanam Apostolica auctoritate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernētes, quod præter ciuitatem Tholosanā, quæ suam propriā & distinctā habebit diœcesim certis finibus limitandā, subscriptę quattuor villæ, quarū quamlibet, eisdem consilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridē de Caturceñ. diœcesis, cui adijcietur certa pars dictæ quondā diœcesis Tholosanæ, ac sancti Papuli de Riuis & de Lumberijs, & de ipsa quondā Tholosana diœcesi existentes quattuor separatas diœceses habeant certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de mōte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditū prędictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis sancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis Ecclesiæ ipsius ciuitatis Riueñ. sint decætero & habeātur perpetuo ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solemniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulo efferenda est, ipsam hucusq; suffraganeā ecclesiæ Narboneñ. ac totam quondā diœcesim Tholosanā de fratrū nostrorū consilio & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate, ac subiectione archiepiscopi, capituli, & eiusdem ecclesię Narboñ. penitus eximentes, eam ad laudē diuini nominis, & honorē ecclesiæ sanctę suæ in archiepiscopalē seu metropolitanam erigimus, eamq; honoribus & insignijs sedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apostolica decernendo, vt exnunc pro metropolitana ecclesia in perpetuū habeatur. Et quia etiam dignū est, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum congruum numerū filiarū, ac decentem prouinciā habeat, vt ad iudiciū archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorū episcoporū, & personarū ecclesiasticarum, ac ciuitatū eiusdem prouinciæ iuxta sacrorū statuta canonum referantur: Nos præfatas quattuor ciuitates & ecclesias cathedrales cū earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnō ciuitatem & ecclesiā Apamiarum cum sua diœcesi exnunc ipsius ecclesiæ Tholosanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholosana in perpetuū fore decernimus, & iure metropolit. subijcimus, & subiecta esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœcesi Caturceñ. & Bituriceñ. prouincia, & Apamiarū ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narboñ. hactenus fuisse noscuntur: necnō reliquas tres ciuitates & ecclesias sancti Papuli Riueñ. & Lumberiaceñ. quæ ab olim de diœcesi Tholosana fuerunt, cum earū diœcesibus, conuentibus, collegijs siue capitulis à iurisdictione, potestate ac subiectione quacūq; Bituriceñ. & Narboñ. archiepiscoporū, ac Caturceñ. & quondam Tholosañ. episcoporū, capitulorū & abbatū, atq; conuentuū & ordinariorū quorumlibet aliorū ecclesiasticorū, quibus quomodolibet fuerant hucusq; subiectæ, auctoritate præsentiū perpetuo eximentes de prædictorū consilio & plenitudine potestatis. ¶De bonis autē redditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholosañ. ipsi Tholosañ. decē millia, & singulis aliis prædictis ecclesiis (Apamiarū excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus, iuribus, vltra illa quæ habere dinoscitur, certam assignabimus portionē nostris alijs litteris distinguendā) singula quinque millia librarū Turoñ annui redditus & perpetui prouentus, quæ quidē vnicuiq; illarum suisq; pontificibus (dignitate ac onere & circūstantijs alijs attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter redditus, prouentus & iura, quæ ad prædictas ecclesias & cōuentus earū antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipsarū ecclesiarū cōmodū intendimus ordinare: exnūc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis cōcedimus, donamus, ac etiā deputamus percipienda integraliter per ipsarū ecclesiarū præsules, qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionē seu limitationē diœcesum singularū per alias nostras litteras faciendā. ¶Interim tamē distinctione seu limitatione prædicta pendente, volumus quòd eorū quilibet summā cum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorū, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuū vero redditnū, prouentuū & iuriū ipsorū, quod facta de illis (vt præmissum est) assignatione, superest, necnō iurisdictionē spiritualē & temporalem, quæ ad dictū quondā episcopatū Tholosanū vsque ad tēpus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione seu limitatione post tacta pendente faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiā si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionē assumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate litterarū Apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitū, quibus per id nullū volumus præiudiciū generari) nunc & in antea vsq; ad distinctionē diœcesum vacatura, dispositioni nostræ, ac sedis Apostolicæ de fratrū ipsorū consilio reseruamus. ¶Hæc igitur per dictæ sedis prudentiā circūspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura tēporibus, & robur incōmutabilis firmitatis obtinere volētes, auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscūq; præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali vel episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationē, Apostolicā reseruationē, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim exnunc irritū decernimus & inane, si secus super his à quoquā quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium prçsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu, excōmunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula, siue collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus nō nisi per Romanū Pontificē absolutionis beneficiū (præterquā in mortis articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominū liceat hanc paginam nostrarū diuisionis, voluntatis, constitutionū, erectionū, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu &c. Datum Auinioñ, vij. Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno primo

Idem

Ecclesia Tholosana fuit olim suffraganea Narboneu ecclesiæ.

Ecclesia vna quādoque fit mater de filia.

Ecclesiæ Tholosanæ quantū habuit in redditibus.

Excōmunicationes, interdictū, & suspēsio in diuersis feruntur.

In articulo mortis nulla est casuū reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt Concil. Triden. sessio. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

¶ Idem.

¶ *Impedientes episcopatus Tholosani erectionem in ecclesiã cathedralem, & eius diuisionẽ in quinque diœceses vltra pœnas in constitutione superiori declaratas, perdunt feuda & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiastica efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.*

CAP. VI.

j NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrũ nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatũ Tholosanũ in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiã: quatuor villas, quarũ quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturceñ. diœcesis adijcienda sibi certa parte quondam diœcesis Tholosañ. alterã in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliã in villa de Riuis & de Robestria quondam Tholosañ. diœcesis. Quas quidẽ ecclesias vnà cũ Apamiarũ ecclesia tãquã suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholosanæ ecclesiæ. De bonis quoque & redditibus dicti quondam episcopatus Tholosañ. tam ipsi Tholosañ. quàm prædictis ecclesijs suffraganeis certã portionẽ, quã vnicuique illarũ debere sufficere vidimus, prouidimus assignandã, totali bonorũ & redditüum ipsorũ residuo dispositioni nostræ & sedis Apostolicæ reseruato. Alia etiã circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscũq; præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status etiã si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationẽ nostram impedire præsumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritũ & inane si secus super his à quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa scientia contrariũ facerent, nisi resipuerint cum effectu intra octo dierum spatium post publicationẽ ordinationis ipsius, excõicationis in personas, interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in Apostolicis litteris [a] inde confectis plenius cõtinentur. ¶ Verum quia ipsa nostra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius speratur seruari, quò pluriũ & grauiorũ vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationẽ inconcussam ipsius eò amplius anhelãtes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & salutẽ fideliũ animarũ noscitur redũdare, præfatis adijciendo sententijs omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationẽ eandẽ, aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impedientibus dantes consiliũ, auxilium, vel fauorẽ directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiã si archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatiũ post publicationẽ præsentiũ ab huiusmodi impedimento seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officijs & beneficijs quibuscunq; spiritualibus & tẽporalibus etiã si dignitates vel prælaturæ quæuis, fuerint, quæ ab ecclesijs seu in ecclesijs quibuscunque obtinebunt seu obtinent, ex certa nostra scientia & de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritualia & temporalia, dignitates & prælaturæ ad ipsas, ad quas spectant, reuertantur ecclesias, & deuoluãtur ad rectores, capitula seu collegia earundẽ, quod de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionẽ aut alium modũ licitũ idoneas personas assumãt. Personasq; ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus ad quæcunq; ecclesiastica beneficia obtinẽda. Nulli ergo omnino hominũ, &c. Datum Auiñ. iiij. Non. Augusti Pontificatus nostri anno 1.

a ¶ [Litteris.] intelligit de c. 5 proxi. quod propter istam & sequentẽ, extrauagantes iam dudum impressas, curauimus imprimendum.

¶ Idem Bartholomæo electo Narboñ. diœce. Aguelmo de Blauia Engolimeñ. Eduen. Archid. & magistro Berengario de Lagijs Lemouiceñ. & Narboneñ. ecclesiarum canonico.

¶ *Executores quatuor dantur ad pœnas superiores solemniter publicandas.*

CAP. VII.

ij NVper ex certis causis, quæ nostrum & fratrũ nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, & cætera.

Vt supra proxime vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.

Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mãdamus, quatenus priuationẽ & inhabilitationẽ nostrã huiusmodi vos omnes seu tres, vel duo, siue vnus ex vobis, per vos vel alium seu alios in ecclesijs & solẽnibus locis & alijs, de quibus & quotiens expedire videritis, solemniter publicetis: ne quisquã valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auiñ. ij. Idus Nouembr. Pontificatus nostri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

¶ *Dispensat cum quodam abbate vt episcopus possit esse, licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Roma. xv.*

CAP. VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifestis causis, quę ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbañ. olim villam de Lũbanis, tunc intra Tholosanæ diœcesis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, per litteras nostras sub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatisque vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis sancti Augustini extunc haberetur & existeret cathedralis: ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in te abbatem eiusdem ecclesiæ virum vtique litteratum & litterarum scientia præditum, vitæ morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuũ direximus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonsuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno vel circa constitutus esse dicaris, super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nostrorũ consilio ipsi ecclesiæ præfecimus in episcopũ & pastorem, curã & administrationẽ ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & tẽporalibus committendo. Vnde licet nondũ sit tibi munus cõsecrationis impẽsum, nec Apostolicas litteras promotionẽ tuã huiusmodi cõtinẽtes (cũ illas nõ habeas) possis ostẽdere: Nos tibi vt (cõstitutione felicis recordationis Gregorij Papę octaui prædecessoris nostri & qualibet alia super hoc in contrariũ

Dispensationem hic esse obtinet, q multis qualitatib' pollet.

edita nequaquam obstante) possis eiusdē ecclesiæ Lumbañ. & quorumcumq; bonorū ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis, &c. Datū anno quarto vt supra.

¶ Idem venerabili fratri Bertrando episcopo montis Albani ad vniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione vocato.

¶ *Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, quæ de nouo fuerat in cathedralē erecta. hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.*

CAP. IX.

Ecclesię cuiuslibet status est per Papam attendēdus.

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciē sollicitæ considerationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum singulæ pastoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur, Quorum dispensatione prouida & prouidentia circumspecta (illius cooperante clementia, qui vere pastor & rector agnoscitur) spiritualiū & temporaliū proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villā montis Albani tunc intra limites Caturceñ diœcesis cōstitutam, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrū nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis ciuitatis vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia monasterij illius loci mōtis Albani monasterij Casa Dei ad Romañ. Eccles. nullo medio pertinentis ordinis sancti Benedicti Claremoteñ. diœce tunc immediate subiecta, extunc haberetur & existeret ecclesia catedralis. postmodū vero de celebri ac salubri prouisione ipsius ecclesię montis Albani, vt sponsi solatio lætaretur, sollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus notitiam, quòd eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: Ad te tunc monasterij prædicti abbatem, quem litterarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuum, in temporalibus prouidum, in spiritualibus circūspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata diu apud sedem Apostolicam approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorū exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis eidē ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficiētes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibiq; curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodū faciendo per venerabilē fratrem nostrū Berengariū episcopum Tusculañ munus consecrationis impēdi: Firma spe, fiduciaq; tenētes, quòd eadē ecclesia monasterii Albani (Dominica assistēte clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studiū fructuosum seruabitur à noxijs & aduersis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quam suaue, ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus sollicitusque custodi, vt liber non pateat aditus inuasori, & Dominus insuspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentē, cursu consummato, qui tuo labori præponitur, & horum fide seruata, quæ tuæ sollicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Ecclesia sponsus prælatus dicitur esse.

Ecclesia viduatæ præficiendus, in multis debet esse commendatus.

Prælatus bonus multa bona facit ecclesię.

Iugum Dei est leue & suaue.

Fidelis in modico supra multa constituetur.

¶ Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduneñ. collectori fructuum primi anni, & cætera.

¶ *Declaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum vsque ad certi temporis spatium deputatorū pro camera Apostolicę oneribus facilius supportandis, possit cū obtinentibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c.*

CAP. X.

POstulasti per Apostolicæ declarationis euidentiā edoceri, quid tibi super dubijs infra scriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionē fructuum prædictorum (alias præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque consultationi breuiter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia prout melius & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiras & tibi videbitur, valeas conuenire. Nos enim ipsorum diœcesan. & tuam conscientiam super his oneramus. ¶ Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis qui horis intersunt: sic quòd illæ quæ soluuntur ijs qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. ¶ Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuum prædictorum, vt videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias vt plurimū à decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis viuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turoñ. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum posset canonico ebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere; volumus quod de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prædicto ebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiā huius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de præbēda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, cum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur; declaramus sub deputatione seu reseruatione comprehendi præfata, vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonicorum ipsorum

Conscientiam aliquorum quandoque Papa onerat.

Redditus pro Missis celebrandis à decedentibus relicti, non sunt aliquatenus diminuendi.

Papa in perceptione fructuū est fabrica præferendus.

CVm nonnullæ.] a ¶Prædictos.] aliàs prædicta. b ¶Curtuum.] aliàs cultuum.

Tessari de bonis ecclesiæ, an clerici possunt. vide not. in c. præsenti. & offic. ordi. lib. 6.

Ipsorum absentia nõ obstante. Ridiculum enim esset vt eadẽ fabrica potiori quàm nos priuilegio in talibus vteretur. ¶De illis denique qui licet per multos menses tenuerint ecclesias vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patriç prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum: placet nobis & volumus, vt si est ita, oblationi huiusmodi cõdescendas: per hoc tamen nõ intendimus cõsuetudinẽ approbare prędictam. Datum Auinioñ. v. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

¶Idem.

¶Cum Romanus Pontifex pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurima ambiguitates orta sunt, quas hic soluit.

CAP. XI.

Praebitur beneficiorũ à Papa quandoque pro Ecclesię Romanæ necessitatibus reseruantur.

Dubitationes sunt amputandæ.

j CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesijs canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubiũ an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsque ad triennium vacare cõtingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma litteras duximus reseruandos, iuxta tenorẽ litterarum ipsarũ cameræ nostræ soluere teneãtur: præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis litteris eximantur. ¶Nos dubitationẽ huiusmodi amputare volentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd cũ sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiã includantur, prædictos[a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum, monasteriorum regulariũ, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quæ in beneficijs ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum litterarũ tenorem debere persolui: ac id idem super solutione omnium fructuum, redditum & prouentuum commendatariarum, curtuum[b], seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficijs ecclesiasticis (vt prædicitur) concedũtur (nisi dumtaxat in fructibus illorum, quç sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari. ¶Præterea cum in aliquibus ecclesijs tam cathedralibus quàm alijs, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarũ corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mẽsibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa, aut aliàs pro eorum negotijs de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesijs eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) ministrãtur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuũtur sine fraude. ¶Adijcimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti curatum beneficiũ, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi pacificam possessionẽ adeptam & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdẽ primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formã dictarũ litterarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi vero fructuũ, redditũum & prouentuũ beneficiorum ecclesiasticorũ non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiusmodi cum vacare contigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta; reliquam vero medietatẽ ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficiũ huiusmodi dignoscitur obtinere. ¶Grangias autem & alia loca Cistercieñ. ordinis & aliorũ locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorũ, eorumque fructus, redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac litteris nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Distributiones quotidianæ, quandoq; consistunt in potu & pane, quandoque in alijs rebus.

Horarum, quę tã sunt diurnæ, quã dam nocturnæ.

Administratores ad volũtatẽ superiorũ qui que sunt remobiles.

¶Idem.

¶Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apostolicæ deputantur.

CAP. XII.

ij CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubiũ, an si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo vacant ratione deputationis fructuum, redditũum, & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras litteras duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatẽ huiusmodi remouere volentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶Benedictus xij.

¶Dispositioni Apostolicę reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentiũ si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia nõ distãtibus.

CAP. XIII.

AD regimen Ecclesiæ generalis quaquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desiderijs vt debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina & alia benficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesijs, monasterijs & beneficijs prælibatis. ¶Præmissorum itaque consideraᐨ

Beneficijs vacãtibus sunt assumendi viri qui illis præsint & prosint.

a ¶ *Omnes patriarchales.*] accipe infra, in fine reseruamus ordinationi, & cætera.

siderations inducti, & suadentibus nobis alijs rationabilibus causis nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorũ Pontificum vestigijs inhærentes, omnes patriarchales[a], archiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, Prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, secularia & regularia quæcunque & qualiacumque fuerint, etiam si ad illa personæ cõsueuerint seu debuerint per electionẽ seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, & in posterũ vacatura, necnon per depositionem vel priuationem seu translationem aut muneris consecrationis suspensionem, per felicis recordationis Ioannẽ Papã xxij. prædecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciẽdas vbilibet: Necnon si forsan tempore iã dicti prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renuntiatio, & admissa per ipsum prædecessorem vel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum vel postulatorum, & in antea eligendorum seu postulãdorum ac renuntiantium electionem cassari, vel postulationẽ repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictã vel alibi vbicumque: Ac etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesiæ Romanæ ac officialiũ dictæ sedis videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum litterarum contradictarum, & Apostolici Palatij causarum auditorum, correctorum, & scriptorum litterarum Apostolicarum ac pænitentiarij præfatæ sedis ac abbreuiatorũ, necnõ commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcumque legatorum siue nuntiorum, ac in terris Ecclesiæ Romanæ rectorum & thesaurariorum, per dictũ Ioannem prædecessorẽ vel nos specialiter deputatorũ, seu missorũ hactenus vel à nobis deputandorũ aut mittendorum in posterum nunc vacantia & in antea vacatura vbicumque dictos legatos vel nuntios seu rectores aut thesaurarios, antequã ad Romanã curiã redierint seu venerint, rebus eximi cõtigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuscunque negotijs ad Romanam curiã venientiũ, seu etiam recedentium ab eadem si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales nõ distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce: Ac etiam simili modo quorumcumque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacumq; causa ad quæuis loca secedentium: si eos antequam ad dictam curiã redierint in locis vltra duas dietas ab eadẽ curia (vt præmittitur) non remotis; dũmodo eorũ propriũ domiciliũ nõ existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoueri: nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura: Rursus monasteria, Prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbẽdas, & ecclesias cæteraq; beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cũ cura vel sine cura, quæcumque & qualiacumque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint & debuerint per electionem aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia: Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt: Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarũ ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannẽ prædecessorẽ, seu auctoritate litterarum nostrarũ, vel ipsius Ioannis prædecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cũ fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostræ (donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidere cõcesserit) de ipsorum fratrũ consilio, auctoritate Apostolica reseruamus: decernentes extunc irritum & inane si secus super præmissis & quolibet eorum per quoscumque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunq; constitutionibus à prædecessoribus nostris Romanis Põtificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis vel alicui siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo M.cccxxxv.

Electio cassatur, & postulatio repellitur.

Officiarij Papæ diuersi sunt.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Beneficia quæcumque sint dispositioni Apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

CAP. XIIII.

Lites ex incertis dubijs sæpe oriuntur.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) suæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis, conspexerit in Domino salubriter expedire. Cũ itaque nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore dumtaxat durare voluerunt, quæcumque beneficia ecclesiastica, quæ sui & sanctæ Romanæ Ecclesiæ viuentium, & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitũ Cardinalium eorundẽ vel aliàs recessissent, necnon illa quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ Apostolicæ debitorum collectores, & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vniti succollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuscunque locis vacauerint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorũ beneficiorũ occurrentibus vacationibus, inter vtriusq; iuris interpretes, etiã officiales Romanæ curiæ sæpenumero hæsitatũ extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationẽ & decretũ prædicta, reseruata vel affecta remanserint: ita quòd nullus præter Romanũ Põtificẽ de illis disponere potuerit siue possit reseruatione

ſeruatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis. Ac cum propter ambiguitatẽ huiuſmodi varias quoque iuriſperitorum opiniones & diſcrepationes ipſas aduerteremus: plerumque pro reſeruatione & affectione præmiſſis, interdum vero ecõtra pronuntiatum & diſſinitum fore. ¶ Nos qui vigilis more paſtoris ſuper his maturo prouidendum eſſe conſilio non indigne cenſuimus, Et propterea in ſingulis cautis ſuper quibuſuis beneficijs eccleſiaſticis eandẽ ambiguitatẽ quomodolibet cõcernentibus, vſq; ad noſtrum beneplacitum ſuperſedere mandauimus: cupientes (quemadmodum noſtro incumbit officio) dubijs huiuſmodi finem imponere: ſubditorũ obuiare diſpendijs, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani v. Gregorij ix. Bonifacij viij. Romanorũ Pontificũ etiã prędeceſſorũ noſtrorũ, qui ad ſubmouenda altercationũ fomenta, & ambiguitates huiuſmodi lucidandas, declarationes ſimiles per ſuas litteras ediderunt, veſtigijs inhærendo, ac prouide conſiderantes effectum: per reſeruationẽ manuſque appoſitionem eorundẽ prædeceſſorum in dictis beneficijs ineſſe productũ per obitũ ipſorum nequaquam cenſeri debere reuocatũ. Romani quoque Pontificis manus appoſitionẽ prædictã tantæ efficaciæ tantæque virtutis exiſtere, vt etſi litteræ Apoſtolicæ ſuper prouiſionibus beneficiorũ, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretũ & & reſeruatio huiuſmodi apponuntur, ex aliqua cauſa ſuum debitũ non ſortiantur effectum: facultatẽ tamen prouidendi de beneficijs taliter reſeruatis quibuſcumque alijs fuiſſe ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis cõſtitutionis edicto de venerabiliũ fratrũ noſtrorũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinaliũ cõſilio omnia & ſingula beneficia eccleſiaſtica ſecularia & cuiuſuis ordinis regularia, etiam ſi præpoſitatus, canonicatus, præpoſituræ, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint: etiã ſi ad illa conſueuerint, qui illis præficiuntur per electionẽ aſſumi, eiſq; cura immineat animarum (vt præmittitur) reſeruata, & per Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros canonice intrãtes in poſterũ reſeruanda, ac etiã quouis modo vacãtia & in antea vacatura: per huiuſmodi reſeruationẽ & decretũ remanſiſſe, & remanere ſemper affecta, nullumque de illis (cũ primũ vacare cõtigerit) præter eundẽ Romanum Põtificem ea vice quouis modo diſponere potuiſſe ſiue poſſe, harum ſerie decernimus & pariter declaramus. Quòd tam in pendentibus etiã per appellationẽ, quàm in futurũ ſuper eiſdẽ beneficijs vt præmittitur reſeruatis, cõmittendis cauſis, per dilectos filios magiſtros capellanos noſtros cauſarũ Palatij Apoſtolici auditores, atq; alios quoſcumq; delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obſeruari: & ſecundum prẽmiſſa, nec aliter ſententiari & diſſiniri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata: Decernentes exnunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Marcũ, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvij. Calen. Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

Prelatus vigilem paſtorem imitari debet.

Lites debent eſſe breues.

Romani Pontificis manus eſt magnæ virtutis.

Beneficia per quid dicuntur affecta.

Vſcepti.] Hæc decret. poteſt intitulari ſub titulo, de reſcriptis. vel ſub tit. de elect. vel, ne ſede vac. vel ſub illo, vt eccl. bene. vel ſub illo, de ver ſig. Et diuidit in quinque partes. Primo ponitur concedendæ conſtitutionis duplex occaſio. Secundo tacti, de quo agitur, ſummaria recitatio. Tertio ſuper taxatis cõſtituitur. Quarto de nõ taxatis annectit. Quinto nõ ſeruantibus diuerſa pœna apponitur. Secunda, *Cum itaque.* Tertia, *Nos de illo.* Quarta, *In illis.* Quinta, *Et ſi quicquam.* Et ſic hæc facta eſt ad declarationẽ illorũ iuriũ ſ. vt eccl. bene. c. vnico. in fi. ne ſe. va. c. 1. per Inno. de ver. ſign. tua. de priuileg. ſi Papa. & de præben. ſi tibi cõceſſo. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

Hæc extrauagãs reperitur inter xx. Io xxij. ſub tit. de elect. cum gl. dñi Zenzelini. hic vero ponitur cum gl. Guillermi de monte Lau.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

¶ Ioannes vigeſimus ſecundus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Papa volens prouidere diuino cultui & miniſtris eiuſdem, & occurrere diſpendijs, quæ ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium eccleſiarum primi anni, quæ competunt ex diuerſis titulis aliquibus eccleſiis ſeu perſonis: ſtatuit, quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ conſueuerunt in decimæ ſolutione taxari, collectores ipſorum annalium ſint contenti ipſa ſumma, pro qua conſueuit dari decima, ſi ipſam eligendam duxerint totali reſiduo penes eum cui collatum eſt beneficium remanente: vel dimiſſa eidem ſumma prædicta, poſſint dictum reſiduum ſibi aſſumere, dum tamen alterum intra decem dies dicti eligant collectores: aliàs poſt decem dies ipſorum optio in beneficiatum tranſeat ipſo iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quòd ſi alter dimidia noluerit contentari, ipſa in volentem tranſeat ipſo iure. Et ſi quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.*

CAP. VNICVM.

SVſcepti [a] regiminis nos cura ſollicitat, vt quæ in Eccleſijs non abſq; diſpẽdio [b] miniſtrorum [c], & cultus [d] detrimento diuini ſeruari videamus, per appoſitionem cõgrui moderaminis in melius reformemus.

a ¶ *Suſcepti.*] ſimile ſ. de præbend. ſuſcepti. lib. 6.

b ¶ *Diſpendio.*] de his de reſcrip. diſpendia. in princ. lib. 6.

c ¶ *Miniſtrorum.*] generi enim taltum intendit hic Papa prouidere, nõ autem perſonis ſingularibus, & ſic erit perpetuũ & fauorabile. arg. 12. q. 2. liberti. maxime cum fiat in fauorem diuini cultus, vt patet j. alias enim mere perſonalia perſonas nõ tranſgrediuntur, immo cum eis pereunt, & maxime debent vt odioſa reſtringi. inſt. de iure natu. §. ſed & quod princi. ſ. de reſcri. quia per ambitioſam. lib. 6. Notanter etiã dicit, miniſtrorũ, ſub nomine officij, nõ proprio: quaſi dicat hic Papa, prouidere intendimus arti & virtuoſę induſtriæ hominũ, non naturæ: ſicut econtrario vitium hominis debet haberi odio, non natura. 82. diſt. odio. & 86. diſ. donare. Notabis etiam hic, ꝙ Papa nedum diuino cultui, de quo j. immo etiam diſpendio miniſtrorum prouidere intendit, etiam principalius & fortius: quod patet in hoc, quod in ſcripturæ ordine hic præmittit. arg. iurium. ſ. de elect. ſi quis iuſto. & de pręb. mandato. lib. 6. Ex quo ſequitur, ꝙ nedum reſidentes vere, ſicut ſunt illi, qui interſunt horis diuinis: immo etiam præſumptiue & iuris fictione, ſicut exiſtentes in Papæ vel Cardinalium ſeruitio, vel ſtudio theologiæ, vel ſimiles gaudeant huiuſmodi beneficio decre. de quo dicit infra. Guli. de monte Laudu.

Vitiũ odio proſequimur, non naturam.

d ¶ *Et cultus.*] multa ſunt ſpecialia in fauorem diuini cultus ſtatuta ſ. de conſti. ex parte. de reſcrip. quia per ambitioſam. lib. 6. de cele. Miſ. graui. concil. Vienneñ. vnde cum cultus diuinus ſit iuris publici. 1. diſt. ius publicum. pactio priuatorum tolli, ſeu ipſi renunciari non poteſt. ff. de pac. l. ius publicum. ſ. de foro compe. ſi diligenti. maxime cum videatur inhærere præceptis primæ tabulæ. 32. q. 7. quid in omnibus. ex quo videtur, ꝙ etiam Papa non poſſit ſuper hoc ſine magna cauſa diſpenſare: cum ſola infirmitas ab hoc excuſat, ne vicarius tollat penſum à domino ſibi ſpecialiter ſuper quemlibet viuentem de eius patrimonio reſeruatum. ſ. de cele. Miſ. cap. 1. nec etiam ſuper ſubtractos: niſi illud reſtituat, vt ſic non remittatur peccatum: ſi cum poteſt (maxime

Cultui diuino renũciari non poteſt.

Dro) non restituetur ablatum: cum etiam idem esset de pensione alicui domino priuato subtracta. arg. s. de vsur. cum tu. 16. q. 1. reuertimini. cum simi. Sed nunquid poterit huic beneficio renuntiari? Credo quod sic, inquantum tangit ius cuiuslibet priuati: sed inquantum Ecclesiæ, non. argu. s. de arbi. cum tempore.

a ¶ *Cum itaque.*]Secunda pars.

b ¶ *Ecclesiis.*] de quibus si in priuilegio vel statuto expresse actum est, expressioni stabit. s. de priuil. accepimus. 9. q. 3. conquestus, saluo

Cum itaque ª in nonnullis Ecclesijs ᵇ obseruetur ᶜ, & à longis ᵈ retroactis temporibus fuerit obseruatum, quod fructus † primi vel secundi, aut alterius ᵉ cuiusque sequentis anni beneficiorum vacantium ᶠ in eisdem, defuncto vel fabricæ, aut ecclesijs vel personis habentibus annalia de con

¶Vide extrauagantē Pij V. Pontificis maximi incip. Durum nimis.

hoc quod legitur contra consuetudinem vel statuta inferiorum. s. de elect. sæpe. & de offic. ord. præterea. lib. 6. aliàs vius obtinuit, quod monasteria seu loca collegiata nō comprehendantur: multominus ipsæ Ecclesiæ cathedrales. arg. s. de præb. c. si. de concess. præben. dilectus. Si quæras quam Ecclesiam dices collegiatam vel conuentualem quantum ad hæc? Credo quod illa dumtaxat, in qua sunt duo vel plures tanquā facientes vnū corpus, consueuerit conuentus, capitulū vel collegiū vocari: & sic nihil facict ibi pluralitas personarū vel paucitas: dum tamē sint duo vel tres: sed ipsa realitas, scilicet quod ibi conuersentur, vt vnum corpus facientes insimul. Item credulitas gentiū & opinio, scilicet quod cōiter à gentibus consueuerunt sic appellari & haberi vt tales. hoc dico per iura. s. de elec. nullus. de exces. prælator. dilecta. de proba. per tuas. qui fi. sint legi. transmissæ. 3. q. 7. §. tria. de præb. de multa. per Iuno. Quid ergo erit de Prioratibus monasteriorum Olumal. Casæ Dei Grandimonten. maioris monasterij Præmonstraten. vel similibus, in quorum aliquibus quandoq; consueuerunt esse quattuor monachi, quandoque octo associantes Priores ibidem, nunquid collectores percipient talium annalia cum vacabunt? Credo quod non debeant collectores ab istis tamquam à collegiatis excludi: cum tales potius sint tamquam per modum associationis, quàm collegij seu conuentus. per cap. dilecta. de hoc plene notaui s. de rescript. & si principalis. & de statu reg. ne in agro. Sed quid de celeraria Ecclesiæ sancti Stephani Tholosæ: in qua de anno in annum mutantur celerarij: vel de archipresbyteratibus diœcesis Bituricen. qui ad mutationem archiepiscopi vel capituli in regimine cathedralis Ecclesiæ renouantur: nunquid à talibus percipient? Credo quod non, cum non dicantur vacare proprie: nec institutio beneficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales: sed apud illos potius, quorum isti vices gerunt: sicut dicitur de vicarijs temporalibus in fine extrauagantis, Execrabilis. & dixi s. de offi. vica. quæ de Ecclesijs. concil. Viennen. facit s. de consue. cap. 1. lib. 6. in verb. perpetua. Et idem dico pari ratione de grangijs monachorum alborum, vel monialium fontis Ebrandi sanctæ Claræ, vel de Prolhano seu similium, & de alijs possessionibus traditis sub annua pensione fratribus de ordine, vel alijs ad vitam vel aliud tempus modicum. quæ per eorum cessum vel decessum non dicerentur vacare, vt s. de præben. quamuis. in princ. lib. 6. 16. q. 1. possessiones. facit quod legitur & not. s. de præscrip. si diligenti.

Ecclesia quando dicatur collegiata.

Archipresbyteri Bituricēn mutantur mutato prælato.

c ¶ *Obseruetur*] sub prætextu priuilegij vel statuti. de quibus j. Galiel. de monte Laudunē.

d ¶ *Et à longis.*] & hic vbi consuetudo allegatur. Et sic nota sufficere consuetudinem longi temporis. de quo dicetur plenius infra.

e ¶ *Primi, vel secundi, aut alterius.*] vel tertij, vel quarti, seu deinceps: sicut dicit lex de replicationibus. insti. de excep. quod in infinitum est ire hodie in aliquibus locis, quæ infinita, tamquā dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partibus merito est reprobanda. arg. s. de rescrip. cum in multis. lib. 6. Hic quæro primo, si contingat in primo anno bis vacare beneficium: an ille cui primi anni fructus competunt, habebit eos per duos annos? Dicunt quidam quòd habebit à tempore primæ vacationis vsque ad secundam, & à secunda per totum annum completum. per l. ff. ad senatusconsul. Turp. l. in senatusconsultum. §. quamquam. Secundo quæro, an posito quod de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo inibi colligeret: si Papa pro se vel pro passagio hoc simpliciter leuandum iusserit, vel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit: quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc verbum, anteferri, non esset dubium: immo etiam dato quod non sit, adhuc videtur quod Apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare: licet vltimus sit in concessione, ex quo concurrit cum alijs: iuxta ea quæ leguntur supra de præben. hi qui. lib. 6. maxime si adiecerit Papa in suo priuilegio, illis non obstantibus: de quibus legitur s. de rescrip. alias de priuileg. si Papa. lib. 6. vbi dictum est latius de hoc in fine.

Infinitas reprobatur.

f ¶ *Vacantium.*] à tempore scilicet introductionis, consuetudinis, priuilegij, vel statuti, & sic alia beneficia quæ ante istam introductionem vacare inceperant, licet illis superuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt sub aliquo illorum, cum constitutio iuris publici vel priuati non extendat se ad præterita vel pendentia, nisi de his expresse caueatur in ipsa. in authen. vt cum de appellat. cog. in prin. s. de iud. dispendiosam. in fi. concil. Viennen. Quod credo verum, si sit ibi adiectio aliqua certi temporis, vt quia dicitur, fructus vacantium per tres annos: quia tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam, vel editam si fit decretum. in authen. vt fa. no. constit. in princip. s. de elect. si eo tempore lib. 6. arg. s. de verbo. signi. abbate. de elect. quia propter. vel etiā si verbum futuri temporis sit ibi insertum: puta, vacatura, vel vacabunt, vt s. de rescrip. alias de priuil. si Papa. lib. 6. Secus si dixit simpliciter fructus vacantium, vt hic videretur, quia tunc intelligi debet etiam de ijs, quæ inueniuntur tempore concessionis libere vacare aliàs quàm per adeptionem pacificam secundi: quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt s. de præben. si tibi concesso. lib. 6. & pari ratione idem de permutatis videtur, vt j. dicetur, & dixi s. de præben. si plures. concilium Viennen. Et credo quod pacifica adeptio secundi sufficit ad hoc, quod primum quod incompatibile est, ipso iure vacet: ad lucrandos in hoc casu fructus in quocumque beneficio minori episcopatu, siue sit solemnis abbatia, seu quod vis aliud: dum tamen aliàs sub tali forma caderet: per iura s. de præben. de multa. de elect. commissa. lib. 6. 21. q. 1. si quis. excepto episcopatu propter quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tempora de consecrandis episcopis: quod est speciale in ipsis, vt s. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. in princip. Sed quæ beneficia dicentur vacantia in hoc casu? Dic vacans proprie dicitur, quod à nemine est occupatum seu possessum, & ideo hæreditas iacens vacare dicitur: nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est. ff. de effrac. & expil. l. 2. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et potest dici vacans de iure & de facto. Item de iure tantum, non autem de facto, vt s. de rest. spo. c. 2. Item de facto tantum, non autem de iure. s. de concess. præb. cum nostris. Sed in primo casu hoc contingit multipliciter, morte, renuntiatione, depositione, permutatione. Mors enim naturalis omnia soluit, in tantū quod etiā si in instanti miraculose resuscitetur sicut Lazarus, nō recuperaret beneficiū: immo ipsum collectores leuarent. arg. eorū quæ leguntur & notantur 33. q. 7. licite. nec in beneficialibus aliquid de iure mortuus ad successorē transmittitur, seu ius vnius continuatur in alium: nisi sola lis incepta prius cum mortuo: & hoc fit de quadā æquitate, nō de rigore: cū ius beneficiale adeo personale sit, quod personā non transgrediatur: immo in successore per omnia ius nouū creatur: licet secus sit in successionibus hæreditarijs, in quibus successor secūdus in iure primi succedit continuando ius primi ad secundum sine innouatione iuris: vt hæc probantur s. de de præb. c. 1. 7. q. 1. Moyses. s. vt lite pendent. si hi cōtra quos. in fi. ff. de iud. tā ex cōtractibus. & idē in iure proprietario reali, seu personali, quāuis ecclesiastico. s. de offic. deleg. quoniā. vt lite pendē. ecclesia maxime vniuersali. s. de testi. significauerunt. in prin. cū ibi notatis. de hoc dicetur in Extrauag. Execrabilis. In alijs autē modis sicut in cessione & similibus licet perdatur ius, dū tamē aliàs legitime fiat, non tamen ipsa possessio, nisi hoc per sententiā iudicis declaretur, vel nisi euidenter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto vel verbo: cum semel possidens semper possidēs præsumatur. hoc probatur s. de hæret. cum secundum. de præb. licet episcopus. lib. 6. inst. de rerum diui. §. fin. s. de priuileg. dudum. In quo ergo casu de præmissis habebit collector vacantem? Dic quod de ijs, quæ cōstat verbo & facto vacare, non est dubium: sed quia de aliquibus est dubium hic. Primo quæro an beneficia permutata legitime vacare dicantur? Et videtur quod non. Primo propter rationem. s. de præben. si tibi concesso. lib. 6. Secundo, nam permutatio initiū efficax non capit ex mutuo consensu seu voluntate permutantium, sed ex traditione rei: nam antequam ego habeam tuā præbendam & tu meā, non est completa permutatio: licet secus sit in emptione & venditione, quæ habent initium efficax ex ipso consensu. ff. de rerū permu. l. 1. §. itē emptio. Si ergo adeptio sola rei permutatæ hūc contractum perficiat: clarum est, quod antea nihil quod sit ibi vacans, reperitur. cum totum sit in pedenti, nec etiam re adepta, cum sit iam possessum, & sic nōn inuenitur aliquod instans vel momentū quo ista beneficia vacauerint, & sic nō debebuntur collectoribus istis. Contrarium patet. Nam in resignatione reperitur libera iuris proprij refutatio vtriusque: quæ ambæ confuse & vno spiramine ad instar personarū diuinarum fieri non possunt: immo ad diuersitatē suppositorum habet hic sequi diuersitas actuum, ita quod in exercendis istis actibus impossibilis est quin sit dare aliquod instans in quo vacans extat vnum antequam aliud subsequatur: quod de rigore credo verius. sed de æquitate primum per c. prædictum. si tibi concesso. & s. de rer. perm. licet. lib. 6. Sed quid erit si sine alia vacatione beneficij diuidatur in xij. iuxta decre. s. de consti. cum accessissent. sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustina: ita quod præpositus

Consuetudo ad præterita vel pendentia, nō extēditur: nisi in ipsa caueat.

Vacans quid proprie dicitur.

Mortuus si resurgeret beneficiū non recuperaret.

Beneficia permutata an dicantur vacare.

ꝙ præpositus, qui tunc totum tenebat, habeat nunc tantum vnam de xij. numquid aliæ partes dicentur vacantes? Videtur ꝙ in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic non dicat vacare: talia enim nomina, quæ sunt iuris potius quam facti: sicut sunt dignitates, nobilitates, corpora, vel similia. in qualibet parte modica, integra pseuerāt: maxime quantum ad ea, quæ in honoribus consistunt. hoc dico p iura ī. de iurepat. c. 1. ff. de serui. viæ. not. 16. q. 7. piæ mentis. facit ff. ad munici. l. sicut municipij. §. vlti. de consue. dist. 4. vbi pars. & dist. 5. non mediocriter. cum similibus.

Iuris nomina in qualibet parte perseuerāt integra.

suetudine[a], priuilegio[b] vel statuto applicetur in totũ[c], ita quod illi qui huiusmodi beneficia canonice obtinēt, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde per-

In contrarium videtur: quia cum separatorum separata sit ratio, & aliud sit de parte separata à toto, & de speciebus subtractis à genere, quàm esset de ipso toto in se integre persistente, & non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint per momentũ antequam alicui conferrentur vacantes existerent, & sic affectæ fuerint per iura specialia alicui de contentis in hac decret. arg. iurium. ī. allegatorũ. facit ī. de rescrip. pastoralis. de offic. deleg. præterea. in fi. glo. à contrario sensu. & de reg. iur. in toto lib. 6. Primũ videtur verius. Si enim ante concessionem vacantium Ecclesia aliqua sit vnita alicui dignitati vel præbendæ post cessum vel decessum rectoris: iuxta decr. ī. de resti. spo. cum venissent. & de re. eccl. non alie. si vna. concil. Vienneñ. si post talem concessionem moriatur rector vel cedat, non habebit eam collector. ī. de rescrip. eam te. Sed quid erit de altaribus vel beneficijs alijs, quæ ex deuotione decedentium, & aliorum quotidie post dictam concessionem de nouo construuntur perpetuo & dotantur? Nunquid ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: per iura. ī. de consti. quoniã constitutio. de rescript. litteras. concil. Vienneñ. Contrarium videtur per cap. de offi. archi. dilecto. vbi illa consuetudo, quæ de se stricti iuris est, ad monasterium quod de nouo creatur se extendit. Credo ꝙ vbi causa priuilegij, statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extensiua sit in futurum, sicut est hic, futura etiam respiciat, maxime in realibus, quæ quasi sunt fauorabilia, vt in secundis concordantijs, secus qñ causa est actus transiens maxime in ijs quæ fauore personarũ fiunt: quæ quasi sunt odiosa, vt in primis. De hac notaui latius ī. de vi. & hone. cler. quoniam. concil. Vienneñ. quod crederem verum, nisi fructus seu prouentus dictorum beneficiorum essent ad certos vsus deputati: puta ad vitam sacerdotis & suæ familiæ, vel cæterorum pauperum in hospitalibus, vel monialium seu aliorum religiosorum: qui vix de illis possent sustentari: nec habent vnde aliàs viuerent, nisi per suffragia inde dicata: sicut est de illis redditibus deputatis pro vita pauperum in sede barchæ: quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadunt sub vacantibus. arg. ī. de præben. significatum. & cap. per litteras. & de reli. do. quia contigit. concil. Vienneñ. immo nec alia quæ non excedũt. vij. lib. Turoñ. prout interpretatus fuit Grego. x. in concil. Lugdu. tempore quo concessit decimam passagio vltramarino. Guisel. de monte Lauduno.

Fructus vnius Ecclesiæ possunt alteri applicari de cõsuetudine.

a ¶ *De consuetudine.*] & sic valet consuetudo, ꝙ fructus vnius Ecclesiæ ad tempus alij applicentur, vt sit membrum vnius & eiusdem corporis: cum ista Ecclesia militans sit vnica, & vnum corpus mysticum faciat, vt ī. de sum. trinit. firmiter. §. vna. & de exces. prælat. frequens. concil. Vienneñ. alij serunt. facit ī. de elect. cum non deceat. lib. 6.

b ¶ *Priuilegio.*] istud concedit quotidie Papa, vt ī. de rescrip. aliàs de priuile. si Papa. in verbo, concedamus. de præb. in verbo, à nobis. & de verb. sign. tua. super verbo, duxerimus indulgendum. ergo à contrario sensu nullus alter inferior hoc poterit: nisi forsan de vno vel de duobus certis beneficijs, & ex causa ante collationem cum capitulo suo. & sic intelligitur quod legitur & notatur ī. vt eccle. benefic. vt nostrum. in fine. Sed contra videtur per cap. fi. ī. de ijs quæ fi. à maio. par. c. & videmus quòd quotidie faciunt episcopi cum capitulis suis assignando vacantia ipsi fabricę, mortuo, vel similibus pijs operibus. Hic crederem distinguendum: quia aut hoc priuilegium fit maxime per modum statuti pro aliquo pio vsu & necessario vt in casibus prædictis: non tamen vtilitati mensæ episcopi vel capituli applicando. & tunc videtur quòd ipsi possunt hoc facere: secundum ꝙ decimam vel aliam partem beneficiorum suorum ibi possessorum posset episcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum sit in hac parte sanior, etiam inuitis alijs deputare, vt in c. ex parte. de ijs quæ fi. à maio. par. c. aliàs pro vtilitate mensæ suæ vel sua non possent sine expressa licentia Papæ, vt in iuribus ī. allegatis. hoc excepto tamẽ quod dictum est ī. vt eccle. benefi. vt nostrũ. hoc dico arg. ī. de reb. eccl. non alie. si vna. concil. Vienneñ. Legatus tñ videtur indistincte hoc posse facere: cũ nõ inueniatur hoc expresse reseruatum Papæ. arg. 2. q. 5. quæ de causa. de hoc not. in prima parte Spec. tit. de legato. §. nunc ostendendum. versi. legatus igitur. Sed quid erit de alijs inferioribus ordinarijs. numquid hoc facere poterunt saltem in beneficijs ad eos pleno iure spectantibus: sicut sunt dignitates, officia, prioratus, & aliæ administrationes ad ipsos immediate spectãtes? Videtur ꝙ sic cũ distinctione facta de episcopo & capitulo ī. Sed nunquid vigore priuilegij vel statuti episcopi & capituli poterũt ista leuari a beneficijs spectantibus ad inferiores prælatos ipsius diœcesis? Planum est, ꝙ si sint exempti, non. ī. de offi. or di. graue. & de priui. ex parte. vnde solus Papa & legatus à latere posset eos adstringere ad hoc, vt ī. de of. leg. c. 1. ꝺ verb. signi. veniens. in princ.

Beneficiorum vacantium fructus an possint mensę vel alijs vsui applicari.

Et idem videtur de non exemptis beneficijs, quæ ad eos pleno iure spectant. 16. q. 1. in summa. & c. de monachis. & q. 2. visis. In alijs autem in quibus episcopi habent institutionem, seu confirmationem, videtur ꝙ possint sicut de proprijs habent statuere: cum plus habeat in talibus episcopus quam patronus. ī. de offi. leg. dilectus. & de priuileg. cum & plantare. §. in Ecclesijs. ergo, & cætera.

c ¶ *In totum.*] Not. ꝙ dicit hic, in totum, & hoc quod sequitur nihil inde percipiunt. & j. § sequitur. in princ. integre. & eo. §. circa finem, versi. forsan. cum integritate percipere, &c. ex quibus concluditur, ꝙ Papa non intellexit hic prouidere, nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebant fructus & obuentiones annorum primi. secundi vel vlterius, ergo à contrario sensu si aliquid remanebat beneficiatis, quod nõ consueuerint collectores leuare, in isto casu non prouidet decret. Pone ergo ꝙ Prior sancti Eusebij Altissiodorensis, qui consueuit ab antiquo accipere grossos fructus præbendarum primi anni in Ecclesia Altissiodorensi ex integro, reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis, numquid dictis canonicis inibi residentibus, vel in seruitio Papæ seu Cardinalium existentibus, habebit iste Prior iuxta hanc decretal. summam, pro qua dictæ grossæ præbendæ soluunt decimam vel residuum quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus consueuit totam grossam præbendam accipere relictis quotidianis distributionibus illis qui volunt ibi residere? Videtur quòd totam grossam, prout, consueuit, habebit: per ea quæ dixi: Nam satis debent sufficere quotidianæ distributiones illis qui resident: alij autem sibi imputent: quia tales absentias forsan voluntarie sibi quæsiunt. voluntarium enim & exquisitum seu procuratum impedimentum neminem excusare debet. arg. de accus. veniens. de appel. cum parati. de dila. exposuit. cum ibi not. In contrarium videtur: nam Papa in vtroque casu huiusmodi decret. intelligit prouidere ipsis beneficiatis, qui commode nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere, vt j. sequitur. Sed isti nequeunt cum solis distributionibus quotidianis, dato ꝙ resideãt, impendere seruitium: cum illud dicatur commode fieri in talibus, quod sit consideratis nobilitate, scientia, & dignitate, de quo plene not. ī. de rescrip cum adeo. Item intelligit prouidere circa illos: & de illis fructibus dumtaxat, qui erant in Ecclesia decimabiles, & de quibus decima solui consueuit: siue decima esset taxata, siue non: qđ plene innuit §. j. eod. in illis vero. in princi. ibi dum dicit, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima soluere consueuit, &c. vnde cum distributiones quotidianæ non sint decimabiles: ergo de illis non curauit hic Papa: sed de grossa præbenda dumtaxat, quæ erat decimabilis. vnde cum illa sic ab antiquo taxata, tenetur prior eligere alterum quod maluerit iuxta primum dictum: maxime inter illos qui causa necessitatis vel euidentis & probabilis vtilitatis sunt absentes: iuxta ea quæ leguntur & not. 7. q. 1. §. ambitionis. ī. de cle. non residen. cum dilectus. durum etenim esset si rector Ecclesiæ posset exigere totam integram decimam à rustico: qui non fraude, vel dolo, vel negligentia, vel maiori sua vtilitate permisit suam segetẽ destrui: nec passus fuit eam ad perfectionẽ venire: sic in proposito de istis quotidianis distributionibus, quæ sine fraude sua & culpa istis deficiũt: durũ esset si grossa sua ipsis auferretur, qđ alijs tribuerẽt: & sic quasi bis punirentur ijdem cõtra omnia iura, & hoc verius.

Impedimẽtum exquisitum non excusat.

Decima integra exigi non potest à rustico cuius seges est destructa.

Sed quid dices de illo residuo, quod superest canonicis quolibet anno in cathedralibus & collegiatis Ecclesijs de illis fructibus, quos habent ad partem solutis grossis præbendis & distributionibus quotidianis: vel propter nimiam absentiam canonicorũ, quæ interuenit in illo anno, vel aliàs, numquid illud cõputabitur inter grossas præbendas: sic ꝙ existentes in seruitio Papæ, vel studentes in Theologia, vel aliàs priuilegiati habebunt de his partem: vel potius inter distributiones computabitur, sic ꝙ soli præsentes hoc totum sibi retineant? Crederem ꝙ vbi sunt distincti fructus & redditus, de quibus soluuntur grossæ, à redditibus de quibus quotidianæ soluuntur: tunc absentes tales haberent partem de solo residuo grossorum: sed vbi totum est insimul, & nihil diuisum: tunc de toto residuo debent habere absentes, ex quo à solis distributionibus quotidianis, & non ab alio sunt exclusi. fauorabile est enim priuilegium eorum saltem in illis casibus, de quibus ī. de cleri. non residen. cum dilectus. de magistris. c. fi. & per consequẽs exclusio odiosa: cum contrariorũ eadem sit disciplina, vt 32. dist. hospitiolum. Distributiones enim proprie dicuntur, quæ actu distribuuntur.

Distributiones sũt quæ actu distribuuntur.

cipiunt, vnde illud incõueniens sequitur, quòd commode[a] nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere in Ecclesijs, in quibus beneficiati existunt. ¶ Nos de illo[b] super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione praedictorum participent[c], & Ecclesiae debitis[d] seruitijs non fraudentur; praesenti[e] decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quod illi qui fructus praedictos sibi hactenus integre[f] vendicabunt[g] ex priuilegio, de consuetudine vel statuto, nihil ex inde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit[h] in decimae solutione taxari, praetextu cuiuscuis priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiãt: sed ipsius summae perceptione

stribuuntur, & non aliae. arg. ʒ. de praeb. licet. vnde de toto residuo in hoc casu habebunt partem suam dicti canonici: & per consequens isti collectores iuxta ordinationem illius decretalis. Si quaeras quae sit ratio, quòd in hoc casu nihil recipiatur de quotidianis distributionibus, & tamen de grossa praebenda percipitur? Dic q hoc est: nam vt frequentius quotidianae distributiones accipiũtur de bonis indistinctis taliũ locorum collegiatorũ: vnde ipsa collegiata loca sunt exempta à talibus collationibus, vt dictũ est ʒ. sic & quaeuis bona ipsis adhaerentia. argum. ʒ. de parochi. c. penult. de regu. iur. accessorium lib. 6. Secus autem de separatis. arg. eorum quae leguntur & not. de proba. ex litteris. per Innocẽ. ff. de separa. per totum. Vel si forsan de bonis distinctis soluantur, dic q non cadunt sub gratia: quia non sunt proprie Ecclesiastica beneficia, sed potius quędam salaria, quae dantur seruitoribus pro labore diurno, sicut stipendia militibus, vel diurni denarij. Per primã autem rationem credo q de Ecclesijs, in quibus nulla est distinctio: sed omnia sunt communia, quae per quotidianas distributiones soluuntur, nihil isti recipiant leuatores: sicut fit inter istos regulares quasi communiter, & inter seculares etiam quandoque: iuxta ea quae notantur ʒ. de praeben. ratio. & c. exposuisti. secus autem de officijs, de praebendis, seu dignitatibus: etiam inter corpora istarũ Ecclesiarum collegiatarum existentibus, ex quo habent bona distincta ab ipso capite: iuxta ea quae leguntur ʒ. de praeben. mandatum. §. ad beneficia. lib. 6. Quotidianum tamen victum, quem camerarius in monasterio recipit, non percipient isti collectores: licet fructus camerariae recipiantur: licet contrarium heri viderim, & male. Sed quae est ratio, q ista membra intra corpus existentia non gaudeant priuilegio capitis, sicut gaudent in illo casu ʒ. de praebend. quamuis. §. quamquam. lib. 6. Dic q fauor, qui est hic, & odium ibi, soluunt contrarium. ʒ. de regulis iuris. lib. 6. odia. de hoc notaui in dicto cap. quamuis.

Distributiones quotidianae de quibus bonis capiuntur.

a ¶ Commode.] Nihilominus tamen tenebitur impendere seruitium, alias peccat, ad instar viri cui vxor non potest reddere debitum: qui nihilominus eam alimentare tenetur: sed imputet sibi qui talem accepit, vt legitur 32. q. 7. quod proposuisti. & not. 91. dist. clericus.

b ¶ Nos de illo.] Tertia pars.

c ¶ Participent.] ista enim est bona prouisio, quae aequalitatem eligit: lucrum & damnum pensat, & diuidit aequa lance: & ideo statera in manibus eius est posita, vt sic cum ea gratias, quas facit aliquibus ponderet, vt non per eas alij enormiter aggrauentur: iuxta ea quae leguntur ʒ. de re iud. cum causam. in princ de decimis, suggestum. quia durum est, q aliqui de fletu rideant aliorum, ʒ. de priui. petisti. & quod vnus tantum habeat onus, alius totum lucrum. ʒ. de praeb. extirpandae. Guliel. de monte Lauduno.

Fletus vni non debet esse risus alterius.

d ¶ Debitis seruitijs.] est ergo seruitium vel obsequium diuinum pensio Deo debita, vt ʒ. de celeb. Missa. c. 1. & c. graui. concil. Viennen. à qua non videtur quis posse absolui nisi ipsam restituat, si citra infirmitatem eam subtraxerit, cum non remittatur peccatum, &c. vt ʒ. de vsur. cum tu. & 91. dist. c. 1. & 2. de hoc plene dixi in dicto c. graui. ʒ. eo. in princip.

e ¶ Praesenti.] versiculus.

f ¶ Integre.] subaudi, vel in tam pauca quantitate, q in ea cõmode residere non posset, vt ʒ. dixi, vt sic nullum & inutile hic aequiparentur. ʒ. de transla. inter corporalia. de frigi. fraternitatis.

g ¶ Vendicabunt.] conditione ex statuto, consuetudine vel priuilegio: cum alia actio non sit hic prodita licet non sit multum de nomine actionis curandum: dum tamen sit recta intentio, & verbis apertis & congruis proponatur, vt ʒ. de iud. dilecti. & c. examinata. vel aliàs directa rei vendicatio intentetur, cum dominium istis de iure speciali competere in his fructibus videatur, sicut de decima de iure communi ecclesijs parochialibus, vt ʒ. de deci. parochianos. Quis habeat verum dominium in rebus Ecclesiae, dic vt not. Host. de pecul. cle. c. fi.

Actionis nomen nõ est curandum.

h ¶ Consueuit.] per xl. annos, scilicet non interuenerit nisi vnus actus, vt ʒ. de causa pos. cum Ecclesia. 16. q. 3. quas actiones. Videtur tamen q decem anni sufficerent, ex quo non est contra ius commune: dum tamen vnus actus interuenisset. per ea quae not. ff. de legibus. cum de consuetudine. & C. quae sit longa consuetudo, super rubrica. & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam istis, qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur si fructus primi anni sibi retineat, qui est dominus omnium Ecclesiarum, vt ʒ. de praebend. licet 1. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp. praescrip. l. si quis. & ideo iura canonica de praescriptione consuetudinis loquentia, nõ dicunt q canonice sit praescripta, sed potius q legitime. vt patet ʒ. de consue. cum tanto. in fi. & de praeb. cum de beneficio. lib. 6. qđ videretur maxime hodie iuxta formas, quae à curia exeunt super gratijs, in quibus non dicitur, iuxta taxationẽ antiquae decimae. sed decimae tantum: & hic cuiuslibet consuetae: habet enim consuetudo diuersa nomina: quandoq; dicitur praescripta, vt ʒ. de offi. ord. duo. quandoque antiqua. C. de iure fisci. l. 1. quandoque longa, vt C. quae sit longa consuetudo. quandoq; vetusta, vt ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. denique. & l. 2. in prin. quandoque diuturna. ff. de legi. diuturna. quandoque inueterata. ff. de leg. de quibus. quandoque vetus. ff. de pub. & vecti. l. imperatores. quandoq; perpetua. ff. de legi. nam tempore. iuxta hoc quaero. quae proprie dicatur antiqua? textus dicit sic: Ex antiqua consuetudine, à tempore cuius non extat memoria in contrarium: & sic videtur q tantum tempus requiratur in hoc casu, & talis consuetudo habetur iure constituti, vt probatur ʒ. de verb. signi. super quibusdam. de praescrip. episcopũ. lib. 6. in fi. cum ibi notatis. Quae ergo consuetudo hic sufficiet ad hoc q diuisio in isto §. posita habeat locum: quia de hoc vidi pluries dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone quòd quidam impetrauit primam dignitatem in ecclesia Gerundẽsi non excedentem summam centum librarum Turon. secundum taxationem decimae: dominus autẽ Ioannes filius regis impetrauit secundo inibi sine summa: postquam vacauit quidam archidiaconatus, qui hodie valet vltra centum libras Turon. tñ propter res, quae sunt ibi carae, quàm propter monetam illius terrae: quae licet olim minus valere consueuerit quam Turonenses parui: modo tñ adaequatur eis: non tamen inuenitur ibi aliqua antiqua vel consueta taxatio, nisi q à tempore Greg. x. qui decimam concedens passagio vltramarino, suffecit q in primo anno haberetur iuramentũ à rectoribus super valore, & q extunc ille valor sic iuratus acciperetur, & non plus nisi vellent: non tñ propter hoc essent liberati à populo. nec propter hoc à poenis in processibus super hoc factis contentis: quae quidẽ taxatio in illis partibus quasi cõiter obseruatur, & hoc in collectione decimae: quia ibi non inuenitur contradictio: non autem in taxatione expressa in litteris impetrantium, vel per collectores annalium, vbi contradictores existunt. Credo quòd ex quo Greg. non absoluit eos à residuo, licet taxationem iuratã praeceperit recipi; quicquid tunc ceperis super hoc securũ est, totum fuit permissum & conditionale; quia quod permittitur volendo, praecipitur in hoc casu. Sed pone quòd Prior de Spinassa prope Tholosam, non soluit decimam nisi à xxx. annis citra, sed ab illo tempore soluit continuo certam summam pro maiori valore in duplo, quàm valeant redditus Prioratus: nunc dicit collector, q illam summam elegit iuxta istum. §. Prior autem dicit non esse taxationem consuetam, ex quo per xl. annos non durauit: & sic non istum, sed §. sequentem habere locum: maxime quia si illam summam leuaret, nihil remanebit sibi vel alijs seruitoribus Prioratus. hoc est quod ʒ. quaerebatur, an scilicet minor xl. annorum consuetudo. aliàs super certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad sui obseruantiam. pro & contra. ʒ. allegaui satis: sed responsionem, quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus Prior per beneficium restitutionis iure minorum, ex quo non est consuetudo completa, & à fine completionis cum ex tunc incipit grauari, videntur computari quatuor anni. qui dantur in talibus, vt ʒ. de in integ. resti. Ecclesia. lib. 6. vel saltem ex maioribus, petere, vt error qui fuit in calculo reparetur per legem. ff. quae sen. sine appel. l. 1. §. 1. & idem quaero de beneficijs, quae à tempore taxationis xl. annorum sunt, & postea vsque nunc bene valebant summam taxatã & plus: nunc autẽ eorũ possessiones per alluuionẽ, vel aliàs perierunt, vel valor fructuũ diminutus est propter vilitatem rerũ, ita q multo plus excedit summa quàm valeant omnes fructus: iuxta ea, quae legũtur & not. ʒ. de loca. pp sterilitatẽ. in quibus nõ praecipito sniam: quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, volo q summã pro qua consueuit soluere decimam, quã ego eligo, statim mihi soluat: alter dicit q non faciet nisi prout euenient fructus, & prout possit gaudere de ipsis? Credo q bene dicat, nam sufficit q intra annum sibi soluerit, ex quo totus annus cedit. ʒ. de offi. ord. praesenti. lib. 6. Sed quid erit si illo anno pereunt tempestate vel incursu hostiũ fructus:

Consuetudo diuersa nomina habet.

Error potest separari.

fructus, vel contingit tranſitus Papæ vel legatorũ, qui maiorẽ partem conſumpſerunt de ipſis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, vel potius contribuet collector cum ipſo? Hic videretur dicendũ, ꝙ ſi omnes fructus illius anni abſorberẽtur in ſumma cõſueta ſolui ꝓ decima, nõ haberet locũ iſte §. ſed ſequẽs, maxime vbi nihil remaneret beneficiato, quod innuit verbũ ſequens, totali reſiduo, &c. vel ſaltem ꝙ ipſe beneficiatus diceret collectori, ego nihil volo, accipias tu omnia, & ſupportes onera, mihi & alijs neceſſaria miniſtrãdo. argu. cap. de offi. ord. præſenti. lib. 6. præſertim cum mihi ſit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noſcitur introductũ. C. de legi. quod fauore.

a ¶ *Reſiduo.*] ergo hic præſupponit eſſe reſiduum: quod ſi non eſt, videtur locum iſtum §. non habere. nec etiam ſequentem, cum iſta ſint taxata. remanet ergo iſte caſus, in quo non prouidet hæc conſtitutio: ſed quid de ipſo fiet, dixi ſupra.

dumtaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo[a] prædicta obtinentibus beneficia remanſuro[b], niſi forſan illi qui fructus eoſdem ſoliti[c] fuerint (vt præfertur) cum integritate[d] percipere, pro ſe mallent[e] ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummã[f] dimittere memoratã: quo caſu percipiendi quod maluerint, illis relinquimus optionẽ[g]: ſic quòd intra decem dies poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, in quibus annalia ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, aut ipſorum annalium collectores[h], quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduũ (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quam electionẽ ſi intra dictos decem dies non fecerint, vt eſt dictum, extunc[i] ad eum cuius eſt beneficium, huiuſmodi optio vel electio. tranſeat ipſo iure[k]. Et hoc in eccleſijs & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. In illis[l] vero partibus & eccleſijs, in quibus decimarum taxatio nõ eſt facta[m], ſeruetur quod fructus & obuentiones beneficij tunc

b ¶ *Remanſuro.*] pro ſuis & ſuorum & alijs oneribus ordinarijs & extraordinarijs ipſius beneficij ſupportandis. ſimile ſ. de præb. de monachis. cum ſimilibus. Guliel de monte Lauduno.

c ¶ *Soliti.*] ſupple, vel de nouo conceſſi ex gratia vel ſtatuto, vt ſupra patet.

d ¶ *Cum integritate.*] & idẽ ſi non integre, ſed quaſi: ſic ꝙ de reſiduo nõ poſſent reſidẽtes cõmode ſuſtẽtari, vt dixi ſ. eo. c. 1. §. in fi.

e ¶ *Mallent.*] Nota tales gratias, quæ fauore eccleſiarũ vel aliquibus pijs vſibus applicantur, etiam de bonis eccleſiaſticis, &c. in aliorũ odium conceduntur, ad inſtar eorum quæ conceduntur motu proprio large interpretari. arg. ſ. de præb. ſi pluribus. lib. 6. facit ſ. de verb. ſig. tua. Item nota ꝙ vbi in diuerſis perſonis ius priuatũ concurrit cũ cõi: & extraordinariũ cũ ordinario; priuatũ & extraordinariũ cõmuni ordinario præferuntur: & hoc facit prærogatiua illorũ, per quos hic ſpecialia ſunt conceſſa. arg. ſ. de præb. ij qui. lib. 6. item fauor illius pro quo conceſſa eſt res, vt dictum eſt: ſecus ſi in eadẽ perſona concurrerent: quia tunc primo vti debet ordinario, quàm extraodinario. & ſic nõ obſtat ff. de mino. in cauſæ.

Ius priuatũ quandoq; præfertur cõmuni.

f ¶ *Summam.*] & de hac habebunt ipſi beneficiati onera eccleſiæ ſupportare, ſi id non ſufficiat, ponant de proprio, vel propria manu ſibi quærant. arg. ſupra de celeb Miſ. cap. 1. 91. diſt. cap. 1.

g ¶ *Optionem.*] ſimile ſ. de conſue. c. fi. de præb. ſi pluribus. lib. 6.

h ¶ *Collectores.*] hic poteſt quæri an aliquam compulſionem habeant huiuſmodi collectores, videtur ꝙ ſic: aliàs parum eſſet eorũ officium. arg. ſ. de offi. ordi. ex litteris. Dic ꝙ hic non poteſt dari certa reſponſio, cum hoc dependeat ex poteſtate eis in ſuis priuilegijs vel ſtatutis conceſſa, vel per conſuetudinem, quæ etiam facti eſt introducta: de quibus niſi per inſpectionem eorũ non poſſumus iudicare. ſ. de priuil. accepimus. de conſtit. licet. lib. 6. Sed pone ꝙ ipſis collectoribus in priuilegijs vel ſtatutis data eſt per illos, qui poterant plena compulſio, cum clauſula, contradictores, &c. numquid poterunt hoc alij cum eadem coerctione cõmittere? Non videtur, cum certum miniſterium ſit eis cõmiſſum, per c. ſ. de offi. deleg. quoniã abbas. Sed numquid ipſi poterunt ſine alio ſpeciali mãdato, poſito etiam ꝙ ſint dati à Papa beneficia, quæ vacant de iure, non tamen de facto vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc vidi de facto in præpoſitura eccleſiæ Cæſarauguſtañ. Et videtur ꝙ ſic. cum executores gratiarũ & legatus ſedis Apoſtolicæ (præmiſſa tamen cauſæ cognitione) hoc poſſint, & etiam ſimplex ordinarius, iuxta ea quæ leguntur & not. ſ. de præb. licet epiſcopus. ſ. de offi. leg. officium. lib. 6. Contrarium credo, niſi amplius contineret eorũ littera, quàm officium ipſorũ requirat, cum ad colligendum vacantia ſimpliciter dati ſint, & ad compeſcendum rebelles ſuper hoc, & res poſſeſſa per aliquos non dicatur plene vacare, dumtamen eorum poſſeſſio ſit aliquo iuris adminiculo fulcita: quia forſan ſecus ſi poſſeſſio eſſet nuda, vt dixi ſ. in verbo, vacantia. & probatur ſ. de reſt. ſpol. ex parte. in fi. gl. & de concel. præb. cum noſtris. & c. litteras. officium enim ad certum vſum datum, non debet ad alium penitus diuerſum extendi, vt ſ. de appel. nouit. In contrarium autem allegata in ſuis caſibus ſpecialibus locum habent. Quid ergo dices de iſtis collectoribus, qui volentes fauere Imperatori fingenti vacare beneficium, quod non vacat, ad eius inſtantiam cum potentia regis, cui data ſunt annalia, & etiam ipſi regales repellunt per violentiam poſſeſſorem de beneficio, & frequenter iniuſte: ad hoc vt ipſe impetrans poſſit poſtea poſſeſſionem citius adipiſci, ex quo multa mala ſequuntur? Credo in hoc caſu, ꝙ impetrans incideret in pœnam illius c. ſ. de præb. eum qui. lib. 6. & ꝙ etiam collectores ſic in ſuo officio publice delinquentes, crimẽ cõcuſſionis incurrunt. ff. de concuſ. l. 2. & 1. 22. q. 7. ſancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoſcit collector, ſi poſſeſſio talium ſit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus: numquid ipſe cognoſcet de hoc, cũ nulla cognitio, ſed ſimplex compulſio & executio ſit ſibi in hac parte cõmiſſa? Credo ꝙ in hoc caſu habebit pro omnia ſeruare doctrinã illius c. ſ. de reſcript. cum cõtingat. vt ſcilicet ſi ſibi ſit liquidũ vtriuſque partis documentis quis ius habeat. & hoc ſit notorium & certum: ſm hoc accipiet. vel non accipiet vacantẽ: alias ſi dubium eſt, faciet hoc per eorũ iudices declarari, ad quam partem declinabit ſemper in dubio, ne falcem ſuam ponat in meſſem alienam. arg. ſ. de offi. deleg. ſi quando. & c. paſtoralis. & de elect. venerabilem. in princ. Sed numquid iſti collectores poterunt ſuo tempore ſcindere nemora cædua, vel alia, vel pulchras arbores, ſeu exhaurire vel euacuare ſtagna de groſſis piſcibus per multos annos nutritis? Videtur ꝙ ſic, quia quicquid fructuũ nomine vtiliter ſuo tempore euenit, totũ ſuum eſt oneribus ſupportatis ſ. de offi. ord. præſenti. lib. 6. In contrariũ videtur, quia talia ſine quibus deterioratur proprietas, non cadunt ſub fructuũ nomine, vt ff. de vſufru. arboribus. & l. item. & de cẽſib. forma. Videtur dicendum, ꝙ magna nemora, arbores non cæduas, non vaſtabunt, nec ibi cædua vel ſtagna, niſi quatenus augmentum ſeu emolumentum eorum tempore iſtis competenti poterunt adæquare ad inſtar mariti fructus dotis lucrantis. arg. ff. ſol. mat. l. diuortio. §. non ſolum.

Decimarũ beneficialium collectores, an habeant aliquam cõpulſionẽ.

Falcem in meſſem alienã mittere nõ debemus.

i ¶ *Extunc.*] hoc verbum, tunc, vltimam horam temporis denotat. & ſic iſtos decem dies computabo de hora in horam, à tempore ſcientiæ incipiendo: ad inſtar decendij ad appellandum, hoc probatur ff. de cond. & demon. l. 4. in fi. 2. q. 6. biduum. ſ. de appel. cõcertationi. lib. 6. Sed quis probabit ſcientiam, vel qualiter conſtabit de ea: cum ſemper collector dicat ſe hoc ignoraſſe, & quilibet præſumatur ignorans de iure, maxime in hoc caſu, in quo non imminet periculum animæ, ſi non vigilet, licet immineat periculum burſæ 82. diſt. propoſuiſti? Credo ꝙ ſemper poterit allegare ignorantiam donec vacatio publice nota ſit in loco vbi eſt beneficiũ. Sed extunc non, vt ſ. de conceſ. præb. cum ei quem. concil. Vieñ. in fi. quare credo expediens ipſi beneficiato, ꝙ cũ teſtibus vel inſtrumẽto intimet collectoribus ipſam vacationẽ, ne extũc poſſint ignorantiã allegare. arg. ſ. de elect. cautam electionis. cõcil. Vieñ.

Decendiũ ad appellandum currit de hora in horam.

k ¶ *Ipſo iure.*] & ſic non eſt hic opus facto hominis, niſi in declaratione tantum, vt ſupra de hæret. cum ſecundum leges. lib. 6. Guilelmus de monte Lauduno.

l ¶ *In illis.*] Quarta pars. Iſte eſt caſus in illis partibus, in quibus nõ eſt conſueta pro certa ſumma ſolui decima: ſed de anno in annum taxantur fructus prout eueniunt, ſi ſint ibi aliqui fructus, de quibus non conſueuit ſolui decima, vt puta de horto contiguo eccleſiæ, vel de vinea, vel de agricultura quam proprijs manibus rector excolit, vel ſimilibus. Hoc non diuiditur, ſed de reſiduo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabitur beneficiato: ſic ꝙ pars illius, qui ipſa non contentabitur ad contentantem tranſibit. Guliel de monte Lauduno.

Fructus nõ omnes ſũt decimabiles.

m ¶ *Non eſt facta.*] id eſt conſueta fieri. Vel dic facta per illum, qui eam facere poterat cauſa cognita, & vocatis qui fuerant euocãdi: alias res inter alios acta alijs non noceret. ſ. de re iudi. cum ſuper. & c. quamuis. quod qualiter poſſet fieri, maxime niſi deberetur ex priuilegio Papæ, non video, niſi ipſe Papa ex certa ſcientia hoc feciſſet, cum officium executorum ſeu collectorum decimæ non extendat ſe ad hoc, vt ſ. dictum eſt. Sed numquid epiſcopus & capitulum ſtatuere poterũt & taxare in ſingulis eccleſijs certã ſummam, pro qua quælibet eccleſia teneatur ſoluere decimam, & nõ pro pluribus? Non credo, cum hoc eſſet legem ſuperiori imponere, & eius reſtringere poteſtatem & libertatem, quod non poſſunt. 28. diſt. §. 1. ſ. de verbo. ſign. conſtitutionẽ. in fi. lib. 6. ex quo

ſequitur

vacantis, quos[a] in decima[b] soluere consueuit[c], per medium diuidantur[d]: quorum medietatem habeat[e] is, cui annaliũ per alterum de prædictis[f] modis perceptio est concessa: Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficiũ est cõcessum pro sustentatione sua, & alijs ecclesiæ oneribus supportandis[g]. Quod si alter de prædictis prædicta medietate voluerit[h] esse contentus, altero contentari nolente, pars volentis ipso[i] iure transeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio cõgrue faciens deseruiri, ac eius supportãs onera cõsueta.[k] Et si quicquã aliquis prædictorũ[l] vltra[m] præmissa perceperit[n], illudq; his ad quos[o] pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu[p], eo ipso[q] si[r] episcopus vel superior prælatus fuerit, à põtificalibus[s] & ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum: Si autem capitulum, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto[t] se nouerit (donec prędicta cum integritate[u] restituerit) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana[x] id fecerit, excõmunicationis incur-

sequitur quod per solam ordinationem Papæ expressam, vel saltẽ tacitam, qua fingitur in consuetudine alias præscripta legitime, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum Papæ concernunt super hoc.

a ¶ *Quos.*] scilicet fructus & obuentionem.

b ¶ *In decima.*] dicit, quod hactenus fuerunt decimales ecclesijs baptismalibus.

Decima de quibusdã fructibus nõ debet.

c ¶ *Consueuit.*] scilicet beneficium vacans, hoc vult dicere, quod soli illi fructus veniant in diuisione: pro quibus dictũ beneficiũ consueuit soluere decimã, & nõ alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficiũ ecclesiasticũ nõ soluit decimã? Dic quod aliqui reperiuntur in iure liberi à decima, aliqui possunt esse de cõsuetudine. expressi in iure sunt illi scilicet, qui insurgunt in dote ecclesiæ. j. de deci. nouũ. Itẽ si sit locus religiosus, de suis noualibus, quæ proprijs manibus vel sumptibus excolit, & de nutrimentis animaliũ, & hortis, vt s. de deci. ex parte tua. in fi. & sic põt intelligi ista libertas de decima debita ecclesijs parochialibus, vel põt intelligi etiã de decima, quæ datur à bñficiatis sũmo Pontifici, vel illi cui ille iusserit, de qua s. de deci. c. 1. à qua possunt esse liberi aliqui fructus de iure, & etiã de consuetudine: de iure crederem liberos fructus, qui pro quotidianis distributionibus assignantur & lucrãtur: nam tales distributiones à laborantibus in vinea Domini quotidie, sic lucro fiunt & sub eorũ proprio appropriantur, quod de ipsis testari poterunt, sicut rusticus de denario diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maxime per Host. s. de pecu. clerico. c. fi. de testa. requisisti. circa fin. de magistris. c. fin. Itẽ de agricultura, de lucro seruorũ, de hoc quod nent seu filant moniales, vel scribunt monachi, licet totũ sit monasterij. Item de quotidianis oblationibus seu legatis, quæ religiosis maxime Mendicantibus offeruntur. arg. s. de sta. reg. c. 1. de exces. præla. nimis seu alijs hospitalibus vel domibus religiosis. arg. s. de præb. per litteras. & de relig. domi. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersarijs, capellanijs, vel alijs officijs ecclesiæ perpetuo emendis. arg. s. de testa. tua. & c. de his. nec de beneficijs valde minutis seu pauperibus. arg. s. de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquatur arbitrio eorũ, iuxta ea quæ notaui s. de reb. eccle. nõ alie. monasteriorũ. concil. Vien. in verbo, modicum. Credo tñ sicut regulariter datur alia decima, quæ debetur ecclesijs parochialibus de omnibus fructibus saltem realibus, vt s. de deci. nuntios. & c. ex parte. & c. ex transmissa. sic illa quæ debetur Papæ saltem. arg. s. de deci. c. 1. vnde sicut de istis vel similibus nõ dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista venient in diuisionẽ istam: vidi tamen in Catalonia, quòd omnia etiam quotidianus victus monachi sub hac diuisione includebantur, & male.

Fructus quidam ecclesiastici sic liberi sũt, vt de illis ad placitũ possit disponi.

d ¶ *Diuidantur.*] scilicet alij fructus, non autem liberi à decima.

e ¶ *Habeant.*] illam scilicet, quã diuisionem per aliam factam de alijs tam in rebus quàm in pecunia existẽtibus ipse elegerit, vt sic tam propter ordinem litteræ, quam etiam prærogatiuam, qua fungitur in hac parte, in optione potior habeatur. arg. s. §. præced. facit s. de paroch. c. 1. & de elect. si quis iusto. de præb. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandum, aliàs in alium optio deuoluetur, per §. præcedentem.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet priuilegio, consuetudine, vel statuto.

g ¶ *Supportandis.*] quæ si nõ sufficiãt, quærat sibi aliunde, vt s. dixi.

h ¶ *Voluerit.*] supple, & volũtã suã expresso ore, vel per aliqua intersignia indubitata ostenderit. arg. j. de conces. præb. cũ ex. concil. Vien. aliàs nõ præsumitur quis de facili velle iactare pecuniã, aut iuri sibi acquisito renuntiare. arg. s. de renun. super hoc. Sed quid si nolit suã volũtã super hoc declarare verbo vel facto: sed tacendo permittitur quod aliter fructus colligat: numquid tacendo videtur ostendere se nolle ipsos vel potius velle. Et videtur quod velle potius, quàm nolle, cum in appetibilibus taciturnitas habeatur pro cõsensu: in odiosis vero pro dissensu. vt s. de reg. iur. is qui tacet. & c. qui tacet. lib. 6. Dic quod super hoc expedit volenti, vt aliũ corã testibus vel tabellione requirat, vt dixi s. in alio membro. & si hoc modo nõ possit de sua voluntate constare, quod faciat per suũ superiorem sibi assignari terminũ. arg. s. de præb. si tibi absenti. in fi. lib. 6. aliàs nõ video quod pars parti posset terminũ assignare, vel ipsam ad osten-

Iuri suo nõ renuntiat quis de facili.

dendum suum volũtã compellere, cum non habeat imperiũ par in parem, vt s. de elect. innotuit. Nec appellatio decem dierũ, de quibus loquitur s. §. p[r]oxi. & s. de præb. si pluribus. lib. 6. seu xx. de quibus s. de consue. c. fi. lib. 6. vel mensis. s. de conces. præb. cum ei. aliquid in hoc casu faciat. cum diuersi casus sint, nõ ijdem seu aduersi. & Papa in isto, sicut in illis potuisset præcipere si voluisset: quod non fecit: & sic ad iura cõmunia recurremus. arg. s. de deci. ad audiẽtiam. cũ similibus. Sed quid si procurator seu collector dixit se velle partem illã: Dominus autem rex vel fabrica, statim dum sciuit, reuocauit hoc, & dixit se nolle: numquid in hoc casu factum procuratoris nocebit domino? Et videtur quod sic, cum sit in omittendo potius quàm committendo: & sic debet domino nocere, & imputet quod sic negligentem elegit. s. de elect. si cõpromissarius. lib. 6. In contrariũ videtur. cũ expressio voluntatis potius in committendo, quàm in omittendo consistat. & sic nõ debet nocere, maxime cum in talibus delictũ seu factum personę non noceat ecclesiæ, vt s. de except. cum venerabilis. & error procuratoris possit retractari negotio non dum finito s. de confessis. c. fi. de appel. cum causam. de censi. olim. Hoc no est materia propria: sed dic de hoc vt legitur & not. s. vt lit. non contest. c. 1. vel i de hoc, maxime per Hostiensem.

Procuratoris factum an domino noceat.

i ¶ *Ipso iure.*] postquam de eius voluntate constabit.

k ¶ *Et si quicquam.*] Quinta pars. Et nota verbũ, quicquã, legitur in Euangelio Ioa. 14. in fi. vbi dicitur, & in me non habet quicquã j. de elect. quia sæpe. lib. 6. ibi, quicquã de bonis perceperint, & c. & sic nihil excipitur: immo quantũcunq; modicũ fuerit quod vsurpatur per istos contra ordinationẽ prædicta, vsurpans iuxta conditione suam pœnas interpositas incurrit. arg. s. de maio. solitæ, in fi.

l ¶ *Prædictorum.*] scilicet benefactorũ, vel illorũ quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fructus vacantiũ competunt, & intellige per se vel per alios eis mãdantibus, vel alias post factũ ratũ habentibus, quod eorũ nomine gestũ erat, seu præstantibus auxiliũ, consiliũ, vel fauorẽ, aliàs nõ, vt s. de resti. spol. cũ ad sedem. de sen. excom. quantæ. & c. cũ quis. lib. 6. non tñ extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cũ istis scienter in crimine criminoso, cum tamquã pœnalis sit restringenda. s. de elect. statutum. lib. 6. de sent. excom. si concubinæ.

m ¶ *Vltra præmissa.*] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Lauduno.

n ¶ *Perceperit.*] & sic nota hic duo, scilicet istud & illud quod sequitur intra mensem, nisi restituerit cũ effectu, esse necessaria ad hoc quod quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eũ aliquo casu aliàs peruenerit: vel si perceperit & restituerit, nõ incurrit: coniunctim enim ponũtur ista duo: & ideo nõ sufficit alterum istorũ accidere. simile s. de rescrip. ex parte. & c. olim.

o ¶ *Ad quos pertinebit.*] scilicet secundum præfatum ordinem, vel aliàs secundum ius commune vel speciale, de quo s. de offic. ordi. cum vos plerumque. in fi. & cap. præsenti. lib. 6.

p ¶ *Cum effectu.*] sic verba intelligenda sunt, vt s. de cler. non resi. relatum. de pænit. dist. 1. aut verba.

q ¶ *Eo ipso.*] post mensem tñ. simile s. de sent. excom. quicũque. lib. 6. Si quæras quot dies mensis iste habeat: dic quod tot quot habebat ille mensis, in quo istud cõtingit, si in Februario 28. si in Martio 31. & sic de alijs, de quo not. plene s. de elect. quàm sit ecclesijs. lib. 6. & si aliqui dies de ipso mense effluxerunt, de alio supplebuntur. facit quod not. ff. de diuer. & tempo. præscript. l. 2.

r ¶ *Si episcopus.*] similes pœnæ ponuntur supra de vsur. vsurarum. lib. 6. in fi. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

s ¶ *A pontificalibus.*] De hoc dic vt supra de offi. deleg. quia pontificali. & de sent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

t ¶ *Interdicto.*] de quo dic vt supra de appel. ad hoc. & c. dilectis. & de exces. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas. & c. alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

u ¶ *Cum integritate.*] idem in simili dicitur, vt s. de elect. quia sæpe. vbi de hoc. Integritas aũt diminutionem non recipit, sicut nec adiectione indiget plenitudo. 3. q. 1. reintegranda. 6. q. 1. si omnia.

x ¶ *Mundana.*] & sic not. duo genera hominum. 12. q. 2. duo. in

his enim

his enim huius mundi illecebris nõ debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdẽ: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 11. q. 1. te quidẽ. Sed, proh dolor, ipsi volunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquã fortius mendicantes,

rat sententiã ipso facto, à quã nisi restitutione præmissa (præterquã in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs vel indulgentiis, aut contrarijs consuetudinibus, aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ aut alia quacumque firmitate vallatis. Quæ omnia quõ ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinioñ. Caleñ. Nouembris, Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet: & alienantes & recipientes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœnæ imponuntur.*

CAP. VNICVM.

† Vide cõcil. Trid. sessio 22. de reformat. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa æqui parantur.

Ambitiosæ † cupiditati, illorum præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca regũtur, illustranturque, & eorũ ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorũ ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare præsumunt, occurrere cupientes: omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneq; pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationẽ vel contractum emphyteuticum, præterquã in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansuris. ¶ Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momẽti. Et tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarũ, monasteriorum, locorumq; piorum quorumlibet incõsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine & administratione suę ecclesiæ vel monasterii, cuì præsidet in spiritualibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores vero prælati, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, Prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cũ cura & sine cura sæcularibus & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt dumtaxat, ipso facto priuati existant: illaq; absque declaratione aliqua vacare censeantur: possintq; per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) libere de iure conferri: nisi aliàs dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter aut generaliter reseruata: nihilominus alienatæ res & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datũ Romæ apud sanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M. cccc. lxviij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Alienationis variæ sunt species.

Alienans bona ecclesiæ & alienata recipiens eadem pœna puniũtur.

De emptione & venditione.

¶ Martinus v. venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicinensi ac Almicensi episcopis.

¶ *Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur quòd huiusmodi bulla publicetur.*

CAPITVLVM I.

† De materia huius Extrauagãtis vide glo. & doctores in cap. cõquestus. de vsur. Butrium, & Imolã in cap. ad nostram. de empt. & vendi. Ancharanum consil. 10. incip. Dubitari solet. Felinũ in c. si cautio de fide instru. & Sotũ lib. 6. de iust. & iure, q. 5. art. 3.

Regimini † vniuersalis Ecclesiæ quamquam immeriti, disponente Domino, præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quę inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. ¶ Sane petitio dilectorum filiorum vniuersorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauieñ. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & supra, & à tanto tempore, & per tantũ tempus, cuius contrarij memoria hominum non existit: in eisdem ciuitate & diœcesi, ac partibus alijs vicinis, quædam consuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur melius pro tunc non valentes sibi consulere, personæ ecclesiasticæ, aut sæculari collegio, aut vniuersitati, oppido vel ciuitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædijs, domibus, & hereditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius vel plurium marcarum aut grossorum Pragensium nummi polonæi, & pagamenti consueti: ad rationem & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quattuordecim

Consuetudo immemorialis & quid cognoscitur.

decim marcæ, aut plus vel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocumq; vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi cẽsus venditores inuiti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauien. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tamquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus, plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plusquam duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territorijs dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litteris sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnumquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & libere submiserunt, sicuti etiam aliqui eorũ tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcũ prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census hucusq; per eos antea libere & absq; vlla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quàm sæcularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & sæculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorũ censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculũ, eorumque emptorum præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauien. nobis fuit humiliter supplicatũ, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare. & aliàs eis in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. ¶ Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filij nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum, comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationẽ doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus licitos, & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorũ solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate Apostolica, tenore præsentiũ ex certa sciẽtia declaramus: Non obstantibus præmissis cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. ¶ Volentes quòd prædictæ litteræ nostræ debitũ sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrũ per vos vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidium efficaciter impendentes, dictasque litteras vbi, quando & quotiens expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorũ nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitã satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Nõ obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. Datum Romæ apud sanctos Apostolos sexto nonas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Locupletari ex alieno reprobatur.

Priuilegiũ Papæ post cõsensũ ecclesiæ ... plenariæ.

¶ Calixtus tertius episcop. Magdeburgen. Nuremburgen. & Halberstaden. ecclesiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.*

CAP. II.

REgimini[a] vniuersalis Ecclesiæ quamquã immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigiũ anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia suaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur. ¶ Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgen. & dilectorũ filiorũ vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat: Quòd licet à tanto tempore cuius contrarii memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitime præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerũque expressa ratificatione approbata consuetudo: Quòd ipsi habitatores & incolę, siue illi ex eis quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hęreditatibus annuos marcarum, florenorũ seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi ab eis qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certũ competens pretium, in numerata pecunia secundũ temporis

[a] Vide doctores in proxima, quæ deciduntur ... contraria.

Consuetudo dicitur ius vtentium moribus approbatum.

poris qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi cōtractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redditūum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione redditūum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed iidem ementes etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodę destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamē hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi cōtractus liciti sint censendi. ¶ Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, occasionem quærunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos nō soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserentium, quòd in talibus hic emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis ac partium prædictarū, necnon fere omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis diuinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his Apostolicæ sedis declarationis oraculū impertiri, & adiicere paterna dilectione curaremus. ¶ Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex cōmissione felicis recordationis Martini Papæ v. prędecessoris desuper examinationem, & eiusdē prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes & vendentes eosdem ad ipsorum solutionē censuum & redditūum, iuxta dictorum contractuū tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentiū serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lv. pridie nonas Maii, Pontificatus nostri anno primo. ¶ Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios dictis præposito, decano, capitulo, ac aliis beneficiatis opportunę defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate nostra solemniter publicātes, faciatis, & eadē auctoritate per vēditores seu debitores redditūū & censuū huiusmodi dictis emptoribus, seu illis quibus ipsorū redditūū & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorē, plenam & debitam satisfactionem impendi: contradictores vero per censurā ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenā & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum, vt supra.

Dubia declarare summi Pontificis est.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.*

CAP. I.

Detestandæ[a] feritatis[b] abusū[c], quem ex quodam more † horribili[d] nonnulli fideles improuide prosequuntur, nos pię intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret, menteśque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditū, digne decreuimus abolendum. ¶ Præfati namque fideles huius suæ improbandæ[e] vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquā ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitum † naturæ persoluat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis[f] affectu truculēter[g] exenterant[h],

† Aliàs, modo

† Mori est naturæ debitum soluere.

Detestande.] ¶ Huic statuto causam dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurentii in Damasco presbyter Cardinalis. Et hoc cap. diuiditur in sex partes. Primo, procemium ad dicenda præmittit. Secundo, §. *Præfati*. factū horrendum ponit. Tertio, §. *Volentes*. super facto huiusmodi statuit. Quarto, §. *Sed vt defunctorum*. voluntates defunctorū moderando docet exequi. Quinto, §. *Nos enim*. cōtra statutū huiusmodi facientes pœna excōicationis, & defunctū, vt ecclesiastica careat sepultura, punit. Sexto, §. *Nulli*. inhibet, ne contra prohibitionē huiusmodi fiat, volens quod facientes indignationem Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorum incurrant.

a ¶ *Detestandæ*.] idest, execrandæ vel abominandæ. sic sumitur extra 6. lib. de conces. pb. c. detestanda. extra de fil. presby. ex transmissa. extra qui fil. sint legi. per venerabilem. circa fin. Alio modo accipitur detestari, hoc est absenti denuntiare, vt detestatio sit denuntiatio facta cum testatione. Vnde detestari, denuntiando testari. ff. de ver. sign. l. subsignatū. §. detestari. & l. seq. Io. Mo.

b ¶ *Feritatis*.] idest, crudelitatis, instituit. ff. si qua. pau. fec. dic. circa prin. Io. Monachus.

c ¶ *Abusum*. idest malū vsum, seu contra rationem. extra de elect. quisquis & cap. quòd sicut. 2. responso.

d ¶ *Horribili*.] hic horror exprimitur j. eod. §. præfati. & dic horribili, idest, abominabili. 32. q. 5. si vxorem. extra de spon. veniens 1.

e ¶ *Improbandæ*.] & merito: cū enim consuetudo, qua tenditur ad rerū abusum, sit reprobata. extra de consue. ex parte. de offi. ord. si canonici. lib. 6. multo magis illa est reprobāda, qua tenditur ad abusum corporū humanorū, quæ non recipiunt (propter eorū excellentiam) æstimationem. ff. si quadru. pau. fe. di. l. ex hac lege. ff. de his qui deie. vel effu. l. prima. §. sed cum homo. sic nec libertas æstimationem recipit. ff. de reg. iur. l. libertas.

Corpus humanū non recipit æstimationē.

f ¶ *Impiæ pietatis*.] prætextu enim pietatis impietas nō est cōmittenda. 30. q. 1. nosse. 1. q. 1. nō est putanda. & sicut ministeriū pietatis est cōsolari merentiū corda. 45. dist. disciplina. in fi. sic desolari eadē sub colore obsequendæ voluntati improbę, defunctorū est impietas: contristatur enim quis merito cū videt illa diuidi, quæ nō patiuntur diuisionē cōmodam, quo casu in re etiā cōmuni non fit diuisio, sed de iure fit vni adiudicatio totius rei, æstimationi alteri pro sua parte danda. Inst. de offi. iud. §. eadē & §. seq. ff. de leg. 1. non amplius. §. vlt. nec per hoc cap. derogatur electioni sepulturæ, sed modus hic narratus merito reprobatur, vt infra §. sed vt defunctorū. Sic Iacob & Ioseph elegerunt sepultura, vt Iacob cōditus aromatibus integre, & Ioseph corpore incinerato eius ossa ad sepulturam paternā portarentur. Gen. c. vlt. extra de sepul. cap. 1. lib. 6. 13. q. 2. cap. Ebron. & cap. vnaquæque. ver. item Ioseph. Ioan. Mona. Cardinalis.

Rei cōmunis adiudicatio fit, si diuidi non possit.

g ¶ *Truculenter*.] à truculentus, qui est plenus truculentia, vt in hymno, *Arcet superum truculentam rabiem*.

h ¶ *Exenterant*.] idest, extrahunt interiora. vnde exentera intestina di-

Exentera quid dicatur.

ac illud membratim vel in frusta [a] immaniter [b] concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento [c] carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulāda [d]. Quod non solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum redditur [e], sed etiā humanæ considerationis obtutibus [f] occurrit vehementius abhorrendū [g]. ¶ Volentes igitur (prout officij nostri debitū exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis tantæq; immanitatis [h] & impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur [i] ad alios: Apostolica auctoritate statuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuscunque status aut generis seu dignitatis [k] extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis in quibus catholicæ [l] fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huiusmodi abusus vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorū corpora sic impie ac crudeliter nō tractentur, deferantur ad loca in quibus viuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quòd demum incineratis corporibus, aut aliàs ad loca vbi sepulturā elegerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prędicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunq; ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid cōtra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem pręsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam, quā exnunc in ipsos proferimus, ipso [m] facto se nouerint incursuros, à qua non nisi per Apostolicam sedem (præterquā in mortis [n] articulo †) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumane tractatum fuerit ecclesiastica careat sepultura [o]. Nulli ergo, &c. Datum Lateranēn. xij. Calendas Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, prouidet hoc cap. vt tollat cōtentiones, quæ olim erant inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, &*

stina dicuntur, quasi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus positus in hac constitutione videntur intestina per incisionem corporis non debere extrahi, vt fortan corpus per aliquot dies custodiatur super terrā ad expectandū defuncti amicos, & ratio redditur 23. q. 5. si non licet. Item ius statuit quo loco quis debet sepeliri: & licet ius det electionem sepulturæ, hoc iuris beneficiū non debet trahi ad dispendiū illicitum. C. de vsuc. pro empto. eum qui. siue sit illicitum in modo vel facto, vt hoc cap. & dicto c. si non licet. Item humana corpora sub certa pœna prohibentur sepeliri in ciuitatibus. ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. ne cōtingat infectio, quæ si contingat, est purganda. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis riuos. ergo propter beneficium electionis sepulturæ nō debet committi vnde habeatur contagium, horror, seu infectio. Et ideo ne contingat infectio, debet corpus tradi ecclesiasticæ sepulturæ, & fieri seruitium conuocatis amicis. Sed cōtra, licet corpus humanum condire aromatibus, & hoc est ornare ipsum, sed ornatus præsupponit mūdum: nam munda ornari debent, non immunda: vnde Apostolus ad Romanos 13. Abijciamus opera tenebrarū, hoc est vitia, & induamur arma lucis, idest, virtutes, quæ faciūt hominē lucidū & armatū contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius sunt exstirpanda vitia, quàm inserantur virtutes: ergo condiendū prius erit à fæcibus mundandū: quod fit leuius per incisionem. Dicunt quidā quod hoc est tolerabile in maximis viris extra solū proprium longe morientibus, vel in remotis valde sepulturam eligentibus. Dic contra, ne fiat diuisio incōmoda, quæ etiam est prohibita in profanis, vt dictū est, præsertim cum ius cōmune sine captione & calumnia electionis sepulturæ intelligendum sit. ff. ad exhi. l. pen. & ad arg. dic ornatum præsupponit mundū, dummodo mundare quod intenditur non sit prohibitum, vt hic. Et est hic aliud hoc mundare contra naturam rei, nam cadauer, idest, caro data vermibus debet dari terræ, nam caro est terra, & in terram reuerti debet. Vnde quod corpus Iesu Christi & Iacob fuit conditū aromatibus, vt habetur Ioa. 19. & Gen. vlt. nō tñ habetur ibi quod fuerit exenteratū. Ioa. Mon.

Mortuo aliquo anposiunt intestina extrahi, vt expectentur amici.

a ¶ *Frusta.*] sine s, in vltima syllaba. Et est frustum, pars carnis vel panis: sicut lupus frustatim comedit agnum. 13. q. 2. §. his ita. ver. item Apostolus, laborantem agricolam, &c.

b ¶ *Immaniter.*] idest crudeliter. C. de emen. ser. l. 1. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania cete. & forte est ratio, quia grandes consueuerunt esse crudeles.

Immanis duo significat.

c ¶ *Tegumento.*] idest, coopertura. ff. de auro & argen. leg. argumento. in princip.

d ¶ *Tumulanda.*] illud forte attendentes:

Mollius ossa cubant, tumulis sociata parentum. aliàs:

Mollius ossa cubant, manibus tumulata parentum. Ioa. Mona.

e ¶ *Redditur.*] cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & sic in re Dei peccatur. extra de cor. vit. significauit. 23. q. 5. si nō licet.

f ¶ *Obtutibus.*] idest, aspectibus.

g ¶ *Abhorrendum.*] nam quod quis abhorret in seipso, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordi. ad reprimendam. & dicto cap. si non licet. iuxta illud:

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:

Sic potes in terris viuere iure poli. Ioa. Mona.

h ¶ *Immanitatis.*] idest, crudelitatis.

i ¶ *Nec extendatur ad alios.*] deinceps: quia statuta dant formā futuris negotijs. extra de consti. cap. vlt. C. de leg. & cond. l. leges & constitutiones.

k ¶ *Dignitatis.*] numquid comprehenduntur episcopi, & etiam laici reges? Dic quod sic, quia vnus est introitus omnibus ad vitā & similis exitus. Sap. 7. & quo ad id de quo agitur, est negotiū ecclesiasticū, in quo omnes æqualiter subsūt Papę statuēti. Nec hoc casu tollitur desideriū defunctorū, sed differtur, vt j. §. pxi. Nec obstat quod notabilia sunt specialiter exprimenda, aliàs viderētur neglecta. ff. de inu. l. item apud. §. hoc edictum. quia hic respicitur status hominis post mortē, in quo nō est distinctio liberi vel serui. auth. de mon. §. 1. coll. 1.

Moriuntur magni vt parui.

l ¶ *Catholicæ fidei.*] & sic hæc constitutio non inhibet, vbi catholicus decederet in terra Saracenorū, immo inhibetur modus hic expressus. Sed si sui tāti, deberēt cōdiri aromatibus, vt dictum est de Iacob. aliàs permittantur incinerari, vt in Ioseph. Vñ subaudi hic, maxime.

m ¶ *Ipso facto.*] sed pœna excōicationis ante istā constitutionem, aut præter eam, vt in casu posito, locū sibi nō vendicat, vtpote antea non inflicta. Et dico istum modū esse illicitū ante istam constitutionem: quia corpus humanum cuius facies ad similitudinem cælestis pulchritudinis est figurata, nec maculari nec defigurari debet. C. de pæni. l. si quis in metallū. Item improba est voluntas defuncti, qua mādat reliquias suas post mortem suam in mare projici. ff. de cond. insti. conditiones. & l. quidam. ff. de leg. 1. seruo alieno. §. fi. quod tamen non est ita horribile sicut istud. Item humana natura est erubescenda. in auth. vt defun. seu fu. §. 1. coll. 5. Sed contra. ff. de reli. & sump. fu. cum in diuersis. Sol. lex illa nō dicit, vtrū humanū corpus debeat diuidi vel nō, sed quærit quid iuris sit si diuisum fuerit forte ab hostibus vel ab alijs. Nec obstāt C. de adul. l. quāuis adulterij. in fi. vbi quis decapitatur. nec C. de seru. fug. auth. sed nouo iure. vbi manus amputatur. nec extra de homi. tua nos. §. vlt. vbi oculi eruuntur, & virilia amputantur: quia hæc fiunt ad iustitiam exercendam, vt pœna vnius sit metus multorum. C. ad leg. Iul. repet. l. 1. Nec obstat si dicatur, homo mortuus non est homo, quia saltem retinet figurā, & reliquias humanæ naturæ: & ideo etiam post mortem corpus humanum non recipit æstimationem. arg. auth. vt defun. seu fu. eorum. §. 1. coll. 5. in fi. & C. de sepul. viol. l. 3. & fi.

† Vide Cōcilīū Trid. sessio. 14. cap. 7. de casuū reseruatione.

Facies humana est ad similitudinē diuinæ pulchritudinis figurata.

Corpus humanū propter iustitiam exercēdam variis pœnis subijci potest.

n ¶ *Mortis articulo.*] hoc semper excipitur. extra. lib. 6. de pœnis. felicis. §. præsenti. extra de offi. ordi. cap. pastoralis. §. 1.

o ¶ *Sepultura.*] sed quō defuncto imponitur pœna hic? Dic ex sequela pcedentis delicti, sicut & honor fit ei ex signis quæ in eo apparuerūt ipso viuo. extra de sen. excō. à nobis 2. Sed tu dices: iste nō mandauit in specie, sed tantū in genere, quod nō cōtinet illicitū. ff de cond. inde. l. procurator. Sol. iste mandās genus videtur secūdū vsum solitū mandare, qui hic reprobatur, & ideo hic punitur. Vel dic quod hic punitur sine culpa, licet nō sine causa: quia hic punitur propter detestationem facti & sequelæ eiusdē, sicut sæpe fit, vt not. extra de cōst. c. cognoscentes. & c. antiqua. de priui. Ioa. Mon.

Mortuis quādoque pœna imponitur.

ADDITIO. Adde ad materiam huius decret. consilium Oldradi 76. quod incipit, thema tale est, vbi concludit quod nepos non eligens sepulturam, sepelitur in sepulchro patris & aui, licet sit in ecclesia Mendicantium, dato quod superiores eiusdem sint sepulti in ecclesia parochiali, vbi vide optimas rationes. Ioan. Francisci.

Additio Ioannis Francisci.

Super

a Super cathedram.] ¶ Hoc statutum ordinat, prouidet, & decidit super tribus articulis, scilicet de prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis, ac de sepulturis, & occasione earum lucris. Super quibus fuit grandis contentio inter prælatos & rectores parochialiū ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatores & Minores ex altera, præsertim à tempore felicis recordationis Martini Papæ iiij. cuius indultū prædictis Fratribus concessum per hoc statutū est sublatum. Et hoc statutum diuiditur in octo partes. Et primo ponit auctor procemiū ad dicenda. Secundo, §. Ab olim. factum super dictis articulis narrat. Tertio, quarto, & quinto, §. Diligenti. & §. Statuimus. & §. Huiusmodi quoque. super dictis tribus articulis prouidet seu ordinat. Sexto, §. Nos etenim. priuilegia, indulgētias, gratias, verbo vel scripto cōcessas consuetudines, conuentiones, & statuta, & pacta, prout prædictis seu aliquibus eorū sunt aduersa, cassat & irritat. Septimo, §. Caterū. prælatos & rectores rogat & hortatur, vt se dictis Fratrib⁹ beneuolos reddant, secus faciendo prælatis & rectoribus comminando. Octauo, §. Nulli ergo. vt præmissa non infringantur, mandat, & contrarium faciens indignationem Dei & beatorum Apostolorum incurrat. Et pro prælatis & rectoribus ista sunt specialiter notanda. Primum est, quod non est hic specialiter concessum, censetur esse denegatum. argum. C. de ap pel. præcipimus. in fi. extra lib. 6. de elect. constitutio. Et est ratio, cū dicti Fratres pugnent contra ius commune, quod non est expresse sublatum, stans extra de priuil. pastoralis. præsertim vbi priuilegium habet aliàs effectum, vt dicto c. pastoralis. & c. in his. Item secundo hac constitutione, priuilegia, pacta, consuetudines, conuentiones, statuta, gratiæ, seu indulgentiæ hic ordinatis aduersa per hanc constitutionē reuocantur. simile video extra lib. 6. de elect. cum non deceat. & c. quia sæpe. & eod lib. de sent. excom. c. vlt. in fi. Item videtur notandum, q prælati non denegent dictis Fratribus licentiam petitam simpliciter, ne id quod est potestatis ordinariæ, fiat potestatis Apostolicæ, & potest fieri hæc concessio simpliciter, vel ad tempus. Et forte dare simpliciter, ne pro malitia notaretur. Et cōcedendo simpliciter est facultas reuocandi, quando valet ordinarius, vel in totum, vel in partem. ff. de iudi. iudicium soluitur. Contra dic, nam in hoc casu est gratia, licentia & beneplacitum, siue quo ad prælatos, siue quo ad Papam gratiose concedentē in negligentia prælatorum. j. eod. §. statuimus. & ver. si vero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum sit perpetua. extra lib. 6. de offic. deleg. si super. Et nos beneficijs deceat adiuuari, non decipi. ff. commo. incommodato. §. si ex facto. in fi. arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. Nec obstat l. iudicium. in qua non fit datio, sed cognitio. & cogniti executio. & hoc in simili not. extra de elect. in causis. Et hic non præsumeretur malitia, si prælatus sic diceret, do vobis vsque ad tale tempus, deliberaturus postmodū de tempore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum. Item notandū ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis, & ipsis exeuntibus sint repellendi. vnde delegatis principis venientibus ad certā prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere, quàm eorum legatio se extendat. authen. vt iudi. sine quoquo suff. §. volumus. coll. 2. Et est ratio, delegatus habens potestatem à principe, illud tantū prosequatur, quod sibi specialiter est concessum, nec alia vsurpet. C. de excu. & exact. l. quicūque. lib. 12. præsertim cum contra hoc statutum Fratres priuilegiati non existant, immo priuilegium, si contra ipsum statutum habent, est sublatum. j. eod. §. nos etenim. Sed an isto casu prælati possint animaduertere in tales excedentes, notaui extra lib. 6. de priuile. cap. episcoporū. Pro Fratribus illud est notandum, vt ipsi formā huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites non excedant. extra lib. 6. de priuil. volentes. in princ. Sic enim seruare debent priuilegia, vt eorum mentem minime transgredi videantur. extra de priui. porro. & excedentes metas priuilegiorum coerceri possunt, si suo indulto non contenti iustitiam impediunt aliorum. extra de priuil. patentibus. priuilegiū enim meretur amittere. &c. 11. q. 3. priuilegiū. extra de sent. excō. contingit. 2.

† Ad intellectū huius extrauagātis vide omnino Oldradū consil. 187. incip. Quæstiones propositæ tit. de sepulturis. & cōsil. 188. incip. Secūda quæstio est. eo. tit. Ancharanū in c. 1. q. 11. de cōst. & Archinū consil. 85. incipiē. Considerāta diligenter.

Negatū censetur quod expresse nō cōceditur.

Gratia Papæ est perpetua.

Super cathedram. Hoc statutum ordinat inter prælatos & rectores ex vna parte, & Prædicatores & Minores, seu Mendicantes, & alios pauperes religiosos ac mendigeros ex altera. Hoc cap. licet Corfuisset sublatū per extrauagantē, inter cunctas. quæ est infra de priuil. est tamen hodie innouatum per clem. dudū. de sepultur.

CAP. II.

SVper † cathedram [a] præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, & si multis & arduis, quę in amplum Romanę curiæ alueū vndique cōfluunt [b] quasi torrēs [c], prægrauemur negotijs [d], curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius [e], ac operosę studium sollicitudinis impertimur, vt ad diuini hominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarū (pręcisis radicitus dissidiorum [f] vepribus [g], & litigiosorum anfractibus [h] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos [i], cæterasq; personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd nō [k] nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quód dissensiones [l] & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. § Ab olim [m] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias cōstitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinū Fratres ex altera (pacis æmulo [n] satore zizaniæ [o] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus [p] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis [q], pęnitentijs in-

a ¶ Cathedram.] Cathedra est nomen græcū: & est excelsa sedes præsidentis. Et componitur à cathos qđ est sedes, & edra, idest, sponda. quæ est pars lecti. Et proprie cathedra est doctorum, quæ competit præ cæteris summo Pōtifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros pcellat sanctitate. 1. q. 1. vilissim⁹.

Cathedra quid sit, & vnde dicat.

b ¶ Confluunt.] vnde omnes oppressi sedem Apostolicā possunt adire. 2. q. 6. oīs. & c. seq.

c ¶ Torrens.] nam proprie dicitur torrēs, qui ex diuersis partibus, aquam recipiens, torret, idest, vertit & voluit: sic Papa nunc ad hunc, nunc ad illum se vertere habet & voluere.

d ¶ Negotijs.] vnde Papa prægrauatur, idest, præ alijs grauatur negotijs. Et est negotiū quasi negans otiū. Non ergo vacent otijs & nugis, q curis exercitati habēt innumeris. vt sequitur.

Negotium vnde dicatur.

e ¶ Instantius.] ex hoc nota, q habens ad multa intendere, ad id debet quod est grauius manū apponere, sicut ille, qui se vult liberare iuris præsumptione, ab eo qđ est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C. de solutio. l. 1.

f ¶ Dissidiorum.] idest, discordiarum, vt habetur,

Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse.

Versus.

g ¶ Vepribus.] sicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & dissidia mentes.

h ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent. ff. vt leg. no. l. etiā.

i ¶ Deputatos.] vt pascant præcipue, nō vt tondeant seu pascantur, nisi accessorie. extra de præscrip. cū ex officij. extra de censi. procurationes. & c. cū Apostolus. extra lib. 6. de offic. ordi. si episcopus. Sed hodie grex 1 iste sic respicitur, q nulli seu pauci (proh dolor) intendunt ad pasturā, & omnes cōmuniter ad tonsuram, intendentes emungere, non nutrire: lac & lanam curantes, nō ouem. in termino à quo in quo incipere deberent, vt est visitatio, & medio per quem procedere debent, vt est correctio, & morū reformatio. sicut gallus super prunas currentes., vt in termino ad quem principaliter tendunt, vt est ventris & bursæ repletio prout proponunt, diutius immorentur. & ob hoc prælati non dicuntur pastores à pascendo actiue, sed passiue propter quod dicūtur exactores ab improbe exigendo, vt dicatur in vtroque brachio tam ecclesiastico quàm sæculari; exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.

1 Quæ hic pauci acu⁹ dicuntur, q̄ multis pastorib⁹ sūt accipiēda.

k ¶ Quod non.] sic ordina litteram, q non bene colitur auctor pacis, idest, Deus, nisi in tempore pacis, hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum.

Ordo litteræ.

l ¶ Dissensiones & scandala.] Cum ergo hæc duo mala infra scripta sequentia inferant, dissensionibus & scandalis totis est viribus obuiandum, ne pullulent, & si pullulauerint, tunc tollantur, seu, vt possibile est, minuātur: his ergo phibitis, & mala sequentia prohibentur. extra 6. lib. de reg. iur. cum quid prohibetur.

m ¶ Ab olim.] Secunda pars, in qua præmisso procemio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.

n ¶ Aemulo.] idest, inuido, ab æmulor, qđ multa significat. vñ vers⁹

Aemulus inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.

Versus.

o ¶ Zizania.] est primæ declinationis, & fœminini generis in singulari, & in plurali est neutri & secundæ declinationis & primæ. vnde versus: *Est zizania, sunt zizania plura, vtraque.*

Et est zizania herba peruersa, quam poetæ infelix lolium vocant, & significat scandala, vel nouantes mala: & ideo sator dicitur diabolus, vt hic, & j. de elect. licet.

Zizania quid dicatur.

p ¶ Prædicationibus.] hic est primus articulus.

q ¶ Audiendis.] Secundus articulus.

a ¶ Tumulandis.]

iungendis eisdem, & tumulandis ^a defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris ^b more laudabili) moleste ferentes incōmoda filiorũ, reducentes ad exactę ^c cōsiderationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis ^d, quàm onusta ^e dispēdijs ^f, quamq; in diuinę maiestatis cōspectu reddatur exosa ^g discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vnquã futuris temporibus fauente Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotiũ, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrē ^h & celerem per Apostolicæ solertiæ studiũ consequatur, diligenti ^i cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietũ statũ partium prædictarũ, ac salutis animarũ fidelium incrementũ, de ipsorum fratrũ consilio ^k, auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorũ ordinum fratres in ecclesijs & locis eorũ, ac in plateis cōmunibus libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbũ Dei, hora illa dũtaxat excepta, in qua locorum ^l prælati prædicare voluerint, vel corā se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: pręterquã si aliud de prælatorum ipsorũ voluntate processerit ac licentia speciali. ¶ In studijs autem generalibus ^m, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorũ, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundē Fratrum possint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbũ proponi, episcopus vel prælatus superior ^n clerũ ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerũ ipsum duceret congregandũ. ¶ In ecclesijs ^o autē parochialibus Fratres ibi nullatenus audeāt vel debeant prędicare vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti a parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorũ beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior ^p per eosdem Fratres prędicari mandaret. ¶ Statuimus ^q etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca Fratrum ipsorũ consistere dignoscitur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, Magistri, Priores, Prouinciales Prædicatorũ, aut eorum vicarij ^r & Generales, & Prouinciales Ministri, & Custodes Minorum ordinũ prædictorũ, ad præsentiam prælatorum ^s eorundem locorũ se cōferant, per se vel per Fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint ^t, in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiũ audire libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficiũ impendere ^u de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac ^x deinde præfati Magistri Priores,

a ¶ *Tumulandis.*] Tertius articulus.

b ¶ *Patris.*] qui habet sumere consilium pro liberis suis. ff. ad leg. Iul. de adult. nec in ea.

c ¶ *Exactæ.*] idest, exquisitæ. C. manda. in re mandata. Et significata huius verbi, exigo, not. extra 6. lib. de iud. c. 1. in fi. Ioa. Mon.

d ¶ *Periculis.*] quãdoque incursis, a pereundo: & quandoq; euasis seu præuisis à periēdo, iuxta illud:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Et illud:

Non vadit peritũ, qui vult audire peritum.

Et curare debemus de periculis, vt illa euadamus seu præuideamus, non vt ea incurramus, & ideo dico periculum dictum à perio, non à pereo, vt secũda sit longa non breuis, vt in supino de perio, vt in versu prædicto.

e ¶ *Onusta.*] ab onus, idest, sarcina, sic onustus sarcinatus.

f ¶ *Dispendijs.*] expone vt extra lib. 6. in prœmio §. penult.

g ¶ *Exosa.*] idest, valde vel perfecte odiens, vt dicitur exosus bella, idest, valde odiens bella: & ideo hæc discordia, quam Deus habet exosam, ab omnibus extirpetur. arg. C. de hæret. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire seruus.

h ¶ *Salubrem.*] idest, salutis vberem.

i ¶ *Diligēti.*] modo tres prædictos articulos per ordinē prosequitur, & habet tria dicta secundum hos tres articulos.

k ¶ *Consilio.*] quid important hæc verba, not. extra 6. libro de hæret. super eo.

l ¶ *Locorum prælati.*] Intelligo prælatos iure cõmuni, vt episcopos; vel consuetudine, vt decanus Baiocen. Baiocis. Et hoc probatur in ver. vel epūs, vel prælatus, &c. Et sic est differētia inter prælatũ & episcopũ, & latius est verbũ prælati. & not. in simili extra 6. lib. de temp. ord. cum nullus. nec nomine prælati cōtinetur rector ecclesiæ, cũ specificetur contra prælatum. ĩ. eod. §. ab olim. Quid si vicarius hoc faciat? Dic idem: quod enim ordinarij per se nequeunt, per alios expediant. extra de offi. ord. inter. extra 6. lib. de offi. ord. si episcopus.

m ¶ *Generalibus.*] non ergo in villis seu castris. extra de cler. non resi. tuæ. Et loca in quibus iura docētur, debent esse studia legitima ff. in prœmio §. illud vero. Et legitimũ est qđ iure cōcessum & approbatũ est. ff. de ver. sig. l. lege obuenire. vel antiqua cōsuetudine, cuius memoria nō existit, hæc enim æquipollēt. extra đ ver. sig. sup quibusdã. ff. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ.

n ¶ *Superior.*] non intelligitur hic tantũ superior episcopus, sed superior prælatus respectu cleri, vel ex consuetudine, vel priuilegio.

o ¶ *In ecclesijs.*] ĩ. eod. §. diligenti. & versi. in studijs. vbi sunt Fratribus quædam loca permissa cũ certis modificationibus ad prædicandũ: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in cōmuni eis nō competat, sed prælatis & curatis. extra de offic. ordi. inter. & infra eod. §. huiusmodi quoque. omnem locum eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permissus. Sed quæro, an possint in cœmeterijs vel capellis vicinis? Dic ꝙ non, extra 6. lib. de sent. excō. si ciuitas.

p ¶ *Superior.*] expone vt ĩ. ver. proximo.

q ¶ *Statuimus.*] Secundus articulus in quo sic procedit: Nam primo præmittit duo, quæ incumbunt Fratribus antequam audiant confessiones, vt licentiam audiendi confessiones petere, & post concessam licentiam Fratres eligere. infra eod. ver. ac deinde. Tertio & quarto, ver. extra. & versi. numerus. ponit duas modificationes circa prædicta. Quinto decidit quid sit agendũ cũ est obtenta licentia, & Fratres electi sunt, & eorũ personæ acceptatæ, vt infra versi. & si ijdem. Sexto, quid sit agendũ quãdo personæ non sunt acceptatæ. infra vers. ꝙ si forte. Septimo, ver. si vero. in casu recusationis prælatorũ dat Fratribus licentiã gratiosam. Octauo, ver. per huiusmodi autem. dictam licentiam moderatur.

r ¶ *Vicarij.*] pro parte Prædicatorum sunt tres gradus, sicut pro parte Minorũ. Sequitur statum de tribus gradib⁹. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur. in sequenti tamen ver. non ponuntur nisi duo gradus, nec mirum: quia grauius est eligere Fratres ad ministerium audiēdi cōfessiones, quàm ad licentiam in genere petendã: ex qua consequenter peti debet sequens gradus. ĩ. versic. proxi. Et hic appellant vicarij illi, qui sunt in certis prouincijs seu regnis, vbi non sunt Prouinciales Priores, sed Prouinciales constituerunt vicarios, vt prouincialis Angliæ fecit vicarium in Scotia, vbi non est Prouincialis.

s ¶ *Prælatorũ.*] iure cōmuni, vt episcopi: vel consuetudine seu priuilegio: hæc enim dant prælationē. arg. extra de consang. & affi. c. 1.

t ¶ *Fuerint.*] post licentiam datam. ĩ. eod. ver. ac deinde.

u ¶ *Impendere.*] ab illis solum à quibus possunt absoluere curati. ĩ. eo. ver. per huiusmodi. & extra 6. lib. de pæni. & remis. si epus.

x ¶ *Ac deinde.*] & sic nota gradum, nō concursum inter hunc ver. & præcedentē §. Et dicunt quidam deinde, idest, obtenta licentia, præmissa fiat electio, vt sequitur. Tu dic deinde, idest, post licentiam præmissam petitam dumtaxat: nam peti potest & consiliũ & licentia, & nō obtineri. extra de arbi. cum olim. extra de regul. licet. Et hic habetur ex sequentibus in quibus Papa prouidet, nedũ in casu obtentæ licentiæ, sed etiã in alio, in quo oportet ꝙ fiat electio, & si oporteret licentiam hoc casu obtinere, iam esset in potestate prælatorum illos ordines impedire, quod Papa non intendit, vt infra sequitur. Aliquando tamen non sufficit licentiam petere,

Prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeãt personas [a] sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium & officiũ exequendum [b]: quas sic ab ipsis electas repræsentẽt vel faciãt præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorumdem huiusmodi personæ sic electæ confessiones cõfiteri sibi volentium audiant [c], imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant [d], prout superius est expressum. extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias [e] deputari, cõfessiones nullatenus audituræ. ¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercẽdum, esse debet, prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit [f] eorundem. Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illã præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiãt [g] actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. ¶ Quòd si forte iam dicti prælati quenquam [h] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent [i] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel subtracto loco ipsius similiter [k] eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari [l]. ¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiẽdas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint [m], nos exnũc ipsis vt cõfessiones sibi cõfiteri volentiũ libere liciteq; audire valeant, & eisdẽ pœnitẽtias imponere salutares, atq; eisdẽ beneficiũ absolutionis impertiri gratiose [n] cõcedimus [o] de plenitudine Apostolicæ potestatis.

tere, extra de pœni. & remi. omnis. extra 6. lib. de elect. si religiosus.
a ¶ *Personas.*] sed quales? Dic sex qualitatibus sequẽtibus in textu fulgentes. nec mirũ: quia isti falcem suam in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt, quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca. si quis domum. §. si quis vitulos. etenim isti fratres de gratia prælatorũ vel sedis Apostolicæ in alienis hic se immiscent, vt hoc versi. & j. eo. ver. si vero ijdem.
b ¶ *Exequendum.*] quod est ars artium. extra de æta. & quali. cum sit.
c ¶ *Audiant.*] & illi solum de quibus est dictũ s. eod. super verbo, impendere.
d ¶ *Impendant.*] si hæc tria faciunt, ergo habẽt curam animarũ, & curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territorijs, ergo isti saltem in tanto. Sed dices, habent ex concessione prælatorum gratiosa vel Papæ. s. eod. ver. numerus. & vers. si vero. & sic sunt delegati, qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatũ. Sol. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionem exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionem & honorem, quæ exercet nomine suo. Vel dicti fratres videntur ordinarij per hanc constitutionem eis iurisdictionem tribuentem: nam hæc ordinatio est statutum, & concessio generalis per hunc canonem. j. eod. in fi. Et hæc ordinatio est potius vicaria, quæ est ad vniuersitatem territorij. j. eod. ver. numerus. & tales videntur ordinarij. not. 6. lib. de appel. Romana. & ff de verb. sig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum constitutioni, extra 6. lib. de verb. signi. Exijt. Tu dic, licet fratribus sit concessum, q faciant tria, quæ ad curatos de iure pertinent, non tamen propter hæc sunt dicendi habere curam animarum: nec principalem, quia non sunt prælati: nec delegatã, quia talia facere non sic eis committitur, q ad eorum executionẽ obligentur, sed in arbitrio & libera voluntate eorum remanet, q talia exequãtur, sicut eis placuerit & visum fuerit expedire. Fideles etiã non sunt fratribus obligati, nec quantum ad præmissa ad fratres recurrere sunt astricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutum, & concessio generalis: & in perpetuum duratura, quantum ad præmissa, quæ fratribus sunt concessa, non tamen fratres propter hoc curati aut ordinarij debent dici. Si autem aliqui fratres minus prudenter propter præmissa modo prædicto eis concessa sibi attribuere præsumpserint, quòd curam habeant animarum: videant si hoc sit contrarium dictæ constitutioni, Exijt.

Fratres de confessionibus audiẽdis, deputati, an sint delegati vel ordinarij.

e ¶ *Prouincias.*] quid importat prouincia, ciuitas, & diœcesis, habetur extra 6. lib. de censib. Romana. 1. responso. extra lib. 6. de præbend. quamuis 1. in fine.
f ¶ *Exigit.*] & sic nota numerum præsidentium considerari, prout subditorum necessitas exposcit. authen. vt deter. sit nu. cleri. circa princip. colla. 1. extra de vita & hone. cle. quoniam. & extra de instit. c. 1. extra lib. 6. de sta. regu. c. vnico. §. sane. Sed quid si episcopus dicat, pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: quidam recipiuntur per episcopum, illi de quibus sibi videbitur: & si fratres volunt, de alijs contendant. arg. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 3. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta, tunc in eo quod excedebat poterit prohiberi, exemplum extra de censi. cum Apostolus. vnde dic, recurrendum ad arbitrium boni viri, id est, iudicis, qui debet esse medius inter extrema. arg. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. C. de Iudæis. nullus. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita. extra de offic. delega. de causis. ff. de testib. l. quæsitum. Et forsan caute faceret episcopus, si in exordio cum licentiam concedit, taxaret numerum: etenim multa fieri possunt ab initio, quæ locum non habent ex postfacto. ff. de pactis. l. in traditionibus. C. de dona. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati sunt plures vel pauciores deputandi pro necessitate subditorum.

g ¶ *Gratiarum recipiant.*] cum nihil cõmuni iure sibi valeant vendicare. & ob hoc fratrum potestas in expressis hac ordinatione est mensuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porro.
h ¶ *Quenquam.*] & sic nõ possunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbũ, quenquã, est iuris, quod æquipollet vniuersali, & extendi debet in edictis prætorũ. ff. vi bo. rap. l. 2. §. homines. ff. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 2. ff. de cõst. pecu. l. 1. §. 1. aliàs fieri posset fraus huic cõstitutioni, q requirit multa in fratribus assumendis s. eo. ver. ac deinde.
i ¶ *Nollent.*] hoc verbũ & sequens respicit solũ factum, & sic fuit dictũ in cõcedẽdo hoc ius deferendo prælatus: ita q hic non versetur causæ cognitio. Aliud enĩ est arbitriũ, quod refertur ad arbitrium boni viri, vt est præmissum: Aliud voluntas, quæ refertur ad proprium motum. ff. de hære. insti. si quis Sẽproniũ. ff. de leg. 2. l. 1. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quæ est domina in regno animæ, cogi non potest.
k ¶ *Similiter.*] vt s. ver. ac deinde.
l ¶ *Surrogari.*] Sed nunquid hæc surrogatio fieri poterit pluries? Videtur quòd nõ: quia semel sufficit argu. ff de arbi. si duo. §. semel. & ff de aqua plu. arcẽ. in diẽ. ff. de bon. aucto. iud. pos. l. fi. § fin. ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. si quis netẽ. Sol. dicta iura loquuntur vbi res effectũ habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandũ. Sed quoties? dic trinã requisitionẽ ad minus necessariã. Et similis quæstio not. extra de offi. deleg. cũ causa. Et distingue circa hoc: Aut recusatur surrogatus à prælato ex causa, vtpote qa nõ habet qualitates expressas. s. eo. ver. ac deinde. & tũc fratres sibi imputẽt q malũ elegerũt: mala enim electio est in culpa. ff. de neg. gest. nã & Seruius. in fi. Inst. in socie. in fi. extra 6. lib. de elec. si cõpromissarius. §. 1. Aut sine causa: & tũc succedit Papalis licẽtia seu gratia. j. ver. pæ. In dubijs dic, vt not. s. in ver. exigit.

Surrogatio fratrũ an possit pluries fieri.

m ¶ *Recusarint.*] quid si neglexerint? Dic idem, si tertio requisiti non fecerint, vt not. in simili dicto c. cum causa. & nota diligenter tres gradus positos in toto isto §. & eod. statuimus. Vnde gradibus præcedentibus diligenter non seruatis, fratres non habent potestatem infrascriptam: nam primo gradu non expleto, non est locus secundo. arg. ff. de acquir. hære. l. 3. & l. quandiu.
n ¶ *Gratiose.*] quæ est arcte interpretãda, quatenus ius tertij tãgit. ff. ne qd in loco pub. l. 2. §. merito. & §. si qs à principe. Alij dicũt large in odiũ prælati recusantis, & in fauorẽ animarũ: hæc tñ interpretatio verba statuti non excedat. extra de priuileg. porro. Et in re dubia melius est verbis edicti seruire. ff. de exerc. l. 1. §. licet autẽ.
o ¶ *Concedimus.*] ff. de suppl. neg. præla. c. 1. Sed nũquid per hoc cõcilio generali. extra de pœnit. & remis. omnis. derogatur? Videtur q sic. arg. extra lib. 6. de consti. c. 1. Sol. hic non est contradictio, sed cõpatientia, & sic vtrumq; tenet. extra de priuileg. in his. & infra dicetur. Itẽ prouisio specialis tollit generalẽ. C. de pact. cõuen. tã super do. l. fi. Sed illa lex loquitur vbi specialis prouisio erat hominis: sed generalis, legis. Sed hic vtraque erat iuris: quo casu specialis prouisio nõ tollit generalẽ, sed geminat subsidiũ, vt plenius prouideatur saluti animarũ: quod respexit præsens cõcessio. s. eo. ver. ac deinde. sicut iuris subsidiũ geminatur, vt plenius improbitas reprimatur. ff. nau. cau. sta. & ita de facto. §. ex hoc edicto. Item hæc est specialis, illa generalis: ergo ista illi derogat. extra lib. 6. de reg. iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & species legãtur diuersis, & ad diuersos fines, intelligitur dicta regula: Nam si mihi est relictũ genus, & tibi species illius generis, meũ legatũ nõ est extinctũ, sed attenuatũ. ff. de adi. leg. qui hominũ. Et mihi donatur vt habeã, & tibi similiter, & isti sunt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis prouisio quàm specialis est ad eũdẽ finẽ, vt saluti animarũ prouideatur, & ideo vna alij non obsistit, sed cõcurrunt: sicut si genus & species vni essent legata, vt dicto c. generi. not. Sed dices ergo confessus tenebitur iterato confiteri? Sol. hoc nõ est ex necessitate sacramẽti, sed ex obligatione tui, qui volũtarie ad fratrẽ accessisti,

Confessus religioso priuilegiato, an teneatur iterũ cõfiteri proprio curato.

k s. eod. §.

¶ Per huiusmodi autem cōcessionem a nequaquam intendimus personis seu Fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatē in hoc impēdere amplio- rem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure b concessa: nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiā specialiter du-

j. eod. §. statuimus. relicto patre spirituali, cui es astrictus, nō fratri ad quem voluntarie vadis. nec ita subuenitur illi qui voluntarie facit, sicut illi qui ex necessitate. ff. de procu. l. procurator, qui pro euictione. & ibi not. Nec prima ratio, quæ loquitur in iuribus communibus, obstat. Sed hæc concessio est gratiosa priuilegialiter data, quæ non tollit ius p̄cedens, nisi de ipso fiat mentio specialis. extra de capel. monacho. ex parte. Sed illud cap. loquitur vbi priuilegium datur sine magna deliberatione. Sed istud fuit datum cum magna deliberatione, & est statutum, vt infra in fin. Item vt est dictum, generale & speciale hic non tendunt ad diuersos fines, & ideo se compatiuntur. Item si non haberet quandoque reuerti subditus ad curatum, posset prorsus eius potestas in auditione confessionum exhauriri. Et priuilegium non tenet, quod vergit in enormem alterius læsionem. extra de deci. suggestum. ff. de vulg. & pup. substit. ex facto. in princ. & §. 1. Et esset in potestate subditorum totaliter recedere à curato. Quo casu qualiter curabit, qui morbum nescit? Ait Boetius: Si operam medicantis expectat, oportet vt vulnus detegat. Itē & si curati non intersit propter subditum, qui forsan bene confessus est Fratri: interest tamen curati propter se agnoscere vultum pecoris, cui dictū est in Ecclesiastico 21. c. curam illius habe. Item subditus posset transire nunquā veniendo ad confessionē, dicendo se Fratri confessum. Item qualiter dabit curatus ecclesiastica sacramenta subdito, quem nō nouit dispositum, maxime vbi subditi sunt aliqua notoria crimina, nec potest Frater reuelare confessa: vt dicit dictum concilium, omnis. Itē hoc indultum potest operari multos effectus, cum hoc q̄ constet dictū concilium de confitendo saltem semel in anno proprio sacerdoti, ergo stabit cōcilium cū hoc indulto. extra de priuileg. in his, & c. pastoralis. Item Papa per hoc indultū nō aufert hic potestatē curati, sed sociū hic sibi cū multis modificationibus adiūgit, ergo curatus remanet nō exclusus, sed inclusus. Nec obstat si dicat, duobus competit potestas in solidū: ergo Frater, postquā expleuit cum certa persona, non potest curatus cum eodem super eodem. ff. de offic. consul. l. vnica. Sol. vbi duo essent dati ab initio pariter, procedit argumentum. Sed curatus datus est ab antiquo, sicut habens potestatem ab exordio fundationis ecclesiæ. 20. dist. in nouo testamento. Ille Frater de nouo adueniens, qui dari præsumitur, vt potestas curati nō tollatur, sed iuuetur. vnde ius comune quod est pro curato, est fortius iure priuilegiato. Nec mirū, primū necessarium, secundū volūtariū, licet sit æqualis potestas audiēdi & absoluēdi. j. ver. proxi. necessitate veniendi ad curatū remanēte, quæ no est hic expresse sublata. Item hæc cōcessio gratiosa, vt hæc quæ est voluntaria, nō tollit necessitatē dicti cap. omnis. arg. ff. famil. ercis. l. alienationes. Sed cōtra, potestas Fratrū est delegata seu à maiore habita, siue habeatur ab episcopo siue à Papa, vt hic totali §. ergo est potior potestate rectoris. Si igitur cōfessus rectori iterata cōfessione non eget, minus egebit cōfessus Fratri. Sol. voluntariū & necessariū tollunt contrariū. Et est in hoc argumento fallacia figuræ dictionis: nam si excedat hæc potestas in quanto, non sequitur quòd excedat in quoto seu quali iterationis. Item cōtra, confitēs episcopo, licet sit parochianus curati subditi episcopo, non habet iterato cōfiteri rectori: ergo minus confessus Fratri, qui habet potestatem papalem: quia omnis potestas delegata à Papa, est maior omni alia ordinaria. Itē si Frater habeat causam à prælato, vt s. in prin. huius §. ergo maior est ista potestas in delegato episcopi, quàm in ipso rectore subdito episcopi, cum omnis delegatus repræsentet personā delegantis. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. Sol. non nego quin Papa hoc possit facere si velit, sed dico quòd numquā ius alterius tollit, nisi expresse hoc agatur. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis à principe. præsertim vbi vtrumque potest seruari. Nec fit deterior conditio confitentis habentis consiliū animæ à duobus. Et firmius est iudiciū pluriū quàm vnius. extra de offic. delega. prudentiam. §. 1. Item licet commissio specialis derogaret dicto cōcilio omnis. & vt ibi. 1. respon. non tamē generalis, vt hic. & optimū arg. extra lib. 6 de hæret. per hoc. in princ. & ibi not. in simili. Item dictum conciliū habet, vt remittatur seruitus bene imposita subdito, scilicet q̄ semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, hoc est curato, sic est interpretatus Martinus Papa iiij. & sic est de iure interpretādum, cum dictum concilium de iure communi loquatur. Sed dicti fratres iure communi nihil obtinent, sed gratiosa concessione vel prælatorum vel Papæ, vt hic. Et dico bene impositā, tum quia proprius sacerdos melius agnoscere habet vultum pecoris sui, tū quia subdito ministrare habet ecclesiastica sacramenta. j. eod. §. huius. & duo requirit huiusmodi concilium, & iustam causam quòd non proprio, sed alieno confiteatur sacerdoti: & licentiam proprij sacerdotis, vt liquet in dicto concilio. §. si quis autem. vbi non sine mysterio est aduersatiua coniunctio, autem. Et ideo si iusta causa non subsit, quamquam licentiam habeat Papæ vel episcopi, aut etiam proprij sacerdotis, & licite confessus fuerit, & etiam absolutus sit, vt dicunt verba præsentis indulgentiæ, debebit tamē confiteri iuxta concilium memoratum proprio sacerdoti: aliàs poterit arceri pœna dicti concilij: non quia peccata non fuerunt dimissa, sed quia contempsit salubre statutum, cuius tenor in toto non est seruatus, & ob hoc est ei parendum in eo q̄d non fuit seruatum. argumen. ff. de serui. vrb. præd. si domus. Nec insurgit inconueniens, si iterum confiteatur proprio sacerdoti: quia hæc iterata confessio non est ex defectu sacramenti, sed ex contemptu dicti concilij. Verum iusta causa concurrente cum licentia Romani Pontificis vel episcopi, prædicta seruitus est sublata. Et quòd licentia prædicta in genere data videatur esse concessa, cum iusta causa subest recedendi à proprio sacerdote, non absurde dici posset. argu. ff. ad muni. Lucius. §. Imperator. aliàs potestas iuste concessa reuocari non debet.

Boetius.

a ¶ *Concessionem.*] s. proximo positam.

b ¶ *A iure.*] sed quæ est ista potestas à iure concessa curatis quæro. Nec quæro de potestate Papæ in casibus sibi reseruatis, qui notantur extra de transla. episc. c. 1. Nec loquor de potestate Papæ dispensandi, de qua tractāt doctores in tractatu de dispensationibus, sed loquor de potestate, quæ est per sacramentum pœnitentiæ super criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hosti. in summa. & Guliel. Durandi in repertorio, & frater Thomas 4. senten. dist. 19. Et dico in ista materia, q̄ quilibet sacerdos potestate ordinis regulariter potest à quolibet peccato absoluere. Quod sic probo: Ioā. 20. dicitur, Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum est Apostolis. Dic q̄ episcopalis dignitas in hoc nō adijcit, de quo agitur supra ordinem sacerdotalem, & quid adijciat, not. extra. lib. 6. de sent. excom. cum medicinalis. Et in ordinatione cuiuslibet sacerdotis etiam dicta verba per ordinatorem dicuntur, vt patet in lib. Pontificali. Item à capite Christo omnia descendunt. 21. dist. in nouo. & Ioan. 1. Nam de eius plenitudine omnes accepimus. Cum ergo sacerdos rite ordinatus habeat potestatem conficiendi corpus Christi verū, vt extra de sum. trin. firmiter. §. vna vero. & potestas quæ est supra corpus Christi mysticum, descendat à potestate, quæ est corpus Christi verum. de consec. dist. 2. quia corpus. & c. quia passus. Cum igitur quilibet sacerdos quādo est recte ordinatus potest ministerialiter in verbo Dei conuertere panē & vinum cum aqua in calice missum in corpus Christi verum & sanguinem. de cōsec. dist. 2. panis. & c. calice. ergo cōsimiliter poterit ministerialiter peccatorem quemlibet cōuertere in membrū Christi, & corpori Christi mystico adunare per sacramentum pœnitentiæ. Item dico secundo, q̄ licet sacerdos habeat hoc ex potestate ordinis: non habet tamen potestatem iurisdictionis seu exercitij nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis nō ligat nec absoluit nisi subditum: ita nec in foro pœnitētiali. extra de paroch. nullus. extra de iudi. c. at si clerici. extra d̄ pœni. & remis. c. omnis. §. si q̄s. Et sicut sacerdos nō habet exercitiū suæ potestatis in corpus Christi verum, quando non habet materiam ad sacrificandum, sicut panem & vinum, sic nec in hoc casu agere potest, nisi in materiam sibi subiectam. arg. 10. dist. quis nesciat. 12. dist. c. 1. & 2. 19. dist. ita Dominus. ergo in foro pœnitentiæ duo requiruntur ad peccata remittenda, scilicet potestas ordinis quo ad se, & iurisdictio seu exercitium potestatis, quæ à maioribus in inferiores descendit. 21. dist. in nouo. nam ibi tangitur ordo nascentis ecclesiæ à Deo: hinc est q̄ à summo sacerdote ad maiores sacerdotes, hoc est episcopos, & à maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio, & potestatis descensus, & summus sacerdos potestatem maiorum sacerdotum, & magni sacerdotes potestatem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes. ff. de iudi. iudicium. 63. dist. salonitanæ. extra de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluēdo. 17. q. 4. si quis suadente. & illam eandem potestatem arctatam in certis casibus quandoque laxat. extra de sent. excō. peruenit. & 6. lib. eo. tit. religioso. 1. respon. sic sacerdos magnus potestatem sacerdotis curati ex causa arctare potest, & laxare eandem, cū sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis. 11. q. 1. de persona. Cū acrius vnū factū in vna regione puniatur, quàm in alia: & ideo maiorē iudicē requirit. ff. d̄ abig. l. 1. 1. resp. Ipse tñ ep̄s peccat, si sine causa arctat. 11. q. 1. peruenit. & dicto c. cū ab ecclesiarū. Quædā etiā sunt reseruata à iure ipsis ep̄is. extra lib. 6. de pœnit. & remis. si ep̄s. Primus est, vbi solemnis est pœnitentia imponenda. 50. dist. in capite. 26. q. 6. c. 1. Secundus, vbicunque est arduū & graue factum. 16. dist. de cōcilijs. 65. dist. de persona. extra de offi. archip. c. fi. & 26. q. 6. c. vlt. præsertim si fuerit difficile & ambiguū. extra qui fil. sint leg. per venerabilem. Et est ratio: quia maiora negotia maiores iudices requirūt. extra de appel. vt debitus. in fi. Tertius est in restitutione male ablatorū incertorū in magna quantitate. extra de Iudæ. cū sit.

Casus episcopis reseruati.

extra de

extra de testa. tua. & 88. dist. §. 1. & c. 1. extra de vsu. cũ in. Quartus est vbicunq; absolutio ab excõicatione reseruata epo est necessaria. extra de sent. excom. de cætero. & c. de monialibus. Sicut video in dispensatione, quæ non est permissa inferiori epo. extra de vot. & voti redemp. c. 1. Sed nunquid ab alio quàm ab excõicatione poterit absoluere sacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuũ, propter quã pœna excõicationis imponitur? Dic ꝙ non. Et est ratio, cum idem sit factum propter qđ est peccatum. Et pœna peccati nõ debet ferri per diuersos, sed per eundem. secus si ex alio facto emergerent. verbi gratia, Excõicatio vel suspẽsio infligitur propter peccatum, & irregularitas propter immistionẽ, suspensione vel excõicatione durante, quo casu inferior posset absoluere à primo, non dispensare cum secũdo. extra lib. 6. de sent. excom. c. 1. §. vlt. extra lib. 6. đ sent. & re iudi. ꝙ terni. §. fi. extra de sent. excom. nuper. §. in secundo. Quintus, in publico blasphematore Dei & sanctorũ. extra de male. c. 2. Sextus, in incendiarijs domorum. Et septimus, in truncatoribus membrorũ. 23. q. vlt. si quis membrorum. & c. seq. Octauus, in homicidio, cum enim truncatio membrorum sit minor homicidio, si primũ reseruatur epo, magis s'm. Nã cui sunt prohibita minora, magis & maiora. ff. de seru. expor. cui pacto. extra de sent. excom. cum illorũ. circa princip. Nonus, vbi statutũ synodale, vel consuetudo aliquos casus reseruaret epo, nã consuetudo dat iurisdictionẽ, etiã in foro pœnitentiali. arg. extra de elect. dudũ. 2. & de præscr. ex transmissa. & c. cũ olim, & c. veniens. Vbi autem ius vel consuetudo seu expressa reseruatio non abdicat à curatis, curati habent plenã potestatẽ absoluendi, & pœnitentias occultas & publicas iniungendi. de pœni. dist. 1. multiplex. & dist. 3. de pœnitentibus. 26. q. 6. presbyteri. & extra de pœni. & remis. omnis. quæ ponit regulã quã seruabo, nisi inueniam vitiatã. ff. de reg. iur. l. 1. & 50. dist. c. vlt. vbi est expressum de publica. Credo tñ, ꝙ pœnitentiã per epm impositã inferior minuere non potest. 20. dist. inferior. extra de maio. & obed. cum inferior. Nec obstat 50. dist. accedẽs. & 33. q. 2. latorẽ. quia ibi expresse fuit cõcessum inferiori. Sed quæro, nunquid epi ista cõstitutione nõ obstante possunt reseruare sibi casus de quibus ante hãc constitutionẽ poterant curati absoluere? Et vr ꝙ nõ: quia hoc iam esset priuilegiũ diminuere vel auferre seu decurtare: quod fieri nõ debet. etiã indirecte. extra de priuilegijs, quanto. Dic cõtra, quia licet fratres sint exẽpti ab epo, nõ tñ parochiani. arg. extra de priuil. ex ore. & lib. 6. eod. tit. per exẽptionẽ. Nec obstat hæc littera: quia nõ vr potestas cõcessa à iure, q̃ est iure reuocata. ff de diuor. diuortiũ. Item sicut epi potestatẽ ordinariã arctare possunt inferiorum suorũ, multo magis extraordinariã & aduentitiã: nec debet idẽ parochianus diuerso iure cẽseri quo ad curatos & quo ad fratres. extra de priuil. quia circa. vt ille qui nõ est sub curato, nõ sit sub fratre quo ad id de quo agitur Et nihil est curatis à iure cõcessum, nisi quod nõ est ab epis reseruatũ. Itẽ illa quæ sunt de bene esse & accidentalia non debent mutare potestatẽ eporũ, quæ est substantialis, fundamentalis, & ordinaria. not. extra, lib. 6. de hæreticis, per hoc. arg. extra de priuil. patentibus. extra de eccles. ædifi. ad audientiã. 3. Et aliàs vno verbo contigeret multa iura subuerti, quod esse non debet. extra de elect. ecclesia 2. §. deniq;. Nec obstat arg. in oppositũ: q̃a cuilibet est licitũ facere in re propria quod placet, dũmodo nõ animo iniuriandi. & nemini facit iniuriã qui vtitur iure suo. ff. de aqua plu. arcen. l. 3. §. denique. ff. de iniur. iniuriarum. §. is qui.

cerent faciendã. ¶ Huiusmodi [a] quoq; statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorũ ordinũ in ecclesijs vel locis suis vbilibet constitutis liberã (vt sequitur) habeant sepulturã: videlicet quòd omnes ad eã recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis [b]. ¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarũ curati siue rectores, qui ministrare habẽt ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure [c] cõpetere prædicare, seu ꝓponere verbũ Dei, & confessiones audire fideliũ, debitis & necessarijs beneficijs defraudẽtur, cũ operarijs mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadẽ, vt dictorũ ordinũ fratres de obuẽtionibus omnibus tã funeralibus quàm quibuscunq; & quomodocũq; relictis, distincte vel indistincte: ad quoscũq; certos vel determinatos vsus, de quibus etiã quarta siue canonica portio dari siue exigi nõ cõsueuit, vel nõ debet de iure, necnõ de datis vel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donãtis vel dantis, de qua decesserit quomodocũque, directe vel indirecte fratribus ipsis vel alijs pro eisdẽ, quartã [d] partẽ (quã auctoritate Apostolica taxamus, & etiã limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarũ rectoribus seu curatis largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quod nec alij nec alijs, à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrũ vtilitatem, vel cõmodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandũ vel donandũ fratribus ipsis existeret, in eorũdem dantiũ vel donantiũ sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus cõsciẽtias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquã in hac parte agi fortasse cõtigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiã districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionẽ autẽ huiusmodi nihil valeãt parochiales rectores, curati, & prælati exigere supradicti, neq; illis dicti fratres amplius impendere sint astricti, neq; ad id à quoquã possint aliqualiter coerceri.

a ¶ Huiusmodi.] Hic §. tractat de lacte & lana, ad quæ inhiãt plati. curati & fratres, vt plerumq; quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, cõtra doctrinã Apostoli. Et hic § diuiditur in tres partes. Primo dictis religiosis concedit liberã sepulturã. Secundo, versi. verũ. curatis reseruat quartã, in multis casibus specificando eam. Tertio, versi. vltra. mandat ampliorẽ portionẽ non exigendã. Sed nunquid idẽ est seruandũ in alijs religiosis Mendicantibus & non Mendicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose cõcessi Prædicatoribus & Minoribus, vt supra patet, ad consequentiã nõ sunt trahendi. Sed hic §. in quo limitatur ius cõe, ad consequentiã est trahendus. ff. de legi. non possunt. & l. sequenti. & extra. 6. lib. de re iudi. quæ a iure. & hoc dico quo ad emolumenta sepulturæ, nõ quo ad ipsam sepulturam: quia de iure cõi non est concessa sepultura: hoc est ius recipiendi ad sepulturam omnes. Sed qui habẽt ius recipiendi ad sepulturam quo ad partem curatorũ, censetur hoc ius cõe. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri, & Prædicatores & Minores hoc iure arctari, vt illud quodãmodo sequatur ex ꝓcedentibus, quę nõ sunt cõcessa alijs religiosis.

b ¶ Memoratis.] etiam si essent minus religiosa. extra, lib. 6. de sepul. cum quis. §. si quis.

c ¶ De iure.] extra de testa. c. si. Et verbũ, in fraudẽ, ibi positũ fecit hoc adijci, ne locus fraudi relinqueretur: quoniã frequenter fraus fiebat in animarũ cõtra agẽtiũ periculum, & rectorũ detrimentũ, quibus vtinam sit occursum.

d ¶ Quartam.] sed nũquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus, & si legantes apud fratres non elegerunt sepulturã? Dic ꝙ non. Et sic not. extra de sepul. c. 1. & ratio redditur hoc §. Nam iure cõmuni quis debet sepeliri vbi recipit ecclesiastica sacramenta. extra de sepul. c. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in vltima voluntate, decuit vt data electio prædicta fieret sine iniuria curati. & ob hoc canonica portio, quæ quandoq; erat tertia, quandoq; quarta, quandoque dimidia. hic limitatur & taxatur, vt sit quarta ad remouendum discordias, vt hic, & extra de sepul. certificari. Et vbi hoc consuetudine canonica vel statuto, vt hic, vel alio modo legitimo non taxaretur, dicerẽ illã dimidiam in dubio. argu. ff. de verb. signi. nomẽ filiarũ §. portionis. ff. de vsufru. etiã. Nam priuilegiũ datũ fauore vltimæ voluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de emanc. libe. nec auus. & ideo fit hæc cõpensatio hic, non in quæstione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam: esset fortunatus si haberet subditum, qui centum milliũ marcharũ legasset. Item legatarius integrũ debet habere legatũ regulariter, & ideo defalcationẽ eiusdẽ denego, vbi non est iure expressum. arg. ff de reg. iur. l. 1. præsertim ne vltimæ voluntates, quæ pro lege seruãtur. authen. de nupt. §. disponat. colla. 4. minuantur, & vt vltima voluntas prorsus sit libera. C. de sacrosan. eccle. l. 1. Sed quæro eligens sepulturã apud fratres, habet Missam antequam portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebunt fratres, vel propter hoc diminuetur quarta dictorum curatorũ? Dic ꝙ non: quia hoc casu stabo iuri cõi, vbi non reperio ipsum infractũ. extra. 6. lib. de elect. constitutio. Sed quæro, nunquid funus debet portari primo ad parochiam propriam? Dic ꝙ sic, si sit consuetudo, quæ in his seruatur. extra de sepul. certificari, & in §. proxi. non tollitur consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præcedentibus. Sed quid si nõ est consuetudo? Idem dico, quia sicut iste funeratus sacramenta recepit à proprio curato dũ viueret, sic honestum est, vt vltimũ va-

Sepulturæ libera est electio.

Voluntas vltima pro lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suã parochiã portandus, si alibi elegit sepulturã.

le recipiat à suo curato, habēdo Missam in propria ecclesia. arg. de cōsec. dist. 1. non oportet. Item eligendo alibi sepulturā videtur eligere propter fructū animæ, qui in ecclesia propria per sacramenta ecclesię habuit exordium. vnde non decet, q in fine frustraretur Missa in propria ecclesia, & sic augebit quod intendit: quod enim faciendū erat fine electione, quod factæ electioni nō repugnat, sed concordat, est implendū: sicut intentioni eligentis & iuri consonum. arg. ff. de euict. in creditore. ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. Labeo. a ¶ *Nos etenim.*] sed nūquid hic §. respicit tres articulos præcedentes, vel solū immediatū de sepultura? Dic q omnia, præsertim propter verba, quæ sequuntur, præmissis, vel alicui præmissorum. Sed quæro, pactū est super sepultura, quod haberi pōt regulariter, licet hoc modificetur. extra 6. lib. c. 2. & 3. mota cōtrouersia super hoc est sententiatum & confirmatū per sedē Apostolicā, vt ē facto vidi ante hanc constitutionē: Nunquid per hunc §. tollitur dicta sententia & cōfirmatio? Videtur quòd sic, quia si pactū tollatur, & quod sequitur ex virtute pacti. argu. C. de duobus reis. l. fi. Dic cōtra. hæc ordinatio exorbitat à iure cōi, & hoc quod non est expresse sublatū, stat. C. de appel. præcipimus. in fi. nec sententia pactū est sublatū, ergo pactū est sic fortificatū sicut sententia & confirmatione. arg. extra. 6. lib. de pact. quamuis. & 6. lib. de iureiu. licet. & 6. lib. de foro comp. c. fi. Plus enim hoc potest simpliciter, vt dictis iuribus. Item arg. authen. vt cū. de appellatio. cogen. in princ. & §. 1. & ibi not. legē nouā nō referri ad causam pendentem in iudicio seu decisam sententia: etiam si lex ad præterita referatur. dominus Ioan. Monachus de partibus Picardiæ Cardinalis.

Additio Ioan. Francisci de Pauinis.

ADDITIO. Ad intellectū istius decretalis, super cathedrā. est omnino videndus tractatus siue consiliū Oldradi, quod incipit, Grauamina, quæ fratribus ordinū Mendicantiū inferuntur. & est in nume-

Nos etenim [a] (vt in cūctis æqualiter & pacifice fauēte Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias verbo seu scripto sub quacunq; forma vel expressione, seu cōceptione verborum à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicūq; ordinū prædictorū concessa, necnō consuetudines, cōuētiones, statuta, & pacta inquātū sunt præmissis vel alicui præmissorū cōtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quinimo cassa, vel vacua & irrita nūtiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cęterū vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscumque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, siue rectores prædictos præsentiū tenore rogamus, & hortamur attente nihilominusque eis districte præcipiendo mādamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerētia prędictos ordines & professores eorum habētes affectu beneuolo commendatos, Fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales, se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tanquam cooperatores eorū idoneos, & laborum suorū participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere nō omittāt, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmiū augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurētur. Nec ipsos lateat, quod si secus ab eis agi fortasse cōtigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas quæ ordines & professores eosdē vbere fauore prosequitur, et gerit in visceribus charitatis, cōtra eos non immerito turbaretur: nec eadē æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remediū adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia Fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret. ¶ Nulli ergo omnino, & cætera.

De decimis.

¶ Bonifacius octauus collectori decimę.

¶ *Cum Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis exigi stat uisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clare & prolixe manifestantur. vide textum cum glossa in clementina secunda eo. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.*

CAP. VNICVM.

Declarationes, quas in negotio decimę per nos nuper impositę pro prosecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ cōtra hostes de ecclesijs & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur: Moniales aliæque regulares personę, quarum redditus & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publice mendicare, & eleemosynas publice petere, dictam decimam non persoluent. Sęculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus & prouentus annui summā septem florenorū auri non excedunt, eandem decimā non præstabunt. ¶ Si vero vna persona plura habeat beneficia, quorū nullū per se acceptū dictam summam septem florenorū auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcūq; modica fuerint, de omnibus & singulis decima persoluetur: sed non soluetur de pitantijs monachorū. Similiter de his quæ à Christifidelibus relinquūtur ecclesijs, vt ex his perpetui emantur redditus: Itē de xenijs prælatis & alijs personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. ¶ Solutiū decimā electioni seu arbitrio cōmittitur, verū ipsam velint soluere per totū tempus quod durabit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti tēporis ipsos percipere cōtigerit, an per ipsum tempus pro rata cōmunis æstimationis prouentuū eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui va-

rō meorū 185. vbi examinantur & determinantur per partes difficultates resultantes tam super verbo libera, de quo in textu, quàm super alijs, de quibus ibi: vbi concluditur in effectu q verbū, libera, notat quandam prærogatiuam absolutam, & dominium super actu cui adijcitur. de elect. cum nobis olim. in fi. & c. Itē q licitum est fratribus etiam processionaliter ire ad assumendū funus per alienas parochias, cum eis videantur concessa omnia, per quæ peruenitur ad finem. l. 3. §. vlt. de ser. vrb. prædi. Item, q de relictis ab his, qui apud eos nō eligunt sepulturam, nulla quarta debetur: quia cessat ratio constitutionis. l. quod dictum. de pact. §. Item, q de relictis Fratribus affectione sanguinis, amicitiæ vel meriti, debet solui quarta. Item. q decretalis non habet locum nisi in relictis Fratrib⁹, apud quos eligitur sepultura per infirmum, qui in ea infirmitate decesserit. argum. not. in l. alumnæ. ff. de adimen. leg. Item, quòd nō habet locum vbi testator expresse relinquit canonicam portionem ecclesiæ parochiali. argumen. in l. cum quo. ff. ad legem. Falcidiam. Item, quòd non debetur quarta de oblationibus, quæ fiunt in anniuersario, & alijs officijs sequentibus. Item, nec de mortuarijs inquantum differunt a funeralibus. Item, quòd parochia debet recipere quartam de manibus Fratrum, & non hæredum defuncti. Item, quòd quarta debetur de relictis pro ornamentis, libris, & fabricis, & luminaribus, &c. Item quòd de datis inter viuos & in sanitate quorum dominium statim transiuit, quarta nō debetur. Itē, q parentes possunt eligere ibi sepulturam pro filijs. Item, quòd quarta debetur de pecunia relicta ad complendam ecclesiam: licet si quarta detraheretur non sufficeret pecunia ad illū vsum. Item quòd dicta decretal. non extendit se ad eos, qui mortui sunt ante eam conditam: sed in illis seruari debuit decretal. inter cunctas. Benedicti xj. Ioan. Franc.

riare ad

riare ad aliã recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutiõe decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationẽ cõmunẽ per totũ tẽpus soluere tenebuntur. ¶ Declaramus autẽ, quòd hi, qui elegerint soluere decimã pro rata eorũ, quæ perceperint annuatim, vendant prouẽtus beneficiorũ suorũ, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo pretio quod receperint de eisdem: dumtamen contra hoc in fraudẽ decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua vel beneficio (quod residentiã personalẽ requirit) non residet, sed facit in eodẽ per firmarium vel vicariũ deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmario certã suorũ prouentuũ portionẽ: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ vel beneficij prouentibus decimã exhibebit. ¶ Declaramus etiã quòd de syluis seu nemoribus, quæ non cõsueuerunt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantũ valere debent annui redditus partis venditæ secundũ assisiã, quæ cõsueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit: & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi forte vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundẽ nemorũ & syluarũ. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia, & similia, nõ soluetur decima de his: ita tamen quod in fraudẽ decimæ nihil cõtra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagijs, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari. ¶ De stagnis & piscarijs decima sic soluetur: videlicet quod fiet relatio de numero annorũ, quibus ante venditionem vltimã vendita non fuerunt, ad quantitatẽ pretij ex ipsa venditione vltima recepti: vt pretio diuiso in partes secundũ annorũ terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretij ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt si forte sunt quinque anni elapsi ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus pretij tantum, videlicet, lx. florenorũ, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscarijs autẽ fluminũ & lacuũ, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel beluis garenarũ, quos pro vsu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non soluetur. Et quia nõnulli obtinẽt à monasterijs & ecclesijs Prioratus, grãgias, domos, redditus, pensiones, & cẽsus in soluẽda de his decima credimus distinguendũ: videlicet an talia in beneficiũ habeãtur, an ex cõtractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficiũ habeãtur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicã, siue per ipsorũ monasteriorũ, vel ecclesiarũ personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cũ autẽ obtinẽtur talia ex contractu, puta ad pensionẽ vel firmã annuã, in qua nõ est facta gratia obtinẽti, sed in hoc vterq; contrahentiũ studuit cõditionem suã facere meliorẽ, perceptores pensionis vel firmæ de ipsa pensione vel firma decimã exhibebunt. Si autẽ quis ante vel post cõcessionẽ huius decimæ ad vitã propriã emit prouentus Prioratuũ vel aliorũ prædictorũ pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei sciẽter gratia nõ est facta, cõsiderabitur quantũ æstimatione cõi valeãt annui prouẽtus, Prioratus, grãgiæ, domus, terrarũ, seu redditũ huiusmodi: & secũdũ hoc ab illis quorũ est horũ proprietas, qui inde pretium pro futuro tẽpore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autẽ in his gratia facta sit obtinentibus, quia sciẽter pro minori pretio quàm valeãt, sunt talia vẽdita vel locata, ipsi obtinẽtes, & nõ monasteriũ vel ecclesia de illo in quo gratia factã est ipsis, & de reliquo illi quorũ est proprietas, decimã exhibebũt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris vel obsequij præstiti vel præstãdi talia sunt cõcessa: ij quorũ est illorũ proprietas in decimatione prouentuũ suorũ etiã horũ prouẽtus merito numerabũt, & de illis, sicut de alijs quos pro certis suis vtilitatibus expendũt) decimã exhibebũt. Quod si hec per illos qui ea obtinebãt, in alios sunt translata, quia res trãsit cũ onere suo etiã circa illos, quæ prædiximus seruabũtur. Nec deducentur expẽsæ, quæ pro monachis, qui in talibus Prioratibus, grangijs seu domibus, in beneficiũ, seu ex mera gratia cõcessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensę autẽ illorũ monachorũ vel personarũ, quæ teneri debẽt ex pacto in Prioratibus, grãgijs seu domibus ad iustã firmã seu pensionẽ cõcessis, siue determinatæ, siue nõ, æstimabũtur æstimatione cõmuni, & talẽ æstimationẽ monasteriũ vel ecclesia, cuius illorũ est proprietas cũ suis prouentibus decimabit. ¶ Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiũt decimam nõ persoluent: sed qui eis præstãt huiusmodi victualia in decimatione suorũ prouẽtuũ & redditũ numerabũt & soluẽt decimã de eisdẽ. De illis autẽ procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperẽt etiã si nõ visitarẽt, decimã præstare tenẽtur. Prælatus autẽ qui procurationẽ (quã sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimã, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimã exhibere. Si vero procurationẽ quã tantũ in victualibus licet percipi, forsitan remittit, persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum alijs prouentibus suis cũ soluet, decimã æstimabit: cũ etiã si non esset remissa, hoc facere teneretur. ¶ In soluẽdo decimã supradictã solæ expensæ necessariæ quæ fiũt in re ex qua fructus percipiũtur arãdo, colẽdo, & colligẽdo fructus, sine quibus nõ possunt inde fructus percipi, deducentur. Expẽsæ autẽ quę fiũt in castrorũ custodibus, cũ fiunt extra rẽ, vel etiã in ædificijs cõstruendis vel cõseruãdis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierẽt in guerris seu etiã caualcatis. De ijs quoq; quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atq; similibus, soluetur decima deductis salarijs moderatis, quæ ante cõcessionẽ decimæ cõsueuerũt solui iudicibus & officialibus, similibusq; personis, sine quibus iurisdictio & cætera similia nequeũt expediri: ita tamen quod in fraudẽ decimæ nihil cõtra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialiũ, iudicũ, & cõsimiliũ personarũ factæ in vestibus siue victualibus, minime deducẽtur, sicut nec aliæ expẽsæ similes factæ circa familiã prælatorũ. Ratione autẽ æris alieni, quo persona soluẽs decimã obligata cõsistit, nihil de decima minuetur, etiã si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquã fuerint obligatæ. Itẽ de furnis & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autẽ de oblationibus, siue fiãt pro benedictione nubentiũ, siue pro exequijs mortuorũ, necnõ de prouẽtibus singulorũ

Beneficia aliqua quæ personalem residentiam nõ requirunt.

Redditus obtinẽtur ab ecclesijs varijs modis.

Labor est remunerãdus.

Res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus.

Procurationes quandoque in victualib', quandoq; in pecunia recipiũtur.

Expensarũ quædã fiũt in re, quædam extra rem.

Emendæ possunt ab excõmunicatis recipi.

prælatorum,& de emendis,quæ ab excõicatis recipiuntur. De legatis quoque tibi & alijs personis ecclesiasticis non personarũ, sed ecclesiarũ vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur. Pro decima supradicta nõ exhibebitur pecunia, nisi illa cõmuniter curreret de mandato domini terræ,& quæ est moneta in locis, in quibus cõsistet fructus & redditus, vnde decima persoluetur: nec aliqui pecuniã cãbire cogẽtur eandẽ. Sed si ex ꝓbabilibus seu verisimilibus ꝑsumptionibus apparuerit quisquã pensatis eius ꝓuẽtibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quòd super hoc merito suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeãt veritatẽ, videlicet de cõsilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso, si sit eius subditus,& non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo cõmode possit haberi: & tunc demũ & nõ prius, ille cuius prouẽtus fuerint taliter æstimati, pro eo quod minus soluerit etiã nominatim excõmunicabitur: si eius cõtumacia exegerit,& visum fuerit expedire. Episcopi autẽ & abbates, cæteræq; personæ ecclesiasticæ honorabiles nõ suspectę, proprię cõsciẽtię relinquãtur: ita quod sufficiat quo ad tales excõmunicationis sentẽtia, quæ in nullo modo soluẽtes vel sciẽter adhibentes fraudẽ vel malitiã circa ipsius decimæ solutionem generaliter proferetur. Super his autẽ fiet cõpulsio per censurã ecclesiasticã, prout nobis & illi cui hoc cõmittendũ duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autẽ (si expediens visum fuerit) excõmunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui cõtra solutionẽ decimę vel suorũ æstimationẽ prouentuũ, cũ fuerit facienda, fraudẽ vel malitiã scienter duxerint adhibendã.

Fiet autẽ solutio decimę nõ ex ipsis rebus, quę percipiũtur de prouentibus, sed in pecunia numerata.

Soluetur autẽ decima illis, quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis, qui vrgẽte necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadẽ per se nõ sufficeret ipsi curæ propter multitudinẽ parochianorũ vel diuisionẽ parochiæ suæ: sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos cõducere,& eis propter victũ salariũ cõstituere, salariũ huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorũ ipsorũ aliquid nõ deducet. Quod si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineãtur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. De eleemosynis vero seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, quę in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarũ ꝓuinciarũ in certis festiuitatibus, in cãdelis & alijs cõsueuerũt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima nõ soluetur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colligũtur interdũ per laicos, qui cõsortiales dicũtur: interdum per clericos, quæ ad opus cõsortij reducũtur,& quæ offerũtur vt luminaria in ecclesia, cruces & calices fiãt & reparẽtur,& etiã ex illis pauperibus subueniatur,& sepeliãtur corpora pauperũ defunctorũ. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque cõditionis aut dignitatis existãt, de suis prouẽtibus ecclesiasticis decimã persoluẽt. Ille quoq; expẽsæ, quæ fiũt pro fossatis & alias pro terris ædificãdis, vt vberiores fructus producãt,& illæ quæ fiũt in cõseruãdis & reparãdis ædificijs molendinorũ, domorũ, seu apothecarũ & similiũ,& ex quibus fructus & pensiones recipiuntur,& nisi reparentur fructus ex eis percipi nõ valerẽt: de decima huiusmodi minime deducẽtur. Nec etiã illæ, quæ fiũt pro custodia castrorũ, quãuis fiant maiores solito.

Capellani possunt operas suas locare, vel nõ, in significatũ de præbe.

Oblatiões quidoque per laicos, quidoque per clericos colliguntur.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiũt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarũ suarũ pro sepulturis & dandis pœnitentijs, decima persoluetur. Et quia nõ occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouẽtus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dãtur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimã declaramus. Illi quoq; qui deputati fuerint ad collectionẽ decimæ, cũ eis qui debent soluere decimã, de aliqua certa summa soluẽda pro decima, nequeũt cõuenire. De fructibus arborũ & hortorũ soluetur decima. De his autẽ quæ cõsumuntur vsu vel esu animaliũ, si sint ecclesiarũ, soluetur decima deductis expensis necessarijs, quæ fiũt pro custodia: si vero sunt personarũ, decima nõ soluetur. Tu ergo in his solũ Deũ & iustitiam pro præmissis præ oculis habẽs, ex prædictis declarationibus in decidẽdis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterũt, cõfirmationẽ accipias: super maioribus vero decisionẽ Apostolici oraculi expectes. Volumus quoq; & præsentiũ tibi auctoritate mãdamus, vt in vnãquanq; personã ecclesiasticã deputatarũ tibi partiũ, cuiuscũq; ordinis, cõditionis, vel dignitatis existat, quæ decimã ipsam nullo modo, vel nõ integre, sciẽter, aut nõ secundũ verũ valorẽ fructuũ suorũ perceptorũ, siue nõ in terminis cõstitutis exhibuerit, seu in illorũ exhibitione malitiã cõmiserit siue fraudẽ: excommunicationis sententiã auctoritate nostra promulges: Et etiã in singulos, qui sciẽter impedimentũ præstiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quominus decimæ prædictæ soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sentẽtias latas incurrerint: per te & per alios, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis cãpanis & candelis accẽsis, vsq; ad satisfactionẽ cõdignã excõmunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari: Aggrauaturus aliàs manus tuas cõtra ipsos prout proteruiã & cõtumaciã exigere videris eorundẽ: quod si satisfacere decreuerint, post plenã & integrã satisfactionẽ ab huiusmodi excõmunicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdẽ, & dispenses cũ eis super irregularitate, si taliter ligati nõ abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quod contra decimã huiusmodi nõ soluentes nullatenus sine speciali mãdato Apostolicæ sedis inuocetur brachiũ sęculare. Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaq; bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorũ, aliorumq; locorum ecclesiasticorum, ipsius occasione decimę manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris, Pontificatus nostri anno septimo.

Deũ in negotijs nostris habere debemus præ oculis.

Excõicationis publicandæ modus.

De Regularib. & transeuntib. ad religionem.

Martinus quartus.

Religiosi Mendicãtes sub excõmunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionẽ non Mendicantium, quocunque quæsito colore: quã ipso facto incurrũt tã recepti quàm recipientes quacunque licẽtia nõ obstante. Quid iuris sit de iam receptis subdit.

CAP. I.

Viã ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime Mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserẽtibus ob frugẽ melioris vitę, aut arctioris obseruãtiæ) tam sancti Benedicti, quàm Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis vmbrosæ, canonicorũ regulariũ sancti Augustini, vel aliorũ monasticorum

Cupiditas omnibus præsertim religiosis Mendicantibus est præcludenda.

sticorum

a ¶ *Debeat.*] cape verbum, admitti, aut recipi, quod est infra.

sticorum ordinũ conuolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nuntijs eiusdē sedis ad trāsferendũ se de Mendicantiũ ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt veri simile est, prout facti euidētia docet) vt liberius degāt, dignitatesq; & beneficia monastica cōsequi valeāt, & ex certis alijs causis honestati nō cōsonis obtinētibus. Ac volētes etiã cōseruationi ordinũ Mendicantiũ prouidere: auctoritate Apostolica, ex certa sciētia, tenore præsentiũ declaramus & etiã decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinũ Mendicantiũ quorũcunque, cuiuscunque gradus, status, cōditionis, vel religionis existat, quantũcunque & qualitercunque possit & debeat a virtute cuiuscunq; licentiæ, etiã indulti Apostolici, seu pœnitentiarij nostri curã gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiã per litteras Apostolicas facultatũ quarumuis tã legatorũ vel nuntiorũ sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum Mendicantiũ professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantiũ, sub quacunque verborũ forma appareāt, admitti aut recipi, per aliquos etiã superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachũ vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel alijs expressis (ordine Carthusiensiũ dumtaxat excepto) sub pœna excōmunicationis, quã tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam exnunc prout ex tunc cōtra quemlibet trãsgressorē quomodolibet in præmissis, sciētia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi dũtaxat à Romano Pontifice (præterquã in mortis articulo †) excōmunicati huiusmodi possint absolutionis beneficiũ quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta nō teneāt, & nullius existāt efficaciæ vel momenti. Decernētes etiã & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliquē monasticũ ordinem, & habitũ consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionē emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarũ quarũuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico Altissimo deseruire. ¶ Si quis autē prætextu huiusmodi licētiæ, vel sine habitu vel cũ habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminũ quindecim dierũ à die monitionis huiusmodi cōputandorũ, ad eius religionē vel ordinē, vnde cũ licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit post ipsum terminũ tamquã notorius apostata excōmunicatus in omnibus & per omnia debeat per quēlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiã per inuocationē auxilij brachij secularis, quotiēs fuerit opportunũ. ¶ In futuris autē nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mēdicantiũ huiusmodi in aliquē monasticũ ordinē (Carthusiensiũ dũtaxat excepto) possit aut debeat per quēcunque recipi vel admitti virtute alicuius licētiæ vel indulti, absq; sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta nō teneāt ipso iure: Huiusmodi licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantiũ ordinũ prædictorũ, etiã si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbũ in nostris litteris mētio habita foret, & alijs cōtrarijs nō obstātibus quibuscũq;. Nulli ergo omnino hominũ liceat hāc paginã nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Datũ Sebennis iij. Calen. Augusti, Pontific. nostri anno 1.

Ordo Carthusiensiũ præ cæteris ampliori potitur ꝓrogatiua.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 24. cap 7. de casuum reseruatione.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati; nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

AD nostrũ nuper relatio fide digna perduxit auditũ, quòd nōnulli religionis gestātes habitũ, sed à veritate religiōis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes quãdoq; trãsmarinas se trãsferant, in quibus pauci fideles respectu infideliũ cōmorantur: Et vt illi decipere facilius simpliciũ animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeāt, sub ouili veste ac humilitatis habitu lupinũ animũ occultātes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fideliũ mētes, quãtũ in eis est, corrũpere satagunt: In ipsis partibus periculũ nimiũ spargere non omittunt, necnon & os suũ ponentes in cælũ, lingua eorũ falsidica transeunte super terrã, sanctæ Romanæ Ecclesię detrahere cōstitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus & secretis collocutionibus euomere insanis ausibus nō verētur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitãtur scãdala, paratur simplicibus laqueus, ipsiq; taliũ præsumptores de hęresi vehemēter arguũt se suspectos. ¶ Nos itaq; tãtis obuiare periculis paternæ diligētię studijs cupiētes, vniuersis & singulis religiosis cuiuscunq; conditionis, religionis, ordinis vel status existant: de fratrũ nostrorũ consilio districtius auctoritate præsentiũ inhibemus, ne ipsorũ aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patētes cōcessa, decætero ad partes se trãferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniũgētes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi dũtaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiã impertiri præsumāt. Nos enim quoscunq; præsumētes cōtrariũ quouismodo excōmunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano Potifice possit (nisi dumtaxat in mortis articulo) absolutionis beneficiũ obtinere. ¶ Cæterũ vniuersalis Ecclesiæ prælatis in virtute sanctæ obdiētiæ districte præcipiēdo, præsentiũ tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se trãsferētes prædictas: nisi per patētes superioris sui ordinis litteras de licētia speciali se illuc trãsferēdi sibi cōcessa prælatis eisdē fecerint plenã fidē, in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officiũ vel diuinorũ celebrationē admittãt: sed ipsos potius velut apostatas capiãt seu capi faciãt, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licētia speciali modo prædicto sibi cōstiterit) detinēdo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quę sedes Apostolica reprobauit, vel quæ aliàs sunt fidei obuia in suis prædicationibus seu secretis collocutionibus dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscũq; cessantibus priuilegijs) possint licite capere, & carcerali custodię, sicut suos possent subditos mãcipare, licētiã impertimur. Et insuper tenore ꝑsentiũ mãdamus eisdē, vt de ꝑmissis sũmarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel per aliũ seu alios se solerter & fideliter studeāt informare: quosq; de ꝑdictis seu eorũ aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonũ & in aliorũ exemplũ castigare

Religionis habitus sine ipsius veritate parũ prodest.

Lupinum animum sub ouili veste à multis gestari.

Os in cælũ ponũt, qui Romanæ Ecclesię detrahunt cōstitutionibus.

Religiosi sine sui superioris licētia se ab [illegible] nō debent.

Approbata per sedem Apostolicã à nemine sunt reprobanda.

castigare pœnis debitis non postponant: Nō obstantibus exemptionibus, & alijs quibuscunq; priuilegijs & litteris Apostolicis eisdem religiosis vel eorū ordinibus ab eadem sede concessis vel in posterū concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdē in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auiñ. vj. Idus Maij, Pontificatus nostri anno ix.

De religiosis domibus.

¶Ioannes xxij.

¶Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu Beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide cap. 1. eod. tit. in clemen.

CAP. VNICVM.

†Vide c. 1. eod. tit. in clemēt & c. ad nostrum. in clemēt. de hæretic. & extrauagā tem Ioan. xx j. Sancta Romana. eod. tit. de religio domib⁹. Guidonē Carmelitā in summa de hæresibus tit. de hæreticis Beguardis, & Fymerica in Directorio inquisitoris par. 2. q. 15.

RAtio † recta non patitur, vt innocentes ad paria cū nocentibus iudicentur Sane felicis recordationis Clemens Papa v. prędecessor noster, cum de mulieribus, quę Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipue de Alemaniæ partibus, insinuata sinistra & præsertim quòd earum quædā de summa Trinitate & diuina essentia disputarent & prędicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorū simpliciū animas in diuersos errores inducerent: ex his & alijs frequēter de illis auditis habēs eas non indigna ratione suspectas, in illas quæ statū huiusmodi nouiter assumptū sectarentur vlterius, aut quæ illū de nouo assumerent, excōicationis sententiā promulgauit. ¶Verū quia in multis mūdi partibus plurimę sunt mulieres, quę similiter vulgo Beguinæ vocatæ, segregatæ quandoq; in parentū aut suis, interdū vero in alijs aut conductis sibi cōibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequētāt, diœcesanis locorū & parochialiū ecclesiarū rectoribus reuerenter obediunt, curiositatē disputandi, aut auctoritatē seu temeritatē potius prædicādi nullo modo sibi vsurpāt, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribusque inuoluūt, nec vlla super his est, aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua cōstringeret: Vt nullis earū, quæ perpetuā forte Domino continentiā deuouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prędecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum cōsilio declaramus & volumus non includi. ¶Locorū ordinarijs nihilominus iniungentes, vt eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuscunque contra eas attentatū est hactenus, vel attentari contigerit in futurū, per illos prædictos ordinarios auctoritate nostra in statū reduci debitum volumus: Inuocato si opus fuerit, auxilio brachij † secularis. ¶Cæterū statum Beguinarū huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedē Apostolicā aliter ordinatū extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorū autē ordinarios, & alios ad quos prædicta spectabunt, curā peruigilē & sollicitudinē debitā pcipimus adhibere, ne præmissarū sequentes inuia, & ipsarū actus temerarios imitādo, præmissis erroribus & disputationū & prædicationū temeritatibus se inuoluant: eas quæ contra prędicta præsumpserint per censuram ecclesiasticā, appellatione postposita, cōpescendo. Porro mulieres, quodcūq; nomen habentes, quę de illis ex quibus prohibitio præcesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quo quo modo mutauerint, vere sub prædicta decernimus remanere censura: & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quod ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant sanas oues.

Religiosæ mulieres quid facere debent.

†Brachiū seculare per quandoque ab ecclesia inuocari c. 1. de off. ord. in antiq.

a ¶Benedictus.] Iste Benedictus fuit duodecimus, natione Tholosanus Sanardanus Apamiarum diœcesis: primum appellatus Iacobus Fornerij. abbas fontis frigidi, ordinis Cisterciensis, & magister in sacra pagina. deinde eps Apamiarū, & deinde eps Mirapicesī. postea tituli sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis, assumpt⁹ ad Papatum anno dñi M.cccxxxiiij. xx. Decē. & anno M.ccclij. xxv. Aprilis vita functus est. Pontificatus sui anno v. successit Ioanni xxij. sibi vero successit Clemens vj. Ioan. Franc.

b ¶Perpetuam.] sic & omnia instrumenta ad hoc fiunt. 2. q. 7. saluberrimum. 25. q. 1. omnes fœminæ. & q̄a hoc graue negotiū est, & vt magis timeatur hæc prouisio, merito est perpetuę memoriæ seruanda. facit de pœnis, in quibusdā. de schismaticis. c. 1. de pœnis. in c. felicis. lib. 6. & quod not. in c. ad Apostolicæ. in prin. de re iudic. eo. lib. 6 vbi nota q̄ solus Papa sine concilio potest hoc facere. & facit hæc extrauagans ius cōmune. c. pastoralis. de fide instr. & ibi not. Ioan. Fran.

VAs electionis.] Diuiditur in quinq; partes principales: Nam primo exorditur. Scdo: ibi, *statuimus.* taxat pcurationes. Tertio: ibi, *Insuper.* punit transgressores. Quarto: ibi, *Præmissis.* extendit constitutionē. Quinto subdit clausulas consuetas cū data: ibi, *Nulli &c.* Prima pars tres habet rationes exēplares impulsiuas ad condēdā hāc constitutionem. Secunda pars tripliciter taxat quantitatem procurationum exigēdarum, iuxta triplicem diuisionem prouinciarū & regnorum, & qualitatē visitantiū, etiā si per alios visitant modificando & extendendo ac declarando, vt infra patet. Tertia pars punit visitatores, trangressores, & eorū familiā, etiam si à sponte volentibus recipiant, vel receptum remittentibus non restituant. Quarta pars extēdit cōstitutionē ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem Turonensium, & excipit tres casus. Vltima ibi, *Nulli.* subdit clausulas consuetas cum datis.

Hanc extrauagantem glossat hic Ioannes Franciscus Pauinus.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶Benedictus a duodecimus episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam b rei memoriam.

¶Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgressores & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus & procurationibus.

De materia huius extrauagātis vide cōcilium Laterañ sub Alexandro iij. c. 4. Cōcilium Lateranēse sub Innocētio iij c. 33 Cōcilii Oxoniense c. vt singula. & concilium Tridēt. sess. 24. de reforma. c. 3.

VAs c † electionis d Paulus Apostolus egregi⁹ p̄dicator, se & eos qui secū erāt, proprijs manibus exhibebat e †, vt pseudo f & subdolis operarijs sub

Actuum cap. 20.

c ¶Vas.] hoc nomen fuit sibi impositum cælitus in eius conuersione. Actuum. 9. c. & hoc principium sumptum est ex c. cum Apostolus. in princip. de censib.

d ¶Electionis.] & ideo non vitiosum, in quo omne oleum & vinum facile corrumpitur. de pœni. dist. 3. §. siue à me. adde textum Marci 2. in fine.

e ¶Exhibebat.] id est, procurabat. 18. q. 1. iam nunc. 21. q. 1. c. 1.

f ¶Pseudo.] id est, falsis: Et est græcū nomen indeclinabile, vt not. in dicto c. cum Apostolus, cōtra quos nota monitionē cōcilij generalis. de

prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his quos ipse pascebat pabulo [a] verbi Dei, non existeret onerosus. ¶Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandā à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum [b], necnon diœcesis nuntiorum, vel legatorum Apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationū exactionibus onerosos [c], vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, & victū longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes [d] debent thesaurizare filijs, non delitijs fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum, & prouinciarum ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modū sufficientem visitantibus & supportabilem visitatis in præmissis fore decetero obseruandum: de fratrum nostrorū consilio [e] præsentis constitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiç prouinciç, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi [f] & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesijs pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum, à monasterijs vero & alijs ecclesijs vel prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū vel conuentum duodecim vel pluriū personarum, vltra ducentorum ac quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum personarū collegium seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus, vltra ducentorū: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habentibus collegiū vel conuentū duodecim vel pluriū personarum, vltra ducentorū quinquaginta: Ab habentibus vero paucarū personarum collegiū seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, prioratibus & locis [g], vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus vltra ducentorum: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus collegium habentibus duodecim vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus vero personarum collegium pauciorum, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta: Abbates [h] quoque à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum: Ab alijs quoque habentibus minus collegium, ab ecclesijs, Prioratibus & locis quibuscumque, vltra lxxx. Archidiaconi quoque vltra xxxv. Archipresbyteri quoq; vltra viij. Turoneū. argenti valorem recipere nō præsumant. Si vero [i] præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi à suis & alijs cathedralibus ecclesijs, vltra centum xx. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegiū duodecim vel plurium personarū, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, atque locis, vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. Turonen argenti valorem nō recipiant quoquo modo. ¶In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouincijs, & partibus eisdem adiacentibus archiepiscopi, & episcopi, alij quoque prælati & personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Ijdem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existant, à suis vel suffraganeorum suorū ecclesijs cathedralibus & personis earum pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs, Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel pluriū personarum, vltra cc. & lx. Ab alijs vero monasterijs, ecclesijs seu Prioratibus minus collegium habentibus, alijs quoque ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti: Episcopi etiam à cathedralibus ecclesijs, vltra ducentorum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus

---

ralis. de qua in cap. irrefragabili. in fine de offic. ordina.

a ¶*Pabulo*.] est enim verbum Dei pabulum animæ ex quo viuit. c. inter cetera. de offi. ordina. quia nō in solo pane, &c. sed in omni verbo, &c. vt ibi.

b ¶*Prelatorum*.] etiam Cardinalium, vt probat textus in cap. cum Apostolus. versic. Cardinales. de censib. & in c. procurationes. in prin. eod. tit. & ibi not.

c ¶*Onerosos*.] Vsque ad exinanitionē extremæ virtutis. 10. q. 3. cauendum. & 1. q. 3. placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Viennen. in cle. ad nostrum. §. fin. de censibus.

d ¶*Parentes*.] 16. q. 1. prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus Apostolus, &c. & ꝙ beatius est dare quàm accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes, vt si aliquæ cessarent, nō cessat dispositio. Institu. de nupt. §. affinitatis.

e ¶*Consilio*.] ad quod non arctabatur sequendum, nec petendum, secundum glos. & doctores in c. Apostolicæ. de re iudi. & in c. 1. de schismat. lib. 6. licet Ioan. Mona. in hoc variauerit fact⁹ Cardinalis Sed ꝙ Papa regatur cōsilio Cardinalium probatur in c. licet. & c. in Genesi. & c. ecclesia 2. in fi. de elect. sicut episcopi consilio canonicorū regi debent. c. nouit. & c. quanto. de ijs quæ fiunt à præl. c. quæsiuit. & c. fina. de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. Host. in summa. in tit. de offi. archipresb. §. quæ pertinent. versi. potest. præsertim in arduis [¶]. & hoc seruat consuetudo.

Consilium Cardinaliū an debeat Papa sequi.

¶ Verū in arduis tenetur Papa requirere consiliū Cardinalium vide late per Filippū Francum & doctores in c. super eo. de hæred. lib. 6. adde Abbatē in c. quæsiuit. de his quæ fiunt à ꝓl.

f ¶*Archiepiscopi*.] Idem & in patriarchis, primatibus, & alijs etiam pluribus, idest & abbatib⁹, de quibus vide infra. Idem sunt enim primates & patriarchæ. 99. dist. prouinciæ. & dixi supra in secunda quæstione primæ partis. & idem archiepiscopi & metropolitani, & nudis tantum verbis differunt not. in cap. duo. de offic. ord. vide in Spe. in titu. de offic. ordina. § sunt quoque. & in versi. & nota. sic & archiepiscopi sunt episcopi. nota in c. quàm periculosum. de senten. excom. lib. 6.

g ¶*Locis*.] non credo comprehendi hospitalia pauperū propter infra dicenda, puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicantium panem, sicut nec grangias per c. fin. de censi. & idem forte de fabricis & commissarijs, de quibus canonica portio non detrahitur. cap. fin. de testa. & de alijs. de quibus non esset soluenda decima, de qua in clem. si beneficiorū. de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not. Circa hoc tamen tenendū est illud, quod cōcludit Fridericus de Senis in consil. 111. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari, vide eundem in consi. 248. Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in cōsi. 130. Et adde in simili qđ firmat Pet. de Ancha. de testatore, in consil. 128. & quod examinat Guliel. de monte Lauduno in glos. super extrauag. suscepti. Ioan. xxij. super ver. in totū. Ioa. Franc.

h ¶*Abbates*.] Idē credo de Prioribus etiā canonicorū regulariū. argu. c. quod Dei timorem. de stat. monach. & aliorum quorum. ūque visitandorum etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus. de quibus in clem. Exiui. de verb. signifi. Ioan. Franc.

i ¶*Si vero*.] hic determinat quæ habentur in c. felicis. de cēsi. lib 6.

bētibus collegiū duodecim vel plurium personarū, vltra centum & lxxx. Ab habentibus vero collegiū minus, & quibuslibet alijs ecclesijs & Prioratibus atque locis, vltra centū & quinquaginta: Abbates insuper à monasterijs, Prioratibus, seu ecclesijs habentibus collegiū xij. vel pluriū personarū, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegiū, ac ecclesijs, Prioratibus, & alijs locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi vero vltra quinquaginta: Archipresbyteri [a] etiā vltra decē Turoneñ. argenti valorē recipere nō præsumant. Si vero ijdē archiepiscopi, episcopi & prælati, ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio [b] Apostolico per alios [c] visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiā si primates existāt, ab huiusmodi ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra centū: Episcopi vltra lxxx. Abbates [d] vltra lx. Archidiaconi vltra triginta Turoneñ. argenti valorē pro pcuratione qualibet vnius diei recipere non præsumant. ¶ In Castellę quoque, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominijs, terris & prouincijs regum Castellæ, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacentibus etiā vicinis eisdē, excepto Sardiniæ & Corsicę regno: Archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt iidem archiepiscopi à suis & suffraganeorū suorum ecclesijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra centum & quadraginta: A monasterijs vero & ecclesijs alijs, ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habētibus collegiū duodecim vel pluriū personarū, vltra centum & viginti: Ab habentibus vero minus collegiū, alijsq; ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra centū: Episcopi etiā à cathedralibus ecclesijs, vltra centū: A monasterijs vero & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarum, vltra octuaginta: Ab habentibus vero minus collegiū, alijsque ecclesijs, Prioratibus & locis vltra sexaginta: Abbates [e] etiā à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta: Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra quadraginta: Archidiaconi vero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turoneñ. argenti valorē recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere possint, in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi ab eisdem suis & suffraganeorū suorum ecclesijs, vltra octoginta. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarū, vltra sexaginta: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus siue locis, vltra quinquaginta: Episcopi etiam ab eisdē ecclesiis, monasteriis, Prioratibus siue locis, vltra quadraginta: Abbates vero ab eorum monasteriis, Prioratibus ecclesiis siue locis, vltra triginta: Archidiaconi vero vltra viginti Turoneñ. argenti valorē recipere nō attentent. ¶ In Apuliæ vero, Calabrię, terræ Laboris, Siciliæ [f], Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaię, Cypri, & cęteris regnis, insulisque, & aliis pruinciis & partibus omnibus vltramarinis & etiā transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alii & personæ ecclesiasticæ cōsistentes, cū (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Iidem patriarchę & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volētibus in pecunia, vltra sexaginta: A monsteriis vero & ecclesiis aliis, ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habētibus collegiū xij. vel plurium

a ¶ *Archipresbyteri.*] quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, subdit infra, in versi. illud quoque. Ioan. Franc.

b ¶ *Ex priuilegio.*] sine priuilegio vero nō possunt, aliàs contrafacientes puniuntur, vt in c. felicis. de censib. lib. 6.

c ¶ *Per alios.*] hæc cōstitutio approbat quod not. Ioan. And. in c. felicis. de censi. in glo. super ver. officio. Et adde quod prælati aliquando habent officiales. de offi. vic. c. 2. & 3. de appel. Romana. de offic. ord. c. Romana. de offi. de leg. c. 4. in fi. lib. 6. & c. insinuante. Quandoque habent vicariū in spiritualibus. de temp. ordin. cap. 3. §. 1. lib. 6. Quandoque habent vicarium generalem. dicto c. 3. §. episcopo autem. de temp. ord. & de offi. vic. c. fin. de præb. c. statutum. lib. 6. Quandoq; habent simpliciter vicarium. c. statutū. & c. vt officium. & c. vt commissi. de hære. lib. 6. Quandoque tales vocantur locumtenentes. 93. dist. c. fin. Siue ergo quis vicarius à sede Apostolica deputetur, vt in c. is cui. de elect. lib. 6. siue à capitulo ecclesiæ cathedralis episcopali sede vacante, vt in c. penul. de supplen. negli. præla. lib. 6. vbi potest ex consuetudine visitare saluis notatis in clem. 1. de hære. siue ab electa in abbatissam à maiori parte capituli, indemnitatibus. de electio. lib. 6. siue ab alio prælato electo concorditer in casu capituli, nihil. de elect. cum visitat, poterit recipere procurationē iuxta istā taxam. arg. notatorū in dicto c. felicis. de censi. facit c. si episcopus. de offi. ord. eod. lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, sed non foranei poterit hoc generaliter facere. vt probat clem. & si principalis. de rescri. Quid si plures essent omnino æquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi not. Quid de foraneis in locis suis? Dic attendēda illorum mādata. adde tex. in l. 1. C. de offi. eius qui vic. alterius gerit. Ioa. Fran.

Prælatorū vicem gerentes varijs censentur nominibus.

Vicari⁹ potest visitare & procurationē recipere.

d ¶ *Abbates.*] de patre abbate Cluniacensiū, quo modo teneatur visitare subditos suos mediatos & immediatos, vide Oldra. in consilio 165 quod incipit: Prima quæstio. & adde quantum ad abbates, idem videtur esse effectus inquisitionis generalis & specialis, vt dicit idem Oldradus in consil. 227. quod incipit, licet quantum. Ioan. Franc.

Abbas Cluniacensis subditos mediatos & immediatos visitare potest.

e ¶ *Abbates.*] honeste facerent abbates, & alij religiosi nō exigere pecuniā, sed cōformare se laudabilibus cōsuetudinibus, & constitutionibus monasteriorū, & cōtentari comedere cū alijs in refectorio, & dormire in dormitorio cōmunibus, vt melius valerent oculo intelligere quo se habeant omnia tā in ecclesia quam in mensa, & tam de die quàm de nocte, & propter bonū exemplum. arg. eius quod not. in clem. ad nostrū. de censi. in ver. si voluerint. & in c. magnæ. de voto. quia quod agitur à prælatis, cito a subditis trahitur in exemplū, vt ibi, & in c. præcipue. 11. q. 3. aliàs tot mortibus digni sunt quot perniciosa exempla, &c. vt ibi. & hoc satis dicit §. nostræ tamen intentionis. in ver. nec vltra. & versi. cæterū. Tenentur enim visitatores nō minus exemplo quàm verbo ædificare & plātare. c. qm̄. & c. inter cætera. de offi. ord. facit c. Romana. in fi. de censi. lib. 6. vbi vide not. per Ioa. And. in nouel. & in c. singulis. de sta. mon. In huiusmodi nāque actibus regularib⁹ nō sunt subtilitates neque glossæ exquirendæ, nec appellationes admittēdæ, sed simpliciter omnia sunt expedienda. cap. ad nostrā. reprehensibilis. &, cum specialis. de appel. Nō est tamen omittendū, quod si prælatus religiosus in mortali cōstitutus, notorius vel infamat⁹ sit incorrigibilis, & propterea à subditis appelletur, debet appellationi deferri: aliàs pro tanto excessu satisfacere compelletur. de appel. de priore. quia ad talē nō pertinet iudicialis correctio. 3. q. 7. iudicet. Misericorditer etiā, & nō passim sunt corrigendi monachi, & non more latronū in grauē carcerē detrudendi. de sta. mona. c. ea q. & nō debent esse prælati nimis graues in corrigēdo, aliàs de cōsilio cōuentus idest, capituli, est correctio temperanda. dicto c. reprehensibilis. in fi. de his quæ fiunt à præl. nouit. & c. ea noscitur. & ideo dicit textus in dicto c. Romana. in fi. consuetudines rationabiles & approbatas. secundū Host. & Ioa. And. ibidē in nouella. Ioan. Franc.

Prælatorū gesta sunt subditorū exempla.

Monachi sunt misericorditer corrigēdi.

f ¶ *Siciliæ.*] Nota quod huiusmodi insulæ sūt pars prouinciæ cui adhærēt. l. insulæ. ff. de iudi. cum ibi not. facit ff. de verb. sign. l. notionē. §. 1. faciunt not. in c. qm̄ à nobis. de deci. ex quo sequitur, quod qui in Sicilia vel Corsica est, aut Sardinia, debet respondere in Italia, vt not. in dicta l. insulę. probatur ff. ad municip. l. qui ex vico.

personarũ, vltra quinquaginta: Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atq; locis, vltra xl. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesijs, vltra quinquaginta: A monasterijs vero alijsq; ecclesijs, & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habẽtibus collegium duodecim vel plurium personarũ, vltra quadraginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs seu Prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates [a] vero à suis monasterijs vel Prioratibus simile collegiũ vel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra sexdecim: Archidiaconi vltra decem Turoñ. argenti valorẽ nõ audeant recipere quoquo modo. Si vero prælati, patriarchæ [b], archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proxime nominati, ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ seu archiepiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus, vltra quadraginta: A monasterijs quoque & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra triginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs, Prioratibus siue locis & subditis quibuscũque, vltra vigintiocto: Episcopi quoque a suis cathedralibus & quibuslibet alijs ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra viginti: Abbates etiã vltra decem, necnõ archidiaconi vltra quinque Turoneñ. argenti valorem recipere nõ pręsumant. Ita quòd expensæ seu sumptus vniuersi seu taxatio pecuniaria huiusmodi ꝓcurationis totius diei [c], videlicet in pecunia vel victualibus & necessarijs alijs prædictam summã vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis vel aliàs, vel ab ipsis prælatis vel familiaribus earundem quicquã exigere vel recipere liceat etiã à volentibus, quando ex cõuentione vel consuetudine minus soluere cõsueuerint, quòd propter prędicta non plus soluant.

Illud quoq; quod de archidiaconis superius diximus ordinãdum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, alijsque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel de iure seu cõsuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dũtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur [d], circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de alijs archipresbyteris, volumus obseruari. ¶ Nostræ tamẽ intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine tam ecclesię cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet sæculares, ac etiam monasteria, Prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiã & personæ prælatis quibusuis visitantibus (vt præfertur) minus debeant vel consueuerint [e] quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus astringantur, sed super ijs circa eos consuetudo & cõuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiã moderationes & taxationes ad prę latos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasterijs, siue locis alijs ecclesiasticis gratis recipiãtur ad pabulũ charitatis [f], extendimus, & etiam prorogamus [g], prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet secundũ quod maior vel minor rerum copia fuerit in ijsdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarũ & euectionum [h] numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorũ debita moderatio teneatur: ita tamen quod maiores expensę nõ excedant summam superius limitatam. ¶ Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis & alijs superius nominatis visitantibus, ne vltra conuentionem vel cõsuetudinem huiusmodi circa personas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquã præsumant recipere districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiã constitutionem præsentem pœnæ [i] adiectione iuuari; statuimus, quòd si dicti visitantes per

ex vico. Idẽ dico de eo qui est in insula Maioricarũ, vt teneatur respondere regno Nauarræ, vt patet s. §. statuim°. vbi dicit illi adiacere, &c.

Abbatissa monasteriũ egredi nõ debet.

a ¶ *Abbates.*] de abbatissa vero dicit Archid. ꝙ etiam pro visitandis monasterijs sibi subiectis ei non licet egredi monasterium, per textũ in c. 1. de sta. reg. lib. 6. ibi, quacũque ratione. sed debet per alium visitationem facere, circa quod vide not. in clem. 1. in prin. eo. tit. in glos. istorum. mouetur etiã archidiaconus: quia qđ generaliter scriptũ est, generaliter est accipiẽdum. c. 2. de coniug. le pros. Itẽ fortificatur ꝓhibitio in eo ꝙ ibi duo casus excipiuntur, in alijs ergo stet valida. de deci. ad audientiã. 31. dist. omnino. 31. q. 1. quomodo, &c. 8. dist. si consuetudinem. Et licet textus ille nõ videatur loqui de abbatissa, nihilominus appellatio monachorum includit abbates vbi de salute animæ agitur. c. fin. de simo. Item ibi in §. verum. exprimit de abbatissa. & hæc opinio multum sapit honestatem. de quo per Ioa. And. in dicto c. 1. de sta. reg. in 6. & dixi in tractatu visitationum. q. 2.

Monachorum appellatione includuntur abbates.

b ¶ *patriarchæ.*] Nota patriarchæ. & sicut c. exigit. extendit c. Romana. de censi. ita fortius vna clausula debet extendere aliam. arg. in l. doli clausula. de ver. obli. & c. 2. requiris. §. de appella. & l. 3. ff. de vi bono. rapt. Ioa. Fran.

c ¶ *Diei.*] hoc intelligo nisi qñ ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessarijs & culpa visitandorum, vt habetur in c. conquerente de offi. ord. tũc enim sibi debẽt imputare visitandi: quia necessitas legẽ non habet. de quo plene dixi in tractatu visitationum. q. 3. primæ partis. Ioa. Franc.

d ¶ *Nominantur.*] vt no°. in dicto c. cũ Apostolus. super verbo, decani. Ioan. Franc.

e ¶ *Cõsueuerint.*] hoc dicit, propter ea quæ habentur in c. cum ex officij. de præscri. & not. in cle. ad nostrum. circa princ. de censi. adde quod habetur per Ioa. And. in addit. Spec. in tit. de censi. in fi. & in mercu. super regula, plus semper. de reg. iu. lib. 6. & in c. fi. eod. tit. & lib. & per Lapum al legatione 30.

f ¶ *Charitatis.*] hoc dicit propter ea, quæ habentur in clem. ad nostrũ. circa fin. de censi. & in dicto c. cum Apostolus. ad finem.

Constitutio etiã pœnalis quandoque ampliatur ex identitate rationis.

g ¶ *Prorogamus.*] patet ergo hic. & infra versi. præmissis. ꝙ hæc constitutio quamuis pœnalis extenditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc nõ dicatur extensio, quia quod est ex ratione, est & ex mente, vt not. in c. si postquam. de elect. lib. 6. & in c. sciãt cuncti. præsertim vbi est omnino eadem ratio. not. de temp. ordi. c. 1. eod. lib. & not. Archid. de pæni. dist. 1. c. vulgaris. in §. pœnæ. aliàs secus, vt not. Butriga. in clem. 1. de rescript. facit deci. 177. quod not. Ioa. And. in nouella. de reg. iur. odia. ad fin. & in clem. 1. de consang. & affin. & in cle. auditor. de rescri. & in cle. 1. de foro comp. & per Bart. in l. furti. §. fin. ff. de ijs qui not. infam. & Butri. de præb. in c. dilectus. facit l. tantum. §. 1. ff. de ser. corrup. & quod habetur in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. maximum vitium. C. de libe. & posthu. & l. si qs seruo C. de tut. & Butr. in cle. 1. de offi. vica. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & in l. 2. C. de pat. qui fil. distra. & per modernos in l. si vero §. de viro. ff. solu. matr. vide Ioa. de Milis in repertorio, in verbo, lex siue constitutio, &c. habebit enim locum in speciali visitatione, de qua in c. excõmunicamus in §. adijcimus. de hære. & in ea de qua in cap. Eleutherius. 17. quæst. 2. & in ea de qua in cap. seruitiũ. ead. causa & quæstione. de quibus, not. in c. accedẽtes. de pręscript. & in cap. præterea. de iure patro. & in c. procurationes. de censi. & in omnibus alijs similibus procurationibus.

h ¶ *Euectionum.*] & an numerus personarũ & euectionũ debeat aliàs esse æqualis. vide plene per doctores in cap. cũ ad quorundã. de exces. præla. & dixi s. quæst. proxi. circa princip.

i ¶ *Pœnæ.*] vt quos Dei timor, &c. de vita & honesta.

nestæ cleri. vt clericorũ. 81. dist. plurimos. & c. felicis. §. præmissis. de pœnis. lib. 6. quia no semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola prohibitio quandocũque parum proficit, & inter leges illa dicitur imperfecta, in qua nulla pœna deuantibus sancitur, vt refert dicere Macrobiu Ioa. And. in dicto c. exigit. de censi. Et nota hic imponi pœnã pecuniariam pro delicto: quia non applicatur visitanti neque parti, sed Ecclesiæ: sic & quando esset applicanda pauperibus. vt in c. ad liberandam. de Iudæ. & in c. quia plerique. de immunit. eccl. etiam vsque ad quadruplũ. 18. dist. quoniam quidẽ. 1. q. 7. sancimus. 23. q. 1. militare. Si autem applicaretur visitanti, procederet de radice auaritiæ & cupiditate: & ideo imponi nõ posset nisi in casib⁹ à iure expressis. c. licet. de pœn. 16. q. 1. cũ deuotissimam. & de rapt. in archiepatu. quia nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi debet: aliàs modestiæ pontificalis obliuisceretur, qui inhonestis quæstibus anhelando desideraret cum aliena iactura ditari. c. suam. & c. constitutus. de pœn. nisi p mensura interesse. c. dilecti de arbit. Est enim naturæ congruũ eas tantum pœnas exigi, quæ cum competenti conferuntur moderatione vel à legibus certo fine conclusæ statuũtur. l. 1. C. d sent. quæ pro eo qđ inter. prof. hoc tenẽt Cardin. & Butrig. post Hosti. in dicto cap. dilecti. sed Abbas cõtra. & male, saltẽ in spirituali & ecclesiastico. Ioa. Fran.

Lex quæ deuantes nõ punit, est imperfecta.

Pœna pecuniaria quandoq; imponitur p delicto.

a ^a Duplum.] hoc sumptum est ex c. procurationes. in fi. de censi. & c. quia plerique. de immunit. eccl. & credo, q in isto duplo computetur exactũ, & receptũ. facit 23. q. 1. militare. 19. dist. quoniã. 1. q. 1. concussionis. & c. exigit. de censi. lib. 6. vbi nota illud quod hic dicitur de familia. Et q prælatus tenet de facto ipsorum, facit 86. dist. an putatis. & de electio. generali. §. fin. Ioa. Franc.

se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi, vel familiares eorũ vltra taxationes prædictas aliquid sciẽter exegerint, vel receperint etiam a volente: duplum ^a eius quod ipsi ijdem prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorũ familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesijs, monasterijs, & alijs locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, hi qui pro eis visitationis officiũ exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint, seu receperint etiam a volentibus: duplum eius quod vltra receperint, ecclesijs & monasterijs vel locis alijs, à quibus id receptũ fuerit, intra præfatũm terminũ restituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prędictas seu conuentionẽ vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplũ ipsum eisdem ecclesijs, monasterijs, siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum. Hi vero pro dictis prælatis visitationem huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousq; grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adijcientes constitutioni præsenti, quod si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes p̃fatas per se vel alios prælato ignorante, nec ratũ habente receperit ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs visitatis, duplum eius quod vltra receperit, de suo proprio intra duos mẽses post receptionem huiusmodi ecclesijs, monasterijs & locis alijs, a quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc ^b recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus ^c, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissionem ^d liberalitate, vel gratia valitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundũ ecclesiæ, monasterij, vel loci alterius facultates. In alijs autem tantam præcepimus modestiã adhiberi quod per hæc quæ ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendã prouidimus, non doleant se grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quam ipsi subditi pati possint, indultã sibi existiment potestatem. ^e Præmissis quoque adijciendo statuimus ^f, quòd si dicti prælati vel aliquis eorũdem ex Apostolica indulgentia vel consuetudine, seu de iure, petant sibi ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs, eorumque capitulis, collegijs. vel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuũ seu charitatiuũ subsidium exhiberi, nõ possint à singulis ecclesijs, monasterijs,

b ^b Extunc.] scilicet elapso secundo mense, vt not. in dicto c. exigit. super ver. extunc. & facta restitutione, statim sunt absoluti sine alia sententia. 81. dist. si qui cum suis. & de spon. in c. non est. Ioa.

c ^c Laicus.] puta cocus. clem. ad nostrum. de censib. vel notarius, vel alij, de quibus in cap. Romana. §. procurationes. de censi. & ibi not. de sigillatoribus, quod tamen debet intelligi secundum quod ibi declarat Ioa. And. in nouella. Ioan. Franc.

d ^d Remissionem.] hoc sumptum est ex c. exigit. de censi. lib. 6. vbi not. q quis rem suam vel sibi debitã remittere nõ potest. licet in re sua quis sit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. & nihil tam naturale, & c. vt in §. per traditionem. Insti. de re. diui. Et si post restitutionẽ factam ille iterũ donaret, credo idem propter verba hic geminata scilicet remissionem liberalitate vel gratia, quia præsumeretẽ in fraudẽ facta. arg. ff. de don. inter vir. & vxo. l. si sponsus. §. recte. & ff. ad Velleian. l. quamuis. §. si cum essem. & quod habetur in c. cõmissa. de elect. cum similibus. & quod not. 14. q. 3. plerique. & in c. quanto. de priuil. Licet Ioa. And. videatur innuere contrariũ in simili. in c. statutum. circa fi. de rescrip. lib. 6. super versi. remissione. per l. sed si ego. ff. ad Velleian. & ea quæ habentur in c. Gẽma. de spons. quia aliàs facile fieret fraus legi. &c. Io. Fran.

Rem suam vel sibi debitã quis quandoq; remittere nequit.

e ^e Statuimus.] concor. cum dicto c. cũ Apostolus. §. si de censib.

f ^f Charitatiuum subsidium.] quod ex manifesta & rationabili causa tantum peti potest cũ charitate. vt dicto c. cũ Apostolus. §. prohibemus. hæc enim duo simul requirũtur, & quia hæc est charitas, nõ curet contra eam præscriptio, secundum Hosti. alias multum longe à paterna pietate videretur, si præpositi subditis suis graues existerent, quos in cunctis necessitatibus pastoris debẽt more fouere, & potest episcopusmet compellere eos ad hoc soluendum, secundũ Inno. & Hostien. allegãt 43. dist. qui emendam, dũ tamen non excedant, vt c. sane. & c. cũ ad quorundam. de excel. præl. aliàs posset appellari secundum cõmunem sequentiam doctorum ibi, per quam appellationẽ essent tuti ab excõicatione, & vbi esset dubiũ, superioris arbitrio esset determinandum. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. & 11. q. 1. si clericus. & not. in dicto c. cum Apostolus. Adde quæ plene habẽtur per Inno. in c. ex parte. de verb. signi. & Butri. in c. venerabilis. de censi. Quæ autem sint iustæ causæ petendi charitatiuum subsidium, vide Olradũ in consil. 205. quod incipit, circa propositam quæstionem. & q possint prælati conuocati ad concilium generale imponere clero charitatiuum subsidiũ, tenet Innoc. in c. 1. de statu mona. & not. 10. q. 3. vnio. & quid de Priore Generali ordinis Camaldulensiũ, an pro expẽsis factis in sua promotione & cõmuni seruitio cameræ Apostolicæ, possit à subditis petere charitatiuũ subsidium, & quando per episcopos possit exigi, vide per Calderinum in consil. 30. in titu. de censib. Et adde q ad subsidium impositum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficijs quæ tenent vt administratores. Et quædam alia circa subsidiũ Papæ, vide per Ludouicũ in consi. 408. Adde etiã q si cap. sede vacante. statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio, potest postea soluere debitam summã constitutione huiusmodi nõ obstante secundũ Lapũ allegatione 20. Consulo q clerici impetrent à sede Apostolica priuilegium ad instar priuilegij cleri Paduani, dudum à sede Apostolica obtenti, q pro charitatiuo subsidio non possint grauari vltra certam & specificã summam soluendam in termino annorũ duorum, maxime propter crebras translationes, quæ hodie fiunt cũ magna iactura cuiusque cleri. Adde etiã q an à pœna suprapposita, & nõ repetita hic, scilicet quando exigeretur subsidium charitatiuũ vltra taxam prædictã, valeat exigens, maxime si exigat a sponte soluentibus.

Charitatiuum subsidium quare & à quibus peti potest.

siue locis pro subsidio huiusmodi vltra petere vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas ijdem prælati possent recipere, quando ex priuilegio per aliũ visitarent. ❡ Porro Turonenses prædictos tales fore intelligimus, quòd duodecim ipsorũ valeant vnum florenum [a] auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunij Florentini. ❡ Per constitutionẽ autẽ huiusmodi nolumus quòd prædicti prælati, vel alij, quibus visitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel alias de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi seu procurationes recipiendi sibi valeant vendicare [b]. Nec per constitutionem eandem alijs constitutionibus super præmissis per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis [c] ordinis sua monasteria visitãtes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cũ super his per aliam constitutionem nostram duximus specialiter prouidendũ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam nostrarũ constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis [d] infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem [e] omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum. [f] Datum [g] Auinione xv. Calend. Ianuarij, Põtificatus vero nostri anno ij.

De celebratione Missarũ.

❡ Ioannes xxij.

❡ Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim per hæreticos inferũtur, ordinat Romanus Pontifex, quòd dum Missæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expresse ad Deum effundantur. Et vt Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarũ cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd sub hoc tit. apte potuisset locari extrauagans, Docta. quæ est supra de vita & honestate clericorũ, vt ibi tractatũ est.

CAP. VNICVM.

Discipulorũ Christi gesta nos instruunt, vt in pelago huius mũdi procella surgẽte, ad diuinũ

sentibus, excusari: videtur tenenda cõclusio Lapi allegatione 38.

a ❡ *Florenum.*] quid si mutentur monetæ. & facultates ecclesiarũ crescant? Vide quæ plene habent in c. quanto. & c. olim. de censi. Et hæc intelligo, nisi super hoc in aliquibus partibus essent beneficia taxata ad minorem summã: quia tunc illa taxa esset seruanda, qđ videt esse de mente huius cõstitutionis, & probatur ex notatis in clem. si beneficiorũ. de deci. in glo. in ver. taxationẽ. facit ad hoc extrauag. Ioa. xxij. quæ incipit, Suscepti. iũctis declarationibus; quæ super ea emanauerunt, de quib' plene habetur in dicta clem. si beneficiorum. quas doctores post glossam dicunt extendi debere ad casus similes.

b ❡ *Vendicare.*] simile in c. 1. de sta. reg. lib. 6.

c ❡ *Cisterciensis.*] propter istud verbũ patet, ꝙ clem. Ad nostrũ. de censi. quæ principaliter propter Cistercienses facta fuit, de quibus hic subijcitur, in quantum præsertim loquitur de charitatiua hospitalitate remanet in suo vigore, & qũo per clausulas derogatorias consuetas poni in litteris legatorũ, derogetur derogatorijs clausulis contentis in priuilegijs huiusmodi monasteriorũ super procurationibus soluendis, vide plene per Frider. de Senis in consilio 233. & plura dubia circa mandatũ Apostolicũ de cõpellendo exemptos ad contribuendũ cũ alijs clericis ad onera legatorũ & nuntiorũ sedis Apostolicæ. vide per eundem Frideri. in consilio 138.

d ❡ *Voluntatis.*] de importantia istorũ verborũ, vide glo. in c. statutũ. de hæret. lib. 6. & clem. de offic. vic. & in clem. 1 de rer. permu. & in cap. statuimus. de offi. deleg. in 6. & in c. vt litigantes. de offic. ord. eod. lib. & per Butr. in c. pręterea requisisti. de appel. & Abb. in c. cum te. de re iud. De verbo autem, iniungimus, habetur in clem. quia cõtingit. de relig. domi. De verbo, volumus, per Abb. in c. fin. qui fil. sint legi. De verbo, decernimus. not. in clem. generalem. de æta. & qual. & in clem. per litteras. de præb. & in clem. si vna. de reb. eccle. non alie. & in cle. quamuis. de appel. & in cle. litteras. de rescript. in c. fin. de verb. sign. lib. 6. De verbo, censemus. in clem. 1. de prob. De verbis simul iunctis, decernimus & declaramus. in cap. 1. de cler. ægro. lib. 6. Adde ꝙ quandoque ista verba impropriantur per c. in his. de verb. sign. Adde decis. 206. in antiq. quæ incipit, vtrum si contra reum. secundum scilicet subiectam materiã. & quando in materia magis est erratũ quam in forma, sic & vbi Papa loquit vt magister, vt in c. litteras. de rest. spol. & c. cũ Marthæ. de celeb. Miss.

e ❡ *Indignationem.*] humano more loquitur, quoniam non indignatur neque irascitur Deus. 31. q. 4. incommutabilis. & not. in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. vbi probatur, ꝙ ista important talem anathemate feriendum, quo Deus iratus animas percutit. Vel potest dici, ꝙ etiam aliàs iudicis arbitrio punire possit & debeat, ex quo non est certa pœna statuta, per ea quæ habentur in c. de causis. de offic. deleg. & c. super his. de accus. & c. fin. de dolo & contum. & l. 1. de iure deli. not. in versi. vlt. in c. si canonici. & in versi. condigna. in c. quia plerique. de offic. ordi. lib. 6. Adde etiam ꝙ pœna maledictionis est pœna æterna, vt not. Ioan. And. in c. Romana. in versi. penul. super versi. maledictionem. de censib. lib. 6. in nouella. post Hosti. iniungitur enim pro quolibet mortali peccato. Gen. 3. & non remittitur nisi restituatur, &c. de vsur. cum tu. nec aliter potest absolui. 14. q. 3. si res. & in regula, peccatũ. de reg. iur. vbi si iudex, idest episcopus non potest dispensare: aliàs secus, vt not. in c. licet. de pœnis. Adde quod refert Ioa. And. in c. 1. in fi. de suppl. negl. præl. lib. 6. in nouella. & ꝙ per salutationem Papæ & osculum talis indignatio remittatur, videtur tenere Ioa. And. in solutione 6. lib. in nouella. licet post excõmunicationẽ propterea nõ consequeretur absolutionem. clem. si summus. de senten. excom.

f ❡ *Incursurum.*] & sic est canon ferendæ sententiæ, & non latæ, vt probatur in c. relatũ. de iure pat. & minus agiẽ cum lege quàm cũ homine. c. si celebrat. de cler. excom. min. l. Celsus. ff. de arbi. c. dolentes. de celeb. Miss. & habetur in c. vnico. de fugit. in c. vno. de eo qui fur. or. sus. secus si diceretur, excõmunicamus sic facientẽ, &c. & ita intelligit c. 1. de deposi to. & c. Salonitanæ. 63. dist. de quo plene in c. sicut tuis. de simo. & in l. in criminali. đ iurisd. omn. iud. Et ꝙ monitio debeat præcedere, vide per glo. in clem. attendentes. in fi. de sta. reg. etiã contra rebelles visitare volentibus, & illos impedientes. vbi autem ipso facto pœna incurreretur, licet requireretur ꝙ deberet de excessu constare parte citata, tamen absque alia sententia declaratoria posset pœna publicari & exigi, & hoc sufficeret per not. in c. pro humani. in fi. de homici. lib. 6. in clem. præsenti. de censi. & in cle. multorũ. in fi. de pœnis. & ita intelligi potest Lapus allegatione 135. & not. in c. commissa. de elect. clem. 1. de seque. pos. & fruc. & in cap. cum qui. de præb. in 6. & decis. 13. in antiq. & adde quod not. glo. in clem. 1. de immunit. eccle. super versi. pro infectis.

g ❡ *Datum.*] de concernentibus datas, vide plene per Ioa. And. super data lib. 6. in glo. Et quare nõ ponatur indictio, sed solũ anni pontificatus ibi vide plene in nouella. & an error in talibus vitiet. Et adde ꝙ vsque ad tempora Eugenij nõ ponebantur in litteris Apostolicis anni Domini, prout factum est ab eius tempore citra, & hodie fit ad faciliorem habendã notitiã temporũ tunc currentiũ. vnde error in illis haberet vitiare rescriptũ, per ea quæ plene allegat Ioa. And. ibidẽ, maxime propter stylũ cancellariæ, qui etiã habet, ꝙ vltimũ verbũ temporis debet complere vltimã lineam, qui stylus est attendendus, vt in c. quàm graue. in fi. de crimi. fal. cum similib. Et adde ꝙ à natiuitate Domini, idest, ab ipso die natiuitatis Iesu Christi, & non à die circũcisionis est computandũ & incipiendũ principiũ anni in Romana curia, vt vult Deci. in nou. 50. item ꝙ secundum cursum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis nõ incipit post annũ natiuitatis, sicut secundũ cursum Romanæ curiæ, sed post mensem Martij concurrunt sub eodẽ numero tam annus à natiuitate præcedens, quàm annus incarnationis sequens. vt vult alia decisio in nou. num. 18. Et adde ꝙ mensis intelligitur tot dies habere, quot habet mensis, in quo negotiũ faciendũ occurrit, & quod deficit in mense occurrenti, suppletur de mense sequenti. not. Ioa. And. in c. quàm sit. de elect. lib. 6. & ita cõmuniter seruatur, vt not. Butr. in c. licet. de sup. negli. præl. & Bart. in l. cũ bissextus. ff. de verb. sign. licet Host. dixerit pendere ex arbitrio iudicis, qui magis debet ampliare quàm arctare. Adde quòd dies incipit à media nocte more Romano. l. more Romano. ff. de fer. & adde not. in c. cõsuluit. de offi. deleg. Quid aũt de loco loci, vide Bart. in l. cũ tabernã. §. idem quæsijt. ff. de pigno. per Ioa. And. in nouella. in c. abbate sane. de re iud. lib. 6. & in c. inter. de fide instru. Et omnino vide glo. in c. pronuntiandum. de consec. dist. 3.

consu-

Lucę 8.

confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, vt fluctus in nauiculam, quam Iesum sequentes intrauerant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidiũ postularunt. Cum itaque catholicã Ecclesiam, quæ congregationem † fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumq; satoris malitia procurante, discordiã flatibus concitatam, earumq; fluctus adeo eleuatos, quod quasi operiant ipsam totam; hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac vt inconsutilem † Domini tunicã scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo necessariũ potius) æstimamus, vt ad illũ qui ad dexterã patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuiq; potestas omnis tam in cęlo quàm in terra noscitur tradita, eiq; venti & mariã obsecundant †, leuemus cũ manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorũ Christicolarũ regna concutit subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam, eiusq; jura vsurpandi insania damnabili ausum pandit: flatus cessare, fluctusq; prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute: Cordaq; hæreticorum, schismaticorũ, aliorumq; rebelliũ ad Dei Ecclesiæ vnitatem ac deuotionẽ inclinet & habilitet: vel forsan, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorũ elidat superbiam, eorumq; obstinatã malitiam suæ virtute dexteræ conterat & prosternat. Corda quoque subditorũ ad eorum superiores, & eorũ superiorũ conuertat ad subditos, ipsosq; dissidentes in concordiæ veritate conciliet & cõfirmet, sicq; det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent vt dirigantur, eorumq; regimen cedat subditis ad salutem perpetuã, quietem & pacẽ: nobisq; ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus.

† Vide Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 1. c. 1.

† Vide l. Federici Imperatoris incip. Incõsutilem tunicã, habetur post Directoriũ inquisitorum inter litteras Apostolicas pro officio sãctissimæ inquisitionis.

† Lucæ 8.

¶ Et quia in Missarum solemnijs ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorũdem fratrum consilio ordinamus, quòd in singulis Missarũ celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster, Responsioneq; secuta antequam in Missa vlterius procedatur illud canticum, Lætatus † sum in ijs, quæ dicta sunt mihi. totum, cum Gloria patri, à religiosis, clericis, & alijs litteratis præsentibus cũ deuotione dicantur †. Et primo dicatur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et post isti versiculi subsequantur: Domine saluos fac reges: Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populũ tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vsque in æternũ. Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meã, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscũ. Et cum spiritu tuo.

† Psal. 121.

† In recentioribus libris cõstanter legitur, dicant.

Collecta.

Ecclesiæ tuę quæsumus Dñe preces placatus admitte, vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dñm nostrũ.

Hostium nostrorũ quæsumus Domine elide superbiam: eorũ contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominũ nostrũ. Amen. Benedicat celebrans consequenter. ¶ Nos autem Christi fideles ad exequendũ supradicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere pænitentibus & confessis tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta; quàm alijs preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmissis diebus, & Missis singulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei misericordia, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pænitentijs relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum xij. Calend. Iulij, anno xij.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Sixtus quartus.

¶ Qui Conceptionem immaculatæ Virginis deuote celebrabunt, in eodem festo & eius octauis officio interuerint, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solemnitate.

CAPIT. I.

Cum præexcelsa meritorũ insignia, quibus regina cælorũ Virgo Dei genitrix gloriosa sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina prærutilans deuote considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus quòd ipsa vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, cõsolatrix pro salute fideliũ, qui delictorũ onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regẽ, quem genuit, intercedit: Dignũ, quin potius debitũ reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiusdẽ Virginis humilitatẽ ab æterno respiciẽs, pro recõcilianda suo auctori humana natura lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculũ sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partũ remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint, indulgẽtijs & peccatorũ remissionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica, hac in perpetuũ valitura constitutione statuimus & ordinamus, quòd omnes & singuli Christifideles vtriusque sexus, qui Missam & officiũ Conceptionis eiusdem Virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotã, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, Missę & officij huiusmodi institutionẽ in die festiuitatis Conceptionis eiusdẽ Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint & dixerint; aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandẽ prorsus indulgentiã & peccatorũ remissionẽ consequãtur, quã iuxta felicis recordationis Vrbani † iiij. in cõcilio Viennensi approbatæ † ac Martini quinti, & aliorũ Romanorũ Pontificũ prædecessorũ nostrorũ constitutiones, consequuntur illi, qui Missam & horas canonicas in festo corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanę Ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut Missæ officio & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datũ Romæ apud S. Petrũ anno incarnationis Dominicę M.cccc.lxvij. iij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

Dei genitrix est pro peccatoribus sedula orans.

Conceptionis beatæ Virginis officiũ à quo fuit ordinatum.

† Hanc cõstitutionẽ Vrbani habes insertã in clemen. 1. de reliq. & venera. sanct.

† forte, approbatam

¶ Idem

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuinā Virginem in peccato mortali fuisse conceptā: qui etiā dicunt quòd festū Conceptionis eius celebrātes grauiter peccant. Et vult præsentē constitutionē in locis populosis publicari.

CAPITVLVM II.

† Vide concil. Trid. sessione 5. In decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantem Sixti 4. Pontificis maximi in eo. Super sacrosancta Domini. vbi hoc statutum confirmat & approbatur.

GRaue † nimis gerimus & molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad Euangelizandum verbū Dei sunt deputati excessibus prædicando commissis, eò grauius prouocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice prędicando diffusius & damnabilius imprimuntur errores. ¶ Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratę semperque Virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populū publice per diuersas ciuitates & terras affirmare hactenus nō erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos, eiusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora merito exoriri formidantur in dies. ¶ Nos igitur huiusmodi temerarijs ausibus, ac peruersis assertionibus ac scandalosis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorū eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuscumque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu alias quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquā de pręsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrant, à qua ab alio quam à Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. ¶ Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subijcientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariā opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cū originali peccato fuisse conceptā, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondū sit à Romana Ecclesia & Apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cōtrarijs quibuscumque, quibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionē. ¶ Et ne de præmissis aliquando valeāt ignorantiā allegare: volumus quod locorum ordinarij requisiti præsentes litteras in ecclesijs consistentibus in eorum ciuitatibus & suarū diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Preterea quia difficile foret presentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd earundem litterarū transsumpto † manu publici notarij confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorū se nouerit incursurū. Datū Romæ apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lxxxiij. pridie nonas Septēbris, Pōtificatus nostri anno xiij.

Scandalis ecclesiastici obuiandum est à prælatis.

† Instrumentū ex originali transumptum quidque facit plenā fidem.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Benedictus xj.

¶ Decretalis, clericis laicos. eod. titu. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranense & generale concilia diligenter obseruari.

CAPITVLVM I.

QVod † olim per felicis recordationis Bonifaciū Papam octauum prędecessorem nostrum contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: nec non aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes, se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigendū dantes

† Vide c. 1. eod. tit. in clem. cum notans ibi dē per doctores.

QVod olim.] ¶ Hæc constitutio diuiditur in tres partes: Nam primo recitās constitutionem Bonifacij illam restringit. Secundo §. *Cæterum.* sententiam duorū cōciliorum subiungit. Tertio §. *Attente.* transgressoribus dictorū conciliorum pœnas comminatur.

Diuisio textualis.

a ¶ *Statutum est.*] extra 6. lib. de immun. eccle. clericis.

ADDITIO. In c. clericis laicos. eo. tit. in 6. quod hodie reuocatum est. & etiam hæc declaratio saltem quo ad primam partem, vt cap. 1. eod. titu. in clemen.

b ¶ *Ad exigentes.*] hoc est ab inuitis extorquentes. ff. de lega. 3. l. fidei-

Exigere est ab inuitis extorquere

dantes auxilium [a], conſiliũ vel fauorẽ: non autem quo ad eaſdem pœnas in ſoluentibus aut recipientibus à ſpõte dantibus deinceps vendicet ſibi locum. ¶ Cæterum attendant ſollicite eccleſiarũ prælati, & alij clerici Lateranenſe [b] conciliũ, quod in huiuſmodi ſubuentionibus ſolũ caſum neceſſitatis [c], aut cõmunis vtilitatis, vbi laicorũ ad id nõ ſuppetant facultates, deliberatione prouida noſcitur excepiſſe: & deinde generale [d] ſtatuiſſe conciliũ [e] propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc caſu Romanum Pontificem (cuius intereſt communibus prouidere vtilitatibus) primitus conſulendum. Attente igitur caueant ne prædictorum conciliorum tranſgreſſores exiſtant, aliquid in caſu prædicto, & multo magis ſi caſus ipſe nõ ſubſit, quoquo modo vel titulo inconſulto Romano Pontifice occaſione ſubuentionũ dictarum concedendo laicis, vel etiã promittendo: Alioquin tamquam canonum & tam ſolemnium conciliorum temerarij tranſgreſſores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pontifex, grauiſſimas pœnas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cætera.

Paſtoralis [f] cura ſollicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes, inuigilare remedijs ſubiectorum, eorundem periculis obuiare, ac ſcandala remouere compellit. Sane quoniã ex conſtitutione felicis recordationis Bonifacij, &c. vt in clemen. 1. eod. tit.

commiſſa. §. ſi rem. ſecundo reſpon. & alias ſignificationes habet hoc verbum, vt notaui extra 6. lib. de iud. c. iuris. Ioan. Mona.

a ¶ *Dantes auxilium.*] omnes iſti pari pœna puniuntur, argu. extra de offic. deleg. c. 1. Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſ. §. penul.

b ¶ *Lateranenſe.*] extra eod. tit. c. non minus.

c ¶ *Neceſſitatis, &c.*] Nota neceſſitatem & vtilitatem æquiparari.

d ¶ *Generale.*] extra de immu. eccl. ſi aduerſus.

e ¶ *Concilium.*] Nota iſtud concilium debere ſcribi per c: dicitur enim à con & cilium, quadam ſimilitudine ciliorum: quia ſicut cilia iunguntur cum oculi quieſcere cupiunt: ita quoque cõcorditer iunguntur homines in concilio. Eſt autem cilium folliculus quo ocul[9] tegitur: quia oculos celat. Sed conſiliũ per ſ, eſt quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde conſiliolũ & conſiliarius.

f ¶ *Paſtoralis.*] ¶ Tale vel ſimile fuit exordiũ deciſum de decret. paſtoralis. in cõpilatione Gregoriana ſub diuerſis collocata titul. qui ſequuntur: de reſcript. de ſacra. iu. de offic. iud. delega. de offi. ord. de iud. de cau. poſ. & propr. de fide inſtru. de except. de appe. de ijs quæ fi. à præla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Item habetur in 6. de cler. ægro. & in clem. de ſent. & re iud.

Concilium per c. & ſ, differunt.

Paſtoralis in quot & quibus titulis reponitur.

QVIN-

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

¶ Vrbanus iiij. aliàs v.

¶ Pastus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ, excommunicationis; si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt, cuius vtriusque vinculi absolutio soli Papæ reseruatur: aliis pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

CAP. I.

¶ Vide c. non satis. cap. cum in Ecclesiæ corpore & c. veniens. cum ibi notatis, extra de simo. adde B. Thomam 2. 2. q. 100. art. 3. ad quartum argumentum.

SAne† ne in vinea Domini, nostræ (licet insufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeo côualescant, quòd speratam fructificationẽ ipsius valeant impedire: diligẽtiæ nostræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. ¶ Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, & alijs locis religiosis, tam virorum, quàm mulierum, ordinum, regionum, & partium diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio, quòd cum personæ aliquæ recipiũtur ab eis ad obseruantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia a capitulis & côuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, Prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur: Quam plures etiã tam execratione huiusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. ¶ Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & alijs pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis, pœnam adijcere grauiorem: Vniuersis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, necnon Abbatissis & Priorissis, alijsq; prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcũque etiam ecclesiarũ, monasteriorum, Prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica, (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus volẽtibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, Prioratus, domus seu loca in earundem personarum receptione, aut ante vel post illã, quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vsum ecclesiasticũ, seu quemuis pium vsum alium deputata vel deputanda directe vel indirecte petere, vel exigere quoquomodo præsumant: Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiãt, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarũ ecclesiarũ, monasteriorum, Prioratuũ, domorum & locorum syncera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare vel offerre ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes quàm accipientes, huiusmodi excõmunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cęterũ personis illis vtriusq; sexus, quæ iã labe huiusmodi sunt fœdatæ, earum prouidẽtes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per suos locorũ diœcesanos hac vice dũtaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitẽtia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demũ cũ ipsis vt in earũ ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiẽdo aliqua cõtra canonicas sanctiones pecasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communẽ vsum monasteriorũ seu locorũ eorũ, sunt applicata, ea ad dictũ vsum licite concedimus retineri. Si vero ad specialẽ vsum Abbatis seu Abbatissæ, Prioris aut Priorissæ, aut alterius singularis personæ retineãtur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, & pręcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Datum Romæ apud sanctum Petrum ij. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

Morbo est adhibẽda medela.

Aut.] ¶ Aliàs incipit: Sane ne in vinea. aliàs, Ne in vinea. Hãc extrauag. allegat in c. d simoniace. extra de simonia. acutissimus iuris vtriusque interpres dominus Felinus Sandæus Ferrariẽsis, sacri Palatij Apostolici auditor. Et ibi dicit se audiuisse à fide dignis. ¶ Vrbanus v. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere vigore consuetudinis. Allegat etiam ibidẽ Felinus extrauagantem Martini v. quæ incipit, Multæ. & extrauagantem eiusdẽ, q incipit, Damnabile. Item extrauagantẽ Eugenij iiij. quæ incipit, cũ detestabilẽ. quas asserit fuisse reuocatas: ideo nec dignas occupare mẽbranas. dist. 19. si Romanorũ. §. item si ideo. a ¶ Prandia.] Vide c. Iacobus. eod. tit. in antiquis.

Simonia dicitur labes.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouisiones per simoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo Papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano Pontifici reuelandi.

CAP. II.

CVm† detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tã diuinorũ quàm sacrorũ canonũ auctoritas abhorreat atq; damnet: Nos considerantes, quòd plures pœnarũ grauitas, quàm Dei timor arcere solet à voluntate peccandi, ac summis desiderijs affectantes, vt horũ pestiferũ vitiũ non ex vsu solũ, sed etiam ex mentibus hominũ saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorũ Pontificum vestigijs inhærentes, ac etiã omnes & singulas excommunicationis,

¶ Vide extrauagantem Pij v. incip. cum primum. §. Et vt simoniacæ prauitatis, per quam hæc constitutio inuiolabiliter obseruari mãdatur. Et de intellectu dicti. Genẽ Cassiodori. t. ut. de cõd.

suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras & pœnas dudū a Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuscunq; status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam si Cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorū quemlibet tam manifestum quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes Apostolica auctoritate declaramus, quod omnes illi qui simoniace † ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executionè suspensi. ¶ Per electiones vero, postulationes cōfirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibusuis beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. ¶ Statuentes † preterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam cōmiserint aut quòd illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiā excōmunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquā in mortis articulo constituti. ¶ Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis, sęcularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios reuelare quantocitius nō ommittant. Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices † fuerint, non solum veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius punientur. Nulli ergo, & cætera: nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, & cætera. Datū Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M.cccclxiiij. ix. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno primo. publicata die xxiiij. Nouembris, Anno prædicto.

† Vide c. de simoniace. & ibi plene per canonistas extra de simo. ad de omnino B. Thomā 2. 2. q. 100. art 2. ad quartum. argumen tum.

† Vide omnino Cassadorum decisione 1. sub titulo de constitutionibus.

† Complices criminis quādoque præmiantur. C. ad leg. Iu. ma. l. quisquis. in fine.

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ *Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames & intestabiles tam actiue quàm passiue, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam. & c. ad liberandam. extra eod. tit.*

CAP. I.

Multa mētis † amaritudine concitamur, grauisq; doloris aculeus perfodit mentem nostrā, intelligentes quòd renati fonte baptismatis, in deuiū oberrantes, qui deberēt opprobriū illatum Domino in terrā hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauēt, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famę proprię immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotiū, ferrū, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifeste apparet, quod Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidijs irreuerenter impugnant, propter quod fidei negotiū ibidē quodammodo noscitur deperire. ¶ Nos igitur qui ad liberādam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ iiij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, præsentiū tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrū, lignamina, victualia, & alia quæcunq; mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præstare quoquo modo prçsumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionē nostram ausu temerario venire prçsumpserint, coipso excōmunicationis sententiæ decernimus subiacere, à qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ subsidium conuertēdum exoluerint, quantum ad partes prędictas detulerint, vel miserint, aut deferre, vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum: nec tūc etiam ab eadem (prçterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis Apostolicç speciali. Et nihilominus si personas eorum capi cōtingat, in seruitutem & capturā illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate insuper Apostolica statuentes, vt illi qui contra huiusmodi statutū nostrū quomodolibet venire prçsumpserint, præter pœnas prædictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames & intestabiles habeantur, ita quòd nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeāt; & insuper ad successiones tā ex testamento, quàm ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica quçlibet admittantur officia, sintq; illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tāquā excōicati, hostesq; catholicæ fidei (postquam de ipsorū huiusmodi temeritate constiterit) diebus Dominicis & festiuis publice nuntientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

† Præterea. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. extra de Iudæis. vide Clemen 1 eo. tit. & processum Bullæ in cœna Domini §. 7.

Hæreditatem Domini defendunt, qui contra insi deles pugnant.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante.*

CAP. II.

Dignum † arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cęcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratijs, quàm antea abūdare: indecens & absurdū, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & alijs officialibus comitatus Venesini, aliorūque comitatuū, & terrarum pertinentium ad Apostolicā sedem, districte pręcipimus & mādamus, quatenus conuersis huiusmodi, & qui in posterū cōuertentur, in possessionibus & bonis alijs quocunq; nomine cēseantur, quę in comitatibus & terris prędictis cōuersionis tēpore obtinebant, seu etiā obtinebunt, occasione prędicta nullam molestiam inferant, nec ab alijs inferri permittant: sed ipsis in his & alijs se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniurijs & mo-

† Vide constitutionem Pauli Papę iiij. incip. Cupientes Iudęos. vbi de hac materia plenius cauetur.

rijs & molestijs protegãt & defendant, vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiãt, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellãtur. Nulli ergo, & cætera: nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datũ Auiñ. x. Calẽ. Augusti, anno iiij.

De hæreticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Decretalem, Per hoc. eodem titulo, libro sexto declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.*

CAP. I.

EX eo † quòd quædã nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro edita cõtinet, quod in ipso negotio per diœcesanos episcopos & Inquisitores super eodem facto inquiri valeat cõmuniter vel diuisim, & si diuisim processerint, teneãtur sibi inuicem communicare processus [a]: Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum communicatio facienda. ¶ Nos [b] autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & Inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel Inquisitores tantum procedunt: consultationi vestræ breuiter, respondemus, quòd quando vtrique procedunt [c] seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem [d] ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiã, vt puta quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, id est, contestatione rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas, canonum non admisit. Vnum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. ¶ Verum quia † nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas, dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale quod eis imcumbit, proprijs eos oportet explere stipendijs) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrarijs non exposcant: sed eam cameræ nostræ vel alij, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obseruari iubemus.

EX eo.] ¶ Hæc decretalis interpretatur cõstitutionem, extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur. Primo, dictam constitutionem eius 1. respon. recitat. Secundo versic. *Nos consulere*: iuxta ipsum responsum quæstionem formans dicti responsi interpretationẽ dat. Tertio §. *Verum.* Et quarto §. *Rationem.* circa præmissa duos casus, qui emerserunt, determinat.

a ¶ *Processus.*] vsq, huc mẽs dictæ cõstitutionis recitatur: sed postmodũ quæstio formatur, & solutio eiusdem & iuris noui editio subijcitur.

b ¶ *Nos autẽ.*] ad quæsita per ordinẽ respondet.

c ¶ *Procedunt, &c.*] nõ est diuisio, nec in facto, nec in iure, sed potestatis datæ persecutio. argum. ff. de offic. proconsul. l. vna. extra. lib. 6. de offi. deleg. cum plures.

d ¶ *Per legem.*] vide authen. ad hæc. C. de iudi.

e V*As electionis.*]

f ¶ *Generali.*] extra de pœniten. & remis. cap. omnis.

† Præter notata in c. per hoc. de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericũ in Directorio inquisitorũ. par. 3. q. 50 51. & 52 Repertorium inquisitorũ verbo: communicare § Sed quomodo. & Zanchinum tract. de hæreti. cap. 15.

† Vide Eymericũ in Directorio inquisitorum par. 3. q. 104. & q. 105. & seq.

Ordinarij inquisitionis officiũ proprijs expensis explere debent.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.*

CAP. II.

VAs electionis [e] † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare sollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis † eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sane dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostrã præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditũ, quod ipse in quibusdam articulis tangentibus pænitentiæ sacramentum non sobrie, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos continentes errores docens publice in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidẽ astruens, quòd confessi fratribus habentibus licẽtiã generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secũdo quòd stante, omnis vtriusq; sexus, edicto in concilio generali † [f], Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani nõ teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatũ. Immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio quòd Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiã teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quẽ dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. ¶ Nos igitur scire volentes si suggesta nobis veritatẽ haberent, articulorum præmissorum copiam eidẽ magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi prębuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm alias corã aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & alijs, quæ tenenda & credenda esse sedes Apostolica definiret. Nos igitur attendẽtes, quòd prædictorũ articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationẽ habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas cõperimus præmissos articulos doctrinam nõ sanã, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idẽ magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudũ suæ habitę contrarijs demonstratis, in consistorio reuocauit, asserẽs se credere eos non veros, sed ipsorum contrariũ verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in

† De materia vide B. Thomã, & alios lib. 4. sente. dist. 17. & canonistas in c. omnis. de pœniten. & remis. Roma. 12.

† Prouer. c. 23.

[f] Scilicet Lateranẽ. sub Innoc. iij. cap. 21.

contrarium respondere. Ideoque ne per assertionē, prædicationem & doctrinam huiusmodi in errorē (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tamquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram; & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quod illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta cōciliū generale†. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificū prædecessorum nostrorum vestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisque præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis vel aliquo ipsorū, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quo circa vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœcesibus vestris conuocato clero & populo cōmuniter omnia præmissa & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiā eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publice debeat reuocare: Quod se facturum dictus magister Ioānes efficaciter repromisit. Datū Auiñ. viij. Calen. Augusti, Pōtificatus nostri anno quinto.

† Id est cōcilium generale Lateraň. sub Innocētio iij. cui & refertur in c. omnis v. peni. & remiss.

¶ Idem.

¶ Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

CAP. III.

CVm Matthæus † de Pontiniaň. ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & Apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectum filiū G. de Baleto, archidiaconum Foroliuieň. capellanum nostrum, Campaniæ maritimæq; rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferēdam: Nos volentes decætero talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinarijs, quàm delegatis iudicibus & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & alijs vniuersis & singulis, quacunq; auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius litteras concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. ¶ Volumus tamen, quòd diœcesani & inquisitores prædicti super ijs, quæ negotium tangunt fidei: alij vero super ijs, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati quacumque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attentatū extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &cętera. Datum Auinione, xij. Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

† Sup. hac cōstitutione vide omnino consilium Lapi incip. Factum super quo. id cōsiliū nunc circunfertur post cōsilia Oldradi add. Eymericū in Directorio in 3. par. 3. q. 16.

De schismaticis.

¶ Benedictus xj.

¶ Processus & sententias latas per Bonifacium octauum contra Iacobum & Petrum de Columna, tamquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus vndecimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. & sic (vt clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat capitulum vnicum, eod. titu. lib. 6.

CAP. VNICVM.

DVdum bonę memoriç a Bonifacius Papa octauus prędecessor noster contra Iacobū, Petrum & Ioannem de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi. & filios olim Ioannis de Columna & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioannem de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum,

DVdum. ¶ Hæc epistola plures processus narratos extra 6. lib. de schism. cap. 1. retractat. Et diuiditur in tres partes: nam processus contra Columnenses, & adhærentes eisdem primo in genere, & postmodum specialius recitat. Secundo §. *Nos itaque* paucos de dictis processibus excipiens, cæteros alios viribus euacuat, quandam inhibitionem annectens. Tertio versic. *Non obstantibus*, euacuationē huiusmodi per nō obstantia corroborat.

Diuisio textualis.

a ¶ *Bonæ memoriæ.*] Papa post obitum dicitur bonæ memoriæ. extra de ætate & qualit. bonæ. Idem in episcopis & superioribus. extra de elect. bonæ memoriæ. 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi sic nominabuntur? Dic quòd sic: quia pars corporis Papæ sunt, & de eius latere, & patricij merito appellantur. C. ad legem Iuliam maiestatis. quisquis. extra 6. lib. de offic. lega. cap. 1. instit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. §. filiusfamilias. ex quo enim viciniores sunt summi Pontificis, maiori prærogatiua gaudere debent. argu. ff. si tabulæ testamenti nullæ extabunt. l. 1. 1. respon. Cardinales enim sunt liberi primi gradus & sunt membra capitis: cęteri prælati sunt membra corporis: alij autem sunt liberi non primi gradus. Si autem sint præmissis inferiores, impropriè bonæ memoriæ dicuntur. extra de appel. bonæ. extra de confir. vti. bonæ. verum reges dicuntur claræ vel inclytæ memoriæ. & olim imperatores dicebantur diuæ memoriæ. C. mandati. l. fi. 16. q. 3. placuit. Sed quero quidā Papa exactionibus improbis, simonijs & turpiloquijs ecclesiā fœdauit, vt hic, nunquid propter dictos actus posset dici malæ memoriæ? Dic quòd non: quia respici debet non ad id quod fecit, sed ad id quod ipsum facere decuit. ff. de offic. præsi. sed licet. ff. de iust. & iure, l. penul. §. prætor. extra de elec. cum causam. vnde malus prælatus, & si non habeat diadema sanctitatis, habet tamen diadema dignitatis, quæ ex se, nec de se peccauit, licet suppositū cui dignitas inerat male egerit, propter quod dignitas sibi coniuncta infecta fuit. 7. q. 1. scire. & not. simile C. de sum. trin. inter claras. 2. respon. Item prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamen ponitur, vnde Prouerb. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruū Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem. certū est quòd in computando denarios paruulus pro mille ponitur: sic prælatus, quia præsidens est toti communitati virtute secundum Philosophum: & ob hoc debet honorari. quia patres sunt prælati. authent. de incestis nuptijs. §. sancimus. coll. 2. ff. de obseq. l. liberto. & dij vocantur propter ordinis excellentiam, & officij dignitatem. extra de hæret. cum ex iniuncto. Itē prælatus non dicitur bonæ memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quæ de se, nec à se deliquit. & delictum personæ non redundat in damnum

Bonæ memoria post mortem dicuntur aliqui.

Cardinales respectu Papæ sunt liberi primi gradus.

cuiuscumque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent: cōtra ipsam insuper Præneste: dum vixit varios fecit processus: sententias graues pœnas habentes & multas [a], prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis [b] & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas [c]. Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacobum atq; Petrum à Cardinalatibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi, & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem: ipsos, eosdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficijs ecclesiasticis & ecclesijs cunctis priuauit, eosque & Agapitum, Stephanum, & Scyarrā prædictos banniuit ab vrbe, & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorū confiscauit bona & iura, pluriū excommunicationum sententijs innodauit, addixit infamiæ, capiendos exposuit, iudicauit schismaticos, & tamquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officijs iurisdictionibus, exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana Ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ Ecclesiæ vsque in quartam generationem per masculinum & fœmininum sexum coercuit, eis incolatū, ciuilitatem & habitationem vrbis, circumpositæ regionis, & terrarum subiectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere, eorum miserijs & ærumnis compatimur, ad clemētiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mā suetudinem non negamus, misericordes ab eis nō auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depositionis à Cardinalatibus, priuationis à beneficijs & ecclesijs, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & alijs concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas, & multas, & alias [d] quæ in processibus memoratus siue alibi continentur verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas & inflictas seu confirmatas & innouatas per prædecessorem eundem, sicut si (vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ & nominatim expressæ tam ad prædictos Iacob. & fil. dicti Ioannis de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioānis & filiorum per vtrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioan. de monte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores & sequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquē effectum habere. Eisque [e] quod quæuis alia quàm præfatarum depositionis à Cardinalatibus, priuationis beneficiorum & ecclesiarum, confiscationis bonorum & iurium; quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus seu alijs sunt concessa, & inhabilitatis ad Papatum sententia siue pœna abstulit, reddimus [f]. Et irregularitatem [g], si quam quoquo modo contraxerint, remouemus: & notam abolemus [h] ipsius: Inhibentes ne iam dicta Preneste cum monte suo reædificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomen siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totus tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris litteris fieri mentio specialis.

De furtis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Publicatio excommunicationis latæ in eos qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifestat.*

in damnum ecclesiæ. extra. 6. lib. de reg. iur. delictum. & hoc casu. vbi de his ponerem, sicut vilem ponerem. extra de in integrum restitutio. cum ex litteris, in principio. & extra de verb. signifi. venerabili. & extra, de accus. licet. extra. 6. lib. de hæret. cum secundum. in fin. extra, 6. lib. de sent. excom. statutum. extra, eod. lib. de verb. signifi. veniens. extra eod. lib. de concess. præb. auctoritate. extra de rescript. constitutus. extra. de frigidis & maleficis, cap. finali.

a ¶ *Multas.*] quæ sit differentia inter multam & pœnam, habetur. ff. de verb. signifi. si quà. & notat. C. de modo mult.

b ¶ *Ex multis.*] in prœ. ff. §. 3.

c ¶ *Expressas.*] similis modus loquendi habetur. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. omnes. & not. de hoc extra 6. lib. de procur. qui ad agendum. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur de liberando, quod est promptius quàm ligare. ff. de action. & obliga. Arianus. extra de proba. ex litteris. præsertim ab ijs, quæ surgunt ex delicto. ff. de pactis, l. si tibi decem. §. quædam.

Iura faciliús soluūt, quàm ligant.

d ¶ *Et aliàs.*] hæc dictio, aliàs, aliquādo est aduerbium temporis, vt cū dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cum dicitur, aliàs veni ad me. sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt sit sensus, quòd nedū pœnas & multas prædictas, sed etiam aliàs id est aliter omnia illa quę in processibus. &c. penitus tollimus, &c. Alij dicunt quòd debet esse dictio, alia: Sed hoc nihil est, propter adiectiua, quæ sequuntur, scilicet latas, & inflictas, &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, non in fœminino, nec hic seruatur grammatica Prisciani dicentis quòd masculinum & fœmininū genera concipiunt neutrum. & Priscianus melius dicit, inspiciendo dignitatem generum. Sed stylus curię omnia superiora per neutrum sententiosius comprehendit, nam neutrum adiectiuum de omni genere secundum philosophum prędicatur. vt vir est album, mulier est album, & mancipium est album.

Adiectiuū neutrū de omni genere prædicatur.

e ¶ *Eisque.*] scilicet reddimus illud, quod sententia siue pœna abstulit, quod est infra.

f ¶ *Reddimus.*] quæro, vnus de prædictis est excommunicatus occasione dictorum processuum, & se immiscens postmodum diuinis, factus est irregularis. postmodum recipit beneficium, nunquid post hanc relaxationē poterit illud retinere? Videtur quòd sic, quia verbum reddendi, significat retro dare. ff. de verb. signi. verbum reddendi. hoc idem innuit textus præcedens ibi, nec & pro præterito, &c. Dic vbi ius non esset alij acquisitum in re vel ad rem, crederem istum ius habere in beneficio, vitio expresse purgato per dominum, qui potest arg. ff. de vsucap. si fur. & notatur simile extra de renunt. post translationem in fi. Sed vitio non expresse purgato, opus est noua electione, vel collatione. arg. extra de ætate & qualita. cum bonæ. extra de excess. prælat. tanta. nota sin ille de elect. dudum & secus si alter haberet ius in re, vel ad rem. C. de emā. liber. nec auus. & extra, 6. libr. de rescript. quamuis. Sed dices, dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic quòd hic non est expresse dictum, sed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo, vnde exceptionem, quæ competebat ex facto Papæ, Papa non tollit, nisi hoc expresse agatur. extra de consuetudi. cum olim. in fine. & dicto capitulo, quamuis. & ideo quod hic dicitur, intelligo, quòd pro tunc non possit impeti in iure nouiter acquisito.

Beneficiū in irregularitate acquisitū, an illa purgata retineri possit.

g ¶ *Irregularitatem.*] occasione præmissorū incursam: nam ad præcedentia facienda est relatio. ff. de postul. l. 1. deinde cum adiecit. secus de irregularitate aliunde causata.

Relatio fit ad præcedentia.

h ¶ *Abolemus.*] id est, delemus. vnde abolere est, quod olet vel maculat, tollere seu auferre. Et quid sit abolitio, & eiusdem diuisio, not. Azo. C. de abolit.

Abolere quid est.

CAP. VNICVM.

Infidelis & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitiū indignos efficiunt, vt matris Ecclesię filij nuncupentur, dū ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. ¶ Dudum si quidē nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis ausibus in matris eiusdē prosiliētes iniuriam & offensam, illā thesauri sui maximā partem, quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegaleñ. diœcesis & Gulielmo de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalensis diœcesis capellano nostro, extiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucaneñ. tunc tēporis seruabatur, deinde ad cameram prędecessoris eiusdem fideliter deferendam tempore inuasionis ciuitatis Lucaneñ. diripserunt in prædam, & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. ¶ Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studijs prætendētes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandū intra quatuor mēsium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum, cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes vbi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, vt intra terminum supradictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel conditionis extiterint, etiam si patriarchali vel superiori, aut alia quacūque præemineant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excōmunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per diœcesanos locorum & rectores parochialiū ecclesiarū, ciuitatum & diœcesium earundē, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excōmunicatos publice nuntiari, processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, cōmunitates, vniuersitates, & singulares personas quascūque, quę fuissent in prēmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorū exigerit, & viderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus vel alicui sub quacunque forma vel conceptione verborum, à sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, per litteras sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mētionē, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. ¶ Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad communem omniū notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinioneñ. appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus eiusdem ecclesiæ faciemus, quæ monitionē ipsam suo quasi sonoro prçconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa cōtingit vel contingere potest nullam postea possint excusationem prætendere, quod ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cū non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultū, quod tam patenter omnibus publicatur. Datū Auinione ij. Calen. Aprilis, Pontificatus nostri anno 1.

De crimine falsi.

¶ Ioannes xxij.

¶ Alchimia hic probibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem Ioan. quæ incipit: Prodiens, & est sub eo. tit. collocata.

CAP. VNICVM.

Spondent†, quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistę: pariter qui se sapientes existimant, in foueam incidunt, quā fecerunt. Nā haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrū se professores ludificant, cum suæ ignorantię conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæsita non suppetat, diē cernunt, facultates exhauriunt: ijdemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurū vel argentum sophistica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & dānanda progreditur, vt fictis metallis cudant publicę monetæ characteres fidis oculis, & non aliàs alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantē eludant. ¶ Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentū fecerint, vel fieri secuto facto mādauerint, vel ad hoc scienter dū id fieret facientibus ministrauerint, aut sciēter vel auro vel argēto vsi fuerint vēdēdo vel dādo in solutū: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (vt præmittitur) sciēter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota respersis. ¶ Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates nō sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasque attendendo circunstantias) commutare. Illos vero qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedū nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumq; violent interdicta, sciēter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam, hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficijs habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

† Vide D. Thom. 2. 2. q. 77 art. 2. ad 1. arg. & ibidem Caietanū. Oldradum consil. 74. incip. An Alchimista peccet. & late Cassaneū in catalogo gloriæ mundi par. 11. consideratione. 40.

Moneta falsa ab oculis fidis facile discernitur.

Alchimistę sunt infames.

Qui nō habet in ære, luat in corpore. ff. de in ius vo. l. fin. C. de seru. fug. l. quicūque. & insti. de pœ. te. liti. §. fina.

De priuilegijs.

¶ Benedictus xj.

¶ Hæc extrauagãs dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multotiens. De tertio in §. Porro. Et licet sit reuocata per clem. 2. de sepult. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub titu. de sepult. Sed non est inconueniens idem cap. diuersis respectibus sub varijs collocari titulis, vt patet in cap. significantibus. extra de libel. obla. & de appel.

CAP I.

INter cunctas † sollicitudines nostras, quib⁹ nos pastorale premit officium, & debitũ Apostolicæ seruitutis astringit, illa debet esse præcipua, vt gregi [a] Dominico nobis superna dispositione commisso [b], animarum cura non desit [c], ne illum lupus [d] rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta [e] manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, pacem [f] inserere, remouere [g] scandala, iurgiorum [h] amputare materiam, & intelligere super egenum [i] & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. ¶ Sane [k] dudũ bonæ memoriæ Bonifacius Papa octauus prædecessor noster, quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatorum ac Minorum ordinũ Fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem Fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem [l] edidit, certum his modũ imponens, prout in eadẽ cõstitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt subortæ dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum [m] ligasse videtur, & septem, vno hydræ [n] amputato capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt [o] nouitates discordiam, præsertim dum ab eo quod diu æquum visum est, per nouam constitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest. ¶ Ideoque cupientes, vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quo amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, super egenum intendẽtes & pauperem, ac nouitatem per eandem constitutionem inductam: Statuimus de fratrum nostrorum cõsilio, vt priorum ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesijs ac locis ipsorũ, quæ impræsentiarũ habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis, libere absque diœcesanorũ & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœcesani prædicti prædicarent, vel corã se facerent prædicari, prędicent iidem Fratres: putamus etenim dignum, vt maiori [p] minor, & superiori [q] inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorũ, aut in studijs generalibus prædicarent diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem Fratrũ festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi vero iidem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent cõgregandum; ea hora in studijs memoratis diebus įpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesijs autẽ parochialibus Fratres ipsi inuitis [r] eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus [s] eorundem) nõ audeant prædicare. ¶ Sed † quia multotiens propositũ verbum Dei audientem à peccato nõ retrahit, idcirco post prædicationem necessariumest pænitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autẽ fit confessio ad salutem [t]) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas

INter cũctas.] ¶ Hæc constitutio habet sex partes. In quarum prima procemium ad dicẽda generale, & postmodũ speciale præmittitur. Secundo §. Ideoque. articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. Sed quia. articulus de cõfessionib⁹ audiẽdis. Quarto §. Porro. articulus de lucris sepulturarum deciditur. Quinto §. Ad hoc. Papa clerum alloquitur. Sexto §. Hæc autẽ. hic statuta per multa nõ obstantia firmantur.

a ¶ Gregi Dominico.] in quo debet esse aliquid speciale. C. d̃ grege Dominico. l. vna. lib. 11. & cuius præcipuus est director. extra 6. lib. de elect. vbi. § cæterum.

† Vide extrauagantem Sixti iiij. incip. Vices illi⁹. tit. 6 treu. & pace. inter commu.

b ¶ Commisso.] in persona Petri, p hæc verba, Pasce oues meas. extra de elect. significasti.

c ¶ Non desit.] ne Papa faciat vt pastores mali, quorũ defectus ponuntur Ezechiel. 33. cap.

d ¶ Lupus rapax.] hæc verba dicta sunt primo Beniamin. Gen. 49.

e ¶ Propheta.] ex Ezechiel. 3. sanguinẽ eius, scilicet impij, de manu tua requiram. extra de offic. ordi. irrefragabili. 2. respon. & dic sanguinem, idest, peccatum, quod est sanguine piandum, vt Leuit. 4. & Hebr. 9.

Sanguis impij de manu prælati requirẽ.

f ¶ Pacem inserere.] cũ sit vicarius regis pacifici, idest Christi, in proœ. decret. sic econtra inimicus homo, idest, dæmon zizania seminat. extra de elect. licet de vitanda.

g ¶ Remouere scãdala.] extra 6. lib. de offic. lega. officij.

h ¶ Iurgiorum amputare materiam.] quæ ex cupitate procedit. extra in proœm. decret.

i ¶ Egenũ.] in Psal. 40.

k ¶ Sane.] hic prosequitur proœmium speciale recitans constitutionem, Super cathedrã, quæ nominatur j. §. fin.

l ¶ Constitutionẽ.] quæ incipiebat: Super cathedram. & illa per istam reuocata, vt infra eod. in fi. est hodie approbata per Clementẽ quintum. patet in c. 2. de sepul. in clem. Ista autem quæ est Benedicti xj. ibidem reuocatur.

m ¶ Nodum ligasse videtur.] extra de verb. signi. cum olim.

n ¶ Hydra.] hydra est serpens aquaticus, dictus ab hydor quod est aqua, cui secundum fabulas vno capite abscisso plura nascebantur eidem. secundum sensum autem moralem vnum male gestum plura mala generat: q̃a vno principio illicito dato multa mala sequuntur. authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. 1. coll. 2. & aqua cui⁹ cursus obturatur, multos meatus facit.

Hydra q̃d sit.

Vitiũ vnũ plura generat.

Psal. 40.

o ¶ Pariunt nouitates discordiam.] extra de consue. cũ consuetudinis.

p ¶ Maiori.] Nota statum prælatorum maiorem statu religiosorũ, at religiosi ad prælaturam ascendere non debent. arg. 93. dist. legimus. in fi. extra 6. lib. d̃ elect. nullus. in fine.

q ¶ Superiori.] Not. q̃ exempti vt Prædicatores & Minores iure cõmuni superiores † episcoporum esse censentur, & si iidem exẽpti in pluribus casibus prælatis subsunt. extra de hæret. ad abolendã. extra 6. lib. de præb. c. 1. in fi. & aliquãdo sunt sedis Apostolicæ delegati legatione generali. extra 6. lib. de sta. regul. c. vnico. §. & quoniam. ff. de constit. princip. l. 2.

† Intellige sano modo, quoniã in his, in quibus sũt exempti, episcopis nõ obtemperant, & ita possunt dici superiores.

r ¶ Inuitis.] dic inuitũ qui non probatur consensisse. ff. de furt. qui vas. §. vetare. ff. de procur. filiusfamilias. §. inuitus. & ff. de seru. vrb. præd. inuitũ. Arg. cõtra. ff. de manda. qui patit.

Inuitus est qui nõ probatur consensisse.

s ¶ Superioribus.] superiorem voco diœcesanum seu illum, qui habet ius diœceseos. & concurrere potest cum rectore. extra 6. lib. de temp. ordi. eos. & c. cũ nullus. vt est metropolitanus, cui non est superior in prouincia sua, nisi in certis casib⁹ not. extra de offi. ordin. pastoralis.

t ¶ Ad salutẽ.] Rom. 10.

† Prædicatio nõ semper retrahit audientem à peccato.

Rom. 8.

diendas confessiones & pænitentias iniungendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia diœcesanorum & aliorum prælatorũ inferiorũ exemptorum, & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad cõfitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes: Nõ religiosos; qui secundum statuta suorum ordinũ proprijs prælatis cõfiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur alijs prohibentur, absoluant: ipsisque pænitentias salutares iniungant; intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officiũ constitutos. Excommunicationis vero vel alias sententias per prælatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confessis ipsis Fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis & absoluti pænitentes, de illis sacerdotibus proprijs teneantur (sicut etiam non tenentur) iterũ confiteri: non obstante constitutione generalis concilij [a] †, quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quòd per pænitentiã dimissa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (vt ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri alijs neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis astricti sint ministrare Eucharistiæ, & extremæ vnctionis etiam sacramentum. ¶ Super confessione autem facta Fratribus memoratis, cum de confitentis solius præiudicio (si saltum dicat) agatur in iudicio animæ seu pænitẽtiæ foro: stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit Fratribus se confessum. Duos † tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat eum excõmunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in fraudẽ: quia si hoc egerit, à delicto tali nisi plene satisfecerit (præterquã in [b] morte) absolui nequeat, nec de illo ad pænitentiã aliter admittatur. ¶ Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus, vt Prouinciales Priores Predicatorum, & Ministri Minorũ ordinũ præfatorũ, per se vel alios verbo vel scripto eis significent, se Fratres ad huiusmodi confessionũ audiendarũ & pænitentiarũ iniungendarũ officiũ elegisse, & nõ nominando, aut corã ipsis sistendo eos, nec illorũ numerũ exprimendo. petant humiliter à diœcesanis eisdẽ, quod ijdẽ electi Fratres de ipsorũ beneplacito & licentia dictũ possint in eorũ ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officiũ exercere. Quod si denegent, vel intra triduũ nõ concedant, extunc ijdẽ Fratres nihilominus auctoritate eadẽ huiusmodi officiũ exequantur. Datam vero licentiam per diœcesanorũ mortem nolumus terminari. Per hoc autem nõ intendimus, quòd Ꝗ pedicti Fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus & pænitentijs iniungẽdis, quàm parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittãt. ¶ Obseruent ergo sollicite dicti Fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus pro quibus solemnis est pænitentia [c] indicenda: Modo eodem excõmunicatos respuant, & clericos, qui propter delictũ irregularitatem aliquã incurrerunt [d]. Inconueniens [e] enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pænitentiã ei debitam imponere [f], aut irregularitatis pœnã peccati sequelam [g], vel excõmunicationẽ, quæ infligitur maxime à iure [h] quandoq; pro crimine, quæve quem [i] ab Ecclesia, & per consequens a participatione ecclesiasticorũ sacramentorũ excludit [k], remouere nõ potest. ¶ Incendiarios, eosq; qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis cõsuetudo præscripta canonice in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis, similiter nõ admittant. quam consuetudinem (ex causa, quæ iuste ad id animũ nostrum mouit) solũmodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarũ immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quod si forsan antequã ab eo qui potestatem habet, absolui possint, mors taliũ confiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam in prædictis casibus sæpefati Fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant, sed subeant iuramentum, quod liberati se suis episcopis & excõmunicatoribus præsentabunt: excõmunicantium super his pro quibus ab eis excõmunicati erant, & episcoporũ pro peccato huiusmodi parituri mandatis [l]. ¶ Verum quia post baptismũ inter cætera magis ad salutem necessaria † est propositio verbi Dei, quo audiẽtes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, a quo per peccatũ lapsi resurgunt, pænitentiæ sacramentũ perficiunt: Grandis nobis sollicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur Fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdẽ nostros foueant subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorũ suorũ mordeant vulnera, eosq; ad illa pænitentiæ acrimonia [m] purgandũ & tergendum prouocent [n] & inducant. Ad id vero exequendum sententia † diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum [o] est enim: Tu scientiã repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia [p] sacerdotis custodiunt scientiã, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens, Dei deberet narrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt Priores & Ministri Generales, & Prouinciales Prædicatorum, & Minorum ordinum præfatorum vel eorum vica-

a ¶ *Concilij*.] extra de pæni. & remis. omnis.
b ¶ *In morte*.] extra de offi. ordi. pastoralis. §. 1. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. præsenti.
c ¶ *Pænitentia*.] indicẽda. 50. distin. in capite. 26. q. 6. c. 1.
d ¶ *Incurrerunt*.] quia idem factum est peccatum, & ipsum est pœna peccati, vt est clericidium, vel ablatio membri. 55. dist. si Euangelica. secus si ex diuersis factis emergerent, vt excõicatio, quæ est pœna peccati & irregularitas, quæ contraheretur propter immistionem excõmunicatione seu suspensione durante: & tunc potest fieri absolutio à primo per platũ, non dispensatio. exemplum pone ex 6. lib. de sent. & re iud. cum æterni. extra 6. lib. de sent. excõ. cum medicinalis.
e ¶ *Inconueniens*.] declarat quod præmiserat dicẽs, existimamus incõueniens, vt scilicet ille absoluat à peccato, qui non põt imponere debitam pænitentiã ei, scilicet peccatori, & q non potest remouere irregularitatem, sequelã peccati, & cætera.
f ¶ *Imponere*.] scilicet non potest, quod est infra: nam cũ pænitere sit pœnam pro peccato tenere, & pœna sit mensura culpæ. not. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. illud. & §. seq. vbi debita pœna nõ potest infligi per aliquem: ergo nec pœnitentia salutaris.
g ¶ *Sequelam*.] vt dicto cap. si Euangelica.
h ¶ *A iure*.] 17. q. 4. si quis suadente.
i ¶ *Quem*.] idest aliquẽ.
k ¶ *Excludit*.] de istis excõicationibus maiori & minori habetur extra de sent. excom. nuper. & cap. penul.
l ¶ *Mandatis*.] extra de sent. excõ. de cætero. & c. ea noscit. & c. quãuis.
m ¶ *Acrimonia*.] hoc verbũ exposui extra 6. lib de statu reg. c. vnico. §. finali.
n ¶ *Prouocẽt*.] hic accipit in bona parte, vt aliàs. ff. de ædil. edic. qđ si nolit. §. qui mãcipia.
o ¶ *Scriptum*.] Oseæ 4. extra de renun. c. nisi cũ pridem. §. pro defectu.
p ¶ *Labia*.] Malac. 2. & extra de hæret. cum ex iniuncto. ver. licet.

† Scilicet Lateranẽ. sub Innocentio iij. cap. 21.

Pænitere est pœnam pro peccato tenere.

† Vide doctrinã concilij Trid. sessio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

† Verbi Dei propositio est ad salutẽ valde necessaria.

† forte. scientia

Oseæ c. 4.

Malach. 2

Psal. 49.

a ¶ *Episcopalis quarta.*] de qua habetur 12.q.2. concessa. & tribus cap. sequentibus.
b ¶ *Rustica prædia.*] prædium rusticum ab vrbano non loco, sed qualitate secernitur. C. de præd. mino. l. si prædium.
c ¶ *Non misereatur.*] argu. C. ne fil. pro pat. authent. habita.
d ¶ *Voluntatem.*] argu. extra de exces. præl. nimis. 1. responso.
e ¶ *Triturantis.*] Deut. 26. extra de præb. extirpandæ. 1. respon. & 1. Timoth. 5.
f ¶ *Necare.*] ff. de alien. & exhib. li. necare.
g ¶ *Inopes.*] authen. de colla. §. nullus autẽ molestetur. coll. 9.
h ¶ *Immunes.*] C. de sacrosan. eccle. sancimus 2. auth. de eccle. tit. §. si quis vero res. coll. 9.
i ¶ *Falcidiã.*] C. ad leg. Fal. auth. similiter. quæ sumitur ex authẽ. de ecclesi. tit. § si autẽ hæres.
k ¶ *Portionis.*] extra de testa. cap. fina.
l ¶ *Non desint.*] C. de sacrosan. eccl. priuilegia. in fine.
m ¶ *Nequaquam obstantibus.*] de viribus illorum nõ obstantium notatur in Extrauaganti, rem non nouam. in fi. Ioan. Monac.

rum vicarij, de discretorũ consilio ad tam salubre officium Fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtã reddent in futuro examine rationẽ) eligant & assumant: sic enim quod prędicabunt, facient: quç arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterum (licet sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem cõfiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districte iniungimus, vt Fratres ipsi cõfitentes attente moneãt, & in suis prædicationibus exhortentur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere. ¶ Porro vt circa sepulturam apud loca eorundem Fratrum eligentiũ sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdẽ Fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem Fratrum loca elegerint, dum viuerent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo officiũ mortuorũ, vel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscũque vero relictis præfatis Fratribus in communi, vel singulis vltimis decendentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parochiales sacerdotes morientium, à qua Fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multominus per episcopos episcopalis[a] quarta omnino, cum eis tamquã exempti non subsint, nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero, quas Fratres portant, portio nõ petatur. Moneant autem ijdem Fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de proprijs bonis suis parochialibus ecclesijs, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus sæcularis clerus, nõ gerant moleste prælati, quòd circa præmissa sic duximus prouidendũ. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quòd eorum onera cum alijs nostro beneficio salubriter & quasi necessario patiuntur. ¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quòd Fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum Pontificũ eis benigne concessa, ante cõstitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque sunt pauperes, nil habentes singuli, in cõmuni rustica[b] prædia, immo nec vrbana, vel mobilia, eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur[c] eorum qui omnia, voluntatem[d] habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam vtiliter in agro prædicto? Certe nullus nisi qui triturãtis[e] bouis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare[f]. Inopes[g], patrimonij onera ipsa nõ habendi necessitate nõ sustinent, & à curialibus res ecclesijs vel pijs locis donatas, à quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes[h]. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam[i]. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultũ perpetuum, solutioni non subiacent canonicæ portionis[k]. Pauperes autem (vt dictũ est) sunt Fratres: & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogãt, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cum humanitatis sit etiã sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam vt pauperibus alimenta non desint[l], non tam pie quàm quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autẽ (dicta constitutione, quæ incipit: Super cathedrã, quam penitus reuocamus, alijsque quibuscumque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegijs, indulgentijs, sub quacumque forma verborum concessis, etiam si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententijs, consuetudinibus cõtrarijs, nequaquam obstantibus[m]) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorũ statuti, denuntiationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, & cætera.

Funeralia nomine quid intelligatur.

Falcidia non debetur de relictis pauperibus.

Psal. 40.

Pauperib⁹ subueniendum est.

¶ Clemens quintus.

¶ *Rex Franciæ & regnicolæ per Extrauagantem: Vnam sanctam. supra de maio. & obedien. non amplius subyciuntur Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant.*

CAPITVLVM II.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Frãcorum illustris synceræ affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quod nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit: Vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant: Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

Regem Franciç papa fauore prosequi.

¶ Eugenius

¶ Eugenius quartus.

¶ Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotijs Romanæ curiæ, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, & à solo Papa absoluendi.

CAPITVLVM III.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 23. de reform. c. 1. circa finē. & sessio. 24. de reforma c. 11. §. quæ vero priuilegia.

DIuina † in eminenti sedis Apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intēdimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarū salute quærenda & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhibere: Hinc est quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorū nostrorum vestigijs inhærentes, districtius inhibemus locorū ordinarijs, necnon cõmissarijs & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacũque potestate & auctoritate præfulgeant, cuiuscũque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint, ne cõtra officiales præfatos quocũq; nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequijs nunc & pro tempore existentes, necnon quoscumque alios pro suis & eorum causis vel negotijs prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorū & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. ¶ Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcũque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterū contigerit attentari, etiam decernimus irritū & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios, & officiales cõmissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficijs ecclesiasticis quibuscumque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictā sedem prosequentium prædictorū, eos illis forsan priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscumque priuationis prætextu illa personis alijs conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittēdo, tam in dantes quàm in recipientes excõmunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excõmunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo cõstituti. ¶ Præmissa autē à die affixionis præsentiū ad valuas basilicæ principis Apostolorū de Vrbe, ex certa scientia quoscũq; ligare volumus & arctare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscũq; generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus cõcilijs, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis priuilegijs, per quæ effectus præsentiū impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, cõstitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M. cccc. xxxij. octauo idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

Dantes & recipiētes quandoq; æqualiter puniūtur.

¶ Ioannes xxij. Magistro & Fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.

¶ Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorū vacantiū, percipere debent portionē, quā haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

CAPITVLVM IIII.

a Exhibita.] b c Constitutionem.] quæ incipit: Suscepti. & est vna de xx. glossatis per Zenzelinū, & posita sub tit. de elect. Et inter has repetitur cum glo. Gulielmi de monte Lauduno in titu. ne sede vacante.

EXhibita [a] nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudū post constitutionem [b] per nos editam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia in ecclesijs de consuetudine, priuilegio vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscũque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totū vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimę solutione taxari, prętextu cuiusuis priuilegij, cõsuetudinis, vel statuti, quouis modo perciperent: sed ipsius summę perceptione dumtaxat deberent esse contenti, totali residuo prędicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summā memoratam. quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriā constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere, cum cessante causa † cessare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur: quod fructus beneficiorū non residentiū accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quòd in declaratione dicta nō continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prędictis consuetudine, priuilegio, vel statuto, quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullū adhuc cõmodum assequi potuistis, licet (vt premittitur) dicti fructus capitulo nō accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. ¶ Nos itaque petitionem vestram iuri consonam ęstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestrę prouidere volentes, præsenti oraculo declaramus quòd fructus prędictę ecclesię vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus consistunt, debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiā pro ea parte, quę obtinentibus prębendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia vbi illa consistunt personalem residentiā facerent) deberetur, si non resideant ibidem vere vel interpretatiue, vtpote per speciale priuilegium Apostolicum,

† l. adigere. § quāuis. ff. de iure patr. c. cum cessante. de appel.

Annalium perceptio multiplici iure potest cõpetere.

Petitio iuri consona exaudiri meretur.

Beneficiatus à residentia sciēda quãdo excusatur.

licum, vel aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo, & cætera, vt supra. Si quis autem hoc. & cætera, vt supra. Datũ Auinione Calen. Martij, Põtificatus nostri anno v.

De pœnis.

¶ Ioannes xxij.

¶ Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedis Apostolicæ suis subditis & sibi ipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, quibus prælatus deponi possit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & contu. & cap. ex litteris. & cap. tanta est clauis Petri. de exces. oral. Et nisi antiqui libri hoc capitulum sub titulo, De pœnis, annotauissent, sub titulo, De excessibus prælatorum, positum fuisset.

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis, quæ nostrorũ debent esse actuũ regula, patenter instruimur, aures nostras subditorũ à suis præpositis oppressorum indebite, & aggrauatorũ iniuste, non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectibus inclinare, vt si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere † completos esse viderimus, liberationis opportunæ remediũ sollicitis studijs apponamus, pœna nihilominus debita puniturí in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus audito † clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum descendit: Et summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas inique diuerterat cõminando, sic ait †: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusque criminibus esse reum: nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demũ inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus, quòd eius fuerat vitiosus ingressus, cum per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius (vt exe crando conueniret initio) iniuriosus extiterat quo ad tria: Primo videlicet quo ad Apostolicã sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad Episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens, & facto, suis præcipiendo ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebite affligendo multipliciter, non absque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitũ dictæ sedi. nec veritus matris Ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis quandoq; per suas patentes litteras de vacaturis mandauit beneficijs prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiã fuit & frequens litterarum Apostolicarum abusor. Secundo vero quantum ad subditos, erga quos non pij prælati vel pastoris peregit officium, quinimmo tamquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charitatiui subsidij incussis terroribus, violentijs, & iniurijs illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium excessiuas & ecclesijs importabiles, vtpote multiplicato euictionum numero canonibus † diffinito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quæstus illicitos & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdole procurauit pluries inferri. Præterea nõ citatos legitime, nec conuictos etiam aut confessos suis priuauit beneficijs, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumẽta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari: & vt illis qualem ipse habuerat ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere litteras sæpius renuit, nisi primitus certa sibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero simpliciter in suis manibus resignata, modo iure (vt prætendebat) ordinario, modo super hoc (vt dicebat) Apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudicijs processum eorum & finẽ in pecuniarium cõmodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans. sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertio, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ namque famæ prodigus se periurijs patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & fœmora sua nõ erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, vt vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere, & periculosus egressus, cũ adeo foret in ipso habituata malitia, quòd (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntatis sibi deficere minime speraretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud

solum

† Genes. 18.

† Exodi cap. 3.

† Esa. 22

Prælati nõ debẽt esse maledici.

Appellatio est remedium contra oppressionem.

Prælatus erga subditos pastoris officiũ peragere debet.

† Vide cõcilium Lateranẽ. sub Alexandro iij. cap. 4. Cõcilium Lateranẽ. sub Innocentio iij. c. 33 Concilium Oxoniẽse cap. vt singula. & conciliũ Tridẽ. sessio. 24 de reforma. cap. 3.

solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. ¶ Nos itaque super præmissis & pluribus alijs eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates ne præsit est abiectus à Deo, suis ligatū peccatis omniq; honore ac dignitate pontificali iam priuatū a Domino, de consilio omniū & singulorum fratrum ipsorū perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandā: Pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuū carcerē condemnantes: vt ibi cōmittendis cessantibus, agat pænitentiā de cōmissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginā nostræ promulgationis & cōdemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Auinione xv. Calen. Iunij, Pōtificatus nostri anno ij.

De pænitentijs & remissionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli Apostolorū plenissima peccatorū venia conceditur.

CAP. I.

Antiquorum † habet fida relatio [a], quod accedentibus ad honorabilē basilicā [b] principis Apostolorū [c] de Vrbe [d], concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorū [e]. ¶ Nos igitur qui iuxta officij nostri debitū salutem appetimus & procuramus libentius singulorū huiusmodi remissiones & indulgētias omnes & singulas ratas, & gratas habētes [f], ipsas auctoritate Apostolica cōfirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio cōmunimus. ¶ Vt autē beatissimi Petrus & Paulus Apostoli eo amplius honorētur, quo ipsorū basilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualiū largitione munerū ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos [g]: Nos de omnipotētis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis & auctoritate confisi de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicę plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confessis [h]: vel qui vere pænitebūt & cōfitebuntur [i] in huiusmodi præsenti & quoli-

Antiquorum.] ¶ Hæc epistola satis grosse fuit composita. Et habet sex partes. Primo, super remissionibus & indulgentijs cōcessis accedētibus ad Ecclesiā principis Apostolorū de Vrbe fidam antiquorū relationem cōmemorat. Secundo, §. *Nos igitur.* remissiones & indulgentias huiusmodi cōfirmat, approbat & innouat. Tertio, §. *Vt autem.* accedētibus ad ecclesias beatorum Apostolorū Petri & Pauli de Vrbe, vere pænitētibus & cōfessis plenissimā indulgentiā peccatorū dat. Quarto, §. *Statuentes.* quid pro indulgentia prædicta dictis vere pænitentibus & confessis fieri oporteat statuendo taxat. Quinto, §. *Vnusquisque tamen.* antipophorizat. Sexto, §. *Nulli* inhibens præmissa non infringi. vult, vt secus facientes maledictionē incurrāt.

a ¶ *Relatio.*] ad quam recurrendum est in antiquis. ff. de lega. 3. si chorus. §. 1. extra de proba. cap. cum causam.

Basilica quid est.

b ¶ *Basilicam.*] idest ecclesiam. extra de relig. dom. c. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. Et proprie est domus regia, vel palatiū regis: sed modo per translationē dicitur ecclesia: quia est palatium summi regis.

c ¶ *Apostolorum.*] idest beati Petri, qui primatū habuit, & successores sui in Ecclesia Dei. 21. dist. in nouo.

d ¶ *De Vrbe.*] loquitur vulgariter: nam loquendū est vt plures. arg. extra de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. nā re vera ecclesia sancti Petri nō est in Vrbe, sed in ciuitate Leonina. & minus ecclesia sancti Pauli, de qua etiā dicit, q̄ nō est in continentibus ædificijs. Quid autem importet hoc nomen, Vrbs, villa, ciuitas. not. extra lib. 6. de sent. excom. si ciuitas.

e ¶ *Peccatorum.*] idest pœnarum pro peccatis debitarum. sic ponitur 2. Machab. 12. in fi. ibi, sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

f ¶ *Habentes.*] per hanc ratificationē & confirmationē nō ratificantur nisi legitime concessa. extra lib. 6. de rescript. si gratiose. §. fin. extra de elect. dudum 2. §. penult.

g ¶ *Refertos.*] non refectos, quia refectio proprie est corporis, sed refertio est proprie mentis; vnde dic refertos, idest plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus de refercio, cis. quod componitur de re & farcio, cis. Ioan. Monachus.

h ¶ *Et confessis.*] qui est vere pænitens & cōfessus, habet veniā culpæ, quā solus Deus in contritione remittit, quæ nō datur nisi correctio. extra lib. 6 de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita p̄ culpa mortali cōmutatur à Deo in pœnā temporalem. Nam sicut culpa respectu illius in quem cōmissa est, fuit infinita, sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur per remissionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat minister Dei, qui in pænitentiæ sacramento aliquā portionē illius pœnæ remittit. vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna, quā credit superesse ad arbitriū suū, & sic intelligitur q̄ omnes pœnitentiæ sunt arbitrariæ. 16. q. 7. tempora. extra de pæni. & remis. quęsitū. & c. seq. Tanta tamē posset esse contritio confitentis, q̄ nedū culpa, sed pœna prorsus tolleretur: verū quia hoc est dubiū apud homines, minister Dei præsertim vicarius Christi & successor Petri istā pœnā certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdā alijs cōmutat in certos actus satisfactorios. Sed pone iste minister minus discrete, seu sine causa legitima taxat; nūquid cōfessus ad plus tenebitur? Dic q̄ sic, vt suppleatur qđ de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ. manet ergo Petri iudiciū, vbicuque ex ipsius æquitate fertur iudiciū. 24. q. 1. manet. 11. q. 3. tunc vera. est enim sibi cōmissum dispēsare [1], idest discrete pensare, nō dissipare. ff. de offic. procu. Cæsa. l. 1. nec nego, quin sit absolutus, ita q̄ pœna æterna cōmutata est in temporalē: quia hoc video in eo qui nō est minister. extra de elect. dudū 2. Et ibi est absolutus nō propter sacramentū fidei. sed propter fidē sacramēti: sed indiscretio ministri in hoc se onerātis vel mei cōfitentis a debita pœna tēporali me non releuat confitentē. Et dic, confessis proposito & facto.

Peccati pœna debet esse infinita.

† Vide doctores scholasticos libro 4. sen. dist. 14. 10. & 11. inde enim sunt aperta, quæ traduntur in textu & glossis. adde Roffen. sem contra Luther. ūm art. 17. & aliquot sequentib.

1 Dispēsare vnde dicitur.

i ¶ *Confitebuntur.*] facto, sunt tamen confessi p̄posito, aliàs nō sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: cōfitebuntur & proposito & facto. Sed cū opera viua ad vitā ęternā valeant, & mortificata viuificari possint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expressus in mortali peccato factus possit prodesse ad remissionē pro peccatis debitarū, licet post laborē huiusmodi sit vere pænitens & confessus. Et notandū [2], q̄ ad hoc q̄ indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requiruntur, & quintū etiā huic p̄posito potest addi ratione materiæ. Requiruntur enim auctoritas in cōcedente, idoneitas in recipiēte, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintū qđ addi pōt, congruitas in tempore. Primo ergo requiritur auctoritas in cōcedente, quæ typica est, & principaliter residet in summo Pontifice: sicut enim videmus q̄ in corpore naturali vnicū est caput, in quo positi sunt omnes sensus, sic in corpore mystico qđ est Ecclesia, est ponere caput vnū habens plenitudinē potestatis. Hoc enim sic esse voluit ordinatio diuina. Et huic cōcordat ratio recta, voluit nāque diuina ordinatio, q̄ Ecclesia militās repræsentaret Ecclesiā triumphantē. de quibus not. s. 6. lib. de elect. fundamēta. Vnde Ioa. in Apocaly. Vidi, inquit, Hierusalē descendentē de cælo: quia Hierusalē terrestris, hoc est Ecclesia militans, exemplificata est & formata ad instar cælestis Hierusalē, quæ sursum est, quæ est mater nostra: videlicet Ecclesiæ triūphantis. Ibi aūt secundū beatū Dionysiū nouē sunt ordines angelorū sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine, & tandem omnes sub vno capite quod est vnus Deus. & si ibi velimus amplius ascendere, inueniemus q̄ pluralitas diuinarū personarū reducitur ad vnitatē essentiæ, rationē illius ordinis diuina sapiētia in Ecclesia militante voluit exemplari. Vnde in Iob dicitur: Numquid nosti ordinē cæli, & ponis rationē eius in terra? Si aūt in Ecclesia militāte esset ponere duo capita de pari se habentia, quorū vnum alteri minime subderetur, non esset ratio cælestis ordinis cōgruenter in ea posita. Sed tunc ratio cælestis ordinis proprie & perfecte in terra ponitur, si cuncti gradus prælationum & principatuum

Qualiter intelligitur, qđ pœnitētiæ sunt arbitrariæ.

2 Indulgētiæ vt valeant, quot requisita exiguntur, vide beatum Thomā in quæstionibus ad diuersa ad 8. par q. 2. 5. art. 2.

Hierusalē est & terrestris & cælestis.

patū sub vno capite collocentur, & ei obediant & subdantur. huiusmodi autē est solus Romanus Pōtifex vicarius Christi & successor Petri: cui in huiusmodi designationē dictū est à Domino, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput. Huic etiā veritati cōcordat ratio recta. Nā s'm Proclū, omnis multitudo reducitur ad vnitatē. Et s'm Philosophū, in vnoquoq; genere est reperire vnū primū & supremū, quod est mensura & regula omniū aliorū in illo genere cōtentorū. Et alibi, monadē sequitur dyas. Oportet igitur ꝙ multitudo hominū reducatur ad vnū, & in genere hominū sit reperire vnū hominē primū, qui sit supremū in illo genere, q̄ sit mensura & regula omniū aliorū hominū: huiusmodi autē est Romanus Pontifex, qui est inter omnes homines supremus, existens mensura & regula directiua omniū aliorū, cui plene omnes catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimū autē intantū se extendit ista subiectio, ꝙ quādo plenitudo gentiū intrauerit, vt omnis Israel saluus fiat, sicut dicit Apostolus ad Romanos 11. c. Tūc omnes nationes orbis terrarū huic vnico capiti subijcientur & obedient. Et tūc implebitur illud qđ ait Saluator in Ioā. Erit vnū ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnū, in quo sunt omnes sensus, seu plenitudo sentiendi; sic in Ecclesia militāte (ne sit tāquā corpus monstruosum si duo haberet capita) est tātū ponere vnū caput, videlicet Romanū Pōtificē, in quo est plenitudo potestatis & auctoritatis, quā siquidē potestatē contulit ei Dominus quādo beato Petro dixit, Quodcūque ligaueris super terrā erit ligatū, &c. & quodcunq; solueris, &c. Ipse aūt Romanus Pontifex est, qui cōcessit istā indulgentiā, & in ipso (vt iā ostensum est) plenitudo residet potestatis. Et sic patet primū, videlicet ꝙ est auctoritas in concedente. Secundū est idoneitas in recipiente. Nā s'm philosophū, Actus actiuorū sunt in patiente disposito. Nam thesaurus Ecclesiæ nō applicatur nisi ei qui est membrū Ecclesiæ. 11. q. 3. nihil sic debet. 13. q. 4. si quis à catholica. Et certū est ꝙ remanente culpa non remittitur pœna: quia secundū Augustinū non dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si autē manente culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore a iustitiæ, & sic esset aliquid inordinatū in vniuerso: quod diuina sapientia non permittit. argu. in authen. de hæred. & falci. §. inordinatū. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ sit purgatus à culpa, quod fit in contritione. ille ergo est habilis indulgentiā recipere, qui est vere pænitens & cōfessus. Et hoc tangitur in forma indulgentiæ, cū dicitur ꝙ vere pænitentibus & cōfessis hæc indulgentia sit concessa, non alijs. arg. C. de re milit. cū alligatis lib. 12. extra de appel. pastoralis. in fine. Tertio requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei & exaltatio fidei: in omni enim cōcessione indulgentiarū ecclesiasticarū finaliter debet attendi, vt per hoc Deus honoretur, & fides exaltetur catholica. Quartū est vtilitas in opere, hoc est, ꝙ opus quod pro indulgētia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finē prædictū, scilicet ad honorē Dei, & exaltationē fidei. Circa qđ aduertēdū est, ꝙ in concessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis: indulgentia enim principaliter respicit gratiā, non meritū; aliàs non diceretur indulgentia. Si enim quis offendisset regē vel principē, ita ꝙ propter offensam huiusmodi mereretur secundū legē patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur à tali pœna quā meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorū, talis liberatio remissio dici nō mereretur, sed potius redemptio & quædā cōmutatio. argu. ff. de contrahen. emptione. l. 1. Si autem rex condonaret ei pœnā huiusmodi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remissio vocaretur: ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciunt gratiā, non meritū; meritū dico propriū, respiciunt tamē meritum alienū, scilicet meritū Christi, immo super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio namq; Christi excessiua fuit, vnde & excessus vocatur in Luca: vbi dicitur ꝙ in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cū eo, & dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalē, vnica enim gutta sanguinis tā pretiosi sufficisset ꝓ redēptione totius mūdi. Nā ꝓpter coniunctionē humanitatis cū diuinitate, quātulacunq; passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretiū infinitum. Noluit autē Christus ꝙ excessus iste frustra fuisset, & ꝙ de nihilo nobis seruiret: sed voluit ꝙ esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Romanum Pontificem pro fidelibus loco & tempore dispensandus. dispensatur autē cum eis, cū indulgentiæ cōceduntur. Nā propter vnionē capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia sic per alienum meritum non per proprium meritum liberantur à pœna, ideo quantū ad ipsos talis liberatio dicitur remissio, seu indulgentia, licet quo ad Christū qui hoc nobis meruit, vocetur redēptio copiosa. vnde in Psal. Apud Dominū misericordia, & copiosa apud eū redēptio. Nec est timēdū seu phantastice opinandū, ꝙ per talē dispensationē thesauri, quæ fit in collatione indulgētiarū, præfatus thesaurus in aliquo minuatur: Nā si omnes catholici vtriusq; sexus per vniuersum orbē dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbē, & perfecte præfatā indulgentiā obtinerent, tota omniū indulgentia in minori proportione se haberet ad thesaurū, ex quo sumitur, quā sit proportio vnius guttæ aquæ ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montē sancti Bernardi: quia finiti ad finitum est proportio aliqua: finiti vero ad infinitum nulla: propter infinitatem enim suam prælatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur, nec decrescit. Versus:

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

Quia ergo indulgentiæ respiciunt principaliter gratiā, non meritū propriū: ideo in indulgentijs cōferendis nō attenditur principaliter quantitas operis. vnde in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando Apostolorū basilicas satis parum laborant, plenissima conceditur indulgentia, sicut eis q̄ de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hispaniarumq; finibus accedūt cum magnis laboribus & expensis. Attenditur ergo in istis indulgentijs conferendis principaliter nō quātitas operis, sed genus operis: hoc est dictu, ꝙ opus quod pro dicta indulgētia obtinēda imponitur, sit opus tale, quod ordinetur ad finem præfatum in collatione indulgentiarum intentum, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Ecclesiæ in vrbe existens. Peregrinatio vero ad præfatas beatorū Apostolorum basilicas, ad honorē Dei, & exaltationē fidei, vt plurimū ordinatur: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione sancti Apostoli honorantur, Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim ꝓ Christi honore cōseruando & dilatando, seipsos exposuerunt supplicijs in vita pariter & in morte: ipse autem Dominus se honorantes honorare decreuit: vnde dicit in 1. lib. Regum 2. c. Quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum: qui autē cōtemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica nō modicū exaltatur, eo ꝙ ex omnibus Christianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad basilicā videlicet sancti Petri. Nunc cernit apertissime beatus Petrus orationem illā exauditā, quam Christus ad patrē suum fudit pro eo dicens: Ecce rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. videt enim ꝙ vndique cateruatim ruūt fideles populi ad ipsius basilicā, fidē catholicā profitentes, vnde fit videlicet ꝙ eius fides secundum Christi rogationē nō deficit, sed magis proficit manifestissimis incremētis. Olim verū esse poterat ꝙ Bernardus dicit. An nō limina Apostolorū magis ambitio quā deuotio terit? sed tūc ecōtrario potest dici, ꝙ deuotio non ambitio limina Apostolorū terit, & eorū basilicas frequentat, seu frequentare facit. O quantū credēdum est beatissimos Apostolos exultare cernentes suas basilicas à populo Christiano cum intenso feruore fidei populosius & frequētius quàm solerent, & vrgente deuotione populi accedentium ordine nō seruato, impetuosius frequentari, nō fuit à diebus antiquis tanta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Christiano, ex quo gaudent nō soli Apostoli, sed totus etiā cælestis exercitus, & confunditur diabolus & angeli eius. Sic igitur patet veritas & soliditas huiusmodi indulgētiæ, in quā sic excellētissime confluūt quattuor causæ prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgentiæ valeant principaliter requiruntur. Quintū quod potest adijci, est congruitas ex tēpore cōcessa. Est enim hæc indulgētia in tēpore congruo, videlicet in anno Iubileo. In Leuitico siquidē legitur, ꝙ annus quinquagesimus erat Iubileus, in quo s'm legis præceptū clangebant tunc tubis, & remittebantur debita. hic legalis Iubileus typicus erat, & verū Iubileū, qui in aduētu Christi sumpsit initiū, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionē & indulgentiā prædicaret spiritualiū debitorū, videlicet peccatorū, vnde ipse per Esaiā dicit, Esa. 61. c. Spiritus Dñi super me: eo quod vnxerit me: ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et sequitur, vt prædicarem captiuis indulgentiam. Ecce tuba prædicationis, Ecce indulgentia siue remissio debitorum. Et in exordio prædicationis suæ sic orsus est: Pænitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. In quo verbo forma & efficacia præsentis indulgentiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pænitentibus & confessis conceditur: & eis regnum cælorum propinquissimum esse facit. Et quia Christus in ortu suo secundum communem cursum humanæ naturæ fari non poterat; ideo in Iubileo isto clangentes præmisit, vt dicitur in Luca secundo cap. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum & dicentiū, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, &c. Quandiu enim est in peccato aliquis, nō est ei pax cum Deo: quia secundum Esaiam c. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus: remissa culpa, remanente pœnæ debito, nondū est pax perfecta: sed vtroq; remisso plenissima pax hominibus habetur cum Deo: quod per istam indulgentiā obtinetur. A Natiuitate igitur Dñi nostri Iesu Christi, in qua verus Iubileus incepit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari potest rectissime Iubileus. Quòd autem summus Pontifex nō in anno quinquagesimo sed in centesimo indulgentiam istā concederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex ratio mouit eum: Primo, quia vulgatum est, ꝙ talis indulgentia in annis cētesimis à natiuitate Christi olim cōcedi solebat. Et quia, vt dicit cōmentator, Sermo q̄ famatur ab omnibus, nō est omnino falsus. Et q̄a istud sic publice famatū erat & vulgatū: noluit summus Pōtifex ꝙ hoc anno cētesimo in tēpore sui regiminis s'm cursum tēporis accedente populus Christianus hoc munere frustraretur. Alia causa fuit: q̄a ob fauorē indulgētiæ trāsmarinæ, q̄ similis huic extitit, hāc indulgētiā nō in anno quinquagesimo, q̄a frequenter euenit, sed in hoc cētesimo cōcedere voluit: & dein-

Cephas dicitur caput

Indulgētia solis idoneis conceditur.

a Aliàs, pudore

Indulgētia est concedēda in honorem Dei & exaltationē fidei

Remissio differt à redēptione.

Indulgētia super Christi meritū fundatur.

Thesaurus Ecclesiæ per dispēsationem eius non minuitur.

Indulgētia tanta conceditur Romanis, quanta venientibus à remotis.

Fides Petri nō deficit.

Annus Iubileus typicus verū Iubileū figurauit.

Pax nō est impijs.

Annus Iubileus [illegible]

Vitę humanæ periodus centũ annos nõ trãscẽdit, nisi in paucissimis.

& deinceps in quolibet anno cẽtesimo sequẽte, eo ꝙ periodus humanæ vitæ annũ centesimũ (nisi in paucissimis) nõ trãscendit. Ad hoc etiã adduci possunt aliæ congruentiæ, ex quibus sequentes assumo. Prima est, quia per istam indulgentiam, quæ vere pænitentibus & confessis conceditur, duplex indulgentia, culpæ videlicet & pœnæ habetur: & ideo congrue non in quinquagesimo, qui simplicem remissionem denotat, sed in centesimo conceditur, qui duplicem continet iubileum. Secunda congruentia est, quia secundum Bedam & Hieronymum numerus centesimus transit à leua ad dexteram, sicut etiam dicit glo. super illud de parabola seminis: Aliud cecidit in terrã bonam, & attulit fructum: aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc sæculo purgatus à culpa, sed non liberatus a pœna: nõ transit à leua ad dexterã, sed à pœna pñsenti trãsit ad pœnã purgatorij, sed quando migrat liberatus à culpa & pœna, trãsit à leua ad dexterã. Et quia præsens indulgentia sic disponit hominẽ, vt si pœna adempta decedat, transeat absq; medio à leua pñsentis aduersitatis ad dexterã æternæ felicitatis: & idcirco in anno centesimo congrue cõceditur: qui quidẽ cẽtesimus est numerus trãsiens à leua ad dexterã, sicut dixi. Tertia, quoniã ille iubileus de quo agitur Leuit. 25. redire faciebat temporalia, sed iste spiritualia: & ideo non est mirum si duplicetur tempus.

Numerus centenarius est pfectus.

Quarta, hæc indulgẽtia plenissima per numerũ magis perfectũ, vt est cẽtenarius, debuit designari: pro tanto, quia vsq; ad ipsum fit ascensus per continuam adiectionẽ vnitatis ad præcedentẽ numerum: & vltra ipsum tali modo nõ proceditur, sed fit regressus ad principiũ numeri, scilicet ad vnitatẽ. Et vlterius tali modo vsq; ad aliũ cẽtenariũ fit processus, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesima est numerus abũdans, reddẽs in sua abũdantia quinquagesimã.

Quadragesima est duplex.

Et est duplex quadragesima: vna delectiua mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, vt illa quæ est inter Pascha & Ascensionẽ Dñi: & ꝑ has duas quadragesimas homo habẽs gratiã in duabus quinquagesimis abũdat. Et ꝑ hãc in cẽtesimo abundanter in gloria crescit. Et dic arg. ꝙ iste textus nõ dat liberationẽ purã, sed sub cõditione: & qñ aliquid est concessũ sub cõditione, nõ respicit tempus ipsius cõcessionis, sed cõditionis existentis. ff. de cõdi. & demonst. l. eũ qui. & ibi not. ff. de leg. 2. l. nõ oportet. & ideo in hac cõcessione respiciã nõ tempus cõcessionis ipsius, sed cõditionis existentis. Et ꝙ hic sit cõditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iuncta cũ verbo futuri temporis, cõditionẽ importat. ff. de leg. 1. Stichũ. ff. de auro & arg. leg. Quintus. Et tũc ad arg. hic nõ cõsequitur quis indulgentiã ex operibus mortuis, vt cõcludit arg. sed ex existẽtia cõditionis, vt est ostẽsum. vnde cõsiderato opere, qđ est virtuosum de genere, & ab agẽte fit pia & recta intẽtione secũdũ dictamen rectę rationis, quo ad bonũ homo naturaliter inclinatur: tale opus põt dici aliquo modo viuũ & meritoriũ, licet nõ perfecte, saltẽ merito congrui, licet nõ merito condigni. Et pro tali opere dari põt indulgentia, cũ fuerit dispositus per pænitentiam subsequentẽ.

Indulgẽtia alicui concessa sine causa an valeat.

Sed ponamus ꝙ Papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiam sine causa rationabili non facienti opus bonũ, pro quo est indulgentia merito cõcedenda, quæritur, vtrũ valeat. Videtur ꝙ sic: quia Papa habet plenitudinẽ potestatis, nec habet superiorem, quem sequi debeat, & à quo debeat regulari: ergo si det sibi indulgentiam, tenet: & valet ei cui datur, quia capax est: sed Papa qui omnia & præcipue maiora agere debet cũ discretione & secundum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo. Sed dicendum ꝙ licet Papa habeat plenitudinẽ potestatis quantũ ad omnia bona ecclesiastica, tẽporalia & spiritualia, non habet tamen illam vt dñs, sed vt minister & dispensator dñi principalis: vnde licet nõ habeat superiorẽ in terris, eũ tñ habet in cælis. Et ideo dispensatio taliũ bonorũ ab eo nõ debet fieri, nisi in illis casibus, in quibus verisimiliter apparet, ꝙ dñs, cuius sunt huiusmodi bona, cõsensum adhiberet, vt potestas super ratione restringatur. 11. q. 3. illa. Constat aũt ꝙ Deo non placet, ꝙ tanta bona sua sine causa rationabili concedantur: & ideo talis concessio nõ valet. Quãuis ergo ille, qui est verus dñs alicuius rei: si illã det alicui sine causa rationabili potest tenere talis donatio, quia fit de cõsensu dñi: nõ meretur tñ donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneatur agere secundũ iudiciũ rectæ rationis: & qui sic agit, fructuose agit & meretur, oportet ꝙ quicunque agit contra iudiciũ rectæ rationis, peccet.

Indulgẽtia anni iubilei per culpam sequẽtem impeditur.

Itẽ quæritur, quidã in bono statu fecit partẽ istorũ dierũ: & ante completionẽ labitur in mortale peccatũ: & tandem illis diebus completis ante annũ confitetur, an habeat indulgentiam? Dic ꝙ non, quia dicta verba respiciunt peccata commissa non cõmittẽda. Nam indulgentia ista cõpleta dat remissionẽ pœnæ, si adsit vera confessio & pænitẽtia intra hunc annũ, quibus remittitur culpa effectiue per solũ Deũ, sacramentaliter ꝑ sacramentũ pęnitentiæ: & ministerialiter per ministeriũ debitũ ecclesiæ: & indultũ nõ respicit futuras pœnas, sed præteritas. arg. extra de consue. c. ex parte. Item hæc tota indulgentia per xv. dies facta cõmutat pœnas omnium peccatorum alias debitas in hunc laborem: & sic hæc indulgentia non respicit culpas commissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus dicerem in tali casu: Confiteor in speciali quæcunq; scio, & in generali de alijs: dolens super eo, ꝙ alia quæ commisi nescio reminisci. tandem sum memor vnius peccati grauis: iste (vt habetur 4. sententiarum) de isto peccato potest habere purgationẽ post mortẽ; quod non esset, si nõ esset vere cõfessus: & sic vera confessio hoc casu tollit pœnã. Nec obstat ꝙ sciens & memorãs de peccato, illud tenetur confiteri: ergo nõ est plene cõfessus. Dic ꝙ peccatũ est remissum: sed fit iterato confessio specialis, ne videatur cõtẽptus: nam postquã scit, nec confitetur: ex suo contẽptu nouo ligatur. extra de sen. excõ. per tuas. §. nos igitur. vnde sicut vere contritus habet remissionẽ culpæ, habens propositũ confitendi postea: & si non cõfiteatur cũ potest, peccat: sic cõfitens in genere de neglectis, & postmodũ reminiscẽs, tenetur ad confessionẽ: primo tñ erat remissio culpæ: & ꝑ consequens pœnæ ꝑ hanc indulgentiã.

Pænitẽtia pro peccatis iniuncta ante indulgentiã per illã tollitur.

Item quæro: Aliquis fuit vere pænitens & confessus ante istã indulgẽtiã, & multa fuerũt sibi iniuncta (nec loquor de iniũctis tangentibus partẽ, vt in furto: quia hoc hac indulgẽtia non remittitur. Nã licet Deus ꝑ verã contritionẽ & confessionẽ dimittat peccatũ: damnũ tñ vel iniuriã illatũ seu illatã homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiã debet facere, vt ius alterius nõ absorbeat. arg. C. de emanci. lib. nec auus. ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis a principe) nunquid ista iniuncta tollentur ꝑ istã indulgentiã?

Stultus nõ debet esse melioris cõditionis q̃ sapiens.

Et videtur ꝙ sic: Ponamus ꝙ iste nõ fuisset confessus ante istã indulgentiã: constat ꝙ ꝑ istã indulgentiã omnia fuissent ablata: & cõstat ꝙ iste tñ expectãdo fuit fatuus, sed in alio casu confitẽdo fuit sapiẽs: & fatuus nõ debet esse melioris cõditionis quàm peritus. ff. qđ vi aut clã. l. seruus. extra lib. 6. de præb. eũ qui. Cũ igitur scđo casu pœna tollatur: multo magis & primo. Itẽ hic remanet pœna ꝑ peccato: ergo illa tollitur ꝑ indulgentiã, quæ est plenissima, vt hic dicitur: quę plenissima nõ põt dici quo ad cordis cõtritionẽ, nec oris cõfessionẽ, quæ hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionẽ. Item in particularibus indulgentijs fit in tanto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto. arg. ff. de rei vendi. l. q̃ de tota. Sed cõtra: specialis obligatio ꝑ generalẽ absolutionẽ non tollitur, cũ ligatio & solutio sibi inuicẽ respondere debeãt. extra de pænit. & remis. c. 1. ergo iste cõfessus specialiter se ligãs, nõ soluetur eius obligatio ꝑ solutionẽ generalẽ nõ facientẽ mentionẽ de speciali obligatione. extra 6. lib. de const. c. 1. extra de deci. c. ex multiplici. ff. de verb. obliga. l. doli clausula. ff. de pœnis. l. sanctio. & est ratio. ex quo enim iste cõfitens specialiter sibi prouidet: generalis prouisio prouidetur, & prouiso nõ prouidetur. C. de pact. cõuen. tã super dote q̃ dona. propter nupt. l. vlt. vnde Papa hoc hic non exprimẽs pænitentiã iam iniunctã & acceptã non sustulit. nec dico quin Papa remittere potuerit: sed nõ sustulit qđ nõ expressit. Item vt apparet ex hoc textu, qui sunt, vel qui erunt intra centesimũ annũ vere pænitentes & cõfessi, habẽt hanc indulgentiã, facientes qđ infra sequitur: & sic nõ claudũtur cõfessi ante hãc indulgentiã, aliàs bene fuit dispensatũ. Itẽ dato ꝙ nõ essent verba illa: omnibus in pñsenti anno, &c. adhuc idẽ videtur ꝙ verbũ, vere pænitentes & cõfessi, nõ importat qui fuerãt, sed qui sunt dũtaxat: nisi forte ex admisso q, vt in hoc sophismate, albũ fuit disputãdũ, disputent artistæ.

Alias, adiuncto,

Sed ad hoc vltimũ põt responderi, ista non habere locũ vbi adiectiuũ non respicit certũ tẽpus, vt cũ dicitur, homo albus. Nã inter adiectiuũ tale & substantiuũ, intelligit, qui est, secundũ Priscianũ. sed secus in adiectiuo tẽpus discernente, vt in verbo, confessus. qđ est præteriti tẽporis, & actus in eo designatus est præteritus: sed terminus adhuc põt esse pręsens vel iam præteritus. Et ideo in suppletione pręteriti, deponẽtis, vel passiui, ponitur, qui est, vel qui fuit. vnde si fui confessus ante hãc indulgentiã, si remansi in gratia, est veritas ꝙ sum confessus, id est remaneo in illa vera contritione. & dato ꝙ labar in peccatũ, & postea vere confitear, adhuc illa confessio prima vere remanet, & opera prima reuiuiscunt. Item datur particularis indulgentia vere pænitentibus & confessis, pone vnius anni: si non daretur nisi illis, qui sunt actu in confitendo, ridiculũ esset: ergo extendetur ad illos qui cõfessi sunt. Et Papa declarauit consistorialiter, ꝙ pænitentiæ antea iniunctæ etiã tolluntur per cõmutationẽ operis satisfactorij hic positi.

Vota an tollitur per indulgentiam anni iubilei.

Dixit etiam ꝙ vota (excepto Hierosolymitano, & ingressu religionis) tolluntur per hanc indulgentiã. Et ego dixi hoc verum de votis, quæ essent propter cõmutationẽ pænitentiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorũ. Secus videbatur de votis hoc non respicientibus: verbi gratia. Aliquis existens in periculo maris, vouit ire ad sanctum Iacobum, vel existens infirmus: vnde tale votum cum nõ sit propter pœnã peccati, quã tollit hæc indulgẽtia, qualiter tollitur ꝑ hãc indulgentiã satisfactoriam de pœnis peccatorum? Respondit tñ mihi Papa, ꝙ & vult hoc votum tolli per hãc indulgentiã: quod põt Papa, licet verba indulgentiæ hoc nõ patiatur. & est secus qñ peccatũ vel votũ tangit tertium: quia hoc non tollitur ꝑ hãc indulgẽtiã, sed qñ proponitur sancto, hoc est ordinatũ in Deũ: vnde tale votũ per hãc indulgentiã tollitur. Declarauit & ꝙ sui pęnitentiarij nihil debẽt iniungere vltra iniunctionẽ hic positã: alias (vt dicebat) indulgẽtia frustraretur: nisi cõfitẽs volens facere opera supererogationis, voluntarie pænitentiã satisfactoriam aliã ab hac taxata reciperet: nisi ad aliũ finẽ iniungeretur: verbi gratia, Pænitentia

bet centesimo secuturo annis, non solum plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus & concedimus veniam [b] peccatorum [c]: Statuentes [d], vt qui voluerint huiusmodi indulgentię à nobis concessę fieri participes: si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis [f], & saltē semel in die [g]: Si vero peregrini [h] fuerint, aut forenses [i], simili [k] modo diebus xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgētiā efficacius consequetur [l] qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequētabit. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostrę [m] confirmationis, approbationis, innouationis concessionis [n], & cōstitutionis [o] infringere [p], &c Datum Romę apud sanctū Petrū viij. Calē. Martij, Pontific. nostri anno sexto.

tētia nedū est ad remissionē pœnarū ꝑ cōmissis & omissis debitarū, sed etiā ad cautela futurorū: & quo ad illud forsan pōt pænitētia iniūgi. I. ē q̄ro, monachus ab abbate humiliter reqrit, vt veniat licētiatus ab abbate ꝑ dicta indulgētia acqrēda. Quæritur an abbas iuste possit hāc licētiā sibi cōcedere? Et vī q̄ sic: na monachus ꝑ vtilitate monasterij re

Monachus an possit ab abbate licētiari, vt eat ad annum Iubilæum.

cedere pōt abbate imperāte. extra de post. c. ex parte. 16. q. 1. monachi 2. Cōtra, vouēs votū peregrinationis celeberrimæ, & tandē religionē intrās, nō vī fractor voti: quia illud in melius cōmutat: extra de vo. & vo. red. scripturæ. extra d̄ iureiur. peruenit 2. ergo melius est vouere religionē & ꝓsequi, q̄ prosequi dictā indulgētiā: ergo cū abbas d̄ meliori debet ꝓspicere monacho suo, dictā licētiā pp maius bonū admittēdū cōcedere nō debet. Rñdeo q̄ pōt, vt cōcludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgētiā, quo magis est dispositus interius ꝑ virtuosa exercitia religionis. Ad arg. in oppositū dicēdū est, q̄ actus peregrinādi cōpatitur secū omnia illa q̄ sunt essentialia religionis: & ideo cū vtrūq; religio & peregrinatio sit quid bonū necesse est, q̄ ambo simul sint maius bonū quàm alterū tantū: scilicet obseruātia religionis tantū: quia omne totū est maius sua parte: & ideo ambo simul tamquā maius bonū, magis disponūt ad gratiā suscipiēdā & bonū indulgentiarū. Ratio autē in oppositū procedit, ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicē incōpatibiles quod nō est verū. & facit. 20. q. 4. monachū. §. fi. Sed contra, monachatus omnē maculā abstergit: authent. de mo. in prin. coll. 1. & abstersum facit crescere in opera virtuosa: sed per indulgentiā prædictā nō habetur nisi primū: ergo monachatus melior. Sol. cū per tramites cōes proceditur, bene arguis: sed in hac indulgentia proceditur per semitā cōpendij, vt est præmissum. Sed quæro, aliquis vere pænitens & cōfessus inchoauerat huiusmodi indulgentiā, & firmiter proponebat eā perficere: sed infirmitate superueniēte mortuus est. nūquid debet huiusmodi indulgentia gaudere, ac si eā perfecisset? Videtur q̄ non: quia hæc cōcessio nō est pura, sed conditionalis, vt superius est probatū in glo. super ver. cōfitebuntur. quæ cōditio videtur defecisse, vt arg. ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. §. fi. Contra vī fauore indulgentiæ, quę animā liberat à pœna: sicut seruus cui legata est libertas, si per certū tēpus seruierit, libertatē cōsequitur: licet per aduersam fortunā fuerit impeditus seruire. ff. de statu li. cū hæres. §. Stichus 1. C. d̄ con. inser. l. fin. Dic, aut infirmus viuit vsque ad tēpus quod peregrinari debuit, & sic vī liberatus, vt dicto §. Stichus. aut non, & tunc non est liberatus. Et est ratio: quia cōcessio indulgentiarū nedū est sub cōditione (vt est dictū) cōcepta, sed in diē. vnde oportet vtrūque subesse. quia per infirmitatē nō debet plus consequi, quàm si in veritate dictā indulgentiā perfecisset, vt dicta l. cū hæres. §. seruire. & §. Stichus. & eo. tit. l. si hæreditas. 1. respon. ff. de verb. obl. l. in illa stipulatione. & l. insulā. extra de elect. 6. lib. cōmissa. 1. rñ.

Indulgētia plenaria an cōcedatur illi qui peregrinationē equi sitā morte præuentus implere nō potuit.

Quicquid sit de iure, Papa declarauit q̄ illi qui inceperunt venire, licet nō peruenerint: morte vel alio legitimo impedimento detēti, vel si venerint, nec cōpleuerint, habeāt hanc indulgētiā. Itē quæro, cui sufficit hoc casu cōfiteri etiā in ijs q̄ sedi Apostolicæ vel ep̄is reseruātur? Et vī q̄ simplici sacerdoti: quia lōge maiorē iniunctionē simplex sacerdos potest facere quàm sit pœna cōtēta. Cōtra dic, quia cōfitens eget discreto cōfessore, nedū pp pænitentiā sibi iniūgendā, vt arguis: sed etiā pp cōfitentis directionē, quæ melius fiet per maiorē quàm per minorē. Nā sicut in foro iudicij maiores causæ requirunt maiores iudices: extra de appel. vt debitus. in fine. extra de bap. maiores. in princ. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirū. nec est verisimile, q̄ Papa vno verbo gradus cōfitentiū voluerit absorbere. extra de elect. ecclesia vestra 2. §. denique. C. de inoffic. test. l. si quando. in prin. Est enim ordo ecclesiasticus iste: quia est summ' sacerdos, vt Papa, & magnus sacerdos, vt ep̄s. & est sacerdos, vt curatus. & isti in republica clericorū fundaut intentionē suā de iure cōi. summus sacerdos in omnibus: magnus sacerdos, & sacerdos in suis territorijs, 21. dist. in nouo. extra de proba. cū causam. extra de paro. & alie. parochia. c. significauit. & c. sup eo. Nec ꝓsequor qd̄ cuiq; istorū cōpetat, & de hoc not. c. sup cathedrā. edito post publicationē Sexti lib. Nec dico cōfitēdū discretiori ex ꝓcepto seu necessitate, sed ex cōsilio seu cōgruitate.

Responsio vera ad quæstionem.

Confessor discret' est valde vtilis.

a ¶ *Plenissimam.*] sed quomodo ista se cōpatiuntur plenam, largiorem, & plenissimam? Dico Papam interpretatum fuisse in consistorio me p̄s...e hanc indulgentiam adeo plenam, prout clauiū potestas se extendit, quod intelligo prout verba patiuntur.

b ¶ *Veniā.*] quot modis dī venia, not. extra lib. 6. d̄ reg. iu. peccati.

c ¶ *Peccatorū*] id est, pœnarū ꝑ peccatis debitarū, vt s̄. eo. c. 1. rñ.

d ¶ *Statuentes.*] concessit. s̄. eod. §. prox. nunc statuit qui & quando erunt participes huiusmodi indulgentiæ.

e ¶ *Continuis.*] vt quia successiue triginta dies cōplent sine interruptione. vñ cōtinuū, est vicinū sine interpositione: qua simul teneatur.

f ¶ *Interpolatis.*] per vnum, l, ab inter, & polus: vnde intepolare est obscurare & interrūpere, vt hic. vbi quis quia fuit prima feria, & interpolate iuit, idest interrupit: quia secūda feria non iuit, sed tertia.

Interpolo quid sit.

g ¶ *Et saltem semel in die.*] hæc verba Papa in consistorio sic est interpretatus cū præcedentibus: vt continuatio seu interpolatio etiā prosit, si sit semel facta in die in vna dictarum basilicarum, verbi gratia, Semel in die vado ad vtramq; basilicam, & sic est continuatio quo ad illā diem, siue sit continuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes. posset etiam esse interpolatio vt semel in die vadam ad sanctum Petrū dumtaxat, & alia die cōtinue seu interpolate ad sanctū Paulū dūtaxat, & tunc istæ duæ itinerationes erunt ꝑ vna die.

h ¶ *Peregrini.*] de quibus habetur extra de peregrin. cap. vno. & extra de cleri. pere. per totum.

i ¶ *Forenses.*] id est, qui venientes de foris non venerūt causa peregrinationis, vidētes tñ hanc indulgentiā cōsequuntur eandē. Quid de curialibus existētibus in curia Papali? Rñdet Sixtus Papa, illos facere debere xxx. dies. Et est ratio, quia isti nec vere peregrinātur, nec vere sunt forēses, sed vt moraturi in curia accedūt, vt Cardinales, officiales curiæ; aduocati, procuratores, & in curia manētes, q terminū sui recessus ignorant, cum legē Papæ imponere nequeāt, vt causæ eorum finem accipiant. extra de appel. ex insinuatione.

Curiales cum non sint peregrinantes, an possint indulgentias mereri.

k ¶ *Simili.*] scilicet diebus continuis seu interpolatis & saltem semel in die, vnde similis modus est vtrobique, licet terminus ex vna parte sit recisior.

l ¶ *Consequetur.*] aliàs assequetur. Sed quomodo hoc potest esse, cū isti habeāt plenissimā indulgentiā. s̄. eo. §. vt autē in fi. cū superlatiuus dicat qualitatē intensam in termino, vltra quē nō cōtingit progredi, & comparatiuus eandē qualitatē dicat extensam, tamen circa terminū, & positiuus eandem significat absolute. Sol. ingredi aulā gloriæ recipit plus & minus Nam si quis est in gratia per verā cōfessionē & verā pænitentiā, & est sine obligatione ad pœnā, per hanc indulgentiā eo sic mortuo statim euolat, & sic habet statim plenissimā indulgentiā quantū ad ingressum domus cælestis. verū si iste idē cū pręfictis se ornasset, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domū regni cęlestis melius intensiue, quia vt habetur in Ioā. In domo patris mei mansiones multæ sunt. vnde dicit gl. illic, patris, dispositi pro dignitate meriti. vnde dic q̄ consequi efficacius potest referri ad fructum, quem quis ex indulgentia cōsequitur. sic videlicet q̄ maioris pœnæ remissionem obtineat. Et sic verba prædicta non possunt habere veritatē, quia superlatiuus gradus, qui per superabūdantiā dicitur, omniū graduū cōsummationē includit. Itē ista indulgentia per quam fit totalis culpæ remissio & totius pœnæ, in quadā priuatione seu negatione cōsistit, in priuatione aūt & negatione nō inuenit magis & minus. Vnde quia ingredi in regnū cælorū inquātū includit adeptionē gloriæ est quid positiuū, & in quo inuenitur magis & minus, potest dici q̄ aliquis efficacius & perfectius potest ingredi regnū cælorū. Itē hoc aduerbiū, efficacius, potest referri ad mediū per quod aliquis meretur illud pp quod huiusmodi indulgentiā consequatur, quod est opus operatū & deuotio operantis, sic videlicet intelligendo, q̄ agēs ad hoc q̄ indulgentię fructū determinatū inde cōsequatur efficacius, agit ad hoc q̄ illū valeat obtinere, quia si ageret pauciora opera, & cum minori deuotione, nihilominus verum fructū indulgentiæ consequeretur. Cum autem plura opera. & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerendum, quanto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tanto efficacius fructum dictæ peregrinationis cōsequitur.

Indulgētia an possit obtineri maior per vnū, quàm per alium.

m ¶ *Nostræ confirmationis.*] approbatæ s̄. eo. §. nos igitur.

n ¶ *Concessionis.*] s̄. eo. §. vt autem.

o ¶ *Constitutionis.*] s̄. eo. §. statuentes.

p ¶ *Infringere.*] vel ei ausu temerario cōtraire Et hoc anno M. ccc. qui incipit à Natiuitate Dñi, secundum vsum Ecclesiæ Romanæ, Papa fecit indulgentiam plenam ter in anno: primo die Iouis sancta his q principaliter venerant pp hāc indulgentiā, etiā si nō fuissent ad basilicas dictorum Apostolorū nisi semel. Et die dedicationis basili-

pis basilicarũ dictorũ Apostolorũ, quæ est die octaua post festũ beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis sequentis. Io. Mon. Cardin.

ADDITIO. Adde quædã notanda in simili indulgentia plenaria concessa crucem assumentibus contra infideles: examinata per Io. And. in nouella, in c. ad liberandam. de Iudæis. Adde etiam quædã pulchra decisa ad propositum per Hostien. in sum. de remissionibus. post titulũ. de pænitentijs. in §. quibus prosint. & in §. ad quid valent, & inquantũ. & alijs §§. seq. Adde etiam nonnulla pulchra in simili per Card. Flor. in clemen. si dominũ. de reli. & vene. san. in fi. Et an verba, tertia vel quarta pars pænitentiæ, quæ ponuntur in cle. 2. de pænit. & remis. ponãtur exemplificatiue tñ, vide Old. in cõsil. 10. quod incipit: Factũ tale est, dñs Clemẽs, &c. in vlt. tit. dicti cõsilij. Et adde q̃ dñs Clemens vj. de anno M.cccl. reducit Iubileum ad annũ quinquagesimũ in perpetuũ, per bullã suã & decretalẽ, q̃ incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiã ecclesiã visitandã, videlicet sancti Ioannis Lateranẽsis. vbi etiã inter alia declarauit, q̃ accedentes ad indulgentiam huiusmodi, post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierũ prætaxato numero non cõpleto in vrbe decesserint, eandẽ indulgentiã consequantur: & insuper nihil ominus omnes & singulas indulgentias, tam per eũ quàm per prędecessores suos Romanos Põtifices tã p̃fatis tribus ecclesijs, quàm alijs de dicta vrbe cõcessas cõfirmauit & innouauit Põtificatus sui ano 1. in Auinion. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit, Et Paulus ij. etiam reduxit ad vicesimũquintũ. Et deinde Sixtus iiij. confirmauit cum reuocatione omnium aliarum plenariarũ indulgentiarũ: & plura alia examinaui super glossis, quas feci ad dictam decre. vnigenitus, scilicet Clementis. 6. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua per Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis vtriusque sexus. de pænitent. & remiss. in vlti. parte. 1. Ioan. Fran.

¶ Clemens sextus archiepiscopo Tarraconēsi. eiusque suffraganeis.

¶ Annus Iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus vere pænitentibus & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istam extrauagantem ad annum quinquagesimum reducitur.

CAP. II.

VNigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descẽdere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione cõiunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: vt haberet vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo tẽporis †, misit Deus filium suum factum sub lege, natũ ex muliere, vt eos qui sub lege erãt redimeret, vt adoptionẽ reciperent filiorum. Ipse namq; factus † nobis à Deo sapiẽtia, iustitia, sanctificatio, & redẽptio, non per sanguinem hircorum aut vitulorũ, sed per propriũ † sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redẽptione inuenta. Non enim † corruptibilibus auro & argento, sed suipsius agni incontaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit: quẽ in ara crucis innocens immolatus, nõ guttã sanguinis modicã, quæ tamen propter vnionem ad verbũ pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddã p̃fluuiũ noscitur effudisse: ita vt à planta † pedis vsq; ad verticẽ capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quãtũ ergo exinde vt nec superuacua, inanis, aut superflua, tãtę effusionis miseratio redderetur, thesaurũ militãti Ecclesię acquisiuit, volẽs suis thesaurizare filijs pius pater, vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quẽ quidẽ thesaurũ nõ in sudario † repositũ, nõ in agro † abscõditũ, sed per beatũ Petrũ cæli clauigerũ, eiusq; successores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus salubriter dispẽsandũ, & proprijs & rationabilibus causis, nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis pro peccatis debitę tã generaliter, quam specialiter (prout cũ Deo expedire cognoscerẽt) vere pænitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulũ, beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iusto vsque ad vltimum merita adminiculum præstare noscuntur: de cuius cõsumptione seu minutione nõ est aliquatenus formidandũ, tã propter infinita Christi (vt prædictũ est) merita, quàm pro eo quód quãto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiã, tãto magis accrescit ipsorũ cumulus meritorũ. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viij. prædecessor noster pie (sicut indubie credimus) considerãs, & attenta meditatione reuoluens, quantũ apud homines gloriosi principes terrę Petrus & Paulus (per quos Euangelium Christi Romæ resplẽduit, & per quos Ecclesia religionis sumpsit exordiũ, qui facti Christiani populi per Euãgeliũ genitores, gregis Dominici pastores, fidei lucernæ, Ecclesiarũ columnæ, præ cæteris Apostolis peculiari quadã prærogatiua in ipso Saluatore fidei virtute p̃cellunt: Quorũ vni, scilicet Apostolorũ principi, sicut bono dispensatori, claues regni cælorũ cõmisit: Alteri, tãquã idoneo doctori, magisteriũ Ecclesiasticę eruditionis iniũxit) in speciali veneratione haberi debeãt, & debita honorificẽtia venerari, pro ipsorũ memoria recolẽda crebrius, & reuerẽtia à cũctis Christifidelibus eis deuotius adhibẽda, ipsorũq; patrocinio fauorabilius assequendo, inconsumptibilẽ thesaurũ huiusmodi pro excitãda & remuneranda deuotione fideliũ voluit aperire: decernẽs de fratrũ suorũ cõsilio, vt omnes qui in anno à Natiuitate Dñi M.ccc. & quolibet anno centesimo extunc secuturo, ad dictorũ Apostolorũ basilicas de vrbe accederẽt reuerenter, ipsasq; si Romani, ad minus xxx. si vero peregrini aut forenses fuerint, xv. diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die; dũ tamẽ vere pænitẽtes & cõfessi existerẽt, personaliter visitarẽt: suorũ omniũ obtinerent plenissimã veniã peccatorũ. ¶ Nos autẽ attẽdẽtes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaica † (quã nõ venit Dñs soluere, sed spiritualiter adimplere) Iubileus remissiõis & gaudij, sacerq; dierũ numerus, quo lege fit remissio, censebatur: quodque ipse quinquagenarius numerus in testamẽtis, veteri quidẽ ex legis datione, nouo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quẽ datur peccatorũ remissio, singulariter honoratur. Quódque huic plura & grandia diuinarũ adaptãtur mysteria scripturarũ, & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicãtis, ac nos ad instar Moysi & Aaron per proprios & solemnes nũtios ad hoc destinatos specialiter orãtis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine aperi eis thesaurũ tuum, fontem aquæ viuę, desiderãtes benignius exaudire, nõ quidem vt sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius prędilecti populi & cunctorũ fideliũ augeatur deuotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehemẽtius incalescat: Volentesq; quãplurimos huiusmodi indulgentię fore participes, cũ pauci multorũ respectu propter vitę hominũ breuitatẽ valeant ad annũ centesimũ peruenire, de fratrum nostrorũ consilio prædictam concessionem indulgentię ex supra scriptis & alijs iustis causis, ad annũ quinquagesimũ duximus reducendã: Statuẽtes de fratrũ consilio prædictorũ, & Apostolicę plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui vere pęnitentes & cõfessi in anno a Natiuitate eiusdẽ M.ccc. quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundẽ Petri & Pauli Apostolorũ basilicas & Lateran. ecclesiam (quã † inclytę recordationis Constantinus, postquã per beatum Siluestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo reuelãte cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat,

† Ad Galat. 4.

† 1. Corinth. 1.

† Ad Hebræos. 9.

† 1. Pet. 1.

† Esaia, cap. 1.

† Luca, 19.

† Matth. 13.

Thesaurus ecclesiæ ex sanctorum meritis adiuuatur: nec consumi potest.

Petri & Pauli laudes.

† Leuit. 25. cap. vbi plenissime de anno quinquagesimo, hoc Iubileo.

Vita hominũ est breuis.

† Constantinus per beatũ Siluestrũ baptizatus ecclesiam Lateranẽsem construxit. vide Nicephorũ Callistum lib. 7. historiæ Ecclesiasticæ, c. 47.

tis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris construxisse, quamq; idē beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius Ecclesiæ parietibus præfati Saluatoris imago depicta primū toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius venerāda, quā ex his & alijs certis & rationabilibus causis, vt ipsa Ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodē Saluatore, qui in præfatis Apostolis mirabilis prædicatur, eorū meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatē, in hoc cēsuimus venerādā,) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimā omniū peccatorū suorū veniā consequantur: ita videlicet vt quicunq; voluerint indulgentiā huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas, & ecclesias accedere teneātur: Adijciētes vt ij etiā qui pro ea cōsequēda ad easdē basilicas & ecclesias accedēt, post iter arreptū impediti legitime quo minus ad vrbē illo anno valeāt peruenire, aut in via, vel dierū prætaxato numero nō cōpleto in dicta vrbe decesserint, vere pænitētes (vt præmittitur) & cōfessi, eādē indulgentiā cōsequātur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos Pontifices tā prænominatis, quàm alijs basilicis & ecclesijs de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habētes: ipsas auctoritate Apostolica cōfirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & plenis scripti patrocinio cōmunimus. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostræ reductionis, cōstitutionis, & cętera: Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & dictorū Petri & Pauli Apostolorū sese nouerit incursurū. Datū Auiñ. vj. Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno primo. ¶ Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta mādamus, quatenus singuli vestrū in singulis vestris ciuitatibus & dioecesibus, prædictas nostras litteras subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, vt annuente Domino ad promerendā huiusmodi indulgentiā se disponant. Cęterū quia præsentes litterę nequirēt, forsitā propter viarū discrimina vel alia legitima impedimēta singulis vestrū cōmode præsentari: volumus, quòd per te frater Archiepiscope dictarum litterarū transsumptū manu publica scriptum, tuoque munito sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, & cætera.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Constitutio casus Papæ reseruatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur: à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis Apostolicæ.*

¶ Præter casus hic Papæ reseruatos, plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu bullæ in cœna Domini. Et vide cōcilium Triden. sessio. 24. c. 7. de [illegible] re[illegible] stratione

CAP. III.

ET si Dominici † gregis saluti semper intenti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne cōcedere studeamus, per quæ (peccatorū mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate cōmisit: id tamē pprēsiori studio pręcauendū esse censemus, nec cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cōmittēda reddātur, aut veniæ facilitas † eis peccādi tribuat incentiuū. Hac itaq; cōsideratione habita, olim emanauit à nobis cōstitutio tenoris subsequētis, videlicet: Sāctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secūdus, qui pridē super plenarijs remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo cōcedūtur, formā & normā instituit, ne passim sine exceptione quorūcunq; criminū procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatā statuit & ordinauit, quòd in quibuscunq; cōcessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tamquā speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personā aut statutū Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopū seu alium prælatū, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum, ac etiā inuasionis Romipetarū seu quorumcunq; aliorū ad Romanā curiā venientium, Prohibitionis deuolutionis causarū ad dictā curiam, Delationis armorū & aliorū prohibitorū ad partes infideliū, Impositionis nouorū onerū realiū vel personaliū ecclesijs vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficijs assequendis in eadē curia vel extra cōtractæ: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ cōsueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatē huiusmodi facultates & confessionalia tā præsentibus quàm absentibus, etiā oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu cōcessionis huiusmodi vel pænitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallātur & fallant) statuit & decreuit, suę intētionis fuisse & esse per quascūq; cōcessiones & facultates per suam sanctitatē tā scripto, quàm verbo factas, & in posterū faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licētia: quinimmo concessiones & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. ¶ Vt autē ipsa cōstitutio (quæ dudū, scilicet quinto Calēdas Aprilis, anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi M.cccclxvj. Pontificatus nostri anno secundo, publicata fuit) eisdē Christi fidelibus plenius innotescat, nullusq; illius ignorantiā prætendere valeat in futurū, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorē omniū perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare pręsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Romę apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicę M. cccc.lxviij. v. nonas Martij, Pontificatus nostri anno quinto.

Casus Papales.

† Veniæ facilitas incētiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum. extra de vit. & honestate clericor.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur quòd annus Iubileus est ad breuius tempus reductus, quàm olim esset, quoniam vigesimoquinto quoque anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentia conceduntur, Et illo durante aliæ indulgentiæ vbique cessant.*

CAP. IIII.

QVemadmodum † operosi vigilisque pastoris solertia oues suę custodię deputatas curat à ferarum pręseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis Dominici sollicitudo cōmissa est) & supremis desideramus affectibus, & studijs nitimur indefessis, cunctos Christi fideles, quos à iustitiæ semita hostis humani ge-

† Vide extrauagantē Gregorij xiij. in cap. Dominus ac redemptor. qua indictus sanctus Iubileus pro anno 1575.

mani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo recôciliare auctori, vt æternæ felicitatis præmiis nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiatur, sicq; nostræ operationis ministerio, vtilitate publica suadēte, etiā per gratiarū susceptionem quod eorū saluti côueniat, atq; nostra & prædecessorū nostrorū ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidē felicis recordationis Paulus Papa ij. prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabiliū fratrū nostrorū tunc suorū, (de quorū numero tunc eramus) côsilio, annū Iubilesi ad breuius tēpus prouida moderatione reducēs, illū ad annū vigesimū quintū Apostolica auctoritate restrinxit: ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quòd singulis xxv. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet: quodque anno Dñi M cccclxxiiij. proxime futuro, videlicet à vigilia natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, idē annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorū Apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensem quoque, & sanctæ Mariæ maioris almę vrbis ecclesias statutis diebus deuote visitarent, omnes & singulas indulgētias & peccatorū remissiones côsequerentur, quas idē pôtifex suiq; prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prędictas visitātibus deuote côcesserāt, per qualdā primo, & deinde nos qui (dicto prædecessore sicut Dño placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponēte clemētia ad apicē summi Apostolatus assumpti, & per nostras litteras eiusdē Pauli prædecessoris ordinationē, voluntatē, & statutū, ac omnia & singula in eisdē suis litteris côtenta, de fratrū eorundē côsilio approbātes, Similiter statuimus, & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus cū eisdē indulgentijs & remissionibus plenarijs peccatorū anno proxime futuro à vigilia Natiuitatis eiusdē incipere, & vt sequitur, continuari deberet, prout in singulis litteris prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius côtinetur. ¶ Verū quia postmodū tā nos, quam idē Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarū saluti fideliū intenti, multorū principū & aliorū Christi fideliū ac deuotarū personarū pulsati precibus, diuersas indulgētias & peccatorū remissiones plenarias nonnullis ecclesijs, monasterijs, & pijs locis duximus côcedēdas, propter quas populorū forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarū nô modico detrimēto: Nos qui vniuersorū credentiū profectibus & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis astringimur, (ne propter aliarum indulgentiarū hactenus a nobis, seu eodē Paulo, vel alijs prædecessoribus nostris côcessarū huiusmodi effusionē, hoc sanctū opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddātur expertes) remedijs opportunis prouidere volētes, omnes & singulas plenarias, etiā ad instar Iubilei, ac etiā cômutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per vsurariā prauitatē vel aliū illicitū modū extortis, dispēsandi & côponendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi & deputandi côfessores cū potestate absoluendi, etiā in casibus sedi Apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunque ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tā in perpetuum, quàm ad certū tempus, in vita seu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis causa quomodolibet concessas & côcessa, & in posterū forsitan côcedendas vel côcedenda, auctoritate Apostolica tenore præsentiū de Apostolicæ potestatis plenitudine, vsq; ad nostrū & eiusdē sedis beneplacitū suspendimus, illasq; durante beneplacito nostro & sedis prædictę suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentijs tamē basilicarū & ecclesiarū dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus: Districtius inhibentes alias indulgētias (præter istas dūtaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nuntiari, earumq; prætextu à quæstoribus † aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscunq; per locorū ordinarios à prædicationibus & quæstis huiusmodi faciēdis, volumus & mādamus præsentiū auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunū. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginā nostrorū suspēsionis, inhibitionis, mādati & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario côtraire. Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Tybure anno incarnatiôis Dominicæ M.cccclxxiij. iiij. cal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Papa vniuersorū credentiū saluti prospicere astringitur.

† Prædicatores quæstuarios omnino aboleuit concilium Tridēt. sessio 5. de reforma. c. 2. § vlt. & sessio 21. de reform. c. 9.

¶ Idem.

¶ *Sixtus tempore suo multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reuocat.*

CAP. V.

ET si Dominici gregis saluti semper intēti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne côcedere studeamus, per quæ (peccatorū mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendū esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cômittenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccādi tribuat incentiuū. Cū itaq; (sicut multorū fide dignorū testimonio accepimus) ob multitudinem facultatū per nos, vel auctoritate nostra concessarū, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde litteris vel nô, prælatis & personis ecclesiasticis, etiā religiosis & sæcularibus vtriusq; sexus, capitulis, collegijs, conuētibus, hospitalibus, confratrijs, & vniuersitatibus, tā in genere quàm in specie, sub electione vel deputatione confessorū, qui eligētes eosdē vel pro indulgentijs per nos côcessis côsequendis, ad ecclesias & alia pia loca côfluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earūdemq; confratriarū confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis pie aliquid relinquētes, vel aliqua alia meritorū ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorū côfessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in alijs totiēs quotiens, ac in morte plenarie, vel aliàs etiā ad effectū côsequēdi quascunq; indulgentias plenarias vel non plenarias, absoluere & pœnitentiā salutarē eis iniungere, emissa quoq; vota per illos quæcunq; in alia pietatis opera cômutare libere & licite valeāt: fideles præfati ad peccandū & ad alia illicita cômittendū, nônunquā procliuiores existant, in nô paruū periculū salutis animarū suarū: Nos qui Deo propitio eiusdē gregis Dominici (meritis licet insufficiētibus) curam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilē: ne exinde

Humiliter poscētibus mos gerendus est.

Animę sūt à Deo Papæ cômissę.

Indulgentiæ pia opera sunt côcedēdæ.

Gregis dominici curam gerit Papa.

ne exinde clauium auctoritas deducatur in cõtemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmissis & alijs rationabilibus causis animũ nostrũ mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nõis super hoc oblatæ petitionis instantiã, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas cõcedi quomodolibet continget in posterũ verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacũque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, aut mũdana, etiã regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadẽ sede impositi, seu hæresis, postquã fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati: cõspirationis in personã aut statũ Romani Põtificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdẽ Pontificis, vel dictę sedis, mutilationis membrorũ, vel occisionis cuiuscũq; in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopũ seu alium prælatũ: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarũ Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarũ: ac etiã inuasionis Romipetarũ, seu quorumcũque aliorũ ad Romanã curiam venientium: prohibitionis deuolutionũ causarũ ad dictam curiam: delationis armorũ & aliorũ prohibitorũ ad partes infideliũ: impositionis nouorũ onerum realium vel personaliũ ecclesijs vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus vel beneficijs consequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminũ quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus contentis in litteris, quę cõsueuerunt in die cœnæ Domini publicari, prętextu huiusmodi facultatũ absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminũ Apostolorũ Petri & Pauli: in Cõpostella, & castitatis ac religionis vota: Nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra, de qua demũ constare censeatur, cum in signatura nostra desuper manu nostra scriptũ, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cũ derogatione præsentis cõstitutionis illius de verbo ad verbũ inserto tenore: nõ autẽ per clausulas id importãtes: vel in articulo mortis constitutũ, & tũc in casibus in quibus satisfactio fuerit impendẽda, facta satisfactione, vel idonea præstita cautione, commutare præsumant. ¶ Et si aliqui confessorũ prædictorũ contra præsentẽ constitutionẽ quenquã absoluere, aut excepta vota prædicta cõmutare attẽtauerint, absolutio & cõmutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et cõtrafacientes eoipso excõmunicationis sententiã incurrant, à qua (nisi in mortis articulo † constituti) ab alio quàm à Romano Pontifice absolui nõ possint: Non obstantibus litteris & cõstitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus & ordinationibus, &c. ¶ Et ne aliquis de præsentibus ignorantiã valeat allegare, mandamus eas in cancellaria Apostolica & audientia litterarũ contradictarũ legi & & publicari, ac inter extrauagantes alias Apostolicas cõstitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi, &c. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginã nostrarũ suspẽsionis, inhibitionis, mãdati & volũtatis, &c. Datũ Spiræ, anno Dñi M.cccc.lxxviij.

Indulgentiæ vario modo conceduntur.

† Vide concilii Trid. sessio. 14. de casuum reseruatione, cap 7.

De sententia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam vel gratiam à sede Apostolica obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis absolutio facile conceditur.

CAP. I.

Excõmunicamus [a] † & anathematizamus [b] ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos [c], religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curię, siue alij vndecũque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruũ vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel

Excommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam scriptor Papæ diceretur incidisse in eam, Bonifacius Papa octauus hanc pronuntiationem innouauit, & eam publicari in audientia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nam primo Papa dantes & promittentes, acceptantes, & recipiẽtes pro iustitia vel gratia sub quacũque forma verborum assequenda, excõmunicat. Secundo §. Illos. ad scientes hæc, & intra triduum non denuntiantes dictam excõmunicationẽ prorogat. Tertio, §. *Decernimus*. absolutionem dictæ excõmunicationis sibi reseruat, statuẽs quid primitus sit agendum pro huiusmodi absolutione assequenda. Quarto, §. *Iustitiam*. iustitiam obtentam post dictam excommunicationem incursam cassat & irritat. Quinto, §. *Sed & scienter*, vtentes scienter sic obtentis, post dictã excõmunicationem præmissis pœnis alligat.

Diuisio.

† Hanc cõstitutionẽ cũ suis censuris & pœnis omnibus innouauit Gregorius xiij. per extrauagantem incipientẽ, Ab ipso põtificat[us] nostri principio, anno 1574. eãq; extẽdit ad audentes, auxiliãtes, consiliantes, vel fauentes.

a ¶ *Excõmunicamus*.] numquid per hoc verbum intelligitur excõmunicatio maior vel minor? Et videtur quod minor. extra lib. 6. de reg. iu. in pœnis. & ibi not. extra lib. 6. de except. pia. vbi proponẽdo excõmunicationẽ, requiritur expressio speciei excõmunicationis. quod non esset necesse, si maior excõmunicatio intelligeretur. Dic contra, extra de sent. excom. c. si quem. & est ratio, quia verbum excõmunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, vt ibi. Item decret. pia. loquitur in proponendo, vbi impingitur parti, quæ non declarat propositum: hic in pronuntiando seu statuendo, cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonant. extra de spon. ex litteris 1. Ioa. Monachus.

Excõmunicatio quã infertur de qua intelligitur.

b ¶ *Anathematizamus*.] simile extra de hæret. excõicamus 1. & 2. Et anathema est solemnis excõmunicatio, de qua habetur 11. q. 3. cum aliquis. & c. debẽt. & est idem quod superna perditio seu maledictio. 11. q. 3. nemo episcoporũ & 24. q. 3. cum sancti. & c. corripiantur. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema, quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum. Sed numquid hæc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mandatum? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur esse constitutio. extra eod. tit. c. à nobis. & infra eod. §. decernimus. Nam decretũ est cõstitutio, & proprie potest dici sanctio: quia hæc constitutio pœnæ adiectione firmatur. arg. inst. de rer. diui. §. sanctæ. & dist. 3. in summa. Item quod nullo addito dicitur, simpliciter & perpetuo dicitur. ff. de don. cau. mor. l. Seia. in fi. C. de pœn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adijcitur, quæ debet naturã principalis sortiri. ff. de pact. do. l. inter socerum. §. cum inter. extra 6. lib. de regu. iur. accessorium. arg. C. de vsu. l. eos. in princip. ff. si quis cau. l. 2. §. 1.

Anathema quid est.

c ¶ *Clericos*.] Sed numquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur quod non. extra 6. lib. de hæret. inquisitores. & ibi not. Dic contra propter generalitatem verborum sequentiũ. arg. 17. q. 4. si quis suadente. extra lib. 6. eod. tit. c. quia periculosum. Item pœnam hic inflictam omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argu. C. vbi sen. vel cla. l. 1. & ff. de ritu nupt. Senatoris. cum vnũquẽq; criminosum dignitas non debeat comitari. C. de decu. ne quis officialium. lib. 10. C. de digni. l. iudices. lib. 12. Et hoc arg. dico Cardinales ligari hac constitutione. Nec obstat quod not. extra lib. 6. de schism. c. 1. §. omnem. quia alio casu loquitur: & hoc nũquam fuit bonum exordium, sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto cõmittens in illud est maior, tanto grauius peccat. 40. dist. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed numquid mediatores huius maledictio-

maledictionis tenentur hac pœna? Dic quòd sic, saltem ex §. infra eod. illos. & hos credo comprehedi. j. eod. ver. & hanc. & quia participat in crimine criminoso. extra eod. nuper. & c. si concubinæ.
a ¶ *Sub generalibus*.] verbi gratia: non intendo vobis esse ingratus, vel dicendo, decens est vt laborans pro alio, recognoscatur. Multa enim tacita tenēt quæ expressa vitiant. arg. ff. de hære. insti. l. si quis Sempronium. Sed quid si verbo non exprimit, sed facto deponit: vel aliter rogat non solitus rogare, aliàs nisi sciat se munitum? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Grego. arg. 22. q. 5. cauere. & plus exprimitur facto, quàm verbo. ff. de ædil. edi. l. si tamen. §. 1. Sed quæ est ratio, quòd hic expressa seu generaliter dicta vitiēt? Dic, quia quod iustū est, iuste exequaris, vt Deut. 21. & est casus extra de simo. sicut tuis. 14. q. 4. nō sane. 1. q. 1. non est putanda. ff. quod met. cau. l. extat. C. de act. & oblig. l. negantes. Insti. vi bo. rap. §. sed nedum talia. C. de re milit. contra publicā. in fi. lib. 12. quia ponēs finem bonū, habet illū attingere per bona media, vt dictis iuribus & competenti tēpore non agens, cum teneatur finem ponere & attingere illum: illud attingere, cum sit facti, debet

manifesta facta sub generalibus [a], & plenarie nō expressis, siue sit sub specialibus & expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promissionem de quacūq; re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia, pro se aut pro alio in causis vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscūque modis apud sedē Apostolicam obtinenda. ¶ Et hanc sententiam [b] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquē sciuerint culpabilē in prædictis, & nobis intra dierū triū spatiū nō retulerint, vel alicui per quē ad nos verbū fideliter perferatur [c], simili decernimus sententiæ subiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiā pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato, nostræ absolutionis benefi-

intelligi arbitrio boni viri. ff. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. ff. de rei vendi. qui restituere. in fi. Sed numquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem ligatur hac sanctione? Dic quòd nō. 11. q. 3. non licet. secus in iudice, vt ead. cau. & quæst. qui recte. & hic. Et est ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad personas iuste secundum ius salaria recipientes. Notatur de hac materia extra de verb. sig. super quibusdam. & de vita & hon. cleri. cum ab omni. C. de iura. calu. authen. principales. Quid si tabellio plus debito acceperit, numquid hac constitutione tenetur? Dic quòd non, quia non recipit pro iustitia seu gratia assequenda, quod requirit hæc constitutio: vnde dato quòd iudici daretur, vel alius det pecuniam pro iustitia differenda aut auferenda, hac constitutione non ligatur, quæ in alio casu loquitur. arg. ff. de lib. & posthu. l. commodissime. extra lib. 6. de rescri. susceptum. Item cum sit pœnalis, eam non extendam. de pæni. dist. 1. pœnæ. Sed numquid sine parabola præcedente potest dari aliquid promotori negocio completo? Videtur quòd sic. arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. ff. de don. Aquilius Regulus. & de var & extraord. cog. l. 1. § proinde. extra de simo. c. dilectus 2. in fi. 1. q. 2. sicut episcopum. Contra. 1. q. 1. eos. in fi. Sol. ibi speciale propter magnitudinem criminis. 1. q. 7. c. fin. Item hic ligātur scientes tantum. infra eod. in fi. sed ibi etiam ignorantes. extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præsentium. Item ibi quis ligatur pro peccato alterius, quod non est in pœna hic inflicta. 24. q. 3. § 1. & c. 1. Sed pone: neuter aliquid facto vel verbo exprimit: & tamen mente vterque gerit, seu alter se daturum, numquid ligatur hoc vinculo? Dic quòd non, quia hæc constitutio factum requirit, sicut ille canon. 17. q. 4. si quis suadente.

Aduocatis & procuratoribus licet: quod est iudicibus vetitum.

b ¶ *Et hanc sententiam*.] sed numquid hæc sunt dicta supra? Dic loquitur supra cum sunt dantes, recipientes, promittentes, & acceptantes, ex verbis emissis, specialiter vel generaliter se obligant: sed hic loquitur quando parabola præcessit per proxenetam, & cōmodum ad alium deuenit, ita quòd contractus supra damnatur. sed hic sequela huius contractus prouoniens ad alios scienter damnatur pœna consimili. nec mirum, quia scientes & non denuntiantes eadem pœna ligantur. infra §. proxi. vnde dic, ad promittentes, &c. ex sequela præcedentium iam superius damnatorum, & hoc innuunt verba sequentis §. quæ copulant per verbum, quoque, casum sequentem minus dubiū præcedentibus in paritate pœnæ, vt in 1. respon. huius cap. damnetur cōtractus: secūdo ver. & hanc, sequela eiusdē comodum cōtineas. tertio, §. illos. scientes & nō denūtiantes, licet nō habeāt cōmodū directo vel indirecto. Ioa. Mon.

c ¶ *Perferatur*] Nota aliquem teneri ad iudicandum vel denūtiandum. extra lib. 6. de reb. eccle. non alie. c. 2. ver. clericos. 2. q. 7. sicut. & c. seq. argu. contra. ff. de condi. ob turp. cau. l. idem & fi. §. si tibi iudicium. & forsan secundum canones. secus not. extra de fur. qui cum fure. Sed quem vocas hic scire? videtur si ab alio audiuit. 22. q. 5. hoc videtur. ff. de admi. tut. l. quidā. §. vlt. ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. quicūque ergo. Dic illum scire, qui hoc potest probare. 2. q. 7. plerique. & §. seq. & c. si quis episcopus. C. de prob. l. sciāt.

Denuntiare an quis teneatur.

cium valeat obtinere [d]: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis [†] articulo [e] cōstitutus: Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum dedit vel recepit [f] integraliter pauperibus largiatur [g]. ¶ Iustitiam vero siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti [h] volumus, omnique statuimus carere effectu & robore firmitatis. ¶ Sed & scienter vtentes [i] ipsis, simili sententia excommunicationis [k] astringimus: & reseruātes nobis absolutionem eorum cum præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus.

¶ Idem.

¶ *Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit, quòd propter dominum debita non soluentem eius terra vel ciuitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.*

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis nō

† Vide cōcilīū Trid. sessio. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

d ¶ *Obtinere*.] aliàs Papa non reseruante sibi absolutionem, alij possunt absoluere. extra eo. nuper.
e ¶ *Mortis articulo*.] hoc est generale. extra lib. 6. de pœnis, c. fin. §. præsenti. extra de offic. ordi. pastoralis. §. 1.
f ¶ *Recepit*.] quod si nō habet, tunc luat in corpore. Nam in pœnis pecuniarijs, quæ surgunt ex delictis, quod nō potest in bursa male agēs, in corpore luat. ff. de in ius voc. l. fi. ff. de pœn. l. 1. in fi. extra de no. & contu. finē. in fi. & not. extra de appel. reprehensibilis.

Corpore det pœnas qui caret ære malim.

g ¶ *Largiatur*.] vt non fiat restitutio danti propter eius turpitudinē: nec recipiens cōmodo retentionis vtatur, licet vtrobique versetur turpitudo & est ratio, quia vterque incidit in factum merito damnatum. ff de cond. ob turp. cau. l. 1. in fi. extra de vita & hone. cleri. c. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactū lucrosum non debet conuerti. ff. de cond. ob turp. cau. l. vestimenta. & extra de simo. c. nemo & c. de hoc. not. simile. vnde dans hoc casu contra recipientem agens, repellitur. ff. de cond. ob turp. cau vbi autē. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnæ commutare. arg. de offi. præsi. l. 2. & l. congruit. turpe lucrū à possessore extorquebit, & dabit pauperibus, vt hic. & ff. de iure fis. l. Lucius. Sed contra. C. de reli. & sumpt. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum secundum se, cum in certis casibus bene possit fieri ludus, vt ibi. & ff. de aleato. l. solent. §. 1. hic secus. Dico eū ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vita & hone. cler. clerici 2. extra de exces. præla. inter dilectos. authē. de sanctis. epis. §. interdicimus. coll. 9. Item contra. ff. de colleg. illic. l. collegia. 1. respon. Sed ibi erat res illicita propter carentiā solemnitatis, scilicet quia collegium non erat per principem approbatum: hic erat illicitum de se: & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua. arg. ff. nau. cau. stab. l. & ita de facto. §. 1. ff. de act. & oblig. l. quotiens. C. de sepul. viol. l. 3. extra lib. 6. de pœn. c. si §. per hoc quoque. & extra lib. 6. de re iud. cum æterni. de quorum aliquibus habetur 14. q. 5. non sane. C. de pœn. iudi. qui ma. iud. per totum.

Lucrū turpe est extorquēdū, & pauperibus dādū.

Ludus est clericis prohibitus.

Remediū nouum nō debet antiqua tollere.

h ¶ *Momenti*.] & sic nota, quòd vitium partis vel defectus facit gratiā vel iustitiam nullam, vt hic. & extra de rescript. cum adeo. extra de æta. & qual. cum bonæ. extra 6. lib. de rescript. c. 1. extra de fil. presbyt. c. 2. lib. 6. & l. canonizata. 2. q. 6. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari. 1. q. 1. sunt nonnulli.
i ¶ *Vtentes*.] & sic not. quòd nedum faciens malum: sed vtens malefactis scienter consimili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduersus. extra de cri. fal. ad falsariorū. C. de cri. fal. l. si falsas. & l. maiorē.
k ¶ *Excommunicationis*.] quæ est timenda, siue fuerit iusta, siue iniusta, vt patet 11. q. 3. sententia.

Excōicatio siue iusta siue iniusta timenda est.

PRouide attendentes.] ¶ Quod vnus nomine suo pro sui interesse non posset ecclesiam subijcere interdicto, dudū prouisum est extra de ijs quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. Sed hic prouidetur generalius, vt infra proxi. & præmissa intelligo vbi proceditur à parte, vt dicto c. quæsiuit. aut à iudice conuentione partis, vt hic. Sed quæro: archidiaconus qui ex consuetudine excommunicare non potest, sed bene eadem consuetudine potest interdicere, ecclesiam interdicit:

interdicit: numquid potest? Dic q sic: quia cum excõmunicatio, interdictum, vel suspensio in potestate iudicis regulariter sumuntur paria, extra eod. tit. cum medicinalis. §. & hæc eadem. ideo illã pœnam insliget, de qua sibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. non contest. tuæ. & c. ita quoniam. §. fin. Item potestas specialiter non prohibita, stat. arg. C. de appel. præcipimus. in fi. quia in tractatu prohibitũ, vt est edictũ de matrimonio, de procurationibus & similibus, quod non est prohibitum expresse, est permissum. extra de spon. cum apud. ff. de procur. l. mutus. 2. respon. Et hæc decre. habet quinque dicta. Primo, procemium ad dicenda præmittit. Secundo, ver. *Præsentis*, iuxta pręmissa statuit. Tertio, ver. *Nos enim.* factũ contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quarto, ver. *Non obstantibus.* dicto statuto obuiantia tollit. Quinto, ver. *Nisi à prædicto statuto.* excipit.

[Edictum] de matrimonio est prohibitorium.

a ¶ *Sine culpa.*] de hoc not. extra de consti. cognoscentes.

b ¶ *Proferuntur.*] extra de spon. non est. & not. 1. q. 4. in summa. Quid si hodie consimilis ferretur sententia sine scriptis: numquid ferens esset suspensus? Argu. pro & contra. extra lib. 6. de reg. iur. non præstat. Dic q sic. extra lib. 6. eod. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud cap. loquitur vbi sententia est aliqua, vt dicto c. §. si quis. & §. superior. sed hic est nulla. Sol. dictum cap. punit temeritatem iudicũ, vt dicto c. §. si quis. quę conuincitur, siue sententia sit nulla, siue aliqua, iniusta tamen. Et quando iudex peccans ista constitutione. & illa duplici maledictione dignus est, secundũ Philosophum, & transgressor duarũ constitutionũ: nec pœna præstat sibi immunitatem. ff. de interd. & releg. relegatorũ. §. fin. & pone q excommunicans esset excommunicatus, sententia esset nulla. 24. q. 1. audiuimus. attamen pœna dicti §. locum haberet.

c ¶ *Nimis prompti.*] idest, nimis festiui. contra iura. C. de senten. ex breui. reci. l. 2. C. de appel. ne causas. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. in primis. Ioan. Monachus.

d ¶ *Radice.*] vt sunt contractus mercatorum, qui dederunt causam præsenti edicto.

e ¶ *Indicijs.*] C. de rei vendi. l. indicia. C. de dolo, l. dolum.

f ¶ *Laudes.*] extra de pœni. & remis. quod in te. extra de consec. eccle. vel alta. cap. fin.

g ¶ *Ministrantur.*] vt dicto c. quod in te. & extra 6. lib. eod. tit. c. si.

h ¶ *Suffragia.*] 13. q. 2. pro obeuntibus. & c. sequenti. & seq.

i ¶ *Villa.*] extra de verb. sign. c. cum in partibus. extra lib. 6. eod. tit. si ciuitas. notatur quid sit.

Locus quoque modis accipitur.

k ¶ *Locus.*] Multipliciter accipitur locus: vno modo pro quantitate mensurante rem extra, vt sunt tempus & locus, secundũ Philosophum. Et sic ponitur 13. q. 2. vbicumque 1. & ff. de exerci. l. 1. Alio modo pro parte fundi. ff. de verb. sign. l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti, vt est locus maxima, vel differentia maxime, secundum quod dicitur ab Artistis, locus est sedes argumenti, vel illud à quo extrahitur argumentum. versus:

Versus.

Est locus atque loci sunt artes, sunt loca terræ.

Quarto modo pro conuenienti statu, vt dicto c. cum in partibus. in fi. Et sic accipit Horatius, cum dicit:

Horatius.

Singula quaque locum teneant sortita decenter.

Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, vt hic. & extra de cleri. excom. minist. cap. postulastis. extra 6. lib. eod. tit. alma. 2. respon.

l ¶ *Territorium.*] quid sit, habes ff. de verb. signi. l. pupillus. ver. territorium.

Pecunię appellatio omnes res continet.

m ¶ *Pecuniæ.*] appellatione pecuniæ omnis res continetur. 1. q. 3. c. totum. ff. de verb. signi. l. pecuniæ verbum. & l. pecuniæ nomine. & C. de const. pec. l. 2. & hoc ait Philosophus dicens. appellatione pecuniæ omnis res continetur, cuius dignitas, idest valor nummismate mensuratur.

sine causa, sine culpa [a] tamen multorum, interdicti sententię proferuntur [b]: quodq; sunt nõnulli iudices nimis [c] prompti ad proferendas easdem, etiam in negotijs siue causis, quæ interdũ plus ex cupiditatis, quàm charitatis radice [d] perspicuis indicijs [e] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspendũtur & laudes [f], nec ecclesiastica sacramenta ministrãtur [g], vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia [h], præsertim per oblationem frequentẽ Hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rarius sacramenta minus inflammantur & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Præsentis constitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrũ, villa [i], locus [k], territorium [l], vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuscunque monetæ vel pecuniæ [m] quãtitate, quacũque occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime quòd ipsorum domini, rectores seu officiales, quocũque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores, aut singulares personæ ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatẽ non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluent: Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatũ [n], vel contigerit attentari, illudq; reuocamus omnino. Nõ obstantibus quibuscumque contractibus [o], obligationibus [p], pactis [q], conuentionibus [r], compositionibus [s]; submissionibus [t], fideiussionibus [u], contensibus [x], processibus [y] & sentẽtijs super hoc

Cõstitutio ad præterita quandoq; extẽditur.

n ¶ *Attentatum.*] & sic hæc constitutio trahitur ad præterita: nec mirum, quia hoc hic cauetur expresse. extra de consti. c. fin. 3. q. 4. omnes. C. de sacrosan. eccl. l. fi. in fi. Et de materia attentatorũ ante pœnam incursam, verbi gratia, Ante istam conclusionem est ecclesia interdicta secundũ vnum modum de hic reprobatis: aliquis celebrat in ea ecclesia, tãdem fit hæc constitutio: non releuatur per hãc constitutionẽ. not. simile extra 6. lib. de regu. iur. c. ratihabitionem. argu. ff. de itin. actuque priua. l. 1. in fi. & l. seq. C. de sen. pas. l. fi. in prin. ff. de capt. & postli. reu. l. in bello. §. factæ. authen. vt cum. de appella. cogen. circa prin. coll. 8. vbi not. q constitutio, quæ extenditur ad præterita, non cõprehendit decisa per sententiã. & extra lib. 6. de reg. iur. c. factum. Ioan. Monachus.

Cõtractus sunt duplices.

o ¶ *Contractibus, &c.*] & est ratio, quia innoxij tunc ligarentur per ista, vt s. in princ. extra eod. Romana. §. fi. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic cõtractibus vel quasi. siue vltro citroq; obligatorijs, vt emptio & venditio, & similes: vel ex parte vna, vt est donatio. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Institu. de oblig. quæ ex quasi contrac. nas. per totum.

Interesse est æstimatio pecuniaria.

p ¶ *Obligationibus.*] quæ sunt iuris vinculũ. Inst. de oblig. in prin. Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse? Dic: idem, cum interesse sit æstimatio pecuniaria. ff. de re iud. l. si quis ab alio.

q ¶ *Pactis.*] quid sit pactum, & quæ conuentio, habetur ff. de pact. l. 1. §. 1. & § adeo.

r ¶ *Conuentionibus.*] ab initio.

s ¶ *Compositionibus.*] ex postfacto. Ioan. Monachus.

t ¶ *Submissionibus.*] in iudices factis.

u ¶ *Fideiussionibus.*] hoc est obligationibus non principalibus, sed accessorijs. Inst. de fideius. per totum.

x ¶ *Consensibus.*] partium. Ioan. Monachus.

Interdictũ quãdoque directe, quãdoque indirecte fertur.

y ¶ *Processibus.*] & sententijs iudicum. Quid si non sit lata sententia interdicti directo, sed solũ mandatur rectoribus locorũ, in quibus morantur; vel veniunt excõicati ex causis prædictis, q quãdiu morantur ibidẽ, cessent à diuinis, etiã tribus diebus post recessum, prout frequenter fieri consueuit. Videtur idem, cũ eadem sit ratio. ff. ad leg. Aquil. l. illud. nam aliàs præsens constitutio imponeretur verbis, & nõ rebus, & debito fraudaretur effectu. arg. extra lib. 6. de elect. cõmissa. §. porro. C. cõmu. deleg. l. 2. in fi. Dic distinguendũ, aut agitur de delicto maiorũ, propter quod terra posset directo interdici. extra eod. tit. lib. 6. si sententia. § cæterũ. & sic prædicto modo posset directe poni interdictũ. extra de spons. non est. aut nõ: & sic reditur ad interdictũ hic prohibitũ: sed primo modo reditur ad interdictũ permissum. Sed quæro hoc casu permisso, nõ interdicitur prouincia, vt dicto c. non est. sed interdicitur curato ne celebret tali præsente, celebrat: nũquid est iste celebrans irregularis? Arg. q sic. extra lib. 6. eod. tit. c. is qui. extra de cler. excom. si celebrat. Sed dices ad hoc, mitius agitur cum lege, quàm cũ ministro legis. ff. de arb. l. Celsus. Sol. hoc casu nedũ requiro inhibitionem iuris vel hominis, sed pœnam à iure inflictam, vt dicto c. is qui. & pœnalia non extendã. ff. de pœnis, interpretatione. & de pœni. dist. 1 pœnæ. & extra lib. 6. de reg. iur. odia. & extra eod. lib. de fil. presby. c. 1. in fi. Sed quæro, ex delicto quis condemnatur ad pœnam pecuniariã, nũquid huic constitutioni locus est? Et videtur q non, quia hic loquitur in contractibus: & sic ad delicta non extendam, & etiam ratio originis est consideranda. ff. de dona. qui id quod. & initium spectandũ. ff. ad Maced. si tamen. not. de elect. dudum 1. Dic contra. ff. de pecul. l. 3. §. idem scribit. & leuiter reuertor ad pœnam interdicti tollendam propter rationes s. eod. in principio tactas. Sed quid si omnes & singuli consentirent. Videtur conuentio tenere. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. & ff. ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes se ad hoc obligare non possent, cum eorũ ætas ignoret quid agat. C. de fal. mon. l. 1.

Idem

Idem in furioso. ff. de rei ven. l. quod infans. Itē tunc ligarentur mortui ne commoda ecclesiæ militantis ad eos venirent, vt s. eod. in prin. Sed contra per leg. quæ omnes adstringit, hoc potest fieri. extra de cōstit. c. si. ergo & per pactum. ff. de pact. l. non impossibile. & per consuetudinem: ergo & per pactum. C. de fideiuss. l. fin. Sol. pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarū, & vbi contra animam hæreses pullulant, vt s. eod. in princ. arg. extra de foro comp. si diligenti. & de fer. conquestus. ff. de pact. ius publicū. & male adinuenta, vtpote contra prædicta, tempore nō firmantur. auth. vt nul. iud. li. ha. lo. ser. §. 1. coll 9. Item vbi agitur de electionibus, & similibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur, vt dicta l. quod maior. Itē vbi factum omniū respiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc sufficeret maior pars. extra de ijs quæ fiunt à maio. par cap. c. si. Sed vbi agitur tantū de commodo vel incōmodo singulorū, consensus omnium est requirendus. extra de offi. archi. ad hæc. in si. C. de aucto præst. l. si. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo. extra lib. 6. de reg. iur. quod omnes.

Pactū non valet quod detrahit honori Dei

Factum à maiori parte, an videatur factū ab omnibus.

† al. antiquorum

† Quia nullum schisma est, quod nō sibi aliquam hæresim confingat, vt recte ab ecclesia recessisse videatur. ita B. Thomas 2. 2. q. 39. art. 1. add. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. c. 1. & seq.

a ¶ *Iuramentorum.*] nā ex quo non tenet contractus, nec confirmatio contractus valet. ff. de fideiuss. cū lex. not. extra lib. 6. de reg. iur. non est obligatorium. Arg. contra C. de præd. mino. l. & si is. Sol. vt ibi.

b ¶ *Multarū.*] de quibus habes C. de mo. mul. & ff. de verb. signi. si qua.

c ¶ *Speciali.*] sed qualiter sedes Apostolica illicitum, vt hic, faciet licitum: quæ ait, quod est licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de præb. dilectus 1. Sol. illicitum quandoque ex certis circunstantijs toleratur. vt dicto ut. de p̄b. nisi essent.

Illicitum quandoq; toleratur.

d ¶ *Apparente.*] sunt & quidē alij casus, in quibus probare oportet per scripturā. not. extra lib. 6. de censib. Romana. §. postquam. Ioa. Mona.

habitis, vel habendis iuramentorum [a], pœnarum spiritualiū & temporalium seu multarū [b] appositione, vel quacūque alia firmitate vallatis: Nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta vel in antea fieret de Apostolicæ sedis speciali [c] licentia, & expressa per ipsius sedis patentes litteras apparente [d].

¶ Clemens quintus.

¶ *Andronicum Palæologum se Imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denuntiat: omnesque cum eo sic manente societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque priuandi bonis, quæ ab Ecclesia tenent, & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit c. ad Apostolicæ. de sent. & re iud. lib. 6.*

CAP. III.

AD certitudinē præsentiū, & memoriam futurorū, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem se nominat, tamquam eorundē Græcorum antiquorum † schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorū, & per † hoc hæreticorum, & hæresis ipsorū ac schismatis antiqui fautorē, de fratrum nostrorum consilio denuntiamus excōmunicationis sententiam latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuersis & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuscūque præeminentię, conditionis, status, necnon vniuersitatis ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationē aliquam contrahere sub quouis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei aliàs in his, quibus excōmunicatus est denuntiatus à nobis, præstare consilium, auxilium, vel fauorem publicum vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgētia sub quacumque forma verborum, vel expressione ipsis ab Apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam exnunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorū & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus ecclesiastico curabimus subijcere interdicto. Ad priuationem omniū bonorum, quæ à quibuslibet tenent ecclesijs, & ad pœnas alias spirituales & temporales, prout vtile putabimus, processuri. Et nihilominus societatē & confœderationem ipsas (etiā si pœnarū & iuramenti additione, vel quacūq; fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, iij. Nonas Iunij, anno ij.

¶ Idem †.

¶ *Excommunicati sunt, qui litteras à Papa ante suam coronationem concessas impugnant.*

CAP. IIII.

QVia † nōnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apostoli suæ prudentiæ, quin potius imprudētiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quod summus Pōtifex ante suæ coronationis † insignia se nō debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & alijs gratijs faciendis, nec se in litteris episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere: Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius: Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras super negotijs quibuscūque confectas †, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia, emanarsit, ausi fuerint impugnare, excōmunicationis sententia innodamus. Datū apud Pessecum Burdegaleñ. diœcesis, anno ij.

† Ioannes à Selua in tract. de benef. par. 1. q. 3 dē meminit huius extrauagātis, eam tribuit Clemēti sexto

† Prouerb. cap. 3. ne innitaris. extra de constit.

† Vide text. in c. in noīne Domini. ... dist. vers. electus (...). & ibi Gemin. & alios: & Ioannē à Selua tract. de benefic. par. 2. q. 2.

† al. concessas

FINIS.

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani M. D. LXXXII.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM ET VERBORVM, QVAE IN SEXTO DECRETALIVM, CLEMENTINIS, ET EXTRAVAGANTIBVS HABENTVR.

Primus numerus columnam, secundus numeros in medio paginæ positos denotant. Verum quando solus primus apparet, in principio ipsius columnæ require.

A

ABBAS plus consequitur per benedictionem quàm abbatissa. Clem. 214.60
Abbas debet eligi ad aliam abbatiam. 168.40
Abbas Cluniacens. subditos mediatos & immediatos visitare pôt. Ext. 307.70
Abbates exêpti vices epôrũ gerũt. Clem. 173.70
Abbates ecclesias vnire non possunt. Cle. 175.20
Abbates an possint benedicere calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia. 627.30
Abbates de iure nõ benedicũt solenniter. 671.30
Abbatissa suspendere potest: licet claues ecclesiæ non habeat. Extr. 249.40
Abbatissæ monasterium egredi non debent. Extrauagan. 309 10
Abbatissę non omnes benedicuntur. Cle. 214.50
Abbatissæ benedictioné multa impediũt. 215.10
Abbatissa electa contra quam minor pars se opponit, an possit ante, confirmationem administrare. 185.30
Abbatiæ & prioratus principales monasteriorum nõ dicuntur vacare in curia Romana. 432 50
Abesse quis dicatur. 27
Abolere quid est. Ext. 330.70
Absẽs & pſens pôt quis cõstitui pcurator. 292 20
Absẽtes nõ omnibus casibus sunt vocãdi. 270.40
Absoluere an possit epûs suspensos à iure. 124.70
Absoluere potest episcopus à qualibet excommunicatione iuris, si nõ sit reseruata Papæ. 274.20
Absolutio & relaxatio differunt. 296.70
Absolutio potest dari non petenti. 709.20
Absolutio reseruatur episcopo in multis casibus. & qui sunt casus episcopo reseruati. 702.30
Abstinentia est continentiæ nutrix. Cle. 204.60
Absolutus in infirmitate ab inferiori, quando debet se repræsentare superiori. Cle. 297
Absque & sine priuant. Extra. 40 20
Abusus facit multa, etiam iusta cassari. 500
Acephali sunt qui nulli plato subsunt. Ext. 25.20
Acceptare in malam partem sumitur. Ext. 131.50
Acceptare dicitur quis beneficium eoipso quòd petit illud sibi conferri. 497
Accessorie aliqua licent, quæ principaliter nõ licent. Ext. 196.40
Accrescit alteri qđ ab alio subtrahitur. Cle. 65.10
Accessorij iure venit, quod principaliter non veniret. Clem. 161 20
Acceptare valens intra mensem, an post mensem acceptare possit. Cle. 190.30
Acceptatio beneficij sine executoris præsentia fieri potest. Cle. 172.40
Acia quid sit. Clem. 3
Actio aliquid tripliciter attribuitur. Cle. 11.40
Actio popularis quandoque interesse priuatum habet. Clem. 45.70
Actio in factum oritur ex sententia definitiua. Clem. 150
Actorum quædam sunt acta causę, quædam iudicij. Clem. 336.70
Actionis nomen non est curandum. Ext. 271.70
Accusatus de simonia qualiter opponet testibus simoniam. 348
Accusare non valens, denuntiare potest. 835 20
Acrimonia, id est excommunicatio. 587
Acta iudiciaria non requirunt testium inscriptionem. 628.50
Actio de dolo tunc demũ competit, vbi alia actio deficit. 591.40
Actio de dolo non datur pro modico. 43 70
Actio edita an & quando possit mutari. 149.40
Actio publiciana quando locum habeat. 383
Actio quãdoq; datur, vbi exceptio denegat. 183.50
Actio realis an possit dari possidenti. Ext. 132 30
Actio alicui tripliciter attribuitur. 11.40
Actio realis nõ datur possidenti pro re corporali, sed bene pro re incorporali. Extr. 132.40
Actiones an nomine immobilium comprehendantur. Extra. 326 10
Actor forum rei sequi debet. Ext. 139.40
Actor an possit recusare iudicem. 41.60
Actor an possit conuenire reum super pluribus actionib⁹ realibus corã diuersis iudicib⁹. 10.40
Actor qui non respondet positioni, habetur pro confesso. 345.70
Actus est duplex. 342.30
Actus quidam sunt publici, quidã ciuiles, & quidam communes. 362 70
Adesse liti prodest interessenti in multis. 238 60
Aedificans in beneficio suo ipsius vtilitatem facit. Extra. 240.50
Adiectiuum neutrum de omni genere prædicatur. Ext. 329.70
Administratores ad voluntatem superiorum quandoque sunt remouibiles. Ext. 262.30
Aduocatis & procuratoribus licet quod est iudicibus vetitum. Ext. 359.40
Aduocatus debet primo ius suum firmare, deinde ius aduersarij impugnare. 384 50
Aduocatus debet peregisse annum xvij. 288.10
Aduocatus dicitur militare. 336.70
Aduocati non admittuntur in causis summariis. 644. 30
Aduocatorum dolositas circa testes remotos tripliciter repellitur. 48 70
Aduocatorum dolositas & imperitia circa dilationes frustatorias ad testes vltramarinos, vel extra prouinciam tribus cautelis repellit. 48 70
Aduocandi officium est laudabile. 695 60
Adulterij causa an requirat ordinem iudiciariũ. Clem. 88
Aequalitatem debere esse in iudiciis, qualiter intelligitur. Clem. 111.70
Aequitas simulata duplex est iniquitas. 89.40
Aestimatio quid est. Ext. 28.10
Aetas beneficiandi. 358 60
Aetas idonea in beneficiis obtinendis. 32 40
Aetas pupillaris quæ dicatur. 159.10
Aetates hominis sunt sex. 6.30
Affatim qualiter exponatur. 561
Affinitas in primo genere impedit & dirimit matrimonium. 598.40
Affigere quid est Clem. 3
Affirmatiuã geminata negatio ponit. Ext. 144.20
Affirmatiua duplicata negatio ponit. Ext. 120.70
Agere volẽs de nullitate sententiæ, quid debet facere Clem. 128.10
Agere quis compellitur in multis casibus. 331.70
Album prætoris quid erat. Cle. 300
Aliàs, varie summitur. Ext. 325
Alienans bona ecclesiæ & alienata recipiens eadem pœna punitur Ext. 277.70
Alienationis variæ sunt species. Ext. 277 50
Alienationis nomine quid contineatur. 664.70
Alienari possunt bona ecclesiæ causa incommoditatis. 537 40
Alchimistæ varia incurrunt detrimenta. Ext. 330
Alchimistę sunt infames. Ext. 332.40
Alter alterius onera portare. Ext. 200
Allegatio indeterminata est admittenda. Extrau. 125. 60
Alternatiua est duplex. 215.70
Alueus dupliciter sumitur Clem. 186.40
Ambiguitas est triplex. Clem. 3.70
Ambitio torquet omnes. Ext. 24.70
Ambiguum quid sit, & vnde dicitur. 307.10
Anathema mucro est episcopalis. 640
Anathema quid est. Extr. 359.10
Anfractus quid notat. Clem. 186 60
Anima qñ infundit corpori humano. Clem. 7.70
Anima est omnibus præferenda. Extr. 30.40
Aanima est triplex. Clem. 10.40
Anima rationalis est forma corporis humani. 11
Animæ purgatorij sunt Dei iudicio reseruatæ. Clem. 305.10
Anima de reb. mũdanis satiari nõ pôt. Ext. 237.70
Anima viuit ex verbo Dei Ext. 400
Animæ sunt à Deo Papæ commissæ. Ext. 356 40
Animarũ periculis occurrere debẽt prælati. Extrau. 186. 70
Annalium perceptio multiplici iure potest competere. Ext. 340 60
Annus Iubileus typicus verum Iubileum figurauit. Extra. 346.50
Annus Iubileus non sine causa fuit cẽtesimo quoque anno. Ext. 346.70
Annus quinquagesimus in lege veteri erat Iubileus. Extr. 352
Annus dicitur tempus breue. 424.50
Aanno probationis durãte nõ possunt mẽdicãtes Aliquem ad professionem recipere. 546.60
Anni domini à quo tempore sunt cõputãdi. Cle. 3
Anticipatio vnde dicitur. Clem. 9.70
Antidotum & nõ antidotũ dicẽdũ est. Cle. 121.10
Antiquitates cognoscere vtile est. Ext. 100
Antiquior in ecclesia quis dicatur. 63.50
Apes & apex differunt. 214.40
Apostata an sit ipso iure excõmunicatus. 594.40
Apostata an sit excommunicatus. 209.60
Apostoli domini fuerunt duodecim. 520 70
Apostoli quid sint, & vnde dicãtur. 396.30
Apostoli sunt multiplices. 396.40

Apostolorum quinque sunt species. ibidem.
Apostoli in iure qui dicuntur. Clem. 99 50
Apostoli intra 30 dies sunt petendi. Clem. 140.50
Apostoli varia habent nomina. Clem. 141.40
Apostolorum varia genera. Clem. 138 50
Apostoli dant ut iudex ad quē instruāt. Cle. 141.40
Apostoli cuius expensis sunt tradendi. 141.10
Appellare an liceat ante definitiuam sententiam Extrauag. 217.60
Appellatio est remedium contra oppressiones. Extrauag. 342
Appellari non potest in iudicio à grauamine futuro. Clem. 144.40
Appellationis prosequendæ quando incipit tempus currere. Clem. 143.60
Appellationis notitia quandoque est plena & certa. Clem. 37.20
Appellationi super beneficijs tribus temporibus præscribitur. 36.60
Appellans ab vno ex pluribus iudicibus, an bene appellet. Clem. 139 10
Appellans ab interlocutoria quid exprimere debet. Clem. 146.70
Appellans ante sententiam, si postea appellat à sententia, non ob id appellationi renuntiat. Clem. 300 10
Appellanti in causa beneficiali sufficit solā appellationem appellato intimare. Clem. 139.60
Appellatur a sententijs auditorū curię Cle. 107.10
Appellari ad partem potest, si de hoc sit consuetudo. 402 60
Appellari an possit à sentētia arbitrorum. 240 30
Appellari an possit per scripturā priuatā. 390.20
Appellari debet à subdelegato in totum ad primū delegantem, non ad delegatum. 228.50
Appellari non potest omisso medio regulariter. 401. 30
Appellari potest ad Papam, etiam omisso medio. 402. 70
Appellari potest à delegato officialis ad ipsum officialem vel episcopum. 61.10
Appellari potest ab archiepiscopo ad synodum, licet illi præsit archiepiscopus. 419 40
Appellari potest secundum canones a qualibet interlocutoria & quolibet grauamine. 418 40
Appellatio ab interlocutoria non suspendit iurisdictionem iudicis a quo. 737.20
Appellatio ab interlocutoria siue incontinenti, siue ex interuallo interponēda est in scriptis 395
Appellatio ad quid est inuenta. 408.40
Appellatio alternatiua an valeat. 239 30
Appellatio an possit interponi omisso medio. 279. 30
Appellatio an suspendat effectum suspensionum vel interdictorum. 745
Appellatio & excommunicatio si eadem die proferantur, nec appareat de prioritate, præsumitur quod excommunicatio præcesserit. 725 60
Appellatio & recusatio in quibus conueniant & differant. 230 70
Appellatio & recusatio an sint paria. 61.40
Appellatio in multis casibus prohibetur. 404.70
Appellatio varios habet effectus. 391 60
Appellatio quid sit. 60 60
Appellatio in multis casibus est prohibita. 411.60
Appellatio an sit semper coram iudice interponēda. 416.10
Appellationis prosequendæ terminus à iure datus per iudicem à quo breuiari potest. 393
Appellationi friuolæ non est deferendum. 407.60
Appellatio non deuoluit ad curiam causas beneficiales, nisi multa concurrant. Clem. 37.40
Appellatio qualiter interponetur à duobus iudicibus, qui etiam diuisim haberi nō possunt. Cle. 139. 30
Appellatio à definitiua ex nouis causis iustificari potest. Clem. 147.50
Appellatio potest esse deserta tacite & expresse. Clem. 148.40
Appellatio ab electione, &c. & appellans à sententia definitiua diuersimo se onerant. Cle. 137.40
Appellatio pōt interponi absente appellato. ibid.
Appellare testo non licet. Cle. 126.70. & 150.30
Appellare secundo & succumbere, tātum est quātum non appellare. ibidem. 40
Appellare licet, quandoque etiam secundum leges ab interlocutoria. Clem. 266 10
Appellās à definitiua in casu prohibito, debet causam inserere. 401.30
Appellans à definitiua, nec causam exprimere, nec in scriptis appellare tenetur. 97 20
Appellans à grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet in scriptis appellare. 393.60
Appellans a iudice in vna causa, an teneatur coram illo in alia causa respondere. 20.70
Appellans ante diffinitiuā dicitur deponere querelam de iniquitate iudicis. 409 40
Appellans an possit renuntiare appellationi suæ inuito appellato. 98 60
Appellans & impeditus vno die anni ad prosequendum appellationem, an habeat secundum annum integrum. 151.50
Appellans ne certa persona ad electionem admittatur, an teneatur seruare constitutionem, vt circa. 140 60
Appellans non comparens, an debeat condēnari in expēsis appellato legitime comparēti 71.70
Appellans qualiter debeat mittere procuratorem instructum. 396.70
Appellans vna die & sequenti die iurans, an satisfaciat constitutioni, vt circa. 85.50
Appellandum est intra decem dies ab actibus extraiudicialibus. 414.40
Appellatur verbo & facto. 395.60
Approbatum semel non potest reprobari. 94.60
Approbata per sedem apostolicam à nemine sunt reprobanda. Extr. 302.70
Arbor quæ inutiliter terram occupat, excidenda est, & in ignem mittenda. 648
Arbitri possunt cognoscere non solum de veritate suspicionis propositæ: sed etiam de illius legitimitate. 398.50
Arbitri sunt eligendi in causa quam mouet episcopus contra subditum. 240.30
Arbitri iuris quattuor habeāt qualitates. 398 70
Archa Noe quantæ fuit altitudinis, longitudinis, & latitudinis. Ext. 205.20
Archidiaconus quis esse non potest in vigesimo anno. Clem 66 50
Archieps visitans qd primo facere debet 567.60
Archiepiscopus potest concedere indulgētias in tota sua prouincia. 577.60
Archiepiscopus nō potest tollere capitulo ius suū sine causa. 207 70
Archieps de cōsensu partiū an possit committere causā appellatiōis extra suā dioecesim. 265.70
Archiepiscopus pōt delegare causam inter epm & clericū extra dioecesim ipsi' episcopi. 266.60
Archiepiscopus nō relaxat excommunicationem à subdito sui suffraganei latam. 714.50
Archipresbyteri Bituricen. mutantur mutato prælato. Extra. 251.60 & 267.40
Archipresbyteratus Bituricen. non sunt perpetui Extra. 239.50
Archipresbyter si nō sit presbyter an possit admitti ad eligendum. Clem. 64
Archiui sunt armaria librorum. Clem. 123 20
Argumentum ab absurditate valet. 449 50
Argumētū à cōtrario sensu est fortissimū 425.60
Argumētū à cōtrario nō semper procedit. 218.30
Argumētum à cōtrario sensu quandoque cessat. Clem. 308.20
Argumentū à cōtrario cessat aliquādo. Ext. 78 60
Argumentū à cōtrario est fortissimum. Ext. 16 70
Argumētum valet si dicitur, nō est ita: quia iure cautum nō reperitur. Extra. 67.40
Arma & tela differunt. Cle. 209 60
Arma clericorum sunt lacrymæ. 718.30
Armorum quædam sunt offensionis, quædam defensionis. Ext. 97 70
Articulus quid sit. 352 20
Articulus nouus fidei an per Papam possit fieri. Ext. 149
Artificiū per experiētiā recipit incremētū. 90 40
Aspidis proprietas. 378
Assassini qui dicuntur. 652.50
Assessor habeat salariū licet partes cōcordent 47.
Assessor vt suspectus recusari potest. 46 20
Assignatio fit verbis vel nutu. 416 70
Astrictus ad aliquid faciendum, ad quid tenetur Extrauag. 226.30
Attentata post citationem, iudicis officio reuocantur. Clem. 105.40
Attestationibus publicatis in principali nō licet in causa appellationis testes producere super iisdem capitulis. Clem. 113 70
Auarus dicitur cæcus. 18
Auarus quilibet cæcus est. Extra. 42.50
Auarus est insatiabilis. Extr. 8
Auditor qualiter à Papa deputatur. Clem. 20. 20
Auditores quam iurisdictionem habent. ibidem.
Aurum & argentum prohibetur à domino possideri. Clem. 322 70
Auctorizans quandoque plus punitur quam faciens. Clem. 282.70
Auctoritas quid sit. 320.60
Auferri non dicitur quod differtur. 625 60
Auctoritas Papæ est humana & diuina. Ext. 211.

B

BAllinus qualis dictio & quid significetur. Clemen. 296 30
Baptismus obligat etiam infantes ad fidem seruādam. 634 30
Baptismus quid facit. Extr. 304 70
Baptismo tria sunt necessaria. Clem. 240 60
Bases quid sit. 130.60
Basilica quid est. Ext. 343 10
Basilicę, mesquitę, synagogę differūt. Cle. 272 60
Benedictio solennis per quæ verba fit. Cle. 292 20
Benedictio abbatissę an sit iterabilis. Cle. 214.70
Benedictio solennis qualiter fiat. 671.70
Beneficium absenti potest conferri. 28 40
Beneficiū collatū absenti, an possit alteri cōferri sub cōditione, si ille nō acceptauerit. 455 60
Beneficium comprehendit dignitates, personatus &c. 779.60
Beneficiū curatū nō debet cōferri minori. 32.30
Beneficiū curatum habens, nō semper tenetur se facere promoueri intra annum. 440.20
Beneficium dicens ad se spectare qualiter debebit libellare. 493 60
Beneficiu impetrans an teneatur facere mentionē de com menda. 109.30
Beneficiū multis modis capitur. 778 10
Beneficium nō acquiritur mihi per cōsanguineū ante acceptationem. 455.20
Beneficium per violentiā intrare nō licet. 454.40
Beneficiū primo vacans debetur, si de proximo vacaturo per Papā prouideri mandetur. 442.10
Beneficiū principis quid sit. 85.30
Beneficiū religionem ingressi non vacat pendente probationis anno. 549.60
Beneficiū si absenti sit collatū, statim q scivit & acceptauit, sibi ius in bnficio acquirit. 454 60
Beneficium in irregularitate acquisitū an illa purgata retineri possit. Extr. 330 10
Beneficij collatio non impeditur per appellationem. Extra. 195 10
Beneficio priuari non debet non citatus, nō conuictus, nec confessus. Extra. 342.40
Beneficia aliqua sunt quæ personalem residentiā non requirunt. Extr. 197.10
Beneficia multis modis vacare possunt. Extrauag. 187. 40
Beneficia plura obtinere an liceat. Extr. 243 30
Beneficia aliqua sunt de iure cōpatibilia. 239 60
Beneficia sunt triplicia. Ext. 243
Beneficiorū multiplex diuisio. Extr. 242
Beneficia simplicia an sint incōpatibilia. Ext. 242
Beneficia permutata an dicāt vacare. Ext. 268. 60
Beneficia per quid dicuntur affecta. Ext. 265.60
Beneficia incompatibilia an per cōsuetudinem possint fieri compatibilia. Ext. 243 10
Beneficiorum taxæ. Ext. 224
Beneficiorum vacantiū fructus an possunt mensæ vel alij viui applicari. Ext. 269.70
Beneficiorum tituli sunt singulares. Ext. 249.50
Beneficiatus non residens satisfacit, dummodo bene expendat. Ext. 242

Bene-

Beneficiatus à residentia facienda quandoque excusatur. Extra. 340.70
Beneficijs vacātibus sunt assumendi viri, qui illis præsint & prosint. Extra. 261.70
Beneficiū accipiens cum animo retrocedendi, tenetur omnes fructus ex illo perceptos restituere. Clem. 61.60
Beneficium tempore datæ non creatum cum nō debeatur impetranti: si data & creatio sint eiusdē diei, quis de prioritate probabit. Cle. 33.50
Beneficium idem ad duos spectare non potest. Clem. 104 60
Beneficium sine magna causa non est subtrahendum. Clem. 301.50
Beneficium perdens obtentum: nō videtur inhabilitatus ad obtinendum. Clem. 297.60
Beneficij resignatio facta per incarceratum, an teneat. ibidem. 70
Beneficii restitutionem petens, an habeat probare titulum. Cle. 97.70
Beneficii sequestratio impeditur duobus concurrentibus. Cle. 107.70
Beneficiorum incompatibilium pluralitatem habenti an possit aliud tale conferri. Cle. 162. 60
Beneficiorum mutationes gratæ non sunt. Clem. 166. 40
Beneficia de sui natura sunt perpetua. 563.70
Beneficia à quibus petitur decima, quādoq; sunt taxata. Cle. 197.70
Beneficia confirmati in curia, an vacent in ipla. 183. 30
Beneficiādi sciant legere, cātare, & cōstruere. 166
Beneficiū quodlibet residentiā exigit. Extr. 11.30
Beneficium de facto tantum obtinens, ab episcopo expelli potest. Extra. 43.70
Beneficium quid est. Extra. 22
Beneficium si debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimittitur. Extr. 39 50
Beneficia plura incompatibilia est contra ius cōmune. Ext. 22
Beneficiorum pluralitas animæ periculum inducit. Extr. 20
Beneficiatus an fruct⁹ beneficii faciat suos. Ext. 11
Beneficium sufficiens obtinentes ad alia idonei non sunt. 458.70
Beneficium tertium recipiens facit duo prima vacare. 462.50
Beneficii vacaturi promissio promittentem non obligat. 500.10
Beneficii appellatione quid contineatur. 524.50
Beneficii collatio cōditionalis seu alternatiua vel incerta, an valeat. 73.30
Beneficii secundi adeptio facit primum incompatibile vacare. 456.70
Beneficio vacaturo solus Papa potest ius tribuere 200. 30
Beneficia ad sedem deuoluta nullus confert nisi Papa. 48.70
Beneficia debent esse perpetua. 563 70
Beneficia extra diœcesim cōferri possunt. 434.70
Beneficia in curia vacantia cōferuntur per ordinarios sede apostolica vacante. 479. 70
Beneficia nō possunt cōferri ad tempus. 564.30
Beneficia plura an sit licitū de iure tenere. 28.60
Beneficiorū fructus sunt dādi studētibus. 669 50
Beneficiatus beneficium sine superiore dimittere non potest. 197.50
Beneficiatus si beneficio deseruire nō possit, episcopus prouidebit. 549 50
Bigamus dicitur quis aliquando vere, aliquando interpretatiue. 221. 40
Bigamus nō est qui ducit quam corrupit. 425.70
Bissextus vnde procedit. Clem. 245
Bononia vnde dicitur. Clem. 258.60
Bona ecclesiastica sunt diligētius disponēda quā temporalia. Extra. 236.20
Bonæ memoriæ post mortem dicūtur aliqui prælati. Extrauag. 328.10
Bonum facere non sufficit, nisi id bene fiat. 800
Bona ecclę p coadiutorē alienari nō posūt. 210
Bona impiorum sunt danda iustis. 649
Bona in peccato facta prosunt ad multa. 788. 10
Bona quæsita ex bello iusto cōtra infideles gesto, efficiuntur capientis. 385
Bonorum possessio perdita cui debetur. 137
Bonifacius raro ius antiquum reuocat, nisi id exprimat. 750.30
Bonum commune est priuato præferendum. Extrauag. 88 40
Breuitas amatur. Extra. 111.60
Brachium sæculare potest quādoq; ab ecclesia inuocari. c. 1. de off. ord. in ant. 303.70
Busones qui dicantur. 424
Bulla aurea vti periculosum est. 113.10

C

Calendæ sunt proximis intelligendæ. Ext. 7. 50
Calumnia quid est. Cle. 127.10
Calumnijs litigantium est obuiādum. Cle. 127.60
Calumniæ probabilis excusatio. 77 40
Camerarius Papæ & marescallus, an habeant ordinariam vel delegatā. Cle. 30
Camerarij apostolici officium. ibidem
Canes & aues non habeant episcopi. Cle. 232 40
Canon generalis à solo Papa cōditur. Ext. 115.10
Canon multipliciter sumitur. Cle. 89 70
Canonica monitio quid sit. Cle. 90
Canonicus in sacris nō cōstitutus, nō est ab alijs expectandus. licet velit ordinari intra terminū iuris datum ad eligendum Cle. 63.40
Canonicus nō in sacris, actus nō collegiales exercere potest. 63
Canonici regulares sūt in colore varij. Cle. 25 70
Canonicum sufficit esse in sacris tempore electionis ad hoc vt eligere possit. Cle. 63
Canonicatus an possunt sine dispensatione teneri Extra. 241 60
Canonia pro tēpore pōt esse sine pbēda. 485.50
Canoniam habens licet non petat primam præbendam: nō ob id perdit ius suum. 443 60
Canonicatus potest esse sine præbenda. 485.50
Canones editi in concilijs, prouincialibus ligant subditos totius prouinciæ. 715.40
Canones seruandi sunt etiam inter eos, qui sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ. 642.60
Canonicus ecclesiæ cathedralis existens intra annum probationis, an debeat vocari ad electionem episcopi. 550 30
Canonico sufficit esse in sacris tempore electionis Cle. 63 30
Canonicus creatus per Papam in ecclesia cathedrali an possit per iudicem delegari. Ext 93. 50
Canonic⁹ ecclesię nequit esse cōseruator 245 50
Canonicus impeditus qui ad actū electionis procuratorem non legitime constituit, an debeat iterum citari. 193 40
Canonicus impubes an possit deputari delegatus à sede apostolica. 37 10
Canonicus minor 20 annis an possit deputari delegatus ab inferiori à Papa. 37 20
Canonici absentes an debeāt vocari in omnibus actibus capitularibus. 351 20
Canonici nolentes eligere vnum de impetrantibus in data & præsentatione æqualibus, qualiter debeant compelli. 55 20
Canonicorum receptio ad quos spectat de iure communi. 52 50
Canonizatio sanctorum spectat ad solū Papā. 581
Canonizatio sanctorū qualiter debeat fieri, & quid debeat pcedere ipsam canonizationē. 581.70
Cātus in ecclesia ad quid fuit inuentus. Ext. 235
Capa vnde dicitur. Cle. 206.70
Capellani possunt operas suas locare. Ext. 299.50
Capere, in iure multipliciter sumitur. Ext. 87.50
Capitulum caret anima, & excommunicari non potest. Extra. 19.70
Capitis diminutio minima, quæ est. 512. 60
Capitulum sede vacāte potest confirmare electionem archidiaconi per ipsum capitulum electi 206. 60
Capitulum, licet canon. in prioratibus habet locum. Clem. 211.30
Capitulum sede vacante absoluit excommunicatos. 174.60
Capitulū, sede vacāte. quę bñficia cōfert. 516. 20
Cap. Pastoralis in quot & quibus titulis reperitur. Extrauaga. 310.10
Capitulum sede vacante potest permutationibus auctoritatem præstare. Cle. 178 10
Capitulum vtrum sede vacante possit visitare & procurationem exigere. Cle. 165 50
Capitulum sede vacante non lucratur emolumenta ratione iurisdictionis obuenientia. 176 20
Capitulo qualiter præsentabuntur litteræ apostolicæ. 506.30
Captiuus ad iuramentum de redeundo relaxatus an redire teneatur. Cle.
Carcer est institutus ad custodiam, aliquando ad pœnam. 868.70
Carcer non est pœna. 739.30
Cardinalis non expectatus tempore debito, an possit agere de contemptu. 78 70
Cardinalis qui renuntiauit voto propter infirmitatem, an rediens debeat admitti. 78.50
Cardinales Papa mortuo non sunt sine capite. 649. 70
Cardinales nouem habent priuilegia Ext. 35.10
Cardinales præsentes in electione Papæ, an debeant expectare per decem dies alios absentes intra illos dies venire non valentes. 76 60
Cardinales qualiter à Papa vocantur. 248.50
Cardinalium collegium an fungatur iurisdictione Papali sede vacante. 649.50
Cardinalis nullus est nisi saltem sit diaconus. Clem. 62 30
Cardinalium cœtus an sede vacante iurisdictionem habeat. Ext. 8.40
Cardinales quare sic dicuntur. Ext. 32 30
Cardinales per Papam creati vbicunque an dicantur Cardinales Rom. Ecclesiæ. Ext. 32 40
Cardinales dicuntur fratres Papę. Extra. 187 60
Cardinales respectu Papæ sunt liberi primi gradus. Ext. 328.40
Cardinalatus an sit maior pontificatu. Ext. 61. 50
Carnes licet comedere tempore prohibito propter necessitatem. Clem. 233 60
Carnifex vnde dicitur. Clem. 152.20
Carolus frater regis Franciæ obtinuit regnū Siciliæ deuicta sobole Friderici Imperatoris. 375.70
Cassatio confirmationis an inducat cassationem electionis, si de causa cassationis non apparet. 175. 40
Casus sunt triplices. 777 30
Castitas deputat à carnis lubrico. Ext. 27.60
Castrum quid sit. 742.60
Casus episcopis reseruati. Ext. 29.70
Casus multi sunt Papæ reseruati. Extra. 157 20
Casus papales. Extr. 554
Cathedra quid sit & vnde dicitur. Cle. 186. 20. & Extrauag. 286
Catholicum quid est. Extrauag. 104 50
Cauillatio cauillatione repelli potest. 1.70
Causa eadem diuersis respectibus in diuersis curiis tractari potest Ext. 218.
Causa criminalis potest delegari. Clem. 65 50
Causa super proprietate ecclesię, non debet expediri summarie. Clem. 87
Causa si committatur simpliciter solum, vel simpliciter & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario. Clem. 133.50
Cauere non sufficit habere ratum, quod legitime fiet per procuratorem. Clem. 74.10
Cautio de iudicato soluendo tres clausulas continet. Clem. 73.60
Cautio idonea pignora vel fideiussores comprehendit, non nudam promissionem. 751.60
Cautio idonea quid importat. 697.70
Cautio nō sufficit vbi ius requirit restitutionē. 273
Cautio nō sufficit vbi requirit satisfactio. 590.70
Cautio sufficiens dicitur quando dantur pignora vel fideiussores. 331.50
Cautionis nomine quid contineatur. 661.10
Cedens censetur mortuus. Clem. 30.50
Celebrans præsente excommunicato non propterea efficitur irregularis. 680.30
Celebrans præsente excommunicato vel interdicto, licet non efficiatur irregularis: tamen est vicinus irregularitati contrahendæ. ibidem.
Celeritas in quibusdam casibus reprobatur, & in aliis desideratur. 195 70

N 2 Cella

Cella à celando & occultando dicitur. 774.10
Censum soluentes non dicuntur serui eorum quibus habent soluere. 674.20
Censeo pro iubeo, delibero &c. ponit. Cle. 170.10
Censemus multipliciter exponitur. 110.60
Cephas dicitur caput. Extra. 345
Certus vt homo, certioratur vt iudex, & certus ad cautelam certioratur. 814.40
Cessatio à diuinis vt possit fieri, nouem requiruntur. 270
Cessatio à diuinis non debet fieri nisi propter grauem iniuriam. 359.70
Cessatio à diuinis non habet vim interdicti. 259
Cessionarius an possit intentare actiones sibi cessas ab excommunicato. 566.60
Cæterorum bonorum appellatione veniunt mobilia & immobilia. 525.70
Cælum de se apertum quandoque clauditur. Extrauag. 156.50
Cæli apertio legalibus exemplis declaratur. ibidem. 60
Charitas maxima est animã pro suis ponere. Extrauag. 76.60
Charitas perfectissima in hac vita haberi non potest. Clem. 273.40
Charitas bene ordinata incipit à se. 263.30
Charitatiuum subsidium quare & à quibus peti potest. Extra. 312.10
Chorea vnde dicitur. Clem. 237
Christus an omnes humanos defectus assumpserit. Cle. 7.70
Christus de Maria propter tres rationes voluit incarnari. Clem. 8.50
Christus quadruplici ratione crucis mortem elegit. 8.70
Chrismatio frontis fit à solo episcopo. 604.60
Christus græce, dicitur vnctus latine. 585.70
Christus loculos habuit. 763
Christus & eius discipuli aliquid habuerunt proprii. Extra. 152
Christus fuit sacerdos & Rex. Extra. 213.70
Christus ad quid loculos habuit. Extra. 152
Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus. Extrauag. 78.20
Christi facta fuerunt perfecta. Extra. 160.40
Christi actio est nostra instructio. Extra. 50.10
Christi opera fuerunt patentia. Extra. 141.50
Christiani omnes sunt membra vnius corporis. Extra. 203
Christiani opprobrium Christo illatũ vindicare debent. Extra.
Circunstantiæ septem attendi debent. Ext. 230.10
Citatio ad quod ius spectat. 229.60
Citatio ad quid fit. 229.70
Citatio est principium iudiciorum. Extr. 228.50
Citatio est de iure naturali, & ea omissa põt Papa contra aliquem procedere. Extra. 230.30
Citatione non præmissa an possit Papa contra aliquem procedere. Extra. 228.70
Citatio contra malefactores vbi fieri debet. Cle. 89. 60
Citatio ad casum debet esse formata. Cle. 288.40
Citatio prima firmat iudicium, & perpetuat iurisdictionem. Cle. 83.70
Citatio personalis constituit aliquem verum contumacem. Clem. 85
Citatio an possit fieri die feriato. Clem. 93.20
Citatio non arctat assignato loco notorie non tuto. Clem. 133.60
Citatio vna peremptoria non sufficit, vbi ius ternam requirit. Clem. 152.50
Citatio debet esse trina vel peremptoria. Clem. 337. 10
Citatio peremptoria, an sit ad sententiam audiendam necessaria. Clem. 340.20
Citatio interpretatiua quando dicatur. 70.70
Citatio sola perpetuat iurisdictionem. 232.
Citatus de quo constat quod non est de iurisdictione citantis, an teneatur comparere. 403.10
Citatio est de processu. Ext. 94.60
Ciuitas est quid inanimatum. Extra. 62.30
Ciuitas quid sit. 741.50
Ciuitas quid comprehendat. 38.50
Claritas est propria legibus. Extr. 50.60
Claudere peccatũ sera dicitur vnica cęlũ. Ext. 158.10
Clauis spiritalis quæ est. Ext. 156.50
Clauibus habens vti, debet esse sciens. Ext. 159.70
Clausula, nisi pro alio &c. an intelligatur in litteris ad beneficia. 55.60
Clausula, & quidam alii, qualiter operetur. 19
Claustri abusiones sunt duodecim. Clem. 209
Claustralis curã populi gerere nõ debet. Cle. 211
Clemens v. quare tempore suo non edidit Clementinas. Clem. 1.70
Clementinæ tres ante concilium emanauerunt. Clem. 4.50
Clementinæ nõ sunt vocãdę septimus liber. ibid.
Clementinæ à quo tempore ligauerunt. 5.20
Clementinæ quando fuerunt factæ. Cle. 231
Clericus aures habeat patentes. Clem. 155.50
Clericus qui est sacerdoti necessarius, an habeat partem oblationũ & funeralium. Cle. 185.10
Clericus est, qui primam tonsuram habet. Clem. 154. 20
Clericum citatum ad curiam impediens, licet nõ animo iniuriandi excommunicationem incurrit. Clem. 297.70
Clerico pauperi non prouidetur de beneficio sine examine. Clem. 168.40
Clericis secularibus habitus certi coloris vel formæ non est præfixus. Clem. 26.50
Clericus priuilegiatus, quia residet, si vagari incipiat, illud perdet. Extr. 29.10
Clerici in vestimentis decorem quærere non debent. Extr. 110.50
Clerici mendicãtes qui appellãdi sunt. Ext 28.30
Clericalis habitus in duobus consistit. 425.40
Clericus occasione cuius represaliæ fuerũt concessæ, si capiatur, cessat poena. capit. 1. de iniur. 688. 40
Clericus vocans milites pro defensione rerũ ecclesiæ, an teneaẽ de morte inde secuta. 104.20
Clerici non possunt contribuere ad tallias laicorum. 587.70
Clerici pro rebus suis vel ecclesiæ non tenentur ad tributa. 575.70
Clerici sunt immunes à talliis & exactionibus. 583. 70
Clerici sunt immunes ab exactionibus personarum sæcularium de iure diuino. 576.30
Clericum detinens in carcere incurrit excommunicationem. 738.70
Clericorum bona an gaudeant eodem priuilegio quo bona ecclesiarum. 576.10
Clericatus quæstio pertinet ad iudicem ecclesiasticum. 733.70
Coactio absoluta quid sit. 634.50
Coactio est duplex. Clem. 254.50
Coadiutor an detur inuito. 490.70
Coadiutoris officiũ expirat per mortem illius, cui datus fuerat. 203.30
Coetus, collegiũ, & gremiũ idem sunt. Cle. 28.40
Coetus Cardinaliũ à Papa habet potestatem. Cle. 28. 60
Codex quid significat. Clem 281.70
Cogitatio deliberata aliquando punitur. 649.30
Cognatio spiritalis quid sit. 604.40
Cognatio spiritalis an contrahatur cum concubina leuantis aliquem de sacro fonte. 604
Cognatio spiritalis pertinet ad paternitatem & filiationem, fraternitatem, seu compaternitatem quos autẽ spiritales non habemus. 605
Cognatio spiritalis ratione confirmationis, inter quot personas contrahatur. ibidem.
Cognationis spiritalis effectus. 603.40
Collatio beneficii vel prouisio facta non seruata forma. cap. fi. de elect. an valeat. 197
Collatio beneficiorum ad quem pertinet. 505.30
Collatio differt ab institutione & prouisione. 491. 30
Collatio, præsentatio, & institutio differunt. 778. 50
Collatio quid sit. 778.70
Collatio sola ius tribuit in beneficio. Ext. 43
Collationes quandoq; fiũt per vices. Cle. 219.40
Collegiata ecclesia qualiter cognoscatur, & an desinentibus personis collegii, desinat esse collegium. 143.50
Collegium si est numeratum, an possit aliquis recipi vltra numerum. 22.50
Collegium vnde dicitur. 657
Collegii ius in vno remanere potest. 143.50
Commendare quid sit. 109.30
Commenda an impediant collationem. 109
Commenda durante an vacet beneficium. ibid.
Commenda prima finita an possit ordinarius iterum commendare. 110
Commendas duas an sit licitum habere. ibidem.
Commendare an possit ordinarius beneficiũ post lapsum tempus conferendi. ibidem.
Commenda de beneficiis facta multorum est causa malorum. Ext. 235.60
Commenda & vicaria differunt. Clem. 67.50
Commercium vnde dicitur. Cle. 151.50
Commissio in vno loco, an possit de consensu partium fieri in alio loco. 40.50
Commistio sexuum est periculosa. 693.40
Communicans cum excommunicato in diuinis incurrit maiorem excommunicationem quinque concurrentibus, aliàs non. 711.40
Cõpago & sandalia sunt caligæ episcopi. 675.50
Cõplices criminis quandoq; puniantur. Ext. 313.40
Compulsio est multiplex. Clem. 316.70
Compromissarius datus ad eligẽdum potest postulare. 169.70
Compromissarius qui semel elegit, an iterum eligere possit. 171.40
Concedere quid importat. 618.10
Conceptionis diuæ Virginis officiũ à quo fuit ordinatum. Ext. 316.60
Concertatio quandoq; est inter doctores. 414.30
Cõcessio principis intelligitur facta sine præiudicio alterius. 50.60
Concilium Lugduñ. & alia quo tempore fuerunt celebrata. 109
Cõcilia fieri exemptis non expedit. Clem. 186
Cõcilium generale nõ fit sine Papa. Ext. 106
Cõcilium per c. & per l. differunt. Extra. 319.10
Conclaue quid sit. 74.60
Cõclusio in causa an sit necessaria. Clem. 340.50
Cõclusio in causa beneficiali potest omitti. Cle. 97. 60
Concorditer an dicatur factum quod fit à maiori parte. 78.10
Cõditio ex lege quando datur. 254.50
Conditio grauis an vitiet contractum. 518.10
Conditio inhærens de sui natura, an reddat actũ cõditionalem. 73.50
Conditio quæ de iure inest, nõ facit rem cõditionalem. Ext. 193.70
Cõfessio facta religioso nõ est de necessitate iterũ faciẽda proprio curato. Ext. 191.70
Confessor discretus est valde vtilis. Extra. 349.60
Cõfessus religioso priuilegiato an teneatur iterũ cõfiteri proprio curato. Clem. 190. & Ext. 290
Cõfessor quem ordinem seruare debet antequam absoluat. Clem. 184.70
Cõfessus in iure an audiatur appellans. 404.50
Cõfessio iudicialis inducit notorium. 610.10
Cõfessor potest eligi de licentia epĩscopi. 701.60
Cõfirmatio electionis facta pẽdente appellatione super negotio electionis, an valeat. 161
Confirmatio electionis cuius sententię vim habet 196.60
Cõfirmatio electionis petita per amicum electi & sine mãdato, potest rata haberi per electum 91. 60
Confirmatio præcedit cõsecrationem. 189.10
Confiteri quomodo possumus laico. 703.70
Coniuratio quid sit. 756.50
Cõiurare & conspirare quid sibi velint. 758.70
Coniuncta pro disiuncta ponitur, & econtra. Extrauag. 56.30
Consecratio nulla nõ vitiat electionem prius factam. 189.30
Consecratio episcopi cõtra iuris dispositionem facta, an imprimat characterem. 189.40
Cõsensus tacitus an operetur tm quãtũ expressus, &
Consensus tacitus quandoq; sufficit. Cle. 340.70

Con-

Consensus seu collaudatio quid sit. 520.60
Consequitur quis per alium quod per se non potest. 511.60
Conseruator potest inuocare auxilium brachij secularis. 226.50
Conseruator potest defendere non tantum ab iniuria commissa, sed etiam à committenda. ibid. 60
Conseruator an possit vt suspectus recusari. ibidē.
Conseruatorum quot sunt species. ibidem.
Conseruatores cognoscunt solum de violentijs, & iniurijs manifestis. ibidem.
Conseruatores & delegati simplices in multis differunt. 246.60
Conseruatores sunt iudices delegati. 225.70
Consilium mutare sapientis est. Extra. 79.40
Consilium iustum licet vendere. 47.70
Consilium & consensus differunt. 517.70
Consilium an obliget consulentem. 800
Consilio reuerentiæ parendum est. Cle. 112.20
Consilium per c, & i, differunt. Extra. 138
Concilium generale non fit sine Papa. Ext. 206
Consilium Cardinalium an debeat Papa sequi Extrauag. 303.40
Conciliū Lateranen. est generale, & econtra Clement. 252.10
Concilia fieri in exemptis non expedit. Cle. 186
Conscientia alicuius quandoque per Papam oneratur. Clem. 331.40
Conscientiam aliorum quandoque Papa onerat. Extrauag. 260.30
Consistorium vnde dicitur. 133.70
Conspiratio quid sit, & vnde dicatur. 57
Conspiratio in bonam & in malam partem sumitur Extraua. 93.60
Consuetud in cōfirmatione attēditur. Ext. 22. 70
Constantinus per B. Siluestrum baptizatus. 352
Constitutionem Papalem violans periculo se subijcit. Extrauag. 221.60
Constitutio principis post duos menses ligat à tēpore publicationis. Extra. 62.20
Cōstitutio nouiter edita respicit futura. Ex 148.40
Constitutio secunda primam reuocat, etiam nō facta mentione. Extra. 8.70
Constitutio nō ligat à tēpore editionis. Ext. 37.50
Constitutio quando ligat. Extra. 37.50
Constitutio principis qualiter scribenda est. Extraua. 104.60
Constitutio super fide à solo Papa fieri potest. Extrauag. 158.50
Constitutio principis nō debet esse sublatiua alicuius iuris. Extrauag. 26.70
Constantinus per B. Siluestrum baptizatus ecclesiam Lateran. construxit. Extra. 352.70
Constitutio pœnalis non est extendenda. Extra. 183. 70
Constitutio etiam pœnalis quandoque ampliatur ex identitate rationis. Extra. 310.10
Constitutio ad præterita vel pendentia non extenditur, nisi in ipsa caueatur. Ext. 267.70
Constitutio ad præterita quandoque extenditur. Extrauag. 362
Constitutio antiqui iuris declaratoria, an trahatur ad præterita, si consuetudo & communis opinio prudentum erat in contrarium. 66.70
Constitutio auaritiæ an habeat locū in electo ad regimen cuiuslibet ecclesiæ & administrante ante confirmationem, & quid de Imperatore electo. 88.50
Constitutio capitur dupliciter. 80.30
Constitutio, cupientes. an habeat locum in ecclesia subiecta metropolitano schismatico, vel à Sarracenis capto. 114.40
Constitutio, cupientes. non habet locum in causa pendente coram ordinario, quam Papa ad se reuocauit. ibidem. 70
Constitutio, cupientes. non habet locum in dignitatibus ecclesiarum cathedralium vel regularium, quę sunt sub epo, abbate, vel priore. ibi.
Constitutio & sententia differunt. 213.30
Constitutio generalis posterior non tollit priorē specialem. 630.70
Constitutio generalis multipliciter cognoscitur. 832. 50
Constitutio, licet canon. an habeat locum in dignitatibus. 106.30
Constitutio, licet canon. an habeat locum in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium. ibid.
Constitutio, licet canon. an habeat locum in ecclesia parochiali, quæ desit habere parochianos. ibidem. 30
Constitutio noua an extendatur ad pendentia tempore constitutionis. ibidem. 70
Constitutio noua ligat post duos menses à tempore publicationis. 49.10
Constitutio pœnalis loquens in vno casu, an extendatur ad alium casum similem & communiter parificatum. 161.60
Constitutio principis noua, an tollat statutū episcopi continens id quod ius commune. 10. 40
Constitutio publicata post duos menses ligat. 475. 70
Constitutio vnde dicitur. ibidem.
Constitutio quid sit. 10. 4
Constitutio, vt circa. an afficiat adhærētes. 86 30
Cōstitutio pœnalis quādoq. extendi pōt. 161
Constitutio propter identitatē rationis est prorogabilis. Extra. 310. 10
Constitutio secunda primā reuocat etiam non facta mentione. Extra. 8.70
Constitutionem Papalem violans periculo se subijcit. 221.60
Constitutio ecclesiæ ligat occulta. Clem. 269 10.
Consulens fraudulenter obligatur ei contr. quē consulit. Clem. 92.60
Consuetudo contra ius reprobans consuetudinē induci potest. clem. 53.70
Consuetudo quid est Clem. 130 60
Consuetudo de non residendo in prioratibus nō valet. Clem. 211.60
Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda Extra. 181.40
Consuetudo immemorialis per quid cognoscitur. Extrauag. 278.60
Consuetudo dicitur ius vtentium moribus approbatum. Extra. 180 70
Consuetudo diuersa nomina habet. Ext. 272.10
Consuetudo potest quandoque beneficia conditionare. Extrauag. 241 70
Consuetudo pauca crimina episcopis reseruat Extrauag.
Consuetudo in confirmatione attendit Extr. 23.
Consuetudo dat iurisdictionē. 266.70. & 315.70
Consuetudo leges interpretatur. 410.40
Consuetudo quando debeat esse præscripta. 63.
Cōsuetudo quādo dicatur rationabilis. 13.10
Consuetudo ecclesiæ Romanę quādo sit sequēda.
Consuetudinis descriptio. 61.70
Consuetudine de optando stante, an possit capitulum præfigere certos dies ad optandum. 64.60
Cōtemnere nō dicitur qui nō interpellat. 122. 40
Contigua quæ sunt. 242.10
Contigua quæ dicitur. 579.70
Contractus celebratus in ecclesia valet. 586.70
Contractus in ecclesia celebrari non debent. ibi.
Contractus sunt duplices. Extra. 362.20
Contrariorum non semper est eadem disciplina. Clem. 308.30
Contumax in non veniendo non appellat: secus si est contumax in non parendo. Clem. 100. 30
Cōtumax verus & cōtumax fictus quis est. 100.50
Contumax potest excommunicari & contra eum sententia diffinitiua ferri. 228.10
Contumacem facit quandoque partis requisitio etiam vnica. Clem. 196.10
Contumacia est triplex. Clem. 100.30
Contumax in vno actu iudicij, an sit citandus ad alios actus. 336.60
Contumax manifestus quis dicitur. 721.70
Contumax multos offendit. 434.60
Contumax præsumptus quis dicitur. 721.70
Contumax qualiter puniri debet. Extra. 175.20
Conuenticulas facere an liceat. Extrauag. 71.70
Copula coniungit diuersa. Extrauag. 14. 30. & 140. 20
Copulatiua omnium copulatorum existentiam exposcit. Extra. 16.20
Copulatiua requirit concursum copulatorū. Extrauag. 126.70
Conuersi an possint præscribere ius eligendi. 159. 70
Conuentus in causa summaria, an possit reconuenire in causa plenaria. Clem. 337.50
Confessus religioso priuilegiato, non tenetur iterum confiteri sacerdoti proprio Clem. 190. 10
Cordigeri possunt dici habere aliquid proprium. Clem. 323.40
Cordigeri non sunt obligati ad obseruationem omnium consiliorum Euangelij. 762.20
Cordigeris est permissus triplex viuendi modus. 763. 40
Corona, tonsura, & rasura differentes aliqualiter quid in clericis repræsentant. Cle. 155.30
Corona triplici coronatur rex Romanorū. 121.50
Corpus Christi sumere determinato tempore tenentur omnes quantumcunq; perfecti. & ipsum adorare. Clem. 277.60
Corpus Christi etiam ad defunctos transfertur. Clem. 242.70
Corpus humanum non recipit æstimationem. Extrauag. 282.60
Corpus humanum propter iustitiam exercendam varijs pœnis subijci potest. Extra. 284 60
Corpore det pœnas qui caret ære malus. Extrau. 360. 20
Corporalia per spiritualia reguntur. Extr. 110. 0
Corrigenda non sunt iura per subauditiones & repetitiones tacitas. 318. 10
Correctio sit moderata. Extra. 61.20
Corrigere & corripere differunt Clem. 278
Corrumpit iustos homines consortia malorum. Extrauag. 72.70
Creditur quandoque vni soli, & in causa propria Clem. 95.40
Crimen læsæ maiestatis quid est. 129.60
Crimen perduellionis quid est. ibidem
Crimina occulta ligantur per constitutionem ecclesiæ militantis. Clem. 268 60
Crimen an probetur per instrumentum. 559.60
Crimen mere ecclesiasticum impedit condemnationem iudicis secularis. 640. 20
Crimen probari potest per instrumentum. 759
Crimina excepta sunt tria. 348.70
Crimina morte extinguuntur. 624.60
Crux Christi ex quattuor lignis composita fuit. Clem. 9.10
Culpa sua quis incidit in casum propter quem nō fecit quod facere debuit, an sibi imputandum sit. 823 40
Cultui diuino renuntiari non potest. Ext. 166.70
Cupiditas omnibus præsertim religiosis mendicantibus est præcludenda. Extra. 300.70
Cura animarū habetur in duplici foro. Extra. 243
Cura duplici foro exercetur. Extra. 248.10
Curati vt plurimum non sunt ita litterati vt religiosi. Extra. 191.70
Cura animarum an possit conferri non existenti in sacris. 440.40
Curati an possint excommunicare. Ext. 250.60
Curatus nondum presbyter suis parochianis potest dare licentiam alibi sacramenta recipiendi. Clem. 289.50
Curam insolidum possunt plures in eadem ecclesia habere. Extra. 47.60
Curandum est de subditis. Extra. 214
Curiales cum non sint peregrinantes, an possint indulgentias mereri. Extra. 350.10
Curiosus quis dicatur. 197.60
Custos ecclesiæ vacantis, an faciat fructus suos. 105. 60

D

Damni & iniuriæ petitio diuersa est. 259.60
Dare nemo potest quod non habet. 256.50
Dantes & recipientes quandoque æqualiter puniuntur. Extrauag. 339 60
Datæ tempus inspicitur. Clem. 33.40
Debeo debes necessitatem importat. Clemen. 213. 50
Debitum quid est. Clem. 194.70
Decem dies qui dantur ad appellandum, cur

 sunt

runt à tempore prolationis sententiæ. 330
Decendium ad appellandū currit de hora in horam. Ext. 274.40
Decet, concernit honestatem. Cle. 287.60
Decima an possit per laicum dari episcopo. Clement. 176.40
Decima beneficiorum solui debet in pecunia. Clement. 198.30
Decima debetur de oblationibus. Clem. 197.60
Decimæ papalis quæstio an debeat tractari de plano. Clem. 87.30
Decimæ de nutrimentis animalium non sunt à leprosis soluendæ. Cle. 195
Decimas soluere vtrū omnes teneātur. Cle. 87.50
Decimarum collectores à quibus deputantur. Extrauag. 13.40
Decima integra exigi non potest à rustico cuius seges est destructa. Extrauag. 270.60
Decima de quibusdam fructibus non debetur. Extrauag. 275.10
Decimarum beneficialium collectores an habeāt aliquam compulsionem. Extrauag. 272.50
Decimæ an debeantur ex præcepto. 538.30
Decimarum quarta in certo casu debetur episcopo. 754.10
Decimarū quatuor gña olim soluebātur. 538.70
Decisiones rotæ an faciant ius. Extrau. 3.40
Declarans non dicitur ius nouum edere, sed antiquum declarare. 540.50
Decretalis, Exijt. debet vt reliquæ in scholis legi. 772. 60
Decretum an afficiat ignorantes. 90.70
Decretum appositum in gratia conditionali, suspenditur in euentum conditionis. 51.50
Decretum Papæ ligat ignorantes. 487
Decretum quid sit. 520.60
Decretum multis modis dicitur. Clem. 118.40
Decretum Papæ afficit ignorantes. Clem. 169.10
Decretum quando dicatur irritans. Clem. 167.60
Defensor quis dicitur. Clem. 294.70
Defendere an teneatur quis vicinum. 718.50
Defendere licitum est non tantum personam, sed etiam bona. 718
Degradatio qualiter fiat. 611.70
Degradatio qualiter debeat fieri, & quot episcopi debeant esse præsentes. 691.60
Degradatus an gaudeat priuilegio canonis, si quis suadente. 692.10
Degradatus conficit verum corpus Christi. 692
Dei genitrix est pro peccatoribus sedula oratrix. Extrauag. 316.30
Dei filius est vnicus: nec possunt esse plures. 850
Delegatus à Papa an possit cognoscere & pronūtiare locum esse insignem. 38.60
Delegatus ab alio quam à principe, an possit post litem contestatam subdelegare. 281
Delegatus ab inferiore à principe habēs speciale mandatū subdelegādi, subdelegare pōt. 241.40
Delegatus ab inferiori à Papa vt aliquid exequatur in certo loco, si non potest exequi in illo loco: non potest in alio loco exequi absque nouo mandato. 241.10
Delegatus ab ordinario, an debeat habere expensas. 44.40
Delegatus ordinarij locum non mutet sine nouo mandato. 242.60
Delegatus & procurator diuersimode causam occupant. 236.10
Delegatus habens beneficium sufficiens, an possit petere expensas. 44.30
Delegatus in causa sui episcopi potest vt suspectus recusari. 40.30
Delegatus inhabilis ex defectu qualitatis requisitæ, si procedat partibus non excipientibus, an valeat processus. 38.10
Delegatus multipliciter iurisdictionem habere denegatur. 243.60
Delegatus Papę, an possit ad cautelam absoluere. 704. 70
Delegatus potest cognoscere an sua sit iurisdictio. 244.10
Delegatus potest ecclesiam interdicto supponere. 680.20
Delegatus quare reuocat subdelegatum re integra & procurator nō reuocat substitutū. 284.50
Delegatus suspectus antequam se intromittat, delegare potest. 231.40
Delegatus vnus sine alio non procedit si causa pluribus est simpliciter commissa. 627.40
Delegatus etiam à Papa quandoque subdelegare non potest. Clem. 69.10
Delegati & conseruatores differunt in multis. 244. 40
Delegati iurisdictio non probatur sine scripto. 622. 70
Delegatio iuris & delegatio Papæ æquiparantur quo ad subdelegationem. 266.40
Deliberatoriæ an sint reo dandæ in causis summariis. Clem. 335.30
Deliberatio in agibilibus est necessaria. 160
Delictum cōmissum ab vno ex pluribus, si ignoretur delinquēs, qualiter debeat puniri. 124.40
Delictum prælati in omittendo præiudicat ecclesiæ. 292.50
Delinquens an sit de necessitate ad delicti locum remittendus. Clem. 134.70
De medio, intelligitur, id est, de hac vita. 518
Democritus semper ridebat. Extrauag.
Denuntiare an quis teneatur. Extrauag. 360
Denuntiatio excommunicationis non reddit quē excommunicatum. 737.70
Desertus locus quis dicitur. 253.50
Deus neminem vult perire. 586
Deus omnia facit vel fieri permittit. Clem. 470
Deus incarnari ante peccatum non fuisset conueniens: nec statim post peccatum: nec ad finem sæculi debuit incarnatio differri. Clem. 8.30
Deus in principio & non in principijs creauit cęlum & terram. 811.60
Dei genetrix est pro peccatoribus sedula oratrix 316. 30
Deus est via, veritas & vita. Extrauag. 140.70
Deum videre per essentiam nulla intellectualis natura potest. Clem. 275.60
Deum in negotiis nostris habere debemus præ oculis. Extrauag. 302.20
Diabolus leoni rugienti comparatur. Extr. 219.
Diabolus contra cordigeros concitauit æmulos. 760. 20
Diadema, sertū, & corona differunt. Cle. 119.20
Dies solennes in quibus Papa facit processus generales. Clem. 84.40
Dies pro quiete dandus est longum iter facturo. 116. 20
Dies solemnes sunt tres. Extrauag. 217.70
Dies de se mali non sunt. Extrauag. 98
Dieta qualiter computanda est. 41. 70
Dieta an debeat computari secundum computationem legalem vel vulgarem. ibidem
Dieta in actione reali qualiter debeat computari. 39. 40
Diffamari quid est. Clem. 71.60
Differre non dicitur qui impeditus est. 91.10
Digitus non est membrum, sed officium membri. 654.60
Dignitas & persona differunt. 25.40
Dignitas, personatus, & officium in quo differunt. 57.70
Dignitas quid est. 36 70
Dignitas vel personatus, an possit obtineri per illum qui patitur defectū in ordinibus. 210. 60
Dignitates duas nullus debet tenere in eadem ecclesia. 58.60
Dignitas & personatus parum, aut nihil differūt. Extrauag. 237.70
Dignitas per quid discernitur. Extrauag. 26.40
Dignitatis auidus à vitiis non abstinet. Ext. 24.70
Dignitates ecclesiasticæ sunt temporalibus digniores. Extrauag. 61.50
Dignitas an possit tolli de ecclesia, & per quem. Clem. 176.60
Dignitatum pluralitas facit quem inhabilem etiā ad minora beneficia. Clem. 163.70
Dignitati defertur in pœnis. Cle. 298. 70
Dilationes appellati prosunt appellanti. Clem. 248. 50
Dilatio quid est. Clem. 145. 30
Dilationes iuris, an possit iudex abbreuiare vel prorogare. 219
Diœcesis fines non præscribuntur. 192.30
Diœcesis est parochia episcopi. Clem. 289. 60
Discordia est extinguenda, & pax conseruanda. Extrauag. 216
Discordia est mater litium. Ext. 216.70
Disiūctiua pro parte vera est tota vera. Ext. 59.50
Dispensatio legitima quæ dicitur esse. Ext. 37. 50
Dispensatio quid est. Ext. 36.60
Discretio omnium virtutum est mater. 587. 20
Dispendiū & cōpendiū differūt 20. 50.& 339.60
Dispensare an possit episcopus sine consensu capituli. 163.60
Dispensare an possit episcopus vt filius obtineat beneficium patris. 216.40
Dispensare an possit episcopus in duobus curatis. 220.40
Dispensare nō potest episcopus vltra septennium cum curato super non promotione ad sacerdotium. 165
Dispensat episcopus in curato & simplici. 220.70
Dispensatio ad duo vel plura, tantum tria comprehendit. 219.50
Dispensatio non exhibita in termino per ordinarium præfixo, potest exhiberi post terminum: & impedit collationem alteri fieri. 262
Dispēsatio nō tribuit nouū ius in beneficijs. 26.30
Dispensatio nulla vel minus sufficiens sunt paria. 262. 30
Dispensatio super ætate, an possit fieri per episcopum, & super prorogatione anni dati ad promouendum. 167
Dispensationem exhibere coguntur dispensati. 262 60
Dispensationes debent stricte interpretari. 262.20
Dispensatus ad duo incompatibilia in diuersis diœcesibus, cui episcopo teneatur fidem facere de dispensatione legitima. 262.40
Dispensatus ad duo non potest vnum vel ambo cū alio vel aliis permutare. 263.40
Dispensatus super non promotione in qua scientia debet studere. 164.50
Dispēsatus vt possit pcipere fructus in absentia, non habet distributiones quotidianas. 429.70
Dispensato super non promotione ad sacerdotiū fauore studij, an sufficiat studere in grāmatica vel theologia, siue iure ciuili aut canonico. ibi.
Dispensandi potestas, an possit quæri per consuetudinem. 164.
Dispensatio ad duo, de duobus primis intelligitur. Clem. 162
Dispensatio quid est. Cle. 157.70
Dispensatio super duobus beneficiis, intelligitur de duobus primis. Cle. 162. 50
Dispensationem impetrans an teneatur de beneficiorum qualitate mentionem facere. Cle. 160
Dispensatio super beneficiorum pluralitate à quo fieri potest. Extrauag. 26.70
Dispensans super beneficiorum pluralitate an sit tutus à periculo animæ. Ext. 24.50
Disputatio vtilis est. Extrauag. 122
Dispensare vnde dicitur. Ext. 344 20
Dispensatio quare fieri debet. Extra. 230.50
Dispensationem facile obtinet qui multis qualitatibus pollet. Extrauag. 248.70
Distributiones quotidianæ quibus personis debeantur. 165
Distributiones quotidianæ quid sint. 429
Distributiones quotidianæ quandoque consistūt in potu & pane, qñq; in aliis rebus. Ext. 168
Distributiones sunt, quæ actu distribuuntur. Extrauag. 271.10
Distributiones quotidianæ de quibus bonis capiuntur. Extrauag. 271.10
Ditio est æquiuocum. Extrauag. 119.50
Diuisio non tollit legatum, nec pignoris obligationem. Extrauag. 93.20
Districtus facile variantur. Clem. 30.60
Diuisio materiam reddit faciliorem. Cle. 314.30
Diuitiæ quandoque sunt causa Dei relinquendi. Extrauag. 254.60

Doctor

Doctor monachum audientem leges, vel physicā de scholis suis expellere debet. 657
Doctor qualiter debeat se habere circa scholares. 3. 40
Doctor vnde dicatur. ibidem
Doctores & episcopi habent iurisdictionem in scholares & insolidum. 612.70
Doctoratus quid est: & an per ipsum character imprimatur. Clem. 260.70
Doctoratus & alij gradus à quibus conferri possunt. 261.10
Doctoratus & magisterium sine peccato postulari possunt. Clem. 260
Dolus plus punitur quàm culpa. 151
Dolus præponderat culpæ. 300.60
Dolosa persuasio plus est quàm violenta. 112
Domestici in fraudem assumpti non gaudent priuilegio domesticorum. 685.70
Domicilium an possit haberi in pluribus locis. 213. 60
Domicilium clerici in dubio vbi præsumitur. Extrauag. 29. 20
Domicilium in limitibus duarum parochiarum cui ecclesiæ debeat iura parochialia. 578.50
Domicilio potest quis carere. 534.60
Domicilia plura potest quis habere. 534.20
Dominus suam rem quandoque in alium non potest transferre. 48.10
Domina de adulterio accusata seruos manumittere nequit. 264.70
Dominium rerum ecclesiasticarum apud quem sit. 412.10
Dominium rerū quibus fratres minores vtuntur est penes Papam. 765
Dominus inuitis subditis non potest se alteri subijcere. Extrauag. 200
Dominia iure primæuo non erant distincta. Extrauag. 214.30
Dominium aliquarum rerum fuisse penes Christum, auctoritate diui Augustini comprobatur. Extrauag. 167.40
Dominium an transferatur ex inutili contractu. 422. 70
Dominium quale quæritur per vsucapionem, & præscriptionem. 781.70
Dominium est duplex. Extrauag. 213.20
Dominium rei an possit domino suo tolli. Extrauag. 214.70
Dominium legale vel humanū quale est. 213.70
Dominus habet agrum, vineam, domum etiam amplam. Clem. 204.70
Domum intrans animo furandi, an statim teneatur furti. Clem. 209.50
Domum alterius ingrediens, iniuriam facit. Clem. 35. 50
Donata per fideles, per solum Papam possunt alterari. Clem. 219.70
Donare nequit habens administrationem etiam liberam. Extrauag. 159.60
Donatarius est ad antidora obligatus. Extrau. 205
Donatio Constantini facta ecclesiæ Romanæ an potuisset per successorem reuocari. Cle. 122.70
Donatio causa mortis non continetur sub generali verbo donationis. 817.40
Dormiendo aliqua agi possunt. Clem. 279.60
Dos mulieris non confiscatur confiscatis bonis mariti. 634.70
Dos sine matrimonio esse nō potest: sed bene matrimonium sine dote. 814.10
Dubitatio probabilis, an quis sit eligendus: vel postulandus. 67.30
Dubia declarare summi Pontificis est. Ext. 281.30
Dubitationes sunt amputandæ. Extrauag. 261.40
Dulia & latria qualiter differunt. 260.50

E

Ecclesia an potuisset ita bene formari per vndas fluentes, Christo viuente, sicut Christo mortuo. Clem. 9.70
Ecclesia mater nostra. Clem. 6.50
Ecclesia non moritur. Clem. 79.10
Ecclesia quæ non est prosecuta appellationē intra biennium, an indigeat restitutione. Cle. 80.60
Ecclesia vacans vniri & donari pōt. Cle. 175.60
Ecclesia quare est vna. Clem. 274.50
Ecclesia quid comprehendit in Clem. 1. de sen. excom. Clem. 307.50
Ecclesia metropolitana an dicatur matrix quo ad interdictum prouinciæ. Cle. 307.60
Ecclesiæ carenti populo tantum, vel clero tantum, an prouideri possit de episcopo sine Papæ licentia. Cle. 49
Ecclesiæ dominium apud personas ecclesiasticas tantum est. Extrauag. 194.30
Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices. Clem. 239. 50
Ecclesiæ bona propter delictum prælati non confiscantur. Cle. 269.70
Ecclesiæ excessiuę & ædificia fratribus Minoribus interdicuntur. Clem. 328.70
Ecclesiæ possunt effici de mensa prælatorum multis modis. Cle. 285.70
Ecclesiam patroni laici legatus conferre non potest: sed bene Papa. Cle. 161.60
Ecclesia Romana per quos fuit instituta adaucta & conseruata. Extrauag. 219.50
Ecclesia vnicum caput habet. Ext. 211.70
Ecclesia per vestes Christi congrue significatur. extrauag. 206.30
Ecclesia fidelium congregationem comprehendit. Extrauag. 340
Ecclesia quando dicitur collegiata. Ext. 267.10
Ecclesia non est reconcilianda propter pollutionē occultam. 578.70
Ecclesia polluta quare debet reconciliari. ibidē.
Ecclesia an sit reconcilianda si aliquis in illa occidatur absque sanguinis effusione. ibidem
Ecclesia debet reconciliari, licet sanctus vir ibidem occidatur. 579.50
Ecclesia quando dicatur spectare pleno iure ad monachos. 671.60
Ecclesia dicitur mater nostra. 670
Ecclesia non cedit iura sua sine decreto. 521.70
Ecclesia parochialis alicui conferri non debet, nisi quatuor concurrant. 440
Ecclesia multis nuncupatur nominibus. 578.60
Ecclesia Romana est mater, nutrix & curatrix aliarum. 581.60
Ecclesia Romana quare dicatur sacrosancta. 4.40
Ecclesia potest priuare aliquem officio patrocinandi. 721.30
Ecclesia in loco non exempto sine licentia diœcesani ædificari non potest. 754.40
Ecclesiæ appellatione venit monasterium. 264.60
Ecclesiæ cathedralis nomen sancti in litteris ad beneficia exprimi non debet. 436.
Ecclesiæ vacanti debet episcopus deputare deten sorem. 519.70
Ecclesia vna est in plura mēbra dispersa. Ext. 9.50
Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona. Extrauag. 32.60
Ecclesia Romana dicitur sancta, & sacrosancta. Extrauag. 70.60
Ecclesia viris litteratis permaxime indiget. Extrauag. 27.40
Ecclesiæ iura per duo depereunt. Extrauag. 30.10
Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus. Extrauag. 168.60
Ecclesiæ ministerium vituperatur, si per clericos mendicatur. Extrauag. 38.20
Ecclesiam gladio prælatus vtroq; tuetur. Ext. 64
Ecclesia est catholica. Extrauag. 203.40
Ecclesia quare dicitur apostolica. Ext. 203.60
Ecclesia est vna. Ext. 203
Ecclesia est sancta. ibidem. 10
Ecclesia est archę Noe comparata. Ext. 205
Ecclesia Tholosana fuit olim suffraganea Narboń. ecclesiæ. Extra. 255.40
Ecclesia vna quandoq; fit mater de filia. Ext. 256
Ecclesia Tholosana quantum habuit in redditibus. ibidem
Ecclesia est vnum ouile. Ext. 207.50
Ecclesiæ vniuersalis regimen est Papæ creditum. Extrauag. 180
Ecclesiæ vniuersalis regimini Papa præsidet. Ext. 187. 40
Ecclesiæ cuiuslibet status est per Papam attendendus. Extrauag. 259.20
Ecclesiæ sponsus prælatus dicitur esse. ibidem.
Ecclesiæ viduatæ præficiendus in multis debet esse commendatus. Extrag. 259.60
Ecclesiam non scindunt qui ab vnitate capitis se subtrahunt. Extraua. 206.40
Ecclesijs multum officit indignitas prælatorum. Extrauag. 235
Edictū de matrimonio est ꝓhibitoriū. Ext. 361.10
Edictū de ꝓcuratoribus est prohibitoriū. 279.70
Edictum de testibus & de matrimonio est prohibitorium. 280.60
Editio rationis per quas actiones petit. Cle. 281.70
Electus administrans ante confirmationem, an sit priuatus ipso iure, vel per sententiam. 89.30
Electus an possit ꝓsequi electionē suam ex multiplici iure eligentium. 248.50
Electus an possit sine nota ambitionis prosequi suam electionem. 115.20
Electus an post consensum possit sine superioris auctoritate renuntiare electioni suæ. 150
Electus adstrictus venire ad curiam per c. cupientes. tenetur venire etiam si aduersarij sui non veniant. 117.50
Electus & confirmatus à cuius confirmatione est appellatum, vtrum incurrat pœnam. 88.50
Electus habens petere quamcito commode potest confirmationem suæ electionis, qualiter debeat se habere. 115.
Electus in certis casibus potest administrare ante confirmationem. 183.70
Electus non petens confirmationem intra tres mēses post præstitum consensum, cadit ab electione sua ipso iure. 92.30
Electus non valens habere copiam Papę vel auditoris intra tempus in constitutione, cupientes. præfixū, an liberetur semel ꝓtestādo 118.40
Electus si obijciat opponenti ꝙ tempora constitutionis, cupientes. non seruauit, & opponens hoc idē opponat electo: de qua obiectione primo discutietur. 113.40
Electo priuato iure suo ideo quia constitutionem cupientes. in aliquo non seruauit, an reuertatur electio ad capitulum. 120.20
Electoribus Imperatoris non est præfixum certum tempus ad eligendum. 380.60
Electio abbatissæ facta in concordia, vel à duplo maiori parte, debet confirmari secundum formam cap. fin. de elec. 182.30
Electio ad quos spectat de iure communi. 101.50
Electio an possit fieri in loco interdicto. 79.50
Electio an sit semper proferenda per vnū. 389.10
Electio an sit nulla, si aliquis de eligentibus erat excommunicatus. 96.40
Electio communis per quem debet fieri. 142.20
Electio facta per episcopum compromissariū per hæc verba, Nos talis episcopus compromissarius, &c. an valeat. 390.40
Electio Imperatoris per quos debeat fieri. 380.30
Electio in canonijs & alijs beneficijs inferioribus an possit fieri secundum formam capituli, si cui eligendi. 145.40
Electio in canonijs facta per singulares consentus valet. 141.40
Electio mandantis an dicatur facta in discordia contradicente canonico excommunicato vel suspenso. 147.10
Electio monialium an possit fieri secundum formam capitu. cum dilectus. de electio. in antiquis. 184.70
Electio monialiū cōtinet decem specialia. 187.50
Electio Papæ vbi fiet si in mari moriatur. 79.30
Electio per compromissum potest impediri per vnum solum. 835.40
Electio per viam scrutinij, & electio per viam cōpromissi quandoque participantur. 185.60
Electio præsentata procuratori generali electi intra tempus debitum, an excuset electores à pœna. 184.30
Electio quando dicitur concors. 221.30
Electio quid sit. 65
Electio religiosi non mendicantis facta per minorem partem capituli priuata maiori parte potestate

potestate eligendi an valeat. 147.50
Electio secunda facta non cassata prima in litigiū deducta, est nulla. 339.70
Electioni monialium an possit opponi nullitas voti. 181.40
Electione imminente an sint absentes vocandi. 74. 50
Electiones monialium non possunt ratificare per accessum, quando omnes partes sunt pares in numero vocum. 184
Electionū diuersitas ecclesias damnis afficit. 408
Electio secunda an fieri possit prima non cassata. Extrauag. 195.30
Electio an impediatur propter beneficiorum incompassibilitatem. Extra. 246.20
Electio cassatur, & postulatio repellitur. Extraua. 263. 20
Electio prælati per quem fiet si nullus de capitulo sit in sacris. Clem. 63.50
Electio fieri & matrimonium contrahi per procuratorem potest. Clem. 146
Electione cassata quandoque indistincte ius ad eligentes reuertitur. Clem. 330.70
Electiones non possunt alternatiue fieri. Clem. 229. 50
Electo in præpositum ante confirmationem in curia moriente, non dicitur præpositura in curia vacare. Clem. 103.10
Eleemosyna est triplex. Clem. 246.10
Eleemosynam facere an sit monachis permissum Clem. 156.50
Eleemosynaria, hospitale, & domus Dei idē sunt. Clem. 161
Eleemosynariæ non possunt in titulum conferri. Clem. 218.60
Eleemosyna nō est de alieno faciēda. Ext. 147.40
Eligere habens taxationem decimæ vel residuum intra decem dies si vnum elegerit, licet adhuc intra tempus existat, variare non poterit. Extrauag. 14.50
Eligendi potestas est duplex. Clem. 55.30
Eligentibus compromittentibus currunt electionum tempora. Clem. 145.70
Eligentes qui non præsentant electionem intra tēpus debitum, qua pœna puniantur. 124
Eligere an & quando dicatur quis vnam ex pluribus actionibus sibi competentibus. 149
Eligere vel optare habēs an possit variare. 29.40
Eligi an possit secularis in episcopum ecclesiæ regularis. 154.20
Emendæ possunt ab excommunicatis recipi. Extrauag. 299
Emptor rei debentis seruitutem an aget quanto minoris. 814.10
Episcopus an possit committere specialiter collationem alicuius beneficij vacaturi. 225.30
Episcopus an possit committere alicui specialiter vt conferat certum beneficium cum vacabit. 253. 70
Episcopus an & quando dicitur interesse in cap. vt prælatus. vel, vt canonicus. 419.30
Episcopus est in capitulo aliquando vt canonicus, aliquando vt episcopus. 418.70
Episcopus ex iusta causa potest de iure vnius ecclesiæ alteri dare. 519.40
Episcopus habet tuitionem, curam & gubernationem pupillorum, viduarum & peregrinorū per alium. 846.60
Episcopus iurans an teneantur tangere Euangelia. 85.20
Episcopus non incurrit aliquam pœnam suspensionis etiam à fructibus beneficiorum, nisi de ipso expresse caueatur. 173.
Episcopus per quæ cognoscitur esse in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus. 415.70
Episcopus potest facere statutum. 14.50
Episcopus qui iniuste & scienter facit se in episcopum consecrari, perdit beneficia priora. 457. 50
Episcopus quo ad iurisdictionem episcopalē habet intentionem fundatam de iure communi. 265.50
Episcopus si non suum subditum ordinet, tenet ordinatio. 810.40
Episcopus solus clericum hæreticum degradare potest. 611.70
Episcopi an grauius puniantur quàm inferiores. 227. 50
Episcopi habēt multa priuilegia à iure communi eis concessa. 686.70
Episcopi in regno Franciæ extra septa sua nō possunt delinquentes capere. 267.70
Episcopi quandoque maximi pontifices appellātur. 11.60
Episcopo excommunicato capitulum beneficia non confert. 221.40
Episcopo excommunicato an officialis possit de causis cognoscere. 221.70
Episcoporum horæ quibus benedicere possint populum. 671.30
Episcoporum officium in quibus cōsistit. 713.30
Episcopis dare coadiutores ad solum Papam spectat. 489.10
Episcopatus non dicuntur vacare in curia Romana. 431.70
Episcopus cum ecclesia cathedrali habet coniunctionem maiorem, quàm cum alijs Ext. 200.70
Episcopus nullius ecclesiæ esse potest. Clem. 50.30
Episcopus iniuriam ecclesiæ potest vindicare sed non propriam. Clem. 92.40
Episcopus an possit præscribere facultatē alienandi res ecclesiasticas sine consensu capituli. Clem. 175. 30
Episcopus non auctorizat in facto proprio. Clem. 176. 30
Episcopus capitulo suo donare potest de his quæ spectant ad mensam. Clem. 176.60
Episcopus restringens potestatem curatorum an restringat potestatem fratrum circa confessiones priuilegiatorum. Clem. 190.20
Episcopus charitatiuum subsidium potest exigere Clem. 285.
Episcopus audiens missam à male ordinato, non dispensat cum eo. Clem. 313.70
Episcopus quomodo in duabus dignitatibus dispensare potest. Clem. 161.70
Episcopi in diœcesibus alienis celebrātes an possint vti pontificalibus. Clem. 292.60
Episcopi iurantes an sacra tangere debeant. Cle. 121. 70
Episcopi dicuntur antistites. Cle. 186.60
Episcopi an possint iura episcopalia remittere. Clem. 220.10
Episcopi officium quādoque per litteras Papæ excitatur. Clem. 164.70
Episcoporum & non inferiorum est permutationibus auctoritatem præstare. Cle. 178
Episcopatu sequestrato confert sequester beneficia ad collationē episcopi spectātia. Cle. 107.60
Episcopus non sit litigiosus. Extra. 139.60
Episcopus est triplex, scilicet originis, domicilij, & beneficij. Extra. 46.40
Episcopum facit non nomen sed vita. Extr. 27.70
Episcopi tantum possunt quantum Papa quo ad ea quæ sunt de consecrationis efficacia. Extrauag. 57.20
Episcopi sententiam excommunicationis canonis incurrere possunt. Extra. 75.60
Episcopi sunt ad canonum obseruantiam adstricti. Extrauag. 73.70
Episcopatus Papa solus diuidit. Extra. 51.70
Episcopatus diuidere nullus potest præter Papam Extrauag. 55.40
Epistilium quid sit. 130.60
Errans in vno articulo si post abiurationem labatur in alio, non ob id dicitur relapsus. 624
Errans non consentit. Extra. 222.20
Errat qui aliud pro alio putat. Extra. 157
Errorum magistri qui dicuntur. Extra. 74
Error probabilis excusat à condemnatione expensarum in causa principali. 796.70
Error est consensui contrarius. 301.70
Errare est aliud pro alio putare. 837.50
Error opponitur consensui, & falsum pro vero approbat. Clem. 84.50
Error petitur reparari. 271.70
Errores multorum cordibus impressi nequeunt facile deleri. Extrauag. 317.10
Erubescimus sine lege loqui. Extra. 35.60
Et, de sui natura copulat diuersa Clemen. 368.50
Extrauag. 168.50
Essentia, substantia, & natura qualiter dicuntur in diuinis. Clem. 7.30
Euangelistæ quatuor aperto per animaliū facies figurantur. Clem. 90.40
Eucharistia vnde dicitur. Clem. 289
Eucharistia non est ad mortem condemnatis deneganda. Clem. 303.70
Euidens & manifestum differunt. 758.10
Ex qua. de si. pres. optime declaratur. 816.50
Exactio particularis multa habet incommoda. Clemen. 226
Exceptio firmat regulam Clem. 319.40
Exceptio quandoque personam iudicis, quandoque iurisdictionem contingit. Clem. 105.60
Exceptio quid est. Clem. 124.70
Exceptionum variæ species. ibidem
Exceptio dilatoria non probata coram iudice à quo, probari poterit corā iudice ad quē. 722.40
Exceptio & defensio qualiter differant. 321
Exceptio dicitur legitima quæ non eliditur replicatione. 840
Exceptio peremptoria quæ est. 320.70
Exceptio si allegetur impertinens, debet iudex interloqui super illa. 420
Excipientis potior est conditio in pari delicto vel causa. 844.50
Exceptio est de eo de quo regula. Extra. 151.40
Excommunicatio non fertur in locum. Ext. 63.60
Excommunicationis diuersi sunt modi. Extra. 157
Excōicati sunt exclusi à regno cœlesti. 157.40
Excomunicare potest laicus ex Papæ commissione. Extrauag. 10.40
Excommunicatus quo ad ecclesiam militantem, sæpe est absolutus quo ad triumphantem. Extrauag. 160
Excommunicatus est scribens ad excommunicatum. Ext. 174.70
Excommunicatio quid est. ibidem
Excomunicatio dupliciter opponitur. Cle. 125.60
Excommunicatio in qualibet parte litis opponi potest. ibidem. 126.20
Excommunicatio aliquando fertur in personam incertam. 737.70
Excommunicatio duos habet effectus. 297.20
Excommunicatio est mortis æternæ damnatio. 730. 60
Excommunicatio fulminatur contra glossantes decre. ex: & qui seminat. non ob. quibuscunque priuilegijs, cuius excommunicationis absolutionem sibi Papa reseruat. 772.70
Excommunicatio an multiplicetur multiplicato delicto. Clem. 183.70
Excommunicatio potest opponi in vim dilatoriæ & in vim peremptoriæ. Clem. 124.30
Excommunicatio canonis ligat occulta delicta. Clem. 252
Excommunicatio iteratur. Clem. 309.70
Excommunicationis definitio & diuisio. Clem. 124. 60.
Excommunicatus occultus non est in publico vitandus. Clem. 310.70
Excōicato præsente non licet celebrare. 309.50
Excommunicatus, qui ad ecclesiam militantem sæpe est absolutus quo ad triumphantem. Extrauag. 160.10
Excommunicatio degradatio, &c. non possunt cōpetere ex consuetudine. 230.30
Excommunicatus excommunicatur. Cle. 311.30
Excommunicatus ab homine à quo est absoluendus. Clem. 290.20
Excommunicatus per iudicem in loco iudiciali, an dicatur publice excommunicatus. Clem. 182. 60
Excommunicato præsente non licet celebrare. Clemen. 309.60
Excommunicatur quis ipso facto per clemētinas in. iij. casibus. Clem. 308.50
Excommunicatio lata contra episcopum ab officiali

ciali archiepiscopi, an valeat. 257.40
Excommunicatio lata sine scriptis, tenet. 705.30
Excommunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. 733.70
Excommunicatio licet extorta per vim vel metum, tenet. 298
Excommunicatio non est pœna sed medicina. 225. 10
Excommunicatio non fertur ab homine nisi pro contumacia. 222.30
Excommunicatio nõ fertur in collegium. 658.50
Excommunicatio non fertur ipso iure per hæc verba, sub anthemate prohibemus. 221.60
Excommunicatio non est feréda nisi putatur pro futura. 704.70
Excõmunicatio non debet ferri in capitulũ. 517
Excommunicatio non retrotrahitur. 749
Excommunicatio non conualescit per desertionẽ appellationis. 737.10
Excommunicatio non debet ferri in vniuersitatem vel collegium. 576.70
Excommunicatio potest opponi in vtroque foro. 726. 70
Excommunicatio potest ferri pro futuris culpis per viam statuti. 24.50. & 713
Excommunicatio quibus casibus fertur à canone. 246.70
Excommunicationis acceptio apertissimis documentis probari debet. 362.20
Excommunicationis sententia in quibus casibus dicatur nulla. 740.70
Excommunicationis sententia differt ab alijs sententijs. 705 70
Excommunicationem quandoque incurrit qui laicum offendit. 590.10.
Excommunicationem dicens iniustam, primitus absolui debet. 721.70
Excommunicationem quandoque incurrit qui laicum percutit. 101.60
Excommunicator excommunicato petenti tradat excommunicationis exemplum. 705.20
Excommunicatus an possit condere testamentũ. 727. 60
Excommunicatus an possit instrumenta conficere. 217. 60
Excommunicatus iniuste debet humiliter absolutionem petere. 297.40
Excommunicatus maiori excommunicatione an possit agere corã delegato vel ordinario 16.60
Excommunicatus minori excommunicatione potest iurisdictionem exercere. 139.10
Excommunicatus minori excommunicatione vel constitutus in peccato mortali potest eligere. 103. 60
Excommunicatus non sum si quis nomine meo percussit clericum nisi ratificem. 748.50
Excommunicatus non potest esse aduocatus, nec procurator, nec testis. 726.70
Excommunicatus potest iterum excommunicari 298. 30
Excommunicatus post appellationem legitimam potest licite celebrare. 710.50
Excommunicatus quare non potest impetrare rescriptum ad iudicem delegatum. 17.10
Excommunicatus tanquam actor in iudicio esse nequit. 361.70
Excõmunicati & infames in hæresi admittuntur in testes. 671.50
Excommunicati rescriptum quare nõ valet. 17.50
Excõmunicati sunt incapaces spiritualiũ. 362.70
Excommunicato præsente celebrans non contrahit irregularitatem. 742.50
Excommunicare quid est. Extra. 249.50
Excommunicatio, interdictum, & suspensio in diuersa feruntur. Extr. 256.60
Excommunicatio, degradatio, &c. nõ possunt cõpetere ex consuetudine. Ext. 250
Excommunicatio quando profertur, de qua intelligitur. Ext. 253
Excõmunicatio siue iusta siue iniusta timẽda est. Extrauag. 360.60
Excõmunicationis publicatio horribilis. Ext. 300
Excõicationis publicandæ modus. Ext. 300.40
Excommunicato fauentes puniendi sunt. Ext. 50
Excommunicari ne possint aliquibus quandoq; conceditur. Ext. 224.10
Executor est duplex. Ext. 198.46
Executores sunt duplices. Ext. 194.60
Executionis officium quibus personis potest committi. 245.50
Executor datus ad prouidendum, non potest inhibitionem generalem facere. 496.50
Executor habens potestatem cõferendi potest interdicere ei ad quem aliàs de iure pertinet cõferre. 496.50
Executor testamenti an possit deputari minor. 25. annis, vel mulier. 530.30
Executoris officium commissum sub nomine dignitatis, an transeat ad successorẽ in dignitate. 831. 30
Executorem ad prouidendum dando, videtur Papa ad ipsum vel ad se prouisionem reuocare. secus quando dat ad compellendum. 505.70
Executore mortuo an eius officium transeat in hęredem. 530 70
Executores gratiæ dicuntur delegati. 238
Executores litterarũ apostolicarum dicuntur delegati. 50 50
Executor ad gratias qualiter procedere potest. Extrauag. 54.10
Executio sentẽtię prompta debet esse. Ext. 126.50
Executor quis dicitur. Clem. 127.30
Executor Papæ beneficium ad Papam deuolutũ confert. Clem. 165 60
Executore Papæ negligente an collatio deuoluatur ad ipsum vel ad Papam. Clem. 160.70
Exercere se in actibus virtutum moralium an sit hominis imperfecti. Clem. 276.20
Exempti quandoque puniuntur per ordinarium. Clem. 305.30
Exempla diuina debent esse regula nostra. Ext. 70
Exemptus delinquens in loco non exempto conuenitur coram ordinario. 666 50
Exempti ordinarijs quãdoque subijciũtur. 420 70
Exempto monasterio: ecclesia, cœmeterium, hortus, areæ intelliguntur exempta. 667.70
Exempta ecclesia, & ipsius ministri videntur exẽpti. 681.50
Exemptio non probatur per illa verba, recipimus vos in speciales filios. 754.20
Exilij tres sunt species. Extra. 87.30
Ex non semper priuat. Ext. 30.70
Ex, quandoque priuat, quãdoq; ponit. Ext. 128.10
Exentera quid dicatur. Extra. 282.70
Exigere est ab inuitis extorquere. Ext. 318.30
Exigo multipliciter accipitur. 309.40
Expectanti primam vacaturam debetur aliquando secunda. 200.70
Expensæ quę fiunt in prosecutione electionis qualiter debeant fieri. 121.40
Expensæ necessariæ & vtiles quæ sint. ibidem.
Expensæ præstandæ reo per actorem non comparentem, quæ & quales sunt. 334.20
Expensæ qualiter petuntur. 407.70
Expensæ factæ in negotio electionis prosequendi an & quando & quo iure possint peti vel repeti. 129.20
Expensarum quædam fiunt in re, quædam extra rem. 298.50
Expensarum condemnatio post quam citationẽ fieri debet. 334.40
Expensas soluere non debet qui iustam litigandi causam habet. 296.40
Experior dupliciter accipitur. 187.70
Experientia est rerum magistra. 127.60
Experiri dupliciter sumitur. 28
Expressio quandoque nominatim fieri debet. Cle. 147. 30
Expressio beneficiorum non operatur dispensationem. 28.10
Extensio in constitutione pœnali quando possit fieri. 161.50
Extensio quando dicatur fieri. 210 30
Extorsio multa impedit. 146.60
Extunc, tempus extremum designat. 506.70
Extorsio liberalitatem nescit. Ext. 8
Extrauagantes qualiter, & vbi debent produci, si de eis dubitatur. Extrauag. 2.30 & 180.50
Ex tunc, extremum tempus significat. Cle. 225.10
Extrauagans quando dicitur indubitata. 179.50

F

FAbricensis quis dicatur. 735.30
Facies humana est ad similitudinem diuinæ pulchritudinis figurata. Extrauag. 284.50
Factũ idem est peccatũ & pœna peccati. Ext. 90
Factum à maiori parte an videatur factum ab omnibus. Extra. 363.30
Facti prosecutio quandoque non sufficit. Cle. 171
Falcidia est in bonis hæredis. Cle. 200
Falcidia non debetur de relictis pauperibus Extrauag. 338.30
Falcem in messem alienam mittere non debemus. Extra. 274.30
Fama est clericis necessaria. Extra. 239.70
Famam negligens crudelis est. Extra. 119.70
Fautor quis dicitur. Cle. 84
Fœmininum comprehenditur per masculinum. Clem. 194 60
Feria quid significat, & vnde dicitur. Cle. 245.60
Feriæ quotuplices sunt. & quibus possunt litigantes renuntiare. Clem. 335.60
Feriæ repentinę à solo principe indicuntur. ibid.
Feudum quid est. Clem. 231.10 ibidem. 70
Feudatarius quis dicitur. 131.10
Fictio non extenditur ad casum nõ expressum. Extrauag. 13.40
Fides est firmiter credenda. 148 30
Fides Petri non deficiet. Extra. 346.20
Fides catholica per mendicantes fuit illuminata. Extrauag.
Fidem promptam facere quid sit. Ext. 189.10
Fidelis in modico supra multa cõstituet. Ext. 260
Fideiussor an cẽseatur cõdemnatus debitore principali cõdemnato. 688.30
Figmenta varia quæ committuntur per episcopos ordinantes clericos. 211.70
Filiusfamilias & paterfamilias qui dicũt. 287.50
Filiusfamilias in quibus casibus potest esse in iudicio sine consensu patris. 313.60
Filius institutus in re certa non agit querela. 527. 30
Filius propter partem quibusdam criminibus punitur. 635.60
Filius liberatur à patris potestate eoipso q; pater commisit crimen læsæ maiestatis. 614.60
Filius viuente patre est dominus. 193.30
Filij non debẽt esse castigatores parentũ. 490.40
Filius in diuinis est patri coæternus. Cle. 7.50
Filius pro delicto patris, quandoq; punitur. Cle. 293. 60
Filius cuius pater rex erat tempore conceptionis, nõ autem tempore natiuitatis vel contra an potiatur priuilegio filij regis. Extra. 34.10
Fili' an possit ob patris crimina plecti. Ext. 85.50
Filij sanctorum non sunt qui loca sanctorum tenent. Extra. 9.40
Filij hæreticorum an perdant suam dispensationẽ propter hæresim parentum. Extra. 33.50
Finitum quando dicatur negotium. 302
Fletus vnius non fit risus alterius. Extra. 271.50
Fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. 449.10
Forma pecuniæ mutari censetur mutata eius substantia. Extra. 100.70
Forma rescripti ad beneficium cum priuilegio acceptandi. Clem. 45
Fornicatio simplex est peccatum mortale. Clem. 277. 10
Forum spiritale contentiosum habens quid exercere potest. Extra. 248.70
Fossa quid dicitur. Clem.
Fragmentum dicitur à frango. Clem. 233.70
Franciscus beatus prohibuit in extremis suam regulam glossari: & litteras apostolicas super ipsius relaxatione impetrari. 737.10
Fratres minores ad laborem potentes an laborare teneantur. 770.20
Fratres minores an possint habere aliquid proprij. 702.70

Fra-

Fratres pro confessionibus audiẽdis deputati an sint delegati vel ordinarij Extra. 219 10
Fratres prædicatores habere possunt aliqua in cõmuni Clem. 324 70
Fratres prędicatores possunt recipere & vendere bona illorum, qui suam religionem ingrediũtur. Cle. 316 10
Fratres minores an nihil proprij possint habere Clem. 321 60
Fratres minores an sint successionũ capãces. Cle. 325. 40
Fratres minores non possunt esse testamentorum executores Cle. 179 70
Fratribus minoribus optime per dominum Cardinalem datur doctrina per quam non v debũtur proprietarij, Clem. 324. 20
Fraticellorum error. Clem. 322 10
Fraus & mora purgantur. 167. 60
Fructus & reditus differunt. 305 30
Fructus beneficij vacantis sunt futuro successori reseruandi. 32 30
Fructus præbendarum in duobus consistũt. 42 20
Fructus & obuentiones differũt. Ext. 16. 40
Fructus vnius ecclesiæ possunt alteri applicari de consuetudine. Extrauag. 269 50
Fructus nõ omnes sunt decimabiles. Ext. 274. 60
Fructus quidam ecclesiastici sic liberi sunt, vt de illis ad placitum possit disponi. Ext. 275. 30
Fructus beneficiorum à Papa quandoque pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus reseruantur. Extrauag. 261. 30
Fucatus quid significat. Cle. 306 70
Fulminare excommunicationem & proferre differunt. 704. 60
Fundator ecclesiæ an possit statuere vt fructus illius ecclesię cum vacabit faciat suos. 104. 40
Funeraliũ nomine quid intelligatur. Ext. 337. 60
Fur rem per eum subtractam, duplici de causa nõ vsucapit. 785. 50
Furiosus iniuriam facere non potest. Cle. 179. 20
Furiosus testari non potest, nec religionem profiteri. ibidem. 30
Fur an absoluatur si res subtracta sibi remittatur. 786. 40
Furtum quid est. 24. 60
Futura solus Deus cognoscit. Ext 79. 30
Futura nõ sunt in cognitione humana. Ext 60 70
Futura sunt incerta. Ext. 245. 50

G

Genus nõ idem operatur quod species Clem. 161. 60
Generalis concessio non comprehendit specialia Extrauag.
Gesta & facta non differunt Ext. 149 70
Gladij potestas est vtilis. Ext. 60. 60
Gladius materialis qualiter exercetur per ecclesiam. Ext. 208. 70
Gladij duo sunt in ecclesia. Ext. 207. 70
Gladiorũ alter visibilis, alter inuisibilis. 208 20
Gladius spiritalis & temporalis sunt apud ecclesiam. 717 60
Gladio spirituali potest se defendere prælatus ecclesiasticus contra seculares. ibidem
Gloriari in peccato est detestabile. 173. 70
Goliardi vnde dicantur. 424
Gradus disiunctiue quandoq; consideratur secundum ordinem scripturæ. 235. 60
Gradus superlatiuus vni soli cõuenit. Cle. 317. 20
Gratia apostolica est in suis terminis obseruanda Clem. 168. 50
Gratia est duplex. Clem. 14 40
Gratia gratis dari & accipi debet. Ext. 99. 50
Gr̃a extincta est extincta executoris põtas. 444. 60
Gratia iam facta morte concedentis non expirat. 480. 60
Gratia Papæ per ipsius mortẽ nõ expirat. 485 50
Gratia Papę an & quando afficiat beneficium. 510. 30
Gratia vitiosa quæ sit. 28. 10
Gratiam vberiorem habebunt, qui non peccauerunt, quàm qui peccauerunt. 752 60
Gratijs similibus concurrentibus præfertur prior in data. 29. 70
Gratia paruulis per baptismũ cõfertur. Cle. 13. 50
Gratia extincta non reuiuiscit. Cle. 22. 40
Gratia à principio valida per factum superueniẽs quandoque expirat. ibidem 50
Gratia Dei est duplex. Cle. 257. 70
Gratia hominis gratiæ Christi æquari non potest. Clem. 273. 50
Gratia Papæ est perpetua. Ext. 285. 60
Gratiarum quædam est consummata, quædam initiata. Ext.
Gratiæ expectatiuæ personis benemeritis sunt dãdæ. Ext. Vide quod ibi not. ex cõc. Trid. 216. 50
Græci quasi semper fuerunt schismatici. Clem. 258. 70.
Grex dominicus non pascitur sed tondetur nostris temporibus à multis pastoribus. Ext. 286 50
Gregis dominici causam gerit Papa. Ext. 356 70
Grex & armentum differunt Clem. 185. 20
Græci sunt schismatici. Clem. 258 70

H

Habitus nouitiorum est triplex. Cle. 203. 20
Habitus distinctio quandoque est, patẽs quandoque latens. 203
Habendi modus, secundum aliquos, est triplex. Extrauag. 151. 60
Hæreditas iacens defunctum repræsentat. Extrau. 161. 70
Hæreditas explicare nõ põt ea quæ facti sunt. ibi.
Hæreditatem domini defendunt qui contra infideles pugnant. Ext. 324. 0
Hæres censetur eadem persona cum defuncto & successor cum prædecessore. 827. 60
Hæreditas intelligitur ære alieno deducto. 660. 50
Hæreditas potius filijs quàm ecclesiæ (secundum Aug.) relinquenda. 528 70
Hæresim sapere manifeste qui dicantur. 622 60
Hæreticus an sit tacens male sentiens de fide. 10
Hæreticus nihil potest possidere. 371. 70
Hæreticus aut de hæresi suspectus potest poni in carcere ecclesiastico vel seculari. 639. 60
Hæreticorum pœna est quadruplex. 379. 30
Hæreticos capere nolentes de hęresi sint suspecti. 630. 30
Hæreticis beneficia an auferri possint per inquisitores sine consilio diœcesani. 631. 70
Hæreticus est qui non est ecclesiæ membrũ. Ext.
Hæretici in multis sunt vitandi. Ext. 174. 50
Hæreticus quis est. Clem. 283. 10
Hæreticus omnino occultus an sit excommunicatus. Clem. 268. 70
Hæretici possunt absolui per inquisitorem sine diœcesano vel econuerso. Clem. 265. 10
Hæresis proprie non cadit in Iudæos. Cle. 283. 50
Hierusalẽ est & terrestris & cęlestis. Ext. 344. 70
Hymni & threni differunt Clem. 246
Hoc tale plus potest quã hoc simplex. Cle. 192 70
Homicidium qualiter committit qui proximo detrahit. Ext. 225. 70
Homo ligius & vasallus differũt. Cle. 135. 60
Hominis seruitio cũcta sunt deputata. Ext. 131. 50
Honor est diuitijs præferendus. Ext. 139 20
Honores maiores assequi non potest qui minoribus indignus est. Ext. 27. 20
Horarum quædam sunt diurnę, quædam nocturnæ. Ext. 262
Horę debent attente dici, & cum bona prolatione. Cle. 235. 70
Hospitalia de cuius licentia sunt erigenda. Clem. 222. 60
Hospitalia clericis secularibus in beneficium dari non possunt. Clem. 161. 40
Hospitalia an permutari possint. Clem. 177. 60
Hospitalium magistri pauperibus rationem reddere non tenentur. 222. 20
Hospitalia cuius parochiæ sunt. Clem. 223. 70
Hospitalitas an sit necessitatis. Ext. 29. 50
Humilitas quid est Clem. 217. 60
Humilitas cælum aperit & scripturas reserat. 217. 70
Humilitatis tres sunt gradus. 217. 70
Humilitas per signa exteriora debet ostendi: vt instruantur alij. 585
Humiliter poscentibus mos gerẽdus est. Ext. 356.
Hypostasis quid. Clem. 8. 60 vnde dicta. ibidem
Hydrophilaces qui dicantur. 233. 50
Hydra quid sit. Extra. 234

I

Ibis est ciconia Cle. 100. 40
Ilius diuisio interpretatur. 8. 7 40
Idoneitas impetrans an consideretur secundum tẽpus impetrationis, vel vacationis bñficij. 32 10
Ieiunare tenentur etiam perfecti. Cle. 275 60
Ieiunia per alios impleri possunt. 622. 30
Iesus Hebraice, dicitur saluator latine. 515 70
I E S V nomen est super omne nomen. Extr. 245
Ignorans cæcus dicitur. Ext. 103 60
Ignorans non dicitur negligens Ext. 8
Ignorantia est mater errorum. 9 70
Ignorantia supina quæ dicatur. 34 40
Ignorantia est probabilis in facto alieno. 56. 70
Ignorantia p̃sumitur nisi p̃betur scientia. 460, 60
Ignorantia probatur tribus modis. 828. 50
Ignorãtia affectata & sciẽtia æquiparãtur. 221. 30
Ignorantia est multiplex. 346
Ignorans non consentit. Cle. 74 40
Ignorantia præsumitur. Clem. 137 40
Ignorantia affligit. Ext. 192. 60
Illegitimus tribus rationibus ab ordinum & beneficiorum promotione repellitur. 219 70
Illegitimus à multis repellitur. 204 40
Illicitum quandoque toleratur. Extr. 364. 10
Illusio quid significat. Clem. 56. 30
Imagines sanctorum an debeant adorari. 260 30
Immo multipliciter sumitur. Ext. 26 30
Immanis duo significat. Extra. 283. 60
Immobilia & mobilia pretiosa æquiparantur. Extrauag. 277. 40
Immobilia non reputantur vilia. Ext. 127 10
Impeccabilis an possit aliquis fieri. Cle. 273
Impedimentum exquisitũ nõ excusat. Ext. 270 40
Impedimenta multa propter quæ excusatur curatus non promotus ad sacerdotium intra annũ. 163. 10
Impendere crimen suum cõmodis alienis est indecens. 845. 60
Imperator nõ dicitur nisi corona suscepta. 857. 70
Imperator non debet deponi nisi ex maxima causa. 378. 10
Imperator an possit à Papa eligi. 380. 50
Imperator & prælatus per electionẽ assumitur. 250. 40
Imperator non fit per solam electionẽ. Cle. 120. 10
Imperator seu rex Romanorum vtrum possit ante coronationem priuilegia dare. Cle. 122 10
Imperatores duo possunt esse: sed non duo Papæ. Clem. 122. 60
Imperator dicitur filius ecclesiæ. Ext. 77. 40
Imperium commissum est à Christo etiam super infideles. Extr. 58. 50
Impetrans primus in forma pauperum, an præferatur secundo impetranti in forma gratię in eadem ecclesia. Clem. 169. 40
Impetrans gratiam à Papa vt sibi prouideatur de dignitate in aliqua ecclesia: si in illa non est nisi vnica & principalis dignitas, an illam possit obtinere Clem. 159. 70
Impetrans auctoritate apostolica præfertur obtinenti collationem ab alio, licet ille ex consuetudine vel alio iure speciali conferat. 467. 40
Impetrans secundus præfertur primo impetranti in multis casibus. 451. 60
Impetrans à sede apostolica an & quando pręferatur alijs impetrantibus. 508. 70
Impetrare præbendam tanti valoris, & vsque ad talem valorem sunt diuersa. 435 70
Importunitas est duplex. 46 60
Impossibile dicitur de iure vel de facto. 357
Impossibilitas est triplex. 789. 10
Impossibilitas vitiat obligationem à principio, & ex post facto elidit. 823. 30
Impossibilitas non est tolerabilis in iure. Extrau. 169. 60
Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur. ibidem. 70
Impubes causas spiritales sine sui curatoris auctoritate tractare non potest. 911 70

Impubes profiteri non potest. 426.50
Impugnans aliquid ex necessitate officij potest ex illo commo lum consequi. 820.70
Imputetur ei qui peritiores cōsulere potuit. 172.40
In beneficijs non attenditur possessio. 773.50
Inconstantia reprobatur. 19.70
Indago quid significat. Cle. 164
Indefinita æquipollet vniuersali Cle. 159.60
Indefinita vtrum æquipolleat vniuersali. 83.50
Indignus beneficium recipiens peccat. Ext. 25.70
Indignum scienter promouens mortaliter peccat. Ext. 25
Indulgentiæ concessæ vltra potestatē concedentis, an valeāt saltē ad limites suæ potestatis. 703.40
Indulgentiæ possunt concedi per archiepiscopum subditis suorum suffraganeorum. 699.70
Indulgentiæ ecclesiasticæ non prosunt nisi correctis. 788.40
Indulgentia solis idoneis conceditur. Ext. 345.20
Indulgentia est concedenda in honorem Dei, & exaltationem fidei. 40
Indulgentia super Christi meritum fundatur. Ext. 345.60
Indulgentia tanta conceditur Romanis quanta venientibus à remotis. 346.10
Indulgentia alicui concessa sine causa, an valeat. Ext. 347.50
Indulgentia anni iubilei per culpam sequentem impeditur. Ext. 347.70
Indulgentia plenaria an concedatur illi qui peregrinationem requisitam morte præuentus implere non potuit. Ext. 349.40
Indulgentia an possit obtineri maior per vnum quàm per alium. 350.40
Indulgentia non valet nisi quinque concurrant. Ext. 345
Indulgentiæ vario modo cōceduntur. Ext. 347.10
Indulgentiæ ob pia opera sunt concedendæ. Ext. 356. 60
Infamis non potest esse iudex, sed bene arbiter. 856. 60
Infamia retro notatur is qui appellationem interiectam non prosequitur. 737.70
Infamia notatur iudex male iudicans. 372.60
Infamia iuris repellit à multis. Ext. 94.10
Infans quidquid videt, ignorat. 344.60. & 600.70
Infinitas reprobatur à iure. 28.70
Infinitas an reprobetur. Ext. 119.60
Infinitiuus quæ sunt præsentia signat. Ext. 60.10
Infinitas reprobatur. Ext. 267.60
Infirmitas in corpore vnde surgit. Ext. 203.30
Insula dupliciter sumitur. Cle. 156
Ingrediens religionem an intra annum probationis perdat ius ad rem quod habet ad beneficium. 550.10
Ingrediens religionem an possit recipere fructus beneficij intra annum probationis. 552.10
Inimicitia repellens procuratorem consistit in arbitrio iudicis. 281.70
Iniuria dici non potest, vbi est iuris auctoritas. 819. 30
Iniuriam passus licet rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 653.60
Iniuria non fit volenti. Ext. 92.50
Iniuriam ecclesiæ factam papa remittere nequit. Ext. 60.20
Iniquitas sæpe prodit ex adipe, & opulentia. Ext. 154.50
Innouata post appellationem an quando debeant reuocari, vel non. 413.40
Innouata post appellationem reuocantur ex officio iudicis. ibidem. 50
Inquisitor hæreticæ prauitatis potest remoueri ab eo qui sibi iurisdictionē nō dedit. Cle. 272.20
Inquisitores hæreticorum an possint alijs vices suas committere. ibidem. 60
Inquisitor hæresis deputatus ab alio quàm à papa, non potest inquirere contra episcopum etiā cum speciali mandato. 637.50
Inquisitor hæresis quem ordinem seruare debet. 638. 40
Inquisitor hæresis & episcopus si discordant, quia vnus condemnat, alter absoluit, quid iuris. 641
Inquisitio non fiat nisi infamia procedat. 609.60
Inquisitio non debet fieri non præcedente diffamatione, aliàs potest appellari. 610.40
Inquisitio an possit fieri infamia non præcedente. Ext. 48.30
Insolens quid notat. Ext. 71.10
Insolentia quid est. Cle. 71.70
Instituit diœcesanus præsentatum à religiosis sine congruæ portionis assignatione, an valeat institutio. Cle. 274.40
In institutiōe canonica quatuor requirunt. 780.20
Institutio auctorizabilis pertinet ad epm. 503.70
Institutio est triplex. 778.50
Institutio quid dicatur. Ibidem. 40
Instituere & admittere differunt. 491.70
Instituere quid sit. 779.60
Institutum in re certa an sit loco legatarij. 520.60
Instrumentum ex originali transsumptum quandoque facit plenam fidem. Ext. 318.40
Instrumenta volens producere post terminum datum, an sit audiendus. Cle. 339.6
Intentio est attendenda. Ext. 130
Interdictum de libero homine exhibendo competit cuilibet de populo. Cle. 91.10
Interdictum fraudatorium cui & contra quem competit. Cle. 90.50
Interdictum de clpicis quibus datur Cle. 90.50
Interdictum vnde dicitur. 90.10
Interdictum in terram latum personas etiam adstringit. Ext. 83.20
Interdictum rei spiritalis differt ab interdicto alterius rei temporalis. 707.10
Interdict. sentētia potest ferri in collegium. 7.40
Interdicto loco non sunt incolæ interdicti. 100.50
Interdicto clero alicuius ecclesiæ, propter hoc nō intelligitur ecclesia interdicta. 740.60
Interdici non potest ecclesia per canonicos sine episcopo, nisi in duobus casibus. 253.60
Interdictum varias habet species. Ext. 97.29
Interdictum quandoque directe, quandoque indirecte fertur. Ext. 361.50
Interdictum quādo dicatur generale. Cle. 309.10
Interdictum de mortuo inferendo, ad quem datur. Cle. 180.50
Interdictum de precario cui datur. 181.10
Interdictum quorum bonorum est duplex. 181.20
Interdictum de ripa munienda, quare inuentum est. Cle. 181.40
Interdictum vnde vi, contra quem datur. 181.50
Interdictum vti possidetis, habet locum in rebus immobilibus & incorporalibus. 181.77
Interdictum an nondum denuntiatum quis illud sciens seruare teneatur. Cle. 310.10
Interdicti effectus Cle. 273.60
Interdicto etiam durante aliqua possunt fieri licite. Cle. 93.10
Interdicta secundū leges sunt multiplicia. 90.40
Interdictorum multæ sunt species Cle. 91.40
Interesse est æstimatio pecuniaria. Ext. 362.40
Interlocutoria transit in rem iudicatam sicut definitiua quo ad partem. 403.70
Interpolo quid fit. Ext. 550.10
Interpretatio larga fit quandoque in beneficijs. Cle. 167
Interrogatoria quæ dantur à parte testibus contra se productis, qualiter debeant concipi. 351.70
Interruptio qualiter fit. 784.10
Intimatio vnde dicitur. Cle. 138.70
Intrusus & violentus sunt diuersa. 457.70
Inuentarium & repertorium idem. Cle. 221.70
Inuigilare est valde vigilare. Cle. 132.60
Inuitus est qui nō probatur cōtessisse. Ext. 334.50
Ioannes Baptista & Hieremias fuerunt in vtero sanctificati. Cle. 276.40
Ioannis nomen viguit super cætera inter summos pōtifices & iuris canonici interpretes. Cle. 2.60
Ioannis xxij. perfectiones. ibidem.
Ipso iure quando dicatur aliquid fieri. 16.40
Irregularis non est præsente excommunicato celebrans. 679.70
Irregularitas ex duobus prouenit. 216.70
Irregularitas sine culpa contrahi pōt. Cle. 280.20
Iubileus quid est. Cle. 246
Iudex habens arbitrium, partem contra iura condemnare non potest Cle. 336.60
Iudex delicti non potest cogere iudicem, in cuius territorio est delinquens, vt ipsum remittat Cle. 133
Iudex ad quem cognitionem principalis causæ retinere non potest. 394.30
Iudex ad quem, quandoque cognoscit de principali ab initio. 407.70
Iudex ad quem, quando prohibere potest iudici à quo. 411.40
Iudex qui ex causa ad testes accedit, à quo debeat procurari. 44.70
Iudex à quo potest appellantem citare, si velit grauamen reuocare. 417.20
Iudex an possit prouidere circa ea quæ habent tractum de futuro. 653.70
Iudex an debeat semper iudicare secundum allegata & probata. 373.10
Iudex appellationis de principali non cognoscit ante appellationis discussionem. 317.70
Iudex debet ex officio annullare attentata post sententiam definitiuam. 411.40
Iudex debet inquirere de idoneitate tutoris vel curatoris quem nominauit.
Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos in multis casibus. 366.60
Iudex equitans an sententiam ferre possit. 372.60
Iudex & multi alij debent esse certi. 73.20
Iudex in quibus casibus possit supplere ex officio suo. 126.60
Iudex ordinarius non tantum potest locum iudiciorum mutare, sed etiam delegatus causa subsistente. 292.20
Iudex male iudicans per dolum aut imperitiam qua pœna puniatur. 375
Iudex pœnam cap. 1. de re iudi. non incurrit nisi sex concurrentibus. 372.70
Iudex recte iudicans dicitur ferre stateram. 374.10
Iudex secularis sine metu excommunicationis potest clericū capere in delicto flagranti. 733.70
Iudex supplet de facto notorio. 365.50
Iudex secularis ad canonum obseruationem compelli potest. Ext. 80.60
Iudex multa in litteris non expressa pōt. Ext. 54.70
Iudex secularis punire potest iam punitum per iudicem ecclesiasticum. Ext. 97.60
Iudex sententiam laturus multa rimari debet. Ext. 115
Iudex non patiatur se contemni. Ext. 88.60
Iudex electus ab vniuersitate an de iure communi habeat per superiorem confirmari. Ext. 21.70
Iudex requisitus an debeat delinquentem remittere sine cognitione. Cle. 135.10
Iudex vnde dicitur. Cle. 137.70
Iudex domesticus quis dicitur. Cle. 138.40
Iudex appellationis potest præfigere terminum appellanti, ad iter arripiendum, & ad se superiori præsentandum. Cle. 139.50
Iudex respondens se daturum apostolos intra terminum iuris, terminum assignat incertum. Cle. 141.70
Iudex per quatuor corrumpitur Cle. 264.10
Iudex procedens vno modo de consensu partium an possit illis pœnitentibus & inuitis illum modum prosequi. Cle. 340.70
Iudicis instructio antequā sententiā ferat. 368.70
Iudicis præceptum obligat. 163.50
Iudicem esse est honor, & etiam onus. 530.30
Iudices per quatuor corrumpuntur. 375.70
Iudices quidam suos grauant vt iustiores appareant. 493.70
Iudicibus pluribus datis an possint aliqui sine alijs procedere. 304.60
Iudex iudicat vt publica persona. Ext. 239.10
Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt. Ext. 198.40
Iudex inter citandum potest comminari se processurum. Ext. 230
Iudicis partes quales sunt in concessum. 230.40
Iudici negligenti pœna mirabilis imponitur. Ext. 210
Iudicium vnde dicitur. Ext. 221.50

Iudicij

Iudicij xv. significationes declarãtur. Ext. 221. 50
Iudicij descriptio. Ext. 221. 30
Iudiciorum finis sine principio attingi non potest. Ext. 229. 21
Iudices accessorij vnde dicuntur. Cle. 138. 50
Iudices padanei qui sunt. Ext. 139. 50
Iudices plures vniuersitati præesse possunt. Ext. 22. 70
Iudicium est æquiuocum. Ext. 110. 60
Iudicium integrũ dicitur quod plurimorum sententijs comprobatur. Ext. 167. 10
Iudicium Dei non fallit nec fallitur. 373. 50
Iudicium multipliciter accipitur.
Iudicium non debet vendi. 43. 30
Iudicium per duo dicitur cœptum. 324. 20
Iudiciales actus facilius interdicuntur quàm extraiudiciales. 710. 10
Iudicatum proprie dicitur quando appellari non potest. 412 40
Iudicium rescindens & rescissorium simul intentari possunt. Cle. 82 40
Iudicium quid est. Cle. 335. 10
Iudicum multiplices sunt species. Cle. 138
Iudæi quare tolerantur à principibus. Cle. 111. 70
Iudæi possunt testes Christianos per exceptionẽ criminis repellere. ibid. 40
Iudæi indirecte ab ecclesia excommunicantur. Cle. 112. 10. & 182. 40
Iudæi quandoque possunt ab ecclesia coerceri. Cle. 283. 50
Iugum vnde dicitur. Cle. 208. 70
Iugum Dei est leue & suaue. Ext. 559. 70
Iurans seruare statuta illicita, an sit periurus. 357. 30
Iurans non accusare nihilominus potest denunciare. 423
Iurans non alienare, si postea alienet & iuret non contrauenire: an teneatur seruare primum iuramentum vel secundum. 359
Iurare non dicitur corporaliter qui iurat præsente textu Euangeliorum, seu qui illa tangit cubito vel pedibus. 91. 30
Iurare sine causa non licet. 356
Iuramentum calumniæ in cuius animam per procuratorem præstatur. 327
Iuramentum calumniæ quare non præstabatur olim in causis spiritalibus. 325. 40
Iuramentum calumniæ & veritatis differunt. 309
Iuramentum de calumnia potest peti & præstari in qualibet parte litis. 324. 40
Iuramentum dicitur illicitum ex animo. 357
Iuramentum maiorem habet auctoritatem quàm res iudicata. 321. 60
Iuramentum mutat forum, & validat contractũ. 320. 30
Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. 58. 50
Iuramentũ proprium dicitur quod præstatur per seipsum vel per procuratorem habentem ad hoc speciale mandatum. 87
Iuramentum quod posset seruari sine interitu salutis æternæ, quandoq; non est seruandũ. 838. 50
Iuramentum super iniquo statuto seruari non debet. Cle. 281. 20
Iuramenta an semper præstari debeant tactis euãgelijs. Cle. 267. 30
Iuramentorum formæ multæ sunt. Cle. 260. 40
Iurisdictio multa comprehendit. Cle. 23. 70
Iurisdictio perpetuatur per citationem, etiamsi non peruenit ad citatum. Cle. 100
Iurisdictionem an possit episcopus extra diœcesim exercere. Cle. 89. 50
Iurisdictio per citationem perpetuatur. Cle. 105. 70. & Extr. 224. 70
Iurisdictionem habent aliqui in suos seruitores. Extr. 249. 70
Iurisdictio ordinaria tribuitur per legem mortuã & per legem viuam. Extr. 59. 10
Iurisdictio an perpetuetur per actũ nullũ. 236. 60
Iurisdictio apostolica quibus personis committẽda sit. 35. 60
Iurisdictio episcopi non ita dependet ab arch. epo sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa. 201. 70
Iurisdictio inefficax in delegante an sit inefficax in delegato. 231. 70
Iurisdictio non est sine dignitate. 291. 70
Iurisdictio ordinaria est fauorabilis, delegata vero est odiosa. 17. 30
Iurisdictio perpetuatur per actum subdelegationis. 243 40
Iurisdictio spiritualis omnes creaturas humanas adstringit. Extr. 212. 50
Iurisdictio spiritualis in multis consistit. 252. 60
Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica. 727. 10
Iurisdictio temporalis est minor ecclesiastica. 367. 30
Ius ad rẽ facilius perditur quàm ius in re. 426. 40
Ius est duplex. 30 20
Ius idem est quod ratio. 777. 70
Ius in re & ad rem quando dicatur. 28. 50
Ius quòd sit vnde dicatur, & quõ sumitur. 777. 70
Ius limitans & limitatum in eisdem casibus habent locum. 433. 50
Ius in re vtilius est quàm ius ad rem. Ext. 168. 10
Ius est quintuplex. Ext. 219 40
Ius priuatum quandoque præfertur communi. Ext. 273. 40
Ius naturale an in particulari põt mutari. Ex. 95. 10
Ius ad rem & ius in re differunt. Ext. 52. 70
Ius commune quandoque mutatur. Ext. 12. 40
Iuspatronatus an possit haberi ex consuetudine. 104. 50
Iuspatronatus laico competere potest. 565. 30
Iuspatronatus non potest tolli à iudice seculari. Cle. 136 40
Iuspatronatus transit ad hæredes in stirpes. Cle. 227. 10
Iuspatronatus ecclesiarum bene diuiditur: sed non patronatus libertorum. ibidem
Iuspatronatus quæstiones inextricabiles producere potest ex hæredum multitudine ad quos transit. Cle. 227 50
Iuspatronatus p vncias Neapoli diuiditur. 228. 20
Iuspatronatus multipliciter transfertur Cle. 228. 60
Iuspatronatus quare laicis conceditur. Ext. 20. 40
Ius ciuile [illegible] dicitur. Cle. 131. 60
Ius nouum per verbum, [illegible] inducitur. Cle. 182. 18
Ius in re & ius ad rem differunt. Cle. 108. 60
Ius est multiplex. Cle. 3. 60
Iure disceptare quid est. Cle. 137. 70
Iuris multæ sunt species. Cle. 132. 10
Iuris ratio est verbis præponderanda. Cle. 182. 70
Iura an facilius permittunt quẽ habere duo curata in diuersis locis quàm duas præbẽdas in vna ecclesia. Cle. 166. 70
Iura incorporalia inter immobilia computantur. 521. 70
Iura cõtraria per Papã concordari debent. 616. 50
Iura dissimilia, rationis dissimilitudo inducit. Ext. 142. 70
Iura aliquid proprium fore dicentia non sunt per iniquitatem introducta. Ext. 152. 60
Iurium correctio vitanda est. Ext. 44. 70
Iura facilius soluunt quàm ligent. Ext. 329. 40
Iura etiam reuocata non sunt à libris abijcienda. Ext. 180
Iura condere parum esset, nisi qui ea tueretur existeret. Ext. 221. 70
Iuris nomina in qualibet parte perseuerant integra. Ext. 269
Iuri suo non renunciat quis de facili. Ext. 275 70
Iuris canonici subiectum dicitur esse homo dirigibilis in Deum & in bonum commune. 781. 40
Iuri suo quis renunciare non potest. 311
Iurium declaratio ad Papam spectat. 152. 60
Iustificandus impius non est, nec innoxius condemnandus. Ext. 380
Iustitia donis aut promissis non debet obtineri. Ext. 388
Iustus caret aduersitate. 648. 30
Iustus cum sederit super sedem non aduersabitur sibi quicquam malignum. ibidem
Iuuenibus vtilia à doctis quandoque spernuntur. Ext. 390

L

Labijs tantum Deo seruire an sufficiat. Clem. 236. 40
Labor non debet esse sine mercede. Extra. 101. 40
Labor maximus in libris scribendis. 7. 60
Labor est remunerandus. Extrau. 298. 10
Lac & lana lites producunt. Cle. 190. 60
Lacus quid dicitur. Clem.
Læsæ maiestatis crimen qualiter committitur.
Læsio capitis grauior est quàm membrorum.
Læsio enormis inducit restitutionem. 181
Laicus in carnisprivio an potest in pascha esse presbyter. Cle. 65. 70
Laici qñq; vectigalia nõ tenẽtur soluere. Cle. 134
Laicus in necessitate potest confessionem audire, sed non absoluere. Extr. 157. 60
Laici an sint ad hospitalitatem adstricti. Ext. 29. 60
Laicus in clericum qñq; potestatem habet. 79. 70
Laicus potest esse præbendatus. 257. 50
Laici ecclesias regere non debent. 114
Laici clericos vt plurimum persequuntur. 587. 70
Largitas ex affectu & non ex quantitate doni procedit. 860
Laus humana est fluxa & fugienda. Extr 170
Lectisternium quid significat. Cle. 205. 10
Lectores multi ad male interpretandũ sunt proni. Extrau. 170
Lector p ingenio audientium se adaptet. Ext. 128
Lectura per exercitium suscipit incrementum. Extrauag. 104
Legati sedis Apostolicæ quid facere debent. Extrauag. 181. 30
Legatus de latere potest beneficia conferre in sua prouincia, & concurrit cum quolibet ordinario. Cle. 22. 40
Legatus actus suos facit auctoritate legationis. 459. 10
Legatus an possit exercere aliquam iurisdictionẽ extra prouinciam sibi decretam. 168. 60
Legatus an possit reuocari à cœtu cardinalium. 250. 20
Legatus beneficia in curia vacantia conferre non potest. 248. 70
Legatus de latere an possit cõferre beneficia quorum collatio est ad sedem apostolicam deuoluta. 248. 50
Legatus de latere conferre potest beneficia, sed non alij. 469. 40
Legatus de latere an possit concedere fructus primi anni beneficiorum vacantium. 34. 40
Legatus de latere non potest committere causam summarie & de plano cognoscendam in casibus aliàs à iure non permissis. 644. 70
Legatus de latere non potest omnia, nisi quæ expresse sunt excepta. 168. 60
Legatus de latere quos electos confirmare potest. 169 50
Legatus licet possit reseruare non tamen potest ius ad vacaturas dare. 247. 60
Legatus non cardinalis licet habeat ordinariam tamen beneficia conferre non potest. ibidem.
Legatus missus vel natus non potest recipere resignationes beneficiorum. 447. 70
Legatus non potest conferre plebaniam collatiuam. 252. 70
Legati statuta non expirãt legatione finita. 240. 70
Legatio quatuor modis finitur. 251. 20
Legatio est personalis & realis. ibidem
Legati iure Minoribus possunt aliqua relinqui. Clem. 325. 60
Legatum est & de futuro & de præsenti. 498. 60
Legata de futuro & de præsenti differunt. ibid. 70
Legatorum tres sunt species inter se differentes. 248. 20
Lepra & lepra quid repræsentant. Extr. 158. 10
Leprosi & pauperes à quibus debent sacramenta recipere. Clem. 216. 70
Leprosorũ collegiũ nõ est religiosum. Cle. 210. 70
Lex an recipiat mutationem ex diuersitate beneficiorum. 213 60
Lex an recipiat mutationem ex diuersitate locorum. ibidem
Lex noua tollit antiquã cõriam, nõ tñ statutũ. 21. 30

Lex

Lex incorporata in decretis non est seruanda, si sit contraria canonibus. 520 50
Lex est quintuplex. Ext. 229.30
Lex superiori per inferiorem imponi non potest. Extrauag. 275
Lex quæ deuiantes non punit, est imperfecta. Extrauag. 311
Lex de infinitis constitui non potest. Ext. 115.50
Lex succumbit canoni vbicunque peccatum sub est. Ext. 81.
Lex duellum permittens succumbit canoni hoc prohibenti. Ext. 79
Lex non debet esse delusoria. Ext. 64.50
Legis descriptio. Ext. 152.70
Legis verba licet offendere seruata mente. Extra. 49. 50
Legis etiam abrogatæ notitia est necessaria Extrauag. 73.50
Leges an sit licitum audire clerico obtinenti ecclesiam parochialem habentem sub se vnicam capellam tantum. 593.
Lex duodecim tabularum quæ sit. Clem. 131.60
Libellus alternatiuus an sit admittendus. 382.30
Libellus est de substantia ordinis iudiciarij 322 70
Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concipi. 252.70
Libellus in Publiciana. 382
Libellus an sit de substantia iudiciorũ. Cle. 334.30
Libellus debet offerri si petatur à parte: sed si non petatur, sufficit quod petitio in actis redigatur. ibidem. 60
Libellos triplicant cauti aduocati. Clem. 338.40
Liberam habens administrationem an possit donare. 104 60. & 125
Libere dicitur facere qui aliquem non tenetur requirere. 236
Liberi & filij differunt. Clem. 240 30
Libertas à Papa potest auferri. Ext. 25
Libertatis definitio Ext. 135 70
Libri sunt ad scientiam necessarij. 764 50
Libri sine magno labore scribi non possunt. 7 60
Licentia superioris quando requiritur, an præcedere debeat. Ext. 196
Licet canon. in prioratibus habet locum. Cle 321
Licitum creditur quod non punitur. Ext. 115
Licitum ex animo fit illicitum Clem. 487.10
Ligius quid significat. Clem. 135 50
Lima quid sit. Clem. 131.20
Litteræ apostolicæ an sint impetrantibus protutulo. Ext. 52
Litteræ facultatis non grauant ecclesiam. 23.50
Littera apostolica est duplex. Ext. 198
Litis pendentia facile inducitur si libellus in citatione inseritur. Clem. 106.10
Lites sunt abreuiandæ. 393.70
Litis contestatio an dicatur fieri per propositionẽ exceptionis peremptoriæ. 842.20
Litis contestatio an iudicatur per duos procuratores quorum vnus cõfitetur, alter negat. 179.70
Lite pendente super beneficio, si moritur alter litigantium, non est alius subrogandus. 341.70
Litigiosa res quando dicatur. 34 20
Lites debent esse breues. Ext. 265.10
Lites ex iurium dubijs sæpe oriuntur. Ext. 164.50
Locare non est alienare. Clem. 174.30
Locus non sanctificat hominem. Ext. 8
Loci appositio an sit de substantia contractus. Extrauag. 50
Locus quinque modis accipitur Ext. 361.60
Locus contractus debet apponi in instrumento per notarium. 387.60
Locus quando dicatur remotus. 214 10
Loca antiqua non possunt mendicantes mutare propria auctoritate. 654.10
Loca vicina quę dicantur. 697.50
Locupletari ex alieno reprobatur. Ext. 279.40
Lucem odit qui male agit Ext. 189 70
Lucrum turpe est extorquendum & pauperibus dandum. Ext. 360.50
Lucrorum cupiditas ad multa nefaria compellit. Extra. 225.10
Ludus est clericis prohibitus. Extra. 360.50
Lupinus animus sub ouili veste à multis geritur. Extrauag. 302.20
Lupus pro quo sumitur in iure. Ext. 71 10
Lupum gerunt aliqui sub agni specie. ibidem.

M

MAcellarij qui dicuntur. Cle. 152.20
Machometus legẽ Saracenis dedit. Clem. 262. 70
Magister vnde dicitur. Clem. 159.70
Magistratus & officia sibi falso nomine assumentes varijs pœnis restringuntur. Extra. 60. 70
Maioritas circa multa consideratur. 253.30
Malitijs hominũ prouidere est multum difficile 736. 60
Malitijs hominum est obuiandum. Ext. 188.70
Malum vnum ad aliud sæpe sequitur. Ext. 20.10
Mandatum an finiatur per mortem mandantis. Clem. 79
Mandatum habens vt sibi prouideatur de dignitate, an possit dignitatem electiuam obtinere. Clem. 159 70
Mandatum solum quandoq; punitur. Cle. 194 30
Mandans & mandatarius pari pœnã puniuntur. 732. 70
Manumitens soluere an videatur soluere. 660.40
Mãdatũ speciale in multis casibus exigit 186 50
Mandatum de prouidendo de præbenda vacatura, an extendatur ad vacantem tempore mandati. 416 70
Mandatũ Papæ vim habet cõstitutionis. Extra 60
Mãdati formam iudex seruare tenetur. Ext. 54 60
Manicæ & compedes sunt vincula. Cle. 264 40
Manifestus vsurarius quis dicatur. 615.70
Manifestum & euidens differunt. 716.70
Manifesti qui dicuntur. 657 50
Marchio, comes, capitaneus, valuasor quis dicatur. 134 10
Mare an sit in alicuius territorio. 75.30
Marito datur interdictum de vxore ducenda. Cle. 181. 70
Maritus de licentia vxoris etiam iuuenis continentiam promittentis potest esse presbyter, non tamen est religiosus: nisi vxor religionem profiteatur. Ext. 68
Masculinum genus quandoque concipit femininum. 103 20
Masculinum comprehendit femininum. 186.52
Mater est honoranda. Ext. 139.10
Matris pietatem offendens, filius dici non meretur. Ext. 320.20
Matrimonij institutio fuit duplex. 552.
Matrimonium contrahens ignoranter cum consanguinea, licet postquam scit, illi cohabitet, nõ tamẽ excõmunicatione ligatur. Cle. 253.50
Matrimonium scienter contrahens cum consanguinea vel affini, ipso facto excommunicationem incurrit. 251.50
Matrimonium initiatur, ratificatur & consummatur. Extra. 68
Matrimonium etiam nullum impedit ordinis susceptionem. ibidem
Matrimonium nondũ consummatũ quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem. Extrauag. 67 30
Matrimonium per potentem loqui an sine verbis possit contrahi. Ext. 36.60
Matrimonij definitio. Ext. 136 60
Matrimonium per quid contrahitur. 295.50
Matrimonium carnaliter non consummatum an per Papam possit dissolui. 554
Matrimonium contractum inter minores in quibus malitia supplet ætatem, valet: licet adinuicem se non cognouerint. 601.60
Matrimonium per procuratorem contrahi potest 924. 60
Matrix est ecclesia baptismalis. Clem. 307.40
Mediator an possit esse testis. 348 70
Mediũ inspicitur in speciebus & artificiis: sed in quantitatibus quod minimũ est. 818.10
Membrorũ dominus propriorum nemo videtur. Extra. 135.70
Memoria labilis est. Clem. 338 40
Mendacium occidit animam. Ext. 121.60
Mendicantes confessiones audire & pœnitentias iniungere possunt. Ext. 281.40
Mendicantes qui dicantur. 613 60
Mensæ prælatorum aliquando bona quædam appropriantur. Cle. 255.70
Mensis diuidit per calẽdas, idus, & nonas 817 20
Mercenarius mercede dignus est Ext. 99.50
Messis multa, operarij pauci. Ext. 154 20
Meta quid est. Clem. 213 70
Metus quid est. 297.70
Metus vanus non inducit restitutionem. 127.50
Metropolitanus in tribus casibus cognoscit de subditis suffraganei. 771.40
Militem voluntarium Christus eligit. Ext. 76 62
Ministri generalis electio intra quod tempus fieri debet Clem. 330 10
Ministri quidam sunt infideles dominis suis Cle. 267. 70
Ministro generali decedente, qui debent ad electionem conuenire. 771.40
Ministros paucos & bonos melius est habere quã multos malos. 560.70
Minor per se potest causas spiritales, aut ab illis dependentes tractare. 311 70
Minor contrahens & iurans non contrauenire, perdit beneficium restitutionis. 300
Minus prohibetur quandoque vbi maius permittitur. Clem. 175.70
Mirabilia septem notantur in sacramento altaris. Clem. 212 10
Miserabilis dupliciter sumitur. Ext. 815.70
Misericordia Dei non potest mensurari. Ext. 76
Misericordia Christi est immensa. Cle. 303 70
Missa non est de horis. Clem. 63 70
Missa integraliter est audienda. Clem. 136 70
Missam dimittat sacerdos propter excommunicatum. Clem. 310 70
Moderatio sapit diminutionem. Cle. 225 60
Mœnia quæ dicantur. 131.10
Monachus prælatus ecclesiæ secularis quod officium dicet Clem. 238 60
Monachus sibi acquirere non potest. Cle. 271 50
Monachi singulis mensibus cõicent. Cle. 106 70
Monachi claustrales soli in capellis manere non debẽt: sed bene per spetuo instituti. Cle. 210.60
Monachalis ordinis laus & vituperiũ. Cle. 204 70
Monachus an possit ab abbate licentiari, vt eat ad annum iubileum. Ext. 349.
Monachi sunt mundo mortui. Ext. 199 50
Monachi an possint esse testes. ibidem. 70
Monachi sũt misericorditer corrigẽdi. Ext. 388 50
Monachorum appellatione includuntur abbates Extrauag. 109.20
Monachorum ambitio plus est cõpescenda quã aliorum. 248.30
Monachus monasterio acquirit. 173 30
Monachus qui ex domo sua audit doctorem legentem in legibus, an incurrat excommunicationem. 594.70
Monarchia vnde dicatur. 132 10
Monasteriorum exemptorum duæ sunt species. Clem. 213 10
Monasteria quædam monialium per mares reguntur. Cle. in gl. lege, regunt, & nõ legũtur. 25.40
Monasteria monacharum cum cordigeri ingredi non debeant, de quarum monasterijs intelligatur. 771.50
Moneta falsa ab oculis fidis facile discernitur. Extrauag. 332.40
Moneta an per principẽ deteriorari possit Ex. 84
Moneta regis extra regnũ non habet cursum. ibi.
Monetam cudendi ius per consuetudinem acquiri potest. ibidem.
Monetam cudere nulli priuato competit. ibidẽ.
Moniales non sunt ordinum capaces. Cle. 61.50
Moniales eligentes scienter indignam, an sint priuatæ potestate eligendi. 184 60
Monitio debet pcedere excõicationem. 201 50
Monitio canonica quæ dicatur. 711.20
Monitio quãdo dicatur nominatim facta. 719.40
Mora purgari non potest ab eo qui intra tempus non elegit taxationem decimæ vel residuũ. Extrauag. 14.40
Mora an possit purgari. 803 10

Mora in pœna incursa à iure, purgari non potest. 117. 40
Mora in pœnis à iure iam incursis an possit purgari. 107 50
Mora vltima nocet. 733. 60
Morbo est adhibenda medela. Ext. 321. 50
Morosus quis dicatur. 809
Mori est naturæ debitum soluere. Ext. 283
Moriuntur magni vt parui. Ext. 284
Mortuus an prius sit ad suam parochiam portandus, si alibi elegit sepulturam. Ext. 294 70
Mortuus si resurgeret, beneficium non recuperaret. Ext. 368. 30
Mortuo aliquo an possit intestina extrahi vt expe ctentur amici. Ext. 283.
Mortuis quandoque pœna imponitur. Ext. 284. 50
Mors per sensus ad animam intrat. Extra. 31. 30
Mortui an possint absolui. Ext. 157. 30
Mors ciuilis an æquiparetur naturali. 27. 50
Mors ciuilis naturali æquiparatur. 206. 40
Mors & absentia æquiparantur. 234. 40
Mortuus æquiparatur absenti non reuersuro. ibi.
Morte delegati re integra, expirat iurisdictio subdelegati. 233. 50
Mos quid Cle. 130 60
Motus proprius surreptionem excludit. Cle. 164
Motus proprius legati an excludat surreptionem sicut motus proprius Papæ. 254 50
Motus proprius nō operatur dispēsationē. 460. 70
Motus proprius non intelligitur: nisi id in gratia exprimatur. 466 10
Mulier seminans discordiam inter moniales super electione facienda, an incurrat excommunicat onem. 187
Mulieris hæreticæ filij puniuntur: non autem nepotes. 636. 10
Mulieres non sunt personaliter ad iudicium trahēdæ. 558. 70
Mulierum est simul loqui. 389
Mulierum conditio quandoque melior est quam virorum. 186. 50. & 310. 40
Mulieres Romanæ pro machinarum reparatione crines absciderunt. Clem.
Multitudo est canonibus inimica. 18 70
Mundi miseria est vallis lachrymarū. Ext. 108 70
Mundi generationes sunt sex. 6 30
Mundus iste pelagus est. Ext. in textu. 314
Munimenta quid sint. 397 30
Munimenta vnde dicantur. 99. 20
Munus & donum qualiter differant. 621. 60
Munus est triplex. 43. 50
Mutare an & quando liceat suum propositum. 305. 10

N

NArratiua verba Papæ probant plene, si sunt de suo facto, & super his fundetur intentio ipsius. 683. 40
Narratiua verba Papæ, vtrū probent. Cle. 110 40
Natura humana prona est ad peccādū. Ext. 14. 10
Natura rei an in aliam mutari possit per Papam. Extrauag. 38. 60
Natura imitatrix est vitiorum: & cursus procliuus est ad voluptatem. 751
Necessitati se supponenti non est succurendum. Extrauagan. 181
Necessitas non subiacet legi. 773. 50
Negatio facit rem dubiam. Ext. 172. 70
Negatio duplex affirmat. Clem. 69. 60
Negatiua quare non probatur. 344
Negatiuum factum, licet sit improbabile; est tamen ponibile. 343. 20
Negatum censetur quod expresse non conceditur. Ext. 285. 40
Negligentia electorum in præsentando electionē, an noceat electo. 96. 60
Negligere quando dicatur impetrans primam vacaturam. 444. 30
Negligentia est eruditionis nouerca. Ext. 128. 30
Negotium vnde dicitur. Ext. 286. 30
Negotia plura sunt quàm vocabula. Ext. 115. 50
Negotiationes nō debent fieri in templo. 586. 60
Nepotes etiam regum continentur appellatione filiorum. Ext. 34. 40
Nihil fit sine Deo. Ext. 51. 30
Nobiles debent esse liberales. Ext. 98
Nobilitatis ratio in multis est habēda. Ext. 46. 20
Nocentes & innocentes ad paria iudicandi non sunt. Ext. in textu. 303
Noctes æquantur diebus in Septēbri. Cle. 133. 30
Noctua nocte videt. Ext. 215. 10
Nomen summi pontificis quare in eius creatione mutatur. 2. 40
Notarius laicus potest priuari officio per ecclesiā 47. 40
Notarius effectus monachus, an possit veteres rogationes complere. 619. 20
Notarij apostolici in magno sunt numero. Extra. 217. 40
Notionem quis dicatur habere. 364
Notorium multipliciter dicitur. Clem. 130 10
Notorius criminosus, an possit appellare. 495
Noualis terra quę sit. 754. 30
Nouale quid sit Clem. 194. 60
Nouæ rei nouum suggeratur remedium. Ext. 9. 70
Nouerca sæuit in priuignos. Cle. 133. 10
Nouitius an cogatur profiteri. 545.
Nouitij possunt ad seculum redire. 154 10
Nouum & vetus qualiter intelligantur. 203. 60
Nullus est vniuersale negatiuum. Cle. 152. 70
Numerus prælidentium secundum quantitatem subiectorum est deputandus. Cle. 189. 30
Numerus perfectus quando dicatur. 6 70
Numerorum quatuor sunt generationes. ibidem.
Numerus centenarius est perfectus. Ext. 347 20
Nunc & nil aliud de tempore constat haberi. Ext. 137. 50

O

OBediētia est inter prælatū & subditū. 801. 20
Obediendum est potius Deo quàm hominibus. 808. 20
Obedientia est melior quàm victima. Ext. 106 10
Obedire Papę est de necessitate salutis. Cle. 174
Obiectiones contra formam electionis vel postulationis vel prouisionis. 83. 70
Obiectiones contra personam electi. ibidem.
Obiectiones contra personas eligentium. 84
Oblationes quandoque per laicos, quādoque per clericos colliguntur. Ext. 299. 60
in Obligatione generali non veniunt vxor & liberi. 853. 30
Obligatus nullus præsumitur. 794. 70
Obligatio an inducatur ex antiqua præstatione. Clem. 114. 60
Obligatio naturalis in ciuilem deduci non potest Clem. 181. 40
Obliuio interdum fallit. 173. 10
Obsidiatus triplex est modus. Ext. 92. 70
Occasio delinquendi tollenda est. 656 70
Occultum non præsumitur quod omnibus publicatur. Ext. 216. 30
Occupare quando dicatur quis negotiū. 290. 40
Occupari sonat in malam partem. 83 70
Occupo, dupliciter sumitur. Cle. 108. 60
Oculus est triplex. 146. 10
Oculo priuatus non promouetur. 758. 20
Oculi sunt duplices. Ext. 42 40
Oeconomi definitio. 88. 60
Officium iudicis potest interponi ad priuatā vtilitatem. 362 30
Officium quando dicatur duplex. 582. 40
Officium suū nemini debet esse damnosum. 146
Officio duplici quem fungi vetatur. Ext. 200. 40
Officio priuatus an censeatur priuatus beneficio. 57. 10
Officia singula singulis sunt committenda personis. 470. 60
Officia diuina non sunt in locis interdictis celebranda. 679. 60
Officium iudicis non semper perpetuatur per litis contestationem. Clem. 81
Officiorum curę quædam sunt, quæ irrita esse nō possunt. Cle. 201. 40
Officium & administratio idem sunt. Ext. 338. 30
Officio duplici quem fungi iure vetatur. Ext. 200
Officiarij Papæ diuersi sunt. Ext. 263. 30
Officiū maculat, qui in eo delinquit. Ext. 105. 10
Officialis episcopi est ordinarius. 402 30
Officialis episcopi habet iurisdictionem ordinariam. 223. 70
Officialis epi an possit dare aliū officialē. 223. 10
Officiales foranei vnde dicantur. 246. 10
Officialis electi confirmati potest à Papa delegari Cle. 48. 30
Officialis foraneus quis dicatur. Cle. 47 60
Officiales episcopi an possit esse cōseruator. Cle. 18. 70
Officialis capituli potest à Papa delegari. ibidem
Officiales episcopi possunt esse plures. ibidem.
Omnibus publicatum non præsumitur incognitū Extrauag. in textu. 331. 70
Onerum quędam sunt realia, quędam sunt personalia. Extra. in textu.
Onus non aspiratur sed honor. 357 40
Opera bona linguas latrantes nō timent. Ext. 132 20
Operarij sunt augendi aucta messe. Extr. 254. 30
Oportet est verbū necessitatis, & quandoque honestatis. 389 50
Oportebit, præsens & futurū tempus significat. Clem. 171. 10
Opus idem meritorium laudabilius est in vouente quàm in alio. Clem. 245. 40
Oppidum quid sit. 241. 60
Opponēs contra electum vel postulatum, si sit episcopus, non tenetur personaliter comparere de mente constitutionis, cupientes. 823
Opponēs contra personas eligentium an dicatur proprie opponere contra formam vel cōtra personam. 69. 60
Opponens plura crimina contra electū, & vnum solum probans, an euitet pœnam. 72. 10
Opponens plura & probans alterum quod sufficit ad victoriam, an dicatur succumbere. 86
Opponens contra electum vel postulatum plures euidentes defectus, si de aliquibus probet de alijs non, an debeat repelli. 99. 50
Opponens contra electum quòd est illegitime natus, hoc probare debet. 100. 50
Opponenti contra electū an sufficiat dicere. dico ipsum periurū, homicidā, vel excōicatū. 84. 60
Opponentes an cogantur per constitutionem, cupientes. venire ad sedem apostolicam quando sunt plures electi. 122 60
Opponentes contra electionē & non appellantes, an teneantur venire ad sedē apostolicā. 70 20
Oraculum quomodis dicitur. 93. 40
Oratoria an liceat vnicuique habere. Ext. 142. 50
Orare tenentur etiam perfecti. Cle. 274
Ora sine aspiratione & cum aspiratione quid denotat. Clem. 156. 30
Oratorium quid sit. 672. 50
Oratorium priuatum quilibet in domo sua erigere potest. & vide quod ibi notatur. 673. 30
Oratio Theodosii. Cle. 249 60
Oratio de necessitate nō fit ad Oriētē. Cle. 248. 70
Oratio debet esse breuis. 247
Oratio per quem porrigenda est. Cle. 247. 10
Oratio vnde dicitur. Clem. 297
Oratio ad quem porrigi debet. 247. 10
Orationis descriptio. ibidem.
Orationis diuisio. ibidem.
Orationis cōditiones & modus orādi. Cle. 247. 70
Orationis effectus duplex est Cle. 247. 60
Oratione quid petendum est. Clem. 247 60
Ordinarius potest cognoscere de causa suæ ecclesiæ: licet non de sua propria. 678 60
Ordinarius potest committere causam, etiam simplici clerico. 37. 60
Ordinarij inquisitionis officium proprijs expensis explere debent. Ext. 346
Ordinarius quis dicatur. 661. 50
Ordinarij appellatione qui cōprehendūtur. 261.
Ordinarius in iure pro quibus accipitur. 247. 60
Ordinatio clerici quando dicat canonica. 202. 60
Ordinatus sine titulo habens tamen patrimoniū, an agat contra prælatum. 481 50
Ordinatus à non suo episcopo sine licentia sui superioris an sit ab executione suspensus 482. 50
Ordinatus ante ętatem legitimam qualiter puniatur. Clem. 66. 60

O dinata

Ordinata in veteri testamento reperiuntur aliquá do mutata in nouo. Ext. 155.10
Ordo episcopalis dicitur maior qui reperiri possit. 713.70
Ordo clericalis confertur per solam primam tonsuram. 672
Ordo scripturæ seruandus est. 452 70
Ordines minores large dicuntur sacri. 210.50
Ordines recipere an & quibus pœnis cogatur clericus beneficiatus. 107.60
Ordines ecclesiastici quare dicunt gradus. 691. 10
Ordines q bus téporibus possunt cõferri. 440.62
Ordines quo tempore conferri possunt. 208 70
Ordines nouem sunt in ecclesia Dei. 2
Ordines in alia diœcesi non potest quis celebrare. 482.10
Ordo Carthusiensium pre cæteris ampliori potitur prærogatiua. Ext. 301.30
Ordo potest esse annexus præbendis vel dignitatibus varijs ex causis. Cle. 63 60
Ordo claustri diuersus ab ordine curiæ. Cle. 209
Ordo sancti Francisci est triplex. Clem. 312.10
Ordinem iudiciarium non potest Papa tollere, nisi in suo foro. Clem. 88.40
Ordines mendicantium qui sunt. Clem. 2..10
Ordo minorũ posset totus per papã tolli. Ext. 115
Oriundus de ciuitate quis dicatur. 657.40
Os in cælum ponunt, qui Papæ detrahunt. Ext. 302. 30
Oscula libidinosa sunt mortalia. Clem. 276 70
Osculum varijs ex causis præstatur. Ext. 108. 40
Ossa cadaueris restituere tenentur indebite sepelientes. 532.70
Oues morbidæ sanas inficiunt. Ext. 304.30

P

PAcis auctor sine pace nõ bene colitur. Ext. 190
Pactum non valet quod detrahit honori Dei. Extrauag. 563.10
Pactum de succedendo, siue de non succedendo, non valet. 277.20
Pactum contra naturam factum non valet. 60.70
Pactum quid sit Clem. 120 10
Paganorũ iura an sint illæsa seruanda. Ext. 57.50
Pallio archiepiscopus vti non potest in alia prouincia. Clem. 192.70
Papa multa beneficia sibi reseruat, cum multis prouidere habeat. Ext. 45.30
Papa & Imperator vocant se seruos. Ext. 33.10
Papa non est purus homo. Ext.
Papa potest super fidei articulis declarationem facere. Extrau. 106.50
Papa habet vtrumque gladium. Ext. 38 60
Papa solus ius in vacaturis confert. Ext. 52 50
Papa ab omnibus est sanctus habẽdus. Ext. 70 70
Papæ constitutionem infringens an grauiter peccet. Ext. 49.70
Papę nullus audeat dicere. Domine cur ita facis. Extra. 56. 20
Papa mortuo ecclesia non est sine sponso. Clem. 229. 30
Papa mortuo Cardinales Cardinalem creare nõ possunt. ibidem. 60
Papa non est proprie vicarius Petri. Clem. 115.30
Papa Papam induere in testem. Clem. 120.70
Papa non concedit alicui vt suppleat propriã negligentiam. Clem. 57.70
Papa est vicarius Dei. Clem. 84.10
Papa per participium non absoluit. Clem. 323
Papæ carentia est maxima necessitas. Clem. 32
Papæ potestas est magna in ijs quæ sunt iuris positiui. Clem. 251
Papę motus proprius quid operatur. Cle. 163.40
Papæ contemnens obedire paganitaté incurrit. Clem. 274.40
Papa qui ecclesiam sœdauit, an post mortem bonæ memoriæ dici possit. Ext. 328.10
Papa qualiter est supra ius. Ext. 230. 50
Papa ante suam coronationem dispensationes & gratias facere potest. Ext. 364.50
Papa in perceptione fructuum est fabricæ præferendus. Extrauag. 200.70
Papa cunctorum credentium saluti prospicere adstringitur. Extrauag. 355 40
Papæ subesse est de salutis necessitate. Ext. 272
Papa potest conferre prelaturas ad tempus. 564
Papa an possit deponi propter insufficientiam, & quid de alijs prælatis. 198.40
Papa totius orbis obtinet principatum. 556.70
Papa recipiendo aliquos in filios, non censetur eos eximere. 683.70
Papa potest prælaturas & beneficia sub conditione vel ad certum tempus conferre. 24 70
Papa & Imperator deponuntur propter hæresim. 379. 10
Papa compellit Imperatorem iustitiam facere, & certis casibus ius canonicum obseruare. 388
Papa est episcopus totius orbis. 699. 10
Papa Papæ legem non imponit. 57.50.
Papa antiquo iure conferebat episcopatus 137.60
Papa tollens consuetudinem vel statutum, an videatur tollere consuetudinem vel statutum iuratum. 156.70
Papa an possit tollere legem ciuilem. 781.50
Papa est diœcesanus in loco exempto sicut episcopus in loco suæ diœcesis non exempto. 623.60
Papa quare statim post confirmationem suam reuocat gratias sui prædecessoris. 237.60
Papa à nemine confirmatur. 198.60
Papa an sit homo. 833.60
Papa cur se vocat seruum seruorum. Ext. 5.10
Papa cum Cardinalibus nihil facit sine causa Extrauag. 8.6
Papa multi sanctiores possunt esse. 211 30
Papa qualiter vocat Cardinales. ibidem.
Papa diuersas habet nominationes. 11.70
Papa an possit dare ius ad bñficia vacãtia. 443.60
Papæ præsentia omnẽ solennitatem supplet. 322
Papæ credendum est quã de his quæ vidit ante papatum. 198 70
Papali sede vacãte an Cardinales possint vti potestate Papæ. 78
Parietem communem an possit vnus sociorum altero inuito destruere & reficere. 832.50
Parochiani quibus diebus in sua parochia Missã audire debent. Ext. 220 10
Parochiano creditur, qui se dicit habere licentiã à curato. Clem. 289.10
Parochiani an possint se opponere cõtra electum in eorum episcopum. 83 60
Parochialia iura quæ dicantur. 279 60
Pars maior si facit aliq d, an sẽper valeat. 812.30
Partes aliquotæ quæ sunt. 6
Partes duæ capituli in multis casibus requiruntur. 490.50
Participans excommunicato maiori, non incurrit maiorem excommunicationem sine monitione. 711.40
Pastor singularum ouium vultus inspicere debet. Extrauag. 254.40
Pastor bonus oues præseruat à ferarum incursibus Extrauag. 346
Pastoris boni officium. Clem. 232.70
Pastoralis, in quot & quibus titulis reperitur Extrauag. 310.10
Pater & filius finguntur eadem persona. Ext. 36
Pater filium corrigere debet. Ext. 408.20
Pater offenditur in filio, dominus in seruo, iudex in subdito. 379.50
Pater non potest filium priuare quarta. 855.30
Pater relinquens filio quocunque titulo, an tollat querelam. 526.60
Patere legem quam ipse tuleris. 658 70
Patientia multa tolerat. Ext. 217.60
Patria & natiuitas operantur vt carius vel vilius vendatur mancipium. 209 70
Patronus laicus ad præsentandum quatuor menses habet, ecclesiasticus sex. 566
Patronus in ecclesia patronata aliqua consequitur emolumenta. 834.60
Patroni sunt triplices. Clem. 248 50
Patroni plurium ecclesiarum possunt inter se facere quòd vnus sit patronus in vna, & alius in alia. 219 10
Patrono quæ iura debentur. Clem. 2 7 30
Pauci quot dicuntur. 226. 10
Pauperibus subueniendum est Ext. 338.10
Pauperum vniuersitas gerit vicem certæ personæ. 527.60
Paupertas est iusta causa annectendi vnũ beneficium alteri. 519 40
Paupertas excusat. Clem. 271.70
Paupertatis occasione multa fiunt. 45 10
Paupertatis ratio in multis est habẽda. Ext. 102. 0
Pax non est hodie inter homines propter sex causas. 378.60
Pax commoda spiritualia & temporalia producit Extrauag. 88
Pax in terris quibus precibus à Deo peti debet. Extrauag. 315.60
Pax non est impijs. Extra. 342 70
Peccator in Deũ & in ecclesia delinquit. 787.10
Peccatum, delictum, & crimen differunt. 786.
Peccatum contra naturam est pessimum, & si totus mundus eo vteretur, non esset excusatio. 642. 20
Peccatum iteratum plus punitur. Ext. 104.70
Peccatum est iniuste vti re aliqua Extra. 150.40
Peccat mortaliter, qui venit contra mandatũ præceptiuum Papæ Extra. 114.10
Peccantes corrigere, an sit præcepti quòd ad omnes Extr. 60 50
Peccatum dicitur mortale dupliciter. Cle. 276 10
Peccatores an exaudiantur à Deo. Cle. 247 40
Peccatum vnũ sua mole attrahit aliud. Ext. 225. 0
Peccati pœna debet esse infinita. Ext. 343 70
Peccata de quibus curati & fratres absoluere possunt. Ext. 336. 0
Peccata peccatores onerant. Ext. 135
Pecuniæ appellatio omnes res cõtinet. Ext. 361.70
Pecunia & danarius differunt. Clem. 320.10
Pedagij ratione orta quęstio inter leuatorem ipsius & delatorem rerum qualiter terminabitur. Clem. 234.70
Pelle sub agnina latitat mens sæpe lupina. Extra. 141. 70
Pendentia multa impediunt. 251 60
Pensio non obligat ad residentiam. 436.30
Pentecoste quid est, & vnde dicatur. Cle. 245 10
Penuria indigentiam notat. 517 10
Peremptorius terminus quis dicitur. Cle. 125.30
Perfectionis beatificæ omnem gratiam an quis in hoc sæculo possit obtinere. Clem. 275. 10
Periculum dicitur à perec Clem. 187
Periurus tripliciter punitur. 359.70
Permutatio non contrahitur in re aliena. Extraua. 129. 60
Permutatio expeditur superioris officio. Clem. 122. 70
Permutatio beneficiorum non impeditur per gratias expectatiuas. 523 70
Permutatio non tenet si non interueniat cõsensus eorum qui habent eligere. 524.70
Perpetua indulgentia quando dicatur. 56.30
Perpetuum dupliciter exponitur. Cle. 173.30
Personæ ecclesiasticæ debent esse constantiores reliquis. Clem. 55.70
Persona quæ non est, re aliqua vti non potest. Extrauag. 129
Persona dicit aliquis personatũ habens. Ext. 55.50
Pertinax quis dicitur. Clem. 12 10
Pertinax quis dicitur esse. Ext. 144.70
Pertinere verbum qualiter intelligitur. 195.70
Petitio iuri consona exaudiri meretur. Ext 340.70
Petitoriũ si intentetur per vnũ, & possessoriũ per alterũ, quis prius audietur. Clem. 97.70
Petitorium quid sit. Cle. 127.20
Petitorio suspenso transire licet ad possessorium, sed non econuerso. Clem. 97 50
Petrus sanctus dicitur clauiger. Ext. 312 10
Petri & Pauli laudes. ibidem.
Petrus per verba fuit creatus Papa. Clem. 132 50
Pileus à pilis dicitur. Clem. 156
Pluralis locutio duo comprehendit. Ext. 137.60
Plus in qualitate non includit minus in quantitate. 818.20
Podagræ non generantur illis quibus victus subtrahitur. 430 70
Pęna an ppter dignitaté sit diminuẽda. Ext. 15 30
Pœna immunitaté nõ præstat. Ext. 94.40

Pœna est ad emendationem introducta. Extr. 91
Pœnæ sunt ob maleficia soluendæ. Ext. 88 50
Pœna pro vno actu & pro pluribus potest esse æqualis. Clem. 291 10
Pœna de sui natura est perpetua. Clem. 174 10
Pœna etiam temporalis diminutionem status cótinet. Cle. 76 50
Pœnarum species variæ sunt iure statutę. Cl. 301
Pœna non debet infl gi sine culpa. Extra. 184
Pœna vna in aliam quandoque mutatur Ext 184
Pœna pecuniaria quandoque imponitur pro delicto. Extrauag. 311.10
Pœnæ non sunt extendendæ Ext. 185.40
Pœnę spiritales non possunt exerceri per monales. Ext. 250.60
Pœnarum quædam sunt spiritales, quædam temporales. Ext. 361.30
Pœna cap. cum in cunctis. côtra eligéres scienter indignú, an habeat locú in inferioribus dignitatibus. 138.40
Pœna alicui imposita an intelligitur perpetua. 146. 70
Pœnis corporali mitius puniuntur superiores quã inferiores. 572
Pœna inefficax in aliam conuertitur. 373 50
Pęna in matrimonio interuenire nó potest. 43 40
Pœna non censetur imposita ipso iure per verba futuri temporis: puta, innodetur, priuetur, &c. secus per verba præteriti temporis. 613 70
Pœna quę opponitur per verba futuri temporis an intelligat ipso iure vel per sententiã. 122 60
Pœna spiritualis est maior temporali. 718.60
Pœna statuta contra eos qui grauant eligentes an habeat locum contra grauantes patronos præsentantes. 102 10
Pœna transgredientis canones. 104 30
Pęna vel odiú nó debet côuerti in pręmiú. 841 10
Pœnæ quare sunt inuentæ. 572
Pœnitentia in pane & aqua per quos potest imponi. 692.70
Pœnitentia an recipi possit à presbytero non habéte curã de licentia proprij sacerdotis. Cle. 290
Pœnitentiæ impositio absolutionem præcedere debet. Cle. 188 20
Pęnitere est pęnã pro peccato tenere. Ext 333.42
Pœnitentia pro peccatis iniuncta ante indulgentiam, an tollatur per illam. Ext. 348.10
Pęnitentię sunt arbitrariæ. Ext. 343
Pollicitatio quid sit Cle. 120.20
Pollicitationis descriptio. Ext. 79 40
Pollutio loci sacri ex quibus pcedit. Cle. 137.20
Populi ab ecclesiarum frequentia non sunt retrahendi. Extr. 220 40
Portio canonica cui ecclesiæ soluenda est. 534
Portionis appellatione media pars côtinet. 541.10
Portio canonica non debetur de relicto facto ecclesiæ, in qua quis non sepelitur. Cle.
Positio vel responsio ad positionem an possit reuocari. 360.20
Positio & interrogatio qualiter differant. 343 50
Positio copulatiua in vno vera, & in alio falsa an possit tota negari. 351.60
Positionis descriptiones. 343.30
Positiones vnde habuerunt ortum. ibidem.
Positiones quare fuerunt introductæ. 343 50
Positiones quando possunt fieri. ibidem.
Positionibus respondere nolens an & quando habeatur pro confesso. 344.60
Positionibus debet respondere pars, non aduocatus. 343 60
Positionis vsus multum releuat probantem. Clement. 338.50
Positiones negatę in articulos deducuntur. ibi. 70
Possessa communiter negliguntur frequenter Extrauag. 166 10
Possessio duplex. 783 60
Possessio quasi pedum positio. 783.70
Possessio centum annorum habetur loco tituli pro suo. 363 20
Possessio sola bonæ fidei impedit vires priuilegij 540. 60
Possessionum alia facti, alia iuris, alia facti & iuris. 784.50
Possessorium quid sit. Cle. 127.50
Possessio quid est. Cle. 172.70
Possessio in pecunia non est à domino separata. Cle. 321.10
Possessio in beneficijs non attenditur. 778.10
Possessor pacificus an dicatur qui minoris partis bonorum possessionem obtinet. 166.50
Possessor pacificus an dicatur curatus qui post adeptã possessionem patitur controuersiã. ib 60
Possidens dolose à principio, etiam si sine dolo desit possidere, tenetur. 818.50
Possidere & in possessione esse sunt diuersa. 333.
Possumus, quod honeste possumus Clem. 336 30
Posse dicimur quod de iure possumus. 846 70
Posse malum non est posse. Ext. 230 70
Possumus quod de iure possumus. 29
Postulatio in monialibus locum habet. 110.70
Postulatio si non admittatur à superiori, an non admittés dic. f inferre iniuriã postulato 128 60
Postulatio epis. o. i mendicantis facta in discordia an valeat. 146.70
Postulatio innititur soli gratiæ, electio vero iuri communi. 66.40
Postulatio quid sit. 65
Postulatio de quibus fit. ibidem.
Postulatus ad ecclesiam qualiter debeat respondere præsentantibus postulationem. 128 10
Potétia aliquãdo prodest, aliquãdo nocet. 64 70
Potest verbum negatiue prolatú, necessitaté importat, sed affirmatiue non. 760.10
Potest quis per aliú quod nequit per se. 852.50
Potest as ordinata & soluta in principe reperiuntur. Ext. 51.
Potestas terrena subest spiritali. Ext. 202.70
Prębenda proximo vacatura est affecta recepto in canonicum. 507.70
Præbendã meliorem optare valens, an possit optare minorem. 63 40
Præbendarum collatio ad quem spectat. 61.60
Præbendæ singulari maioris ecclesiæ potest per epm & capitulum ecclesia vniri. Cle. 176 60
Præbédas duas in eadé eccl'a hře nó licet. 166.70
Præcepta naturalia quę dicuntur. Clem. 131.50
Pręcepto superioris etiã dubio parédú est. Ext 111
Præcessor & prædecessor qualiter differát. 198 70
Præconis vox [illegible]. Cle. 85.40
Prædicare non licet in aliena parochia [illegible] habita. 561.70
Prædicare an possint fratres minores sine licétia & à quibus est danda. 770.60
Prædicandi officium an delegari possit. 167.40
Prædicatio non semper retrahit audientem à peccato. Ext. 314.70
Prædicatio mulierum etiam religiosarum est periculosa. Ext. 303 30
Prædicatores qstuarios aboleuit Côc. Tri. 356.10
Prædicatores multi in ordinibus mendicantiú reperiuntur. Extr. 119 60
Prædicatoris boni officium. 764.40
Prædicatores præcedút alios mendicátes. 181.70
Prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. Cle. 93. 30
Prędicandi facultas non omnibus est permissa. Clem. 217.10
Prædicandi officium ad quos spectat. C'e 184 60
Prædicatores nemini detrahere debét Cle. 188 50
Prædicatoribus an liceat nominatim viua prælatorum tangere. Clem. 290 60
Præfigere quid est. Clem. 138.50
Pragma quid est. 133.10
Prælatus sine mandato potest nomine ecclesiæ restitutionem petere. Clem. 80.50
Prælati nomine non continetur rector ecclesiæ. Clem. 187 10
Prelatus intendere debet subditorum quieti. Extrauag. 278.40
Prælatus bonus multa bona facit ecclesię. Extrauag. 259.70
Prælatus incontinens in sua gloria maculam ponit. Extra. 341 60
Prælatus vigilem pastoré imitari debet. Ext. 265
Prælatus erga subditos pastoris officium peragere debet. Extra. 343.10
Prælati superiores pauciores sunt quàm inferiores. Ext. 201.60
Prælati sunt pastores & custodes. Ext. 227.10
Prælati non debent esse creduli. Ext. 341.60
Prælatorum aliqui cósecrantur, alij benedicuntur. Extrauag. 183.50
Prælatorú gesta sunt subditorú exépla. Ext. 301.10
Prælatorum vicem geréces varijs censentur nominibus Ext. 367.10
Prælatus causas arduas non agit sine conuentu: sed bene causas leues. 350.10
Prælatus debet corrigere excessus de consilio sui capituli. 61 60
Prælatus iurisdictionem obtinens temporalé potest etiam specialiter causam criminalem delegare. 576.10
Prælatus exemptus habens curã & populum non exemptú, tenetur ire ad synodum. 681 50
Prælatus an habeat liberã administrationé. 168
Prælat⁹ pôt iniuriã ecclesiæ illatã punire. 690.40
Prę lati sunt plures vel pauciores deputãdi pro necessitate subiectorum. 289.70
Prælati se absentantes debent dimittere suos vicarios. 611.70
Pręlati sint similes Nabuthę & Ambrosio. 518 60
Præpositus subditis suis durus, est à statione sua expellendus. Ext. 341.50
Præscriptio non currit minori. Clem. 82.10
Præscriptio quando dicatur inter præsentes & absentes. 41.10
Præscriptio tanti temporis de quo non extat memoria in contrarium, qualiter debeat probari. 362. 60
Pręscriptio quadraginta annorum quãdoq; currit contra ecclesiam Romanam. 371.70
Pręscriptio non currit contra Romanam ecclesiam, in ijs quæ sibi in signum specialis priuilegij reseruauit. 489.60
Præscriptio an currat contra dominum. 383
Præscriptio quid sit. 782
Præscribi non potest contra obedientiam principis. 702.60
Præsens in ciuitate est qui in suburbijs est. Ext. 9.
Præsens dicitur, qui pbetur sensibus. Cle. 188 60
Præsentes & interessentes sunt diuersi. 417.60
Præsentatio mandati Apostolici, facta vni ex collatoribus an afficiat alium. 406.50
Præsentatio spectans ad patronum clericum, & laicú simul debet fieri intra sex menses. 561.70
Præsentatio quæ est. 451 60
Pręsentatio quid dicitur. 778.60
Præsentatio fit per litteras. Clem. 283.50
Præsentatus per maiorem septem annis, præfertur præsentato per eius tutorem. 159 50
Præsentatus per religiosos non admittendus nisi sibi debita portio assignetur. 430.10
Præsentato ius ex præsentatione non quęritur. Extrauag. 41.70
Præsertim tenetur dupliciter. Extra. 217.10
Præsidenti negligenti datur coadiutor. 203.10
Præsides qui dicuntur. 248.60
Præstimoniæ sunt beneficia ecclesiastica & perpetua. Ext. 136.10
Præsul Romanus est omni lege solutus. Ext.
Præsumptio quãdoque excludit probationem in contrarium faciendam. 615.50
Pręsumptionem alia facti, alia iuris. 791.60
Præsumitur quis virtutibus plenus & non dignitis. 991.70
Præsumptio an admittat probationem in contrarium. Extr. 65.70
Præsumitur bonum de quolibet. Ext. 110
Præsumitur ex futuris circa pterita. Cle. 317.40
Præsúptoribus illicitorú est obuiãdú. Ext. 317.40
Præuaricator quis dicatur. 300.50
Princeps qualiter est solutus à lege Extr. 230.60
Principis voluntas legis habet vigorem, qualiter intelligitur. Ext. 232 50
Princeps vnde dicitur. Clem. 230.70
Pricipis auctoritas pp duo é necessaria. Cle. 23.50
Princi is appellatio multos côprehédit. Cle. 21.90
Principis est pro ratione voluntas. Cle. 313.50
Princeps vnde dicatur. 230

Princeps voluntarios labores appetit, vt quietem subiectis præparet. 330.20
Princeps ex causa potest ius alterius auferre. 645. 40
Princeps quare fingit habere omnia iura in scrinio pectoris. 11.20
Princeps est lex animata in terris. Ext. 23.50
Princeps & leges cunctos defendere debent. Extrauag. 51
Princeps alterius iuri derogare non intendit. Extrauag. 55.70
Princeps in terris est dictus lex animata. Extraua. 137. 70
Principis indulgentia aliquid afferre debet. Extrauag. 37.40
Principes ecclesiam defendere tenētur. Ext. 77.20
Principium & finis in pendentia considerantur. Clem. 105.50
Prior tempore potior est iure. 27.60
Prior tempore potior est iure in his quorum par est causa. 446.70
Priores non habent ius eligendi prælatum in maiori monasterio, à quo prioratus eorum dependent. 668.70
Prioratus an sit dignitas. Cle. 18.50
Prioratus manualis æquiparatur in multis perpetuis beneficijs. Cle. 211.70
Prioratus appellatione quid cōtineṫ. Ext. 238.60
Prioratus est duplex. 437.60
Prioratus litterarum vel gratiæ apostolicæ qualiter probetur. 33.60
Priorissa non debet benedici. 182.70
Priuilegium Papæ potest à censura ecclesiastica præseruare. Extra. 280.30
Priuilegium ex illicito facit licitum. Ext. 87.10
Priuilegium quandoque in totum euacuatur. Extrauag 12.40
Priuilegium tollitur per non vsum. Ext. 18.40
Priuilegium ex causa reuocari potest. Extr. 119
Priuilegium etiam sine scriptura valet. Cle. 192
Priuilegio de decimis laborum non soluendis, duo sunt necessaria. Clem. 195.50
Priuilegium habet suam vim statim cum peruenit ad illum cui concessum est. 496.10
Priuilegium nociuum est reuocandum. 36.40
Priuilegium vnius partis ad alium extenditur. 127 70
Priuilegium speciale mentionem debet facere de generali. 817.10
Priuilegium quid sit. 15.20
Priuilegium extinguitur varijs modis. 799.20
Priuilegium aliquando est personale ex parte cōcedentis, aliquando est personale ex parte recipientis. 26
Priuilegium speciale non tollit generale, nisi de eo expresse mentio fiat. 817.10
Priuilegia materiam iniuriandi præbent. 67.60
Priuilegia principis sunt perpetua. 799.10
Priuilegiorum aliud est personale, aliud reale. 790. 40
Priuilegiatus, an possit recipere fructus primi anni beneficiorum vacantium, æquiparatur vsufructuario. 35
Priuilegiati super recipiendis fructibus beneficiorum vacantium primi anni qualiter debeant recipere. ibidem
Prius, in decr. capitulum. de rescri. est nomen. 439. 50
Probatio per scripturam est promptior quàm per testes. Ext. 39.40
Probatio semiplena nō sufficit vbi ius exigit plenam. 71.40
Probationum copia non debet angustari. 364.30
Probatio quandoque de necessitate per scripturā fieri debet. Extr. 183.60
Probati & non probandi sunt eligendi. Cle. 188
Processus generales contra quos fiunt per Papam. Clem. 84.40
Processus in causis plenis, omisso iuris ordine etiam de partium consensu, non tenet. Clem. 342. 10
Processus agitatus contra eligentes an præiudicet electo. 117.30
Processus habitus cum excommunicato etiam publice, valet antequam opponatur & probetur excomunicatio. 365.10
Procliuis quid sit. Clem. 3.70
Proconsul quis dicatur. 249.50
Procurator actoris satisdat de rato, & procurator rei de iudicato soluendo. 282.60
Procurator generalis licet ponat vel respondeat cōtraria, nō tñ facit dominū peierare. 360.60
Procurator in rem suam quis dicitur. 280.70
Procurator constitutus post litem contestatā substituere non potest. ibidem.
Procurator ad iudicia differt à procuratore ad negotia. 281.40
Procurator reuocatus, pendente reuocatione non procedit in principali. 282.70
Procurator in rem suam vel post litem contestatam an reuocet substitutum à se. 280.70
Procurator primus an reuocetur per constitutionem secundi. 288.40
Procurator non debet pacisci de quota parte litis. 316. 50
Procurator constitutus ad eligendum an possit cōpromittere. 194
Procurator in causa criminali an debeat admitti, & an valeat processus agitatus cū illo. 308.60
Procurator in causa principali non tenetur defendere in causa appellationis. 354.70
Procurator qui non acceptauit mandatum, potest testificari pro constituente. ibidem.
Procurator vtrum acquirat obligationem personalem domino suo. 660.70
Procurator stipulando an & quando acquirat domino suo. 660.70
Procurator reuocari potest, licet dominus iurauerit non reuocare. 295.50
Procurator an teneatur post litem contestatā vel quasi contestatam probare mandatum, vel cauere si dubitatur. 70.70
Procurator ad eligendum constitutus qualiter debeat iurare. 192.50
Procurator legitime constitutus ad eligendum, si non admittitur an possit appellare. ibidem.
Procurator an admittatur in iudicio vbi agitur de crimine. 113.30
Procurator constitutus ad eligēdum, an possit substituere. 194.10
Procuratoris definitio. 174
Procuratoris officium est vile. 285
Procuratorem constituens ad eligendum vel matrimonium contrahendum non efficitur per hoc eligere vel contrahere. 194.70
Procurare quis dicitur quadrupliciter. 104.10
Procurator inhabilis habens mandatū substituendi, an substituere possit. Cle. 78.40
Procurator ad petendam licentiam cedēdi datus, quando potest reuocari. Clem. 56.50
Procurator an teneatur præcise dominum defendere. Clem 74.50
Procuratoris actus post reuocationem gestus an sit validus. Cle. 51.40
Procuratio visitandi debita tolli non potest. Cle. 132. 70
Procuratio visitationi est annexa. Clem. 214.30
Procurationes plures eadem die recipere non licet. Clem. 232.20
Procurationum numerus dierum numerum non excedat. Clem. 233.10
Procuratoris factū an domino noceat. Ext. 276.10
Procurationes quandoque in victualibus quandoque in pecunia reperiuntur. Ext. 298.30
Procurationes subditos multū grauāt. Ext. 342.30
Procuratio an possit tolli pscriptione. Ext. 48.40
Procuratoris nomen multa cōprehēdit. Ext. 64.50
Professio debet fieri in scriptis. 154.
Professio tacita inducitur ex delatione annali habitus professorum. 544.50
Professio tacita & expressa diuersimode obligāt. 545. 10
Professio tacita qualiter fit. 182.40
Professus tacite potest eligere. 153.60
Professio multa bona inducit. Ext. 67.70
Professio est duplex, scilicet expressa & tacita, quæ multis modis inducitur. Clem. 201.70
Professio an inducatur per dilationem habitus religionis. Cle. 201.30
Prohdolor, an sint duæ partes. Clem. 296.40
Promissio vacaturorum an sit omnino reuocata. 501. 40
Promo quid significat. Cle. 258.30
Promptitudo quid significat. Clem. 115.40
Promotus ad sacerdotium ante ætatem legitimā, an sit capax præbendæ sacerdotalis. 471.60
Promotus ad beneficium curatum debet intra annum ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos habeant redditus. 469.10
Promouendus debet habere quatuor qualitates. 440. 40
Propago est æquiuocum. Clem. 238
Propensius quid significat. Clem. 62.70
Propinquitas nocet quandoque. Ext. 237.50
Proprietas esset inutilis si ab vsu semper separaretur. 764.
Proprietatis abdicatio est duplex. Extr. 151.10
Protestatio impossibilis vel contraria actui nihil operatur. 303.30
Protestatio per factum contrariū tollitur. 148.60
Protestatio contraria facto non prodest. Clemen. 22. 20
Protestatio quandoque iuuat, quandoque non. Clem. 74.20
Prouidentia diuina infallibillis. Ext. 315.50
Prouisio quæ dicatur. 68.70
Prouisio habet vim electionis & confirmationis. ibidem.
Proxenetæ qui dicuntur. 348.50
Proximum defendere licet. 717.60
Prudentiæ propriæ innitentes facile labuntur in errores. Ext. 326.20
Prudentiæ propriç non est innitendū. Ext. 634.40
Pubertas debet esse completa ad hoc q̄ quis religioni obligetur. 544.60
Pubertas requiritur ad professionem faciendam. Cle. 201.60
Publica delicta sūt occultis grauiora. Ext. 167.70
Publicatio constitutionis quare fit. Ext. 73.70
Pudor est maxima pars pænitentiæ. 846.30
Puer doli non capax, aliquem occidens, an sit irregularis. Clem. 279.50
Pueri & aliàs beneficiati non dicuntur idonei ad beneficia. 448.60
Pugnus vnde dicitur. Clem. 106
Punitur vnus pro alio. Ext. 63.60
Pupillus an habeat vocem in electione dignitatis inferioris ab episcopo. 152
Pupillus sine tutore suam conditionem facere potest meliorem, sed non deteriorem. 840.70

Q

Quadragesima duplex dicitur. Extra. 347.30
Quæstio quid comprehendit. Cle. 164.70
Qualitas beneficij obtenti debet per impetrantē exprimi. Clem. 157.60
Qualitas intrinseca vel extrinseca quæ sit, & an præsumatur esse in quolibet homine. 100.40
Quarta debet delegato in vita soluto. Cle. 191.50
Quasi qualiter accipitur. Extra. 72.50
Qui non habet in ære luat in corpore. Ext. 332.60
Quia & quoniam, licet idem significent, tamen quantum ad situm differunt. Clem. 2.10
Quia frustra. de vsuris, peculiariter declaratur. 843. 70
Quies ex corde est nobis appetenda. 774.50
Quodcunque dicens, nihil excipit. Clem 190.40
Quòd si nō omnes, &c. & vt omnes, &c. multum differunt. 235.50
Quot capita, tot sensus. 341.60

R

Ratihabitio mandato comparatur. 172
Ratio de arbitrarijs non redditur. Cle. 86.50
Ratio edi debet à capite. Clem. 64.20
Ratio allegari potest deficiēte iure scripto. 139.30
Ratio à capite est edenda. 563.50
Ratio suadet ob maleficia pœnas solui. 572.40
Ratio est edenda à capite. 643.20
Ratio de arbitrarijs non potest reddi. 1.20
Rationē d' arbitrarijs reddere nō cogimur. 26.30

Rarum est carum Extra. 103.20
Receptio monachorum facta vltra facultates conuentus, valet. 557.70
Recipere & admittere differunt. 429.70
Reconuentio non fit coram iudice appellationis. Clem. 97.30
Rector parochialis dicitur publica persona. 661. 60
Recusatio alicuis delegatorum an debeat proponi coram omnibus, an coram recusando tantum. 230.10
Recusato episcopo eligendi sunt arbitri: & quare non habetur recursus ad superiorem. ibidē. 60
Recusare volens vnum ex iudicibus datis cū clausula, quòd si non omnes, &c. an debeat illam proponere coram omnibus, an coram recusando tantum. ibidem. 20
Redempti sumus non sanguine hircorum aut vitulorum, sed agni immaculati. Extr. 551.50
Pro redemptione captiuorum vasa ecclesiastica possunt vendi etiam laicis. 851.70
Redditus & fructus qualiter differant. 104.60
Redditus annui an sint inter immobilia cōputandi. Clem. 326.50
Redditus quid dicitur. Clem. 172.70
Redditus obtinētur ab ecclesijs varijs modis. Extrauag. 257.60
Redditus pro Missis celebrādis à decedētibus relicti non sunt aliquatenus diminuendi. Extrauag. 260.40
Referendarius quid est Extra. 198.50
Regens, quare sic dicitur Ext. 82.60
Reges quare subsunt ecclesiæ. 210.
Regio dicitur à rege. Clem. 205.70
Regina vidua reginæ nomen perdit si nubat inferiori. Extrauag. 53.60
Regum filiæ an potiātur priuilegio filiorum. Extrauag. 53.70
Regibus est proprium donare Ext. 204.70
Regis cor est in manu Dei. Ext. 253
Regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Extrauag. 88.70
Regalia quid importent. 103.40
Registrum facere vtile est. Extra. 99.30
Regnum Franciæ Papa fauore prosequitur. Extrauag. 338.70
Regula vnde dicitur. Ext. 106.30
Regulæ cancellariæ quam vim habent. Extraua. 3. 10
Regula qualiter definiatur, & quid sub ea contineatur. 776.50
Regula per quæ verba constituatur. 776.70
Regula ex iure sumitur. 777.60
Regula an constituat ius de nouo. 777.10
Regula, dolo facit, in possessorijs locum non habet. 839.30
Regulæ officium. 777
Relapsus vere non potest dici, de quo non constat an fuerit lapsus. 610.60
Relapsus dicitur qui incidit in hæresim, licet nō incidat in illam, in quam semel fuit lapsus. 611. 60
Relapsus in hæresim quando dicatur quis. 614
Relatio fit ad præcedentia. Ext. 550.70
Relaxatio interdicti ad cautelam, quare non habet locum sicut relaxatio excommunicationis 730. 50
Religio vnde dicitur. Extrauag. 105.70
Religionem si quis ingreditur non disposito de bonis, quid fiet de illis Clem. 317.70
Religio est inter Deum & hominem. 802.70
Religione diui Francisci non omnes digni sunt. 771. 30
Religionis habitus sine ipsius veritate parum prodest. Ext 302.10
Religio non approbata ingredientem non obligat Ext. 69.20
Religionis meritum perdit, qui se ab obedientia subtrahit. Ext. 119.10
Religiosus an & quando possit transire de vna religione ad aliam. 476.50
Religiosus an debeat eligi vel postulari. 153.30
Religiosus electus non valens habere licentiam consentiendi à suo superiori, quid agere debeat. 91.40
Religiosus etiam fauore studij non potest monasterium dimittere sine licentia prælati. 593.60
Religiosus mendicans de licentia sui prælati potest vitam eremiticam eligere. 665.30
Religiosus vnius monasterij nō debet in alio promoueri. 470.70
Religiosi hæretici non debent dici religiosi. 614. 60
Religiosi habentes decimas antiquas ex priuilegio habebunt ex noualibus: secus si ex præscriptione percipiebant antiquas. 543.40
Religioso sepulturam, eligere non permittitur à iure. 537.20
Religiosis an possit imponi austerior status per Papam. 556.50
Religiosus extra claustrū fingitur viuere nō posse. Extra. 28.70
Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepeliendus. Extra. 84.10
Religiosi, an velle & nolle habeant. Ext. 110.30
Religiosi non possunt dici curati. Ext. 250.20
Religiosi sine sui superioris licentia se absentare non debent Extra. 302.60
Religiosi persona electionum & multorum aliorum est susceptiua. Extra. 196.10
Religiosæ mulieres quid facere debent. Extraua. 303. 40
Religiosus potest ecclesiæ sęculari præesse. Cle. 173. 50
Religiosus per episcopum institutus supplēdo abbatis negligentiam, an possit per ipsum abbatē reuocari. Clem. 59.
Religiosus quandoque sine pręlati licentia potest esse in iudicio. Clem. 78
Religiosus an possit esse officialis episcopi. Clem. 18. 50
Religiosus est verbum generale. Clem. 77.60
Religiosi an possint hospitalibus præfici. Clem. 120. 60
Religiosi sæpe excæcātur ambitione Clem. 54.70
Religiosi per multas clementinas ligantur. Cle. 307. 10
Religiosi mendicantes etiam licite transeuntes ad non mendicantes non habent vocem in capitulo, nec ad administrationes possunt assumi. Clem. 199.20
Religiosi non attrahant aquam ad molendinum. Clem. 288.60
Religiosi quem habent pro proprio prælato. Cle 173. 70
Religiosorum redditus quādoque cōsistunt in venatione. Clem. 207.70
Remedium nouum non debet antiquum tollere. Extrauag. 360.60
Remissio differt à redemptione. Ext. 345.50
Remissio fit in delictis: sed non in contractibus. 317. 70
Remittere & admittere differunt. 429.70
Remissio a pœna & culpa cōceditur à solo Papa. Clem. 305.10
Remissiones festi corporis Christi pauci participant. Clem. 249.70
Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus est facienda. Clem. 55.60
Renuntiatio facta in fraudem expectantis, non nocet ipsi expectanti. 200.60
Renuntiatio generalis casuum fortuitorum an valeat. 286.40
Renuntians beneficio an habeatur pro mortuo. 27. 50
Renuntiare futuræ successioni non licet. 277.10
Represaliæ possunt concedi quando dominus vel ciuitas requisiti nolunt iustitiā facere. 688.70
Represaliæ non sunt ad personas ecclesiasticas extendendæ. 688.60
Res optime sui natura satis ornatur. Cle. 332.60
Rerum propriarum administratio non est ingenuis auferenda. Extrauag. 83.10
Rem suam vel sibi debitam quis quandoque remittere nequit. Ext. 311.70
Res transit cum onere suo. Extra. 298.50
Rei communis adiudicatio fit, si diuidi non possit. Extr. 281.70
Rei æstimatio restituenda est, si res subtracta perijt. 766.20
Respublica potius religione & officio quàm labore corporis continetur. 81.10
Rescriptum quare non tollit legem contrariam. 624. 60
Rescriptum large & stricte sumitur. 15.20
Rescripta ad lites futuras non extenduntur. Clem. 24. 30
Rescriptorum tenor est ponderandus. Cle. 170.60
Reseruatio legati quando dicitur sublata. 251.60
Reseruatio sola sine decreto an afficiat ignorantes 190. 70
Reseruatio dignitatis inferioris ab episcopo interueniens post electionem, an afficiat ea quæ sunt ipsius electionis consecutiua. 190.10
Reseruatio & electio si fiant eodem die, quæ illarum sit potior. 198
Reseruationes beneficiorum sunt odiosæ. 251.40
Reseruari an possit Papa episcopatum ex sola voluntate sua. 190.50
Responsum certum super incerto dari nequit. Extrauag. 17
Restitutio cui sit facienda. 987.10
Restitutio etiam post quadriennium à tempore lęsionis peti potest. 299.50
Restitutio quid est. 50.10
Restitutio duplici iure petitur. 298.50
Restitutionem vsque ad quatuor annos potest ecclesia petere. ibidem.
Restitutio quando peti debet ab ecclesia minore & maiore lęsis. Cle. 81.30
Restitutio post quadriennium data an teneat. Cle. 81. 10
Restitutio & plena restitutio in idem sonant. Cle. 235. 50
Restitutionis, & executionis tempus currit à tempore sententiæ. Clem. 145.70
Reuocatio grauaminis verbalis debet verbo fieri, realis re. 41.20
Reuerentia inter maiorem & minorem. 802
Reuocatio procuratoris non intimata iudici, vel parti, an valeat. 282.40
Reus ex causa superuenienti potest condemnari vel absolui. 385.40
Reus non potest conuenire actorem excommunicatum quem excommunicationis vigore repulit. 16.50
Reus conuentus coram delegato, an possit reconuenire actorem coram ordinario. 21.70
Reus fatuus esset, si probaret defensiones suas actoris intentione non fundata. Cle. 339.20
Reus quandoque tenetur instrumenta edere ad fundandā intentionē aduersarij sui. Cle. 280.60
Rex prodigus & negligens an possit priuari regno. 204.20
Rex Franciæ Papæ fauore prosequitur. Extrauag. 338. 70
Roma communis est patria. 215.70
Romana c. decies in sexto repetitur. 202.10
Romani Pontificis manus est magnæ virtutis. Extrauag. 265.50
Rubricæ sunt authenticæ. 5.70

S

SAcerdos tenetur ad continentiam etiam ex voto. 554.30
Sacerdos labens in hæresim qualiter est puniendus. 611.60
Sacerdos non celebret nisi saltem duobus præsentibus. 821.70
Sacerdos simplex potest absoluere à sententia canonis vel hominis in mortis articulo. 746.50
Sacerdotiū non liberat a patria potestate. 312.30
Sacerdotum persecutores, Domini sunt crucifixores. Extrauag. 92.60
Sacerdos debet esse intra annum promouendus ad beneficium curatum, & ad perpetuam vicariam. Clem. 67.30
Sæuientibus imponēda est tēperies fręni. 559.60
Sacerdotium præcellit regalem potestatem. Ext. 210. 10

Sacer-

Sacerdotes dicuntur sub eodem vexillo militare cum papa. Ext. 219.20
Sacrilegium dicitur crimen mistum. 378.70
Sacrilegium incurrit, qui manus violentas in episcopum iniicit. Cle. 293.50
Sacrilegiorum diuersa sunt genera. Cle. 293.60
Sæuientibus imponenda est temperies fræni. 739. 60
Salarium notariorum per quem iudicem debeat taxari. 47.50
Salaria scriptorum sunt in libro prouincialium comprehensa. Extr. 102.50
Saltus, viuaria & garenę quid notãt. Cle. 207.60
Salus non est sine charitate. Extr. 107.50
Salutem omnium optat Deus: vult enim omnes ad agnitionem veritatis venire. Cle. 13.60
Salus nostra est videre Deum. Ext. 204.40
Sanctio dupliciter sumitur. Cle. 2.60
Sanctio legum. ff. de pœnis. optime declaratur. 816. 20
Sanctio quid dicitur. 36.50
Sanctio est pœnalis constitutio. Ext. 99.60
Sanctio quid est. Ext. 42.40
Sanguinem elicit qui nimis emungit. Ext. 61.10
Sanguinis effusio polluit ecclesiam. 578.20
Sanguis impij de manu prælati requiretur. Extra. 333. 40
Sanguinis gutta suffecisset ad redemptionem generis humani. Extr. 351.60
Saraceni duo genera sacerdotum habent. Clem. 262. 60
Saraceni campanis non vtuntur. ibid. 40
Saraceni quinque horas obseruant. ibid. 50
Sarculum quid sit. Cle. 4.20
Sarculum quid significat. Cle. ibidem.
Satisfactio pcedit in manifesta offensa. Cle. 255
Satrapæ qui dicantur. 132
Scandalum est vitandum. Extr. 107.60
Scandalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis. Extr. 317.40
Schismatici tunicam domini inconsutilem scindere nituntur. Extr. 315.10
Schismaticus qualiter est puniendus. 647.60
Schismatici qui dicantur. 646.40
Scholaris existens aduocatus vel procurator, & in fraudem scholas intrans, non gaudet priuilegio scholarium. 670.40
Scholaris cui causa à Papa in loco studij committitur, expensas non habebit. 44.10
Scholaris vnde dicatur. 3.50
Scholares reprehendendi sunt, qui vestes doctoribus solum congruentes assumunt. 676.50
Scholastici comparantur venatori. Ext. 123.30
Scientia vel ignorantia qñ præsumatur. 211.50
Scientiæ imperfectum expensarum perfectione quandoque suppletur. Cle. 260.20
Scientia cum sacerdotio multis diuinitus infusa fuit. Ext. 157
Scientia ab euentu est. Ext. 136.70
Scriptura non est de substantia extrauagantium. Extr. 1. 20. & 180.40
Scriptura loqui dicitur. Extr. 138.60
Scriptura dicitur authẽtica dupliciter. Cle. 35.30
Scrutinium publicare quid est. 144.40
Scrutinium tribus modis dicitur. 72.70
Scrutinij forma difficilis est. 155
Seculi abusiones sunt xij. Cle. 209.30
Secundo receptus ex gratia speciali quandoque præfertur omnibus alijs. 486.70
Sedere debet iudex quando res de qua agitur plenam causæ cognitionem desiderat. 392.50
Sedes apostolica vbi dicitur esse cum vacat. Extrauaga. 8
Sedes apostolica est vbi est Papa. Extr. 59.40
Seditiosi qua pœna sunt puniendi. Extr. 93.50
Sendatum quid notat. Cle. 206.30
Sensualitas quid est. Cle. 274.30
Sepultus in cœmeterio tempore interdicti, an debeat exhumari. Cle. 184.10
Sepelire, est mortuum humo vel tumulo condere. Cle. 183.50
Sepeliri non possunt mortui tẽpore interdicti: etiã in quatuor magnis festiuitatibus. Cle. 182.40
Sententia non statim est executioni mandanda. Clem. 127.40
Sententia transit in rem iudicatam. Cle. 146. 50.
Sententia nulla non est sententia. Cle. 108.70
Sententia vnde dicatur, & quid sit. Cle. 99.10
Sententia definitiua quid est. 99.20
Sententia interlocutoria quid est. ibidem
Sententia in quacunque parte actorum certificari potest. Cle. 159.30
Sententia infirmationis lata post tempus appellationis prosequendæ, an possit appellatus petere vt prima sententia executioni mandetur. Clem. 148.60
Sententiam ferre sine expressione causæ vtile est. Clem. 133.40
Sententia Papæ in melius mutari potest. Extrau. 173 60
Sententia contra extrauagantem lata, an teneat. Extrauag. 1.30. & 179.10
Sententia certa super incerto dari nequit. Extrau. 20. 50
Sententię tot sunt quot capita. Extrauag. 116.40
Sententia interlocutoria & definitiua differunt. Clem. 107.30
Sententia conuentionalis quid. Cle. 97.30
Sententia Papæ an possit rescindi. Extr. 231.10
Sententia est per iudicem & non per alium recitanda. 319.20
Sententia an sit contra confitentem in scriptis ferenda. 609.60
Sententia lata in causa criminali an possit statim executioni demandari. 639.70
Sententia lata pro minore curatorem non habente valet & tenet. 840.20
Sententia definitiua non potest reuocari per iudicem. 417 50
Sententia interlocutoria potest reuocari, sed non definitiua. 60.70
Sententia non potest valere pro parte, & pro parte non. 870.20
Sententia hæretici non tenet. 244
Sententia super crimine lata statim est executioni mandanda. 640.70
Sententia interlocutoria an debeat ferri in scriptis. 391.30
Sententia potest in multis casibus ferri sine scriptura. ibid. 70
Sententia data à iudice suspecto non tamen recusato, valet. 231.30
Sententiæ iniquæ obediens meretur. 725.50
Sententiam suam an possit iudex interpretari. 817. 70
Sepeliri an debeat filius vbi pater est sepultus, vel vbi auus & proauus ab antiquo habent sepulturam. 535.50
Sepeliri non debent hæretici. 613.60
Sepulturæ libera est electio. Ext. 294.50
Sepultura vario modo à iuribus inhibetur. Clem. 183. 40
Sepultura alibi electa an sit funus ad ecclesiam propriam prius portandum. Cle. 191.50
Sepultura potest eligi in loco minus religioso. 534. 40
Sepulturæ ius regulariter pertinet ad solas ecclesias parochiales. 275.70
Sepulturam eligi penes se procurantes religiosi qualiter sunt puniendi. 531.60
Sepulturam eligens in aliqua ecclesia ex pacto, voto, vel iuramẽto, an debeat in illa sepeliri, si aliàs ab intestato in illa, erat sepeliendus. 432
Septa, & secta differunt. Cle. 206.70
Sequester anfructus beneficij in emptiones prædiorum pro beneficio conuertere possit. Clem. 208. 10
Sequester quid dicitur. Clem. 206.70
Sequestratio beneficij in casibus certis non fit. Clem. 107.30
Seruus ecclesiæ bene meritus potest manumitti. 815.40
Seruus religionem professus à domino reperiri potest. 839.40
Serui negotiationi præpositi potestas expirat per mortem domini. 448
Seruit nemini sua res. Ext. 131.60
Seruitus personalis est triplex. Ext. 133.40
Serui efficiuntur captiuitate. Ext. 92.40
Seruus contra dominũ supplicare potest. Cle. 212
Seruitus est duplex. Cle. 274.70
Seruitores quem habent procuratorẽ. Cle. 289.40
Seu alternatiua, præcedentia & sequentia respicit. Extrauag. 249.60
Sigillum episcopi an sit testimonium publicum. Extrauag. 344.50
Sigillo alieno signare licet. 459
Silentij commendatio Cle. 470
Simile & idem differunt. Extr. 237.70
Simonia dicitur labes. Extr. 321.10
Simonia est iure diuino & humano dãnata. Extr. 322. 40
Simoniaci an sint excommunicati. ibidem
Simoniace quæsita sunt restituenda. ibidem
Simoniacum est pactum, per quod promittit clericus ad sacros ordinatus sine titulo, non inquietare episcopum super beneficio. 483.40
Simoniam mentalem committit qui principaliter pro denario ad horas vadit. 489.50
Simplicitas est duplex. Extr. 154 60
Simpliciter vnde dicitur. Cle. 331.30
Simulatio est & bona & mala. Extr. 141.40
Simulata æquitas duplex est iniquitas. Clemen. 217. 30
Sine figura & strepitu iudicij quid important. 643. 60
Sobrietas multa bona facit. Extr. 83.70
Socij qui, dicuntur Cle. 294.50
Socius omnium bonorum damnatus ex contractu propter contumaciam, vel ex maleficio nihil recuperat à socio. 856.30
Socius criminis qualiter & qua forma debeat repelli à testimonio ferendo. 348.70
Societas tollit suspicionem, & mores informat. 558. 50
Solitudo nimia est vitanda. Extr. 118.40
Solutio particularis multa habet incõmoda. Extr. 198. 60
Sordes sunt in angulis Cle. 155.40
Sorores minorum sunt in duplici differentia. Cle. 216. 70
Sors multipliciter sumitur. Cle. 4.60
Sotulares vnde dicuntur. Cle. 208.10
Specialiter iniunctum plus timetur quàm quod generaliter imperatur. Extr. 236.40
Species derogat generi. 447.70
Spiritussanctus vnde procedat. 8.70
Spiritalis quilibet sanã mentẽ habet. Ext. 210 70
Spiritualitas est duplex. 251.10
Spiritalia antecedunt temporalia. Extr. 209.50
Spoliatus contra quem notorie constat de non iure, non debet restitui. 333.30
Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorũ, paria sunt. Extr. 11.70
Spoliatus qui intentauit petitorium potest illo suspeso ad possessorium venire. Cle. 96.70
Sponsalia contrahens cum moniali, an incurrat excommunicationem. Cle. 354.40
Sponsalia quid sint. 598
Sponsalia contracta sub conditione, quæ habetur pro non adiecta, inducunt impedimentum publicæ honestis. 599.
Sponsalia cõtracta sub conditione, quæ tacite inerat, censentur conditionalia: & ideo non inducunt impedimentum publicæ honestatis conditione deficiente. 599.50
Spõsalia vnde dicuntur. 599
Sponsalia contracta ante septennium ratificantur verbo vel facto: puta osculando sponsam post septennium. 601.30
Sponsalia de presenti non dissoluuntur per susceptionem sacri ordinis. 554.50
Sponsalia de præsenti quare dissoluuntur per ingressum religionis: & non per susceptionem sacri ordinis. ibid. 60.
Sportulæ an debeantur delegatis iudicibus. 44 60
Stagnum quid dicitur. Cle. 181.50
Statutum pœnale quandoque extenditur ex ratione identitatis. Extr. 31.10

Statuta

Statuta prædecessorũ per successores mutari possunt. Extr. 35 50
Statutum cum incipit esse nociuum, mutari potest. 35.50
Statutum iuri cõmuni consonum noua constitutione tollitur. 11.50
Statutum ligari est perpetuum. 14.50
Statutum potest fieri à capitulo ecclesiæ. 13.40
Statuta non sunt seruanda, nisi sint rationabilia. 355. 70
Stigma quid significat. 735.30
Stipulationes indiuiduæ inter hæredes non diuiduntur. Cle. 127.10
Studentes sibi & alijs proficiunt. 669.50
Studio nimium intendere, solet ægritudines inducere. Cle. 127 70
Stultus non debet esse melioris conditionis quam sapiens. Extr. 348.20
Stultus non debet esse melioris conditionis quàm peritus. Extr. 170.20
Stylus curiæ in committenda causa appellationis. Cle. 147.40
Subdelegatus à collega præoccupante iurisdictionem, prætertur alteri collegæ. 235 30
Subditi quiescunt principe vigilante. Ext. 88.20
Subdiaconatus est sacer ordo. Extr. 66 70
Subditus propriè dicitur qui ratione domicilij est subditus. Cle. 93.6
Subiecta talia sunt qualia permittuntur ab eorum prædicatis. Ext. 248.60
Sublimari præsumitur quis ob sua merita. Extra. 34. 70
Subrogatio fratrũ an possit pluries fieri. 200.30
Substitutio quãdo dicitur fieri per verba directa. & quando per obliqua. 525 70
Substitutio pupillaris quibus verbis fiat, & quare fuit inuenta. 529.20
Substitutio vulgaris expressa quandoque continet tacitam pupillarem. ibid. 40
Substitutio compendiosa an teneat post pubertatem. 526
Substitutio compendiosa facta per verba directa vel obliqua, quando habeat locum, & quando expiret. 528.10
Substitutionũ alia dicit directa, alia obliqua. 528
Susceptus est qui operas ingerit in inuitũ. 283.20
Suffragium multa significat. 93.50
Suorum appellatione quæ continentur. Extraua. 164. 70
Superior niti debet vt inferiores sint obedientes. Extrauag. 339.10
Suppletio quandoque fit de iure & de facto. Extr. 220. 70
Supplicium leuius dat ius quàm iura ministrãs. Cle. 302. 40
Suspensus ab officio donec restituerit, restitutione facta censetur ipso iure restitutus. 176.60
Suspensus ab officio, est suspensus ab omnibus beneficijs. ibidem
Suspensus non semper indiget absolutione. 273
Suspensus ab officio, an sit suspensus à beneficio. 246 10. & 374.60
Suspensus à beneficijs an possit eligere vel eligi. 124. 70
Suspensio ab vno beneficio non infert suspensionem ab alio. 125
Suspensio à pontificalibus quid comprehendit. Extr. 19.50
Suspensus ab officio, an intelligatur suspensus à beneficio. Extr. 48.50
Suspensio est multiplex. Cle. 301.20
Suspensio habens tempus determinatum per interiorem tolli non potest. Clem. 169.40
Suspensus ab officio an sit suspensus à beneficio. Clem. 302.10
Suspensionis tempore durante cui accrescunt fructus clerici suspensi. Cle. 154.60
Suspicio sola iudicem facit recusari. 229.70
Symbolus fidei est triplex. Extr. 127.60
Synderesis est pars prudentiæ. Extr. 130.10

T

Tabellio dicitur seruus publicus. 661.70
Tabellio rogari debet. Cle. 117.10
Taberna vnde dicitur. Cle. 152.40
Tabernam non debet clericus ingredi. 424.40
Tacens male sentiens de fide, an sit hæreticus. 10
Tacere est medium inter expressam voluntatem & expressam contradictionem. 825.60
Taciturnitas septem habet effectus. 825
Taciturnitas in qua re mandato comparatur. 142
Taxatio quare non potest sequi iuramentum veritatis, sicut potest sequi iuramentum affectionis. 70.50
Taxillus est corpus quadratum. Ext. 205.40
Tempus est & continuum & vtile. Cle. 81.20
Tempus modicum quid continet. Cle. 174.40
Temporũ duorum habenda est cura. Cle. 236.50
Tempus est triplex. Extr. 263.40
Temporalia recipiat qui spiritalia ministrat. Extr. 163. 40
Temporalia bona dicuntur priuata. 322
Tempus præstitum ad electionem faciendam, præsentandam, consensum exhibendũ, confirmationem, & consecrationem petendã. 152.70
Tenebræ in multis officiunt. Extr. 50.70
Tenor l. sanctio legum. ff. de poe. 816.70
Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius. Cle. 125 70
Terminus ad appellandum non potest augeri neque diminui. Extr. 12 70
Terminus à iure statutus ex causa potest prorogari. 709.40
Terminus iuris potest appellãti restringi. 409 30
Terra tota laicorum est incensiua ecclesiæ. Extr. 209. 70
Territorium à terrendo dicitur. Ext. 59.30
Territorium quid est. 14 70
Testari de bonis ecclesiæ an clerici possint. Extr. 261
Testamenti exequendi licentia religioso data, an per superiorẽ re integra reuocari possit. Clem. 129. 60
Testamentorum executores an possint esse fratres Minores: Cardinalis tenet indistinctè quòd non, licet Bar. contra. Cle. 127.20
Testari an possint clerici de frustibus beneficiorũ seu de bonis intuitu ecclesiæ appositis. 271.50
Testamentum vltimum an tollat primum. 10
Testimonium ferre dignitatis est. 622.50
Testes non possunt produci super ijsdem articulis vel directè contrarijs, attestationibus publicatis. Cle. 112.70
Testes die feriato possunt examinari, sed non recipi. Cle. 69.40
Testium & scripturæ fides par est. Ext. 39.10
Testium dicta qñ dicuntur publicari. Cle. 112.20
Testes non semper necessarij Extr. 221.30
Testis licet iuret pro vtraque parte: tamen à producente debet procurari. 48.70
Testis qui non admittitur ad probationem, admittatur saltem ad præsumptionẽ faciendã. 348.60
Testis debet habere integras expensas. 44 30
Testis vnicus sufficit, vbi nulli fit præiudiciũ. 212
Testes quando producuntur, in quo statu debet esse causa. 46.30
Testes & instrumenta regulariter æquiparantur. 570. 70
Testes in causa hæresis coram duabus personis honestis sunt examinandi. 628.70
Testes requiruntur in diuerso numero secundum diuersitatem casuum. 822.50
Testium examinatio simplicibus committenda non est. 353.40
Thesaurizatio est cordigeris vetita. 76.50
Thesaurus ecclesiæ per dispensationem eius non minuitur. Extr. 345.70
Thesaurus ecclesiæ ex sanctorum meritis adiuuatur, nec consumi potest. Extr. 352
Thesaurũ acquirãt patres filijs. Extr. in tex. 305.20
Timor est triplex: scilicet seruilis, initialis, & filialis. 454 20
Titulo multiplici possunt ecclesiæ ad religiosos pertinere. Clem. 232 50
Titulus in præscriptione etiam longissimi temporis requiritur, si ius commune sit contra præscribentem. 367 70
Titulus an debeat allegari & probari à præscribente. 368 60
Titulus aliqualis præbet iustam causam præscribendi. 369.50
Titulos suæ possessionis an cogatur quis dicere. 262. 50
Tonsura & clerica differunt. 435.60
Tormentum torquet mentem. Clem. 264.70
Torneamenta an sint permissa. Extr. 79.50
Torrens quid est Cle. 186.50
Totum perdit qui totum vult. Extr. 41.40
Totum & perfectum idem. Extrauag. 204.30
Trebellianica non habet locum in substitutione directa. 528.50
Trebelliaca an habeat locum in relictis ad pias causas. 528.50
Tribunal quid sit. 372.50
Tributum an teneatur soluere ecclesia de prædio tributario sibi donato. 584.50
Tunc, extremum tempus notat. Extrauag. 38.60
Tunicis pluribus possunt vti fratres minores. 769. 60
Tutius in dubio declarant iura sequendũ. Extr. 40
Turres & mœnia dicuntur ædificia nobilia. Extrauag. 30.30
Turres habere an liceat priuato. Extraua. ibid. 40
Tutor quandoque ante inuentarium potest administrare. Extrauag. 40.60
Tutor & curator quibus dantur. Cle. 221.60
Tutores & curatores quid iurare tenẽtur. 221.50
Tutorum quidam tenentur satisdare, quidam nõ ibidem. 60
Tyrannus quis dicitur. Cle. 240

V

Vacatio præbendæ non habet locum in ecclesia non numerata. 534
Vacationis verbum simpliciter prolatum, omnem modum vacationis includit. 312.70
Vacare dicũtur beneficia, licet sint manualia 272
Vacatio multipliciter contingit. Extrauag. 46.70
Vacans quid propriè dicitur. Extrauag. 268.30
Vagabundus quis dicitur. Extr. 29.30
Vagatio nocet corpori & animæ. Extr. 240.50
Vasallus decedens, an transmittat fructus ad hæredem suum vel ad dominum. 33.60
Vbi Papa ibi curia Romana. Extr. 32.70
Vbilibet locum designat. Extr. 61.70
Vel pro &, quandoque sumitur. Extra. 59 60
Venationes & aucupationes differũt. Cle. 207.30
Vendere possunt cordigeri pro suis necessitatibus libros suos & alia mobilia. 769 20
Venditio non procedit sine pretio. Extr. 127
Venditor dominium transferre non tenetur in emptorem, secus econuerso. Extrauag. 246.60
Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. Extrauag. 353.70
Venia dignus est qui alieno vitio laborat. 218.10
Vepres sunt spinæ. Cle. 186.60
Veraces sunt amandi. Extr. 256.20
Verbi Dei propositio est ad salutem valde necessaria. Extrauag. 334.50
Verba ciuiliter & non captiosè debent intelligi. 161.60
Verba cum effectu sunt intelligenda. 418 20
Verba debent intelligi ciuiliter. 775 70
Verbum vniuersale restringitur quandoque. Extrauag. 57.50
Verba quandoque ad extraneum sensum trahuntur. Extrauag. 338.50
Verba ciuiliter sunt intelligenda. Extr. 32.20
Verba enarratiua fidem non faciunt. Extr. 160.70
Verba Papæ per quæ narrat factum alienum, an faciant probationem. Cle. 110.40
Verba narratiua Papæ vtrum probent. 110.60
Verbi cuiuslibet otiosi reddenda est ratio. Clem. 236. 60
Verbum Dei non debet esse alligatum. Clemen. 236. 60
Verba exhortatiua & deprecatiua quandoque necessitatem imponunt. Cle. 301.40
Verecundia est laudanda. Extr. 139.60
Verisimilitudo inspicitur. Cle. 36.30
Veritate fortius est nihil. Extr. 189.50

Veritas

Veritas pedetentim cognoscitur. Cle. 2.70
Veritas quid est. Extrauag. 50 50
Veritas opinioni præfertur. Extr. 140.70
Veritas est inuestiganda. Extr. 123.10
Veritas per disputationem elucescit. Extr. 144.70
Vestes virides & rubeæ sunt clericis prohibitæ. Clem. 154.20
Vicarius perpetuus an dicatur habere curam animarum. 438.50
Vicarius episcopi an & quãdo possit conferre beneficia vacantia in curia Romana. 434.70
Vicarius epi potest instituere præsentatos. 453.60
Vicarius an dicatur habere beneficium. 469.60
Vicarius potest visitare & procurationem recipere. Extr. 307.40
Vicarius temporalis curam suo nomine non exercet, quod tamen facit perpetuus. Extr. 48.10
Vicarius epi an possit esse delegatus. Cle. 18.50
Vicarius non dat vicarium. Cle. 201.40
Vicarius perpetuus potest ex dispẽsatione epi vsq; ad septennium differre sacerdotium. Cle. 67.70
Vicarius est & perpetuus & temporalis. 68.10
Vicarius qui supplere habet vices ministri generalis, per quem creabitur. Cle. 331.40
Vicario perpetuo est assignanda congrua portio. Clem. 23.50
Vicaria perpetua in quibus ecclesijs est permissa. Clem. 68.20
Villa iure dupliciter accipitur. 535.30
Villa quid sit. 741.60
Si vnico vincentem te, vnico te, qualiter intelligitur. 512.30
Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati. Extr. 98.40
Vir est constantior muliere. 183
Vir non habet potestatem sui corporis. Extr. 70.50
Virtus quid est. Cle. 14.70
Virtutes dicuntur quasi virum tuentes. Cle. 14.50
Virtutes omnes tam theologicæ quàm morales an infundantur per baptismum. Cle. 14.50
Virtutum moralium duo sunt genera. Cle. 375
Virtus omnis ab vno vitio detrimentum patitur. Extr. 27.60
Virtus gradibus augetur. Extr. 109
Virtutes sine charitate nihil sunt. Extr. 187.70
Vis quid dicatur. 397.70
Visitationi an possit præscribi. Extr. 20.70
Visitare & procurationes accipere quibus permittitur. Extr. 249.20
Visitans quot personas secum debet habere. Cle. 215. 50
Visitare volens, an debeat præmonere visitandos. Clem. 215.60
Visitatio iterari potest. Clem. 213.40
Visitator ecclesiæ cathedrali datus, per mortem Papæ non est reuocandus. 178.70
Visitans an possit visitationis tempore recipere munera. 593 30
Vita hominum breuis est. Extr. 352 60
Vitæ humanæ periodus centum annos non transcendit. Extr. 347
Vitium vnum plura generat. Extr. 314 10
Vitium odio prosequamur, nõ naturã. Ext. 266. 50
Vix difficultatem inducit. Extr. 27.30
Vltimate dicta melius memoriæ commendatur. 776. 40
Vnctio extrema tempore interdicti non ministranda. Clem. 90.30
Vnio ecclesiarum per abbates fieri non potest. Clem. 210 30
Vnio duarum ecclesiarum potest fieri sine consensu ambarum. Cle. 175.60
Vnitas est multiplex. Cle. 306 70
Vniuersitas qualiter debet excõmunicari. 714 70
Vniuersitas si de facto excommunicatur, an excommunicata dicatur. 714 70
Vniuersitas Bononiensis quando & per quem coepit esse. Cle. 358 70
Vniuersitas delinquere potest. Extr. 97
Vniuersitas est res inanimata. 741 10
Vniuersitas seu collegium an possint accusari de crimine. 716.60
Vno contextu aliqua fieri debent. Clem. 178
Vnus & vnicus differunt. Extr. 806 40
Vocationem suam quisque sequatur. Cle. 198.70
Vocatio absentium non est de substantialibus formæ electionis. 477 50
Voluntas vltima pro lege seruatur. Extr. 294.70
Voluntas est pro ratione in dilationibus à iure concessis. 364.40
Voluntas vltima quid comprehendit. Cle. 179 40
Voluntas quandoque est pro ratione. Cle. 120
Voluntas in iuribus positiuis est pro ratione. Extr. 20
Voluntas quandoque est pro ratione Extr. 120
Voluntates sunt variæ. Extr. 91
Voluntates malæ cohiberi non possunt. ibid.
Voluntarius miles a Deo eligitur. Extr. 119 62
Voluntas sola non sufficit vbi factum requiritur. Extr. 19 30
Votum non infringitur cum in melius commutatur. 55 60
Vota an tollantur per indulgentiam anni iubilei. Extrauag. 348 60
Votum cum sit constitutionis ecclesiæ, qualiter potest tollere matrimonium, quod a Deo est institutum. Extr. 67
Vota tria sunt de religionis substantia. Ext. 110 20
Vrbs quid sit. 741.40
Vsque, quandoque stat inclusiue. 635.70
Vsucapio quid sit. 782
Vsurarij quamdiu non restituunt vsuras, non debent ab aliquibus peccatis absolui. 6.1.70
Vsurarij manifesti qui dicuntur. 656.30
Vsurarius etiam facta restitutione pænitere tenetur. Cle. 282.70
Vsurarius qui tenetur rationes edere: si dicat se illas non habere, quid iuris. 282.50
Vsurarijs fauentes à iuribus puniuntur. ibid. 70
Vsurarius rem in qua habet vsum, non transfert in alium. Ext. 129.50
Vsurarium manifestum recipiens, ad communionem vel sepulturam, mortaliter peccat. 656.20
Vsuræ sunt prohibitæ antiquo & nouo testamento. 656
Vsurpatio in bonam & malam partem sumitur. Extrauag. 58
Vsusfructus relictus quamdiu talis in furore manserit, quando extinguitur. 24.70
Vsufructuarius finito vsufructu non potest à possessione propria expelli. 466.70
Vsus cuiusque rei absque iure est abusus. Extra. 150. 30
Vsus simplex facti non potest reperiri. Ext. 151.60
Vsusfructus quare dicatur personalis seruitus. Extrauag. 131.70
Vsusfructus quibus actionibus peti potest. 132
Vsusfructus formalis differt à causali. Ext. 135.60
Vsufructuarius vsumfructum transfert. Extrauag. 145. 50
Vsus rerum temporalium est fratribus diui Francisci permissus. 764.10
Vsum sustentationi necessarium nulla professio excludit. ibidem
Vtilitas publica præfertur priuatæ. Extr. 240.70
Vtilitas habitus Minorum committitur arbitrio ministrorum Cle. 319.10
Vtilitas & necessitas solent dispensationem inducere. 428. 40
Vtile an per inutile vitietur. 819. 50
Vulgaris locutio est attendenda. 687.70
Vultus dupliciter sumitur. Extrauag. 51. 40
Vxor potest eligere sepulturã vbi voluerit. 535.50
Vxor possidetur titulo matrimoniali. 779. 20
Vxor dicitur incola ciuitatis mariti. 535. 70
Vxor non testificatur in causa mariti, nec filius in causa patris. 635. 60

Y

Ydra quid sit. Extrauag. 334

Z

Zerzelinus se submittit ecclesiæ Romanæ. Extrauag. 176 20
Zizania est lolium. Clem. 186. 70
Zizania quid dicatur. 186. 70

Finis rerum & verborum, quæ in Sexto Decretalium, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

REGESTVM SEXTI DECRETALIVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB CC DD *

Omnes Quaterniones. DD Quinternio. * Duernio. † Primum folium.

REGESTVM CLEMENTINARVM.

* A B C D E F G H I K L

Omnes Quaterniones. L Ternio. * Primum folium.

REGESTVM EXTRAVAGANTIVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O

Omnes Quaterniones. L M N O Terniones. ✠ Duernio.

R O M AE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google